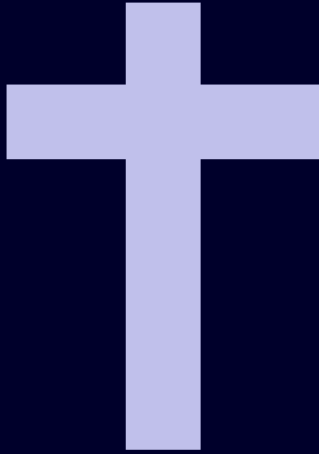

Godin Eghaghanim: Akar Gavgavir Dikirizir Ghurim

ko Igiam

The Holy Bible in the Aruamu language of Madang Province,
Papua New Guinea, 2020 Edition

**Godin Eghaghanim: Akar Gavgavir Dikirizir Ghurim
ko Igiam**
**The Holy Bible in the Aruamu language of Madang Province,
Papua New Guinea, 2020 Edition**
**Buk Baibel long tokples Aruamu long Madang Provins long
Niugini long 2020**

copyright © 2020 Pioneer Bible Translators

Language: Aruamu

Translation by: Pioneer Bible Translators

Contributor: The Seed Company

GOD'S STORY in the Aruamu Language of Papua New Guinea

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2022-06-21

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 29 Jan 2022
8f6beb37-6783-55d5-91ed-8321cc3f5eea

Contents

Jenesis	1	Filipai1510
Ua Me Ini	59	Kolosi1516
Ofa Gami	112	1 Tesalonika1523
Diboboniba	152	2 Tesalonika1528
Godin Araziba	200	1 Timoti1531
Josua	246	2 Timoti1539
Gumazir Dapaniba	276	Taitus1544
Rut	307	Filemon1548
1 Samuel	311	Hibru1550
2 Samuel	351	Jems1571
1 Atriviba	387	1 Pita1578
2 Atriviba	429	2 Pita1586
1 Eghaghaniba	472	1 Jon1591
2 Eghaghaniba	511	2 Jon1598
Esra	559	3 Jon1599
Nehemia	572	Jut1600
Esta	593	Akar Mogomem1602
Jop	603		
Onger Akaba	652		
Aghuzir Akaba	772		
Fofozir Gumazim	808		
Solomon	820		
Aisaia	828		
Jeremaia	929		
Azir Akam1019		
Esekiel1030		
Daniel1099		
Hosea1119		
Joel1134		
Amos1140		
Obadia1153		
Jona1155		
Maika1158		
Nahum1167		
Habakuk1171		
Sefanaia1177		
Hagai1182		
Sekaraia1185		
Malakai1198		
NT			
Matyu1203		
Mak1255		
Luk1285		
Jon1335		
Aposel1376		
Rom1424		
1 Korin1451		
2 Korin1475		
Galesia1491		
Efesus1501		

Bar Faraghaviram Otivizir Bizibar Eghaghanim

O Jenesis Akar faragha zuim

Akinafarir kam bar faraghaviram otivizir bizibar mingaribagh eghari. An overiam ko nguazimin mingarim geghara, egha uaghan gumazamizbar mingarim geghara, egha arazir kuraba ko osimtiziba ko mizazir nguazir kamin itibagh eghari. A God uabi nguazir kamin gumazamiziba ko ingarasa tuavim amisevegga a geghari.

E akinafarir kam tuiragha an akuar pumuning gami.

1. Sapta 1–11. Akinafarir akuar kam, God overiam ko nguazimin ingari, egha a uaghan bar faraghaviram otivizir bizibagh eghari, dughiar gumazamiziba otivizim. Adam ko Iv, ko Kein ko Abelin eghaghanim uaghan iti. Egha akinafarir akuar kam uaghan Noa ko aperiar nguazir kamin otozim ko Babelin taua geghari.

2. Sapta 12–50. Akinafarir akuar kam, a Israelian ovavibagh eghari.

Faragha itir ovavim, Abraham. Abraham bar Godin ifongiamin apengan iti, egha a gumazamizir nighnizir gavgavim Godin itibar nedazimin ababanim gami. Akinafarir akuar kam uaghan Aisak ko an borim Jekop, ko an 12plan otaribagh eghari. Ezi gumazir kam Jekop, an ziar mam Israel, egha an 12plan otarir kaba me Israelin 12plan anababagh amizi da otifi. Ezi akinafarir akuar kamin saptan aviriba, da Josep geghari, a Jekopin otarir mam. Bizir otivizir kaba Israelia gamizi, me ghua Isipin kantrin iti. Akinafarir kam deravira dar gun migei.

Ezi gumazamizibar eghaghanir avirim akinafarir kamin aven iti. Ezi bizir ekiar bar faragha itim, akinafarir kam a migei, kar God uabi amizir biziba. God uabi faragha biziba bar dar ingari, egha gin gumazamiziba arazir kurabagh amima God fofozim me ganiga bar me gasighasiki. Egha Noan adarazi ataghizi me iti. Egha ua gin, God Abraham amisevegga, Abraham ko an ovavir boriba deragh me damuasa akar dikirizim gami.

Akinafarir kam a God gegharavira iti. A gumazamizibar afeziamra, a men araziba tuisigha, gumazamizir arazir kurabagh amibagh asighasisi. Egha a deraghavira gumazamizir bar an apengan itiba, me gativagha men gari. Akinafarir kam a

gumazamizir fomira itibar nighnizir gavgavim geghari, eghti gin izi darasi, me uaghan an osiziribar poniva nighnizir gavgavim ikiam.

God bizibagh amizi da bar otifi

(Sapta 1–2)

God bizibagh amizi da bar otivizir eghaghanim

¹ Bar faraghavira God overiam ko nguazimin ingarigha aningin itir biziba bar dagh amizima, da otifi. ² Faragha zuir dughiar kam, nguazim e datirighin iti moghin garir pu. Puvati. A bar pura ikia egha an ganganin ighara. Mitater dafam ongari ekiaba avarazima, Godin Duam pura dipam gisin arui.

³ Ezi God kamaghin migei, “Angazangarim otogh.” Ezi angazangarim oto. ⁴ Ezi God angazangarimin gari, a derazima, a bar akonge. Egha mitatem ko angazangarim tuiira. ⁵ Egha angazangarim ziar kam, “Aruem,” a gati. Egha mitatem ziar kam, “Dimagarim,” a gati. Ezi aminim pirigha ua tirazima, kar dughiar bar faraghavira zuim.

⁶⁻⁷ Egha gin God kamaghin migei, “Avave-tam otogh dipam avinighti, dipam akuar pumuningin iki.” Ezi avaver kam oto. God avaver kam gamizima, a dipar pin itim ko apengan itim abiki. ⁸ Egha God avaver kamin ziam, “Overiam,” a gati. Ezi aminim pirigha ua tirazima, kar dughiar namba 2.

⁹ Egha gin God kamaghin migei, “Dipar overiamin apengan itim sivagh mangi danganir vamiran uabi akuvaghti, nguazir misingizim otogh.” Ezi nguazir misingizim oto. ¹⁰ Ezi God nguazir misingizir kam ziam, “Nguazim,” a gati. Egha dipar danganir igharazimin uari akuvaziba, a ziam, “Ongariba,” dagh ati. Egha God bizir kabbar gari da bar derazima, a bar akonge.

¹¹ Egha gin God kamaghin migei, “Nguazim, temer guar aviriba ko nguazimin aver beniba ko dagheba a gisin aghung.” Ezi bizir kaba otifi. ¹² Ezi temer ber guar aviriba ko benir nguazimin aveba ko dagher apiba bar nguazimin vaghvagha aghui moghin aghua, egha da be moghin be. Ezi God bizir kabbar garima da derazima, a bar akonge. ¹³ Ezi aminim pirigha ua tirazima, kar dughiar namba 3.

¹⁴ Egha gin God kamaghin migei, “Angazangariba overiamin otifigh, aruem ko dimagarim abikigh. Eghti dughiaaba ko azeniba ikiti, me angazangarir kabbar ganiva dughiabagh fogham. ¹⁵ Eghti angazangarir kaba otivigh angazangarim nguazim daningam.” Ezi angazangariba

otifi. ¹⁶ Egha God angazangarir ekiar pununing gamizima aning oto. Angazangarir ekiam, an aruem, egha isiragha gara aruemin angazangarim anidi. Ezi dozim, a iakinim, a isiragha dimagarimim angazangarim anidi. Egha God mikovezibagh amizi da otifi. ¹⁷ Egha God nguazim angazangarim a daningasa, angazangarir kaba overiamin da ariki. ¹⁸ Egha aruem isiragh ganamin dughiam atigha, uaghan dimagarim otivamin dughiam ati, eghti aruem ko dimagarim deravira uaning abigham. Ezi God bizir kaba gari da derazima, a bar akonge. ¹⁹ Ezi aminim pirigha ua tirazima, kar dughiar namba 4.

²⁰ Egha gin God kamaghin migei, "Ongarimin aven, bizir angamira itir aviriba an ikiva a gizivagham. Eghti kuaraziba otivigh overiamin pin tintinbar mighi." ²¹ Ezi God ongarimin osirir dafaba ko kuruzir dafabar ingarizi da otifi, ongarimin itir bizir guar aviriba, ko kuarazir guar aviriba uaghan, vaghvagha gari moghira gari. Ezi God bizir kaba gari da derazima, a bar akonge. ²² Egha bizir kaba deraghasa, God migirigiar aghuir kam dagh ami, "Ia ongarimin itir bizir guar aviriba, ia avirasemegh, ongarim bar a gizifagh. Eghti ia kuaraziba, ia nguazimin bar avirasemegh." ²³ Ezi aminim pirigha ua tirazima kar dughiar namba 5.

²⁴ Egha gin God kamaghin migei, "Nguazim bizir angamira itir guar aviribar amuti da vaghvagha gari moghira an otiv. Egh nguibamin itir asiziba ko, ruarimin itir asizir ekiaba ko doziba sara damuti da otiv." Ezi asiziba otifi. ²⁵ God nguibamin asizir guar aviriba ko ruarimin asizir ekiaba ko dozibar ingarizi, da vaghvagha gari moghira otifi. Ezi God bizir kaba gari da derazima, a bar akonge.

²⁶ Egha God kamaghin migia ghaze, "Datirighin e gumaziba ko amizibar ingarighi me en mirara ganam. Egh e me atighti, me en min iki, ongarimin itir osiriba ko, overiamin itir kuaraziba ko, asizir guar aviriba ko nguazimin itir biziba bar, me dar gan dagh ativagham." ²⁷ Egha God gumazamizibar ingarizi, me Godin mirara gari. God me gamizima, me an nedazimin min oto. A me gamizima, men marazi gumazibar min otivizi, marazi amizibar min otifi.

²⁸ Ezi God me deraghasa, migirigiar aghuim me gamua kamaghin migei, "Ia avirasemegh mangi nguazir oteyiba bar dar apiagh egh bizir nguazimin itiba bar dar gan. Ki osiriba ko, kuaraziba ko,

nguazimin itir asizir guar aviriba ian dafarim darigham."

²⁹ Egha God migia ghaze, "Ki nguazir kamin itir dagheba batamin temeba, ko nguazimin aven otivir dagher aviriba, ki bar da ia ganidi. Eghti ia bizir kaba dagheba iniam. ³⁰ Egha ter afarir gariba ki daghebar min, da isa angamira itir asiziba bar, dagh anidi, eghti da dar amam. Kar, nguibamin itir asiziba ko, overiamin itir asizir ekiaba ko doziba ko, overiamin itir kuaraziba bar." Ezi bizir kaba God mikemezi moghira otifi. ³¹ Ezi God bizir kaba bar dar gari da bar derazima, a bar akonge. Ezi aminim pirigha ua tirazima, kar dughiar namba 6.

2

¹ Ezi arazir kamra, God overiam ko nguazim ko aningin itir bizir aviribar ingari. ² Ezi aruer namba 7in, God garima an ingangariba bar givazi, a dughiar kamin avughse. ³ Ezi God dughiar namba 7 ginighnigha deragh a damuasa ghaze, kar an dughiamra. Egha akar gavgavim arigha dughiar namba 7in anogorogha ghaze, a biziba bar dar ingari, egha dughiar kamin avughse, ezi kamaghin wighin vamiran vaghvagha dar namba 7in dughiba, kar an dughiar ekiaba. ⁴ Ezi arazir God overiam ko nguazim ko biziba bar dagh amizi da otivizir eghaghanir kam, a kamaghira ghu.

Ikiavira Itir God Idenin Azenimin ingari

Dughiar kam, Ikiavira Itir Godin Gavgavim overiam ko nguazim gamizima aning otozima, ⁵ an amozim amadzima a izir puvati. Ezi nguazimin azenimin ingaramin gumazamiziba puvati. Kamaghin, graziba ko temeba tighar nguazimin otivam. ⁶ Ezi guizbangira amozim izir puvatizi, dipam nguazimin averiamin ikiava otiva iza nguazim bar a gizifa.

⁷ Egha gin Ikiavira Itir Godin Gavgavim nguazim inigha gumazir mamn ingari. Egha uan ikirimirir angamira itim anidir aminim isa, gumazimin atinimin a giverezima, an an aven ghu, ezi gumazim angamira iti. ⁸ Egha Ikiavira Itir Godin Gavgavim azenir mam aruem anadi naghin an ingarizi a Idenin nguazimin iti. Egha azenir kamin gumazir kam atizima, a iti. ⁹ Ezi Ikiavira Itir Godin Gavgavim temer guar aviribagha amizi da nguazimin otivigha, dar oviziba daghemin bar dera. Temer kaba ganganim bar moghira dera. Azenir kamin torimra temer

mam iti, a ikirimirir zurara itim anidir temem. Ezi temer igharazir mam uaghan iti, kar temer nighnizir aghuim aningti gumazamiziba arazir aghuim ko arazir kuram gifoghamim.

¹⁰ Ezi faner mam dipam Idenin Azenim daniingasava oto. Dipar kam 4plan aguabar biaghire. ¹¹⁻¹² Ezi faner faragha zuimin ziam Pison, a kantri Havilan aven dipiragharui. Kantri Havila golin bar aghuim iti. Egha temer borer mughuriar aghuim zuir mam iti. Egha a dagiar aghuir mam itima, an ivezim bar pin iti. Me kamagh a dibori, kanilian. ¹³ Ezi faner namba 2in ziam Gihon, a kantri Kusin ghua an aven dipiragharui. ¹⁴ Ezi namba 3in fanemin ziam Taigris, an aruem anadi naghin kantri Asirian aven iti. Ezi namba 4in fanemin ziam a Yufretis.

¹⁵ Ezi Ikiavira Itir Godin Gavgavim kamaghin ifonge, gumazir a ingarizir kam Idenin Azenimin iki an ingar an ganam. Kamaghin, ana isa azenir kamin aneti. ¹⁶ Egha Ikiavira Itir Godin Gavgavim kamaghin gumazim migia ghaze, “Ni azenir kamin itir temeaba bar dar ovizibar ami. ¹⁷ Egh ni, temer fofozir arazir aghuim ko arazir kuram anidim, an ovizim aman bar marki. Ni anemegh, zuamiram ovegham.”

¹⁸ Egha Ikiavira Itir Godin Gavgavim migia ghaze, “Gumazir kam uabira iti, kamaghin derazir puvati. Ki a bagh ro-roatamin ingarighti an an min iki an akuravagham.” ¹⁹⁻²⁰ Egha Ikiavira Itir Godin Gavgavim nguazim inigha, ruarimin itir asiziba ko overiamin itir kuaraziba bar dar ingari. Egha kamaghin foghasa, gumazir kam ziar manaba asiziba ko kuaraziba vaghvagh dar arigham. Kamaghin, an asiziba ko kuaraziba gumazim bagha da inigha zui. Ezi gumazim ziaba isa asiziba ko kuaraziba vaghvagha me garighizi, dar ziaba kamaghira iti. Gumazim asizir nguibamin itiba ko, ruarimin itiba ko, kuarazir overiamin itiba, ziaba vaghvagha dagh arisi. Ezi guizbangira asizir kabar tongin, tam Adamin akuraghamin roroatam bar itir puvati.*

²¹ Kamaghin Ikiavira Itir Godin Gavgavim gumazim gamizi, an akuava onгани. Egha gumazim akuavira itima, a gumazimin ivir agharir mam inigha an danganamin uam an inim a dukua. ²² Egha Ikiavira Itir Godin Gavgavim agharir a gumazimin inizimin amizir mam inigha, egha gin amizim inigha gumazim bagha zui. ²³ Ezi gumazim amizimin ganigha migia ghaze:

“Ame! Datirighin, kar guizbangira nan ro-roam.

An agharim, kar nan agharim,
ezi an tuzim, kar nan tuzim.

Ikiavira Itir Godin Gavgavim nan agharimin an ingarizi,
ki datirighin kamagh a diponam,
‘Amizim.’”†

²⁴ Kamaghin, gumazim uan ameboghfezi-aba ategh mangi, uan amuim ko aning uaningin porogham. Egh aning inivafizir vamiram otogham.

²⁵ Ezi gumazim uan amuim ko, aning bibiamra ikia, egha aghumsizir puvati.

Adam ko Iv ko aningın adarazir eghaghanim

3

(Sapta 3--5)

Gumazim ko amizim Godin akam batoke

¹ Ikiavira Itir Godin Gavgavim asiziba bar adar ingari, ezi kuruzimra, an akar asuiba ko akar ifavaribagh amuava, arazir kamin asizir igharaziba bar dagh afira. Egha kuruzim kamaghin amizimin azara, “God ti azenir kamin itir iter oviziba bar dar aman guan anogoro?”

² Ezi amizim kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Ga azenir kamin itir ter ovizibar amam. ³ Ezi iter bar vamiran azenimin torimin tughav itimra, Ikiavira Itir Godin Gavgavim, an ovizitam aman bar gan anogoro. A kamaghin ga migia ghaze, ‘Gua bar iter kamin ovizitam aman marki, egh uaghan an suighan marki. Gua kamagh damigh ovegham.’”

⁴ Ezi kuruzim kamaghin amizim migei, “Puvati. Gua oveghan kogham. ⁵ Gua iter kamin ovizim amegh, guan damaziba kuighirightima gua arazir aghuiba ko arazir kurabagh foghfogh, egh Godin miraram otogham. God bizir kam gifogha iter kamin ovizim aman guan anogoro.”

⁶ Ezi amizim iter kamin ovizimin gari, an ganganim bar deragha damamin dagher aghuiba an iti. Ezi amizim kamaghin nighnisi, “Kamaghin deragham, ki iter kamin ovizim amegh egh fofozir aghuir kaba iniam.” Kamaghin, amizim iter kamin ovizir mam inigha aneme. Dughiar kam an pam a ko iti, ezi amizim temer ovizir maba isa uan pam ganingizi, an pam uaghan da ame. ⁷ Ezi aningın damazimning kuaghirezima aning uaningın gari, aning bibiamra iti. Kamaghin aning fighin iter

* **2:19-20:** Hibrun akamin, ziar kam “Adam,” an mingarimra kara, “Gumazim.” † **2:23:** Adam garima, Iv an mirara gari, ezi a ziam, “amizim,” a gati. Hibrun akam akar kam, “amizim,” “gumazim,” ko aning magh ghu. **2:24:** Matyu 19:5; Mak 10:7-8; 1 Korin 6:16; Efesus 5:31 **3:1:** Akar Mogomem 12:9; 20:2

afariba isa inibar min da isamigha, uan mikarzimning avara.

⁸ Ezi guaratizir orangtizimin, aning orazima Ikiavira Itir Godin Gavgavim, an azenir kamin arua izi, ezi aning temebar tongin modo. ⁹ Ezi Ikiavira Itir Godin Gavgavim gumazimin dia ghaze, “Ni managh iti?”

¹⁰ Ezi gumazim an akam ikaragha kamaghin migei, “Ki bibiamra iti. Ki ni barazi, ni azenir kamin arua izi, kamaghin ki atitigha modo.”

¹¹ Ezi God an azara, “Ni manmaghira fo, ni bibiamra iti? Tina ni mikeme? Ni, iter ovizir ki gua daman anogoroghezir kam, ni ti an ovizitam anemeghama?”

¹² Ezi gumazim a ikaragha kamaghin migei, “Amizir nan roroamin min ikiamin ni na ganingizim, anarira iter kamin ovizir mam na ganingizi, ki aneme.”

¹³ Ezi Ikiavira Itir Godin Gavgavim kamagh amizimin azara, “Ni manmaghsuavira bizir kam gami?”

Ezi amizim an akam ikaragha ghaze, “Kuruzim na gifarazi, ki iter kamin ovizir kam ame.”

God akar gavgavim gumazim ko amizim ko kuruzim ganingi

¹⁴ Ezi Ikiavira Itir Godin Gavgavim kamaghin kuruzim migei, “Ni arazir kurar kam a gamizi, ki datirighin ni abinamin akar gavgavim iti. Ni osimtizir bar ekiam ikiam. Osimtizir ni iniamim, an osimtizir asizir igharaziba iniamim gafiragham. Egh ni zurara uan navimin nguazimin davarva, nguazimin minezibar ami ikiam. ¹⁵ Egh ki ni damighti ni amizimin apanimin ikti, amizim ni apanimin ikiam. Eghti ki nin ovavir boribar amighti, me amizimin ovavir boribar apanimin ikiam. Egh an ovavir borir mam nin dapanim dikaragham, eghti ni an dagarir ginkevim giviam.”*

¹⁶ Ezi God kamaghin amizim migei, “Ni navim asangamin dughiamin, ki osimtizim ni daningam. Egh ni borim batamin dughiam, ni mizazir dafamra iniam. Egh ni uan pam gifueghivira ikti, a ni gatavagh nin ganvira ikiam.”

¹⁷ Egha God kamaghin Adam migei, “Ni uan amuimin akam baregha, temer ovizir ni daman ki nin anogoroghezim ame. Kamaghin ni amizir arazir kam bangin, ki datirighin nguazim gasighasighti, dagheba deragh an otivan kogham. Egh ni zurara nguazir kamin ikiamin dughiamin, ni dagheba deragh otivsi, ingangarir dafabara

nguazimin dar amuam. ¹⁸⁻¹⁹ Eghti benir ataghatariba ko benir kuraba otiv, nin azenimin aghung anevaragham. Egh ni dagheba inisi, ingangarir ekiabar amuti, doriba nin agham. Egh ni zurara kamaghira puvara ingar mangi, ovegh uamategh nguazimin mangam. Guizbangira, ki nguazimin nin ingari, ezi ni uamategh nguazimin mangam.”

²⁰ Ezi gumazim kamaghin nighnisi, an amuim, gumazimiziba bar men ovavir amizimin otogham. Kamaghin, a ziam, “Iv,” a gati.[†] ²¹ Ezi gin Ikiavira Itir Godin Gavgavim asizimin inim inigha korotiamningin ingari, egha Adam uan amuim ko aning ganingizi, aning da aghui.

God Adam ko Iv Idenin Azenimin aning batoke

²² Egha gin Ikiavira Itir Godin Gavgavim ghaze, “Gumazim arazir aghuim ko arazir kuramin fofozim ikia, en miraram oto. Egh e aneteghti a temer ikirimirir zurara itim anidim boroghin mangan kogham. E fo, a temer kamin ovizitam ramegh ikirimirir zurara itir kam ikiam.” ²³ Kamaghin Ikiavira Itir Godin Gavgavim, gumazim Idenin Azenimin a batoke. Egha God nguazir an ingarizimra anemadazima, an azenimin ingarasa zui. ²⁴ Egha God gumazim ko amizim batuegha, enselin bar gavgaviba amisefe, eghti me Idenin Azenimin aruem anadi naghin tuivigh an ganam. Egha uaghan midorozir sabam ati. Sabar kam, angazangarim ikia avir mizariar gavgavimin min pamtem isia, danganibar bar uabi gighavira gari. Dughiabar zurara enselin kaba ko midorozir sabar kam azenir kamin gara iti, eghti gumazitam temer ikirimirir angamira itim anidir kamin boroghin mangan kogham.

4

Kein ko Abel Ikiavira Itir God bagha ofa gami

¹ Ezi Adam uan amuim Iv ko akuizima, amizim navim asangi. Egha amizim otarir mam bategha ghaze, “Ikiavira Itir God nan akurazima, ki otarir kam ini.” Kamaghin an otarir kam ziam, “Kein,” a gati.* ² Egha gin a Keinin dozim Abel bate. Ezi aning ekevegha Abel sipsipbar garir gumazim, ezi Kein azenibar ingarir gumazim.

³ Egha gin Kein uan amizimin dagheba asigha, maba inigha Ikiavira Itir Godin ofa

3:13: 2 Korin 11:3; 1 Timoti 2:14 * **3:15:** Fofozir gumazir maba ghaze, Krais a Satanin gavgavim abinam, eghti Satan an adarazi ko apanim damuam. Kar an akar isin zuim. Ni Akar Mogomem 12:17in gan. **3:17:** Hibru 6:8 † **3:20:** Hibrun akamin ziar kam, “Iv,” an mingarim mong kamaghin ghu, “Gumazimiziba ko bizir angamira itibar amebam.”

3:22: Akar Mogomem 22:14 * **4:1:** Hibrun akamin ziar kam, “Kein,” an mingarim mong kamaghin ghu, “inigh.”

4:4: Hibru 11:4

damuasa zui. ⁴ Ezi Abel sipsipin nguzir mikarzim sara itir aghuir mam ini. Sipsipin nguzir kam, kar amebam faraghavirama otezir sipsipin nguzim. Ezi Abel a misuegha Ikiavira Itir Godin ofa gami. Ezi Ikiavira Itir God Abel ko an ofa bagha bar ifonge, ⁵ egha Kein ko an ofa gifongezir puvati. Ezi Kein puv atarava an guam ikuvigha igharagha gari.

⁶ Ezi Ikiavira Itir God kamagh Kein migei, “Ni tizim bagha atari? Egha manmaghsua ni puv atarava guam ikuvigha igharagha gari? ⁷ Ni arazir aghuim damighi, ki nin ofa gifongeghti, ni bar akuegham. Egh ni arazir kuram damighi, arazir kuram ni gasighasighasa, ni mizuai. Egha arazir kuram ni abinasa bar ifonge. Kamaghira ni uaghan gavgavigh anebin.”

⁸ Egha gin Kein uan dozim Abel mikemezima, an a ko aning tuzim itir danganimin zui. Egha aning ghua tuzim itir danganimin ikiava, Kein uan dozim misoghezima, an areme.

⁹ Ezi gin Ikiavira Itir God kamaghin Keinin azara, “Nin dozim Abel mana?”

Ezi Kein ghaze, “Ki fozir puvati. Ki uan dozim geghuva an garir gumazim puvati.”

¹⁰ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Kein migei, “Manmaghin amizi ni arazir kurar kam gami? Nin dozimin ghuzim nguazim giregha gifa, ezi ki ghuzir kamin ararem barazi, a uan osimtizim ikarvaghassava nan arai. ¹¹ Ezi ki datirighin ni abinamin akar gavgavir mam kamaghin nin iti. Ni uan dozim misoghezi, an areme. Ezi arazir kamin ni nguazim gamizima, an an ghuzim ame. Kamaghin ki datirighin nguazim nin anogoroke eghti ni uam azenibar ingaran koghti, dagheba ni bagh an otivan kogham. ¹² Egh ni otuegh azenibar ingarvira ikiti, nguazim uan ovimin suiraghti nin dagheba deragh aghungan kogham. Egh ni uabi, nguibaba nin puvatighima, ni gumazir guraghav itimin min pura iturami nguazir kamin danganiba bar dar aruam.”

¹³ Ezi Kein migirigiar kam baregha kamagh Ikiavira Itir God migei, “Osimtizir ni na ganidir kam a bar ekefe, ki manmaghin aneteram? ¹⁴ Ni na migia ghaze, ki bar azenitamin ingaran kogh, egh nin guamin bar saghon ikiam. Egh gumazir guraghav itimin min nguazir kamin danganiba bar dar aruam. Kamaghin ki atiati, tarazi ua na batogh na misueghti, ki aremegham.”

¹⁵ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Kein migei, “Bizitam kamaghin otoghan kogham. Gumazitam ni misueghti na aremeghti, ki 7plan gumazibar nin ovevem ikaragham.” Egha Ikiavira Itir God ababanir mam Kein

gati, eghti gumazitam a batogh ababanir kamin apigh, a misueghti an oveghan kogham.

¹⁶ Ezi Kein Ikiavira Itir God ategha, ghua nguazir otevir me kamagh diborim, “Aruavira Iti,” an an iti. Nguazir kam Idenin Azenimin aruem anadi naghin iti.

Keinin ovavir boribar ziaba

¹⁷ Ezi Kein uan amuim ko akuizi, amizim navim asegha borir mam bate, an ziam Enok. Egha gin Kein nguibar ekiar mamim ingarigha, uan borimin ziam Enok isa nguibar ekiar kam gati. ¹⁸ Egha gin Enok otarir mam iti, an ziam Irat. Ezi Irat otarir mam iti, an ziam Mehujael. Ezi Mehujael otarir mam iti, an ziam Metusael. Ezi Metusael otarir mam iti, an ziam Lamek.

¹⁹ Ezi Lamek amuir pumuningin iti. Mavin ziam Ada, ezi mavin ziam Sila. ²⁰ Ezi Ada Jabal bate, ezi Jabal a gumazir purirpenibar ikia bulmakaubar garir gumazibar ovavim. ²¹ Ezi Jabal dozir mam iti, an ziam Jubal. Jubal, a gitabav sogha marvibagh ivir gumazibar ovavim.

²² Ezi gin Sila Tubalkein bate. Ezi Tubalkein bras ko ainin bizir guar aviribar ingarir gumazim. Ezi Tubalkein buaramizir mam iti, an ziam Nama.

²³ Egha dughiar mam Lamek kamaghin uan amuimning migei:

“Ada ko Sila,

gua nan akam baragh.

Ki Lamek, gua nan amuimning,

gua derivira nan akam baragh.

Gumazir mam na misozima,

ki a misoghezima an areme.

Ezi gumazir igiar mam na guam apezezi,

ki a misoghezima an areme.

²⁴ Gumazitam Kein misueghti an aremegham,

God 7plan gumaziba an ovevem ikarvagh me misueghti me arimighiregham.

Eghti gumazitam na misueghti ki aremeghti,

77plan gumaziba ovegh na ikaragham.”

Iv otarir igharazim bate

²⁵ Egha Adam uan amuim uam a koma akuizi, an otarim bate. Ezi amizim ghaze, “Kein Abel misoghezi an areme. Kamaghin God Abelin danganim iniassa borir igharazim na ganingi.” Kamaghin a borir kam ziam, “Set,” a gati.† ²⁶ Ezi gin Set otarir mam ikia, ziam, “Enos,” a gati. Dughiar kamra gumazamiziba Ikiavira Itir Godin ziam dibora, egha an ziam fa ghuvira iti.

4:8: Matyu 23:35; Luk 11:51; 1 Jon 3:12 4:10: Hibru 12:24 † 4:25: Hibrun akamin ziar kam, “Set,” an mingarim mong kamaghin ghu, “Daning.”

5

*Adamîn ovavir boribar ziaba,
kar men eghaghanim*

(1 Eghaghaniba 1:1-4)

1-2 Adamîn eghaghanim kamaghîra ghu.

God gumazamizibar ingarizima me an mirara gari. A me gamizima, men marazi gumazibar min otivizi, marazi amizibar min ofiti. A men ingarigha givagha, deravira me damuamin akar aghuim me ganingi. Egha ziam me gatigha ghaze, "Gumazamiziba."

Ezi Adamîn ovavir boribar ziaba kamaghin zui.

³ Adam 130plan azeniba iti, ezi an otarim otogha, bar uan afeziam mirara gari. Ezi a ziam, "Set," a gati. ⁴ Set otogha givazima, Adam uam 800plan azenibar ikia, dar aven otariba ko guivir igharaziba ini. ⁵ Ezi 930plan azeniba givazima, Adam areme.

⁶ Ezi Set 105plan azeniba itima, an otarim Enos oto. ⁷ Enos otogha givazima, Set uam 807plan azenibar ikia, dar aven otariba ko guivir igharaziba ini. ⁸ Ezi 912plan azeniba givazima, Set areme.

⁹ Ezi Enos 90plan azeniba itima, an otarim Kenan oto. ¹⁰ Kenan otozima, Enos uam 815plan azenibar ikia, dar aven otariba ko guivir igharaziba ini. ¹¹ Ezi 905plan azeniba givazima, Enos areme.

¹² Egha Kenan azenir 70pla itima, an otarim Mahalalel oto. ¹³ Mahalalel otogha givazima, Kenan uam 840plan azenibar ikia, dar aven otariba ko guivir igharaziba ini. ¹⁴ Ezi 910plan azeniba givazima, Kenan areme.

¹⁵ Ezi Mahalalel 65plan azeniba itima, an otarim Jaret oto. ¹⁶ Jaret otozima, Mahalalel uam 830plan azenibar ikia, dar aven otariba ko guivir igharaziba ini. ¹⁷ Ezi 895plan azeniba givazima, Mahalalel areme.

¹⁸ Ezi Jaret 162plan azeniba itima, an otarim Enok oto. ¹⁹ Enok otozima, Jaret uam 800plan azenibar ikia, dar aven otariba ko guivir igharaziba ini. ²⁰ Ezi 962plan azeniba givazima, Jaret areme.

²¹ Ezi Enok 65plan azeniba itima, an otarim Metusela oto. ²² Metusela otogha givazima, Enok uam 300plan azenibar ikia, dar aven dughiaba bar Godin boroghira ikia a ko roroam gamigha, otariba ko guivir igharaziba ini. ²³ Enok 365plan azeniba bar adar ike. ²⁴ Enok Godin boroghin ikia, egha a ko roroam gami. Ezi God a inigha uan Nguibam ghuavanabozi an aremezir

puvati. Ezi gumazamiziba a buriava, an apizir puvati.

²⁵ Ezi Metusela 187plan azeniba itima, an otarim Lamek oto. ²⁶ Lamek otogha givazima, Metusela ua 782plan azenibar ikia, egha otariba ko guivir igharaziba ini. ²⁷ Ezi 969plan azeniba givazima, Metusela areme.

²⁸ Ezi Lamek 182plan azeniba itima, an otarim oto. ²⁹ Ezi Lamek ghaze, "Fomira Ikiavira Itir God nguazir kam gasighasigha ghaze, dagheba deragh an otivan kogham. Eghti kamaghin e ingangarir dafabar amuti, dagheba deragh otivam. Eghti otarir kam nguazim damuti dagheba deragh otiviti e tong avughsi, egh puvira ingaran kogham." Kamaghin, Lamek ziam Noa, uan otarim gati.* ³⁰ Noa otogha givazima, Lamek ua 595plan azenibar ikia, dar aven otariba ko guivir maba ini. ³¹ Ezi 777plan azeniba givazima, Lamek areme.

³² Ezi Noa 500plan azeniba itima, an otarir 3pla oto, men ziaba, Siem, Ham, ko Jafet.

Noa ko an adarazir eghaghanim

6

(Sapta 6--11)

Gumazamizibar arazir kuraba

¹ Ezi datirighin gumazamizir aviriba otiva nguazim givavagha, guiviba bate. ² Ezi Godin otariba* gari, gumazamizibar guivir igiaba, men mikarzibar ganganiba bar men dera. Ezi me uan ifongiamin gin ghua, me isa men iti. ³ Ezi God ghaze, "Gumazamiziba angamira ikiasa ki uan Duam me gati. Ezi men mikarziba nguazir kamin biziba, kamaghin ki uan Duamin amamangatighi, a me ko dughiar ruarimin ikian kogham.† Datirighin me 120plan azenibara ikegh egh ovengam." ⁴ Ezi dughiar kamin ikegha gin zuir dughiamin, gumazir bar dafar maba nguazimin ike. Gumazir kaba, kar gumazamizibar guivir igiaba Godin otariba ko akuizi otivizir boriba. Me ingangarir igharagha garibar amuamin gavavim ikia egha dughiar kamin ziar ekiaba iti. ⁵ Ezi Ikiavira Itir God, nguazim bar an itir gumazamizibar gari, men arazir kuraba bar ikufi. Gumazamiziba dughiaba bar, uan navir averiamin aven arazir kuraba baghavira nighnigha dagh ifongeghavira iti. ⁶ Ezi Ikiavira Itir God men arazir kurabagh

5:1-2: Jenesis 1:27-28; Matyu 19:4; Mak 10:6 5:24: Hibru 11:5; Jut 1:14 * 5:29: Hibrun akamin ziar kam, "Noa," migirigiar kamin min ghu, "avughsi." Ni Jenesis 9:20in gan. * 6:2: Marazi kamaghin migei, migirigiar otevir kam "Godin otariba," kar me enselbav gai. † 6:3: Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati.

6:4: Diboboniba 13:33 6:5: Jenesis 8:21; Aghuzir Akaba 6:18; Matyu 15:19 6:5: Matyu 24:37; Luk 17:26; 1 Pita 3:20

nighnigha bar osemegha ikia navim bighi-aghirigha, ghaze, mevzika, ki ti nguazimin itir gumazamizibar ingarizir puvatizi der-aghahi.

⁷ Egha Ikiavira Itir God ghaze, “Ki ingarizir bizir kaba bagha osemegha nan navim biki. Kamaghin, ki guizbangira gumazamizir ki ingarizibagh asighasighiti, men tav ua nguazimin ikian kogham. Eghti ki asizir nguibamin itiba ko ruarimin itiba, ko kuaraziba bar, ki uaghan dagh asighasigham.” ⁸ Ezi Noa uabira, Ikiavira Itir Godin damazimin deravirama oto, ezi a bar a gifonge.

⁹⁻¹⁰ Eghaghanir kam, a Noan eghaghanim. An otarir 3pla iti, men ziabar kara: Siem, Ham ko Jafet. Noa Godin damazimin bar gumazir aghuim, egha gumazamizibar damazibar dera. Egha a dughiba bar Godin boroghin ikiava a ko roroam gami. ¹¹ Ezi God gumazamizir igharazibar gari, men araziba bar ikufi. Nguazir oteviba bar, midorozir arazim ko orazir puvatizir arazim ghuavira iti. ¹² God garima arazir kuram bar nguazim avara. Ezi a gari gumazamizir aghuaritam itir pu. Puvati. Gumazamiziba bar arazir kurabaram amua iti.

God kurimin ingarasa Noa migei

¹³ Kamaghin, God kamaghin Noa migia ghaze, “Gumazamiziba bar uariv soghava orazir puvatizir arazim gami, ezi nguazir kam arazir kuram bar a gizifa. Kamaghin, ki nguazir kam sara, me gasighasighasa. Ki gumazamiziba bar me agivaghti, me ua ikian kogham. ¹⁴ Kamaghin, ni temer aghuiba abighiva ua bagh kurir tamin ingarigh. Egh an averimin danganitabar ingarighva koltan an averim ko azenim aghefegh. ¹⁵ Ni kurir kam kamaghin an ingar: An rurarim 130 mitan tughti, an baravim 22 mitan tugh, eghti an siriam 13 mitan tugh. ¹⁶ Egh ni an siriamin ingarti, an siriam bar izighiri an miriam avan marki. Ni kurir siriam ko miriamin tongira toritam ateghti, aruer angazangarim kurimin aven mangi.[‡] Egh ni ghurir 3pla kurimin aven dar ingarigh, tam vazimin, tam arighara, egh tam pin. Egh tiar akam an miriamin an ingarigh.

¹⁷ “Ni oragh! Ki aperiar ekiam damighiti a nguazimin otogh, nguazimin itir bizir angamira itiba bar dar amighiti da bar moghirama ovengam. ¹⁸ Eghti ki ni ko, uan Akar Dikirizir Gavgavim akirighiti, ni deragh ikiam. Ni uan amuim ko, uan otariba ko men amuiba, ia kurir kamin aven mangi. ¹⁹ Egh ni asiziba vaghvagh pumuning pumuningin me ini, amebar

mam ko apurir mam. Egh me ovengan koghsi da inigh kurimin aven mangi. ²⁰ Ni kuarazir igharagha gariba vaghvagh, dar pumuning pumuning, ko asizir muziariba ko ekiar igharagha gariba vaghvagh, dar pumuning pumuning inigh. Egh da oven-gan koghsi, ni da inigh kurimin aven mangi. ²¹ Egh ni uan amuiroghboriba ko asizibagh nighnigh, dagher guar aviriba bar da isi kurim darikigh.”

²² Ezi Noa God a mikemezi moghira bizir kaba bar dagh ami.

7

Aperiar ekiam oto

¹ Egha Ikiavira Itir God kamaghin Noa migei, “Ki nin gari, nirara nguazimin gumazamizibar tongin nan damazimin dera. Kamaghin, ni uan amuim ko, nin otariba uan amuiba ko, ia bar kurimin aven mangi. ² Egh ni asizir nan damazimin zuezir igharagha gariba vaghvagh, 7plan amebaba ko 7plan apuriba inigh. Egh asizir nan damazimin zuezir puvatizir igharagha gariba, ni vaghvagh amebam ko apurimra inigh, kurimin aven mangi. ³ Kamaghira ni kuarazir igharagha garibar 7plan amebaba ko apuriba ini. Ni kamaghin damighiti da arimighireghan koghti, dar nguziba gin nguazimin otivigh bar avirasemegham. ⁴ Eghti dughiar 7pla givaghti, ki amozim nguazimin anemadaghti, a 40plan arueba ko dimagaribar arigh mamaghira ikiam. Eghti bizir ki ingarizi angamira itiba, ki dagh asighasighiti, da bar arimighiregham.”

⁵ Ezi Noa God a mikemezi moghira, biziba bar dagh ami.

⁶ Noa 600plan azeniba itima, aperiar kam oto. ⁷ Dughiar kam, Noa uan amuim ko, an otariba uan amuiba ko, aperiam otogh me gasighasighan koghasa, me kurimin aven ghue. ⁸⁻⁹ Ezi God Noa mikemezi moghira, asizir Godin damazimin zueziba ko, asizir miziriziba ko, kuaraziba ko, asizir muziariba, asizir igharagha gariba bar, da vaghvagh apurir mam ko amebam mam, pumuning pumuningin Noa bagha iza, ghua kurimin ghuavanangi. ¹⁰ Dughiar 7pla givazima, aperiar ekiam otogha nguazim gizefi.

¹¹ Dughiar kam Noa 600plan azeniba iti, ezi azenir kamin iakinir namba 2in, dughiar namba 17in, nguazim akam akarizima, dipar nguazimin averiamin itir ekiam akariaghirigha zuamiram anabo. Ezi amozim izaghira mati me dipam fufusi. ¹² Ezi amozir ekiam 40plan arueba ko dimagaribar izaghira mamaghira iti.

6:9-10: Jenesis 7:1; Esekiel 14:14; 2 Pita 2:5 **6:11:** Esekiel 8:17 ‡ **6:16:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. **6:22:** Hibru 11:7 **7:1:** Jenesis 6:8; Esekiel 14:14; 2 Pita 2:5 **7:7:** Matyu 24:38-39; Luk 17:27 **7:11:** 2 Pita 3:6

¹³ Ezi Amozim arighizir dughiamra, Noa, uan amuim ko, an otarir 3pla, Siem, Ham, Jafet, uan amuiba ko, me kurimin aven ghue. ¹⁴ Ezi nguibamin asizir guar aviriba bar, ko ruarimin asizir ekiaba ko dozir guar aviriba, ko kuaraziba bar vaghvgha Noan adarazi ko kurimin aven ghue. ¹⁵⁻¹⁶ Ezi God mikemezi moghin, bizir angamira itiba, da vaghvgha apurir mam ko amebar mam, pumuning pumuningin Noa bagha iza, a ko kurimin aven zui. Noa aven ghugha givazima, Ikiavira Itir God tiam asara. ¹⁷ Ezi 40plan aruebar dipam izivavira ikia, kurim asirafa. ¹⁸ Ezi kurim nguazim ategha pin iti. ¹⁸ Ezi dipam nguazim gisin sivaghsivagha ghuavanadima kurim a gisin deravira iti. ¹⁹ Ezi nguazim gisin dipam sivaghsivagha ghuavanagavira ikia mighsiar overiamin apengan itiba bar ada ave. ²⁰ Egha abuan dipam nguazim bar anevaragha, sivagha pin ghua overiamin apengan itir mighsiar ekiaba bar dagh affragha 7 mitan tu. ²¹ Ezi nguazimin angamira itir bizir kaba, kuaraziba ko, nguibamin asiziba, ruarimin asizir ekiaba ko doziba ko gumazamiziba, me bar ariaghire. ²² Ezi nguazimin itir bizir angamira itiba bar ariaghire. ²³ Ezi nguazimin itir bizir kaba bar, gumazamiziba, nguibamin itir asiziba, ruarimin itir asiziba, ko kuaraziba, Ikiavira Itir God bar me kuavareme. Ezi Noa ko bizir kurimin aven itiba merara angamira iti. ²⁴ Ezi dipam bar ekevegha nguazim bar anevaragha ghua 150plan dughia bar ike.

8

Aperiam gifa

¹ Ezi dughiar kamin God Noa ko asizir a ko kurimin itiba gin amadazir puvati, a me ginighnighavira ikiava aminin amadazi a dipam gisin ivaima dipam sivagha uaghiri. ² Ezi dipar nguazimin averiamin izim uam anadir puvati. Ezi overiamin amozim izir tuaviba pirizi, amozim ua izaghilir puvati. ³ Ezi dipam ghuaghira ghua, 150plan dughia givazima dipam daka uaghiravira iti. ⁴ Ezi iakinir namba 7in dughiar namba 17in kurim Araratin Mighsiabar itir dangamin mighsiar mamnin apera. ⁵ Ezi dipam, daka uaghiravira ikia ghua iakinir namba 10in dughiar namba 1in tuzi, dughiar kamra mighsiabar ghuaba otifi. ⁶⁻⁷ Ezi 40plan dughia givazima, Noa kurimin windua kuigha, kuarazir ziam kotkot amadazima, a ghugha ua izezir puvati. A migha aruavira ikiav itima dipam dakezi nguazim misingi. ⁸ Ezi Noa foghasa, nguazim misingis, o puvati. Egha kamaghin, kuarazir ziam bunbam amadazima, a zui. ⁹ Ezi dipam nguazim

avaragha ikiavira itima, kuarazir bunbam dapian danganibagh asa, kamakin dipam mong pin ikiavira iti. Ezi a uamategha kurimin ghuzi, Noa dafarim amadagha uam a inigha aven ghue.

¹⁰ Ezi 7plan dughia givazima, Noa ua kuarazir bunbam amada. ¹¹ Ezi dughiar kamin bar guaratizimin kuarazir bunbam uamategha a bagha izi. Egha uan akamin olivin temer dafarir igiar mam iviragha izi. Ezi Noa kamaghin fo, dipam dakegha gifa. ¹² Egha a 7plan dughia bar uam orarkegha kuarazir bunbam uam anemada. Ezi kuarazir bunbam ua izezir puvati.

¹³ Ezi Noa dughiar kamin 601plan azeniba iti, ezi iakinir namba 1, an dughiar namba 1 otozi dipam midii. Ezi a kurimin siriam mikinizir avavem asigha azenan danganiba bar deravira dar gari, nguazim misingi. ¹⁴ Egha ghua iakinir namba 2in, namba 27in dughiam otozi, nguazim bar misingi.

¹⁵ Ezi God Noa migia ghaze, ¹⁶ “Ni, uan amuim ko, nin otariba uan amuiba ko, ia kurim ategh magiri. ¹⁷ Egh angamira itir asiziba bar, kuaraziba ko asizir ruarim ko nguibamin itiba, ni bar moghira da inigh magiri. Eghti da bar otiv arogh avirasemeghiva nguazir kam bar an angi.” ¹⁸ Ezi Noa uan amuim ko an otariba, uan amuiba ko uaghiri. ¹⁹ Ezi kuaraziba ko asizir avirir guar magh gariba vaghvgha uari uari abigha uari akuva egha azenan izi.

Noa ofa isa Ikiavira Itir God ganidi

²⁰ Egha Noa Ikiavira Itir Godin ziam fasa ofa damuamin danganir mamn ingari. Egha Godin damazimin zuezir asizir guar aviriba, dar vamira vamira inigha, kuarazir Godin damazimin zueziba dar vamira vamira inigha dav suegha God bagha ofa gami. Egha da tuezzi da bar isigha mighiri. ²¹ Ezi Ikiavira Itir God Noa amizir mughuriar aghuim zuir ofa bagha bar ifuegha ghaze, “Ki ua gumazamizibar arazir kuraba bagh nguazim gasighasighan kogham. Guizbangira, gumazamiziba boribar min ikia ghua asangizir dughiamin, me bar arazir kuram damuamin nighmiziba iti. Ezi bizir kam bagha, ki biziba bar dagh asighasiki. Egh ki dughiar kamin amizir arazir kamin mirara, uamategh angamira itir biziba bar dagh asighasighan kogham. ²² Eghti nguazim ikiavira ikiti dughiar kaba uaghan otivira ikiam, dughiar dagheba opariba ko dagheba iniamba, dughiar orangtiziba ko fefeba, dughiar amoziba iziba ko arueba gariba ko dimagariba ko arueba. Dughiar kaba givaghan kogh mangi nguazim givamin dughiam otogham.”

9

*God Noa ko**Akar Dikirizir Gavgavim gami*

¹ Dughiar kamin, God arazir aghuim Noa uan otariba ko, me damuasa kamaghin me migia ghaze, "Ia borir aviriba batiti, ian adarazi nguazir kam bar a gizivaka. ² Eghti ruarimin itir asizir muziariba ko ekiaba, ko kuaraziba, ko osiriba bar moghira ian atiatighti, ia me gativagh men ganam. ³ Ki faragha ia damasa zuravaribara daghebar min ia ganingi. Egha datirighin nguibamin asiziba, ko ruarimin itir asiziba, ko zuravariba sara bar da isa ia ganingi eghti, ia bar dar amam. ⁴ Guizbangira, ghuzim ivemara ikirimir angamira itim anidi. Kamaghin, ia ghuziba ikiavira itir asizitam aman marki. Ia asizim misueghti, an ghuzim faragh bar iregh givaghtima, ia gin anemi. ⁵ Eghti tina gumazimin ghuzim damuti, a ireghti an aremegham, eghti ki gumazir kamin arazir kuram ikarvagham. Guizbangira, asizitam o gumazitam gumazir mam misueghti an aremegham, ki uaghan osimtizir kuram a danighti an aremegham. ⁶ Ki God, ki uabi gumazimin ingarizima a nan mirara zari. Kamaghin gumazir manam igharazitav misoghezi an areme, egh a uabi gumazibar dafaribar ovengam."

⁷ Egha God ua kamaghin migei, "Eghti iarara, ia borir aviriba batiti, ian boriba bar avirasemegh nguazimin otivarogham."

⁸ Egha God Noa ko an otaribav gia ghaze, ⁹ "Ia oragh! Ki datirighin ia ko, ian borir gin otivamiba ko Akar Dikirizir Gavgavim gami. ¹⁰ Egha uaghan bizir angamira ia ko kurimin ikezir kaba, kuaraziba, nguibamin asiziba ko, ruarimin asizir ia ko itiba, da bar, ki me ko Akar Dikirizir Gavgavir kam gami. ¹¹ Ki datirighin ia koma Akar Dikirizir Gavgavim gamigha kamaghin migia ghaze, Guizbangira, ki datirighin uam aperiar eki-atam damighti a izi bizir angamira itibagh asighasighan kogham. Eghti aperiar eki-atam nguazir kam ua bar gasighasighan kogham."

¹² Egha God ghaze, "Ki arazir kam akaghti, ia ganigh fogh suam, ki Akar Dikirizir Gavgavim ia ko, bizir angamira ia ko itiba, ko ian gin otivamin boriba, ki ia bagha bar a gamigha gifa. ¹³ Ezi arazir kam kamakin, ki ababanim ian akagha, overiamin pin ekianim ati. Kar nan ababanim, a ghaze, Akar Dikirizir Gavgavir ki nguazimin itir biziba bagha amizim, a ikivira ikiam. ¹⁴ Eghti ki amozim amadaghti a izeghti an gin ghuarier ekiaba ikivira ikiti, dughiar kamin ekianim overiamin

otogham. ¹⁵ Eghti ki an ganigh uan Akar Dikirizir Gavgavir, bizir angamira itiba ko ia bagha amizim a ginighnighvira ikiam. Eghti bizitam ua kamaghin otivan kogham, aperiatam uam nguazimin angamira itir bizibagh asighasighan kogham. ¹⁶ Egh ki pin ekianimin ganiva, nguazimin angamira itir biziba ko amizir Akar Dikirizir Gavgavir kam ginighnighvira ikiti, a iki mamaghira ikiam."

¹⁷ Egha God Noa migei, "Ekianir kam, kar nan ababanim, ki nguazimin angamira itir biziba bagha Akar Dikirizir Gavgavim gamigha aneka."

Noa uan otarim Hamin atari

¹⁸ Kar Noan otarir 3plan a ko kurimin ikegha azenan izezibar ziaba: Siem, Ham ko, Jafet. Ezi Hamin otarimin ziam, Kenan. ¹⁹ Ezi Noan otarir 3plan kabanang, me datirighin nguazim gizivazir gumazimiza bar men ovaviba.

²⁰ Ezi aperiar ekiamin gin Noa azenim oparir gumazimin min otogha faraghavira wainin azenir mam opari. ²¹ Egha dughiar mam in a wainin dipar onganir maba amegha ongani. Ezi an iniba paghirezima a bibiamra uan purirpenim girighav iti. ²² Ezi Kenanin afeziam Ham, ghua uan bibiamra itir afeziamin ganigha uam azenan ghua uan aveghbuamning mikeme. ²³ Ezi Siem ko Jafet inir mam inigha an onegha uan dipizimning gati. Egha aning purirpenim akirim ragha a gasaragha nimira itimra ghua uan afeziamin mikarzim avara. Aning uan guamning igharagha misuegha uan afeziamin mikarzim avara. Egha uan afeziamin mikarzir mogomemin ganizir puvati.

²⁴ Ezi Noan nighnizim derazi a ua dikavigha an otarir abuananam Ham, an mikarzir mogomemin ganizir bizim baraki. ²⁵ Egha a ghaze, "Osimtizir ekiam Kenan ko ikiti, a uan aveghbuabar ingangarir gumazimin bar men apengan ikiam." ²⁶ Egha Noa ua kamaghin migei, "E ikiavira Itir Godin ziam fam, a Siemin God. Egha ki kamaghin Godin azai, Kenan pura Siemin ingangarir gumazimin ikiam. ²⁷ Eghti God Jafetin adarazir amighti me avirasemegh, Siemin adarazi ko deragh dapiam. Eghti Kenan pura Jafetin ingangarir gumazimin ikiam."

²⁸ Aperiar ekiam givazima, Noa uam 350plan azenibar ike. ²⁹ Egha 950pla azeniba ikiava areme.

10

Kar Noan ovavir boribar ziabar eghaghanim

¹ Kar Noan otaribar eghaghanim. Men ziabar kara: Siem, Ham, ko Jafet. Ezi aperiar ekiamin gin men ovavir borir aviribar otifi. Ezi Noan ovavir boribar ziaba kamaghin zui.

² Kar Jafetin otaribar ziabar kara: Gomer, Magok, Madai, Javan, Tubal, Mesek, ko Tiras. ³ Ezi Gomerin otaribar ziabar kara: Askenas, Rifat, ko Togarma. ⁴ Ezi Javanin otaribar ziabar kara: Elisa, Tarsis, ko Saiprusin gumaziba, ko Dodania. ⁵ Ezi gumazir kaba, gin ongarir miriam ko arighatizibagh apiazir darazir ovaviba. Kar Jafetin ovavir boriba. Egha me uan dakozibar vaghvagma uan nguazibarama apiagha, uari uan ikizibara akabav gei.

⁶ Ezi Hamin otaribar ziabar kara: Kus, Isip, Libia ko Kenan.* ⁷ Ezi Kusin otaribar ziabar kara: Seba, Havila, Sapta, Rama ko Sapteka. Ezi Rama otarir pumuningra iti: Seba ko Dedan. ⁸ Ezi Kus otarir mam iti, an ziam Nimrot. Nimrot a nguazir kamin bar faraghavira otozir gumazir bar gavgavim. ⁹ Ezi Ikiavira Itir God gavgavim isa Nimrot ganingizima an asiziba burir fofozir ekiam iti. Kamaghin gumazamiziba ziar ekiam munav daningasa, kamaghin migei, "Gumazir kam a Nimrotin miraram ami. Ikiavira Itir God gavgavim Nimrot ganingizima, ana asiziba buriamin fofozir ekiar aghuim iti." ¹⁰ Ezi Nimrot nguibar ekiar 3plan gari, Babel, Erech, ko Akat. Nguibar ekiar 3plan kaba Babilonian nguazimin iti.† ¹¹ Egha Nimrot Babilon ategha Asirian amadaghan ghua nguibar ekiar kabar ingari, Ninive, Rehobotir, Kala, ¹² ko Resen. Resen, a Ninive ko Kalan nguibamningin tizimin iti. Ezi Kalan nguibam a nguibar bar ekiam.

¹³ Isip a ikizir kabar ovavim: Lidia, Anam, Lehap, Naptu, ¹⁴ ko Patrus, Kaslu, ko Krit. Ezi Filistian ikizimin adarasi, me Kritin Arighatizimin itir darazir aven otifi.

¹⁵ Ezi Saidon a Kenanin otarir ivariam. Ezi igharaz darazi uaghan Kenanin ovavir boriba, ezi men adarazir kara: Hitia, ¹⁶ Jebusia, Amoria, Girgasia ko, ¹⁷ Hivia, Arkaia, Sinia, ¹⁸ Arvatia, Semaria ko Hamatia. Gin Kenanin adarazir danganiba bar a dar ghuava tintinibar apia. ¹⁹ Egha Kenania inigha apiazir nguazir kam Saidonin nguibamin ikegha ghua Gerarin nguibamin tu, kar Gasan nguibamin amadakan. Ezi men mitaghnam ghua aruem anadi naghin nguibar kabar tu, Sodom ko Gomora ko Atma ko Seboim, kar Lasan nguibamin amadakan. ²⁰ Gumazamizir kaba bar, me Hamin ovavir boriba. Egha me uan

dakozibar vaghvagma uan nguazibarama apiagha, uari uan nguibabara akabav gei.

²¹ Ezi Siem a Jafetin avebam. Egha uaghan boriba iti, egha Siem a Eberin boribar ovavir afeziam. ²² Siemin otaribar ziabar kara: Elam, Asur, Arpaksat, Lidia ko Aram. ²³ Ezi Aramin otaribar ziabar kara: Us, Hul, Geter ko Mas. ²⁴ Ezi Arpaksat, a Selan afeziam, ezi Sela, a Eberin afeziamin oto. ²⁵ Ezi Eber an otarir pumuning iti. Mamin ziam Pelek. Pelek itir dughiamin nguazimin itir gumazamiziba tintinimin biaghire. Kamaghin me ziar kam, "Pelek," a gati. Ziar kamin mingarim kamakin, "Bar biaghire." Ezi Pelek in dozim in ziam Joktan.

²⁶ Ezi Joktanin otaribar ziabar kara: Almodat, Selep, Hasarmavet, Jera ko, ²⁷ Hadoram, Usal, Dikla ko, ²⁸ Obal, Abimael, Seba ko, ²⁹ Ofir, Havila, ko Jobab. Gumazir kaba bar, me Joktanin otariba. ³⁰ Ezi Joktanin boriba Mesan nguibamin ikegha ghua aruem anadi naghin Sefarin nguibar mighsiabar tu. ³¹ Kar Siemin ovavir boriba. Egha me uan dakozibar vaghvagma uan nguazibarama apiagha, uari uan ikizibara akabav gei. ³² Gumazir ziaba itir kaba, kar Noan otariba ko an otaribar otariba ko men ovavir boriba. Aperiar ekiamin gin, gumazamizir kabar ikiziba nguazim gizivagha aneroke.

11

Ikiavira Itir God gumazamizibar akar me migeiba abiaghari

¹ Fomira nguazimin gumazamiziba bar akar vamira ikia, egha migirigiar otevir vabaram ami. ² Egha me aruem anadi naghin ikegha, puram arua ghua iza Babilonin nguazir zarimin apia.

³ Egha me uarira uariv gei, "Aria, ia izi, e bar moghira nguazitaba inigh da tueghti da brighbar min otivika." Egha me dipenibar ingaramin brighbagh ami. Egha me brighin kabagh amizi da uarir isavsuighamin koltaba uaghan iti.

⁴ Egha me ghaze, "E datirighin uari uari bagh nguibar ekiatamin ingaram, egh an aven tauan bar ruaritam asaraghti, an ruarim mangi overiamin suiragham. Egh kamagh, e uari abigh mangi tintinibar nguazimin nguibar igharazibar ikian kogham. E kamaghin damuti, gumazamiziba bar ziar bar ekiam e daningam."

⁵ Ezi Ikiavira Itir God, nguibar ekiar kam ko tauan gumazamiziba an aven ingarizimin ganasa izaghiri. ⁶ Egha uan Nguibamin ikia ghaze, "Gumazamizir kaba me akar vamiram migia egha uari

* **10:6:** Hibrun akam, ziar kam "Kus," kar kantri Sudan, o kantri Itiopian ziam. † **10:10:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. Gumazir maba ghaze, nguibar ekiar igharazir mamin ziam iti, an ziam Kalne. **11:5:** Jenesis 18:21

inigha nighnizir vamira iti. Egha nguibar dafar kamın ingari. Me kamaghın uan nighnizimın gin mangi, bizir aviribar amuam. ⁷ Kamagh, e ua magiri akar me migeim abighirarighti, me uan akar mingaribagh foghan koghıva uariv kiman koghām.”

⁸ Egha Ikiavira Itir God me gamizi, me tintinibar nguaziba bar adar ghue. Egha nguibar ekiar kam uam a ingari puvati. ⁹ Dughiar kam, Ikiavira Itir God gumazamizir kabar akar me migeiba abiagharighizi, me tintinibar nguazimın danganıba bar adar ghue. Kamaghın me nguibar ekiar kam dibora ghaze, “Babel.”*

Siemin ovavir boribar ziaba

¹⁰ Kar Siemin ovavir boribar ziaba. Ape-riar ekiam otozi azenir pumuningın gin, me Siemin azeniba medi da 100ın oto. Ezi an Arpaksatin afeziamın oto. ¹¹ Egha gin Siem 500plan azeniba ikia, dar aven otariba ko guivir igharaziba inigha areme.

¹² Ezi Arpaksat 35pla azeniba ikiava Selan afeziamın oto. ¹³ Egha gin Arpaksat 403plan azeniba ikia dar aven, otariba ko guivir igharaziba inigha areme.

¹⁴ Ezi Sela 30pla azeniba ikiava Eberin afeziamın oto. ¹⁵ Egha gin Sela 403pla azenibar ikia, dar aven otariba ko guivir igharaziba inighava areme.

¹⁶ Ezi Eber 34pla azeniba ikiava Pelekın afeziamın oto. ¹⁷ Egha gin Eber 430pla azenibar ikia, dar aven otariba ko guivir igharaziba inighava areme.

¹⁸ Ezi Pelek 30pla azeniba ikiava Reun afeziamın oto. ¹⁹ Egha gin Pelek 209pla azeniba ikia, dar aven otariba ko guivir igharaziba inighava areme.

²⁰ Ezi Reu 32pla azeniba ikiava Serukın afeziamın oto. ²¹ Egha gin Reu 207pla azeniba ikia, dar aven otariba ko guivir igharaziba inighava areme.

²² Ezi Seruk 30pla azeniba ikia Nahorın afeziamın oto. ²³ Egha gin Seruk 200pla azeniba ikia, dar aven otariba ko guivir igharaziba inighava areme.

²⁴ Ezi Nahor 29pla azeniba ikia Teran afeziamın oto. ²⁵ Egha gin Nahor 119pla azeniba ikia, dar aven otariba ko guivir igharaziba inighava areme.

Teran ovavir boribar ziaba

²⁶ Ezi Tera 70pla azeniba ikiava Abram, Nahor ko Haranın afeziamın oto. ²⁷ Ezi kar Teran ovavir boribar ziaba. Tera a Abram, Nahor ko Haranın afeziam. Ezi Haran a Lotin afeziam. ²⁸ Ezi Haran uan nguıbam Urin ikiava areme. Ur a Kaldiabar nguazir asizimın iti. Ezi dughiar kam, an afeziam

Tera angamıra ikiavıra iti. ²⁹ Ezi Abram Sarain iti, ezi Nahor Haranın guivim Milkan iti. Egha uaghan Haran Iskan afeziam. ³⁰ Ezi Sarai boriba batir puvatigha, boritam itir puvati.

³¹ Ezi Tera uan adarazi inigha, Kaldia-bar nguazimın itir nguıbam Ur, an ategha Kenanin nguazimın zui. Teran gin zuir adarazir ziabar kara: an otarim Abram, ko an asamim Sarai, ko an igiam Lot, ezi Haran a Lotin afeziam. Me ghua Haranin nguıbamin otivigha egha nguıbar kamın apera. ³² Egha Tera 205pla azeniba ikiava nguıbar kamın areme.

Abramin eghaghanim

12

(*Sapta 12:1–25:18*)

Ikiavira Itir God Abramin dia

¹ Dughiar mam, Ikiavira Itir God Abram migia ghaze, “Ni uan nguazim, ko uan adarasi, ko uan afeziamın ikizim ategh nguazir ki nin akaghamimın mangi.

² “Eghti ki nin ovavir boribar amighti, me bar avirasemegh, mangıva gin ikizir gavgavir mam otogham.

Egh ki deravıra ni damu ni damighti nin ziam bar ekeveggham.

Eghti ni bangin ki gumazamiziba deravıra me damuamin tuavim ikiam.

³ Eghti gumazamizir deravıra ni gamıba, ki deravıra me damuam.

Eghti ni gasighasizir gumazamiziba ki uabi me gasighasigham.

Ni bangin ki nguazir kamın itir ikiziba bar dar gumazamiziba bar deragh me damuam.”

⁴ Ezi Abram Haranin nguıbam ategha Ikiavıra Itir God a mikemezi moghin, a zui. Ezi Lot a ko uaghan zui. Dughiar kamın Abram 75plan azeniba iti. ⁵ Abram uan amuim Sarai, ko uan dozimın otarim Lot inigha, me uaghara zui. Abram faragha Haranin nguıbamin ikia egha bizir aviriba ko ingangarir gumaziba ko amizir aviriba ini. Egha a Kenanin zuir dughiamın a bizir kaba bar da inigha zui. Egha me Kenanin otivigha gıvaghā, ⁶ Abram uan adarazi ko nguazir kamın ghua Sekemin nguıbamin oto. Nguıbar kamın temer ekiar mam iki Mores danganimın amadaghan iti. Ezi dughiar kamın Kenania Kenanin nguazimın ikiavıra iti.

⁷ Ezi Ikiavira Itir God Abram batogha a migei, “Ki nguazir kam nın ovavir boribar anıgam.” Kamaghın Haran Ikiavira Itir

* **11:8:** Luk 1:51 **11:9:** Hibrun akamin ziar kam, “Babel,” a mong kamaghın ghu, “abiaghariki.” **12:1:** Aposel 7:2-3; Hibru 11:8 **12:3:** Galesia 3:8 **12:7:** Aposel 7:5; Galesia 3:16

God a batozi naghira, an ziam fasa ofa gamir dakozimin ingari.

⁸ Egha gin Abram dikavigha ghua, aruem anadi naghin itir mighsiar Betelin boroghin itimin ghu. Mighsiar kam Betelin nguibam ko Ain nguibamin tizimin iti. Ezi Betel an aruem uaghiri naghin itima, Ai an aruem anadi naghin iti. Ezi danganir kamın Abram uan purirpenibar ingarigha, Ikiavira Itir Godin ziam fasa, ofa gamir dakozimin ingarigha, an ziam dibora a fe.

⁹ Egha gin Abram uan adarazi ko danganir kam ategha sautin amadaghan zui. Egha me purirpenibar ingara ghua Negevin danganimin oto, a gumazamiziba puvatizir danganim.

Abram ghua Isipin kantrin iti

¹⁰ Dughiar mam mitiriar ekiam otozi, danganir kam dagheba bar puvati. Kamaghin, Abram uan adarazi ko me ghua nguibar igharazibar gumazamizibar min pura ikia, kantri Isipin iti. ¹¹ Egha me kantri Isipin boroghira iza, Abram uan amuim Sarai migia ghaze, “Ni orakigh. Ki fo, ni amizir dirir bar deragha ganganir aghuim gamim. ¹² Isipin gumaziba nin ganigh, ti ni gakuigham. Egh me kamaghin fogham, ni nan amuim, egh me na misueghti ki aremeghti, ni ikiam. ¹³ Ni kamaghin mikimti deragham, ni nan amizim. Egh ni kamaghin damighiti, me arazir aghuimin na damu, na misueghti ki aremeghan kogham.”

¹⁴ Ezi Abram kantri Isipin otozi, Isipin gumaziba a mikemezi moghira, an amuimin garima an ganganim bar dera. ¹⁵ Ezi atrivimin ingangarir gumaziba Sarain gari, a bar derazi, me ghua atrivim kamaghin a migei, “Amizir bar dirir mam izegha iti.” Egha me ghua Sarai ingha atrivimin dipenimin ize. ¹⁶ Ezi atrivim Sarain ganigha mighigha a gakongegha, kamaghin bar deraviram Abram gami. Egha sipsipba, memeba, bulmakauba, donkin apuriba, donkin amebaba, kamelba, ingangarir gumaziba ko ingangarir amizir bar aviriba, isa Abram ganighi.

¹⁷ Egha atrivim Abramın amuim Sarai ingha ua bagha an amuim gami, kamaghin Ikiavira Itir God Isipin atrivim ko an dipenimin itir darazi bagha arimariar guar aviriba amangi. ¹⁸ Ezi atrivim Abramın diazima a izima a kamaghin a migia ghaze, “Ni manmaghsua arazir kam na gami? Egha kamaghin na mikemezi puvati, Sarai nin amuim. ¹⁹ Ni na migia ghaze nin amizim, ezi kamaghin ki uan amuimin min a ini. Ni manmaghsuavira arazir kam gami? Kamaghin ni uan amuim ingh, gha mangi!”

²⁰ Ezi atrivim uan ingangarir gumazibav

mikemezi, me Abram uan amuim ko, an biziba sara Isipin bar me batoke.

13

Lot Abram ataki

¹⁻² Dughiar kamın Abram bizir bar aviriba iti. A sipsipba, memeba, bulmakauba, gol ko silva bar aviraseme. Egha a kantri Isip ategha Negevin danganimin amadaghan zui. A uan amuim ko uan biziba bar da inizi, Lot uaghan a ko zui.

³⁻⁴ Egha gin Abram uan adarazi ko Negev ategha Notin amadaghan zui. Egha me purirpenibar ingara ghua Betelin nguibamin oto. Danganir kamra Abraham fomiram purirpenibar ingara ofa gamir dakozimin ingari. A Betel ko Ain nguibamin ingin tizimin iti. A danganir kamın otogha Ikiavira Itir Godin ziam dibora a fe.

⁵ Ezi Lot uaghan Abram koma arua, sipsipba, memeba, bulmakauba ikia, uaghan ingangarir gumazamizir aviriba a ko ikia purirpenibar iti. ⁶ Abram ko Lot uaghara bizir aviriba iti, ezi kamaghin nguazim aningın sufi. Ezi aning uaning ko ikiava avenge. ⁷ Ezi adarim Abram ko Lotin sipsipba ko memebar garir ingangarir gumazibar tongin oto. Dughiar kam Kenanin adarazi ko Peresin adarazi danganir kamın iti.

⁸ Ezi Abram Lot migei, “Ga ikizir vamira. Ga uaningın atari derazir puvati, ezi gan ingangarir gumaziba uaghan uarir atari derazir puvati. ⁹ Guizbangira, nguazir ekiam rughara iti. Ga uaning abigham. Egh ni uabi ua bagh danganitam ginabagh, na ategh an angi. Ni agharir guvimin mangiti, ki kiriamın mangam. Maghsuegh ni agharir kiriamın mangiti, ki guvimin mangam.”

¹⁰ Ezi Lot tugha gari. Egha Jordanin Faner zarimin itir danganiba bar dar gara ghua Soarin nguibamin tu. Nguazir otevir kam dipar aviriba ikia bar dera. Egha mati Ikiavira Itir Godin azenir bar aghuimin min garava, uaghan kantri Isipin min gari. Dughiar kam, Ikiavira Itir God tighar Sodomın nguibam ko Gomoran nguibam gasighasigham. ¹¹ Ezi Lot nguazir otevir Jordanin Faner zarimin itiba bar ada iniasha migei. Egha Abram ataghizima an aruem anadi naghin ghu. Egha aning uam uaning ko itir puvati.

¹² Egha Abram Kenanin nguazimin apera. Ezi Lot ghua nguibar ekiar Jordanin Faner zarimin itibar tongin apera. Egha Sodomın nguibar ekiam boroghin purirpenibar ingari.

¹³ Ezi nguibar ekiar kam Sodom, an gumazamiziba, men araziba bar ikufi. Ezi

me Ikiavira Itir Godin damazimin arazir bar kurabagh ami.

Abram Hebronin nguibamin ghu

¹⁴ Ezi Lot ghuzima, Ikiavira Itir God Abram migia ghaze, “Ni kagh tugh egh danganir kaba bar dar gan. Ni aruem anadi naghin ganiva aruem uaghiri naghin ganiva, not ko saut viraram aningin gan. ¹⁵ Nguazir ni datirighin garir kaba bar, ki da isi ni ko nin ovavir boribar aningam. Eghti nguazir kaba ia dar afeziaba ikegh mamaghira ikiam. ¹⁶ Eghti ki nin boribar amighti me nguazir minemniamin min bar avirasemegham. Eghti gumazitam nguazir minemniaba mengeghiva nin ovavir boriba mengam. ¹⁷ Ki nguazir kaba bar da isa ni ganidi. Kamaghin, ni datirighin dikavigh mangi nguazir kaba bar dar ganigh.”

¹⁸ Kamaghin, Abram danganir kam ategha ghua Hebronin nguibam boroghin oto. Egha a Mamren temer ekiabar boroghin, purirpenibar ingarigha, me kagh apia. Egha Ikiavira Itir God bagha ofa gamir dakozim, danganir kamin an ingari.

14

Midorozir ekiam atrivibar tongin oto

¹⁻⁹ Dughiar kamin, Kedorlaomer Elamin nguibamin atrivimin ikia egha uaghan nguibar kaba ko dar atrivibar gari. Bera a Sodomn nguibar ekiamin atrivimin iti, Birs a Gomoran nguibar ekiamin atrivimin iti, Sinap an Atman nguibar ekiamin atrivimin iti, Semeber an Seboimin nguibar ekiamin atrivimin iti, ezi Belan nguibam uaghan an apengan iti. Ezi Belan ziar mam Soar.

A 12plan azenibar me gativagha men gari, ezi namba 13in azenimin me Kedorlaomerin akam batoke. Ezi namba 14in azenimin Kedorlaomer uan namakar 3plan dia: Amrafel a Babilonin kantrin atrivim, Ariok a Elasarin kantrin atrivim, Tidal a Goimin adarazir atrivim. Egha me 4plan atrivir kaba, uan midorozir gumaziba ko ghua Asterot Karnaimin nguibamin otogha, Refaimin adarazi ko uariv sogha me abira. Egha me Hamin nguibar ekiamin otogha Susia ko misogha me abira. Egha me Kiriataimin boroghin danganir zarimin otogha Emia ko misogha me abira. Egha me ghua Seirin Mighsiabar otogha, Horia ko misogha men agintigha ghua El Paranin nguibar mariamin gumazamiziba puvatizir danganimin me ataki. Egha gin uamategha iza Kadesin nguibar ekiamin otifi. Kadesin ziar ghurim, En Mispat. Me Amalekian nguazim gisin me ko misogha me abini. Egha me Hasason Tamarin nguibar ekiamin otivigha Amoria, ko misogha me abini.

Egha me midorozir kam gamigha me abinigha givagha, Kedorlaomer uan namakar 3pla ko ghua 5plan nguibar kabar atriviba ko misosi, Sodom, Gomora, Atma, Seboim ko Bela. Ezi 5plan atrivir kaba, uan midorozir gumaziba ko me Sidimin danganir zarimin uari akuvagha iti. Egha me Kedorlaomer ko an namakar 3pla ko misoghasa uari akiri. Ezi 5plan atrivir kabanangin midorozir gumaziba 4plan atrivibar midorozir gumaziba ko uariv sosi.

¹⁰ Ezi Sidimin danganir zarim koltaba ini-amin torir aviriba iti. Ezi Sodomn atrivim ko Gomoran atrivim midorozimin arasava amua puvati, aning koltan torimning giraghu. Ezi atrivir 3plan igharaziba ara ghua mighsiabar ghue. ¹¹ Ezi Kedorlaomer midorozim gamua me abira. Egha me Sodom ko Gomoran itir biziba bar ada inigha egha men dagheba sara inigha ghue.

¹² Ezi Lot, Abramn dozimin otarim, a Sodomn itima, me uaghan a inigha an biziba sara inigha ghue.

¹³ Ezi gumazir mam midorozimin ara ghua Hibrun gumazim Abram batogha midorozimin otivizir biziba bar a geghani. Dughiar kam, Abram Mamren temer ekiabar boroghin ikiavira iti. Mamre, a Amorian adarazir gumazir mam, a dozir pumuning iti, Eskol ko Aner. Gumazir 3plan kaba, kar Abramn namakaba.

¹⁴ Ezi Abram orazi, apaniba an dozimin otarim Lot inigha ghu. Ezi kamaghin a ko iti darasi, a men midorozir gumazir bar gavgavibar dia, ezi men dibobonim 318in tu. Ezi me 4plan atrivir kabar gin ghua Danin nguibar ekiamin tu. ¹⁵ Egha danganir kamin Abram uan midorozir gumaziba tuira. Egha 4plan atrivir kaba ko dimagarimin misogha me abini. Egha notin amadaghan Damaskusin nguibar ekiamin men agiragha ghua, Hoban nguibar ekiamin tu. ¹⁶ Egha atrivir kaba inigha ghezir biziba ua bar ada ini. Egha Abram uan dozimin otarim Lot uam a inigha, bar an biziba ko amiziba ko gumazamizir igharaziba inigha uamategha ize.

Melkisedek deragha Abram gami

¹⁷ Ezi Abram, Kedorlaomer uan namakaba ko, me misogha me abini. Egha a uamategha izima, Sodomn atrivim ghua danganir zarir me kamagh diborim. “Save,” an a bato. Ezi an ziar mam kamakin: Atrivibar Danganir Zarimra. ¹⁸ Ezi Melkisedek, a Salemin nguibamin atrivim, a Godin Bar Pin Itimin Ofa Gamir Gumazim, a bret ko wain inigha Abram bagha izi. ¹⁹ Egha bizir bar aghuimin Abram gamua kamaghin migia ghaze, “Godin Bar Pin Itim overiam ko nguazimin ingari, a bar deragh ni damu.

²⁰ Guizbangira, ni apaniba ko uariv sozi, Godin Bar Pin Itim nin akurazi, ni me abini, kamaghin, e an ziam fam.” Ezi bizir Abram in iziba bar, a 10plan akuabar da abigha 10in vamira isa Melkisedek ganingi.

²¹ Ezi gin Sodom in atrivim kamagh Abram migei, “Ni midorozim in izir biziba ni bar adar suikigh. Egh nan gumazamizibara ua me ateghti, me na bagh izi.”

²² Ezi Abram ghaze, “Ikiavira Itir God, Godin Bar Pin Itim, overiam ko nguazim in ingarizim, ki an ziam in pamten kamagh mikimasa, ²³ ki tong bar nin bizir muziaritam inighan kogham, iniba isair tretba o dagarir asuabar beniba. Eghti ni kamaghin mikiman kogham, ‘Ki uabi Abram gamizi a bizir bar avirim iti.’ ²⁴ Ki uabi ki bizitam inian kogham. Bizir nan midorozir gumaziba ameziba ki darara iniam. Eghti nan namakar 3pla, Aner, Eskol ko Mamre, me uari bagh naba iniam.”

15

God Abram koma Akar Dikirizir Gavgavim gami

¹ Ezi bizir kabar gin, Ikiavira Itir God irebamin min bizimin aven akam isa Abram ganiga egha ghaze:

“Abram ni atiatingan marki.

Ki nin oramin min ikiam,
eghti ni nan apazangin deravira
ikiam.

Eghti ki ni damighi
nin ziam bar pin ikiam.”

² Ezi Abram an akam ikaragha ghaze, “O Ikiavira Itir God, nan Ekiam, ki uabi boriba puvati, ni manmaghin na damighi ki ziar ekiam iniam? Ki oveghti nan biziba iniam in gumazim an ziam Elieser, a Damaskusian gumazim. ³ Ni boritam na ganingizir puvati, ezi nan dipenimin otozir ingangarir gumazir kam, a nan danganim inigh nan biziba iniam.”

⁴ Ezi Ikiavira Itir God Abram kamagh a migia ghaze, “Ingangarir gumazir kam nin biziba inian kogham. Nin borir nin otoghamira nin danganim inigh, egh nin biziba iniam.”

⁵ Egha Ikiavira Itir God Abram inigha azenan ghua a migia ghaze, “Ni kogh overiam in mikovezibar gan. Ni bar da mengam? Ti puvati. Guizbangira, nin ovavir boriba bar avirasamegh mikovezibar dibobonimin min mangam.”

⁶ Ezi Abram nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin itima an a dibora ghaze, a nan damazimin dera.

⁷ Egha ana migia ghaze, “Kirara ki Ikiavira Itir God. Ni Kaldian danganim itir nguibar Urin itima, ki nin diagha ni inigha iza nguazir kam ni ganing, eghti ni an afeziamin ikegham.”

⁸ Ezi Abram ghaze, “O Ikiavira Itir God, nan Ekiam, ki manmagh fogh suam, ki nguazir kam guizbangira a iniam?”

⁹ Ezi Ikiavira Itir God ghaze, “Ni bizir kaba inigh izi na daningh: bulmakaun amebar azenir 3pla itim ko, memen amebar azenir 3pla itim ko, sipsipin apurir vamaran azenir 3pla itim ko, kuarazir muziarir me bunbam arizir pumuning, ni bar da inigh na bagh izi.”

¹⁰ Ezi Abram bizir kaba bar ada inigha Ikiavira Itir God bagha izi. Egha asizir kaba vaghvagha da abiagharigha akuar pumuningin dagh ami, egha dar akuabar bizir pumuningin dar bora da ariki. Egha kuarazimning rughirama aning ati. ¹¹ Ezi kuarazir isar maba izaghira asizir kabar amasava amima, Abram men agira.

¹² Ezi aruem bar uaghirima Abram bar akuava onani. Egha garima mitater ekiam anevazima a bar atiatingi. ¹³ Ezi Ikiavira Itir God kamagh Abram migia ghaze, “Ni bizir kam gifogh, nin ovavir boriba mangi kantrin igharazimin aven nguibar igharazimin gumazamizibar min ikiam. Egh pura men ingangarir gumazibar min ikiam. Eghti kantrin kam in gumazamiziba 400plan azenibar pazi me damuam. ¹⁴ Eghti ki osimtizir ekiam isi kamagh pazi me damuamin gumazibar aningam. Eghti nin ovavir boriba bizir bar avirim inigh egh kantrin kam ategh azenan izam. ¹⁵ Eghti ni uabi bar navir amirizimin iki mangi aseghiva aremegham, eghti me ni afagham. ¹⁶ Eghti nin ovavir boriba ua zuamira nguazir kam in izeghan kogham. Nin adarazi mangi namba 4in ovavir boriba otivigh egh uamategh nguazir kam in izam. Ezi Amarin iti darazi datirighin arazir kurar aviritabagh amir puvati. Me gin arazir kuratabar amuti, ki mizazim me gasegh egh nguazir kam in me batuegham. Eghti nin ovavir boriba uamategh izam.”

¹⁷ Ezi aruem uaghirima mitatem otogha gifa, ezi bizir pumuning oto: nguazir minner avim isim ko adenir avim. Ezi avivgharim minner kam in anagava otifi. Ezi bizir kamning, asizir Abram akuar pumuningin biagharigha bizimin arighizir kabar tongin zui. ¹⁸ Ezi dughiar kamra Ikiavira Itir God Akar Dikirizir Gavgavim

Abram koma a gamua ghaze, “Ki nguazir kaba isi nin ovavir boribar aningam. Eghti men nguazimin mitaghnam Isipin kantrin dipar miriamin ikegh mangi Yufretisin Faner ekiamin tugham. ¹⁹ Eghti me Kinian nguazim, Kenasian nguazim, Katmonian nguazim ko, ²⁰ Hitian nguazim, Peresian nguazim Refaimian nguazim ko, ²¹ Amorian nguazim, Kenanian nguazim, Girgasian nguazim ko, Jebusian nguazim, me bar men nguazir kaba iniam.”

16

Hagar Abramın amuimin min oto

¹ Ezi dughiar kamin Abramın amuim Sarai, a boriba puvati. Ezi Isipin kantrin amizir mam a ko iti. A Sarain ingangarir amizim, an ziam Hagar. ² Ezi Sarai Abram migia ghaze, “Ni orakigh, Ikiavira Itir God boritam batan nan anogoro, ezi ki boritam batan kogham. Ezi ki nin azangsisi ni mangi nan ingangarir amizim ko dakuighti, a ti na bagh boritam batam.” Ezi Abram Sarain nighnizim mirara ghu. ³ Ezi Sarai uan ingangarir amizim Hagar isa Abramın amuimin min a ganingi. Dughiar kamin Abram Kenanin nguazimin itima 10plan azeniba gifa. ⁴ Ezi Abram Hagar koma akuizi, Hagar navim asangi. Dughiar kamin Hagar uabira uabi gifo a navim asangi, egha uabi pirafa Sarain akaba barazir puvati.

⁵ Ezi Sarai kamagh Abram migei, “Hagar nan akaba barazir puvati, kar nin osimtizimra. Guizbangira ki uabi a isa nin amuimin min ni ganingi. Ezi datirighin a uabi gifo a navim asangi, egha uabi pirafa, egha nan akaba barazir puvati. Ezi Ikiavira Itir God uabi ni Abram, ko nan migirigiaba tuisighasa ki ifonge.”

⁶ Ezi Abram kamaghin Sarain akam ikaragha ghaze, “Ni oragh Hagar pura nin ingangarir amizir kinim. Ni a gativazi, a pura nin apengan iti. Nighnizir manam ni a damusi, puram a damu.” Ezi Sarai Hagarin apanimin ikia arazir kurabar a gami, ezi Hagar arav ghu.

⁷ Egha a gumazamiziba puvatizir danganimin ghua, egha Surin nguibamin zuir tuavimin itir dipar atuimin otogha avughsi, ezi Ikiavira Itir Godin enselin mam a bato. ⁸ Egha ensel kamaghin a migei, “Hagar, Sarain ingangarir amizim. Ni managh ikegha izi, egha managhira zui?”

Ezi Hagar a ikaragha ghaze, “Ki Sarai ategha an ari.”

⁹ Ezi ensel a migia ghaze, “Ni uamategh Sarai bagh mangi egh an akaba baragh.”

¹⁰ Egha ensel ua kamagh a migia ghaze, “Ki nin ovavir boribar amighti me bar avirasemegham, eghti gumazitam men dibobonim mengiva avegham.”

¹¹ Egha Ikiavira Itir Godin ensel ua migei:

“Ni orakigh. Ni borim batamin dughiam, a roghira izi.

Guizbangira, ni osimtizim iti, ezi Ikiavira Itir God nin osimtizim baraki.

Kamaghin, ni otarim bategh ziam Ismael a datigh.*

¹² Eghti nin otarim, donkin atiamin min ikiam.

A gumazamiziba bar, me ko misoghti me an apanim damuam.

Egh a uan adarazi ko deragh daperaghan kogham.”

¹³ Ezi gin Hagar kamaghin nighnisi, “Ame! Guizbangira, kar Ikiavira Itir God, a uan akam na ganingi. Ezi Godin nan garim, ki uabi an ganigha egha angamira ikiavira iti!” Kamaghin a ziar kam Ikiavira Itir God ganingi, “Biziba Bar Dar Garir God.”†

¹⁴ Ezi bizir kam bagha gumazamiziba mozir dipar kam dibora ghaze, “Godin Zurara Ikia Nan Garim.” Mozir dipar kam Kadesin nguibam ko Beretin nguibamin tizimin ikiavira iti.

¹⁵ Ezi Hagar Abramın otarim batezi, Abram ziam, “Ismael,” a gati. ¹⁶ Ezi Hagar Ismael batamin dughiam, Abram 86plan azeniba iti.

17

Abram ziar igiam ini

¹ Ezi Abram gin azenir 99pla anetuzima, Ikiavira Itir God a batogha a migia ghaze, “Ki Gavgaviba Bar Itir God. Ni zurara nan akam baragh, nan apengan ikiva nan damazimin deragh arazir aghuubar amu. ² Ki uan Akar Dikirizir Gavgavim ni koma a damu, egh ovavir borir bar avirim ni daningam, eghti me bar avirasemegham.”

³ Ezi Abram ua tevimming apirigha guam nguazim girizi, God a migia ghaze, ⁴ “Ni oragh. Ki ni ko Akar Dikirizir Gavgavir kam gamigha kamaghin migei. Ni kantrin bar avirimın gumazamizibar ovavimın otogham. ⁵ Eghti nin ziam datirighin uam Abram puvatigham. Guizbangira, ki ni damighti, ni kantrin aviribar gumazamizibar ovavimın otogham. Ezi kamaghin, datirighin nin ziam, Abraham.* ⁶ Eghti ki nin ovavir boribar amighti me bar

* **16:11:** Hibrun akamin ziar kam, “Ismael,” an mingarim mong kamaghin ghu, “God orasi.” † **16:13:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. **16:15:** Galesia 4:22 **17:5:** Rom 4:17 * **17:5:** Hibrun akamin ziar kam, “Abraham,” an mingarim mong kamaghin ghu, “Kantrin aviribar gumazamizibar afeziam.” **17:7:** Luk 1:55

avirasemegh mangi kantrin gavgavitabar otivam. Egh men tarazi atrivibar otivam. ⁷Egh ki ni ko nin ovavir borir gin otivamiba ko Akar Dikirizir Gavgavim akiram. Eghti Akar Dikirizir Gavgavir kam gavgavigh mamaghira ikiam. Akar Dikirizir Gavgavir kam kamakin, ki nin God, egha nin ovavir boriba uaghan, ki men God. ⁸Ezi Kenanin nguazir ni datirighin puram aperaghav itir kam, kar igharaz darazir nguazim. Eghti ki ni ko nin ovavir borir gin otivamiba, ki Kenanin nguaziba bar da isi, ia daningam. Eghti nguazir kam, a ian nguazimin iki mamaghira ikiam. Eghti ki nin ovavir boribar Godin ikiam.”

God me migia ghaze, me gumazibar mikarzir mogomebar iniba aghoregh

⁹Ezi God Abraham migia ghaze, “Ni ko nin ovavir borir gin izamiba, ia bar nan Akar Dikirizir Gavgavimin gin mangi. ¹⁰Egh ia nan Akar Dikirizir Gavgavimin gin mangisi arazir kam damu. Ia uan adarazir tongin uan gumazibar mikarzir mogomebar iniba bar dar ghoregh. ¹¹⁻¹²Ian otarir iririviba 8plan dughiaaba otoghti ia dughiar kamra me mikarzir mogomebar iniba aghoregh. Egh ia uan ingangarir gumazibar mikarzir mogomeba uaghan dar ghoregh, egh ia ingangarir amiziba otezir otariba, ko ia igharaz darazi da ivezezir ingarir gumaziba ia uaghan dar aghoregh. Ian gumaziba ko otariba bar kamaghin damuvira ikiam. Eghti arazir kam, a nan abanimin min ikiam, egh a ian akagh suam, ki ia ko Akar Dikirizir Gavgavir kam gami. ¹³Ia uan gumazibar mikarzir mogomeba bar dar ghoregh. Eghti dighorezir arazir kamin duar kurim ian mikarzibar ikiti, gumazimiziba bar fogh suam, Akar Dikirizir Gavgavir ki ia ko amizir kam a zurara ikivira ikiam. ¹⁴Egh me tavin mikarzir mogomemin inim atughan koghti, gumazir kam ki ia koma amizir Akar Dikirizir Gavgavir kam abiki. Eghti me a batueghti, a uan adarazir aven ikian kogham.”

¹⁵Egha God Abraham migia ghaze, “Datirighin ikegh mangi ni uam uan amuim ziam Sarai, a darighan marki. Datirikin, an ziam Sara. ¹⁶Ki deragh Sara damuti, a ni bagh otarim batam. Ki Sara deragh a damuti, a kantrin aviribar gumazimizibar inaghamimin otivam, eghti men tarazi atrivibar ikiam.”

¹⁷Ezi Abraham tevimning apirigha guam nguazim giri. Egha averara uan nighnizimin kamagh aka ghaze, “Gumazir azenir 100pla itim ti boritam afangam? Ezi Sara azenir 90pla iti, a ti boritam batam?”

¹⁸Egha Abraham God migia ghaze, “Kamaghin deragham, ni Ismaelrama eghuva deragh an gan.”

¹⁹Ezi God ghaze, “Ni mamagh mikiman marki. Nin amuim Sara navim asegh egh otaritam bateghti, ni ziam Aisak a datigh. Eghti ki Akar Dikirizir Gavgavim a ko an ovavir borir gin otivamiba koma a damuam. Eghti Akar Dikirizir Gavgavir kam zurara iki mamaghira ikiam. ²⁰Ezi ki Ismael deragh an ganasa ni nan azangsisi. Ki deragh a damu, egh borir aviriba a daningam, egh an boribar amighti me bar avirasemegham. Egh a 12plan gumazir dapanir kabar afeziamin otogham. Eghti ki an adarazir amighti me ikizir gavgavimin otogham. ²¹Eghti ki uan Akar Dikirizir Gavgavim Aisak ko a damuam, borir Sara dughiar kamran azenir munamin otamim.”

²²Egha God akar kam gamigha givagha Abraham ategha ghu.

²³Ezi dughiar kamra, Abraham Godin akamin gin ghua, uan adarazir gumazibar mikarzir mogomebar iniba bar ada aghore. Egha uan otarim Ismaelin mikarzir mogomemin inim aghora, egh ingangarir gumazir kinir men amebaba Abrahamin dipenimin otezibar mikarzir mogomebar inibar aghora, egh ingangarir gumazir a igharaz darazi dam ivezezir mikarzir mogomebar inibar aghore. ²⁴⁻²⁵Dughiar kam Abraham uabi 99pla azeniba gifa, ezi an otarim Ismael 13pla azeniba itima, me aningin mikarzir mogomemning inimning atu. ²⁶Dughiar God akam Abraham ganingizimra, Abraham uan otarim Ismael ko, me aningin mikarzir mogomemningin inimning atu. ²⁷Egha uaghan Abrahamin dipenimin aven itir gumaziba bar, ingangarir gumaziba ko, gumazir me Kantrin Igharazibar Gumazimiziba da ivezeziba sara, me bar men mikarzir mogomebar iniba aghore.

18

Ikiavira Itir God ghaze, Sara otaritam batam

¹Egha gin Ikiavira Itir God Mamren nguibamin temer ekiabar apengan Abraham bato. Aruer mamim aruem bar puvira isima, Abraham uan purirpenimin tiar akamin aperaghav iti. ²Egha a kogha gumazir 3plan gari me tuivighav iti. A men ganigha uan purirpenim ategha zuamira ivegha me bagha ghu. Egha tevimning apirigha aviragha guam nguazim giri.

³Egha kamaghin migei, “O nan gumazir ekiam, ki ian ingangarir gumazim. Ia nan dipenimin izasa ki bar ifonge. Ia nan dipenim gitagh pura mangan marki. ⁴Ki tav

mikemeghti a dipatam inigh iziti, ia uan dariba ruegham. Eghti ia temer ekier kamin povimin avughsam. ⁵ Eghti ki dagheba ia danighi ia gavgavim uari danigh egh ua mangi. Kirara, ian ingangarir gumazim, ia nan dipenimin izezi, ki ian akurvaghasa.”

Ezi me kamaghin migei, “A dera, ni migei moghin damu.”

⁶ Ezi Abraham zuamira purirpenimin aven ghua kamagh Sara migei, “Ni plauan beghin ekier aghuitam inigh egh zuamiram a giragh brebba tuegh.” ⁷ Egħa Abraham uan bulmakauba bagħa ivegha ghua mikarzim sara itir mam inigha ize. Egħa a isa uan ingangarir gumazim ganingizi a zuamirama a misuegha anegħoregha a isami. ⁸ Ezi asizim isigha givazima, Abraham asizir kam ko, bulmakaun otereborim ko, bulmakaun otereborimin ingarizir sis sara inigha ghua gumazir 3plan kabar afa. A me ganingizi me da apima, a me boroghin tememin apengan tugħav iti.

⁹ Egħa me amegħa givagħa, Abrahamin azara, “Nin amuim Sara, a managh iti?”

Ezi Abraham ghaze, “A purirpenimin aven iti.”

¹⁰ Ezi men mav, a uabi Ikiavira Itir God, a kamaghin migei, “Azenir girakirangin itimin iakinir kamran ki uamategham, eghti nin amuim Sara otaritam ikiam.”

Ezi Sara purirpenimin tiar akamra ikia gumazir kamin akirangin, ikia akar kam baraki. ¹¹ Dughiar kam Abraham ko Sara virara ghurigha gifa. Ezi Saran dughiar a boritam batamin, a gifa.

¹² Egħa a uabira uabin ingarava ati. Egħa uabira uabi migia ghaze, “Ki ghurigha gifa, ezi nan mikarzim apunapuni. Ezi nan gumazir ekiam uagħan ghuri. Ki manmagħin boritam iniamin agoroger kam ikiam?”

¹³ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Abrahamin azara, “Sara manmagħsua aka ghaze, ki ghurigha gifa, egh ua boritam batamin tuaviba puvati?” ¹⁴ Abraham, ni orakigh, Ikiavira Itir God bizitam damusi iburagħan kogħam. Azenir munamin iakinir kamran, dughiar ki diborozim ki uamategham. Egħti dughiar kamra Sara otarim ikiam.”

¹⁵ Ezi Sara atiatigha ifara ghaze, “Ki akezir puvati.”

Ezi a ghaze, “Ni guizbangiram ake.”

¹⁶ Ezi gumazir kaba dikavigha zui. Ezi Abraham dikavigha mangamin tuavimin men akagħasa. Egħa me ghua danganir mamın tuivigha, gara uaghira Sodomın nguıbamın gari.

¹⁷ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin nighnisi, “Bizir ki damuamin kam, ki Abrahamin ghuangsighan aghua. ¹⁸ Guizbangira, an

ovavir boriba bar avırasemegħ kantrin gavgavimin otogħam. Egħti Abraham bangin ki nguazir kamin itir ikiziba bar dar gumazamiziba bar deragh me damuam. ¹⁹ Ki kamaghin ifonge, Abraham uan boriba ko uan ovavir boribar sure damighi me Ikiavira Itir Godin akamin gin mangam. Egħ me arazir aghuiba ko arazir nan damazimin derazibara darara gin mangam. Kamaghin, ki ua bagħa Abraham ginaba. Egħ gin ki uan akar dikirizimin gin mangi, Abraham deraviram a damuam.”

²⁰ Egħa Ikiavira Itir God Abraham migia ghaze, “Arazir bar kurar Sodom ko Gomoran otivibar eghagħanir bar aviriba otifi. ²¹ Kamaghin ki magiri gumazir arazir kabagħ amibar ganigham. Egħ ki fogħam, eghagħanir ki oregha fogħa givazir kaba, da ti guizbangira, o puvati.”

²² Egħa gin gumazir pumuning dikavigha Sodomın ghu. Ezi Ikiavira Itir God Abraham ko tugħav iti.

²³ Ezi Abraham sivagħa an borogħin ghua an azara, “Ni ti gumazir aghuiba ko kuraba sarama asighasigham? ²⁴ Ti 50pla gumazir aghuiba nguıbar kamin ikiti, ni ıgharaziba sara me gasighasigham? Ni ti 50plan gumazir aghuir kabagħ nıghnıgh nguıbar kam ategħti a ikiti, ni a gasighasighan kogħam? ²⁵ Ni gumazir aghuiba ko kuraba sarama asighasigham, kar arazir aghuım puvati. Ni gumazir aghuiba ko kuraba, arazir vamıran me damuan marki. Ni nguaziba bar dar garir Jas, egh ni arazir aghuıbara damuam.”

²⁶ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin an akam ikaragħa ghaze, “Ki Sodomın nguıbamın itir gumazir aghuir 50plan ganti me ikiti, ki gumazamiziba bar me ategħti me ikiam. Egħti gumazir aghuir kaba, me ovengan kogħam.”

²⁷ Ezi Abraham ua kamaghin migei, “Ekiam, ki bizir avıribav kımıti, ni nan ataran marki. Ki pura gumazir kinim, egh bizitam mikıman kogħam. ²⁸ Egħti gumazir aghuir 50pla puvatıghıti, 45plara ikiti, ni nguıbam bar a gasighasigham, o puvatıgham?”

Ezi Ekiam ghaze, “Ki 45plan gumazir aghuıbar ganıgh egh nguıbam gasighasighan kogħam.”

²⁹ Ezi Abraham ua migei, “Egħti gumazir aghuir 40pla ikiti manmagħin damuam?”

Ezi Ekiam ghaze, “Ki gumazir aghuir 40plan ganıgh egh nguıbam gasighasighan kogħam, egħti gumazir aghuir kaba ovengan kogħam.”

³⁰ Ezi Abraham kamaghin migei, “Ekiam, ki ua bizitam mikımasa. Ni ataran marki. Egħti 30pla ikiti manmakın?”

Ezi Ekiam kamaghin migia ghaze, “Ki 30plan gumazir aghuivar ganigh egh nguibam gasighasighan kogham.”

³¹ Ezi Abraham ua ghaze, “Ekiam, ni nan migirigiar avirir kaba bagh nan ataran marki. Eghti gumazir aghuir 20pla ikiti manmakin?”

Ezi Ekiam ghaze, “Ki gumazir aghuir 20plan ganigh, egh ki nguibam gasighasighan kogham.”

³² Ezi Abraham ua ghaze, “Ekiam, ki akatam ua ni mikimasa. Ni nan ataran marki. Eghti gumazir aghuir 10pla ikiti, manmakin?”

Ezi Ekiam ghaze, “Ki gumazir aghuir 10plan ganigh egh nguibam gasighasighan kogham. Eghti gumazir aghuir kaba oven-gan kogham.”

³³ Ezi Ikiavira Itir God Abraham ko uaning mikemegha givagha ghu. Ezi Abraham uamategha uan dipenimin ghu.

19

Sodomia arazir kuram gami

¹ Ezi Lot guaratighin Sodom in nguibamin uari akuvir tiar akamin aperaghav iti. Ezi enselin Ikiavira Itir God ko ghua Abraham in ganizimning, datirighin iza Sodom in nguibam oto. Ezi Lot aning in garima aning izima da dikavigha aning bagha zui. Egha tevimning apirigha aviragha guam nguazim giri. ² Egha ghaze, “Gumazir Ekiamning, ki guan ingangarir gumazim, ezi gua nan dipenimin izi. Gua uan daragiba faragh da ruegh, egh dimangan nan dipenim daku. Egh aminim tiraghti gua dikavigh mangi.”

Ezi aning an akam ikaragha ghaze, “Puvati. Ga me uari akuvir danganir kam dakuum.”

³ Ezi Lot mighighavira aning migeima, aning gin a ko dipenimin ghu. Ezi Lot uan ingangarir gumazibav kemezima me bretin yis puvatiziba tuegha aning bagha dagher aghuibagh ami. Ezi aning api.

⁴ Ezi aning tighar misiabar mangasava amima, Sodom in gumaziba iza dipenim avini. Nguibamin itir gumazir igiaba ko ghuriba bar moghira izi. ⁵ Egha me Lot in dia ghaze, “Gumazir iza nin dipenim gakuimning mana? Aning amadaghti aning azenan iziti, e poroghamiba uari ko akuava amir arazir kurabar aning damuasa.”

⁶ Ezi Lot azenan ghua tiam deragha anesara. ⁷ Egha me migia ghaze, “Nan aveghbuaba, ia oragh. Ia arazir kurar kam damuan marki!” ⁸ Ki guivir pumoning iti, aning gumazitam koma akuizir puvati. Ki aning inigh egh ia boga azenan izam, eghti ia uan ifongiam aning in anegifagh. Eghti

gumazir nan dipenim gakuimning ki deragh aning in ganam. Kamagh in ia arazir kuratam bar aning damuan marki.”

⁹ Ezi Sodomia migirigiar kam baregha ghaze, “Gumazir kam, a nguivar igharazim in gumazim, egha a en araziba tuisighasava ami. Ni e gitagh. Ni e gitaghan koghti, e arazir kurabar aning damuam. Egh e uaghan mizazitam ni gaseghti ni fogham, nin mizazim, aning in mizazim gafiragham.” Egha me ua Lot in suiragha a munasaragha egha tiam akarasa.

¹⁰ Ezi gumazir dipenimin aven itimning dafarim azenan anemadagha Lot in suiragha, uam a inigha aven izegha tiam asara. ¹¹ Egha aning azenan itir gumazibagh amizi, men damaziba pirizima, me ua dipenimin tiar akamin garir puvati.

Lot Sodom ataki

¹² Ezi gumazir kamning kamagh Lot in azara, “Nin tarazi uam nguivar kamin aven iti? Ni uan boriba ko uan amereba ko nin adarazi kagh iti, ni bar me inigh egh nguivar kam atakigh. ¹³ Ga nguivar kam gasighasigham. Nguivar kamin aven, bar eghaghanir bar kurar igharagha gariba otivizi, Ikiavira Itir God da baregha gifa. Kamagh in, a ga amadazima ga nguivar kam gasighasighasa izi.”

¹⁴ Ezi Lot gumazir an guivimning in iki-asa me inabazimning bagha ghu. Egha aning migia ghaze, “Ikiavira Itir God nguivar kam kuvarimasa, kamagh in gua dikavigh nguivar kam bemiram anetakigh.” Ezi aning ghaze, a ti pura ikarara migei.

¹⁵ Ezi aminim tiragha givazi enselning Lot in avigha ghaze, “Atamra. Ni uan amuim ko guivimning inigh, egh nguivar kam atakigh. Ni suighsuigh gumazamizir kaba sara ovegham.”

¹⁶ Ezi Lot nighnizir aviribagh ami. Ezi guizbangira, Ikiavira Itir God Lot in apangkufi. Kamagh in amizi, enselning a ko, an amuim ko guivimning dafaribar suigha egha nguivar kam ategha azenan ghu. ¹⁷ Egha aning me inigha azenan ghugha givagha, kamagh in me migei, “Ia zuamiram arimangegh, puvatighti ia uaghan ovegham. Ia uamategh ragh gin ganan marki. Egh ia danganir zarir munamin dapiagh avughsan marki. Ia ovengan aghuaghshi, egh ari mighsiabar ghuavanang.”

¹⁸ Ezi Lot ghaze, “Ekiam, ki ni na migei moghin damuva avegham. ¹⁹ Ni na barakigh. Ni bar nan apangkuvigha ingangarir aghuim nan akurvaghasa a gami. Ezi mighsiaba bar saghon mar iti, ezi ki zuamira da bagh mangiva avegham.

Ki mangivira ikiti, nguibar ikuvighti ki uaghan mizazim inigh ovegham. ²⁰ Ni nguibar muziarir munamin gari a munagh iti. A roghira iti, ezi ki zuamira an angigham. A nguibar dozim. Ni na ateghti ki nguibar kamin manigh egh osimtizir kam gitagham.”

²¹ Ezi ensel ghaze, “A dera. Ki nguibar ni mangasa migeir mam gasighasighan kogham. ²² Aria, ni atamra mangi. Ki bizitam damuan kogh mangi, dughiar ia mangi nguibar kamin otoghamim.” Ezi Lot ghaze, nguibar kam bar sufi, ezi me gin nguibar kam, Soar a garisi.*

Ikiavira Itir God Sodom ko Gomora gasighasiki

²³ Ezi aruem tighar maghin anagavira itima, Lot Soarin nguibamin otogha gifa. ²⁴ Ezi bar zuamira Ikiavira Itir God dagiar isiba ko avim amadazi, da amozimin min overiamin ikia Sodom ko Gomora giri. ²⁵ Egha a nguibamning viraram aning gasighasigha danganir zarir aning itim sarama asighasiki. Egha gumazamizir nguibar kamningin itibagh asighasigha egha nguazir kamin itir aghuir biziba sara bar dagh asighasiki.

²⁶ Ezi Lotin amuim an gin iza, egha ua ragha gin gara, egha maghira solin min otogha dipenir akinimin min asaraghav iti.

²⁷ Ezi amimzaraghan bar mizaraghara Abraham ghua danganir a faragha Ikiavira Itir God ko tughav ikia mikemezimin ghu. ²⁸ Egha a Sodom ko Gomora, ko danganir zarir aning itir kam bagha gari, egha gari avir ekiamin migharim nguazimin ikegha overiamin ghuavanadi.

²⁹ God nguibar nguazir zarir kamin itiba bar adagh asighasiki. Egha an Abraham ginighnigha, nguibar Lot itim gasighasigha, Lot gamizi an osimtizir kam gita.

Moapia ko Amonian adarasi

³⁰ Ezi Lot Soarin nguibamin ikian atitigha uan guivimning inigha mighsiabar ghuavanabo. Egha me dagiar torir mamin aven iti. ³¹ Egha an guivir ekiam kamagh uan afumim migei, “Gan afeziam ghurigha gifa. Ezi nguazir kamin danganiba bar gumaziba puvati. Ezi gumazamiziba faragha uarir iti moghin tina gan ikiam. ³² Aria, ga uan afeziam wain taba a danighti an onganighti, ga a ko dakuighti, a boriba ga daningam. Eghti gan afeziamin adarazi ikivira ikiam.”

³³ Egha dimangan aning wain isa uan afeziam ganingizi an ongani. Ezi guivir

ekiam a koma akui. Aning afeziam wain amegha bar onganigha fozir puvatizi guivim a koma akui. ³⁴ Egha amimzaraghan guivir ekiam uan afumim migia ghaze, “Ki bogiran dimangan afeziam koma akuigha gifa. Ga datirighin dimangan afeziam wainin taba uam a daningam. Eghti ni ki amizi moghin ni a ko daku, eghti a boritaba ga danighti gan afeziamin adarazi iki mangivira ikiam.” ³⁵ Egha dimagarir kamin aning uan afeziam wain a ganingizi a uam ongani, ezi guivir dozim a koma akui. Afeziam faragha wain amegha onganigha fozir puvatizi moghira guivir dozim a koma akui.

³⁶ Egha tuavir kamin Lotin guivimning afeziam dam boriba ini. ³⁷ Ezi guivir ekiam otarir mam bategha ziam, “Moap,” a gati, ezi gin a Moapian ovavimin oto.† ³⁸ Ezi guivir dozim uaghan otarim bategha ziam, “Benami,” a gati, ezi gin an Amonian ovavimin oto.‡

20

Abraham ko Abimelek

1-2 Dughiar kamin Abraham Mamren nguibar ategha ghua Negevin danganimin amadaghan, Kades ko Surin nguibar tizimningin apera. Egha gin a uan amuim Sara ko ghua Gerarin nguibar ekiamin apera. Egha Gerarin gumazamizibav gia ghaze, “Sara nan amizim.” Ezi Gerarin atrivim Abimelek, uan ingangarir gumaziba amangizi me ghua Sara inigha a bagha izi.

³ Ezi dimangan God Abimelek irebamin a migia ghaze, “Ni tizim bagha pam itir amizim ini. Kamagh amizi ni ovengam.”

⁴ Dughiar kam Abimelek tighar maghin Sara ko dakuam, egha kamaghin migia ghaze, “Ekiam, gumazitam osimtizitam damighan koghti, ni an ikizim ko me gasighasigham? ⁵ Abraham uabi na migia ghaze, Sara nan amizim. Ezi Sara ghaze, Abraham nan tuebam. Ezi ki amizir kam inigha ghaze, ki arazir aghuimin a ini. Egha ki osimtiziba puvati.”

⁶ Ezi God irebamin a ikaragha ghaze, “Are, ki fo, ni nighnizir aghuarim ikia kamagh ami. Ezi ki uabi nin amaman-gatizir puvatizi, ni a koma akuizir puvatigha nan damazimin arazir kuram gamizir puvati. ⁷ Gumazir kam, nan akam inigha izir gumazim, ezi ni datirighin amizim amadaghti, a ua uan pam bagh mangi. Eghti a ni bagh na ko mikimti, ni oveghan kogham. Egh ni amizim amadaghti a ua

* **19:22:** Hibrun akamin, ziar kam, “Soar,” an mingarim mong kamaghin ghu, “Sufi.” **19:24:** Matyu 10:15; 11:23-24; Luk 10:12; 17:29; 2 Pita 2:6; Jut 1:7 **19:26:** Luk 17:32 † **19:37:** Hibrun akamin, ziar kam, “Moap,” a mong akar kam ko magh ghu, “A nan afeziam bagha ize.” ‡ **19:38:** Hibrun akamin, ziar kam, “Benami,” a mong akar kam ko magh ghu, “Nan anabamin borim.” **20:1-2:** Jenesis 12:13; 26:7

mangighan koghti, ni uan gumazamiziba ko bar arimighiregham.”

⁸ Ezi amimzaraghan Abimelek uan ingangaribar garir gumazibar diagha, bizir Ekiam a mikemeziba bar me mikeme. Ezi me bar atiatingi. ⁹ Ezi Abimelek Abrahamin diagha an azara, “Ni bar arazir manmaghiram amizimin e gami? Ki arazir kurar manamra ni gamizi, ni na ko ki ativagha garir darasi, e gamizi osimtizir arazir kam e bato? Arazir ni e gamizir kam, a bar derazir puvati.”

¹⁰ Egha Abimelek ua kamaghin migia ghaze, “Ni nighnizir manamra ikia egha kamagh ami?”

¹¹ Ezi Abraham a ikaragha ghaze, “Nan nighnizimra kara, ki ghaze nguibar kamin gumaziba Godin atiatir puvati. Me ti nan amuim inisi na misueghti ki aremegham. ¹² Egha ki ghaze, guizbangira Sara nan amizim. Ga afeziar vamira ikia, egha amebamning ighara. Egha gin a nan amuimin oto. ¹³ Ki uan afeziamin dipenimin ikiavira iti, God nguazir igharazibar mangasa nan deir dughiamin, ki Sara migia ghaze, ‘Ni arazir aghuimin na damusi, egh ga danganir manabar mangi, ni gumazamiziba kamagh me mikim suam, Abraham nan tuebam.’”

¹⁴ Ezi Abimelek ua Sara isa Abraham ganingi. Egha puram sipsipba, bulmakauba, ingangarir gumaziba ko amiziba Abraham ganingi. ¹⁵ Egha Abraham migia ghaze, “Ni gan, nguazir kabanang da bar nana. Ni tam dapisi ifuegh egh tam daperagh.”

¹⁶ Egha kamagh Sara migei, “Ki 1,000 silvan dagiar kaba isa osimtizir ni batozim akirasa, nin tuebam ganidi. Eghti ni ko iti darazi kamaghin fogh suam, ni osimtizitam gamizir puvati.”

¹⁷⁻¹⁸ Ezi Abimelek Abrahamin amuim Sara gamizir arazir kam bangin, God an adarazir amizibar naviba apuizi, me boriba batir puvati. Ezi Abraham God ko migeima, God Abimelek gamizi, a ua dera. Ezi Abimelek in amuim ko puram an ingangarir amiziba ua boriba bati.

21

Sara Aisak bate

¹ Ezi Ikiavira Itir God Sara mikemezi moghin deragha a gami. ² Ezi Abraham bar ghurizir dughiamin, Sara otarim bate. A God inabazir dughiamrama, otarim bate. ³ Ezi Abraham kamaghin uan otarim ziam, “Aisak,” a gati. ⁴ Sara Aisak batezi, 8plan dughiam otozi, Abraham Godin migirigiamin gin ghua borimin mikarzir

mogomemin inim atu. ⁵ Ezi Abraham 100plan azenibar otozima, Sara Aisak bate.

⁶ Egha Sara kamaghin migei, “God arazir aghuim na gamizi ki bar akueggha ati. Eghti gumazamiziba gin bizir kam baregh, na ko bar akuegh akam.” ⁷ Ezi Sara ua ghaze, “Gumazitam ti faragha Abraham kamaghin a mikemeghai, ‘Nin amuim Sara navim asegh boritam bategh, egh oteba a daningam?’ Ezi a ghurigha givazi ki an otarim bate.” ⁸ Ezi borim ekevegha givagha otem ataghizi dughiar kamin, Abraham maburan isam gami.

Abraham Hagar ko Ismael batoke

⁹ Hagar, Isipian amizim, a faragha Abrahamin ikia otarim mam bate. Ezi dughiar mam Sarai otarir igharazir kamin gari, a Aisak ko ikararagha arui. ¹⁰ Ezi an Abraham migia ghaze, “Ni ingangarir amizir kinim uan otarim ko aning batokegh. Ingangarir amizimin borim nin bizitaba inian kogham. Bizir kaba da bar nan borim Aisakin biziba.”

¹¹ Ezi Ismael uaghan Abrahamin borim, ezi migirigiar otevir kam Abraham gamizi a bar osem.

¹² Ezi God Abraham migia ghaze, “Ni ingangarir amizim Hagar uan borim ko aning bagh osiman marki. Ni Saran akam baragh, an gin mangi. Aisakrama nin ovavir boriba otivam. ¹³ Eghti ingangarir amizimin borim, a uaghan nin borim. Kamaghin, ki uaghan an ovavir boribar amighti me avirasemegh kantrin gavgavimin otogham.”

¹⁴ Ezi amimzaraghan bar mizaraghara, Abraham dagheba inigha egha memen inir me dipam tuasa isamizim ini. Egha an dipam tuigha, da isa Hagarin dipizim gati. Egha a borim isa a ganigha aning amadazi aning zui. Ezi Hagar Berseban nguibamin amadaghan gumazamiziba puvatizir danganim bar a garui.*

¹⁵ Ezi dipam givazima Hagar uan borim isa tevsevimin apengan aneti. ¹⁶ Egha a borimin ganti an ovengan aghuagha ghua mong saghon aperaghav iti. Egha azia iti.

¹⁷ Ezi God borimin ararem baraki, ezi an ensel Godin nguibamin ikia Hagarin diagha a migia ghaze, “Hagar, manmaghin ami? Ni atiatingan marki. God nin borimin ararem baregha gifa. ¹⁸ Ni dikavigh mangi borimin agharimin suiragh a fegh, egh a inigh. Ki an ovavir boribar amighti, me bar avirasemegh ikizir gavgavimin otogham.” ¹⁹ Ezi God Hagarin damaziba kuizi, a mozir par mam in api. Ezi a ghua memen inimin dipam tui. Egha dipam isa borim ganingizi

21:2: Hibru 11:11

21:4: Jenesis 17:12; Aposel 7:8

21:10: Galesia 4:29-30

21:12: Rom 9:7; Hibru 11:18

* 21:14: Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati.

an anepi. ²⁰ Ezi God borim ko itima an ekefe. A gumazamiziba puvatizir danganimin iki-ava ekeveghe, barir pimir asir fofozir bar ekiam iti. ²¹ Egha gin a Paranim gumazamiziba puvatizir danganimin itima, an ameban a bagha Isipian amizir mam ini.

Abraham Abimelek ko akam akiri

²² Dughiar kamin Abimelek ko an midorozir gumazibar faragha zuir gumazim Fikol, Abraham bagha ghua Abimelek kamaghin a migei, "Ki gari, bizir ni amiba, God ni ko ikia deraghavira ni gami. ²³ Egh ni Godin damazimin na ko akam akirigh, egh ni ifavarir arazim na ko, nan boriba, ko nan ovavir boribar amuan marki, ki arazir aghuimra ni gami. Kamaghira ni arazir aghuimin na damu egh kantrin ni datirighin itir kam saram uaghan a damu."

²⁴ Ezi Abraham ghaze, "Ki ni mikemezir moghin ki akam akiri."

²⁵ Ezi Abraham uan mozir dipar Abimelekin ingangarir gumaziba inizim bagha, Abimelek ko migirigiam iti. ²⁶ Ezi Abimelek ghaze, "Ki mamaghin fozir puvati. Ni fomira na mikemezir puvati. Ki datirighira mamagh orasi."

²⁷ Ezi Abraham sipsipba, memeba, ko bulmakauba Abimelek ganigha aning akar dikirizir gavgavim gami. ²⁸ Egha Abraham uan sipsipbar tongin sipsipin nguzir ameban igiar 7pla inigha munagh ada ariki. ²⁹ Ezi Abimelek an azara, "Ni tizim bagha mamagh ami?"

³⁰ Ezi Abraham ghaze, "Ni na dam, sipsipin nguzir ameban 7pla inigh. Egh arazir kamin kamagh akagham, kar ki uabi kuizir mozir pam."

³¹ Egha aning danganir kamin akam akiri. Ezi danganir kam, me ziam, "Berseba," a gati.†

³² Egha aning Berseban akar gavgavim akirigha givagha, Abimelek ko an midorozir gumazibar faragha zuir gumazim Fikol uamategha Filistian danganimin ghu. ³³ Ezi Abraham Berseban temer mam akara, egha Ikiavira Itir Godin ziam fe, a Godin zurazurara ikiavira itim. ³⁴ Egha Abraham dughiar bar ruarimin, kantrin igharazimin gumazimin min Filistiabar nguazimin ike.

22

God Abraham migia ghaze, an Aisak isi an ofa damuam

¹ Egha gin dughiar mam God Abrahamin nighnizir gavgavim gifoghasa a guizbangira gavgaviz, ti puvati? Kamaghin an dia ghaze, "Abraham!"

Ezi Abraham ghaze, "Ki kati."

² Ezi God a migia ghaze, "Ni otarir vamira iti Aisak, ezi ni bar a gifonge. Ni borir kam inigh egh Morian nguazimin aningti ki mighsiatam nin akagham. Egh mighsiar kamin ni Aisak isi ofan bar isi mighiramimin min na daningigh."

³ Egha bar mizaraghara Abraham donki inigha Aisak ko uan ingangarir gumazir pumuning ini. Egha ofan bar isia mighirizim damuasa dazibar kuegha danganir God a mikemezimin zui. ⁴ Egha namba 3in aruemin Abraham danganir kamin gari a saghon ikiavira iti. ⁵ Ezi a kamagh ingangarir gumazimning migei, "Gua donki ko kagh iki. Ki borim ko mangi ga munagh Godin ziam fam. Egh ga gin gua bagh uamategham."

⁶ Egha Abraham dazir ofan bar isi mighiramim damuamiba Aisak ganingizi, ana dagh isaghpu. Ezi Abraham sabam ko avim suiragha, aning zui. ⁷ Aning tighar maghin ghua Aisak kamaghin an azara, "Afeziam."

Ezi Abraham ghaze, "Nan borim, mamaghin ami?"

Ezi Aisak an azara, "Afeziam, ki gari daziba ko avir ofan bar isi mighiramim damuamim iti, ezi sipsipin ofa damuamim mana?"

⁸ Ezi Abraham a ikaragha ghaze, "Nan borim, God uabi ofan bar isi mighiramim damuamim sipsipin nguzim, ga daningam." Egha aning zui.

⁹ Egha aning danganir God mikemezimin otogha givagha, Abraham ofa gamir dakozimin ingarigha daziba a gisin da ariki. Egha uan otarim Aisak benimin a ike. Egha a isa ofa gamir dakozimin dazibagh isin aneti. ¹⁰ Egha Abraham afuam inigha borim biraghti an aremeghasava ami.

¹¹ Ezi Ikiavira Itir Godin ensel, a Godin Nguibamin ikia dia ghaze, "Abraham! Abraham!"

Ezi Abraham a ikaragha ghaze, "Ki kati."

¹² Ezi ensel a migia ghaze, "Ni uan borim misueghti an aremeghan marki. Egh arazitamin a damuan marki. Ni bar borir vamira ikia egha an anogroghezir puvati. Ni a isi God daningasaviram ami. Kamaghin ki fo, ni gumazir Godin atiativa an apengan itim."

¹³ Ezi Abraham kogha sipsipin apurir mamin gari, an kom tevsevir mamin suirazima a iti. Ezi a ghua sipsipin kam inigha, a misuegha a isa ofan bar isi mighiramim damuasa a gaboro. Sipsipin apurir kam Aisakin danganim inizi Aisak iti. ¹⁴ Ezi Abraham danganir kam ziar

21:22: Jenesis 26:26 † **21:31:** Hibrun akamin, ziar kam, "Berseba," mong akar otevir kamin mirara ghu, "Akar dikirizir gavgavimin mozir pam." **22:1:** Hibru 11:17-19 **22:2:** 2 Eghaghaniba 3:1 **22:9:** Jems 2:21

kam a gati, “Ikiavira Itir God Aningi.” Ezi iza datirighin gumaziba ghaze, “Ikiavira Itir Godin uan mighsiam gisin biziba e daningam.”

¹⁵ Ezi Ikiavira Itir Godin ensel Abraham uan an dia ghaze, ¹⁶ “Ki Ikiavira Itir God, guizbangira uabi uan ziam dibora ghaze, ni bar borir kamra ikia, egha an anogoroghezir puvati. ¹⁷ Kamaghin ki guizbangira ni migei, ki deragh ni damuva, nin ovavir boribar amighti me bar avirasemegham. Eghti men dibobonim, mikoveziba ko gigimin dibobonimin min otivigham. Eghti nin ovavir boriba uan apaniba abinigh, egh men nguibaba iniam. ¹⁸ Guizbangira, ni nan akam baregha an gin ghu, kamaghin amizi, nin ovavir boriba bangin ki nguazir kamin itir ikizibar gumazamiziba, bar deravira me damuam.”

¹⁹ Ezi Abraham Aisak inigha uamatogha uan ingangarir gumazimning bagha ghu. Egha me ua Berseban ghugha Abraham bar moghira Berseban apera.

Nahorin adarazir ziaba

²⁰ Egha gin Abraham kamagh oraki, Milka otarir maba bate. Ezi Abram in dozim Nahor an amuim Milka. ²¹ Otarir kabar ziabar kara: Us, an otarir ivariam, ko Bus, ko Kemuel (Kemuel gin Aramin afeziamin oto) ko, ²² Keset, Haso, Pildas, Jitlap ko Betuel. ²³ Ezi Betuel a Rebekam afeziam. Milka Nahorin dughiamin otarir 8pla bate, ezi Nahor, an Abraham in dozim. ²⁴ Ezi Nahor in amuir dozim, an ziam Reuma, a Teba, Gaham, Tahas ko Maka bate.

23

Sara aremezi, Abraham a mozim darighasa nguazir mam givese

¹ Ezi dughiar kamin Sara 127plan azeniba iti. ² Egha nguibar ziam Kiriati Arban ikiava areme, nguibar kam an ziar mam Hebron, a Kenan in nguazimin iti. Ezi Abraham bar an apangkuvigha a baghava azi.

³ Egha a Saran kuam ataghizi a itima, a ghua Hitian adaraziv gia ghaze, ⁴ “Ki kantrin igharazimin gumazim, egha iza ian tongin apera. Nan amuim aremegha givazima ki ia dam nguazir asizitam givezegh egh a mozim darighasa.”

⁵ Ezi Hitian gumaziba kamaghin migei, ⁶ “Gumazir ekiam, ni orakigh. Ni gumazir dapanir bar aghuim. Ni uan amuim en dagiar mozir aghuitamin anefi. En gumazitam nin anogoroghan kogham. Ni uabi danganir aghuitam ginabaghti, nguazimin afeziam pura ni daningam.”

⁷ Ezi Abraham dikavigha tugha uan guam Hitian gumazamizibav suegha dapanim

aviragha, ⁸ egha kamaghin migei, “Ki uan amuimin kuam isi nguibar kamin a mozim darighsi ia nan amamangatigh, egh ia na bagh Soharin otarim Efronin azaragh, ⁹ eghti a dagiar torir me kamagh diborim, Makpela na daningam. An Efron in nguazir miriamin ti. Ia a mikemeghti a dagiar torir kam na daningighti, ian damazibar ki ivezim bar a daningam, eghti dagiar torir kam, ki an ghuavim ikegham, eghti a ki uan adarazir kuabar afamin danganimin min ikiam.”

¹⁰ Ezi Efron uabi nguibar ekiamin danganir uari akuvimin, Hitian tongin aperaghav iti. Ezi Hitian gumaziba ikia orazi, Efron kamaghin Abraham in akam ikaragha ghaze, ¹¹ “Puvati, gumazir ekiam. Ni nan akam barakigh. Ni torir kam givezan kogham. Ki nguazir dagiar torir itir kam, a isi pura ni daningam. Nan adarazir damazimin ki datirighin nguazim ni daninghti, ni uan amuim afam.”

¹² Ezi Abraham ua gumazibar damazimin guam avira. ¹³ Egha men damazimin a Efron migia ghaze, “Efron, ki kamaghsua ni deravira kuarim atigh nan migirigiam baragh. Ki datirighin nin nguazir otevir kam givezam. Ni nan dagiaba initi, ki uan amuim nguazir kamin a mozim darigham.”

¹⁴ Ezi Efron Abraham in akam ikaragha ghaze, ¹⁵ “Gumazir ekiam, ni oragh. Nguazir kamin ivezim a 400 silvan dagiabara. Ezi marki, kar gan bizim, a pura bizim. Ni pura nguazim inigh uan amuimin kuam afi.”

¹⁶ Ezi Abraham akar kam gifongegha, gumazir biziba amaga dagh ivezibar mirara, deragha 400plan silvan dagiaba mengegha, nguazimin ivezir kamra isa, Hitian gumazibar damazimin nguazim giveza Efron ganingi.

¹⁷ Egha arazir kamin Abraham Efron in nguazir Makpela in itim ini, a Mamren nguibamin borogh in iti. A nguazim ko, dagiar torim ko, temer nguazir kamin itiba a bar moghira da ini. ¹⁸ Ezi Hitian gumazir migirigiar kam baragha itiba, me bar kamagh fo, nguazir kam Abraham a ini. ¹⁹ Egha a nguazim inigha givagha, uan amuim Sara, an kuam isa dagiar mozir Makpela in nguazimin itimin a mozim gati. Makpela a Mamren nguibamin borogh in iti. Egha Kenan in nguazimin iti. Mamren ziar igharazim, a Hebron. ²⁰ Ezi Hitian nguazir otevir kamin itir dagiar mozim, an Abraham in adarazir kuabar afamin danganimin min oto.

24

Abraham Aisak bagha amuim buri

¹ Abraham datirighin ghurigha gifa. Ezi Abraham amir biziba, Ikiavira Itir God a uabi dagh ami, da bar deraghaviram otifi. ² Dughiar mam, Abraham uan ingangarir gumazimin diazi a izi. Ingangarir gumazir kam fomiram a ko ikia an biziba datirighin bar dar gari. Ezi Abraham a migia ghaze, "Ni uan dafarim nan buarakirimin apengan amadagh egh akar gavgavim na koma anekirigh. ³ Ni Ikiavira Itir Godin ziamin guizbangira mikim, a Godin Uan Nguibam ko nguazim gativazim. Egh ni Kenanin aven nguazir ki itir kamin, nan otarim bagh guivitam ginaman marki. ⁴ Puvati, ni nan bighara mangi egh nan adarazir tongin a bagh amizitam batogh, eghti amizim izi nan otarim, Aisakin ikiam."

⁵ Ezi ingangarir gumazim kamaghin migei, "Eghti amizir kam uan nguibam ataghiraghan aghuaghti, ki manmaghira damuam? Egh ki ti nin otarim inigh ua nin adarazir bighan mangigham?"

⁶ Ezi Abraham a ikaragha ghaze, "Bar puvati! Ni nan otarim inigh uamategh nan bighan mangan kogham. ⁷ Ki fomira uan adarazir nguazimin ikia uan afeziamin dipenimin iti, ezi Ikiavira Itir God, a Godin Uan Nguibam gativazim, a na inigha kagh ize. Egha an akar dikirizir gavgavim na koma a gamua ghaze, a nguazir kam nan ovavir boribor aningam. Ezi ki fo, a uan ensel amadaghti a nin faragh nan adarazi bagh mangi, nin akurvaghti, ni nan otarim bagh amizitam iniam. ⁸ Eghti amizim ni ko izan aghuagham, eghti akar ga dikirizir kam ua nin suighan kogham. Eghti ni nan otarim inigh nan nguibamin mangan bar markiam." ⁹ Ezi ingangarir gumazim uan gumazir ekiam Abraham a mikemezir biziba bar dar amuasa, uan dafarim isa an buarakirimin apengan anemadagha, akar dikirizir gavgavim a koma a gami.

¹⁰ Ezi ingangarir gumazim Abrahamin 10plan kamelba ko bizir aghuir aviriba ini. Egha biziba bar da inigha egha Aramin nguazimin ghua Nahorin nguibamin zui.

¹¹ An otogha givagha kamelbagh amizi me mozir dipamin nguibamin azenan teviba apirigha apiaghav iti. Kar guaratizim, kar amiziba iza dipaba tuir dughiam.

¹² Ezi a kamagh God ko migia ghaze, "O Ikiavira Itir God, ni nan gumazir ekiam Abrahamin God. Ni nan gumazir ekiamin apangkuvigh, egh datirighin nan ingangarim damighti, a guizbangiram otogh. ¹³ Ki mozir par kamin boroghin tughav iti, ezi amizir igiaba dipaba tusi izam. ¹⁴ Ezi ki kamaghin nin azai, ki amizir igiatam mikim

suam, 'Ai, ki dipatam amasa, ni ti nan akuragh uan dipizimin miner dipam asigh a inigh izighiri.' Eghti a suam, 'Are, ni dami, eghti ki dipam uaghan nin kamelbar aningam.' Eghti, tuavir kamra, ki fogham, amizir kamra ni uan ingangarir gumazim Aisak bagha a ginaba. Eghti bizir kaba otivighti ki fogham, ni nan gumazir ekiam Abraham bar an apangkufi."

¹⁵ Ezi ingangarir gumazim God ko migiavira itima, Rebeka izava oto. A miner dipam uan dipizim dafa. Rebeka a Betuelin guivim. Ezi Betuel a Nahor ko Milkan otarim. Ezi Nahor ana Abrahamin dozim. ¹⁶ Amizir igiam Rebeka, an ganganiba bar deragha tighar gumazitam ko dakuam. Egha mozir pam giraghugha uan miner pam tuigha uamategha anadi.

¹⁷ Ezi ingangarir gumazim a bagha ivegha ghua kamaghin a migei, "Ai, ni nan akuragh uan minemin dipar muziaritam na daningam?"

¹⁸ Ezi Rebeka ghaze, "Gumazir ekiam, ni dipam rami." Egha a zuamira miner dipam uan agharimin an suiragha izaghira an taghizi a dipam api.

¹⁹ Egha an amegha bar izivazima Rebeka a migia ghaze, "Ki nin kamelba dipam uaghan me danighti me dami izivagham." ²⁰ Egha a zuamira miner pam, asiziba dipam apir dagiar danganimin a inge. Egha a ivegha uamategha dipam tuasa ghu. A kamaghiram amua ghuavti kamelba bar dipam ame. ²¹ Ezi ingangarir gumazim migeir puvati. A pura damazibar an gari. Egha foghasa, Ikiavira Itir God uan ingangarim damighti a guizbangiram otivasa, o ti puvatigham.

²² Ezi kamelba dipam amegha givazi, ingangarir gumazim ghua ring golin atinibagh azuim isa Rebekan atinim garu. Egha daveriar golin pumuning Rebekan agharimning garu. Ringin kamin osimtizim a 5 gremim tu, ezi daveriar kamningin osimtizim 100 gremim tu. ²³ Egha ingangarir gumazim ghaze, "Ni na mikim, ni tinan guivim? Egha ni manmagh nighnisi, nin adarazir dipenim danganitam ikiti, ki uan adarazi ko datirighin dimangan an dakuam?"

²⁴ Ezi Rebeka a ikaragha kamaghin migei, "Ki Betuelin guivim, ezi Betuel a Nahor ko Milkan otarim. ²⁵ Are, e kamelba damamin dagher aviriba iti. Egha dipenimin danganir mam iti. Ia izi mangi a daku."

²⁶ Ezi Abrahamin ingangarir gumazim teviba apirigha guam aviragha Ikiavira Itir Godin ziam fe. ²⁷ Egha kamaghin migei, "Ki uan gumazir ekiam Abraham, an Godin ziam fasa, a Ikiavira Itir God. A nan gumazir ekiamin apangkuvigha egha a mikemezi moghira deraghavirama a gami.

Guizbangira, Ikiavira Itir God na inigha iza nan gumazir ekiamran adarazir dipenim gati.”

²⁸ Ezi amizir igiam ivegha ghua uan amebamin dipenimin itir darazi bizir otivir kabar gun bar me mikeme. ²⁹⁻³⁰ Ezi Rebekam tuebam Laban, ring golin an atinimin itim ko, daveriar an agharimningin itimning dar gari. Egha an orazi, Rebeka gumazir kam mikemezir biziba bar dagh eghari. Kamaghin a ivegha azenan ghua Abrahamin ingangarir gumazim bagha ivegha zui. Egha gumazir kamın gari a mozir dipamin boroghın uan kamelba ko tughav iti. ³¹ Ezi Laban kamaghin migei, “Gumazir ekiam, Ikiavira Itir God bar deragha ni gamigha gifa. Ni izi e dipenimin mangam. Ni kagh ikian marki. Ki nin misiam akirigha gifa, egha uaghan nin kamelba bagha danganim akiri.”

³² Ezi Abrahamin ingangarir gumazim dipenimin aven ghu. Ezi Laban uan ingangarir gumazibav kemezi, me kamelba atera izezir bizibagh eghuvigha egha dadaba ko dagheba kamelbagh anidi. Egha a me mikemezi me dipam tuigha iza Abrahamin ingangarir gumazim uan adarazi ko me ganingizi me uan dagariba rue. ³³ Ezi me gin dagheba inigha izi, ezi Abrahamin ingangarir gumazim kamaghin migei, “Ki zuamira dameghan kogham. Ki faragh uan migirigiabar amigham.”

Ezi Laban ghaze, “A dera. Ni mikim.”

³⁴ Ezi ingangarir gumazim ghaze, “Ki Abrahamin ingangarir gumazim. ³⁵ Ikiavira Itir God nan gumazir ekiam bar deragha a gamizi, a biziba bar aviraseme. A bizir bar avirir kaba Abraham ganingi, sipsipba, memeba, bulmakauba, silva ko gol, ko ingangarir amiziba ko gumaziba, kamelba ko donkiba. ³⁶ Ezi an amuim Sara bar ghurigha egha otarim bate. Ezi nan gumazir ekiam biziba bar ada isa otarir kam ganingi. ³⁷⁻³⁸ Egha pamten na migia ghaze, ‘Ni nan otarim bagh Kenanin, nguazir ki itir kamın nan otarim bagh guivitam ginaman marki. Markiam, ni nan afeziamin adarazir bighan mangi egh nan otarim bagh amizitam ginabagh.’ Nan gumazir ekiam migirigiar kam gamua, egha na gamizi ki an migirigiar kamın gin mangasa a ko akam akirigha gifa.

³⁹ “Ezi ki uan gumazir ekiam migei, ‘Eghti amizir kam na ko izan aghuaghti, ki manmaghin damuam?’

⁴⁰ “Ezi a ghaze, ‘Ki gumazir Ikiavira Itir Godin akabar gin zuim, eghti a uan ensel nin faragh anemadaghti a mangi ingangariba bar dar amighti da bar nin deragham. Eghti ni nan otarimin amuim nan afeziamin adarazir bighan a inigh izam. ⁴¹ Eghti tuavir vamira otoghti, kamaghin akar ga

dikirizir kam ua nin suighan kogham. Ni men bighan mangiti, nan afeziamin adarazi kamagh mikim suam, amizim ni ko izan kogham, egh me an anogoregham, me kamaghin damuti, akar ni na ko dikirizir kam, osimtizim ni daningan kogham.’

⁴² “Ezi datirighin guaratighin, ki iza mozir pamin otogha kamagh God ko migei, ‘O Ikiavira Itir God, nan gumazir ekiamin God, ni datirighin na bagh ingangarir kam damighti a guizin otogh. ⁴³ Ezi ki datirighin mozir pamin boroghin iti. Eghti amizir igiatam dipam tuigh iziti, ki a mikim suam, ‘Ai, ni uan minemin dipar muziaritam na danighti, ki anemeka.’ ⁴⁴ Eghti a kamagh mikimam, ‘Ni dameghti, ki dipam isi uaghan nin kamelbar aningam,’ eghti nan ifongiam kar ti amizir kamra ni nan gumazir ekiamin otarim bagha a ginaba.’

⁴⁵ “Ki God ko migiavira itima Rebeka izava oto. A minem uan dipizim dafagha dipam tuasa mozir pamin uaghiri. A izima, ki a migia ghaze, ‘Ai, ni dipar muziaritam na daningigh.’

⁴⁶ “Ezi a zuamira miner pam dafarimin an suiragha izaghirigha ghaze, ‘Gumazir ekiam, ni dipam ami. Eghti ki dipam uaghan a isi nin kamelbar aningam.’ Ezi ki dipam amegha givazima, a dipam isa nan kamelbagh anidi.

⁴⁷ “Ezi ki an azara, ‘Ni tinan guivim?’

“Ezi a ghaze, ‘Ki Betuelin guivim, Betuel a Nahor ko Milkan otarim.’ Ezi ki ring an atinim gatigha egha daveriaba an agharimning garu.

⁴⁸ “Egha ki tevimning apirigha guam aviragha Ikiavira Itir Godin ziam fe, a nan gumazir ekiam Abrahamin God. A na inigha iza nan gumazir ekiam Abrahamin aveghbuamin dipenimrama oto. Eghti ki guizbangira an igiar guivim inighti a mangi nan gumazir ekiamin otarimin ikiam. ⁴⁹ Egha ki ian azai, ia bizir aghuitam ko arazir aghuimin nan gumazir ekiam damusi, egh guizbangira deragh na mikim? Egh ia aghuagh, egh uaghan na mikimti, ki bizitam damusi ua nighnigham.”

⁵⁰ Ezi Laban ko Betuel kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Ikiavira Itir God uabi bizir kam gamizi, ezi e migirigiaba puвати. ⁵¹ Rebeka iti. Ni a inigh egh gua mangi. Ikiavira Itir God ni mikemezi moghin, Rebeka nin gumazir ekiamin otarimin iki.”

⁵² Ezi Abrahamin ingangarir gumazim men akam baregha gifa, egha Ikiavira Itir Godin damazimin tevimning apirigha, aviragha guam nguazim girigha an ziam fe. ⁵³ Egha bizir gol ko silvan ingarizir digirir igharagha gariba inigha da isa Rebeka ganidi. Egha bizir aghuir iveziba bar pin kozir aviriba isa, an tuebam ko amebam ganidi.

⁵⁴ Ezi miğirigiaba givazima, Abrahamin ingangarir gumazim uan adarazi ko dagheba ko dipaba amegha, me akui. Egha mizaraghara me dikavigha Abrahamin ingangarir gumazim kamaghin miğei, “Ia na amadaghti, ki uamategh uan gumazir ekiam bagh mangasa.”

⁵⁵ Ezi Rebekan amebam ko an tuebam kamaghin miğei, “Ni amizir igiam amangan-gatighi a tong e ko aruer 10plan ikegh, gin mangi.”

⁵⁶ Ezi Abrahamin ingangarir gumazim kamaghin miğei, “Ia nan anogoroghan marki. Ikiavira Itir God na bagha ingangarim gamizi, a deragha otogha gifa. Kamaghin, ia na amadaghti, ki uamategh uan gumazir ekiam bagh mangam.”

⁵⁷ Ezi me ghaze, “E amizir igiamin diagh egh an azaragh, an ifongiam gifoka.”

⁵⁸ Egha me Rebekan diazi a izima, me an azara, “Ni gumazir kam ko mangasa ifonge?”

Ezi a ghaze, “Are, ki mangam.” ⁵⁹ Ezi me Rebeka ko amizir a ko ikia an garim amadazi aning Abrahamin ingangarir gumazim, ko izezir darasi, me ko zui.

⁶⁰ Ezi me Rebeka akar bar aghuimin a miğia ghaze:

“En buaramizim,
ni gumazamizir bar aviravirimin ame-
bamin otivam.
Eghti nin ovavir boriba uan apaniba
abinigh,
men nguibaba iniam.”

⁶¹ Ezi Rebeka uan ingangarir amiziba ko dikavigha kamelbagh apiagha Abrahamin ingangarir gumazimin gin zui. Egha me maghira zui.

⁶² Aisak faragha mozir pamın boroghin iti, mozir par me kamagh diborim, “Godin Zurara Ikiā Nan Garim.” Egha dughiar kam a mozir pam ategha iza Negevin danganimin iti. ⁶³ Egha guaratizir kamın a bizibagh nighnighasa, tuzimin arua ghua, kogha kamelbar gari da saghon izi. ⁶⁴ Ezi Rebeka Aisakin apigha kamel ategha iza-ghiri. ⁶⁵ Egha kamagh Abrahamin ingan-garir gumazimin azara, “Munar gumazitam e bagha izi, a tina?”

Ezi ingangarir gumazim ghaze, “Mar nan gumazir ekiam.” Ezi Rebeka uan dapanimin inim inigha izaghira uan guam avara. ⁶⁶ Ezi ingangarir gumazim bizir an amizibar gun bar Aisak geghari. ⁶⁷ Ezi Aisak Rebeka inigha uan amebam Saran purirpenimin ghu, egha Rebekan ti. Egha Aisak Rebeka bar a gifonge. A faragha uan amebamin ovevem bagha bar osemegha iti.

Ezi datirighin an navir averiam uamategha dera.

25

Abrahamin ovavir borir igharaziba

¹ Ezi Abraham amuir dozimin iti, an ziam Ketura. ² Ezi amizir kam, Simran, Joksan, Midian, Isbak ko Sua bate. ³ Ezi Joksan, a Seba ko Dedanin afeziamin oto. Ezi Dedan, a Asuria, Letusia ko, Leumian ovavir in-azimin oto. ⁴ Ezi Midianin otaribar ziabar kara: Efa, Efer, Hanok, Abida ko Elda. Ka bar Keturan igiavotariba.

⁵ Ezi Abraham uabi bar uan biziba isa Aisak ganing. ⁶ Egha an angamira ikiavira itir dughiamin, a bizir aghuiba isa uan amuir dozimningin boribagh aning. Egha me amadazi, me an otarim Aisak ategha saghon ghua aruem anadi naghin ghue.

Abraham aremezi me a mozim gati

⁷ Dughiar kamın Abraham 175plan azeniba iti. ⁸ A bar ghurigha, uan nguazimin ikirimirim bar a gakuegha ovengezi, an duam ghua an adarazir duaba ghua itir nguibamin me ko iti. ⁹ Ezi an otarimning, Aisak ko Ismael iza Mamren nguibamin boroghin dagiar mozir me Makpela arizimin anefa. Nguazir kam, a Hitian gumazim Soharin otarim Efronin nguazim. ¹⁰ Abraham faragha Hitian adarazir gumazim dam nguazir otevir kam givese. Nguazir kamın Abraham faragha uan amuim Sara mozim gati. Ezi datirighin Aisak ko Ismael, Abraham isa nguazir kamran a mozim gati.

¹¹ Ezi Abrahamin ovevemin gin, God bar deraghvira an otarim Aisak gami. Dughiar kam, Aisak mozirpar mamın boroghin iti, mozirpar me kamagh diborim, “Godin Zurara Ikiā Nan Garim.”

¹² Ezi kar Ismaelin ovavir boribar ziaba. Ismael a Abrahamin otarim, Hagar a bate. Ezi Hagar Isipian amizim, a Saran ingan-garir amizim.

¹³ Ismaelin otariba, men faragha otozimin ghua abuananamin ziaba: Ismaelin otarir ivariamın ziam Nebaiot, ezi an girara iriba, Kedar, Atbel, ko Mipsam, ¹⁴ ko Misma, Duma, ko Masa, ¹⁵ ko Hadat, Tema, Jetur, Nafis, ko Kedema. ¹⁶ Kar Ismaelin otaribar ziaba. Ezi me ziar kabara inigha me itir nguibaba ko nguazir otevir me itibar ziaba dagh ariki. Eghti gin 12plan gumazir kaba, 12plan anababar otivam.

¹⁷ Ezi Ismael 137plan azeniba ikia egha aremezi, an duam ghua an adarazir duaba ghua itir nguibamin me ko iti. ¹⁸ Ezi Ismaelin ovavir boriba Havilan nguazim ko Surin nguibamin tizimin itir nguazir otevimin apia. Sur a Asirian zuir tuavimin iti,

Isipin boroghin. Ezi me deragha Abrahamin ovavir igharaziba ko deragha apiazir pu-
vatigha, me ko apanim gami.*

Aisakin eghaghanim

(Sapta 25:19–26:35)

Rebeka Iso ko Jekop bate

¹⁹ Kar Abrahamin otarim Aisakin eghaghanim. ²⁰ Ezi Aisak 40plan azeniba ikia egha Rebekan iti. Ezi Rebeka a Betuelin guivim, Betuel a Mesopotemian amadaghan Aramian adarazir gumazir mam. Rebeka ana Aramian adarazir gumazim Labanin buaramizim.

²¹ Ezi Aisakin amuim boriba puvati, ezi Aisak Ikiavira Itir God ko migia ghaze, ni na baregh nan amuimin akuraghti a boritam iniam. Ezi Ikiavira Itir God, Aisakin migirigiam baraghizi, Rebeka navim adai. ²² Ezi otarir fufuzimning Rebekan navir averiamin ikia uaning adosi. Ezi Rebeka ghaze, “Tizim baghavira bizir kam na bato?” A bizir kamin mingarim gifoghasa, egha Ikiavira Itir God ko migei.

²³ Ezi Ikiavira Itir God Rebeka migia ghaze, “Kantrin pumuningin gumazamiziba nin navimin aven ti. Ezi otarir ni otamin kamning, aning uaning batogh mangi tavin gavgavim tav gafragham. Eghti otarir faragha irizim, otarir gin irizimin ingan-
garir gumazimin min ikiam.”

²⁴ Ezi dughiar Rebeka otamim otozi, ana otarir fufuzimning bate. ²⁵ Ezi faragha irizimin mikarzim aghevegha arizivatari. Ezi me ziam, “Iso,” a gati.† ²⁶ Ezi Ison amebam a batir dughiamin an dozim an dagarir ginkevimin suiragha azenan ize. Kamaghin amizi me ziam, “Jekop,” a gati.‡ Dughiar kam Aisak 60plan azeniba itima aningin amebam aning bate.

Iso otarir ivariamın min itir danganım ataki

²⁷ Egha otarir kamning ekevegha Iso asiziba burir fofozir ekiam iti. Egha ru-
aribar aruasa bar ifonge. Ezi Jekop gumazir nimira itim, egha nguibamra ti. ²⁸ Ezi Iso asizibav sogha da inigha iza Aisak ganidima an ada apava, bar Iso gifonge. Ezi Rebeka Jekop gifonge.

²⁹ Ezi dughiar mamın Jekop ngeuzibar diparsizim isai. Ezi Iso ruarimin ikegha ngun izi. ³⁰ Egha mitiriam puv ana aghezima a kamagh Jekop migei, “Mitiriam puv nan azi. Ni diparsizir aghevır ni isamizir matam na daningigh.” Kamaghin me gin “Iso,” ziar igharazim, “Idom,” a gati.§

³¹ Ezi Jekop an akam ikaragha ghaze, “Ni faragh ni otarir ivariamın min itir danganir kam, na daningighti, ki gin diparsizir kam ni daningam.”

³² Ezi Iso ghaze, “A dera. Ki ovengamin dughiam roghira ize, ezi ki otarir ivariamın itir danganim a manmaghin nan akur-
vagham?”

³³ Ezi Jekop ghaze, “Ni faragh Godin akakagh guizbangira na mikim suam, ni uan danganim na daningam.” Ezi Iso guizbangira migia, egha uan danganir an otarir ivariamın itim isa Jekop ganingi.

³⁴ Ezi Jekop bret ko ngeuzibar diparsizir a isamizim isa a ganingi. Ezi Iso anemegha givagha pura dikavigha ghu.

Ezi arazir kam kamagh an aka, an otarir ivariamın itir danganim pura bizimin min oto.

26

Aisak Gerarin nguibamin iti

¹ Ezi dughiar kamin Kenanin nguazimin mitiriar ekiam otozi dagheba bar otefe, ezi mitiriar kam mitiriar faragha Abrahamin dughiamin otozim ko magh ghu. Ezi Aisak dikavigha Gerarin atrivim Abimelek bagha ghu, a Gerarin nguibar ekiamin ikia Filistiabar atrivimin iti. ² Ezi Ikiavira Itir God Aisak batogha a migia ghaze, “Ni Isipin mangan marki. Ni kaghira ikiti, ki danganir ni ikiamimin gun ni mikimam. ³ Ni nguazir kam pura guraghav itir gumazimin min a daperaghti, ki ni ko iki egha deragh ni damuam. Egh ki nguazir kaba bar ni ko nin ovavir boribar aningam, eghti akar dikirizir gavgavir ki nin afeziam Abraham koma amizim, a guizbangin otivam. ⁴ Egh ki nin ovavir boribar amighti, me bar avirasemegh men avirim mikovezibar min ganam. Eghti ki nguazir kaba bar me daningam. Kamaghin amizi, nin ovavir boriba bangin ki nguazir kamin itir nguibabar gumazamiziba bar deravira me damuam. ⁵ Guizbangira, Abraham nan akam baregha, uaghan nan Akar Gavgaviba ko arazir ki ifongeziba ko nan Arazir a ganingizir maba sara gin ghuzir bizir kam bagh, ki deravira me damuam.”

⁶ Ezi Aisak Gerarin nguibamin ti.

⁷ Ezi nguibar kamin gumaziba an amuim bagha an azai, ezi a ghaze, “Kar nan amizim.” An atiatigha, kamaghin migeir puvati, “Kar nan amuim.” An nighnizim kamaghin iti, “Rebeka ganganiba bar derazi, gumazir kaba a inisi nighnigh, egh a bagh na misueghti ki aremegham.”

* 25:18: Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. 25:23: Rom 9:12 † 25:25: Hibrun akamin ziar kam “Iso,” an mingarim kamaghin ghu, “arizivatari.” ‡ 25:26: Hibrun akamin ziar kam, “Jekop,” an mingarim kamaghin ghu, “dagarir ginkevım.” § 25:30: Hibrun akamin ziar kam “Idom,” an mingarim kamaghin ghu, “aghevım.” 25:33: Hibru 12:16 26:3: Jenesis 22:16-18 26:7: Jenesis 12:13; 20:2

⁸ Egha Aisak mong dughiar ruarimin ike, ezi dughiar mamin Abimelek, Filistiabar atrivim uan dipenimin winduan gari, Aisak uan amuim Rebeka gifongegha a muigha a ko ikararai. ⁹ Ezi Abimelek Aisakin diagha a migia ghaze, “Kar ti nin amuim! Ezi ni manmaghuavira ghaze, ‘Kar nan amizim?’”

Ezi Aisak a ikaragha ghaze, “Ki nighnizir kam iti, ki suam, a nan amuim, eghti gumaziba a bagh na misueghti ki aremegham.”

¹⁰ Ezi Abimelek ua ghaze, “Ni arazir manamrama e gami? En gumazitam nin amuim ko akuizi, e osimtizir ekiamin ikeghai! Guizbangira an a ko dakuighi, osimtizir kamin mingarim a nin ikiam.”

¹¹ Egha gin Abimelek akar gavgavim gumamazibav gia ghaze, “Gumazitam gumazir kam o an amuim arazir kuratamin a damigh, egh ovengam.”

¹² Ezi Aisak azenir ekiamin ingarigha dagheba opari. Ezi Ikiavira Itir God an akuragha deragha a gami. Kamaghin an azenimin dagheba bar aviraseme. ¹³ A bizir avirim ikia egha gumazir ekiam gava. ¹⁴ A sipsipba, bulmakauba ko ingangarir gumazir aviriba iti, ezi Filistiaba naviba an ikufi. ¹⁵ Egha me nguaziba ingha Abrahamin ingangarir gumaziba fomira kuizir mozir paba apeme.

¹⁶ Ezi gin Abimelek Aisak migia ghaze, “Ni en kantri ategh mangi. Ni datirighin gavgavir ekiam iti, ezi e nin apengan iti.” ¹⁷ Kamaghin amizi, Aisak nguibar kam ategha ghua Gerarin danganir zarimin apera. ¹⁸ Abraham faragha mozir paba danganir kamin dagh kui. Ezi an aremezi dughiamin gin Filistian gumaziba mozir par kaba apeme. Ezi datirighin Aisak mozir par kaba uam adagh kuigha, ziar an afeziam faragha dagh aningiziba ua dagh ariki.

¹⁹ Ezi dughiar mamin Aisakin ingangarir gumaziba, danganir zarir kamin mozir par mam gikuizi dipar aghuim oto. ²⁰ Ezi Gerarin bulmakaubar garir gumaziba, Aisakin bulmakaubar garir gumaziba adogha ghaze, “Kar en mozir pam.”

Ezi Aisak nighnigha ghaze, gumazir kaba a ko uari adoghodoke, kamaghin a mozir par kam dibora ghaze, “Uari Adoghodosi.” ²¹ Ezi Aisakin ingangarir gumaziba mozir par igharazim gikui, ezi me mozir par kam bagha uaghan uari adosi. Ezi Aisak mozir par kam ziam, “Apanim gamir arazim,” a gati.

²² Egha gin Aisak danganir kam ategha egha mozir par igharazim gikui. Ezi dughiar kamin gumaziba uam a bagha uari adozir puvati. Ezi Aisak ghaze, “Ikiavira Itir God deragha e gami, eghti e datirighin

nguazir kamin deragh daperagh egh bizir aviriba kagh ikiam.” Egha a mozir pam ziar kam a gati, “Dabirabim derazir danganim.”

²³ Egha gin Aisak nguibar kam ategha ghua Berseban nguibamin oto. ²⁴ Ezi dimagarir kamin Ikiavira Itir God a batogha ghaze, “Ki nin afeziam Abrahamin God. Ki ni ko iti, kamaghin ni atiatingan marki. Ki uan ingangarir gumazim Abraham, bar a gifonge, kamaghin ki deragh ni damu, egh nin ovavir boribar amuti me bar avirasemegham.”

²⁵ Ezi Aisak ofa gamir dakozi, danganir kamin an ingarigha Ikiavira Itir Godin ziam fe. Egha gin a danganir kamin uan purirpenibar nguibam aghuizi an ingangarir gumaziba mozir par mam gikui.

Aisak ko Abimelek uaning ko akam akiri

²⁶ Ezi dughiar kam Abimelek Gerarin nguibam ategha Aisak bagha ize. Ezi Ahusat, a gumazir nighniziba Abimelek ganidim, ko Fikol Abimelekin midorozir gumazibar faragha zuir gumazim, aning a ko ize. ²⁷ Ezi Aisak men azara, “Ia manmaghsua na bagha izi? Ia fomira nan atarigha uan nguazimin na batoke?”

²⁸ Ezi me a ikaragha ghaze, “E datirighin kamagh fogha gifa, Ikiavira Itir God ni ko ti. Egha en ifongiam, e bar moghira pin akagh guizbangira mikim egh akam akiram. Eghti akar dikirizir gavgavir kamin aven migirigiar kam ikiam, ²⁹ ni pazi e damuan marki. Ni fo, e fomira arazir kuratam ni gamizir puvati. E arazir aghuubara ni gami. Ni en nguazim ataghirazir dughiam, e nin amamangatizi, ni navir amirizim sara ghu. E datirighin gari, Ikiavira Itir God bar deravira ni gami.”

³⁰ Ezi Aisak me bagha isar ekiam gamizi, me dagheba apa egha dipaba api. ³¹ Egha amimzaraghan me dikavigha akar gavgavim akira ghaze, men dabirabim Aisak ko deragham. Ezi Aisak ghaze, “Ia navir amirizim sara mangi.” Ezi me anetegha zui.

³² Ezi dughiar kamra Aisakin ingangarir gumaziba iza kamaghin a migei, “E mozir par mam gikuizi dipam a gizivagha gifa.”

³³ Ezi Aisak mozir par kam ziam, “Siba,” a gati. Egha iza datirighin me nguibar kam Berseba a garisi.

Ison amuibar ziaba

³⁴ Ezi Iso 40plan azeniba ikia Juditin iti. An afeziam, Beri, a Hitian gumazir mam. Egha Iso uaghan Basematin iti. An afeziam Elon, a Hitian gumazir mam. ³⁵ Ezi amizir kamning amir araziba, Rebeka ko Aisak gamizi, aningin navimning ikuvigha bar oseme.

Jekopin eghaghanim

27

(Sapta 27–35)

Jekop uan afeziam gifaragha Ison bizir aghuiba ini

¹ Ezi dughiar kamin Aisak ghurigha an damaziba ikufi. Ezi a uan otarir ekiam Ison diazi a izima an a migia ghaze, “Nan otarim.”

Ezi Iso a ikaragha ghaze, “Ki kati.”

² Ezi Aisak ghaze, “Ni nan gan, ki bar ghurigha ovengamin dughiam bar roghira ize. ³ Kamaghin ni uan asiziba burir barir pim ko bariba inigh ruarimin mangi, egh na bagh asizitam batogh a misokegh. ⁴ Egh na bagh asizim isamigh dagher aghuir ki ifongezim inigh na bagh izi. Eghti ki anemegh deravira ni damigh egh gin ovengam.”

⁵ Ezi dughiar kamin Aisak Iso migeima Rebeka oraki. Ezi Iso asizibar amuasa ghuzi, ⁶ Rebeka kamagh Jekop migei, “Ki datirighirama orazi, nin afeziam kamagh Iso migei, ⁷ ni na bagh asizitam inigh izi na bagh a isamigh. Eghti ki aneremeghiva, Ikiavira Itir Godin damazimin deragh ni damighvirama, egh gin ovengam.”

⁸ Egha Rebeka maghira kamaghin migei, “Nan otarim, ni na baregh egh bizir ki ni mikimamin na damu. ⁹ Ni mangi memen igiar pumuning inigh izi, eghti ki aning isamighiva nin afeziam bar ifongezi moghin a bagh dagher aghuiba isamam. ¹⁰ Eghti ni a inigh uan afeziam bagh mangiti an anemam, egh deragh ni damighvirama, gin ovengam.”

¹¹ Ezi Jekop kamagh uan amebam migei, “Ni kamagh fo Iso a gumazir arizivatarim, ezi nan mikarzim arizivatarizir pu. ¹² Nan afeziam nan suighsuigh egh fogham, ki a gifari, egh a deravira na damuan firin, a ua na gasighasigham.”

¹³ Ezi an amebam ghaze, “Nan otarim, ni, ki ni migei moghin damu. Egh mangi na bagh memening inigh. Bizir ni gasighasighamba, da ni giran kogham, da na giram, ni puvati.”

¹⁴ Ezi a ghua aning inigha egha iza uan amebam ganingi, ezi Rebeka an afeziam damasa bar ifongezi moghirama a dagheba isai. ¹⁵ Rebekan otarir ekiam Iso, a faragha uan korotiar aghuiba isa amebamin purirpenim gatizi da iti. Ezi datirighin Rebeka da inigha uan otarir dozim Jekop gaghui. ¹⁶ Egha a memen igiabar ariziba an agharibagh arigha, an tuemin danganir ariziba puvatizibagh aghui. ¹⁷ Egha Rebeka dagher isingtizir kaba ko bretin tueziba isa Jekop ganingi.

¹⁸ Ezi Jekop uan afeziam bagha ghuava an dia ghaze, “Afeziam!”

Ezi an a ikaragha ghaze, “Ni otarim manam, Iso o Jekop?”

¹⁹ Jekop a ikaragha ghaze, “Ki nin otarir ivariam Iso. Ki ni mikemezi moghirama amigha ifa. Ezi ni dikavigh ki ni bagha inigha izezir asizim amegh egh deragh na damu.”

²⁰ Ezi Aisak ghaze, “Nan otarim, ni manmaghira zuamira asizir kam bato?”

Ezi Jekop ghaze, “Ikiavira Itir God, nin God nan akurazi ki a bato.”

²¹ Ezi Aisak a migia ghaze, “Ni nan boroghin iziti, ki nin suighsuigh foka, ni guizbangira Iso, o puvati?”

²² Ezi Jekop sivagha uan afeziamin boroghin ghu, ezi an an suigha ghaze, “Nin tiarim a Jekopin tiarimin mirara migei, ezi nin aghariba ki dar suigha dar barazi, da mati Ison aghariba.”

²³ Ezi an aghariba Ison agharibar min arizivatari, ezi Aisak kamaghin fozir pu, kar Jekop. Kamaghin amiza a deragha a damuasa, ²⁴ egha uam an azara, “Ni guizbangira Iso, o puvati?”

Ezi Jekop a ikaragha ghaze, “Are, kirara.”

²⁵ Ezi Aisak ghaze, “Ni na bagh asizitaba inigh izi. Ki damegh givagh egh arazir aghuimin ni damuam.”

Ezi Jekop asiziba a ganigha egha wainin dipar maba sarama a ganingizi an api.

²⁶ Ezi an afeziam a migia ghaze, “Nan otarim, ni nan boroghin izi nan toregh.”

²⁷ Ezi an an torima Aisak an korotiarbar mughuriam baregha deravirama a gami. Egha ghaze:

“Aia, nan otarimin mughuriam
mati dagher azenimin mughuriam!

Azenir kam deraghasa

Ikiavira Itir God deraghaviram a gami.

²⁸ Ki Godin azai, a dimagaribar ghuariabar
dipabar amuti

da izighiri nin azenibagh iziti da
aghung dagher aviriba iki.

Ki an azai, a wit ko wainin aviriba ni
daning.

²⁹ Ki kamaghin Godin azai, nguazimin itir
gumazamiziba
nin ingangarir gumazibar min ikiam,
eghti kantrin mabar gumazamiziba nin
apengan ikiam.

Eghti ni uan aveghbuaba me gativagh men
ganam.

Eghti nin amebamin ovavir boriba nin
apengan ikiam.

Eghti gumazir paza ni damuasa Godin
azangsiziba,

ki kamaghin Godin azai, eghti a me gasighasigham.
Eghti gumazir deragh ni damusi ni bagha Godin azangsiziba,
ki kamaghin Godin azai, a uaghan deraghviram me damuam.”

³⁰ Ezi Aisak deragha Jekop gamizi, a zuima, dughiar kamra an avebam Iso asizibagh amigha uamategha izi. ³¹ Egha a uaghan dagher isingtizir mabagh amigha uan afeziam bagha da inigha izi. Egha ghaze, “Afeziam, ni dikavigh daperagh asizir ki ni bagha inigha izir katabar ameghiva, deraghvira na damu.”

³² Ezi Aisak an azara, “Ni tina?” Ezi a ghaze, “Ki nin otarir ivariam Iso.”

³³ Ezi Aisak digavir kuram gamigha an mikarzim nigha, an azara, “Ezi kar ti tinara faragha asizir mam misuegha na bagha a inigha ize? Ezi ki anemegha givazi ni oto. Ezi ki deragha a gamigha gifa, eghti da a ko iki mamaghira ikiam!”

³⁴ Ezi Iso kamaghin oregha, a bar puviram azia ghaze, “Afeziam, uaghan deragh na damigh!”

³⁵ Ezi Aisak a ikaragha ghaze, “Nin dozim iza na gifarazi ki deraghviram a gami.”

³⁶ Ezi Iso ghaze, “A faragha na gifaragha, datirighin ua na gifara. Ezi an ziam Jekop.* Ziar kam Jekop an amir arazibar mirara ghu. A faragha ki otarir ivariam min itir danganim na dama a ini, egha datirighin ni gifarazi ni deragha a gami. Ezi Afeziam, manmaghin ami, ni deraghvira na damuamin bizitam ua ikiti, ni a inigh na daningh?”

³⁷ Ezi Aisak a ikaragha ghaze, “A ni gativaghamin gavgavim ki a ganigha gifa, egha ki ghaze, nin adarazi bar an ingangarir gumazibar ikiam. Egha ki witin aviriba ko wainin aviriba a ganigha gifa. Ezi nan otarim, ki datirighin ni bagh damuamin biziba bar puvati.”

³⁸ Ezi Iso uan afeziam miaviavira ikia ghaze, “Ni ti bizir aghuir vamira iti? Ni God ko mikimti, a uaghan deragh na damigh.” A kamagh migia egha bar puvirama azi.

³⁹ Ezi Aisak a migia ghaze:

“Nin nguibam,
nguazir dagher aghuiba itibar saghon ikiam.

Eghti dimagaribar ghuariar dipaba nin azenibagh iran kogham.†

⁴⁰ Egh ni uan midorozir sabamin amodoghin misogh daghebar ami, egh dabirabir aghuim buriam.

Egh ni uan dozimin apebamin ikiam.

Egh gin ni uabi abigh egh an apengan ikian kogham.”

⁴¹ Iso fo, Jekop ifarazi, Aisak deragha a gami. Ezi bizir kamin Iso osemegha Jekopin apanimin iti. Egha nimira ghaze, “Nan afeziam ovengamin dughiam roghira izi. An oveghti e anefaghiva, an ikegh givaghiva, ki Jekop misueghti an aremegham.”

⁴² Ezi Rebeka Ison migirigiar kam baregha, Jekop bagha akam amadagha ghaze, “Ni orakigh, nin avebam Iso bar nin osemegha ikarvagham tuavim buria, ni misueghti ni aremeghasa nighnisi. ⁴³ Kamagh amizi, nan otarim, ni ki ni migei moghira ni bizibar amu. Ni zuamira dikavigh nan tuebam Labanin bighan Haranin nguibamin mangi, ⁴⁴ egh a ko iki mangiti nin avebamin navim mar amiragh. ⁴⁵ Eghti a ni a gamizir bizir kam gin amadaka. Eghti gin ki gumazitam amadaghti a ni bagh izi ua ni inigh izam. Guizbangira, nan otarimning dughiar vamiran ovengan ki aghua.”

Aisak Laban bagh mangasa Jekop amada

⁴⁶ Ezi Rebeka Aisak migia ghaze, “Ki Hitian amizir Ison itir kamningin aghua. Egh ki ti oveghti Jekop uaghan Hitian amizir roghira itir katamin ikiti deragham.”

28

¹ Ezi Aisak Jekopin diagha ghaze, “God ni ko mangi deragh ni damu.”

Egha Aisak akar gavgavim a ganiga ghaze, “Ni Kenanian amizitam inian kogham. ² Ni datirighira dikavigh Mesopotemian nguazimin mangi, kar nin amebamin afeziam Betuelin nguibam. Egh uan amebamin tuebam Labanin quivitamin iki. ³ Eghti Gavgaviba Bar Itir God deraghvira ni damu, egh borir aviriba ni daningti, ni kantrin aviribar gumazamizibar inazir afeziamin otogham. ⁴ Eghti God deravira ni ko nin ovavir boribar amu, mati a faragha Abraham gamizi mokin. Ni fo, nguazir ni aperaghav itir kam, ni mati nguilar igharazimin gumazimin min an ikia an apera. Nguazir kam God fomira Abraham ganingi. Egh God uabi gin a isi ni daningti, ni a iniam.”

⁵ Egha Aisak kamagh migia, Jekop amadzima a Laban bagha Mesopotemian ghu. Laban an Aramian gumazim, a Betuelin otarim. Ezi Laban Rebekan tuebam, Rebeka a Iso ko Jekopin amebam.

27:36: Jenesis 25:29-34 * **27:36:** Hibrun akamin, ziar kam Jekop, mong akar kamin mirara ghu, “An danganim ini.” **27:38:** Hibru 12:17 **27:39:** Hibru 11:20 † **27:39:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. **27:40:** Jenesis 36:8; 2 Atriviba 8:20 **28:4:** Jenesis 17:4-8

Iso uam amuir igharazir mam iti

⁶ Ezi Iso kamaghin fo, Aisak Jekop deravirama a gamigha egha anemadazima a Mesopotemian amizitamin ikiasa zui. A uaghan kamagh oraki, Aisak deravirama a gamua a migia ghaze, a Kenanian amizitamin ikian kogham. ⁷ Egha a uaghan kamaghin fo, Jekop uan afeziam ko amebamin akaba baregha dar gin ghua Mesopotemian ghu. ⁸ Egha Iso uaghan kamaghin fo, an afeziam Kenanian amizibar gari, me bar an damazimin derazir puvati. ⁹ Ezi Iso, Abrahamin otarim Ismael bagha ghua an guivim Mahalat inigha an iti. Ezi Mahalat ana Nebaiotin buaramizim, egha a Ison amuir mizekimin oto.

Jekop irebamin gari

¹⁰ Ezi dughiar kamin Jekop Berseban nguibam ategha egha Haranin nguibamin zui. ¹¹ A zuima aminim pirizima a danganir mam gaku. Egha dagiar mam inigha uan dapanimin aghoroghava akui. ¹² Egha an akua irebamin addiadar mamin gari. An otevir mam nguazimin itima an otevir mam overiamin iti. Ezi Godin enselba an ghuavanaga izaghiri. ¹³ Ezi Ikiavira Itir God an boroghin tughav iti. Egha a kamaghin migel, "Ki Ikiavira Itir God, nin inazir afeziam Abraham ko Aisakin God. Ki nguazir ni irighav itir kam ni ko nin ovavir boribar aningam. ¹⁴ Eghti nin ovavir boriba nguazir minemniabar min bar avirasemegham. Egh men nguazir, aruem anadi naghin ko, aruem uaghiri naghin ko, not ko, sautin itiba, me bar adagh isivagham. Eghti ni ko nin ovavir boriba bangin, ki nguazimin itir kantribar gumazamiziba, bar deraghvira me damuam. ¹⁵ Ni oragh, ki ni ko ikiam, eghti ni managh mangam, ki ni geghuv, egh ua ni inigh nguazir kamin izam. Ki ni ateghan kogham, egh mangi bizir ki ni mikemeziba ki bar dar amigham."

¹⁶ Ezi Jekop osegha dikavigha ghaze, "Bar guizbangira, Ikiavira Itir God danganir kamin iti, ezi ki bizir kam gifozir puvati!"

¹⁷ Egha an atiatigha ghaze, "Ki danganir kam bar an atiatingi. Kar Godin Dipenim. Kar Godin Nguibamin tiar akam!"

¹⁸ Egha a bar mizaraghara dikavigha dagiar a dapanimin aghorogha akuizim inigha anesara. Eghti an ababanimin min ikiti, gin a zurara an gan egh inirigham. Egha olivin borem a gingegha a isa God ganingi. ¹⁹ Egha danganir kam ziam, "Betel," a gati.* (Me faragha danganir kamin itir nguibam diborogha ghaze, Lus.)

²⁰ Ezi Jekop bar guizbangira migia, God ko akar gavgavim akira ghaze, "Ni na ko iki egh tuavir ruarir ki mangamin kamin na geghuv, egh dagheba ko korotiaba na daning, ²¹ egh ni deragh na geghuvti ki uamategh uan afeziamin nguibamin mangi deragh otogham, eghti ni Ikiavira Itir God, ni guizbangira nan God. ²² Eghti danganir ki dagiam asarazir kam, a danganir e Godin ziam famin dipenimin min ikiam, eghti bizir ki itiba bar, ki 10plan akuabar da abigh egh 10in vamira isi ni daningam."

29*Jekop Labanin nguibamin oto*

¹ Ezi Jekop ghuavira ikia ghua aruem anadi naghin itir gumazamizibar nguazimin oto. ² Egha a tughu pura tintinibar gara ghua gari, sipsipin okoruar 3pla mozir par mamin miriamin ireghav iti. Ezi mozir par kam, sipsipin kaba anepi. Ezi dagiar baravir mam mozir par kamin akam dukuaghav iti. ³ Eghti sipsipba bar mozir par kamin izeghti, dar garir gumaziba dagiar kam poegh dipam me danigh givagh, dagiam uam a puegh izi uam a dukuagham.

⁴ Ezi Jekop sipsipbar garir gumazibar azara, "Namakaba, ia nguibar manamin gumaziba?"

Ezi me kamaghin a ikaragha ghaze, "E Haranin nguibamin gumaziba."

⁵ Ezi a men azara, "Nahorin igiar borim, an ziam Laban, ia a gifo?"

Ezi me ghaze, "Are, e a gifo."

⁶ Ezi a men azara, "A deragha iti?"

Ezi me ghaze, "A deragha iti. Ni gan, an guivim Resel uan sipsipba ko izi."

⁷ Ezi Jekop ghaze, "Aruer ekiam ikiavira iti, ezi sipsipba inigh aven mangamin dughiam tighari. Kamaghin ti deragham? Ia sipsipba dipam dar anigh egh da amadaghti da mangi ua grazibar ami."

⁸ Ezi me ghaze, "E kamaghin damuan kogham, e iki sipsipin okoruaba bagh mizuamti da bar izeghti, e dagiam poeghti, mozir pamin akam kuighirighiti, e dipam sipsipbar aningam."

⁹ Ezi Jekop me ko migiavira itima, Resel uan afeziamin sipsipba ko izava oto. Resel, a sipsipbagh eghuvir amizim. ¹⁰ Ezi Jekop Reselin gari. An an amebamin tuebamin guivim, egha a Labanin sipsipbar ganigha, mozir pamin ghugha dagiam poegha mozir pamin akam kui. Egha dipam uan amebamin tuebamin sipsipbagh anidi. ¹¹ Egha Jekop Reselin toregha, maghiram azi. ¹² Egha a migia ghaze, "Ki nin afeziamin buaramizim Rebekan otarim." Ezi Resel

28:12: Jon 1:51 **28:13:** Jenesis 13:14-15 **28:14:** Jenesis 12:3; 22:18 * **28:19:** Fomira Hibrun akam me danganir kam, "Lus," a garisi, datirighin me ghaze, "Betel." Ziar kamin mingarimra kara: "Godin Dipenim."

uan afeziyam bagha ivegha ghua bizir kabar gun a mikeme.

¹³ Ezi Laban orazi an buaramizim otarim Jekop izima, a ivegha ghua a muigha, an toregha a inigha dipenimin ghu. Ezi Jekop bizir otiviziba bar dar gun Laban mikeme.

¹⁴ Ezi Laban ghaze, “Bar guizbangira, ga anabar vamira.” Ezi Jekop a ko iakinir vamiran bar an ike.

Jekop Labanin ingangarir gumazimin iti

¹⁵ Ezi Laban Jekop migia ghaze, “Ni guizbangira nan adarazir mav, ezi ni pura nan ingaran ki aghua. Ni manmaghin dagiabagh ifonge?”

¹⁶ Laban guivir pumuning iti, guivir ekiamin ziam Lea, ezi dozimin ziam Resel. ¹⁷ Lea damazir aghuiba iti,* ezi Resel Lea gafiragha an ganganiba bar dera. ¹⁸ Ezi Jekop Resel bar a gifuegha ghaze, “Ki 7plan azenibar nin ingarighiti, ni Resel na danighiti ki an ikiam.”

¹⁹ Ezi Laban ghaze, “Kamaghin deragham, ki a isi ni daningam eghti gumazir igharazitam a inian kogham. Eghti ni na ko ikiam.”

²⁰ Ezi Jekop Resel iniasa 7plan azenibar ingari. A Resel bar a gifonge, kamaghin amizi, a 7plan azenir kabagh nighnizi da pura bizim.

²¹ Ezi 7plan azenir kaba givazima Jekop kamagh Laban migel, “Dughiam oto, ni uan guivim na danighiti ki an ikiam.”

²² Ezi Laban amuir ikizimin isar ekiam gamigha, gumamazir aviribar diazi me ize. ²³ Ezi dimagarir kamın, Laban Lea inigha Reselin danganim isa, Jekop bagha ghuzi, a dimangan poroghamiba uari koma akua amir arazimin a gami. ²⁴ Ezi Laban ingangarir amizir mam an ziam, Silpa isa Lea ganingi.

²⁵ Ezi aminim dutuzi, Jekop a koma akuir amizir kamın gari, a Resel puvati, kar Lea. Ezi a ghua Laban migia ghaze, “Ni manmaghsua kamagh na gami? Ki Resel iniasa nin ingari. Ezi ni manmaghsua na gifara?”

²⁶ Ezi Laban ghaze, “En arazim kamaghin iti, guivir ekiam faragh pamin ikiti, gin guivir dozim pamin ikiam. ²⁷ Ni orarkiti amuir ikizimin isamin wigh mangi givaghti, ki Resel uaghan ni daningam. Eghti ni 7plan azenir igharazibar ua ingarigham.”

²⁸ Ezi Jekop an akam gifuegha, amuimin ikizir isamin dughiam ghua givazi, Laban

uan guivim Resel isa a ganingizi an an amuimin oto. ²⁹ Egħa Laban uan ingangarir amizir igharazir mam Bilha, isa uan guivim Resel ganingi. ³⁰ Ezi Jekop Resel koma akua, egħa bar mogħirama a gifonge, egħa mong deragħa Lea gifongezir puvati. Egħa Jekop, Laban ko 7plan azenir igharazibar ua ingari.

Jekopin boribar ziaba

³¹ Ezi Ikiavira Itir God gari, Jekop deragħa Lea gifongezir puvati. Ezi a Lean akurazima a navim adai, ezi Resel navim adair puvati. ³² Ezi Lea navim asegha otarir mam bate. Egħa a ghaze, “Ikiavira Itir God nan osimtizim gifogħa gifa, ezi datirighin nan pam na gifuegham.” Egħa otarim ziam “Ruben,” a gati.†

³³ Egħa gin a ua navim asegha otarir igharazim bate. Egħa ghaze, “Ikiavira Itir God orasi, Jekop deragħa na gifongezir pu, kamaghin, an otarir igharazim na ganingi.” Egħa otarim ziam “Simeon,” a gati.‡

³⁴ Egħa Lea ua navim asegha otarir mam bate. Egħa ghaze, “Ki uan pam bagħa otarir 3pla bategha gifa, kamaghin amizi, a datirighin bar mogħira na gifuegh, na ko porogh egh zurara na ko ikiam.” Egħa otarir kam ziam, “Livai,” a gati.§

³⁵ Egħa Lea ua navim asegha otarir igharazir mam uam a bate. Egħa ghaze, “Ki dughiar kamın Ikiavira Itir Godın ziam fam.” Egħa Lea otarim ziam, “Juda,” a gati.** Egħa Lea dughiar kamın ua boritam batir puvati.

30

¹ Ezi Resel uabin gari, a boriba batir puvati, egħa uan avenamebamın gari a boriba batima, an navim ikufi. Ezi a Jekop migia ghaze, “Ni boriba na daning. Puvatighiti, ki aremegham.”

² Ezi Jekop Reselin atara ghaze, “God uabi ni navim asangan nin anogoroghezi, ni boriba isir puvati. Ki Godin danganim inigh boriba ni daningam kogham.”

³ Ezi Resel ghaze, “Nan ingangarir amizim Bilha kara. Ni a ko dakuighiti a boritam na bagħ a inika. Egħti tuavir kamın ki an apengan boribar amebamın ikiam.”

⁴ Egħa Resel ingangarir amizim Bilha, inigha uan pam Jekop, an amuimin min a ganingizi, an a koma akui, ⁵ ezi Bilha navim asegha Jekop bagħa otarir mam bate. ⁶ Ezi Resel kamaghin migia ghaze, “God nan nighniziba tuisigha givagħa egħa

* **29:17:** Hibrun akam kagh deragħa bigħa mikemezir puvati. Gumazir maba akar kam giragħa ghaze, “Lean damazimning derazir puvati.” † **29:32:** Hibrun akamin ziar kam “Ruben,” an mingarim kamakin, “Gari.” ‡ **29:33:** Hibrun akamin ziar kam “Simeon,” an mingarim kamakin, “Orasi.” § **29:34:** Hibrun akamin ziar kam “Livai,” an mingarim kamakin, “Zurara na ko iti.” ** **29:35:** Hibrun akamin ziar kam, “Juda,” an mingarim kamakin, “Godin ziam fe.” * **30:6:** Hibrun akamin ziar kam, “Dan,” an mingarim kamakin, “God na tuisighizi ki dera.”

nan arazim gifonge. Egha nan azangsizim baregha otarir mam na ganingi." Egha Resel otarim ziam, "Dan," a gati.*

⁷ Ezi Bilha ua navim asegha Jekop bagha otarir mam uam a bate. ⁸ Ezi Resel ghaze, "Ki uan avenamebam ko migirigiaba uaning adogha ghua ki datirighin a gafiragha gifa." Egha borim ziam, "Naptali," a gati.†

⁹ Ezi Lea uabin gari, a ua boritaba inian kogham, egha uan ingangarir amizim Silpa inigha, a isa uan pam Jekop an amuimin min a ganingi. ¹⁰ Ezi Silpa Jekop bagha otarir mam bate. ¹¹ Ezi Lea ghaze, "Ki bar angavsighin kamaghin amigha egha dera." Egha ziam, "Gat," a gati.‡

¹² Ezi Silpa Jekop bagha borir igharazir mam uam a bate. ¹³ Ezi Lea ghaze, "Ki bar akonge, eghti amiziba bar na mikim suam, ki bar akongezir amizim." Egha otarir kam ziam, "Aser," a gati.§

¹⁴ Ezi wit aghoramin dughiam otozi, Ruben witin azenimin ghua gari, tevsevir mam iti. Ezi amiziba an oviziba isa akavsiar arazim gamua da api, ezi an gavgavim men akurvazi, me boriba bati. Ezi Ruben dar oviziba inigha ghua uan amebam Lea ganingi. Ezi Resel Lea migia ghaze, "Ki gari nin otarim tevsevir ovizir kaba inigha ize. Ni taba na daningigh?"

¹⁵ Ezi Lea a ikaragha ghaze, "Ni nan pam inigha givagha, datirighin nan otarim inigha izezir tevsevir oviziba iniasa."

Ezi Resel ghaze, "Ni tevsevir ovizitaba na danigh, datirighin dimangan Jekop ko dakuum."

¹⁶ Ezi guaratizimin, Jekop azenibar ikegha izima, Lea ghua tuavimin a batogha egha ghaze, "Ki tevsevir ovizir nan otarim inigha izeziba isa ni givezegha gifa. Kamaghin, ni dimangan na ko dakuum." Ezi Jekop dimangan Lea koma akui.

¹⁷ Ezi God Lean azangsizim baraki, ezi a navim asegha otarir namba 5 Jekop bagha a bate. ¹⁸ Ezi Lea ghaze, "Ki uan ingangarir amizim uan pam ganingizi. God izevir aghuimin na gami." Egha borir kam ziam, "Isakar," a gati.**

¹⁹ Ezi Lea ua navim asegha Jekop bagha otarir namba 6 bate. ²⁰ Egha a ghaze, "God bizir bar aghuim na ganingi. Ki uan pam bagha borir 6pla bategha gifa, eghti datirighin a ziar ekiam na daningam." Egha borim ziam, "Sebulun," a gati.††

²¹ Egha gin Lea guivir mam bategha ziam, "Daina," a gati.

²² Ezi God Resel ginighnisi. Egha Reselin azangsizim baregha an navir averiam akiri, eghti a boritam batam. ²³ Ezi Resel navim asegha otarir mam bate. Egha ghaze, "God nan osimtizim akirizima ki uam aghumsighan kogham. ²⁴ Ezi nan ifongiam Ikiavira Itir God ua otaritam na daningam." Egha borir kam ziam, "Josep," a gati.**

Jekop dagiar ingangaribar amuasa Laban ko akam akiri

²⁵⁻²⁶ Resel Josep bategha givazi Jekop kamagh Laban migei, "Ki amizir kaba ko boribagh ivezasa ingangarir ekiabagh amigha gifa. Ni na ateghti, ki ua uan nguibamin mangam. Ni fo, nin ingangariba ki bar deraghaviram a dagh amigha gifa."

²⁷ Ezi Laban a migia ghaze, "Ga uaning inigha iti. Egh ni teghti ki ni mikemeka, ki kamaghin uan aseba ko ingara egha men azaragha fo, ni na ko itir bizimin, Ikiavira Itir God bar deravira na gami."

²⁸ Egha Laban ua kamaghin migei, "Ni manmaghin ivezim inisi deragh na mikimti ki ni givezam."

²⁹ Ezi Jekop ghaze, "Ni uabi ki amizir ingangaribagh fo. Ni uabi fo, ki nin sipsipba ko asizir igharaziba sara eghuvi da bar aviraseme. ³⁰ Ni fomira sipsipin aviriba itir puvati. Da bar avirasemezir puvati. Ezi ki datirighin ni ko iti, nin sipsipba bar aviraseme. Ezi Ikiavira Itir God na ko ikia, nan ingangaribar nan akurvagha nin ingangariba deragha dagh ami. Ezi datirighin ki kamagsua, nan biziba igharagham."

³¹ Ezi Laban kamaghin Jekopin azara, "Ki bizir tizim nin ingangarimin ivezimin min ni daningam?"

Ezi Jekop ghaze, "Ki dagiaba inian aghua. Ni nan nighnizim gifueghti ki nin sipsipbagh eghuvira ikiam. ³² Egh ki datirighin mangi deragh nin sipsipba ko memeban ganigham. Egh ki sipsipin nguzir piziba ko, sipsipin ekiar mikarzir dighdiriba itiba ko, memen mikarzir dighdiriba, ki uan ivezim bagh ada iniam. ³³ Egh ni gin uabi ifongegh dughiatamin izi, nan memeba ko sipsipbar gan, dar taba pighan kogham o dighdiriba dar ikian koghti, ni fogh suam, ki uan akamin gin ghuzir puvatigha ada okeme."

³⁴ Ezi Laban ghaze, "A ti deragham, e ni migei moghira damuum."

³⁵ Egha dughiar kamra, Laban memen dighdiriba ko, sipsipin nguzir piziba bar da ini. Egha uan otaribav kemezi, me da inigha ghua danganir igharazimin da ariki. ³⁶ Ezi

† **30:8:** Hibrun akamin ziar kam, "Naptali," an mingarim kamakin, "Ga uaning adogha ghua ki a gafira." ‡ **30:11:** Hibrun akamin ziar kam, "Gat," an mingarim kamakin, "Ki bar angavsikin." § **30:13:** Hibrun akamin ziam, "Aser," an mingarim kamakin, "Bar akonge." ** **30:18:** Hibrun akamin ziar kam, "Isakar," an mingarim kamakin, "Ivezir aghuim." †† **30:20:** Hibrun akamin ziar kam, "Sebulun," an mingarim kamakin, "Ziar ekiam." ‡‡ **30:24:** Hibrun akamin ziar kam, "Josep," an mingarim kamakin, "Ua tam iniam."

Laban uaghan me ko zui. Me aruer 3plan memen kaba ko, sipsipba ko, saghon ghua danganir mamın iti. Ezi Jekop Labanin sipsipba ko memen mabagh eghufi.

³⁷ Egha gin Jekop temebar aguaba inigha, vaghvasha dar inir maba afoghafogha da afirizi, da ghurghuri. Ezi maba iniba sara iti. ³⁸ Egha a temer aguar kaba isa asiziba dipaba apir itarir ekiamin boroghin ada arisi. Eghti memeba ko sipsipin amebaba dipamin izi dipam amiva dar ganam. A fo, memeba ko sipsipba zurara iza dipam apa egha dar apuriba amebabagh azighazisi. ³⁹ Egha dar apuriba dar amebaba temer aguar kabar boroghin me gazighazisi, ezi gin amebaba nguzir mikarzir dighdiriba itiba bati. ⁴⁰ Ezi gin Jekop uan sipsipin nguziba isa danganir igharagham gariki. Egha Labanin sipsipba ko memebagh amizi, da an sipsipba ko memen dighdiribar itir danganimin gari. Egha tuavir kamın, a ua bagha sipsip ko memen nguzir dighdirir aviriba isi. Egha dagh amizi da Labanin sipsipba ko memeba ko itir puvati. ⁴¹ Ezi sipsipba ko memen aghuir gavaviba uari gazighazighasava ami, a temer aguar kaba isa me dipaba apir itarir ekiamin boroghin da arisi. Ezi me ter aguar kabar gara egha uari gazighazisi. ⁴² Ezi sipsip ko memen gavaviba puvatiziba uari gazighazizima a temer aguaba arizir puvati. A kamagh ami sipsipba ko memen amiraghamiraziba, da Labanin naba. Ezi sipsipba ko memen gavaviba, da Jekopin naba. ⁴³ Jekop kamagh amigha bizir bar avirim iti. A sipsipin aviriba, memeba, ingangarir gumaziba, ingangarir amiziba, donkiba ko kamelin aviriba iti.

31

Jekop Labanin ari

¹ Egha Jekop orazi, Labanin otariba kamaghin migia ghaze, "Jekop en afeziamin biziba bar ada inigha, gumazir bizir aviriba itimin min iti." ² Ezi Jekop gari, Laban fomira a gifongezir moghin datirighin amir puvati, egha uan arazibagh ira.

³ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Jekop migei, "Ni uamategh uan afeziam ko nin adarazir nguibamin mangi. Eghti ki ni ko ikiam."

⁴ Ezi Jekop Resel ko Lea bagha akam amada, eghti aning izi danganir an sipsipba itimin an ganam. ⁵ Ezi aning izezi Jekop kamagh aning migei, "Ki gari guan afeziam fomira na gifongezir moghin ua na gami puvati. Ezi nan afeziamin God a na ko iti. ⁶ Gua virara fo, ki guan afeziam bagha uan gavaviba sara ingari, ⁷ ezi a

dughiar aviribar na gifara nan ivezim igharaghasi. Ezi God na gasighasighasa an amamangatizir puvati. ⁸ Laban faragha na migia ghaze, ki sipsipba ko memen dighdiriba, bar uan ivezimin min da iniam. Ezi memeba ko sipsipin kaba bar, nguzir dighdiribarama ote. Ezi a gin ghaze, ki meme ko sipsipin dighdirir ruariba itibara uan ivezimin min da iniam. Ezi memeba ko sipsipba bar nguzir dighdirir ruaribarama ote. ⁹ Kamaghin, guan afeziamin memeba ko sipsipba, God ada isa na ganingi.

¹⁰ "Ezi memeba uari gazighazir dughiamin, ki irebamin gari, memen apurir dighdirir igharagha gariba, darara memen amebabagh azighazisi. ¹¹ Ezi Godin ensel irebamin nan dia ghaze, 'Jekop.' Ezi ki ghaze, 'Ki kati.' ¹² Ezi a ghaze, 'Ni gan. Memen apurir dighdirir igharagha gariba, darara memen amebabagh azighazisi. Ki Laban ni gamizir bizibar ganigha vivagha, egha bizir kam kamagh a gami. ¹³ Kirara, ki Godin kamnang Betelin nguibamin ni bato, danganir kamın, ni nan ziam fasa dagiam asaragha borem a ginge. Egha guizbangira migia na ko akar gavgavim akiri. Ezi ni datirighira dikavigh uan biziba akirigh, egh nguibar kam ategh uamategh uan nguibamin mangi.'"

¹⁴ Ezi Resel ko Lea akar kam baregha kamaghin a ikaragha ghaze, "Gan afeziam ga daningamin bizitam ua itir puvati. ¹⁵ Gan afeziam kantrin igharazibar amizibar min ga gami. A ga amadagha gan ivezim inigha, dagiar kaba bar ada makuni. ¹⁶ Ezi bizir avirir God gan afeziam da inigha ni ganingiziba, mar ga ko gan boribar biziba. Egh God ni mikemezi moghira ni damu."

¹⁷ Ezi Jekop dikavigha uan amuirogboriba inigha kamelbagh afe. ¹⁸ Egha uan sipsipba ko, memeba ko bizir igharazir a Mesopotemian iniziba sara me amangizima da men faragha ghue. Egha me bar Haranin nguibam ategha uamategha an afeziam, Aisak bagha Kenanin nguazimin zui.

¹⁹ Me mangasava amir dughiamin, Laban uan sipsipin arizibagh isasa ghu. Ezi Resel modogha uan afeziamin dipenimin garir asebar marvir guaba okeme. ²⁰ Jekop ari mangasa, ifara deragha Aramian gumazim Laban mikemezir pu. Puvati. ²¹ A modogha uan biziba bar da inigha zui. A Labanin nguibam ategha Yufretsin Fanem atugha, Gileatin mighsiaba itir danganimin zui.

Laban Jekopin gin zui

²² Ezi dughiar pumuning givazi dughiar mikemizimin, gumaziba Laban migia ghaze, Jekop arav ghugha gifa. ²³ Ezi Laban uan adarazi inigha men gin zui. Egha 7plan aruebar ghuavira ikia Gileatin mighsiabar

itir danganimin Jekop bato. ²⁴ Ezi dimangan God irebamin otogha Aramian gumazim Laban miġia ghaze, “Ni Jekop, migirigiar kuratam o aghuitamin bar a damuan marki.”

²⁵ Dughiar kam Jekop Gileatin mighsiamin danganim uan purirpenibar ingarigha dar iti, ezi Laban uan adarazi ko kagh otogha uaghan Gileatin mighsiamin danganim uan purirpenibar ingarigha dar iti.

²⁶ Egha Laban Jekop bagha ghua a miġia ghaze, “Ni manmaghsua nan guivimning, kalabuziar amizimningin min aning inigha zui? ²⁷ Ni manmaghsuavira na mikiman aghuagha modogha nimiram arav ghu? Ni izasa na mikemezi, ki uan adaraziv kemezi me ia bagha buaba ko gitabav soghezi ia bar akuueghavira izeghai. ²⁸ Egha ni na ataghizi ki uan guivimning ko uan igiabar toregha dafarim me mikinizir puvati. Kar ni bar arazir kuram na gami. ²⁹ Ki arazir kuratam ni damuamin gavgavim iti, ezi nin afeziamin God dimangan nan anogorogha ghaze, ‘Ni Jekop migirigiar kuratam o aghuitamin a damuan bar marki.’ ³⁰ Ki fo, ni uan nguibamin mangasa bar ifuegha na ataki. Egha ni tizim bagha nan dipenimin garir asebar marvir guaba okeme?”

³¹ Ezi Jekop a ikaragha ghaze, “Ni ua na dam uan guivimning inian ki atiatigha, kamaghin ki modogha arav ghu. ³² Ni uabi e getiva en gan, en tina nin marvir guaba inigha ara ize, ni a misueghti an aremegh. Kagh en adarazir damazibar ni biziba bar da buriva dar gan, egh bizir tizim a nin nanam, ni uamategh a inigh.” Jekop kamaghin fozir puvati, Resel uan afeziamin asebar marvir guaba okeme.

³³ Ezi Laban Jekopin purirpenimin aven ghugha biziba ghavkira dar gari. Egha gin Lean purirpenimin ghugha da buri. Egha a ingangarir amizimningin purirpenimningin aven ghugha marvir guaba bagha garava avenge. Egha men purirpeniba ategha Reselin purirpenimin aven ghu. ³⁴ Resel faraghavira uan afeziamin marvir guaba inigha, pilon a kamel gisin arigha apiagherimin aven amadagha, pilon kam gisin apera. Ezi Laban purirpenimin aven ruiavira ikia ghua, egha uan marvir guabar apizir puvati.

³⁵ Ezi Resel uan afeziam miġia ghaze, “Nan ekiam, ki, amiziba e uan arimariam gami, egha dikavan ibura, ezi ni nan apangkuvigh nan ataran marki.” Ezi a ruia ghua marvir guabar apizir puvati.

³⁶ Ezi Jekopin muriam bar ikuvizi a Labanin atara ghaze, “Ai, ki nin bizir tizimra pazava a gamizi ni osemegha nan agiragha izi? Ki arazir kurar manatam ni gami?

³⁷ Nan biziba, ni bar da ghavkinigha dar ganigha gifa, egha ni uan bizir manamra gari a iti? Ni uan bizitamini ganti a ikiti, ni uan adarazi ko nan adarazir damazibar azenim datighti, me virara gan migirigiaba tuisigham. Egh fogh suam, tina guizim migei, ezi tina ifari.

³⁸ “Ki 20plan azenibar ni ko iti. Ezi nin sipsipin amebaba ko memen amebaba deraviram oti. Ezi ki nin sipsipin apurir tam amezir puvati. ³⁹ Ezi asizir atiaba nin sipsipba ko memebav sozi da ariaghiri, ezi ki tam inigha ghua nin akazir puvati. Ki uabi sipsipba ko memen ariaghiriba ikarvasi. Egha ni zurara uan bizir ovengeziba ikarvaghasa migei. Egha uaghan arueba ko dimagaribar gumaziba okiava atera zuir sipsipba ko memeba, ni uaghan da ikarvaghasa na migei. ⁴⁰ Dughiar aviriba aruem na mikarzim gaboi. Ezi dimagaribar ghuariaba na giri, ezi ki arugarugha egha deraviram akuir puvati. ⁴¹ Ki 14plan azenibar nin guivimning inigh aningin ikiasa ingari, egha ki 6plan azenibar nin sipsipba ko memen taba iniasa ingari. Ki 20plan azeniba bar, ni ko ikia egha nin ingari. Ezi ni nan ivezim dughiar aviribar a giraghiragha na ganidi. ⁴² Eghti nan inazim Abrahamin God, a Godin nan afeziam Aisak an ziam fem. A na ko ikian koghti, ni ti pura na amadazi ki uamategha ghughai. Ezi puvati, God nan itir osimtizim ko ki amir ingangaribar gani, egha kamaghin a dimangan akar gavgavim ni ganingi.”

Jekop ko Laban akam akiri

⁴³ Ezi Laban a ikaragha ghaze, “Amizir kamning, kar nan guivimning, ezi aningin boriba uaghan nana. Ezi sipsipba ko memeba, da uaghan nana. Ezi bizir kagh itiba bar nananabara. Ezi ki bizir tizim damighvira uan guivimning ko, aningin boriba ko men anogorogham? ⁴⁴ Kamaghin ga datirighin akar dikirizir gavgavim damuam. Egh bizitam atigh an gan akar ga dikirizir kam ginighnighvira ikiam.”*

⁴⁵ Egha Jekop dagiar ruarir mam inigha ababanimin min anesara. ⁴⁶ Egha uan adaraziv kemezi me dagiar maba inigha an boroghin deravira dar pozim mikini. Egha Laban ko Jekop aning uan adarazi ko, me dagiar pozir kam in boroghin dagheba api. ⁴⁷ Egha Laban dagiar pozir kam, ziam “Jegar Sahaduta,” a gati, ezi Jekop ziam, “Galet,” a gati.†

* **31:44:** Hibrun akam deragha migirigiar kam in mingarim abighizir puvati. † **31:47:** Ziar kamning mingarim kamakin, “Dagiar pozir kam an akar dikirizir gavgavim ababanimin min iti.” Jegar Sahaduta an Aramian akar otevir mam, ezi Galet ana Hibrun akar otevir mam.

⁴⁸ Egha Laban Jekop migia ghaze, “Dagiar pozir kam, gan akar dikirizir gavgavir kamin ababanimin min ikiam.” Ezi kamaghin danganir dagiar pozim itir kam, an ziam Galet.

⁴⁹ Egha Laban uaghan ghaze, “Dughiar ga ua uaning inigh ikian koghamim, Ikiavira Itir God gan araziba deraghvira dar ganam.” Kamaghin danganir kam, me ziar igharazir mam uaghan a dibora ghaze Mispa.[‡] ⁵⁰ Egha Laban ua ghaze, “Ni nan guivimning pazi aning damu, o amizir igharazir ikiam, egh ni deraghvira nighnigh, gumazitam gan gari, o gan gari puvati, God bar uabira ga amir arazibagh fo.”

⁵¹ Egha Laban ua Jekop migia ghaze, “Ni dagiar pozir kam ko dagiar ruarir ababanimin min ki asarazir kamin gan, aning gan tizimin iti. ⁵² Dagiar pozir kam ko dagiar ruarir kam, aning gan akar dikirizimin ababanimin min iki nighnizim ga daningam. Eghti ni a gitagh nan bighan izi na misoghan kogham, eghti ki a gitagh nin bighan mangi ni misoghan kogham.”

⁵³ Egha Laban me uan inazibar Godin ziam diborogha kamaghin migei, “Abraham ko Nahorin God uabi, ga tuisigham.”[§]

Ezi Jekop, uan afeziam Aisak fer Godin ziam dibora, guizbangira migia ghaze, an akar dikirizir gavgavir kamin gin mangam. ⁵⁴ Egha Jekop mighsiar kamin asizir mam misuegha an ofa gamigha givagha uan adarazir diazima me iza an ofa gamizir asizir kamin tuziba ko dagheba saram api. Me amegha givagha, dimangan mighsiamram akui.

⁵⁵ Egha bar mizaraghara Laban uan guivimning ko uan igiar boribor toregha me ataghiraghamin akar aghuiba me migei. Egha me ategha uamategha uan nguibamin ghu.

32

Jekop Ison ganasa biziba akiri

¹ Ezi Jekop uan adarazi ko dikavigha zuima, Godin enselin maba me bato. ² A men ganigha ghaze, “Ame. Danganir kam kar Godin danganim!” Egha danganir kam ziam, “Mahanaim,” a gati.*

³ Egha Jekop gumazir maba amadazi, me Iso mikimasa zui. Iso faragha Seirin nguazimin ghua apera, an ziar mam Idom. ⁴ Egha migirigiar otevir kam damuasa me mikeme, “Gumazir ekiam Iso, ki nin ingangarir gumazim Jekop, ni bagha kamagh akam amadagha ghaze, ki bar dughiar

ruarimin Laban ko ikegha givagha egha datirighin uamateghasa. ⁵ Ki bulmakauba, donkiba, sipsipba, memeba, pura ingangarir gumaziba ko amiziba iti. Ezi nan gumazir ekiam, ki nin azai, ni navim na daningigh.”

⁶ Ezi gumazir akam inigha ghuezir kaba uamategha izegha, Jekop migia ghaze, “E nin migirigiaba inigha nin avebam Iso, bagha ghu, ezi a tuavimin ni bativasa izi. Ezi 400plan gumaziba a ko izi.”

⁷ Ezi Jekop migirigiar kam baregha puviram atiatigha nighnizir aviribagh ami. Egha uan gumamaziziba, sipsipba, memeba, bulmakauba, ko kamelba isa okoruar pumuningin me abiki, egha danganir pumuningin me ariki. ⁸ A kamaghin nighnisi, “Iso izi faragha itir darazigh asighasighti, igharaz darazi aregham.”

⁹ Egha Jekop kamaghin God migei, “Ni nan inazim Abrahamin God, ni nan afeziam Aisakin God, O Ikiavira Itir God, ni nan azangsizim baragh. Ni faragha na migia ghaze, ki uamategh uan nguibamin mangighti ni deravira na damuam.

¹⁰ Guizbangira, ki nin ingangarir gumazim, ki gumazir aghuim puvati, ezi ni nan apangkuvigha egha ni mikemezi moghira deragha na gami. Ki Laban ko ikisi mangasa Jordanin Fanem atugha bizitam suiragha ghuzir puvati, ki pura fidizir kinim suiragha ghu. Egha datirighin ki gumamazizir okoruar pumuning ko izi. ¹¹ Ki kamaghsua nin azangsis, ni deragh nan akuragh nan ganti, nan avebam Iso izi na ko misoghan kogham. Ki kamaghin atiatigha ghaze, Iso ti izi e ko en amuiroghboriba sara misogh bar e kuavaremegham. ¹² Ni faragha na migia ghaze, ki bar deravira ni damu ovavir borir aviriba ni daningam. Eghti men dibobonim ongarimin gigimin min bar avirasemeghti gumazitam da mengiva avegham.”

¹³ Egha Jekop dimangan akuima aminim tirazima, an asizir maba isa bizir aghuubar min uan avebam Iso daningasa da amisefe. ¹⁴ A 200plan memen amebaba ko 20plan apuriba, sipsipin amebar 200pla ko 20plan apuriba, ¹⁵ 30plan kamelin amebar nguziba itiba, 40plan bulmakaun amebaba ko apurir 10pla, 20plan donkin amebaba ko apurir 10pla amisefe. ¹⁶ Egha a vaghvagh asizir okoruar kabar ganasa ingangarir gumaziba amisevegha me migia ghaze, “Ia nan faraghivira mangi. Egh ia asizir okoruar kabar ganti da mangiva uarir boroghira mangan marki, danganir

[‡] **31:49:** Ziar kam, “Mispa,” mong akar otevir kamin min ghu, “Danganir iki gananim.” [§] **31:53:** Labanin inazim Nahor, an Abrahamin avebam. * **32:2:** Hibrun akamin, ziar kam, “Mahanaim,” a an ararem, “Danganim,” an mirara ghu. **32:12:** Jenesis 22:17; 28:13-15

tizitaba, dar okoruabar tizibar arigh mangi.”

¹⁷ Egha a faragha zuir ingangarir gumazim migia ghaze, “Ni mangiti, nan avebam Iso, tuavimin nin apigh kamagh nin azaragham, Ni tinan ingangarir gumazim? Egha ni managh zui? Ezi asizir kaba, kar tinan naba?” ¹⁸ Eghti ni kamaghin an akam ikaragh, ‘Asizir kaba, kar nin ingangarir gumazim, Jekopin naba. Ni Jekopin gumazir ekiamin min itima, a bizir kaba bizir aghuubar min ni bagha da amadazi da izi. Ezi Jekop uabi gin izi.”

¹⁹ Egha Jekop migirigiar otevir kamra isa ingangarir gumazir namba 2, ko namba 3, ko ingangarir gumazir asiziba bar adar gariba, virara me mikeme. A ghaze, “Ia mangi Iso batogh, egh akar kamram a mikim. ²⁰ Egh ua kamagh deragh a mikim suam, Nin ingangarir gumazim Jekop, en girara izi.”

Jekop kamagh nighnisi, “Ki ti arazir kamin uan avebamin nighnizim giraghti a na koma ataran kogham. Eghti ki mangi a bativamin dughiamin a na ko navir aghuim ikiam.” ²¹ Egha a bizir aghuiba amangizi da faragha ghue, ezi a uabi dimagarimin danganir me itimin iti.

Jekop God ko uaning misosi

²² Ezi dimagarir arizir kamra Jekop dikavigha, egh uan amuir pumuning ko, uan amuir dozir pumuning ko, 11plan boriba inigha Jabokin dipam atugha zui. ²³ A me inigha dipamin vongin ghua, egha uamategha ghugha uan ingangarir gumazibav kemezi, me an biziba inigha zui. ²⁴ Ezi a uabira iti. Ezi gumazir mam dimangan otogha a ko, aning uaning misoghav ikia ghuav itima aminim tira. ²⁵ Aning uaning misogha ghua gumazir kam gari, Jekop anebira. Ezi gumazim Jekopin ruriar agharim misoghezi, an ruriar agharim asiaghirizi, an suem an amira.

²⁶ Aning uaning misogha ikia gumazir kam Jekop migia ghaze, “Aminim tiasa bar gefi. Eghti ni na ateghti ki mangam.”

Ezi Jekop an akam ikaragha ghaze, “Ni faragh God mikimti a deragh na damuti, ki gin ni ateghti ni mangam.”

²⁷ Ezi gumazir kam kamagh Jekopin azara, “Nin ziam tina?”

Ezi Jekop a ikaragha ghaze, “Nan ziam Jekop.”

²⁸ Ezi gumazir kam ghaze, “Datirighin nin ziam ua Jekop puvati. Ni God ko gumaziba, me misogha me abini. Kamaghin nin ziar igiam Israel.”†

²⁹ Ezi Jekop a migia ghaze, “Ni datirighin uan ziamin gun na mikim.”

Ezi an akam ikaragha ghaze, “Ni tizimsua, nan ziam bagha nan azangsisi?” Egha a God mikeme, eghti a deragh Jekop damuam.

³⁰ Ezi gin Jekop kamaghin migia ghaze, “Ki Godin guamin ganigha gifa, egha aremezir puvati.” Egha danganir kam ziam, “Peniel,” a gati.‡ ³¹ Ezi aruem anabogha givazima Jekop Peniel ataki. Egha an ruriar agharir asiaghirizir kam bangin an daroriba an ikufi. ³² Israelia bar fo, fomira gumazir kam Jekopin ruriar agharim misoke. Kamaghin me bar fomira iza datirighin, me asizibar ruriar agharibar itir asizir tuziba apir puvati.

33

Jekop Iso bato

¹ Dughiar kamin Jekop kogha Ison gari, a uan gumazir 400pla ko izi. Ezi a uan boriba bar me migia ghaze, ia mangi uan amebaba ko tuifigh. ² Egha a faragh mangasa amuir dozimning uan boriba ko me mikeme. Eghti Lea uan boriba ko men girara mangam. Ezi a Resel ko Josep mikemezi aning men gin ti. ³ Ezi Jekop uabi men faraghavira ikia zui. Egha Ison boroghin mangasava amua 7plan dughia bar tevimning apira guam nguazim girava egha dikava an boroghin ghu.

⁴ Ezi Iso dikavigha ivegha iza uan dozimin suiragha a muiaghirigha an tori. Egha aning uagharama azi.

⁵ Egha Iso amiziba ko boribar gara egha Jekopin azara, “Kar te ni ko iti?”

Ezi Jekop an akam ikaragha ghaze, “Ki nin ingangarir gumazim. Kar God deragha na gamigha egha borir kaba na ganingi.”

⁶ Ezi an amuir dozimning uan boriba ko iza Ison damazimin uan teviba apirigha avigha iraghu. ⁷ Ezi Lea uan boriba ko uaghan iza teviba apirigha avigha iraghu. Ezi Josep Resel ko abuan iza teviba apirigha avigha iraghu.

⁸ Ezi Iso ghaze, “Gumazir sipsipba ko asizir maba sara inigha faragha zui ba ki me bato. Ezi kar, ni bizir mingarir tizim gata da amada?”

Ezi Jekop a ikaragha ghaze, “O gumazir ekiam, mar ni bizir mabar gan na gifueghasa, ki da amada.”

⁹ Ezi Iso ghaze, “Nan dozim, ki biziba bar aviraseme. Ni uan biziba ua da inigh.”

¹⁰ Ezi Jekop ghaze, “Puvati, ni uan navir averiamin na gifuegh egh nan bizibar suiragh. Ni na gifonge, ezi kamaghin, ki nin guamin gara mati ki Godin guamin gari. ¹¹ Ki kamaghin ifonge, bizir aghuir

32:24: Hosea 12:3-4 32:28: Jenesis 35:10 † 32:28: Hibrun akamin, ziar kam Israel, an ararem akar kam, “A God ko misosi,” an mirara ghu. 32:29: Gumazir Dapaniba 13:17-18 ‡ 32:30: Hibrun akamin, ziar kam, “Peniel,” an ararem akar kam, “Godin guam,” an mirara ghu.

ki ni ganidir kaba, ni na dama da ini. Guizbangira God nan apanguva arazir bar aghuimin na gamigha egha bizir bar avirim na gamizi, ki biziba bar aviraseme." Egha a bizir kaba ini asa bar a gakahonezima, Iso a dama da ini.

¹² Egha Iso ghaze, "Ia dikav e mangam. Ki ia ko, e uaghara mangam."

¹³ Ezi Jekop a migia ghaze, "Nan ekiam, ni gan boriba gavgavizir puvati. Ezi ki sipsipba ko bulmakauba ko asizir igharaziba uan nguziba ko otem apavira itibagh nighnisi. E aruer vamiran bar me inigh mangivira ikiti me bar arimighiregham. ¹⁴ Nan ekiam, ni mar en faragh mangiti, ki aghumra asiziba ko uan boriba inigh nin gin izam. Egh gin Idomin nguazimin ni bativam."

¹⁵ Ezi Iso ghaze, "Kamaghin ki uan inganrar gumazitaba ni bagh me ategham."

Ezi Jekop ghaze, "Nan ekiam, ni bar na gifonge. Ezi marki, nan inganrar gumaziba iti, me e ko e mangam."

¹⁶ Ezi dughiar kamran Iso uamategha Idomin ghu. ¹⁷ Ezi Jekop ghua Sukotin nguibamin ghu. Egha ua bagha dipenimin ingarigha egha asiziba bagha purirpenibar ingari. Kamaghin a nguibar kam ziam, "Sukot,"* a gati.

¹⁸ Egha Jekop Mesopotemian nguazim ategha, uamategh Kenanin nguazimin ize, egha Sekemin nguibar deragha an ghughava, Sekemin nguibar ekiamin boroghin purirpenibar ingari. ¹⁹ Hamor a Sekemin afeziam, Jekop an adarazi dama nguazim givese, nguazir kamin a uan purirpenibar ingari. Nguazir otevir kamin ivezim a 100 silvan dagiaba. ²⁰ Egha Jekop ofa gamir dakozir mam danganir kamin an ingarigha, ofa gamir dakozir kam dibora ghaze, "El, a Israelin God."

34

Sekem arazir kuramin Daina gami

¹ Dughiar mam Daina, Jekop ko Lean guivim Sekemin nguibamin itir amizibar ganasa zui. ² Ezi Hamor, a Hivian adarazir gumazim, a Kenanin nguazimin itir gumazir dapanim. Ezi an otarim Sekem, Dainan ganigha an suiragha arazir kurabar a gami. ³ Sekem, a Jekopin guivim Dainan gari, an ganganiba bar an derazima, a bar a gifuegha anepezepera migirigiar otevir bar isingtizibar a gamuavira iti. ⁴ Egha gin uan afeziam migia ghaze, "Afeziam, ni na bagh amizir kam inighti, ki an ikiam."

⁵ Ezi Jekop kamaghin oraki, Sekem arazir kuramin an guivim Daina a gami. Dughiar kamin an otariba bar saghon ghuegha

dadaba itir danganimin ikia sipsipba ko asizibar gara iti. Kamaghin a bizitam damuan iburagha pura me mizua iti.

⁶ Ezi Sekemin afeziam Hamor Jekop ko mikimasa ize. ⁷ Egha aning uaning miaviavira itima, Jekopin otariba uamategha ize. Me kamaghin oregha gifa, Sekem men buaramizim arazir kurabar a gami, ezi men naviba ikuvizi me puviram atari. Arazir Sekem Jekopin guivim gamizir kam, Israelian damazimin bar arazir kuram. Guizbangira, Israelian nighnizimin ni arazir katam damuan bar markiam.

⁸ Ezi Hamor kamaghin Jekop migei, "Nan otarim bar moghiram nin guivim gifonge, ezi ki nin azai, an an ikiami, o? ⁹ Ki ghaze, e uari ko deragh dapiagh egh e ian guivibar ikiti, ia en guivibar ikiam. ¹⁰ Egh ia e ko kantrin kamin ikiam. Egh nguazir asizir manam gifuegh ian iki, egh dagiar inganraribar amu nguazim givezeghti a iana."

¹¹ Ezi Sekem uan afeziam ko izegha, kamaghin Dainan afeziam ko an tuebabav gei, "Ia nan azangsizimin amamangatigham, eghti bizir ia ifongeziba ki da ia daningam. ¹² Egh ia amizir kamin ivezim diborogh na mikim, egh bizir aghuir manmagh gariba uari daningisi na mikemegh. Egh ia ivezim manmaghrama anetigham, ki a isi ia daningam. Nan nighnizir ekiam, ia amizim na danighti ki an ikiam."

¹³ Ezi Jekopin otariba arazir kurar Sekem men buaramizim Daina gamizim giniri. Egha me Sekem uan afeziam Hamor ko, aning gifarasa, ¹⁴ egha me a migia ghaze, "E uan buaramizimin amamangatighi a gumazir me an mikarzir mogomemin inim atuzir puvatizitanin ikan kogham. E kamaghin damigh, aghumsizir ekiam inigham. ¹⁵ Kamaghin amizi ia faragh bizir kam damigh. Ia uan gumazibar mikarzir mogomebar iniba vaghvagh bar adar ghoregh, egh ia en min ikiam. Egh gin, ni en buaramizimin ikiam. ¹⁶ Egh ia kamagh damighti, e uan guiviba ian taghiraghti ia men ikiti e uaghan ian guivibar ikiam. Eghti e ia ko iki egh gumazamizir vabara ikiam. ¹⁷ Egh ia e bareghan kogh uan mikarzir mogomebar iniba aghoreghan koghti, e uan buaramizim inigh egh nguibar kam ataghiragham."

¹⁸ Ezi Hamor uan otarim Sekem ko men migirigiar kam gifonge. ¹⁹ Ezi Sekem Jekopin guivim bar a gifonge, kamaghin a bar zuamira bizir me mikemezir kabagh ami. Sekemin afeziamin adarasi, fomira iza datirighin ziar bar ekiam Sekem ganiga bar a gifonge. ²⁰ Ezi Hamor uan otarim Sekem ko ghua, nguibar ekiamin divazimin tiar

* **33:17:** Hibrun akamin, ziar kam, "Sukot," an ararem, "Dipenir muziarim," an mirara ghu.

33:19: Josua 24:32;

Jon 4:5 † **33:20:** "El," kar Godin ziar mam.

akamin uari akuvir danganimin ghugha, nguibamin itir gumazir igharazibav gei. Egha ghaze, ²¹ “Gumazamizir kaba me gumazamizir bar aghuiba e ko dapiasa. E nguazir bar ekiam iti. E me ateghti me en nguazimin iki, uan ifongiamin dagiar ingangaribar amuam. Egh e men guivibar ikiti me en guivibar ikiam. ²² Egha me arazir kam bagha gavgafi. E uan gumazibar mikarzir mogomebar iniba aghoregh egh e men min ikiam. E kamagh damighiti, me e ko virara ikisi ifuegham. ²³ Eghti men sipsip ko bulmakau ko asizir igharaziba, uaghan enanaba. Ezi bizir ekiar bar vamiran me migeir kam e damighiti, me e ko virara ikiam.”

²⁴ Ezi nguibar ekiamin itir gumaziba bar, Hamor ko Sekemin akamin amaman-gatigha, me uan mikarzir mogomebar iniba aghore.

²⁵ Ezi dughiar 3pla givazi, gumaziba uari aghorezir duaba isiavira iti. Ezi Simeon ko Livai, Dainan tuebamningra midorozir sababa inigha nguibar ekiamin aven zui. Ezi gumazitam aninghin anogoroghezir puvati. Ezi aning nguibar ekiamin itir gumaziba bar me misoghezi me ariaghire. ²⁶ Egha aning uaghan Hamor uan otarim Sekem ko aning misoghezi aning areme. Ezi aning Sekemin dipenimin aven ghua Daina inigha ghua. ²⁷ Dughiar kammin Simeon ko Livai me misuegha givazima, Jekopin otarir igharaziba nguibar ekiamin aven ghua bizir aghuir aviriba, me Daina gamizir arazim ikarvagha da okeme. ²⁸ Egha me uaghan sip-sipba, bulmakauba ko donkiba ini. Egha me bizir nguibamin aven itiba ko azenan itiba sara bar ada ini. ²⁹ Egha me bizir iveziba bar pin koziba inigha egha kal-abuziabar min amiziba ko boriba bar me inigha, dipenibar aven itir biziba bar ada akumakumigha da inigha ghue.

³⁰ Ezi gin Jekop, Simeon ko Livai migia ghaze, “Gua osimtizir ekiam na gati. Ikizir kamning, Kenania ko Peresia, aninghin adarazi nguazir kammin iti, me nan gan suam ki gumazir bar kuram. Ki gumazamizir aviriba puvati. Eghti ikizir kamninghin gumaziba uari akuvagh na misoghti ki uan amuiroghboriba ko bar givagham.”

³¹ Ezi aning kamaghin migel, “Kamaghin e manmaghin damuam? E ti uan buaramizim pura men teghti, me arazir kurabar a damighiti, a tuavimin amizimin min ikiasa, a?”

35

Jekop Betelin itima God bizir bar aghuibar a gami

¹ Ezi God Jekop migia ghaze, “Ni dikavigh Betelin mangi egh magh iki. Egh na bagh ofa damuamin danganitammin ingarigh. Ki God, ni uan avebam Ison arir dughiamin ki ni bato.”

² Ezi Jekop uan amuiroghboriba ko gumazamizir a ko itibav gia ghaze, “Ia uan asebar marvir guaba bar da batokegh. Egh arazir Godin damazimin zuezibar amu, egh korotiar zuruzibara aghu. ³ Egh e nguibar kam ategh Betelin mangam. Eghti ki God bagh ofa damuamin danganitammin ingaram. Godin kam, ki osimtizibar aven itir dughiamin, a nan akura. Ezi ki managh zui, a na ko zurara iti.”

⁴ Ezi me bar moghira uan asebar marvir guaba isa Jekop ganingi. Egha uaghan uan ringin uan kuaribagh ariziba sarama a ganingi. Ezi Jekop Sekemin nguibamin boroghira temer okin apengan, mozim gikuigha egha bar ada isa mozim gaghui.

⁵ Egha Jekop uan adarazi ko dikavigha zui. Me zuima God Sekemin boroghin itir nguibabar gumazamizibagh amizi, me bar atiatingi. Egha Jekopin adarazir agintighizir puvati.

⁶ Ezi Jekop uan adarazi ko ghua Kenanin nguazimin, Lusin nguibamin otifi. Lus, a Betelin nguibamin ziar ghurim. ⁷ Egha Jekop ofa gamir dakozir mammin ingarigha, danganir kam ziam a gatigha ghaze, “Betelin God.” Jekop nighnisi, danganir kammin a fomira uan avebam Ison arima God a bato.

⁸ Ezi dughiar kam Rebekan ingangarir amizim Debora areme, amizir kam fomira Rebeka aghirimra itima, an an gari. Ezi me dughiar kammin ikiava, sautin amadaghan Betelin nguibamin boroghin temer ekiamin apengan anefa. Egha me temer kam ziam a gatigha ghaze, “Azirakam Gamir Temem.”

⁹ Egha dughiar kammin Jekop Mesopotemia ategha ua Kenanin nguazimin izezi, God uam a batogha arazir bar aghuibar a gami. ¹⁰ Egha God a migia ghaze, “Datirighin nin ziam Jekop. Ezi me ua Jekop ni darighan kogham. Puvati. Me ziam Israel ni darigham.” Kamaghin God ziam, “Israel,” a gati.

¹¹ Egha God a migia ghaze, “Ki Gavgav-iba Bar Itir God. Ni bar borir aviriba batam. Eghti gin ikizir mam ko, ikizir igharazir avirir maba nin otivam. Eghti ni uaghan atrivir mabar, inazir afeziamin otivam. ¹² Eghti ki nguazir faragha Abraham ko Aisak ganingizim, ki ni daningam. Egh uaghan nin ovavir boribar aningam.”

¹³ God mikemegha givagha danganir a Jekop ko migeir kam ategha ghuavanabo.

¹⁴ Ezi Jekop dagiar bar ruarir mam isa danganir God a ko mikemezir kamin ababanim gamuava anesara. Egha wain ko, olivin borem ofan min aning isa dagiar kam ginge. ¹⁵ Egha God a ko mikemezir danganir kam a ziam, "Betel," a gati.

¹⁶ Egha Jekop uan adarazi ko Betel ategha Efratan nguibamin zui. Egha me ghuavira itima Resel otamin dughiam oto. Ezi a bar mizazir bar ekiam isi. ¹⁷ A bar mizazir ekiam isima, amizir a ko itim, kamaghin a migei, "Ni atiatingan marki. Kar otarir igharazir mam."

¹⁸ Ezi Resel ovengasa abuan dighorim ingara egha, otarim ziam, "Benoni," a gati. Ezi an afeziam gin ziam, "Benjamin," a gati.*

¹⁹ Ezi Resel aremezi me Efratan nguibamin zuir tuavir miriamin a mozim gati. Kar Betlehemin nguibamin ziar ghurim. ²⁰ Ezi Jekop danganir kamin dagiam isa Reselin mozimin ababanim gamua anefa. Ezi dagiar kam datirighin ikiavira iti.†

²¹ Ezi Israel ghuavira ikia Ederin taua ategha mong sivagha ghua purirpenibar ingari. ^{22a} Israel kagh ikiavira itima, Ruben ghua uan afeziamin amuir dozim Bilha koma akui. Ezi Israel Ruben amizir bizir kam baraki.

Jekopin otaribar ziaba (1 Eghaghaniba 2:1-2)

^{22b} Jekop a 12plan otariba iti. ²³ Kar Lean otariba, Ruben a Jekopin otarir ivariam, ko Simeon, Livai, Juda, Isakar ko Sebulun.

²⁴ Ezi Resel otarir pumuning iti, Josep ko Benjamin.

²⁵ Ezi Bilha, Reselin ingangarir amizim otarir pumuning iti, Dan ko Naptali.

²⁶ Ezi Silpa, Lean ingangarir amizim otarir pumuning iti, Gat ko Aser. Jekop Mesopotemian ikia otarir kaba ini.

Aisak areme

²⁷ Egha Jekop uan afeziam Aisak bagha Mamren nguibamin ghu, Hebronin nguibamin boroghin an ziar mam Kiriya Arba. Kar Abraham ko Aisak faragha ikezir nguibam. ²⁸ Ezi Aisak 180plan azeniba ikia, ²⁹ bar ghurigha ovengazi, an duam ghua, an adarazir duaba ghua itir nguibamin me ko iti. Ezi an otarimning Iso ko Jekop an suuragha anefa.

Ison ikizimin adarasi

36

(Sapta 36)

Ison ovavir boribar ziaba (1 Eghaghaniba 1:34-37)

¹ Kar Ison ovavir boribar ziaba, an ziar igharazim Idom:

² Iso a Kenanian amizibar iti. Ezi Hitian gumazim Elon, an guivim Ada, Ison iti. Ezi Anan guivim Oholibama, uaghan an iti. Anan afeziam Sibeon, a Hivian gumazir mam. ³ Egha a uaghan Ismaelin guivim Basematin iti. Ezi Basemat a Nebaiotin buaramizim.

⁴ Ezi Ada Elifas bate, ezi Basemat Ruel bate. ⁵ Ezi Oholibama Jeus, Jalam, ko Kora bate. Dughiar kamin Iso Kenanin nguazimin ikiavira ikiava borir kaba ini.

⁶ Egha gin Iso uan amuiba, ko otariba, ko guiviba ko, gumazim izir an adarazi ko itiba ko, asiziba ko, an bizir Kenanin nguazimin itiba bar ada inigha, uan dozim Jekopin saghon ghua nguazir igharazimin zui. ⁷ Iso uan dozim ataghirazir bizim kamakin, nguazir aning itir kam aningin tughatighan kogham. Aningin asiziba bar avirasemezi aning uaning ko ikian iburaghuburaki.

⁸ Kamaghin, Iso ghua Seirin Mighsiabar nguibamin apera. Idom, kar Ison ziar igharazim.

⁹ Ezi Ison boribar ziabar kara:

Iso uabi, a Idomian afeziam, me Seirin Mighsiabar iti.

¹⁰ Iso uabi an otariba, Elifas a Adan otarim, ezi Ruel a Basematin otarim.

¹¹ Ezi Elifasin otariba, Teman, Omar, Sefo, Gatam, ko Kenas.

¹² Ezi Ison otarim Elifas, an amuir dozim Timna, an Amalek bate.

Kar Ison amuir Adan ovavir boriba.

¹³ Ezi Ruelin otariba, Nahat, Sera, Sama ko Misa. Kar Ison amuir mam Basematin otariba.

¹⁴ Ezi Ison amuir igharazim Oholibama, a Jeus, Jalam ko Kora bate. Oholibaman amebam Ana, ezi Sibeon Anan afeziam.

¹⁵⁻¹⁶ Ezi Ison otarir uan adarazir gumazir dapanibar itibar ziabar kara:

Elifas a Ison otarir ivariam, an otaribar kara,

Teman, Omar, Sefo, Kenas, Kora, Gatam, ko Amalek, me gumazir dapanibar otivigha uan adarazi

* **35:18:** Hibrun akamin, ziar kam, "Benoni," an mingarim kamakin, "Borir ki mizazir bar ekiamin tongin ikiava otezim." Hibrun akamin, ziar kam, "Benjamin," an mingarim kamakin, "Borim ziar ekiam iniam." † **35:20:** Akar otevir kam, "datirighin ikiavira iti," a e datirighin itir dughiam migeir puvati. A gumazim akinafarir kam osirizir dughiam migei. **35:22a:** Jenesis 49:4 **35:27:** Jenesis 13:18 **36:2:** Jenesis 26:34 **36:3:** Jenesis 28:9

Idomîn nguazimîn men gari. Kar Ison amuim Ada, an ovavir boribar otariba.

¹⁷ Ezi Ruelin adarasi,

Nahat, Sera, Sama ko Misa, me uan adarazir gumazir dapanibar otivigha Idomîn nguazimîn men gari. Kar Ison amuim Basemat, an ovavir boriba.

¹⁸ Ezi Ison amuim Oholibaman adarasi, Jeus, Jalam ko Kora, me gumazir dapanibar iti.

Ezi Anan guivim Oholibama gumazir dapanir kaba bate.

¹⁹ Ezi gumazir kaba me Ison ovavir boriba, Ison ziar mam Idom. Me uan dakozibar gumazir dapanibar iti.

*Seirîn adarazir ziaba
(1 Eghaghaniba 1:38-42)*

²⁰ Seir, a Horian gumazir mam, a Idomîn nguazimîn iti. Kar Seirîn otaribar ziaba:

Ezi an otariba, Lotan, Sobal, Sibeon, Ana,
²¹ Dison, Eser ko Disan. Ezi kar Seirîn otariba,

me uan adarazir dakozibar dapanibar ikia Idomîn nguazimîn iti.

²² Ezi Lotanin otarimning, Hori ko Heman. Ezi Lotanin buaramizim, a Timna.

²³ Ezi Sobalin otariba, Alvan, Manahat, Ebal, Sefo, ko Onam.

²⁴ Ezi Sibeonin otarimning, Aia ko Ana.

Anan kamra, a faragha uan afeziam Sibeonin donkiba gumazamiziba puvatizir danganimîn dar gara, egha dipar atuir bar puvira feibar gani.

²⁵ Ezi Anan borimning, Dison ko Oholibama. Ezi Oholibama Anan guivim.

²⁶ Ezi Disonin* otariba, Hemdan, Esban, Itran, ko Keran.

²⁷ Ezi Eserin otariba, Bilhan, Savan, ko Akan.

²⁸ Ezi Disanin otarimning, Us ko Aran.

²⁹⁻³⁰ Ezi Idomîn nguazimîn aven, Horin adarazir dakozibar gumazir dapanibar ziaba, Lotan, Sobal, Sibeon, Ana, Dison, Eser ko Disan.

*Idomîn atrivibar ziaba
(1 Eghaghaniba 1:43-45)*

³¹ Dughiar kamin Israelia atriviba puvatizi, gumazir kaba Idomîn kantrin atrivibar ike:

* **36:26:** Hibrun akamin ziar kam, "Disan," vezin kamin iti, ezi me ti paza an osiri. Guizbangira, ziam, "Dison," kagh iki. Ni sapta 36:21 ko 28in gan.

³² Ezi Beorin otarim Bela, Idomîn kantrin faraghaviram atrivimîn iti.

A Dinhaban nguibar ekiamîn atrivimîn iti.

³³ Egha Bela aremezi, Seran otarim Jobap an danganin inigha atrivimîn iti. Sera, a Bosran nguibamîn gumazim.

³⁴ Egha Jobap aremezi, Temanian nguazimîn gumazim Husam, an danganin inigha atrivimîn iti.

³⁵ Egha Husam aremezi, Bedatin otarim Hadat an danganin inigha atrivimîn iti.

Egha Hadat Moapin nguazimîn ghua Midianin gumaziba ko misogha midorozimîn me abira.

Egha Hadat Avitin nguibar ekiamîn atrivimîn iti.

³⁶ Egha Hadat aremezi, Masrekan nguibamîn gumazim, an ziam Samla, an danganin inigha atrivimîn oto.

³⁷ Egha Samla aremezi, Saul an danganin inigha atrivimîn oto.

Saul, a Rehobotian gumazir mam. Rehobot, a Yufretisin Fanemin miriamîn itir nguibam.

³⁸ Ezi Saul aremezi, Akborin otarim Balhanan an danganin inigha atrivimîn oto.

³⁹ Egha Balhanan aremezi, Hadar an danganin inigha atrivimîn oto. Egha Paun nguibamîn atrivimîn iti.

Ezi an amuim Mehetabel, a Matretin guivim. Ezi Mehetabelin inazim Mesahap.

⁴⁰⁻⁴³ Ezi Idomian anababar gumazir dapanibar ziabar kara:

Timna, Alva, Jetet, Oholibama, Ela, Pinon, Kenas, Teman, Mipsar, Makdiel, ko Iram.

Gumazir kaba me Idomian gumazir dapaniba.

Ezi Idom kar Ison ziar igharazim, ezi Iso Idomian inazir afeziam. Ezi gumazir dapanir kaba vaghvagha uan nguibabar ikia, egha uan adarazir gativa men gari.

Josepin Eghaghanim

37

(Sapta 37--45)

Josepin aveghbuaba a baseme

¹ Jekop Kenanin nguazimîn iti, kar nguazir an afeziam Aisak fomira ikezim.

² Ezi Jekop ko an ovavir boribar eghaghanimra kara. Josep a gumazir bar igiam,

egha 17pla azeniba iti. Egha a sipsipba ko memeba uan aveghbuaba ko dar gari. Kar Bilha ko Silpan otariba, aning an afeziamin amuimning. Ezi Josepin aveghbuaba amir arazir kuraba a zurara dar gun uan afeziam migei. ³ Ezi Jekop, an ziar mam Israel. Israel bar ghurizir dughiam an amuim Josep bate. Ezi bizir kam bagha, a uan otarir igharazibar tongin Josep bar a gifonge. Egha dughiar mam Jekop, Josep bagha korotiar agharir ruarir dirir mamın ingarigha a ganingi. ⁴ Ezi aveghbuaba gari afeziam bar Josep gifuegha, deragha me gifongezir puvati. Kamaghin, aveghbuaba Josep bar a baseme, egha bar an aghuagha, migirigiar aghuubar a gamir puvati. ⁵ Egha dughiar mamın Josep irebamin ganigha, aveghbuabagh eghari. Ezi me a baregha men naviba bar moghira an ikufi.

⁶ Ezi Josep kamaghin migei, "Ia nan irebam baragh. ⁷ E bar moghira dagher azenimin aven ikia, egha witin ikiziba ikia da arisi. Ezi nan witin ikizim voroghira tughav iti. Ezi ian witin ikiziba nan witin ikizim gighuigha tuivighav ikia, dar dapaniba avigha ghuaghira nan witin ikizim mitifi."

⁸ Ezi an aveghbuaba oregha kamaghin Josep migei, "Ni ghaze, ni en atrivimin otogh egh e gativagham?" Egha kamaghin, Josep zurara uan irebabagh egharima, an aveghbuabar naviba an derazir puvati.

⁹ Egha gin Josep ua irebar mamın ganigha uan aveghbuabagh eghari. Egha kamaghin migei, "Ki ua irebar mamın gani. Egha nan irebamin aven, ki aruem ko iakinim ko mikovezir 11plan garima, da nan guamin uan dapaniba avingl."

¹⁰ A irebar kamın uan afeziam ko uan aveghbuabagh eghanigha givazi, an afeziam an atara kamaghin a migei, "Kar irebar manmagh amizim? Ni ti ghaze, ki ko nin amebam ko nin aveghbuaba, e bar izi nin guamin tevibar pirigh dapaniba avigham?" ¹¹ Ezi Josepin aveghbuaba naviba bar a baseme, ezi afeziam Josepin irebamning puviram aning ginighnisi.

Ismaelian gumaziba Josep inigha Isipin kantrin ghu

¹² Ezi dughiar mamın Josepin aveghbuaba uan afeziamin sipsipbar ganasa Sekemin nguibamin ghue. ¹³ Ezi Israel kamaghin Josep migei, "Nin aveghbuaba sipsipbar gara Sekemin nguibamin iti. Ezi ni mangi men ganasa ki ifonge."

Ezi Josep kamaghin an akam ikaragha ghaze, "Are, Afeziam. Ki mangam."

¹⁴ Ezi afeziam kamaghin a migei, "Ni mangi uan aveghbuabar ganigh fogh suam, me deraghavira ti, o puvati? Egh

uaghan sipsipbar ganigh fogh, da dera, o puvati? Ni men ganigh, egh uamategh izi na mikemegh." Ezi dughiar kamın Israelin adarasi, Hebronin danganir zarimin iti. Ezi Josep Sekemin nguibamin otogha gifa. ¹⁵ Egha danganir kam garua uan aveghbuaba bagha rui. Ezi gumazir mam an ganigha kamaghin an azara, "Ni bizir tizim buri?"

¹⁶ Ezi Josep kamaghin migei, "Ki uan aveghbuaba bagha rui. Ni danganir me ikia uan sipsipbar garim, an gun na mikimam o?"

¹⁷ Ezi gumazir kam a migia ghaze, "Me danganir kam ataki. Egha ki orazi, me Dotan nguibamin mangasa mikeme." Ezi Josep uan aveghbuabar gin ghua Dotan nguibamin me bato.

¹⁸ Egha a saghon ghuavira itima, an aveghbuaba an apigha, a misueghti an aremeghasa akam misosi.

¹⁹ Egha me uarir tongin uarira kamaghin uariv gia ghaze, "Ia munagh gan, gumazir irebarbar garim izi. ²⁰ Aria, e a misueghti an aremeghti, e an kuam inigh mozir kabar tam mikinika. Egh e gin suam, 'Asizir atiar mam a misoghezi an areme.' Egh e ganam, an irebamning manmaghin otivam!"

²¹ Ezi Ruben me barasi, me migirigiar kam gamizi, a Josepin akurvaghasa. Egha ghaze, "E a misueghti an aremeghan markiam. ²² E uari an ikirimirim agivaghan kogham. A inigh gumazamiziba puvatizir danganimin itir mozir kam mikinigh." Guizbangira Ruben kamaghin nighnisi, a Josep uam a inigh an aku uam afeziam bagh mangasa, akar kam mikeme.

²³ Ezi Josep uan aveghbuaba batozima, me pamten an suiragha, a gekuava an korotiar agharir ruarir dirir an afeziam a ganingizim sue. ²⁴ Egha me a inigha ghua mozir dipar misingizir mam mikini.

²⁵ Egha gin me apiaghava api. Me apa ikia garima, Ismaelian gumaziba uan kamelba ko izi. Gumazir kaba, Gileatin nguazimin ikegha iza, Isipin kantrin zui. Egh me mangi bizir bar pin koziba dagiaba bagh da mangasa, bizir kabanang, temebar eboriba, ko mikarziabagh azuir bizir guar aviriba, ko mughuriar aghuim zuir boreba.

²⁶ Ezi Juda kamaghin uan aveghbuabav gia ghaze, "E uan aveghbuam misueghti an aremeghti, bizir e amizir kam modoghti, arazir kam manmaghin en akuragham?"

²⁷ Kamaghin e ti Ismaelin adarasi bagh anemadaghti, me pura ingangarir gumazir kinimin min a givezegham. Guizbangira, an an aveghbuamra egha ghuzir vamira, kamaghin e uari a gasighasighan kogham." Ezi an aveghbuaba akar kam gifonge.

²⁸ Egha an aveghbuaba miġiavira itima, Midian gumazir dagaiba bagha ingarir maba iza Josep in garima, a mozim in iti. Ezi aveghbuaba a gekuizi an anabozi, me pura ingangarir gumazir kinimin min Ismaelian gumazibar anemada. Ezi Ismaelian gumaziba 20 silvan dagaiba Midianian gumazibagh anigha, Josep inigha Isipin kantrin zui.

²⁹ Ezi gin Ruben ua ghua mozim in garima, Josep mozim in itir puvati. Ezi a digavir kuram gamigha nighnigha avegha uan korotiam abiki,³⁰ egha uamategha uan aveghbuaba bagha ghua kamagh in me migei, "Josep mozim in itir puvati. Ezi ki manmagh in damuam?"

³¹ Ezi an aveghbuaba memen mam misuegha, me Josep korotiar agharir ruarir dirim isa an ghuzim garugha uam a ini. ³² Egha me an korotiar dirim inigha afeziam bagha ghugha, an akaghava a migei, "Ni kagh ganigh, korotiar dirir kam a danganir mam in iti e an api. Ka ti nin borir tam in korotiam, o puvati?"

³³ Ezi afeziam korotiar dirir kam in ganigha fogha kamagh in migei, "Are, kar Josep in korotiam. Laion in tam ti nan otarim misoghezi an aremezi, a ti bar anemeghama." ³⁴ Ezi Jekop uan borim bar an apangkuvigha, uan korotiam abigha, azir korotiar mam aru. Egha dughiar ruarim in uan borim bagha azia iti.

³⁵ Ezi an otariba ko guiviba, iza an navim damuti a ua deraghasa miġirigiabar a migei. Ezi a bar aghuagha kamagh in migei, "Ki a bagh arang mamaghira iki mangi, Gumazamizir Oveaghezibar Nguibam in magirigh a batoghama." Egha Jekop aziavira iti. ³⁶ Ezi Midianian gumazir kaba* Josep inigha ghua Isipin kantrin otogha, pura ingangarir gumazir kinimin min a isa dagaiba bagha Potifan anemada. A Isipin atrivim in ingangarir gumazir mam. Potifar, a Isipin atrivim in dipenir ekiam in garava, midorozir gumazibar faragha zuir gumazim.

38

Tamar Juda gifari

¹ Ezi dughiar kam in Juda uan aveghbuaba ategha ghua Adulam in nguibam in gumazim, an ziam Hira, a ko iti. ² Egha Kenan in nguazim in gumazim, an ziam Sua, an an guivim in gani. Egha an amizir kam in ikia egha aning iti. ³ Ezi amizim navim asegha otarir mam batezi, Juda ziam, "Er," a gati. ⁴ Egha gin amizim navim asegha uam otarir mam bategha uabi ziam, "Onan,"

a gati. ⁵ Ezi amizim ua navim asegha uam otarir mam bategha ziam, "Sela," a gati. Dughiar kam Juda Kesip in nguibam in itima an amuim Sela bate. ⁶ Ezi boriba aghua ghua bar ekevezima, Juda uan otarir ivariam Er bagha amizir mam ini. Ezi amizir kam in ziam Tamar. ⁷ Ezi Erin araziba Ikiavira Itir God in damazim in bar derazir puvati, kamagh in God a misoghezi an areme.

⁸ Ezi Juda kamagh Onan migei, "Ni uan avebam in amuim ko daku. Nin avebam ovegha boriba puvati. En arazim kamak in, ni uan avebam in amuim inighiva an iki, egh a bagh boriba iniam." ⁹ Ezi Onan pura borir igharaziba batiti, me an avebam in ziam in iki bizibar amuan an aghua. Egha amizir kam koma akua, uan dipam pura nguazim ginge. A kamagh in nighnisi, a kamagh in damu uan avebam bagh boritam inighan kogham. ¹⁰ Ezi Onan amir arazir kam, a Ikiavira Itir God in damazim in bar ikufi. Kamagh in, God uaghan a misoghezi an areme.

¹¹ Ezi gin Juda uan ivozir amizim Tamar miġia ghaze, "Nin pam areme. Kamagh in, ni uamategh uan afeziam in dipenim in mangi, egh magh ikiti nan otarim Sela an ekeveka." Juda kamagh nighnigha atiatigha miġirigiari kam gami, Sela uan avebamning in min ovegham. Ezi Tamar ua uan afeziam in dipenim in ghugha iti.

¹² Ezi dughiar ruarim ghua givazima, Judan amuim a Suan guivim, a uaghan ovenge. Juda uan amuim in buabem agivagha, gumazir an sipsipbar ariziba ghoribar ganasa Timnan nguibam in ghu. Ezi an namakam, Adulam in nguibam in gumazim Hira, a ko ghu. ¹³ Ezi gumazir mam kamagh Tamar migei, "Nin ivozir afeziam sipsipbar ariziba aghorasa Timnan nguibam in ghu." ¹⁴ Ezi Tamar kamagh in fo, Sela ekevegha gifa, ezi aning uaning in ikiam in miġirigiaba me dar kirizir puvati. Kamagh in a korotiar uan pam guba ikia aruzim sue. Egha inir avizir mam inigha uan guam avaragha, ghua Enaim in nguibam in zuir tuavir akam in aperaghav iti, nguibar kam Timnan nguibam in zuir tuavim in iti.

¹⁵ Ezi amizir kam inir avizim uan guam dukuagha aperaghav itima, Juda iza an gara kamagh in nighnisi, kar ti gumaziba isa me koma akuir amizim. ¹⁶ Egha a tuavir miriam in an borogh in ghua a miġia ghaze, "Aria, ki ni ko dakuasa." Dughiar kam, Juda kamagh in fozir puvati, kar an ivozir amizim.

Ezi amizim ghaze, "Bizir tizim ni na daningam?"

* 37:36: E garima, ves 37:28 ko 39:1 kamagh in migei, Ismaelin adarazi Josep inigha Isipin ghu. Ezi ves 36 kamagh in migei, Midianian gumaziba a inigha ghu. E fozir puvati, akar manam guizbangira.

¹⁷ Ezi Juda ghaze, “Nan memeba iti. Ki memen igiatam ni bagh anemadaghti a izam.”

Ezi amizim ghaze, “A dera, ni faragh na ko dikirizir akam bagh, ababanim min bizitam na daningigh, egh gin meme na danighiti ki nin bizim isi uam ni daningam.”

¹⁸ Ezi Juda kamaghin migei, “Ki bizim tizim, akar dikirizimin ababanim damu, ni daningam?”

Ezi amizim ghaze, “Bizir kamning na daningigh, ringin nin ziamin ababanim itim, ko an benir ni uan firim gikezir kam sara. Egh uan darorir fidizir ni suirazi kam saram na daningigh.” Ezi Juda bizir kaba bar da isa amizim ganigha, a koma akui. Egha navim a ganingi. ¹⁹ Egha aning akuigha givagha Tamar dikavigha ghu. Egha uan guam avarazir inir kam adegua, ua buaber korotiam arugha ua uan pam gubai.

²⁰ Egha gin Juda memen igiar mam isa Hira ganigha anemadagha ghaze, a mangi meme a daningigh, a da biziba ua da iniam. Ezi a ghua amizir kam buria egha an apizir puvati. ²¹ Kamaghin a danganir kamnin itir gumazibar azangisi, “Enaimin tuavimin apiaghirir amizir gumaziba isa me koma akuin, a managh iti?”

Ezi me ghaze, “Amizir gumaziba koma akuitam kagh itir puvati.”

²² Ezi Hira uamategha Juda bagha ghugha ghaze, “Ki an apizir puvati. Ezi nguibamin gumaziba ghaze, Amizir gumaziba isa akuitam munagh itir puvati.”

²³ Ezi Juda kamaghin migei, “Marki, aneteghti a bizir kabar suiragh. Ni uam amizir kam burian marki, kamaghin, gumazamiziba gan ingarvakegham. Guizbangira, ki uan akar dikirizimin gin ghua a bagha memen igiar kam amada, ezi ni an apizir puvati.”

²⁴ Ezi iakinir 3pla ghua givazima me iza kamaghin Juda migei, “Nin ivozir amizim Tamar gumaziba isa me koma akuir arazim ganigha, datirighin navim asangi.”

Ezi Juda kamaghin migia ghaze, “Ia a inigh mangi avimin a tuaghti a isiva aremegh!”

²⁵ Egha me a inigha zuir dughiam, Tamar bizir Juda a ganingiziba isa da amaga, egh akar kam saram a bagha anemada, “Bizir kabar afeziam, a na koma akuizi, ki navim asangi. Ni kagh bizir kaba deragh adar ganigh. Benim ko, ziar an ababanim itir ring ko, darorir fidizim. Kar tinan biziba?”

²⁶ Ezi Juda ganigha fogha kamaghin migei, “Guizbangira, amizir kam nan otarim Selan ikiam. Ezi puvati, ki aning

uaningin ikiamin bizim akirizir puvati. Kamaghin, kirara, ki arazir kuram gami, ezi amizir kam puvati.” Egha Juda uam a koma akuir puvati.

²⁷ Ezi Tamar borim batamin dughiam me kamagh an gari, borir fufuzimning an navimin iti. ²⁸ Ezi Tamar otamin dughiam, borir mamnin agharim faragha oto. Ezi amizir Tamarin akuraghti an otamin kam, a borimin agharimin suiragha benir agheviri mam an agharim ike. Egha ghaze, “Borir kam faragha ize.” ²⁹ Ezi borim ua uan agharim gekuigha aven ghu, ezi an dozim faragha oto.

Ezi amizir kam ghaze, “Manmaghin ami? Ni avebam gitagha faragha ize?” Ezi me ziam, “Peres,” a gati.* ³⁰ Ezi gin an avebar benir agheviri itim oto. Ezi me ziam, “Sera,” a gati.

39

Josep Potifarin dipenimin iti

¹ Ezi Ismaelin adarazi Josep inigha Isipin kantrin ghuzi, Potifar ingangarir gumazir kinimin min a givese. Potifar a Isipin gumazir mam. Atrivimin ingangaribar faragha zuir ingangarir gumaziba, a men mav. A uaghan atrivimin dipenimin garir midorozir gumaziba, a men faragha zuir gumazim. ² Ezi Josep, gumazir ekiam Potifarin dipenimin aven iti. Ezi Ikiavira Itir God Josep ko iti, ezi an amir biziba bar, deraviram otifi. ³ Ezi Potifar gari, Ikiavira Itir God Josep ko itima an amir biziba, da deragha otifi. ⁴ Ezi a Josep bagha bar ifuegha a gamizima an an ingangarir gumazimin oto. Ezi a uan dipenim ko biziba bar dar ganamin ingangarim a ganingi. ⁵ Ezi Josep Potifarin dipenimin gara itir dughiar kamin, Ikiavira Itir God bar deragha Potifarin adarazigh ami. Egha Josep bangin, Ikiavira Itir God Potifarin dipenimin aven itir biziba ko dagher azeniba bar deragha dagh ami. ⁶ Kamaghin Potifar Josep atizi, an an biziba bar dar gari. Egha a uabi bizir aviribagh nighnizir puvati, a uabi dagher manabara a dar amasa dagh nighnisi. Dughiar kamin Josep mikarzim sarama aghuigha gavgavigha ganganiba bar dera. ⁷ Ezi dughiar ruarim puvatizi, Potifarin amuin an ganigha a gifuegha a migia ghaze, “Ni izi, na ko daku.”

⁸ Ezi Josep aghuagha kamaghin a migei, “Nan gumazir aruam, dipenir kamin biziba bar dar ganasa na misevegha, bizitam bagha ua nighnizir puvati. ⁹ Ezi dipenir kamin aven a na ko gan gavgaviba magh ghue, ingangarir gumazir igharazitam na gafirazir puvati. A dipenir kamin aven

* **38:29:** Hibrun akamin, ziar kam, “Peres,” an ararem “Uari abisi,” ko magh ghu. **39:2:** Jenesis 39:3; 39:21-23; Aposel 7:9

bizitam damuasa nan anogroghezir puvati. Ni an amuim, a ni ko dakuasa na mikemezir puvati. Ki bar manamaghsu arazir bar kurar kam damuam? Egh ki kamagh damigh, Godin damazimin bar ikuvigham.”¹⁰ Egha dughiabar zurara amizim Josep ko dakuasa an azangsighavira iti. Ezi Josep an akam barazi puvatigha, a koma akuizir puvatigha an boroghin ghuzir puvati.

¹¹ Egha dughiar mamın Josep dipenimin aven ghugha, ingangarim damuasava ami. Ezi ingangarir gumazitam itir puvati.¹² Ezi Potifarın amuim Josepın saketin suira, egha kamaghın migei, “Ni izi na ko daku.” Ezi Josep uan saket ategha arava azenan ghu.

¹³ Ezi amizim Josepın gari, a saket ategha arav ghu,¹⁴ ezi a ingangarir gumazibar digha ghaze, “Ia gan. Nan pam Hibruian gumazir kam inigha en dipenimin izezi, a datirighın aghumsizir dafam e daningasa. A ki akuir danganimin aven izegha na ko dakuasa nan azangsigha pamtem na gakaghorı. Ezi kamaghın ki pamten dei.¹⁵ Ezi an orazi ki deima, a uan saket nan miriamın anetegha zuamirama arava azenan ghu.”

¹⁶ Egha Potifarın amuim Josepın saketin suira. A ikiti an pam izi dipenimin otoghti, an an akagham.¹⁷ Ezi an pam otozi, an eghaghanir kamrama a geghara ghaze, “Hibruian ingangarir gumazir kinir kam, ni a inigha gan dipenimin izezi, a iza ki akui naghın iza, na ko daku arazir kuramin na damigh aghumsizir dafam na daningasa, na gaghori.¹⁸ Ezi ki bar pamten diazi, a uan saket nan tegha arava azenan ghu.”

¹⁹ Ezi Potifar uan amuimin eghaghanir kaba baregha bar puvirama atari.²⁰ Egha midorozir gumazibav kemezi me Josepın suiragha a isa kalabus gati. Kar atrivimin kalabuziaba itir dipenim.²¹ Ezi Ikiavira Itir God Josep ko ikiavira ikia, bar an apangkuvighavira iti. Egha a gumazir kalabusin dipenimin garim gamizi, a uaghan Josep gifonge.²² Egha gumazir kam kalabuziar gumazibar ganasa Josep amisefe. Ezi Josep kalabusin dipenimin itir ingangariba bar dar gari.²³ Egha Ikiavira Itir God Josep ko ikia an akurvasi, ezi bizir an amiba, da bar deravira zui. Ezi gumazir kalabuziar dipenimin garim, ingangarir a damuasa Josep mikemeziba, a da bagha ua nighnizir puvati.

40

Josep irebamningın mingarim abiki

¹ Egha mong dughiar ruarimin ikegha, gumazir atrivimin dipenimin wainın garim, ko atrivimin Bretin ingarir gumazir dapanim, aning Isipin atrivim bar ifongezir

puvatizir arazir kuram gami.² Ezi Isipin atrivim uan ingangarir gumazir kamning adarim aningın iti,³ egha aning isa kalabus gati. Kalabusın dipenir kam, kar atrivimin midorozir gumazibar garir gumazir dapanimin dipenim. Ezi kalabusin dipenir kamra me faragha Josep isava a gati.⁴ Ezi midorozir gumazibar dapanim aningın akurvaghasa Josep ginaba. Ezi aning bar dughiar ruarimin kalabusin iti.

⁵ Egha dimagarir mam, gumazir atrivimin wain ko Bretin garimning, aning irebamningın gani. Ezi irebamning uaghara ghuzir puvatigha, magh garir puvati.⁶ Ezi mizarazimin Josep ghua aningın garima, aning bar oseme.⁷ Ezi a kamagh aningın azara, “Bizir tizim gua gamima, guan navimning bar oseme?”

⁸ Ezi aning kamaghın Josepın akam ikaragha ghaze, “Ga irebamningın gani. Ezi gumazir gan irebamningın mingarim abighamba puvati.”

Ezi Josep kamaghın aning migei, “God uabira a irebabar mingaribar en akakasi. Ezi gua uan irebamningın gun na mikim.”

⁹ Ezi atrivimin wainın garir gumazim uan irebamin gun Josep migia ghaze, “Nan irebamin, ki wainın ikarizimin gani.¹⁰ Ezi ikarizir kam agharir 3pla iti. Ezi an dafariba zuamira murima, an akimariba zuamirama otifi, ezi wainın oviziba otivigha bar moghirama ani.¹¹ Ki Isipin atrivimin kavın suiraghav ikia, wainın ovizir kaba inigha uan dafarir mamın da munubi, ezi dar dipam kap giraghuezi, ki a isa atrivim ganingı.”

¹² Ezi Josep ghaze, “Nin irebamin mingarim kamakin. Ikarizir agharir 3pla, da dughiar 3plan ababanim.¹³ Dughiar 3pla givaghti atrivim ua ni inigh mangam. Egh ua ni isi nin ingangarim darigham. Eghti ni fomira wainın kap a ganiga ingarizi moghin, ni uam a daningam.¹⁴ Egh ni mangı nin dabirabim deraghti, ni na ginirigh. Ki nin azai, ni nan apangkuvigh nan akuragh nan ziamın gun atrivim mikimti, ki kalabus ateka.¹⁵ Guizbangira, bar faraghavira gumazir maba Hibruian nguazimin na okemegha na inigha kagh ize. Ezi ki Isipin kagh ikia, bizitam pazava a gamizir puvati. Ezi me pura na isa kalabus gati.”

¹⁶ Ezi gumazir Bretin ingarim, a wainın garir gumazimin irebamin mingarim barasi. Ezi a derazıma, a kamaghın Josep migei, “Ki uaghan irebar mamın gani. Nan irebam kamakin. Ki akırar 3pla uan dapanim dafagha zui. Ezi Bretba akırar kabagh izifa.¹⁷ Ezi akırar pın itim atrivim ifongezir Bretba ko basketba ko bizir

igharagha gariba a gizifa. Ezi kuaraziba iza bizir kaba api.”

¹⁸ Ezi Josep kamaghin migei, “Irebar kamin mingarim kamaghin ghu, akirar 3plan da dughiar 3plan ababanim. ¹⁹ Eghti dughiar 3pla tighar givti, atrivim kalabusin ni inigh azenan mangi, egh midorozir gumazibav kemeghti, me nin firim atugham. Egh me ni isi ter akinitamin nin kuam aguraghti, kuaraziba izi nin namnamra amam.” ²⁰ Ezi namba 3in dughiam Isipin atrivim uan ingangarir gumaziba bagha isar ekiam gami, me isar kamin iki amebam a batezir dughiam ginighnigham. Ezi a gumazir wainin ingarim ko Bretin ingarim inigha uan ingangarir gumazibar guamin aning asara. ²¹ Egha wainin garir gumazim mikemezi a ua uan ingangarim bagha zui. ²² Egh atrivim midorozir gumazibav kemezi, me gumazir Bretin ingarim isa temer akinimin anegura. Ezi guizbangira Josep aningin irebarar gun mikemezi moghira bizir kaba otifi. ²³ Ezi gumazir atrivimin wainin garir kam ua Josep ginighnizir puvati.

41

Josep Isipin atrivimin irebamin mingarim abiki

¹ Ezi azenir pumuning ghua givazima, Isipin atrivim irebamin gani. A irebamin uabin gari, a Nailin Fanem boroghin tughav iti. ² A garima, 7plan bulmakaun mikarziba sara itir ekiaba dipamin anagava otifi. Egha graziba dipar miriamin da api. ³ Ezi gin 7plan igharaziba dipamin ikegha anagava otifi. Egha me bar aghariba gunigha mikarziba eromotuegha men ganganiba bar ikufi. Ezi bulmakaun aghariba guizir kaba mikarziba sara itir kabar boroghin tivivghav iti. ⁴ Ezi aghariba guizir bulmakaun kaba, mikarziba sara itiba apava da tuizi da iraghue. Egha atrivim irebar kamin ganigha givagha ose. ⁵ Egha a uam akua irebar mamin gani. Ezi irebar a ua ganizir kam, a gari 7plan raizin dapaniba raizin agharir vamira gata misefe. Ezi dapanir kaba ekevegha raizin ovizir bar aviriba dar ikia, anizi dar aghoramin dughiam roghira ize. ⁶ Ezi gin 7plan raizin dapanir igharaziba otifi. Aminir mam danganir misingizimin otogha iza dagh apongezi da isigha bar sufi. ⁷ Egha raizin dapanir suvizir kuraba, da raizin dapanir ekiar aghuiba apa da tuavaremezi da bar iraghue. Ezi atrivim uam osegha dikavigha fo, kar pura irebamra. ⁸ Egha mizaraghara a nighnizir aviribagh amua, egha Isipin fozozir gumaziba ko kukunir gumaziba, men diazi me izima, a uan irebar pumuningin me

migeima, irebar kamningin mingarimning abighamin gumaziba puvati. ⁹ Ezi gin gumazir atrivimin dipenimin wainin garim kamaghin a migei, “Datirighin ki uan arazir kurar amizir mamin gun mikimam. ¹⁰ Ni fomira uan ingangarir gumazimning ko adarim ikia, egha ki ko nin Bretin ingarir gumazibar dapanim, ga amadazi, ga ghua kalabusin ikia, nin midorozir gumazibar dapanimin dipenimin ike. ¹¹ Egha dimagarir mamin ga uaghara irebamningin gani. Ezi gan irebamningin mingarimning, uaning oghara. ¹² Ezi Hibruian gumazir igiar mam uaghan ga ko iti. A midorozir gumazir kabar dapanimin ingangarir gumazir kinim. Ezi ga uan irebamningin gun a mikeme. Ezi a gan irebamningin mingariba abigha ga mikeme. ¹³ Ezi biziba da guizina a mikemezi moghirama otifi. Ezi ki uamategha uan ingangarim ini. Ezi gumazir Bretin ingarim, me tememin anegura.”

¹⁴ Ezi Isipin atrivim akar kam baregha uan ingangarir gumazibav keme, eghti me mangi Josep inigh izam. Ezi me zuamira kalabusin dipenimin ghugha a inigha ize. Ezi Josep uan ghuamasizim gisegha korotiar aghuiba aghuizi, me a inigha atrivim bagha ghu. ¹⁵ Ezi atrivim kamagh Josep migei, “Ki irebamin gani, ezi gumazir an mingarim abighamba puvati. Ezi gumazimziba ghaze, ni a baregh an mingarim abighamin fozozim iti.”

¹⁶ Ezi Josep kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Ki uabi fozoziba puvati, ezi Godra nin irebamin mingarim deragh anebighiti, ni a baragh bar akuegham.”

¹⁷ Egha atrivim ghaze, “Ki kamaghin irebamin gani. Ki Nailin faner miriamin tughav iti, ¹⁸ egha gari bulmakaun 7plan mikarziba sara itiba dipamin ikegha anagav otifi. Egha dipar miriamin graziba api. ¹⁹ Ezi gin bulmakaun 7plan igharaziba anagav otifi. Egha me aghariba gunigha, mikarziba eromotuegha ganganiba bar ikufi. Ki Isipin aven bar bulmakaun kamaghin garitamin ganizir puvati. ²⁰ Ezi bulmakaun agharir kaba, bulmakaun mikarziba sara itir kaba apa da tuavaremezi da bar iraghue. ²¹ Me amegha givagha egha men ganganim mati me amezir puvati. Ezi ki maghira osegha dikafi. ²² Egha gin ki uam akua ua irebar mamin gari. Ki gari, 7plan raizin dapaniba raizin agharir vamira gata misefe. Ezi dapanir kaba ekevegha raizin ovizir bar aviriba ikia egha anizi, dughiar dar aghoramin roghira ize. ²³ Ezi gin 7plan raizin dapanir igharaziba otifi. Aminir mam danganir misingizimin otogha iza dagh apongezi da isigha, bar sufi. ²⁴ Egha raizin dapanir suvizir kuraba, raizin da-

panir ekjar aghuiba apa da tuavaremezi da bar iraghue. Ezi ki osegha dikavigha, kukunir gumazir bizibar gariba ki uan irebamin gun me migei, ezi nan irebar ki ganizir kamningin mingarim abighamin gumaziba puvati.”

²⁵ Ezi Josep kamaghin migei, “Nin irebamningin mingarimning uaghara ghu. God damuamin bizim, a nin akakasi. ²⁶ Guizbangira, 7plan bulmakaun mikarziba sara itir kaba, da 7plan azenibar ababanim gami. Ezi 7plan raizin dapanir aghuiba, da uaghan 7plan azeniba. Egha da bizir vamiram akakasi. ²⁷ Ezi gin otivizir 7plan bulmakaun aghariba guiziba, ko raizin dapanir 7plan kaba, aminir puvira feim iza dagh apongezi, dar dagheba gin otivizir puvati, da 7plan azenibar dagheba puvatighamin ababanim aka. ²⁸ Ki faragha ni mikemegha gifa, God damuasava amir bizim, a ni mikeme. ²⁹ Guizbangira, 7plan azeniba Isipin kantrin aven dagheba bar izivaghiam. ³⁰ Eghti gin 7plan azenibar dagheba puvatizir dughiam otoghti, Isipia ua dagheba avirasamezir dughiabagh nighnighan kogham. Eghti mitiriam aghamin dughiar bar ekiam, kantrin kamin otogham. ³¹ Eghti mitiriam aghamin dughiar gin izamin kam bar ikuvigham, kamaghin gumazamiziba dughiar me dagheba avirasamezir kam bar a gin amadagham. ³² Ezi God bizir kam damuasa nighnizim akirigha gifa. Kamaghin a mingarim vamira itir irebar kamning nin aka. A uaghan kamaghin nin akagha ghaze, bizir a damuamin kam, a zuamiram otogham.

³³ “Eghti ni datirighin Isipin kantrin ganamin fozozim ko nighnizir aghuim itir gumazitam atighti, a Isipin kantrin aven ingangariba bar dagh ativagh dar ganam. ³⁴ Egh ni gumazir dapanir taba uaghan, me amisefegh. Eghti gumazir dapanir kaba, 7plan azenibar vaghvagh dagheba izivazir dughiam, me gumazamizibav kimti, me uan azenibar dagheba isi 5plan pozibar arigh, dar pozitam takisin min a inigh gavman bagh aneningh. ³⁵ Eghti gumazir dapaniba azenir aghuir kabar, dagher kaba inigh da akufagh. Egh me nin ziam ko gavgavimin apengan ingariva raizibagh eghuvagh, da isi dagher dipenir ekjar nguibar ekiabar itibar amangigh deraghvira dar gan. ³⁶ Eghti gin dagheba puvatizir 7plan azeniba Isipin kantrin otoghti, gumazamiziba dagher gumazir dapaniba pozibav kinizir kaba iniam. Tuavir kamin gumazamiziba dagheba otevehamin dughiamin, me ovengan kogham.”

Atrivim Isipin gavmanin faragh man-gasa Josep amisefe

³⁷ Ezi Isipin atrivim uan ingangarir gumaziba ko Josepin akam baregha bar an gakonge. ³⁸ Egha atrivim uan gumazir dapaniba kamaghin me migei, “Godin Duam gumazir kamin aven iti. Ezi ingangarir kam damuamin gumazitam an min itir puvati.”

³⁹ Egha atrivim kamaghin Josep migei, “God uabi bizir kaba aka, ezi ua gumazitam nin min nighnizir aghuitem ko fozozir aghuitem itir puvati. ⁴⁰ Ezi ki uan kantrin bagh ni amiseveghti, ni nan kantrin gumazir dapanimin ikiam. Eghti nan gumazamiziba nin akam baragham. Ki uabi atrivimra, egh nan ziam uabira nin ziam gafiragham.”

⁴¹ Egha atrivim kamaghin Josep migei, “Ni oragh, ki datirighin Isipin bar an ganamin gumazir dapanimin ikiasa ni amisefe.” ⁴² Egha atrivim uan dafarimin ring suegha Josep garu. Ezi ringin kam atrivimin ababanim an iti. Egha atrivim uaghan korotiar aghuir mam a garugha gol sen an firimin da.

⁴³ Egha Josep ataghizi an atrivimin karisin namba 2in arui. Ezi ingangarir gumaziba an faragha ghua kamaghin dia ghaze, “Gumazir ekiam izi! Tuavim gitagh!” Egha kamaghin atrivim Josep gamizi a Isipin kantrin nguibaba bar dar gumazir dapanimin oto.

⁴⁴ Ezi atrivim kamaghin Josep migei, “Ki atrivim. Egha ki migei, Isipin gumazitam uan ifongiamin gin mangi bizitam puram a damighan kogham. Bar puvatigham. A faragh nin azaragham.” ⁴⁵ Egha atrivim ziam Safenat Panea Josep gati. Egha amuir mam a ganing. Ezi amizir kamin ziam Asenat, a Potiferan guivim, Potifera a Helipolisin nguibamin itir Isipin aseba bagha ofa gamir gumazir mam. Egha Josep Isipin kantrin aven itir nguibaba bar dagh aruigha dar gani.

⁴⁶ Josep 30plan azeniba ikia Isipin atrivimin ingangarim gami. Egha Josep atrivim ategha Isipin kantrin itir nguibaba bar dagh arui. ⁴⁷ Ezi 7plan azenir aghuibar, Isipin aven dagher bar aviriba otifi. ⁴⁸ Ezi 7plan azenir kabar, Josep dagher aviribagh kuva da arisi. Nguibar ekiaba vaghvagh, a men azenibar dagheba isa, dagher dipenibar da akuva da arisi. ⁴⁹ Egha raiziaba, a da isa dagher dipenir bar ekjar aviribar da arizi, da ongarimin gigimin min ghuzi, Josep datirighin ua mengan iburagha uaghan da osirizir puvati. ⁵⁰ Ezi dagheba tighar otevehamin dughiamin, Josepin amuim Asenat, an otarir pumuning bate. Asenat a Potiferan guivim. Potifera,

a Heliopolisin nguibamin itir ofa gamir gumazim.

⁵¹ Ezi Josep kamaghin migei, “God nan akurazi ki uan afeziamin adarazi gin amadagha, uaghan uan osimtiziba gin amada.” Egha kamaghin a uan otarir ivariam, ziam “Manase,” a gati.*

⁵² Egha a uaghan ghaze, “God borim danganir ki osimtiziba itimin na ganingi.” Egha uan otarir dozim, ziam “Efraim,” a gati.†

⁵³ Ezi Isipin kantrin aven 7plan azenir aghuir kaba givazi, ⁵⁴ Josep mikemezi moghin, azenir dagheba puvatizir kaba otifi. Dughiar kamin mitiriar ekier kam kantrin igharaziba uaghan me batifi. Ezi Isipin kantrin aven dagheba bar nguibabar iti. ⁵⁵ Ezi gin, dagheba otevezir arazir kam bar Isipin nguibabar otivima, gumazamiziba atrivim miagiava arai, eghti a dagheba me daningam. Ezi atrivim Isipin gumazamizibav gia ghaze, “Ia mangi Josep batoghti, a mikemezi moghin damu.” ⁵⁶ Ezi Isipin aven mitiriar bar ekevezi, Josep dagher dipenir ekiaba kuizi, Isipin gumazamiziba iza daghebagh ivesi. ⁵⁷ Ezi mitiriar bar ekiam kantriba bar paza me gami. Ezi kamaghin kantriba bar dar gumazamiziba Josep bagha iza a da daghebagh ivesi.

42

Josepin aveghbuaba iza Isipin witbagh ivesi

¹ Ezi Jekop kamaghin orazi, Isipin witba iti, ezi a uan otaribav gia ghaze, “Manmaghin amizi ia pura onganir ganganibagh amua purama apiaghav iti?” ² Ki akar mam kamaghin a baraki, Isipin kantrin aven me witba iti. Ia mangi e uari bagh tabagh ivesegh, puvatighi e daghem bagh arimighiregham.”

³ Ezi Josepin aveghbuar 10pla Kenanin nguazim ategha witbagh ivezasa Isipin zui. ⁴ Ezi Jekop Josepin dozimra Benjamin amadazi a men gin ghuzir puvati. Jekop kamaghin atiatingi, a mangi tuavimin osimtizitam batogham. ⁵ Mitiriar ekier kam uaghan Kenanin nguazimin oto, kamaghin Kenanin gumaziba witbagh ivezasa Isipin zui, ezi Jekopin otariba uaghan me ko tuavimin zui. ⁶ Dughiar kamin Josep a Isipin gavmanin gumazir dapanimin iti, ezi danganiba bar dar gumaziba ghua ada witbagh ivesi. Ezi Josepin aveghbuaba ghua a batogha, an suebar boroghin teviba apirigha guaba nguazim gire. ⁷ Ezi Josep uan aveghbuabar ganigha me gifogha, mati

me gifozir puvatizi moghin me migei. Egha a pamten me miagi ghaze, “Ia managh ikegha ize?”

Ezi me kamaghin a ikaragha ghaze, “E Kenanin nguazimin ikegha izegha, daghebagh ivezasa.”

⁸ Ezi Josep uan aveghbuabar gara me gifozi me a gifozir puvati. ⁹ Egha a fomira irebamin gari an aveghbuaba a bagha teviba apirizir bizir kam uam a ginighnigha kamaghin migei, “Ia moga garir gumazibar min en ganasa ize. Ia izi kamaghin gan foghasa, en kantrin danganir manabara gavgavizir puvati.”

¹⁰ Ezi me an akam kamaghin a ikaragha ghaze, “Puvati, gumazir ekiam. E nin ingan-garir gumaziba, e ni da daghebagh ivezasa ize. ¹¹ E bar moghira gumazir mam in boriba. E moga garir gumaziba puvati. E gumazir guizbangira migeiba.”

¹² Ezi Josep kamaghin migei, “Puvati. Ia izi ganigh foghghghasa, nan kantrin danganir manaba gavgavizir puvati.”

¹³ Ezi me ghaze, “Gumazir ekiam, e 12plan aveghdiariba. E Kenanin nguazimin gumazir vamiran boriba. Ezi en dozir bar abuananam, datirighin uan afeziam ko iti. Ezi en aveghbuar mam, an ovenge.”

¹⁴ Ezi Josep ua kamaghin me migei, “Ki ia mikemegha gifa, ia moga garir gumaziba.

¹⁵ Ki ifavarir arazim gifoghasa, egha Isipin atrivimin ziamin gavgavimin guizbangira kamaghin ia migei, ian dozir bar abuananam izi nan guamin tughan koghti, ia ua uan nguibamin mangan kogham. ¹⁶ Egh ia uan tav amadaghti a mangi ian dozim inigh izi. Eghti ian tarazi kalabusra iki mangiti e deragh fogham, ian akam a guizbangira o puvati. Puvatighima ki Isipin atrivimin ziamin guizbangira kamagh mikimasa, ia moga garir gumaziba.” ¹⁷ Egha Josep mikemegha givagha 3plan dughiar bar isa kalabus gati.

¹⁸ Egha dughiar namba 3in Josep kamaghin me migei, “Ki Godin apengan itir gumazim, ia nan akam baregh an gin mangi egh ia deragh. ¹⁹ Egh ia guizbangira migeir gumaziba ikiva, tav uabira kalabusin dipenir ia ikezimin iki. Eghti ia igharaz darazi witin ivezeziba inigh uan bighan mangi uan adarazir aning, mitiriam men azi. ²⁰ Egh ia uan dozir abuananam inigh na bagh iziti ki fogham, ia guizbangira migei. Ia kamaghin damigh egh ovengan kogham.” Ezi me Josepin migirigiam gakuagha ghaze, Are.

²¹ Egha Josepin aveghbuaba a ko ikiavira ikia, uarira uariv gia ghaze, “Bar

* **41:51:** Hibrun akamin, ziar kam, “Manase,” an mingarim kamakin, “Oknighniki.” † **41:52:** Hibrun akam, ziar kam, “Efraim,” an mingarim kamakin, “Borim aningi.” **41:54:** Aposel 7:11 **41:55:** Jon 2:5 **42:2:** Aposel 7:12 **42:6:** Jenesis 37:8-10; 41:41-43; 41:55; 50:18 **42:9:** Jenesis 37:5-10

guizbangira, e uan aveghbuam pazava a gamigha egha osimtizir kam iti. E an gari an en diava arava uabin akurvaghasa en gari, ezi e an akam baraghizir puvati. Kamaghin osimtizir datirighin e batozir kam, en arazir kurar kam ikara.”

²² Ezi Ruben kamaghin migei, “Ki ia mikemegha gifa, ia arazir kuratamin otarir kam paziva a damuan marki, ezi ia nan akam baraghizir puvati. Ezi osimtizir datirighin e batozir kam, kar an ovevem in ikarvazim.”

²³ Ezi Josepin aveghbuaba Hibrun akam migia migirigiar kabagh amua ghaze Josep men migirigiar kaba baraghizir puvati. Guizbangira, a faragha zurara me ko migia Isipian akamin me migeima, gumazir igharazim an akam gigha Hibrun akam an aveghbuabav gei. ²⁴ Egha Josep datirighin men akaba baregha me ategha ghuava azi. Ana azigha givagha uamategha iza me ko migei. Egha a Simeonin suighasa ingangarir gumazibav kemezi, me an suira. Egha benir gavgavim inigha an aveghbuabar damazimin a ike.

Josepin aveghbuaba uamategha Kenanin ghue

²⁵ Egha gin Josep ingangarir gumazibav kemezi, me witba isa vaghvagha men mitaribagh aghuigha, uaghan men dagiaba vaghvagha men mitaribagh aghui. Egha uaghan, ingangarir gumaziba me tuavimin damamin dagheba uaghan me ganingi. Egha Josep mikemezi moghira ingangarir gumaziba ami. ²⁶ Ezi an aveghbuaba witin mitariba isa donkibar afegha me zui. ²⁷ Egha danganir mam in otivigha dimangan dakuasava anekira, men mav uan donki dagheba a daningasa uan mitarim firi. Egha uan dagiabar gari, da mitarir akamra iti. ²⁸ Egha kamaghin a uan aveghbuabar dia, “Ia gan! Dagiari ki me ganingiziba, me uam nan dagiaba na ganingi. Me da na mitarim garu.”

Ezi men dighoriba me ginivima me agoa bar atiatigha, uarira uarir azangsigha ghaze, “God man arazimrama e gami?”

²⁹ Egha aveghbuaba Kenanin nguazimin otogha, uan afeziam Jekop, bizir me bativizibar gun bar a mikeme. ³⁰ Me kamaghin migei, “Isipin ingangaribar garir gumazir ekiam, pamten e migia akam e gasa ghaze, e gumazir moga gariba. ³¹ Ezi e an akam ikaragha ghaze, ‘E guizbangira migeir gumaziba. E gumazir moga gariba puvati. ³² E 12plan aveghbuaba. E gumazir vamiran otariba. Ezi aveghbuar mam ovengezi, bar en dozim afeziam ko Kenanin nguazimin iti.’ ³³ Egha gavmanin ingangaribar garir gumazir ekiam ua kamaghin e migia ghaze,

‘Ki deragh fogh suam ia guizbangira migei. Eghti ki kamaghin damuam, ian tav na ko ikiti, igharaz darazi witba inigh uan adarazi bagh mangi, uan adarazir akuragh, me mitiriamra iti. ³⁴ Egh ia uan dozir bar igiamin aku na bagh izi. Eghti ki fogh suam ia moga garir gumaziba puvati, ia gumazir guizbangira migeiba. Eghti ki ian aveghbuam ia danighti, ia uan ifongiamin kantrin kamin mangi izegh damu dagiar ingangaribar amu.’”

³⁵ Egha gin aveghbuaba uan witin mitariba ingegha gari, men dagiar mitariba vaghvagha men mitaribar iti. Ezi afeziam uaghan ganigha, me digavir kuram gamigha atiatigha bar oseme. ³⁶ Ezi Jekop kamaghin me migei, “Iarara kam gamima, nan otarir pumuning ovenge. Faragha Josep ovengezi datirighin Simeon ovenge. Egha datirighin ia uaghan Benjamin inigh nan saghon mangasa?”

³⁷ Ezi Ruben afeziam migia ghaze, “Ki Benjamin inigh izeghan koghti, ni nan otarir pumuning misueghti aning aremegh. Ni nan amamangatighi, a nan dafarimin ikeghti, ki uam an aku izam.”

³⁸ Ezi Jekop kamaghin migei, “Nan otarir kam ia ko mangan kogham. An avebam ovengezi, a uabira iti. Ki ghurigha gifa. A mangi tuavimin osimtizitam batoghti, ia na damighti nan nighniziba ikuvigham, eghti ki aremegh Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin magiram.”

43

Josepin aveghbuaba Benjamin inigha Isipin zui

¹ Dughiar kamin Kenanin nguazimin aven mitiriar aghazir kam ghua bar ekefe. ² Ezi Jekopin adarasi, an ziar mam Israel, me dagher faragha Isipin iniziba da gifa, ezi Israel kamaghin uan boribav gei, “Ia uamategh Isipin mangi e uari bagh daghebagh ives.”

³ Ezi Juda kamaghin afeziam migei, “Afeziam, e ni mikemegha gifa. Isipin gavmanin garir gumazim, akar gavgavim e ganingi. A kamaghin e mikemegha gifa, en dozim e ko mangan koghti, a uam en ganan aghuagham. ⁴ Egh ni en dozimin amamangatighi, an e ko mangiti, e mangi ni bagh daghebagh ivezam. ⁵ Isipin gavmanin garir gumazir ekiam mikemegha gifa, en dozim uaghan e ko mangighan koghti, a uam en ganan aghuagham. Eghti ni en gin anemangan aghuaghti e mangan kogham.”

⁶ Ezi afeziam Israel kamaghin migei, “Ia manmaghsuavira Isipin gavmanin garir gumazim migia ghaze, ia dozir mam iti? Ia bar osimtizir ekiam na ganidi.”

⁷ Ezi me a ikaragha ghaze, “Gumazim uaghan azangsizir aviribar e gami. An en adarazi bagha en azangsisi. Egha ghaze, ‘I an afeziam ikiavira iti, o an areme? Ia aveghbuatam ua iti, o puвати?’ A kamaghin azangsizima e a mikeme. Egha e kamaghin fozir pu, an en dozim e a inigh mangasa an en azangsisi.”

⁸ Ezi Juda uan afeziam Israel kamaghin a migei, “Ni Benjamin ateghti, a na ko izi, e mangam. Eghti ni ko en boriba uaghara, e bar moghira daghem bagh oven-gan kogham. ⁹ Ki uabi, ki a geghuva an ganam. Egh ki uamategh ni bagh a inigh izeghan koghti, osimtizir ekjar kam nan ikiti, nan arazir kurar kam na ko iki mamaghira ikiam. ¹⁰ Guizbangira, ni en anogoroghezir puvatizi, e ti dughiar pumuningin ghuegha izeghai.”

¹¹ Ezi Israel kamaghin me migei, “Tu-aviba ua puvatighi, ia kamaghin damu. Ia nguazir kamin bizir aghuiba inigh uan akirabar aghuighiva, da inigh mangi Isipin gavmanin garir gumazir dapanim bizir aghubar min a daningigh. Bizir aghuir kaba ia da ini, hani, mikarzibagh azuir bizir guar aviriba, mughuriar aghuim zuir boreba, temebar eboriba, ko temer iamorir ovizibar min gari, me pistasio ko amonin dar bori. ¹² Ia ua dagiar me isa ian mitaribagh aghuiziba inigh mangi. Egh ia dagiar ia faragha inigha ghueziba, ia dagh isin dagiataba ua dar arikigh. Me ti okinighnigha da aghui. ¹³ Egh ia uan dozim inigh dikavigh egh zuamira gumazir kam bagh mangi. ¹⁴ Ki God ko mikimamin migirigiam kara, Gavgaviba Bar Itir God, gumazir kamin nighnizimin akuraghti a ian apangkufigh. Egh a ian aveghbuar igharazim ko Benjamin amadaghti aning na bagh izi. God ifongeghti nan boriba bar ovengeghti, a dera ki pura ikiam.”

¹⁵ Ezi aveghbuaba bizir aghuiba inigha, dagiar igharaziba inigha, me faragha inigha ghueziba isafuragha bar moghira da inigha zui. Egha me uaghan Benjamin inigha zui. Me ghua Isipin otogha ghua Josepin gari.

¹⁶ Ezi Josep gari, Benjamin uaghan me ko izima, a uan dipenimin garir gumazim migia ghaze, “Ni gumazir kaba inigh nan dipenimin mangi. Egh bulmakaun tam misuegh a isam. Gumazir kaba aruer arizimin na ko damam.” ¹⁷ Ezi ingangarir gumazim Josep mikemezi moghin amigha, me inigha Josepin dipenimin ghu.

¹⁸ Ezi aveghbuaba dipenimin ghuava, atiatigha ghaze, “Me dagiar faragha en mitaribagh aghuizi e inigha izeziba, me ti dagh nighnighama. Egha bizir mingarir kam bagha e inigha dipenimin zui. Me ti en suigh e damighi e pura men ingangarir

gumazibar otivigham. Egh me uaghan en donkiba inigham.”

¹⁹ Egha me Josepin dipenimin ingarir gumazimin gari, a dipenimin tiar akamin tughav itima, me ghua kamaghin a migei, ²⁰ “Gumazir ekiam, ni orakigh. Dughiar faragha ghuzim, e kagh izegha daghebagh ivese. ²¹ Egha e ia ategha ghua tuavimin danganir mam akirigha dimagarimin dakuasava an iti. Egha bar moghira uan mitariba kuigha dar gari, daghebagh ivezezi dagiaba, uam en mitarir akabar iti. Ezi e datirighin ua dagiar kabar akua izi. ²² Egha e dagiar igharazir maba daghebagh ivezasa uaghan da inigha izi. E fozir pu, tinara dagiar kaba en mitaribagh aghui.”

²³ Ezi ingangarir gumazim men akam baregha kamaghin me migei, “Ia atiating nighnizir aviribar amuan marki. Ian God, a uaghan ian afeziamin God, a uabi ian dagiaba isa ian mitaribagh aghui. Ezi ki uabi, dagiar ia daghebagh ivezeziba, ki da inigha gifa.” Egha a ghua Simeon inigha iza me ganingi. ²⁴ Egha gin ingangarir gumazim me inigha Josepin dipenimin aven ghu. Egha dipar me uan dagariba ruamim, me ganigha, dagheba isa men donkibagh anidi. ²⁵ Egha aveghbuaba orazi, Josep izi me ko dughiar arizimin damam, ezi me uan bizir aghuir a daningamba akirmisi.

²⁶ Ezi Josep dipenimin izezi, me bizir aghuir kaba inigha ghuava a ganiidi. Egha teviba apirigha Josepin guamin avigha guaba isa nguazimin biri.

²⁷ Ezi Josep dughiam me ganiga ghaze, “Dughiar aghuim, ia deravira iti?” Egha gin kamagh men azara, “I an afeziar ghurir ia faragha na mikemezim, a manmaghiram amua iti? A deraghavira iti o?”

²⁸ Ezi me a ikaragha ghaze, “Gumazir ekiam, en afeziam nin ingangarir gumazim, a deraghvira iti.” Egha me uam an ziam fasa an guamin dapaniba avingi.

²⁹ Ezi Josep garima, an dozimra, Benjamin itima, a kamaghin migei, “Ia faragha uan dozir bar abuananamin gun na mikeme, ezi gumazir kam kar ian dozimra, o?”

Egha a kamagh Benjamin migei, “Nan gumazir igiam, God deravira ni damu nin apangkufigh.”

³⁰ Egha Josep uan dozim bar an apangkuvigha, bar aziasava ami. Egha zuamira dikavigha akuir danganimin aven ghughava, azi. ³¹ Egha gin a uan guam rue. Egha a gavgavim inigha uamategha me bagha iza ingangarir gumazim migia ghaze, ni mangi dagheba tuigh dagher dakozim dafegh. ³² Egha me Josep baghavira dagheba dagher dakozir igharazim dafegha, an aveghbuaba bagha igharazim dafe. Isipia Hibrun adarazi koma apir

puvati. Arazir kam men damazibar bar derazir puvati, kamaghin, Isipian Josep ko itiba, me dagher dakozir igharazim gapera.³³ Ezi Josep uan ingangarir gumazibav gia ghaze, aveghbuaba vaghvagh, dabirabibar dapighiri. An ifongiam, aveghbuaba uan otirmirimin azenibar gin mangi dapighiram, otarir ivariamin ikegh mangi bar dozimin tugh. Ezi aveghbuaba iza uan dabirabir kabar apiagha gara, digavir kuram gamigha pura uarir gari.³⁴ Ezi ingangarir gumaziba aveghbuaba bagha Josepin dagher dakozimin dagheba tuigha me ganingi. Egha Benjamin bagha bar dagher ekiam tui, mati 5plan gumaziba damamin dagheba isa a ganingi. Ezi me Josep ko amegha wainin dipar onganiba apa egha bar akuegha egha ongani.

44

Josepin kap ovenge

¹ Egha me amegha givazima Josep uan dipenimin garir gumazim migia ghaze, "Ni gumazir kabar mitariba dagheba dar aghuti da mangi bar izefegh. Egh men dagiaba men mitariba vaghvagh dar akabar aven dar aghuigh.² Egh nan silvan kap isi, gumazir bar igiar munamin mitarim darugh, egh dagiar a witbagh ivezasa inigha izeziba sara an mitarim darugh." Ezi ingangarir gumazim Josep mikemezi moghirama ami.³ Ezi bar mizaraghara Josepin ingangarir gumazim, aveghbuaba uan donkiba ko me amadazi, me zui.

⁴ Ezi aveghbuaba nguibar ekiam ategha, tighar saghon mangam, ezi Josep uan ingangarir gumazir an dipenimin garim migia ghaze, "Ni dikavigh gumazir kabar gin mangi, me batogh, kamaghin men azaragh, 'E arazir aghuimin ia gami. Ezi manmaghin amizi ia arazir kuramin e gami?'⁵ Kavın ia inizir kam, kar nan gumazir ekiam dipaba apir kap. Egha uaghan, a bizir mogomeba bagha asebar azangsigha, kavın kamra a kukunir gumazibar min, bizir mogomebagh fofosi. Ia bar arazir kuram gami."

⁶ Ezi Josepin ingangarir gumazim aveghbuabar gin ghua, me batogha Josepin akabar gun me migei.⁷ Ezi me an akam ikaragha ghaze, "Gumazir ekiam, ni manmaghsuavira akar kamaghin amizimin e migei? E ni migeir arazir matam bar a damighan kogham."⁸ Ni fo, e faragha Kenanin nguazim ategha izegha datrighin uamategha iza ian gari. E dagiar en mitarir akabar itiba ua da inigha ize. Ezi manmaghsua ni ghaze, e nin gumazir ekiamin dipenimin an silva ko golba okimam?⁹ Gumazir ekiam, ni gan en tav kavın kamın suiraghti, ni a misueghti

an aremegh. Eghti e pura nin ingangarir gumazir kinibar ikiam."

¹⁰ Ezi ingangarir gumazim me ikaragha ghaze, "Ian akam, a guizbangira. Eghti ki gumazir kavın suirazir kamın apighi, anarira nan ingangarir gumazir kinimin ikiam. Eghti ia tarazi mangam."

¹¹ Ezi me vaghvagha zuamira uan mitariba isa nguazim dafegha da kui.¹² Ezi Josepin ingangarir gumazim men mitaribir averiabar gari, egha men avebamin mitarim faragha an gara, ghua bar men dozimin tu. Egha Benjaminin mitarimin kavın kamın api.¹³ Ezi aveghbuaba gari, kavın kam Benjaminin mitarimin itima, me atiatighava uan osimtizim akakagha uan korotiaba abisi. Egha uan mitariba donkibagh afegha uamategha nguibar ekiamin zui.

¹⁴ Ezi Juda uan aveghbuaba ko ua Josepin dipenimin otogha an gari, a ikiavira iti. Ezi me bar atiatigha pura Josepin damazimin nguazim gire.¹⁵ Ezi Josep kamaghin me migei, "Ia arazir manmaghirama amizim gami? Ia ti kamaghin fozir puvati, ki aseba ko ingara bizir mogomebagh fofozir fofozim iti?"

¹⁶ Ezi Juda kamaghin migei, "Gumazir ekiam, e ni mikimamin migirigiaba puvati. E kamaghin mikiman kogham, e bizitam pazava a gamizir puvati. God en arazir kuram akagha gifa. Ezi gumazir ekiam, gumazir nin kap inizir kam, a uabira nin ingangarir gumazir kinimin ikeam kogham. Bar puvati. E bar moghira."

¹⁷ Ezi Josep kamaghin migei, "Bar puvati. Ki ia ateghti ia mamaghin damuan kogham. Gumazir nan kap okemezir kamra, a uabira nan ingangarir gumazir kinimin ikiam. Ia igharaziba navir amirizim inigh egh uamategh afeziam bagh mangi. Ki migirigiaba ian puvati."

Juda Benjaminin danganim iniasa

¹⁸ Ezi Juda Josepin boroghın ghua kamaghin migei, "Gumazir ekiam, ni uan ingangarir gumazimin akam barakigh. Ki gumazir kinim, ezi ni gumazir bar ekiam, egha Isipin atrivimin min iti. Egh ni nan apangkuvigh nan ataran marki.¹⁹ Gumazir ekiam, ni faragha kamaghin en azara, 'Ia afeziam ko dozitam iti, o puvati?'"²⁰ Ezi e ghaze, 'Are, gumazir ekiam, e afeziam iti, a bar ghuri. Ezi en dozir bar vamira uaghan iti. En afeziam ghurigha givazima, an amebam a bate. Amebar kam otarir pumuningrama ote, ezi guizin otarir kamın avebam areme. Ezi a bar uabira iti, kamaghin en afeziam bar a gifonge.'²¹ Ezi gumazir ekiam, ni kamaghin e mikeme, 'Ian dozim Benjamin iziti, ki an ganika.'²² Ezi gumazir ekiam, e

kamaghin nin akam ikaragha ghaze, 'Borir kam afeziam ateghan kogham. An afeziam ateghti, afeziam aremegham.' ²³ Egha ni gin uaghan kamaghin uan ingangarir gumazibav gei, 'Ian aveghbuar dozim ian gin izeghan koghtima, ia ua nan damazim izan marki.'

²⁴ "Ezi gumazir ekiam, e uamategha afeziam bagha ghugha, nin akar kamin gun a mikeme. ²⁵ Ezi gin afeziam ghaze, 'Ia uamategh mangi, e uari bagh daghebagh ivesegeh.' ²⁶ Ezi e ghaze, 'E mangighan kogham. Aveghbuar dozim e ko mangighan koghtima, gumazir ekiar kam guizbangira bar uam en ganan aghuagham. Eghti en dozim e ko iziti, e mangam.' ²⁷ Ezi en afeziam kamaghin e mikeme, 'Ia fo, nan amuir kam otarir pumuning bate. ²⁸ Ezi mam ovengezi ki uam an garir puvati. Ki ghaze, asizir laionin tam ti a misuegha aneghoraghsuezi, an areme. ²⁹ Ki ghurigha gifa, ezi ia datirighin uaghan otarir kam inigh nan saghon mangasa. Kamaghin osimtizitam tuavimin a batoghti, ia osimtizir dafam na danighi, ki aremegh Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin magiram.'

³⁰⁻³¹ "Gumazir ekiam, en afeziam nin ingangarir gumazim, kamaghin e ua uan afeziam bagh mangiti, afeziam ganti otarir kam e ko mangan koghti, an nighniziba ikuvighti an aremegh Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin magiram. Guizbangira, otarir kam bar afeziamin dighorim. Ezi en afeziam a bar ghuri. Ezi otarir kam e ko uamategh mangighan koghti, kamaghin e osimtizir ekiam afeziam danighi, an aremegham. ³² Egha uaghan, ki akar dikirizir gavgavim afeziam kamaghin a ganiga ghaze, ki otarir kamin aku uam a bagh mangan koghiva, kamaghin ki arazir kuram damigham, eghti osimtizir kam an damazimin nan iki kamaghira iki mangi, ki aremeghamin dughiam otogham. ³³ Kamaghin, gumazir ekiam, ga uaning, ni nan amamangatighti, ki otarir kamin danganim inigh kagh iki, egh pura nin ingangarir gumazir kinimin ikiam. Ga uaning, ni aneteghti, a uan aveghbuaba ko mangi. ³⁴ Guizbangira, otarir kam na ko mangighan koghti, ki uamategh afeziam bagh mangighan kogham. Eghti osimtizir nan afeziam bativamin kam, ki an ganan bar aghua."

45

Josep uan aveghbuabav gia ghaze, a tinara

¹ Ezi Josep oregha bar apangukuvir ekiam ikia, egha kamaghin an aziasava ami. Kamaghin, a uan ingangarir gumazibar diagha ghaze, "Ia bar moghira azenimin mangi."

Eghti a uabira uan aveghbuaba ko ikiam. Egha a kamaghin me migia ghaze, "Ki Josep. Ki ian aveghbuam." ² Egha Josep pamtemin azi, ezi Isipia a baraki. Egha ghua atrivimin dipenimin itir darazi bizir kamin gun me mikeme. ³ Ezi Josep kamaghin uan aveghbuabav gei, "Ki Josep. Nan afeziam de-raghavira iti, o?" Ezi an aveghbuaba bar digavir kuram gamua bar atiatigha egha migirigiatam damuan asa.

⁴ Egha Josep ua kamaghin migia ghaze, "Ki kamaghin ian azai, ia bar nan boroghira izi."

Ezi me an boroghira ghuezi, a kamaghin me migei, "Ki Josep. Ki ian aveghbuam. Ia fomira na ataghizima dagiar gumaziba na isa ingangarir gumazir kinimin min na givezegha, na inigha Isipin ize. ⁵ Ezi ia datirighin uari basiman marki, egh ia na gamizir arazir kurar kam bagh naviba uarir ikuvan bar marki. Guizbangira, God uabi ian akurvaghasa, faragha na amadazi ki ian faragha ize, eghti ia aremeghan kogham. ⁶ Ezi datirighin nguazir kamin dagheba otevir azenir pumuning otogha gifa. Eghti 5plan azeniba ikivira ikiti gumaziba azenibar ingaran koghiva dagheba inian kogham. ⁷ God arazir aghuir bar igharazir kamin ua ia iniasava amigha ian akurvaghasa ifonge, eghti ia ikivira ikiti, ian ovavir boriba otivigh nguazir kamin ikiam. Ezi kamaghsua, a ian faragha na amada. ⁸ Bar guizbangira, ia na amadazi ki nguibar kamin izezir puvati. Bar puvati. God uabi na amadazi, ki ize. Egha a na gamizi, ki mati Isipin kantrin atrivimin afeziamin oto. Ki an dipenimin gumazamiziba bar a dagh ativagha dar gara, egha Isipin kantrin nguaziba bar dagh ativazir gumazir dapanim.

⁹ "Datirighin ia zuamira uamategh nan afeziam bagh mangigh kamaghin a mikim, 'Ki Josep, nin borim, ki akar kam ni ganidi. God na gamizima, ki Isipin kantrin nguaziba bar, dar gumazir dapanimin oto. Kamaghin, ni suighsuighan marki, ni zuamira na bagh izi. ¹⁰ Egh ni nan boroghira Gosenin Distrighin nguibam daperagham. Ni ko nin boriba, ko nin ovavir boriba bar, ian sip-sipba, memeba, bulmakauba, ko ian biziba bar, ia bar Gosenin Distrighin daperagh. ¹¹ Mitiriar ekiar kam, a tong uam 5plan azenibar ua ikegham, eghti ni uan amuiroghboriba ko, asiziba, mitiriaba sara ikian ki aghua. Kamaghin ni izi Gosenin Distrighin daperaghti, ki ni gativagh nin ganam.'"

¹² Ezi Josep kamaghin aveghbuabav gei, "Ia bar moghira na gifogh. Ki gumazir igharazim ia migeir pu. Bar puvati. Kar ki Josepra. Benjamin, ni bar nan dozimra, ni uaghan na gifogh. ¹³ Egh ia uamategh mangiva nan afeziam kamaghiram a mikim, ki datirighin Isipin kantrin aven ziar ekiam iti. Egh uaghan bizir ia bar ganiziba sara a mikim. Egh ia zuamira mangigh an aku izi."

¹⁴ Ezi Josep kamaghin mikemegha givagha, uan dozim Benjamin muigha an suiragha azi. Ezi Benjamin uaghan a muigha an suiraghava azi. ¹⁵ Egha Josep bar vaghvagha uan aveghbuaba suigha azia egha men tori. Ezi datirighin aveghbuaba Josep ko mikimamin nighnzim inigha a ko migei.

¹⁶ Ezi Isipin atrivim kamaghin akam baregha fo, Josepin aveghbuaba iza an gara iti. Ezi atrivim uan gumazir ekiaba ko me bar akonge. ¹⁷ Egha atrivim kamaghin Josep migei, "Ni uan aveghbuabav kemegh, me uan biziba isi donkibagh isin dafegh, egh uamategh Kenanin nguazimin mangi. ¹⁸ Egh me uan afeziam ko uan amuiroghboriba inigh uamategh na bagh izi. Eghti ki me bagh Isipin nguazir bar aghuitam ginabagh me daningam. Eghti nguazir kam dagher aviriba an otivti, me dar amam. ¹⁹ Egh ni uaghan me mikimti, me Isipin kantrin karisbara inigh mangigh uan amuiroghboriba inigh izam. Egh ni me mikemeghti, me uan afeziam inighti a uaghan me ko izi. ²⁰ Egh me Kenanin nguazimin taghizir bizibagh nighnighan marki. Guizbangira, ki Isipin kantrin bizir bar aghuir aviriba me daningam."

²¹ Ezi Jekopin otariba atrivim mikemezi moghin ami. Ezi Josep atrivimin akamin gin ghua karisin maba isa me ganingi. Egha uaghan dagher me tuavimin damamiba isa me ganingi. ²² Egha a korotiaba isa vaghvagha bar aveghbuabagh aningi. Egha Benjaminra, a 5plan korotiaba ko 300 silvan dagiaba isa a ganingi. ²³ Ezi Josep Isipin kantrin bizir aghuir aviriba inigha, donkin apurir 10pla garigha me amadazi, me an afeziam bagha zui. Egha a witba ko bretba ko dagher maba sara inigha 10plan donkin amebabagh arigha me amadazi, me uan afeziam tuavimin an akuraghasa a bagha zui. ²⁴ Egha Josep uan aveghbuaba amaga kamaghin me migei, "Ia mangi tuavir arizimin uarira uarir ataran marki."

²⁵ Ezi aveghbuaba Isipin kantri ategha ghua Kenanin nguazimin uan afeziam Jekop bato. ²⁶ Egha me kamaghin uan afeziam migei, "Josep aremezir pu. Puvati. A ikiavira ikia datirighin bar Isipin kantrin

nguazibagh ativagha dar gari." Ezi Jekop akar kam baregha digavir kuram gamigha, nighnzir gavgavim an itir puvati. ²⁷ Ezi me bizir Josep mikemeziba bar dar gun a mikeme. Ezi Jekop karisin Josep amadazibar gari, da Jekop inigh Isipin kantrin mangam. Ezi an nighnziba ua dera.

²⁸ Ezi Jekop kamaghin migei, "Bar guizbangira, ki datirighin fo, nan otarim Josep angamira ikiavira iti. Ezi ki zuamira dikavigh Isipin mangigh an ganigh egh gin ovengam."

Israelia Isipin kantrin zui

46

(Sapta 46--50)

Jekop uan adarazi ko Isipin kantrin zui

¹ Ezi Jekop uan biziba bar da akuvagha dikavigha uan adarazi ko, me tuavimin ghua Isipin kantrin zui. Egha me iza Berseban nguibamin otivigha, Jekop uan afeziam Aisakin God bagha ofabagh ami. ² Ezi dimagarimin God irebamin min bizimin aven Jekop batogha, kamaghin an diagha ghaze, "Jekop! Jekop!"

Ezi Jekop kamaghin migei, "Are, ki kati."

³ Ezi God kamaghin migei, "Ki God. Ki nin afeziamin God. Ni Isipin kantrin mangisiva atiatingan marki. Eghti ki nin ovavir boribar amuti da bar avirasemegh, ikizir gavgavimin otogham. ⁴ Egh ki ni ko Isipin mangiva, gin ua nin ovavir boribar aku izam. Eghti dughiar ni ovengamim, Josep uabi ni isi mozim darigham."

⁵ Ezi Jekop Berseba ataki. An otariba uan afeziam, ko men amuiroghboriba isa, Isipin atrivim me inigh mangasava amadazir karisbagh ati. ⁶ Egha me uaghan bulmakauba ko bizir me Kenanin nguazimin inizir maba sara inigha zui, egha Jekop uan adarazi ko, me bar Isipin kantrin zui. ⁷ Ezi Jekopin otariba ko guiviba ko an igiaba, me bar Jekop ko zui.

⁸ Ezi Jekopin adarazi a ko Isipin kantrin ghueziba, men ziabar kara: Ruben, kar Jekopin otarir ivariam. ⁹ Ezi Rubenin otaribar kara, Hanok, Palu, Hesron ko Karmi. ¹⁰ Ezi Simeonin otariba kara, Jemuel, Jamin, Ohat, Jakin, Sohar ko Saul. Ezi Saulin amebam, a Kenanian amizim. ¹¹ Ezi Livain otaribar kara: Gerson, Kohat, ko Merari. ¹² Ezi Judan otaribar kara: Er, Onan, Sela, Peres, ko Sera. Egha Er ko Onan, aning Kenanin nguazimin ikiavira itir dughiamin ovenge. Ezi Peresin otaribar kara: Hesron ko Hamul. ¹³ Ezi Isakaran otaribar kara: Tola, Puva, Iop, Simron. ¹⁴ Ezi Sebulunin otaribar kara: Seret, Elon, ko Jalel. ¹⁵ Ezi Ruben, Simeon, Livali, Juda, Isakar ko Sebulun, kar Jekopin amuim

Lean otariba. Lea, me Mesopotemian nguazimin ikiavira ikia, borir kaba bate. Egha Lea uaghan guivir mam bate, an ziam Daina. Ezi Lean boriba ko an ovavir boribar dibobonim, a 33in tu.

¹⁶ Ezi Gatin otaribar kara: Sifion, Hagi, Suni, Eshon, Eri, Arodi, ko Areli. ¹⁷ Ezi Aserin otaribar kara: Imna, Isva, Isvi, Beria. Ezi men amizim, Sera. Ezi Berian otarimning kara: Heber ko Malkiel. ¹⁸ Ezi gumazamizir kaba, me Jekop ko Silpan boriba ko ovaviba. Labanin ingangarir amizim Silpa, ana isa uan guivim Lea ganingi. Ezi men dibobonim 16in tu.

¹⁹ Ezi Jekopin amuim Resel, an otarimningin ziamning kara: Josep ko Benjamin. ²⁰ Ezi Josep Isipin kantrin ikiava Asenat inigha an iti, a Potiferan guivim. Potifera, a Heliopolisin nguibamin ikia, egha asebar ofa gamir gumazir mam. Ezi Asenat, Josep bagha otarir pumuning bate, ezi aningin ziamning kara: Manase ko Efraim. ²¹ Ezi Benjaminin otaribar kara: Bela, Beker, Asbel, Gera, Naman, Ehi, Ros, Mupim, Hupim ko Art. ²² Ezi gumazir kaba, me Jekop ko Reselin boriba ko ovavir boriba. Egha men dibobonim, me 14plara.

²³ Ezi Danin borimra kara, an ziam Husim. ²⁴ Ezi Naptalin otariba kara: Jasel, Guni, Jeser, ko Silem. ²⁵ Ezi gumazamizir kaba, kar Jekop ko Bilhan boriba ko ovavir boriba. Ezi Bilha, a ingangarir amizim. Laban a isa uan guivim Resel ganingi. Ezi men dibobonim, me 7plara.

²⁶ Ezi Jekopin boriba ko an igiar boribar me Isipin ghue, men dibobonim, me 66pla. Egha dibobonir kam Jekopin otaribar amuiba sara inizir puvati. ²⁷ Ezi Josepin amuim Isipin kantrin otarir pumuning bate. Kamaghin, dughiar Jekopin adarazi ghua Isipin itim, men dibobonim bar moghira ghua, 70plan tu.*

Jekop uan adarazi ko me Isipin iti

²⁸ Ezi Jekop Josep bagha Juda amada, a faragh mangiva Josep inigh izam, egh Gosenin Distrihgin afeziam bativam. Ezi Jekopin adarazi Gosenin Distrihgin otivizima, ²⁹ Josep uan ingangarir gumazibav geima, me an karis akirizi, a uan afeziam bativasa Gosenin Distrihgin ghu. Egha an afeziamin apigha ghua a muigha an suiragha bar dughiar ruarimin azi. ³⁰ Egha Jekop kamaghin Josep migei, "Ki nin ganigha givagha fo, ni ikiavira

iti. Kamaghin, ki datirighin aremeghaha ifonge."

³¹ Egha Josep uan aveghbuaba ko an afeziamin adarazi kamaghin me migei, "Ki datirighin mangi kamaghin atrivim mikimam, 'Nan aveghbuaba ko nan afeziamin adarasi, me Kenanin nguazim ategha izava otivigha gifa. ³² Egha gumazir kaba, me sipsipbar garir gumaziba. Egha me uan sipsipba, bulmakauba ko uan biziba sara inigha ize.' ³³ Ki kamaghin atrivim mikemeghtima, gin atrivim ian diagh ia amir ingangarim bagh ian azangam. ³⁴ Eghti ia kamaghin an akam ikaragh, 'Gumazir ekiam, e gumazir sipsipba ko bulmakaubar gariba. Egha e fomira agharibar min ikia ingangarir kam gamua iza datirikin, en afeziaba fomira uaghan kamaghinami.' Egh ia kamaghin atrivim mikemeghti, a ia ateghti ia Gosenin Distrihgin dapiagham. Guizbangira, Isipia me sipsipbar garir gumaziba bar me gifongezir puvati."[†]

47

¹ Ezi Josep ghua atrivim kamaghin a migei, "Nan afeziam ko nan aveghbuaba Kenanin nguazim ategha izava otivigha gifa. Me uan sipsipba, bulmakauba, ko men biziba, me bar da inigha ize. Egha me datirighin Gosenin Distrihgin iti."

² Ezi Josep uan aveghbuar 5plan diazi me iza atrivimin guamin tuifi. ³ Ezi atrivim kamaghin men azai, "Ia ingangarir manabagh ami?"

Ezi me kamaghin an akam ikaragha ghaze, "Gumazir ekiam, e sipsipbar gari, en afeziaba fomira amizi mokin. ⁴ Ezi mitiriar ekiam azir dughiam Kenanin nguazimin otozi, en sipsipba apir graziba puvati. Kamaghin, e dughiar otevimin kantrin kamin ikiam. Egha e nin ingangarir gumaziba, e kamaghin nin azai, ni en amamangatighti, e Gosenin Distrihgin dapiagh ikiam."

⁵ Ezi atrivim kamaghin Josep migei, "Nin afeziam ko aveghbuaba ni ko ikiasava otivigha gifa. ⁶ Kamaghin, ni Isipin kantrin aven, nguazir oteviba bar dar tongin, nguazir otevir bar aghuitam ginighnighiva me mikemeghti, me a dapiagh. Ni ifueghti, me Gosenin Distrihgin ikiam. Egh uaghan, ni men tongin, gumazir bulmakaubar ganamin fozozim iti tabagh fogh, egh ingangarim me danighti me nan bulmakaubar ganam."

46:20: Jenesis 41:50-52 **46:27:** Aposel 7:14 *

aning mega egha uaghan Josepin otarimning sara menge. itir puvati, ezi Josep ghaze, an atrivim azaraghti, a Jekopin adarazir amamangatighti, me nguazir kam dapiagham. Isipin gumazamiziba, sipsipbagh eghuvir gumazamizibar boroghin ikian me aghua. Kamaghin amizi, Josep fo, atrivim kamaghin oragham, an adarasi, me sipsipbagh eghuvir gumaziba, eghti a men amamangatighti me Gosenin Distrihgin ikiam.

46:27: Namba 70in kam, a uaghan Jekop ko Josep virara

[†] **46:34:** Dughiar kam gumazitam ti Gosenin Distrihgin

⁷ Ezi Josep uan afeziyan ingha atrivim bagha zui. Ezi Jekop deraghavira dughiar aghuim atrivim ganingi. ⁸ Ezi atrivim kamaghin an azara, "Nin azeniba datirighin manmaghira?"

⁹ Ezi Jekop an azangisizim ikaragha ghaze, "Ki nguazir kamın aruava 130plan azenibar an ikia iza datirikin. A dughiar bar ruarim puvati, egha ki uaghan osimtizir aviriba batifi. Nan inaziba dughiar ruarimin nguazir kamın ike, ezi men azeniba nan azenibagh afira." ¹⁰ Ezi Jekop deraghavira dughiar aghuim atrivim ganigha, egha ghu.

¹¹ Ezi gin Josep atrivim mikemezi moghiram amigha, uan afeziyam ko uan aveghbuabar akurazima, me Isipin kantrin apia. A Ramesesin nguibar ekiamin* boroghin nguazim isa me ganingi. Nguazir otevir kam, a Isipin kantrin nguazir igharaziba bar dagh afira. ¹² Egha Josep dagheba isa uan afeziyam ko, an aveghbuabar amuiroghboribagh anidi. Egha vaghvagha men boribar dibobonimin mirara ghua dagheba me ganidi.

Mitiriar ekiam Isipia gasighasisi

¹³ Dughiar kamın mitiriar bar ekiam otozi, dagheba bar nguazir otevir puvati. Ezi dughiar mitiriam azir kam Isipin kantri ko Kenanin nguazim bar aning gasighasizima, gumamaziziba bar osimtizim isi. ¹⁴ Ezi Isipian gumamaziziba ko Kenanin gumamaziziba, Josep faragha atizir witbagh iveza, ghuavti men dagiaba bar gifa. Ezi Josep dagiar kaba ingha da isa atrivimin dagiar dipenim gati. ¹⁵ Ezi Isipin kantrin dagiaba ko Kenanin adarazir dagiaba givazima, Isipia bar Josep bagha ghuegha, kamaghin a migei, "Ni dagheba e daning! Puvatighi, mitiriam bar e akuatighi, en nin damazimin ireghiva arimighiregham. En dagiaba bar gifa, kamaghin ni en akuragh."

¹⁶ Ezi Josep kamaghin migei, "Ian dagiaba bar givaghtima, ia uan asiziba ingh izi na daningti, ki ivezimin min da ingh, dagheba ia daningam." ¹⁷ Ezi me hoziaba, sip-sipba, memeba, bulmakauba, ko donkiba, da ingha Josep bagha zui. Ezi a dagher me ganingiziba, dar ivezimin min bizir kaba isi. Me kamaghiram amua ghuavira iti azenir kam gifa.

¹⁸ Egha azenir gin izimin, me ua Josep bagha ghua egha kamaghin migei, "Gumazir ekiam, e uan osimtiziba nin mongan kogham. Ni en dagiaba ko asiziba sara bar

da ingha gifa. Ezi e ua ni daningamin biziba puvati. E ko en nguaziba, darara ikiavira iti. ¹⁹ Ni e ateghti, e nin damazimin mitiriamin aremegan kogham. Eghti en nguazim pura iki ikuvighan kogham. Kamaghin, atrivim dagheba e daningti, e an ingangarir gumamazizir kinibar min ikiam. Eghti atrivim uaghan en nguazim iniam. Kamaghin, e uari, ni oparir dagher oviziba e daning, eghti e deragh ikiva ovengan koghti, en nguazim ikuvighan kogham."

²⁰ Mitiriar ekiam azir dughiar kam, bar ikuvigha ghuavira itima, Isipia bar uan nguaziba isa Josep ganingizi, an atrivim bagha dagh ivese. Ezi Isipin kantrin nguaziba, atrivim bar da ini. ²¹ Ezi Josep gumamazizibagh amima, me Isipin kantrin aven vong ko vong sara ingangarir gumamazizir kinibar min iti.† ²² Ezi asebar ofa gamir gumazibar nguazibara, Josep dagh ivezezir puvati. Atrivim zurara dagiabar me givesi. Kamaghin, me uan nguaziba amangizir puvati.

²³ Ezi Josep kamaghin gumamazizibav gei, "Ia oragh. Ki datirighin ia ko ian nguaziba sara ia givezegha gifa, ezi ia atrivimin ingangarir gumamazizir kinibar min iti. Ezi ian nguaziba, da bar atrivimin nguaziba. Ezi kar ia oparamin dagher oviziba. Ezi ia da ingh mangi dagher azenibar da oparigh. ²⁴ Eghti gin azenibar dagheba asiamin dughiam otoghti, ia da isi, 5plan pozibav kinigh. Egh ia pozitam atrivim daningigh, eghti 4plan poziba iana. Egh ia taba oparisi dar arigh, taba ia uan amuiroghboriba ko, dar ami."

²⁵ Ezi gumamaziziba kamaghin migei, "Gumazir ekiam, ni bar en akurazi, kamaghin e deraghvira ikiam. E bar ni minaba, ni e ataghizi, e atrivimin ingangarir gumazir kinibar min iti."

²⁶ Ezi Josep Isipin kantrin migirigiar gavgavim kamaghin anetigha ghaze, "Dagher azenibar itiba, ia da iniamin dughiamin, da bigh 5plan pozibav kinigh, egh pozir tam atrivim daningigh." Arazir kam a kamaghira ikia iza datirighin iti.‡ Ezi asebar ofa gamir gumazibar nguaziba, darara atrivimin nguazibar min itir puvati.

Josep Kenanin nguazimin Jekop afasa akar dikirizim gami

²⁷ Ezi Israelia Isipin kantrin aven, Gosenin Distirighin apiagha, danganir kamın nguazim ini. Egha me borir avirim batava bar aviraseme. ²⁸ Ezi Jekop uabi

* **47:11:** Rameses, a distirighin igharazim, an ziam Gosen. Ziar kam Josepin gin azenir 100plan aviribar otivavira iti. Rameses, a nguibar ekiar Isipia Israelia gamizi me ingarizim. † **47:21:** Gumaziba fomira akar kam, Grikin akamin a gigha ghaze, gumazir kaba ti kamaghin migei, "Josep Isipin danganiba bar dar gumamazizibagh amizi, me atrivimin ingangarir gumamazizir kinibar ike." ‡ **47:26:** Akar kam, "ikia iza datirighin iti," an en dughiamin migeir puvati. A gumazir akinafarir kam osirizimin dughiamin migei. **47:29:** Jenesis 49:29-32; 50:6

17plan azenibar Isipin kantrin apera, egha a 147plan azeniba ikiava areme. ²⁹ A fo, a gurumram ovengam, egha a uan otarim Josepin diazi, a ize. Ezi a kamaghin a migei, "Ni guizbangira bar na gifuegh, uan dafarim isi nan buarakirimim apengan amadagh, akar dikirizir gavgavim damigh suam, ni bar arazir aghuimin na damuam. Ni Isipin kantrin narafan kogham. ³⁰ Eghti ki aremeghti ni nan kuam inigh Isipin kantri ategh mangi, nan inazir afeziabar kuabar afezir danganimin narafagh."

Ezi Josep kamaghin an akam ikaragha ghaze, "Ki ni mikemezi moghin damuam."

³¹ Ezi Jekop ua kamaghin migei, "Ni Godin akagh bar guizbangira mikim suam, ni guizbangira bizir kam damuam." Ezi Josep Godin akagha ghaze, ki guizbangira bizir kam damuam. Ezi Jekop, Josep bagha bar akongegha, aviragha ghuaghira uan dapanim isa dakozim gati.

48

Jekop deragha Efraim ko Manase damuasa, akar aghuim aning ganingi

¹ Ezi gin me kamaghin Josep migia ghaze, "Nin afeziam arei." Ezi Josep dikavigha uan otarir pumuning Manase ko Efraim, aning inigha uan afeziam Jekopin ganasa zui.

² Ezi gumaziba kamaghin Jekop migei, "Nin otarim Josep nin ganasa izegha gifa." Ezi Jekop mong gavgavigha dakozimin dikavigha apera.

³ Egha Josep kamaghin Josep migei, "Gavgaviba Bar Itir God, Lusin nguibamin, na bato, a Kenanin nguazimin itir nguibam. Egha a deraghvira na damuasa akar aghuim na mikeme. ⁴ Egha a kamaghin mikeme, 'Ki borir aviriba ni daningam, eghti nin ovavir boriba bar avirasemeghti, ni kantrin aviribar gumazamizibar inazir afeziamin otogham. Eghti ki nguazir kam isi, nin ovavir boribar aningti, a men nguazimin iki mamaghira ikiam."

⁵ Egha Jekop ua kamaghin migei, "Ki tighar Isipin kantrin ni bativamin dughiam, nin amuim otarir pumuning bate. Ezi borir kamning, bar nan borimningra ikiam. Efraim ko Manase bar nan borimningin min ikiam, mati Ruben ko Simeonin min. ⁶ Eghti nin borir, Efraim ko Manasin gin otivighamba, me bar nina. Eghti gin me nguazim tuiragh vaghvagh me daningamin dughiamin, borir kaba me Efraim ko Manasin adarazir aven ikiam, kar men aveghbuar ekiamning. ⁷ Ki fomira Mesopotemian nguazim ategha uamategha Kenanin nguazimin izima, nin amebam Resel areme. An aremezir dughiamin, e mong Efratan nguibamin saghon iti. Egha

ki Efratan zuir tuavimin miriamin anefa. Efrata, kar Betlehemin ziar ghurim. Ezi ki Resel bar an apanguvigha bar oseme. Kamaghin, ki nin otarimning bagha akar aghuir kam migei."

⁸ Ezi Jekop Josepin borimning ganigha kamaghin aning bagha azara, "Kar tinan borimning?"

⁹ Ezi Josep ghaze, "Kar nan otarimning, ki Isipin kantrin itir dughiamin, God aning na ganingi."

Ezi Jekop ghaze, "Ni aning inigh nan boroghin iziti, ki bizir aghuiba aning daningam, egh God ko mikimti a deraghviram aning damuam." ¹⁰ Dughiar kamin Jekop bar ghuri, ezi an damaziba deragha bizibar garir puvati. Kamaghin, Josep borimningin akua iza Jekopin boroghira tuzi, Jekop aningin toregha aning muki.

¹¹ Egha Jekop kamaghin Josep migei, "Ki fomira ghaze, ki nin guamin ganighan kogham. Ezi datirighin God na ataghizi ki ni ko nin borimning sara, bar moghira ian gari." ¹² Ezi Josep borimning Jekopin apozimin aning ini. Egha gin Josep ziar ekiam Jekop daningasa, aviragha ghuaghira guam Jekopin boroghira nguazim giri.

¹³ Egha Josep kamaghin ifonge, Manase Jekopin agharir guvimin tughiv ikiam, eghti Efraim Jekopin agharir ikiriam tughiv ikiam. Kamaghin a Manase agharir ikiriamin an suiragha, Efraim agharir guvimin an suira, egha aning inigha Jekopin boroghin ghu. ¹⁴ Jekop fo, Manase, an otarir ivariam. Ezi puvati, a uan agharimning ighuvagha, agharir guvim isa otarir dozim Efraimin dapanim gati. Egha agharir ikiriam isa otarir ivariam Manasin dapanim gati. ¹⁵ Ezi Jekop deraghvira Josep damuasa kamaghin Godin azaragha ghaze, "God, nan inazim Abraham ko nan afeziam Aisak, aning bar nin apengan ike. Ezi ni bar deravira nan gari, dughiar ameban na batezimin iza datirikin. ¹⁶ Egha ni enselin mamim min na bato, egha ki ikuvasava amima, ni nan akura. Ezi ki datirighin nin azai, ni deravira borir kamning damu. Egh ni aningin ovavir boribar amuti, me nguazir kamin bar avirasemegham. Eghti aning bangin, gumazamiziba nan ziam ko, Abraham ko Aisakin ziamning sara okinighnighan kogham."

¹⁷ Josep uan afeziamin garima, an agharir guvim isa Efraimin dapanim gisin arizima, a kamaghin nighnigha ghaze, arazir kam derazir puvati. Kamaghin, a uan afeziamin agharir guvimin suiragha, Manasin dapanim gisin darighasava ami. ¹⁸ Egha a

kamaghin afeziam migei, “Afeziam, ni kamaghin damuan marki. Otarir kam, an otarir ivariam. Ezi ni uan agharir guvim an dapanim gisin datigh.”

¹⁹ Ezi afeziam aghuagha, kamaghin Josep migei, “Nan otarim, ki fo. Manasen adarazi uaghan bar avirasemegham. Eghti an dozimin adarazi bar moghira bar avirasemegh, egh Manasen adarazigh afragham. Egh me kantrin aviribar gumazamizibar min bar avirasemegham.”

²⁰ Ezi dughiar kamin Jekop deraghavira aning damuasa bizir aghuiba isa aning ganiga, kamaghin Josep migei, “Gin izamin dughiamin, Israelia, God deraghvira igharaz darazi damusi an azangsigh, nin borimningin ziamning diponiva mikim suam, God deravira Efraim ko Manase gamizi moghin, a deravira ia damuam.” Ezi arazir kamin Jekop Efraim faragha anetigha, Manase gin aneti.

²¹ Egha Jekop kamaghin Josep migei, “Ni oragh, ki ovengasava ami. Eghti God ia ko ikiam, egh ua ia inigh uamategh ian inazibar nguazimin mangam.” ²² Guizbangira, Sekemin nguazimin itir mighsira apirazim, a bar nguazir otevir aghuim. Ezi ki fomira uan midorozir sabam ko pimin suiragha, Amoria ko misuegha nguazir kam ini. Ki nguazir otevir kam, nirara daningam. Ki nin aveghbuabar aningan kogham.*

49

Jekop, God an boriba deragh me damuasa ifuegha, an akar aghuiba me ganidi

¹ Egha Jekop uan boribar diazi, me izima, a kamaghin me migei, “Ia nan boroghira iziti, ki bizir gin ia bativamibar gun ia mikimam.” ² Ki Jekop ian afeziam, nan ziar mam Israel, ia nan boriba, ia bar izi nan boroghin uari akuvagh, deraghvira uan kuariba arigh na baragh.

³ “Ruben, nan borir ivariam, ki gumazir igiamra ikia ni bate. Ezi ni bar ekeveghe bar gavgavigha nan borir igharazibagh afira.” ⁴ Egha nin araziba mati aperiai ivemari moghin bar gavgavigha onangi, ezi gumazitam ni gativaghan kogham. Ni uan afeziamin amuir dozim koma akuigha, bar arazir kuram gamigha aghumsizir ekiam

na ganingi. Kamaghin, ni ua faragh ikian kogham.*

⁵ “Ezi Simeon ko Livai, aning aveghbuamning. Aning uaning inigha midorozir biziba isa igharaz darazi paza me gami.” ⁶ Egha aning atarava gumazibav sozima, me ariaghiri. Egha aning pura ikia uan ifongiar kuramin gin ghua bulmakaubar suer duar agiribar aghori. Kamaghin, ki aning ko navir vamira ikian kogham. Ezi bizir ki aning damuasa nighnigha akam akiriziba, ki dar gin mangan aghua.” ⁷ Aningin adariba bar gavgafi, ezi aning aningagharim bar kufi, kamaghin aning aningagharir kam aning gasighasigham. Eghti ki aning damighti, aning ovavir boriba tintinibar Israelian gumazamizir igharazibar tongin ikiam.

⁸ “Juda, nin aveghbuaba nin ziam fam. Egh ni uan apanibar firibar suigh me abinti, nin aveghbuaba nin guamin uan dapaniba avigh, ziar ekiam ni daningam.” ⁹ Ezi Juda, nan otarim, ni mati laionin igiar mam. An asizibav sogha da apa, ghua bar gavgafi. Egha nimira apiav ikia uabi akunasavira gara iti, ezi gumazamiziba a dipovan ati-atingi.” ¹⁰ Egha an atrivimin aghorimin suiraghti, an an gavgavir ekiam akaghti, a iki mamaghira ikiam. Egh an ovavir boribar atrivimin min iki mangiti, gumazamiziba bar a bagh bizir aghuiba inigh a bagh izamin dughiam otogham.† Egh a kantriba bar dagh ativagham.” ¹¹ Egha a wainin ikarizir bar aghuir aviriba iti. Egha a uan donkin amebamin nguzim ikiasa, pura wainin ikarizir kabar a iti. Egha a wainin oviziba mirmira, wainin dipar aviribagh ami, eghti gumazamiziba dar ami da givaghan kogham. Ezi a wainin dipar maba isa uan korotiaba rue.” ¹² Egha a wainin dipar aviriba apava, kamaghin an damazimning aghefe. Ezi a bulmakaun oter eborir aviriba apava, kamaghin an atariba bar ghurghuri.

¹³ “Ezi Sebulun ongarimin boroghira ikiam, ezi an ongarir dadarim, kuriba ikiamin danganir aghuim ikiam. Eghti an nguazimin ababanim bar mangi Saidonin nguibamin nguazim biragham.”

¹⁴ “Isakar a donkin bar gavgavim. Egha a pura mitarir biziba ateribar tongin irav iti.‡

48:20: Hibru 11:21 * **48:22:** Israelia ghua Kenanin nguazimin itir dughiamin, Josepin adarazi Sekemin nguibam ini. Ni Josua 24:32in gan. Ezi Hibrun akamin, ziar kam, “Sekem,” an ararem akar kam mirara ghu, “asizir suer akuam tuzir aghuiba an iti.” Ni 1 Samuel 9:24in gan. Kamaghin, dughiar kam Jekop ghaze, a Sekemin nguazim isi Josep daningam. Guizbangira, an akar isin zuim gamua ghaze, a nguazir otevir Josep daningamin, an aveghbuaba iniamin nguazim gafiragham. * **49:4:** Ni Jenesis 35:22in gan. **49:9:** Diboboniba 24:9; Akar Mogemom 5:5 **49:10:** Onger Akaba 60:7; 108:8 † **49:10:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puвати. Gumazir maba Hibrun akam mong a gighagharira egha kamaghin akar kam osiri, “A gavgavir kamin suiragh iki mangi gumazir ingangarir kam iniamin gumazim otogham.” ‡ **49:14:** Akar kam, “mitarir biziba ateriba,” Hibrun akam deragha migeir puвати. Gumazir maba kamaghin a gira, “sipsipbar divazim.”

¹⁵ A uan nguazimín garima a ikiamín danganir bar aghuim, egha a bar pura ingari. Egha gin a pura ingangarir gumazir kinimín min ingangarir bar ekiam gami.

¹⁶ “Ezi Dan, § a gumazir dapanir ekiamín min ikiva, uan gumazamizibagh ativagh ikiti, me Israelian anabar igharazibar min otivam. ¹⁷ Egh Dan kuruzir kurar mamín min tuavir miriabar iki mizuamam. Eghti hoziaba ivemari tuavimín iziti, a uabi fegh kunigh men suebagh inivti, gumazir hoziabagh apiaziba me daighiregham.

¹⁸ “O Ikiavira Itir God, ni nan akurvaghasa ki ni mizuai iti.

¹⁹ “Gat, okimakiar gumaziba izi ni misogham. Eghti ni men midoroziba ikarvagh me batueghti me mangam.

²⁰ “Aser, nin nguazim dagher aviriba ikiam. Ni dagher isingtizir atrivim bar ifongeziba tuam.

²¹ “Naptali ni mati, memen atiam uan ifongiamín gin zui. Egha nguzir diriba bati.

²² “Josep ni mati wainin ikarizir aghuim, a dipar atuir mamín boroghin otogha aghua oviziba bati. Egha an aghariba ruarigha divazim avara. ²³ Ezi gumazir pibar asa misoziba, me pamten a gasavira iti. Me a gaseghti an aremeghasa me pazava a gami. ²⁴ Ezi Josep uan pimín benim firizir puvati.

Godin Bar Gavgavim Itim, a Jekopin God, a gavgavim isa Josep ganingi, ezi Josepin agharim amirazir puvati. Ezi Godin kam, a Israelian Garir gumazim, egha a mati Israelia Modir Dagiar Gavgavim. ²⁵ Kar nin afeziamin God, kar Godin Gavgaviba Bar Itim. Egha a uabira deravira ni gamua, bizir aghuir aviriba ni ganidi. Egh overiam damuti, amozir avirim ni gizam. Egh a dipar avirim damuti, da nguazimín otivam. Eghti a nin adarazir amizibar amuti, me borir aviriba batam. ²⁶ Ezi ki nin afeziam, ki bizir aghuir aviriba ni ganidi. Eghti bizir aghuir ki ni daningamin kaba, ni da iniam, da otiv avirasemegh, mighsiar dafaba avegham. Egh da bar nan inaziba fomira inizir bizir aghuibagh afragham. ** Eghti Josep, bizir kaba da bar ni bativam, ni gumazir kam, uan aveghbuabar tongin gumazir ekiamín otogham.

²⁷ “Ezi Benjamin mati afiar atiar ekiam mam, an asizibav sozima da ariaghiri. Egha asizir misogheziba a mizarazibar ada api. Egha guaratizibar a inizir biziba tuisisi.”

²⁸ Ezi aveghbuar kaba, kar Israelian 12plan anababa. Ezi men afeziam aremeghasa amuava, vaghvagh akar aghuim

me ganidima, akar kam men arazibar mirara ghu.

Jekop aremezi me anefa

²⁹ Ezi Jekop akar aghuiba anigha givaghava, kamaghin uan boribav gei, “Kiran oveghangin, ki oveaghuezibar nguibamin mangi uan inazir afeziaba ko ikiam, kar gumazir ovengezibar nguibam. Eghti ia na isi nan inaziba ko dagiar mozimín narafagh. Dagiar mozir kam, a Efronin nguazimín iti. Efron, a Hitian gumazir mam. ³⁰ Mozir kam Makpelan nguazimín iti, a Kenanin nguazimín ikia, Mamren nguibamin boroghira iti. Abraham Efron dam nguazir otevir kam givese, eghti a uan adarazir kuabar afamin danganimín min ikiam. ³¹ Ezi mozir kamín, me Abraham uan amuim Sara ko aning afagha, uaghan Aisak uan amuim Rebeka ko, aning afa. Ezi ki Lea uaghan mozir kamín anefa. ³² Dagiar mozir kam itir nguazim, Abraham Hitian adarazi dam a givese.”

³³ Egha Jekop akar kabav mikemegha givagha, uan suemning amikirigha dakozim gisin ati. Egha an areme, ezi an duam ghua uan adarazi ko me oveaghuezibar nguibamin iti.

50

¹ Ezi Josep kamaghin uan afeziamin garima, an aremezi, a uan afeziamin gisin irigha a muigha bar an apangkuvigha azia uan afeziamin tori. ² Egha gin Josep doktabav geima, me marasinba ko borer igharagha gariba, an afeziamin mikarzim gaghui. Eghti, an mikarzim ikuvighan kogham. Ezi doktaba Josep mikemezi moghiram ami. ³ Isipian kuabagh amir arazimra kara, me marasin kuamin mikarzim daghu mangi 40plan dughiaabar tugham. Kamaghin me ingangarir kam 40plan dughiaabar Jekopin kuam gami. Ezi Isipia Jekop bagha azia ghua 70plan dughiaabar tu. ⁴ Ezi aghuimazim ko azirakam givazima, Josep atrivimín gumazir dapanibav gia ghaze, “E uari, ia na gifueghiva, ia nan akam inigh atrivim bagh mangi. Akar kam kamakin, ⁵ Atrivim, nan afeziamin aremeghasava amua, a na gamizi, ki akar dikirizim gamua ghaze, ki an kuam inigh mangiva dagiar mozir a uabi okorezim, a Kenanin nguazimín iti, ki an anefam. Kamaghin, ni nan amamangatighti, ki uan afeziamin kuam inigh mangi anefagh egh gin ki ua izam.”

§ 49:16: Hibrun akam, ziar kam, “Dan,” akar kam mong an mirara ghu, “Ativagh.” 49:18: Onger Akaba 119:166;

Aisaia 25:9; Maika 7:7 ** 49:26: Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. 49:30:

Jenesis 23:3-20 49:31: Jenesis 25:9-10; 35:29 49:33: Aposel 7:15 50:5: Jenesis 47:29-31

⁶ Ezi atrivim Josepin akam baregha kamaghin a ikaragha ghaze, "Ni uan afeziam ko akar dikirizir amizir kamin gin mangi, egh an kuam inigh mangiva anefagh."

⁷ Ezi Josep uan afeziam mozimin anefasa zui. Ezi atrivimin gumazir dapaniba, ko an dipenimin gumazir ekiaba, ko Isipian gumazir aruaba, me bar Josepin gin zui. ⁸ Ezi Josepin adarazi, ko an aveghbuaba, ko an afeziamin adarasi, me bar ghue. Ezi borir doziba ko, sipsipba, memeba ko bulmakauba, darara Gosenin Distrighin iti. ⁹ Ezi karisba ko gumazir hoziabagh apiaziba, me uaghan Josep ko zui. Guizbangira, gumazir bar avirim ghue.

¹⁰ Egha me ghua Atatin nguibamin otifi, Jordanin Fanemin aruem anadi nakin. Kar me witin iniba kua dar dagheba isir danganim. Ezi Josep aghuimazir arazim gamua azia ghua 7plan dughiba gifa. Dughiar kam, me bar, azirakar dafam gamua pamtemin azi. ¹¹ Ezi Kenania, me Atatin itir gumazamizir kabar gari, me aghuimazimin ikiava azima, me kamaghin migei, "Isipia aghuimazimin ikia azirakar ekiam gami." Kamaghin me danganir kam dibora ghaze, "Abel Misraim." Ezi danganir kam, a Jordanin Fanemin, aruem anadi naghin iti.* ¹² Ezi Jekopin boriba an akamin gin ghua a mikemezi moghiram ami. ¹³ Ezi me an kuam inigha Kenanin nguazimin ghugha, Makpelan nguazimin itir dagiar mozimin anefa, a Mamren nguibamin boroghin iti. Abraham fomira Efron da nguazir kam givese, a Hitian mav, eghti nguazir kam, an adarazir kuabar afamin danganimin min ikiam. ¹⁴ Ezi Josep uan afeziam afagha givagha, uan aveghbuaba ko, a ko ghuezir darasi, me uamatogha Isipin ghue.

Josep uan aveghbuabar arazir kuraba gin amada

¹⁵ Ezi men afeziam aremezi, Josepin aveghbuaba gin kamaghin migei, "Manmaghin ami? Josep ti en ataravira ikiam, egha arazir kurar e a gamiziba ikarvaghasa?"

¹⁶ Kamaghin, me Josep bagha akam amada. Akar kam kamakin, "En afeziam tighar ovengamin dughiamin, an akar mamn e mikeme. ¹⁷ An akar kam ni daningasa e mikeme, 'Josep, nin aveghbuaba arazir bar kuraba ni gamua, bar pazavira ni gami. Ezi ki nin azai, ga uaning, ni men arazir kurar kaba, gin amadagh.' Ezi e datirighin, en afeziamin Godin ingangarir gumaziba, e nin azai, e uari, ni en arazir kurar ekiar kam, a gin amadagh." Ezi Josep akar kam baregha azia iti.

¹⁸ Egha gin Josepin aveghbuaba ghua an gara egha uan guaba avigha ghughira Josepin suemningin boroghin nguazim giregha, kamaghin a migei, "E pura nin ingangarir gumazir kanibar otifi."

¹⁹ Ezi Josep kamaghin me migei, "Ia atiatingan marki. Ki Godin danganim inighiva, ia kotiam darighan kogham. ²⁰ Bar guizbangira, ia na gasighasighasa akam misoke. Ezi ki fo, God ian amamangatizi, ia arazir kam gami. Guizbangira, God gumazamizir aviribar akurvaghasa ifonge, eghti me ikuvighan kogham. Ezi ia God amizir ingangarir kam gifogha gifa. ²¹ Kamaghin, ia atiatingan marki. Ki ia ko ian boribar ganam." Josep akar bar aghuir kamin uan aveghbuaba mikemegha men navibagh amima, me navir amirizim ini.

Josep areme

²² Egha Josep Isipin kantrin uan afeziamin adarazi ko iti. Egha a 110plan azenibar bar moghira nguazir kamin ike. ²³ Egha Efraimin boriba ko an igiabar boribar gani. Ezi Makirin boriba otivizi, me uaghan men akua Josep bagha ghuzima, a men suiragha me isa uan apozim dafa. Makir, a Manasen borim. ²⁴ Egha gin Josep kamaghin uan aveghbuabav gia ghaze, "Kiran oveghangin, ki aremegham. Eghti God ian ganam, egh gin ian aku kantrin kam ategh mangam. Ia fo, a fomira Abraham, Aisak ko Jekop nguazir mam me daningasa akar dikirizir gavgavim gami. Egh a gin ia inigh nguazir kamra, an mangam."

²⁵ Ezi gin Josep kamaghin Israelin otaribav gia ghaze, "Ia kamaghin na ko akam akirigh, dughiar God ia bagh izamim, ia danganir kamin nan aghariba inigh mangi." Egha Josep uan aveghbuabagh amima, me guizbangira pin akagha mikeme, me an akar kamin gin mangam. ²⁶ Ezi Josep 110plan azenibar ikegha an areme. Ezi Isipian doktaba marasin ko borer aviribar an mikarzim gaghui, eghti an mikarzim ikuvighan kogham. Ezi me an kuam isa boksiar mam gati, egha Isipin kantrin itir danganir mam gati.

* **50:11:** Hibrun akamin, ziar kam, "Abel Misraim," an mingarim kamakin, "Isipia aziava arai."

50:13: Aposel 7:16

50:20: Jenesis 37:26-27; 45:5-7

50:25: Ua Me Ini 13:19; Josua 24:32; Hibrun 11:22

God Ua Uan Gumazamiziba Inigha, Isipin Azenan Zui O Ua Me Ini Akar faragha zuim

Akinafarir kam bar faraghavira Israelia batozir bizir ekiamin gun migei. Bizir kam, a kamakin. Me Isipin kantri ataki, kar nguazir me pura ingangarir gumaziba ko ingangarir amizir kinibar ikia kalabusin ingangarim gamizim.

Akinafarir kam migirigiari akuar ekiar 3pla iti.

1. Sapta 1 ghua 18, akinafarir akuar faragha zuim, an Israelia Isipin kantri ategha firiaghiregha gumazamiziba puvatizir danganimin ghua Sainain Mighsiamin otozir darorim geghari.

2. Sapta 19 ghua 24, akinafarir akuar kam, God Israelia ko Akar Dikirizir Gavgavim gamigha, an akar gavgaviba me ganiga men sure gami, eghti me uan daroriba ko araziba deravira dar ganam.

3. Sapta 25 ghua 40, akinafarir akuar kam aven, Israelia Godin Purirpenimin ingari. Eggha Godin ziam fer araziba ko akar igharaziba iti. Eggha uaghan ofa gamir gumazibar ingangarim damuamin migirigiaba an iti.

Faraghavira zuir gumazir ekiam Moses, an migirigiaba akinafarir kam aven iti. God uabi gumazir dapanimin iki Isipia da ua Israelia iniasa a ginaba.

Nguazir kam in itur gumazamizir avirim, God Israelia ganingizir 10plan Akar Gavgavibagh fos. Akar Gavgavir kaba, sapta 20in iti.

God uabi amizir biziba dar migirigiaba akinafarir kam in faraghavira iti. God uabi Israelian apaniba da, ua me ini. God uabi me gamizi me ikizir vamira ikia ziar ekiam iti, eggha me an gumazamizibara ikiasa a me ginaba. God uabi me geghuva gavgavim me ganidi. Eghti me ingangarir ekiar God ifongezibar amuam.

God ingangarim isa Moses ganingi

(Sapta 1-4)

Isipia pazavira Israelia gami

¹ Jekopin otariba an gin Isipin kantrin ghu, me uan adarazi sara, men ziabar kara: ²⁻⁴ Ruben, Simeon, Livai, Juda, Isakar,

Sebulun, Benjamin, Dan, Naptali, Gat ko Aser. ⁵ Josep men faraghavira ghugha Isipin iti. Gumazamizir kaba me Jekopin otivizir ovavir boriba. Me bar men dibobonim 70in ghu.

⁶ Dughiar maba givazima, Josep, ko an aveghbuaba bar, ko gumazamizir dughiar mitaghnar kam in ikeziba, me bar ariaghire. ⁷ Ezi Israelin gumazamiziba borir avirim batima, men avirim bar ekevegha bar avirasemegha gavgavigha Isipin kantri bar a gizifa.

⁸ Azenir aviribar gin, atrivir igiar mam Isipin kantrin atrivimin oto. Atrivir kam Josep gifozir puvati. ⁹ Eggha a uan gumazamizibav gia ghaze, "Israelian gumazamiziba bar aviraseme, ezi men avirim ko gavgavim bar en avirim ko gavgavim gafira. ¹⁰ Eghti midorozim otoghti, me ti en apaniba ko uari akuvagh e ko misoghiva, en kantri ategh aregham. Kamaghin amizi, e tuavitam batogh me damighi, me otiv arogh avirasemeghan kogham."

¹¹ Kamaghin Isipian atrivim uan apengan ingarir gumaziba ko, me ingangarimin ganamin gumazir maba misevegha, ingangarim me ganingi. Men ingangarir kam, a kamakin, me puvira Israelia abin me damuti, me bar osimtizir dafaba sara ingangarir ekiabar amuam. Me Israelia gamima me nguibar ekiar pumuningin ingari, Pitomin nguibam ko Ramesesin nguibamning, kar nguibar ekiar atrivimin daghebar arighamimning.* ¹² Isipia bar pazavira Israelia gamima, me uaghan bar avirasemegha Isip gizefi. Me kamaghin me gamua ghuvavira iti me puvira ingarava, boriba bata ghuvavira iti. Kamaghin amizi, Isipia men atiatia bar men aghua. ¹³ Isipia me gamima, me puvira ingarava, osimtizir ekiaba ateri, Isipia tong men apanguvir pu. Bar puvati. ¹⁴ Eggha Isipia puvira me abira me gamima, me brighbar ingara dipenibar ingarava uaghan azenibar obarir ingangaribagh ami. Ezi ikirimirim bar men asighasiki.

¹⁵ Ezi Isipin atrivim, Sifra ko Puan dia, aning Hibrun amizir otasava amibar, akurvazir amizimning. Eggha an akar gavgavim aning ganiga, ghaze, ¹⁶ "Gua Hibrun amizir otasava amibar akurvaghiva gan, amizim otarim bateghti, gua a misueghti an aremegh. A borir quivim bateghti, gua aneteghti a iki." ¹⁷ Ezi amizir kamning Godin atiatia Isipin atrivim aning mikemezi moghin amir puvati, eggha otariba ataghirazima me iti.

1:1: Jenesis 46:8-27 1:7: Aposel 7:17 1:8: Aposel 7:18 1:10: Aposel 7:19 * 1:11: Pitom ko Ramesesin nguibar ekiamning, me aning ingarigha, atrivimin dagher dipenir dafaba aningin aven ingari. Ezi Isipia dagheba otevir dughiamin araravim gamua dagher avirim aning garisi. 1:17: Ua Me Ini 1:21

¹⁸ Ezi Isipin atrivim aningın diagha aningın azara, “Gua tizim bagha otariba ataghizima me iti?”

¹⁹ Ezi amizimning kamaghın atrivim migei, “Hibrun amiziba Isipian amizibar mın amir puvati, me amizir gavgaviba. Me otisi, me bar zuamira otegham, kamaghın amizi, ga tighar maghın mangiti me otegh givaghām.” ²⁰⁻²¹ Amizir kamning Godin atiati, kamaghın amizi God deragha aning gamima aning uaghan uaning bagha boriba bati. Kamaghın Israelin gumazamiziba bar otava arogha ghuavira ikia gavgafi.

²² Ezi gin atrivim kamaghın Isipin gumazamiziba bar me migei, “Ia Hibrun otarir iririviba isi, Nailin Fanemin me akunigh. Egh guivir iririviba ateghti, me iki.”

2

Moses iririvimra itima, me a misoghezi an aremezir puvati

¹ Dughiar kamin Livain ovavir borir gumazir mam, a Livain ovavir borir amizir mamın iti. ² Gin amizir kam navim asegha otarir mam bate. Egha an an garima, an ganganim bar dera, kamaghın amizi a 3plan iakinibar a modi. ³ An amebam uam a mongan asaghava, akirar me ighurubar mın garir grazir aghuubar ingarizir mam inigha, koltan an toriba apiri. Eghti dipam aven mangan kogham. Egha borim aven anetigha ghua Nailin Faner miriamin grazibar tongin dipam gisin aneti. ⁴ Ezi borimin amezemebam mong saghuiamin tughā modogha an gari, bizir tizitam a bativam.

⁵ Ezi atrivimın guivim ruasa fanemin uaghirima, an ingangarir amiziba an gin ghua dipar miriamin arui. Ezi atrivimın guivim amuaviava akirar kam grazibar tongin an apigha, a iniasa ingangarir amizir mam amada. ⁶ Egha atrivimın guivim akirar kamin asuam kuigha otarimin garima, an araima, an an apangkufi. Egha kamaghın migei, “Kar Hibrubar borir mam.”

⁷ Ezi an amezemebam izava an azai, “Ki mangiva Hibrun amizitam mikemeghti, a ni bagh oteba a daningam?”

⁸ Ezi atrivimın guivim kamaghın migei, “Aria, ni migei moghın damu.” Ezi guivim ghua borimin amebamra inigha ize.

⁹ Ezi atrivimın guivim amizir kam kamaghın a miğia ghaze, “Ni borir kam inigh na bagh a damu oteba a daningti, ki ni

givezam.” Ezi amizir kam borim inigha a bagha a gamua oteba a ganidi.

¹⁰ Gin borir kam ekevezima, an amebam a inigha atrivimın guivim bagha ghu. Ezi atrivimın guivim, otarir kam, mati an otozir borimın mirara ua bagha a gami. Egha a kamaghın uabi migei, “Ki dipamin a sava azenim gati. Kamaghın, ki ziam, Moses, a darigham.”*

Moses ara Midian kantrin ghua

¹¹ Ezi gin Moses aghuigha gumazim aragha givagha, atrivimın dipenimin azenan ghua Hibrubar ganasa zui, kar an akar gumazamiziba. A ghua men garima, Isipia ingangarir osimtizar amuasa puv me abiri. A uaghan garima, Isipian mav Hibrun mav misosi, kar an akar gumazir mam. ¹² Ezi Moses tintinbar garima, tav itir puvatizi, a Isipin gumazir kam misuegha an kuam gıgimın aven a modo.

¹³ Egha an amınzaraghan uamategha ghua garima, Hibrun gumazimning uaning misosi. Ezi a midorozim forezir gumazim migei, “Ni tizim bagha uan akar gumazim misosi?”

¹⁴ Ezi gumazir kam a ikaragha ghaze, “Tina ni amisevezi ni en gumazir dapanim ko jasin ikiava en gari? Ni Isipian gumazim misoghezi an aremezi moghın, ni na misueghti ki aremeghasa, a?”

Ezi Moses kamaghın oregha atiatigha, kamaghın nighnisi, “Ki amizir bizir kam, gumazamiziba a gifo.”

¹⁵ Ezi Isipin atrivim gin Moses amizir bizir kam baregha, Moses misueghti an aremeghasava ami. Ezi kamaghın Moses atrivimın ara ghua, Midianin nguazimın oto. Egha mozir dipar mamın miriamin aperaghav iti. ¹⁶ Midianin nguazimın, ofa gamir gumazir mam, an ziam Jetro. A 7pla guiviba iti. Ezi dughiar kam, an guiviba iza mozir pam tuigha uan afeziamın sipsipba ko memebam aningasa, itarir bar ekiam gingasava ami. ¹⁷ Ezi sipsipbar garir gumazir maba iza Jetron guiviba, me batosi. Ezi Moses guivibar akuragha gumazir kaba munamadagha, dipam tuigha Jetron sipsipba ko memebagh aningı.

¹⁸ Ezi me uamategha zuima men afeziam men azara, “Manmagh amizi ia zuamira uamatenge?”

¹⁹ Ezi me kamaghın a migei, “Isipin gumazir mam en akuragha sipsipbar garir gumaziba munamada. Egha dipam tuigha en sipsipba ko memebagh aningı.”

²⁰ Ezi afeziam men azara, “Gumazir kam managh iti? Ia tizim bagha anetegha ize? Ia

1:22: Aposel 7:19 2:2: Aposel 7:20; Hibrun 11:23

“Moses,” akar kamin mirara ghua, “A inigh pin anang.”

7:29; Hibrun 11:27

2:10: Aposel 7:21

* 2:10: Hibrun akamin, ziar kam,

2:11: Hibrun 11:24

2:11: Aposel 7:23-28

2:15: Aposel

mangiva a mikemeghti a iziva, e ko dami.” Ezi me ghua Moses ingha izi.

²¹ Ezi Moses Jetro ko ikiasa ifonge. Ezi Jetro uan guivim Sipora, Mosesin ikiasava a ganingi. ²² Ezi Sipora otarim batezi, Moses kamaghin migei, “Ki nguibar igharazimin gumazimin min iza ia ko iti, kamaghin ki ziam Gersom a gati.”†

²³ Dughiar ruarim givazima, Isipin atrivim areme. Ezi Isipia Israelia me gatvavgha men gari, me puvira ingara osimtizir kaba isavira ikiava, akurvazim bagha pamtemin arai, “O God, en akuragh.” Ezi men ararem God bagha ghuavanabo. ²⁴ Ezi God men ararem baregha Abraham ko, Aisak ko, Jekop ko, amizir Akar Dikizirizir Gavgavim giniri. ²⁵ Kamaghin God, Israelin gumazamizibar garima men ikirimirim bar ikufi, ezi a men apangkuvigha, men akurvaghaha nighnisi.

3

God Mosesin dia

¹ Dughiar mamin Moses uan amerem Jetron sipsipba ko memebagh eghuva, da ingha gumazamiziba puvatizir danganir mamin ghua, a ifagha vongin ghua Horepin oto, kar God baghavira itir mighsiam. Horepin Mighsiamin ziar igharazim, Sainai. ² Ezi Ikiavira Itir Godin ensel temer otevir mamin aguabar tongin avir mizariabar aven, puram a bato. Ezi Moses temer otevir kamin gari, avim isia daforofozima, temem isir puvati. ³ Ezi Moses aguaghfagha ghaze, “Kar bizir igharazim! Tizim bagha temer kam isir puvati? Ki roghira mangi an ganigham.”

⁴ Ikiavira Itir God, Mosesin gari a roghira izima, God tememin aguabar tongin ikia an dia, “Moses! Moses!”

Ezi Moses a ikara, “Ki kati.”

⁵ Ezi God ghaze, “Ni roghira izan marki! Nguazir ni isin tughav tir kam, kar anogoroghezir nguazim, a nan nguazimra. Kamaghin ni uan dagarir asuaba suegh.”

⁶ Egha God ua kamaghin migei, “Ki nin afeziamin God. Egha uaghan nin inazir afeziaba, Abraham, Aisak ko Jekopin God.” Ezi Moses Godin akam baregha, an ganan atiatigha uan guam avara.

⁷ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin a migei, “Ki guizbangira gari, nan gumazamiziba Isipin kantrin ikia, men ikirimirim bar ikufi. Egha ki me barazi, me ingangarimin garir gumazir kurabar atiatia, nan akurvazim bagha arai. Ezi ki bar men osimtizibagh fogha men apangkufi. ⁸ Egh ki Isipian dafarim da ua me inigh men akuraghaha izaghiri. Egh Isipian nguazimin men aku, nguazir ekiar aghuimin mangam, nguazir kam a bar derazi, biziba an ikiava bar deraghaviram aghui. Nguazir kam, Kenania, Hitia, Amoria, Peresia, Hivia ko Jebusia, datirighin a gapighav iti. ⁹ Ezi nan gumazamiziba, ki men ararem baregha, Isipia pazavira me gamir arazibar ganigha gifa. ¹⁰ Kamaghin amizi, ki ni amadi. Eghti ni Isipian atrivim bagh mangiti a nin amaman-gatighi, ni nan gumazamiziba inigh Isipin kantri ateghiva azenan izam.”

¹¹ Ezi Moses kamaghin God migei, “Ki gavgaviba ko ziaba puvatizir gumazim. Guizbangira, ki atrivim bagh mangiva Israelia inigh Isip ategh azenan izan iburaghuburaki.”

¹² Ezi God a ikara, “Ki ni ko ikiam. Ni gumazamiziba inigh Isipin azenan iziva mighsiar kamin nan ziam fam. Bizir kam ni damighti ni fogham, ki ni amada.”

¹³ Ezi Moses kamaghin a ikaragha ghaze, “Ki Israelia bagh mangi me mikim suam, ‘Ian ovavibar God ia bagha na amada,’ eghti me nan azaragham, ‘An ziam tina?’ Eghti ki manmaghin me mikimam?”

¹⁴ Ezi God Moses migia ghaze, “Kirara, Ki Uabi Ki Kamaghira Iti. Ni kamaghin me mikim, Kirara Ki Uabi, kar Godin ziam, egha a ia bagha na amada.”

¹⁵ Egha God ua kamaghin Moses migei, “Ni kamaghin Israelian gumazamizibav kim, ‘Ikiavira Itir God, a ian inazir afeziabar God, an Abraham ko Aisak ko Jekopin God, a na amadazi, ki ia bagha izi.’ Ziar kam, Ikiavira Itir God, a zurazurara nan ziam, ezi gin otivamin boriba ziar kamra na dipon.*

¹⁶ Ni mangiva Israelin gumazir dapaniba akuvagh me mikim suam, ‘Ikiavira Itir God, a ian ovaviba, Abraham, Aisak ko Jekopin God, a na batogha, kamaghin migei: Ki ian garima, Isipia pazavira ia gami. ¹⁷ Ki ia inigh Isipin kantrin azenan mangasa

† 2:22: Hibrun akamin, ziar kam, “Gersom,” akar kamin mirara ghu, “nguibar igharazimin gumazim.” 2:24: Jenesis

15:13-14 3:2: Aposel 7:30-34 3:13: Ua Me Ini 6:2-3 3:14: Akar Mogomem 1:4; 1:8 * 3:15: Hibrun akamin, me, Godin ziar a Moses mikemezim, kamaghin an osiri, “Yhwh.” Fofozir gumaziba deragha ziar kam diborir arazim gifozir puvati, egha gumazir avirir maba ghaze, e kamaghin a diponam, “Yave.” Hibrun akamin aven, akar kam mong an mirara ghu, “Ki uabi ki kamaghira ikiavira iti,” o “Ki zurara kamaghira ikiam.” (Ni ves 14in gan.) Hibruia Godin ziar kam, gumazamiziba a diponan me bar anogoroke. Me akinafarimin an osiri, egha dughiar me a diponamim, me ghaze, “Ekiam.” Ezi Tok Pisin Buk Baibelin aven, e ghaze, “Ekiam,” o Bikpela. Ezi Aruamin Akamin aven, e ziar kam “Yave,” an mingarimin gin ghua, egha “Ikiavira Itir God,” dibori. Egha vezin manam ziar kam “Yhwh,” an iti, e kamaghin an osiri, “Ikiavira Itir God.” Kamakin, Ikiavira Itir God, a Godin ziam.

mikemegha gifa, kantrin kam me pazavira ia gami. Egh ki ia inigh nguazir aghuimin mangam. Nguazir kam a bar derazi, biziba an ikiava bar deraghaviram aghui. Nguazir kam, Kenania, Hitia, Amoria, Peresia, Hivia ko Jebusia datirighin a gapiagahti.

¹⁸ “Eghti Israelin gumazir dapaniba ni baraghti, ni me inigh Isipin atrivim bagh mangiva kamaghin a mikim, ‘Ikiavira Itir God, a Hibruian God, a iza e bato. Ni datirighin en amamangatighi, e 3plan aruebar mangi gumazamiziba puvatizir danganimin mangighiva, Ikiavira Itir God, en God, e an ofa damuam.’

¹⁹ “Ki kamaghin fo, Isipin atrivim ian amamangatighan kogh mangi, a ganti nan gavgavim an gavgavim gafiragham. Eghti a dughiar kamin ian amamangatighi, ia mangam. ²⁰ Ki uan gavgavim in Isipia gasighasigh, mirakelin igharagha garir aviribar amuam. Bizir kabar gin, a ia ateghti, ia mangam.

²¹ “Ki Isipia damuti me ia gifuegham, eghti ia mangamin dughiamin, ia dafarir kinibar mangan kogham. ²² Israelian amiziba bar vaghvagh mangi, uarir boroghira itir Isipian amizibar dipenibar mangi, egh uaghan pura amizir uan adarazir dipenibar aven akuiba, korotiaba ko gol ko silvan kurkaziba bagh men azangsigh. Eghti gin Israelia bizir kabar uan otariba ko guivibar kurkiam. Tuavir kamin ia Isipian bizir aghuiba pura da inigh mangam.”

4

God mirakelbar amuamin gavgavim Moses ganingi

¹ Ezi Moses God ikaragha ghaze, “Israelian gumazir dapaniba nighnizir gavgavim nan ikian kogh, bizir ki me migeiba baragham kogh, egh suam, ‘Ni na batozir puvati,’ eghti ki manmaghin damuam?”

² Ezi Ikiavira Itir God a migia ghaze, “Ni tizim uan dafarimin an suiraghav iti?”

Ezi Moses ghaze, “Aghorir asadivim.”

³ Ezi Ikiavira Itir God ghaze, “Ni nguazimin anekunigh.” Ezi Moses anekunizima, a kuruzimin min otozi, Moses an degiaghiri.

⁴ Ezi Ikiavira Itir God ghaze, “Ni uan dafarim amadagh an ipemin suiragh.” Ezi Moses uan dafarim amadagha an ipemin suirazima, a uam aghorir asadivimin oto.

⁵ Ezi Ikiavira Itir God ghaze, “Ni kamaghin damighi Israelia nighnizir gavgavim iki kamaghin fogham, Ikiavira Itir God, a men ovavibar God, an Abraham ko Aisak ko Jekopin God, a ni bato.”

⁶ Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin a migei, “Ni uan dafarim uan evarim gisin

korotiamin aven amadagh.” Ezi Moses uan dafarim uan evarim gisin korotiamin aven amadaghava uam anesi, ezi arimariam lepa an dafarim bato, egha a ghuariam in min ghurghuri.

⁷ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin a migei, “Ni uan dafarim ua uan evarim gisin korotiamin aven anemadagh.” Ezi Moses God mikemezi moghin ami, egha a ua uan dafarim asizi, an dafarim ua deragha an mikaruzimin mirara garir.

⁸ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin a migei, “Me nighnizir gavgavim nin ikian kogh, egh mirakelin ni faraghava amizimin ganigh nighnizir gavgavim an ikian koghti, mirakelin kamnang me damighi, me nighnizir gavgavim ikiam. ⁹ Egh me mirakelin arazir kamningin ganigh, egh nighnizir gavgavim ikian kogh, egh nin akam baragham koghti, ni Nailin Fanemin mangi dipatam tuigh nguazim gingegeh. Eghti dipar ni nguazim gingezim, ghuzimin otogham.”

¹⁰ Ezi Moses Ikiavira Itir God migia ghaze, “Marki, Ekiam. Ni na amangan marki. Ki fomira iza datirighin deragha bizibav geir puvati. Ezi ni datirighin na migeima, ki bizibav geir gumazimin min otozir puvati. Ki asoghosogha bizibav gia, egha uaghan nimira bizibav gei. Egha ki mikimamin nighnizitam zuamira a ginirighan kogham.”

¹¹ Ezi Ikiavira Itir God a migia ghaze, “Tina gumazimin akamin ingari? Tina a gamima, an kuariba a bangani, o a migeir puvati? Tina a gamima, a gari, o an damaziba an okafi? Kar kirara, ki Ikiavira Itir God, ki bizir kabagh ami da otifi. ¹² Ezi ni mangi. Ki nin akuraghti, ni mikimam. Ki ni mikimti, ni mikimam.”

¹³ Ezi Moses ghaze, “Ekiam, ga unang, marki. Ni ti gumazir igharazitam amadagh.”

¹⁴ Ezi Ikiavira Itir God atara Moses bagha navim an isi, egha kamaghin migia ghaze, “Ni manmaghin uan avebam Aron ginighnisi? A Livain adarazir gumazim. Ki fo, a deraghvira bizibav gei. Ezi a datirighin ni bagha izi. A nin ganigh, an navim deragham. ¹⁵ Eghti gin ni a geghaniva a mikimamin bizibar a mikim. Ki guan akuraghti, gua mikimam. Egh bizir manaba, ki gua mikimti, gua fofozim inigh dar amuam. ¹⁶ A nin bizibav kimamin gumazim, egh a ni bagh gumazamizibav kimam. Egh an nighnizimin a nin akatorimin min ikiam. Egha an damazimin, ni mati an godin min ikiam. ¹⁷ Egh ni uan dafarimin aghorir asadivir kamin suiragh mangi. Egh ni gin aghorir asadivir kamin mirakelbar amuam.”

Moses uamategha Isipin ghu

¹⁸ Ezi Moses uamategha uan amerem Jetro bagha ghugha a migia ghaze, "Ga uaning, ni na teghti ki uamategh Isipin mang'igh uan adarazir ganika, me ti ikiavira ikiam?"

Ezi, Jetro an amamangatigha a migia ghaze, "Aria, ni navir averiar amirizim sara mangi."

¹⁹ Ezi Moses Midianra ikiavira itima, Ikiavira Itir God a migia ghaze, "Isipian gumazir ni misoghasava amiba, me ariaghire. Kamaghin, ni uamategh Isipin mangi." ²⁰ Ezi Moses uan amuim ko otarir pumuning donki dafagha, asadivir aghorir God iniasa a mikemezir kam, uan dafarimin an suiragha, dikavigha Isipin zui.

²¹ Egha Ikiavira Itir God ua Moses kamaghin a migei, "Ni uamategh Isipin mang'igha, atrivimin damazimin mirakelbar amu. Ki mirakelbar amuamin gavgavim ni ganingi. Egh ki atrivimin navim damighi a gavgavigham, eghti a Israelian amamangatighi, me mangighan kogham." ²² Eghti ni kamaghin atrivim mikim suam, 'Ikiavira Itir God kamaghin ni migei, "Israel nan otarir ivariam." ²³ Ezi ki ni migei, Ni nan otarim ateghti a mang'iva nan ofa damuam. Egh ni an anogoreghti, a mangighan koghti, kamaghin, ki nin otarir ivariam misueghti an aremegham." "

²⁴ Ezi Moses uan amuiroghboriba ko Isipin zuima, aminim pirima me tuavir arizimin avughsazir danganir mamim iti. Ezi Ikiavira Itir God Moses batogha a misueghti an aremeghasava ami.* ²⁵ Ezi Mosesin amuim Sipora dagiar ghumtizir mam inigha uan otarimin mikarzir mogomemin inim atugha, Mosesin dagarimning gatigha, kamaghin a migei, "Ghuzir kam bangin, ni datirighin na ko ga poroghaminning." ²⁶ Dughiar kam Sipora mikarzir mogomemin inim aghorir arazim ginighnigha egha ghaze, "Ghuzir kam bangin, ga poroghaminningin oto." Ezi Ikiavira Itir God kamaghin ganigha Moses ataghizi a ikia egha, aremezir puvati.†

²⁷ Ezi Ikiavira Itir God Aron migia ghaze, "Ni gumazamiziba puvatizir danganimin mang'iva Moses batogh." Ezi Aron dikavigha ghua Godin mighsiamin otogha, Moses batogha an tore. ²⁸ Ezi Moses bar Aron kamaghin a geghara ghaze, God akaba na ganingigha egha Isipin mang'iva dar gun mikimasa na amada. Egha God mirakelba

nan akagha ghaze, ki mangi Isipin dar amuam.

²⁹ Egha gin Moses ko Aron Isipin otogha Israelian gumazir dapaniba bar me akufa. ³⁰ Ezi Aron Ikiavira Itir God Moses mikemezir biziba bar dar gun me migia, egha uaghan mirakelba gumazamizibar damazimin dagh ami. ³¹ Ezi me nighnizir gavgavim iti. Me kamaghin oraki, Ikiavira Itir God me bagha iza men garima, Isipia pazavira me gamima, a me bagha nighnigha men apangkufi. Kamaghin, me teviba apirigha, dapaniba avigha nguazimin gara an ziam fe.

God ua Isipia da Israelia ini

5

(Sapta 5:1--15:21)

Moses ko Aron Isipin atrivimin ganasa zui

¹ Egha Moses ko Aron Isipin atrivim bagha ghugha kamaghin a migei, "Ikiavira Itir God, a Israelian God ghaze, 'Ni nan gumazamiziba ateghti me mangi, egh isatam gumazamiziba puvatizir danganimin a damuva nan ziam fam.'"

² Ezi atrivim ghaze, "Ikiavira Itir God, a tina? Ki tizim bagh a baregh Israelia ateghti me mangam? Ki Ikiavira Itir God gifozir puvati, kamaghin ki Israelia ateghti me mangighan kogham."

³ Ezi Moses ko Aron ghaze, "Hibruian God, a izava e bato. Kamaghin, e uari ni en amamangatighi, e aruer 3plan gumazamiziba puvatizir danganimin mangi, Ikiavira Itir God, e uan Godin ofa damuam. E kamaghin damighan koghti, an arimariar kuram o midorozir ekiamin e damigh e misueghti e arighiregham."

⁴ Ezi atrivim Moses ko Aron migia ghaze, "Gua manmagh nighnigha gumazamiziba men ingangarimin men anogorosi? Gua uan ingangarim bagh uamategh mangi. ⁵ Gua gan, Isipin aven Israelia bar aviraseme, ezi gua ingangarim damuan men anogorosi."

⁶⁻⁷ Egha dughiar kamra, Isipian gumazir kurar ingangaribar gariba ko, Israelian gumazir men apengan ingariba, atrivim me migei, "Ia ami moghin grazir midiarir brighbar ingariba isi Israelian daningan marki. Me uari mangi graziba iniam.*

⁸ Ia me mikimti, me brighbar ingarti, dar dibobonim faragha iti moghira kamaghira iki. Dibobonir kam isivigh magiran marki. Bar marki. Me amiragha egha ghaze,

4:23: Ua Me Ini 12:29 * **4:24:** Moses uan otarimin mikarzir mogomemin inim atuzir puvati. Bizir kam bangin God a misueghti an aremeghasa. † **4:26:** Mosesin amuim Sipora, an danganim inigha otarimin nir mogomem atu. Kamaghin God anetaghizi a iti. * **5:6-7:** Israelia kantri Isipin ikia brighbar ingarir arazim kamaghin ghu. Me grazir midiarir otevir muziariba inigh, dipam itir beghneazim sara da veregh, brighbar min da aghoregh, da isi aruem o avim datighi da misigh gavgavigham.

e ateghti e gumazamiziba puvatizir dan-ganimin mangigh uan Godin ofa damuam.⁹ Ia ingangarir aviriba me daning, egh me damuti, me bar puviram ingar, egh ifavarir migirigiar kaba baraghamin dughia pu-vatigham.”

¹⁰ Ezi Isipian ingangarimin garir gumazir kuraba ko men apengan itir ingangarimin garir gumaziba azenan ghua kamaghin Israelia migei, “Atrivim ghaze, ‘E ua graziba ia daningan kogham. ¹¹ Ia uan gavgavibar tintinibar mangi graziba iniva, brighin aviribar ingarti dar dibobonim faragha ikezi moghira iki.’”

¹² Kamaghin Israelian gumazamiziba graziba buriasa tintinibar ghua, Isipin nguubamin danganibar grazir otevir muziariba buri. ¹³ Ezi ingangarimin garir gumazir kuraba men avigha ghaze, “E faragha graziba ia ganingizi ia brighbar ingarizi moghira, datirighin dughia bar kamaghira ingar.”

¹⁴ Isipian ingangarimin garir gumazir kuraba faragha Israelian gumazir maba, men apengan ingangarimin garir gumaz-iba me amisefe. Egha datirighin me me bagha ghua, puv me misogha me migia ghaze, “Manmaghsuavira ia datirighin in-garizir brighin dibobonim, ia faragha in-garizi dibobonimin min otozir puvati?”

¹⁵ Ezi Israelian ingangaribar garir gumaz-iba ghua uari bagha atrivim migia ghaze, “Ni manmaghsua kamaghin e nin ingan-garir gumaziba e gami? ¹⁶ Me graziba e ganingizir puvatigha, brighbar ingarasa puram e migei. Egha datirighin e misosi. Kar en osimtizim puvati. Ia Isipia, kar ian osimtizimra.”

¹⁷ Ezi atrivim kamaghin me migei, “Ia puram amiragha ingangarimin aghua! Egha ghaze, ‘Ni en amamangatighi, e mangi Ikiavira Itir God bagh ofa damuam.’

¹⁸ Ia datirighira uamategh uan ingangarim damusi mangi! Me grazitaba ia danighan kogham. Eghti ia brighin dibobonir me ia mikemezir kam, ia dar ingarighi da otifigh.”

¹⁹ Ezi Israelian ingangarimin garir gumazir me miseveziba orazi, atrivim brighin dibobonim otevegh izighiran an anogoroke. Ezi me fo, datirighin osimtizir dafam me bato. ²⁰ Egha me atrivimin danganim ategha ghua Moses ko Aron bato. Aning me mizua iti. ²¹ Egha ingangarimin garir gumaziba kamaghin aning migei, “Gua e gamizi datirighin e mati atrivim ko an gumazir dapanibar atinimin mughuriam ati. Egha me e misoghti e ovengamin tuavim akirigha gifa. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God guan arazir kamin

ganigha gifa, egh guan arazir kamin ivezir kuram gua daningam.”

Mosesin navim bar osemezi a God ko migei

²² Ezi Moses uam Ikiavira Itir God bagha ghua kamaghin a migei, “Ekiam, ni manmaghsua uan gumazamiziba arazir kurar kamin me gami? Egha ni tizim baghavira na amadazima, ki kagh ize? ²³ Ki nin akaba inigha ghua atrivim mikemezir dughiamin ikegha iza datirighin, atrivim arazir kurabar me gami. Ezi ni men akurvaghasa bizitam gamizir puvati.”

6

¹ Ezi Ikiavira Itir God Moses migei, “Ni datirighin mangi bizir ki atrivim damuamimin ganam. Ki uan gavgavimin a damighi, a nan gumazamiziba ateghti me mangam. Guizbangira, ki uan gavgavimin pamten ingar, pamten a mikimti a uan kantrin me batueghti, me mangam.”

God ua Moses migei

² Egha God kamaghin Moses migia ghaze, “Ki uabi ki Ikiavira Itir God. ³ Azenir bar faragha ghua givazibar, ki Abraham ko Aisak ko Jekop, me batifi. Ezi me fo, ki Gavgaviba Bar Itir God. Egha ki uan ziam Ikiavira Itir God, an gun me mikemezir pu-vati. Me ziar kam gifozir puvati. ⁴ Egha ki uaghan uan Akar Dikirizir Gavgavim me ko anekirigha ghaze, ki Kenanian nguazim me daningam. Nguazir me itir kam, kar men nguazim puvati. ⁵ Isipia datirighin Israelia gamizi, me ingangarir gumazir kinibar ikia, tuava ararer dafam gami. Ezi ki men ararem baregha, uan Akar Dikirizir Gav-gavim giniri.

⁶ “Ni nan akam isi Israelia me daning, ‘Ki uabi, ki Ikiavira Itir God. Ki Isipian dafarim da ia iniva osimtizir me ia gariziba da ia inigh, egh ia damighi ia firighiregham. Egh ki uan gavgavimin ivezir kuram me daning, egh ian akuragh ua ia iniam. ⁷ Egh ki ia damighi ia nan gumazamizibar ikiti, ki ian Godin min ikiam. Egh ki gin ia damighi ia Isipian ingangarir arazimin firighiregh, dughiar kamin ia fogh suam, ki Ikiavira Itir God, ian God. ⁸ Ki ia inigh mangi nguazir kamin otogham, nguazir kam, ki faragha Abraham, Aisak ko Jekop, me ko akam akirizir nguazim. Ki ia danighi, a ian nguazimin min ikiam. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.’” ⁹ Ezi Moses akar kamin Israelia mikeme. Ezi men ingangarir mizazim men nighniziba abini. Kamaghin amizima, me Mosesin akam barazir puvati.

¹⁰⁻¹¹ Ezi gin Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, “Ni mangi Isipin atrivim

mikemeghti, a Israelia ateghti me an kantri ategh mangi.”¹² Ezi Moses kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Israelia nan akam barazir puvati. Ezi atrivim manmaghin na baragham? Na mizem na basemezi, ki deragha bizibav geir puvati. Egh ki manmaghin deragh atrivim mikimam?”¹³ Ezi Ikiavira Itir God, Moses ko Aron Israelia inigh Isipin azenan mangasa, akar gavgavim aning ganigha aning amadazi, aning Israelia mikim egh Isipin atrivim mikimasa zui.

Moses ko Aronin ikizimin ziaba

¹⁴ Ezi Ruben a Jekopin otarir ivariam, an otarir 4pla bate, Hanok, Palu, Hesron, ko Karmi. 4plan otarir kaba, me vaghvagha uan ikizibar inazir afeziabar otifi. Ezi men ikiziba vaghvagha men ziaba ini.

¹⁵ Ezi Simeon otarir 6pla iti, Jemuel, Jamin, Ohat, Jakin, Sohar, ko Saul, kar Kenanian amizimin otariba. Otarir kaba, me vaghvagha uan ikizibar inazir afeziabar otifi. Ezi men ikiziba vaghvagha men ziaba ini. ¹⁶ Ezi Livai otarir 3pla iti, Gerson, Kohat, ko Merari. Otarir kaba, me vaghvagha uan ikizibar inazir afeziabar otifi. Ezi men ikiziba vaghvagha men ziaba ini. Ezi Livai azenir 137plan ikegħa areme. ¹⁷ Ezi Gerson otarir pumuning iti, Lipni, ko Sime. Ezi gin aning vaghvagha uan ikizimningin dapanimningin oto. ¹⁸ Ezi Kohat otarir 4pla iti, Amram, Ishar, Hebron, ko Usiel. Egha Kohat azenir 133plan ikegħa areme. ¹⁹ Ezi Merari otarir pumuning iti, Mali ko Musi. Gumazir kaba bar, men ovavir boriba sara, me Livain anabamin aven itir adarasi.

²⁰ Ezi Amram uan afeziamin buaramizim Jokebetin itima, an a bagħa Aron ko Moses bate. Ezi Amram azenir 137plan ikegħa areme. ²¹ Ezi Ishar otarir 3pla iti, Kora, Nefek, ko Sikri. ²² Ezi Usiel otarir 3pla iti, Misael, Elsafan, ko Sitri. ²³ Ezi Aron Eliseban iti, an Aminadapin guvim, egha Nasonin buaramizim. Egha an a bagħa Nadap, Abihu, Eleasar, ko Itamar bate. ²⁴ Ezi Kora otarir 3pla iti, Asir, Elkana, ko Abiasap. Me Koran ikizimin inaziba. ²⁵ Ezi Eleasar, Aronin otarim, a Putielin guvimin itima, an a bagħa Finias bate. Gumazir kaba bar, me Livain anabamin ikizibar dapaniba, me vaghvagha uan ikizibar amodoghin, me men ziaba osiri. ²⁶ Ezi Aron ko Moses aningra, Ikiavira Itir God kamaghin aning migei, “Gua Israelian anababa bar, dar ikiziba vaghvagh me inigh, egh Isipin azenan mangi.” ²⁷ Ezi gumazir kamningra, Moses ko Aron, aning Israelian amamangatighti me firighireghasa Isipin atrivim mikeme.

Ikiavira Itir God, akam isa Moses ko Aron ganidi

²⁸ Ezi Moses Isipin kantrin itima, Ikiavira Itir God kamaghin a migei. ²⁹ “Ki Ikiavira Itir God. Ezi, akar ki ni migeiba, ni bar dar gun Isipin atrivim mikim.”

³⁰ Ezi Moses a ikara, “Ni fo, nan mizem na basemezi, ki deragha bizibav geir puvati. Kamaghin atrivim manmaghin na baragham?”

7

¹ Ezi Ikiavira Itir God Moses migei, “Ki ni damighti, ni atrivimin damazimin Godin min otogham. Eghti nin avebam Aron Godin akam inigha izir gumazimin min otoghiva, nin akaba isi dar gun atrivim mikimam.” ² Eghti akar gavgavir ki ni migeiba, ni bar dar gun Aron mikemegħ. Eghti a kamaghin atrivim mikim suam, a Israelia ateghti, me an kantri ategham. ³ Eghti ki atrivimin navim damighti, a gavgavigham. Guizbangira, ki Isipin kantrin mirakelba ko digavir kuram gamir arazarazir aviribar amuti da otivam, ⁴ eghti atrivim dar gan, egh nin akam baragħan kogham. Egh ki uan gavgavimin Isipia ivezir bar kuram me daningam. Egh nan gumazamiziba Israelia, men anababa bar, ki me inigh Isipin kantrin azenan mangam. ⁵ Ki uan gavgavimin Isipia ivezir kuram me danigh, egh Israelia inigh Isipin kantrin azenan mangam, eghti dugħiar kamın Isipia fogħ suam, ki Ikiavira Itir God.”

⁶ Egha Moses ko Aron, Ikiavira Itir God akar gavgavim aning mikemezi mogħiram ami. ⁷ Dugħiar aning atrivim ko mikemezir kam, Moses 80plan azeniba iti, ezi Aron 83plan azeniba iti.

Aronin asadivir aghorim

⁸⁻⁹ Ikiavira Itir God kamagh Moses ko Aron migei, “Atrivim kamaghin guan azaragham, gua digavir kuram gamir arazitabar amu, eghti ni Aron kamagh a mikim suam, ‘Ni uan asadivir aghorim isi atrivimin damazimin anekunigh.’ Egh a kamaghin damighti, asadivir aghorim kuruzimin otogham.” ¹⁰ Egha Moses ko Aron atrivimin bighan ghua, Ikiavira Itir Godin akar gavgavim mikemezi mogħiram ami. Egha Aron uan asadivir aghorim atrivim ko an ingangarir gumazibar damazimin anekunizi, a kuruzimin oto. ¹¹ Ezi atrivim uan fofozir gumaziba ko imezibagh amir gumazibar diazi me ize. Isipian imezibagh amir gumazir kaba, uan mogomer akavsiaba inigha uaghan kamaghira dagħ ami. ¹² Egha me vaghvagha uan asadivir aghoriba akurima, da kuruzibar otifi. Ezi Aronin asadivir

aghorim iza menaba tuvareme. ¹³ Ezi atrivim bizir kamin ganigha an navim gavgafi. Ikiavira Itir God mikemezi moghin, atrivim Moses ko Aron baraghizir puvati.

Arazir kuraba Isipia batifi

Faragha zuir arazir kuram, dipaba ghuzimin otifi

¹⁴ Ezi Ikiavira Itir God Moses migei, "Atrivimin navim bar gavgavizi, a gumazamiziba ateghti me mangan aghua. ¹⁵ A gurum mizaraghara Nailin Fanemin mangiti, ni mangi a batogh. Ni uan asadivir aghorir kuruzimin otozim, uan dafarimin an suiragh mangi dipar miriamin a mizuam. ¹⁶ Egh ni kamaghin atrivim mikim, 'Ikiavira Itir God, Hibriuan God, ni mikimasa na amadagha ghaze, "Ni nan gumazamizibar amamangatighi, me nan ziam fisi, gumazamiziba puvatizir dangamin mangi." Ezi ni an akam baraghizir puvatigha iza datirikin. ¹⁷ Ezi Ikiavira Itir God datirighin kamaghin migei, "Ni bizir ki damuamibar ganigh fogh suam, kirara Ikiavira Itir God." Ni gan, ki uan dafarimin suirazir asadivir aghorir kamin dipam misueghti, dipaba bar ragh ghuzimin otogham. ¹⁸ Eghti osiriba bar arimighireghti, Nailin Fanem kurigh mighuaghti, Isipia an dipamra aman iburagham."

¹⁹ Egha Ikiavira Itir God Moses uam a migei, "Ni Aron mikemeghti, a uan asadivir aghorim isi, uan agharim amadagh Isipin dipabar akaghkagh, faneba, daghuriba, ko dipar akareba, mozir dipaba dagh isin akaghti, dipaba bar ghuzimram otogham. Egh Isipin nguazim bar ghuzimra ikiva, uaghan iter itariba ko dagiar mineba sara izeveg-ham."

²⁰ Ezi Moses ko Aron Ikiavira Itir God, akar gavgavim mikemezi moghiram ami. Egha aning ghua atrivim ko an ingangarir gumazibar damazimin, Aron uan asadivir aghorim fegha, Nailin Fanem misoke. Ezi dipaba bar ragha ghuzimin otifi. ²¹ Ezi osirir dipamin itiba bar ariaghirezi, dipam puvira mighuasi. Ezi Isipian gumazamiziba an dipatam raman ibura. Ezi ghuzim bar Isipin danganibar iti. ²² Ezi atrivimin imezibagh amir gumaziba, uan mogomer akavsiaba inigha uaghan kamaghira dagh ami. Ezi atrivimin navim bar gavgafi. Ezi Ikiavira Itir God mikemezi moghira, atrivim Moses ko Aron baraghan aghua. ²³ Egha atrivim bizir kam mighigha a ginighnizir puvatigha, ragha uamategha uan dipenir ekiamin avenghu. ²⁴ Ezi Isipia Nailin Fanemin dipam raman ibura, kamaghin amizi, me Nailin Faner miriamin dipabara amasa mozibagh tui.

²⁵ Ikiavira Itir God dipam misoghezima, dipam ikuvigha ikia ghua 7plan arueba gifa.

8

Mitiviba otifi

¹ Egha Ikiavira Itir God Moses migei, "Ni mangi atrivim mikim suam, 'Ikiavira Itir God ghaze, "Nan gumazamiziba ateghti me mangi, egh nan ziam fam." ² Egh ni aghuaghti, ki pazi ni damuti mitiviba nin kantrin nguazim bar anevaragham. ³ Eghti Nailin Fanem mitiviba a gizivagh, egh anetegh mangi, nin dipenir ekiamin mangam. Egh ni akuir misiam ko, nin dakozim ko, nin ingangarir gumazibar dipeniba ko, nin gumazamizibar dipeniba ko, nin bretba tuer danganiba ko, bretbar ingarir mineba, mitiviba bar dar mangam. ⁴ Egh da uari akuniva, ni ko nin gumazamiziba, ko nin ingangarir gumaziba, da bar ian ghuavanangam."

⁵ Egha Ikiavira Itir God Moses migei, "Ni Aron mikemeghti, a uan agharir asadivir aghorimin suirazim amadagh. Egh Isipin Faneba ko daghuriba ko dipar akarebagh isin a ghufegh, mitivibar amighi, da dipam ategh anang Isipin nguazim bar anevaragh."

⁶ Ezi Aron uan agharim isa anemadagha dipabagh isin a ghufezi, mitiviba anen an iza nguazim gizifa. ⁷ Ezi imezibagh amir gumaziba uan mogomer akavsiaba inigha uaghan kamaghira dagh amizi, mitiviba nguazimin otifi.

⁸ Egha atrivim Moses ko Aronin diagha aning migei, "Gua Ikiavira Itir God mikemeghti, a mitiviba e dama da batokegh. Eghti ki nin gumazamiziba ateghti, me mangi Ikiavira Itir God bagh ofa damuam."

⁹ Ezi Moses a ikara, "Ki ni bagha God ko mikimasa bar akonge. Ni dughiatam ginabaghti, ki ni ko nin ingangarir gumaziba, ko nin gumazamiziba, ia bagh God ko mikimam. Eghti mitiviba ia ategh, tam ua ikian kogham. Da Nailin Fanemra ikiam."

¹⁰ Ezi atrivim ghaze, "Ni gurumin na bagh God ko mikimam." Ezi Moses a migei, "Ni nan azarazi moghin, ki damuam. Eghti ni fogh suam, godin tam Ikiavira Itir God, en Godin min itir puvati. ¹¹ Eghti ni uabi, ko nin dipeniba, nin ingangarir gumaziba, ko nin gumazamiziba, mitiviba bar ia ategh mangi Nailin Fanemra ikiam."

¹² Egha Moses ko Aron atrivim ategha ghugha, Moses pamten Ikiavira Itir God ko migia ghaze, a mitivir a faragha atrivim bagha amadaziba, a da batuegham. ¹³ Ezi Ikiavira Itir God Moses an azarazi moghin ami, ezi mitivir dipenibar itiba, ko mitivir dipenir divazibar aven itiba, ko mitivir

azenibar itiba, da bar tintinibar ariaghire. ¹⁴ Ezi Isipin gumazamiziba dar kuaba akuvagha pozir aviribav kini. Ezi da kurima, dar mughuriam Isipin nguazim bar anevara. ¹⁵ Ezi atrivim gari, mitiviba ariaghirezi, Ikiavira Itir God mikemezi moghin, an navim ua gavgavizi, a Moses ko Aron baraghan aghua.

Itiba otifi

¹⁶ Egha Ikiavira Itir God Moses migei, “Ni Aron mikemeghti, a uan asadivir aghorim isi nguazim misueghti, Isipin nguazim itir meneziba bar ragh itibar otifigh.”

¹⁷ Egha aning kamaghin amigha, Aron uan asadivir aghorimin nguazim misoghezi, Isipin itir nguazir meneziba bar, ragha itibar otivigha, gumazamiziba ko asiziba avara. ¹⁸ Ezi imezibagh amir gumaziba uaghan uan mogomer akavsiaba inigha, itibar amighti da otivasa, ezi men imeziba ingarir puvati. Ezi itiba bar danganibar ika, gumazamiziba ko asiziba avara.

¹⁹ Ezi imezibagh amir gumaziba, atrivim kamaghin a migei, “God uabi bizir kam gamil!” Ezi atrivimin navim gavgavizi, Ikiavira Itir God mikemezi moghin, a Moses ko Aron baraghan aghua.

Bereziba otifi

²⁰ Egha Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, “Gurum mizaraghara atrivim dipamin mangiti, ni mangi a batogh a mikim suam, Ikiavira Itir God kamaghin migei, Ni nan gumazamiziba ateghti me mangi, egh nan ziam fam. ²¹ Ni oragh, ni aghuaghti, ki berezir aviriba amadaghti da izi, ni uabi ko, nin ingangarir gumaziba, nin gumazamiziba ko, ian dipeniba bar ia bagh izam. Egh Isipin dipeniba bar bereziba izivaghva, nguazir ia apiaghav itiba bar da avaragham. ²² Eghti dughiar kamin, ki Gosenin Distrighin ganam, egh aneteghti, berezitam an ikian kogham. Distrighin kam, nan gumazamiziba an iti. Ki kamaghin damighti ni fogh suam, ki Ikiavira Itir God, ki nguazir kamin ingara iti. ²³ Egh ki uan gumazamiziba ko nin gumazamiziba tuiragh, egh uan gumazamizibar akurvagh, nin gumazamizibar akurvaghan kogham. Ni gan, gurumzaraghan arazir kam otivam.” ²⁴ Ezi Ikiavira Itir God arazir kam gami. Egha berezir avirim amadazi, da atrivimin dipenir ekiam ko, an ingangarir gumazibar dipenibagh izifa. Egha Isipin nguazim, bereziba bar anevarazi, a bar ikufi.

²⁵ Egha atrivim Moses ko Aronin diagha aning migei, “Ia mangi, kantrin kamin averiamra, ofa isi uan God daning.”

²⁶ Ezi Moses kamaghin a ikaragha ghaze, “E kantrin kamin aven, uan

Godin ofa damighti, a deraghan kogham. Guizbangira, e asizir Isipia ofa gamir puvatiziba, e da isi Ikiavira Itir God en Godin ofa damighti, me asizir kabar ganigh naviba en ikuvigh, en atariva, egh dagiaba e ginivighi, e arimighiregham. Kamaghin, e kagh ofa damuan kogham. ²⁷ Egh Ikiavira Itir God, en God, akar gavgavim e mikemezi moghin, e aruer 3plan mangi gumazamiziba puvatizir danganimin mangi ofa damuam.”

²⁸ Ezi atrivim ghaze, “Ki ia ateghti, ia mangi gumazamiziba puvatizir danganimin mangi, Ikiavira Itir God ian Godin ofa damu, egh bar saghon mangan kogham. Aria, gua na bagh God ko mikim.”

²⁹ Ezi Moses kamaghin a ikaragha ghaze, “Ki ni ategh mangi, dughiar kamra ki ni bagh Ikiavira Itir God ko mikemeghti, gurumin bereziba mangi, ni ko nin ingangarir gumaziba ko nin gumazamiziba ategham. Ni orakigh, ni ua e gifaran marki, egh kamaghin mikiman kogh suam, en gumazamiziba mangi uan Ikiavira Itir Godin ofa damuan kogham. Bar marki.”

³⁰ Egha Moses atrivim ategha ghugha Ikiavira Itir God ko migei, ³¹ ezi Moses an azarazi moghira, Ikiavira Itir God ami. Ezi bereziba atrivimin ingangarir gumaziba ko an gumazamiziba, bar me ategha ghuezi, tam ua bar itir puvati. ³² Ezi dughiar kam atrivimin navim ua gavgavizi, a gumazamiziba ateghti me mangan an aghua.

9

Asiziba ariaghire

¹ Egha Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, “Ni mangiva atrivim kamaghin a mikim suam, Ikiavira Itir God, a Hibriuan God, a ghaze: Ni nan gumazamiziba ateghti me mangi nan ziam fam. ²⁻³ Egh ni men anogoregh ua me amangan aghuaghti, ki pazi ni damuva, arimariar kuram nin asizibar amadagham. Eghti nin hoziaba, donkiba, kamelba, bulmakauba, sipsipba, ko memeba a iningham. ⁴ Kirara Ikiavira Itir God, ki Israelian asiziba ko Isipian asiziba tuiraghti. Israelian asizitam aremeghan kogham.”

⁵ Ezi Ikiavira Itir God dughiam dibora ghaze, “Ki gurumin arazir kam damuam.”

⁶ Ezi aminim tirazima, Ikiavira Itir God mikemezi moghin ami, ezi Isipian asiziba ariaghirezi, Israelian asizitam aremezir puvati.

⁷ Ezi atrivim uan gumazir maba amadagha men azara, “Israelian asiziba deragha iti, o puvati?”

Ezi gumazir kaba uamategha kamaghin a migei, “Are, da bar deraghvira iti. Tam

aremezir puvati.” Ezi an navim ua gav-gavizi, a gumazamiziba ateghti me mangan an aghua.

Okaba Isipian mikarzaribar otifi

⁸ Egha Ikiavira Itir God Moses ko Aron migia ghaze, “Gua brighba tuer dipenimin mangi, egh uan dafarimningin averenir taba inghiva, atrivimin bighan mangiva, Moses atrivimin damazimin averenir kaba akunighi, da pin mavanang. ⁹ Egh averenir kaba iregh menezir muziaribar otivigh mighi Isipin nguazim bar anevaragham. Egh da gumazamiziba ko asizibagh ireghti, okaba men mikarzaribar otivigh bighiregh duar ekiabar otivigham.”

¹⁰ Egha aning avereniba inigha ghua atrivimin damazimin tugha, Moses pin avereniba kuni. Ezi avereniba okabagh amizi, da otivigha, biaghirezi duar ekiaba gumazamiziba ko asizibar otifi. ¹¹ Ezi Isipian gumazamiziba bar moghira, okaba me batifi, ezi imezibagh amir gumaziba uakan. Kamaghin amizima, me Mosesin damazimin izan ibura. ¹² Ezi Ikiavira Itir God mikemezi moghin, an atrivim gamizi, an navim gavgafi, ezi a Moses ko Aron baragham aghua.

Amozir ofizir ekiar dagiabar min gariba iram

¹³ Egha Ikiavira Itir God gin ua Moses kamaghin a migei, “Ni gurum mizaraghara dikavigh mangi, atrivim batogh kamaghin a mikim, ‘Hibruian God, a Ikiavira Itir God, a ghaze, “Ni nan gumazamiziba ateghti me mangiva, nan ziam fam. ¹⁴ Puvatighi nirara, ki datirighin ivezir kuram ni daning, egh nin ingangarir gumaziba ko nin gumazamiziba uaghan me damuam. Eghti ni fogh suam, nguaziba bar nan min godin tam o gumazitam ua itir puvati. ¹⁵ Ki faragha uan gavgavimin paza ni gamua, ni gasighasighai, egh arimariar kuram ni ko nin gumazamiziba gasighasighizi, ia ti bar geveghai. ¹⁶ Ki kamagsua ifonge, ki uan gavgavim isi ian akagham, eghti nguazir kamim danganiba bar, dar gumazamiziba nan ziar ekiam geghanam. Kamaghin amizi, ki ia ataghizi ia ikiavira iti. ¹⁷ Egha ni uabi uan ziam favira ikia nan gumazamiziba dikabiragha, mangasa men amamangarizir puvati. ¹⁸ Ni oragh. Gurumin dughiar kamra, ki maburan amozir ofizir dagiabar min garibar amighi da izighiram. Fomira fomira Isipin kantri nguibar igiamin ikegha iza datirikin, me amozir ofizir ekiar dagiar kabar min gari tamin ganizir puvati. Amozir ofizir kaba bar ikuvigh, faragha izezir amozir ofiziba, bar dagh aflagham. ¹⁹ Ezi datirighin ni gumazamiziba

migirigiar gavgavim me mikim suam, me uan bulmakauba ko bizir azenan itiba inigh dipenibar aven dar arigh. Eghti ki amozir ofizir ekiar dagiabar min gariba amighi, da iriva, gumazamiziba ko asizir azenan ikiavira itibagh iriti, da arimighiram.” ’ ’

²⁰ Ezi atrivimin ingangarir gumazir maba, Ikiavira Itir Godin migirigiam baregha atiatigha, me uan ingangarir gumazir kiniba ko asiziba inigha dipenibar aven ada ariki. ²¹ Ezi marazi Ikiavira Itir Godin migirigiar gavgavim baragham aghuagha, uan ingangarir gumazir kiniba ko asiziba ataghizi da azenan iti.

²² Ezi Ikiavira Itir God datirikin kamaghin Moses migei, “Ni uan dafarim ghufegh overiamin amadaghti, amozir ofizir ekiar dagiabar min gariba izi, bar Isipin nguazim ko, gumazamiziba, asiziba, ko azenibar aghuir dagheba sara, dagh izam.” ²³ Egha Moses uan asadivir aghorim ghufegha overiamin amadazi, Ikiavira Itir God overiam gamizi, ararim dagarvaghavira iti, ezi onimarim taghtagha ghua nguazimin izaghira nguazim gasavira itima, amozir ofizir ekiar dagiabar min gariba ira Isipin nguazimin bar a girava a misosi. Ikiavira Itir God bizir kurar kaba amadi. ²⁴ Ezi amozir ofizir ekiar dagiabar min gariba bar osemegha izavira itima, onimarim avimin min isia, amozir dagiabar min garibar tongin taghtagha tintinibar danganibar zui. Ezi fomira fomira Isip kantrin otozir dughiamra ikegha iza datirikin, an amozir kurar katamin ganizir puvati. Bar puvati. Amozir ofizir kaba bar ikuvigha, faragha izezir amozir ofiziba bar dagh afira. ²⁵ Ezi amozir ofizir ekiar dagiabar min gariba, Isipin nguaziba ko gumazamiziba, asiziba, ko dipenibar azenan itir biziba bar dagh ira dagh asighasiki. Egha men obariba, ko temer gumazamiziba oviziba iniasa opariziba, a vaghvagha da apiraghariki. ²⁶ Gosenin Distrighin itir danganir Israelia itir kamra, amozir ofizir ekiar dagiabar min gariba, a gizezir puvati.

²⁷ Egha atrivim Moses ko Aron bagha akam amadazi aning izezi, a ghaze, “Dughiar kam ki arazir kuram gami. Ikiavira Itir God arazir aghuibaram ami, ezi ki uan gumazamiziba ko e arazir kuram gami. ²⁸ Ararir kurar dagarvazir kaba, ko amozir ofizir ekiar dagiabar min garir kaba e bar dar amira. Kamaghin amizi, ni Ikiavira Itir God mikim! Eghti ki ian amamangatighi, ia mangam. Ia ua kagh ikian kogham.” ²⁹ Ezi Moses kamaghin a migei, “Ki nguibar ekiar kam ategh, egh dughiar kamra ki uan dafarimning fegh,

Ikiavira Itir God ko mikimam. Eghti arariba ko amozir ofizir ekiar dagiabar min gariba givagham. Eghti ni fogh suam, nguazir kam, a Ikiavira Itir Godin bizim. ³⁰ Ezi ki fo, ni ko nin ingangarir gumaziba Ikiavira Itir Godin Gavgavim, an atiatir puvati."

³¹⁻³² Ezi temer otevir me dar inibar tret-bar ingariba, ko baliba bar ikufi. Dughiar kam baliba aghoramim dughiam, ezi temer kabar akimariba misevegha moneghavira iti. Ezi witba biabara ikia kamaghin, da deraghavira iti.

³³ Moses atrivim ategha, nguibar ekiamin azenan ghugha, dafarimning fegha, Ikiavira Itir God ko migei. Ezi arariba ko amozir ofizir ekiar dagiabar min gariba givazi, amozim ua izir puvati. ³⁴ Ezi atrivim garima arariba ko amozir ofizir ekiar dagiabar min gariba gifa. Ezi a uan ingangarir gumaziba ko, men naviba gavgavizi, me uam arazir kuram gami. ³⁵ Bar guizbangira, Ikiavira Itir God faragha Moses mikemezi moghin, atrivimin navim gavgavizi, a Israelia ateghti me mangan kogham.

10

Odeziba otifi

¹ Egha Ikiavira Itir God ua Moses migei, "Ni mangi atrivimin gan. Ki kamagsua ifonge, ki ua digavir kuram gamir arazaraziba Isipian tongin dar amuam. Kamaghin ki atrivim ko an ingangarir gumaziba, me gamizima, men naviba gavgafi. ² Ki kamaghin ifonge, ia gin uan boriba ko igiar boriba, me mikim suam, ki digavir kuram gamir arazarazir kabagh amigha, tu-avir kam in ki Isipia gamizima, me bar onganigha aghumsiki. Ki kamaghin damighi, ia bar fogh suam, ki uabi ki Ikiavira Itir God."

³ Egha Moses ko Aron atrivimin bighan ghugha, a migia ghaze, "Ikiavira Itir God, a Hibruian God, a ghaze, 'Dughiar ruarimin iza datirikin, ni nan akam batoke. Ni uabi abiragh nan apengan izan aghua, a? Ni nan gumazamizibar amangatighi me mangi, nan ziam fam.

⁴ Ni men amamangarighan aghuaghti, gurumzaraghan ki odeziba amadaghti, da nin kantri gizivagham. ⁵ Egh da bar avirasemegh, bar nguazim avaraghti, ni nguazimin ganan kogham. Da bizir, amozir ofizir ekiar dagiabar min gariba, asighasighizir puvatiziba bar da amegham. Me dagheba ko temer ian azenibar itiba sara, bar dar ami da givagham. ⁶ Egh da nin dipenir ekiaba ko nin ingangarir gumazibar dipeniba ko nin gumazamizibar dipeniba bar dagh izivagham. Nin afeziaba ko inaziba, bizir kurar katam, fomira iza

datirighin, an ganizir puvati, bizir kam bar ikuvigham.'" Egha Moses atrivim mikemegha ua ragha azenan ghu.

⁷ Ezi atrivimin ingangarir gumaziba kamaghin a migei, "Dughiar ruarimin ikegha iza datirighin otogha, ni ua manmaghin dughiaaba gumazir kam ateghti an e gifariva osimtiziba e daningam a? Ni Israelian gumazamiziba ateghti me mangi, egh uan Ikiavira Itir Godin ziam fam. Ni ti gara fos ti? Isip bar ikufi."

⁸ Ezi gumazir maba ghua ua Moses ko Aron inigha atrivim bagha ize. Ezi an aning migei, "Ia mangi, Ikiavira Itir God ian God, an ziam fi. Ki foghasa, terara mangam?"

⁹ Ezi Moses a ikaragha ghaze, "E bar mangam, en boriba ko en gumazamizir ghuriba, en otariba ko guiviba, en sipsipba bar, memeba bar, ko bulmakauba bar. Guizbangira, e isar ekiam damuva, Ikiavira Itir Godin ziam fam."

¹⁰ Ezi atrivim, Ikiavira Itir Godin ziam dibora akar gavgavim pamtemin migia ghaze, "Ki ia ateghti ia uan amiziba ko boriba inigh mangan kogham! Bar puvatigham! Ki kamaghin fo, ia arazir kuramin e damuasa. ¹¹ Bar puvatigham! Gumazibara mangi Ikiavira Itir Godin ziam fam. Ia guizbangira kamagsua ifonge." Atrivim kamaghin mikemezi, an ingangarir gumaziba aning batoke.

¹² Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, "Ni uan dafarim ghufegh Isipin nguazim gisin anamadaghti, odeziba izi. Egh da iziva, bizir amozir ofizir ekiar dagiabar min gariba misoghezir puvatiziba, odeziba izi bar dar amegham." ¹³ Egha Moses uan asadivir aghorim ghufegha Isipin kantri gisin anemada. Ezi Ikiavira Itir God aminim gamizima, an aruem anadi naghin ikegha iza, nguazim gisin vavira ikia ghua aruem ko dimagarim, ghua gifa. Ezi aminim tirazima, me garima, odeziba otivigha gifa. ¹⁴ Egha odeziba bar avirasemegha iza Isipin danganiba bar da avara. Ezi fomira Isipia kamaghin odezir avirir okoruar kamaghin garir tabar ganizir puvati, egh me gin ua dar ganighan kogham. ¹⁵ Odeziba nguazim bar anevarazi, nguazim bar pighizi, da amozir dagiaba faragha irava asighasighizir puvatizir biziba ko, azenibar otivir biziba ko iter oviziba, odeziba bar da ame. Ezi temer dafarir gariba ko graziba ua Isipin kantri itir puvati. Da bar gifa.

¹⁶ Ezi atrivim zuamira Moses ko Aron bagha akam amadazi, aning izezi, an aning migei, "Ki arazir kuram Ikiavira Itir God, ian God a gami, egha uaghan gua gami. ¹⁷ Ki kamaghin ifonge, gua dughiar kamra ua nan arazir kuram gin amadagh. Ezi Ikiavira Itir God, guan God, gua a ko mikemeghti, a bizir

kurar na gasighasighasava amir kam na dama a inigh.”¹⁸ Ezi aning atrivim ategha ghua, Moses Ikiavira Itir God ko migei.¹⁹ Ezi Ikiavira Itir God aminim giragha a gamizi, aruem ghuaghiri naghin aminir gavgavim otogha, odezibagh ivaragha Ongarir Aghevimin amadaghan ghu. Ezi odezitam ua Isipin itir puvati.²⁰ Ezi Ikiavira Itir God uam atrivim gamizi, an navim gavgavizi, a Israelia ateghti me mangan kogham.

Mitarmer ekiam oto

²¹ Ezi gin Ikiavira Itir God ua Moses migia ghaze, “Ni uan dafarim ghufegh overiamin amadaghti, mitarmer ekiam izi Isipin nguazim avaragh. Guizbangira, mitarmer kam an gananim bar ighara. Ni an suighsi an suiragham, a bizir mamn min mitemegha osemegha gavgafi.”²² Ezi Moses uan dafarim ghufegha overiamin amadazi, mitarmer bar ekiam Isip avaragha ghua dughiar 3plan tu.²³ Ezi Isipian gumazamiziba uarir ganam ibura, egha dughiar kamin tav uan dipenim ataghizir puvati. Ezi Israelia iti naghin mitarmeba puvati.

²⁴ Ezi atrivim ua Mosesin diazi, a izezi, an a migei, “Ja mangi, Ikiavira Itir Godin ziam fi. Ian amiziba ko boriba ia ko mangam. Eghti ian bulmakauba, ko sipsipba Isipin ikiam.”

²⁵ Ezi Moses kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Puvati. E kamaghsua, ni e ateghti e asizitaba inigh, dav suegh, da tueghti da bar isi mighirigham. Egh arazir kamin Ikiavira Itir God, en God, e an ofa damuam. Kamaghin, ni en amamangatighti, e asiziba inigh mangam.”²⁶ E bar uan asiziba inigh da sara mangam. E mangi ofa damuamin dakozimin otivigh, Ikiavira Itir God, a en God, e a bagh ofa damusi tabav sogham. Kamaghin, e uan asizitam ateghti a ikian kogham.”²⁷ Ezi Ikiavira Itir God atrivimin navim gamizi, a bar gavgavigha, men amamangatighti me mangan kogham.

²⁸ Ezi atrivim Moses migia ghaze, “Ni na gitagh! Ki ua nin ganam aghua. Ni kamaghin fogh, ni ua izi na batoghti, dughiar kamra ki ni misueghti ni aremegham.”

²⁹ Ezi Moses oregha ghaze, “A dera, ki ni migei moghira damuam. Ki ua izi nin ganam kogham.”

11

Isipian otarir ivariaba arimighiram

¹ Ezi Ikiavira Itir God ua kamaghin Moses migei, “Ki ua ivezir kurar abuananam Isipian atrivim ko an gumazamizibar aningam. Eghti ivezir kurar kam otoghti, a ia amadaghti ia mangam. Egh a navir amirizim sara ian amamatighan kogham.

Puvatigham. A zuamira navir kuram sara nguibar kamin ia batueghti ia bar mangam.² Ni datirighin Israelian gumazamizibav kemeghti, men gumaziba ko amiziba vaghvagh mangi, Isipin men boroghin tibar bighan mangi, men azangsighti, me kuritir bizir aghuir me gol ko, silvan ingariziba ko, bizir golin ingarizir igharaziba sara me daning.”

³ Me kamaghin amima, Ikiavira Itir God Isipian damazimin ziar ekiam me ganidima, me golba ko silvaba Israelia ganingi. Guizbangira, Isipin atrivimin ingangarir gumaziba ko an gumazamiziba, Mosesin gara ghaze, a gumazir ziar ekiam itim. Kamaghin amizima, me arazir kam gami.

⁴ Ezi Moses kamaghin atrivim migei, “Ni Ikiavira Itir Godin akam barakigh, ‘Ki dimagarir arizimin Isipin danganiba bar dar aruam.”⁵ Eghti Isipian otarir ivariaba vaghvagh arimighiram. Atrivim, nin otarir ivariar nin dangamin inigh atrivim ikiamim, faragha aremegham. Eghti otarir ivariaba bar arighiri mangi, ingangarir amizir kinir wit mirmiriba, men otarir ivariaba uaghan arighiram. Eghti bulmakaun apurir faragha otoziba, uaghan bar arighiram. Isipian otarir ivariaba bar aremegham.⁶ Eghti Isipian gumazamiziba bar naviba osemegh, pamten azi ararer ekiam damuam. Fomira ararer ekiar kamagh garitam Isipin otozir puvati, egh tam gin uam kamagh otivan kogham.⁷ Eghti ki arazir kuratamin Israelian gumazamiziba ko men asizibar amighan koghti, me bar nimira ikiti, men tongin aflatam gumazitam ko asizitam dapuran koghti ni fogh suam, Ikiavira Itir God, a Isipia ko Israelia tuisigha, arazir kurar a Isipia gamizimin min, a Israelia damighan kogham.”

⁸ Egha Moses kamaghin a migei, “Atrivim, nin ingangarir gumaziba bar na bagh izi nan guamin tevibar piriva, pamten kamaghin mikimam, ni mangi uan gumazamiziba sara inigh mangi. Eghti ki mangam. Arazir kaba otivighti, ki gin Isip ategham.” Egha Moses navim isia aningagha atrivim ategha azenan ghu.

⁹ Ikiavira Itir God faragha kamaghin Moses migei, “Atrivim nin akam bareghan kogham. Kamaghin, ki ua Isipin digavir kuram gamir arazir aviritabar amuam.”

¹⁰ Ezi Moses ko Aron atrivimin damazimin digavir kuram gamir arazir aviribagh ami. Ezi God atrivimin navim gamizi a gavgavigh Israelia ateghti, me an kantri ategh mangan kogham.

12

God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam

¹ Ezi Moses ko Aron Isipin kantrin ikiavira itima, Ikiavira Itir God kamaghin aning migei, ² "Iakinir kam, a ian azenibar faragha zuir iakinimin ikiam. ³ Ni Israelian gumazamiziba kamaghin me mikim, iakinir kamin aruer namba 10, gumazamiziba bar vaghvagh uan adarazi bagh sipsipin igiatam ko memen igiatam, amisefegh. ⁴ Egh dipenir vamiran itir adarasi avirasemeghan koghiva, me uarir boroghin itir daraziv mikemeghti, me izi asizir kam tuiragh uari daning aneremi. Me deraghvira nighnigh, asizir kam deragh gumaziba ko, amiziba ko, boribar tuiraghti, me asizir tuzir kam agivvagh. ⁵ Egh ni ua bagh vaghvagh sipsipin apuritam o memen apuritam amiseveghti, an azenir vamira ikiti, duatam an mikarzim in ikian marki. ⁶ Egh me asizir kaba uari bagh deraghvira dar gan mangi iakinir kamin aruer 14in otogh. Eghti dughiar kamra, an guaratizimin, Israelian gumazamiziba bar uan asizir kabav sueghti, da arighiregh. ⁷ Egh me asizimin ghuzitaba inigh, uan dipenimin tiar akabar miriabagh asezir tememning daghuigh, dipenir kamin aven me iki asizibar amam. Egh uaghan tiar akam gisin itir ter ighuvim aghefegh. ⁸ Egh dimagarir kamin me sipsip o memen tuzim avimin a tuagh, egh ia asizir tuzir kam yis puvatizir bret ko zuravarir misozim sara aneremi. ⁹ Egh ia asizir tuzir angamtizim, ko tuzir minemin avighizitam aman marki. Ia avimin dar dapaniba, ko sueba ko dafariba, ko navir averimin itir biziba sara, ia bar da tuegh, dar ami. ¹⁰ Egh ia asizir otevitaba ateghti da iki amimzaraghan ikian marki. Da ikiti aminim tiraghti, ia dar naba tueghti da bar isi mighirigh. ¹¹ Egh ia asizir kabar amisi kamaghin damu. Ia iniba ikegh dagarir asuabar aghuigh, asadivir aghoribar suigh zuamira dar ami. Isar ekciar kam, a Ikiavira Itir God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam.

¹² "Eghti dimagarir kamra, ki Isipin danganiba bar dar mangi, gumazamizibar otarir ivariaba ko asizibar apurir ivariaba, ki dav soghti me bar arimighiregham. Eghti Isipin aseba bar, ki ivezir kuraba me daningam. Guizbangira, ki uabi Ikiavira Itir God. ¹³ Ghuzir ia uan dipeniba aghevezir kaba, da ababanimin min ikiam. Eghti ki Isipian gumazamiziba pazi me damuva ivezir kuram me daningam. Ki ghuzimin ganigh, ian dipenibagh itagham. Egh ki

ia ateghti, ivezir kurar kam ia batoghan kogham. Eghti ia deraghvira ikiam.

¹⁴ "Eghti ia dughiar kam ginighnighavira ikiti, a ian dughiar ekiamin min ikiam. Ki dughiar kam ginabaghti, a nan ziam feir isar ekiamin min ikiam. Eghti ia Ikiavira Itir God amir arazir kam ginighnigham. Eghti ian gin otivamin adarasi, bizir a damuasa ia mikemezimin gin mangi Ikiavira Itir God bagh isar kam damuvira ikiti, a iki mamaghira ikiam."

Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiam

¹⁵ Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, "Ia faraghvira uan dipenibar yisba batokegh. Egh ia 7plan dughiar, yis puvatizir bret ami. Gumazitam 7plan dughiar kabar aven, dar dughiatam yis itir bret ameghti, ia Israelian gumazamizibar tongin a batokegh. ¹⁶ Egh faragha zuir dughiam ko namba 7in dughiam, ia uari akuvagh Godin ziam fer arazim damu. Egh ia ingangarir igharazibar amuan marki. Ia uari bagh daghebara tu. ¹⁷ Ezi 7plan dughiar faragha zuir dughiamra, ki ian anababa Isipin kantrin me inigha azenan ghu. Ezi azeniba bar dughiar ekciar kamin, kar Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiam, dughiar kam, a bizir kam ginighnighamin dughiamin min ikiam. Eghti ian gin otivamin adarasi, bizir a damuasa ia mikemezimin gin mangi, Ikiavira Itir God bagh isar kam damuvira ikiti, a iki mamaghira ikiam.

¹⁸ "Egh ia iakinir faragha zuiba bar, dar dughiar 14in guaratizibar, yis puvatizir bret ami mangi, egh dughiar 21in otogh. ¹⁹ Egh 7plan dughiar kabar aven, yis ian dipenibar ikian marki. Eghti ian gumazitam, o kantrin igharazimin gumazir ia ko ititam, a yis itir bret ameghti, ia Israelian gumazamizibar tongin a batokegh. ²⁰ Ia oragh. Ia tintinimin managh iti, ia yis itir bret raman marki. Ia yis puvatizir bret ami."

Me asizibav sogha isam gamua God Israelia Gitazir Dughiam ginighnisi

²¹ Egha Moses Israelian gumazir dapanibar diazi me izezi, a kamaghin me migei, "Ia vaghvagh mangi sipsipin igiatam o memen igiatam amisefegh, uan adarazi bagh dav suegh, God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam damuam. ²² Egh ia ghuzim itarir ekiam gingegegh, hisopin ter aguar muziaritam inigh, a isi ghuzim itir itarir ekiam darugh. Egh ghuzir muziarim inigh uan dipenibar tiar akabar miriamin tughav itir tememning daghuigh, egh tiar akam gisin itir ter ighuvim aghefegh. Egh ia

bar dipenimin aven iki, tav azenan mangan marki mangi, mizarazimin otogh. ²³ Gin Ikiavira Itir God, Isipian otarir ivariabav sueghti me arimighirisi Isipin danganiba bar dar mangan. A ian tiar akabar ghuzimin ganigh, ia ateghti gumazibagh asighasighamin ensel aven mangi ian otarir ivariabav sueghti, me arimighireghan koghham.

²⁴ Eghti ia uan boriba ko, bizir a damuasa e mikemeziba zurara azenibar dar amuvira ikiam. ²⁵ Ia mangi nguazir Ikiavira Itir God ia daningasa mikemegha, akar dikirizim gamizimin dapiaghiva, God Israelia Gitazir Dughiam ginighnighiva isar kam damu. ²⁶ Eghti gin ian boriba kamaghin ian azangsigham, 'Kar manmaghin amizir isar kam?' ²⁷ Eghti ia kamaghin me mikimam, 'Isar kam, e Ikiavira Itir Godin ofa gamua, God Israelia Gitazir Dughiam ginighnisi. A fomira Isipian otarir ivariabav soghezi me ariaghire. Egha a Israelia en dipeniba gitaviragha, en otarir ivariaba ataghizi me deravira iti. Ezi e datirighin dughiar kam ginighnisi.'" Ezi gumamaziziba akar kam baregha dapaniba avigha Godin ziam fe. ²⁸ Egha me gin dikavigha ghua Ikiavira Itir God damuasa Moses ko Aron mikemezir biziba, me dagh ami.

Otarir ivariaba ariaghire

²⁹ Ezi dimagarir arizimin Ikiavira Itir God, Isipian otarir ivariabav suagarisi. A faragha atrivimin otarir ivariam misuegga, ghua otarir ivariabav igharazibav sogha ghuavira ikia ghua kalabuziar gumazibar, otarir ivariaba sara misoke. Egha uaghan bulmakaubar apurir ivariabav soke. ³⁰ Ezi dimagarir kamra, atrivim ko, an ingangarir gumaziba, ko Isipia bar dikavigha garima, men otarir ivariaba ariaghiregga gifa. Men dipeniba bar moghira vaghvagha, men otarir ivariaba ariaghire. Kamaghin amizi, Isipin danganiba bar, gumamaziziba azirakar ekiam gami. ³¹ Ezi dimagarir kamra atrivim Moses ko Aronin diagha kamaghin migei, "Ia bar dikavigh mangi. Gua ko Israelian gumamaziziba bar, ia zuamira mangi, nan gumamazizibagh itagh. Ia mangi, ia nan azarazi moghin, mangi Ikiavira Itir Godin ziam fi. ³² Egh ia uan sipsipba, memeba, bulmakauba inigh, ia nan azarazi moghin, da inigh bar Isip ategh mangi. Egh na bagh God ko mikimti, a deragh na damu."

³³ Ezi Isipia Israelian gumamazizibar avigha ghaze, "Ia zuamiram Isip ategh mangi. Ia zuamira e gitaghan koghti, e bar arimighiregham." ³⁴ Ezi Israelia plauan me tighar yis sara vereghamiba, da inigha,

itarir ekiabagh ariki. Egha me itarir ekiaba inibar da noegha, dipizibar da atera zui. ³⁵ Israelia Moses mikemezi moghin, me Isipia bagha ghua kuritir bizir aghuir me gol ko, silvan ingariziba ko, korotiaba bagha uaghan men azai. ³⁶ Ezi Ikiavira Itir God Isipian damazimin ziar ekiam Israelia ganidi. Ezi Isipia bizir Israelia ifongeziba me ganidi. Ezi tuavir kamän Israelia, Isipian bizir aghuiba, puram ada inigha ghue.

Israelia dikavigha ghua Isipin kantrin azenan ghue

³⁷ Israelian gumamaziziba dikavigha Ramesesin nguibam ategha ghua nguibar ekiam Sukotin danganimin zui. Gumazir 600,000plan, uan suebar arua zuir kaba, me gumazibara. Me amiziba ko boriba mengezir puvati. ³⁸ Ezi gumamazir igharazir avirir maba, ko bulmakauba, sipsipba ko memen avirir maba uaghan me ko zui. ³⁹ Me tuavimin ghua Isipin inizir plaua yis puvatizimin bret tue. Isipian gumaziba men avighavira iti, me dagheba akiramin dughiauba puvati. Kamaghin, me yis isa plaua gatizir puvati.

⁴⁰ Israelia 430plan azenibar Isipin kantrin ike. ⁴¹ Ezi aruer kamra, men 430plan azenimin aruer abuananam, Ikiavira Itir Godin gumamaziziba Isip ategha azenan zui. ⁴² Ezi dimagarir kamra Ikiavira Itir God Israelia deraghvira men gara, egha Isipin kantrin me inigha azenan ize. Egh zurara azenir gin izamibar, men gin otivighamin adarasi, me dimagarir kamra angamira iki ganiva, Ikiavira Itir God ginighnighiva, an ziam fam.

God Israelia Gitazir Dughiamin isamin gin mangamin arazibar, akar gavgaviba Israelia ganingi

⁴³ Ikiavira Itir God kamaghin Moses ko Aron migei, "Ia God Israelia Gitazir Dughiamin isamin arazibagh nighnigh kamaghin damu. Kantrin Igharazibar Gumamaziziba, isar kamän daghetamra aman marki. ⁴⁴⁻⁴⁵ Eghti gumazir dughiar otevimin ia ko itiba, ko gumazir dagiaba bagha ingara itiba, me isar kamän daghetam aman koghham. Ezi gumazir ia ivezezi me ingangarir gumazir kinibar min itima, ia men mikarzir mogomebar inibar aghore, merara uaghan ia ko isar kamän daghetam amam.

⁴⁶ "Egh gumamaziziba, dipenir me aven ikia asiziba tuezim, me dipenir kamän averara iki, egh asizir tuzibar ami. Me daghetaba inigh azenan mangan marki. Egh uaghan me asizir agharibar ami dar piran marki. ⁴⁷ Israelian gumamaziziba bar isar kamän aven iki dami.

⁴⁸ “Eghti gumazir uan mikarzir mogomemin inim atuzir puvatizim, daman kogham. Kantri igharazimin gumazim iza ian kantrin aven iti, a God Israelia Gitazir Dughiamin isam ia ko a damusi, ia an mikarzir mogomemin inim atugh. Egh uaghan gumazir an ikizimin itiba sara, men mikarzir mogomebar iniba aghoregh. Eghti a ian gumazimin min iki, ian adarazi ko dami. ⁴⁹ Ezi arazir kabara Israelian gumamaziziba, ko gumazir kantrin igharazibar ikegha iza ia ko itiba, uaghara arazir kabar gin mangi.” ⁵⁰ Ezi Israelia, me Ikiavira Itir God Moses ko Aron mikemezi moghirama ami. ⁵¹ Ezi dughiar kamra Ikiavira Itir God, Israelian anababar aven vaghvaha bar me inigha Isipin kantrin azenan ghu.

13

Israelia otarir ivariaba isa Ikiavira Itir God ganidi

¹⁻² Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, “Ia bar uan otarir ivariaba na danighi, me na baghvira ikiam. Israelia, ian otarir ivariaba, ko asizir apurir ivariaba, bar nana.”

Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiam

³ Ezi Moses kamaghin gumamazizibav gei, “Ia faragha Isipin kantrin ikia, ingangarir gumazir kinibar min itima, Ikiavira Itir God uan gavgavimin ia inigha azenan ize. Kamaghin amizi, ia zurara dughibar, dughiar kam ko an amizir arazir kam ginighigh, yis itir bret tam aman marki. ⁴ Ia Isip ataghizir dughiar kamin faragha zuir iakinim, an ziam, Abip.* ⁵ Ezi Ikiavira Itir God ian inazir afeziaba ko akam akirigha ghaze, a nguazim isi ia daningam. Nguazir kam, Kenania, Hitia, Amoria, Hivia ko Jebusia datirighin a gapiaghav iti. Nguazir kam a bar derazi, biziba an ikiava bar deraghaviram aghui. Ikiavira Itir God ia inigh nguazir kamin mangighi, gin izamin azenibar iakinir kamra, ia Yis Puvatizir Bretin Isam damuam.

⁶ “Egh ia yis puvatizir bret 7plan arueba anemi, mangiva namba 7in aruemin tugh. Eghti namba 7in aruemin otoghti, ia Ikiavira Itir Godin ziam fi. ⁷ Egh 7plan aruer kaba, gumamaziziba yis puvatizir bretra dami. Egh ia bretin yis itim ko yis tam ateghti, a ian nguibatamin aven ikian marki. Guizbangira, yis ian kantrin aven ikian kogham. ⁸ Eghti dughiar ekiar kam otoghti, ia uan otariba kamaghin me mikim, Ikiavira Itir God Isipin kantrin

aven e bagha bizir ekiabagh amigha, en adarazi inigha azenan ize. Ezi e datirighin isar ekiam gamua, bizir kaba bar dagh nighnisi.’ ⁹ Guizbangira, Ikiavira Itir God uan gavgavimin pamtem ingara, e inigha Isipin kantrin azenan ize. Eghti isamin arazir kam ian dafariba ko guabar, osizirimin min iki. Eghti a ia bagh arazir an amizimin ababanimin min iki. Egh a ia damighi ia kamaghin nighnigh suam, e Ikiavira Itir Godin akar gavgavibar gun mikimam. ¹⁰ Egh azeniba bar, ia isar a damuasa mikemezir kam, an dughiamra a damuam.”

Otarir ivariaba

¹¹ Egha Moses kamaghin migei, “Ikiavira Itir God ia inigh Kenanian nguazimin mangam. A nguazir kam bagha, faragha ia ko ian ovaviba ko akam akiri. Egh nguazir kam ia daningam. ¹² A ia danigh givaghti, ia uan otarir ivariaba Ikiavira Itir God daningam. Eghti ian asizir apurir ivariaba uaghan, da Godin anaba. ¹³ Ia sipsipin nguzir tam isi ofa damu, egh tuavir kamin ia donkin apurir ivariam givezegh ua a iniam. Ia donkin apurir ivariam givezan aghuagh, ia an gurim apirigh. Egh ia uan otarir ivariaba vaghvaha ua me givezegh me iniam. ¹⁴ Egh gin izamin dughiaaba ian otariba kamaghin ian azangsigh suam, ‘Kar manmaghin amizir arazim?’ Eghti ia kamaghin me mikim suam, ‘E ingangarir gumazir kinibar min Isipin kantrin ingara itima, Ikiavira Itir God uan gavgavimin pamten ingara, e inigha azenan ize. ¹⁵ Ezi faragha Isipin atrivimin navim gavgavizi, an e ateghti e mangan an aghua. Ezi Ikiavira Itir God Isipian otarir ivariaba, ko men asizir apurir ivariabav soghezi da ariaghire. Ezi e datirikin asizir apurir ivariaba bar da inigha, Ikiavira Itir God bagha dar ofa gami. Egha e uan otarir ivariabagh ivezegha ua me ini.’ ¹⁶ Ia arazir kam damuva, Ikiavira Itir God ginighnigh suam, a uan gavgavimin Isipin kantrin e inigha azenan ize. Eghti arazir kam, ian dafariba ko guabar osizirimin min iki. Egh arazir kam ia bagh, ababanimin min ikiva ian nighnizibar amuti da dikavam.”

God ghuariar ruarir ekiar mam ko, avir mizariar ruarir ekiar mamin aven iktia men faragha zui

¹⁷ Atrivim Israelian gumamaziziba ataghizi me zuir dughiamin, God kamaghin nighnigha ghaze, “Israelia tu-avir otevimin mangi igharaz darazir ganti, me me misoghsa damuti, me uan nighnizibagh iragh, uamategh Isipin

13:1-2: Diboboniba 3:13; Luk 2:23 * **13:4:** Israelian iakinir kam, “Abip,” an en iakinir kamningin otifi, Mas ko Epril.

13:12: Ua Me Ini 34:19-20; Luk 2:33

mangisi nighnigham. Ezi Israelia kamaghin damuan ki ifongezir puvati.” Kamaghin, God tuavir otevimin me inigha Filistian kantrin ongarir dadarimin zuir puvati. ¹⁸ Ezi kamaghin, God Israelia inigha ghuanaga gumazamiziba puvatizir danganimin ghua Ongarir Aghevimin oto. Egha me midorozim gamir biziba inigha da sara zui.

¹⁹ Bar fomira, Josep kamaghin Israelia mikeme, “Bar gin God Isipin ua ia inigh ian akurvaghham. Eghti dughiar kamin ia nan aghariba inigh da sara mangi.” Ezi Israelia akar dikirizim gamizi moghin, Moses Josepin aghariba inigha zui.

²⁰ Egha Israelia dikavigha Sukotin danganim ategha ghua Etamin nguibamin oto, me gumazamiziba puvatizir danganimin miriamin otoghava apia. ²¹ Egha aruebar, Ikiavira Itir God ghuariar ruarir ekiamin aven ikia, men faragha ghua tuavim men akakasi. Egha dimagaribar ana avir mizariar ruarir ekiamin aven ikia, me gisirara ikia men faragha ghua angazangarim me ganidi. Ezi bizir kam bangin, me arueba ko dimagariba sara arua zui. ²² Ezi aruebar zurara ghuariar ruarir ekiar kam men faragha zui, egha dimagaribar avir mizariar ruarir ekiar kam men faragha zui. Aning uan danganimning ataghirazir puvatigha kamaghira iti.

14

Me Ongarir Aghevim abiki

¹⁻² Ezi Ikiavira Itir God, kamaghin Moses migei, “Ni Israelia mikemeghti, me uamategh mangi ongarir miriamin Pihahirotin nguibamin dapiagh. Nguibar kam, a Mikdoln nguibam ko Ongarir Aghevimin tizimin ikia, Balsefonin nguibamin boroghin iti. ³ Eghti Isipin atrivim men darorim ginighnigh, kamaghin mikim suam, ‘Israelia ti onganigha gumazamiziba puvatizir danganim puram a garuama. Me danganir kam ategh mangamin tuaviba puvatigham.’ ⁴ Ki atrivim damighti an navim gavgavighti, a ian agiraghham. Eghti ki a ko an midorozir gumaziba, me dikabiragh me abiraghham. Egh bizir kam bangin ki ziar ekiam iniam. Eghti Isipia fogh suam, Kirara, ki Ikiavira Itir God.” Ezi Israelia Ikiavira Itir Godin akam baregha, uamategha ghua Pihahirotin nguibamin boroghin apia.

⁵ Ezi gumazir maba Isipin atrivim migia ghaze, “Israelia ara ghue.”

Ezi a ko an ingangarir gumazibar nighnizibagh iragha ghaze, “Manmagh amizi, e Israelia ataghizi me ghue? Me datirighin uam en ingangaribar

amuan kogham. Guizbangira, e pazava amigha gifa!” ⁶ Egha me mikemegha givagha, atrivim uan midorozir karisba ko, midorozir gumaziba ini. ⁷ Egha uaghan a 600plan karisin midorozim gamir aghuariba, ko Isipin midorozir karisin igharaziba sara inigha, karisbar garir gumazir dapaniba inigha, me dikavigha Israelian gin zui. ⁸ Israelia fo, me Isipia dikabinigha me abinigha, bar akongegha zui. Ikiavira Itir God, Isipin atrivim gamizi, an navim gavgavizi, a zuamira dikavigha men gintighasa zui. ⁹ Isipian midorozir gumaziba, uan karisba ko bar zui, marazi hoziabagh apiagha zui, ezi marazi uan suebar ghua, bar Israelian agintigha zui. Egha me bar ghua Israelia apiagha itir danganimin otifi. Danganiar kam, an Ongarir Aghevimin miriamin ikia, Pihahirotin boroghin iti, ezi Balsefon an akirangin iti.

¹⁰ Ezi Isipin atrivim uan midorozir gumaziba ko, Israelian boroghin zuima, Israelia men api. Egha me bar puvira atiatigha, uarir akurvaghasa Ikiavira Itir Godin dei. ¹¹ Me kamaghin Moses migei, “Ni tizim bagha e inigha gumazamiziba puvatizir danganir kamin ize? Ni ghaze, Isipin kantrin moziba okoramim danganiba puvati. Kamaghin e ti arimighirasa, ni e inigha kagh ize? Ni manmaghin e gamua, e inigha Isip ategha azenan ize? ¹² E Isip ataghiraghasava amir dughiam, e kamaghin ni mikeme, ‘Arariz kurar kaba e bativam.’ E ni migia ghaze, ni e ateghti e Isipin ikiva, ingangarir gumazir kinibar min ikiti deraghham. Puvatighti, e gumazamiziba puvatizir danganimin arimighiram.”

¹³ Moses kamaghin me ikaragha ghaze, “Ia atiatingan marki, ia tuivigh gavgafigh. Ia datirighin, Ikiavira Itir Godin gavgavimin ganighti, a ian akuragh ua ia inian. Ia datirikin Isipian gari, ia ua men ganan kogham. ¹⁴ Ia orakigh, Ikiavira Itir God ian akurvaghshi me ko misogham. Ia uari bizitam damuan marki. Ia nimira iki.”

¹⁵ Ikiavira Itir God, kamagh Moses migei, “Ni tizim bagha nan ingarava aravira iti? Ni Israelia mikemeghti, me mangi. ¹⁶ Eghti ni uan asadivir aghorim ghufegh, ongarim gisin amadagh. Eghti ongarim high akuar pumuning irighti, Israelia nguazir dakirtizimin mangi vongin otifigh. ¹⁷ Eghti ki Isipia damighti men naviba gavgavighti, me ian gin ongarim biaghirizir tuavimin mangam. Eghti ki atrivim ko, an karisba ko, midorozir gumazir hoziabagh apiaziba, ko midorozir gumaziba bar me dikabiraghham. Egh ki me gamizir arazir

kam bagh, ziar ekiam iniam. ¹⁸ Ki Isipia dikabiragh me abiraghti me fogh suam, Kirara, ki Ikiavira Itir God.”

¹⁹ Ezi Godin enselin zurara Israelian midorozir gumazibar faragha zuim, a sivagha ghua men akirangin tu. Ezi ghuariar ruarir ekiaur zurara men faragha zuim, a uaghan isivagha ghua men akirangin tu. ²⁰ Dimagarir kamin, ghuariar ruarir ekiaur kam Israelia ko, Isipian tizimin tughav iti. Ghuariar ruarir kam Isipia itir danganim gamizi, a bar mitatangi. Egha Israelia itir danganim angazangarim a ganingi.* Kamaghin, dimagarir kamin Isipia ko Israelia uarir boroghin mangan ibura.

²¹ Moses uan agharim ghufegha, ongarim gisin anemada. Ezi dimagarimin Ikiavira Itir God, aminir gavgavim gamizi, an aruem anadi naghin oto. Egha dimagarir kamin aminim ongarim giva ghuavti aminim tira. Ezi ongarim tongira biaghirigha, akuar pumuningin irigha nguazir dakirtizimin oto. ²² Egha divazimningin min vong ko vongin akuvagha itima, Israelia aningin tongin nguazir dakirtizimin ghua vongin otifi. ²³ Ezi Isipin midorozir gumaziba Israelian agiragha, men gin ghua ongarimin tongira ghu. Men hoziaba ko, karisba ko, gumazir hoziabagh apiziba, da bar zui. ²⁴ Ezi Ikiavira Itir God, aviv zariamim min ghuariar ruarir kamin aven iti. Ezi aminim tiasa amima, a Isipian midorozir gumaziba, men nighnizibagh irazama, me tintinibar nighnigha atiatia arasava ami. ²⁵ Ikiavira Itir God, karisbagh amizi, nguazim dar wilbar suighizi, da pamten ivemariar puvati. Ezi Isipia uraria uariv gei, “Ia oragh, E zuamirama ari mangelka! Ikiavira Itir God, Israelian akuragha e misosi.”

²⁶ Ezi Ikiavira Itir God, kamagh Moses migei, “Ni uan agharim ghufegh, ongarim gisin anemadaghti, dipam ua izi Isipian midorozir gumaziba, ko men karisba ko gumazir hoziabagh apiaziba, bar me avaragh.”

²⁷ Ezi Moses agharim ghufegha ongarim gisin anemada. Aminim tirazima, ongarim ua iza faragha ikezi moghin uan danganimin iti. Dughiar kamra, Isipia ari mangasa amuavira itima, Ikiavira Itir God, bar me avigha ongarim mikini. ²⁸ Ezi ongarim uamategha ize. Egha gumazir atrivimin hoziabagh apiaziba ko, midorozir gumazir Israelian gin ongarir torimin ghuheziba, bar me avara. Ezi men tav miseveaghirizir puvati. ²⁹ Ongarim divazim min, vong ko vongin akuvagha itima, Israelia nguazir dakirtizimin zui.

³⁰ Dughiar kamin, Ikiavira Itir God, Isipian dafarimin Israelia, ua men akura. Ezi Israelia, Isipian kuabar garima, da ongarir dadarimin ireghav iti. ³¹ Israelian gumazamiziba garima, Ikiavira Itir God, uan gavgavir ekiamin pamtem ingara, Isipia dikabiragha me abira. Ezi me bar atiatigha, Ikiavira Itir God, nighnizir gavgavim an iti. Egha an ingangarir gumazim Moses, me uaghan nighnizir gavgavim an iti.

15

Mosesin Onger Akam

¹ Dughiar kam Moses Israelian gumazamiziba ko, Ikiavira Itir God bagha ighiar kam kamaghin a bange:

“Ikiavira Itir God, a midorozir ekiam abira, ezi ki datirighin a bagh onger akam bangam.

Guizbangira, a hoziaba ko gumazir hoziabagh isin apiaziba me avigha ongarim mikini.

An apaniba abira, ezi an ziam bar pin iti!

² Ikiavira Itir God uabi na gamizima, ki gavgavigha, onger akam bangava an ziam fe.

A zurara ua na isi, ezi ki an ziam fasa.

A nan God, egha nan akurvazim. Kamaghin amizi, ki an ziar ekiam fasa.

Nan afeziamin God, ki an ziar ekiam fi, a isi bar pin anerigh ighiam damuam.

³ Ikiavira Itir God, a bar midorozir gumazir gavgavim.

Ziar kam, Ikiavira Itir God, kar an ziam.

⁴ A Isipian midorozir gumaziba ko men karisin midorozim gamiba, a me avigha me isa ongarim mikini.

Ezi men midorozir gumazir dapaniba, ongarim amegha Ongarir Aghevimin aven ariaghire.

⁵ Ongarim bar me avarazima, me dagiabar min ongarir dikinim giraghu.

⁶ Ikiavira Itir God, nin agharir guvim bar gavgavir ekiam iti, ni uan apaniba dikaragha bar me mirmiri.

⁷ Ni uan gavgavir ekiamin uan apaniba abira, egha ni uan navir aningazim avimin min otogha men isia, mati avim grazir mdiaribar isi.

⁸ Ni aminir ekiam gamizi a dikavigha, ongarim gamizima, a buigha pin anabo. Egha voroghira divazimin min tughav iti. Ezi ongarir apebamin itim, bar pamtemin ingara gavgafi.

* **14:20:** Hibru akam vezin kam deragha a migeir puvati. Mogomem 15:3 **15:2:** Ua Me Ini 3:6; 3:15; Aisaia 12:2

14:22: 1 Korin 10:1-2; Hibru 11:29 **15:1:** Akar

9 “Apaniba ghaze, ‘E men agintigh men suigham.

Egh men bizir aghuariba inigh da tuisigh uan adarazir aningam.

Egh e bizir manam inisi e puram a iniam.

E sabar misozim asigh, uan gavgavimin me gasighasigham.’

10 Ikiavira Itir God, ni uan aminim dughiar vamiran a giverazima, ongarim Isipia avara.

Ezi me dagiamin min ongarir bar puvira ingarim giraghue.

11 O Ikiavira Itir God, ua godin manam ikia nin min gavgafi? Tav ua itir puvati.

Ni atrivir ekiam, egha arazir aghuibaram ami.

Ni bar pin kozi, e nin atiati. Tina nin min iti? Tav ua itir puvati.

Nirara digavir kuram gamir arazibagh ami, egha ingangarir ekiabagh ami.

12 Ni uan agharir guvim a ghufegha anemadazi, nguazim akam akarigha apaniba tu-avareme.

13 Ni bar uan gumazamiziba men apangku- vigha men akuragha me inigha, men faragha ghua me inigha zui.

Ni uan gavgavimin men darorimin faragha ghua, danganir aghuarir ni uabi itimra, ni men akua a bagha zui.

14 Kantrin Igharazibar Gumazamiziba arazir ni amizim baregha, pamten nighava atiati.

Ezi Filistiaba uaghan aguava bar puvirama atiati.

15 Idomin kantrin faragha zuir gumazibar nighniziba, tintinibar nighnigha onganizi moghin ami.

Moapin gumazir dapaniba puvira nighava agoi.

Kenanian gumazamiziba atiata, uan gavgavim ategha puram amiragha uaghiri.

16 Me nin gavgavir ekiamin gara, atiatir ekiam ko nirizir bar ekiam me avarazi, me pura ikia bizitam damuan ibura.

Me pura dagiabar min dapiagh ikiti, e nin gumazamiziba me gitaviragh mangam.

O Ikiavira Itir God, nin gumazamizir ni me givezegha ua me iniziba, me guizbangira kantrin kabagh itagh bar mangam.

17 O Ikiavira Itir God, ni en aku mangiti, e nin mighsiamin deraghvira dapiagh. O Ekiam, danganir kamin, ni uabi uan dipenimin ingaram.

Dipenir ni itir kamin, gumazamiziba izi nin ziam fam.

18 Ikiavira Itir God, an atrivimin min iki mamaghira ikiam.”

Miriamin Onger Akam

19 Israelia nguazir dakirtizimin Ongarir Aghevimin tongin ghua otogha gifa. Ezi Isipin atrivimin midorozir gumaziba ko, hoziaba ko gumazir karisbagh isin apiazi- iba, me Israelian gin zui. Ezi Ikiavira Itir God ongarim gamizi, a uamategha iza me avara.

20 Gin Godin akam inigha izir amizim Miriam, an Aronin amezemebam, a buar mam uan dafarimin an suira. Amiziba bar moghira uan buaba inigha, Miriamin gin zui. Egha me buabav sogha onger akabagh amua ighiam gizi. 21 Miriam me bagha kamaghin ighiam bange:

“Ikiavira Itir God gumazir hoziabagh apiazi- iba, ko hoziaba sara bar me avigha ongarim mikinigha, apaniba abinigha ziar ekiam ini.

Kamaghin, ia a bagh onger akam bangi.”

Israelia gumazamiziba puvatizir danganibar arua zui

(*Sapta 15:22–18:27*)

Dipar misozim

22 Ezi gin Moses Israelian akua Ongarir Aghevim ategha, Surin gumazamiziba puvatizir danganimin zui. Me gumazamiziba puvatizir danganim, aruer 3plan an arua ghua, dipatamin apizir puvati. 23 Egha me gin ghua Maran danganimin otovigha dipar mam bato. Dipar kam akatorimin aven misosi, ezi me aneraman ibura. Dipar kamin ziam, Mara, an mingarim, bizim akamin aven aninganigha misosi. 24 Ezi gumazamiziba atara migirigir aviribar Moses gamua, kamaghin an azangsis, “E managh dipatam amegham?”

25 Moses Ikiavira Itir Godin dia mighigha a ko migeima, Ikiavira Itir God ter otevir mam an aka. Ezi Moses a inigha dipamin anakuni, ezi dipam ua derazi, me anere- mam.

Ezi God danganir kamin arazir a ifongez- iba ko bizir a damuasa mikemeziba me ganidi, egh a men gan me gifoghasa, me dar gin mangam, o ti puvatigham.

26 Ezi God me migei, “Ia deragh nan akam baragh. Kirara Ikiavira Itir God, ian God, ia arazir nan damazimin deraziba, ia dar amu. Egh ia nan Akar Gavgaviba ko arazir ki ifongeziba bar dar gin mangi. Ia kamaghin damuti, ki pazi ia damuan koghiva, arimariar kurar ki Isipin gumaza- mizibagh aningiziba ia daningan koghiam. Guizbangira, ki ian Ikiavira Itir God. Ki ian arimariaba akirizi ia ghuumazi.”

²⁷ Egha gin Israelia ghua Elimin nguibamin otifi. Elim, a dipar nguazimin aven anagava otiva uaghiri 12pla ikia, 70plan temer detba iti.* Ezi Israelia purirpeniba, nguazimin aven ivemari dipabar boroghin dar ingarigha kagh apia.

16

Israelia daghem mana, ko kuarazibar amasa da ini

¹ Israelian gumazamiziba Elimin danganim ategha, ghua Senin gumazamiziba puvatizir danganimin otifi. Danganir kam ana Elim ko Sainain Mighsiamin tongira iti. Me otivizir dughiar kamran gin me Isipin kantri ategha ghue. Egha namba 2in iakinim, an namba 15in dughiamin, me gumazamiziba puvatizir danganir kamin otifi. ² Egha me danganir kamin ikia Moses ko Aronin atara, migirigiar aviribar aning gami. ³ Me kamaghin aning migei, “Kamaghin deraghai, Ikiavira Itir God, Isipra e misueghti e arimighiregh. E Isipin kantrin ikia dagher guar igharagha gariba uan ifonggiabar da api. E mitriaba sara iki aremeghasa gua ifonge. Egha e inigha gumazamiziba puvatizir danganir kamin ize.”

⁴ Ezi Ikiavira Itir God Moses migia ghaze, “Ki ia bagh bret overiamin anemadaghti, an amozimin min magiriti ia a iniam. Gumazamiziba dughiaaba vaghvagh mangi dughiar vamira baghvira dagheba ini. Ki arazir kamin me damu gan fogh suam, me ti nan akamin gin mangam, o puvatigham. ⁵ Ezi dughiar namba 6in, me dughiar pumuning bagh dagheba inigh dar arikigh.”

⁶ Ezi Moses ko Aron kamaghin Israelian gumazamizibav gei, “Guaratizimin ia kamaghin fogh suam, Ikiavira Itir God uabi Isipin kantrin ia inigha azenan ize. ⁷ Ia an atara migirigiar aviribar a gami, ezi an oregha gifa. Ia mizarazimin Ikiavira Itir Godin gavgavim ko angazangarimin ganam. Ga pura gumazir kinimning. Ia manmagsua gan atara migei?”

⁸ Egha Moses ua migei, “Ikiavira Itir God uabi guaratizimin asizir tuziba ia danighti ia dar amam. Egh a mizarazibar bret ia danighti, ia uan ifonggiabar a iniam. An orazi ia puram a migei. Kamaghin amizi, a dagheba ia daningam. Ezi ga pura bizimning. Ia gan atara ga migeir puvati. Ia Ikiavira Itir Godra an atara a migei.”

⁹ Egha Moses Aron migia ghaze, “Ikiavira Itir God, bar gumazamizibar adarir migirigiaba baraki. Kamaghin amizi ni me mikemeghti, me izi Ikiavira Itir Godin damazimin tuifigh.” ¹⁰ Ezi Aron me

migiavira itima, me kogha gumazamiziba puvatizir danganir gigim gisin garima, Godin angazangarim zuamira ghuariar mamin aven oto.

¹¹ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, ¹² “Ki Israelian adarir migirigiam baraki. Kamaghin amizi, ni me mikemeghti, me guaratizibar asizir tuzibar amam. Egh me mizarazibar uan ifongiamin bretbar amam. Me dagher kam inigh givagh, me fogh suam, Ki Ikiavira Itir God, ki uabi men God.” ¹³ Guaratizir kamin kuarazir muziarir bizim, migha iza me itir danganim bar a gizifa. Ezi mizarazimin, ghuariar dipam ira, danganir men itim bar a gire. ¹⁴ Ezi ghuariar dipam iregha misingigha givazi, me bizir muziarir aviribar gari da nguazimin iti, egha da mati terafariba misigha tintinibar misaraghire.

¹⁵ Ezi Israelia bizir kabar ganigha, dagh gifozir puvati. Egha me kamaghin uarira uarir azai, “Kar bizir tizim?”

Ezi Moses me migei, “Kar bret, Ikiavira Itir God, ia damasa a ia ganingi. ¹⁶ Egha Ikiavira Itir God, akar gavgavim ia ganigha ghaze, ‘Ia vaghvagh uari bagh iniva uan adarazi sara me bagh inigh. Ia vaghvagh da iniva uan gumazamiziba ko boriba bagh vaghvagh miner muziaribar aghuigh.’”

¹⁷ Egha Israelia God mikemezi moghin me ami. Ezi marazi bar uari bagha aviriba inizi, marazi uari bagha muziaribara ini. ¹⁸ Egha gin me dagher kabar garima, gumazamizir dagher aviriba iniziba, men mineba izevezir puvati. Ezi gumazamizir dagher aviriba inizir puvatiziba, men dagheba otevezir puvati. Me da apa izevegha mitiriam men azir puvati.

¹⁹ Ezi Moses me migia ghaze, “Ia gurum bagh dagher na taba ataghiraghan marki.”

²⁰ Ezi gumazamizir maba Mosesin akam baraghizir puvatigha, dagher nar maba amimzaraghan bagha da ariki. Ezi amimzaraghan dagher kaba apiziba dagh izivazima, da puvira mughasi. Ezi Moses men atari. ²¹ Ezi zurara mizarazibar gumazamiziba, me ifongezi moghin, uari bagha dagheba isi. Ezi aruem anadir dughiamin, dagher me isir puvatiziba nguazimin ikia, dipamin min otiva puram amera gefi. ²² Ezi aruer namba 6in, me dughiar pumuning bagha dagheba ini. Gumazir vamira miner dozir pumuning pumuning gaghuzi, aning izivafa. Ezi Israelian gumazir dapaniba iza bizir kamin gun Moses mikeme.

²³ Ezi Moses kamaghin me migei, “Ikiavira Itir God kamaghin migei, gurum mizaraghan avughsamim dughiam. Kar

* 15:27: Temer detba mati en iruebar min gara egh temer dapanibar min gara detin oviziba iti. 16:4: Jon 6:31
16:15: 1 Korin 10:3 16:18: 2 Korin 8:15 16:23: Ua Me Ini 20:8-11

Ikiavira Itir Godin ziam famin dughiam. Egha uaghan kar Ikiavira Itir Godin dughiamra. Ia datirighin dagher nar manaba avimin da tuasa, ia da tu, egh dagher nar manaba ia minemin da isamasa, ia da isam. Eghti nar itir kaba ia gurum mizaraghan bagh bar ada atigh.”

²⁴ Ezi me Mosesin akam baregha dagher maba tue. Egha dagher nar maba tuezir puvati. Me amimzaraghan bagha da atizi da iti. Ezi dagher kaba kurizir puvatizi apiziba dagh amizir puvati. ²⁵ Ezi amimzaraghan Moses kamaghin migia ghaze, “Kar Ikiavira Itir Godin dughiam, dughiar e avughsiva, Ikiavira Itir Godin ziam famim. Ia dughiar kamin nguibamin azenan mangi dagheba burian kogham. Kamagh amizi, dagher nar itir kaba, ia dar ami. ²⁶ Ia wighin vamiran 6plan aruebar, dagher kaba ini. Egh namba 7in aruem, kar avughsamin dughiam. Kamaghin amizi, dughiar kamin dagher tam nguazimin ikian kogham.” ²⁷ Ezi dughiar namba 7in, gumazamizir maba ghua dagheba iniasa zui. Egha me dagher tabar garir puvati.

²⁸ Ezi Ikiavira Itir God Moses migia ghaze, “Ia manadizoghin nan akaba barazir puvatizir arazim ategh, nan Akar Gavgavibar gintigham? ²⁹ Ia deraghvaram oragh! Ki Ikiavira Itir God, ki avughsamin dughiar kam ia daningam. Kamaghin amizi, ki aruer namba 6in, dughiar pumuningin damamin dagheba ia daningam. Egh aruer namba 7in gumazamiziba bar danganir me itiba ataghiraghan marki.” ³⁰ Kamaghin amizi, me dughiar namba 7in ingangarir tam gamir puvati. Me avughsi.

³¹ Ezi Israelian gumazamiziba dagher kam kamaghin a dibora ghaze, “Mana.”* Hibrun akamin Manan kamin ganganin, temer ovizir muziarimin min gara egha ghurghuri. Egha an isingtizim, mati besketin me hani sara ingarizim.

³² Ezi Moses kamaghin me migia ghaze, “Ikiavira Itir God kamaghin migei, ‘E miner tam inigh, an manabar aghuam. Eghti an en gin otivamin ovavir boriba bagh ikiam. Me gin an gan suam, kar Ikiavira Itir God e ganingizir daghem. A Isipin kantrin e inigha azenan iza gumazamiziba puvatizir danganin e atizir dughiam.”

³³ Egha Moses Aron migia ghaze, “Ni nguazir miner tam inigh, manan tabar aghuigh. Egh minem isi Ikiavira Itir Godin damazimin anetigh. Eghti borir gin otivighamiba, a gifogham.” ³⁴ Ezi Aron manan dagher miner kam isa, gin izamin dughiam bagha, Akar Dikirizir Gavgavir

Boksiam boroghin aneti, ezi Aron Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghiram ami. ³⁵ Ezi Israelia manan dagher kam apa ghua 40plan azenibar tu. Ezi 40plan azeniba givazima me ghua Kenanian kantrin otivigha, kantrin kam gapiagha uari bagha azenibar ingari. ³⁶ (Dughiar kamin Israelia bizibar osimtizibagh fofoghamin skelin pumuning iti. Omer ko Epah, mam miner dozir vamiran min iti. Mam 10plan miner dozibar min iti.)

17

Me dagiamin dipam ini (Diboboniba 20:1-13)

¹ Ezi Israelian gumazamiziba bar Ikiavira Itir Godin akamin gin ghua, dikavigha Senin gumazamiziba puvatizir danganim ategha zui. Egh dughiar manamin Ikiavira Itir God mikemeghti, me dikavighiva danganir me itir kam ategh sivaghsivagh mangi danganir igharazir mam dapiagham. Me kamaghira apiaghira ghua, gin me ghua Refidimin danganinin otogha, purirpenibar ingarigha apia. Ezi danganir kam dipar damamiba puvati.

² Ezi gumazamiziba Mosesin atara ghaze, “Ni e damamin dipatam e daningh.”

Ezi a men akam ikaragha ghaze, “Ia tizim bagha nan atari? Ia masa Ikiavira Itir Godin Araziba tuisigha, an gavgavim bagha azai? Ia ti nighnizir gavgavim an itir puvati?”

³ Ezi gumazamiziba dipam bagha kuariba bar me misingizi, me migirigiar aviribar Moses gimoba ghuavira iti. Egha me kamaghin a migei, “Ni tizim bagha Isipin kantrin aven e inigha azenan ize? Ni ti kamaghin ifonge, e uan boriba ko asiziba, e damamin dipaba puvatigh, kagh arighiregham, a?”

⁴ Ezi Moses pamten kamaghin Ikiavira Itir God ko migei, “Gumazamizir kaba dagiabar na ginivigh, na misueghti ki aremeghasa. Ezi ki manmagh me damuam?”

⁵ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, “Ni Israelian gumazir dapanitaba inigh, ia daru gumazamizibar faragh mangi. Ia darusiva, asadivir aghorir ni faragha Nailin Fanem misoghezim sara inigh mangi. ⁶ Ki Horepin Mighsiamin dagiatam gisin tugh ikiam, kar Sainain Mighsiam. Ni roghira iziva, asadivir aghorir kamin dagiam misokegh. Eghti dipam an otogh azenan fasfagh iriti, gumazamiziba anemam.” Ezi Israelian gumazir dapaniba gari, Moses kamaghin amizi, dipam otogha izaghiri. ⁷ Ezi me danganir kam kamaghin a dibori, “Masa,” an mingarim kamakin, “Tuighsizir Arazim,” ko “Meriba,”

^{16:31:} Diboboniba 11:7-8 * ^{16:31:} Hibrun akamin, ziar kam “mana,” a migirigiar otevir kam ko mong magh ghua, “Kar bizir tizim?” Ni sapta 16:15in gan. ^{16:33:} Hibru 9:4 ^{16:35:} Josua 5:12; Nehemia 9:20-21; Jon 6:31

an mingarim, “Adarim.” Me kamaghin nighnisi, Israelia atara ghaze, “Ikiavira Itir God, e ko iti, o puvati.” Arazir kamin, me Ikiavira Itir Godin Araziba tuisigha an gavgavim bagha azangsis.

Israelia Amalekia ko misosi

⁸ Egha gin Amalekia iza Refidimin danganimin Israelia ko misosi. ⁹ Ezi Moses kamaghin Josua migei, “Ni e bagh gumazitaba amiseveghti, me gurumin mangi Amalekia ko misogh. Eghti ki mangi mighsiar dozir munamin tugh, Godin gavgavim itir asadivir aghorimin suiragham.” ¹⁰ Ezi Josua, Moses a mikemezi moghira, gumazir maba inigha ghua Amalekia ko misosi. Ezi Moses, Aron ko Hur sara, me mighsiar dozimin uanabo. ¹¹ Egha Moses uan agharimning feghavira itima, Israelian midorozir gumaziba, Amalekia gafgha ghuavira iti. Ezi Moses uan agharimning ataghizi aning uaghirima, Amalekia Israelia gafiragha ghuavira iti. ¹² Ezi gin Mosesin agharimning a girima, a uam aning ghufan ibura. Ezi Aron ko Hur dagiar mam inigha anefazi, Moses a gapera. Ezi aning Mosesin boroghin vong ko vongin tugh, an agharimning suiragha aning gifueghavira ikia, kamaghira ikiavira itima, aruem ghuaghiri. ¹³ Ezi Josua uan adarazi ko Amalekian midorozir gumaziba abinigha, bar me gasighasiki.

¹⁴ Ezi gin Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, “Ni akar kam akinafaritamın an osirighti, gumazamiziba a ginighnigh. Akar kam kamakin, ‘Ki Ikiavira Itir God, ki Amalekia bar me agivagham. Eghti gumazamiziba ua me ginighnighan kogham.’ Ni akar kam Josua bagh a diponti, an a barakigh.”

¹⁵ Ikiavira Itir God mikemegha givazima, Moses ofa gamir dakozir mamın ingari. Ezi ofa gamir dakozir kamin ziam mati nır avizir ekiam me an osirigha a ghufezi a ghaze, “Ikiavira Itir God, nan akurazi ki uan apaniba abira.”

¹⁶ Ezi Moses ghaze, “Ia Ikiavira Itir Godin inir avizim ghufegh bar pin an suiragh.* Guizbangira, Ikiavira Itir God, zurara Amalekia ko misogh kamaghira ikiam.”

18

Jetro iza Mosesin gari

¹ Jetro, a Midianian ofa gamir gumazim, a Mosesin amerem. A bizir God Israelia ko Moses bagha amizibar eghaghanim baregha, uaghan dughiar Ikiavira Itir

God uan gumazamiziba, Israelia, me inigha Isip ategha izezir eghaghanim baraki. ² Kamaghin amizi, Jetro Mosesin ganasa ize. Moses faragha uan amuim Sipora amadazi, a uan afeziam Jetro bagha ghu. ³ Ezi datirighin, Sipora ko Mosesin otarir pumuningin ko Jetro, me izava otifi. An otarimningin ziamning, Gersom ko Elieser. Moses faragha ghaze, “Ki kantrin igharazimin gumazim, egha kantrin igharazimin iti.” Egha a uan otarir ivariam ziam, “Gersom,” a gati.*

⁴ Egha a gin kamaghin migei, “Nan afeziamin God nan akurazi, Isipin atrivim na misoghezi ki aremezir puvati.” Egha uan otarir dozim, a “Elieser,” a gati.†

⁵ Ezi Jetro, Mosesin amuim ko an otarir pumuningin akua me iza gumazamiziba puvatizir danganim iza, Godin mighsiamin boroghira izava otifi. Kar Moses purirpeni-bar ingarigha dar ikezir danganim. ⁶ Egha Jetro kamaghin Moses bagha akam amada, “Ki nin amerem Jetro, ki nin amuim ko nin otarimning, e ni bagha ize.” ⁷ Ezi Moses akar kam baregha, ghua tuavimin Jetro bato. Egha Moses aviragha gin ghua an tori. Egha aning uan ikirimirim bagha uaningin azangsisigha, me gin Mosesin purirpenimin aven ghue. ⁸ Egha Moses uan amerem bizir aviribar a geghara ghaze, Ikiavira Itir God Israelian akurvaghasa, Isipin atrivim ko Isipin gumazamizibagh amizi, arazarazir aviriba otifi. Egha a ghaze, me tuavimin zuima, bizir kuraba ko osimtiziba me bativima, Ikiavira Itir God men akura.

⁹ Ezi Jetro akar kam baregha fo, Ikiavira Itir God bizir aghuaribar Israelia gamigha, Isipian dafarimin ua me ini. Ezi Jetro akar kam baregha bar akonge. ¹⁰ Egha kamaghin migei, “Ga Ikiavira Itir Godin ziam fe. A Isipin atrivim ko an gumazamizibar dafarimin ia inigha ian akurazi, ia kalabusin ingangarir kurar kam ataki. ¹¹ Ezi ki datirighin fo, Ekiam bar godin igharazibagh afiragha kamaghin ami. Isipia akaba batoghava paza ia gamima, Ikiavira Itir God ian akura. Ezi ki datirighin fo, Ikiavira Itir God bar gavgavizi, an gavgavim godin igharazibar gavgavibagh afira.” ¹² Egha Jetro ofan bar isia mighirizir mam, inigha God ganidi. Egha uaghan ofan igharaziba God ganingi. Ezi Aron ko Israelian gumazir dapaniba iza, Godin damazimin Mosesin amerem koma api.

*Me osimtiziba tuisighamin gumazamizir maba amisefe
(Godin Araziba 1:9-18)*

^{17:14:} Godin Araziba 25:17-19; 1 Samuel 15:2-9
^{18:2:} Ua Me Ini 2:21-22
^{18:3:} Aposel 7:29
*
†
^{18:3:} Hibrun akamin, ziar kam, “Gersom,” a mong kamaghin ghu, “Kantrin igharazimin gumazim.”
†
^{18:4:} Hibrun akamin, ziar kam, “Elieser,” a mong kamaghin ghu, “God nan akura.”

^{17:16:} Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim
*
^{18:3:} Hibrun akamin, ziar kam, “Gersom,” a mong kamaghin ghu, “Kantrin igharazimin gumazim.”
†
^{18:4:} Hibrun akamin, ziar kam, “Elieser,” a mong kamaghin ghu, “God nan akura.”

¹³ Ezi Dughiar igharazimin, Moses amimzaraghan jasin min aperagha Israelian gumamazizibar osimtiziba tuisisi. Ezi gumamazizibar aviriba Moses bagha mizarazimin izavira ikia, ghua guaratizimin tu. ¹⁴ Ezi Jetro, Moses gumamazizibar akurvazir araziba, bar dar gara, egha kamaghin Moses migei, "Maning, gua uaningra ingangarir aviribar gumamazizibar akurvaghasa dagh ami. Ni uabira ingangarir kam damuan marki. Ni gan, ni osimtiziba akira aperaghavira iti gumamaziziba mizaraghara iza ni ko mikimasa, ni mizua tuivighav ikia, ghua aruem gifa."

¹⁵ Ezi Moses a migei, "Gumamaziziba bizir God damuasa ifongezibagh fofoghasa, na bagha izi. ¹⁶ Gumazitanning bizir mam bagh uaningin atarigh, aning na bagh izeghti, ki aningin migirigiam baregh aningin osimtizim akiram. Egh ki arazir God ifongeziba ko Godin akabar men sure damuam."

¹⁷ Ezi Jetro kamaghin a migei, "Nan amerem, ni ingangarir kam damuamin tuavir aghuimin zuir puvati. ¹⁸ Ingangarir kam bar nin ekefe. Ni uabira a damu mangiti nin mikarzim nin amiragham. Eghti gumamaziziba uaghan men mikarziba men amiragham. ¹⁹ Ni datirighin nan akam baraghti, ki tuavir aghuarir mam ni mikimam. Eghti God ni ko ikiam. Arazir kam deragham, ni gumamaziziba bagh Godin damazimin abuir gumazimin min iki. Egh men migirigiar me uari adoziba, ni da inigh a bagh mangi. ²⁰ Egh ni arazir God ifongeziba ko Godin akabar men sure damuva, tuavir me gin mangamimin me mikimiva, arazir me zurara damuamimin men sure damu. ²¹ Egh ni uaghan fofozir gumazir aghuitaba miseveghti, me gumamazizibar dapanibar ikiam. Eghti tarazi 1,000plan gumamazizibar gantima, tarazi 100plan gumamazizibar gantima, tarazi 50plan gantima, tarazi 10plan ganam. Gumazir kaba uari abinigh guizbangira Godin atiatingiva an apengan iki, egh gumazir e nighnizir gavgavim men itibar, min iki. Gumamaziziba dagiaba me daning, me gekuti, me arazir kurabar amuan kogham. ²² Eghti gumazir kaba jasbar min iki, gumamazizibar osimtiziba tuisigham. Egh me uari osimtizir muziariba tuisigham. Egh osimtizir ekiaba, me da inigh ni bagh iziti, ni da tuisigham. Egh me nin akuragh ingangarir kamin osimtizim inighti, ingangarim nin osemeghan kogham. ²³ Ki bizir God ni damuasa a ifongeziba ki dar gun ni mikeme, ni dar amu. Ni nan akamin gin mangi, eghti ingangarir kam ni damighti,

nin mikarzim nin amiraghan kogham. Eghti ia gumamazizibar osimtiziba ko akabar kirighiti, me navir amiriziba iki, egh uamategh uan purirpenibar mangam."

²⁴ Ezi Moses, Jetroan akar aghuir kam baregha kamaghin ami. ²⁵ Egha a Israelian tongin fofozir gumazir aghuariba misevegha me atizi, me gumamazizibar gumazir dapanibar min iti. Ezi men marazi 1,000plan gumamazizibar garima, marazi 100plan gumamazizibar garima, marazi 50plan garima, marazi 10plan gari. ²⁶ Egha me zurara jasbar min osimtizibar tuisighamin ingangarim gami. Me uari araziba ko osimtizir muziariba tuisisi, egha osimtizir ekiaba, Moses bagha da amadi. Ezi a uabi da tuisigha dar kiri. ²⁷ Ezi bizir kabar gin, Moses uan amerem Jetroan dafarimin suirazi, Jetro uamategha uan nguibamin zui.

God Akar Dikirizir Gavgavim Israelia ko a gami

19

(Sapta 19--31)

Israelia iza Sainain Mighsiamin iti

¹⁻² Ezi Israelia Refdimin danganim ategha zui. Me ghua Sainain gumamaziziba puvatizir danganimin ofifi. Me otivizir dughiar kamra, a iakinir me Isipin kantri ataghizimin gin ghua, iakinir pumuning givazi, iakinir namba 3 otozi, me an aruer namba 1in Sainain ofifi. Egha me Sainain Mighsiamin boroghin purirpenibar ingarigha apia. ³ Ezi Moses God ko mikimasa mighsiamin ghuanaadi. Ezi Ikiavira Itir God mighsiamin ikia Mosesin diagha ghaze, "Ni Israelia migirigiar kaba me daningam, me Jekopin ovavir boriba. ⁴ Ki Isipin amizir biziba, ia uari dar ganigha gifa. Egha ia nan gari ki ia ini, mati kuarazir bagam uan nguzim uan avizimin a isi moghin, ki ua bagha ia inigha iza danganir kamin izezi, ia datirighin na ko iti. ⁵ Egh ia datirighin nan Akar Dikirizir Gavgavim suiragh gavgavigh, nan akabar gin mangi, nan gumamazizibar otogham. Nguazir kamin danganiba bar, ko gumamaziziba bar, me nan adarazira, eghti ki men tongin iarara ua bagh ia misevegham, eghti ia nan gumamazizibara ikiam. ⁶ Egh ia na baghvira itir gumamazizibara iki, egh ofa gamir gumazibar min iki, Kantrin Igharazibar Gumamaziziba bagh abuir gumazimin ingangarim damuam. Egh ia bar guizbangira nan gumamazizibara ikiva na baghvira ikiam." Egha Ikiavira Itir God migirigiar kaba gumamazizibar aningasa Moses migei.

⁷ Ezi Moses mighsiam ategha ghua Israelian gumazir dapaniba akuvagha, akar Ikiavira Itir God a mikemeziba, bar dar gun me migei. ⁸ Ezi gumazamiziba bar moghira kamaghin migei, "Bizir Ikiavira Itir God e mikemeziba, e bar dar amuam." Ezi Moses ghua gumazamizibar akabar gun Ikiavira Itir God migei.

⁹ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, "Ni oragh. Ki ghuariar mitiar pizimin aven ki ia bagh iziva, ni ko mikimam. Dughiar kamin gumazamiziba oraghti, ki ni ko mikimam. Eghti me datirighin ikegh mangi, me zurara nin migirigiaba nighnizir gavgavim dar ikiam." Ezi Moses gumazamizibar akabar gun, Ikiavira Itir God migei.

¹⁰ Ezi Ikiavira Itir God Moses migei, "Ni mangi gumazamizibav kim suam, me datirighin ikegh mangi gurumin, me uari na daningisi uan nighniziba ko araziba akirigh, bar zuegh. Egh me uan korotiaba ruegh, nan ziam fisi uari akirigh. ¹¹ Me uari akirigh tugh gavgavigh iki mangi aruer namba 3in otogh. Dughiar kam, ki Sainain Mighsiamin izighiri gumazamiziba bar, men damazimin otogh. ¹² Egh ni mighsiam bagh mitagniam atigh. Eghti gumazamiziba mitagniar kamin vongin mangan marki. Ni deraghvira me mikim, me deraghvira ganigh, me mitagniar kamin ikiavkinigh vongin mangi, mighsiamin mavanangan kogham. Guizbangira me mighsiamin boroghira mangan ki anogoro. Gumazitam mitagniamin ikiavkinighti, me a misueghti an aremegham. ¹³ Egh me dafaribar an suiragh a misueghti an aremeghan marki. Me dagiabar a ginifigh, o afuzitam a biragh. Gumazitam, o asizitam mitagniamin ikiavkinighti, ia arazir kam bagh a misueghti an aremegh. Ia dughiar vamiran, ia mighsiamin anang. Ia sigham baraghamin dughiam, ia mangi."

¹⁴ Ezi Moses mighsiam ategha uaghirigha gumazamizibav mikeme. Ezi me an akam baregha, me uari God daningasa uan nighniziba ko araziba akirigha, egha zue. Me uan korotiaba ruegha Godin ziam fer arazim damuasa uari akiraghasi. ¹⁵ Ezi Moses me migei, "Ia zuerim bagh uari akir tugh gavgavigh iki. Egh datirighin ikegh mangi zuerimin, ia amiziba ko dakuan marki."

¹⁶ Ezi dughiar namba 3in mizarazimin arariba dagarvazi onimariba taghtazima, ghuariar mitiar pizir mam izaghira mighsiam avara. Ezi me sighar ararer gavgavir mam baraki. Egha gumazamizir danganir kamin itiba, bar atiatigha nisi.

¹⁷ Ezi Moses gumazamiziba inigha, me itir danganimin azenan ghua men faragha ghua God bativasa zui. Me mighsiamin boroghin ghua, an apengan zarimin tuifi. ¹⁸ Ezi Ikiavira Itir God avimin aven ikia, egha izaghira Sainain Mighsiamin iti, ezi migharir ekiam mighsiam bar anevara. Migharir kam ghuavanaga, mati avir ekiamin migharim ghuavanadi. Ezi mikimkizir ekiam mighsiamin oto. ¹⁹ Ezi sigham in ararem bar ekevegha pamtem ara ghuavira iti. Ezi Moses God migei. Ezi God a ikarvazi, an tiarim mati ararim dagarvasi. ²⁰ Ikiavira Itir God izaghira Sainain Mighsiamin orazimin ikia, egha Mosesin dei. Ezi Moses ghuavanadi.

²¹ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin a migei, "Ni magiri, migirigiir gavgavim gumazamizibar aningighti me mitagniar kamin ikiavkinigh izi nan ganan marki. Me kamaghin damigh, men aviriba arighiregham. ²² Nan boroghin izir ofa gamir gumaziba, me uaghan uari na daningisi, uari akirigh nan damazimin zuegham. Puvatighti, ki ivezir kuram me daningam."

²³ Egha Moses Ikiavira Itir God kamaghin a migei, "Ni akar gavgavim e ganinghi, kamaghin gumazamiziba mighsiamin mangan kogham. E mitagniam arigha mighsiamin apinim ighuigha, e kamaghin fo, mighsiam kam, a nin mighsiamra, egha ana anogoro."

²⁴ Ezi Ikiavira Itir God a ikaragha ghaze, "Ni magiri, Aron inighti a ni ko uamategh anang. Eghti ofa gamir gumaziba ko, gumazamiziba bar mitagniar kamin ikiavkinigh na bagh mighsiamin anangan marki. Me kamaghin damighti, ki ivezir kuram me daningam." ²⁵ Ezi Moses akar kam baregha gumazamizibar bighan iraghugha, Ikiavira Itir God mikemezir migirigiaba bar me migei.

20

Godin 10plan Akar Gavgaviba (Godin Araziba 5:1-21)

¹ Ezi God kamaghin migei:

² Ki uabi, ki Ikiavira Itir God, ian God. Kirara Isipin kantrin ia inigha ian akua azenan ize. Kar danganir ia ingangarir gumazamizir kinibar ikezim.

³ Ia bar narara gin mangi nan ziamra fam. Egh ia asetamin gin mangan bar marki.

⁴ Ia uari bagh marvir guatam an ingaran marki. Ia overiamin itir bizitam, ko nguazimin itir bizitam ko dipamin aven

itir biziba, ia bizir kabar gan, dar min marvir guatamin ingaran marki. ⁵ Ia asetam ko marvir guatamin itevibar piri'va an ziam fan marki. Guizbangira, ki Ikiavira Itir God, ki ian God. Egh godin ifavaritamin amamangatighi, a nan danganim inian kogham. Bar puvati. Gumazamizir nan aghuaziba, me osimtizim iti, ezi ki ivezir kuram me ko men ikizim daning mangivira ikiti, men ikizimin igiar boriba ko aziziba otogham. ⁶ Ezi gumazamizir bar na gifongeziba, me nan Akar Gavgavibar gin zui. Ki bar ian ovavir boriba men apangkuvigh kamaghira iki mangi, men 1,000in ovavir borir gin izamibar otogham.

⁷ Nan ziam, Ikiavira Itir God, ian God, ia puram a diponan marki. Guizbangira, gumazamizir pura nan ziam diboriba, Ikiavira Itir God kamaghin me mikiman kogham, pura bizim, me osimtiziba pu. Bar puvati, a ivezir kuram me daningam.

⁸ Ia Sabatin dughiam deragh a ginighnigh mikim suam, a dughiar ki ua bagha inabazimra ikiam. ⁹ Ia wighin vamira, 6plan aruebar aven ingangariba bar dar amuam. ¹⁰ Ezi namba 7in dughiam, kar Ikiavira Itir God, ian Godin dughiamra. Kar dughiar ia avughsamim. Egh Sabatin dughiam, ia bar ingangaribar amuan marki. Ia uan otariba, guiviba, ingangarir gumaziba, ingangarir amiziba, asiziba, ko ikizir igharazibar gumazamizir iza ian nguibamin itiba, ia bar ingangaribar amuan kogham. ¹¹ Guizbangira, Ikiavira Itir God 6plan aruebar nguazim ko overiam, ongarimin ko dar itir biziba bar adar ingari. Egha namba 7in aruem an avughse. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God, Sabatin dughiam deraghavira a ginighnigha an anogorogha a gamizima, an a baghvira ikiamin dughiamin oto. Kar Godin dughiamra.

¹² Egh ia vaghvagh uan afeziam ko amebamin apengan iki, men akabar gin mangi. Ia kamaghin damighiva, ia dughiar ruarimin nguazir kamin ikiam, kar nguazir Ikiavira Itir God, ian God a isa ia ganidim.

¹³ Egh ia gumazamizir igharazibav soghti me arimighiran marki.

¹⁴ Egh ia poroghamiba uari bakia uari ko akuir arazim damuan marki.

¹⁵ Egh ia biziba okiman marki.

¹⁶ Egh ia ifavarir akabav kimiva gumazamizir igharazitamin ziam gasighasighan marki.

¹⁷ Egh ia gumazir igharazitamin dipenin bagh navim dikavan marki. Egh an amuim bagh navim dikavan marki. Egh an ingangarir gumazim, ingangarir amizim, bulmakau, donki, ko an bizir igharaziba bar, da bagh navim dikavan marki.

*Gumazamiziba Godin atiatingi
(Godin Araziba 5:22-23)*

¹⁸ Ezi gumazamiziba gara orazima, ararim pamtem dagarvazima, sigham araima, onimarim taghtazima, migharir ekiam mighsiam avara. Ezi me bar atiatigha puvira nisi. Kamaghin amizi, me sivagha ghua mighsiamin saghon tuifi. ¹⁹ Egha me kamaghin Moses migei, "Ni uabi e mikimti e ni baragham. God e mikimti, e arimighiregham."

²⁰ Ezi Moses me migei, "Ia atiatingan marki. God kamagsua ifonge, ia bar an atiatigh an apengan iki, egh arazir kurabar amuan kogham. Kamaghin a iza ian navir averiabagh foghasa, da guizbangira a baghavira iti, o puvati." ²¹ Egha gumazamiziba saghon tuivighavira itima, Moses uabira ghua God aven itir ghuarar pizimin boroghin zui.

Ofa gamir dakozimin araziba

²² Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, "Ni kamaghin Israelia akar kabar me mikim suam, 'Ia uari ganigha kamaghin fo, ki Uan Nguibamin ikia, ia ko mikeme. ²³ Ia orakigh. Ia gol ko silvan asebar marvir guabar ingar, dar ziaba fan marki. Ki uabira, ia bar nan ziamra fam. ²⁴ Ia nguazitaba inigh na bagh ofa gamir dakozimin ingar. Egh ofa gamir dakozir kamnang gisin, ia sipsipba ko bulmakauba ofan min da isi na daningigh, ofan taba, kar ia da tueghti da bar isi mighirighamin ofaba. Eghti taba, kar ia gumazamiziba na ko navir vamiran ikiasava amir ofaba. Egh ia danganir ki inabazibar

20:7: Ofa Gami 19:12 **20:8:** Ua Me Ini 16:23-30; 31:12-14 **20:9:** Ua Me Ini 23:12; 31:15; 34:21; 35:2; Ofa Gami 23:3 **20:11:** Jenesis 2:1-3; Ua Me Ini 31:17 **20:12:** Godin Araziba 27:16; Matyu 15:4; 19:19; Mak 7:10; 10:19; Luk 18:20; Efesus 6:2-3 **20:13:** Jenesis 9:6; Ofa Gami 24:17; Matyu 5:21; 19:18; Mak 10:19; Luk 18:20; Rom 13:9; Jems 2:11 **20:14:** Ofa Gami 20:10; Matyu 5:27; 19:18; Mak 10:19; Luk 18:20; Rom 13:9; Jems 2:11 **20:15:** Ofa Gami 19:11; Matyu 19:18; Mak 10:19; Luk 18:20; Rom 13:9 **20:16:** Ua Me Ini 23:1; Matyu 19:18; Mak 10:19; Luk 18:20 **20:17:** Rom 7:7; 13:9 **20:18:** Hibru 12:18-19

kamaghin nan ziam fiti, ki izi deragh ia damuam. ²⁵ Ia ofa gamir dagiar dakozimin ingar, egh dagiar gumaziba dighoreziba inian marki. Guizbangira, ia ofa gamir dakozimin ingarsi, dagiar tuizimin dagiar ekiatam amineghti, arazir kamin dagiar kam nan damazimin zueghan koghti, nan ingangarim bar deraghan kogham. ²⁶ Ia ofa gamir dakozimin ingarighi a pin ikti, ia adiriziamin ingarigh mavanang, egh arazir kamin ofa damuan marki. Bar marki. Ia kamaghin damigh, adiriziamin mavanangti, me ti ian mikarzir mogomebar ganigham. Arazir kam derazir puvati.”

21

Hibrun ingangarir gumazir kinibar garir araziba

(Godin Araziba 15:12-18)

¹ Egha Ikiavira Itir God kamaghin migei, “Ni Israelia damuamin arazibar gun me mikim: ² Ia Hibriuan gumazitam ingangarir gumazir kinitamin min a givezeghti, a ian ingangaribar amu mangi, 6plan azenibar tugh. Egh namba 7in azenimin ia aneteghti a mangi. Egh a dagiar taba ia daningan marki. Bar marki. ³ A faragha odiarimin ikia nin ingangarir gumazimin oto, egh a gin mangisi, a uabira mangi. A faraghavira amuimin ikia nin ingangarir gumazimin oto, egh dughiar a ni ateghamim, a uan amuim inigh a sara mangam. ⁴ Egh an gumazir dapanim amizim a danighi, a boriba bateghti, amizir kam uan boriba ko, me uan gumazir dapanim ko ikiam. Eghti gumazimra firighirigh mangam.

⁵ “Egh ingangarir gumazim suam, ‘Ki uan gumazir dapanim gifongegha, uan amuim ko boribagh ifongegha, me ataghiraghan aghua,’ ⁶ eghti an gumazir dapanim a inigh Godin Dipenimin mangi. Egh ingangarir gumazim tiar akam o temer tiar akamin miriamin asaraghav itimin boroghin tughiv iki. Eghti an gumazir dapanim dikonir tam inigh, egh an kuarim okoregham. Arazir kamin a gumazir dapanir kamin ingangarir gumazir kinimra iki mangiti, an ovevemin dughiam otogham.

⁷ “Egh gumazitam uan guivim ingangarir amizir kinimin min anemadaghti, gumazir dapanim a givezeghti, gin namba 6in azenim givaghti, an aneteghti a ingangarim ateghan kogham. Ia ingangarir gumazibagh ami moghin, ingangarir amizibar amuan kogham. ⁸ Gumazim ingangarir amizitam givezegh, uan amuir dozimin min an ikisi, ua gin uan amuir dozir kamin aghuaghiva, uam an afeziamin teghti a

uam a givezegham. Gumazir kam arazir aghuimin amizir kam gamizir puvati. Kamaghin a kantrin igharazitamin gumaziba bagh anemangiti me a givezan marki. ⁹ Egh gumazir kam uan otarim ginighnigh ingangarir amizir kinir kam a daningisi, a deraghvira uan guivimin min a damu. ¹⁰ Egh gumazir dapanim amizir igharazimin ikisi, a ingangarir amizir a faragha ikezir kam, deragh a damu. A faraghavira a gami moghin, dagheba ko korotiaba a daning, egh a ko dakuvira iki. ¹¹ An arazir 3plan kabar amuan kogh, egh pura amizir kam ateghti a mangi. Gumazim uabi givesi a mikiman marki.”

Midoroziba akiramin araziba

¹² Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “Gumazitam pamten gumazitam misueghti, an aremeghti, ia gumazir kam misueghti an aremegh. ¹³ Eghti a gumazir kam misueghti an aremeghan nighnizim ikian koghti, Godra gumazir kam ateghti an an agharimin pazi a damutima an aremegham, eghti gumazir a misoghezim an ari mangi nguivar ki ia bagha misevezimin mangigh, egh a deraghvira ikiam. ¹⁴ Eghti gumazitam gumazir igharazim bagh navim ikuvigh, a misueghti ana aremeghsi nighnigham, ia a misueghti an aremegh. An ari mangi nan ofa gamir dakozimin ikti, ia a inigh dangarir igharazitamin mangigh, a misueghti an aremegh.

¹⁵ “Egh gumazitam uan afeziam ko amebam misuegham, ia a misueghti an aremegh. ¹⁶ Eghti tav gumazitam okemegh, a damighi an an ingangarir gumazir kinimin min ikiam, o gumazir igharazim ateghti an a givezegham, ia gumazir arazir kam gamizim misueghti an aremegh. ¹⁷ Eghti gumazitam uan afeziam ko amebam paziva aningin atariva aningin ziamning gasighasighi, ia gumazir kam misueghti an aremegh. ¹⁸⁻¹⁹ Ezi gumazitamning uaningin atariva, egh tav dafarim medagh, tav misuegham, o dagiatamin tav biragh, a misueghti an aremeghan koghti, ia gumazir kamin arazir kuram ikarvaghan marki. Eghti gumazir osimtizir ekiam inizir kam, a dakozimin iki, egh gin a dikavigh asadivir aghorimin suiragh daruam. Eghti gumazir a misoghezir kam dagiar taba a givezam. Eghti dagiar kaba gumazir kamin ingangarim ataghizir dughiabagh ivezam. Gumazir a misoghezir kam a geghuv mangi dughiar a ua deraghamin otogham. ²⁰ Ezi gumazitam aghorim inigh uan ingangarir gumazim o ingangarir amizir kinim

20:25: Godin Araziba 27:5-7; Josua 8:31 **21:2:** Ofa Gami 25:39-46 **21:12:** Ofa Gami 24:17 **21:13:** Diboboniba 35:10-34; Godin Araziba 19:1-13; Josua 20:1-9 **21:16:** Godin Araziba 24:7 **21:17:** Ofa Gami 20:9; Matyu 15:4; Mak

misueghti, ingangarir gumazim o amizim dughiar kamra bizir kam bagh aremeghti, ia ivezir kuram gumazir dapanir kam a daningam. ²¹ Eghti gumazim o amizir kam dughiar vamira o pumuningin ikegh gin aremeghti, ia an gumazir dapanim ivezir kuram a daningan marki. Guizbangira, ingangarir gumazim, kar an gumazir dapanimin bizimra, eghti ovengezir gumazim datirighin an ingangarim damuan kogham. ²² Eghti gumazitaba uariv soghiva amizir navim asangizim misueghti, a borir kuam bateghti, amebam deraghti, gumazir amizim misoghezir kam, an pam ifongezim moghin gumazir kam dagiabar uan osimtizim akiram. Eghti araziba tuisizir gumazim dagiar kabar amamangatighi, gin amizir kamin pam da iniam. ²³ Eghti amizim osimtizim inighi, ia bizir kam ikaragh osimtizim gumazir a misoghezim datigh. Amizim aremeghti, ia gumazir kam misueghti an aremegh. ²⁴ Egh an damazim, atarim, agharim, o suem ikuvighi, ia kamaghira da ikarvagh. ²⁵ Eghti gumazim amizir kam avimin an mikarzim daboroghti, ia an mikarzim daborogh. Eghti an an mikarzim gasighasighi duam otoghti, ia kamaghira a ikaragh. Egh a benimin a misueghti, kamaghira ia benimin a ikaragh. ²⁶ Egh gumazitam uan ingangarir gumazim o ingangarir amizim damazim misueghti a ikuvighi, a ua an ingangarir gumazim o amizim min ikian kogham. Gumazir kam aneteghti a mangi. Kar damazir asighasizir ivezim. ²⁷ Egh a ingangarir gumazim o amizim misoghiva an atarim asigh, egh aneteghti a mangi. Kar atarimin ivezim.”

Bulmakaun arazir kuram, akiramin araziba

²⁸ Ikiavira Itir God kamaghin migei, “Bulmakaun tam uan komin gumazitam o amizim biraghti an aremeghti, ia bulmakaun kam misueghti an aremegh. Eghti ia an tuzim aman marki. Eghti bulmakaun ghuavim, an osimtizim inian kogham. ²⁹ Bulmakaun kam gumazamizibagh inivira ikiti, gumazamiziba pantemin an ghuavim mikimti, an ghuavim a isiva divazimin anetighan koghti, bulmakau tav misueghti an aremegham, eghti ia kamaghin damu. Ia bulmakaun kam ko an ghuavim, aning misueghti, aning aremegh. ³⁰ Eghti gumazir araziba tuisizim amamangatigh dagiabar ivezir dibobonim diboroghti, gumazir kam gumazir aremezim bagh an adarazi me givezam. Arazir kamin bulmakaun kam arazir kuram givezegh, uaghan a uabi angamira ikisi a uabi givezam. A kamaghin damigh an ovengehan kogham. ³¹ Bulmakaun

tam, otaritam o guivitam misueghti an aremeghti, ia arazir kamra gin mangi. ³² Egh bulmakaun tam ingangarir gumazim o ingangarir amizir kinitam misueghti an aremeghti, bulmakaun kamin ghuavim, 30plan silvan dagiaba isi ingangarir gumazimin gumazir dapanim daningam. Egh ia dagiabar bulmakaun kam ginivighi, an aremegh.

³³ “Egh gumazitam nguazimin itir mozim avarazir biziba angarigh, o mozim gikuigh, egh anevaraghan koghti, bulmakaun tam o donkin tam izi mozir kamin magirigh aremegham, ³⁴ eghti gumazir mozim gukuizim asizimin ghuavim givezam. Egh a uabi asizir kamin kuam iniam. ³⁵ Eghti gumazitamin bulmakau gumazir igharazimin bulmakau misueghti an aremeghti, aning gumazir igharazitamin amamangatighi, a bulmakaun angamira itir kam givezegh. Egh aning dagiabar kaba ko bulmakaun aremezimin asiziba uaning tuiragh, uaning daningam. ³⁶ Eghti gumazamiziba fogh suam, bulmakaun kam an asizibav sozir bulmakau. An ghuavim deragh divazimin aven a geghuvan koghiva, a bulmakaun angamira itim isi gumazir igharazim daningam. Egh a uabi bulmakaun aremezimin asizim iniam.”

22

Arazir kuraba akiramin araziba

¹ Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “Gumazitam bulmakaun tam o sipsip tam okemegh a misueghti an aremegham, o anemadaghti me a givezegham, eghti ia a damighi, a 5plan bulmakaubar bulmakaun kam ikaragh, o a 4plan sipsipbar sipsipin kam ikaragh. ²⁻⁴ Kamaghin a deraghvira da ikarvagh. A ikarvaghamin bulmakauba o sipsipba puvatighi, ia aneteghti, gumazir igharazitamin ingangarir gumazir kamin min a givezeghti, ia dagiar kaba inigh asizir an okemezir kam ikarvagh. Egh an okemezir bulmakau o donki o sipsip an dafarimin ikivira ikiti, a pumuningin ivezim uam a gisin aning inigh uan okimakiim ikarvagh.

“Okimakiar gumazim dimagarimin dipenimin tiar akamin aven mangisi damuti, dipenimin ghuavim an suiragh, a misueghti an aremegham, eghti gumazir kam osimtiziba puvatigham. An aruemin a misueghiva egh osimtizim ikiam.

⁵ “Gumazitam uan bulmakauba ateghti da mangi an nguazim ko an wainin azenimin tintinibar daru damiva, mitaghniamin ikiavkinigh gumazir igharazimin azenimin daghebar ameghti,

bulmakaubar ghuavim uan azenimin dagher aghuariba da ikarvagham. Egh uaghan wainin oviziba gumazir kam ikarvagham a daningam.*

⁶ “Gumazitam uan dadam daboroghti avim isi bar ekevegh mangi, mitaghniamin ikiavknigh gumazir igharazimin witin azenim, o witin me dighora pozim mikinizibar isighti, gumazir avim atizir kam, bizir isizir kaba bar da ikarvagham.

⁷ Gumazitam dagiataba o bizir igharazitaba isi uan namakam danighti a dar gan ikiti, okimakiar gumazitam bizir kaba okemegham, gin me okimakiar gumazimin suiraghti, okimakiar gumazir kam bizir pumuning pumuningin dagiaba ko bizir an okemeziba ikarvagham.

⁸ “Egh me okimakiar gumazim inighan koghti, ia gumazir bizibar garim inigh na bagh izi anetighti, a nan damazimin mitigh. Egh a kamaghin mikim suam, ‘Ki guizbangira, bizir kaba okemezir puvati.’

⁹ “Egh dughiaaba zurara gumazitam uan namakam ko bizir kabagh nighnigh uaning adogham. Aning bulmakauba, donkiba, sipsipba, korotiaba o bizir igharazibagh nighnigh, uaning mikimiva tav suam, ‘Kar nan bizimra,’ eghti ia aning inigh iziti aning nan damazimin tughti ki aning baragh suam, kav ifari. Eghti gumazir ifarir kam bizir pumuning pumuning ikarvagham namakam daningam.

¹⁰ “Eghti gumazitam donki, bulmakau, sipsip, ko asizir igharazitam, a isi uan namakatam daningighti ana bagh a damuam. Eghti asizir kam osimtizitam a batogham, o an ovegham, o apaniba uariv sogh midorozimin tongin asizir kam modogh a inigh mangighti, gumazitam an ganighan kogham. ¹¹ Egh aning na bagh izi nan damazimin mitigh, egh namakar asizimin garim Ikiavira Itir Godin ziam a dipon suam, ‘Bar guizbangira, ki nin asizitam gasighasighizir puvatigha, tam okemezir puvati.’ Eghti asizimin ghuavim an migirigiam baregh ifuegham. Eghti an namakar kam asizir ovengezir kam ikarvagham kogham. ¹² Eghti okimakiar gumazitam asizir kam okemeghti, namakar kam, an asizim ikarvagham ivezim asizir ghuavim daningam. ¹³ Asizir atiatam asizir kam misueghti, namakam asizir tuzir dughoraghirezir tam o agharir tam inigh namakamin akagham. Eghti ana asizir kam ikarvaghsi dagiatabar aningan kogham.

¹⁴ “Gumazitam uan bulmakau ateghti an namakam ingangarim bagh a inighti,

egh dughiar bulmakaun ghuavim itir puvatizimin, bulmakaun kam osimtizim batogham o ana aremeghti, gumazir kam asizimin ghuavim givezam. ¹⁵ Eghti bulmakaun ghuavim uan namakam ko ikiti, bulmakau osimtizim batoghti namakam a givezan kogham. Egh namakam faragh dagiar akuatam ingangarim bagh bulmakau inighti, bulmakau osimtizim batoghti an a givezan kogham. Guizbangira, dagiar a faragha aningizim ana givezegha gifa.”

God me migeir arazir maba

¹⁶ Ezi Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “Gumazitam guivir igiamin garima, a gumaziba ko akuizir puvatizi, me gumazitam bagha a ginabazir puvati, gumazir kam a inigh a gakaghonegh a ko dakuighiva, gumazir kam an ikisi ivezim isi guivimin afeziam givezeghiva, amizir kamin ikiam. ¹⁷ Eghti guivir kamin afeziam gumazir kamin aghuaghti, gumazir kam uabi dagiaba isi amizimin afeziam givezam. Ivezir kamin dibobonim, a ivezir amizim gumazitam ko akuizir puvatizimin min ikiam.

¹⁸ “Ia imezibagh amir amizibav sueghti me arimighiregh.

¹⁹ “Gumazitam, amizim ko akuir arazim, asizir amebatam ko a damighti, ia a misueghti a aremegh. Amizitam, gumazim ko akuir arazim, asizir apurim ko a damighti, ia a misueghti an aremegh.

²⁰ “Eghti tav asem bagh ofa damigh egh an ziam feghti, ia a misueghti an aremegh. Ia Ikiavira Itir God baghvira ofa damu, egh an ziamra fi.

²¹ “Ia kantrin igharazimin gumazir ia ko ititam paziva a damuan marki, egh osimtizim a darighan kogham. Ia fo, ia faragha an min kamaghira Isipin kantrin ike. ²² Ia paziva amizir pam aremezim damuan marki, egh uaghan borir afeziam aremezim paziva a damuan marki. ²³ Ia pazi me damuti, me akurvazim bagh na bagh arangti, ki men dimdiam baragham. ²⁴ Egh ki navim ikuvigh, gumazir kurabar amighti, me izi ia misoghti, ia arimighiregham. Kamaghin, ia uaghan amuiba paba puvatigham, eghti ian boriba afeziaba puvatigham.

²⁵ “Nan gumazamizir dagiaba ko biziba bar puvatiziba, men tav ia da dagiataba inighti ia me daning nighnigh suam, a gin ua ia ikarvagham. Ia gumazir dagiar ingangaribagh amibar min, gumazir kaba da, dagiar kaba ua da iniva, dagiataba

* **22:5:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mungarim abighizir puvati. **22:16:** Godin Araziba 22:28-29 **22:18:** Godin Araziba 18:10-11 **22:19:** Ofa Gami 18:23; 20:15-16; Godin Araziba 27:21 **22:20:** Godin Araziba 17:2-7 **22:21:** Ua Me Ini 23:9; Ofa Gami 19:33-34; Godin Araziba 24:17-18; 27:19 **22:25:** Ofa Gami 25:35-38; Godin Araziba 15:7-11; 23:19-20 **22:26:** Godin Araziba 24:10-13

uam a gisin darighan marki, Bar marki. ²⁶ Gumazir tam ian dagiaba inigh uan korotiar azenimin azuim isi ia daning mikim suam, korotiar kam kamaghin ian aka, a gin dagiar kaba ua da ikaragham. Eghti ia uam an korotiar azenan azuim, dughiar kamra aruem tighar magiram, ia uam a daningh. ²⁷ Guizbangira, a bar korotiar azenimin azuir kamra iti. Egh dimagarimin a fefem a daningti, an arugharughan kogham. Eghti ni korotiar azenimin azuir ruarimin suiraghti, a bizir tizimin uan mikarzim avaragh dakuam? Ki gumazamiziba bar men apangkufi. Kamaghin, gumazir kam uabin akurvaghsi na mikimti, ki an migirigiam baragham.

²⁸ "Ia God, akar kuraba a mikiman kogham. Egh ia akar kuratam uan gumazir dapanitam mikiman kogh, an ziam gasighasighan kogham.

²⁹ "Ia uan witin faragha zuiba, ko wainin dipar faragha zuiba, ko olivin borer faragha zuiba, ia nan anogoroghan marki. Egh ia da inigh ofan min nan ziam fisi na daning. Egh ia uan otarar ivariaba na daning. ³⁰ Ia uaghan uan bulmakaun faragha otiviziba ko sipsipin faragha otiviziba na bagh ofa damu. Bulmakaun nguzim ko sipsipin nguzim 7plan aruebar uan amebam ko ikeghti, namba 8in dughiam, ia a misueghiva na bagh ofa damuam. ³¹ Guizbangira, ia nan gumazamizibara. Kamaghin amizi, asizir atiatam misogha dughoraghsuezir asizim, ia an tuzitam aman marki. Ia an tuziba isi afiabar aning."

23

Israelia arazir aghuaribara damu

¹ Moses Ikiavira Itir Godin akam kamaghin anakuri, "Ni bizir otozitam baraghizi, a guizin akam puvati, ni bizir kam tintinibar a mikiman marki. Gumazitam arazir kuratam damighti, osimtizim an ikiti, ni kotin aven akar ifavaribav kimiva an akurvaghan marki. ² Gumazir aviriba arazir kurabar amuti, ni men arazibar gin mangan marki. Eghti gumazir aviriba kotiamin mangiva, kotiam gifaramin migirigibav kimti, ni men arazir kabar gin mangan marki. ³ Gumazitaba gumazir biziba puvatizim kotiam datighiti, a uabin akurvaghsi ni inighti, ni gumazir biziba puvatizimin akurvaghsi ifavarir migirigibav kiman marki.

⁴ "Eghti nin apanimin donki o bulmakau divazim ategh pura daruti, ni an ganigh, uam a inigh gumazir kam bagh mangi. ⁵ Ni

gumazir ian aghuazimin donkin ganti, a bizir osimtiziba ater irighiv ikiti, ni gumazir kam in akuragh uam an donki ghufegh. Ni aneteghti a nguazimin irighiv ikian marki. ⁶ Gumazir biziba puvatizim kotiamin mangiti, ia kotiamin aven a gifariva a dikabinan marki. ⁷ Ni migirigiar ifavaribar gumazim gasiva a isi kotiam darighan marki. Egh gumazir aghuarim arazir kuratam damighan koghti, ia isi kotiam datighiva, ni puram a misueghiti an aremeghan marki. Guizbangira, gumazir arazir kurar kam gamim, an osimtizim ikivira ikiti ki a isi kotiam datighiti, an ovengam. ⁸ Gumazitam ia apezeper kotiam gifarisiva dagiaba ia daningti, ia dagiar kaba inian marki. Guizbangira, arazir kam gumazir dapanibar damaziba apirizi me deravira nighnizir puvati. Egha arazir kam uaghan gumazir aghuarir osimtiziba puvatizibar kotiam gasighasisi. ⁹ Kantrin igharazibar gumazamizir ia ko itiba ia pazi me damuan marki. Guizbangira, ia uari faragha uan kantri ategha Isipin kantrin ikegha, Kantrin Igharazibar Gumazamizibar navir averiabagh fogha gifa."

Namba 7in azenim ko Sabatin dughiamin araziba

¹⁰ Ezi Moses Ikiavira Itir Godin akam isa Israelia migei, "Ia azenibar dagheba opariva, dagheba iniamin dughiamin da asi pozibav kin, mangi 6plan azenibar otifigh. ¹¹ Eghti namba 7in azenimin ia nguazim ateghti an avughsi pura iki. Egh ia an otivar dagheba inian marki. Ni uaghan arazir kamra wainin azenim ko olivin azenim damu. Eghti biziba puvatizir gumazamizibara, azenir kabar dagheba iniam. Egh gumazir biziba puvatiziba, me dagher naba ateghtima, asizir atiaba dagher kabar ami da givagham.

¹² "Eghti wikba bar ni 6plan dughiaabar uan ingangaribar amu, egh namba 7in dughiam ni ingaran marki. Ni avughsi. Eghti arazir kam in donki, bulmakau, ko ingangarir gumazir an amebam nin dipenimin a batezim, ko Kantrin Igharazibar Gumazamizir ni ko itiba, me bar avughsi, egh deraghvira ua gavgavir igiam iniam.

¹³ "Ni deraghvira oreghiva nan akar ki ni ganingizibar gin mangi. Egh ia asebar ziaba diponan marki. Egh me ko mikiman marki. Bar marki."

22:28: Aposel 23:5 **22:31:** Ofa Gami 17:15 **23:1:** Ua Me Ini 20:16; Ofa Gami 19:11-12; Godin Araziba 5:20
23:3: Ofa Gami 19:15 **23:4:** Godin Araziba 22:1-4 **23:6:** Ofa Gami 19:15; Godin Araziba 16:19 **23:9:** Ua Me Ini 22:21; Ofa Gami 19:33-34; Godin Araziba 24:17-18; 27:19
23:10: Ofa Gami 25:1-7 **23:12:** Ua Me Ini 20:9-11; 31:15; 34:21; 35:2; Ofa Gami 23:3; Godin Araziba 5:13-14

Isar ekiar 3pla

(*Ua Me Ini 34:18-26; Godin Araziba 16:1-17*)

¹⁴Ezi Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, "Ia azeniba vaghvagh dar dughiar 3plan na bagh isam damu nan ziam fam. ¹⁵Ki Akar Gavgavimin ia mikemezi moghin, ia Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiam a damuva, uari akuvagh nan ziam fi. Egh dughiar ki Abipin iakinimin inabazimin, ia 7plan dughiaabar, yis puvatizir bretra ami. Ia fo, iakinir kamra ia Isipin kantri ataki. Egh ia na bagh izisi dafarir kinibar izan marki. Ia izi nan ziam fisi, na bagh ofan taba inigh izi.

¹⁶"Egh uaghan ia Azenibar Dagher Igiaba Asiamin Dughiamin ia na bagh isam damu. Dughiar ia witin faragha aniba iniamim, isar ekiar kam otogham.

"Egh ia Averpenibar Iki Dagher Abuananaba Asiamin Dughiam, ia na bagh isam damu. Ia iakinir iter oviziba anir dughiamin, ia dagher abuananaba asigh dar pozibav kinigh, egh isar kam damu. ¹⁷Egh azeniba vaghvagh, dughiar 3plan kaba, ian gumazamiziba bar izi, egh ia nan ziam fisi, nan damazimin otogh, ki Ikiavira Itir Godin ian Ekiam. ¹⁸Egh ia asizim isi na bagh ofa damuva, egh an ghuzim isi na daningisi, ia Bret Yis itim sara ofa damuan marki. Ia asizir ofa damuamimin oviba bar da tuegh. Egh ia oviba ateghti da iki mangi amimzaraghan otivan marki.

¹⁹"Ia dagher faragha asiba, dar dagher bar aghuibara, ia da inigh nan Dipenimin mangi ofan min, ki Ikiavira Itir God, ian God, da na daning.

"Egh ia memen nguzitam isi minem darugh, an amebamin oter eborim sara anevighan marki."

God akar dikirizir maba Israelia ganidi

²⁰Ezi Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, "Ia oragh. Ki enselin mam amadaghti a tuavimin ia ko mangi ia geghuv, ian aku mangi kantrin ki ia bagha dikirizimin otogham. ²¹Ia deragh an akam baragh, egh an gin mangi. Egh ia an akam batogham koghham. Guizbangira, nan gavgavim a ko iti, eghti a gumazamizir an akaba batozibar arazir kuraba gin amangan koghham. ²²Ia an akamin gin mangigh, egh bizir ki mikemezibar amighti, ki ian apanibar apanimin min otogh me misogham. Eghti gumazir ia adogha ia batoziba, ki me adogh me batuegham. ²³Eghti nan ensel ian faragh mangiva, ia inigh Amorian nguazimin aven mangi, egh Hitia, Peresia, Kenania, Hivia, ko Jebusia, men nguaziba bar dar aven mangam. Egh

ki bar me kuavaremegham. ²⁴Ia teviba pirigh men asebar ziaba fan marki. Egh ia men asebar ziaba fer araziba inian koghham. Egh ia men asebar marvir guaba da kunti da iriti, ia dagh asighasigh. Egh guarir akinir men ofa gamir dakozibar tuivav itiba, da a bighiva da misarirarikigh. ²⁵Egh ia nan ziamra fi, kirara Ikiavira Itir God, ian God. Ia kamaghin damuti, ki bar deraghvira ia damuva, dagheba ko dipaba ia daningiva, ia dam arimariaba batuegham. ²⁶Egh ki amiziba ateghti me deraghvira boriba batam. Egh ki amizir paba itibar, naviba apiran koghham. Eghti me bar boriba batam. Ia zuamira ovengan koghham. Puvati. Ki ia ateghti, ia dughiar ruarimin nguazir kamin ikiam. ²⁷Egh ki ian faragh mangi, egh atiatir ekiam ian apanibar atigh, me damuti me akong tintinibar nighnigh onganigham. Eghti ki me damighti me ian aregham. ²⁸Egh ki gumazibagh ivir apariba amadaghti da ian faragh mangi Hivia, Kenania ko Hitia givi me batuegham. ²⁹Ki azenir vamiran me batuegham koghham. Ki kamaghin damighti, nguazim pura ikiti asizir atiaba avirasemegh an iki, ia gasighasigham. ³⁰Ki ian apaniba nimira nimira me batogh mangi, dughiar ia avirasemeghamim, ia nguazir kam bar a inigham. ³¹Eghti ki ian mitaghniba arighti ian nguazimin mitaghniam, Akaban Dipamin boroghin itir Ongarir Aghevimin ikegh mangi, Mediterenianin Ongarir Ekiamin tugham. Egh gumazamiziba puvatizir danganimin ikegh mangi, Yufretisin Fanemin tugham. Egh ki gavgavim ia daningti nguazir kamin itir gumazamiziba, ia me gafiragham. Eghti ia kantrin kamin aven mangi, me batueghti me mangam. ³²Ia me ko akar dikirizir gavgavitam damuan marki, egh uaghan men aseba ko akar dikirizir gavgavitam damuan koghham. ³³Egh ia me ateghti, me ian kantrin ikian marki. Puvatighti me ia damighti ia arazir kuram na damigham. Egh ia men asebar ziaba feghti, arazir kam azuazimin min ia misueghti ia iri bar vevegham."

24*Ikiavira Itir God,
Akar Dikirizir Gavgavim
Israelia ko a gami*

¹Egha Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, "Ki kamaghsua, Ni, Aron, Nadap, Abihu, ko Israelian gumazir 70plan gumazir dapaniba, ia mighsiamin anang na bagh izi. Egh ia tong saghon ikiva, tevimmning apirigh guam nguazimin anebiragh nan

ziam fi. ² Eghti Moses uabira, Ikiavira Itir God bagh izi. Gumazir dapanir igharaziba nan boroghin izan marki. Eghti gumazamiziba Moses ko anangan kogham.”

³ Ezi Moses ghua Ikiavira Itir Godin migirigiaba ko arazir e gin mangi damuamiba, bar gumazamizibav mikeme. Ezi me oregha bar kamaghin migei, “Bizir Ikiavira Itir God damuasa e mikemeziba bar, e dar amuam.”

⁴ Egha Moses Ikiavira Itir Godin akabaa akinafarim mamın bar a da osiri. Egha amimzaraghan a dikavigha ofa gamir dakozim mighsiamin apınimın a gami. Egha ofa gamir dakozir kamin boroghin, a 12plan dagiar ruariba ase, da Israelian 12plan anababar ababanım gami. ⁵ Egha a Israelian gumazir igiar maba amadazi, me ghua ofaba Ikiavira Itir God ganidi. Ezi ofan maba, da asızir me avimın tuazi bar isigha mighiriziba, ezi maba da bulmakaun apurir igiaba, gumazamiziba God ko navir vamiran ikiasava amir ofaba. ⁶ Ezi me a gamigha gıvazima, Moses bulmakaubar ghuziba inigha, ghuziba tuiragha maba isa itarir ekiabagh arisi. Egha ghuzir nar ikiavira itiba an ada isa ofa gamir dakozimın da kavamadi. ⁷ Egha an akinafarir Akar Dikirizir Gavgavim aven itim, inigha gumazamiziba bagha a dibori. Ezi me a baregha, me bar kamaghin migei, “Bizir Ikiavira Itir God e mikemeziba, e bar dar amuam.”

⁸ Egha Moses ghuzim inigha, gumazamizibagh isin a kavamadi. Egha kamaghin me migei, “Ghuzir kamra, Ikiavira Itir God, Akar Dikirizir Gavgavir kam, ia koma a gami, ezi ghuzir kam gavgavim a ganidi. Ezi Akar Dikirizir Gavgavir kam, arazir God ia ganingiziba, a dagh isin tu.”

⁹ Egha gin Moses, Aron, Nadap, Abihu, ko Israelian gumazir dapanir 70pla, me mighsiamin ghuavanadi. ¹⁰ Egha me Israelian Godin gari. Ezi an dagarimningin apenganı bluplan bizir ekiam ikia dagiar azuarimın mın gara, egha overiam taghtazi moghin angazangari. ¹¹ Guizbangira, me Godin gari, ezi a me gasighasighizir puvati. Ezi dughiar kam me danganir kamin ikia uari inigha apiagha dagheba ko dipaba api.

Moses Sainain Mighsiamin ghuavanabo

¹² Ezi gin Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, “Ni na bagh mighsiamin anangıva, nan boroghın tugh. Ki Osirizir Arazir maba ko, Akar Gavgavıba isa dagiar akuamningin da osiri. Ki kamaghsua, ni Osirizir Arazir kaba gumazamizibagh eghan men sure damu, kamaghın ki dagiar akuar kamning ni daningam.”

¹³ Ezi Moses uan ingangarir gumazim Josua ko uaning akirigha, Moses Godin mighsiamın ghuavanadi. ¹⁴ Moses faragha Israelian gumazir dapanıba kamaghın me migei, “İa kaghıra dapiagh iki, egh ga mizuam ikiti, ga uamategh izam. Aron ko Hur ia ko ikiam. Gumazıtıba osımtızıba gumazir igharazıbar ikıva, aning bagh mangiti, aning da akıram.”

¹⁵ Ezi Moses mikemegha gıvagha, Sainain Mighsiamın ghuavanadi. Ezi ghuariar ekiam mighsiam avara. ¹⁶⁻¹⁷ Ezi Ikiavira Itir Godin angazangarım mighsiamın izaghiri. Ezi Israelia Ikiavira Itir Godin angazangarır kamin garıma, men damazımın avir ekiam mighsiam gısın isia iti. Ezi ghuariam 6plan dughıabar mighsiam avara. Ezi namba 7ın dughıam, Ikiavira Itir God ghuariamın tongın ikia Mosesın dia. ¹⁸ Ezi Moses ghuariamın aven ghugha, mighsiamın bar pın ghuavanadi. Egha mighsiamın ikia ghua 40plan dughıaba ko dimagarıbar tu.

25

Gumazamiziba God bagh Purirpenimın ingarsı bizıbar anıngam (Ua Me Ini 35:4-9)

¹ Egha Ikiavira Itir God kamaghın Moses migei, ² “Ni Israelia mikemeghti, me bizıba inıgh ofan mın na daning. Gumazamizir uan bizıba na daningasa navıba dikavıba, me da ni daning. ³ Eghti ni bizir kaba me dama da inıgh. Gol, silva, bras ko, ⁴ sipsipin arizıbar ingarizir tretin bluplaba, pıghaghevıba, aghevıba ko, inir ghurghurır aghuarıba, ko inir me memen arizıbar ingarizıba ko, ⁵ sipsipin apurımın inir me penın aghevımın aghuizıba ko, ongarımın itir asızir ekiabar inıba ko, akasın temeba ko, ⁶ lambagh arıgha dagh aboir olivin borem ko, pauran mughuriar aghuım zuir me olivin borem sara verezir God ua bagha inabazir bizıbagh ingem, ko pauran mughuriar aghuım gamıba. ⁷ Egh dagiar pızir aghuarıba ko, dagiar aghuır ıvezim bar pın kozir ıgharazıba inıgh, da ofa gamır gumazıbar dapanımın korotiar otevir azenan itimın kurkegh, egh an forıvtarır inir an evarımın poroghav itim gituıgh. ⁸ Egh ni gumazamizıbv kemeghti, me na bagh Purirpenıtımın ingarighti, ki men tongın ikiam. ⁹ Egh ia Purirpenir kamin ingarighti, bizir an azenan itıba ko aven ikıamıba bar nedazir ki ni daningamımın mirara ganam.”

Me Akar Dikirizir Gavgavımın Bok-siamın ingaram (Ua Me Ini 37:1-9)

¹⁰ Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, "Ni gumazamizibav kemeghti me akasin temer araribar Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin ingarighi, an ruarim 110 sentimitan tughti, an arozim 66 sentimitan tughti, an tuirivim 66 sentimitan tugh. ¹¹ Eghti ia golin aghuarim isi an averiam ko azenimin poghiva a nokegh. Egh golin ruari tamn Boksiamin apinimin miriam bar an poghiva a ikiraruigh. ¹² Egh ia Boksiam darugh anetersi gol ringin 4plan ingarigh, egh a tuivamin suer 4plan boroghin gol ringin 4pla arigh, egh 4plan suebagh ikegh. Egh pumuning isi Boksiamin vongin aning ikegh, pumuning vongin aning ikegh. ¹³ Egh ia Boksiam atersi akasin iter otevir pumuning inigh, egh deragh aning akirigh. Egh ia golrama aning poghiva aning nokegh. ¹⁴ Egh ia Boksiam atersi iter otevir kamning isi, tam vongin an ringning darugh, egh tam vongin an ringning darugh. ¹⁵ Eghti iter otevir kamning zurara ringbar iki kamaghira iki. Ia aning asian marki. ¹⁶ Eghti ki gin Akar Dikirizir Gavgavim itir dagiar akuamning isi ni danighi ni aning isi Boksiamin aven aning atigh.

¹⁷ "Egh ia Boksiamin asuam golin aghuarimin an ingarighi, an ruarim 110 sentimitan tughti, an arozim 66 sentimitan tugh. Danganir kam, kar gumazamizibar arazir kuraba gin amangamin danganim. ¹⁸ Egh ia golin taba inigh, haman dav suegh, egh enselin bar gavgavir pumuningin nedazimningin ingarigh. Eghti enselning Boksiamin asuam gisin tughiv iki, tav vongin ikiti, tav vongin ikiam. ¹⁹ Eghti tam Boksiamin asuamin agharir guvimin tughti, tam agharir kiriamin tugh. Ia golin tam inigh, egh enselin bar gavgavir kamningin nedazim ko Boksiamin asuam danganir kamran dar ingarigh. Eghti da bizir vamiran min otogham. ²⁰ Eghti enselin bar gavgavir pumuningin nedazim arazir kuraba gin amadir danganimin tughiv ikiam, eghti aningin guamning uaningin akuigh aviragh Boksiamin gan. Eghti aningin avizimning kuighirigh iki, Boksiamin asuam avaragham. ²¹ Eghti ki Akar Dikirizir Gavgavim itir dagiar akuar kamning ni danighi, ni aning isi Boksiamin aven aning atigh, egh Boksiamin asuam dukuagh. ²² Eghti ki danganir arazir kuraba gin amadir kamn, enselin bar gavgavimningin nedazimningin tongin Boksiamin asuam gisin ni bativam. Egh ki uan Akar Gavgaviba ni daningam. Eghti ni nan Akar Gavgaviba Israelia daningam."

Me God daningamin bret arighamin dakoizimin ingaram
(Ua Me Ini 37:10-16)

²³ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin migei, "Ia akasin tememin dakoizir tamn ingarigh, eghti an ruarim 88 sentimitan tughti, an arozim 44 sentimitan tugh, eghti an tuirivim 66 sentimitan tugh. ²⁴⁻²⁵ Egh ia dakoizir kam golin aghuarimin an poghiva a nokegh, egh golin ruaritamn an miriamin poghiva bar a ikiraruigh. Ia golin ruarir kam damighi a tong figh anabogh, egh dakoizimin apiniba bar da inigh, eghti an tuirivim 8 sentimitan tugh. Eghti ia golin ruarir kamn, an miriamin golin igharazitamin an adiarim damigh golin ruarir kam bar an poghiva a ikiraruigh. ²⁶⁻²⁷ Egh ia gol ringin 4plan ingarigh dakoizimin mikebabar suebar boroghin da ikegh. Eghti 4plan gol ringin kaba dakoizimin apinimin boroghira ikiam. Da akasin temer dakoizim ateramningin suigham. ²⁸ Egh ia akasin iter otevir pumuning isi dakoizim atersi deragh aning akirigh, egh golrama aning poghiva aning nokegh. ²⁹ Egh ia, ofa damuamin wain fufughamin itarir ekiaba ko doziba, kapba, ko botolba, ia golin aghuimra bizir kabar ingarigh. ³⁰ Egh ia zurara bretin na daningamim, a isi dakoizir kam datighi, a nan damazimin ikivira ikiam."

Me lamba afamin aghorimin ingaram
(Ua Me Ini 37:17-24)

³¹ Ezi Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, "Ia golin aghuarim inigh lamin aghorimin ingarigh. Egh haman golin kam misuegh egh lamin aghorim asamin mangarimin ingarigh, egh lambar agharibar ingarighiva, dar afamin danganihar boroghin, akimarir tighar onamiba ko onezibar ingarigh. Egh biziba bar dar arighi da bizir vamiran min ikiam. ³² Eghti lamba afamin aghorin kam 6plan aghariba iki, eghti 3pla vongin ikiti, 3pla vongin iki. ³³ Eghti lamba afamin aghorin kam, 6plan aghariba vaghvagh akimarir 3pla iki, eghti da lamin kabar apengan ikiam. Eghti lamin aghariba bar kamaghira ganam. Eghti akimaribar ganaganiba amonin tememin akimaribar min ganam. ³⁴ Eghti lamin aghorin uabi kamaghin ganam, ia akimarir 4pla ingarighi da amonin tememin akimaribar min, taba tighar onamibar min ganti, taba onezibar min gan. ³⁵ Egh agharir pumuningin akuizi naghin ia akimarir dafarir muziarir kabar ingarigh. Egh agharir igharaziba uaghan kamaghira dar amu. ³⁶ Egh ia hama inigh golin aghuir kam misuegh, egh bizir kabar amighi da bizir vamiran min ikiam. ³⁷ Egh ia 7plan lambar ingarigh, da isi dar agharibar arikigh. Egh deravira da aseghiti, dar angazangarim siragh deragh nan Purirpenimin averiam gisiragh.

³⁸ Egh golin aghuariba inigh, egh akamimin min avimin suizir bizitabar ingarigh egh uaghan itaribar ingarigh. ³⁹ Ia 35 kilogremi golin aghuariba inigh, egh lamba afamin aghorim ko, lamba ko, an ingan-garir bizir kaba, bar dar ingarigh. ⁴⁰ Egh ni deraghvira dar ganigh, egh nedazir ki mighsiar kamin nin akazimin gin mangiva, ia bizir kabar ingarigh.”

26

Me Godin Purirpenimin ingaram (Ua Me Ini 36:8-38)

¹ Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin migel, “Ia na bagh Purirpenir tam 10plan inir ghurghurir aghuubar an ingarigh. Nir kaba ia tretin bluplaba ko, pighagheviba ko, agheviba inigh enselin bar gavgavibar nedaziba isamigh. ² Egh 10plan inir kabar ingarighi dar otevilla bar voroghira mangi. Eghti dar ruariba 12 mitan tughti, dar aroziba 2 mitan tugh. ³ Egh da arueghsi, ia 5plan iniba dar akuigh ua da isamigh. Egh 5plan mabar akuigh ua kamaghira da isamigh. ⁴ Egh bluplan tretin righizir kuzir taba, inimning uaningin sasuihisi aningnin miriamningin da isamigh. ⁵ Egh 50plan tretin irighizir kuziba, inir faragha itimin miriam gituigh, egh 50plan tretin irighizir kuziba namba 2in inim kamaghira da a gituighi, dar kuziba voroghira iki. ⁶ Egh ia 50plan golin akezibar ingarighi, da inir ruarir kamningin kuziba isafuragh da ikeghti, aning Purirpenir vamiran otogham.

⁷ “Egh gin ia memen arizivar inir 11plan ingarighi, da Purirpenim avamin inir ekar vamiran otogh. ⁸ Eghti inir kaba vaghvagh dar ruariba 13 mitan tughti, dar aroziba 2 mitan tugh. Eghti dar ababanim voroghira mangi. ⁹ Egh da arueghsi me 5plan iniba uari isafuragh da isamighi, da inir ekar vamiran otogham. Egh 6pla iniba isafuragh da isamighi da inir ekar vamiran otogham. Egh namba 2in inir isamizir kam, an namba 6in inir otevir kam an otevim remegh Purirpenimin tiam avaragh. ¹⁰ Egh 50plan tretin irighizir kuziba, inir faragha itimin miriam gituigh, egh 50pla tretin irighizir kuziba inir namba 2in miriamin dagh ituigh. ¹¹ Egh 50plan brasin akezibar ingarigh, egh akeziba isi tretin irighizir kuzir kabar aghuigh, egh inir kamning uaning isafuragh inir ekar vamira ikiam. ¹² Eghti inir ruarir kamin 1 mitan pura itimin, ia Purirpenimin girakirangin aneguraghti a magari nguazim girigh. ¹³ Eghti inir Purirpenim avamin, an ruarim, aven itir inimin ruarim gafiragh 50 sentimita vong ko vongin ikiam. Eghti inir nar pura ikiamin Purirpenir kam bar anevaragh magari nguazim girigh.

¹⁴ “Egh ia Purirpenim avisi sipsipin apuribar inir me penin aghevimin aghuizimin inimin ingarigh. Egh a gisin darighsi ongarimin asizir ekiamin inim inimin ingarigh.

¹⁵ “Egh ia akasin temebar Purirpenimin birir agharibar ingarigh. ¹⁶ Eghti birir agharibar ruarim 4 mitan tugh, eghti iter otevir agharibagh iniva ghueziba, 66 sentimitan tugh. ¹⁷ Egh ia iter akinir pumuning mingarimning akirigh, egh silvan boksiamning gisin aning asaragh. Egh ia Purirpenimin birir aghariba bar kamaghira dar ingarigh. ¹⁸ Egh ia sautin amadaghan Purirpenimin 20plan birir agharibar ingarigh. ¹⁹ Egh ia silva inigh 40pla boksiar torir muziariba itibar ingarigh, egh birir aghariba dagh asam. Eghti boksiar pumuning birir agharir vamiran apebamin ikiam, egh birir agharimin povim gavgavim a daningam. ²⁰⁻²¹ Egh ia kamaghira uaghan notin amadaghan birir agharibar ingarigh. Egh 20pla birir agharibar ingarigh, egh birir agharibar poviba gavgavim dar aningsi, ia 40plan silvan boksibar ingarigh. Egh silvan boksiar pumuning gisin birir aghariba vaghvagh da asi. ²² Egh 6plan birir aghariba Purirpenimin girakirangin aruem ghuaghiri naghin dar ingarigh, ²³ egh birir agharir pumuning Purirpenimin girakirangin itir mikebamningin ingarigh. ²⁴ Eghti mikebamningin itir birir agharimning vin uaningin akuigh mavanang bar pin otogh. Egh birir agharir kamning uaning inigh ghuanang ringin vamiran aven mangi voroghira iki. Egh mikebar igharazim kamaghira a damu. ²⁵ Eghti girakirangin 8plan birir aghariba ikiam, eghti 16plan silvan boksiba da birir agharibar povibar suigham, eghti boksiar pumuning, birir aghariba vaghvagh dar tuivam.

²⁶ “Egh ia akasin temer ruariba inigh, egh dar ighuvir ruaribar ingarigh. Egh notin itir birir aghariba bagh 5plan ighuvibar ingarigh. ²⁷ Egh sautin itir birir aghariba bagh 5plan ighuvibar ingarigh, egh aruem uaghiri naghin itir birir aghariba bagh 5plan ighuvibar ingarigh. ²⁸⁻²⁹ Egh ia ringbar ingarigh vaghvagh birir agharibar tongira dar arikigh, egh gin ighuvir ruarir kaba isi ringbar aghu mangi, Purirpenimin mikebar mamin ikegh mangi mamin tugh. Egh ia birir aghariba ko ringba ko ighuvir ruariba, golra bar da nokegh. ³⁰ Egh ia gin Purirpenir kam asaraghti, a nedazir ki mighsiamin nin akazimin mirara ganam.

³¹ “Egh ia inir aghuarir ekiatamin ingarigh, egh Purirpenimin aven aneguragh. Ia inir kam, tretin blupla ko, pighaghevimi

ko aghevir me sipsipin arizimîn ingarizimîn a isamigh. Egh ia deraghvira enselin bar gavgavibar nedazibar arigh da isamigh. ³² Egh ia akasin temeşa inigh, inir ekiar kam gusi 4plan dipenir akinibar ingarigh. Egh dipenir akinir kaba golin dar poghiva da nokegh. Egh golin akeziba ingarigh nir kamin suighsi dipenir akinibar dar arikigh. Egh 4plan silvan boksiabar ingarigh, egh dipenir akinir kaba boksiabagh asegh. ³³ Egh inir kam inigh dipenir akinibar itir akezibar guighti, nir kam, a Purirpenim avarazir nir ekiar uaning sasuirazi naghin apengan iki. Egh dagiar akuar Akar Dikirizir Gavgavim itimningin Boksiam, inir kamin girakirangin aven anetigh. Eghti inir kam Purirpenimîn aven, divazimîn min Anogoroghezir Danganim ko, Bar Anogoroghezir Danganim abigh ikiam. ³⁴ Egh golin asuam inigh mangi danganir Bar Anogoroghezir Danganimîn Boksiam dukuağh. Eghti Boksiamîn asuar kam, kar arazir kuraba gin amangamin danganim. ³⁵ Egh ia bretba arighamin dakozim isi notin amadaghan Purirpenimîn aven inimin boroghin anetigh. Egh lamba afamin aghorim isi sautin amadaghan inimin boroghin anesaragh.

³⁶ “Egh ia Purirpenimîn tiar akamin gusi, inir ghurghurir aghuitamin ingarigh, tiar akamin a guraghti a tiar akamin min iki. Ia tretin sipsipin arizibar ingarizir blupla ko, pighaghevim ko, aghevimin an kurkegh da isamigh. ³⁷ Egh akasin temeşa inigh tiar akam bagh 5plan dipenir akinibar ingarigh, egh golin dar poghiva da nokegh. Egh 5plan brasin boksiar toriba tiabar ingarigh egh dipenir akiniba dagh asam. Egh inir kam agusi golin akeziba isi dipenir akinibagh ikegh, egh inir kam guragh.”

27

Me asiziba bar isia mighirir ofa gamir dakozimîn ingaram

(Ua Me Ini 38:1-7)

¹ Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “Ia akasin temeşa inigh, egh asiziba bar isia mighirir ofa gamir dakozimîn ingarigh. Eghti an arozim ko an ruarimin ababanim, aning virara 2 mita, 20 sentimitan tugh. Eghti an tuirivimin ababanim 1 mita 30 sentimitan tugh. ² Temer akasin ofa gamir dakozimîn ingarizimra, ia bulmakaun kombar min garir bizibar ingarighiti, da ofa gamir dakozimîn mikebabar vaghvagh dar iki, egh ofa gamir dakozim brasin an poghiva a nokegh. ³ Ofan dakozimîn ofan ingangarim damusi ia bizir kaba ingar, savolin muziariba, itarir ekiaba, pokba, ko avim

ateramin itariba, ko averenim iniamin itaribar ingarigh. Bizir kaba bar ia brasin dar ingarigh. ⁴⁻⁵ Egh ia bras uaia inigh abizimîn min garir bizimîn ingarigh. Egh ofa gamir dakozimîn aven anetigh. Egh ia brasin ringin 4plan ingarigh. Egh da isi ofa gamir dakozimîn abizimîn mikebabar arikigh. Egh brasin ruaritam inigh ofa gamir dakozimîn averiamin tongiram anetigh a ikiraruigh. Egh uaia brasin abizimîn miriaba isi, brasin ruarir kamin apengan aneguragh. Eghti abizimîn min ganamin bizir kam, ofa gamir dakozimîn averiamin tongira daperagh. ⁶ Egh ia akasin iter otevir pumuning inigh, egh aning akirigh brasin aning poghiva aning nokegh. ⁷ Egh ia ofa gamir dakozim atersi akasin temer kamning isi ringin an miriamningin itibar aghuigh. ⁸ Ia temer arariba inigh ofa gamir dakozim boksiamin min an ingarigh, egh boksiamin dikanimin ingaran marki. Ia aneteghti an dikanim pura torim iki. Ia nedazir ki mighsiamin nin akazimîn mirarama an ingarigh.”

Me Godin Purirpenimîn divazim avinam

(Ua Me Ini 38:9-20)

⁹ Ezi Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “Ia inir ghurghurir aghuimin ingarigh, Purirpenim avinsi divazir azenan itimin ingarigh. Ia inir ruarir kam sautin amadaghan itir divazim bagh an ingarighiti, a 44 mitan tugh. ¹⁰ Egh ia inir kam gusi, 20plan dipenir akiniba brasin dar ingarigh, egh dipenir akinir kaba isi 20plan brasin boksiabagh asegh. Egh inir kam guamin akeziba ko divazimîn agharir ighuviba silvan dar ingarigh. ¹¹ Egh kamaghira notin amadaghan itir divazimîn ingarigh. ¹² Egh divazir aruem ghuaghiri naghin itim, ia inir ruarir tamîn ingarighiti, a 22 mitan tugh. Egh 10plan dipenir akiniba ko, 10plan brasin boksiar dipenir akiniba asamibar ingarigh. ¹³ Eghti divazir aruem anadi naghin itim, an ababanim 22 mitan tugh. Eghti divazir kam tiar akam an ikiam. ¹⁴⁻¹⁵ Tiar akamin miriamningin ia dipenir akiniba asisi brasin boksiabar ingarigh. 3pla vongin ikti 3pla vongin iki. Brasin boksiabagh asisi, ia dipenir akinibar ingarigh. 3pla vongin da asegh, egh 3pla vongin da asegh. Egh tiar akamningin miriamningin gusi nir pumuningin ingarigh. Aning arozimning virara 6 mita 60 sentimitan tugh. ¹⁶ Egh divazimîn tiar akam bagh ia inir ghurghurir aghuaritam, tretin blupla ko, pighaghevim, ko aghevir me sipsipin arizimîn ingariziba isamiva an kurkeghti, a divazimîn tiar akam avam. Eghti an arozim 9 mitan tugh. Egh ia 4plan dipenir

akiniba isi 4plan brasin boksiabagh asegh, egh inir kam isi dipenir akinir kabar da guigh. ¹⁷ Ingangarim kamaghin mangam: ia silvan agharir ighuvir kabar ingarigh, divazir kamin dipenir akinibar pueghti da bar uarir suikigh. Egh silvan akezibar ingarigh egh dipenir akinibar arighti da silvan agharir ighuvibar suigham. Egh bras inigh dipenir akiniba asamin boksiabar ingarigh. ¹⁸ Eghti divazir kam, an ruarim 44 mitan tughti an arozim 22 mitan tugh, eghti an tuirivim 2 mita 20 sentimitan tugh. Ia inir ghurghurir aghuarir tam inigh divazir kamin ingarigh. Egh ia bras taba inigh divazimin dipenir akinibagh asamin boksiabar ingarigh. ¹⁹ Ia brasra inigh Purirpenimin ingangaribar amuamin bizibar ingarigh. Egh Purirpenim gavgavim a daningamin afughafughamiba ko an divazim gavgavim a daningamin afughafughamiba, uaghan brasin dar ingarigh.”

*Lamba deragh dar ganamin arazim
(Ofa Gami 24:1-4)*

²⁰ Egha Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, “Ni Israelian gumazamizibav kemeghti me olivin borer aghuariba inigh iziti, lamin kabagh isi iki mamaghira ikiam. ²¹ Eghti Aron uan otariba ko lamin kaba inigh, na bativamin Purirpenimin aven mangi. Egh Akar Dikirizir Gavgavimin Bok-siam modozir inimin azenan dar arikigh. Egh dughibar zurara me borem lambar arigh, eghti da danganir ki Ikiavira Itir God itimin, guaratizibar isi mangi mizarazibar otiv. Egh ia Israelia, uan borir gin otivamiba ko, arazir ki damuasa ia mikemezir kamin suiragh gavgavigh iki mamaghira iki.”

28

*Me ofa gamir gumaziba
kurkamin adiaribar ingaram
(Ua Me Ini 39:1-7)*

¹ Egha Ikiavira Itir God miyivira ikia kamaghin migei, “Moses ni uamategh mangigh egh dughiar kamin uan avebam Aron ko an otarir kaba, Nadap, Abihu, Eleasar, ko Itamar, men diaghti me izi. Egh ni Israelian tongin me amisevegh me damighti me nan ofa gamir gumazibar min iki nan ingangaribar amu. ² Egh Aron bagh, ofa gamir gumazimin korotiar aghuarimin ingarigh, egh an kurkeghti, an gananim igharagh otogh, egh Israelian damazimin ziar ekiam ikiam. ³ Ki kamaghin ifonge, Aron, nan ofa gamir gumazimin otogh, nan ingangarim damuam. Kamaghin, ni gumazir ki korotiaba ko bizir igharazibar ingaramin fozim me ganingizibar diagh me mikemeghti, me Aron darugh nan ofa damuamin korotiamin ingarigh. ⁴ Egh me

mikemeghti me forivtarir nir an evarimin poroghav itimin ingarigh, korotiar otevir azenan itimin ingarigh, korotiar ruarir azenan itimin ingarigh, korotiar ruarir aven itir me tretbar kurkezimin ingarigh, inir dapanir asuar ruarimin ingarigh, egh inir ruarir ivariam inikezimin ingarigh. Me Aron uan otariba ko me bagh, ofa gamir gumazibar korotiar aghuariba isamigh, eghti me ofa gamir gumazibar min nan ingangarim damuam. ⁵ Egh ingangarim gumaziba tretin blupla, ko pighaghevim, ko tretin aghevur me sipsipin arizimin ingarizim, ko gol tret, ko inir ghurghurir aghuariba inigh korotiar kabar ingar. ⁶ Egh me korotiar otevir azenan itimin ingarsi, tretin blupla, pighaghevim ko, tretin aghevur me sipsipin arizimin ingarizim ko, gol tret ko inir ghurghurir aghuir kam kurkazir aghuubar a isamigh. ⁷ Egh inir sazir pumuning korotiamin suighsi a gisin aning isamighti, aning dipizimning gisin anang mangi akirim inir otevir vongin itimin suiragh. ⁸ Egh me gol tret, ko tretin blupla, pighaghevim, tretin aghevur me sipsipin arizibar ingarizim ko inir ghurghurir aghuarim inigh, egh inir ivariam gikamim adiarir aghuariba a darigh an ingarigh. Egh inir ivariam gikamim isi korotiar otevir azenan itir kamin miriamin porogh a isamigh, eghti bizir pumuning datirighin bizir vamiran min ikiam. ⁹ Egh dagiar pizir aghuarir pumuning inigh, egh Jekopin otarir 12plan ziaba aning in dar ghoriva da osirigh. ¹⁰ Ia kamaghin damu, otarir ivariam ziam faragh anetigh mangi namba 12in otarimin tugh. Egh 6plan ziaba isi dagiar tam darigh, egh 6pla isi dagiar igharazim datigh. ¹¹ Ni ingangarim kam isi gumazir dagiaba aghoramin fozim itim daningigh, eghti a Jekopin otaribar ziaba isi dagiar kamningin dar ghoregh. Egh ia dagiamningin suighsi golin kurkazir pumuningin ingarigh. ¹² Egh dagiar kamning isi korotiar otevir azenan itimin dipizimningin itir inir sazimning gisin aning isamigh, eghti aning Israelin 12plan anababar ababanimin min ikiam. Eghti Aron uan dipizimningin men ziaba ateri, ki Ikiavira Itir God dar gan uan gumazamiziba zurara me ginighnighvira ikiam. ¹³⁻¹⁴ Ia dagiamningin suighamin golin kurkazir kamningin ingarigh. Egh golin aghuarim inigh tretin min ikarizibagh irighiva, egh da isi da nuavigh golin benir pumuningin ingarigh. Egh benir kamning inigh dagiamning suighamin golin kurkazir kamningin porogh.”

*Ofa gamir gumazibar dapanimin
evarimin poghsi forivtarir inimin ingarigh
(Ua Me Ini 29:8-21)*

¹⁵ Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, "Ia ofa gamir gumazibar dapanimin evarim gikisi forivtarir initanin ingarigh. Kar Godin ifongiam gifoghamin bizim. Egh ia kamaghira korotiar otevir azenimin itimin ingarizimin mirara, gol tret, ko tretin blupla, pighaghevim, ko tretin aghevur me sipsipin arizibar ingarizim ko inir ghurghurir aghuarim inigh, egh forivtarir inir muziarir kam bar deragh an ingarigh, egh kamaghirama an kurkegh. ¹⁶ Ia forivtarir inir muziarir kamin ingarighi, an inimin ruarim 44 sentimitan tughti an arozim 22 sentimitan tugh. Egh deraghvira tongira a remeghti, a forivtarim mın otoghti, an otevirabar ababaniba voroghira mangi. ¹⁷⁻²¹ Egh ia 12plan dagiar ivezim bar pin koziba isi, dagiar kaba bar da vaghvagh Jekopin otaribar ziaba osirigh, eghti dagiaba vaghvagh an anababar ababanimın mın ikiam. Ia golin taba inigh dagiabar suizir golin kurkazibar ingarigh, egha dagiaba vaghvagh da afegh egh forivtarir inimin azenan da ikegh. Egh ia dagiar kaba isi, 4plan abiar ruaribar forivtarir inir kamin azenan da ikegh. Egh faragha itir abiamın dagiar me kamaghin diboriba, rubi, topas, ko ganet, da ikegh. Egh abiar an girara itimin dagiar emeral, sapaia, ko daimon ikegh. Egh abiar mıkezimın, dagiar terkois, aget, ko ametisin dagiaba ikegh. Egh namba 4in abiamın, berilin dagiam ko, dagiar pızir aghuarim ko jaspın dagiam ikegh.

²² "Egh ia golin aghuarim inigh egh tretin mın ikarizibagh irigh da nuavigh egh benir pumuningin ingarigh, eghti aning forivtarir inir evarimın guraghv itimin suigham. ²³⁻²⁴ Egh gol ringin pumuningin ingarigh, egh aning isi evarimın ikiamın forivtarir inimin mıkebar pin itimningin aning ikegh. Egh golin benimning isi, aningın otevimning, forivtarir inimin itir gol ringin kamning gikegh. ²⁵ Ia golin benir otevir igharazimning isi, dipızimningin itir dagiamningın suizir golin kurkazimning gikegh. Egh tuavir kamin forivtarir nir kam isi, korotiar otevir azenan itim gikegh. ²⁶ Egh ia ua gol ringin pumuningin ingarigh, egh aning isi evarimın itir forivtarir inir otevimın mıkebamningın vın aning ikegh. Ringin kamning datirighın korotiar otevir azenan itimin boroghın ikiam. ²⁷ Egh ia gol ringin pumuningın aningın ingarigh, egh aning isi korotiar otevir ivariamin amadaghan itimin, azenan aning porogh aning isamigh. Egh aning ikeghı, aningın otevimning dipızimningın ikegha izighiri inir ruarir ivariam gikezimın tugh. Egh ivariam

gikezir inir me deraghavira kurkezir kam an boroghın, gol ringning isamigh. ²⁸ Egh benir sazır blupla inigh, evarimın ikiamın forivtarir inimin ringning isi, korotiar otevir azenan itimin ringning gikegh, eghti evarimın itir forivtarir inim, korotiar otevir azenan itimin suiragh gavgavighi, evarimın ikiamın forivtarir inim ighuamangan kogham.

²⁹ "Egh Aron Anogoroghezir Danganir kamin aven mangamin dughiar kamin, a forivtarir inir Israelian ovavibar ziaba aven itim inigh uan evarimın boroghın uan evarim gikegh. Kar Godin ifongiam gifoghamin bizim. Eghti ki Ikiavira Itir God kamaghın ganigh, egh ki uan gumazamiziba zurara me ginighnigham. ³⁰ Egh dagiar Godin ifongiam gifoghamın kamning isi, forivtarir inir an evarimın itim darugh, eghti aning an evarim gisırara ikiam. Eghti Aron Anogoroghezir Danganimın mangi, ki Ikiavira Itir Godın damazimın tuivsi, a dagiar kamning inigh aning sara mangi. Egh Israelia Godın ifongiam gifoghsi, Aron dagiar kamning uan forivtarir inim darugh, uan evarim gisırara aning ater Ikiavira Itir Godın damazimın tuivam."

*Me ofa gamir gumaziba bagh
korotiar igharazitabar ingaram
(Ua Me Ini 39:22-31)*

³¹ Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, "Ia korotiar ruarir azenan itimin ingarighi a korotiar otevir azenan itimin apengan ikiam. Ia inir bluplan kinir, me sipsipin arizimın ingarizimın an ingarigh. ³² Egh ia korotiar kam torim a datigh, eghti ofa gamir gumazim uan dapanim aghuam. Egh inir avızir muziarir tam isi torir kam midorozir korotiam isamizi moghin a ighuigh a isamigh, eghti an torimın apıniba gavgavighi torim bigh ekevegh mangan kogham. ³³⁻³⁴ Egh ia tretin blupla ko pighaghevim ko tretin aghevur me sipsipin arizimın irighizim inigh, egh iter pomigranetin ovizibar mın bizitaba isamigh. Egh ofa gamir gumazibar dapanimın korotiar ruarir azenan itimin vın bizir kaba isamigh egh golin ingarizir beloba vaghvagh pomigranetin ovizibar tizibar da isamighi, da ituighiv ikiam. ³⁵ Eghti Aron korotiar kam arugh ofa gamir gumazimın ingangarim damuam. Egh a, ki Ikiavira Itir God, nan damazimın boroghın Anogoroghezir Danganimın aven izegh egh uam azenan mangamin dughiam, gumazamiziba belobar ararem baragham. A kamaghın damighan kogh, egh aremegham.

³⁶ “Egh ia golin akuar aghuaritam inigh, medelin tamîn ingarigh, egh akam kamaghin a gisin an osirigh, ‘Kar Ikiavira Itir Godin Gumazimra.’ ³⁷ Egh ia bluplan benim inigh gol medelin kam nîr dapanir asuar rurimin guam gitusi an ingarigh, eghti an ofa gamir gumazibar dapanir asuamîn guam gitoroghiv iki. ³⁸ Aron zurara inir dapanir asuar medel itir kam uan dapanim darigh. Eghti kamaghin ki Ikiavira Itir God, ki ofan Israelia na ganidiba ki da inisi ifuegham. Egh me ofa gamir arazitaba pueghti, Aron men arazir kurabar osimtîzim ateram.

³⁹ “Egh ia tretin ghurghurir aghuariba inigh, egh korotiar ruarir aven itimin ingarigh, egh tretbar kurkazimin an ingarigh. Egh Aronin dapanim darighsi inir ghurghurir aghuarim inigh, egh inir dapanir asuar rurimin ingarigh. Egh inir ghurghurir aghuarim inigh inir ruarir ivariam gitim an ingarigh, egh kurkazir aghuubar an ingarigh.

⁴⁰ “Egh ia Aronin otariba bagh korotiar ruarir aven itiba ko inir ruarir ivariam in izekiba ko inir dapanir asuar otevbâr ingarigh. Eghti me deraghvira kurkeghti men ganganim igharagh otogh gumazimzibar damazibar ziar ekiaba ikiam. ⁴¹ Eghti Moses, ni korotiar kaba isi uan avebam Aron uan otariba ko me daghuam. Egh olivin boreme me gingegh, egh me amiseveghti me ofa gamir gumazibar otogh, egh nan ingangarim damuam. ⁴² Egh me bagh inir aghuarim inigh, egh me bagh trausiziar otevbiba isamighi me korotiar ruarimin apengan dar aghuighi, men mikarzir mogomebar iniba azenan otivan kogham. ⁴³ Eghti Aron uan otariba ko, me Anogoroghezir Danganimin aven ofa gamir gumazimin ingangarim damusi, ofa gamir dakozimin boroghin mangiva, me trausiziar kabar aghuigh, egh dughiar igharazibar me na bativamin Purirpenimin aven mangisi me kamaghira damuam. Egh me kamaghin damighan kogh me osimtîzim ikiti, ki me misueghti me arimighiregham. Eghti Aron uan igiar borir gin otivamiba ko, me zurazurara Akar Gavgavir ki damuasa me mikemezibar gin mangam.”

29

Ofa gamir gumaziba misevir arazim (Ofa Gami 8:1-36)

¹ Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “Ki datirikin Aron uan otariba ko bizir ni me damuamim ni mikimasa, ni me amiseveghti me nan ofa gamir gumazibar otivsi, bizitam gasighasighizir puvatizir bulmakaun apurir igiatam ko sipsipin apurir tamning inigh. ² Egh witin plauan bar derazitaba inigh, egh yis isi plaua darighan

marki. Egh plauan kaba inigh bretin ingarigh. Egh plauan taba ua da inigh olivin boreme sara da veregh bretin ingarigh. Egh plauan taba inigh bisketbar ingarigh olivin boreme dar aghuigh. ³ Egh bretin kam ko bisketba isi akiram daghuigh, egh ni ofa damuamim dughiamin ni bulmakaun apurim ko sipsipin apurir pumuning sara na daning.

⁴ “Egh ni Aron uan otariba ko me inigh na bativamin Purirpenimin tiar akamin izi, egh dipamin me ruegh. ⁵ Ni me ruegh givagh, egh ofa gamir gumazimin korotiar kaba isi Aron daghuigh: korotiar ruarir aven itim, korotiar ruarir azenan itim, korotiar otevir azenimin itim, ko evarimin itir forivtarir inim, ko inir ruarir ivariam gitim, a gikegh. ⁶ Egh inir dapanir asuar ruarim an dapanim gighuigh. Egh gol medel isi an inir dapanir asuar ruarim a gitorogh. Medelin kam, akar kam an ikiam, ‘Kar Ikiavira Itir Godin Gumazimra.’ ⁷ Ni gumaziba amisevi me ofa gamir gumazibar otivir olivin boreme, an dapanim gingiva anemisefegh.

⁸⁻⁹ “Egh ni Aron amisevegh givagh, egh an otariba inigh izi korotiar ruarir aven azuiba me daghuigh, egh inir ruariba men ivariabagh ikegh, egh inir dapanir asuar otevbiba men dapanibagh ikegh. Egh ni kamaghin damigh Aron uan otariba ko me amiseveghti, me ofa gamir gumazibar otivigham. Eghti, gumazir kaba uan ovavir boriba ko zurara ofa gamir gumazibar ingangarim damu, bizir ki damuasa mikemezibar amu mamaghira ikiam.

¹⁰ “Egh ni bulmakaun ofa damuamim inigh na bativamin Purirpenimin tiar akamin iziti, Aron uan otariba ko dafariba isi an dapanim datigh. ¹¹ Eghti ni nan damazimin, na bativamin Purirpenimin tiar akamin boroghin bulmakaun kam misueghti an aremegh. ¹² Egh ni uan dafarir puzimin bulmakaun ghuzitaba inigh, egh ofa gamir dakozimin mikebabar itir bulmakaun kombar min garir biziba bar dar arikigh. Egh ghuzir nar itiba bar da inigh ofa gamir dakozimin mingarimin da ingegh. ¹³ Egh gin muriam avarazir oviba bar da inigh, egh beramin akuar aghuarim inigh ovizir pumuning ko ovir aningin itiba inigh, egh na bagh ofa gami moghin ofa gamir dakozimin bar da tuegh. ¹⁴ Egh bulmakaun tuzim ko inim ko an muriamin aven itir buariba inigh mangi gumazimziba puvatizi naghin azenan da tuegh. Eghti bulmakaun kam a ofa gamir gumazibar arazir kuraba gin amangamin ofa.

¹⁵ “Egh ni sipsipin apurir kamningin tam ofa bagh a inigh. Eghti Aron uan otariba ko dafariba isi sipsipin kamîn

dapanim datigh. ¹⁶ Eghti ni sipsipin kam misueghti an aremeghti, ni an ghuzim inigh ofa gamir dakozimîn 4plan mîriaba bar a kavamangigh. ¹⁷ Egh ni sipsipin kam aghoraghsuegh, an soroghafariba ko muriam ruegh, asizir otevir kaba ko sipsipin dapanim sara bar ada isi ofa gamir dakozim gisin dar arikigh. ¹⁸ Egh ofan bar isia mîghirimîn ofa gamir dakozimîn bar da tueghti da mîghirigh. Eghti ki Ikiavira Itir God, ki avim bar isir ofan kamîn mughuriar aghuarim bar a gakuegham.

¹⁹ “Egh ni sipsipin namba 2 inighti, Aron uan otariba ko uan dafariba isi an dapanim gisin datigh. ²⁰ Egh ni sipsipin kam misuegh, an ghuzir muziarim inigh, Aron uan otariba ko, men kuarir guvimin itir kuarir amîraziba, ko men dafarir puzir amebat agharir guvimin itiba, ko dagarir puzir amebat suer agharir guvimin itiba, ghuzim dar aghuigh. Egh sipsipin ghuzir ikiavira itim inigh mangi ofa gamir dakozimîn, an 4plan mîriabar ghuzim kavamangigh. ²¹ Egh gin ni ghuzir ofa gamir dakozimîn mîriamîn itim ko, olivin borer ofa gamir gumazim amisevim aning veregh, Aron ko an otariba ko men korotiaba sara kavamangigh. Egh ni kamaghin damighti, Aron uan otariba ko men korotiaba, da bar ki ua baghavira dagh inaba.

²² “Egh ni namba 2in sipsipin kam aghoregh, an oviba ko an puer ekiar ovim itim ko, ovir muriam avarazim, ko beramin akuar aghuarim, ko ovizimning ko aningin itir oviba, ko agharir guvimin itir buaragharim inigh, bar dar ofa damu. Kar ofa gamir gumaziba amisevir ofa. ²³ Ni uaghan mangi nan damazimîn itir bretin yis puvatizibar itir akîramin itiba, ni bretba vaghvagh kamaghin bretba ini: bretin me olivin boremin tuezir tam ko, olivin boremin tuezir puvatizir tam, ko bisketin vamira. ²⁴ Egh dagher kaba isi Aron uan otariba ko men dafaribar arighti, me ofan kam suiragh a fi a damuti, a Godin damazimîn ighuavamangam. ²⁵ Eghti ni gin dagher men dafarimîn itiba inigh, egh ofan bar isia mîghiribagh amir dakozimîn ofaba tue naghin da tueghti avim bar dar isigh. Eghti ki Ikiavira Itir God, ki ofan mughuriar aghuarir kam bagh bar akuegham.

²⁶ “Egh ni sipsipin namba 2in kamîn evarir tuzim uan dafarimîn an suiragh a fi a damuti, a Godin damazimîn ighuavamangi. Egh ni asizir kam anemi.

²⁷ “Aron ofa gamir gumazimîn otivsi, ni sipsipin evarir tuzim uan dafarimîn an suiragh a fegh a damuti a nan damazimîn ighuavamangi. Egh Aronin otariba bagh sipsipin buarakîrir agharir guvimin itim

inigh uan dafarimîn an suiragh a fegh a damuti a nan damazimîn ighuavamangi. Arazir kamîn, ni ofa gamir gumazibar ikisi me amisefegeh. Egh gin ia asizir tuzir kam isi ofa gamir gumazibar aningighti, me aneremi. ²⁸ Egh dughiaaba Israelia zurara na ko navir vamira ikisi, asizir evarimîn itim ko buaragharim inigh, ki Ikiavira Itir God na daning. Eghti ki ofa gamir gumazibar aningighti, me aneremam. Bizir ki damuasa mikemezir kam ikivira ikiam.

²⁹ “Eghti gin Aron aremeghti, me an ofa gamir gumazimîn korotiar aghuarim isi an otariba aningigh. Eghti Aronin ikizimîn adarazi ofa gamir gumazibar otivsi, me korotiar kam arughti, me me amisiva borem me gingam. ³⁰ Eghti Aronin ikizimîn gumazitam an danganim inigh ofa gamir gumazibar dapanimîn otivsi, egh a faragh korotiar kabar aghuigh na bativamin Purirpenimîn aven mangiva Anogoroghezir Danganimîn aven nan ingangarim damu mangi 7plan dughiaabar tugham.

³¹ “Dughiar ni Aron ko an otariba misivamim, ni sipsipin tuzir ni ofa gamizim inigh, na baghavira itir Purirpenim avinizer divazimîn aven a isi minem darugh anevikigh. ³² Eghti Aron ko an otariba, sipsipin tuzir kam ko bretin akîramin ikiavira itim inigh, egh na bativamin Purirpenimîn tiar akamin aneremi. ³³ Me ofa gamir gumaziba amisivamin dughiamîn, me uan arazir kuraba gin amangasa ofa gumau tuezir dagher kaba me dar ami. Dagher kaba na baghavira ikiava bar anogoroke. Kamaghin amizi, ofa gamir gumazibara dagher kabar amam, eghti gumazamizir kiniba bar puvatigham. ³⁴ Egh asizir tuzitaba ko bretin iki mangiti aminim tiraghamba, ia dar aman marki. Asizir tuzir kamagh amizim na baghavira ikia bar anogoroke, kamagh me avimin a tuaghti a bar isi mîghirigh puvatigh.

³⁵ “Egh ki ni mikemezi moghin, ni Aron uan otariba ko me amisivisi, ingangarir kam damu mangiti, namba 7in dughiam otogh. ³⁶ Dughiaabar zurara ni arazir kuraba gin amangisi, bulmakaun vamîran ofan min ofa damu. Eghti ofan kam ofa gamir dakozim damighti a nan damazim bar zuegham. Egh olivin borem isi ofa gamir dakozimîn a fugh, anemiseveghti a nan ofa gamir dakozimra ikiam. ³⁷ Egh ni kamaghin ofa gamir dakozim damu mangi namba 7in dughiamin tugh. Eghti ofa gamir dakozim, a bar nan bizim, egh bar anogoregham. Egh gumazitam o bízitam ofa gamir dakozir kam seregham, a uaghan na baghvira ikiam.”

*Dughiaba vaghvagh ofa gamir arazim
(Diboboniba 28:1-8)*

³⁸ Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, "Ia dughiaba vaghvagh sipsipin nguzir azenir vamira itir pumuning inigh, egh ofa gamir dakozim dar ofa damu. ³⁹ Ia mizarazimin sipsipin kamningin tam isi an ofa damu. Egh bar guaratizimin, ia tamin ofa damu. ⁴⁰ Egh ia witin ingarizir 1 kilogram plauan aghuitam inigh, 1 lita olivin borem sara aning veregh, egh sipsipin faragha ofa gamir kam ko ofa damu. Egh uaghan 1 lita wainin dipam inigh, ofan min afugh. ⁴¹ Egh ia guaratizimin sipsipin igharazim inigh, an ofa damu. Egh ia mizarazimin amizir ofan mirara ofa damu, egh ia wit tuamin ofa ko, wainin dipamin ofa inigh, ofa damu. Eghti dagher ia ofan min avimin tuezii mighirizir kam, ki Ikiavira Itir God, ki ofan kamin mughuriam baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam. ⁴² Eghti ofan bar isia mighirizir kam, ian gin otivamin ovavir boriba zurara dughiabar na bativamin Purirpenimin tiar akamin ofa damu, eghti ki an ganam. Eghti ki uan gumamaziziba danganir kamin ia bativam. Ki danganir kamra ni ko mikimam. ⁴³ Eghti nan angazangarir ekiam ko gavgavim Purirpenimin otiv, egh danganir kam damighti, a nan danganimin min otogham. Eghti ki danganir kamin Israelian gumamaziziba bativam. ⁴⁴ Egh ki, na bativamin Purirpenim ko ofa gamir dakozim amiseveghti, aning nan bizimningin min ikiam. Eghti ki Aron uan otariba ko me amiseveghti, me ofa gamir gumazibar min nan ingangarim damuam. ⁴⁵ Eghti ki Israelia ian tongin iki, egh ian Godin ikiam. ⁴⁶ Eghti ia deraghvira fogham, kirara ki Ikiavira Itir God, ki ian God, egha kirara Isipin kantrin ia inigha ian akua ize. Ezi kamaghin ki ian tongin ikiam. Ki Ikiavira Itir God, egha ki uabi ki ian God."

30

*Me pauran mughuriar aghuim tuamin
ofa gamir dakozimin ingaram
(Ua Me Ini 37:25-28)*

¹ Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, "Ia akasin temem inigh ofa gamir dakozir tamin ingarigh. Dakozir kam, ia pauran aghuarim tuaghti a migharir mughuriar aghuim otivam. ² Eghti ofa gamir dakozimin ruarim 45 sentimitan tugh, eghti an arozim an ruarimin mirara mangi 45 sentimitan tugh, eghti an tuirivim 90 sentimitan tugh. Egh temer akasin ofa gamir dakozimin ingarizimra, ia

bulmakaun kombar min garir bizibar ingarighi, da ofa gamir dakozimin mikebaba vaghvagh dar iki. ³ Egh an 4plan miriaba, ko an siriam, ko an komba, ia golin aghuarimin dar puegh da nokegh. Egh golin ruarim isi ofa gamir dakozimin miriabar arighiva dagh ighuigh. ⁴ Egh gol ringin pumuningin ingarigh, tam isi vongin a ikegh, egh vongin tam ikegh. Ia ringin kamning isi golin ruarir an miriabar ikeghamimin apengan aning ikegh. Ringin kamning ofa gamir dakozim atersi tememning aning daghuam. ⁵ Ia akasin iter pumuning inigh ofa gamir dakozim atersi aning akirigh, egh golin aning nokegh. ⁶ Egh ofa gamir dakozir kam isi, inir ekiar Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam modozimin azenan anetigh. Boksiar kam gisin arazir kuraba gin amadir danganim iti. Eghti danganir arazir kuraba gin amadir kamin, ki ia bativam.

⁷ "Egh zurara mizarazibar Aron iziva lamba akirmigh, egh dughiar kamra pauran mughuriar aghuim zuim ofa gamir dakozir kamin da tu, egh migharir mughuriar aghuim zuim damuti an otivam. ⁸ Egh a guaratizibar lamba akirmigh, egh pauran mughuriar aghuim zuimin ofa damu. Egh ofan kam, ki Ikiavira Itir God, na bagh a damu, egh zurara gin izamin dughiabar kamaghira damu. ⁹ Ia pauran mughuriar aghuir igharazitabar ofan bar isia mighirim dakozir kamin da tuan marki, asiziba tuan marki, witba tuan marki, wain inian marki, bizir kaba ki ian anogroke. ¹⁰ Egh azeniba bar dughiar vamira,* Aron ofa gamir dakozir kam nan damazimin zueghsi, ingangarim damuam. Ingangarir kam kamakin: Asizir ian arazir kuraba gin amangasa ofa gamim, Aron an ghuzitam inigh, ofa gamir dakozir kamin kombar arikigh. Ia arazir kam zurara azenibar a damu. Ofa gamir dakozir bar zuezir kam, ki Ikiavira Itir God, kar nan bizimra."

*Purirpenim bagh dagiaba iniamin
arazim*

¹¹⁻¹² Egha gin Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, "Ni Israelian gumazibar ziaba akinafarimin da osiramin dughiam, gumaziba bar vaghvagh uan ikirimirim uam a inisi dagiar taba na daning. Puvatighi, arimariar ekiar kuram otogh, dughiar kamin me gasighasigham. ¹³ Eghti gumazir me ziaba iniziba, me bar 5 kinan silvan dagiaba isi ofan min na daningam. ¹⁴ Egh me 20plan azenibar ikegha ghuavanadir gumazibar ziaba iniam, eghti me bar dagiar kaba na daningam. ¹⁵ Eghti dagiaba

* **30:10:** Azeniba bar dughiar vamira, kar Dughiar Ekiar Gumamazizibar Arazir Kuraba Gin Amadim. Ni Ofa Gami, sapta 16in gan. **30:13:** Ua Me Ini 38:25-26; Matyu 17:24

itir gumaziba aviribar aningan marki, eghti dagiaba puvatizir gumaziba dagiar muziaribar aningan marki. Me bar 5 kina na daning, egh me uan arazir kuraba gin amangamin ivezimin min a givesegh, egh me aremeghan kogham.¹⁶ Eghti ni dagiar kam isi na bativamin Purirpenimin ganamin ingarim damu. Eghti ki Ikiavira Itir God, dagiar kabar gan fogh suam, 'Kar me uan arazir kuraba gin amangamin ivezim, kamaghin ki Israelian gumamaziziba bakinighnighan kogham.'

Ofa gamir gumaziba uan soroghafariba ruer itarir ekiam

¹⁷⁻¹⁸ Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin Moses migei, "Ia brasin taba inigh soroghafariba ruer itarir ekiatam ko anefamin dakozimin ingarigh. Egh dakozim isi ofa gamir dakozim ko na bativamin Purirpenimin tizimin anetigh. Egh itarir ekiam dakozimin pin anefagh, egh dipam itarir ekiam gingegh.¹⁹ Eghti Aron uan otariba ko, me uan soroghafariba ruam.²⁰ Egh me na bativamin Purirpenimin aven mangisi, o ofaba isia mighiri naghin dakozimin ofa damusi, me uan soroghafariba rueghti ki me misueghti me aremeghan kogham.²¹ Bar guizbangira, me uan soroghafariba ruegh, egh me aremeghan kogham. Me ko, men otarir gin otivamiba, me zurara bizir ki damuasa mikemezibar gin mangivira iki."

Ofa gamir gumaziba misevir boremin ingarir arazim

²²⁻²³ Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin Moses migei, "Ia bizir aghuarir mughuriar aghuim itiba, da inigh: Mean sanda, an osimtizim 6 kilogram, ko sinamonin pauran mughuriar aghuim zuim, an osimtizim 3 kilogram, ko abuar mughuriar aghuim zuim, an osimtizim 3 kilogram.²⁴⁻²⁵ Egh pauran me iter kasian inimin ingarizim, an osimtizim 6 kilogram, a inigh. Egh 4 lita olivin boremin inigh, bizir kaba bar dagh ingegh. Egha mati gumazir fofozir bar aghuim ikia deravira sandaba verezi moghin, ni deraghvira da vereghti sandan aghuim otogham. Borer kam, an ingangarim kamakin: me bizim o gumazim na bagh anemisivisi, borer kam isi a gingegh.

²⁶ "Egh ni borer aghuarir kam isi na bativamin Purirpenim gingegh, egh Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam gingegh,²⁷ egh bretba arighamin dakozim ko an ingarir bizibagh ingegh, egh lamba afamin aghorim, ko an ingarir biziba sara, dagh ingegh, egh pauran mughuriar aghuim tuamin ofa gamir dakozim gingegh,²⁸ egh asiziba da bar isia mighirir ofa gamir dakozim ko, an ingangarir bizibagh ingegh,

egh soroghafariba ruamin itarir ekiam ko anefamin dakozim gingegh.²⁹ Egh ni bizir kaba miseveghti da bar nan biziba, egh bar anogoregham. Eghti gumazitam o bizitam a seregham, egh a uaghan na baghvira ikiam.

³⁰ "Eghti gin Aron ko an otariba, me amisivisi, ia borer kam inigh muziaritam me gingegh. Eghti me nan ofa gamir gumazir otogh nan ingangarim damuam.³¹ Eghti ni kamaghin Israelian gumamazizibav kim, 'Ia ko ian adarazir gin izamiba, ia olivin borer kam inigh na baghvira ikiam biziba amisivam.³² Egh ia gumazir kinibar ingan marki. Egh ia uaghan borer kamaghira garir tam uari bagh an ingaran marki. Kar Godin bizimra, ki ian anogoroke.³³ Eghti gumazir borer kam isi pura gumazir kinitam gingeghamim, ko gumazir borer kamaghira garibar ingariba, gumazir kamaghin amir kaba, nan gumamazizibar ikizimin aven ikian kogham.'"

Migharir mughuriar aghuim zuimin pauran ingaramin arazim

³⁴ Egha Ikiavira Itir God ua Moses kamaghin a migei, "Ia migharir mughuriar aghuim zuimin pauran ingarsi, pauran mughuriar aghuim zuir igharagha garitaba inigh, eghti pauran kabar osimtiziba voroghira mangi. Pauran kabanang: mean paura, ko pauran me zoghuabar min garir bizimin ingarizim, ko galbanumin akimarimin eborir gavgavimin, ko pauran me iter balsamin eborimin ingarizim, bar da inigh,³⁵ egh deraghvira da vereghti, mati gumazir fofozir aghuim itim, pauran mughuriar aghuimin ingari. Egh amangsizir muziaritam atighti, paura deraviram otogham. Egh a bar nan bizimra, ki ian anogoroke.³⁶ Egh deraghvira pauran kam inigh mirmirighti, an averenimin min guizin pauran otogh. Eghti a inigh na bativamin Purirpenimin aven nan damazimin mangi, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin boroghin anetigh. Eghti pauran mughuriar aghuim zuir kam, a nan bizimra, ki ian anogoroke.³⁷ Eghti ia pauran kamaghin gari tam uari bagh an ingaran marki. Kar ki Ikiavira Itir God, nan bizimra, ki ian anogoroke.³⁸ Eghti gumazitam sandan mughuriar aghuim baraghsi ifueghiva, a kamaghira garir bizitam ingarigh, egh a nan gumamazizibar ikizimin aven ikian kogham."

31

Ikiavira Itir God uan Purirpenimin bizibar ingarasa gumaziba amisefe
(Ua Me Ini 35:30-31)

¹ Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin Moses migei, ² "Ikiavira Itir God Judan anabamin gumazim Besalel amisevegha gifa, a Urin otarim, egha a Hurin igiar borim. ³⁻⁴ Ki uan Duamin gavgavim a ganingi. Egha ki gol, silva, ko brasin bizir aghuir igharazibar ingaramin fofozir aghuim ko ingangarir aghuibar amuamin nighnizim a ganingi. ⁵ Egha ki dagiar ivezim bar pin koziba aghoriva, temebar dirir guar aviribar aghor, egh Purirpenim asingamin ingangarir aviribar fofozir aghuiba a ganingi. ⁶ Egha ki uaghan Ahisamakin otarim Oholiap amisevegha gifa, me Danin anabamin adarasi, eghti a uaghan Besalel ko ingaram. Egha ki uaghan fofozir ekiam gumazir igharazibagh aningi, eghti ki ni mikemezir biziba, me bar dar ingaram. ⁷ Egh me na bativamin Purirpenimin ingar, egh Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin ingar, egh Boksiamin asuam, kar arazir kuraba gin amadir danganim, an ingar, egh Purirpenimin biziba bar dar ingaram. ⁸ Egh me bretta arighamin dakozim ko an ingarir biziba bar dar ingar, egh lamba afamin aghorim ko lam ko an ingaramin biziba bar dar ingar. Me golin aghuarimra lamba afamin aghorir kam in ingarigh. Egh me uaghan pauran mughuriar aghuim tuamin ofa gamir dakozimin ingarigh. ⁹ Egh me asiziba bar isia mighirir ofa gamir dakozim ko, ofan ingangarim gamir biziba bar dar ingar. Egh me soroghafariba ruer itarir ekiam ko anefamin dakozimin ingar. ¹⁰ Egh me Aron uan otariba ko, me bagh ofa gamir gumazibar korotiar aghuaribara isamighti me dar aghuigh, egh ofa gamir gumazimin ingangarim damuam. ¹¹ Egh olivin borer ki ua bagha misevezir bizibagh ingemin ingar, egh pauran mughuriar aghuim zuim Anogoroghezir Danganim bagh an ingarigh. Eghti me ingarir bizir kaba, ki ni mikemez moghira me dar amu."

Sabatin dughiam,

kar avughsamin dughiam

¹²⁻¹³ Egha Ikiavira Itir God Israelia mikimasa kamaghin Moses migei, "Sabatin dughiam, kar dughiar avughsamin. Kamaghin ia zurara Sabatin dughiamin avughsi. Sabatin dughiam, an ababanimin min ki ia ganidi, a datirighin ko ian adarazir dughiar gin izamibar ababanimin min ikiam. Ababanir kam ian akaghti ia fogh suam, ki Ikiavira Itir God, ki ia gamizi ia nan gumazamizibar mirara iti. ¹⁴ Ezi dughiar avughsamin kam, kar ki Ikiavira Itir God, nan dughiamra, kamaghin ia an avughsi. Gumazitam dughiar kam in

ingangaritam damighti, ia a misueghti an aremegh. Gumazir kamaghin ami, nan gumazamizibar ikizimin aven ikian kogham. ¹⁵ Ia wighin vamiran an 6plan dughiar ingangaribar amu, namba 7in dughiam, kar nan dughiamra, kar nan avughsazir dughiar ekiam. Egh gumazir dughiar kam in ingangaribagh amiba, me bar me misueghti, me arimighiregh. ¹⁶ Kar Akar Dikirizir Gavgavir ia gin mangasa akam akirizim, kamaghin, ia Israelia dughiar kam in avughsi ikivira iki mangiti ian gin izamin adarazi kamaghira damuam. ¹⁷ Ki Ikiavira Itir God, ki overiam ko nguazim 6plan dughiar aningin ingari, egha dughiar namba 7in, ki ingangariba bar da ategha avughsi. Ezi dughiar kam, a na ko ia Israelian tizimin Akar Dikirizir Gavgavim gamima, an ababanimin min oto." ¹⁸ Egha Ikiavira Itir God, Moses ko Sainain Mighsiamin mikemegha givagha, egha God uabi dagiar akuar pumungin isa Moses ganingi. God uabi uan dafarir puzimin Akar Gavgaviba aningin da osiri.

Israelia akirim ragha God gasara, egha gin uamategha a bagha ize

32

(Sapta 32--34)

Gumazamiziba golin bulmakaun nguzimin ingari

(Godin Araziba 9:6-29)

¹ Egha Moses dughiar ruarimin mighsiamin ikia zuamira izezir puvati. Ezi gumazamiziba uari akuvagha iza kamaghin Aron migei, "E fozir puvati, bizir tizimra Moses bato, gumazir kam Isipin kantrin e ingha en akua ize. Kamaghin amizi ni dikavigh, e bagh godin tabar ingarighti, da en faragh mangiva e ingh tuavimin mangam."

² Ezi Aron me migei, "Ia uan amuiba ko, otariba ko guivibar kuaribar guizir golin ringba, da suegh da ingh na bagh izi."

³ Egha Aron kamaghin mikemezi, gumazamiziba bar uan kuaribar golin ringba asigha da ingha a bagha izi. ⁴ Ezi a kuaribar guizir gol ringin kaba ingha, da tuezir da isigha ameregha dipam ara. Ezi an a isa mozir me bulmakaun nguzimin nedazimin min nguazimin kuizimin, a fugha bulmakaun nguzimin ingari. Egha afuam ingha deraghavira anerikiri. Ezi gin gumazamiziba kamaghin migei, "Israelia, ia oragh. Kar en godba. Da Isipin kantrin e ingha, en akua azenan ize."

⁵ Ezi Aron kamaghin ganigha ofa gamir dakozim bulmakaun boroghin an ingarigha ghaze, "E gurumzaraghan isar ekiam ko ighiam damu, egh Ikiavira Itir God ziar ekiam a daningam." ⁶ Egha amimzaraghan bar mizaraghara, gumazamiziba dikavigha iza ofan asiziba tue da bar isia mighirir ofabagh ami. Egha me uaghan God ko navir vamiran ikiamin ofaba inigha iza ofa gami. Egha gin apiagha dagheba ko dipaba amegha, gin dikavigha ghua ighiar kurabagh ami.

⁷ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, "Ni zuamira magiri. Gumazamizir ni Isipin inigha izeziba, me arazir kurar aviribagh ami. ⁸ Me tuavir me gin mangamin ki me mikemezim, me zuamira anetegha, golin bulmakaun nguzim ingarigha, an ziam fa an ofa gami. Egha me ghaze, 'Israelia, ia oragh, kar en godba. Da Isipin kantrin e inigha, en akua ize.'"

⁹ Egha Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, "Gumazamizir kaba, ki men ganigha me gifo. Me gumazamizir akaba batoziba. ¹⁰ Ki me bagh navim isi bar men aningaghegham. Egh ki bar me gasighasigham. Eghti ni nan anogoroghan kogham, bar marki. Egh gin ki ni ko nin boribar adarazir amighti, me ikizir gavgavir mamin otogham."

¹¹ Ezi Moses, a uan Godin Ikiavira Itim, pamtem kamaghin a gakaghoru, "O Ikiavira Itir God, ni manmaghin amua, navim isia nin aningagharim nin gumazamiziba bagha pamtem dikafi? Ni uabi gumazamizir kaba Isipin kantrin uan gavgavir ekiamin me inigha azenan ize. ¹² Egh ni kamaghin me damighti, Isipia ua suam, 'God uan gumazamiziba paza me ginighnisi. Egha a Isipin me inigha, danganir mighsiabar me gasighasighasa me inigha iza bar me misoghezi me ariaghire.' O Ikiavira Itir God, ni kamaghin damuan marki. Ni uan aningagharir nighnizim abiragh, egh uan gumazamizibagh asighasighan marki. ¹³ Ni uan ingagarir gumazir kabagh inirigh, Abraham, Aisak, ko Jepok. Egh me koma amizir akar dikirizir kam ginighnigh. Ni kamaghin akar dikirizim me ko a gamua ghaze, 'Ki bar guizbangira migei, ki overiamin mikovezibar min borir aviriba ia daningam. Egh nguzazir ki ia daningasa akam akirigha givazim, ki a isi ian ovavir boribar aningam. Eghti me zurara nguazir kamin iki mamaghira ikiam.'"

¹⁴ Ezi Ikiavira Itir God, Mosesin azangsim baregha uan nighnizim giragha, uan aningagharir ekiam ategha, uan gumazamiziba gasighasighizir puvati.

¹⁵ Egha Moses dagiar akuar God Akar Gavgaviba osirizir kamning inigha, mighsiam ategha izaghiri. God aningin vong ko vongin akaba osiri. ¹⁶ God uabi dagiar kamningin ingarigha, uan Akar Gavgaviba aningin dar aghora da osiri. ¹⁷ Ezi Josua Moses ko ikia orazi, gumazamiziba tintinibar dei. Ezi a kamaghin Moses migei, "Ai Moses! Gumazamiziba itir danganimin aven, ki inogovir niginim barasi!"

¹⁸ Ezi Moses ghaze, "Mamaghin puvati. Kar gumaziba inogovimin apaniba abinizir dimdiam puvati. Ezi apaniba me abirazir ararem puvati. Ki onger akar tiaribaram orasi."

¹⁹ Ezi Moses me itir danganimin boroghira izegha, golin bulmakaun nguzim ko gumazamizibar garima, me ighiam gizi. Ezi a bar aningaghe. Egha dagiar an aterir kamning, isa mighsiamin apemin aning akunizi, aning bar misaraghire. ²⁰ Egha Moses bulmakaun nguzir me ingarizir kam inigha avimin a tuazi a isi. Egha anebigha, a mirmirizi a pauran kinimin oto. Egha golin pauran kam dipam mikini. A tintinibar dipamin anakunigha givagha, Israelia abiraghibrazima me dipar kam api. ²¹ Egha an Aron migei, "Gumazamizir kaba arazir manamra ni gamizi, ni me gamizima, me arazir bar kurar kam gami?"

²² Ezi Aron a ikaragha ghaze, "Gumazir ekiam, ni nan aningaghan marki. Gumazamizir kaba ni fomira me gifo. Me arazir kurar damuasa bar kufi. ²³ Me kamaghin na migia ghaze, 'Gumazir kam Moses, gumazir Isipin e inigha en akua azenan izezim, e fozir puvati, bizir tizim a bato. Kamaghin ni e bagh godin tabar ingarighti da en faragh mangi en aku tuavimin mangam.' ²⁴ Ezi ki men akam baregha, gumazamizibav gia ghaze, 'Ia te golin ringba iti, ia da asigh.' Ezi me golin uari garighiziba inigh da na ganing. Me da na ganingizi, ki da isa avim mikini. Ezi bulmakaun nguzir kam a purationa oto!"

²⁵ Egha Moses fo, Aron gumazamizibar amamangatizi, me tintinibar arazir kurar igharagha garir aviribagh ami. Moses nighnisi, me kamaghin damuti men apaniba men ganigh, men ziam gasighasigh men ingariva akiti, me bar aghumsigham. ²⁶ Egha a ghua me itir danganimin divazimin tiar akamin tughu kamaghin dia migei, "Tina Ikiavira Itir Godin gin mangisi na bagh izi." Ezi Livain anabamin adarazi iza an boroghin tuifi.

²⁷ Ezi a kamaghin me migei, "Ikiavira Itir God, Israelian God, a kamaghin migei, 'Ia bar uan midorozir sababa inigh danganir

e itir kam bar an otevirar mangi, gumazamizir ian boroghin ikiava marvir gumamin gin zuiba, kar ian aveghbuaba, namakaba, ko ian boroghin itir darasi, ia bar me misueghti me arimighireg.”²⁸ Ezi Livaiba Moses mikemezi moghirama ami. Egha dughiar kamra me 3,000 gumazamizibav soghezi me ariaghire.

²⁹ Egha Moses kamaghin Livaibav gei, “Ia datirighin uari uan boriba, ko aveghbuabav soghezi me ariaghire. Ezi arazir kamin, Ikiavira Itir God uan ingangarim damuasa ia misefe. Egha datirighin deragha ia gami.”

³⁰ Egha aminzaraghan Moses gumazamizibav gia ghaze, “Arazir kurar ia amizir kam, a bar ikufi. Ezi ki datirighin uamategh mighsiamin mavanang Ikiavira Itir God bativam, egh a ian arazir kuraba gin amangisi ki an azangsigh ganigham.”

³¹ Egha Moses mighsiamin ghuavanabogha kamaghin Ikiavira Itir God migei, “Ni nan apangkufigh nan azangsizim baragh. Gumazamizir kaba bar arazir kurar ekiam gami! Me marvir guar maba golin uari bagha dar ingarigha, dar ziaba fe.”³² Ezi ki datirighin nin azai, ni ifongegh men arazir kuraba gin amadagh. Egh ni aghuaghva nan ziamra, akinafarir ni uan gumazamizibar ziaba osirizimin anengarigh.”

³³ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, “Puvatigham. Ki gumazamizir arazir kuram gamizibara, men ziaba angaram.”³⁴ Aria, ni mangi, gumazamiziba inigh danganir ki ni mikemezir kamin mangi. Ni oragh. Nan ensel ia inigh ian faragh tuavimin mangam. Eghti gin ki izi ivezir kuram gumazamizir arazir kuram gamiziba, ki me ikaragham.”

³⁵ Guizbangira, gumazamiziba uari bagh bulmakaun nguzimin ingarisa bar Aron gakaghone. Kamagh amizi, Ikiavira Itir God gin men arazir kuram ikaragha arimariar kurar mam amadazi a me bagha ize.

33

Ikiavira Itir God Sainain Mighsiam ataghiraghasa Israelia migei

¹ Egha Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, “Ni ko ni Isipin inigha izezir gumazamiziba, ia danganir kam ategh, nguazir ki ia daningasa akam akirizimin mangi. Ki fomira kamaghin Abraham, Aisak, ko Jokop migia ghaze, ‘Ki nguazir kam, ian ovavir borir gin otivamibar aningasa mikeme.’² Ki enselin tam amadaghti, a nin faragh mangi, Kenania, Amoria, Hitia, Peresia, Hivia, ko Jebusia, me batuegham.”³ Eghti ia mavanang nguazir aghuir kamin ikiam, biziba an ikiava bar deraghaviram aghui. Ia

gumazamizir akaba batoziba, kamaghin ki ia ko mangan kogham. Ki ia ko mangivigh tuavimin ia gasighasigham.”

⁴ Ezi gumazamiziba Akar Gavgavir kam baregha, men naviba bighizi me uan adiarir aghuubar kuritir puvati.

⁵ Ezi Ikiavira Itir God Israelia mikimasa kamaghin Moses migei, “Ia gumazamizir akaba batoziba. Ki ia ko dughiar otevimin mangivigh, bar ia gasighasigham. Ia orakigh, ia uan namnabagh arighizir adiarir aghuiba bar da surarikigh, eghti ki deraghvira nighnigh arazitam ia damusi nighnigham.”⁶ Israelia Sainain Mighsiam itir dughiamin, me uarir kuritir adiarir aghuiba bar da suagarigha, Sainain Mighsiam ategha zuir dughiamin, me ua dar kuritir puvati.

God Moses ko bizibav gei

⁷ Egha dughiabar zurara Israelia ghua danganir manamin ikia uan purirpeniba asima, Moses purirpenir mam isa mong men sagon ghua anesara. Egha kamaghin dipenir kam dibori, “God bativamin Purirpenim.” Eghti tina Ikiavira Itir Godin nighnizim gifoghfoghs, a Purirpenir kamin mangam.”⁸ Moses God bativamin Purirpenimin aven mangamin dughiamin, gumazamiziba bar dikavigh uan purirpenibar tiar akabar tuivighav ikia garima, Moses an aven zui.”⁹ Moses aven ghuga givazi, ghuariar ruarir ekiam iza Purirpenimin tiar akamin tughav iti. Ezi Ikiavira Itir God ghuariar kamin aven ikia Moses ko migei.”¹⁰ Gumazamiziba uan purirpenibar tiar akabar tuivigh iki gantima, ghuariar ruarir ekiam kam God bativamin Purirpenimin boroghin tughiv ikiam, eghti me dapaniba avigh, Godin ziam fam.”¹¹ Ikiavira Itir God Moses ko migia, mati gumazim uan rooroam ko migei. Moses uamategha danganir gumazamiziba itimin iziti, Josua Purirpenimin averara ikiam. Josua, a Mosesin ingangarir gumazir igiam, a Nunin otarim. A God bativamin Purirpenim ataghirazir puvati.

Moses Ikiavira Itir Godin gumamin ganasa

¹² Moses kamaghin Ikiavira Itir God migei, “Guizbangira, ni gumazamizir kaba inigh nguazir kamin mangasa na mikeme. Egha ni gumazir nan gin mangi nan akurvaghamin tamn gun na mikemezir puvati. Ni ghaze, ‘Ki bar deragha na gifogha, bar ni gifonge.’¹³ Kamaghin, ni guizin na gifongegh, uan nighniziba na mikemeghti, ki deravira ni gifoghiva arazir ni ifongezibar amuvira ikiam. Egh ni uaghan gumazamizir ni uan bagha inabazir kaba gin amangan marki.”

¹⁴ Ezi Ikiavira Itir God ghaze, “Ki ni ko mangi navir amirizim ni daningti, ni avugh-sam.”

¹⁵ Ezi Moses ua Ikiavira Itir God migia ghaze, “Ni uabi e ko mangan aghuaghiva, danganir kam ataghiraghsi e mikiman marki. ¹⁶ Ni e ko mangan koghti, gumazir igharaziba manmaghin fogh suam, ni na ko uan gumazamizibagh ifonge? Ni uabi e ko mangiti, gumazamizir igharaziba kamaghin fogh suam, e gumazamizir igharazibar tongin e bar ighara. Bar guizbangira, e bar nin gumazamizibara.”

¹⁷ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, “Ki deragha ni gifogha bar ni gifonge. Kamaghin, ki ni mikemezi moghira damuam.”

¹⁸ Ezi Moses kamaghin Ikiavira Itir God migei, “Ki nin azangsis, ni uan guamin angazangarir ekiam nan akaghasa ki ifonge.”

¹⁹ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Mosesin akam ikaragha ghaze, “Ki nin guamin uan arazir aghuim akagham. Egh ki uan ziamin gun ni mikimti, ni fogham, nan ziam, Ikiavira Itir God. Ki gumazamizitabar kuarkuvighsi, ki men kuarkuvam. Ki gumazamizitabar apanguvsi, ki men apanguvam. ²⁰ Guizbangira, gumazitam nan guamin ganighiva, an aremegham. Kamaghin, ni nan guamin ganighan kogham. ²¹ Ni gan! Dagiar ekiar mam nan boroghin iti. Ni dagiar ekiar kam gisin tugh. ²² Eghti nan guamin angazangarir ekiam nin boroghin iziti, ki ni isi dagiar torimin aven ni atigh, uan dafarimin ni avaragh, egh mangi ni gitagham. ²³ Egh ki gin ua uan dafarim inighti ni nan akirir kinimin ganam. Egh nan guamin ganighan kogham.”

34

*Moses namba 2in dughiamin
Akar Gavgaviba ini
(Godin Araziba 10:1-5)*

¹ Egha gin Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, “Ni dagiar akuar pumuning uam aning atughiva aning akirigh. Aning, dagiar ni faragha kunizi biaghirezimningin min gan. Eghti ki akar faragha osiriziba uam aningin da osiram. ² Ni dagiar akuar kamning akirigh, gurumin bar mizaraghara Sainain Mighsiamin anang bar an orazimin na batogh. ³ Eghti gumazitam ni ko izan marki. Ki gumazitam mighsiar kam in danganir katamin an

ganan aghua. Eghti sipsipba ko bul-makauba uaghan izi mighsiam boroghin grazibar aman marki.”

⁴ Ezi Moses Ikiavira Itir God a mikemezi moghin amua, a faragha inigha izezir dagiar akuamningin mirara garir dagiar akuamning atu. Egha bar mizaraghara uan dafarimin dagiar akuamning atera Sainain Mighsiamin ghuavanadi.

⁵ Ezi Ikiavira Itir God ghuariam in ikia izaghira Moses ko tughav ikia, egha uabi uan ziam dibora ghaze, ki Ikiavira Itir God. ⁶ Egha a Mosesin boroghin ghua an guam gitaviragha kamaghin diagha ghaze, “Ki Ikiavira Itir God, ki Ikiavira Itir God. Kirara, kuarkuvir arazim ko apanguvir arazimin mingarim. Egha zuamira aningazir puvati. Egha zurara gumazamizibar apanguva, zurara uan migirigiabar gin ghua guizin arazibagh ami. ⁷ Ki zurara uan gumazamizir aviriba bar men apanguvigh mangivira ikiti, men igiav otariba otivigh iki kamaghira ikiam. Egha ki men arazir kuraba ko arazir akaba batoziba ko, igharagha garir bizir kurar aviriba gin amadi. Egha ki garima, arazir kurabagh amir gumazamiziba, me osimtizim itima, ki ivezir kuram me ganidi. Egh men boribar borir gin otivamiba ki ivezir kuram me daning, mangiti men igiav otaribar boriba otivigham.”

⁸ God mikemegha givazi, Moses zuamira tevminning apirigha dapanin aviragha guam nguazir gatigha Godin ziam fe. ⁹ Egha kamaghin migei, “O Ekiam, ki nin azai, ni bar guizbangira na gifuegh, egh ni e ko mangi. Guizbangira, gumazamizir kaba akaba barazir puvati. Ezi nan ifongiam kamakin, ni en arazir kuraba ko igharagha garir bizir kuraba gin amadagh. Egh e damighte e nin gumazamizibara ikiam.”

*God uan gumazamiziba ko Akar Dikirizir
Gavgavim uam anekiri
(Ua Me Ini 23:14-19; Godin Araziba 7:1-5;
16:1-17)*

¹⁰ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, “Datirighin ki Akar Dikirizir Gav-gavim ia Israelia ko uam anekirasa. Ki nin gumazamizibar damazibar digavir kuram gamir arazibar amuam. Arazir kaba, ki Kantrin Igharazibar Gumazamizibar damazibar faragha dagh amizir puvati. Kantrin igharazibar gumazamizir ia men tongin itiba, me arazir ki Ikiavira Itir God damuamin kabar gan, egh digavir kuram damuva akongiva atiatingam. ¹¹ Eghti ia nan Akar Gavgavir ki datirighin ia daningamiba bar, ia dar gin mangi. Eghti

ki ian faragh mangi, egh Amoria, Kenania, Hitia, Peresia, Hivia ko, Jebusia batuegham. ¹² Egh ia deraghvira ganigh, kantrin ia mangamin kamin gumamaziziba, ia me ko bizitam bagh akar dikirizir gavgavitam akiran bar marki. Me azuazimin min me ia damigh, egh ia gekuighti, ia iregh, bar ikuvigham.

¹³ "Ia men asebar ziaba fer bizir kabagh asighasikigh. Ia ofa gamir dakoziba ko, dagiar guarir dighoriba itiba akunighti, da bar bighiri akuabagh iregh. Egh temer guarir aser amizim Aseran nedazim itiba bar da okeghti da iregh.

¹⁴ "Ki uabira, ki Ikiavira Itir God, ia nan ziamra fi. Egh aser ifavariba nan danganim inian ki bar aghua. Egh ia asebar ziaba fan marki.

¹⁵ "Egh ia kantrin kamin gumamaziziba ko bizitam bagh akar dikirizir gavgavitam akiran min marki. Me tuavimin amizimin arazimin min amua, asebar ziaba fe. Egh ia me ko akam akirighti, me uari ko ikisi ia mikimam, eghti ia men asizir me asebar ofa gamizitabar amegham. ¹⁶ Eghti ameboghfeziaba uan otarir igiaba Israelin azenan itir amizir igiabar ikisi me ginamti, amizir kaba me inigh mangiti, me na ategh asebar ziaba fam. Nan damazimin arazir kam mati gumamaziziba, uari isa tintinibar akuir arazim.

¹⁷ "Ia ainin min garir bizitaba inigh asebar marvir guabar ingar, egh dar ziaba fan bar marki.

¹⁸ "Egh ia Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiam bakinighnighan marki. Abipin iakinim otozi ia Isipin kantri ataki. Ezi ki ia mikemezi moghin, ia zurara azeniba bar iakinir kamin, wighin vamiran yis puvatizir bret amam.

¹⁹ "Eghti ian otarir ivariaba, ko bulmakau ko sipsipba, dar nguzir apurir faragha otiviziba bar, kar ki ua bagha inabazir biziba. ²⁰ Egh ia donkin nguzir apurir faragha otozitam ua a inisi, ia sipsipin nguzim isi ofa damu, eghti tuavir kamin ia donkin kam givezegh ua a inigham. Ia donkin kam givezan aghuagh, egh ia an gurim apirigh. Egh ia uan otarir ivariaba vaghvagh me givezegh ua me iniam.

"Ia nan ziam fisi izi, dafarir kinibar izan marki, ia bizitam suiragh izi.

²¹ "Egh wikba bar ia 6plan dughiabara ingangaribar amu, egh ia namba 7in dughiamin ingangaritam damuan bar marki. Azenimin ingarir dughiam

ko dagheba asir dughiam, ia Sabatin dughiamin virara aningin ingaran marki.

²² "Egh ia Azenibar Dagher Igiaba Asiamin Dughiamin Isar Ekiam ginighnigh. Ia witin faragha aniba iniamin dughiam, isar ekiar kam damuam. Egh gin ia Ruarpenibar Iki Dagher Abuananaba Asiamin Dughiam, ia ua a bagh isam damu. Iakinir ia temer oviziba iniamin, isar ekiar kam otogham.

²³ "Egh ia azeniba vaghvagh dar dughiar 3plan, ian gumamaziziba bar izi, egh nan ziam fisi nan damazimin otogh, ki Ikiavira Itir Godin Gavgavim, Israelian God. ²⁴ Eghti gin ki gumamazizir datirighin ian nguazimin itiba batuegh, ian nguazimin mitaghniam damighti a mangi ekevegham. Egh azeniba bar dar 3plan dughiabar, ia nan ziam fisi iziva nan damazimin otogh, eghti apaniba ian nguazim inisi ifueghan kogham.

²⁵ "Egh ia asizim isi na bagh an ofa damuva, an ghuzim isi na daningisi, yis itir bret sara ofa damuan marki. Egh ia God Israelia Gitazir Dughiam ginighnighsi asiziba isi ofa damuti, dar naba iki mangi amimzaraghan otivan marki.

²⁶ "Ia dagher faragha asiba, dar dagher bar aghuibara, ia da inigh nan Dipenimin mangi ofan min, ki Ikiavira Itir God, ian God, da na daning.

"Egh ia memen nguzitam isi minem darugh, an amebamin oter eborim sara anevighan marki."

²⁷ Eghea Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, "Guizbangira, ki ni ko Israelia ia bagha Akar Dikirizir Gavgavim gami, ezi akar ki migeiba ghua akar kamra inifi. Kamaghin amizi, ni akar kaba akinafarir tamin da osirigh." ²⁸ Ezi Moses 40plan dughiabar Ikiavira Itir God ko mighsiamin ikia, eghea daghetam ko dipatam bar anemezir puvati. Ezi Ikiavira Itir God Akar Dikirizir Gavgavimin akaba, dagiar akuar Moses inigha ghuzimningin ada osiri. Akar kaba, da 10plan Akar Gavgaviba.

Moses mighsiam ategha ghuaghiri

²⁹ Ezi Moses mighsiam ategha ua izir dughiamin, a dagiar akuar 10plan Akar Gavgaviba itimning inigha izi. A Ikiavira Itir God ko mikemezi, an guam bar angazangarir ekiam iti. Ezi a kamaghin fozir puvati, an guam kamaghin gari. ³⁰ Ezi Aron gumamaziziba ko Mosesin guamin angazangarimin ganigha, atiatigha, an boroghin mangan aghua. ³¹ Ezi Moses men diazi, Aron ko Israelian gumazir dapaniba

a bagha zuima a me migei. ³² Ezi gin Israelian gumazamiziba bar a bagha zuima, an Akar Gavgavir Ikiavira Itir God Sainai mighsiamin a ganingiziba, bar dar gun me migei. ³³ Egha a me mikemegha givagha, inim inigha bar uan guam avara. ³⁴ Moses Ikiavira Itir God ko mikimasa Purirpenimin aven zuir dughiam, a inim adegh iki mangi uam azenan izam. An azenan izava Ikiavira Itir God a mikemezi biziba bar dar gun gumazamizibav gei. ³⁵ Ezi gumazamiziba an guamin garima an angazangarim iti. Moses me mikemegh givagh, ua uan guam avaragham. Egh a ua mangi Ikiavira Itir God ko mikimamin dughiam a ua inim adegham.

Me Ikiavira Itir Godin Purirpenimin ingari

35

(Sapta 35–40)

Avughsamin Dughiamin Akar Gavgav-iba

¹ Egha Moses Israelian gumazamiziba bar men diazi me izezi a kamaghin me migei, “Ikiavira Itir God kamagh migia ghaze, ia nan Akar Gavgavir kabar gin mangi. ² Ia ingangariba bar adar amu mangi 6plan dughiamran tugh. Egh namba 7in dughiam ia avughsi. Ki Ikiavira Itir God, kar nan dughiar ki avughsim. Gumazim o amizitam dughiar kamın ingangaritam damighti, ia a misueghti an aremegh. ³ Ia uan dipenibar aven avim arighsi, o ia uaghan ingangarir muziarir kamagh garibar amusi, Sabatin dughiamin dar amuan marki.”

Gumazamiziba biziba God daningasa Moses me migei

(Ua Me Ini 25:1-9)

⁴ Egha gin Moses kamaghin Israelia bar me migei, “Ikiavira Itir God Akar Gavgavim ia ganiga ghaze: ⁵ ia datirighin bizitaba isi ofan min Ikiavira Itir God daningam. Gumazamizir uan navimin aven biziba bar a daningasa nighniziba, me bizir kaba a daning: gol, silva, bras ko, ⁶ sipsipin arizibar ingarizir tretin bluplaba, pighagheviba, agheviba ko, inir ghurghurir aghuariba, ko inir me memen arizibar ingariziba ko, ⁷ sipsipin apurimin inir me penin aghevimin aghuiziba ko, ongarimin itir asizir ekiabar iniba ko, akasin temeba ko, ⁸ lambagh arigha dagh aboir olivin borem ko, pauran mughuriar aghuim zuir me olivin borem sara verezir God ua bagha inabazir bizibagh ingem, ko pauran mughuriar aghuim gamiba. ⁹ Egh dagiar pizir aghuariba ko dagiar aghuir ivezim bar pin kozir igharaziba inigh, da ofa gamir

gumazibar dapanimin korotiar otevir azenan itimin kurkegh, egh an forivtarir inir an evarimin poroghav itim gituigh. Bizir kaba, me bar da inigh izi.”

Moses Godin Purirpenimin ingaramin biziba bagha me migei

(Ua Me Ini 29:32-43)

¹⁰ Egha Moses ua kamaghin migei, “Ian tongin gumaziba bar bizir kabar ingaramin fozoziba iti, me bar izi bizir Ikiavira Itir God ia mikemezbir ingar. ¹¹ Me Purirpenimin ingarighiva, egh anevamin biziba, ko akeziba, ko birir aghariba, ko agharir ighuvir gavgavim Purirpenim daningamiba ko, dipenir akiniba ko, boksiar me birir aghariba asamiba, me bar dar ingar. ¹² Egh me Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin ingarigh, egh temer aneteramimningin ingarigh, egh gol inigh an asuamin ingarigh, kar arazir kuraba gin amangamin danganim, ko Bar Anogoroghezir Danganim modir nir ekiamin ingarigh. ¹³ Egh ia bretba arizir dakozim ko an ingangarim gamir bizibar ingarigh, egh dakozim ateramin tememning akirigh, egh Godin damazimin darighamin bretba tuagh. ¹⁴ Egh me lambar afamin aghorim, ko lamba, ko an ingangarim gamir biziba sara ingar. Egh me lamba ko angazangarim aningamin olivin borem sara ingarigh. ¹⁵ Egh me pauran mughuriar aghuim tuamin ofa gamir dakozim ko anetersi itemningin ingarigh. Egh biziba misiv ingiamin olivin ingarigh. Egh me Purirpenimin tiar akamin guamin inir ekiamin ingarigh. ¹⁶ Egh me asiziba da bar isia mighirir ofa gamir dakozimin ingarigh, egh a bagh brasin ingarizir abizimin min garir bizimin ko an ingarir bizibar ingarigh. Egh me ofa gamir dakozim ateramin itemningin ingarigh. Egh me soroghafariba ruamin itarir ekiatam ko anefamin dakozimin ingarigh. ¹⁷ Egh me Purirpenimin divazim avinsi inibar ingariva, egh divazimin dipenir akiniba, ko boksiar akiniba asamiba, bar dar ingarigh. Egh me divazimin tiar akamin guamin ini tamın ingarigh. ¹⁸ Egh me Purirpenim ko an divazim gavgavim aning daningamin beniba ko afughafughamiba, dar ingarigh. ¹⁹ Aron a ofa gamir gumazim, a uan otariba ko, me bagh korotiar aghuaribara isamighti me dar aghuigh, egh ofa gamir gumazimin ingangarim damuam. Kar, me daghuigh Anogoroghezir Danganimin aven mangamin korotiaba.”

Gumazamiziba biziba inigha Ikiavira Itir God bagha zui

²⁰ Ezi Israelian gumazamiziba Moses ategha zui. ²¹ Ezi an akaba men aviribar navibagh ami da dikavima, me a mikemezi moghin damuasa ifonge. Ezi gumazamiziba bizir guar aviriba inigha izi: me God bativamin Purirpenimin ingaramin biziba ko, an ziam famin biziba ko, ofa gamir gumazibar korotiar aghuaribar ingaramin biziba, me bar da isa ofabar min Ikiavira Itir God ganidi. ²² Ezi gumazamizir kamaghin damuasa ifongeziba, uarir kuritir bizir igharagha garir kaba inigha izi. Bizir aghuir kabanang: kuarimin ringba, dafarimin ringba, frimin ikezir ringba, ko golin aghuir dirir igharagha gariba itiba. Gumazamiziba bizir kaba isa, dar suiragha da fegha dagh amizi, da Godin damazimin ighuavamadir ofabar min da isa Ikiavira Itir God ganidi. ²³ Ezi gumazamizir maba, me bizir kaba ikiava, me vaghvagha da inigha izi, tretin bluplaba, ko pighagheviba, agheviba ko, inir ghurghurir aghuariba, ko inir me memen arizimin ingarizim ko, sipsipin apurimin inir me penin aghevimin aghuizim ko, ongarimin itir asizir ekiabar iniba. ²⁴ Ezi gumazamizir silva ko bras itiba, me ofan min da isa Ikiavira Itir God bagha izi. Ezi gumazir akasin temeba itiba me Purirpenim ko bizir igharazibar ingarasa da inigha izi. ²⁵ Ezi amizir tretbagh irigha foziba, me sipsipin ariziba isa tretin bluplaba, ko tretin pighagheviba, ko tretin aghevibagh irisi. Egha me inir ghurghurir aghuubar ingarasa tretin ghurghuribagh irigha, dar ingari. Egha me tretin kaba inigha izi. ²⁶ Egha me uagan memen arizimin tretin ingaran fozozim ko ifongiam ikia, egha dar ingari. ²⁷ Ezi gumazir dapaniba dagiar pizir aghuiba ko dagiar aghuir ivezim bar pin kozir igharaziba inigha izi. Me da isi ofa gamir gumazibar dapanimin korotiar otevir azenimin itim ko, forivtarir nir an evarimin itim darigham. ²⁸ Egha me, olivin borer me lambagh inge da isir borem, ko biziba misiv dagh ingamin borem, ko pauran mughuriar aghuim, dar ingarasa, egha pauran igharagha gariba ko olivin boreba da inigha izi. ²⁹ Ezi Israelian gumazamiziba bar biziba Ikiavira Itir God daningasa uan ifongiamin gin ghua me da inigha an ingangarim damuasa, a Moses mikemezi moghin da inigha izi.

Ikiavira Itir God gumazir ingangarim damuamiba misefi

(Ua Me Ini 31:1-11)

³⁰ Ezi Moses Israelia migei, “Ikiavira Itir God Judan anabamin gumazim Besalel amiseveghe gifa, a Urin otarim, egha a Hurin igiar borim. ³¹ Egha Ikiavira Itir God uabi uan Duamin gavgavim a ganingizi,

a fozozir aghuim ko ingangarir aghuubar amuamin nighnizim iti. ³² Egha a gol, silva, ko brasin bizir aghuir igharazibar ingaramin fozozir aghuim ko nighnizir aghuim a ganingi. ³³ Egha a dagiar ivezir bar pin koziba aghoriva temebar dirir guar aviriba aghor, egh Purirpenim asingamin ingangarir aviribar fozozir aghuiba a ganingi. ³⁴ Egha Ikiavira Itir God fozozir aghuarim isa Besalel ko Oholiap ganingi. Oholiap, a Ahisamakim otarim, a Danin anabamin gumazir mam. Aning ingangarim damuamin gumazir igharaziba sure damuamin fozozim iti. ³⁵ Ikiavira Itir God gumazir kamning ingangarir guar aviribar amuamin fozozir aghuim aning ganingi, ezi aning dagiabar nedaziba aghora egha dirir aviriba aghora, egha inir ghurghurir aghuiba isava tretin blupla ko, tretin pighaghevim ko, tretin agheviri me sipsipin arizimin ingarizim nuavigha, dar kurke. Egha aning bizir me damuasa nighnizir kabar fozozim ikia egha bizir kaba bar dar ingari.”

36

¹ Egha Moses ghua kamaghin migia ghaze, “Ikiavira Itir God Besalel ko Oholiap ko fozozim itir gumazir igharazibar dei. Gumazir kaba, Ikiavira Itir God ingangaribar amuamin fozozim me ganingi. Ikiavira Itir God mikemezi moghin, me Godin Purirpenim ko an bizibar ingaram.”

Gumazamiziba bizir aviriba inigha izi

² Ezi gin Moses Besalel ko, Oholiap, ko gumazir Ikiavira Itir God fozozir aghuim aningiziba bar men dia. Ezi gumazir ingangarim damuasa bar ifongeziba, me izima Moses ingangarim damuasa me migei. ³ Egha Israelia Godin Purirpenimin ingarasa akuvazir biziba, Moses bar da isa gumazir kabagh aningi. Egha Israelian gumazamiziba zurara mizarazibar uan ifongiabar gin ghua ofan min biziba God daningasa da isa izavira iti. ⁴ Ezi Purirpenimin ingarir gumaziba bizir kabar gari, da avirasemezi, me uan ingangariba ategha izi.

⁵ Egha me kamaghin Moses migei, “Gumazamiziba bizir bar aviriba inigha izi. Ikiavira Itir God e mikemezi bizir e ingangarim damu anegivamiba, da bar iti. Eghti bizir avirim pura ikiam.”

⁶ Ezi Moses akam amadazi a bar gumazamiziba bagha me itir danganibar ghua ghaze, “Ia gumazamiziba, Godin Purirpenimin ingarsi ua bizitaba inigh izan marki.” Ezi me akar kam bareghe, ua bizitaba inigha izir puvati.

⁷ Ezi bizir gumazamiziba inigha Purirpenimin ingarasa izegha givaziba, da bar

ingangarir kaba agivaghti, dar naba pura ikiam.

*Me Godin Purirpenimin ingari
(Ua Me Ini 26:1-37)*

⁸ Egha ingangarir gumazir fofozim itiba Godin Purirpenimin ingari. Egha me 10plan inir ghurghurir aghuaribar an ingari. Nir kaba me tretin bluplaba ko, pighagheviba ko, agheviba inigha enselin bar gavgavibar nedaziba inir kabar da isami. ⁹ Egha me 10plan inir kabar ingarizi, dar otevilla bar voroghira ghue. Ezi dar ruariba 12 mitan tuzi, dar aroziba 2 mitan tu. ¹⁰ Egha da arueghasa me 5plan iniba da uarir akuigha uam ada isami, egha 5plan mabar akuigha ua kamaghira da isami. ¹¹ Egha aning isafuraghasa, me bluplan tretin irighizir kuzir kabar inimningin miriamningin da isami. ¹² Egha me 50plan tretin irighizir kuziba inir faragha itimin miriam gitui, egha 50plan tretin irighizir kuziba namba 2in inim kamaghira a gituizi da voroghira ghue. ¹³ Egha me 50plan golin akezibar ingarigha, inir ruarir kamningin kuziba isafuragha aning ikezi, aning Purirpenir vamiram oto.

¹⁴ Me memen arizibar 11pla inibar ingarizi, da Purirpenim avamin nir ekiar vamiram oto. ¹⁵ Ezi inir kaba vaghvagha dar ruariba 13 mitan tu. Ezi dar aroziba 2 mitan tu. Ezi dar ababanim voroghira ghu. ¹⁶ Egha da arueghasa me 5plan iniba uari isafuragha da isamizi, da inir ekiar vamiram oto. ¹⁷ Egha me 50plan tretin irighizir kuziba inigha inir faragha itimin miriam gituigha, 50pla tretin irighizir kuziba inigha inir namba 2in miriam gitui. ¹⁸ Egha 50plan brasin akezir ingariziba, da tretin irighizir kuzibar aghuam. Eghti inir kamning uaning isafuraghti inir ekiar vamira ikiam. ¹⁹ Egha me Purirpenim avasa, sipsipin apuribar inir me penin aghevimin aghuizimin inimin ingari. Egha a gisin darighasa ongarimin itir asizir ekiamin inim inimin ingari. ²⁰ Egha me akasin temebar Purirpenimin birir agharibar ingari. ²¹ Ezi birir agharibar ruarim 4 mitan tuzi, iter otevir agharibagh iniva ghueziba, 66 sentimitan tu. ²²⁻²⁴ Egha me iter akinir pumuningin mingarimning akirigha, silvan boksianning gisin aning asara. Egha me Purirpenimin birir aghariba bar kamaghira dar ingari. Egha me sautin amadaghan Purirpenimin 20plan birir agharibar ingari. Egha me silva inigha 40plan boksiar torir muziariba itibar ingarigha, egha birir aghariba dagh ase. Ezi boksiar pumuning birir agharir vamiran apebamin ti, egha birir agharimin povim

gavgavim a ganidi. ²⁵⁻²⁶ Egha me kamaghira uaghan notin amadaghan birir agharibar ingarigha, 20pla birir agharibar ingari, egha me birir agharibar poviba gavgavim dar aningasa, 40plan silvan boksiar ingari. Egh silvan boksiar pumuning gisin birir aghariba vaghvagh da ase. ²⁷ Egha me 6plan birir aghariba Purirpenimin girakirangin aruem ghuaghiri naghin dar ingari. ²⁸ Egha me birir agharir pumuning Purirpenimin girakirangin itir mikebanningin aninging ingari. ²⁹ Me mikebanningin itir birir agharimning vin uaningin akuigha ghuavanaga bar pin oto. Egha birir agharir kamning uaning inigha uanaga ringin vamiran aven ghua voroghira iti. Egha mikebar ighirazim me kamaghiram a gami. ³⁰ Ezi girakirangin 8plan birir aghariba itima, 16plan silvan boksiaba da birir agharibar povibar suisi, ezi boksiar pumuning, birir aghariba vaghvagha dar tuifi.

³¹⁻³² Egha me akasin temer ruariba inigha, dar ighuvir ruaribar ingari. Egha notin itir birir aghariba bagha 5plan ighuvibar ingari. Egha sautin itir birir aghariba bagha 5plan ighuvibar ingarigha, aruem uaghiri naghin itir birir aghariba bagha 5plan ighuvibar ingari. ³³⁻³⁴ Egha me ringbar ingarigha vaghvagha birir agharibar tongira da arigha, egha gin ighuvir ruarir kaba isa ringbagh aghua ghua, Purirpenimin mikebar mamim ikegha ghua mamim tu. Egha me birir aghariba ko ringba ko ighuvir ruariba, golra bar da noke.

³⁵ Egha me inir ghurghurir ruarir ekiar mamim ingarigha, Purirpenimin aven anegura. Me inir kam, tretin blupla ko, pighaghevim ko, aghevir me sipsipin arizimin ingarizimin a isami. Egha me deravira enselin bar gavgavibar nedaziba an kurka da isami. ³⁶ Egha me akasin temeba inigha, inir ekiar kam guasa 4plan dipenir akinibar ingari. Egha me dipenir akinir kaba golin da noke. Egha golin akezibar ingarigha nir kamim suighasa dipenir akinibar da ariki. Egha me 4plan silvan boksiar ingarigha, egha dipenir akinir kaba asasa dar ingari. ³⁷ Egha me Purirpenimin tiar akamin min ikiasa, inir ghurghurir aghuarimin ingari. Me tretin sipsipin arizibar ingarizir blupla ko, pighaghevim ko, aghevimin an kurkegha da isami. ³⁸ Egha me 5plan dipenir akinibar ingarigha, inim guasa akeziba dagh itui. Egha me gol inigha dar dapanibagh aghui, egha dipenir akinibagh inivamin ighuviba saram aghui. Egha me 5plan brasin boksiar toriba itibar ingarigha dipenir akiniba asasa dar ingari.

37

Me Akar Dikirizir Gavgavimin Bok-siamin ingari

(Ua Me Ini 25:10-22)

¹ Ezi Besalel ingangarir gumaziba ko me akasin temer arariba isa, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin ingari, ezi an ruarim 110 sentimitan tu, ezi an arozim 66 sentimitan tu, ezi an tuirivim 66 sentimitan tu. ² Egha me golin aghuarim isa Boksiamin averiam ko azenimin poghava a noke. Egha golin ruarir mamn an apinimin azenan bar an pogha a ikiagharui. ³ Egha me Boksiam darugh aneterasa gol ringin 4plan ingarigha, a tuivamin suer 4plan boroghin gol ringin 4pla ariki, egha 4plan suebagh ike, pumuning isa Boksiamin vongin aning ikegha pumuning vongin aning ike. ⁴ Egha me Boksiam aterasa akasin iter otevir pumuning inigha, deragha aning akirigha, golrama aning pogha aning noke. ⁵ Egha me Boksiam aterasa iter otevir kamning isava, mam vongin an ringning garugha, mam vongin an ringning garu. ⁶ Egha me Boksiamin asuam golin aghuarimin an ingari. An ruarim 110 sentimitan tu, ezi an arozim 66 sentimitan tu. Danganir kam, kar gumazamizibar arazir kuraba gin amadir danganim. ⁷ Egha me golin maba inigha haman dav misuegha enselin bar gavgavir pumuningin nedazimningin ingari. Ezi enselning Boksiamin asuam gisin tughav ikia, mav vongin iti, mav vongin iti. ⁸ Ezi mam agharir guvimin tughav itima mam agharir kiriamin tughav iti. Me golin mam inigha, enselin bar gavgavir kamningin nedazimning ko Boksiamin asuamin danganir kamran dar ingarizi, da bizir vamiran min iti. ⁹ Ezi enselin bar gavgavir pumuningin nedazim arazir kuraba gin amadir danganimin tughav iti, ezi aningin guamning uaningin akuigha aviragha Boksiamin gari, ezi aningin avizimning kuiaghirigha ikia, Boksiamin asuam avara.

Me bret bagha dakozimin ingari

(Ua Me Ini 25:23-30)

¹⁰ Egha me akasin tememin dakozir mamn ingari, ezi an ruarim 88 sentimitan tu, ezi an arozim 44 sentimitan tuzi, an tuirivim 66 sentimitan tu. ¹¹⁻¹² Egha me dakozir kam golin aghuarimin an puegha a noke, egha golin ruarir mamn an miriamin pogha bar a ikiagharui. Egha me golin ruarir kam gamiziba a mong figha anabogha, dakozimin apiniba bar da inigha, an tuirivim 8 sentimitan tu. Ezi me golin ruarir kamn, an miriamin golin igharazir mamn adiarim gamigha an puegha golin ruarir kam bar a ikiaghariki. ¹³⁻¹⁴ Egha me gol ringin 4plan ingarigha dakozimin

mikebabar suebar boroghin da ike. Ezi 4plan gol ringin kaba dakozimin apinimin boroghira iti. Da akasin temer dakozim ateramningin suigham. ¹⁵ Egha me akasin iter otevir pumuning isa dakozim aterasa deragha aning akirigha, golrama aning pogha aning noke. ¹⁶ Egha me dakozim gisin dafasa itarir ekiaba golin aghuimra dar ingari. Kar ofa damu wain fufughamin itarir ekiaba ko, doziba, kapba ko, botolba.

Me lamba afamin aghorimin ingari

(Ua Me Ini 25:31-40)

¹⁷ Egha me golin aghuarim inigha lamin aghorimin ingari. Egha haman golin kam misuegha lamin aghorim asamin danganimin ingarigha, lambar aghariba ingarigha dar afamin danganibar boroghin, akimarir tighar onamiba ko onezibar ingari. Egha biziba bar dar ingarizi da bizir vamiran min iti. ¹⁸ Ezi lamba afamin aghorir kam, 6plan aghariba iti, egha 3pla vongin itima, 3pla vongin iti. ¹⁹ Ezi lamba afamin aghorir kam, 6plan aghariba vaghvagha akimarir 3pla iti, egha da lamin kabar apengan iti. Ezi lamin aghariba bar kamaghira gari. Ezi akimaribar ganganiba amonin tememin akimaribar min gari. ²⁰ Ezi lamin aghorim uabi kamaghin gari, me akimarir 4plan ingarizi, da amonin tememin akimaribar min, dar maba tighar onezibar min gari, ezi maba onezibar min gari. ²¹ Egh agharir pumuning uaningin akuizi naghin, me akimarir dafarir muziarir kabar ingari. Egha agharir igharaziba uaghan kamaghira dagh ami. ²² Me hama inigha golin aghuir kam misuegha, bizir kabagh amizi da bizir vamiran min iti. ²³ Me golin aghuariba inigha, 7plan lambar ingarigha, akamin min garir avimin suizir bizir mabar ingarigha, egha uaghan itaribar ingari. ²⁴ Me 35 kilogremn golin aghuariba inigha, lamba afamin aghorim ko lamba ko an ingangarir biziba bar dar ingari.

Me pauran mughuriar aghuim tuamin ofa gamir dakozimin ingari

(Ua Me Ini 30:1-5)

²⁵ Egha me akasin tememin inigha pauran mughuriar aghuim tuamin ofa gamir dakozimin ingari. Ezi ofa gamir dakozir kamn ruarim 45 sentimitan tuzi, an arozim an ruarim mirara ghua 45 sentimitan tu, ezi an tuirivim 90 sentimitan tu. Temer akasin ofa gamir dakozimin ingarizimra, me bulmakaun kombar min garir bizibar ingarizi, da ofa gamir dakozimin mikebabar vaghvagha dar iti. ²⁶ Egha me an 4plan miriaba ko an siriam ko an komba golin aghuarimin dar puegha da noke, egha golin ruarim isa ofa gamir dakozimin miriabagh atigha a ikiagharui. ²⁷ Egha me gol ringin

pumuningin ingarigha, mam isa vongin a ikegha, vongin mam ike. Me ringin kamning golin ruarir me an miriabar ikezimin apengan aning ike. Ringin kamning me ofa gamir dakozim atersi tememning aning daghuam. ²⁸ Me akasin iter pumuning inigha ofa gamir dakozim ateras aning akirigha, golin aning noke.

Me borem ko pauran mughuriar aghuim zuimin ingari

(Ua Me Ini 30:22-38)

²⁹ Egha me pauran mughuriar aghuim ko olivin borem deravira da verezi, borer mughuriar aghuim oto, mati sanda. Olivin borer kam, an ingangarim kamakin: me bizim o gumazim Ikiavira Itir God bagh anemisivisi, borer kam a gingam. Me uaghan pauran mughuriar aghuim zuir mabar ingari, mati gumazir fofozir aghuim itim deravira da verezi, sandan aghuim oto.

38

Me asiziba bar isia mighirir ofa gamir dakozimin ingari

(Ua Me Ini 27:1-8)

¹ Egha Besalel ko ingangarir gumazir igharaziba, akasin temeba inigha, asiziba bar isia mighirir ofa gamir dakozimin ingari. Ezi an arozim ko an ruarimin ababanim virara 2 mita 20 sentimitan tu. Ezi an tuirivimin ababanim 1 mita 30 sentimitan tu. ² Egha temer akasin ofa gamir dakozimin ingarizimra, me bulmakaun kombar min garir bizibar ingarizi, da ofa gamir dakozimin mikebabar vaghvaghera dar iti, egha ofa gamir dakozim me brasin an pogha a noke. ³ Ofan dakozimin ofan ingangarim damuasa me bizir kabar ingari, savolin muziariba, itarir ekiaba, pokba ko, itarir avim ateramin ko averenim iniamin itarim ko avim ateramin itariba, ko averenim iniamin itaribar ingari. Bizir kaba bar me brasin dar ingari. ⁴⁻⁵ Egha me bras uaiia inigha abizimin min garir bizimin ingari. Egha ofa gamir dakozimin aven aneti. Egha me brasin ringin 4plan ingari. Egha da isa ofa gamir dakozimin, abizimin mikebabar da ariki. Kar ringin tememning arugh boksiam ateramiba. Egha brasin ruarim inigha ofa gamir dakozimin averiamin tongiram anetigha a ikiagharui. Egh uaiia brasin abizimin miriaba isa brasin ruarir kam in apengan anegara. Ezi abizimin min garir bizir kam, ofa gamir dakozimin averiamin tongiram apera. ⁶ Egha me akasin iter otevir pumuning inigha, aning akirigha brasin aning puegha aning noke. ⁷ Me ofa gamir dakozim ateras akasin

temer kamning isa ringin an miriamningin itibagh aghui. Me temer arariba inigha ofa gamir dakozim boksiamin min an ingari, egha boksiamin dikinimin ingarizir puvati. Me anetaghizima an dikinim pura torim iti.

Me soroghafariba ruer

itarir ekiamin ingari

(Ua Me Ini 30:18)

⁸ Ezi amiziba zurara God bativamin Purirpenimin tiar akamin boroghin Godin ingangarim gami, egha merara uan brasba isa Besalel ganingi. Brasin kaba, da ganangir me uan guabar garibar min gari. Ezi ingangarir gumaziba brasin kaba inigha, egha soroghafariba ruer itarir ekiamin ingari, egha itarir kam afasa dakozimin ingari.

Me Godin Purirpenimin divazim azui

(Ua Me Ini 27:9-19)

⁹ Egha me inir ghurghurir aghuimin ingarigha, Purirpenim avinasa divazir azenan itimin ingari. Me inir ruarir kam sautin amadaghan itir divazim bagha an ingarizi a 44 mitan tu. ¹⁰ Egha me inir kam guasa 20plan dipenir akiniba brasin dar ingarigha, egha dipenir akinir kaba 20plan brasin boksiabagh asasa dar ingari. Egha inir kam guamin akeziba ko divazimin agharir ighuviba silvan dar ingari. ¹¹ Egha kamaghira notin amadaghan itir divazimin ingari. ¹² Ezi divazir aruem ghuaghiri naghin itim, me inir ruarir mam in ingarizi, a 22 mitan tu. Egha 10plan dipenir akiniba ko, 10plan brasin boksiar dipenir akiniba asamibar ingari. Egha inir kam guamin akeziba ko divazimin agharir ighuviba silvan dar ingari. ¹³ Ezi divazir aruem anadi naghin itim, an ababanim 22 mitan tu. Ezi divazir kam tiar akam an iti. ¹⁴⁻¹⁵ Tiar akamin miriamningin me dipenir akiniba asasa brasin boksiabar ingarizi, 3pla vongin itima, 3pla vongin ti. Egha tiar akamningin miriamningin guasa nir pumuningin ingari. Aningn arozimning virara 6 mita 60 sentimitan tu. ¹⁶ Me divaziba bar dar guasa inir ghurghurir bar aghuaribar ingari.

¹⁷ Me bras inigha, dipenir akiniba asam in boksiabar ingari. Egha me silva inigha dipenir akinibar dapanibar puegha da noke. Egha me silvan ighuvibar ingari. Egha me silvan akezibar dipenir akiniba ko silvan agharir ighuvibar suighasa dar ingari. ¹⁸ Egha divazimin tiar akam bagha, me inir ghurghurir aghuarim ko tretin blupla ko, pigghaghevim, ko aghevur me sipsipin arizimin ingariziba isamigha inir kam in kurke. Ezi inir kam in arozim 9 mitan tu. Ezi an tuirivim 2 mita 20 sentimitan tu, egha a divazimin iniba ko voroghira

ghu. ¹⁹ Me inir kaba guasa dipenir akinir 4pla ko, da asamin brasin boksiar 4plan ingari. Ezi akeziba ko, dipenir akinibar dapaniba, ko agharir ighuvir dipenir akinir uarir akuighamba, me bar silvara dar ingari. ²⁰ Egha me Purirpenim gavgavim a daningamin afughafughamiba ko an divazim gavgavim a daningamin afughafughamiba, me brasin dar ingari.

Me Purirpenimin ingarasa gol ko biziba isi

²¹ Egha me Ikiavira Itir Godin Purirpenimin ingarasa inigha izezir gol, silva, ko bras menge. Purirpenir kam, me Akar Dikirizir Gavgavim itir dagiar akuamning a darigham. Moses uabi Livain adaraziv kemezi me biziba bar da mega da osirigha fo, bizir manabara iti. Ezi ofa gamir gumazim Aron, an otarim Itamar ingangarir kamin faragha zui.

²² Besalel a Urin otarim, ezi Uri a Hurin otarim, me Judan anabamin gumaziba. Ezi Besalel, Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghin biziba bar dar ingari. ²³ Ezi Oholiap, an Ahisamakın otarim, egha Danin anabamin mav. An akaba dagiabar da osira da aghori fofozim fomira iti, egha a bizir igharaziba uaghan dar ingara fo. Egha a tretin blupla, pighaghevim ko, agheviri me sipsipin arizimin ingarizim, ko inir ghurghurir aghuariba, an a da isa dar kurka fo.

²⁴ Ezi me, golin gumamaziziba Godin damazimin fegha ighuavamadir ofan min Godin Purirpenimin ingarasa inigha izeziba medi, ezi dar osimtizim ghua 998 kilogremın tu. ²⁵⁻²⁶ Ezi me silva medima, an osimtizim ghua 3,430 kilogremın tu. Gumazir ziaba akinafarimin itiba silvan kaba amadazima da ize. Ezi gumazir 20plan azenibar tugha ghuavanadiba, me vaghvagha 5 kina silvan dagiaba ariki, ezi gumazir kaba bar men dibobonim 603,550. ²⁷ Ezi me 3,400 kilogrem silva inigha, Godin Purirpenimin birir aghariba gavgavim dar aningasa boksiabar ingari. Egha me Bar Anogoroghezir Danganim avamin inim guasa, dipenir akinibagh asamin boksiabar ingari. Ezi boksiar kaba da bar moghira 100pla. Ezi boksiaba vaghvagha dar osimtizim 34 kilogremın tu. ²⁸ Ezi silvan nar ikiavira itibar osimtizim 30 kilogremın tu. Ezi me da isa akeziba ko agharir ighuvibar ingarava, egha da isa birir aghariba uarir akuighasa dar ingari. Egha me uaghan dipenir akinibar dapaniba, silvan da ave. ²⁹ Ezi brasin me ofan min ikiavira Itir God ganingizimin osimtizim a 2,425 kilogremın tu. ³⁰ Ezi me brasin kam inigha God bativamin Purirpenimin

tiar akamin akinibagh asamin boksiabar ingari. Egha brasin ofa gamir dakozim ko, an abizimin min garir bizim ko, bizir ofan ingangarim damuamiba, me bar brasin dar ingari. ³¹ Me uaghan boksiar igharazibar ingari, kar divazimin tiar akamin dipenir akiniba asamin boksiaba ko, divazir bar Purirpenim gighuizimin dipenir akinibagh asamin boksiaba. Egha me uaghan, Purirpenim gavgavim a daningamin afughafughamiba ko divazir a gighuizim gavgavim a daningamin afughafughamiba, bar dar ingari.

39

Me ofa gamir gumazibar korotiabar ingari

(Ua Me Ini 18:1-14)

¹ Egha me tretin blupla ko, pighaghevim ko agheviri me sipsipin arizibar ingariziba inigha, ofa gamir gumazibar korotiar aghuibar ingarigha dar kurke, eghti me Anogoroghezir Danganimin mangi ingangaribar amusi dar aghuam. Egha Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghira, me Aron darugh ofa damuamin korotiamin ingari.

²⁻³ Egha me korotiar otevimin ingarasa, haman gol misoghezi, an akinafarimin min evari, ezi me a inigha aneghorezi a gol tretin min oto. Ezi me inir ghurghurir aghuarim inigha, gol tret ko, tretin blupla, pighaghevim ko, tretin agheviri me sipsipin arizimin ingarizim, me inir kam kurkazir aghuibar a isami. ⁴ Egha me inir sazir pumuning korotiamin suighasa a gisin aning isami, eghti aning dipizimning gisin anang mangi akirimin inir otevir vongin itimin suigham. ⁵ Ezi me gol tret, ko tretin blupla, pighaghevim, ko tretin agheviri me sipsipin arizibar ingarizim ko inir ghurghurir aghuarim inigha, egha inir ivariam gikamim adiarir aghuariba a garigha an ingari. Egh inir ivariam gikamim isa korotiar otevir azenan itir kamin miriamin porogha a isami, ezi bizir pumuning datirighin bizir vamiran min iti. Egha me Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghin, tretin kaba inigha inir kam isami.

⁶ Egha me dagiar pizir aghuarir pumuning inigh, Jekopin otarir 12plan ziaba aningın dar ghora da osiri. Egha me gol inigha dagiamningın suighasa, golin kurkazir pumuningın ingari. ⁷ Egha me dagiar kamning isa, korotiar otevir azenan itim, an dipizimningın itir inir sazimning dukuagha aning isami, ezi aning Israelin 12plan anababar ababanimin min iti. Me God Moses mikemezi moghira dagh ami.

Me ofa gamir gumazibar dapanim bagha, forivtarir nir an evarimin poroghav itim, an ingari

(Ua Me Ini 28:15-30)

⁸ Egha me ofa gamir gumazibar dapanimin evarim gikiasa forivtarir inimin ingari. Egha me kamaghira korotiar otevir azenimin itimin ingarizimin mirara, gol tret, ko tretin blupla, ko pighaghevim, ko tretin aghevur me sipsipin arizibar ingarizim ko inir ghurghurir aghuarim inigha, forivtarir inir muziarir kam bar deragha an ingarigha kamaghirama an kurke. ⁹ Me forivtarir inir muziarir kamin ingarizi, an ruarim 44 sentimitan tuzi an arozim 22 sentimitan tu. Egha deravira tongira a remezi, a forivtarimin min oto, ezi an otevir ababaniba voroghira ghu, da bar 22 sentimitan tu. ¹⁰⁻¹⁴ Egha me dagiar ivezim bar pin koziba isa, 12plan otaribar kaba bar da vaghvagha Jekopin otaribar ziaba aghora da osiri, ezi dagiaba vaghvagha 12plan anababar ababanimin min iti. Me golin maba inigha dagiabar suizir golin kurkazibar ingari, egha dagiaba vaghvagha da afegha egha forivtarir inimin azenan da ike. Me 4plan abiar ruaribagh atigha forivtarir inir kam gike. Egha faragha itir abiamin, dagiar me kamaghin diboriba, rubi, topas, ko ganet, da ike. Egha abiar an girara itimin, dagiar emeral, sapaia, ko daimon ike. Egha abiar mikhezimin, dagiar terkois, aget, ko ametis ike. Egha namba 4in abiamin, dagiar beril ko, dagiar pizir aghuarim ko jaspian dagiam ike.

¹⁵ Egha me golin aghuarim inigha tretin min ikarizibagh irigha da nuavigha benir pumuningin ingarizi, aning forivtarir inir evarimin guraghav itimin suigham. ¹⁶⁻¹⁷ Egha me dagiamningin suighasa golin kurkazir pumuning, ko gol ringin pumuningin ingarigha, ringin kamning isa evarimin itir forivtarir inimin mikebar pin itimningin aning gike. Egha me golin benimning isa, aning otevimning, forivtarir inimin itir gol ringin kamning gike. ¹⁸ Egha me golin benir otevir igharazimning isa dipizimningin itir dagiamningin suizir golin kurkazimning gike. Egha tuavir kamin forivtarir inir kam, korotiar otevir azenan itim a gike.

¹⁹ Egha me ua gol ringin pumuningin ingarigha, aning isa evarimin itir forivtarir inimin mikebar vin itimningin aning gike. Ringin kamning datirighin korotiar otevir azenan itimin boroghin iti. ²⁰ Egha me gol ringin pumuning uam aning ingarigha, aning isa korotiar otevir azenan itimin dipizimningin vin korotiar otevimin aning isami. Aning datirighin, inir ruarir me deravira kurkezimin pin, inimning uaningin

akuizir danganimin boroghin iti. ²¹ Egha me benir sazir blupla inigha, evarimin itir forivtarir inimin ringning isa korotiar otevir azenan itimin ringning gike, ezi evarimin itir forivtarir inim, korotiar otevir azenimin itimin suiragha gavgafi, ezi forivtarir inim suaghirir puwati. Me Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghirama ami.

Me ofa gamir gumazibar korotiar igharazibar ingari

(Ua Me Ini 28:31-43)

²² Egha me korotiar ruarir azenan itimin ingarizi, a korotiar otevir azenan itimin apengan iti. Me inir bluplan kinim, sipsipin arizimin ingarizimin an ingari. ²³ Egha me korotiar kam torim a gati, eghti ofa gamir gumazim uan dapanim aghuam. Me inir avizir muziarir mam isa torir kam midorozir korotiam isamizi moghin a ighuigha a isami, eghti an torimin apiniba gavgavighti torim bigh ekevegh mangan kogham. ²⁴⁻²⁶ Me tretin blupla ko pighaghevim ko tretin aghevur me sipsipin arizimin irighizim inigha, iter pomigranetin ovizibar min biziba isami. Egha ofa gamir gumazibar dapanimin korotiar ruarir azenan itimin vin bizir kaba isami. Egha golin aghuimin ingarizir beloba vaghvagh pomigranetin ovizibar tizibar da isamizi, da ituighav iti. Eghti ofa gamir gumazibar dapanimin korotiar kam arugh ofa gamir gumazimin ingangarim damuam. Me Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghiram ami.

²⁷⁻²⁹ Egha me Aron ko an otariba bagha inir ghurghurir aghuariba inigha korotiar ruarir aven azuiba isami. Egha Aronin dapanim darighasa inir ghurghurir aghuarim inigha, dapanir asuar ruarimin ingari. Egha Aronin otariba bagha inir ghurghurir aghuariba dapanir asuar otevir ingari. Egha me inir ghurghurir aghuarim inigha, me bagha trausiziar otevir isa. Egha inir ghurghurir aghuarim inigha, inir ghurghurir aghuarir ruarir ivariam gitimin ingarigha, egha tretin sipsipin arizibar irighizir blupla ko, pighaghevim ko, aghevim isa kurkazir aghuubar an da isami. Me Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghira, me biziba bar dar ingari.

³⁰ Egha me Ikiavira Itir God ua bagha misevir ofa gamir gumazibar dapanim bagha, golin akuar aghuarir mam inigha medelin mam iningari. Egha me akam kamaghin a gisin an osiri, "Kar Ikiavira Itir Godin Gumazimra." ³¹ Egha me bluplan benim inigha, gol medelin kam inir dapanir asuar ruarimin an guam gitusa an ingari. Eghti an ofa gamir gumazibar dapanimin dapanir asuamin guam gitoroghiv iki.

Me Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghira ami.

*Ingangariba bar gifa
(Ua Me Ini 35:10-19)*

³² Egha me dughiar kamin God bativamin Purirpenimin ingangariba, bar da gifa. Egha Israelia Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghira, me biziba bar dar ingari. ³³ Egha me bizir kaba bar da inigha Moses bagha zui: Purirpenir kam ko, an biziba bar, an akeziba, divazir aghariba, agharir ighuviba, dipenir akiniba ko, boksiar divazir aghariba ko akinibagh asamiba, ³⁴ ko Purirpenim avamin avaver ekiar me sipsipin apuribar nir me aghevimin aghuizim, ko avaver ekiar me ongarimin itir asizir ekiabar inibar ingarizim, ko Bar Anogoroghezir Danganim modir inir ekiam, ³⁵ ko Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam, ko an asuam, kar arazir kuraba gin amadir danganim, ko boksiar kam aterasa iter pumuning, ³⁶ ko bretba arizir dakozim, ko an ingangarim gamir biziba, ko Godin damazimin arizir bretba, ³⁷ ko golin aghuarimin ingarizir lambar afamin aghorim, ko an lamim me danganibar afeziba, ko an ingangarim gamir biziba, ko angazangarim aningamin olivin borem, ³⁸ ko golin ingarizir ofa gamir dakozim, ko biziba misiv ingiamin olivin borem, ko pauran mughuriar aghuim, ko Purirpenimin tiar akamin guamin inir ekiam, ³⁹ ko brasin ingarizir ofa gamir dakozim, ko dakozir kam bagh brasin ingarizir abizimin min garir bizim, ko ofa gamir dakozim ateramin itemning, ko ofa gamir dakozimin ingarir biziba, ko soroghafaribar ruer itarir ekiam, ko anefamin dakozim, me bar da inigha izi. ⁴⁰ Egha uaghan, me Purirpenimin divazim avinasa iniba, ko divazimin dipenir akiniba, ko boksiar akiniba asamiba, ko divazimin tiar akamin guamin inim, ko gavgavim divazim daningamin neniba ko afughafughamiba, me God bativamin Purirpenimin aven ingangarim damuasa bizir kaba bar da inigha izi. ⁴¹ Aron, a ofa gamir gumazim, a uan otariba ko, me bagh korotiar aghuaribara isamigha da inigha izi. Eghti me gin dar aghuigh, egh ofa gamir gumazimin ingangarim damuam. Kar, me daghuigh Anogoroghezir Danganimin aven mangamin korotiaba. ⁴² Ezi Israelia Ikiavira Itir God ingarasa Moses mikemezir biziba, me bar dar ingari. ⁴³ Ezi Moses deraghavira bizir me ingarizibar gari, egha a fo, Ikiavira Itir God, mikemezi moghira me biziba bar dar ingari. Egha a dar ganigha givagha, deraghvira me damuasa, kamaghin migei, "Ikiavira Itir God, bar deraghvira ia damu."

40

*Me Purirpenim asaragha,
egha God baghvira a ginaba*

¹ Egha Ikiavira Itir God Moses migia ghaze, ² "Ni orakigh. Ia iakinir namba 1 an dughiar namba 1, ia na bativamin Purirpenim asaragh. ³ Egh ia nan Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiar dagiar akuar pumuning aven itir kam inigh, Purirpenimin aven anetigh, egh boksiam mongsı inir ekiam aguragh. ⁴ Egh bretba arizir dakozim inigh aven mangi anetigh, an biziba a gisin dar arikigh. Egh lambar afamin aghorim inigh izi anesaragh, egh lamba isi an agharibar arikigh. ⁵ Egh golin ofa gamir dakozir me pauran mughuriar aghuim tuamim, a isi Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiar dagiar akuar pumuning aven itir kamin, boroghın anetigh. Eghti inir ekiar Boksiam modim aning abighti an azenan iki. Egh Purirpenimin tiar akamin itir inir ekiam aguragh. ⁶ Egh ia asiziba bar isia mighirir ofa gamir dakozim isi, na bativamin Purirpenimin tiar akar azenan itimin anetigh. ⁷ Egh na bativamin Purirpenim ko ofa gamir dakozir kamin tongira, soroghafariba ruer itarir ekiam atigh, egh dipam a datigh. ⁸ Egh ia divazimin min inir ekiam aguraghti a Purirpenim bar a gighuigham. Egh divazimin tiar akamin inir ekiam aguragh.

⁹ "Egh gin ia biziba misiv ingiamin olivin borem inigh, egh Purirpenim ko an aven itir biziba bar dagh ingegh. Egh ia dagh ingeghti, da bar nan bizibar min iki, bar na baghvira ikiam. ¹⁰ Egh ia borem isi, asiziba bar isia mighirir ofa gamir dakozim ko an ingarir biziba bar dagh ingeghti, ofa gamir dakozim na baghvira iki, bar anogoregham. ¹¹ Egh kamaghira soroghafariba ruer itarir ekiam ko anefamin dakozim damigh, eghti bizir kaba uaghan na baghvira ikiam.

¹² "Egh gin ni Aron uan otariba ko me inigh izi, na bativamin Purirpenimin tiar akamin me ruegh.

¹³ "Egh ofa gamir gumazibar korotiar aghuariba Aron daghuigh, egh biziba misiv dagh ingiamin borem isi a gingegh anemiseveghti, a ofa gamir gumazimin min nan ingangarim damuam. ¹⁴ Egh ni an otariba inigh roghira izi, ofa gamir gumazibar korotiar ruarir aven itiba inigh, me daghuigh. ¹⁵ Egh ni men afeziam amisevezi moghin, ni borem me gingi egh me amiseveghti me na bagh ofa gamir ingangarim damu. Ni borem me gingegh me amiseveghti, gin me uari uan adarazi ko ofa gamir ingangarim damu mamaghira ikiam."

¹⁶ Ezi Moses Ikiavira Itir God a mikemezi moghira a biziba bar dagh ami. ¹⁷ Dughiar

me Isip ataghizimîn gin, azenir an gin zuimîn, iakinir faragha zuim, an dughiar namba 1in, dughiar kamra me Godin Purirpenim asara. ¹⁸ Dughiar kamîn Moses Purirpenimîn asara. A boksiaba isa, nguazimîn da arigha, divazir aghariba isa boksiabagh ase, egha divazimîn agharir ighuviba da ikia, egha inir ekiam guasa dipenir akîniba asi. ¹⁹ Egha Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghira, me nir ekiam Purirpenimîn agharim gisîn anetigha, Purirpenim aver sipsipin apuriba ko ongarimîn asizir ekiabar inir igharazir pumuning uam anevara. ²⁰ Egha me dagiar akuar God uan Akar Gavgaviba osirizimning inigha, Akar Dikirizir Gavgavimîn Boksiamîn aning ati. Egha me aneteramin temer pumuning inigha Boksiamîn ringbagh arugha, Boksiamîn asuam isa Boksiam dukua. Ezi Boksiar asuar kam, kar arazir kuraba gin amadir danganim. ²¹ Egha me Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghira, Boksiam Purirpenim gatigha, inim agurazi a Boksiam modo.

²² Egha me bretba arizir dakozim isa, God bativamin Purirpenimîn, notin amadaghan Anogoroghezir Danganimîn aven anefa. ²³ Egha Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghira, me bret inigha Ikiavira Itir Godin damazimîn dakozim gisîn deraghaviram aneti. ²⁴ Egha lambar afamin aghorim inigha, God bativamin Purirpenimîn, sautin amadaghan, bretba arizir dakozimîn vongin anesara. ²⁵ Egha Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghira, me lamba isa dar agharibagh ariki. Egha Ikiavira Itir Godin damazimîn dagh aboi. ²⁶ Egha me golin ingarizir ofa gamir dakozim isa God bativamin Purirpenimîn aven, Akar Dikirizir Gavgavimîn Boksiamîn boroghin nir ekiamîn azenan anefa. Ezi inir ekiam aning abigha guraghav ikia Boksiam modo. ²⁷ Egha Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghira, me ofa gamir dakozir kamîn pauran mughuriar aghuim tuezima, migharir mughuriar aghuim zuim otifi. ²⁸ Egha me inir ekiam Purirpenimîn tiar akamîn anegura.

²⁹ Egha Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghira, me gin asiziba bar isia mighirir ofa gamir dakozim isa, God bativamin Purirpenimîn tiar akamîn boroghin azenan aneti. Egha ofa gamir dakozir kamîn, Moses dughiar kamra ofan min asiziba tue da bar isia mighiri. Egha uaghan witin plaua inigha ofan min da tue. ³⁰ Egha me soroghafariba ruer itarir ekiam isa, ofa gamir dakozir asiziba tue da bar isia mighirim ko, God bativamin Purirpenimîn tiar akamîn tizimîn anefagha, dipam a

ginge. ³¹ Ezi Moses, Aron ko an otariba, me uan soroghafariba dipar kamîn da rue. ³² Guizbangira, me God bativamin Purirpenimîn aven mangasa, o me ofa gamir dakozim mangisi, me zurara faragha uan soroghafariba rue. Me amir araziba, Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghira, me dagh ami. ³³ Egha me inir ekiaba isa, Purirpenim ko asiziba bar isia mighirir ofa gamir dakozim avinigha a gighuigha, divazimîn tiar akamîn inim agura. Egha Moses gumaziba ko, me bizir kaba bar dagh ami, ezi Purirpenimîn ingangariba bar gifa.

Ghuariam Godin Purirpenim gisîn iti

³⁴ Egha ingangariba bar givazi, ghuariam maghira iza God bativamin Purirpenim avarazi, Ikiavira Itir Godin angazangarir ekiam Purirpenim bar a gizifa. ³⁵ Bar guizbangira, Ikiavira Itir Godin ghuariam bar Purirpenim avarazima an angazangarim a gizivazima, kamaghîn Moses God bativamin Purirpenimîn aven mangan ibura.

³⁶ Israelian tuavir daroriba, me kamaghîn ami: ghuariar ekiar kam Godin Purirpenim ategh pin sivaghsivagh mangiti, me an ganigh, egh dikavigh biziba inigh an gin mangam. ³⁷ Egh me ganam, ghuariam Godin Purirpenim gisîn ikivira ikiti, me danganir kam ateghan kogham. Puvatigham, me ikivira iki mangi ghuariam sivaghsivagh mangiti, me mangam. ³⁸ Guizbangira, Israelian tuavimîn daroribar, ghuariar Ikiavira Itir God aven itim, an aruebar Purirpenim gisîn iti. Ezi me aruebar ghuariamîn gari, egha dimagaribar me garima, an avimîn min isia ghuariamîn aven iti. Ghuariar kam kamaghira ikia me ko ghua Ikiavira Itir God me daningamin kantrin oto.

Ofa Gamir Gumazibar Ingangaribar Akinafarim

O Levitikas Akar faragha zuim

Akinafarir kam, a Livaibar ingangaribav gei, kar ikizir God ofa gamir ingangarim damuasa miseveziba, me Israelian arazir Godin ziam fer arazimin ganamin adarasi. Akinafarir kam, an Akar Gavgaviba ko Arazir ofa gamir gumaziba damuamibav gei. Egha uaghan an aven, akar gumazamiziba men ikirimirim akiramiba, ko Godin ziam fer arazibar akaba, ko isar ekiabar dughiabar araziba iti, eghti gumazamiziba deraghvira dagh fogh dar gin mangam.

Arazir kabar mingarim kamakin: God a bar zue. A bar arazir aghuiba ko voroghira itir arazibagh ami. Kamaghin amizi, a tu-avim Israelian akazi, me uan ikirimirim deraviram an gan, egh Godin boroghin ikiam. God uabi bar arazir aghuiba ko arazir voroghira itibagh ami, e uaghan a ko uari akuva, arazir a ifongezibar amuam. Bizir kam, a bizir bar faragha zuim, akinafarir kam a migei.

Israelian gumazamizir igiaba Godin akabagh fofoghasa, me Ofa Gamir Gumazibar Ingangaribar Akinafarimin sapta 16 ko 7in gari. Saptan kabar akar aghuir aviriba, gumazamiziba isi arazir aghuibara amusi men sure damuam. Akar kabar mam, Iesus gin uaghan an gun migei. Gumazamizir aviriba sapta 19:18in itir Arazibagh fo, "Ni uabira uabi gifongezimoghin, gumazamizir igharazibagh ifongegh."

Ofabar Araziba

(Sapta 1--7)

¹⁻² Ikiavira Itir God, uabi bativamin Purirpenimin ikia, Israelia mikimasa Mosesin diazi a izi, ezi a kamaghin a migei, "Tan gumazitam Ikiavira Itir God bagh, ofan tam inigh mangisi, a uan bulmakaun tam, o sipsipin tam, o memen tam inigh mangi."

Ofan bar isia mighiriba

³ Egha Moses ua kamaghin migei, "Gumazitam izi ofan bar isia mighirim damusi, a uan bulmakaun okoruamin tongin bulmakaun apurim tam iniam, kar bulmakaun bar aghuir duaba an mikarzim gasighasighizir puvatizitam, a inigh mangi, Ikiavira Itir Godin navim an deraghsi, a bulmakaun kam inigh God bativamin Purirpenimin tiar akamin mangi. ⁴Egh ofan bar isia mighirim damusi uan dafarim isi, bulmakaun kamin dapanim gisin anetigh, eghti Godin navim gumazir kamin deraghti, an ofan kam inighva an arazir kuraba gin

amadagham. ⁵ Egh a Ikiavira Itir Godin damazimin, bulmakaun kam misueghti, Aronin otariba, me ofa gamir gumaziba, me bulmakaun ghuziba isi, God bativamin Purirpenimin tiar akamin boroghin itir ofa gamir dakozimin miriar 4plan da kavamang. Egh kamaghira me ghuzir kamin Ikiavira Itir God bagh ofa damu. ⁶ Eghti gin gumazir kam, ofan bar isia mighirim bulmakaun kamin inim adeghe, an tuziba aghorarigh. ⁷⁻⁹ Egh asizimin muriam ko suemning, a deraghvira da ruegh. Eghti ofa gamir gumazim Aron, an ovavir boriba izi, daziba ofan bar isia mighirim dakozim darigh, egh dar aborogh. Egh me dapanim ko ovim ko asizir oteviba bar da isi deraghvira avim darighiti, avim dar isi mangiti da bar mighirighiti, averenir kinim otogh. Eghti Ikiavira Itir God ofan asizir kamin mughuriam baregh, a gifuegh navir aghuim an ikiam.

¹⁰ "Eghti gumazitam ofan bar isia mighirim damusi, a uan asizibar okoruamin tongin sipsip o memen tam inigh, a sipsipin apurim o memen apurir bar aghuir duaba an mikarzim gasighasighizir puvatizitam inigh izi. ¹¹ Egh Ikiavira Itir Godin damazimin an ofa gamir dakozimin boroghin danganir notin amadaghan iti naghin, asizim misueghti an aremegh. Eghti Aronin otariba, me ofa gamir gumaziba, me izi asizir ghuziba inigh, ofa gamir dakozimin 4plan miriabar da kavamang. ¹²⁻¹³ Eghti gumazir kam, asizim aghorarigh, egh an muriam ko suemning deragh aning ruegh. Eghti ofa gamir gumazitam daziba ofa gamir dakozim darigh, dar aborogh, egh asizimin dapanim ko ovim, ko asizir naba ofa gamir dakozimin avimin deraghvira dar arikigh. Egh ofa gamir gumazim, ofan bar isia mighirir kam isi Ikiavira Itir God daningam, eghti avim dar isi mangiti da bar mighirighiti, averenir kinim otogh. Eghti Ikiavira Itir God ofan asizir kamin mughuriam baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam.

¹⁴ "Eghti gumazitam Ikiavira Itir God bagh kuarazimin ofan bar isia mighirizim damusi, a kuarazir me kamaghin diborim, bunbam a inigh ofa gamir gumazim bagh mangi. ¹⁵ Eghti ofa gamir gumazim kuarazir bunbam inigh ofa gamir dakozimin mangi, egh an firim ruivighiti an aremegh. Egh a bunbamin dapanim asigh, egh ofa gamir dakozimin a tuaghti avim an isi mangiti a bar mighirighiti, averenir kinim otogh. Egh a bunbam ruivighiti an ghuzim ofa gamir dakozimin miriam giri. ¹⁶ Egh a bunbamin ariziba asigh, an forivtarir dagheba itim isi, aruem anadi naghin, danganir me ofa gamir dakozimin avereniba arizi naghin anetigh.

¹⁷ Egh gin ofa gamir gumazim bunbamin avizimningin suiragh, an namnam abikigh, egh an avizimning bar aning asian marki. Egh aneteghti, avim bar an isi mangiti a bar mighirigh, averenir kinimin otogh. A kamaghin damuti, Ikiavira Itir God ofan bar isi mighiramimin kuarazir kamin mughuriam baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam.”

2

Wit tuamin ofaba

¹ Egha God Israelia mikimasa kamaghin Moses migei, “Gumazitam witin ovizibar Ikiavira Itir Godin ofa damusi, a witin iniba amisevegh dar dagheba inigh faragh plauan aghuimin ingarigh, egh a inigh izi. Egh a olivin borem ko migharir mughuriam aghuim zuim itir pauran me iter balsamin eborimin ingarizim isi plauan kam gisin aning ingegh, ² egh a inigh Aronin adarazir ofa gamir gumaziba bagh mangi. Eghti ofa gamir gumazitam uan dafarim plauan kam darugh, egh a plauan muziaritam, ko migharir mughuriam aghuim zuim itir pauran me iter balsamin eborimin ingarizim, aning dafarir izivirizim inigh ofa gamir dakozimin a tuaghti, avim an isi mangiti a bar mighirigh, averenir kinim otogham. Plauan muziarir gumazim Ikiavira Itir Godin ofa gamizir kam, bar plauan namn danganim iniam. Eghti Ikiavira Itir God, wit tuer ofan kamin mughuriam baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam. ³ Eghti plauan nam, an ofa gamir gumazibar daghem. Plauan kaba, gumaziba da inigha iza Ikiavira Itir God bagha ofa gami. Kamaghin amizi, da bar zuegha Godin bizibara, eghti gumazir kiniba da inian kogham. Ofa gamir gumazibara, da iniam.

⁴ “Eghti ia bret, bretba tuer danganimin aven a tuagh an nam inigh, Ikiavira Itir Godin ofa damusi, ia yis sara veregh an damuan marki. Ia plaua inigh olivin borem sara a veregh, egh ia bretin damigh an ofa damu. Kamaghin, ia bretin damuan aghuaghiva, ia bretin baravim damigh, egh olivin borem a daghuigh. ⁵ Egh ia ofa bagh ainin baravim gisin plaua tusi, ia plauan aghuir yis bar puvatizim inigh. Egh ia faragh olivin borem sara a veregh, egh a tu. ⁶ Ia plauan kam bar a nguemsirigh, borem a gingegh Ikiavira Itir God bagh ofa damu. ⁷ Egh ia ofa damuamin bretin ingar miner ekiamin a tuagh, plauan bar aghuir yis puvatizim inigh, faragh olivin borem sara a veregh a tuagh. ⁸ A isigh givaghti, ia bretin kam inigh ofa gamir gumazitam danighi, a Ikiavira Itir Godin ofa damusi a inigh ofa gamir dakozimin mangi. ⁹ Egh gin ofa gamir

gumazim bretin akuar muziaritam inighi, bretin Ikiavira Itir Godin ofa gamizir kam, bar bretin namn danganim inigham. Eghti a ofa gamir dakozimin a tuaghti avim a isi mangiti a bar mighirighi, averenir kinim otogh. Eghti Ikiavira Itir God, wit tuer ofan kamin mughuriam baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam. ¹⁰ Ezi bretin akuar naba, da ofa gamir gumazibar dagheba. Bretin kaba, gumaziba da inigha iza Ikiavira Itir God bagha ofa gami. Kamaghin amizi, da bar zuegha Godin bizibara, eghti gumazir kiniba da inian kogham. Ofa gamir gumazibara, da iniam.

¹¹ “Ia yis isi, bret ko plaua datigh a veregh a inigh Ikiavira Itir God bagh mangan marki. Guizbangira, ia yis o hani isi ofa datigh a tuaghti, a bar mighirighi, ia Ikiavira Itir God daningan bar marki.

¹² “Ia witin akuar faragh azenimin miseveziba inigh, yis ko hani dar atigh Ikiavira Itir God bagh mangiti, deragham. Ezi ofan yis o hani itim, ia ofa gamir dakozimin a tuan marki, eghti an mughuriam aghuim Ikiavira Itir Godin mangan marki. ¹³ Amangsizim, an Akar Dikirizir Gavgavir ia God ko amizimin ababanim gami, kamaghin amizi, ia amangsizim isi wit tuer ofaba bar dar arikigh. Egh ia amangsizim ofan tam darighsi okinighnighan marki. Bar marki.

¹⁴ “Ia azenimin faragha witin ovizir misevezir akuaba inigh, egh Ikiavira Itir Godin ofa damusi, ia faragh bretba tuer danganimin aven da tusi, da nguemsirigh, egh da inigh Ikiavira Itir God bagh mangi. ¹⁵ Ezi wit tuer ofan kam, ia olivin borem ko, migharir mughuriam aghuim zuim itir pauran, me iter balsamin eborimin ingarizim isi witin nguemsirizir kam gisin aning ingegh. ¹⁶ Eghti ofa gamir gumazim, witin kamin muziaritam ko, olivin borem ko migharir mughuriam aghuim zuim itir pauran me iter balsamin eborimin ingarizim, bar ada inigh, ofa gamir dakozimin avimin da tueghti dar mughuriam otivam. Witin nguemsirizir muziarir gumazim Ikiavira Itir Godin ofa gamizir kam, bar witin namn danganim iniam. Eghti Ikiavira Itir God, wit tuer ofan kamin mughuriam baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam.”

3

God ko navir vamira ikiamin ofaba

¹ Egha God Israelia mikimasa kamaghin Moses migei, “Gumazitam, Ikiavira Itir God ko navir vamiran ikiamin ofa damusi, a bulmakaun ofa damusi ifongegh, kamaghin a bulmakaun apurim o bulmakaun amebat bar aghuir, duatam an mikarzim

gasighasighizir puvatizir tam inigh, Ikiavira Itir Godin damazimin izi. ² Gumazir kam uan bulmakau inigh God bativamin Purirpenimin tiar akamin mangi, egh uan dafarim isi faragh bulmakaun dapanim datigh, egh a misueghti an aremegh. Eghti Aronin adarazir ofa gamir gumaziba, me bulmakaun kamin ghuziba inigh, ofa gamir dakozimin 4plan miriabar da kavamang. ³ Eghti gumazir kam God ko navir vamira ikiamin ofa bagh, bulmakaun akuar taba inigh Ikiavira Itir God danighti, ofa gamir gumaziba ofan min avimin da tuegh. Bulmakaun akuar kaba dar kara. An navim ko muriaba avarazir oviba bar ada inigh. ⁴ Egh an ogiagarimin itir ovizimning, ko aningin ovim sara, ko beramin akuar aghuim inigh.

⁵ “Eghti Aronin adarazir ofa gamir gumaziba, bizir kaba ko ofan bar isia mighiriba inigh, ofa gamir dakozimin da tueghti, avim bar dar isi mangiti da bar mighirighti, averenir kinim otogham. Eghti Ikiavira Itir God ofan asizir kamin mughuriam baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam.

⁶ “Eghti gumazitam Ikiavira Itir God ko navir vamiran ikiamin ofa damusi, a uan sipsip ko memeban okoruabar tongin asizir apurim o asizir amebam inigh, kar sipsip o memen bar aghuir duaba an mikarzimim puvatizim. ⁷ Egh gumazir kam sipsipin tamim ofa damusi, kamaghin ana inigh Ikiavira Itir Godin damazimin izi. ⁸ Egh a uan dafarim isi sipsipin kamin dapanim gisin datigh, egh a God bativamin Purirpenimin tiar akamin boroghira sipsip misueghti an aremegh. Eghti ofa gamir gumaziba asizir kamin ghuziba isi, ofa gamir dakozimin 4plan miriabar da kavamang. ⁹ Eghti gumazir kam, God ko navir vamira ikiamin ofa bagh, sipsipin asizir akuar taba inigh Ikiavira Itir God danighti, ofa gamir gumaziba ofan min da tuam. Sipsipin ovir kaba bar, kar an navim ko muriam avarazir oviba, ko an puer mingarir akiragarimin boroghira itir ovir bar ekiam itiba inigh. Egh an oviba itir puer mingarir akiragarimin boroghira itim atugh, an ovir kaba bar da inigh. ¹⁰ Egh an ogiagarimin itir ovizimning, ko aningin ovim sara, ko beramin akuar aghuim inigh. ¹¹ Eghti ofa gamir gumazim bizir kaba isi, Ikiavira Itir God bagh daghemim ofan min, ofa gamir dakozim gisin avimin da tu mangiti da bar mighirighti, averenir kinim otogham.

¹² “Eghti gumazitam memen ofa damusi, an a inigh Ikiavira Itir Godin damazimin mangi. ¹³ Egh a uan dafarim isi memen dapanim gisin datigh, egh God bativamin Purirpenimin tiar akamin boroghin a

misueghti an aremegh. Eghti Aronin adarazir ofa gamir gumaziba an ghuziba isi ofa gamir dakozimin 4plan miriabar da kavamang. ¹⁴ Eghti gumazir kam memen ovir misaziaba inigh Ikiavira Itir God danighti, ofa gamir gumaziba ofan min da tuam. An an navim ko muriam avarazir oviba bar da inigh. ¹⁵ Egh an ovizir pumuning, ko aningin ovim sara inigh, memen beramin akuar aghuim inigh. ¹⁶ Eghti ofa gamir gumazim bizir kaba isi, Ikiavira Itir God bagh daghemim ofan min, ofa gamir dakozimin da tueghti, avim dar isi mangiti da bar mighirighti, averenir kinim otogham. Eghti oviba bar, da Ikiavira Itir Godin bizibara. ¹⁷ Ia Israelia, ian tav asizir ovim, o ghuzir tabar aman marki. Bar markiam. Ia ko ian ovavir borir gin otivamiba arazir kamin gintigh mamaghira iki. Egh ia mangi managh iki, ia arazir kamin gin mangivira iki.”

4

Arazir kuraba gin amadir ofaba

¹⁻² Ikiavira Itir God Israelia mikimasa kamaghin Moses mikeme, “Gumazitam o amizitam deragha fozir puvatigha, arazir kuram gamua Ikiavira Itir Godin Akar Gav-gavir e mikemezir tam abighiva, kamaghin, a ofan kabar amu.”

Ofa gamir gumazibar dapanimin arazir kuraba gin amadir ofa

³ Egha Moses uan kamaghin migei, “Ofa gamir gumazibar dapanim arazir kuram damighti, an arazir kurar kam gumazamizibar amuti, me bar osimtizim ikiam. Kamaghin, a bulmakaun apurir bar aghuir duaba an mikarzimim puvatizir tam inigh. Egh uan arazir kuraba gin amangisi, Ikiavira Itir God bagh arazir kuraba gin amadir ofa damigh. ⁴ A bulmakaun kam inigh God bativamin Purirpenimin itiar akamin mangigh, dafarim an dapanim gisin datigh, egh Ikiavira Itir Godin damazimin a misueghti an aremegh. ⁵ Egh ofa gamir gumazibar dapanim bulmakaun ghuzitam inigh, God bativamin Purirpenimin aven mangi. ⁶ Egh nir ekiar Bar Anogoroghezir Danganim modozimin boroghin mangi, uan dafar puzir tam isi ghuzim darugh, egh ghuzir muziarim isi, Ikiavira Itir Godin damazimin, inir ekiamin a gasivamang. A 7plan dughiaabar kamaghin damu. ⁷ Egh a pauran mughuriar aghuim tuamin ofa gamir dakozim iti naghin mangi, God bativamin Purirpenimin aven Ikiavira Itir Godin damazimin tughiv iki. Egh a ghuzitaba isi ofa gamir dakozimin mikababar itir bulmakaun kombar min garir biziba bar dar aghuigh. Egh a bulmakaun ghuzir nar ikiavira itir kaba, inigh asiziba bar isia

mighirir ofa gamir dakozir azenan itimin mangi, God bativamin Purirpenimin tiar akamin boroghin tughiv iki. Egh da isi ofa gamir dakozir kamin mingarim gingegh.

⁸ “Egh arazir kuraba gin amadir ofan kam bagh, a bulmakaun kamin navim ko muriaba avarazir oviba bar ada inigh, ⁹ egh an ovizir pumuning ko, aningin ovim sara inigh, egh an beramin akuar aghuim inigh. ¹⁰ Egh ofa gamir gumazibar dapanim, ovir misaziar kaba bar isia mighirir ofa gamir dakozimin da tueghti da bar isigh mighirigham, eghti averenir kinimra ikiam. An ofan arazir kam mati, me God ko navir vamiran ikiamin ofa, me bulmakaun oviba inigha ofa gami. ¹¹⁻¹² Egh a bulmakaun apurir kamin asizir naba inigh, an inim ko tuziba ko dapanim, suemning ko dafarimning, muriam ko buariba, bar ada inigh, nguibar me itimin azenan mangiva, me aviminz avereniba inger danganimin, Godin damazimin zuezir danganimin mangi. Egh averenir pozim gisin daziba arigh avim daborogh asizir nar kaba tueghti da bar isighti averenir kinim otogham.”

Gumamazizibar arazir kuraba gin amadir ofaba

¹³ Ikiavira Itir God Israelia mikimasa kamaghin Moses mikeme, “Israelian gumamaziziba deraghvira foghan koghiva, Ikiavira Itir Godin Akar Gavgavir me mikemezir mam abigh, kamaghin me arazir kuram gami. Me fozir puvati, me arazir kuram gami, egha guizbangira me uan arazir kamin me osimtizim iti. ¹⁴ Me gin uan arazir kuram gifogh, egh a gin amangisi, me uan asizibar tongin bulmakaun igiar apurir tam inigh an ofa damu. Me arazir kuraba gin amadir ofan kam inigh God bativamin Purirpenimin izi. ¹⁵ Eghti Ikiavira Itir Godin damazimin Israelian gumazir dapaniba uan dafariba isi, bulmakaun apurir kamin dapanim datigh, egh me a misueghti an aremegh. ¹⁶ Eghti ofa gamir gumazibar dapanim bulmakaun apurir kamin ghuzitaba inigh, God bativamin Purirpenimin aven mangi. ¹⁷ Egh nir ekjar Bar Anogoroghezir Danganim modozimin boroghin mangi, uan dafar puzir tam isi ghuzim darugh, egh ghuzir muziarim isi Ikiavira Itir Godin damazimin, inir ekiam gasivamang. A 7plan dughiaabar kamaghin damu. ¹⁸ Egh a pauran mughuriar aghuim tuamin ofa gamir dakozir Purirpenimin aven iti naghin mangi, egh God bativamin Purirpenimin aven Ikiavira Itir Godin damazimin tughiv iki. Egh a ofa gamir dakozir kamin ghuzitaba isi, bulmakaun kombar min garir biziba bar dar aghuigh. Egh bulmakaun ghuzir nar ikiavira itir

kaba, a da inigh asiziba bar isia mighirir ofa gamir dakozimin mangi, God bativamin Purirpenimin tiar akamin boroghin tughiv iki. Egh da isi ofa gamir dakozir kamin mingarim gingegh. ¹⁹ Egh gin a bulmakaun oviba bar da inigh asiziba bar isia mighirir ofa gamir dakozimin da tueghti da bar isigh mighirighi, averenir kinimra ikiam. ²⁰ Ofa gamir gumazibar dapanim, uabi uan arazir kuraba gin amadir ofa gami moghin, a kamaghira bulmakaun kam damigh. Ezi kamaghira ofa gamir gumazibar dapanim, gumamazizibar arazir kuraba gin amangisi ofa damuti, God men arazir kuraba gin amangam. ²¹ Eghti a gin bulmakaun asizir naba bar ada inigh, nguibar me itimin azenan mangigh avimin bar ada tuegh, mati a uabi uan arazir kuraba gin amangasa bulmakaun ofa gami. Bulmakaun kam, gumamaziziba bar men arazir kuraba gin amadir ofa.”

Gumazir dapanibar arazir kuraba gin amadir ofaba

²² Ikiavira Itir God Israelia mikimasa kamaghin Moses mikeme, “Gumazir dapanim deraghvira foghan koghiva, Ikiavira Itir Godin Akar Gavgavir e mikemezir tam abigh, kamaghin an arazir kuram gami. A fozir puvati, an arazir kuram gami, egha guizbangira a uan arazir kamin an osimtizim iti. ²³ A gin uan arazir kurar kam gifogh, egh a gin amangisi, memen apurir aghuitam inigh, duatam an mikarzimin ikian marki, egh ana inigh ofa bagh izi. ²⁴ Egh Ikiavira Itir Godin damazimin a dafarin isi memen dapanim gisin datigh, egh danganir me ofan bar isia mighiribar asizibav sozimra tugh, memen kam misueghti an aremegh. Memen kam, an arazir kuraba gin amadir ofa. ²⁵ Eghti ofa gamir gumazim, arazir kuraba gin amadir ofan kam bagh, uan dafarir puzir tam isi memen ghuzim darugh, egh ghuzir muziaritam isi asiziba da bar isia mighirir ofa gamir dakozimin, ofa gamir dakozimin mikebabar itir bulmakaun kombar min garir biziba bar dar aghuigh. Egh ghuzir naba isi asiziba bar isia mighirir ofa gamir dakozimin mingarim gingegh. ²⁶ Egh a memen oviba ofa gamir dakozimin, da tueghti da bar isigh mighirighi, averenir kinim otogh. Ofa gamir gumazim arazir kamra damu, mati me God ko navir vamiran ikiamin ofabar min me meme misogha an oviba isa ofa gami. Ezi kamaghira, ofa gamir gumazim, gumazir dapanir kamin arazir kuraba gin amangisi ofa damu, eghti God an arazir kuraba gin amangam.”

Gumazir kinibar arazir kuraba gin amadir ofaba

²⁷ Ikiavira Itir God, Israelia mikimasa kamaghin Moses mikeme, "Gumazir kinitam o amizir kinitam deraghvira foghan koghiva, egh Ikiavira Itir Godin Akar Gavgavir e mikemezir tam abigh, kamaghin an arazir kuram gamizi, arazir kurar kamın osimtizim an iti. ²⁸ Egh a gin bizir kam gifogh, egh uan arazir kuram gin amangisi ofa damuam. A memen amebat aghuir duaba an mikarzimın puvatizimra inigh, egh uan arazir kurar an amizim bagh ofa damusi a inigh izi. ²⁹ Egh a uan dafarim isi memen dapanim gisin datigh, danganir me ofan bar isia mighirbar asizibav sozi naghira tugh, a misueghti an aremegh. Memen kam, an arazir kuraba gin amadir ofa. ³⁰ Eghti ofa gamir gumazim uan dafarir puzir tam isi memen ghuzim darugh, egh ghuzir muziarir taba isi asiziba bar isia mighirir ofa gamir dakozimın mangi, ofa gamir dakozimın mikebabar itir bulmakaun kombar min garir biziba bar dar aghuigh. Egh a ghuzir nar ikiavira itim inigh, asiziba bar isia mighirir ofa gamir dakozimın mingarim gingegh. ³¹ Egh a memen oviba bar da inigh, ofa gamir dakozimın da tuegh. Ofa gamir gumazim arazir kamra damu, mati me God ko navir vamiran ikiamin ofabar min me meme misogha an oviba isa ofa gami. Egh oviba ofa gamir dakozimın da tu mangiti da bar mighirighiti, averenir kinim otogh. Eghti Ikiavira Itir God, ofan kamın mughuriam baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam. Kamaghira, ofa gamir gumazim, gumazir kinir kamın arazir kuraba gin amangisi ofa damuti, God an arazir kuraba gin amangam.

³² "Eghti gumazitam uan arazir kuraba gin amangisi sipsipin ofa damusi, a sipsipin amebat aghuir duaba an mikarzimın puvatizimra inigh izi. ³³ Egh a uan dafarim isi sipsipin dapanim gisin datigh, danganir me ofan bar isia mighirbar asizibav sozi naghin tugh, a misueghti an aremegh. Sipsipin kam, an arazir kuraba gin amadir ofa. ³⁴ Eghti ofa gamir gumazim, asiziba bar isia mighirir ofa gamir dakozimın mangi, uan dafarir puzir tam isi sipsipin ghuzim darugh, egh ghuzir muziarir taba isi ofa gamir dakozimın mikebabar itir bulmakaun kombar min garir biziba bar dar aghuigh. Egh a ghuzir nar ikiavira itim inigh, egh asiziba bar isia mighirir ofa gamir dakozimın mingarim gingegh. ³⁵ Egh a sipsipin oviba bar da inigh ofa gamir dakozimın da tuegh. Ofa gamir gumazim arazir kamra, mati arazir me God ko navir vamiran ikiamin ofabagh amibar min, a sipsipin kamın oviba inigh ofa damu. An

an oviba tueghti da bar isigh mighirighiti, averenir kinim otogham. Kamaghira, ofa gamir gumazim, gumazir kinir kamın arazir kuraba gin amangisi ofa damu, eghti God an arazir kuraba gin amangam."

5

Arazir kurar igharagha garir maba gin amadir ofaba

¹ Ikiavira Itir God Israelia mikimasa kamaghin Moses mikeme, "Gumazitam gumazir igharazimın garima, a bizim gami, o a gumazir igharazim barazima, a bizim mikeme, ezi gin jas, kotin aven bizir kamın gun mikimasa an diagha an azangisi. Ezi gumazir kam kotin aven bizir a fozir kamın gun mikemezir puvati. Kamaghin an arazir kuram Godin damazimın a gamigha osimtizim iti.

² "Eghti gumazitam deragh nighnighan kogh, God mikemezir bizir mizezir tamın porogham, gumazir kam a Godin damazimın mize. A mati asizir atiar aremezir kuam, o nguabamin asizir kuar Godin damazimın mizezim, o asizir davaragha aruir Godin damazimın mizezim. Asizir kam ti aremezi, an kuam pura nguazim girighav iti. Ezi gumazir kam deragha ganizir puvatigha iza, asizimın porogha Godin damazimın mize. Egh gin a uan arazir kurar an amizibagh foghti, arazir kurabar osimtizim an ikiam.

³ "Eghti gumazitam deragh nighnighan kogh, egh Godin damazimın bizir mizezir gumazim o amizimın mikarzimın itimın porogh, gumazir kam Godin damazimın mizegham. Egh gin a uan arazir kurar an amizibagh fogham, eghti arazir kurabar osimtizim an ikiam.

⁴ "Eghti gumazitam deragh nighnighan kogh, bizitam damusi guizbangira pura pin akakagh mikimam, a kamaghin Godin damazimın arazir kuram gami. Egh gin a uan arazir kurar an amizim gifoghti, an arazir kuramın osimtizim an ikiam.

⁵ "Gumazitam arazir kurar kamaghin garitam gami, an osimtizim inigha gifa, egh a uan osimtizimın gun mikemegh. ⁶ Egh a uan arazir kuramın osimtizim agivsi sipsipin amebatam o memen amebatam isi ofan min Ikiavira Itir God bagh a inigh izi. Eghti ofa gamir gumazim, gumazir kamın arazir kuram gin amangisi, asizir kamın ofa damuti, God an arazir kuram gin amadagham.

⁷ "Arazir kuramın osimtizim itir gumazim, onganarazim damu sipsip ko meme givezamin dagiaba otevegh, a kuarazir bunbar pumuning inigh uan osimtizim agivsi Ikiavira Itir God bagh izi. Eghti

bunbar tam, arazir kuraba gin amadir ofan otogham, eghti bunbar igharazim, ofan bar isia mighirim otogham. ⁸ Gumazir kam aning inigh ofa gamir gumazim bagh mangiti, a kuarazir bunbar tam inigh arazir kuraba gin amadir ofa damu. Ofa gamir gumazim bunbamın firim ruivighti an aremeghti, an an dapanim asian marki. ⁹ Egh a ghuzir muziarim inigh ofa gamir dakozimın miriamin a kavamang, bunbamın firim ruivighti an ghuzir naba bar ofa gamir dakozimın mingarim giram. Kuarazir bunbar kam, an arazir kuraba gin amadir ofa. ¹⁰ Egh gin a bunbar igharazimın, bar isia mighirir ofa damu. A ofan kamın arazimın gin mangi. Egh kamaghira ofa gamir gumazim, gumazir kamın arazir kuraba gin amangisi a bagh ofa damu, eghti God an arazir kuraba gin amadagham.

¹¹ “Gumazir osimtizim itim, bar dagiabagh asaghiva kuarazimning givezan iburagh, a 1 kilogrem plauan aghuitam inigh izi. Egh, a witin ovizim tuer ofan min amizi moghin, an olivin borem ko, migharir mughuriar aghuim zuim itir pauran me iter balsamin eborimın ingarizim isi a gingan marki. Puvati, plauan kam, kar arazir kuraba gin amadir ofa. ¹² Egh a ofa inigh ofa gamir gumazim bagh mangi, eghti ofa gamir gumazim, uan dafarim isi plauan kam darugh, plauan dafarir izivirizim inigh ofan igharaziba sara ofa gamir dakozimın a tuaghti, avim an isi mangiti a bar mighirighti, averenir kinim otogham. Plauan muziarir kam, gumazir Ikiavira Itir Godın ofa gamizir kam, plauan nam bar an danganim ini. Kar arazir kuraba gin amadir ofa. ¹³ Tuavir kamra ofa gamir gumazim, gumazir kamın arazir kuram bagh ofa damighti, God an arazir kuraba gin amadagham. Eghti ikiavira itir plauan naba, ofa gamir gumaziba da inigh dar amam, mati witin ovizir nar me ofa bagha tueba.”

Osimtiziba agevir ofaba

¹⁴ Ikiavira Itir God Israelia mikimasa kamaghin Moses mikeme, ¹⁵ “Gumazitam o amizitam deragha fozir puvatigha, Ikiavira Itir God daningamin biziba bakinighnigh, egha an arazir kuram gami. Egh gumazir kam Ikiavira Itir Godin ofa damu, bizir kam ikarvagh uan osimtizim agivagh. Ofa gamir gumazim a mikemeghti, a uan asizibar okoruabar tongin sipsipin apurir kam aghuir duaba an mikarzimın puvatizitam inigh izi. Ofa gamir gumazim, sipsipin gumazim inigha izezir kamın ivezimın dibobonim atigham. Kar osimtizim agevir ofa. ¹⁶ Eghti

dagiar a isa Ikiavira Itir God ganingizir puvatizir kaba, a datirighin a daning, egh ua dagiataba isi dagh isin datigh. A pura 5plan biziba ini, kamaghin a 6plan biziba, bizir kaba ikaragham. Egh da isi ofa gamir gumazim daningigh. Eghti ofa gamir gumazim, sipsipin kam inigh, gumazir kamın osimtizim agivamin ofa damu, eghti God an arazir kuraba gin amadagham.

¹⁷ “Gumazitam o amizitam deragh nighnighan kogh, Ikiavira Itir Godin Akar Gavgavitam abigham, kamaghin an arazir kuram gamigha Godin damazimın osimtizim iti, egh ivezir kuram iniam. ¹⁸ Kamaghin amizi, a uan asizibar okoruabar tongin sipsipin apurir bar aghuir duaba an mikarzimın puvatizitam inigh, ofan min ofa gamir gumazim bagh mangi, egh uan arazir kurabar osimtiziba akir da agifagh. Eghti ofa gamir gumazim sipsipin gumazim inigha izezir kamın ivezim diborogh a datigh. Eghti gumazim sipsipin kamagh garitam, ofa gamir gumazim bagh a inigh iziti, a gumazir kamın osimtizim agevir ofa damighti, God an arazir kuraba gin amadagham. ¹⁹ Sipsipin kam, Ikiavira Itir Godin damazimın, an osimtizim agevir ofa.”

6

¹ Ikiavira Itir God Israelia mikimasa kamaghin Moses mikeme, ² “Gumazitam o amizitam uan namakamin bizim puram a inigha, uam a ikarvaghasa akar dikirizim gamigha, gin bizir kam uam a daningan aghua, kamaghin a deraghavira Ikiavira Itir Godin gin zur puvati, egha an arazir kuram gami. A namakamin bizim okeme, o namakam gifaragha an bizibagh etui, ³ o a bizitamin garima, gumazir igharazim an ovenge, ezi a ifara ghaze, bar guizbangira, ki an ganizir puvati, kamaghin, an arazir kuram gami. ⁴⁻⁵ Gumazir arazir kabagh amin, a Godin damazimın osimtizim inigha gifa. Egh gin a uan osimtizim gifogh, egh an oker arazim ko ifavarir arazimın inizir bizir kaba, a ua da ikaragh. A uan osimtiziba agivsi ofa damuamin dughiamın, a bizir kaba ikarvagh da isi dar ghauvim daningigh. A faragha 5plan biziba ini, egh a 6plan biziba uam a da ikaragh. ⁶ A sipsipin apuritam inigh ofa gamir gumazim bagh mangi, uan arazir kurabar osimtizim agevir ofan min Ikiavira Itir Godin ofa damu. Ofa gamir gumazim a mikemeghti, a uan asizibar tongin sipsipin apurir bar aghuir duaba an mikarzimın puvatizitam, inigh izi. Ofa gamir gumazim sipsipin gumazim inigha izezir kamın ivezimın dibobonim atigham. ⁷ Egh ofa gamir gumazim, a gumazir arazir kuram

gamizibagh amizimin osimtiziba agivsi Ikiavira Itir Godin damazimin ofa damuti, God an arazir kuraba gin amadagham.”

Ofan bar isia mighiribar araziba

⁸ Ikiavira Itir God kamaghin Moses mikeme: ⁹“Ni ofan bar isia mighiribar arazibar gun Aron ko an otaribav mikemegh. Me ofan kam ofa gamir dakozimin a tuagh, egh aneteghti, avim an isi dimangan iki mangiti aminim tiragh. Dimangan avim isi mamaghira iki, egh mungeghan marki. ¹⁰ Eghti gin, ofa gamir gumazim, korotiar ruarir me inir aghuimin ingarizim arugh, egh gin trausiziar otevir me nir aghuimin ingarizim isi aven anerugh, egh gin an ofa gamir dakozimin mangi, ofan bar isi mighiramimin averenim inigh, averenir kam ofan ovim an iti. Egh ofa gamir dakozimin boroghin nguazimin a ingegh. ¹¹ Egh a gin uan korotiam suegh korotiar igharazibar aghuigh, averenir kam inigh men dipeniba itir danganimin azenan mangi, nan damazimin danganir zuezimin anetegh. ¹² Eghti ofa gamir dakozimin avim isi mamaghira iki, egh mungan marki. Egh mizarazibar zurara, ofa gamir gumazim dazibar avim darigh mamaghira iki. Egh an asizir bar isia mighiriba inigh, da isi avimin deragh dar arigh da tueghti, da bar isigh mighirighti averenir kinim otogham. Egh a God ko navir vamiran ikiamin ofan oviba inigh, avir kam in da tueghti da bar isigh mighirighti averenir kinim otogham. ¹³ Avim zurara ofa gamir dakozimin isi mamaghira iki. Ia avim ateghti a mungeghan marki.”

Wit tuamin ofabar arazim

¹⁴ Ikiavira Itir God Israelia mikimasa kamaghin Moses mikeme, “Wit tuamin ofabar arazim kamakin. Aronin adarazir ofa gamir gumazitam ofan wit tuamin kam isi nan damazimin ofa gamir dakozimin boroghin mangi, nan akagh na daningam. Ki Ikiavira Itir God. ¹⁵ Egh ofan kam bagh, ofa gamir gumazim uan dafarim isi plauan kam darugh, egh dafarir zivirizimin an plaua inigh, an itir borer muziaritam, ko migharir mughuriar aghuim zuir pauran me iter balsamin eborimin ingarizim bar a inigh. Egh a bizir kaba bar, da isi ofa gamir dakozimin da tueghti, avim dar isi mangiti da bar mighirighti, averenir kinim otogham. Plauan muziarir gumazim Ikiavira Itir Godin ofa gamizir kam, bar plauan nam in danganim inigham. Eghti Ikiavira Itir God, witin ofa tuamin kam in mughuriam bareghiva, a gifuegh navir aghuim an ikiam. ¹⁶ Eghti ofa gamir gumaziba plauan nar ikiavira itibar ami. Me plaua inigh yis puvatizir Bretin ingarigh, egh God bativamin Purirpenim avinizir divazimin

aven anemi. ¹⁷ Kar ofan dagher nar me iniamba. Plauan kam, ki ofa gamir gumaziba bagha anemisefe. Plauan kam, a bar nan bizimra, mati arazir kuraba gin amadir ofaba ko gumazimizar osimtiziba agevir ofaba, da nan biziba. Kamaghin amizi, me yis sara Bretin kam veregh a tuan marki. Me puram a tuam. ¹⁸ Aronin ovavir boribar tongin gumazibara, me vaghvagh Bretin kam amam. Israelia Ikiavira Itir God bagh ofan bar isia mighirir dagher kaba, merara, da iniam. Egh gin izamin dughiar zurara, Aronin ovavir boriba, ofan nar kaba ini mamaghira ikiam. Eghti gumazitam, o bizitam ofan nar kabar poroghiva, a nan bizimram otogh egh bar anogoregham.”

¹⁹ Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, ²⁰ “Aronin adarazir ofa gamir gumaziba, me igiamra ofa gamir ingangarim isir dughiamin ofan tam damigh. Egh me ofa gamir dughiamin gumazitam amiseveghti, a na bagh ofabar amu. A plauan tam inighti, an osimtizim 1 kilogrem in tugh, a mati me dughiar zurara wit tuer ofan ababanimra inigh. A plauan kam in akuatam isi mizarazimin ofa damigh, egh aruem magiriti, an akuar nam in ofa damu. ²¹ An olivin borem sara bar deragh plauan kam ko a veregh, egh ofa bagh amir ainin baravim gisin plaua tuagh. Egh gin anebigharigh na daning, ki Ikiavira Itir God. Eghti ki ofan kam in mughuriam baregh, a gifuegh navir aghuim an ikiam. ²² Eghti gin izamin dughiamin, me Aronin ovavir boribar gumazibar tongin, ofa gamir gumazim amiseveghti, an Aronin danganim inigh ofa gamir gumazibar dapanimin otogh, egh a Ikiavira Itir God bagh ofan kamaghira garim damuam. Ofan kam, a nan bizimra, kamaghin, a ofa ateghti a bar isi mighirighti, averenir kinim otogh. ²³ Ofa gamir gumaziba witin ofan kam in muziarir tabar aman marki. Puvati. Me aneteghti a bar isi mighirigh.”

Arazir kuraba gin amadir ofaba

²⁴ Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei: ²⁵ “Ni ofan arazir kuraba gin amadir arazibar gun Aron ko an otaribav kemegh. Arazir kam a kamakin. Me arazir kuraba gin amangisi, nan damazimin asizim misuegh ofa damu. Me ofan bar isia mighiribar, asiziba misozir danganimin asizim misueghti an aremegh. Ka bar nan ofa. ²⁶ Ofa gamir gumazim, asizir kam isi arazir kuraba gin amadir ofa damu, egh a uabi God bativamin Purirpenim avinizir divazimin aven asizir tuzir kam amam, kar danganir na baghavira itim. ²⁷ Eghti gumazitam, ofan kam in asizir tuzimin porogh, egh a nan bizimram otoghiva, bar anogoregham. Eghti asizimin

ghuzim inim o bizitam gireghti, ia nan Purirpenim avinizir divazimin aven a ruegh. ²⁸ Ofa gamir gumazim, ofan kam nguazir minemin anevigh, a gin miner kam abikigh. A brasin minemin anevighiva, dipamin deragh a ruva a isegh. ²⁹ Ofan kamaghin garim, a nan bizimra. Kamaghin amizi, ofa gamir gumazibar adarazir gumazitam ifongegh, a ofan kamin asizir tuzim ami. ³⁰ Eghti ofa gamir gumazibar dapanim, ofan kamin ghuzitaba inigh, na bativamin Purirpenimin aven mangigh, arazir kuraba gin amangamin ingangarim damuti ofa gamir gumaziba ofan asizir tuzir kam aman marki. Me asizir tuziba avimin bar da tu mangiti da mighirighi, averenir kinim otogham.”

7

Osimtiziba agevir ofaba

¹ Ezi Ikiavira Itir God, Israelia mikimasa kamaghin Moses mikeme: “Osimtiziba agevir ofan kaba, da bar Godin bizibara. Ofan kabar Araziba kamakin. ² Me ofan bar isa mighiriba bagha asizibav sozir danganimin, me osimtizim agevir ofa bagh sipsip misueghti, an aremegh. Eghti me sipsipin kamin ghuziba isi ofa gamir dakozimin 4plan miriabar da kavamang. ³ Gumazir ofan kam damuamim, a sipsipin oviba, ko an puer mingarimin boroghira itir ovir bar ekiam itiba, ko a navim ko muriam avarazir oviba inigh. ⁴ Egh an ovizimning ko oviba sara inigh, egh uaghan sipsipin beramin akuar aghuim inigh. ⁵ Egh ofa gamir gumazim, ofa gamir dakozimin da tueghti, avim dar isi mangiti da bar mighirighi, averenir kinim otogham, mati me ofa isa Ikiavira Itir God ganidi moghin damu. Kar ofan osimtizim agevir ofa. ⁶ Ofa gamir gumazibar adarazir gumazitam, asizir tuzir kam amisi ifuegh anemi. Kar Godin ofa, an ofa gamir gumaziba bagha a ginaba. Kamaghin amizi, me Godin Purirpenim avinizir divazimin aven anemi, kar Godin danganimra.

⁷ “Arazir kuraba gin amadir ofa, ko osimtizim agevir ofa, aning ofan arazir vamira iti. Kamaghin amizi, ofa gamir gumazim, ofan kamagh garir kamning damuva, a uabi, ua bagh ofan kamin asizir tuzim iniam. ⁸ Ofa gamir gumazim bar isa mighirir ofa damuva, a ua bagh asizimin inim iniam. ⁹ Egha kamaghira, ofa gamir gumazim, witin ofan me bretba tuer danganimin tueziba, ko witin ofan me nguazir minemin tueziba, ko witin ofan me ainin baravimin tueziba bar, a ua bagh da inigh dar ami. ¹⁰ Witin ofan igharazir me tuezir puvatiziba, maba me olivin boremin sara da vere, maba me plauan

ofan kinibagh ami, da bar Aronin adarazir ofa gamir gumazibar biziba. Me da tuiragh dibobonir vamiran gin mangi vaghvagh Aronin adarazir ofa gamir gumazibar aning.”

God ko navir vamiran ikiamin ofaba

¹¹ Egha Ikiavira Itir God, Israelia mikimasa kamaghin Moses mikeme, “Ikiavira Itir God ko navir vamiran ikiamin ofan arazim kamakin. ¹² Gumazitam God minabi a ko navir vamira ikiamin ofan kam damusi ifongegh, an asizir ofan God minabim inigh, egh uaghan yis puvatizir bretin taba sara ofa damu. Bretin kabar kara: plauan me olivin boremin sara veregha ingarizir bretba, ko me olivin boremin aghuizir bisketba, ko olivin borer ekiam avarazir bretba, da inigh ofa damu. ¹³ Egh a uaghan bretin rubuzir yis itir taba inigh, egh God ko navir vamiran ikiamin ofan kam sara damuva a minabi. ¹⁴ A bretin kaba vaghvagh dar akuatam inigh, Ikiavira Itir God daningigh. Bretin kaba, ofa gamir gumazimin dagheba. Ofa gamir gumazir kam, a God ko navir vamiran ikiamin ofan asizimin ghuziba inigh, ofa gamir dakozimin miriabar da kavamang. ¹⁵ Eghti gumazir God minabiva a ko navir vamiran ikiamin ofa gamim, ofa gamir dughiar kamra, an asizir tuzir naba bar dar amegh. An asizir tuziba ateghti, da iki mangi dughiar igharazimin otivan marki.

¹⁶ “Eghti gumazitam, uan akar dikirizir God koma amizim akiramim ofa damusi, o a uan ifongiamin gin mangi ofa damu, o God ko navir vamiran ikiamin ofa damu, egh gumazir kam ofa gamir dughiamin, an asizir kamin tuzir tabar ami, egh amimzaraghan uaghan tuzir nabar ameghti, kamaghin deragham. ¹⁷ Egh me dughiar namba 2in, da givaghan koghti, asizir tuzir naba ikivira ikiti, me dughiar namba 3in avimin bar da tueghti, da bar moghira isi mighirigh. ¹⁸ Me dughiar namba 3in asizir tuzir katam ameghti, God gumazir kamin ofan kam inighan kogham. Ofan kam, a Godin damazimin deraghan kogh, egh pura mangigh gumazir kamin akurvaghan kogham. Eghti God suam, nin ofan kam bar mizegha kurizi ki bar an aghua. Eghti gumazir manam asizir tuzir kam amiva, an osimtizim ikiam.

¹⁹ “Eghti God ko navir vamiran ikiamin ofan asizir tuzim, bizir mizirizitamin porogham, a Godin damazimin zueghan kogham. Eghti me asizir tuzir kam aman marki. Me asizir tuzir kam avimin a tuaghti a bar isi mighirigh.

“Gumazamizir Godin damazimin zuegiba, merara God ko navir vamiran ikiamin ofan asizir tuzim ami. ²⁰ Eghti ian

tav Godin damazimin zueghan kogh, egh Ikiavira Itir God ko navir vamiran ikiamin ofan asizir tuzim ameghti, me a batueghti, a Ikiavira Itir Godin gumazamizibar ikizimin aven ikian kogham. ²¹ Eghti ian tav uaghan, bizir Godin damazimin mizezir tamın suiragham, ka ti asizir zuezir puvatizitam, o bizir mizegha gumazamizibar mikarziabar itiba, o asizir mizirizir ki aghuaziba, dar suiragh, egh gumazir kam gin ofan asizir tuzir kam ameghti, me a batueghti a Ikiavira Itir Godin gumazamizibar ikizimin ikian kogham.”

Israelia asizir oviba ko ghuzibar aman kogham

²²⁻²³ Ikiavira Itir God, Israelia mikimasa kamaghin Moses mikeme, “Ia bulmakaun oviba ko sipsipin oviba, ko memen oviba, dar aman marki. ²⁴ Ia bulmakaun uabi aremezim o asizir atiam misoghezi aremezim, ia an ovim aman marki. Egh ia ingangarir igharazitam damusi an ovim inighti deragham. ²⁵ Eghti gumazitam, me Ikiavira Itir Godin ofa gamizir asizimin ovitam ameghti, me a batueghti, a ua Ikiavira Itir Godin gumazamizibar ikizimin aven ikian kogham. ²⁶ Ia Israelia, ia managh iti, ia ghuziba sara asiziba ko, ghuziba sara kuarazibar aman marki. Bar marki. ²⁷ Gumazitam o amizitam, Akar Gavgavir ghuzibar aman koghamin kam abighti, me a batueghti, a ua Ikiavira Itir Godin gumazamizibar ikizimin aven ikian kogham.”

Ofan asizir tuzir naba, me ofa gamir gumazibar aningam

²⁸⁻²⁹ Ikiavira Itir God Israelia mikimasa kamaghin Moses migei, “Ian tongin itir gumazitam, God ko navir vamiran ikiamin ofa damusi asizim inigh izi, an asizir otevitam Ikiavira Itir God baghvira anemisefegh. ³⁰ Gumazir kam uabi asizir otevir kam inigh izi, avimin Ikiavira Itir Godin ofa damu. Ikiavira Itir Godin asizir otevir kaba kamakin, asizir ovim ko an amagapamin itir tuzim. Eghti ofa gamir gumazim kamaghin Ikiavira Itir Godin ofa damu. A uan dafarimningin amagapamin itir asizir tuzimin suiragh a fegha a damuti a Godin damazimin ighuavamang. ³¹ Ofa gamir gumazim ofa gamir dakozimin ovim tuaghti, avim an isi mangiti a bar mighirigh, averenir kinim otogham. Eghti Aronin adarazir ofa gamir gumaziba uari damisi, an amagapamin itir tuzim inigh. ³² Eghti asizir kamın agharir guvimin amadaghan itir buaragharim, gumazim a isi ofa gamir gumazim daningh. Asizir kam, a God ko navir vamiran ikiamin ofa. ³³ Kamaghin Aronin adarazir tongin ofa gamir gumazim,

a ghuzim ko ovimin ofa gami, ezi asizir buaragharim, kar an bizim. ³⁴ Ikiavira Itir Godin damazimin fegha ighuavamadir amagapar tuzim, ko asizir kamın agharir guvimin amadaghan itir buaragharim, Ikiavira Itir God, Israelian gumazamizibar ofabar tongin aningh, ofa gamir gumazibagh aningh, kar Aron ko an ovavir boriba. Egh gin otivamin dughiar zurara, ofa gamir gumaziba ofan otevir kaba iniam. ³⁵ Gumazamiziba Ikiavira Itir God bagh avimin ofan amibar tongin, Ikiavira Itir God, asizir tuzir otevir kamning, ginabagha ghaze, Aron ko an ovavir boriba, dughiar a me gamizi, me an ofa gamir gumazibar otozimin ikegh, zurara mangi, me asizir tuzir otevir kamning iniam. ³⁶ Dughiar kamra, Ikiavira Itir God Israelia migia ghaze, me ofan asizir tuzir otevir kamning isi ofa gamir gumazibagh aningh. Egh me arazir kam zurara an gin mangivira iki.”

³⁷ Akar Gavgavir kaba bar, kar ofan bar isia mighiriba ko, wit tuer ofaba ko, arazir kuraba gin amadir ofaba ko, osimtiziba agevir ofaba ko, gumaziba misevima me ofa gamir gumazibar otivir ofaba ko, God ko navir vamiran ikiamin ofaba. ³⁸ Israelia gumazamiziba puvatizir danganimin itir dughiamin, Ikiavira Itir God, Akar Gavgavir kaba Sainain Mighsiamin da isa Moses ganingi. Dughiar kamın, Ikiavira Itir God, Akar Gavgavira Israelia ganiga ghaze, me uan ofaba inigh a bagh izam.

Aron uan otariba ko, ofa gamir ingangariba

8

(Sapta 8–10)

*God gumaziba misivti me ofa gamir gumazibar otivamin ofa
(Ua Me Ini 29:1-37)*

¹ Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, ²⁻³ “Ni Aron ko an otariba sara inigh na bativamin Purirpenimin tiar akamin mangi. Egh ofa gamir gumazimin korotiaba ko ingangarir kam bagh me amisivamin olivin borem inigh. Egh arazir kuraba gin amangisi bulmakaun apurir tam ko sipsipin apurimning ko yis puvatizir bretin akirar izivazir tam, bizir kaba sara inigh God bativamin Purirpenimin mangi. Egh gumazamiziba bar men diaghti, me Purirpenimin tiar akamin izi.”

⁴ Ezi Moses Ikiavira Itir Godin Akar Gavgavim baregha an gin zui. Ezi gumazamiziba bar iza God bativamin Purirpenimin tiar akamin uari akufa. ⁵ Ezi a kamaghin me migia ghaze, “Bizir ki

datirighin damuamin kam, Ikiavira Itir God a damuasa na mikeme.”

⁶ Egha Moses Aron ko an otariba inigha iza gumazimizabar damazimin tugha, me gamizi me dipamin uari rue. ⁷ A faraghavira ofa gamir gumazimin korotiar ruarir aven azuim isa Aron garugha, inir ruarir ivariam gitim isa an ivariam gike. Egha Moses korotiar ruarir azenan itim a garu. Egha a korotiar otevir azenan azuim a garugha anemighinasa inir sazir kurkazir aghuiba itim isa an ivariam gike. ⁸ Egha forivtarir inim isa Aronin evarim gike, egha Godin ifongiam gifofoghamin dagiamning isa forivtarir inir an evarimin itim garu. ⁹ Egha inir dapanir asuar ruarim Aronin dapanim gighui. Egha gol medel isa an inir dapanir asuar ruarim gitoro. Medalin kam, kamaghin inir aka, kar Ikiavira Itir Godin gumazimra. Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghin, Moses arazir kaba bar dagh ami.

¹⁰ Egha Moses, olivin borer God baghvira ikiamin bizibagh inger kam, inigha ghua, Ikiavira Itir Godin Purirpenim ginga, bizir an aven itiba sara bar dagh inge. Egha arazir kam in a bizir kaba amisevezi, da bar Ikiavira Itir Godin bizibara. ¹¹ Egha a olivin borer nam inigha ghua, 7plan dughiabar ofa gamir dakozim ko ofa gamir dakozimin biziba, ko soroghafariba ruer itarir ekiam ko anefamin dakozim, a bar boremin da kavamangi. Egha arazir kam in Moses bizir kaba amisevezi, da Ikiavira Itir Godin bizibar otifi. ¹² Egha Moses borer muziarim isa Aronin dapanim ginge, ezi arazir kam in an Aron amisevezi, a Ikiavira Itir Godin ofa gamir gumazimin oto. ¹³ Egha Moses, Aronin otariba inigha iza ofa gamir gumazibar korotiar ruarir aven azuiba isa me gaghua, inir ruarir ivariam gitim isa men ivariabagh ikegha, men dapanir asuabar inir ruariba isa men dapanibagh ighuigha da ifefe. Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghin, Moses arazir kaba bar dagh ami.

¹⁴ Ezi bizir kam givazi, Moses arazir kuraba gin amadir ofa damuamin bulmakaun apurimin akua izezi, Aron uan otariba ko uan dafariba isa bulmakaun dapanim gisin da ariki. ¹⁵ Moses bulmakaun kam misuegha, an ghuzir maba ini. Egha uan dafarir puzim isa ghuzim garugha, ghuzir muziariba isa ofa gamir dakozimin mikebabar itir bulmakaun kombar min garir biziba bar dagh ariki. Egha arazir kam in ofa gamir dakozim gamima, a Godin damazimin zue. Ezi Moses ghuzir ikiavira itiba inigha, ofa gamir dakozimin mingarim ginge, kar arazir kuraba gin amangamin arazim. Egha arazir kam in, an ofa gamir dakozim God bagha anemisevezi,

a Godin bizimram oto. ¹⁶ Egha Moses bulmakaun navim ko muriaba avarazir oviba bar ada inigha, an ovizir pumuning ko, aningin ovim sara inigha, an beramin akuar aghuim inigha bar ofa gamir dakozimin da tuez, avim bar dar isia ghua mighirizi, averenir kinimin oto.

¹⁷ Egha a bulmakaun kamin ikiavira itir asizir naba, kar an iniba, tuziba, ko buariba, a bar da inigha, nguibar me itimin azenan ghua avim gaborogha bar da tue, Ikiavira Itir God mikemezi moghin, Moses ami.

¹⁸ Egha Moses sipsipin apurir kamningin mam inigha izi. Kar ofan bar isia mighirim damuamin sipsip. Ezi Aron uan otariba ko me uan dafariba isa sipsipin dapanim gisin da ariki. ¹⁹ Ezi Moses sipsipin kam misuegha, an ghuzir inigha ofa gamir dakozimin 4plan miriabar da kavamangi. ²⁰⁻²¹ Egha a sipsip aghoragharigha, an muriaba ko an suemning deraghavira da rue. A gin sipsipin dapanim ko ovim ko an asizir otevir maba sara inigha, bar da isa ofa gamir dakozim gatigha bar ada tuez, avim bar dar isia ghua mighirizi, averenir kinim oto. Ikiavira Itir God a mikemezi moghira, Moses ami. Sipsipin kam, kar bar isia mighirir ofa. Ikiavira Itir God an mughuriam baregh, a gifuegh, egh navir aghuim an ikiam.

²² Ezi Moses sipsipin apurir igharazim inigha izi, sipsipin kam, ofan me gumazibar amuti me ofa gamir gumazibar otivamim. Ezi Aron uan otariba ko uan dafariba isa sipsipin kam in dapanim gariki. ²³ Ezi Moses sipsip misuegha an ghuzir muziarim inigha, Aronin kuarir guvimin itir kuarir amirazim, ko an dafarir puzir ameb ar agharir guvimin itim, ko dagarir puzir ameb ar suer agharir guvimin itim, dagh aghui. ²⁴ Egha Moses Aronin otariba inigha iza, ghuzir muziariba isa, men kuarir guvibar amadaghan itir kuarir apebar amiraziba, ko men dafarir puzir ameb ar dafarir guvimin itiba ko dagarir puzir ameb ar suer guvimin itibagh aghui. Egha sipsipin ghuzir ikiavira itiba bar ada inigha ghua, ofa gamir dakozimin 4plan miriabar da kavamangi.

²⁵ Egha sipsipin oviba ini. Kar an navim ko muriam avarazir oviba, ko an puer mingarimin itir ovir bar ekiam ini. Egha an an ovizir pumuning ko, aningin ovim sara inigha, sipsipin beramin akuar aghuim inigha, sipsipin buaragharir agharir guvimin itim ini. ²⁶ Egha Moses ghua, Godin damazimin itir yis puvatizir bret bar izivazir akirar kam bagha ghua, bretin ruzir me yis sara tuazir puvatizir mam, ko plauan me olivin boremin sara veregha ingarizir bretin ruzir mam, ko olivin borer ekiam avarazir bisketin mam ini. Egha a bretin kaba isa sipsipin oviba

ko buaghagarir agharir guvimin itim gisin ati. ²⁷ Egha gin dagher kaba isa Aron uan otariba ko men dafaribagh atizi, me ofan kamin suiragha a fegha a gamizi, a Ikiavira Itir Godin damazimin ighuavamadi. ²⁸ Ezi Moses ua dagher kaba me da da inigha, da isa ofa gamir dakozimin asizir ofan bar isa mighirizim gisin atizi, avim bizir kaba bar dar isizi, da bar mighirizi averenir kinim oto. Ofan kam, a gumazibar amuti me ofa gamir gumazibar otivamin ofa. Ezi Ikiavira Itir God an mughuriam gifuegha navim an dera. ²⁹ Ezi datirighin Moses sipsipin kamin uan dafarimningin an amagapamin itir asizir tuzimin suiragha a fegha a gamizi, a Ikiavira Itir Godin damazimin ighuavamadi. Ezi me gumazibar amuti me ofa gamir gumazibar otivamin ofan sipsipin apurimin akuar kam, kar Moses uabi damamin asizir tuzim. Moses Ikiavira Itir God a mikemezi moghira bizibagh ami.

³⁰ Egha Moses biziba misevir olivin borer muziar maba inigha, ghazir an ofa gamir dakozimin miriam gingezir maba sara ini. Egha ghuzim, ko borem isa, Aron ko an korotiaba sara, da kavamangi. Egha an otariba ko men korotiaba sara, da kavamangi. Egha arazir kamin Moses, Aron ko an otaribagh amizi, me ko men korotiaba Ikiavira Itir Godin bizibara.

³¹ Ezi Moses ghua kamaghin Aron ko an otaribav gia ghaze, "Ia asizir tuzir kam inigh God bativamin Purirpenimin tiar akamin mangi, egh anevigh breti akiram in itim sara dami. God ia mikemezi moghira, Iarara dar ami. Akirar bret itir kam, me an aven bret isa gumazibagh ami me ofa gamir gumazibar otivasa ofa gami. ³² Egh ia damegh izivagh, asizir tuzir naba ko breti naba ikivira ikiti, ia avimin da tueghti da bar isi mighirigh. ³³ Egh ia 7plan aruebar God bativamin Purirpenimin tiar akamin azenan mangan marki. Ia kamaghira iki mangi, ian dughiar ofa gamir gumaziba misevir kam givagh. Guizbangira, arazir gumazim gamima an ofa gamir gumazibar otivamin dughiam, a 7plan arueba. ³⁴ Ikiavira Itir God uabi, Akar Gavgavim e mikemegha ghaze, ia uan arazir kuraba gin amangisi, arazir kaba bar dar amu. Ezi datirighin ia dagh amigha gifa. ³⁵ Ia arueba ko dimagaribar God bativamin Purirpenimin tiar akamin iki mangi 7plan dughiarbar tugh, egh ia Ikiavira Itir God mikemezi moghin bizibar amu. Egh ia dar amuan kogh, ia arimighiregham. Ikiavira Itir God kamaghin na mikeme."

³⁶ Mosesin migirigiabar aven, Ikiavira Itir God bizir kabar Aron ko an otaribav keme. Ezi me kamaghira dagh ami.

9

Aron ofan mabagh ami

¹ Moses Aron uan otariba ko, me isa ofa gamir ingangarim bagha me atigha gifa. Ezi dughiar namba 8 otozima, Moses dikavigha Aron ko an otariba ko Israelian gumazir dapanibar diazi, me iza uari akufa. ² Me uari akuvagha itima, a kamaghin Aron migei, "Bulmakaun nguzir igiar apuritam, arazir kuraba gin amadir ofa damusi a inigh. Egh sipsipin apurir aghuir duaba an mikarzinim puvatizitam, ofan bar isa mighirim damusi a inigh izi. Egh ni Ikiavira Itir Godin damazimin aning in ofa damu. ³ Egh ni kamaghin Israelian gumamazizibav kemegh, 'Ia arazir kuraba gin amadir ofa damusi memen apuritam inigh. Egh ofan bar isi mighiramibar amusi, bulmakaun azenir vamira ititam ko sipsipin apurir azenir vamira ititam inigh, na bagh ofa damu. Ia asizir aghuibara inigh, duatam men mikarzibar ikian marki. ⁴ Egh uaghan ia ofan God ko navir vamira ikiamim damusi, bulmakaun tam ko sipsipin apuritam inigh. Ia, asizir kamning ko wit tuer ofan ia olivin borem sara verezim, ia aning inigh Ikiavira Itir Godin ofa damu. Dughiar kamra, Ikiavira Itir God ian damazimin otogham, kamaghin amizi, ia ofan kabar amu."

⁵ Ezi Aron ko gumazir kaba, me ghua bizir Moses me mikemeziba inigha, God bativamin Purirpenimin boroghin ize. Ezi Israelian gumamaziziba bar, Ikiavira Itir Godin ziam fasa iza an damazimin uari akuvagha tuivighav iti. ⁶ Ezi Moses kamaghin me migei, "Ikiavira Itir God ghaze, ia ofan kabar amuti, Ikiavira Itir Godin angazangarir bar gavgavim ia bativam." ⁷ Egha Moses kamaghin Aron mighia ghaze, "Ni ofa gamir dakozimin boroghin mangi, egh ofan arazir kuraba gin amangamim ko nin ofan bar isi mighirighamin sara damu. Ni ua bagh kamaghin damuti God nin arazir kuraba gin amangiva, gumamazizibar arazir kuraba sara gin amangam. Egh gin, Ikiavira Itir God mikemezi moghin, gumamaziziba isa izir ofaba, ni me bagh ofa damuti God men arazir kuraba gin amangam."

⁸ Ezi Aron ofa gamir dakozimin boroghin ghugha, bulmakaun apurir igiar kam misuegha, uabi uan arazir kuraba gin amangasa ofa gami. ⁹ Ezi Aronin otariba a bagha asizir ghuziba inigha iza a ganingizi, a uan dafarir puzim isa ghuzim garugha, ofa gamir dakozimin mikebabar itir bulmakaun kombar min garir bizibagh arigha, ghuzir naba an ofa gamir dakozimin mingarim ginge. ¹⁰ Egha gin Aron, arazir

kuraba gin amadir ofan kamın asızir oviba bar ada inigha, ovizimning ko beramin akuar aghuim ini. Egha a bar da ofa gamir dakozimin da tuezı avim bar dar isia zuima da bar mighirizi, averenir kinim oto. Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghin, Aron ami. ¹¹ Egha an asızir tuziba ko iniba inigha, nguibar me itimin azenan ghua da tuezı, avim bar dar isizi da gifa.

¹² Egha gin Aron ghua, ofan bar isia mighirizim damuasa sipsipin apurir kam misoke. Ezi an otariba asızir ghuzir kaba inigha iza a ganingizi, an ofa gamir dakozimin 4plan miriabar da kavamangi. ¹³ Ezi otariba asızir dapanim ko asızir otevir maba sara vaghvagha da inigha iza a ganingi. Ezi a bar ofa gamir dakozimin da tuezı avim bar dar isia mighirizi, averenir kinim oto. ¹⁴ Ezi an asızir kamın muriaba ko an suemning sara ruegha, bar ada isa ofan bar isia mighirizir kamın mabagh isin da ariki, ezi avim bar dar isi da mighirizi, averenir kinim oto.

¹⁵ Egha Aron gin gumazamizbar ofaba inigha, Ikiavira Itir God bagha ofa gami. A gumazamizbar ofabar amu men arazir kuraba gin amangamimın meme inigha, a misuegha an ofa gami. Mati a faragha ua bagha uan arazir kuraba gin amangamin asızimın ofa gamizi mokin.

¹⁶⁻¹⁷ Egha an asızir gumazamiziba ofan bar isia mighirizim bagha inigha izezir kamningin mamın ofa gami. An amir ofan kam, arazir me zurara mizarazibar ofa damuamibar gin zui. Egha a plaua inigha witin ofa damuasa a tue. A uan dafarir zivirizimın plauan mabar suigha, ofa gamir dakozimin da tuezı avim bar dar isia zuima da bar mighirizi, averenir kinim oto.

¹⁸ Egha gin, Aron bulmakau ko sipsipin apurir gumazamiziba God ko navir vamiran ikiamın ofa bagha inigha izezimning misoke. Ezi an otariba asızir kamningin ghuziba inigha a ganingizi, an ofa gamir dakozimin 4plan miriabar da kavamangi. ¹⁹ Egha Aron bulmakau ko sipsipin apurimın oviba bar ada ini, kar an puer mingarim boroghira itir ovir bar ekiam, ko navim ko muriaba avarazir oviba, ko ovizir pumuning, aningın ovim ko beramin akuar aghuim, a bar da ini. ²⁰ Egha me ovir kaba isa asızimningin amagapamning gatigha, bar da inigha ofa gamir dakozimin ghu. Asızir oviba bar, Aron ofa gamir dakozimin da tuezı avim bar dar isia zuima da bar mighirizi, averenir kinim oto. ²¹ Egha a uan dafarimın bulmakau ko sipsipin amagapamning ko agharir guvimın amadaghan itir buaragharimningin suiragha da fegha dagh

amizi, da Ikiavira Itir Godın damazimın ighuavamadi. A Moses mikemezi moghin ami.

²² Aron ofan kaba bar dagh amigha gıvagha, uan agharimning ghufegha, gumazamizibav gia ghaze, God deraghvira ia damu. Egha ofa gamir dakozim ategha izaghiri. ²³ Egha Moses ko Aron, God bativamin Purirpenimın aven ghu. Egha aning azenan ızir dughiamın, aning ghaze, God deraghvira bar gumazamizibar amuam. Ezi Ikiavira Itir Godın angazangarir bar ekiam, azenim girizi gumazamiziba bar an gani. ²⁴ Ezi zuamira Ikiavira Itir God avim amadazi, an ofa gamir dakozimın izaghiri. Egha avim ofan bar isia mighirim ko asızir oviba sara bar adar isi. Ezi gumazamiziba bar bizir kamın ganigha nguazim giregha, guaba nguazim misuegha, pamtemin dia Ikiavira Itir Godın ziam fe.

10

Nadap ko Abihu arazir kurabagh ami

¹ Ezi dughiar kamın Aronın otaribar mamning Nadap ko Abihu, aning pauran mughuriar aghuim zuim tuasa uan itariba ini. Egha aning avir mikiam ko pauran mughuriar aghuim zuim isa itarim gatigha, avir kam inigha ofan min Ikiavira Itir God bagha ghu. Me fo, Ikiavira Itir God kamaghın garir avim inigh ızasa mikemezir puvati. Kamaghın amizi, bizir kam a Ikiavira Itir Godın bizim puvati, ezi an an aghua. ² Egha Ikiavira Itir God, zuamiram avim amadazi, a iza Ikiavira Itir Godın damazimın bar aningın isizi, aning areme. ³ Ezi Moses kamaghın Aron migei, "Ikiavira Itir God, fomira kamaghın ikiangsigha ia mikeme, 'Gumazir nan boroghın iza nan ingangarim gamiba, me bar nan apengan iki deragh na damuva kamaghın fogh suam, ki guizbangira Ikiavira Itir Godın bar zuezim. Eghti ki uan gavgavim ko angazangarim gumazamizibar akagham. Eghti me nan ziam fam.'" Ezi Aron akar kam baregha mikiman ibura.

⁴ Ezi Moses dikavigha, Aronın ghurir afeziar dozim Usiel, an otarimning, Misael ko Elsafan, aningın diazi, aning ize. Ezi Moses kamaghın aning migei, "Gua roghira kagh iziva, uan avebamningın kuamning inigh, egh Ikiavira Itir Godın Purirpenim ategh, saghon mangi danganir e itimin azenan mangi." ⁵ Ezi aning Moses mikemezi moghin ghua, gumazir kuamning inigha danganir me itimin azenan ghu. Aning gumazir ovengezir kuamningın korotiaba suezir pu. Puvati, Misael ko Elsafan, aningın korotiabar suigha aning amikirigha azenan zui.

⁶ Ezi Moses datirighin, Aron ko an otarir igharazir pumuning, Eleasar ko Itamar, akaba me ganidi. A kamaghin me migei, "Ia apangkuvir arazimin gin mangi gumazir aremezir kamning damuan marki. Ia dughiba zurara uan dapanir ariziba batoghvira iki. Ia da ateghti da pura ikian marki. Ia uan apangkuvimin abaninim bagh, korotiaba abighan marki. Ia apangkuvir arazimin gin mangi, Ikiavira Itir God ia misueghti, ia arimighiregham. Eghti e Israelian gumazamiziba, Ikiavira Itir God bar puviram en ataram. Eghti Israelian igharaz darasi, kar ian marazira, merara Ikiavira Itir God amadazir avimin aremezir gumazimning bagh aziam. ⁷ Eghti ia God bativamin Purirpenimin tiar akam ataghiraghan marki, ia tong ikegh. Ia fo, ki Ikiavira Itir Godin bizimra ikiasa olivin borem ia gaghuizi, ia Ikiavira Itir Godin adarazira. Kamaghin amizi, ia Ikiavira Itir Godin Purirpenimin azenan mangegh, ia arighiregham." Ezi me Mosesin akam baregha, a mikemezi moghin ami.

Arazir ofa gamir gumaziba damuamiba

⁸ Ikiavira Itir God kamaghin Aron migei, ⁹ "Ni uan otariba ko, ia wainin dipar onganiba amegh, nan damazimin, na bativamin Purirpenimin aven mangan marki. Bar markiam. Ia aven mangiva, ia arimighiregham. Ia ko ian ovavir borir gin otivamiba, arazir kamin gintigh mamaghira iki. ¹⁰ Ia deraghvira biziba tuisigh, bizir manam a nan bizim, ezi bizir manam, a gumazamizir kinibar bizim. Ezi dar tongin bizir manaba nan damazimin zuezi, manaba mize. ¹¹ Egh ia, arazir Ikiavira Itir God ifongeziba, a Moses mikemezi a da isa Israelia ganingizir kaba, ia bar dar Israelian gumazamizibar sure damu."

¹² Ezi Moses kamaghin Aron uan otarir ikiavira itir pumuning Eleasar ko Itamar migei, "Ia Ikiavira Itir God bagh wit tuamin ofan nar ikiavira itiba inigh. Plauan kam, ia a isi yis puvatizir Bretin ingarigh. Ofan kam, a bar Godin bizimra, a ia ganing. Kamaghin amizi, ia ofa gamir dakozimin boroghin Bretin kam ami. ¹³ Ikiavira Itir God bizir kamin na mikemegha gifa. Kamaghin amizi, wit tuer ofan nar kaba bar, da ia ko ian otaribar biziba. Ia gumazamizir Ikiavira Itir God bagha wit tuer ofa gamiba, dar tongin plauan kaba ini. Egh ia Ikiavira Itir Godin Purirpenim avinizir divazimin aven Bretin kam ami. ¹⁴⁻¹⁵ Eghti Israelian gumazamiziba, God ko navir vamira ikiamin ofa damusi, asizimin amagapamin itir tuzim ko buaragharim ko oviba sara inigh izi. Eghti ia ofa gamir

gumaziba, ia amagapamin itir tuzimin suiragh da fegh dar amuti da Ikiavira Itir Godin damazimin ighuavamang. Egh ia gin ofa gamir dakozimin oviba tuegh. Egh ofan kamin asizir tuzibar tongin, ia amagapam ko buaragharim inigh. Eghti ia ko ian adarazir, guiviba ko otariba uaghara, asizir tuzir kamning isi danganir Godin damazimin zuezir tamn mangi, aning ami. Ikiavira Itir God ofan kabar asizir otevir kamning isa, ia ko ian boribagh aning. Egh zurazurara asizir otevir kamning, aning ia ko ian ovavir boribar asizir akuamning. Ikiavira Itir God kamaghin mikemegha gifa."

¹⁶ Egha gin Moses ghua arazir kuraba gin amadir ofa da damuamin meme bagha azaragha ghaze, "Ofa gamir gumaziba manmaghin memen ofa damu arazir kuraba gin amangamim gami?" Ezi me a migei, "E avimin a tuazi a isigha gifa." Ezi Moses akar kam baregha, Aronin otarir pumuning Eleasar ko Itamarin atari.

Egha a ghaze, ¹⁷ "Manmagh amizi ia Ikiavira Itir Godin Purirpenim avinizir divazimin aven, arazir kuraba gin amadir ofan kamin asizir tuzim aman aghua? Kar ofan Ikiavira Itir God ua baghavira misevezim, egha a ia ganing, ia gumazamizibar osimtiziba akiriva, men arazir kuraba gin amangisi anemam. ¹⁸ Ia ofan kamin ghuzim inigha purirpenimin Anogoroghezir Danganin aven ghuzir puvati. Egha manmagh aning, ki ia mikemezi moghin ia Purirpenimin aven asizir tuzir kam amezir puvati?"

¹⁹ Ezi Aron kamaghin Moses migei, "Ni oragh. Datirighira, gumazamiziba uan arazir kuraba gin amadir ofa ko ofan bar isia mighirim isa Ikiavira Itir God ganidi. Ezi kirara, datirighin bizir kurar kaba na bativigha gifa. Nan gumazir pumuning areme. Kamaghin amizi, ki datirighira arazir kuraba gin amadir ofan asizir tuzim amam, eghti Ikiavira Itir God ti bizir kam gakuegham, o? Ki ghaze, ti puvatigham." ²⁰ Ezi Moses kamaghin oregha ghaze, Aronin akam a dera. Ezi an navim an amira.

Bizir Godin damazimin zueziba ko mizeziba

11

(Sapta 11--15)

Asizir Israelia damamiba ko asizir anogorogheziba (Godin Araziba 14:3-21)

¹⁻² Ikiavira Itir God Israelia mikimasa kamaghin Moses ko Aron mikeme, "Ia, nguazir kamin itir asizibar tongin, asizir kabara, ia dar ami. ³ Asizir kabanang: Dar

soroghafariba puzir pumuning ikia, aning uaning tuiragha iti, egha da bulmakaubar min graziba api, ia dar ami. ⁴⁻⁶ Egh ia kamelba ko ivarareba ko ighiaba, ia dar aman marki. Da bulmakaubar min graziba apir asiziba, egha dar soroghafariba puzir pumuning ikia, uaning tuiragha itir puvati. Kamaghin amizi, ia kamaghin fogh suam, da nan damazimin zuezir puvati. Ki dar aman ian anogoroke. ⁷ Egh ia dabar aman marki. Dar soroghafariba puzir pumuning iti, egha uaning tuiragha ikia, bulmakaubar min graziba apir puvati. Kamaghin amizi ia fogh, daba da nan damazimin mize. ⁸ Kamaghin amizi, ia asizir kabar aman marki. Egh ia dar ganti da arighriti, ia dar kuabar suighan marki. Bar markiam. Da nan damazimin zuezir puvati.

⁹ "Egh ongarimin osiriba ko dipamin osiribar tongin, osiriba naziaba ko sighiaba uaghara ikiti ia dar ami. ¹⁰ Ezi osiriba ko bizir muziarir ongarim ko tintinibar dipabar itiba, da naziaba ko sighiaba uaghara puvatighiti, ia fogh, da bizir bar kuraba. ¹¹ Kamaghin amizi, ia dar aman kogh, egh dar kuabar suighan marki. Ki bar anogoroke. Da bizir bar kuraba. ¹² Ia uam oragh, angamira itir bizir dipabar ititam, a naziaba ko sighiaba puvatighiti, ia anereman marki. Ia bizir kabar aghuagh da atakigh.

¹³⁻¹⁹ "Egh ia kuarazibar tongin kuarazir kamagh garibar aman marki. Ia kamaghin mikim suam, da bizir bar kurar ki aghuaziba. Kuarazir kaba, taragiaba, mighiaba, isaba, kotkotba, poneba, ongarimin kuaraziba, beniba, dipamin mughamiziba, aghunabar ekiaba ko, kina aghunababa. Ia kuarazir kabar aman marki.

²⁰ "Ezi apizir suemning ko dafarimning ko aviziba itiba, da bizir kuraba, ki dar anogoroke. ²¹ Eghti apizibar tongin apizir soroghafariba ikia arua uari akuriba, ia dar ami. ²² Kamaghin amizi, odezir ekiaba ko doziba, ia bar dar ami. ²³ Ezi apizir sueba ko dafariba ko aviziba itiba, ia kamaghin fogh suam, da bizir bar kuraba. Ki dar anogoroke.

²⁴⁻²⁵ "Asizir maba uaghan, ia damuti, ia nan damazimin mizegham. Eghti gumazitam asizir kabar kuabar suiragh, o aneter danganitam mangam, gumazir kam nan damazimin mizegham. Gumazir asizir kamin suiraghamin, a uan korotiaba ruegh, egh a nan damazimin mizegh iki mangi guaratizimin tugham.

²⁶ "Asiziba, dar soroghafariba puzir pumuning ikiava, uaning tuirazir puvatigha, bulmakaun min graziba apir puvati, ia kamaghin fogh suam, asizir kaba, da bizir aghuiba puvati. ²⁷ Ezi asizir soroghafarir puziba puvatiziba, da bar,

asizir aghuiba puvati. Egh ia asizir katamin kuamin suiraghiva, ia nan damazimin mizegham. Egh ia kamaghira iki mangi guaratizimin tugham. ²⁸ Eghti gumazitam asizir kuar kam inigh danganir igharazimin mangigham, a uan korotiaba ruegh, nan damazimin mizeghvira iki mangiti aruem magirigham. Asizir kaba ia gamima ia mize.

²⁹⁻³⁰ "Asizir kaba uaghan markiam, ki da ian anogoroke. Kar iriaba, ko kuarziba ko iper guar aviriba. ³¹ Ki asizir kaba ian anogoroke. Eghti ia dar kuabar suighiva, nan damazimin mizeghvira iki mangiti aruem magirigham. ³² Eghti asizir katam aremegh, bizitam gisin irigham, bizir kam uaghan nan damazimin mizegham. An kuam iri, bizir me temebar ingarizir tam o initam o bulmakaun inimin ingarizir initam o mitaritam, o ingangarir manam itir bizitam, a bizir katam gisin irigham, a nan damazimin bar mizegham. Eghti ia a isi dipamin a rueghti, bizir kam nan damazimin mizeghvira iki mangiti aruem magirigham. ³³ Eghti asizir mizezir kamin mikarzin nguazir minem girighiti, bizir miner kamin itiba bar mizegham. Kamaghin, ia miner kam abikigh. ³⁴ Eghti daghetaba roghira ikiti, miner kamin dipam dagher kabagh ireghti, dagher kaba nan damazimin uaghan mizegham. Ezi dipar miner kamin itim, a ikuvigha mizegha gifa. ³⁵ Eghti asizir kam bizitam girigham, bizir kam nan damazimin a mizegham. Eghti miner kam, o bretha tuer danganir me nguazimin ingarizir kam, ia uaghan anebikigh. ³⁶ Egh asizir kam mozir dipar pura nguazimin otivim girigham, o tengin dipam girigham, eghti dipam nan damazimin mizeghan kogham. Puvati. Ezi bizir manam asizir kamin mikarzinim poro, a mizegha ikufi. ³⁷ Eghti asizir katam aremegh an kuam dagher anabar oparibagh isin iri, a deragham. Dagher anabar kam, a mizezir puvati, a zueghavira iti. ³⁸ Ezi dagher anabar kam dipamin aven itima, asizir kamin kuam a giri, dagher anabar kaba nan damazimin mize.

³⁹ "Ia asizir ki damasa ia mikemezibagh nighnigh. Egh asizir kabar tam puram aremeghti, gumazitam o amizitam an suiragham, gumazir kam o amizir kam, nan damazimin mizegham. Egh a kamaghira iki mangiti aruem magirigham. ⁴⁰ Eghti gumazitam asizir kamin tuzitam ame, o asizir kamin kuam ateri, a uan korotiaba ruegh. Egh a mizeghvira iki mangiti aruem magirigham.

⁴¹ "Eghti ia asizir muziariba ko apizir nguazimin aruubar aman marki. Ia kamaghin nighnigh, da bizir bar kuraba. ⁴² Egh asizir uan navibar nguazim davariba, ko soroghafaribar aruir asiziba, ko asizir suer

aviraviriba itiba, da bizir aghuiba puvati. Eghti ia dar aman marki. Ki dar ian anogoroke. ⁴³ Ia asizir kabar tam aman marki. Ki bar dar aghua. Egh ia tam amegh, ia nan damazimin mizegham. Eghti ki dar aghuazir moghin, ki bar ian aghuagham. ⁴⁴ Ki Ikiavira Itir God, ian God, egha ki bar zue. Eghti ia uari isi na danigh, nan gumazamizibar ikivira iki, egh arazir kuraba ategh, arazir aghuibar gin mangi nan min zueghvira iki. Ia ki aghuazir asizir mizirizibar amiva, nan damazimin mizeghan marki. ⁴⁵ Ki Ikiavira Itir God. Ki ian Godin ikiasa Isipin kantrin aven ia inigha azenan ize. Ki uabi bar zuezi nan araziba bar dera. Kamaghin amizi, ia zuegh iki nan arazir aghuibar gin mangi.

⁴⁶ “Ezi Akar Gavgavir ia datirighin inizir kam, an asiziba ko, kuaraziba ko, bizir ongarimin aven itiba ko, apizir nguazimin davaribav gei. ⁴⁷ Kamaghin amizi, ia deraghvira biziba tuisigh, bizir manam a zue, ezi bizir manam a nan damazimin zuezir puvati. Egh ia angamira itir bizir ia damamiba ko ia daman koghamiba, ia deraghvira dagh fogh.”

12

Amizim borim bategha gin uabi zuer arazim

¹ Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, ² “Ni kamaghin Israelian gumazamizibav mikemegh: Amizitam navim asegh, otarim bategham, a nan damazimin mizeghvira iki mangi 7plan aruebar tugham, mati a uan iakinibav sozir dughiam. ³ Eghti 7plan arueba givaghti, namba 8in aruem otoghti, me otarir kamın mikarzir mogomemin inim atugham. ⁴ Amizim borim bategha ghuzir avirim makuri. Kamaghin amizi, a nan damazimin mizegh, 33plan aruebar ikeghiva gin ua zuegham. Dughiar a mizeghvira ikiamimin, a bizir ki ua baghavira misevezir tamin suighan kogham. Egh a nan Purirpenim avinizir divazimin aven mangan kogh, mangi a ua zueghamin dughiamin tugham.

⁵ “Amizim borir guivim bategh, a 14plan aruebar mizeghvira ikiam, mati a uan iakinibav sozir dughiam. A uan ghuzir avirim makuni, kamaghin amizi a nan damazimin mizegh, ua 66plan aruebar ikeghiva, gin ua zuegham.

⁶ “Egh ameban ua zueghiva, a uan otarir iririvim o guivir iririvim ginighigh, ofan bar isia mighirim bagh, sipsipin igiar azenir vamira itim inigh, egh uaghan ofan arazir kuraba gin amangamin bagh, kuarazir bunbam inigh. An ofan kamning isi ofa

gamir gumazim bagh God bativamin Purirpenimin tiar akamin mangi. ⁷ Eghti ofa gamir gumazim amizir kamın kuarazim ko sipsip inigh na bagh ofa damuti, amizim ua zuegham. Eghti ghuzir kam amizim damuti a ua mizeghan kogham. A datirighin nan damazimin zuegha gifa. Amizim otarim o guivim bategh, an arazir kamra damu.

⁸ “Amizitam sipsip givezamin dagiaba otevehg, a kuarazir bunbar igiar pumuning o osirvar igiar pumuning inigh izi. Eghti ofa gamir gumazim kuarazir tamin, ofan bar isia mighirim damu, egh kuarazir igharazimin, an arazir kuraba gin amadir ofa damu. Eghti ofa gamir gumazim kuarazir kamningin ofa damighti, amizim ua nan damazimin zuegham.”

13

Gumazamiziba duaba isiva arazir kabar amu

¹ Ikiavira Itir God, kamaghin Moses ko Aron migei, ² “Gumazitam o amizitam, duatam o okatam o mikarzir ghuarir ghurghuritam, an mikarzinim otogham, egh bizir kamın ganganim mati lepan arimariam o arimariar ekier igharaziba otivasava ami, eghti me a inigh ofa gamir gumazim Aron bagh mangi, o an otarir uaghan ofa gamiba, men tav bagh mangi. ³ Eghti ofa gamir gumazim deraghvira duar kamın ganigh fogh suam, an duar kurimin aven itir ariziba ghurghurigha gifa, ezi duam bar an mikarzinim aven ghu, kar lepan arimariamra o arimariar ekier igharazim. Eghti ofa gamir gumazim an ganigh givagh, kamaghin mikimam, ‘Gumazir kam, a Godin damazimin zuezir puvati.’ ⁴ Eghti duam ghurghurighti, ofa gamir gumazim duamin ganti, a mikarzinim inimin aven mangighan kogh, egh arizir ghurghuriba puvatighti, ofa gamir gumazim, gumazir kam mikim suam, a uabira dipenitamin iki mangi 7plan aruebar tugh. ⁵ Eghti namba 7in aruemın, ofa gamir gumazim, ua gumazir kamın duamin gan a tuisigh, eghti duamin ganganim kamaghira iki ekeveghan koghti, a ua gumazim ateghti a 7plan aruebar uabira ua ikegh. ⁶ Eghti 7plan aruer kaba givaghti, ofa gamir gumazim uam an ganti, duar kam misigh, egh ekeveghan koghti, a fogh suam, gumazir kam pura duar kinim iti. Egh ofa gamir gumazim a mikim suam, ‘Ni Godin damazimin zue. Ni uan korotiaba ruegh, zueghiva mangi.’ ⁷ Eghti bizir kamın gin, duam ua isiti, gumazim ua mangi ofa gamir gumazim batogh uabi an akagh. ⁸ Eghti ofa gamir gumazim deraghvira gumazir kamın duamin ganti, duar kam

ekeveghti, a fogh suam, gumazir kam lepan arimariar kurar ekiam iti. Eghti ofa gamir gumazim kamaghin a mikim suam, 'Ni Godin damazimin zuezir puvati.'

⁹ "Eghti gumazitam duar gavgavim ikiti, me an aku ofa gamir gumazim bagh mangi. ¹⁰ Eghti ofa gamir gumazim deragh gumazimin duamin ganigh. Eghti duar kam ghurghurigh, arizibar amuti da ghurghurigh aven emigh mizazim a gasam, ¹¹ gumazir kam lepan arimariam an iti.* Eghti ofa gamir gumazim kamaghin gumazim mikim suam, 'Ni Godin damazimin zuezir puvati.' Ofa gamir gumazim fogha gifa, gumazir kam a mizezir puvati, kamaghin amizi, a pura gumazim ateghti, a uabira uan dipenimin ikian kogham. ¹²⁻¹³ Eghti arimariar kam bar ekevegh mangi gumazir kamin mikarzim bar anevaranghti, ofa gamir gumazim ua gumazimin mikarzim bar deraghviram an ganiva a tuisigham. Egh a gumazimin ganti, arimariar kam bar an mikarzim inighti, an mikarzim bar ghurghurighi a fogham, arimariar kam givasava ami, eghti a kamaghin gumazim mikimam, 'Ni Godin damazimin zue.' Ezi kamaghin, gumazir kam a zuegha gifa. ¹⁴ Eghti gin, duaba bigh tuzir aven itiba azenan otivighi, gumazir kam zueghan kogham. ¹⁵ Eghti ofa gamir gumazim uam an duabar ganti, da bighi, a gumazir kam mikim suam, 'Ni Godin damazimin zuezir puvati.' Gumazim duaba ikia egha da bighizi dar tuziba duar toribar otivi, kamaghin a nan damazimin zuezir puvati. Kamagh garir duam, a bar arimariar kuram. ¹⁶ Egh gin duam misighi, nir ghurghurim otoghti, gumazir kam ua ofa gamir gumazim bagh mangi. ¹⁷ Eghti ofa gamir gumazim deragh gumazir kamin duamin ganti, an duam misingighi an inim ghurghurigham, kamaghin gumazir kam nan damazimin zuegham. Eghti ofa gamir gumazim kamaghin a mikim, 'Ni Godin damazimin zuegha gifa.'

¹⁸ "Eghti gumazitam okam an mikarzim in iki, egh misighi, ¹⁹ egh gin okam ikezir danganimin, an mikarzim figh ghurghurigham, o an mikarzim aghevegh ghurghurighi, kamaghin gumazir kam ofa gamir gumazim bagh mangi uabi isi an akagh. ²⁰ Eghti ofa gamir gumazim, gumazir kamin okar duamin danganim deragh an ganigh. Duam tong an inivafizimin aven mangighi, an inimin ariziba ghurghurigham, eghti ofa gamir gumazim kamaghin gumazim mikim suam, 'Ni Godin damazimin zuezir puvati.' Lapan arimariar kam okar misingizir kamin danganimin otozim, a bizir bar ku-

ram. ²¹ Egh ofa gamir gumazim an ganti, ariziba ghurghurighan koghti, duam tong an inivafizimin aven mangighan kogh, egh a tong deragh deraghti, ofa gamir gumazim anetighi a uabira iki mangi 7plan aruebar tugh. ²² Eghti 7plan aruer kabar gin duar kam ikivira iki ekeveghti, ofa gamir gumazim fogh suam, an arimariar bar kuram, egh kamaghin gumazim mikim suam, 'Ni Godin damazimin zuezir puvati.' ²³ Eghti duar mikarzim in itimin ganganim kamaghira ikia, egha ekevir puvati, kar okar kamin duar kurim. Kamaghin, ofa gamir gumazim kamaghin gumazim mikim suam, 'Ni Godin damazimin zue.'

²⁴ "Eghti avim gumazitam inivafizimin isighi, an duam ghurghurigham, o a ghurghurigh aghevegham, ²⁵ eghti ofa gamir gumazim duar kam deragh an ganigh. A ganti, duar kurir kamin ariziba ghurghurighi, duam guizbangira mikarzim in aven mangiti, ofa gamir gumazim fogham, duar kam, a lepan arimariar bar kuram. Egh a gumazim mikim suam, 'Ni Godin damazimin zuezir puvati.' ²⁶ Ofa gamir gumazim an ganti, arizir duamin danganimin otiviba ghurghurighan koghti, duam an inivafizimin aven mangan kogh, egh mising damuti, kamaghin ofa gamir gumazim anetighi a uabira iki mangi 7plan dughibar tugh. ²⁷ Ofa gamir gumazim namba 7in dughiamin deraghvira uam an duamin ganti, duar kam ikivira iki ekeveghti, a fogh suam, kar arimariar bar kuram. Eghti ofa gamir gumazim kamaghin a mikim suam, 'Ni Godin damazimin mize.' ²⁸ Eghti duar kam pura danganir kamin kamaghira iki, ekivan koghti, kar pura avim isizir duar kurim in danganim. Kamaghin, ofa gamir gumazim mikim suam, 'Ni Godin damazimin zue.'

²⁹ "Eghti gumazitam o amizitam, duar muziariba an dapanim o an aghozim batoghti, ³⁰ ofa gamir gumazim duar muziarir kaba deragh dar ganti, duar muziariba inivafizim okor bar aven mangiti, arizir aviriba duar muziarir kabar danganibar puvatigh, egh ariziba aghevegh iangurighi, ofa gamir gumazim fogham, duar kaba da arimariar bar kuram. Egh an a mikim suam, 'Ni Godin damazimin zuezir puvati.' Kar dapaniba ko aghozibar otivir zighzizir arimariam. ³¹ Ofa gamir gumazim deravira an duar muziaribar ganti, duar muziariba inivafizim okor bar aven mangan koghti, arizir pizir aghuiba duam itir danganimin deragha otivighan koghti, a gumazim o amizim

* **13:11:** Hiburua arimariar kam ziar aviribar a dibori, "lepan arimariam." Arimariar kam lepan arimariar e datirighin garimin mirara garir puvati.

ateghti a uabira iki mangi 7plan aruebar tugh. ³² Egh namba 7in aruemin, ofa gamir gumazim ua deraghvira gumazim o amizir kamin mikarzir inimin ganighti, zighzizir arimariar kam kamaghira ikiva ekivan koghti, zighzizir arimariar kam an mikarzir inim okoregha aven ghuzir puvati, eghti danganir kamin ariziba aghevegh iangurighan koghti, ³³ kamaghin gumazim o amizim uan dapanir ariziba o kuar arizibagh isegh, egh a duar muziariba itir danganim gisan marki. Eghti ofa gamir gumazim, anetighti a uabira iki mangi 7plan dughiaubar tugh. ³⁴ Dughiar namba 7in, ofa gamir gumazim, deraghvira gumazim o amizir kamin duar muziaribar ganigh, da kamaghira iti, o da ekefe. Egh ofa gamir gumazim kamaghin fogh suam, duar muziariba mikarzir inim okoregha aven ghuezir puvati, a kamaghin gumazim o amizimin mikim suam, 'Ni Godin damazimin zue.' Eghti gumazim o amizir kam uan korotiaba ruegh, egh a zuegham. ³⁵ Gumazim o amizim zueghamin dughiamin gin duar muziariba otivigh ekivti, ³⁶ ofa gamir gumazim ua deraghvira gumazim o amizir kamin inivafizimin gan. An duaba ekeveghti, ofa gamir gumazim fogh suam, gumazim o amizir kam a zuezir puvati. A ua arizir aghevur ianguriba bagh ruian kogham. ³⁷ Eghti ofa gamir gumazimin damazimin, duar muziarir kaba kamaghira iki, egh ekivan koghti, arizir pizir aghuiba duar muziariba itir danganibar otivighti, ofa gamir gumazim fogh suam, zighzizir arimariar kam misingasava ami. Egh a gumazim o amizim mikim suam, 'Ni Godin damazimin zuegha gifa.'

³⁸ "Egh gumazitam o amizitam, ghuarir ghurghurir dafoziba an mikarzir inimin otoghti, ³⁹ ofa gamir gumazim deragh mikarzir nir ghurghurir kabar gan, da ghurghurigh taghtaghan koghti a fogh suam, da ghuarir kiniba mikarzimmin otifi. Kamaghin, gumazir kam nan damazimin zue.

⁴⁰ "Eghti gumazimin dapanir ariziba asighiregh, onarim misegh, a Godin damazimin mizezir puvati. A zue. ⁴¹ Egh an minedevimin itir ariziba asighiregh, onarim misegh, a Godin damazimin zuegham. ⁴² Eghti ghuarim an dapanir ginkevimin itir onarim o minedevimin itir onarimin otoghti, duabar ganganim aghevegh ghurghurigh, ofa gamir gumazim fogh suam, ghuarir kam a lepan arimariar bar kuram. ⁴³ Egh ofa gamir gumazir kam deragh ghuarir kamin ganighti, ghuarir kamin duamin ganganim aghevegh ghurghurigh, mati gumazim lepan duar arimariar an mikarzimmin

inimin iti, ⁴⁴ a kamaghin fogh suam, gumazir ghuarir an dapanimin itir kam, a lepan arimariar bar kuram. Kamaghin, ofa gamir gumazim kamaghin a mikim suam, 'Ni Godin damazimin zuezir puvati.'

⁴⁵ "Eghti gumazitam duar kurar kamagh garitam iki, a korotiar bibizibar aghuigh, uan dapanir arizim batoghan kogh, egh dafarimin uan akam avaragh, egh pamten kamaghin dim mikim, 'Ki zuezir puvati. Ki zuezir puvati.' ⁴⁶ Gumazir arimariar kamagh garim ikivira ikiva, nan damazimin zueghan kogham. A uan namakaba ategh danganir me itimin azenan uabira ikiam."

Moses Osirizir Araziba, bizir korotiabagh amima da mizezibav gei

⁴⁷⁻⁴⁸ Ikiavira Itir God kamaghin Moses ko Aron migei, "Dughiar mabar, bizir inibagh amima da ikuviba, kar lepan arimariamin min inir kabar aven itiba. Da, korotiaba ko, nir avizir me sipsipin arizibar ingariziba ko, nir tretin aghuibar ingariziba ko, bulmakaun iniba ko, korotiar me asizibar inimin ingariziba, da dar otifi. ⁴⁹ Egh nir kam, arimariar kurar kam an aven ikiti, garim o aghevim an otoghti, me nir kam inigh mangi ofa gamir gumazimin akagh. ⁵⁰ Eghti ofa gamir gumazim a inigh deragh an ganigh, egh arimariar kurar kam itir bizir kam isi danganir igharazitam datighti, a uabira iki mangi 7plan aruebar tugh. ⁵¹ A namba 7in aruemin deraghvira uam an ganti, arimariar kurar kam, a korotiam o inimin bar ekeveghti, a fogh suam, kar lepan arimariar. Ezi korotiar kam o nir kam, a nan damazimin zuezir puvati. ⁵² Kamaghin amizi, ofa gamir gumazim korotiar kam avimin a tuaghti, a bar isigh. Bizir kam lepan arimariamin min a bato, eghti a bar isi mighirigh.

⁵³ "Eghti ofa gamir gumazim deraghvira korotiar kamin ganti, a kamaghira ikiti, arimariar kuram korotiar kam bar a inighan kogham, ⁵⁴ eghti a me mikemeghti me korotiar kam ruegh egh anetighti, a iki mangi 7plan aruebar tugh. ⁵⁵ Eghti ofa gamir gumazim gin deraghvira uam arimariar bar kurar kamin ganti, a korotiamin avizir manamin aven, o azenan otoghti, arimariar kurar kamin ganganim kamaghira ganti, an ganganim garim o aghevim ikivira ikiti, a fogh suam, a nan damazimin zuezir puvati. Arimariar kurar kam ti ekeves, o puvati, kar pura bizim, ofa gamir gumazim an ekivamin arazim ginighnighan kogham. A fogha gifa, a nan damazimin zuezir puvati. Kamaghin, ofa gamir gumazim, korotiam avimin a tuaghti a bar isi mighirigh.

⁵⁶ "Me a rueghti, gin ofa gamir gumazim deraghvira uam an ganigh, bizir lepan

arimariamîn min garim givaghti, a korotiar avizir kam abikigh o asizimîn mikarzir nir kam, a ikuvizi naghira anetugh a maku-nigh. ⁵⁷ Eghti gin, arimariar kurar kam, uan korotiar kamîn otivti, kamaghin korotiar kamîn ghuavim avimîn a tuaghti, a isi bar mighirigh. ⁵⁸ Egh a korotiam o asizimîn mikarzimîn inim ruer dughiamîn, lepan arimariamîn min itir puvati, an ghuavim uan namba 2in dughiamîn a rueghti, korotiar kam nan damazimîn zuegham.

⁵⁹ "Arimariar bar kuramîn min itir bizir inibagh amima da ikuvim, Akar Gavgavir kam an gun migei. Mati korotiaba ko, nir avizir me sipsipin ariziba ko, nir tretin aghuibar ingariziba ko, bulmakaun iniba ko, korotiar me asizibar inibar ingariziba. Akar Gavgavir kam ghaze, korotiar kaba, da zue, o da nan damazimîn zuezir puvati."

14

Lepan arimariam givaghti zueghamin arazim

¹ Ikiavira Itir God, kamaghin Moses migei, ² "Gumazir manam lepan min garir arimariar kuram an iti, kar Arazir Moses Osirizim. An arimariam givaghamin dughiamîn, a nan damazimîn zueghsi, me a inigh ofa gamir gumazim bagh mangi. ³ Eghti ofa gamir gumazim a inigh danganir me itimîn azenan mangi, egh deragh an mikarzimîn ganigh. Eghti lepan min garir arimariam guizbangira bar givaghti, ⁴ ofa gamir gumazim me mikemeghti, me nan damazimîn kuarazir angamira ikia zuezir pumuning, ko sidan temer otevitam, ko benir aghevir tam, ko temer hisopin aguatom, da inigh izi. ⁵ Eghti ofa gamir gumazim me mikemeghti, me nguazir minetam inigh daghurir aghuitamin mangi dipar igiar dikiriatam tuigh, a inigh izi. Egh me gin kuarazir kamningin tam inigh, minem gisin an suiragh a misueghti, an ghuzim minemin magiri. ⁶ Eghti ofa gamir gumazim kuarazir igharazim ko temer sidan otevir kam, ko benir aghevir kam, ko hisopin aguam isi ghuzim itir dipam darugh, zuamiram anesigh. ⁷ Egh gumazir kam nan damazimîn zueghsi, me 7plan dughiaabar dipar ghuzim itim a gisin a kavamang. Egh ofa gamir gumazim kamaghin a mikim, 'Ni datirighin Godin damazimîn zuegha gifa.' Egh ofa gamir gumazim kuarazir angamira itim inigh, nguibamin azenan mangi, egh dadaba itir danganamin aneteghti a mighegh mangi. ⁸ Gumazim zueghsi a uan korotiam ruva, dapanir ariziba ko uan mikarzimîn ariziba bar dagh isegh uabi ruegh. A kamaghin damigh, nan damazimîn zuegh, egh

nguibamin aven mangi, egh 7plan aruebar a uan purirpenimîn azenan iki. ⁹ Egh aruer namba 7in, gumazir kam ua, uan dapanir ariziba bar dagh isiva, ghuamasiziba ko sevanir ariziba, ko namnamîn arizir maba sara isegh, egh a uabi ruva uan korotiam sara ruegh, egh nan damazimîn zuegham.

¹⁰ "Egh namba 8in dughiamîn, a sipsipin apurir pumuning ko sipsipin amebar azenir vamira itim inigh. Da bar deragh egh duatom dar mikarzibar ikian kogham. Egh a wit tuamin ofan min, a 3 kilogremîn plauan aghuiba ko olivin borem sara da veregh da inigh. Egh olivin borer itarir pumuning gingegeh. ¹¹ Egh a sipsipba ko plaua ko olivin borem inigh na bativamin Purirpenimîn izi. Eghti ofa gamir gumazim an akuraghti a zuegham. Ofa gamir gumazim, gumazir kam ko ofan kaba sara a inigh, na bativamin Purirpenimîn tiar akamîn izi, nan damazimîn tugham. ¹² Egh datirighin ofa gamir gumazim sipsipin apurir kamningin tam inigh olivin borem sara ofa damu, mati an osimtizim agevir ofa. A faragh bizir kaba dafarimin dar suiragh da fegh dar amuti da nan damazimîn ighuavamangi. ¹³ Ofa gamir gumazim sipsipin kam isi, ofan bar isia mighiriba ko, arazir kuraba gin amadir ofaba bagha me bulmakaubav sozir danganin mangi a misueghti an aremegh. Guizbangira, osimtizim agevir ofaba, da arazir kuraba gin amadir ofabar mirara ghu. Kar nan bizimra, ezi ki God, ki a isa ofa gamir gumazibagh aningi. Kamaghin amizi, ofa gamir gumazim kamaghin damuam. ¹⁴ Egh gin ofa gamir gumazim sipsipin ghuzir taba inigh, gumazimîn kuarir guvimîn itir kuarir apebamin amirazim datigh, egh an agharir guvimîn amadaghan itir dafarir puzir amebam ko gumazir kamîn dagarir amebar agharir guvimîn amadaghan itim datigh. ¹⁵ Egh ofa gamir gumazim olivin boremîn taba inigh uan dafarir kiriam gingegeh, egh borer kam dafarimin an suiragh. ¹⁶ Egh a uan agharir guvimîn amadaghan itir dafarir puzir bizibar akakazim isi, uan dafarir kiriamin itir borer kam darugh, egh 7plan dughiaabar Ikiavira Itir Godin damazimîn a kavamang. ¹⁷ Egh gin ofa gamir gumazim borer an dafarimin ikiavira itir taba inigh, gumazir zueghamimîn kuarir guvimîn itir kuarir apebamin amirazim datigh, egh uaghan olivin borem isi gumazir kamîn agharir guvimîn amadaghan itir dafarir puzir amebam ko gumazir kamîn dagarir amebar agharir guvimîn amadaghan itim datigh, danganir kaba, a faragha ghuziba dagh ariki. ¹⁸ Egh borer nar ofa gamir gumazimîn

dafarimin ikiavira itiba, gumazir kamin dapanim gingegh. Arazir kamin a gumazim damighi, a nan damazimin zuegham.

¹⁹ “Egh ofa gamir gumazim ofan arazir kuraba gin amangamin asizimin ofa damuti, gumazim nan damazimin zuegham. Egh a gin, ofan bar isia mighirim damusi, asizim misogham. ²⁰ Egh an asizir kam, wit tuer ofa sara, ofa gamir dakozimin ofa damu. Egh arazir kamin ofa gamir gumazim, gumazir kamin arazir kuraba gin amangisi ofa damuti, gumazim nan damazimin bar zuegham.

²¹ “Eghti gumazim uabi zueghsi bizir ofa damuamibagh ivezamin dagiaba puvatigh, a sipsipin nguzir apurir vamirara inigh. Sipsipin kam a gumazimin osimtizim agevir ofa. Eghti gin ofa gamir gumazim an suiragh a fegh a damuti a nan damazimin ighuavamangi. Gumazir kam, 1 kilogrem plauan aghuim uaghan a inigh, olivin borem sara a veregh wit tuer ofa damu. Egh a olivin borer aghuir itarir pumuning viraram aningn suiragh izi. ²² A dagiaba otevegh sipsipbagh ivezan iburagh, a kuarazir bunbar pumuning inigh ofa damusi izi. Egh kuarazir tam arazir kuraba gin amadir ofa damuva, egh kuarazir igharazim, bar isia mighirir ofa damu. ²³ Namba 8in aruemin, gumazir kam uabi zueghsi, bizir kaba bar ada inigh nan damazimin ofa gamir gumazim bagh na bativamin Purirpenimin tiar akamin mangi. ²⁴ Eghti ofa gamir gumazim osimtizim agevir ofa bagh sipsipin nguzir kam ko olivin borem inigh, dafarimin an suiragh a fegh a damuti a nan damazimin ighuavamangi. ²⁵ Egh ofa gamir gumazim osimtizim agevir ofa bagh sipsipin nguzir kam misuegh, egh ofan ghuzir taba inigh, gumazir uabi zusi damuamin gumazir kamin kuarir guvimin itir kuarir apebamin amirazim datigh, egh an agharir guvimin amadaghan itir dafarir puzir amebam ko gumazir kamin dagarir amebam agharir guvimin amadaghan itim datigh. ²⁶ Egh ofa gamir gumazim olivin borer taba inigh uan dafarir kiriam gingegh, egh borer kam dafarimin an suiragh. ²⁷ Egh a uan agharir guvimin amadaghan itir dafarir puzir akakazim isi, uan dafarir kiriamin itir borer kam darugh, egh 7plan dughiaabar Ikiavira Itir Godin damazimin a kavamang. ²⁸ Egh gin ofa gamir gumazim borer an dafarimin ikiavira itir taba inigh, gumazir zueghaminin kuarir guvimin itir kuarir apebamin amirazim datigh, egh uaghan olivin borem isi gumazir kamin agharir guvimin amadaghan itir dafarir puzir amebam ko gumazir kamin dagarir amebam agharir guvimin amadaghan itim datigh, danganir kaba, a faragha ghuziba dagh

ariki. ²⁹ Egh borer nar ofa gamir gumazimin dafarimin ikiavira itiba, gumazir kamin dapanim gingegh. Egh arazir kamin a gumazim damighi, a nan damazimin zuegham. ³⁰ Egh ofa gamir gumazim, gumazir kam kuarazir bunbar ofa damuasa inigha izezimning, an aning inigh. ³¹ A kuarazir tam, arazir kuraba gin amadir ofa damu, egh igharazim an ofan bar isia mighirim damu. Egh a uaghan wit tuer ofa ko kuarazir bunbar kamning sara ofa damu. Arazir kamin ofa gamir gumazim, gumazir nan damazimin zueghamin kamin arazir kuraba gin amangisi ofa damu. ³² Arazir kam, gumazir uan lepan min garir arimariam agivsi, egh dagiaba otevegh, ofan asizibagh ivezan iburagh, an arazir kamin gin mangiva, nan damazimin zuegham.”

Arimariar kuram dipenim damighi dipenim ikuvighamim

³³ Ikiavira Itir God, kamaghin Moses ko Aron migei, ³⁴ “Ia gin Kenanin nguazimin mangegh an ikiam, nguazir ki ia daningamin kam, a nan nguazimra ikiam. Egh dughiar ia Kenanin ikiamim, ki ti lepan min garir arimariar kuram damighi, a dipenir tabar amuti da ikuvigham. ³⁵ Eghti dipenir ghuavim mangi ofa gamir gumazim kamaghin a mikimam, ‘Ki asighasizir mam arimariar kuramin min an garin an nan dipenimin otogha nan dipenim gasighasisi.’ ³⁶ Eghti ofa gamir gumazim kamaghin oreghiva, gumazim mikimti, a dipenimin aven itir biziba bar da ater azenan mangam. Eghti gumazim kamaghin damighan koghti, ofa gamir gumazim izi kamaghin a mikimam, ‘Bizir dipenimin aven ikiavira itir kaba bar Godin damazimin ikuvigha mize, ezi a dar anogoroke.’ Eghti gumazim biziba bar da inigh azenan mangiti, ofa gamir gumazim aven mangi dipenimin ganam. ³⁷ A bar deraghvira bizir dipenimin biribagh ami da ikuvimin ganam. Egh a gantima, bizir gariba ko agheviba torir muziariba biribar arighi a suam, bizir kam bar biribar aven ghu, ³⁸ egh ofa gamir gumazim azenan mangigh kamaghin mikim suam, ‘Dipenir kam, a 7plan dughiaabar pura ikiam.’ ³⁹ Egh dughiar namba 7in, ofa gamir gumazim ua izi dipenim getiv an ganam. Eghti asighasizir kam birimin otogh bar ekeveghti, ⁴⁰ ofa gamir gumazim me mikemeghti, me bizir kurar kam itir dagiaba asigh, egh nguibamin azenan mangi danganir me ghua bizir mizirizir nan damazimin zuezir puvatiziba makuri naghin, da makunigh. ⁴¹ Me dar amigh givagh, nguazir misingizir dagiar dipenimin aven biriba bar da avarazim angarigh.

Egh da inigh nguibamin azenan mangi, danganir bizir kuraba akurir naghira da kunigh. ⁴² Egh me dagiar igiaba inigh dagiar kabar danganibar arigh, ua birir kabar ingarigh. Egh nguazir kumkuar igiam inigh dipenimin biriba ua dar aghu da avegh.

⁴³ "Eghti me ingangarir kam damighti, an gin asighasizir kam ua birimin otoghti, ⁴⁴ ofa gamir gumazim ua dipenimin mangi, egh deraghvira a getiv an ganigh. Asighasizir kam otogh bar ekevegh dipenim damighti a ikuvigh, egh dipenir kam a nan damazimin mizegha gifa. ⁴⁵ Kamaghin amizi, me dipenir kam apirigh dagiaba ko temebara ada angarigh. Egh me da inigh nguibamin azenan mangi, danganir me nan damazimin zuezir puvatizir biziba makuri naghin da makunigh.

⁴⁶ "Egh dipenir mizezir kam, gumazitam an aven mangi, a nan damazimin mizeghiva kamaghira iki mangiti aruem magirigham. ⁴⁷ Eghti gumazitam dipenir kamin aven dami, o an aven dakuam, kamaghin a uan korotiaba ruegh.

⁴⁸ "Eghti ofa gamir gumazim ua izi dipenimin ganti, an biriba deragham, eghti asighasizir kam uam a batoghan koghti, a kamaghin me mikimam, 'Dipenir kam a Godin damazimin zue.' A fo, bizir lepan arimariar kuramin min garir dipenibagh asighasizir kam, a ua itir puvati. Asighasizir kam, a gifa. ⁴⁹ Arazir dipenim gamima a ua nan damazimin zuezim, a kamakin. Ofa gamir gumazim me mikemeghti, me nan damazimin kuarazir angamira ikia zuezir pumuning, ko sidan temer otevir tam, ko benir aghevir tam, ko temer hisopin aguatom, inigh izi. ⁵⁰ Eghti ofa gamir gumazim me mikemeghti, me nguazir minetam inigh daghurir aghuitamin mangi dipar igiar dikiriam tuigh, a inigh izi. Egh gin ofa gamir gumazim kuarazir kamningin tam inigh, minem gisin an suiragh a misueghti an ghuzim minemin magiri. ⁵¹ Eghti ofa gamir gumazim kuarazir angamira itir igharazim ko temer sidan otevir kam, ko benir aghevir kam, ko hisopin aguam da isi ghuzim itir dipam darugh, egh zuamira da asigh. Egh gin 7plan dughiar dipar ghuzim itim dipenimin a kavamang. ⁵² Ofa gamir gumazim kamaghin damuti dipenim nan damazimin zuegham. ⁵³ Egh ofa gamir gumazim kuarazir angamira itim inigh, nguibamin azenan mangi, egh dadaba itir danganimin aneteghti a mighegh mangi. Kar dipenimin miziriziba agevir arazim, eghti dipenim nan damazimin ua zuegham.

⁵⁴⁻⁵⁶ "Arazir kaba, da gumazamizir arimariar kuraba itiba ko gumazamizir duar muziariba itiba ko, okaba ko duar mikarzinin otiviba, ko asighasizir

korotiaba ko dipenibagh amima da nan damazimin mizeziba, da bizir mizirizir kabanangin ia migei. ⁵⁷ Akar Gavgavir kaba, da ian akaghti ia fogh suam, bizir manaba nan damazimin zue, ezi bizir manaba zuezir puvati."

15

Mikarzinin otivir mizirizir mabar Akar Gavgaviva

¹ Ikiavira Itir God kamaghin Moses ko Aron migei, ² "Ni Israelian gumazamiziba kamaghin me mikim suam:

"Gumazitam, an mikarzir mogomem duam a batoghti ghuzir mitizim an azenan otivti, egh ghuzir mitizir kam a damuti, a nan damazimin mizegham. ³ Egh duamin ghuzir mitizir kam, an mikarzir mogomemin akamin otivam, o bizir kam gavgavigh dipam ivemariar tuavim apirighiti, gumazir kam nan damazimin mizegham. ⁴ Eghti danganir an apiaghiriba o akuiba, da bar mizegham. ⁵⁻⁶ Tina gumazir kamin misiamin suiragham, o an apiaghiri bizitam daperagh, kamaghin a uan korotiaba ru, egh dipamin uabi ruegh, egh nan damazimin mizegh iki mangiti aruem magirigham. ⁷ Eghti gumazir manam o amizim uan dafarim isi gumazir duar kam itimin mikarzinin suiragh, a uan korotiaba ru egh uabi ruegh, egh mizegh iki mangiti aruem magirigham. ⁸ Eghti gumazir duar kam itim, a gumazir nan damazimin zuezim giparighiti, gumazir kam uaghan mizegh, uan korotiam ru, egh uabi ruegh mizegh iki mangiti aruem magirigham. ⁹ Eghti gumazir duar kam itim, an hoziam gisin itir dabirabim daperagham, eghti bizir kam uaghan mizegham. ¹⁰ Eghti gumazitam uan dafarimin gumazir kam aperazir dabirabimin suiragham, a uaghan mizegh, iki mangiti aruem magirigham. Eghti gumazitam gumazir bizir an gaperaghav ikezim inigh aneter mangam, a uaghan uan korotiam ru egh uabi ruegh, egh a mizegh iki mangiti aruem magirigham. ¹¹ Eghti gumazir duar kam itim faragh uan dafariba rueghan kogh, egh gumazir igharazimin suiraghti, gumazir igharazir kam uan korotiam ruegh egh dipamin bar uabi ruegh, egh a mizeghiva ikivira iki mangiti aruem magirigham. ¹² Eghti gumazir duar kam itim, nguazir miner tamin suiraghti, kamaghin, me miner kam abikigh. Egh a uan dafarimin temer itarimin suiraghti, kamaghin, me itarir kam deragh dipamin a ruegh.

¹³ "Eghti gumazir kamin duar mitizir dipaba itim givaghti, a 7plan dughiar ikegh zuegham. Egh a mangi uan korotiam

ruegh, egh dipar aghuim guruegh, egh nan damazimin zuegham. ¹⁴ Eghti namba 8in dughiam otoghti, a kuarazir bunbar pumuning inigh mangi God bativamin Purirpenimin tiar akamin Ikiavira Itir Godin damazimin tughiva, kuarazir bunbar pumuning isi ofa gamir gumazim daningigh. ¹⁵ Eghti ofa gamir gumazim, kuarazir kamningin tam isi arazir kuraba gin amadir ofa damu, egh kuarazir igharazim isi ofan bar isia mighirim damu. Arazir kamin, a gumazir kamin akuraghti, an mizirizim givaghti, gumazim ua Ikiavira Itir Godin damazimin zuegham.

¹⁶ “Eghti gumazitam, dipam puram an mikarzir mogomemin otivti, a mizegham, a uan mikarzim bar dipamin a ruegh, egh iki mangiti aruem magirigham. ¹⁷ Eghti dipar kam an korotiam o inim o asizibar inibar ingarizir bizitam gireghti, a dipamin a ruegh, eghti bizir kam mizegh ikivira iki mangiti aruem magirigham.

¹⁸ “Gumazim amizim ko dakuigh, egh aning mizegham. Aning uaning ko akuigha givazir dughiamin, aning mangi dipamin ruegh, egh aning mizirizim sara mizeghvira iki mangiti aruem magirigham.

¹⁹ “Amizim uan iakinibav sozir dughiamin, a mizirizim sara iki mangiti 7plan arueba gevegham. Eghti gumazitam o amizitam an suuragh, a mizirizim sara kamaghira iki mangiti aruem magirigham. ²⁰ Eghti dakozir an akuim ko an apiaghirir biziba, da bar mizegham. ²¹⁻²³ Gumazitam o amizitam dafarim isi an dakozim o bizir an apiav ikezibar suuragh, a mizegham. Egh a uan korotiam ruegh egh dipamin bar uabi ruegh, egh a mizegh iki mangiti aruem magirigham. ²⁴ Eghti gumazitam, amizir uan iakinibav sozir dughiamin a ko dakuti, amizir kamin miziriziba an iki mangi 7plan dughiamir tugham. Eghti dakozir manam gumazim a dakuam, a uaghan mizegham.

²⁵ “Amizitam uan iakinibav sozir dughiam batozir puvatigha pura dughiar igharazir mabar ghuzim bati, o an iakinibav sozir dughiam ikiavira itima a ghuzim bata dughiar ruarimin ghuavira iti, kamaghin a mizirizim sara iki mangiti, ghuzim bar givagham. ²⁶ Egh a dughiar kamin dakozir manam gaku, o dabirabir manam gaperaghav ike, bizir kaba uaghan mizegham. ²⁷ Eghti gumazitam o amizitam bizir an apiav kezitamin suuragh, a uaghan mizegham. A uan korotiaba ruegh, egh dipamin bar uabi ruegh. Egh a mizirizim sara iki mangiti, aruem magirigham. ²⁸ Amizimin ghuzim givaghti, a 7plan dughiarabir ikegh nan damazimin zuegham. ²⁹ Eghti namba 8in dughiam

otoghti, a kuarazir bunbar pumuning inigh izi, egh mangi na bativamin Purirpenimin tiar akamin ofa gamir gumazim daningigh. ³⁰ Eghti ofa gamir gumazim, kuarazir kamningin tam isi arazir kuraba gin amadir ofa damu, egh kuarazir igharazim isi ofan bar isia mighirim damu. Eghti arazir kamin, an amizir kamin akuraghti, an mizirizim givaghti, a ua Ikiavira Itir Godin damazimin zuegham.

³¹ “Gua kamaghira, Akar Gavgavir kamra Israelia daningigh. Me nan damazimin mizegha itir dughiamin, me uari bagh deraghvira gan. Me uan miziriziba bar dar saghon iki. Nan Purirpenim men tongin iti, eghti me miziriziba sara ikiva, an aven mangan marki. Puvatighi me nan Purirpenim damuti a mizegham. Me kamaghin damuti, ki me misueghti me arighiregham.”

³² Akar Gavgavir kaba, gumazim o amizimin mikarzim duaba a batifi, ezi gumazim amizim ko akuima an dipam an mikarzim gire, bizir kam aning gamima aning nan damazimin mize, kar an Akar Gavgavira. ³³ Egha Akar Gavgavir kaba, amizibar iakinir arimariam migei. Egha a gumazitam ko amizitam ghuzir mitizim men mikarzir mogomem bato, Akar Gavgavir kam me migei. Egha uaghan gumazir amizir mizirizim sara itim koma akuim migei.

Dughiar Ekiar God Gumazamizibar Arazir Kuraba Gin Amadim

16

(Sapta 16)

Ofa gamir gumazibar dapanim ofa gamua gumazamizibar arazir kuraba gin amadi

¹ Aronin otarir pumuning faragha, Ikiavira Itir Godin akam batuegha, a bagh ofa damuasa an boroghin zui. Ezi an aning misoghezi aning aremegha gifa, ezi gin Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei:

² “Ni uan avebam Aron mikemegh. A zurara nan purirpenimin aven nir ekiamin akirangin Danganir Bar Anogoroghezimin pura mangiva, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksar asuamin guamin tuivan marki. Ki ghuarir mamın tongin iki, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin asuamin gisin ikiam, kar arazir kuraba gin amadir danganim. Kamaghin amizi, ki uabi dughiam atighi, an an aven mangi. A pura danganir kamin aven mangighi, ki a misueghti an aremegham. ³ Aron Danganir Bar Anogoroghezimin aven mangisi, a faragh arazir kuraba gin amadir ofa bagh bulmakaun apurir igiatam inigh, egh ofan

bar isia mighirim bagh sipsipin apuritam inigh.

⁴ “Aron faragh deraghvira dipamin uabi ruegh, egh gin korotiar kabar aghu, kar korotiar ki uabi ofa gamir gumaziba bagha miseveziba, ezi da bar zue. Korotiar kaba bar, me deraghvira nir ghurghurir aghuimin dar ingari. Aron ruegh givagh, egh ofa gamir gumazimin korotiar ruarir azenan itim arugh, egh an aven azuir trausiziar otevim arugh. Egh inir ruarim isi uan ivariam gikegh, egh inir dapanir asuar ruarim uan dapanim gighuigh a ikegh.

⁵ “Eghti Israelian gumazamiziba ofan arazir kuraba gin amadir ofa bagh, memen apurir pumuning inigh, egh ofan bar isia mighirim bagh sipsipin apurir vamira inigh izi Aron danighti, a da iniam.

⁶ “Egh Aron uabi inizir bulmakaun apurir kamin ofa damu, egh uan arazir kuraba ko an adarazir arazir kuraba gin amang.

⁷ “Egh a gin memen apurir kamning inigh mangi Ikiavira Itir God bativamin Purirpenimin tiar akamin izi nan damazimin tugh. ⁸ Egh a dagiar pumuning inigh, mamn osizirim kamaghin migei, ‘Kar Ikiavira Itir Godin ofa’ ezi igharazimin osizirim kamaghin migei, ‘Kar Asaselin ofa.’ Egh a dagiar pumuning modogh, egh vaghvagh aningn akakagham, Ikiavira Itir God bagh memen tam amisevegh, egh tam asem Asasel bagh anemisefegh.* ⁹ Egh Aron memen Ikiavira Itir God bagha misevezir kam inigh, egh ofan min gumazamizibar arazir kuraba gin amadir ofa damu. ¹⁰ Egh an asem Asasel bagha inabazir memen kam misoghan marki. Aron a inigh nan damazimin izi. Egh a memen kam, asem Asasel bagh gumazamiziba puvatizir danganimin anemadagh. Eghti memen kam gumazamizibar arazir kuraba ater mangam.

¹¹ “Aron ofan kabagh amua arazir kuraba gin amadir dughiamin, an arazir kamin gin mangi. A faragh bulmakaun kam inigh egh an aku izi, a misuegh uan arazir kuraba ko an adarazir arazir kuraba gin amadir ofa damu. ¹²⁻¹³ Egh a gin minetam inigh, Ikiavira Itir Godin damazimin itir ofa gamir dakozimin mangi, egh avir mikiar isia itiba minem daghuigh, da inigh inir ekiamin girakirangin itir Danganir Bar Anogoroghezimin mangi. Egh a Ikiavira Itir Godin damazimin dafarir pumuning pauran mughurir aghuim zuim a daghuigh, a isi avir kam datighti, pauran kamin migharim, Akar Dikirizir

Gavgavimin Boksiamin asuam avaragham, kar arazir kuraba gin amadir danganim. Migharir gavgavir kam ikiti, kamaghin Aron uabi, arazir kuraba gin amadir danganimin ganan kogham. An an ganighti, ki a misueghti an aremegham. ¹⁴ Egh a bulmakaun apurimin ghuzitaba inigh, uan dafarir puzim a darugh Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin pin arazir kuraba gin amadir danganimin guamin a kavamang. Egh 7plan dughiabar kamaghira ua ghuzir taba uan dafarir puzimin da inigh, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin guamin da kavamang.

¹⁵ “Egh gin a gumazamizibar arazir kuraba gin amadir ofa bagh memen kam misuegham. Egh a memen ghuziba inigh, purirpenimin aven inir ekiamin girakirangin Bar Anogoroghezir Danganimin mangi, egh ghuzir muziarir taba Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin asuamin pin itir arazir kuraba gin amangamin danganim, a gisin da kavamangam. Egh taba isi Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin guamin da kavamang, mati a faragha bulmakaun ghuzibagh amizi mokin. ¹⁶ Egh arazir kamin a Bar Anogoroghezir Danganim damighti, a nan damazimin zuegham. Guizbangira, Israelian gumazamiziba arazir mizirizibagh amua nan akaba batuegha, arazir kurar aviribagh ami, ezi arazir kam Bar Anogoroghezir Danganim gamima, a mize. Na bativamin Purirpenim men tongin iti, ezi men arazir kurar kaba da Purirpenimin bizibagh amima, da bar nan damazimin mize. Kamaghin amizi, Aron ghuzitaba inigh, na bativamin Purirpenimin danganir igharazibar kamaghira dar amigh. Mati a faragha Bar Anogoroghezir Danganim gamizi mokin. Arazir kamra, a Purirpenim damuti a ua zuegham. ¹⁷ Aron ofan kam damuva, uan arazir kuraba ko an adarazi ko Israelian gumazamiziba sara bar da gin amadagham. A Bar Anogoroghezir Danganimin aven mangiti, gumazir igharazitam na bativamin Purirpenimin aven mangan kogham, egh kamaghira iki mangiti Aron uam azenan izegham. Ki bar men anogoroke. ¹⁸⁻¹⁹ Egh gin Aron Bar Anogoroghezir Danganim ategh azenan mangi, egh ofan bar isia mighirim ofa gamir dakozimin mangi. Israelian arazir kuraba ofa gamir dakozir kam gamima, a nan damazimin mize. Kamaghin amizi, Aron ofa gamir dakozir kam damighti a zueghsi, a bulmakaun kam

16:5: Ofa Gami 9:7; Hibru 5:1-3; 7:27-28; 9:7 * **16:8:** Hibrun akam, akar kam deragha migeir puvati. Gumazir maba ghaze, Asasel, a Satanin ziam, o duar kurar mam. Ezi marazi ghaze, kar danganir misingizimin danganir kurar mam. Ezi marazi kamaghin akar kamin mingarim ginighnigha ghaze, “Ni danganimin anemadagh.” **16:15:** Hibru 9:12

ko meme vırara, aningın ghuzir muziarir taba inigh, egh ofa gamir dakozimin mıkebabar itir bulmakaun kombar min garir biziba bar dar arikigh. Egh dafarir puzim ghuzim darugh 7plan dughıabar ofa gamir dakozimin a kavamang. Arazir kamin a ofa gamir dakozim damıghti a zuegham. Egh a ofa gamir dakozim ateghti, a nan ingangarım baghvıra ikiam.”

Memen Israelian arazir kuraba aterim, a ghugha gıfa

²⁰ Ikiavıra Itir God ua kamaghın mıgei, “Aron Bar Anogoroghezir Danganım ko na bativamin Purirpenim ko ofa gamir dakozim damuti, da zueghamin ingangarir kam agıvagh, egh a memen asem Asasel bagha misevezir kam inigh, Ikiavıra Itir God bagh izi. ²¹ Eghti memen angamıra itim, a uan dafarimning isi an dapanim gısın datıgh, egh Israelian gumazamizıbar arazir mızırızıba, ko akam batozir arazıba ko men arazir kurar avırıba bar dar gun mıkemegh. Egh arazir kamin an arazir kuraba isa memen dapanım gati. Egh gın a meme isi gumazir a misevezimin dafarım datıghti, gumazir kam meme inigh gumazamizıba puvatızir danganımın mangi. ²² Egh danganır kamin aneteghti, memen kam Israelian arazir kurabar osımtızim inigh da aterıva gumazamizıba puvatızir danganımın mangıgham.

²³ “Eghti ingangarir kam gıvaghti, Aron na bativamin Purirpenımın aven mangıgh, ofa gamir gumazımın korotıar an arugha Bar Anogoroghezir Danganımın aven ghuzım suegh. Egh a korotıar kam ateghti, a Purirpenımın aven iki. ²⁴ Egh a mangi Purirpenımın divazımın aven dipamın bar uabı ruegh, egh ua uan ofa gamir gumazımın korotıar ıgharazıbar aghuıgh. A gın azenan ızegh, ofan bar isia mıghırır pumuning damıgh, a ua bagh ofan tam damıgh, egh ofan ıgharazım gumazamizıba bagh a damıgh. Ofan kamningın, a uan arazir kuraba ko gumazamizıbar arazir kuaba gın amadagham. ²⁵ Egh a men arazir kuraba gın amangısı ofa gamızır asızımın ovım isi ofa gamir dakozımın a tuaghti, avım bar an isi mangıtı, a bar mıghırıghtı, averenır kınım otogham. ²⁶ Eghti gumazır faragha meme inıgha gumazamizıba puvatızir danganımın ghugha anetaghızı a ghuzım, a faragh uan korotıaba ruva, dipamın uan mıkarzım sara ruegh, egh gın, a ua danganır me itımın aven ızam. ²⁷ Me bulmakaun apurım, ko memen ofan arazir kuraba gın amadım, ofa gamir gumazım faragha aningın ghuzıba inıgha, uan arazir kuraba ko gumazamizıbar arazir kuraba

sara gın amangasa, Bar Anogoroghezir Danganımın aven ghu. Egh gın me asızır kamningın kuamning inigh nguıbamın azenan mangam. Egh me aningın inıba ko tuzıba ko buarıba tuegıtı, avım aning bar isi mıghırıgh mangıtı, averenır kınım otogham. ²⁸ Egh gın gumazır aning tuazır kam, uan korotıaba ruegh, egh dipamın uan mıkarzım bar a rueghıva, a gın, ua danganır me itımın aven ızam.”

God Gumazamizıbar Arazir Kuraba Gın Amadıır Dughıar Ekıam damuamın arazım

²⁹ Ikiavıra Itir God ua kamaghın mıgei, “İa Akar Gavgavır kam zurara an gın mangi. İakınır namba 7, an dughıar namba 10ın, İa İraelıa ko ikızır ıgharazıbar gumazamızır İan tongın itıba bar, İa dagheba ko agoroger arazıba atakıgh, egh İa İngangarıba ategh avughsı. ³⁰ Arazır kamin mıngarım kamakın: Dughıar kamra, ofa gamır gumazım ofa damuva İan arazır kuraba gın amangam, eghti İa İkiavıra İtir Godın damazımın zuegham. ³¹ Dughıar kam, kar nan dughıar ekıamra. Eghti İa agoroger arazıba dughıar kamin da ategh avughsı. İa İngaran markı. Bar markı. Egh İa zurara arazır kamin gın mangi. ³² Ofa gamır gumazır manam İa anemısefe, eghti an afezıamın danganım inigh ofa gamır gumazıbar dapanımın otogh, egh a uabıra gumazamızıbar arazır kuraba gın amangamın İngangarır kam damuam. A faragh ofa gamır gumazımın korotıar ghurghurır aghuım arugh. ³³ Egh gın arazır kuraba gın amangısı ofa damu, eghti Bar Anogoroghezir Danganım ko, God bativamin Purirpenım ko, ofa gamır dakozım ko, ofa gamır gumazıba ko, İraelıan gumazamızıba bar, me nan damazımın zuegham. ³⁴ Me arazır kaba zurara dar gın mangıvıra İki. Ofa gamır gumazıbar dapanım, ofan kaba azenıba vaghvagh dar amu, İraelıan gumazamızıbar arazır kuraba gın amang, egh me damuti me nan damazımın zuegham.”

Ikiavıra Itir God akar kaba Moses ganıngı, ezi Moses bar adar gın zui.

Arazır aghıur God damuasa İraelıa mıkemızıba

17

(Sapta 17–27)

Ofabar amuamın danganır vamıra

¹⁻² Ikiavıra Itir God, akam Aron ko an otarıba ko İraelıan gumazamızıbar kımasa akam Moses mıkemı. İkiavıra İtir God kamaghın mıgei:

“Kı Akar Gavgavır kaba İa ganıdı. ³ İa İraelıan gumazamızıba ofa damusı İfuegh,

bulmakaun tam, o sipsip, o memen tam danganir ia itimin aven o azenan a misuegh, ⁴ egh a inigh Ikiavira Itir God bativamin Purirpenimin tiar akamin izi ofan min na daningan aghuagh, ia mati gumazim gumazir igharazim misoghezi an areme, egh ia nan damazimin osimtizim ikiam. Kamaghin amizi, ki uan gumamazibar tongin ia batuegham. ⁵ Akar kamin mingarim kamakin: Ia Israelia fomira asizibav sogha danganir ia itimin azenan ofa gami, ezi datirighin ia asiziba inigh ofa gamir gumaziba bagh mangi, na bativamin Purirpenimin tiar akamin ofa damu, egh na ko navir vamiran ikiam. ⁶ Eghti ofa gamir gumazim asizimin ghuziba inigh, ofa gamir dakozir God bativamin Purirpenimin tiar akamin boroghin itim, an miriabar da kavamang. Egh an ofa bagh asizir ovim ofa gamir dakozimin a tuaghti a bar mighirighi, averenir kinim otogh. Eghti Ikiavira Itir God, ofan tuer kamin mughuriam baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam. ⁷ Ia Israelia uam aseba bagh asizibar ofabar amuan marki. Ia faragha kamaghin amua, na tegha asebar gin ghue.* Eghti ian gin otivamin adarazi zurara asiziba inigh ofa bagh nan Purirpenimin izi.

⁸⁻⁹ “Egh ni kamaghin me mikim, Israelian gumazitam o ikizir igharazibar gumazir ian tongin ititam, a ofan bar isia mighiribar amusi, o a ofan igharazim na bagh a damusi, kamaghin an asizim inigh izi na bativamin Purirpenimin tiar akamin ofa damu. Puvatightima, ki Ikiavira Itir God, ki uan gumamazibar tongin a batuegham.”

Ghuzimra arazir kuraba gin amadi, kamaghin amizi ia ghuzibar aman marki

¹⁰ “Ia asizim misoghezi an aremezir dughiamin, ia an frim atugh, egh aneguraghti an ghuzim bar iregh. Eghti ia Israelian gumazitam o ikizir igharazibar gumazir ian tongin iti tam, ghuzim itir asizitam ameghti, ki Ikiavira Itir God, ki an apanim damigh, egh uan gumamazibar tongin a batuegham. ¹¹ Ghuzim an angamira itir ikirimirim gumaziba ko asiziba bar me ganidi. Ezi ki kamaghin ia migei, ofa gamir gumazim ghuzim isi ofa gamir dakozimin ofan min a gingegh, gumamazizibar arazir kuraba gin amangam. Ghuzim an angamira itir ikirimirim mingarim. Ghuzimra gumamazibar arazir kuraba gin amadi. ¹² Ezi ki Israelia ia migei, ian tav o ikizir

igharazibar gumazir ian tongin ititam, asizir ghuzim itim aman marki. Bar marki.

¹³ “Eghti Israelian tav o ikizir igharazibar gumazir ian tongin ititam, an asiziba buriva, ki damasa ian anogoroghezir puvatizir memen atiam, o kuarazir tam misuegh, egh an ghuzim nguazim gingegh anevarah. ¹⁴ Kamaghin ami, gumamaziba ko asizibar angamira itir ikirimirim, a ghuzimin aven iti. Ezi bizir kam bagha ki Israelia ia migia ghaze, ia asizir ghuziba itibar aman marki. Eghti gumazim ghuzim itir asizim ameghti, ki uan gumamazibar tongin a batuegham.

¹⁵ “Kamaghin amizi, asizitam puram areme, o asizir atiam asizir tam misoghezi an areme, eghti gin Israelian gumazitam o ian amizitam o ikizir igharazim gumazir ian tongin ititam, asizir kamin tuzim amegham, a nan damazimin mizegham. Kamaghin amizi, a uan korotiaba ruva, egh uaghan dipamin uabi ruegh. Egh a miziriziba sara iki mangiti aruem magirighi, a ua zuegham. ¹⁶ Egh a uan korotiaba ruva mikarzim rueghan kogh, mar an osimtizim, a mar uan arazir kuramin osimtizim ater.”

18

Ikizir vamiran gumazim ko amizim uaningin ikian marki

¹⁻² Ikiavira Itir God, uan akam isi Israelia daningasa kamaghin Moses migei, “Ki Ikiavira Itir God, ian God. ³ Guizbangira, ia kantri Isipin ike, egh ia Isipinan arazibar gin mangan marki. Ki datirighin ia inigh Kenanin nguazimin mangam, eghti ia Kenanian araziba, ia dar amuan marki. Ia men arazibar gin mangan marki. ⁴ Ia oragh. Ia arazir ki ifongezibar gin mangi, egh bizir ki damuasa ia mikemeziba amu. Ki Ikiavira Itir God, ian God, ki akar kamin ia migei. ⁵ Ia bizir ki damuasa ia mikemeziba ko arazir ki ifongezibar gin mangi. Gumamaziba Moses Osirizir Araziba migei moghin damu egh dughiba zurara dar amuti, arazir kaba me damuti, me ikivira ikiam. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme.

⁶ “Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migei, ni uan ikizimin amizitam bagh navim dikav a ko ikararangam marki, egh a ko dakuan marki. Arazir kam bar marki. ⁷ Ni bar uan amebam ko dakuan marki. Ni kamaghin damu, ni aghumsizim bar uan afeziam danigham. Ni uan amebam ko dakuan bar marki. ⁸ Ni uan afeziamin

17:7: Godin Araziba 31:16; 32:17; 2 Eghaghaniba 11:15; Onger Akaba 106:37; 1 Korin 10:20 * **17:7:** Gumazir maba ghaze, aser kam, a memen asemin mingari. **17:10:** Jenesis 9:4; Ofa Gami 7:26-27; 19:26; Godin Araziba 12:16; 12:23; 15:23 **17:11:** Hibu 9:22 **18:5:** Nehemia 9:29; Esekial 18:9; 20:11-13; Luk 10:28; Rom 10:5; Galesia 3:12 **18:8:** Ofa Gami 20:11; Godin Araziba 22:30; 27:20 **18:9:** Ofa Gami 20:17; Godin Araziba 27:22

amuir dozim ko dakuan markiam. Ni kamaghin damigham, ni uan afeziam damuti, a bar aghumsigham. ⁹ Ni uan buaramizim ko dakuan marki, a nin afeziam ko amuir igharazim otezir guivim, o a nin amebam ko par igharazim otezir guivim, ni a ko dakuan marki. Kar nin amebam nin afeziamin dipenimin ikia otezir guivim, o nin amebam dipenir igharazimin ikia otezir guivim, a uaghan nin buaramizim, kamaghin amizi ni a ko dakuan marki. ¹⁰ Ni uan otarimin guivim, o nin guivimin guivim ko dakuan marki. Arazir kam ni damuti ni bar aghumsigham. ¹¹ Ni uan afeziamin amuir igharazimin guivim ko dakuan marki, kar nin afeziamin borim, a uaghan nin buaramizim. Ni an ikian bar marki. ¹² Nin afeziamin aveghbuamin amuim, a nin amebam dozim. Kamaghin amizi, ni a ko dakuan marki. ¹³ Nin amebamin afumim o an avenemebam, kar nin amebamin ghuzimra. Kamaghin amizi, ni a ko dakuan marki. ¹⁴ Nin afeziamin aveghbuamin amuim, a nin amebam dozim. Kamaghin amizi, ni a ko dakuan marki. Ni a ko dakuigh afeziamin dozim damuti, a bar aghumsigham. ¹⁵ Ni uan otarimin amuim ko dakuan marki. A nin amuim puvati, kamaghin ni a ko dakuan bar marki. ¹⁶ Ni uan aveghbuamin amuim ko dakuan bar marki. Ni a ko dakuigh, nin aveghbuam bar aghumsigham. ¹⁷ Amizitam fomira gumazir igharazimin ikia guivim bate, ezi gin ni amizir kam in iti, egh ni an guivim sara aning ko dakuan marki. Egh ni uan amuimin guivimin guivitam ko dakuan marki. Ni uaghan uan amuimin otarimin guivitam ko dakuan marki. Amizir kaba, me nin amuimin anababa, egha nin adarasi. Kamaghin amizi, ni arazir kuramin me damigham, ni arazir aghumsizir bar ekiam damigham.

¹⁸ “Nin amuim ikiavira itir dughiamin, ni an afumimin ikian marki. Ni kamaghin damuva, aning damuti, aning uaningin ataram.

¹⁹ “Amizir uan iakinibav sozim, a zuezir puvati. Kamaghin, ni a bagh navim dikav a ko ikararang a ko dakuan marki. ²⁰ Ni uan namakamin amuim ko dakuan marki. Ni a ko kamaghin damuva, nan damazimin mizegham.

²¹ “Ia oragh. Ki Ikiavira Itir God, ian God. Ki Akar Gavgavir kam ia ganidi, ia uan boriba isi asem Molekin ofa damusi uan boribav sogh avimin da tuan marki. Ki bar ian anogoroke. Ia kamaghin damuva, nan

ziam dikabiragham.

²² “Ia gumaziba, gumazir igharazim ko dakuan marki, mati gumazim amizim ko akui mokin. Arazir kam, a bar kufi, ezi ki bar an aghua. ²³ Ia gumaziba, asizir amebaba ko dakuan marki. Eghti amiziba, asizir apuritam ateghti, an a ko dakuan marki. Arazir kam ia damuti ia nan damazimin bar mizegham. Arazir kam, en arazir aghuim otavkira aghumsizir bar ekiam itim gami.

²⁴ “Ia arazir kurar kabar amuan marki. Ia dar amu, egh ia nan damazimin mizegham. Ikiwir igharazibar gumazamizir Kenanin nguazimin itiba, me arazir kabagh amua nan damazimin mize. Kamaghin amizi, ki datirighin me batosi, eghti ia men nguazim iniam. ²⁵ Men arazir kurar kabara nguazir kam gamima a nan damazimin mize. Kamaghin amizi, ki ivezir kuram isa men nguazim ganidi. Egh ikizir igharazibar gumazamiziba, ki me batuegham, mati nguazim men misi, eghti me ua Kenanin nguazimin ikian kogham. ²⁶ Eghti ia Israelian gumazamiziba ko ikizir igharazibar gumazamizir ian tongin itiba, ia arazir ki ifongeziba ko bizir ki damuasa ia mikemeziba bar dar gin mangi. Ia God gifozir puvatizir ikizir igharazibar arazibar amuan marki. Men arazir kuraba bar kuri, ezi ki bar dar aghua. ²⁷ Ia fo, gumazamizir faragha nguazir kam in itiba, me arazir kurar kabagh ami. Kar arazir kurar bar kuriziba, ezi ki bar dar aghua. Bizir kam bangin, nguazim nan damazimin mizegha iti. ²⁸ Ezi ia uaghan kamaghin damigham, ia nguazir kam damuti, a mizegham. Ia kamaghin damuti, nguazir kam ian migh ia batuegham, mati nguazim faragha ikizir igharazibar gumazamiziba batoghezi mokin. ²⁹ Eghti Israelian amizim o gumazir manam, ki bar aghuazir arazir bar kurir kabar amuti, ki uan gumazamizibar tongin a batuegham.

³⁰ “Ia Akar Gavgavir ki ia ganidir kam in gin mangi. Gumazamizir ian faragha ghua nguazir kam in ikia amizir arazir bar kurir ki bar aghuaziba, ia dar amuan marki. Ia kamaghin damigham, ia nan damazimin mizegham. Ia oragh. Ki Ikiavira Itir God, ian God, ki mikemeza gifa.”

19

God ifongezir Arazir kaba, Israelia dar gin mangi

¹⁻² Ikiavira Itir God, kamaghin Israelia mikimasa Moses mikeme:

“Ki, Ikiavira Itir God, ian God, ki arazir kurabar saghon ikiava, bar zue. Kamaghin, ia uaghan nan min arazir kurabar saghon iki, bar zuegh, egh nan gumamazizibara iki. ³ Ia vaghvagh uan amebaba ko afeziabar apengan ikiva, egh men akabar gin mangi. Ia Sabatin dughiamin ingaran marki. Ia avughsi iki. Ki Ikiavira Itir God, ki ian God, ki kamaghin mikemegha gifa. ⁴ Ia na ategh marvir guar kinibar ziaba fan marki. Egh ia uari bagh ain isi nedazibar ingar, egh dar ziaba fan marki. Ki bar anogoro. Ki Ikiavira Itir God, ian God. Ki mikemegha gifa.

⁵ “Ia na ko navir vamira ikiamin ofa damusi, ia arazir ki ia ganidir kamin gin mangi, ofan kam damu. Egh ia kamaghin damuti, ki ian ofa gifuegham. ⁶ Ia asizir misoghezir dughiamra ofan asizir tuzibar ami, o amimzaraghan dar ami. Eghti asizir tuzir naba dughiar mizekimin ikivira ikiti, ia da tueghti da bar isi mangi averenir kinimin otogh. ⁷ Eghti gumazitam dughiar mizekimin asizir kam amiti, arazir kam nan damazimin bar deraghan koghti, ki uaghan bar an ofan kamin aghuagh. ⁸ Gumazitam dughiar mizekimin asizir tuzir kam ame, a bizir bar zuezir me na ganingizim gamima, a ikufi. Ezi a uabi uan arazir kuramin osimtizim iki ivezir kuram iniam. Kamaghin amizi, ki uan gumamazizibar tongin a batuegham.

⁹ “Dughiar ia uan azeniba aghorimin, ia dagher azenimin dazighiamin tughav itim asian marki. Egh ia azenibar tongin dagheba asi, egh taba ategh, egh ua mangi da asian marki. Ia da ateghti da mamaghira iki. ¹⁰ Dughiar ia wainin ovizir anidiziba inigha givazimin, ia uamategh mangi wainin azenimin wainin ovizir ia faragha ganizir puvatiziba inian marki. Egh ia wainin ovizir nguazim gireghav itiba inian marki. Ia dagher kaba, onganaraziba ko ikizir igharazibar gumamazizir ian tongin itiba bagh da ateghti, me da iniam. Ki Ikiavira Itir God, ki ian God, ki kamaghin mikeme.

¹¹ “Ia gumazir igharazimin biziba okiman marki. Egh ia gumazir igharazim gifar, an biziba inian marki. Egh ia bar gumazir igharazim mikimiva a gifaran marki. ¹² Egha ia gumazir igharazim ko akam akira, nan ziam dibora gavgavim uan akar dikirizim ganidi, kamaghin ia pura gumazir kam ko akam akir, egh a gifaran marki. Egh ia uan akar dikirizimin gin mangan koghiva,

ia nan ziam dikabiri. Ki Ikiavira Itir God, ian God, ki mikemegha gifa.

¹³ “Ia pazi gumazir igharazim damuva, egh an biziba okiman marki. Ia dagiaba bagh ingangarim gumazitam danigh, egh ia an ingangarimin ivezimin dughiar a ingarizir kamin ivezim a daningigh. Ia ivezimin suiragh iki gurumzaraghan a daningan kogham. ¹⁴ Ia gumamazizir kuarir onganiba, akar kurabar kamaghin me mikiman marki suam, God ia gasighasigham. Ia damazir okaviriziba men tuaviba apir ighuvibar arigh, me damuti me iran marki. Ki Ikiavira Itir God, ian God. Ia nan atiating.

¹⁵ “Ia kotiam barazir dughiamin, ia deraghvira kotiam tuisigh. Egh ia deraghvira kotiam akirigh. Ia onganarazir gumamazizibar akurvaghan marki, me kotiam puram a gafiragh. Egh ia gumamazizir ziaba ko gavgaviva itibar atiating men akurvaghti, me pura kotiam gafiraghan marki. ¹⁶ Ia namakaba ko daruva egh girakirangin gumazir igharazim mikiman marki. Me gumazitam osimtizir ekiam bagh a isi kotiam datighi, ia kotin an akurvaghamin gavgavim iki, ia an akuragh. Ia uan akabar kuaghti, kot suam, a misueghti an aremegh, kar bizir bar kuram. Ia an akuraghasa, ki ifonge. Ki Ikiavira Itir God.

¹⁷ “Ni uan navir averiamin aven uan namakam dughiar ruarimin navim an ikuvigh ikian marki. Ni a ko akam akirigh, egh osimtizir kam agifagh. Puvatighima, ni an arazim ginighnighvira ikiva, ni ti uaghan, an amizir arazir kam damigham. ¹⁸ Nin namakatam arazir kuratam ni damighi, ni an arazim ikarvaghan marki, egh ni an ataran marki. Ni uabira uabi gifongezim moghin, ni gumamazizir igharazibagh ifongegh. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikemegha gifa.

¹⁹ “Ia nan arazir ki ifongezir kabar gin mangi. Egh ia asizir igharagha garimning ateghti, aning uaning ko dakuva nguziba batan marki. Egh ia dagher anabar igharagha garir pumuning azenir vamiran da oparan marki. Egh ia pura nir me tretin kinimin isamizim ko tretin me sipipin arizimin isamizim, aning isafuragha korotiar ingarizim aghuan marki. Kar arazir anogorogheziba.

²⁰ “Ezi gumazitam ingangarir amizir kinitam iki, egh a gumazir igharazim bagh amizir kam amangasa akam akiri, ezi gumazim a givezezir puvati. Eghti gumazir

19:3: Ua Me Ini 20:8; 20:12; Godin Araziba 5:12; 5:16

19:9: Ofa Gami 23:22; Godin Araziba 24:19-22

Ua Me Ini 20:7; Godin Araziba 5:11; Matyu 5:33

19:15: Ua Me Ini 23:6-8; Godin Araziba 16:19

Luk 10:27; Rom 13:9; Galesia 5:14; Jems 2:8

19:4: Ua Me Ini 20:23; 34:17; Ofa Gami 26:1; Godin Araziba

19:11: Ua Me Ini 20:15-16; Godin Araziba 5:19-20

19:13: Godin Araziba 24:14-15

19:14: Godin Araziba 27:18

19:17: Matyu 18:15

19:18: Matyu 5:43; 19:19; 22:39; Mak 12:31; **19:19:** Godin Araziba 22:9-11

amizir kamın garim, amizir kam ko dakuti, ia aning inigh kotiamin mangi. Egh ia aning misueghti, aning aremeghan marki. Guizbangira, amizir kam a gumazir an garimin ingangarir amizir kinim. ²¹ Eghti gumazir kam sipsipin apuritam inigh na bativamin Purirpenim tiar akamin mangi. A sipsipin kam isi uan osimtizim agevir ofan min Ikiavira Itir God bagh ofa damu. ²² Eghti ofa gamir gumazim, Ikiavira Itir Godin damazimin osimtizim agevir ofa damuva gumazir kamın arazir kuraba gin amangam. Eghti ki an ganigh an arazir kuraba gin amadagham.

²³ “Ia Kenanin nguazimin mangamin dughiamin, ia temer bava oviziba itiba opar, egh ia temer kabar ovizibar aman kogh mangiti 3plan azeniba givagham, da nan damazimin zuezir puvati. ²⁴ Egh namba 4in azenimin ia temer katarbar dagheba bar na daningigh, ki Ikiavira Itir God. Kar ababanir ia na minabi, egh bar akuegh nan ziam famim. ²⁵ Egh namba 5in azenimin ia dar ovizibar ami. Egh ia nan akar kamın gin mangiti, ian temeba biva ovizir aviriba ikiam. Ia oragh, ki Ikiavira Itir God, ian God, ki kamaghin mikeme.

²⁶ “Ia asizir tuzir ghuzim itibar aman marki. Egh ia imezibagh amir araziba ko kukunir araziba, ia dar amuan marki. Da nan gavavimin izezir puvati. ²⁷⁻²⁸ Ia gumazim o amizir aremezim ginighnigh dapanir arizir ian kuaribar boroghın itiba apiran marki, egh uan ghuamasizibagh isi da otivan marki. Egh ia uaghan uarir akurvaghsi, gumazim o amizir aremezim ginighnigh, uan mikarzirbar ghor, dighoribar amuan marki. Ki Ikiavira Itir God, ia arazir kabar amuan, ki anogoroke.

²⁹ “Ia asebar ziaba fer arazibar amusi, uan guivibar amuti, me tuavimin amizibar min aghumsizir arazim damuva poroghamiba uari isava akuir arazim damuan marki. Ia kamaghin damuva na ategh asebar apengan ikiam, mati tuavimin amizir tintinimın gumaziba koma akum. Eghti arazir kuram ian nguazim bar a gizivagham. ³⁰ Ia Sabatin dughiamin ingaran marki. Egh ia Purirpenir gumamaziziba iza nan ziam fer kam, bar a gifongegh. Ki Ikiavira Itir God, ki ia mikemegha gifa.

³¹ “Egh ia nighnizir aghuim inisi, mangi ariaghirezir gumamazizibar duaba ko migeir gumazimin azaraghti, me duar kurabar nighnizim ia daningan marki. Ia kamaghin damu, ia nan damazimin bar

mizegham. Ki Ikiavira Itir God, ian God, ki mikemegha gifa.

³² “Ia gumamazizir ghuribar apengan iki, egh deraghvira me damu. Egh ia nan atiat-ing nan apengan iki. Ki Ikiavira Itir God, ian God, ki kamaghin mikeme.

³³ “Ia ikizir igharazibar gumamazizir ian nguazimin itiba pazi me damuan marki. ³⁴ Ia ikizir igharazibar gumamazizir ian tongin itiba arazir aghuivar me damu, mati ia uan adarazi Israelia gami mokin. Egh ia uari gifongezı moghin ia bar me gifongegh. Ia fomira Isipin kantrin ike, kamaghin ia gumamazizir uan nguibaba ataghiragha ghua kantrin igharazibar itir arazim, ia a gifo. Ia deraghvira gumazir ia ko itir kabar amu. Ki Ikiavira Itir God, ian God, ki mikemegha gifa.

³⁵ “Ia bizibar ababanibagh amuva, dar osimtizim ko ruaribagh fofogh da tuisigh, egh da mengti gumazir igharaziba dagh ivezam, ia arazir kamın, me gifaran marki. ³⁶ Puvati. Ia deraghvira dar abaniva da tuisigh, egh deraghvira biziba meng. Ki Ikiavira Itir God, ian God, ki Isipin kantrin ia inigha ian akua azenan ize. ³⁷ Kamaghin amizi, arazir ki ifongeziba ko bizir ki damuasa ia mikemezir kaba bar, ia dar gin mangi. Ki Ikiavira Itir God, ki ia mikemegha gifa.”

20

God gumamazizir akaba batozibagh asighasigham

¹⁻² Ikiavira Itir God, Israelian gumamazizibav kimasa kamaghin Moses migei:

“Israelian tav o ikizir igharazibar gumamazizir Israelin kantrin aven itibar tav, uan borim isi asem Molek bagh ofan min a daningti, ia gumazir kam misueghti an aremegh. Nguazir kamın gumamaziziba bar dikavigh dagiaba isi gumazir kam ginivighti an aremegh.

³ Gumazim borim isa Molek ganidir arazir kam, nan Purirpenim gamima a mizegha bar nan ziar ekiam dikabira. Kamaghin amizi, ki gumazir kamın apanim damuva uan gumamazizibar tongin a batuegham.

⁴ Nguazir kamın gumamaziziba gumazir kamın arazir kurar kamın ganiva mikim suam, kar pura bizim, egh a misueghti an aremeghan koghti, ⁵ kamaghin ki uabi an apanim damuva an adarazi sara, ko gumamazizir akirim na gasaragha asem Molekin ziam feba bar, ki men apanim damuam. Ki uan gumamazizibar tongin me batuegham.

⁶ “Eghti gumazitam na tegh, kukunir gumaziba ko, ariaghrezir gumazibar duaba ko miğeiba bagh mangi, a mati tuavimın amizim tintinibar arua gumazir igharaziba koma akui. Kamaghın, ki gumazir kamın apanim damuva uan gumazamizibar tongın a batuegham. ⁷ Ia bar zuegh iki, egh arazir aghuir voroghira itir ki ifongezibar aven daru. Ki Ikiavira Itir God, ian God, ki kamaghın mikemegha gifa. ⁸ Ki Ikiavira Itir God, ki ua bagha ia misevezi ia bar nan gumazamizir aghuibar otifi. Kamaghın amizi, arazir ki ifongeziba, ia bar dar gin mangi.

⁹ “Egh gumazim o amizim uan afeziam o amebam akar kuramın a miğia ghaze, God ni gasighasigham, eghti ia gumazir kam o amizir kam misueghti an aremegh. Gumazim o amizir akar kam mikemezim, a uan osimtızim bangın aremegham.

¹⁰ “Eghti gumazitam uan namakamın amuim ko dakuighti, kamaghın ia gumazir kam ko amizir kam misueghti aning aremegh. ¹¹ Eghti gumazim uan afeziamın amuim ko dakuigh, egh an arazir kuramın uan afeziam damuva aghumsızim a daningam. Kamaghın, ia gumazir kam ko amizir kam misueghti, aning aremegh. Aning uaning arazir kuram damigh osimtızim ikiam, egh bizir kam bagh aning aremegham. ¹² Eghti gumazitam uan otarimın amuim ko dakuighti, ia aning misueghti aning aremegh. Aning en arazir aghuim oteghavkinigha arazir kuram gami, egh aning uan osimtızim bangın aning aremegham. ¹³ Eghti gumazitam gumazir igharazim ko dakuigh, mati gumazim amizim ko akui moghın, egh aning amizir arazir bar kurar ki aghuazim damigh, bar osimtızir ekiam ikiam. Kamaghın ia aning misueghti aning aremegh. Aning uan osimtızim bangın aning aremegham. ¹⁴ Eghti gumazitam uan amuimın iki, egh uaghan an amuimın amebam isafuragh uaghara aningın ikiti, ia bar me isi avimın me daboroghti me isigh. Me osimtızir bar ekiam gami. Guizbangira, kamaghın amir gumazamiziba ateghti, me ian tongın ikian marki. ¹⁵ Eghti gumazitam asizitam ko arazir kuram damigham, mati gumazim amizim koma akui moghın, eghti ia uaghara aning misueghti aning aremegh. ¹⁶ Eghti amizitam asizitam bagh mangi, a ko arazir kuram damigham, mati amizim gumazim koma akui moghın, eghti ia aning misueghti aning aremegh. Aning uan osimtızim

bangın aning aremegham.

¹⁷ “Eghti gumazitam uan buaramizim ko dakuam, kar an afeziamın guivim, o an amebamın guivim, egh aning bibiamra iki uaningın ganiva, kamaghın aning arazir bar kuram damigham. Kamaghın amizi, ia gumazamizibar damazimın bar aningın atariva, aning batueghti, aning ua ia ko ikian kogham. Gumazir kam uabi uan buaramizim koma akui, kar aghumsızir arazim, kamaghın, a uan arazir kuramın osimtızim ateram. ¹⁸ Eghti gumazim, amizir uan iakinibav sozır dughiamın itim inigh, a ko dakuam, aning bar arazir mizirizim nan damazimın a damuam. Eghti ia nan gumazamizibar tongın aning batokegh.

¹⁹ “Gumazitam uan amebam dozim o afeziamın buaramizim ko dakuva, an arazir kuramın uan anabam damigh aghumsızim a daningam. Aning amizir arazir kurar kam bangın osimtızim ateram. ²⁰ Eghti gumazitam uan afeziaz dozimın amuim ko dakuigham, gumazir kam aghumsızim afeziaz dozim daningam. Egh aning amizir arazir kurar kamın osimtızim ateram. Gumazir kam amizitamın iki boriba batan kogham, eghti an afeziaz dozimın amuim uaghan boriba batan kogham. ²¹ Eghti gumazitam uan aveghbuamın amuim a dam a inigh an iki, a nan damazimın arazir bar mizirizim damuva aghumsızim uan aveghbuam daningam. Kamaghın amizi, gumazir kam ko amizir kam boriba batan kogham.

²² “Ia nan arazir ki ifongeziba ko bizir ki damuasa ia mikemeziba, bar dar gin mangi. Ia kamaghın damuti, nguazir ki datirighın ian akua zür kam, a ian aghuagh ia batueghan kogham, mati gumazim dagher kuramın mizi mokin. Ia deraghviram an ikiam. ²³ Ia Kenanin nguazimın itir ikizibar arazibar gin mangan marki. Me bizir kurar kabagh ami, ezi ki bar men aghua. Ki datirighın ikizir kaba batueghti, ia men nguazim iniam. ²⁴ Ki ia mikemegha gifa, nguazir kam a bar dera, ezi dagher avirim an ikia, deraghviram aghui. Ki a isi ia daningighti, a ian nguazimram otogham. Ki Ikiavira Itir God, ki ikizir igharazibar tongın ia ini, eghti ia bar igharaghvira iki, nan gumazamizibaram otogham. ²⁵ Kamaghın amizi, ia deraghvira asiziba ko kuaraziba tuisigh, asiziba ko kuarazir manaba zue, ia dar ami. Ezi asiziba ko kuarazir manaba mizeghti, ia dar aman marki. Ki asiziba ko kuaraziba ko apizir zuezir puvatizir kabar

20:9: Ua Me Ini 21:17; Matyu 15:4; Mak 7:10 **20:10:** Ua Me Ini 20:14; Ofa Gami 18:20; Godin Araziba 5:18 **20:11:** Ofa Gami 18:8; Godin Araziba 22:30; 27:20 **20:12:** Ofa Gami 18:15 **20:13:** Ofa Gami 18:22 **20:14:** Ofa Gami 18:17; Godin Araziba 27:23 **20:15:** Ua Me Ini 22:19; Ofa Gami 18:23; Godin Araziba 27:21 **20:17:** Ofa Gami 18:9; Godin Araziba 27:22 **20:18:** Ofa Gami 18:19 **20:19:** Ofa Gami 18:12-14 **20:21:** Ofa Gami 18:16

gun ia mikeme. Ia dar amiva, ia arazir bar kurir ki aghuazibar amuam. Ia asizir kabar amiva nan damazimin bar mizegham. ²⁶ Ia arazir kuraba ategh zuegh iki, nan arazir bar aghuibar gin mangi. Ki Ikiavira Itir God, ki uabi bar zue, egha ki ikizir igharazibar tongin ua baghavira ia ini.

²⁷ “Eghti kukunir gumaziba, ko ariaghrezir gumazamizibar duaba ko migeiba, ia bar dagiaba isi me ginivighti me arimighiregh. Me uan osimtizim bangin arighiregham.”

21

Ofa gamir gumaziba God ifongezir arazir aghuibar gin mangi

¹ Ikiavira Itir God, Aronin adarazir ofa gamir gumazibav kimasa kamaghin Moses migei:

“Ian adarazir tav aremeghti, ia gumazir aremezim bagh aghuimazir arazim damuan marki. Arazir kam ia gamima, ia nan damazimin mize. ² Eghti bar gumazimin adarazir aven iti tav aremegham, kar an amebam, o afeziam, o otarim, o guivim, o aveghbuam, ³ o guizin an buaramizir pam puvatigha afeziamin dipenimin ikia aremezim, a me bagh aghuimazir arazim damuam. A kamaghin fogh, an aghuimazir arazir kam damuti, a nan damazimin mizegham. ⁴ Eghti ofa gamir gumazimin ivozim aremegham, eghti ofa gamir gumazim an aghuimazir arazim damuan marki. Kamaghin a nan damazimin mizegham.

⁵ “Eghti ia ofa gamir gumaziba, aghuimazir arazimin gin mangiva, uan dapanir arizir akuatabagh isan marki. Egh ghuamasizibar miriabagh isan marki. Egh aghuimazir arazim bagh tintinibar uan mikarizbar ghoran marki. ⁶ Ia ofa gamir gumaziba ki ua bagha ia misefe. Ki Ian God, kamaghin ia nan ziam dikabinan marki. Ia nan ofa damuamin ingangarin iti, ezi avim isir ofan kaba, ia daghebar min na ganidi. Kamaghin amizi, ia arazir kurar kaba akirim ragh dagh asaragh, egh na ko daru. ⁷ Ia nan ofa gamir gumazibara. Kamaghin amizi, ia tuavimin amizir gumaziba isava akuim, o amizir gumazir igharazim ko akuim, o amizir an pam anetaghizim, ia an poghan marki. ⁸ Gumazamiziba fogh suam, ia ofabar dagheba na ganidi, kamaghin, ia bar nan ofa gamir gumazibara. Ki uabi Ikiavira Itir God. Ki Godin bar zuegha arazir aghuibaram amim. Egha ki uan gumazamizibagh amima, me zuegha arazir aghuibaram ami.

⁹ “Eghti ia ofa gamir gumazitam guivitam, tuavimin amizimin ikiva, arazir

mizirizibar gin mangiva, aghumsizir ekiam uan afeziam daningam. Kamaghin, gumazamiziba avimin a daboroghti a isigh aremegh.

¹⁰ “Ofa gamir gumazibar dapanim, uan ingangarimin ziar ekiam ini. Me borem an dapanim gingezir dughiamin, me ofa gamir gumazibar korotiamra, a daghuasa anemisefe. Eghti an adarazir tav aremeghti, a uan dapanir arizim ateghti a pura ikian marki, a deraghviram a batogh. Egh a uan korotiam abighan marki. ¹¹ Ofa gamir gumazibar dapanim, gumazimin kuam itir danganimin boroghin mangan marki. A kamaghin damuva, nan damazimin mizegham. An afeziam o amebam aremeghti, an aghuimazir dughiamin uabi damu mizeghan marki. ¹² Kamaghin, an Anogoroghezir Danganim ategh gumazir kuaba itir danganimin boroghin mangan marki. A kamaghin damu nan Purirpenim damuti a nan damazimin mizegham. Ia borer ki ia ganingizir kam a gingegha givagha, anemisevezi a ofa gamir gumazibar dapanimin oto. Kamaghin, a gumazimin kuam itir danganimin boroghin mangan marki. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin ia mikeme gha gifa.

¹³ “Ofa gamir gumazibar dapanim, amizir gumazir igharazitam ko akuizir puvatizir tamin iki. ¹⁴ An amizir pam aremezim, o amizir pam taghizimin ikian marki. A tuavimin amizir gumaziba isava akuim, o amizir gumazir igharazim arazir kuramin a gamua a ko akuizimin ikian marki. Kar amizir anogorogheziba. An ofa gamir gumazibar anabamin amizir gumazitam ko akuizir puvatizir tamra iki. ¹⁵ Egh a nan akar kamin gin mangan koghti, an boriba nan damazimin mizegham. Ki Ikiavira Itir God, ki ua baghvira anemisevegha, a isa ofa gamir gumazibar dapanimin ingangarir kam damuasa aneti.”

¹⁶ Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin Moses migei: ¹⁷ “Ni kamaghin Aron mikeme gha: Nin adarazir gumazitam datirighin o gin izamin dughiamin otoghti, an mikarzim duatam iki ikuvighti, gumazir kam na bagh daghebar ofabar amuan marki. ¹⁸ Gumazir mikariziba ikuviziba, me nan boroghin izi na bagh ofabar amuan marki. Ki gumazir kamagh garibav gei: damazir okaviziba, o suer kuraba, o guar kuraba, o amebamin navimin averara sueba ko aghariba otevegha ikizirighiziba, ¹⁹ o gumazir suer kuraba, o gumazir agharir kuraba, ²⁰ o gumazir akirir fightiziba, o gumazir bar oteveba, o gumazir damazir kuraba, o gumazir mikarizir kuraba, o gumazir turiaba ikuviziba. ²¹ Guizbangira,

nin anabamin tavin mikarzim duatam ikia ikufi, gumazir kam, na bagh izi daghebar ofabar amuan marki. Ki bar anogoroke. ²² Egh an asiziba ko bizir ia ofan min na ganingizibar amam. Ki ofa gamir gumaziba damasa ia ganingizir ofaba, a bar da iniam. ²³ Egh a Bar Anogoroghezir Danganim modir nir ekiam iti naghin ko ofa gamir dakozimin boroghin mangan marki. Ki uabi Ikiavira Itir God, ki uan ingangarimra damuasa me amisefe. Kamaghin amizi, an adar boroghin izi, egh a bizir bar zuezir kabar amuti da nan damazimin mizegham.”

²⁴ Ezi Moses akar kamin gun Aron uan otariba, ko Israelian gumazamiziba bar me mikeme.

22

Ofaba, da Godin bizibara

¹ Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei: ² “Ni kamaghin Aron uan otariba ko me mikim. Ia deraghvira nighnigh, Israelian gumazamizibar ofaba, da nan bizibara. Kamagh amizi, ia deraghvira ofan kabar gan. Puvatighi, ia nan ziar ekiam dikabiragham. Kirara, ki Ikiavira Itir God. ³ Ni kamaghin me mikim. Ia ofa gamir gumaziba, ian adarazir tav nan damazimin mizegh, a Israelia na ganidir ofabar boroghin izan marki. Egh a roghira mangiti, ki uan damazimin a batueghti an ofa gamir gumazimin ingangarim damuan kogham. Ia zurara arazir kamin gin mangivira iki. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.

⁴⁻⁵ “Eghti Aronin adarazir ofa gamir gumazitam, lepan arimariam iki, o mikarzir mogomem duam a batoghti ghuzir mitizim an azenan otivti, ghuzir mitizir kam a damuti, a nan damazimin mizegham. Egh a nan ofabar aman kogh mangi, a ua deraghamin dughiamin tugham. Egh a uaghan gumazir aremezimin kuamin poroghav itir bizitamin suiragham, o dipam an mikarzir mogomemin otivam, o a dafarir tamin asizir mizezir tamin suiragham, a gumazir nan damazimin zuezir puvatizim, ezi arazir kam bangin, an ofabar aman kogham. ⁶ Ofa gamir gumazir nan damazimin mizezir manam, a kamaghira iki mangiti aruemu magirigham. Egh a faragh dipamin deragh uabi ruegh, egh a ofan asizir me na ganidibar amam. Egh a rueghan kogh, a daman kogham. ⁷ Aruemu magiri givaghti, a ua zuegh nan ofabar amam. Ki uabi, uan ofabar dagheba isa ia bagha da ati, kar ofa gamir gumazibar dagheba. ⁸ A puram aremezir asizim ko asizir atiam misoghezi aremezimin tuzitam aman marki. Ana anemegham, a nan

damazimin mizegham. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme. ⁹ Ia ofa gamir gumaziba, Akar Gavgavir ki ia ganingiziba bar adar gin mangi. Ia nan akam batuegh, ia arazir kuram damigh, osimtizim ikiti, ki ia misueghti ia arighiregham. Ki Ikiavira Itir God, ki ua bagha ia ofa gamir gumaziba amisefe, egha ki mikemegha gifa.

¹⁰ “Ofa gamir gumazibar adarazir gumazim o amizim, merara gumazamiziba na ganidir ofabar amam. Igharazitav daman kogham. Gumazir dughiar otevimin ofa gamir gumazim ko itim, o an ingangarir gumazim, me uaghan daman kogham. Bar markiam. ¹¹ Eghti ofa gamir gumazimin ingangarir gumazamizir kinir a ivezeziba, ko borir amebam ofa gamir gumazir kamin dipenimin ikia oteziba, me ofa gamir gumaziba apir daghebar ami. ¹² Eghti ofa gamir gumazitam in guivim, ofa gamir gumazibar ikizimin azenan itir gumazir kinitam ko poroghiv iki, kamaghin a nan ofabar aman marki. ¹³ Eghti guivir kamin pam aremeghti a pura ikiam, o an pam aneteghti, a pura ikiva, boriba puvatigh, uamategh uan afeziamin dipenimin mangi, kamaghin, an ofa gamir gumazibar daghebar ami, kar dagher an afeziam inigh izamiba. Eghti gumazim o amizim ofa gamir gumazibar adarazir aven itir puvati, a daman marki. Bar marki.

¹⁴ “Egh gumazitam ofa gamir gumazibar adarazir mav puvati, egh deragh nighnighan kogh nan ofan nataba amegh, kamaghin a dagher kaba ikarvagh ofa gamir gumazim daningigh. A 5plan dagher naba inigh, kamaghin a 6plan dagheba isi da ikarvagh. ¹⁵ Ia ofa gamir gumaziba deraghvira gan, gumazamizir kiniba nan ofan kabar aman bar marki. ¹⁶ Ki Ikiavira Itir God, ki ua bagha ofan kaba misefe, egha dar anogoroke. Kamagh amizi, ia ofa gamir gumaziba, gumazir kinitamin amamangatighi a ofan kabar aman bar marki. Gumazir kaba dar amiva, osimtizim ikiam, egh ua dagheba ikarvagh da isi ofa gamir gumazim daningam.”

¹⁷ Ikiavira Itir God kamaghin Moses mikeme, ¹⁸ “Ni akar kam isi Aron uan otariba ko Israelian gumazamizibav mikemegh. Ia Israelian gumazitam, o ikizir igharazibar gumazamizir Israelian kantrin ititam, an asizir tam isi ofan bar isia mighirim bagh an aku izam, kar ofan a uan akar dikirizim na ko amizim akirasa, o a uan ifongiamin gin ghua ofa damuasa, ¹⁹ a bulmakaun apurim o sipsipin apuritam o memen apurir tam inigh izi. Ia duaba mikarzim in itir asizitamin ofa damuan marki. Ia kamaghin damighi, ki

a gifueghan kogham. ²⁰ Ia deraghviram oragh. Ia asizir mikarzim ikuvizi tamín ofa damuti, ki a gifueghan kogham.

²¹ “Gumazim, Ikiavira Itir God ko navir vamira ikiamin ofa damuam, kar ofan a uan akar dikirizir na ko amizim akirasa, o a uan ifongiamin gin mangi ofa damuasa, a bulmakau o sipsipin duaba an mikarzimín puvatizitam inigh izi. A kamaghin damighti, ki an ofa gifuegham. ²² Ia asizir damazir okaviriziba, o asizir suer kuraba itiba, o asizir mikarzim ikuviziba, o asizir duar ekiaba itiba, o asizir tuar kiniba, o asizir duar kuriba itiba isi, nan ofa damuan marki. Ia asizir katam nan ofa gamir dakozimín avimín an ofa damuan marki. ²³ Egh ia uari ofan tam uan ifongiamin a damusi, bulmakau o sipsipin soroghafariba otevezitam o ikizirizir tam iniam, a dera. Egh ia akar na ko dikirizir tam akirsi, asizir katam isi nan ofa damuan marki. Bar marki. ²⁴ Eghti asizir katamín turiam ikufi, o me an oke, o anebiki, o me an turiar ovizim amisefe, asizir kam ia na bagh ofa damuan marki. Ia asizir kamaghin gariba, uan nguazimín aven Ikiavira Itir Godín ofa damuan marki. Bar marki. ²⁵ Egh ia ikizir igharazimín gumazimín dafarimín asizir katam inigh ofa damuan marki. Asizir kamagh gariba, dar mikarziba ikuvigha, nan damazimín derazir puvati. Ezi ki ofan kamaghin garibar aghua. Ki bar dar aghua.”

²⁶ Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei: ²⁷ “Bulmakau ko sipsip ko memeba otamin dughiamín, dar nguziba 7plan aruebar amebam ko ikegham. Eghti namba 8in aruemin ikegh mangi, ia da inigh avimín ofa damusi ofa gamir dakozimín mangi, eghti ki ian ofa gifuegham. ²⁸ Eghti ia bulmakau amebam, o sipsipin amebam, o memen amebam, uan nguzim ko, ia aruer vamira uaghara aning misuegh aningin ofa damuan marki. Bar marki. ²⁹ Ki Ikiavira Itir God, ia na minabir ofan tam damusi, ia ofan arazibar gin mangiti, ki ian ofa gifuegham. ³⁰ Ia aruer manamin ofa gami, ia aruer kamra ofan asizir tuzibar amegh. Ia da ateghti da iki mangi amimzaraghan otoghan marki. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin ia mikemegha gifa.

³¹ “Ia oragh. Ia deraghvira nan Akar Gavgavibar gin mangi. Ki Ikiavira Itir God. ³² Ia nan ziar bar zuezim dikabinan marki. Ia Israelian gumazamiziba kamaghin fogh suam, ki Godin bar zuezimra. Ki uabi Ikiavira Itir God, ki ua bagha ia misevezi, ia bar nan gumazamizir aghuibaram otifi. ³³ Ki ian Godin ikiasa, kamaghin, ki fomira

Isipin kantrin aven, ia isa ian akua anenan ize. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin ami.”

23

Godin ziam fer dughiar ekiaba

¹ Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, ² “Ni kamaghin Israelian gumazamizibav mikemegh: Kar dughiar ekiar ia nan ziam fasa ki inabaziba. Ia uari akuvagh dughiar kabar nan ziam fam.

³ “Ia 6plan aruebar ingangaribar amu. Egh aruer namba 7, kar Sabatin dughiam, avughasazir dughiar kamin ia ingaran marki. Ia uari akuvagh nan ziam fi. Egh ia danganir manamin iti, ia na bagh Sabatin dughiam amisefegh, ki Ikiavira Itir God. ⁴ Ki datirighin ia bagha misevezi dughiar gun ia mikimasa. Egh azenibar zurara ia dughiar kabar uari akuv nan ziam fi.”

God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam, ko Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiam (Diboboniba 28:16-25)

⁵ Ikiavira Itir God kamaghin mikeme, “Ia, God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam damuam. Dughiar kam, azeniba vaghvagh, dar iakinir faragha zuum, an namba 14in aruemin guaratizimín, ia uari akuvagh nan ziam fi. ⁶ Ezi iakinir kamin namba 15in aruemin, kar Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiam. Egh ia yis puvatizir bretin kam ami mangi 7plan aruebar tugh. ⁷ Eghti aruer kabar faragha zuir aruemin, ia uari akuvagh nan ziam fiva, uan ingangaribar amuan marki. ⁸ Ia asiziba ko dagheba isi avimín Ikiavira Itir God bagh ofa damu mangi 7plan aruebar tugh. Egh namba 7 aruemin ia ua uari akuvagh nan ziam fi. Dughiar kamin, ia uan ingangaribar amuan marki.”

Dagher faragha anigha givazibar ofaba

⁹ Ikiavira Itir God ua kamaghin Moses migei, ¹⁰ “Ni Israelian gumazamiziba kamaghin me mikemegh: Dughiar ia mangi nguazir ki ia daningamimín ikiamimín, ia witin ian azenibar itir aniziba inigh, egh zurara azeniba bar, witin ikizir ia faragha ikeziba, ia da ater ofa gamir gumaziba bagh mangi. ¹¹ Eghti ofa gamir gumazim witin ikizir kamin suiragh a fegh a damuti, a nan damazimín ighuavamang, eghti ki ia gifuegham. Ofa gamir gumazim, Sabatin gin otivamin aruemin, an ofan kam damu. ¹² Eghti ia witin ofabar amuamin dughiamín, ia sipsipin nguzir azenir vamira itimín ofa damu, a bar deragh duaba an mikarzimín puvatigham. Eghti sipsipin

kam, an ofan bar isia mighirim. ¹³ Egh ia plauan nar aghuim inigh, an osimtizim 2 kilogrem, egh olivin borem ko a veregh witin ofa tu. Ia ofan isia bar mighirim sara an ofa damu, eghti ki Ikiavira Itir God, ki ofan tuamin kamin mughuriar aghuim baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam. Egh uaghan, ia 1 lita wainin dipam inigh ofan kamning sara ofa damu. ¹⁴ Ia witin ikizir faragha ikezir kam, ia uan God bagh a inigh izeghan koghiva, ia witin igiar faragha azenimin inizir kam aman marki. Puvati. Ia faragh witin ikizir faragha ikezir kam inigh izegh, egh gin ia witin igiam ami. Ia witin ovizir isizir puvatiziba, ko witin ovizir ia avimin tuamiba, ko bretin ia ingarigh tuamiba, ia dar ami. Ia ofan arazir ki ifongezir kamin gin mangi, ian ovavir gin otivamiba, me uaghan dar gin mangam.”

Azenibar Dagher Igiaba Asiamin Dughiamin Isar Ekiam
(Diboboniba 28:26-31)

¹⁵ Ikiavira Itir God ua kamaghin Moses migei, “Ia na bagha witin ikiziba atera izir aruemin gin, 7plan wighba menegh. ¹⁶ Egh namba 7 wigh givaghti, aruer namba 50 otoghti, ia ua witin igiamin ofan igharazim na daning.* ¹⁷ Ian avitoriba vaghvagh bretin rubuzir pumuning inigh izi na daningh, kar witin faragha anibar ofa. Ia bretin rubuzimningin ingarsi bretin rubuzir tam bagh, plauan aghuir 2 kilogremim itim inighiva, yis koma a veregh, egh bretin rubuzir igharazim uaghan kamaghira an ingarigh, aning tuagh. Egh bretin rubuzir kamning inigh izi, Ikiavira Itir God bagh ofa damu. Ia aningin suiragh aning fi aning damuti, aning Ikiavira Itir Godin damazimin ighuavamang. ¹⁸ Ia bizir kaba sara bretin kamin ofa damu. Ia 7plan sipsipin nguzir azenir vamira itiba, ko bulmakaun apurir igiar tam, ko sipsipin apurir pumuning inigh izi. Ia asizir duaba mikarizbar itiba inian marki. Asizir aghuibara inigh. Egh ia ofan bar isia mighirim na bagh a damu. Egh ia zuraram ami moghin, witin taba ko wain sara, ofan kam datigh. Ofan kam avim an isi mangi a bar mighirighi, averenir kinimin otogh. Eghti Ikiavira Itir God, ofan kamin mughuriar aghuim baregh, a gifuegh navir aghuim an ikiam. ¹⁹ Ia memen apuritam inigh arazir kuraba gin amadir ofa damu, egh sipsipin apurir igiar azenir vamira itir pumuning inigh, God ko navir vamiran ikiamin ofa damu. ²⁰ Eghti ofa gamir gumazim witin faragha

anibar ofan min, bretin kam ko sipsipin nguzimningin suiragh da fi da dar amuti, da nan damazimin ighuavamangi. Bizir kaba nan bizibara. Eghti ki da inigh ofa gamir gumazibar aningam. ²¹ Ia ofan kam gamir dughiamin ia uari akuvagh, nan ziar ekiam fi, egh ia uan ingangaribar amuan marki. Ian ovaviba gin otivigh managh iki, me bar zurara arazir kamin gin mangam.

²² “Dughiar ia uan azeniba aghorimin, ia dagher azenimin dazighiamin tughav itim asian marki. Egh ia azenibar tongin dagheba asi, egh taba ateghiva, ua mangi da asian marki. Ia da ateghti da mamaghira ikiti, onganarazir gumazamiziba ko ikizir igharazibar gumazamizir ian tongin itiba, me da iniam. Ki Ikiavira Itir God, ki ian God, ki kamaghin mikeme.”

Sighabagh Iviamin Dughiar Ekiam
(Diboboniba 29:1-6)

²³ Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei: ²⁴ “Ni kamaghin Israelian gumazamizibav kemegh. Namba 7in iakinim, an aruer faragha zuimin ia avughsi. Kar ian dughiar ekiar mam, egh ia sighabagh ivi uari akuv, egh Ikiavira Itir God minabiva an ziam fi. ²⁵ Dughiar kamin ia uan ingangaribar amuan marki. Ia ofa gamir dakozimin mangi, egh avimin nan ofa damu.”

God Gumazamizibar Arazir Kuraba Gin Amadir Dughiar Ekiam
(Diboboniba 29:7-11)

²⁶ Egha Ikiavira Itir God Moses migei: ²⁷ “Namba 7in iakinim, an namba 10in aruem, kar Gumazamizibar Arazir Kuraba Gin Amadir Dughiar Ekiam. Egh dughiar kamin ia dagheba ko agoroger araziba atakigh. Ia uari akuvagh nan ziam fi na minabiva na bagh avimin tuamin ofan tam inigh izi. ²⁸ Aruer kamin, God Gumazamizibar Arazir Kuraba Gin Amadir Dughiar Ekiam. Ofa gamir gumazim, ia bagh arazir kuraba gin amadir ofa damuti, ki Ikiavira Itir God, ian God, ki ian arazir kuraba bar da gin amadagham. Kamaghin amizi, ia aruer kamin ingaran marki. ²⁹ Eghti gumazitam aruer kamin daghebar amiva uan agorogeba abiraghan koghti, ki uan gumazamizibar tongin a batuegham. ³⁰ Eghti gumazitam ingangaritam aruer kamin a damuti, ki uabi uan gumazamizibar tongin a misueghti, an aremegham. ³¹ Ia oragh. Ki ua migei, ia ingangaritam aruer kamin a damuan marki. Ia arazir ki ifongezir kam zurara an gin mangi. Eghti ian ovavir gin otivigh managh ikiamiba,

23:15: Ua Me Ini 23:16; 34:22; Godin Araziba 16:9-12

23:16: Israelian dughiar ekiar kam, me Grighin akamin me, “Pentekos,” a garisi. Ezi Grighin akamin aven ziar kam, a “50plan arueba,” an mirara ghu. Ni uaghan Aposel 2:1in gan.

23:22: Ofa Gami 19:9-10; Godin Araziba 24:19-22

23:26: Ofa Gami 16:29-34

me uaghan an gin mangi. ³² Ia dughiar ekiar kamin deraghvira avughsi. Iakinir kam, an aruer namba 9in, aruem uaghilir dughiamin ikegh mangiti, aruer namba 10in aruem ghuaghiri dughiam otoghti, dughiar kam bar moghira, ia an dagheba ko agoroger biziba bar da atakigh.”

*Averpenibar Ikiamin Dughiar Ekiaba
(Diboboniba 29:12-40)*

³³⁻³⁴ Ikiavira Itir God akar kam Israelia daningasa kamaghin Moses mikeme: “Iakinir namba 7, an aruer namba 15in, kar Averpenibar Ikiamin Dughiar Ekiam. Dughiar kamin, gumazamiziba temer aguabar averpenibar ingaram, egh 7plan aruebar dar iki Ikiavira Itir God ginighnigh. ³⁵ Egh wighin kamin faragha zuir aruem, ia nan ziam fisi uari akuv, egh ia uan ingangaribar amuan marki. ³⁶ Egh ia wighin kamin arueba bar ia Ikiavira Itir God bagh ofa damuam. Egh namba 8in aruem, ia ua Ikiavira Itir God ginighnigh an ziam fisi uari akuv, egh an ofan avimin tuamiba inigh izi dar ofa damu. Aruer namba 8, kar Ikiavira Itir Godin ziam famin dughiam, kamaghin amizi ia uan ingangaribar amuan marki.

³⁷ “Aruer kaba, kar nan dughiar ekiabara, ki Ikiavira Itir God. Ia nan ziam fisi uari akuv, avimin na bagh ofabar amu. Ia ofan bar isia mighiriba, ko wit tuer ofa, ko wain ingamin ofa, ko ofan ighazariz maba, ia ofan kaba vaghvagh dar aruebara dar amu. ³⁸ Ia dughiar ekiar kabar gin mangi, egh uaghan nan Sabatin dughiar gin mangi. Egh uaghan bizir ia zurara na ganidiba, ko akar dikiriziba akiramin ofaba, ko ofan ia uari uan ifongiabar gin mangi na daningamiba, ia bar da isi na daningam.

³⁹ “Ezi namba 7in iakinimin, an dughiar namba 15in, ia faragh dagher faragha aniziba inigh givagh, egh ia Ikiavira Itir Godin dughiar ekiar kam damuam, an aruer namba 15in ikegh, 7plan aruebar mangam. Dughiar kabar, ia averpenibar ikiva na ginighnigham. Dughiar ekiar kamin aruer faragha zuim ko namba 8 aruem, ia bar avughsi. ⁴⁰ Aruer faragha zuimin ia temer ovizir ia apibar dagher bar aghuitaba inigh. Ia temer detin aguaba ko temer dafarir aviriba itibar aguaba inigh. Egh ia nan damazimin 7plan aruebar bar akongegh. Ki Ikiavira Itir God, ian God. ⁴¹ Egh azeniba bar dar namba 7in iakinimin, ia 7plan dughiar kaba na bagh da misevegh, dughiar ekiar kam damuam. Ian ovaviba gin otivigh zurara arazir kabar gin mangam. ⁴² Ia Israelian gumazamiziba bar, 7plan aruebar averpenir muziaribar iki. ⁴³ Ia kamaghin

damuti, ian ovavir borir gin otivamiba ganigh fogham, ki Isipin kantrin ia inigha ian akua azenan ize, egha dughiar kamin ki ia gamima, ia averpenir muziaribar iti. Ki Ikiavira Itir God, ian God, ki mikemegha gifa.”

⁴⁴ Moses akar kam baregha, Ikiavira Itir Godin ziam famin dughiar ekiar a inabazibar gun Israelian gumazamizibav gei.

24

*Godin Purirpenimin lambar
garir arazim*

(Ua Me Ini 27:20-21)

¹ Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei: ² “Ni kamaghin Israelia mikemegh. Me lamin nan Purirpenimin itiba bagh olivin borer bar aghuim inigh izi. Eghti ofa gamir gumaziba dimagaribar zurara lamin kabar apongti da isi mamaghira iki. ³ Lamin kaba, Aron guaratizibar dar apong, eghti dimagariba bar lamba isi mamaghira ikiti aminin tiragham. Lamin kaba, God bativamin Purirpenimin aven iki inir ekiar Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam modozimin azenan tuivigh iki nan damazimin isiam. ⁴ Lamin kaba, da aghorir me golin aghuarimin ingarizim gisin ikiti, Aron deragh dar ganti, dar angazangariba mungeghan kogham, egh da Ikiavira Itir Godin damazimin isivira ikiti, ki dar ganam.”

Bretin me isa God ganidim

⁵ Ikiavira Itir God kamagh Moses migei, “Ia 12 kilogram plauan aghuiba iniva, 12plan bretin rubuzibar ingarigh. Ia vaghvagh bretin rubuzimin ingarsi, plauan osimtizir 1 kilogramin itim inigh. ⁶ Egh gin ia bretin kaba isi, dakozir bar zuezir me golin aghuarimin an pogha a noghezir kamin, pozir pumuningin dar arikigh, eghti 6pla vongin ikiti 6pla vongin iki, egh Ikiavira Itir Godin damazimin ikiam. ⁷ Egh ia pauran mughuriar aghuim zuim isi bretin pozir kamningin boroghin dar arikigh, egh gin Ikiavira Itir God bagh avimin pauran kamin nan ofa damu, a bretin kabar danganim iniam. ⁸ Egh Sabatin dughiar zurara ofa gamir gumazim bretin kam dakozim datighiti, a Ikiavira Itir Godin damazimin ikiam. Israelia arazir kamra gin mangi. Kar Akar Dikirizir Gavgavir mam, ki me koma a gami, eghti a zurara ikivira ikiam. ⁹ Kar dagher gumazamiziba Ikiavira Itir God bagha avimin ofa gamiziba, da bar nan bizibara. Eghti ki da isi Aronin ovavir boribar aningam. Kamaghin, bretin kam datirighin ko gin izamin dughiar, an Aronin adarazir bret, ezi me bretin kam

nan Purirpenim avinizir divazimin aven aneremi.”

God gumazir mam amizir arazir kuraba ikarvazir arazim migei

¹⁰⁻¹¹ Dughiar mam, gumazir mam iti, an afeziam Isipian gumazim, an amebam Israelian amizim. Amebamin ziam Selomit, Selomit a Dibrin guivim, a Danin anabamin adarazir mav. Egha Selomitin otarir kam, a me itir danganimin ikia, egha Israelian gumazir mam ko misosi. Aning uaning misogha ghua, Selomitin otarim Ikiavira Itir Godin ziam dibora akar kuram migia an ziam gasighasizima, me a baraki. Kamaghin amizi, me a inigha Moses bagha ghu. ¹² Ezi Moses a isa gumazir mabagh aningizi, me kalabuzin min a ikegha a geghuva ikia, egha Ikiavira Itir God mizuai, a manmaghin gumazir kam mikinti, me arazir manatamin a damuam.

¹³ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, ¹⁴ “Ni gumazir kam inigh danganir ia itimin azenan mangi. Eghti gumazir a na mikemezir akar kuraba baraghiziba, me bar uan dafariba an dapanim darikigh. Me kamaghin damighti, gumazamiziba fogham, gumazir kam arazir kuram kamigha osimtizim iti. Eghti gumazamiziba bar dagiaba fiva a mikinti an aremegham. ¹⁵ Eghti gin ni Israelia mikim suam: Gumazitam akar kuramin na mikemegham, an arazir kuram gamigha gifa, egh a uan arazir kuramin osimtizim atheram. ¹⁶ Gumazitam akar kuratam mikimiva Ikiavira Itir Godin ziam diponam, kamaghin an aremegham. A Israelian gumazim, o ikizir igharazimin gumazamizir ian tongin ititam, gumazir nan ziam gasighasighamin manatam, gumazamiziba bar uari akuvagh dagiaba fiva gumazir kam mikinighti an aremegh.

¹⁷ “Eghti gumazitam gumazim o amizim misueghti an aremegham, eghti ia uaghan a misueghti an aremegh. ¹⁸ Eghti gumazitam gumazir igharazimin bulmakaun misueghti an aremegham, a bulmakaun igharazitam an ikaragh. Osimtizir kabanang akiramin arazim a kamakin, gumazitam gumazir igharazimin asizim misoghezi an areme, an asizir kamaghin garimra an asizim ikaragh.

¹⁹ “Eghti gumazitam gumazir igharazimin mikarzim gasighasigham, eghti ia arazir kamram a ikaragh. ²⁰ A gumazir igharazimin agharim apirighti, ia uaghan an agharim apirigh. A gumazir igharazimin damazim gasighasighi, ia uaghan an damazim gasighasikigh. A gumazir igharazimin atariba apirighti, ia uaghan an atariba apirigh. Gumazir

manam bizim gamua, gumazir igharazim gasighasiki, eghti ia arazir kamra uam a ikaragh. ²¹ Gumazim gumazir igharazimin asizim misueghti an aremegham, eghti an asizir kamagh garimra a ikaragh. Eghti gumazitam gumazir igharazim misoghezi an aremegham, eghti ia gumazir kam misueghti an aremegh. ²² Ki Israelia ia ko ikizir igharazibar gumazamizir ian tongin itiba sara ia bagha Arazir kam ati. Ki Ikiavira Itir God, ki ian God, ki ia mikemegha gifa.”

²³ Moses akar kabar gun Israelia mikemegha gifa. Ezi gin me gumazir akar kuramin Ikiavira Itir Godin mikemezir kam inigha danganir me itimin azenan ghu. Egha me dagiabar a ginivizi an areme. Ezi arazir kamin, Israelia Akar Gavgavir Ikiavira Itir God Moses ganingizimin gin zui.

25

*Azenir namba 7in Araziba
(Godin Araziba 15:1-11)*

¹⁻² Moses Sainain Mighsiamin ikiavira itima, Ikiavira Itir God akar kam Israelia mikimasa a ganingi: “Ia gin nguazir ki ia daningasa mikemezir kamin mangi an otivigh, egh zurara namba 7in azenimin, ia nguazir kamin dagheba oparan marki. Ia nguazim ateghti, a pura iki. Ia Sabatin dughiarbar avughsi moghin, nguazim uaghan avughsam. Ia kamaghin damuva mikim suam, namba 7in azenim, a Ikiavira Itir Godin azenimra, kamaghin nguazim avughsi. ³ Ia 6plan azenibar, dagheba uan nguazimin da opar, egh wainin ikarizibar agharibar ghoriva azenibar dagheba iniam. ⁴ Egh ia namba 7in azenimin, ia nguazim ateghti, an avughsi. Egh ia azenir kam na bagh a anemiseveghti a Ikiavira Itir Godin Sabatin azenimin ikiam. Kamagh amizi, ia azenir kamin dagheba oparan marki, egh ia uan wainin ikarizibar aghariba aghoran marki. ⁵ Eghti witin taba puram otivigham, ia dar oviziba inighiva dagher dipenimin dar arighan marki. Egh wainin oviziba pura dar agharibar otivighi, ia da inigh wainin ingaran marki. Bar markiam. Azenir kamin nguazim deraghviram avughsam, kamaghin, ia aneteghti a pura iki. ⁶ Eghti azenir kamin dagheba pura ian nguazimin otiviti, ia dar ami. Ia da isi dagher dipenimin dar arighan marki, egh wainbar amuan marki. Ia ko, ingangarir gumazir kiniba ko ingangarir amizir kiniba, ko ingangarir gumazir igharaziba, ko ikizir igharazibar gumazamizir ian tongin itiba, ia bar dar

ami. ⁷ Egh bulmakauba, sipsipba, memeba, ko asizir atiaba sara ia dar ami.”

Azenir ua biziba ikarvaghamin

⁸ Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “Ia 7plan dughia bar, 7plan azeniba meng mangi, kamaghira damu mangi 49plan azenibar otogh. ⁹ Egh ia azenir 49in, an namba 7in iakinim, an dughiar namba 10in, ia gumazitaba ameghti me ian nguibaba bar dar mangi sighbagh ivi. Kar Dughiar Ekier Gumamazibar Arazir Kuraba Gin Amadim. ¹⁰ Namba 50in azenimin ia datirighin sighbagh iviamin dughiamin ikegh mangi azenir vamiran tugham, ia a damuti, a nan azenimra iki. Eghti ia gumamazibav mikim suam, me azenir kamin firighireghti men osimtiziba givaghti me deraghvira ikiam. Azenir kamin, gumazir gumazir igharazibar nguazibagh ivezeziba, me vaghvagh ua nguazir kaba isi dar guizin ghuavibar aningigh, o men adarazir aningigh. Eghti ingangarir gumamazir kiniba, me vaghvagh ingangarir kam ategh, ua uan adarazi baghvira mangi. ¹¹ Guizbangira, namba 50in azenimin, gumamaziziba deraghvira dapiagh avughsi bar akuegham. Egh azenir kamin ia uan nguazibar dagheba oparan marki, egh ia witin puram otivibar ghor da akuvan marki. Egh ia wainin dipabar ingarsi, wainin oviziba inian marki. ¹² Azenir kam, ia deraghvira dapiagh avughsi bar akongegh bar a ginighnigh, kar bar nan azenimra. Egh ia pura nguazimin otivir daghebara dami. Ia dagher igharazibar aman marki.

¹³ “Eghti azenir kamin gumazir nguaziba isa igharaz darazir da amangiziba, ia ua me dama uan nguaziba iniam. ¹⁴⁻¹⁵ Kamaghin, ia nguazim isa gumazir igharazimin amadazi, o a da nguazim givese, egh ia uarigh ifaran kogham. Ia nighnigh, azeniba manmaghin ikiavira iti, eghti bar akongamin azenim otoghti ia ua bizir kaba ikarvaghamin, egh manmaghin dughia bar an opariva dagheba iniam. Ia bar deraghvira nguazir kamin dagheba iniamin azenir ikiavira itibar ivezim givesegh. ¹⁶ Eghti azenir aviriba ikivira ikiti, dar nguazimin ivezim mavanang. Eghti azenibar dibobonim oteveghti, nguazimin ivezim magari. Guizbangira, a guizin nguazim givezezir pu. Puvati, a nguazir kamin otivir daghebagh ivese. A nguazir an agharimin ikiavira itir kamin azeniba mengiva, an azenir kabar nguazir kamin

otivir daghebagh ivezam. ¹⁷ Ia uari uan namakatam gifaran bar marki. Ia uan Godin atiating, egh arazir aghuibara damu. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme.”

God gumamazir an akamin gin zuiba deraghvira me damuam

¹⁸ Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “Ia deraghvira arazir ki ifongeziba ko bizir ki damuasa ia mikemezibar suiragh dar gin mangi, egh ia deraghvira nguazir ki ia daningamin kamin ikiam. ¹⁹ Eghti dagher avirim nguazimin otivti, ia zurara dagher aviribar ami mamaghira ikiam. Egh ia bar deraghvira nguazir kamin ikiam. ²⁰ Egh ia ua kamaghin mikim suam, ‘Namba 7in azenimin e dagheba oparan kogham, egh dagher aniziba inigh da akuvan kogham. Egh e kamaghin damuan kogh, e azenir kamin tizim amam?’ ²¹ Marki, ia mighin nighnighan marki. Ki Ikiavira Itir God, ki namba 6in azenimin bar deragh nguazim damighiti, dagher aviriba otivtima ia dami mangi 3plan azenibar tugham. ²² Egh ia namba 8in azenimin dagheba opar, egh ia namba 6in azenibar inizir daghebar amivira ikiam. Egh ia dagheba ikivira iki mangi, ia dagher igiaba iniamin dughiam otogham.”

Nguazir me iniziba, me ua da ikarvaghamin

²³ Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “Gumazir igharazitam ia da nguazim givezezh, dughiar ruarimin an suighan marki. Kar guizbangira ian nguazim puvati. Kar Ikiavira Itir Godin nguazim, ezi ki Israelia ian taghizi ia an iti, mati gumamaziziba nguibar igharaziba ataghizi me men nguazibar iti.

²⁴ “Eghti ian gumazitam, ian namakar igharazitam da nguazim givesi, a deraghvira fogh, eghti gin nguazir kamin guizin ghuavim ua nguazim givesi, a givezam.

²⁵ “Eghti ian gumazitam bar biziba puvatigh, dagiaba bagh gumazir igharazim ateghti, an an nguazim givezehti, an anabar gumazim an akuragh a givesi pura iki, egh nguazir kam uam a givezezh uam a daningigh.* ²⁶ Eghti gumazir kamin akuragh uam a givezamin anabamin gumamaziziba puvatighiti, a uabi gin dagier aviriba itir dughiam, a ua nguazir kam givezam. ²⁷ A biziba ua da ikarvaghamin azenim gifoghsi, an azeniba meng, da manmaghin ikiavira iti. Egh an azenir kamin dagher nguazir kamin otivamiba bar dar

* 25:25: Hibrun arazim, gumazitam osimtizim batogham, eghti an anabatam an ganiva egh akurvaghamin ingangarim iti. Bizir bar ekier namakar kam damuamim, an osimtizim itir gumazimin nguazim givezam, eghti nguazir kam an adarazir nguazimra. Ni Rut 3:9-13 ko 4:1-6, ko Jeremiaia 32:6-12in gan. Asaian Akinafarimin akar isin zuir mam ghaze, God a gumazir gumamazizibar ganiva egh men akurvaghamin ingangarim itim. Ni uaghan, Aisaia 41:14 ko 43:14 ko 44:6 ko 44:24 ko 54:5 ko 60:16in gan.

ivezimîn dibobonim manmaghin otogham. Egh a dagiaba inigh dagher kaba bagh, gumazir fomiram an nguazim givevezim a danigh, ua nguazir kam iniam. ²⁸ Egh an dagiaba oteveghti, a nguazir kam uam a givezeghan kogham, kamaghin gumazir fomiram an nguazim givevezim, nguazim an dafarimin iki mangiti azenir ua biziba ikarvaghamin otogham. Eghti azenir kam otoghamin dughiamin, gumazir nguazir kam givevezim, a ua nguazir kam isi an ghuavimra daningigh.

²⁹ “Eghti gumazitam nguibar ekiam avinizir divazimin aven uan dipenim anemadazi, gumazir igharazim a givese, ezi dipenimin ghuavim ua uan dipenim givezamin azenir vamira iti. ³⁰ Eghti azenir vamira mangigh givaghti, a ua dipenir kam givezeghan kogham, a datirighin uam ivezamin tuaviba puvati. Bar puvati. Eghti datirighin dipenir kam, a gumazir a givezamin dipenim, ko an ovavir borir gin otivamiba, a gin men dipenimin ikiam. Egh azenir biziba ua da ikarvaghamin dughiamin, a uam a daningan kogham. ³¹ Eghti nguibar dozir divaziba puvatiziba, dar aven itir dipeniba, ia kamaghin nighnigh suam, da mati nguazir dagheba oparim. Kamaghin, dipenibar ghuaviba ua dipenir kabagh ivezam. Eghti azenir ua biziba ikarvaghamin, gumazir dagh ivezeziba, ua da isi guizin dipenir ghuavibar aningam. ³² Eghti Livain anabamin adarazi arazir kamin gin mangan marki. Me, divazim avinizir nguibar ekiamin itir dipenim uam a givesi, me a givesegh. ³³ Egh Livain anabamin tav uan dipenim amadagh, egh uam a givezan aghuaghti, gumazir dipenir kam givevezim, azenir biziba ua da ikarvaghamin, a ua dipenim isi Livain gumazir kam daningigh. Guizbangira, ki Israelian anabar igharaziba bagha nguazibagh inamigha me ganingi. Ezi Livain anabam puvati. Ki Israelian anabar igharazibar nguazibar tongin, nguibar ekiar maba isa Livaibagh aningi. Kamaghin amizi, dipenir Livain nguibar ekiamin itiba, da dughiaabar zurara Livain dipenibara. ³⁴ Egha uaghan, nguazir Livain anabamin nguibar ekiabar miriamin boroghin itiba, gumazir igharaziba dagh ivezan marki. Kar Livaibar nguazibara.”

Onganarazibagh amir gumazamizibar akurvazir araziba

³⁵ Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “Ian namakabar tav, onganarazibagh amir gumazimin min ikiva, bizibagh ivezamin dagiaba puvatighti, ia uari an akurvagh, mati ia ikizir igharazibar gumazamizir ian

tongin itibagh ami moghin, an akurvagh. Kamaghin, ian namakar kam ia ko ikiam. ³⁶⁻³⁷ Egh a pura ia da dagiaba inigh, egh ua dagiar iniziba ikarvaghshi, ia ua dagiatam dagh isin darighan marki. Eghti a daghebagh ivezti, ia ua dagiataba daghebar ivezim gisin darighan marki. Ia Godram atiating, egh uan namakaba ateghti me ian tongin iki. ³⁸ Ki, Ikiavira Itir God, ian God, ki kamaghin ia mikemegha gifa. Ki ian Godin ikiasa, egha kamaghin, ki Isipin kantrin ia inigha ian akua azenan iza, Kenanin nguazim ia daningasava ami.”

Ingangarir gumazamizir kiniba damuamin araziba

³⁹ Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “Gumazitam onganarazibar amuva, ia ateghti ia ingangarir gumazir kinimin min a givezegh, egh pazi a damuti a ingangarir gumazir kinimin min ian apengan iki ingaran marki, mati ikizir igharazibar ingangarir gumazir kinibar min ia bagha ingari. ⁴⁰ A mati gumazir dagiaba bagha ingarimin min ia ko iki, egh ian ingangaribaru amu mangiti azenir ua biziba ikarvaghamin otogham. ⁴¹ Egh azenir kamin a uan amuim ko boriba sara, me firighiregh ia ategh ua uan adarazi bagh mangi, uan inazir afeziabar nguazimin ikiam. ⁴² Bizir kamin mingarim kamakin. Fomira ia Israelia, kantri Isipin ingangarir gumazamizir kinibar itima, ki ia inigha azenan izezi ia bar Isip ataki. Kamaghin amizi, ia nan ingangarir gumazamizibar min otifi. Kamaghin, ia uan namakabagh ivezeghti, me dughiaabar zurara ingangarir gumazamizir kinibar min ikian kogham. Bar marki. ⁴³ Kamaghin amizi, ia uan namakar ia ivezeziba, puvira me abin me damuti, me bar osimtizir dafaba sara ingangarir ekiabar amuan marki. Ia nan atiating, ki ian God, egh ia deraghviam me damu.

⁴⁴ “Egh ia ingangarir gumazamizir kiniba inisi, ikizir igharazir ian boroghin itiba da me inigh. ⁴⁵ Egh ia uaghan ikizir igharazibar gumazamizir ian tongin ikia boriba bateziba, ia ingangarir gumazamizir kiniba, me da dagh ivezam. Ia deragh me givezeghti, me guizbangira ian ingangarir gumazamizir kinibar min otifigh. ⁴⁶ Eghti ia gin arimighireghti, ian ovavir boriba ingangarir gumazamizir kinir kaba inighti, me zurara ian ovavir boribar ingangaribaru amu mangivira ikiam. Me iananaba. Eghti ian namakabara, ian pangarir gumazamizir kinibar otivighti, ia paza me damu me gativan marki. Ia deraghvira me damu.

⁴⁷ “Eghti ikizir igharazibar gumazamizir ian tongin itibar tav, dagiaba bar izivagham, eghti ia Israelia, ian tav onganarazibagh amir gumazimin min otoghiva, a ikizir igharazimin gumazir kam ateghti an a givezeghti, an an ingangarir gumazir kinimin min ikiam, o gumazir kamin tavin ingangarir gumazimin min otogham. ⁴⁸ Israelian gumazir kam kamaghin damigham, eghti ia uam a givezeghti, kamaghin deragham. An aveghbuatam, ⁴⁹ o an afeziar dozim, o namakatam o anabatam, uam a givezeghti deragham. Eghti a uabi dagiataba inigh, uabi uabi givezegh, egh ingangarir kurar kam atakigh. ⁵⁰ Gumazir kam, ikizir igharazimin gumazir a givezezim ko deraghvira nighnigh uaning kimiva fogh suam, azenir ikiavira itiba me da meng mangi azenir ua biziba ikarvaghamin tugham. Eghti gumazir, ingangarir gumazir kam givezezim suam, gumazir azenir kabar ingarir dagiabar ivezimin dibobonim manmakin. Eghti gumazir kam uabi, o an anabatam ivezir kamaghin garimra uam a givesegh. ⁵¹ Eghti azenir aviriba ikivira ikiti, gumazir kam dagiar bar ekiamin ua gumazir a givezezir kam daningigh. ⁵² Eghti azenir aviriba ikian koghti, azenir biziba ua da ikarvaghamin otoghti, a dagiar muziarim isi ua gumazir kam daningigh. ⁵³ Eghti ikizir igharazimin gumazir kam kamaghin ingangarir gumazim ginighnigh suam, a mati azenibar vaghvagha a ko ikia dagiaba bagha ingarir gumazim, egh a puv a mikimiva, anebin pazi a damuan marki. An an asughasugh nimiram a damu. ⁵⁴ Eghti me arazir kabar gin mangi, ua gumazir kam givezan kogham. Eghti azenir biziba ua da ikarvaghamin otoghti, gumazir a givezezim aneteghti, a firighirigh mangiva uan amuim ko boriba sara deraghvira ikiam.

⁵⁵ “Ki ikiavira Itir God, ian God, ki Isipin kantrin ia inigha azenan ize. Kamaghin, ia Israelia, ia nan ingangarir gumazamizibar min iti. Kamaghin amizi, ia uan tav ateghti, a dughiaabar zurara ingangarir gumazir kinimin ikian marki.”

26

God deraghvira uan gumazamizir an akamin gin zuibar amuam

(Godin Araziba 7:12-24; 28:1-14)

¹ Ikiavira Itir God kamaghin migei, “Ia temer otevilla inigh dar asebar nedazibar ghoran marki, ia guarir akinitam inigh uan nguazimin anesaragham, o dagiatam inigh dighoriba a darighi da ian asebar marvir

guabar min ganti, ia marvir guar kabar zibaba fan marki, da gavgaviba pu. Puvati. Ki Ikiavira Itir God, ian God, ia nan ziamra fi. ² Ki ia bagha misevezir Sabatin dughiaabar, ia ingaran marki. Ia puram avughsi. Egh ia bar nan Purirpenim gifongeh a baghvira iki. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin ia mikemegha gifa.

³ “Egh ia nan arazir ki ifongezibar gin mangi, nan Akar Gavvaviba baragh, egh dar amu, ⁴ eghti ki amozim damuti, a uan izir dughiamra izam. Eghti ki ian daghebar amuti, da deraghvira ian nguazimin otivti, temeba biva ovizir aviriba ikiam. ⁵ Ia dagher bar aviriba ikiva, egh witin andiziba ini mangi, ia wainin ovizir anidiziba iniamimin dughiamin tugham. Egh ia wainin oviziba ini mangi, dughiar ia dagheba oparamimin tugham. Ia damiva naviba bar izevegham. Egh ia deraghvira uan nguazim dapiagham.

⁶ “Eghti ki navir amirizim ia danighi ia deraghvira dapiagh, egh dakuamin dughiamin, ia bizitam in atiatingan kogham. Ki asizir atiar misoziba ian nguazimin da batueghti apaniba nguazir kamin ia misoghan kogham. ⁷ Eghti ia apanibav sogh me abinti, men avirim ian damazimin arighiram. ⁸ Ian 5plan midorozir gumaziba 100plan apaniba abinigham. Eghti ian 100plan midorozir gumaziba 10,000plan apaniba abinigham. Guizbangira, ian apaniba bar ian damazimin arighiregham. ⁹ Eghti ki deraghvira ia damuva borir aviriba ia daning, egh ia damuti, ia bar avirasemegham. Eghti Akar Dikizir Gavvavir ki fomira ia ko amizir kam, ki gavgavim a daningam. ¹⁰ Eghti azenir givazimin dagheba, da ikivira iki mangi azenir igharazim batogham. Eghti dagher naba ikivira ikiti, ia dagher igiar andiziba iniva, ghuriba makunigh, egh dagher igiaba dar danganim darigham. ¹¹ Eghti ki ian tongin ikivira iki, akirim ragh ia gasaraghan kogham. ¹² Ki ian tongin daruva ian Godin ikiam. Eghti ia nan gumazamizibar ikiam. ¹³ Ki uabi Ikiavira Itir God, ki ian God. Ia fomira Isipin kantrin aven ingangarir gumazamizir kinibar ikezi, ki ian osimtizim agivagha ian akua azenan ize. Ki ia isa kalabus gatizir gumazibar gavvaviba abighizi, ia kalabus ategha bar akongegha ize.”

God gumazamizir an akam batoziba ivezir kuram me daningam

(Godin Araziba 28:15-68)

¹⁴ Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “Ia nan akaba baragham aghuagh, egh nan

Akar Gavgavir kabar gin mangan koghti, ki iveriz kuram ia daningam. ¹⁵ Ia akirim ragh nan arazir ki ifongezibagh asaragh, nan bizir ki damuasa ia mikemezibar aghuaghiva, nan Akar Gavgaviba baraghan koghiva, egh nan Akar Dikirizir Gavgavir ki ia ko amizir kam abighti, ¹⁶ kamaghin ki bizitamin ia damuam. Ki zuamira ia damighti, ia bar ikuvigh bar atiatigham. Ki ia damuti, ia arimariar bar ekiaba iniva, ian mikarziba puv fengti, ian damaziba okavighti, ian mikarziba nimira su magiri mangi bar ikuvigham. Ia azenibar dagheba opar, egh ia dar daghebar aman kogham. Apanibara, da ini dar amam. ¹⁷ Egh ki uabi ian apanim damuam. Ki gumazir igharaziba amadaghti, me izi ia misogh ia dikabinam. Eghti gumazir kaba ia gativagham. Apaniba tighar ia bagh izi ia gintighamin dughiamin, ia puram atiating aregham.

¹⁸ “Bizir kurar kabar gin, ia nan akam baraghan aghuavira ikiti, ki ian arazir kuraba bagh osimtizir avirim ia darighvira ikiam. ¹⁹ Egh ki ian ifaghatir arazimin gavgavim bar anebiragham. Ki amozimin tivaghti a ian nguazim gizan kogham, eghti nguazim bar misigh ainin min gavgavigham. ²⁰ Eghti dagheba ian nguazimin otivan koghti, ian temeba ban kogham. Kamaghin, ia kamaghin fogh suam, ian ingangarir ekiam pura mangi givagham.

²¹ “Osimtizir kaba ia bativiti, ia oraghan koghti, ki ian arazir kurar kabagh nighnigh, egh ki osimtiziba ia darighvira ikiam.

²² “Egh ki asizir atiaba ian tongin da amangti, da ian boriba ko bulmakaubav soghti da arimighiram. Eghti gumazir aviriba ikian kogh nguibamin tuavibar aruan koghti, gumazamizir vabara ikiam.

²³ “Osimtizir kaba ia bativighti, ia uan nighnizibagh iraghan aghuagh, nan akaba baraghan koghti, ²⁴ ki ian arazir kurabagh nighnigh, ua dughiar bar aviribar ua ia ikaragh, ivezir bar kuram ia daning, egh bar puvira ia damuam. ²⁵ Ia nan Akar Dikirizir Gavgavim abighti, ki apaniba amadaghti me ia misogh. Eghti ia ti mangi nguibar ekiar divazir gavgaviba itibar aven mangiti, ki arimariar kurar ekiaba ia bagh da amangiti, gumazamizir avirim arimighiregham. Eghti ia ikuvamin dughiamin, ki ia isi apanibar dafarim darigham. ²⁶ Egh ki ian daghebar tivaghti, ia daghebar oteveghti ian amiziba dagher aviriba avimin da tuan kogham. Eghti bretba tuer danganimin avir vamira, 10plan amiziba uan dagheba tuam. Eghti ia bar bretin muziariba ini dar amiti mitiriam ian aghivira ikiam.

²⁷ “Eghti ki bizir kabar amuti, ia akirim na gasaraghvira ikiva, egh ua nan akaba batoghti, ²⁸ ki bar aningaghegh, ian arazir kuraba bangin, dughiar bar aviribar osimtizir bar ekiaba ua ia darigham. ²⁹ Mitiriam puvira ian aghiti, ia uari uan otariba ko guivibav sogh dar amam. ³⁰ Eghti ki uan navir averiamin aven ian aningaghegh, ia mighsiamin pin ingarizir danganir asebar ziaba febagh asighasigh, ian ofan migharir mughular aghuim zuibagh amir ofa gamir dakoziba apirigham. Egh ki ia misuegh ian kuaba isi marvir guar ki asighasighizir kabagh isin da kunigham. ³¹ Ki ian nguibar ekiaba ko dipenir ia asebar ziaba febagh asighasigh, ian ofabagh ifueghan kogham. ³² Egh ki ian nguazim bar a gasighasighi, ian apaniba nguazir kam inigh a dapiagh an ganti, a ikuvighti, me digavir kuram damigham. ³³ Ki apaniba amadaghti, me ia misogh ia batueghti ia tintinibar kantrin igharazibar mangegham. Eghti ian nguazim uaghan gumazamiziba puvatigh pura ikiam, eghti nguibar ekiaba ikuvigh ikiam.

³⁴⁻³⁵ “Eghti ia apanibar kantrin ikiamin dughiamin, ian nguazir kam pura avughsi ikiam. Ia fomira nguazir kamin ikia egha nguazim ataghizi, a zurara namba 7in azenibar avughsir puvati, mati ki ia mikemezi mokin. Egh nguazim pura ikiamin dughiamin, a deraghviram avughsam, egh nguazim dughiar kam bagh bar akongegham. ³⁶⁻³⁷ Eghti ian varazira midorozimin arimighireghan kogh, egh mangi apanibar kantrin ikiam. Eghti ki ia damuti ia bar puviram atiating, egh ia oraghti, aminim temer dafaribagh ivangti, da tingaghiti, ia da baregh puram atiating aregham, mati apaniba gumazibar agintizima me ari. Eghti apaniba ian gintighan kogham, ia puram ari mangi tintinibar uarir ghuanang daghiram. Eghti apaniba ti ia ko misoghti, ia me ko misoghamin gavgaviba puvatigham. ³⁸ Kamaghin, ia ikizir igharazibar tongin ikiva apanibar nguazimin arighiregham, kar mati men nguazim ia tui. ³⁹ Ia ko ian inazir afeziaba amizir arazir kuraba bangin, ia osimtizim ikiam, kamaghin amizi, ian ikivira ikiamin varazira, apanibar nguazimin ikivira iki, egha bar kuvaremeghsi damuam.

⁴⁰ “Eghti gin ian ikivira ikiamin varazira, me uan arazir kurabagh nighnigh dar gun na mikimam. Egh me kamaghin mikim suam, ‘E uan inazir afeziaba ko arazir kuram gami. E ni barazir puvatigha nin akaba batoke.’ ⁴¹ Guizbangira, ia akirim ragha na gasarazi, ki osimtizim ia ganigha, ian apanibar nguazimin ia amada. Eghti ian adarazi uan arazir akaba batozim

ateghiva, uari abinigh, egh uan arazir kurabar ivezir kuram inigh givaghti, ⁴² ki ua uan Akar Dikirizir Gavgavim ko nguazir kam ginirigham. Akar Dikirizir Gavgavir kam, ki Abraham, Aisak, Jekop ko a gamua ghaze, ki nguazir kam isi men ovavir boribar aningam. ⁴³ Ia faragh nguazir kam ateghti, a pura dughiar ruarimin avughsi. Ia faragha nguazir kamin ikia egha nguazim ataghizi, a zurara namba 7in azenibar avughsir puvati. Eghti nguazim pura ikiamin dughiamin, a deraghviram avughsi bar akuegham. Ia faragha akirim ragha bizir ki damuasa ia mikemezigbagh asaragha, nan arazir ki ifongeziba bar dar aghua. Bizir kam bangin, ia osimtizim ater egh ivezir kuram iniam. ⁴⁴ Egh ia apanibar nguazimin ikiti, ki bar ia ateghan kogh, bar ia gasighasighan kogham. Bar puvati. Ki fo, ki kamaghin damighi, Akar Dikirizir Gavgavir ki ia ko amizir kam, a givagham. Ki Ikiavira Itir God, ian God, ki arazir katam damighan kogham. ⁴⁵ Egh ki ia ginighnigh egh Akar Dikirizir Gavgavir ki ian inazir afeziaba ko amizim uam a ginirigham. Kar gumazir ki fomira Isipin kantrin inigha men akua azenan izeziba. Ezi ikizir igharazibar gumazamiziba nan gavgavir ekiamin gani. Ki ian Godin ikiasa, kamaghin amizi, ki ua bagha ia inigha ize. Ki Ikiavira Itir God.”

⁴⁶ Ikiavira Itir God, bizir a damuasa Israelia mikemezir kaba, ko arazir a ifongeziba, ko an Arazir kaba, a Sainain Mighsiamin bar da isa Moses ganing. Egha ghaze, Israelia bar dar gin mangi.

27

Gumazamiziba God ganidir bizibar Arazir maba

¹⁻² Ikiavira Itir God, Israelia mikimasa kamaghin Moses migei, “Gumazitam uabi isi na daningisi, o gumazamizir igharazitam isi na daningasa akar dikirizim na koma a gami, a uan akar dikirizimin gin mangisi, a dagiataba isi ofa gamir gumazim daningigh. ³ Gumazamiziba uarigh ivezamin dagiar dibobonim kamakin. Gumazir 20plan azenibar ikegh mangi 60plan azenibar tughamim, me 500 kinan a givezam. ⁴ Egh amizir 20plan azenibar ikegh mangi 60plan azenibar tughamim, me 300 kinan a givezam. ⁵ Egh otarir 5plan azenibar ikegh mangi 20plan azenibar tughamim, me 200 kinan a givezam. Eghti amizir 5plan azenibar ikegh mangi 20plan azenibar tughamim, me 100 kinan a givezam. ⁶ Egh otarir iakinir vamiran ikegh mangi 5plan azenibar tughamim, me 50 kinan, a givezam. Eghti borir guivir iakinir vamiran ikegh mangi 5plan azenibar tughamim,

me 30 kinan a givezam. ⁷ Eghti gumazir 60plan azenibagh afrazim, me 150 kinan a givezam. Eghti amizir 60plan azenibagh afrazim, me 100 kinan a givezam.

⁸ “Eghti gumazir akar dikirizim gamizim, a uabi uabi givezamin dagiaba, o uan namakam givezamin dagiaba puvatigh, gumazir kam ofa gamir gumazim bagh mangi. Eghti ofa gamir gumazim ivezir kam gisivagh magiri gumazir kam damuamin ababanimin tughti, gumazir kam ivezam.

⁹ “Eghti gumazim asizitam isi, ki Ikiavira Itir Godin ofa damusi akar dikirizim damigh, an asizir ki ia mikemezir katamin ofa damu. Guizbangira, ia ofa damuamin asiziba, da bar nan bizibara. ¹⁰ Gumazir kam asizir aghuir kam ategh kuratamin ofa damuan marki. An asizir kuram inigh, aghuimin danganimin ofa damuan marki. A tam isi tamın danganim datighti, asizir kamning virara nana. ¹¹ Egh a nan damazimin mizezir asizitam na daningisi akar dikirizim damigh, egh asizir kamin nan ofa damuan kogham, kamaghin an asizim inigh ofa gamir gumazim bagh mangi. ¹² Eghti ofa gamir gumazim an ganam, a deraz o a ikufi, egh an ivezimin ababanim diponam. Eghti ivezir kam kamaghira iki. ¹³ Eghti gumazir kam uam asizir kam givesi, a ua dagiataba inigh egh ofa gamir gumazim diborozir dagiaba sara inigh izi. Ofa gamir gumazim 5 kina diboroghti, a 6 kinan ivezam. O, ofa gamir gumazim 10 kina diboroghti, a 12 kinan ivezam.

¹⁴ “Eghti gumazitam uan dipenim isi Ikiavira Itir God daningti, ofa gamir gumazim dipenir kamin ganam, a deraz, o a ikufi, egh ofa gamir gumazim ivezimin ababanim diboroghti, ivezir kam kamaghira iki. ¹⁵ Eghti gumazir uan dipenim isa Ikiavira Itir God ganingizim, a gin uam a givezeghti, kamaghin a dipenimin ivezim ko ua dagiataba sara a daningigh. Ofa gamir gumazim dipenir ivezim 100 kinan anetighti, gumazir kam 120 kinan ivezam. A dagiar kaba isi ofa gamir gumazim danigh, egh a ua uan dipenim iniam.

¹⁶ “Eghti gumazitam, uan inazir afeziabar dafarim da nguazir otevitam inigh, egh gin a uan nguazir otevir kam isi na daningti, ofa gamir gumazim nguazir kam tuisigh, me manmaghin balin oviziba nguazir kamin da oparam. Egh me ti 20 kilogrem balin oviziba oparam, eghti nguazimin ivezim, a 100 kinan tugham. ¹⁷ Gumazir kam, azenir ua biziba ikarvaghaminin gin nguazir kam na daningti ivezim kamaghira iki, egh a gighan marki. ¹⁸ Egh an azenir ua biziba ikarvaghaminin gin, azenir tabar gin,

a na daningam, eghti ofa gamir gumazim gin izamin azenir ua biziba ikarvaghämim bativsi, azenir ikiavira itiba mengegh, egh a nguazir kamın ivezim gisivagh magirigh. ¹⁹ Eghti gumazir uan nguazim na ganingizir kam, a ua nguazim givesi, a dagiabar uam a givezam. Eghti ofa gamir gumazim 100 kinan ivesi a mikimti, a 120 kinan ua ivezam. A dagiar kaba isi ofa gamir gumazim danigh, egh ua uan nguazim iniam. ²⁰ A faragh na da ua nguazir kam givezeghan kogh, egh nguazir kam isi gumazir igharazimın amadagh, egh a gin uabi uam a givezan kogham. ²¹ Eghti azenir ua biziba ikarvaghämim otoghti, gumazir nguazir kam givezezim, a isi na daningigh. Eghti nguazir kam, a nan nguazimra iki maghira ikiam. A na baghvira ikiam. Eghti ki nguazir kam isi ofa gamir gumazibara, me daningam.

²² “Eghti gumazitam nguazir otevitam ikiam, kar nguazir an inazir afeziaba a ganingizir puvatizim, a faragha gumazir igharazim dama a giveze, egh a nguazir kam inigh Ikiavira Itir God daningasa. ²³ Eghti ofa gamir gumazim, azenir ua biziba ikarvaghämim bativsi, an azenir ikiavira itiba meng. Egh an azenir kaba bagh nguazir kamın ivezimın ababanım atighti, aruer kamra gumazim nguazir kamın dagiaba isi ofan gumazim daningam. Eghti dagiar kaba, da Ikiavira Itir Godın dagiabara. ²⁴ Eghti azenir ua biziba ikarvaghämimın, gumazir kam nguazir kam uam a isi an guizim ghuavım daningigh.

²⁵ “Eghti ia bizir kabar osimtızim ko ivezim bar deraghvira dar pon.

²⁶ “Asızir nguzir ivariaba da bar nana, kamagh amizi, ia ofan tam na daningisi, asızir nguzir ivariaba inian marki. Bulmakaun nguzir ivariam, o sipsipın nguzir ivariam, da bar nana. ²⁷ Eghti asızir nguzir ivariar kam nan damazimın zueghan koghti, ia uam a givesegh. Eghti ofa gamir gumazim an ivezim 10 kinan anetighti, ia 12 kina a daningigh. Eghti gumazir kam uam asızir kam givezeghan koghti, ofa gamir gumazim, gumazir igharazitamin anemadaghti, an ofa gamir gumazim diborozir ivezimın a givesegh.

²⁸ “Eghti gumazitam Ikiavira Itir God baghvira ikiamın bizitam amisevegh, egh ingangarir igharazim damuan an anogorogham, egh a gumazir igharazir tamin anemadaghti an a givezan marki, egh a uaghan uabi ofa gamir gumaziba da, dagh ivezan marki. A gumazitam o, amizitam o, asızitam o, a uan inazir afeziaba da inazir nguazir otevitam, bizir kaba da bar Ikiavira Itir Godın bizibara. A bar da amangan

marki. ²⁹ Ia oragh. A na bagha gumazim o amizim amisefe, a uam a givezan marki. Bar marki. Ia gumazim o amizir kam misueghti an aremegh.

³⁰ “Ezi nguazimın otivir dagher kaba, witin oviziba, o temer oviziba, ia da tuiragh 10plan pozibar amigh, egh pozitam na daningigh, ki Ikiavira Itir God. Egh a pozir kam aman marki. Kar nan bizimra. ³¹ Eghti gumazitam nan dagher pozim uam a givesi a givesegh. Eghti dagher kabar ivezim 5 kina, eghti a 6 kinan dagh ivezegegh ofa gamir gumazim daningigh. ³² Ian 10plan bulmakauba o 10plan sipsipbar tongin, dar vamira vamira, a nana. Ia asıziba bar bizimın dar atigh, egh bar da mengegh, eghti 10plan asızibar tongin, dar namba 10ın asıziba, da nana, ki Ikiavira Itir God. ³³ Ezi asızir namba 10 a dera, o a ikufi, ia igharazitam an danganım darighan marki. Eghti ia asızir igharazitam an danganım datighti, namba 10ın asızim ko an danganım inimiz, aning nana, ezi ia uam aning givezan kogham.”

³⁴ Akar Gavgavir kaba, Ikiavira Itir God Sainain Mighsiamın Moses ganingı. Egha ghaze, Israelia bar adar gin mangam.

Israelian Diboboniba O Namba Akar faragha zuim

Akinafarir kam, a Israelian darorir me Sainain Mighsiam ategha ghua Moapin kantrin otozim, kar Kenanin nguazimin mitaghniam, nguazir God me daningasa akam akirizim a geghari. Me Sainain Mighsiam ataghiraghasava amima, Moses Israelian gumazamiziba bar me menge. Ezi gin me Moapin kantrin itima, a ua me menge. Kamaghin amizi, me ziam, "Diboboniba," akinafarir kam gati.

Israelia, me gumazamiziba puvatizir danganimin aven azenir aviribar arui. Me faragha Kades Barnean nguibamin ofiti, a Kenanin nguazimin sautin amadaghan iti. Me azenir aviribar danganir kamin ike, egha me Kenanin nguazimin ghuezir puvati. Egha gin me danganir kam ategha ghua Jordanin Fanemin, aruem anadi naghin ofiti. Marazi bar nguazir otevir kam gapia, ezi marazi pura avughsegh Jordanin Fanem abigh nguazir God me bagha inabazir kam iniasa.

Akinafarir kam, Godin adarazir darorim geghari. Me dughiar aviribar ose, egha osimtizibar dughiar me atiati. Me dughiar aviribar akiriba igha Moses ko God gasi. Egha akinafarir kam uaghan God geghari. God Israelia ataghizir puvati. Egha me atiati arasava amima, God me ataghirazir puvati. A me ko Akar Dikirizir Gavgavir amizir kam ginighnigha, uaghan fomira men ovaviba ko Akar Dikirizir Gavgavir amizir kam ginighnisi. God deraghavira men gara ghua an akar dikirizimin daghem guizin oto.

Israelia Sainain Mighsiamin ikia mangasa bizibar kiri

(Sapta 1:1–10:10)

Gumazir dapaniba Israelia medi

¹ Israelia, kantri Isip ataghizi, azenir namba 2 otozi, an iakinir namba 2in, an aruer faragha zuimin, Ikiavira Itir God, Sainain gumazamiziba puvatizir danganimin uabi bativamin Purirpenimin aven Moses ko migei. ² A kamaghin migei, "Ni Aron ko gua mangi, Israelia bar men ziaba inigh. Gua gumazibar ziaba vaghvagh dagh fogh da osirigh me mengegh. Egh Israelian anababar ikiziba vaghvagh bar dar ziaba osirigh. ³ Kar gumazir 20plan azenibar itiba, ko 20plan azenibagh afiraziba, me midorozim

damuamin gavgaviba iti. Gua, bar men ziaba ko men ikiziba osirigh da mengegh. ⁴ Egh gua uaningin akurvaghsi vaghvagh anababar aven, gua gumazir dapanir vamira vamira misefegh.

⁵ "Gumazir guan akuragh ingangarir kam damuamin mabar ziabar kara: Rubenin anabamin adarazir gumazim, Sedeurin otarim Elisur, gua a inigh. ⁶ Egh Simeonin anabamin adarazir gumazim Surisadai, an otarim Selumiel, gua a inigh. ⁷ Egh Judan anabamin adarazir gumazim Aminadap, an otarim Nason, gua a inigh. ⁸ Egh Isakarin anabamin adarazir gumazim Suar, an otarim Netanel, gua a inigh. ⁹ Egh Sebulunin anabamin adarazir gumazim Helon, an otarim Eliap, gua a inigh. ¹⁰ Egh Josepin otarir pumuningin ovavir boribar tongin, Efraimin anabamin adarazir gumazim Amihut, an otarim Elisama, gua a inigh. Egh Manasen anabamin adarazir gumazim Pedasur, an otarim Gamaliel, gua a inigh. ¹¹ Egh Benjaminin anabamin adarazir gumazim Gideon, an otarim Abidan, gua a inigh. ¹² Egh Danin anabamin adarazir gumazim Amisadai, an otarim Ahieser, gua a inigh. ¹³ Egh Aserin anabamin adarazir gumazim Okran, an otarim Pagiel, gua a inigh. ¹⁴ Egh Gatin anabamin adarazir gumazim Duel, an otarim Eliasap, gua a inigh. ¹⁵ Egh Naptalin anabamin adarazir gumazim Enan, an otarim Ahira, gua a inigh." ¹⁶ Ezi Moses ko Aron, Israelian tongin men anababa vaghvagha men gumazir dapanir kaba ini. ¹⁷ God men ziabar borogha me amisevezi, aning deraghavira me ini. ¹⁸ Egh aning 12plan gumazir dapanir kaba ko, Israelia bar me akuvasa men dei. Ezi iakinir namba 2in, an aruer faragha zuimin, Israelia bar uari akuvazi, me gumazamizibar ziaba ko men anababa ko men ikizibar ziaba ko diboboniba osiri. Gumazir 20plan azeniba itiba ko 20plan azenibagh afiraziba, me bar men ziaba vaghvagha da osira me medi. ¹⁹ Ikiavira Itir God me mikemezi moghin, me ami. Israelia Sainain gumazamiziba puvatizir danganimin itima, Moses gumazamizibar ziaba ko men diboboniba osiri. ²⁰⁻⁴⁶ Gumazir 20plan azeniba itiba, ko 20plan azenibagh afiraziba, me midorozim damuan tughati. Moses ko Aron gumazir kaba vaghvagha men ziaba ko anababa ko men ikizibar ziaba ko men apengan itibar ziaba osiri. Me Jekopin otarir ivariam Rubenin ikegha izaghiri. Ezi men diboboniba da, bar kamakin:

Rubenin anabamin gumazibar
dibobonim, 46,500in tu.

Ezi Simeonin anabamin gumazibar dibobonim, 59,300in tu.
 Ezi Gatin anabamin gumazibar dibobonim, 45,650in tu.
 Ezi Judan anabamin gumazibar dibobonim, 74,600in tu.
 Ezi Isakarin anabamin gumazibar dibobonim, 54,400in tu.
 Ezi Sebulunin anabamin gumazibar dibobonim, 57,400in tu.
 Ezi Josepin otarir mam Efraim, an anabamin gumazibar dibobonim, 40,500in tu.
 Ezi Josepin otarir igharazim Manase, an anabamin gumazibar dibobonim, 32,200in tu.
 Ezi Benjaminin anabamin gumazibar dibobonim, 35,400in tu.
 Ezi Danin anabamin gumazibar dibobonim, 62,700in tu.
 Ezi Aserin anabamin gumazibar dibobonim, 41,500in tu.
 Ezi Naptalin anabamin gumazibar dibobonim, 53,400in tu.

Ezi men gumazibar diboboniba bar moghira, 603,550in tu.

⁴⁷ Egha Livain anabamin gumaziba, me me mengezir puvati. ⁴⁸ Ikiavira Itir God faragha Moses migia ghaze, ⁴⁹ “Ni Israelian gumazir midorozim damuamiba mengiva, Livain anabamin gumaziba mengang marki. ⁵⁰ Ni Livaiba amiseveghti, me nan Purirpenim ko an aven itir bizibagh eghuv dar ganiva, an ingangaribar faragh mangi dar amu. Purirpenir kam, me Akar Dikirizir Gavgavim itir dagiar akuamning a darigham. Egh dughiar ia tuavimin zuimin me Purirpenim ko an itir biziba ateram. Egh nan Purirpenimin miriabar uan purirpenibar ingariva anekiarugh. ⁵¹ Dughiar manamin ia danganir igiamin mangisi, Livaiba nan Purirpenim angarigh mangi danganir igharazimin uam anesaragh. Eghti gumazir kinitam Purirpenimin boroghin iziva, an aremegham. ⁵² Israelian gumazamizir igharaziba, ia uan anababa ko iki, uan purirpeniba asi uan danganibara iki uan ababanim itir fleghba aseghti da ghuanang. ⁵³ Eghti Livain anabamin adarazi uan purirpeniba nan Purirpenimin miriaba bar da asegh, egh deraghvira a geghuv an gan. Puvatighti, gumazir kinitam nan Purirpenim boroghin izi na damighti ki bar aningaghegh, Israelia bar ia gasighasigham. Purirpenir kam, Akar Dikirizir Gavgavim itir dagiar akuamning an aven ikiam.”

⁵⁴ Ezi Moses bizir kabar gun Israelia mikemezi, me Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghin, biziba bar dagh ami.

2

Ikiavira Itir God, dapiamin danganiba akiramin arazibar Israelia migei

¹ Ikiavira Itir God Moses ko Aron akar kaba aning ganingi:

² “Israelia uan purirpenibar ikiamin danganiba aghuva, gumaziba vaghvagh uan anababar ziaba itir fleghin boroghin uan adarazi ko dapiam, eghti God bativamin Purirpenim, danganir kamin tongira ikiam. Men purirpeniba tong Godin Purirpenimin saghon iki, eghti dar tiar akaba an amadaghan mituagh iki.

³⁻⁹ “Aruem anadi naghin amadaghan, anabar 3pla, Judan anabamin ababanim itir fleghin boroghin, uan ikiziba ko uan gumazir dapaniba ko iki. Aminadapin otarim Nason, a Judan anabamin gumazir dapanim, ezi Judan anabam 74,600plan gumaziba iti, me midorozim damuan tughati. Ezi Judan anabamin adarazir miriamin, Isakarin anabamin adarazi iki. Ezi Suarin otarim Netanel, a Isakarin anabamin gumazir dapanim, ezi Isakarin anabam 54,400plan gumaziba iti, me midorozim damuan tughati. Ezi Isakarin anabamin adarazir miriamin, Sebulunin anabamin adarazi iki. Ezi Helonin otarim Eliap, a Sebulunin anabamin gumazir dapanim. Ezi Sebulunin anabam 57,400plan gumaziba iti, me midorozim damuan tughati. Anabar 3plan kaba bar moghira, men dibobonim 186,400plan gumaziba iti. Dughiar Israelia tuavimin mangamim, 3plan anabar kabar adarazi faragh mangam.

¹⁰⁻¹⁶ “Eghti sautin amadaghan, anabar 3pla, Rubenin anabamin ababanim itir fleghin boroghin iti, me uan ikiziba ko uan gumazir dapaniba ko iki. Sedeurin otarim Elisur, a Rubenin anabamin gumazir dapanim, ezi Rubenin anabam, 46,500plan gumaziba iti, me midorozim damuan tughati. Ezi Rubenin anabamin adarazir miriamin, Simeonin anabamin adarazi iki. Ezi Surisadain otarim Selumiel, a Simeonin anabamin gumazir dapanim, ezi Simeonin anabam, 59,300plan gumaziba iti, me midorozim damuan tughati. Ezi Simeonin anabamin adarazir miriamin, Gatin anabamin adarazi iki. Ezi Ruelin otarim Eliasap, a Gatin anabamin gumazir dapanim, ezi Gatin anabam 45,650plan gumaziba iti, me midorozim damuan tughati. Anabar 3plan kaba bar moghira, men dibobonim 151,450plan gumaziba. Dughiar Israelia tuavimin mangamim, 3plan anabar kabar adarasi, faragha zuir anabar 3plan adarazir gin mangam.

¹⁷ “Me tuavimin mangamin dughiamin, Judan anabamin adarazi faragh mangam, eghti anabar igharaziba, me danganir me

ikezibar mirara, vaghvagh uan ababaniba itir fleghbar suigh men girara mangam. Me dapiamin danganiba, me uarir gin zui moghira dar ingar. Eghti Livain anabamin adarazi na bativamin Purirpenim ater bar men tongira iki mangam. Eghti 6plan anababar adarazi Livaibar faragh mangam, eghti 6plan anababar adarazi Livaibar gin mangam.

¹⁸⁻²⁴ “Eghti aruem uaghiri naghin, anabar 3pla, Efraimin anabamin ababanim itir fleghin boroghin, me uan ikiziba ko uan gumazir dapaniba ko iki. Amihutin otarim Elisama, a Efraimin anabamin gumazir dapanim, ezi Efraimin anabam, 40,500plan gumaziba iti, me midorozim damuan tughati. Ezi Efraimin anabamin adarazir miriamin, Manasen anabamin adarazi iki. Ezi Pedasurin otarim Gamaliel, a Manasen anabamin gumazir dapanim, ezi Manasen anabam 32,200plan gumaziba iti, me midorozim damuan tughati. Ezi Manasen anabamin adarazir miriamin, Benjaminin anabamin adarazi iki. Ezi Gideonin otarim Abidan, a Benjaminin anabamin gumazir dapanim, ezi Benjaminin anabam, 35,400plan gumaziba iti, me midorozim damuan tughati. Anabar 3plan kaba bar moghira, men dibobonim, 108,100plan gumaziba. Dughiar Israelia tuavimin mangamimin, 3plan anabar kabar adarasi, me Livaibar gin mangam.

²⁵⁻³¹ “Eghti notin amadaghan, anabar 3pla, Danin anabamin ababanim itir fleghin boroghin iti, me uan ikiziba ko uan gumazir dapaniba ko iki. Amisadain otarim Ahieser, a Danin anabamin gumazir dapanim, ezi Danin anabam, 62,700plan gumaziba iti, me midorozim damuan tughati. Ezi Danin anabamin adarazir miriamin, Aserin anabamin adarazi iki. Ezi Okranin otarim Pagiel, an Aserin anabamin gumazir dapanim, ezi Aserin anabam 41,500plan gumaziba iti, me midorozim damuan tughati. Ezi Aserin anabamin adarazir miriamin, Naptalin anabamin adarazi iki. Ezi Enanin otarim Ahira, a Naptalin anabamin gumazir dapanimin iti, ezi Naptalin anabam, 53,400plan gumaziba iti, me midorozim damuan tughati. Anabar 3plan kaba bar moghira, men dibobonim, 157,600plan gumaziba. Dughiar Israelia tuavimin mangamim, 3plan anabar kabar adarasi, me bar abuan mangam. Anabar kaba vaghvagh uan fleghbar suigh bar gin mangam.”

³² Me Israelian anababa ko men ikiziba ko men purirpeniba itir danganibar gin ghua men ziaba osira me medima, men dibobonim bar moghira 603,550plan

gumaziba. ³³ Moses, Ikiavira Itir Godin Akar Gavgavim baregha, Livain anabamin adarasi, a Israelin anabar igharaziba ko me mengezir puvati.

³⁴ Kamaghin, Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghin, Israelia biziba bar dagh ami. Anababa vaghvagh uan fleghbar boroghin uan purirpenibar danganiba azui. Egha dughiar Israelia tuavimin mangamim, me bar vaghvagh uan anababa ko uan ikiziba ko zui.

3

Aronin otaribar ziaba

¹ Ikiavira Itir God, Sainain Mighsiamin Moses ko migeir dughiamin, Aron ko Mosesin ikizim kamakin. ² Aron otarir 4pla iti, Nadap, an otarir ivariam, ezi an gin, Abihu, Eleasar ko Itamar. ³ Aronin otarir kaba, me ofa gamir gumazibar ikiasa, Moses olivin boreme isa men dapanibagh inga me amisevegha Ikiavira Itir Godin ofa damuamin ingangarim me ganingi. ⁴ Israelia, Sainain gumazamiziba puvatizir danganimin itima, Nadap ko Abihu ofa gamir gumazibar ingangarim gamua Ikiavira Itir God ifongezir puvatizir avimin, an damazimin ofa gami. Kamaghin amizi, aning areme. Nadap ko Abihu, boriba puvatigha areme. Ezi kamaghin, Eleasar ko Itamar aning danganim inigha ofa gamir gumazimningin otogha, Ikiavira Itir Godin ofa gami. Aning in afeziam Aron ikiavira itima, aning ingangarir kam gamua izi.

Me ofa gamir gumazibar akurvaghasa Livaibav sefe

⁵ Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, ⁶ “Ni Livain anabamin adarazi inigh men aku izi ofa gamir gumazim Aronin damazimin izegh, me amiseveghti, me an ingangarir gumazibar otivighan. ⁷ Me Aron ko Israelian gumazamiziba bar men akurvagh nan Purirpenimin ingangarim damuan. Me na bativamin Purirpenimin guamin, na bagh ingangaribar amuam. ⁸ Me Israelian danganim inigh, na bativamin Purirpenimin aven itir biziba bar deraghvira dar ganiva dagh ativagham. Me arazir kamin, Purirpenimin ingangaribar amuam. ⁹ Ni Livaiba isi Aron ko an ovavir boribar aningigh. Ki Israelian tongin Aron ko an otaribar akurvaghasa Livaibav sefe. ¹⁰ Ni Aron ko an ovavir boriba, ofa gamir ingangarim bagh me amiseveghti, merara ingangarir kam damuva ofa gamir gumazibar min iki. Eghti gumazir kinitam, nan bizir bar zuruzigh boroghin izisi damuti, ia a misueghti an aremegh.”

¹¹ Egħa Ikiavira Itir God ua kamaghin Moses migei, ¹²⁻¹³ "Ia oragh! Ki datirighin ua bagħ Israelian gumamazibar tongin Livaiba amisevegħti, me na bagħvira ikiam. Ia fo, ki faragħa Isipian otarir ivariaba bar me misogħezir dughiamra, ki Israelian otarir ivariaba bar ua bagħa dagħ inaba, kar gumamazibar otarir ivariaba ko asizibar nguzir ivariaba sara. Kamaghin amizi, ian otarir ivariaba bar nana. Egħa ki datirighin otarir ivariabar danganim iniassa Livaibagh inaba. Me datirighin nan ingangarir gumazibar min iki na bagħvira ikiam. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme."

Me Livaibar ziaba akinafarimin da osiri

¹⁴ Egħa Ikiavira Itir God, Sainain gumamazibara puvatizir danganimin ua kamaghin Moses migei, ¹⁵ "Ni Livain anabamin adarazi ko men ikiziba bar me menegħ. Ni gumazibara bar vagħvagh, kar otarir iakinir vamira itibar ikegħ mangi gumazir għuribar tugh, ni bar me menegħ men ziaba osirigh." ¹⁶ Ezi Moses Ikiavira Itir Godin Akar Gavgavim baregħa, an gin ghua bar me menge.

¹⁷ Fomira, Livai otarir 3pla iti, men ziabar kara: Gerson, Kohat, ko Merari.

¹⁸ Ezi Gersonin otarimningin ziamning kara, Lipni ko Simei, aning gin uan ikizimin afeziamningin oto. ¹⁹ Ezi Kohatin otaribar ziabar kara: Amram, Ishar, Hebron ko Usiel, me gin uan ikizibar afeziabar otifi. ²⁰ Ezi Merarin otarimningin ziamning kara, Mali ko Musi, aning gin uan ikizimningin afeziamningin oto. Livain anabamin adarasi, men ikizibar ziaba, uan inazir afeziabar ziar kabar gin zui.

²¹ Ezi Gersonin adarasi, ikizir pumuning iti, kar Lipnin ikizim ko Simein ikizim.

²² Men gumazibara bar, kar men otarir iakinir vamira itibar ikegħa ghua gumazir għuribar tuziba, men dibobonim, 7,500in tu. ²³ Gersonin ikizimin adarasi, aruem uaghiri naghin Purirpenimin akirangin uan purirpeniba asam. ²⁴ Ezi Gersonin ikizimin gumazir dapanim, a Laelin otarim Eliasap.

²⁵⁻²⁶ Gersonin ikizimin gumazibara, me ingangarir kaba iti. Me God bativamin Purirpenimin iniba bar dar ganam, dar kara: an aven itir biribar inir duiba bar, ko azenan anevamin inir ekiaba, ko an tiar akamin inim ko, Purirpenim ko ofa gamir dakozim avinizir divazimin iniba, ko divazimin azenan zuir tiar akamin iniba, ko inir kaba duir beniba. Me bizir kaba bar dar ganamin ingangarim iti.

²⁷ Ezi Kohatin ikizimin adarasi, ikizir 4pla iti. Kar Amramin ikizim, ko Isharin ikizim, ko Hebronin ikizim, ko Usielin ikizim. ²⁸ Men gumazibara bar, kar men otarir iakinir vamira itibar ikegħa ghua gumazir għuribar tuziba, men dibobonim, 8,300in tu.* Me Purirpenimin ganamin ingangarir maba iti. ²⁹ Kohatin ikizimin adarasi, Purirpenimin sautin amadaghan uan purirpeniba asam. ³⁰ Ezi men gumazir dapanim, Usielin otarim Elisafan. ³¹ Ingangarir me damuamimra kara, me Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam, ko dakozim, ko lamin agharim, ko ofa gamir dakozir pumuning, ko Anogoroghezir Danganimin itariba ko bizir igharaziba, ko Bar Anogoroghezir Danganim modir inim, me bizir kaba bar dar ganamin ingangarim iti.

³² Ezi Livaibara bar, men gumazir dapanim Eleasar, a ofa gamir gumazim Aronin otarim. A Godin Purirpenimin aven ingangarim gamir gumazibagh, ativagħa men gari.

³³ Ezi Merarin ikizimin adarasi, me ikizir pumuning iti, Malin ikizim, ko Musin ikizim. ³⁴ Men gumazibara bar, kar men otarir iakinir vamiran itibar ikegħa ghua gumazir għuribar tuziba, men dibobonim, 6,200in tu. ³⁵ Merarin ikizimin adarazir gumazir dapanim, Abihailin otarim Suriel. Egh me Purirpenimin notin amadaghan uan purirpeniba asam. ³⁶⁻³⁷ Merarin ikizimin adarasi, me ingangarir kaba iti. Me, Purirpenimin birir aghariba, ko an biribar ighuvir ruariba, ko an dipenir akiniba, ko boksjar birir agharibar poviba gavgavim dagħ anidiba, ko dar bizir muziariba sara, ko Purirpenim avinizir divazir ekiamin dipenir akiniba, ko dipenir akinir kabar poviba gavgavim dagħ anidir boksia, ko divazimin suizir afughafuziba ko beniba, me bizir kaba bar dar ganamin ingangarim iti.

³⁸ Egh Moses ko Aron uan otariba ko, God bativamin Purirpenimin guamin, aruem anadi naghin uan purirpeniba asam. Me Anogoroghezir Danganimin aven ingangaribar ganamin ingangarim iti. Me Israelia bar men akurvagħasa kamaghin ami. Egh gumazir kinitam danganir kamın boroghın iziti, me a misuegħti, an aremegħam. ³⁹ Ikiavira Itir God, Moses ko Aron Akar Gavgavim aning ganingizi mogħin, aning an gin ghua Livain anabamin gumazibara ko me itir ikizibara bar men ziaba osiri. Aning men otarir

* **3:28:** Hibrun akam ghaze, 8,600plan gumazibara. Ezi fomira gumazir maba akar kam Grighin akamin a gira, egħa me 8,300plan gumazibara osiri. Ezi ves 39 kamaghin migei, gumazibara dibobonim 22,000in tu. Kamaghin ami, dibobonir kam, 8,300, a dera. E 8,600 kagh anetigham, eghiti men dibobonim bar mogħira 22,300in otogħam.

iakinir vamiran itibar ikegha ghua gumazir ghuribar tuziba, bar me menge, ezi men dibobonim 22,000in tu.

Livaiba, Israelian otarir ivariabar danganim ini

⁴⁰ Ezi Ikiavira Itir God Moses migia ghaze, "Ni Israelian otarir ivariabar ziaba bar da osirigh. Ni otarir iakinir vamiran itibar ikegh men ziaba meng mangi gumazir ghuribar tugh. ⁴¹ Ki Ikiavira Itir God, ki Israelian otarir ivariaba ini iamin danganim, ki Livaiba iniam. Egh ki uaghan Israelian asizir ivariaba ini iamin danganim, kar bulmakauba, ko sipsipba, ko memen ivariaba, ki uaghan Livaibar asizir ivariaba iniam." ⁴² Kamaghin amizi, Moses Ikiavira Itir God mikemezi moghin ami. A Israelian otarir ivariaba bar me mengegha men ziaba osiri. ⁴³ Ezi men otarir ivariaba bar, kar otarir iakinir vamiran itibar ikegha ghua men gumazir ghuribar tu, men dibobonim 22,273in tu.

⁴⁴ Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin Moses migei, ⁴⁵ "Ni datirighin Israelian borir ivariabar danganim inisi, Livaiba na daningigh. Eghti Livaiba nan gumazamizibara ikiam. Egh men asiziba, Israelian asizir ivariabar danganim inisi me na daningigh. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme. ⁴⁶ Israelian otarir ivariabar dibobonim, mong pin iti, ezi Livaibar gumazibar dibobonim, a 273plan gumazibagh afira, Kamagh, 273plan gumazir kaba, ia nan dafarim dama ua me givezeghiva ua me iniam. ⁴⁷ Ezi ua gumazir vamira, ini amin ivezim, a 50 kina. Kamaghin amizi, ia ua 273plan gumazir kaba vaghvagh me givesi, me bagh vaghvagh 50 kina 50 kina inigh na bagh izi. ⁴⁸ Egh dagiar kaba, ni Aron ko an otaribar aningigh, egh ua gumazir kaba iniam." ⁴⁹⁻⁵¹ Moses Ikiavira Itir Godin Akar Gavgavir kam baregha an gin ghu. A 13,650 kina, otarir ivariabar kabar dafarim dama da inigha ghua, ua me ini amin ivezim in min Aron ko an otaribagh aningi.

4

Kohatin ikizimin ingangariba

¹ Ezi Ikiavira Itir God Moses ko Aron migia ghaze, ² "Gua Kohatin ikizimin adarasi, men gumaziba ko ikizir me aven itiba, men ziaba osirigh me mengegh. Kohatin ikizim, a Livain anabamin ikizibar ikizir mam. ³ Gumazir 30plan azeniba itibar ikegh mangi 50plan azeniba itibar tugh, gua ingangarim bagh men ziaba osirigh me mengegh. Gumazir kaba, God bativamin Purirpenimin ingangarim damuam. ⁴ Men ingangarim kamakin, me God bativamin Purirpenimin bizir bar zuruzibar ganam.

⁵ "Israelia danganir mam ategh mangisi, Aron uan otariba ko Purirpenimin aven mangi, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam modir inir aghuarir ekiam adeggh a inigh an onegh Boksiam avaragh. ⁶ Egh ongarimin itir asizir ekiabar inir aghuitamra inigh anevaragh, bluplan initam uam anevaragh. Egh Boksiam atersi an iter otevir pumuning isi, tam vongin itir Boksiamin ringning darugh, egh tam vongin itir ringning darugh.

⁷ "Egh me inir bluplan tam isi dakozir nan damazimin ikiavira itim gisin a ghuaragh. Egh itariba, ko mineba, ko ababa, wainin dipam ingiamin ofa bagh itarir koniba isi, dakozir kam dafagh. Me zurara Bretin na ganidim, me dakozir kam darigh, eghti a nan damazimin ikiavira iki. ⁸ Egh bizir kaba bar moghira, inir aghevitam in da avegh. Egh ongarimin itir asizir ekiabar inir aghuitamra isi bizir kaba bar da avegh. Egh dakozir kam atersi, me an iter otevimning isi, tam vongin itir dakozimin ringning darugh, egh tam vongin itir ringning darugh.

⁹ "Egh me inir bluplan tam inigh, lamin aghorim ko an lamba, ko akamin min avimin suizir biziba, ko an itariba, ko olivin boreba itir mineba, ko an itir bizir igharaziba, bar moghira da avegh. ¹⁰ Egh a ko an itir bizir kaba bar, ongarimin itir asizir ekiabar inir aghuitamin da rikigh. Egh anetersi, nogorim a datigh a ikegh.

¹¹ "Egh inir bluplan tam isi, golin ingarizir ofa gamir dakozim avaragh, egh ongarimin itir asizir ekiabar inir aghuitam a gisin uam anevaragh, egh anetersi, aneteramin iter otevimning an gol ringbar aghuigh. ¹² Egh Anogroghezir Danganimin aven Godin ingangarim damuamin biziba bar da akuvagh inir bluplan tam in aven da rikigh, egh ongarimin itir asizir ekiabar inir aghuitam bar da nomkegh, egh da atersi nogorim a datigh a ikegh.

¹³ "Egh ofa gamir dakozir ekiamin averenim rueghiva, inir pighaghevitam anevaragh. ¹⁴ Egh ofa gamir dakozimin Godin ingangarim damuamin biziba bar da isi, ofa gamir dakozimin pin dar arikigh. Bizir kaba, itarir ekiaba, ko fokba, ko savolin muziariba, ko itarir avim ateramiba, ko averenim ini amin itariba. Egh ongarimin itir asizir ekiabar inir aghuitam isi ofa gamir dakozim avaragh. Egh anetersi, an iter otevimning isi, an gol ringbar aghuigh.

¹⁵ "Israelia dikavigh danganir igharazimin mangisi damuti, Aron uan otariba ko Purirpenimin aven itir biziba bar da noeghti, Kohatin adarazi izi bizir kaba ateram. Arazir kam in, me bizir bar zuruzibar suighan kogham. Puvatighti,

me arighiregham. Kohatin adarasi, God bativamin Purirpenimin biziba ateramin ingangarir kam iti.

¹⁶ “Ofa gamir gumazim Aronin otarim Eleasar, Purirpenim ko an aven itir bizibar ganam. Egh lambar boreba, ko migharir mughurir aghuim zuir paura, ko wit tumin ofan me zuraram amiba, ko olivin borer me ofa gamir gumazibagh inga me amisivamiba, a bizir kabar ganam.”

¹⁷ Ikiavira Itir God Moses ko Aron migia ghaze, ¹⁸⁻¹⁹ “Gua oragh. Livain anabamin adarazir tongin itir Kohatin ikizimin gumaziba, me nan bizir zuruzir kabar boroghin iziti, gua bar deraghvira men gan. Bar guizbangira, Kohatin ikizimin adarazi arazir kuratam damighti, ki me misueghti me arimighiregham. Kamaghin, Aron uan otariba ko, men ikizim faragh Purirpenimin aven mangi, bizir me damuamiba deraghvira vaghvagh men akakagh, me ateramin bizibar me mikim. ²⁰ Egh ofa gamir gumaziba Purirpenimin aven nan bizir zuruziba nogha da aver dughiamin, Kohatin ikizimin adarazi Purirpenimin aven mangi bizir kabar ganam kogham. Me dar ganamin dughiamra, me maghiram arighiregham.”

Gersonin ikizim damuamin ingangariba

²¹ Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, ²² “Ni Gersonin ikizimin adarasi, men gumaziba ko ikizir me aven itiba, men ziaba osirigh me menggeh. Gersonin ikizim, a Livain anabamin ikizibar ikizir mam. ²³ Gumazir 30plan azeniba itibar ikegha ghua 50plan azenibar tuziba, gua ingangarim bagh men ziaba osirigh me menggeh. Gumazir kaba, God bativamin Purirpenimin ingangarim damuam. ²⁴ Men ingangarim kamakin, me God bativamin Purirpenimin bizir kaba ateram. ²⁵ Me Purirpenimin birimin min duir inir aghuir ekiaba, ko God bativamin Purirpenim aver inir me ongarimin itir asizir ekiabar inibar ingariziba, ko God bativamin Purirpenimin aven zuir tiar akamin inir ekiaba, me bar da ateram. ²⁶ Egh Purirpenim ko ofa gamir dakozim avinizir divazimin inir ekiaba, ko divazimin azenan zuir tiar akamin iniba, ko inir kaba duir beniba ko dar bizir igharaziba, me bar dar ganam. Gersonin ikizim, me bizir kabar ganava dar kir da ateramin ingangarim iti. ²⁷ Aron uan otariba ko, Gersonin adarazir ganava me vaghvagh damuamin biziba ko ateramin biziba ko damuamin ingangarir igharazibar me mikimam. ²⁸ Gersonin adarasi, God bativamin Purirpenimin ingangarir kaba iti. Eghti ofa gamir gumazim Aronin otarim Itamar, men ingangarir kabar ganamin gumazir dapanim.”

Merarin ikizim damuamin ingangariba

²⁹ Egha Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, “Ni Merarin ikizimin adarasi, men gumaziba ko ikizir me aven itiba, men ziaba osirigh me menggeh. Merarin ikizim, a Livain anabamin ikizibar ikizir mam. ³⁰ Gumazir 30plan azeniba itibar ikegha ghua 50plan azenibar tuziba, gua ingangarim bagh men ziaba osirigh me menggeh. Gumazir kaba, God bativamin Purirpenimin ingangarim damuam. ³¹⁻³² Ia danganir igharazimin mangamin dughiamin, Merarin ikizimin adarasi, me na bativamin Purirpenimin ingangarir kaba iti. Me, Purirpenimin birir aghariba, ko an biribar ighuvir ruariba, ko an dipenir akiniba, ko boksiar birir agharibar poviba gavgavim dagh anidiba, ko dar bizir muziariba sara, ko Purirpenim avinizir divazir ekiamin dipenir akiniba, ko dipenir akinir kabar poviba gavgavim dagh anidir boksiaba, ko divazimin suirazir afughafuziba ko beniba, me bizir kaba bar da ateramin ingangarim iti. Ni Merarin ikizimin adarazi vaghvagh ateramin bizibar me mikim. ³³ Merarin ikizimin adarasi, God bativamin Purirpenimin ingangarir kabar amuam. Eghti ofa gamir gumazim Aronin otarim Itamar, men ingangarir kabar ganamin gumazir dapanim.”

Livain anabamin adarazir diboboniba

³⁴⁻⁴⁸ Kamaghin, Moses ko Aron ko Israelian gumazir dapaniba Ikiavira Itir Godin akamin gin ghua, Livain anabamin adarazir ziaba osirigha me minge. Kar, Kohatin ikizimin adarazi ko Gersonin ikizimin adarazi ko Merarin ikizimin adarasi. Men gumaziba ko ikizir me aven itiba, me men ziaba osirigha me minge. Gumazir 30plan azeniba itibar ikegha ghua 50plan azeniba itibar tuziba, me God bativamin Purirpenimin ingangarim bagha men ziaba osirigha me minge.

Men dibonibar kara, Kohatin ikizimin gumazibar dibobonim 2,750plan gumaziba, ezi Gersonin ikizimin gumazibar dibobonim 2,630plan gumaziba, ezi Merarin ikizimin gumazibar dibobonim 3,200plan gumaziba. Ikizir 3plan kaba bar moghira, men dibobonim, 8,580plan gumaziba. ⁴⁹ Ikiavira Itir God, Moses mikemezi moghira, me gumaziba minge. Egha ingangarir me vaghvagh damuamiba ko ateramin biziba, Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghin, me me ganingi.

5

Me Godin damazimin mizezir gumazimizabar amuamin araziba

¹ Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei,
² “Ni Israelian gumamazibav kemeghti,
 me danganir itimin gumazir kaba batueghti,
 me mangi azenan iki. Kar, gumamazir lepan min garir arimariar kuram itiba, ko gumamazir mikarzir mogomeba duaba da bativima, ghuzir mitiziba dar azenan otifi, ko amizir uan iakinibav soziba, ko gumamazir ariaghirezibar kuabar suigha Godin damazimin mizeziba. ³ Ia gumamazir kaba uaghara me amangighi, me danganir ia itimin azenan mangi. Ia kamaghin damuti, danganir ki uan gumamazir tongin itim, a nan damazimin mizeghan kogham.”

⁴ Kamaghin amizi, Israelia, gumamazir Godin damazimin mizeziba azenan me amadima, me azenan zui. Me Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghiram ami.

Arazir kuram ikarvaghamin Akar Gavvim

⁵ Ezi Ikiavira Itir God Moses migia ghaze,
⁶ “Ni akar kaba Israelian gumamazibar aningh: Gumazitam o amizitam akirim ragh Ikiavira Itir God gasaragh, arazir kuratam gumazir igharazitam damighi, osimtizim an ikiam. ⁷ Kamaghin, a uan arazir kuramin gun mikemegh, egh ivezim bar anetigh gumazir an arazir kuramin a gamizim daningh. Ivezir a ikarvaghamin, 500plan dagiabar ikiti, ni uam a gisin dagiatabar atigh 600plan dagiaba a daningh. ⁸ Gumazir ivezir kam iniamin aremeghti, an tav ikian kogh ivezir kam inghan koghti, gumazir arazir kuram gamizim, ivezir kam inigh Ikiavira Itir God bagh mangiti, ofa gamir gumaziba a iniam. Egh ivezir kam gisin, a sipsipin apuritam isi ofa gamir gumazim danighi, ofa gamir gumazim an arazir kuraba gin amangamin ofa damuam. ⁹ Israelia Ikiavira Itir Godin ofa damusi, bizir aghuitaba inigh izi ofa gamir gumazim danighi, bizir kaba an bizibara. ¹⁰ Gumamaziziba God bagha inigha izir ofan manaba, kar bizir me ofa gamir gumazim ganidiba, a ua bagh da iniam.”

Gumazim ghaze, an amuim ti arazir kuram gami, a manmaghin damuam

¹¹ Egha Ikiavira Itir God Moses migia ghaze, ¹²⁻¹⁴ “Ni akar kaba Israelian gumamazibar aningh: Gumazitam kamagh nighnigh suam, an amuim ti akirim a gasaragha gumazir igharazim ko akui, egha Godin damazimin mize. Gumazir kam a fozir puvati, guizbangira, o puvati. Amuim ti modogha arazir kam gami. Guizbangira, tav an ganizir puvatigha, a gasir akamin tuaviba puvati. Kamaghin pam navir kuram uan amuimin iti. ¹⁵ Egh arazir kamın,

gumazim uan amuim inigh ofa gamir gumazim bagh mangi. A uaghan ofa damusi 1 kilogrem plauan balin ingarizim inigh mangam. Ofan kamın mingarimra kara, pam ti uan amuim bagha nighnizir aviriba ikia navir kuram an iti, eghti me fogham amuim guizbangira arazir kuram gamiz, o puvati. Kamaghin, gumazir kam olivin borem isi plauan kam gingan marki. Egh uaghan, a migharir mughuriar aghuim zuim itir pauran me iter balsamin eborimin ingarizim a darighan marki.

¹⁶ “Eghti ofa gamir gumazim, amizim inigh iziti, a ofa gamir dakozimin boroghin izi Ikiavira Itir Godin damazimin tugham. ¹⁷ Eghti ofa gamir gumazim, dipar me na ganingizitam isi, nguazir miner tam gin-gegh, egh Ikiavira Itir Godin Purirpenimin apengan itir nguazir minezitaba inigh dipar kam mikinigh, eghti arazir kamın dipar kam puv misogham. ¹⁸ Amizir kam nan damazimin tughiv ikiamin dughiamin, ofa gamir gumazim amizimin dapanir arizim firighi a ruaragh pura ikiam. Eghti ofa gamir gumazim, ofa damuamin plaua isiva amizimin dafarim datigh. Egh ofa gamir gumazim uan dafarimin dipar misozi kamın itir nguazir minemin suiragh. E fo, dipar misozir kam, amizir guizbangira arazir kurabagh amibagh asighasisi. ¹⁹ Ofa gamir gumazim amizim mikimti, amizim amamangatighi, ofa gamir gumazim suam, ‘Ni fo, dughiar ni uan pamın itimin, ni gumazitam koma arazir kuratam gamizir puvati, eghti dipar misozir kam guizbangira ni gasighasighan kogham. ²⁰ Ezi ni uan pamın itir dughiamin, ni uan pam ategha guizbangira gumazir igharazim ko arazir kuram gamigha Godin damazimin mize, eghti dipar misozir kam nin ingariva ni gasighasigham.’ ²¹ Eghti ofa gamir gumazim uam akar kurar kam amizim mikimam, ‘Ni guizbangira arazir kuram gami, eghti Ikiavira Itir God nin gumamazibar tongin nin ziam gasighasigham, egh nin borivtarim damighi, an ekonamighi, nin navim buigham. ²² Dipar misozir kam nin navimin aven mangi an ingarti, a buva nin mikarzir mogomem damighi a ikuvigham.’ Eghti amizim suam, ‘Aria, guizbangira. Ikiavira Itir God mikemezi moghin damu.’

²³ “Eghti ofa gamir gumazim asighasighamin akar kam osirigh, egh dipatam inigh akar osirizir kam ruti a miner dipar misozim magiram. ²⁴ Egh gin an amizim mikemeghti, an anemeghti, dipar misozir kam an navir averiamin aven magiram. ²⁵ Ofa gamir gumazim, amizim suirazir ofan plauan kam a dama

a inigh, an suiragh Ikiavira Itir Godin damazimin a fegh a damuti, a ighuamangi. Egh a inigh ofa gamir dakozimin mangam. ²⁶ Egh uan dafarim isi plauan kam darugh, egh a plauan muziaritam inigh ofa gamir dakozimin a tuaghti, avim an isi mangiti a bar mighirighti, averenir kinim otogham. Plauan muziarir kam, a bar plauan namın danganim inigham. A kamaghın damigh gin amizim mikemeghti, a dipar misozir kam amam. ²⁷ Amizim guizbangira poroghamiba uari bakeir arazim damighıva Godin damazimin mizeghti, dipar misozir kam an aven mangıva, mızazim a daningıva, an borivtaribar amighti, da ekonamigh, navim buva an mikarzir mogomem ikuvigham. Eghti Ikiavira Itir God an gumazamizibar tongin an ziam gasıghasigham. ²⁸ Eghti amizir kam, guizbangira arazir kuram damighan koghıva, a Godin damazim deraghvira ikivira ikiti, dipar misozir kam a gasıghasighan koghti, bizir kurar kam a batoghan kogham. Eghti a boriba batamin gavgavim ikivira ikiam.

²⁹ “Akar Gavgavir kamin mingarim kamakin. Gumazitam uan amuim mikim suam, a ti arazir kuram gami. Egh a nighnızir avırıba iki egh navir kuram an ikiam. ³⁰ O, gumazim pura akar kinim uan amuir aghuim gasi, navir kuram pura an ikiti, me amizim mikemeghti, an ofa gamir dakozimin boroghın tughı, ofa gamir gumazim guizin akam gifoghsı arazir kam damuam. ³¹ Eghti amizim guizbangira arazir kurar kam gami, an an ıvezir kuram inıva osımtızıba ateram. Amizim guizbangira osımtızim damighti, an pam akam a gasir arazir kamin osımtızim an ikian kogham.”

6

Gumazamiziba uari God daningamin Akar Gavgavim

¹ Ikiavira Itir God kamaghın Moses mıgei, ² “Ni Israelian gumazamiziba kamaghın me mikim: Gumazim a amizitam uabi isi Ikiavira Itir God daningıva a baghvira ikisi, a ko akam akırigh, ³ egh a wainın dipam ko dipar gavgavıbar aman marki. Egh wainın ovızıbar dipaba ko wainın ovızıba ko wainın ovızir midiarıbar aman marki. ⁴ A uabi isa na ganıga Akar Gavgavim gamizir dughıamın ikegh mangı dughıar a na baghvira ikiamım gıvaghım otogham, a bar da inigh na bagh ızam. Kar, asızir duaba dar mikarzıbar itir puvatızıba. ⁵ Egh uaghan yis puvatızir brette itir akıram, kar plauan aghuim ko olivin borem sara veregha ingarızir brette, ko yis puvatızir

gumazimra. Egh an akar dikırızir gavgavir kamin apengan iki, dughıabar zurara uan dapanir arızim ko ghuamasızıba ateghti da aghung. ⁶⁻⁷ A dapanir arızir ruarım sara itir arazir kam, gumazamizibar akagha ghaze, a God baghvira itir gumazimra. Kamaghın amizi, a uabi nan damazimin mizeghan koghsı gumazıtamin kuamin boroghın mangan kogham. Guizbangira an afezıam, o amebam, o aveghbuaba o buaramızıba arımıghıreghı, a men kuabar boroghın mangan kogham. A kamaghın damigh, nan damazimin mizeghan. ⁸ Dughıar a uan akar dikırızimın gin ghua na baghvira itimin, a Ikiavira Itir Godin gumazimra.

⁹ “Gumazitam an boroghın puram aremeghti, bizir kam an dapanir arızir na ganingızim damuti, a nan damazimin mizeghan. Kamaghın amizi, gumazir kam 7plan arueba orarkegh gin uan dapanim gısegh, egh ua nan damazimin zuegham. ¹⁰ Egh namba 8ın aruemin, a kuarazir bunbar pumuning o osıvar pumuning inigh ofa gamir gumazim bagh God batıvamin Purırpenimin tiar akamin mangı. ¹¹ Eghti ofa gamir gumazim aning inigh, tam arazir kuraba gin amadir ofa damu. Egh tam ofan bar isia mighirim damu. Gumazir kam, gumazir kuamin boroghın ikegha osımtızim ikia a nan damazimin mize. Kamaghın, ofan kamning a damighti a nan damazimin ua zuegham. Aruer kamra, gumazir kam ua uan dapanir arızim na daningı, a nan bizıram otogham. ¹² Aruer a Ikiavira Itir God baghvira ikiasa akam akırızıbar dibobonim, a bar ua dar amuam. Dar dibobonim, aruer kamin ikegh mangıva, aruer kabar dibobonim gıvaghıam. A uan akar dikırızimın gin zuir aruer faragha ghuezıba, da pura ghue. Guizbangira, an dapanarızim nan damazimin mize. Kamaghın, an azenir vamıra itir sıpsıpın apurır ıgıatam inigh osımtızıba ađıvamin ofan mın na bagh ızı.

¹³ “Na baghvira ikiasa akar dikırızim gamızir gumazim, bizir a damuasa mikemezıbar amıgh gıvagh, egh na batıvamin Purırpenimin mangı an tiar akamin boroghın tugham. ¹⁴ Egh a 3plan ofaba Ikiavira Itir God bagh dar amuam. An ofan bar isia mighirim bagh azenir vamıra itir sıpsıpın nguzir apuritam, ko arızir kuraba gin amadir ofa bagh azenir vamıra itir sıpsıpın amebatam, ko God ko navir vamıra ikiamın ofa bagh sıpsıpın apuritam, a bar da inigh na bagh ızam. Kar, asızir duaba dar mikarzıbar itir puvatızıba. ¹⁵ Egh uaghan yis puvatızir brette itir akıram, kar plauan aghuim ko olivin borem sara veregha ingarızir brette, ko yis puvatızir

bisketin olivin boremin aghuiziba, egh uaghan wit tuamin ofa ko wainin dipabar ofa damuamiba sara inigh izi.

¹⁶ “Eghti ofa gamir gumazim bizir kaba bar da isi, Ikiavira Itir God daningiva, arazir kuraba gin amadir ofa ko ofan bar isia mighirim damu. ¹⁷ Egh sipsipin apurim misuegh akiramim itir bretin yis puvatiziba sara, Ikiavira Itir God ko navir vamiran iki-amin ofa damuam. Egh wit tuamin ofa ko wainin dipabar ofa uaghan dar ofa damu. ¹⁸ Eghti God bativamin Purirpenimin tiar akamin boroghin, gumazir God bagha akar dikirizim gamizim, a uan dapanir arizibagh isegh, da inigh mangi God ko navir vamiran ikiamin ofan apengan itir avim datighti, da isigh.

¹⁹ “Gumazir kamın dapanir ariziba isigh givaghti, gin ofa gamir gumazim, sipsipin apurim anivir agharimin tuzir me minemin avigha givazim, ko akiramim itir yis puvatizir bret tam, ko yis puvatizir bisketin tam inigh, gumazir kamın dafarim datigh. ²⁰ Egh ofa gamir gumazim dar suiragh da fi dar amuti, da Ikiavira Itir Godin damazimin ighuavamangi. Kar ofa gamir gumazimin ofan zuruziba. Eghti uaghan na ganingizir sipsipin evarim ko buaragharim, da ofa gamir gumazimin biziba. Eghti gin God bagha akar dikirizim gamizir gumazim, wainin dipam amisi anemi.

²¹ “Arazir kabar mingarim kamakin. Gumazitam o amizitam uabi isi na daningisi, akam akirigh, egh me ofa damuamin arazir kabar gin mangi. Eghti gumazitam bizir igharazitaba uaghan da na daningisi, akar dikirizim damigh, a guizbangira akar dikirizir kamın gin mangi a damu.”

Ofa gamir gumaziba ghaze, God deraghivira gumazamizibar amuam

²² Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, ²³ “Ni, Aron uan otariba ko, nan arazir ki deragh Israelia damuamim, an gun me mikemegh. Eghti me kamaghin Israelia mikim:

²⁴ “Ikiavira Itir God, deraghvira ia damuva, egh deraghvira ian ganam.

²⁵ Ikiavira Itir God, ian apangkuv egh, mati an guamin angazangarim ia gisirazi moghin, deraghvira ian ganam.

²⁶ Egh Ikiavira Itir God, navir aghuim ian iki, egh navir amirizim ko dabirabir aghuim ia daningam.’

²⁷ “Eghti arazir kamın me nan ziam diponiva nan azangsigh suam, Ikiavira Itir God, ni deraghvira Israelia damu. Eghti ki bar deraghvira me damuam.”

7

Gumazir dapaniba, ofan mabagh ami

¹ Moses Ikiavira Itir Godin Purirpenim asaragha gifa. Egha aruer kamra, a olivin borem isa Purirpenim ko an aven itir biziba, ko ofa gamir dakozim ko an biziba bar, dagh ingegha, da isa God ganingizi, da God baghavira iti. ²⁻³ Ezi Israelian anababar gumazir dapaniba, kar gumazir dapanir faragha gumazamizibar ziaba osirigha me mengeziba, me uan ofaba inigha Ikiavira Itir God bagha izi. Me 6plan karisba ko 12plan bulmakauba inigha Ikiavira Itir Godin Purirpenimin boroghin izi. Gumazir dapaniba vaghvagha bulmakaun vamira inigha ize. Egha gumazir dapanir pumuning uaning inigha karisin vamira inigha ize. Me bar da inigha iza ofa damuasa da ariki. ⁴⁻⁵ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, “Ni ofan kaba, me dama da inigh na bativamin Purirpenimin ingangarim bagh, da isi Livain ikiziba vaghvagh uan ingangariba bagh biziba atersi, da tuiragh me daning.” ⁶ Ezi Moses bulmakauba ko karisba isa Livaibagh aningi. ⁷ A karisin pumuning ko bulmakaun 4pla isa Gersonin ikizim ganingi, eghti me dar ingangaribar amuam. ⁸ Egha 4plan karisba ko 8plan bulmakauba Merarin ikizim ganingi, eghti me dar ingangaribar amuam. Aronin otarim Itamar, me damuamin ingangaribar faragh mangi men ganam. ⁹ Moses fo, Kohatin ikizim, me damuamin ingangarim, me Godin bizir zuruziba uan dipizibar da ateram. Kamaghin amizi, a karis ko bulmakaun tam me ganingizir puvati.

¹⁰ Me olivin borem isa ofa gamir dakozim gingegha God ganidima, an an bizimra otozir dughiamin, gumazir dapaniba uaghan uan ofaba inigha ofa gamir dakozimin boroghin izegha ofabar amuasava ami. ¹¹ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, “Ni kamaghin 12plan gumazir dapanibav kim suam: Gumazir dapaniba vaghvagh aruebar vaghvagh uan ofaba isi God daning mangiti 12plan arueba givagham. Me bar kamaghira ofa gamir dakozimin God daningisi, ofaba inigh izi.”

¹²⁻⁸³ Ezi gumazir dapaniba vaghvagha, uan ofaba aruebar vaghvagha God bagha da isa izi.

Ezi aruer namba 1in, Judan anabamin gumazir dapanim Nason, an Aminadapin otarim, a uan ofa inigha izi.

Ezi aruer namba 2in Isakaran anabamin gumazir dapanim Netanel, a Suarin otarim, a uan ofa inigha izi.

Ezi aruer namba 3in, Sebulunin anabamin gumazir dapanim Eliap, a Helonin otarim, a uan ofa inigha izi.

Ezi aruer namba 4in, Rubenin anabamin gumazir dapanim Elisur, a Sedeurin otarim, a uan ofa inigha izi.

Ezi aruer namba 5in, Simeonin anabamin gumazir dapanim Selumiel, a Surisadain otarim, a uan ofa inigha izi.

Ezi aruer namba 6in, Gatın anabamin gumazir dapanim Eliasap, a Duelin otarim, a uan ofa inigha izi.

Ezi aruer namba 7in, Efraimin anabamin gumazir dapanim Elisama, a Amihutin otarim, a uan ofa inigha izi.

Ezi aruer namba 8in, Manasen anabamin gumazir dapanim Gamaliel, a Pedasurin otarim, a uan ofa inigha izi.

Ezi aruer namba 9in, Benjaminin anabamin gumazir dapanim Abidan, a Gideonin otarim, a uan ofa inigha izi.

Ezi aruer namba 10in, Danin anabamin gumazir dapanim Ahieser, a Amisadain otarim, a uan ofa inigha izi.

Ezi aruer namba 11in, Aserin anabamin gumazir dapanim Pagieli, a Okranin otarim, a uan ofa inigha izi.

Ezi aruer namba 12in, Naptalin anabamin gumazir dapanim Ahira, a Enanin otarim, a uan ofa inigha izi.

Me bar moghira vaghvagher ofan magh ghuhezir kaba inigha ize. Dar kara: silvan itarir ekiar vamira, an osimtizim 1 kilogram ko akuam, ko silvan itarir dozir mam, an osimtizim 800 grem, aning inigha ize. Me itarir kamning uaghara plauan aghuim ko olivin borem sara veregh wit tuamin ofabar amuamim aning gati. Egha me vaghvagher golin itariba inigha ize, dar osimtizim 110 grem. Itarir kaba, pauran mughuriar aghuim zuim bar dagh izifa. Egha me vaghvagher bulmakaun apurir igiar mam, ko sipsipin apurir mam, ko sipsipin nguzir azenir vamira itim inigha, ofan bar isia mighirim damuasa da inigha ize. Egha me vaghvagher arazir kuraba gin amadir ofan min memen apurir mam inigha ize. Egha God ko navir vamiran ikiamin ofabar amuasa bulmakaun apurir pumuning, ko sipsipin apurir 5pla, ko memen apurir 5pla, ko azenir vamira itir sipsipin nguzir 5pla, me bar ada inigha ize.

⁸⁴⁻⁸⁵ Gumazir dapanir 12plan kaba, ofa gamir dakozi God baghvira a daningasa, inigha izezir ofa damuamin biziba, ofa gamir gumaziba bar moghira da mengezi, dar dibobonim kamaghin ghu: 12plan silvan itarir ekiaba ko 12plan silvan itarir doziba. Dar osimtizim bar moghira, 28 kilogram. ⁸⁶ Egha me 12plan golin itariba

inigha ize. Dar osimtizim, bar moghira 1,320 grem. Ezi pauran mughuriar aghuim zuim dagh izifa. ⁸⁷ Egha me 12plan bulmakaun apuriba, ko 12plan sipsipin apuriba, ko 12plan sipsipin nguzir azenir vamira itiba, ofan bar isia mighiribar amuasa da inigha ize. Egha uaghan da sara wit tuamin ofaba isa asizir kaba koma ofa gami. Egha uaghan arazir kuraba gin amadir ofabar min, me 12plan memen apuriba inigha ize. ⁸⁸ Egha God ko navir vamiran ikiamin ofa damuasa, 24plan bulmakaun apuriba, ko 60plan sipsipin apuriba, ko 60plan memen apuriba, ko 60plan sipsipin nguzir azenir vamira itiba, me bar moghira da inigha ize. Me faraghavira ofa gamir dakozi gamizi, a Ikiavira Itir God baghvira itir bizimin oto, egha gin me ofan avirir kaba bar dagh ami.

⁸⁹ Ezi Moses Ikiavira Itir God ko mikimasa, a bativamin Purirpenimin aven ghu. Egha Ikiavira Itir Godin tarim barazima, an Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin asuam gisin itir enselin bar gavgavimningin tongira otogha Moses migei. Boksiar kamin asuam, kar arazir kuraba gin amangamin danganim.

8

Me lamba isa dar danganibar da arisi

¹ Egha Ikiavira Itir God Moses migia ghaze, ² “Ni Aron mikim suam: Ni 7plan lamba isi, lamin aghorim itir agharibar dar danganibar deraghvira da asegti, dar angazangarim lamin aghorim guamin itir danganimin isiva angazangar.” ³ Ezi Aron, Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghin, lamba isa lamin aghorim itir agharibar dar danganibar da afe, eghti dar angazangarim lamin aghorim guamin itir danganir kamin isiva angazangar. ⁴ Ikiavira Itir God faragha Moses mikemezi moghin, me lamin aghorim kamaghin an ingari. Me hama isa golin aghuarim misuegha lamin aghorim ingara, an mingarimin ikegha an ingara uanaga, an pin itir agharibar itir akimaribar tu.

Livaiba, me Ikiavira Itir God baghvira me amisefe

⁵ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, ⁶ “Ni Israelian gumamazizibar tongin Livaibar diaghti me iziti, ni me damighti, me nan damazimin zuegh. ⁷ Me nan damazimin zueghsi, ni kamaghin damu. Ni dipar nan damazimin zueghamin taba isi, arazir kuraba gin amadir ofan min, me gisin da kavamang. Egh me damuti, me uan mikarzim in itir ariziba bar dagh isegh, uan korotiaba rueghiva uari zuegh. ⁸ Egh me bulmakaun apurir igiatam, ko

wit tuamin ofa bagh, plauan aghuim ko olivin borem sara vereghiva a inigh izi. Egh bulmakaun apurir igiar igharazitam, arazir kuraba gin amadir ofa damusi a inigh izi. ⁹ Egh ni Israelian gumazamiziba bar me akuvagh, Livaibav kemeghti, me izi na bativamin Purirpenimin guamin tuifigh. ¹⁰ Livaiba nan damazimin ikivira ikiti, Israelian gumazamiziba uan dafariba isi, Livaibar dapanibagh isin dar arikigh. ¹¹ Eghti Aron Israelian tongin Livaiba isi na daningigh, mati ia uan dafarimin ofan suiragha a fegha a gamizi, a Ikiavira Itir Godin damazimin ighuavamadi. Arazir kamin, me Livaibar amighti, me nan ingangarim damuam. ¹² Eghti Livaiba uan dafariba isi bulmakaun apurir kamningin dapanimningin gisin dar arighiva, aningin tam arazir kuraba gin amadir ofa damu, egh igharazim ofan bar isia mighirizim damu. Ofan kamning, Livaibar arazir kuraba gin amadaghti me Godin damazimin zuegham.

¹³ “Mati ia uan dafarimningin ofan suiragha a fegha a gami a Ikiavira Itir Godin damazimin ighuavamadi moghin, ia Livaiba isi na daningigh, eghti me Aron ko an otaribar akuragh men ingangaribar amuam. ¹⁴ Arazir kamin, ni Livaibar amighti, me Israelian gumazamizibar min ikian kogham, me bar nan adarazira. ¹⁵ Mati ni uan dafarimningin ofan suiragha a fegha a damuti a Ikiavira Itir Godin damazimin ighuavamadi moghin, ni Livaibar amighti, me zuegh givaghti, ni me isi na daningigh. Kamaghin me na bativamin Purirpenimin aven ingaram. ¹⁶ Israelia bar men tongin, ki ua bagha Livaiba amisefe. Ki me gamizi, me Israelian otarir ivariaba bar, men danganim ini, ezi Livaiba bar nan adarazira. ¹⁷ Bar guizbangira, ki Isipian otarir ivariabav misoghezir dughiamin, ki Israelian otarir ivariaba ko sipsipba ko bulmakaun nguzir ivariaba, ki ua bagha me amisefe. Kamaghin amizi, me bar nan bizibara. ¹⁸ Datirighin, ki Livaiba inigha me gamizi, me Israelian otarir ivariaba bar, men danganim ini. ¹⁹ Ezi ki Livaiba isa Aron uan otariba ko men agharim garisi. Eghti me men akurvagh Israelia bagh na bativamin Purirpenimin ingar, an ganiva ofabar amuva men arazir kuraba gin amangiti, me Godin damazimin zuegham. Me ian danganim inigha gifa. Kamaghin amizi, ian tav Anogoroghezir Danganimin boroghin mangan marki. Guizbangira, gumazir kinitaba danganim kamin boroghin mangiti, arazir bar kuraba me bativ, me gasighasigham.”

²⁰ Kamaghin amizi, Moses, ko Aron, Israelian gumazamiziba ko, me bar Livaiba

isa God ganidi, mati Ikiavira Itir God Moses mikemezi mokin. ²¹ Livaiba uari akirmigha uan arazir kuraba ategha uan korotiaba ruegha Ikiavira Itir Godin damazimin zue. Ezi Aron, mati a uan dafarimningin ofan suiragha a fegha a gamizi, a Ikiavira Itir Godin damazimin ighuavamadi moghin, a men arazir kuraba gin amangasa ofa gamigha, me isa God ganingi. ²² Ikiavira Itir God Livaiba bagha Moses mikemezi moghira, gumazamiziba biziba bar dagh ami. Kamaghin, Livaiba, Aron uan otariba ko men apengan ikia, God bativamin Purirpenimin ingangarim gami.

²³ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, ²⁴ “Livaibar gumazir 25plan azenibar ikegha ghuavanadiba, me God bativamin Purirpenimin aven ingaram. ²⁵ Egh me 50plan azenibar otoghiva, me Purirpenimin ingangariba ategh, avughsam. ²⁶ Egh gin, me pura uan aveghbuar na bativamin Purirpenimin aven uan ingangaribagh amibar akurvagh. Egh, me uari ua ingaran marki. Ni akar kam Livaibav kemeghti, me kamaghin damu.”

9

God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam

¹ Israelia Isipin kantri ategha Sainain gumazamiziba puvatizir danganimin itima, azenir namba 2 otozi an iakinir namba 1in aven, Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, ²⁻³ “Ia iakinir kam, an aruer namba 14in guaratizimin, Israelian gumazamiziba, God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isar kamin, bizir ki damuasa ia mikemeziba ko arazir ki ifongeziba bar deravira dar gin mangi.”

⁴ Kamagh amizi, Moses gumazamizibav kemezi, me God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam damusi, an arazar-ibar gin mangiva isam damuam.

⁵ Me Sainain gumazamiziba puvatizir danganimin ikia iakinir faragha zuimin, an aruer 14in, guaratizimin, me isar ekjar kam gami. Me Ikiavira Itir God damuasa Moses mikemezi moghin ami.

⁶ Isar kamin dughiamin, gumazir maba, gumazir aremezimin kuar mammin suiragha Godin damazimin mize. Me fo, me God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam damuan kogham. Egha me Moses ko Aron bagha ghuva kamaghin aning migei, ⁷ “E gumazir aremezimin kuamin suigha, Godin damazimin mize. E manmaghsu Israelian tongin, inabazir dughiar ekjar kamin Ikiavira Itir God bagh ofa damuan kogham?”

⁸ Ezi Moses kamaghin me ikaragha ghaze, "Ia tong orarkegh, ki ia bagh Ikiavira Itir Godin azaragh fogham, a manmaghin e mikimam."

⁹ Ezi Ikiavira Itir God, Israelian gumamazibav mikimasa, kamaghin Moses migei, ¹⁰ "Ian tav, o ian ovavir boriba aremezir gumazir kuatamin suiragha nan damazimin mize, o ian tav tuavir ruaritamin ghua bar saghon iti, egh a gin isar kam damusi, iakinir akirangin itimin a damu. ¹¹⁻¹² Egh me namba 2in iakinimin, an namba 14in aruemin, an guaratizimin isam damuam. Me God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isar kamin araziba bar dar gin mangi. Me isam damusi, sipsipin asizir tuzim, ko yis puvatizir bret, ko zuravarir misoziba sara dami. Egh me asizir tuzitam ateghti a iki mangi amimzaraghan otivan marki. Egh asizir kamin agharitam apiran marki. ¹³ Eghti gumazamizir nan damazimin zueziba, ko gumazamizir tuavir ruarimin ghua saghon itir danganimin itir puvatiziba, me God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnizir Isar kam damuan aghuaghiva, me nan gumazamizir ikian kogham. Me Israelian tongin ikian kogham. Bar guizbangira, ofan dughiamin, me ofa inigha Ikiavira Itir God ganingizir puvati. Kamaghin amizi, me uari uan arazir kurabar ivezir kuram iniam. ¹⁴ Kantrin igharazitamin gumazamiziba ian tongin ikiva, God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isar kam damusi, me arazir God ifongeziba bar deraghvira dar gin mangi. Arazir kamra, ia Israelia ko Kantrin Igharazibar Gumazamizir ian tongin itiba uaghara, arazir kam damu."

*Ghuariam Godin Purirpenim avara
(Ua Me Ini 40:34-38)*

¹⁵ Moses Purirpenim asaragha bar ingangariba agivazi, ghuariar mam maghira iza God bativamin Purirpenim avara. Kar, Purirpenir Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam itim. Ezi zurara guaratizibar ikegh mangi aminim tir dughiam, ghuariar kam, avimin min gari. ¹⁶ Dughiabar zurara ghuariar Purirpenim ave. Gumazamiziba aruebar garima, ghuariar iti. Ezi dimagaribar me garima, an avimin min isia ghuariamin aven iti. ¹⁷ Israelian tuavir daroriba, me kamaghin ami: ghuariar ekiar kam Godin Purirpenim ategh pin sivaghsivagh mangiti, me an ganigh, egh dikavigh biziba inigh an gin mangam. Egh ghuariar izaghira itir danganimra ikiti, me ikiam. ¹⁸ Ikiavira Itir God mikemeghti, Israelian gumamaziziba danganir me itim ategham. An Akar Gavgavim me mikemeghti, me ua

danganir igiam aghuam. Eghti ghuariar kam Purirpenimin pin ikivira ikiti, me danganir kamin ikivira ikiam. ¹⁹ Ghuariar kam dughiar ruarimin Purirpenimin pin ikivira ikiti, Israelia Ikiavira Itir Godin akam baregh igharagh mangan kogham. ²⁰ Dughiar mabar, ghuariar Purirpenim gisin dughiar otevimra ikiva dikavigh pin mangiti, me mangam. Ghuariar dughiar ruarim, o dughiar otevimin ikiti, me fo, Ikiavira Itir God Akar Gavgavim me daningasava ami. Ghuariar manmaghin ami, me puram an gin mangi, danganir me itim ategh mangam, o me ikiam. ²¹ Dughiar mabar ghuariar ikiti aminim pirighiti, me iki mangi amimzaraghan ghuariar dikavti, me uaghan dikavigh danganir kam ategham. ²² Dughiar mabar aruer pumuning, o iakinir vamira, o azenir vamira, o dughiaaba manmaghin ruaragham, ghuariar Purirpenim gisin ikivira ikiam, eghti me uaghan danganir kamin ikivira ikiam. Dughiar manamin ghuariar dikafi, me uaghan dikavigh mangam. ²³ Ikiavira Itir God me migeir dughiaabar, me a baragha, ikiamin danganiba aghua iti. Ikiavira Itir God me migeir dughiamin, me biziba isa danganiba ataghiragha igharagha zui. Arazir kamin, Ikiavira Itir God Akar Gavgaviba isa Moses ganidima, a me migeima, me an akamin gin zui.

10

Me sighar pumuning silvan aningin ingari

¹ Ikiavira Itir God Moses migia ghaze, ² "Ia silvan taba inigh, haman dav sueghiva, sighar pumuningin ingarigh. Egh gin dughiar gumamaziziba uari akuvamin, o dughiar ia danganim ategh igharagh mangamimin, ia aning giviam. ³ Ia dughiar ruarimin sighamning uaghara aning giviti, gumamaziziba bar izi na bativamin Purirpenimin tiar akamin uari akufagh. ⁴ Ia sighar vamira giviti, Israelian anababar gumazir dapanibara izi ni ko uari akufagh. ⁵ Ia sighar vamira pamtemin dughiar otevimin a giviti, aruem anadi naghin itir anababa, dikavigh danganir me itim ategh mangam. ⁶ Ia namba 2in dughiamin, sighar vamira pamtem dughiar otevimin a giviti, sautin amadaghan itir anababa dikavigh mangam. Sighar ararem otoghti, me fogh suam, kar mangamin dughiam, egh dikavigh mangam. ⁷ Eghti Israelia bar izi uari akuvamin dughiam bagh, ia dughiar bar ruarimin sighar pumuning giviam. ⁸ Aronin otaribara, me ofa gamir gumaziba, me sighamning

giviain ingangarim damuam. Ia ko ian ovavir horir gin otivamiba, ia sighamvin giviain arazir kamn gin mangi.

⁹ “Apaniba izi ian nguazimin ia misoghsi damuti, ia faragh sigham giviti, gumaziba zuamira dikavigh mangi apaniba ko misogham. Ia kamaghin damuti, ki Ikiavira Itir God, ian God, ki ia ginighnigh ian akuragh ian apaniba abiraghti ia deraghvira ikiam. ¹⁰ Egh uaghan, ia bar akueghamin dughiar ekiaba, kar ia Godin ziam famin dughiaaba, ko iakinir igiaba otivir isaba, ko ian dughiar ekia igharazibar, ia sigham givighiva, uan ofan bar isia mighiriba, ko God ko navir vamira ikiamin ofabar amuam. Eghti ki ia ginighnigh ian akurvagh. Ki Ikiavira Itir God, ian God.”

Israelia Sainain Mighsiam ataki

(Sapta 10:11–12:16)

Israelia Sainai ataki

¹¹ Israelian gumazamiziba Isip ategha azenan ize, ezi gin azenir namba 2 otozi, an iakinir namba 2in aven, an aruer namba 20in, ghuariam uan danganir Godin Purirpenim gisin itim ategha dikavigha zui. Purirpenir kam, me faragha Akar Dikirizir Gavgavim itir dagar akuamning a gati. ¹² Ezi Israelia kamaghin ganigha, dikavigha Sainain gumazamiziba puvatizir danganim ategha, ghuariam gin ghuavira ikia ghua garima, Paranin gumazamiziba puvatizir danganimin ghuariam an tu.

¹³ Dughiar kam, a faragha zuir dughiar Ikiavira Itir God Moses mikemezi, Moses dikavigh mangasa Israelia mikemezi me dikavigha zui. ¹⁴ Egha me zuir dughiamin, me uan ikizibar uarigh arigha uan fleghbar suigha zui. Judan anabamin ikizir 3pla faragha zui. Ezi Aminadapin otarim Nason, a Judan anabamin gumazir dapanim, egha uaghan 3plan ikizir kabar gumazir dapanim. ¹⁵ Ezi Suarin otarim Netanel, a Isakarim anabamin gumazir dapanim. ¹⁶ Ezi Helonin otarim Eliap, a Sebulunin anabamin gumazir dapanim.

¹⁷ Ezi ofa gamir gumaziba Purirpenim ko an biziba adegha deraghvira da ike. Ezi Gersonin ikizimin adarasi, ko Merarin ikizimin adarasi, me Purirpenimin biziba atera faragha zuir Judan anabamin ikizir 3plan kabar gin zui.

¹⁸ Ezi men gin Rubenin anabamin ikizir 3plan adarasi me uan fleghin suiragha men gin zui. Sedeurin otarim Elisur, a 3plan ikizir kabar gumazir dapanim. ¹⁹ Ezi Surisadain otarim Selumiel, a Simeonin anabamin gumazir dapanim. ²⁰ Ezi Duelin

otarim Eliasap, a Gatin anabamin gumazir dapanim.

²¹ Ezi Livain anabamin Kohatin ikizimin adarasi, Anogoroghezir Danganimin biziba ko Bar Anogoroghezir Danganimin biziba atera men gin zui. Livaibar ikizir igharazimning faragha ghua danganir igiar me ikiamimin otivigha Purirpenim asaragha gifa. Ezi Kohatin ikizimin adarasi men gin ghua danganir igiar me ikiamimin otifi. Egha me bizir me ateriba isa ofa gamir gumazibagh aningizi, me da isa Godin Purirpenim garisi.

²² Ezi Efraimin anabamin ikizir 3pla, uan fleghin suiragha Kohatin ikizimin gin zui. Ezi Amihutin otarim Elisama, a 3plan ikizir kabar gumazir dapanim. ²³ Ezi Pedasurin otarim Gamaliel, a Manasen anabamin gumazir dapanim. ²⁴ Ezi Gideonin otarim Abidan, a Benjaminin anabamin gumazir dapanim.

²⁵ Ezi bar gin, Danin anabamin ikizir 3pla, me uan fleghin suiragha zui. Ezi Amisadain otarim Ahieser, a 3plan ikizir kabar gumazir dapanim. ²⁶ Ezi Okranin otarim Pagiel, an Aserin anabamin gumazir dapanim. ²⁷ Ezi Enanin otarim Ahira, a Naptalin anabamin gumazir dapanim. ²⁸ Dughiarbar zurara, Israelia mangasa, me kamaghira uari afi.

²⁹ Me mangasava amima, Moses uan amerem Hobap, a kantri Midianin gumazim Ruelin otarim, kamaghin a migei, “E datirighin danganir aghuir mamn mangam. Kar, danganir Ikiavira Itir God fomira e daningasa akar dikirizim gamizim. Ga uaning, ni e ko mangam. Eghti e deraghvira nin ganam. Bar guizbangira, Ikiavira Itir God e ko akam akira ghaze, a bar deraghvira e damuam.”

³⁰ Ezi Hobap a ikaragha ghaze, “Puvati. Ki mangan aghua. Ki uamategh uan nguibam ko uan adarasi bagh mangam.”

³¹ Ezi Moses kamaghin a migei, “O nan amerem, ni e ataghiraghan marki. Danganiir Gumazamiziba puvatizir e ikiamin kaba, ni bar dagh fo. Kamaghin amizi, ni e ko mangi tuavim en akakagham. ³² Ni e ko iziti, Ikiavira Itir God e daningamin bizir aghuir manaba, e uaghan taba ni daningam.”

Gumazamiziba dikavigha zui

³³ Gumazamiziba dikavigha, Ikiavira Itir Godin mighsiam ategha zuima, 3plan arueba gifa. Livaiba Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksim atera faragha ghua, egha danganir me avughsamim bagha gari. ³⁴ Me zuir aruebar, Ikiavira Itir Godin ghuariam zurara me gisin ikia zui.

³⁵ Me Akar Dikirizir Gavgavimîn Boksiam inigha mangasava amir dughiaabar, Moses zurara kamaghin migei, "O Ikiavira Itir God, ni dikavigh mangi uan apaniba ko misogh me batokegh. Egh gumazir ni gifongezir puvatiziba, ni me damighti, me tintinibar aregh."

³⁶ Me avughsasa Akar Dikirizir Gavgavimîn Boksiam arizir dughiaabar, Moses zurara kamaghin migei, "O Ikiavira Itir God, ni Israelian tausenin avirir pozim bagh uamategh izi."

11

Israelia puvira imobima, God pazaviram me gami

¹ Gumazamiziba osimtizir me bativiba bangin puvira Ikiavira Itir God gimobava an dei. Ezi Ikiavira Itir God me baregha, men atara an navim me bagha puv an isima, an avim me mikini. Ezi me iti naghin mitaghniabar boroghin, avim bar dar isi. ² Ezi gumazamiziba uarir akurvaghasa Mosesin deima, Moses Ikiavira Itir God ko migeima, avim munge. ³ Danganir kam, me kamaghin a dibori, Tabera. Ziar kamîn mingarim kamakin, "Avim Isir Danganim." Ziar kamîn nighnizim kamaghin zui, danganir kamîn, Ikiavira Itir Godin avim men tongin isi.

Moses 70plan gumazir dapaniba amisefe

⁴ Ikizir igharazibar gumazamizir maba uaghan Israelia ko zui. Me asizitabar amasa men aguiaba puv men ingari. Ezi Israelia uaghan imoba atara bizir kam bagha ara ghaze, "Oio! E asizir tabar ameka!" ⁵ E fomira Isipin kantrin ikiava osirir aviriba puviram ada api, egha dagh ivezir puvati. Egha e zurara, kukambaba ko melonba, ko anianba, ko galikba apavira iti. ⁶ Ezi datirighin en gavgaviba bar gifa. E damamin bizitam ua itir puvati. Dughiaabar zurara, e manan dagher kamram apa ghua bar an amira. E bar uarir apangkufi!"

⁷ Manan dagher kamîn ganganim, mati temer ovizir muziarim, egha ghurghurigha iangurungi. ⁸⁻⁹ Me itir danganimin manan dagheba, dimagaribar ghuariam sara iri. Amimzaraghan gumazamiziba dikavigh daru da akumakum dagiabar da mirmiram, o itarir ekiamin aven temer otevimin dav soghtima, da plaua gavagham. Ezi dar maba me minebar da avigha, dar maba inigha bisketbar ingari. Me da apima, dar isingtizim, mati bisketin me olivin borem sara ingariziba.

¹⁰ Gumazamiziba uan ikiziba ko, uan purirpenibar tiar akabar boroghin tuivighav ikia imobava araima, Moses men

dimdiaba barasi. Ezi Ikiavira Itir God atara me bagha an navim puvira an isi. Kamaghin amizi, Mosesin navim bar a basemezi, a kamaghin Ikiavira Itir God migei, ¹¹ "Ni manmaghsua paza na gami? Ni manmaghsua na gakongezir puvati? Ni manmaghsua gumazamizir kabar ganamin ingangarim na ganingi?" ¹² Ki men ingarizir puvatigha me batezir puvati. Ki men amebam puvati. Tizim bagha, ni me isa nan dafarimning gatigha ghaze, ki men amebamin min me ater otem me daningiva, me inigh bar mangi nguazir ni men inazir afeziabar aningasa akar dikirizim gamizi naghin otogham? ¹³ Gumazamizir kaba arava asiziba bagha nan azai. Ki managh me bagh asizir aviriba iniam? Ki bar iburaghuburaki. ¹⁴ Ki uabira manmaghin gumazamizir avirir kabar amuam? Ki osimtizir ekiar kam ateran bar iburaghuburaki. ¹⁵ Ni kamaghin na damusi, ni nan apangkuvigh na misueghti, ki aremegh, uam osimtizir kam ateran kogham."

¹⁶ Ezi Ikiavira Itir God, kamaghin Moses migei, "Ni 70plan Israelian gumazir aruaba inigh na bagh izi. Gumazir kaba, ni uabi me gifogha givagha ghaze, me guizbangira gumazir dapaniba, egha gumazamizibar damazimin me ziar ekiaba iti, gumazir kaba, ni me inigh izi. Ni me inigh na bagh na bativamin Purirpenimin iziti, me ni ko uari akuvagh tuifigh. ¹⁷ Eghti ki izighiri ni ko mikim, egh Duar ki ni ganingizir kam da gavgavitaba inigh, me darigham. Eghti me uaghan nin akuragh gumazamizir kabar osimtizitaba ateram, eghti ni uabira da ateran kogham. ¹⁸ Ni gumazamizibav kim suam: Ia gurum mizaragh bagh uari akirigh Godin damazimin zuegh, egh damamin asiziba iniam. Ia asiziba bagha arair ararem, Ikiavira Itir God a baregha gifa. Ia ghaze, 'E asizitabar ameka! E faragha deragha Isipin iti.' Ia oragh, Ikiavira tir God datirighin damamin asiziba ia daningti, ia dar ami. ¹⁹ Ia aruer vamira, o pumuning, o 5pla, o 10pla, o 20plan aruebar asizibar aman kogham. Bar puvatigham. ²⁰ Ia iakinir vamiran arueba bar, ia asizibar ami mangi egh dar aghuagh mighsi damuam. Ikiavira Itir God ia ko itima ia akirim ragha a gasara, egh ara ghaze, 'E bar tizim bagha Isip ategha ize?' Ia kamaghin mikemezi, bizir kam bangin, arazir kam ia bativam."

²¹ Ezi Moses Ikiavira Itir God ikiragha ghaze, "Ame! Ki 600,000in gumazibara gari. Ezi ni ghaze, ni iakinir vamiran asiziba me daningti me dar amam? Asizir kaba, da managh iti?" ²² E bulmakauba ko sip-sipba bar dav sueghti, asizir kaba ti men tughatighan kogham. Eghti ongarimin itir

osiriba bar, ti men tughatighan kogham.”

²³ Ezi Ikiavira Itir God Moses ikaragha ghaze, “Ki ti gavgaviba puvatighama? Ni kiran oveghangin ganigh fogham, nan migirigim ti daghem otogham, o puvatigham.”

²⁴ Ezi Moses dikavigha azenan ghua, Ikiavira Itir God mikemezir bizibar gun gumazamizibav keme. Egha 70plan gumazir dapanibav sevegha me gamizi, me uari akuvagha Purirpenim ekiarugha itima, Moses aven ghu. ²⁵ Ezi Ikiavira Itir God, ghuariamin tongin izaghira Moses ko migia, a ganingizir Godin Duar an itir kamin gavgavir maba abigha da isa 70plan gumazir dapanir kabagh ariki. Ezi Godin Duam me ko itima, me maghira dughiar otevimin akam inigha izir gumazibar min akam akuri.

²⁶ Ezi gumazir dapanir 70plan kabar aven itir gumazir pumuning, Eldat ko Medat, aning me itir danganir kamin ikiavira iti. Aning gumazir dapanir igharaziba ko Purirpenimin ghuzir puvati. Aning danganir me itimra itima, Ikiavira Itir God, uan Duam aning gatzizi, aning maghira akam inigh izir gumazimin min akam akuri. ²⁷ Ezi gumazir igiar mam ivegha ghua kamaghin Moses migia ghaze, Eldat ko Medat danganir ia itimra an aven ikia, akam inigha izir gumazibar min akam akuri.

²⁸ Ezi Nunin otarim Josua, a igiamra ikia, Mosesin akurvagha izi. A kamaghin Moses migei, “Nan gumazir ekiam, ni mangi aningnin anogoreghti aning bizitam mikiman marki.” ²⁹ Ezi Moses a ikaragha ghaze, “Gumazitam ti nan danganin inian ni aghua? Nan fongiam kamakin, Ikiavira Itir God, uan Duam isi bar uan gumazamizibar anighti, me akam inigha izir gumazibar min akam akunan!” ³⁰ Egha Moses 70plan gumazir dapaniba ko uamategha, danganir me itimin ghue.

Ikiavira Itir God kuarazir aviriba amangi

³¹ Ezi Ikiavira Itir God aminim gamizi, an ongarimin dikavigha ivava, kuarazir aviriba inigha izima da migha iza, Israelia itir danganimin boroghin ira bar a gizivagha tintinimin danganiba bar dagh izifa. Da bar vazimra 1 mitan nguazim gisirara mighagha arua, tintinibar danganir me itim gira, azenan danganir me ekiaruzim sara ira ghua, aruer vamiran darorimin mitaghniamin min ghu. ³² Ezi gumazamiziba aruer vamira ko dimagarim sara puvira ingarava kuarazir bar aviriba isa zuima, aruer pumuning gifa. Gumazamiziba kuarazir bar aviriba ini, ezi dar osimtizim 1,000 kilogrem

tu. Ezi gumazamizir avirim kuarazir bar aviriba inizi dar osimtizim 1,000 kilogrem gafira. Egha me da apuzasa dar ghora pura nguazim garisi, eghti aruem dar ganti da misingam. ³³ Me kuarazir tuziba apavira itima, Ikiavira Itir God men aningaghegha, me bagha navim puv isia arimariar kurar mam amadazi, gumazamizir avirim ariaghire.

³⁴ Danganir kamin, me gumazamizibar kuaba afegha, a dibora ghaze, Kibrot Hatava. Ziar kamin mingarim kamakin, “Asiziba bagha puvira arair gumazamizibar kuaba afezir danganim.”

³⁵ Egha gin Israelia danganir kam ategha ghua, Haserotin danganim aghuigha an iti.

12

Miriam ko Aron pazavira Moses mikeme

¹ Moses a kantri Itiopian amizir mamin iti. Ezi Israelia Haserotin danganimin itir dughiamin, Aron ko Miriam, aning an amuim bangin pazava a mikeme. ² Aning kamaghin a migei, “Moses ti ghaze, Ikiavira Itir God anarira migei. Puvati, a uaghan ga migei.” Ezi Ikiavira Itir God aningin imobir kam baraki. ³ (Guizbangira, Moses, a uabi abirir gumazim, nguazimin itir gumazitam an min uabi abirir puvati.)

⁴ Egha zuamira Ikiavira Itir God kamaghin Moses, ko Aron ko Miriam migei, “Ia na bativamin Purirpenimin tiar akamin izi.” Ezi me ghue.

⁵ Ezi Ikiavira Itir God ghuariar ruarir ekiamin aven ikia izaghira Purirpenimin tiar akamin tugha dei, “Aron ko Miriam, gua kagh izi.” Ezi aning oregha sivagha roghira ghu.

⁶ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin aning migei, “Gua oraghti ki datirighin gua mikimam. Ki Ikiavira Itir God. Ian tongin akam inigha izir gumazitam ikiti, ki irebamin min garir bizibar aven, uabi isi an akaghiva bizibar gun an mikimam. Egh ki irebabar aven a ko mikimam. ⁷ Ezi nan ingangarir gumazim Moses, a bar ighara. Ki garima, a nan gumazamizibar tongin nighnizir gavgavim nan ikia deravira nan gin izi. Ki uan gumazamizibar ganamin ingangarim a ganingizi, a bar deraghavira men gari. ⁸ Ga roroamningin min guizbangira uan guamningin gara, uaning ko migei. Ki akar mogomeba ko akar isin zuibar a ko migeir puvati. Ki bighavira bizibar a migei. Ezi a uaghan nan nedazimin gari. Kamaghin amizi, gua manmaghsua nan ingangarir gumazim akam a gasi?”

⁹ Egha Ikiavira Itir God aning bagha navim bar ikuvigha aningnin atara, aning ategha ghu.

¹⁰ Ezi Godin ghuariam Purirpenim ategha ghuzi, lepan arimariam maghira, Miriamin mikarzim otogha bar ghurghuri. Ezi Aron raghirigha an garima, lepan arimariam an mikarzim bar anevarazi, ¹¹ a Moses migei, "Aruam, ga uaning, ni gan apangkuvigh, egh gan arazir kurar onganir kam bangin ivezir kuram ga daningan marki. ¹² Ni aneteghti, a mati borim aremezi, amebam an kwam batezi moghin ganan marki. Ni an amamangatighi, arimariar kurar kam bar an mikarzim damuti an mikarzir vuem ikuvigh puvatighan marki."

¹³ Ezi Moses Ikiavira Itir Godin dia ghaze, "O God, ki kamaghsua, ni Miriamin mikarzim damighi, a ua deragh."

¹⁴ Ezi Ikiavira Itir God a ikaragha ghaze, "An afeziam ti an guam giparighi, an aghumsizim ateraiva danganir e itimin azenan iki mangiti, 7plan arueba givagham. Kamaghin, ni aneteghti an azenan iki mangiti, wighin vamira givaghti, gin ni a inigh ua danganir ia itimin aven izi." ¹⁵ Kamaghin amizi, me Miriam batoghezi, a Israelian gumazamizibar danganir me itimin azenan itima, Israelian gumazamiziba ua tamoghin ghezir puvati. Me ikiavira itima 7plan arueba givazi, me ua Miriam inigha uamategha me itir danganimin aven ize. ¹⁶ Egha gin, me dikavigha Haserot ategha ghua, Paranin gumazamiziba puvatizir danganimin otogha, danganim aghuigha an iti.

Israelia Kadesin nguibar ekiamin ikia Godin akaba batosi

13

(Sapta 13:1–20:13)

Moga garir gumaziba, Kenanin nguazimin ganasa ghue (Godin Araziba 1:19-33)

¹ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, ² "Ni 12plan anababa bar dar vaghvagh, dar gumazir dapanir vamira vamira misefegh. Egh ni 12plan gumazibar amangighi, me moga garir gumazibar min mangi Kenanin nguazir ki ia daningamim getigh." ³ Ezi Moses Ikiavira Itir Godin akam baregha, Israelian 12plan gumazir dapaniba amangizi, me Paranin gumazamiziba puvatizir danganimin dikavigha moga garir gumazibar min Kenanin nguazim getiasa zui. ⁴ Men ziabar kara: Sakurin otarim Samua, a Rubenin anabamin mav. ⁵ Horin otarim Safat, a Simeonin anabamin mav. ⁶ Jefunen otarim

Kalep, a Judan anabamin mav. ⁷ Josepin otarim Igal, a Isakaran anabamin mav. ⁸ Nunin otarim Josua, a Efraimin anabamin mav. ⁹ Rafun otarim Palti, a Benjaminin anabamin mav. ¹⁰ Sodin otarim Gadiel, a Sebulunin anabamin mav. ¹¹ Susin otarim Gadi, a Manasen anabamin mav. (Manase, a Josepin otarimningin mav.) ¹² Gemalin otarim Amiel, a Danin anabamin mav. ¹³ Maikelin otarim Setur, a Aserin anabamin mav. ¹⁴ Vopsin otarim Nabi, a Naptalin anabamin mav. ¹⁵ Makin otarim Guel, a Gatin anabamin mav.

¹⁶ Gumazir dapanir kaba, Moses moga garir gumazibar min, Kenanin nguazimin getiasa me amangi. Egha Nunin otarim Hosia, Moses an ziam giragha, "Josua," a gati.

¹⁷ Moses moga garir gumazibar min me amangasa kamaghin me migei, "Ia mangi Negevin Distrighin aven mangiva, anetegh mighsiaba itir danganimin otogh. ¹⁸ Egh ia deraghvira mongegh ganigh fogham, nguazim manmaghin gari, ezi an gumazamiziba avirasemez, o puvati? Egha me gavaviba iti, o puvati? ¹⁹ Ia nguazim asavsuigh, a gifogham, a deraz, o a ikufi. Ia uaghan an nguibabar gan da asavsuigh, da divazir bar gavaviba iti, o da pura iti? ²⁰ Egh deraghvira nguazim getigh a gifogh, me dagheba opanan a deraz, o puvati? Ezi temer manmaghin gariba aghui, egha uaghan ruaritaba iti, o puvati? Kar wainin oviziba faragha anir dughiam, kamaghin, ia ter ovizitaba sara inigh izi. Ia pura izan marki. Ia atiatingan marki."

²¹ Kamaghin amizi, 12plan gumazir kaba moga garir gumazibar min Kenanin nguazim getiasa ghue. Me Sautin amadaghan Senin gumazamiziba puvatizir danganimin otogha ghua nguibar ekiam Rehopin oto, a notin amadaghan ikia Hamatin nguibar ekiamin zuir tuavir akamin boroghin iti. ²² Me sautin itir gumazamiziba puvatizir danganimin aven ghua Negevin Distrighin otogha ghua, Hebronin nguibar ekiamin oto. Dughiar kam, gumazir bar dafar ruarim Anak, an ovavir boriba iti, men ziabar kara: Ahiman, Sesai, ko Talmal, me Hebronin nguibar ekiamin iti. (Hebronin nguibar ekiam, gumazir maba fomira an ingari, ezi 7plan azeniba givazi, Isipia nguibar ekiam Soanin ingari.)

²³ Ezi gumazir dapanir kaba ghua, Eskolin danganir zarimin otogha ghua wainin ikarizimin aguar mam atu. Wainin aguar kam, wainin oviziba bar izivagha bar osemezi, gumazir vamira aneteran ibura. Me nogorimin a ikegha gumazir

pumuning aneteri. Egha me uaghan fighin oviziba ko pomigranetin ovizir maba sara ini. ²⁴ Kamaghin amizi, me danganir zarir kam, ziam “Eskol,”* a gati. An mingarim kamakin, wainin aguar oviziba bar izivazim.

²⁵⁻²⁶ Me Kenanin nguazim 40plan aruebar moga a getia gara anesavsuigha, uamategha Kadesin nguibar ekiamin ghu. Kades, a Paranin gumamaziziba puvatizir danganimin iti. Egha me Moses, ko Aron ko Israelian gumamaziziba, bizir me ganizibar me geghari. Egha temer ovizir kaba men akakagha ghaze, ia kagh temer ovizir kabar gan. ²⁷ Egha me kamaghin Moses migei, “Nguazir, ni etiasa e amadazir kam, e an ganigha gifa. Nguazir kam a bar dera, ezi biziba an ikiava bar deragha aghui. Ni ge, e an dagher maba inigha ize. ²⁸ Egha nguazir kam in itir gumamaziziba, bar gavgafi. Ezi men nguibaba bar ekevegha da avinizir divaziba bar gavgafi. E uaghan Anakin ovavir boribar gani, me gumazir bar dafar ruariba. ²⁹ Ezi Amalekia sautin amadaghan itir Negevin Distrighin iti. Ezi, Hitia, ko Jebusia, ko Amoria mighsiabar itir danganibar iti. Ezi Kenanian Meditereanianin Ongarir Ekiamin dadarimin iti. Ezi men marazi Jordanin Fanemin miriamin iti.”

³⁰ Ezi Israelia, gumazir dapanir kabar akam baregha me atiati. Egha Mosesin damazimin mighivira iti. Ezi Kalep dikavigha me gamizi, me nimira itima, a kamaghin me migei, “E zuamira dikavigh mangi me misogh men nguazim inika. E gavgaviba iti, e me abinigham.”

³¹ Ezi gumazir igharazir Kalep ko ghueziba kamaghin me migei, “Bar puvati. Gumazir kaba, men gavgaviba bar en gavgavibagh afira. Kamaghin amizi, e mangi me ko misoghan iburaghburegham.” ³² Egha me ganizir bizibar ghuangsigha ifara ghaze, “Nguazir kam derazir puvati. A biziba puvati. An dagheba deragh aghungan kogham. Ezi gumamaziziba bar dagheba puvatizi, matiriaba men a izi. Ezi gumazir e ganiziba bar, me maburan gumazir ruariba. ³³ Bar guizbangira, Anakin ovavir boriba bar ruarigha ekefe. E uarir gari, e bar suvigha pura gumazir kiniba, egha odezibar min gari. E fo, me ti en ganti, e bar suvigh odezibar min ganam.”

14

Gumamaziziba imoba migirigiar aviribar God gami

¹ Israelian gumamaziziba, 12plan gumazir dapanibar eghaghaniba baregha, dimagarir kam in pamten tiariba akara aziava ara ghuav itima, aminim tira. ² Egha dikavigha ghua imoba migirigiar aviribar Moses ko Aron gamua ghaze, “E Isipin kantrin ikiava aremezi, deraghai o, e gumamaziziba puvatizir danganir kam in ikia ariaghirezi, deraghai! ³ Tizim bagha, Ikiavira Itir God e inigha Kenanin zui? Me en taraziv sueghti, e arimighiregham. Me ti en amuiba ko boriba inighti, me men ingangarir gumamazir kinibar min otivigham. E ti uamategh Isipin mangiti deragham.” ⁴ Egha me uariv gia ghaze, “E uari bagh gumazir dapanitam amiseveghti, an e inigh uamategh Isipin mangam.”

⁵ Ezi Moses ko Aron, gumamaziziba bar men damazimin nguazim girigha, guamning nguazim mitua. ⁶ Ezi Nunin otarim Josua, ko Jefunen otarim Kalep, aning moga garir gumazibar tongin gumazir mamning, aning bar osemegha uan korotiaba abiaghariki. ⁷ Egha aning kamaghin gumamazizibav gei, “Ga uaning nguazir kam bar a garua an gani, a bar dera. ⁸ Ikiavira Itir God, e bagha bar akongegha, guizbangira e inigh nguazir kam in aven mangi a isi e daningam. Kar nguazir bar aghuim, ezi dagheba an ikiava bar deraghaviram aghui. ⁹ Ia deraviram oragh! Ia Ikiavira Itir God in akaba batoghan marki! Egh ia gumamazizir nguazir kam in itibar atiatingan marki. Me pura bizibar min, e me misogh arigham, mati gumazim asizir tuzim apa a tuavaremezi a bar iraghu. Men garir aseba, men akuraghan kogham. Ikiavira Itir God, e ko iki me abiragham. Kamaghin amizi, ia men atiatingan marki.” ¹⁰ Ezi Israelian gumamaziziba bar, Josua ko Kalepin akam nighnizir gavgavim an itir puvatigha, dagiabar aning ginivighi, aning aremeghasa. Egha gumamaziziba maghira garima, Ikiavira Itir God in angazangarir bar gavgavim zuamira izaghira a bativamin Purirpenim gisin iti.

Moses gumamaziziba bagha God ko migei

¹¹ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, “Ki mirakelin ekiar aviribar gumamazizir kaba bagha dagh ami. Ezi me nan akam barazir puvatigha, nighnizir gavgavim nan itir puvati. Me dughiar bar ruarimin, bar nan aghua. Ki bar men amiragha men atari. ¹² Kamaghin, ki arimariar ekiar kuratam amadaghti, a me gasighasigham. Ki ni damighiti nin ovavir

* **13:24:** Ziar kam, “Eskol,” an mingarim kamakin, “Wainin aguar ovizir bar aviriba itim.” **13:30:** Diboboniba 14:24; Josua 14:7 **13:33:** Jenesis 6:4 **14:9:** Hibiru 3:16 **14:13:** Ua Me Ini 32:11-14

boriba, ikizir ekiamin otogh bar gavgav- igham. Eghti men gavgavim bar Israelian gavgavim gafiragham.'

¹³ Ezi Moses kamaghin Ikiavira Itir God ikaragha ghaze, "O Ikiavira Itir God, ni uabi, uan gavgavir ekiamin gumazamizir kaba Isipin kantrin me inigha azenan ize. Ni me gasighasighiti, Isipia bizir kamin akam baregham. ¹⁴ Egh me Kenania mikemegham. Ni fo, Kenania kamaghin oraki, ni Ikiavira Itir God, ni e ko ikia uabi isa en akakazima, e nin boroghin ikia nin gari. Me kamaghin oraki, nin ghuariam e gisin itima, ni en faragha zui. Ni aruebar ghuariar ruarir ekiamin tongin e gisin ikia dimagaribar, ni ghuariamaven aven avimin min isia iti. ¹⁵ Ni uan gumazamizibav sogharirighiti, ikizir igharazir nin ziar ekiam baraghiziba, me suam, ¹⁶ 'Ikiavira Itir God fomira akar dikirizim gamua ghaze, a uan gumazamiziba inigh Kenanin nguazimin mangam. Egha a gavgaviba puvatigha, kamaghin a iburagha gumazamiziba puvatizir danganimin me misuaghariki.'

¹⁷ "O Ekiam, ni uan gavgavir ekiam en akagh, bizir ni damuasa akar dikirizim gamizim, ni a damu. Ni uabi kamaghin mikeme, ¹⁸ 'Ki Ikiavira Itir God, ki zuamira aningazir puvati. Ki zurara gumazamizibar apanguva, egha zurara uan migirigiabar gin ghua guizin arazibagh ami. Ki men arazir kuraba ko arazir akaba batoziba ko, igharagha garir bizir kurar aviriba gin amadi. Egha ki garima, arazir kurabagh amir gumaziba, me osimtiziba itima, ki ivezir kuram me ganidi. Egh men boribar borir gin otivamiba, ki ivezir kuram me daning mangiti men igiav otaribar boriba otivigham.' ¹⁹ O Ikiavira Itir God, ni zurara apanguva deravira gumazamizibagh ami. Egh ni uan apanguvir arazim giraghan kogham. Kamaghin amizi, ki nin azangansi, ni gumazamizir kabar arazir kuraba gin amadagh, mati me Isipin ikegaha izima, ni men arazir kuraba gin amaga iza datirighin tu."

²⁰ Ezi Ikiavira Itir God Moses ikaragha ghaze, "Ni azarazi moghin, ki men arazir kuraba ginamangam. ²¹ Bar guizbangira, ki Ikiavira Itir God, ki zurara angamira iti, ezi nan gavgavim ko angazangarim ko ziar ekiam nguazir kam bar a gizifa. Ezi ki datirighin uan ziamin akar dikirizim gamua ghaze, ²² Gumazamizir nan akaba barazir puvatizir kaba, nguazir ki men inazir afeziabar aningasa akar dikirizim gamizim, me an aven mangan kogham. Gumazamizir kaba, ki uan gavgavim ko angazangarir ekiam ko ziar ekiam isa men akazi, me

dar gani. Egha me mirakelin ki Isip ko gumazamiziba puvatizir danganir kamin amizibar gani. Egha dughiar bar aviriba, me nan akaba batogha, nan akamin gin mangan aghua. ²³ Men tav nguazir ki men inazir afeziabar aningasa akar dikirizim gamizimin ganighan kogham. Bar puvati. Me nan aghua, kamaghin amizi me nguazir kamin aven mangan kogham. ²⁴ Ezi nan ingangarir gumazim Kalep, an nighniziba bar ighara. A uan navir averiamin aven nan gin iza na bagha tugha gavgafi. Kamaghin amizi, ki a inigh nguazir a ghua ganizimin mangiti, an an ikiam. Eghti an ovavir boriba uaghan nguazir kamin ikiva uari bagh a iniam. ²⁵ Datirighin, Amalekia ko Kenania nguazir kamin danganir zaribar iti. Eghti ia gurumin bar moghira dikavigh, danganir kam ategh uamategh mangi Ongarir Aghevimin boroghin zuir tuavimin mangi, egh gumazamiziba puvatizir danganimin otogh an iki."

Ikiavira Itir God ivezir kuram Israelia ganidi

²⁶ Egha Ikiavira Itir God kamaghin Moses ko Aron migei, ²⁷ "Dughiar aviribar, gumazamizir kurar kaba imobir aviribar na gami. Ki me baragha bar men amira. Me dazoghin imobir kurar kam ategham? Ti puvatigham. ²⁸ Kamagh amizi, ni nan akar kamin gun kamagh me mikim, 'Ki Ikiavira Itir God, ki zurara ikia mamaghira ikia, egha guizbangira migei. Ki orazi ia kamaghin migei, ia kaghira iki ovengasa, kamaghin amizi, ia ifongezi moghin ki ia damuam. ²⁹ Ia arighireghti, ian kuaba tintinimin gumazamiziba puvatizir danganir kam gireghiv ikiam. Ia puvira na gimobi, kamagh amizi, gumazir 20plan azeniba itiba, ko 20 plan azenibagh afraziba, kar gumazir me faragha men ziaba osirigha givaziba, me bar nguazir aghuir kamin aven mangan kogham. ³⁰ Ki fomira kantrin kamin ikiasa akar dikirizimin ia gami. Ezi puvati, ia bar mangan kogham. Josua ko Kalep, aningra mangam. ³¹ Ia ghaze, me ti ian boriba inighti me men ingangarir gumazamizir kinibar min otivam. Eghti puvatigham. Ki ian boriba inigh mangi nguazir ia aghuazimin me atigham. Eghti a men nguibamin min ikiti, me deraghviram a dapiagh ikiam. ³² Eghti ia puvatigham. Ia gumazamiziba puvatizir danganir kamin arighireghti, ian kuaba kagh ireghiv ikiam. ³³ Eghti ian boriba gumazamiziba puvatizir danganir kamin mangigh izegh damuti, 40plan azeniba givagham. Ia na ataghizir arazir kam, mati amizim uan pam ategha tuavir amizimin min oto. Kamaghin amizi,

ian arazir kam bangin, ian boriba mizaziba baragh mangiti, ian abuananaba arighiregh givagham. ³⁴ Ian gumazir dapaniba 40plan aruebar nguazir aghuim getigha, moga an gani. Eghti ia uan arazir kuraba bangin, ivezir kuram inivira iki mangiti, 40plan azeniba givagham. Ki 40plan aruer kabagh nighnigha da meneggha 40plan azenibar ivezir kuram ia daningam. Eghti ia kamaghin ganigh na gifogham, arazir ia amir kaba, ki bar dagh ifongezir puvati. ³⁵ Ki guizbangira migei, gumazamizir kurar akaba barazi puvatigha, akirim ragha na gasaraziba, ki pazi me damuam. Me bar moghira, gumazamiziba puvatizir danganir kamin arighiregham. Ki Ikiavira Itir God ki mikemegha gifa.”

³⁶⁻³⁷ Moga garir gumazir Moses nguazim getiasa amangiziba, men marazi eghaghanir ifavarim gamua ghaze, “Nguazir kam, a nguazir kuram.” Ezi men akar kam gumazamizibagh amizi, me imobir avirim Ikiavira Itir God gami. Ezi Ikiavira Itir God arimariar kuram moga garir gumazir kabar amadazi, me quamira ariaghire. ³⁸ Moga garir gumazir 10plan kaba bar ariaghirezi, Josua ko Kalep uaningra aremezir puvatigha iti.

Israelia ghua Kenanin nguazim iniasa misosi

(Godin Araziba 1:41-46)

³⁹ Ezi Moses Ikiavira Itir Godin akar kabar gun Israelian gumazamizibav kemezi, me puviram azi. ⁴⁰ Bar mizaraghara, me dikavigha ghua mighsiabar itir danganimin pin ghua ghaze, ia oragh. E fo, e arazir kurabagh ami. Egha e datirighin mangi Ikiavira Itir God e daningasa mikemezir nguazimin mangam. Egha me Kenania misoghasava ami.

⁴¹ Ezi Moses kamaghin me migei, “Manmaghsua ia Ikiavira Itir Godin Akar Gavaviba batosi? Ia me misogh me abiraghan kogham. ⁴² Ia mangan marki. Ikiavira Itir God ia ko mangi ian akuraghan kogham. Kamaghin, ian apaniba bar ia abiragham. ⁴³ Ia akirim ragha Ikiavira Itir God gasara, egha an gin zuir puvati. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God ia ko midorozim bagh mangighan kogham. Bar guizbangira, ia mangi Amalekia ko Kenania ko misoghti, me ia misoghirarigham.”

⁴⁴ Moses kamaghin me mikemezi, me an akam baraghizir puvati. Me an akam batuegha, uari fa ifaghata, dikavigha apanibav soghasa mighsiabar itir danganimin zui. Ezi Moses me ko ghuzir puvati. Me uaghan Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigha ghuzir puvati. A me itir danganimin ikiavira iti. ⁴⁵ Me zuima, Amalekia ko Kenanian danganir

mighsiabar itiba, dikavigha iza, me misogha me abira. Egha men marazir agintigha bar ghua Horman nguibar ekiamin oto.

15

Ofan igharagha garibar Akar Gavaviba

¹ Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, ² “Ni kamaghin Israelia mikim: Ia mangi nguazir ki ia daningasa mikemezim otogh a dapiam. ³ Egh ia Ikiavira Itir Godin ofa damusi, ia uari uan bulmakau, o sipsip o meme inigh izi. Kar, ofan bar isia mighirim, o akar dikirizir God koma amizim akiramim ofa, o ia uan ifongiamin gin mangamin ofa, o dughiar ekiar ia Godin ziam fasa a inabazibar ofa, o ofan igharaziba. Ia avimin aven ofa damuti, Ikiavira Itir God ofan kamin mughuriam baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam. ⁴ Ezi gumazitam ofan katam Ikiavira Itir God daningisi, a uaghan wit tuamin ofa damusi plauan kilogremin vamira ko, olivin borer litan vamira sara verezim inigh izi. ⁵ Egh uaghan, a wainin dipar litan vamira inigh asizim sara ofa damu. ⁶ Ni sipsipin apurimin ofa damusi, plauan kilogremin pumuning itim inigh olivin borer litan vamira ko natam sara a veregh wit tuamin ofa damu. ⁷ Egh uaghan wainin dipar litan vamira ko natam sara, sipsipin apurir kam ko ofa damu. Eghti Ikiavira Itir God ofan kamin mughuriam bareghiva, a gifuegh navir aghuim an ikiam. ⁸ Ni bulmakaun apurim inigh ofan bar isia mighirim, o akar dikirizir God ko amizim akiramim ofa, o Ikiavira Itir God ko navir vamira ikiamin ofa, o ofan igharazim damusi, ⁹ ni uaghan wit tuamin ofa damuam. Kar, ni 3 kilogrem plaua ko olivin borer litan vamira sara verezim inigh. ¹⁰ Egh uaghan 2 lita wainin dipam inigh iziva, bizir kaba ko bulmakaun apurir kam, avimin aven dar ofa damu. Eghti Ikiavira Itir God ofan kamin mughuriam baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam.

¹¹ “Ia bulmakaun apurim o sipsipin apurim o sipsipin nguzir apurim o memen nguzim inigh ofa damusi, da bagh vaghvagh bizir kaba uaghan da inigh, kar plaua, ko olivin bore, ko wainin dipam, egh asiziba romegh dar ofa damu. ¹² Ia asizibar dibobonimin gin mangi. Da avirasemeghti, plauaba, ko olivin boreba, ko wainin dipabar dibobonim uaghan avirasemegh. ¹³ Ia Israelia, avimin aven ofa damusi, ia bar kamaghira damuti, Ikiavira Itir God ofan kamin mughuriam baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam. ¹⁴ Eghti ikizir igharazibar gumazamizir dughiar ruarim o dughiar otevimin ia ko itiba, me avimin aven ofa damusi me uaghan Akar

Gavgavir kabar gin mangam. Eghti Ikiavira Itir God men ofan kamin mughuriam baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam. ¹⁵ Ia Israelian gumazamiziba, ko ikizir igharazibar gumazamizir ia ko itiba sara, Akar Gavgavir kaba da bar ian akaba. Dughiar gin izamiba bar, ia bar me ko Ikiavira Itir Godin damazimin magh ghue. ¹⁶ Ia Israelia ko ikizir igharazibar gumazamizir ia ko itiba, ia bar ofa damuamin Akar Gavgavir kabara, gin mangam.”

¹⁷ Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin Moses migei, ¹⁸ “Ni kamaghin Israelia mikim: Ki ia inigha nguazir aghuir kam bagha zui. Eghti gin ia an ikiva, deraghvira a dapiagh ikiam. ¹⁹ Egh ia dagheba opar gin da asigh, egh dar taba inigh, ofan min Ikiavira Itir God daningam. ²⁰ Ia witin igiabar ingarizir bretin faraghavira tueziba, ia ofan min dar tongin bretin rubuzitam inigh Ikiavira Itir God daningh. Kamaghira, ia witin ovizibar iniba kua dar dagheba isir danganimin witin igiataba inigh Ikiavira Itir God daningh. ²¹ Dughiar kam ko dughiar gin izamibar, ia uan witin igiabar tongin ofan tam isi Ikiavira Itir God daningh.

²²⁻²³ “Akar Gavgavir Ikiavira Itir God Moses ganingizir kaba, ia da inigha dagh fogha gifa. Eghti ian ovavir borir gin otivamiba, uaghan da inigh dagh fogham. Eghti ia bar dar gin mangi. Eghti gumazitaba ti deragh foghan kogh dar gin mangam kogham. ²⁴ Eghti gumazamiziba bar, gumazir kamin arazir kurar kam gifoghan kogh, kamaghin, me God ifongezir arazimin gin mangi bulmakaan apurir igiatam inigh, ofan bar isia mighirim damuam. Egh uaghan wit tuamin ofa ko wainin dipamin ofa isi asizir kam ko ofa damuam. Egh arazir kuraba gin amangamin ofa damusi memen apuritam sara ofa damu. Eghti Ikiavira Itir God an ofan kamin mughuriam baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam. Eghti me uaghan arazir kuraba gin amadir ofan min memen apurim isi ofa damu. ²⁵ Eghti ofa gamir gumazim arazir kuraba gin amadir ofa me bagh a damighti, Israelian gumazamizibar arazir kuraba bar givagham. Ofan kamin mingarim kamakin, marazi deragha nighnizir puvatigha arazir kurabagh ami. Egha bizir kam bangin, me uan arazir kuraba gin amadir ofa, Ikiavira Itir God bagha a gami. ²⁶ Israelia ko Kantrin Igharazibar Gumazamizir me ko itiba, me bar deravira nighnizir puvatigha arazir kuram gami. Kamaghin, ki men arazir kuraba gin amangam.

²⁷ “Gumazitam, uabira deravira nighnizir

puvatigha arazir kuram gami, a memen amebar azenir vamira itim inigh, arazir kuraba gin amadir ofa damu. ²⁸ Eghti ofa gamir gumazim, Ikiavira Itir Godin damazimin ofa damuva, deravira nighnizir puvatigha arazir kuram gamizir gumazimin arazir kuram gin amadagham. ²⁹ Ia Israelia ko ikizir igharazibar gumazamizir ia ko itiba, Akar Gavgavir kabara bar ian akaba. Kar, deravira nighnizir puvatigha arazir kuram gamizir gumazimin arazir a damuamin.

³⁰ “Eghti gumazamizir na baraghan aghuagha arazir kuram gamim, a mati akaba Ikiavira Itir God gasir gumazim, kar Israelian gumazim o ikizir igharazibar gumazim, a Israelian tongin ikian kogham. ³¹ Gumazir kam o amizir kam uan ifongiamin gin ghua, Ikiavira Itir Godin Akar Gavgavimin aghuagha anebiki. Kamaghin amizi, a Israelian tongin ikian kogham. An arazir kuramin ivezim, a uabi uan osimtizim ateram.”

Gumazir mam Sabatin arazim abiki

³² Dughiar mam, Israelia, gumazamiziba puvatizir danganimin ikia garima, Sabatin dughiamin gumazir mam daziba isi. ³³ Ezi men marazi a inigha, Moses ko Aron ko Israelian gumazamiziba bar, me bagha ghue. ³⁴ Egha a isa kalabus gati. Me fozir puvati, me manmaghin a damuam. ³⁵ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, “Ia gumazir kam inigh, ia itir danganim ategh azenan mangi, bar dagiabar a ginivti an aremegh.” ³⁶ Ezi gumazamiziba bar, me Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghin amua, gumazir kam inigha, danganim me itim ategha azenan ghugha, dagiabar a ginivizi, an areme.

Korotiar apinir vin itibar dueviar ruaribar Akar Gavgavim

³⁷ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, ³⁸ “Ni kamaghin Israelian gumazamizibav kim: Ia strinba inigh dar dueviar amigh uan korotiabar apinibar mikebabar, da ikegh. Dar dueviar kaba, ia vaghvagh bluplan strinba dagh ikeghti, da ian korotiabar apinibar mikebabar ikiam. Ia ko ian ovavir borir gin otivamiba kamaghira damu. ³⁹ Dughiar zurara ia dueviar ikizir kabar ganiva, Akar Gavgavir ki ia ganingizibagh nighnigh dar amu. Egh uan ifongiabar gin mangiva, uan damazibar bizibar ganiva, navir averiabar da bagh dikav arazir kurabar amuan marki. ⁴⁰ Ia kamaghin damuva, nan Akar Gavgavibar gin mangisi nighnigh, bar na baghavira itir gumazamizibar min ikiam. ⁴¹ Ki Ikiavira Itir God, ian God. Ki ian Godin ikiasa

ifonge, kamaghin, ki Isipin kantrin ia inigha azenan ize. Ki Ikiavira Itir God, ian God, ki mikemegha gifa.”

16

Kora ko Datan ko Abiram Moses barazir puvati

¹⁻² Isharin otarim Kora, a Kohatin ikizimin gumazim, egha Livain anabamin mav, a ko Rubenin anabamin gumazir 3pla, me Mosesin akaba baraghan aghua. 3plan gumazir kabar ziabar kara: Eliapin otarir pumuning Datan ko Abiram, ko Peletin otarim On. Gumazir 4plan kaba dikavigha Israelian gumazir dapanir 250plan igharaziba akuvagha Moses mikimasa zui. Gumazir dapanir kaba, Israelian gumazamiziba faragha me amisevezi, me men damazimin ziar ekiaba iti. ³ Ezi gumazir dapanir kaba uari akuvagha Moses ko Aron bagha ghua ghaze, “Gua oragh! E Israelian gumazamiziba bar, e vaghvagha Ikiavira Itir God baghavira itir gumazamiziba, ezi a bar en tongin iti. Ezi gua uaning ia ifaghata ghaze, gua ti Ikiavira Itir Godin gumazir igharaziba bar me gafira. Manmaghsua gua ghaze, guarara bar e gatavagham? Guan arazir kam, bar derazir puvati.”

⁴ Ezi Moses kamaghin oregha nguazim girigha, uan guam nguazim mituagha God ko migei. ⁵ Egha a dikavigha Kora ko an gin zuir adaraziv gia ghaze, “Gurum mizaraghara, Ikiavira Itir God, en akagham, Gumazir manaba, an gumazibara, egha guizbangira a baghavira iti. Egh gumazir kabar amamangatighti, me a bagh izi an ingangarin damuam. ⁶ Kora, ni ko nin gin zui darasi, ia kamaghin damu: Gurum mizaraghan, ia pauran mughuriar aghuim zium dapongamin itariba inigh. ⁷ Egh avir mikiataba, ko pauran mughuriar aghuim zuiba isi itaribar aven dar arikigh. Egh da inigh ofa gamir dakozimin mangi Ikiavira Itir Godin damazimin tugh. Eghti Ikiavira Itir God en akagham, en tongin itir gumazir manaba, an ingangariba ko ofabar amuasa a me amisefe. Bar guizbangira, ia Livaiba arazir onganir kam gamizi, a derazir puvati!”

⁸ Egha Moses ua Kora migia ghaze, “Ia Livaiba, ia oragh! ⁹⁻¹⁰ Ikiavira Itir God, Israelian God, a Israelian gumazamizibar tongin ia misevegh, ian amamangatighti, ia an boroghin mangi an Purirpenimin aven ingangaribar amuva, gumazamizibar damazimin tuiv men akurvaghti, me deravira Godin ziam fer arazibar gin mangam. God ia ko Livain igharaziba ataghizi, ia ingangarir ziar ekiam itim gami. Ia manmaghin ami? Ia ti ghaze, ian ingangarir

kam pura bizim. Egha ia ti uaghan ofa gamir gumazibar ikiasava ami, a? ¹¹ Ezi Aron manmaghin garir gumazim, ezi ia an atari? A gumazir kinim. Kamaghin, ia Aron gimoba an atarir puvati. Ia ko ian adarasi, ia uari inigha, Ikiavira Itir God gimoba an atari.”

¹² Kamaghin, Moses uabida izasa, Eliapin otarir pumuning Datan ko Abiram bagha akam amada. Ezi aning kamagh migei, “Ga bar izeghan kogham. ¹³ Ni e misueghti e aremeghasa, ni Isipin nguazir aghuir biziba bar deragha aghuimin aven, e inigha gumazamiziba puvatizir dangarin kam in ize. Egha ni datirighin ifaghata uabi amisevegha e gatavaghasava ami. ¹⁴ Ni zurara e migia ghaze, ni e inigh nguazir bar aghuir biziba an ikiava deragha aghuimra mangam, egh nguazir dagher azeniba ko wainin azeniba itiba isi e daningam. Ezi puvati, da managh iti? Ni ti ghaze, e onгани, eghti ni e gifaram, a? Bar puvatigham. Ga izeghan kogham.”

¹⁵ Ezi Moses kamaghin oregha, a puvira atara an navim bar ikuvizi a kamaghin Ikiavira Itir God migei, “Ni gumazir kabar ofaba inian marki. Bar guizbangira, ki paza bizitam me gamizir puvati. Ki men donkin tam inizir puvati. Bar puvati.”

¹⁶ Egha Moses kamaghin Kora migei, “Ni ko nin 250plan gumazir nin gin zuiba, ia gurumzaraghan izi Godin Purirpenimin otogh, Ikiavira Itir Godin damazimin Aron ko tugham. ¹⁷ Ia vaghvagh uan ofan migharir mughuriar aghuim zium dapongamin itariba inigh, pauraba dar arigh da isiva Ikiavira Itir Godin damazimin ofa damuam. Ni ko Aron, ko 250plan gumazir dapaniba uan itaribar suigh izi.”

¹⁸ Kamaghin amizi, amimzaraghan gumazir kaba vaghvagha, avir mikiaba ko pauraba isa, itaribagh arigha iza Moses ko Aron ko, God bativamin Purirpenimin tiar akamin tuivighav iti. ¹⁹ Dughiar kamra, Kora Moses ko Aronin akaba batueghasa Israelian gumazamiziba akuva God bativamin Purirpenimin tiar akamin boroghin men navibagh inifi. A kamaghin amuavira itima, Ikiavira Itir Godin angazangarir ekiam bar dafogha azenim girizi, me bar an gari. ²⁰ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses ko Aron migei, ²¹ “Gua gumazamizir kabagh itagh munagh tugh. Ki datirighira gumazamizir kabav soghirarigham.”

²² Ezi Moses ko Aron nguazim girigha, guamning isa nguazim mituagha kamaghin Ikiavira Itir God migei, “O God, ni uabi gumazamiziba bar men ingarizi me angamira itima, ni bar men nighnizibagh fo. Eghti gumazir vamira arazir kuram damighti, manmaghsu ni bar me gasighasigham?”

²³ Ezi Ikiavira Itir God Moses ikaragha ghaze, ²⁴ "Ni gumazamizibav kemeghti, me sivagh munagh tugh, egh Kora ko Datan ko Abiramın purirpenibar boroghın ikian marki."

²⁵ Kamaghın amizi, Moses dikavigha Datan ko Abiram bagha zuima, Israelian gumazir dapanir igharaziba an gin zui. ²⁶ Ezi Moses ikiangsızim Israelian gumazamizibagh anıga ghaze, "İa arazir kurabagh amir gumazir kabar purirpenibar boroghın ikian marki. İa men bizitamın suıghan marki. Puvatıghtıma, ia men arazir kuram bangın, me sara gıvaghım." ²⁷ Kamaghın, gumazamiziba men purirpenibagh itagha saghuıam mitivizi, Kora, Datan ko Abiram me uan amuiroghboriba ko, me uan purirpenibar tiar akabar boroghın tuıvıghav iti.

²⁸ Ezi Moses kamaghın gumazamizibav gei, "İa datırıghın bizir kurar kamın ganıgh fogh suam, bar guızbangıra, İkiavıra İtir God na mısevegħa, ingangarıbar amuasa na mıkemegħa na amada. Kar nan nıghnızim puvati. Bar puvati. Kar Godın nıghnızim." ²⁹ Gumazir kaba, datırıghın aremegħam. İa bar ganti, God mıazir kuram me danıngan kogħti, me datırıghın gumazıba zurara puram ariagħiri mogħın ariğhiregħti, ia fogh suam, İkiavıra İtir God na mısevezir puvati. ³⁰ Egh ia ganti, İkiavıra İtir God arazir fomıra otozir puvatızir tam damıgħti, nguazim akam akarıgħti, gumazir kaba uan amuiroghboriba ko uan bizıba sara angamıra Gumazamizir Oveagħuezıbar Nguıbamın aven magıregħti, ia kamaghın fogh suam, gumazir kaba akırıba ragħa İkiavıra İtir God gasara."

³¹ Moses mıkemegħa gıvazıma, gumazir kaba tuıvıghav iti nagħın, nguazim zuamıra, akam akarızıma, maburan torım oto. ³² Ezi anıng uan amuiroghborıba, ko Koran adarazi bar, uan bizıba sara, nguazir torir kam giragħuezi, nguazim ua iza uabi dukuazi me itir puvati. ³³ Me angamıra ikia, uan bizıba sara Gumazamizir Oveagħuezıbar Nguıbamın iragħue, ezi nguazim uabi dukuazi, me ua men garir puvati. ³⁴ Me nguazir torımın aven għuaghıra puvıra diava araima, Israelian gumazamizıba men tuater ararem baregħa atiatia kamaghın mıgei, "Ame! E zuamıram ari mangeka! Puvatıghtıma, arazir kam ti uagħan e batogħam. Nguazim akam akarıgħti, e uagħan nguazımın aven magıregħam." Egha me zuamıram are.

³⁵ Egha zuamıra, İkiavıra İtir God avım amadazi, avım 250plan gumazir avır mıgharır mıghurıar aghuım zuımın ofa gamıbagħ irizi, me bar isiava ariagħire.

Me bras inıgha ofa gamır dakozım dukua

³⁶ Ezi İkiavıra İtir God kamaghın Moses mıgei, ³⁷ "Ni ofa gamır gumazım Aronın otarım Eleasar, a mıkemegħti, a mangı avımın averenımın tongın avım isızir gumazıbar brasın itarıba asıgh da inıghıva, sagħon mangı dar avır mıkiaba tintinımın da kavamang. Bar guızbangıra, itarır kaba, na bagħavıra itir bizıba." ³⁸ Kamaghın, an hamın dav suegħ, ofa gamır dakozım avarazır brasın evarımın ingarıgh anevaragħ. Gumazır kaba uan arazir kurabar bangın ariagħire. Eghı men avım isızir gumazıbar brasın itarıba, brasın evarımın otogħti, gumazamizıba brasın evarır kamın ganıgh fogh suam, me gumazır kabar mıın arazir kurar kam damuan kogħam."

³⁹ Kamaghın, Eleasar itarır kaba akumakumıgha hamın dav suegħa ofa gamır dakozım avasa brasın evarımın ingarı. ⁴⁰ Matı İkiavıra İtir God Moses mıkemegħı mogħın, brasın evarır kam fozozım İraelia danıngasa ababanımın mıın iti, eghı me fogħam, Aronın ovavır borıbara, İkiavıra İtir Godın boroghın mangı an damazımın mıgharır mıghurıar aghuım zuır ofa dapongam. Gumazır kınıtım ofa damusi, a Kora ko an gin zui darazi ıvezır kuram inizi mogħın, a uagħan ıvezır kuram inıam.

Aron gumazamizıbar akurvası

⁴¹ Ezi amımaragħan İraelia Moses ko Aron gimoba ghaze, "Gua İkiavıra İtir Godın gumazamizıbaz sogħezi, me ariagħire."

⁴² Egha İraelia bar uarı akuvagħa Moses ko Aron bagħ mangasa, ragħa God batıvımın Purırpenımın garıma, għurıar ekıam Purırpenımın avarazıma, İkiavıra İtir Godın angazangarır ekıam dafogħa tagħtagħa azenım gırı.

⁴³ Ezi Moses ko Aron għua God batıvımın Purırpenımın guamın tu. ⁴⁴ Ezi İkiavıra İtir God kamaghın Moses mıgei, ⁴⁵ "Gua kamatıgh, egh gumazamizır kabar sagħuıamın tugh. Eghı ki zuamıra bar me kuavaremegħam." Ezi anıng nguazım gırıgha uan guamning nguazım mıtu.

⁴⁶ Egha Moses kamaghın Aron mıgei, "Ni uan ofan mıgharır mıghurıar aghuım zuımın itarım inıgh, ofan dakozımın avır mıkiar isia itıba ko pauran taba dar ariğıgh. Egh zuamıra gumazamizıba bagħ mangı, men arazir kuraba gin amangısi, ofa damu. Bar guızbangıra, İkiavıra İtir Godın anıngagħarım izagħırizi, arımıar bar kuram otogħa me gasıghasızıma, marazi ariagħiri." ⁴⁷ Ezi Aron oregha uan itarım inıgha ıvegha gumazamizır uarı akuvagħa itıbar tongın għu. A garıma, arımıar bar kuram men tongın otogħa gıfa. Ezi Aron pauran mıghurıar aghuım zuım inıgha itarım gatıgha gumazamizıbar arazır

kuraba gin amangasa ofan min kamaghin ami. ⁴⁸ Dughiar kamin, Aron ovengezir gumazamizbar kuaba ko angamira itubar tongira tughav ikia arazir kam gami. Ezi arimariar kurar kam gifa. ⁴⁹ Gumazamizir arimariar kurar kamin ariaghirezibar dibobonim, 14,700in tu. Dibobonir kam, a Koran arazir kuram bangin ariaghirezibar dibobonimin aven itir puvati. ⁵⁰ Arimariar kurar kam givazima, Aron uamategha, Moses bagha iza God bativamin Purirpenimin tiar akamin ghu.

17

Aronin asadivir aghorim

¹ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, ² “Ni Israelian gumazamizibav kemeghti, me 12plan asadivir aghoriba ni daninghti, ni 12plan anababar gumazir dapaniba vaghvagh men asadivir aghoriba inigh. Egh 12plan gumazir dapanir kabar ziaba asadivir aghorir kabar da osirigh. ³ Egh Livain anabamin asadivir aghorim, Aronin ziam osirigh. Anababar gumazir dapanibar ziaba vaghvagh men asadivir aghoribar ikiam. ⁴ Eghti ni da inigh, na bativamin Purirpenimin mangiva, ki ni bativi naghin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin guamin da atigh. ⁵ Eghti gumazir ki misevezimin asadivim ghuzghugham. Arazir kamin, ki Israelian imobir me ni gasiba, bar da givagham.”

⁶ Ezi Moses Israelia migeima, men anababar gumazir dapaniba vaghvaha uan asadiviba isa a ganingi. Kar, anabar 12plan asadivir aghoriba. Ezi Aronin asadivir aghorim uaghan men asadivir aghoribar tongin iti. ⁷ Ezi Moses asadivir aghorir kaba bar moghira da inigha, Ikiavira Itir Godin Purirpenimin aven ghua, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin guamin boroghin da ariki.

⁸ Egha amimzaraghan Moses Purirpenimin aven ghua garima, asadivir aghorir Aronin ziam itim, kar Livain anabamin asadivir aghorim, a ghuzir igiaba otivigha akamariba onezi, amonin temer oviziba anigha an guighav iti. ⁹ Ezi Moses ghua Ikiavira Itir Godin damazimin asadivir aghoriba bar da inigha azenan ghua Israelian akazi, me asadivir aghorir kabar gari. Ezi men gumazir dapaniba iza vaghvaha uan asadivir aghoriba isi.

¹⁰ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, “Ni Aronin asadivir aghorim uam a isi Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin guamin boroghin anetigh. Eghti a fofozim me daningamin ikiangszimim min ikiti, Israelian puvira na gimoba nan atarir arazim givagham. Eghti me arighiran kogham.”

¹¹ Ezi Moses Ikiavira Itir God mikemezi moghiram ami.

¹² Ezi Israelian gumazamiziba kamaghin Moses migei, “Ame! E aremeghasava ami. E bar moghira kamaghira givagham. ¹³ Gumazir manam, Ikiavira Itir Godin Purirpenim boroghin mangiva, an aremegham. Kamaghin amizi, e bar moghira ovengamin adarasi.”

18

Ofa gamir gumaziba ko Livaibar ingangarim

¹ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Aron migei, “Ni uan otariba ko Livaiba bar, ia deragh nan Purirpenimin ingangarim damuan kogh, egh kamaghin ia uari, uan arazir kuramin osimtizim bangin ivezir kuram iniam. Ni uan otariba ko, deragh ofa gamir gumazimin ingangarim damuan koghiva, iarara uan arazir kurar kamin osimtizim ateram.

² “Ni uan anabam Livain adarazir aku Purirpenimin boroghin izeghti, me nin akurvagham, eghti ni uan otariba ko, ia Purirpenimin aven ingaram. ³ Livaiba, Purirpenimin damuamin ingangariba ko, ni me daningamin ingangariba, me ian akurvagh dar amu. Egh me Anogoroghezir Danganimin itir biziba ko ofa gamir dakozimin biziba, me dar suighan marki. Me dar suighti, ni uaghan me ko ovegham. ⁴ Me ni ko ingar, me ingangarir na bativamin Purirpenimin ganamiba bar, me dar amu. Eghti gumazir kinitam nin boroghin izi ni ko ingaran kogham. ⁵ Ni uan otariba ko, iarara Anogoroghezir Danganim ko ofa gamir dakozimin ingangaribar amuam. Ia kamaghin damuti, nan aningagharim ua Israelian gumazamizibagh asighasighan kogham. ⁶ Ni oragh. Ki uabi, nin adarasi, kar Livaiba, Israelian tongin ni bagha me amisevegha, bizir aghuimin min ni ganidi. Gumazir kaba, na baghavira itir bizibar min iti. Kamaghin me na bativamin Purirpenimin ingangaribar amuam. ⁷ Ezi ni uan otariba ko, iarara ofa gamir gumazibar min ofa gamir dakozimin ingangariba ko Bar Anogoroghezir Danganimin aven damuamin ingangariba, ia dar amuam. Ki ofa gamir gumazibar ingangariba isa bizir aghuimin min ia ganidi. Kamaghin amizi, ingangarir kaba, kar ian ingangaribara. Eghti gumazir kinitam ingangarir kabar amusi ian boroghin iziti, ia a misueghti an aremegh.”

Me ofa gamir gumaziba bagh dagheba tuiragh

⁸ Egha Ikiavira Itir God kamaghin Aron migei, “Ni kamaghin fogh, gumazamiziba

ofan min na ganidir biziba, ki bar da isa ni ganidi, eghti ni dar ganam. Ki da isi, ni ko nin ovavir boribar aningti, da mati ian bizibar mirara iki mamaghira ikiam. ⁹ Ofan na baghavira na ganingiziba, bizir me avimin aven tuezir puvatizibar tongin, ia da iniam. Dar kara, wit tuamin ofaba, ko arazir kuraba gin amadir ofaba, ko osimtiziba agivamin ofaba, gumazamiziba ofan kaba bagha na ganingizir bizir manabar tongin, da bar nan bizibara, ki da isa ni ko nin otaribagh aningi. ¹⁰ Ia asiziba ko bizir tizir me ofa gamiba, ia dar gan suam, kar bar nan bizibara. Kamaghin amizi, ia Purirpenim avinizir divazimin averara dar ami. Eghti ian gumaziba, merara dar ami.

¹¹ “Egh ofan igharazir Israelia na ganidiba, kar ofan uan dafarimningin suiragh a fegh a damuti, a nan damazimin ighuavamangam. Ki ni ko nin otariba ko guivibagh aningi, egh ia zurara dughiar gin izamibar da iniam. Nin adarasi, tina nan damazimin zuegha gifa, me dagher kabar amam.

¹² “Israelia na ganidir daghebar tongin dagher bar aghuiba, ko olivin borer bar aghuiba, ko wainin dipar bar aghuiba, ko witin bar aghuiba, da men dagher igharaziba bar dagh afira. Ki bar da isi ni daningam. ¹³ Israelia azenibar zurara, uan azenibar faraghavira isir dagheba, me da isa na bagha izi. Eghti da ian bizibara. Eghti nin adarasi, tina nan damazimin zuegha gifa, a dagher kabar amam. ¹⁴ Israelian gumazamiziba na ganidir biziba, kar bizir me ua dagh ivezan men anogorogheziba, kar ian bizibara.

¹⁵ “Israelian borir ivariaba ko asizir ivariar me nan ofa gamiba, kar ian bizibara. Egh ia Israelia ateghti men borir ivariaba ko asizir nan damazimin zuezir puvatiziba, ua dagh ivezegh da inigh. ¹⁶ Israelia, uan borir iakinir vamira givaziba, ua me inisi 5plan silvan dagiabar me givezegh me iniam. ¹⁷ Egh bulmakaubar nguzir ivariaba, ko sipsipin nguzir ivariaba, ko memen nguzir ivariaba, me ua dagh ivezan kogham. Da na baghavira itir biziba. Ia dav suegh dar ghuziba, ofa gamir dakozimin da kavamang, egh dar oviba avimin aven ofa damuti dar mughuriam otogham. Eghti Ikiavira Itir God dar mughuriam baregh, a gifuegh navir aghuim an ikiam. ¹⁸ Asizibar tuziba, da ian bizibara, mati amagapaba ko buaragharir agharir guivimin itiba, ia uan dafarimningin dar suiragh ofan min da fi dar amuti, da Godin damazimin ighuavamang, eghti asizir tuziba ia uari bagh da inigh.

¹⁹ “Israelia na ganidir ofaba, ki zurara gin izamin dughiaabar da isi ni ko nin guviba ko otaribar aning mamaghira ikiam. Ki ni ko nin ovavir boriba ko amir Akar Dikirizir Gavgavir kam abighan koghti, a ikivira iki mamaghira ikiam.” ²⁰ Egha Ikiavira Itir God kamaghin Aron migei, “Ia Israelian nguazimin aven nguazir otevitam, inian kogham, egh ia aremeghti ian ovavir boriba nguazir kamin otevitam inian kogham. Bar guizbangira, bizir aghuir ki ia ganingizim, a kamakin, ia ofa gamir ingangaribar amuti, bizir aghuir ia oteveghamiba, ki ia daningam.”

Ikiavira Itir God biziba isa Livaibagh anidi

²¹ Egha Ikiavira Itir God kamaghin migei, “Israelia uan biziba tuiragh 10plan pozibar amigh, egh pozitam na daningisi a inigh izam. Eghti ki bizir kaba isi Livaibar aningam. Me na bativamin Purirpenimin gara an aven ingangarim gami. Eghti bizir kaba, da mati men ivezir me iniamim. ²² Datirighin ikegh mangi, Israelian gumazir kiniba, na bativamin Purirpenim boroghin mangan kogham. Me an boroghira mangiva, arazir kamin osimtizim ater arighiregham. ²³ Eghti Livaiba na bativamin Purirpenimin gan an aven ingangaribar amuam. Egh me deragh ingangarir kam damuan koghiva, an osimtizim ateram. Akar gavgavir kam kamaghira ikiva, uaghan ian ovavir boribar mangi. Me Israelian tongin nguazir otevitam, inian kogham. ²⁴ Bar guizbangira, Israelia uan biziba tuiragh 10plan pozibar amigh, egh pozitam inigh na daningisi da inigh izam. Ki datirighin ghaze, bizir kaba ki da inigha, Livaibagh anigha gifa. Bizir kam bangin, ki me migia ghaze, me Israelian aven uari bagh nguazitam in ghuavim ikeghan kogham.”

Livaiba 10plan bizibar, dar vamira iniam

²⁵ Egha Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, ²⁶ “Ni kamaghin Livaibav kim: Israelia uan biziba tuiragh 10plan pozibar amigh, egha pozitam na daningisi a inigh iziti, ia me da a inigh izi ofan min Ikiavira Itir God danighti, God da isi ia daningti, da mati ian bizibara. Eghti ia da tuiragh 10plan pozibar amigh, egh pozitam Ikiavira Itir God daningisi a inigh izi. ²⁷ Eghti Ikiavira Itir God ofan kamin ganti, a mati azenibar ingarir gumazim uan witin igiaba o wainin igiabar ofa gami moghin ganam. ²⁸ Ia kamaghin damuva, uaghan ofa damusi bizir ia isibar 10plan pozibar da tuiragh, pozir vamira isi Ikiavira Itir God daningam.

Ikiavira Itir Godin ofan ia a daningamin kam, ia a isi ofa gamir gumazim Aron daningh. ²⁹ Bizir ia iniziba, ia deraghvira da tuisigh da mengiva, bizir bar aghuibara, ia da isi Ikiavira Itir God daningh. ³⁰ Ia bizir bar aghuiba isi Ikiavira Itir God bagh dar atigh givaghiva, ia Livaiba, dar nar igharaziba ia uari bagh da ini. Mati azeniba oparir gumazim ofa gamigha givagha, ua bagha dagher naba isi. ³¹ Dagher nar itiba, ia uan amiroghboriba ko da inigh danganir manatamin mangigh ia dar ami. Dagher kaba, mati ia God bativamin Purirpenimin ingarir ingangarimin ivezim. ³² Ia faraghivira dagher bar aghuibara isi Ikiavira Itir Godin ofa damigh givagh, dagher nar igharaziba, ia dar ami, eghti osimtizim ian ikian kogham. Egh ia faragh na bagh ofa damighan kogh, egh mati ia ofan Israelia God ganingizir kabagh amizi, da Godin damazimin mize. Ia kamaghin damighi, Ikiavira Itir God ia misoghharigham.”

19

Bulmakaun amebat aghevimin Akar Gavgaviba

¹ Ikiavira Itir God kamaghin Moses ko Aron migei, ² “Arazir Ikiavira Itir God ifongezir kam, a Israelia ia daningasa. Dar kara: Israelia bulmakaun amebat aghevitat inigh Moses ko Aron bagh izi. Bulmakaun kam duatam an mikarzinim ikian kogham. A uaghan ingangarir tam damighan kogham. ³ Me a inigh iziti ni a isi ofa gamir gumazim Eleasar daningh. Eghti gumazitaba a inigh danganir me itim ategh azenan mangiti, Eleasar an gantima, me a misueghti an aremegh. ⁴ Eghti Eleasar uan dafarir puzimin an ghuzitaba inigh na bativamin Purirpenim iti naghin 7plan dughiabar da kavamang. ⁵ Egh Eleasar ganti, me asizir kam inim ko an tuziba ko an ghuziba ko an muriam daboroghti da isi bar mighirigh. ⁶ Eghti ofa gamir gumazim, temer sidan daziba, ko ter hisopin aguatom, ko stringin aghevitat, inigh da isi avim mikinigh. ⁷ Egh gin, a uan korotiaba ruegh dipamin bar uabi ruegh uamategh, me itir danganimin mangi. A kamaghin damigh, na damazimin mizegh ikivira iki mangi guaratizimin tugham. ⁸ Eghti gumazir bulmakaun dapongamim, a uaghan uan korotiaba rueghiva dipam bar uabi ruegh. Gumazir kam uaghan nan damazimin mizegh, ikivira iki mangi guaratizimin tugham.

⁹ “Eghti gin gumazir nan damazimin zuegitam, bulmakaun kam in avereniba inigh, danganir me itimin azenan mangi

nan damazimin zuezir danganitamin dar arikigh. Eghti Israelia nan damazimin uan miziriziba agivsi bulmakaun kam in averenitaba isi dipam darigh uari ruegh nan damazimin miziriziba agivagham. Kar arazir me uan arazir kuraba agivasav amim. ¹⁰ Eghti gumazir bulmakaun avereniba inizir kam, a uaghan uan korotiaba ruegh, egh a uaghan nan damazimin mizeghvira iki mangi guaratizimin tugham. Arazir Ikiavira Itir God ifongezir kam, zurara iki mamaghira ikiam. Eghti Israelia ko Kantrin Igharazibar Gumazamizir me ko itiba an gin mangam.”

Gumazamizibar amighi me zueghamin Akar Gavgavim

¹¹ Egha Ikiavira Itir God kamagh migei, “Gumazitam gumazir kuatamin suiragham, a 7plan aruebar nan damazimin mizegham. ¹² Egh an aruer namba 3 ko aruer namba 7in, dipar uabi zueghamin guruegh, egh nan damazimin zuegham. An aruer namba 3 ko namba 7in kamaghin damighan kogh, nan damazimin zuegham. ¹³ Gumazitam o amizitam, gumazir kuamin suiragh uabi zuegham kogh, kamaghin a nan damazimin mizegh ikivira ikiam. Egh arazir kam in a Ikiavira Itir Godin Purirpenim damuti, a mizegham. Kamaghin, a Israelian tongin ikian kogham.

¹⁴ “Arazir igharazir mam kamakin: Gumazim purirpenir manamin aven ikia aremezi, gumazamizir dughiar kam in purirpenir kam in aven itiba, ko gumazamizir gin purirpenir kam in aven zuiba, me nan damazimin mizegh ikivira iki mangi 7plan aruebar tugham. ¹⁵ Eghti uaghan itarir asuaba puvatiziba ko miner asuaba puvatiziba, da bar moghira nan damazimin mizegham.

¹⁶ “Eghti gumazitam ruarimin ghua, azenimin mar arua, me misuegha atizir gumazimin kuamin suira, o gumazir puram aremezir tamin kuamin suira, o gumazir kurizir tamin agharitamin suira, o gumazir aremezimin mozim gisin arui, a nan damazimin mizegh kamaghira iki mangi 7plan aruebar tugham.

¹⁷ “Mizirizir kaba adeghsi, me arazir kuraba gin amadir ofan min bulmakaun aghevimin averenitaba inigh minetam daghuigh, dipar aghuitaba dagh ingegh. ¹⁸ Eghti gumazir nan damazimin zuegitam, ter hisopin aguatom inigh dipar kam darugh, uam anesigh gumazir aremezir kam in purirpenimin dipar kam kavamang, egh an aven itir biziba ko gumazamizir an aven itiba sara, dipam me gisin a kavamadagh. Egh uaghan gumazitam

gumazir aremezimin agharimin suira, o gumazir kuamin suira, o gumazir aremezimin mozim gisin aruizim, gumazir nan damazimin zuezir kam uaghan dipar kam me gisin a kavamang, eghti me nan damazimin zuegham.¹⁹ Gumazir nan damazimin zuezir kam, aruer namba 3, ko aruer namba 7in, dipar kam inigh gumazir mizezim gisin a kavamang. Eghti gumazir kam zueghsi, a uan korotiaba rueghiva dipamin uabi ruegh, egh namba 7in aruemin, aruem magiriti, a nan damazimin bar zuegham.

²⁰ “Gumazitam nan damazimin mizegh ikiva, zueghamin arazimin mangan kogh, nan damazimin mizeghvira ikiam. Me dipar a damighti a zueghamim, a gisin a kavamadaghan koghti, a zueghan kogham. Eghti kamaghin a nan Purirpenim damuti, a mizegham. Gumazir kam, ua nan gumazamizibar tongin ikian kogham.²¹ Ia zurara gin izamin dughiabar, arazir Ikiavira Itir God ifongezir kabar gin mangi. Eghti gumazir dipam kavamangamim, a uaghan uan korotiaba ruegh. Eghti gumazir dipar kamin suirazim, a nan damazimin mizegh iki mangi bar guaratizimin tugham.²² Gumazir nan damazimin mizezim bizir manatamin suiraghti, bizir kam uaghan mizegham. Eghti gumazir igharazitam bizir kamin suiragham, a uaghan nan damazimin mizegh ikivira iki mangi bar guaratizimin tugham.”

20

Gumazamiziba imoba migirigiar aviribar Ikiavira Itir God gami (Ua Me Ini 17:1-7)

¹ Iakinir farazimin, Israelian gumazamiziba ghua Senin gumazamiziba puvatizir danganimin otogha Kadesin nguibar ekiamin itima, Miriam areme.

² Danganir me itimin dipaba puvatizi, gumazamiziba uari akuvagha Moses ko Aron bagha ize. ³ Egha me puvira Moses gimoba a migia ghaze, “Israelian gumazamizir igharaziba faragha Ikiavira Itir Godin Purirpenimin tiar akamin ariaghire. Ezi e ti me ko ariaghirezi deraghai. ⁴ Ni tizim bagha e inigha gumazamiziba puvatizir danganir kamin ize? Ni ti kamaghin ifonge, e uan asiziba ko kagh arighiregham? ⁵ Ni tizim bagha Isipin kantrin aven e inigha azenan izegha danganir kurar bizitam aghungan koghamin kamin ize? Danganir kam, witba ko temer oviziba itiba, ko wainin oviziba bar puvati. Bar guizbangira, danganir kurar kam dipar e damamiba uaghan puvati.”

* **20:13:** Hibrun akamin, ziam Meriba kamaghin ghu, “Puvira Imobi.”

⁶ Ezi Moses ko Aron gumazamizibagh itagha, sivagha ghua God bativamin Purirpenimin tiar akamin tughav iti. Egha aning nguazim girigha uan guamning nguazim mituazi, Ikiavira Itir Godin angazangarir gavgavim aning gisiragha taghtasi. ⁷ Ezi Ikiavira Itir God kamagh Moses migei, ⁸ “Ni asadivir aghorir Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin guamin itim inigh. Egh ni Aron ko mangi gumazamiziba bar moghira me akufagh. Egh ni men damazimin, dagiar munam mikimti, arazir kamin dipam an otogh azenan fasfagh iriti, gumazamiziba uan asiziba ko anemam.” ⁹ Ezi Ikiavira Itir God mikemezi moghin, Moses ghua asadivim ini.

¹⁰ Moses ko Aron, gumazamiziba bar moghira me akuvagha, Moses kamaghin me migei, “Ia akaba batozir gumazamiziba, ia oragh. Ga dagiar kamin ia bagh dipam inigham, o?” ¹¹ Egha Moses Ikiavira Itir God a mikemezi moghin amizir puvati. Moses dagiam mikemezir pu. Puvati. Moses asadivim fegha, dughiar pumuningin dagiam misoke. Ezi maburan dipam an aven otogha azenan fasfagha iri. Ezi gumazamiziba uan asiziba ko maghram anepi.

¹² Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses ko Aron migei, “Gua nighnizir gavgavim nan itir puvatigha nan akamin gin zuir pu. Egha nan gavgavir ekiamin gun Israelian gumazamizibav kiman aghua. Ki dagiam mikimasa gua mikeme, ezi gua ua asadivim a misoke. Kamaghin amizi, gua me inigh nguazir ki me daningamin kamin aven mangighan kogham.”

¹³ Bizir kam dipaba otivir danganim, Meriban oto.* Danganir kamin, Israelian gumazamiziba, Ikiavira Itir God gimobima, a uabi isa men akagha ghaze, a Godin bar zuruzim.

Israelia Kadesin nguibar ekiam ategha Jordanin Fanem bagha zui (Sapta 20:14--21:35)

Idomian atrivim, uan kantri abigh mangan Israelian anogoroke

¹⁴ Israelia Kadesin nguibar ekiamra itima, Moses Idomian atrivim bagha gumazir maba amangi. Ezi me ghua kamaghin a migei, “Kar nin namakabar migirigiam, me Israelian anababa. Ni fo, e osimtiziba atera en dabirabim deragha itir puvati. ¹⁵ En inazir afeziaba fomira Isipin kantrin ghuegha itima, azenir aviriba gifa. Ezi Isipia paza e ko en inazir afeziabagh ami. ¹⁶ Ezi e akurvazim bagha Ikiavira Itir Godin diava araima, an en ararem baregha, enselin mam amadazi, an e

inigha Isip ategha azenan ize. E datirighin Kadesin nguibar ekiamin iti. Kades a nin kantrin nguazir mitaghniamin iti. ¹⁷ E uari, ni en amamangatighi, e nin nguazimin otogh mangam. E uan bulmakauba ko tuavim ategh ian dagher azeniba, ko wainin azenibar aven mangi, egh ian mozir pabar aman kogham. E tuavir ekiar ia atriviba bagha ingarizimra mangi, egh agharir guvim o kiriamin mangan kogh, bighiratigh mangivira iki nin nguazir mitaghniamin gitagham.”

¹⁸ Ezi Idomia kamaghin Israelia migei, “Ia en kantri abigh mangan e aghua. Ia mangiasi damuti, e ize ia korogh ia misogham.”

¹⁹ Ezi Israelian gumaziba kamaghin migei, “E tuavir ekiamra mangam. E, o en bulmakauba ian dipabar amiti, e dagh ivezam. E ian kantrin otogh mangasavira nighnisi.”

²⁰ Ezi Idomia ua ghaze, “E bar aghua!” Egha men midorozir gumazir bar avirim dikavigha ghua, Israelia misoghasa. ²¹ Israelia Idomin nguazimin otogh mangan Idomia bar aghua. Kamaghin amizi, Israelia ragha tuavir igharazimin zui.

Aron areme

²² Israelian gumazamiziba bar Kadesin nguibar ekiam ategha ghua Horin Mighsiamin oto. ²³ Horin Mighsiam, a Idomin nguazir mitaghniamin boroghin iti. Ezi Ikiavira Itir God kagh kamaghin Moses ko Aron migei, ²⁴ “Aron aremegham. Ki dipaba otivir danganin Meriban Akar Gavgavimin gua mikemezi, gua na baraghizir puvati. Bizir kam bangin, nguazir ki Israelia daningasa akar dikirizim gamizim, an an aven mangighan kogham. ²⁵ Ni Aron uan otarim Eleasar ko, aning inigh Horin Mighsiamin ghuavanang. ²⁶ Egh ofa gamir gumazimin korotiaba a dama da sueghiva Eleasar darugh. Eghti Aron mighsiar munamin aremegham.” ²⁷ Ezi Ikiavira Itir God mikemez moghin, Moses bizibagh ami. Israelia bar garima, me Horin Mighsiamin ghuavanadi. ²⁸ Egha Moses ofa gamir gumazimin korotiaba Aron dama da suegha da isa Eleasar gaghui. Aron mighsiamin orazimin aremezi, Moses ko Eleasar uamategha izaghiri. ²⁹ Ezi gumazamiziba kamaghin ganigha fo, Aron areme. Egha me bar moghira a bagha azia ikia ghuavira itima, 30plan arueba gifa.

21

Israelia Kenania ko misogha me abira

¹ Kenanian gumazir mam, an Aratin nguibar ekiamin atrivim, a Kenanin

nguazimin aven sautin amadaghan ikia orazima, Israelia Atarim bagha zuir tuavim moghin ize. Egha a dikavigha ghua me korogha men marazir suigha me inigha ghue. ² Ezi Israelia akar dikirizir mam Ikiavira Itir God gamua ghaze, “Ni e ateghti, e midorozimin gumazir kaba abiragham, kamaghin, e ofan ni daningamimin min, men gumazamiziba ko nguibar ekiaba bar dagh asighasigham.” ³ Ezi Ikiavira Itir God me baregha men akurazi, me bar me kuavaremegha bar men nguibar ekiabagh asighasiki. Kamaghin amizi, me nguibar kam, ziam “Horma,” a gati.*

Kuruzir brasin ingarizim

⁴ Ezi Israelia, Horin Mighsiam ategha Idomin nguazim gitaviraghasa, Ongarir Aghevimin tuavimin zui. Me ghua ghua, bar amira. ⁵ Egha me Godin atara, uaghan Moses saram atara ghaze, “Gua ghaze, e gumazamiziba puvatizir danganir kamin arimighirasa, gua Isipin nguazimin e inigha kagh ize? Dagheba danganir kamin puvati, ezi dipaba uaghan puvati. E dagher kurar kam bar an aghua.”

⁶ Ezi Ikiavira Itir God, kuruzir imezir kuram itiba amangizi, da Israelian gumazamizibar tongin otivigha me givima men avirim ariaghire. ⁷ Ezi gumazamiziba Moses bagha iza ghaze, “E arazir kuram gamua egha Ikiavira Itir God, ko nin atari. Kamaghin, ni e bagh Ikiavira Itir God ko mikimti, an e da kuruzir kaba batokegh.” Ezi Moses me bagha God ko migei.

⁸ Ezi Ikiavira Itir God oregha kamaghin Moses migei, “Ni kuruzimin nedazimin ingarigh a isi aghorir ruaritam datigh anesaragh. Eghti kuruziba ivir gumazamiziba, me kozorogh an gan ua ghuamagham.” ⁹ Ezi Moses kuruzimin nedazim brasin an ingarigha, a isa aghorir ruarim gatigha anesara. Eghti gumazamizir kuruziba iviziba, me kozorogh an gan ghuamagham.

Israelia Horin Mighsiam ategha ghua kantri Moapin oto

¹⁰ Ezi Israelia, Horin Mighsiam ategha ghua, Obotin danganim aghuigha an iti. ¹¹ Egha gin, me dikavigha Obot ategha, ghua Moapin nguazimin aruem anadi naghin itir danganim Abarimin otogha danganim aghuigha apia. Abarim, a danganir kuram, egha gumazamiziba puvatizir danganimin iti. ¹² Egha gin, me dikavigha Abarim ategha ghua, Seretin danganir zarimin otogha danganim aghuigha a gapia. ¹³ Egha gin, me dikavigha Seret ategha ghua, Arnonin Fanemin vongin ghua, notin amadaghan

itir gumazamiziba puvatizir danganir mamın otogha danganım aghuigha a gapia. Gumazamiziba puvatizir danganir kam, a mong Amorian nguazimin aven iti. Arnonın Fanem, a Moapian nguazim ko Amorian nguazim abighizir mitaghniyam. ¹⁴ Bizir kam bangın, Akinafarir Ikiavira Itir Godın Midorozibar Eghaghaniba Itim, kamaghın migei:

Wahepin nguibar ekiar Sufan danganimin itim,

ko danganir zariba ko, Arnonın Fanem, ¹⁵ koma danganir zaribar kagh ikegha bar ghua Arın nguibar ekiamın otogha, bar ghua kantri Moapin nguazir mitaghniyamın tu.

¹⁶ Ezi gin, Israelia dikavigha danganir kam ategha ghua, nguibar mam gapia, an ziam, Mozir Dipam. Danganir kam, mozir dipar ekiam itima, Ikiavira Itir God kamaghın Moses migei, “Ni gumazamiziba bar me akuvaghti, ki dipam isi me daningam.”

¹⁷ Dughiar kamın, Israelian gumazamiziba onger akar kam bange:

O mozir dipam, ni dipam damuti, an otiv emir.

E an gan a bagh bar akuegh ighiam bangam.

¹⁸ Mozir kam, gumazamizibar gumazir daparıba uan ziaba itir aghoriba, ko asadivibar a gikui.

Egha gin, me dikavigha gumazamiziba puvatizir danganir kam ategha ghua Matanan danganimin otifi. ¹⁹ Egha gin dikavigha Matana ategha ghua Nahalielin danganimin otifi. Egha gin Nahaliel ategha ghua Bamotin danganimin oto. ²⁰ Egha Bamot ategha ghua, danganir zarir Moapian kantrin itir mamın otifi. Danganir zarir kam, a mong pin ikia Pisgan Mighsiamin orazimin apengan iti. Gumazamiziba danganir kamın tuivigha, munagh gumazamiziba puvatizir danganimin gari.

Israelia, Atrivim Sihon ko Atrivim Ok abira (Godın Araziba 2:26–3:11)

²¹ Egha Israelia Amorian atrivim mikimasa gumaziba amangizi, me ghua kamaghın a migei, ²² “Ni en amamangatighi e nin nguazimin otogh munagh mangasa. E tuavim ategh ian dagher azeniba ko ian wainin azenibar aven mangan kogham. Egh ian mozir dipabar aman kogham. E tuavir ekiar ia atriviba bagha ingarizimra mangi, egh agharir guvim o kiriamın

mangan kogh, bighiratigh mangivira iki nin nguazir mitaghniyam gitagham.”

²³ Ezi Atrivim Sihon, Israelian gumazamizibar amamangatighi, me an nguazimin mangan an aghua. Egha uan midorozir gumaziba akuvagha, gumazamiziba puvatizir danganimin itir nguibam Jahasin ghua Israelia koro. ²⁴ Ezi Israelia midorozimin men aviribav suagharigha men nguazim ini. Nguazir kam Arnonın Fanemın ikegha ghua Jabokın Fanemın tu. Jabok, Amonian nguazimin mitaghniyamın iti. Ezi Amonian midorozir gumazir gavgavir avirim uan mitaghniyar kam bagha gari. ²⁵ Kamaghın amizi, Israelian gumazamiziba Amorian nguibar ekiaba bar da isa, uaghan Hesbon ko an boroghın itir nguibar dozir maba sara inigha dagh apia. ²⁶ Amorian Atrivim Sihon, an nguibar ekiam Hesbon. Sihon faragha Moapian atrivir faragha ikezim ko misogha an nguaziba bar da isa ghua Arnonın Fanemın tu. ²⁷ Bizir kam bagha, gumazir ighiaba osirim ighiar kam osira ghaze:

Ia nguibam Hesbonın izi, an Atrivim Sihonın nguibar ekiam.

E kamaghın ganasa ifonge, me an ingarighi a gavgavigh ikiam.

²⁸ Fomira, Atrivim Sihonın midorozir gumaziba Hesbonın ikia dikavigha, matı avimin min misoghasa ghue.

Egha Moapian nguibar ekiam Ar gasighasiki.

Me Arnonın Fanemın boroghın mighsiaba itir gumazir aruaba kuavareme.

²⁹ Iavzika! Ia Moapian gumazamiziba, ia osimtızir ekiam iniam.

Ia gumazamizir asem Kemosın ziam feba, ia ikuvigham.

Ian aser kam, a gumazibagh amima, me an gin ghua nguibam ategha gumazir kinibar min guighav iti.

Ian aser kam Amorian Atrivim Sihon gamizi,

a ian amizibar suighizi, me Amorian atrivimin ingangarir amizir kinibar iti.

³⁰ Ezi datirighin me ko men ovavir boriba ikufi.

E me gasighasigha Hesbonın ikegha bar ghua nguibar ekiam Dibonın oto.

Egha bar ghua Nofan nguibamin tu, nguibar kam, Medeban nguibamin boroghın iti.

³¹ Ezi Israelian gumazamiziba Amorian nguibar ekiabagh apia. ³² Ezi Moses Jaserin nguibar ekiam konasa gumazir maba amangizi, me moga garir gumazibar min

ghua nguibar kam gasighasighamin tuavir aghuitam gifoghasa ghue. Ezi Israelia dikavigha ghua a korogha an boroghin itir nguibar doziba sara, da inigha Amorian gumazamizir dar itibar agirazi, me are.

³³ Ezi me datirighin ua ragha kantri Basanin zuir tuavimin zuima, Basanin Atrivim Ok uan midorozir gumaziba ko, me bar otivigha me misoghasa izi. Me Edrein nguibamin boroghin kamaghin ami. ³⁴ Ezi Ikiavira Itir God, Moses migia ghaze, “Ni an atiatingan marki. A uan gumazamiziba ko, an nguazim, ki bar da isa ia ganigha gifa. Kamaghin amizi, ia dikavigh arazir ia faragha Amorian Atrivim Sihon gamizim, ia a damu. Sihon, a faragha Hesbon gativagha an gari.” ³⁵ Ezi Israelia, Atrivim Ok uan otariba ko an gumazamiziba bar me misuaghariki. Egha tav ataghizi, a ua itir puvati. Egha an nguaziba ini.

Atrivim Balak ko Balam in eghaghanim

22

(Sapta 22–24)

Moopian atrivim, Balam bagha akam amada

¹ Egha Israelia dikavigha danganir kam ategha ghua Moopin danganir zaribar otivigha, danganim aghuigha apia. Kar, Jordanin Fanemin aruem anadi naghin itir danganim, ezi nguibar ekiam Jeriko, Jordanin Fanemin vongin amadaghan iti.

² Dughiar kam in, Moopian Atrivim Balak, a Siporin otarim, a Israelia Amoria gamizir araziba baraki. ³ A uan gumazamiziba ko Israelian garima, me bar avirasame, kamaghin amizi, me bar Israelian gumazamizibar atiatingi. ⁴⁻⁵ Egha Moapia, kamaghin Midanian gumazir dapanibav gei, “Kiran oveghangin, gumazamizir bar avirir kaba bizir tintinibar en boroghin itiba, bar da givagham, mati bulmakau graziba api.” Kamaghin amizi, Atrivim Balak, Beorin otarim Balam mikimasa gumazir maba amangi. Dughiar kam in, Balam Yufretisin Fanemin boroghin itir nguibam Petorin iti. Kar an adarazir nguazim.

Atrivim Balak uabin akurvaghasa Balam bagha akam amaga ghaze, “Ni foghasa ki ifonge, ikizir mamin gumazamiziba Isipin dikavigha azenan iza tintinibar ghua nguaziba bar dar ikia, egha en boroghin iza en nguazim iniasava ami. ⁶ Men avirim bar e gafira. Kamaghin amizi, ga uaning. Ni izi pazi me damusi akavsiatam me datighi, e ti me abiniva men agiraghi me en nguazim gitagham. Ki kamaghin fo, ni deravira gumazibar amusi mikimti, nin aseba me

damuti, me deraghvira ikiam. Egh ni pazi me damusi mikimti, nin aseba me damuti, me ikuvigham.”

⁷ Ezi Moapia ko Midanian gumazir dapanir kaba dikavigha, Balam Israelia gasighasighamin akavsiabagh ivezasa ivezim sara inigha ghua Balam migei. ⁸ Ezi Balam kamaghin me migei, “Ia dimagarir kam in kagh daku, eghti gurum mizaraghan ki Ikiavira Itir God na daningamin akar manam, ki an gun ia mikimam.” Ezi Moopian gumazir dapaniba a koma akui.

⁹ Ezi dimangan God iza kamaghin Balam in azara, “Kar gumazir manaba iza ni ko iti?”

¹⁰ Ezi Balam God ikaragha ghaze, “Moopian Atrivim Balak na mikimasa me amangi, egha ghaze, ¹¹ ‘Gumazamizir Isipin ikegha izeziba tintinimin nguazir kam garui. Ezi atrivim kamaghsua, ki me ikuvighsi akatam me datighi, a me misogh men agiraghi me an nguazim gitagham.’”

¹² Ezi God kamaghin Balam migei, “Israelian gumazamiziba, ki deravira me gami. Kamaghin, ni gumazir izezir kaba ko mangan marki. Egh ikuvighsi akavsiatam Israelian gumazamizibar arighan marki.”

¹³ Ezi bar mizaraghara, Balam ghua Balak amadazir gumazibav gia ghaze, “Ia uamategh mangi. Ikiavira Itir God, ia ko mangan nan anogoroke.”

¹⁴ Kamaghin amizi, me uamategha ghua Balak migia ghaze, “Balam e ko izan aghua.”

¹⁵ Ezi Balak ua gumazir dapanir ziar ekiaba itir aviriba amangi, ezi men ziar ekiaba ko dibobonim faragha zuir gumazir dapanibar ziaba ko dibobonim gafira. ¹⁶ Ezi me Balam bagha ghua Balakin akabar gumaghin a migei, “Ga uaning, ni na bagh izisi, bizitam nin tuavim apiran marki! ¹⁷ Ki bizir aviriba ni daningiva, uaghan ni ifongezir bizir manam, ki a damuam. Ga uaning, ni izi na bagh gumazamizir kaba akavsiatam me datigh.”

¹⁸ Ezi Balam me ikaragha ghaze, “Balak ti uan atrivimin dipenimin itir silvaba ko golba bar na daningti, kar pura bizim, bizir muziaritam o bizir ekiatam, Ikiavira Itir God, nan Godin Akar Gavgavim batueghan kogham. ¹⁹ Ia kagh daku, mati faragha na bagha izezir gumazir dapaniba amizi mokin. Ia dimagarir kam in ikeghti, ki Ikiavira Itir God gifoka, a tighar akar igharazitamin na mikimam, o puvatigham.”

²⁰ Ezi dimagarir kam in, God Balam bagha iza kamaghin a migei, “Gumazir kaba uarir gin mangasa ni bagha ize, eghti ni dikavigh men gin mangiva bizir ki damusi nin mikimamimra, ni a damu.”

²¹ Kamaghin, amimzaraghan, Balam

dikavigha uan donki gaperagha Moopian gumazir dapaniba ko zui.

Balam, uan donkin atari

²² Balam zuima, Godin navim a bagha bar puv an isi. Dughiar kamin, Balam uan donki gaperagha zuima, an ingangarir gumazir pumuning a ko zui. Ezi Ikiavira Itir Godin ensel, an apanimin min an tuavim apirigha tughav iti. ²³ Ezi donki enselin garima, a uan midorozir sabamin suirazi, a tuavim ategha pura ruarir kinimin zui. Ezi Balam uan donki misueggha uam a isa tuavimin amada. ²⁴ Ezi ensel ua tuavimin ghua wainin azenimningin tizimin tughav iti. Danganir kamin, dagiar divazim an vong ko vongin iti, ezi tuavim bar asufa. ²⁵ Ezi donki kamaghin enselin ganigha uabi fegha dagiar divazimin vongin uabi ekura, Balamin dagarim isa divazim gike. Ezi Balam ua donki misoke. ²⁶ Ezi Ikiavira Itir Godin ensel ua ghua, tuavim bar asuvazi naghin tughav iti. Ezi donki agharir guvim o agharir kiriamin mangan iburagghburaki. ²⁷ Dughiar kamin, donki enselin ganigha, Balam sara pura tuavim girigha mito. Ezi Balamin navim bar ikuvizi, a uan asadivim inigha atara maghira donki misosi. ²⁸ Ezi Ikiavira Itir God mikimamin gavgavim isa donki ganingizi, donki maghira kamaghin Balam migei, “Ki manmaghin ni gamizi, ni 3plan dughiar kabar na misoke?”

²⁹ Ezi Balam kamaghin donki migei, “Ni na gamizi, ki gumazir onganimin min oto. Ki ti midorozir sabatam ikia ni misoghezi ni aremeghai.”

³⁰ Ezi donki kamaghin Balam migei, “Ki ti nin donkin kamra, ni fomira uan igiamra ikegha iza datirighin na gisin apiav ikiagha rui. Ki fomira kamaghin ni gamiz, o?”

Ezi Balam ghaze, “Puvati.”

³¹ Ezi Ikiavira Itir God Balam gamizi, a enselin garima, a uan midorozir sabam suiragha tuavimin tughav iti. Ezi Balam uabi fegha nguazim mikinigha maghira guam nguazim mitua. ³² Ezi ensel kamaghin a migei, “Ni tizim bagha uan donki, 3plan dughiar kabar a misoke? Ni oragh. Darorir ni amir kam, a nan damazimin derazir puvati. Kamaghin amizi, ki nin apanimin min nin tuavim apirasa ize. ³³ Ezi nin donki nan ganigha 3plan dughiar kabar tuavir miriamin mangasa. A ti kamaghin amizir puvatighai, ki ni misoghezi ni aremezi donki angamira ikiai.”

³⁴ Ezi Balam kamaghin Ikiavira Itir Godin ensel migei, “Ki arazir kuram gami. Ki kamaghin fozir puvati, ni mangan nan anogorogha tuavim apiri. Ki zuir darorir kam, ni a gifueghan koghti, ki uamategh uan nguibamin mangam.”

³⁵ Ezi ensel ghaze, “Marki. Ni gumazir kaba ko mangi, egh bizir ki ni mikimamibara, ni dav kim.” Ezi Balam me ko zui.

Balam izima, Atrivim Balak a bagha bar akonge

³⁶ Ezi Atrivim Balak orazi, Balam izima, a dikavigha ghua nguivar ekiam Arin a bato. Ar, a Arnonin Fanemin boroghin iti, kar Moapin nguazir mitaghniar bar saghon itim. ³⁷ Egha Balak kamaghin Balam migei, “Ni oragh. Ki faragha ni bagha akam amadazi ni manmagh amigha, na bagha izezir puvati? Ni ti ghaze, ki bizir aviriba puvatigha ivezim ni daningam kogham?”

³⁸ Ezi Balam a ikaragha kamaghin migei, “Ni bizir kam ginighnighan marki. Ki izeggha gifa. God na mikimamin akabara, ki dav kimam. Bar guizbangira, ki ua akar igharazitam mikimamin gavgaviba puvati.” ³⁹ Egha Balam, Balakin gin Husotin nguivar ekiamin ghu. ⁴⁰ Ezi Balak bulmakaun maba ko sipsipin mabav sueggha, uan asem bagha ofabagh amigha, dar tuzir maba isava Balam ko gumazir dapanir a ko itibagh aningi.

Balamin akar faragha zuim

⁴¹ Egha mizaragghara, Balak dikavigha Balam inigha asem Bal bagha ofa gamir danganimin ghuavanabo. Ezi Balam mighsiar kamin pin tughav ikia, Israelian marazi vin men gari.

23

¹ Egha Balam kamaghin Balak migei, “Ni na bagh 7plan ofa gamir dakozibar ingarighiva 7plan bulmakaun apuriba ko 7plan sipsipin apuriba inigh izi.” ² Ezi Balam mikemezi moghin Balak ami. Egha aning bulmakaun vamira ko sipsipin vamira uaghara da isa, vaghvagha 7plan ofa gamir dakozibar dar ofa gami.

³ Egha Balam kamaghin Balak migei, “Ni kagh ofan bar isia mighiribar danganimin boroghin tughav iki. Eghti ki munagh mangi orarki ganika, Ikiavira Itir God izi na batogham, o ti puvatigham. Ki fozir puvati. A izi bizitam na mikemeghti, ki an akamin gun ni mikimam.” Egha uabira ghua mighsiar mamim orazimin itima, ⁴ God a bato.

Ezi Balam kamaghin God migei, “Ki 7plan ofa gamir dakozibar ingarigha bulmakaun vamira ko sipsipin vamira, vaghvagha ofan dakozir kabar dar ofa gami.”

⁵ Ezi Ikiavira Itir God, akar maba, Balak mikimasa Balam amada. ⁶ Ezi a uamategh ghua garima, Balak ko Moopian gumazir

dapaniba, uan ofan bar isia mighiribar danganibar boroghin tuivighav iti. ⁷ Ezi Balam maghira God a mikemezir akabar gun me migei:

“Moapian Atrivim Balak, Aramin kantrin aven aruem anadi naghin mighsiabar na inigha kagh ize. Egha ghaze, ‘Ni izi na bagh mikim.

Me ikuvighsi ni akavsiatam Israelian gumazamizibar atighi,

nin aseba me damuti, me ikuvigham.’

⁸ Ezi ki fo, God me ikuvighasa na mikemezir puvati.

Kamaghin, ki uaghan me ikuvighsi mikiman kogham.

Ikiavira Itir God paza me damuasa akavsiatam me gatzir puvati.

Eghti ki manmaghin pazi me damusi akam me darigham? Bar puvatigham.

⁹ Bar guizbangira, ki mighsiabar orazibar itir dagiar bar pin itibar ikia men gara fo,

me gumazamizir igharaghavira itiba.

Me fo, God deraghavira me gamizi, me ikizir igharazibar min itir puvati.

¹⁰ Israelin ovavir boriba bar aviraseme, me nguazir minezibar min bar aviraseme.

Eghti gumazitam me mengan iburagham.

Ia na teghti, ki uan arueba givaka.

Ki Godin gumazamizibar min navir amirizim sara aremeka.

Ki gumazamizir aghuibar min aremeghasa.”

¹¹ Ezi Atrivim Balak kamaghin Balam migei, “Ni manmaghin na gami? Ki kamaghin ifonge, ni nan apaniba ikuvighsi akavsiam me darighasa, egha ki ni inigha kagh ize. Ezi ni nan ifongiamin gin ghuzir puvati. Ni deraghvira ikiamin akam me migei.”

¹² Ezi Balam ghaze, “Ikiavira Itir God mikimasa na mikemezi moghira ki mikimam.”

Balamin akar namba 2

¹³ Ezi gin Atrivim Balak, kamaghin Balam migei, “Ga uaning, ni nan gin iziva ga mangi danganir igharazimin otogh, egh Israelian marazira ganam. Egh ni bar men ganam kogham. Egh ni munagh tugh, na bagh me ikuvighsi akavsiam me datigh.”

¹⁴ Egha Balak, Balam inigha ghua Pisgan Mighsiamin orazimin otogha, Sopimin danganir me deravira vin garimin tu. Danganir kamin, a 7plan ofa gamir dakoziabar ingarigha, bulmakaun vamira ko sipsipin

vamira, 7plan ofa gamir dakoziabar vaghvaga dar ofa gami. ¹⁵ Ezi Balam kamagh Balak migei, “Ni kagh uan ofan bar isia mighiribar boroghin tughiv iki. Eghti ki munagh mangi God bagh orarki a batoka.”

¹⁶ Ezi Ikiavira Itir God Balam batogha, Balak mikimamin akabar a mikemegha ua anemadazi, a Balak bagha ghu. ¹⁷ A uamategha ghua garima, Balak Moapian gumazir dapaniba ko uan ofan bar isia mighiribar boroghin tughav iti. Ezi Balak Balamin azara, “Ikiavira Itir God manmaghin ni mikeme?”

¹⁸ Ezi Balam kamaghin a migei:

“O Sipurin otarim Balak, ni dikavigh iziva akar ki mikimamiba baragh.

¹⁹ God a gumazamizibar min ikia ifarir puvati.

Egha gumazamizibar min ikia uan nighnizim gighavkirir puvati.

A bizir manam damuasa akar dikirizim gami, an a damuam.

A migeir biziba otivaghiri.

²⁰ God deravira Israelia damuasa akam na ganing.

God uabi deravira me gami,

eghti ki an arazir kam agiraghan kogham.

²¹ Ki garima,

Israelia bativamin araziba,

dar tam me damuti me bar ikuvighan kogham.

Bar puvatigham.

Ikiavira Itir God, men God, a me ko iti.

Me kamaghin an gun migei,

a men Atrivim.

²² God Isipin kantrin me inigha azenan ize, egha bulmakaun atiamin min me bagha misosi.

²³ Bar guizbangira, imeziba ko akuzir araziba, Israelian gumazamizibagh amuva avegham.

Eghti gin gumazamiziba Israelian ganiva mikim suam,

Ia God amizir bizir ekiabar gan!

²⁴ Ia gan! Israelin ikizim, mati laionin bar gavgavim.

An avughsan kogh mangi dughiar an asizim suegh bar anebighirarigh an tuzibar amiva

an ghuzim sara dozegham.”

²⁵ Ezi Balak kamaghin Balam migei, “Ni me ikuvighsi akavsiam me darighan aghuaghiva, egh ni deraghvira me damusi akam me darighan marki.”

²⁶ Ezi Balam a ikaragha ghaze, “Ki ni mikemegha gifa. Ikiavira Itir God damuasa na mikemezir bizibara, ki dav kimam.”

Balamın akar namba 3

²⁷ Ezi Atrivim Balak kamaghin Balam migei, “Ga uaning, ni na ko izi ga danganir igharazitamin mangam. God ti tighar ni ateghti, ni munagh iki na bagh me ikuvighsi akavsiam me darigham.” ²⁸ Kamaghin amizi, aning Peorin Mighsiamin orazimin bar ghuanabogha, munagh gumazamiziba puvatizir danganimin gari.

²⁹ Egha Balam kamaghin Balak migei, “Ni na bagh 7plan ofa gamir dakozibar ingarighiva, uaghan 7plan bulmakaun apuriba ko 7plan sipsipin apuriba na bagh da inigh izi.” ³⁰ Ezi Balak, Balam mikemezi moghin, an amua bulmakaun apurir vamira ko sipsipin apurir vamira vaghvagha 7plan ofa gamir dakozibagh isin dar ofa gami.

24

¹ Ezi Balam datirighin fo, Ikiavira Itir God a deravira Israelia damuamin akam migei. Kamaghin amizi, a faragha amizi moghin uamategha akuzir araziba bagha ghuzir puvati. A raghirigha munagh gumazamiziba puvatizir danganimin gari. ² A garima, Israelian gumazamizibar anababa vaghvagha uan purirpenibar ikiavira iti. Ezi Godin Duam iza anevarezima, ³ a kamaghin migei:

“Ki Beorin otarim Balam, ia nan migirigiaba baragh.

Ki deraghavira bizibar gara dav geir gumazim.*

⁴ Ki Godin akar a migeiba barasi.

Egha ki pamtemin gara, irebamin min garir bizimin aven,

ki nguazim gira uan guam nguazim mituagha, uan damazimningin deraghavira garima,

Godin Gavgaviba Bar Itim nan akakasi.

⁵ O Jekopin ovavir boriba, ki ian purirpenibar garima, dar ganganiba bar dera.

Bar guizbangira, Israelia, ian danganir ia itiba,

bar dera.

⁶ Ian purirpenir kaba, mati detin temer bizir bar ruariba mitivighav iti.

Egha mati azeniba faner miriamin iti.

Egha mati temer aghuir Ikiavira Itir God opariziba.

Egha mati sidan temer dipar miriamin itiba.

⁷ Amozir aviriba Israelian nguazim gizam.

Eghti Israelian gumazamiziba uan dagheba nguazir aghuimin da oparam.

Israelian atrivim, an gavgavim ko ziar ekiam, Atrivim Agakin gavgavim ko ziar ekiam gafiragham.

Eghti Israelian atrivim gumazamizir aviribagh ativagh men ganam.

⁸ God Isipin kantrin Israelia inigha men akua azenan ize.

Egha me bagha bulmakaun atiamin min misosi.

Kamaghin amizi, Israelia uan apanibav sogh bar me gasighasigh,

uan afuzibar me giniv men agharapanibagh asegham.

⁹ Israelia, mati laionin bar gavgavim.

A dakuti, tav a gaghunan atiatigham.

Gumazitam deragh Israelia damusi mikimti, God deragh a damuam.

Eghti gumazitam Israelia ikuvsi akavsiam me darighiti, God pazivira a damigham.”

¹⁰ Ezi Atrivim Balak akar kam baregha atara an navim bar ikuvizi, a uan dafarimning misuegha kamaghin Balam migei, “Ki uan apaniba ikuvighamin akavsiam me darighasa ni bagha mikemezi, ni ize. Ezi ni 3plan dughiar kabar me deraghvira ikiasa me migei. ¹¹ Kamaghin amizi, ki aghua. Ni datirighira na gitagh uamategh uan nguibamin mangi! Ki faragha ivezim ni daningasa akar dikirizim gami. Ezi Ikiavira Itir God nin ivezim iniamin tuavim apiri, eghti ni ivezim inighan kogham.”

¹² Ezi Balam a ikaragha ghaze, “Ni oragh. Gumazir ni amadziba, ki kamaghin me mikemegeha gifa. ¹³ Ni fo, ni ti uan atrivimin dipenimin itir silvaba ko golba bar, na daningti, ki Ikiavira Itir Godin akam batuegh bizitam uan ifongiamin a damuan kogham. Akar Ikiavira Itir God mikememizira, ki anarira mikimam.”

Balamın akar abuananam

¹⁴ Egha Balam kamaghin Balak migei, “Ki uamategh uan adarazi bagh mangasava ami. Egh ki faragh ikiangszim ni daningti, ni fogham, Israelia gin manmaghin ganamin araziba nin adarazir amuam.”

¹⁵ Egha akar kam kamaghin a migei:

“Ki Beorin otarim Balam, ia nan migirigiaba baragh.

Ki deraghavira bizibar gara dav geir gumazim.

¹⁶ Ki Godin akar a migeiba barasi.

Ki Godin Bar Pin Itimin fofoziba dagh fo.

Egha ki pamtemin gara, irebamin min garir bizimin aven,

* **24:3:** Hibrun akam, kagh deragha migeir puvati. (Ves 15 uaghan kamaghira ghu.) **24:9:** Jenesis 12:3; 49:9

ki nguazim gira uan guam nguazim
mituagha uan damazimningin
deravira garima,

Godin Gavgaviba Bar Itim nan akakasi.

¹⁷ Ki gin otivamin bizibar gara,
egha uaghan Israelian gari.

Atrivir mam men tongin otogh, ziar ekiam
ko gavgavim ikiam,
egh mikovezir angazangarim itimin
min iki gumazamizibagh siragham.

Egh Moapin gumazir dapanibav sogh bar
me agivagham.

Egh Setin ikizimin gumazamiziba bar
me abiragham.

¹⁸ Egh an apanir Idomin itiba, a bar me
agivagham.

Egh men nguaziba ua bagh bar da
inigham.

Eghti Israelia uan apaniba abin
mamaghira ikiam.

¹⁹ Israelian tongin atrivitam otogh, uan
apaniba dikabiragham,

egh men nguibar ekiamin aven gu-
mazir ikiavira itir varazira bar me
agivagham.”

²⁰ Egha Balam irebamin min garir bizimin
aven Amalekian gari. Egha kamaghin
migei:

“Amalekia bar gavgavizi, men gavgavim
ikizir igharazibar gavgavibagh afira.
Egh me gin iregh bar ikuvigham.”

²¹ Egha Balam irebamin min garir bizimin
aven a Kinian gari. Egha kamaghin migei:

“Danganir ia itim, a nguibar gavgavir
aghuim, ia deravira an ikia,
mati kuarazir isamin mikonim,
dagiabagh isin bar pin mar
mighsiamin iti.

²² Eghti Asuria, gin izi ia misogh ia
gasighasigh,
egh ian adarazi inigh kalabuziar gu-
mazamizibar min mangigham.”

²³ Egha Balam akar mam ua kamaghin a
mikeme:

“Iavzika! God arazir kabar amuamin
dughiamin, tinara ikivira ikiam?
Bar puvatigham.†

²⁴ Saiprusin midorozir gumaziba uan kurir
ekiaba inigh izi, Asuria ko Eberia
misogh me abiragham.
Egh Saiprusba uaghan bar givagham.”

²⁵ Egha Balam dikavigha uamategha uan
nguabamin zuima, Atrivim Balak uaghan
uamategha uan nguabamin ghu.

Israelia Sitimin danganir zarimin ikia Kenanin nguazim iniasava ami

25

(Sapta 25–36)

Israelia asem Balin ziam fe

¹ Israelia Sitimin danganir zarimin ikia,
men gumazir maba ghua, Moapian amiz-
iba ko arazir kurabagh ami. ² Amizir kaba,
Israelian gumaziba bagha akaba amaga
ghaze, me izi me koma Moapian asebar zi-
aba famin ofabar amuam. Ezi Israelia ghua
me ko asebar ziaba fava, ofabagh amua dar
tuziba api. ³ Arazir kamın, Israelia uari
isa Peorin Mighsiamin asem Bal ganiga an
poro. Ezi Ikiavira Itir God puvira men atara
navim isi. ⁴ Egha kamaghin Moses migei,
“Ni Israelian gumazir dapanir arazir kurar
kam gamiziba inighiva, aruer ekiamin me
aguighti, me arimighireghti, gumazamiz-
iba bar men ganam. Eghti ni damuamin
arazir kam bangin, ki ua gumazamizibar
aningaghan kogham.”

⁵ Kamaghin amizi, Moses Israelian
gumazir dapanibav gei, “Ia vaghvagh
uan anababar gumazir ghua Peorin
Mighsiamin asem Balin ziam feziba, ia me
misogh rarikigh.”

⁶ Ezi Moses ko gumazamiziba bar God
bativamin Purirpenimin tiar akamin
boroghin ikia arai, egha garima, Ame!
Israelian gumazir mam, men damazimin
Midianian amizir mam inigha uan purir-
penimin aven ghu. ⁷ Ezi Eleasarin otarim
Finias, kar ofa gamir gumazim Aronin
igiavotarim, a kamagh ganigha zuamira
dikavigha gumazamiziba ategha, ghua
uan afuzim ini. ⁸⁻⁹ Egha aningin gin ghua
purirpenimin aven bar ghua gumazim ko
amizir kam uaghara aning birazi, afuzim
uaghara aningin namnamning amikiragha
vongin oto. Dughiar kamın, Ikiavira Itir
God arimariar bar kuram Israelia bagha
anemadazi, 24,000plan gumazamiziba
ariaghire. Ezi Finias arazir kam gamizi,
arimariar kurar kam gifa.

¹⁰ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses
migel, ¹¹ “Eleasarin otarim Finias, an
Aronin ovavir borim, a guizbangira Israelia
asebar ziaba fan a bar aghua. A bar
gavgavigha ghaze, me nan ziamra fam.
Ezi Finias amizir arazir kam bangin, ki ua
Israelian gumazamiziba bagha navim isir
puvati. Egha ki uan aningagharimin me
gasighasighan aghua. ¹² Kamaghin, ni a
mikim suam, “Ki Akar Dikirizir Gavgavir
zurara ikiamin a koma a gami. Egha an
roroamin min ikiam. ¹³ Kamaghin, a uan

† 24:23: Hibrun akam, kagh deragha migeir puvati.

ovavir boriba ko me zurara ofa gamir gumazibar min ikiam. Bar guizbangira, Israelia aseba inigh nan danganimin da atigh dar ziaba fan ki bar aghua, egha arazir kam gami. Ezi kamaghin, ki gumazir kabar arazir kuraba gin amada.”

¹⁴ Israelian gumazir Midianian amizim ko aremezim, an ziam Simri, a Salun otarim. Salu Simeonin anabamin tongin, ikizir mamin gumazir dapanim. ¹⁵ Midianian amizim, an ziam Kosbi, an afeziam Sur. Sur, a Midianian ikizir mamin gumazir dapanim.

¹⁶ Ezi gin Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, ¹⁷ “Ia apanibar min Midiania korogh me gasighasikigh. ¹⁸ Bar guizbangira, me apanibar min arazir kuramin ia gamua, Peorin Mighsiamin otozir arazir kuram ko Kosbi amizir arazir kuramin ia gifara. Kosbi, a Midianian gumazir dapanimin guivim. Peorin Mighsiamin otozir arimariam in dughiamin, Finias amizir kam birazima an areme.”

26

Me dughiar namba 2in Israelian ziaba osira me medi

¹ Arimariar ekia kam givazi, Ikiavira Itir God, Moses ko Aronin otarim Eleasar kamaghin aning migei, ² “Gua datirighin mangi Israelia bar men ziaba inigh. Gua gumaziba vaghvagh men ziabagh fogh da osirigh da mengegh. Eghti Israelian gumazibar ziaba vaghvagh uan ananaba ko ikizibar ziabar apengan ikiam. Kar gumazir 20plan azeniba itiba, ko 20plan azenibagh afraziba, me midorozim damuamin gavgaviba iti.” ³⁻⁴ Ezi Moses ko ofa gamir gumazim Eleasar ghua, Ikiavira Itir God makemezi moghin ami. Aning gumazir 20plan azeniba itiba ko 20plan azenibagh afraziba bar men diazi, me Moapin danganir zarimin uari akufa. Danganir kam, Jordanin Fanemin boroghin aruem anadi naghin itima, Jerikon nguibar ekiam Jordanin Fanemin vongin iti.

Ezi me gumazibav kemezi, me Israelian gumazir isip ategha azenan izezibar ziaba osirigha me medima, men dibobonim kamaghin ghu.

⁵ Israelin otarir ivariam Ruben, an anabamin ovavir boribar ikizibar ziabar kara, Hanok ko Palu, ⁶ ko Hesron, ko Karmi. ⁷ Gumazir 4plan kabar adarazir dibobonim, 43,730plan gumaziba bar moghira.

⁸ Ezi Palun otarim, Eliap. ⁹ Ezi Eliapin otariba, Nemuel, ko Datan, ko Abiram. Gumamazibiba faragha Datan ko Abiram gumazir dapanimmining in ikiasa aning amisefe. Ezi aning Moses ko Aronin

akaba batuegha Koran adarazi ko me uari akuvagha Ikiavira Itir Godin akam barazi puvatigha akirim a gasara. ¹⁰ Kamaghin amizi, nguazim kuiaghirizi mati maburan torim oto, ezi me bar irava an aven iraghuezi, nguazim ua uabi dukuazi me bar ariaghire. Dughiar kam in, avim izaghira 250plan gumazir Koran gin zuibar isia, me gasighasiki. Arazir kam in, God fofozim ko ikiangsizim Israelia ganingh ghaze, me uaghan arazir kurar me amizim uam a damuan kogham. ¹¹ Ezi dughiar kam in Koran otariba ariaghirezir puvati.

¹² Ezi Simeonin anabam, an ovavir boribar ikizibar ziabar kara: Nemuel, Jamin, ko Jakin, ¹³ ko Sera ko Saul. ¹⁴ Gumazir 5plan kabar adarazir dibobonim, 22,200plan gumaziba bar moghira.

¹⁵ Ezi Gatin anabam, an ovavir boribar ikizibar ziabar kara: Sefon, Hagi, Suni, ¹⁶ Osni, ko Eri, ¹⁷ Arot ko Areli. ¹⁸ Gumazir kabar adarazir dibobonim, 40,500plan gumaziba bar moghira.

¹⁹⁻²¹ Ezi Judan anabam, an ovavir boribar ikizibar ziabar kara: Sela, Peres, Sera, Hesron, ko Hamul. Peres, a Hesron ko Hamulin afeziam. Judan otarir igharazir pumuning, Er koma Onan, aning kantri Kenanin areme. ²² Gumazir 5plan kabar adarazir dibobonim, 76,500plan gumaziba bar moghira.

²³⁻²⁴ Ezi Isakarin anabam, an ovavir boribar ikizibar ziabar kara: Tola, Puva, Jasup ko Simron. Puvan adarasi, me ziar kam, “Pun,” uari garisi. ²⁵ Gumazir 4plan kabar adarazir dibobonim, 64,300plan gumaziba bar moghira.

²⁶ Ezi Sebulunin anabam, an ovavir boribar ikizibar ziabar kara: Seret, ko Elon, ko Jalel. ²⁷ Gumazir 3plan kabar adarazir dibobonim, 60,500plan gumaziba bar moghira.

²⁸ Ezi Josepin anabamin adarazi uari tuiragha anabar pumuning iti. Kar, Manase ko Efraim.

²⁹⁻³⁰ Makir a Manasen otarim, ezi Gileat a Makirin otarim. Ezi Gileatin adarasi, an ovavir boribar ikizibar ziabar kara: Ieser ko Helek, ³¹ koma Asriel ko Sekem, ³² ko Semida ko Hefer. ³³ Heferin otarim Selofehat a otariba puvati. A guivibara itima, men ziabar kara: Mala, Noa, Hokla, Milka ko Tirsa. ³⁴ Gumazir kabar adarazir dibobonim, 52,700plan gumaziba bar moghira.

³⁵ Ezi Efraimin anabam, an ovavir boribar ikizibar ziabar kara: Sutela, Beker ko Tahan. ³⁶ Ezi Sutela, an Eranin adarazir inazir afeziam. ³⁷ Gumazir 3plan kabar

adarazir dibobonim, 32,500plan gumaziba bar moghira. Manasen adarazi ko Efraimin adarasi, me inazir afeziar vamira iti, a Josep.

³⁸ Ezi Benjaminin anabam, an ovavir boribar ikizibar ziabar kara: Bela, Asbel, Ahiram, ³⁹ ko Sefufam ko, Hufam. ⁴⁰ Ezi Bela, Art ko Namanin adarazir inazir afeziam. ⁴¹ Gumazir 5plan kabar adarazir dibobonim, 45,600plan gumaziba bar moghira.

⁴² Ezi Danin anabam, an ovavir boribar ikizir vamira iti, an ziam, Suham. ⁴³ Ezi an adarazir dibobonim, 64,400plan gumaziba bar moghira.

⁴⁴ Ezi Aserin anabamin ovavir boribar ikizibar ziabar kara: Imna, Isvi ko Beria. ⁴⁵ Ezi Beria a Heber ko Malkielin adarazir inazir afeziam. ⁴⁶ Aser a guivir vamira iti, an ziam Sera. ⁴⁷ Gumazir 3plan kabar adarazir dibobonim, 53,400plan gumaziba bar moghira.

⁴⁸ Ezi Naptalin anabamin, ovavir boribar ikizibar ziabar kara: Jasiel ko Guni, ⁴⁹ ko Jeser ko Silem. ⁵⁰ Gumazir 4plan kabar adarazir dibobonim 45,400plan gumaziba bar moghira.

⁵¹ Israelian gumazibar dibobonim bar moghira, 601,730in tu.

⁵² Ezi Ikiavira Itir God gin kamaghin Moses migei, ⁵³ “Ni datirighin men anababar ganiva men ziabar dibobonimin gin mangi nguazim abigh me daning.

⁵⁴⁻⁵⁶ “Ni nguazim me daningisi, satu gikararangiva, nguazir ekiaba isiva gumazamizir aviriba itir anababar aning, egh nguazir muziariba isi avirasemezir puvatizir anababar aning.”

⁵⁷ Livain anabamin ikizibar kara, Gerson, Kohat, ko Merari.

⁵⁸ Gumazir 3plan kaba, men tongin ikizir mabar kara, Lipni, Hebron, Mali, Musi ko Kohat, Kohat, Amramin afeziam. ⁵⁹ Ezi Amram, Livain anabamin guivim Jokebetin iti. Jokebetin amebam Isipin a bate. Ezi an otarir pumuning bate. Kar, Aron ko Moses. Egha guivir vamira bate, an ziam, Miriam. ⁶⁰ Ezi Aron gin amuimin ikiava otarir 4pla bate. Kar, Nadap, Abihu, Eleasar ko Itamar. ⁶¹ Ezi gin Nadap ko Abihu, avir anogoroghezim inigha Ikiavira Itir God bagha ofa gamigha, aning areme.

⁶² Livain anabamin ikizibar gumazibara, kar borir iakinir vamiran ikegha ghua, gumazir bar ghuribar tuziba, men dibobonim, 23,000plan gumaziba. Moses nguazitam abigha Livain anabamin adarazigh aningizir puvati, mati a Israelian anabar igharazibagh amizi mokin. Kamaghin

amizi, a Livain anabamin gumaziba, Israelian anabar igharazibar gumaziba sara me mengezir puvati.

⁶³ Dughiar kamin, Moses ko ofa gamir gumazim Eleasar, Israelia ko Moapin danganir zarimin uari akufa. Danganir kam, Jordanin Fanemin boroghin aruem anadi naghin itima, Jerikon nguibar ekiam Jordanin Fanemin vongin iti. Egha aning Israelian anababar gumazibar ziaba osira me menge. ⁶⁴ Moses ko Aron faragha Sainain Mighsiamin boroghin itir gumazamiziba puvatizir danganimin, Israelian gumaziba menge. Aning faragha mengezir gumazitam ua itir puvati, ezi datirighin, aning ua men ziaba osira me mengezir puvati. ⁶⁵ Ikiavira Itir God fomira kamaghin migia ghaze, “Gumazir datirighin itir kaba bar moghira gumazamiziba puvatizir danganimin arighiregham.” Kamaghin amizi, men tav itir puvati, me bar ariaghire. Ezi gumazir pumuningra, Jefunen otarim Kalep ko, Nunin otarim Josua, aning uaningra ikia angamira ikiavira iti.

27

Selofehatin guiviba nguazim ini

¹⁻² Selofehat a Heferin otarim, ezi Hefer, a Gileatin otarim, ezi Gileat, a Makirin otarim, ezi Makir, a Manasen otarim, ezi Manase, a Josepin otarim. Dughiar kamin, Selofehat an amuimin ikiava, guivir 5pla iti. Men ziabar kara: Mala, Noa, Hokla, Milka ko Tirsu. Egha amizir kaba ghua, God bativamin Purirpenimin tiar akamin boroghin otogha, Moses ko ofa gamir gumazim Eleasar koma Israelian gumazir dapaniba ko gumazamiziba bar, men damazimin tuvigha kamaghin migei, ³ “En afeziam, gumazamiziba puvatizir danganimin areme. A Koran gin ghuzir gumazibar tongin itir puvati, egha Ikiavira Itir Godin akam batoghezir puvati. A uabi arazir kuram gamigha an areme. An aremezir dughiamin, an otariba puvati. ⁴ An otaritam ikiai, an an ziamin danganim inighai. Ezi puvati. Kamaghin, manmaghsuva afeziamin ziam Israelian tongin ikian kogham? E kamaghin bar aghua. Kamaghin amizi, e nin azai, e uari, ni en afeziamin aveghbuubar tongin nguazitam e daningigh.”

⁵ Ezi Moses men azangsim inigha Ikiavira Itir God bagha ghu. ⁶ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin a migei, ⁷ “Selofehatin guiviba guizbangira migei. Kamaghin amizi, ni men afeziamin adarazir tongin nguazitam isi me daningighti, me uari bagh a inigh. ⁸ Eghti ni kamaghin Israelia mikim, gumazitam otariba puvatigh aremeghti, an

guiviba an nguazim iniam. ⁹ Egh a uaghan guiviba puvatighi, an aveghbuaba an nguazim iniam. ¹⁰ A uaghan aveghbuaba puvatighi, an afeziamin aveghbuaba an nguazim iniam. ¹¹ An afeziamin aveghbuaba puvatighi, an afeziamin ikizir an boroghin itiba, an nguazim iniam. Israelia bar moghira, arazir ki ifongezir kamin gin mangiva, bizir ki damuasa mikemezibar amu. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.”

*God Mosesin danganim
iniasa Josua amisefe
(Godin Araziba 31:1-8)*

¹² Egha Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, “Ni Abarimin Mighsiamin ghuavanabogh, munagh nguazir ki Israelia daningasa mikemezimin gan. ¹³ Ni nguazimin ganighiva gin aremegham, nin avebam Aron aremez moghin. ¹⁴ Ni fo, Israelian gumazamiziba Senin gumazamiziba puvatizir danganimin ikiava, imoba dipam bagha akaba na gasima, gua nan Akar Gavgavim batoke, egha men damazimin nan ziar ekir zuruzim men akaghan aghua. Kamaghin amizi, ni munagh aremegham.” Mozir dipar kam, an ziam Meriba, a Senin gumazamiziba puvatizir danganimin itir nguibar ekiam Kadesin boroghin iti.

¹⁵ Ezi Moses kamaghin Ikiavira Itir God migei, ¹⁶ “Ikiavira Itir God, nirara ni Godin gumazamizibar ikirimirimin mingarim. Kamaghin, ki nin azangsis, ni gumazitam amiseveghti a gumazamizir kabar ganam. ¹⁷ Egh men faragh mangi men dabirabimin akurvagh, midoroziabar aven akar gavgavim me daningti, me deravira ikiam. Puvatighi, me ghuaviba puvatizir sipsipbar min ikiam.”

¹⁸⁻¹⁹ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, “Ni Nunin otarim Josua inigh. A gavgavim ikia nan ingangarim damuan tughati. Ni a inigh mangiti, a ofa gamir gumazim Eleasar ko gumazamizibar damazimin tughiti, ni uan dafarim an dapanim gisin datighiva, gumazamizibav kemeghti, a nin danganim iniam. ²⁰ Egh ni uan gavgavibar, gavgavitaba a danighiti, Israelian gumazamiziba bar an akaba baragham. ²¹ Eghti Josua ofa gamir gumazim Eleasarin akam baraghiva an gin mangi, Israelian gumazamiziba ko mangigh izegh damuam. Eleasar Ikiavira Itir Godin ifongiam gifofoghs, ofa gamir gumazibar dapanimin evarimin itir forivtarir inimin aven itir dagiamning damuva, arazir kamin a bizir Israelia

damuamibagh fogh, Josua ko Israelian gumazamizibav kimam.”

²² Ezi Moses Ikiavira Itir God a mikemezi moghin ami. A Josua mikemezi, a iza ofa gamir gumazim Eleasar ko gumazamizibar damazimin tu. ²³ Ezi Moses uan dafarim isa Josuan dapanim gisin atigha, gumazamizibav kemegha a gamizi, an an danganim ini. Arazir kamin, Moses Ikiavira Itir God mikemezi moghin bizibagh ami.

28

*Arueba bar me zurara ofabar amu
(Ua Me Ini 29:38-46)*

¹ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, ² “Ni Akar Gavgavir kaba Israelia daningigh: Ia na bagh dagheba inigh avimin aven ofabar amusi, dughiar ki misevibar dar amuti, ki ofan kabar mughuriam baregh, egh dagh ifuegh navir aghuim dar ikiam.

³ “Ni kamaghin me mikim: Kar dagher ia dughiabar zurara avimin aven ofan Ikiavira Itir God daningamiba. Dar kara, sipsipin nguzir apurir pumuning inigh izi. Aning azenir vamira iki egh duatam aningin ikian marki. Aning ofan bar isia mighirim bagh ikiam. ⁴ Ia mizarazimin sipsipin kamningin tam isi an ofa damu. Egh bar guaratizimin, ia tamin ofa damu. ⁵ Egh ia mizarazibar ofaba bagh, witin ingarizir 1 kilogrem plauan aghuitam inigh, 1 litan olivin borem sara aning veregh, wit tuamin ofa bagh ofa damu. ⁶ Ia aruebar, vaghvagh ofan kaba avimin aven, ofan bar isia mighirir kabar amu. Israelia fomira Sainain Mighsiamin boroghin itima, God ofan kamin arazim me ganingi. Ia avimin aven ofan kabar amuti, Ikiavira Itir God ofan kabar mughuriam baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam. ⁷ Ia uaghan sipsipin kamning vaghvagh aningin ofa damusi, 1 lita wainin dipam inigh, wainin dipamin ofan min, Ikiavira Itir God bagh ofa gamir dakozir bar zuezim gingegeh. ⁸ Egh ia guaratizimin sipsipin igharazim inigh, an ofa damu. Egh ia mizarazimin amizir ofan mirara ofa damu, ia wit tuamin ofa ko, wainin dipamin ofa inigh, ofa damu. Eghti dagher ia ofan min na ganidir kaba, ki Ikiavira Itir God, ki ofan kamin mughuriam baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam.”

Sabatin dughiabar damuamin ofaba

⁹ Egha Ikiavira Itir God gumazamizibav kimas kamaghin Moses migei, “Ia Sabatin dughiabar, sipsipin apurir igiar pumuning inigh izi, aning azenir vamira ikiti, duatam

aningin mikarzimningin ikian marki. Egh 2 kilogram plauan aghuim inighiva, olivin borem sara a vereghti a wit tuamin ofan min iki. Eghti ia sipsipin kamning ko wit tuamin ofa ko wainin dipamin ofa, ia bar da inigh ofa damu. ¹⁰ Ofan kam, ia ofan bar isia mighirimin min Sabatin dughiaaba bar, a damu. Ia zurara mizaraziba ko guaratizibar amir ofan kam gisin bar isia mighirir ofaba ko dar wainin dipabar ofaba sara ofa damu.”

Iakinibar aruer faragha zuimin ofaba

¹¹ Egha Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, “Iakiniba bar vaghvagh, dar aruer faraghavira zuibar, ia Ikiavira Itir God bagh ofan bar isia mighirimin ofa damusi, ia asizir kaba inigh izi. Dar kara, bulmakaun apurir igiar pumuning, ko sipsipin apurir vamira, ko 7plan sipsipin apurir nguzir azenir vamira ikia duaba puvatiziba. Ia bar da isi na bagh ofa damu. ¹² Egh ia uaghan wit tuamin ofaba inigh asizir kaba sara ofa damu. Ia 3 kilogram plauan aghuim ko olivin borem sara da veregh bulmakaun kamningin tam sara ofa damu. Ia 2 kilogram plauan aghuim inigh, olivin borem sara veregh sipsipin apurim sara ofa damu. ¹³ Ia wit tuamin ofan min, 1 kilogram plauan aghuim inigh, olivin borem sara aning veregh, 7plan sipsipin nguzir kaba vaghvagh ofan bar isia mighirir kam damu. Ia avimin aven dar ofa damuti, Ikiavira Itir God ofan kamin mughuriam baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam. ¹⁴ Ia wainin dipabar ofaba bagh, wainin dipar litan pumuning inigh, vaghvagh bulmakaun apurir kam ko ofa damu. Ia wainin dipar litan vamira ko natam inigh sipsipin apurim ko ofa damu. Ia wainin dipar litan vamira inigh sipsipin nguzir vamira sara ofa damu. Ia kamaghira 7plan sipsipin nguzir kaba vaghvagh dar ofa damu. Ia zurara ofan bar isia mighiriba, azenibar iakinibar aruer faraghivira zuibar, ia kamaghira, ofabar amu. ¹⁵ Egh ofan kabagh isin, ia uaghan Ikiavira Itir God bagh memen apuritam inigh, arazir kuraba gin amadir ofa damu. Ofan kabagh isin, ia zurara mizaraziba ko guaratizibar amir ofan bar isia mighiriba ko dar wainin dipabar ofaba sara ofabar amu.”

Yis Puvatizir Bretin Isam

Damuamin Dughiar Ekiamin ofaba
(Ofa Gami 23:5-8)

¹⁶ Egha Ikiavira Itir God kamaghin mikeme, “Ia, God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam damuam. Dughiar kam, azeniba vaghvaha, dar iakinir

faragha zuim, an namba 14in aruemin, guaratizimin ia uari akuvagh Ikiavira Itir Godin ziam fi. ¹⁷ Ezi iakinir kamin namba 15in aruemin, kar Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiam. Egh ia yis puvatizir bretin kamra ami mangi 7plan aruebar tugh. ¹⁸ Eghti aruer kabar faragha zuir aruemin, ia uari akuvagh nan ziam fiva, uan ingangaribar amuan marki. ¹⁹ Egh ofa damusi, ia bulmakaun apurir igiar pumuning, ko sipsipin apurir vamira, ko sipsipin nguzir apurir 7pla inigh izi. Sipsipin kaba azenir vamira iki duaba dar mikarzibar puvatigham. Egh ia da inigh izi avimin ofan bar isia mighiribar amu. ²⁰ Egh ia dar witba tuamin ofaba bagh, 3 kilogram plauan aghuim ko olivin borem sara da veregh bulmakaun kamningin tam sara ofa damu. Ia 2 kilogram plauan aghuim inigh, olivin borem sara aning veregh, sipsipin apurim sara ofa damu. ²¹ Ia 1 kilogram plauan aghuim inigh, olivin borem sara aning veregh 7plan sipsipin nguzir kaba vaghvagh ofan bar isia mighiribar amu. ²² Egh ofan kabagh isin ia uaghan arazir kuraba gin amadir ofa bagh, memen apuritam uaghan an ofa damu. Eghti arazir kamin God gumazamizibar amuti, me an damazimin zuegham. ²³ Ofan kabagh isin, ia zurara mizaraziba ko guaratizibar amir ofan bar isia mighiriba ko dar wainin dipabar ofaba sara ofabar amu. ²⁴ Ia kamaghira, ofan arazir kaba, 7plan aruebar dar amu. Eghti dagher kaba, ko wainin dipaba, ko ofan bar isia mighirim sara Ikiavira Itir God damuti, a ofan kabar mughuriam baregh, egh dagh ifuegh navir aghuim dar ikiam. Ofan kaba, ia zurara mizaraziba ko guaratizibar amir ofan bar isia mighiriba ko dar wainin dipabar ofabagh isin dar amu. ²⁵ Egh namba 7in aruemin, ia ingangaribar amuan marki. Ia nan ziam fisi uari akuvam.”

Azenibar Dagher Igiaba Asiamin Dughiamin Isar Ekiamin ofaba
(Ofa Gami 23:15-22)

²⁶ “Ia, Azenibar Dagher Igiaba Asiamin Dughiamin Isar Ekiam, an aruer faragha zuimin, dagher ia faraghavira iniziba, Ikiavira Itir God daningiva nan ziam fisi uari akuvam. Ia ingangaribar amuan marki. ²⁷ Egh ofan bar isia mighirim damuti, Ikiavira Itir God, ofan kamin mughuriam baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam. Ofan kabar asizibar kara: bulmakaun apurir igiar pumuning, ko sipsipin apurir vamira, ko 7plan sipsipin nguzir apuriba inigh, eghti sipsipin kaba azenir vamira iki duaba dar mikarzibar

28:16: Ua Me Ini 12:1-13; Godin Araziba 16:1-2

28:17: Ua Me Ini 12:14-20; 23:15; 34:18; Godin Araziba 16:3-8

28:26: Ua Me Ini 23:16; 34:22; Godin Araziba 16:9-12

ikian kogham. ²⁸ Egh ia uaghan wit tuamin ofaba inigh asizir kaba sara ofa damu. Ia 3 kilogram plauan aghuim ko olivin borem sara da veregh bulmakaun kamningin tam sara ofa damu. Ia 2 kilogram plauan aghuim inigh, olivin borem sara da veregh sipsipin apurim sara ofa damu. ²⁹ Ia wit tuamin ofan min, 1 kilogram plauan aghuim inigh, olivin borem sara aning veregh 7plan sipsipin nguzir kaba vaghvagh ofan bar isia mighirir kam damu. ³⁰ Egh ia uaghan ofan kabagh isin, arazir kuraba gin amadir ofa bagh, memen apurir vamira inigh ofa damu, eghti arazir kamin God gumazamizibar amuti, me an damazimin zuegham. ³¹ Ia bizir kabar ofa damuva, dagh isin, ofan ia zurara mizaraziba ko guaratizibar amiba, da ofan bar isia mighiriba, ko wit tuamin ofaba, ko dar wainin dipabar ofaba sara dar amu. Asizir kaba, duaba dar mikarizibar ikian kogham.”

29

Me Sighabagh Iviamin Dughiar Ekiamin amir ofaba

(Ofa Gami 23:23-25)

¹ Egha Ikiavira Itir God, Israelia mikimasa kamaghin Moses migei, “Iakinir namba 7in, an aruer faragha zuimin, ia nan ziam fisi uari akuv egh ingangaribar amuan marki. Kar Sighabagh Iviamin Dughiar Ekiam. ² Egh ia ofan bar isia mighirim isi Ikiavira Itir God daning. Eghti Ikiavira Itir God, ofan kamin mughuriam baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam. Ia ofa damusi, ia bulmakaun apurir igiar vamira ko sipsipin apurir vamira ko, 7plan sipsipin apurir nguziba inigh izi. Sipsipin kaba azenir vamira iki, egh dar mikariziba duaba puvatigham. ³ Egh ia uaghan wit tuamin ofaba inigh asizir kaba sara ofa damu. Ia 3 kilogram plauan aghuim ko olivin borem sara da veregh bulmakaun kamningin tam sara ofa damu. Ia 2 kilogram plauan aghuim inigh, olivin borem sara veregh sipsipin apurim sara ofa damu. ⁴ Ia wit tuamin ofan min, 1 kilogram plauan aghuim inigh, olivin borem sara veregh 7plan sipsipin nguzir kaba vaghvagh ofan bar isia mighirir kam damu. ⁵ Egh uaghan ia arazir kuraba gin amadir ofa bagh, memen apurir vamira inigh ofa damu, eghti arazir kamin Ikiavira Itir God gumazamizibar amuti, me an damazimin zuegham. ⁶ Ofan kabagh isin, ia bizir a damuasa mikemezibar gin mangi, iakinir igiabar ofan bar isia mighirim, ko an wit tuamin ofa, ko ia dughiar zurara amir ofan bar isia mighiriba ko dar wit tuamin

ofaba, ko dar wainin dipabar ofaba sara avimin aven ofa damu. Eghti Ikiavira Itir God, ofan kabar mughuriam baregh, egh dagh ifuegh navir aghuim dar ikiam.”

Dughiar Ekiar Gumazamizibar Arazir Kuraba Gin Amangamin ofaba

(Ofa Gami 23:26-32)

⁷ Egha Ikiavira Itir God, Israelia mikimasa kamaghin Moses migei, “Namba 7in iakinimin, an namba 10in aruemin, ia nan ziam fisi uari akuvam. Egh ia dagheba ategh, ingangaritam damuan marki. ⁸ Egh ofan bar isia mighirim isi Ikiavira Itir God daning, eghti Ikiavira Itir God ofan kamin mughuriam baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam. Ofan kaba bagh, ia bulmakaun apurir igiar vamira, ko sipsipin apurir vamira, ko 7plan sipsipin apurir nguziba inigh izi. Sipsipin kaba, azenir vamira iki, egh dar mikariziba duaba puvatigham. ⁹ Egh ia uaghan wit tuamin ofaba inigh asizir kaba sara ofa damu. Ia 3 kilogram plauan aghuim ko olivin borem sara veregh bulmakaun kamningin tam sara ofa damu. Ia 2 kilogram plauan aghuim inigh, olivin borem sara veregh sipsipin apurim sara ofa damu. ¹⁰ Ia wit tuamin ofan min, plauan aghuim kilogramin vamira inigh, olivin borem sara veregh 7plan sipsipin nguzir kaba vaghvagh ofan bar isia mighirir kam damu. ¹¹ Egh uaghan ia arazir kuraba gin amadir ofa bagh, memen apurir vamira inigh ofa damu, eghti arazir kamin Ikiavira Itir God gumazamizibar amuti, me an damazimin zuegham. Memen kam gisin, ofan igharazir ia zurara amiba uaghan da inigh ofa damu. Kar, ofan bar isia mighirim, ko an wit tuamin ofa, ko an wainin dipabar ofa, ia ofan kabar amu.”

Averpenibar Ikiamin

Dughiar Ekiabar ofaba

(Ofa Gami 23:33-44)

¹² Egha Ikiavira Itir God Israelia mikimasa, kamaghin Moses migei, “Ia namba 7in iakinimin, an aruer namba 15in, ia nan ziam fisi uari akufagh. Egh ingangaritam damuan marki. Egh 7plan aruebar isar ekiam damu. ¹³ Egh aruer faragha zuimin Ikiavira Itir God bagh avimin aven, ofan bar isia mighirim damuti, an ofan kamin mughuriam baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam. Ofan kabar kara, bulmakaun apurir igiar 13pla, ko sipsipin apurir pumuning, ko 14plan sipsipin apurir nguzir azenir vamira itiba. Da bar moghira duaba dar mikarizibar puvatigham. ¹⁴ Egh dar wit tuamin ofan min, ia 3 kilogram plauan aghuim inigh

olivin borem sara veregh, egh 13plan bulmakaun apurir igiaba vaghvagh, da ko ofa damu. Egh 2 kilogram plauan aghuim ko veregh, egh sipsipin apurir pumuning vaghvagh, aning ko ofa damu.¹⁵ Ia 1 kilogram plauan aghuim inigh olivin borem sara veregh 14plan sipsipin nguzir kaba vaghvagh, da ko ofa damu.¹⁶ Egh uaghan dagh isin, arazir kuraba gin amadir ofan min, memen apurir vamira inigh izi. Memen kam gisin, ofan igharazir ia zurara mizaraziba ko guaratizibar amiba, ia da inigh ofa damu. Kar, ofan bar isia mighirim, ko an wit tuamin ofa, ko an wainin dipabar ofa, ia ofan kabar amu.

¹⁷ “Egh namba 2in aruem, ia 12plan bulmakaun apurir igiaba, ko sipsipin apurir pumuning, ko 14plan sipsipin apurir nguzir azenir vamira itiba inigh. Da bar moghira duaba dar mikarzarbar puvatigham, ia da inigh izi.¹⁸ Egh ofan ia faraghavira zuir aruemin amizibar min, ia arazir God ifongeziba ko dar dibobonibar gin mangiva, dar wit tuamin ofaba ko wainin dipabar ofaba inigh ofan bar isia mighirir kaba ko ofa damu.¹⁹ Egh uaghan arazir kuraba gin amadir ofan min, memen apurir vamira inigh izi. Memen kam, ofan igharazir ia zurara amibagh isin, ia a inigh ofa damu. Kar, ofan bar isia mighiriba, ko dar wit tuamin ofaba, ko dar wainin dipabar ofaba, ia ofan kabar amu.

²⁰ “Egh aruer namba 3in, ia bulmakaun apurir igiar 11pla, ko sipsipin apurir pumuning, ko 14plan sipsipin apurir nguzir azenir vamira itiba, da bar moghira duaba dar mikarzarbar puvatigham, ia da inigh izi.²¹ Egh ofan ia faraghavira zuir aruemin amizibar min, ia arazir God ifongeziba ko dar dibobonibar gin mangiva, dar wit tuamin ofaba ko dar wainin dipabar ofaba isia ofan bar isia mighirir kaba ko, ofa damu.²² Egh uaghan arazir kuraba gin amadir ofan min, memen apurir vamira inigh izi. Memen kam, ofan igharazir ia zurara amibagh isin, ia a inigh ofa damu. Kar, ofan bar isia mighiriba, ko dar wit tuamin ofaba, ko dar wainin dipabar ofaba, ia ofan kabar amu.

²³ “Egh aruer namba 4in, ia bulmakaun apurir igiar 10pla, ko sipsipin apurir pumuning, ko 14plan sipsipin apurir nguzir azenir vamira itiba inigh, da bar moghira duaba dar mikarzarbar puvatigham, ia da inigh izi.²⁴ Egh ofan ia faraghavira zuir aruemin amizibar min, ia arazir God ifongeziba ko dar dibobonibar gin mangi, dar wit tuamin ofaba ko dar wainin dipabar ofaba inigh ofan bar isia mighirir kaba ko ofa damu.²⁵ Egh uaghan arazir kuraba gin amadir ofan min, memen apurir vamira inigh izi. Memen kam, ofan igharazir ia

zurara amibagh isin, ia a inigh ofa damu. Kar, ofan bar isia mighiriba, ko dar wit tuamin ofaba, ko dar wainin dipabar ofaba, ia ofan kabar amu.

²⁶ “Egh namba 5in aruemin, ia 9plan bulmakaun apurir igiaba, ko sipsipin apurir pumuning, ko 14plan sipsipin apurir nguzir azenir vamira itiba inigh, da bar moghira duaba dar mikarzarbar puvatigham, ia da inigh izi.²⁷ Egh ofan ia faraghavira zuir aruemin amizibar min, ia arazir God ifongeziba ko dar dibobonibar gin mangiva, dar wit tuamin ofaba ko dar wainin dipabar ofaba inigh ofan bar isia mighirir kaba ko ofa damu.²⁸ Egh uaghan arazir kuraba gin amadir ofan min, memen apurir vamira inigh izi. Memen kam, ofan igharazir ia zurara amibagh isin, ia a inigh ofa damu. Kar, ofan bar isia mighiriba, ko dar wit tuamin ofaba, ko dar wainin dipabar ofaba, ia ofan kabar amu.

²⁹ “Egh namba 6in aruem, ia 8plan bulmakaun apurir igiaba, ko sipsipin apurir pumuning, ko 14plan sipsipin apurir nguzir azenir vamira itiba, da bar moghira duaba dar mikarzarbar puvatigham, ia da inigh izi.³⁰ Egh ofan ia faraghavira zuir aruemin amizibar min, ia arazir God ifongeziba ko dar dibobonibar gin mangiva, dar wit tuamin ofaba ko dar wainin dipabar ofaba inigh ofan bar isia mighirir kaba ko, ofa damu.³¹ Egh uaghan arazir kuraba gin amadir ofan min, memen apurir vamira inigh izi. Memen kam, ofan igharazir ia zurara amibagh isin, ia a inigh ofa damu. Kar, ofan bar isia mighiriba, ko dar wit tuamin ofaba, ko dar wainin dipabar ofaba, ia ofan kabar amu.

³² “Egh namba 7in aruem, ia 7plan bulmakaun apurir igiaba, ko sipsipin apurir pumuning, ko 14plan sipsipin apurir nguzir azenir vamira itiba, da bar moghira duaba dar mikarzarbar puvatigham, ia da inigh izi.

³³ Egh ofan ia faraghavira zuir aruemin amizibar min, ia arazir God ifongeziba ko dar dibobonibar gin mangiva, dar wit tuamin ofaba ko dar wainin dipabar ofaba inigh ofan bar isia mighirir kaba ko, ofa damu.³⁴ Egh uaghan arazir kuraba gin amadir ofan min, memen apurir vamira inigh izi. Memen kam, ofan igharazir ia zurara amibagh isin, ia a inigh ofa damu. Kar, ofan bar isia mighiriba, ko dar wit tuamin ofaba, ko dar wainin dipabar ofaba, ia ofan kabar amu.

³⁵ “Egh namba 8in aruem, ia Godin ziam fisi uari akuv, ingangaribar amuan marki.

³⁶ Egh ia avimin aven ofan bar isia mighirir kabar amuti, Ikiavira Itir God ofan kabar mughuriam baregh, egh dagh ifuegh navir aghuim dar ikiam. Dar kara, bulmakaun apurir igiar vamira, ko sipsipin apurir

vamira, ko 7plan sipsipin apurir nguzir azenir vamira itiba, da bar moghira duaba dar mikarzarbar puvatigham. ³⁷ Egh ofan ia faraghavira zuir aruemin amizibar min, ia arazir God ifongeziba ko dar dibobonibar gin mangiva, dar wit tuamin ofaba ko dar wainin dipabar ofaba inigh, ofan bar isia mighirir kaba ko, ofa damu. ³⁸ Egh uaghan arazir kuraba gin amadir ofan min, memen apurir vamira inigh izi. Memen kam, ofan igharazir ia zurara amibagh isin, ia a inigh ofa damu. Kar, ofan bar isia mighiriba, ko dar wit tuamin ofaba, ko dar wainin dipabar ofaba, ia ofan kabar amu.

³⁹ "Ia ofan arazir kabar gin mangi, dughiar ekiar ia Godin ziam fasa a inabazibar ofan kabar amuam. Kar, ofan bar isia mighiriba, ko wit tuamin ofaba, ko wainin dipabar ofaba, ko God ko navir vamira ikiamin ofaba. Ia da ko, ofan igharazir ia zurara amiba, ia bar da inigh ofa damu. Egh akar dikiriziba akiramin ofaba, ko uan ifongiamin gin mangamin ofaba, ia ofan kabagh isin da sara ofa damu."

⁴⁰ Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghin, Moses bizir kaba bar dar gun Israelian gumazamizibav keme.

30

Gumazamiziba damuamin akar dikirizibar Akar Gavgaviba

¹ Egha Moses Akar Gavgavir kaba, Israelin anababar gumazir dapanibagh aniga ghaze, ² "Gumazitam bizitam Ikiavira Itir God daningasa akar dikirizim gami, o a Godin ziam dipon, bizitam damuan koghamin akar dikirizim gami, egh a uan akar dikirizir kam abighan kogham. Puvati, a mikemezir bizim, a guizbangira a damigh.

³ "Eghti amizir igiar uan afeziamin dipenimin ikiavira itim, bizitam Ikiavira Itir God daningasa akar dikirizim gami, o a Godin ziam dipon bizitam damuan koghamin akar dikirizim gami, ⁴ eghti an afeziam an akar dikirizir kam baregh bizitam a mikiman koghti, a damuasa mikemezir bizim, a guizbangira a damigh. ⁵ Eghti an afeziam a damuasava mikemezir akar dikirizim baregh, egh aruer kamra an anogoreghti, amizir kam akar dikirizir an amizir kam damuan marki. An afeziam an anogoroke, kamaghin, Ikiavira Itir God an akar dikirizir kam in gin ghuzir puvatizir arazir kurar kam gin amadagham.

⁶⁻⁷ "Eghti amizir odiarir patamin ikezir puvatizitam, deravira nighnigha akar dikirizitam gami, o akar dikirizir kinitam puram a gami, a dera. Eghti gin amizir kam pam in ikiam, eghti an pam an amizir

akar dikirizim baregh aruer kamra an anogoroghan koghti, amizim damuasa mikemezir akar dikirizir kam guizbangira a damigh. ⁸ Eghti an pam a damuasa mikemezir akar dikirizir kam baregh, egh an anogoreghti, an a damuan marki. An pam an anogoroke, kamaghin, Ikiavira Itir God an akar dikirizim in gin ghuzir puvatizir arazir kurar kam gin amadagham.

⁹ "Ezi amizir pam aremezim, o amizir pam an aghuagha a batoghezim, bizitam Ikiavira Itir God daningasa akar dikirizim gami o, a Godin ziam dipon bizitam damuan koghamin akar gavgavim gami, a dera. A mikemezir bizim, a guizbangira a damigh.

¹⁰ "Eghti amizir pam in ititam, bizitam Ikiavira Itir God daningasa akar dikirizim gami o, a Godin ziam dipon bizitam damuan koghamin akar gavgavim gami, a dera.

¹¹ Eghti an pam an akar dikirizim baregh bizitam a mikiman koghti, a damuasa mikemezir bizim, a guizbangira a damigh.

¹² Eghti an pam a damuasa mikemezir akar gavgavim baregh aruer kamra an anogoreghti, amizir kam akar dikirizir an amizir kam damuan marki.

An pam an anogoroke, kamaghin, Ikiavira Itir God an akar dikirizim in gin ghuzir puvatizir arazir kurar kam gin amadagham. ¹³ Amizimin pam, an akar dikirizir an amizimin amamangatigham o, a an anogoregham, eghti amizim uan pam in nighnizim in gin mangi.

¹⁴ Eghti an pam an akar dikirizim baregh, aruer kamra o an gin otivamin aruer igharazibar bizitam a mikiman koghti, a damuasa mikemezir bizim, a guizbangira a damigh. An pam an akar dikirizim baregh dughiar kamra bizitam a mikiman koghti, mati pam gavgavim amizimin akar dikirizim ganidi. Eghti an amuim guizbangira akar dikirizir kam damigh.

¹⁵ Eghti aruetabar gin, pam amuimin akar dikirizim in gin mangan an anogoregham, pam uabi, amuimin akar dikirizim in gin mangan koghamin arazir kurar kam in osimtizim ateriva an ivezir kuram iniam."

¹⁶ Arazir Ikiavira Itir God ifongezir kaba, a Moses ganingi. Arazir kaba, gumaziba uan amuiba ko, afeziaba ko men guivir igiar men dipenibar ikiavira itiba, a me bagha, Moses ganingi.

31

Israelia Midiania ko misosi

¹ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, ² "Ni fo, Midiania faragha pazavira Israelia gami. Kamaghin amizi, ia men arazir kam ikaragh pazavira me damigh. Ni kamaghin damighiva, gin aremegham."

³ Ezi Moses gumazamizibav gia ghaze, "Ia midorozim bagh uan midorozir bizibar kir, eghti ian midorozir gumazitaba dikavigh mangi Midiania korogh, bizir me Ikiavira Itir God gamizimin, ivezir kuramin me ikaragh pazavira me damigh. ⁴ Ia Israelin anababa vaghvagh 1,000plan gumaziba amisevagh midorozim bagh me amadagh."

⁵ Kamaghin amizi, Israelin anababa vaghvagh, 1,000plan gumaziba amisefi. Ezi men dibobonim bar moghira 12,000plan gumazibar tu. Ezi me midorozim bagha, uan midorozimin bizibar kiri. ⁶ Ezi Moses midorozim bagha me amadzima, ofa gamir gumazim Eleasarin otarim Finias, men dapanimin ikiasa me ko zui. A uaghan Godin Purirpenimin itir bizir bar zuruziba ko sighbaba inigha zui. Sighar kaba, a midorozir gumazibar dimti me midorozim bagh mangam, o midorozimin gin a ua dagh iviti, me uamategh izam. ⁷ Egha Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghin, me Midiania korogha bar men gumazibav suaghariki. ⁸ Egha uaghan Midianian atrivir 5pla misuaghariki. Men ziabar kara, Evi, Rekem, Sur, Hur koma Reba. Egha me uaghan Beorin otarim Balam misoghezi an areme.

⁹ Egha Israelia Midianian amiziba ko boribar suigha, men bulmakauba ko sipsipba ko men biziba bar, uari bagha da ini. ¹⁰ Egha men nguibar ekiaba ko men danganir me itiba sara bar dagh apongezi, da isi. ¹¹ Egha amiziba ko boriba ko bulmakauba ko sipsipba ko biziba bar, me da inigha ghue. ¹² Egha me amiziba ko boriba, kalabuziabar min me inigha asizir kaba sara uamategha Moses ko ofa gamir gumazim Eleasar ko Israelian gumazamiziba bagha ghue. Dughiar kamın, me Moapin danganir zarimin ikiavira iti. Danganir kam, Jordanin Fanemin boroghin aruem anadi naghin itima, Jerikon nguibar ekiam Jordanin Fanemin vongin iti.

Midorozir gumaziba uamategha ize

¹³ Ezi Moses ko ofa gamir gumazim Eleasar ko Israelian gumazir dapaniba dikavigha, danganir me itim ategha midorozir gumaziba bativasa zui. ¹⁴ Me ghua me batogha, Moses 1,000plan midorozir gumazibar garir gumazir dapaniba, bar men atara kamaghin men azai, ¹⁵ "Manmaghsua ia amizir kabav misoghararighan aghua? ¹⁶ Ia fo, men amizibara Balamın akabar gin ghua Israelian gumazamizibagh amizi, me Peorin itir dughiamın, Ikiavira Itir Godin akaba akirim ragha dagh asara. Ezi arımarıar kuram Ikiavira Itir Godin

gumazamizibagh asighasiki. ¹⁷ Kamaghin amizi, ia datirighin men boribar tongin, otariba bar me misoghararıkigh. Egh amizir gumaziba koma akuigha gıvazıba uaghan bar me misoghararıkigh. ¹⁸ Egh amizir gumazitam koma akuizir puvatizıba ateghti me ikiti, ia uari bagh me ini. ¹⁹ Ia bar moghira, ian tarazi, tavin misoghezi an aremez, o gumazir aremezi tamın kuatamin suira, ia 7plan aruebar, ia itir danganimin azenan ikiam. Egh namba 3ın aruem ko namba 7ın aruemin ia Godin damazimin uari zuegh, egh amizir ia midorozim gamua inizıba sara uari zuegh. ²⁰ Egh ia uan korotiaba, ko bulmakaun inıbar ingarızir bizıba, ko memen arızıbar ingarızir bizıba, ko ter otevıbar ingarızir bizıba sara, ia bar da isi, God ia ganingizir arazimin gin mangi dar amuti, da an damazimin zuegh."

²¹ Ezi ofa gamir gumazim Eleasar, kamaghin midorozim gamigha uamategha izir gumazıbav gei, "Kar Ikiavira Itir God Moses ganingizir Akar Gavgavıba, da kamakin: ²²⁻²³ Bizir avimin isi ikuvighan koghamıba, kar gol, silva, ain, kapa ko brasin ingarızir bizıba, ia da isi avim datıghti, da isıghtıma, ia da inıgh da rueghti da zuegham. Egh bizir ıgharızir avimin sıghamıba, ia da inıgh dipamin da rueghti da zuegham. ²⁴ Egh dughiar namba 7ın, ia uan korotiaba rueghti, da zueghti, ia uamategh danganir ia itimin aven izam."

Israelia midorozimin inizir bizıba uari tuira

²⁵ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, ²⁶ "Ni koma ofa gamir gumazim Eleasar, ko Israelian ikizıbar gumazir dapanıba, ia midorozimin aven inizir amizıba ko borıba ko asızıba ko bizir ıgharızıba, bar da meneggh. ²⁷ Egh da tuiragh pozir pumuning damigh, tam midorozir gumazıba bagh anetıgh, egh ıgharızim isi gumazamizir ıgharızıba bagh anetıgh. ²⁸ Ni Ikiavira Itir God bagh, bizir ni midorozir gumazıba bagh tuiraghamıbar tongin itir bizir maba isi takisin min da inıam. Ia kalabuziar amizir 500plan tongin, amizıbar tongin dar vamıra inıghıva, 500plan bulmakaubar tongin dar vamıra inıgh, egh 500plan donkıbar tongin dar vamıra inıgh, egh 500plan sipsipbar tongin dar vamıra inıgh, egh 500plan memebar tongin, dar vamıra inıgh. ²⁹ Egh takisin kaba isi ofa gamir gumazim Eleasar daningıgh. Bizir kaba, da mati, ia Ikiavira Itir God ganıdir ofaba. ³⁰ Egh ia gumazamizir ıgharızıba bagha tuirazir bizıbar tongin itir bizıtıba isi takisin min da inıam. Ia kalabuziar amizir 50plan tongin, men amizir vamıra inıghıva, 50plan

bulmakaubar tongin dar bulmakaun vamira inigh, egh 50plan donkibar tongin dar donkin vamira inigh, egh 50plan sipsipbar tongin dar sipsipin vamira inigh, egh 50plan memabar tongin dar memen vamira inigh. Egh ada isi Livaibar aningh. Me Ikiavira Itir Godin Purirpenimin garir darasi.”³¹ Ezi Moses ko ofa gamir gumazim Eleasar, Ikiavira Itir God mikemezi moghin ami.

³²⁻³⁵ Midorozir gumaziba midorozimin aven inizir bizibar diboboniba kamakin: 675,000plan sipsipba, ko 72,000plan bulmakauba, ko 61,000plan donkiba, ko 32,000plan amizir gumazitam koma akuizir puvatiziba. ³⁶⁻⁴⁰ Bizir midorozir gumaziba inizibar dibobonim, a kamakin: Sipsipbar dibobonim 337,500, ezi dar tongin me takisin min 675pla isa Ikiavira Itir God ganingi. Bulmakaubar dibobonim 36,000, ezi dar tongin me takisin min 72pla isa Ikiavira Itir God ganingi. Donkibar dibobonim, 30,500, ezi dar tongin me takisin min 61pla isa Ikiavira Itir God ganingi. Amizir gumazitam koma akuizir puvatizibar dibobonim, 16,000, ezi men tongin me takisin min 32pla isa Ikiavira Itir God ganingi. ⁴¹ Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghin, Moses Ikiavira Itir God ganingizir bizir kaba isa, ofa gamir gumazim Eleasar ganingi.

⁴²⁻⁴⁶ Egha Moses gumazamizir igharaziba bagha tuirazir bizibar dibobonim kamakin. Da guizbangira, midorozir gumaziba bagha tuirazir biziba ko magh ghu. Dar kara: 337,500plan sipsipba, ko 36,000plan bulmakauba, ko 30,500plan donkiba, ko 16,000plan amizir gumazitam kom akuizir puvatiziba. ⁴⁷ Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghin, Moses bizir tuirazir kabar aven, 50plan kalabuziar amizibar tongin amizir vamira ini, egha 50plan asizibar tongin asizir vamira ini, egha Livaibagh aningi. Me Ikiavira Itir Godin Purirpenimin garir adarasi.

⁴⁸ Ezi 1,000plan midorozir gumazibar garir gumazir dapaniba ko 100plan midorozir gumazibar garir gumazir dapaniba, dikavigha Moses bagha ghua kamaghin a migei, ⁴⁹ “Gumazir aruam, e nin ingangarir gumaziba, e midorozir gumazir en apengan itiba medima, men tav ovengezir puvati. ⁵⁰ Kamaghin amizi, e golin adiariba, ko adiarir soroghafaribagh azuiba ko firagharibar duiba, ko kuaribar duir gol ringin e vaghvaghera iniziba, e da inigha izi. E uan ikirimiribar ivezimin min da inigh izi arazir kamnin Ikiavira Itir Godin damazimin zuegham. E fo, a en akurazi, en apaniba e gasighasighizir puvati.”⁵¹ Ezi

Moses ko ofa gamir gumazim Eleasar, me dama golin adiarir kaba ini. ⁵² Golin adiarir kabar osimtizim, 200 kilogremin boroghin tu. ⁵³ Ezi midorozir gumazir kiniba, bizir me iniziba, me uari bagha dar suiki. ⁵⁴ Ezi Moses ko ofa gamir gumazim Eleasar, golin bizir midorozir gumazibar dapaniba inigha izeziba inigha, God bativamin Purirpenimin ghua Ikiavira Itir Godin damazimin da ati. Aninghin nighnizim kamakin, Ikiavira Itir God Israelian gumazamizibagh nighnigh deraghvira men ganam.

32

Israelin anabar Jordanin Fanemin aruam anadi naghin ikiamiba

(Godin Araziba 3:12-22)

¹ Dughiar kamnin, Rubenin anabamin adarasi, ko Gatin anabamin adarasi, bulmakauba ko sipsipin okoruar bar aviriba iti. Egha me Jaser ko Gileatian Distrihningin nguazimin garima, bulmakauba ko sipsipba damamin grazir aghuiba iti. ² Kamaghin amizi, me Moses ko ofa gamir gumazim Eleasar ko Israelian gumazir dapaniba bagha iza kamaghin me migei, ³⁻⁴ “Nguazir Ikiavira Itir God Israelia en akurazi, e inizir kam, nguibar ekiar kaba an iti, Atarot, ko Dibon, ko Jaser, ko Nimra, ko Hesbon, ko Eleale, ko Sipma, ko Nebo, ko Beon. Kar bulmakauba ikiamin nguazir bar aghuim. Ia fo, e bulmakaun bar aviriba iti. ⁵ Kamaghin, e uari, ia nguazir kam isi e danighti, an en nguazimin min ikiam. Ia e damuti, e Jordanin Fanem giregh mangi vongin dapian e aghua.”

⁶ Ezi Moses akar gavgavimin pamtemin kamaghin Gat ko Rubenin adarazir gei, “Ia tizim bagh kagh ikiti, ian namakaba uarira midorozim bagh mangam? Arazir kam derazir puvati. ⁷ Ia ti Israelian gumazamizir igharazibar nighnizim gasighasighti, me nguazir Ikiavira Itir God me daningasava amim bagh Jordanin Fanem giregh vongin mangan kogham o? Ia tizim bagha kamaghin ami? ⁸ Fomira, ian afeziaba kamaghin ami. Ia fo, e Kades Barnean ikia, ki nguazim getiasa me amadzima, ⁹ me ghua arua Eskolin danganir zarimin tugh, kantrin kamnin ganigha uamatogha iza atiatim gumazamizibagh aningizi, me Ikiavira Itir God me ganingizir kantrin ghuezir puvati. ¹⁰ Dughiar kamnin, Ikiavira Itir God aningaghegha akar dikirizim gamua ghaze, ¹¹ “Me uan navir averiabar aven nighnizir gavgavim nan ikia nan gin zuir puvati. Kamaghin amizi, gumazir Isip ategha azenan izeziba, kar gumazir 20plan azenibar itiba, ko gumazir 20plan

azenibagh afiraziba, men tav nguazir ki Abraham ko Aisak ko Jekop daningasa akar dikirizim gamizir kamin ganighan kogham. ¹² Gumazir kamning uaningra aven mangam. Kar, Jefunen otarim Kalep, a Kenasin adarazir gumazim, ko Nunin otarim Josua. Bar guizbangira, aning uaningra uan navir averiamin aven, nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin ikia, an gin zui.⁷

¹³ “Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God gumazamizibar arazir kuraba bagha men aningagheghe ma gamima, me 40plan azenibar gumazamiziba puvatizir danganir kam garua ghua, gumazamizir dughiar kamin Isip ategha azenan izeziba bar ariaghire. ¹⁴ Ia oragh! Ia datirighin uan afeziabar danganiba inigha, arazir kurabagh amir gumazamizibar otifi. Egh ia ti Ikiavira Itir God damuti, an aningagharir bar kuram uam Israelia damuam. ¹⁵ Ia Ruben ko Gatin anabamningin adarasi, an gin mangan aghuaghti, e ua gumazamiziba puvatizir danganir kam daru mangi kuraba inigham. Arazir kam ua kamaghin otoghti, ia men osimtizim ateram.”

¹⁶ Ezi me Moses boroghin ghua kamaghin a migei, “Ni oragh. Ni en amamangatighti, e faragh sipsipba bagh divaziba ko nguibar ekiaba avinamin dagiar divazibar ingarighti, en amuiba ko boriba deragh ikiam. ¹⁷ Eghti e Israelian igharaz darazi ko midorozim bagh men faragh mangi apanibar agintigh mangivira ikiti, en namakaba uari bagh nguaziba ini dar apiagham. En amiroghboriba kagh divazir gavgavir nguibar ekiaba avinizibar aven deravira ikiti, nguazir kamin gumazamiziba me gasighasighan kogham. ¹⁸ Guizbangira, Israelian anabar igharazibar ikiziba vaghvagh uari bagh nguaziba inigh dar apiaghti, gin e uamategh izi uan nguibabar ikiam. ¹⁹ E fo, e kagh Jordanin Fanemin aruem anadi naghin nguazim inigha gifa. Kamaghin amizi, e Jordanin Fanemin vongin men tongin nguazitam inian kogham.”

²⁰ Ezi Moses me ikaragha ghaze, “Ia guizbangira mikimiva, midorozim bagh mangisi Ikiavira Itir Godin damazimin uan midorozir biziba akar. ²¹⁻²² Ian midorozir gumaziba bar uan midorozir biziba inigh, Ikiavira Itir Godin damazimin Jordanin Fanem giregh mangi apaniba ko misoghti, Ikiavira Itir God bar apaniba abiragh, men nguazim inigham. Ia uan namakabar akuraghamin ingangarir, Ikiavira Itir God ia ganingizim agivaghti, Ikiavira Itir God ian amamangatighti, ia uamategh kagh izi Jordanin Fanemin aruem anadi naghin itir

nguazir kam iniam. ²³ Ki akar gavgavimin kamaghin ia migei, ia uan akar dikirizimin gin mangan koghiva, ia guizbangira Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kuram gami. Ia kamaghin deravira fogh, Ikiavira Itir God ian arazir kurar kam bagh pazavira ia damigham. ²⁴ Ia faragh uan nguibar ekiaba ko sipsipbar divazibar ingarigh, egh gin uan akar dikirizimin gin mangi apaniba ko misogh.”

²⁵ Ezi Gat ko Rubenin anabamningin gumaziba kamaghin Moses migei, “Aruam, e nin ingangarir gumaziba, e ni mikemezi moghin damuam. ²⁶ En amuiba ko boriba ko bulmakauba ko sipsipba Gileatin nguibar ekiabar kaghira ikiam. ²⁷ Eghti e gumaziba bar, e nin ingangarir gumaziba, e uan midorozir bizibar kirva, Ikiavira Itir Godin damazimin midorozim bagh mangam. E Jordanin Fanem giregh vongin mangi apaniba ko misogham, mati en gumazir ekiam mikemezi mokin.”

²⁸ Ezi Moses akar gavgaviva isa, ofa gamir gumazim Eleasar ko Nunin otarim Josua, ko Israelian anababar gumazir dapanibagh aniga ghaze, ²⁹ “Gat ko Rubenin anabamningin gumaziba, me midorozir bizibar kirva, Ikiavira Itir Godin damazimin midorozim bagh mangasa. Egh me Ikiavira Itir Godin akamin gin mangi Jordanin Fanem giregh vongin apaniba ko misogham, kamaghin a deragham. Me ian akuraghti ia midorozimin apaniba abiragh, ia nguazim inigh, egh gin ia Gileatin nguazim isi me daningigh. ³⁰ Eghti me Jordanin Fanem giregh vongin mangan aghuagh, ia ko midorozim bagh mangighan kogh, kamaghin me ia ko Kenanin nguazimin nguazir asizitaba iniam.”

³¹ Ezi Gat ko Rubenin anabamningin gumaziba kamaghin migei, “Aruam, e nin ingangarir gumaziba, e ghaze, a dera, Ikiavira Itir God mikemezi moghin e damuam. ³² E uan midorozir biziba inigh Ikiavira Itir Godin damazimin mangi, Jordanin Fanem giregh vongin mangi Kenanin nguazimin aven Kenania ko misogham. Egh gin e Jordanin Fanemin aruem anadi naghin itir nguazim uari bagh a iniam.”

³³ Kamaghin amizi, Moses, Amorian Atrivim Sihonin nguaziba ko Basanin Atrivim Okin nguaziba, ko dar nguibar ekiaba, ko dar nguibar doziba, ko nguazir dar boroghin itiba bar, a da isa Gatin anabam ko Rubenin anabam ko Manasen anabar akuar me tuirazimningin mam ganingi. Manase, a Josepin otarim.

³⁴ Ezi Gatin anabamin gumazamiziba, ua nguibar ekiam Dibon ko Atarot, ko Aroer, ³⁵ ko Atrot Sofan, ko Jaser, ko Jokbeha,

³⁶ ko Betnimra, ko Betharan, me ua der-aghavira dar ingarigha da avinizir divazir gavgaviba uaghan dar ingari. Egha me uan sipsipba bagha divazir aghuubar ingari. ³⁷ Ezi Rubenin anabamin gumazamiziba ua, nguibar ekiam Hesbon, ko Eleale, ko Kiri-ataim, ³⁸ ko Nebo, ko Balmeon, me dar ingari. Egha me nguibar ekiam Balmeon, ziar igharazim a gati. Me uaghan nguibar ekiam Sipman ingari. Egha nguibar ekiar me ua ingariziba, me ziar igiaba dagh ariki.

³⁹ Ezi Manasen otarim Makir, an ovavir boriba, Gileatin ghua Amorria misogha men gintigha me abiragha, men nguazim uari bagha a ini. ⁴⁰ Kamaghin amizi, Moses Gileatin nguazim isa Makirin ikizim ganingizi, me an iti. ⁴¹ Ezi Manasen anabamin gumazir mam Jair, a uan adarazi ko ghua nguibar maba ko misogha men agintigha men nguibaba ini. Egha me ziar igiam, "Jairin Nguibaba," dagh ati. ⁴² Ezi gumazir mam, an ziam Noba, a uan adarazi ko ghua Kenatin nguibam ko nguibar dozir an boroghin itiba ko misogha, men agintigha men nguibaba ini. Egha a uan ziam, "Noba," Kenat gati.

33

Israelia Isip ategha ghua gumazamiziba puvatizir danganibar aruir darorimin eghaghanim

¹ Israelia Isipin kantri ategha azenan iza, danganir aviribagh arua dagh apiaghira zui. Kar danganir kabar ziaba. Dughiar kamin, Moses ko Aron men faragha ghua men garima, me uan anababa ko ikizibar aven ikia zui. ² Ikiavira Itir God uabi Akar Gavgavim Moses migeima, Moses men daroriba ko danganir me izava apiaghiribar ziaba osiri.

³ Israelian gumazamiziba, nguibar ekiam Ramesesin itima, iakinir faragha zuimin an namba 15in aruem otozi, me dikavigha Isip ataki. Dughiar kamin, me God Israelia Gitazir Dughiar bar faraghavira zuimin aminzaraghan, me Isip ataki. Isipia bar men garima, me bar gavgavigha Ramesesin nguibar ekiam ategha zui. ⁴ Dughiar kamin, Ikiavira Itir God uan gavgavir ekiam isa, Isipian asebar akaghasa mirakelin aviribagh amigha aser kaba abini. Ezi Isipia uan otarir ivariar Ikiavira Itir God misogheziba mozibagh arizima, Israelia Isip ataki.

⁵ Israelian gumazamiziba Rameses ategha iza Sukotin danganim aghuigha an iti.

⁶ Egha gin ua dikavigha Sukot ategha ghua gumazamiziba puvatizir danganim miriamin iza Etamin danganim aghuigha an iti.

⁷ Egha gin Etam ategha ragha uamategha ghua aruem anadi naghin Pihahirotin nguibam bagha ghue, a Balsefonin nguibar ekiamin boroghin iti. Egha me Mikdolin boroghin itir danganim aghui.

⁸ Egha gin Pihahirot ategha Ongarir Aghevim abigha ghua Etamin gumazamiziba puvatizir danganimin ghua 3plan aruebar arua ghua Maran nguibamin otogha an danganim aghui.

⁹ Egha gin me Mara ategha ghua Elimin danganim aghuigha iti. Elim, a 12plan dipar emimiriba ko 70plan temer detba an iti.

¹⁰ Egha gin Elimin danganim ategha ghua Ongarir Aghevimin boroghin danganim aghuigha an iti.

¹¹ Egha gin Ongarir Aghevim ategha ghua gumazamiziba puvatizir danganim Senin otogha danganim aghuigha a gapia.

¹² Egha gin Senin gumazamiziba puvatizir danganim ategha ghua Dopkan otivigha danganim aghui.

¹³ Egha gin Dopkan dikavigha ghua Alusin danganim aghui.

¹⁴ Egha gin Alus ategha ghua Refidimin danganim aghuigha iti. Danganir kamin, damamin dipaba puvati.

¹⁵ Egha gin Refidim ategha ghua Sainain gumazamiziba puvatizir danganimin danganiba aghuigha iti.

¹⁶ Egha gin Sainain gumazamiziba puvatizir danganim ategha ghua Kibrot Hatavan danganimin danganiba aghuigha iti.

¹⁷ Egha gin Kibrot Hatava ategha ghua Haserotin danganimin danganiba aghuigha iti.

¹⁸ Egha gin Haserot ategha ghua Ritman danganimin danganiba aghuigha iti.

¹⁹ Egha gin Ritma ategha ghua Rimonperesin danganimin danganiba aghuigha iti.

²⁰ Egha gin Rimonperes ategha ghua Lipnan danganimin danganiba aghuigha iti.

²¹ Egha gin Lipna ategha ghua Risan danganimin danganiba aghuigha iti.

²² Egha gin Risa ategha ghua Kehelatan danganimin danganiba aghuigha iti.

²³ Egha gin Kehelata ategha ghua Seferin Mighsiamin danganiba aghuigha iti.

²⁴ Egha gin Seferin Mighsiam ategha ghua Haradan danganimin danganiba aghuigha iti.

²⁵ Egha gin Harada ategha ghua Makhelotin danganimin danganiba aghuigha iti.

²⁶ Egha gin Makhelot ategha ghua Tahatin danganimin danganiba aghuigha iti.

²⁷ Egha gin Tahat ategha ghua Teran danganimin danganiba aghuigha iti.

²⁸ Egha gin Tera ategha ghua Mitkan danganimin danganiba aghuigha iti.

²⁹ Egha gin Mitka ategha ghua Hasmonan danganimin danganiba aghuigha iti.

³⁰ Egha gin Hasmona ategha ghua Moserotin danganimin danganiba aghuigha iti.

³¹ Egha gin Moserot ategha ghua Benejakanin danganimin danganiba aghuigha iti.

³² Egha gin Benejakan ategha ghua Hor Hagitgatin danganimin danganiba aghuigha iti.

³³ Egha gin Hor Hagitgat ategha ghua Jotbatan danganimin danganiba aghuigha iti.

³⁴ Egha gin Jotbata ategha ghua Abroinan danganimin danganiba aghuigha iti.

³⁵ Egha gin Abrona ategha ghua Esiongeberin nguibar ekiamin danganiba aghuigha iti.

³⁶ Egha gin Esiongeber ategha ghua Senin gumazamiziba puvatizir danganimin miriamin itir nguibam Kadesin danganiba aghuigha iti.

³⁷ Egha gin Senin danganim ategha ghua kantri Idomin mitaghniamin itir Horin Mighsiamin boroghin danganim aghuigha apia.

³⁸⁻³⁹ Me Isip ategha azenan izezir dughiamin gin azenir namba 40 otogha givazi an iakinir namba 5in, faragha zuir aruem oto. Aruer kamra, Israelia Horin Mighsiamin boroghin ikiavira itima, ofa gamir gumazim Aron Ikiavira Itir Godin Akar Gavgavimin gin ghua dikavigha, Horin Mighsiamin ghuavanabogha areme. An azenir 123pla ikiava areme.

⁴⁰ Ezi Kenanin sautin amadaghan itir kantri Arat, an atrivim, kamaghin orasi, Israelia izi.

⁴¹ Dughiar kamin, Israelia Horin Mighsiam ategha arua ghua Salmonan danganimin danganiba aghuigha iti.

⁴² Egha gin Salmona ategha ghua Punonin danganimin danganiba aghuigha iti.

⁴³ Egha gin Punon ategha ghua Obotin danganimin danganiba aghuigha iti.

⁴⁴ Egha gin Obot ategha ghua Abarimin nguibamin danganiba aghuigha iti, a

kantri Moapin mitaghniamin boroghin ikia ikuvizir nguibam.

⁴⁵ Egha gin Abarim ategha ghua nguibar ekiam Dibon Gat in danganiba aghuigha iti.

⁴⁶ Egha gin Dibon Gat ategha ghua Almon Diplataimin danganiba aghuigha iti.

⁴⁷ Egha gin Almon Diplataim ategha ghua Abarimin Mighsiabar danganim aghuigha iti, mighsiar kaba Nebon Mighsiamin boroghin iti.

⁴⁸ Egha gin me Abarimin Mighsiaba ategha ghua Moapin danganir zarimin danganim aghuigha apia. Danganir kam, Jordanin Fanemin boroghin aruem anadi naghin itima, Jerikon nguibar ekiam Jordanin Fanemin vongin iti. ⁴⁹ Moapin danganir zarir kam, nguibar ekiam Bet Jesimotin ikegha ghua Sitim in danganir zarimin oto. Me danganir ekiar kamin danganim aghuigha apia.

Ikiavira Itir God nguaziba abigh uari daningamin arazim migei

⁵⁰ Me Moapin danganir zarimin ikiavira iti. Danganir kam, Jordanin Fanemin boroghin aruem anadi naghin itima, Jerikon nguibar ekiam Jordanin Fanemin vongin iti. Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, ⁵¹ “Ni kamaghin Israelia mikim: Ia Jordanin Fanem giregh vongin mangi Kenanin nguazimin aven, ⁵² gumazamizir an itiba bar men agiraghti me aregh. Egh men asebar marvir guaba bar dagh asighasikigh. Kar, me dagiaba ko ainbar ingarizir nedaziba. Egh uaghan ia men mighsiabar pin itir danganir me asebar ziaba febagh asighasikigh. ⁵³ Ki nguazir kam ia ganingi. Kamaghin amizi, ia gumazamizir an itiba batuegh uari bagh a inigh a dapiagh. ⁵⁴ Egh ia satu gikararangiva nguaziba abigh, vaghvagh uan anababa ko ikizibar aning. Egh nguazir ekiaba isi anabar gumazamizir aviriba itibar aningiva, nguazir doziba isi anabar gumazamizir avirasemezir puvatizibar aning. ⁵⁵ Ia nguazir kamin itir gumazamiziba bar me batueghan koghti, me osimtiziba ko mizaziba ia daningiva, mati benir ataribar min ian damazibar mitiv, egh mati dikoniba ian ivibar mitivam. Egh me nguazir ia itimin aven ia ko midorozibar anuam. ⁵⁶ Ia bar moghira me batueghan koghti, ki me gasighasigha nighnighizi moghin, ki ia gasighasigham.”

34

Israelian nguazir mitaghniaba

¹ Egha Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, ² "Ni Akar Gavgavir kaba Israelia daningh: Ia Kenanin nguazimin aven mangi, a nguazir ki ia daningasava amim, ia an nguaziba bar da inigh. Ian nguazir mitaghniaba makain: ³ Ian nguazir mitaghniar sautin amadaghan itim, a gumamaziziba puvatizir danganimin Senin ikegh, mangi Idomin nguazir mitaghniamin mangi, egh aruem anadi naghin Amangsizim Itir Dipar Akaremin sautin amadagh ikegh mangi, ⁴ egh nguazir mitaghniamin raghirigh sautin amadaghan mangi, pin tuavir Akrabimin ghuavanadim gitagh mangiva, mighsiabar tizimin danganir zarimin mangi, gumamaziziba puvatizir danganim, Sen abigh bar mangi, Kades Barnean otoham. Egh mitaghniamin raghirigh notin amadaghan mangi, Hasaradarin danganimin otoham mangi, Asmonin danganimin otoham. ⁵ Egh nguazir mitaghniamin Asmon gitagh raghirigh mangi vongin, Isipin nguazir mitaghniamin Fanemin magiri, Mediterenianin Ongarir Ekiamin otoham. ⁶ Aruem uaghiri naghin amadaghan itir nguazir mitaghniamin, a Mediterenianin Ongarir Ekiamin iti.

⁷ "Notin amadaghan itir nguazir mitaghniamin Mediterenianin Ongarir Ekiamin ikegh mangi Horin Mighsiamin otohiva, ⁸ mangi Hamatin nguibar ekiamin zuir tuavir akamin boroghin otoham mangi Sedatin nguibamin otoham mangi, ⁹ Sifronin danganimin otoham bar mangi Hasarenanin nguibamin tugham.

¹⁰ "Aruem anadi naghin itir nguazir mitaghniamin, Hasarenanin ikegh mangi Sefamin nguibamin otohiva, ¹¹ Sefam ategh mangi sautin amadaghan nguibam Riplan otoham, Ripa a nguibam Ain boroghin aruem anadi naghin iti. Egh mitaghniamin mangi Galilin Dipar Akaremin aruem anadi naghin itir mighsiar doziba abigh mangi, ¹² egh nguazir mitaghniamin sautin amadaghan mangi Jordanin Fanemin magiri bar mangi Amangsizim Itir Dipar Akaremin otoham. Kar ian nguazir mitaghniaba."

¹³ Ezi Moses kamaghin Israelia migei, "Ikiavira Itir God, Akar Gavgavir kam ia ganidi. Ia, 9plan Israelian anababa ko Manasen anabamin akuar me tuirazimningin mam bagh, satu gikararangiva uari bagh nguazir kaba tuiragh ada inigh. ¹⁴ Ia fo, Rubenin anabam ko Gatin anabam, ko Manasen anabamin akuar me tuirazimningin faragha zuim, me uari bagha nguazim inigha gifa. ¹⁵ Me Jerikon boroghin Jordanin

Fanem vongin aruem anadi naghin uari bagha nguazim inis."

Gumazir dapaniba, nguazim tuiraghamin ingangarim iti

¹⁶ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, ¹⁷ "Ofa gamir gumazim Eleasar, ko Nunin otarim Josua, aning nguazir kam abigh gumamazizibar aning. ¹⁸ Egh ni vaghvagh anabatarim gumazir dapanitaba miseveghti, me Eleasar ko Josuan akurvagh. ¹⁹ Ezi Ikiavira Itir God misevezir gumazibar ziabar kara: Judan anabamin tongin, a Jefunen otarim Kalep amisefe. ²⁰ Egha Simeonin anabamin tongin, a Amihutin otarim Selumiel amisefe. ²¹ Egha Benjaminin anabamin tongin, a Kisonin otarim Elidat amisefe. ²² Egha Danin anabamin tongin, a Joklin otarim Buki amisefe. ²³ Egha Josepin otarim Manasen anabamin tongin, a Efotin otarim Haniel amisefe. ²⁴ Egha Josepin otarir igharazim Efraimin anabamin tongin, a Siptanin otarim Kemuel amisefe. ²⁵ Egha Sebulunin anabamin tongin, a Parnakin otarim Elisafan amisefe. ²⁶ Egha Isakaran anabamin tongin, a Asanin otarim Paltiel amisefe. ²⁷ Egha Aserin anabamin tongin, a Selomin otarim Ahihut amisefe. ²⁸ Egha Naptalin anabamin tongin, a Amihutin otarim Pedahel amisefe." ²⁹ Kar, Ikiavira Itir God Kenanin nguazim abigh vongin Israelian gumamazizibar aningasa misevezir gumaziba.

35

Ikiavira Itir God Livain anabamin adarazi bagha inabazir nguibar ekiaba

¹ Dughiar kam, Israelia Moapin danganir zarimin iti. Danganir kam, Jordanin Fanemin boroghin aruem anadi naghin itima, Jerikon nguibar ekiam Jordanin Fanemin vongin iti. Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, ² "Ni Akar Gavgavir kam isi Israelia daninghighti, nguazir me inimizbar tongin me dar nguibar ekiataba isi Livaibar anighti me dar ikiam. Egh uaghan me nguibar ekiar kabar boroghin itir nguazir grazir aghuiba itiba isi me danighti, Livaibar bulmakauba dar amam. ³ Livaiba uari bagh nguibar ekiar kaba inighiva dar ikiam. Eghti grazir dadar aghuiba itir nguaziba, men bulmakauba ko asizir igharaziba dar grazibar amam. ⁴ Dadaba itir nguazir otevir kaba, nguibar ekiaba avinizir divazibar ikegh azenan mangi nguazir kam bar a ighuigh mangi 450 mitan tugham. ⁵ Nguibar ekiam, dadaba bar an okarigh, otevir mam ikegh mangi otevir

igharazimîn otogham, eghti an ababanim 900 mitan tugham.

⁶ “Nguibar ia Livain anabamîn adarazir aningamibar tongin, ia 6plan nguibar ekîar gumazamiziba ari mangi mongamiba me daningigh. Eghti gin ian tav atamakuigh tav misueghti an aremeghti, an ari mangi nguibar kam uabi modogham. Eghti gumazir uan akar gumazimîn ovevem ikarvaghsi, an a ikarvaghan iburagham. Egh ia uaghan 42plan nguibar ekîar igharaziba Livain anabam daningigh. ⁷ Dadaba itir nguaziba, nguibar kabar boroghin iki. Livain anabam 48plan nguibar ekiaba iti. ⁸ Ia nguibar ekiaba isi Livaibar aningsi, Israelin anababar nguazibar ganti, anabar manam ekevegha nguibar ekîar aviriba iti, eghti ia nguibar ekîar aviriba isi me daning. Eghti anabar manaba suvigha nguibar ekîar aviriba puvatighi, ia nguibar ekîar vaghvaziba isi me daning.”

Nguibar ekîar gumazamiziba ari mangi mongamiba

(Godin Araziba 19:1-13; Josua 20:1-9)

⁹ Egha ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, ¹⁰ “Ni kamaghin Israelia mikim: Ia Jordanin Fanem giregh vongin mangi Kenanin nguazimîn aven mangi, ¹¹ uari mongamin nguibar ekiataba amisefegh. Eghti gumazitam atamakuigh, gumazir igharazim misueghti an aremeghti, an ari mangi nguibar ekîar gumazamiziba ari mangi mongamin tamin aven modogh, deraghvira ikiam. ¹² Nguibar ekîar kaba, ia uari mongamin nguibabar min ikiam. Eghti gumazir aremezimîn namakatam an ovevem ikaraghan iburagham. Gumazitam tav misueghti an aremegham, a deravira iki egh mangi kotiamin tugham. Eghti me an kotiam baregh deraghvira fogh suam, a guizbangira gumazir igharazim misoghezi an areme, eghti kamaghin, me a misueghti an aremegham.

¹³ “Ia 6plan nguibar ekîar miseveghamin kaba, gumazamiziba ari mangi dar aven mongam. ¹⁴ Nguibar kabar 3pla, Jordanin Fanemin aruem anadi naghin ikiti, 3pla Kenanin nguazimîn aven iki. Kar, nguibar ekîar gumazamiziba ari mangi dar aven mongamiba. ¹⁵ Nguibar ekîar uari mongamin 6plan kaba, da Israelian gumazamiziba, ko ikizir igharazibar gumazamizir, iza dughiar otevimin me ko itiba, ko ikizir igharazibar gumazamizir me ko zurara ikiamiba, kar men akurvagh me mongamin nguibar ekiaba. Eghti tina atamakuigh gumazitam misueghti an aremegham, an ari mangi kagh uabi modogham.

¹⁶⁻¹⁸ “Eghti gumazitam, gumazir igharazimîn apanim damuva ain, o dagiam o aghoritam isi a misueghti an aremeghti, osimtizir ekiam an ikiam, eghti a ivezir kuram iniam. Kamaghin amizi, ia an arazir kam bangin a misueghti an aremegh. ¹⁹ Gumazir aremezir kamin anabatamra, gumazir kam misueghti an aremegham. An an garir dughiamra, an a misueghti an aremegh.

²⁰⁻²¹ “Gumazitam tav gifueghan koghiva, an apanim damuva an aningaghiva anekunighti a irigham, o bizitamin a biraghti an aremegham, o uan agharimîn a misoghti an aremegham, an amizir arazir kam bangin, me a misueghti an aremegh. Gumazir aremezir kamin anabatamra an apigh, a misueghti an aremegh.

²² “Eghti gumazitam tavin apanim damuan kogh, egh an aningaghan kogh atamakuigh anekunigham, o pura bizitam fegh a mikinighti an aremegham. ²³ O an an ganighan kogh, dagiatam fegh a mikinigham, o foghan kogh a biraghti an aremegham. ²⁴ Eghti kamaghin, Israelian gumazamiziba bar, bizir a damuasa ia mikemezibar gin mangi deravira ganiva, gumazir atamakuigha gumazim misoghezi an aremezim bagh nighnigh deraghvira kotiam damu. Eghti gumazir aremezimîn anabamra a ikarvaghsi damuan kogham. ²⁵ Ia gumazir kam inigh deraghvira an akurvaghti, gumazir aremezir kamin anababa, an arazim ikarvaghan marki. Ia an akuragh ua nguibar ekîar gumazamiziba ari mangi mongamimîn anetigh. Eghti a kagh iki mangiti ofa gamir gumazir me faragha Godin ingangarim bagha misevegha borem a gingezim aremeghti, a gin mongamin nguibar ekîar kam ategh uan nguibamin mangam. ²⁶⁻²⁷ Gumazir arazir kurar kam gamizim, mongamin nguibar ekiamin mitaghniam ategh, azenan mangiti, gumazir aremezimîn anabatam, mongamin nguibar ekiamin azenan an apigh, egh a misueghti, an aremegham. Arazir kamin, anabar kam osimtiziba puvatigh kotiaba puvatigham. ²⁸ Bar guizbangira, gumazim gumazitam misueghti an aremegham, a mongamin nguibar ekiam ataghiraghan marki. A mongamin nguibar ekiamin iki mangiti, ofa gamir gumazibar dapanim aremeghti, a gin uamategh uan nguibamin mangi. ²⁹ Ia uan ovavir borir gin otivamiba ko, ia managh ikiam, ia bizir a damuasa mikemezir kaba ko arazir kabar gin mangi.

³⁰ “Gumazitam gumazir igharazim misueghti an aremegham, ia a isi kotiam datighiva akam a gasi, gumazir pumuning o gumazir 3plan an ganiziba, me bar

kotin aven akar otevir vamira damuam, kamaghin ia deraghvira fogh suam, gumazir kam guizbangira arazir kam gami, eghti bizir kam bangin gumazir kam aremegham. Gumazir vamira a uabira, an migirigiam kotin aven gavgaviba puvatigham. Eghti ia gumazir kam misueghti an aremeghan kogham.

³¹ “Gumazir gumazir igharazimin apanim gamua a misoghezi an aremezim, ia a misueghti an aremegh. Gumazir kam uan ikirimirim ikarvaghsi dagiabar ivezan kogham. Bar puvati. An aremegham. ³² Eghti gumazitam mongamin nguibar ekiatamin mangigh, gin anetegh uamategh uan nguibamin mangisi damuti, ofa gamir gumazibar dapanim tighar aremegham, kamaghin gumazir kam uan ikirimirim ikarvaghsi dagiabar ivezan kogham. ³³ Ia an amamangatighti a mongamin nguibar ekiam ategh mangigham, ian arazir kamin, ia nguazir kam damighti a nan damazimin mizegham. Gumazibav sozi me ariaghirir arazir kam, nguazim gamima, a nan damazimin mize. Nguazim damighti a zueghamin arazim, tuavir vamira iti, a kamakin, ia gumazir a misoghezi an aremezimin arazir kuram ikaragh a misueghti an aremegh. Tuavir igharazitam, ua itir puvati. ³⁴ Ki Ikiavira Itir God, ki Israelia, ian tongin iti. Kamaghin, nguazir ia itir kam, ia a damuti, a nan damazimin mizeghan marki.”

36

Amizir pabar itiba, uan afeziar aremez-ibar nguaziba iniam

¹ Josep a Manasen afeziam, ezi Manase a Makirin afeziam, ezi Makir a Gileatin afeziam. Dughiar mamın, Gileatin ikizimin gumazir dapaniba dikavigha Moses ko Israelian gumazir dapanir igharaziba bagha zui. ² Egha kamaghin migei, “Ikiavira Itir God, Akar Gavgavim isa ni ganiga ghaze, ni satu gikarangiva nguaziba abigh da Israelia e daningti, e dar ikiam. Egha uaghan en anabar gumazim Selofehatin nguaziba isi an guivibar aningasa, ni mikeme. ³ Ni kamaghin fogh, me anabar igharazitabar gumazibar ikiti, men nguaziba ko biziba, men pabar nguazibagh isafuragham. Me kamaghin damuti, en nguazir ni bigha e ganingizim suvigham. ⁴ Eghti azenir biziba ua da ikarvaghamim otoghti, me nguazir gumazir igharaziba da ivezeziba, me ua da inigham. Eghti Selofehatin guivibar nguaziba, me ti da isi men pabar nguazibar aven amadagham. Eghti nguazir kam, uam en nguazimin min ikian kogham.”

⁵ Ezi Moses Ikiavira Itir God mikemezi moghin, Josepin anabamin gumazibav gia ghaze, “Josepin anabamin adarazi migeir akaba, da guizbangira. ⁶ Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God ghaze, Selofehatin guiviba, gumazir manabar ikisi, uan anabamin aven uarira uarir ikiam. ⁷ Eghti ia Israelia bar, ian nguaziba vaghvagh ian anababar aven ikivira ikiam. Eghti anabar igharazitam da inian kogham. ⁸ Amizir Israelin anababar aven, ikia nguaziba iniziba, me uan anabamin gumazitamra iki. Eghti arazir kamin, Israelia bar uan inazir afeziabar gin mangi nguaziba ko biziba iniam. ⁹ Kamaghin, ia anabar igharazimin amamangatighti, me ian nguaziba inian kogham. Bar marki. Anababa bar, vaghvagh uan nguazibar ghuaviba ichegh mangivira ikiam.”

¹⁰⁻¹¹ Kamaghin amizi, Selofehatin guiviba me uan anabamin gumazibara iti, mati Ikiavira Itir God mikemezi mokin. Men ziabar kara: Mala, Tirsra, Hokla, Milka ko Noa. ¹² Me Josepin otarim Manasen anabamin gumazibar iti. Kamaghin amizi, men nguaziba ko biziba men inazir afeziamın anabamin aven ikiavira iti.

¹³ Dughiar Israelia Moapin danganir zarimin itimin, Ikiavira Itir God, Akar Gavgavir kaba, ko bizir a damuasa mikemeziba isa, Israelia bagha Moses ganingi. Danganir kam, Jordanin Fanemin boroghin aruem anadi naghin itima, Jerikon nguibar ekiam Jordanin Fanemin vongin iti.

Moses a geghari

Moses Ua Godin Araziba Osiri O Diuteronomi Akar faragha zuim

Akinafarir kamin aven, Israelia namba Zin dughiamin Godin Araziba ini, eghti da men nighniziba fiva gavgavim men navir averiabar aningam. Dughiar kamin, Israelia Moapian nguazim gapiaghav ikia, egh Jordanin Fanem abigh Kenanin nguazim iniasava ami. Moses me ko mangighan kogham, kamaghin, a uan akar abuananam isa me ganingi. Moses migirigiar otevir 3pla isa Israelia ganingi, ezi akinafarimin abuan migirigiaba Mosesin ovevem in eghagham an iti.

Moses kamaghin akar ekiabar gun migei. A God Israelian darorir kamin men gara me bagha amizir ingangarir ekiar aviriba, uam a dagh nighnisi. God uabi uan gavgavim men akura, kamaghin amizi, me an apengan ikiam. Moses ua Godin 10plan Akar Gavgaviba dar gun migei, egha Godin Akar Gavgavir kabar mingarir maba, a Israelian ikirimirim bagha me geghari. A Godin Akar Gavgavir faragha itiba, gavgavim dagh anidi, egha Israelian nighniziba fe, eghti God me daningasa mikemezir nguazim dapiamin dughiamin, me deraghvira Arazir kabar gin mangam.

Bizir ekiar akinafarir kam damuasa migeim, a Israelian akuraghti, me Godin Akar Gavgaviba deraghviram dar gin mangam. Godin Arazir kam, a sapta 6:4-6in ikia kamaghin migei, "Ia uan navir averiam ko uan nighnizim ko uan gavgavim sara bar Ikiavira Itir God, ian God, a gifongegh." Moses Akar Gavgavir kam gavgavim a daningasa, tintinibar mighsiabar mavanang egha asebar ziaba fan men anogoroke. Me God gifozir puvatizir arazibar amuan marki. Egh me danganir vamirara amisefegh, egh gumazamiziba bar an mangi Ikiavira Itir Godin ziam fi.

Akinafarir kam God Israelia ko amizir Akar Dikirizir Gavgavir kamin men nighniziba fe. God uabi Akar Dikirizir Gavgavir kamin gin ghua iza datirighin, eghti me uaghan deraghvira nighnigh me Kenanin nguazim ikiamimin dughiamin, me Akar Dikirizir Gavgavir kamin gin mangisi bar gavgafigh.

Israelia Sainain Mighsiam ategha izezir eghagham,

(Sapta 1--3)

¹ Akinafarir kamin aven itir akaba, Moses da Israelian gumazamizibav keme. Dughiar kamin, me gumazamiziba puvatizir danganim aghuigha an iti. Kar Jordanin Fanemin boroghin aruem anadi naghin itir danganim. Danganir zarir me itir kam, Supin nguibamin boroghin ikia, egha bar misingi. Ezi Paranin nguibam, vongin amadaghan iti, ezi Tofelin nguibam, ko Labanin nguibam, ko Haserotin nguibam, ko Disahapin nguibam, da vongin amadaghan itima, Israelia dar tongin iti. ² Gumazitam ti Sainain Mighsiamin ikegh Kades Barnea mangisi 11plan aruebar Ildomin kantrin mighsiaba atugh mangam. ³ Ezi Israelia fomira Isipin kantri ategha iza 40plan azeniba danganir kamin arui. Dughiar kam, namba 40in azenim, an namba 11in iakinimin, an dughiar faragha zuim otozi, Moses Ikiavira Itir God a mikemezir bizibar gun me migei. ⁴ Ikiavira Itir God, Amorian Atrivim, Sihon, abirazir dughiamin gin, bizir kaba otifi. Atrivim Sihon Hesbonin nguibar ekiam gativagha an gari. Ezi uaghan Ikiavira Itir God, Basanin danganimin Atrivim Ok anebira. Ok, a Astarotin nguibam ko Edrein nguibam gativagha aningin gari. ⁵ Dughiar kamin Israelia Jordanin Fanemin, aruem anadi naghin, Moapian nguazimin itima, Moses Akar Gavgavir kabar gumazamizibav gia men sure gamua ghaze:

⁶ "E Sainain Mighsiamin itir dughiamin, Ikiavira Itir God, en God, kamaghin e migia ghaze:

"Ia dughiar bar ruarimin mighsiar kamin boroghin iti. Ian dughiar kagh itim, a iza kamaghira tu. ⁷ Ia dikavigh danganir kam ategh, egh Amorian mighsiaba itir danganim, ko an boroghin itir danganibar mangi. Kar Jordanin danganir zarim ko mighsiaba itir danganiba, ko sautin amadaghan itir nguazir misingiziba, ko Mediterenianin Ongarir Ekiamin dadarimin itir nguaziba. Egh ia Kenanian nguazim ko nguazir Lebanonin Mighsiabar vongin itiba sara inigh mangi Yufretisin Faner Ekiamin tugh. ⁸ Ia oragh! Nguazir kaba bar, ki ia ganidi. Ki Ikiavira Itir God, ki ian inazir afeziaba, Abraham, Aisak, ko Jekop, ko men ovavir borir gin otivamiba, nguazir kaba isi me daningasa me koma akam akirigha gifa. Eghti ia datirighin dikavigh mangi da inigh dar apiagh iki."

*Moses gumazir dapaniba amisevezi me
Israelian jasbar min iti
(Ua Me Ini 18:13-27)*

⁹ Egha Moses gumazamizibav gia ghaze, "Ki faragha kamaghin ia mikeme, 'Ki ia gativagh ian ganamin ingangarim, a bar ekefe. Ki uabiram a damuva avegham. ¹⁰ Ikiavira Itir God, ian God, ia gamizi, ia borir aviriba bategha, bar avirasemegha iti. Ian dibobonim, overiamin itir mikovezibar dibobonimin min ghu. ¹¹ Nan ifongiam kamakin. Ikiavira Itir God, a en inazir afeziabar God, a uan akar dikirizimin gin mangi, ia damighi ia guizbangira bar avirasemeghiva ian gin otivamin dibobonim, ian dibobonir datirighin itim bar a gafiragham. Eghti a uaghan ian bizibar amuti, da bar deragh otivam. ¹² Eghti ki manmaghira uabira ian osimtiziba ko ian akamadariha akiram? Ki uabira dar amuan iburagham. ¹³ Kamaghin amizi, ia fofozir gumazir aghuitaba ko, gumazir deravira nighnigha biziba tuisizitaba, me ian gumazir dapanibar ikisi me amisefegh. Ia uan anababar tongin vaghvagh me amiseveghti, ki me ginabaghti me ia gativagh ian ganam.' ¹⁴ Ki kamaghin ia mikemezi, ia na ikaragha ghaze, ia kamaghin damuasa ifonge. ¹⁵ Kamaghin, ia uari uan anababar tongin vaghvagha misevezir fofozir gumaziba ko, gumazir dapanir aghuir gumazamiziba deravira me gifoziba, ki me ini. Ki me amisevezi, men marazi 1,000plan gumazamizibar garima, marazi 100plan garima, marazi 50plan garima, marazi 10plan gari. Ezi ki uaghan gumazir ekiar maba bar ian anababar tongin vaghvagha me amisefe.

¹⁶ "Egha dughiar kamin ki ian jasin kaba akar gavgavim me ganiga ghaze, 'Ia gumazamizibar akamadadir men tongin otiviba baraghamin dughiamin, ia deraghavira kuariba arigh da baragh. Egh akamadariha bar deraghvira da tuisigh. Kar ti, ian namakar pumuningin tongin itir akamadariha, o akamadadir ian namakaba ko ikizir igharazibar gumazamizir ian tongin itiba, ia uaghara deravira da baragh guizin arazimin gin mangi da tuisigh. ¹⁷ Ki kamaghin me mikeme: Gumazim a ziam iti o ziam puvati, ia arazir vamiran gin mangi bar men araziba tuisigh. God uabi kotin dughiamin nighniziba ia daningam, eghti ia gumazitamini atiatingan marki. Eghti osimtizim bar ekeveghti, ia anekiran iburaghiva, a inigh na bagh iziti, ki a baragham.' ¹⁸ Egha dughiar kamin bizir igharazir ia uaghan damuamiba sara ki ian sure gami."

*Israelia moga gari gumaziba amangi
(Diboboniba 13:1-13)*

¹⁹ Moses uan kamaghin migei, "Ikiavira Itir God, en God, e damuasa mikemezi

moghin, e ami. E dughiar kamin dikavigha Sainain Mighsiam ategha ghua danganir bar kuramin zui, kar gumazamiziba puvatizir danganim. E ghuavira ikia Amorian mighsiaba itir danganimin otivigha Kades Barnean otifi. ²⁰ Ezi ki kamaghin ia migia ghaze, 'E datirighin Amorian mighsiaba itir danganimin otifi. Ikiavira Itir God, en God, nguazir kam datirighin ia daningasava ami. ²¹ Ia gan! Ikiavira Itir God, ian God nguazir kam isa ia ganigha gifa. Ia dikavigh mangi a inigh, mati Ikiavira Itir God, ian inazir afeziabar God, a ia mikemezi moghira, ia a dapiagh. Egh atiatingiva okam nighnighan marki.'

²² "Ezi ia bar moghiam iza na migia ghaze, 'E gumazitaba amangighi me en faragh mangi, mongegh nguazir kamin ganigham. Egh me tuavir bar aghuitam en akaghti e an mangam. Me e mikim suam nguibar ekiar kaba, da manmaghira gari.'

²³ "Ezi ki oregha ghaze, e akar kamin gin mangiti a ti deragham. Egha uan 12plan anababar aven, ki vaghvagha dar aven gumazir maba amisefe, eghti 12plan gumaziba mangam. ²⁴ Egha me dikavigha mighsiaba itir danganimin pin ghua, Eskolin Danganir Zarimin otivigha moga garagha rui. ²⁵ Egha me dagher nguazir kamin otivir maba inigha ua iza e ganigha ghaze, 'Nguazir Ikiavira Itir God, en God, datirighin e ganidir kam, a bar dera.'

²⁶ "Me kamaghin mikemezi, ia ua Ikiavira Itir God, ian Godin akaba batuegha kantrin kamin ghuavanangan aghua. ²⁷ Ia uan purirpenibar ikia uarir tongin migirigiar aviribagh amua uarigh imoba ghaze, 'Ikiavira Itir God e gifongezir puvati. Egha kamaghin an e isi Amorian dafarim datighi me e gasighasighasa, a Isipin kantrin e inigha anenan ize. ²⁸ E tizim bagh danganir kamin mangam? Gumazir e nguazir kamin mongiva an ganasa amangiziba, ua izegha kamaghin e migia ghaze, Gumazamizir nguazir kamin itiba bar gavgavigha agharapaniba bar ruari, ezi men dibobonim, en dibobonim bar a gafira. Ezi me itir nguibar ekiaba, da avinizir divaziba bar overiamin ghuavanabogha bar isin mar iti. E uaghan men garima, gumazir dafabara men tongin iti. Me ti gumazir bar ruarir fomira itim Anak, an ovavir boribara!'

²⁹ "Ezi ki kamaghin ia migei, 'Ia gumazamizir kabar atiatingan marki. ³⁰ Ikiavira Itir God, ian God, a fomira Isipin kantrin aven ian akurazi ia ganizi moghin, a datirighin ian faragh mangi ia bagh apanibav sogham. ³¹ Ia faragha

gumazamiziba puvatizir danganimin itima, Ikiavira Itir God, ian God, a ian akuragha ia inigha ia atera izavira ikia nguazir ia datirighin itir kamin oto. Ezi an arazir kam, ia an ganigha gifa. A mati afeziam uan borim ghurafazi moghin, ia gami.³² Ki kamaghin ia migeima, ia akar kam barazir puvatigha, nighnizir gavgavim Ikiavira Itir God, ian Godin itir puvati.³³ A ian faragha ghua tuavim ian akagha danganir ia purirpeniba asamim ian aka. Egha a dimagaribar, avivzariar ekiamin aven ian faragha ghua, aruebar mati, ghuariar ruarir ekiamin min ia gisin faragha zui.”

*God ivezir kuram Israelia ganingi
(Diboboniba 14:20-45)*

³⁴ Egha Moses me migia ghaze, “Ia migirigiar aviribagh amima, Ikiavira Itir God ia baragha ghua ian aningagheghega bar pamtemin migia ghaze,³⁵ Ia gumazamizir bar kuraba, ian tav nguazir aghuir ki ian inazir afeziabar aningasa me koma akam akirizimin mangan kogham. Bar puvatigham.³⁶ Ki garima, Jefunen otarim, Kalep, a bar na baghavira ikia nan gin zui. Kamaghin amizi, a uabira mangi nguazir kamin ikiam. Eghti nguazir a ghua ganizir kam, ki a isi a ko, an ovavir boribar aningam.’

³⁷ “Ian arazir kam, Ikiavira Itir God gamima, a uaghan bar na basemegha kamaghin migei, ‘Moses, ni uakan, ni nguazir kamin aven mangan kogham.³⁸ Eghti nin akurvazir gumazim Josua, a Nunin otarim, a uabira mangam. Ni gavgavim isi Josuan nighnizim danighti, a Israelia inigh men faragh mangi nguazir kam inigh a dapiam.’

³⁹ “Egha gin Ikiavira Itir God, kamaghin bar e migei, ‘Ian borir aghirir datirighin itiba kamaghin fozir puvati, bizir tizim a ikufi, ezi bizir tizim a dera, merara nguazir kamin aven mangam. Borir makbara, ia me migia ghaze, Apaniba me misueghti me arighiregham. Eghti ki nguazir kam me danighti, me a inigh a dapiagh an ikiam.⁴⁰ Ezi ia gumazamizir aruaba, ia datirighin uamategh gumazamiziba puvatizir danganimin mangi. Egh Ongarir Aghevim bagha zuir tuavimin mangi.’

⁴¹ “Egha ia na migia ghaze, ‘Moses, e Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kuram gami. Egh e datirighin Ikiavira Itir God e mikemezi moghin mangi misogham.’ Egha ia ghaze, Mighsiaba itir danganimin itir gumaziba, da pura biziba. E me dikabinamin gavgavim iti. Egha ia vaghvagh midorozimin biziba suigha me dikabinasava ami.

⁴² “Ezi Ikiavira Itir God kamaghin na migia ghaze, ‘Ni ikiangszir kam me daning: Me midorozim bagh mangan marki. Ki me ko mangi men akuraghan koghti, apaniba bar me abinigham.’⁴³ Ezi ki Ikiavira Itir Godin akar kamin gun ia migei. Ezi ia an akam barazir puvati. Ia an akam batueghe, uari fa ifaghata dikavigha apanibav soghasa mighsiaba itir danganimin ghue.

⁴⁴ “Ezi Amorian mighsiaba itir danganir kamin itiba, aparir ivibar min okoruabar min migha iza ian agintigha ghua Idomian mighsiaba itir danganimin ghua, Hormanin nguibar ekiamin otogha bar ia dikabira.⁴⁵ Kamaghin amizi, ia uarir akurvaghasa Ikiavira Itir Godin diava arai. Ezi a tong ia baraghizir pu. Bar puvati.⁴⁶ Ezi bizir kam bangin ia dughiar bar ruarimin Kadesin ike.”

2

*Israelia ghua Idomin kantri ko
Moapin kantrin oto
(Diboboniba 21:10-20)*

¹ Egha Moses kamaghin migia ghaze, “E gin uamategha ghua gumazamiziba puvatizir danganimin ghua Ongarir Aghevim bagha zuir tuavimin zui. Egha e, Ikiavira Itir God e mikemezi moghirama ami. Egha e Idomian mighsiabar itir danganimin, dughiar bar ruarimin ighuagh arui.

² “Egha Ikiavira Itir God, ua na migia ghaze,³ ‘Dughiar bar ruarimin ia pura mighsiaba itir danganir kam tintinibar a garuavti, dughiam gifa. Ia datirighin notin amadaghan mangi.’⁴ Egha Ikiavira Itir God, migirigiar otevir kam ia daningasa na mikeme, ‘Ia datirighin Idomian mighsiaba itir danganimin torim abigh mangam. Kar Ison ovavir boribar nguazim, me ian namakaba. Me ian atiatingti, ia deraghvira ganigh.⁵ Ia me ko misoghan marki. Ki men nguazir otevitam isi ia danighan kogham. Bar puvati. Ki fomira Seirin Mighsiam isa Ison ovavir boribagh anigha gifa.⁶ Eghti ia men kantrin aven, dagheba ko dipabara, ia dagh ives.’

⁷ “Ia bizir kam bakinighnighan marki. Ikiavira Itir God, ian God, ia bagha biziba bar dagh amizi, da deraghviram otifi. Ia gumazamiziba puvatizir danganimin purama a garuir dughiamin, a bar deraghavira ia geghuva ian gari. Egha faragha zuir 40plan azenibar ikeghe iza datirikin, a ia ko ikiavira iti, ezi ia bizitamın otevezir puvati.

⁸ “Ezi e ua dikavigha ghua en namakar Seirin Mighsiabar boroghın itiba, Idomia, me gitaghasa, Elat ko Esiongeberin nguibaning bagha zuir tuavir

gumazamiziba puvatizir danganimin itim ategha, ragha ghua Moapin kantrin itir gumazamiziba puvatizir danganimin zuir tuavimin zui. ⁹ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin na migia ghaze, 'Moapia me Lotin ovavir boriba, ezi ia pazi me damuan marki. Ki nguibar ekiam Ar isa me ganigha gifa, ezi ia me ko misoghan marki. Ki men nguazitam isi ia danighan kogham.'

¹⁰⁻¹¹ (Ikiavira Itir God tighar nguazir kam isi Moapia daningamin dughiamin, gumazamiziba gumazamizir bar gavgavir kaba dibora ghaze, "Emia." Me fomira nguibar ekiam kam Ar, me an iti. Me Anakian min agharir suiar ruaribar aghungi. Gumazamizir aviriba, gumazir agharir ruaribar aghungizir kaba, Anakia ko Emia, me ziar kam Refaim me gati. Ezi Refaimian marazi, Moapin kantrin itima, Moapia ziar kam Emia, me gati. ¹² Horia fomira Idomin kantrin itima, Ison ovavir boriba me gasighasigha, men kantri inigha a gapia. Kamaghira, Israelia gin Ikiavira Itir God me ganingizir nguazir kam, inigha a gapia.)

¹³ Egha Moses ua kamaghin migia ghaze, "Ikiavira Itir God e mikemezi moghira e gin Seretin Danganir Zarim abigha zui. ¹⁴ Dughiar e Kades Barnean ikegha iza Seretin Danganir Zarim abigha izezim, datirighin 38plan azeniba. Ezi Ikiavira Itir God mikemezi moghira, midorozir gumazir e ko Kades Barnean ikegha izeziba, me bar moghiram ariaghire. ¹⁵ Guizbangira, Ikiavira Itir God, men apanim gamua ghua bar me agifa.

¹⁶ "Midorozir gumaziba bar ariaghirezi men gin, ¹⁷ Ikiavira Itir God, kamaghin na migia ghaze, ¹⁸ 'Ia datirighin nguibar ekiam Ar, an boroghin zuir tuavimin otogh Moapian nguazimin mitaghnam abigh an aven mangi. ¹⁹ Egh Amonia me Lotin ovavir boriba, ia men nguazimin boroghira mangam. Nguazir kam ki a isa me ganigha gifa. Kamaghin amizi, ki men nguazir katam isi ia danighan kogham. Eghti ia bizitam damighti me atarti ia me misoghan marki.'

²⁰ (Nguazir asizir kam, me uaghan kamaghin a dibori, "Refaimian nguazim." Gumazamizir maba fomiram an ike, ezi Amonia kamaghin uaghan me dibora ghaze, me "Samsunia." ²¹ Egha me uaghan Anakian min aghuigha ruari. Egha me bar avirasemegha gavgaviba men iti. Ezi Ikiavira Itir God, bar moghira me agivazi, Amonia nguazir kam inigha a gapia. ²² Kamaghira, Ikiavira Itir God, Ison adarazigh amizi, me datirighin Idomin Mighsiabagh apiagha iti. Ikiavira Itir

God, bar Horia agivazi, Idomia men nguazim inigha a gapia. ²³ Ezi Avia, men nguazim ongarir ekiamin ikegha ghua Gasan amadaghan sautin tu. Ezi Kritia kamaghira amigha Avian nguazim inigha a gapia.)

²⁴ Ezi Moses ua kamaghin migia ghaze, "E Moap gitagha izima Ikiavira Itir God, kamaghin migia ghaze, 'Ia datirighin mangi Arnonin Fanem giregh mangi. Eghti datirighin Amorian gumazim Sihon, a Hesbonin atrivim, ki a ko an nguazim isi ian dafarim darigham. ²⁵ Ki datirighin ikegh mangi ki nguibabar gumazamizibar amighti me bar ian atiatigham. Egh me ian ziam baraghiva, egh akong bar atiatigham.'

*Israelia Atrivim Sihon dikabira
(Diboboniba 21:21-30)*

²⁶ Egha Moses ua kamaghin migia ghaze, "E Kedemotin gumazamiziba puvatizir danganimin itir dughiamin, ki Hesbonin Atrivim Sihon, bagha navir vamiran ikiasa akar aghuiba isa abuir gumazir mabagh anigha me amangi. ²⁷ Me ghua otivigha kamaghin a migel, 'Ni en amamangatighti, e nin nguazim abigh tuavimra mangam. En gumazamiziba raghiregh agharir guvim o agharir kiriamin mangan kogham. E bighiratigh mangam. ²⁸ Guizbangira, e pura dagheba ko dipaba inian kogham. Bar puvati. E dagh ivezam. E pura uan suebar, nin nguazimin tizimra daru, ²⁹ mangi Jordanin Fanem girigh anebigh nguazir Ikiavira Itir God, en God, e daningasa mikemezimin otogham. Ni ti oraki, Ison ovavir borir Seirin Mighsiabar itiba, ko Moapian gumazir Arin itiba, me kamaghira bar en amamangatizi, e men nguazim abigha ize.'

³⁰ "Ezi Atrivim Sihon uan kantri abigh mangan en amamangatizir puvati. Ikiavira Itir God, en God, e datirighin apiaghav itir nguazir kam e a iniasa an Atrivim Sihon gamizi, an navim gavgavizi, a en akam baraghan aghua.

³¹ "Ezi Ikiavira Itir God, na migia ghaze, 'Ni oragh! Ki datirighin Atrivim Sihon ko an nguaziba bar da isi ian dafarim darigham. Ia pura mangi da inigh, egh dar apiagh.'

³² Ezi Sihon uan midorozir gumaziba ko, e misoghasa Jahasin nguibamin boroghin otifi. ³³ Ezi Ikiavira Itir God, en God a isa e ganingizi e a dikabiragha, a ko an otariba ko an adarazi sara bar me misoghezi me bar ariaghire. ³⁴ Ezi dughiar kamra, e an nguibaba bar da inigha, bar adagh asighasiki. Egha men gumaziba ko, amiziba ko boriba sara misoghezi me ariaghirezi, tav ua itir puvati. ³⁵ Ezi e

uari bagha men bulmakauba ko men bizir nguibabar aven itiba bar da ini. ³⁶ Ikiavira Itir God, en God, en amamangatizi, e Arnonin Danganir Zarimin miriamin aven itir nguibam Aroerin ikegha ghua Gileatin nguazimin otivigha men nguibar kaba bar dagh asighasiki. E zuima, nguibar kaba avinizir divazir tam e gamizi, e aven mangasa iburazir puvati. ³⁷ Dughiar kamın, e Amonian nguazim, ko Jabokin Fanemin boroghın itir danganiba, ko mighsiaba itir danganibar aven itir nguibaba, ko danganir Ikiavira Itir God, en God, e mangasa en anogorogheziba, e dar boroghın ghuzir puvati.”

3

Israelia Atrivim Ok abira (Diboboniba 21:31-35)

¹ Egha Moses uan Israelia miġia ghaze, “Kantri Basan a notin amadaghan iti, ezi e datirighın an zuir tavuvin zuima, Basanin Atrivim Ok uan adarazi ko otivigha e misoghasa izi. Me Edrein nguibamin boroghın kamaghın ami. ² Ezi Ikiavira Itir God, na miġia ghaze, ‘Ni an atiatingan marki. A ko an gumazamiziba ko, an nguazim, ki bar da isa ia ganigha gifa. Kamaghın amizi, ia dikavigh, arazir ia faragha Amorian Atrivim Sihon gamizim, ia a damu. Sihon, a faragha Hesbon gativagha an gari.’

³ “Guizbangira, Ikiavira Itir God, en God, Atrivim Ok ko an gumazamiziba en dafarin gatizi, e me misoagharighizi me bar ariaghire. Men tav ua itir puvati. ⁴ E dughiar kamın an nguibaba bar ada inigha, tam ataghizi a itir puvati. Bar puvati. Atrivim Ok, Basanin nguibar ekiamin ikia, egha Argopin danganim gatifa. Dughiar kam, e Argopin danganimin itir nguibar ekiar 60pla, e bar moghira ada ini. ⁵ Nguibar ekiar kaba, da avinizir divaziba, da bar ekevegħa mitemegħa gavgafi. Ezi divazibar tiar akaba bar gavgavizi, me ainin iguunibar da apiri. Ezi nguibar dozir divaziba puvatizir bar aviriba, da Atrivim Okin nguazir asizibar iti. ⁶ E nguibaba bar dagh asighasigha, gumazamiziba ko boriba, bar me misoghezi me ariaghire. Arazir e Hesbonin Atrivim Sihon, gamizimra, e me gami. ⁷ Egha men bulmakauba ko, nguibabar biziba bar, e uari bagħa da ini.

⁸ “E dughiar kamın, arazir kamra, e Amorian Atrivir kamning, Sihon ko Ok, e aningın nguaziba bar da ini. Nguazir

kaba, da Jordanin Fanemin aruem anadi naghın iti. Da sautin amadaghan Arnonin Fanemin ikegha ghua notin amadaghan Hermonin Mighsiamın tu. ⁹ Ezi Saidonia, Hermonin Mighsiam ziar kam a garisi, ‘Sirion.’ Ezi Amoria, ziar kam a garigha ghaze, ‘Senir.’ ¹⁰ E mighsiabar orazibar itir danganir zaribar itir nguibaba bar ada isava, Gileatin nguaziba ko Basanin nguaziba isa ghua Saleka ko Edrein nguibamningın tu. Nguibar kaba, da bar Atrivim Okin nguazimin itima e bar moghıram ada ini.”

¹¹ (Atrivim Ok, a Refaimbar atrivir abuananam. An aremegħti an eghuamin bok-siam, me dagiamın an ingari. Boksiar kamın ruarim, a 4 mitan tuzi, an arozim, 2 mitan tu. Dagiar boksiar kam, an Amon kantrin Raban nguibamin ikiavira iti.)*

Ruben Ko Gatin anabamningın adarasi, Jordanin Fanemin aruem anadi naghın apia

(Diboboniba 32:1-14)

¹² Moses kamaghın Israelia miġia ghaze, “E nguibar kaba inigha giavagħa, ki nguazir kabar maba Ruben ko Gatin anabamningın adarazigh aningı. Men nguazim, Arnonin Fanemin boroghın itir nguibam Aroer, a nguazir notin amadaghan itim. Egha uaghan ki Gileatin itir mighsiaba itir danganimin nguazir akuar mam ko an nguibaba me ganingı. ¹³ Egha ki Gileatin nguazir akuar igharazim ko Basanin nguazim bar a isa Manasen anabar me tuirazimningın mam ganingı. Atrivim Ok faragħa Basanin nguazim gativagħa an gari. Danganir kam, me ziam Argop a garisi. An aven itir nguibaba, ki bar da isa Manasen adarazigh aningı. Me fomira Basan miġia ghaze, a Refaimian nguazim.

¹⁴ “Ezi Jair, a Manasen adarazir gumazir mam. A gin Argopin danganim bar moghıram a ini, nguazir kam me ziam Basan a garisi. Nguazir kam ghua Gesur ko Makan nguazimin mitaghniamin tu. A uabi uan ziam nguibar kabagh ariki. Kamaghın amizi, gumazamiziba nguibar kabav giavira ikia iza datirighın ghaze, kar Jainin nguibaba.

¹⁵ “Makiria, me Manasen anabamin marasi, ezi Gileatin nguazim, ki a isa me ganingı. ¹⁶ Ezi Ruben ko Gatin anabamningın adarasi, ki Gileatin ikegha ghua Arnonin Fanemin tuzir nguazim isa me ganingı. Men mitaghniamin sautin ikegha ghua Arnonin Faner torimra tu. Ezi men nguazir aruem anadi naghın itimin mitaghniamin ghua Jabokin Fanemin tu.

3:1: Diboboniba 21:33-35 * **3:11:** Hibrun akam vezin kam deragħa a migeir puvati. Gumazir maba kamaghın akam giragħa an osiri, “An dakozim, me ainin an ingari. Dakozir kamın ruarim, a 4 mitan ghu.” Ezi vezin kamın akar abuananam, akar kam, “boksiar kam ikiavira ikia iti,” a dughiar e datirighın itim migeir puvati. A dughiar Moses akinafarim kam osirizim mgei.

Ezi Jabokin Fanem, an Amonin kantrin mitaghniyam. ¹⁷ Ezi men mitaghniar aruem uaghiri naghin itim, a Jordanin Fanemin tu. Men mitaghniyam notin amadaghan Galilin Dipar Akaremin ikegha ghua, Amangsizim Itir Dipamin sautin amadaghan tu. Kar Amangsizim Itir Dipar Akarer aruem anadi naghin, Pisgan Mighsiamin boroghin itir nguazim.

¹⁸ “Egha ki dughiar kamra, kamaghin me migia ghaze, ‘Ikiavira Itir God, en God, Jordanin Fanemin itir nguazir aruem anadi naghin itim isa ia ganingi, eghti ia a dapiam. Datirighin ian midorozir gumaziba uan midorozir biziba inigh. Eghti ia me amadaghti, me uan Israelian namakabar faragh Jordanin Fanem giregh anebigh mangi, men akuraghti me nguaziba iniam. ¹⁹ Eghti ian amuiba ko boriba nguibar ekiar ki ia ganingizimin ia mizuam iki. Ki fo ian bulmakauba ko sipsipba bar aviraseme, da uaghan ian nguibar ekiamin ia mizuam iki. ²⁰ Ia mangi uan namakabar akurvagh mangiti, dughiar me nguazir Ikiavira Itir God, en God me daningasa mikemezim iniamim otogham. Kar, aruem uaghiri naghin amadaghan Jordanin Fanemin itir nguazim. Ia me ataghiraghan marki, egh me ko iki mangi dughiar Ikiavira Itir God me damuti, me deravirama uan nguazim dapiagh an avughsam, mati ia uan nguazimin apiazi mokin. Egh ia gin, uamategh uan nguazir ki ia ganingizimin mangi.’”

²¹ “Egha ki gin kamaghin Josua migia ghaze, ‘Ikiavira Itir God en God, Atrivim Ok ko Atrivim Sihon gamizir biziba ni dar ganigha gifa. God kamaghira atrivir igharazir ia misogh men nguaziba inamibar amuam. ²² Ikiavira Itir God, en God, a uabi ia bagh me ko misoghiva ian akurvagh. Kamaghin, ia men atiatingan marki.’”

God, kantri Kenanin mangasa Mosesin amamangatizir puvati

²³ Egha Moses kamaghin migia ghaze, “Dughiar kamin ki Ikiavira Itir God, pamten a ko migia ghaze, ²⁴ ‘O Ikiavira Itir God, nan Ekiam, ki fo, ni bizir ekiar ni damuamiba, ni dar otevir muziariba nan akakasi, ki nin ingangarir gumazim. Ua godin igharazitam overiam ko nguazimin itir puvati, egh a bizir ekiar ni amigha givazir kabar amuan kogham. ²⁵ Ki nin azai, ni nan amamangatighti, ki mangi Jordanin Fanem girigh vongin mangi, egh nguazir aghuir kamin ganiva mighsiaba itir danganir aghuubar ganiva, uaghan Lebanonin itir mighsiamin ganam.’”

²⁶ “Ezi puvati. Ian osimtizim bangin, Ikiavira Itir God, nan atara egha uan kuarim dukuagha ikia ghaze, ‘Ni uan akam dukuagh, egh bizir kam bagh nan azangan marki. ²⁷ Ni mangi Pisgan Mighsiam bar an ghuamin ghuavanabogh, vongin notin amadaghan ganiva, saut amadaghan ganiva, aruem anadi naghin ganiva, aruem ghuaghiri naghin gan. Ni Jordanin Fanem abigh vongin mangigh nguazir kamin mangighan kogham. Bar puvatigham. Kamaghin amizi, ni deraghvira danganir kabar gan. ²⁸ Josua uabi gumazamiziba inigh fanem abigh vongin mangam, eghti me nguazir ni datirighin garir kam inigh a dapiam. Kamaghin amizi, ni bar deraghvira Josuan sure damu, egh gavgavim an nighnizim daningigh.’”

²⁹ “Ezi dughiar kamin e Betpeorin nguibamin boroghin danganir zarimin iti.”

Moses, Israelia migia ghaze, me Godin Arazibar gin mangi

4

(Sapta 4–11)

Moses, Godin Akar Gavgavibar gin mangasa Israelia mikeme

¹ Ezi Moses kamaghin Israelia migei, “O Israelia, ki datirighin ia ganidir arazir God ifongezir kaba ko bizir a damuasa ia mikemezir kaba, ia bar deravira dar gin mangi. Ikiavira Itir God, a ian inazir afeziabar God, a nguazir kam isa ia ganidi. Ia nguazir kamin mangi a dapiagh deraghvira ikiasa a ifonge, kamaghin amizi, ia an arazibar suigh gavgavigh dar gin mangi. ² Ki ia ganidir Akar Gavgavir kaba, da guizbangira Ikiavira Itir God, en Godin Akar Gavgavira, ezi ia uam akar igharazitam dagh isin darighan marki. Egh ia an aningizir akar otevitam anenganan marki. Ia Akar Gavgavir kaba bar dar gin mangi. ³ Ia uari Ikiavira Itir God Peorin Mighsiamin amizir bizir kamin ganigha gifa. Gumazamizir avrim danganir kamin ikia asem Balin ziam fama, bizir kam bangin God ian tongin bar me gasighasiki. ⁴ Ezi ia Ikiavira Itir God, ian God, an gin zuir adarazira, ia datirighin ikia kati.

⁵ “Ikiavira Itir God, nan God, na mikemezir arazir a ifongeziba ko bizir a damuasa ia mikemeziba, ki dar ian sure gami. Ia datirighin mangi nguazir kam inigh a dapiagh, egh bar dar gin mangi. ⁶ Ia bar guizbangira adar gin mangiti, ikizir igharazitam gumazamiziba kamaghin fogh suam, ia nighnizir aghuiba ikia egha fozozir aviriba iti. Ia nan arazir ki ifongezir kabav

kimti, gumazamiziba da baragh kamaghin mikimam, 'Gumazamizir ikizir gavgavir kamin itiba, me fozozim ikia egha bizibagh nighnigha deragha dagh ami.'

⁷ "Ia ikizir igharazibagh nighnigh, me purama ekevegha gavgafi, ezi men asetam men boroghira itir puvati. Ezi Ikiavira Itir God, en God, e an deir dughiabar, a bar en boroghira ikia en akurvasi. ⁸ Ki datirighin ian sure gamizir arazir kaba, da arazir God ifongeziba ko bizir a damuasa e mikemeziba bar deragha voroghira zui. Ezi ikizir igharazibar gumazamiziba, men araziba ko bizir me amiba, en Arazir aghuibar min zuir puvati. ⁹ Ia nguazir kamin itir dughiam, ia uari bagh deraghvira gan, egh bizir kaghna givaziba ia zurara dughiabar da bakinighnighan marki. Bar markiam. Ia dar uan boriba ko ovavir boribagh eghan mangivira iki. ¹⁰ Ia Sainain Mighsiamin, Ikiavira Itir God, ian Godin damazimin tuivigha ikezir dughiam ginighnigh. Dughiar kamin a na migia ghaze, 'Ni gumazamiziba bar men diaghti me izi uari akufagh. Eghti ki uan akamin men sure damuti, me nguazir kamin ikiamin dughiamin, me nan atiating nan apengara ikiam. Egh me uaghan uan boribar sure damuti, me uaghan nan apengan ikiam.'

¹¹ "God mikemegha givazi, ia mighsiamin boroghin ghuegha, an apengan zarimin tuivighav ikia gari, mighsiam isia avivzari-aba bigha pin ghuavanaga overiamin suighasava amima, ghuariar bar pizim mighsiam avara. ¹² Ezi Ikiavira Itir God avir kamin aven ikia ia migeima, ia an akaba barasi. Egha ia gumazitamin nedazimin garir puvatigha pura migirigiar kinim barasi. ¹³ A dughiar kamin uan Akar Dikirizir Gavgavir gun ia mikemegha dar gin mangasa ia migei. Egha a dagiar akuar pumuningin Akar Gavgavir kaba osiri. Kar, an Akar Gavgavir 10pla. ¹⁴ Egha Ikiavira Itir God, uaghan arazir a ifongeziba ko bizir a damuasa ia mikemeziba, a ian sure damuasa Akar Gavgavimin na mikeme. Ia nguazir datirighin iniamin kam, ia a dapiagh egh dar gin mangi."

Israelia asebar gin mangan kogham

¹⁵ Moses ua kamaghin migei, "Ikiavira Itir God, Sainain Mighsiamin avimin aven otogha migeir dughiamin, ia gumazitamin nedazimin garir puvati, ia pura tiarir kinim barasi. Kamaghin, ia deragh uari bagh ganiva, ¹⁶⁻¹⁸ egh asetamin marvir guatamin ingaran marki. Ia kamaghin damighiva,

arazir kuratam damigham. Ia marvir guar kaba akiran marki, gumazim o amizim, asiziba, kuaraziba, kuruziba, osiriba, egh ia marvir guar kabar amighti da ian godbar min ikiam. ¹⁹ Ia ti overiamin itir bizir kabar gari, aruem, iakinim ko mikoveziba. Ia uari bagh ganigh, bizir kaba ian navir averi-abagh ekuti, ia teviba apir dar ziaba fam. Ikiavira Itir God, ian God, ikizir igharazibar amamangatizi me bizir kabar ziaba fe. Eghti ia kamaghin damuan kogham. ²⁰ Ezi ian Ikiavira Itir God, Isipin kantrin ia inigha ian akua ize. Mati gumazim avir bar puvira isimin aven uan borim inizi moghin, kamaghira a ia inigha izegha ia gamizi, ia an gumazamizibaram otifi, mati ia datirighin iti mokin. ²¹ Ia bangin, Ikiavira Itir God, a nan aningaghe. Egha kamaghin a pamten na migia ghaze, ki Jordanin Fanem abigh mangi nguazir aghuir kamin aven mangan kogham. Nguazir kam, Ikiavira Itir God, ian God datirighin ia daningam. ²² Ki Jordanin Fanem abigh vongin mangighan kogham. Puvatigham. Ki danganir kamaghira ikiva ovegham. Eghti ia fanem girigh vongin mangi nguazir aghuir kam iniam. ²³ Ia deraghvira uari bagh gan, egh Akar Dikirizir Gavgavir Ikiavira Itir God, ian God ia koma amizir kam bakinighnighan marki. Ia an akabar gin mangi egh uari bagh asebar marvir guabar ingaran marki. ²⁴ Ikiavira Itir God, ian God, a uabira guizbangira God. A ian amamangatighi, ia asetamin ziam fan kogham. God avir bar puvira isimin min iti, egh uan apanibar atar men isigham. Kamaghin amizi, ia kamaghin damuan marki.

²⁵ "Egh ia gin nguazir kam dughiar ruarimin an ikivira iki, egh boriba batiti ian ovavir borir gin otivamiba, bizitabar nedazibar min marvir guatar ingaran marki. Ia kamaghin damu arazir kuram damigham. Arazir kam Ikiavira Itir God, ian Godin damazimin derazir puvati, egha a gami a bar aningaghe. ²⁶ Ia oragh, ki datirighin overiam ko nguazimin diazi, aning orazi ki akar gavgavir kamin ia migei. Ia Godin akam batogh egh deravira uari bagh gan. God bar zuamira nguazir kamin ia batuegham. Ia Jordanin Fanemin vongin nguazir ia datirighin iniamin kam, ia dughiar ruarimin an ikeghan kogham. Puvatigham. Ia bar moghirama arimighiregham. ²⁷ Egh Ikiavira Itir God, ia aghamsighti ia tintinibar mangi kantrin igharazibar ikiam, egh ian gumazamizir avirim arimighireghti vabara ikiam. ²⁸ Egh ia kantrin kabar iki marvir guar gumaz-

4:11: Ua Me Ini 19:16-18; Hibru 12:18-19 **4:13:** Ua Me Ini 31:18; 34:28; Godin Araziba 9:10 **4:14:** Ua Me Ini 21:1
4:16-18: Ua Me Ini 20:4; Ofa Gami 26:1; Godin Araziba 5:8; 27:15; Rom 1:23 **4:20:** Ua Me Ini 19:5; Godin Araziba 7:6; 14:2; 26:18; Taitus 2:14; 1 Pita 2:9 **4:21:** Diboboniba 20:12 **4:24:** Hibru 12:29 **4:27:** Godin Araziba 28:36

iba teme ba ko dagaɓar ingarizibar ziaba fam. Nedazir kaba, bizibar garir puvatigha, biziba barazir puvatigha, apir puvatigha, bizibar mughuriaba barazir puvati. ²⁹ Egh ia dughiar kamin ua Ikiavira Itir God, ian God bagh izisi navim dikavam. Ia uan navir averiam ko duamin aven a burisi bar gavgavigh, a batogh bar an boroghira izam. ³⁰ Egh ia osimtizir ekiam ikiti, bizir kurar kaba ia bativti, ia navibagh iragh uamategh Ikiavira Itir God, ian God bagh mangi an akamin gin mangam. ³¹ Ikiavira Itir God, ian God, a Godin apangkuvim itim. Kamaghin amizi, a pura ia ataghiragh ia gasighasighan kogham. Egh an Akar Dikirizir Gavgavir a uabi ian inazir afeziaba ko amizir kam gin amadaghan kogham.

³² “Ia, dughiar fomira ikegha izibagh nighnigh. Bar fomira, amebam tighar ia batamin dughiam, o dughiar God faraghavira gumazimin ingarizimin ikegha iza datirighin, ia faragha zuir dughiaaba bar dagh nighnigh. Ia ti, nguazir kamin oteviba bar dar mangi deravira gan, bizir ekia kamagh garitam otozi, e a baraghiz, o pu? Bar puvati. ³³ Gumazamizir igharazitaba, ti God barazi, an avimin aven ikia mikeme? Puvati. Ia ikia a barazi a migei, ezi ia ariaghirezir puvati. ³⁴ Ikiavira Itir God, ian God, Isipin kantrin ia inigha egha ian akua iza ia gamizi, ia an gumazamizibar otifi. Egha ian damazimin a uan gavgavir ekiamin ingangarir ekia aviribagh ami. An arimariar ekia aviribagh amizi, da Isipin kantrin otivizi, a puvm me misuaghariki. Egha a mirakelbagh amuava, bizir igharagha garir ekia Isipia damuti me bar puviram atiatingamin aviribagh ami. Ti godin ifavarir igharazi tam, bizir an amizir kamagh garir tabar amigham, o? Bar puvatigham. ³⁵ Ikiavira Itir God, ian God, bizir kaba ian akakasi, eghti ia fogh suam, a uabira God. Ezi ua godin igharazitam itir puvati. Bar puvati. ³⁶ God ian sure damuasa, kamaghin a ia gamizi, an akam overiamin ikegha izaghiri ia a baregha gifa. Egha nguazimin ia an avir angazangarir ekiamin gari, ezi an avimin aven ikia egha ia ko migei. ³⁷ A bar moghira ian inazir afeziabagh ifonge, egha ia ginabazi ia bar an gumazamizibara. Kamaghin amizi, a uan gavgavir ekiamin Isipin kantrin ia inigha ize. ³⁸ A ia inigha iza ikizir gavgavir ekiaba itiba batoke, men gavgaviba bar ian gavgavibagh afira. A nguazir kam ia daningasa kamaghin amua ia inigha iza nguazir ia datirighin itir kam ia ganingi. ³⁹ Ezi datirighin ia bizir kam ginighnigh mamaghira iki. Ikiavira Itir God, an overiam ko nguazimin God. Ezi ua godin

igharazitam ua itir pu. Bar puvati. ⁴⁰ Ia an arazir a ifongeziba ko an Akar Gavgavir ki datirighin ia migeiba, ia bar dar gin mangi. Ia kamaghin damuva, uan ovavir boriba ko deraghvira ikiam. Eghti a deravira ian akurvagh ia ko mangiti, ia nguazir Ikiavira Itir God, en God, datirighin ia ganidir kam, ia dughiar ruarimin an ikiam. Eghti nguazir kam a ian nguazimin min iki kamaghira ikiam.”

Moses mongamin nguibar ekiaba amisefe

⁴¹ Egha gin Moses Jordanin Fanemin aruem anadi naghin nguibar ekia 3pla amisefe. ⁴² Nguibar ekia kaba bizir kam bagh ikiam. Gumazitam atamakuigh an apanim gamir puvatizir gumazim misueghti an aremeghti, gumazir kam ari mangi nguibar ekia katamin mangiti, gumazitam an ovevem ikaragh a misueghti an aremeghan kogham. ⁴³ Nguibar ekia kabar kara: Beser, a Rubenin anabamin mogomer nguibam, a gumazamiziba puvatizir danganimin ikia danganir zarimin iti. Ramot, a Gatin anabamin mogomer nguibam, a Gileatin danganimin iti. Ezi igharazim a Golan, a Manasen anabamin mogomer nguibam, a Basan nguazimin iti.

Israelia inizir nguazimin eghaghanir otevim

⁴⁴ Moses Godin Araziba Israelia ganidi. ⁴⁵⁻⁴⁶ Me Isipin kantri ategha iza aruem anadi naghin Jordanin Fanemin, Betpeorin nguibamin boroghin danganir zarimin iti. Dughiar kamin, Moses, akaba ko arazir God ifongeziba ko bizir a damuasa me mikemeziba, me ganidi. Danganir kam, Amorian Atrivim Sihon, an nguazimin iti. A fomira nguibar ekiam Hesbonin aperagha nguazir kamin gari. Ezi dughiar Moses Israelia ko Isip ategha izimin, me a misogha anebini. ⁴⁷ Egha me an nguazim gapia, egha uaghan Basanin Atrivim Okin nguazim ini. Amorian atrivir kamning, Jordanin Fanemin aruem anadi naghin iti. ⁴⁸ Israelia inigha givazir nguazir kamin mitaghniam, an Arnonin Fanemin boroghin nguibar ekiam Aroerin ikegha ghua Sirionin Mighsiamin tu, an ziar igharazim, Hermonin Mighsiam. ⁴⁹ Egha me uaghan Jordanin Fanemin aruem anadi naghin itir nguaziba bar da inigha, ghua Amangsizim Itir Dipar Akaremin ghua Pisan Mighsiamin tu.

5

Godin 10plan Akar Gavgaviba (Ua Me Ini 20:1-17)

¹ Moses Israelian gumazamiziba bar men diazi me iza a ko uari akuvazi, a me migia ghaze:

O Israelia, azazir God ifongezir ki datirighin ia daningamiba ko bizir God damuasa ia mikemezir kaba, ia da baragh. Ia deragh da baregh dagh fogh, egh dar gin mangi. ² Ikiavira Itir God, en God, a Sainain Mighsiamin boroghin e ko Akar Dikirizir Gavgavim akiri. ³ Ikiavira Itir God, en inazir afeziaba, me baghavira nighnigha Akar Dikirizir Gavgavir kam gamizir pu. Puvati, e datirighin itir darazi sara a bar, e bagha Akar Dikirizir Gavgavir kam gami. ⁴ Ikiavira Itir God uabi, mighsiamin avimin aven ikia egha ian gara ia ko migei. ⁵ (Dughiar kamin, ia avimin atiatigha mighsiamin ghuav anangan ibura. Ezi kamaghin, ki ia ko Ikiavira Itir Godin tizimin abuir gumazimin min ikia, an akaba baragha dar gun ia migei.) A kamaghin ia mikeme:

⁶ Ki uabi, ki Ikiavira Itir God, ian God. Kirara Isipin kantrin ia inigha ian akua azenan ize. Kar danganir ia ingangarir gumazamizir kinibar ikezim.

⁷ Ia bar narara gin mangi nan ziamra fam. Egh ia asetamin gin mangan bar marki.

⁸ Ia uari bagh marvir guatamin ingaran marki. Ia overiamin itir bizitam, ko nguazimin itir bizitam ko dipamin aven itir biziba, ia bizir kabargan, dar min marvir guatamin ingaran marki.

⁹ Ia asetam ko marvir guatam bagh iteviba apiriva an ziam fan marki. Guizbangira, ki Ikiavira Itir God, ki ian God. Egh godin ifavaritam in amangatighi, a nan danganim inian kogham. Bar puvasi. Gumazamizir nan aghuaziba, me osimtizim iti, ezi ki ivezir kuram me ko men ikizim daning mangivira ikiti, men ikizimin igiar boriba ko aziziba otivigham. ¹⁰ Ezi gumazamizir bar na gifongeziba, me nan Akar Gavgavibar gin zui. Ki bar ian ovavir boriba men apangkuvigh kamaghira iki mangi, men 1,000in ovavir borir gin izamiba otivam.

¹¹ Nan ziam, Ikiavira Itir God, ian God, ia puram a diponan marki. Guizbangira, gumazamizir pura nan ziam diboriba,

Ikiavira Itir God kamaghin me mikiman kogham, pura bizim, me osimtiziba pu. Bar puvasi, a ivezir kuram me daningam.

¹² Ikiavira Itir God, ia mikemezi moghin, ia Sabatin dughiam deragh a ginighnigh mikim suam, a dughiar ki ua bagha inabazimra ikiam. ¹³ Ia wighin vamira, 6plan aruebar aven ingangariba bar dar amuam. ¹⁴ Ezi namba 7 dughiam, kar Ikiavira Itir God, ian Godin dughiamra. Kar dughiar ia avughsamim. Egh Sabatin dughiam, ia bar ingangaribar amuan marki. Ia uan otariba ko, guiviba, ingangarir gumaziba, ingangarir amiziba, asiziba, ko ikizir igharazibar gumazamizir iza ian nguibamin itiba, ia bar ingangaribar amuan kogham. Ian ingangarir gumaziba, ko amiziba, me uaghan ia ko avughsi. ¹⁵ Ia Isipin kantrin ingangarir gumazir kinibar min itima, ki Ikiavira Itir God, ian God, uan gavgavir ekiam akagha ia inigha azenan ize. Kamaghin amizi, avughsazir dughiar kamin akam, ia deravirama an gin mangasa, God an gun ia migei.

¹⁶ Egh ia vaghvagh uan afeziam ko amebamin apengan iki, men akabar gin mangi, mati Ikiavira Itir God, ian God, ia mikemezi mokin. Ia kamaghin damuva, nguazir ki datirighin ia ganidir kam, ia an ingangaribar amuti da bar deraviram otiviti, ia dughiar ruarimin nguazir kamin ikiam, kar nguazir Ikiavira Itir God, ian God ia ganidim.

¹⁷ Ia gumazamizir igharazibav soghti me arimighiran marki.

¹⁸ Ia poroghamiba uari bakia uari ko akuir arazim damuan marki.

¹⁹ Ia biziba okiman marki.

²⁰ Ia ifavarir akabav kimiva gumazamizir igharazitam in ziam gasighasighan marki.

²¹ Ia gumazir igharazitam in amuim bagh navim dikavan marki. Egh an ingangarir gumazim, ingangarir amizim, ko

5:8: Ofa Gami 26:1; Godin Araziba 4:15-18; 27:15 **5:9:** Ua Me Ini 34:6-7; Diboboniba 14:18; Godin Araziba 7:9-10
5:11: Ofa Gami 19:12 **5:12:** Ua Me Ini 16:23-30; 31:12-14 **5:13:** Ua Me Ini 23:12; 31:15; 34:21; 35:2; Ofa Gami 23:3 **5:16:** Godin Araziba 27:16; Matyu 15:4; 19:19; Mak 7:10; 10:19; Luk 18:20; Efesus 6:2-3 **5:17:** Jenesis 9:6; Ofa Gami 24:17; Matyu 5:21; 19:18; Mak 10:19; Luk 18:20; Rom 13:9; Jems 2:11 **5:18:** Ofa Gami 20:10; Matyu 5:27; 19:18; Mak 10:19; Luk 18:20; Rom 13:9; Jems 2:11 **5:19:** Ofa Gami 19:11; Matyu 19:18; Mak 10:19; Luk 18:20; Rom 13:9 **5:20:** Ua Me Ini 23:1; Matyu 19:18; Mak 10:19; Luk 18:20 **5:21:** Rom 7:7; 13:9

dipenim ko nguazim, ko bulmakau, donki, ko an bizir igharaziba bar, da bagh navim dikavan marki.

²² Egha Moses gumazamizibav gia ghaze, “Ia miḡhsiamin boroghin uari akuvazir dughiam, Ikiavira Itir God, avimin aven ikia, egha ghuariar pizir ekiamin aven iti. A tiarir arozimin miḡia, egha Akar kaba isa ia ganingi. Egha a ua dagh isin akar igharazitaba ia ganingizir puvati. A gin Akar Gavgavir kaba isa dagiar akuar pumuningin da osirigha na ganingi.”

*Gumazamiziba atiti
(Ua Me Ini 20:18-21)*

²³ Egha Moses ua kamaghin miḡei, “Avim isia miḡhsiam bar anevarazi, ia tiarir mam barazi a mitatemin aven ikia miḡei. Ezi ian anababar gumazir dapaniba ko ian gumazir aruaba na bagha iza na miḡei, ²⁴ ‘Ikiavira Itir God, en God, uan gavgavir ekiam ko angazangarim en akagha avimin aven ikia e miḡei. Ezi e datirighin fo, dughiar mabar God gumazim ko mikimti an aremeghan kogham, an angamira ikivira ikiam. ²⁵ E bizir tizim bagh datirighin ovengam? Avir ekiar kam ti e gasighasigham. E ti Ikiavira Itir God baraghti an e mikimti, e arighiregham. ²⁶ Nguazir kamin gumazitam ti Ikiavira Itir Godin tiarim barazi an avimin aven ikia mikemezi, an angamira en min ikiavira ikezh ti? ²⁷ E kamaghin nighnisi, Moses nirara ua roghira mangi, egh akar Ikiavira Itir God, en God, mikimamiba na da baregh uan iziv e mikim. Eghti e da baregh dar gin mangam.’

²⁸ “Ezi Ikiavira Itir God, ian akar kaba baregha kamaghin na miḡei, ‘Ki gumazamizibar akaba barazi da dera. ²⁹ Nan ifongiam, me zurara nighnizir kamra iki nan apengan iki zurara nan Akar Gavgavibar gin mangi. Eghti men ingangariba deraghti, men ovavir boriba, zurara deraghvira ikiam. ³⁰ Kamaghin amizi, ni mangi me mikimti, me uamategh uan purir-penibar mangi. ³¹ Eghti Moses, ni kagh na ko ikiti, ki uan Akar Gavgaviba ko arazir ki ifongeziba ko bizir ki damuasa me mikimamiba isi, ni daningam. Eghti ni deraghvira men sure damuti, me nguazir ki me daningamimin ikiva deraghvira dar gin mangi.’”

³² Egha Moses Israelia miḡia ghaze, “Ikiavira Itir God, en God, e ganingizir akaba ko arazir kaba, ia deravira uari bagh ganiva, egh dar gin mangi. Ia ighuigh agharir guvim o agharir kiriamin mangan marki. ³³ Ia tuavir Ikiavira Itir God, ian God, ian akazir kamra bar deraghvira an gin

mangiti, bizir ia amiba bar deraghviram otivam. Eghti ia dughiar ruarimin nguazir ia datirighin iniamin kamin ikiam.”

6

Godin Akar Gavgavir bar ekiar faraghvira zuim

¹ Egha Moses ua kamaghin miḡei, “Kar Ikiavira Itir God, en God, ian sure damuasa na mikemezir Akar Gavgaviba, arazir God ifongeziba ko bizir a damuasa ia mikemeziba. Ia mangi nguazir ia datirighin iniamim dapiagh, egh akar kaba bar dar gin mangi. ² Ikiavira Itir God kamagsua ifonge, ia ko ian boriba ko men borir men gin otivamiba, ia angamira itir dughiamin, Ikiavira Itir Godin atiating, arazir a ifongeziba ko an Akar Gavgavir a ia ganidiba, ia dar gin mangivira iki. Ia kamaghin damuva, ia dughiar ruarimin nguazir kamin ikiam. ³ O Israelia, ia oragh! Ia deraghvira ikisi, ia akar kaba baregh, egh deraghvira dar gin mangi. Ia kamaghin damu, egh ia nguazir aghuimin ikiam, nguazir kam a bar dera, ezi biziba bar an ikiava deraviram aghui. Egh ia bar avirasemegh bar gavgavighi, ingangarir ia damuamiba, da deraghviram otivam, mati Ikiavira Itir God, ian inazir afeziabar God, ia mikemezi mokin.

⁴⁻⁵ “O Israelia, ia deraviram oragh. Ikiavira Itir God, a bar uabira en God. Eghti ia bar uan navir averiaba ko uan duaba ko uan gavgaviba sara bar a gifongegh. ⁶ Ki ia ganidir akar kaba, ia da isi uan navir averiabar arigh, egh dagh nighnighvira iki. ⁷ Egh dughiar ia uan boriba ko dipenimin ikia avughsiba, ko dughiar ia me ko tuavivar zuiba, ko ia dakuasa misiabar itir dughiba, ko dughiar ia misiabar dikaviba, ia zurara akar kaba dar men sure damuvira iki. ⁸ Egh akar kaba akinafarimin ada osirigh, da isi uan agharibar arigh da uan guabagh ikegh, egh da gin amangan marki. ⁹ Egh akar kaba uan dipenibar tiar akabar akiniba, ko nguibaba avinizir divazibar tiar akabar da osirigh.”

Israelia Godin akaba bar adar gin mangam

¹⁰ Egha Moses kamaghin miḡei “Ikiavira Itir God, en God, en inazir afeziaba, Abraham, Aisak, Jekop, ko akam akirigha ghaze, A nguazitam isi ia daningam. Nguazir kam, nguibar ekiar aghuiba an iti. Nguibar ekiar kaba, ia uari dar ingarizir puvati. ¹¹ Eghti bizir aghuir aviriba ian dipenibagh izevegham. Bizir kaba ia fomira da isa uan dipenibagh arighizir puvati. Eghti mozir dipar ia fomira kuizir puvatiziba

ikiti, wainin azeniba ko olivin azenir ia ingarava oparizir puvatiziba ikiam. Eghti ia an aven iki damasa ifongezir daghebar ami bar izevegham. ¹² Egh, ia deraghvira uari bagh gan. Ia fo, ia Isipin kantrin ikia pura ingangarir gumazir kinibar min itima, Ikiavira Itir God ia inigha ian akuava azenan ize. Eghti ia a gin amangan marki. ¹³ Ia Ikiavira Itir God, ian God, an atiating an apengara iki an ziamra fam. Egh ia uan akaba gavgavim dar aningsi, an ziamra dipon akar dikirizim damu. ¹⁴ Egh ian boroghin itir gumamazibar aseba, ia dar ziaba fan marki. ¹⁵ Ia kamaghin fogh, Ikiavira Itir God, ian God, ia ko iti, ezi gumamaziziba asebar gin zuima, Godin navim me bagha bar ikufi. Eghti ia asebar ziaba fiti, Ikiavira Itir God ian atar, mati avim bizibar isia da gevi moghin, ia agivaghti, ia ua nguazir kamin ikian kogham.

¹⁶ “Egh ia uan Ikiavira Itir God, en God, an araziba tuisigh a gifoghsi an gavgavim bagh azangan marki, mati ia Masan danganimin amizi mokin. ¹⁷ Ia Ikiavira Itir God, ian God, mikemezir Akar Gavgaviba, ko akar a ia ganingiziba, ko arazir a ifongeziba, ia dar gin mangasa, a ia migia ghaze, ia guizbangira bar adar gin mangi. ¹⁸ Ia arazir aghuir Ikiavira Itir Godin damazimin deraziba, ia dar amu, eghti bizir ia damuamiba bar deraghviram otivam. Eghti nguazir aghuir Ikiavira Itir God ia daningasa ian inazir afeziaba ko akam akirizir kam, ia an aven mangi a iniam. ¹⁹ Eghti Ikiavira Itir God ia koma akam akirizi moghira, ia uan apanibav sogh me batuegham.

²⁰ “Dughiar gin izamimin, ian boriba izi kamaghin ian azangam, ‘Ikiavira Itir God, en God, akar ia ganingizir kaba, ko arazir a ifongeziba, ko bizir a damuasa ia mikemezir kaba, dar mingarim manmakin? Ia ti fo?’ ²¹ Eghti ia kamaghin me mikim, ‘E Isipin kantrin atrivimin ingangarir gumazir kinibar itima, Ikiavira Itir God, uabi uan gavgavimin uam e ini. ²² E bar guizbangira, uari uan damazibar garima, a mirakelin igharagha gariba ko digavir kuram gamir arazaraziba, Isipia ko, men atrivim ko, an gumazir ekiaba, me gami. ²³ Eggha a Isipin kantrin e inigha azenan ize, eghti a en inazir afeziaba ko akam akirizir nguazim e daningsi, e inigh mangi e daningam. ²⁴ Ikiavira Itir God, en God, arazir a ifongezir kabar gin mangasa e mikeme, eghti e an atiating an apengara ikiam. E kamaghin damuti, a en kantrin aven deraghviram e geghuv en ganti, e deraghvira ikiam, mati e datirighin

iti mokin. ²⁵ Egh e Akar Gavgavir kaba, Ikiavira Itir God, en Godin damazimin dar gin mangiti, God, e mikemezi moghin, a kamaghin mikim suam, e an damazimin dera.”

7

Israelia, kar God ua baghavira misevezir ikizim

(Ua Me Ini 34:11-16)

¹ Moses ua kamaghin Israelia migei:

“Ikiavira Itir God, en God, e inigh nguazir e ikiamin kamin mangisi, a nguazir kamin itir ikizir aviriba batuegh ia inigh izam. Ia mangi nguazir kam inisi an aven mangiti, a ian faragh mangi, 7plan ikizir gavgaviba me batuegham. Men gavgaviba ko gumamazibar dibobonim bar, ian gavgaviba ko dibobonim gafira. Ikizir kabar kara, Hitia, Girsasia, Amoria, Kenania, Peresia, Hivia, ko Jebusia. ² Eghti Ikiavira Itir God, en God, me isi ian dafarim datighi, ia bar me misoghti me bar arimighiregh. Egh ia men apangkuv me ko akar dikirizir gavgavitam damuan bar marki. ³ Egh ia me ko guiviba ikarvaghsi akam akiran marki. Ia uan guiviba isi men otaribar arighi, me men ikian marki. Eghti ia men guiviba initi, me ian otaribar ikian marki. ⁴ Ki fo, me men iki, Ikiavira Itir God ategh saghon iki, men asebar ziaba fam. Ian boriba kamaghin damuti, Ikiavira Itir God, ian atar, egh zuamira ia gasighasigham. ⁵ Ia gumamazizir kaba ko poghan marki. Bar marki. Ia kamaghin damu. Ia me ofabar amuasa tuer biziba, ko men ofa gamir dakoziaba apirarigh, men dagiar guarir dighoriba itiba bar da misararikhig. Egh temer guarir aser amizim Aseran nedazim itiba okiva marvir guabar apongti da isi.

⁶ “Ia Ikiavira Itir God, en God, guizbangira ua baghavira misevezir gumamaziziba. Nguazimin gumamaziziba bar men tongin, a ua baghavira iarara amisefe. Ezi ia an gumamazizibara, a bar ia gifonge.

⁷ “Ia Kantrin Igharazibar Gumamazizibar min avirasemeghti, a ia gifuegh ua bagh ia amisivam. Puvati, ian dibobonim a bar sufi. ⁸ Ikiavira Itir God, bar ia gifuegha, ian inazir afeziaba ko amizir akar dikirizim ginighnigha an gin zui. Eggha bizir kam bagha a ian akuragha ua ia ini. Ia pura ingangarir gumamazizir kinibar min Isipin kantrin atrivimin apengan itima, a uan gavgavir ekiamin ia inigha azenan ize. ⁹ Ia deravira bizir kam ginighnigh. Ikiavira Itir God, a guizbangira God, eggha zurara uan Akar Dikirizir Gavgavibar gin

ghua bizibagh ami. Egha gumazamizir avirir an Akar Gavgavibar gin ghua a gifongeziba, a men apangkuv, kamaghira mangivira ikiam. ¹⁰ Egha a gifongezir puvatizir gumazamiziba, a men arazir kam ikarvaghera zuamira ivezir kuram me ganiga me gasighasisi. ¹¹ Kamaghin amizi, Godin Akar Gavgavir kaba, kar arazir God ifongeziba ko bizir a damuasa ia mikemeziba, ki datirighin da isa ia ganidi. Eghti ia bar deraghvira dar gin mangi.”

Gumazamizir Godin Akar Gavgavibar gin zuiba, a deraghvira me damuam (Godin Araziba 28:1-14)

¹² Moses kamaghin migia ghaze, “Ia bizir ki damuasa ia mikemeziba baragh deragh dar gin mangiti, Ikiavira Itir God, en God, Akar Dikirizir Gavgavir a fomira ian inazir afeziaba ko amizimin gin mangiva bar ian apangkuvigham. ¹³ A bar ia gifuegh deravira ia damuti, ia borir aviriba batiti, ian adarazi bar avirasemegham. Egh a ian azeniba deragh dar amighti, ian witha ko bali ko wainin ikariziba ko olivin temeaba, da ovizir aviriba ikiam. Egh deragh ian bulmakauba ko sipsipbar amuti, da nguzir aviriba batam. Eghti ia, nguazir a fomira ia daningasa ian inazir afeziaba ko akam akirizim, ia an aven ikiti, God deragh ia damu nguazir kamin itir bizir aghuiba isi bar ia daningam. ¹⁴ God bar deravira ia gami moghin, a nguazir kamin ikiziba bar, men tongin ikizir igharazitam, ian min deragha me gamizir puvati. Ian amiziba, ko ian bulmakaun amebaba, tam pura ikian kogham, me bar moghira otam. ¹⁵ Eghti Ikiavira Itir God, deraghvira ian ganti arimariar guar igharagha garitaba ia bativan kogham. Egh arimariar kurar ia Isipin ikia ganizir katam uam ia bativan kogham. Arimariar kaba, da ian apanibara bativam. ¹⁶ Eghti ikizir Ikiavira Itir God, en God, ian dafarim darighamiba, ia bar moghira me agifagh. Egh ia me ko men asebar ziaba fan marki. Ia men asebar ziaba fi, mati ia asizim azuazimin aven ghu, egh arazir kam bangin ia arimighiregham. Kamaghin, ia tong men apangkuvan marki. Bar marki.

¹⁷ “Ia ikizir kabar gan kamaghin nighnighan marki, me bar avirasemegha, men gavgavim e gafra. Eghti e me gasighasighsi iburaghburegham. ¹⁸ Puvati, ia men atiatingan marki. Ia bizir Ikiavira Itir God, ian God, Isipin atrivim ko an gumazamizibagh amizibagh nighnigh. ¹⁹ Egh ia arimariar bar kurar ia Isipin uari uan damazibar ganizibagh nighnigh. Egh uaghan mirakelba ko digavir kuram gamir arazarazir God amizibagh nighnigh. Ia bar

fo, Ikiavira Itir God, ian God uan dafarimin ingangarir ekiabagh amigha Isipin kantrin aven ia inigha ize, ia bizir kabagh nighnigh. Eghti ikizir ia datirighin atiatiba, Ikiavira Itir God, arazir kamaghira garimin me damu bar me gasighasigham. ²⁰ Eghti men tarazi ian ari mangi mueghti, Ikiavira Itir God, apizir gumazamiziba apiba amangiti, da mangi atiatir ekiam me daningiva me gasighasigham.

²¹ “Ikiavira Itir God, ian God, gavgavir bar ekiam ikia e ko iti. Kamaghin amizi, ia ikizir kabar atiatingan marki. A gavgavir bar ekiam iti, eghti gumazamiziba bar an atiatingam. ²² Ikiavira Itir God, ian God, ian faragh mangi aghumra ikizir kaba batogh me amangiti, me ari mangam. Eghti ia zuamira me gasighasighan kogham. Ia zuamira me gasighasighi, asizir atiaba avirasemegh otivigh izi ia misoghti ia arimighiregham. ²³ Guizbangira, Ikiavira Itir God, ian God, ian apanibar amighti me bar atiatigh ikivira iki mangiti, dughiar ia bar me dikabiragh me abinamim otogham. ²⁴ God uaghan men atriviba isi ian dafaribar arigham. Eghti ia me misoghti, me arimighireghti, gumazamiziba me gin amadagham. Ia me misoghamin dughiamin, gumazitam ian anogoreghan kogham. Ia bar me misoghharigham.

²⁵ “Ia bar men asebar marvir guabar apongti da isigh. Egh men silva ko golin me uan asebar marvir guabar kurtibagh ifongan marki. Ikiavira Itir God, ian God, a bar aser kabar marvir guabar aghua. Kamaghin amizi, ia bizir kaba inian marki. Ia da inighti da ti azuazimin min, ian suighti ia arimighiregham. ²⁶ Egh ia aser kabar marvir guatam inigh uan dipenibar aven izan marki. Ia tam inigh izeghti, Ikiavira Itir God, dagh gasighasizi moghin ia gasighasigham. Aser kaba da bizir bar kuraba, ezi God bar dar aghua. Kamaghin amizi, ia dar aghuagh bar akiriba ighegh dagh asaragh.”

8

Israelia nguazir aghuim iniam

¹ Ezi Moses kamaghin Israelia migei:

“Akar gavgavir ki datirighin ia ganidir kaba, ia bar deravira dar gin mangi. Ia kamaghin damuva, deravira iki oti bar avirasemegham. Ia uaghan mangi nguazir Ikiavira Itir God ian inazir afeziabar aningasa me ko akam akirizimin aven mangi, a inigh an ikiam. ² Ikiavira Itir God, en God, a 40plan azenibar ian faragha ghua ia inigha gumazamiziba puvatizir danganim garui. Ia bizir kam ginighnighvira iki. A dughiar kamin ian navir averiabagh fofoghasa, ia an Akar

Gavgavibagh nighnighavira iti, o puvati. Ia uari fer arazim agivagh, an apengan ikiasa, an osimtizir maba ia ganingi. ³ Ia uari fer arazim agivasa, a ia ataghizi, mitiriam ian azi. Egha a daghem mana, isa ia ganingizi ia aneme. Dagher kam, ia a gifozir puvati, ezi ian inazir afeziaba uaghan fomira a gifozir puvati. A ghaze, a kamaghin damighti ia fogh suam, e gumazamiziba daghebara damiva dar gavgavimin ikian kogham. Puvati. Me Ikiavira Itir God migeir migirigiaba bar dar gin mangiva, ikirimirir aghuim iniam. ⁴ Ezi ia 40plan azenir kabar arua izima, ian korotiaba biaghirezir puvati. Ezi ian dagariba uaghan ian bezir puvati. ⁵ Ia kamaghin fogh, afeziam uan borim akira an sure gami moghin, Ikiavira Itir God, ian God, ia akirmigha ian sure gami. ⁶ Kamaghin amizi, ia Ikiavira Itir God, ian God, ia mikemezir bizibar amu, egh an atiati an apengara iki an Akar Gavgavibar gin mangi.

⁷ “Ikiavira Itir God, ian God, ian akua kantrin bar aghuir kam bagha zui. Nguazir kam, a faner ekiaba ko mozir dipaba itima, dipar maba nguazimin apengan ivemara, egha danganir zariba ko mighsiar dozibar otiva afora dar izaghiri. ⁸ Ezi nguazir kam dagher aviriba an otifi, wit ko bali, wainin oviziba, pomigranetin oviziba, fighin oviziba, olivin oviziba, ko, hanin eborim, da bar moghira an otifi. ⁹ Eghti nguazir kam, mitiriaba ian aghan koghti, ia bizitamin otevehgan kogham. Ezi nguibar kam in dagiaba, ain ko kapa dar aven iti, eghti ia mighsiar kabagh kuva da iniam. ¹⁰ Egh bizir ia damasa ifongeziba, ia bar ada iniam. Egh ia Ikiavira Itir God, ian God, kantrin aghuir a ia ganingizir kam bagh an ziam fi a minabam.”

Israelia, Ikiavira Itir God bakinighnighan kogham

¹¹ Egha Moses kamaghin Israelia migei: “Ia uari bagh deravira gan, egh Ikiavira Itir God, ian God bakinighnighan marki. Ia ti kamaghin damuva, ia Godin Akar Gavgaviba ko bizir a damuasa ia mikemeziba ko, arazir a ifongeziba ia da abigham, kar arazir bar kuram. ¹² Ia gin dagher damamin aghuir aviriba iki, egh dipenir bar aghuibar ingariva dar aven ikiam, ¹³ egh sipsipba ko bulmakauba, gol ko silva ko, bizir aghuiba, da bar avirasemegham. ¹⁴ Ia dughiar kam in, uari fiva akaba batogh Ikiavira Itir God, ian God, a bakinighnighan marki. Ia ingangarir gumazir kinibar min Isipin kantrin itima, a ua ia inigha azenan ize. ¹⁵ Egh a uabi ian faragha

ghua gumazamiziba puvatizir danganir kurar ekiar kamin ghu. Danganir kam kuruziba ko tuighakar imezir kuraba itiba an iti. Egha danganir kam a bar misingizi, dipaba an puvati. Ezi God dagiar bar gavgavir mam gamizi, dipam an otogha izaghirima ia aneme. ¹⁶ Egha danganir kamin a manan daghem ia ganingizi ia aneme. Manan dagher kam, ia ko ian inazir afeziaba fomiram anemegha a gifozir puvati. A kamaghin ifonge, ia uari abinigh an apengara ikiam. Egh a kamaghin foghasa, ia ti an akabar gin mangi biziba bar dar amuam, o puvatigham. Kamaghin amizi, an osimtiziba ia bagha da amadi. Egh a gin bizir bar aghuiba isi ia daningam. ¹⁷ Eghti ia kamaghin nighnighan marki, e bizir aghuir kaba uan gavgavimin dagh amizi, da otifi. Puvati. ¹⁸ Ikiavira Itir God, en God, a uabi gavgavim ia ganidima, ia bizir aviriba isi. An arazir a ia gamir kabar mingarim kamakin, a ian inazir afeziaba ko amizir Akar Dikirizir Gavgavir kam ginighnigha kamaghin amua datirighin ghuavira iti. ¹⁹ Ikiavira Itir God, ian God, ia a gin amadagh asebar gin mangi dar ziaba fan marki. Kiikiangsizir gavgavim ia ganiga ghaze, ia akar kam baraghan aghuagh, egh kamaghin damuva, ia guizbangira arimighiregham. ²⁰ Ia Ikiavira Itir Godin tiarim baraghan aghuaghti, a ikizir igharaziba ian damazimin dagh asighasighizi moghin, a uaghan ia gasighasigham.”

9

Israelia, Godin akam batoke

¹ Egha Moses ua kamaghin Israelia migei: “O Israelia, ia oragh! Ia bar dughiar ovezimin Jordanin Fanem girigh vongin mangam. Ia mangi ganigh, ikizir ekiaba, men gavgavim ian gavgavim gafira, ia men nguazim iniam. Me nguibar ekiar aviriba itima, da avinizir divaziba bar ghuavanaga overiamin suira. ² Ezi Anakin ikizir ekiabar gumazamiziba bar ekevegha, gavgavigha agharapaniba sarama aghungi. Ezi ia men eghaghanim baregha fo, gumazitam me misogh me abiraghan kogham. ³ Ia datirighin uari uan damazibar ganti, Ikiavira Itir God, en God, avir bar puvira isimin min ian faragh mangam. Ikiavira Itir God uabi, akar dikirizir ia bagha amizimin gin mangi, ian faragh mangi men gavgaviba bar da abinigham. Eghti gin ia me misogh bar zaumira me gasighasigham.

⁴ “Ikiavira Itir God, ian God, me batuegh givaghti, ia uan navir averiabar kamaghin mikimam marki, ‘God ti en garima, e

an damazimin bar dera, ezi a en arazir aghuir kam bangin nguazir aghuir kam isa e ganingi.' Nighnizir kam a guizin nighnizim puvati. Bar guizbangira, Ikiavira Itir God, ikizir kabar gumazamizabar garima, me arazir kurar aviribagh ami, kamaghin amizi, a me batueghasava ami. ⁵ Ia kamaghin nighnighan marki, ia uan navir averiabar aven bar deragha, arazir Godin damazimin zuezbagh ami. Puvati, ikizir igharazir kabar gumazamiziba, me arazir bar kurabagh ami, kamaghin God me batuegham. Egha uaghan, Ikiavira Itir God, ian God, uan akar dikirizir ian inazir afeziaba, Abraham, Aisak, Jekop, ko amizimin gin mangasa ifonge. Kamaghin, a me batueghti, ia men nguazim iniam. ⁶ Ia kamaghin nighnighan marki, ia gumazamizir Godin damazim deraziba. Kamaghin amizi Ikiavira Itir God, ian God, ian arazir aghuiba ikarvagha ivezir aghuimin min nguazir aghuir kam ia ganidi. Bar puvati. Guizbangira, ia gumazamizir navir bar gavgaviba itiba, egha ia an akaba baraghan aghua.

⁷ "Ia bizir kam ginirigh, egh deraghviram a ginighnigh: Ia gumazamiziba puvatizir danganimin ikia Ikiavira Itir God gamizi, a ian aningaghe. Ia fomira Isip ategha iza datirighin, ia dughiar ruarir kam in Ikiavira Itir Godin akam batoghavira iti. ⁸ Ia fomira, Sainain Mighsiamin boroghin ikia, Ikiavira Itir God gamizi, a bar aningagheghe atam ia gasighasiki. ⁹ Ezi ki dagiar akuar kamning iniasa mighsiamin ghuavanabo. Kar, Ikiavira Itir God, ia koma amizir Akar Dikirizir Gavgavimin osizirim itir dagiar akuar pumuning. Dughiar kam in, ki 40plan arueba ko dimagaribar mighsiamin ikia, dipatam ko daghetam amezir puvati. ¹⁰ Ezi Ikiavira Itir God, dagiar akuar kamning isa na ganingi. Dagiar akuar kamning, ia mighsiamin boroghin uari akuvagha itima, Ikiavira Itir God avimin aven ikia, ia mikemezir migirigiaba, a uabi aning in ada osiri.

¹¹ "Ki 40plan arueba ko dimagaribar mighsiamin pin iti. Ezi Ikiavira Itir God, Akar Dikirizir Gavgavimin osizirim itir dagiar akuamning isa na ganingi. ¹² Egha a kamaghin na migei, 'Nin gumazamizir ni Isipin kantrin inigha azenan izeziba, me arazir kurar bar avirim gami. Egha me zuamira akirim ragha nan akabagh asaragha, uari bagha bulmakaun nedazir mam golin an ingari. Kamaghin amizi, ni zuamira dikavigh mighsiam ategh magiri.'

¹³ "Egha Ikiavira Itir God, ua na migia ghaze, 'Gumazamizir kaba ki men gara

me gifo, me na baraghan aghuagha nan akam batoke. ¹⁴ Ezi ki bar me gasighasighti gumazitam ua me ginighnighan kogham. Ki kamaghin me damigh, gin ni damighti, ni ikizir gavgavir bar avirimin afeziamin otoghti, ikizir kam in dibobonim ko gavgavim, bar gumazamizir kurar kabar dibobonim ko gavgavim gafiragham. Kamaghin amizi, ni nan anogoroghan marki.'

¹⁵ "Kamaghin, ki dikavigha dagiar akuar Akar Dikirizir Gavgavim itimning, uan dafarimningin aning in suiragha, mighsiamin uaghiri. Ezi dughiar kam in, avir ekiam mighsiamin dafogha isima, an mizariaba akizirigha ghuavanadi. ¹⁶ Ki izaghirigha givagha garima, ia guizbangira Ikiavira Itir God, en God, an akaba akirim ragha dagh asara. Egha ia uari bagha golin bulmakaun igiar mam in nedazimin ingarigha gifa. Arazir kam in, ia arazir kuram gamigha zuamira tuavir Ikiavira Itir God ian akazim ataki. ¹⁷ Kamaghin amizi, ki ian damazibar, dagiar akuar kamning in suiragha aning akunizi, aning ira bar misaraghire. ¹⁸ Egha gin ki uamatagha Ikiavira Itir Godin damazimin ghuu nguazimin fuagha, uan guam nguazim mituagha irighav iti. Ki 40plan arueba ko dimagaribar kamaghira ikia, egha dipatam ko daghetam amezir puvati. Ki fo, ia arazir kuram Ikiavira Itir Godin damazimin a gamua, a gamizi, a puvira ian atari, ezi ki ia bagha kamaghin ami. ¹⁹ Ikiavira Itir God, bar ian aningagheghe ia givasa nighnisi, kamaghin ki atiatingi. Ezi Ikiavira Itir God, faragha amizi moghin, ua nan azangszim baraki. ²⁰ Dughiar kam in, Ikiavira Itir God, uaghan bar puvira Aronin aningagheghe, a misueghti an aremeghasava ami. Ezi ki faragha amizi moghin, Aron ko ia bagha God ko migeima, a nan azangszim ikara. ²¹ Ia bulmakaun kam in ingarigha arazir kuram gami. Ezi ki bulmakau inigha ghuu a isa avim mikini. Egha ki bar a anemisaragharigha, a mirmirigha an avereniba inigha da isa, mighsiamin ivemara uaghirir daghurir dipam mikini.

²² "Ia Masa, ko Tabera ko Kibrot Hatavan itir dughiaabar, ia Ikiavira Itir God gamizi, a bar ian aningaghe. ²³ Ia faragha ghua Kades Barnean itima, a ia migia ghaze, Ia mangi nguazir a ia daningamin kam in aven mangi a daplam. Ezi ia nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin itir puvatigha, an akamin gin mangan aghuagha a batoke. ²⁴ Ki fomira ia ko ingara ia inigha izezir dughiam in ikeghe iza datirighin, ki bar ia gifo, ia gumazamizir Godin akaba batoziba.

²⁵ “Iän arazir kuram bangin Ikiavira Itir God bar ia gasighasighasava amima, ki 40plan arueba ko dimagaribar Ikiavira Itir Godin damazimin nguazimin fuagha uan guam nguazim mituagha irighav ikia, ²⁶ Ikiavira Itir God ko migia ghaze, ‘O Ikiavira Itir God, nan Ekiam, ga uaning, ni uan gumazamizibagh asighasighan marki. Ni uabi uan gavgavimin gumazamizir kaba Isipin kantrin me inigha azenan ize. Ni uan gavgavir ekiamin men akuragha ua me inigha gifa. ²⁷ Ni uan ingangarir gumaziba, Abraham, Aisak ko, Jekop, me ginighnigh, akaba batozir gumazamizir kabar arazir bar kurar kabagh nighnigh da ikarvaghan marki. ²⁸ Ni kamaghin damighti, Isipia ti kamaghin mikim suam, Ikiavira Itir God, gumazamizir kaba inigha nguazir me daningasa me ko akam akirizim, bagh mangan iburaghuburaki. Puvati, God gumazamizir kabar aghuagha, aremeghasa, me inigha gumazamiziba puvatizir danganimin ghu. ²⁹ Mevzika, gumazamizir kaba ni ua baghavira me amisefe. Egha ni uan gavgavir ekiamin Isipin kantrin me inigha azenan ize. Kamaghin amizi, ni me gasighasighan marki.’”

10

*Moses namba 2in dughiamin
Akar Gavgavir 10pla ini
(Ua Me Ini 34:1-10)*

¹ Egha Moses Israelia migia ghaze, “40plan arueba ko dimagariba givazima, Ikiavira Itir God, ua kamaghin na migei, ‘Ni dagiar akuar faragha dituzir pumuningin mirara ua pumuning atugh, egh aning inigh na bagh mighsiamin anang. Egh ter araritaba aghoregh boksiamin ingarigh. ² Eghti ki dagiar akuar kamning, akar ki faragha dagiar akuar ni inigha ghua bighizimningin osiriziba, aningin da osiram. Ki akaba osirigh givaghti ni aning isi boksiam darugh.’

³ “Egha ki temer akasin boksiar mamin ingarigha, dagiar faragha dutuzimningin mirara dagiar akuar pumuning atugha, aning inigha ua mighsiamin ghuavanabo. ⁴ Ezi Ikiavira Itir God, dagiar akuar kamningin, faragha uan akaba osirizi moghin, ua da osiri. A uan 10plan Akar Gavgaviba osiri, a faragha dughiar ia mighsiamin apengan uari akuvagha itimin, an avimin aven ikia akar kabara ia mikeme, a datirighin uam ada osiri. Egha a dagiar akuar kamning isa na ganingi. ⁵ Ikiavira Itir God na mikemezi moghin, ki uamategha iza-ghira dagiar akuar kamning isa Boksiar

ki ingarizimin aven aning ati. Ezi dagiar akuamning Boksiamin aven ikia iti.”

⁶ Egha gin Israelia Jakanian gumazamizibar mozir dipaba ategha, Moserin nguibamin ghue. Aron kagh aremezi, me an kuam isa mozim gati. Ezi an otarim Eleasar, an danganim inigha, ofa gamir gumazibar dapanimin iti. ⁷ Egha me kagh dikavigha Gugodan danganimin ghuegha, gin ghua Jobatan danganimin ghu. Kar danganir daghurir dipar aviriba itim.

⁸ Me faragha Sainain Mighsiamin boroghin itima, Ikiavira Itir God, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiar kamin ganasa, Livain anabamin gumazibav sefe. Gumazir kaba, me ofa gamir ingangarim damu, egh gumazamizibav kim suam, Ikiavira Itir God, bar deraghvira me damuam. Livaiba dughiar kamin ikegha ingangarir kam gamua iza datirikin. ⁹ Kamaghin amizi, Livain anabam, Ikiavira Itir God nguazir asizitam me ganingizir puvati. A nguaziba Israelian anabar igharazibagh aningi, ezi Livaiba puvati. Livain anabam, men bizir aghuir Ikiavira Itir God me ganingizim, a kamakin, me ofa gamir ingangaribar amuam, mati Ikiavira Itir God, ian God, faragha akam me bagh anekirizi mokin.

¹⁰ Moses Israelia migia ghaze, “Ki 40plan arueba ko dimagaribar mighsiamin pin iti, mati ki faragha amizi mokin. Ezi Ikiavira Itir God, nan azangsizim uam a baraki. Egha ia gasighasighizir puvati. ¹¹ Egha a kamaghin na migia ghaze, ‘Ni dikavigh gumazamizibar faragh mangi, nguazir ki me daningasa men inazir afeziaba koma akam akirizim iniam.’”

Arazir God ifongeziba

¹² Moses ua kamaghin Israelia migei, “O Israelia, ia oragh. Ki ian azai, ia Ikiavira Itir God, ian God ifongezir arazir aghuir manaba ia dar amuam? Arazir kaba: Ia Ikiavira Itir God, ian Godin atiatingiva an apengara iki, egh an akaba bar dar gin mangi. Egh a gifuegh, egh bar uan navir averiaba ko duaba sara bar akongegh an ingangarim damu. ¹³ Egh an Akar Gavgaviba ko arazir Ikiavira Itir God ifongeziba, ki ian akurvaghasa datirighin ia migei, ia bar dar gin mangi, egh deraghvira ikiam. ¹⁴ Ia oragh, overiar bar pin itim, a Ikiavira Itir God nanam. Ezi nguazim ko an itir biziba da uaghan an bizibara. ¹⁵ Ezi Ikiavira Itir God, ian inazir afeziaba, uan navir averiamin aven bar me gifongegha, ua bagha ikizir igharazibar tongin ia amisevegga, uaghan ian ovavir boriba amisefe. A ua

baghavira ia ginabazi, ia datirighin an gumazamizibara. ¹⁶ Kamaghin amizi, ia uan navir averiabar aven akaba batozir arazim atugh a batokegh, mati gumaziba mikarzir mogomebar inibar ghor. ¹⁷ Ikiavira Itir God, ian God, godin ifavariba ko bizir bar gavgaviba itibagh afira. Ikiavira Itir God, a bar ekevegha bar gavgavizi, biziba bar an gavgavimin atiatigha an apengan iti. Gumazir ziam itim, o gumazir ziam puvatizim, an arazir vamiran gin ghua men araziba tuisisi. A kotin aven gumazamiziba ataghirazi, me an nighnizim gighasa dagiaba a ganidir puvati. ¹⁸ Egha amizir paba ariaghireziba a deraghavira me gamuava, borir afeziaba ariaghireziba a uaghan deraghvira me gami. Egha ikizir igharazibar gumazamizir en tongin itiba, a me gifuegha dagheba ko korotiaba me ganidi. ¹⁹ Ia faragha, ikizir igharazibar gumazamizibar min Isipin kantrin ike. Kamaghin amizi, ia uaghan ikizir igharazibar gumazamizibagh ifongegh. ²⁰ Ia Ikiavira Itir God, en God, an atiating an apengan iki, egh an ziamra fi. Egh an porogh gavgavigh, an ziamra dipon ia uan akar dikirizibar amu. ²¹ Anarira, a ian God, kamaghin ia an ziam fi. Ia uari bizir ekciar igharagha garibar gari, a ian akurvaghasa dagh ami. ²² Ian inazir afezair 70pla, merara Isipin ghue. Ezi datirighin, Ikiavira Itir God, en God, ia gamizi ia overiamin mikovezibar min bar aviraseme.”

11

God ziar ekiam iti

¹ Moses kamaghin Israelia migei, “Ia Ikiavira Itir God, en God, bar a gifongegh, zurara an arazir a ia ganingziba ko bizir a damuasa ia mikemeziba ko, an Akar Gavvivar gin mangi. ² Ia datirighin bizir kabagh nighnigh. Ia Ikiavira Itir God ian sure damuasa amizir bizir aviriba ia dar gani. A bizir kaba ian boribar akazir puvati. Iarara, Ikiavira Itir Godin gavgavir bar ekiamin gani. ³ Egha ia Ikiavira Itir Godin garima, a Isipin atrivim ko an nguazimin mirakelin igharagha gariba ko digavir kuram gamir arazibagh ami. ⁴ Ia garima, Isipia ian agintizir dughiamin, Ikiavira Itir God, Ongarir Aghevim gamizi a iza bar Isipian midorozir gumaziba ko, men hoziaba ko, men karisba avara. Egha Ikiavira Itir God bar me gasighasiki. ⁵ Ia tighar izi danganir ia datirighin itir kamin izamin dughiamin, ia uari bizir kabar gani. Ikiavira Itir God, gumazamiziba puvatizir danganamin ia bagha bizir bar aviribagh

ami. ⁶ Ia bizir kam ginighnigh. Ia garima, Ikiavira Itir God, Rubenin anabamin mav, Eliap, an otarimning, Datan ko Abiram, God aning gamizir bizimin gani. Ia bar garima, Ikiavira Itir God, nguazim gamizi, an akar akarizi, aning uan amuiroghboriba ko, uan purirpeniba, ko bizir angamira itiba sara bar, nguazir torim giraghuezi, nguazim bar me avara. ⁷ Ikiavira Itir God amizir bizir ekciar kaba, ia guizbangira, uari uan damazibar bar adar gani.”

God bizir aghuiba itir nguazim Israelia ganing

⁸ Moses uan kamaghin Israelia migei, “Ia Jordanin Fanem giregh vongin mangamin dughiam a roghira ize. Ezi ia Akar Gavgavir ki datirighin ia ganidir kaba, ia deraghvira dar gin mangi, egh nguazir ia datirighin iniasava amir kamin aven mangi a iniam. ⁹ Egh ia dughiar bar ruarimin bizir bar aghuiba itir nguazir kamin ikiam. Nguazir kam, dagheba an ikia bar deraghaviram aghui. Nguazir kam, Ikiavira Itir God, ian inazir afeziaba ko, men ovavir boribar aningasa akar dikirizim gami. ¹⁰ Nguazir ia datirighin iniamin kam, a Isipin kantrin ia faragha ikezimin, nguazimin min gari puvati. Ia Isipin ikia azeniba opara, dipam inigh uan azenibar izasa ingangarir dafabagh ami. ¹¹ Ezi nguibar ia datirighin mangi iniasava amir kam, a mighsiaba ko danganir zariba itima, amozim zurara an dagher azenibagh izi. ¹² Ikiavira Itir God, ian God, azeniba bar, dar iakinibar vaghvaghua nguazir kam deraghaviram an gari.

¹³ “Ki datirighin ia ganidir Akar Gavgavir kaba, ia bar adar gin mangi. Egh Ikiavira Itir God, ian God ia bar a gifongegh, egh uan navir averiaba ko duaba sarama an ingangarim damu. ¹⁴ Egh ia kamaghin damuti, an amozim amadaghti amozim izamin dughiar bar a izam. Azeniba oparir dughiam ko dagheba asir dughiam sara amozim izam. Eghti ia dagheba ko wain ko, olivin boreba izivaghham. ¹⁵ Eghti ia daghetamin oteveghan kogham. Eghti ian bulmakauba damamin graziba ikiam.

¹⁶ “Ia uari bagh ganigh! Ian nighniziba ia gifaraghti ia Ikiavira Itir God, akirim ragh a gasaragh, asebar ziaba fi dar ingangaribar amuan marki. ¹⁷ Ia kamaghin damuti, Ikiavira Itir God, ian aningaghegham. Egh amozimin tivaghti, nguazim dipaba puvatighi, dagheba ko biziba deragh aghungan kogham. Eghti ia nguazir

aghuir Ikiavira Itir God ia ganidir kamin, zamuiram arighiregham.

¹⁸ "Ia nan akaba isi uan nighniziba ko navir averiabar arikigh. Egh da osirigh uan agharibar da ikegh, egh atarir afivibar min da uan guabagh ikeghti da ikiti, ia dughiarbar dagh nighnighvira iki. ¹⁹ Egh ia dughiar uan boriba ko dipenimin ikia avughsiba, ko dughiar ia me ko tuavibar zuiba, ko ia dakuasa misiabar itir dughiaaba, ko dughiar ia misiamin dikaviba, ia zurara akar kabar uan boribar sure damuvira iki. ²⁰ Egh akar kaba uan dipenibar tiar akabar akiniba, ko nguibaba avinizir divazibar tiar akabar da osirigh. ²¹ Egh ia kamaghin damuti, Ikiavira Itir God, en inazir afeziba ko akar dikirizim gamizi moghin, ia damighti ia dughiar bar ruarimin nguazir kamin ikiam. Eghti, ian ovavir boriba nguazir kamin ikiamin dughiam uaghan bar ruaragham. Mati overiam zurara uan danganimin ikiavira iti moghin, ia nguazir kam gisin ikivira ikiam.

²² "Ki ia ganidir Akar Gavgavir kaba, ia bar dar amu. Ia bar Ikiavira Itir God, ian God gifuegh, an tuavir aghuiba bar adar gin mangi, deraghvira bar adar suiragh. ²³ Eghti ia roghira mangamin dughiamin, Ikiavira Itir God ian faragh mangi ikizir igharaziba batueghti, ia men nguaziba iniam. Ikizir kaba, men gavgaviba ko dibobonim, ian gavgaviba ko dibobonim gafira, eghti ia men nguazibar apiagham. ²⁴ Egh nguazir ia arua zuir manaba, ia bar moghira da iniam. Eghti ian nguazir mitaghniam, a Sautin amadaghan gumazamiziba puvatizir danganimin ikegh mangi notin amadaghan Lebanonin Mighsiamin tugham. Egh mangi aruem anadi naghin Yufretisin Fanemin ikegh mangi, Mediteranianin Ongarir Ekiamin aruem ghuaghiri naghin tugham. ²⁵ Eghti gumazitam ian tuavim apirighan kogham. Ikiavira Itir God, ian God, a faragha ia bagha akam akirizi moghin, a ikizir igharazibar gumazamizibar amuti, me ian ziam baraghiva, me akong bar atiatigham.

²⁶ "Ia oragh. Ki datirighin ia bagha tuavir pumuning ati, ia tuavir manamin gin mangam? Aning kamakin: God deragh ia damuasa, ia ifongez, o a pazi ia damuasa ia ifonge? ²⁷ Ia Ikiavira Itir God, en God, an Akar Gavgavir ki datirighin ia ganidir kabar gin mangiti, a deravira ia damuam. ²⁸ Ia Ikiavira Itir God, ian Godin, Akar Gavgavir ki datirighin ia ganidiba, dar gin mangan kogh, godin igharazir ia fomira fozir puvatizibar gin mangiti, God ia gasighasigham. ²⁹ Egh Ikiavira Itir God, ia inigh nguibar ia datirighin dapiamimin

mangiti, ia bar Gerisimin Mighsiam ko Ebalin Mighsiamin mangi. Egh ian tarazi Gerisimin Mighsiamin tugh kamaghin dim suam, God e bagh bizir aghuaribar amuam. Eghti ian tarazi Ebalin Mighsiamin tugh kamaghin dim suam, God e gasighasigham. ³⁰ Ia fo, mighsiar kamning Jordanin Fanemin aruem ghuaghiri naghin iti. Aning Jordanin danganir zarimin, Kenanian nguazir aruem uaghiri naghin itimin iti. Aning Moren temer ekiar anogroghezibar boroghin ikia, Gilgalin nguibamin boroghin iti. ³¹ Ia kiran oveghangin, Jordanin Fanem giregh mangi nguazir Ikiavira Itir God, ian God ia daningamim dapiam. Egh ia a inigh a dapiaghiva, an Araziba bar deravira dar gin mangi. ³² Ia deraghvira nighnighiva, arazir God ifongeziba, ko bizir a damuasa ia mikemeziba, ia deragh dar gin mangi."

Moses Ikiavira Itir Godin Arazibar gun migei

12

(Sapta 12--26)

Godin ziam famin danganir vamira ikiam

¹ Moses ua Israelia migia ghaze, "Ia oragh. Ia arazir God ifongeziba ko bizir a damuasa ia mikemezir kaba, ia nguazir kamin ikiamin dughiamin ia bar deravira dar gin mangi. Nguazir kam, Ikiavira Itir God, ian inazir afeziabar God, a ia ganing, eghti ia angamira itir dughiarbar, ia a dapiagh ikiam. ² Ia ikizir igharazibar nguaziba inigh men danganin inigh dar apiagh, egh danganir me uan asebar ziaba feba, kar mighsiar ekiaba ko, mighsiar doziba, ko temer ekiabar apengan itir danganiba, ia bar dagh asighasikigh. ³ Egh men ofa gamir dakoziba apirarigh, men dagiar guarir dighoriba itiba misarakigh, egh temer guarir aser amizim Aseran nedazim itiba avimin da tueghti da isigh, egh sobiamin men marvir guaba okiva, bar dagh asighasikigh. Eghti me ua nguazir kamin dar ziaba fan kogham.

⁴ "Ia gumazamizir asebar ziaba febar min, Ikiavira Itir God, ian God, an ziam fan marki. ⁵ Ikiavira Itir God, Israelian anababar nguazibar tongin, danganir vamiran ikisi ua bagh anemisevegham. Eghti ia danganir kamra mangi egh an ziam fam. ⁶ Eghti ia danganir kamin ofan igharagha garir kabar amu. Dar kara: Ofan bar isia mighiriba, ko ofan igharaziba. Egh ia uan biziba 10plan pozibar da abigh dar akuar vamira isi Ikiavira Itir God, daning. Egh ia uan bizir aghuiba isiva a daning. Egh ofan ia Ikiavira Itir God ko akam akiriziba,

da isiva a daning. Egh ia uan ifongiabar bizir tizim isi a bagh ofa damusi a damu. Egh uaghan, ia uan sipsip ko bulmakaun ivariaba inigh izi a bagh ofa damu. ⁷ Egh danganir kamra, Ikiavira Itir God, en Godin damazimin, ia ko ian amuiroghboriba ko ian ingangarir gumazamiziba ia bar uari akuvagh, God daningamin ofan daghebar amam. God deragh ia damighti, ian ingangariba deraghvira otivighti, ia bizir kam bagh an damazimin bar akuegh ikiam.

⁸ "Ia gin Godin ziam famin danganir vamiran ikiva, datirighin kagh ikiava ami moghin, ia uari uan ifongiabar an ziam fan marki. ⁹ Ia Ikiavira Itir God, ian God, ia ganingizir nguazir kam, ia an aven ghuezir puvati. Ia gin an aven mangeghti a dabirabir aghuim ia danighi, ia navir amirizimin ikiva avughsam. ¹⁰ Ia Jordanin Fanem giregh vongin mangiti, Ikiavira Itir God, ian amamangatighi, ia nguazir kam inigh a dapiam. Eghti a deravira ian ganti, apaniba ian boroghira izan koghti, ia navir amirizimin ikiam. ¹¹ Ikiavira Itir God, ian God, ia an ziam fisi, a ua bagh danganir vamira amisevagh, an ikiti, ia danganir kam in izi ofan igharagha garir kabar amuam. Ofan kaba: Ofan bar isia mighiriba, ko ofan igharaziba. Egh ia uan biziba 10plan pozibar da abigh dar akuar vamira isi Ikiavira Itir God daning. Egh ia uan bizir aghuiba isi a daning. Egh ofan Ikiavira Itir God ko akam akiriziba, ia da isiva a daning. ¹² Egh ia uan otariba ko guiviba ko, ingangarir gumazamiziba ko, Livain ian nguibabar itiba ko, ia bar moghira Ikiavira Itir God, ian Godin damazimin bar akuegh an boroghin iki. Ia Livaibagh fo, me uari nguazitaba inizir puvati. ¹³ Egh ia uari uan ifongiabar gin mangiva, tintinibar danganibar ofan bar isia mighiribar amuan marki. ¹⁴ Puvati, ia danganir kamran uan ofabar amuam, kar Ikiavira Itir God, misivamin danganim. A ian anababar nguazibar tongin, anabatamin nguazir vamira, amisevagh. Egh danganir kamra, ia ofan bar isia mighiriba ko ofan igharazir ki ia mikemeziba, ia bar dar amu.

¹⁵ "Egh danganir ia itiba, ia asizibav sogh dar ami, da anogoroziba puvati. Asizir Ikiavira Itir God, ia ganingiziba, ia dar ami. Ia an damazimin zue o zuezir puvati, ia uan nguibabar aven iki dar ami, mati ia asizir atiaba api mokin. ¹⁶ Egh ia asizir katamin ghuzitam bar aneman marki. Ia an ghuzim isi dipamin min nguazimin a fugh. ¹⁷ Ia bizir kabar ami, egh nguibar ia itibar aven Ikiavira Itir God, ganidir ofan kabar aman marki. Dar kara: Ofan bar

isia mighiriba, ko ofan igharaziba. Egh ia uan azenibar witba ko wainba ko olivin boreba, ia 10plan pozibar da abigh, dar pozir vamira isi Ikiavira Itir God daning. Egh ia uan bizir aghuiba isiva a daning. Egh ofan ia God ko akam akiriziba, da isiva a daning. Egh ia uan ifongiabar bizir tizim isi a bagh ofa damusi a damu. Egh uan sipsipba ko bulmakaun ivariaba inigh izi a bagh ofa damu. ¹⁸ Ia uan otariba ko guiviba ko, ian ingangarir gumazamiziba ko, Livain ian nguibamin itiba, ia bar Ikiavira Itir God, ian Godin damazimin ofan kabar daghebar ami. Ia danganir Ikiavira Itir God, ian God ua bagh misivamimra damam. God deragh ia damighti, ian ingangariba deraghvira otivti, ia bizir kam bagh an damazimin bar akuegh ikiam. ¹⁹ Ia uan nguazir kam in ikiamin dughiamin, ia Livaibagh nighnigh men akurvagh.

²⁰ "Eghti gin Ikiavira Itir God, ian God akam akirizi moghin, ian nguazim damuti, an ekevegh mangam. Eghti ia dughiar manamin asizibar amisi ifuegh dar ami. ²¹ Eghti danganir ia Ikiavira Itir God, ian Godin ziam famin kam a saghon ikiti, ki ia mikemezi moghin, ia damu. Ia Ikiavira Itir God ia ganingizir bulmakau o sipsip misuegh, an tuziba uan nguibamin dar ami. Ia kamaghin damusi ifuegh, egh dughiar kamaghira damu. ²² Ia an damazimin zue, o zuezir puvati, ia asizir atiaba api moghin pura dar ami. ²³ Ia fo, ghuzim an angamira itir ikirimirim gumazamiziba ko asiziba bar me ganidi. Kamaghin amizi, asizitam ghuzir ikirimirim anidim an aven ikiti, ia aneman marki. Ia ghuzibar aman kogham. ²⁴ Ia asizir katamin ghuzitam bar aneman marki. Ia dipamin min nguazimin a fugh. ²⁵ Ia asizir katamin ghuzim ameghan koghti, Ikiavira Itir God, ia mikim suam, ian arazir kam an damazimin dera. Egh a ia ko ian ovavibar boriba deragh ia damuti, ian ingangariba deraghvira otivam. ²⁶ Egh ia God daningamin ofaba ko ofan ia Ikiavira Itir God ko akam akiriziba inigh, danganir a ua baghvira misivamin mangi. ²⁷ Egh danganir kam in ia ofan bar isia mighiribar amu. Ia asizir tuziba ko ghuziba isi Ikiavira Itir God ofa gamir dakozaumin da tuegh. Egh ia ofan igharazibar amuva, asizibar ghuziba ofa gamir dakozaumin da ingi, egh asizir tuziba ia dar ami. ²⁸ Ia deraghvira akar ki datirighin ia mikemezir kabar gin mangi, egh kamaghin ia Ikiavira Itir Godin damazimin arazir aghuiba ko arazir voroghira zuibar amuam. Eghti biziba bar ian deraghti, ia ko ian ovavir boriba, ian dabirabim deragh iki mamaghira ikiam."

God, asebar ziaba fan Israelian anogoroke

²⁹ Egha Moses ua kamaghin migei, "Ia mangi ikizir igharazir kabar nguazibar aven mangamin dughiam, Ikiavira Itir God, ian God, ian faragh mangi bar me gasighasigham. Eghti ia men nguazibar apiam. ³⁰ Ia deravira uari bagh ganigh. God me gasighasigh givaghti, ia me uan asebar ziaba fer arazibar gan, men min damuan marki. Ia men arazibar gin mangiva arimighiregham. Egh ia men asebar ziaba fer araziba bagh men azangsighan marki, 'Ikizir kaba, me manmaghin uan asebar ziaba fe? E men min damuasa ifonge.' ³¹ Me uan asebar ziaba fe moghin, ia Ikiavira Itir God, ian God, an ziam fan marki. Me uan asebar ziaba fer dughia, me uari uan boribav sogha ofa gamir dakozim gisin me arigha ofan min me tue. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God, bar men ofabar aghua.

³² "Egh bizir ki ia mikemezir kaba ia bar moghira dar amu. Egh akar igharazitam inigh uam akar kabagh isafuraghan marki, egh akar katam ataghiraghan marki."

13

1-2 "Eghti akam inigha izir gumazitam o irebabar mingariba abizir gumazitam izi ia geku suam, Ki fogha gifa mirakelin kam guizbangan otivam. Egh men tav, ia faragha ziaba fezir puvatizir asebar ziaba fisi, ia mikimam. ³ Eghti da guizzin otivti, ia an akar kam baraghan marki. Ikiavira Itir God, ian God, ian araziba tuisigh foghasa, ia navir averiaba ko duabar guizbangira a gifongez, o puvati. Egha a gumazir kaba ataghizi me iza ia gekuasava ami. ⁴ Ia Ikiavira Itir God, ian God, ian inigha Isipin anzenan ize. Gumazir kamagh amiba, kar gumazir kuraba. Egh ia God baghivira ikiasa, me aghua. Kamaghin amizi, me ia geku ia damighti, ia Ikiavira Itir Godin gin zuir tuavim ategh an saghon ikiam. Kamaghin, ia gumazir kavav sueghti me arighireghti, arazir kurar kam givagham.

⁶ "Eghti ian namakatam, o aveghbuatam, o ian otaritam o ian guivitam, o ian amuir ia bar ifongezim, o ian roroar bar aghuim, a modogh ia geku, aghumra aser ia ko ian inazir afeziaba fomira fezir puvatizibar ziaba fisi ia mikimti, ia an akam baraghan

marki. ⁷ Nguazir kamin gumamazir ian boroghin itiba ko ian saghuiamin itiba, bar moghira aser kabar ziaba fe. ⁸ Ia gumazir kamaghin amibar apezeperir akaba baraghan marki, ia akirin me gasaragh. Ia men akurvaghan marki. Egh ia apangkuvir arazimin me damuan marki. ⁹ Gumazim o amizim kamaghin ia damuti, ia a misueghti, an aremegh. Ni faragh uan dafarimin dagiabar a ginivighti, gin gumamaziziba bar dagiabar a ginivam. ¹⁰ Ia fomira Isipin kantrin ikia ingangarir gumazir kinibar min itima, Ikiavira Itir God, ian God ia inigha Isipin anzenan ize. Egh me ia gekuti ia Godin akamin gin mangan kogham. Kamaghin amizi, ia dagiabar me ginivti, me arimighiregh. ¹¹ Ia me misueghti, me arimighireghti, Israelia bizir kam baregh atiatingiva uam arazir kurar katam damuan kogham.

¹²⁻¹³ "Ia Ikiavira Itir God, en God, ia daningamin nguibar ekiabar ikiv oraghti, me kamaghin mikimam, Gumazir kurar maba nguibar ekiar kamin itir gumamazizibar nighnizibagh ekuu ghaze, E asebar ziaba fam. Kar aser e faragha ziaba fezir puvatiziba. ¹⁴ Ia kamaghin akar vaveba baregh, egh deraghviram akar kamin mingarim gifoghsa pamtemin ingar. Eghti migirigiar bar kurar kam a guizbangira ikiti, ¹⁵ kamaghin, ia nguibar kamin itir gumamaziziba ko men bulmakauba sara misoghirarigh, men nguibar kam ko an itir biziba bar dagh asighasikigh. ¹⁶ Egh ia men biziba bar ada inigh, nguibamin torimra da akufagh. Egh ia nguibar kam daboroghti an itir biziba bar isi ofan min Ikiavira Itir God, en God daning. Eghti nguibar kam ikuvigh iki kamaghira ikiti, gumazitam uam an ingar anesaraghan kogham. ¹⁷ Ia uari bagh nguibar kamin bizitam inian marki. Ia avim ateghtima a bar dar isigh. Eghti Ikiavira Itir God, uan aningazim ategh, ian apangkuvigham. Egh a ian inazir afeziaba ko akar dikirizim gamizi moghin, ia damighti ian dibobonim ghuavanabogham. ¹⁸ Ia Ikiavira Itir God, ian God, an tiarim baraghiva, an Akar Gavgavir ki datirighin ia migeir kaba deragh dar gin mangiva, an damazimin arazir aghuibar amuti, a bizir aghuir kaba ia bagh dar amuam."

14

Israelia, ikizir igharazibar min ariaghirir gumamaziziba bagh azian marki

¹ Moses kamaghin Israelia migei, "Ikiavira Itir God, ian God, a ua baghavira ia ginabazi ia an boriba. Kamaghin amizi, ian gumazitam aremeghti ia a bagh

aziva, ikizir igharaziba ami moghin, uan mikarzibar ghor, egh minedevir arizibagh isan marki. ² Ikiavira Itir God, ian God nguazir kamin ikizibar tongin ia inigha ua baghavira ia amisefe. Kamaghin amizi, ia an gumazamizibara.”

*Godin damazimin asizir
miziriziba ko zueziba
(Ofa Gami 11:1-4)*

³ Moses ua kamaghin migei, “Ikiavira Itir God, asizir kabav gia ghaze, Da ikuvizi an adar aghuagha, dar aman ian anogoroke. ⁴ Asizir kaba, ia dar ami: bulmakau ko sipsip, meme, ⁵ ko dia, sipsipin atiaba, memen atiaba, ko mighsiamin itir asizir atiar igharaziba, ia dar tuzibar ami. ⁶ Asizir kabanang: Dar soroghafariba puzir pumuning ikia, aning uaning tuiragha iti, egha da bulmakaubar min grazibar amiti, ia dar ami. ⁷ Ezi bulmakaubar min graziba apir asiziba, dar soroghafariba puzir pumuning ikia, aning uaning tuiragha itir puvati, kamaghin ia bar dar aman marki. Asizir kamaghin gariba: kamelba, ko ivarareba, ko ighiaba, ia dar amam marki. Da bulmakaubar min graziba apava, soroghafarir puziba bigha pumuning itir puvati. Ia kamaghin fogh, asizir kamaghin amiziba da Godin damazimin zuezir puvati. An adar aman ian anogoroke. ⁸ Ia dabar aman marki. Dar soroghafariba puzir pumuning ikia, aning uaning tuiragha ikia, bulmakaubar min graziba apir puvati. Kamaghin, ia fogh, daba da nan damazimin mize. Egh ia dar ganti da arighiriti, ia dar kuabar suighan marki. Bar markiam. Da nan damazimin zuezir puvati.

⁹ “Egh ongarimin osiriba ko dipamin osiribar tongin, osirir naziaba ko sighiaba itiba, da bizir kaba uaghara ikiti ia dar ami. ¹⁰ Egh osiriba ko bizir muziarir ongarimin itiba, da naziaba ko sighiaba uaghara puvatighti, ia kamaghin fogh, Da Godin damazimin mize.

¹¹ “Egh kuarazir Godin damazimin zueziba, ia dar ami. ¹²⁻¹⁸ Egh ia kuarazibar tongin kuarazir kamagh garibar aman marki. Kuarazir kaba, taragiaba, mighiaba, isaba, kotkotba, poneba, ongarimin kuaraziba, beniba, dipamin mughamiziba, aghunabar ekiaba ko, kina aghunababa.

¹⁹ “Ezi apizir aviziba itiba, da bar bizir miziriziba, kamaghin ia dar aman marki. ²⁰ Apizir igharazir aviziba ikia Godin damazimin zueziba, ia dar ami.

²¹ “Egh asizir puram ariaghiriba, ia dar aman marki. Ia ikizir igharazibar gumazamizir ian tongin itibar aningti me dar ami. Egh ia pura nguibam getiagha

aruir gumazamizibar amamangatihti, me ia da dagh ivez dar ami. Ia guizbangira, Ikiavira Itir God, ian God, a ua baghavira ia amisevezir gumazamiziba.

“Ia memen oter eborim isi, minem gingegh, memen amebat kamin nguzimin tuzim isi, miner kamin anevighan marki.”

Ia 10plan bizibar tongin vamira isi God daningam

²² Moses kamaghin migei, “Dagher ia zurara uan azenibar isiba, ia da abigh 10plan pozibav kinigh, dar pozir vamira anetighti a iki. ²³ Egh gin ia da inigh mangi danganir Ikiavira Itir God uan ziam fisi misivamimin danganimin dar atigh. Egh Ikiavira Itir Godin damazimin, ia baliba ko wain, ko olivin temer borem, kar ia faragha inigha izezir dagher kabar naba ia dar ami. Egh ia danganir kamin uan bulmakau ko sipsipin nguzir ivariabav sogh, egh dar ami. Ia kamaghin damuva, zurara Ikiavira Itir God, ian God an atiatingiva an apengan ikiamin arazimin fozozim iniam. ²⁴ Ia bar saghon iki, egh dagher aghuir Ikiavira Itir God ia ganingizir kaba, ia dar 10plan pozibar da tuiragh dar pozitam inigh danganir a uan ziam fisi misivamin kamin da ater mangan iburagh, ²⁵ dagher kaba amadaghti gumazitam dagh ivesegh. Eghti ia gin dagiar kaba inigh Godin ziam fer danganimin mangi. ²⁶ Egh dagiar kabar ia bizir ifongezir kabagh ivez, kar bulmakaubar tuziba ko sipsipin tuziba, wain ko wainin dipar gavgaviba. Egh ia God uan ziam fasa misevezir danganir kamin, uan boriba ko Ikiavira Itir God, ian Godin damazimin, ia dagher kabar ami egh bar akongegh.

²⁷ “Ia Livaibagh fo, me uari nguazitaba inizir puvati. Ian nguibabar aven itir Livaiba, ia dughiar ekiar kabar, me ginighnigh men akurvagh.

²⁸ “Ia zurara, azenir mizekimin vaghvagh, uan azenibar otivir dagheba abigh 10plan pozibav kinigh, dar pozir vamira inigh mangi uan nguibar ekiamin aven itir dagheba arizir dipenir ekiabar dar arigh. ²⁹ Livaiba ia me gifo, me uari nguazitaba inizir puvati. Egha uaghan ikizir igharazibar gumazamiziba ko, borir afeziaba ariaghireziba, ko amizir odiarir paba ariaghireziba, me uaghan ia ko iti. Gumazamizir kaba me uaghan izi uan ifongiabar dagheba iniam. Ia kamaghin damuti, Ikiavira Itir God, ian God, deragh ia damuti ian biziba bar deravirama otivam.”

15

Bizim inigha uam a ikarvaghamin arazim agivamin azenim (Ofa Gami 25:1-7)

¹ Egha Moses ua Israelia miġia ghaze, “Namba 7in azenim, kar bizibar ghuavim ikarvazim agevir azenim.” ² Ia kamaghin damu, gumazim uan namakam da pura dagiam inigh, eghti azenir namba 7, an namakar kam a mikim suam, Ni uam a ikaravaghan marki. Ikiavira Itir God, uabi kamaghin e miġei, E dagiabar ghuaviba, dagiaba ikarvaghamin osimtiziba, namba 7in azenimin, e da gin amangam. ³ Eghti ikizir igharazitamin gumazitam ia da pura biziba inighi, ia bizir kaba ikarvaghsi an dim. Egh ia uari uan namakaba inizir biziba ikarvaghsi men azangan marki.

⁴ “Ia oragh, ia Ikiavira Itir God, ian God, nguazir a datirighin ia ganidir kabar aven, a deraghvira ia damuam. Kamaghin amizi, ian tav, bizitamin oteveghan kogham. ⁵ Ia deravira Ikiavira Itir God, ian Godin Akar Gavgavir ki datirighin ia ganidiba, dar suiragh bar dar gin mangiti, a deraghvira ia damuam. ⁶ Ikiavira Itir God, ian God, akam akirizi moghin, a bar deraghvira ia damuam. Eghti ikizir aviriba pura ia da biziba iniam, eghti ia men bizitam puram a inighan kogham. Egh ia ikizir aviribagh ativagh men ganti, me ia gativaghan kogham.

⁷ “Eghti namakatam, nguazir Ikiavira Itir God, datirighin ia ganidir kamin nguibatamin iki, bizitamin otevegham, ia akirim ragh a gasan marki. Egh ia uan biziba miġhin dar suighan marki. ⁸ Ia an apangkuv, egh pura uan dafariba kuigh, bizir an oteveziba ia da isiva a daning. ⁹ Ia kamaghin pazi nighnighan marki, biziba ikarvaghamin azenim a roghira izegha gifa, egh uan namakamin akurvaghsi uan biziba miġhin dar suighan marki. Egh ia dagiaba a daningan aghuaghti, gumazir kam ian arazir kam bagh Ikiavira Itir God ko mikimiva arangti, ia Godin damazimin osimtizim ikiam. ¹⁰ A ian azangsizir biziba, ia bar da isi a daningighti, Ikiavira Itir God, ian God, ian ingangariba bar dar amuti, da deraghviram otivam. ¹¹ E Israelia, en tarazi zurara bizibar otevegham. Ezi kamaghin ki ghaze, ia onganarazibagh amir gumamazibar apangkuv men akurvagh deraghvira me damu.”

Israelia ingangarir gumazir kinibar amuamin arazim (Ua Me Ini 21:1-11)

¹² Egha Moses ua kamaghin miġei, “Ia Israelian gumazitam ingangarir gumazir kinitamin min a givezeghti, a ian ingangaribar amu mangi, 6plan azenibar tugh. Egh namba 7in azenimin, ia aneteghti a mangi. ¹³ Eghti a ian ingangarim ateghti, ia pura nguibamin anemangan marki. ¹⁴ Ia bizir aghuir Ikiavira Itir God, ian God ia ganingizir kaba, kar sipsipba, witba, ko wainin dipaba ia da isi a danighti a mangi. ¹⁵ Ia uaghan pura ingangarir gumamazizir kinibar min Isipin ike. Ezi Ikiavira Itir God, ian God, ua ia inizi, ia ua firiaghire. Ia bizir kam ginighnigh. Ki bizir kam ginighnigha Akar Gavgavir kaba ia ganiga ia miġei.

¹⁶ “Eghti ingangarir gumazir kinim suam, ‘Ki bar uan gumazir dapanim gifuegha, an amuim ko boribagh ifuegha, me ataghiraghan aghua.’ ¹⁷ Eghti ia a inigh mangi uan dipenimin ter ararir tiar akamin miriamin itimin anesaragh, egh dikonir tam inigh, an kuarim okoreghti, a ian ingangarir gumazir kinimra iki mangiva ovegham. Ia arazir kamra uan ingangarir amizir kinitam, uaghan a damigh.

¹⁸ “Ingangarir gumazir kinir kam 6plan azenibar ian ingarizi, ia an ingangarimin ivezir muziarim a ganigha gifa. Kamaghin, ia uan ingangarir gumazir kinim damighti a firighirighsi, bizir kam ginighnigh osiman kogham. Ia kamaghin damuti, Ikiavira Itir God, ian God, ian ingangaribar amighti da bar deraviram otivam.”

Sipsip ko bulmakaun nguzir ivariam

¹⁹ Egha Moses ua kamaghin miġia ghaze, “Ia uan bulmakauba ko sipsipbar nguzir apurir ivariaba, bar ada misevegh, da isi Ikiavira Itir God, en God, a daningigh. Eghti bulmakaun kaba ingangaribar amuan marki, egh uaghan ia sipsipin kabar arizibagh isan marki. ²⁰ Egh ia zurara azenibar vaghvagh uan amuiroghboriba ko, asizir kaba inigh, Ikiavira Itir God uan ziam fisi misivamin danganir kamin mangi Ikiavira Itir God, ian Godin damazimin asizir kabar ami. ²¹ Eghti bulmakaun kam o sipsipin kamin mikarzim ikuvigham, kar an dafarim o an suem ikiragham, o an damazimning okavigham, o a arimariar kurar igharazim ikiam, eghti ia a inigh, Ikiavira Itir God, ian God, bagh ofa damuan marki. ²² Ia asizir atiaba api moghin, uan nguibabara asizir kamagh garim amiva anegifagh. Ia Godin damazimin zue o mize, ia asizir kam pura bar anemegh. ²³ Egh

* **15:1:** Arazir kam kamakin, gumazitam nin dagiaba inigha akam akira ghaze, a gin ua nin dagiaba ikarvaghamin. Eghti azenibar mangiti azenir namba 7 otoghiva, eghti ni a mikimti an a ikarvaghamin marki. **15:7:** Ofa Gami 25:35 **15:11:** Matyu 26:11; Mak 14:7; Jon 12:8 **15:12:** Ofa Gami 25:39-46 **15:19:** Ua Me Ini 13:12 **15:23:** Jenesis 9:4; Ofa Gami 7:26-27; 17:10-14; 19:26; Godin Araziba 12:16; 12:23

ia asizir katamin ghuzitam bar aneman marki. Ia dipamin min nguazimin a fugh.”

16

*God Israelia Gitazir Dughiam
Ginighnighamin Isam
(Ua Me Ini 12:1-20)*

¹ Egha Moses kamaghin migia ghaze, “Ia Abipin iakinimin,* azenibar zurara isar kam damu. Ia fo, Ikiavira Itir God, ian God fomira Abipin iakinimin dimagarir mamn, Isipin kantrin ua ia ini. Kamaghin amizi, ia zurara God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam damuva, bizir kam ginighnigh an ziam fi. ² Ia mangi Ikiavira Itir God, uan ziam fisi misivamin danganimin otivigh, uan bulmakau o sipipin tam misuegh Ikiavira Itir God, ian God bagh ofa damu. Egh ia God Israelia Gitazir Dughiam ginighnigh asizir tuzibar ami. ³ Ia isar kam damu, egh yis itir bret aman marki. Ia 7plan aruebara yis puvatizir bret ami. Ia fo, ia fomira zuamira Isip ataghiraghasa amua yis puvatizir bret ame. Kamaghin amizi, ia bretin kam amiva, dughiar ia Isipin osimtizimin ikia an ategha izezim ginighnigh. Ia bizir kam zuraram a ginighnighvira iki mangiti ian ovever dughiam otogham. ⁴ Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiamin, ia yis taba ateghti, da ian dipenibar ikian marki. Egh an aruer faragha zuimin, ia ofa damuamin asizibar ami mangi, dimagarir kamra bar ada gifagh. Eghti dar naba iki mangi amimzaraghan otivan marki.

⁵ “Ia God Israelia Gitazir Dughiam ginighnighamin ofa bagh asiziba inigh nguibar Ikiavira Itir God, ian God ia ganiditamin aven dav soghan marki. ⁶ Ia Israelia Gitazir Dughiam ginighnighamin ofa bagh asiziba inigh Ikiavira Itir God, ian God uan ziam fisi misivamin danganir kamra adav sogh. Ia fo, aruem uaghiri dughiamin ia Isip ategha azenan ize. Kamaghira amizi, ia guaratizimin asizibav sogh dughiar kam ginighnigh. ⁷ Ia Ikiavira Itir God, ian God uan ziam fisi misivamin danganir kamra, asizir kaba tu dar ami. Egh amimzaraghan ia uan purirpenibar mangi. ⁸ Ia 6plan aruebara yis puvatizir bret ami. Egh namba 7in aruem, ia uari akuvagh Ikiavira Itir God, en God an ziam fi. Egh dughiar kamn ia ingangaritam bar a damuan marki.”

*Azenibar Dagher Igiaba Asiamin
Dughiamin Isar Ekiam
(Ua Me Ini 34:22; Ofa Gami 23:15-21)*

⁹ Egha Moses me migia ghaze, “Ia azenibar dagher oviziba aghorir aruer faragha zuimin ikegh, ia wighba meng mangi namba 7 wighin tugham. ¹⁰ Egh namba 7 wighin aruer abuananam, kar Azenibar Dagher Igiaba Asiamin Dughiamin Isar Ekiam. Ia Ikiavira Itir God, ian God ia ganingizir daghebar dibobonimin mirara, uan ifongiamin gin mangi, da tuiragh Ikiavira Itir God, ian God bagh ofa damuva a bagh bar akongegh. ¹¹ Egh ia uan otariba ko guiviba ko, ian ingangarir amiziba ko gumaziba, ko Livaiba ko ikizir igharazibar gumazamizir ian tongin itiba, ko borir afeziaba ariaghireziba ko, amizir paba ariaghireziba, ia bar moghira Ikiavira Itir God, ian God uan ziam fisi miseveghamin danganimin mangi, uari akuvagh an damazimin a bagh bar akongegh. ¹² Ia fomira pura ingangarir gumazamizir kinibar min Isipin ike. Kamaghin amizi, ia bizir kam ginighnigh arazir God ifongeziba deraghvira dar amu.”

*Averpenibar Ikiamin Dughiar Ekiaba
(Ofa Gami 23:33-34)*

¹³ Egha Moses uan ghaze, “Ia azeniba bar, balin afeziaba amisiva wainin oviziba mirmirighti, gin Averpenibar Ikiamin Dughiar Ekiam otoghti, ia averpenibar aven iki bar akongegh mangiti, aruer namba 7 otogham. ¹⁴ Dughiar kamn, ia bar moghira bar akongegham. Ia uan otariba ko guiviba ko, ian ingangarir gumazamiziba ko, Livaiba ko ikizir igharazibar gumazamizir ian tongin itiba, ko borir afeziaba ariaghireziba, ko amizir paba ariaghireziba, ¹⁵ ia bar moghira mangi Ikiavira Itir God, uan ziam fisi misivamin danganimin otifigh. Egh uari akuvagh dughiar ekiar kam damu Ikiavira Itir God, ian Godin ziam fi. God ian azeniba ko bizir maba sara, deraghvira dar amuam, kamaghin, ia bizir kam bagh bar akongegh iki mangiti, namba 7 aruem otogham.

¹⁶ “Eghti ia azeniba vaghvagh dar dughiar 3plan, ian gumazibara dikavigh, Ikiavira Itir God, ian God, uan ziam fisi misivamin danganimin izi, an damazimin otivigh an ziam fi. Dughiar 3plan kaba kamakin, Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiam, ko Azenibar Dagher Igiaba Asiamin Dughiamin Isar Ekiam, ko Averpenibar Ikiamin Dughiar Ekiam. Ia bar vaghvagh dafarir kinibar Ikiavira Itir Godin damazimin izan marki. ¹⁷ Ikiavira Itir God, ian God bizir aghuir aviriba ia ganingi. Ia dagh nighnigh uan biziba tuiragh a daning.”

16:1: Ofa Gami 23:5-8; Diboboniba 28:16-25 * **16:1:** Abipin iakinim, kar Israelia iakinir faragha zuim. Iakinir kam, an en iakinimning Mas ko Epril, aningnin otifi. Iakinir kamn ziar igharazim, “Nisan.” **16:9:** Diboboniba 28:26-31

16:13: Diboboniba 29:12-38

Kotiabar araziba

¹⁸ Egha Moses ua kamaghin miġia ghaze, "Tan anababa vaghvagh, nguibar Ikiavira Itir God, ian God ia ganidir kabar aven, jasba ko ingangarir gumazir igharazitaba amisefegh. Eghti gumazir kaba guizin arazibar gin mangi, deraghvira gumazamizabar migirigiaba tuisigh. ¹⁹ E fo, dagiar gumaziba jasba apezpera me ganidiba, da gumazir nighnizir aghuiba itibagh ami, me damazir okavirizibar min iti. Egha arazir kam uaghan gumazir aghuarir osimtiziba puvatizibar kotiam gasighasisi. Kamaghin amizi, gumazitam me apezper kotiam gifaris, dagiaba me daningti, me dagiar kaba inian marki. Me guizin arazim gighan marki. Me kotiamin aven pazi gumazitam in akurvaghiva, igharazitab dikabinan kogham. Me guizin arazimin gin mangi gumamaziziba bar me tuisigham. ²⁰ Ia zurara guizin arazimra gin mangi, egh guizbangira mikim. Egh ia nguazir Ikiavira Itir God, ian God, ia ganidir kam in dapiagh iki mamaghira ikiam.

²¹ "Egh ia Ikiavira Itir God, ian God bagh ofa gamir dakozimin ingar, egh an boroghin temer guarir aser amizim Aseran nedazim itim asan marki. ²² Egh ia dagiar guarir dighoriba itiba asaragh asem in ziam fan marki. Bizir kamning bar ikuvizi, Ikiavira Itir God, ian God bar aning in aghua."

17

¹ Egha Moses kamaghin miġia ghaze, "Ia bulmakaun apuritam, o sipsipin duatam mikarzim in ititam inigh Ikiavira Itir God, en God bagh ofa damuan marki. Ikiavira Itir God arazir kam bar an aghua.

² "Egh dughiar tabar ian nguibar Ikiavira Itir God, ian God ia ganidibar aven, ian tongin itir gumazitam o amizitam Ikiavira Itir God, en Godin Akar Dikirizir Gavgavim abigh, kamaghin an an damazimin arazir kuram gami. ³ A Ikiavira Itir Godin Akar Gavgaviba abigh, egh godin igharazibar ziaba fam. Kar, aruem ko iakinim ko mikoveziba, a dar ziaba fi dar gin mangam. ⁴ Ia gumazim o amizir arazir kurar kam gamimin migirigiari kam baregh, deravira migirigiari kam in mingarim bagh ruiva a batogh. Eghti migirigiari kam a guizbangira, eghti ia fogh suam, kar bar arazir kuram Israelian tongin oto, ⁵ eghti ia gumazir kam o amizir kam inigh nguibamin azenan mangi, dagiabar a ginivighi an aremegh. ⁶ Egh gumamazizir pumuning o 3pla an ganti, an arazir kuram damuti, me an gun mikeghti,

me dagiabar a ginivighi an aremegh. ⁷ Ia uarir tongin arazir kurar kam agivsi, gumamazizir an gari an arazir kurar kam gamiziba, me faragh dagiaba isi a giniv. Eghti gin igharaz darazi dagiabar a ginivti an aremegh.

⁸ "Dughiar tabar osimtizir ian nguibabar otiviba bar ekeveghti jasba da tuisighan iburagham. Osimtizir kamaghin gariba, gumazir mam mam in apanim gamigha a misoghezi an areme, gumaziba uan nguaziba ko dipeniba bagha uarir aningazi, o gumaziba uariv sogha, igharazibar mikarziagh asighasisi. Eghti jasba bizir kaba tuisighan iburaghti, ia danganir Ikiavira Itir God, uan ziam fisi misivamin kamra mangi an ziam fi. ⁹ Egh uan osimtiziba isi Livain ofa gamir gumaziba ko, jasin datirighin kotiaba baraziba, me danighi me ian osimtiziba akir. ¹⁰ Egh danganir Ikiavira Itir God, miseveghamin kam in me kotin nighniziba ia daningti, ia me mikemezi moghira bizibar amu. ¹¹ Ia men nighnizir me ia ganidir kaba inigh, egh bar adar gin mangi. ¹² Egh gumazitam jas, o Godin ofa gamir gumazitam batuegham, ia gumazir kam misueghti an aremegh. Ia kamaghin damuva Israelian arazir kurar kam batuegham. ¹³ Eghti gumamaziziba bar moghira arazir kam baregh bar atiatigham. Egh gumazitam uam arazir kamagh garitam damuan kogham."

Atrivimin arazibar migirigiam

¹⁴ Egha Moses ua kamaghin miġia, "Ia nguazir Ikiavira Itir God, en God, ia daningamin kam inigh givagh a dapiagh, egh ia gumamazizir igharazibar min nighnigh suam, atrivitam ti e gativagh en ganam. ¹⁵ Egh dughiar kam in, ia teghti Ikiavira Itir God, uabi ian tongin atrivimin ikisi ian gumazitam amisefegh. Ia uan ifongiam in gumazitam amisivan marki. Ia kantrin igharazitamin gumazitam amiseveghti, a ian atrivimin ikian marki. A uabi ian gumazitam amiseveghti, a ian atrivimin iki. ¹⁶ Ikiavira Itir God, ghaze, an gumamaziziba ua Isipin mangan an aghua. Kamaghin, atrivim uan midorozir gumaziba ameghti, me uam hoziar aviribagh ivesi Isipin mangan marki. ¹⁷ Atrivim amuir aviribar ikisi nighnighan marki, egh uaghan gol ko silvan aviribar pozim mikinan marki. Da a damuti, an akirim ragh Ikiavira Itir God, gasaragham. ¹⁸ An atrivimin otogh, egh Akinafarir Righizir Godin Akar Gavgaviba ititam inigh, egh Livaibar damazimin an mirara ua bagh

Akinafarir Righizir igharazir tamin deragh an osirigh. ¹⁹ An akinafarir righizir kam uabin boroghram anetigh, egh dughiabar zurara an akabar gan. Kamaghin, a Ikiavira Itir Godin atiating an Araziba ko, arazir a ifongezibar gin mangam. ²⁰ Egh kamaghin a uabi uan ziam fan kogh, egh Israelian igharaz darazi abinan kogham. Egh a Godin Akar Gavgaviba ategh ighuigh agharir guvim o agharir kiriamin mangan marki. A kamaghin damu azenir aviribar atrivimin ikiam. Eghti gin an ovavir boriba an danganim inigh atirivibar otiv mangivira ikiam.”

18

Ofan naba ofa gamir gumaziba dar amam

¹ Egha Moses ua kamaghin migei, “Livain anabamin ofa gamir gumaziba, Israelian marazi nguaziba inizi moghin me nguazitam inian kogham. Ikiavira Itir God, mikemezi moghin gumazamiziba uan bizir aghuiba God daningti Livaiiba da iniam. ² Israelian igharaz darazi, nguaziba isi moghin, me nguazitam inian kogham. Livain anabam, men bizir aghuir Ikiavira Itir God me ganingizim, a kamakin, me ofa gamir ingangaribar amuam, mati Ikiavira Itir God, ian God, faragha akam me bagh anekirizi mokin.

³ “Eghti gumazitam Godin ofa damusi bulmakaun apuritam ko sipsip misuegh, egh asizir kabar gurir tuziba ko, koviam ko akaguar tuziba ko an navir averiamin aven itir bizibar tuziba isi, ofa gamir gumazibar aningigh. ⁴ Egh ia uan faragha misevezir wit ko balin oviziba, ko wain ko olivin borem ko sipsipin ariziba inigh ofa gamir gumazibar aningigh. ⁵ Ikiavira Itir God, ian God, ian anababar tongin, ofa gamir ingangarim damuasa Livain anabamin adarazira, me amisefe. Eghti men ovavir boriba zurara ingangarir kam damu mangivira ikiam.

⁶ “Eghti Livain gumazitam ifuegh, egh uan nguibar Israelin nguazimin aven itim ategh mangi, danganir Ikiavira Itir God, miseveghamin kamın mangam. ⁷ Egh a Ikiavira Itir God, an Godin ofa gamir ingangarim damu, mati ofa gamir gumazir igharaziba zurara Ikiavira Itir Godin damazimin ingangarir kam gami mokin. ⁸ Ofa gamir gumaziba vaghvagh dagher magh ghueziba inigh. Egh bizir igharazir a dagiaba bagh amadazimin dagiaba, a uaghan ua bagh dar suiragh.”

God aghuazir arazir bar kurar maba

⁹ Egha Moses ua kamaghin migei, “Ia nguazir Ikiavira Itir God, en God, ia ganidir

kamin otivigh, egh ikizir kabar gumazamiziba amir arazir kurabar gin mangan marki. Kar arazir bar kurar God aghuaziba. ¹⁰⁻¹¹ Ia uan otariba ko guivibav sogh ofaba tuer dakozim gisin avimin me tuan marki. Egh ia, ariaghirezir gumazamizibar duabar gavgavimin amodoghin gin otivamin bizibar gun migeir arazim, ko kukunir gumaziba amir arazim, ko akar mogomebar gun migeir arazim, ko akuzibagh amir arazim, ko akavsiabagh amir arazim, ko duar kuraba ko migeir arazim, ko imezibagh amir arazim, ko gumazamizir ovengezibar duaba ko migeir arazim, ia bar arazir kabar amuan marki. ¹² Ikiavira Itir God, en God, a gumazamizir arazir kurar kabagh amiba, a bar men aghua. Ezi gumazamizir ikizir igharazir kabar itiba, ia men boroghira izamin dughiamin, a bizir kam bangin, me batuegham. ¹³ Ia arazir kurar kaba bar ada atakigh, egh ia guizbangira Ikiavira Itir God, ian Godin gin mangi.”

God akam inigha izir gumaziba amangasa akam akiri

¹⁴ Egha Moses ghaze, “Gumazamizir ia datirighin men nguazim iniasava amir kaba, me kukunir gumazibar akaba baragha dar gin ghua, duar kurabar arazibagh ami. Ezi Ikiavira Itir God, ian God, arazir kabar amuan ian anogoroke.

¹⁵ “Ikiavira Itir God, ian God, a ian tongin, ia bagh gumazitam amiseveghti, a nan min akam inigha izir gumazimin otogham. Eghti ia an akaba baragh dar gin mangam.

¹⁶ “Ia Sainain Mighsiamin boroghin uari akuvagha itir dughiamin, ia bar atiatigha, kamaghin nighnigha ghaze, ‘E Ikiavira Itir God, en God an ganigh arimighiregham. Kamaghin amizi, e ua Ikiavira Itir God, en God, e uam an tiarim baraghan aghua. Egha e uaghan avir ekiar God aven itir kamin ganam aghua.’ ¹⁷ Ezi Ikiavira Itir God, na migia ghaze, ‘Men migirigiam, bar guizbangira. ¹⁸ Ki men tongin men tav amisevegham, eghti a nin min, akam inigha izir gumazimin otogham. Eghti ki uan akam isi a danighti an akar ki daningamiba bar da isi gumazamiziba bar me mikimam. ¹⁹ Eghti akam inigha izir gumazir kam nan ziamra akam akunam. Eghti gumazamizir an akam batoziba, ki ivezir kuram me daningam. ²⁰ Eghti akam inigha izir gumazitam, nan akar ki a ganingizir puvatizitam akunam, o a asetamin ziamin gun mikimam, an ovengam.’

²¹ “Eghti ia manmagh fogh suam, ‘Akam inigha izir gumazir kamın akar a kurir kam, a ti Ikiavira Itir Godin izi, o puvati?’ ²² Ia akar a kurir kam kamaghin a gifogh. Akam

inigha izir gumazir kam Ikiavira Itir Godin ziamin akam akunti, bizir a mikemezim otoghan koghti, akar a migeir kam Ikiavira Itir Godin izezir puvati. Akam inigha izir gumazir kam uan nighnizimin akam akuri. Kamaghin amizi, ia an atiatingan marki.”

19

Nguibar ekiar gumazamiziba

ari mangi mongamiba

(Diboboniba 35:9-28; Josua 20:1-9)

¹ Egha Moses ua kamaghin migei, “Ikiavira Itir God, ian God, nguazir ia ganidir kamin ikiziba bar me gasighsigh givagh, men nguibaba ko dipeniba bar ada inigham. Eghti ia deraghvira dar apiagh, ²⁻³ egh nguazir kam 3plan distrighbar da bikigh. Egh distrighin kabar vaghvagh mongamin nguibar ekiatam amisefegh, eghti nguibar ekiar kaba, da danganir gumazamiziba arimangi deravira ikiamba. Egh tuavibar ingarighti, da nguibar ekiar kabar mangi dar otifigh. Eghti gumazamiziba tuavir kabar ari mangi nguibar ekiar kabar otivigh deravira ikiam. Eghti gin gumazitam igharazitav purama a misueghti an aremeghti, a mangi nguibar kabar tamin aven mangi modogh ikiam. ⁴ Gumazim uan anavira osimtiziba an puvatigh purama a misueghti an aremeghti, an ari mangi nguibar ekiar 3plan kabar tamin mangigh deraghvira ikiam. ⁵ Egha uaghan, gumazir pumuning ruarimin temeba oka ghua, mavin sobiam asiaghirigha an namakam misoghezi an areme, an ari mangi mongamin nguibar ekiar katamin aven manigh deragh ikiam. ⁶ Eghti mongamin nguibar ekiar vamira iki, kamaghin deraghan kogham. Nguibar ekiar vamira iki bar saghon mar ikiti, gumazim uan anavin ovevem ikarvaghsi, bar aningaghegh pamtem arimangamin gumazir kamin gintigh, tuavimin puram an suiragh a misueghti an aremegham. Gumazir kam, guizbangira, osimtiziba puvati. A uan anavin apanim gamua a misoghezi an aremezir puvati. Sobiamrama asiaghirigha anemisoghezi an areme. ⁷ Bizir mingarir kam bagha ki mongamin nguibar ekiar 3pla amisivasa ia mikeme.

⁸ “Ikiavira Itir God, ian God, a nguazir kabar mitaghniabagh isivagh, nguazir ekiaba isi ia daningam, mati a fomira ian inazir afeziaba ko akam akirizi mokin. ⁹ Eghti ia dughir kamin mongamin nguibar ekiar 3pla uam ada amisefegh. Egh Akar Gavagir ki ia mikemeziba bar a dar amu, egh Ikiavira Itir God, ian God, ia bar a gifongegh, zurara an arazibar gin mangiti, a

nguazir ekiar kaba bar ada isi ia daningti, ia ua mongamin nguibar ekiar 3pla uam ada amisefegh. ¹⁰ Egh ia nguazir Ikiavira Itir God, ia ganidir kamin iki, egh gumazir osimtiziba puvatizir tam misueghti an aremeghan marki, egh ia osimtiziba puvatigham.

¹¹ “Eghti gumazitam bar uan namakamin aghuagh, egh modogh ikiva, egh a misueghti an aremeghti, ana ari mongsi mangi mongamin nguibar ekiar kabar tamin aven mangighiti, ¹² an nguibamin gumazir dapaniba, nguibar ekiar a ghua modozimin gumazir dapanibar azaraghti me uam anemadaghti, a uan nguibamin izi. Eghti me uam a isi gumazir aremezimin adarazir dafarim datighiti, me a ikaragh a misueghti an aremegh. ¹³ Ia an apangkuvan marki. Bar marki. Israelian aven gumazir osimtiziba puvatiziba pura me misozi me ariaghirir arazim iti. Ia kamaghin damu egh osimtizir kam agivagh deravira ikiam.”

Ababanir Israelia fomira uan nguazibar mitaghniabar atiziba

¹⁴ Egha Moses ua kamaghin migei, “Ikiavira Itir God ia ganidir nguazir kaba, me fomira dar mitaghniaba arigha dar abarazi da kamaghira iti. Eghti ia uan namakabar nguazir mitaghniaba ua dagh isivagh mangan marki.”

Kotiamin aven gumazitam osimtizim isi gumazir igharazim gasan marki

¹⁵ Egha Moses ua kamaghin migei, “Gumazir vamira gari, gumazir igharazim arazir kuram gamizi, a kotiamin aven bizir kamin gun migei, eghti gumazir kotiam barazim, gumazir kamin akam baraghan marki. Eghti gumazir arazir kuramin gara an gun migeibar dibobonim, a gumazir pumuning o pumuning o mikezimin ikiti, ia gumazir kam isi kot datighiti, gumazir kaba an gun kotiam mikimam.

¹⁶ “Egh gumazitam, gumazir igharazim gasighasighsi a gifar suam, an arazir kuram gami, ¹⁷ egh aning virara Godin ziam fer danganimra mangigh. Eghti ofa gamir gumaziba ko jasin datirighin ingangarir kam gamiba Ikiavira Itir Godin damazimin aningin akaba tuisigham. ¹⁸ Egh jasba deraghviram aningin akaba tuisigh. Egh me deragh fogh suam, gumazir uan namakam isa kot gatzim a ifara pura akam a gasi, ¹⁹ eghti ia ivezir kuram isi gumazir kotiam gifara migeim daning, mati ivezir kurar a uabi uan namakam daningasa ifongezim. Ia kamaghin damu, egh arazir kurar kam uarir tongin a batokegh. ²⁰ Eghti gumazamiziba bar bizir kamin akam bar a baregh atiatigh, egh deragh uari bagh ganam.

Eghti gumazitam uam arazir kamaghira garitam damuan kogham. ²¹ Ia ifavarir gumazitamın apangkuvan marki. A uan anavira aremeghsi a ifongegham, a uabi uaghan aremegham. Egh a uan anavin damazim, o atarim, o agharim o suem gasighasighsi ifongeghti, me uaghan kamaghiram a ikaragh.”

20

Midorozibar araziba

¹ Egha Moses miġia ghuavira ikia ghaze, “Ia uan apaniba ko misogh mangi ganti men karisba ko hoziaba, ko men midorozir gumaziba, ian dibobonim gafraghti, ia men atiatingan marki. Ikiavira Itir God, ian Godin Isipin ia inigha ian akua izezim, a ia ko iti. ² Ia midorozim forsi ofa gamir gumazitam faragh izi midorozir gumazibar guamin tugh kamaghin me mikim, ³ O Israelia, ia oragh. Ia midorozim bagh datirighin mangam. Egh ia mangi apanibar ganiva atiating aghariba ian amiraghti ia okam nighnigh puram akongan marki. ⁴ Ikiavira Itir God, ian God, a ia ko zui. A midorozir kamin aven iki ian akuragh misoghti, ia uan apaniba abinigham. Kamaghin amizi, ia atiatingan marki.’

⁵ “Eghti midorozir gumazibar dapaniba kamaghin me mikim suam, ‘Gumazitaba ti kagh ikia dipenir igiabar ingarigha, egh deragh dar amusi tighar God ko mikimam? Gumazir kamaghin amiba iki, egh uamategh dipenibar mangi. Me midorozimin oveghti, gumazir igharaziba men dipenir igiaba iniam. ⁶ Ezi gumazitaba ti kagh ikia wainin azenir igiaba oparigha, egh dar wainin dipaba tighar da iniam? Gumazir kamaghin amiba iki, egh uamategh uan dipenibar mangi. Me midorozimin oveghti, gumazir igharaziba men wainin ovizir igiaba iniam. ⁷ Ezi gumazitaba ti kagh ikia uari bagh amuibagh inamigha, egh tighar men ikiam? Gumazir kamaghin amiba iki, egh uamategh uan nguibabar mangi. Me midorozimin oveghti, gumazir igharaziba men amuibar ikiam.’

⁸ “Egh midorozir gumazibar dapaniba ua kamaghin, uan midorozir gumazibav kim suam, ‘Gumazitaba ti kagh ikia misoghan atiatia egha agoa ikiam? Ian tina kagh ikia kamaghin ami, a uamategh uan nguibamin mangi. A kamaghin damu midorozir gumazir igharazibar amuti, me uaghan ati-atingam.’ ⁹ Egh me midorozir gumazibav kemegh givagh, egh me midorozir gumazir okoruabar faragh mangamin gumazir dapaniba amisefegh.

¹⁰ “Ia divazir gavgavim avinizir nguibar ekiatam ko misoghsi an boroghira mangi,

egh faragh nguibar kamin itir gumazamiziba kamagh me mikim, ‘Midorozir markiam. Ia uan nguibam isi puram en dafarim datigh.’

¹¹ “Eghti me ian akamin amamangatigh, egh ia bagh divazibar tiar akar ekiaba kuigh, egh ian apengan iki kalabuziar gumazamizibar min pura ingangarim damu. ¹² Egh nguibar ekiar kamin gumazamiziba ian amamangatighan kogh, ia ko misoghsi damuti, ian midorozir gumaziba nguibar ekiar kam avinizir divazir gavgavim bar anekiarugh. ¹³ Eghti Ikiavira Itir God, en God, ian amamangatighi, ia nguibar ekiar kam iniam. Ia a inigh givagh, an aven itir gumazibara, bar me misueghti me arimighiregh. ¹⁴ Ikiavira Itir God nguibar ekiar kam ia ganigha gifa. Kamaghin amizi, ia nguibar kamin amiziba, ko boriba ko bulmakauba ko asizir igharaziba, ko uan apanibar bizir igharazir nguibar kamin itiba sara, ia uari bagh da inigh. ¹⁵ Ia kamaghira nguibar ekiar ian nguazimin saghon itibar amu. Nguibar ekiar kaba, da ian boroghin itir ikizibar nguibaba puvati.

¹⁶ “Egh ia nguazir Ikiavira Itir God, ian God, ia daningamin kamin nguibatam inigh givagh, egh an itir gumazamiziba ko asiziba sara bar dav sueghti da arimighiregh. ¹⁷ Ia Ikiavira Itir God, ian God ia mikemezi moghin, Hitia ko Amoria, Kenania, ko Peresia, Hivia ko Jebusia, ia bar me kuavaremegh. ¹⁸ Ia bar me misueghti me arighireghti deragham. Me iki uan arazir kurar uan asebar ziaba fava amir arazibar ian sure damuam. Me kamaghin damu ia gekuti, ia Ikiavira Itir God ategh, arazir kurar a bar aghuazibar amuam.

¹⁹ “Ia nguibatam inisi misogh dughiar bar ruarimin anevinigh iki, egh sobiabar nguibar kamin boroghin itir temer beba okan marki. Temeba ian apaniba puvati. Ia dar ovizibar amam, egh dagh asighasighan marki. ²⁰ Egh ia temer igharaziba okiva uarir akurvagh misoghamin bizibar ingarigh midorozim damu apaniba abinigh, egh nguibar kam uari bagh a iniam.”

21

Gumazir purama ariaghiribar osimtizim akiramin arazim

¹ Egha Moses ua kamaghin miġei, “Ia gumazir kuatamin ganti a nguazir Ikiavira Itir God, ian God ia ganidimin dangani-tamin irighiv ikiti, ia foghan kogham, tina a misoghezi ana areme, ² eghti ia kamaghin damu. Ian gumazir dapaniba ko jasha mangi, nguazir gumazir kuam irighav itim ko nguibar an boroghira itibar tizimin ababaniam damu ganigh. ³ Eghti kuar

kamin boroghira itir nguibar kamra, an gumazir dapaniba, me bulmakaun amebar igiar ingangaritam gamizir puvatizitam amisefegh. ⁴ Egh me bulmakaun kam inigh faner datir puvatizimin boroghira mangi. Egh nguazir otevir gumazitam an ingarizir puvatigha, bizitam akarazi puvatizimin, bulmakaun kamin tuem apirigh. ⁵ Livain anabamin ofa gamir gumaziba, Ikiavira Itir God, ian God, uan ingangarim damuasa me amisevezi, ingangarir kam iti, me Ikiavira Itir Godin ziamin gun gumazamizibav kimti, God deragh me damuam. Eghti gumazim igharazitav misueghti an aremeghti, me an kotiam baragham. Kamaghin, me uaghan dikavigh danganir kamin mangi. ⁶ Eghti gumazir kuam iti naghin an boroghira itir nguibar kamin gumazir dapaniba, me dipam inigh uan dafariba bulmakaun kuam gisin da ruegh. ⁷ Egh me kamaghin mikim suam, 'E gumazir kam misoghezi an aremezir puvati. E an ovevemim ganizir puvatigha a misoghezir gumazitam gifoziir puvati. ⁸ O Ikiavira Itir God, ni Isipin kantrin en akuragha uam e inigha ize, ezi e Israelia e nin gumazamizibara. Ni en arazir kuraba gin amadagh. Gumazir kam osimtiziba puvatizi, me purama a misoghezi an areme. Eghti ni an ovever kamin osimtizim ateghti an en tongin ikian markiam.' Eghti kamaghira God gumazir kamin ghuzimin osimtizim, agivagham. ⁹ Kamaghin, ia uarir tongin osimtizir kam batogh, egh Ikiavira Itir Godin damazimin arazir aghuim damighi, a suam, Gumazir kamin ovevemim osimtizim, a ian itir puvati."

Israelia midorozimin aven inizir amiziba

¹⁰ Egha Moses ua kamaghin migia ghaze, "Ia apanibav soghsi mangiti, Ikiavira Itir God, ian God, ian akuraghti ia midorozimin uan apaniba abinigh, men tarazi isi ia uan ingangaribar amusi, kalabuziabar min ingangarir gumazamizir kinibar me atigh. ¹¹ Eghti ian tav men tongin amizir dirir aghuitamin ganigh an ikisi nighnigham. ¹²⁻¹³ Egh ni amizim inigh uan dipenimin mangi. Egh aneteghti, a uan afeziam ko amebam bagh azi mangi bar uan dapanir ariziba apirigh, uan dafarir puzibar ghoregh, egh kalabuziamin min ingangarir amizir kinimin itir dughiamin aghuizir korotiaba suegh, iakinir vamira nin dipenimin ikiva azi. Eghti ni gin an iki. ¹⁴ Ni a inigh izegh a ko dakuigh givagh, egh datirighin ni kamaghin a ginighnighan kogham, a pura nan ingangarir amizir kinim. Egh ni anemadaghti gumazitam a givezan kogham. Ni an aghuagh, egh

aghumsizir ekiam a daningam. Kamaghin, ni puram anemadaghti a firighirigh mangi."

Afeziam aremeghti otarir ivariam biziba iniam

¹⁵ Egha Moses ua kamaghin migei "Gumazitam amuir pumuningin iki, tam bar a gifuegh, igharazimin aghuagham. Eghti amuir a bar ifongezir puvatizim faragh a bagh otarir ivariam bateghti, gin amuir igharazim uaghan otarim bategham. ¹⁶ Eghti gin gumazir kam uan biziba tuiragh boribar aningsi nighnigh, biziba isi amuir a bar ifongezimin otarir ivariam daningiva, egh amuir an aghuazimin otarir ivariam anogoroghan marki. Bar markiam. ¹⁷ Otarir ivariaba zurara biziba isi moghin, afeziam uan biziba abigh 3plan pozibav kinigh, egh pozir pumuning isi guizin otarir ivariam daningigh. Guizbangira, otarir ivariar kamin amebam, an pam deragha a gifongezir puvati, ezi otarir kam, kar gumazir kamin faraghaviram otozir otarim. Kamaghin, an otarir ivariam min afeziamin biziba iniam."

Borir akam batogheziba

¹⁸ Egha Moses ua kamaghin migei, "Gumazitam otarir tam ikiti, otarir kam zurara akaba batogh amebam ko afeziamin akaba baragh dar gin mangan koghti, me ivezir kuram a daningti, a uaghan aning bareghan kogham. ¹⁹ Eghti an amebam ko afeziam a inigh uan nguibar ekiamin gumazir dapaniba bagh mangiti, me a isi kot datigh. ²⁰ Egh an amebam ko afeziam gumazir dapanibav kim suam, 'Gan otarim akaba batogha gan akaba barazir puvati. A zurara puvira apava, wainin dipaba apa onganighav arui.' ²¹ Eghti datirighin nguibar ekiamin gumaziba dagiaba isiva a ginivira ikiti an aremegh. Ia kamaghin damu, arazir kurar kam batueghti, a ian tongin ikian kogham. Eghti Israelian gumazamiziba bar bizir kamin ganigh egh atiatingam."

Akar Gavgavir maba

²² Egha Moses ua kamag migei, "Gumazitam arazir bar kuram damuti, bizir kam bagh me a misueghti an aremegh, eghti me an kuam isi tememin aneguragham, ²³ eghti me an kuam ateghti, a guragh iki mangiti aminim dutughan marki. Gumazir ter ighuvimin duiba God ghaze, me gumazir aruemram a inigh mangi mozim datigh. Puvatighi, nguazir Ikiavira Itir God, ian God ia ganidir kam an damazimin bar mizegham."

22

¹ "Egh ia uan namakamin bulmakau o sipsipin ganti a divazim ategh azenan pura

tintinibar daruti, ia aneteghti a kamaghira daruan kogham. Puvati. Ia uam a inigh namakar kam bagh mangi. ² Eghti bulmakau o sipsipin ghuavimin dipenim bar saghon ikiti, o ia foghan kogham, kar tinan bulmakau ko sipsip, eghti ia a inigh uan dipenimin mangi. Eghti gin, bulmakaun o sipsipin kamin ghuavim a buri iziti, ia a daningigh. ³ Egh ia uan namakamin donki, o an nir avizim, o an bizir igharazibar apigh, arazir kamra damuva, an akurvagh.

⁴ “Eghti ian namakamin donki, o bulmakaun tam tuavimin irighiv ikiti, ia aneteghti a kamaghira ikian marki. Puvati. Ia uan namakamin akuragh uam a feghti a tugh.

⁵ “Eghti amiziba, gumazibar korotiabar aghuan marki. Eghti gumaziba, amizibar korotiabar aghuan marki. Ikiavira Itir God, ian God, gumazamizir arazir kabagh amiba, me gifongezir puvati. Bar puvati.

⁶ “Eghti ia kuarazir mikonitamin ganti a tememin ikiam, o nguazimin ikiam, eghti kuarazir amebam aroriabagh isin ikiam, o nguziba ko ikiti, ia kuarazir amebam kam inian marki. ⁷ Ia uari bagh kuarazir nguziba iniva, kuarazir amebam ateghti a mangi. Ia kamaghin damuva dughiar ruarimin nguazir kamin ikiti Ikiavira Itir God, bizir aghuir aviriba ia daningigh.

⁸ “Egh ia dipenir igiamin ingar, egh dipenimin pin itir avughsamin danganimin miriabar, birir oteviba asegh. Eghti gin gumazitam an iki nguazim girigh aremeghan kogham, kamaghin ia osimtiziba puvatigham.

⁹ “Ia wainin azenimin aven dagher igharazitaba paranan marki. Ia kamaghin damigh, wainin ikarizibar oviziba ko dagher igharaziba sara dar aman marki. Ia bar ada inigh Ikiavira Itir Godin Dipenimin mangi, a daningigh.

¹⁰ “Ia uan azenimin ingarsi, ia bulmakau ko donki virara uaning gikeghti, aning nguazim abizir ainin otevim kurvaghan marki.

¹¹ “Marazi tretin sipsipin arizibar righiziba ko tretin bizir igharazir aghuubar righiziba, virara da isa iniba nuavigha korotiaba isami, ezi ia korotiar kabar aghuan marki.

¹² “Ia tretin dueviar digirir aghuiba itiba inigh korotiar ruarimin 4plan mikebabar puegh ada isamigh.”

Gumazamiziba Godin damazimin zuezir arazibar amu

¹³ Egha Moses ua kamaghin migei, “Gumazitam amuimin ikiva, a ko dakuigh, egh

gin an aghuagh, ¹⁴ egh gin ifar puram akaba a gasi akirim ragh a gasaragh. Egh kamagh mikimam, ‘Ki amizir kamin ikia, egha fo, a faragha gumazir igharazim koma akui.’

¹⁵ “Gumazir kam kamaghin damighi, guivir kamin amebam ko afeziam inir a gumazim koma avaragha akuizim inigh nguubar ekiamin tiar akamin mangi, gumazir dapanibar akagh. Eghti me uari inir kamin ganigh foghan, a faragha gumazitam koma akuizir puvati. ¹⁶ Eghti amizimin afeziam kamaghin gumazir dapanibav kim, ‘Ki uan guivim isa gumazir kam ganingizi an an iti. Egha a datirighin akar ifavaribar a gamuava an aghua. ¹⁷ Egha gumazir kam a gifara a migia ghaze, “Amizir ki itir kam ki kamaghin a gifo, a faragha gumazir igharazir mam koma akuava arazir mizirizibagh ami.” Ezi ia inir avagha akuir kamin ganti, a ian akagh suam, nan guivim gumazitam ko akui, o puvati.’ Egha a inir kam gumazir dapanibar damazimin nguazimin a ghuara. ¹⁸ Eghti gumazir dapaniba amizir kamin pam inigh ivezir kuramin min benir gavgavimin a ifozorogh. ¹⁹ Gumazir kam, Israelian amizir igiar aghuir mam aghumsizim a ganing. Kamaghin, gumazir kam 1,000 kina isiva guivir kamin afeziam daningigh. Eghti amizir kam gumazir kamin amuimra iki mangi aremegham. Eghti gumazir kam uam a batoghan marki. Bar marki.

²⁰ “Eghti inir avagha akuir guivimin afeziam akazir kam, guizbangira an arazir aghuir an amizimin gun mikiman koghti, ²¹ eghti nguibamin gumazir dapaniba amizim inigh an afeziamin dipenimin tiar akamin azenan mangiti, an nguibamin gumazibara dagiabar a giniv mangiti an aremegh. A bar aghumsizir arazir kuram en gumazamizibar tongin a gami. A poroghamin gamizir puvatizir dughiamin uan afeziamin dipenimin ikia tintinibar gumazir maba koma akua arazir kuram gami. Ia kamaghin damu egh ia arazir kurar kam agivagh.

²² “Egh ia ganti, gumazim, gumazir igharazimin amuim ko dakuighi, ia viraram aning misueghti aning aremegh. Ia kamaghin damu egh Israelian tongin arazir kurar kam agivagh.

²³ “Egh ia ganti, gumazitam amizir me gumazir igharazimin ikiasa a bagh inabazim, nguubar ekiamin aven a batogh a ko arazir kuram damighi, ²⁴ ia aning inigh nguibamin azenan mangi, dagiabar aning ginivighi aning aremegh. Amizim nguubar ekiamin aven ikia, uabin akurvaghasa deir puvati, kamaghin a uaghan aremegham.

Gumazir kam amizir me pamin ikiasa misevezim ko arazir aghumsizibagh ami. Kamaghin an aremegham. Ia kamaghin damu egh ian tongin itir arazir kurar kam agivaghham.

²⁵ “Eghti amizir me pamin ikiasa inabazim, a nguibamin boroghin ikian koghti, gumazitam an suiragh arazir kurabar a damighti, me gumazir kamra misueghti an aremegh. ²⁶ Arazir kurar kam, a gumazim gumazir igharazim misoghezi, an aremezir arazim ko magh ghu. Amizim uabi, ovevem iniamin arazir kuratam gamizir puvati. Kamaghin amizi, ia bizitamin amizim damuan marki. ²⁷ Gumazir kam nguibamin azenan arazir kuramin amizir kam gami. Ezi amizim uabin akurvaghosa deima, akurvaghamin gumazamizitaba ikezir puvati.

²⁸ “Eghti ia ganti gumazitam amizir igiar me patamin ikiasa inabazir puvatizitamin suiragh a ko dakuigh, ²⁹ an amizir kamin afeziam 500 kinan a givezegh, egh amizimin ikiam. Gumazir kam, amizir kamin suiragha arazir kuram a koma a gami. Kamaghin, gumazim amizir kam a batueghan kogham. Amizir kam an iki mangi, an aremeghamin dughiamin tugham.

³⁰ “Eghti gumazim uan afeziamin amuimin ikian kogh, a ko daku arazir kuramin a damuan marki. A kamaghin damu, aghumsizir ekiam isi uan afeziam daningam.”

23

Gumazamizir taba, Godin gumazamizir tongin ikian kogham

¹ Egha Moses ua kamaghin migei, “Gumazitam, me an mikarzir mogomem amisararigham, o bar anetughti, a Ikiavira Itir Godin gumazamizibar tongin ikian kogham.

² “Eghti gumazitam, amizim ko unangin itir puvatigha, a koma akua borim a ganingi, eghti amizim oteghamin borir kam, a Ikiavira Itir Godin gumazamizibar tongin ikian kogham. Eghti an ovavir borir gin otivamiba me uaghan zurara Ikiavira Itir Godin gumazamizibar tongin ikian kogham.

³ “Eghti Amonia ko, Moapia ko, men ovavir borir gin otivamiba, me Ikiavira Itir Godin gumazamizibar aven ikian kogham. ⁴ Bizir kamin mingarim kamakin. E Isip ataghirazir dughiam, me daghetaba ko dipataba inigha iza en akurazir puvati. Me Balam giveve, eghti a God ko mikimti, an e gasighasigham. Balam a Beorin otarim, egha Aramin nguazimin itir nguibar ekiam

Petorin gumazim. ⁵ Ezi Ikiavira Itir God, ian God, Balamin akam baraghizir puvati. Ikiavira Itir God, bar ia gifonge. Kamaghin amizi, a ian akurvaghosa an akar kurar an e gamizir kam girazi, a ghua akar aghuimin oto. ⁶ Kamaghin, ia zurara gumazamizir kaba deragh iki biziba bar avirasemeghsi, ia men akurvaghan marki. ⁷ Eghti Idomia ko Isipia, ia ko ikiti, ia pazi me ginighnighan marki. Guizbangira, Idomia ian ikizibar min iti. Ia fomira, gumazamizir pura guighav itibar min Isipin kantrin ike, kamaghin amizi, ia men aghuaghan marki. ⁸ Eghti men gin otivamin aziziba, merara Ikiavira Itir Godin gumazamizibar tongin ikiamin tuavim iti.”

Midorozir gumaziba itir danganim, Godin damazimin zuegh iki

⁹ Egha Moses ua kamaghin migei, “Ia midorozim bagh mangamin dughiam, ian midorozir gumaziba arazir kuraba, Ikiavira Itir Godin damazimin me itir danganimin dar amuan marki. ¹⁰ Eghti gumazitam dimangan daku mangi irebamin ganti, dipam an mikarzir mogomemin otoghti, a danganir me itim ategh, azenan mangigh iki. ¹¹ Egh guaratizimin a mangi deragh ruegh, eghti aruem magirighti, a ua danganir me itimin aven izi.

¹² “Eghti midorozir gumaziba misigh daviamin danganim, danganir me itimin azenan iki. ¹³ Egh midorozir gumaziba davis azenan mangi uari bagh toribagh kusi itaziba inigh da sara mangi. Egh me torim gikuigh, egh davigh givagh ua torim apemegh. ¹⁴ Ikiavira Itir God, ian God, zurara ia ko ia itir danganimin iki, egh ian akurvaghti ia uan apaniba abinam. Kamaghin, ia itir danganim Godin damazimin zurara zuegh iki. Ia Godin damazimin bizitam damighti a Godin damazimin mizeghti, Ikiavira Itir God akirim ragh ia gasaragham.”

Arazir igharazir maba

¹⁵ Egha Moses ua kamaghin migei, “Ingan-garir gumazir kinitam pura uan gumazir dapanimin ari mangi, izi uabin akurvaghisi ian azangsigham, eghti ia uam an gumazir dapanim bagh anemangan marki. ¹⁶ Egh a mangi ian nguibatamin ikisi ifuegh, a mangi. Ia paziva a damuan marki.

¹⁷ “Israelian gumazamiziba, ia asebar zibaba fer dipenibar aven, tuavimin amiziba ko tuavimin gumazibar min otivigh asebar ziam famin arazimin gin mangi, dagiaba bagh tintinibar gumaziba ko amiziba ko

dakuan marki.*¹⁸ Ia uaghan, tuavir amizim o tuavir gumazimin arazir kam damighiva arazir kamin dagiaba inigh, egh gin dagiar kaba isi uan akar dikirizir Ikiavira Itir God ko amizim, anekirsi izi, Ikiavira Itir God, ian God, an Dipenimin aven mangan marki. Bar guizbangira, Ikiavira Itir God, ian God arazir kam ko an dagiaba, sara bar dar aghua.

¹⁹ “Eghti ia uan namakam ateghti a ian dagiaba pura da inigh, egh mikim suam, a gin ua da ikarvaghham. Eghti ia dagiatam uam a gisin ua datigh a inian marki. Eghti me nin dagheba o bizir igharazitaba pura da inigh, uam da ikarvaghsi mikimti, ia dagh isin bizitaba ua da inisi men azangsighan marki.²⁰ Ia ikizir igharaziba ateghti, me pura ian biziba inigham, eghti ia dagh isin dagiataba ua da ini. Eghti ian namakaba, ia me da dagiaba inian marki. Ia arazir aghuir kamin gin mangiti, Ikiavira Itir God, en God, nguazir ia datirighin mangi dapiamin kamin aven, ian bizir ia damuamiba bar, a bizir aghuubar ia damuan.

²¹ “Eghti ia akar dikirizitam Ikiavira Itir God, en God, ko a damigh, egh ia zuamira a damighi an otogh. Eghti Ikiavira Itir God, ian dikirizir akar kam gin amadaghan kogham. Ia akar dikirizir kam damighi, a zuamiram otoghan koghti, ia Godin damazimin osimtizim iti.²² Ia Ikiavira Itir God ko akar dikirizim damighan kogh, egh ia osimtiziba puvatigham.²³ Egh ia uari uan ifongiabar gin mangi Ikiavira Itir God, ian God bagh akar dikirizim damigh, egh guizbangira an gin mangi.

²⁴ “Egh ia mangi uan namakamin wainin azenimin aven mangi, egh ia uan ifongiabar an azenimin wainin ovizibar ami, egh ia uari bagh da isi akarabar aghuigh da inigh mangan marki.²⁵ Egh ia mangi namakamin witin azenimin aven mangi, egh dafaribar witin ovizibagh eku ada ini dar ami. Egh ia wit aghorir sabamin dar ghoran marki.”

24

Gumazim amuim batuegh, amuir igiam iniamin arazim

¹ Egha Moses ua kamaghin migia ghaze, “Gumazitam amizitamini iki, egh gin an arazir a ifongezir puvatizimin ganigh, an amiraghiva, egh amuir ikizim agivamin akinafarim osirigh, amizir kam danigh anemadaghti a mangi.² Eghti amizir kam

mangi gumazir igharazimin ikiti,³ gumazir kam uaghan an aghuaghiva, uaghan amuir ikizim agivamin akinafarim osirigh a danigh anemadaghti a mangi. O an par namba 2 ti areme,⁴ eghti an par faragha an ikezm uam an ikian marki. A kamaghin fogh, amizir kam an damazimin mizezi, an an ikian kogham. Ikiavira Itir God, arazir kam bar an aghua. Ia nguazir Ikiavira Itir God, ian God ia ganidir kamin mangigh, egh arazir kurar kam damuan marki.”

Arazir maba

⁵ Egha Moses ua kamaghin migei, “Gumazim amizim inigha igiamra an ikitima, me midorozir gumazibar ingangarim o gavmanin ingangarir ekiaba bagh anemangan marki. An azenir vamiran amuim ko pura nguubamin iki, egh uan amuimin navim damuti, a deragh.

⁶ “Ia gumazir igharazim amamangatighi a pura ia da bizim inighi, ia an bizitamini suiraghti a ian dafarimin ikiti, a fogh, bizir a ia da inimiz uam a ikarvaghham. Egh ia an witin oviziba mirmirir dagiam inian marki. Ia an ingangaribagh amir bizir kaba inighi, a ua bagh daghebar amuan kogham.

⁷ “Eghti gumazitam mangi uan Israelian tav okemegh a damighi, a puram an ingangarir gumazir kinimin ikiam, o anemadaghti gumazir igharazim a givezeghti, an an ingangarir gumazir kinimin ikiti, ia gumazir kamaghin amizim misueghti an aremegh. Ia kamaghin damigh, arazir kurar kam ia uan tongin anevivaghham.

⁸ “Eghti duar kurar muziarir aviriba pura ian mikarzibar otivti, ia deraghvira Livain anabamin ofa gamir gumaziba ia mikimamin biziba bar adar amigh. Egh akar gavgavir ki me ganingiziba, ia bar dar gin mangi.⁹ Ia Isip ategha azenan izir dughiamin Ikiavira Itir God, ian God, Miriam gamizir bizim ginighnigh.

¹⁰ “Ia namakamin amamangatighi a pura ia da dagiaba inigh, a uan korotiam dagiar kaba uam a da ikarvaghamin ababanimin min anetigh, eghti ia puram an dipenimin aven mangi, ian korotiar kam inian marki.¹¹ Ia an dipenimin azenan mizuam iki, eghti gumazir kam uabi, dipenimin aven korotiar kam inigh azenan izim.¹² Egh gumazim onganarazibar amu iki, uan ikarvazir ababanim bagh, uan inir ekiam ia danighi, ia inir kamin suiragh anevan marki.¹³ Aruem ghuaghirir dughiamra, ia an inim inigh izi uam a daningigh, eghti a dimangan dakusi

* **23:17:** Dipenir Kenania uan asebar ziaba febar aven, gumamaziziba dar ghua tuavir gumaziba ko tuavir amizir aseba fer dipenir kabar ingariba isa me koma akui. Men nighnizir gavgavim kamakin, me arazir kam damu aseba ziaba fiti, aseba men azenibar amuti da dagher aviriba iki, egh uaghan men asizibar amuti, da nguzir aviriba batam. **23:19:** Ua Me Ini 22:25; Ofa Gami 25:36-37; Godin Araziba 15:7-11 **23:21:** Diboboniba 30:1-16; Matyu 5:33 **24:1:** Matyu 5:31; 19:7; Mak 10:4 **24:7:** Ua Me Ini 21:16 **24:8:** Ofa Gami 13:1-14:54 **24:9:** Diboboniba 12:10 **24:10:**

uan mikarzim avam. Eghti gumazir kam ia minabaghti, Ikiavira Itir God, ian God, ian arazibagh ifuegham.

¹⁴ "Eghti ian ingangarir gumazim, kar ian anavira o ikizir igharazimin gumazir ian nguibamin aven itim, an onganarazibar amuti, ia paziva a damuan marki. ¹⁵ Ia guaratizibar zurara gumazir kam amir ingangariba bagh an ivezim a daning. A dagiaba oteveggha da bagha gara pura iti. Ia dagiaba a danighan koghti, a ian gun Ikiavira Itir Godin mikimiva arangti, ia Godin damazimin osimtizim ikiam.

¹⁶ "Gumazitamin borim arazir kuratam damighi, ia an arazir kuram ikarvaghsi, an amebam ko afeziam misueghti, aning aremeghan marki. Eghti kamaghira, amebam ko afeziam arazir kuratam damighi, ia aningn arazir kuram ikarvaghsi, aningn boribav sueghti me arimighiran kogham, Gumazim arazir kuram damighi, ia anarira misueghti, an aremegh.

¹⁷ "Ia ikizir igharazibar gumamaziziba, ko borir amebaba ko afeziaba ariaghireziba, pazi me damuva, men bizibagh eku da inian marki. Eghti amizir pam ovegezim, pura ia da dagiatam inighi, ia dagiar kaba uam ada ikarvaghsi ababanim damu an korotiam inian marki. ¹⁸ Ia bizir kam ginighnigh, ia Isipin ingangarir gumamazim iziba kinibar itima, Ikiavira Itir God, ian God, ua ia inigha ia gamizi ia firiaghiregha azenan ize. Ia fomira bar pazavira ike, kamaghin, ki Akar Gavgavir kam ia ganidi.

¹⁹⁻²¹ "Ia azenibar mangi witba aghoregh dar ikiziba inigh, witin ikizir taba ategh, ua mangi ada inian marki. Egh ia mangi olivin temebar oviziba ko wainin ikarizibar oviziba faragh da akuvagh, egh gin ua mangi ovizir ikiavira itiba uam ada inian marki. Ia witin oviziba ko oliv ko wainin oviziba ateghti da iki. Eghti ikizir igharazibar gumamaziziba ko borir ameboghfeziaba ariaghireziba, ko amizir paba ariaghireziba, me da iniam. Eghti Ikiavira Itir God, ian God, ian akurvaghti, bizir ia amiba bar deraghviram otivam. ²² Ia bizir kam ginighnigh, ia fomira Isipin ingangarir gumamazim iziba kinibar ike. Kamaghin amizi, ki Akar Gavgavir kaba ia ganidi."

25

¹ "Dughiar tabar Israelin gumazitamning adarim uaningin ikiti, jas aning tuisigh fogh suam, aningn jav osimtizim iti, ezi mav puvati. ² Eghti jas mikim suam, me gumazir arazir kuramin osimtizim itir kam

ifozoreghti, jas a isi dakoizimin anetighi me jasin damazimin a misogh mangi an amizir arazir kuramin dibobonimin tugham. ³ Me 40plan dibobonimin apengara a ifozoregham. Me ifozorozir bar aviribar a damuti, a gumamazizibar damazimin aghumsizim inigham.

⁴ "Bulmakau raizin iniba tuir dughiamin, ia an akam ikeghiva damisi an anogoroghan marki."

Gumazir ovegezimin amuiroghboribar ganamin Araziba

⁵ Egha Moses ua kamaghin migei, "Aveghbuar pumuning uaning inigh nguazir otevir mamin ikiti, aningn tav otariba puvatigh aremeghti, an amuim igharaz darazir tavin ikian marki. Puvati. Ovegezir gumazimin aveghbuam an amuir odiarimin ikiva a bagh boriba iniam. ⁶ Eghti amizim otarir ivariam bateghti me a mikim suam, kar an aveghbuar aremezimin otarim. Eghti an ziam Israelian tongin kuvaremeghan kogham. ⁷ Eghti ovegezir gumazimin aveghbuam amizir kamin ikian aghuaghti, amizim kotin danganimin mangi, nguibamin gumazir dapanibar gan, kamaghin me mikim, 'Nan ivozim Godin Araziba e mikemezi moghin, a nan ikian aghua. A nan iki uan aveghbuam bagh boritam inighi, kamaghin an ziam Israelian tongin kuvaremeghan kogham. Ezi a nan ikian aghua.' ⁸ Eghti nguibamin gumazir dapaniba gumazir kamin diaghti a izitima me pamtemin a mikim. Eghti a nan ikian aghuaghti, ⁹ aveghbuamin amuir odiarim mangi gumazir dapanibar damazimin otogh, uan par ivozimin dagarir asuatam suegh, an guam giparigh suam, 'Gumazim uan aveghbuamin akuraghti, an ziam iki mangivira ikian an aghuaghti, e arazir kamin a damuam.' ¹⁰ Eghti ia Israelia gumazir kamin adarazi ziar kam me darigh, 'Gumazir me dagarir asuam suezimin adarasi.'"

Arazir igharazir pumuning

¹¹ Egha Moses ua kamaghin migei, "Eghti gumazitamning uaning misogh mangiti, tavin amuim dikavigh uan pamim akuragh igharaztavin mikarzir mogomem gekuightima, ¹² ia amizimin apangkuvan marki. Ia an dafarim atugh a makunigh.

¹³⁻¹⁴ "Gumamaziziba uan bizibagh ivesi, ia bagh iziti, ia dar osimtizim abiragh ifar dar dibobonim oteveggh me daningan marki. ¹⁵ Ia deragh dar osimtizibara ganiva, guizin dar diboboniba me daning. Egh ia kamaghin damuva, Ikiavira Itir God, ian

God ia ganidir nguazim dughiar ruarimin ua ikiam. ¹⁶ Ikiavira Itir God, ian God gumazir kamaghin ifavaribagh amiba, a men aghua.”

Israelia bar Amalekia misueghti me arimighiregh

¹⁷ Egha Moses ua kamaghin migei, “Ia Isip ategha izir dughiamin, Amalekia arazir kuram ia gamizir bizir kam ginighnigh. ¹⁸ Dughiar kamin ia avighaghegha gavgaviba ian givazi ia aghumra izi. Ezi Amalekia Godin atiatir puvatigha, ian gin iza ian girakirangin aghumra izi daraziv sozi me ariaghire. ¹⁹ Kamaghin, Ikiavira Itir God, ian God kantrin kam ia daningigh, egh deragh ia avinighi, apanir roghira itiba ia gasighasighan kogham. Eghti ia bar Amalekia misuegh me kuvaremeghti, gumazamiziba ua me ginighnighan kogham. Ia bizir kam, bakinighnighan marki.”

26

Azenibar faragha asir daghebar ofaba

¹ Egha Moses ua kamaghin migei, “Ia mangi nguazir Ikiavira Itir God, ian God, ia ganidim dapiagh givagh, ² egh ia nguazir kamin azenir dagher ia faragh asiamba, da isi akirabar aghuigh da inigh danganir Ikiavira Itir God, ian God uan ziam fisi misivamin kamin mangi. ³ Egh mangi dughiar kamin ofa damuamin ofa gamir gumazim batogh a mikim suam, ‘Ki datirighin kamaghin fo, Ikiavira Itir God, nin God, uan akar dikirizim gamizi a guizbangiram oto. Egha na inigha nguazir e daningasa a en inazir afeziabav kemezir kamin aven ize.’

⁴ “Eghti ofa gamir gumazim ia dam akirabar suiragh, da isi Ikiavira Itir God, nin Godin, ofa gamir dakozimin boroghin dar afegh. ⁵ Eghti ia Ikiavira Itir God, ian Godin, damazimin ni kamaghin mikim, ‘Nan inazir afeziam an Aramian gumazir mam. A uan nguibam ategha tintinibar arua ghua, egha gin uan adarazi inigha ghua Isipin kantrin apia. Me avirasemezir puvatigha ghua Isipin apia, egha gin me bar avirasemegha bar gavgafi. ⁶ Ezi Isipia en apangkuvir puvatigha bar pazavira e gamua, e gamizi e men ingangarir gumazir kinibar min ikia bar puvira ingari. ⁷ Kamaghin amizi, e Ikiavira Itir God, en inazir afeziabar God, e uarir akurvaghasa an diava arai. Ezi a en ararem baregha uaghan en mizaziba ko ingangarir ekiar e amiba ko dughiar kurar e isir kam uaghan an gani. ⁸ Egha Ikiavira Itir God, guizbangira uan gavgavir ekiamin arazarazir gavgavir aviribagh amua mirakelin igharagha garibagh amua, egha bizir kurar igharazibagh amima da

me bativizi me bar an atiatingi. Kamaghira a ua Isipin kantrin e inigha azenan ize. ⁹ Egha en akua iza nguazir aghuir kam e ganinghi. Nguazir kam a bar derazi, dagheba an ikia bar deraghaviram aghui. ¹⁰ O Ikiavira Itir God, ni uabi na ganingizir nguazir kamin, ki datirighin dagher faragha otiviziba asigha da inigha izi.’ Ia mikemegh givagh, egh datirighin akirar kam isi Ikiavira Itir God, nin Godin damazimin ofa gamir dakozimin anefagh, egh tevminning apirigh an ziam fi.

¹¹ “Ikiavira Itir God, nin God, ni ko nin amuiroghboribagh aningizir bizir aghuiba, ni da bagh bar akongegh. Eghti Livaiba ko ikizir igharazibar gumazamizir ian tongin itiba, ia ko uari akuvagh uaghan bar akongegh Ikiavira Itir God minabi.

¹² “Egh dughiaabar zurara namba 3in azenibar, nin azenibar otivir dagheba, ni da abigh, 10plan pozibav kinigh. Egh pozir vamira isi Livaiba, ko ikizir igharazibar gumazamizir ian tongin itiba, ko borir afeziaba ovengeziba, ko amizir paba ovengeziba, ni me daningigh. Ni kamaghin damighi, nin nguibamin itir gumazamizir kaba, dagheba izivaghham. ¹³ Eghti ni Ikiavira Itir God, nin Godin damazimin kamaghin mikim suam, ‘Bizir ni ifongeziba, ki da tuiragha givazi, nin bizitam ua nan dipenimin itir puvati. Ki Livaiba, ko ikizir igharazibar gumazamizir ian tongin itiba, ko borir afeziaba ovengeziba, ko amizir paba ovengeziba, ki dagheba bar me ganinghi. Ki Akar Gavgaviba bar dar gin ghua, ni na mizezir moghira, ki nin Akar Gavgavitam gin amadazir pu. Bar puvati. ¹⁴ Gumazitam aremezi ki a bagh azia uan azirakar kam akakagha nin dagher 10plan pozir kabar tam inigha anemezir puvati. Egha dughiar ki nin damazimin mizezimin, ki nin dipenimin itir dagher katam inigha azenan ghuzir puvati. Egha ki nin dagher kataba inigha gumazir ovengezibar aseba bagha isatam gamizir puvati. O Ikiavira Itir God, nan God, ki nin Akar Gavgaviba bar dar gin ghua, ni dagher kabar amuasa mikemezi moghin, ki bar dagh ami. ¹⁵ Ni uan nguibar aghuimin pin iki vin kagh Israelia en ganiva, deraghviram e damu. Egh uaghan nguazir bar aghuir kam, dagheba an ikia bar deraghaviram aghui. Ni deraviram a damu. Nguazir kam, ni fomira e daningasa en inazir afeziabav keme.”

Israelia guizbangira bar Godin gumazamiziba

¹⁶ Egha Moses ua kamaghin migei, “Datirighin Ikiavira Itir God, ian God,

kamaghin migei, ia an arazir a ifongeziba ko, bizir a damuasa ia mikemeziba bar dar gin mangi. Egh uan navir averiam ko duamin aven bar dar suiragh, mighighvira arazir kabagh nighnigh, bar dar gin mangi. ¹⁷ Ia datirighin kamaghin mikeme, Ikiavira Itir God, a ian God. Egha ia akam akira ghaze, ia bar deraghvira an tuavimin mangam. Egh ia bar Godin Akar Gavgviba ko arazir a ifongeziba ko bizir a damuasa ia mikemeziba, ia bar dar amuva, egh an akaba baragh. ¹⁸ Ezi, datirighin Ikiavira Itir God, akam akirigha ghaze, a ia inisi ia bar an gumazamizibara, ezi a ia mikemezi moghin bar ia gifonge. Egha a uan Akar Gavgvibar gin mangasa ia mikeme. ¹⁹ A ia damighti ia bar avirsemegh egh bar gavgavigh, egh nguazir kamin itir ikizir igharazir a ingarizibagh afiragham. Eghti me ian arazir aghuimin ganiva, egh bar akuegh ziar ekiam Ikiavira Itir God, ian God daningam. Eghti an akam akirizi moghin, ia an gumazamizibara ikiam.”

Moses ghaze, Israelia ivezir aghuim o kuram, arazir me amiba bagh a iniam

27

(Sapta 27–30)

Me dagiabar Godin Akar Gavgviba osiram

¹ Egha Moses ko Israelian gumazir dapaniba, kamaghin gumazamizibav gei, “Migirigiar ki datirighin ia ganidir kaba ia bar adar gin mangi. ² Ia Jordanin Fanem giregh vongin mangi nguazir Ikiavira Itir God, ian God, ia ganidir kamin mangi, egh aruer kamra dagiar ekiar taba arigh arinir ghurghurim dar aghuigh da avaragh. ³ Ia nguazir Ikiavira Itir God, ian God ia ganidir kamin otivigham, mati ian inazir afeziaba God fomira nguazir kam ia daningasa me ko akam akirizi mokin. Kar nguazir bar aghuim, ezi dagheba an ikia bar deraghaviram aghui. Ia an otivigh, Godin Arazir kabar migirigiaba bar da isi dagiar kabar da osirigh. ⁴ Ia Jordanin Fanem girigh vongin otivigh, dagiar kaba Ebalin Mighsiamin da kuazigh, ki ia mikemezi moghin, arinir ghurghurim dagiar kabar aghuigh da avaragh. ⁵ Egh ia dagiataba isi dar afegh, egh Ikiavira Itir God, ian God bagh ofa gamir dakozimin ingariva, gumazir ofa gamir dakozimin ingariba, ainin sobiam o ainin haman, dagiar kaba abigh da aghoran marki. ⁶ Ia dagiar me

dighorezir puvatiziba inigh, Ikiavira Itir God, ian God bagh ofa gamir dakozimin ingarigh. Egh ia ofa gamir dakozir kamra, a bagh ofan bar isia mighiriba tu. ⁷ Egh ia God, ko navir vamiran ikiamin ofabar amu, egh danganir kamin ofan kamin asizir tuzim ami, egh Ikiavira Itir God, ian Godin damazimin bar akongegh. ⁸ Egh dagiar ia arinir ghurghurim aghuizir kabar, ia Godin Arazibar migirigiaba bar deraghviram ada osirigh.”

⁹ Egha Moses Livain anabamin ofa gamir gumaziba ko tuivighav ikia, kamaghin Israelia migei, “O Israelia! Ia aghumra iki deraghvira nan akam baragh. Ia datirighin Ikiavira Itir God, ian Godin gumazamizibar otivigha gifa. ¹⁰ Kamaghin amizi, ia Ikiavira Itir God, ian Godin akaba baragh! Ia an Akar Gavgvir ki datirighin ia ganidiba ko arazir a ifongeziba, ia bar dar gin mangi.”

God gumazamizir akaba batozibagh asighasigham

¹¹ Egha Moses ua Israelia migei, ¹² “Ia Jordanin Fanem giregh vongin otivigh givagh, aruer kamra Ikiavira Itir God deragh ia damuamin akaba inisi, ian anabataba mangi, Gerisimin Mighsiamin tuifigh, kar Simeonin anabamin adarasi, ko Livain anabamin adarasi, ko Juda, ko Isakar, ko Josep ko Benjaminin anabamin adarasi. ¹³ Eghti Ikiavira Itir God gumazir kurabagh asighasighamin akaba inisi, ian anabar igharaziba mangi Ebalin Mighsiamin tuifigh, kar Rubenin anabamin adarasi, ko Gatin anabamin adarasi, ko Aser, Sebulun, Dan, ko Naptalin anabamin adarasi. ¹⁴ Eghti Livaiba pamten kamaghin Israelia mikim suam, ¹⁵ ‘Gumazitam asetamin marvir guam dagiamin an ingari, o temetamin anekirigham, o ainin an ingarigh modogh an ziam fiti, Ikiavira Itir God gumazir kam gasighasigham. Bizir kaba, kar gumaziba uari ingarizir biziba, ezi Ikiavira Itir God, gumazamiziba marvir guabar ziaba fan a bar aghua.’ Eghti gumazamiziba bar kamaghin akam ikaragh suam, ‘Bar guizbangira, God kamaghira damu.’

¹⁶ “‘Gumazim uan afeziam ko amebamin ziam gasighasighi, God uaghan a gasighasigham.’ Eghti gumazamiziba bar kamaghin akam ikaragh suam, ‘Bar guizbangira, God kamaghira damu.’

¹⁷ “‘Gumazim uan namakamin nguazir mitaghniam gisivaghti, God a gasighasigham.’ Eghti gumazamiziba bar kamaghin akam ikaragh suam, ‘Bar guizbangira, God kamaghira damu.’

28

18 “‘Gumazitam damazir okavirizim gi-raghti a tuavir a zuim ateghti, God gumazir kam gasighasigham.’ Eghti gumamaziziba bar kamaghin akam ikaragh suam, ‘Bar guizbangira, God kamaghira damu.’

19 “‘Gumazim ikizir igharazibar gumamaziziba, ko borir afeziaba ariaghireziba, ko amizir paba ariaghireziba pazi me damuti, God gumazir kam gasighasigham.’ Eghti gumamaziziba bar kamaghin akam ikaragh suam, ‘Bar guizbangira, God kamaghira damu.’

20 “‘Gumazim uan afeziamin amuim ko dakuighi, God gumazir kam gasighasigham. Arazir kam afeziam damighi a bar aghumsigham.’ Eghti gumamaziziba bar kamaghin akam ikaragh suam, ‘Bar guizbangira, God kamaghira damu.’

21 “‘Gumazitam poroghamiba uari ko akuir arazimin asizitam damighi, God gumazir kam gasighasigham.’ Eghti gumamaziziba bar kamaghin akam ikaragh suam, ‘Bar guizbangira, God kamaghira damu.’

22 “‘Gumazim uan buaramizim ko dakuigham, kar ti an guizin buaramizim, o an afeziam ko amuir igharazim otezir guivim, o an amebam ko par igharazim otezir guivim. God gumazir kam gasighasigham.’ Eghti gumamaziziba bar kamaghin akam ikaragh suam, ‘Bar guizbangira, God kamaghira damu.’

23 “‘Gumazim uan asamir amebam ko dakuigham, God gumazir kam gasighasigham.’ Eghti gumamaziziba bar kamaghin akam ikaragh suam, ‘Bar guizbangira, God kamaghira damu.’

24 “‘Gumazim modogh gumazir igharazim misueghti an aremegham, God gumazir kam gasighasigham.’ Eghti gumamaziziba bar kamaghin akam ikaragh suam, ‘Bar guizbangira, God kamaghira damu.’

25 “‘Gumazitam gumazir igharazir osimtiziba puvatizim misueghti an aremeghsi ivezim inighti, God gumazir kam gasighasigham.’ Eghti gumamaziziba bar kamaghin akam ikaragh suam, ‘Bar guizbangira, God kamaghira damu.’

26 “‘Gumazitam akinafarimin aven itir Araziba bar deravira dar gin mangan koghti, God gumazir kam gasighasigham.’ Eghti gumamaziziba bar kamaghin akam ikaragh suam, ‘Bar guizbangira, God kamaghira damu.’”

Godin akamin gin zuir gumamaziziba, a deravira me damuam

(Ofa Gami 26:3-13; Godin Araziba 7:12-26)

¹ Egha Moses ua kamaghin migei, “Ia Ikiavira Itir God, ian Godin akaba ia bar deraghavira da baregh, egh Akar Gavgavir ki datirighin ia ganidibar gin mangiti, God ziar ekiam ia daningiva ia damighi ia bar avirasemegh bar gavgavigh, nguazir kamin ikizir igharazibagh afiragham. ² Ia Ikiavira Itir God, ian Godin akabar gin mangiti, a bizir aghuir kaba bar ia daningam.

³ “Egh God ian nguibaba ko ian azeniba bar deraghvira dar amuam.

⁴ “Egh God borir aviriba ia daningti, ian azeniba dagheba bar izivaghti, a bulmakauba ko sipsipin aviriba ia daningam.

⁵ “Egh God, ian dagheba aven itir akirar ekiaba ko bretin ingarir itarir ekiaba, deragh dar amuti, da bar izevegham.

⁶ “Egh God ia amir ingangaribar amuti da bar deraghvram otivam.

⁷ “Ikiavira Itir God, apansir ia misoghsi izamiba, a ian damazimin me dikabinam. Me tuavir vamiran izeghiva ua tuavir aviribar tintinibar aregham.

⁸ “Ikiavira Itir God, ingangarir ia amibar amighi da deraghti, ian dagheba avirasemeghti, dar arighamin dipeniba bar izevegham. Eghti Ikiavira Itir God, ian God, nguazir ia ganidir kamin aven, a deraghvira ia damuam.

⁹ “Ia deraghvira Ikiavira Itir God, ian God, ia mikemezi moghin an Akar Gavgavibar gin mangiti, a ia ko akam akirizi moghin ia damighi ia an gumamazizibaram otivigham. ¹⁰ Eghti nguazimin ikiziba bar ian gan fogham, Ikiavira Itir God uan ziam ia gatizi, ia an gumamazizibara, eghti me ian atiatingam. ¹¹ Eghti ia nguazir God ia daningasa ian inavir afeziaba ko akam akirizimin ikiti, Ikiavira Itir God, borir aviriba, ko bulmakaun aviriba ko azenibar dagher aviriba bar ia daningam. ¹² Amozim Ikiavira Itir Godin agharimin iti, ezi an an dughiamra anemadaghti a izighiram. Eghti a ian ingangaribar amuti da deraghvram otivam. Eghti ia ikizir igharaziba, men adarazir amamangatighi, me pura ia da biziba inigh gin ua da ikarvagham.

Eghti ia bizir bar aviriba ikiam, kamaghin amizi, ia igharaziba da pura biziba inian kogham. ¹³ Egh ia zurara deraghvira Ikiavira Itir God, ian Godin Akar Gavgavir ki datirighin ia ganidibar gin mangiti, Ikiavira

Itir God, ia damighti, ia ikizir igharazibar gumazamiziba gativagh men ganti, me ian apengan ikiam, mati ia men dapanimin ikiti, me ian puemin ikiam. Egh ia zurara bizir aviriba ikiva, bizitamın oteveghan kogham, mati ia ikizir igharaziba bar dar pin iti. ¹⁴ Egh ia Akar Gavgavir ki datirighin migeir kaba dar gin mangi, egh tam abighan marki. Ia asebar ziaba fiva men ingangarim damuan marki. Bar marki.”

*Godumzir Godin Akar Gavgaviba abiziba, a me gasighasigham
(Ofa Gami 26:14-46)*

¹⁵ Egha Moses ua kamaghin migei, “Ia Ikiavira Itir God, ian Godin Akar Gavgavir ki datirighin ia ganidiba ko arazir a ifongeziba batuegh, deragh dar gin mangan koghti, bizir kurar kaba ia bativam:

¹⁶ “God ian nguibaba ko ian azenibagh asighasighti, da bar ikuvigham.

¹⁷ “God, ian dagheba aven itir akirar ekiaba ko Bretin ingarir itarir ekiabar amuti, dar aven itir dagheba bar otevegham.

¹⁸ “God, pazi ia damuva, borir aviriba ia danighan kogham. Eghti ian azeniba bar ikuvighti, dagher aviriba ikian kogham. Eghti ian bulmakauba ko sipsipba oti avirasemeghan kogham.

¹⁹ “God ia amir ingangariba bar dar amuti, tam bar deragh otoghan kogham.

²⁰ “Ia akirim ragh Ikiavira Itir God, gasaragh arazir kuram damuti, a dughiar bar kuram ia bagh anemadagh, egh bizir ia damuasava amiba, an adar amighti, da paziv otiv, ia damuti ia okam nighnigh bar osemegham. Egh ian arazir kuraba bangan, an osimtiziba ia daningti, ian apaniba bar ia gasighasigh bar zuamira ia agivagh. ²¹ Egh Ikiavira Itir God arimariar igharagha garir aviriba ia bagh da amangighti, da izi ia damu dangiti, ia bar nguazir ia iniamin kamın iki bar arimighireghti, ian tav ua ikian kogham. ²² Dughiar kamın, an arimariar igharagh garir kuraba ia bagh da amangiti, da ian mikarzarbar otivam. Kar, mikarzariba ber arimariam, ko mikarzariba puvira fer arimariam, ko mikarzariba arugarughamin arimariar kuram. Eghti God aruem damuti a bar gavgavigham. Egh an aminir puvira fem amadaghti, a izi ian dagher azeniba dar amuti da bar misigh bar ikuvigham. Eghti bizir kurar kaba ian iki mangiti ia bar arighiregham. ²³ Eghti Ikiavira Itir God amozimin anogoreghti a izan koghti, ian nguazim bar misigh dagiabar min gavgavigham. ²⁴ Eghti Ikiavira Itir God, amozim oteghivkinighti a nguazir minemeniam ko gigimin min otoghti, aminir dafam da isi ian nguazimin izighiri mangiti, ia bar kuvaremeghan.

²⁵ “Eghti Ikiavira Itir God, ian apanibar amamangatighti, me ia dikabiragham. Ia me ko misoghsi tuavir vamiran mangiva, egh men ari tuavir aviribar tintinibar mangegham. Eghti nguazir kamın ikiziba bar dar gumazamiziba ian ganti, bizir kurar kaba ia bativtima, me digavir kuram damuam. ²⁶ Ia arighireghti, kuaraziba ko asizir atiaba izi ian kuabar amiti, gumazir me damuti me atiating ari mangamiba puvatigham. ²⁷ Eghti Ikiavira Itir God, Isipia gamizi moghin, okabar amuti, da ian mikarzarbar otivam. Eghti a duar gavgavibar amuti, da tintinibar ian mikarzarbar otivam. Eghti duar muziarir aviriba ian mikarzaribagh izivagh puvira ia gizighzighti, ia uarir aningivira ikiam. Eghti arimariar kaba akirighti, ia ua deraghamin tuaviba puvatigham. ²⁸ Eghti Ikiavira Itir God, ia damighti, ian tarazi bar onganighti, tarazir damaziba okavighti, tarazi okam nighnigham. ²⁹ Egh ia aruer arizimin gumazir damazir okavizimin min punpunigh daru pura suighsuigh tuavim buri egh tam batoghan kogham. Eghti bizir ia amiba tamin daghetam deragh otoghan kogham, mati gumazim mitarmemin aven arui mokin. Eghti gumaziba zurara ia abiniva ian biziba okimam, eghti gumazir ian akurvaghamba puvatigham.

³⁰ “Egh ia gumazitam bagh amizim ginabaghti, gumazir kam an ikeghan kogham. Puvati. Gumazir igharazim a gakaghon a gekuigh a ko dakuum. Ia dipenimin ingarigh, egh an ikeghan kogham. Ia wainin azenim oparigh, egh an ovizibar ameghan kogham. ³¹ Apaniba ian damazibar ian bulmakaubav soghirarighti da iram, eghti ia dar tuzitam ameghan kogham. Ia ganvira ikiti me ian donkibagh ekuigh mangigh, uam a da inigh izan kogham. Eghti ian apaniba ian sipsipba okimiti, gumazir ian akurvaghamba puvatigham. ³² Ia pura ganti, ikizir igharazibar gumaziba izi ian otariba ko guiviba inigh mangam. Eghti ia zurara dughiarbar me uamateghsi me bagh tuavir akabar gan mangi ian damaziba puvira ia damuam. Egh ia ua boriba inigh izisi bizitam damuva avegham. ³³ Egh ikizir igharazibar gumazamizir ia fozir puvatiziba izi dagher ia puvira ingarava opariziba iniam. Egh me zurara pazi ia damu, egh mizaziba ia daningam. ³⁴ Egh ia bizir kurar kabar ganiva, ian nighniziba deraghan koghiva bar onganigham. ³⁵ Eghti Ikiavira Itir God, okar kurar aviribar amuti da ian teviba ko suebar otivam, Guizbangira, okaba ian mikarzariba bar dar anegham. Eghti okar kaba akirighti ia ua deraghamin tuaviba puvatigham.

³⁶ “Eghti Ikiavira Itir God, ia ko atrivir ia

misevezim ko, bar ia isi kantrin ia ko ian inazir afeziaba fozir puvatizimin mangiti ia an ikiam. Ia kantrin kamin ikiva, men asebar ziaba fam, aser kabar marvir guaba, me temeba ko dagiabar da ingari. ³⁷Ikiavira Itir God, kantrin kamin ia amadaghti ia mangi an ikiam. Eghti kantrin kamin gumamaziziba, ian ganigh aguaghfagh kamaghin mikimam, manmaghiram amizir bizir kam ia bato. Egh me ia dipov ian ingariva akam.

³⁸ "Ia dagher ovizir aviriba oparam, eghti odeziba da agviti ia dar ovizir vabara iniam. ³⁹ Ia wainin azeniba oparigh, egh da deragh bisi dar kirva dar aghariba aghoregh, eghti apiziba dagh asighasighti, ia wainin oviziba inighan kogh, wainin dipam damigh anemeghan kogham. ⁴⁰ Eghti olivin temer avirim ian nguazimin otivigh bam. Eghti olivin oviziba tighar maghin anisi damu, puram asighiri nguazim giram. Kamaghin amizi, ia dar borem uarir aghuighan kogham. ⁴¹ Egh ia otariba ko guiviba ikiam, eghti me deraghvira ia ko ikeghan kogham. Apaniba izi me inigh uan kantribar mangegham. ⁴² Eghti odeziba ian temeba ko azenibar dagheba sara asighasigham.

⁴³ "Eghti ikizir igharazibar gumamazimir ian tongin itiba, me biziba bar avirasemegh bar gavgavigh ghuavanangvira ikiam. Eghti ia biziba puvatighti ian gavgavim magirighvira ikiam. ⁴⁴ Egh me dagiar aviriba ikiva ian amamangatighti, ia me da pura da inigh gin da ikarvagham. Eghti ia dagiar aviriba puvatighti, me ia da biziba pura da inian kogham. Me ia gativagh ian ganti, ia men apengan ikiam, mati me ian dapanimin ikiti, ia men puemin ikiam.

⁴⁵ "Ia Ikiavira Itir God, ian Godin akaba bar deraghavira da baregh, Akar Gavgavir a ia ganingiziba ko, arazir a ifongeziba, ia dar gin mangan koghti, osimtizir kaba ko bizir asighasiziba, da ia bativira iki mangi bar moghira ia kuavaremegham. ⁴⁶ Bizir kurar kaba ia ko ian ovavir boriba sara ian tongin ikiti, igharaz darazi gan fogh suam, guizbangira kar God ian aningazi. ⁴⁷ Ikiavira Itir God, en God, bizir aghuir bar aviriba ia ganingi, ezi ia, an ingangarim damuasa navir aghuim ko agorogem ian navibar dikavir puvati. ⁴⁸ Kamaghin, Ikiavira Itir God, apaniba ameghti, me izi ia misogh ia inigh mangiti ia pura men ingangarir gumazir kinibar min ikiti, me ia abinti ia men ingangarim damuam. Egh mitiriaba sara ikiva, dipaba bagh arimighiriva, korotiaba, ko bizir igharaziba sara puvatigham. Eghti apaniba ia dikabin mangi bar ia agivagham. ⁴⁹ Ikiavira Itir God, kantrin

bar saghuiamin itir mamin gumaziba inigh izam. Gumamazimir kaba migeir akam, ia a gifozir puvati. Me kuarazir bagabar min zuamira mighegh ia bagh izighirigham. ⁵⁰ Egh ni gumazir aruam o borir dozim, ikizir kaba nin gan nin apanguvighan kogham. ⁵¹ Egh me ian bulmakauba, sip-sipba, azenibar dagheba, witba ko, wainin dipaba ko olivin boreba, me bar adar amegham. Eghti mitiriam puvira ian aghiti ia bar arighiregham. ⁵² Egh me Ikiavira Itir God, ian God, ia ganingizir nguazir kaba bar a dagh asighasigham. Eghti nguibaba avinizir divazir gavgavir ia dar aven mongasava amiba, ia nighnizir gavgavim dar iti, eghti me dagh asighasighti da bar iregham.

⁵³ "Apaniba izi nguibaba ekiarugh ia misogh ikiti, ia bar dagheba puvatighiva, uan borir Ikiavira Itir God, en God, ia ganingizibav sogh dar amam. ⁵⁴⁻⁵⁵ Apaniba nguibam bar anekiarughti, gumazir aghuir ziam ikia ian tongin itim, a bizir damamitam bar puvatigh egh, a uaghan uan borim misuegh anemam. A kamaghin nighnigham, a dagheba bar puvati, ezi ua tuaviba puvati. Egh a uan aveghbuaba, uan amuir aghuiba, ko borir igharazir ikiavira itiba, a me gitagh ramegham. A mitiriam bangin, borir tuzir nar tam me danighan kogham. ⁵⁶⁻⁵⁷ Apaniba nguibam bar anekiarughti, amizir aghuir ziaba ikia ian tongin dagiaba ikia dabirabir aghuibagh apiaghiri gumaziba me aneteragharuiba, me dughiar kamin, damamin dagheba bar puvatigham. Kamaghin, a uan borir otibav sogh, dar mitariba sara dar amam. Egh a uan par a bar ifongeziba ko, borir igharazir ikiavira itiba, me gitagh ramegham. A kamaghin nighnigham, a dagheba bar puvati, ezi ua tuaviba puvati. Kamaghin amizi, a modogh uan borir iririvim amegham.

⁵⁸ "Eghti ia Akinafarir kamin itir Akar Gavgavir osiriziba, deragha dar gin mangan kogh, deragh Ikiavira Itir God, en Godin ziam fan koghti, ⁵⁹ an arimariar igharagha garim amadaghti, a ia ko ian ovavir borir gin otivamiba bativam. ⁶⁰ Egh a Isipin ia ganingizir arimariaba ua ia danighti ia ua deraghan kogham. ⁶¹ Egh an arimariar igharagha garir bar kuraba ia daningam. Arimariar kabar ziaba, Akar Gavgavim itir Akinafarimin itir puvati. Kamaghin, ia bar moghira gevegham. ⁶² Ia ghaze, ian dibobonim mikovezibar min pin ikia bar aviraseme, ezi puvatigham ian varazira ikiam. Guizbangira, ia Ikiavira Itir God en God, an akabar gin zuir puvati, kamaghin amizi, arazir kaba ia bativam. ⁶³ Ikiavira Itir God ia damuti ia oti bar avirasemegh bizir

aviriba ikiasa a ifonge. Kamaghira, Ikiavira Itir God datirighin, ia gasighasigh bar ia agivasa ifonge. Egh a nguazir ia datirighin mangi dapiamin kamin bar ia batuegham.

⁶⁴ “Egh Ikiavira Itir God, ia amangighiti ia nguazir kamin tintinibar kantrin igharazibar mangegham. Ia kantrin kabar ikiva, men asebar ziaba fam, aser kabar marvir guaba, me temeba ko dagiabar dar ingari. Ia ko ian inazir afeziaba fomira aser kabar ziaba fer puvati. ⁶⁵ Ia kantrin kabar tongin iki ian dabirabim deraghan kogham. Egh ia uari nguibaba puvatigham. Eghti Ikiavira Itir God ia damuti ia puviram atiating, naviba osemegh, ovengsvira nighnigham. ⁶⁶ Ia dughiaabar zurara ovengsi damuam. Egh arueba ko dimagaribar ia ovevem ginighnigh atiating ikiam. ⁶⁷ Ia biziba bar dar gan atiatim ian anangam. Egh dughiaabar avigh mizarazibar suam, ‘Aio! Mizarazim zuamira mangighiti, Guaratizim iziti, deragam.’ Egh guaratizibar ia zurara avigh suam, ‘Aio! Guaratizim zuamira mangighiti, mizarazim iziti, deragam.’ ⁶⁸ Ikiavira Itir God, faragha ghaze, ia ua Isipin mangan kogham. Ezi puvati, a ia isi kurim datigh ua ia amadaghti ia Isipin mangam. Egh ia apaniba ateghti, me ia givezeghti, ia pura men ingangaribar amusi ifuegham. Ezi puvati, ia givezamin gumaziba puvatigham.”

29

God, Moapin nguazimin, Israelia ko Akar Dikirizir Gavgavim gami

¹ Kar Ikiavira Itir God Moses mikemezi, a Moapin nguibamin Israelia koma amizir Akar Dikirizir Gavgavim akaba. God, faragha Sainain Mighsiamin Akar Dikirizir Gavgavir me koma amizim, a ighara. Datirighin God akar maba sara isafuragha, me ganiga Akar Dikirizir Gavgavir kam gami.

² Moses Israelian diazi me iza uari akuvazi a kamaghin me migei, “Ia bar moghira, Ikiavira Itir God, Isipian atrivim ko an ingangarir gumaziba bar, ko an nguazim bar, a me gamizir mirakelin biziba ia uan damazibar dar gani. ³ Egha ia uan damazibar, arimariar kurar aviriba, ko arazarazir kuraba, ko digavir kuram gamir arazir avirir Ikiavira Itir God, Isipian akazibar gani. ⁴ Egha fomira iza datirighin, Ikiavira Itir God, ia gamizi, ian nighniziba, ko damaziba ko kuariba pirighavira itima, ia deraghavira bizir kabar mingaribagh fozir puvatighavira iti. ⁵ Ezi Ikiavira Itir

God kamaghin migei, ‘Ki 40plan azeni-bar ia inigha gumazamiziba puvatizir danganimin zuima, ian korotiaba ko dagarir asuaba dighoraghirezir pu. Bar puvati. ⁶ Ia bret, ko wain, ko dipar onganiba puvatizi, ki Ikiavira God, ki deraghavira ian gari. Ki kamaghin ifonge, ia kamaghin fogh suam, Ki Ikiavira Itir God, kirara ian God.’”

⁷ Egha Moses ua migia ghaze, “E danganir kamin otivizi, Hesbonin Atrivim Sihon, ko Basanin Atrivim Ok, aning e misoghasa ize. Ezi e aning misogha aning abira. ⁸ Egha e aningin nguazimning inigha aning tuiragha, Rubenin anabam ko, Gatin anabam ko, Manasen anabar me tuirazimningin mam, me ganingi, eghti me dar apiam. ⁹ Kamaghin amizi, ia zurara Akar Dikirizir Gavgavir kam deraghavira an gin mangi, eghti bizir ia amiba bar deragh otivam.

¹⁰ “Ia datirighin Ikiavira Itir God, ian God, an damazimin mitivighav iti. Kar, ian anababar gumazir dapaniba, ko ian gumazir aruaba, ko ian ingangaribar faragha zuir gumaziba, ko Israelian gumazir igharaziba, ¹¹ ko ian amuiba, ko boriba, ko ikizir igharazibar gumazimzir ian tongin itiba. Gumazimzir kaba, ian daziba ko dipaba isa ia bagha da atera izi. ¹² Ia gumazimzir datirighin bar kagh tuivighav itir kaba, datirighin Ikiavira Itir God, ian God, ia ko Akar Dikirizir igiam damuam. Egh ia Akar Dikirizir Gavgavir kamin gin mangisi, Ikiavira Itir God ko nighnizir vamira iki anekirigh. ¹³ Eghti Ikiavira Itir God, datirighin ian inazir afeziaba, Abraham, Aisak, Jekop, ko akam akirizi moghin, a ia damighiti, ia an gumazimzibaram otiviti, a ian Godin ikiam. ¹⁴⁻¹⁵ Ikiavira Itir God, ia gumazir datirighin an damazimin tuivighav itir kabanang baghavira Akar Dikirizir Gavgavir kam gamizir puvati. A uaghan en ovavir borir gin izamiba bagha a gami. Eghti e bar, an gin mangisi akam akiram.

¹⁶ “Ia e Isipin kantrin ikezir ikirimirim uam a ginighnigh. Egh uaghan ia tuavimin iza ikizir igharazibar nguaziba abigha izezir bizir ganizibagh nighnigh. ¹⁷ Ia ikizir igharazir kabar ganigha fo, me asebar ziaba fe. Me aser kurar kabar marvir guaba, temeba ko dagiaba ko gol ko silvabar, dar ingari. Ezi God marvir guar kaba bar dar aghua. ¹⁸ Ia oragh! Ia deraghvira uari bagh gan, ian tongin gumazitam, ko amizitam, anabatam, ko ikizitam, ia Ikiavira Itir God, en God akirim a gasan marki. Ia God baghvira iki. Egh ikizir igharazibar asebar gin mangi men ziaba fan bar marki. Gumazitam arazir kurar kam damu, a mati temer bir imezim itim, a

puv misosi. Eghti gin an ghuzir igiam otogh, ekevegh anang misogh, gumazir avirim gasighasigham. ¹⁹ Ia deraghviram oragh! Gumazitam kagh tughiv iki akar dikirizir ki ia ganidir kam baraghan aghuagh suam, a deraghvira iti, biziba puvati. Eghti ian tav akam batueghti, an arazir kuram bar pazi ia damighti, gumazir kuraba ko aghuiba sara ikuvigham. ²⁰ Gumazir kamaghin amim, Ikiavira Itir God an arazir kuraba gin amadaghan kogham. Eghti Ikiavira Itir Godin aningagharim bar an ekevegham, mati avim isia bar puvira fei. Eghti bizir kurar akinafarir kam mikemeziba, da gumazir kam kamaghira a bativ mangiti, Ikiavira Itir God anegivamin dughiam otoghti, an ziam kuavaremegham. ²¹ Ikiavira Itir God, anarira inigh ivezir kuram a daningti, a mangi bar ikuvigham. Egh Akinafarir kamin aven osirizir Akar Dikirizir Gavgavimin itir bizir kuraba, God bar dar a damuva, a gasighasigham.

²² “Ikiavira Itir God, gumazir kamin nguazim damighti, bizir kuraba ko osimtizir aviriba a bativam. Eghti an ovavir borir gin otivamiba, ko gumazamizir kantrin saghuibar ikegha izeziba, bizir kurar kabar ganam. ²³ Eghti ian nguazim, avim bar an isighti, a nguazir kinim gavaghti, salfan dagiaba ko amangsiziba a gizivagh, graziba puvatighi dagheba oparamin danganir aghuiba puvatigham. A Sodom, ko Gomoran nguibar ekiamningin min gan, egh uaghan Atma ko Seboimin ngubamningin min ganam. Nguibar ekiar kaba, Ikiavira Itir God dar aningaghegha bar adagh asighasiki. ²⁴ Eghti kantriba bar dar gumazamiziba bizir kaba baregh azangisham, ‘Manmagh amizi, Ikiavira Itir God, men nguazim kamaghin a gami? A manmagsua nguazir kamin aningaghe?’ ²⁵ Egh me uarira uari ikaragh kamaghin mikimam, ‘Bizir kamin mingarim kamakin. Me ti Ikiavira Itir God, men inazir afeziabar God, me koma amizir Akar Dikirizir Gavgavim abighama. Kar, God fomira Isipin kantrin me inigha azenan iza Akar Dikirizir Gavgavir kam me koma a gami. ²⁶ Israelia akirim uan God gasaragha asebar gin ghua dar ziaba fe. Aser kaba, me faragha dagh fozir puvatigha dar ziaba fer puvati. Ezi Ikiavira Itir God fomira dar ziaba fan men anogoroke. ²⁷ Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God uan gumazamizibar aningaghegha, bizir kurar an Akinafarimin aven osiriziba bar da isa men nguazim ginge. ²⁸ Ikiavira Itir God, uan gumazamizibar aningaghegha atara men nguazimin me asigha tintinibar kantrin igharazibar me amangizi, me datirighin

ikiavira iti.”

²⁹ Egha Moses ua kamaghin migei, “Bizir maba, da Ikiavira Itir God, en Godin bizir mogomeba, da muegha a ko iti. Egha, a uan Arazibar e ko en ovavir boribav gia da azenim gati, eghti e dughiar dar gin mangi kamaghira ikiam.”

30

Me ua God bagh izamin arazim

¹ Moses ua kamaghin migei, “Ki datirighin tuavir kamning isa ian damazibar aning arisi. Eghti datirighin ia aningim tam amisefegh. Ia manmaghin nighnisi, Ikiavira Itir God, deravira ia damuasa ia ifongez, o a ian arazir kuraba bagh ia gasighasighasa ia ifonge? Ikiavira Itir God ia amangiti, ia tintinibar Kantrin Igharazibar Gumazamizibar tongin ikiam. Eghti bizir kurar kaba ia bativti, ia tuavir ki ia mikemezir kamning uam aning ginighnigham. ² Egh ia ko ian ovavir boriba navibagh iragh Ikiavira Itir God, ia uan God bagh izi an akaba guizbangira uan navir averiaba ko uan duaba sara bar dar gin mangi, mati ki datirighin ia migei moghin, ³ eghti Ikiavira Itir God, ian God, ian apangkuvigham. Egh a uabi tintinibar ia amangizi ia ghuezir kantribar ua ia inigh, ia akuvagh ia inigh ua ian nguazimin izam. A biziba bar dar amuti, ia ua deraghvira dapiam. ⁴ Ia kantrin bar saghuibar itibar ikiam, Ikiavira Itir God, ian God, ua ia iti naghira ia inigh, ia akuvagh egh bar ian aku izam. ⁵ Egh Ikiavira Itir God, ian God ia inigh izi, ian inazir afeziaba faragha ikezir nguazimin ua ia arighti, ia uam an ikiam. Egh ia nguazir kam dapiagh egh bar deraghvira ikiam. Eghti a ian ovavir boribar amuti, me bizir aviriba ko borir aviriba ikiva, egh bar ian inazir afeziabagh afiragham.

⁶ “Egh Ikiavira Itir God, ian God, ia ko ian ovavir boribar amighti, men naviba zuegham, mati me gumazimin mikarzir mogomemin inim atuzi moghin, God arazir kuraba ian navir averiabar dar ghoregham. Eghti ia Ikiavira Itir God, ian God, ian navir averiaba ko duaba sara bar a gifuegham. Egh kamaghin, ia nguazir kam dughiar ruarimin an ikiam.

⁷ “Bizir kurar ki ia mikemeziba, Ikiavira Itir God, ian God, dar amuti da ian apanir ia gifongezir puvatigha ia gasighasiziba me bativam. ⁸ Eghti ia ua Ikiavira Itir Godin akaba baragh an Akar Gavgavir ki datirighin ia ganidir kaba bar deravira dar gin mangi. ⁹ Eghti Ikiavira Itir God, ian God, ia amir ingaribar amuti, da bar deraghvirama otivam. Eghti ia borir aviriba iki, bulmakaun

aviriba ikiti, dagher aviriba ian azenibar otivam. Eghti Ikiavira Itir God, bizir avirim ia daningsi bar akuegham, mati a fomira ian inazir afeziaba bagha amizi mokin.

¹⁰ “Ia Ikiavira Itir God, ian Godin, Akar Gavgaviba ko arazir God ifongeziba, ko Akinafarir kamin osirizir Araziba, ia bar adar gin mangi. Ia uan navibagh iragh uam a bagh izi, egh navir averiaba ko duaba sara bar a gifongegh.

¹¹ “Akar Gavgavir ki datirighin ia ganidir kaba, ia dar gin mangisi iburaghuburaghan marki. Ezi Akar Gavgavir kaba ian saghon itir puvati. ¹² Akar kam overiamin itir puvati, ia kamaghin azangan marki, “Tina Godin Nguibamin mavanang a inigh izighiri an gun mikimti, e ti a baragh an gin mangam?” ¹³ Egha uaghan akar kam ongarimin vongin itir puvati, eghti ia kamaghin azangan marki, “Tinara vongin mangi a inigh iziva an gun mikimti, e ti a baragh an gin mangam?” ¹⁴ Ezi puvati. Godin akam bar nin boroghira iti, a nin akatorim ko nin navir averiamin aven iti. Kamaghin amizi, ia dughiarbar zurara an gin mangi.

¹⁵ “Ia gan, ki datirighin tuavir pumuning ia bagha aning ati. Tuavir mam, ia an gin mangi, egh ia angamira itir ikirimirir aghuim iki, zurara bar deraghvira ikiam. Egh ia tuavir igharazimin gin mangiti, bizir bar kuraba ia bagh izi ia gasighasighti, ia arimighiregham. ¹⁶ Ki kamaghsua ia migei. Ia Ikiavira Itir God, ian Godin Akar Gavgavir ki datirighin ia migeiba baragh, egh Ikiavira Itir God, ian God gifuegh an tuavibar gin mangiva an Akar Gavgaviba ko, arazir a ifongeziba ko, bizir a damuasa ia mikemeziba, bar dar amuva, iki borir aviriba bati bar avirasemegham. Eghti Ikiavira Itir God ian God, nguazir ia mangi ikiamimin, a deraghvira ia damuam.

¹⁷ “Egh ia uan navir averiabar aven akam batuegh, uamategh mangi, ikizir igharazibar amamangatighti, me ia gekuti, ia ikizir igharazibar asebar ziaba fi, dar ingangarim damuti, ¹⁸ ki guizbangira ia migei, ian apaniba bar ia gasighasigh bar ia agivagham. Eghti ia Jordanin Fanemin vongin iniamin nguazim dughiar ruarimin an ikeghan kogham. ¹⁹ Ki datirighin overiam ko nguazimin diaghti, aning nan gan egh fogham, ki guizbangira tuavir kamning ia bagha aning ati. Tuavir mamin, Ikiavira Itir God deragh ia damuti ia dughiar ruarimin ikivira ikiam. Eghti tuavir igharazimin, God ia gasighasigh bar moghira ia kuavaremegham. Ia datirighin tuavir manam amisivam? Ia tuavir aghuimin gin mangasa ki ifonge,

eghti ia ko ian ovavir boriba sara angamira ikiam. ²⁰ Ki kamaghsua, ia Ikiavira Itir God, ian God, bar a gifongegh, egh an akaba baragh pamtemin an suiraghvira iki. Ia kamaghin damuti, ia ko ian ovavir boriba, nguazir Ikiavira Itir God, ian inazir afeziaba, Abraham, Aisak ko Jekop, daningasa akam akirizim, ia dughiar ruarimin an iki mamaghira ikiam.”

Josua Mosesin danganim ini

31

(Sapta 31–34)

Moses Josua amisevezi a Israelian faragha zui

¹ Moses ghua Israelian gumazamiziba bar migirigiar kabar me migei. ² A ghaze, “Nan azeniba, datirighin 120in oto, ezi ki deraghavira mangi izegh damuan ibura. Ezi Ikiavira Itir God na migia ghaze, Nin darorim iza kamaghira tu. Ezi ni Jordanin Fanem girigh vongin mangighan kogham. ³ Ikiavira Itir God, ian God, a uabi ian faragh mangi Jordanin Fanem girigh vongin mangi, ian damazimin danganir kamin itir ikizibagh asighasighti, ia men nguazim iniam. Eghti Ikiavira Itir God, mikemezi moghin, Josua ian gumazir dapanimin iki ian faragh mangam. ⁴ Eghti Ikiavira Itir God nguazir kamin itir ikizir kabagh asighasigham, mati a fomira Amorian atrivimning Sihon ko Ok, aningin nguazimning gasighasighizi mokin. ⁵ Ikiavira Itir God, bar me isi nin dafarim darigham. Eghti ki ia mikemezi moghin, ia bar me misoghti me arimighiregh. ⁶ Ikiavira Itir God, ian God, a ia ko zui. Egh an akirim ragh ia gasaragh, ia ateghan kogham. Kamaghin amizi, ni tugh gavgavigh, egh akongiva men atiatingan marki.”

⁷ Egha gin Moses Josuan diazi, a iza gumazamiziba bar men damazimin tu. Ezi Moses kamaghin a migei, “Ni tugh gavgavigh egh atiatingan marki. Ni gumazamizir kabar faragh mangi, me inigh mangi nguazir Ikiavira Itir God, en inazir afeziabar aningasa akam akirizir kamin aven mangam. Egh ni men akurvaghti me a iniam. ⁸ Ikiavira Itir God ni ko iti, egh a nin faragh mangam. An akirim ragh ni gasaragh, ni ateghti ni ikuvighan kogham. Kamaghin amizi, ni nighnizir aviribar amu atiatingan marki.”

Dughiba bar, azenir namba 7 otoghti, me zurara Godin Arazibar namba dar gun mikim

⁹ Ezi Moses Godin Araziba bar da osirigha, Akinafarir Righizir kam isa ofa

gamir gumaziba ko, Israelian gumazir dapaniba ko, Livain ababanimin ovavir boribagh aningi. Kar, gumazir Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam ateriba. ¹⁰ Egha Moses kamaghin me migei, "Ia zurara namba 7 azeniba givamin dughiamin, kar azenir ia ua biziba ikarvaghamin. Eghti ia Averpenibar Ikiamin Dughiar Ekiam damuva, ¹¹ Israelia bar izi Ikiavira Itir God, en God, a misivamin danganimin otivigh an damazimin uari akuvagh an ziam fam. Dughiar kamin, Livaiba Akinafarir Righizimin aven itir Arazir kaba me bagh dar ponti, me da baragham. ¹² Ia gumazamiziba ko boriba, ko ikizir igharazibar gumazamizir ian nguibabar itiba, me damuti, me bar izi uari akufagh. Egh me Ikiavira Itir God, ian Godin akaba baragh, an atiating an apengan ikiamin fozozim inigh, an Akar Gavgaviba bar deraghvira dar gin mangam. ¹³ Me kamaghin damuti, men ovavir borir gin otivamiba, kar borir tighar Godin Arazibagh foghamiba, me datirighin da baragham. Egh me arazir Ikiavira Itir God, ian Godin atiating an apengan ikiamin fozozim inigh, egh Jordanin Fanemin vongin itir nguazir ia iniasava amir kamin iki, zurara Godin apengan iki mamaghira ikiam."

God Josua bagha migirigiar abuanan-abar Moses ganidi

¹⁴ Egha Ikiavira Itir God, Moses migia ghaze, "Nin ovever dughiam a bar roghira ize. Ni Josuan diaghti a ni bagh izi, na bativamin Purirpenimin boroghin izeghti, ki ifongezir ingangarir a damuamin an akagham." Ezi Moses ko Josua God bativamin Purirpenimin boroghin ghua Godin damazimin tu. ¹⁵ Ezi Ikiavira Itir God ghuariar ruarir ekiamin aven ikia Purirpenimin ize. Egha Purirpenimin tiar akamin boroghin tughav iti.

¹⁶ Egha Ikiavira Itir God, kamaghin Moses migei, "Ni oragh! Kiran oveghanin, ni mangi uan inazir afeziaba ko dakuam. Eghti gin gumazamizir kaba, akirim ragh na gasaragh tintinibar nguazir me mangamin kamin ikizir igharazibar asebar gin mangedham. Me mati poroghamiba uari ataghiragha tintinibar akui mokin. Kamaghin, me Akar Dikirizir Gavgavir ki me koma amizir kam, me anebigham. ¹⁷ Eghti ki dughiar kamin bar men aningaghegham. Egh ki me ategh, egh uan guam bar men modogham. Eghti me bar moghira ikuvigham. Eghti bizir kurar avirim me bativi, me dar gan fogh suam, 'God ti e ko itir puvatizi, bizir kurar kaba e batifi.' ¹⁸ Me arazir kurar kam damuva, na

ategh asebar ziaba fam. Eghti men arazir kurar kam bangin, ki dughiar kamin uan guam bar men modogh, men akurvaghsi tong nighnighan kogham.

¹⁹ "Ki datirighin ighiar kam Josua ko Moses, gua mikimti, gua uaning bagh an osirigh. Egh Moses, ni an Israelian gumazamizibar sure damighiti, a men navir averiabar ikiti, me zurara ighiar kamin akabagh nighnigh, fogh suam, ki guizbangira ikiangisizir kam me ganiga ghaze, me na ataghiraghsi nighnighan kogham. ²⁰ Ki me inigh nguazir bar aghuir dagheba ikia, bar deraviram aghuir kamin mangam, kar nguazir ki men inazir afeziabar aningasa akam akirizim. Eghti me nguazir kamin dagher aviribar amiva mikarizir aghuiba ini deraghvira ikiam. Egh dughiar kamin, me nan aghuagh, akirim ragh na gasaragh, asebar ziaba fi dar ingangaribar amuam. Egh me nan Akar Dikirizir Gavgavim abigh, egh na ategham. ²¹ Egh Israelia dughiar kurar kamin aven ikiva, ighiar kam ginighnighvira iki a bangam. Eghti men ovavir boriba uaghan, a gifogh a bangam. Eghti ighiamin akaba men arazir kurar me amiziba, men akakagh dar gun me mikimam. Ki tighar me inigh nguazir ki me daningasa akam akirizir kamin aven mangam, egha ki men nighnizir kurabagh fogha gifa."

²² Egha aruer kamra, Moses ighiar kam osirigha an Israelian sure gami.

²³ Ezi Ikiavira Itir God, Nunin otarim, Josua migia ghaze, "Ni tugh gavgavigh bizitamin atiatingan marki. Ni Israelia inigh nguazir ki me daningasa akam akirizir kamin mangi. Eghti ki zurara ia ko ikiam."

²⁴ Ezi Moses, Godin Arazibar akaba bar, Akinafarir Righizir mamin deraghvira bar da osiri, egha dar tam ataghizir puvati. ²⁵ An ada osirigha givagha, Livain anabamin ofa gamir gumazibav gei, kar gumazir Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavim itir Boksiam ateriba. Egha me ghaze, ²⁶ "Ia Godin Araziba itir Akinafarir Righizim inigh mangi, Ikiavira Itir God ian Godin Akar Dikirizir Gavgavim itir Boksiamin boroghin anetigh. Eghti a danganir kamin iki, egh Godin gumazamizibar araziba tuisigham. ²⁷ Ki fo, me gumazamizir akaba batoziba. Datirighin, ki angamira ikiavira itima, me Ikiavira Itir Godin akaba batosi. Eghti ki aremeghti, nan gin, men arazir kurar kam ti mangi bar ekevegham. ²⁸ Ia mangi Israelian anababar gumazir dapaniba, ko ian ingangaribagh amir gumazibar diaghti, me izi nan boroghin izi uari akuvagh

tuifigh. Eghti ki overiam ko nguazimin diaghiti, aning nan ganti, ki guizbangira akar kabar me mikimam. ²⁹ Ki fo, ki oveghti, nan girakirangin, ia arazir aghuim ko kuram tuisigh aning ginighnighan aghuaghama. Egh ia arazir ki ia mikemeziba ategh akirim dagh asaraghama. Egh ia Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kurar bar avirim damuam. Eghti ia amir arazir kaba bangin, Ikiavira Itir God bar ian aningagh, bizir bar kurar aviriba amangiti, da ia bativam.”

Mosesin onger akam

³⁰ Egha Moses, Israelian gumazamiziba akuvagha, onger akar kamin itir akabar men sure gamua ghua bar anegifa. Onger akar kamin migirigiaba kamaghin ghua.

32

¹ “O overiam ko nguazim,
gua deragh uan kuarimning atigh nan akaba baraghti,
ki mikimam.

² O Israelia, ki kamaghsua, ki uan akamin ian sure damuam.
Mati, amozim deraghavira ira grazibagh izima, da otifi.
Egha mati mizarazimin ghuariam ira daghebagh amima,
da otiva aghua gavgafi.

³ Kamaghin, ki Ikiavira Itir Godin ziam fam.
Eghti ia gumazamiziba bar moghira Godin gun mikim suam,
a bar moghira dera.

⁴ En God zurara kamaghira iti.
A zurara guizin arazibaram ami.
A mati daghar ekiar mamim min gavgavigha kamaghira iti.
A zurara uan akamin gin ghua egha ifarir puvati.
Ezi an araziba bar deragha egha voroghira iti.
A guizin arazimin gin ghua biziba tuisigha egha ifarir puvati.

⁵ Ezi ia kamaghin puvati.
Ia gumazamizir ifariba.
Ia akaba ighavkira, egha akar dikiriziba abisi.
Ia gumazamizir arazir kurabaram amibara.
Bizir kaba bangin,
ia Godin boribar ikian kogham.

⁶ Ia bar onganigha
fofozitam tong ian dapanibar itir puvati.
Ikiavira Itir God, a ian afeziam.

A ian ingarizi ia otivigha datirighin ikizir mamim min oto.
Ezi kar ti ia an arazir aghuiba ikarvaghasa,
arazir kurar kamin a gami.

⁷ “Ia uamategh bizir bar fomira fomiram otivizibagh nighnigh.

Egh uan afeziaba ko ian gumazir aruabar azangsighti,
me fomira otivizir bizibar ia geghanam.

⁸ Godin Bar Pin Itim, a nguazir otevíba isa da tuiragha,
bar vaghvagha kantribar gumazamizibagh aningi.

A gumazamiziba dapiamin nguaziba,
a bar dar mitaghniaba me bagha da abigha gifa.*

A Israelian dibobonimin gin ghua,
nguazir mitaghniaba arisi, eghti me dar ikiam.

⁹ Ezi Ikiavira Itir God, Israelia, me Jekopin adarasi, a ua bagha me amisevegha men Godin iti.

¹⁰ Israelia, ia onganigha pura gumazamiziba puvatizir danganimin aminir ekiaba ivair kam garui.

Ezi Ikiavira Itir God, uabin gara uabi geghuvu moghin,
a me akumakua deraghavira me geghufi.

¹¹ Ikiavira Itir God, deragha Israelian gara me geghuvima,
me bizitamim irizir puvati.

Mati kuarazir bagam uan nguziba mighamin arazarazibar da afi,
ezi nguziba irasava amima a dar apengan ghua uan avizimin da fegha anadima,
da irir puvati.

¹² Ikiavira Itir God uabira, tuavim uan gumazamizibar akakasi.

Ikizir igharazitamim asetam men akurazir puvati.

¹³ “Ikiavira Itir God, nguazir kamin mighsiaba itir danganiba men taghizi, me dar gari.

Egha me dagher azenibar otivigha givagha itiba da isa, da api.

Ezi God daghar dafabar tongin aparibar haniba ingha
me ganingizi, me da isa da api.

Ezi olivin temeaba bar deraghavira daghar aviriba itir nguazimin aghuima,
God dar olivin boreba isa me ganidi, me da api.

32:8: Aposel 17:26 * **32:8:** Vezin kamin akar abuananaba, Hibrun akam da deragha bighatigha migeir puvati. Gumaziba fomira akar kamin a gira an osiri, egha me akar igharazim osira ghaze. “A kantribar ganasa vaghvagha enselba misefe.” Ezi fozozir gumazir avirim ghaze, Kamagh garir akam uaghan faragha Hibrun akamin ike, ezi gin gumazir maba a giragha an osiri.

14 Me uaghan, bulmakauba ko memebar oter eborir aviriba isa, da api.

Ezi men bulmakaun apuriba ko memeba ko sipisiba deragha mikarziba sarama aghuima, dar oviba avirasemezi, me da api.

Ezi men witin aghuiba ko wainin ovizir aghuiba bar derazi, me da api.

15 "Israelia, bizir bar avirim ikia egha bar puvirama apa mikarziba saram aghui.

God men ingarizi me otivigha iti.
A men Akurvazir Gumazir gavgavim, mati men dagiar ekciar gavgavim.

Ezi me datirighin akirim ragha a gasaragha anetaki.

16 Me ikizir igharazibar asebar ziaba fema, men arazir kam, Ikiavira Itir God bar men aghuagha navim bar men ikufi.

Egha men arazir kam bangin a bar men aningaghegħa men atari.

17 Me ikizir igharazibar duar kuraba bagħa asizibar ofa gami.

Aser kaba, da guizbangin godba puvati.

Ezi aser kaba da datirighira iza ian nighnizibar otivizi, ia da fe.

Kar ian inazir afeziaba fozir puvatizir aseba.

18 Me Godin men ingarizi me itim ataki.

A mati dagiar ekciar gavgavimin min me apazazi, me an apazangin mongegħa angamira ikiavira iti.

Me Godin gavgavir kam bakinighniki.

19 "Ikiavira Itir God, uan otariba ko guivibar arazir kurabar ganigha, an navim bar ikuvizi, an aningaghegħa akirim ragħa me gasara.

20 Egha a ghaze, 'Ia borir naviba gavgavigha nan akabar gin zuir puvatiziba.

Ki men ganti, osimtiziba me bativigh me gasighasighti, ki uan guam men modogh, men akuragħan kogħam.

21 Me asebar gin ghua dar ziaba fava na gamizi, nan navim bar ikuvigha men aningaghegħa men atari.

Aser me ziaba fer kaba, da pura godin ifavariba, da guizin godba puvati.

Kamagħin, ki ikizir pura bizibar min ikia bar onganizim, ki me isi Israelia bagħ me amegħti, Israelian naviba bar ikuvigham.

Ki gumazamizir fofoziba puvatiziba inightima, bizir kam me damighti me ataram.

22 Eghti nan aningagħarim dugħiar kamin avimin min isiva, nguazir kamin itir biziba bar adar isigham.

Egh avim Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin bar nguazimin apengan magirigh,

dagiar bar ekciar mighsiaba dagħ isin apiaghav itibar isigham.

23 Ki bizir kurar aviribar amuti da me bagħ izivira ikiam,

mati gumazim afuzir aviriba ikia, uan afuzibar nivavira itima, an afuzitam ua itir puvati.

24 Ki me damuti mitiriaba men aghiti, me arimariar guar avirir igharagħa gariba iniva arimighiram.

Eghti ki asizir atiar igharagħa gariba ko kuruzir imezir kuraba itiba amangti, da me giviam.

25 Eghti midorozir ekiam me batogħti, apaniba men gumazir igiaba ko, guivir igiaba, borir aghiriba, ko gumazir ghuriba,

me tuavir toribar me misoghirarighti me bar arimighiregham.

Eghti marasi, uan dipenibar aven muegh bizir kam baragħ, puvira atiatingam.

26 Ikiavira Itir God ghaze, nan nighnizim kamakin, ki ti me gasighasigh bar me kuvare-megħti,

gumazamiziba bar me gin amadagħ ua me ginighnighan kogħam.

27 Egha ki fo, ki kamagħin aghua.

Apaniba kamagħin ganigh ua uari fi suam,

E uan gavgavimar Ikiavira Itir Godin gumazamizibav sogħa me abini.

Men God bizir kam gamizir puvati.
Erara Israelia misogħa me abini.'

28 "Israelian gumazamiziba, nighnizir aghuiba men itir puvati.

Men nighniziba otevezi me bar ongani.

29 Me ti nighnizir aghuiba ikiava, bizir me gasighasighamin kamin mingarim deragħa a gifogħai.

Ezi puvati.

30 Men Ikiavira Itir Godin gavgavim, a men dagiar ekciar gavgavimin min iti.

Egha a men aghuagħa me ataki.

Ezi ia bizir Israelia batozir kam ginighnigh:

manmaghsua, apanir vamira Israelian
1,000pla misogha me abini?
Ezi manmaghsua apanir pumuning, Is-
raelian 10,000pla misogha me abini?
Bar guizbangira, bizir kamin mingarim ka-
makin:
Men God men aghuagha akirim ragha
me gasara.
31 Apaniba fogha ghaze, men aseba gavgav-
iba puvati.
Ezi Israelian God gavgavir ekiam iti,
mati dagiar gavgavir ekiam.
32 Israelian apanibar araziba bar ikuvigha
Sodom ko Gomoran araziba ko magh
ghu.
Egha mati wainin ikarizim imezir
ekiam itima, an wainin oviziba
uaghan imezim ikia misosi.
33 Egha men araziba,
mati wainin dipar me kuruzir imezir
kuram itimin an ingari.
34 "Ikiavira Itir God, Israelian apaniba me
gamizir biziba isa uan nighnizim
gatighavira iti.
Egha me gasighasighamin dughiamin
mizuai.
35 Ikiavira Itir God ghaze, Arazir kuraba
ikarvaghamin ingangarim, kar nan
bizim.
Ki uabi men arazir kuraba ikarvagh egh
ivezir kuraba me daningam.
Eghti dughiar bar ovezimin me
iregh bar ikuvigham.
36 Ikiavira Itir God uan ingangarir gu-
mazamizibar ganti men gavgavim
givaghham.
Eghti a men apangkuvigh suam, me
nan damazimin osimtiziba puvati.
Dughiar kamin, gumazamizir vabara
ikivira ikiti, a men akurvaghham.
37 Egh Ikiavira Itir God, kamaghin uan gu-
mazamizibar azangam,
'Ia ti ghaze, aser kaba ian akur-
vaghamin gavgaviba iti.
Ia fomira uarir akurvaghasa da
bagha ghue.
Ezi datirighin da manmaghin ami?
38 Ia da bagha ofa gamua, da damasa
asizibar oviba ko wain me ganingi.
Kamaghin, me ti datirighin ian
akuragh,
danganir kurar kamin ua ia inigh.
39 Ia oragh. Ia kamaghin fogh, ki uabira,
ki guizbangira God.
Ezi godin tam ua itir puvati.
Ki uabi, ki ikirimirim angamira itim gumaza-
mizibagh aniga, egha men duaba isi
me ovei.

Ki gumazim gasighasigh ua anekirighti
a deraghham.
Egh ki bizitam damuti gumazitam
nan anogoreghan kogham.
40 Bar guizbangira, kirara ki Godin zurara
ikiavira itim.
Egha ki uan ziar gavgavim akakagha,
akar dikirizim kamaghin a gamua
ghaze,
41 Ki bar deraghvira uan midorozir sabam
amineghti a ghumigh taghtaghham.
Egh gumazamizibar araziba bar ada
tuisigham.
Egh ki midorozir sabar kamin uan apaniba
ikarvaghham.
Ki gumazir na gifongezir pu-
vatiziba ikarvagh me misoghti me
arimighiram.
42 Na ko misoghamin gumaziba, ki bar me
gasirarighti, men ghuziba nan afuz-
ibar emir magiram.
Eghti ki uan midorozir sabam inigh
apanibar namnabar ghoram.
Ki apanir gumazir kalabusin itiba, bar me
misoghinarigham,
egh apanir dapanir arizir ruariba itiba
ki bar men firibar ghoreghti, men da-
paniba iregham.'
43 "O nguazir kamin itir ikizibar gumaza-
miziba,
ia bar Ikiavira Itir Godin gumazamiz-
ibar ziaba fi.
Ia aseba bar, ia Godin damazimin
teviba apir.
A gumazir an gumazamizibav sozi me
ariaghiriba, a ivezir kuram me
daningam.
A uan apanibar arazir kuraba ikarvasi.
Egh a uan gumazamizibar nguazim
damighiti,
an an damazimin bar zuegham."†

44 Moses ko Nunin otarim Josua, aning
ighiar kamin akar osirizibar gun migeima,
Israelia da barasi.

*Godin Akam, a ian ikirimirimin
mingarim*

45 Moses Godin akaba bar gumazamiz-
ibav keme. 46 Egha ua kamaghin migei, "Ia
deragh gan, egh akar ki datirighin ia ganidir
kabar gin mangi. Egh ia uaghan Akar Gav-
gavir kaba uan boribar sure damuti, me
uaghan zurara Godin akabar gin mangi.
47 Godin akar kam an akar kinim pu. Bar
puvati. A ian ikirimirimin mingarim. Ia de-
ragh an gin mangiva, ia Jordanin Fanemin
vongin itir nguazir ia datirighin mangi dapi-
amin kam, ia dughiar ruarimin an ikiam."

Moses Kenanin nguazimin mangighan kogham

⁴⁸ Ezi dughiar kamra Ikiavira Itir God Moses migia ghaze, ⁴⁹ “Ni Moapin nguazimin itir Abarimin Mighsiabar mavanang. Mighsiar kaba, da Jordanin Fanemin boroghin iti. Ezi Jerikon nguibam vongin iti. Ni Nebon Mighsiamin mavanabogh, egh munagh Kenanin nguazimin gan. Nguazir kam ki datirighin a isi, Israelia danighi me a iniam. ⁵⁰ Eghti ni mighsiar kam gisin aremegham, mati nin avebam Aron, Horin Mighsiamin gisin areme. Eghti ni uaghan mangi uan inazir afeziaba ko oveaghuezibar nguibamin ikiam. ⁵¹ Ni fo, gua fomira Meriba Kadesin Dipar Emimirimin ike, a Senin gumazamiziba puvatizir danganimin aven iti. Egha dughiar kamin, ni ko Aron nan akam batuegha Israelian damazimin nan ziar bar zuezim dikabira. Kamaghin amizi, ni mighsiar kamin ikiva ovegham. ⁵² Ni saghuamra iki nguazir kamin ganam. Egh ni an aven mangighan koghham. Kar, nguazir ki Israelia ganidim.”

33

God deragh Israelia damuasa, Moses an azai

¹ Gumazir God baghavira itir kam Moses, an ovengamin dughiam roghira ize. Ezi God deragh Israelia damuasa, a me bagha Godin azangisi. ² Egha a kamaghin migei, “Ikiavira Itir God, a Sainain Mighsiamin ikegha izaghira, aruemin min Idomin nguazim gisiragha iti. An angazangarim Paranin Mighsiamin ikia, angazangarim uan gumazamizibagh anidi. Ezi an enselin bar aviriba a ko itima, an agharir guvimin, avim ikia bar puvira isia taghtasi. ³ Israelia, me Godin gumazamizibara, ezi a bar me gifongegha, deraghavira me geghuva men gari. Ezi kamaghin, a e bagh uan teviba apirigh, dapaniba avigh an apengan iki, egh an akabar gin mangam. ⁴⁻⁵ Ia Israelian anababar gumazamiziba ko ian gumazir dapaniba bar, iza uari akuvazi, ki Akar Gavgaviba ia ganingi. Akar Gavgavir e isir kaba, da bizir bar ekiaba, egha da en navir averiabar aven bizir igharazibagh afira. Ezi dughiar kamin Ikiavira Itir God Israelian atrivimin oto.”*

⁶ Egha Moses Rubenin anabamin adaraziv gia ghaze, “Ian anabamin dibobonim, bar avirasemeghan koghham. Eghti ia zurara ikivira ikiam.”

⁷ Egha a Judan anabamin adaraziv gia ghaze, “O Ikiavira Itir God, Judaba uair

akurvaghasa nin dei, ezi ni me barakigh. Egh men aku izi men igharaz darazi ko ua me akufagh. Eghti me uan apaniba ko misoghamin dughiamin ni men akuragh.”

⁸ Egha a Livain anabamin adaraziv gia ghaze, “O Ikiavira Itir God, Livain anabamin adarasi, me ni baghavira itir ingangarir gumazir aghuiba, ni dagiar nin ifongiam gifofoghamin kamning me ganingi. Ni Masan danganim ko Meriban Dipar Emimirimin, men ganigh foghasa osimtizim me ganingi, ezi men araziba dera. ⁹ Nin Akar Dikirizir Gavgavim ko nin Akar Gavgaviba, me gavgavigha dar gin zui. Me uan ameboghfeziaba, ko namakaba, ko boribar ifongiabar gin mangan aghua. ¹⁰ Egh Livavaiba nin Araziba ko bizir ni damuasa me mikemezibar Israelian sure damuam. Eghti me pauran mughuriar aghuim zuiba isi nin damazimin dar arigh, nin ofa gamir dakozimin ofan bar isia mighiribar amuam. ¹¹ Ikiavira Itir God, ni Livain anabamin ofa gamir gumazibar akuraghti me gavgavighi, ni me amir ingangarim bagh bar akongegh. Egh men apanir me gifongezir puvatiziba, bar me dikabiragh me abinighi, me ua dikavan koghham.”

¹² Egha a kamaghin Benjaminin anabamin adaraziv gia ghaze, “Ikiavira Itir Godin Bar Pin Itim, bar Benjaminin adarazigh ifuegha, dughiaaba bar, a men boroghira ikia me avinigha, me geghufi. Ezi me dughiaabar an dipizimin deraghavira ikia avughsi.”

¹³ Egha a kamaghin Josepin anabamin adaraziv gia ghaze, “Ikiavira Itir God, deragh Josepin adarazir amu. Ki Godin azai, eghti an overiamin itir amozim amadaghti, a Josepin nguazimin izighiriti, nguazir averiamin aven itir dipar aviriba anangiva otiv nguazim gizivam. ¹⁴ Eghti Ikiavira Itir God, deragh men azenibar amuti, aruem dagher guar aviribagh isiraghti, da uan dughiamram asegh egh aniam. ¹⁵ Eghti mighsiar fomira itiba, datirighin azenibar ingaramin danganir aghuubar otivti, dagher guar avirir aghuiba azenir kabagh izivagham. ¹⁶ Josep uan aveghbuabar gumazir dapanimin iti. Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir Godin azangisi, eghti a bizir kabar amighti da Josepin anabamin adarazi bativ. Dagher bar aghuiba, Josepin adarazir nguazimin azenibagh izivagham. Ki fo, God fomira Sainain Mighsiamin ikia, temer otevir mamin aguabar tongin avir mizariabar aven ikia na bativa na migei. Ezi ki fo, a uaghan deraghvira Josepin adarazir amuam. ¹⁷ Josepin anabam, mati bulmakaun atiar apurir komin pumuning

32:48: Diboboniba 27:12-14; Godin Araziba 3:23-27

33:4-5: Hibrun akam, ves 2in ikegha ghua ves 5in tuzimin aven, a deragha migeir puvati. **33:8:** Ua Me Ini 17:7; 28:30; Diboboniba 20:13

itimín min bar gavgafi. An otarir mam Manase, an ovavir borir bar avirim, me bar gavgavigha, mati bulmakaun kamin komin mam. Ezi an otarir igharazim Efraim, an ovavir borir bar avirim, me bar gavgavigha, mati bulmakaun kamin igharazim. Egh aning uan komin kamningin ikizir igharazibagh iniv me akunti, me saghon tintinibar nguazir kamin mikebaba bar dagh iregham.”

¹⁸ Egha Moses kamaghin Sebulun ko Isakarin anabamningin adaraziv gia ghaze, “Ia Sebulun anabamin adarasi, ian dagiar ingangarir ia ikizir igharaziba ko amiba, da deraviram otivam. Eghti Isakar, nin nguibamin itir dagiar ingangarim, a uaghan deragh otivam. ¹⁹ Egh aning uan ikizir igharazibar diaghti me aningín mighsiamin izi, egh me ofan aghuim damuam. Egh me bizir ongarir averiamin inizibar dagiar ingangaribar amuva, egh gigimín aven modozir bizibar, dagiar ingangaribar amuam. Egh ingangarir kamin, me dagiar aviriba iniam.”

²⁰ Egha Moses kamaghin Gatin anabamin adaraziv gia ghaze, “Ikiavira Itir God, Gatin anabamin nguazim gamizi, an ekefe. Kamaghin amizi, ia bar an ziam fi. Gatin adarasi, laionin min, asizim misuegh an agharim asigham o, an dapanir inim adegghasa a mizua iti. ²¹ Israelian gumazir dapaniba nguaziba tuiragh uari daningasa uari akuvagha, Gatin adarazi bagha nguazir bar aghuim ginabazi me a ini. Gat inizir nguazir otevir kam, a gumazir dapaniba iniamin nguazimín min ghu. Ezi, Gatin adarasi deraghavira Ikiavira Itir Godin guizin araziba ko bizir a damuasa Israelia mikemezibar gin zui.”†

²² Egha a kamaghin Danin anabamin adaraziv gia ghaze, “Danin anabamin adarasi, mati laionin igiam, Basanin danganimin dagiar afamin ikegha uabi ekura izi.”

²³ Egha a kamaghin Naptalin anabamin adaraziv gia ghaze, “Ikiavira Itir God deragha Naptali gamua egha bizir bar aghuiba isa a ganingi. Ezi men nguazim Galilin Dipar Akarer miriamin ikegha ghua saut ko aruem ghuaghiri naghin amadaghan iraghu.”

²⁴ Egha a kamaghin Aserin anabamin adaraziv gia ghaze, “Ikiavira Itir God, Aserin aveghbuabar tongin bar a gifongegh deraghvira a damuam. Eghti bizir kamin, a bar me gafiragham. Eghti an olivin temeaba bar puvira biti, an olivin borer avirim iniam. ²⁵ Eghti an nguivar ekiaba avinizir divaziba, ainin itiar akar gavgaviba ikiam.

Eghti a zurara dar aven deraghvira ikiva, atiatingan kogham.”

²⁶ Egha Moses kamaghin migei, “O Israelia, godin tam ua en Godin min itir puvati. A gavgavir ekiam ko angazangarimin aven midorozir karis gaperagha, ian akurvaghasa ghuariam gisin izi. ²⁷ Godin Zurara Itim, an en mogomer danganim. A zurara uan dafarimningin ian suigha ia ataghirazir puvati. Ia mangi Kenanin nguazim iniamin dughiam a ian faragh mangi, ian apaniba batuegh ia mikemeghti, ia mangi me misoghinarigham. ²⁸ Eghti Jekopin ovavir boriba nguazir kam dapiagh deraghvira ikiti, apaniba ua izi me ko misoghan kogham. Nguazir me itir kam, dimagarimin ghuariar dipaba izighiri a ruam, eghti wit ko wainin aviriba an otivti me da iniam. ²⁹ O Israelian gumazamiziba, ia bar akongegh! Ikiavira Itir God ian akurvazi moghin, a ikizir igharazitaba kamaghin men akurvaghizir puvati. Ikiavira Itir God mati oramin min ian pigha ian akurvasi. Egh a mati midorozir sabamin min, ian apanibav sogharirighti me arimighiram. Eghti ian apaniba izi uarir apangkuvi ian azangsigham. Eghti ia me dikí me abinam.”

34

Moses areme

¹ Egha Moses Moapin danganir zarim ategha, Nebon Mighsiamin ghuavanabogha, ghua Pisgan Mighsiamin orazimin ghuavanabo, kar Jerikon nguibamin aruem anadi nakin. Egha Moses danganir kamin tughav itima, Ikiavira Itir God, nguazir a Israelia daningamiba bar an aka. Nguazir kam, a Gileatin nguazimin ikegha ghua Danin anabamin nguazimin tu, a notin amadaghan iti, ² egha ghua Naptalin anabamin nguazim ko Efraimin anabamin nguazim ko, Manasen anabamin nguazim ko, Judan anabamin nguazim bar ghua Mediterenianin Ongarir Ekiamin tu, an aruem ghuaghiri naghin iti. ³ Egha a Judan anabamin amadaghan sautin nguazir ekiam Mosesin aka. Ezi danganir zarir ekiam, nguivar kam Jeriko an iti, a detin temer aviriba iti. Israelian nguazim, a Jerikon nguazir zarir kamin ikegha ghua Soarin danganimin tu, a sautin amadaghan iti. ⁴ Egha Ikiavira Itir God Moses migei, “Ki fomira Abraham ko Aisak ko Jekop koma akam akirigha ghaze, Ki nguazir kam isi men ovavir boribar aningam. Ezi datirighin ki ni ataghizi ni an ganigha gifa. Eghti ki ni ateghti ni an aven mangighan kogham.”

† 33:21: Hibrun akam vezin kam deragha a migeir puvati.

34:4: Jenesis 12:7; 26:3; 28:13

⁵ Ezi Godin ingangarir gumazim Moses, Ikiavira Itir God a mikemezi moghin, a Moapin nguazimin ikiava areme.

⁶ Egha Ikiavira Itir God, Moapin danganir zarimin Mosesin kuam afa, a Betpeorin nguibamin vongin iti. Ezi datirighin gumazitam fozir puvati, danganir manamin Mosesin mozim iti. ⁷ Moses 120plan azeniba ikia egha areme. Egha gavgavighvira iti, ezi an damaziba dera. ⁸ Moses aremegha givazi, Israelia Moapin danganir zarimin ikia a bagha azia a gibua ikia ghua 30plan aruebar tu.

⁹ Bizir kabar gin, God fofozir aviriba ko nighnizir aghuiba isa Nunin otarim Josua ganingi. Me bar fo, Moses faragha uan danganim iniase anemisefe. Ezi gumazamiziba Josuan akam baragha, Akar Gavgavir Ikiavira Itir God Moses ganingizibar gin zui.

¹⁰ Bar fomira iza datirighin, Israelian tongin Godin akam inigha izir gumazitam Mosesin min otozir puvati. Guizbangira, Ikiavira Itir God Moses ko migei, mati gumazir pumuning uaning ko migei. ¹¹ Ikiavira Itir God, mirakelin igharagha garibagh amuava Isipin atrivim ko an ingangarir gumaziba, ko an nguazim sara bar puv me damuasa Moses amada. Godin akam inigha izir gumazir igharazitaba, me Mosesin min mirakelin kamaghin garitabagh amizir puvati. ¹² Moses Israelian gumazamizibar damazimin amizi moghin, me gumazamizibar amuti me atiatingamin arazarazir ekiatabar amighan kogham.

Gumazir Dapanim Josuan Akinafarim O Josua Akar faragha zuim

Israelian adarazi azenir bar aviribar gumazamiziba puvatizir danganim garu-ava, nguazir God me bagha inabagha me daningamim bagha mizua iti. Ezi datirighin God nguazir kamin aven mangasa men amamangati. Dughiar kamin Josua Mosesin danganim inigha Israelian gumazir dapanimin oto. Josuan akinafarim, Israelian eghaghanir me nguazir kam iniasa Jordanin Fanem abighizir dughiamin ikegha ghua Kenania ko misoghezir dughiamin tu. Midorozir eghaghanir aviriba, akinafarir kamin iti. Midorozir kaba, Moses Ua Godin Araziba Osirizir Akinafarim, Sapta 20 mikemezir tuavimra da otifi. God a uabi men afeziam egha a uabi midorozibar faragha ghua men inazir afeziaba ko akam akirizir migirigiar kam gamizi a guizbangiram oto.

Josuan akinafarim, akuar 3pla iti.

1. Sapta 1--12in eghaghanimin aven, Israelia Kenanin nguazim ini.

2. Sapta 13--22in eghaghanimin aven, me nguazim isa, Israelian anababa bar vagh-
vagha nguaziba abigha me ganingi.

3. Sapta 23--24in eghaghanimin aven, Josua uan migirigiar abuananabagh amima, Israelia Akar Dikirizir Gavgavim, ua gavgavim a ganidi. Guizbangira, God bar uan gavgavir ekiam azenara men akazima, bizir kam bangin, me zurara Godin gin mangasa akam akiri.

Ezi Josuan migirigiar abuananamim, a bizir God uan agharir gavgavimin ingariz-
ibagh nighnisi. God Abraham ko akar dikirizim gamua ghaze, nguazir kam an a isi Abrahamin ovavir boribar aningam. Ezi Josua kamaghin an gun migei, "Ia Ikiavira Itir Godin ziam fan aghuaghiva deravira nighnigh, ia godin manamin ziam fam? Ezi na ko, nan dipenimin itir darazi bar moghira, e Ikiavira Itir Godin ziamra fam." (Sapta 24:15) Kar bar akinafarir kamin nighnizir bar ekiar faragha zuim.

Israelia Kenanin nguazim Ini

(Sapta 1--12)

Israelia Kenanin nguazim iniasa

¹ Moses Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazim. Ezi gumazim Nunin otarim Josua, a Mosesin akurvasi. Ezi Moses

aremezi, Ikiavira Itir God kamaghin Josua migei, ² "Nan ingangarir gumazim Moses, an areme. Ezi ni Israelian gumazamiziba datirighin me inigh, ia Jordanin Fanem girigh vongin mangi, ki ia daningamin nguazimin otifigh. ³ Ki Moses ko akam akirigha givagha ghaze, nguazir ia datirighin arua zuir kaba, ki bar da isi ia daningam. ⁴ Nguazir ia iniamin kamin mitaghniaba, da sautin amadaghan gumazamiziba puvatizir danganim ikegh mangi, notin amadaghan Lebanonin kantrin mighsiabar otogham. Egh mangi aruem anadi naghin Yufretisin Faner ekiamin otogh, mangi Hitian nguaziba bar ada inigham. Egh mangi aruem ghuaghiri naghin Mediteranianin Ongarir Ekiamin otogham. ⁵ Eghti ni Josua, Ki Moses ko ikezi moghira, ki ni ko ikiam. Ki zurara ni ko iki, egh ni ategh mangan kogham. Ni nguazimin angamira ikiamin dughiamin, gumazir taba ni misogh ni abiraghan kogham.

⁶ "Ni mitigh gavgavigh, egh akongan marki. Ni gumazamizir kaba inigh mangiti, me nguazir kam iniam. Ki fomira nguazir kam me a iniasa, ki men inazir afeziaba ko akam akirigha gifa. ⁷ Ni mitigh bar gavgavigh akongan marki. Egh bar deravira nan Akar Gavgavira, dar gin mangi. Akar Gavgavir kaba, nan ingangarir gumazim Moses, faragha ni ganingi. Ni guizbangira bar adar gin mangiva, egh tuavir agharir kiriamin zuiba ko tuavir agharir guvimin zuiba dar mangan marki. Ia bar Akar Gavgavir kabar tamin tuavim ataghiraghan marki. Ni kamaghin damuva, ni danganir manamin mangam, ni osimtizir tam batoghan kogh, deravira ikiam. ⁸ Ni Akar Gavgavir kabar Akinafarim bakinighnighan marki, ni arueba ko dimagariba bar deravira Akar Gavgavir kabar ganiva, dar poniva dagh nighnighvira iki, egh bar dar amu. Egh ni kamaghin damuti, bizir igharazir ni gin damuamiba deragh kamaghira ikiam. ⁹ Ki Ikiavira Itir God, nin God, ki ni mikemegha gifa. Kamaghin amizi, ni mitigh gavgavigh atiatingan marki. Egh ni managh mangam, ki uaghan ni ko mangam."

¹⁰ Ezi Josua kamaghin gumazamizibar gumazir dapanibav gei, ¹¹ "Ia danganir e itir kamin aven daruva, gumazamizibav kimtama me uari bagh daghetaba isamigh, biziba akirighi, da iki. Aruer pumuning givaghti mizekimin, e Jordanin Fanem girigh vongin mangiva Ikiavira Itir God, en God, e daningamin nguazim iniam. Eghti nguazir kam, kar en nguazimra."

¹² Ezi Josua kamaghin Rubenin anabam ko Gatin anabam ko Manasen anabar me tuirazimningin mam, me migia ghaze, ¹³ "Ia bar deravira Ikiavira Itir Godin ingangaris gumazim Moses, ia mikemezir akabagh nighnigh. A ghaze, Ikiavira Itir God, Jordanin Faner miriamin aruem anadi naghin itir nguazim ia daningam. Eghti ia an iki deravira navir amurizimin iki avughsam. ¹⁴ Moses, Jordanin Fanemin nguazir vuer kam, an aruem anadi naghin itir nguazim, a ia ganingi. Eghti ian amuiroghboriba ko asiziba an ikiam. Eghti ian midorozir gumaziba, me bar uan midorozir biziba inigh Jordanin Fanem giregh vongin mangi uan aveghbuabar faragh mangi. Egh men akuragh midorozir damu. ¹⁵ Ia me ko kamaghira damu mangi, Ikiavira Itir God me ganidir nguazir kam, me bar moghira an danganiba bar a da inigh, dar apiagham. Eghti ia gin uamategh uan nguazimin izam. Kar, Ikiavira Itir Godin ingangaris gumazim Moses, ia ganingizir nguazim, a Jordanin Fanemin aruem anadi naghin iti, ia a dapian."

¹⁶ Ezi gumazir kaba Josuan akam baregha ghaze, "Ore, bizir ni e mikemeziba e bar moghira dar amuam. Ezi danganir ni e amadiba e bar dar mangam. ¹⁷ E ni migeir akaba bar moghira dar gin mangam, mati e faragha zurara Mosesin akabar gin zui. Eghti Ikiavira Itir God, Moses ko ikezi moghira ni ko ikiam. ¹⁸ Eghti tina nin akam barazir puvati, an aremegham. Nin akam batozir gumazamiziba, me arimighiram. Kamaghin amizi, ni tugh gavgavigh atiatin-gan marki!"

2

Josua gumazir pumuning amadazi aning ghua Jerikon nguibam, mogomemin an gari

¹ Dughiar kam, Israelia Sitimn nguibamin ikiavira ikia, Nunin otarim Josua gumazir pumuning amada, eghti aning mangi modogh Jerikon nguibam, ko nguazir an boroghin itibar ganam. Ezi aning ghua tuavimin amizir mamn dipenimin oto. Amizimin ziam Rahap, aning an dipenimin iti.

² Ezi gumazir maba aning baregha ghua kamaghin Jerikon atrivim migia ghaze, "Ni deravira ganigh. Israelian gumazir maba datirighin dimangan iza en nguibamin aven ikiava mogomemin an gari."

³ Ezi atrivim kamaghin oregha gumazir maba amadazi, me ghua Rahap migia ghaze, "Gumazir mogomebar en kantrin ganasa izeziba, me nin dipenimin iti. Ni me amadaghti me azenan izi. E fo, me en

kantrin averiam bar mogomebar an ganasa ize."

⁴ Guizbangira, Rahap gumazir kamning modo. Egha atrivim amadazir gumazibagh ifara ghaze, "Are, gumazir maba nan dipenimin ize. Ezi ki me gifozir puvati, me ti nguibar manamin ikegha ize. ⁵ Me guaratizimin nguibar ekiamin tiar akar ekiam asasava amima, gumazir kaba ua danganir kam ategha ghue. Ki fozir puvati, me manmaghira ghue. Ia ti zuamira men gin mangiva me batogham." ⁶ Guizbangira, Rahap ifaragha Israelian gumazir kamning inigha dipenimin uanaga ghuriamin bar pin dadar ikiziba itibar apengan aning modo. ⁷ Ezi atrivimin ingangaris gumaziba Rahapin akam baregha nguibar ekiam ategha zuima, nguibamin tiar akamin garir gumaziba zuamira nguibamin tiar akam asara. Ezi atrivimin ingangaris gumaziba ghua gumazir moga garimning buri. Me aning buria arua ghua Jordanin Faner miriamin oto.

⁸ Ezi Israelian gumazimning tighar dakuasava amima, Rahap aning iti naghin pin ghuavanabo. ⁹ Egha kamaghin aning migei, "Ki fo, Ikiavira Itir God, kantrin kam isa Israelia ian agharim gati. Ezi ki guizbangira gua migei, atiatir bar ekiam en itima, agorogem e misozima, aghariba en amira. ¹⁰ E kamaghin oraki, ia Isipin kantri ategha izir dughiamin, Ikiavira Itir God, Ongaris Aghevim gamizi, a dakezi, ia a giregha azenan ize. Egha e uaghan kamaghin oraki, ia Amorian atrivir pumuning, Sihon ko Ok, ia aningin midorozir gumaziba sara Jordanin Faner vuemin aruem anadi naghin bar me misoghezi me ariaghire. ¹¹ E migirigiar kam baregha bar ian atiatigha ikia, en aghariba en amira. E datirighin gavgaviba bar puvati. Guizbangira, ian God, a Ikiavira Itir God, an overiar pin itim ko nguazimin God. ¹² Kamaghin ki guan azangisi, datirighin Ikiavira Itir Godin damazimin, ki faragha deravira gua gamizi moghin, gua nan adarazi deragh me damu. Egh gua akar dikirizim na koma a damuva, ababanir tam nan akaghti ki fogh suam, gua guizbangira deragh e damuam. ¹³ Ia nan afeziam ko amebam, ko nan doziba ko nan afumiba ko men adarazi bar me ateghti, me angamira iki."

¹⁴ Ezi gumazimning kamaghin amizimin akam ikaragha ghaze, "Ga ni mikemezi moghin, damighan koghti, God mar ga gasighasikigh. Eghti ni bizir ga amizibar gun mikemeghan koghti, Ikiavira Itir God, nguazir kam e daningamin dughiam, ga

guizbangira ni ginirigh nin kuarkuvigh deraghvira ni damuam.”

¹⁵ Rahapin dipenim bar nguibar ekiamin divazir ekiamin poroghav iti, ezi an windua divazir ekiam gisirara iti. Ezi Rahap benir mam inigha dipenimin aven a ikegha, winduan anekunizi, a divazir ekiamin azenan iraghu. Egha gumazimning amadazi, aning benir kamin suigha azenan ghuaghiri. ¹⁶ Ezi Rahap kamaghin gumazimning migei, “Gua aruer pumuning ko mikezimin mighsiabar modogh. Eghti gumazir gua buriba ua Jerikon izeghtima, gua uamategh uan adarazi bagh mangi.”

¹⁷ Ezi gumazimning kamaghin Rahap migei, “Ga ni mikemezi moghin ni biziba bar dar amighti, ga ni ko dikirizir akatam abighan kogham. ¹⁸ Ni deragh oragh, Israelia izi nguibar kamin otivamin dughiamin, ni benir aghevir ga ni ganidir kam, isi uan winduan ga izaghirizir kamin aneguragh. Egh ni uan afeziam ko amebam ko doziba ko afumiba ko uan adarazi bar me inigh uan dipenimin aven me akufagh. ¹⁹ Ian tav dipenim ateghiva nguibamin otogh azenan tuavimin mangiti, me a misueghti an aremegham, kar an osimtizim. Eghti dipenimin aven iti tav aremeghti, ga an osimtizim ateram. ²⁰ Eghti ni bizir ga amizir kabar gun Jerikoia mikemeghti, ga ni ko dikirizir akar kaba puvatigham.”

²¹ Ezi Rahap kamaghin aning ikaragha ghaze, “Are. Ki gua mikemezi moghira damuam.” A kamaghin aning mikemegha aning amadazi aning zuima, a benir aghevir kam inigha uan dipenimin winduan anegura.

²² Ezi gumazir kanming ghua aruer pumuning ko mikezimin mighsiabar modoghav iti. Ezi atrivimin ingangarir gumaziba aning buria aning apizir puvatigha, uamategha Jerikon ghue. ²³ Ezi gumazir kanming gin mighsiaba ategha, Jordanin Fanem girigha vongin ghua Nunin otarim Josua batogha, bizir otivizir kabar gun a migei. ²⁴ Aning kamaghin Josua migei, “Bar guizbangira, Ikiavira Itir God, nguazir kam bar e ganigha gifa. Gumazamizir an itiba bar en atiatigha aghariba men amira.”

3

Israelia Jordanin Fanem girigh vongin mangasa

¹ Egha bar mizaraghara, Josua Israelia ko dikavigha, Sitimn danganim ategha ghua, Jordanin Faner miriamin danganim aghuigha iti. Me tighar fanem girigh vongin mangam. ² Aruer pumuning ko mikezimin gin, gumazir dapaniba danganir

me itimin averiam garuava kamaghin gumazamiziba bar me migei, ³ “Ia ganti, Livain adarazir ofa gamir gumaziba, me Ikiavira Itir God, ian God, an Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam gupugh mangiti, ia danganir kam ategh men girara mangi. ⁴ Ia faragha kagh izezir puvati, kamaghin, me faragh mangi tuavim ian akakagh. Egh ia mangi Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam borogharam a tivagh mangan marki. Ki bar ian anogoroke. Ia kilomitan vamira a danigh an girakirangin iki mangi.”

⁵ Ezi Josua kamaghin gumazamizibav gei, “Ia uarira uari akiriva, Godin damazimin zuegh iki. Ia gan, Ikiavira Itir God rumzaraghan digavir kuram gamir biziba ian tongin dar amuam.”

⁶ Egha gin Josua ofa gamir gumazibav gei, “Ia Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam gupugh gumazamizibar faragh mangi.” Ezi me a gupugha men faragha zui.

⁷ Ezi Ikiavira Itir God, kamaghin Josua migei, “Datirighin ki Israelian damazimin nin ziam fiti, me kamaghin fogham, ki fomira Moses ko ikezi moghin, ki ni ko ikiam. ⁸ Eghti ni kamaghin ofa gamir gumazir Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam gupuziba me mikim suam, Ia mangi Jordanin Faner miriamin otivigh, egh tong sivagh mangi dipamin aven pura tuivigh iki.”

⁹ Ikiavira Itir God mikemegha givazima, Josua kamaghin Israelia migei, “Ia roghira iziva Ikiavira Itir God, ian God, an akam baragh. ¹⁰ Ia datirighin gantima, God en akuragh Kenania, Hitia, Hivia, Peresia, Girgasia, Amoria, ko Jebusia me batuegham. Ia tuavir kamin Godin gavgavimin ganigh fogh suam, Angamira Itir God, guizbangira en tongin iti. ¹¹ Egh ia datirighin ganti, nguazir kamin gumazamiziba, bar me gativamin Ekiam, an Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam ian faragh mangi, Jordanin Fanem girighatima dipam bighirigham. ¹² Ia datirighin 12pla gumaziba, vaghvagh Israelian anabar 12pla, me a misefegh. ¹³ Egh ofa gamir gumaziba, Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam gupugh mangam. Egh me mangi men dagariba Jordanin Fanemin magiriti, dipam dutugh ua ivemaran kogham, eghti agharir guvimin amadaghan izaghirir dipaba, buighiva ghuavanang mighsiamin min tughiv ikiam.” Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam kamin God, a nguazir kamin gumazamiziba bar me gativamin Ekiam.

¹⁴ Ezi Israelia danganir me itim ategha Jordanin Fanem girigh mangasa zui. Ezi ofa gamir gumaziba Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam gupugha men faragha zui.

¹⁵ Dughiar kam, me dagher igiaba asir dughiam, ezi Jordanin Fanem aperiar bar ekiaba otifi. Ezi ofa gamir gumaziba ghua faner miriamin otivigha, uan dagariba isa dipam gaghui. ¹⁶ Ezi dipam bar pirigha ivemari puvatigha, buigha mighsiar mamin min tughav iti. Fanem bua ghuavanaga Adamin nguibar ekiamin tu, a Saretan nguibar ekiamin boroghin itir nguibam. Ezi fanemin dipar ivemara Amangsizim Itir Dipar Akaremin zuim, a bar misingi. Ezi gumazamiziba fanemin vongin ghua Jerikon nguibamin boroghin oto. ¹⁷ Ofa gamir gumaziba, Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam gupugha Jordanin Faner torim mitivigha mamaghira itima, Israelian gumazamiziba nguazir dakirtizimin ghua fanemin vongin otifi.

4

Israelia Gilgalin dagiar 12pla uarigh isin afe

¹ Israelian gumazamiziba bar moghira Jordanin Fanem girigha vongin ghuezima, Ikiavira Itir God, kamaghin Josua migei, ² "Ni Israelian anabar 12plan aven vaghvagh 12plan gumaziba, amisefegh. ³ Egh me mikemeghti me ua mangi ofa gamir gumaziba, Jordanin Fanemin tongira tuivigha ikezi naghin, dagiar 12pla inigh. Egh dagiar kaba inigh danganir ia dimangan ikiamimin mangi."

⁴ Ezi Josua 12plan gumazir miseveziba, men diazi me izi. ⁵ Ezi a kamaghin me migei, "Ia Jordanin Fanemin magiri an tongira mangi. Ikiavira Itir God, a en God, an Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam, ofa gamir gumaziba a gupugha Jordanin Fanemin tongira iti. Ia men boroghin mangi me gitagh 12plan dagiaba inigh uan dipizibar da ater izi, Israelian anababar ababanin damuva da inigh kagh izi. ⁶ Eghti dagiar kaba kamaghin ikiti, gumazamiziba dar gan Ikiavira Itir God amizi otivizir bizir ekiabagh nighnigham. Eghti gin, ian ovavir boriba dar gan kamaghin ian azangsham, manmaghin amizi dagiar kaba kagh iti? ⁷ Eghti ia kamaghin me mikim suam, Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam, Jordanin Fanem abighizi, dipam dakezir dughiamin, me dagiar kaba ini. Egh dagiar kaba kagh ikiti Israelia dar gan, dughiar kam ginighnigh mangivira ikiam."

⁸ Ezi Israelian 12plan gumaziba Josua mikemezi moghin ami. Me ghua Jordanin Fanemin tongira ghugha dagiar 12pla ini, dar dibobonim 12plan Israelian anababar min ghue, mati Ikiavira Itir God Josua mikemezi mokin. Egha me da inigha iza

danganir me aghuigha itimin ada ariki. ⁹ Egha Josua uaghan Israelia mikemezi me 12plan dagiar maba inigha Jordanin Fanemin tongira ofa gamir gumaziba Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam gupugha mitighav ikezi naghin, da ase. Ezi dagiar kaba ikia mamaghira iti. ¹⁰ Dughiar kam, ofa gamir gumaziba Jordanin Fanemin tongira mitivighav ikia mamaghira itima, Ikiavira Itir God Josua mikemezi biziba bar otivigha gifa. Kar Moses, Josua mikemezi biziba. Ezi gumazamiziba zuamira ghua vongin otifi. ¹¹ Egha me ghua vongin otivigha givazi, ofa gamir gumaziba, Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam gisaghpuha, uaghan ghua vongin otivigha, gumazamizibar faragha mitifi. ¹² Ezi Moses mikemezi moghin, Rubenin anabamin midorozir gumaziba ko, Gatin anabamin midorozir gumaziba ko, Manasen anabar me tuirazimningin mam, men marazir midorozir gumaziba, me midorozir biziba inigha misoghasava amua men faragh zui. ¹³ Egha me Ikiavira Itir Godin damazimin ghua Jerikon nguibamin boroghin danganir zarimin otifi. Midorozir gumaziba, men dibobonim 40,000in boroghin tu. ¹⁴ Dughiar kamin, Israelia Ikiavira Itir God amizir bizir kabar gara Josuan ziam fe, mati me faragha Mosesin ziam fezi mokin.

¹⁵ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Josua migia ghaze, ¹⁶ "Ni Akar Gavgavim isi ofa gamir gumazibar aning suam, Me Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam gupugh Jordanin Fanem ategh azenan izi."

¹⁷ Ezi Josua kamaghin me migei, "Ia Jordanin Fanem ategh azenan izi." ¹⁸ Ezi ofa gamir gumaziba ghua vongin otivigha uan dagariba dipar apinin ditima, dipam zuamira mati a faragha izi moghin ua ivemara iza uan danganin inizi, aperiam uam oto.

¹⁹ Ezi Israelia, faragha zuir iakinimin, an dughiar namba 10, me Jordanin Fanem abigha ghua Jerikon nguibamin boroghin aruem anadi naghin ikia, danganir Gilgalin nguibamin boroghin itim aghuigha a gapia. ²⁰ Ezi dagiar 12plan me Jordanin Fanemin iniziba, Josua Gilgalin ada isi uarigh isin dafasa gumazibav gei. ²¹ Egha Josua kamaghin Israelia migei, "Gin izamin dughiamin, ian ovavir boriba uan afeziabar azangam, 'Me tizim bagha dagiar kaba kagh ada ariki?' ²² Eghti men afeziaba kamaghin me mikim suam, 'Dagiar kaba, kar Jordanin Fanem dakezi nguazim otozi, Israelia dipam abigha iza vongin otivizir dughiamin ababanim.' ²³ Ki dagiar kaba kagh ada ariki, da kamakin, Ikiavira Itir God, ian God,

fomira Ongarir Aghevim gamizi, a dakezi ia iza vongin izezi moghin, a Jordanin Fanem gamizi a dakezi ia iza vongin otifi. ²⁴ Ezi danganiba bar dar gumazamiziba Ikiavira Itir God amizir bizir gan an gavgavim gifoghasa, a bizir kabagh ami. Eghti ia Ikiavira Itir God, ian God, an atiating an apengan iki, egh an ziam fi mamaghira ikiam.”

5

Israelia Gilgalin mikarzir mogomebar inibar ghoru

¹ Ezi Amorian atrivir Jordanin Fanemin aruem uaghiri naghin itiba, ko Kenanian atrivir Mediteranianin Ongarir Ekiamin miriamin itiba, uaghan kamagh oraki, Ikiavira Itir God Israelia bagha Jordanin Fanem gamizi, a dakezi, me vongin ghue. Bizir kam me gamizi, me Israelian atiatia naviba me ginivima, agharapaniba bar men amirazi me iti.

² Ezi dughiar kam Ikiavira Itir God, Josua migia ghaze, “Ni dagiabar asiatabar ingarigh da amineghti da bar ghumighti, ni Israelian gumazir faragha mikarzir mogomebar iniba aghorezir puvatiziba, ni dar aghoregh.” ³ Ezi Josua dagiabar asiar dozibar ingarigha, mighsiar dozir mam in Israelian gumazibar mikarzir mogomebar inibar ghore. Mighsiar kam, me kamaghin a dibori, Mighsiar Mikarzir Mogomebar Iniba Aghorim.

⁴ Josua bizir mingarir kam bagha men, mikarzir mogomebar inibar ghoru. Gumazir Isipin kantri ategha iziba, me gumazir midorozim damuamin fofozim itiba, me bar gumazamiziba puvatizir danganimin ariaghire. ⁵ Gumazir Isipin kantri ategha azenan iziba, me bar men mikarzir mogomebar inibar aghore. Ezi otarir amebaba gumazamiziba puvatizir danganimin oteziba, me tighar men mikarzir mogomebar inibar aghoram. ⁶ Fomira Ikiavira Itir God men inazir afeziaba bagha akam akira ghaze, a nguazir bar aghuim me daningam, eghti nguazir kam, biziba an iki aghung bar deraghviram otivam. Ezi me Isip ategha men aviriba Ikiavira Itir Godin guizin akamin gin zuir puvati. Ezi God ghaze, gumazir akaba batozir kaba, merara nguazir bar aghuir kamin ganighan kogham. Kamaghin, Israelia 40plan azenibar gumazamiziba puvatizir danganim tintinibar arua ghua, gumazir midorozim damuamin fofozim itiba, me bar moghira ariaghire.

⁷ Me fomira gumazamiziba puvatizir danganimin zuir dughiamin, men otarir men danganiba iniamiba, me men mikarzir mogomebar iniba aghorezir puvati. Kamaghin, Josua datirighin men mikarzir mogomebar iniba aghori. ⁸ Me danganir kamin gumazibar mikarzir mogomebar inibar ghore, egha Israelia danganir kamin ikiavira itima gumazibar duaba misingi.

⁹ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Josua migia ghaze, “Ia faragha pura Isipian ingangarir gumazir kinibar min ikia bar aghumsiki. Ezi ki datirighin ia da aghumsizir kam batoke.” Kamaghin datirighin danganir kam, me Gilgal a garigha a diboravira iti.*

¹⁰ Dughiar kamin Israelia Jerikon nguibamin boroghin danganir zarimin, Gilgalin danganim aghuigha an iti. Egha iakinir faragha zuim, Nisan, an dughiar 14in guaratizimin, me Ikiavira Itir God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam gamua ghuavira iti. ¹¹ Egha amimzaraghan Israelia Kenanin kantrin rais ko baliba ko witba ini. Me baliba tuegha, bretin yis puvatizibagh amuava, da api. ¹² Dughiar kamin girara dagher mana ua iri puvati. Ezi Israelia, Kenanin nguazimin daghebaram api. Me uamategha mana isir puvati, egha azenir kamra me Kenanin nguazimin otivaghilir daghebaram api.†

Josua gumazir mam in gari a midorozir sabamin suira

¹³ Dughiar mam in Josua Jerikon nguibamin boroghin itir danganimin ikia, kogha garima gumazir mam tugh midorozir sabar ghumtizimin suira. Ezi Josua gumazir kam bagha ghua kamaghin an azara, “Ni en midorozir gumazitam, o ni en apanim?”

¹⁴ Ezi gumazir kam kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Ki ian midorozir gumazim ko, ian apanim puvati. Ki Ikiavira Itir Godin midorozir gumazibar faragha zuir gumazir dapanim.” Ezi Josua uan tevimm-ing apirigha guam isava nguazim biragha an ziam fa ghaze, “Ki nin ingangarir gumazim. Ki tizim damuasa ni ifonge?”

¹⁵ Ezi Ikiavira Itir Godin midorozir gumazibar gumazir dapanim kamaghin Josua migei, “Nguazir ni isin tughav itir kam, kar anogoroghezir nguazim, a Godin nguazimra. Kamaghin, ni uan dagarir asuaba suegh.” Ezi Josua uan dagarir asuaba sue.

5:6: Diboboniba 14:28-35 * 5:9: Hibrun akamin ziam Gilgal, an mingarim, “Batoke.” 5:10: Ua Me Ini 12:1-13
5:12: Ua Me Ini 16:35 † 5:12: Ni Ua Me Ini 16:13-35in ganigh. 5:13: Jenesis 18:2; Ua Me Ini 23:23; Gumazir Dapaniba 1:13-15

6

Jerikon nguibar ekiam bar moghira ikufi

¹ Dughiar kamin Israelia Jerikon nguibamin boroghira ize, kamaghin amizi Jerikon atrivim, nguibamin aven zuir tiar akam pamtemin anesara. Eghti gumamaziziba an aven izi, azenan mangan kogham.

² Ezi Ikiavira Itir God, kamaghin Josua migei, "Ni oragh. Ki Jerikon nguibam ko, an atrivim ko, an midorozir gumazir gavgaviba, da isi ni daningam. ³ Ni uan midorozir gumaziba ko dughiar vamiran Jerikon nguibam gighuv daru. Egh ia 6plan aruebar kamaghira damu. ⁴ Egh ofa gamir gumazir 7pla mikemeghti, me vaghvagh sighthar sipsipin apuribar kombar ingariziba inigh, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin faragh mangi. Eghti namba 7 aruemin, ni uan midorozir gumaziba ko 7plan dughiaabar nguibam gighu daru. Eghti ofa gamir gumaziba me sighthabagh ivi ia ko nguibam gighu daru. ⁵ Egh ni oraghti ofa gamir gumaziba sighthabagh iviti dar arareba mangi ruaraghti, ia bar moghira bar pamten tiariba akar dimti, nguibar ekiar kamin divazim bar akarighiregham, eghti midorozir gumaziba bar moghira Jerikon nguibamin aven mangi."

⁶ Ezi Nun otarim Josua, ofa gamir gumazibar diazi me izima, a kamaghin me migei, "Ia Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigh a gisaghpuh. Egh 7plan ofa gamir gumaziba sighthaba ater Boksiamin faragh mangi."

⁷ Egha gin Josua gumamazizibav gei, "Ia datirighin mangi. Ia mangiva Jerikon nguibam gighu daruti, midorozir gumaziba Ikiavira Itir Godin Boksiam, an faragh mangi."

⁸ Ezi me Josua mikemezi moghin ami. Egha ofa gamir gumazir 7pla ghua Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin faragha ghua, uan sighthabagh ivi. Ezi ofa gamir gumazir maba Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam gupugha men gin zui. ⁹ Midorozir gumazir maba, ofa gamir gumazibar faragha zui, ezi marazi Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin gin zui. Egha me zuir dughiamin 7plan ofa gamir gumaziba sighthabagh ivi. ¹⁰ Josua faragha gumamazizibav gia ghaze, "Ia dim niginim damu bizitam mikiman marki, mangi dughiar ki dimsi akar gavgavim ia daningam. Dughiar kamra, ia pamtem dimam." ¹¹ Kamaghin, Josua ofa gamir gumaziba amadazi, me Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam gupugha, Jerikon nguibam dughiar vamiran a gighuagha arui. Egha

uamategha iza dimagarimin, danganir me itimin iti.

¹² Egha Josua bar mizaraghara dikavizi, ofa gamir gumaziba ua Ikiavira Itir Godin Boksiam gupugha zui. ¹³ Ezi ofa gamir gumazir 7pla sighthar 7pla givia, ghua Ikiavira Itir Godin Boksiamin faragha zui. Ezi midorozir gumazir maba ofa gamir gumazibar faragha zuima, marazi gin iti. Ezi sighthabar ararem ghuvavira iti. ¹⁴ Me aruer pununingin kamaghiram amigha, uamategha iza danganir me itimin otifi. Me 6plan aruebar kamaghirama ami.

¹⁵ Aminim tirazi kar aruer namba 7in aruem, me dikavigha Jerikon nguibamin ghua faragha amizi moghin uam a gighuagh arui. Egha aruer kamra, me 7plan dughiaabar a gighuagh arui. ¹⁶ Me a gighuagha arua ghua namba 7in dughiamin, ofa gamir gumaziba sighthabagh ivima, Josua kamaghin gumamazizibav gei, "Ikiavira Itir God, nguibar kam isa en agharim gatigha gifa. Kamaghin, ia pamten tiariba akar. ¹⁷ E nguibar ekiar kam ko an aven itir biziba e bar dagh asighasigham. E ofan mamin min bar da isi Ikiavira Itir God daningam. Eghti Rahap, dagiaba bagha gumaziba ko akuir amizir kam. A gumazir e Jerikon nguibam gifofoghasa amadazimning modo. Kamaghin a uan adarazi ko, e me misueghti me aremeghan kogham. ¹⁸ Ia oragh. Ia nguibamin bizir asighasighizitam inigh kagh izan, ki bar ian anogoroke. Ia bizitam inigh kagh izeghti, osimtizim ko dughiar kuram Israelia itir danganimin otogham. ¹⁹ Bizir me silva ko gol ko bras ko ainin ingariziba, kar Ikiavira Itir Godin bizibara. Ia da inigh izi an dagiar dipenimin dar arikigh."

²⁰ Josua akar kaba me ganigha givazi, ofa gamir gumaziba sighthabagh ivima, gumamaziziba oregha bar pamten tiariba akarima, Jerikon nguibamin divazir gavgavim akaraghire. Ezi gumaziba maghira bar aven ghueghe uari bagha nguibam ini. ²¹ Egha me Jerikon gumamaziziba, midorozir sababar bar me misoghezi me ariaghire. Egha men gumazir igiaba ko ghuriba sara me, me misozi me ariaghire. Egha uaghan men asiziba sara misoghezi da ariaghire.

²² Ezi Josua faragha Jerikon nguibam modogh an ganasa amadazir gumazimning migia ghaze, "Ia faragha akam akirizi moghin, gua aven mangi, amizir dagiaba bagha gumaziba ko akum, an dipenimin mangi a ko an adarasi, me inigh azenan izegh." ²³ Ezi gumazir igiar faragha moga nguibamin ganizimning aven ghua Rahap ko, an afeziam ko amebam ko, an doziba, ko

an adarasi, bar me inigha azenan izegha me isava Israelia itir danganimin azenan me ati.

²⁴ Ezi gin me nguibam avim a gatizima a isima, an aven itir biziba bar moghira isi. Egha me nguibar ekiamin aven itir silva, gol, bras ko ainin maba inigha Ikiavira Itir Godin dagiar dipenimin aven da ariki. ²⁵ Ezi amizir dagiaba bagha gumaziba koma akuir kam Rahap, a faragha gumazir moga Jerikon ganasa ghuzir pumuning modo. Kamaghin, Josua a ko an adarazi ataghizi me ikia iza, datirighin Rahapin ovavir boriba Israelian aven ikiavira iti.*

²⁶ Ezi dughiar kamin Josua akar gavgavim isa gumazamizibagh aniga ghaze, "Gumazitam ua Jerikon nguibar kamin ingarighti, Ikiavira Itir God, a gasighasigham. A ua nguibar kamin ingangaritam damighiti a dikavighiti, an otarir ivariam ovengam. Egh a nguibar kamin tiar akar ekiabar ingarti, an otarir abuananam ovengam."

²⁷ Ezi Ikiavira Itir God Josua ko ikiavira iti, kamaghin gumazamizir kantrin kamin danganiba bar dar itiba, bar moghira iza ziar ekiam isa Josua ganidi.

7

Akan arazir kuram gami

¹ Ikiavira Itir God, faragha kamaghin migia ghaze, Israelia Jerikon nguibam dikabiraghiva, anogoroghezir bizitam inian kogham. Ezi Israelia akar kam batoke. Karmin otarim Akan, bizir maba ini. Karmi a Sapdin otarim, ezi Sapdi a Seran otarim, a Judan anabamin mav. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir Godin navim bar Israelia bagha pamten an isi.

² Ezi Josua Jerikon nguibamin boroghin ikia gumazir maba amangizi, me Ain nguibamin ghue. Ain nguibam, a Betelin nguibamin amadaghan, aruem anadi naghin iti. A Betavenin nguibamin boroghin iti. A danganir kamin, modogh daru an ganasa me migei. Ezi me ghua Ain nguibamin garagha arui.

³ Egha gumazir kaba gin uamategga iza Josua migei, "Ni bar midorozir gumaziba amangighiti me mangan marki. Ni 2,000 o 3,000in midorozir gumazibara amangighiti me mavanang Ain gumaziba ko misogh. Ai, a nguibar ekiam puvati. Ni midorozir gumazir aviriba amangan marki." ⁴ Kamaghin amizi, Josua Israelian midorozir gumazir 3,000in gumazibara amangizi me Ain nguibamin ghuavanangi. Ezi Ain gumaziba men agintizi me zuamira ua izaghire. ⁵ Ain midorozir gumaziba uan nguibamin

divazimin tiar akamin ikegha Israelian, agintigha ghua dagiaba abizir danganimin tu. Egha mighsiamin zuir tuavimin uaghiri. Me 36plan Israelian gumazibav soghezi me ariaghire. Ezi Israelian gavgaviba bar givazi me bar atiatingi.

⁶ Ezi Josua bizir kam ginighnigha bar osemegha uan korotiam abigha, Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin vugin danganir kamin isa nguazim gati. Ezi Israelian gumazir dapaniba me uaghan Josua ko iregha, kamaghira ikiavti aruem iraghu. Egha me uan osimtizim akakaghasa nguazir minemniaba isa uan dapanibagh aghui.

⁷ Ezi Josua ghaze, "O Ikiavira Itir God, nan Ekiam, ni tizim bagha e inigha Jordanin Fanemin vugin danganir kamin ize? Ni ti e isi Amorian agharim datighiti me bar e gasighasighasa? Ni e ateghti e Jordanin Fanemin vongira ikian aghua?" ⁸ O Ekiam, ki ua manmaghin mikimam? Israelia apanibar atiatigha uam ekuigha ara ize. ⁹ Eghti Kenanian gumaziba ko nguibar kamin itir gumazamiziba bar bizir kamin migirigiam baragham. Egh me ti e ekiarugh bar e misueghti e arimighiregh, nguazir kamin ziaba ua puvatigham. Egh me ti ni dipova nin ziar ekiam abiragham. Ni uan ziar ekiam bagh nighnigh bizir tizim damuam?"

¹⁰ Ezi Ikiavira Itir God, Josua migia ghaze, "Ni dikafigh. Ni tizim bagha nguazim girighav iti?" ¹¹ Israelia arazir kuram gamigha gifa. Ki faragha Jerikon nguibamin biziba inian men anogoroke, ezi me nan akam batoke. Egha bizir ki asighasighasa mikemeziba, me da inigha, ifara bizir kaba, uan bizibar tongin da monge. ¹² Bizir kam bangin, Israelia tugh uan apaniba ko misogh gavgaviba puvati. Me datirighin bar moghira ikuvigham, kamaghin amizi, me uan apanibar ari. Bizir ki ian anogorogheziba, ia dagh asighasighan koghti, ki ua ia ko ikian kogham.

¹³ "Ni dikafigh. Egh mangi gumazamizibav kemeghti, me uari akirigh zuegh, egh gurum mizaraghan nan damazimin izi. Ki Ikiavira Itir God, Israelian God, ki ghaze, Ia Israelia, bizir ia inian ki anogorogheziba, ia da inigha gifa. Ia bizir kaba batueghan koghiva, egh uan apaniba abiraghan kogham.

¹⁴ "Kamaghin amizi, ia gurum mizaraghan vaghvagh uan anababar aven iki na bagh izi. Ki anabar tamin ziam diboroghti a izi. Egh anabar kamin aven itir ikizibar ganiva, ikizir tamin ziam

6:25: Hibru 11:31 * 6:25: Migirigiar otevir kam "iza datirighin," a datirighin en dughiam migeir puvati. A gumazim akinafarir kam osirizir dughiam migei. 6:26: 1 Atriviba 16:34 7:9: Ua Me Ini 32:12; Godin Araziba 9:28

diboroghti, a izi. Egh ikizir kamin aven itir darazir gan dipenibar aven itir darazi diponti, me izi. Eghti gin dipenir kamin itir gumaziba uaghan vaghvagh bar na bagh izi. ¹⁵ Eghti bizir ki anogoroghezir kaba inizir gumazim, ia an suiragh, a ko an amuiroghboriba sara, me daboroghti, me isigh arighiregh. Egh an biziba bar da sara, uaghan da tueghti da isigh. Gumazir kam a bar arazir kuram Ikiavira Itir Godin damazimin a gami, ezi Israelia aghumsizir bar ekiam ini. Egha nan gumamaziziba na ko dikirizir akam abiki.”

¹⁶ Ezi aminim tirazi mizaraghara, Josua Israelia migeima, me vaghvagh uan anababar aven izi. Ezi a Judan anabam faragha me amisevezi me izi. ¹⁷ Ezi a Judan anabamin ikizibar diazi me izima, a Seran ikizimin dia. Egha Seran ikiziba vaghvagh men deima me izima, a Sapdin adarazir suira.* ¹⁸ Egha Josua Sapdin adarazi vaghvagh men deima, me izima, an Akanin suira. Akan Karmin otarim, egha Sapdin igiavotarim, egha Seran ovavir borim, a Judan anabamin iti.

¹⁹ Ezi Josua kamaghin Akan migei, “Nan otarim, ni datirighin guizbangira Ikiavira Itir God, a Israelian God, ni an damazimin mitigh, egh bizir ni amizim datirighin an gun na mikim. Egh bizitamin nan ghuangsighan marki.”

²⁰ Ezi Akan a ikaragha ghaze, “Guizbangira, ki Ikiavira Itir God, a Israelian God, ki an damazimin arazir kuram gami. Ki datirighin, bizir amizimin gun ni mikimam. ²¹ E midorozim gamua biziba isir dughiamin, ki Babilonia ingarizir korotiar bar aghuir mam ko, silvan maba ko golin dagiar ekiam ini. Silvan osimtizim, 4 kilogremen tu. Ezi golin osimtizim, 1kilogremen tu. Ki bar dagh ifongegha da ini. Egha da inigha ghua uan purirpenimin aven mozim okoregha da aghuigha nguazimin da monge, ezi silva bizir igharazibar apengan iti.”

²² Ezi Josua gumazir maba amadazi, me ivemara Akanin purirpenimin ghue. Egha me gari, biziba bar Akan mikemezi moghira mozimn aven iti, ezi silva bar apengan iti. ²³ Ezi me bizir kaba purirpenimin aven bar ada inigha Josua ko Israelia bagha ize. Egha Ikiavira Itir Godin damazimin nguazimin da ariki.

²⁴ Ezi Josua ko Israelian gumamaziziba, me Akan ko a inizir biziba sara ini, silva ko korotiam ko golin dagiam, ko an otariba ko guiviba, an bulmakauba ko donkiba,

ko sipsipba ko an purirpenim ko an biziba bar. Me da inigha Akorin danganir zarimin ghuaghiri. ²⁵ Egha Josua kamaghin a migei, “Ni manmaghsua osimtizir ekiar kam inigha iza e gati? Datirighin Ikiavira Itir God uaghan osimtizir ekiam ni daningam.”

Ezi gumamaziziba dagiaba inigha Akan ginivigha, an amuiroghboriba uaghan me ginivizi me ariaghirezi, me men biziba sara me gapongezi me isi.

²⁶ Egha Akanin kuam gisin dagiar pozir dafam mikini. Ezi dagiar pozir kam datirighin ikia kamaghin iti. Me kamaghin amizi, Ikiavira Itir Godin aningagharim datirighin iraghu. Ezi me danganir kam kamaghin a dibora ghaze, “Akorin danganir zarim.”†

8

Israelia Ain nguibar ekiam gasighasiki

¹ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Josua migei, “Ni atiating nighnizir aviribar amuan marki. Ki Ain nguibar ekiamin atrivim ko, an gumamaziziba ko, an nguaziba ko, nguibar ekiam, isa nin dafarim gatigha gifa. Kamaghin, ni uan midorozir gumaziba bar me inigh Ain mavanang. ² Ain atrivim ko an nguibar ekiam, ni Jeriko ko an atrivim gasighasighizi moghin, a gasighasikigh. Eghti dughiar kamin, ia nguibar kamin asiziba ko an biziba uari bagh da inigh mangam. Ia nguibar ekiar kam ko misoghsi, uari akirigh, egh faragh uan midorozir gumazitaba amadaghti, me mangi nguibar ekiamin girakirangin mongegh.”

³ Kamaghin amizi, Josua uan midorozir gumaziba bar me inigha me Aiba ko misoghasa ghuavanadi. A uan 30,000plan midorozir gumazir fofozir aghuiba itiba amisevegha me amadazima, me dimangan faragha ghue. ⁴ Egha a kamaghin me migei, “Ia bar deraviram oragh. Ia mangi saghon mongegh ikian marki, ia nguibar ekiamin girakirangra mongegh misoghsi gan iki. ⁵ Eghti midorozir gumazir na ko itiba, ki me inigh e nguibar ekiam abigh mangisi damuam. Eghti Ain gumaziba e misoghsi azenan iziti, e faragha amizi moghin men aram. ⁶ Egh e me ateghti me fomira amizi moghin, en agiragh azenan izegh uan nguibar ekiam ategham. Eghti e men aram. Me kamagh en ganigh suam, e faragha men arezi moghin ua men ari. ⁷ Eghti ia mongezi naghin ikegh azenim giregh mangiti, Ikiavira Itir God, ian God, men

* 7:17: Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. † 7:26: Hibrun akamin, ziar kam, “Akor,” a mong ziar kam ko aning voroghira ghu, “osimtizir ekiam.” Ezi migirigiar kam, “dagiar pozir kam datirighin ikia kamaghira iti,” a datirighin en dughiamin a migeir puvati. Puvati. A gumazim akinafarir kam osirizimin dughiam migei.

nguibar ekiam isi ian agharim darigham. ⁸ Egh ia nguibar ekiam inigh givaghiva, Ikiavira Itir God, mikemezi moghira ia avim a datigh. Ki Akar Gavgavir kaba ia ganidi, eghti ia deraghvira dar gin mangi.”

⁹ Ezi Josua me amadazi, me ghua aruem uaghiri naghin amadaghan, Ai ko Betelin nguibar tizimningin danganir mamın mongegha, midorozim bagha mızua iti. Ezi Josua dimagarir kamin midorozir gumazir igharaziba ko ikia danganir men purirpeniba itimin iti.

¹⁰ Egha amınzaraghan Josua dikavigha, midorozir gumazibar diagha me akuvagha, Israelian gumazir dapaniba ko me midorozir gumazibar faragha ghua Ain nguibar bagha zui. ¹¹ Egha midorozir gumazir Josua ko zuiba, me notin amadaghan Ain nguibamin tiar akar ekiam iti naghin, danganim aghuigha an iti. Ezi danganir me itim ko Ain nguibamin tiar akar ekiamin tizimin, danganir zarir mam iti. ¹² Josua 5,000plan midorozir gumazir amadaziba me ghua danganir mamın mongeghav iti. Danganir kam aruem ghuaghiri naghin amadaghan, Ai ko Betelin nguibar tizimin iti. ¹³ Josua midorozir gumaziba bar me isa danganibar me ariki, midorozir gumazir avirim me, notin amadaghan iti, ezi marazi aruem uaghiri naghin, nguibar ekiamin boroghın danganim aghuigha an iti. Ezi Josua dimagarir kamin ghua danganir zarimin iti.

¹⁴ Ezi Ain atrivim Josua midorozir gumazibar gari, me itima, a uan midorozir gumaziba ko zuamira nguibar ekiam ategha, Israelia ko misoghasa Jordanın danganir zarimin zui. Me faraghavira danganir kamra uariv soke. Egha Ain atrivim kamaghın fozir puvati, Josua midorozir gumaziba nguibar ekiamın azenan mongegh ıkegh an girakirangin misogh izam.

¹⁵ Ezi Josua uan midorozir gumaziba ko, atrivim gifara ua ivemara ara gumazamiziba puvatizir danganimın amadaghan zui. ¹⁶ Ezi atrivim Israelian agintighasa nguibar ekiamın tir midorozir gumazibar dei, me Israelian agintigha ghua Ain nguibar ekiam saghuim a gati. ¹⁷ Ezi Ai ko Betelin midorozir gumaziba bar moghira nguibar ekiamning ategha Israelian agintigha ghue. Ezi nguibar ekiamningin tiar akaba pura kuiaghiregha iti, ezi dar ganamin gumaziba puvati.

¹⁸ Ezi Ikiavira Itir God kamaghın Josua migei, “Ni uan afuzim ghufegh, Ain nguibar ekiamın akagh. Ki datirighın nguibar ekiam kam isi nin agharim darigham.” Ezi Josua Ikiavira Itir God mikemezi moghın ami.

¹⁹ A uan afuzim fezima, midorozir gumazir mongeziba, me an ganigha, zuamira ivemara nguibar ekiamın aven ghuegha, a inigha, a gaborozı, a isi.

²⁰⁻²¹ Ezi Ain gumaziba ragha uan nguibar ekiamın garima migharim an otogha overiamın ghuavanadi. Josua uan midorozir gumaziba ko, me faragha Ain gumazibagh ifarav arav ghue, egha datirighın ua iza migharimın gari a ghuavanadima me fo, Israelian midorozir gumaziba ghua nguibar ekiam inigha, a gaborozı a isi. Ezi Ain midorozir gumaziba ari mangi ovevem gitaviraghan tuaviba bar puvati. Ezi Josua uan midorozir gumaziba ko uamategha iza bar me misoghezi me ariaghire. ²² Ezi datirighın Israelian midorozir gumazir nguibar ekiamın aven ghuegha a gaboroziba, me azenim giregha uaghan midorozimın aven ghua, Aiba okarigha me misosi. Egha Israelia Ain gumaziba, bar me misoghezi me ariaghire. Men tarazi aregha ua itir puvati. ²³ Ezi Ain atrivimra, an angamira itima Israelia an suiragha a inigha Josua bagha ghu.

²⁴ Ezi Israelia, Ain gumazir faragha men gintigha gumazamiziba puvatizir danganimın, me danganir kamin uan apaniba bar me misoghezi me ariaghire. Egha gin marazi uamategha Ain ghuegha gumazamizir nar nguibar ekiamın aven itiba bar me misoghezi me ariaghire. ²⁵⁻²⁶ Josua dughiar kamin uan afuzim fegha Ain nguibar ekiamın akagha mamaghira itima, gumazamiziba bar ariaghire. Gumazamizir ariaghirezibar dibobonim, a 12,000ın tu.

²⁷ Ikiavira Itir God, faragha Josua migia ghaze, “Israelia Ain nguibar ekiam gasighasigh uari bagh an asıziba ko biziba bar da iniam.” Ezi Israelia bizir kaba bar uari bagha da ini.

²⁸ Egha Josua Ain nguibar ekiam gaborozı a bar sigha bar ikuvigha iti, egha datirighın ikia kamaghira iti. ²⁹ Ezi Josua Ain atrivim inigha tememin anegurazi an areme, ezi an kuam ikia ghuavti aruem iraghu. Ezi guaratizimın Josua gumazibav kemezima, me an kuam inigha ghua Ain nguibamin tiar akar ekiamın anekuni. Egha me dagiar avırıba isa an kuam gısın dar pozim mikini. Dagiar pozir kam datirighın ikia kamaghira iti.*

Josua Ebalin Mighsiamin Moses Osirizir Arazibar akaba dibori

³⁰⁻³¹ Dughiar maba gıvazıma Josua Israelia ko Ebalin Mighsiamin ize. Me kagh izegha, Josua uan gumazir mabav gia

* **8:29:** Migirigiar kam, “dagiar pozir kam datirighın ikia kamaghira iti,” e datirighın itir dughiam an a migeir puvati. A gumazir akınafarir kam osirizimın dughiam migei. **8:30-31:** Ua Me Ini 20:25 **8:30-31:** Godin Arazıba 27:2-8

ghaze, ia Ikiavira Itir God, Israelian God, a bagh ofa gamir dakozimin ingar. Ia Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazim Moses, an e mikemezir moghin ingar. Ezi me Moses Osirizir Arazibar Akinafarimın aven itir akabar gin ghua an ingari. Akinafarim ghaze, me God bagh ofa damuamin dakozimin ingarsi, dagiar tuizimin dighorezir dagiaba inigh an ingaran marki, me dagiar kiniba inigh an ingarigh. Ezi me ofabar amuamin dakozimin ingari. Ezi gumamaziziba bar uan ofan tue bar isia mighiriziba, inigha ghua Ikiavira Itir Godin ofa gamua, egha uaghan God ko navir vamiran ikiamin ofabagh ami. ³² Ezi Israelia mitivighavira ikia garima, Josua dagiar mabagh isin Moses Osirizir Akar Gavgaviba, da osiri. ³³ Ezi Israelia bar, men gumazir dapaniba ko, ingangaribar faragh zuir gumaziba ko, men jasba ko, gumamazizir kantrin igharazibar izeziba, me bar ghua okoruar pununingin tuifi. Israelian gumamazizir tuiviziba, marazi Gerisimın Mighsiamın boroghın tuivizi, marazi Ebalin Mighsiamın boroghın tuifi. Ezi ofa gamir gumaziba, me Livain anabamin adarasi, me Akar Dikirizir Gavgavim itir Boksiam gupugha izezima, Israelian okoruar pununingin vong ko vongin tuivighav itir. Me uan guaba isa Akar Dikirizir Gavgavim itir Boksiam misoke. Boksiam kam men torimra itir. Gumamaziziba Kenanin nguazimin otivigh, Ikiavira Itir God, deragh me damusi, me an ingangarir gumazim Moses mikemezi moghira, me bizibar amuam.

³⁴ Ezi me mitivighavira itima, Josua Moses Osirizir Arazibar akaba bar, pantemın dar bori. A, Israelia deravira iki Godin akabar gin mangiti, a deravira me damuamin akaba dibora, egha uaghan me Godin akam batoghti a ivezir kuram me daningamin akaba dibori. ³⁵ Josua Moses Osirizir Araziba diborima, Israelian gumamaziziba bar da baraki. Men amiziba ko, boriba ko, nguibar igharazibar gumamaziziba, me uaghan ikia mighirizir kaba baraki.

9

Gibonia, Josua gifari

¹ Ezi atrivir Jordanin Fanemin aruem uaghiri naghin itiba, me mighsiabar itir danganibar atriviba ko, mighsiar dozibar itir danganibar atriviba ko, danganir Mediteranianın Ongarir Ekiamin miriamın ikegha ghua notin amadaghan Lebanonın nguazimin tuzir atriviba. Me kara: Hitian atrivim, Amoriant atrivim, Kenanian atrivim, Peresian atrivim, Hivian atrivim ko Jebusian atrivim, me bar moghira

Israelia amizir bizir kabar akam baraki. ² Me akar kaba baregha iza Josua ko Israelia misoghasa uari akufi.

³ Ezi Gibeonın nguibamin itir gumamaziziba me Hivian dakozimin aven itir. Me Josua Jerikon nguibam ko Ain nguibam gasighasighizir bizim baraki. ⁴ Egha men marazi nguibar saghuiamın izezir gumazibar min Josua gifarasa, wainin misevir ghurir biaghireziba inigha ua da isami. Egha da inigha, uan mitarir bar ghuriba inigha, uan bizir ghuriba isa dagh aghui. Egha bizir kaba isa uan donkibagh isin ariki. ⁵ Me uaghan korotiar ghuriba aghui. Egha dagarir asuar ghurir dighoraghireziba ua da isamigha, da aghui. Egha Bretin midiarir aviaba invizir kuraba uaghan da inigha izi. ⁶ Dughiar kam, Josua Gilgalin danganim aghuigha an itir. Ezi Gibeonın adarazi a bagha ghua, a ko Israelia batogha kamaghın me migei, "E nguibar saghuiamın ikegha iza ia ko akar dikirizir gavgavim damigh, egh ia ko deragh dapiasa."

⁷ Ezi Israelian gumaziba kamaghın Hivia migei, "Ia ti bar en boroghira itir. E ia ko akar dikirizir gavgavim damuan kogham."

⁸ Ezi me kamaghın Josua migei, "E pura nın ingangarir gumazibar otivigh ikiam."

Ezi Josua kamaghın me migei, "Ia taia. Ia managhira ikegha izi?"

⁹ Ezi me kamaghın a migei, "E nın ingangarir gumaziba bar saghon mar ikia, Ikiavira Itir God, ian God barazi a bizir bar ekiaba Isipin kantrin, dagh ami. ¹⁰ Egha e uaghan Amoriant atrivir Jordanin Fanemin vongin itimning, Ikiavira Itir God, aning gamizir eghaghaniba baraki. Sihon, an Hesbonın nguibar ekiamin atrivim, ezi Ok, a Basanın nguibar ekiamin atrivim. A fomira Astarotın nguibar ekiamin ike. ¹¹ Ezi en kantrin gumazir dapaniba ko, gumamaziziba bar kamaghın e migei, 'Ia daghetaba sara inigh mangi Israelia batogh kamagh me mikim suam, "E pura ian ingangarir gumazibar ikiasa ia ko akam akirasa izi."'

¹² Ia kagh Bretbar ganigh, da isavira itima, e nguibam ategha ia bativasa da inigha izi. Ezi Bretin kaba datirighın misingigha aviaba dagh inifi. ¹³ Ezi wainin misevir kaba uaghan kamaghira ghu, dar igiabara e wain isa dagh rui. Ezi datirighın ia gan, da tintinibar biaghire. Ezi en korotiaba ko dagarir asuaba, e tuavir ruarir kamın izima da bar dighoraghire."

¹⁴ Ezi Israelia dagher kaba inisi, faragh Ikiavira Itir Godin azaragh egh gin ada iniam, me kamaghın amizir puvati. ¹⁵ Ezi Josua me angamira ikiasa, me ko

navir vamiran ikiamin akam akira navir amirizim me ganingi. Ezi Israelian gumazir dapaniba uaghan akar dikirizir kamin amamangati.

¹⁶ Israelia me ko akam akirizi dughiar pumuning ko mikezim givazi, me gin gumazir kabagh fo, kar men boroghira iti adarazi men tongin iti. ¹⁷ Ezi Israelia dikavigha ghua aruer mikezimin men nguibar ekiabar otifi. Men nguibar ekiar kabanang: Gibeon, Kefira, Berot ko Kiriati Jearim. ¹⁸ Me fo, Israelian gumazir dapaniba Ikiavira Itir God, a Israelian God, me an ziamin Gibionia ko akam akirigha gifa. Kamaghin, Israelia me misoghezi me ariaghirezir puvati. Ezi Israelia uan gumazir dapaniba bizir kam bagha me gimoba men atari. ¹⁹ Ezi gumazir dapaniba kamaghin gumazamizibav gia ghaze, "Ikiavira Itir God, a Israelian God, e an ziamin me ko akam akirigha gifa. Egh datirighin e me misoghti me arimighiran kogham. ²⁰ E kamaghin me damuam: e me ateghti me angamira ikiam. E fo, e Godin damazimin me ko akam akirigha akar dikirizir kam abighan kogham. E me misueghti, me aremeghti, God en atariva bar e gasighasigham. ²¹ Kamaghin amizi, me angamira ikiam. Eghti e me ateghti, me ikiva bar e bagh daziba abighiva, e bagh dipaba tu da ater daruam." Ezi Israelia, uan gumazir dapaniba baregha me ataghizi me iti.

²² Ezi Josua Gibeonian diazi me izima a kamaghin me migei, "Ia en boroghira ikia, tizim bagha e gifara ghaze, e bar saghon mar ikegha ize? Bar puvati. ²³ Ia ifarazi bhangin, God paza ia damuam. Ia datirighin en ingangarir gumazibar iki maghira ikiva, Ikiavira Itir Godin Dipenim bagh daziba abighiva, dipaba tuva da ater daruam."

²⁴ Ezi me Josuan akam ikaragha ghaze, "Gumazir ekiam, e kamaghin oraki, Ikiavira Itir God, ian God, uan ingangarir gumazim Moses migia ghaze, ia izi kagh otivighti, a nguazir kaba bar da isi ia daningam, egh nguazir kabar itir gumazamiziba bar me gasighasigham. Kamaghin, e ian atiatigha uari bagha nighnigha ifavarir kam gami. ²⁵ Egha e datirighin nin agharimin iti. Ni bizir tizim ginighnizi a nin dera, ni puram a damu."

²⁶ Ezi Josua Gibeonian akurazima, Israelia me misoghezi me ariaghirezir puvati. ²⁷ Ezi Josua dughiar kamin me gamizi, me pura ingangarir gumazir kinibar iki, Israelia bagh daziba abigh dipaba tuva, Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven itir ofa

gamir dakozim bagh ingangaribar amuam. Egha Gibeonia datirighin uaghan, Israelia uari akuva Ikiavira Itir Godin ziam fer danganiba bar, me dar ingangarir kam gamuavira iti.*

10

Josua, Amoria misogha me abira

¹ Ezi Jerusalemin Atrivim Adoni Sedek orazi, Josua Jerikon nguibar ekiam gasighasighizi moghin Ain nguibam gasighasiki. Egha nguibar ekiar kamningin atrivimning misoghezi aning areme. Egha orazi Gibeonia Israelia ko akam akirigha uari inigha men boroghin ikia navir amirizim iti. ² Ezi Jerusalemin atrivim ko an gumazamiziba Gibeonian arazim baregha, me bar atiatingi. Me fo, Gibeonin nguibam, an atrivimin itir nguibar ekiamin min iti. Egha an ekeveghe Ain nguibam bar a gafira. Ezi an gumaziba, me bar midorozimin fofozir gumazir aghuubara. ³ Dughiar kamin Jerusalemin Atrivim Adoni Sedek, an boroghin itir atrivir 4pla, a me bagha kam amada. Atrivir kaba, Hebronin Atrivim Hoham, ko Jarmutin Atrivim Piram, ko Lakisin Atrivim Jafia, ko Eklonin Atrivim Debir. ⁴ An akam me bagha anemaga ghaze, "Gibeonia, Josua ko Israelia ko akam akirigha uari inigha ikia navir amirizimin iti. Kamaghin amizi, ia izi nan akuragh e mangi Gibeonia misogham." ⁵ Ezi Amorian atrivir 5plan kaba uari akuvagha ghua Gibeonia korogha me misoghasa. Atrivir kabar nguibabar kara, Jerusalem, Hebron, Jarmut, Lakis ko Eklon.

⁶ Dughiar kam, Josua Gilgalin danganim aghuigha itima, Gibeonia a bagha zuamirama akam amaga ghaze, "O gumazir ekiam, e ian ingangarir gumaziba, e nin apengan iti. Ezi ni e ateghan marki, ni zuamira izi en akuragh! Amorian atrivir danganim mighsiabar itiba uan midorozir gumaziba isafuragh, izighiri e misoghasa." ⁷ Ezi Josua uan midorozir gumaziba bar me akuvagha, deragha misozir midorozir gumazir aghuiba inigha, gumazir igharaziba sara inigha, me Gilgal ategha, Gibeonian akuragh misoghasa zui.

⁸ Ezi Ikiavira Itir God, Josua migia ghaze, "Ni men atiatingan marki, ki me isa ian agharim gatigha gifa. Men tav ia abiraghan kogham." ⁹ Ezi Josua uan midorozir gumaziba ko dimagarimin aghumra Gilgal ategha ghua Gibeonin nguibar ekiamin oto. Me ghuavira ikia maghira Amoria misozima me bar digavir kuram gami. ¹⁰ Dughiar kamin Israelian midorozir gumaziba izima, Ikiavira Itir God, Amoria

* 9:27: Migirigiar kam, "datirighin uaghan," a datirighin e itir dughiam migeir puvati. Puvati. A gumazir akinafarir kam osirizir dughiam migei.

gamizi, me atiatigha okam nighnigha tintinibar ari. Ezi Israelia Gibeonin nguibamin, Amorian avirim misoghezi me ariaghire, egha bar men gintigha ghua Bethoronin nguibamin boroghin mighsiamin zuir tuavimin ghuavanabo. Me puv me misogha ghua sautin amadaghan Aseka ko Makedan nguibamningin tu. ¹¹ Ezi Amoria Israelian midorozir gumazibar ara Asekan nguibamin amadaghan uagherima, Ikiavira Itir God aisin amozir ofizir ekiabagh amizi, da dagiabar min izaghira me girima, me ariaghire. Amorian gumazir aisin amozir ofiziba misoghezi ariaghirezibar dibobonim ghuavanabo. Egha Israelia misoghezi ariaghirezir gumazibar dibobonim gafira.

¹² Ezi dughiar kamin Ikiavira Itir God Israelian akurazi, me Amoria misogha me abira. Egha dughiar kamra, Josua Israelian damazimin Ikiavira Itir God ko migia ghaze, "Aruem, ni Gibeonia gisin iki mamaghira iki. Iakinim, ni Aijalonin danganir zarimin tughiv iki mamaghira iki." ¹³ Ezi aruem isiragha ikia kamaghira iti, ezi iakinim uan danganimin ikiavira itima, Israelia uan apanibav sogha me abira. Ezi me bizir kabar eghaghanim Jasarin Akinafarimin da osiri. Guizbangira, dughiar kamin, aruem isiragha pin ikiavira ikia, ghua dughiar bar ruarim givazi, aminim piri.* ¹⁴ Fomira ikegha iza datirighin, bizitam datirighin otozi moghin otozir puvati. Otuzir bizir kam, a kamakin, Ikiavira Itir God, gumazir mamim akam baraki. Guizbangira Ikiavira Itir God, Israelian akuragha midorozir kam gamil!

¹⁵ Egha midorozimin gin, Josua uan midorozir gumaziba ko ua Gilgalin danganir me itimin ghue. ¹⁶ Ezi Amorian 5plan atriviba midorozimin tongin ara ghua Makedan nguibamin dagiar torir mamim iti. ¹⁷ Ezi gumazir maba me mongegha itir danganimin ganigha an gun Josua mikeme.

¹⁸ Ezi Josua ghaze, "Ia dagiar ekiaba poghpogh mangi mozir akam apirigh. Egh gumazitaba arighti me an gan iki. ¹⁹ Ikiavira Itir God, ian apaniba isa ian dafaribagh atigha gifa. Kamaghin ia pura ikian marki. Ia apanibav sogh men gintigh mangivira iki. Ia me ateghti me mangi uan nguibar ekiabar otivan marki." ²⁰ Ezi Josua Israelia ko men agintigha me misogha, bar moghira me agevima, men varazira zuamira ara ghua uan nguibar ekiabar aven mongeghav iti. ²¹ Ezi Israelian midorozir gumaziba

bar moghira deragha ikia iza Makedan danganir me itimin Josua bato. Ezi Kenanin nguazimin iti darazi migirigiatam ua Israelia gasa me migeir puvati.

²² Ezi Josua kamaghin uan gumazibav gei, "Ia mangi mozimin akamin itir dagiaba poegh, 5plan atrivir kaba inigh na bagh izi." ²³ Ezi Josuan gumaziba, 5plan atrivir dagiar torimin aven itir kaba, me inigha azenim gati. Atrivir kabar nguibabar kara, Jerusalem, Hebron, Jarmut, Lakis ko Eklon.

²⁴ Me atrivir kaba inigha a bagha ghuzi, a Israelian gumaziba bar men diagha me akufa. Egha gumazir dapanir an gin ghueziba, a kamaghin me migei, "Ia kagh iziva uan dagariba isi atrivir kabar tuebar arikigh." Ezi me a mikemezi moghin ami.

²⁵ Ezi Josua Israelian gumazir dapanibav gia ghaze, "Ia akongiva atiatingan marki. Ia tuivigh gavgafigh. Guizbangira, Ikiavira Itir God, ian apaniba arazir kamra me damuam." ²⁶ Egha Josua atrivir kabav soghezi me ariaghirezi, a me isa temer 5plan me guizi, men kuaba guighav ikia ghuavti aruem gifa. ²⁷ Ezi aruem iraghuzi, a gumazibav kemezi me atrivir kabar kuaba inigha, ghua torir me mongezir kamin me akuni. Egha torir kamin akam me dagiar ekiabar anepiri. Ezi a datirighin ikiavira iti.

²⁸ Egha dughiar kamra, Josua Makedan nguibar ekiamin midorozim gamua an atrivimin suiraghav a misoghezi an areme. Egha uan gumazibav kemezi me nguibar kamin itir gumazamiziba bar moghira me misoghezi me ariaghire. Ezi men tav ua itir puvati. A Jerikon atrivim gamizir arazir kamra, a ua Makedan atrivim gami.

Israelia nguibar ekiar igharaziba ini

²⁹ Egha bizir kabar gin, Josua uan midorozir gumaziba ko Makedan nguibam ategha ghua Lipnan nguibamin otogha me misosi. ³⁰ Ezi Ikiavira Itir God, Israelian akurazi me midorozim gamua uan apaniba abinigha, atrivim sara suiraghav a misoghezi an areme. Me nguibar ekiamin aven itir adarasi, tarazi ataghizi me itir puvati. Me bar me misoghezi me ariaghire. A Jerikon atrivim gamizir arazir kamra, uaghan Lipnan atrivim gami.

³¹ Bizir kabar gin, Josua Israelian midorozir gumaziba bar me inigha, Lipnan nguibam ategha ghua Lakinin nguibamin otogha, a korogha me misosi. ³² Ikiavira Itir God, Israelian akuragha Lakisia isa Josuan dafarim gati. Egha amimzaraghan a Lakis ko an aven itir adarazi bar me misoghezi, me ariaghire. A Lipna gamizir

* **10:13:** Fofozir gumaziba kamaghin nighnisi, Jasarin Akinafarim, a Israelian akinafarir ghurir mam. Ezi akinafarir kam datirighin bar ovenge. Ezi e fozir pu, migirigiar manaba an aven iti. Devit, Atrivim Sol ko Jonatanin apangkuvigha aning bagha ongezir igham osiri, a uaghan akinafarir kamin iti. Ni 2 Samuel 1:17-27in ganigh. **10:14:** Josua 10:42; 2 Atriviba 20:8-11; Aisaia 38:8

11

arazir kamra, uaghan Lakisin adarazigh gami. ³³ Ezi Geserin nguibamin atrivim, Horam, a Lakisin akuragh misoghasa izi. Ezi Josua, Horam uan adarazi ko bar me misoghezi me ariaghire.

³⁴ Egha bizir kabar gin, Josua uan midorozir gumaziba ko Lakisin nguibam ategha, ghua Eklonin nguibam korogha maghira me misosi. ³⁵ Dughiar me ghua me korozimin, aruer kamra, me bar me misoghezi me ariaghire. Me Lakisin adarazigh amizi moghin, me uaghan Eklonin adarazigh ami.

³⁶ Me kamaghin amigha givagha, Josua uan midorozir gumaziba ko Eklonin nguibam ategha, ghuavanaga Hebronia ko misosi. ³⁷ Me ghua me korogha maghira me misosi. Me atrivim ko nguibar ekiamin aven itir gumazamiziba bar me misueggha, nguibar men boroghin itibar gumazamiziba sara misoghezi me ariaghire. Me men tarazi ataghizi me itir puvati. Egha me Eklonin adarazigh amizi moghin, me uaghan arazir kamra Hebronin adarazigh ami.

³⁸ Egha Josua Israelian midorozir gumaziba bar me inigha, ighaghireggha ua iza Debirin nguibar ekiam korogha me misosi. ³⁹ Me ghua me korogha maghira me misosi. Me atrivim ko nguibar ekiamin aven itir gumazamiziba bar me misueggha, nguibar men boroghin itibar gumazamiziba sara misoghezi me ariaghire. Me men tarazi ataghizi me itir puvati. Egha me Lipna ko Hebronin atrivimning gamizir arazimra, me uaghan Debirin atrivim gami.

⁴⁰ Josua Kenanin nguazir vuer mam garua, an atriviba ko an gumazamiziba bar me misogha me abira. Egha mighsiabar itir danganibar atrivibav sogha me abinigha, Negevin danganimin itir atrivibav sogha me abinigha, aruem uaghiri naghin itir mighsiabar atriviba bar me misogha me abinigha, egha Jordanin Fanemin danganir zarimin itir nguibabar atrivibav sogha me abini. A men tarazi ataghizi me itir puvati. A Ikiavira Itir God, Israelian God, mikemezi moghin, a bar me misoghezi me ariaghire. ⁴¹ Josua danganir kamir nguibar kabar gumazamiziba bar me misoghezi me ariaghire. A sautin amadaghan itir nguibam Kades Barnean, ikeggha iza Gasan nguibamin oto, an ongarir dadarimin boroghin iti. Egha Gosenin danganimin ikeggha notin amadaghan iza Gibeonin nguibamin tu. ⁴² Ikiavira Itir God, Israelian God, a men akurazi me atrivir kabav sogha me abinigha, men nguaziba dughiar kamra bar ada ini. ⁴³ Egha Josua Israelian midorozir gumaziba bar me inigha iza uamateggha Gilgalin me itir danganimin ghu.

Israelia, Atrivim Jabin ko an namakaba, me abini

¹ Ezi Jabin, Hasorin nguibar ekiamin atrivim, a Israelia amizir bizibar eghaghanim bareggha, nguibar ekiar kabar atriviba bagha akaba amangi, kar Madonin nguibar ekiamin Atrivim Jobap ko, Simronin nguibar ekiamin atrivim ko Aksapin nguibar ekiamin atrivim. ² Egha a uaghan notin amadaghan itir nguibar mighsiabar itibar atriviba bagha akam amada, egha Jordanin Faner zarir sautin amadaghan, Galilin Dipar Akarer miriamin itir atriviba bagha akam amada. Egha notin itir mighsiar dozibar nguibabar atriviba bagha akam amaga, Dorin nguibamin boroghin ongarir miriamin itir atriviba bagha akam amada. ³ Egha Kenanian nguibar aruem anadi naghin ko, aruem uaghiri naghin itiba bagha akam amada. Egha mighsiamin itir nguibar kabar atriviba bagh akaba amangi, kar Amorria, Hitia, Peresia ko Jebusia. Egha Hivian atriviba bagha akam amada, me Mispan nguazimin Hermonin Mighsiamin boroghin iti. ⁴ Ezi atrivir kaba akar kam bareggha bar moghira uan midorozir gumaziba ko ize. Men midorozir gumaziba bar avirasemeggha, ongarir miriamin gigimin min ghuggha, hoziar avirim ko karisin avirim iti. ⁵ Ezi atrivir kaba bar moghira uan midorozir gumaziba akuvagha men akua iza Meromin Faner miriamin danganir mam aghuigha an ti.

⁶ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Josua migei, "Gurumzaraghan dughiar kamra, ki Israelian akuraghti me bar uan apanibav sueggha me arighireggham. Kamaghin amizi, ni men atiatingan marki. Egh ia bar men hoziabar suer agiribar aghoregh, men karisbar apongeggha da isigh." ⁷ Ezi men apaniba tighar midorozim bagha uari akuvima, Josua uan midorozir gumaziba ko Meromin Faner miriamin midorozim fore. ⁸ Ikiavira Itir God Israelian akurazi me midorozimin uan apaniba abira. Ezi Israelia uan apanibav sogha men agintigha notin amadaghan ghua, Saidonin nguibar ekiam ko Misrefot Maimin nguibamin otoggha, ghua aruem anadi naghin Mispan danganir zarimin oto. Me misogha mamaghira ikia ghua uan apaniba bar me agifa. ⁹ Ezi Josua Ikiavira Itir God a mikemezi moghin men hoziabar suer agiriba aghoreggha men karisbagh apongeggha da isi.

¹⁰ Egha Josua gin uamateggha iza Hasorin nguibar ekiam inigha givagha an atrivim misoghezi an areme. Dughiar kamir Hasorin nguibar ekiam, a nguibaba bar dar faragha itir nguibam. ¹¹ Ezi

Israelia Hasorian gumazamiziba bar me misuaghariki, ezi men tav ua itir puvati. Ezi me nguibar ekiar kam gaborozı a isi.¹² Josua atriviba bar men suigha men nguibar ekiaba bar ada inigha, bar moghıra me misoghezi me ariaghire, mati Ikiavıra Itir Godın ingangarir gumazim Moses, a mikemezi mokin.¹³ Ezi Israelia nguibar ekiar gumaziba mighsiar dozibagh isin ingarizibagh apongezir puvati. Josua me mikemezi me Hasorın nguibar ekiamram aboro.¹⁴ Ezi Israelia nguibar ekiar kabar bizir aghuiba ko dagiaba ko bulmakauba uari bagha dar suiki. Egha gumazamizim ataghizi a itir puvati. Me bar me misoghezi me ariaghire.

¹⁵ Ikiavıra Itir God faragha migirigiam isa uan ingangarir gumazim Moses ganıngizi, Moses migirigiar kaba isa Josua ganıngi, ezi Josua bar dar gin ghu. Guizbangira, Ikiavıra Itir God Moses mikemezi moghin, Josua bar moghıra bizibagh ami.

Josua, nguazir kamın danganiba bar ada ini

¹⁶ Ezi Josua nguazir kamın danganiba bar ada ini. A danganir mighsiaba isava, Negevin Distrighın danganiba bar ada isava, Gosenin Distrik ko dipaba puvatizir danganim Araba isava, aruem uaghiri naghın mighsiar doziba isava, Jordanin Fanemin danganir zarim ini, kar bar Israelian danganir zariba ko danganir mighsiaba itiba.¹⁷⁻¹⁸ Nguazir kamın mitaghniam, Halakin Mighsiamin ikegha ghua Idomin nguazimin boroghın sautin amadaghan ghua, notin amadaghan ghua, Lebanonin nguazimin danganir zarimin itir nguibam Balgatin oto, a Hermonin Mighsiamin boroghın iti. Dughiar kam Josua, dughiar bar ruarimin atrivir kaba ko misogha, bar me misuaghariki.¹⁹ Ezi nguibar igharazitam Israelia ko navir amirizim inizir puvati. Hiviara Israelia ko navir amirizim inigha me ko iti. Kar Gibeonin nguibar ekiamın aven itir adarasi. Ezi Israelia, igharaz darazi bar moghıra me gasighasiki.²⁰ Guizbangira, Ikiavıra Itir God uabi, men navibagh amizi da gavgavigha, Israelia ko misoghasa. Ezi puvati, Israelia men apangkuvizir puvati. Israelia, Ikiavıra Itir God fomira Moses ganıngizir migirigiamın gin ghua, me gasighasigha bar me agifa.

²¹ Ezi dughiar kamın Josua ghua Anakin ovavir boribar adarasi, bar me gasighasiki. Kar gumazir ekiar bar ruariba. Me Hebronin nguibam, ko Debirin nguibam, ko Anapin nguibam, ko Juda, ko Israelin

danganir mighsiar igharazibar iti. Josua gumazir kaba bar me agivagha men nguibaba sara bar dagh asighasiki.²² Anakian tav ua Israelin itir puvati. Men varazira Gasan nguibar ekiam ko Getin nguibar ekiam ko Asdotin nguibar ekiamın ikia avirasemezir puvati.²³ Ezi Josua nguazir kamın danganiba bar ada ini, mati Ikiavıra Itir God Moses mikemezi moghıra. Ezi Josua danganir kaba tuiragha vaghvagha bar moghıra Israelian anababagh anıngizi, me bar dar ghuaviba ikiangi. Kamaghın, midorozitam ua nguazir kamın otivir puvatizi, Israelia avughı.

12

Moses midorozimin abinizir atrivibar zı-aba

¹ Fomira, Moses tıghar ovengamin dughiamın, a faragha Israelia inigha ghua, Jordanin Fanemin aruem anadi naghın itir atrivimning misogha, aning abiragha aningın nguaziba bar ada ini. Nguazir kamın mitaghniam, sautin ikegha Arnonin Fanemin danganir zarimin ikegha, ghua Jordanin Fanemin danganir zarimin otogha, ghua notin amadaghan Hermonin Mighsiamın tu.² Moses misogha abırazir atrivir mamin ziam, Sihon. An Amorian atrivim, egha Hesbonin nguibar ekiam gativagha an gari. Ezi an kantrin sautin itir mitaghniam, an Arnonin Fanemin danganir zarimin tongin iti. Ezi uaghan Arnonin Fanemin notin amadaghan itir nguibam Aroer, a uaghan an nguazim. Aruem anadi naghın, Jabokin Fanem, an Atrivim Sihon garir nguazim ko Amonian nguazim abiki. Egha Jabokin Fanem raghirigha aruem uaghiri naghın zui. Ezi Sihonin nguazir notin itir mitaghniam, a Jabokin Fanemin tu. An nguazir kam, a sautin itir Gileatin Distrighın nguazir akuar mam.³ Sihon uaghan Jordanin Fanemin aruem anadi naghın danganir zarimin gari, egha Galilin Dipar Akarem iti naghın ikegha ghua Bet Jesimotin nguibam ko Amangsizim Itir Dipamin oto. Egha bar ghua sautin amadaghan Pisgan mighsiamın apengan tu.

⁴ Ezi gin Moses ko Israelia Basanin nguazimin Atrivim Ok, a misogha anebira. A Refaimbar gumazir mam, me gumazir bar ekiar ruariba, egha avirasemezir puvati. Ok, a men gumazir abuananam, egha a Astarot ko Edrein nguıbamningın iti.⁵ Ezi an ativazir nguazimin mitaghniam, notin amadaghan Hermonin Mighsiam itir nguazimin ikegha, ghua aruem anadi naghın amadaghan, Salekan nguıbamın oto. A uaghan Basanin Distrighın

danganiba bar dar gara ghua Gesur ko Makan nguazir mitaghniar aruem ghuaghiri naghin itimin tu. A uaghan Gileatin Distrighin nguazir notin itir akuar mam gatavagha an gara, ghua sautin amadaghan Atrivim Sihon, an kantrin nguazir mitaghniamin tu. ⁶ Ezi Moses, a Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazim, a Israelia ko, Sihon ko Ok misogha bar aning abira. Egha Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazim Moses, nguazir kam isa Rubenin anabamin adarazi ko, Gatin anabamin adarasi, ko Manasen anabar me tuirazimningin mam a me ganiangi.

Atriviba ko Nguibar Josua midorozim gamuava abirazibar ziaba

⁷ Kar nguazir kamin itir atriviba, Josua Israelia ko, Jordanin Fanemin amadaghan aruem uaghiri naghin misogha abiniziba. Me Lebanonin danganir zarim itir nguibam Balgatin ikegha, me misogha me abira ghua Halakin Mighsiamin tu, a Idomin nguibamin boroghin iti. Josua nguazir kaba abigha vaghvagha Israelian anababagh anidi. Eghti nguazir kaba men nguazibar min iki kamaghira ikiam. ⁸ Kar, nguazir mighsiaba itiba, ko aruem uaghiri naghin itir mighsiar doziba, ko Jordanin Fanemin danganir zarim, ko Jordanin Fanemin boroghin itir mighsiar muziariba, ko gumazamiziba puvatizir danganim, ko sautin amadaghan Negevin danganim. Nguazir kaba, Peresia, Hitia, Amoria, Kenania, Hivia ko, Jebusia, me faragha adar ike. ⁹ Israelia nguibar ekiar kabar atrivibav sogha me abini, dar ziabar kara. Berikon nguibamin atrivim, Betelin nguibam boroghira itir nguibam, Ain atrivim, ¹⁰ Jerusalemin nguibamin atrivim, Hebronin nguibamin atrivim, ¹¹ Jarmutin nguibamin atrivim, Laksin nguibamin atrivim, ¹² Eklonin nguibamin atrivim, Geserin nguibamin atrivim, ¹³ Debirin nguibamin atrivim, Gederin nguibamin atrivim, ¹⁴ Horman nguibamin atrivim, Aratin nguibamin atrivim, ¹⁵ Lipnan nguibamin atrivim, Adulamin nguibamin atrivim, ¹⁶ Makedan nguibamin atrivim, Betelin nguibamin atrivim, ¹⁷ Tapuan nguibamin atrivim, Heferin nguibamin atrivim, ¹⁸ Afekin nguibamin atrivim, Lasaronin nguibamin atrivim, ¹⁹ Madonin nguibamin atrivim, ko Hasorin nguibamin atrivim, ²⁰ Simronmeronin nguibamin atrivim, Aksapin nguibamin atrivim, ²¹ Tanakin nguibamin atrivim, Megidon nguibamin atrivim, ²² Kedesin nguibamin atrivim, ko Jokneamin nguibamin atrivim, nguibar kamning Karmelin Distrighin

iti. ²³ Egha uaghan Dorin nguibamin atrivim, an ongarir dadarimin boroghin iti, egha Goimin nguibamin atrivim, a Galilin Distrighin iti. ²⁴ Egha uaghan Tirsan nguibamin atrivim. Israelia 31plan atriviba bar me misogha me abinigha men nguaziba bar ada ini.

Me nguaziba tuiragha Israelian anababagh anidi

13

(Sapta 13--22)

Ikiavira Itir God ghaza, Israelia nguazir igharazir me inizir puvatiziba, uaghan da iniam

¹ Ezi azenir aviriba givazima, Josua ikia ghua bar ghuri. Ezi dughiar mam Ikiavira Itir God kamaghin a migei, "Ni bar ghuri, egh dughiar ruarimin ikian kogham. Ezi nguazir aviriba ikiavira itima, ni tighar misoghiva ada iniam. ²⁻³ Nguazir kabanang: Filistian nguaziba bar, ko men nguibar ekiar 5plan kabanang, Gasa, Asdot, Askelon, Get, ko Ekron. Ia uaghan Gesurin nguaziba inizir puvati. A Isipin nguazir mitaghniar aruem anadi naghin iti. Ia uaghan sautin amadaghan Avia, men nguaziba inizir puvati. Ia uaghan, Sihorin Faner miriamin itir nguazim, a Isipin kantrin mitaghniamin iti, egha notin amadaghan ghua Ekronin nguibamin nguazim, ia a inizir puvati. ⁴ Ia Kenanian nguaziba bar tighar ada iniam. Nguazir kam, a Saidonin nguazimin itir nguibam Mearan ikegha, ghua Afekin nguibamin oto, an Amorian nguazir mitaghniamin iti. Ia nguazir kaba tighar ada iniam. ⁵ Ia Gebalian nguazim ko, Lebanonin nguazir aruem anadi naghin itiba, ia bar da inizir puvati. Nguazir kaba, Hermonin Mighsiamin boroghin itir nguibam Balgatin ikegha ghua Hamatin Tuavir Akamin tu. ⁶ Ia uaghan, Saidonin gumazamizir Lebanonin Mighsiabar ikia ghua Misrefot Maimin nguibamin itiba, ia men nguaziba inizir puvati. Ki uabi Israelian faragh mangi men agiraghti me aregham, eghti Israelia nguazir kaba inigh dar ikiam. Ki ni mikemezi moghira, ni nguazir kaba bar ada abigh, da isi Israelia danighti me dar iki. ⁷ Egh ni datirighin nguazir kam tuiragha a isi, Israelian 9plan anababa ko Manasen anabar me tuirazimningin igharazim, bar me daningigh."

Ruben, Gat, ko Manase, men nguaziba

⁸ Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazim Moses, a fomira Rubenin anabamin adarasi, ko Gatin anabamin adarasi,

ko Manasen anabar me tuirazimningin faragha zuimin adarasi, nguazir maba me ganigha gifa. Men nguaziba aruem anadi naghin Jordanin Fanemin vongin iti. ⁹ Ezi men nguazim, an Arnonin Fanemin danganir zarimin tongin itir nguibamin ikegha notin zui. Ezi uaghan Arnonin Fanemin notin miriamin itir nguibam Aroer, a uaghan men nguazim. Egha men nguazim ghua mighsiar orazimin danganir bar zarir ekiam itir nguaziba inigha ghua Medeban nguibamin otogha ghua Dibonin nguibamin tu. ¹⁰ Egha uaghan Amoriant Atrivim Sihon, an nguibar ekiaba bar ada ini. Sihon fomira uabi Hesbonin nguibar ekiamin ikia, egha nguibar ekiar kabagh ativagha dar gara ghua, Amonian nguazim ko mitaghniam ati. ¹¹ Egha me uaghan Gileatin nguazim isava, Gesur ko Makatin Distrik sara inigha, uaghan Hermonin mighsiam sara, bar ada ini. Egha Basanin Distrighin danganiba bar ada inigha, ghua Salekan nguibamin tu. ¹² Egha me, nguazir Atrivim Ok ativaziba, bar ada ini. A Refaimbar gumazir mam, me gumazir ekiar bar ruariba, egha me avirasemezir puvati. Ok, a men gumazir abuananam. A fomira, Astarot ko Edrein nguibamningin iti. Ezi Moses gumazir kaba ko misogha me abiragha bar me batoke. ¹³ Egha Israelia, Gesur ko Makatin nguibamningin adarasi, me batoghezir puvati. Ezi merara ikia datirighin Israelian tongin ikiavira ikia kati.

¹⁴ Ezi fomira Ikiavira Itir God, Israelian God Moses migia ghaze, asizir gumaziba inigha iza Ikiavira Itir Godin ofa damuasa avimin tueba, kar Livain anabamin adarazi damuamin ingangarim. Ki bizir aghuimin min a isa me ganingizi, me a ini. Eghti ingangarir kam me ko iki kamaghira ikiam. Kamaghin, Moses nguazitam isava Livain adarazigh aningizir puvati.

¹⁵ Egha Moses nguazir akuar maba isa vaghvagha Rubenin anabamin ikizibagh aningizi, me dagh apiagha dagh amua iti. ¹⁶ Ezi men nguazim, an Arnonin Fanemin danganir zarimin tongin itir nguibamin ikegha notin zui. Ezi uaghan Arnonin Fanemin notin miriamin itir nguibam Aroer, a uaghan men nguazim. Egha men nguazim ghua mighsiar orazimin danganir bar zarir ekiam itir nguaziba inigha ghua Medeban nguibamin oto. ¹⁷ Egha bar ghua Hesbonin nguibar ekiamin otogha ghua, mighsiar orazimin danganir bar zarir ekiam itir nguaziba, dar aven itir nguibar kaba sara ini. Dar ziabar kara: Dibon, Bamotbal, Bet Balmeon, ¹⁸ ko Jahas, Kedemot, Mefat, ¹⁹ ko Kiriataim, Sipma, Seretsahar, a danganir zarir kamin

itir mighsiar muziarim gisin iti. ²⁰ Egha Betpeor, ko nguibar Pisan mighsiamin miriabar itiba, ko Bet Jesimot. ²¹ Nguibar kaba da, mighsiar orazimin danganir bar zarir ekiam itir nguaziba, dar aven itir nguibaba bar moghira. Kar Amoriant Atrivim Sihon uabi Hesbonin nguibar ekiamin ikia, egha nguibar ekiar kabagh ativagha dar gari. Moses a ko misogha anebiragha uaghan Midianian gumazir dapanir kabav sogha me abira. Men ziabar kara: Evi, Rekem, Sur, Hur, ko Reba. Me faragha bar moghira nguazir kamin apiagha itima, Atrivim Sihon ingangarim me ganingizi me itir danganibar gari. ²² Egha Beorin otarim Balam, a gin otivamin bizibar gun migeir gumazim, Israelia uaghan a misoghezi an areme. ²³ Ezi Jordanin Fanem, a Rubenin anabamin adarazir nguazir mitaghniam. Nguibar ekiar kaba ko dar nguibar doziba, Rubenin anabamin ikiziba vaghvagha uari baghavira da ini.

²⁴ Ezi Moses uaghan nguazir kabar maba tuiragha vaghvagha Gatin anabamin ikizibagh aningizi, me vaghvagha dagh apiaghav iti. ²⁵ Dar ziabar kara: Jaserin nguazim, ko Gileatin Distrighin itir nguibar ekiaba, ko Amonian nguazimin akuar mam, a ghua Aroerin nguibar ekiamin tu. Aroer, a Raban nguibar ekiamin boroghin aruem anadi naghin iti. ²⁶ Egha men nguazim, Hesbonin nguibar ekiamin ikegha ghua, Ramatnispin nguibar ekiam ko Betonimin nguibamin otogha ghua, Mahanaimin nguibar ekiamin otogha, ghua Lodebarin nguazir mitaghniamin tu. ²⁷ Ezi Gatin anabamin adarasi, Jordanin Fanemin danganir zarimin itir nguibar kaba ini. Dar ziabar kara: Betharamin nguibam, ko Betnimran nguibam, Sukotin nguibam, ko Safonin nguibam, ko Atrivim Sihonin nguazir otevir mam, a Hesbonin nguibar ekiamin atrivim, a faragha an gari. Egha Gatin anabamin adarasi, nguazir Jordanin Faner miriamin itim inigha ghua aruem anadi naghin otogha, bar ghua notin amadaghan Galilin Dipar Akaremin tu. ²⁸ Nguibar ekiar kaba ko dar nguibar doziba, Gatin anabamin ikiziba adarazi uari baghavira da inigha dagh apiaghav iti.

²⁹ Egha Moses nguazir otevir mam isa Manasen anabar me tuirazimningin mav ganingizi, me vaghvagha uari bagha a inigha a gapia. ³⁰ Ezi men nguazim Mahanaimin nguibar ekiamin ikegha, ghua Basanin Distrighin danganiba bar ada ini. Atrivim Ok, a fomira Basan gativagha an gari. Me uaghan 60 plan nguibar ekiar Jair gariba, da Basanin distrighin iti, me bar da ini. ³¹ Men nguazir kam, a

Gileatin Distriḡhin akuam inigha, Astarot ko Edrein nguibamning ini, Atrivim Ok, fomira ativagha ganizir nguibamning. Egha Moses nguazir kam isava Manasen otarim, Makirin ovavir boriba ikizibar adarazi vaghvagha me ganingi.

³² Kamaghira, Moses Moapin danganir zarimin ikia Jerikon nguibamin aruem anadi naghin amadaghan Jordanin Fanemin vongin nguazir kaba, a bar da tuiragha da isa Israelia ganingi. ³³ Egha Moses nguazir taba isava Livain anabamin adarazigh aningizir puvati. A kamaghin me migei, "Ikiavira Itir God, Israelian God, a mati bizir aghuir ia inizimin min iti, kamaghin ia nguazitam inian kogham."

14

Israelia, Kenanin nguaziba tuiragh uari daningasa satu gikararai

¹⁻³ Kar Kenanin nguazir asizir Israelian anababa vaghvagha inizar eghaghanim. Israelia Jordanin Fanemin aruem anadi naghin ikiavira itima, Moses nguaziba isa Israelian anabar pumuning ko Israelin anabar mamın akuam ganingi. Egha a nguazitam abigha Livain adarazigh aningizir puvati.

Ezi Israelia ghua Jordanin Fanemin aruem uaghiri naghin Kenanin nguazimin otogha givagha, ofa gamir gumazim Eleasar ko Nunin otarim Josua, ko Israelian anababa vaghvagha men gumazir dapaniba, Ikiavira Itir God, Moses mikemezi moghin ami. Egha nguazim tuiragh uan 9plan anababa ko anabar mamın akuar igharazim, me daningasa a bagha satu gikararai.

⁴ Egha me nguazim abigha gari, Josepin otarimning, Manase ko Efraim ikizir pumuningin min iti, Manasen adarazi ko Efraimin adarasi. Egha me nguazitam abigha Livain anabamin adarazigh aningizir puvati.* Livaiba, me nguibar ekier mabara ini, ezi nguibar ekier kabanang, danganir me bulmakauba ko sipsipbar ganamiba iti. ⁵ Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghira, Israelia Kenanin nguazim abigha uan adarazigh anidi.

Josua Hebronin nguibam isa Kalep ganingi

⁶ Josua nguaziba abigha me ganidima, Judan gumazir maba iza Gilgalin a bagha ize.

Ezi Kenasian gumazim Jefune, an otarim Kalep, Josua bagha iza a migia ghaze. "Ni fo, e Kades Barnean ikiavira itir dughiamin, Ikiavira Itir God, ga bagh damuamin biziba bar dar gun uan ingangarir gumazim Moses mikeme. ⁷ Dughiar kamin ki 40plan azeniba itima, Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazim Moses, a na amaga ghaze, ni Kades Barnea ategh mangi nguazir ekier kam mogomemin, a getiva an ganigh. Ezi ki ghua uan damazimin ganizir biziba, ki uamategha iza guizbangira bar uan navim sara Moses ghehani. ⁸ Ezi nan aveghuar na ko ghueziba, me atiatir migirigibagh amima, atiatim gumazimiziba bar moghira men navir averiabagh izivagha me abini. Ezi ki Ikiavira Itir God, nan God, an akamin gin ghua uabi isa a ganingi. ⁹ Dughiar kamin, Moses na ko akam akira ghaze, 'Ni bar deravira Ikiavira Itir God, en God, an akamin gin ghua uabi isa a ganingi, kamaghin ni uan dagarimin dikagha aruizir nguazir kam, an a isi ni uan boriba ko ia danighti, ia a daperagh an iki kamaghira ikiam.'" ¹⁰ Egha Kalep ua kamaghin Josua migia ghaze, "Ni oragh. Israelia gumazimiziba puvatizir danganimin ikiavira itima, Ikiavira Itir God bizir kamin gun Moses mikemezi, datirighin 45plan azeniba gifa. Ezi ki datirighin azenir 85plan ikia egha ikiavira iti. ¹¹ Fomira, Moses ingangarir kam damuasa na amadazir dughiam, ki gavgavim iti. Ezi gavgavir kam datirighin nan ikiavira itima, ki misogh bizibar amu daruvira ikiam. ¹² Ni datirighin, Ikiavira Itir God, na daningasa akam akirizir nguazir mighsiabar itiba, ni da isi na daning. Ni dughiar kamin uabi ikiav orazi, ki kamaghin migia ghaze, Anakian gumazir ruarir bar ekiaba itima, men nguibaba bar ekevegha divazir gavgavibar aven iti. Eghti Ikiavira Itir God, na mikemezi moghin, na ko ikiti, ki me misogh men agiraghti me aregham."

¹³ Ezi Josua kamaghin oregha, Ikiavira Itir God, deragh Jefunen otarim Kalep damuasa God ko migei. Egha a Hebronin nguibam isava a ganingi. ¹⁴ Guizbangira, Kalep, a Kenasian gumazim Jefunen otarim, a bar deragha Ikiavira Itir God, Israelian God, an akamin gin ghua bar uabi isava a ganiga, an gin zui. Kamaghin, a Hebronin nguibam isa a ganingi. Ezi an ovavir boriba a gapigha ikia kamaghira iti. ¹⁵ (Fomira, me

13:33: Diboboniba 18:20; Godin Araziba 18:2 14:1-3: Diboboniba 26:52-56; 32:33; 34:13-15; Godin Araziba 3:12-17

* 14:4: Men inazir afeziam Jekop, a 12plan otariba iti, egha me 12plan anababagh amizi, da Israelian otifi. Egha gin Josepin ikizim, akuar pumuningin oto, kamaghin Israelia 13plan anababagh otifi. Egha nguaziba tuisigh uari daningamin dughiamin, me nguazim tuiragha 12plan anababagh aningi, egha me nguazir taba Livaibagh aningizir puvati. God uabi uan ingangarim Livai bagh aningi, ezi bizir kam mati bizir aghuimin min me a ini. Ni Josua 13:33in gan. 14:6: Diboboniba 14:30 14:7: Diboboniba 13:1-30 14:9: Diboboniba 14:24; Godin Araziba 1:36 14:11: Godin

ziam Kiriati Arba, Hebronin nguibam garisi. Arba, an Anakian gumazir ruarir bar ekiar mam.)

Kalep nguazir kam inigha givazi, midoroziya uam Kenanin nguazir kamin otivir puvati.

15

Nguazir Josua Judan anabam bagha bighizim

¹Ezi Judan anabamin adarazi bar nguazir me Juda bagha bighizim inigha a gapia. Ezi Judabar nguazir mitaghniam sautin amadaghan ghua, Idomin kantrin tugh, bar ghua Senin gumazamiziba puvatizir danganim sara ghu. ² Men nguazir mitaghniam sautin amadaghan itim, an Amangszim Itir Dipar Akaremin sautin itir ruaghatevimin ikegha ghua, ³ tuavir Akrahimin ghuavanadim gitagha ghua sautin amadaghan Senin gumazamiziba puvatizir danganimin otogha ghua, Kades Barnea gitagha ghua Hesronin nguibam gitagha ghua, Adarin nguibamin oto. Egha raghirigha ghua Karkan nguibamin oto. ⁴ Egha ghua Asmonin nguibamin otogha, Isipin nguazimin mitaghniam abighizir daghurir muzirimin ghuananaga Mediterenianin Ongarir Ekiamin tu. Kar Judabar nguazir sautin amadaghan itimin mitaghniam.

⁵ Ezi men nguazir mitaghniam aruem anadi naghin itim, an Amangszim Itir Dipar Akaremin, miriam bar an ghuanaga Jordanin Fanemin akamin oto. Ezi notin amadaghan itir nguazir mitaghniam, a Jordanin Fanemin akamin ikegha, ⁶ ghua Bethoklan nguibamin otogha ghua, notin amadaghan ghua Betaraban nguibamin otogha ghua Bohanin dangiamin oto. (Bohan, a Rubenin otarir mamn ziam.) ⁷ Egha Akorin danganir zarimin ghua, Debirin nguibamin otogha, notin amadaghan ragha ghua Gilgalin nguibar ekiamin ghu. Ni Gilgalin nguibamin tugh ganti, tuavir akar Adumimin nguibamin ghuavanadim iti. A danganir zarir kamin sautin amadaghan mighsiabar iti. Egha mitaghniam ghua Enemesin dipamin otogha, ghua Enrogelin danganimin oto. ⁸ Egha sautin amadaghan ghua Hinomin Otarimin danganir zarimin ghua Jebusin Mighsiamin oto. Jerusalemin nguibam danganir kamin iti. Ezi nguazir mitaghniam ghuavira ikia ghua aruem uaghiri naghin amadaghan itir mighsiamin oto, a Hinomin danganir zarimin miriamin iti. Mighsiar kam, a Refaimin danganir zarimin iti. ⁹ Egha ghua Neptoan dipar emimirin otogha ghua Efronin Mighsiamin boroghin itir nguibabar oto.

Egha kagh nguazir mitaghniam ua ragha ghua Balan nguibamin oto, an ziar mam Kiriati Jearim. ¹⁰ Egha Balan nguibamin mitaghniam ua ighuigha ghua aruem uaghiri naghin ghua, Serin Mighsiamin otogha ghua, Jearimin Mighsiamin vongin notin amadaghan itir danganimin oto, an ziar mam Kesalon. Egha ghuaghira Betsemesin nguibamin otogha ghua Timnan nguibam gita. ¹¹ Egha ghua Ekronin nguibar ekiamin notin amadaghan itir mighsiamin otogha ighuigha ghua Sikeronin nguibar ekiamin otogha ghua, Balan mighsiam ategha ghua Japnelin nguibar ekiamin oto. Nguazir kamin mitaghniam ghua Mediterenianin Ongarir Ekiamin gifa.

¹² Ezi Judan anabamin nguazir aruem uaghiri naghin itibar mitaghniam, a Mediterenianin Ongarir Ekiam, bar an miriamra ghu. Ezi Judan anabamin aven itir ikiziba vaghvagha nguazir kaba inigha dagh apiaghav iti.

Kalep Hebron ko Debirin nguibar ekiamning ini

(Gumazir Dapaniba 1:11-15)

¹³ Ikiavira Itir God, fomira Josua migia ghaze, me Judabar nguazimin nguazitam isi Jefunen otarim, Kalep daningigh. Ezi Josua Ikiavira Itir God, mikemezi moghin amua, Hebronin nguibam isava Kalep ganingi. Hebronin ziar mam Kiriati Arba. Arba ana Anakian ovavim. ¹⁴ Ezi Kalep Anakian ikizir 3pla misogha, men agintizima me are. Men ziabar kara: Sesai ko Ahiman ko Talmi, me Anakin ovavir boriba. ¹⁵ Egha gin Kalep nguibar kam ategha ghua Debirin nguibar ekiamin gumazamizibav sosi. (Nguibar kamin ziar mam, Kiriati Sefer.)

¹⁶ Egha Kalep kamaghin migia ghaze, "Gumazim Kiriati Seferin gumazibav sogh me abiraghti, ki uan guivim Aksa a danighti an an ikiam." ¹⁷ Ezi Kalepin dozim Kenas, an otarim Otniel, nguibar kamin gumazibav sogha me abira. Ezi Kalep uan guivim Aksa isa, a ganingizi an an iti. ¹⁸ Egha aning uaningin ikiava, Aksa Otniel bagha iza anebirava, a migia ghaze, ni nan afeziam Kalepin azaraghti a nguazitam atugh ga daningigh. Egha Aksa ghua Kalep batogha uan donkin faghafiragha izaghirima, Kalep an azara, "Ki bizir tizitam ni bagh a damuam?"

¹⁹ Ezi Aksa uan afeziam ikaragha ghaze, "Ni bizir aghuitam na daningigh. Ni faragha dipaba puvatizir nguazim Negevin itir nguazir akuar mam abigha na ganingi. Datirighin ni dipar emimiriba itir nguazir aghuitam abigh na daningigh." Ezi Kalep dipar emimiriba itir nguazir pununing

a ganingi. Aning Hebronin nguibamin boroghin iti, mam pin amadaghan itima, mam vin amadaghan iti.

Judabar nguibabar ziaba

²⁰ Kar Judan anabamin aven itir ikiziba inizir nguibaba ko nguaziba. ²¹ Nguibar sautin amadaghan ikia Idomin nguazimin mitaghniamin boroghin itiba, dar ziabar kara: Kapsel, Eder, Jagur, ²² Kina, Dimona, Adada, ²³ Kedes, Hasor, Itnan, ²⁴ Sip, Telem, Bealot, ²⁵ Hasor Hadata, Keriot ko Hesron, an ziar mam Hasor, ²⁶ Amam, Sema, Molada, ²⁷ Hasargada, Hesmon, Betpelet, ²⁸ Hasarsual, Berseba, Bisiotia, ²⁹ Bala, Im, Esem, ³⁰ Eltolat, Kesil, Horma, ³¹ Siklak, Matmana, Sansana, ³² Lebaot, Silhim, Ain, ko Rimon. Distrighin kam, 29plan nguibar ekiaba an iti, ezi nguibar dozir maba dar boroghin iti.

³³ Ezi distrighin maba aruem uaghiri naghin itir mighsiar dozibagh isin iti. Ezi distrighin kabar mam, nguibar ekiar kaba an aven iti: Estaol, Sora, Asna, ³⁴ Sanoa, Enganim, Tapua, Enam, ³⁵ Jarmut, Adulam, Soko, Aseka, ³⁶ Saraim, Aditaim, ko Gedera, an ziar mam, Gederotaim. Distrighin kam 14plan nguibar ekiaba an iti, ezi nguibar dozir maba dar boroghira iti.

³⁷ Ezi distrighin igharazimin itir nguibar ekiabar kara: Senan, Hadasa, Mikdalgat, ³⁸ Dilean, Mispa, Joktel, ³⁹ Lakis, Boskat, Eklon, ⁴⁰ Kabon, Lamas, Kitlis, ⁴¹ Gederot, Betdagon, Nama, ko Makeda. Distrighin kam 16plan nguibar ekiaba an iti, ezi nguibar dozir maba dar boroghin iti.

⁴² Ezi distrighin igharazimin itir nguibar ekiabar kara: Lipna, Eter, Asan, ⁴³ Ipta, Asna, Nesip, ⁴⁴ Keila, Aksip, ko Maresa. Distrighin kam 9plan nguibar ekiaba an iti, ezi nguibar dozir maba dar boroghin iti.

⁴⁵ Ezi distrighin igharazimin itir nguibar ekiabar kara: Ekronin nguibam, an nguibar ekiaba, ko an nguibar doziba, ⁴⁶ nguibar ekiaba ko nguibar dozir Asdotin nguibamin boroghin, Ekronin ikegha ghua ongarir dadarimin tu. ⁴⁷ Egha ghua Asdot ko Gasan nguibam ko nguibar ekiaba ko nguibar uari inigha itiba, bar dar ghua sautin amadaghan Isipin Daghurir Dipamin otogha, bar ghua aruem uaghiri naghin Mediterenianin Ongarir Ekiamin tu.

⁴⁸ Egha distrighin maba nguazir mighsiabar iti. Ezi danganir kamin itir nguibar ekiabar kara: Samir, Jatir, Soko, ⁴⁹ Dana, Kiriati Sefer, an ziar mam Debir, ⁵⁰ Anap, Estemoa, Anim, ⁵¹ Gosen, Holon, Gilo. Distrighin kam 11plan nguibar ekiaba

an iti, ezi nguibar dozir maba dar boroghin iti.

⁵² Ezi nguibar ekiar distrighin igharazimin itibar ziabar kara: Arap, Duma, Esan, ⁵³ Janim, Bet Tapua, Afeka, ⁵⁴ Humta, Kiriati Arba, an ziar mam, Hebron, ko Sior. Distrighin kam, 9plan nguibar ekiaba an iti, ezi nguibar dozir maba dar boroghin iti.

⁵⁵ Ezi nguibar ekiar distrighin igharazimin itibar ziabar kara: Maon, Karmel, Sif, Juta, ⁵⁶ Jesril, Jokdeam, Sanoa, ⁵⁷ Kain, Gibeia, ko Timna. Distrighin kam 10plan nguibar ekiaba an iti, ezi nguibar dozir maba dar boroghin iti.

⁵⁸ Ezi nguibar ekiar distrighin igharazimin itibar ziabar kara: Halhul, Betsur, Gedor, ⁵⁹ Marat, Betanot, ko Eltekon. Distrighin kam 6plan nguibar ekiaba an iti, ezi nguibar dozir maba dar boroghin iti.

⁶⁰ Ezi nguibar ekiar distrighin igharazimin itibar ziabar kara: Kiriati Bal, an ziar mam Kiriati Jearim, ko Raba. Distrighin kam nguibar ekiar pumuning an iti, ezi nguibar dozir maba aningn boroghin iti.

⁶¹ Nguibar ekiar gumazamiziba puvatizir danganimin itibar kara: Betaraba, Midin, Sekaka, ⁶² Nipsan, Amangsizir Nguibam, ko Engedi. Distrighin kam 6plan nguibar ekiaba an iti, ezi nguibar dozir maba dar boroghin iti.

⁶³ Judaba Jebusia batoghan ibura, kar gumazamizir Jerusalem in nguibar ekiamin itiba. Kamaghin, me Judaba ko bar moghira uari inigha Jerusalem in ikiavira iti.*

16

Nguazir me Efraimin anabamin adarazi bagha bighizim

¹ Ezi nguazir me Josepin ovavir boriba bagha bighizim, an mitaghniam Jordanin Fanem boroghin itir nguibam Jerikon ikegha, aruem anadi naghin amadaghan Jerikon mozir pabar ikegha ghua notin amadaghan ghua, gumazamiziba puvatizir danganimin ghua, ruarir mighsiabar ghua Betelin nguibamin oto. ² A Betelin otogha ghua, Lusin nguibamin otogha ghua Atarotin oto, danganir kam Arkaia an ike. ³ Egha aruem uaghiri naghin amadaghan ghua, Japletian danganimin ghua, bar ghua vin Itir Bethoronin nguibamin oto. Egha ghua Geserin nguibamin otogha, bar ghua Mediterenianin Ongarir Ekiamin tu.

⁴ Josepin ovavir boriba, kar Manasen anabamin adarazi ko Efraimin anabamin adarasi, me nguazir kaba ini.

^{15:63}: Gumazir Dapaniba 1:21; 2 Samuel 5:6; 1 Eghaghaniba 11:4 * ^{15:63}: Akar kam, "Jerusalem in ikiavira iti," kar en dughiamin akam puvati. A gumazim akinafarir kam osirizir dughiamin migei.

⁵ Kar Efraimîn anabamîn adarazir nguaziba. Men nguazir mitaghniâm, aruem anadi naghin amadaghan Atarot Adarin nguibamîn ikegha ghua Bethoron nguibamîn tu. ⁶Egha ghua Mediterenianîn Ongarir Ekiamîn oto. Ezi Mikmetatin nguibam, a notin amadaghan ikia men nguazimîn iti. Ezi men mitaghniâm aruem anadi naghin amadaghan iguigha ghua, Tanatsilon nguibam gitagha ghua, aruem anadi naghin amadaghan ghua Janoan nguibar ekiamîn tu. ⁷Egha Janoan nguibam ategha ghua Atarotîn nguibar ekiam ko Naran nguibar ekiam giraghu. Egha ghua Jerikon nguibar ekiamîn otogha ghua Jordanîn Fanemîn tu. ⁸⁻⁹ Egha Tapuan nguibar ekiamîn ikegha ghua, aruem uaghiri naghin amadaghan ghua, Kanan Fanemîn otogha ghua Mediterenianîn Ongarir Ekiamîn tu. Nguazir kam ko nguibar ekiaba, ko nguibar dozir men boroghin itiba, me bar ada isa Efraimîn anabamîn adarazigh anîngi. Efraimîn anabamîn adarazir marasi, men nguibar ekiar maba ko doziba Manasen nguazimîn aven iti. ¹⁰ Efraimîn adarasi, Kenanian Geserin nguibar ekiamîn itibav sogha me batoghezir puvati. Kamaghin, Kenania Efraimian tongin ikiavira iti. Ezi Efraimia, Kenania gamima me pura men ingangarir gumazibar iti.

17

Nguazir me Manasen anabar me tuirazimnîngin igharazim bagha bighizim

¹ Ezi nguazir me Josepîn otarir ivariam Manasen anabamîn adarazi bagha bighizir nguazim, me an ovavir boribagh anîngi. Ezi Makir, a Manasen otarir ivariam, a Gileatin afeziam, a midorozir gumazir bar aghuim. Kamaghin me faraghavira Gileatin Distrik ko Basanîn Distrighin itir nguaziba isa an ovavir boribagh anîngi. ² Egha me datirighin aruem uaghiri naghin amadaghan Jordanîn Fanemîn itir nguaziba isa, Manasen ovavir borir igharazibagh anîngi. Manasen ovavir boribar ziabar kara: Abieser, Helek, Asriel, Sekem, Hefer, Semida. Gumazir kaba, me vaghvagha uan ikizir ekiabar inazir afeziabar otifi. ³ Manase, Makir bate, ezi Makir, Gileat bate, ezi Gileat Hefer bate, ezi Hefer Selofehat bate, ezi Selofehat, a guivibaram ote, egha otariba puvati. Ezi an guivibar ziabar kara: Mala, Noa, Hokla, Milka, ko Tirsas. ⁴ Ezi guivir kaba ghua ofa gamir gumazim Eleasar, ko Josua ko gumazir dapanibav gia ghaze, "Ikiavira Itir God, Moses migia ghaze, 'En

afeziamîn aveghbuabar otariba tongin ia nguazitam e danîngih." Ezi Josua Ikiavira Itir Godin akamîn gin ghua, nguaziba abigha Selofehatin guivibagh anîngi, egha maghira Manasen anabamîn aven itir gumaziba saram anîngi. ⁵⁻⁶ Josua nguaziba abigha da isa Manasen anabamîn adarazir guiviba ko otaribagh anîngi. Kamaghin Manasen anabamîn adarasi, bar moghira 10plan nguaziba bar ada ini. Ezi Manasen anabamîn ikizir igharazimîn adarasi, Jordanîn Fanemîn vongin amadaghan Gileatin Distrik ko Basanîn Distrighin nguaziba ini.

⁷ Manasen anabamîn adarazir nguazir mitaghniâm, Aserin anabamîn nguazimîn ikegha ghua Mikmetatin nguibamîn oto, an aruem anadi naghin amadaghan Sekemin nguibar ekiamîn iti. Egha mitaghniâm sautin amadaghan ghua Entapuabar nguazimîn tu. ⁸ Ezi Manasen anabamîn nguazim ko Efraimîn anabamîn nguazimîn mitaghniâm, Tapuan nguibar ekiamîn kagh iti. Egha Tapuan nguibam uabi, a Efraimbar nguibam. Ezi nguazir Tapuan nguibam ekiaruzim, a Manasen adarazir nguazim. ⁹⁻¹⁰ Ezi Efraimîn adarazir nguibar ekiaba, kar nguibar ekiar sautin amadaghan itiba, ezi Manasen adarazir nguazim notin amadaghan iti, ezi anîngin nguazir mitaghniâm aruem uaghiri naghin Kanan daghurimîn uaghira, Mediterenianîn Ongarir Ekiamîn miriam bar an ghu. Ezi Aserin nguazim not ko aruem uaghiri naghin anîngin tongira iti, ezi Isakarîn adarazir nguazim, not ko aruem anadi naghin anîngin tongira iti. ¹¹ Isakar ko Aserin nguazir mitaghniâmningin aven, Manasen anabam, nguibar kaba ini: Betsan, ko Ipleam, ko nguibar anîng okarigha itiba, Nafat Dor, Endor, Tanak, ko Megido, ko nguibar da okarigha itiba.* ¹² Ezi Manasen anabamîn adarasi, Kenanin gumazamiziba nguibar ekiar kabar me batoghan ibura, ezi me me ko nguibar ekiar kabar ikiavira iti. ¹³ Ezi Israelia gin gavgavim inigha, Kenania abirima, me pura men ingangarir gumazir kinibar iti. Egha me me batoghezir puvati.

¹⁴ Egha gin Josepîn ovavir boriba, Josua bagha izegha a migia ghaze, "Ikiavira Itir God bar deragha e gamizi, e bar aviraseme. Ezi e nguazir aviritaba inian firin, ni nguazir vamira isava e ganîngi."

¹⁵ Ezi Josua kamaghin men akam ikaragha ghaze, "Ian avirim bar ekeveghti Efraimbar mighsiabar itir nguazim ian suvighti, ia uari ghuang Peresia ko Refaimian ruarir ghurimîn mangi, uari baghvira

16:10: Gumazir Dapaniba 1:29

17:4: Diboboniba 27:1-7

17:11: Hibrun akam deragha migirigir kamin

mingarim abighizir puvati.

17:12: Gumazir Dapaniba 1:27-28

nguazitamın ganıva anezenegh.”¹⁶ Ezi Josepın ovavir borıba kamaghın a mıgei, “Mıghıar nguazır kam en sufi. Kenania, me danganır zarımın nguazır voroghıra ireghav itıba, me bar moghıra midorozır karısın aının gavgavıba itıba itı. Betsanın nguıbar ekıam ko an okarıgha itır nguıbaba ko, Jesrılın nguıbamın boroghın danganır zarımın itır adarası, me bar aının midorozır karısba itı.”

¹⁷ Ezi Josua kamaghın Efraim ko Manasen anabamningın adarazır nıghnızıba fa me mıgıa ghaze, “İan anabamningın aven ia guızbangıra bar avırasemegha, bar gavgafı. Nguazır vamıra, a ian sufi. Kamaghın, ia nguazır ıgharazıtıba uaghan ada inıam.”¹⁸ Egh nguıbar mıghııabar itıba, ia bar moghıram ada inıam. Ruarır kam a guızbangıra ruarır ghurır pızım, ia an mıtaghınıar tamın ıkegh an ıngar mıngı, an saghın itır mıtaghınıar ıgharazımın otogh. Kenania gavgavıgha midorozır karısın bar gavgavıba itı. Eghı ia me mısoğh men agıntıghı me aregham.”

18

Josua nguazır ıgharazım bar anebıgha İsraelıa bar me ganıdı

¹ Egha İsraelıa mıdoroızım gamıgha apanıba abınıgha gıvagha, Sılın nguıbar ekıamın uarı akufa. Egha me İkıavıra İtır Godın zıam fasa a batıvamın Purırpenım asara.² Dughıar kamın İsraelıan tongın 7plan anababar adarası, me uarı bagh nguazıtıba tıghar da inıam.³ Ezi Josua kamaghın İsraelıa mıgei, “İkıavıra İtır God, ian inazır afeziabar God, nguazır kam ia ganıgha gıfa. Ezi ia manmaghın amıgha ghuaa a inızır puvatı?”⁴ İa 7plan anabar nguazıba puvatızıbar gumazıba vaghvagh men aven, 3plan gumazıbav sefegh. Eghı ki me amadaghtı me nguazım bar a daruva, an gan nguazır me ifongezıba uarı bagh ada inısı, da osırıgh, gın uamategh na bagh ızı, osırızır eghaghanır kam na danıngıgh.⁵ Me nguazım, 7plan akuabar anebıkıgh. Judan anabamın adarazı saıtın amadaghan nguazım inıgha gıfa, egh me anarıra ikıam. Ezi Josepın adarazı notın amadaghan nguazım inı, egh me anarıra ikıam.⁶ Eghı ia 7plan anababa mıng, me bagh nguazım abıghıva, dar eghaghanıba osırıgh, eghaghanır kaba inıgh ıza na danıngıgh. Eghı ki gın İkıavıra İtır God, en Godın damazımın nguazır me ifuegh inıamım gıfıfıghı, satu gıkararangam.⁷ Eghı bızır gumazıba inıgha ıza İkıavıra İtır Godın ofa damuasa avımın tueba, kar Lıvın anabamın adarazı damuamın ıngarım. Ezi kamaghın, Josua nguazıtam ısava Lıvın adarazıgh anıngızır puvatı.

Ezi Gatın anabam, Rubenın anabam, ko Manasen anabar me tırazımningın mam, Jordanın Fanemın vıngın aruem anadı naghın nguazıba inıgha gıfa. Nguazır kaba, İkıavıra İtır Godın ıngarır gumazım Moses, me ganıngızır nguazıba.”

⁸ Ezi Josua kamaghın gumazır mangasa mısevezıbav gei, “İa mıngı nguazım abıghırarıgh an eghaghanıba na bagh bar ada osırıgh da inıgh ızı, kı İkıavıra İtır Godın damazımın satu gıkararang fıgh suam, nguazır manam God ia bagh a gınaba.” Ezi gumazır kaba Josuan mıgırıgıam baregha ghue.⁹ Me ghua nguazır kaba bar dagh etıgha aruıgha, nguazıbar aven nguıbar ekıabar zıaba vaghvagha da osırıgha, 7plan akuabar da abıgha dar eghaghanıba osırı. Egha me gın uamategha Josua bagha Sılın ize.¹⁰ Ezi Josua Sılın ikıa fıfıfıghasa, İkıavıra İtır Godın damazımın satu gıkarararı, eghı, a manmaghıra nguazıba abıgh vaghvagh men 7plan anababar anıngam. Egha a gın nguazır kaba abıgha İsraelıan anababa vaghvagha me ganıdı.

Nguazır me Benjaminın anabamın adarazı bagha bıghızım

¹¹ Dughıar kam Josua İkıavıra İtır Godın damazımın satu gıkararaima, Benjaminın anabamın adarazı inıamın nguazım faragha oto. Nguazır kam, Judan anabamın adarazı ko Josepın anabamın adarazıgh anıngızır nguazımningın tongıra itı.¹² Men notın amadaghan itır nguazır mıtaghınıam, a Jordanın Fanemın ıkegha ghua, Jerıkın nguıbar ekıar mıghıamın pın itımın mıramın notın amadaghan ghua a gıtagha ghı. Egha kagh ıghuıgha ghua aruem uaghırı naghın, bar ghua Betavenın nguazır mısingızımın danganımın oto.¹³ Egha nguazır mıtaghınıam bar ghua Lısın nguıbar mıghıar mızarır pın itımın mıramın, saıtın amadaghan zui, Lısın zıar mam, Betel. Egha ghua saıtın amadaghan Atarot Adarın nguıbamın ıraghu. Nguıbar kam, a vın Bethoronın nguıbamın boroghın itır mıghıamın mıramın saıtın amadaghan itı.¹⁴ Mıtaghınıar kam mıghıam azofa, mıghıar kam Bethoronın nguıbar ekıamın boroghın itı. Egha aruem ghıaghırı naghın ghua, egha ragha saıtın amadaghan zui. Egha saıtın amadaghan ghıaghıra Kırıat Balın nguıbamın oto, an zıar mam, Kırıat Jearım. Kar Judabar nguıbar ekıam. Benjaminın anabamın adarazır nguazır mıtaghınıam, kagh ıkegha aruem uaghırı naghın ıraghu.

¹⁵ Ezi saıtın itır mıtaghınıam, Kırıat Jearımın aruem uaghırı naghın amadaghan, an mıramın ıkegha ghua Neptoan nguıbamın boroghın itır dıpar

emimirimin tu. ¹⁶ Egha mitaghniyam bar ghua Hinomin otarimin danganir zarimin boroghin itir mighsiyam miriamin ghu. Mighsiar kam, notin amadaghan Refaimin danganir zarimin miriamin tughav iti. Egha ghua sautin amadaghan Hinomin danganir zarim atu. Danganir zarir kam, a Jebusian nguibar mighsiyam miriamin sautin amadaghan iti. Egha mitaghniyam ghua Enrogelin dipar emimirimin tu. ¹⁷ Egha mitaghniyam notin amadaghan ghua Ensesimin dipar emimirimin otogha, ghua Gelilotin nguibamin oto. Ni Gelilotin nguibamin tugh ganti, tuavir akar Adumimin nguibamin ghuavanadim, a ikiam. A danganir zarir kamin sautin amadaghan mighsiabar iti. Egha nguazir mitaghniyam ghua Bohanin dagiamin oto. (Bohan, a Rubenin otarir mamn ziam.) ¹⁸ Egha ghua mighsiar mamn pin zui, ni kagh tugh ganti, Araban dipaba puvatizir danganir ekiam ikiam. Egha mitaghniyam bar ghua Jordanin Fanemin danganir zarimin iraghu. ¹⁹ Egha ghua notin amadaghan Bethoklan nguibamin mighsiar muziarimin miriamin ghua, Jordanin Faner akamin otogha, Amangsizim Itir Dipar Akaremin tu. Kar Benjaminin anabamin adarazir nguazir sautin amadaghan itimin mitaghniyam. ²⁰ Ezi aruem anadi naghin amadaghan, Jordanin Fanem, Benjaminin anabamin adarazir nguazir mitaghniyam atu. Kar Benjaminin anabamin adarasi, nguazir me inizibar mitaghniaba.

²¹ Kar Benjaminin anabamin aven itir ikiziba, inizir nguibar ekiaba, dar ziabar kara: Jeriko, Bethokla, Emek Kesis, ²² Betaraba, Semaraim, Betel, ²³ Avim, Para, Ofra, ²⁴ Kefar Amoni, Opni, ko Geba. Distrighin kam 12plan nguibar ekiaba an iti, ezi nguibar dozir maba dar boroghin iti.

²⁵ Ezi Benjaminin anabamin adarazir nguibar distrighin igharazibar itiba, dar ziabar kara: Gibeon, Rama, Berot, ²⁶ ko Mispal, Kefira, Mosa, ²⁷ Rekem, Irpel, Tarala, ²⁸ Sela, Haelep, Jebus, an ziar igharazim Jerusalem, Gibeon, ko Kiriath Jearim. Distrighin kam 14plan nguibar ekiaba an iti, ezi nguibar dozir maba dar boroghin iti. Nguazir kam, Benjaminin anabamin adarazi a ini.

19

Nguazir me Simeonin anabamin adarazi bagha bighizim

¹ Josua ghua satu gikararaima, Benjaminin anabamin nguazimin gin, nguazir namba 2 Simeonin anabamin adarazi bagha otozi, me me bagha anebiki. Nguazir kam, me Judan anabamin adarazigh

aningizir nguazim bar an tongira iti. ² Kar Simeonin anabamin adarazi inizir nguibar ekiaba, dar ziabar kara: Berseba (an ziar mam, Seba) ko Molada, ³ Hasarsual, Balam, Esem, ⁴ Eltolat, Betul, Horma, ⁵ Siklak, Bet Markabot, Hasarsusa, ⁶ Bet Lebaot, ko Saruhen. Me 13plan nguibar ekiaba, ko nguibar dozir maba, dar boroghin iti. ⁷ Egha me uaghan nguibar ekiar kaba ini: Ain, Rimon, Eter ko Asan, me da ini. Me 4plan nguibar ekiar kaba ko dar boroghin itir nguibar dozir maba ini. ⁸ Me nguibar ekiar kaba ko da okarigha itir nguibar doziba isa ghua, Balatherin nguibar ekiar sautin amadaghan itim ini, an ziar igharazim Rama, a Negevin gumazamiziba puvatizir danganir ekiamin iti. Nguazir kam, Simeonin anabamin aven itir ikiziba a ini. ⁹ Josua faragha nguazim abigha Judan anabamin adarazigh aningi, ezi men nguazim bar ekefe. Kamaghin Josua datirighin men nguazimin aven, nguazir maba isa Simeonin anabamin adarazigh aningi.

Nguazir me Sebulunin anabamin adarazi bagha bighizim

¹⁰ Josua ghua satu gikararaima, Simeonin anabamin nguazimin gin, nguazir namba 3 Sebulunin anabamin adarazi bagha otozi, me me bagha anebiki. Nguazir me inizimin mitaghniyam, ghua Saritin nguibar ekiamin tu. ¹¹ Ezi men nguazir mitaghniyam ghua aruem uaghiri naghin amadaghan ghua, Marealin nguibar ekiamin otogha ghua, Dabesetin nguibar ekiamin boroghin ghua, Jokneamin nguibar ekiar aruem anadi naghin itir daghurimin tu. ¹² Egha Saritin nguibamin vongin, mitaghniyam ighuigha ghua aruem anadi naghin ghua, Kislot Taborin nguibar ekiamin miriamra ghua, Daberatin nguibar ekiamin ghua Jafian nguibar ekiamin ghuavanabo. ¹³ Ezi mitaghniyam ghuavira ikia ghua aruem anadi naghin Gathefer ko Etkasinin nguibar ekiamningin otogha, ighuigha ghua Rimonin nguibar ekiamin tuavimin otogha ghua, ighuigha Nean nguibamin amadaghan ghua. ¹⁴ Egha notin itir mitaghniyam ighuigha ghua Hanatonin nguibar ekiamin amadaghan ghua, Iptahelin danganir zarimin tu. ¹⁵⁻¹⁶ Sebulunin anabamin adarazi inizir nguibar ekiabar ziabar kara: Katat, Nahalal, Simron, Idala, ko Betlehem. Me 12plan nguibar ekiaba ko nguibar dozir dar boroghin itiba ini.

Nguazir me Isakarın anabamin adarazi bagha bighizim

¹⁷ Josua ghua satu gikararaima, Sebulunin anabamin nguazimin gin, nguazir namba 4 Isakarın anabamin adarazi bagha

otozi, me me bagha anebiki. ¹⁸ Isakarín anabamín nguazim, an aven nguibar ekiabar ziabar kara: Jesril, Kesulot, Sunem, ¹⁹ ko Hafaraim, Sion, Anaharat, ²⁰ ko Rabit, Kision, Ebes, ²¹ ko Remet, Enganim, Enhada, ko Betpases. ²²⁻²³ Isakarín anabamín nguazir mitaghniám ghua, Taborin Mighsiamín suiragha ghua Sahasuman nguibar ekiamín otogha, ghua Betsemesin nguibar ekiamín otogha ghua Jordanin Fanemín oto. Isakarín anabamín adarasi, nguibar ekiar 16pla, ko nguibar dozir dar boroghín itiba ini.

Nguazir me Aserin anabamin adarazi bagha bighizim

²⁴ Josua ghua satu gikararaima, Isakarín anabamín nguazimín gin, nguazir namba 5 Aserin anabamín adarazi bagha otozi, me me bagha anebiki. ²⁵ Aserin anabamín inizir nguazimín aven itir nguibar ekiabar ziabar kara: Helkat, Hali, Beten, Aksap, ²⁶ ko Alamelek, Amat, ko Misal. Ezi aruem uaghiri naghin men mitaghniám Karmelin Mighsiamín boroghín ghua Sihorlipnatin nguibar ekiamín tu. ²⁷ Egha ighuigha ghua aruem anadi naghin ghua, Betdagonin nguibar ekiamín otogha, Sebulunin adarazir nguazimín boroghira ghua, Iptahelin danganir zarimín ghua notin amadaghan Betemek ko Neielin nguibamningin tu. Egha mitaghniám ghuavira ikia ghua, notin amadaghan ghua Kabulín nguibamín otogha, ²⁸ ghua Ebron, Rehob, Hamon, ko Kanan otogha, bar ghua Saidonin nguibar ekiamín tu. ²⁹ Egha ua ighuigha Raman nguibar ekiamín otogha iza, Tairin nguibar ekiamín tu, nguibar ekiar kamin divazim bar gavgafi. Egha mitaghniám ua ragha Hosan nguibar ekiamín otogha ghua Mediteranianin Ongarir Ekiamín tu. Aserin anabamín uaghan nguibar ekiar kaba ini: Mehebel, Aksip, ³⁰⁻³¹ ko Uma, Afek, ko Rehob. Aserin anabamín adarasi, nguibar ekiar 22pla, ko nguibar dozir dar boroghín itiba ini.

Nguazir me Naptalin anabamin adarazi bagha bighizim

³² Josua ghua satu gikararaima, Aserin anabamín nguazimín gin, nguazir namba 6 Naptalin anabamín adarazi bagha otozi, me me bagha anebiki. ³³ Ezi men nguazir mitaghniám, Helepin nguibar ekiamín otogha, ghua Lakumín nguibar ekiamín ghua Jordanin Fanemín oto. ³⁴ Egha mitaghniám ighuigha aruem uaghiri naghin amadaghan ghua

Asnot Taborin nguibar ekiamín ko Hukokin nguibar ekiamín oto. Ezi Sebulunin anabamín nguazir mitaghniár sautin itim, a Naptalin anabamín nguazir mitaghniámín suira. Ezi Naptalin nguazir mitaghniár aruem uaghiri naghin itim, an Aserin anabamín nguazir mitaghniámín suira. Egha an nguazir mitaghniár aruem anadi naghin itim, a Jehudan nguibamín boroghín ikia Jordanin Fanemín suira.* ³⁵ Men nguibar ekiar divazir gavgaviba itiba, dar ziabar kara: Sidim, Ser, Hamat, Rakat, Kineret, ³⁶ ko Adama, Rama, Hasor, ³⁷ ko Kedes, Edrei, Enhasor, ³⁸⁻³⁹ ko Yiron, Mikdalel, Horem, Betanat, ko Betsemes. Naptalin anabamín, 19plan nguibar ekiaba ko nguibar dozir dar boroghín itiba ini.

Nguazir me Danin anabamin adarazi bagha bighizim

⁴⁰ Josua ghua satu gikararaima, Naptalin anabamín nguazimín gin, nguazir namba 7 Danin anabamín adarazi bagha otozi, me me bagha anebiki. ⁴¹ Danin anabamín inizir nguazimín, an nguibar ekiabar ziabar kara: Sora, Estaol, Irsemes, ⁴² ko Salbim, Aijalon, Itla, ⁴³ ko Elon, Timna, Ekron, ⁴⁴ ko Elteken, Gibeton, Balat, ⁴⁵ ko Jehut, Beneberak, Gatrimon, ⁴⁶ ko Mejarkon, Rakon, ko Jopan nguibar ekiamín boroghín itir danganim. ⁴⁷ Ezi gin, nguazir kamin ghuavir faraghav itiba, Danin anabamín adarazir apanim gamigha nguazir kamin me batoke. Ezi Danin adarazi dikavigha ghua Laisin nguibamín otogha, me misogha nguibar ekiar kamin gumazamiziba bar me misuagharigha men nguibar ekiamín ini. Egha Danin anabamín adarazi ghaze, nguazir kam mena, egha a gaperagha an iti. Me ziar kam Lais adegha uan inazir afeziamín ziam Dan a gati. ⁴⁸ Nguibar ekiar kaba, ko nguibar dozir dar boroghín itiba, Danin anabamín adarazi da ini.

Nguazir me Josuan adarazi bagha bighizim

⁴⁹ Israelia bar nguaziba abigha uari ganigha givagha, nguazir mam isa Nunin otarim Josuan adarazigh aningi. ⁵⁰ Josua faragha Josuan Timnat Seran nguibar ekiamín uabi daningasa men azai, an Efraimin anabamín nguazimín ikia mighsiaba itir danganimín iti. Ezi Ikiavira Itir God mikemezi moghin, me a isava a ganingi. Ezi Josua nguibar kam uam an ingarigha, a gaperaghav an iti.

⁵¹ Ezi ofa gamir gumazim Eleasar ko, Josua ko Israelian anababar ikiziba vaghvagha men gumazir dapaniba ko Silon danganimín, me Ikiavira Itir Godin damazimín ikia, egha God bativamin Purirpenimín tiar

* 19:34: Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati.

19:47: Gumazir Dapaniba 18:27-29

akamin apiaghav iti. Egha Israelian anababa bagha inabazir nguaziba abighasa satu gikararai. Ezi me nguaziba tuiragha uari ganidir ingangarir kam, ghua kamaghira tughu gifa.

20

Josua nguibar ekiar gumazamiziba ari mangi mongamiba amisefe

¹ Ezi gin Ikiavira Itir God Josua migia ghaze, ² "Ki faragha Moses mikemezi moghira ni Israelia mikimti, me nguibar ekiar gumazamiziba ari mangi mongamibagh, inamighti da iki. ³ Eghti ian gumazitam, atamakuigh gumazitam misueghti an aremegham, an ari mangi nguibar ekiar kabar tamin modogh ikiam. Eghti aremezir gumazimin tav uam a ikarvaghsi a burian kogham.

⁴ "Eghti gumazir osimtizim gamizim nguibar ekiar kamin mongs mangi otogh, faragh mangi nguibar ekiamin tiar akamin, uan osimtizimin gun gumazir aruabav kemegh. Eghti me an amamangatighi, a mangi me ko ikiam. ⁵ Eghti gumazir a ikarvaghasava amin an gin iziti, nguibar ekiamin gumazir dapaniba a isi an agharim datighan kogham. Me fo, a guizbangira an apanim gamua a misoghezi ana aremezir puvati. Egh nguibar ekiar kamin gumazamiziba a geghuv deragh an ganam. ⁶ Egh a nguibar ekiar kamin averara iki mangiti, me gumazamizibar damazimin kotin aven, an osimtizim tuisigh a bareghti, an kot deraghti, a nguibar ekiar kamin averara iki mangiti, ofa gamir gumazibar dapanim ovengeghamin dughiam otogham. Eghti gin a uamategh uan nguibar a ikegha araezizimin mangam."

⁷ Ezi me kamaghin oregha Naptalin anabamin nguibar mighsiamin itir mam Kedes ginaba. A Galilin Distrighin aven iti. Egha Efraimin nguibar mighsiamin itim, Sekem ginaba. Egha Kariat Arba, an ziar mam Hebron, me a ginaba. A Judan anabamin nguibar mighsiamin itim. ⁸ Egha me Rubenin anabamin nguazimin, Beserin nguibar ginaba. Ni Jerikon tugh Jordanin Fanemin vongin ganti, Beserin nguibar mighsiam ikiam. An aruem anadi naghin dipaba puvatizir danganimin iti. Egha Gatin anabamin nguazimin, Gileatin Distrighin aven, me Ramotin nguibar ekiam ginaba. Egha Manasen anabamin nguazimin, Basanin Distrighin aven, Golanin nguibar ekiam ginaba. ⁹ Nguibar ekiar mongamin kaba, kar Israelia, ko Kantrin Igharazibar Gumazamizir me ko itiba, me me bagha dagh inaba, eghti men tav atamakuigh gumazitam misoghti an aremeghti, an tav a

ikarvaghsi damuti, an atiating ivegh mangi nguibar ekiar kabar aven mangi deragh ikiam. A kagh iki mangiti kotiar dughiamin gumazamiziba bar a baregham. Eghti gumazir ovevem ikaraghasa amin, faragh deraghvira oregh fogh suam, gumazir kam ti guizbangira nighnigha a misoghezi an areme, o puvati. Kot mikim suam, Gumazir kam osimtizim guizbangira iti, eghti an a ikaragham. Puvatighi, puvatigham.

21

Nguibar ekiar me Livain anabamin adarazigh aningiziba

¹⁻² Israelia dughiar kamin Kenanin nguazimin, Silon nguibar ekiamin boroghin nguibar aghuigha an iti. Ezi Livain anabamin gumazir dapaniba ghua, ofa gamir gumazim, Eleasar ko Josua ko Israelian anababar gumazir dapaniba me migia ghaze, "Ikiavira Itir God, Moses migia ghaze, ni Livain anabamin adarasi, nguibar ekiar danganir aghuiba iti taba ko dar boroghin itir nguazir men asiziba ikiamiba, da isi me daning." ³ Ezi Israelian anababa, Ikiavira Itir God, mikemezi moghin, amua vaghvagha uan nguibar ekiar maba ko men asiziba ikiamin nguazir maba isava Livain anabamin adarazigh aningi.

⁴ Me faraghavira Kohatin adarazi iniamin nguibar ekiaba bagha satu gikararai. Kohatin ikizir igharazim, men inazir afeziam Aron, an ofa gamir gumazim. Ezi Judan anabam ko Simeonin anabam, ko Benjaminin anabam, me 13plan nguibar ekiaba atugha me ganingi. ⁵ Ezi Kohatin ikizimin gumazamizir igharaziba, Efraimin anabam ko Danin anabam, ko Manasen anabar me tuirazimningin ikizir aruem uaghiri naghin amadaghan itim, me uan nguibar ekiar 10pla atugha me ganingi.

⁶ Ezi Gersonin ikizimin adarasi, Isakaran anabam, ko Aserin anabam, Naptalin anabam, ko Manasen anabar ikizir aruem anadi naghin itim, me uan nguibar ekiar 13pla atugha me ganingi.

⁷ Ezi Merarin ikizimin adarasi, Rubenin anabam, ko Gatin anabam, ko Sebulunin anabam, me uan 12plan nguibar ekiaba atugha me ganingi.

⁸ Egha Ikiavira Itir God, Moses mikemezi moghin, me Livain anabamin adarazi bagha nguibar ekiar danganir aghuiba iti taba me daningasa satu gikararai. Eghti nguibar ekiar kabar boroghin itir nguaziba, Livain adarazi uan asizibar arighi da ikiam.

⁹⁻¹⁰ Kar Judan anabam ko Simeonin anabam, me ganingizir nguibar ekiaba. Israelia nguibar ekiar kaba me daningasa

satu gikararangizi, Aronin ovavir boriba Kohatin ikizimin aven itir adarasi, da ini.¹¹ Israelia, Kiriati Arban nguibar ekiam isa Aronin ikizimin adarazigh aningi, nguibar kam, an ziar mam Hebron. Ezi Arba a Anakin afeziam. Hebronin nguibar ekiam, a Judan anabamin nguazimin aven ikia, egha mighsiabagh isin iti, ezi nguazir aviriba an okarigha iti. Eghti me uan asiziba nguazir kabar dar arigham.¹² Nguibar ekiam kam, Israelia faragha azeniba oparamin nguazir an boroghin itiba, ko an nguibar dozir an boroghin itiba, me da isa Jefunen otarim Kalep ganigha gifa. Kamaghin, me datirighin nguazir kaba ko nguibar doziba isi Aronin adarazir aningan kogham.

¹³ Hebron, a nguibar ekiam gumaziba ari mangi mongamin mam. Egha me uaghan nguibar ekiam igharaziba isa Aronin ovavir boribagh aningi. Dar ziabar kara: Lipna,¹⁴ ko Jatir, Estemoa,¹⁵ ko Holon, Debir,¹⁶ ko Ain, Juta, ko Betsemes. Kar Judan anabam ko Simeonin anabam 9plan nguibar ekiaba me ganingi. Eghti nguibar ekiam kaba okarigha itir nguaziba, Livain adarazi uan asizibar arigham.¹⁷ Ezi Benjaminin anabamin adarazi nguibar ekiam 4pla isa me ganingi. Dar ziabar kara: Gibeon, Geba,¹⁸ ko Anatot, Almon. Eghti nguazir nguibar ekiam kaba okarigha itiba, Livain adarazi uan asizibar arigham.¹⁹ Aronin ovavir boriba, me ofa gamir gumaziba, me nguibar ekiam 13pla ini. Eghti nguazir nguibar ekiam kaba okarigha itiba, me uan asizibar arigham.²⁰ Ezi Kohatin ikizir igharaziba, Efraimin anabamin adarazi uan nguibar ekiaba me ganingi.²¹ Me aningizir nguibar ekiam 4plan kabar ziabar kara: Sekem, a Efraimin anabamin nguazir mighsiaba itimin iti, egha a nguibar ekiam gumaziba ari mangi mongamin mam. A ko Geserin nguibar ekiam,²² ko Kipsaim, Bethoron. Eghti nguazir nguibar ekiam kaba okarigha itiba, Kohatin adarazi uan asizibar arigham.²³ Ezi Danin anabamin adarazi me nguibar ekiam 4plan kaba isa Kohatin adarazigh aningi, dar ziabar kara: Elteken, Gibeton,²⁴ ko Aijalon, ko Gatrimon. Eghti nguazir nguibar ekiam kaba okarigha itiba, Kohatin adarazi uan asizibar arigham.²⁵ Egha Manasen anabam me tuirazimningin igharazimin adarasi, me nguibar ekiam pumuning isa Kohatin adarazigh aningi, dar ziabar kara: Tanak ko Gatrimon. Ezi nguazir nguibar ekiam kamning okarigha itiba, Kohatin adarazi uan asizibar arigham.²⁶ Kamaghin, Kohatin ikizimin adarazi bar nguibar ekiam 12pla ko, dar nguazir asizibar arighamiba, ini.

²⁷ Ezi Gersonin ikizim, me Livain an-

abamin ikizir mam, Israelia nguibar ekiam maba me ganingi. Me Manasen anabam me tuirazimningin ikizir faragha zuimin nguibar ekiam pumuning isa Gersonin adarazigh aningi. Aningin ziamningin kara: Besteran ko Golan, aning Basanin Distrighin amadaghan itir nguibar ekiamning. Golan a nguibar ekiam gumaziba ari mangi mongamin mam. A ko Besteran nguibar ekiam. Eghti nguazir nguibar ekiam kamning okarigha itiba, Gersonin adarazi uan asizibar arigham.

²⁸ Ezi me Isakaran anabamin nguibar ekiam 4pla isa Gersonin ikizimin adarazigh aningi, dar ziabar kara: Kision, Daberat,²⁹ Jarmut, ko Enganim. Eghti nguazir nguibar ekiam kaba okarigha itiba, Gersonin adarazi uan asizibar arigham.³⁰ Ezi me Aserin anabamin adarazir nguibar ekiam 4pla isava Gersonin ikizimin adarazigh aningi, dar ziabar kara: Misal, Apdon,³¹ ko Helkat, Rehob. Eghti nguazir nguibar ekiam kaba okarigha itiba, Gersonin adarazi uan asizibar arigham.³² Egha me Naphtalin anabamin nguibar ekiam 3pla isa Gersonin ikizimin adarazigh aningi, dar ziabar kara: Kedes, Hamotdor ko Kartan, da Galilin Distrighin aven itir nguibar ekiaba, ezi Kedes, a nguibar ekiam gumaziba ari mangi mongamin mam. Eghti nguazir nguibar ekiam kaba okarigha itiba, Gersonin adarazi uan asizibar arigham.³³ Egha Gersonin ikizim nguibar ekiam 13pla ini. Eghti nguazir nguibar ekiam kaba okarigha itiba, me uan asizibar arigham.

³⁴ Egha me Sebulunin anabamin nguibar ekiam 4plan kaba isa Merarin ikizimin adarazigh aningi, men ikizim, Livain anabamin gumazamizir igharaziba. Kar 4plan nguibar ekiam kaba ziaba: Jokneam, Karta,³⁵ ko Dimna, Nahalal. Eghti nguazir nguibar ekiam kaba okarigha itiba, Merarin adarazi uan asizibar arigham.³⁶ Ezi me Rubenin anabamin nguibar ekiam 4pla isa, Merarin ikizimin adarazigh aningi, dar ziabar kara: Beser, Jahas,³⁷ ko Kedemot ko Mefat. Eghti nguazir nguibar ekiam kaba okarigha itiba, Merarin adarazi uan asizibar arigham.³⁸ Ezi me Gatin anabamin nguibar ekiam 4plan kaba isa Merarin adarazigh aningi, dar ziabar kara: Ramot, a Gileatin Distrighin itir nguibar ekiam, egha a nguibar ekiam gumaziba ari mangi mongamin mam. Gumaziba osimtiziba ikia ara ghua an aven modi. A ko Mahanaim,³⁹ ko Hesbon, ko Jaser. Eghti nguazir nguibar ekiam kaba okarigha itiba, Merarin adarazi uan asizibar arigham.⁴⁰ Kamaghin Merarin ikizimin adarazi nguibar ekiam 12pla bar da ini. Men ikizim, Livain anabamin gumazamizir igharaziba.

⁴¹ Israelia bar moghira nguazir me api-azibar tongin, 48pla nguibar ekiaba isa Livain anabamin adarazigh aningi. ⁴² Eghti nguazir bar nguibar ekiar kaba okarigha ituba, Livain anabamin adarazi uan asizibar arigham.

Ikiavira Itir God, mikemezi moghin Israelia bar nguaziba ini

⁴³ Kamaghin, Ikiavira Itir God fomira men inazir afeziabav kemezi moghin, a nguaziba isa, bar Israelia ganingizi, me dagh apia. ⁴⁴ Egha Ikiavira Itir God, uan akar dikirizim ginighnigha Israelian akurazi, me uan apanibav sogha bar me abinizi, men apanitam me abirazir puvati. ⁴⁵ Ikiavira Itir God, fomira akar dikiriziba Israelia ganingi, egha a deravira dagh amizi, da guizbangiram otifi.

22

Josua, anabar Jordanin Fanemin vongin ikiamiba, amadazi, me uan nguazibar zui

¹ Israelia, Kenanin nguaziba bar da abigha givazi, Josua, Rubenin anabam ko, Gatin anabam, ko Manasen anabar me tuirazimningin mamın adarasi, a bar men diazi, me iza uari akufa. ² Ezi a kamaghin me migei, "Moses a Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazim, bizir a damuasa ia migeiba ia zurara dagh ami. Egha uaghan, bizir ki ia damuasa ia migeiba, ia uaghan dagh ami. ³ Fomira iza datirighin, ia zurara uan aveghbuabar akurvasi. Ia dughiatamin me ataghizir puvati. Ia bar deravira Ikiavira Itir God, ian Godin Akar Gavgavibar gin zui. ⁴ Ia fo, Ikiavira God, ian God, uan akar faragha dikirizimin gin ghua avughsazim ian aveghbuabagh aningi. Kamaghin, ia datirighin uamategh nguazir ia inizibar mangi dar apiagh iki. Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazim Moses, Jordanin Fanemin vongin itir nguazir kaba ia ganingizi, da ian nguazibara. ⁵ Egh ia Moses damuasa mikemezir Akar Gavgaviba ko Moses Osirizir Araziba, ia bar deraghvira dar gin mangi da bakinighnighan marki. Da ghaze, ia Ikiavira Itir God, ian God, bar a gifongegh, deraghvira an gin mangi an Akar Gavgaviba bar dar amu. Ia zurara pantemin an suiragh. Egh ia uan ifongiaba ko navir averiaba sara, an ingangarim damu." ⁶ Egha Josua God deragh me damuasa God ko mikemezha, me amadazi, me uan nguibabar zui.

⁷ (Moses fomira Basanin Distrighin aven itir nguazim isa Manasen anabamin akuar mamın adarazigh aningi, a Jordanin Fanemin aruem anadi naghin iti. Ezi Josua

aruem uaghiri naghin Jordanin Fanemin nguazir maba isa Manasen anabamin akuar igharazim ganingi.) Egha Josua me migeima, Jordanin Fanemin vongin mangamin gumazamiziba uamategh uan nguibabar mangasava amima, Josua, God deragh me damuasa Godin azaragha, ⁸ kamaghin me migia ghaze, "Ia bizir bar aviriba inigha, da sara zui. Asiziba, silva, gol, ain, bras, ko korotiar bar aghuiba ia da inigha zui. Ia uan apaniba abiragha inizir bizir kaba, ia da inigh mangi uan adarazi ko da tuiragh uari daning."

⁹ Ezi Rubenin anabam, ko Gatin anabam ko Manasen anabar me tuirazimningin mam, men adarazi uamategha ghua, Israelian igharaziba ataghizi, me Kenanin nguazimin itir nguibam Silon iti. Ezi me Gileatin Distrighin itir nguaziba bagha zui. Men nguaziba, Jordanin Fanemin aruem anadi naghin iti. Fomira Moses me migia ghaze, "Nguazir kam, Ikiavira Itir God, ia danighti ia dar ghuaviba ikegham."

¹⁰ Egha me bar tuavimin ghua Kenanin nguazim an ghuavira ikia, Jordanin Fanemin boroghin otogha, ofa gamir dakozir ekiar mam faner miriamin an ingari. ¹¹ Ezi Israelian gumazamizir igharaziba bar kamaghin oraki, "Rubenin anabam, Gatin anabam ko Manasen anabar me tuirazimningin mam, me en amadaghan Jordanin Faner miriamin ofa gamir dakozir mamın ingarigha gifa." ¹² Egha Israelia bar moghira Silon nguibamin uari akuvagh, mangi me ko misoghasa nighnisi.

¹³ Egha Israelia, ofa gamir gumazim Eleasarın otarım Finias amadazi, a Rubenin anabam ko Gatin anabam, ko Manasen anabar me tuirazimningin mamın adarazir, ganasa Gileatin Distrighin zui. ¹⁴ Egha me uan anababar 10pla vaghvagha men tongin gumazir dapanir maba amisefe. Gumazir dapanir 10plan kaba, me vaghvagha uan ikizibar dapaniba. Ezi Israelia Finias ko gumazir dapanir kaba amangizi me a ko zui. ¹⁵ Egha me ghua Gileatin Distrighin otivigha kamaghin Rubenin anabam ko Gatin anabam ko Manasen anabar me tuirazimningin mam batogha kamaghin me migei, ¹⁶ "E Ikiavira Itir Godin gumazamiziba bar, kamaghin ia migei, 'Ia manmaghsua Godin akam batuegha akirim ragha a gasaragha ofa gamir dakozir kam uari baghaviram an ingari? Ia ua Ikiavira Itir God ategha an gin zuir puvati. ¹⁷ Ia fo, e fomira Peorin danganimin ikia arazir kuram gamizi, Ikiavira Itir God arimariam amadazi a izegha, e an gumazamiziba bar

e gasighasiki. Ezi an osimtizim ikiavira iti. Ezi ia ti ghaze, a pura bizim, egha a gisin ua tam damuasa? ¹⁸ Egh ia datirighin Ikiavira Itir Godin akamin gin mangan aghuagh akirim ragh a gasaraghti, a gurum mizaraghan Israelia, bar en ataram. ¹⁹ Ia kamaghin nighnigh suam, nguazir ia itim, a Godin damazimin zuezir puvati, ia anetegh iziva Ikiavira Itir Godin Purirpenim itir nguazimin izegh an iki. Egh en tongin uari bagh nguazitaba inigh dar iki. Ikiavira Itir God, en God, an ofa gamir dakozim en tongin iti. Ia Ikiavira Itir Godin akam ko en akam baraghan kogh uari bagh ofa gamir dakozir igharazimin ingarigh, e damighti, e ian arazir kuramin aven ikian kogham. ²⁰ Ia bizir Seran otarim Akan amizim bakinighnighan marki! Ikiavira Itir God e migia ghaze, "Ia Jerikon nguibar ekiam bar a gasighasikigh." Ezi Akan Ikiavira Itir Godin Akar Gavgavim batoke. Kamaghin, Ikiavira Itir God osimtizir ekiam isa, bar moghira e ganingi. Akan uan arazir kuram bagha areme, ezi Israelian igharaziba uaghan an amizir arazir kurar kam bangin me ariaghire."

²¹ Ezi Rubenin anabam ko Gatin anabam ko Manasen anabar me tuirazimningin mamin adarasi, Israelian gumazir dapaniba ikaragha ghaze, ²² "Godin Gavgavira Bar Itim, a guizbangira God. A Ikiavira Itir God. A fo, e bizir kam gami. Ezi e kamaghin ifonge, ia Israelia uaghan bizir kam gifogh. E ti uan nighnizir gavgavim ategh Ikiavira Itir Godin akam batueghti, ia e misueghti e arimighireghti, de-ragham. ²³ E Ikiavira Itir Godin akam batuegh, uari baghvira ofa gamir dakozimin ingarigh, asiziba tue da bar isia mighirir ofaba, ko witin ofan guar igharazi taba, ko God ko navir vamira ikiasava amir ofaba dar amuti, kamaghin Ikiavira Itir God uabi e gasighasigam. ²⁴ Bar puvati. E ingarizir ofan dakozir kamin nighnizim kamakin, e uan ovavir borir gin otivamibagh nighnisi. E kamaghin atiati, ian ovavir boriba ti gin, en ovavir boribar anogoregh me mikim suam, 'Ia manmagsua Godin ziam fe? A Ikiavira Itir God, e Israelia en God. A ti ian God puvati.' ²⁵ Egh me ti kamaghin mikimam, 'Ikiavira Itir God, e bagha mitaghniam ati, Jordanin Fanem Rubenin anabam ko Gatin anabam, en tizim abiki. Ezi ia Ikiavira Itir Godin adarazi puvati.' Eghti ian ovavir boriba en ovavir boribar anogoreghti, me Ikiavira Itir Godin ziam fan kogham. ²⁶ Kamaghin, e ofa gamir dakozir kamin ingarizi, a tu. E asiziba tue da bar isia mighirir ofaba ko ofan guar igharaziba bagha an ingarir pu.

²⁷ "Bar puvati. E ingarizir ofa gamir dakozir kam, kamaghin nin ovavir boriba ko en ovavir borir gin izamiba, an abanamin min iki, kamaghin en akakagh suam, e Ikiavira Itir God an Purirpenimin mangi an ziam fam. Egh e uan ofan bar isia mighiriziba ko, God ko navir vamira ikiasava amir ofaba, ko an ziam fer ofan bar isi mighiramin igharazibar amuam. Eghti ian ovavir boriba gin kamaghin en ovavir boribav kiman kogh suam, 'Ia Ikiavira Itir Godin adarazi puvati.'

²⁸ "En nighnizim kamaghin iti, ian ovavir boriba, en ovavir boribav kimti, me kamaghin me ikarvaghgam, 'Ia gan, en afezi-aba ingarizir ofa gamir dakozim, a Ikiavira Itir Godin anam ko magh gari. Egha kar, ofan tuer bar isia mighiriba ko ofan igharazibar amuamin ofa gamir dakozim puvati. Dakozir kam an abanamin min iti, ababanir kam kamaghin en adarazi ko ian adarazir akakagh suam, ia ko e Godin vamira iti.'

²⁹ "E fo, Ikiavira Itir Godin ofa gamir dakozim, a Godin damazimin ikia an Purirpenimin tiar akamin boroghin tughav iti. E an ofa gamir dakozir kamin danganim inisi, guizin ofa gamir dakozimin ingaran kogham, egh ofan bar isia mighiriba ko witin ofa ko ofan igharazibar amuamin ofabar amuan kogham. E kamaghin damigham, e Ikiavira Itir Godin akam batuegh akirim ragh a gasaragham. E kamaghin damuan kogham."

³⁰ Ezi ofa gamir gumazim Finias ko Israelian anababa vaghvagher men gumazir dapaniba, me Rubenin anabam, ko Gatin anabam ko Manasen anabamin akuamin adarazir, migirigiam bareghe bar akonge. ³¹ Egha ofa gamir gumazim Eleasar an otarim, Finias, kamaghin Rubenin anabam ko, Gatin anabam ko Manasen anabamin akuam, men adaraziv gei, "E datirighin fo, ia Ikiavira Itir Godin akam batoghezir puvati. Kamaghin, a uan gumazamiziba ko iti. Egh a datirighin en atariva, e gasighasighan kogham."

³² Egha gin, ofa gamir gumazim Eleasarin otarim Finias, ko Israelian gumazir dapaniba, me Rubenin anabam ko Gatin anabam, Gileatin nguibam ategha uamateghe Kenanin kantrin ghuuegha, bizir otivizir kabar gun bar Israelia geghani.

³³ Ezi Israelia Finias ko gumazir dapaniba mikemezir biziba bareghe bar akongegha ghaze, "E Ikiavira Itir Godin ziam fam." Egha Ruben ko Gatin anabamningin adaraziv soghamin nighnizir kam, me anetaki.

³⁴ Kamaghin, Ruben ko Gatin anabamn- ingin adarasi, dakozir kam ziar kam a gati, Deravira Gun Migeir Ofa Gamir Dakozim. An mingarim kamakin, “Bizir kam, ia ko e an gan fogham, Ikiavira Itir God, a uabira God.”

Josua areme

23

(Sapta 23–24)

Josua akar abuananabar Israelia migei

¹ Azenir aviriba zuima, Ikiavira Itir God dughiar aghuim isava Israelia ganingizi, me avughsa deragha ikiava, uan apaniba ko misozir puvati. Ezi bar gin Josua ghua bar ghuri. ² Egha Josua, Israelia ko men gumazir aruaba ko gumazir dapaniba, ko jasba, ko gumazir gavmanin faragha zuiba, a bar moghira me akuvagha kamaghin me migei, “Ki datirighin ghurigha gifa. ³ Ia uari uan damazibar bizibar ganigha givagha fo, Ikiavira Itir God, ian God, ian akuragha bizir aviribagh amua, ian apanibav sogha me abini. Ikiavira Itir God, ian Godra, ia bagha midorozir kam gami. ⁴ Ia datirighin deraviram oragh, ian nguazim, aruem anadi naghin Jordanin Fanemin ikegha ghua, aruem uaghiri naghin Mediteranianin Ongarir Ekiamin tu. Ki, apanibav sogha me gafragha men nguaziba isa ia ganingi. Egha uaghan, nguazir maba, ia tighar apanibav sogh me abinigh, men nguaziba iniam, ki ia da iniasa ki dagh inabagha gifa. ⁵ Eghti Ikiavira Itir God, ian God, ian faragh mangi apanibar amighti me aregham. A me batueghti ia pura mangi nguaziba iniam. Egha Ikiavira Itir God, akam akirizi moghin, ia men nguazim inigham. ⁶ Kamaghin, ia bar pamten Moses Osirizir Arazibar Akinafarimin aven deraghvira akabar gin mangi. Ia akatam ataghiragham marki, ia bar moghira dar suiragh. ⁷ Egh ia ikizir igharazibara gumazamizir ia ko ikiavira itiba, ia me ko poghan marki. Ia igharaghvira iki. Egh men asebar ziaba diponan marki. Ia guizbangira mikimsi, aser kabar ziaba diponan marki. Egh uaghan teviba apir dar ziaba fan marki. ⁸ Kamaghin dera, ia fomira amizi moghin, datirighin bar deravira Ikiavira Itir God ko porogh an gin mangi. ⁹ Bar guizbangira, Ikiavira Itir God, ikizir ekiar, gavgavir ekiaba itiba, an ada batoghezi, ia puram aven ghua men nguaziba inigha gifa. Ezi datirighin ia adughadughamin gumazitam ua itir puvati. ¹⁰ Ikiavira Itir God, en God, fomira akam akirizi moghin, ia bagha apanibav sosi. Egh a ian tavin akuraghti,

a 1,000plan gumazibav sogh men agiraghti me aregham.

¹¹ “Kamaghin, ia bar deravira uari bagh gan. Egh Ikiavira Itir God, en God, bar a gifongegh. ¹² Egh ia akirim ragh God gasaragh, uamategh mangi, kantrin kamin ikiavira itir gumazamiziba ko porogh, me ko poroghamibar amu, ¹³ egh ia kamaghin fogh, God ikizir kaba me batueghan kogham. Eghti me azuaziba asizibar suizi moghin, ia bagh azuaziba guighti da ian suigham. Egh ian akiraghariba ifozoroghti, ia mizaziba baraghti, me dikonibar ian damazibagh inivighasam. Eghti Ikiavira Itir God, ia ganingizir nguazir aghuir kam, ia an iki mizazir kaba ini mangi gin ia ovengam.

¹⁴ “Datirighin ki ia ataghiraghamin dughiam a roghira ize. Ezi ia guizbangira uan navir averiaba ko duabar aven bar fogha gifa, Ikiavira Itir God, ia daningasa akam akirigha givazir bizitam, pura mangighan kogham. A ia ko akam akirizir biziba da guizbangira bar otifi. An akar dikirizir katam pura ghuzir puvati. ¹⁵ Bar guizbangira, Ikiavira Itir God, ian God, a uan akar dikirizir aghuubar gin ghuzi da otivizi moghin, a uaghan ganti, ia an akam batueghti a ia mikemezi moghin, ivezir kuram ia daning mangi, nguazir aghuir a ia ganizir kamin aven ia gasighasigham. ¹⁶ Ia, Ikiavira Itir God, ian God, a ia ko amizir Akar Dikirizir Gavgavir kam, ia an gin mangan kogh, mangi asebar ziaba fiva, aseba bagh teviba apiriva dar ziaba fiti, Ikiavira Itir Godin aningagharim avimin min ian isigham. Eghti ia dughiar ruarimin nguazir aghuir a ia ganingizir kamin ikeghan kogham. Ia bar moghira arighiregham.”

24

Josuan akar abuananaba

¹ Ezi Josua Sekemin nguibamin Israelian anababa bar, me akufa. Egha men gumazir aruaba, ko gumazir dapaniba, ko jasba, ko gavmanin ingangaribar faragha zuir gumaziba, a me inigha Godin damazimin mitivasa zui. ² Egha Josua gumazamizibav gia ghaze, “Ikiavira Itir God, a Israelian God, a kamaghin migei, Ian ovaviba fomira Yufretisin Fanemin vongin ikia asebar ziaba fe. Men mav Tera, an Abraham ko Nahorin afeziam. ³ Ki ian ovavim Abraham, Yufretisin Fanemin vongin a inigha iza Kenanin nguazim bar a garuigha, egha ovavir borir aviriba a ganiga, Aisak sarama a ganingi. ⁴ Egha otarir pumuning Aisak ganingi, Jekop ko Iso. Egha Idomin danganimin mighsiaba itir nguazim isa Iso

ganingi, ezi Jekop uan otariba ko, me Isipin kantrin iraghue. ⁵ Egha gin ki ian inazir afeziaba bagha Moses ko Aron amadazi, aning Isipia bagha ghuzi, ki osimtizir ekiam Isipia ganigha bar me gasighasiki. Egha gin ia inigha Isipin kantri ategha azenan ize. ⁶ Ki ian inazir afeziaba Isipin kantrin me inigha azenan izegha izima, Isipia hoziar karisba itiba inigha men agiragha iza Ongarir Aghevimin oto. ⁷ Ezi ian inazir afeziaba atiatiava uarir akurvaghasa nan araima, ki ghuariar pizimin me ko Isipia abigha tongirama anesara. Ezi Israelia zuamira ghua ongarimin vongin ghua nguazimin otozi, Isipia ongarir torimin men gin zuima, ki ongarir otevimning gamizi aning iza ua uaningin suiragha, Isipia avaragha bar me kuavareme. Ia uari uan damazibar ki Isipia gamizir bizir kamin ganigha fo. Ezi gin ia bar dughiar ruarimin gumazamiziba puvatizir danganimin ike.

⁸ “Ezi ki gin ia inigha aruem anadi naghin, Amorian nguazir Jordanin Fanemin itimin ghuzi, me ia ko misozima ki ian akurazi, ia me misogha me abiragha, men nguazim uari bagha a ini. ⁹ Ezi gin Siporin otarim Balak, a Moopian atrivim, Israelia ia ko misoghasa. Egha a dikavigha, Beorin otarim Balam bagha akam amadagha ghaze, Balam akar kuratam ia mikim ia gasighasighasa. ¹⁰ Ezi Balam akar kuratam ia daningan ki aghua. Egha ki a gamizi a migirigiar aghuibara a ganingizi, ki Balakin agharimin ua ia ini. ¹¹ Ezi gin ia Jordanin Fanem giregha ghua, Jerikon nguibamin otifi. Ezi Jerikon midorozir gumaziba ia misoghasava ami. Ezi kamaghira, Amoria, Peresia, Kenania, Hitia, Girgasia, Hivia, Jebusia, me bar uaghan ia ko misozima, ki ian akurazi ia me misogha bar me abini. ¹² Dughiar kam, ki ian faragha ghua ian apañibagh amizi, me bar atiatingi, ezi bizir kam, Amorian atrivimning gamizi, aning arav ghu. Ia bizir kam uan midorozir sababa ko barir pibar gavgavimin a gamizir puvati. Kirara aningin agirazi aning arav ghu. ¹³ Ezi nguazir ki ia ganingizir kam, ia a gisin ingangaritam atizir puvati, ezi nguibar ekiar nguazir kamin aven itiba, ia uari tamin ingara anesarazir puvatigha, datirighin ia dar iti. Ia oparizir puvatizir olivin temer oviziba, ko wainin oviziba, ia da oparizir puvati, ia pura da isava da api.”

¹⁴ Egha Josua ghua kamaghin migei, “Ia Ikiavira Itir Godin atiating, an akabar gin mangiva, guizbangira an apengan iki an ingangarim damuva, uan inazir

afeziabar aseba batokegh, kar me fomira Mesopotemian kantri ko Isipin kantrin ikia dar ziaba fe. ¹⁵ Ia Ikiavira Itir Godin ziam fan aghuaghiva deravira nighnigh, ia godin manamin ziam fam? Ian ovaviba fomira Mesopotemian nguazimin ikia ziaba fezir aseba, ia da fam? O, Amoria, ia men nguazir ia datirighin itir kam, men aseba, ia da fam? Ezi ki ko, nan dipenimin itir adarazi bar moghira, e Ikiavira Itir Godin ziamra fam.”

¹⁶ Ezi gumazamiziba kamaghin a ikaragha ghaze, “E Ikiavira Itir God ategh godin igharazibar ziaba fan kogham, bar puvatigham. ¹⁷ E uan afeziaba ko, Isipin nguazimin ikia Isipia pura men apengan ikia, pura ingarir gumazir kinibar itir dughiamin, Ikiavira Itir God, uabi e inigha azenan ize. Ezi e uari uan damazibar, an amizir mirakelin ekiar aviribar gani. Kantrin e aruibar aven, a bar deravirama e geghuvima, e zui. ¹⁸ E zuir dughiamin Ikiavira Itir God en faragha ghua, kantrin e mangi otiv mangamiba, a bar me batuegha Amoria saram otoke. Amoria me faragha nguazir kamin ghuaviba. Ikiavira Itir God, a en God. Kamaghin e uaghan an ziam fasa.”

¹⁹ Ezi Josua me migia ghaze, “Ia zuamira kamaghin mikiman marki, egh suam, ki Ikiavira Itir Godin ziam fam. Guizbangira, Ikiavira Itir God, godin igharazitam a ko magh garir puvati. A uabira, ia an ziam fasa a ifonge. Ia akirim a gasaragh godin igharazibar ziaba fiti, a ian arazir kuraba gin amadaghan kogham. ²⁰ Guizbangira, Ikiavira Itir God fomira iza datirighin deragha ia gami. Eghti ia anetegh igharaz darazir asebar ziaba fiti, a ian atariva pazavira ia damigh, ivezir kuram ia danigh ia agivagham.” ²¹ Ezi gumazamiziba Josua migia ghaze, “Bar puvatigham. E Ikiavira Itir Godin ziamra fam.” ²² Ezi Josua kamaghin me migei, “Ia uari akam akirigha ghaze ia Ikiavira Itir Godin ziamra fam.” Ezi me ghaze, “Are, migirigiar e amir kam, a guizbangira.”

²³ Ezi Josua ua me migia ghaze, “Ia ikizir igharazibar aser ian tongin itiba, da batokegh. Egh Ikiavira Itir God, a Israelian God, ia uan navir averiabar aven an ziamra fiva, uari isi a daningigh.” ²⁴ Ezi gumazamiziba Josua migei, “E Ikiavira Itir God, en God, e an ziamra fiva, an kamin gin mangam.”

²⁵ Egha dughiar kamin me bar Sekemin nguibamin ikia, Josua gumazamizibar danganim inigha, Ikiavira Itir God ko Akar Dikirizir Gavgavir mam gami. Ezi Akar

24:6: Ua Me Ini 14:1-31 **24:8:** Diboboniba 21:21-35
6:1-21 **24:12:** Ua Me Ini 23:28; Godin Araziba 7:20

24:9: Diboboniba 22:1-24:25 **24:11:** Josua 3:14-17;
24:13: Godin Araziba 6:10-11 **24:15:** Rut 1:15; 1 Atriviba

18:21; Esekiel 20:39

Dikirizir Gavgavir kam, arazir God ifongez-iba ko bizir God damuasa me mikemeziba, an aven iti. Eghti gumazamiziba Akar Dikirizir Gavgavir kamin gin mangam. ²⁶ Egha Josua akar kaba isava, Godin Akar Gavgaviba itir Akinafarimin aven da osiri. Egha dagiar ekiar mam inigha, me Ikiavira Itir Godin ziam fer danganimin boroghin temer Okin povimin anesara. ²⁷ Egha Josua gumazamizibav gia ghaze, "Ia gan, e uan Akar Dikirizir Gavgavim ginighnighsi, ia zurara dagiar asaraghav itir kamin gan. Ikiavira Itir God, e mikemezir migirigiaba, dagiar kam, bar ada baregha gifa. A kagh ababanimin min iki nighnizim ia daningti, ia uan Godin akaba batoghan kogham." ²⁸ Egha Josua gumazamiziba amadazi me uamategha uan nguibar me itibar ghue.

Josua ko Eleasar areme

²⁹ Egha gin Nunin otarim Josua, Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazim, a 110plan azeniba ikiava areme. ³⁰ Ezi Israelia an kuam isa an nguazimra, Timnat Seran nguibamin anefa. Nguibar kam, Efraimin anabamin nguazimin iti, a mighsiaba itir nguazim, egha notin amadaghan Gasin Mighsiamin iti.

³¹ Ezi Josua ikiavira itir dughiamin, Israelia Ikiavira Itir Godin ziam fa ghua Josuan ovevem in gin, Israelia Ikiavira Itir Godin ziam favira iti. Men gumazir dapaniba, bizir Ikiavira Itir God fomira Israelia bagha amizibar gani. Ezi Israelian, gumazir dapanir kaba angamira ikiavira itir dughiamin, me bar Godin ziam favira iti.

³² Bar fomira, Israelian ovavim Jekop, Sekemin afeziam Hamor, an ovavir boriba da, nguazir otevir mam givese. An 100plan silvan dagiabar nguazir kam givese. Bar gin Israelian gumazamiziba Isipin kantri ategha izir dughiamin, me uan inazir afeziam Josepin aghariba ateravira iza bar abuan uan nguazimin ize. Egha me datirighin Josepin aghariba isa, nguazir Jekop fomira ivezozimin dar afa. Nguazir kam, a Josepin ovavir boribar nguazim.

³³ Ezi Aronin otarim, Eleasar aremezi, Israelia an kuam isa Gibeon nguibamin anefa. Nguibar kam, an Efraimin anabamin mighsiaba itir nguazimin iti. Ezi nguibar kam, an Eleasar in otarim Finiasin nguibam.

Israelian Gumazir Dapaniba O Jasba Akar faragha zuim

Akinafarir kam, an eghaghanir aviriba iti. Eghaghanir kaba, da Israelia Kenanin nguazim inigha a gapiazir dughiamin ikeggha ghua me uari baghavira atrivim inizir dughiamin oto. A Israelian gumazir dapanir mabar ikirimirim ko me amizir ingangarir mabagh eghari. Gumazir dapanir kabar aviriba, me kotiaba baragha akaba akirir arazibagh fozir puvati. Puvati. Me midorozibar faragha zuir gumaziba. Apaniba Israelia gasighasigh osimtiziba me darighasava amima God Israelian akurvaghasa me amisefe. Men ziabar kara: Otniel, Ehut, Samgar, Debora, Barak, Gideon, Abimelek, Tola, Jair, Jepta, Elon, Apdon ko Samson.

Akinafarir kamin God bizir ekiar mamin en sure damuasa, a kamakin. Israelia bar deraghvira Godin akabar gin mangiva, egh deraghvira ikiam. Me an akaba baraghan kogh, egh me ikuvigham. Ezi tuavir igharazir mam kam gafira. Me Godin akaba baraghan kogh osimtizim initi, God men apangkuvigh ua men akurvagham. Me navibagh iragh arazir kuraba ateghti, God uam men akurvagham. Akinafarir kamin eghaghanir aviriba, da tuavir igharazir kam azenara aneka. God uabi, Godin Araziba (o Diuteronomi) sapta 28in aven, tuavir kam isa gumazamizibar aka.

Gumazir dapaniba Israelia gatifa

(Sapta 1–3)

Judan anabam ko Simeonin anabamin adarasi, atrivim Adoni Besekin suira

¹ Josua aremegha givazi, Israelia kamaghin Ikiavira Itir Godin azara, “Te midorozimin faragh mangi Kenania misogham?”

² Ezi Ikiavira Itir God me ikaragha ghaze, “Ia kamaghin fogh, ki nguazir kam isa Judan anabamin gumazamizibagh aningi, kamaghin me ian faragh mangam.”

³ Ezi Judan anabamin adarazi kamaghin Simeonin anabamin adaraziv gei, “Aveghbuaba, ia izi en gin mangi nguazir God e daningasa mikemezimin mangiva bar uari akuvagh, Kenanian adarazi ko misogham. Egh gin e bar moghira mangi nguazir God ia ganingizimin mangam.” Ezi Simeonin adarasi, Judan adarazi ko zui.

⁴ Ezi Judan anabamin gumaziba midorozimin faragha zuima, Ikiavira Itir God Kenania ko Peresia isa Judabagh aningizi, me Besekin nguibar ekiamin 10,000plan gumazibav sogha, me abini.

⁵ Me Adoni Besek ko an adarasi, Besekin nguibamin me batogha me misoke. Egha me bar Kenania ko Peresia abini. ⁶Ezi Adoni Besek uabi arima, Judaba an agintigha ghua an suira. Egha me an dafarir puzir amebamning aghorava an dagarir puzir amebamning sara dutu.

⁷ Ezi Adoni Besek kamaghin migei, “Ki fomira atrivir 70plan dafarir puzir amebaba ko suer puziba aghorezima, me dagher daghatevir muziarir nan dakozimin apengan iriba isa da api. Ezi datirighin ki me gamizir arazimra, God a ikaragha an na gami.” Ezi Judaba Adoni Besek inigha ghua Jerusalem in ikia ghuav iti an areme.

Judan anabamin adarazi Jerusalem ko Hebron ini

⁸ Judaba Jerusalem gumaziba ko misogha men nguazim ini. Egha men gumazibav sozi me ariaghirezi, me men nguibam gaborozi, a isi. ⁹ Me gin ghua, gumazamizir Kenanian mighsiar dozibar itiba, ko Negevin Distrihgin itiba, ko sautin amadaghan nguazir voroghira zuimin itibav soghasa zui. ¹⁰ Egha me gin ua ghua, Kenanian Hebronin nguibar ekiamin itibav sosi, kar me fomira kamaghin diborir nguibar ekiam, Kiriati Arba. Judaba uaghan Sesain adarazi ko Ahiman ko Talmain adarazi abini.

*Otniel Debirin nguibar ekiam ini
(Josua 15:15-19)*

¹¹ Egha Judaba nguibar kam ategha ghua Debirin nguibar ekiamin gumazamizibav sosi. (Nguibar kamin ziar mam, Kiriati Sefer.) ¹² Ezi Kalep kamaghin migia ghaze, “Gumazim Kiriati Seferin gumazibav sogh me abiraghti, ki uan guivim Aksa a danighti an an ikiam.” ¹³ Ezi Kalepin dozim Kenas, an otarim Otniel, nguibar kamin gumazibav sogha me abira. Ezi Kalep uan guivim Aksa isa, a ganingizi an an iti.

¹⁴ Egha aning uaningin ikiava, Aksa Otniel bagha iza anebirava, a migia ghaze, ni nan afeziam Kalepin azaraghti a nguazitam atugh ga daningigh. Egha Aksa ghua Kalep batogha uan donkin faghafiragha izaghirima, Kalep an azara, “Ki bizir tizitam ni bagh a damuam?”

¹⁵ Ezi Aksa uan afeziam ikaragha ghaze, “Ni bizir aghuitam na daningigh. Ni faragha dipaba puvatizir nguazim Negevin itir nguazir akuar mam abigha na ganingi. Datirighin ni dipar emimiriba itir nguazir aghuitam abigh na daningigh.” Ezi Kalep dipar emimiriba itir nguazir pumuning

a ganingi. Aning Hebronin nguibamin boroghin iti, mam pin amadaghan itima, mam vin amadaghan iti.

Judan anabamin adarazi ko Benjaminin anabamin adarazi midorozim gafira

¹⁶ Mosesin amerer afeziam, a Kinin ikizimin gumazir mam. Ezi Mosesin amerer afeziamin adarazi ko Judan anabamin adarasi, me Temer Detba itir nguibar ekiam, ategha ghua sautin amadaghan, Judan gumazamiziba puvatizir danganimin, Negevin danganimin aven itir nguibar ekiam, Aratin boroghin ghue. Me ghua Amalekia ko danganir kamin iti.

¹⁷ Ezi Judan anabamin gumaziba ko Simeonin anabamin gumaziba ghua, Kenanian Sefatin nguibar ekiamin itiba ko misogha bar me abiragha, bar nguibar kam agifa. Kamaghin, me ziar igiam, "Horma," a gati. ¹⁸ Me uaghan Gasan nguibar ekiam ko Askelonin nguibar ekiam ko Ekronin nguibar ekiam ko nguazir dar boroghin itiba sara ini.

¹⁹ Ikiavira Itir God Judabar akurazi, me mighsiar dozibar itir nguaziba ini. Ezi ongarimin boroghin nguazir voroghira itimin adarasi, me ainin karisba iti, kamaghin Judaba me batoghan ibura. ²⁰ Moses fomira mikemezi moghin, me Hebronin nguibar ekiam isa Kalep ganingi. Ezi Kalep zuima, Anakin ovavir borir 3plan adarasi, Hebronin itima a me batoke.* ²¹ Ezi Benjaminin anabamin adarasi, me Jebusian Jerusalem itid darazi batoghezir puvati, kamaghin Jebusia Benjaminin anabamin adarazi ikiavira iti.

Josepin anabamin adarasi, Betelin nguibar ekiam ini

²²⁻²³ Josepin anabamin adarazi uaghan kamaghiram ami. Me uaghan Betelin itid darazi ko misosi. Me fomira kamaghin nguibar ekiar kam dibori, Lus. Ezi Ikiavira Itir God me ko ikia men akura. Josepin anabamin adarasi, gumazir maba amadazi, me ghua nguibar ekiar kam mogomemin a getiagha rui. ²⁴ Gumazir kaba gumazir mam in gari, a nguibar ekiar mam ategha azenan zuima, me kamaghin a migei, "Ni tuavir ghua nguibar ekiamin aven zuimin gun e mikemeghtima, e pazi ni damighan kogham." ²⁵ Ezi a tuavir aven zuim men aka. Ezi me aven ghua uan midorozir sababar nguibar ekiar kamin aven itir gumazamiziba bar me misuaghariki. Egha me gumazir kam ko an adaraziv soghezir puvatigha me ataghizi, me zui. ²⁶ Ezi gumazir kam ghua Hitian nguazimin ghugha, nguibar ekiar

mamin ingarigha kamagh a dibori, Lus. Ezi ziar kam datirighin an ikiavira iti.

Israelia igharaz darazir gumazamiziba bar me batoghezir puvati

²⁷ Ezi Manasen anabamin adarasi, me Betsan nguibamin itir gumazamiziba, ko Tanak, Dor, Ipleam, Megido koma nguibar ekiar kabar boroghin itir nguibar doziba, me dar gumazamiziba batoghezir puvati. ²⁸ Ezi gin Israelia ikia ghua gavgavigha, Kenanian gumazamizir kabagh amizi, me men ingangarir gumazamizir kinibar otifi. Israelia bar me batoghezir puvati.

²⁹ Efraimin anabamin gumaziba Kenanian gumazamizir Geserin nguibar ekiamin itiba batoghezir puvati, kamagh amizi, Kenanian gumazamizir kaba men tongin danganir kamin iti.

³⁰ Ezi Sebulunin anabamin gumaziba, gumazamizir Kitronin nguibar ekiam ko Nahalalin nguibar ekiamin itiba batoghezir puvati. Kamaghin, Kenanian gumazamizir kaba men tongin ikiavira iti. Ezi Sebulunin gumazamiziba, Kenania gamizi, me men ingangarir gumazamizir kinibar otifi.

³¹ Ezi Aserin anabamin gumaziba, gumazamizir Akon nguibar ekiam ko Saidonin nguibar ekiam ko Alap, Aksip, Helba, Afek ko Rehopin nguibar ekiabar itiba, me batoghezir puvati. ³² Me, me batoghezir puvati, kamaghin, Aserian gumazamiziba Kenanian tongin ikiavira iti.

³³ Ezi Naptalin anabamin gumaziba, gumazamizir Betsemesin nguibar ekiam ko Betanatin nguibar ekiamin itiba batoghezir puvati. Egha me Kenanian tongin iti. Egha Naptalin anabamin adarazigh amizi, me men ingangarir gumazamizir kinibar otifi.

³⁴ Ezi Amoria gavgavigha Danin anabamin gumazamiziba batoghezi, me ghua mighsiar danganimin ghue. Amoria me ataghizi me izaghira danganir zarimin itir puvati. ³⁵⁻³⁶ Amoria uarira Heresin Mighsiam ko, Aijalonin nguibar ekiam, ko Salbimin nguibar ekiam gapia. Ezi men nguazir mitaghniam, Tuighakabar Mighsiamin Pin Zuir Tuavimin ikegha ghua, Selan nguibamin otogha bar sivagha ghu. Ezi dughiar maba, Josepin anabamin gumazamiziba me gativagha me gamizi, me men ingangarir gumazamizir kinibar otifi.

2

Itiavira Itir Godin ensel Israelia migei (Josua 24:29-31)

¹ Ezi Ikiavira Itir Godin ensel, Gilgalin nguibam ategha, Bokimin nguibar ekiamin ghu. Egha kamaghin Israelia migei,

“Ki Isipin kantrin aven ia inigha iza, nguazir ian inazir afeziabar aningasa akam akirizim bagha zui. Egha ki kamaghin migei, ‘Akar Dikirizir Gavgavir ki ia koma amizim, ki anebighan kogham. ²Kamaghin, ia gumamazir nguazir kamin itiba ko akar dikirizir gavgavir tam damuan marki, ki ian anogoro ke. Ia men ofa gamir dakozibagh asighasikigh.’ Ki datirighin garima, ia nan Akar Gavgavim barazi puvati. Ia manmagsua, arazir bar igharazim gami. ³ Kamaghin, ki kamaghin ia migei, ia men nguazir aven mangi me batoghsi damuamin dughiamin, ki ian faragh mangighan kogham. Puvati. Gumazir kaba ian apanibar otivigh azuazibar min ian suigh ia damuti ia iri, egh tuavir voroghira itim ategham. Egh ti men aseba bar puvira ian nighnizir gavgaviba basamam, da gavgaviz o.”

⁴ Ikiavira Itir Godin ensel, Israelia mikemegha givazi, me akar kaba bareghe, bar puviram azi. ⁵ Kamaghin, me danganir kam kamaghin a dibori, “Bokim.” Egha danganir kamin, me Ikiavira Itir God bagha ofa gami.*

Josua areme

⁶ Ezi Josua Israelia amadazi, me ghua danganir God vaghvaghera me bagha misevegha me ganingiziba inigha, dagh apia. ⁷ Josua angamira itir dughiamin, Israelia Ikiavira Itir Godin ziam fe. Egha Josua aremezir dughiamin gin, me uaghan an ziam favira iti. Me kamaghiram amua ghua, gumazir aruaba uan damazibar Ikiavira Itir God Israelia bagha amizir bizibar ganizir dughiamin tu. ⁸ Nunin otarim Josua, a Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazim, a 110plan azenibar ikegha areme. ⁹ Ezi me an kuam isa Timnat Heresin nguibar ekiamin anefa. Kar an nguazir otevir mamra, a Efraimin mighsiar dozibar tongin ikia, notin amadaghan Gasin Mighsiamin boroghin iti. ¹⁰ Ezi Josua ko otivizi darazi bar ariaghire, ezi gumamazir igiaba otivigha, men danganiba ini. Gumamazir gin otivizir kabanang, me Ikiavira Itir God gifozir puvati. Egha bizir a Israelian akurvaghera amiziba, bar da gin amada.

Israelia ua Ikiavira Itir Godin ziam fer puvati

¹¹ Egha Israelia aser Balbar ziaba fava, arazir bar kuraba Ikiavira Itir Godin damazimin dagh ami. ¹² Me ua Ikiavira Itir Godin ziam fe puvati, a men inazir afeziabar God, a Godin Isipin kantrin aven me inigha azenan izezim. Me dikavigha

tintinibar gumamazir men tongin itibar asebar ziaba fe. Israelia uan iteviba apira aser kabar ziaba fava, Ikiavira Itir God gamima a bar men aningaghe. ¹³ Me ua Ikiavira Itir Godin aghuagha an ategha, Balin asem ko Astarten aser amizibar ziaba fe.

¹⁴ Ezi Ikiavira Itir God bar men aningaghegha, midorozir gumaziba ko okimakiar gumaziba ataghizi me iza Israelia misogha men biziba bar da okeme. Ikiavira Itir God me isa apanibar agharim gatizi, me tintinibar ikegha iza bar me abira. Israelia mitivigh gavgavigh uari bagh misoghan ibura. ¹⁵ Me zurara misoghasa zuir dughiar, Ikiavira Itir God men apanim gamua men akurvazir puvati, ezi me bar dughiar kuramin iti.

¹⁶ Ezi gin Ikiavira Itir God gumazir dapanir gavgavir maba isa Israelia ganingi. Ezi gumazir dapanir kaba, Israelian akuragha midorozir gumaziba ko okimakiar gumazibar aghariba da uam me ini. ¹⁷ Ezi gumamaziziba kamaghiram ami. Me gumazir dapaniba barazir puvati. Me akirim ragha Ikiavira Itir God gasaragha mati tuavimin amizim tintinimin gumaziba bagha arui moghin, me aseba bagha bar ikuvigha men damazibar uan teviba apiri. Me fo, men inazir afeziaba fomira Godin Akar Gavgavibar gin zui, ezi merara datirighin kamaghin amir puvati. Me zuamira tuavir aghuir kam ataki. ¹⁸ Dughiar aviriba, apaniba paza Israelia gamima, me uan osimtiziba ko mizazir me isir kaba bagha aziava arai. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God men apangkufi. Dughia zura, Ikiavira Itir God Israelian ganasa gumazir dapaniba misefi, egha a gumazir dapaniba vaghvaghera me ko ikia men akurvasi. Ezi gumazir dapanir kaba vaghvaghera Israelian akurvaghera apanibar gavgaviba da ua me isi. God zurara gumazir dapanir kamin akurvagh an gan mangi an aremeghamin dughiamin tugham. ¹⁹ Gumazir dapanir kam aremeghamin dughiamin gin, gumamaziziba uamategh uan arazir ghuribar amuam. Men arazir kuraba, men faragha ghuezir darazir arazir kurabagh afiragham. Me asebar gintigha dar ziaba fa uan teviba apiri. Me bar uan arazir kurar kaba ko akam batozir arazibar gin mangasa bar gavgafi, egha da ataghiraghan aghua.

²⁰ Ezi Ikiavira Itir God bar Israelian aningaghegha, kamaghin migei, “Gumamazir kaba, ki fomira men inazir afeziaba ko Akar Dikirizir Gavgavim gamigha, an

2:2: Ua Me Ini 34:12-13; Godin Araziba 7:2-5 2:3: Ua Me Ini 34:12; Godin Araziba 7:16; Josua 23:13; Onger Akaba 106:36 * 2:5: Ziar kam Bokim, an mingarim Hibrun akamin kamaghin ghu, “Azi darasi.” 2:9: Josua 19:49-50
2:14: Josua 7:12; 2 Atriviba 17:20; Onger Akaba 44:12; Aisaia 50:1

gin mangasa me mikeme, ezi me anebiki. Me nan akamin gin zuir puvati. ²¹ Josua angamira itir dughiamin, a men nguaziba inizir puvatigha areme, kamaghin amizi, ki ikizir igharaziba batueghan kogham. ²² Ki ikizir igharazir kabar amighti, me Israelian nighnizir gavgaviba basamti ki ganasa, me nan migirigiabar tuavimin gin mangam, mati men inazir afeziaba amizi moghin, o puvatigham.” ²³ Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God ikizir igharazir kaba ataghizi, me Israelian nguazimin iti. A fomira Josua ataghizi, a me misogha me abirazir puvati. Ezi datirighin Ikiavira Itir God uaghan zuamira me batueghan kogham.

3

Ikiavira Itir God midorozir arazibar Israelian akakaghasa

¹ Ikiavira Itir God ikizir igharazir maba ataghizima, me Israelian tongin Kenanin nguazimin iti. Israelia faragha misogha Kenanin nguazim ini, ezi men marazi, midorozir tamin ikezir puvatigha midorozir arazibagh fozir puvati. God datirighin men gavgavimin ganigh foghasa. ² Ikiavira Itir God kamaghin damuva, vaghvagh Israelian igiar gin otiviziba midorozimin me geghan men sure damuam. ³ Kar God Kenanin nguazimin ataghizir ikiziba: Filistian 5plan nguibar ekiabar gumazamiziba, ko Kenanin nguibar ekiaba bar moghira, ko Saidonin gumazamiziba. Ezi Hivian Lebanonin Mighsiamin pin itiba, me Balhermonin Mighsiamin ikegga ghua, Hamatin nguibamin zuir tuavir akamin tu. ⁴ Ikiavira Itir God, Israelia tuisighasa ifonge, me ti an Akar Gavgavibar gintigham, o ti puvatigham? Kamaghin amizi, a gumazamizir kaba ataghizima, me Kenanin nguazimin iti. Akar Gavgavir kabanang, God fomira men inazir afeziaba bagha Moses ganing. ⁵ Kamaghin amizi, Israelia, me Kenanian tongin apia, me Hitia ko Amoria ko, Peresia ko, Hivia ko Jebusian gumazamiziba. ⁶ Egha Israelia, Kenanian guiviba isa men iti, egha uan guiviba isa Kenanian otaribagh anidi. Egha me men asebar ziaba fe.

Otniel gumazir dapanimin oto

⁷ Egha Israelia Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kuram gami. Me Ikiavira Itir God, uan God, bakinighinigha, arazir kuram gamigha Balin aseba, ko Astarten aser amizibar ziaba fe. ⁸ Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God Israelian atara Mesopotemian atrivim Kusan Risataim ataghizima, a midorozimin me gafira. Israelia 8plan azenibar atrivim Kusan Risataimin gavgavimin apengan iti. ⁹ Egha

Israelia Ikiavira Itir God bagha araima, Ikiavira Itir God me bagh akurvazir gumazir mam amisefe, an ziam Otniel. Otniel a Kenasin otarim, ezi Kenas a Kalepin dozim. Ezi Otniel atrivir kam da ua me ini. ¹⁰ Ezi Ikiavira Itir Godin Duam iza Otniel gizivazima, a Israelian gumazir dapanimin iti. Ezi a ghuava Mesopotemian atrivim ko misosi, ezi Ikiavira Itir God Otnielin akurazima an atrivir kam abira. ¹¹ Egha gin, Israelia ua midorozir tam gamir puvatigha ikia ghua 40plan azeniba givazima, Kenasin otarim, Otniel, an areme.

Ehut gumazir dapanimin oto

¹² Ezi Israelia uamategga Ikiavira Itir Godin damazimin an aghuazir arazir kuram gami. Ezi Ikiavira Itir God gavgavir ekiam isa Moapian Atrivim Eklon ganingizima, a Israelia abira. ¹³ Eklon Amonia koma Amalekia akuvagha me ko akam akirigha ghua, Israelia misogha me abiragha, Temer Detba Itir Nguibar Ekiam ini. ¹⁴ Ezi Israelia, Atrivim Eklonin apengan ikia ingangarir gumazamizir kinibar min ingara ghua 18plan azenibar tu.

¹⁵ Egha Israelia Ikiavira Itir God bagha araima, a me bagh akurvazir gumazir mam amisefe, an ziam Ehut, an apania da ua me iniam. Ehut Benjaminin anabamin gumazir mam, a Geran otarim, an agharir kiriamin ingarir gumazim. Dughiar kamin, Israelia bizir aghuir maba isa Moapian atrivim, Eklon bagha da amadima, Ehut da inigha ghu. ¹⁶ Ehut faragha ua bagha midorozir sabar ghumtizir pumuning itir mam in ingarigha, an miriamning viraram aning amine. Midorozir sabar ghumtizir pumuning itir kamin ruarim 50 sentim-itan tu. Egha dughiar an Atrivim Ek- lon bagha mangasava amimin, a midorozir sabar ghumtizir pumuning itir kam isa uan agharir guvimin apengan buar akirim in korotiar ruarimin aven a modo. ¹⁷ Egha bizir aghuir kaba inigha Atrivim Eklon bagha zui. Eklon, a namnam saram aghungizir gumazir dafam. ¹⁸ Ezi Ehut ghua bizir aghuir kaba isava Eklon ganigha givagha, a gumazir a ko bizir aghuiba atera ghuezir kaba ko, me uamatenge.

¹⁹ Me ghua Gilgalin nguibamin boroghin, dagiabar gumazir nedazibar ingarigha da asezir danganimin otifi. Egha danganir kamin, Ehut Moapian atrivimin ganasa a bagha uamatenge. An Atrivim Eklonin ganigha kamaghin a migei, “Atrivim, ki ni mikimamin migirigiari mam iti, ni uabira a baragham.” Ezi atrivim kamaghin uan ingangarir gumazibav gei, “Ia mangi, ga uaningra ikiam.” Ezi ingangarir gumaz- iba bar moghira azenan ghue. ²⁰ Ezi atrivim uabira uan dipenimin aven, an

pin itir danganir orangtizimin avughsava irighav iti. Ezi Ehut a bagha izava a migei, "Ki God da izezir migirigiari ni mikimamin mam iti." Ezi atrivim dikavigha tuzima, ²¹ Ehut uan agharir kiriamin, dafarir guvimin apengan korotir ruarir aruzimin aven, buar akirim gisin modozir sabam asigha, atrivimin navim gasara. ²² Ezi Ehut atrivim da sabar ghuntizir pumuning itim asizir puvati, an ghuntizim ko an misiam sara bar an navimin aven ghu. Ezi an navimin ovim midorozir sabam noke, ezi a bar an aven ghua an akirir agharimin tu. ²³ Ezi Ehut dipenimin aven avughsazir danganim ategha azuarimin azenan otogha deragha tiar akamning asaragha ghu. ²⁴ Ezi gin an ingangarir gumaziba iza garima, me itiar akamning dukua. Ezi me uarira uariv gia ghaze, "Atrivim ti uan avughsazir danganimin ikia uan davir danganimin aven ikiamo." ²⁵ Ezi atrivimin ingangarir gumaziba uan atrivim mizua ikia ghua amia, me itiam kuigh aven mangan an amigha, bar dughiar ruarimin a mizua ghua ghaze, e uari aven mangi ganigam. Egha me ki inigha tiam kuigha garima, Ame! Men gumazir aruam aremegha vazimin irighav iti!

²⁶ Ezi ingangarir gumaziba pura gara itir dughiamin, Ehut arav ghugha gifa. An ara ghua, danganir me dagiabar gumazir nedazibar ingarigha da asezimin otogha, dagh itagha, bar ara ghua Seiran nguibamin modo.

²⁷⁻²⁸ Egha a gin azenim girigha Seiran nguazimin ghua, Efraimin anababar mighsiar dozibar otogha sigham givi, a men dimti me izi uari akuvagh mangi misoghama. Israelia iza uari akuvazi, Ehut kamaghin me migei, "Ia nan gin izi. Guizbangira, Ikiavira Itir God ian apaniba, Moapia isa ian agharim gatigha gifa. Ia me abiragham." Kamaghin amizi, me mighsiar dozibar itir nguibaba ategha, Ehutin gin uaghira Moapia bagha Jordanin Fanemin men arafa, eghti men tav fanem girigh vongin mangan kogham. Ezi me Moapian misozima, men tav arav ghuzir puvati. Bar puvati. ²⁹ Ezi dughiar kammin Israelia Moapian 10,000plan midorozir gumazir gavgavibav soghezi me ariaghire. Tav arav ghuzir puvati. ³⁰ Kamaghira, Israelia dughiar kammin Moapia gafiragha, ua midorozir tam gamizir puvatigha ghua 80plan azenibar tu.

Samgar gumazir dapanimin oto

³¹ Gumazir dapanim Ehutin gin, gumazir dapanir igharazim oto, an ziam Samgar, an Anatin otarim. Me zuamira ingangarim damuasa bulmakaubar avizir aghorir mam, an a isa, Filistiabar 600plan

gumazibav soghezi me ariaghire. A uaghan apanibar agharimin ua Israelia ini.

Deboran eghaghanim

4

(Sapta 4--5)

Debora ko Barak apaniba abira

¹ Ehut aremezi, Israelia ua Godin damazimin an aghuazir arazir kurabagh ami. ² Kamaghin amizi, God Jabin ataghizi, a uaghan me abira. Jabin, a Kenanian atrivir mam, egha Hasorin nguibamin garir atrivim. Atrivim Jabin, an midorozir gumazibar dapanim Sisera, a nguibar ekiam Haroset Hagoimin gumazir mam. ³ Atrivim Jabin, anin midorozir karisin 900pla iti. A bar pazavira Israelia gamuava, tintinibar me misogha me gasighasigha ghua 20plan azenibar tu. Kamaghin amizi, Israelia uarir akurvaghasa Ikiavira Itir God bagha arai.

⁴ Ezi dughiar kammin, Godin akam inigha izir amizir mam iti, an ziam Debora. A gumazir mammin amuim, an ziam Lapidot. Dughiar kam Debora amizir dapanimin ikia nighniziba isa Israelia ganidi. ⁵ Debora zurara Temer Detin Povimin apiav itima, Israelia uan osimtiziba inigha a bagha izima, a kotin aven men osimtiziba tuisizima, me an migirigiaba barasi. Temer kam, Rama ko Betelin nguibar ekiamningin tizimin, Efraimin anabamin nguazimin mighsiar dozimin iti.

⁶ Dughiar mam Debora Barakin dei, a Kedesin nguibamin Naptalin anabamin nguazimin itir gumazir mam, Abinoamin otarim. Egha Barak izima, Debora kamaghin a migei, "Ikiavira Itir God, a Israelian God, a migirigiari kam ni daningasa, 'Ni mangi Naptalin anabam ko Sebulunin anabamin gumazir 10,000pla inigh izi Taborin Mighsiamin me akufagh. ⁷ Ki Sisera inigh izam, an Atrivim Jabinin midorozir gumazibar dapanim. A izi Kisonin Fanemin ia ko misoghama. A uan midorozir karisba ko uan midorozir gumazir aviriba inigh iziti, ki me isi ian agharim darigham.'"

⁸ Ezi Barak akar kam baregha kamaghin Deboran migei, "Ni na ko mangiti, ki mangam. Ni na ko mangan koghti, ki mangan kogham." ⁹ Ezi Debora kamaghin an akam ikaragha ghaze, "Ki guizbangira ni ko mangam. Eghti midorozir kammin aven Ikiavira Itir God Sisera isi amizitammin agharim darigham. Kamaghira, nirara, midorozir kam bagh ziar ekiam inian kogham. Puvati." Egha Debora dikavigha Barak ko Kedesin nguibamin zui. ¹⁰ Ezi Barak Sebulunin anabam ko Naptalin anabamin gumazibar diagha Kedesin zui. Dughiar kam 10,000plan gumaziba a ko

misoghasa zui. Ezi Debora uaghan me ko zui. ¹¹ Ezi dughiar kamin, Heber a Kinian adarazir mav, a Kinia ataki, me Mosesin ivozir afeziam Hobap, an ovavir boriba, a me ategha ghua uan averpenim Kedesin nguibamin boroghin, Sananimin itir okin temer ekiamin boroghin an ingari.

¹² Ezi Sisera kamaghin oraki, Abinoamin otarim Barak ghua Taborin Mighsiamin ghuano. ¹³ Egha Sisera uan 900plan ainin karisba ko uan midorozir gumaziba bar men diagha, me inigha Kisonin Faner gigir dipaba pura datimin boroghin, Haroset Hagoimin nguibamin zui. ¹⁴ Ezi Debora kamaghin Barak migei, "Aria, ni dikavigh, e mangam. Ikiavira Itir God nin faragh mangam. Datirighin dughiar kamin Ikiavira Itir God nin akuragh, Sisera isi nin agharim datigham." Ezi Barak zuamira 10,000plan midorozir gumaziba inigha Taborin Mighsiam ategha uaghiri. ¹⁵ Barak uan midorozir gumaziba ko ghua otogha midorozim forezir dughiam, Ikiavira Itir God men damazimin Sisera gamizi, an ainin karisba ko midorozir gumaziba bar onani. Ezi Sisera uan karis ategha uan suemningin arav ghu. ¹⁶ Ezi Barak men karisba ko midorozir gumazibar agiragha ghua, Harosetin Hagoimin nguibamin oto. Egha Barakin midorozir gumaziba, Sisera midorozir gumazibav soghezi me bar ariaghire, men tav ua itir puvati.

¹⁷ Ezi Sisera ara ghua Jaelin averpenimin ghu, a Heberin amuim, Kinin adarazir mav. Hasorin nguibamin Atrivim Jabin, a Heberin adarazir namakar aghuim, me deravira uari inigha ikia, uariv sozir puvati. ¹⁸ Dughiar kamin, Jael Sisera gari a izima, Jael averpenim ategha azenan iza kamaghin Sisera migei, "O nan gumazir aruam, ni aven izi daperagh. Ni nan averpenimin aven izi avughsam. Ni atiatin-gan marki." Ezi, Sisera Jaelin averpenimin aven ghuzima, Jael nir mitiar mam inigha anevara. ¹⁹ Ezi Sisera Jael migia ghaze, "Nan kuarim nan piri. Ni dipatam na daningighti ki anemeka." Ezi Jael memen nir me dipaba tuasa isamizir, memen oter eborim itir mam kuigha, a isa a ganingi. Ezi Sisera anemezi, Jael uam anevaragha a modo. ²⁰ Ezi Sisera kamaghin Jael migei, "Ni averpenimin tiar akamin tughiv ikiti, gumazitam izi nin azaragham, 'Gumazitam kagh iti?' Eghti ni kamaghin a mikim suam, 'Puvati.'"

²¹ Ezi Sisera mikarzim bar an amirazi ana aremezi moghin akui. Ezi Jael dafarir vuemin averpenibar benibar suizir afughafuzir mamn suira, egha dafarir vuemin ingangarir gumazibar haman suiragha, bar

aghumra Sisera amuda zui. An haman suiragha ghua afughafuzir kam isa Sisera dakurum gasaragha, afughafuzim gafuzi, a bar anemikiragha nguazim giraghu. Ezi Sisera areme. ²² Dughiar kamin, Barak Sisera buria izima, Jael ghua a batogha kamaghin a migei, "Ni iziti, ki ni inigh mangi gumazir ni ruiagha aruim, nin akagham." Ezi Barak a ko averpenimin aven ghua garima, Sisera aremegha givagha irighav itima, afughafuzir kam an dakurumin migoroghav ikia mamaghira iti.

²³ Ezi dughiar kamin God Israelian akuragha, men damazimin Kenanian Atrivim Jabin abirazi, a bar aghumsiki. ²⁴ Ezi Israelia misogha ghua bar gavgavigha Kenanian atrivim Jabin ko an midorozir gumazibagh asighasiki.

5

Debora ko Barakin onger akam

¹ Dughiar kam Debora ko Abinoamin otarim Barak, aning ighiar kam bange:

² E Ikiavira Itir Godin ziam fam.

Israelian gumazir dapaniba dikavigha deravira gumazamizibar faragha ghua, pamten misoghasa nighnsi.

Ezi gumazamiziba misoghasa pamtemin nighnigha bar akonge.

E Ikiavira Itir Godin ziam fam!

³ Ia atriviba, oragh!

Ia gumazir dapaniba, ia deravira kuariba arigh oragh!

Ki Ikiavira Itir God bagh ighiatam bangiva marvibagh iviam.

Ikiavira Itir God, a Israelian God, ki a ginighnigh ighiam damuam.

⁴ O Ikiavira Itir God, ni Seirin Mighsiam ataghizir dughiam,

kar Idomin nguazim,

ni izaghirima,

mikimkizim nguazim ginobazi,

amozim arigha mighsiabar iza-ghiri.

Bar guizbangira, dipar dafam overiamin ghuariabar ikegha nguazimin izaghiri.

⁵ Mighsiaba Ikiavira Itir Godin damazimin vazvasi,

a Sainaian God,

a Ikiavira Itir God, Israelian God.

⁶ Anatin otarim Samgarin dughiam, ko Jaelin dughiam,

gumazir dagiaba bagha biziba amadiba, me okimakiar gumazibar atiatia uamategha tuavir ekiamin aruir puvati.

Me mangi zegh gamua,

egha moga kiriar tuavir dozibagh arui.

⁷ O Debora, Israelin kantrin nguibar doziba itir gumazamiziba, me bizitam gamizir puvati.

Me pura ikia ghua dughiar ni otozimintu.

Guizbangira, ni Israelian tongin ikia mati men ganamin amebar mam.

⁸ Ezi Israelia aser igiabar gin zuir dughiamin, midoroziba me batifi.

Israelia midorozir gumazir 40,000pla iti, egha me bar moghira misoghamin oraba ko afuziba puvati.

⁹ Ki uan navir averiamin aven, Israelian midorozir gumazibar faragha zuir gumazir dapanibagh nighnighavira iti.

Guizbangira, men marazi uari isa midorozim ganidi.

Kamaghin, e Ikiavira Itir Godin ziam fam.

¹⁰ Ia gumazir donkin ghurghuribar satelbagh apiaghiriba, ko ia uan suebar tuavibagh aruir gumaziba, ia bizir kamın gun mikim.

¹¹ Ia oragh! Gumazamizir mozir dipaba uari akuvava dipaba isava sipsipbagh anidiba, me Ikiavira Itir Godin migia ghaze, an arazir aghuibara amuava apaniba abira.

Egha me uaghan ghaze, Israelin kantrin nguibar doziba itir gumazamiziba, bar deragha apanibagh afira.

Egha Ikiavira Itir Godin gumazamiziba uan nguibaba ategha, izaghira nguibar ekiamin tiar akamin ize.

¹² O Debora, ni osegh dikavigh en faragh mangi.

Ni faragh mangi ighiatam bangi!

O Abinoamin otarim Barak, ni dikafigh!

Ni midorozim gafiragh apaniba dikabiragh.

Egh ni midorozimin aven iniamin kalabuziar gumazir kaba inigh, men aku izi.

¹³ Ezi midorozir gumazir aghuir ikiavira itiba, izaghira uan gumazir dapaniba ko uari akufi.

Ikiavira Itir Godin gumazamiziba a bagha iza misoghasa uari akufi.

¹⁴ Efraimin anabamin adarazi izaghira danganir zarimin oto,

Efraimin adarazi fomira Amalekia abiragha men nguazim ini.

Me datirighin Benjaminin anabamin adarazir gin zui.

Ezi Makirin adarazir gumazir dapaniba uaghan izaghiri.

Ezi Sebulunin anabamin gumazir dapaniba uan ghuarar gavgavibar suigha izaghiri.

¹⁵ Ezi Isakarın anabamin gumazir dapaniba Debora ko izi.

Isakarın anabamin gumazir kaba deravira Barakin gin zuima, a men faragha ghua zuamira danganir zarimin zui.

Ezi Rubenin anabamin adarazi nighnizir pumuning ikia mangan aghua.

¹⁶ Ia Rubenin anabamin adarasi, ia tizim bagha sipsipba ko ikiavira iti?

Ia sipsipbar garir gumaziba, ia ti sipsipbar deir buaber dimdiam baraghasa?

Bar guizbangira, Rubenin anabamin adarazi nighnizir pumuning iti.

¹⁷ Ezi Gileatin Distrighin itir adarasi, me pura Jordanin Fanemin vongin aruem anadi naghin ikiavira iti.

Ezi Danin anabamin adarasi, bizir tizim bagha kuribar ingari?

Ezi Aserin anabamin adarazi ongarir dadarimin iti.

Me pura ongarir miriamin, kuriba itir danganimin uarira iti.

¹⁸ Ezi Sebulunin anabam ko Naptalin anabamin adarasi, uan mikarziabagh nighnizir puvati.

Me pamtem midorozim damuasa gavgavigha, atam midorozir danganimin oveghai.

¹⁹ Dughiar kamın, Kenanian atriviba Tanakin nguibamin izegha, Megidon dipamin boroghın misosi.

Kenanian atriviba misogha, midorozim gafirazir puvati.

Me uaghan silvan taba inizir puvati.

²⁰ Overiamin itir mikoveziba uaghan misosi.

Da pin overiamin uan tuavimin ghua, Siser a ko misosi.

²¹ Ezi Kisonin Fanemin aperiam me inigha ghue.

Faner kam fomira iti, an aperiam bar gavgafi.

Ki uan navir averiamin aven uabira uabi migia ghaze,

ki bar uabin gavgavigh midorozir gumazir gavgavimin min daru mangam!

²² Ezi hoziar atamra ivemara zuiba, me pamtem uan suebar nguazim gabiri a tingaghavira iti.

²³ Ezi Ikiavira Itir Godin ensel kamaghin migei,

“Merosin nguibar ekiamin gumazamiziba Ikiavira Itir Godin akurazir puvati.

Me midorozir gumazibar min iza apanibav sogha Ikiavira Itir Godin akurazir puvati.

Kamaghin, ia Godin diagha kamaghin an azai,

A Merosin nguibar ekiam, ivezir kuram a daningam, eghti a bar ikuvigham.

Eghti gumazamizir nguibar ekiam kamin itiba me uaghan ikuvigham.”

²⁴ Jael, a Heberin amuim, ezi Heber a Kinian adarazir gumazir mam, God deraghviram a damuti, an navim bar akuegham.

An navir agorogem, averpenimin aven itir amizir igharazibagh afragham.

²⁵ Sisera dipam bagha Jaelin azarazi, an oter eborim a ganingi.

An oter ovim itir bar aghuarim inigha itarir ganganir aghuarim itimin a inigha izi.

²⁶ A dafarir vuemin averpenibar benibar suizir afughafuzir mamin suira, egha dafarir vuemin ingangarir gumazibar haman suira.

A Siseran dakurum misogha anebiki.

A guizbangira an dakurum gafuzima an okoriaghiri.

A Siseran dakurum gasaragha afughafuzim gafuzi, afughafuzir kam anemikiragha vongin otogha nguazim giraghu.

²⁷ Ezi Sisera tevimning apirigha soroghafariba kunigha,

Jaelin dagarimningin boroghin irighav iti,

gumaka a uam angamira itir puvati.

A bar aremegha gifa.

²⁸ Ezi Siseran amebam saghon mitighav ikia, aminim ivair tiar akamin saghon mar garima, a izir puvati.

A winduan uan damazimning atigha gara ghua kamaghin migei,

“Manmaghin amizi, Siseran karis bemira izezir puvati?

Tizim bagha an hoziaba zuamira ua izezir puvati?”

²⁹⁻³⁰ Ezi an fozozir amizir mam kamaghin an akam ikaragha ghaze,

“Midorozir gumaziba ti apanibagh afragha, uari bagha bizir aghuiba buria tighar da isi uari bagh da tuiragh uari daningam.

Egh amizir igiar vamira o pumuning, midorozir gumaziba vaghvagha me iniasa ifonge, me men suiragh arazir kurabar me damuam.

Egha me ti Sisera bagh korotiar aghuiba iniasa da buriaavira iti.

Egha inir aghuir me kurkazir aghuibar isamiziba buri da inigh izi, uan amuiba ko guivibar kurukam.”

Ezi Siseran amebam uaghan kamaghira nighnisi. Ezi puvati.

³¹ O Ikiavira Itir God, kamaghira nin apaniba mar oveng.

Eghti nin namakaba mar angazan-garimin min isiragh, mati aruer angazangarim otogha pamten nguazim gisira.

Ezi dughiar kamin gin, Israelian nguazim 40plan azenibar midoroziba puvatigha avughse.

Gideon ko Abimelekin eghaganim

6

(Sapta 6–9)

Ikiavira Itir God ingangarim isa Gideon ganidi

¹ Ezi gin, Israelia ua arazir kuram Ikiavira Itir Godin damazimin a gami. Kamaghin, a Midianian adarazi ataghizi, me 7plan azenibar me abiragha, me gativagha men gari. ² Guizbangira, Midianian adarazir gavgavim bar Israelian gavgavim gafira, kamaghin, Israelia Midianian adarazir arava dagiar toribar moga, uaghan danganir gavgavir aghuir mabar modi.

³ Israelia dagheba oparamin dughiahar, Midianian adarazi ko, Amalekia ko, aruem anadi naghin iti darazi izava Israelia misosi. ⁴ Egha me nguazir kamin uari bagha averpenibar ingara dar ikia, men azenibar daghebagh asighasigha, ghua Gasan nguibar ekiamin tu. Egha daghetam ataghizi, a itir puvati. Me uaghan men bulmakauba ko sipsipba ko donkiba inigha ghue. ⁵ Egha me uaghan uan averpeniba ko bulmakauba sara izi, mati aparir irubuaba uari akuvagha izi moghin, men gumazamiziba ko kamelba bar aviraseme. Guizbangira, gumazitam me mengan iburagham, ezi me izava Israelian azeniba bar dagh asighasiki. ⁶ Ezi Midiania bangin, Israelia gavgaviba bar puvatigha daghem bangin amira. Kamaghin amizi, Israelia datirighin uarir akurvaghasa Ikiavira Itir God bagh aziava arai.

⁷ Israelia, Midiania paza me gamir bizim ginighnigha, uarir akuvaghasa Ikiavira Itir God bagh arai. ⁸ Ezi Ikiavira Itir God, Godin akam inigha izir gumazir mam amadazi, a me bagha izi. A kamaghin migei, “Ikiavira Itir God, a Israelian God, a ghaze, Bar fomira Isipia dughiar ruarimin ia gativagha ian garima, ia men ingangarir gumazamizir kinibar iti. Ezi ki Isipin kantrin aven

ia inigha azenan izegha gifa. ⁹ Ki Isipian agharim da ua ia inigha gifa. Egha uaghan nguazir kamin gumazir paza ia gamibar agharim da ua ia inigha gifa. Ia izir dughiamin, ki me batoghezi me bar ghue. Egha ki uaghan men nguaziba isa ia ganingi. ¹⁰ Egha ki kamaghin ia migei, 'Ki Ikiavira Itir God, ian God! Ki Amorian asebar ziaba fan ian anogoroke. Gumazir kaba ia men nguazimin apia.' Ezi ia nan akam batoke."

¹¹ Ezi Ikiavira Itir Godin ensel iza, Ofran nguibamin boroghin itir okin tememin apengan aperaghav iti. Ofra a Joasin nguibam, Joas a Abieserin adarazir gumazir mam. Ezi an otarim Gideon, a nimira wainin oviziba mirmirir dagiar minir ekiamin aven modoghav iti. Egha an an aven Midianian modogha, witin oviziba dikabira da mirmira iti. ¹² Ezi Ikiavira Itir Godin ensel a batogha a migia ghaze, "O midorozir gumazir bar gavgavim, Ikiavira Itir God ni ko iti." ¹³ Ezi Gideon a ikaragha ghaze, "O gumazir ekiam, ki bizitam bagh nin azangasa. Ikiavira Itir God, e ko itima, ezi bizir kaba manmaghsua e batifi? Ezi bizir aghuir a en inazir afeziabagh amizir kaba, da managhira iti? E dar garir puvati. Ikiavira Itir God, ti e inigha Isip ategha azenan izes ti? Egha datirighin Ikiavira Itir God, e ategha e isa Midianian agharibagh ariki."

¹⁴ Ezi Ikiavira Itir God ragha kamaghin Gideon migei, "Ni bar uan gavgavim sara mangi Midianian agharim da, ua Israelia inigh. Ki uabi ni amadazi ni zui." ¹⁵ Ezi Gideon kamaghin Ikiavira Itir Godin azaragha ghaze, "Gumazir ekiam, ga uaning, ki manmaghira Israelian akuragh ua me inigham? Ni fo, nan ikizimin adarazi me ziar ekiaba ko gavgaviba puvati. Manasen anabamin aven itir darasi, me bar e gafira. Ezi nan ikizimin tongin aven, ki pura gumazir kinim, egha uan aveghbuabar, gumazir bar abuananam." ¹⁶ Ezi Ikiavira Itir God, kamaghin a migei, "Ki ni ko ikiti, ni Midiania misoghti me bar arimighiregham."

¹⁷ Ezi Gideon kamaghin an akam ikaragha ghaze, "Ki guizbangira nin damazimin gumazir aghuim, ni bizitam damighiti, ki ganigh fogh suam, ni guizbangira Ikiavira Itir God na migei. ¹⁸ Ni zuamira mangan marki. Ki mangi daghetaba inigh, bizir aghuibar min da ni daningam. Ni kagh na mizuam."

Ezi ensel kamaghin migei, "Ki ni mizuam iki mangiti ni uamategh izam."

¹⁹ Ezi Gideon aven ghua memen igiar mam tuazi a isi. Egha plauan yisba puvatizir maba uaghan da tuezii da isi, dar osimtizim 25 kilogremen tu. An asizir tuzir maba isava akirar mam gaghuiha, diparsizim isava minir mam gati. Egha a da inigha ghua okin temer povimin Ikiavira Itir Godin ensel ganingi. ²⁰ Ezi ensel kamaghin a migei, "Ni izi asizir tuzir kam ko yis puvatizir bretin kam isiva dagiar kam gisin aning atigh. Egh diparsizim isi aning gingegh." Ezi Gideon ensel mikemezi moghiram ami. ²¹ Ezi Ikiavira Itir Godin ensel, asadivir aghorir mam uan dafarimin an suiragha an otevim isava asizir tuzim ko bret gisin anetigha uam an suira. Ezi avim zuamira dagiam gisin otogha asizir tuzim ko bretin isi. Ezi ensel zuamira ghuzi, Gideon a bagha garava avenge.

²² Ezi Gideon datirighin fo, a Ikiavira Itir Godin enselin gani, egha bar aguaghfagha ghaze, "Ame! O Ikiavira Itir God, nan Ekiam, ki datirighin nin enselin guamin gani. Datirighin bizir tizitam na batogham? Ni nan akuragh!"

²³ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin a migei, "A dera, ni atiatingan marki. Ni ovengan kogham."

²⁴ Kamaghin, Gideon danganir kamin Ikiavira Itir God bagha ofa gamir dakozir mam iningarigha kamaghin a dibora ghaze, "Ikiavira Itir God, a gumazir navir amirizim anidim." Dughiar kamin ikegha iza datirighin, ofa gamir dakozir kam, Ofran danganir kamin mitighav ikiavira iti, kar Abieserin adarazir nguazim.*

²⁵ Ezi dimagarir kamin Ikiavira Itir God kamaghin Gideon migei, "Ni mangi uan afeziamin bulmakaubar tongin, bulmakaun apurim inigh, kar an namba tu bulmakaun apurim, a 7plan azeniba iti. Egh ni uan afeziamin marvir guar asem Balin ziam fasa ingarizir ofa gamir dakozim apirigh. Egh aser amizim Aseran nedazim itir temer akinir ekiam okegh, kar temer akinir ekiar ofa gamir dakozimin boroghin mitighav itim. ²⁶ Egh ni mighsiar dozir kam gisin na bagh deraghvira ofa gamir dakozir tamin ingarigh, ki Ikiavira Itir God. Ni gin, namba 2 bulmakaun kam misueghiva, dipenir akinir ni dutuzimin avim atigh, namba 2in bulmakaun kam isi, ofan min a tuaghti, a bar isi mighirigh." ²⁷ Ezi Gideon uan 10plan ingangarir gumaziba inigha Ikiavira Itir God mikemezi moghin ami. Ingangarir kam, Gideon aruemin a gamizir puvati. Gideon nguibar ekiamin itir gumazir igharaziba ko a uan adarazir

6:16: Ua Me Ini 3:12; Josua 1:5

*

6:24: Migirigiar kam, "ofa gamir dakozir kam, Ofran danganir kamin mitighav ikiavira iti," kar migirigiar datirighin itir puvatizim. Puvati. A gumazir fomira akinafarir kam osirizimin dughiamin iti.

atiatingi. Kamaghin amizi, a dimagarimin a gami.

²⁸ Bar mizarazimin nguibar ekiamin itir gumazamiziba dikavigha garima, Balin ziam famin ofa gamir dakozim ko aser amizim Aseran nedazim itir temer akinir ekian an boroghin mitighav itim, itir puvati, aning dipiriaghiri. Egha me ganigha fo, gumazitam ti ofa gamir dakozir igiamin ingarigha, namba 2 bulmakaun apurim isa ofa gamigha gifa. ²⁹ Ezi gumazamiziba uarira uarir azai, "Tinara bizir kam gami?" Me azangsiha ghua kamaghin fo, Joasin otarim Gideon, a bizir kam gami.

³⁰ Ezi me kamaghin Joas migei, "Nin otarim, asem Balin ofa gamir dakozim ko, aser amizim Aseran temer akinir ekian an boroghin mitighav itim apiriaghati. Kamaghin, ni a inigh kagh iziti, e a misueghti an a aremegham."

³¹ Ezi Joas kamaghin gumazir an ataribar akam ikaragha ghaze, "Ia asem Balin akurvaghasa na gimobi? Gumazir manam asem Balin akurvaghasa na dosi, aruem tighar anangamin dughiamin an a aremegham. Ofa gamir dakozir me dipirizir kam, kar Balin ofa gamir dakozim. Kamaghin, Bal guizbangira god, a uabi uabin akuragh."

³² Dughiar kamin ikegha zui, Gideon ziar igiam iti. An afeziam Joas kamaghin migei, "Gideon asighasighizir ofa gamir dakozir kam, kar Balin bizim. Kamaghin, Bal uabi uabin akuragh." Kamaghin, me "Jerubal," Gideon gati.[†]

³³ Dughiar kamin, Midianin adarazi ko Amalekia, ko aruem anadi naghin itir gumazamiziba, me uari akuvagha iti. Egha me Jordanin Fanem abigha vongin ghua, Jesrilin danganir zarimin averpenibar ingarigha dar iti. ³⁴ Ezi Ikiavira Itir Godin Duam iza Gideon avaragha an itima, a dikavigha, Abieserin adarazir diaghti me izi an gin mangasa, a sipsipin komin ingarizir sigham givi. ³⁵ A uaghan gumazir maba amadazi, me ghua Manasan anabamin nguazimin itir adaraziv gia ghaze, me izi an gin mangam. A uaghan Aser ko Sebulun ko Naptalin anababar adarazir mikimasa, gumazir maba angami. Ezi me uaghan dikavigha iza a ko uari akufa.

³⁶ Ezi Gideon kamaghin God migei, "Ni na migia ghaze, ni na damuti ki Israelian akuragham, ki bar guizin foghasa nin akar dikirizir kam a guizbangira, ga uaning, ni arazitam nan akagh. ³⁷ Ni gan, danganir e witin dafariba amisevimin, ki sipsipin arizitaba nguazim darigham. Eghti mizaraghara ghuariar dipam sipsipin arizir kabar ikiva, egh nguazim gireghan koghti, ki kamaghin fogh suam, mati ni mikemezi

moghin, ki Israelian akurvagham." ³⁸ Ezi bizir kam, Gideon God ko mikemezi moghin oto. Ezi Gideon mizaraghara osegha dikavigha ghua sipsipin arizir an atizimin ganasa zui. Egha sipsipin arizim ghavkira an gari, dipam an iti, o puvati. Ezi dipam a gizifa, an an munumuti, dipam itarir ekiatam gizivagham.

³⁹ Egha gin Gideon ua ghua kamaghin God migia ghaze, "O Ikiavira Itir God, ni nan ataran marki. Ki ua migirigiatam damuasa. Ga uaning, ki kamaghsua, ni na ateghti, ki ua sipsipin arizim damigh an ganika. Eghti dughiar kamin ghuariar dipaba tintinibar nguazim giregh, eghti sipsipin arizimra misingigh iki." ⁴⁰ Ezi dimagarir kamin, God, Gideon mikemezi moghin ami. Sipsipin arizimra misingizi, nguazim, ghuariam bar a gire.

7

Gideon Midiania gafira

¹ Ezi Jerubal, kar Gideon uabi, a uan midorozir gumaziba ko bar mizaraghara dikavigha ghua, Harotin emimirimin miriamin averpenibar ingarigha iti. Ezi Midianian averpeniba, Moren mighsiamin boroghin danganir zarimin, Gideonin amadaghan notin iti.

² Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Gideon migei, "Ki ian akuragh Midiania misoghasa ifonge. Ezi midorozir gumazir bar avirim ni ko iti. Me ti kamaghin nighnigh suam, 'E uarira, uan gavgavibar Midiania misogh me abiragham.' Egh me uan ziaba fam. Me ti kamaghin nighnigh, egh kamaghin mikemeghan kogham, ki Ikiavira Itir God, ki men akuragham. ³ Kamaghin amizi, ni kamaghin me mikim, 'Gumazir manam atiati, a Gileatin Mighsiam ategh uamategh uan nguibamin mangi.'" Ezi Gideon kamaghin me tuisigha, me mikemezima, 22,000plan midorozir gumaziba dikavigha uamategha ghue. Ezi 10,000plan midorozir gumaziba ikiavira iti.

⁴ Egha gin, Ikiavira Itir God kamaghin Gideon migei, "Midorozir gumazir aviriba ikiavira iti. Ni me inigh emimirimin magiriti, ki nin akuragh me abigham. Gumazir manam ni ko mangisi ki anemiseveghti, a ni ko mangam. Eghti ki kamaghin ni mikim suam, gumazir kam ni ko mangan kogham, eghti a mangan marki."

⁵ Ezi Gideon gumaziba inigha emimirim giraghu. Ezi Ikiavira Itir God kamaghin a migei, "Ni gumazibav kimti me dipam ami. Gumazir afiabar min mizebar dipam apiba,

[†] 6:32: Ziar kam Jerubal, an tiarim Hibrun akamin kamaghin ghu, "Bal uabi uabin akuragh."

7:3: Godin Araziba

ni me isiva bizir vamiran me atigh. Egh gumazir iteviba apirigha uan dafaribar dipam apiba, me isiva bizir igharazimin me atigh.”
 6 Ezi Gideon garima, 300plan gumazibara uan dafaribar dipam api, ezi igharaz darazi bar moghira iteviba apirigha uan mizebar dipam api.

7 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Gideon migei, “Gumazir 300plan dafaribar dipam ameziba, ki ian akuraghti, ia Midiania gafiragham. Egh ni gumazir igharazibav kemeghti, me uamategh uan nguibabar mangi.”
 8 Kamaghin, Gideon gumazir igharazibar dagheba ko sighaba me dama ada inigha me mikemezi, me uamategha uan nguibabar ghue. Ezi 300plan midorozir gumazir kaba, me gumazir igharazibar dagheba ko sighaba ini. Dughiar kamın, Gideonin gumazibar averpeniba mong pin amadaghan itima, Midianian averpeniba, vin amadaghan danganir zarimin iti.

9 Ezi dimagarir kamın, Ikiavira Itir God kamaghin Gideon migei, “Ia mangi Midianian danganimin midorozim foregh. Ki ian akuragh Midianian gumazibav sogh me abiragham. Guizbangira, ki me isa ian agharim gatigha gifa. 10 Ni midorozim foran atiatigh, uan ingangarir gumazim, Pura, inighti a nin gin mangi, Midianian averpenibar magiri. 11 Egh men migirigiaba baraghiva misoghsi gavgavin iniam.” Ezi Gideon uan ingangarir gumazim Pura ko, aning apanibar averpeniba iti naghin men miriamin uaghiri.

12 Ezi Midianian adarazi ko Amalekia ko aruem anadi naghin itir darasi, me aparir irubuar bizir dafamin min danganir zarim tintinibar an iti. Men kamelba uaghan bar aviraseme, mati ongarimin gigim. Gumazitam ti me mengan iburagham. 13 Ezi Gideon ghuava otogha moga gara orazima, gumazir mam kamaghin uan irebamin gun uan namakam geghari, “Ki irebamin garima, me balin oviziba isa balin Bretin mamın ingari, ezi Bretin kam uabi poghpogha iza, e Midiania itir danganir kamın aven iza averpenim pamten a misoghezi a ragha ghua nguazim giri.”

14 Ezi gumazir kamın namakam kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Bizir kam, bar guizbangira, ababanir kam en aka. Kar, Gideonin midorozir sabamra. Gideon, a Joasin otarim, Israelian gumazir mam, anarira. Guizbangira, God Gideonin akuraghti, e Midiania ko midorozir gumaziba sara, a bar e agivagham. Irebar kamın mingarim, kamaghira ghu.”*

15 Ezi Gideon irebar kamın eghaghanim baregha uaghan an mingarim baregha, maghira itevimning apirigha Ikiavira Itir Godın ziam fe. Egha uamategha Israelian averpeniba iti naghin ghugha kamaghin Israelian dei, “Ia dikav! E mangam! Ikiavira Itir God datirighin en akuraghtima, e midorozimin Midiania dikabiragham.”
 16 Ezi Gideon 300plan gumazir kaba isa 3plan okoruabar me ariki. Egha sighaba ko nguazir mineba sara inigha bar gumazibagh aningi. Nguazir mineba bar vaghvagha korir aviba dar averiabar iti. 17 Ezi Gideon kamaghin migei, “Ia deraghvira nan gan, ki damuamin arazimra ia uaghan a damuam. Ki mangi men danganir miriamin mangigh, bizir manam damuam, eghti ia uaghan a damu. 18 Gumazir okoruar na ko zuiba sighabagh iviti, ia uaghan sighabagh ivi kamaghin dim, ‘E Ikiavira Itir Godın adarasi! E Gideonin adarasi. E aning bagha misosi!’”

19 Ezi Gideon uan 100plan gumazir a ko zuiba, me ghua dimagarir arizimin men averpeniba iti naghin miriamin oto. Dughiar kamın, Midianian averpeniba itir danganimin garir gumaziba avugh-sasa uarigh itaghvirazir dughiam. Ezi Gideon ko gumazir a ko zuiba, sighabagh iviava nguazir miner me suighiziba abiaghariki. 20 Ezi Gideonin gumazir okoruar igharazimning kamaghin ganigha, uan sighabagh iviava nguazir mineba uaghan ada abiaghariki. Me uan agharir kiriabar korir avibar suiki. Egha agharir guvibar sighabar suigha, kamaghin diava arai, “Kar, Ikiavira Itir God ko Gideon baghvira itir midorozir sabamra!”
 21 Egha me mitivighav ikia Midiania itir danganim okarizi, Midianian midorozir gumaziba kamaghin ganigha atiatigha ararem saram ari. 22 Ezi 300plan gumazir kabanang sighabagh ivir dughiamin, Ikiavira Itir God Midiania gamizi, me onganigha uarira uan namakaba tintinibar uan midorozir sababar uari oti. Egha me ara ghua Saretanin nguibar ekiamin amadaghan Betsitan nguibamin zui, egha Tabatin nguibamin boroghin ghua Abel Meholan nguibamin oto.

23 Ezi Gideon Naptalin anabam ko, Aserin anabam ko Manasen anabamin Israelian gumaziba, me bagha akam amadi. Ezi me oregha iza uan namakabar akuragha Midianian agintisi. 24 Ezi Gideon uaghan Efraimin anabamin mighsiar dozibar tintinibar itir gumaziba bagha akam amada.

* 7:14: Israelia, me uari bagha uan azenibar ingarava opara dagheba isava uari Bretin tua da api. Kamaghin amizi, irebamin aven itir bizir kam, Bretin poghpogha izir kam, a mati Israelian nedazim. Midiania bar danganibagh arua averpenibar ingari darasi, ezi irebamin aven itir bizir kam, averpenir dipirigha ragha ghuzir kam, kar men nedazim.

A kamaghin migia ghaze, "Ia izighiri e Midianian adarazi ko misogham. Egh ia mangi Jordanin Fanemin me bagh pighiva, daghurir doziba ko emimiribar me bagh gan mangi Betbaran nguibamin me bagh gan men suikigh. Puvatightima, me Jordanin Fanem giregh vongin mangegham."²⁵ Ezi me Midianian midorozir gumazibar dapanir pumuningin suira, aningin ziamning, Orep ko Sep. Egha me Orep isa, dagiam gisin a misoghezi, an areme, ezi me danganir kam Orep a gati. Egha me Sep inigha ghua wainin oviziba dikabiri naghin a misoghezi an areme. Ezi danganir kam, me Sep a gati. Egha me Midianian agintighavira iti. Gideon datirighin Jordanin Fanemin vongin itima, me gumazir dapanir kamning Orep ko Sepin dapanimning inigha a bagha zui.

8

Israelia bar Midiania dikabiragha gifa

¹ Ezi Efraimin anabamin gumaziba kamaghin Gideon migei, "Ni Midianian adarazi ko misoghasa zuir dughiamin, ni en diman aghua. Ni tizim bagha kamaghin e gami?" Me bar puv a gimoba an atari.

² Ezi Gideon kamaghin me migei, "Bizir ia amizim, ki amizir bizim, bar a gafira. Ia ti bizir ia amizimin gari, a pura bizim. Puvati, a bar deragha, ki amizir bizibagh afira."³ Guizbangira, God Midianian midorozir gumazibar dapanir pumuning isa ian agharim gati, aningin ziamning Orep ko Sep. Ezi ia aningin firimning atu. Bizir kam bar ekefe. Ki kamaghin garir bizitam gamizir puvati." Gideon kamaghin mikemegha givazi, Efraimin anabamin adarazi uam an atari puvati.

⁴ Ezi Gideon uan 300plan midorozir gumaziba ko ghua Jordanin Fanemin otivigha, a girigha vongin ghue. Me bar amiragha, avughsezir puvati, me uan apanibar gintigha ghuavira iti.⁵ Egha me ghua Sukotin nguibar ekiamin otivigha, Gideon kamaghin Sukotin itir gumazibar azai, "Gumazir nan gin iziba, men mikarziba mitiriam bangin bar amira. Kamaghin, ia Bretin taba me danighti me dar ami. Ki uabi, ki Midianian atrivimning Seba ko Salmunan agintisi."⁶ Ezi Sukotin gumazir dapaniba kamaghin migei, "Ia tighar Seba ko Salmunan suigham. Kamaghin, e tizim bagh bretha isi nin midorozir gumazibar aningam?"

⁷ Ezi Gideon ghaze, "Ia en akuraghan aghua. A dera. Ia ganti, Ikiavira Itir God Seba ko Salmuna isi nan agharim datighti, ki gin gumazamiziba puvatizir danganimin mangi benir dikonir taba inigh izi ia misogh,

ian mikarziba abighirarigham."⁸ Egha Gideon me ategha ghua Penuelin nguibar ekiamin ghugha, kamaghira bretba bagha men azai, ezi Penuelin itir adarasi, Sukotin adarazi men tirazi moghira, men tira.⁹ Ezi Gideon kamaghira Penuelin gumazibav gei, "Ki apaniba dikabiragha, egh uamategh izi ian taua apiram."

¹⁰ Dughiar kamin, Seba ko Salmuna, aning uan midorozir gumaziba ko Karkorin nguibamin iti. Faragha midorozir gumazir aviriba aruem anadi naghin ikegha misoghasa ize. Ezi Israelia men 120,000plan midorozir gumazibav soghezi me ariaghire. Kamaghin, datirighin 15,000plan midorozir gumazibara ikiavira iti.¹¹ Ezi Gideon uan midorozir gumaziba ko gumazamiziba puvatizir danganimin tuavimin zui. Tuavir kam Noban nguibam ko Jokbehan nguibam, aruem anadi naghin amadaghan iti. Dughiar kam, Midiania deragha apaniba bagha garir puvati. Ezi Gideon zuamira ghua Midianin otogha maghira midorozim fore. Ezi Midianian midorozir gumaziba bar digavir kuram gami.¹² Ezi Midianian atrivimning, Seba ko Salmuna, arav ghu. Ezi puvati, Gideon aningin agintighavira ikia ghua aningin suira. Ezi aningin midorozir gumaziba aguaghfagha bar atiatingi.

¹³ Ezi Joasin otarim Gideon, midorozimin danganim ategha, uamategha iza, tuavir Heresin nguibam itir mighsiamin ghuavanabo.¹⁴ A ghua Sukotin adarazir gumazir igiar mam batogha, pamtemin an suiragha kamaghin an azara, terara Sukotin adarazir gumazir dapaniba. Ezi gumazir igiar kam 77plan gumazibar ziaba osirigha Gideon ganingi.¹⁵ Ezi Gideon ghua Sukotin gumaziba batogha kamaghin me migei, "Ia kamaghin fo, ia ghaze, ki tighar Seba ko Salmunan, suigham. Egha ia ghaze, ia tizim bagh bretba isi nan midorozir gumazibar aningam? Egha ia na dipova nan ingaravaka, Bretin taba nan midorozir gumazibar anangan aghua. Ia datirighin kagh gan. Kar taning? Kar Seba ko Salmuna aningra, ki aningin suiragha gifa!"¹⁶ Egha a Sukotin gumazir dapanir kabar suiragha, benir dikonir gumazamiziba puvatizir danganimin inizibar Sukotia misogha mizazim me gase.¹⁷ A uaghan Penuelin nguibar ekiamin itir taua apiriaghatizi, a iri. Egha nguibar ekiar kamin itir gumaziba bar me misoghezi me ariaghire.

¹⁸ Egha Gideon dikavigha Seba ko Salmunan azara, "Gua na mikim. Gua Taborin Mighsiamin misoghezir gumazir kaba, me manmaghin gari?"

Ezi aning kamaghin an akam ikaragha

ghaze, “Me bar nin mirara gari. Me vaghvaghya mati, atrivir mamın otariba.”

¹⁹ Ezi Gideon kamaghın migei, “Me bar nan aveghbuabara. Me bar nan amebamın otariba. Ezi ki bar guizbangira Ikiavira Itir Godin zurara itimın ziamın gua migei, gua ti me misoghezi me ariaghrezir puvatizi, ki gua misoghezi gua aremeghan koghai.”

²⁰ Egha Gideon uan otarir ivariam Jeterin migia ghaze, “Aria, ni aning misueghti aning aremegh.” Ezi otarir kam, bar uan igiamra ikia, kamaghın damuan atiatingi. A uan midorozir sabam ghufezir puvatigha, aning misoghezir puvati.

²¹ Ezi Seba ko Salmuna kamaghın Gideon migei, “E fo, gumazir aruaba uari kamaghın bizim damusi, me uan gavgavibar amodoghın a damuam. Kamaghın, ni uabi izi ga misogh.” Kamaghın, Gideon uabi Seba ko Salmuna misoghezi, aning areme. Egha an aningın kamelningın firimın itir benir iakinir igiamın nedazim guraghav itir adirrimning ini.*

²² Ezi Israelia kamaghın Gideon migei, “E kamaghsua, ni Midianian agharim da ua e inizir bizim bangin, ni en gumazir dapanimın iki e gatavagham. Eghti nin otariba ko nin ovavir boriba uaghan en gumazir dapanibar ikiam.”

²³ Ezi Gideon kamaghın migei, “Ki ian gumazir dapanimın ikian kogham. Eghti nan otarim uaghan, ian gumazir dapanimın ikian kogham. Ikiavira Itir God, a uabi ian gumazir dapanimın ikiam.” ²⁴ Gideon fo, Midiania me Ismaelin ovavir boribar adarasi, me ringba uan kuaribagh arisi.

Kamaghın, a migia ghua ua kamaghın Israelia migei, “Ki bizir mam bagh ian azangasa. Ia bar moghira midorozimın Midianian kuaribar guizir ringin iniziba, ia vaghvagh dar vamira vamira isi na daningam.”

²⁵ Ezi me kamaghın migei, “A dera, e da isi ni daningam.” Egha me vaghvaghya midorozimın tongin inizir ringbar vamira vamira isa iza nguazimın ghuarazir inim garisi. ²⁶ Me arighizir ringin kabar osimtızim, 25 kilogremın tu. Kar ringbar osimtızimra. Ezi iakinir igiamın nedazibar adiaribar osimtızim, ko adiarir igharaziba, ko Midianian atrivibar korotiar pighagheviba, ko men kamelbar firibar itir adiariba, me ringba sara da mengezir puvati. ²⁷ Ezi Gideon golin kam inigha ofa gamir gumazibar korotiar otevir bar aghuarir mamın ingarigha, uan nguibam Ofran aneti. Ezi Israelia God ategha Ofran ghua bizir kamin ziam fe, mati tuavimın amiziba tintinimın gumazir amuiba itiba koma akui. Korotiar a ingarizir kam,

azuazimın min Gideon uan adarazi ko me gamizi me bar tintinibar arazir kurar igharazibagh amua iti.

²⁸ Kamaghira, Israelia midorozimın Midianian adarazi abiragha aghumsizir ekiam me ganingi. Ezi Midianian adarazi ua bizitam damuan ibura. Kamaghın, Gideon ikiavira itir dughiamın, Israelia ua midorozir tam gamizir puvatigha ghua 40plan azenibar tu.

Gideon areme

²⁹ Ezi Joasin otarim Jerubal, an ziar mam Gideon, a ghua uan nguibamın itir dipenimın iti. ³⁰ An amuir aviriba iti, egha bizir kam bangin, a 70plan otariba iti.

³¹ Ezi Gideonin amuir dozir mam Sekemın nguibamın iti. An amuir kam otarir mam batezi, Gideon ziam, “Abimelek,” a gati.

³² Ezi Joasin otarim Gideon bar ghurigha areme. Ezi me Abieserin adarazir nguibam Ofran, an afeziam Joas afazi naghın, uaghan anefa.

³³ Gideon aremezi, Israelia zuamira ua Godin ziam fer puvati. Me mati tuavimın amizim tintinimın gumaziba koma akua da bagha arui moghin, aser Balbar, ziaba fe. Egha asem Balberit atizi, a men godin oto.

³⁴ Me Ikiavira Itir God, uam a ginighizir puvati. A men God, a men akurazi, men apaniba tintinibar iza me misozir dughababar, me me abini. ³⁵ Guizbangira, Jerubal, an ziar mam Gideon, a deraghavira men akuragha me bagha bizir aghuir aviribagh ami. Ezi me da bakinighinigha, deravira Gideonin adarazi ikaragha me minabazir puvati.

9

Abimelek Sekemın nguibar ekiamın atrivimın oto

¹ Ezi Abimelek Jerubalin otarim, kar Gideonra, a uan amebamın adarazi ko amebamın anabamın gumazamiziba bar men ganasa Sekemın nguibar ekiamın ghugha, ² kamaghın men azai, “Ia manmaghin nighnisi? Jerubalin otarir 70pla e gatavagh, en faragh mangam, o? Ia ti gumazir vamirara ateghti a en gumazir dapanimın ikiam? Ia deraghvira nighnigh, ki Abimelek, ki ian inivafızimra. Ia bizir kam deraghvira an gun mikimti, Sekemın gumazir aruaba ian nighnizim baragham.” ³ Ezi Abimelekin amebamın adarazi migirigiar kam inigha ghua Sekemın gumazir aruabav kemezima, me oregha a gifonge. Me ghaze, a men anabamra. ⁴ Ezi Sekemın gumazir aruaba ghua asem Balberitın ofa gamir dipenimın aven ghua, silvan dagiar 70pla inigha Abimelek ganingi. Ezi, a ghua gumazir

* 8:21: Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati.

8:23: 1 Samuel 8:7; 10:19; 12:12

onganir kuraba, uabin gin mangasa me givese. Ezi me an gin arui. ⁵ Ezi a gumazir kurar kaba inigha uamategha Ofran ghugha, uan afeziamin dipenimin ghua uan aveghbuar 70pla, dagiar dafar mam gisin bar me misoghezi, me ariaghire. Kar an aveghbuabara, Jerubalin otariba. Ezi Jotam, Jerubalin otarir abuananam arav ghugha modo, kamaghin amizi, Abimelek a misoghezir puвати. ⁶ Ezi Sekem ko Betmilon nguibamin gumazamiziba, bar iza uari akuvagha ghua okin temer ekiar bar anogoroghezir danganimin oto. Me an otogha, Abimelek amisevezi a men atrivimin oto.

⁷ Ezi Jotam kamaghin oregha ghua Gerisimin Mighsiamin orazimin ghuavan-abogha men diagha ghaze, "Ia Sekemin itir gumazamiziba, ia nan akam baragh, eghti God ti ian akam baragham. ⁸ Dughiar mamın, temeba ghaze, me uarir tongin temer tam amiseveghti, a me bagh atrivimin otivam. Egh me kamaghin olivin temem mikimam, 'Ni en atrivimin otivam?' ⁹ Ezi olivin temem kamaghin migei, 'Manmaghin ami? Nan borer aghuim, gumazamiziba zurara a isava, ziar ekiam gumaziba ko asebagh anidi. Eghti ki uan borer ingangarim ategh mangi mati aminin va, nan aguaba ko nan dafariba feghti, ki bar isin mar iki temer mabagh afiragh, ti ian atrivimin ikiam? Marki. Ki aghua.' ¹⁰ Ezi temeba kamaghin fighin temem migei, 'E kamaghin ifonge, ni en Atrivimin otivam!' ¹¹ Ezi fighin temem kamaghin men akam ikaragha ghaze, 'Manmagh su? Ki ti uan dagher isingtizim ategh nan aguaba ko nan dafariba na feghti ki bar isin mar iki, temer igharazibagh afirazi moghin ia bagh atrivimin otogham? Bar puvatigham.' ¹² Kamagh, temeba ghua wainin ikarizimin azara, 'Ni izi en atrivimin otivam.' ¹³ Ezi wainin ikarizim ghaze, 'Manmaghin ami? Nan wainin dipam bar dera, egha aseba ko gumazibagh amima me bar akonge. Ki ti ua wainin dipam damuan koghti, nan aguaba ko nan dafariba na feghti ki bar isin mar iki, mati aminin dagh ivai da temer igharazibagh afirazi moghin, ki ia bagh atrivimin otogham? Markiam.' ¹⁴ Ezi temeba abuan ghua temer dozir dikoniba itir mamın azara, 'Ni ti en atrivimin ikiam?' ¹⁵ Ezi temer dozir dikoniba itim kamaghin migei, 'Ki ian atrivimin otivsi, ia guizbangira ifongegh, bar moghira izi nan aguabar apengan orangtizimin iki. Ia aghuaghti, avim nan aguabar otogh iziva Lebanonin sidan temer ruariba bar dar isigham.'"

¹⁶ Egha Jotam ua kamaghin migei, "Ia Abimelek amisevezi a ian atrivimin otozir dughiamin, ia ghaze ia guizbangira bar

arazir bar aghuim gami? Jerubal uan adarazi ko ian akurazir ingangarir aghuim gami. Ezi ia arazir aghuitamin a gami, o pu? Ti puвати. ¹⁷ Nan afeziam Gideon ian akurvaghasa uabi isa apanibagh aniga midorozim gami. A uabi midorozir gumazibar dapanimin otogha, Midiania ko misogha men gavgavim da ua ia ini. ¹⁸ Ezi datirighin, ia arazir kuramin a gamigha an adarazigh gasighasiki. Ia dagiar dafar mam gisin an 70plan otaribav soghezi, me ariaghire. Ezi gumazir kam Abimelek, ia a gamizima, a Sekemin gumazir dapanibar atrivimin oto. A guizin Jerubalin amuimin otarim pu. Puvati. A Jerubalin ingangarir amizir kinim otezir borim. Ezi ia ghaze, a ian anabamin adarasi, egha anemisevezi a ian atrivimin otivasa. ¹⁹ Ezi ia Sekemin gumazir dapaniba, ia Jerubal ko an adarazi gamizir arazir kam, a guizbangira deraghti, ia Abimelek bagh bar akongegh, eghti a uaghan ia ko bar akongegham. ²⁰ Eghti arazir kam deraghan koghti, avim Abimelek batogh egh mangi uaghan Betmilo ko Sekemin gumazamiziba uaghan men isiam. Kamaghira, avim uaghan Betmilo ko Sekemin gumazamiziba batogh mangi uaghan Abimelekin isiam." ²¹ Jotam kamaghin mikemegha givagha, uan avebam Abimelekin atiatigha ara ghua Berin nguibamin iti.

²² Ezi Abimelek azenir pumuning ko mizekimin Israelian atrivimin ike. ²³ Ezi God gin duar kurar mam amadazi an Abimelek ko Sekemin gumazir dapanibar tongin adarim forezi, me adarim uarir iti. Ezi Sekemin gumazir dapaniba uam a barazir puвати. ²⁴ Sekemin gumazir dapaniba faragha Abimelekin akurazi, a uan aveghbuar 70pla misoghezi me ariaghire. Kar Jerubalin otariba. God bizir kam bangin, Abimelek ko Sekemin gumazir dapaniba, ovengezir gumazibar ghuziba bagh me ikaragh ivezir kuram me daningasa, arazir kam gamizi, an oto. ²⁵ Ezi Sekemin gumazir dapaniba, Abimelekin aghuagha osimtiziba a daningasa, gumazir kurar maba amadazi, me mighsiabar isin moga ikia tuavir kamın izir gumazamiziba bagha gara, men suigha men biziba isava me misosi. Kamaghin, bizir me Abimelek damuamın an a gifo.

²⁶ Ezi Gal, Ebetin otarim, dughiar mamın, uan aveghbuaba ko me Sekemin nguibamin ghuezi, Sekemin gumazir dapaniba uan nighniziba isava a gatigha an gin mangasa nighnisi. ²⁷ Ezi wainba anir dughiamin, Sekemin gumazamiziba uan wainin azenibar ghua wainin oviziba kuari. Me wainin oviziba inigha dar pozim mikinigha da mirmira dar dipaba ini. Egha uan asemin dipenimin ghuegha isar ekiam gami. Me

dagheba ko wainin dipaba apava, Abimelek dipovava, aka an ziam gasighasisi.

²⁸ Ezi Ebetin otarim Gal kamaghin migei, “Abimelek a gumazir manmaghin garim, ezi e Sekemin gumazamiziba an apengan ikiam? Abimelek a pura Jerubalin otarim, ezi Sebul an ingangarir gumazir kinim. Ezi e Hamorin apengan ikiam, Hamor a Sekemin inazir afeziamra. Ezi e tizim bagh Abimelekin apengan ikiam? ²⁹ Ki ti Abimelek batuegh Sekemin gumazamizibar faragh mangiti, me nan apengan ikiam. Ki an mikim suam, ‘Ni mangi uan midorozir gumaziba inigh izi na ko misogh.’”

³⁰ Ezi Sebul, nguibar kamin gumazir dapanim, a Ebetin otarim Galin migirigiaba baregha bar aningaghe. ³¹ Egha gumazir maba amadzima, me modogha ghua kamaghin Abimelek mikeme, “Ni oragh. Ebetin otarim Gal, a uan aveghbuaba ko Sekemin izegha, ni ko misoghasa men navibagh inifi. ³² Kamaghin ni uan adarazi ko, datirighin dimangan mangi Sekemin nguibamin boroghin tuzimin mongegh. ³³ Egh bar mizaraghara dikavigh nguibar ekiar kamin mangi, egh midorozim foregh a damu, eghti Gal uan adarazi ko izi misoghti, ia puvira me damigh.”

³⁴ Ezi Abimelek uan adarazi ko dimangan dikavigha zui. Me ghua 4plan okoruabar uari arigha, nguibamin divazimin azenan mongegha me bagha gara iti. ³⁵ Ezi Gal bar mizaraghara ghua nguibar ekiamin divazir tiar akamin tughav iti, ezi Abimelek uan adarazi ko danganir me itim ategha zui. ³⁶ Ezi Gal men ganigha, kamaghin Sebul migei, “Ni gan. Gumaziba muna mighsiamin akirimin izaghiri.”

Ezi Sebul kamaghin migei, “Gumaziba munagh puvati. Ni ti mighsiabar nedazibar gara ghaze, gumaziba.”

³⁷ Ezi Gal ua kamaghin migia ghaze, “Puvati. Ni gan, muna gumaziba mighsiar akirimin izaghiri. Ezi gumazir igharaziba, tuavir iza Okin temer ekiar gumaziba duaba ko migeimin moghin izi.”

³⁸ Ezi datirighin Sebul kamaghin Gal migei, “Ni datirighin nin gavgavimra mana? Ni uabi a dipovava aka ghaze, Abimelek manmaghin garir gumazim, ezi e an apengan ikiam? Gumazir kaba datirighin izi, kar merara ni me dipova aka men ziabagh asighasiki. Ezi ni datirighin mangi me ko misogh!” ³⁹ Ezi Gal Sekemin gumaziba inigha uabi men faragha ghua Abimelekin adarazi ko uariv sosi. ⁴⁰ Ezi Abimelek an agiragha zuima ana arav ghuzima, Abimelekin midorozir gumaziba Galin adarazir gumazir aviribav soghezi, me duar ekiaba arigha tintinibar tuavim

girav ikia ghua nguibar ekiamin tiar akamin tu. ⁴¹ Ezi Abimelek uamategha ghua Aruman nguibamin iti. Ezi Sebul, Gal ko an aveghbuaba batoghezi, me ua Sekemin ikian kogham.

⁴² Ezi aminim tirazi mizarazimin, Sekemin gumazamiziba mangi uan azenibar ingarasa zuima, gumazir mam men gun Abimelek mikeme. ⁴³ Ezi Abimelek uan midorozir gumazir okoruar pumuning ko mikezimin me tuirra. Ezi me tuzimin mongegha me bagha gara iti. Egha Abimelek garima gumazamiziba nguibam ategha izima, an adarazi mongezi naghin ikegha azenim giregha me misosi. ⁴⁴ Ezi Abimelek uan adarazi ko ivemara ghua nguibamin tiar akamin boroghin tuivighav iti. Ezi an gumazir okoruar mamning azenibar gumazamizibav soghezi me ariaghire. ⁴⁵ Ezi Abimelek ghua nguibar ekiamin aven iti daraziv sogha itima aruem gifa. Ezi a nguibar ekiam bar a inigha gumazamizibav soghezi me bar ariaghire. Ezi a uan midorozir gumazibav kemezi, me nguibar ekiam bar anekarigha, a gasighasigha, amangszim tintinibar nguibar ekiamin nguazim ginge.

⁴⁶ Ezi gumazamizir maba Sekemin midorozir gumazibar dipenir gavgavir ruarim gisin iti. Egha me bizir otivizir kabar migirigiam baregha, ara ghua asem Balberitin dipenir gavgavimin aven ghuegha mongegha iti. ⁴⁷ Ezi Abimelek kamaghin oraki, gumazamiziba bar uari akuvagha dipenir kamin aven iti. ⁴⁸ Ezi a uan midorozir gumaziba ko Salmonin Mighsiamin orazimin uanabo. Egha sobiam inigha temer aguar misingiziba ovirigha uan dipizim gati. Egha a kamaghin uan midorozir gumazibav gel, “Bizir ki amim ia an gari. Ia bemira ki amizi moghin ia damu.” ⁴⁹ Ezi gumaziba bar temer aguaba ovirigha gifa. Egha me bar moghira temer aguar kaba inigha Abimelekin gin ghua, dazir kaba isava dipenir miriamin da akufa. Egha me avim dagh atizi, avir kam aven iti darazi bar men isi. Dughiar kamin, Sekemin dipenir gavgavimin aven itir gumazamizir 1,000pla isigha ariaghire.

⁵⁰ Ezi Abimelek gin uan midorozir gumaziba ko ghua Tebesin nguibamin gumazamiziba ko misogha nguibar kam ini. ⁵¹ Dipenir ruarir bar gavgavir mam nguibar kamin tongin iti. Ezi gumazamiziba arava an ghue. Me an aven ghuegha tiar akam asaragha an uanaga bar pin iti. ⁵² Ezi Abimelek ghua dipenir bar gavgavir ruarir kam iniasa midorozim fore. A dipenir bar gavgavir ruarir kamin boroghin ghugha, an tiar akamin boroghin avim a darighasa.

⁵³ Ezi amizir mam witin oviziba mirmimir dagiar dafar mam akunizima, dagiam izaghirava Abimelekin dapanim abiki. ⁵⁴ Ezi Abimelek zuamira gumazir igiar an midorozir biziba aterimin diagha ghaze, ni uan midorozir sabamin na biraghti ki aremeka. Eghti me kamaghin mikiman kogh suam, amizir mam na misoghezi ki areme. Ezi gumazir igiar kam Abimelek birazi an areme. ⁵⁵ Ezi Israelia Abimelekin gari an aremezi, me uamategha uan nguibamin ghue.

⁵⁶ Abimelekin faragha uan afeziam osimtizim a ganigha uan aveghbuar 70plan misoghezi me ariaghirezi moghira, God a ikara. ⁵⁷ Ezi Sekemin gumazamiziba amizir arazir kuram, God uaghan a ikara. Jerubalin otarim Jotam, a faragha ghaze, Sekemin gumazamiziba ikuvigham, ezi datirighin arazir kam, a mikemezi moghin oto.

Jepta ko gumazir dapanir igharazibar eghaghanim

10

(Sapta 10–12)

Tola gumazir dapanimin oto

¹ Abimelek aremeha givazi, Puan otarim Tola, an inazir afeziam Dodo, an otogha uam apaniba da Israelia ini. A Isakarın adarazir gumazim. Egha a Efraimin mighsiar dozibar aven itir nguibar ekiam Samirin iti. ² A 23plan azenibar Israelian gumazir dapanimin ike. Egha aremezi me Samirin anefa.

Jair gumazir dapanimin oto

³ Ezi Tolan gin, Gileatin Distrighin gumazir mam Jair, a gumazir dapanimin oto. Egha 22plan azenibar Israelian gumazir dapanimin iti. ⁴ A 30plan otariba itima, me 30plan donkibagh apiagha mangigh izegh gami. Me Distrik Gileatin nguazimin, 30plan nguibar ekiaba iti. Me datirighin nguibar ekiar kaba kamaghin dar bori, "Jairin Nguibar Ekiaba," egha iza datirighin. ⁵ Ezi Jair aremezi me Kamonin nguibamin anefa.

Amonia osimtizim Israelia ganingi

⁶ Ezi Israelia uam arazir kuram Ikiavira Itir Godin damazimin a gami. Me aser Balba ko aser amiziba Astarte, dar ziaba fe, kar kantrin kabar aseba, Siria, Saidon, Moap, Amonia ko Filistiaba. Israelia Ikiavira Itir God ategha uam an ziam fer puvati. ⁷ Kamaghin, Ikiavira God bar Israelian aningaghegha Filistiaba ko Amonia ataghizi me iza midorozimin me dikabira. ⁸ Dughiar kamın me midorozimin Israelia abinigha

bar pazavira me gami. Egha 18plan azenibar, Filistiaba ko Amonia, bar pazavira, Jordanın Fanemin vongin, Gileatin Distrighin Amorian nguazimin itir Israelia gami. ⁹ Ezi, Amonia Jordanın Fanem giregha vongin iza Judan anabamin adarazi ko, Benjamine anabamin adarazi ko, Efraimin anabamin adarazi ko misosi. Kamaghin, Israelia bar dughiar kuramra ini.

¹⁰ Ezi Israelia Ikiavira Itir Godin dia, kamaghin migei, "En God, e ni ataki. Egha aser Balbar ziaba fe. Kamaghin, e nin damazimin arazir kuram gami."

¹¹⁻¹² Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Israelia migei, "Ia fo, fomira Isipia, Amonia, Amonia, Filistia, Saidonia, Amalekia ko Maonia bar ia abiragha ia gasighasiki. Ezi ki ian akuragha ua me da ia ini. ¹³ Ezi ia na ategha ua godin igharazibar ziaba fe. Kamaghin, ki datirighin ua ian akuraghan kogham. ¹⁴ Ia mangi aser ia uari bagha inabazibar dim. Egh ia osimtizim bativamin dughiamin, me ti ian akurvaghham."

¹⁵ Ezi Israelia kamaghin Ikiavira Itir God migei, "E arazir kuram gami. Ni bizir tizimin e damusi, ni a damu. Ezi e datirighin uarir akurvaghaha nin azangsisı." ¹⁶ Egha Israelia uan marvir guaba makunigha, aseba ategha, ua Ikiavira Itir God baghavira iti. Ezi Ikiavira Itir God Israelia aterir osimtizir kabar gara ghua bar me giporpore.

¹⁷ Ezi gin Amonian midorozir gumaziba iza uari akuvagha, Gileatin uari bagha averpenibar ingarigha iti. Ezi Israelian midorozir gumaziba uaghan iza uari akuvagha, Mispan nguibamin uari bagha averpenibar ingarigha iti.

¹⁸ Ezi Israelian gumazir dapanir Gileatin itiba, me uarira uarir azangsisı, "Tinara Amonian misoghsi en faragh mangam? Gumazir kamaghin damuamim, a Gileatin gumazamiziba bar men gumazir dapanimin ikiam."

11

Jepta gumazir dapanimin oto

¹ Jepta, a Gileatin Distrighin gumazim, a midorozir gumazir gavgavir mam. A tuvamin amizir pura ikiava otir amizimin borim, ezi Gileat an afeziam. ² Ezi Gileatin amuir ekiam uaghan otarir maba bate. Ezi otarir kaba gumaziba aghegha, kamaghin Jepta migei, "Ni amizir igharazimin borim. Kamaghin, ni en afeziamın bizitam inian kogham." ³ Kamaghin amizi, Jepta uan aveghbuaba ategha arav ghu. Egha ghua Topin nguazimin iti. A gumazir kurar maba gakaghonezima me a koma arui. A me

ko ghua tintinibar ikiava gumazamizibav sogha men biziba pura da isi.

⁴ Ezi Amonia gin ghua Israelia ko misosi.

⁵ Ezi midorozim otozima, Gileatin gumazir aruaba Jepta iniasa Topin nguazimin ghu.

⁶ Egha me kamaghin a migei, "Ni iziva en gumazir dapanimin ikiava, e Amonia ko misogham."

⁷ Ezi Jepta kamaghin Gileatin gumazir aruabav gei, "Ia nan aghuagha nan afeziamin dipenimin na batueggha gifa. Ia bizir tizim bagha ua na bagha izi? Ia datirighin osimtiziba bativa na bagha izi?"

⁸ Ezi Gileatin gumazir aruaba kamaghin a migei, "Mar guizbangira. E datirighin ni iniasa izi, ni en gin mangiva en akuragh Amonia ko misogham. Egh ni gin Gileatin gumazamizibav gumazir dapanimin ikiam."

⁹ Ezi Jepta kamaghin Gileatin gumazir aruabav gei, "Are! Ia na inigh uamategh mangighi Ikiavira Itir God nan akuraghtima, ki midorozim damuva apaniba abiraghti, ia guizin na ateghti kiam gumazir dapanimin ikiam."

¹⁰ Ezi gumazir aruaba kamaghin migei, "Guizbangira, e Ikiavira Itir Godin damazimin ni migei, e ni mikemezi moghira e damuam." ¹¹ Kamaghin, Jepta Gileatin gumazir aruaba ko zui. Ezi gumazamiziba anemisevezima, a men gumazir dapanimin iti. Ezi Jepta Mispan nguibamin ikiava Ikiavira Itir Godin damazimin mitigha uan akamin gumazamizibav gei.

¹² Ezi Jepta gin Amonian atrivim kamaghin an azangasa gumaziba amada, "Ni tizim bagha iza nan atara nan nguazim iniasa na ko misosi?"

¹³ Ezi Amonian atrivim kamaghin gumazir Jepta amadazibar azangsighezir akam ikaragha ghaze, "Israelia faragha Isipin kantri ategha izava nan nguazim okeme, an Arnonin Fanemin ikeggha ghua, Jabokin Fanemin otogha, ghua Jordanin Fanemin tu. Ezi ki bizir kam baghava atari. Ia datirighin nan nguazim isi ua na daningam. Puvatighi, e uariv sogham."

¹⁴ Ezi Jepta ua gumaziba amadazi, me Amonian atrivim bagha zui. ¹⁵ Ezi me kamaghin a ikaragha ghaze, "Jepta ghaze, puvati, Israelia Moapian nguazim ko Amonian nguazim okemezir puvati.

¹⁶ Israelia Isip ategha izir dughiamin me gumazamiziba puvatizir danganimin izava Ongarir Aghevimin otifi. Egha me gin ghuava Kadesin nguibar ekiamin oto.

¹⁷ Egha Israelia uamateggha gumazir kaba amangizi me ghuava kamaghin Idomian atrivimin azangsis, 'E uari, ni e ateghti e nin nguazim abigh mangi vongin otivigham, o puvatigham?' Ezi atrivim aghua. Ezi me

gumaziba amangizima me ghua Moapian atrivimin azai. Ezi a uaghan aghua. Kamaghin, Israelia Kadesin ikiava iti.

¹⁸ "Egha me gin ghua gumazamiziba puvatizir danganimin zui. Egha me Idom ko Moapian nguazimin ghuzir puvati. Me Moapin, aruem anadi naghin Arnonin Fanemin vongin kaghira iti. Me an averpenibar ingarigha iti, kar men nguazir mitaghni. Kamaghin, Arnonin Fanem abigha vongin ghuezir puvati.

¹⁹ "Ezi Amorian atrivim, Sihon, a Hesbonin danganimin itima, Israelia mangi an ganasa gumaziba amangi. Ezi me kamaghin an azai, 'E uari, ni kamaghin ifonge, e nin nguazim abigh mangi vongin otivam o markiam? E uan nguazim a baghvira mangasa.' ²⁰ Ezi Sihon aghua. Egha uan midorozir gumaziba bar me inigha ghua, Jahasin nguibar ekiamin averpenibar ingarigha dar ikiava Israelia ko misosi.

²¹ Ezi Ikiavira Itir God, Israelian God, a Israelian akuragha Sihonin adarazi ko men midorozir gumaziba sara bar me abira. Kamaghin, Israelia Amorian nguazir danganir me itir kabanang bar ada ini.

²² "Me bar Amorian nguaziba ini, me sautin amadaghan Arnonin Fanemin ikeggha, ghua notin amadaghan Jabokin Fanemin tu, egha aruem anadi naghin gumazamiziba puvatizir danganimin ikeggha ghua, aruem uaghiri naghin Jordanin Fanemin tu. ²³ Kamaghira, Ikiavira Itir God, a Israelian God, a uabi Amoria batueggha, men nguazim isava uan gumazamizibagh aningi. Kar Israelia. Ezi ni datirighin ua nguazir kam iniasa? ²⁴ Ni uan bizir nin asem Kemos ni ganingiziba, ni da ini. Ezi en nguazir en God e ganingiziba, da en nguaziba.

²⁵ "Ezi manmaghin ami? Ni ghaze nin gavgavim ti Balakin gavgavim gafira? A Siporin otarim, egha Moapian atrivim. A nguazir taba ua uabi daningasa migeir puvati. Egha e ko midorozim gamizir puvati. ²⁶ Ezi Israelia Hesbon ko Aroerin nguibamning isava, aningin boroghin itir nguibar doziba isava, egha Arnonin Fanemin boroghin itir nguibar ekiaba bar ada inigha, 300plan azenibar dagh apiaghav iti. Manmaghin amizi ia dughiar kamin ua nguibar kaba inigha dagh apiazir puvati? ²⁷ Ezi Jepta kamaghin migia ghaze, an arazir kuratam ni gamizir puvati. Ni uabi arazir kuram gamigha a ko misosi. God uabi gumazibar araziba tuisisi, a datirighin bar moghira ia ko en araziba tuisigham."

²⁸ Ezi Amonian atrivim akar Jepta a bagha amadazir kam baraghizir puvati.

²⁹ Ezi Ikiavira Itir Godin Duam Jepta gizivazima, a uan midorozir gumaziba inigha, me Gileat ko Manasen anabamin nguazimin ghua Gileatin aven Mispan otifi, egha gin Mispan nguazim ategha ghua Amonian nguazimin oto. ³⁰ Ezi Jepta Ikiavira Itir Godin damazimin akar mam akirigha ghaze, "Ni nan akuraghti ki midorozimin Amonia abinigh, ³¹ egh midorozimin ikegh uamategh izamin dughiar kamin, bizir manam faragh nan dipenimin tiar akamin azenim girigh, na bagh izamim bizir kam, a Ikiavira Itir Godin bizimin otivam. Egh ki a isi ofan bar isi mighirimin min ni daningam." ³² Ezi Jepta uan midorozir gumaziba ko fanem abigha ghua Amonia bativigha me misosi. Ezi Ikiavira Itir God Jeptan akurazima me midorozimin me abira. ³³ Me Amonia misogha bar me abini, me Aroerin nguibar ekiamin ikegha me misogha ghua Minitin nguibar ekiamin otogha, bar ghua Abel Keramimin dipamin tu. Me 20plan nguibabav sogha, me abiragha bar me agifa. Kamaghira Israelia bar Amonia abinigha, aghumsizim me ganingizi, me ua me ko misoghan ibura.

Jepta uan akar dikirizim gamizi a guizbangiram oto

³⁴ Ezi Jepta uamategha uan nguibamin iza Mispan nguibar ekiamin otozi, an guivim dipenim ategha ivegha a bagha zui. A bar akongegha uan tambarin misogha ighiam bangava ighavamaga izi. Guizbangira, Jepta guivir kamra iti. A ua boriba pu-vati. ³⁵ Ezi Jepta uan guivimin ganigha, bar digavir kuram gamigha uan korotiam abigha kamaghin migei, "O nan guivim, noka! Ni bar nan dighorim abiki. Ki bar os-eme. Ni tizim bagha faragha iza na batogha osimtizir ekiam na ganingi? Ki Ikiavira Itir Godin damazimin akar dikirizim gamigha gifa, egh ki anebighan kogham."

³⁶ Ezi an guivim kamaghin migei, "O nan afeziam, ni Ikiavira Itir Godin damazimin akam akirigha gifa. Kamaghin, ni akam akirigha givazi moghin, ni na damu. Guizbangira, Ikiavira Itir God nin akurazi, ni uan apaniba Amonia abira."

³⁷ Egha a kamaghin uan afeziam migei, "Ki kamagsua, ni faragh na ateghti ki uan namakaba ko iakinir pumuningin mighsiabbar orazibar daru azir akabar amuam. Ki fo, ki gumazitam in ikeghan

kogh borir tam bateghan koghiva aremegham."

³⁸ Ezi an afeziam kamaghin a migei, "A dera, ni mangi." Egha anemadazi a ghua iakinir pumuningin ike. A uan namakaba ko ghua mighsiabagh arua, azir akabagh amua kamaghin azi, a gumazitam in ikeghan koghiva borir taba inighan kogh aremegham.* ³⁹ Ezi iakinir pumuning givazima a uamategha iza uan afeziam bato, ezi an afeziam Ikiavira Itir Godin damazimin akam akirizi moghin, a gami. Ezi guivir kam gumazitam ko akuizir pu-vati. Ezi arazir kam bangin, Israelia zurara arazir kam gami.

⁴⁰ Israelian guivir igiaba, zurara azeniba bar, dar dughiar 4plan, me Jeptan guivim ginighnigha osemegha aruava a bagha azi.

12

Efracimin anabamin adarazi Gileatia ko misosi

¹ Ezi Efracimin anabamin adarazi uari akuvagha midorozim damuasa, midorozir biziba inigha Jordanin Fanem giregha vongin otogha, Safonin nguibar ekiamin zui. Me ghua kamaghin jepta migei, "Ni Amonia ko misoghasa Jordanin Fanem girigha vongin zuir dughiamin, ni en diman aghua? Ni oragh, bizir kam bangin, e datirighin ni ko nin dipenim dapongam."

² Ezi Jepta kamaghin me migei, "Ki uan adarazi ko, e Amonia ko adarir ekiam iti. Egha ki ian diazi, ia iza nan akurazir pu-vati. ³ Ezi ki garu ia iza nan akurazir pu-vatizi, ki kamaghin nighnisi, 'Ki mangi Amonia ko misoghti, me mar na misueghti ki aremeka.' Kamaghin, ki Jordanin Fanem girigha anebigha ghua midorozim foregha a gami. Ezi Ikiavira Itir God nan akurazima ki midorozimin me abira. Ezi ia datirighin tizim bagha iza na misoghasa?"

⁴ Efracimian anabamin adarasi, faragha Gileatin adaraziv gia ghaze, "Ia Gileatin adarasi, ia Efracimin nguazimin ikegha ara iza, datirighin Efracim ko Manasen nguazimningin tizimningin iti. Egha ia gumazimizir pura guighav itiba." Kamaghin, Jepta Gileatin gumaziba bar me akuvagha, Efracimin gumazibav sogha me abiri.*

⁵ Ezi Gileatin midorozir gumaziba Efracimin gumaziba bagha pigha, Jordanin Fanem abigha ghua otivir tuavir akabar iti. Ezi Efracimin gumaziba midorozimin

11:35: Diboboniba 30:2 * **11:38:** Gumazitam God ko akam akiri, a bizir bar ekiam. Ni Jems 5:12 ko Matyu 5:33-37 in gan. Jepta deragha nighnizir puvatigha onganigha akar dikirizir kam gami. Kar bar arazir kuram an a gami. Godin Akar Gavgavimin, God ghaze, gumazamiziba uan boribar ofa damuan kogham. Ofa Gami 20:2 in gan. Jepta amizir bizir kam, a kamaghin en aka, a bar deravira Godin Akar Gavgavibar gin zuir pu-vati. A bar arazir kuram gami. * **12:4:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir pu-vati.

ara fanemîn iza kamaghîn migei, “E dipam egiresh vongin mangasa.”

Ezi Gileatin midorozir gumaziba kamaghîn vaghvaghera men azangsisî, “Ni Efraimîn tav o puvati?”

Eghti me kamaghîn mikim suam, “Puvati,” eghti me ua kamaghîn a mikimam, ⁶ “Aria ni mikim, ‘Sihibolet.’” Eghti gumazir kam deragh ziar kam diponan kogh, suam, “Sibolet,” eghti me fogh suam kar Efraimîn adarazir gumazir mam, egh me an suiragh a misueghti an aremegham. Me kamaghîn amua ghua Jordanîn Fanem gira iza, otivir tuavir akabar pigha, Efraimîn adarazir 42,000plan gumazibav soghezi me ariaghire.[†]

⁷ Ezi Gileatian gumazim Jepta, a 6plan azenibar Israelian gumazir dapanimîn ikegha areme. Ezi me Gileatin nguazimîn anefa.[‡]

Ipsan, gumazir dapanimîn oto

⁸ Ezi Jepta aremezi, gin, Betlehemin gumazim Ipsan, a Israelian gumazir dapanimîn oto. ⁹ A 30plan otariba ikia 30plan guiviba iti. Egha uan guiviba amangizi me nguivar igharazibar gumazibar ikiasa ghue. Ezi a igharazir adarazir guivir giaba inigha uan otaribagh aningizi me dar iti. Ezi Ipsan 7plan azenibar Israelian gumazir dapanimîn ike. ¹⁰ Egha an aremezi, me Betlehemin anefa.

Elon gumazir dapanimîn oto

¹¹ Ezi Ipsan aremezi, Sebulun adarazir gumazir mam Elon, a Israelian gumazir dapanimîn otogha 10plan azenibar men gari. ¹² Ezi an aremezi, me Sebulunîn nguazimîn, Aijalonîn nguivar ekiamîn anefa.

Apdon gumazir dapanimîn oto

¹³ Ezi Elon aremezi, Piratonîn nguivar ekiamîn gumazim Apdon, a Hilelin otarim, a Israelian gumazir dapanimîn oto. ¹⁴ A 40plan otariba ikia igiav otarir 30pla iti. Me zurara donkin 70pla gapiaghira mangi izegh gami. Ezi Apdon 8plan azenibar Israelian gumazir dapanimîn ike. ¹⁵ Ezi an aremezi, me Efraimîn nguazimîn, Piratonîn anefa. Nguivar kam Amalekian mighsiar dozibar iti.

Samsonîn eghaghanim

13

(Sapta 13--16)

Manoan amuim Samson bate

¹ Ezi Israelia ua Ikiavira Itir Godin damazimîn arazir kurabagh amima,

Ikiavira Itir God Filistiaba ataghizi, me 40plan azenibar me gativagha men gari.

² Ezi Manoa, Danin anabamin gumazir mam, a Soran nguivar ekiamin iti. An amuim boriba batir puvati. ³ Ezi dughiar mam Ikiavira Itir Godin enselin mam iza kamaghîn a migei, “Ni faragha otir puvati. Egh ni kiran oveghangin navim asegh otarim bategham. ⁴ Kamaghîn, ni datirighin wainba ko dipar onganibar aman marki. Egh bizir ki daman gumazamizibar anogorogheziba, ni dar aman marki. Kar bizir gumazamizibagh ami, me nan damazimîn mizeziba. ⁵ Ni navim aseghiva otarim bategham. Egh an dapanir arizim gisan marki. A nin navimîn aven itima, God ua bagha a ginaba. Eghti ni a bateghti, a wainba ko dipar onganibar aman marki, egh uaghan God daman gumazibar anogoroghezir dagheba, a dar aman marki. Eghti a ua Filistiaba da Israelia iniam.”

⁶ Ezi amizir kam ghua uan pam Manoan migia ghaze, “Gumazir akam akurir mam Ikiavira Itir Godin enselin min gara na ko migei. Ezi ki bar atiatigha an azarazir puvati, a ten gumazim egha a managh ize. A uan ziamin gun na mikemezir puvati. ⁷ A na migia ghaze, ki navim aseghiva otarim bategham. Egh wainba ko dipar onganibar aman koghiva uaghan, dagher God daman gumazamizibar anogoroghezibar aman kogham. Bizir kaba, gumazamizibagh amima me nan damazimîn mize. Eghti gan otarir nan navimîn aven ekiamin kam, God ua baghvira a ginabagh, eghti a kamaghira iki mangi aremegham.”

⁸ Ezi Manoa migirigiar kam baregha Ikiavira Itir God ko migia ghaze, “O Ekiam, ga uaning, ki kamaghîn ifonge, gumazir ni amadazir kam, ni uam anemadaghti a ga bagh izi. Eghti borir gin otivamin kam, ga a bagh damuamin biziba a bar dar gun ga mikimam.” ⁹ Ezi God Manoan migirigiam baraghizi, Manoan amuim uan azenimîn aperaghav itima, Ikiavira Itir Godin ensel iza a bato. Manoa dughiar kamin a ko itir puvati.

¹⁰ Ezi an amuim bemira uamategha ivegha ghua uan pam batogha an migia ghaze, “Ni zuamira izi! Gumazir faragha iza na batozim, anarira ua iza na bato.”

¹¹ Ezi Manoa uan amuim ko uamategha ghua gumazir kam batogha an azara, “Ni gumazir kamra faragha iza nan amuim batoz, o?”

[†] 12:6: Hibrun akamin akar kam kamakin, “Sihibolet,” o “Sibolet,” an mingarim kamakin, “raiziar dapanim.” Gileatia kamaghîn ziar kam dibori, “Sihibolet.” Ezi Efraimîn adarazir ighara a dibori, “Sibolet.” Gumazitam, deragh Gileatian adarazi a dibori moghin, a deragh a diboroghan koghti, me foghman kar Efraimîn gumazir mam, egh me an misueghti ana aremegham. [‡] 12:7: Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. 13:5: Diboboniba 6:1-5;

Ezi gumazim a ikaragha ghaze, “Are, kar kirara.”

¹² Ezi Manoa gumazimin azara, “Ni nan amuim ko akam akirizir bizir kam guizbangira otoghti, otarir kam bizir tizibar amuva Akar Gavgavir manabar gin mangam?”

¹³ Ezi Ikiavira Itir Godin ensel kamaghin Manoa migei, “Nin amuim bar deravira migirigiar ki a mikemezibar gintigh. ¹⁴ A wainin ovizibar aman marki. Egh wainin dipaba ko dipar onganibar aman marki. Egh God daman gumamazizibar anogoroghezir daghebar aman marki, bizir kaba gumamazizibagh ami me nan damazimin mize. A bar deravira ki a mikemezir migirigiar gintigh.”

¹⁵ Ezi Manoa kamaghin Ikiavira Itir Godin ensel migei, “Ga uaning, ni tong ga ko kagh ikitima ga memen igiatam misuegh, a isamighti, ni damegh mangam.” ¹⁶ Manoa kamaghin fozir puvati, a Ikiavira Itir Godin ensel migei.

Ezi Ikiavira Itir Godin ensel kamaghin a ikaragha ghaze, “Ki iki gua tuaghamin daghetam ameghan kogham. Gua meme misuegh a tusi, gua Ikiavira Itir God bagh ofan bar isia mighirizim damu, a tuaghti a bar isigh.”

¹⁷ Ezi Manoa kamaghin ensel migei, “Ni uan ziamin gun ga mikemeghti, gin gan otarim otoghti ga nin ziam fam.”

¹⁸ Ezi ensel kamaghin aning ikaragha ghaze, “Puvati. Gua tizim bagh nan ziam gifoghasa? Nan ziam bar deragha bar ighara.” ¹⁹ Kamaghin, Manoa memen igiar mam ko witin maba inigha Ikiavira Itir God bagha ofa gami, a Godin bizir bar igharagha garibagh amim. Manoa ofan kam ofa gamir dagiar dafar mam gisin a gamigha, uan amuim ko aning tughu pura gara iti. ²⁰ Avim ofa gamir dakozimin dafogha isia mizariaba ghuvanadir dughiamin, Manoa uan amuim ko garima, Ikiavira Itir Godin ensel avir mizariabar tongin Godin Nguibamin ghuvanadi. Ezi aning irava uan guamning isava nguazim gati. ²¹ Ezi Ensel uam aning ko itir puvati. Ezi Manoa datirighin fo, kar guizbangira Ikiavira Itir Godin ensel.

²² Egha Manoa kamaghin uan amuim migei, “Ga Godin enselin ganigha gifa, kamaghin, ga ti aremegham.”

²³ Ezi Manoa amuim kamaghin migei, “Ikiavira Itir God ga misueghti, ga aremeghan kogham. Ga amizir ofa, Ikiavira Itir God a gifongegha bizir igharagha garim gamizi ga an gani. Egha uaghan a ga migia ghaze, ga otarim ikiam.”

²⁴ Egha Manoa amuim gin otarim bategha, ziar kam a ganingi, “Samson.” Ezi otarim aghuima, Ikiavira Itir God deravira a gami. ²⁵ Ezi Samson Sora ko Estaolin nguibar ekiamningin tizimin, Danin anabamin dangaminin iti. Ezi Ikiavira Itir Godin Duam an nighnizimin aven ingari.

14

Samson Filistiabar amizir mam in iti

¹ Ezi dughiar mam in, Samson Timnan nguibar ekiamin ghuaghira, Filistiabar amizir igiar mam in gani. ² Egha a uamategha ghugha kamaghin uan amebam ko afeziam migei, “Ki Filistiabar amizir igiar mam, Timnan nguibar ekiamin an gani. Ki kamaghsua, gua na bagh a inighti ki an ikiam.”

³ Ezi an amebam ko afeziam kamaghin a ikaragha ghaze, “Manmaghin ami? Nin ikizimin aven amizir igiatam iti o, en gumamazizibar tongin ti puvati? Ni bizir tizim bagha Filistiabar amizim iniasa, gumazir kaba me uan mikarzir mogomebar iniba aghori puvati?”

Ezi Samson ua kamaghin uan afeziam migei, “Ki amizir kam gifonge. Gua na bagh a inigh.” ⁴ Dughiar kam in Filistiaba Israelia gativagha men gari. Ezi Ikiavira Itir God Filistiabav soghasa tuaviba buri. Kamaghin, Samsonin afeziam ko amebam fozir puvati, Ikiavira Itir God uabi Samsonin nighnizim fema an akar kam gami. ⁵ Egha gin Samson uan amebam ko afeziam me Timnan ghuaighiri. Egha Timnan itir wainin azenibar boroghin zuima, laionin igiar mam dazeregha Samson misoghasa a bagha izi. ⁶ Ezi Ikiavira Itir Godin Duam gavgavim Samson ganingizima, a laionin kam uan dafarir kinimningin an suiragha anebiki. Mati gumazim memen igiam tongirama anebiki. Egha an amizir bizir kam in, gun uan afeziam ko amebam, mikemezir puvati.

⁷ Egha gin a ghua Timnan nguibamin ghugha, amizir igiar kam bar a gifongegha, a ko migei. ⁸ Samson mong ikegha, uamategha amizir kam in ikiasa zui. Egha ghua tuavim ategha laionin a faragha misuegha atizir kuamin ganasa, tuavir miriamin ghua garima, aparir irubuar okoruam an aven ikia hani isava a gati. ⁹ Ezi a uan dafarimningin hanin maba tuigha da apavira tuavimin zui. A ghua uan amebam ko afeziam batogha hanin maba isa aning ganingizi, aning uaghan ada ame. A uan amebam ko afeziam kamaghin aning mikemezir puvati, a laionin kuamin aven haniba ini.

¹⁰ Ezi Samsonin afeziam ghua, amizim ko an amebam ko afeziam batogha, me aning uaningin ikiamin akam akirigha gifa. Men gumazir igiaba fomira amuubar iki-asa ami moghin, Samson maghira maburan isam gami. ¹¹ Ezi Filistiaba kamaghin Samsonin ganigha, 30plan gumazir igiabagh inaba, eghti me a ko namakam damigh ikiam. ¹² Ezi Samson kamaghin 30plan gumazir igiar kabavgei, "Ki akar isin zuitamin ia mikimasa. Ia isam damuamin 7plan aruer kabar ikiva, ia akar isin zuir kamin mingarimin gun na mikemeghti, ki 30plan inir ruarir aghuiba ko 30plan korotiar aghuiba ia daningam. ¹³ Eghti ia nan akar isin zuimin mingarimin gun na mikemeghan kogh, ia 30plan inir ruarir aghuiba ko 30plan korotiar aghuiba na daningam."

Ezi me kamaghin a migei, "Ni uan akar isin zuimin gun en mikemegh."

¹⁴ Ezi a kamaghin men akam ikaragha ghaze:

"Apir bizir mamın bizir apir mam oto.

Ezi bizir isingtizir mam bizir gavgavimin oto."

Ezi 3plan arueba givazi, me akar isin zuir kam gifozir puvatighavira iti.

¹⁵ Egha aruer namba 4in, me kamaghin Samsonin amuim migei, "Ni uan pam apezeper a gakaghonti, a uan akar isin zuimin mingarimin gun e mikemegh. Puvatighti, ni uan adarazi ko, e avimin ia daboroghti ia isigham. Gua en biziba okimasa en diazi, e kagh ize?"

¹⁶ Ezi Samsonin amuim ghua an guamin garava aziava kamaghin a migei, "Ni ti na gifongezir puvati. Egha akar isin zuir kamin nan adaraziv kemegha, an mingarimin gun na mikemezir puvati."

Samson kamaghin an akam ikaragha ghaze, "Manmaghin ami? Ni gan, ki uan amebam ko afeziam mikemezir puvati. Ki tizim bagh ni mikimam?"

¹⁷ Ezi an amuim azia kamaghira ikia ghua isamin 7plan arueba gifa. A imobavira itima, an oragha ghua amiragha tagha namba 7 aruemin akar isin zuimin mingarimin gun a mikeme. Ezi a ghua uan adaraziv keme. ¹⁸ Ezi namba 7 aruemin, aruem tighar magiramin dughiamin, nguibar kamin itir gumaziba kamaghin Samson migei:

"Bizir tizim bar isingigh, hanin isingtizim gafiragham?

Ezi bizir tizim bar gavgavigh, egh laionin gavgavim gafiragham?"

Ezi Samson kamaghin me migei:

"Ia ti nan bulmakaun amebam inigha ghua uan azenibar ingarizir puvatighai, ia nan akar isin zuimin mingarimin gun na mikemeghan koghai."

¹⁹ Ezi Ikiavira Itir Godin Duam gavgavim Samson ganingizima an Askelon nguibar ekiam giraghu. A ghuaghira 30plan gumazibav soghezi me ariaghirezi, a men biziba ini. Egha men 30plan korotiar aghuiba inigha an akar isin zuimin mingarimin gun mikemezir darazigh aning. Egha a bizir otozir kam bagha navim bar osemegha, uamategha uan nguibamin ghu. ²⁰ Ezi Filistiaba an amuim isava an namakar mam ganing, an namakar kam uaghan a ko an isamin ike.

15

Samson bar pazavira Filistiabagh ami

¹ Ezi witba aghorir dughiamin, Samson memen igiar mam inigha uan amuim bagha ghu. Egha kamaghin uan amuimin afeziam migei, "Nan amuim akuir danganim, ki an aven mangasa."

Ezi an amuimin afeziam an anogoroke. ² A ghaze, "Bar guizbangira, ki ghaze, ni ti an aghua. Egha ni uan amuim ko gua uaningin ikiasa isam gamir dughiamin, nin namakar ni ko ikezim, ki a isav a ganing. Ezi an afumimin ganganim bar dera, ni a iniam? Ki datirighira a isi ni daningighti ni an ikiam."

³ Ezi Samson atara kamaghin migei, "Ki datirighin Filistiaba bar me gasighasigh, egh osimtiziba puvatigham. Kar men osimtizimra."

⁴ Ezi Samson ghua afiar atiar 300plan suigha da inigha dar ipebar uarir fufugha da ike. Egha vaghvagha korir avibar dar ipebagh ike. ⁵ Egha Samson afiar atiabar ipebar itir korir avibagh apongezi da isima, ana da ataghizima, da tintinibar ivemara ghua Filistiabar witin azenibar aven zuima, korir aviba men witin dighoregha arighiziba ko mitivighav itiba sara bar moghira dar isi. Ezi wainin ikariziba ko olivin temeba uaghan isi.

⁶ Ezi Filistiaba kamaghin ganigha uraira uari azangsisi, "Tinara bizir kam gami?"

Ezi gumazir mam kamaghin me migia ghaze, "Samson a gami. An ivozir afeziam, Timnan nguibamin gumazim. A Samsonin amuim inigha, an namakar a ko an amuimin isamin dughiamin ikezim ganing." Ezi Filistiabar gumazir dapaniba, Timnan nguibamin ghuavanaga Samsonin amuim ko an afeziam gaborozu aning isi.

⁷ Ezi Samson kamaghin me migei, "Ia arazir kamaghin garim gami, a? Ki kamaghin akar kam akiram, ki datirighin zuamira avughsehgan koghham. Ki faragh

ia amizir arazir kam ikaragh, egh gin avughsam.”⁸ Samson puv me misogha, me abiragha men aviribav soghezi me ariaghire. Egha a gin ghua Etamin Mighsiar ekiar mamın dagiar akiriamın aven iti.

Samson Filistiaba abira

⁹ Ezi Filistiaba gin ghua Judabar nguazimın averpenibar ingarigha ikia, Lehin nguibamin gumazamiziba ko misoghasa. ¹⁰ Ezi Judaba kamaghın men azangsisı, “Ia bar tizim bagha iza e ko misoghasa?”

Ezi Filistiaba kamaghın me ikaragha ghaze, “E Samsonın suiragh, a inigh mangı kalabus darighasa. An e gamizir arazimra, e uaghan kamaghiram a damuam.”

¹¹ Ezi Judabar 3,000plan gumaziba Samson bagha Etamin dagiar akiriam iti naghın ghuaghira kamaghın a migei, “Ni kamaghın fo, Filistiaba e gativagha gifa? Ni tizim bagha osimtızir dafar kam gamigha osimtızim e ganingı?”

Ezi a kamaghın me migei, “Me na gamizir arazimra ki a ikarvagha me gami.”

¹² Egha me kamaghın Samson migei, “E ni ikegh ni isi Filistiabar agharim darighasa izi.”

Ezi Samson kamaghın me migei, “Ia guizbangira na mikim suam, ia uari na misueghti ki aremeghan kogham.”

¹³ Ezi me kamaghın a migei, “E bar guizbangira ni migei. E nin misueghti, ni aremeghan kogham. E pura ni ikegh ni inigh mangı Filistiabar agharim darigham.” Egha me benir gavgavir igiar pumuning inigha an agharimning ikegha, a inigha dagiar akiriam ategha Filistiaba bagha zui.

¹⁴ Egha me ghua Lehin nguibamin otivigha givazima, Filistiaba a bagha dagarvagha ivemara izi. Ezi Ikiavira Itir Godin Duam Samson gizivagha gavgavir ekiam a ganingı. Ezi benir igiar gavgavir me an agharimning ikezir kaba, mati avim strinbar isizi da pura amera dighoraghire. ¹⁵ Ezi a gari donkin mam aremegha irighav ikia, tighar bar kuram, an an akaguar agharim inigha an suiragha gumazir 1,000pla misoghezi me ariaghire. ¹⁶ Egha Samson kamaghın ighiar mam gami:

“Donkin akaguar agharir kamın,
ki gumazir aviribav soghezi, me
ariaghire.

Egha ki men kuabar pozibav kinizi, da
mamaghira iti.

Donkin akaguar agharimın,
ki gumazir 1,000pla, bar me agifa.”

¹⁷ Ezi a kamaghın ongegħa givagħa akaguar agharir kam makuni. Ezi me danganir kam, “Akaguar Agharimın Mighsiam,” a garisi.

¹⁸ Ezi Samsonın kuarim bar puvira an pirima, a kamaghın Ikiavira Itir Godin dei, “Ki nin ingangarir gumazim, ezi ni nan akurazi ki midorozir kamın me abira. Egh ki dipam bangin kagh aremeghti Filistiaba ti na inigham, o?” ¹⁹ Ezi God Lehin emimirir dipar mam gamizi, dipavsızim an anagav oto. Ezi a dipar kam amegħa ua gavgavim ini.

Ezi bizir kam bangin me emimirir kam kamaghın a dibori, “Gumazim Dipam Bagħa Deir Emimirir Dipam.” Ezi Lehin emimirir dipar kam datirighın ikiavira iti.

²⁰ Ezi Filistiaba Israelian nguazimın garir dughiamın, Samson 20plan azenibar me gativagħa men gumazir dapanimın ike.

16

Samson Gasan nguibar ekiamın ghu

¹ Ezi Samson Lehin nguibam ategħa Gasan nguibar ekiamın ghugħa, tuavimın amizir gumaziba koma akuir mam batogħa a koma akui. ² Ezi gumazir maba kamaghın Gasan gumazibav ġia ghaze, “Samson izegħa gifa.”

Ezi me ghuava nguibam okarigha nguibamin divazir tiar akar ekiabar boroghın mongegħa a bagħa gara iti. Egha sighsirir akabar uariv ġia ghaze, “E kagh ikiti aminim tiraghti, e a misueghti an aremegham.” ³ Ezi Samson bogarangra tuavimın amizir kam ko ikia ghua dimagarir arizimın, misiamin dikavigha ghua nguibar ekiamın tiar akamningın suiragħa aning asi. Egha aningın akinimning ko tiar akam asir ainin igugunir dafam sarama asi. Egha dagħ isagħpugħa ghua Hebronın nguibamin boroghın mighsiar orazimın da ariki.

Delaila Samson gifara

⁴ Ezi bizir kam otogħa givazima, Samson Gasan zui. A ghua Sorekın danganir zarimın amizir mam bato, an ziam Delaila, an an ganigha a bagħa bar ifonge.

⁵ Ezi Filistin atriviba ghua kamaghın Delailan migei, “Ni Samson apezeperegh, an gavgavim bagħ an azaragh, a managh gavgavir ekiar kam isi, eghti e manmagħira a damighı, an gavgavim aneteghti, e anebiragħam. Ni an gun en mikemeghti e an suiragh a ikegham. Ni kamaghın damighı e vagħvagħ 1,100 silvan dagiaba isi ni daningam.”

⁶ Ezi Delaila kamaghın Samson migei, “Ni na mikim, ni manmagħın gavgavir kam isi? Egh ni manmagħın damighı gavgavim ni ateghti me nin suiragh ni ikegham?”

⁷ Ezi Samson kamaghın a ikaragħa ghaze, “Gumazitam bulmakaun sueba ko dafaribar itir 7plan agirir misingizir puvatizir taba inigh na ikegħtima, nan

gavgavim givaghti, ki pura gumazir kinimin min ikiam.”

⁸⁻⁹ Ezi Filistian gumazir dapaniba bulmakaun sueba ko dafaribar itir agirir 7plan misingizir puvatziba inigha iza Delaila ganingi. Ezi gumazir maba Delaila akui naghin mongeghav iti. Ezi Delaila Samsonin suemning ko dafarimning ike. Egha Delaila a gaghura ghaze, “Samson, Filistiaba nin suighasa izi!” Ezi a dikavima bulmakaun agirir kaba, mati strin avir mizariamin boroghin ikia isia dighoraghirezi moghin, dighoraghire. Ezi Filistiaba an gavgavimin mingarim gifozir puvatighavira iti.

¹⁰ Ezi Delaila kamaghin Samson migei, “Ni oragh, ga uaning, ni bar na gifaragha aghumsizir dafam na ganingi! Ni datirighin guizbangira na mikim, me manmaghira damigh nin suiragham?”

¹¹ Ezi Samson kamaghin a migei, “Gumaziba benir gavgavir bar igiaba inigh na ikeghti nan gavgavir kam givaghti ki pura gumazir kinimin min ikiam.”

¹² Ezi gin Filistiaba iza Delaila akuir danganimin modogha itima, Delaila benir gavgavir bar igiar maba inigha an suemning ko agharimning ike. Egha Samsonin dei, “Samson, Filistiaba nin suighasa izi!” Ezi Samson benir gavgavir bar igiar an agharimning ikezir kaba, tretin min dar ghore.

¹³ Ezi Delaila Samson migei, “Ni bar na gifarava aghumsizir dafam na ganidi. Ni datirighin na mikim, gumaziba bar manmaghira ni ikegham?”

Ezi Samson kamaghin migei, “Ni nan 7plan dapanir arizir gizgiziba, inigh iniba nuavir masinin aven tretba sara nitam nuavighiva, nan dapanir arizim nir kamin aven tretba sara a nuafigh. Egh gin dikonir ruarir tamin nir kam isi birimin a gafughti, a birimin porogh gavgafigh. Eghti ki ua gavgaviba puvatigh pura gumazir igharazibar min ikiam.”

¹⁴ Ezi Delaila Samson gamizi an akuima, an an 7plan dapanir arizir gizgiziba, inigha iniba nuavir masinin aven, tretba sara inir mam nuavighava, an dapanir arizim inir kamin aven tretba sara a nuafi. Egha gin dikonir ruarir mam nir kam sara birimin a gafu, ezi a birimin porogha gavgafi. Egha a kamaghin dei, “Samson, ni ua bagh ganigh, Filistiaba nin suighasa izi.” Ezi a dikavima, dikonir kam ko nir an dapanir nuavizimin arizir gizgiziba, a bar birimin dagh ekuigha dikafi.

¹⁵ Ezi Delaila kamaghin a migei, “Ni manmaghsua, na migia ghaze, ni bar na gifonge? Ni bar puvira na gifari. Ni na ko navir vamiran itir puvatigha guizin akabar

na migeir puvati. Datirighin namba 3in dughiam, ni na gifaragha aghumsizim na ganingi, egha na mikemezir puvati, ni manmaghira amigha bar gavgafi.” ¹⁶ Ezi Delaila dughiaabar uabi mikimasa a gimobava, an azangisigha manmaghira iti. Ezi Samson migirigiar kam baragha ghua bar iporpore.

¹⁷ Egha bar abuan, a Delaila mikeme. A kamaghin migei, “Ki aghirimra iti God na ginabazi nan amebam na batezir dughiamin, ikegha iza datirighin, me tong nan dapanir arizibagh isezir puvati. Me nan dapanir arizibagh iseghti, ki ua gavgaviba puvatigh, pura gumazir kinimin min ikiam.”

¹⁸ Ezi dughiar kamin Delaila fo, Samson guizbangira a migei. Egha a Filistiabar atriviba bagha akam amaga ghaze, “Ia uamategh izi. A datirighin guizbangira uabin gun na mikeme.” Ezi Filistiabar gumazir dapaniba, silvan dagiar Delaila daningasa mikemeziba inigha izi. ¹⁹ Ezi Delaila Samson gifarazima Samson an apozimin akuava ongani. Ezi Delaila gumazir mamın diazima a iza Samson dapanir arizir gizgizir nuavizir 7plan ruariba apiri. Ezi Delaila arazir kamin Samsonin gavgavim bar anegifa. An gavgavim bar moghira gifa.*

²⁰ Ezi Delaila ua kamaghin dei, “Samson, ni ganigh, Filistiaba nin suighasa izi!”

Ezi Samson osegha ghaze, “Ki faragha ami moghin, dikavigh mangi firighirigham.” A kamaghin fozir puvati, Ikiavira Itir God anetaki. ²¹ Ezi Filistiaba an suiragha an damazimning asiaghati. Egha me a inigha Gasan ghuegha senin brasbar ingarizimin a ike. Egha a gamima a kalabuziar dipenimin aven ikia witba ko raiziaba mirmiri. ²² Ezi dughiar kamin Samsonin dapanir arizim uam aghui.

Samson areme

²³ Ezi dughiar mamın Filistiabar atriviba iza uari akuvagha, isar ekiar mam gamua uan asem Dagon bagha ofa gami. Egha me bar akongegha kamaghin migei, “En asem en akurazima e uan apanim Samsonin suiragha anebira.”

²⁴⁻²⁵ Egha me gin bar akongegha kamaghin migei, “Ia Samsonin aku iziti a uan arazitabar amuti, e an gan an ingariva aki, a dipovasa.” Ezi gumaziba ghua kalabusin a inigha izi.

Ezi gumazamiziba an ganigha, uan asemın ziam fava kamaghin migei, “En asem en akurazima e uan apanir kam anebira. Gumazir kam bar en nguazim gasighasigha, en gumazir aviribav soghezi me ariaghire.” Egha me a isava dipenimin

* 16:19: Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati.

dagiär guarir akinimningin tizimin anetizima, a tughav ikia arazarazibagh amima, me an ingarava aka a dipofi.

²⁶ Ezi Samson, otarir an dafarimîn suigha an akuava aruim kamaghin a migei, “Ni nan akuraghtima, ki dipenimin guarir akinimningin suiragh mitigh, uan akirim isiva guarir akinimning garoroghasa.”
²⁷ Dipenir kam gumazamizir bar avirim a gizifa, ezi Filistiabar atriviba bar moghira uaghan me ko iti. Ezi 3,000plan gumazamiziba dipenir ekiar kamin siriamin pin ikia beragha Samsonin garava a dipovava ati.

²⁸ Ezi Samson kamaghin diagha Ikiavira Itir God ko migei, “O Ikiavira Itir God, nan Ekiam, ni datirighin na ginighnigh. O God, ni datirighin ua gavgavim na daningh. Eghti datirighin Filistiaba nan damazimning asizi moghira, ki me ikaragham.”
²⁹ Egha Samson dagiär dipenir guarir tongira tughav ikia, gavgavim a ganidir akinimningin suira. A dafarir guvimin guarir akinir mamîn suiragha, dafarir kiriamin igharazimin suira.

³⁰ Egha a kamaghin dei, “Ni na ateghti ki Filistiaba ko aremeka.” Egha a bar uan gavgaviba sara guarir akinimning adugha zuima dipenim iri. Dipenim dipirigha ira Filistiabar atriviba ko, gumazamizir igharazir an aven itiba sara me gisin ira me misoghezi, me bar ariaghire. Ezi gumazamizir bar avirim Samson ko ariaghire, men dibobonim, an angamira ikia misoghezi gumazibar dibobonim gafira.

³¹ Ezi Samsonin adarazi gin izaghira an kuam ini. Me an kuam inigha ghua Sora ko Estaolin nguibar ekiamningin tizimningin, an afeziam Manoa afazi naghin anefa. Samson 20plan azenibar Israelian gumazir dapanimin ike.

Benjamin ko Danin anabamningin eghaghaniba

17

(Sapta 17–21)

Maika uabi marvir guabar ziaba fer dipenir mam iti

¹ Ezi gumazir mam an ziam Maika, a Eframîn mighsiar dozibar iti. ² A dughiar mamîn uan amebam migei, “Ni uan 1,100in dagiär silvabagh fo, tina da okeme? Ezi ki dughiar kamin itima, ni God migia ghaze da okemezir gumazim, ni a gasighasikigh.

Ni gan, ki uabi bizir kam gami. Ki da okemegha, datirighin ua ni ganidi.”

Ezi an amebam kamaghin a ikaragha ghaze, “Nan otarim, Ikiavira Itir God deragh ni damu.”

³ Ezi Maika 1,100plan silvan dagiaba uamategha da isava uan amebam ganing. Ezi an amebam kamaghin migei, “Ki silvan dagiär kaba Ikiavira Itir God danighti, dagiär kaba nan otarim baghavira ikiam. Egh dagiär kaba, ga da isiva gumazitabar anighti, me dar marvir guatamningin ingarighti, e aningin ziamning fam. Me temer otevitam marvir guatam akirighiva silvan a nokegh, egh marvir guatam silvan kinimra an ingarigh.”
⁴ Egha Maikan amebam 200 silvan dagiär an amebam uam a ganingiziba, isa silvan marvir guabar digiribagh amir gumazir mam ganing. Ezi a marvir guar mam tememîn anekirigha silvan bar a noke, egha marvir guar mam silvan kinimin an ingari. Ezi amebam aningin nedazimning isava Maikan dipenimin aning ati.

⁵ Ezi gumazir kam Maika, a marvir guamning bagha ofa gamir dipenir dozir mam iti. Egha a ofa gamir gumazibar dapanimin korotiar otevir azenan azuir mamîn ingarigha asebar ifongiam gifofoghamin marvir guar dozir mam sara ingari. Egha a uan otarir mam amisevezima an ofa gamir dipenir kamin ofa gamir gumazimin oto.
⁶ Dughiar kabar atrivitam Israelin itir puvati. Kamaghin, gumazamiziba vaghvagha tintinibar uan ifongiabar gin ghua pura bizibagh amua iti.

⁷ Ezi dughiar kamin Livain anabamin adarazi gumazir igiar mam, a Judan anabamin nguazimin ikia, Betlehemin nguibar ekiamin iti. ⁸ A Betlehem ategh mangi nguibar igitam batogh an ikiasa zui. A ghua Eframîn mighsiar dozibar, Maikan dipenimin oto. ⁹ Ezi Maika an azara, “Ni managh ikegha izi?” Ezi Livain gumazir kam kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Ki Betlehemin itir Livain anabamin gumazir mam, a Judan nguazimin itir nguibam. Ki danganir ikiamiba buriagha arui.”

¹⁰ Ezi Maika kamaghin a migei, “Ni na ko kagh ikiam. Ni na ko iki nighniziba na daning egh uaghan nan ofa gamir gumazimin ikiam. Eghti azenibar zurara ki 10pla silvan dagiaba ko korotiaba ko dagheba sara ni daningam.”
¹¹ Kamaghin, Livain gumazir igiar kam Maikan migirigiam baregha, a ko iti. Egha an an

* **17:3:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. E uaghan fozir puvati, aning manmagh garir nedazimning digirim silvan kamin a gami. Ezi 18:24in akamin, Maika nedazimning kamaghin aning dibori, “aser godin ki ingarizimning.”
† **17:5:** E fozir puvati, “asebar ifongiam gifofoghamin marvir guar dozir mam,” a ti bar bizir tizimra. Ni Jenesis 31:30 ko 1 Samuel 19:13in gan. Hibrun akamin bizir kaba me kamaghin da dibora ghaze, asebar marvir guaba.

17:6: Godin Araziba 12:8; Gumazir Dapaniba 21:25

borimin min otogha a ko iti. ¹² Ezi Maika ivezim isa Livain gumazir igiar kam ganidi. Egha a gamizi an an ofa gamir gumazimin otogha, Maikan dipenimin aven iti.

¹³ Ezi Maika kamaghin migei, "Livain mav datirighin nan ofa gamir gumazimin otogha iti. Kamaghin, ki datirighin fo, Ikiavira Itir God datirighin na danganimin aven itir bizibar amighti, da deragh otivam."

18

Danin anabamin adarazi nguibar ekiar igiam ini

¹ Dughiar kamin Israelia atriviba puvati. Danin anabam fomira iza datirighin, me Israelian anababar tongin, nguazir tam inizer puvatighavira iti, kamaghin, Danin anabamin adarazi nguazir tam batogh an ikiasa da buri. ² Ezi Danin anabamin adarasi, gumazir bar gavgavir 5pla amisevezi, me Sora ko Estaolin nguibar ekiamningin iti. Me Danin anababar 5plan gumazir kaba amisevegha, me amadzima, me ghua moga nguazimin gara a getiagha arui. Me kamaghin gumazir kabav gei, "Ia mangi nguazir kam bar deraghviram a getiraru." Ezi gumazir 5plan kaba ghua Efraimin mighsiar dozibar Maikan dipenimin otogha, dimagarir vamiran a koma akui.

³ Me ghua Maikan dipenimin aven ikia orazima, Livain gumazir kam migei. Ezi me an migirigiaba baregha fo, kar Judabar nguazimin gumazim, ezi me an azara, "Ni bizir tizim gamua kagh iti? Tinaru ni inigha kagh ize?"

⁴ Ezi a kamaghin men akam ikaragha ghaze, "Maika uabi na mikemezi, ki kagh iti. A na givezima ki an ofa gamir gumazimin otogha kagh iti."

⁵ Ezi me kamaghin Livain gumazir kam migei, "E uari, ni e bagh God ko mikim. Ni e bagh Godin azangsigh, en darorir kam deragham, o puvatigham?"

⁶ Ezi ofa gamir gumazim kamaghin men akam ikaragha ghaze, "Ia nighnizir aviribar amuan marki. Ikiavira Itir God ian gan ian darorim geghuvam."

⁷ Ezi 5plan gumazir kaba nguibar kam ategha ghua Laisin nguibar ekiamin oto. Me ghua Laisin nguibamin itir gumazamizabar garima, men dabirabim Saidonin nguibar ekiamin gumazamizabar min dera. Me bar nimiram apiaghav ikia gumazir igharazibar atari puvati. Me ghaze, midorozitam me batoghan kogham. Atrivitam o gumazir dapanitam aghumsizir arazitamin me gamizir puvati. Me Saidonin nguibamin saghon ikia, egha dagiaba bagha biziba

igharaz darazi dama, ada amadir puvati.* ⁸ Ezi 5pla gumazir kaba uamategha ghua Sora ko Estaolin otozi, men adarazi men azara, "Ia manmaghira garir bizibar gani?"

⁹ Ezi 5plan gumazir kaba kamaghin me ikaragha ghaze, "Ia zuamira izi e mangiva, nguibar ekiar kam korogh me misogham. E men nguazimin garima, a bar dera. Ia suigh-suighan marki, e mangi me misogh men nguazim iniam. ¹⁰ Ia danganir kamin mangi ganti, nguazir aviriba ikiam. Ia ganti bizir aghuir aviriba an ikiam. Egh ia uaghan ganti, me misoghsi nighnighan kogham. Ia oragh, God nguazir kam e daningam."

¹¹ Kamaghin, Danin adarazir 600plan gumaziba midorozir biziba inigha, misoghasa Sora ko Estaol ategha zui. ¹² Me ghua Kiriati Jearimin nguibar ekiamin boroghin Judan nguazimin averpenibar ingarigha iti. Kamaghin danganir kam me kamaghin a dibori, "Danin Averpenibar Ingarizir Danganim." Danganim kam Kiriati Jearimin aruem uaghiri naghin iti, ezi me datirighin kamaghira a dibora mamaghira iti.

¹³ Me danganir kam ategha ghua Efraimin mighsiar dozibar Maikan dipenimin oto. ¹⁴ Ezi 5plan gumazir ghua Laisin nguazim moga an ganiziba, kamaghin uan adaraziv gei, "Ia kamaghin fo, dipenir kabar aven, ofa gamir gumazibar korotiar mam ko, asebar ifongiam gifofoghamin marvir guar dozir maba ko, marvir guar me tememin dikirigha silvan noghezir mam ko, marvir guar me silvan kinimin ingarizir mam, da iti. Ezi e datirighin manmaghin damuam?" ¹⁵ Ezi me tuavim ategha Maikan dipenim iti naghin Livain gumazir igiam itir dipenimin otogha, egha dughiam a ganingi. ¹⁶ Me dipenimin aven itir dughiamin, Danin midorozir gumazir 600pla uan midorozir bizibar suigha, Maikan dipenimin divazimin itiar akamin mitivighav iti. ¹⁷ Ezi ofa gamir gumazir kam, 600plan midorozir gumaziba ko divazimin itiar akamin itir dughiamin, gumazir 5plan moga gariba, me aseba fer biziba iniasa dipenimin aven ghue. Me ghua ofa gamir gumazibar korotiam ko, Godin ifongiam gifofoghamin marvir guar doziba ko, marvir guar me tememin dikirigha silvan noghezim ko, marvir guar me silvan kinimin ingarizim, me bar ada okimasa.

¹⁸ Ezi ofa gamir gumazim garima, gumazir kaba Maikan dipenimin aven ghuegha, ofa gamir gumazibar korotiam ko, Godin ifongiam gifofoghamin marvir guar doziba ko, marvir guar me tememin dikirigha silvan noghezim ko, marvir guar me silvan kinimin ingarizim, me da okei.

* 18:7: Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati.

Ezi ofa gamir gumazim kamaghin men azara, "Ia tizim gami?"

¹⁹ Ezi me kamaghin a migia ghaze, "Ni uan akam dukuagh nimira iki. Ni migirigiar tam damuan marki. Ni uaghan e ko iziva en ofa gamir gumazimin otogh, egh uaghan nighnizir aghuiba e daningamin gumazimin ikiam. Ni ti dipenir vamira itir gumazim bagh ofa gamir gumazimin ikiam? Ingangarir kam, a pura bizim. Ni e ko iziva Israelian anabar ekiar tam in ofa gamir gumazimin ikiam, kar ingangarir bar ekiam, a Maikan ingangarir muziarim bar a gafira." ²⁰ Ezi ofa gamir gumazim kamaghin oregha navir amirizim inigha, ofa gamir gumazibar korotiam ko, Godin ifongiam gifofoghamin marvir guar doziba ko, silvan marvir guamning inigha, men gin zui.

²¹ Egha me nguibar kam ategha zui. Men boriba ko men bulmakauba ko men biziba faragha zui. ²² Me Maikan dipenim ategha mong saghuam me gatigha zuima, Maika uan dipenimin boroghin itir darazir diagha, me Danin adaraziv soghasa men gin zui. Egha me men gin ghua me bato.

²³ Ezi Maika ko misoghasa zui darasi, Danin adarazir dei, ezi Danin anabamin adarazi ragha Maikan azara, "Manmaghin ami? Ni tizim bagha avirir dafar kam ko izi?"

²⁴ Ezi Maika kamaghin me ikaragha ghaze, "Ia tizim bagha kamaghin nan azangsis, ni bar bizir tizim baka? Ia tizim bagha nan ofa gamir gumazim ko nan marvir guar ki ingarizimning inighava ari? Nan bizitam itir puvati."

²⁵ Ezi Danin anabamin adarazi kamaghin a ikaragha ghaze, "Ni migirigiar aviribar e damuan marki. Gumazir kaba ua nin atar ni misuegh, egh nin amuiroghboriba sara misueghti me arighiregham." ²⁶ Egha Danin anabamin adarazi kamaghin mikemegha givagha ghue. Ezi Maika gumazir kabar garima me bar gavgavizi, a me misoghan ibura, kamaghin, a uamategha uan nguibamin ghu.

²⁷ Ezi Danin anabamin adarazi Maika ingarizir biziba ko, an ofa gamir gumazim sara inigha Laisin ghu. Ezi Laisin gumazamiziba bar deravira iti. Egha me tong misoghasa nighnizir puvati. Kamaghin, Danin anabamin adarazi bar me misoghezi me ariaghirezi, me men nguibar ekiam gaborozi a isi. ²⁸ Saidonin nguibar ekiam bar men saghon iti, kamaghin men akurvaghamin gumaziba puvati, me uaghan gumazir igharaziba ko biziba uari ganiga uari ikarvazir puvati. Nguibar kam Betrehopin

nguibamin boroghin danganir zararim iti. Ezi Danin anabamin adarazi ua nguibar ekiar kam iningarigha an iti. ²⁹ Egha me nguibar kam kamaghin a dibori, "Dan." Me uan inazir afeziabar ziam Dan inigha a gati, a Jekopin otarim, me an ziam isava nguibar ekiar kam gati. Me fomira kamaghin a dibori, "Lais." ³⁰ Ezi Danin anabamin adarasi, marvir guar me inigha izezim asaragha, an ziam fe. Ezi Mosesin otarim Gersom, an ovavir borir mam Jonatan, a Danin adarazi bagha ofa gamir gumazimin ingangarim gami. Ezi an otariba ko an ovavir boriba uaghan ofa gamir ingangarim gamua ghuavira itir dughiamin, men apaniba iza bar Israelian suigha ghua, kantrin igharazimin kalabus gati.† ³¹ Godin Purirpenim Silon itir dughiamin, Danin anabamin adarasi, Maika dikirizir marvir guar kam in ziam fa mamaghira iti.

19

Livain gumazir mam uan amuim ko dughiar kuram bato

¹ Dughiar kam in Israelia atriviba puvati. Ezi Livain mav Efraimin mighsiar dozibar iti. A Betlehem in nguibar ekiam in Judan amizir mam inigha, uan amuir ekiam gifuragha an ti. ² Ezi an amuir dozir kam, bizir mam bagh an atara, uamategha ara ghua uan afeziamin dipenimin ghugha itima, 4plan iakiniba gifa. ³ Ezi gin, an pam an gin ghua a ko migirigiam akirigh, a inigh izasa zui. A ingangarir gumazir vamira ko donkin pumuning inigha zui. Aning ghua otozima, amizim uan pam inigha uan afeziamin dipenimin aven ghu. Ezi an amuimin afeziam an ganigha bar akonge. ⁴ Ezi amizimin afeziam, uan amerer otarim bagha gavgavigha ghaze, an a ko ikiam. Ezi gumazim 3plan dughibar me ko ikia, apava dipaba api.

⁵ Ezi namba 4in dughiamin, Livain gumazir kam bar dimangara dikavigha mangasa uan bizibar kiri. Ezi an amuimin afeziam kamaghin uan amerem migei, "Ni daghetamra amegh, gavgavim uan navim daningigh, egh gin mangi."

⁶ Ezi aning uam aperagha apa dipaba api. Ezi guivimin afeziam ua kamaghin a migei, "Ki kamaghsua, ni ua ghuarir dimagarir kam in ikiva e bar akongegh mangi aminin tiraghti gua mangi." ⁷ Ezi a dikavigh mangasa amima, an amerem ikiasa bar gavgafi. Ezi a dimagarir mamin ua me ko iti.

⁸ Dughiar namba 5in bar mizaraghara, Livain gumazir kam dikavigh mangasa. Ezi

† **18:30:** Akar kam in mingarim ti kamaghin ghu, dughiar kam in, Jonatan uan adarazi ko ofa gamir ingangarim gamima, Asirian adarazi Israelin gumazamizir aviriba inigha ghua, uan kantrin aven kalabus gati. Danin anabamin adarazi Laisin nguibam inigha gifa. Ezi 400plan azenibar gin bizir kam oto. Ni 2 Atriviba 15:29in gan.

an ivozim kamaghin a migei, "Ga uaning, ni ikegh daghetam ramegh. Aruem tong amiraghti, ni mangam." Ezi gumazimning uaghara ikiava api.

⁹ Egha gumazir kam uan amuir dozim ko ingangarir gumazim, me mangasa amima, amuimin afeziar kamaghin me migei, "Ia gan, aruem bar iraghu. Ia ua dimagarir kamin ikegh, aminim kiran oveghangin piram. Ia ua iki bar akongegh. Egh ia gurumin dimangara dikavigh bar mangi uan nguibamram otogh." ¹⁰ Ezi Livain gumazir kam uan dimagarir tamin ikian aghua. Egha a uan amuir dozim ko dikavigha zui. Aning uan donkingingn akirimningin itir satelning gaperagha zui.

¹¹ Ezi aruem bar uaghirima aning ghua Jebusin nguibar ekiamin oto, kar Jerusalemiziar igharazim. Ezi ingangarir gumazim kamaghin uan gumazir aruam migei, "E nguibar ekiar kamin aven mangi kagh dakuam."

¹² Ezi ingangarir gumazir kamin gumazir aruam ghaze, "Puvati, e kagh dakuan kogham, kar Israelian gumazamizibar nguibar ekiam puvati. E mangi Gibeian nguibar ekiamin dakuam. ¹³ Ni izi e mangam, e tong sivagh mangi Gibeia o Raman nguibar ekiamin dakuam." ¹⁴ Egha me Jebus gitagha zui. Ezi aruem bar uaghirima, me ghua Benjaminin anabamin adarazir nguazimin, Gibeian nguibamin boroghin otifi. ¹⁵ Egha me ghua tuavir ekiam ategha ghuava nguibar ekiamin aven ghue, egha dakuamin danganiba bagha gara danganir gumazamiziba uari akuvimin apiaghav iti. Ezi gumazir me batogh, me inigh uan dipenimin mangi dakuamin tam, otozir puvati.

¹⁶ Ezi me apiagha ikiavira itima, gumazir aser mam izi. A uan azenibar ghua ingarigha uamatagha izi. Gumazir aser kam Efraimin mighsiar dozibar itir gumazim, egha a iza Gibeian iti. Gibeian itir adarasi, me Benjaminin adarasi. ¹⁷ Ezi gumazir aser kam iza garima, Livain gumazir kam, uan amuir dozim ko uan ingangarir gumazim, me gumazamiziba uari akuva itir danganimin apiaghav iti. Ezi gumazir aser kam men azara, "Ia managh ikegha ize? Egha ia managh mangasa?"

¹⁸ Ezi Livain gumazir kam kamaghin migei, "E Judan nguazimin, Betlehemin nguibamin ikegha izi. Egha e Ikiavira Itir Godin Dipenimin mangasa. Ezi en nguibam a Efraimin mighsiar dozibar tongin iti, ezi e mangi an dakuasa. Ezi datirighin, e inigh dipenimin mangamin gumaziba puvati. ¹⁹ E pura ian ingangarir gumaziba, e dagheba ko biziba bar iti. Donkingingn dagheba

iti. Ki uan amuim ko nan ingangarir gumazim, en bretba ko wainba iti. E bizitamin otevezir puvati. E dakuamin danganiba buri."

²⁰ Ezi gumazir aser kam kamaghin me migei, "A dera, ia nan dipenimin izi. Ki bizibar ian akurvaghham. Ia danganir gumazamiziba uari akuva itir kam dimangan an ikian kogham." ²¹ Egha a me inigha uan dipenimin ghugha, dagheba isa donkinging ganingi. A dipam inigha me ganingizima, me uan dagariba ruegha, gin dagheba ko dipaba api.

²² Me apava bar akongegha itima, nguibar ekiar kamin gumazir arazir kurabagh amir maba izava dipenim okarigha gifa. Egha tiam misogha, dipenir kamin ghuavim migia ghaze, "Gumazir ni ko kagh itim, anemadaghti an azenan izi. E arazir kurabar a damuasa."

²³ Ezi gumazir aser kam azenan ghua kamaghin me migei, "Puvati. Nan namakam, ia kamaghin a damuan kogham. Gumazir kam nan dipenimin izegha na ko iti. Ia arazir kurar kamin a damuan kogham. ²⁴ Ia oragh, nan guivir igiar gumazitam ko akuizir puvatizim ko gumazir kamin amuir dozim iti. Ki aning inigh izi ian agharim darigham, eghti ia damuasa ifongezir arazim ia damusi, aning ko a damu. Ezi gumazir kamning ia arazir kurar kamin aning damuan kogham." ²⁵ Ezi gumazir kaba gumazir aser kam bar a batoke. Ezi Livain gumazir kam uan amuir dozim batuegha a isava me ganingi. Ezi me a inigha arazir kurabar a gamuava tintinibar a gamua ghuavti aminim tira. Egha me gin anetaghizi a zui. ²⁶ Ezi amizim iza an pam akui naghin, gumazir aser kamin dipenir tiar akamin irighav iti. Egha irighav ikia ghua aminim tirazi aruem anadi.

²⁷ Ezi aminim tirazi an pam dikavigh mangasa tiam tui. A tiam kuigha garima an amuir dozim irighav iti. A uan dafarimning tiar akamin suighasava amuava avenge. ²⁸ Ezi Livain gumazir kam kamaghin a migei, "Ni dikavigh, ga mangam." Ezi amizim tong a migeir puvati. Ezi a fo an aremegha gifa, ezi a maghiram an kuam isa donki gisin anetigha a inigha uan nguibamin zui. ²⁹ A ghua nguibamin otogha dipenimin aven ghua afuar mam ini. Egha amuir dozimin kuam 12plan akuabar aneghore. Egha vaghvagha Israelian 12plan anababa bagha da amangi.

³⁰ Ezi gumaziba bar bizir kamin ganigha kamaghin migia ghaze, "Kar arazir bar kuram! E Israelia Isip ategha azenan izezir dughiamin iza datirighin, bizir kamaghin garir tam otizi en ganizir puvati. Ia bizir

kam ginighnigh uariv kim. E manmaghira damuam?"

20

Israelia Benjaminin anabamin adarazi ko misoghasa

¹ Egha Israelia bar Gibeian gumaziba amizir arazir kuramin akam baregha izava, Mispan nguibar ekiamin Ikiavira Itir Godin Damazimin bar moghira uari akufa. Me notin amadaghan Danin nguibar ekiamin ghua sautin amadaghan itir Berseban nguibar ekiamin gumaziba ko, Gileatin nguazimin itir gumaziba uaghan, uan nguibaba ategha iza bar moghira uari akufa. ² Ezi Israelian anababa vaghvagher dar gumazir dapaniba bar moghira Godin gumazamizibar iviriar ekiam bagha ize. Ezi midorozir gumazibar dibobonir 400,000pla uaghan iti, kar midorozir sababar misozir gumaziba. ³ Ezi Benjaminin anabamin adarazi kamaghin oraki, Israelian marazi ghua Mispan uari akufa.

Ezi Israelia kamaghin Livain gumazir kamin azara, "Ni deragh e mikim, bizir kam manmaghin oto?"

⁴ Ezi amizir me arazir kurabar a gamizimin pam, kamaghin me migei, "Ki uan amuir dozim ko iza Gibeian nguibar ekiamin Benjaminin adarazir nguazimin otozi, aminim pirizi, ga dimagarim kagh dakuasa danganiba buria iti. ⁵ Ezi dimagarir kamin Gibeian gumazir aruaba iza dipenir ga itim okarigha na misueghti ki aremeghasa. Egha me na ategha nan amuir dozim inigha arazir bar kurabar a gamua ghuav iti, an areme. ⁶ Gumazir kaba arazir bar kuram Israelia en tongin a gami, kamaghin, ki an kuam inigha iza, aneghoregha an akuaba isa bar Israelian adarazi bagha da amangi. ⁷ Ezi ia datirighin kagh uari akuvaghera itir Israelia, ia deravira nighnigh migirigia tam damu. E manmagh me amizir arazir kam ikarvagheram?"

⁸ Ezi gumaziba bar moghira dikavigha navir vamira ikia kamaghin migei, "En tav uamategh uan purirpenmin mangan kogham. Egh tav uamategh dipenimin mangan kogham. ⁹⁻¹⁰ Egh e Gibeian adarazi kamaghin me damuam! E satu gikararang, midorozir gumazibagh inamighti me arazir kam bagh me misogh me ikaragham. Israelian anababa vaghvagher dar 100plan gumazibar tongin 10plan gumaziba amisivam, egh 1,000plan gumazibar tongin 100plan gumaziba amisivam, egh 10,000plan gumazibar tongin 1,000plan gumaziba amisivam. Gumazir kaba mangi,

Israelia gamizir arazir bar kuram ikarvaghera, Gibeania ko misoghamin midorozir gumaziba bagh dagheba ateram. Me mangi Geban nguibamin ikiam."* ¹¹ Ezi Israelia bar moghira uari akuvaghera mati anabar vamiran otogha, Gibeania ko misoghamin nighnizir bar vamiran iti.

¹² Ezi Israelian adarasi, Benjaminin anabamin adaraziv kimasa kamaghin gumaziba amadagha me migia ghaze, "Manmaghin amizi, arazir bar kuram kam ian tongin oto? ¹³ Ia datirighira Gibeian gumazir kurar kaba inigh iziti, e me misueghti me arighiregh arazir kuram kam Israelin aven bar anegivagheram." Ezi puvati, Benjaminia Israelian gumazir igharazibar akaba barazir puvati.

¹⁴ Egha Benjamin anabamin adarazi bar moghira uan nguibar ekiaba ategha iza Gibeian uari akufa, egha Israelia ko misoghasa. ¹⁵⁻¹⁶ Ezi dughhar kamin Benjaminin anabamin adarazi uan 26,000plan gumazir midorozir sababar misoziba uan nguibar ekiabar aven bar me ini. Ezi Gibeania, uarir tongin 700plan gumazir agharir kiriarbar misoziba ini. Me bar deravira dagiaba isava katapel garighava asi. Me asir dagiatam pura zuir puvati, me vaghvagher bar deravira ia gasegham. ¹⁷ Ezi Israelian adarasi, uan 400,000plan gumazir misoziba akufa, me midorozir sababar misogha bar fo. Egha me Benjaminin adarazir gumazibar dibobonir kam, me a medir puvati.

Israelia Benjaminin anabamin adarazi ko misosi

¹⁸ Ezi Israelia Betelin nguibamin ofa gamir dakozimin ghuegha, kamaghin Ikiavira Itir Godin azai, "En adarazir te faragh mangi Benjaminin anabamin adarazi ko misogham."

Ezi Ikiavira Itir God kamaghin me migei, "Judan anabamin adarazi faragh mangi."

¹⁹ Ezi Israelian midorozir gumaziba bar mizaraghara dikavigha ghua Gibeian nguibar ekiamin boroghin uari akufa. ²⁰ Me mangi Benjaminin anabamin adarazi ko misoghasa uari akira uari isava danganibar uari arisi. ²¹ Ezi Benjaminin anabamin adarazi Gibeian nguibar ekiam ategha azenan iza midorozim foregha, aruer vamiran Israelian gumazir 22,000pla aghorezi me ariaghire. ²²⁻²³ Ezi Israelia uamategha ofa gamir dakozimin ghuegha Ikiavira Itir Godin guamin azia ikia ghuavti, aruem gifa. Me kamaghin an azai, "E ua uan aveghbuaba, Benjaminin anabamin adarazi ko misogham, o markiam?"

* 20:9-10: Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. Geban nguibam Gibeian nguibamin boroghin iti.

Ezi Ikiavira Itir God kamaghin me migei, "Ia uamategh mangi me ko misogh."

Ezi Israelia uamategha gavgavim uarigh anigha, amimzaraghan uamategha ghua Gibeana, me faragha midorozir gumaziba danganibar me arighizi naghin ua me arisi.

²⁴ Ezi Israelia amimzaraghan uamategha ghua Benjaminin anabamin adarazi ko uariv sosi. ²⁵ Ezi Benjaminin anabamin adarazi ua Gibeana nguibar ekiam ategha azenan iza Israelia ko misogha, dughiar kamin me men midorozir gumazir 18,000pla midorozir sababar me aghorezi me ariaghire.

²⁶ Ezi Israelian midorozir gumaziba bar moghira uamategha Betelin ghuegha Ikiavira Itir Godin damazimin apiagha azia ikia ghuavti aruem iraghu. Me daghetam ko dipatam amezir puvati. Egha me Ikiavira Itir Godin damazimin ofan bar isi mighramiba ko, God ko navir vamiran ikiamin ofabagh ami. ²⁷⁻²⁸ (Finias, a Eleasarin ovavir borim, ezi Eleasar an Aronin otarim. Dughiar kamin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam Betelin nguibamin itima, Finias an gara God bagha ofabagh ami.)

Ezi Israelia kamaghin Ikiavira Itir Godin azai, "E uamategh mangi uan aveghbuaba Benjaminin anabamin adarazi ko misoghama, o e me ategham?"

Ezi Ikiavira Itir God kamaghin me migei, "Ia mangi. Ki gurumzaraghan me isi ian agharim darigham."

²⁹ Ezi Israelia midorozir gumaziba amadazima, me ghua Gibeana nguibar ekiam okarigha mongegha iti. ³⁰ Ezi aruer pumuning givazima amimzaraghan Israelia Benjaminin anabamin adarazi ko misoghasa zui. Me faragha Gibeana nguibar ekiamin amizi moghira, midorozir gumaziba isa me arisi. ³¹ Ezi Benjaminin anabamin adarazi misoghasa izima, Israelia me gekuigha mong sivagha zuima, me nguibar ekiamin azenan ghue. Ezi Benjaminin anabamin adarazi faragha amizi moghin, tuavir ekiabar Israelia misosi. Me Betelin zuir tuavim, ko Gibeana zuir tuavim, ko tintinibar nguibaba ko azenibar, puvira me misogha, Israelian 30plan gumazibav soke. ³² Benjaminin anabamin adarazi kamaghin nighnisi, "E faragha me misogha me abirazi moghin, datirighin me e me gafiragha gifa."

Ezi Israelia kamaghin uarira uariv gei, "E me gifariva ari nguibar ekiam ategh ari tuavir ekiamin mangam." ³³⁻³⁴ Egha Israelian midorozir gumazir avirir dafam, datirighin bar moghira uamategha ghua Baltamarin nguibamin uari akufa. Ezi

men marazi ghua aruem uaghiri naghin Geban nguibar ekiamin boroghin monge. Gumazir kaba, me faragha Israelian gumazibar tongin, men midorozir gumazir bar aghuir kabav sefe, men dibobonim 10,000in tu. Me mongeghavikegha maghira otivigha, bar midorozir gavgavim Gibeana gami. Ezi Benjaminin anabamin adarazi kamaghin fozir puvati, datirighin kar me givaghamin dughiar, otogha gifa. ³⁵ Ezi datirighin Ikiavira Itir God Israelian akurazima, me midorozimin Benjaminin anabamin adarazi abira. Ezi aruer kamra Israelia Benjaminin adarazi midorozir gumazir 25,100pla misoghezi me ariaghire. ³⁶ Egha Benjaminin anabamin adarazi kamaghin fo, Israelia midorozimin me abiragham.

Israelia midorozimin Benjaminin anabamin adarazi abiragha bar me agifa

Israelia faragha uan midorozir gumazir mabav kemezi me Gibeana nguibar ekiamin boroghin monge. Ezi Israelian gumazir igharaziba fo, men marazi mongeghavira iti. Egha datirighin me gifara ara zuima, Benjaminin adarazi men gintisi. Guizbangira, me Benjaminin anabamin adarazigh gifarava ara me gekuigha bar ghua nguibar ekiam ataki. ³⁷ Ezi gumazir mongezi kaba zuamiram otivigha Gibeana nguibar ekiamin aven ghua gumazamizir aven itiba bar me misoghezi, me ariaghire. ³⁸ Midorozir gumazir ara zuir kaba, me faragha midorozir gumazir mongeziba koma kamaghin akam misogha ghaze, ia avir miturir ekiamin ganti, a nguibar ekiar kam gisin mavanangti, ³⁹ ia ara zui darasi, uamategh izi. Ezi midorozim otozi, Benjaminin anabamin adarazi Israelian gumazir 30pla misoghezi me ariaghire. Egha me ghaze, "Guizbangira, e faragha kamaghira me gafira." ⁴⁰ Ezi migharir ekiam nguibar ekiam gisin ghuavanadima, Benjaminin anabamin adarazi uamategha uarir akirangin garima, Gibeana nguibar ekiam bar isi. ⁴¹ Ezi Israelian gumazir avirir dafam uamategha izi. Ezi Benjaminin anabamin adarazi garima Israelia uamategha izima me bar atiatingizi, men gavgaviba bar gifa. Egha me kamaghin fo me datirighin dughiar bar kuram me batogham. ⁴² Kamaghin, me Israelian ara tuavir ghua gumazamiziba puvatizir danganimin zuimin ghue. Me aramin tuaviba puvati. Me ghua Israelian adarazi batifi. Ezi Israelian midorozir gumazir okoruar pumuning iza Benjaminin anabamin adarazi batogha bar me misoagharighizi me ariaghire.† ⁴³ Israelia Menuhan nguibamin Benjaminin adarazir

† 20:42: Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati.

agintigha ghua Gibean nguibamin vongin amadaghan aruem anadi naghin tu. Egha me puvira me misoghezi me ariaghire. ⁴⁴ Ezi me aruer kamin Benjaminin adarazir 18,000plan midorozir gumazir bar gav-gavibav soghezi me ariaghire. ⁴⁵ Ezi Benjaminin adarazir marazi uamategha arava gumazamiziba puvatizir danganimin itir Rimonin Dagiar Dafam bagha zui. Ezi Israelia men agintigha ghua tuavimin men gumazir 5,000pla misoghezi me ariaghire. Israelia men gintigha ghuavira ikia Gidomin nguibamin tu. Egha ua 2,000plan gumazibav soghezi me ariaghire. ⁴⁶ Ezi aruer kamra, ariaghirezir gumaziba bar, men dibobonim 25,000in tu. Kar midorozir gumazir bar gav-gavibara. ⁴⁷ Ezi men 600plan gumaziba uamategha ara ghua gumazamiziba puvatizir danganimin, Rimonin Dagiar Dafam iti naghin ghue. Egha 4plan iakinibar danganimin kamin iti. ⁴⁸ Ezi Israelia uamategha ghua men gumazamiziba ko men asiziba bar dav soghezi, da ariaghire. Egha bizir tizir me uan damazibar gariba sara bar dagh asighasiki. Egha Benjaminin adarazir nguibar ikiavira itir varazira, me bar dagh apongezi da bar isi.

21

Israelia amizir Benjaminin gumazibar ikiamiba bagha nighnisi

¹ Israelia Mispan nguibar ekiamin itir dughiamin, me Ikiavira Itir Godin damazimin akam akirigha ghaze, "Benjaminin anabamin gumazitam, en guvitamin ikian kogham." ² Midorozim givazima, Israelia bar moghira ghua Betelin nguibar ekiamin ghuegha, Godin damazimin apiagha, bar puviram azia mamaghira ikia ghuavti aruem iraghu.

³ Me kamaghin migei, "O Ikiavira Itir God, ni Israelian God. Ni tizim bagha bizir kam gamizi, an oto? Manmaghin amizi, en anabar mam kiran oveghangin bar givagham?"

⁴ Egha amimzaraghan bar dimangara, Israelia dikavigha nguibar kamin Ikiavira Itir God bagha ofa damuasa dakozir mamin ingari. Egha bar isi mighiramin ofaba ko, gumazamiziba God ko navir vamira ikiamin ofaba, isa an damazimin dagh ami. ⁵ Egha me kamaghin migei, "Israelian adarazir terara Ikiavira Itir Godin damazimin ghuzir puvati?" Me faragha migirigiar gav-gavim gamigha ghaze, gumazitam Ikiavira Itir God bagh Mispan izeghan koghti, me a misueghti an aremegham.

⁶ Egha me datirighin uan aveghbuabar apangkufi, me Benjaminin anabamin adarasi. Egha me kamaghin migei, "En

anabar mam atam bar givaghai. ⁷ E fo, Benjaminin anabamin adarazir bar varazira midorozimin ariaghirezir puvati. Ezi e Ikiavira Itir Godin damazimin akam akirigha ghaze, e uan guvitamin isi me daningighti me an ikian kogham. Kamaghin, e manmaghin gumazir kaba bagh amizitaba inighti me dar ikiam? E kamaghin damuti, anabar kam bar kuavaremegham."

⁸ Kamaghin me uarira uarir azai, "En adarazir terara ghua Mispan nguibar ekiamin Ikiavira Itir Godin damazimin ghuzir puvati?" Egha me azangsigha ghua kamaghin fo, Gileatin Distrighin Jabesin nguibar ekiamin gumazitam iviriar kam bagha ghuzir puvati. ⁹ Me fogha, iza uari akuvagha, ziaba itir akinafarimin vaghvagha Israelian nguibar ekiabar ziaba dibori. Egha me Gileatin Distrighin, Jabesin nguibar ekiamin gumazitam apizir puvati. ¹⁰⁻¹¹ Ezi gumazir uari akuvazir kaba, me midorozir gumazir gav-gavir 12,000pla amadazi me Jabesin zui. Me akar gav-gavim me ganigha ghaze, "Ia Jabesin mangiva men gumazibav soghiva men amizir paba itibav sogh, egh boriba sara ia bar me misueghti me arighiregh. Egh borir guiviba ko amizir igiabav soghan marki." ¹² Ezi me ghua me mikemezi moghin amigha garima 400plan amizir igiar gumaziba koma akuizir puvatiziba, me Jabesin gumazamizibar tongin iti. Ezi me amizir igiar kaba inigha uamategha, Israelia Silon nguibar ekiamin uari akuvi naghin, Kenanin nguazimin ize.

¹³ Egha Israelia datirighin, Benjaminin anabamin gumazir Rimonin Dagiar Ekiam itiba bagha akam amaga ghaze, "E datirighin ua ia ko misoghan kogham." ¹⁴ Ezi Benjaminin anabamin gumaziba uamategha izi. Ezi Israelia amizir igiar kaba me ganingizi, me dar iti. Kar amizir igiar me ghua Gileatin Distrighin, Jabesia misogha iniziba. Benjaminin anabamin gumaziba avirasemezi, amizir igiar kabar dibobonim otefe.

¹⁵ Ezi Israelia bar Benjaminin anabamin adarazir apangkuvigha kamaghin nighnisi, Ikiavira Itir God bar atam men anabar mam kuavareme. ¹⁶ Ezi Israelian gumazir dapaniba kamaghin migei, "Benjaminin anabamin amiziba bar ariaghire. Ezi e manmaghin men gumazir ariaghirezir puvatizir varazira bagh amizitaba iniam?" ¹⁷ Me amuiba puvatigh borir taba bateghan koghti, en anabar kam bar kuavaremegham. Men ikiavira itir varazira, amizitaba inigh dar ikiti me boriba batiti, men anabar kam kuvaremeghan kogham. ¹⁸ Guizbangira, e men gumazitam ateghti, a en guvitamin ikian kogham. E Israelia

faragha akar gavgavim akirigha ghaze, 'Gumazitam uan guivim isiva Benjaminin anabamin gumazitam danigh, an aremegham.' Kamaghin amizi, e uan guivitam men teghti, men an ikian kogham.'

¹⁹ Ezi gumazir dapaniba kamaghin migei, "Isar ekiam damuva, Ikiavira Itir Godin ziam famin dughiam roghira ize. Isar kam zurara vaghvagha azenibar otifi, a datirighin Silon otivam." Silon nguibar ekiam notin amadaghan Betelin nguibar ekiamin iti, egha sautin amadaghan Lebanonin boroghira iti. Egha aruem anadi naghin tuavir ghua Betel ko Sekemin tizimin zuimin iti.

²⁰ Ezi Israelian gumazir dapaniba kamaghin Benjaminin anabamin gumazibav gei, "Ia mangi wainin azenibar aven mongegh iki. ²¹ Ia gan, isar ekiam otivti, Silon amizir igiaba ighiam bagh iziti, ia dikavigh mangi uari bagh amizir igiaba vaghvagh dar suikigh. Egh ia amiziba inigh givaghiva, uamategh uan nguazimin mangi. ²² Eghti gin men afeziaba ko men tuebaba iziva me bagh azangsigh en atarti, e kamaghin me mikimam, 'E kamaghsua ia Benjaminin anabamin gumazibar apangkuvigh guiviba men takigh. E me ko midorozir kam gamigha uan guivitam me daningan anogoroke. Guizbangira, me ian guiviba ini, ezi ia uari uan guiviba me ganingizir puvati, kamaghin, ia uan akar dikirizim abighizir puvati.'"*

²³ Ezi Benjaminin anabamin gumaziba gumazir dapaniba mikemezi moghin ami, Me 200plan amizir igiar ighiam bagha iziba vaghvagha uari bagha da ini. Benjaminin anabamin gumaziba, amizir kaba inigha ghua uan nguazimin ghuegha uan nguibar ekiar kabar ingara dar iti. ²⁴ Ezi Israelia uaghan bar moghira vaghvagha uan nguibabar ghue. Me uan anababa ko ikizibar nguazibar ghuegha iti.

²⁵ Dughiar kabar atrivir tam Israelin itir puvati. Kamaghin, gumazamiziba vaghvagha tintinibar uan ifongiabar gin ghua pura bizibagh amua iti.

* 21:22: Hibrun akam kagh akam deragha anebighizir puvati.

21:25: Gumazir Dapaniba 17:6

Rutin Eghaghanim

O Rut Akar faragha zuim

Akinafarir kamin eghaghanim an eghaghanir bar aghuim. Gumazir dapanir bar dughiamin an oto. Rut a Moapian amizim, a Israelin ikizimim gumazir mamim ikia aning Moapin nguazimim iti. Ezi an pam aremezi, a uan asamir amebam geghufi. Egha gin aning uamategha Judian nguazimim ghu. Rut uaghan Israelian Godin apengan iti. A gin gumazir igharazimim ikia atrivim Devitin inaghamimim oto. Atrivim Devit a Israelian atrivir aghuir faragha zuim.

Ni akinafarir kam diponiva, amizir kam gifuegham, a faragha God gifozir puvatigha arazir kurabagh ami. Datirighin a uan navim isa Israelian God ganingi. Egha uaghan uan navim isa uan asamir amebam ganingi. Rut amizir arazir aghuir kam, a God Israelia ganingizir arazim ko maghghu, "Ia uan navir averiabar aven bar God gifongegh," egh, "Igharaz darazi sara ifongegh." Akinafarir kam kamaghin en akakasi, gumazamizir Godin saghon itiba uaghan Godin bizir aghuariba iniva an adarazir tongin ikiam. Egh arazir kamin, Godin saghon itir gumazir vamirar arazim Israelin aven tir marazigh afiragham.

Dughiar kuram Naomi bato

(Sapta 1)

Naomin adarazi kantri Moapin areme

¹ Bar fomira gumazir dapanir maba kantri Israelin garir dughiam, dagheba puvatizir dughiam oto. Ezi Betlehemim nguibamin gumazir mam, Betlehem Judian Distrighin aven itir nguibam. Dughiar kamin Israelin dagheba puvati, kamaghin amizi gumazir kam uan amuim ko otarimning inigha azenir mabar kantri Moapin ikiasa ghu. ² Gumazimim ziam Elimelek, ezi an amuimin ziam Naomi, ezi an otarimningin ziamning Malon ko Kilion, me Efratan dakozimim adarasi. Egha me Betlehemim nguibar Judian nguazimim aven itimin ikegha ghua Moapin apera. ³ Egha gin Naomin pam Elimelek aremezi, a uan otarimning ko me uarira iti. ⁴⁻⁵ Ezi gin an otarimning Moapian amizimningin iti. Aningin ziamning Orpa ko Rut. Ezi me 10plan azenibar ikia ghua Malon ko Kilion areme. An pam ko otarimning, me bar

ariaghire, ezi datirighin Naomi bar uabira iti.

Rut arazir aghuimin Naomi gami

⁶ Egha Naomi Moapin ikia orazi Ikiavira Itir God uan adarazi deragha me gamua dagheba me ganidi. Kamaghin amizi, a uan asamir guivimning ko dikavigha ua Judan nguazimim mangasa. ⁷ Egha Naomi uan asamir guivimning ko dikavigha ua Judan nguazimim mangasa tuavimim zui.

⁸ Egha me ghua Naomi kamaghin aning migei, "Gua uamategh uan nguibamin mangi uan amebamning ko iki. Gua arazir bar aghuibar na gamua, egha uaghan par aremezimning saram ami. Kamaghira, Ikiavira Itir God uaghan guan apangkuvigh arazir aghuaribar gua damuam. ⁹ Egh Ikiavira Itir God guan akurvagh arazir aghuim gua damuti, gua ua patamning inigh deravira iki."

Egha aningin tozezi aning puviram azi. ¹⁰ Ezi an asamir guivimning a migia ghaze, "Puvati. Ga uaghan mangi ni ko nin adarazi ko ikiasa."

¹¹ Ezi Naomi kamaghin aning migei, "Nan guivimning, gua uamategh mangi. Gua tizim bagh nan gin mangasa? Ki manmaghin otaritamning bateghti gua uan aningin ikiam? ¹² Nan guivimning, gua uamateghegh uan nguibamningin mangi. Gua fo, ki bar ghurigha givagha, ua patamin ikian ibura. Tuaviba bar puvati, ki datirighin dimangan patamin iki egh borir tamning bateghti, ¹³ gua aning mizuamigh egh aningin ikiam? Ti puvatigham. Egh gua ua odiarimningin ikiva aning mizuam ikiam? Ti puvatigham, nan guivimning. Guizbangira, Ikiavira Itir God osimtizim na ganingi! Kamaghin, nan osimtizir nan navimim itim mati dagher misozim ki anepima a nan akam misosi. Ezi nan osimtizir kam, guan osimtizimning gafira."

¹⁴ Ezi Rut ko Orpa, ua puviram azi. Aning aziava Orpa uan asamir amebamin toregha ghaze, "Ki zui." Ezi Rut Naomin suiragha gavavigha mangan aghua. ¹⁵ Ezi Naomi Rut migia ghaze, "Ni gan, nin penem zui, a uan gumazamiziba ko uan aseba bagha zui. Ni an gin mangi."*

¹⁶ Ezi Rut kamaghin a migei, "Ki nin gin mangisi, ni nan anogoroghan marki. Egh uamategh mangisi na mikiman marki. Danganir ni mangamim, ki uaghan an mangam. Egh danganir ni ikiamim ki uaghan an ikiam. Ezi nin adarasi, me uaghan nan adarasi, ezi nin God, a uaghan nan God. ¹⁷ Eghti danganir ni managh ikiva oveghamim, ki uaghan an ikiva ovegham. Eghti

* **1:15:** Kantri Moapin gumazamiziba, me aser aviribar ziaba fe, da aseba ko marvir guaba ko dagiaba ko bizir avirir igharaziba uakan. **1:16:** Rut 2:11-12; 2 Atriviba 2:2-6

me danganir kamín narafagham. Bizitam ga abghan kogham, ovevemra ga abigham. Puvatíghtíma Ikiavira Itir God bizir bar kuratamín na damíka.”¹⁸ Ezi Naomi garima, Rut an gin mangasa níghnizir gavgavim íti. Kamaghín amízi, a uam a mígeir puvati.¹⁹ Egha aning ghua Betlehemin oto.

Naomi osímtizir ekiam íkia ua Betlehemin nguíbamin íze

Naomi ko Rut ghua Betlehemin otozi, nguíbamin ítir gumazamíziba bar, dígavir kuram gami. Egha Betlehemin amíziba kamaghín mígei, “Kar tí Naomi?”

²⁰ Ezi Naomi ghaze, “Ia ‘Naomi,’ na daríghan markí. Ziar kam kamakín, amízir navir aghuim ítim. Puvati. Godín Gavgavíba Bar Ítim navir osímtízim na ganíngi. Ezi ía ‘Mara,’ na darígh, ziar kam kamakín, amízir navir kuram ítim, matí dagher mísozím pamten an akam mísozí. ²¹ Kí nguíbar kam ataghízir dughiam, kí bizir bar avírím íti, matí mínem bíziba a gízifa. Egha Ikiavira Ítir God ua na íngha ízezir dughiamín kí bíziba bar puvati, míner mísevír kínim, bíziba an aven ítir puvati. Guízbangíra, Ikiavira Ítir God mízazím na ganíngi. Godín Gavgavíba Bar Ítim osímtízir avíravírím na gati. Kamaghín amízi, ía Naomi na daríghan markí!”

²² Ezi Naomi ko an asamír guívím Rut, a Moapín amízím, aning Betlehemin ízima, dughíar balí aghoramím oto.†

Rut Boasín azenímín dagheba buri

2

(Sapta 2)

Rut mangí dagheba buriasa

¹ Dughíar kamín, Boas a gumazír aruar bízir avíríba ítir mam, a Naomín par ovezezím Elímelekin adarazír mav.

² Ezi Rut kamaghín Naomi mígei, “Ní nan amamangatíghti, kí azeníbar mangí balín ovízibagh eghuvam. Íngangarír gumazíba dar akora da aríkí. Egh me ífueghti, kí men gín mangíva, da íngh ízam.”

Ezi Naomi kamaghín a mígei, “Nan guívím, a dera, ní mangí.”³ Ezi Rut azeníbar ghua íngangarír gumazíbar gín ghua balín ovíziba ízi. Dughíar kam Rut a fozír puvati, kar Boasín azeníba, a Elímelekin adarazír mavíra.

Boas arazír aghuímín Rut gami

⁴ Dughíar kamra Boas Betlehem ategha íza uan íngangarír gumazíba batogha ghaze, “Ikiavira Ítir God ía ko íti.” Ezi me a íkaragha ghaze, “Ikiavira Ítir God deragh ní damu.”

⁵ Ezi Boas íza men garír gumazír dapanímín azara, “Amízir munam, a íkízir manamín amízím?”

⁶ Ezi an íngangarír gumazíba ghaze, “Kar Moapían amízím a Naomi ko kantrí Moapín íkegha íze. ⁷ A íngangarír gumazíbar gín mangí balín íkízir me íkegha gívazíba, an adar tíghín mangí balín ovíziba íniasa, nan azai. A mízaraghara íngara ghua datíríghín. A dughíar otevímra avughísa ghua averpenímín aperagha avughísi.”

⁸ Ezi Boas kamaghín Rut mígei, “Nan guívím, ní nan azenímín kaghíra íkí, egh ua bagh balín ovízibagh eghuv. Gumazír ígharazítamín azenímín mangan markí. Ní nan íngangarír amíziba ko kaghíra íkí. ⁹ Ní íngangarír amízíbar gan, me íngara ghua managh tú ní merara gín mangí. Kí ní bagha íngangarír gumazíba akar gavgavím me ganíngi. Me arazír kuratam ní damíghan kogham. Kuarím nín pírti, ní mangí míner ekíar íngangarír gumazíba dípaba tuíziba, dar dípatam amegh.”

¹⁰ Ezi Rut írava nguazímín fuagha, uan guam nguazím mítuagha írighav íkia kamaghín Boas mígei, “Kí kantrín ígharazímín amízím. Ezi ní manmaghín nan gara na gífogha deravíra na gamí?”

¹¹ Ezi Boas kamaghín a íkara, “Kí oregha fo, fomíra nín pam aremezír dughiamín, ní arazír aghuíbar uan asamír amebam gamua íza datíríkín. Kí fo, ní uan amebam ko afezím ko uan nguíbam ategha íza gumazamízir ní fomíra fozír puvatíziba ko íti. ¹² Ní arazír aghuím gamízir bízím, Ikiavira Ítir God ní íkaragh ívezír aghuím ní daníng. Guízbangíra, Ikiavira Ítir God, Ísraelian God ní geghuv ní avaragh nín ganasa ní ífonge, kamaghsua ní a bagha íze. Eghti a deraghvira ní damuam.”

¹³ Ezi Rut kamaghín Boas mígei, “Nan ekiam, kí nín damazímín deravírám oto. Kí nín íngangarír amízím, kí fo, kí tong nín íngangarír amízíbar mín ítir puvati. Ezi ní arazír aghuaríbar na gamua, ní míra na mígeima nan navím bar dera.”

¹⁴ Ezi damamín dughiam, Boas kamaghín Rut mígei, “Ní ízi bret tam íngh wainín dípar mísozím darugh anemegh.” Ezi Rut íngangarír gumazíba ko aperazí, Boas balín tuezír maba a ganíngi. Ezi an apa ghua bar ízízaví dar naba íti.

¹⁵ Rut amegha gívagha ua díkavígha íngarasa zui. Ezi Boas kamaghín gumazíbar gei, “Ia aneteghtí a ua bagh balín íkízíbar boroghín íreghav ítir balín ovízibagh eghuv. Ía akam a gasí a míkíman markí. ¹⁶ Egh ía a bagh balín íkízíbar aven ítir balín agharítaba asígh nguazímín dar aríghti,

† 1:22: Balí a raízín mín garír daghem. Me an ovízíav sozím, da menmeníar kíníbar otífi. Ezi me da ísa bretbagh amí.

2:2: Ofa Gami 19:9-10; Godín Arazíba 24:19

a ua bagh ada inigh, ia an anogoroghan marki.”

Rut ghua bizir otivizibar gun Naomi mikeme

¹⁷Ezi Rut azenimin aven bali isa ghuavira itima aruem ghuaghiri. Ezi an ada inigha ghua aghorimin suiragha dav sozima, balin oviziba irima a dagh eghufi, ezi dar osimtizim 10 kilon tu. ¹⁸Egha Rut balin oviziba inigha nguibar ekiamin ghughu uan asamimin aka. Egha dagher nar an apa taghiziba sara a ganingi.

¹⁹Ezi Naomi Rutin azara, “Ni managh balin kaba ini? Egha ni tinan azenimin ingari? Ki ghaze, gumazir deravira ni gamin, God, ni deraviram a damu.” Ezi Rut kamaghin a ikaragha ghaze, “Gumazir ki datirighin an azenimin ingarizim, an ziam Boas.”

²⁰Ezi Naomi kamaghin a migia ghaze, “Ikiavira Itir God deragh gumazir kam damu. A uan migirigiamin gin ghuava ariaghireziba ko angamira itiba, men apanguva arazir aghuibar me gami.”

Egha a ua migia ghaze, “Gumazir kam e ko ikizir vamira, egha en akurvazir gumazim.”

²¹Ezi Rut ua kamaghin Naomi migei, “Boas uaghan na migia ghaze, “Ki an ingangarir amiziba ko ingarvira iki mangiti ingangarim givagham.”

²²Ezi Naomi kamaghin uan asamim migei, “Guizbangira ni gumazir igharazimin azenimin ingarti me pazi ni damuam. Kamaghin deragham ni Boasin ingangarir amiziba ko ingar.”

²³Ezi Rut Boasin ingangarir amiziba ko ingangarim gamua ghuav ita, bali ko wit aghorir ingangarim gifa. Ezi Rut uan asamir ameban Naomi ko ikiavira iti.

Boas arazir aghuim Rut gami

3

(Sapta 3)

Naomi Rut bagh patamin apighasa

¹Dughiar man Rutin asamim Naomi kamaghin a migei, “Nan guivim ni oragh, ki ni bagh gumazitam apighti a nin iki, deragh nin ganti ni deravira ikiam. ²Gumazir kam Boas, en ikizimra. Ni an ingangarir amiziba ko ingari. Ni oragh, a dimangan balin iniba kua dar dagheba isir danganimin mangi ingaram. ³Ni mangi ruegh uan mughuriar aghuim zuir borem uabi daghuigh. Egh korotiar aghuim arugh, egh balin iniba kua dar dagheba isir danganir kamn mangi. Ni mangi an damazimin otivan marki, ni teghti a mar damegh givaka. ⁴Egh a dakusi mangiti ni ganigh foghiva, gin mangi an

suanvirin an aver inim fegh mitogh. A gin bizir tizim ni bagh a damusi, a ni mikimam.”

⁵Ezi Rut an migirigiam ikaragha ghaze, “Ki ni mikemezi moghira damuam.”

⁶Egha Rut dikavigha balin ovizibar iniba kua dar dagheba isir danganimin ghu. Egha an asamim a mikemezi moghirama ami.

Boas Rutin akurvaghasa migei

⁷Dughiar kam Boas amegha givagha deragha uabi barasi. Egh dakuasa balin pozimin min mito. Ezi Rut nimira a bagha ghua an inir avem fegha an suanvirin mito. ⁸Ezi dimagarir arizimin a ragha iza amizimin garima an an suanvirin irighav iti. Ezi a bar aguaghfa.

⁹Egha azara, “Ni tina?”

Ezi Rut ghaze, “Ki Rut nin ingangarir amizim. Ni en ikizimin aven itir akurvazir gumazim. Kamaghin amizi, ni deravira nan gan na damu.”*

¹⁰Ezi Boas a migia ghaze, “Nan guivim, Ikiavira Itir God deravira ni damu. Apanguvir arazir ni datirighin amir kam, an arazir ni fomira Naomi gamizim gafira. Gumazir igiar aviriba iti, marazi biziba iti, ezi marazi biziba puvati. Ezi ni gumazir igiatamin ikiasa nighnizir puvati. ¹¹Nan guivim atianghan marki. Nguibamin aven itir darazi bar ni gifo, ni amizir bar aghuim. Ni mikemezir biziba ki bar dar amuam. ¹²Ni guizbangira migei, ki nin pamin ikizimra, egh deravira ni damuamin ingangarim iti. Ezi kirara puvati, gumazir mam uaghan nan faragha ghua iti, a ingangarir kabar amuam. ¹³Ni datirighin kagh iki mangi, gurum mizarakan. Ki mangi gumazir kam inigh an nighnizim gifogham. A nin gansi ifuegham, a dera. Egh an aghuagham a uaghan dera, ki nin ganam. Ki guizbangira migei, Ikiavira Itir God bizir kam gifo. Ni ua mitogh daku mangiti aminim tiragh.”

¹⁴Egha Boas ghaze, “Nguibamin gumazimiziba foghan marki, ni danganir kamn ize.”

Ezi Rut Boasin suanvirin irighav ikia ghua aminim bar itima a dikafi. Ezi gumazitam an ganizir puvati. ¹⁵Ezi Boas Rut migei, “Nir dipizimin itim firigh egh mitarimin min an suiragh.” Ezi Rut a mikemezi moghin ami. Ezi Boas balin oviziba an inim gingezi, dar osimtizim 20 kilon tu. Ezi Boas Rutin akuragha da isa a gatizi, Rut ada inigha zui. Egha Boas uamategha nguibamin ghu.

Rut bizir otivizibar gun Naomi mikeme

¹⁶Ezi Rut ghua dipenimin otozi an asamim an azara, “Nan guivim kar nirara?” Ezi Rut Boas a gamizir bizibar gun uan asamim mikeme.

2:20: Ofa Gami 25:25

*

3:9: Rut Boas azangsizir akamin mingarim kamakin, a uabin gan egh uabin akurvaghasa.

Israelin arazim me amizir odiaribar akurvasi.

3:12: Rut 2:20

¹⁷ Egha Rut ghaze, “Boas kamaghin miġia ghazze, ki pura izi ni bativan an aghua. Kamaghin a ni bagha balin ovizir aviriba na ganingi.”

¹⁸ Ezi Naomi ghaze, “Nan asamim, ni tong orarkegh, Boas pura daperagh ikeghan kogham. A bizir kam bagh ingar mangi anekirighvira avughsam. Ga pura iki ganam bizir tizimra otivam.”

God Naomi deravira a gami

4

(Sapta 4)

Boas Rutin gara an akurvasi

¹ Dughiar kam Boas ghua nguibamin bizibav geir danganimin ghugha, aperaghav ikia gara iti. Egha gari Elimelekin ikizimin gumazim izi. Gumazir kam a faragha an gun Rut mikeme. Ezi Boas an diagha ghaze, “Aveghbuam, ni kagh izi daperagh.” Ezi a ghua vera. ² Egha Boas nguibamin itir gumazir aruar 10pla mikemezi me uaghan izi apiaghav iti.

³ Ezi a uan ikizir kam miġei, “Ni fo, Naomi Moapin kantri ategha uamategħa ize. Egha datirighin en ikizim Elimelek nguazir otevim anemangasa. ⁴ Ezi datirighin nan ifongiam kamakin, ni bizir kam gifogh. Ki ni miġei, ni nguazir kam givesi a givesegh. Ni datirighira en nguibamin itir gumazir aruaba ko kagh apiaghav itir gumazimizar damazimin a givesegh. Ni aghuagh mikimti ki foka. Nirara guizbangira nan faragha ikia nguazir kam givezamin ingangarin iti, ezi ki nin gin ikia egha uaghan a givezamin ingangarin iti.”

Ezi gumazir kam ghaze, “Ki a givezam.”

⁵ Ezi Boas a miġia ghaze, “Ni Naomin nguazim givezegħ, egh uaghan Rut inigh an ikiam. A gumazir aremezimin amuir odiarim, Moapian amizim. Ni kamaghin damighti, Rut otaritam bategħti borir kam uan afeziar aremezimin nguazimin ikiti men ziam nguazir kam in ikivira ikiam.”

⁶ Ezi an ikizim ghaze, “Kamaghin ki nguazir kam givezegħan kogham. Ki uan bizibagh nighnsi. Ki biziba abigh uan boriba ko borir igharaziba sara daningan aghua. Ni a givesegh ki aghua.”

⁷ Bar fomira Israelia arazir mam iti. Ikizimin aven me uarira uan nguaziba aniga dagħ iveza kamaghin ami. Gumazir mam uan dagarir asam suegħa mav ganidi. Israelia arazir kam gamua egha uan akaba akiri. ⁸ Ezi gumazir kam Boas miġia ghaze, “Ni uabi nguazir kam givesegh.” Egha uan dagarir asam suegħa a ganingi.

⁹ Ezi Boas kamaghin gumazir aruaba ko maraziv ġia ghaze, “Datirighin ia

bar uan damazibar ganigha fo, Naomi faragħa Elimelek, Kilion ko Malonin bizibar suira, ezi datirighin ki Naomin dafarimin bar adagh ivese. ¹⁰ Egh uaghan ki Rut inigh an ikiam, a nan amuin a Moapian amizim. A faragħa Malonin ikezi Malon areme. Eghti Malonin nguazir asizim an adarazir dafarimin ikiam. Eghti aremezir gumazim, an nguibamin iti darazi an ziam ġinighnighvira ikiam. Ezi datirighin ia uan damazibar bizir ki amizir kam in ganigha a ġifo.”

¹¹ Ezi gumazir aruaba ko, me ko itir gumaziba ghaze, “Guizbangira e oregħa uan damazibar gani. E kamaghin Ikiavira Itir Godin azangsiġħa ghaze, ‘God amizir nin dipenimin izamin kam deragh a damu, egh a damighti a Lea ko Reselin min borir aviriba batam. E fo, aning borir aviriba batezi Israelin itir adarazir dibobonim ghuavanabo. Eghti ni uabi Efratan adarazir aven gumazir ekiamin min otogh, Betlehemin nguibamin aven ziar ekiam iniam. ¹² Ikiavira Itir God borir aviriba gua daningam. Egh Ikiavira Itir God nin adarazir amighti me Peresin adarazir min bar avirasemegħam, Peres a Juda ko Tamarin otarim.”

Rut Naomin igiavotarim bate

¹³ Ezi Boas Rut inigha an iti. Ezi Ikiavira Itir God deragħa Rut gamizi, a navim asegha otarim bate. ¹⁴ Ezi amiziba kamaghin Naomi miġei, “E Ikiavira Itir Godin ziam fe! A igiavotarim ni ganingi. Eghti igiavotarir kam, a nin ikizimin aven akurvazir gumazimin iki, egh nin gan deragħvira ni damuam. A Israelin adarazir aven ziar ekiam iniam. ¹⁵ Nin asamim bar ni gifongezzi, ni uaghan bar a gifonge. Nin asamim bar ni gifongezzi mogħin, nin otarir 7pla ni ġifuegħan kogħam. Kamaghin amizi otarir kam, a nin akurvagh mangi ni għurighamin dughiam a nin ganam.”

¹⁶ Ezi Naomi otarim ġifuegħa uan apozim gatigha deravirama a gami. ¹⁷ Ezi nguibar kam in amiziba ghaze, “Naomi datirighin otarim iti.”

Egha me borim ziam, “Obet,” a gati. Ezi ġin Obet Jesin afeziamin oto, ezi Jesi Devitin afeziamin oto.

Atrivim Devitin inazir afeziaba

¹⁸ Kar Peresin adarazir ghua Devitin tu, men ziabar kara: Peres a Hesronin afeziam. ¹⁹ Ezi Hesron a Ram in afeziam, ezi Ram a Aminadap in afeziam. ²⁰ Ezi Aminadap a Nasonin afeziam, ezi Nason a Salmonin afeziam. ²¹ Ezi Salmon a Boasin afeziam, ezi Boas a Obetin afeziam. ²² Ezi Obet a Jesin afeziam, ezi Jesin a Devitin afeziam.

Godin Akam Ingha Izir Gumazim Samuel, An Akinafarir Faragha Zuim O 1 Samuel Akar faragha zuim

Akinafarir kam, a gumazir dapaniba givazir dughiamin otivizir biziba ko, Israelia uari atrivimin itir dughiamin faraghavira otozir bizibagh eghari. Akinafarir kamın danganir aviriba, gumazir 3pla geghari. Samuel uabi Israelian gumazir dapanir abuananamin ike. Akinafarir kam uaghan Atrivim Sol geghari, a Israelian atrivir faraghaviram otozim. Ezi Devitin eghaghanir aviriba uaghan iti, kar, a tighar atrivimin otivamin dughiam.

Akinafarir kam, eghaghanir aviriba iti, da pura eghaghanir kiniba puvati. Samuelin akinafarir faragha zuir kam, kamaghin en akaghasa, gumazim nighnizir gavgavim Godin ikiva an apengan ikiam, egh a deraghvira ikiam. Egh an an akaba baraghan kogh, a ikuvigham. E deraghvira akar kamın ganam, God a isa Eli ganingi, a 1 Samuel 2:30in aven iti. A ghaze, “Gumazir nan ziam fem, ki ziar ekiam a daningam. Gumazir na barazir puvatizim, ki bar anebiragham.”

Akinafarir kamın, nighnizir pumuning kamaghin iti, Israelia atrivir tam ikiam, o puvatigham. Ikiavira Itir God a uabi guizbangira Israelian atrivim. Ezi Israelia ghaze, me uari atrivitam ikiam. Kamaghin amizi, God me bagha atrivir mam amisefe. God uabi Israelian atriviba ko gumazamiziba, bar moghira men afeziam, egha a uabi me gatifa. Atrivim ko gumazamiziba, me Godin apengan ikiamin dughiam, me deraghvira ikiam. Ezi gumazamizir an akaba batoziba, me osimtiziba bativam.

Eli ko Samuelin eghaghanim

(Sapta 1–7)

Elkana uan adarazi ko Silon zui

¹ Gumazir mam a iti, an ziam Elkana, an Efraimin anabamin gumazim, an Efraimin mighsiar doziba itir nguibar ekiam Raman iti. Elkana a Jerohamin otarim, ezi Jeroham a Elihun otarim, Elihu a Tohun otarim, ezi Tohu a Sufin otarim, ezi Suf a Efraimin anabamin gumazir mam. ² Elkana amuir pumuning iti, Hana ko Penina. Penina boriba bati, ezi Hana otir puvati.

³ Azeniba bar dar dughiar vamira, Elkana zurara uan nguibam ataghiragha Silon nguibamin ghua, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin ziam fava ofabagh ami. Dughiar kamın, Elin otarimning Hopni ko Finias, aning Ikiavira Itir Godin ofa gamir gumazimningin ikia, Silon nguibamin itir Godin Purirpenimin iti. ⁴ Elkana zurara ofabagh amir dughiamın, a zurara asizim aghoregh an tuziba abigh dar akuaba isi, uan amuim Penina ko, otariba ko guiviba vaghvagh me daningam. ⁵ Egha Elkana bar Hana gifongegha, bar an apangkufi. A fo, God an navim apuizi, a boriba batir puvati. Arazir kam bangin, Elkana asizir tuzir ekiaba a ganidi. ⁶ Amizir kamning, aning penemning, egha dughiar aningın mav bizibar faraghvira mangasava ami. Ezi Hanan penem a gasighasighasa a dipova ghaze, Ikiavira Itir God Hanan navim apuizi, Penina osimtizim an navim daningasa, akar igharagha gariba ko aghumsizir akabar Hana gami.

⁷ Azeniba bar Penina arazir kamra Hana gami. Me zurara Ikiavira Itir Godin Purirpenimin ghua, Penina akar igharazibar Hana dipov a mikimti, a bar pazavira uabi baragh aziam, kamaghin amizi a dagheba apir puvati. ⁸ Ezi Elkana kamaghin an azangsisi, “Hana, ni tizim bagha azi? Ni tizim bagha dagheba apir puvati? Egha tizim bagha navim zuraram ose? Guizbangira, ni boritam batezır puvati. Ezi ki fo, ni bar na gifonge, ni ti na gizin otarir 10pla bateghai, ni mighigha me ginighnighan koghai, egha ni na isa guam dafaghai.”

Hana Eli ko migei

⁹ Dughiar mamın me Silon ikia amegha givagha, Hana dikavigha ghua Ikiavira Itir Godin Purirpenimin azenan an damazimin miti. Dughiar kamın ofa gamir gumazim Eli, uan dabirabim ingha Ikiavira Itir Godin Purirpenimin tiar akamin azenan, a gaperaghav iti. ¹⁰ Ezi Hana bar osemegha bar paza uabi baragha aziava, Ikiavira Itir God ko migei. ¹¹ Egha Hana akar gavgavim Ikiavira Itir God ko anekira ghaze, “O Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki nin ingangarir amizim, ni nan ganıva nan apangkuvasa, ki ifonge. Ni nan osimtızir kamın gan na ginighnigh. Ga uaning, ni na bakinighnighan marki. Egh ni otaritam na danighti, ki a isi ni daningighti a nin ingangarir gumazimin iki mangi uan ovevem batogham. Eghti bizir kamın ababanim bagh, me an dapanir arizim apıran kogham.”

¹² Hana dughiar ruarimin Ikiavira Itir God ko migiavira itima, Eli aperaghav ikia

Hanan akatorimra gari. ¹³ Hana uan nighnizim averara migei. Eli an garima, a migei moghin, akam akarava ami, egha a Hanan tiarim barazir puvati. Eli ghaze, Hana ti dipar onganitam amegha ongani. ¹⁴ Egha Eli kamaghin a migei, "Ni man dughiamin dipar onganiba apir arazir kam ategham? Ni dipenir kam ategh mangi. Nin onganir arazir kam givaghtima, ni ua izi."

¹⁵ Ezi Hana kamaghin an akam ikaragha ghaze, "Gumazir ekiam, ki dipar onganitam amezir puvati, bar puvati. Nan navim, osimtizim bar a itaragha uaghirima, ki bar oseme. Egha ki uan osimtizim isa Ikiavira Itir God ganiga a ko migei. ¹⁶ Ni kamaghin na ginighnighan marki, ki amizir kuram. Puvati. Ki paza uabi baragha nan nighniziba bar ikufi. Ki arazir kam bagha Ikiavira Itir God ko migeima ni nan gari."

¹⁷ Eli migirigiar kam baregha kamaghin a migei, "Guizbangira, ni navir amirizim inigh mangi. Eghti Israelian God, bizir ni an azarazim a ni daningam."

¹⁸ Ezi Hana kamaghin Eli migei, "Gumazir ekiam, ga uaning, ki nin ingangarir amizim. Ki kamaghsua, ni zurara navir aghuim nan iki." A mikemegha givagha ghuava amegha, gin uam oseir puvati.

Hana otarim bategha a isa God ganingi

¹⁹ Elkana uan amuimning ko boriba, me dimagarimin Silon akuima, animin tirazima, me mizaraghara dikavigha Ikiavira Itir Godin ziam fe. Me an ziam fegha givagha, uamategha uan dipenim bagha Raman nguibamin ghue. Ezi Elkana, uan amuim Hana koma akui. Ezi Ikiavira Itir God, Hanan azangisizim ginirigha a ikara. ²⁰ Dughiar mong otevimin gin, Hana navim asegha otarim bate. Egha ghaze, "Ki Ikiavira Itir Godin azarazima, a borir kam na ganingi. Ezi ki ziam Samuel a gati."*

Hana Samuel isa God ganidi

²¹ Arazir kamin gin, Elkana ko an dipenimin itir adarasi, Silon nguibamin ghu, egha azeniba bar me ofa gami moghin damuasa. Egh a uaghan Ikiavira Itir God ko dikirizir akam bagh, ofa damuam. ²² Ezi Hana me ko zuir puvatigha kamaghin uan pam migei, "Borim tong ekevegh givagh otem ateghti, ki a inigh Ikiavira Itir God daningam. Eghti a Ikiavira Itir Godin damazimin iki mamaghira ikiam."

²³ Ezi Elkana kamaghin Hana migei, "Ni mamaghin deragh damusi, ni nguibamra iki mangiti borim otem ategham. Eghti Ikiavira Itir God nin akar dikirizim damighti a guizbangira otogham, mati a mikemezi

mokin." Ezi Hana nguibamin ikia deraghavira uan borim gamua a geghufi.

²⁴ Ezi gin borim otem ategha givazi, Hana a inigha, bizir kaba sara inigha Ikiavira Itir God bagh ofa damuasa Silon nguibamin itir Purirpenimin zui. Bizir kaba, bulmakaun apurir igiar, azenir 3pla itim ko, 10 kilogrem plaua ko, beghiar me memen inimin isamigha, wainin dipam a gurizi a itim. A bizir kaba inigha Ikiavira Itir Godin Purirpenimin zui. Dughiar kamin, Samuel, otarir aghirimra iti, a tighar gumazir igiamin otivam. ²⁵ Me otogha givagha, bulmakaun apurir igiar kam misuegha givagha, otarim inigha Eli bagha zui. ²⁶ Egha Hana kamaghin Eli migei, "O, nan gumazir aruam, ni na gifoghavira iti, o puvati? Ki amizir kam, faragha nin boroghin kagh tughav ikia Ikiavira Itir God ko migei. ²⁷ Ki otarir kam uabi daningasa Ikiavira Itir God ko migia an azangisisi, ezi a nan azangisizim ikara. ²⁸ Kamaghin amizi, ki a isa Ikiavira Itir God ganidi. Eghti an ikirimirim zurara Ikiavira Itir God baghvira iki an ingangarim damuam."

Egha me dapaniba avigha Ikiavira Itir Godin ziam fe.

2

Hana Ikiavira Itir God ko migei

¹ Egha Hana kamaghin God ko migei:

"O Ikiavira Itir God, ni na gamima, ki bar akonge.

Ikiavira Itir God, ni gavgavim ko ziar ekiam na ganingizi, ki bar akonge.

Ni nan akurazir bizim bangin, ki bar akonge.

Ni bangin ki uan apanibar ingaravati.

² O Ikiavira Itir God, tav nin min, bar zuezir puvati.

Egha godin igharazitam nin min itir pu. Bar puvati. Ni bar dagh afira.

Ni uabira, dagiar ekiamin min gavgavim ikia e moga en akurvagha e geghufi.

³ "E gumazamiziba, e kamaghin deragh fogham, Ikiavira Itir God bizir e amiba, a bar dagh fo, egha a en araziba tuisisi.

Ezi ia gumazamizir pura tiariba akarava aruava uan ziaba feba, ia arazir kam ategh uan akaba dukuagh.

⁴ Midorozir gumazir gavgaviba, God men barir piba apirima, me misoghamin gavgaviba puvati.

Ezi gumazir gavgaviba puvatiziba, a gavgavim me ganidi.

* **1:20:** Hibrun akamin ziar kam, "Samuel," an mingarim mong migirigiar otevir kamin min ghu, "Azaragh." **2:1:** Luk 1:46-55

⁵ Gumazamizir fomira dagher aviriba itiba, God datirighin me damighti me dagheba bagh ingar uan ivezim isi moghin da iniam.

Ezi gumazamizir faragha dagheba puvatigha mitiriamra itiba, God datirighin dagher aviriba me daningti me ua ingaran kogham.

Ezi amizir otir puvatizim, God datirighin an akurazi a borir 7pla bate.

Ezi amizir borir aviriba itim, an boriba ovengezi a uabira iti.

⁶ Ikiavira Itir God gumazamizibav sozima, me ariaghiri.

Egha gumazamizir ariaghireziba, a me gamima me uam angamira iti.

God gumazamizibagh amima, me Gumazamizir Oveaguezibar Nguibamin uaghiri.

Ezi a me gamima, me ua dikafi.

⁷ Ikiavira Itir God gumazir mabagh amizi me biziba puvati,

egha marazi gamizi, me bizir aviriba iti.

A gumazir mabagh amima, men ziaba bar iraghuegha bar vin iti.

A marazi gamizi, me ziar ekiam ikia bar pin iti.

⁸ Nguazir kamın suizir bizir gavgaviba da Ikiavira Itir Godin biziba,

a uabi bizir kabagh isin nguazimin ingari.

Kamaghin amizi, gumazamizir onganarazibagh amua nguazir minemeniam gipogha a gureba, a me ghufa men akurvasi.

A me gamima, me uan kantrin gumazir ekiabar otifi,

ezi gumazamiziba ziar ekiam me ganidi.

⁹ “Ikiavira Itir God, gumazamizir a baghavira itiba a me gehufi.

Egha gumazamizir kuraba a me gasighasighti, me nguibar kurar mitatem itimin ovegham.

E fo, gumazir gavgavir ekiam itim, a bar uan gavgavimin ikiva avegham.

¹⁰ “Ikiavira Itir God uan apaniba bar me gasighasigham.

A uan Nguibamin ikia arariba dagarvazi moghin a me dagarvasi.

Ikiavira Itir God nguazimin mikébaba bar dar itir gumazamiziba, a bar me akuvagh kotiamin men araziba tuisigham.

Egh a gavgavim isi uan atrivir a inabazim danigham,

eghti gumazamiziba bar, men tongin, atrivir kam ziar ekiam iniam.”

¹¹ Hana Ikiavira Itir God ko mikemegha givagha, Elkana ko ua Raman nguibamin ghu. Ezi an otarir dozim Samuel, a Silon ikia ofa gamir gumazim Elin apengan ikia, an akurvagha Ikiavira Itir Godin ingangarim gami.

Elin otarimning arazir kuram gami

¹² Elin otarimning, Hopni ko Finias, aning gumazir bar kuramning. Aning ofa gamir gumazimning, eghe aning ghaze, Ikiavira Itir God a pura bizim, eghe aning arazir kurar guar avirir igharagha garibagh ami. ¹³ God fomira ghaze, gumazamiziba ofa inigh izi a damighiva, egh gin ofa gamir gumaziba bagh, asizir tuzir otevir taba iniam. Ezi dughiar kamın, gumazitam ofa damusi asizitam avighti, ingangarir gumazim fokin atarir 3pla itim inigh izam. ¹⁴ Ingangarir gumazir kam fokin pura miner averiam giniv, asizir tuzitam biraghiva, a inigh mangi ofa gamir gumazim daningam. ¹⁵ Dughiar mabar, ofa damuasava amir gumazim, a tighar asizir ovim adeg avimin a tusi damuti, ofa gamir gumazir kamningin ingangarir gumazim izi a gifariva an mikim suam, “Ia ofa gamir gumazimning Finias ko Hopni bagh asizir tuzitaba na daningigh. An avimin da tusa, ia minemin avighizir asiziba, ana dar aghua. Kamaghin amizi, ia asizir tuzir avighizir puvatiziba a daning.”

¹⁶ Eghti gumazir ofa damuamim kamaghin mikim suam, “Ni takigh, ki ofan arazimin gin mangiva asizimin oviba tueghti, ni gin asizir tuzir manam gifuegh a ini,” ezi ofa gamir gumazimningin ingangarir gumazim ghaze, “Puvati. Ni datirighira na daningigh. Ni aghuaghti, ki datirighira uabi tam iniam.”

¹⁷ Elin otarir kamning ghaze, Godin ofaba, da pura bizir kiniba. Eghe aning arazir kurabar gumazamizir Ikiavira Itir God bagha inigha izir ofabagh ami. Aningın arazir kurar kam, Ikiavira Itir God an gari a bar kufi.

Samuel Silon iti

¹⁸ Dughiar kamın Samuel uan mugamra ikia ofa gamir gumazimin inir ghurghurir aghuim ikegha, Ikiavira Itir Godin ingangarir kam gami. ¹⁹ Azeniba vaghvagha an amebam a bagh azenan daghuamin korotiar otevir muziariba isai. Eghe amebam ko afeziam aning azenibar zurara ofa damuasa izir dughiamin, amebam korotiar otevir muziarir kam isa Samuel ganidi. ²⁰ Eghe an amebam ko afeziam Eli bagha zuima a deragh aning damuasava Godin azai. A kamaghin Elkana migei, “Ikiavira Itir God nin amuir kam damuti, a borir igharazitaba batam, eghti me otarir ni Ikiavira Itir God ganingizimin danganim

iniam.” Eli aning mikemeghti, aning uamategh uan nguibamin mangam. ²¹ Ezi Ikiavira Itir God deragha Hana gamizi a borir kabar naviba adava da bate. An otarir 3pla ko guivir pumunging bate. Ezi Samuel Ikiavira Itir Godin damazimin ikia an ingan-garim gamua nimira aghui.

Elin otarimning orazir puvati

²² Dughiar kamin Eli bar ghurizima, dughiar aviribar, an otarimning amir arazir kurar aviriba, a da barasi. A uaghan kamaghin orasi, aning uaghan God bativamin Purirpenimin tiar akamin ingarir amiziba, koma akui. ²³ Kamaghin amizi a aning migei, “Gua tizim bagha arazir kurar kabagh ami? Gumazamiziba bar iza guan arazibar gun na migei. ²⁴ Gua nan otarimning, gua arazir kam atakigh. Ikiavira Itir Godin gumazamiziba tintinibar guan arazir kabagh eghari, kar arazir bar kuram. ²⁵ Gumazitam arazir kuratam gumazir igharazir tam datighti, tav a bagh an abuir gumazimin min iki Godin azangsighti, God bizir kam gin amadagham. Eghti tav arazir kuratam Ikiavira Itir God datighti, tina an abuir gumazimin iki an akuragham?” Dughiar kamin, Ikiavira Itir God aning arazir kuraba bangin aning misueghti aning aremeghasa nighnigha gifa. Ezi Eli kamaghin aning mikemezi, God aning dapanimning gamizima, aning gavgavigha uan afeziamin akaba barazir puvati.

²⁶ Dughiar kamin Samuel mong uan mugamra itima, Ikiavira Itir God, ko gumazamiziba, bar a gifonge, ezi men ifongiar kam pamtemin dikafi.

Godin akam inigha izir gumazim, akar mamn gun Eli migei

²⁷ Ezi Godin akam inigha izir gumazim gin ghua kamaghin Eli migei, “Ikiavira Itir Godin akam kamaghin iti, ‘Fomira, nin inazir afeziam Aron, uan adarazi ko Isipian atrivimin ingangarir gumazir kinibar itima, ki iza me batogha uan ifongiamin gun me mikeme. ²⁸ Egha ki Israelian anababar tongin Aronin adarazi amisefe, me nan ofan ingangarir gumazibar otivasa ki me amisefe. Me ofa damuamin dakozimin ingar, egh pauran mughuriar aghuim amadim tu, egh me nan boroghin izisi ofa gamir gumazibar dapanimin korotiar otevir azenan azuim inigh izi. Ki uaghan me migia ghaze, Israelia ofa damuasa tuezir asizir naba me dar ami. ²⁹ Kamaghin amizi, ia tizim bagha Israelia zurara ofa damuasa ki me mikemezir bizibar ikura? Nin otarimning, gumazamiziba na bagha inigha izir ofan asizir oviba itir aghuibara

amasava da isi, aning da apava mikarziba saram aghungi. Arazir kamin ni aning ziam fegha nan ziam abira. Manmaghin amizi, ni arazir kurar kam gami?”

³⁰ “Ki Ikiavira Itir God, Israelian God, ki akar kam aghurigha ia migei: Ki fomira ian inazir afeziam Aron uan adarazi ko ki me mikeme, me zurara nan ofa gamir gumazibar min ingaram. Ezi datirighin ki migirigiar kam giragham. Ki kamaghin mikimam, gumazir nan ziam fem, ki ziar ekiam a daningam. Eghti gumazir na barazir puvatizim, ki bar anebragham.

³¹ “Ni deragh oragh, ki gin nin gavgaviba ko nin inazir afeziabar ikizimin gavgaviba, ki me atugh me abinigh me gasighasigham, mati gumazim gumazir igharazimin agharim atuzir moghin ki me atugham. Eghti nin ikizimin aven gumazitam iki mangi ghurighan kogham. ³² Kamaghin, ia zurara iki ganti, ki bizir aghuiba isi Israelian igharaz darazi daningam, ia tam inighan kogham. Zurara zurara, nin adarazir gumazitam gin bar ghurighan kogham. Bar puvati. ³³ Eghti gin, apaniba izi nin adarazir gumazamiziba bar me misogham, mati gumazim sabamin me atuzi moghin, me gumazamizir kinibar min arighiregham. Eghti gumazir vamira ikiva ofa gamir gumazimin ingangarim damuam. Bizir kaba an nighnizim gasighasighi, an navim bar osemeghti, temeriba an damaziba aghuighi, da okavigham.

³⁴ “Gin nin otarimning, Hopni ko Finias, aning dughiar vamiran uaghara aremegham. Aning aremeghti ni fogham, nan migirigiar kaba da bar guizbangira. ³⁵ Egh ki ua bagh ofa gamir gumazitam amiseveghti, a navim nan ikiva, ingangarir ki ifongezibara damuam. Egh ki an ikizim damuti, me zurara nan ofabar amuamin adarazir otivam, eghti me ki misevezir atrivim bagh ingaram. ³⁶ Eghti nin ikizimin gumazitaba ikivira ikiva, me ofa gamir gumazir kam bagh mangiva dagheba ko silvan dagiaba bagh an azangsigham. Egh me kamaghin ofa gamir gumazimin azangam, ‘Ni en amamangatightima, e ofa gamir gumazimin ingangarir tabara amigh, egh e dagher muziarir taba iniam.”

3

Ikiavira Itir God Samuel migei

¹ Ezi otarir igiam Samuel, a Elin apengan ikia, Ikiavira Itir Godin ingangarim gami. Azenir aviriba ghuezima, Ikiavira Itir God migirigiar aviriba Israelia ganingizir puvati. Dughiar vabara a irebamin min garir bizibar aven a me migei.

² Dughiar kamin Elin damaziba an ikufi, egha kiran oveghangin da bar okavigham. Dimagarir mamın a uan akuir danganimin akui. ³ Ezi Samuel Godin Purirpenimin ikia, Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam itir danganimin gakui. Dughiar kamin Godin Dipenimin itir lam a isivira itima, ⁴ Ikiavira Itir God Samuelin dei.

Ezi Samuel ghaze, "Ai, ki kati."

⁵ Egha a dikavigha ivegha ghua Eli miğia ghaze, "Ki ni barazima ni nan dia, ezi ki izi."

Ezi Eli kamaghin a ikaragha ghaze, "Ki nin diazir puvati. Ni ua mangi uan misiamin daku." Ezi Samuel uamategha ghuav akui.

⁶ Egha gin Ikiavira Itir God uam an dia, ezi Samuel ua dikavigha ghua Eli miğia ghaze, "Ni nan diazi, ki izi."

Ezi Eli ghaze, "Nan otarim, ki nin diazir puvati. Ni ua mangi uan misiamin daku."

⁷ Dughiar kamin Ikiavira Itir God tighar uan akaba isi Samuelin akagh a ko mikimam, kamaghin amizi, Samuel deraghavira God gifozir puvati.

⁸ Ezi Ikiavira Itir God namba 3 dughiamin ua Samuelin dia, ezi Samuel dikavigha ghua Eli miğia ghaze, "Ni nan diazi, ki izi."

Ezi Eli datirighin fo, Ikiavira Itir Godra Samuelin dei. ⁹ Kamaghin amizi, Eli a miğei, "Ni uamategh mangi uan misiam daku, eghti a ua nin diaghti, ni kamaghin mikim suam, 'Ikiavira Itir God, ni na mikim, ki nin ingangarir gumazim, ki kuarim atigha ni barasi.'" Ezi Samuel Elin akam baregha uamategha uan misiamin ghugha akui.

¹⁰ Ezi Ikiavira Itir God, ua iza tugha faragha Samuelin diazi moghin, uam an dia ghaze, "Samuel, Samuel."

Ezi Samuel ghaze, "Ni na mikim. Ki nin ingangarir gumazim, ki orasi."

¹¹ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin a miğei, "Ni deraghvira oragh. Ki kiran oveghangin, bizitam Israelian tongin a damigham. Eghti me bizir kamin miğirigiam baregh, me digavir kuram damigham. ¹² Ki faragha Elin mikemezi moghin, ki datirighin, bizir kurabar me damuam. ¹³ Ki miğirigiar mam an iti. An otarimning akar kurabar nan ziam gasighasiki, kamaghin amizi, ki an adarazi pazivira me damuva me kuavare-megham. Ezi Eli uabi fo, aning arazir kuram gami, ezi a aningin anogoroghezir puvati. ¹⁴ Kamaghin amizi ki pamtemin Elin adaraziv gia ghaze, ofan tam men arazir kuram agivaghan kogham. Bar puvati."

¹⁵ Ezi Samuel akar kam baregha uan misiamin akua ghua aminim tira. Egha a ghua Ikiavira Itir Godin Purirpenimin tiar akam kui. Egha Samuel uan irebamin min garir bizimin gun, Elin mikiman atiatingi.

¹⁶ Ezi Eli kamaghin Samuelin dei, "Samuel, nan otarim, ni izi."

Ezi Samuel a ikaragha ghaze, "Are, ki izi."

¹⁷ Ezi Eli an azara, "God manmaghira ni miğei? Ni akatam nan mongan marki. Ni akatabar ghuaraghti, ki God ko mikimti, a bar pazivira ni damigham."

¹⁸ Kamaghin amizi, Samuel Ikiavira Itir Godin akaba bar dar gun a mikeme, egha bizitam an ghuarazir pu. Bar puvati. Ezi Eli oregha kamaghin miğei, "A uabi Ikiavira Itir God, a bizir tizim damuasa ifonge ana damu."

¹⁹ Ezi Ikiavira Itir God, Samuel ko itima a gumazir aruamin oto. Egha Samuel miğeir biziba bar, Ikiavira Itir God adagh amizi da guizbangira otifi. ²⁰ Kamaghin amizi, Israelin nguazimin aven itir nguibaba bar, notin amadaghan itir Danin anabamin nguibam ikegha bar ghua sautin amadaghan Berseban nguibamin oto, dar gumazamiziba kamaghin fo, Ikiavira Itir God guizbangira ua bagha akam inigha izir gumazimin ingangarim damuasa Samuel amisefe. ²¹ Egha Ikiavira Itir God, zurara Silon nguibamin Samuel bativa uan akaba isa a ganidi.

4

Filistiaba, Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam ini

¹ Ezi Samuel Ikiavira Itir Godin akaba bar dar gun Israelia miğei, me kuariba arigha deraghavira an miğirigiba barasi.

Dughiar kamin, Israelia dikavigha Filistiaba ko uariv soghasa ghua, Ebeneserin nguibamin boroghin averpenibar ingarigha dar iti. Ezi Filistiaba, me Afekin nguibamin boroghin uari bagha averpenibar ingarigha dar iti. ² Egha Filistiaba uan midorozir gumaziba afegha, Israelia ko midorozim fore. Midorozir bar ekiam otozi, Filistiaba Israelia abinigha men 4,000plan gumazibav misoghezima me ariaghire.

³ Ezi Israelian midorozir gumaziba uamategha uan averpenibar ghuezi, men gumazir dapaniba kamaghin miğei, "Tizim bagha Ikiavira Itir God Filistiaba ataghizi, me midorozimin e abini? Aria, e gumazitaba amadaghti me Silon mangi Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavir Boksiam inigh izi. Egh e midorozim bagh mangisi Boksar kam sara mangiti, Ikiavira Itir God e ko mangiva en akuraghti, en apaniba e abinan kogham."

⁴ Gumazir dapaniba mikemegeha givazi, midorozir gumaziba, gumazir maba amadazima me Silon ghugha Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam

ini. Boksjar kam gisın, enselin bar gavgavir pumuningin nedazimning an iti, ezi a mati Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin atrivir dabirabim. Boksiam inigha izir dughiamin, Elin otarimning Hopni ko Finias, aning uaghan gumazir kabar akuragha Boksiamin akua izi.

⁵ Me ghua averpenibar otozi, Israelia, Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin ganigha bar akongegha pamtemin diava arai, ezi niginir bar ekiam oto. ⁶ Filistiaba orazima Israelia pamten diava araima, me kamaghın migei, "Ia Hibruian averpeniba iti naghin dimdiar munam baragh. Me tizim bagha kamaghın pamtemin diava arai?" Egha gin Filistiaba kamaghın migirigiam baraki, Ikiavira Itir Godin Boksiam, a men apanibar averpenimin izegha gifa. ⁷ Egha me atiatigha kamaghın migei, "Israelian aser maba, men averpenibar aven izegha gifa. Maia, e datirighın kuram iniam. Fomira en apaniba kamaghın garir arazir tamin e gamizir puvati. ⁸ Maia! E datirighın bar tegham. Tina en akuragti aser gavgavir kaba e gasighasighan kogham? Aser kabara, bizir guar avirir kuraba Isipin kantrin gumazamiziba da amadazima, me gumazamiziba puvatizir danganimin ariaghire. ⁹ Ezi marki. E tuivigh gavgavigh guizin gumazibar min misogham. Puvatightima, e Hibrubar ingangarir gumazir kinibar otivigham, mati me fomira en ingangarir gumazibar ike. Arazir kam bagh e pamtemin misogham."

¹⁰ Kamaghın amizi, Filistiaba bar pamtemin misoghava Israelia abinizi, Israelia ara uamategha uan nguibabar ghue. Dughiar kamin Filistiaba, 30,000plan midorozir gumazibav soghezi me ariaghire. ¹¹ Ezi Elin otarimning me uaghan aning misoghezi, aning areme. Egha me Ikiavira Itir Godin Boksiam ini.

Elin ovevem

¹² Ezi Benjaminin anabamin adarazir midorozir gumazir mam, midorozir danganim ategha dughiar kamra ivegha Silon ghu. A midorozimin otozir bizibagh nighnigha bar oseme, egha uan korotiam abigha nguazim uan dapanim gaghui. ¹³ Ezi Eli Silon nguibamin tuavimin miriamin uan dabirabim gaperaghav iti. A pamtemin Ikiavira Itir Godin Boksiam ginighnigha gara iti. Ezi midorozir gumazir kam, midorozir otozimin arazimin gun gumazamizibagh eghanasa, Silo nguibamin aven izi. Ezi gumazamiziba oregha bar osemegha, pamtemin diava arai. ¹⁴⁻¹⁵ Dughiar kamin Eli 98plan azeniba

ikiava an damazimning bar an okafi. Eli gumazamizibar ararer niginim baregha men azara, "Ia tizim bagha niginir kam gami?"

Ezi midorozir gumazir kam ivegha ghua kamaghın Eli migei, ¹⁶ "Dughiar kamra ki midorozimin danganim ategha ara izi."

Ezi Eli an azara, "Nan otarim, manmaghin ami?"

¹⁷ Ezi gumazim kamaghın a geghari, "Filistiaba gavgavigha en midorozir gumazir aviribav misoghezima me ariaghire. Kamaghın amizi, e men ari. Me uaghan nin otarimning, Hopni ko Finias misoghezi aning areme. Egha me uaghan Ikiavira Itir Godin Boksiam ini."

¹⁸ Eli Godin Boksiamin migirigiam baregha, Ikiavira Itir Godin Purirpenimin tiar akamin uan dabirabimin akiriba moghin iri. A namnam sara aghungizir gumazim egha uaghan bar ghuri, kamaghın amizi a ira uan guriragharim apirigha maghirama areme. A 40plan azenibar Israelian gumazir dapanimin ike.

Finiasin amuim areme

¹⁹ Dughiar kamin Elin asamir guvim, Finiasin amuim a navim adai, ezi an otamin dughiam roghira ize. A migirigiar kam baraki, Filistiaba Ikiavira Itir Godin Boksiam ini, ezi an ivozir afeziam ko an pam, aning uaghara areme. Ezi borim batamin mizazim otozi, a uan pam ko ivozir afeziam aremezir bizir kamning ginighnigha, bar mizazir ekiam isa zuamira borim bate. Mizazir kaba bar moghira a gamima a bar aremeghasava ami. ²⁰ Ezi amizir an gara itiba, me kamaghın a migei, "Ni atiatingan marki. Ni oragh, ni otarim bategha gifa." Ezi borir kamin anebam tong men akatam baraghizir puvatigha men akatam ikarazir puvati.

²¹ An aremeghasa amua ghaze, "E Israelia, Ikiavira Itir Godin angazangarim ko gavgavim e ataki." Kamaghın amizi, a ziam, Ikbort borim gati. Dughiar kamin, a uan pam ko uan ivozir afeziamin ovevem, ko Godin Boksjar apaniba inigha ghuzim ginighnisi.*

²² Egha bizir kam bangin, a kamaghın migei, "Apaniba Godin Boksiam inigha ghu, kamaghın amizi, Godin angazangarim ko gavgavim Israelia ataki." An abuan kamaghın mikemegha givagha, an areme.

5

Ikiavira Itir Godin Boksiam Filistian kantrin iti

¹ Filistiaba Godin Boksiam inigha dikavigha, Ebeneserin nguibam ategha

* 4:21: Hibrun akamin ziar kam, "Ikbort," an mingarim, migirigiar kamin min ghu, "Godin gavgavim itir puvati."

Asdotin nguibar ekiamin ghu. ² Me otivigha givagha Godin Boksiam inigha, me uan asem Dagonin ziam fer dipenimin aven ghu. Egha Dagonin marvir guar dagiamin ingarizimin boroghin aneti. ³ Egha amimzaraghan bar mizaraghara, Asdotin gumazamiziba osegga dikavigha garima, Dagonin marvir guam Ikiavira Itir Godin Boksiamin boroghin ira fuagha guam nguazim misoke. Kamaghin amizi, me Dagon inigha uam an danganimin anesara. ⁴ Me uam akuigha mizaraghara ua ghua Dagonin dipenimin aven ghua garima, marvir guar kam ua Ikiavira Itir Godin Boksiamin boroghin iri. Ezi Dagonin dapanim ko agharimning dipiriaghirigha tiar akamin boroghin irighav iti. Ezi an namnara deraghavira iti. ⁵ Dughiar kamin ikegha iza datirighin, bizir mingarir kam bangin, men ofa gamir gumaziba ko gumazir Dagonin ziam feba, me uan Dagonin ziam fer dipenimin tiar akamin aven mangasa, an dapanim ko agharimning irighav ikezir danganim dika zuir puvati, me a ikiavkiragh arui.

⁶ Godin Boksiam Asdotin itir dughiamin, Ikiavira Itir God Asdotin itir gumazamiziba ko an boroghin itir darasi, a mizazim me gasa, me gamima me bar atiatingi. Egha okar kurabagh amima da men mikarziabar otifi. ⁷ Asdotin itir gumazamiziba osimtizir kabar ganigha kamaghin migei, "Israelian God, mizazim isa en asem Dagon ko e ganidi. Kamaghin amizi, e Boksiam kam ateghti a ua en nguibamin ikian kogham."

⁸ Egha me Filistiabar gumazir dapaniba bagha akam amadazi, me iza uari akufa. Me uari akuvazi, Asdot kamaghin gumazamizibar azai, "E Israelian Godin Boksiam manmaghin a damuam?"

Ezi gumazir dapaniba kamaghin migei, "Gumazitaba a inigh Getin nguibar ekiamin mangi." Ezi me a gisaghpugha Getin ghu, a Filistiabar nguibar ekiar igharazir mam.

⁹ Ezi me Boksiamin akua Getin ghuzi, Ikiavira Itir God uaghan nguibar ekiar kamin itir gumazamiziba mizazim me gasima, me puvirama atiati. Egha okar kuraba gumazamiziba ganiga bar me gasighasiki. ¹⁰ Kamaghin amizi, Getia Godin Boksiam isa Filistian nguibar ekiar igharazim Ekronin anemada.

Boksiam otogha givazi, Ekronba pamtamin dia ghaze, "Ame, e bar ovengasa, me Israelian Godin Boksiam inigha kagh ize."

¹¹ Egha me Filistiabar gumazir dapanibar diazi me izezi, me kamaghin me migei, "E uari, ia Israelian Godin Boksiam amadaghtima, a ua uan danganimra mangi. A e ko en adaraziv soghti e arighreghan kogham." Dughiar kamin,

God mizazim me gasima, men avirim ariaghire. Kamaghin amizima, me bar moghira puvira atiati. ¹² Ezi okar kuraba gumazamizibar mikarziabar otivima, men marazi ariaghirima, marazi ariaghirezir puvati. Egha me uarir akurvaghasa Godin deima men dimdiar ararem ghua Godin Nguibamin oto.

6

Filistiaba ua Godin Boksiam amadazi a Israelin ghu

¹ Ikiavira Itir Godin Boksiam ⁷plan iakinibar Filistian nguazimin ike, ² ezi Filistiaba, uan ofa gamir gumaziba ko kukunir gumazibar diazi me izima, me kamaghin men azai, "E manmaghin Ikiavira Itir Godin Boksiam damuam? E uam an danganimin anemangisi, e manmaghira anemangam?"

³ Ezi ofa gamir gumaziba ko kukunir gumaziba kamaghin me ikaragha ghaze, "Ia uamategh Israelian Godin Boksiam aman-gasa a? A dera, Egh ia pura anemangan kogham. Ia uan okar kuraba agivsi, ia osimtiziba agivamin ofaba amadagh. Ia kamaghin damighti, ian arimariaba ua deragham, eghti ia fogh suam, e amizir osimtizir kam bangin, God pazavira e gami."

⁴ Ezi gumazamiziba kamaghin migei, "E osimtiziba agivamin ofan manmaghin garim God daningam?"

Ezi ofa gamir gumaziba ko kukunir gumaziba kamaghin migei, "E ⁵plan Filistian gumazir dapaniba iti. E fo, en gumazir dapanir ⁵pla ko en gumazamiziba bar moghira arimariar ekiar kam iti. Kamaghin amizi, ia golin taba inigh ⁵plan okar ia bativizibar nedaziba, ko ⁵plan kuarzir en nguazim gasighasizibar nedazibar ingarigh, Godin Boksiam sara da amadagh. Egh ia Israelian Godin apengan iki. Ia kamaghin damuti, a ti en nguazim ko aseba ko ia sara uam osimtizir tam e danning kogham. ⁶ Ia ti Isipian atrivim ko an gumazamiziba fomira God baraghizir puvatizi moghin damuam, o markiam. God bizir kuraba me ganiga me gamima, me onganigha Israelia ataghizi, me Isipin kantri ategha ghue. Ia arazir kam ginighnighiva, akirim ragh God gasan marki.

⁷ "Ia oragh. Ia karisin igiatamin ingarigh, egh bulmakaun amebat tighar ingangaritam damuamin pumuning inigh, karisin kam gikegh. Aningin nguzimning tighar otem ataghiragham. Egh ia bulmakaun kamningin nguzimning inigh bulmakaun divazimin mangi aning atigh. ⁸ Egh Ikiavira Itir Godin Boksiam inigh karis gisin anetigh. Egh ia osimtiziba agivamin ofan min, golin

ingarizir okaba ko kuarziba, da isi boksiar dozir tam darugh, egh a isi karis gisin Godin Boksiam boroghin dar atigh. Egh bulmakaun amebar kamning ateghti, aning uaning karis geku mangi. ⁹ Egh ia bar deraghvira gan, karis managhira mangam? A Boksiam izezir kantri Betsemesin nguibar ekiamin mangiti, ia deraghvira fogh suam Israelian God bizir kurar kam e bagha anemada. Karis an mangan koghti ia fogh suam, God osimtizir ekiar kam e bagha anemadazir puvati. Osimtizir kam ti puram oto.”

¹⁰ Ezi gumazamiziba migirigiar kam baregha an gin zui. Egha me bulmakaun amebar pumuning inigha karis gike. Egha bulmakauningin nguzimning inigha, bulmakaun divazimin aven aning ati. ¹¹ Egha me Ikiavira Itir Godin Boksiam ko, boksiar dozir okaba ko kuarzibar nedaziba aven itim, aning isa karis gisin aning ati. ¹² Me aning atigha givazi, bulmakauning biaghatigha Betsemesin nguibar ekiamin zuir tuavimin zui. Aning tuavir kam ataghizir pu. Bar puvati. Aning diav arava an zui, ezi 5plan Filistian gumazir dapaniba, karisin gin ghua Betsemesin mitaghniamin tu.

Godin Boksiam, Betsemes ko Kiriati Jearimin iti

¹³ Ezi Betsemesin gumazamiziba danganir zarir mamin azenibar ikia, witba aghora iti. Egha me kogha tuavimin gara, Godin Boksiamin apigha me bar akonge. ¹⁴⁻¹⁵ Ezi bulmakauning karis kurugha ghua, Betsemesin gumazir mam Josua, an azenimin otogha, azenimin aven dagiar ekiar mamin miriamin tughav iti. Ezi Livaiba iza Ikiavira Itir Godin Boksiam ko boksiar me golin ingarizir nedaziba itim isa, dagiar ekiar kam gisin da ariki. Ezi gumazamiziba karisin ter araribar dazibar kuegha, bulmakaun amebamning misuegha, Ikiavira Itir God bagha ofa gami, mati ofan bar isia mighirizim. Dughiar kamra Betsemesia uaghan, Ikiavira Itir God bagha ofan igharazir mabagh ami. ¹⁶ Filistiabar 5plan gumazir dapaniba gari, Israelia bizir kabagh amima, me dughiar kamra umatogha Ekronin ghue.

¹⁷ Ikiavira Itir God Filistiabar osimtiziba agivasa, me osimtiziba agivamin ofan min, 5plan golin okar nedaziba amada. Da vaghvagh men nguibar ekiabar ababaniba, dar ziabar kara: Asdot, Gasa, Askelon, Get ko Ekron. ¹⁸ Me kuarzibar nedaziba amada, da vaghvagh men nguibar ekiar divazir

gavgaviba itibar ababanim gami. Egha uaghan Filistian gumazir dapaniba garir nguibar dozibar ababanim gami. Ezi dagiar ekiar me Ikiavira Itir Godin Boksiam atizim, a Betsemesin gumazim Josuan azenimin aven ikia kamaghira iti. Dagiar kam, a bizir danganir kamin otozimin ababanim gami.*

¹⁹ Ezi Betsemesin gumazir 70pla Ikiavira Itir Godin Boksiamin averiamin gani. Kamaghin amizi God me misoghezi, me bar ariaghire. Ezi nguibar ekiar kamin itir 50,000in gumazamiziba ghaze, Ikiavira Itir God me gasighasiki. Egha me bar pamtemin azi.[†] ²⁰ Egha Betsemesin itir gumazamiziba kamaghin migei, “Ikiavira Itir God, a Godin bar zuezim, tinara an damazimin mitigham? Bar puvatigham. A en artartima, en tav bar deragh ikeghan kogham. Kamaghin amizi, e Godin Boksiar kam amadaghti, a igharagh mangam. E managhira anemangam?”

²¹ Egha me Kiriati Jearimin nguibar ekiamin itir gumazamizibav mikimasa gumaziba amadazima, me ghua kamaghin me migei, “Filistiaba Ikiavira Itir Godin Boksiam uam an akua en nguibamin ize. E kamaghsua ia iziva a inigh.”

7

¹ Ezi Kiriati Jearimin gumazamiziba iza Ikiavira Itir Godin Boksiam inigha ghua, mighsiar muziarimin pin, gumazim Abinadapin dipenimin aneti. Egha me an otarim Eleasar Boksiamin ganasa anemisefe.

Samuel kantri Israel gatifa

² Ezi Ikiavira Itir Godin Boksiam, 20plan azenibar Kiriati Jearimin ikezima, Israelia uarir akurvaghasa Ikiavira Itir Godin diava azi, egha a baghavira iti. ³ Ezi Samuel gin kamaghin Israelia migei, “Ia guizbangira navibagh iragh ua Ikiavira Itir God bagh ua izisi, ia ikizir igharazibar aseba ko aser amizim Astarten nedazim batokegh. Egh ia Ikiavira Itir God bar an apengan ikiva, a baghiva teviba apir. Eghti a ian akuragh Filistiaba batueghti me ua ia gativaghan kogham.” ⁴ Israelia Samuelin akam baregha, aser Balba, ko aser amizim Astarten nedaziba batuegha, Ikiavira Itir Godin ziamra fe.

⁵ Egha Samuel gin Israelia bagha akam amaga ghaze, “Ia iziva Mispan nguibar ekiamin uari akuvaghti, Ikiavira Itir God ian akurvaghisi, ki a ko mikimam.” ⁶ Ezi gumazamiziba bar iza Mispan uari akufa. Me mozir dipamin, Ikiavira Itir God bagha ofan

* **6:18:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin ingarim abighizir puvati. Ezi me fomira Hibrun akam Grikin akamin a gira, ezi migirigiar kam “dagiam,” Grikin akamin gin ghue. [†] **6:19:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin ingarim abighizir puvati. **7:1:** 2 Samuel 6:2-4; 1 Eghaghaniba 13:5-7

min, an dipam tuava nguazim ginge. Egha dagheba tagha ikia ghua aruem iraghu.

Egha me kamaghin Ikiavira Itir God migei, "E nin damazimin arazir kuram gami." Ezi Samuel Mispan Israelian midorozir gumazir dapanimin ikia, men kotiaba baragha men migirigiaba akiri.

⁷ Ezi Filistiaba kamaghin oraki, Israelia Mispan uari akufa. Ezi men 5plan gumazir dapaniba uan midorozir gumaziba inigha Israelia misoghasa Mispan izi. Ezi Israelia orazi, Filistiaba izima me atiat. ⁸ Egha Israelia Samuel migei, "Ni pamtemin ingar Ikiavira Itir God, en God, a ko mikim. A en akuraghti Filistiaba e gasighasighan kogham. Ni a ko migeir arazim ataghiraghan marki." ⁹ Ezi Samuel sipsipin igiar mam misuegha, ofan min Ikiavira Itir God bagha a tuazi a bar isia mighiri. Egha Samuel Israelian akurvaghasa pamtemin Ikiavira Itir God ko migeima, a baregha men akura.

¹⁰ Samuel ofan bar isia mighirim gamuavira itima, Filistiaba midorozim forasa roghira ize. Ezi Ikiavira Itir God Filistiabagh isin, overiamin ararim gamizi, a bar pamtem dagarazi, men nighniziba onganizi me tintinibar arima, Israelia men gani. ¹¹ Egha Israelian gumaziba Mispa ategha, Filistiabar agiragha tuavimin men avirim misozi me ariaghire, egha me ghua Betkarin nguibamin boroghin oto.

¹² Ezi Samuel gin dagiar ekiar mam inigha Mispa ko Senin nguibamningin tizimin anesara. Egha kamaghin migei, "Dagiar kam, a Ikiavira Itir Godin ababanim, a en akuragha iza datirighin tu." Egha ziar kam a gati, "Dagiar Akurvazim."

¹³ Kamaghin amizi, God Filistiaba bar me abira, dughiar kammin, Samuel Israelian gumazir dapanimin itima, Ikiavira Itir God bizir kabagh ami. A Filistiabar tuaviba apirima me ua iza Israelin nguazimin aven misozir puvati. ¹⁴ Fomira Filistiaba Israelian nguibar ekiamning Ekron ko Getin tizimin itir nguibaba ini, ezi datirighin me ua da isa Israelia ganangi. Filistiaba ua Israelian nguazir otevitam gatavazir puvati. Israelia uaghan ua Amoria ko uariv zoizir puvatigha, uari inigha deraviram apia.

¹⁵ Ezi Samuel Israelian gumazir dapanimin ikia ghuava areme. ¹⁶ Azeniba bar Samuel nguibar ekiar kabar zui, Betel, Gilgal ko Mispa, a ghua Israelian kotiaba baragha men osimtiziba akiri. ¹⁷ A nguibar kabar ingangarim agivagh, uamategh uan nguibam Raman mangam. A uaghan nguibar kammin kotiaba barasi. Egha uaghan Raman Ikiavira Itir God bagha ofa gamir dakozir mammin ingari.

Sol Israelian atrivimin oto

8

(Sapta 8–15)

Israelia uari bagha atriviba buri

¹ Samuel ghurizir dughiamin, a uan otarir pumuning Israelian gumazir dapanimningin ikiasa aning amisefe. ² An otarir ekiamin ziam, Joel, ezi dozimin ziam, Abiya. Aning Berseban ikiava, gumazamizabar kotiaba baragha men osimtiziba akiri. ³ Egha aning uan afeziamin arazibar gin zuir puvati. Puvati. Aning dagiaba iniasa bar kufi, egha aning gumazir mabar amamangatizi, me uari bagha nighnigha dagiaba isa aning ganidima, aning men kotiabar ghuangsigha deragha dar kirir puvati.

⁴ Aningin arazir kam bangin, Israelian gumazir dapaniba uari akuvagha Samuelin ganasa Raman nguibar ekiamin ghu. ⁵ Me ghuegha kamaghin Samuel migei, "Ni oragh. Ni ghurigha givazima nin otarimning nin arazir aghuubar gin zuir puvati. E kamaghsua, ni e bagh gumazitam amiseveghti, a en atrivimin ikiva e geghuvam. E kantrin igharazibar min otivasa."

⁶ Ezi Samuel men azangszir me uari bagha atrivir tam amisivasa an azarazir azangszir kam ginighnizima, an an nighnizimin derazir puvati, ezi a uabin mikimasava Ikiavira Itir Godin azai, a manmaghin damuam. ⁷ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin a migei, "Bizir gumazamiziba uari bagha nighnigha nin azangszir kaba, ni me baragh dar amu. Ni kamaghin nighnighan marki, me nin aghuagha ni batosi. Puvati. Ki men atrivimin ikian me aghuagha na batosi. ⁸ Ni deragh oragh. Dughiar ki Isipin kantrin me inigha iza datirighin, me akirim na gasaragha asebar ziaba fe. Ezi datirighin me uaghan akirim ragha ni gasara. ⁹ Ezi ki kamaghsua, ni men akam baregh me bagh atrivir tam amisefegh. Ni migirigiari gavgavim me daning suam, ia bar deraghvira bizir ia azarazim bagh nighnigh. Egh atrivim damuamin araziba ni bar deravira dar gun me geghanigh."

¹⁰ Kamaghin amizi, Samuel gumazir me uari bagh atrivim amisivasa azaraziba bagha ghugha, Ikiavira Itir God me mikimasa mikemezir bizibar gun me migei. ¹¹ Ezi Samuel kamaghin me migei, "Ian atrivim otoghiva, a bizir kabar ia damuam. A ian otaribar amuti, me midorozir gumazibar otivam. Eghti midorozimin dughiamin, tarazi misoghamin karisbar tuivighi, tarazi misoghamin hoziabar dapiagham. Eghti gumazitaba ingangarir kam damuam, atrivim uan karis inigh

managh mangisi, me faragh ivemaram. ¹² A gumazitabar amuti me 1,000plan midorozir gumazibar dapanimin ikiti, tarazi 50plan midorozir gumazibar dapanim ikiam. Eghti ian otarir taba an azenim bagh nguazim abighti, tarazi an azenimin dagher andiziba iniam. Eghti tarazi misoghamin bizibar ingariva, karisin biziba sara ingaram. ¹³ Atrivim ian guiviba inighti me a bagh sandabar ingar, uaghan bretba ko dagher igharazibar an dipenimin da tuam. ¹⁴ Egh a, dagher bar dirir ian azenibar itiba, ko wainin azeniba ko olivin azeniba, dar dagher aghuiba isi, uan ingangarir gumazir dapanibar aningam. ¹⁵ Ia uaghan wainin oviziba ko witin oviziba isi 10plan pozibar dar arigh, egh dar pozir vamira isi a daning. Eghti a dagher kaba isi uan ingangarir gumazir dapaniba ko an ingangarir gumazir kinibar aningam. ¹⁶ Atrivim uan ingangaribar amusi, ian ingangarir gumaziba ko ingangarir amiziba iningham, a ian gumazir igiar bar aghuiba ko donkiba sara iniam. ¹⁷ Egh a ian 10plan sipsipbar tongin sipsipin vamira iniam. Egh ia damuti, ia an ingangarir gumazir kinibar min ikiam. ¹⁸ Atrivir ia uari uari bagha misevezir kam otoghiva, arazir kabar ia damutima, ia atrivim basemegh atariva migirigiar aviribar amuva Ikiavira Itir Godin mikimam. Eghti Ikiavira Itir God, a bar ia baregham kogham.”

¹⁹ Ezi gumazamizir kaba Samuelin akaba baraghan aghuagha, kamaghin a migei “E aghua. Ni e bagh atrivir tam amisefegh. ²⁰ E kantrin igharazibar min otivasa, eghti en atrivim e gativagham. Egh e uan apanibav soghsi mangamin dughiamin, a en midorozir gumazibagh ativagh men faragh mangam.”

²¹ Ezi Samuel gumazamizir kabar migirigiaba baregha ghua Ikiavira Itir God migei. ²² Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Samuel migei, “Aria, ni men akam baregh me bagh atrivitam amisefegh.”

Ikiavira Itir God mikemegha givazi, Samuel ghua kamaghin Israelian gumazibav gei, “Ia bar moghira uan nguibabar mangi.”

9

Sol Samuel bato

¹ Gumazir mam Benjaminin anabamin aven iti, an ziam Kis. An Abielin otarim, ezi Abiel Serorin otarim, ezi Seror Bekoratin otarim, ezi Bekorat Afian otarim. Kis midorozibagh amir gumazir gavgavim, egha gumazir igharazibar tongin ziam ti. ² Egha an otarir mam iti, an ziam Sol. Sol gumazir igiar ruarir dirir gavgavim, ezi

Israelian gumazitam an min ruarazir puvati. An ganganiba uaghan bar derazi, a Israelian igharaz darazigh afira.

³ Dughiar mamim, Solin afeziam Kisin donkin maba tintinibar ghuegha ovenge. Ezi Kis kamaghin Sol migei, “Ni ingangarir gumazitam inigh gua mangi donkiba buri.” ⁴ Ezi aning dikavigha Efraimin mighsiar dozibar ghu, egha Salisan nguazir otevir mamim ghugha dar apizir puvati. Aning uaghan Salimin nguazimin ghugha donkibar apizir puvati. Egha aning gin Benjaminin nguazimin ghugha, donkibar apizir puvati. Bar puvati.

⁵ Aning tagha Sufin nguzimin ghua otogha givagha, Sol kamaghin uan ingangarir gumazim migei, “Aria, ga uamategh uan nguibamin mangam. Puvatighti, gan afeziam ga ginighnigh pamtem nighnizir aviribar amuva uan donkiba ginamadagham.”

⁶ Ezi ingangarir gumazim kamaghin migei, “Ga, tong orarkegham. Gumazir mam Sufin nguibamin ikia Godin akam akura iti. A migeir akaba da guizbangiram otifi. Ezi gumazamiziba ziar ekiam a ganidi. Ga mangi an ganika, a ti tuavir ga mangamimin gun ga mikimam.”

⁷ Ezi Sol kamaghin ingangarir gumazim migei, “Ga a bagh mangam. Egh ga bizir aghuir manatam inigh mangi a daningam? Gan mitaribar itir dagheba gifa, dagher natam itir puvati.”

⁸ Ezi ingangarir gumazim kamaghin migei, “Ki silvan muziarir mam iti. Ki a daningighti a donkiba itir danganimin gun ga mikimam.”

⁹ (Fomira, Godin akam inigha izir gumaziba, Israelia kamaghin me dibori, “Kukunir gumaziba.” Eghti gumazitaba bizitam bagh Godin azangsihshi, kamaghin mikim suam, “E kukunir gumazimin ganasa.” Kamaghin amizi, Sol kukunir gumazim bagha azai.)

¹⁰ Ezi Sol kamaghin uan ingangarir gumazim migei, “Bar dera. Ni izi ga mangam.” Egha aning nguibar ekiar Godin ingangarir gumazim itimin zui.

¹¹ Aning nguibar mighsiar dozim itimin ghuvanadir dughiamin, guivir igiar maba dipam tuasa izima aning men azai, “Kukunir gumazim nguibar ekiamin iti, o puvati?”

¹² Ezi guivir igiaba kamaghin aningin akam ikaragha ghaze, “Are. Kukunir gumazim iti. Gumazamiziba datirighin, Godin ziam fer danganimin ofa damuasa, kamaghin amizi, a datirighira nguibar ekiamin ize. Gua zuamira mangi. ¹³ Gua nguibar ekiamin aven mangi an apigham. A nguibar ekiamin aven ikiavira iti, a tighar Godin ziam fer danganimin mangam. A gumazamiziba ko Godin ziam fer danganimin iki me ko damam. A faragh otoghiva deragh

ofa damusi Godin azaraghti, me gin damam. Kamaghin amizi, gua zuamira mangiva a batogh.”

¹⁴ Guivir igiaba mikemegha givazima, Sol uan ingangarir gumazim ko nguibar ekiamin zui. Aning divazir kamin tiar akamin aven ghua garima, kukunir gumazir kam men boroghin izi. Kukunir gumazir kam, kar Samuel, a nguibar ekiamin azenan mangi, Ikiavira Itir Godin ziam fer danganimin mangasa.

¹⁵ Boghinaron mizaraghara Sol tighar izamin dughiamin, Ikiavira Itir God faragha kamaghin Samuel migei, ¹⁶ “Gurumin dughiar kamra, ki Benjaminin anabamin gumazitam amadaghti a izam. Eghti ni borem isi an dapanim gingegh, kar ababanir a Israelian gumazamizibar atrivimin ikiamim. Ki Filistiabar gari, me osimtizir ekiam ko mizazim Israelia ganidima, me uarir akurvaghasa nan ingarava aral. Eghti gumazir kam men akuragh Filistiabar gavgavimin ua me iniam.”

¹⁷ Amimzaraghan Samuel Solin api, ezi Ikiavira Itir God a migei, “A mara, ki boghinaron gumazir mam baghavira ni mikeme. A nan gumazamiziba bar me gativagham.”

¹⁸ Ezi Sol nguibar ekiamin tiar akamin Samuel batogha kamaghin an azara, “Kukunir gumazimin dipenim managhira iti? Ni na mikimam o?”

¹⁹ Ezi Samuel kamaghin a migei, “Ki uabi ki kukunir gumazim. Gua faragh Ikiavira Itir Godin ziam fer danganimin mangi, egh gua datirighin na ko damam. Ki gurum mizaraghara, bizir ni ifongezibar gun ni mikimam, egh ni amadaghti ni uamategh mangam.” ²⁰ Ki fo, ian donkiba 3plan dughiar givazibar ovenge, ezi ni da bagh osiman marki. Me da batogha gifa. Ezi ni oragh. Israelian gumazamiziba, me bar tinara gifonge? Me ni ko nin afeziamin adarazira bar me gifonge. Bar guizbangira!”*

²¹ Ezi Sol kamaghin Samuel migei, “Ki Benjaminin anabamin gumazir mam. Ezi Israelian anababar tongin, a bar anabar muziarim. Ezi nan afeziamin ikizim, e Benjaminin anabamin tongin ziaba puvati. Ezi ni tizim bagha migirigiari kamin na gami?”

²² Sol mikemegha givazi, Samuel a ko an ingangarir gumazim inigha, me dipenimin

aven apir danganimin ghue. Samuel faragha 3oplan gumazibar diazima, me izegha damasa apiagha gifa. Ezi Samuel Sol mikemezi a uan ingangarir gumazim ko, aning dabirabir dakozir faraghavira itim gaperu. ²³ Ezi Samuel isair gumazim migei, “Asizir tuzir ki ni ganingizim, ni a inigh izi.”

²⁴ Ezi isair gumazim asizir suer tuzir aghuiba itim asigha pin anekagha ghua Solin guamin aneti. Ezi Samuel ghaze, “Ni gan, kar asizir ni bagha atizim, ni anemi. God faragha na migia ghaze, ni datirighin e ko isar kamin iki damam, ezi ki gumazir kabar diagha, asizir kam ni bagha aneti. Kamaghin amizi, ni anemi.” Ezi Sol dughiar kamin Samuel koma api.

²⁵ Egha me gin ofa gamir dakozim ategha nguibar ekiamin uaghiri. Egha Samuel Sol inigha uan dipenimin aven ghue, dipenimin avughsir danganimin ikia Sol ko migei. Egha me ghuriamin dakuasava Sol bagha misiam akirizi, an akui.

Samuel, atrivimin ikiasa Sol amisefe

²⁶ Ezi Samuel bar mizaraghara osegha avughsir danganimin Solin dia ghaze, “Ni dikafigh. Ki ni amadaghtima ni uan nguibamin mangam.” Ezi Samuel dikavigha izaghira a ko tuavimin zuima, Solin ingangarir gumazim uaghan aning ko zui.

²⁷ Me nguibar ekiamin mitaghniamin boroghin ghua, Samuel kamaghin Sol migei, “Ni uan ingangarir gumazim amadaghtima a faragh mangi. Eghti ni tong na ko ikiti, ki God mikemezir migirigiabar gun ni mikimam. Ezi an ingangarir gumazim faragha ghu.”

10

¹ Egha Samuel olivin borem itir misevir dozim inigha, an dapanim gingegha an tore. Egha ghaze, “Ikiavira Itir God ni ginabagha ghaze, Ni nan gumazamiziba, Israelian atrivimin ikiam. Ni me gativagh men akurvagh me okarizir apanibar gavgavim da ua me iniam. Eghti ababanir tam, nin akakagh suam, Ikiavira Itir God, ua bagha inabazir gumazamizibagh ativaghasa, ni ginaba. Ni datirighin ababanir kamin ganam.” ² Ni na ategh mangiva, Benjaminin nguizamin mitaghniamin, Selsan nguibamin, me Resel afazir dagiar mozimin boroghin gumazir pumuning batogham. Eghti aning donkin ni

* **9:20:** Hibrun akam kagh deragha akam abighizir puvati. Gumazir maba kamaghin a gira, “Ni manmaghin nighnisi, tinara Israelian bizir aghuiba iniam? Ni uan afeziamin adarazi ko, iarara ada iniam.” * **10:1:** Bar fomira gumaziba Hibrun akamin Grikon akam giragha, kagh migirigiam gamizi a mong ruara. Ezi e fozir puvati, me migirigiam kagh uari aneti, o a ti fomira uaghan Hibrun akamin iti, egha datirighin ua itir puvati. Men Grikon akam kamaghin ghu, “Egh ni me gativagh men akurvaghiti apaniba me gasighasighan kogham. Ezi ki datirighin bizir ni bativamibar ni mikimasa. Eghti ni bizir otivamin kabar gan fogh suam, Ikiavira Itir God gumazamizir kabagh ativagh men ganasa ni amisefe. Bizir kaba da kamakin.” **10:2:** Genesis 35:19

ruiagha aruubar gun ni mikim suam, me dar api, ezi nin afeziam dagh nighnizir puvati, a ni ginighnigha azangsighavira ikia ghaze, ki manmaghin uan otarim damuam.

³ “Egh ni tuavimin mangi, Taborin nguibamin itir temer ekiamin otogham. Eghti gumazir 3pla Ikiavira Itir God bagh ofa damusi Betelin mangisi izi temer kamin ni batogham. Men faraghavira izamim, a memen 3pla inigh izam, eghti tav bretin 3pla inigh izam, eghti abuananam wainin dipam aven itir memen inimin isamizir misevim inigh izam.” ⁴ Gumazir kaba dughiam ni daningiva bretin pumuning ni daningam, eghti ni aning inigh.

⁵ “Eghti ni Ikiavira Itir Godin mighsiamin Gibean nguibamin mangi ganti, Filistiabar midorozir gumaziba danganir kamin ikiam. Egh ni nguubar ekiamin miriamin mangi, Godin akam inigha izir gumazir okoruamin ganti, me Godin ziam fer danganim ategh izighiram. Men tarazi faragh mangi gitaba ko tambarinbav soghiva marvibagh iviam. Eghti tarazi Godin akam pamtem an gun mikimiva dimiva ighi izam.” ⁶ Eghti Ikiavira Itir Godin Duam zuamira ni gizivaghti, ni Ikiavira Itir Godin akam inigha izir gumaziba ko Godin akam pamtem an gun mikimiva ighi izam. Egh ni igharagha garir gumazimin otogham. ⁷ Bizir kaba ni bativti, God ni ko ikiam. Kamagh amizi, ni damuasa nighnizir biziba ni dar amu.

⁸ “Ni faragh Gilgalin mangi, 7plan dughibar iki na mizuam, eghti ki izi ofan bar isi mighiramiba ko, God ko navir vamiran ikiamin ofabar amuam. Egh ki ni damuamin bizibar, gun ni mikimti, ni dar amuam.”

⁹ Ezi Sol Samuel ategha raghirigha, mangasava amir dughiamin, God navir igiam Sol gati. Ezi bizir Samuel mikemeziba dughiar kamra bar a batifi. ¹⁰ Ezi Sol uan ingarir gumazim ko Gibean otozi, Godin akam inigha izir gumazir okoruar mam a bato. Bar zuamira Godin Duam a gizivazi, a me koma Ikiavira Itir Godin akam inigha izir gumazimin min diava Godin akam pamtem an gun migia ighiagha rui. ¹¹ Ezi gumazimuzir fomira a gifoziba, kamaghin an gara uarir azangsis, “Bizir tizim Kisin otarim Sol bato? A ti uaghan Godin akabar gun migeir gumazim, o?”

¹² Ezi kagh itir gumazir mam kamaghin azai, ni manmaghin nighnisi, “Godin akabar gun migeir gumazir kaba, men afeziaba manmaghin garir gumaziba? Ezi azangsisir kam ikiavira ikia ghu datirighin aghuzir migirigiamin min oto: ‘Sol ti guizbangira Godin akam inigha izir gumazibar tongin iti, o?’” ¹³ Ezi Sol Godin akamin gun

mikemegha givagha, Godin ziam fer danganimin ghuavanabo.

¹⁴ Ezi Solin afeziar dozim, a Sol uan ingangarir gumazim ko aningin azara, “Gua managh ghugha izi?”

Ezi Sol ghaze, “Ga donkiba buriasa ghua dar apizir puvatigha, maghira Samuel bagha ghu.”

¹⁵ Ezi Solin afeziar dozim ghaze, “Ga uaning, ni na mikim, Samuel tizibar ni mikeme?”

¹⁶ Ezi Sol a migia ghaze, “A kamaghin ga mikeme, gumazir maba donkiba bato.” Egha Sol atrivimin ikiasa Samuel a gin-abazir bizimin gun uan afeziar dozimin mikezir puvati.

Sol atrivimin oto

¹⁷ Ezi Samuel Israelian gumazamiziba bar men diazi, me iza Ikiavira Itir Godin damazimin Mispan nguubar ekiamin uari akufa. ¹⁸ Me uari akuvagha givazi, a kamaghin me migei, “Ikiavira Itir God a Israelian God, a ghaze, a Isipin ia inigha ian akua kagh ize. A Isipia ko gumazamizir igharazir pazavira ia gamibar, dafaribar ua ia ini. ¹⁹ Ezi ia dughiar kurabar aven itima Godin ian akurazir kam, ia datirighin akirim ragha a gasara. Egha ia kamaghin a migei, ia kamagsua, an atrivitam ia daningam. Kamaghin amizi, ia datirighin izi uan anababa ko ikizibar Ikiavira Itir Godin damazimin tuifigh, eghti a ia bagh atrivitam amisivam.”

²⁰ Egha Samuel Israelian anababa vaghvagha bar me inigha iza, satu gikararangiva Ikiavira Itir Godin ifongiam gifoghamin arazim gamua, egha Benjaminin anabam amisefe. ²¹ Egha Samuel Benjaminin anabamin itir ikiziba inigha iza, vaghvagha men ikiziba gara satu gikararava, Matrinn ikizim amisefe, egha Matrinn ikizim bagha, satu gikararava, Sol amisefe, a Kisin otarim. Ezi me a buriava an apizir puvati. ²² Kamaghin amizima me ua Ikiavira Itir Godin azara, “Gumazir kam, a kagh izava otoz, o puvati?”

Ezi Ikiavira Itir God ghaze, “Are, a muna bizir pozir ekiabar tongin modo.”

²³ Me akar kam bareghe ivemara ghua Sol inigha iza uarir tongin anetizi, a uan suemningin tugha me gafiragha bar ruara. ²⁴ Ezi Samuel gumazamizibav gei, “Ia gumazir kamin gan, kar gumazir Ikiavira Itir God inabazim. Tav uam en tongin an min itir puvati.”

Ezi gumazamiziba bar pamtemin dia ghaze, “A en atrivim, a dughiar ruarimin ikiamin atrivim!”

²⁵ Ezi gumazamiziba uan atrivim damuamin araziba ko atrivim uabi

damuamin araziba, Samuel adar gun me migei, egha akinafarimin da osiri. Egha akinafarim isa Ikiavira Itir Godin Purirpenimin Godin damazimin aneti. Egha gumazamiziba bar me amadazima, me uamategha uan nguibabar ghue.

²⁶ Ezi Sol uaghan uan nguibam Gibean ghu. Ezi midorozir gumazir gavgavir maba, God men navibagh irazi, me uaghan Solin gin ghue. ²⁷ Ezi gumazir akaba batozir maba kamaghin migia ghaze, “Gumazir kam manmaghin en akuragham?” Egha me bar Solin aghuagha, bizir aghuitaba a daningan aghua. Ezi Sol akatam me ikarazir puvati.

11

Sol Amonia misogha me abini

¹ Ezi Amonian Atrivim Nahas, gin uan midorozir gumaziba inigha Israelin itir Distrik Gileatin aven ize. Nahasin midorozir gumaziba Jabesin nguibar ekiam koro, kamaghin amizima Jabesin gumazamiziba kamaghin a migei, “Ni migirigiatam e ko anekirighiti, e nin apengan ikiam.”

² Ezi Nahas kamaghin migei, “Tuavir bar vamira ki ia ko akam akiram. Ia Jabesin itir darasi, ki bar ian damazir agharir guvimin itiba asigham, eghti arazir kam aghumsizim ia ko Israelian igharaziba bar me daningam.”

³ Ezi Jabesin gumazir dapaniba akar kam baregha kamaghin Nahas migei, “Ni dughiar 7pla e danighti, e gumazitaba amadaghti me Israelian ikiziba bar men azaraghtima, me ti izi en akuragham. Eghti gumazir en akurvaghamiba puvatighiti, e uari isi ni daningiva nin apengan ikiam.”

⁴ Ezi akam inigha zuir gumaziba ghua Gibean nguibar ekiamin oto, kar Solin nguibar ekiar a itim. Egha me, me gegharima, gumazamiziba bar puvirama azi.

⁵ Dughiar kamin Sol uan obarir azenimin ingarigha givagha, bulmakaun azenimin ingariziba inigha iza, gumazamizibar azirakam barasi. A nguibamin izegha givagha men azai, “Ia tizim bagha bar moghirama azi?” Ezi me Jabesia amadazir akaba bar dar gun a geghari. ⁶ Sol akar kaba baregha givazi, Godin Duam zuamira a gizivagha pamtemin an ingarima, an atara navim bar oseme.

⁷ Egha a bulmakaun pumuning inigha aning misuegha, aningin asizir tuziba aghoregha, asizir tuzir kaba isava gumazir migirigiaba inigha izibagh aningi. Egha a kamaghin me migei, ia asizir tuzir kaba inigh mangi Israelian gumazamizibar ikiziba bar men akakagh. Egha akar kam akunasa me migei, “Gumazir manam Sol

ko Samuelin akuragh Amonia misueghan koghti, Sol gumazir kamin bulmakaubav sueghiva, asizir tuzir kabar min dar ghoram.” Gumazamiziba akar kam baregha givazi, Ikiavira Itir God me gamizima me bar atiatigha dikavigha izi. Me bar navir vamiran ikia, uari akuvagha, gumazir gavgavir mammin min otogha izi. ⁸ Egha Sol gumaziba bar me mikemezima, me Besekin nguibar ekiamin uari akuvazi, a Israelia diborima me 300,000in midorozir gumaziba, ezi Judan midorozir gumazibar dibobonim 30,000.

⁹ Ezi midorozir gumazir kaba, kamaghin Jabesian akam inigha izir gumazibav gei, “Ia ua Jabesin mangi kamaghin uan gumazamizibav mikim: E gurumin aruemmin, izi ian akuragh ian apanibar gintigham.” Ezi Jabesian akam inigha izir gumazir kaba ghua akar kamin gun uan gumazamizibav geima, me oregha bar akonge.

¹⁰ Egha me Nahas migei, “E gurumin ni bagh izam, ni bizir tizimin e damusi ni a damu.”

¹¹ Bar mizaraghara aminin tighar tiam, Sol uan midorozir gumaziba ikizir 3plan me abiki, ezi aminin itima me ivemara ghua Amonia misosi. Me puvira men aviribav sozima me ariaghira ghua aruer arizimin tu. Ezi Amonian gumazir ariaghirezir puvatizir varazira, me tintinibar aregha vaghvagha iti.

¹² Ezi Israelia gin kamaghin Samuelin azara, “En akar gumazir manaba ghaze, Sol en atrivimin ikian kogham? Ni en mikemeghtima, e me misueghtima me arimighiregham.”

¹³ Ezi Sol men akam baregha kamaghin me migei, “Puvati. Dughiar kamra, Ikiavira Itir God e Israelia a en apanibar agharimin e ini. Kamaghin amizi, e dughiar kamin uan akar gumazitam misueghti an aremegan kogham.”

¹⁴ Sol mikemegha givazi, Samuel kamaghin gumazamizibav gei, “E Gilgalin nguibar ekiamin mangi uam akam akirigh kamaghin mikim suam, Sol en atrivimin ikivira ikiam.”

¹⁵ Kamaghin amizi, me bar Gilgalin ghuegha, Ikiavira Itir Godin damazimin me kamaghin akam akira ghaze, “Sol a en atrivim.” Egha me Godin damazimin ikia God ko navir vamiran ikiasa ofabagh ami. Ezi Sol Israelia ko, me bizir kam bagha bar akonge.

12

Samuel akar abuananam Israelia mikiri

¹ Ezi Samuel gin kamaghin Israelia migei, “Ia oragh, ia bizir aviriba bagha nan azangsizima, ki ia baregha, atrivir

mam ia gativaghasa ia ganingi. ² Ia gan! Atrivir kam, nan danganim inigh ia isi tuavir aghuimin ia amangam. Ki uabi ghurigha dapanir arizir ghurghuriba na batifi, ezi nan otariba ekeveghe ia ko iti. Ki fomira uan igiamra ikia ian gumazir dapanimin ikia iza datirighin tu. ³ Ki uabi kir kara. Ia bar deragha nan arazibagh fo. Ki arazir kuratam ia damighiti, ia Ikiavira Itir God ko atrivir a ia bagha inabazimin damazimin, nan gun mikim. Ki ti gumazitamin bulmakaun tam o donkin tam ini, o? Ki ti tav gifaragha an biziba okeme, o? Ki ti tav pazava a gami, a? Ki ti gumazitamin amamangatzia, a modogha dagiabar na givezegha, na gakaghorima ki kotiaba paza dar suisi, a? Ki arazir katam damighiti, ia na mikemeghti, ki anekirigh uam a ikarvagham.”

⁴ Ezi gumamaziziba kamaghin a ikaragha ghaze, “Bar puvati. Ni bizitam e gifarava, e gekuava arazir kuratamin e gamizir puvati. Egha gumazitam ataghizi, an akar isingtizibar ni migeima, ni dar gin zuir puvati.”

⁵ Kamaghin amizi Samuel ghaze, “A dera. Ikiavira Itir God ko a misevezir atrivim ian akar kam bareghe gifa, egha fo ia nan darfarimin arazir kuratamin apizir puvati.”

Ezi me ghaze, “Guizbangira. Ikiavira Itir God fogha gifa.”

⁶ Egha Samuel ua kamaghin me migia ghaze, “Are, Ikiavira Itir God fogha gifa. A fomira Moses ko Aron amisefe, egha ian inazir afeziaba Isipin kantrin me inigha azenan kagh ize. ⁷ Kamaghin amizi, ia deragh kuariba arigh oragh, ki kamaghin ia geghanasa, dughiar aviriba Ikiavira Itir God ingangarir aghuibagh amua ia ko, ian inazir afeziabar akurvaki. ⁸ Ian ovavim Jekop uan adarazi ko me ghua Isipin iti, ezi Isipin itir gumaziba arazir kurabar me gami, ezi me urar akurvaghasa Ikiavira Itir God migiava araima, a me bagha Moses ko Aron amadazi, aning Isipin ian ovaviba inigha azenan iza kagh me ati. ⁹ Ezi me Ikiavira Itir God, men God, me a gin amada. Kamaghin amizi, a Hasorin nguubar ekiamin midorozir gumazibar dapanim Sisera ataghizi, a iza me misosi. Ezi dughiar igharazimin, God Filistiaba ataghizi me iza me misosi. Ezi dughiar igharazimin, a Moapian atrivim ataghizi, a iza me misogha me abini. ¹⁰ Kamaghin amizi, ian ovaviba pamtemin dia, kamaghin Ikiavira Itir God migei, ‘O Ikiavira Itir God, e akirim ni

gasaragha aser Balba ko aser amizim Astarten ziam fe. Kamaghin amizi, e arazir kuram gamigha gifa. Ni datirighin en apanibar agharimin e iniassa, e ua nin azangsis, eghti e ni baghvira iki nin ziamra fam.’

¹¹ “Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God men migirigiam bareghe, Israelia bagha Gideon ko Bedan, Jepta ko ki uabi Samuel, a men akurvaghasa e amada. Guizbangira, e gumazir dapaniba bar moghira ian apanibar agharibar ia ini, ezi ia Israelia deraghavira iti.*

¹² “Dughiar kaba bar, Ikiavira Itir God, ian God, a uabira ian atrivimin ti. Egha ia garima, Amonian Atrivim Nahas iza ia ko misoghasa. Ia Ikiavira Itir God ian atrivimin ikiasa ia ifongezir puvati, egha ia kamaghin na migei, ‘Marki, Ni e bagh atrivitam amisivasa e ifonge.’

¹³ “Ia gan! Ian atrivir ia inabazimra kara, ia a bagha azarazi, Ikiavira Itir God a isa ia ganingi! ¹⁴ Ia Ikiavira Itir Godin atiating an apengan iki. Egh ia an ziam fiva an akaba baragh, ia uan atrivim ko ia bar, an Akar Gavgaviba zurara dar gin mangi, eghti God dabirabir aghuim ia daningam. ¹⁵ Eghti ia oraghan kogh Ikiavira Itir Godin Akar Gavgaviba batueghti, Ikiavira Itir God uan gavgavimin, ia ko ian atrivim sara puv ia damigham. ¹⁶ Ia oragh. Ia tugh gavgavighiti, Ikiavira Itir God bizir bar ekitam damighiti ia an ganam. ¹⁷ Ia fo, kar witin ovizir aniziba aghoramin dughiam, ezi kar amozimin dughiam puvati. Ki datirighin Ikiavira Itir God ko mikimti, an ararim ko amozim damuti, ararim dagaraghti, amozim arigham. Eghti ia ganigh fogh suam, ia arazir bar kuramin Ikiavira Itir Godin damazimin a gamigha, uari bagh atrivitam amisivasa an azara.”

¹⁸ Ezi dughiar kamra, Samuel Ikiavira Itir God ko migeima, an ararim ko amozim amadazi, ararim dagarazi amozim maghiram ariki. Ezi gumamaziziba bizir kam in ganigha Samuel ko Ikiavira Itir Godin atiatingi.

¹⁹ Kamaghin amizima, gumamaziziba Samuel migei, “E uari, gumazir aruam, e nin ingangarir gumamaziziba, e kamaghsua, ni e bagh Ikiavira Itir God, nin God, a en apangkuvighsi a mikim, eghti e ovengan kogham. E fo, e arazir kurar aviribagh am, e datirighin fo, e arazir kurar igharazir mam gamua, uari bagha atrivim amisivasa nin azara.”

12:6: Ua Me Ini 6:26 **12:8:** Ua Me Ini 2:23 **12:9:** Gumazir Dapaniba 3:12; 4:2; 13:1 **12:10:** Gumazir Dapaniba 10:10-15 **12:11:** Gumazir Dapaniba 4:6; 7:1; 11:29; 1 Samuel 3:20 * **12:11:** Gideonin eghaghanim, a Gumazir Dapaniba sapta 6–8in iti. Ezi Jeptan eghaghanim, a Gumazir Dapaniba sapta 11–12in iti. Ezi Bedanin migirigiaba itir puvati. Kamaghin amizi, gumaziba ghaze, Bedanin ziar igharazim ti Barak, o Samson. **12:12:** 1 Samuel 8:19
12:20: Godin Araziba 11:16

²⁰ Ezi Samuel kamaghin me ikaragha ghaze, "Ia atiatingan marki. Guizbangira ia arazir kuram gamigha gifa. Egh ia bar akirim ragh Ikiavira Itir God gasan markiam. Ia guizbangira an gin mangiva, uan navir averiabar, bar moghira an ziam fi an ingangarim damusi gavgafigh. ²¹ Egh ia gavgaviba puvatizir asebar gin mangian marki. Da guizbangira pura bizir kiniba, eghti osimtizar dughiabar me ian akuragh ua ia inighan kogham. Bar puvatigham. ²² Bar guizbangira, Ikiavira Itir Godin ifongiamra, a ia ginabazi ia an gumazamizar otifi. A uan ziar ekiam ginighnigh, egh akirim ragh ia gasaraghan kogham. ²³ Ia deraghvira ikisi, kirara God ko mikimamin ingangarim iti. Ki God ko migeir arazim ategham, mar ki arazir kuramin Ikiavira Itir God gami. Ki arazir aghuiba ko voroghira zuir tuavibar ian sure damuti, ia dar gin mangi. ²⁴ Ia bizir bar ekir Ikiavira Itir God ian akurvagha ia gamizibagh nighnigh, egh zurara an atiating an apengan iki. Ia uan navir averiabar aven guizbangira an gin mangi an ziam fiva, an ingangarim damusi gavgafigh. ²⁵ Egh ia arazir kurabar amuvira ikiti, Ikiavira Itir God ia ko ian atrivim adugh ia avigh ia makunigham."

13

Israelia Filistiaba ko misosi

¹ Sol bar uan igiamra ikiava atrivimin oto. Ezi azenir pumuning givazima, bizir kam oto.* ² Dughiar kamin Sol ua bagha 3,000pla Israelian midorozir gumaziba amisevgha, igharaziba amadazima me ua nguibabar ghue. A midorozir gumazir kabar tongin, 2,000pla inizi, me a ko Mikmasin nguibar ekiamin iti, a Betelin nguibamin boroghin mighsiazir dozibar iti. Egha a uaghan midorozir gumazir 1,000pla amadazi, me an otarim Jonatan ko, me Benjaminin anabamin nguazimin aven, Gibeau nguibar ekiamin iti. ³ Egha Jonatan uan midorozir gumaziba ko, me Geban nguibamin averpenibar itir Filistian midorozir gumazibav sogha me abini. Ezi Filistian igharaz darazi me arazir kamin akam baregha puvira Israelian atari. Ezi Sol bizir kam bagha gumaziba amadazi, me Israelian ikiziba bar dar ghua sighbagh ivia, midorozimin uabin akurvaghasa gumazibar dei. ⁴ Gumazir kaba kamaghin me migei, "Sol Filistian midorozir gumazibar okoruar mam abira,

kamaghin amizi Filistiaba datirighin bar Israelian apanim gami." Ezi gumaziba akar kam baregha iza Gilgalin nguibar ekiamin Sol ko uari akufa.

⁵ Dughiar kamin Filistian aviriba iza Israelia misoghasa uari akufi. Me 3,000plan misoghamin karisba ko 6,000plan midorozir gumazir hoziabar dapiamba iti. Men midorozir gumaziba bar aviraseme, mati ongarimin gigim. Midorozir gumazir kaba Mikmasin nguibar ekiamin ghua me averpenibar ingarigha dar iti, Mikmas a Betavenin nguibar ekiamin boroghin, aruem anadi naghin iti. ⁶ Filistiaba ko Israelia uariv sosi. Ezi Filistiaba bar pamtemin misozima, Israelia uarir gari me midorozim gafraghan kogham. Kamaghin amizima, Israelian marazi ghua nguazir toribar aven ghue, ezi marazi benir epariabar aven monge, ezi marazi mighsiamin dagiar toribar aven monge, ezi marazi mozir dipabar aven, dar akiribar monge. ⁷⁻⁸ Ezi marazi Jordanin Fanemin vongin otogha Gat ko Gileatin nguazimin vongin ghue. Sol Israelian gin midorozim bagha ghuzir puvati. Samuel faragha 7plan dughiabar Gilgalin uabin mizuamasa a mikeme. Kamaghin amizi, a Gilgalin ikia a mizuai. Ezi gumazamizir a ko itiba me kamaghin oraki, Filistiaba midorozimin Israelia abini, ezi me bar atiatingi. Ezi 7plan dughiaba givazi Samuel izezir puvati. Ezi gumazamizir maba uari amikirvagha Sol atagiragha tintinibar zui. ⁹ Ezi Sol kamaghin me migei, "Ia ofan bar isia mighirim ko God ko navir vamiran ikiamin ofaba inigh na bagh izi." Me da inigha izezi, a da inigha ofa damuasa avimin bar ada tue. ¹⁰ Men ofan arazaraziba givazima, Samuel izav oto. Ezi Sol ofa gamir dakozim ategha azenan ghua, dughiam a ganiga ghaze, "Aruer arizir aghuim."

¹¹ Ezi Samuel kamaghin Solin azara, "Ni tizim gami?"

Ezi Sol kamaghin a migei, "Ki gumazamizibar garima me na atahirasi. Ezi ki ni mikemezi moghin ni mizuaima, ni izezir puvati. Ezi ki Filistiabar garima me Mikmasin uari bagha averpenibar ingari. ¹² Ki kamaghin nighnisi, Filistiaba izi Gilgalin kagh e ko misogham. Ezi ki navir aghuim Ikiavira Itir God daningasa bizitam gamizir puvati. Kamaghin amizi ki ghaze, ki ofan bar isi mighiramibar amuam."

¹³ Ezi Samuel kamaghin a migei, "Arazir

12:23: 1 Atriviba 8:36; Aghuzir Akaba 4:11; Kolosi 1:9; 2 Timoti 1:3 * **13:11:** Hibrun akam, namba 40 itir puvati, Solin azenibar dibobonim ovenge. Kamaghin amizi, e deragha fozir puvati, dibobonir kam 40 guizbangira o puvati. Gumazir aviriba ghaze, Sol atrivimin itir azeniba, azenir pumuning gafiragha. Azenir kamningin, Samuel, Solin dangamin iniasa Devit amisefe. (Ni 1 Samuel 16.13in gan.) A Sol aremezir dughiamin migeir puvati. **13:7-8:** 1 Samuel 10:8

ni amizir kam bar onganigha derazir puvati. Ni Ikiavira Itir God, nin God, ni ganingizir Akar Gavgaviba ni dar gin zuir puvati. Ni ti an akabar gin ghuai, a ni ko nin ovavir boriba ataghizi, ia zurara Israelia otavivagha ikiai. ¹⁴ Kamaghin amizi, ni datirighin dughiar ruarimin atrivimin iktan kogham. Ni Ikiavira Itir Godin akabar gin zuir puvati. Ezi Ikiavira Itir God, gumazir aghuir mam ginaba, gumazir a bar ifongezim, a bar bizir God ifongezibar amuam. A God ifongezir arazibar gin zuir gumazim. Eghti a Godin gumazamizibar atrivimin ikiam.”

¹⁵ Samuel mikemegha givagha Gilgal ategha nguibar igharazimin ghu.

Ezi Sol uaghan uan midorozir gumaziba bativasa Gilgal ategha Gibeana ghu. Ezi Gilgalin itir gumazamiziba me bar an gin zui. Gibeana nguibam, a Benjaminin anabamin nguazimin iti. Me otivigha givagha, Sol uan midorozir gumazir a ko itiba medima, men dibobonim 600in boroghin ghu.† ¹⁶ Egha Sol uan otarim Jonatan ko, uan midorozir gumaziba ko, me ghua Benjaminin nguazim itir Geban nguibar ekiamin iti. Ezi Filistiaba Mikmasin uan averpenibar iti. ¹⁷ Filistiabar midorozir gumaziba 3plan okoruabar uarir tuiragha ghua Israelia ko misosi. Okoruar mam notin amadaghan Sualin Distrighin aven, Ofraan nguibar ekiamin ghu. ¹⁸ Ezi okoruar mam aruem uaghiri naghin, Bethoronin nguibar ekiamin ghu. Ezi okoruar igharazim aruem anadir danganimin amadaghan ghu, kar gumazamiziba puvatizir danganim bagha zuir tuavim, ni mighsiar kamin zuir tuavimin mavanang beragh, munagh Afiar Atiaba Itir Danganir Zarimin ganam.

¹⁹ Dughiar kamin kantri Israelin gumazitam ainin bizitam in ingarizir puvati. Filistiaba faragha kamaghin nighnisi, Hibruia midorozir sababa ko afuzibar ingaran e aghua. Nighnizir kam bangin Filistiaba me ainin bizibar ingaran Israelian anogoroke. ²⁰ Kamaghin amizi, Israelia bar Filistiaba bagha zuima, me me bagha afaviba ko ainin nguazim abighamba ko sobiaba ko sabar ikiziriziba amine. ²¹ Israelia zurara ingangarin kam bagha me givesi. Nguazim abighamin afaviba, ko sobiaba ko nguazim abighamin ainin igharagha gariba koma, bulmakaubar agintighamin afuzir muziariba, bizir kaba bar, da aminamin ivezim bar pin ko. ²² Kamaghin amizi, midorozibar dughiaubar, Sol ko Jonatan

aningra midorozir afuziba ko midorozir sababa iti, ezi Israelia bar puvati.

Jonatan Filistiaba abini

²³ Dughiar kamin Filistiaba midorozir gumazir maba amadazi, me ghua Mikmasin boroghin mighsiar akirimningin tizimin zuir tuavim asigha iti.

14

¹ Dughiar mam givazima, Solin otarim Jonatan kamaghin uan midorozir gumazir igiar, an midorozir afuziba ko oramin suizimin migia ghaze, “Ga vongin Filistiaba itir averpenibar mangam.” Egha Jonatan uan afeziam mikemezir puvati.

² Dughiar kamin, Sol uan purirpenim Mikronin nguibar ekiamin boroghin, temer pomigranetin povimin an ingarigha an iti, a Gibeana boroghin iti. Ezi 600plan midorozir gumaziba a ko iti. ³ Ezi ofa gamir gumazim Ahiya, a ofa gamir gumazibar dapanimin korotiar azenan azuim atera, men tongin iti. Ahiya, a Ahitupin otarim, ezi Ahitup, a Ikabotin aveghbuam, egha aning Finiasin otarimning. Finias a Elin otarim, a fomira Silon, Ikiavira Itir Godin ofa gamir gumazim. Ezi Jonatan ghugha gifa, ezi Solin midorozir gumaziba kamaghin fozir puvati, Jonatan ghu.

⁴ Jonatan uan namakam ko, Filistiaba averpenibar ingarizir tuavimin ghua, mighsiamin itir akirir pumuningin tizimin itir tuavimin zui. Danganir kam, dagiar davarir dafar pumuning iti, mam vongin itima, mam vongin iti. Ezi mam in ziam Boses, ezi igharazim Sene. ⁵ Dagiar davarir mam notin amadaghan Mikmasin nguibar ekiamin itima, mam vongin sautin amadaghan Geban nguibar ekiamin iti.

⁶ Ezi Jonatan dagiar davarir dangarin kamin otogha kamaghin uan namakam migei, “Aria, ga vongin mangiva Filistian Ikiavira Itir God gifozir puvatizir gumaziba, me uan mikarzir mogomebar iniba aghorir puvati, ga me itir danganimin aven mangam. Ikiavira Itir God, ti gan akuraghti, ga me abiragham. Ikiavira Itir God midorozimin apaniba abinasava, gumazir aviribagh nighnizir puvati. Ga uaningra deragham.”

⁷ Ezi an namakam kamaghin a ikaragha ghaze, “A dera. Ni tizim damusi ni purama a damu. Ki navir vamira ni ko iti.”

⁸ Ezi Jonatan kamaghin a migei, “Bar dera. Ga datirighin vongin mangiva, uaning isi Filistiabar akaghti, me gan ganam. ⁹ Eghti

13:14: 1 Samuel 15:28; Onger Akaba 89:20; Aposel 13:22 † **13:15:** Akar kam, “Ezi Sol uaghan uan midorozir gumaziba bativasa Gilgal ategha Gibeana ghu. Ezi Gilgalin itir gumazamiziba me bar an gin zui. Gibeana nguibam, a Benjaminin anabamin nguazimin iti,” a Hibrun akamin itir puvati. Akar kam ti fomira iti, egha gin ovenge. Akam ikiavira itir dughiamin, gumazir maba Grikkin akamin a gira, ezi akar kam Grikkin akamin 1 Samuelin iti. **14:6:** Gumazir Dapaniba 7:4; 7:7; 2 Eghaghaniba 14:11

me uarir mizuamsi ga mikimti, ga danganir kamra tughiv ikiam. Ga me bagh mangan kogham. ¹⁰ Egh me suam, 'Gua izi,' eghti ga me bagh mangam. Ga arazir kamin ganigh fogh suam, Ikiavira Itir God, gan akuraghti, ga me abinam."

¹¹ Kamaghin amizi, aning uaning isa Filistiabar akazi, me aningin gani. Egha kamaghin migei, "Ia munagh gan. Hibruian gumazir maba muna izi, me dagiar torir me aven modibar aven ikegha, azenim giregha izi." ¹² Ezi Filistiabar midorozir gumaziba, Jonatan uan namakam ko aningin dia ghaze, "Oi, gua kagh anang. E bizitam guan akakaghasa."

Ezi Jonatan migirigiar kam baregha kamagh uan namakam migei, "Ni nan gin izi ga mangam. Ga datirighin fo, Ikiavira Itir God me isa Israelia en agharim gatigha gifa." ¹³ Egha Jonatan dagiar davarir kurar kamin ghua uan dafarimningin ua bagha suigha, suemningin iruemin ghuanadi moghin an bira ghuavanadi, ezi an namakam kamaghira an gin ghuavanabo. Ezi Jonatan Filistian maba misozima, me daighirima, an namakam an gin izi midorozir sabamin me aghori me bar ariaghiri. ¹⁴ Ezi kamin otozir midorozir kamin, Jonatan uan namakam ko 20plan gumazibav soghezi me ariaghire. Midorozir kam, danganir dozir mamın oto.

¹⁵ Ezi Filistian midorozir gumazir uan averpenibar itiba ko, midorozir gumazir nguıbabagh arua misoziba, ko Filistian ıgharaziba bar, midorozir eghaghanir kam baregha nıgha bar atiatingi. Ezi mikimkizim nguazimin oto. Ezi Ikiavira Itir God Filistiabar nıghnızbıgh amizi da ikuvizi me tintınıbar are.

Israelia Filistiaba abini

¹⁶ Dughiar kamin, midorozir gumazir Sol Gibeian nguıbar ekiamın ganasa misevezıba, me ghua saghon mar garıma, Filistiabar gumazıba onganizi moghin tintınıbar ivemaragha arui. ¹⁷ Me ghua Sol mikemezi, Sol nıghnıgha ghaze an midorozir gumazıtıba ti ghua Filistiabav soghama. Egha a kamaghın uan midorozir gumazıbav gıa ghaze, "Ia midorozir gumazıba dıpon egh fogham te itir puvati." Ezi me kamaghın amıgha fo, Jonatan ko an namakar an afuzım ko midorozir bizıba aterım itir puvati. ¹⁸ Dughiar kamin, Godın Boksıam Gibeian Israelia ko itı. Ezi Sol, ofa gamir gumazım Ahiya mikemeghti, a mangi Boksıam inıgh izam, eghti me Godın ifongiam bagh an azangsıgham. ¹⁹ Sol ofa gamir gumazır kamin miđıavıra itıma, Filistiaba pamtemın dia, tintınıbar uan averpenibar ikıa ivemaragha arui, matı gumazır onganıba. Ezi Sol me baregha ofa

gamir gumazım miđıa ghaze, "Marki. Ni Boksıam ategh e misoghısa mangam."

²⁰ Egha Sol uan midorozir gumazıba ko dia ivemara ghua Filistiabav sosi. Me garıma, Filistiaba bar onganıgha tintınıbar uan akar gumazıbara misosi. ²¹ Hibrun marazi faragha ghua Filistian midorozir gumazıbar akurvagha men tongın itı, egha uaghan men averpenıbar itı. Me datirighın Filistiaba ategha Sol ko Jonatan bagha izegha, uan akar gumazıba Israelian akuragha misosi. ²² Israelian marazi, Eframın miđısiar dozıbar muęa itı, egha me kamaghın oraki, Filistiaba are. Kamaghın amizıma me iza Sol ko Jonatanın akuragha Filistiabar agıra. ²³ Me Filistiabar agıragha ghua Betavenın nguıbar ekiam gitagha sıvagha ghu. Dughiar kamin Ikiavıra Itir God Israelian akurazi, me midorozımın Filistiaba abini.

Bizir midorozımın gın otıvizıba

²⁴ Dughiar kamin Sol akar gavgavım Israelia mikeme. A kamaghın migei, "Ki datirighıra uan apanıbar osımtızıba ikaragh mızazım me gasam. Kamaghın amizi, ia datirighın daghetam aman kogh mangi guaratızımın tugh. Gumazıtam daghetam ameghti God a gasıghasıgham." Kamaghın amizi, Israelian gumazıtam daghetam amezır puvatıgha, mıtiriam bangın amıragha gavgavıba puvati. ²⁵ Egha me ghua ruarır mamın otogha garıma, hanın mıkonır dafar mam nguazımın itıma, hanın bar avırım an aven itı. ²⁶ Me fo, Sol akar gavgavım me ganıgızı me atiatıgha, hanıbar gara tam amezır puvati. ²⁷ Ezi Jonatan kamaghın oraghızır puvati, an afezıam daghebar aman uan midorozır gumazıbar anogoroke. Egha a suıgha aruir aghorımın ruaghatevımın hanı ragurgha aneme. An amegha sıvagha zuamıra ua gavgavım ini. ²⁸ Ezi gumazır mam kamaghın Jonatan migei, "Nın afezıam dughiar kamin daghebar aman en anogoroke, kamaghın amizi e mıtiriam bangın amıra. A pamtemın kamaghın e migei, gumazıtam daghetam ameghti God a gasıghasıgham."

²⁹ Ezi Jonatan kamaghın gumazır kam migei, "Nan afezıamın akar kam, osımtızım isa en nguazır kamin itır gumazıbagh anıngi. Ia nan gan. Ki hanın bar mızarım amegha ua gavgavım ini. ³⁰ E uan apanıba da inızır dagher kaba ameghai, egha gavgavım inıghai. E Filistian mavav soke, egha e ti daghetaba amegha gavgavıgha, Filistian bar avırır tabar mıseghai."

³¹ Dughiar kamin, Israelia Mikmasın nguıbar ekiamın apanıbav sogha ghua, Aıjalonın nguıbar ekiamın tu. Kamaghın amizi, mıtiriam bar puvıra men azıma me

gavgaviba puvati. ³² Aruem iraghugha givazima me ivemara ghua, sipsipba ko bulmakaun me uan apaniba da iniziba ini. Egha me zuamira pura nguazimin dav sueghava dar tuziba inigha ghuziba sara purama da api.

³³ Ezi gumazir maba ghua kamaghin Sol migei, “Ni oragh. Midorozir gumaziba ghuziba itir asiziba ame, me Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kuram gami.”

Ezi Sol akar kam baregha dia ghaze, “Amei, ia gumazir bar kuraba. Ia bar akirim God gasara.”

A kamaghin gumazir akam inigha izezibav gia ghaze, “Ia dagiar ekiatam poghpogh na bagh izi.* ³⁴ Egh ia tintinibar mangi midorozir gumazibav mikemeghti, me bulmakauba ko sipsipba inigh izi. Egh me dagiar kamin dav suegh, da tuegh kagh dar amam. Egh me ghuziba sara dar ameghan koghti, arazir kamin me Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kuram gamizir puvati.” Kamaghin amizima, dimagarir kamaghira, midorozir gumaziba bulmakauba inigha iza danganir kamra dav soke. ³⁵ Ezi Sol dagiar kamin Ikiavira Itir God bagha ofa gamir dakozimin ingari, kar ofa gamir dakozir, Sol bar faraghavira ingarizim.

³⁶ Ezi Sol gin uan gumazibav gia ghaze, “Aria, e dimangan magiriva, Filistiabar agiragh me misogh mangiti aminim tiragham. Egh e bar me misueghti me arighireghti, e men biziba bar ada iniam.”

Ezi me ghaze, “A dera, e mamaghira damuam.”

Ezi ofa gamir gumazim ghaze, “E ti faraghivira Ikiavira Itir Godin azaragham.”

³⁷ Ezi Sol kamaghin Godin azara, “E mangi Filistiabav sogham o markiam? Ni en amamangatighiva, en akuraghti e me abinigham o?” Dughiar kamin God a ikarazir puvati.

³⁸ Ezi Sol kamaghin Israelian gumazir dapanibav gei, “Ia izi. E uarira uarir buri fofogham, tina arazir kuram gamizi, Ikiavira Itir God en akam barazir puvati. ³⁹ Ikiavira Itir God zurara ikiava, Israelia en akurvasi, ezi an ziamin ki akar gavgavim gamua ghaze, gumazir manam arazir kurar kam gami an ovengam. Nan otarim Jonatan uaghan arazir kurar kam damigh, a uaghan ovengam.” Ezi gumazir kabar tongin gumazitam, an akam ikarazir puvati. Bar puvati. ⁴⁰ Ezi Sol bar Israelia migia ghaze, “Ia bar moghira vongin munagh tuifigh, eghti

ki uan otarim Jonatan ko ga vongin kagh tugham.”

Ezi me ghaze, “A dera, ni manmaghin damuasa ifonge, ni damu. E nin ifongiamin gin mangi mamaghira damuam.”

⁴¹ Ezi Sol kamaghin Ikiavira Itir Godin azara, a Israelian God, “O Ikiavira Itir God, ni tizim bagha nan akaba ikarvazir puvati? Ikiavira Itir God, ni Israelian God. Ki uabi, o nan otarim Jonatan arazir kurar kam damighiti, ni ofa gamir gumazim damighiti, a Godin ifongiam gifoghsi, mangi dagiar kamningin tongin, dagiar faragha itim inigh. Egh gumazir igharazitam arazir kurar kam damighiti, ni ofa gamir gumazim damighiti, a mangi dagiar kamningin tongin dagiar namba 2 inigh.” Ezi God a baregha ofa gamir gumazim gamizi, a dagiar Sol ko Jonatanin ababanimin itim ini, ezi gumazamizir igharaziba puvati.†

⁴² Ezi Sol datirighin kamaghin migei, “In-gangarir kamra, ia uam a damigh e ganika, tinara arazir kuram gami, Jonatan o ki uabi.” Ezi me kamaghin amizima dagiam Jonatan ginaba.

⁴³ Ezi Sol Jonatanin azara, “Ni tizim gami?”

Ezi Jonatan ghaze, “Ki hanin bar muziarim asadivir aghorir ki suirazimin ruaghativimin a inigha aneme. Ezi marki, ki aremegham.”

⁴⁴ Ezi Sol a migia ghaze, “Are, ni aremegham. Ni aremeghan koghti, ki Godin damazimin arazir kuram damigham, eghti God na misueghti ki aremegham.”

⁴⁵ Ezi gumazamiziba kamaghin Sol migei, “Ni oragh. Jonatan Israelia en akurazi, e midorozir ekiar kam gafira. A ti aremegham, a? Bar puvatigham. E Ikiavira Itir Godin ziamin guizbangira ni migei, ni bizir kuratamin a damuan marki. God an akurazi, a bizir kam gami.” Kamagh amizi, gumazamiziba ua Jonatan inizima, Sol a misoghezi an aremezir puvati. ⁴⁶ Bizir kamin gin, Sol ua Filistiaban agirazir puvati. Ezi Filistiaba uamategha uan kantrin ghue.

Atrivim Sol ko, an adarasi

⁴⁷ Sol Israelian atrivimin otogha givagha, uan midorozir gumaziba ko me Israelian apanir tintinimin danganibar itibav sosi. Me Moapia ko Amonia, Idomia ko Filistiaba ko Soban kantrin atrivibav sosi. Me midorozibar zurara uan apaniba mizazim me gasa me abiri. ⁴⁸ Egha Sol uan midorozir gumazibar naviba fema, me pamtemin

14:33: Ofa Gami 7:26-27; 17:10-14; 19:26; Godin Araziba 12:16; 12:23; 15:23 * **14:33:** God asizir ghuziba itiba aman Israelian anogoroke. Ni Jenesis 9:4in gan. **14:41:** Diboboniba 27:21; 1 Samuel 28:6 † **14:41:** Vezin kamin akar otevir maba, da Hibrun akamin itir puvati. Akar kaba ti fomira iti, egha gin ovenge. Ezi akar kaba ikiavira itir dughiamin, gumazir maba Grikin dagh ira, ezi akar kaba Grikin akamin 1 Samuelin iti.

misogha uaghan Amalekia abini. Kamaghin amizi, men apaniba ua iza Israelia misozir puvati.

⁴⁹ Ezi Solin otaribar kara, Jonatan, Isvi ko Malkisua. Ezi an guivmining, avenemebamin ziam, Merap, ezi an afumim Mikal. ⁵⁰ Ezi Solin amuimim ziam, Ahinoam a Ahimasin guivim. Ezi Solin midorozir gumazir dapanim, an ziam Apner, a Nerin otarim. Ner a Solin afeziar dozim. ⁵¹ Ezi Solin afeziam Kis. Ezi Kis ko Ner, aning Abielin otarimning.

⁵² Sol atrivimin itir dughiamin, an midorozir gumaziba pamtemin Filistiabav sosi. Kamaghin amizi, a zurara gumazir gavgaviba buri. A gari, gumazir manam midorozibar atiatir puvati, an a inightima, an an midorozir gumazimin otogham.

15

Sol Ikiavira Itir Godin akam batoke

¹ Dughiar mam, Samuel kamaghin Sol migei, “Dughiar ki Israelian atrivimin ikiasa ni amisevezim, me Ikiavira Itir Godin gumazamiziba, Ikiavira Itir God uabi na amadazi, ki kamaghin ami. Kamaghin amizi, ni Ikiavira Itir Godin akam baragh. ² Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, kamaghin migei, ‘Ian inazir afeziaba Isip ategha azenan izir dughiamin, Amalekia pazavira me gami. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God ivezir kuram me daningam. ³ Kamagh amizi, ni uan midorozir gumaziba inigh mangi Amalekia ko misogh men biziba bar dagh asighasikigh. Egh gumazamiziba ko boriba, bulmakauba, sipsipba, kamelba ko donkiba bar dav sueghti, da bar arighiregh. Ia tav ateghti a ikian bar marki.”

⁴ Sol kamaghin oregha, uan midorozir gumazibar diazi, me iza Telemn nguibamin uari akufa. Ezi men dibobonim kamaghin zui, Judan midorozir gumaziba me 10,000, ezi Israelia 200,000. ⁵ Ezi Sol gin uan midorozir gumaziba inigha, Amalekian nguibar ekiamin boroghin ghue. Kar danganir dipam fomira ivemarim, a datirighin dakezi me an mongegha iti. ⁶ Ezi Kinia Amalekian boroghin iti. Ezi Sol akar gavgavim me bagha anemaga ghaze, “Ia Amalekia ategh mangi danganir igharazitamin iki. Puvatighti, e mangi me misoghti ia me sara arighiregham. En inazir afeziaba fomira Isip ategha azenan izir dughiamin, ian inazir afeziaba deraghavira Israelia e gami. Ki ian inazir afeziabagh nighnigha ia bagha akam amadi. Kamaghin, ia arighiram ki aghua.” Ezi Kinian gumazamiziba

kamaghin oregha Amalekia ategha ghue. ⁷ Ezi Sol pamtem misogha Amalekia abini, a Havilan nguazimin ikegha ghua Surin gumazamiziba puvatizir danganimin ghua, Isipin aruem anadi naghin tu. ⁸ Egha Sol Amalekian Atrivim Agakin suira. Ezi Israelia Amalekian igharaz darazi bar me misoghezi, me ariaghire. ⁹ Me Agakin misoghezi an aremezir puvati, egha me uaghan bulmakauba ko sipsipin aghuibav soghezir puvati. Me bulmakauba ko sipsipin kuraba ko asizir igharazir kinibav soghezi da ariaghire.

Sol uam atrivimin ikian God aghua

¹⁰ Ezi Ikiavira Itir God ua kamaghin Samuel migei, ¹¹ “Ni oragh, Sol nan akaba batuegha akirim na gasara. Ezi nan navim kamaghin mong oseme, ki Sol atrivimin ikiasa a ginaba. Bizir kam bangin nan navim derazir puvati.” Ezi Samuel akar kam baregha navim osemegha atari, egha dimagarir kamin Samuel Ikiavira Itir God ko migia an diavira itima aminim tira.

¹² Bar mizaraghara Samuel dikavigha Sol bagha zui. Ezi me a migia ghaze, Sol Karmelin nguivar ekiamin ghugha, midorozim gafiragha ziar ekiam ini. Bizir kam bagha, a dagiar ababanim asara. An anesaragha givagha Gilgalin nguivar ekiamin ghu. ¹³ Samuel ghua Sol batogha dughiam Sol ganiga ghaze, aruer aghuim, “Samuel, Ikiavira Itir God deraghvira ni damu. Ki Ikiavira Itir Godin Akar Gavgavimin gin ghugha gifa.”

¹⁴ Ezi Samuel a migia ghaze, “Guisi? Ezi ki tizim bagha bulmakauba ko sipsipbar arareba barasi?”

¹⁵ Ezi Sol kamaghin a ikaragha ghaze, “Nan midorozir gumaziba, Amalekia dam ada ini. Me Ikiavira Itir God bagh ofa damuasa, bulmakauba ko sipsipin aghuiba ini, a en God. Egha bulmakauba ko sipsipin kuraba me bar dav soke.”

¹⁶ Ezi Samuel kamaghin a migei, “Ni asugh nimira iki. Ki bizir Ikiavira Itir God dimangan na mikemezimin gun ni mikimam.”

Ezi Sol ghaze, “A dera, ni na mikim.”

¹⁷ Ezi Samuel kamaghin Sol migei, “Fomira ni ghaze ni pura bizim, ni Israelian anababar gumazir dapanim. Ikiavira Itir God uabi ni ginabazi, ni atrivimin oto. ¹⁸ Egha a ni amadazi ni ghua Amalekia misoke. A ghaze ni me misoghvira iki, gumazir kurar kaba bar me agifagh. ¹⁹ Ni tizim bagha Ikiavira Itir Godin akamin gin zuir puvati? Egha ni bizir tizim bagha ivemara ghua Amalekian biziba isi? Ni

Ikiavira Itir Godin damazimin, arazir kuram gami.”

²⁰ Ezi Sol kamaghin Samuel ikara, “Puvati. Ki Ikiavira Itir Godin akamin gin ghua, Amalekia misoke. Egha Atrivim Agak inigha ize. ²¹ E fo, Ikiavira Itir God ua bagha sipsip ko bulmakaan kabagh inabagha, dav soghasa e mikeme. Ezi midorozir gumaziba Gilgalin kagh, nin Ikiavira Itir God bagh ofa damuasa, asizir kabar tongin asizir bar aghuiba inigha ize.”

²² Ezi Samuel kamaghin a migei, “Ikiavira Itir God arazir manam gifonge? A ti ofan bar isia nighirizir kabagh ifonge, o? E ti an akabar gin mangasa, a ifonge? Ni oragh. Arazir an akabar gin zuim, a bar faraghavira itir arazim. Ezi asizir aghuubar ofa gamir arazim, a pura bizim. ²³ Godin akaba batozir arazim, a mati imezibagh amir arazim, ezi Godin akaba barazir puvatizir arazim, mati asebar gin zuir arazim ko arazir bar kuram. Ni akirim ragha Ikiavira Itir Godin akam gasara, kamagh amizi, an akirim ragha ni gasarazi, ni uam atrivimin ikian kogham.”

²⁴ Ezi Sol kamaghin a ikaragha ghaze, “Are. Ki arazir kuram gami. Guizbangira, ki Ikiavira Itir Godin akaba batuegha uaghan nin akaba batoke. Ki uan midorozir gumazibar atiatigha men akabar gin ghu. ²⁵ Ezi ki datirighin kamaghin ifonge, ni nan arazir kuraba gin amadagh egh nan gin iziti, ki Ikiavira Itir Godin ziam fam.”

²⁶ Ezi puvati, Samuel kamaghin Sol migei, “Ni Ikiavira Itir Godin akaba akirim ragha dagh asara, ezi an akirim ni gasara. Bizir kam bangin, ki nin gin mangighan kogham. Eghti ni uaghan Israelian atrivimin ikian kogham.”

²⁷ Egha Samuel ragha mangasava amima, Sol pamtemin an korotiar avizimin suirazi a biki. ²⁸ Ezi Samuel kamagh ganigha Sol migia ghaze, “Ni oragh. Ikiavira Itir God datirighin atrivir ingangarimin ni agifa, ni korotiar avizir kam abighizi moghin, ni ua Israelia gativan kogham. A ingangarim isa Israelian gumazir igharazim ganing. Gumazir kam, a gumazir aghuim egha ni gaffira. ²⁹ Bar guizbangira, Ikiavira Itir God, a Israelian God, a nguazir kammin gumazim puvati. Kamaghin amizi, a ifarir puvatigha uan nighniziba otavkirir puvati. Bar puvati. Kamaghin, e fo, God uan akam uam a giraghan kogham. Bar puvati.”

³⁰ Ezi Sol kamaghin a ikaragha ghaze, “Guizbangira, ki arazir kuram gamigha gifa. Ga uaning, ni nan gin iziti, ki Ikiavira Itir God, nin Godin ziam fam? Eghti nan gumazir dapaniba ko gumazamizir

igharaziba me nighnizir aghuim nan ikiam.” ³¹ Ezi Samuel uamategha Solin gin zuima a Ikiavira Itir Godin ziam fe.

³² Ezi Samuel gin kamaghin me migei, “Ia Amalekian Atrivim Agak inigha ize.”

Ezi Agak iza bar atiativa agoi, egha kamaghin nighnisi, “Ovever kuram, ti datirighin na batogham.”

³³ Ezi Samuel ghaze, “Ni gumazir aviribav soghezi me ariaghire, ezi datirighin gumazir ni misoghezi ariaghirezibar amebaba, me ua boriba puvati. Ezi datirighin nin amebam uaghan amebam kabar min ikiam.” Egha Gilgalin nguibamin, Ikiavira Itir Godin damazimin, Samuel Agakin misuegha an kuam aghora bar a nguemsiri.

³⁴ Egha Samuel gin uamategha Raman nguibar ekiamin ghuzima, Atrivim Sol Gibeau ua dipenimin ghu. ³⁵ Egha Samuel ua tong Solin ganizir puvatigha ikiavti Sol areme. An arazir kurar Sol Ikiavira Itir God gamizibagh nighnighavira ikia, an navim bar oseme. Ezi Ikiavira Itir God, a Sol gamizi a Israelian atrivimin otozir bizim ginighnigha, bar oseme.

Sol ko Devitin eghghanim

16

(Sapta 16–31)

Samuel atrivimin ikiasa David amisefe

¹ Ezi Ikiavira Itir God, Samuel migia ghaze, “Israelian Atrivim Sol, ki a batuegha gifa. Kamaghin amizi, ni tizim bagha Sol ginighnigha osemeghavira iti? Nin navir osimtizir kam manadizoghin givagham? Ki, Betlehemin nguibamin gumazir mam Jesi bagha, ni amadi. Ni borer tam sipsipin kom gurigh a inigh mangi. Ki atrivimin ikiasa, an otarir mam ginabagha gifa.”

² Ezi Samuel kamaghin migei, “Ki manmaghin bizir kam damigham? Ki bizir kam damighti, Sol oregh na misuegti ki aremegham.”

Ezi Ikiavira Itir God a migei, “Puvati. Ni bulmakaan amebam igiar otezir puvatzitam inigh, ua Betlehemin mangiva gumazamizir nguibar ekiamin itibar mikim suam, ‘Ki Ikiavira Itir God bagh ofa damuasa ize.’ ³ Egh ni Jesin azaraghtima a uaghan ofan kam bagh iziti, ki bizir ni damuamimin gun ni mikimam. Egh gumazir ki atrivimin otivasa misevezim, ki nin akakaghti, ni borem isi an dapanim gingegham.”

⁴ Ezi Samuel Ikiavira Itir Godin akamin gin ghua Betlehemin ghu. A ghuava otozima, nguibar ekiamin gumazir dapaniba atiatim sara iza a bato. Egha me

bar moghira aguava an azai, “Ni deragh e damuasa navir amirizim sara izi, o puvati?”

⁵ Ezi Samuel ghaze, “Are, ki navir amirizim sara izi. Ki Ikiavira Itir God bagh ofa damuasa izi. Ia faragh Godin damazimin, uari zuegh, egh ia gin izi na ko e ofa damuam.” Egha a ghua Jesi uan otariba ko me batogha, Ikiavira Itir Godin damazimin zuegh arazir aghuubar gin mangamin akabar me migei, egha ofan kamin izasa men azangsi.

⁶ Ezi Jesi uan otariba ko, me otivigha givagha, Ikiavira Itir Godin damazimin tuivghav itima, Samuel Jesin otarir ivariam Eliapin gara, nighnisi, “Kar ti gumazir kamra, Ikiavira Itir God, atrivimin otivasa a ginaba.”

⁷ Ezi Ikiavira Itir God a migia ghaze, “Ni kamaghin nighnighan marki, an aghuir ruarim ko an ganganiba deraghti, ki a ginabagham. Puvati. Gumazir kam, atrivimin otivan ki aghua. Guizbangira, Ikiavira Itir God, gumaziba biziba tuisisi moghin, biziba tuisizir puvati. Gumaziba uan damazibar inivafizibar gari. Ezi ki gumazibar nighniziba ko men ifongiabar gara me tuisisi.”

⁸ Ezi Jesi uan otarir namba 2in dia, an ziam Abinadap, egha a inigha Samuel bagha ize. Ezi Samuel ghaze, “Puvati, Ikiavira Itir God a ginabazir puvati.”

⁹ Ezi Jesi Sama inigha Samuel bagha ize, ezi Samuel ghaze “Puvati, a uaghan Ikiavira Itir God a ginabazir puvati.”

¹⁰ Dughiar kamin, Jesi uan otarir 7pla vaghvagha me inigha Samuel bagha iza an aka. Ezi Samuel a migia ghaze, “Nin otaribar tongin, Ikiavira Itir God men tav ginabazir puvati.”

¹¹ Ezi Samuel kamaghin Jesin azai, “Nin otaritam ua iti, o?”

Ezi Jesi ghaze, “Puvati, otarir bar igiar abuananam iti. A bar men dozim. Egha a sipsipbagh eghuva dar gari.”

Ezi Samuel a migia ghaze, “Ni gumazitam amadaghti a mangi a inigh izi. A izeghti, e gin dapiagh ofa damuam.”

¹² Ezi Jesi gumazir mam amadazi, a ghua an otarir kam inigha izi. Jesin otarir kam, a uan mugamra ikia an guam bar derazi an damazimning dafozi, an mikarzimmin ganganiba bar dera.

Ezi Ikiavira Itir God, Samuel migia ghaze, “A mara, gumazir mamra, an atrivimin otivam. Ni atriviba amisiva me gazuir borem isi, a gingegeh.”

¹³ Ezi Samuel olivin borer sipsipin komin itim inigha, Devitin aveghbuubar damazimin borer muziarin an dapanim ginge. Ezi dughiar kamra Ikiavira Itir Godin

Duam iza pamtemin Devit avara, egha a ko ikia mamaghira iti. Ezi Samuel uamategha Raman nguibar ekiamin ghu.

Devit Atrivim Solin dipenimin iti

¹⁴ Dughiar kamin Ikiavira Itir Godin Duam Sol ataghizima, Ikiavira Itir God, duar kurar mam amadazi a ghua an nighnizim gasighasighizima a bar atiatingi.

¹⁵ Ezi Solin ingangarir gumaziba kamaghin a migei, “O atrivim, e fo, God duar kurar mam amadazima a iza pazavira ni gami.

¹⁶ Ni ifueghti e mangi ni bagh, gitan min garir dibiarir strinba itibav sozir gumazitam batogham. Eghti God, ni bagh duar kuram amangamin dughiaabar, gumazir kam ni bagh dibiarim misoghti, an ararer aghuim ni damuti, nin nighnizim ua deragham.”

¹⁷ Ezi Sol kamaghin ingangarir gumazibav gei, “Mamaghira. Ia mangi gumazir deraghavira dibiarir ararer aghuim gamir tam batogh na bagh a inigh izi.”

¹⁸ Ezi ingangarir gumazir mam kamaghin Sol migei, “Ki Jesin otarir mam Betlehemin nguibar ekiamin an gani. Gumazir igiar kam bar fo, a dibiarir midorozir ararer aghuibagh ami. A uaghan midorozir gumazir gavgavir aghuim. Egha uaghan migirigiar aghuibagh amua an ganganiba bar dera. Guizbangira, Ikiavira Itir God a ko iti.”

¹⁹ Sol akar kam baregha gumaziba amadazi me ghua kamaghin Jesin migei, “Nin otarim Devit, sipsipbar garir otarim, ki kamaghin ifonge, ni na bagh anemadaghti a izi.” ²⁰ Ezi akirar oregha Sol bagha Devit amadi. Jesi akirar pumuningin bretha aghuigha, donkin mamın akirim gikegha, da isa Devit ganingi. A uaghan memen inimin ingarizir misevir wain ruizim sara a ganingi. Egha memen igiar mam sara a ganingi, a kamaghin Devit migia ghaze, bizir kaba, ni bizir aghuubar min Atrivim Sol daningigh. ²¹ Ezi Devit ghua Sol batogha an ingangarir gumazimin oto. Ezi Sol bar Devit gifonge, egha uan midorozir biziba ateramin ingangarim isa Devit ganingi.

²² Ezi Sol kamaghin Jesi bagha akam amada, “Ki Devit gifonge. Ki kamaghsua, ni aneteghti a nan ingangarir gumazimin ikiam.”

²³ Kamaghin amizi, Devit Sol ko iti. Egha Ikiavira Itir God, duar kuram Sol bagha anemadir dughiaabar, Devit dibiarim misozima an ararer aghuim gami. Ezi Sol gitan min garir dibiarir ararer kam barazima, duar kurar kam Sol ataghizima, an nighnizim ua araragha izima, a ua dera.

17

Goliat pamtemin Israelian dei

¹ Ezi Filistiabar midorozir gumaziba gin iza Efesdamimin uari akuvagha uari akiri. Me nguibar kamin uan averpeniba ingari, danganir kam Aseka ko Sokon nguibar ekiamningin tizimin iti. Egha me Sokon Israelia ko misoghasa. ² Ezi Sol Israelian midorozir gumaziba ko ghua, Elan danganir zarimin ikia Filistiaba ko misoghasa uari akiri. ³ Ezi Filistiaba vongin mighsiar mamin itima, Israelia vongin mighsiar igharazimin iti, ezi danganir zarim aning abiki.

⁴ Dughiar kamin, midorozir gumazir bar dafar gavgavir mam, a Getin nguibar ekiamin gumazim, an ziam Goliat. A Filistiabar averpeniba ategha iza azenara tuzi, Israelia an gari. An ruarim 3 mitan boroghira ghu. ⁵ Egha a brasin ingarizir dapanir asuam ko midorozir korotiaba aghui, ezi dar osimtizim 50 kilogremen tu. ⁶ A brasin otevir mamningin uan suemning noke, Egha brasin ingarizir afuzim gisaghpu. ⁷ An afuzir misiam mitemegha ekeveghe, mati ter otevir mam. Ezi afuzir mizem me ainin an ingarizi, an osimtizim 7 kilogremen tu. Ezi midorozir gumazir mam oramin suiragha an faragha zui.

⁸ Ezi Goliat tughu pamtemin Israelian dia ghaze, "Ia tizim bagha midorozim damuasa mikefi? Ia misoghasa, a? Ia pura Solin ingangarir gumazir kiniba, ezi ki Filistiabar midorozir gumazim. Aria, ia gumazitam amiseveghti, a izi na misogh. ⁹ A gavgavigh na misueghti ki aremeghti, e pura ian ingangarir gumazir kinibar ikiam. Eghti ki a misueghti an aremeghti, ia en ingangarir gumazir kinibar min ikiam."

¹⁰ Egha Goliat ua kamaghin me migei, "Ia oragh. Ki datirighin Israelian midorozir gumaziba ian ingarav aki ia basamasa. Ia gumazitam amiseveghti a izi na ko misogham." ¹¹ Ezi Sol uan midorozir gumaziba ko akar kam bareghe, me bar atiatigha nighnizir aviribagh ami.

Devit a Israelian midorozir gumaziba bagha zui

¹² Devitin ikizimin eghaghanim kamakin, Devit a Jesin otarim. Jesi a Efratan nguibar ekiamin gumazir mam. A Betlehemin nguibar ekiamin iti. Betlehem, a Judan anabamin nguazimin iti. Ezi Jesi otarir 8pla iti, ezi Sol atrivimin itir dughiamin, Jesi ghurigha gifa. ¹³⁻¹⁴ Ezi Jesin otarir ivariam Eliap, an girara irim Abinadap, ezi otarir mizekim Sama, me Solin midorozir gumazir akuragh apanibav soghasa ghue. Ezi Devit a Jesin otarir dozir abuananam.

¹⁵ Dughiar mabar Devit ghua Solin ingangaribagha ami. Egha dughiar maba, a Sol ataghiragha ghua Betlehemin uan afeziamin sipsipbar gari.

¹⁶ Dughiar kamin, Goliat 40plan mizaraziba ko guaratizibar iza azenara tuiva, uabi ko misoghasa Israelian dia ghaze, ia gumazitam amadaghti a izi na ko misogh.

¹⁷ Ezi dughiar mamin Jesi kamaghin Devit migei, "Ni bretin 10plan kaba ko 10 kilogremen witin me avimin tueziba inigh, zuamira uan aveghbuaba bagh averpenir me itibar mangi. ¹⁸ Ni uaghan 10plan sisin dagher kaba inigh mangi midorozir gumazibar gumazir dapanim daningigh. Egh uan aveghbuabar azaragh, me deravira iti, o puvati. Egh me da bizitam inigh izi nan akaghti ki fogham, me deravira iti. ¹⁹ Ni mangi ganti, Atrivim Sol ko nin aveghbuaba ko midorozir gumazir igharaziba, me Elan danganir zarimin ikia Filistiaba ko misosi."

²⁰ Ezi amimzaraghan, Devit bar mizaraghara dikavigha sipsipbar ganasa gumazir igharazim mikeme. Egha a dagheba inigha, men averpeniba iti naghin zui, mati Jesi a mikemezi mokin. A ghua otivima, Israelian midorozir gumaziba midorozim bagha ghua, pamten dia zui.

²¹ Ezi Filistiabar midorozir gumaziba vongin tuivighav iti, ezi Israelian midorozir gumaziba vongin tuivigha, midorozim bagha uari akiri. ²² Ezi Devit dagheba isa dipenimin itir bizibar garir gumazim ganigha, iveghe ghua midorozir gumazibar tongin uan aveghbuabav gia ghaze, ia dera? ²³ A me ko migiavira itima, Filistian midorozir gumazir bar gavgavim Goliat, a Getin nguibar ekiamin gumazim, a Filistian midorozir gumaziba ategha iza azenara tughu, Israelian dia migeir akar kamra uam a gami, ezi Devit a barasi. ²⁴ Ezi Israelia Goliatin garava bar atiatigha are.

²⁵ Egha Israelia kamaghin uariv gei, "Ia gumazir munamin ganiva an dimdiam baragh. A midorozim bagha e gaghora en ingaravati. Ezi en atrivim kamaghin migei, gumazitam Filistian kam misueghti an aremeghti, a dagiar aviriba ko bizir aviriba a daningam, egh a uaghan uan guivim ateghti, gumazir kam an ikiam. Eghti atrivim uaghan gumazir kamin adarazi da dagiaba inian kogham, egh atrivim uaghan uan ingangariba bagh men diman kogham."

²⁶ Ezi Devit deragha akar kam baraghizir puvatigha kamaghin an boroghin itir gumazibar azai, "Gumazir manatam Filistian gumazir kam misueghti, an aremeghti, Israelian aghumsizir kam givaghm, eghti atrivim manmaghin a damuam? Ki kamaghin gari, Filistian kam,

a gumazir God gifozir puvatizim, egha uan mikarzir mogomemin inim atuzir puvati. A uabi fava dibovir akabar Godin Zurara Itimin midorozir gumazibav gei.”²⁷ Ezi gumaziba a geghari, atrivim kamaghin migei, gumazir manam Goliat misueghti, a bizir kabar a damuam.

²⁸ Ezi Devitin avebam Eliap orazima, Devit gumaziba ko migei. Ezi an navim ikuvizima a kamaghin a migei, “Ni tizim bagha kagh ize? Tinara nin sipsipin muziariba gumazamiziba puvatizir danganimin dar gara dagh eghufi? Ki fo, ni ifari, ni orazi puvatigha puvira ifaghatir gumazim. Ni pura daru midorozimin ganasa ize, biziba puvati.”

²⁹ Ezi Devit kamaghin uan avebam migei, “Puvati. Ki bizitam gifofoghasa gumazibar azangsis. Ki kamaghin amima, a ti deraz, o puvati?”³⁰ Egha a raghirigha ua gumazir igharazibar azai, gumazir Filistian gumazim misueghti an aremeghamim, atrivim manmaghin a damuam? Ezi me ua bizir Sol faragha mikemezibar a migei.

³¹ Ezi gumazir maba Devitin migirigiba baregha ghua Sol migei. Kamaghin amizi, a Devitin diazima an a bagha ghu.

³² Ezi Devit ghua otogha kamaghin Sol migei, “O atrivim, ni oragh. E Israelia, e Filistian kamın atiatingiva osemeghan kogham. Ki nin ingangarir gumazim, ki uabi mangi a ko misogham.”

³³ Ezi Sol ghaze, “Bar puvati. Ni otarir bar igiam. Ni manmaghin a ko misogham? Ni otarir aghirir kinim. Goliat uan igiamra midorozir gumazimin ikia iza datirikin.”

³⁴ Ezi Devit Solin akam ikaragha ghaze, “Atrivim, ki uan afeziamin sipsipbar gari. Ezi dughiar mabar laionba ko beaba iza sipsipin nguziba isa zui.”³⁵ Ezi ki laionba ko bean kabar agintigha dav sogha dar akatoribar uam sipsipin nguziba, me dama da isi. Eghti laion o bea ragh na misoghsi izitima, ki an tuer arizibar suiragh an gurim apirighi an aremegham.”³⁶ O atrivim, Filistian gumazir Ikiavira Itir God gifozir puvatizir kam, a gumazir uan mikarzir mogomemin inim atuzi puvatizim, a dibovir akaba Godin midorozir gumazibav gei. Ezi ki laionba ko beabav soghezi moghin, arazir kamra, ki a damuam.³⁷ Ikiavira Itir God nan akurazi, laionba ko beaba na gasighasighizir puvati. Ezi datirighin, a uaghan nan akuraghti, Filistian kam na misuegghan kogham.”

Ezi Sol a migia ghaze, “A dera, ni mangi, Ikiavira Itir God ni ko ikiam.”

³⁸ Egha Sol dapanir asuar brasin ingarizimin an dapanim garugha, korotiar brasin ingarizim an mikarzim avasa a

ganingi. Kar Solin midorozir korotiaba.³⁹ Ezi Devit midorozir sabam inigha brasin midorozir korotiam arugha, uabi baraghav arui. Ezi puvati, a fomira bizir kamagh gari taba aghuuzir puvati. Kamagh amizi, a Sol migia ghaze, “Ki midorozir korotiar kabar aghuigh mangi misoghan kogham. Ki bizir kaba azuir puvati.” Kamagh amizi, a ua da sue.⁴⁰ Egha a uan asadivir aghorim inigha daghurir dipar mamın eghuravimin ghuaava 5plan dagiar guar doziba inigha, uan mitarir dozim garu. Egha uan katapelin suiragha Goliat bagha zui.

Devit midorozimin Goliat abira

⁴¹ Ezi Filistian gumazim Goliat, a garima, Devit a bagha arua izi. Ezi Goliat Devit bagha izi. Ezi gumazir Goliatin oramin suizim an faragha zui.⁴² Ezi Goliat Devitin garima, a bar otarir igiam, ezi an guamin ganganiba bar dera. Ezi Goliat ghaze, a ti midorozim damuamin fofoziba puvati, a pura borir kinim.⁴³ Kamaghin amizi a Devit dipova kamaghin a migei, “Ni tizim bagh asadivir aghorin mamın suiragha izi? Ni ghaze, ki ti afiam, egha na misoghasa, a?” Egha a Devit gasighasighasa uan asebar dei.

⁴⁴ Egha a kamaghin Devit migei, “Ni iziti, ki ni misuegh nin kuam isi kuarazer isaba ko asizir atiabar anighti, me ni amam.”

⁴⁵ Ezi Devit kamaghin a ikaragha ghaze, “Ni midorozir sabam ko afuziba inigha na misoghasa. Ezi ki Ikiavira Itir Godin Gavaviba Bar Itimin ziamin nin misoghasa izi, a Israelia en midorozir gumaziba gatavizir God. A Godin kamra, ni an akaba barazir puvatigha dibovir akabar a migei.”⁴⁶ Ni oragh. Datirighin dughiar kamra, Ikiavira Itir God ni isi nan dafarim datigham. Eghti ki ni misuegh nin dapanim atugham. Egh e ian midorozir gumazibav suegh, men namnaba isi kuarazer isaba ko asizir atiabar aningam. Ki kamaghin damighti, kantribar gumazamiziba bar kamaghin fogham, Israelian God, a guizbangira God.⁴⁷ Eghti gumazamizir kagh itiba bar kamaghin ganigh suam, Ikiavira Itir God uan gumazamiziba uan gavgavimra me isi. A gumazir afuziba, ko midorozir sababar suiziba, a dagh nighnizir puvati. Ikiavira Itir God uabi midorozir kam damuam, egh bar ia isi en dafarim darigham.”

⁴⁸ Devit mikemegha givazima, Goliat ua bar sivagha Devitin boroghira izi. Ezi Devit zuamira ivegha ghua Goliat misoghasa zui.⁴⁹ Devit dafarim uan mitarir dozim garugha, dagiar mam inigha uan katapel gatigha a ighengegga Goliat gase. Ezi dagiam an guam mitigha a vuigha an dapanimin aven ghuzi, a guam

moghin ira uaghira nguazimin fuaghav iti.⁵⁰ Kamaghira, Devit katapel ko dagiamin midorozimin Goliat misoghezi an areme. A midorozir sababa puvati.⁵¹ Goliat nguazim girighav itima, Devit ivegha ghua Goliatin boroghin tugh, a midorozir sabam amikirigha an firim atuzi, an areme. Ezi Filistiaba garima men faragha zuir midorozir gumazir gavgavim aremegha givazi, me bar moghira tintinibar are.

⁵² Ezi Israelia ko Judan gumaziba da-garvagh, men agintigha me misozima me ariaghiri. Ezi Filistiabar kuaba tintinibar Saraimin nguibar ekiamin tuavim girav ikia ghua, Getin nguibar ekiam ko Ekronin nguibar ekiamin divazimin tiar akabar tu.⁵³ Ezi Israelia men agintigha givagh, uamategha ghua Filistiabar averpenibar men bizir me tegha areziba ini.⁵⁴ Ezi Devit Goliatin kuamin namnamin itir midorozir biziba bar da inigha ghua uan averpenim gati. Egha Goliatin dapanim inigha ghua Jerusalem itir gumazamizar akakaghassa, eghti me fogh suam, a midorozimin Goliat abiragha gifa.

Devit ghua Solin gani

⁵⁵ Sol garima, Devit ghua Goliat ko misozima, ezi a kamaghin midorozir gumazibar faragha zuir gumazir dapanim Apnerin azai, "Otarir igiar kam, a tinan otarim?"

Ezi Apner a ikaragha ghaze, "Atrivim, ki guizbangira ni migei, ki fozir puvati."

⁵⁶ Kamagh amizi, Sol ghaze, "Ni mangi tintinibar gumazir igharazibar azangsigh, egh izi na mikemegh."⁵⁷ Ezi Devit Goliat misoghezi an aremezi dughiamin gin, a uamategha Jerusalem ghuzi, Apner a inigha Sol bagha ghu. Ezi Devit Goliatin dapanimin suiraghavira ikia Apner ko ghua Sol bato.

⁵⁸ Ezi Sol an azara, "Otarir igiam, ni tinan otarim?"

Ezi Devit a migia ghaze, "Atrivim, ki Jesin otarim, a nin ingangarir gumazim, a Betlehemin nguibar ekiamin gumazir mam."

18

¹ Sol Devit ko mikemegha givazima, Solin otarim Jonatan, a uan navir averiam sara Devit bar a gifonge, egha uabi gifongezi moghin bar a gifonge. Egha aning bar namakar aghuimningin oto.² Dughiar kamin, Sol Devit inizi an a ko iti, egha anetaghizima a uamategha uan nguibamin ghuzir puvati.³ Jonatan bar Devit gifonge, kamaghin amizima, an akar gavgavir mamim Devit ko anekiri. Ezi Devit uaghan Jonatan ko akam akiri.⁴ Ezi Jonatan uan korotiar aghuir rurarim ko midorozir korotiaba sara sue. Egha bizir kaba ko an midorozir sabam ko an

barir pim ko an benir uabi amighirim sara da isa Devit ganingi.

⁵ Ezi Devit Sol ko itima, Sol Devit migeima, a midorozir gumaziba isa ghua apanibav sosi, egha misozir dughiar, Devit zurara midorozibar uan apaniba abiri. Kamaghin amizi, Sol midorozir gumazibar gumazir dapanir mamim ikiasa a ginaba. Ezi gumazamiziba ko midorozir gumazibar dapanir igharaziba, kamaghin Devitin gara, bar a gifonge.

Sol Devit baseme

⁶ Devit Goliat misoghezi an aremegha givazi, midorozir gumaziba bar uamategha nguibabar izi. Me tuavimin izima, Israelian nguibar ekiabar amiziba uan nguibar ekiaba ategha azenan iza tuavimin atrivim Sol bato. Me bar akongezir ighiabagh amua gitan min garir dibiarim ko tambarinbav sosi.⁷ Egha me kamaghin ighiam bange:

"Sol 1,000plan apanibav sosi.

Ezi Devit 10,000plan apanibav sosi."

⁸ Sol ighiar kam baregha, bar an aghuagha puv atari. Egha navim ikuvigha kamaghin migei, "Me ti ghaze, Devit apanir bar aviribav soke, ezi ki gumazir vabara misoke, ezi a bar na gafira. Me ti kamaghsua, a ti gin nan danganim inigh atrivimin ikiam."⁹ Dughiar kamin, Sol bizir kam ginighnigha Devitin gara a basei.

¹⁰ Amimzaraghan Sol uan dipenimin iti, ezi Ikiavira Itir God, duar kurar mam a bagha anemada. Bar zuamira duar kurar kam Solin nighnizim abirazima, Sol pura diava arai, mati gumazir onganim. Dughiar kamin Devit uan gitan min garir dibiarimin gikararai, mati a dughiar zurara ami moghin ami. Ezi Sol uan afuzimin suiragha,¹¹ kamaghin nighnisi, "Ki datirighin afuzimin Devit giniv a isi birim gikeghti ana aremegham." Egha an afuzim Devit mikinisi, Devit an afuzim gita. Sol dughiar pumuningin arazir kam gamizi, Devit dughiar pumuningin an afuzim gita.

¹² Sol fo, Ikiavira Itir God Devit ko iti, egha akirim ragha Sol gasara. Kamagh amizi, Sol Devitin atiatingi.¹³ Egha a Devit ataghizi, an atrivimin dipenimin itir puvati. Sol gin Devit amadazi, a 1,000plan midorozir gumazibar dapanimin iti. Ezi Devit midorozir gumazir kaba inigha ghua apanibav sosi.¹⁴ Ezi Ikiavira Itir God Devit ko ikia an akurvazima, bizir bar avirir an amiba deraghaviram otifi.¹⁵ Ezi Sol Devitin garima an ingangariba bar deragha otivima, a bar puvira Devitin atiati.¹⁶ Devit midorozir gumazibar gumazir dapanir bar aghuim,

kamagh amizima, Israelia ko Judabar gumamaziziba bar a gifongegha a baghavira iti.

Devit Solin guivimin iti

¹⁷ Egha Sol kamaghin ifonge, “Devit aremeghti deragham. Ki ti uabi a misueghan kogham. A ti uabi Filistiaba ko misoghti, Filistiaba a misueghti an aremegham.”

Kamagh amizi, Sol kamaghin Devit migei, “Ni oragh, ki Merap ni daningasa, a nan guivir ivariam, eghti gua uaningin ikiam. Ezi ki ua kamaghin ni mikimasa, bizir ni na bagh damuamim, ni nan midorozir gumazimin min iki pamtemin ingar atiatingan marki. Eghti Ikiavira Itir God ifueghti e uan apanibav soghamin dughiamin, ni mangi me misogham.”

¹⁸ Ezi Devit Solin akar kam baregha kamaghin a ikaragha ghaze, “Marki, ki an ikian kogham, ki gumazir kinim. Egha uaghan nan adarazi ziaba puvati. Kamaghin amizi ki nin guivimin ikian kogham.” ¹⁹ Ezi Sol gavgavigha ghaze, Devit Merapin ikiam, egha aning uaningin ikiasa dughiam amisefe. Dughiar aning uaningin ikiamim otozi, a dikavigha Merap isa gumazir igharazim ganing, an ziam Adriel, a Meholan nguivar ekiamin gumazir mam.

²⁰ Ezi gin Solin guivir igharazim, an ziam Mikal, a Devit bagha bar ifonge. Ezi Sol bizir kam baregha bar akonge. ²¹ Egha a kamaghin nighnisi, “Bar dera. Ki Mikal Devit daningam. Egh ki Devit amadaghti, a mangi Filistiabav sogham, eghti Filistiaba a misueghtima an aremegham.”

Kamagh amizi, Sol ua Devitin diagha a migei, “Ki kamaghin ifonge ni nan guivimin ikiam.”

²² Egha Sol uan ingangarir gumazir maba amaga ghaze, ia mangi Devitin ganigh, dughiar Devit uabira ikiamim, ia an apezeper suam, “Atrivim Sol bar ni gifonge, ezi e an ingangarir gumaziba uaghan ni gifonge. Ni oragh. Datirighin ni an guivimin ikiamin dughiar aghuim.”

²³ Egha me ghua migirigiar kamin Devit migei. Ezi Devit kamaghin me ikaragha ghaze, “Ia ti ghaze, ki dagiaba itir gumazim, egha ziam itir gumazim, egh atrivimin guivimin ikiam, a? Bar puvatigham. Ki biziba puvatizir gumazir kinim. Kamaghin amizi, ki an ikeghan kogham.”

²⁴ Kamaghin amizi, ingangarir gumaziba uamategha ghua, Devit mikemezir akabar gun Sol geghari. ²⁵ Ezi Sol kamaghin nighnisi, a Devit amadaghti, a mangi Filistiaba ko misoghtima, me a misueghti an aremegham. Kamaghin amizi, a uan ingangarir gumazibav kemeghti, me uamategh mangi Devit mikimam. A kamaghin migei, “Ki kamaghsua, Devit bizir bar vamira nan

guivim givesi na daningam. Ki kamaghsua, Devit nan apaniba ikarvaghiva 100plan Filistian midorozir gumazibav sueghti me arighiregh. Egh a 100plan gumazir kabar mikarzir mogomebar inibar ghoregh, da inigh na bagh izi.”

²⁶ Ezi Solin ingangarir gumaziba ghua Solin akabar gun Devit migei. Ezi Devit kamaghin nighnisi, arazir kam, a Solin guivim givezamin arazir aghuim, egha a Solin ameremin otivasa bar akonge. Egha Sol mikarzir mogomer inir kaba inigh izasa dughiam ginaba. Ezi dughiar kam tighar otivam, ²⁷ ezi Devit uan midorozir gumaziba ko ghua Filistiabar midorozir gumazir 200pla misuegha, men mikarzir mogomebar iniba aghoregha, da inigha atrivim bagha izegha da medi. Devit Solin guivimin ikiasava arazir kabagh ami. Kamaghin amizi, Sol uan guivim Mikal isa Devit ganingizi aning uaningin iti.

²⁸ Ezi Sol datirighin kamaghin deragha fo, Ikiavira Itir God Devit ko iti, ezi Mikal uaghan bar Devit gifonge. ²⁹ Kamaghin amizima, Sol Devitin atiatiavira ikia egha bar an aghua. Egha Sol zurara an apanimin iti.

³⁰ Dughiar aviribar, Filistiabar midorozir gumazir dapaniba uan midorozir gumazibar akua, Israelia misoghasa izi, ezi Devit uan midorozir gumaziba ko pamtemin me misogha me abiri. Solin midorozir gumazir dapanir igharaziba, me Devit pamtemin misozi moghin misozir puvati. Kamaghin amizi, gumamaziziba ziar ekiam Devit ganidi.

19

Jonatan Devitin akura

¹ Ezi Sol Devit misueghti an aremeghasa uan otarim Jonatan ko uan ingangarir gumaziba bar me mikeme. Ezi Jonatan bar Devit gifonge. ² Egha a ghua Devit migia ghaze, “Nan afeziam ni misueghti ni aremeghasa migei. Kamaghin amizi, ni gurumzaraghan bar deraghvira uabi geghuv, egh mangi azenibar modogh. ³ Eghti ki afeziam ko, ga mangi danganir ni modozimin boroghin tughiv ikiti, ki ni bagh afeziamin mikimiva an nighnizim gifogham. A manmaghin ni damusi damuti, ki an gun ni mikimam.”

⁴ Egha amimzaraghan, Jonatan ko Sol ghua uaning migia, Jonatan Devitin ziam fa kamaghin Sol migei, “Afeziam ki bizitam ni mikimasa. A kamakin. Ni arazir kuratam uan ingangarir gumazim Devit damuan marki. An arazir kuratamin ni gamizir puvati. Bizir avirir an amiba da nin akurvasi. ⁵ A Goliat misoghezi an aremezi

dughiam, a kamaghin uabi ginighnizir puvati, an ovengam o an angamira ikiam. Devitin agharimin Ikiavira Itir God, Israelia en akurvaghavira ikia, en apaniba, a bar me abini. Ezi ni uabi bizir kamän ganigha bar akonge. A bizitam gasighasighizir puvati. Kamaghin amizi, ni tizim bagh puram a misueghti an aremegham? Ni kamaghin damigh osimtizir ekiam inigham.”

⁶ Ezi Sol Jonatanin akaba baregha, akar dikirizir gavgavim gamua ghaze, “Ki Ikiavira Itir Godin damazimin, ki Devit misueghti an aremeghan kogham.” ⁷ Ezi Sol mikemegha givagha ghuzi, Jonatan Devitin diazima a izima, an eghaghanir an afeziam a mikemezibar gun a geghari. A gin Devit inigha Sol bagha ghuzi, Devit fomira atrivimin dipenimin ingarizi moghira ua ingari.

Sol Devit misueghti an aremeghasa

⁸ Ezi Israelia ko Filistiaba dughiar mamän ua uariv sosi. Ezi Devit uan midorozir gumaziba ko pamtemin misogha Filistiaba abirazima, Filistiaba tintinibar are.

⁹ Ezi gin, Ikiavira Itir God ua duar kuram amadazi, a ghua Solin nighnizim avara. Dughiar kamän Sol uan dipenimin aven aperagha uan afuzimin suiraghav iti. Ezi Devit a ko ikia uan gitan min garir dibiarim gikararai. ¹⁰ Ezi Sol uan afuzimin Devit giniv a isi birim gikasava a birazi, Devit an afuzim gitazi, afuzim dipenir birim miti. Ezi dimagarir kamän, Devit arav ghu. ¹¹ Ezi Sol uan ingangarir gumaziba amadagha ghaze, ia Devitin dipenimin mangi a korogh, egh bar mizaraghara ia misueghti an aremegh. Ezi Devitin amuin Mikal, kamaghin a migei, “Ni datirighin dimagarir kamra ni arimangigh. Puvatighi, me gurumin mizaraghara izi ni misueghti, ni aremegham.” ¹² Kamaghin amizi, Mikal, benir gavgavir mam inigha dipenimin windua dafazi, Devit an suiragha uaghira nguazim girigha arav ghu. ¹³ Devit ghugha givazi, Mikal marvir guar me tememin ingarizim inigha Devitin misiamin aneti. Egha me memen arizim inigha marvir guar kamän dapanim aniki. Egha nir ruarir mamän anevara.

¹⁴ Ezi Solin ingangarir gumaziba Devit iniasa izima, Mikal kamaghin me migei, “Devit arei.”

¹⁵ Ezi me uamategha ghua Sol mikeme. Ezi puvati, a ua kamaghin me migei, “Ia uamategh an dipenimin aven mangi an ganigh, egh an akuir misiamin a inigh iziti, ki a misueghtima an aremegham.”

¹⁶ Ezi me uamategha ghua dipenimin aven ghugha marvir guamin garima, a misiamin irighav iti, ezi an dapanim

anighizir memen ariziba iti. ¹⁷ Egha me an ganigha givagha ghua Sol mikeme. Egha gin Sol kamaghin Mikalin azai, “Ni tizim bagha na gifari? Ni tizimsua nan apanim ataghizi an arav ghu?”

Ezi Mikal kamaghin a ikaragha ghaze, “Devit kamaghin na migei, ni nan akuraghti, ki ari mangika. Puvatighi, ki nin misueghti, ni aremegham.”

¹⁸ Devit arir dughiamin, a ghua Raman nguibar ekiamin Samuel bato. Egha Devit bizir Sol a gamiziba dar gun Samuel geghari. Egha gin Devit ko Samuel ghua Naiotin nguibamin iti. ¹⁹ Ezi gumazir maba kamaghin Sol migei, “Devit Raman nguibar ekiamin boroghin Naiotin nguibamin iti. Naiot a Godin akam inigha izir gumazibar nguibam.” ²⁰ Ezi Sol gumaziba amadazi me Devitin suighasa zui. Me ghua otivigha garima, Godin akam inigha izir gumazir okoruar mam, Godin akam pamtem an gun migiava diava ighia izi. Me Samuelin garima, a Godin akam inigha izir gumazir kabar dapanimin iti. Ezi Godin Duam pamten Solin gumaziba givavazi, me uaghan Godin akam pamten an gun migia, dia ighia izi. ²¹ Ezi Sol kamaghin bizir kam baregha gumazir igharaziba amadazi, me ghua kamaghira Godin akam inigha izir gumazibar min otifi. Ezi Sol ua kamaghira oregha, a ua gumazir avirir maba ua me amadazi, me ghua kamaghira Godin akam inigha izir gumazibar min otifi.

²² Ezi Sol gin uabi ghua Raman otogha, ghua Sekun nguibamin mozir dipar ekiamin oto. Egha kamaghin Sekun itir gumazibar azai, “Samuel ko Devit aning managh iti?”

Ezi me ghaze, “Aning Raman nguibar ekiamin boroghin Naiotin nguibamin iti.” ²³ Ezi Sol tuavimin ghuavira itima, Godin Duam an anabozi, a Godin akam pamtem an gun migiava, diava ighia tuavimin ghua Raman boroghin ghua Naiotin nguibamin oto.

²⁴ A gumazir igharazibar min uan korotiaba suegha, Samuelin damazimin, Godin akam inigha izir gumazibar min ami. Egha dimagarir kam ko aruer kamän, a bibi-amra irighav iti. (Bizir Sol batozir kam, an akar gumaziba migeir mamän mingarim. Akar kam makakin, “Manmaghin ami, Sol ti uaghan Godin akam inigha izir gumazim, o?”)

20

Jonatan Devitin akura

¹ Sol Raman boroghin Naiotin nguibamin otozi, Devit nguibar kam ategha arava,

uamategha Jonatan bagha ghu. A kamaghin Jonatan migei, "Ai Jonatan, nin afeziam tizim bagh na misueghti ki aremegham? Ki osimtizitam o arazir kuratamin a gamizir puvati. Guizbangira, ki bizitamin osimtizitam itir puvati."

² Ezi Jonatan kamaghin Devit ikara, "Puvati, ni aremeghan kogham. Nan afeziam, bizir a damuamiba, a bar dar gun na migei, bizir muziariba ko bizir ekiaba. Egh a bizir katam nan modoghan kogham. Ezi ki fo, a ni misueghti ni aremeghan kogham."

³ Ezi Devit ua kamaghin migei, "Nin afeziam a bar ni gifo, ni bar na gifonge. Kamagh amizi, a ti na misueghti, ki aremeghsi, a ni mikemeghan kogham. An osimtizim ni daningan aghua. Ezi guizbangira Ikiavira Itir Godin zurara itimin ziamin ki ni migei, nin afeziam na misueghti ki aremegham. Ki bizir kam gifogha gifa, ki fo ni datirighin na ko iti. Ezi dughiar bar otevimin nin afeziam bizir kam damuam."

⁴ Ezi Jonatan kamaghin Devit migei, "Ki manmaghin nin akuraghasa, ni ifonge? Bizir ni ifongezir manam, ki a damuam."

⁵ Ezi Devit kamaghin a migei, "Gurumzaraghan iakinir igiamin dughiar ekiamin, ki mangi atrivim ko damam. Ni uabi nighnigh, ni na amadaghti, ki mangi obarir azenimin modogh iki, mangi amimzaraghan guaratizimin tugham. ⁶ Eghti nin afeziam apir dakozimin na bagh ganiva nin azangsigh suam, a managh iti, eghti ni kamaghin a mikim, 'Azeniba vaghvagha dar dughiar kamin, Devitin adarazi me uari akua Betlehemin ofabagh ami. Kamaghin amizi, a bagasa nan azarazi, ki an amamangatizi, a uan nguibamin ghu.' ⁷ Ni atrivim mikemegh givaghti, a suam, 'A dera,' eghti ni fogh suam, ki deragh ikiam. Eghti an atariva osemegehti, ni fogh suam a pazi na damuam. ⁸ Ezi Ikiavira Itir Godin damazimin, ni nan namakar aghuimin ikiasa akar mam akiri, bizir kam bangin ki fo, ni nan apangkuvigh deragh na damuam, ki nin ingangarir gumazim. Egh ki arazir kuratam damighi, ni uabi na misueghti ki aremegham. Ni na inigh uan afeziam bagh mangan marki."

⁹ Ezi Jonatan kamaghin a migei, "Marki, ni mamaghin nighnighan marki. Ki tong kamaghin foghai, nan afeziam pazi ni damuam, ezi ki ni mikemeghai. Ki a mongan kogham."

¹⁰ Ezi Devit kamaghin a migei, "Ni uan afeziam nan gun a mikemeghti, an adarir migirigiam damuti, tina izi na mikimam?"

¹¹ Ezi Jonatan kamaghin Devit migei, "Ga dagher azenimin mangigh, ki ni mikimam." Egha aning dikavigha zui.

¹² Aning ghua otogha givagha, Jonatan kamaghin Devit migei, "Ikiavira Itir God, Israelin Godin ziamin, ki kamaghin migei, ki ifaraghti a mizazim na gasegham. Gurumzaraghan o zuerimin dughiar kamra, ki ni bagh afeziamin azangsigham. A navir amirizim nin ikiti, ki ni bagh akam amangam. ¹³ Eghti nan afeziam ni gasighasighsi mikimti, ki ni mikimam. Egh ni arisi, ki ni mikemegh nin akuraghan koghti, Ikiavira Itir God mizazir ekiatam na gasegh. Ezi ki kamaghin ifonge, Ikiavira Itir God nan afeziam ko ikezi moghin, a uaghan ni ko iki.

¹⁴ "Egh gin, ki angamira ikivira ikiti, ni nan apangkuvigh deraghvira na damu, mati Ikiavira Itir God en apangkuvigha deragha e gami mokin. Puvatighi, ki aremegham. ¹⁵ Egh ni uaghan nan ovavir boriba zurara deravira me damu. Ni pazi me damuan marki. Eghti Ikiavira Itir God nguazir kamin nin apaniba agivamin dughiamin, ni nan ovavir boriba akar dikirizir apangkuvigh deraghvira me damu." ¹⁶ Jonatan akar dikirizir gavgavimin, Devit ko an adarazi gamua ghaze, ni aremeghamin dughiamin gin, nin ovavir boriba akar dikirizir kam gin amadaghti, Ikiavira Itir God mizazim me gasam.

¹⁷ Jonatan uabi gifongezi moghin bar Devit gifonge, kamagh amizi, a Devit migia ghaze, Devit ni akar dikirizir gavgavim damu. Ezi Devit Jonatan mikemezi moghin ami. ¹⁸ Egha Jonatan ua kamaghin Devit migei, "Gurumzaraghan, iakinir igiamin dughiar ekiam. Eghti ni damamin dughiamin ikian koghti, afeziam ni apiaghirir dabirabimin ganti a pura ikiti, an okam nighnigham. ¹⁹ Eghti amimzaraghan, ni bar zuamira magari dagiar pozir ekier ni faragha modozimin boroghin modogh, dagiar pozimin ziam Esel. ²⁰ Eghti ki izi pura ifar barir afuzir 3pla inigh dagiar pozir kam boroghin itir bizitam gasam. ²¹ Egh ki na ko izamin otarir igiam mikemeghti, a nan barir afuziba buriam. Eghti ki kamagh a mikim suam, tong sivagh kagh izi, bariba kagh amadagham iti, eghti Devit, ni na bagh izi. Ikiavira Itir Godin ziamin, ki guizbangira migei, ni kamaghin fogh suam, ni deravira ikiti bizitam ni gasighasighan kogham. ²² Eghti ki otarir na ko izamin kam mikim suam, barir afuziba muna munagh iti, eghti ni zuamira dikavigh danganir igharazitamin mangi. Ni kamagh fogh suam, Ikiavira Itir God uabi ni amadazi, ni mangi. ²³ Guizbangira, akar dikirizir gavgavir ga uaning ko amizir kam, Ikiavira Itir God gan gari, ezi ga zurara an gin mangi mamaghira ikiam."

²⁴ Ezi Devit dagher azenimin ghua dagiar pozimin boroghin modo. Ezi amimzaraghan Atrivim Sol iakinir igiamin isar ekiam bagha izav apera. ²⁵ A zurara ami moghin ghua dipenir birimin, uan dabirabim gpera. Ezi Jonatan atrivim vongin amadaghan aperaghav itima, Apner atrivimin boroghin apera. Ezi Devit apiaghirir dabirabim pura iti. ²⁶ Sol garima, Devit dughiar kamin itir puvatizi, a migirigiatham gamir puvati, a pura kamaghin nighnisi, "Devit manmaghirama ami? Bizitam ti Devit batozima, a Ikiavira Itir Godin damazimin zuezir puvatigha, izezir puvati, o?" ²⁷ Iakinir igiamin, namba 2in dughiamin, me ua uari akuvagha gari, Devit apiaghirir dabirabim, a ua pura iti. Ezi Sol kamaghin uan otarim Jonatan migei, "Jesin otarim manmaghin amigha boghinaron ko datirighin isam bagha izezir puvati?"

²⁸ Ezi Jonatan ghaze, "A Betlehemin mangasa nan azangsiki. ²⁹ A kamagh na migei, 'Nan aveghbuam na bagha akam amaga ghaze, ki mangi uan adarazi ko ofa damuam. Kamagh amizi, ni na ateghti ki mangam. Ni guizbangira nan namakar aghuim, ni na ateghti ki mangi uan adarazir ganam. A kamaghin migeima, ki anetaghizi a uan adarazi bagha ghu.' Bizir mingarir kamin a isar ekiar kamin ni ko ikiasa izezir puvati."

³⁰ Ezi Sol kamaghin oregha bar Jonatan baseme, egha kamaghin a migei, "Ni amizir bar kurar orazir puvatizimin borim. Ki ni gifo, ni Jesin otarir kamin akurvaghasa. Arazir kam ni damighi ni gumazir kinimin ikiam, eghti aghumsizir ekiam ni uan amebam ko gua batogham. ³¹ Jesin otarir kam nguazir kamin ikivira ikiti, ni kantrin kamin atrivimin otoghan kogham. Kamagh amizi, ni gumaziba amadaghti, me mangi a inigh iziti, ki a misueghti an aremekal!"

³² Ezi Jonatan kamaghin Solin akam ikaragha ghaze, "A tizim bagh aremegham? An osimtizir manam gami?" ³³ Ezi Sol akar kam baregha zuamira afuzim inigha Jonatan birazi, Jonatan an afuzim gita. Ezi Jonatan datirighin fo, nan afeziam datirighin Devit misueghti an aremeghasa pamten nighnisi. ³⁴ Egha Jonatan atara bar uan afeziam basemegha, dagher dakozim ategha ghu. Egha iakinir igiamin dughiar namba 2in, daghetam amezir puvati. An afeziam Devit gasighasigha aghumsizir akabar a mikemezi, an akar kurar kabagh nighnigha, Devit bagha navim bar a baseme.

³⁵ Egha amimzaraghan mizaraghara, Jonatan dagher azenimin Devit bativasa

ghua, otarir mam inizi an a ko zui. ³⁶ Ezi Jonatan kamagh otarir kam migei, "Ki barir afuzibar asiti, ni mangi da buri. Ni zuamira mangi." Ezi otarim ivegha zuima, Jonatan barir afuzir mam in a gafiragha ase.

³⁷ Ezi otarim ivegha ghua barir afuzim irizi naghin zuima, Jonatan an diagha kamagh a migia ghaze, "Ni tong ua sivagh mangi. Barir afuzim ti munagh iti."

³⁸ Ezi Jonatan ua otarimin diagha ghaze, "Ni zuamira mangi. Ni oragh, pura tughiv ikian marki." Ezi otarim barir afuzim inigha Jonatan bagha izi. ³⁹ Otarir kam Jonatan migeir akabar mingaribagh fozir puvati. Jonatan ko Devit uaningra fo. ⁴⁰ Egha Jonatan uan barir pim ko bariba isa otarim ganingizi, ana da inigha ua nguibar ekiamin ghu. ⁴¹ Egha otarim ghugha givazi, Devit dagiar pozimin girakirangin modozim ategha iza, Jonatanin boroghin ira nguazimin fuagha, uan guam nguazim mitua. Egha 3plan dughiarbar uan dapanim fegha uam aviragha egha dikavigha aning uaningin torava azi. Devitin azir akamin arazim, bar Jonatanin azir akamin arazim gafira.

⁴² Ezi Jonatan kamaghin Devit migei, "Ni navir amirizim sara mangi. Ga fo, ga Ikiavira Itir Godin ziamin, akar gavgavim akirigha givagha ghaze, ga zurara deraghvira uaning damuam. Eghti gin gan ovavir boriba uaghan kamaghira arazir kam damuam." A mikemegha givazi, Devit danganir igharazimin zuima, Jonatan uamategha uan nguibar ekiamin ghu.

21

Devit Solin arav ghu

¹ Devit ara ghua Nopin nguibar ekiamin ofa gamir gumazim Ahimelek bato. Ezi Ahimelek nigha atiatia uan dipenimin azenan izegha kamaghin Devit migei, "Ni tizim bagha uabira izi?"

² Ezi Devit ghaze, "Atrivim ingangarir mam na ganingizi ki izi. A ghaze, ki damuamin ingangarir kam, ki an gun gumazir igharazitam mikiman kogham. Ki uan midorozir gumazibav gia ghaze, ia danganir igharazitamin na batogh. ³ Ezi ni dagher manmagh gariba iti? Ni bretba ikiva 5plan rubuziba na daning, puvatighi ni dagher igharazitam na daningigh."

⁴ Ezi ofa gamir gumazim kamaghin a migei, "Ki bretin kiniba puvati. Bretin God ganingizimra iti. Nin midorozir gumaziba bogh dimangan amiziba ko dakuighan koghti, ni bretin kaba inigh mangam."

⁵ Devit kamaghin Ahimelek migei, "Ki guizbangira ni migei, e dimangan amiziba koma akuizir puvati. E zurara pura

uan apanibav soghamin dughia, en midorozir gumaziba ko men biziba Godin damazimin zue. E datirighin uaghan Godin damazimin zue.”

⁶ Kamaghin amizi, ofa gamir gumazim bretha isava a ganingi. Bretin me isa God ganingizim anarira iti. Dagher igharaziba ua puvati. Me dughiar kamin Godin damazimin bretin igiaba isa, ghuribar danganim garigha, dakozim gati. Kamaghin amizi, ofa gamir gumazim, bretin ghuriba isa Devit ganingi. ⁷ Ezi dughiar kamin, Atrivim Solin ingangarir gumazir mam, a Idomian gumazim, an ziam Doek. A Godin Purirpenimin ikia Godin ofa damuamin dughiam mizuai. A garima Ahimelek bretin kaba isa Devit ganingi. Doek a Solin bulmakaubar garir gumazibar gumazir dapanim. ⁸ Ezi Devit bretha ingha kamagh Ahimelek migei, “Ni afuzitam o midorozir sabatam iti? Ni tam ikiva na daningigh. Atrivim ingangarim bagha nan avisi, ki midorozir sabatam o bizir igharazitam in izir puvati. Ki pura ize.”

⁹ Ezi Ahimelek a migia ghaze, “Ki midorozir sabar vamira iti. Kar Goliatin midorozir sabam, ni Elan danganir zarimin a misoghezi an areme. Me a isa nir mamn a noegha ofa gamir gumazibar dapanim azenimin azuir korotiar otevimin girakirangin aneti. Ni ifuegh midorozir sabar kam iniam.”

Ezi Devit ghaze, “Ni a isi na daningigh! Midorozir sabar kam, a bar dera. Tam uam a gafirazir puvati.”

¹⁰ Egha Devit Solin atiatigha dughiar kamra nguibar ekiam kam ategha arav ghu. A ghua Getin nguibar ekiamin atrivim Akis bato. ¹¹ Atrivimin ingangarir gumazibar dapaniba kamaghin a migei, “Gumazir kam Devit, a uan kantrin atrivim. Amiziba a bagha kamagh ighiam bange:

“Sol 1,000plan apanibav sosi.
Ezi Devit 10,000plan apanibav sosi.”

¹² Ezi Devit migirigiar kam baregha kamaghin nighnisi, Getin nguibamin garir Atrivim Akis ti a misueghti an aremegham. Egha an atiasi. ¹³ Kamaghin amizi, Devit atrivim ko an ingangarir gumazibar dapanibar damazimin, odava gumazir onganim gava. Me a ikiasava amima a bar gumazir onganimin mirarama oto. A pura tintinibar nguibar ekiamin tiar akamin, biziba osira diava arava, pupuviba an akatorimin otiva an ghuamasizimin izaghiri.

¹⁴ Ezi Atrivim Akis an gara kamagh uan ingangarir gumazir dapanibav gia ghaze,

“Ia kagh gan, gumazir kam bar ongani! Ia tizimsua a ingha na bagha izi? ¹⁵ Ia ti ghaze, nan kantrin gumazir onganiba puvati, a? Bar aviriba iti, kamagh amizi ia tizim bagha gumazir onganir kam ingha izima, an arazir onganiba nan damazimin dagh amuavira iti? A nan dipenimin ikian kogham.” Kamaghin amizima, Atrivim Akis Devit ataghizima, a ghu.

22

Sol ofa gamir gumazibav soghezi, me ariaghire

¹ Egha Devit Getin nguibar ekiam ategha ara ghua, Adulamin nguibar ekiamin boroghin mighsiamin dagiar torir mamn iti. Ezi an aveghbuaba ko an afeziamin ikizim kamaghin oraki, a danganir kamin iti. Ezi me ghua a ko iti. ² Dughiar kamin, gumazir osimtizir igharagha garir aviriba itiba ko, gumazir igharaz darazir biziba ingha da ikarazir puvatiziba ko, gumazir adariba gumazir igharazibar itiba, me bar moghira Devit bagha ghuegha a ko uari akuvagha itima, a men gumazir dapanimin iti. Gumazir a ko itibar dibobonim, 400in boroghin ghu.

³ Ezi Devit uan amebam ko afeziam ingha danganir kam ategha, Moapin kantrin, Missipan nguibar ekiamin ghu. Egha a kamaghin Moapian atrivim migei, “Ki kamaghsua, ni nan amebam ko afeziam ateghti, aning ni ko ikiti, ki Ikiavira Itir Godin ifongiam gifogham, a na bagh a bizir tizim damuam.”

⁴ Ezi Moapian atrivim, Devit ifongezimoghin, a Devitin amebam ko afeziam ingha izima aning Moapin atrivim ko itima, Devit uabi dagiar torimin modogha iti.

⁵ Ezi Godin akam ingha izir gumazir mam, an ziam Gat, a iza kamaghin Devit migei, “Ni ua danganir kamin ikian marki. Ni datirighira dikavigh Judan anabamin nguazimin mangi.” Ezi Devit danganir kam ategha, Judan nguazimin ghua an ruarir ekiam me kamaghin diborim Heretin ghugha an iti.

⁶ Dughiar mam, Sol Gibeana mighsiar dozimin ikia, temer mamn apengan aperaghav ikia, uan afuzimin suiraghav iti. Ezi an ingangarir gumazibar dapaniba an okarigha iti. Ezi gumazir maba Devit itir danganimin gha a migei. ⁷ Ezi Sol kamaghin uan ingangarir gumazibav gei, “Ia Benjamin anabamin gumaziba, ia deraviram oragh. Ia ti ghaze, gumazir kam Devit, a dagher azeniba ko wainin azeniba isa ia daningam, a? Egh a ia damuti ia 1,000pla

ko 100plan midorozir gumazibar dapani-bar otivam, a? Bar puvatigham. ⁸ Ki fo, ia bizir kabagh nighnigha na gasighasighasa akam misoke. Ian tav bar kamaghin na mikemezir puvati, nan otarim, Jesin otarir kamin akurvaghasa a ko akar gavgavim akiri. Ia na ginighnizir puvatigha, kamaghin na mikemezir puvati, nan otarim a nan ingangarir gumazir kam gamizima, a nan apanimin oto. Egha a datirighin na misueghti ki aremeghasa tuaviba buri.”

⁹ Dughiar kamin Idomian gumazim Doek, a Solin ingangarir gumaziba ko tuivighav iti. Egha a kamaghin Sol migei, “Ki Nopin nguubar ekiamin ikia garima, Devit ofa gamir gumazim Ahimelek bagha ghu, a Ahitupin otarim. ¹⁰ Ezi Ahimelek, Devit mangamin tuavim bagha Ikiavira Itir Godin ko migei. Egha a dagher maba ko Filistian gumazim Goliatin midorozir sabam sara inigha Devit ganingi.”

¹¹ Sol akar kam baregha gumazir maba amadazima, me ghua Nopin ofa gamir gumazim Ahimelek ko an ikizimin itir ofa gamir gumaziba bar me inigha ize. ¹² Ezi ofa gamir gumazir kaba bar otivigha gavizima, Sol kamaghin Ahimelek migei, “O Ahitupin otarim, ni oragh. Ki akar mam nin iti.”

Ezi Ahimelek ghaze, “Gumazir ekiam, ni akar manam iti?”

¹³ Ezi Sol kamaghin a migei, “Bizir tizim bagha ni Jesin otarim ko, gua na gasighasighasa akam akiri? Ni dagher maba ko midorozir sabar mam sara a ganiga, aka taba a daningasa Godin azangsisi. A datirighin nan apanim gavagha, na misueghti ki aremeghasa tuaviba buri.”

¹⁴ Ezi Ahimelek kamaghin a ikaragha ghaze, “Bar puvati. Devit a nin ingangarir gumazibar faragha zuir gumazir bar aghuim, egha a deraghavira nin girara zui. Ingangarir gumazitam a gafirazir puvati. A uaghan nin amerem, a nin boroghin ikia ni geghuvir midorozir gumazibar dapanir mam. Nin dipenimin aven itir adarasi, me bar a gifuegha ziar ekiam a ganidi.*

¹⁵ Dughiar kamra ki ti akatam a daningasa Godin azangsisi, o? Bar puvati. Ki dughiar aviribar a bagha God ko migei. Ki nin ingangarir gumazim, ki uan adarazi ko, ni akam e gasan marki. E ni gasighasighasa akam akirizir puvati. Bizir ni datirighin migeir kam, ki bar a gifozir puvati.”

¹⁶ Ezi atrivim kamaghin a migei, “Puvati. Ahimelek, ki ni bareghan kogham. Ni uan adarazi ko bar ovengam.”

¹⁷ Egha Sol uan midorozir gumazir an boroghin tuivighav itibav gia ghaze, “Aria.

Ia raghirigh Ikiavira Itir Godin ofa gamir gumaziba misueghti, me arighiregh. Me Devit ko ingara fo, a nan aragharui, ezi me bar na migeir puvati.” Sol kamaghin migeima, midorozir gumaziba me misoghan aghua. Me fo, kar Ikiavira Itir Godin ofa gamir gumaziba.

¹⁸ Kamaghin amizi, Sol Doek migia ghaze, “Ni mangi me misueghti me arighiregh.” Ezi Doek raghirigha ghua ofa gamir gumaziba bar me misoghezi me ariaghire. Dughiar kamra a Ikiavira Itir Godin ofa gamir gumazir 85pla misoghezi me ariaghire. Gumazir kaba, me ofa gamir gumazir korotiar otevir azenan azuiba. ¹⁹ Ezi Sol uan midorozir gumaziba amadazima me Nopin ghue, kar ofa gamir gumaziba itir nguubar ekiam. Egha me Nopin gumazimiziba bar me misoghezi me ariaghire. Me gumaziba, ko amiziba, boriba ko borir agheghevur oteba apiba, bulmakauba, donkiba, ko sip-sipba sara bar me kuvavareme.

²⁰ Egha me Ahimelekin otarim Abiatar, a Ahitupin igiavotarim, me a misoghezir puvati. A men ara ghua Devit ko iti. ²¹ Ezi Abiatar kamaghin Devit migei, “Sol Ikiavira Itir Godin ofa gamir gumaziba bar me misoghezi, me ariaghire.”

²² Ezi Devit kamaghin a migei, “Noka! Dughiar ki nin afeziam ko ikezim, Doek uaghan iti. Ezi ki fo, a guizbangira nan gun Sol mikimam. Ki fo, na bangin, nin afeziam uan adarazi ko ariaghire. Kar nan osimtizimra! ²³ Kamaghin amizi, ni ikiva atiatingan marki. Ga fo, gumazir na misoghasava amim, a uaghan ni misoghasa. Ni na ko iki deraghvira ikiam.”

23

Devit Keilan nguibamin akura

¹ Ezi gumazir maba iza kamaghin Devit migei, “Filistiaba Keilan nguibamin itir gumazimizav sogha, men witin ovizibar iniba kua dar dagheba isir danganimin ghua, men witin dagheba okeme.”

² Ezi Devit akar kam baregha kamaghin Ikiavira Itir Godin azai, “Ki mangi Filistiabav sogham o markiam?”

Ezi Ikiavira Itir God ghaze, “A dera. Ni mangi Filistiabav suegh Keilabar akuraghti, me deragham.”

³ Ezi Devit ko itir gumaziba a migia ghaze, “Ni oragh. E datirighin Judan anabamin nguazimin itima, bizir aviriba e gamima, e atiatingi. E manmaghin Keilan nguibamin mangi Filistiabav sogham? E mangan kogham.”

⁴ Me kamaghin mikemezima, Devit uam Ikiavira Itir Godin azai. Ezi a ua kamaghin

migei, “Ki ian akuraghtima, ia midorozimin Filistiaba abinigham. Kamaghin amizima, ia dikavigh Keilan nguibamin mangi Filistiabav sogh.”

⁵ Ezi Devit uan gumaziba ko, Keilan ghua pamtem Filistiabav soghezi, men aviriba ariaghire. A bar me abiragha, men bulmakaua ini. Kamaghira, Devit Keilan nguibamin gumazamizibar akurazi, me devira iti.

⁶ Ahimelekin otarim Abiatar, faragha Atrivim Solin ara iza Devit ko itir dughiamin, a ofa gamir gumazibar korotiar otevir azenan azuim inigha ize.* Me Keilan nguibamin zuir dughiamin, Abiatar korotiar kam uaghan a inigha me ko zui.†

⁷ Ezi gumazir maba Sol migia ghaze, “Devit ghua Keilan nguibar ekiamin iti.”

⁸ Ezi Sol ghaze, “Bar dera, God datirighin a isa nan agharim darigham. Devit a nguibar ekiar tiar akar gavgavim ko divazir gavgavim itimin aven ize. A uabi uabi isa kalabuziam gati. Kamaghin amizi, ki an suighamin ingangarim osemezir puvati.”
⁸ Kamaghin amizi Sol uan midorozir gumaziba bar men diazi, me Devit uan adarazi ko me konasa Keilan zui.

⁹ Ezi Devit kamaghin oraki, Sol a gasighasighasa iza. Ezi a kamaghin ofa gamir gumazim Abiatar migei, “Ni ofa gamir gumazibar korotiar otevir azenan azuir kam, a inigh iza.”

¹⁰ Ezi an a inigha izezi, Devit kamaghin Ikiavira Itir God migei, “O, Ikiavira Itir God, ni Israelia en God, ki nin ingangarir gumazim, ki kamaghin oraki, Sol fo, ki Keilan kagh iti. Kamagh amizi, a na bangin kagh iza nguibar kam gasighasighasa. ¹¹ Ki foghasa, nguibar kamin gumazamiziba na isi Sol daningam, o puvatigham? Sol izamin akam a guizbangira o puvati? O Ikiavira Itir God, Israelia en God, nan ifongiam kamakin, ni nan azangsizim ikaragh.”

Ezi Ikiavira Itir God kamaghin a migei, “Sol a izam.”

¹² Ezi Devit ua Ikiavira Itir Godin azara, “Keilan gumazamiziba, me ki uan adarazi ko e isi Sol daningam, o puvatigham?” Ezi a ghaze, “Are, me ni migei moghira mamaghira damuam.” ¹³ Ezi Devit kamaghin oregha zuamira uan gumaziba ini, men dibobonim 600in min tu. Me bar dikavigha Keila ategha ghue. Me bar moghira uari inigha tintinibar danganibagh arui. Ezi Sol orazima Devit Keila ategha arav ghuzima, Sol ua Keilan mangan nighnizir puvati.

Devit a mighsiaba itir danganibar modi

¹⁴ Ezi Devit ghua Sifin nguibar ekiamin boroghin, mighsiaba itir danganir mongamin aghuubar modi. Danganir kam, kar danganir dakirtizir gumaziba puvatizim. Sol zurara Devit buriavira iti, ezi Ikiavira Itir God Sol gamima, a Devit bativir puvati. ¹⁵ Ezi Devit kamaghin fo, Sol izi a misueghti an aremegham. Kamaghin amizima, a ghua Sifin boroghin Horesin nguibamin iti. ¹⁶ Ezi Solin otarim Jonatan Devitin ganasa ghua, nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin ikiasa akar aghuubar a migei. ¹⁷ Egha Jonatan kamaghin a migei, “Nan afeziam ni buri ni batogh, ni gasighasighan kogham. Kamaghin amizi, ni atiatingan marki. Ni gin Israelian atrivimin ikiam, eghti ki nin girara ikiam. Nan afeziam, a uaghan bizir kam gifo.” ¹⁸ Egha aning Ikiavira Itir Godin damazimin, roroamningin ikiasa akar dikirizir gavgavir mam gami. Egha Jonatan uamategha uan nguibamin ghuzima, Devit Horesin ikiavira iti.

¹⁹ Ezi Sifin gumazir maba ghua Gibeon nguibar ekiamin Sol migia ghaze, “O atrivim, ni oragh. Devit en bighan Hakilan mighsiamin modogha iti, a sautin amadaghan Jesimonin gumazamiziba puvatizir danganimin iti. Me Horesin nguibamin boroghin, mighsiabar misoghamin danganir aghuubar iti. ²⁰ O atrivim, e fo, ni gumazir kamin suighasa bar ifonge, ni iziva a inigh. E uari a isi nin agharim darigham.”

²¹ Ezi Sol kamaghin me migei, “Ia nan akurvaghamin arazir aghuim gami. Bizir kam bangin, Ikiavira Itir God deraghvira ia damu. ²² Ki fo, gumaziba kamaghin migei, Devit bar dikirmiki, an e gifaragham. Kamaghin amizi, ia uamategh mangi a itir danganim bagh deraghvira ganigh, egh uaghan gumazir an ganizibar ziaba inigh. ²³ Ia bar deraghvira a modozir danganibagh fogh, egh zuamira izi na mikemeghti, ki ia ko mangam. A danganir kamra ikiti, ki mangi deraghvira a batogham. Ki Judabar dakoziba bar dar tongin a buriva an apigham.”

²⁴ Sol mikemegha givazi, Sifia anetegha uan nguibamin ghue. Egha me kamaghin fo Devit uan gumazamiziba ko me Maonin gumazamiziba puvatizir danganimin iti. A sautin amadaghan, Jesimonin Jordanin danganir zarimin iti. ²⁵ Sol oregha givagha, uan gumaziba ko me danganir kamin ghua

* **23:6:** Korotiar kam, a ofa gamir gumazibar korotiar otevir azenan azuim, a dagiar pumuning iti. Aning Godin ifongiam gifoghamin ingangarim iti. † **23:6:** Fomira itir gumazir maba, akinafarir kam Grikin akamin a giragha an osiri. Egha me ghaze, Hibrun akamin mingarim kamaghin iti. Ezi e garima, akinafarir Hibrun akamin datirighin itir kam, akar kamin mingarim kamaghin ghu, Abiatar faragha Keilan nguibamin Devit bato.

Devit buri. Ezi gumazir maba iza Devit mikeme. Ezi a ghua danganir kurar dagiar aviriba itimin, Maonin gumazamiziba puvatizir danganir vuemin iti. Sol oraghti, Devit danganir manamin mangiti, a uaghan danganir kamin mangam. ²⁶ Sol uan gumaziba ko mighsiar akirir vuemin mangiti, Devit uan adarazi ko me solin ariva, mighsiar akirir vuemin mangam. Egha Sol uan adarazi ko ghua bar Devit uan adarazi ko me ikiarugha bar men suighasava ami. ²⁷ Ezi gumazir mam iza kamaghin Sol migei, "Filistiaba en nguazimin izegha e misosi. Ezi ni zuamira uamategh izi."

²⁸ Ezi Sol akar kam baregha uan gumaziba ko me Devit ategha, uamategha ghua Filistiaba ko misosi. Kamaghin amizi, me danganir kam dibora ghaze, "Midorozibagh Itaghvirazir Dagiam." ²⁹ Ezi Devit danganir kam ategha ghua Engedin nguazimin danganir mogomer aghuibar iti.

24

Devit bar Atrivim Sol misoghasa amua a misoghezi an aremezir puvati

¹ Sol Filistiabar agiragha givagha, ua iza Devit buri. Ezi gumazir maba kamaghin a migei, "Ni munagh gan, Devit muna Engedin boroghin gumazamiziba puvatizir danganimin iti." ² Kamaghin amizi, Sol Israelian 3,000plan midorozir gumaziba amisevezima, me Devit ko an gumaziba buri. Me danganir kurar kamaghin diborim, Memen Atiaba Itir Danganir Kuram, me an me buri. ³ Me ghua sipsipba itir divazir mabar boroghin, mighsiar torir mamini iti. Ezi Sol daviasa torir kamin aven ghu. Ezi Devit uan gumaziba ko, faragha torir kamin, bar an aven ghugha an modogha iti.

⁴ Devitin gumaziba kamaghin a migei, "Aria. Datirighin nin dughiar aghuim, Ikiavira Itir God an gun ni mikemegha gifa, a nin apanim nin agharim darigham. Eghti ni arazir manamin a damusi a damu." Ezi Devit nimira an amuda ghua, Solin boroghin ghugha, an korotiar ruarimin vin an avizir mam atu, ezi Sol fozir puvati. ⁵ Devit anetugha givagha nighnigha ghaze, arazir kam derazir puvati.

⁶ Kamaghin amizima, Devit uamategha ghua uan gumazibav gia ghaze, "Ikiavira Itir God uabi gumazir kam ginabagha a isa nan gumazir ekiamin aneti. Kamagh amizi, ki arazir kuratamin a damuan kogham. Ikiavira Itir God uabi nan anogoroke, ki bizir kam damuan kogham." ⁷ Egha Devit uan gumazibar atarigha men amaman-gatizir puvati, ezi me ghua Solin misoghezir

puvati. Ezi Sol avigha givagha, torir kamin azenim girigha tuavim girigha ghu.

⁸ Ezi Devit an girara torir kamin azenim girigha an girara ghua an diagha ghaze, "Atrivim Sol, nan gumazir ekiam." Ezi Sol dimdiar kam baregha raghirizi, Devit uan tevminning apirigha, guam nguazim tuagha ziar ekiam a ganidi.

⁹ Egha a kamaghin Sol migei, "Ni tizim bagha gumazir kabar akaba baragha ghaze, ki ni gasighasighasa?" ¹⁰ Ni datirighin uan damazimning kagh gan, ni dagiar torimin itima, Ikiavira Itir God ni isa nan dafarim gati. Ezi nan adarazi ghaze, ni a misueghti an aremegh. Ezi ki nin apangkuvigha ghaze, kar Ikiavira Itir God inabazir atrivim, ki a misueghan kogham. ¹¹ Nan afeziam, ni kagh ki suirazir nir avizir kamin gan. Ki nin korotiar ruarimin avizim atugha ni misoghan aghua. Kamagh amizi, ni deragh na gifogh, ki nin apanim puvati, egha paza ni ginighnizir puvati. Egha osimtizitam nin itir puvati. Ezi ni na misueghti ki aremeghasa na buriavira iti. ¹² Ikiavira Itir God uabi, gan araziba tuisigh egh foh suam, gan tinara arazir kuram gami. A, ni amizir arazir kurar kam bagh ni ikarvagh, ivezir kuram ni daningam. Eghti ki uabi arazitam ni damighan kogham. ¹³ Ni aghuzir akar fomira itir kam gifo, 'Gumazir kurabara, arazir kurabagh ami.' Ezi ki gumazir kuram puvati, ki arazir kuratamin ni gamizir puvati. Bar puvati. ¹⁴ O Israelian atrivim, ni nan agintighasa izi, o? Ezi ki tina? Ki mati afiam aremegha gifa. Ki mati pir mam. ¹⁵ Kamaghin, Ikiavira Itir God uabi ga tuisigh mikim suam, gan tinara osimtizim gami. A uan kotin aven nan akuragh na bagh akam akirighi, ni na gasighasighan kogham."

¹⁶ Devit mikemegha givazima, Sol kamaghin a migei, "Devit, nan otarim, ni uabi na migei, a?" Egha Sol pamtem aziaava arai.

¹⁷ Egha a kamaghin Devit migei, "Ni gumazir arazir aghuim gamim, ezi ki gumazir bar kuram. Guizbangira, ni deragha na gami, ezi ki deragha ni ikarazir puvatigha, bar arazir kuramin ni gami. ¹⁸ Ni datirighin deragha na geghara ghaze, Ikiavira Itir God na isa nin agharim gati, ezi ni na misoghezir puvati. Bar guizbangira, ni arazir kamin na gami. ¹⁹ Ki fo, gumazitam uan apanim gasighasighamin tuavim ikiva, a tizim bagh aneteghtima a pura mangam? Puvatigham. Ezi ni arazir kam gami, kamagh amizi, Ikiavira Itir God bar deraghvira ni damuva deraghvira ni ikaragham. ²⁰ Ki kamaghin bar fo, ni Israelian atrivimin ikiam. Egh ni gavgavigh deraghvira kantrin kam gati-vaghti, nin ovavir boriba uaghan a gati-

vagh mamaghira ikiam. ²¹ Ki kamaghsua, ni Ikiavira Itir Godin ziamin akar gavgavir tam akirigh suam, dughiar ni atrivimin otivamimin, ni nan gin otivamin ovavir boribav soghan marki. Puvatighiti, ni me misueghti me arighreghti, nan ikizim ko nan ziam bar kuavaremegham.”

²² Ezi Devit akar dikirizir kam gami. Ezi Sol uamategha uan nguibamin zuima, Devit uan adarazi ko uamategha uan misozir danganir gavgavir moga itimin ghue.

25

Samuel areme

¹ Ezi Samuel aremezima, Israelian gumamaziziba bar iza uari akuvagha a bagha azi. Egha me Raman nguibar ekiamin, an dipenimin miriamin anefa.

Samuelin ovevemin gin, Devit uan gumaziba ko dikavigha ghua, Paranin gumamaziziba puvatizir danganimin iti.

Abigel Devitin akura

²⁻³ Dughiar kamin, Maonin nguibar ekiamin gumazir mam, an ziam Nabal, a Kalepin ikizimin ovavir boribar gumazir mam. A Karmelin nguibar ekiamin boroghin nguazir mamin iti. A dagiar aviriba itir gumazir mam, egha 3,000plan sipsipba ko 1,000pla memeba iti. An amuimin ziam, Abigel, an amizir bar dirim, a nighnizir aghuiba ko fozozir aghuiba iti. Ezi Nabal adaribagh amir gumazim, an araziba ikufi.

Dughiar kamin, Nabal Karmelin nguibar ekiamin ikia, uan sipsipbar arizibar ghoiri. ⁴ Ezi Devit gumamaziziba puvatizir danganimin ikia orazima, Nabal ingangarir kam gami. ⁵ Ezi a gumazir 10plan igtaba amadazima, me Nabal bagha Karmelin zui. A kamaghin me migei, “Ia Karmelin mangi nan ziamin dughiar aghuim isi Nabal daningigh. ⁶ Ia kamaghin a mikim, ‘Devit ghaze, O nan namakam, ki kamaghin Godin azai, a ni ko nin ikizim ko nin biziba bar, navir amirizim ko dabirabar aghuim isi ia daningam. ⁷ Devit kamaghin oraki, gumazir maba nin sipsipbar arizibar ghoiri. A kamaghsua, ni deraghvira fogh, nin sipsipbagh eghuvir gumaziba, e ko Karmelin ituma, e arazir kuratamin me gamizir puvatigha, men bizitam okemezir puvati. ⁸ Ni men azaraghti, e ni geghanizi moghira me ni geghanam. Datirighin isar ekiamin dughiam, ezi Devit ni bagha e amadazima e izi. A kamaghsua, ni en apangkufigh, e mati nin ingangarir gumaziba, ezi ni mati Devitin afeziam. E uari, ni daghetaba ikiva, taba e daningigh.’”

⁹ Ezi Devitin gumaziba ghua, Devitin ziamin akar kabar Nabal geghanigha a mizua iti. ¹⁰ Ezi Nabal kamaghin men akam

ikaragha ghaze, “Gumazir kam Devit, Jesin otarim, a manmaghin garir gumazim? Ki a gifozir puvati. Ki kamaghin oraki, dughiar kabar, ingangarir gumazir kinir aviriba uan gumazir dapanibar aragharui. Devit ti uaghan pura ingangarir gumazir kinir mam, egha uaghan aragharuir gumazim. ¹¹ Ia managhira ize, ki ia gifozir puvati. Kamaghin amizi, ki uan bretba ko, dipaba, ko uan ingangarir gumazir nan sipsipbar ariziba aghoreziba, ki me bagha misoghezir asizir tuzir taba isi, ia daningan kogham. Bar puvatigham. Ki aghua.”

¹² Ezi Devitin ingangarir gumaziba Nabalin akar kam baregha uamategha ghua Devit mikeme. ¹³ Ezi Devit kamaghin migei, “Ia bar moghira midorozim bagh midorozir sababa inigh uan oghiriabar aghuigh, misoghsi mangi.” Egha me vaghvagha bar moghira Devitin akamin gin zuima, Devit uaghan uan midorozir sabam uan oghiriam garu. Egha a 400plan gumaziba kamagh me inigha zui. Ezi 200plan gumaziba, a bizibagh eghuvasa me mikemezi, me iti.

¹⁴ Dughiar kamin Nabalin ingangarir gumazir mam ghua, kamaghin Nabalin amuim Abigel migia ghaze, “Devit gumamaziziba puvatizir danganimin ikia, uan gumazir maba amadazi me iza, en gumazir ekiam dughiar aghuim a ganinghi. Ezi a pamtemin me dagaragha men atara akar kuram me ganinghi. ¹⁵ Gumazir kaba faragha arazir kuratamin e gamizir puvati. Me zurara arazir aghuibaram e gami. Me zurara e ko dadaba aghuir danganimin iti. Me en bizitam okemezir puvati. ¹⁶ E me ko ikiava uan sipsipbagh eghuvir dughiamin, me arueba ko dimagariba bar, divazimin min e ekiarugha deravira e geghufi. ¹⁷ Ni deraghvira fogh, Devit uan gumaziba ko izi, en gumazir ekiam ko an gumamazizir a ko itibagh asighasighasa nighnisi. Kamaghin amizi, e ni bagha izi. E nin azai, ni deraghvira nighnigh, ni manmaghin osimtizir kam akiram? E bar Nabal gifo, a gumazir bar kuram, a ifaghata, akaba barazir puvatizir gumazim.”

¹⁸ Abigel kamaghin oregha zuamira 200pla bretba ko memen inimin ingarizir wain itir misevir pumuning inigha, sipsipin 5plan tuziba ko, 20 kilogremin witin tueziba, ko 100plan wainin ovizir ikizir apuziziba, ko 200pla fikin ovizir me apuziziba, a dagher kaba bar ada inigha donkibagh isin da ariki. ¹⁹ Egha a kamaghin uan ingangarir gumazibav gia ghaze, “Ia donkiba inigh faragh mangiti, ki ian gin mangam.” A bizir amizir kamin gun uan pam mikemezir puvati.

²⁰ Egha Abigel uan donkin mam gaperagha Devit bativasava tuavir mamin zui.

Ezi Devit uaghan tuavir kamra, uan gumaziba ko me munagh an ikegha izi. Ezi Abigel tuavir kamin ghua nighsiar mamın akırir vuemin me bato. ²¹ Dughiar kam, Devit nighnisi, “Ki tizim bagha gumazir kamin biziba gumazamiziba puvatizir danganimın dagh eghufi? E an bizitam okemezir pu. Bar puvati. An biziba bar deraghavıra iti, ezi datırighın an arazir kuramin na ikara, an arazim derazir puvati. ²² Bizir kam bangin, ki dimagarir kamin an adarazir gumaziba bar me kuavaremegham. Puvatıghtıma, ki Godın azaraghti, a na misueghti ki aremegham.”*

²³⁻²⁴ Ezi Abigel iza Devitin apıgha zuamıra uan donki gısın ikegha faghafırıgha, maghıra Devitin dagarımningın boroghın ırıgha, uan guam isa nguazım mıtuagha ghaze, “O nan gumazir ekıam, kar nan osımtızımra, nı osımtızır kam nan pam darıghan markı. Kı nın ingangarır amızım, kı nı mıkımasa. Ga uanıng! Nı tı nan akam baragham, o? ²⁵ Guızbangıra, nı Nabalın akabagħ nıghnıghan markı, an arazıba bar ikufı. An zıamın mıngarım kamakın, gumazır ongarır nıghnızır aghuıba puvatızım, ezi an arazım an zıamın mırarı ghu. O nan gumazır ekıam, kı nın ingangarır amızım, nı e bagħa amadazır gumazır ıgıaba, kı uabı men ganızır puvatı. Bar puvatı. ²⁶ Nı oragħ. İkiavıra İtır God uabı nı gamızı gumazır nın apanım gamıba, nı uabı me mısoğhezır puvatı. Puvatızı, men ghuzıbar osımtızım nın ikıam. Ezi İkiavıra İtır Godın zurara itımın zıamın, kı guızbangıra pamtemın mıgıa ghaze, mızazır God Nabal danıngamım, a uaghan nın apanıba kamaghıra me damuam.

²⁷ “Nan gumazır ekıam, kı nın ingangarır amızım, nan ifongıam kamakın, nı nan bizır aghuır kı nı ganıdıba inıgh, uan ingangarır gumazır nın gın zuıbar anıng. ²⁸ Ga uanıng, kı nın ingangarır amızım, kı nın damazımın arazır kuratam damıghtı, nı nan arazır kuram gın amadagħ. Nan gumazır ekıam, kı fo, İkiavıra İtır God nı amadazı, nı an ifongıamın gın ghua an apanıbadızır sosı. Kı Godın azazı, nı nguazır kamin ikıamın dughıamın, nı arazır kuratam damıghan kogħam. Kamagħ amızı, İkiavıra İtır God nı damıghtı nı atrıvımın otogħam, eghtı gın nın ovavır borıba İsraelıan atrıvıbar otıv mamaghıra ikıam.

²⁹ “Gumazır ekıam, gumazıtıba nın gıntıgh nın mısoğhsı ızıtı, İkiavıra İtır God, nın God deraghvıra nın akırvagħam, mıti gumazım uan bizır aghuıba deraghavıra

dagħ eghufı. Egh nın apanıba batuegħam, mıti gumazım katapelın dagıam gasavamadı mogħın, a nın apanıbagħ asıvamangam. ³⁰ İkiavıra İtır God nı mıkemezı mogħın, a bizır aghuır avırıba nı danıngam, egh nı damıghtı nı İsraelıan atrıvımın ikıam. ³¹ Ezi datırıghın nı bizır kam gınıghnıgh, nan pam mısoğħan markı. Nan gumazır ekıam, nı uabı gumazıtam puram a mısoğhezı, an aremezır puvatı. Kamagħın amızı, men ghuzıbar osımtızıtam nın dafarımningın ikıan kogħam. Ga uanıng, kı nın ingangarır amızım, kı kamagħın nın azazı, İkiavıra İtır God gın deraghvıra nı damutı, nı na gınırıgh deraghvıra na damu.”

³² Ezi Devit akar kaba baregħa kamagħın Abigel mıgeı, “İkiavıra İtır God, a İsraelıan en God, a nı amadazı nı datırıghın ıza na bato, bizır kam bangın kı an zıam fe. ³³ Nı datırıghın nan anogoroke, ezi kı Nabalın osımtızım bagħa, uan dafarımningın gumazır tabav soğhezı me arıagħızır puvatı. Kamagħın amızı, men ghuzıbar osımtızım nan itır puvatı. Bizır kam bangın, kı nın akaba ko nıghnızır aghuıba bagħa God mınaba. ³⁴ İkiavıra İtır God ıa gasıghasıghan nan anogoroke. İkiavıra İtır Godın zurara itım, a İsraelıan God, kı an zıamın guızbangıra nı mıgeı, nı tı na bagħa zuamıra ızezır puvatızı, gurumzaragħan Nabalın ingangarır gumazıtam angamıra ikeghan kogħal.”

³⁵ Egha Devit bizır Abigel inıgha ızezıba inıgha kamagħın a mıgeı, “Nı datırıghın uamategħ uan dıpenımın mangıva navım amıragħ ikı. Kı nın akaba baregħa gıfa. Nı na mıkemezı mogħın, kı Nabal amızır arazır kuram gın amadagħ, ıa mısuagħan kogħam.”

³⁶ Ezi Abigel uamategħa dıpenımın ghugħa Nabalın garıma, an atrıvıba amır ısar ekiabar mıın ısam gamı. Egha a bar akongegħa wainın dıpar avırım apava bar onganı. Kamagħın amızı, Abigel bıztamın gun a gegħanızır puvatıgha ghua amımzaragħan. ³⁷ Ezi amımın tırızıma, Nabalın nıghnızım uamategħa ızı, ezi an amuım Abigel ıza bizır otıvızıbar gun a gegħarı. Nabal oregha gıvagħa, bar zuamıra an dıghorım an kozi, a ırıgha mıkırı, egha a mıti dagıam pura ırıghav ıtı. ³⁸ Egha a kamaghıra ırıghav ikıa ghua 10plan dughııba gıvazı, İkiavıra İtır God Nabal mısoğhezıma an areme.

³⁹ Ezi Devit Nabalın ovever akam baregħa kamagħın mıgeı, “Kı İkiavıra İtır God

* 25:22: Bar fomıra, me Hıbrun akamın aven itır akar kam, Grıkın akamın a gıra. Ezi Grıkın akam ghaze, “God na mısuagħtı, kı aremegħam.” Fofozır gumazır avırıba kamagħın nıghnıgha ghaze, akar kam, “kı uabı,” a uaghan Hıbrun akamın aven kagħ ıtı. Egha me gın ghaze, Devit men atrıvır aghuım. Egha me datırıghın a gıragħa ghaze, “nan apanıbara.”

mīnaba. A uabī Nabal na gamizir arazir kurar kam ginirigha, an arazim tuisigha, a ikara. Nabal uabī arazir kuram gamizi, Ikiavira Itir God mīzazim a gase. Ikiavira Itir God uabī nan tuavim apirizima, ki arazir kuratam gamizir puvati.”

Ezi Devit gin Abigelin ikiasa uan ingangarir gumaziba amadazima, me an azangsighasa ghue. ⁴⁰Ingangarir gumaziba Karmelin ghua a batogha kamaghin a migei, “Devit nin ikiasa e amadazima, e ni inigh a bagh mangasa izi.”

⁴¹Ezi Abigel akar kam baregha uan tevimmig apirigha guam aviragha ghaze, “Ki pura an ingangarir amizim. Ki uan gumazir ekiamin ingangarir gumazibar dagariba ruam.” ⁴²Egha a bar zuamira dikavigha uan donki inigha a gaperagha zuima, an 5plan ingangarir amiziba a ko zui. A uan ingangarir amiziba ko me Devitin ingangarir gumazibar gin zui. Me ghua otivigha, Abigel Devitin amuimin oto.

⁴³Devitin amuir faragha itimin ziam Ahinoam, a Jesrilin nguibar ekiamin amizir mam. Ezi Aning datirighin virara, Devitin iti. ⁴⁴Solin guivim Mikal a faragha Devitin ike, ezi Sol a inigha Laisin otarim Palti ganingi, a Galimin nguibar ekiamin gumazir mam.

26

Namba 2in dughiamin Devit Sol misoghezir puvati

¹Ezi Sifin gumazir maba iza Gibeane Sol batogha kamaghin a migei, “Devit ti Hakilan mighsiamin modogha iti, a Jesimonin gumazamiziba puvatizir danganimin boroghin iti.”

²Ezi Sol zuamira dikavigha ghua Israelian 3,000in midorozir gumazir aghuiba inigha, Sifin gumazamiziba puvatizir danganimin ghuaghira, Devit buriasa zui. ³Dughiar kamin, Sol Hakilan mighsiamin tuavir miriamin averpenibar ingari. Danganir me itim, a Jesimonin boroghin iti. Ezi Devit gumazamiziba puvatizir danganir kamin ikiavira ikia kamaghin oraki, Sol gumazamiziba puvatizir danganir kamin a buri. ⁴Kamaghin amizi, a moga garir gumaziba amangizi, me ghua garima, Sol guizbangira izegha gifa. ⁵Me iza Devit mikemezi, Devit dikavigha ghua Sol itir averpenibar ghu, egha a bar deraghavira Sol uan midorozir gumazibar dapanim Apner ko, aning akuir danganimin gari, Apner a Nerin otarim. Sol uan averpenibar tongirama akuima, an midorozir gumaziba an okarigha akui. ⁶Abisai, a Seruian otarim, egha Joapin aveghbuam. Ezi Devit kamaghin, Hitin gumazim Ahimelek ko

Israelian gumazim Abisai migei, “Guan tinara na ko dimangan Solin averpenibar magiram?”

Ezi Abisai ghaze, “Ki mangam.” ⁷Ezi dimagarir kamin Devit ko Abisai, aning Solin averpeniba itir danganimin zui. Aning ghua garima, Ame! Sol uan adarazir tongirama akui. A uan afuzim uan dapanvirin nguazimin anesara. Ezi Apner, uan midorozir gumaziba ko me an okarigha akui.

⁸Ezi Abisai kamaghin Devit migei, “God datirighin nin apanim isa nin dafarim gati. Ni na ateghti ki an afuzimra a ginivam. Ki dughiar vamiran a biraghtima an aremegham. Ki dughiar pumuningin a ginivan kogham.”

⁹Ezi Devit a migia ghaze, “Marki, ni a gasighasighan marki. Ikiavira Itir God, atrivimin ikiasa anemisefe, ezi gumazitam a gasighasighti, God uabī ivezir kuram isi gumazir kam daningam.”

¹⁰Egha Devit ua kamaghin migei, “Ikiavira Itir Godin zurara itimin ziamin, ki kamaghin ni migei, Ikiavira Itir God, uabī Solin misuegham, o Sol uabī uan dughiamin aremegham, o an apaniba midorozir tamin a misueghti an aremegham. ¹¹Ikiavira Itir God kamaghin ifongezir puvati, a inabazir atrivim ki a gasighasigham. Ga an dapanvirin asaraghav itir afuzim ko an miner dipamra inigh mangam.”

¹²Ezi Devit Solin dapanvirin an afuzim ko nguazir miner dipam itim inigha, Abisai ko aning ghu. Ezi aning amizir arazir kam, gumazitam osegha aningin ganizir puvati. Me akua onganizir bizir kam, Ikiavira Itir God uabī me gamizi me bar akuava onganigha mozorozir puvati. ¹³Ezi danganir zarir mighsiamning abighizim, Devit an ghua mighsiar mamin ghuanaa orazimin tughav ti, a mong Solin averpenibar saghon iti.

¹⁴Ezi Devit Solin midorozir gumaziba ko Apnerin diagha ghaze, “Oi! Apner, ni nan dimdiam barazi, o puvati?”

Ezi Apner an diagha ghaze, “Ni tina atrivimin dei?”

¹⁵Ezi Devit a ikaragha kamaghin a migei, “Ni ti guizin gumazim, o? Israelian gumazir manam, nin min gari? Bar puvati. Ni bar me gafira. Ni tizim bagha deraghavira uan gumazir ekiam, a geghuvir puvati? A nin atrivim, ni ti fozir puvati, a? Gumazir mam, datirighira atrivim misueghti an aremeghasa ian danganimin aven magh ghu. ¹⁶Apner ni oragh, ni ingangarir aghuitam gamir puvati. Ezi ia midorozir gumaziba ia deraghavira uan gumazir ekiam geghuvir puvati. A gumazir Ikiavira

Itir God atrivimîn ikiasa misevezim. Kamaghîn amizi, ki guizbangira Ikiavira Itir Godin zurara itimîn ziamîn ni migei, atrivim ia misueghti ia bar arighiregham. Ia mangi atrivimîn dapanvirin an afuzim ko an miner pam bagh ganigh, aning iti, o puvati?"

¹⁷ Ezi Sol oregha fo kar Devitin tiarim, egha a dikavigha ghaze, "Devit nan otarim, kar nin tiarimra, o?"

Ezi Devit ghaze, "Are, nan gumazir ekiam, nan atrivim, kar kirara."

¹⁸ Egha a ua ghaze, "O gumazir ekiam, ki nin ingangarir gumazim, ki arazir kurar manam gamizi, ni na buriavira iti? Guizbangira, ki arazir kuratam gamizir puvati. ¹⁹ Kamaghîn amizi atrivim, ni nan gumazir ekiam, ki kamaghîn ifonge, ni na barakigh. Ikiavira Itir God uabi na misoghsi, ni mikemeghti, ki a bagh ofa tam damighti, a nan apangkuvigham. Eghti gumaziba na misoghsi nin navim ginivti, gumazir kaba Ikiavira Itir God me gasighasigham. Guizbangira, me kamagh-sua, me kantrin kamin na batueghti, ki mangva asebar tevimming apiriva men zibaba fam. Eghti bizir aghuir Ikiavira Itir God uan gumazamiziba bagha anidiba, ki da inian kogham. ²⁰ Atrivim, ni na misoghasa na buri, mati gumazim piba buri, o mati gumazim mighsiabar ghua kuarazir goniam gasasa a buriava avegha an aroriam ini. Ki kamaghîn ni mikimasa, ni Ikiavira Itir God gifozir puvatizir darazir nguazimîn na misoghan marki. Nan ghuzim, gumazamizir igharazibar nguazim giran ki aghua."

²¹ Ezi Sol akar kam baregha kamaghîn Devit migei, "Noki, ki arazir kuram gami. Ezi Devit nan borim, ni uamategh na bagh izi. Ki ua ni gasighasighsi nighnighan kogham. Ki fo, dimagarir kamin ni bar atam na misoghezi ki aremeghai. Kamaghîn amizi, nan araziba bar ikufi. Ki amizir arazir kam, a tong suvizir puvati."

²² Ezi Devit kamaghîn Sol migei, "O atrivim, nin afuzim nan dafarimîn iti. Ni gumazir igiatam amadaghti, a izi na dam a inigh. ²³ E fo, Ikiavira Itir God gara, gumazir zurara nighnizir gavgavim an ikiava, arazir aghuibagh amiba, a deraghavira me gami. Guizbangira, Ikiavira Itir God datirighîn ni isa nan dafarim gati, ezi ki fo Ikiavira Itir God ua bagha misevezir gumazim, ki uan dafarim a datighan kogham. ²⁴ Ki kamaghîn nighnsi, nin angamira itir ikirimirim, a bizir bar ekiam. Ezi ki ni ataghizi ni deraghavira iti. Ezi datirighîn ki kamaghsua, Ikiavira Itir God kamaghira nan angamira itir ikirimirim ginighnigh

deraghvira na damuva, nan osimtiziba agivaghti ki deraghvira ikiam."

²⁵ Ezi Sol kamaghîn Devit migei, "Devit nan otarim, God deraghvira ni damu! Eghti bizir avirir ni damuamiba da bar deraghviram otivam!" Aning uaning mikemegha givagha, Devit mighsiar kam ategha zuima, Sol uamategha uan nguibar ekiamin ghu.

27

Devit Filistiaba ko iti

¹ Ezi Devit gin kamaghîn nighnsi, "Kiran oveghangin, Sol na misueghti ki aremegham. Kamaghîn ti deragham, ki ari mangi Filistiabar kantrin ikiam. Eghti Sol aghuaghiva, ua na inisi, Israelian nguazimîn na burian kogham. Eghti ki tuavir kamin, ki a miseveghirigham."

² Egha Devit uan 600plan gumaziba ko me gumazim Akis bagha zui, a Maokin otarim, a Getin nguibar ekiamin atrivim. ³ Ezi Devit uan gumaziba ko men amuiroghboriba, me Atrivim Akis ko Getin apiaghav iti. Devitin amuir pununing a ko iti. Mamin ziam Ahinoam, a Jesrilin amizim, ezi igharazim Abigel, a Karmelian amizim, a faragha ikezir pam Nabal, an areme. ⁴ Ezi Sol kamaghîn oraki, Devit ara ghua Getin nguibar ekiamin itima, a uam a burir puvati.

⁵ Ezi Devit gin kamaghîn Atrivim Akis migei, "Ni na gifuegh na ateghti, ki mangi ruarimin nin nguibar dozir mamîn ikiam. Kamaghîn derazir puvati, e nin nguibar ekiamin ikiti, ni ingangarir ekiamin e damuan ki aghua." ⁶ Ezi Akis Devitin akam baregha nguibar dozir mam a ganing, an ziam Siklak. Kamaghîn amizi, Siklak a Judabar atrivibar nguibamra, ezi a ikia iza datirighîn ikiavira iti.* ⁷ Ezi Devit azenir vamira ko iakinir 4plan Filistiabar kantrin iti.

⁸ Dughiar kamin Devit uan gumaziba ko ghua Gesuria ko Girsia, ko Amalekia misosi. Gumazamizir kaba Israelian apanibagh ami, egha Isipin boroghîn, sautin amadaghan, Surin gumazamiziba puvatizir dangaminin iti. Me fomira danganir kamin iti. ⁹ Ezi Devit zurara uan gumaziba ko ghua me misogha, men gumazamizibav sozi me bar ariaghire. Ezi me, men sipselba ko bulmakauba ko, donkiba ko, kamelba ko men korotiaba sara bar ada inigha, uan nguibamin ghue. Egha gin, a uamategha Atrivim Akis bagha ghu. ¹⁰ Ezi Atrivim Akis zurara dughiar kamaghîn Devitin azai, "Ni datirighîn ghua te ko misoke?"

Eghti Devit a gifar suam, "Ki ghua Negevin Judabar gumazibav sosi." O, a na mikim

* 27:6: Migirigiar kam, "datirighîn," kar migirigiar en dughiamin otozir puvatizim. Puvati. Kar, gumazir akinafarir kam osirizimîn dughiamin akam.

suam, “Ki ghua Jeramelian nguibamin gumazibav sosi.” O, a suam, “Ki ghua Kinian nguibamin gumazibav sosi.” Gumazamizir ikizir kaba, me sautin amadaghan Judan nguazimin iti.

¹¹ Egha Devit ghua misozir dughiabar a gumazamiziba kuavarei. A kamaghin nighnisi, “Gumazitam ikiva, a gin Getin iziva, ki uan gumaziba ko amizir bizibar gun Getia geghanigham.” Devit Filistian ikia dughiabar zurara arazir kamram ami.

¹² Kamaghin amizi Atrivim Akis nighnizir gavgavim Devitin ikiava kamaghin nighnisi, “Israelia, kar an gumazamizibara, a me ko misosi. Ezi me ti bar an aghuaghama. A datirighin nan akuragh zurara nan ingangarir gumazimin ikiam.”

28

¹ Dughiar kabar aven, Filistiaba uan midorozir gumaziba akuvagha Israelia misoghasa. Ezi Atrivim Akis kamaghin Devit migei, “Ni kamaghin fogh, ni uan gumaziba ko, nan gin mangi Israelia misogham o?”

² Ezi Devit a migia ghaze, “Ki fo, ki nin ingangarir gumazim, ni gin nan ingangarir aghuir ki damuamimin gaman.”

Ezi Akis ghaze, “Bar dera. Ki zurara uabi geghuv uabin ganamin ingangarim ni danningam.”

Sol Samuelin duam ko migei

³ Samuel fomira aremezima, Israelia a bagha azigha, an nguibar ekiam Raman anefa. Dughiar kamin, Sol oveaghuezibar duaba ko migeir gumazamiziba batozima, me ua Israelin kantrin itir puvati.

⁴ Ezi Filistiaba Israelia misoghasa. Filistiabar midorozir gumaziba, uari akuvagha Sunemin nguibar ekiamin boroghin, notin amadaghan uan averpenibar ingari. Ezi Sol Israelian midorozir gumaziba akuvagha, Gilboan mighsiamin uari bagh averpenibar ingari. ⁵ Ezi Sol Filistiabar midorozir gumazibar gara aguava bar atiatingi.

⁶ Kamaghin amizi a Ikiavira Itir Godin azangsis, “Ki bizir tizim damuam?” Ezi Ikiavira Itir God irebamin bizitam an akazir puvati. Egha dagiar Ikiavira Itir Godin ifongiam gifoghamim ko Ikiavira Itir Godin akam inigha izir gumazibar akatoribar akatam inizir puvati. Ikiavira Itir God an akatam ikarazir puvati. Bar puvati.

⁷ Ezi Sol dikavigha uan ingangarir gumazir dapanibav gia ghaze, “Ia mangi na bagh amizir gumazamizir oveaghuezibar duaba ko migeim inigh iziti, ki me ko mikimasa.”

Ezi me a migia ghaze, “Mam Endorin nguibar ekiamin iti.”

⁸ Ezi Sol uan atrivir korotiam adeghe korotiar kinir mam aru, a kamaghin damighi, gumaziba kamaghin foghan kogham, kar atrivim. Egha a uan ingangarir gumazir pumuning inigha me amizir kamin ganasa zui. Me ghua a batogha, Sol kamaghin amizimin migia ghaze, “Ki kamaghsua, ni aremegha givazir gumazimin duam ko mikimti, a bizir otivamimin gun na mikimam. Eghti ki gumazir kamin ziam diboroghti, ni an diaghti, an duam azenim girigh.”

⁹ Ezi amizim a migia ghaze, “Ni Atrivim Sol amizir bizim gifo. A Israelian ariaghirezir gumazibar duaba ko migeiba, ko kukunir gumaziba, a bar me batoghezi, me nguazir kam ategha ghue. Ni tizim bagha na bagha azuazim adui moghin migirigiar kam na ganidi. Sol na misueghti ki aremeghasa ni na gifari.”

¹⁰ Sol a ko akar mam akirigha ghaze, “Ikiavira Itir Godin zurara itimin ziamin, ki guizbagira ni migei, ni bizir kam damighi, me osimtizim ni datighan kogham.”

¹¹ Ezi amizim kamaghin Solin azai, “Aria, ki ni bagh tinan dimam?”

Sol ghaze, “Ni, na bagh Samuelin diaghe.”

¹² Ezi amizim Samuelin diagha garima an otozi, a tuaragha Sol migia ghaze, “Ni tizim bagha na gifari? Ni uabi Atrivim Sol.”

¹³ Ezi Atrivim Sol ghaze, “Marki, ni atiatin-gan marki. Ni tizimin gari?”

Ezi amizim ghaze, “Ki duar mamin garima, a igharagha gara nguazimin anagav oto.”

¹⁴ Ezi Sol an azara, “Duam manmaghin gari?”

Ezi amizim ghaze, “A gumazir asem, a uan korotiar ruarim arugha izi.”

Ezi Sol fo, kar Samuelra. Egha Sol uan tevimming apirigha guam nguazim mituagha, Samuelin ziam fe.

¹⁵ Ezi Samuel kamaghin Sol migei, “Ni tizim bagha na gaghura, egha nan diazi ki dikavigha izi?”

Ezi Sol Samuel ikaragha ghaze, “God na ataghizi Filistiaba izi na misoghasa, kamagh amizi ki osimtizir bar ekiam iti. God ua irebabar na migeir puvati. Egha a uan akam inigha izir gumazibar akatoribar na migeir puvati. Ezi ki foghasa, ki manmaghin damuam. Kamaghin amizi ki uabin mikimasa nin dia.”

¹⁶ Ezi Samuel an migia ghaze, “Ni oragh. Ikiavira Itir God akirim ragha ni gasaragha gifa, egha nin apanimin oto. Ezi ni tizim bagha nan dei? Ki nin akuraghan kogham. ¹⁷ Ikiavira Itir God ni mikimasa,

nan akatorimin mikemezi moghin, bizir kam gami. An atrivir ingangarimin ni agivazi, ni ua Israelia gativaghan kogham. Ingangarir kam, an a isa nin namakam Devit ganingi. ¹⁸ Ni uabi Ikiavira Itir Godin akam batoke. A fomira Amalekian atarava me gasighasighasa ni mikemezi, ni an akamin gin ghuzir puvati. Ezi datirighin, Ikiavira Itir God bizir kamin ni gami. ¹⁹ Egha bizir kamnaghira puvati, a ni ko Israelia isi Filistiabar agharim darigham. Ni gurumzaraghan uan otariba ko aremegh izi, na ko Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin ikiam. Eghti Ikiavira Itir God Filistiabar amamangatighi, me Israelian midorozir gumaziba bar me abiragham.”

²⁰ Ezi Sol akar kam baregha bar atiatigha, maghira irigha nguazim girighav ti. An aruer kam ko dimagarir kamin daghetam amezir puvatigha, gavgaviba bar puvati. ²¹ Ezi amizir kam ghua Solin garima, a bar atiatingi, ezi a kamaghin a migei, “Gumazir ekiam ni oragh, ki nin ingangarir amizim, ki nin akamin gin ghua, kamaghin uabi ginighnizir puvati, ki ovengam o ki angamira ikiam. Ki ni baregha bizir kam gami. ²² Datirighin ki kamaghin ifonge, ni nan akam baregha bizitam damuam. Ki dagher taba ni daningti ni dar amam. Ni damegh gavgavim inigh uamategh mangam.”

²³ Ezi Sol ghaze, “Puvati. Ki damasa ifongezir puvati.” Ezi an ingangarir gumazimning ko amizim, me damasa bar a gakhonezi, a nguazimin dikavigha dakoziim gaperi. ²⁴ Ezi bulmakaun igiar mikarzim sara itir mam, amizimin dipenimin iti. Ezi a zuamira a misuegha an tuziba tue. Egha pluan maba inigha da veregha, da pogh-puegha yis puvatizir bretbar ingara da tue. ²⁵ Dagheba isigha givazima, amizim dagher kaba inigha iza Sol ko an ingangarir gumazimning sara me ganingizima, me da api. Me amegha givagha, dimagarir kamra dikavigha amizir kam ategha ghue.

29

Devit Filistiabar akurvaghan me aghua

¹ Ezi Filistiaba Afekin nguibar ekiamin uan midorozir gumaziba akufa. Ezi Israelia Jesrilin dangarin zarimin, emimir dipamin boroghin averpenibar ingarigha iti. ² Ezi Filistiabar gumazir dapaniba uan midorozir gumaziba abigha, okoruar aviribar da ariki. Men okoruar maba, 100plan gumaziba itima, okoruar maba 1,000plan gumaziba iti, egha me bar

misoghamin danganimin zui. Filistiaba faragha zuima, Devit uan midorozir gumaziba ko me Atrivim Akis ko zui. ³ Ezi Filistiabar midorozir gumazibar dapaniba, me Devit uan gumaziba ko men apigha ghaze, “Hibrun kaba, tizim bagha kagh ti?”

Ezi Akis me ikaragha ghaze, “Kar Devit, fomira a Israelian Atrivim Solin ingangarir gumazir mam. A bar dughiar ruarimin na ko iti, ezi dughiar a na ko itiba, ki an osimtizir tamin apizir puvati.”

⁴ Ezi gumazir dapanir kaba atara ghaze, “Ni anemadaghti a uamategh mangi nguibar ni a ganingizimin iki. Ni aneteghti an e ko mangi misoghan kogham. A midorozim bagh mangiva, uan nighnizim giragh, e misueghti e arighiregham. Devit kamaghin damighi, Atrivim Sol ua tuavir kamin a gakongva a gifuegham. ⁵ E fo, Devitin kamra, amiziba a bagha ighiam gamua kamaghin onge:

“Sol 1,000plan apanibav sosi.

Ezi Devit 10,000plan apanibav sosi.”

⁶ Kamaghin amizi, Atrivim Akis Devitin diagha a migia ghaze, “Ikiavira Itir Godin zurara itimin ziamin, ki guizbangira kamaghin ni migei, ni gumazir aghuim ezi ki ghaze, kamaghin ti deragham, ni na ko izi midorozir kamin en akuragh. Ni na bagha izezir dughiamin ikegha iza datirighin, ki nin arazir kuratamin apizir puvati. Ezi atrivir igharaziba kamaghin migia ghaze, ni e ko mangan kogham. ⁷ Kamaghin amizi, ni navir amirizim sara uamategh nguibamin mangi deraghvira daperagh. Ni bizir Filistian atriviba ifongezir puvatizibar amuti, me ni basimam.”

⁸ Ezi Devit kamaghin Atrivim Akis migei, “Nan gumazir ekiam, ki nin ingangarir gumazim, ki osimtizir manam gami? Dughiar ki iza nin ingangarim gamua ikia iza datirighin itimin, ki arazir kurar manam gami? Atrivim, bizir tizim bagh ki mangi nin akuragh nin apanibav soghan kogham?”

⁹ Ezi Akis kamaghin a ikaragha ghaze, “Ni nan damazimin mati, Godin enselin mam, egha osimtiziba puvati. Ezi midorozir gumazibar dapaniba mikemegha gifa, ni e ko midorozim bagh mangan kogham. ¹⁰ Devit, ni oragh. Gurumzaraghan aminim magh titima, ni uan midorozir gumazir igharaziba ko, ia dikavigh biziba akir. Aminim angazangarti ia deragh ganiva, dikavigh uamategh nguibar ki ni ganingizimin mangi.

28:18: 1 Samuel 15:3-9 **29:5:** 1 Samuel 18:7; 21:11

* **29:10:** Vezin kamin aven, akar maba Hibrun akamin itir puvati. Da kamakin, “nguibar ki ni ganingizimin mangi. Ki bar ni gifonge, kamaghin amizi ni na basiman marki.” Akar kaba ti fomira iti, egha gin ovenge. Ezi akar kaba ikiavira itir dughiamin, gumazir maba Grikin akamin da gira, ezi akar kaba Grikin akamin 1 Samuelin iti.

Ki bar ni gifonge, kamaghin amizi ni na basiman marki.”*

¹¹ Kamaghin amizi Devit bar mizaraghara uan midorozir gumaziba ko me ua kantri Filistian ghuezi, Filistiaba me Jesrilin ghue.

30

Devit uan midorozir gumaziba ko ghua Amalekia misosi

¹ Egha Devit uan midorozir gumaziba ko me 3plan dughiar arua ghua, uan nguibam Siklakin oto. Me garima, a ikuvigha gifa. Dughiar Devit Filistiabar midorozir gumaziba ko itimin, Amalekia iza Judan sautin amadaghan Negevin itir nguibar dozibar misoghasa izi. Me uaghan Siklakin nguibam misogha, uari bagh an biziba inigha nguibam gaborozima a isi. ² Egha me Siklakin amiziba bar me inigha ghue, guivir igiabar ikegha ghua amizir ghuriba sara, Amalekia me misoghezir puvatigha pura me inigha ghue.

³ Ezi Devit gin uan midorozir gumaziba ko ghua Siklakin otogha garima, nguibam sigha gifa. Me kamaghin fo, Amalekia Devit ko an midorozir gumazibar amuiba ko boriba bar me inigha ghue. ⁴ Ezi Devit uan midorozir gumaziba ko, me bar puvirama azia ghua men gavgaviba bar gifa. ⁵ Devitin amuimning, Ahinoam ko Abigel, Amalekia uaghan aning inigha ghu. Ahinoam, a Jesrilian amizim, ezi Abigel, a Karmelian amizim, a faragha ikezir pam Nabal, an areme.

⁶ Ezi Devitin gumaziba uan otariba ko guivibagh nighnigha, bar a basemegha dagiabar a ginivighti an aremeghasava amima, a bar osimtizir ekiam isi. Egha Devit uan God ko migei, ezi Ikiavira Itir God, gavgavim an nighnizim ganingi.

⁷ Ezi Devit Ahimelekin otarim Abiatarin migia ghaze, “Ofa gamir gumazibar korotiar otevir azenan azuir kam, ni a inigh iziti, e Ikiavira Itir Godin nighnizim gifoka.” Ezi Abiatar korotiar kam inigha izi.

⁸ Ezi Devit kamaghin Ikiavira Itir Godin azara, “Ki mangiva okimakiar gumazir kabar agiragham, o markiam? Ki mangi men apigham o?”

Ezi Ikiavira Itir God kamaghin a migei, “Ni mangi men agiragh. Ni mangi me batogh me misoghiva, uan amuiba ko boriba ua me inigh.”

⁹⁻¹⁰ Kamaghin amizi Devit uan 600plan gumaziba ko ghua Amalekian agira. Me ghua Besorin Fanemin otogha, men marazi daruan ibura. Men mikarziba men amirazi me dipam abighan iburagha maghira iti.

Men dibobonim 200in boroghin tu. Ezi Devit 400plan gumaziba ko, Amalekian gin zui.

¹¹ Ezi Devitin midorozir gumazir maba danganir kinir mam abigha ghua Isipin gumazir igiar mamin apigha, a inigha Devit bagha ghua, dagheba ko dipam a ganingi. ¹² Egha me fighin ikizir muziarir apuzizir mam ko wainin ovizir apuzizir ikizir punuming a ganingi. Ana aruer 3pla ko dimagarir 3plan dagheba ko dipatam amezir puvatigha, mitiriam bangin mikirigha, gavgaviba bar puvati. An amegha givagha ua gavgavim ini. ¹³ Ezi Devit kamaghin an azara, “Tina nin gumazir ekiam? Egha a nguibar manamin gumazim?”

Ezi a ghaze, “Ki Isipian gumazim, egha ki Amalekian gumazimin ingangarir gumazir mam. Ki areima, nan gumazir ekiam kagh na atizi, ki kagh itima dughiar 3pla gifa. ¹⁴ E kantri Judan sautin amadaghan Negevin danganimin ghua, Judaba ko Keretia ko Kalepian misogha men biziba bar ada ini. Egha e Siklakin ghua men nguibar kam gaborozima a isi.”

¹⁵ Ezi Devit kamaghin an azara, “Ni na inigh okimakiar gumazir kaba bagh mangam, o?”

Ezi a ghaze, “Are, ga mangam. Ezi ki kamaghsua, ni Godin ziamin akar gavgavim akirigh suam, ni na misueghti ki aremeghan kogham, egh uaghan na isi nan gumazir ekiamin dafarim darighan marki. Ni kamaghin damighti, ki ni inigh mangam.” Ezi Devit a ko akar gavgavim akiri.

¹⁶ Ezi Isipian gumazir kam Devit inigha Amalekia bagha ghu. Dughiar kam, Amalekia bizir avirir Filistian kantri ko Judan nguazimin iniziba bagha isar ekiam gamua, dagheba ko dipar onganiba apava tintinibar nguazim gireghav iti. ¹⁷ Ezi Devit uan midorozir gumaziba ko me Amalekia bararkia ghua aminim magh kuigha izima, me ghua midorozim fore. Egha Amalekian misogha ghua bar guaratizimin tu. Egha Amalekian aviribav soghezima me ariaghire. 400plan gumazibara uan kamelbagh apiagha are. Ezi igharaziba bar moghira ariaghire. ¹⁸ Ezi Devit uan amuimning ko amizir igharaziba ko boriba ko men bizir Amalekia iniziba bar uam ada ini. ¹⁹ Men bizir ekiaba ko bizir muziariba bar iti, bizitam ikuvizir puvati. Egha an midorozir gumazibar otariba ko guiviba, ko bizir apaniba okemeziba bar, Devit bar moghira ua da ini. ²⁰ Egha Devit Amalekian bulmakauba ko sipsipba bar ada ini. Ezi an midorozir gumaziba da

inigha men faragha zui. Ezi gumazamiziba arazir kamin gara kamaghin dia ghaze, “Kar, Devitin asizibara, a midorozimin da ini.”

²¹ Egha me ghuava, men 200plan gumaziba Besorin Fanemin me bato. Kar gumazir faragha mikarziba amiragha dipam abighan iburaziba, Devit me ataghizi, me a mizua kagh iti. Ezi gumazir kaba datirighin iza Devit ko an gumazamiziba bato, ezi Devit men boroghin ghua dughiar aghuim me ganingi. ²² Midorozir gumazir Devit ko ghuezi maba, me gumazir aghuiba puvati, me ghaze, “Gumazir e ko ghua misoghezir puvatizir kaba, me e misogha inizir biziba inian kogham. Me uan amuiba ko boribara inigh pura mangam.”

²³ Ezi Devit ghaze, “Bar puvatigham. Nan aveghbuaba, ia migirigiar kabir amuan marki. Ia fo, Ikiavira Itir God uabi bizir kaba e ganingi. A uabi e geghuva en akurazi, e apanir en nguibam gasighasighiziba abinigha bizir kaba ini. ²⁴ Tinara ian akaba baragham? Puvatigham. E deraghvira biziba abigh, gumaziba vaghvagh iniamin biziba voroghira me daningam. Gumazir en bizibagh eghuviba ko gumazir midorozim bagha ghueziba, me iniamin biziba bar voroghira mangi.”

²⁵ Arazir kam, Devit arazir God ifongezim ko bizir a damuasa me mikemezimin min, Israelia bagha a gami. Ezi Israelia zurara akar kamin gin ghua, iza datirighin ikiavira iti.

²⁶ Egha Devit uamategha Siklakin ghugha, midorozimin inizir bizir maba isa uan namakar mabagh anidi, me Judan gumazir dapaniba. A kamaghin me migia ghaze, “Kar ian bizir aghuir Amalekia okemeziba, e Ikiavira Itir Godin apaniba da bizir aghuir aviriba ini, egha maba ia ganidi.” ²⁷ Devit bizir aghuir kaba isa nguibar ekiar kabagh anidi: Betel, ko Rama, a Judan sautin amadaghan Negevin itir danganimin ko Jatir, ²⁸ ko Aroer, Sipmot, Estemoa, ²⁹ ko Rakal Jeramelia ko Kinian nguibaba, ³⁰ ko Horma ko Borasan ko Atak, ³¹ ko Hebron. Bizir maba, Devit fomira uan midorozir gumaziba ko aruizir nguibaba, a bar moghira bizir aghuiba me ganingi.

31

Sol uan otariba ko ariaghire

¹ Dughiar kamin, Filistiaba ghua Israelia ko misogha, Gilboan mighsiamin Israelian gumazir aviribav soghezima me ariaghire. Ezi men marazi midorozim ategha are. ² Ezi Sol uan otariba ko, me uaghan are, ezi Filistiaba men agiragha ghua me misoghezi me ariaghire. Solin otaribar ziiabar kara:

Jonatan, Abinadap ko Malkisua. ³ Ezi midorozim bar ekevezima gumaziba Solin agira. Filistian maba an apigha barir pibar a gasima, barir maba an mitivizi, a bar amughamuki.

⁴ Kamaghin amizi, Sol uan gumazir igiar an midorozir biziba aterimin diagha ghaze, “Ni uan midorozir sabam inigh izi na biraghtima ki aremekka. Puvatighti, Filistian mikarzir mogomebar iniba aghorezir puvatizir kaba, izi na dipov mizazim na daningiva na misueghti ki aremegham.” Ezi gumazir igiar kam bar atiatigha Sol ginivan bar aghua. Kamaghin amizi, Sol uabi uan midorozir sabam asaragha a gaverazi, sabam a mitizi an areme. ⁵ Ezi gumazir igiar kam gari Sol aremezi, a uaghan uan midorozir sabam asaragha a gaverazi, sabam a mitizi a uaghan Sol ko areme. ⁶ Dughiar kamra, Sol uan otarir 3pla ko, an gumazir igiar an midorozir biziba aterim ko, Solin midorozir gumaziba sara, me bar moghira ariaghire.

⁷ Ezi Israelian Jordanin Fanemin vongin itiba, ko Jesrilin danganir zarimin vongin itiba kamaghin oraki, Israelian midorozir gumaziba are. Me uaghan kamaghin oraki, Sol uan otariba ko, me bar ariaghire, ezi me uan nguibar ekiaba ategha are. Ezi gin Filistiaba iza nguibar kaba inigha dar iti.

⁸ Midorozim givazi, amimzaraghan Filistiaba uamategha iza, Israelian ariaghirez-ibar kuabar korotiaba suva, men biziba ini-asa izi. Egha me garima, Sol uan otariba ko, men kuaba Gilboan mighsiamin ireghav iti. ⁹ Ezi me Solin kuamin firim atugha, an midorozir korotiaba ini. Egha me gumazir maba amadazima, me akaba isa ghua Filistiabar nguazimin tintinibar arua uan asebar dipenibar aven ghua an gun gumazamizibav gei. ¹⁰ Egha me Solin midorozir korotiaba isa uan aser amizim Astarten dipenim gati. Egha me Sol ko an otaribar kuaba inigha ghua, Betsan nguibar ekiamin divazimin me gui.

¹¹ Ezi Israelian Jabesin nguibar ekiamin iti darasi, me Gileatin nguazimin aven iti, me Filistiaba Sol gamizir arazimin eghaghanim baraki. ¹² Kamaghin amizi, Jabesin midorozir gumazir gavgaviba dimangan dikavigha ghua Betsan oto. Me ghua nguibar ekiamin divazimin, Sol ko an otarir 3plan kuaba inigha iza Jabesin da tuezid da isi. ¹³ Egha me Sol ko an otaribar aghariba inigha, ghua Jabesin nguibar ekiamin temer povir mamin da isa mozim gati. Egha me bar moghira me bagha aziava osemegha 7plan dughiarbar me bagha dagheba ataki.

Godin Akam Ingha Izir Gumazim Samuel, An Akinafarir Namba 2 O 2 Samuel Akar faragha zuim

Akinafarir kamin eghaghaniba, da Samuelin Akinafarir Namba 1in eghaghanimin gin, otivizir bizibagh eghari. Akinafarir kamning faragha akinafarir vamiran ike. Samuelin Akinafarir Namba 2, a gumazir vamira geghari, kar Atrivim Devit. Kamaghin, me gin an ogharazi, a ua baghavira iti. Akinafarir kam, a Devit atrivimin itir dughiamin bizibagh eghari.

God Atrivim Devit ko iti. Devit a gumazir gavgavim, a God gifongeghavira ikia, egha uaghan Israelian gumazamizibagh ifonge. A nighnizir bar gavgavim Godin iti, ezi Israelia bar a gifonge. Dughiar mabar, Devit uan inivafizir agorogemin gin ghua, arazir kurar avirir maba uaghan dagh ami. Ezi gin Godin akam ingha izir gumazim Natan, Devitin arazir kurabar an akazi, a uan arazir kurabar gun mikemegha navim gira.

Israelian damazimin, Devit bar ziar ekiam iti. Devitin dughiamin gin, osimtiziba Israelia bativima, me uam Atrivim Devit ginighnsi. Egha me kamaghin pamtemin nighnsi, me Devitin min garir atrivir gavgavitam ikiti deragham. Devitin nighnizir gavgavim ko navim girazir arazim bangin, a Israelian tongin bar ziar ekiam ini.

Devit Israelian atrivimin oto

(Sapta 1–9)

Devit Solin ovevemin akam baraki

¹ Dughiar kamin, Devit uan midorozir gumaziba ko ghua Amalekia ko misogha itima, Atrivim Sol danganir igharazimin Filistiaba ko misoghava areme. Devit midorozimin Amalekia abinigha givagha, me uamategha Siklakin nguibar ekiamin izegha aruer pumuningin iti. Dughiar kamin Atrivim Sol aremegha gifa, ezi Devit tong fozir puvati. ² Ezi namba 3in aruemin, gumazir igiar mam iza Siklakin oto. A iza uan osimtizim akakaghasa uan korotiam abigha beghneaziba uan dapanim gaghui. A Devit bagha ghugha uan tevinning apirigha guam nguazimin mituagha, ziar ekiam Devit ganidi. Gumazir kam Sol iti naghin ikegha ize. ³ Ezi Devit an azara, “Ni managhira ikegha izi?”

Ezi gumazir igiam ghaze, “Apaniba Israelia gasighasizima, ki en midorozir gumaziba iti naghin, me ategha ara ni bagha izi.”

⁴ Ezi Devit an azara, “Ga uaning, ni midorozimin otivizir bizibar gun na geghan.”

Ezi gumazir igiam a migia ghaze, “Israelian midorozir gumaziba midorozimin arezi, Filistiaba men gumazir avirim misoagharighizi me ariaghire, ezi Atrivim Sol uan otarim Jonatan ko, aning uaghan areme.”

⁵ Ezi Devit an azara, “Ni managhin Sol ko Jonatanin ovevem gifo?”

⁶ Ezi gumazir igiar kam ghaze, “Ki, Gilboan mighsiamin pin tughav ikia garima, Sol uan afuzim nguazim gasaragha gavgavim uabi ganiga tughav iti. Ki garima, apaniba Solin boroghin zui, kar karisba ko hoziabagh apiaghira misozir midorozir gumaziba. ⁷ Ezi Sol raghirigha nan gara nan dia. Ezi ki kamaghin a ikaragha ghaze, ‘Gumazir ekiam, ki kagh iti.’ ⁸ A kamaghin nan azara, ‘Ni nguibar manamin gumazim?’ Ezi ki ghaze, ‘Ki Amalekian mav.’ ⁹ Ezi a kamaghin na migei, ‘Ni na bagh zuamira iziva bar na misueghti ki aremeka. Nan apaniba bar puvira na misoghezima, nan damaziba nan sirima, ki kiran oveghangin ovengam.’ ¹⁰ Kamaghin amizima, ki an akam baregha an boroghin ghua a misoghezi an areme. Ki kamaghin fo, a bar gifa, a nguazim girigh bar aremegham. An aremegha givazi, ki an atrivibar dapanir asuam ko daveriam ingha, ni bagha izi. Nan gumazir ekiam, aningra kara.”

¹¹ Devit akar kam baregha bar osemegha uan korotiam abiki. Ezi an midorozir gumaziba uaghan kamaghinami. ¹² Me fo, Sol ko Jonatan ko Ikiavira Itir Godin midorozir gumaziba ko Israelian gumazamizir igharaziba sara, me bar moghira midorozir sababar ariaghire. Kamaghin amizi, me bar men apangkuvigha osemegha azia, dagheba tagha ikia ghua guaratizimin tu.

¹³ Egha Devit gumazir igiar kam kamaghin an azara, “Ni nguibar manamin gumazim?”

Ezi a ghaze, “Ki Amalekian mav, nan afeziam fomira Amalekian nguazim ategha iza Israelin kantrin nguazim gaper.”

¹⁴ Ezi Devit uam an azara, “Managhin ami? Ni atrivimin misogha tong atiatir puvati? Kar atrivir Ikiavira Itir God misevezim.”

¹⁵ Egha Devit uan midorozir gumazir manin diazi, a izima a kamaghin a migei, “Ni gumazir kam misueghti an aremegh.”

Ezi Devitin midorozir gumazim, midorozir sabamin gumazir kam okezi an areme.

¹⁶ Ezi Devit, Amalekian gumazir kuar kamin gara ghaze, “Ni amizir osimtizim bangin ni areme. Ni uabi uabin gun migia ghaze, Ki Ikiavira Itir God misevezir atrivim misoghezi, an areme.”

Devit aziava Sol ko Jonatan bagha aghuimazir onger akam bange

¹⁷ Egha Devit bar osemegha, Sol uan otarin Jonatan ko aning ginighnigha aghuimazir ighiam bange. ¹⁸ Devit akar gavgavim Judan gumazamizibagh aniga ghaze, me ighiar kam bangam. Ighiar kamin ziam, Barir Pimin Ighiam. Egha me a isa Jasarin Akinafarimin an osiri. Devit kamaghin ighiar kam bati.*

¹⁹ “Gumazir en faragha zuiba,
me Israelia en gumaziba,
me mighsiabagh isin ariaghire.

En midorozir gumazir gavgaviba
ariaghiregha gifa.

²⁰ Ia Getin nguibar ekiam ko Askelonin
nguibar ekiamin tuavibar
bizir kamin gun mikiman marki.

Filistian amiziba oregh

bar akuegham.

Eghti God gifozir puvatizibar guiviba,
me navir amirizim inigh bar
akuegham.

²¹ “En midorozir gumazir gavgaviba
Gilboan mighsiabar ariaghire.

Ezi midorozir oraba

pura mighsiar kabagh irav iti.

Ezi Solin oram uaghan pura iti,
ezi me borem uam a gazuir puvati.

Kamaghin amizi, ki kamaghsua, amozim
ko dimagarimin ghuariam mighsiar
kam uam a giran marki.

Eghti dagher aghuiba ua nguazir kamin
aghungan kogham.

²² “Jonatanin barir pim a paza zuir puvati.
Ezi Solin midorozir sabam pura itir pu-
vati.

A midorozir gumazir gavgavibav soghezi
me ariaghire,
ezi apanibar ghuziba ko oviba bar a
noke.

²³ Gumazamiziba bar Sol ko Jonatan gi-
fonge.

Aning gumazir bar aghuimning.

Aning zurara roroamningin min unaningin
poroghav ikia,
kamaghira ikia ghuava areme.

Aning pamtemin uan apanibar agintisi,
egha aning kuarazir isaba asizibar
agintizir ivemarir arazim gafira.

Egha aning gavgavir ekiam ikia
laionin gavgavim gafira.

²⁴ “Ia, Israelian amiziba, ia Sol bagh azirak-
abar amuva an aghuimazimin iki.

A korotiar aghevir aghuiba isa ia
ganingizi ia uari asingi.

Dar iveziba bar pin iti.

A golin adiarir aghuir guar aviriba isa
ia ganingi.

²⁵ “Midorozir gumazir gavgaviba
midorozimin ariaghire.

Ezi Jonatan uaghan areme,

ezi an kuam mighsiamin pin iti.

²⁶ O Jonatan, nan roroam!

Ki bar nin apangkuvigha oseme.

Ki bar ni gifonge,

ezi ni uaghan bar na gifonge.

Ni na gifongezir arazim, a bar gavgavigha,
bar ekefe,

egha amiziba bar na gifongezir arazim,
a bar men ifongiam gafira.

²⁷ Midorozir gumazir gavgaviba
midorozimin ariaghiregha gifa,

ezi midorozim gamir biziba da bar iku-
vigha gifa.”

2

Devit Judabar atrivimin oto

¹ Sol ko Jonatanin ovevemnin gin, Devit kamaghin Ikiavira Itir Godin azai, “Ki ti mangiva Judan nguibar ekiatam dapiam, o puvatigham?”

Ezi Ikiavira Itir God ghaze, “Ni mangi.”

Ezi Devit ua kamaghin an azara, “Ki mangi nguibar ekiar manam dapiam?”

Ezi Ikiavira Itir God ghaze, “Ni mangiva Hebronin nguibar ekiamin daperagh.”

² Kamaghin, Devit uan amuimning ko ghua Hebronin nguibar ekiamin apera. An amuir mam, a Jesrilin nguibar ekiamin amizim, an ziam Ahinoam. An amuir igharazim, a Karmelin nguibar ekiamin amizim, an ziam Abigel. A fomira Nabalın amuim, Nabal aremezima Devit a inigha an iti. ³ Devit uan gumaziba ko, an gumazibar adarasi, me bar ghua Hebron ko Hebronin boroghin itir nguibar ekiabagh apia. ⁴ Ezi Judan adarazir gumaziba iza Hebronin otivigha, uari bagh atrivimin iki-asa Devit amisevegha, olivin borem an dapanim ginge.

* **1:18:** Fofozir gumaziba ghaze, Jasarın Akinafarir kam, a Israelian akinafarir ghurir mam. Egha datirighin akinafarir kam bar ovenge, ezi e fozir puvati akar manaba an ike. Josua God ko migeima an aruem gamizi an overiamin tughav itir dughiamin eghaghanim, a uaghan akinafarir kamin iti. Ni Josua 10:12-13ın gan. **2:2:** 1 Samuel 25:42-43 **2:4:** 1 Samuel 31:11-13

Devit atrivimin otogha givagha kamaghin oraki, Jabesin nguibar ekiamin itir gumazamizir maba Solin kuam afa. Jabes, a Gileatin nguazimin aven itir nguibam.

⁵ Kamaghin amizi, a gumazir maba amangizi, me ghua Jabesia migia ghaze, "Ia apangkuvim ikia arazir aghuimin Sol gamigha an kuam afa, a ian atrivim. Kamaghin, Ikiavira Itir God ian apangkuvigh deraghvira ia damu. ⁶ Ikiavira Itir God datirighin guizin apangkuvir arazimin ian akakaghiva, zurara deraghvira ia damu. Eghti ki uaghan ian arazir aghuir ia Sol gamizim ikarvagh deraghvira ia damuam. ⁷ Guizbangira, ian Atrivim Sol areme, ezi Judan adarazi uari bagh atrivimin ikiasa na misefe. Kamaghin amizi, ia tuivigh gavavigh bizitamin atiatingan marki."

Israelia uari bagh atrivimin ikiasa Isboset amisefe

⁸ Filistiaba Sol misoghezi an aremezir dughiamin, Nerin otarim Apner, ghua Solin otarim Isboset* inigha ghua, Jordanin Fanem abigha ghua Mahanaimin nguibar ekiamin oto. Apner Solin midorozir gumazibar faragha zuir gumazir dapanim. ⁹ Me Mahanaimin ikiava, Apner Isboset gamizi, a nguazir kabar atrivimin oto: Gileat, Aser, Jesril, Efraim ko Benjamin, egh a uaghan Israelian nguibaba, bar dar atrivimin oto. ¹⁰ Solin otarim Isboset 40plan azeniba itima, me Israelian atrivimin ikiasa anemisefe. Ezi an azenir pumuningra atrivir ingangarim gami. Ezi Judaba me Devitin gin zui, ¹¹ ezi a Hebronin ikia azenir 7pla ko akuamin, men atrivir ingangarim gami.

Israelia Judan adarazi ko misosi

¹² Ezi Nerin otarim Apner ko Solin otarim Isboset, uan ingangarim gumaziba ko, me bar moghira Mahanaimin nguibar ekiam ategha ghua, Gibeonin nguibar ekiamin oto. ¹³ Ezi Seruian otarim Joap, ko Devitin ingangarim gumaziba, me bar moghira iza Gibeonin dipar akaremin boroghin me bato. Isbosetin adarazi dipar akaremin vongin apiaghav itima, Devitin adarazi vongin apiaghav ti. ¹⁴ Ezi Apner kamaghin Joapin azara, "E midorozir gumazir igiar aghui taba inighti, me en damazibar ikarang ariv sogham."

Ezi Joap ghaze, "A dera, me mamaghira damuam."

¹⁵ Ezi Benjaminin ikizimin gumazir 12pla, me Isbosetin midorozir gumaziba, me iza Devitin 12plan midorozir gumaziba ko uariv sosi. Ezi Devitin midorozir

gumaziba vaghvagha, Isbosetin midorozir gumaziba vaghvagha me ko me uariv sosi. ¹⁶ Me vaghvagha midorozimin uari abinasava amua, egha me vaghvagha uan apanibar dapanibar suigha, midorozir sababar uan apanibar navibagh inifi. Egha 24plan gumazir kaba bar moghira iregha ariaghire. Kamaghin amizi, gumazamiziba danganir kam dibora ghaze, "Midorozir Sababar Danganim."

¹⁷ Ezi dughiar kamin, midorozir bar ekiam ikizir kamningin tongin oto. Ezi Devitin midorozir gumaziba me Apner ko, Israelian adarazi midorozimin me gafiragha me abini. ¹⁸ Seruian otarir 3plan ziabar kara: Joap, Abisai ko Asahel, me uaghan midorozir kamin iti. Asahel, an asizir atiabar min bar pamtemin ivemari. ¹⁹ Ezi Israelia tintinibar arima, Asahel dikavigha Apner bagha ivegha biaghatigha ghua an agira. ²⁰ Ezi Apner ikigha girakirangin garima, Asahel an agintizima, Apner kamaghin an azai, "Asahel kar nirara?"

Ezi Asahel ghaze, "Are, kirara."

²¹ Egha Apner ghaze, "Ni nan agintighan marki. Ni agharir guvim o kiriamin mangi. Egh ni midorozir gumazir igiar igharazitamin agiragh an suiragh, egh an biziba inigh." Ezi puvati. Asahel tong Apnerin akam barazi puvatigha, an agintighavira iti.

²² Ezi Apner uam a megei, "Ni na atakigh. Ki ni misueghti ni aremeghti, ni ti ifonge? Ki ni misueghti ni aremeghti, ki nin avebam Joapin damazimin bar aghumsigham." ²³ Ezi puvati, Asahel tong a barazir puvati. Kamagh amizi, Apner girakirangin moghin afuzir konimin Asahelin navim birazima, afuzim anemikiragha vongin an akirir agharimin oto. Ezi Asahel irighava areme. Ezi midorozir gumazir igharaziba iza garima, Asahelin kuam irighav iti, ezi me danganir kamin tuivighav ikia pura gari.

²⁴ Ezi Joap ko Abisai, aning Apnerin agiragha ghua, aruem uaghirima aning Gian nguibamin boroghin Aman mighsiamin oto, kar Gibeonin gumazamiziba puvatizir danganim zuir tuavim. ²⁵ Aning garima, Benjaminin gumaziba Apner ko mighsiar dozir mamin uari akuvagha, pura midorozim bagha uari arigha iti. ²⁶ Ezi Apner aningin apigha, Joapin diagha ghaze, "Manmaghin ami? Midorozir kam givaghan kogham? Ni ti kamaghin fozir puvati, arazir kam osimtizir bar ekiam e daningam? E ikizir vamira.

* 2:8: Gumazir kamin ziam Isboset, a guizbangira, Isbal o Esbal. (Ni 1 Eghaghaniba 8:33in gan.) Ezi Hibrun akam ziam Isbal an akar kamin mirara ghu, "Balin gumazim." Bal an asemim ziam, egha gumaziba ua ziar kam Bal osiran aghua, egha me a giragha kamaghin osiri, "Boset," an akar kamin mirara ghu, "aghumsizir bizim."

Ni dazoghin uan gumazibav kemeghti, me nam en agintighan kogham?"

²⁷ Joap kamaghin oregha a ikara, "Ikiavira Itir Godin ziamin ki guizbangira ni migei, ni ti akar kamin na mikemezir puvatizi, nan gumaziba ian agintigha ghua gurum mizaraghan otoghan koghai." ²⁸ Joap akar kam mikemegha givagha, sigham givia Israelian agintighan uan midorozir gumazibar anogoroke. Ezi me ua Israelian agintighizir puvatigha midorozim agifa.

²⁹ Ezi Apner uan adarazi ko me danganir kam ategha Jordanin danganir zarimin uaghiri. Egha me dimagarimin danganir zarir kamin ghua Jordanin Fanem abigha vongin ghua, amimzaraghan aruer arizimin Mahanaimin oto.

³⁰ Apner uan midorozir gumaziba ko ghuegha givazima, Joap uan midorozir gumaziba akuvagha me medi. A me mengegha kamaghin fo, 19plan midorozir gumaziba ariaghire. Ezi Asahel uaghan areme. ³¹ Dughiar kamin, Devitin adarazi Benjaminin 360plan gumazibav soghezi me ariaghire, kar Apnerin adarasi. ³² Ezi Joap uan gumaziba ko, me Asahelin kuam inigha ghua Betlehemin nguibamin, an afeziam afazir danganimin anefa. Me anefagha dimagarimin uamategha ghua Hebronin otivima, aminim bar tira.

3

¹ Dughiar kamin gin, midorozim dughiar bar ruarimin Devit ko Solin adarazir tongin iti. Devitin adarazi bar gavgavigha ghuvanaga Solin adarazigh amima, me bar amiragha uaghiri.

Devit 6plan otariba iti

² Devit Hebron aperagha 6plan otarir kaba ini. Men ziaabar kara: Amnon, an otarir ivariam, an amebam Ahinoam, a Jesrilin nguibar ekiamin amizim. ³ Amnonin girara irim, Kileap, an amebam Abigel, a Karmelian amizim. Abigel faragha Nabaln ike, ezi Nabal aremezi, Devit a inigha an iti. Ezi otarir mizezim, Apsalom, an amebam Maka, Maka kantr Gesurin Atrivim Talmain guivim. ⁴ Namba 4in otarim, Adoniya, an amebam Hagit. Otarir namba 5in ziam, Sefatia, an amebam Abital. ⁵ Ezi otarir namba 6, Itream, an amebam Ekla, a Devitin amuim. Devit Hebronin ikiava otarir kaba ini.

Apner Devit ko migei

⁶ Solin adarazi ko Devitin adarazir midorozir gumaziba uariv sogha ghuavira itima, Apner a Solin adarazir gumazir ekiamin otivasava ami. ⁷ Ezi dughiar mamn, Isboset kamaghin akar mam Apner

gasa ghaze, "Ni nan afeziam Solin amuir dozim koma akui. Amizir kamin ziam Rispa, a Aian guivim. Ni tizim bagha kamaghin ami?"

⁸ Apner akar kam baregha atara bar osemegha ghaze, "Ni ghaze, ki ti nin afiar gumazim? Egha ni ghaze, ki ti Judabar akurvasi? Puvati. Ni nighnigh. Dughiar nin afeziam Sol atrivimin ikia iza datirighin, ki a ko an aveghbuaba ko an namakabar gin zui. Egha ki uaghan ni ataghizi, Devit ni inigha ni gasighasighizir puvati. Ezi ni datirighin amizir kam bagha akam na gasi, kar pura bizir kinim. ⁹⁻¹⁰ Ikiavira Itir God, Devit bagha Akar Gavgavir mam akirigha ghaze, Devit Solin adarazi batueghtima, me Israelian atrivibar ikian kogham. Ikiavira Itir God ghaze, a uabi Devit damighti a Israelia ko Judabar atrivimin ikiva, kantrin kam bar a gativagham. Eghti Devit kantrin kamin atrivimin iki, egh Danin anabamin nguazimin ikegh mangi nguibar ekiam Berseban tugham. God Devit bagha dikirizir Akar Gavgavir kam bagh, ki Devitin akuraghan koghti, God na misueghti ki aremegham." ¹¹ Kamaghin, Isboset oregha bar Apnerin atiatigha, ua migeir puvati.

¹² Ezi Apner zuamira Devit bagha akam amaga ghaze, "Tinara kantrin kam gativagham? Ki kamagsua, ni na ko akar gavgavim akirighiti, ki nin akuragh, Israelia damighti me bar nin gumazamizibara ikiam."

¹³ Ezi Devit kamaghin Apner bagha akam amada, "Nin akaba bar dera. Ki kamagsua, ni faragh bizir kam na koma anekirigh. Bizir kam kamakin, ni Solin guivim Mikal, na bagh a inigh izi. Puvatighiti, ki ua nin ganan kogham."

¹⁴ Egha Devit gin Isboset bagha akam amaga ghaze, "Ki kamaghin ifonge, ni nan amuim Mikal na bagh anemadaghti a uamategh izi. A guizbangira nan amuim. Ki fomira 100plan Filistiabar mikarzir mogomebar inibar a givese." ¹⁵ Ezi Isboset kamaghin oregha gumazir maba amangizima, me ghua Laisin otarim Paltiel, a Mikalin pam, me ada Mikal inigha Devit bagha ize.*

¹⁶ Me Mikal inigha Devit bagha zuir dughiamin, Paltiel aziava Mikalin gin zui. Me ghua Bahurimin nguibar ekiamin otogha, Apner kamaghin Paltiel migei, "Ni uamategh uan dipenimin mangi." Ezi Paltiel an akam baregha uamatenge.

¹⁷ Me tighar Devit bagh mangamin dughiamin, Apner Israelian gumazir dapaniba bagha ghugha me migia ghaze, "Ia oragh. Faragha zuir dughiar aviribar ia bar

ifongegha ghaze, Devit en atrivimin ikiam. ¹⁸ Ia datirighin dikavigh mangi a damighi, an atrivimin otivam. Ia Ikiavira Itir God amizir akar kam ginighnigh. A kamaghin mikeme, ‘Nan ingangarir gumazir Devit, ki ingangarim a danightima, a Filistiaba ko apanir igharazibar dafarimin, nan gumazamiziba Israelia, a ua me iniam.’ ¹⁹ Egha Apner uaghan uabi ghua Benjaminin adaraziv keme. Egha gin uamategha Hebronin ghugha, Benjaminia ko Israelia damuasa ifongezir bizibar gun Devit migei.

²⁰ Apner uan gumazir 20pla ko me ghua Hebronin Devit batozir dughiamin, Devit me bagha isar ekiam gami. ²¹ Ezi Apner gin kamaghin Devit migei, ‘Ni na ateghti, ki mangiva Israelia bar me inigh iziti, me nin apengan ikisi ni ko akar gavgavim akiram. Eghti ni ifongezi moghin, ni kantrin kamin danganiba bar dar atrivimin ikiam.’ Ezi Devit uan adaraziv gia ghaze, ia arazir kuratamin Apner damuan marki. Egha a Apner amadazima, a navir amirizim sara uamategha ghu.

Joap Apnerin misoghezi an areme

²² Apner Hebronin itir dughiamin, Joap ko Devitin midorozir gumaziba itir puvati. Me ghua apanibav sosi. Ezi Devit Apner amadazi a ghuzima, an girara Joapin adarazi me uan apanibav suegha, me da inizer biziba inigha uam Hebronin ofifi. ²³ Ezi Joap ko an gin zuir midorozir gumaziba bar Hebron otivigha, Joap kamaghin oraki, Apner iza Atrivim Devitin gani, ezi Devit Apnerin misoghan gumazibar anogoregha anemadazima, a navir amirizim sara ghu.

²⁴ Kamagh amizi, Joap ghua atrivimin gara an migia ghaze, ‘Me ghaze, Apner iza ni batozima ni anetaghizima, a uamategha navir amirizim sara ghu. ²⁵ Ni ti Nerin otarim Apnerin arazibagh fozir puvati? A ni gifara nin ganasa izi. A nin akurvaghasa izir puvati. A nin danganir ni aruiba ko, ni amir biziba, a modogh bar dar gan da asavsuighasa ize, egh a uamategh izi ni ko misogham.’

²⁶ Joap migirigiar kam gamigha uamategha ghu. A ua Apner inigh izasa gumaziba amadazi, me an gintigha an gin ghue. Gumazir kaba ghua Siran mozirpamin a batogha, uam a inigha izi. Dughiar kamin, Devit bizir Joap amir kam gifozir puvati. ²⁷ Apner iza Hebronin otozir dughiamin, Joap a inigha ghua nguibar ekiamin tiar akamin, a ko tughanimira a ko mikimasa. Egha aning tughav itir dughiar kamin, Joap uan afuam inigha Apnerin navim birazima an areme. Joap uan dozim Asahelin ovevem ikarvagh, Apner birazi an areme.

²⁸ Me gin bizir kamin gun Devitin mikemezi, a ghaze, ‘Ikiavira Itir God fo, ki Apnerin suiragha a misoghezi an aremezir puvati. Nan gumazamiziba uaghan osimtizitan an itir puvati. Joap uabira, kar an osimtizim. ²⁹ Kamagh amizi, an ghuzim Joapin dapanim giriva, an afeziamin dipenimin itir darazi sara bar me giram. Ki kamaghin ifonge, Joapin dipenimin aven itir gumaziba zurazurara, men tarazi gin lepan arimariam ikiti, men tarazi duar kurar midir puvatiziba ikiti, men tarazi amizibar ingangaribar amuam, eghti men tarazi apaniba midorozibar me misoghtima me arighiriti, men tarazi zurazurara daghebar otevegham.’

³⁰ Arazir kamin, Apner faragha Gibeonin midorozimin aven Joap ko Abisain dozim, Asahel misoghezi an areme. Kamaghin amizi, Joap ko Abisai aning uan dozimin ovevem ikarvagh, Apnerin misoghezi an areme.

Me Apnerin kuam afa

³¹⁻³² Ezi Devit kamaghin Joap uan midorozir gumaziba ko me migei, ‘Ia uan korotiaba abighiva, azirakar korotiabar aghuigh, egh ia Apner bagh azi.’ Me Hebronin anefa. Dughiar me Apnerin kuam inigha gumazir kuaba afir danganimin zuima, Devit Apnerin akuriamin girara zui. Devit gumazamiziba ko me mozimin boroghin tuivighav ikia, bar moghira puviram azi. ³³ Egha Devit Apner bagha azirakar igiar kam bange:

‘Apner gumazir onganim puvati.

A tizim bagha pura kamaghin areme?

³⁴ Me an suemning ko dafarimning ikezir puvati,
me a gifaragha a misoghezi an areme,
me gumazir kurabagh ami moghin,
me a gami.’

Devit ighiar kam gamigha givazi, gumazamiziba uam Apner bagha azi.

³⁵ Bizir kabar gin, gumazamiziba Devit migia ghaze, aruem ikiavira iti, ni daghetam ami. Ezi an aghuagha akar gavgavir mamim me migia ghaze, ‘Ki daghetam ameghan kogh iki mangi guaratizimin tugham. Aruem tighar magiriti ki daghetam ameghti, God na misueghti ki aremegham.’

³⁶ Ezi gumazamiziba atrivimin akar kam baregha, men naviba amirazi me bar akonge. Guizbangira, me atrivim amir biziba bar dar ganigha da bagha bar akonge. ³⁷ Devitin adarazi ko Israelian gumazamiziba bar, Devit aruer kamin amizir bizibagh fo, Atrivim Devit, Apnerin misoghezi aremezir gumazim, an a ko navir vamira itir puvati.

³⁸ Ezi atrivim kamaghin uan ingangarir gumazibav gia ghaze, "Ia oragh. Datirighin, e Israelia en faragha zuir gumazir gav-gavir mam aremegha gifa. ³⁹ Guizbangira, Ikiavira Itir God na misevezi, ki atrivimin oto. Ezi ki uabi gavgaviba puvati. Ki Seruian otarimningin arazir kuram ikarvaghan ibura. Aning bar gavgafi. Ezi Ikiavira Itir God uabi aning amizir arazir kurar kam ikarvaghsi, izevir kuram aning daningam."

4

Gumazir pumuning Isboset misoghezi an areme

¹ Ezi Solin otarim Isboset kamaghin oraki, me Hebronin nguibar ekiamin Apner misoghezi an areme, ezi a digavir kuram gamigha bar osemi. Ezi Israelia bar atiatingi. ² Ezi Isbosetin midorozir gumazir pumuning, aning midorozir gumazibar dapanimin ikia ghua apaniba ko misosi. Aning ziamning, Bana ko Rekap, aning Rimonin otarimning. Rimon, a Berotin nguibar ekiamin gumazir mam. Gumamazibza Benjaminin adarazi bagha Berotin nguibar ekiam ginaba, kamaghin amizi, gumazir kamning aning Benjaminin anabamin adarazir aven iti. ³ Guizin Berotin gumamazibza, me faragha aregha, datirighin pura nguibar igharazibar gumazibar min Gitaimin nguibamin iti.

⁴ Solin otarim Jonatan, an otarir vamira iti, an ziam Mefiboset.* Mefiboset 5plan azeniba itima, Sol ko Jonatan areme. Dughiar kamin, Jesrilin nguibar ekiamin gumaziba, me Jonatanin adarazi bagha akam amaga ghaze, Jonatanin apaniba a misoghezima an areme. Ezi an adarazi akar kam baraki, ezi amizir Mefibosetin garim a inigha arav ghu. Amizir pamtemin ivemarima, Mefiboset degiaghiri, egha datirighin an dagarimning an ikufi.

⁵ Dughiar mamin, aveghbuamning Rekap ko Bana, aning Isboset bagha ghua, aruer arizimin an dipenimin oto. Dughiar kamin, Isboset avughsava uan akuir misiamin irighav iti. ⁶⁻⁷ Aning Isboset misoghasa witba iniamin abazim gamua a gatin, an akuir danganimin aven ghua garima, a uan misiamin akui. Aning midorozir sabamin an navim birazima an areme. Ezi aning an firim atugha garima, gumaziba puvatizi, aning an dapanim inigha ghu. Aning dimagarimin Jordanin Fanemin danganir zarimin ghua, ⁸ amimzaraghan Hebronin

nguibar ekiamin oto. Egha Isbosetin dapanim inigha ghua Devitin akagha, kamaghin atrivim migei, "Atrivim, ni kagh gan. Nin apanim Sol, an otarim Isbosetin dapanim kara. Sol fomira ni misuegti ni aremeghasa tuaviba buri, kamaghin amizi, Ikiavira Itir God nin akurvagha Sol uan boriba ko men arazir kuraba ikarvasi."

⁹ Ezi Devit kamaghin aningin akam ikaragha ghaze, "Ikiavira Itir God zurara ikia, an arazir kurar kamaghin garibar aven ua na ini. Ezi an ziamin ki kamaghin guizbangira gua mikimam. ¹⁰ Dughiar ki Siklakin nguibamin itimin, gumazir mam iza na batogha ghaze, Sol aremegha gifa. A ghaze, ki ti an akam gakuegham. Ezi puvati. Ki midorozir gumazibav kemezi me an suiragha, a misoghezima an areme. Kar mati, akar kurar a na bagha inigha izezimin izevir kuram ki a ganing. ¹¹ Ezi gua datirighin pura gumazir kinir uan dipenim gakuim misoghezima an areme. Gua gumazir bar kuramning. Gua ghaze, ki ti gua ategtima gua ikiam? Bar puvati. Ki gua amizir arazir kurar kam ikarvaghsi gua gasighasighti, gua ua nguazir kamin ikian kogham." ¹² Egha Devit akar gavgavim uan midorozir gumazibagh aniga ghaze, me Rekap ko Bana aning misuegti aning aremegh. Ezi midorozir gumaziba aning misuegha, aning sueroghoFariba aghoregha da inigha ghua Hebronin dipar akarer mamin boroghin da agui. Egha Isbosetin dapanim, midorozir gumaziba a inigha ghua Hebronin kuaba afir danganimin, Apnerin mozir kamra anefa.

5

Devit Israelia ko Judabar atrivimin oto (1 Eghaghaniba 11:1-9; 14:1-7)

¹ Ezi bizir kamin gin, Israelian anababa vaghvagha dar gumazir dapaniba bar iza Hebronin nguibamin Devitin gara, kamaghin a migei, "Ni oragh. E bar ini-vafizir vamira ko ghuzir vamira. ² Sol fomira en atrivimin itima, ni midorozibar Israelia e bagha en midorozir gumazibar faragha zui. Ezi Ikiavira Itir God ni migia ghaze, ni sipsibagh eghuvir gumazimin min iki, en gumamazibagh ativagham. Egh en atrivimin otogham." ³ Kamaghin amizi, Israelian gumazir dapaniba iza, Hebronin nguibamin otogha, Atrivim Devitin bighan uari akuvazi, a Ikiavira Itir Godin damazimin akar dikirizir gavgavir mam me ko a gami. Ezi me borem isa an dapanim ginga, maghram anemisevezi a Israelian

4:4: 2 Samuel 9:3 * **4:4:** Gumazir kamin ziam, a Meribal. (Ni 1 Eghaghaniba 8:34in gan.) Ziar kamin akuar abuananam, a, "Bal," an asemin ziam. Ezi gin me ua ziar kam Bal osiran aghua, egha a giragha kamaghin osiri, "Boset." An akar kamin mirara ghu, "Aghumsizir Bizim." Ezi gumazir kamin ziam kamaghin oto, "Meriboset," o "Mefiboset."

4:10: 2 Samuel 1:1-16 **5:4:** 1 Atriviba 2:11; 1 Eghaghaniba 3:4; 29:27

atrivimîn oto. ⁴ Devit 30plan azeniba ikia atrivimîn oto. Egha 40plan azenibar atrivimîn iti. ⁵ Devit 7plan azeniba ko 6plan iakinibar, Hebronin Judabar atrivimîn ike. Egha 33plan azenibar Jerusalemîn nguibar ekiamin Israelia ko Judaba, uaghara me gativagha men gari.

⁶ Dughiar mamîn, Atrivim Devit uan midorozir gumaziba ko ghua Jerusalem iniasa misosi. Jerusalem a Jebusian nguibamra. Jebusia ghaze, Devit men nguibam inian kogham, egha me dibovir akabar a migia ghaze, "Ia bar en nguibar ekiamin aven izan kogham. Gumazir damazir okaviriziba ko suer amiraziba, me pura izi ia izamin tuavim apirigham."

⁷ Ezi puvati, men akaba pura magh ire, Devit uan midorozir gumaziba ko ghua me misogha men nguibar ekiar divazir gavgavim itim ini. Nguibar ekiar kamîn ziam Saion. Ezi gin gumazamiziba a dibora ghaze, Devitin Nguibar Ekiam. ⁸ Dughiar Devit nguibar ekiar kam inimizim, a kamaghin uan midorozir gumazibav gia ghaze, "E nguibar ekiar kam inisiva, tuavir dirizir Jebusia dipam iniasa aruimin aven mangiva nguibar ekiamin otogham. Egh e damazir okaviriziba ko suer kuraba ko misogham. Gumazir kamagh gariba, me nan apanibar min iti."

Gumazamiziba datirighin Devitin akam ginighnavira ikia kamaghin migia ghaze, "Damazir okaviriziba ko suer amiraziba Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven mangan kogham."

⁹ Kamaghin amizi, Devit gin ghua Saionin nguibar ekiar gavgavir kam gaper. Egha a ziam a gatigha ghaze, Devitin Nguibar Ekiam. Egha Devit mikemezima, ingangarir gumaziba nguibar ekiamin dipenir aviribar ingarizi da nguibar ekiam azui. Me danganir konir nguaziba akunizimîn, dipeniba faraghavira azenan dar ingara, egha nguibar ekiamin aven izi. ¹⁰ Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim Devit ko itima, bizir kam bangin, Devit atrivir gavgavimîn ikia ghua bar ekeveggha ikia mamaghira iti.

¹¹ Tairin nguibar ekiamin Atrivim Hiram, a uan gavmanin ingangarir gumazir dapaniba Devit bagha me amada. A uaghan Atrivim Devitin dipenimin ingarasa, temer sidaba ko, dipenibar ingarir gumaziba ko gumazir dagiabar ingariba, a me amangi. Ezi me Devit bagha atrivir dipenimin ingari. ¹² Devit bizir kabar gari, da a bagha izima a kamaghin fo, Ikiavira Itir God guizbangira Israelian atrivimîn ikiasa a ginaba. A uaghan kamaghin fo, Ikiavira Itir God uan

gumazamiziba bar men akurvaggha, kamaghin amizi, a kantri Israel gamima, a bar dera.

¹³ Devit Hebron ategha iza Jerusalem gaperazir dughiamin, an amuir igharazir maba uam ada inigha dar iti, a uaghan amuir dozir maba uaghan dar iti. Ezi an amuir kaba, Jerusalem otariba ko guivir maba bate. ¹⁴ An otaribar ziabar kara: Samua, Sobap, Natan, Solomon, ¹⁵ Iphar, Elisua, Nefek, Jafia, ¹⁶ Elisama, Eliada ko Elifelet.

*Devit Filistiabav sogha me abini
(1 Eghaghaniba 14:8-17)*

¹⁷ Filistiaba kamaghin oraki, Israelia Devit amisevezima a men atrivimîn oto. Ezi Filistiaba mangi me misogh Devitin suighasa zui. Me bizir kam damuasa amima Devit fogha, uan danganir mogomer gavgavimîn uaghiri. ¹⁸ Filistiaba iza Refaimin danganir zarimin otogha tintinibar ghueggha mongeggha iti. ¹⁹ Ezi Devit kamaghin Ikiavira Itir Godin azara, "Ki mangiva Filistian kabav sogham o? Ki mangi me ko misoghti, ni me isi na dafarim darigham o?"

Ezi Ikiavira Itir God kamaghin a ikaragha ghaze, "Are, ni mangi. Ki me isi nin dafarim datighti, ni midorozimîn me abirigham."

²⁰ Ezi Devit ghua Filistiabav sogha me abiragha kamaghin migei, "Ikiavira Itir God mati aperiam otogha, pamtemin ivemara nan damazimin nan apaniba abiagharigha me dasighasiki."

Kamaghin amizi, me danganir kam dibora ghaze, "Ikiavira Itir God Aperiamin Min Pamten Ivemara Apaniba Abiagharisi." ²¹ Ezi Filistiaba uan marvir guaba ategha are. Ezi Devit uan midorozir gumaziba ko men marvir guar kaba inigha ghue.

²² Ezi Filistiaba gin ua izegha, Refaimin danganir zarimin tintinibar uari agham-sigha iti. ²³ Ezi Devit kamaghin Ikiavira Itir Godin azara, "Ki manmaghin damuam?"

Ezi Ikiavira Itir God kamaghin a ikaragha ghaze, "Ia me misoghsi mangiva, men guabar moghin mangan marki. Ia modogh men girakirangin moghin mangi, egh temer balsamba tuivighav itinaghin, misoghsivira gan iki. ²⁴ Ia oraghtima niginim mati, gumaziba temer kamar ghuabagh isin daruam. Eghti ia fogh suam, ki uabi Filistiabav soghsi ian faragh mangam. Ia niginir kam baraghamin dughiamin, ia maghira ivemara mangi me misogh."

²⁵ Ezi Devit Ikiavira Itir God a mikemezi mogharam amigha, Filistiabar agiragha bar me misuaghariki. Israelia me misoggha Gibeonin nguibar ekiamin ikegha ghua Geserin nguibar ekiamin tu.

6

Me Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigha Jerusalem in ize

(1 Eghaghaniba 13:1-14; 15:25--16:6; 16:43)

¹ Ezi Devit deraghavira misozir gumazir bar aghuiba uam me akufa. Israelian midorozir gumazir kaba, men dibobonim 30,000. ² Devit me inigha Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam iniasa Judan nguazimin itir nguibam Balan zui. Me Boksiar kam migia ghaze, Ikiavira Itir Godin Gavgavira Bar Itim, kar an Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam. Boksiar kam, enselin bar gavgavir pumuningin nedazimning, a gisin ikia mati, Ikiavira Itir Godin atrivir dabirabim. ³ Ezi Devit uan midorozir gumaziba ko ghua Balan nguibar ekiamin otogha, mighsiar dozir mam a gisin Abinadapin dipenimin ghue. Egha me Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigh mangasa, karisin igiar mam inigha Boksiar kam isa a gisin aneti. Ezi Abinadapin otarimning, Usa ko Ahio, aning karisin igiar kamin akua tuavimin zui. ⁴ Ezi Ahio karisin faragha zui. ⁵ Ezi Devit Israelia ko me bar moghira ghuava, Ikiavira Itir Godin damazimin bar akongegha pamtem ighiabagh amua, ararer aghuim gamua an ziam fe. Me gitaba ko buaba, tambarinba ko dibiarir ararer guar aviriba inigha dav sosi.

⁶ Me ghua gumazir mamin nguazir asizimin oto, gumazir kamin ziam Nakon. Kar me witin ovizibar iniba kua dar dagheba isir danganim. Danganir kamin bulmakauba daghdazima, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam irasava ami. Kamaghin amizi, Usa uan agharim amadagha Boksiamin suira. ⁷ Usa ghaze, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam ti pura bizim, egha an suira. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God bar puvira Usan aningaghegga atara a misoghezi, an Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin miriam naghram areme. ⁸ Devit garima, Ikiavira Itir God uan aningagharim Usa gingezi an areme. Ezi Devit bar God baseme. Egha me danganir kam dibora ghaze, God uan aningagharim Usa ginge, egha datirighin me uaghan kamaghira a diboravira iti.*

⁹ Devit datirighin Ikiavira Itir Godin atiatigha ghaze, "Manmaghsu, Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam izi na ko ikiam?" ¹⁰ Kamaghin amizi, Devit Boksiam inigh Devitin Nguibar Ekiamin mangan aghuagha, a inigha Jerusalem zuir tuavim ategha ghua, Getin nguibar ekiamin gumazir mam,

Obetidomin dipenimin aneti. ¹¹ Ezi Boksiam 3plan iakinibar Obetidomin dipenimin iti. Ezi dughiar kamin, Ikiavira Itir God bar deraghavira Obetidom ko an adarazi gami.

¹² Ezi Atrivim Devit gin kamaghin oraki, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam Obetidom ko itima, Ikiavira Itir God, Obetidom ko an adarazi ko an biziba bar, deraghavira me gami. Kamaghin amizi, Devit uamategha Obetidomin dipenimin ghugha, Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigh ua Devitin Nguibar Ekiamin izasava ami. Bizir kam bagha gumazamiziba bar akonge. ¹³ Gumaziba dikavigha Boksiam inigha uan sueba 6plan dughiaabar da akura ghua tuifi, ezi Devit Ikiavira Itir God bagha ofa gami. A bulmakaun apurir mam ko bulmakaun igiar mikarzim sara itir mam inigha ofa gami. ¹⁴ Egha Devit ofa gamir gumazimin korotiar otevir azenan azuir dirir mam arugha, an sazimning uabi gike. Egha ziar ekiam Ikiavira Itir God ganiga, an damazimin ighiabagh amua pamtem uabi fa uabi akuri. ¹⁵ Me Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam atera Jerusalem zui, Devit Israelia ko me bar moghira arazir kamram amua, bar akongegha pamtemin diava sghabagh ivi.

¹⁶ Me Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam atera Devitin Nguibar Ekiamin aven izir dughiamin, Solin guivim Mikal winduan tughav ikia men gari. A uan pam Atrivim Devitin garima, a ighiabagh amuava Ikiavira Itir Godin damazimin tintinibar uabi fakurava, Ikiavira Itir Godin ziam fe. Devit amir arazir kam, Mikal bar a gifongezir puvati, kamaghin amizi a navir kuram Devitin ikia a baseme. ¹⁷ Ezi me Ikiavira Itir Godin Boksiam isava, Devit a bagha ingarizir purirpenimin aven aneti. Egha Devit ofan bar isia mighiriba ko, gumazamiziba God ko navir vamiran ikiamin ofabagh ami. ¹⁸ Devit ofabagh amigha givagha, kamaghin gumazamizibav gei, "Ikiavira Itir Godin Gavgavira Bar Itim, a uan ziamin deraghavira ia damu." ¹⁹ Egha Devit dagheba isa bar gumazamizibagh aningi. Gumaziba ko amiziba vaghvaghya bret ko asizir tuzir me avimin tueziba ko wainin ovizir me apuziziba, me bar ada ini. Me da inigha givagha, me uamategha uan nguibabar ghue.

²⁰ Ezi Devit uamategha uan dipenimin ghugha, uan ikizim deragh me damuasa, Ikiavira Itir Godin azangasava ami. Ezi Solin guivim Mikal dipenim ategha azenan iza Devit migia ghaze, "Ame, Israelian atrivim uan ziar ekiam akakagha, bibi-amra bar deraghavira uabi fakuri. Ezi an

6:2: Ua Me Ini 25:22

6:3: 1 Samuel 7:1-2

*

6:8: Akar kam "datirighin," an en dughiar kam migeir puvati. A

dughiar gumazim akinafarir kam osirizim migei.

6:11: 1 Eghaghaniba 26:4-5

6:19: 1 Eghaghaniba 16:43

ingangarir gumazir dapanibar, ingangarir amizir kiniba bar an gani. Nin arazir kam, mati gumazir nighnizir aghuiba puvatizim amir arazim.”

²¹ Ezi Devit kamaghin a ikaragha ghaze, “Ki ziar ekiam isa Ikiavira Itir Godra daningasa an damazimin ighiam banga uabi fa uabi akuri. A uabi nin afeziamin ikizimin danganim inigh na daningasa na ginabazi, ki an gumazamizibar dapanimin ikiam, kar Israelia. Ezi ki an ziam fasa ighiabagh amuavira iti. ²² Ki uan ziam bar anebiragh, egh an damazimin pura bizir kinimin min ikiam. Eghti ingangarir amizir ni migeir kaba, me ziar ekiam na daningam.” ²³ Ezi bizir kam bangin, Solin guvim Mikal, a borir tam batezir puvatigha ikia ghuava areme.

7

Akam inigha izir gumazim Natan, Godin akar dikirizim Devit ganingit (1 Eghaghaniba 17:1-15)

¹ Dughiar maba givazima, Ikiavira Itir God, Atrivim Devit gamizi, apanir an okariziba ua izava a ko misozir puvati. Kamaghin amizi, a uan dipenimin bar deraviram aperaghav ikia avughsi. ² Egha atrivim kamaghin akam inigha izir gumazim Natan migei, “Ki dipenir aghuir me sidan temebar ingarizim gaperaghav iti. Ezi Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam, a purirpenimin iti. Bizir kam ti derazir puvati.”

³ Ezi Natan atrivim ikaragha ghaze, “Ikiavira Itir God ni ko iti. Kamaghin bizir tizim nin nighnizimin izi, ni a damusi puram a damu.”

⁴ Ezi dimagarir kamın, Ikiavira Itir God Natan migia ghaze, ⁵ “Ni mangi nan ingangarir gumazim Devit mikim suam: Ikiavira Itir God ghaze, ni nan Dipenir ki aven iki-amimin ingaramin gumazir ki misevezim puvati.

⁶ “Ki dipenir ekiabar aven itir puvati. Dughiar ki Isipin ua Israelia inizimin, ki tintinibar zuir dughia, ki Purirpenimin averara iti. ⁷ Ki dangarir aviribar Israelia, ia koma aruava, kamaghin ian gumazir dapanir ki misevezir tamin azarazir puvati. Ni tizim bagha na bagha temer sidan dipenir tamin ingarizir puvati?”

⁸ Egha Ikiavira Itir God ua Natan migia ghaze, “Ni kamaghin nan ingangarir gumazim Devit mikim: Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ni sipsipbagh eghuva dar garir dughiamin, ni nan gumazamiziba Israelia, men gumazir dapanimin ikiasa ki ni amisefe. ⁹ Ni zuir danganiba

bar, ki ni ko iti. Egha ki nin apaniba abirazima, ni me gasighasiki. Nguazir kamın gumazibar ziaba ekevezi moghin, ki nin ziam damighti a bar ekevegham. ¹⁰⁻¹¹ Ki uan gumazamiziba Israelia bagha nguazir mam amisefe. Ki an me arighti, me uan nguibamin min deraghvira a dapiagh ikiva uam atiatingan kogham. Eghti gumazir kuraba fomira me gamizi moghin, ua me damuan kogham. Ian ovaviba fomira nguazir kam inizir dughiamin ikegaha, iza ki ia bagha misevezir gumazir dapanibar dughiamin, ian apaniba ia gasighasighavira iti. Ezi datirighin ki apanibar tuaviba apirighti, me ua me gasighasighan kogham. Ki nin adarazi ateghti, me ikiva ni bagh ovavir boriba batam.

¹² “Ni aremeghti, me ni afaghamin dughiamin, ki nin boribar tongin otarir tam amiseveghti, a atrivir gavgavimin otoghti, bitizam a dikabiraghan kogham. ¹³ Atrivir kamra, a na bagh Dipenimin ingaram. Eghti ki an ovavir boribar amighti, me gin atrivibar iki gavgavigh mamaghira ikiam. ¹⁴ Eghti ki uabi ia inigh, egh ian Afeziamin min ikiti, ia nan borimin min ikiam. Egh an arazir kuram damighti ki mizazim a gasegham. Mati afeziam uan borim mizazim a gasi moghin ki a damuam. ¹⁵ Egh ki zurara an apangkuvam. Ki faragha Sol batoghezi ni an danganim inizi moghin, ki akirim ragh an otarim gasaraghan kogham. ¹⁶ Eghti nin adarazi givaghan kogham. Ki nin ikizimin aven gumazibar amuti, me atrivibar otiv mamaghira ikiam.” ¹⁷ Natan Ikiavira Itir Godin akaba baregaha givagha, ghua God an akazir biziba bar dar gun Devit mikeme.

Devit Ekiam ko migei (1 Eghaghaniba 17:16-27)

¹⁸ Atrivim Devit, Ikiavira Itir Godin akam baregaha givagha, an Purirpenimin aven ghugha an damazimin kamaghin a ko migei, “O Ikiavira Itir God, nan Ekiam, ki tina, ni arazir aghuir aviribar na gami. Ezi ki uan adarazi ko, e ziar ekiaba puvati. Ezi ni fomira deraghavira na gamua iza datirighin tu. ¹⁹ O Ikiavira Itir God, ni ghaze, arazir aghuir ni e gamizir kaba ti nin damazimin bizir muziariba, egha ni arazir igharazir mamın ua na gami. Ni uan ingangarir gumazimin ovavir borir gin otivamibar amuamin bizimin gun na mikeme. O Ikiavira Itir God ki gumazir kinim, ezi ni bar bizir ekiabar amuasa dar nan akakasi. ²⁰ Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God, nan Ekiam, ki manmaghin ni mikimam? Ki nin ingangarir gumazim, ezi ni na gifogha gifa. ²¹ Ni uan ifongiamin gin

ghua uan ingangarir gumazim bagha bizir ekiar kam gami. Egha ni uan akar dikirizir ekiaba nan akakasi. ²² O Ikiavira Itir God, en Ekiam, nin gavgavim bar ekevezi, tav ua nin min itir puvati. E uan inazibar akatoribar oraghizi moghin, ni uabira bar guizin God. ²³ E Israelia Isipin kalabusin itima ni uam e ini, egha ni e gamizi e nin gumazamizibar otifi. Kamaghin amizi, nguazir kamin gumazamizir igharaziba me, e nin gumazamizibar min garir puvati. E nin gumazamiziba kantrin kamin otogha itima, ni bizir aghuiba ko bizir ekiar aviribar en akura. Ni gumazamizir igharaziba batuegha men asebagh asighasighizi, e iza men nguazim ini. Kamaghin amizi kantriba bar dar gumazamiziba ziar ekiam ni ganidi. ²⁴ O Ikiavira Itir God, ni Israelia e gamizi, e zurara kamaghira nin gumazamizibar ikiam. Eghti ni uabi en Godin ikiam.

²⁵ “O Ikiavira Itir Godin Gavgavim, ni uan ingangarir gumazim, ko an adarazi bagha amizir akar dikirizir kam, ki kamagh-sua, ni a damighiti a zurara kamaghira iki. ²⁶ Eghti gumazamiziba bizir ni amir kabar ganiva, ziar ekiam ni daningam. Egh me mikim suam, ‘Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim a Israelian God.’ Egh ni zurara nan adarazir amuti me atrivibar otivam. ²⁷ Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ni Israelia en God. Ni kamaghin nan aka, ni nan ovavir boribar amuti, me zurara gavgavigh ikiam. Kamaghin amizi, ki nin ingangarir gumazim, ki ni ko mikiman atiatir puvati.

²⁸ “O Ikiavira Itir God, ni nan Ekiam, ni uabi guizbangira God, ni uan akar dikirizibar gin ghua biziba bar dagh ami. Egh ni uan ingangarir gumazim bagha akar dikirizir aghuir kam a damuti, a guizbangiram otogh. ²⁹ O Ikiavira Itir God, ni nan Ekiam, ki nin ingangarir gumazim, ki kamaghin ifonge, ni akar dikirizir kam ginighnigh, egh nan ikizim deraghvira me damu. Eghti ovavir borir nan gin izamiba, nin damazimin iki zurara kamaghira ikiam.”

8

Devit apaniba abini (1 Eghaghaniba 18:1-17)

¹ Ezi gin, Devit uan midorozir gumaziba ko ghua ua Filistiaba ko misosi. Egha me Filistiabav sogha me abini, kamaghin amizi, Filistiaba ua Israelia gativazir puvati. ² Egha gin, Devit ua uan midorozir gumaziba ko ghua Moapia misogha me

abini. A men midorozir gumaziba gaghora me migeima, me 3plan bizir ruaribar nguazim gireghav iti. Egha a gumazir bizir faragha itiba ko bizir namba 2in itibav gia ghaze, me aremegham. Egha namba 3in gumazir bizim migia ghaze, me aremeghan kogham. Ezi Moapia Devitin apengan ikia dagiaba isa a ganidi. ³ Ezi Devit uan midorozir gumaziba ko ghua kantri Soban atrivim ko misosi, an ziam Hadateser, a Rehopin otarim. Soba, a Sirian kantrin nguibar ekiar mam. Dughiar kamin Hadateser uan midorozir gumaziba inigha apanibav soghasa ghua, Yufretisin Fanemin amadaghan nguazir otevitam ua bagh a iniasa zui. Ezi Devitin adarazi me batogha, midorozimin me abini. ⁴ Egha Devit Hadateserin midorozir gumazir aviriba ini. A 20,000plan midorozir gumaziba isa, 1,700plan midorozir gumazir hoziabagh apiaghira misoziba ini. Egha Devit uaghan, 100plan karisbagh etuir hoziba ini. A uaghan hoziar igharazibar suer agiriba aghorezi, da daruan ibura.

⁵ Dughiar kamin Sirian Damaskusin nguibar ekiamin itiba, Me Atrivim Hadateserin akuragha misoghasa ghue. Ezi Devit uan midorozir gumaziba ko, me Sirian midorozir gumazir 22,000plan misoghezi me ariaghire. ⁶ Ezi Devit uan midorozir gumaziba Sirian kantrin tintinibar me ariki. Ezi Sirian gumazamiziba Devitin apengan ikiava dagiaba isa a ganidi. Danganir Devit misoghasa zuiba bar, Ikiavira Itir God an akuravizima, an apaniba abiri. ⁷ Devit garima, Hadateserin midorozir gumazir dapaniba golin ingarizir oraba ateri. Ezi David orar kaba inigha Jerusalem ghua. ⁸ A uaghan, Hadateserin nguibar ekiamning Beta, ko Berotai, aningin brasin aviriba ini.

⁹ Kantri Hamatin Atrivim Toi, an orazi, Devit Hadateserin midorozir gumaziba abinigha gifa. ¹⁰ Dughiar aviribar Hadateser faragha Toin apanim gami. Kamaghin amizi, Devit Hadateserin misoghezir bizim bagha, Atrivim Toi bar akonge. Kamaghin Toi, uan otarim Joram, Devit bagha anemada. Egha a migia ghaze, “Ni mangi nan dughiar aghuim a daningigh. Egh kamaghin a mikim suam, Ki orazi, ni Hadateser abiragha gifa. Kamaghin amizi, ki bizir ni amizir kam bagha bar akonge.” Ezi Joram Devit bagha ghua bizir aghuir me gol ko silva ko brasin ingariziba a ganidi. ¹¹ Ezi Devit bizir aghuir kaba inigha Ikiavira Itir Godin ziam fasa dagh inaba, eghti da God baghvira ikiam. A kantrin igharaziba

7:23: Godin Araziba 4:34 * 8:12: Hibrun akam ghaze “Siriaba.” Egha me fomira akar kam Grikun akamin a giragha an osiri, “Idomia.” Guizbangira, Hibrun akam ti faragha ghaze, “Idomia,” ezi gin me pazav an osiri. Ni uaghan 1 Eghaghaniba 18:11in gan.

bar dav sogha inizir golba ko silvaba, a kamaghira dagh ami. ¹² Devit Idomia* ko Moapia, Amonia, Filistia, Amalekia, ko Soban Atrivim Hadateser, a me da gol ko silvan kaba ini.

¹³ Devit gin uan midorozir gumaziba ko Idomia ko misoghasa, Danganir Zarir Amangszir Avirim Itimin ghu. Egha me Idomian 18,000plan gumazibav soghezi me ariaghire. Ezi gumazamiziba akar kam baregha ziar ekiam Devit ganingi.[†] ¹⁴ Ezi Devit uan midorozir gumaziba kantri Idomin tintinibar me ariki. Ezi Idomian gumazamiziba Devitin apengan ikiava, dagiaba isa a ganidi. Danganir Devit misoghasa zuiba bar, Ikiavira Itir God an akurvazima, an apaniba abiri.

¹⁵ Devit Israelia bar me gativagha, guizin arazibar deraghavira uan gumazamizibagh ami. ¹⁶ Seruian otarim Joap, a midorozir gumazibar dapanim. Ezi Ahilutin otarim Jehosafat, a gavmanin akinafariba osirir gumazir faragha zuim. ¹⁷ Ezi Sadok ko Ahimelek, aning ofa gamir gumazimning. Sadok, a Ahitupin otarim, ezi Ahimelek, a Abiatarin otarim. Ezi Seraia, an atrivimin akinafariba osirir gumazim. ¹⁸ Ezi Jehoiadan otarim Benaia, a Devit geghuvir midorozir gumazibar gumazir dapanim. Kar Keret ko Peletin adarazir gumaziba. Ezi Devitin otariba me ofa gamir gumazibar min iti.

9

Devit deragha Mefiboset gami

¹ Dughiar mam Devit kamaghin gumazibar azara, "Solin adarazir gumazitaba ikiavira iti, o puvati? Tarazi ikitima, ki deragh me damuasa. Ki Jonatan na gamizir apanguvir arazim ikarvaghasa." ² Dughiar kamin Solin adarazir ingangarir gumazir mam iti, an ziam Siba. Me atrivimin ganasa an dia, ezi a ghua atrivim batozima atrivim kamaghin a migei, "Nin ziam Siba?"

Ezi a ghaze, "Are, gumazir ekiam, ki nin ingangarir gumazimra."

³ Ezi atrivim Siban azara, "Solin adarazir tarazi ua ikiavira iti o puvati? Tarazi ikiti, ki Godin apanguvir arazim men akakaghasa."

Ezi Siba kamaghin Devit migei, "Jonatanin otarir vamira ikiavira ikia, egha an dagarimning uaghara ikufi."

⁴ Ezi atrivim an azara, "A managh iti?"

Ezi Siba a migia ghaze, "A Lodebarin nguibar ekiamin Amielin otarim Makirin dipenimin iti."

⁵ Ezi atrivim kamaghin oregha, gumazir maba amadazi me ghua Lodebarin nguibar ekiamin Amielin otarim Makirin dipenimin otogha otarir kam inigha izi. ⁶ Otarir kamin ziam Mefiboset, a Jonatanin otarim egha Atrivim Solin igiavotarim. A izav otogha, uan tevimning apirigha aviragha guam nguazimin mitua, egha ziar ekiam Devit ganingi. Ezi Devit an migia ghaze, "Aruer aghuim, Mefiboset."

Ezi Mefiboset ghaze, "Kirara, ki nin ingangarir gumazir kinim."

⁷ Ezi Devit a ikaragha ghaze, "Ki nin afeziam Jonatan ginighnighavira iti. Egha a bangin ki apanguvir arazimin ni damuam. Kamaghin amizi, ni atiatingan marki. Egh ni zurara nan dipenimin izi na ko nan dagher dakozimin damam."

⁸ Ezi Mefiboset ua uan tevimning apirigha aviragha, uan guam nguazimin mituagha ghaze, "Atrivim, ni bizir tizim bagh arazir aghuir kamin na damuasa? Ki pura bizir kinim. Ki mati afiar aremezir kuamin min iti."

⁹ Egha Mefiboset ghugha givazi, Atrivim Devit, Solin ingangarir gumazim Siban diazi a izima, a kamaghin a migei, "Nin gumazir ekiam Sol uan adarazi ko, men nguaziba ko biziba bar, ki da isiva Mefibosetin dafarim darigham. A Solin igiavotarim. ¹⁰ Eghti ni uan otariba ko ingangarir gumaziba ko, ia nguazir kamin azenibar ingar. Egh ia dagher azenibar dagher mitighiziba asigh da inigh izi. Eghti arazir kamin, nin gumazir ekiamin adarazi dagheba ikiam. Eghti Mefiboset uabi, zurara izi na ko nan dagher dakozimin damam." Dughiar kamin, Siba 15plan otariba ikia 20plan ingangarir gumaziba iti.

¹¹ Ezi Siba kamaghin Devit migei, "Atrivim, nin nan gumazir ekiam, bizir ni damuasa na mikemeziba, ki bar dar amuam." Bizir kamin gin, Mefiboset ghua atrivim ko an dagher dakozimin api, egha mati atrivimin otarir mam.

¹² Mefiboset otarir igiar mam iti, an ziam Mika. Dughiar kamin, Siban dipenimin itir adarazi ko an ingangarir gumazamiziba me bar, Mefiboset bagha ingangaribagh ami.

¹³ Ezi Mefiboset uabi Jerusalemin ikia, zurara Atrivim Devit ko an dagher dakozimin apa a ko iti. Mefibosetin dagarimning uaghara ikufi.

Atrivim Devitin otaribar eghaghanim

10

(Sapta 10–20)

*Devit Amonia ko Siriaba abini
(1 Eghaghaniba 19:1-19)*

¹ Bizir kamîn gin, Amonian atrivim aremezi, an otarim Hanun an danganim inigha atrivimîn oto. ² Ezi Devit ghaze, “Ki arazir aghuimîn Hanun damuam, mati an afeziam Nahas faragha arazir aghuimîn na gami.”

Kamaghin amizi, Devit apangkuvir migirigiabar Hanunin mikimasa uan abuir gumazir maba amada. Ezi me ghua otozir dughamin, ³ kantri Amonian gumazir dapaniba uan atrivim migia ghaze, “Ni ti ghaze, Devit abuir gumazir kaba amadazi, me ziar ekiam nin afeziam daningasa ize? Bar puvati. A me amadazi me modogh en nguibar ekiam getiva an ganasa oda ize. Egh me gin uan midorozir gumaziba ko izi e gasigham.”

⁴ Ezi Hanun akar kam baregha, Devitin abuir gumazibar suigha, men ghua-masiziba vaghvagher dar vuebagh isegha vueba ataki. Egha uaghan men korotiar ruariba arighara da aghorezi da bar otefe, ezi men mitiarakaba azenimra iti. Egha me amadazi me ghue. ⁵ Ezi abuir gumazir kaba bar aghumsigha, uamategh uan nguibar mangan aghua. Ezi Devit Hanun amizir bizir kam baregha, kamaghin abuir gumazir kaba bagha akam amaga ghaze, “Ia Jerikon nguibar ekiamra iki mangiti ian ghumasiziba uam otivigh givaghti ia Jerusalem in izi.”

⁶ Ezi Amonia kamaghin fo, me Devitin gumazibagh amizir bizir kam bagh, a bar men aningaghegham. Kamaghin amizi, me nguibar avirir kabar midorozir gumaziba bagha akaba amangi. Egha me Sirian kantrin aven itir nguibar ekiamning, Betre-hop ko Soban midorozir gumazitaba iniasa, me ko akam akirasa ghue. Ezi me Amonian akurvaghasa 20,000plan midorozir gumaziba amada. Ezi me ua Topin nguibar ekiamin midorozir gumazir 12,000pla ini. Egha me ua uarir akurvaghasa, 1,000plan midorozir gumaziba bagha Makan atrivim ko akam akiri.

⁷ Ezi Devit orazi, Amonia uan midorozir gumaziba bar me akufa. Egha a Joap ko midorozir gumaziba bar me amadazi, me me ko misoghasa zui. ⁸ Ezi Amonia uan nguibar ekiamin azenan izegha misoghasa uari arigha, divazimin tiar akamin boroghin tuivighav iti. Ezi Siriaba ko Topia ko Makaba, me uarira dadar torimin tuivighav iti. Egha misoghasa uari arigha iti.

⁹ Ezi Joap apanir kabar ganigha fo, midorozir gumazir okoruar pumuning, vong ko vong sara dikavigh izi a ko misogham. Kamaghin amizi, a Israelian gumazir gavgavir deragha misozir maba amisevaghera me isa, dadar torimin itir

apanir kabar arava bizimin me afe. Egha a uabi men dapanimin ikia faragha tu.

¹⁰ Egha a uan dozim Abisai amisevezi, a midorozir gumazir igharazibar faragha zui. Egha Amonian midorozir gumazibar arava men boroghin uan midorozir gumaziba bizimin me afa zui. ¹¹ Egha Joap kamaghin Abisai migei, “Ni ganti, Sirian midorozir gumaziba e adugh mangi e abinsi damuti, ia izi en akuragh. Eghti Amonia ia adugh mangi ia abinsi damuti, e mangi ian akuragh. ¹² Ia atiatingan marki! E uan gumamaziziba ko nguibar ekiar God e ganingiziba bagh nighnigh pamtemin misogham. Eghti Ikiavira Itir God damuasa ifongezir bizir aghuim a mar guizbangirama otogh.”

¹³ Egha Joap uan midorozir gumaziba ko Siriabav soghasa ghua garima, me ara tintinibar ghue. ¹⁴ Ezi Amonia gari, Siriaba arima, me uaghan Abisain adarazir damazimin ara ghua uan nguibar ekiam avinizir divazir ekiamin aven monge. Ezi Joap pura Amonia ategha uan midorozir gumaziba inigha uamategha Jerusalem in ghue.

¹⁵ Ezi Siriaba garima, Israelia midorozimin me abira, kamaghin amizi, me uan midorozir gumazibar diazima me bar iza uari akufa. ¹⁶ Ezi Atrivim Hadateser gumazir maba amangizi, me ghua Yufretisin Fanemin vongin aruem anadi naghin otogha, Sirian midorozir gumaziba inigha ghua bar Helamin nguibar ekiamin me akufa. Ezi Atrivim Hadateserin midorozir gumazibar garir gumazir dapanim Sobak, men faragha ghua men gumazir dapanimin iti.

¹⁷ Ezi Devit orazi, Siriaba iza Helamin uari akuvagha itima, a Israelian midorozir gumaziba bar me inigha ghua Jordanin Fanem girigha vongin ghua Helamin ghue. Ezi Sirian midorozir gumaziba tuiva misoghasa uari arigha maghira Israelia ko midorozim fore. ¹⁸ Ezi Israelian midorozim bar gavgavigha Sirian midorozir gumaziba adugha zuima me are. Ezi Devit uan midorozir gumaziba ko, men 700plan karisbagh isin ikia misozir gumaziba ko 40,000plan nguazimin tuiva misozir gumazibav soghezi, me ariaghire. Egha uaghan Sirian midorozir gumazibar dapanim Sobak misoghezima, a danganir kamrama areme. ¹⁹ Ezi Atrivim Hadateserin apengan itir atrivir maba garima, Israelia me abinigha gifa. Ezi me tagha, Israelia ko navir vamiran ikiasa akam akirigha Israelian apengan iti. Kamaghin amizi, Siriaba uam Amonian akurvazir puvati.

Devit Urian amuim ko arazir kuram gami

¹ Ezi azeniba vaghvagh, dar dughiar orangtiziba givasava amima, atriviba uan midorozir gumaziba isa uan apaniba ko misoghasa zui. Ezi Devit Amonia misoghasa Joap ko, uan midorozir gumazibar gumazir dapaniba ko Israelian midorozir gumaziba, a bar me amangi. Ezi me ghua Amonia misogha me abiragha, Raban nguibar ekiamin midorozim fore. Ezi Devit uabi midorozim bagha ghuzir puvatigha Jerusalemra iti.

² Egha guaratizir mamın aruem uaghira bar migorima, Devit uan misiamin dikavigha avughsa uan dipenimin pin itir danganim garui. Egha garima amizir mam uan dipenimin rua iti. Amizir kam, an ganganiba bar dera. ³ Ezi Devit foghasa, munar amizir manamra rue, egha gumazir mam amadazima a foghasa ghu. Ezi gumazim ghua an ganigha kamaghin fo, kar Batseba, Eliamin guivim. A Hitian adarazir gumazir mam Uria, an amuim. ⁴ Ezi Devit gumazir maba amangizi me ghua Batseba inigha ize. Dughiar kamin, Batseba uan iakinibav suegha givagha, uan mikarzim zuasa bizibagh ami. Egha Batseba Devit bagha izezi, Devit a koma akuizi, Batseba gin uamategha uan dipenimin ghu. ⁵ Egha gin Batseba borimin duirava fo, a navim adai, egha Devit bagha akam amada.

⁶ Ezi Devit oregha Joap bagha akam amaga ghaze, "Ni Hitian gumazim Uria amadaghti a na bagh izegh." Ezi Joap Devit bagha Uria amadazi, a ize.

⁷ Uria Devit bagha izezi, a kamaghin an azara, "Joap derazi an midorozir gumaziba uaghan dera? Ezi midorozir manmaghira zui? Me, en apaniba abinigham, o?" Ezi Uria midorozimin otivizir biziba bar a geghani.

⁸ Ezi Devit Urian migia ghaze, "Bar dera, ki oregha gifa. Ni datirighin uan dipenimin mangi dagarimning ruegh avughsi." Ezi Uria Atrivim Devit ategha azenan ghuzi, Devit gin bizir aghuir maba Uria daningasa, da isa gumazir mam ganingizi an ada inigha a bagha zui. ⁹ Ezi Uria uan dipenimin ghuzir puvati. A uan gumazir ekiamin gumazir a geghuviba ko, me atrivimin dipenimin tiar akar miriamin akui.

¹⁰ Ezi Devit orazi, Uria uan dipenimin ghuzir puvatizi, Devit ghuava a migel, "Ni tizim bagha uan dipenimin ghuzir puvati? Ni dughiar ruarimin midorozimin ikia uan dipenimin ikezir puvati."

¹¹ Ezi Uria kamaghin Devit ikara, "Israelia ko Judabar midorzir gumaziba midorozir

danganimra iti. Ezi Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam me ko ikiavira iti. Ezi nan gumazir ekiam Joap, midorozir gumaziba ko pura danganir azentuzimin averpenibar ikiavira iti. Eghti ki uabira mangi uan dipenimin deragh damiva, dipabar ami, egh uan amuim ko dakuti, kamaghin bar deraghan kogham. Ki bar guizbangira arazir katam damighan kogham."

¹² Ezi Devit a migia ghaze, "A dera, ni datirighin kagh ikeghti ki gurumzaraghan, ua ni amadaghti ni mangam." Ezi aruer kamin Uria Jerusalemın iti. Ezi amimzaraghan guaratighin, ¹³ Devit Urian diazi a iza a ko apima, a dipar onganiba a ganingizi an ada amegha bar ongani. Egha dimagarir kamin, Uria dakuasa uan dipenimin iraghuzir puvati. A uan daguivsim ghuaragha, gumazir atrivim geghuva itiba koma akui.

¹⁴ Egha amimzaraghan, Devit Joap bagha akinafarir mam osirigha, Uria ganingigha anemadazima a uamategha midorozir danganimin ghu. ¹⁵ Devit kamaghin akinafarim osiri, "Ni Uria isi midorozim bar gavgavizi naghin anetigh. Egh ia bar uari amikirvegh girakirangin izeghti, apaniba a misueghti an aremegh." ¹⁶ Dughiar kamin Joap midorozir gumaziba ko me Raban nguibar ekiam iniasa misoghavira iti. Egha Joap akinafarim inigha givagha egha gari, Amonian midorozir gumazir gavgaviba bar pamten misozir danganim, a Uria isava danganir kamin aneti. ¹⁷ Ezi Amonian midorozir gumaziba uan nguibar ekiam avinasa azenan iza, Joapın midorozir gumaziba ko misosi. Ezi midorozir kamin aven, Devitin ingangarir gumazir dapanir maba ariaghire, ezi Uria uaghan me koma areme.

¹⁸ Joap gin Devit bagha akam amaga midorozir kamin otivizir bizibar gun migei. ¹⁹ Egha Joap gumazir akar kaba inigh mangamim migia ghaze, "Midorozir kamin aven otivizir biziba ni bar adar gun Devitin mikemegh. ²⁰ Eghti an atar kamaghin ni mikimam, 'Ia manmaghsua ghua nguibar ekiamin divazim bar an miriamra ghugha misosi? Ia kamaghin fozir puvati, apaniba divazim gisin tuivigh ikiva, barir pibar ia gasegham. ²¹ Ia ti fomira Gideonin otarim Abimelek batozir bizir kam bakinighinigha mati? Gideonin otarim Abimelek, a fomira Tebesin nguibar ekiamin boroghın divazir miriamin tughav itima, amizir mam divazim gisin ikia, dagiar wit mirmirir mam puegha a mikinizi an areme. Ezi ia manmaghsua bar divazir miriamin boroghın ghue?" Atrivim mikemegh givaghti, ni kamaghin a mikim,

‘Nin Ingangarir Gumazim Uria, Hitian gumazim, a uaghan areme.’”

²² Ezi gumazir kam Joapin akaba inigha Devit bagha ize. ²³ Egha kamaghin a migei, “Apaniba gavgavigha e adugha nguibar ekiamin azenan izegha tuzir torimin e misosi. Ezi e ua me adugha bar ghua nguibar ekiamin tiar akamin ghu. ²⁴ Ezi Amonian midorozir gumazir maba divazir ekiamin pin ikia, barir pibar nin ingangaribar garir gumazir dapanir mabagh asezi me ariaghire. Ezi nin ingangarir gumazim Uria, a Hitian gumazim, a uaghan areme.”

²⁵ Ezi Devit a migia ghaze, “Ni uamateghe mangi Joapin mikim suam, A midorozimin aven otivizir bizibagh nighnigh, egh da bagh pamtemin nighnighan marki. Gumazitam foghan kogham, tinara midorozimin aven ovegham. Kamaghin amizi, an Amonia misogh me abinigh, egh men nguibar ekiam bar a gasighasikigh.”

²⁶ Ezi Batseba gin uan pamin ovevem baregha, a bagh azia iti. ²⁷ A uan pam gibua a bagha ikegha givazima, Devit gumazir mabav kemezi me Batseban akua a bagha atrivimin dipenimin ize. Ezi Devit an itima, an otarir mam bate. Ezi Devit amizir arazir kam, Ikiavira Itir God bar a fongezir puvati.

12

Natan Devitin arazir kuram aghuri

¹ Egha Ikiavira Itir God, Devit bagha uan akam inigha izar gumazim Natan amada. Ezi Natan iza a batogha kamaghin Devit geghari, “Dughiar mam gumazir pununing nguibar ekiar mamn iti. Aningin mav bizir aviriba iti, ezi mav onganarazibagh amua bizir aviriba puvati. ² Gumazir bizir aviriba itim, a bulmakauba ko sipsipin bar aviriba iti. ³ Ezi gumazir biziba puvatizim, sipsipin nguzir amebar vamira ua bagha a givezegha an akuaghapi, ezi an a ko iti. Egha a deraghavira sipsipin nguzir amebar kamin garima, an an boriba ko dipenimin ikia ghuaava ekefe. A dagher muziarir a itiba, ana da abigha dar naba isa uan sipsip ganiga anetaghrazima, a an dipaba apir kavin dipar naba api. Egha an a isa uan evarim garigha a muagha akui. Ezi sipsipin kam mati an guivimin miraram oto. ⁴ Ezi dughiar mamn, gumazir mam iza gumazir bizir aviriba itimin dipenimin ize. Ezi a uan namakar a bagha izezim bagh uan sipsipin tam o bulmakaun tam misuegh a bagh isaman aghua. Egha a gumazir biziba puvatizimin sipsipin nguzim okemegha a misuegha uan namakar a bagha izezim bagha a isami.”

⁵ Ezi Devit kamaghin oregha, gumazir bizir aviriba itir kam bar a basemegha, kamaghin Natan migei, “Ki Ikiavira Itir Godin ziamin guizbangira migei, gumazir arazir kurar kam gamizim, me a misueghti, an aremeghti deragham. ⁶ Guizbangira, a gumazir biziba puvatizimin apanguvir puvatigha arazir bar kuram gami. Kamaghin amizi, a 4plan sipsipba isi, a inizir sipsipin kam ikarvagham.”

⁷ Ezi Natan kamaghin Devit migia ghaze, “Nirara, gumazir ki egharir kamnang! Ikiavira Itir God, a Israelian God, a kamaghin ni migia ghaze, ‘Ki nin akurazi, Sol ni gasighasighizir puvati. Ki borem isa ni gingegha ni amisevezi, ni Israelian atrivimin oto. ⁸ Nin gumazir aruam Sol, ki an dipenim ko an biziba ko an amuiba, ki bar da isa nin dafarim gati. Egha ki ni gamizi ni Israelia ko Judabar atrivimin oto. Bizir kaba nin damazimin oteveghti, ki bizitaba ua ni daningvira ikiam. ⁹ Ezi ni manmaghsua Ikiavira Itir Godin akam batuegha, an damazimin arazir kurar kam gami? Ni Hitian gumazim Uria misoghezi an areme. Ni midorozim bagha anemadazi, Amonia uan midorozir sabamin a misoghezi an areme, ezi ni an amuim ini. ¹⁰ Ezi ni deraghviram oragh. Ni nan akam batuegha Urian amuimin ikiasava a ini. Kamaghin amizi, dughiar gin izibar, gumaziba nin ovavir borir tabav soghti me arimighiram, eghti arazir kam ikivira ikiam.’

¹¹ “Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migia ghaze, Ki nin adarazir gumazitabar amighti, me osimtizir ekiaba ni darigham. Egh nin damazimin, ki nin amuiba isi gumazir igharazibar aningam. Eghti me azenara arazir kurabar nin amuubar amuam. ¹² Ni uan arazir kuram modogha a gami, ezi ki nin arazir kurar kam, azenara a ikarvaghti, Israelia bar an ganam.”

¹³ Ezi Devit kamaghin oregha ghaze, “Ki Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kuram gami.”

Ezi Natan a ikaragha ghaze, “Ikiavira Itir God, nin arazir kuraba gin amada, ezi ni aremeghan kogham. ¹⁴ Ezi nin arazir kurar kam bangin, apaniba akar kurabar Ikiavira Itir God migei. Kamaghin amizi, nin otarir Batseba otezim aremegham.”

¹⁵ Natan Devitin arazir kurabar gun a mikemegha givagha, uamategha uan dipenimin ghu.

Ezi gin, Devitin borim, Ikiavira Itir God a gamizi, a puviram arei.

Devitin otarim areme

¹⁶ Devitın otarım arei, ezi otarım ghuam-aghosa, Devit dagheba tagha God ko migia a gaghori. A dimagaribar uan dipenimın ghua pura nguazim girav iti. ¹⁷ Ezi an ingangarir gumazir aruaba ghua an miriamin tuivigha egha dikavasa a migeima, a me barazir puvati. A uaghan me ko daman aghua. ¹⁸ Ezi 7plan dughiaaba givazima, an borim areme, ezi an ingangarir gumaziba an borimın ovevemın gun an mikıman bar atiatingi. Me kamaghın uarira uariv gei, “Borim tıghar ovengamin dughiamın, e a migeima an e barazi puvati. Kamaghın e datirighın borimın ovevemın gun a mikemeghan kogham. A bizir kam baregh ti dikavigh uabi gasighasigham.”

¹⁹ Ezi Devit garima, an ingangarir gumaziba sighsirir akabar uarira uariv geima a fo, borim ti aremegha gıfa. Ezi a men azara, “Borim aremez, o?”

Ezi me ghaze, “Are, an areme.”

²⁰ Egha Devit akar kam baregha, nguazimın dikavigha ghua rue. Egha borem uan mikarzim gaghuiha, korotiar aghuıba aghuıgha, Ikiavira Itir Godın ziam fasa an Dipenimın ghua, uan tevınnıng apirigha dapanim aviragha guam nguazim mitua. Egha Devit ua uan dipenimın izegha, dagheba isair gumazibav mikemezi, me a bagha dagher maba tuıgha a ganıngizi, ana da api. ²¹ Devit arazir kam gamizima, ingangarir gumaziba kamaghın a mıgei, “Ni arazir manmaghın amizim gami? Ni borim aremezir puvatizir dughiamın, ni a bagha aziava dagheba ta. Ezi borim aremezi, ni datirighın dikavigha dagheba api. Ni mingarir manam gatava arazir kam gami?”

²² Ezi Devit me ikaragha ghaze, “Ki ghaze, Ikiavira Itir God ti nan apangkuvigh nan borim damıghti an aremeghan kogham. Kamaghın borim angamira ikiavira itima, ki aziava dagheba ta. ²³ Ezi datirighın an aremegha givazi, ki tizim bagh dagheba tagham? Arazir kamın ki ua borim damıghti a dikavigh angamira ikiam? Bar puvati. A zuir danganir kam ki gin uaghan an mangam. Egh a ua na bagh izeghan kogham.”

Batseba Solomon bate

²⁴ Egha gin Devit gavgavim uan amuım Batseba danıngasa, akar aghuıbar a mıgei. Egha Devit a koma akuizima, a navım asegha otarir ıgharazir mam bate. Ezi Devit ziam Solomon a gati. Ezi Ikiavira Itir God bar borir kam gifonge. ²⁵ Kamaghın

amizi, Ikiavira Itir God uabi ziar kam Jedidia* borim darıghasa, uan akam inıgha izir gumazim Natan amadazi a Devit bagha ghu.

Devit misogha Raban nguıbar ekiam ini

²⁶ Ezi dughiar kamın, Joap uan midorozir gumaziba ko, Raban nguıbar ekiamın misogha ghuavira iti, kar Amonian atrivimın nguıbar ekiam. Egha me nguıbar ekiar kamın akuar mam ini. ²⁷ Egha a Devit bagha akam amaga ghaze, “Ki Raban nguıbam ko misogha me dipaba tuir danganı inıgha gıfa. ²⁸ Eghti datirighın, ni zuamira Israelin midorozir gumazir ikiavira itiba akuvagh, me amadaghti, me izi pamtemın Raban gumaziba ko misogh me abınıghıva nguıbar ekiam inıgh. Puvatıghti, nan adarazira misogh me abınıghti, gumazamiziba nan ziam nguıbar ekiar kam darıgham.” ²⁹ Ezi Devit akar kam inıgha gıvagha, midorozir gumazir ikiavira itiba akuvagha, me bar ghua Raban gumaziba ko misogha me abınıgha nguıbar ekiam ini. ³⁰ Egha Devit Amonian atrivimın dapanir asuam ini. Dapanir asuar kam, me golin an ingarizi, an osımtizim 35 kilogrem. Dapanir asuar kam, me dagir dirir bar pin kozir mamın an kuruke. Ezi Israelia dapanir asuar kam inıgha Devitın dapanim garu. Devit uaghan dagıaba ko bizir aghuır avirıba nguıbar ekiar kamın ada ini. ³¹ Egha Devit Raban nguıbar ekiamın itir gumazamiziba bar me inıgha, ingangarir guar avirıbar amuasa me arisi. Marazi sobiar ingarir ingangaribagh ami, marazi ainin afavıbar ingangaribagh ami, marazi ainin sobiabar ingangaribagh ami. Ezi marazi brıghbar ingari† Arazir kamra, Devit kantri Amonın nguıbar ekiar ıgharazıba bar men gumazamizibagh ami. Egha gin, Devit uan midorozir gumazıba ko me uamategha Jerusalemın ghue.

13

Amnon arazir kuramin Tamar gami

¹ Bizir kamın girara, arazir mam oto. Devitın otarım Apsalom, a buaramızir mam iti, an ziam Tamar. An ganganıba bar dera. Ezi Devitın otarir ıgharazir mam, an ziam Amnon, amebar ıgharazim a bate. A bar Tamar gifongegha, a bagha navım dikafi. ² Tamar tong bar gumazitam koma akuıgha fozir puvatizi, me bar deragha a geghuvıma a iti. Kamaghın amizi, Amnon Tamarın boroghın mangamin tuavıba puvati, egha a zurara a ginıghnıgha arei moghın iti. ³ Egha

* **12:25:** Ziar kam Jedidia, an mingarım kamaghın ghu, “Ikiavira Itir God bar a gifonge.” † **12:31:** Hibrun akam deragha vezın kamın mingarım abıghızir puvati. Gumazir maba ghaze, a kamaghın mıgei, “Egha a Raban nguıbar ekiamın gumazamizıba bar me inıgha egha soba ko ainin afavıba ko ainin sobiabar me misoghezi, me ariaghire. Egha a marazi brıghbar ingarir avenın marazi tue.”

Amnon namakar mam iti, an ziam Jonadap. A Devitin avebam Saman otarim, a biz-ibav kinti, dar dagheba guizbangirama otivamin fozozir ekiam iti. ⁴ Egha a Amnonin azara, "Atrivimin otarim, ni na mikim, manmaghin amizi ki zurara nin garima, ni osemegha arei moghin gari?"

Ezi Amnon a ikaragha ghaze, "Ki uan avebam Apsalomn buaramizim Tamar, bar a gifonge."

⁵ Ezi Jonadap a ikaragha ghaze, "Ni ifar arei moghin damu, egh uan misiamin irighiv iki mamaghira iki. Eghti nin afeziam nin gansi aven iziti, ni kamaghin a mikim suam, 'Ga uaning! Ni nan buaramizim Tamar amadaghti an aven izi, eghti ki ganti, a na bagh daghetam tuam. Egh a uabi daghem na daningti ki aneremam.'"

⁶ Ezi Amnon, Jonadapin akam baregha, ghua uan misiamin ghugha ifara arei moghin amua uan misiamin girighav iti. Ezi Atrivim Devit an arimariar akam baregha an ganasa an dipenimin ghu. Ezi Amnon a migia ghaze, "Ga uaning! Ki aria nin azangisi, ni nan buaramizim Tamar amadaghti an aven izi, eghti ki ganti a na bagh kekin taba tu. Egh a uabi kekin kaba inigh na daningti ki dar amam."

⁷ Dughiar kamin, Tamar atrivimin dipenimin itima, Devit a bagha akam amaga ghaze, "Ni mangi uan tuebam Amnonin dipenimin mangiva a bagh daghetam tuam." ⁸ Ezi Tamar oregha uan tuebam Amnonin dipenimin ghugha garima, a uan misiamin girighav iti. A irighav ikia garima, Tamar plauan maba inigha plaua giragha kekba tuer minemin da tue.

⁹ A kekba tuer minem isa kekba Amnonin damazimin da ingegha itarim gati. Ezi Amnon daman aghua. Egha a ghaze, "Ia ingarir gumaziba bar, ia azenan mangi." Ezi gumazamiziba kamaghin oregha, me bar dipenim ategha azenan ghue.

¹⁰ Ezi Amnon Tamar migia ghaze, "Ni kekba inigh ki akui naghin izi, egh kekba isi na daningti ki dar amam." Ezi Tamar kekin tuezir kaba inigha a irighav iti naghin a bagha zui.

¹¹ Tamar kekba inigha ghuava Amnon daningasa amima, a maghira an dafarim gitorogha a migia ghaze, "Nan buaramizim, ni izi nan misiamin na ko dakuasa ki ifonge."

¹² Ezi Tamar a migia ghaze, "Markiam, ni nan tuebam. Ni arazir kurar kam damusi na gaghonan marki. E Israelia arazir kurar kabagh amir puvati. Ni aghumsizir arazir mizirizir kam damuan marki. ¹³ Ni arazir

kurar kam damighti, ki aghumsizir ekiam inigh, ua gumazamizibar damazimin daruan kogham. Eghti Israelia bar mikim suam, ni bar ikufi, egh me ni dipova bar pazivira ni mikimiva bar ni abiragham. Ga uaning! Ni arazir kam datirighin a damusi nighnighan marki. Ni nan ikisi ifuegh, ga uan afeziam Atrivim Devitin azaraka. Ni nan ikisi, a ti nin amamangatigham." ¹⁴ Ezi Amnon Tamarin migirigiam baraghan aghuagha, uan gavgavim sarama an suiragha, a gekuigha a gakaghora a koma akui.

¹⁵ Egha datirighin a Tamarin aghua. A faragha bar Tamar gifonge, egha datirighin bar a basemegha bar an aghua. An an aghuazir arazim bar ekeveghe, a faragha a gifongezir arazim gafira. Egha a migia ghaze, "Ni dikavigh na gitagh mangi."

¹⁶ Ezi Tamar a ikaragha ghaze, "Nan tuebam, ni na barakigh. Ni datirighin na batogha na gamir arazir kurar kam, a ni nan suiragha arazir kuramin na gamizir arazim bar a gafiragham." Ezi Amnon bar tong Tamar barazir puvati. ¹⁷ Egha uan ingangarir gumazir igiamin diagha a migia ghaze, "Ni izi amizir kam nan damazimin a batueghti an azenan mangiti, ni tiam asaragh." ¹⁸ (Dughiar kamin, Tamar korotiar ruarir kurkazir bar aghuiba itiba arugha, Amnon bagha ghu. Kar atrivibar guivir tighar pamin ikiamiba azuir korotiar aghuir ruariba.) Ezi Amnonin ingangarir gumazim a batoghezi an azenin girizi, a tiam asara.

¹⁹ Ezi Tamar uan navir osimtizim akakagha, averenim uan dapanim gaghugha korotiar ruarir kam abiki. Egha dafarimning uan dapanim gatigha, pamten aziavira zui.

²⁰ Ezi Apsalom uan buaramizim Tamarin garima, an aziavira izima, a an azara, "Manmaghin ami? Nin tuebam Amnon ni ko akua arazitam ni gamizi ni azia izi? Amnon, a nin tuebam, kamaghin, ni azir akam ategh pura uabi amiragh mighigh bizir a ni gamizir kamin osiman marki. Egh nin tuebam Amnon ni gamizir arazir kurar kamin gun gumazitam mikiman marki." Ezi Tamar Apsalomn dipenimin ghugha a ko iti, ezi osimtizir kam zurarama anebiravira iti. ²¹ Ezi Atrivim Devit eghaghanir kam baregha an muriam bar moghira ikufi.*

²² Ezi Apsalom bizitamin bar Amnon migeir puvatigha bar aghumra iti. Amnon an buaramizim suiragha a gekuigha ghua

* **13:21:** Bar fomira gumaziba Hibrun akam, me Grighin akamin a gira, egha vezin kamin me mong an ruarim osiri. Ezi e datirighin fozir puvati, me uari akar kam osiri, egha a fomira Hibrun kamin iti, egha datirighin ua itir puvati. Grighin akam ghaze, "Amnon Devitin otarir ivariam, ezi Devit bar a gifonge. Kamaghin Devit Amnon ivezir kuram a ganingizir puvati."

arazir kuramin a gami, kamaghin amizi, Apsalom bar an aningaghegha an aghua.

Apsalom, Amnon misueghti an aremeghasa tuaviba buri

²³ Azenir pumuning givazima, Apsalom uan ingangarir gumaziba ko Balhasorin nguibamin sipsipin arizibagh isi, isam damuasa atrivibar otariba bagha bar akaba amangi. Nguibar kam a Efraimin nguibar ekiamin boroghin iti. ²⁴ Egha Apsalom Atrivim Devit bagha ghua, kamaghin a migei, "Atrivim, ki nin ingangarir gumazim, ga uaning. Ki uan gumaziba ko sipsipin arizibagh isi isam damuasa. Egh ni uan ingangarir gumazir dapaniba ko, ia nan isamin izasa ki ian azangsisu."

²⁵ Ezi Atrivim Devit a ikaragha ghaze, "Nan otarim, ti puvatigham. E bar mangegh uam osimtizim ni danigham." Ezi Apsalom mangasa a gaghoravira iti. Ezi atrivim an gin mangan aghuagha ghaze, Apsalom ni mangi, nin biziba deragham.

²⁶ Ezi Apsalom a migia ghaze, "Ia maghlin izan aghuaghiva, nan aveghbuam Amnon amadaghti, an e bagh izi."

Ezi atrivim a ikaragha ghaze, "A bizir tizim baghvira nin gin mangam?"

²⁷ Ezi Apsalom Amnon bagha Devitin azangsighavira iti, ezi an Amnon ko uan otarir igharaziba saram amamangatizi, me bar Apsalom in gin ghu.

²⁸ Egha me ghua Balhasorin nguibamin otivigha, Apsalom uan ingangarir gumaziba pamten me abira me migia ghaze, "Ia isamin torimin ganti, Amnon dipar onganiba amegh onganighti, ki mikimvira ikiti, ia a misueghti a irigh aremegh. Ki uabi a misueghti an aremeghasa ia migia ia abira. Kamaghin amizi, ia tuivigh gavgavigh bizitamin atiatangan marki."

²⁹ Ezi Apsalom in ingangarir gumaziba a mikemezi moghirama isamin aven Amnon gamizi, Atrivim Devitin otarir igharaziba kamaghin ganigha dikavigha vaghvaghua uan donkibagh apiagha bar puv are.

³⁰ Me tuavimin ghuavira itima, gumazir mam men faragha ghua, Devit migia ghaze, "Apsalom nin otariba bar me misoghezi me ariaghire, men tav itir puvati." ³¹ Ezi atrivim kamaghin oregha dikavigha tugha uan korotiar ruarim abigha nguazim girighav ti. Ezi an ingangarir gumaziba uaghan tuivighavira ikia uan korotiar ruariba abiagharisi.

³² Ezi Devitin aveghbuam Sama, an otarim Jonadap kamaghin Devit migei, "Nan gumazir ekiam, ni nighnizir gavgavim akar kabar ikian marki. Me nin otariba bar me misoghezi me ariaghirezir puvati. Me Amnonra misoghezi an areme. Bizir kamin mingarim kamakin, Amnon faragha arazir kurabar Apsalom in buaramizim Tamar gami. Ezi Apsalom zurara dughiaabar bizir kam ginighnighavira ikia, Amnon misoghezi an areme. Ki Apsalom in guamin garima a mitarmangizi, ki an nighnizim gifo." ³³ Atrivim, nan gumazir ekiam. Ni akar kaba isi uan navir averiam darighan marki, kar pura akar kiniba, nin otarir igharaziba ariaghirezir puvati. Amnon uabiram areme."

³⁴⁻³⁶ Ezi Apsalom zuamiram arav ghu.

Jonadap Devit ko miaviara itima, nguibar ekiam geghuva an garir midorozir gumazir igiar mam, munaghira Horonaimin zir tuavmin garima, gumazir avirim mighsiar miriamin otivigha izaghiri. Ezi an atrivim bagha ghua kamaghin a migei, "Ki gumazir mabar garima me Horonaimin zir tuavmin mighsiamin miriamin otivigha izaghiri."*

Ezi Jonadap Devit migia ghaze, "Ni gan! Ki ni mikemezi moghira mar atrivimin otaribara izi." Jonadap mikemegha givazima, Devitin otariba aven izegha maghirama azi. Ezi Devit uan ingangarir gumaziba ko, me me ko puvirama azi.

Apsalom arav ghu

³⁷⁻³⁹ Apsalom ara ghua kantri Gesurin ikia, Atrivim Talmai ko iti. Talmai, a Amihutin otarim. § An azenir 3plan Gesurin iti.

Ezi Atrivim Devit dughiar ruarimin Amnon gibua a bagha ikegha givagha, ua Apsalom in apangkuvigha ghaze, a uamategh izi.

14

Apsalom ua izasa, Joap a bagha tuaviba buri

¹ Seruian otarim Joap kamaghin fo, Atrivim Devitin navim bar Apsalom baghavira iti. ² Ezi Joap amizir nighnizir aghuiba itim bagha uan ingangarir gumazir mam amadazi, a ghua Tekoan nguibamin a inigha ize. Ezi Joap kamaghin a migei, "Ni kamaghin damuasa ki ifonge, ni ifar mati gumazim aremezi ni aghuimazimin iti moghin iki. Ni aghuimazir korotiabar aghuigh, egh borem uan mikarzim daghuan marki. Ni mati

† 13:32: Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati. ‡ 13:34-36: Vezin kamin aven, akar kam, "Ezi an atrivim bagha ghua kamagh a migei, 'Ki gumazir mabar garima me Horonaimin zir tuavmin mighsiamin miriamin otivigha izaghiri,'" a datirighin Hibrun akamin itir puvati. Akar kam ti fomira ike, egha datirighin ovenge. Bar fomira dughiar akam ikivira itimin, gumaziba Grikin akamin a gira, ezi akar kam a Grikin akamin ikivira iti.

§ 13:37-39: Talmai an Apsalom in inazir afeziam. Ni 2 Samuel 3:3in gan.

gumazim aremezi ni dughiar ruarimin a gibua iti moghin iki. ³ Egh ni atrivim bagh mangiva akar ki ni ganidir kabar gun a mikim.” Egha Joap atrivim mikimamin akar amizim migei.

⁴ Ezi Tekoan amizir kam atrivim bagha ghugha, atrivimin damazimin nguazim girigha uan guam nguazim mituagha, ziar ekiam a ganiga ghaze, “O atrivim, ni nan akuragh.”

⁵ Ezi atrivim an azara, “Ni osimtizir manam iti?”

Ezi amizim ghaze, “Atrivim, guizbangira, nan pam aremezi ki odiarimin iti. ⁶ Ki nin ingangarir amizim. Ki faragha otarir pumuningra iti. Egha aning azenibar ikia uaningin atara uaning misozima, aningn tongin midorozim abighan gumaziba puvati. Ezi mav mavin misoghezi an areme. ⁷ Ezi datirighin nan pamin ikizimin adarazi bar dikavigha nan atara ghaze, otarir uan aveghbuam misoghezi an aremezim, ni a isi en dafarim datighti, e a misueghti an aremegh, uan aveghbuamin ovevem ikaragham. Ki men akamin gin mangiva, ki otariba puvatigham. Mati ki avivkiar mam iti, ezi me anemungasa. Me kamaghin damighti, nan pam ko an ikizimin ziam nguazir kamin ikian kogham.”

⁸ Ezi Atrivim Devit, amizimin akam baregha kamaghin a ikaragha ghaze, “A dera, ki nin osimtizim ni bagh anekiram. Ni uamategh uan dipenimin mangi.”

⁹ Ezi Tekoan amizim kamaghin atrivim migei, “Atrivim, nan gumazir ekiam, osimtizir kam na ko nan afeziamin adarazir izam. Eghti ni ko nin dipenimin itir darazi osimtiziba puvatigham.”

¹⁰ Ezi atrivim a migia ghaze, “Gumazitam migirigiar kuratam ni mikemeghti, ni a inigh na bagh iziti, ki a mikemeghti a ua kamaghin ni damuan kogham.”

¹¹ Ezi amizim ua kamaghin migei, “Ga uaning, atrivim, ki kamaghin ifonge, Ikiavira Itir God, a nin God, ni an ziamin mighvira a mikimtima, me nan otarir igharazim misueghti an aremeghan marki. Bar markiam. Guizbangira, en arazim kamakin, gumazim uan aveghbuam misueghti an aremeghti, gumazir kamin anababara a misueghti an aremegham. Ezi ni arazir kamin gin mangan marki, eghti gumazitam nan otarim misueghti an aremeghan marki.”

Ezi Devit ghaze, “Ki, Ikiavira Itir Godin ziamin guizbangira ni migei, nin otarimin dapanir arizitam tong nguazim girighan kogham. An aremeghan kogham.”

¹² Ezi amizim kamaghin migei, “Ga uaning, nan atrivir ekiam, ki nin ingangarir

amizir kinim. Ni na ateghti ki tong ua mikemeka?”

Ezi Devit ghaze, “A dera ni mikim.”

¹³ Ezi amizim kamaghin Devit migei, “Ni tizim bagha bizir kurar kamin Godin gumazamizibagh ami? Ni uabi uan otarim batuegha anetaghizi, a ua izezir puvati. Kamaghin amizi, akar ni datirighin na mikemezir kam, ni uabi uabi isa kotiam gati. ¹⁴ E fo, e bar moghira arighiregh ua angamira ikian kogham, mati gumazim dipam nguazim gingeeghti, gumazitam uam a iniva avegham. God pura gumazibar ikirimiriba agevir puvati. Eghti gumazitam an saghon ikitima, a gumazir kam inigh uabin boroghin izisi, a bagh tuaviba buriam. ¹⁵ Atrivim, nan gumazir ekiam, ga uaning, gumazamiziba na gasighasighasa na migei. Kamaghin amizi, ki men atiatia, egha datirighin ni mikimasa ni bagha izi. Ki nin ingangarir amizim, ki kamaghin nighnisi, ki nin azaraghtima, ni nan akurvaghamin tuavitam batogham. ¹⁶ Ki kamaghin nighnisi, gumazir maba ki uan otarim ko, ga gasighasighava ami, eghti God ga ganingizir nguazir kam, ga an ikian kogham. Ki ghaze, ni ti nan akam baragh nan akuragh, gumazir kabar dafarim da ua ga iniam. ¹⁷ Kamaghin amizi, ki ghaze, ni na bagh akar gavgavitam akirighti ki deraghvira itir. Atrivim, nan gumazir ekiam, ni mati Godin enselin mam, egha ni arazir kuraba ko arazir aghuibagh fo, manam dera, ezi manam ikufi. Ezi Ikiavira Itir God, nin God ni ko iki.”

¹⁸ Atrivim oregha kamaghin amizim ikara, “A dera, ki datirighin azangsizir mam nin ti. Ki kamaghsua, ni datirighin guizbangira na mikimiva bizitam nan mongan marki.”

Ezi amizim ghaze, “A dera, atrivim, nan gumazir ekiam, ni nan azang.”

¹⁹ Ezi Devit kamaghin an azara, “Joap ti akar kabav kimasa ni amadaz, o?”

Ezi amizim ghaze, “Atrivim, nan gumazir ekiam, ki nin ziamin guizbangira ni migei, ki nin azangsizim gitaviraghan ibura, egh ki uaghan akatam nin modoghan kogham. Are, bar guizbangira, nin ingangarir gumazim Joap, an akar kabar na mikemegha, na amadazima ki dar gun ni migei. ²⁰ Nin ingangarir gumazim Joap, a pura dav kemezir puvati. An Apsalomin osimtizir kam akirasa akar kabagh ami. Ezi gumazir ekiam, ni mati Godin enselin mam, ni fofoziba ko nighnizir aghuir aviriba iti, egha ni nguazir kamin otivir biziba bar dagh fo.”

²¹ Ezi gin atrivim kamaghin Joap migei, “Bar dera, ki nin nighnizimin gin mangam.

Eghti ni mangiva Apsalom inigh uamategh izi.”

²² Ezi Joap kamaghin oregha Atrivim Devitin damazimin nguazim girigha fuagha, uan guam nguazim mituagha ziar ekiam a ganiga ghaze, “O atrivim, nan gumazir ekiam, God deraghvira ni damu. Ni nan azangsizimin gin ghuzi, ki datirighin fo, ni na gifonge.” ²³ Egha Joap dikavigha Gesurin ghugha, Apsalom inigha uamategha Jerusalem in ize.

²⁴ Ezi atrivim kamaghin migia ghaze, “Apsalom uan dipenimra iki, egh a nan damazimin izi nan ganam marki.” Kamaghin amizi, Apsalom uan dipenimra ikia egha atrivimin damazimin ghuzir puvati.

Devit Apsalomin arazir kuram gin amada

²⁵ Apsalom gumazir bar dirim, egha duar kuritam bar an namnamin dagarimningin ikegha uanaga an dapanir siriamin itir puvati. Israelian gumazitam an min garir puvati, kamagh amizi, Israelia an ganasa bar akonge. ²⁶ An dapanir arizim bar mitemegha, aghua ruarvagha a baseir dughiamin, an azeniba vaghvagha gevir dughiamin an anepiri. Egha me dapanir arizir a dipirizir kamin osimtizimin gari, an atrivimin skelin a kilogremin pumuningin tu. ²⁷ Apsalom amuimin ikia otarir 3pla ikia egha guivir vamira iti, an ziam Tamar. A bar amizir dirim.

²⁸ Ezi Apsalom azenir pumuningin Jerusalem ikia, egha tong bar atrivimin damazimin ghuzir puvati. ²⁹ Egha Apsalom Joap bagha akam amadagha ghaze, Joap Apsalomin amamangatighti, an atrivim bagh mangi. Ezi Joap Apsalom bagh mangan aghua. Ezi a dughiar igharazimin uam Joap bagha akam amada, ezi Joap ua mangan aghua. ³⁰ Kamaghin amizi, Apsalom uan ingangarir gumazibav gia ghaze, “Joapin balin azenim nan azenimin boroghin iti. Ia mangiva a daboroghtima a isigh.” Ezi me ghuava an balin azenim gaborozima a isi.

³¹ Ezi Joap arazir Apsalomin ingangarir gumaziba amizir kam baregha, Apsalomin dipenimin ghugha an azara, “Nin ingangarir gumaziba bizir tizim bagha nan balin azenim gaboro?”

³² Ezi Apsalom kamaghin a ikaragha ghaze, “Ki izi uabin ganasa ni bagha akaba amadima ni izan aghua. Ki kamaghsua, ni izegh nan akam inigh mangiva atrivimin azaragh, a tizim bagha Gesurin na inigha Jerusalem in ize? Ki ti munaghira ikia deraghai. Ki datirighin atrivimin guamin

ganasa, eghti a nan arazir kuratamin apighiva, na misueghti ki aremegham.”

³³ Ezi Joap ghugha Apsalomin akabar gun Atrivim Devit migei. Atrivim oregha givagha gumazir maba amadazima, me ghua Apsalom inigha izi. Ezi Apsalom nguazim girigha fuagha, uan guam nguazim mituagha ziar ekiam atrivim ganingi. Ezi atrivim an tore.

15

Apsalom Atrivim Devit batueghasa tu-aviba buri

¹ Ezi bizir kabar gin, Apsalom karisin mam ko, hoziar maba ko 50plan gumazir a geghuv an daroribar faragh mangamiba ini. ² A dughiba vaghvagha bar mizarazibar, dikava ghua nguibar ekiamin tiar akamin zuir tuavir miriamin tuivav iti. Eghti gumazir manam osimtizim ikiva anekirsi atrivim bagh iziti, Apsalom an diagh kamaghin an azaragh, “Ni nguibar manamin gumazim?”

Eghti gumazir kam kamaghin mikimam, “Ki nin ingangarir gumazim, ki Israelin abar mamim gumazim.”

³ Ezi Apsalom gumazir kamin osimtizimin mingarim gifogha, kamaghin a migei, “Ni oragh, nin akaba bar guizbangira, egha dera. Ezi noki, atrivim deravira nin akaba baraghamin gumazitam amisevezir puvati.”

⁴ Egha Apsalom dughiaabar zurara kamaghin gumazibav gei, “Tav ti na misevezi ki jasin otogha deraghai. Egh ki gumazibar osimtiziba kotin da tuisigha deraghavira da akirai. Ki uabi jasin otivasa ifonge.”

⁵ Egh uaghan, gumazitam an ganigh a bagh izi ziar ekiam a daningisi uan teviba apirsi damuti, a zuamira uan dafarimmin an amadagh a muigh an toram. ⁶ Gumazamizir uan osimtiziba inigha atrivim bagha zuiba, Apsalom arazir kamra me gami. An arazir kamin Israelian gumazamiziba, bar men nighnizibagh etui.

⁷ Azenir 4pla givazima,* Apsalom ghua kamaghin Atrivim Devit migei. “Ga uaning, ni na teghtima ki uamategh Hebronin mangi, akar dikirizir ki Ikiavira Itir God gamizir mam damighti, an otoka. ⁸ Ki nin ingangarir gumazim, ki Sirian kantrin aven itir nguibam Gesurin ikia, egha Ikiavira Itir God bagha akam akira ghaze, a ua na inigh Jerusalemin mangighti, ki Hebronin nguubamin an ziam fam.”

⁹ Ezi atrivim a migia ghaze, “Ni navir amirizim sara mangi.” Ezi Apsalom uamategha Hebronin ghua.

* 15:7 Hibrun akam ghaze, 40plan azeniba. Ezi fomira gumazir maba akar kam Grighin akamin a gira, egha ghaze, akar kam a 4plan azenibav gei.

¹⁰ Apsalom uaghan Israelian anababa bar me mikimasa modogha gumaziba amangi. Ezi me kamaghin Israelia migei, "Ia sighar ararem baragh maghira, kamaghin dim mikim, Apsalom Hebronin ikia atrivimin otogha gifa." ¹¹ Apsalom Hebronin zuir dughiamin, a Jerusalem 200plan gumazibar diazi, me a ko zui. Gumazir kaba, bizir a damuasava nighnizim me a gifozir puvati, egha puram an gin zui. ¹² Me ghua Hebronin otivigha, Apsalom ofabagh ami. An ofan kabagh amir dughiamin, a Gilon gumazir mam Ahitofel, a ingh izasa gumazir maba amangizi, me Gilon nguibar ekiamin ghue. Ahitofel, a gumazir nighnizir aghuiba isa Atrivim Devit ganidibar mav. A uan nguibam Gilo ategha Apsalom bagha ize. Dughiar kamin, Apsalom nighnizir kurar an averara amiba ekiva zui. Ezi an gin zuir gumazibar dibobonim ghuavanagavira iti.

Devit Jerusalem ategha arav ghu

¹³ Ezi abuir gumazir mam iza kamaghin Devit migei, "Datirighin Israelian gumazamizibar navir averiaba, bar moghira Apsalom baghavira iti."

¹⁴ Ezi Devit kamaghin uan ingangarir gumazir dapanir Jerusalem itibav gia ghaze, "Aria, ia dikavigh e zuamiram Jerusalem ategh areka. Puvatighi, Apsalom e misueghti e bar arighiregham. E zuamiram areka, e suighsuightima, Apsalom uan adarazi ko izi en nguibar ekiam gasighasigh, en gumazamizibav sueghti me arighiregham."

¹⁵ Ezi atrivimin ingangarir gumazir dapaniba a ikaragha ghaze, "Are, atrivim en gumazir ekiam, ni bizir tizim damuasa migei, e a damuam." ¹⁶ Kamaghin amizi, atrivim uan dipenimin itir darazi ko an ingangarir gumazir dapaniba, me dikavigha Jerusalem ategha uan seubar zui. Egha atrivim uan amuir dozir 10pla ataghizi, me atrivimin dipenimin gara iti.

¹⁷ Atrivim uan adarazi ko me Jerusalem ategha ghua, nguibar ekiamin itir dipenir bar abuan dazighiamin itimin boroghin tivighav iti. ¹⁸ Egha atrivim tughav ikia garima, an ingangarir gumazir dapaniba ko a geghuva an faragha zuir midorozir gumaziba, me a gitagha voroghira dika arua zui, ezi Keret ko, Peletian adarazi ko Getin nguibar ekiamin midorozir gumazir 600pla, me uaghan a ko zui. Fomira 600plan midorozir gumazir kaba me Devit ko Getin nguibar ekiamin ike, me uaghan an gin ize.

¹⁹ Ezi atrivim kamaghin Getin midorozir gumazir gumazir dapanim Itai migia ghaze, "Ni tizim bagha e ko mangasa? Ni

kantrin igharazimin gumazim, ni iza kagh iti, nin nguibam saghon iti. Kamaghin ni uamategh Jerusalem mangiva Atrivim Apsalom ko iki. ²⁰ Ni dughiar otevimra kagh ike, kamaghin, ki ni damuti ni nguibar kam ategh pura e ko daruan kogham. E pura tintinibar iki daruam. Kamaghin, ni uan midorozir gumaziba ingh uamategh mangiti deragham. Ikiavira Itir Godin apangkuvim ko an arazir a ia baghavira itim, guizbangira ia ko zurara iki."[†]

²¹ Ezi Itai kamaghin Devitin akam ikaragha ghaze, "O atrivim, nan gumazir ekiam, ki Ikiavira Itir Godin ziam, ko nin ziamin, ki guizbangira ni migei, ki zurara ni ko ikiam. Ni nguibar manamin mangiti, ki uaghan an mangam. Egh me ni misueghti ni aremegham, me uaghan na misueghti ki aremegham."

²² Ezi Devit kamaghin a migei, "A dera, ia e ko mangam." Kamaghin amizi, Itai uan midorozir gumaziba ko men amuiroghboriba ko, me faragha zuir darazir gin zui. ²³ Devit uan adarazi ko me Jerusalem ataghirazir dughiamin, kantrin aven itir gumazamiziba bar moghira puviram azi. Ezi atrivim uan adarazi ko me Kidronin Fanem giregha gumazamiziba puvatizir danganimin amadaghan zui.

²⁴ Devit tughav ikia garima, gumazamiziba arua zuima, ofa gamir gumazimning Sadok ko Abiatar, ko Livaiba me uaghan me ko zui. Livaiba Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam gisaghpuha iza nguazim gati, egha uam a gisaghpuzir puvatigha, ikia ghuava dughiar gumazamiziba bar Jerusalem ataghizimin oto. ²⁵ Ezi atrivim kamaghin Sadok migei, "Ni Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam ingh uamategh nguibar ekiamin mangi. Eghti Ikiavira Itir God na gifuegh, egh nan amamangatighi ki ua izi, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam ko Purirpenir a itimin ganam. ²⁶ Ki pura iti. Eghti Ikiavira Itir God na gakuueghan kogham, a dera, a bizir tizimin na damusi a puram a damu."

²⁷ Egha Devit ua kamaghin ofa gamir gumazim Sadok migei, "Ni nan akam deragha a gifos, o puvati? Ki kamaghin migei. Ni uan otarim Ahimas ko Abiatarin otarim Jonatan, aning ingh ia uamategh navir amirizim sara nguibar ekiamin mangi. ²⁸ Ni oragh, ki mangiva gumazamiziba puvatizir danganimin otogh, fanem gira zuir danganimin boroghin iki ia mizuamam. Eghti ia bizir Jerusalem otiviziba dar akam na bagh anemadagh." ²⁹ Ezi Sadok ko Abiatar Akar Dikirizir Gavgavir Boksiam ingha uamategha Jerusalem ghugha iti.

[†] 15:20: Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati. Bar fomira gumazir maba akar kam Grighin akamin a giragha an osiri, ezi datirighin Aruamin akam Grighin akamin gin zui.

³⁰ Ezi Atrivim Devit bar osemegha uan dagarir asuamning suegħa uan dapanim avaragħa azia Olivin Mighsiamin ghuvanadi. Ezi an gin zuir darasi, uaghan uan dapaniba avegħa azia ghuvanadi. ³¹ Ezi Devit kamaghin oraki, "Ahitofel Apsalom ko an gin zuir darazir akurvagħasa għu."

Ezi Devit kamaghin Ikiavira Itir God ko migei, "O Ikiavira Itir God, ga uaning, ni Ahitofelin migirigiabagh iragħti, da bar pazaviram mangi."

³² Me ghua mighsiamin orazimin otifi, kar danganir me Ikiavira Itir Godin ziam fem. Ezi Devitin namakar mam iza a bato, an ziam Husai, an Arkan ikizimin gumazim. An apanguvir ekiam Devitin ikia uan korotiam abigha nguazim uan dapanim gaghui. ³³ Ezi Devit an ganigha kamaghin a migei, "Ni na ko iziti, ki nin akurvagħsi ingangarir ekiatam damigham. ³⁴ Egh ni nan akurvagħsi, ni uamategħ nguibar ekiamin mangi, Apsalomin ganigh kamaghin a mikim, 'O atrivim, ki fomira nighnizir aghuiba nin afeziam ganingħi, egha datirighin ki nin ingangarir gumazimin otivasa.' Ni kamaghin damighi, nighnizir ni Apsalom ganidir kam, a Ahitofel Apsalom ganingizir nighnizim atugham. ³⁵ Ni oragh. Ofa gamir gumazir pumuning, Sadok ko Abiatar, aning uaghan Jerusalem in iti. Ni atrivimin dipenimin oraghizir biziba, bar adar gun aning mikemegħ. ³⁶ Sadokin otarim Ahimas, ko Abiatarin otarim Jonatan, aning uaghan uan afeziamning ko iti. Ni oraghizir migirigiaba aning mikemegħti aning izi na mikimam." ³⁷ Ezi Devitin namakam Husai, an akamin gin ghua uamategħa Jerusalem għu. Husai ghua Jerusalem otozima, Apsalom uaghan iza nguibar ekiamin oto.

16

Siba tuavimin Devit bato

¹ Devit Husai ko mikemegħa givagħa, a mighsiar orazim ategħa mong sivagħa għu. Ezi Mefibosetin ingangarir gumazim Siba iza a bato. Siba 200plan bretta ko 100pla wainin ovizir me apuzizir ikiziba ko, 100plan temer fikin ovizibar ikiziba ko, memen inimin ingarizir misevir wainin dipam ruiziba a da inigha izi. A dagħer kaba isa donkin pumuning gisin da arigha Devit bagħa izi. ² Ezi Devit kamaghin Siban azara, "Ni tizim bagħa bizir kabar akua izi?"

Ezi a kamaghin Devit ikara, "Donkin kamning, nin amuiba ko boriba aning daperagh mangam. Ezi bretta ko temer fighin oviziba, kar nin adarazi dar amam.

Ezi wainin kam, kar nin adarazi gumazimiziba puvatizir danganimin daru mangiti, mikarziba men amiagħti, me aneremam."

³ Ezi atrivim ghaze, "Bar dera, ni na mikim, nin gumazir ekiam Sol, an igiam Mefiboset managh itir?"

Ezi Siba ghaze, "Israelia ti datirighin anemisevegħti, a uan inazim Atrivim Solin min Israelia gatavagħ men ganam. Kamaghin amizi, a Jerusalem in ikiavira iti."

⁴ Ezi Atrivim Devit kamaghin oregha Siba migia ghaze, "A dera, ki datirighin Mefibosetin biziba bar ni daningam."

Ezi Siba kamaghin Devit ikara, "Atrivim, nan gumazir ekiam, ki nin damazimin tevminning apirigha ziar ekiam ni ganidi. Ki kamagħsua, bizir ki damuamiba ni damuti, ni na gifueghivira ikiam."

Simej akar kurabar Devit migei

⁵ Atrivim Devit Siba ko mikemegħa givagħa Bahurimin otogħa givagħa garima, Solin ikizimin mav, Geran otarim Simej, iza akar kurabav gia Devitin atara a bagħa izi. ⁶ Devit uan ingangarir gumazir dapaniba ko itima, Simej dagiabar me ginifi. Devit uan midorozir gumazir aviribar torimin arua zuima, Simej tong men atiatir puvati. ⁷ Egha Simej Devitin atara ghaze, "Ni kamatigh. Ni gumazibav sozima da ariagħhir gumazim. Ni gumazir kuram, ni kamatigh. ⁸ Ni Sol batuegħa an danganim inigha atrivimin oto. Egha ni Solin adarazir gumazir aviribav sogħezima, me ariagħhire. Kamaghin, Ikiavira Itir God nin arazir kurar kam ikarvasi. Egha Ikiavira Itir God nin danganim iniasa, nin otarim Apsalom amisevezi, a Israelian atrivimin oto. Ni gumazir gumazibav sozima me ariagħhirim, kamaghin, God datirikin ni gasighasisi."

⁹ Ezi Seruian otarim Abisai kamaghin Devit migei, "Atrivim, nan gumazir ekiam, gumazir kam manmagħsua akar kurabav gia nin atari? An afiar aremezir kuamin min gara iti. Ki ti mangiva an firim atugham."

¹⁰ Ezi atrivim kamaghin Seruian otarimning Abisai ko Joap, aning migia ghaze, "Kar guan bizim puvati. Anetakigh. Ikiavira Itir God ti a mikemegħa ghaze, 'Ni akar kurabav kim Devitin atar,' egha a bizir kam bagħ nan ataram, a dera. Egha tinar kamaghin an azaragħam, 'Ni tizim bagħa Devitin atari?'"

¹¹ Egha Devit kamaghin Abisai ko uan ingangarir gumazir dapanir igharazibav gia ghaze, "Nan otarir nan otozimra na misuegħti ki aremegħasa, ezi ia tizim bagħa Benjaminin anabamin gumazir kamin adaribar digavir kuram gami? Guizbangira, Ikiavira Itir God a mikemegħa, a bizir kam gami. Kamaghin amizi, ia anetegħti an akar kabar amu.

12 Ikiavira Itir God nan arazir kurabar osimtizibagh fo, egh a ifongeghiva, a ti adarir kurar datirighin otivizir kaba bagh arazir aghuim na ikaragh, deraghvira na damuam.”¹³ Devit mikemegha givagha, uan gumaziba ko tuavimin zui. Tuavir me zuir kamnang, a mighsiamin boroghin zuir tuavim. Ezi Simei mighsiar vuemin miriabar me gisin ghuava, Devitin atarava dagiaba ko nguazir minezibar a giniva zui.¹⁴ Ezi atrivim uan gumazamiziba ko ghua danganir me zuimin otifi. Me bar amiagha danganir kamin avughsa iti.

Apsalom Jerusalem ot

¹⁵ Ezi Apsalom ko Israelia bar ghua Jerusalem otifi. Ezi Ahitofel uaghan me ko ghu. ¹⁶ Ezi Devitin namakar aghuim Husai, a ghua Apsalom batogha an diagha kamaghin a migia ghaze, “Ni dughiar ruarimin atrivimin ikivira ikiam!”

¹⁷ Ezi Apsalom akar kam bareghe kamaghin Husai migia ghaze, “Ni Devitin namakar bar aghuim, manmaghin amizi ni an gin ghuzir puvati? Kar namakar aghubar arazir puvati. Ki nin ganighe dikavir kuram gami.”

¹⁸ Ezi Husai kamaghin Apsalom migia ghaze, “Puvati. Ikiavira Itir God ko, gumazamizir kaba ko, Israelian igharaziba, me bar atrivitam amiseveghtima, ki an apengan ikiva a ko ikiam. ¹⁹ Egh ki nin ingangarir gumazimin ikian koghe, egh ki mangi tinan ingangarir gumazimin ikiam? Puvatigham. Ki fomira nin afeziamin ingangaribagh ami. Ezi kamaghin, ni an otarim, ki datirighin nin ingangaribar amuam.”

²⁰ Ezi Apsalom kamaghin Ahitofel migia ghaze, “Ni datirighin na mikim, ki bizir tizim damuam?”

²¹ Ezi Ahitofel ghaze, “Ni mangi uan afeziamin amuir doziba ko daku, a me ataghizima me atrivimin dipenimin gara iti. Ni kamaghin damighti, Israelian gumazamiziba bar fogh suam, Ni guizbangira uan afeziam gamizi a nin apanimin oto. Eghti gumazamizir datirighin nin gin zuiba, me nin gin mangisi bar gavgavigham.”

²² Ahitofel kamaghin mikemezima, me gumazir maba amadazima, me ghua atrivimin dipenir siriamin avughsir danganimin, purirpenir mamin ingari. Egha gumazamiziba bar, men damazimin Apsalom an aven ghu. Ezi me vaghvagha an afeziamin amuir doziba isa an aven zuima a me koma akui.

²³ Dughiar kamin gumazamiziba kamaghin nighnisi, Ahitofel me nigeir akar kaba nighnizir aghuiba me ganidi. Ezi da

mati God uabi me ganidir akaba, ezi me guizbangira dar gin zui. Devit faragha Ahitofelin akabar gin ghu, ezi datirighin Apsalom uaghan dar gin mangasa.

17

Husai Apsalom gifara

¹ Ezi gin Ahitofel kamaghin Apsalom migia ghaze, “Ni na amadaghti ki 12,000plan gumaziba inigh datirighin dimangan me ko, e Devitin gintigham. ² A datirighin bar amiragha navim osemegha iti moghira, ki mangiva a ko misogham. A digavir kuram damighti, an gumaziba ari mangiti ki atrivimra misueghti an aremegham. ³ Egh ki an gumazamiziba bar me inigh ua ni bagh izam. Me mati amizim datirighira pamin ikeghe a basemegha arav ghugha, gin a uamategha uan pam bagha ize. Ni kamaghin ifonge, ni Devit misueghti an aremeghti, gumazamiziba deravira ikiam.”* ⁴ Apsalom ko Israelian gumazir dapaniba akar kam bareghe kamaghin migia ghaze, mar nighnizir bar aghuimra.

⁵ Ezi Apsalom ghaze, “Ja Husain diaghti, a izi uan nighnizimin gun mikimti e a bareka.”

⁶ Ezi Husai izezima, Apsalom a migia ghaze, “Kar nighnizir Ahitofel e ganingizim, e an gin mangam o puvatigham? Puvatighiti, ni e mikim, e manmaghin damuam?”

⁷ Ezi Husai Apsalomin akam ikaragha ghaze, “Nighnizir Ahitofel datirighin ia ganingizim, a derazir puvati. ⁸ Ni fogh, nin afeziam Devit uan midorozir gumaziba ko, me misozir gumazir gavgaviba, egha bar osemegha iti, me mati bene amebam gumazim an nguziba okemezima, an navim isia iti. Ni uan afeziamin midorozir arazibagh fo, a dimangan uan midorozir gumaziba ko dakuighan kogham. ⁹ Egha a datirighin ti mighsiar tamin dagiar torir ekiatamin modoghav ikiama, a danganir igharazitamin ikiama. Eghti e datirighin mangi me misoghtima, me en midorozir gumazir tabav sueghti me arimighireghti, gumazamiziba akar kam bareghe kamaghin mikim suam, ‘Apsalomin adarazi me bar ikufi.’ ¹⁰ Eghti nin midorozir gumazir igharaziba akar kam bareghe bar atiatigham. Me uari mati midorozir gumazir gavgaviba, egha laionbar min tuifi. Ezi Israelia bar fo, nin afeziam a midorozibar faraghavira zuir midorozir gumazim, ezi an midorozir gumaziba bar puvira misosi.

¹¹ “Nan nighnizim kamakin. Ni Israelian nguibabar itir gumazamiziba bar, notin amadaghan Danin anabamin nguibamin

16:22: 2 Samuel 12:11-12 * **17:3:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati. Bar fomira gumazir maba akar kam Grighin akamin a giragha an osiri, ezi datirighin Aruamin akam Grighin akamin gin zui.

ikegh, bar mangi sautin amadaghan Berseban nguibamin otogh, dar gumazamiziba bar men diaghti, me izi uari akuvaghām. Me ongarir dadarimin gigimin min bar avirasemegham. Eghti ni datirighin uabi men faragh mangiva ia Devit ko misogh. ¹² Egh e Devit buri mangi managh a batogh, e datirighin mizazim an adarazigh asam. Me bar en tivaghan kogham, mati dimagarimin ghuariam irima, gumazitam anepiran iburaghām. Eghti Devit uan adarazi ko, e me misoghtima me bar arimighireghām. Eghti men tav bar ikian kogham. ¹³ Eghti an ari nguibar ekiatamin aven mangightima, Israelian midorozir gumaziba benir gavgaviba inigh izi nguibar ekiar kamin divaziba ikeghiva, nguibar ekiar kam gekuigh danganir zarimin anekunighti, a bar ikuvighām. Eghti nguibar ekiar kamin dagiar muziaritam bar ikeghan kogham. Bar puvatighām.”

¹⁴ Husai mikemegha givazima, Apsalom ko Israelian gumaziba bar kamaghin migei, “Husain migirigiaba bar dera, egha Ahitofelin migirigiabagh afira.” Guizbangira, Ikiavira Itir God faragha Apsalom gasighasighasa nighniki. Kamaghin amizi, a uabi men nighniziba fezi, me Husain akabar gin zui. Guizbangira Ahitofelin migirigiaba da dera, ezi puvati, Ikiavira Itir God me gamizi, me akar kamin gin ghuzir puvati.

Devit Jordanin Fanem girigha vongin ghu

¹⁵ Ezi bizir kamin gin, Husai ghua akar an Apsalom ko Israelian gumazir dapanibav mikemezibar gun ofa gamir gumazimning Sadok ko Abiatar migei. Egha a uaghan Ahitofelin akabar gun aning mikeme.

¹⁶ Egha a ghaze, “Gua zuamira Devit bagh akam amadagh a mikim suam, Atrivim, ni datirighin dimangan Jordanin Fanem vongin kagh dakuan marki, Ni fanem girigh vongin mangi. Puvatightima, Apsalom uan adarazi ko iziva, ni ko nin adarazi sara bar ia misueghti ia arimighireghām.”

¹⁷ Ezi Jonatan ko Ahimas, aning ghua Jerusalem azenan Enrogelin Fanemin me mizua iti. Aning ofa gamir gumazimning otarimning. Gumazamiziba aning ganti aning nguibar ekiamin aven mangan aghuagha, egha aning azenan modoghav iti. Ingangarir amizir mam faragha nguibar ekiar kamin otivir bizibar gun aning migei. Ezi aning ghua Devit mikeme. ¹⁸ Ezi dughiar kamin, gumazir igiar mam aning ganigha ghua Apsalom mikeme. Kamaghin amizi, aning zuamira ghua Bahurimin nguibamin gumazir mam dipenimin ghua. Ezi mozir

dipar mam an dipenim boroghin iti, ezi Jonatan ko Ahimas mozir kam giraghuga modo. ¹⁹ Ezi gumazir kamin amuim inir mam inigha iza an onegha mozir dipar kamin akam avara. Egha a witin maba inigha tintinibar inir kam gisin da ariki. Eghti gumaziba foghan kogham, aning kagh modoghav iti.

²⁰ Ezi gin Apsalomin gumazir maba aning gin iza kamaghin amizimin azai, “Ahimas ko Jonatan managh iti?”

Ezi amizim ghaze, “Aning fanem girigha vongin ghu.” Ezi gumaziba ghua Ahimas ko Jonatan buriava aning ipuzir puvatigha uamategha Jerusalem ghua.

²¹ Apsalomin gumaziba ghuegha givazi, Ahimas ko Jonatan mozir kam ategha Atrivim Devit bagha ghuga kamaghin a migei, “Ni kagh ikian marki. Ni uan adarazi bar me inigh zuamira fanem girigh vongin mangi.” Egha aning gin Ahitofel Devit gasighasighasa mikemezir migirigiaba bar a geghani.

²² Ezi Devit akar kaba baregha givagha, bemira uan adarazi inigha Jordanin Fanem girigha vongin ghua. Ezi aminim itima me vongin ghuegha gifa. Men tav ua danganir kamin itir puvati.

²³ Ahitofel garima Apsalom an akabar gin zuir puvati, ezi a ghua uan donki gaperagha uamategha uan nguibar ekiamin ghua. A ghua uan biziba ko amuim ko boriba akirigha gin ghua uabi aguraghava areme. Ezi an amuim ko boriba an kuam inigha ghua, an afeziabar kuaba afezir danganimin anefa.

²⁴ Egha Apsalom ko Israelian midorozir gumaziba dikavigha Devitin gin zui. Ezi dughiar Apsalom ghua Jordanin Fanem girigha vongin zuimin, Devit uan adarazi ko ghua Mahanaimin nguibar ekiamin otogha gifa. ²⁵ Apsalom faragha Amasa amisevezima, a Joapin danganim inigha an midorozir gumazibar gumazir dapanimin iti. Amasa Jeterin otarim, a Ismaelin ikizimin gumazir mam,[†] egha a Nahasin guivim Abigelin iti. Ezi Joapin amebam Seruia, an Abigelin amezemebam. ²⁶ Dughiar kamin, Apsalom Israelia ko ghua Gileatin Distirighin otivigha averpenibar ingari.

²⁷ Ezi Devit ghua Mahanaimin otozir dughiamin, gumazir 3pla iza a bato. Men ziabar kara, Sobi a Nahasin otarim, a kantri Amonin nguibar ekiam Raban gumazim. Ezi Amielin otarim Makir, a Lodebarin nguibar ekiamin gumazim. Ezi Barsilai, a Gileatin Distirighin Rogelimin nguibar

^{17:23}: 2 Samuel 15:12 [†] ^{17:25}: Hibrun akam ziar kam Ismael itir puvati. A ghaze, Israel. Ezi fomira gumazir maba akar kam Grighin akam a giragha an osiri, egha me ghaze, a Ismael migei. 1 Eghaghaniba 2:17, uaghan Ismael migei.

ekiamin gumazim. ²⁸⁻²⁹ Gumazir kaba itariba ko nguazir mineba, ko daguraguir misiaba isi Devit uan gumaziba ko me daningasa da inigha zui. Egha me dagher maba sara inigha zui, kar wit ko bali, plaua ko witin me avimin tueziba, ko ngeezir igharagha garir pumuning ko, hani ko, bulmakaun otem ko dagher sisin me bulmakaun oter eborimin ingarizim. Me uaghan sipsipin maba inigha ghue. Me kamaghin fo, Devit uan gumaziba ko iza gumamaziziba puvatizir danganimin zuir tu-avimin ize. Ezi mitiriam men azima kuariba men piri, ezi men mikariziba bar men amia. Kamaghin amizi, me dagher kaba inigha me bagha izi, eghti me dar amiva ua gavgavim iniam.

18

Joap Apsalom misoghezima, an areme

¹ Ezi Atrivim Devit uan midorozir gumaziba bar me akuvagha, dar 1,000plan midorozir gumazir okoruaba vaghvagha me bagha faragha zuir gumazir dapaniba amiseveghe, egha uaghan kamaghira 100plan midorozir gumaziba bagha gumazir dapanir maba amisefe. ² Egha uan midorozir gumaziba 3plan okoruabar me abiki. Joap okoruar mam gatvagha an garima, an aveghbuam Abisai mam in garima, Getin nguibar ekiamin gumazim Itai okoruar mam in gari. Egha Devit kamaghin uan midorozir gumazibav gia ghaze, “Ki uabi ia ko e misoghsi mangam.”

³ Ezi me kamaghin a migei, “Puvati. Ni e ko mangan kogham. E bar midorozimin areghti, me e ginighnighan kogham. Egh me en taraziv sueghti, e arimighireghti, me uaghan gumazir aremezibagh nighnighan kogham. Ezi ni e ko mangiti, me ni misueghti ni aremeghti, bizir kam mati me 10,000plan gumazibav soghezi me bar ariaghire. E ghaze, kamaghin ti deragham, ni nguibar ekiamin kaghira iki. Eghti e gumaziba o bizitabar oteveghti, ni e bagh da amangam.” ⁴ Ezi atrivim kamaghin men akam ikaragha ghaze, “A dera, ki ian nighnizimin gin mangam.” Egha Devit divazir nguibar ekiam avinizimin tiar akar ekiamin miriamin tughav ikia garima, midorozir gumazibar sueba voroghira dika azenan zui. Midorozir gumaziba vaghvagha uan okoruabar aven iti, okoruar mam in dibobonim 1,000plan gumaziba iti, ezi okoruar mam in dibobonim 100plan gumaziba iti. Egha me bar uan okoruabar voroghira dika aven zui.

⁵ Devit akar gavgavimin Joap ko Abisai ko Itai migia ghaze, “Ia na bagh nighnigh, gumazir igiar kam Apsalom in apangkufigh.” Ezi midorozir gumaziba bar, akar gavgavir

Devit uan midorozir gumazir dapanibagh aningiziba, me bar da baraki.

⁶ Egha Devitin midorozir gumaziba ghua Israelia bato, kar Apsalom in midorozir gumaziba. Egha me Efraimin anabamin ruarimin uariv sosi. ⁷⁻⁸ Me uariv sogha ghua, Devitin midorozir gumaziba bar Israelia abinigha bar me gasighasiki. Midorozim bar ekeveghe bar distrighin danganiba bar a da ini. Gumazir bar avirim ruarimin aven tintinibar onganigha ariaghire. Kamagh amizi ruarimin aven ariaghirezibar dibobonim, a midorozimin ariaghirezir darazir dibobonim gafira. Midorozir gumazir dughiar kamran ariaghireziba bar dar dibobonim, 20,000in tu.

⁹ Ezi Apsalom donki gaperagha ghua, Devitin midorozir gumazir maba batogha ara zui, ezi an donki okin temer ekiar mam in apengan zuima, an dapanir arizim temer aguar mam in guragha gavgafi. Ezi Apsalom guraghav itima, an donki ivemara ghuavira iti, ezi Apsalom overiam ko nguazimin tizimin guraghav iti. ¹⁰ Ezi midorozir gumazir kabar mav, Apsalom in ganigha ghua Joap migia ghaze, “Ki datirighin Apsalom in garima, a temer okin aguamin guraghav iti.”

¹¹ Ezi Joap a ikaragha ghaze, “Bizir kam ti guizbangira, o? Ezi ni a misueghti an aremeghan aghua? Ni a misoghezi an aremezi, ki ti 10plan silvan dagiaba, ko midorozir gumazibar letin tam ni ganighai.”

¹² Ezi gumazir kam kamaghin Joap ikaragha ghaze, “Ni silvan dagiar 1,000pla isi na daninghti, ki bizitamin atrivimin otarim damighan kogham. E bar ikiava orazima, atrivim akar gavgavir kam isa ni ko Abisai ko Itai, a ia mikeme. A kamaghin migei, ‘Ia gumazir igiar kam Apsalom in ganighava, a gasighasighan marki.’

¹³ Ki atrivimin akam batueghe Apsalom misoghezi an aremeghai, kamaghin atrivim bizir ki amizir kam bareghai. Guizbangira, atrivim zurara bizir otivibar akaba, a bar da barasi. Ezi ki amizir bizir kam, atrivim a baregh, kamaghin a na isi kotiam datighiti, ki fo, ni kotiam in aven nan akuraghan kogham.”

¹⁴ Ezi Joap a ikaragha ghaze, “Marki, ki ni ko mikiman aghua.” Egha Joap ghua afuzir 3pla inigha temer Apsalom guraghav itir kam bagha ghu. Ezi Apsalom angamira itima, Joap afuzibar an dighorim ginifi.

¹⁵ Ezi Apsalom aremeghasava amima, 10plan midorozir gumazir Joap in afuziba ko biziba ateriba, iveghe Apsalom in boroghin iza bar an kuam amighizi, an areme.

¹⁶ Apsalom aremegha givazima, Joap midorozim agivasa midorozir gumazir

mam miġia ghaze, ni sigham givitima, Devitin midorozir gumaziba oreghiva midorozim atakigh. Ezi Devitin adarazi sigham baregha Israelian agintizir arazim ategha uamattegħa ize. ¹⁷Egħa me ruarimin ghua Apsalom in kuam inigha mozir konir mam in anekunizi, a iragħu. Egħa dagiar aviriba isa an mozim mikirav itima, dagiar pozir bar ekiam anagava oto. Ezi Israelia uamattegħa ara uan nguibaba vaghvagħa dar ghue.

¹⁸ Apsalom fomira angamira itir dughiamin, a dagiar ruarir ekjar mam inigha Atrivimin Danganir Zarimin uan ziamin ababanim gamuava, anesara. Egħa a kamaghin miġei, "Ki otarir nan danganim iniamba puvati, egħti a Israelia damuti, me na ginighnigham." A bizir kam bagħa uan ziam isa dagiar kam gati. Ezi datirighin gumazamiziba uagħan dagiar kam dibora ghaze, "Apsalom in Dagiam."*

Me Apsalom in ovevem in gun Devit gegħani

¹⁹ Apsalom aremegħa givazima, Sadokin otarim Ahimas kamaghin Joap miġei, "Ia na ategħti ki atrivim bagħ ivegħ mangiva eghagħanir aghuir Ikiavira Itir God an apanibar gavgavim abirazimin a gegħanam."

²⁰ Ezi Joap a miġia ghaze, "Puvati, ni datirikin atrivim bagħ eghagħanir aghuim inigh mangan kogħam. An otarim aremegħa gifa, kamaghin amizi, ni dughiar igħarazitamin mangiti deragħam."

²¹ Dughiar kam, Itiopian gumazir mam iti, an atrivimin ingangarir gumazim. Ezi Joap a miġia ghaze, "Ni mangiva, bizir ni ganizibar gun atrivim gegħan." Ezi a Joap in damazimin uan tevminning apirigha, dikavigha Devit bagħa ivemara zui.

²² Ezi Sadokin otarim Ahimas ua Joap gaghora ghaze, "Bizir tizir na bativamiba, ki dagħ niġhnizir puvati. Ki kamagħsua, ni na ategħti ki uagħan Itiopian gumazir kamin gin mangiva atrivim gegħanasa."

Ezi Joap kamaghin an azai, "Nan otarim, ni bizir tizim bagħ mangasa? Ni mangi a mikemegħ an bizir aghuitam inighan kogħam."

²³ Ezi Ahimas ghaze, "Bizir tizim na bativam, ki mangam."

Ezi Joap ghaze, "Aria ni mangi." Ezi Ahimas ivegħ Jordanin Fanem mogħin ghua, Itiopian gumazir kam gitagħa faragħa għu.

²⁴ Dughiar kamin, Devit nguibar ekiam in aven itir divazimin tjar akam ko azenan itir divazimin tjar akamningin tizim gaperagħav iti. Nguibar ekiam gegħuva an garir gumazir mam ghua, tjar akamin borogħin

divazir gavgavim gisin tugħav ikia garima, gumazir vamira ivegħa ize. ²⁵ Ezi gumazir kam iza atrivimin diagħa ghaze, "Gumazir mam ivemara ize."

Ezi atrivim ghaze, "Gumazir vamira ivemar iziti, e suam mar gumazir eghagħanir aghuim inigha izim." Ezi gumazim ivemara roghira izi.

²⁶ Ezi nguibar ekiam gegħuva an garir gumazim ua gari, gumazir igħarazir mam uagħan ivegħa izi. Ezi a gumazir tjar akamin gara itimin diagħa ghaze, "Ni gan gumazir igħarazir mam uagħan ivemara izi."

Ezi atrivim ghaze, "Gumazir igħarazir mam uagħan eghagħanir aghuitam inigha izi."

²⁷ Ezi eghuvir gumazim ua kamaghin miġei, "Ki garima, faragħa ivegħa izir gumazim, mati Sadokin otarim Ahimas ivemari."

Ezi atrivim ghaze, "A gumazir aghuim. A ti eghagħanir aghuitam sara izama."

²⁸ Ezi Ahimas roghira iza kamaghin atrivimin diagħa ghaze, "E deragħavira iti."

Egħa an atrivimin borogħin izava, nguazim girigha fuagħa, uan guam nguazim mituagħa ghaze, "Atrivim, ni nan ekiam, e Ikiavira Itir God in ziam fam, a nin God. Gumazir ni batogħa ni ko misoziba, a me isa en dafarim gatizi e me abini."

²⁹ Ezi atrivim kamaghin Ahimas in azara, "Nan borim Apsalom deragħa iti, o puvati?"

Ezi Ahimas kamaghin a ikaragħa ghaze, "Atrivim, Joap dikavigha, ki nin ingangarir gumazim, ko nin Itiopian ingangarir gumazim amadir dughiamin, ki garima, gumazir avirim pamtem in diav ara. Ezi ki deravira fozir puvati, me bizir tizim gami."

³⁰ Ezi atrivim a miġia ghaze, "Ni sivagħ mangi magħ tugħ." Ezi a isivagħa ghua munagħ tugħav iti.

³¹ Ezi Itiopian gumazir kam iza kamaghin atrivim miġei, "Atrivim, ni nan gumazir ekiam, ki eghagħanir aghuim ni daningasa izi. Gumazir ni ko misoghava ni batoziba, datirighin dughiar kamin, Ikiavira Itir God nin akurazi, me uam arazir kuratamin ni damuan kogħam."

³² Ezi atrivim oregħa kamaghin miġei, "Nan borim Apsalom, a deragħavira iti o puvati?"

Ezi Itiopian gumazim kamaghin a ikaragħa ghaze, "Atrivim, ki kamaghin ifonge, arazir datirighin gumazir igiar kam batozim, a gumazir nin apanim gamua ni ko misoziba bar me batifigh."

³³ Ezi atrivim akar kam baregħa an navim bar a baseme, ezi a dikavigha nguibamin tjar akamin borogħin itir dipenimin ghuriar

* 18:18: Akar kam, "datirighin," an en dughiar kam miġeir puvati. A dughiar gumazir akinafarir kam osirizim miġei.

pin itimin ghuanabogha azi. An aven ghugha kamaghin azia migei, "O nan otarim Apsalom, nan otarim, nan otarim Apsalom. Ki nin danganim inigha aremezi ti deraghai. O Apsalom, nan otarim, nan otarim!"

19

Joap akar gavgavim Devit ganing

¹ Ezi gumazir maba gin ghua kamaghin Joapin migia ghaze, "Devit bar Apsalomın apangkuvigha a bagha azia iti."

² Dughiar kamin Devitin midorozir gumaziba kamaghin oraki, Devit uan otarim Apsalom bagh azia iti. Kamaghin amizi, me midorozim damu apaniba abinamin arazim bagha navir agorogem gamir puvati. Men naviba osemegha iti. ³ Egha midorozir gumaziba nimira nimira nguibar ekiamin iza, mati midorozir gumaziba midorozimin aregha aghumsizim sara izi. ⁴ Dughiar kamin, atrivim uan guam avaragha pamtemin azia ghaze, "O Apsalom, nan otarim, noka. Apsalom, nan otarim, nan otarim!"

⁵ Ezi Joap atrivimın dipenimın ghugha kamaghin a migei, "Ni oragh. Ni datirighin uan midorozir gumazibagh amizi, me bar aghumsiki. Dughiar kamra, gumazir kaba nin akura. Ezi ni uan amuiba ko boriba ko amuir doziba, ia osimtizir tam inizir puvati. ⁶ Ezi gumazir ni gifongeziba, ni me gifongezir puvati. Ezi gumazir ni gifongezir puvatiziba ni me gifonge. Nin arazim bighavira kamaghin en akagha ghaze, nin ingangarir gumazir dapaniba ko midorozir gumaziba, me pura biziba. Ezi ki fo, Apsalom ti angamira itima e bar ariaghirezi, ni ti bar akongeghai.

⁷ "Ni oragh, ni dikavigh zuamira mangi midorozir gumaziba deravira me mikimiva, men navibar amighti da deraka. Ki Ikiavira Itir Godin ziamin guizbangira ni migei, ni kamaghin damighan koghti, datirighin dimangan me ni ateghti, ni bar osimtizir ekiam iniam. Eghti osimtizir kam osimtizir ni uan igiamra ikia iza datirighin tuzir osimtiziba, bar dagh afiragham." ⁸ Joap mikemegha givazima, Devit dikavigha ghua nguibar ekiamin tiar akamin aperaghav iti. Ezi an midorozir gumaziba kamaghin oraki, atrivim nguibar ekiamin tiar akamin boroghın aperaghav iti. Kamaghin amizi, an midorozir gumaziba iza a ko iti. Ezi Israelian midorozir gumaziba arava vaghvagha bar uan nguibabar ghue.

Judaba ua Jerusalemın ikiasa, Devitin azangisi

⁹ Israelian gumazamiziba bar, uari adoghodogha marazi ghaze, "Atrivim Devit

en akurazima, Filistiaba ko apanir igharaziba e gasighasizir puvati. Egha a datirighin, Apsalomın atiatigha arav ghugha en kantri ataki. ¹⁰ E Apsalom amisevezi a en atrivimın otozi, me midorozimın aven a misoghezi an areme. E Devit inigh iziti a en atrivimın ikiam. E bizir tizim mizuamam?"

¹¹ Gumazir maba Israelian migirigiar kamin gun Atrivim Devit geghani, kamaghin amizi, a ofa gamir gumazimning, Sadok ko Abiatar bagha akam amaga ghaze, "Ki kamaghin ifonge, ia nan akam isi Judabar gumazir dapanibav mikim suam, ki kagh ikia Israelia migeir akaba baraki. Ia Judaba bizir tizim bagha Israelia ataghizi, me faraghavira nan azangsigha ghaze, ki ua uan dipenimın mangam?" ¹² E bar aveghbuaba egha anabar vamirara, egha ia tizim bagha gumazir igharaziba ataghizi me ian faragh mangi, uam na inigh izasa?"

¹³ Egha Devit uaghan Amasa migia ghaze, "Ga anabar vamira. Ki ni amiseveghtima, ni Joapın danganim inigh, nan midorozir gumazibar gumazir dapanimın ikiam. Ki kamaghin damighan koghti God na misueghti ki aremegham."

¹⁴ Ezi Devitin akaba, Judan gumazamizibar nighnizibagh ekuizi, me nighnizir vamiram amigha kamaghin a bagha akam amadagha ghaze, "E ifonge, ni uan adarazi ko, ia bar uamatagh Jerusalemın izi."

¹⁵ Kamaghin amizi, Devit uan adarazi ko ghua Jordanin Fanemın otifi. Ezi Judan gumazamiziba kamaghsua, Devit izi Jordanin Fanem girighti, me a bativigh a ko Jordanin vongin izam. Egha me ghua Jordanin Fanemın boroghın, Gilgalin nguibar ekiamın a mizuai iti. ¹⁶ Ezi Geran otarim Simei, a Benjaminın anabamın mav, an nguibam Bahurim, a zuamira Judaba ko iza Atrivim Devit bativasa izaghiri. ¹⁷ Ezi Benjaminın anabamın 1,000plan gumaziba Simei ko Devit bagha ize. Ezi Siba, a Solin adarazir ingangarir gumazim, a 15plan otariba ko 20plan ingangarir gumaziba sara, zuamira ghua Jordanin Fanemın atrivim bato. ¹⁸ Me atrivimın adarazir akurvagha, me isa fanemın vongin me arisi.* Egha atrivim ifongezir biziba, me bar dagh ami.

Devit Simein apangkufi

¹⁹ Atrivim dipam girasava amima, Simei iza an damazimın irigha kamaghin a migei, "Ga uaning, nan gumazir ekiam, ni nan arazir kuraba gin amangasa ki ifonge. Ni Jerusalem ataghizir dughiamın, osimtizir ki amizim, ni a ginighnighan marki, ni nan arazir kurar kam bar a gin amadagh.

²⁰ Atrivim, ki fo, ki arazir kuram gami, kamaghin amizi ki notin amadaghan gumazir igharazibar faragha iza ni bato. Ki nin ingangarir gumazim.”

²¹ Ezi Seruian otarim Abisai kamaghin a migei, “Simei akar kuramin Ikiavira Itir God misevezir atrivim mikeme, kamaghin an aremeghti, deragham!”

²² Ezi Devit kamaghin Abisai uan avebam Joap ko aning migia ghaze, “Kar guan bizim puvati, gua Seruian otarimning. Gua tizim bagha nan apanim damuasa? Ki datirighin kamaghin fo, ki Israelia bar men atrivim. Ezi dughiar kamin, e Israelian gumazitam misueghti an aremeghan kogham. Bar puvatigham.”

²³ Egha atrivim akar dikirizim gamua pamtemin Simei migia ghaze, “Bar guizbangira, me ni misueghti, ni aremeghan kogham.”

Devit Mefibosetin apangkufi

²⁴ Ezi Solin igiavotarim Mefiboset uaghan iza Devit bato. Dughiar Devit Jerusalem ataghizimin ikegha iza datirighin, atrivim uamategha deragha izezimin, Mefiboset uan dagariba ko korotiaba ruezir puvati, egha a uaghan uan ghuamasizim gisezir puvati. ²⁵ Mefiboset datirighin Jerusalem ategha† iza atrivim bato. Ezi atrivim kamaghin an azara, “Mefiboset, ni manmaghin amigha na ko arav ghuzir puvati?”

²⁶ Ezi Mefiboset kamaghin a ikaragha ghaze, “O atrivim, nan gumazir ekiam, ni fo, nan dagarimning ikufi. Dughiar ni Jerusalem ataghirazimin, ki uan ingangarir gumazim migia ghaze, ‘Ni na bagh donkin tam inigh iziti, ki a daperagh atrivim ko mangam.’ Ezi nan ingangarir gumazim na gifara. ²⁷ Egha a ni bagha ghua akar ifavaribar ni migia nan ziam abira. Ezi atrivim, ni nan gumazir ekiam, ni mati Ikiavira Itir Godin ensel. Ni bizir aghuir manamin na damusi ni a damu. ²⁸ Ki fo, ni nan afeziamin adarazir gumazamiziba bar me misueghti me arighireghamin gavgavim iti. Ezi puvati, ni nan apangkuvigha na ataghizi, ki zurara nin dipenimin aven itir dagher dakozimin api. Kamaghin amizi, ki ua bizir igharaz tam uabi daningisi nin azangan kogham.”

²⁹ Ezi atrivim kamaghin migei, “Nin migirigiar kam mamaghira tugh, ki nighnigha gifa. Ni Siba ko gua Solin nguazim tuiragh uaning daning, an akuar tam initima ni akuatam inigh.”

³⁰ Ezi Mefiboset kamaghin atrivim migei, “Ni Siba ateghti, a bar ada ini. Ki dagh nighnizir puvati. Ki ni baghavira nighnizima, ni deraghavira ikegha ua ize.”

³¹ Ezi Gileatin Distrighin gumazim Barsilai, a Rogelimin nguibam ategha izaghira atrivim ko Jordanin Fanem girigh vongin mangasa a ko iti. ³² Barsilai datirighin 80plan azeniba ikia egha bar ghuri. A dagiar aviriba iti, ezi Devit uan adarazi ko Mahanaimin itir dughiamin, Barsilai dagheba ko bizir aviribar Devit uan adarazi ko me ganidi. ³³ Ezi atrivim kamaghin a migei, “Ni nan gin Jerusalemiziti ki ni geghuv nin ganam.”

³⁴ Ezi Barsilai a ikaragha ghaze, “Nan gumazir ekiam, ki kiran oveghangin aremegham, ezi ki tizim bagh nin gin Jerusalem mangam? ³⁵ Ni oragh, ki 80plan azeniba iti, egha deragha bizir aghuiba ko kurabagh fozir puvati. Ki dagheba ko dipabar amiva deragh dar isingtiziba baraghan kogham, manam derazi manam ikufi. Nan kuarimning uaghan ikufi, eghti gumazamiziba ighiabar amuti, ki me onger ighiaba baraghan kogham. Kamagh amizi, ki tizim bagh nin gin mangiva osimtizim ni daningam? Ti puvatigham. ³⁶ Atrivim, ni bizir tizim bagh arazir aghuir kamin na damuasa? Marki. Ki ni ko fanemin vongin tong sivagh mangigh, egh ki uamategham. ³⁷ Ga uaning, ni na ateghti ki uamategh uan nguibamin mangiva, nguazir uan afeziam ko amebamin kuamning afazi naghin aremeka. Ezi nan otarim Kimham iti, a ni ko mangam. A nin ingangarir gumazim. Eghti ni bizitam a bagh a damusi ni puram a damu.”

³⁸ Ezi atrivim kamaghin a ikaragha ghaze, “Kimham na ko mangam. Ezi ki bizir tizim a bagh a damusi ifongegh, ki puram a damuam. Egh ni bizir tizim damusi pura nan azaraghti, ki ni bagh puram a damuam.”

³⁹ Egha atrivim uan gumazamiziba ko, me bar Jordanin Fanem girigha vongin ghue. Egha atrivim deragh Barsilai damuasa God ko migei. Egha a Barsilain tozezi, a uamategha uan nguibamin ghu. ⁴⁰ Atrivim vongin ghua Gilgalin nguibar ekiamin zuima, Kimham a ko zui. Ezi Judabar midorozir gumaziba ko Israelian marasi, me bar atrivim ko vongin zui.

Israelia ko Judaba uari adoghodosi

⁴¹ Devit Gilgalin nguibar ekiamin itima, Israelian gumaziba bar atrivim bagha iza, kamaghin a migei, “Gumazir ekiam, bizir tizim bagha en aveghbuaba Judaba, en modogha ni ko nin amuiba ko boriba ko nin midorozir gumaziba inigha Jordanin Fanem abiki?”

19:24: 2 Samuel 9:1-13; 16:1-4 † 19:25: Hiburun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati. 19:31:

⁴² Judan gumaziba bar akar kam baregha kamaghin a ikaragha ghaze, “Atrivim en ikizimin mav, kamaghin amizi e arazir kam gami. Ezi ia tizim bagha e baseme? Atrivim e bagha daghetam givevezir puvati, egha bizitam bar e ganingizir puvati.”

⁴³ Ezi Israelian gumaziba kamaghin me ikaragha ghaze, “Gumazitam atrivimin otoghiva a bar moghira en kantrin atrivimin ikiam. Ezi kantrin kamin aven, e Israelia 10plan anababa iti, ezi ia Judaba anabar vamarara iti. Guizbangira, Devit ian anabamin oto, egha a bar en atrivimin iti, ezi e 10plan anababa, e ia gafira. Ezi ia tizim bagha en aghuagha e gasighasighasava ami? E uari uam atrivim inigh izamin nighnizimin mingarim.” Ezi puvati, Judaba bar gavgavigha pamtemin migia Israelia abini.

20

Seba atrivim abinasa

¹ Dughiar kamin gumazir kurar mam iti, an ziam Seba. A Bikrin otarim, a Benjaminin anabamin gumazir mam. Egha Seba sigham givia dia ghaze, “Devit marki, e an anabamin gumazamiziba puvati. E Jesin otarimin adarazi puvati, e an gin mangan kogham. Aria, e Israelian gumazamiziba uamategh uan nguibabar mangam.” ² Ezi Israelia akar kam baregha, bar Devit ategha Seba ko zui. Ezi Judan gumaziba Devitin gin ghua, Jordanin Fanem ategha tuavimin ghua Jerusalem otifi.

³ Me ghua Jerusalem otivigha givagha, Devit uan atrivir dipenimin aven ghugha, uan 10plan amuir dozir an atrivir dipenimin ganasa taghiziba, a me inigha dipenir igharazimin me arigha, men ganasa gumazir maba mifele. Egha marazi amisevezima, me dagheba ko bizir igharaziba sara me ganidi. Egha a fomira me gami moghin, a ua ghua me ko akuir puvati. Me zurara pura dipenimin iti, mati amizir odiariba.

⁴ Ezi atrivim gin kamaghin Amasa migei, “Ni mangi Judan gumazibar diagh me akufagh. Egh gurum mizaraghan o zuerimin ia bar izi na batogh. Egh ni uaghan me ko iki.” ⁵ Ezi Amasa men dimasa ghua, egha a zuamira men diazir puvati, ezi atrivim me izasa diborozir dughiam, a givazi me tighar izam.

⁶ Ezi atrivim kamaghin Abisai migei, “Apsalom osimtizir ekiam e ganingi, ezi datirighin Bikrin otarim Seba, osimtizir bar ekiam e daningam, eghti Seban osimtizim bar ekevegh Apsalomin osimtizim gafiragham. Kamaghin amizi, ni nan midorozir

gumaziba inigh mangi an agiragh an suiragh. Puvatighi Seba uan adarazi ko mangi nguibar ekiar divazir gavgaviba itibar ikiti, e an suighan iburagham.”*

⁷ Ezi Abisai, ko Joapin midorozir gumaziba, ko atrivim geghuvir midorozir gumaziba, kar Keretia ko Peletian midorozir gumazir gavgaviba, me bar Jerusalem ategha, Bikrin otarim Seban agintighasa ghue. ⁸ Me ghua Gibeonin dagiar ekiamin otozi, Amasa iza me bato. Dughiar kamin, Joap midorozir korotiam arugha midorozir sabam inigha uan letiamin anemighiri. Midorozir sabar kam uan misevimin aven iti, ezi Joap Amasan boroghin zuir dughiamin midorozir sabam suiaghirigha nguazim giri.

⁹ Ezi Joap kamaghin Amasa migei, “Aruer arizim aveghbuam, ni deraz, o?” Egha uan agharir guvimin an ghuamasizimin suiragha, an torasa. ¹⁰ Joap midorozir sabar mam uan agharir kiriamin an suira, ezi Amasa midorozir sabar kamin ganizir puvati. Joap Amasan navim birazima, an muriam suiaghirigha nguazim girizi, a maghiram areme. Ezi Joap uam a birazir puvati. Joap Amasa birazi an aremezi, a uan aveghbuam Abisai ko aning Bikrin otarim Seban agintighasa ghue.

¹¹ Ezi Joapin midorozir gumazir mam Amasan kuamin boroghin tughav ikia dia ghaze, “Gumazir Devit ko Joap gifongeziba, me Joapin gin mangi.” ¹² Ezi ghuzim bar Amasan kuam noghezi, an kuam tuavir torim girighav iti. Ezi midorozir gumaziba bar iza an kuamin ganigha ua zuir puvati. Ezi Joapin midorozir gumazir kam gari me zuir puvatizima, a an kuam gekuigha ghua tuavim ategha tuzir torimin anetigha inimin anevara. ¹³ Ezi Amasan kuam ua tuavimin itir puvatizima, midorozir gumaziba bar Joapin gin ghua Seba buri.

¹⁴ Ezi Seba ghua Israelian anababa bar men nguaziba abigha ghua, nguibar ekiam Abel Betmakan oto. Ezi Berin ikizimin gumaziba bar, a ko uari akuvagha a ko ghua nguibar ekiamin aven ghue. ¹⁵ Ezi Joapin midorozir gumaziba kamaghin oraki, Seba nguibar ekiamin aven itima, me iza nguibam ekiaru. Egha me misoghasa nguibar ekiamin divazimin boroghin nguazim pozim mikira ghuavanadi. Egha me divazim akarighi a irasava, me temer ekiabar pamten ivivigha a ginivavira iti. ¹⁶ Ezi amizir nighnizir divazim itim, nguibar ekiar kamin ikia kamaghin Joapin adarazir dia ghaze, “Oi, ia oragh! Ia Joap mikemeghti a izi. Ki akam an iti.”

¹⁷ Ezi Joap roghira izima, amizim an azara, “Ni Joapra?”

Ezi Joap ghaze, “Are, kar kirara.”

Ezi amizim a migia ghaze, “Ki nin inganrarir amizim, ki akar mam nin iti. Ki kamaghsua, ni bar deraghvira kuarim atigh na baragh.”

Ezi Joap ghaze, “A dera, ki nin akam baragham.”

¹⁸ Ezi amizim kamaghin Joap migei, “Me fomira ghaze, ni osimtizim ikiva, Abelin nguibar ekiamin mangi. Me Abelin zuima, a men osimtiziba akiri. ¹⁹ Ni oragh. En nguibar ekiam a Israelin kantrin aven nguibar ekiaba bar dar faraghavira iti. E tintinibar misozir puvatigha deravira apiagha, uan arazir aghuibar girara zui. Ezi ni datirighin nguibar ekiar kam gasighasighasa. Ni bizir tizim bagha, Ikiavira Itir God baghavira itir bizim gasighasighasava ami?”

²⁰ Ezi Joap kamaghin a ikaragha ghaze, “Bar puvati. Ki nguibar kam gasighasigh a kuvarimasa puvati. ²¹ E gumazir vamira iniasa ize, an ziam Seba, a Bikrin otarim. A Eframmin anabar mighsiabar itir gumazim. Gumazir kam, an Atrivim Devit abinasa nighnizim gumazibagh anidi. E kamaghsua, ia Seba e danighti, e ian nguibar ekiam ategh mangam.”

Ezi amizim kamaghin Joap migei, “Bar guizbangira, e gumazir kam misueghti an aremeghti, e an dapanim fegh, divazimin vongin a kunighti, ia datirighiram an ganam.”

²² Kamaghin amizi, amizim nguibar ekiamin ghua uan nighnizir aghuim gumazamiziba bar me migei. Ezi me an nighnizimin gin ghua, Seban firim atugha an dapanim isa divazimin azenan, Joap bagh anekuni. Ezi Joap sigham givima an midorozir gumaziba nguibar ekiam ategha vaghvagha uamategha uan nguibabar zui. Ezi Joap Atrivim Devit bagha uamategha Jerusalem in ghu.

Devitin ingangarir gumazir dapanibar ziaba

²³ Joap datirighin Israelian midorozir gumazibar dapanir bar faragha zuim. Ezi Jehoiadan otarim Benaia, a midorozir gumazir atrivim geghuivar gumazibar dapanim, kar Keretia ko Peletia. ²⁴ Ezi Adoniram, a gumazir atrivim uan ingangaribar amuasa inizar gumazir dapanim. Ezi Ahilutin otarim Jehosafat, a gavmanin akinafariba osirir gumazir faragha zuim. ²⁵ Ezi Seva, an Atrivim Devit amir eghaghanibar akinafariba osirir gumazim. Ezi Abiatar ko Sadok aning ofa

gamir gumazimning. ²⁶ Ezi Jairin adarazir gumazim Ira, a uaghan Devitin ofa gamir gumazir mam.

Devit ko Godin eghaghaniba

21

(Sapta 21–24)

Gibionia Atrivim Solin arazir kuraba ikara

¹ Devit atrivimin itir dughiamin, mitiriar ekiam oto, ezi 3plan azenibar dagheba bar puvati. Ezi Devit bizir kamin mingarim bagha Ikiavira Itir Godin azai. Ezi Ikiavira Itir God a migia ghaze, “Bizir kamin mingarim kamaghin ghu. Atrivim Sol Gibeonia misoghezi me ariaghire, ezi bizir kam bangin, osimtizim Solin ovavir boribar ikiavira iti.” ² Kamaghin amizi, Devit Gibeonian diazi me ize.* Gibeonia Israelian gumazamiziba puvati, me Amoria. Amorian marazi ariaghire, ezi varazira ikiavira iti. Bar fomira Israelia akar gavgavim akirigha ghaze, me Gibeonia gasighasighan kogham. Ezi Atrivim Sol, a Israelia ko Judabara Israelin nguazir kamin ikiasa gavgafi. Kamaghin amizi, Sol Gibeonia agivasa ingari.

³ Gibeonia datirighin iza Devit batozima, a kamaghin me migei, “Ki arazir kurar e ia gamizir kamin osimtizim anegivasava ami. Eghti ia deragh e damusi Ikiavira Itir Godin azangsigh. Ki osimtizir kam akirsi ia bagh bizir tizim damuam?”

⁴ Ezi Gibeonia kamaghin Devit ikara, “Osimtizir kam, a e ko Sol uan ikizim ko iti, ezi ni gol ko silvaba e danighti, bizir kam givaghan kogham. E uaghan Israelian gumazitam misoghsi nin azaraghan kogham.”

Ezi Devit ghaze, “Ezi ki ia bagh bizir tizim damuasa ia ifonge?”

⁵ Ezi me kamaghin atrivimin akam ikaragha ghaze, “Sol bar e gasighasigh e agivasa nighnisi, eghti en gumazitam Israelin nguazimin iktan kogham. ⁶ E fo, Ikiavira Itir God atrivimin ikiasa Sol amisefe. Solin nguibar Gibeon. Kamaghin amizi, e kamaghin nin azai, Ni Solin ikizimin gumazir 7plan e daningigh. Eghti e Ikiavira Itir Godin damazimin me guighti, me arimighiregham.”

Ezi Devit me migia ghaze, “A dera, ki me isi ia daningam.” ⁷ Devit faragha Ikiavira Itir Godin damazimin Solin otarim Jonatan bagha akar gavgavim akiri, egha a datirighin a giniri.† Kamaghin amizi, a Jonatanin otarim Mefiboset inizar puvati. Mefiboset a Solin igiavotarim, ezi an a isa Gibeonia ganingizir puvati.

* **21:2:** Ni Josua 9:3-15in gan. † **21:7:** Ni 1 Samuel 20:14-17 ko 2 Samuel 9:1-7in gan. **21:8:** 1 Samuel 18:19

⁸ Egha Devit Armoni ko Mefibosetin igharazim ini. Aning Sol ko Rispan otarimning, Rispa a Aian guivim, egha a Solin amuir dozir mam. Devit uaghan Solin guivim Merapin otarir 5pla ini. Merapin pam Adriel, Adriel a Barsilain otarim, a Meholan nguibamin gumazim, aning otarir kaba bate.

⁹ Devit gumazir kaba isa Gibeonia ganingizima, me me inigha mighsiamin ghuaavanabogha, Ikiavira Itir Godin damazimin 7plan gumazir kaba guizi, me bar moghira ariaghire. Bizir kam, a balin azeniba anima me baliba faraghavira dar aghorasava amir dughiamin oto.

¹⁰ Ezi gumazir aremezir kabar pumuningin amebam Rispa, a azir inir ghurir maba inigha, mighsiar kamin ghuaavanabo. A inir kabar purirpenir muziarir mam dagiar mam gisin an ingari. Egha gumazir kabar kuaba iakinir mabar dar garavira ikia ghua amozim izir dughiam oto, ezi amozim arigha gumazir 7plan kabar aghariba rue. Rispa dimagariba ko aruebar gumazir kuar kaba deraghavira dar gara iti, puvatighti, kuaraziba ko asizir atiaba izi dar amegham. ¹¹ Ezi Devit gin Aian guivim Rispa amizir arazir kam baraki. ¹² Egha Devit Gileatin Distirghin ghua, Jabesin nguibar ekiamin gumazimiza bagha ghua, Sol ko an otarim Jonatanin aghariba ini. Filistiaba fomira Gilboan mighsiamin Sol ko Jonatanin misuegha, aning kuamning inigha ghua Betsanin nguibar ekiamin tuavir akabar aning agura. Ezi Jabesia gin ghua aning kuamning okemegha aning inigha ghu. ¹³ Ezi Devit uan ingangarir gumazibav mikemezi, me Sol ko Jonatanin aghariba inigha ghue. Me uaghan gumazir 7plan Gibionia guizibar aghariba akufa. ¹⁴ Egha me Benjaminin anabamin nguazimin Selan nguibar ekiamin ghugha, Sol ko Jonatanin aghariba isa, Solin afeziam Kisin dagiar mozim gati. Atrivim mikemezi moghin me bizibagh ami. Ezi arazir kamin gin, me uan kantri deragh a damuasa God ko migeima, a men akaba barasi.

Israelia Filistiabar gumazir bar dafaba ko misosi

(1 Eghaghaniba 20:4-8)

¹⁵ Ezi midorozim uam Israelia ko Filistiabar tongin oto. Ezi Devit uan midorozir gumaziba ko ghua ghira Filistiaba ko misosi. Me uariv sogha ghua Devitin gavgaviba bar givazima, a ua misoghan ibura. ¹⁶ Ezi Filistian gumazir mam an ziam Isibenop, a gumazir dafabar mam, a Devit misueghiti, an aremeghasa migei. An afuzir igiar

mizer ruarir me brasin ingarizim iti, ezi an osimtizimin dibobonim, 3pla ko akuamin kilogremin tu. Egha uaghan midorozir sabar igiar mam iti. ¹⁷ Ezi Seruian otarim Abisai, Devit bagha iza an akuragha Filistian kam misoghezima an areme. Ezi midorozir gumaziba akar gavgavim Devit migia ghaze, "E mangi misoghamin dughiamin ni e ko mangan kogham. Ni mati lamin angazangarir Israelia e ganidim, ni lamin kam damighti, a mungeghan marki."

¹⁸ Egha Israelia gin ua Filistiaba ko misosi. Dughiar kamin me Gopin nguibamin uariv sosi. Ezi Israelian mav, a Husan nguibamin gumazim, an ziam Sibekai, a Filistian gumazir dafar mam misoghezi an areme, an ziam Sap.

¹⁹ Dughiar igharazir mamin, Israelia ua Filistiaba ko Gopin nguibamin uariv sosi. Ezi Betlehem in gumazim Jareoregim, an otarim Elhanan, a Getin nguibar ekiamin gumazim, a Goliatin igharazim misoghezima an areme. Goliatin afuzir misiam bar ekevegha mati me iniba nuavir masinin tretbar suizir aghorir bar dafam.

²⁰ Ezi gin midorozir igharazir mam ua Getin nguibar ekiamin oto. Gumazir bar dafabar ovavir borir mam uaghan iti, egha a gumazir ruarir dafam. Ezi an dafarimning vaghvagha 6plan dafarir puziba iti, ezi an dagarimning uaghan kamaghira 6plan dagarir puziba iti. Da bar moghira 24plan puziba. ²¹ Gumazir kam dibovir akabar Israelia migiav iti, Devitin aveghbuam Sama, an otarim Jonatan a misoghezi, an areme.

²² Filistian 4plan gumazir kaba, me gumazir bar dafar Getin nguibar ekiamin izezibar ovavir boriba. Devit uan midorozir gumaziba ko me misoghezi, me ariaghire.

22

Devit Ikiavira Itir God bagha ighiam bange

(Onger Akaba 18)

¹ Dughiar kamin, Ikiavira Itir God, Devitin apanim Sol ko apanir igharaziba da uam a ini. Ezi a bizir kam ginighigha Ikiavira Itir God bagha ighiar kam bange. ² Ighiar kamin migirigiaba kamakin:

Ikiavira Itir God, a nan divazir bar gavgavimin min iti.

A nan dagiar ki an aven uabi modimin min ikia,

nan akuragha nan apaniba da ua na ini.

Nan God, a dagiar ekiamin min iti,

ezi ki uan apanibar ara ghua an modi.

A nan oramin min ikia na avara,

ezi ki an uabi modi.

- A nan akuragh deragh nan ganamin gav-
gavim iti,
egha nan divazir bar gavgavimín min
iti.
- ³ Nan God mati dagjar ekiam,
ezi ki an ghuava an uan apanibar modi.
A nan oramin min ikia na avara,
ezi ki an uabi modi.
A ua na isir gavgavim ikia
egha na geghufi.
Ki an deima, an nan akurazima,
apaniba na gasighasighizir puvati.
A nan akuragh deragh nan ganamin gav-
gavim iti,
egha nan divazir bar gavgavimín min
iti.
- O Ikiavira Itir God, ni nan Akurvazir Gu-
mazim.
Ki an deima, a nan akurazima, apaniba
na gasighasighizir puvati.
- ⁴ E Ikiavira Itir Godin ziam feka!
Ki an deima, a nan akurazima,
apaniba na gasighasighizir puvati.
- ⁵ Guizbangira, ki atam areme.
Ovevem benir gavgavimín min na iki-
agharigha gifa,
mati ongarim dikava dipiraghira, na
avasava ami.
- ⁶ Ovevem bar na inizi, ki Gumaza-
mizir Oveaghezibar Nguibamin
magirasava ami.
Mati me nan suighasa azuazim agurazi,
a nan suighasa iti.
- ⁷ Ki osimtizir ekiamin ikia, egha pamten
Ikiavira Itir Godin dei.
Ki uabin akurvaghasa uan Godin arai.
Ezi a uan Dipenimin ikia nan ararem
barazima,
an an kuarir torim giraghu.
- ⁸ Kamaghin amizi, a nan apanibar atari.
Egha mikimkizim gamizi an otogha,
overiabagh inobaghnobasi.
- ⁹ Ikiavira Itir God, migharim an atinimin
otivaghiri,
ezi avim an akamin otivaghira bizir
aviribar isi.
Egha mizariaba ira tintinibar zui.
- ¹⁰ God overiam kuigha izaghiri,
ezi migharir piziba an dagarimningin
apengan iti.
- ¹¹ A iza mati, a enselin bar gavgavim
gaperazi, an a inigha izi.
Mati aminim avizimning ikia,
God inigha bar atamra izi.
- ¹² An aminirbirim gamizi an anevara.
Mati a purirpenimin aven modoghav
iti,
amozimin miturir piziba anevara.
- ¹³ A ghuariar pizibagh amizi, an angazan-
garim bar da avarazi,
onimarim ghuariar pizir kam abigha
azenim giri.
- ¹⁴ Ikiavira Itir God uan Nguibamin ikia,
tiarim akara pamten dagarvasi.
Godin Bar Pin Itim uan akam akara
pamtem migei.
- ¹⁵ An onimaribagh amizi, da mati an barir
aviba
an apanibagh asavamadi, ezi me tin-
tinibar ara zui.
- ¹⁶ O Ikiavira Itir God, ni men atarir adarir
kam,
mati aminir ekiam nin atinimin otogha
me giva me munamadi.
Nin adarir kam ongarim gamizi, a bar
masingi,
ezi bizir nguazir mangarimín suiraziba,
bar azenim gire.
- ¹⁷ Ikiavira Itir God pin ikia, uan agharim
amadazi, a izaghira nan suiragha ua
na gekui.
An ongarir bar konimin uam na inigha
azenim gati.
- ¹⁸ Dughiar kamin nan apaniba bar gavgav-
igha na abinasava ami.
Ezi Ikiavira Itir God, men dafariba da
ua na ini.
- ¹⁹ Ki dughiar kuramin itima, nan apaniba
iza na ko misosi.
Ezi Ikiavira Itir God, na geghuva nan
gari.
- ²⁰ A deravira nan gara nan akurazi, ki
danganir aghuimin ikia deravira iti.
A bar guizbangira na gifonge, egha ka-
maghin a ua na ini.
- ²¹ Ki arazir aghuimin gin zui.
Ezi bizir kam bagha, Ikiavira Itir God
bizir bar aghuir aviribar na gami.
Ki Godin damazimin zue,
ezi a ivezir aghuim isa na ganidi.
- ²² Ikiavira Itir God, a nan God.
Ki akirim ragha a gasarazir puvati.
Ki guizbangira an Akar Gavgavibar gin
zui.
- ²³ Ki zurara bizir God damuasa e
mikemezibagh nighnisi.
Egha ki an arazir a ifongeziba
batoghezir puvati.
- ²⁴ A fo, ki an damazimin osimtiziba puvati.
Ki guizbangira arazir kurabar uabira
uabi geghuva ua bagha gari.
- ²⁵ Ki Ikiavira Itir Godin damazimin zuegha
iti.
Kamaghin amizi a nan arazir aghuir
kamin ganigha,
a ikaragha arazir aghuimin na gami.

26 Ikiavira Itir God, gumazir ni ataghirazir puvatizim,
ni uaghan an ataghirazir puvati.
Gumazir nin damazimin derazim,
ni uaghan arazir aghuim an akakasi.

27 Gumazir nin damazimin zuezir araz-
ibagh amim,
ni uaghan uan arazir zueziba an
akakasi.

Eghti gumazir arazir kuramin gin zuim,
ni uaghan arazir kuramin a ikarvasi.

28 Gumazamizir uari abiriba, ni men akur-
vasi.
Gumazamizir uari pirafiba, ni me abiri.

29 O Ikiavira Itir God, ni angazangarim na
ganidi.
Egha mitarmem na dama a batosi.

30 Nin gavgavimin, ki uan apanibav sogham.
Ki uan Godin akurvazimin, apanibar
divazim ikiavkinigh me abiragham.

31 Godra, an araziba da bar guizbangira
egha bar aghungi.
A bizitam damusi akam akirigh, egh an
a damuam.
An oramin min iti,
eghti gumazitam a bagh izi an aven
modogh nighnizir gavgavim an iki,
deraghvira ikiam.

32 Ikiavira Itir God, a bar uabira guizbangira
God.
A bar uabira dagiar ekiamin min ikia e
apasa.

33 Godra nan daroribar na akumakui,
egha gavgavim na ganiga deragha nan
garima, ki zui.

34 A nan suemning gamizi, ki asizir atiabar
min,
mighsiabar pin mar deraviram arui.

35 A midorozir arazibar nan sure gamizi,
nan agharimning barir pir me ainin
ingarizim,
gekuamin gavgavim iti.

36 O God, ni uan oram na ganingizima, ki an
girakirangin modozi, ni nan apanibar
dabaribar ua na ini.
Ni uan gavgavimin nan akura.
Ni nan dimdiam baregha nan akurazi,
ki gumazamizibar damazimin ziar
ekiam iti.*

37 Ni bar tuavir aghuim na ganingizi, ki an
ghua,
apighsigha irizir puvati.

38 Ki uan apanibar agintighavira ikia ghua,
men suiragha me gasighasigha bar me
agifa.

39 Ki me gasezi, me kuabara ira,

nan dagarimningin apengara ira ua
dikavasava amuavavenge.

40 Nirara, midorozim damuasa gavgavim na
ganingi,
ezi ki me misogha me abinizi, me nan
dagarimningin apengan iti.

41 Ni nan apanibagh amizi,
me akiribagh ighegha, na gasegha uam
are.
Gumazir na gifongezir puvatiziba, ki
bar me gasighasiki.

42 Gumazir kaba, uarir akurvaghasa diava
arai, ezi men akurvaghamin gumaz-
iba puvati.
Me Ikiavira Itir Godin diava arai, ezi a
men dimdiaba barazir puvati.

43 Ki bar me gasighasighizi,
me mati aminim nguazir minemeniam
giveragha ghu.
Ki me dikabira me abini,
mati ki tuavimin
nguazir beghneaziba dika zui.

44 Ni gumazir na gasighasizibar dafarimin
uam nan akura.
Ni na gamizi, ki Kantrin Igharazibar
Gumazamizibar dapanimin oto.
Gumazamizir ki fozir puvatiziba, ni
men kantriba na ganingizi, ki dagh
ativagha men gari.

45 Kantrin Igharazibar Gumazamiziba kam-
aghin na baregha zuamira iza,
nan guamin uan teviba apira nan akam
barasi.

46 Men gavgaviba bar givazi, me nirizim ko
agorogem sara na bagha izi.

47 Ikiavira Itir God, a zurara ikia mamaghira
iti.
A dagiar ekiamin min na modozi ki an
apazangin itima a na geghufi,
kamaghin amizi, ki ziar ekiam a
daningam.
God nan akurvazimin ikia ua na inizi,
kamaghin, ki an ziam fam.

48 Nan apaniba na gamizir arazir kuraba,
Godra ua da ikarvasi.
A Kantrin Igharazibar Gumazamiziba
isa nan apengan me ati.

49 A nan apaniba da ua na ini.
Bar guizbangira, Ikiavira Itir God,
ni nan apanibar damazibar ziar ekiam
na ganing.
Ni nan akurazi, midorozir gumaziba na
misoghezi ki aremezir puvati.

50 Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God,
ki Kantrin Igharazibar Gumazamizibar
tongin iki nin ziam fi, onger akar nin
ziam feba bangam.

* 22:36: Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati. 22:50: Rom 15:9

⁵¹ Ki Devit, Ikiavira Itir God atrivimin ikiasa na ginabagha na misefe.

A nan akurvazima, ki uan apanibav sogha me abiri.

A zurara nan apangukuva mamaghira iti.

A nan gin otivamin ovavir boriba, a kamaghira me damu mangivira ikiam.

23

Devitin akar abuananaba

¹ Kar Devitin akar abuananaba:

Ki Jesin otarim Devit, kar ki migeir migirigiaba.

Ki gumazir, Jekopin God atrivimin ikiasa na misevezim.

God gumazamizibar damazimin ziar ekiam na ganingi.

Ezi ki ighiar aghuir aviriba osirigha Israelia ganingi, ezi me bar dagh ifuegha da bange.

² Ikiavira Itir Godin Duam ia mikimasa, akaba isa nan akam gati.

Guizbangira, God uabi uan akaba isa na ganingizi, ki dar gun ia migei.

³ Israelia en God, a mati dagiar ekiar e modim,

a kamaghin na migei,

“Atrivim Godin apengan ikiva, guizin araziba ko Godin atiatim sara gumazamizibagh eghuv men gan.

⁴ A kamaghin amua mati, aruem mizaraghara ghuariaba puvatizir overiamin anaga isira,

mati amozir avirim grazibagh izezima, aruem in angazangarim dagh isirazi da taghtasi.”*

⁵ God na ko akar dikirizir gavgavir mam akira ghaze,

A nan ikizim damighti me iki gavgavigham,

eghti a na ko dikirizir akar kam otevkinihan kogham.

Eghti akar dikirizir gavgavir kam, a zurara kamaghira ikiam.

Bizir ki ifongeziba, God nan akuraghti da deraghviram otivam.

⁶ Gumazir arazir kurabagh amiba, me mati benir dikonir ataghatariba, gumaziba da makuri.

Eghti gumazamiziba uan dafaribar dar suighan kogham.

⁷ Gumazitam benir dikonir kaba batueghsi, an ainin otevitam o afuziv siatamin da itir danganimra da akuvagh dar apongti, da isi bar gifagh.

Midorozir gumazir gavgavir ziaba itibar ziaba

(1 Eghaghaniba 11:10-47)

⁸ Devitin midorozir gumazir gavgavibar ziabar kara. Men faraghavira itim, Josep Basebet, a Takemonin adarazir gumazim. A 3plan midorozir gumazir gavgavir kabar mav, egha a men faragha zui. A dughiar mam in afuzimin suiragha† 800plan apaniba ko misogha bar me misoghezi, me ariaghire.

⁹ Ezi Dodon otarim Eleasar, a midorozir gumazir ziar ekiaba itir 3plan kabar namba 2in gumazim. A Aho in adarazir gumazim. Dughiar mam in Atrivim Devit ko Pasdamimin nguibamin itima, Filistiaba misoghasa uari akufi. Ezi Filistiaba izir dughiam in, Israelia men atiatigha ua uari amikirivegha are. Danganir kamin balin azenir mam iti. ¹⁰ Ezi Eleasar uabira tugha gavgavigha, Filistiabav sozi me ariaghiri. Ezi an aghariba a girima, a midorozir sabamin suirazi an an ikia gavgavigha mamaghira iti. Ezi Ikiavira Itir God dughiar kamin bar Filistiaba agifa. Ezi Israelian midorozir gumaziba uamategha iza gari Eleasar uabira iti, ezi Filistian midorozir gumazibar kuabar, korotiaba suamin ingan-garimra iti.

¹¹ An girara itim, Agin otarim Sama, a Hararin nguibamin gumazim. A namba 3in midorozir gumazir ziam itim. Dughiar mam in Filistiaba iza Lehin nguibamin iza, nguezir azenir ekiam in borogh in uari akufa. Ezi Israelian midorozir gumazir igharazir maba men ganigha are. ¹² Ezi Sama atiatir puvatigha tugha gavgavigha, nguezir azenir kam geghuva, a bagha Filistiabav soghezi me ariaghire. Dughiar kamin Ikiavira Itir God bar Filistiaba abini.

¹³ Devitin midorozir gumazir dapanibar tongin, marazi men faragha zui. Gumazamiziba ziar kam me gati, Devitin Midorozir Gumazir Gavgavir 30pla. Dughiar mam in, azenir igiabar dagheba asir dughiam izima, Devitin Midorozir Gumazir Gavgavir 30plan tongin, gumazir 3pla dikavigha, Devit bagha ghua Adulamin dagiar torimin‡ a bato. Ezi Filistiaba uaghan dughiar kamran iza Refaimin danganir zarimin uari bagha averpenibar ingarigha iti. ¹⁴ Ezi dughiar kamin, Devit uan mogomer danganir gavgavimin iti, ezi Filistiabar midorozir gumaziba Betlehem in nguibam in igha gifa. ¹⁵ Ezi Devit kuarim an pirima, a pamtem nighnigha ghaze, “Maia, tina mangi na bagh Betlehem in nguibam in divazir tiar akamin borogh in itir mozir dipam, an tam, tuigh izi na danigham!”

* 23:4: Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati. † 23:8: Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati. ‡ 23:13: Ni 1 Samuel 22:1in gan.

¹⁶ Ezi midorozir gumazir gavgavir 3plan kaba, me kamaghin oregha ghua, Filistiaba itir danganimin me ko misogha me abigha ghu. Egha Betlehemin nguibam avinizir divazimin itiar akamin boroghin ghua dipam tuigha Devit bagha a ingha uamategha ize. Ezi Devit dipar kam amezir puvati, a dipam ofan min a isa Ikiavira Itir God ganiga, nguzimin a inge. ¹⁷ Egha Devit kamaghin migei, "O Ikiavira Itir God, gumazir dipar kam tuasa ghueziba me bar atam ariaghiregha ua ize. Ki dipar kam ami mati, ki men ghuzim api. Kamaghin amizi, ki anemeghan kogham." Egha Devit dipam amezir puvati.

Kar bizir mam midorozir gumazir 3plan kaba a gami.

¹⁸ Ezi Abisai 30plan midorozir gumazir gavgavivar faragha zuir gumazim. [§] An aveghbuam Joap, ezi aningin amebam Seruia. Dughiar mam Abisai uan afuzim ingha 300plan apanibav soghezi me bar ariaghire. Kamaghin, a uaghan midorozir gumazir gavgavir 3plan kaba ko ziar ekiam iti. ¹⁹ Egha a 3plan midorozir gumazir gavgavir kabagh itagha ziar ekiam ikia, egha men gumazir dapanimin oto. Egha a uabi 3plan midorozir gumazir kaba ko magh ghuzir puvati.

²⁰ Ezi Jehoiadan otarim Benaia, a Kapselin nguibamin gumazim, a uaghan midorozir gumazir gavgavir mam. Egha midorozir avirir mabagh amua apaniba abini. Dughiar mam, Benaia Moapin kantrin gumazim, Ariel, an otarir pumuning misoghezi aning areme. Ezi gin dughiar orangtizimin, aisin ofiziba irima, a mozir mam giraghugha laionin mam misoghezima an areme. ²¹ Egha dughiar igharazir mam, a Isipian gumazir ganganir aghuir mam misoghezima an areme. Gumazir kam afuzimin suiraghav iti, ezi Benaia ter ararir osimtizir mam ingha an boroghin ghugha an a misuegha, an dafarimin an afuzim amikegha afuzir kamin a birazi, an areme. ²² Jehoiadan otarim Benaia, amizir bizir ekiar kabanang a pirafazi, a uaghan midorozir gumazir gavgavir 3plan kaba ko ziar ekiam iti. ²³ An ziar ekiam, 30plan midorozir gumazir gavgavir kabagh afira, egha midorozir gumazir 3plan ziar ekiaba itir kaba ko magh ghuzir puvati. Ezi Devit uabi geghuv uabin ganamin gumazibar dapanimin aneti.

²⁴⁻³⁹ Kar 30plan midorozir gumazir gavgavivar ziaba:

Asahel, a Joapin dozim,

Betlehemin nguibamin gumazim Elhanan, a Dodon otarim, Sama, a Harotin nguibamin gumazim, Elika, a Harotin nguibamin gumazim, Heles, a Peletian nguibar ekiamin gumazim, Ira, a Ikesin otarim, a Tekoan nguibar ekiamin gumazim, Abieser, a Anatotin nguibar ekiamin gumazim, Mebunai, a Husan nguibamin gumazim, Salmon, a Ahohin adarazir gumazim, Maharai, a Netofan nguibar ekiamin gumazim, Banan otarim Helep, a Netofan nguibar ekiamin gumazim, Itai a Ribain otarim, a Gibeian nguibar ekiamin Benjaminin anabamin gumazim, Benaia, a Piratonin nguibar ekiamin gumazim, Hidai a Gasin Mighsiamin boroghin itir danganir zarimin gumazim, Abialbon a Araban nguibar ekiamin gumazim, Asmavet, a Bahurimin nguibamin gumazim, Eliaba, a Salbonin nguibar ekiamin gumazim, Jasen, a Gunin nguibamin gumazim, Saman otarim Jonatan, a Hararin nguibamin gumazim, Ahiam, a Sararin otarim, a Hararin nguibamin gumazim, Ahasbain otarim Elifelet, a kantri Makan gumazim, Ahitofelin otarim Eliam, a Gilon nguibamin gumazim, Hesro, a Karmelin nguibar ekiamin gumazim, Parai a Arapin nguibamin gumazim, Natanin otarim Igal, a Soban nguibar ekiamin gumazim, Bani, a Gatin anabamin gumazim, Selek, a kantri Amonian gumazim, Naharai a Berotin nguibar ekiamin gumazim, a Seruian otarim Joapin midorozir afuziba ko bizir igharaziba sara aterir gumazim, Ira, a Itran ikizimin gumazim, Garep, a Itran ikizimin gumazim, Uria, a Hitian gumazim.

Midorozir gumazir kabar dibobonin 37in tu.

24

*Devit gumazimiziba medi
(1 Eghaghaniba 21:1-27)*

§ 23:18: Gumazir maba ghaze, namban kam a 30 puvati. Me ghaze, a ti 3plan gumazibav gei.

¹ Dughiar mamin, Ikiavira Itir God ua Israelian atara, osimtizim me daningasa nighnizim Devit ganingi. Egha a Devit migia ghaze, "Ni mangi Israelia ko Judabar gumamaziziba mengegh."

² Ezi Atrivim Devit kamaghin midorozir gumazibar dapanim Joap migei, "Ni midorozir gumazibar gumazir dapaniba inigh, ia mangi Israelian gumamaziziba bar me mengegh. Ia Israelian anabaha bar dar mangi, notin amadaghan Danin nguibar ekiam ikegh, mangi sautin amadaghan Berseban nguibar ekiamin otogh, ni gumamaziziba bar me mengegh. Ki e uan gumamazizibar dibobonim gifoghasa."

³ Ezi Joap kamaghin atrivim ikaragha ghaze, "Atrivim, nan gumazir ekiam, ki kamagh ifonge, Ikiavira Itir God, a nin God, a gumamazizibar dibobonim damighti a bar ghuavanabogh, egh bar avirasemegham. Ki ghaze, bizir kam ti, dughiar ni ikiavira itimin otoghti, ni uabi uan damazimin an ganam. Ezi atrivim, nan gumazir ekiam, ga uaning, gumamaziziba mengamin ingangarim, kar en ingangarim puvati. Ezi ni tizimsua arazir kurar kam damuasava ami?"*

⁴ Ezi atrivim kamaghsua gavgavigha ghaze, Joap uan midorozir gumazir dapaniba ko me an akamin gin mangam. Kamaghin amizi, me atrivim ategha ghua Israelian gumamaziziba mengasa ghue.

⁵ Me Jordanin Fanem giregha vongin ghuegha, Aroerin nguibar ekiamin boroghin sautin amadaghan ghu. Nguibar kam Gatin anabamin nguazimin danganir zarimin tizimin iti. Egha me nguibar kamin sautin amadaghan averpenibagh ami. Egha gin me Aroer ategha notin amadaghan ghua Jaserin nguibar ekiamin oto. ⁶ Me gin ua Jaser ategha ghua Gileatin Distrighin otifi. Egha ghua Tatimhotsin danganamin ghu. Me ua danganir kam ategha ghua Danin anabamin nguazimin itir nguibam Janin otogha, vongin ghua aruem uaghiri naghin Saidonin nguibar ekiamin oto. ⁷ Egha me uamattegha sautin amadaghan iza, Tairin nguibar ekiamin otifi, nguibar ekiar kam a divazir gavgavim iti. Egha gin me dikavigha Tair ategha

ghua, Hivia ko Kenanian nguibar ekiaba bar dagh arui. Egha me abuan ghua Judan sautin amadaghan otogha, ghua Berseban nguibar ekiamin otogha ghua Negevin nguazimin otifi. ⁸ Egha me uan kantrin nguibaba bar dagh aruigha givagha uamategha Jerusalem ghu. Men darorir kamin ruarim, a 9plan iakiniba ko 20plan dughia bar ghu. ⁹ Me ghua otivigha givagha, Joap ghua kamaghin me uan darorimin gun atrivim geghari, "Israelia me 800,000in gumaziba iti, ezi me midorozir gumazibar ingangarim damuam. Ezi Judan gumazibar dibobonim a 500,000in tu."

¹⁰ Devit bar me mengegha givagha, gin an amizir arazir kam bagha navim osemegha kamaghin Ikiavira Itir God ko migei, "Ki bar onganigha midorozir gumaziba menge. Ki arazir kurar kamin osimtizir bar ekiam gami. O Ikiavira Itir God, ga uaning, ki amizir arazir kurar kam, ni a gin amadagh."

¹¹⁻¹² Ezi dughiar kamra, Ikiavira Itir God, kamaghin Devitin akaba inigha izir gumazim Gat, a Devitin gin otivamin bizibar garir gumazim, a migia ghaze, "Ni mangi Devit mikemegh, 'Ki Ikiavira God, ki guizbangira migei, ki 3plan tuaviba ni ganidi. Eghti ni dar tam ginabaghti, ki anarira gin mangiva, a isi ni daningam."

Amimzaraghan mizaraghara Devit oseggha dikavigha givazi, ¹³ Gat Devit bagha ghua kamaghin Ikiavira Itir Godin akamin gun a mikeme. Egha kamaghin an azai, "Ni 7plan azenibar mitiriar ekiam nin kantrin otivasa ifonge? O, apaniba izi ia misogh ian agintighti, ia ari mangi danganir igharazibar 3plan iakinibar ikiam? O, arimariar kuratam nin kantrin gumamaziziba 3plan aruebar me bativam? Ni bar deraghvira nighnigh uan ifongiamin na mikemeghti, ki uamategh mangi na amadazir Godin mikimam."

¹⁴ Ezi Devit bar atiatigha kamaghin Gat migei, "Ni na migeir akar kam, osimtizir ekiam na ganidi. Ki fo, Ikiavira Itir God a zurara apangkuvir God. Kamaghin, a bizir manam damusi a damu. Ki kamaghin aghua, gumamaziziba e gasighasigham."

¹⁵ Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God Israelia bagha arimariar kuram amadazi,

* **24:3:** E fozir puvati, Ikiavira Itir God manmaghsua dughiar kamin Israelian atari. (Ni ves 1in gan.) Egha uaghan, akinafarir kam deragha e migeir puvati, gumaziba medir arazir kam, manmaghsua Godin damazimin "Arazir kuram." Gumazir maba ghaze, God uabira gumamazizibar dibobonim gifogh. Kamaghin Joap ghaze, "Gumamaziziba mengamin ingangarim, kar en ingangarim puvati." Ezi guizbangira, God dughiar mabar gumamaziziba mengasa Israelia migei. Egha God men ziaba iniasa me migei, a uaghan dagiaba a daningasa mikeme, eghti arimariar ekiam me inighan kogham. (Ni Ua Me Ini 30:11-12in gan.) Nighnizir igharazim kamakin. Devit kamaghin ifonge, a uan midorozir gumazibar amighti me bar avirasemegham, kamaghin amizi a gumaziba menge. (Ni ves 9in gan.) Guizbangira, bar fomira Ikiavira Itir God Israelia migia ghaze, A uabi midorozimin men akuragham, egh me kamaghin nighnighan kogham, Men midorozir gumazir avirim me damuti me apanibagh afragham. (Ni Gumazir Dapaniba 7:2-7in gan.) Bizir kam bangin, arazir Devit amizir kam derazir puvati. **24:10:** 1 Samuel 12:13; 13:13 **24:13:** 1 Eghaghaniba 21:12 **24:14:** Onger Akaba 51:1; 130:4-7

arimariam mizarazir kamram otogha ghua a diborozir dughiamin tu. Ezi notin amadaghan Danin nguibar ekiamin ikegha ghua sautin amadaghan Berseban nguibar ekiamin, 70,000plan gumazamiziba ariaghire. ¹⁶ Ezi dughiar kamin, enselin gumazamizibagh asighasighamim, a Jerusalemiz izegha givagha, me gasighasighsava ami. Ezi Ikiavira Itir God, osimtizir kurar kam gumazamizibar aningan men apanguvigha, uan nighnizim giragha enselin kamin migia ghaze, "Marki. Me atakigh." Dughiar kamin Ikiavira Itir Godin ensel danganir me witin ovizibar iniba kua dar dagheba isimin boroghin iti. Ezi danganir kam, a Araunan nguazim, a Jebusian adarazir gumazim.

¹⁷ Ezi Devit enselin kamin ganigha kamaghin Ikiavira Itir God migei, "Kirara ki arazir kuram gami, egha osimtizir ekiam iti. Ezi gumazamizir kaba, me sipsipin mirara iti, mevzika, me osimtizir manam gami? Bar puvati. Ki uan ikizim ko erara, ni e gasighasigh."

¹⁸ Ezi dughiar kamra Godin akam inigha izir gumazim Gat ghua kamaghin Devit migel, "Ni Jebusian gumazim Araunan danganir me witin ovizibar iniba kua, dar dagheba isimin mavanang, egh Ikiavira Itir God bagh ofa gamir dakozir tamin ingarigh." ¹⁹ Ezi Gat Devit mikemezi moghin, Devit, Ikiavira Itir Godin Akar Gavgavimigin ghua me witin dagheba isir danganir kamin oto.

²⁰ Ezi Arauna ingarir danganimin ikia vin garima, atrivim uan ingangarir gumazir dapaniba ko a bagha izi. Kamaghin amizi, a ziar ekiam atrivim daningasa an boroghin ghua nguazim girigha fuagha, uan guam nguazim mitua. ²¹ Egha kamaghin migei, "Atrivim, nan gumazir ekiam, ki nin ingangarir gumazim, ki manmaghin amizi ni nan ganasa izi?"

Ezi Devit kamaghin a ikaragha ghaze, "Ki danganir ni datirighin witin iniba kua, dar dagheba isir kam, ki a givezasa izi. Ki an Ikiavira Itir God bagh ofabar amuamin dakozimin ingaram. Eghti arimariar kurar kam gumazamiziba ategham."

²² Ezi Arauna kamaghin Devit migei, "Atrivim, nan gumazir ekiam, marki. Ni nan nguazir kam givezan ki aghua, ni puram a iniam. Egh uaghan bizir tizir ni ofa damuasa ifongeziba, sara iniam. Ni bulmakaun kaba inigh ofan bar isia mighiribar amuasa, ki bulmakaun kaba ni ganidi. Ni uaghan, avim arighsi ter ararir witin iniba miseviba ko, temer ruarir ki bulmakauningin tuemning gatizim, aning uaning inigha ingangarim gamim, ni ofaba tusi a inigh. ²³ Atrivim, ki bizir kaba bar da isa ni ganidi."

Egha Arauna ua kamaghin migei, "Ki kamaghsua, ni Ikiavira Itir God bagh damuamin ofaba, a dagh ifuegham."

²⁴ Ezi atrivim kamaghin a ikaragha ghaze, "Bar puvati. Ki Ikiavira Itir God bagh ofa damusi, pura gumazir igharazimin bizitam, o uan bizir ki ivezezir puvatizitam inigh izi, a bagh ofan bar isia mighirizim damighan kogham. Kamaghin amizi, ki uan dagiaba isi nin bizir kabagh ivezam." Egha Devit nguazir otevir kam ko bulmakauba giveza, 50plan silvan dagiaba isa Arauna ganingi. ²⁵ Egha Devit danganir kamin Ikiavira Itir God bagha ofa gamir dakozimin ingarigha, ofan bar isia mighiriba ko ofan God ko navir vamiran ikiamibagh ami. Egha Devit nguazim itir gumazamiziba bagha Ikiavira Itir Godin azai. Ezi Ikiavira Itir God an azangisiziba baraki. Egha God arimariar kam Israelin anegifa.

Israelia ko Judabar Atriviba, Men Akinafarir Faragha Zuim O 1 Atriviba Akar faragha zuim

Akinafarir kam, a Samuelin Akinafarir Namba 2in eghaghanibar gin otivizir bizibagh eghari. An Atrivim Devitin ikirimirir abuananam geghari. An Atrivim Solomonin ikirimirim ko ingangaribagh eghara, egha uaghan, Israelia uan kantri abigha kantrin pumuningin otozimin dughiamin, an aning gativazir atrivibagh eghari. Egha uaghan Ikiavira Itir Godin akam inigha izir gumazir mabar eghaghaniba uaghan an iti. Me Godin akaba isa atriviba ko gumazamiziba tuavir aghuimin gin mangasa, men akakagha me migei. Godin akam inigha izir gumazibar mav, a Elaija.

Akinafarir kam, mati Samuelin Akinafarir Namba 1 ko Namba 2. A pura eghaghanir kinim puvati. An atriviba amizir bizibagh eghara uaghan men araziba tuisisi. Atrivir Ikiavira Itir Godin apengan itiba, me ziar aghuiba iti, egha me atrivibar itir dughiahar, Israelia men apengan ikia deraghavira iti. Ezi atrivir Godin akaba batoziba, me ziar kuraba iti. Egha me atrivibar itir dughiahar, Israelian dabirabim ikufi. Atriviba arazir kurar kam gami. Me asebar ziaba fasa tintinibar mighsiabar ghuavanadi. Men arazir kam God gamima, a bar men oseme.

Solomon Israelian atrivimin iti

(Sapta 1--11)

Atrivim Devit bar ghuri

¹ Atrivim Devit bar ghurizi, an mikarzim zurarama arugharusi. Ezi me inir mitiar avagha akuiba isava anevema, da tong fefem a ganidir puvati. ² Kamaghin amizi, an ingangarir gumazir dapaniba a migia ghaze, "Atrivim, en gumazir ekiam, e ti ni bagh guivir igiatam inighti, a ni ko iki nin akurvagh deragh nin ganam. Egh a ni miugh daku egh nin mikarzim fefem a daningam." ³ Kamaghin amizi, me kantri Israelin danganiba bar, dar amizir igiar bar diriba bagha ruiagha arui. Egha Sunemin nguibamin amizim, Abisak, an apigha, a inigha atrivim bagha ize. ⁴ Amizir bar igiar dirir kamın ganganiba bar dera, a

bar deraghavira atrivimin akurvagha an gara a geghufi. Ezi Atrivim Devit tong poroghamiba uari ko akuava amir arazitamın a gamizir puvati.

Adoniya atrivimin otivasa

⁵⁻⁶ Adoniya, a Devit ko Hagitin otarim. Hagit Apsalom bategha, an girara Adoniya bate. Adoniyın ganganiba bar dera, ezi an afeziam bar fomira iza datirighin, dughiatamin tong an arazir kuratam bagha an azangsigha kamaghin a mikemezir puvati, "Ni manmaghsua arazir kabagh ami?" Egha datirighin Adoniya uabi, uabi fa ghaze, an atrivimin otivam. Kamaghin amizi, a midorozir karisba ko hoziaba ko 50plan gumazir a geghub an faragh mangamiba ini. ⁷ Egha a ghua Seruian otarim Joap, ko ofa gamir gumazim Abiatar, aning ko mikemezima, aning an akuraghti an atrivimin otivasa aning ifonge. ⁸ Ezi ofa gamir gumazim Sadok, ko Jehoiadan otarim Benaia, ko akam inigh izir gumazim Natan, ko Simei, ko Rei, ko atrivimin midorozir gumazir gavgaviba, me Adoniyın nighnizim ko itir puvati.

⁹ Dughiar mamın. Adoniya ofa damuasa danganir mamın ghu, danganir kam, me kamaghin a dibora ghaze, Kuruzibar Dagiam, a Enrogelin nguazimin aven anadir dipar atuimin boroghin iti. A sipsipba ko bulmakaun apuriba ko bulmakaun igiar mikarziiba sara itibav suegha ofa gami. A izasa atrivimin otarir igharaziba, ko Judan atrivimin ingangarir gumazir dapaniba, ko atrivimin ingangarir gumazir igharaziba me bagha akam amada. ¹⁰ Egha an akam inigha izir gumazim Natan, ko Benaia, ko atrivimin midorozir gumaziba, ko an aveghbuam Solomon, a me bagha akatam amadazir puvati.

Solomon atrivimin oto

¹¹ Ezi akam inigha izir gumazim Natan, a Solomonin amebam Batseba bagha ghua kamaghin a migei, "Ni kamaghin oraghiz, o puvati, Hagitin otarim, Adoniya, Atrivim Devitin danganim inigh atrivimin otivasava ami. Ezi en gumazir ekiam Devit, bizir kam gifozir puvati. ¹² Kamaghin, ni uan otarim Solomon ko, gua uaghara aremeghan koghsi, ki gua mikimamin akabar girara mangi dar amuam. ¹³ Ni bar zuamira Atrivim Devit bagh mangi kamaghin a mikim suam, 'Atrivim, nan gumazir ekiam, ki nin ingangarir amizim. Ni na ko faragha akam akira kamaghin mikeme, nin otarim Solomon gin nan danganim inigh atrivimin otogh, nan atrivir dabirabim dapiam. Ezi manmaghin amizi, Adoniya datirighin

atrivimin oto?' ¹⁴ Dughiar ni mangi Atrivim Devit ko mikimvira ikiamimin, ki aven izi gavgavim nin akam daning, ni migei moghira mikimam."

¹⁵ Ezi Batseba atrivimin ganasa atrivim akui naghin a gatin aven ghu. Atrivim Devit bar ghuri, ezi Sunemian amizim Abisak, a geghuva deragha an gari. ¹⁶ Ezi Batseba atrivimin guamin uan tevimming apirigha guam avirazi, atrivim an azara, "Ni bizir tizim gifongegha na bagha izi?"

¹⁷ Ezi Batseba a ikaragha ghaze, "Nan gumazir ekiam, ki nin ingangarir amizim. Ni fomira akar mam Ikiavira Itir God, a nin God, an ziamin na koma anakira ghaze, nan otarim Solomon nin danganim inigh atrivimin otogh, nin atrivir dabirabim dapiam. ¹⁸ Ezi ni oragh! Atrivim, nan gumazir ekiam. Adoniya datirighin atrivimin oto. Ezi ni ti tong kamaghin fozir puvati. ¹⁹ A bulmakaun apuriba ko, bulmakaun igiar mikarziba sara itiba ko, sipsipin aviribav suegha ofa gami. Egha nin otariba ko ofa gamir gumazim Abiatar ko midorozir gumazibar faragha zuir gumazim Joap, a me bagha akaba amangizi me ghue. Egha nin ingangarir gumazim Solomon, an a bagh akatam amadazir puvati. ²⁰ O atrivim, nan gumazir ekiam, Israelian gumamaziziba bar nirara gara ni mizua iti, ni ubi gumazir manatam amiseveghti, a nin danganim inigh atrivimin otogh, egh atrivir dabirabim dapiam. ²¹ Puvatighi, ni aremegh mangi uan inazir afeziaba iti naghin me ko ikiti, gumamaziziba ki uan otarim Solomon ko kamaghin ga mikimam, ga gumazir ko amizir kuramning. Egh me ga misueghti ga aremegham."

²² Egha Batseba miaviara itima, akam inigha izir gumazim Natan iza atrivimin dipenimin oto. ²³ Ezi Atrivim Devitin ingangarir gumaziba ghua a migia ghaze, "Akam inigha izir gumazim Natan izegha nin ganasa." Ezi atrivim an amamangatizi, Natan atrivim akui naghin a gatin aven ghugha, uan tevimming apirigha dapanim avira.

²⁴ Egha Natan Devit migia ghaze, "O atrivim, nan gumazir ekiam, ni ti kamaghin mikeme, Adoniya nan danganim inigh atrivimin ikiva nan atrivir dabirabim dapiam? ²⁵ E orazi, a datirighin ofa damuasa ghua bulmakaun apuriba ko, bulmakaun igiar mikarziba sara itiba ko, sipsipin aviribav suegha ofa gami. Egha nin otariba ko ofa gamir gumazim Abiatar ko midorozir gumazibar faragha zuir gumazim Joap, a me bagha akaba amangizi me ghue. Me datirighin dagheba ko dipaba a koma ada apava an gun tiariba akara ghaze, 'Adoniya datirighin dughiar ruarimin atrivimin iki mamaghira

ikiam.' ²⁶ Ezi a, na ko, ofa gamir gumazim Sadok ko, Jehoiadan otarim Benaia ko, nin ingangarir gumazim Solomon, an e bagha akatam amadazir puvati. ²⁷ Atrivim, nan Ekiam, manmaghiram ami? Me amir bizir kam, ni an amamangatizi me a gami o? Ni ti, gumazir nin danganim inigh, atrivir dabirabim dapiam, ni an gun uan ingangarir gumazibav kemezir puvati."

²⁸ Ezi Atrivim Devit ingangarir gumazibav gia ghaze, "Ia Batseban daghti a ua izi." Ezi Batseba ua iza atrivimin boroghin tu.

²⁹ Ezi atrivim a ko akam akira ghaze, "Ikiavira Itir God zurara ikia, egha nan akuragha nan osintizir guar aviribar aven ua na ini. ³⁰ An ziamin, ki guizbangira ni migei, datirighin aruer kamra, ki fomira Ikiavira Itir God, a Israelian God, an ziamin, ni ko akar dikirizim gamizi moghin, ki a damighi, an otivam. Ki kamaghin akar dikirizim gamua ghaze, nin otarim Solomon, nan danganim inigh nan atrivir dabirabim dapiam."

³¹ Ezi Batseba akar kam baregha, uan tevimming apirigha, aviragha kamaghin migei, "Atrivim, ni nan gumazir ekiam. Ni zurara iki mamaghira ikiasa, ki ifonge."

³² Ezi Atrivim Devit kamaghin ingangarir gumazibav gei, "Ia mangiva, ofa gamir gumazim, Sadok ko akam inigha izir gumazim Natan, Jehoiadan otarim Benaia, me mikemeghti, me atrivimin guamin izi." Ezi me aven ize.

³³ Ezi atrivim kamaghin me migei, "Ia nan ingangarir gumaziba inigh mangi, nan otarim Solomon inigh a isi nan donki datighi, an a daperaghti, ia a inigh Gihonin Dipar Atuir Emimirimin mangi. ³⁴ Egh dangarir kamin, ofa gamir gumazim Sadok, ko akam inigha izir gumazim Natan, Solomon Israelian atrivimin otvsi, aning borem isi an dapanim gingegh. Ia kamaghin damigh givagh, sigham givi kamaghin araghasi suam, 'Atrivim Solomon dughiar ruarimin atrivimin ikivira ikiam.' ³⁵ Egh ia an girara izitima, a ua nan dipenimin aven izi nan atrivir dabirabim dapiam. Ki Israelia ko Judabar atrivimin ikiasa anemisefe. Ezi kamaghin, a nan danganim inigh atrivimin ikiam."

³⁶ Ezi Jehoiadan otarim Benaia, kamaghin atrivimin akam ikaragha ghaze, "Bar guizbangira. Atrivim, ni nan gumazir ekiam. E kamaghsua, Ikiavira Itir God, a nin God, a mikemezi moghin, a bizir kabar amighi da otivam. ³⁷ Ikiavira Itir God ni gamizi moghin, a Solomon ko ikiva an akurvaghham. Egh uaghan, Ikiavira Itir God Solomon damighi, an atrivir gavgavir aghuimin otogh, an ziar ekiam nin ziar ekiam gafraghham."

³⁸ Kamaghin amizi, ofa gamir gumazim Sadok, ko akam inigha izir gumazim Natan, ko Jehoiadan otarim Benaia, ko Keretia, ko Peletian adarasi, me bar ghua Solomon inigha, Atrivim Devitin donki gafagha an akua Gihonin Dipar Atuir Emimirimin uaghiri. ³⁹ Ofa gamir gumazim Sadok ghua Ikiavira Itir Godin Purirpenimin sipsipin komin borem aven itim ini. Me Gihonin itima, a komin kam inigha borer maba isa Solomonin dapanim ginga atrivimin otivasa anemisefe. Me sighbagh ivima, gumamaziba bar kamaghin araghasi, "Solomon a dughiar ruarimin atrivimin iki mamaghira ikiam." ⁴⁰ Gumamaziba bar, me bar akongegha diava, marvibagh ivi-ava, Solomonin gin uamatogha Jerusalem zui. Men dimdiam bar gavgavigha, nguazim gamima a ivavzasi.

Adoniya Atrivim Solomonin atiatingi

⁴¹ Adoniya uan adarazi ko amegha givagha, niginir ekiam barasi. Ezi Joap sighbabar ararem baregha kamaghin migei, "Kar niginir ekiar manam Jerusalem oto?"

⁴² Joap migiavira itir dughiamin, ofa gamir gumazim Abiatarin otarim Jonatan, iza me bato. Ezi Adoniya kamaghin a migei, "Ni izi. Ni gumazir aghuim, ni ti akar aghuitam inigha e bagha izi."

⁴³ Ezi Jonatan kamaghin Adoniyen akam ikaragha ghaze, "Noki, en gumazir ekiam Atrivim Devit, a Solomon gamizima an atrivimin oto. Kamagh amizi, ki akar aghuitam inigha izir puvati. ⁴⁴ Atrivim Devit, ofa gamir gumazim Sadok, ko akam inigha izir gumazim Natan ko, Jehoiadan otarim Benaia, ko Keretia, ko Peletian adarasi, bar me amadazi, me Solomon ko zui. Me zuir dughiamin, me Solomon isa Atrivim Devitin donki gisin anefazi, an aperagha zui. ⁴⁵ Me Gihonin Dipar Atuir Emimirimin ghua, ofa gamir gumazim Sadok ko akam inigha izir gumazim Natan, aning borem isa Solomonin dapanim gingegha, a gamizi an atrivimin oto. Ezi kamaghin me bar akongegha araghasa uamatogha Jerusalem izi, ezi datirighin Jerusalem itir gumamaziba bar dia niginir dafar kam gami. Niginir kamra ia datirighin a barasi. ⁴⁶ Ezi Solomon datirighin atrivimin dabilirabim gapera. ⁴⁷ Ezi atrivimin ingangarir gumazir dapaniba ghua Atrivim Devitin gara, uan naviba a ganiga kamaghin a migei, 'Ni datirighin bizir bar aghuim gami. Ikiavira Itir God Solomon damighiti, an atrivir

gavgavir aghuimin otoghti, an ziar ekiam nin ziar ekiam gafiragham.' Ezi Atrivim Devit uan dakozimin ikia uan dapanim aviragha ziar ekiam God ganidi. ⁴⁸ Egħa a kamaghin migei, 'God datirighin nan otaribar tongin mav amisevezi, a nan danganim inigha atrivimin iti. God na ataghizi, ki uabi bizir an amizir kamin gari. Kamaghin amizi, e Ikiavira Itir God, a Israelian God, e a bagħ, bar akongegham."

⁴⁹ Gumazir Adoniya koma apiagħa ameziba akar kam baregha, me bar atiatigha agoi. Kamaghin amizi, me dikavigha Adoniya ategħa tintinibar ghue. ⁵⁰ Ezi Adoniya, Solomonin atiatigha ara ghua, Ikiavira Itir Godin Purirpenimin aven ghua, ofa gamir dakozimin mikebabar itir bulmakaun kombar min garir bizibar suiragħa gavgafi.* ⁵¹ Ezi gumazir maba ghua Atrivim Solomon migia ghaze, "Adoniya nin atiatigha ghua, Ikiavira Itir Godin Purirpenimin aven ghua ovengan atiatigha, ofa gamir dakozimin mikebabar itir bulmakaun kombar min garir bizibar suiki. Adoniya kamaghin migei, 'Ki ofa gamir dakozimin suiraghvira iki mangiti, Atrivim Solomon, na misuegħti ki aremegħan kogħsi a Ikiavira Itir Godin damazimin akar dikirizir gavgavitam damuam."

⁵² Ezi Solomon kamaghin men akam ikaragħa ghaze, "An arazir aghuim damighiti, bizir kuratam a batogħan kogħam. Egħti an arazir kuram damighiva, an ovengam."

⁵³ Egħa Atrivim Solomon gumaziba amadazima, me ghua ofa gamir dakozimin Adoniya inigha Solomon bagħa ize. Ezi Adoniya atrivimin borogħin tevminning apirigha avirazi, Atrivim Solomon kamaghin a migei, "Ni uamatogħ uan dipenimin mangi."

2

Devit akar abuananabar Solomon migei

¹ Devit fo, an ovengamin dughiam bar roghira ize, kamaghin amizi, an akar kaba uan otarim Solomon ganidi. ² A kamaghin migei, "Ki kiran oveghangin aremegħam. Ni guizin gumazimin min tugh gavgavigh, uan ingangarim damu. ³ Ni Ikiavira Itir God, nin God ni mikemezir biziba ni dar amu. Egħ ni tuavir aghuir an e bagħa inabazibar gin mangi, egħ arazir a ifongeziba, ko an Akar Gavgaviba, ko bizir a damuasa e mikemeziba, ko a migeir akaba, ni bar dar gin mangi. Kamaghin God nin akuragħti,

* **1:50:** Israelia kamaghin nighnigh suam, gumazitam me misuegħti me aremegħsi damuti, me ari mangi, Godin Dipenimin aven mangi ofa gamir dakozimin mikebamin itir bulmakaun komin suiragħ ikiam. Me kamagh nighnisi, me an suiragħ deravira ikiam. Ni Ua Me Ini 21:13-14in gan. **2:2:** Josua 23:14 **2:3:** Josua 1:7; 1 Eghaghaniba 22:12-13

2:4: 2 Samuel 7:12-13; 7:25; 2 Atriviba 20:3

danganir manam ni an iti, nin ingangarim bar deraghviram otivam. ⁴ Ikiavira Itir God fomira akar dikirizir mamın na gamigha ghaze, 'Devit, nin ovavir boriba zurara uan navir averiaba ko duabar, bar deravira nan damazimın daru mangiti, ki zurara nin adarazir gumazitam damighi, a Israelian atrivimın otivam.' Kamaghın amizi, Solomon, ni guizbangira bar deraghvira an akabar gin mangi, eghti a na gamizir akar dikirizir kam abighan kogham.

⁵ "Ezi Solomon, ni oragh. Ni fogha gifa, Seruian otarim Joap, an arazir kurar kam, an osimtizir ekiam na ganingi. A Israelian midorozir gumazibar dapanir faragha zuimning misoghezi, aning areme. Kar, Nerin otarim Apner ko Jeterin otarim Amasa. A midorozimın dughiamın aning misoghezi aning aremezir puvati. Bar puvati. A pura gumazir kamning misoghezi aning areme, ezi aningın osimtizim an ikiavira iti. ⁶ Ni uan nighnizir aghuimın gin mangiva, an arazir kuram uam a ikaragh. Ni aneteghti a pura iki ghurigh uabi aremegh Gumazamizir Oveaghezibar Nguibamin magiran marki.

⁷ "Ni uaghan Barsilain otaribar apangku- vigh deraghvira me damu, kar Gileatin Distriğhin gumazim, ni me ateghti me izi nin adarazi ko dapiagh dami iki. Ki fomira nin aveghbuam Apsalomın aravghuzir dughiamın, me arazir aghuimın na gami.

⁸ "Ezi Geran otarim Simei, a Bahurimın nguibar ekiamın gumazim, a Benjamının anabamin mav, a uaghan iti. Ki tighar Mahanaimın mangamin dughiamın, aruer kamra a bar akar kuraba na ganiga, egha na gasighasighasa Godin azangsisı. Egha a ua iza Jordanın Fanemin na batozima, ki Ikiavira Itir Godin ziamın akar dikirizim gamua ghaze, ki a misueghti an aremeghan kogham. ⁹ Ezi puvati, ni mizazitam a gasegh. Ni kamaghın nighnighan marki, a gumazir osimtiziba puvatizim. Ni nighnizir aghuim iti. Ni tuavir manatamin mangiva, a misueghti an aremegh Gumazamizir Oveaghezibar Nguibamin magiram."

Devit areme

¹⁰ Egha gin Devit uan inazir afeziabar mın aremezima, me Jerusalemin anefa. Nguibar ekiar kam, me kamaghın a dibori, "Devitin Nguibar Ekiam." ¹¹ Devit kantri Israelin 40plan azenibar atrivimın ike. A faragha Hebronın nguibar ekiamın 7plan azenibar atrivimın ike, egha 33plan azenibar Jerusalemin atrivimın ike. ¹² Ezi Devitin otarim Solomon an danganim inigha

atrivimın oto. Solomon atrivir gavgavimın otozi, bizitam anebirazir pu. Bar puvati.

Adoniyan ovevem

¹³ Dughiar mamın, Hagitin otarim Adoniya iza Solomonın amebam Batseba bato. Ezi Batseba an azara, "Ni akar aghuitam mikimasa izi, o?"

Ezi Adoniya kamaghın a ikaragha ghaze, "Are, ki akar aghuimra mikimasa izi."

¹⁴ Egha a kamaghın migei, "Ki akar bar muziarir mam iti." Ezi Batseba a migia ghaze, "A dera, ni na mikim."

¹⁵ Ezi Adoniya ghaze, "Ni fo, Israelian gumazamiziba bar kamaghın fo, ki atrivimın otivasava ami. Ezi puvati. Ikiavira Itir Godin ifongiamın nan aveghbuam atrivimın otozima, ki puvati. ¹⁶ Egha ki datirighın azangsisir vamira iti. Ki kamaghın ifonge, ni nan azangsisir kamın amamangatiğh."

Ezi Batseba ghaze, "Ni mikimti ki oragham."

¹⁷ Ezi Adoniya kamaghın a migei, "Ga uaning, ki kamaghsua, ni mangi Atrivim Solomonın azaraghtima, a nan amamangati, ki Sunemin nguibamin amizir kam Abisak, ki an ikiasa. Ki fo, atrivim nin akam batueghan kogham."

¹⁸ Ezi Batseba kamaghın Adoniya migei, "A dera, ki mangi ni bagh atrivimın azangsigham."

¹⁹ Egha Batseba, Adoniya bagha Atrivim Solomon mikimasa zuir dughiamın, atrivim dikavigha, ziar ekiam uan amebam daningasava uan tevimning apirigha uan dapanim avira. Egha a ua uan atrivir dabirabim gaperagha, egha ingangarir gumazibav geima, me dabirabir mam inigha iza Atrivim Solomonın dabirabimın vongin an agharir guvimın anetizi, Batseba a gapera. ²⁰ Egha Batseba kamaghın migei, "Ki azangsisir bar muziarir mam iti. Ki kamaghsua, ni an aghuaghan marki."

Ezi Solomon kamaghın a ikaragha ghaze, "Amebam, ni purama azaragh. Ni fo, ki nin azangsisimın aghuaghan kogham."

²¹ Ezi Batseba ghaze, "Ki kamaghsua, ni uan aveghbuam Adoniyan amamangatiğhti, a Sunemin amizim Abisakin ikiam."

²² Ezi Atrivim Solomon azangsisir kam baregha atara kamaghın migei, "Ni tizim bagha Adoniya, Abisakin ikiasa nan azangsisı?*" Egh ni ti uaghan, a nan danganim inigh atrivimın ikisi ni nan azangsigham. A nan avebamra. Egh ni uaghan ofa gamir gumazim Abiatar ko

2:5: 2 Samuel 3:27; 20:10

2:7: 2 Samuel 17:27-29

2:8: 2 Samuel 16:5-13; 19:16-23

2:11: 2 Samuel 5:4-5;

1 Eghaghaniba 3:4

2:12: 1 Eghaghaniba 29:23

2:17: 1 Atriviba 1:3-4

* 2:22: Gumazitam atrivimın amuim

inighi, kamaghın gumazir kam atrivimın ikiasa. Ni 2 Samuel 3:6-11 ko 16:21-22in gan.

Seruian otarim Joap bagh azangsiziba ingh izam.”

²³ Egha Atrivim Solomon, Ikiavira Itir Godin ziamin akar dikirizim gamua ghaze, “Adoniya amizir akar kam, an osimtizim iti. Kamaghin amizi, ki a misueghti an aremegham. Ki kamaghin damighan koghti, God na misueghti ki aremegham. ²⁴ Ikiavira Itir God nan akuragha gavgavim na ganingi. Ezi kamaghin, ki uan afeziam Devitin danganim ingha atrivimin oto, mati Ikiavira Itir God fomira akar dikirizir mamin e gamua ghaze, gin Israelian atriviba nan ovavir boribar tongin aven otivigham. Kamaghin amizima, Ikiavira Itir Godin ziamin bar guizbangira, Adoniya datirighin aremegham.” ²⁵ Egha Atrivim Solomon akar gavgavimin Benaia mikemezi, a ghua Adoniya misoghezima, an areme.

*Solomon ofa gamir gumazibar ingan-
garimin Abiatar agifa*

²⁶ Atrivim Solomon kamaghin ofa gamir gumazim Abiatarin migia ghaze, “Ni uamategh uan nguibam Anatotin mangi uan nguazimin iki. Ni osimtizim iti, ezi ki ni misueghan koghti ni aremeghan kogham. Ki fo, ni fomira nan afeziam Devit ko ikegha, Ikiavira Itir God, en Ekiamin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam gisaghu. Ezi Devit osimtizir aviriba aterima, ni a ko ikia uaghan da ateri. Kamaghin amizi, ki ni misueghan koghti, ni aremeghan kogham.” ²⁷ Egha ofa gamir gumazim Abiatar, Solomon an ingangarimin anegifa. Kamaghira, Ikiavira Itir God fomira Silon nguibamin mikemezir akam, Solomon a gamizi an oto. Akar kam kamakin, ofa gamir gumazim Elin adarasi, men ofa gamir gumazibar ingangarim givagham.†

Me Joap misoghezi an areme

²⁸ Joap, fomira Apsalomin roroam gamizir puvati, an Adoniyen akurvasi. A datirighin Adoniyen ovevemim migirigiam baregha, atiatigha ara ghua Ikiavira Itir Godin Purirpenimin aven ghua, uabin akurvaghasa ofa gamir dakozimin mikebabar itir bulmakaun kombar min garir biziba pantemin dar suiragha iti.‡ ²⁹ Ezi gumazir maba ghua kamaghin Atrivim Solomon migei, “Joap ara ghua Ikiavira Itir Godin Purirpenimin aven ofa gamir dakozim pantemin an suiragha iti.”

Ezi Solomon Jehoiadan otarim Benaian migia ghaze, “Ni mangiva Joap misueghti an aremegh.”

³⁰ Ezi Benaia Ikiavira Itir Godin Purirpenimin aven ghua kamaghin Joap migei,

“Atrivim ghaze, ni danganir kam ategh azenan mangi.”

Ezi Joap ghaze, “Puvati. Ki azenan mangighan kogham. Ni kaghira na misueghti, ki aremegham.” Ezi Benaia uamategha atrivim bagha ghua, Joapin akamin gun a migei.

³¹ Ezi atrivim kamaghin Benaian akam ikaragha ghaze, “A dera, ni an nighnizimin gin mangiva a misueghti, an aremegh. Egh an kuam ingh mangi anefagh. Joap gumazir osimtiziba puvatiziba pura me misoagharighizi, me ariaghire. Ezi an osimtizir kam, na ko nan afeziamin adarazir iti. Ni a misueghti, an aremeghti, an osimtizir kam uam en ikian kogham. ³² Ikiavira Itir God, Joap amizir arazir kurar kaba ikarvagh, ivezir kuram a daningam. Joap Nerin otarim Apner ko Jeterin otarim Amasa, a midorozir sabamin puram aning misoghezi aning areme. Aning an min gumazir kuramning puvati. Apner, a Israelian midorozir gumazibar dapanim, ezi Amasa, a Judabar midorozir gumazibar dapanim. Nan afeziam Devit fozir puvatizi, Joap arazir kam gami. ³³ Ikiavira Itir God, Joap amizir osimtizir kam ginighnigh, zurara mizazim Joap ko an adarazir aningam. Egh Ikiavira Itir God, zurara dabirabir aghuim ko navir amirizim isi, Devit ko an ovavir boriba, ko an adarasi, ko an ikizimin otivamin atrivibar aningam.”

³⁴ Ezi Jehoiadan otarim Benaia akar kaba baregha, uamategha Ikiavira Itir Godin Purirpenimin aven ghua, Joap misoghezima an areme. Me an kuam ingha ghua an dipenimin boroghin anefa, a gumazamiziba puvatizir danganimin boroghin iti. ³⁵ Ezi atrivim, Jehoiadan otarim Benaia amisevezima, a Joapin danganim ingha midorozir gumazibar dapanimin oto. Egha atrivim, Abiatarin danganim iniasa, ofa gamir gumazim Sadok amisefe.

Me Simej misoghezi an areme

³⁶ Joap aremegha givazima, Atrivim Solomon Simein diagha kamaghin a migei, “Ni Jerusalem dipenitamin ingarigh, egh dipenir kamra iki. Egh ni bar Jerusalem ategh igharagh mangan marki. ³⁷ Ni Kidronin Fanem girigh vongin Jerusalem nguibar ekiamin mitaghniamin ikiavkinighti, ki bar zuamira aruer kamra ni misueghti ni aremegham. Ni kamaghin fogh, ni uabi uan osimtizim bagh aremegham.”

³⁸ Ezi Simej kamaghin a ikaragha ghaze, “Atrivim, nin akam bar dera, ezi ki ni mikemezi moghin damuam.” Kamaghin

amizi, Simei dughiar ruarimin Jerusalem in iti.

³⁹ Ezi azenir 3pla ghua givazi, Simein ingangarir gumazir kinir pumuning ara ghua, Getin nguibar ekiamin Atrivim Akis ko iti, a Makan otarim. Ezi gumazir maba kamaghin Simei migei, "Nin ingangarir gumazir kamning ghua Getin iti." ⁴⁰ Ezi Simei zuamira dikavigha uan donki gaperagha, uan ingangarir gumazimning buri-asa Atrivim Akis bagha Getin ghu. An aningin apigha, aning inigha uamategha Jerusalem in ize.

⁴¹ Ezi Solomon kamaghin oraki, Simei Jerusalem ategha Getin ghugha uamategha ize. ⁴² Kamaghin amizi a Simein diazima a izima, a kamaghin a migei, "Ki ni gamizima, ni Ikiavira Itir Godin damazimn akar dikirizim akirigha ghaze, Ni Jerusalem ategh tintinibar daruan kogham. Egha ki kamaghin pamtemin ni migia ghaze, Ni nguibar ekiam ateghti, ki zuamira aruer kamra ni misueghti ni aremegham. Ezi ni kamaghin na ikara, A dera, ki nin akamin gin mangam." ⁴³ Egha ni bizir tizim bagha, Ikiavira Itir Godin ziamin amizir akar dikirizim abigha, uaghan nan akam batoke?"

⁴⁴ Egha atrivim ua kamaghin migei, "Arazir kurar ni nan afeziam Devit gamiziba, ni bar adagh fo. Ezi datirighin ni amizir arazir kurar kaba bagh, Ikiavira Itir God, mizazim ni gasam." ⁴⁵ Egh Ikiavira Itir God deraghvira na damuva, egh zurara Devitin ovavir boribar amuti, me atrivibar otivam."

⁴⁶ Ezi Simei ghuzima, Atrivim Benaia a migia ghaze, "Ni mangiva Simei misueghti an aremegh." Ezi Benaia atrivim ategha ghua Simei misoghezi an areme.

Solomon datirighin atrivir bar gavvimin otozi, gumazitam anebinan ibura.

3

*Solomon nighnizir aghuim bagha
God ko migei*

(2 Eghaghaniba 1:3-12)

¹ Egha Solomon, Isipian atrivimin guivir mam in ikia, egha arazir kam in a Isipian atrivim ko akam akiri, eghti kantrining deraghvira iki, uaning misoghan kogham. Solomon uan amuim inigha Devitin Nguibar Ekiam Jerusalem in ize. Amizim dangarir kam in Ikiavira itima, Solomon uan dipenim ko Ikiavira Itir God in Dipenim ko divazir Jerusalem avinizimin ingari. ² Israelia tighar Ikiavira Itir God bagh Dipenir tamin ingaram. Kamaghin amizi, me tintinibar mighsiabar ghuvanaga an

ziam fasa ofabagh ami. ³ Ezi Solomon Ikiavira Itir God gifuegha, uan afeziam Devitin min arazir God ifongezibar gin zui. Egha an arazir mam ikufi, an asiziba ko pauran mughuriar aghuim zuim isa Ikiavira Itir God bagha mighsiabar dar ofabagh ami.

⁴ Nguibar ekiam Gibeon, a mighsiam in pin ikia egha ofa gamir dangarir ekiam iti, egha ofa gamir dangarir igharazibagh afira. Ezi me kagh ghuegha Ikiavira Itir God in ziam fe. Kamaghin amizi, dughiar kam in Solomon ofa damuasa Gibeon in ghu. Solomon 1,000plan asiziba inigha ofan bar isia mighiriba tuasa Gibeon ofan dakozir kam in ghua da tue. ⁵ Dimagarir mam, Solomon Gibeon in nguibamin ikia akua irebamin garima, Ikiavira Itir God uabi an akagha a migia ghaze, "Ni bizir tizim gifongegh, nan azaraghti, ki ni daningam."

⁶ Ezi Solomon kamaghin an akam ikaragha ghaze, "Nan afeziam Devit, nin damazimn zurara guizin araziba bar deraghvira dar gin ghua, egha arazir aghuir voroghira itim gami. Ezi kamaghin amizi, ni zurara bar an apanguvigha, bar deraviram a gami. Egha datirighin ni uaghan kamaghin amuavira iti, ezi ki an otarim, ni na ataghizi, ki an danganim inigha atrivimin iti." ⁷ O Ikiavira Itir God, ni nan God. Ki nin ingangarir gumazim, ni na gamizi, ki uan afeziam Devitin danganim inigha atrivimin iti. Ki igiamra ikia ingangarir kam damuamin fofoziba puvati. ⁸ Nin ingangarir gumazim datirighin, ni ua baghavira misevezir gumazamizibar tongin iti. Me bar avirasemezi, gumaziba me mengan ibura. ⁹ Kamaghin amizi, ni nighnizir aghuim ko fofozim na danighti, ki deraghvira nin gumazamizibagh ativagh men ganam. Egh ki fogham, arazir manam a dera, manam ikufi. Puvatighti, ki manmaghira nin gumazamizir avirir kam gativagh men ganam? Guizbangira, gumazitam uabi me gativan iburagham. Ki uabi ki fofoziba bar puvati."

¹⁰ Ezi Ekiam Solomon in azangsizir kam baregha, Solomon bagha an navim bar dera. ¹¹ Egha God Solomon migia ghaze, "Ni dughiar ruarimin nguazir kam in ikiasa, nan azangsizir puvati, egha dagiar aviriba iniasa nan azai puvati, egha uan apanibagh asighasighasa nan azai puvati. Ni Israelia gativagh deraghvira men ganamin nighnizir aghuim ko fofozim iniasa nan azai. ¹² Kamaghin amizi, ki guizbangira, bizir ni uabi daningasa nan azangsizim, ki a isi ni daningam. Ki datirighin nighnizir aghuim ko fofozir aghuim ni daningam.

Gumazitam fomira fozozir kamagh gari-
tam itir puvati, egh uaghan gin gumazi-
tam fozozir kamagh garitam ikian kogham.
13 Guizbangira, ni ziar ekiam ko dagiar
aviriba uabi daningasa nan azarazir puvati.
Ezi ki bizir kaba bar ni daningam. Dughiar
ni atrivimn ikiamim, atrivir igharazitam ni
itir ziar ekiar kam itir puvati. 14 Egh ni uan
afezim Devitin min nan tuaviba ko arazir
ki ifongeziba ko nan Akar Gavgavibar gin
mangiti, ki ni damuti ni dughiar ruarimn
nguazir kamn ikiam.”

15 Ikiavira Itir God mikemegha givazi,
Solomon osegha dikavigha fo, a irebamin
gani. Egha gin a uamatogha Jerusalemin
ghugha, Ekiamn Akar Dikirizir Gavgavir
Boksiamn boroghin tu. Egha ofan bar isia
mighiriba ko ofan God ko navir vamiran
ikiamim gami. Egha bizir kamn gin, a
uan ingangarir gumaziba bagha isar ekiam
gami.

*Nighnizir aghuim Solomonin akurazi a
deravira kotiam gami*

16 Dughiar mamn, tuavimn amizimning
uan osimtizim akirasa atrivim bagha ize.
17 Amizir mam kamaghin migei, “Nan gu-
mazir ekiam, ga uaning, ni oragh. Ki amizir
kam ko ga uaning inigha dipenir vamiran
ikia, ki otarir mam bate. Egha ki borir
kam batir dughiamn, amizir kam uaghan
na ko dipenimn iti. 18 Aruer pumuning
givazi, mukezim otozi, a uaghan otarir mam
bate. Ga uaningra dipenimn iti. Ezi
igharazitav ua ga ko dipenir kamn itir pu-
vati. 19 Ezi dimangan, an akuav onganigha
iragha iza uan borim gisin mitozi an areme.
20 Ezi dimangan ki akuavira itima, a nan
borim inigha uan misiamn ghu, egha uan
borir kuar kam inigha iza nan boroghin
aneti. 21 Ki mizaraghara dikavigha otem
uan borim daningasa amua garima, an are-
megha gifa. Egha ki deraghavira an nam-
namn gara anesavsuigha ghaze. Kar borir
ki otezim puvati.”

22 Amizir kam mikemegha givazi, amizir
igharazim kamaghin migei, “Puvati. Borir
aremezim, a nin borim. Ezi borir angamira
itim, a nan borim.”

Ezi amizir faragha mikemezim kamaghin
an akam ikaragha ghaze, “Bar puvati.
Borir aremezim, a nin borimra. Ezi borir
angamira itim, a nan borim.” Aning
atrivimn damazimn uaning adosi.

23 Ezi atrivim kamaghin aning migei, “Gua
uaghara akar vamira bagha uaning adosi.
Mav ghaze, ‘Otarir angamira itim a nan
borim.’ Ezi igharazitav uaghan ghaze, ‘Bar
puvati. A nan otarim.’”

24 Ezi atrivim kamaghin uan ingangarir
gumazibav gia ghaze, “Ia midorozir
sabatam inigh izi.” Ezi me ghua midorozir
sabam inigha atrivim bagha ize.

25 Ezi a kamaghin me migei, “Ia otarir
angamira itir mam, inigh izi tongiram
anebigh, egh an akuar vuem isi amizitam
daningigh, egh an akuar vuem isi amizitam
daningigh.”

26 Ezi guizin borir kamn amebam bar
uan borimn apangkuvigha kamaghin
atrivim migei, “Nan gumazir ekiam, marki.
Ga uaning! Ni borim amizir munam
daningigh. Ni a misueghti an aremeghan
marki.”

Ezi amizir igharazim ghaze, “Puvati.
Ni gan tav daningam kogham. Ni pura
tongiram anebikigh.”

27 Ezi atrivim kamaghin migei, “Ia borim
misueghti an aremeghan marki. Ia borim
isi amizir borir angamira ikiasa migeim
daningigh. E fo, anarira guizin borir kamn
amebam.”

28 Ezi gin Israelian gumazamiziba bar,
Atrivim Solomon kotiamn aven amizimn-
ing gamizir nighnizir aghuir kam baregha,
dikavir kuram gamigha ziar ekiam a ganidi.
Egha me kamaghin fo, God uabira, guizin
arazimn gin mangi osimtiziba akiramn fo-
fozim ko nighnizir aghuim a ganing.

4

*Atrivim Solomonin
ingangarir gumazir dapaniba*

1 Atrivim Solomon Israelian danganiba
bar a dagh atifa. 2 Ezi an ingangarir gu-
mazir dapanibar kara:

Sadokin otarim Asaria, an ofa gamir gu-
mazim.

3 Sisan otarir pumuning, Elihorep ko
Ahiya, aning atrivimn akinafariba osirir
gumazimning.

Ahilutin otarim Jehosafat, an atrivim
amir biziba bar, a dar eghaghaniba osirir
gumazim.

4 Jehoiadan otarim Benaia, a midorozir
gumazibar dapanim.

Sadok koma, Abiatar, aning ofa gamir
gumazimning.

5 Natanin otarim Asaria, a distrighbar
garir gumazir dapanibar dapanim.

Natanin otarim Sabut, a ofa gamir gu-
mazim, egha a gumazir guizin nighnizir
aghuiba atrivim ganidim.

6 Ahisar an atrivimn dipenimn ingan-
garibar garir gumazir dapanim.

Apdan otarim Adoniram, an atrivimn in-
gangarir gumazir kinibar dapanim.

7 Ezi Solomon uaghan 12plan gumazir
dapanibav sefe. Eghti me Israelin distrighin

12pla gativagh dar dagheba iniva, egh atrivim ko gumazamizir a ko an dipenimin itiba bagh da amangiti, me dar amam. Azeniba bar zurara, 12plan iakinibar tongin, iakinir vamira, distrighin kaba vaghvagh men iakinimra, me dagheba isi atrivim ko an dipenimin itir adarasi, me daghebar men akurvagh. ⁸ Ingangarir gumazir dapanir distrighin kabar garibar ziabar kara:

Benhur, a Efraimin anabamin mighsiaba itir danganimin garir gumazim.

⁹ Bendeker, a nguibar ekiar kabar gari: Makas, Salbim, Betsemas ko Elon Bethanan.

¹⁰ Benheset, a nguibar ekiar kabar gari: Arubot, Soko ko, Heferin nguibar ekiamin nguaziba.

¹¹ Ben Abinadap, Dorin nguibar ekiam ko an boroghin itir mighsiabar itir danganim gari. A Solomonin guivir mam in itir, an ziam Tafat.

¹² Ahilutin otarim Bana, a nguibar ekiar kabar gari: Tanak, Megido, ko Betsanin nguibar ekiam ko an boroghin itir nguazim. Nguazir kam a Saretanin nguibar ekiamin boroghin, Jesrilin nguibar ekiamin Sautin amadaghan iti. Distrighin kamin mitaghniyam, aruem anadi naghin Abel Meholan ikegha ghua, Jokmeamin nguibar ekiamin aruem uaghiri naghin tu.

¹³ Bengeber, a Gileatin Distrighin itir Ramotin nguibar ekiamin gara, egha uaghan gumazir kam Jair, an nguibabar gari, a Manasen anabamin gumazir mam. Nguibar kaba uaghan Gileatin nguazimin iti. A uaghan Argopin danganimin gari, a Distrik Basanin iti. Distrighin kam a 60plan nguibar ekiaba iti, da bar divazir gavgaviba ko tiar akar gavgaviba iti. Tiar akar kaba, me brasin ingarizir igugunir gavgavibar da asi.

¹⁴ Idon otarim Ahinadap, a Mahanaimin nguibar ekiamin gari.

¹⁵ Ahimas, a Naptalin anabamin nguazimin gari. A Solomonin guivir igharazim Basemat in itir.

¹⁶ Husain otarim Bana, an Aserin anabamin nguazimin gara, egha uaghan Bealotin nguibar ekiamin gari.

¹⁷ Paruan otarim Jehosafat, a Isakar in anabamin nguazimin gari.

¹⁸ Elan otarim Simei, a Benjaminin anabamin nguazimin gari.

¹⁹ Urin otarim Geber, a Gileatin Distrighin gari. Fomira distrighin kam, Amorian Atrivim Sihon ko Basanin Atrivim Ok, aning an ikia an gari.

Ezi gumazir dapanir vamira, a Judan Distrighin ikia distrighin kabar gumazir dapanir kaba bar adar gari.*

Solomon atrivimin itima kantri bar deraghaviram oto

²⁰ Juda ko Israelin gumazamiziba bar aviraseme, mati ongarir gigim. Me dagheba ko dipaba apava bar akonge. ²¹ Solomon kantrin kaba bar dar atrivimin itir, da Yufretisin Fanemin aruem anadi naghin ikegha ghua, Filistiabar nguazimin aruem uaghiri naghin otogha ghua, sautin amadaghan, Isipin mitaghniyam tu. Kantrin kaba bar Solomonin apengan ikia, egha dughiarbar uan takisba isa a bagha iza ghua, dughiar an aremezimin tu.

²² Arueba bar vaghvagher Solomon kaghin dagheba isi, 6,000 kilogrem plaua ko 3,000 kilogrem plauan aghuiba, ²³ ko 20plan bulmakauba, ko 10plan bulmakaun me akuaghahir mikarziba sara itiba, ko 100plan sipsipba, ko dian ruarimin itiba, ko tuarir mikarziba sara itiba ini.

²⁴ Solomon Israelin boroghin itir kantriba bar adar gara ghua, aruem anadi naghin Yufretisin Fanemin tu. An nguazir mitaghniyam, Yufretisin Fanemin boroghin itir nguibar ekiam Tipsan ikegha, bar ghua aruem ghuaghiri naghin itir nguibar ekiam Gasan tu. Danganir kabar itir atriviba bar an apengan itir, ezi kantrin igharazir an boroghin itiba, me an apanim gamir puvati. ²⁵ Solomon atrivimin itir dughiamin, Juda ko Israelin nguaziba bar dar gumazamiziba, me Danin nguibar ekiamin ikegha ghua Berseban nguibar ekiamin tu, me bar deraghavira uan wainin azeniba ko fighin temebar boroghin apiav iti. Ezi bizir kuratam me batozir puvati.

²⁶ Solomon hoziabar arighamin dipenir aviriba iti, kar hoziar midorozir karisba mikirvaziba. Ezi a 40,000plan hoziaba dipenir kabagh arisi. Solomon uaghan 12,000plan midorozir gumaziba iti, me hoziabagh apia misozir gumaziba.

²⁷ Distrighin kaba vaghvagher dar 12plan gumazir dapaniba, me Atrivim Solomon bagha iakinir a me bagha inabazimin dagheba iniasa zui. Dagher kaba, da atrivim ko gumazamizir an dipenimin ikia a ko apibar dagheba. Gumazir dapanir kaba, me bar deraghavira uan ingangarim gami, ezi atrivim dughiar tamin daghebar otevezir puvati. ²⁸ Iakinir atrivim inabazimin, me uaghan, hoziar karisbagh etuiba ko hoziar igharaziba bagha, baliba ko graziba isa izi. Me hoziaba bagh dagher kaba inigh, vaghvagher danganir hoziaba iti naghin mangam.

* 4:19: Hibrun akam kagh deragha bigha migeir puvati. Atriviba 10:26; 2 Eghaghaniba 1:14; 9:25

4:21: Jenesis 15:18; 2 Eghaghaniba 9:26 4:26: 1

²⁹ God, nighniziba ko fofozir aghuir aviriba isa Solomon ganingi. A fofozir bar aghuiba iti, mati ongarimin gigim, ezi gumazitam da meng'an iburagham. ³⁰ An fofozim ko nighnizir aghuim, aruem anadi naghin itir fofozir gumaziba ko, Isipin itir fofozir gumazibar fofoziba bar dagh afira. ³¹ Solomonin fofozim, a nguazir kamin fofozir gumazibar fofoziba bar dagh afira. Solomonin fofozim, uaghan Etanin fofozim gafira. Etan a Esran adarazir fofozir gumazir mam. Solomonin fofozim uaghan Maholin otaribar fofozim gafira, Maholin otaribar izibar kara, Heman, Kalkol ko Darda. Kamaghin amizi, Israelin boroghin itir kantriba bar, dar gumazamiziba, an ziar ekiamin akam barasi. ³² Solomon, 3,000plan aghuzir akaba osirigha, egha uaghan 1,005plan ighiaba osiri. ³³ An akaba, biziba bar dav gei, mati Lebanonin sidan temer ekiam ko, hisopin min garir temer dagir divazir miriabar aghuibav gei. A uaghan asizir aviriba ko, kuaraziba ko ipeba ko, osiriba sara migei. ³⁴ Kantriba bar dar atriviba, Solomon barazi, a nighnizir aghuim ko fofozir aghuim itima, ezi me gumaziba amadima me iza an akar aghuiba barasi.

5

Solomon Ikiavira Itir God bagha Dipenimin ingarasa bizibar kiri (2 Eghaghaniba 2:1-18)

¹ Fomira Hiram Tairin atrivimin ike, a fomira Atrivim Devitin namakar aghuim. Egha Hiram kamaghin oraki, Solomon, Devitin danganim inigha atrivimin oto, ezi a uan ingangarir gumazir dapaniba Solomonin ganasa me amada. ² Ezi Solomon, Hiram bagha akam amaga ghaze, ³ "Ni fo, nan afeziam Devit atrivimin itir dughiamin, apaniba zurara izava a ko misosi. Kamaghin a Ikiavira Itir God, uan Godin ziam famin Dipenimin ingaramin dughiaiba puvati. A kamaghin nighnisi, Ikiavira Itir God apanir kaba abinighti, ki uan Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingaram. ⁴ Ezi datirighin, Ikiavira Itir God, nan God, kantrin igharazibagh amizima, me e ko deraghaviram apia. Kantrin kaba datirighin uam en apanim gamir puvatizi, arazir kuratam e batozir puvati. ⁵ Kamaghin amizi, ki datirighin Ikiavira Itir God, nan God, an ziam famin Dipenimin ingarasa ifonge. Ikiavira Itir God fomira nan afeziam ko akar kam akirigha ghaze, 'Ki nin otaritam amiseveghti, a nin danganim inigh atrivimin ikiam.

Egh a na bagh Dipenimin ingaram, eghti gumazamiziba Dipenir kamin na bagh roghira izi nan ziam fam.' Kamaghin amizi, ki datirighin a bagh Dipenimin ingaram. ⁶ Kamaghin amizi, ni uan ingangarir gumaziba, amadaghtima me sidan temeba okisi, Lebanonin Mighsiabar mangi, eghti ki dar Dipenir kamin ingaram. Ni fo, Saidonia temeba oka bar fo, ezi nan ingangarir gumaziba fozir puvati. Kamaghin amizi, ki uan ingangarir gumaziba amadaghtima, me puram men akurvaghisi izam. Eghti ni manmaghin dagiaba, uan ingangarir gumazibagh ivesi ifueghti, ki pura ni daningam."

⁷ Ezi Hiram, Solomonin akar kam baregha, an navim bar dera, ezi a kamaghin migei, "E datirighin Ikiavira Itir Godin ziam fam. Guizbangira, an otarir aghuim isa Devit ganingizima, an an danganim inigha, atrivimin otogha kantrin gavgavir kamin gari. Devitin otarir kam, a bar nighnizir aghuiba ko fofoziba iti." ⁸ Egha Hiram kamaghin Solomon bagha akam amaga ghaze, "Ki nin akam baregha givagha, an amamangati. Ki ni bagh temer sidaba ko painin temeba amangam. ⁹ Nan ingangarir gumaziba Lebanonin temeba okegh, da inigh ongarir dadarimin mangam. Me da akuvagh, pamtemin da ikegh, dar ikiziba inigh ongarimin izi, ongarir dadarir ni misevezimin dar arigham. Danganir kamin, nan ingangarir gumaziba dar beniba firighti, nin ingangarir gumaziba da iniam. Bizir vamira ni na bagh a damuasa ki ifonge, ni na ko nan dipenimin iti darazi bagh dagheba amang."

¹⁰ Kamaghin amizi. Hiram Solomon bagha temer sidaba ko painin temer aviriba oke, ezi da Solomon diborozir dibobonimin tu. ¹¹ Ezi zurara azeniba vaghvagha Solomon 2,000 tan witba ko, 4,000 litan* olivin borer aghuiba isa, Hiram uan adarazi ko damasa me bagha da amadi.

¹² Ikiavira Itir God, akar dikirizir amizimin girara ghua fofozim ko nighnizir aghuiba Solomon ganingi. Ezi Hiram ko Solomon, namakar aghuimningin oto. Aning deraghavira ikiasa, akar dikirizir gavgavir mam gami.

¹³ Atrivim Solomon 30,000plan gumaziba, Israelian danganibar bar me inigha uan ingangarir kam damuasa me migei. ¹⁴ Egha an okoruar 3plan me abiki, ezi okoruaba vaghvagha 10,000plan gumaziba iti. Eghti iakiniba vaghvagh, gumazir okoruar tam mangi Lebanon kantrin ingangaribar amu ua izam. Eghti iakinir igharazimin

4:31: Onger Akaba 89:1 4:32: Aghuzir Akaba 1:1; 10:1; 25:1; Solomon 1:1 5:5: 2 Samuel 7:12-13; 1 Eghaghaniba 17:11-12; 28:6 * 5:11: Gumazir fomira itir maba akar kam gira, egha me ghaze, akar kam 400,000 litan migei. Ni 2 Eghaghaniba 2:10in gan. 5:14: 1 Atriviba 12:18

okoruar igharazim mangi ingaram. Ezi okoruar 3plan kaba kamaghin ami, tam mangi Lebanonin kantrin iakinir vamiran ingarigh, egh ua izi iakinir pumuningin nguibamin ikiti, igharazim mangam. Me kamaghin uarigh itavragha ingari. Ezi Adoniram a ingangarir gumazir kabar gari. ¹⁵ Ezi Solomon uaghan 80,000plan dagiaba aghorir gumaziba ini, ezi me mighsiabar dagiabar ghorir. Egha dagiaba aterasana 70,000plan gumaziba ini. ¹⁶ Egha a uaghan ingangarir gumazir kabar ganasa gumazir dapanir 3,300plan maba amisefe. ¹⁷ Ezi ingangarir gumazir kaba Solomonin akamin gin ghua, danganir dagiar bar aghuiba iti naghin dagiabar ghora, dagiar defar bar dirir pin koziba aghora, egha deravira dar kiri. Egha me da atera Jerusalem ghua da arisi, eghti gin me Godin Dipenimin ingarsi, dagh isin Dipenim asam. ¹⁸ Ezi dipenimin ingarir fofozir gumaziba uaghan Solomon ko Hiram ingangarir gumazibar tongin iti. Egha me Gebalin nguibar ekiamin ingangarir gumaziba ko ingara, Godin Dipenimin ingaramin dagiaba akira temeba abisi.

6

Solomon Ikiavira Itir God bagha Dipenimin ingari

¹ Israelia Isip ataghizir dughiamin ikegha iza datirighin, kar 480plan azeniba. Ezi azenir kam kar namba 4in azenir Solomon Israelian atrivimin itim. Ezi azenir kamin namba 2in iakinim, kar iakinir me kamaghin diborim Siv,* Solomon Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingari. ² Dipenir Atrivim Solomon Ikiavira Itir God bagha ingarizir kam, an ruarim 30 mitan tu, ezi an arozim 10 mitan tu, ezi an tuirivim, a 15 mita ko akuamin tu. ³ Ezi azuarir mam Dipenimin guamin iti. An ruarimin ababanim, mati Dipenimin arozimin ababanimin min 10 mitan tu. Ezi an ruarim 5 mitan tu. ⁴ Dipenir kamin biriba winduaba iti, ezi winduan kaba dipenimin aven ekeveggha, azenan bar sufi. Me winduan kaba, bizir torir muziarir aviriba itibar da ave, eghti angazangarim Dipenimin aven izam.† ⁵ Ezi danganir muziarir aviriba, Dipenimin miriar 3pla, bar da ekiarugha gavgavim Dipenimin biribagh anidi. ⁶ Danganir muziarir kaba, da uarigh isin ikia ghuava anaga 3plan ghuriaba iti. Me ghuriar kabar ingarasa, ghuriar 3plan apengan iti akoribar arighasa, me Dipenimin biribar toribar amuan aghua. Kamaghin amizi, me ghuriar namba 2

bagha dipenir akoriba arighasa, an birim gekuigha mong aven ghu, eghti dipenir akorir kam arighamin danganim ikiam. Me kamaghira namba 3in ghuriam uaghan a gami. Kamaghin amizima, ghuriar namba 1, a suvizi an arozimin ababanim, 2 mita ko 28 sentimitan tu. Ezi an pin itir ghuriar namba 2, a mong ekevezi, an arozimin ababanim 2 mita ko 74 sentimitan tu. Ezi ghuriar namba 3, an ekevezi an arozimin ababanim 3 mita ko 20 sentimitan tu.

⁷ Me dagiaba inizir danganimin, me bar deraghavira dagiaba inizir danganimin dar ghora da avisi. Egh me gin ada ingh izi, Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingaram. Kamaghin amizi me dipenimin ingarir dughiamin, hamaba ko, sobiaba, ko ainbar ingarir bizir igharaziba, dar niginiba puvati.

⁸ Ghuriar pin itimningin ghuavanadir adiriziam iti, a Dipenimin sautin amadaghan iti. ⁹ Ezi Solomonin ingangarir gumaziba, me Dipenimin miriabar itir ghuriar kabar ingari, egha sidan temer arariba ingha dipenir siriamin ingari. ¹⁰ Dipenim avinizir danganir kam, a ghuriar 3pla iti. Ezi ghuriar kabar tuirivimin ababaniba da bar 2 mita ko 28 sentimitan tu. Me sidan temeba ingha Dipenimin biribar poghezi, da dipenir akoribar min ikia ghuriar kaba gavgavim dagh anidi.

¹¹ Ezi Ikiavira Itir God gin kamaghin Solomon migei. ¹² "Dipenir ni datirighin na bagha ingarir kam, ki akam nin iti. Ni deraghvira arazir ki ifongeziba, ko bizir ki damuasa ia mikemeziba, ko nan Akar Gavgavibar gin mangitima, ki deraghvira ni damuam, mati ki fomira nin afeziam Devit bagha akam akirizi mokin. ¹³ Egh ia Israelia, ki ian tongin ikiam, ia nan gumamaziba. Egh ki ia ateghan kogham. Bar puvati."

Me Ikiavira Itir Godin Dipenimin danganiba asingi

(2 Eghaghaniba 3:8-14)

¹⁴ Ezi Solomon uan ingangarir gumaziba ko me Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingarigha gifa. ¹⁵ Me Dipenimin aven itir biriba avasa sidan temer arariba ingha da ave, an ghuriar aruir danganimin ikegha, ghua an siriamin tu. Egha me painin temer arariba ingha an ghuriar vazimin itimin da ghuani. ¹⁶⁻¹⁷ Me Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven danganir ekiar mam abigha, birimin ingari. Danganir bar aven itim, me kamaghin a dibori, Danganir Bar Anogoroghezim, ezi an ruarimin ababanim

* **6:1:** Israelian iakinir kam Siv, an Epril ko Mein dughiamin otifi. † **6:4:** Hibrun akam, danganir kamin deragha bigha a migei puvati. **6:7:** Ua Me Ini 20:25; Godin Araziba 27:5; Josua 8:31 **6:14:** 2 Eghaghaniba 3:1-14 **6:16-17:** Ua Me Ini 26:33-34

10 mitan tu. Ezi danganir igharazim, me kamaghin a dibori, Anogoroghezir Danganim, ezi an ruarimin ababanim 20 mitan tu. Birir aning abighizir kam, me temer sidan araribar an ingari. Ezi birir kam ghuvanaga dipenir sirihamin tu. ¹⁸ Me sidan temer arariba inigha biriba bar da ave. Eghti gumaziba biribar dagiabar ganan kogham. Egha me seviba ko akimarir onezibar nedazir aghuariba ter ararir kabar dar gshore.

¹⁹ Me Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavim Boksiam arighasa, Dipenir kamin aven Bar Anogoroghezir Danganimin ingari. ²⁰ Bar Anogoroghezir Danganimin ababaniba, bar voroghira ghue, an ruarim 10 mitan tuzi, an arozim uaghan 10 mitan tu, ezi an tuirivim uaghan 10 mitan tu. Me golin aghuiba inigha danganir kamin biriba ave. Danganir kamin tiar akamin boroghin, me temer sidan ofa gamir dakozir mamin ingari. Egha me uaghan ofa gamir dakozir kam golin da ave. ²¹ Me golin aghuim inigha Anogoroghezir Danganimin aven an biriba bar da ave. Me uaghan sen golin ingarigha Danganir Bar Anogoroghezimin tiar akamin da agui. Me danganir kamin biriba golin da ave. ²² Kamaghin amizi, Ikiavira Itir Godin Dipenimin averiam ko ofa gamir dakozir Danganir Bar Anogoroghezimin aven itim, me golin aghuimin bar da ave.

²³⁻²⁶ Me olivin temeaba inigha enselin bar gavgavir pumuningin nedazimningin ingari, egha aning isi Bar Anogoroghezir Danganimin aven aning asam. Aningin ruarimningin ababanim 5 mitan tu. Enselsing bar uaghara gari. Aningin avizimningin kuigha voroghira iti. Ezi aningin avizimningin ruarimin ababanim vaghvaghera 2 mita ko 50 sentimitan tu. Kamaghin amizi, enselin bar gavgavir mamin avizimningin ruarimningin ababanim 5 mitan tu. ²⁷ Me enselin bar gavgavir kamningin ingarigha givaghera, aning isa Bar Anogoroghezir Danganimin aning asara. Enselin mam agharir guvimin tughav itima, an avizim agharir guvimin itir birimin poro. Ezi enselin igharazim, an agharir kiriamin tughav itima, an avizim agharir kiriamin itir birimin poroghav iti. Ezi aningin avizir igharazimningin iza Bar Anogoroghezir Danganimin tongin, uaningin akuigha uaning bira. ²⁸ Me uaghan golin enselin kamning avara.

²⁹ Egha me Bar Anogoroghezir Danganim ko, Anogoroghezir Danganim, aningin biriba, enselin bar gavgavibar nedaziba, ko akimarir onezibar nedaziba, ko detin

tememin nedaziba, dar kira dar ghori. ³⁰ Egha me gol inigha an ghuriar aruir danganimning avara.

³¹ Egha me Bar Anogoroghezir Danganim bagha olivin temer arariba inigha, tiar akar pumuningin ingari. Egha me tiam asir danganim ter akinir 5plan mikebaba itimningin aning agura. Egha dughiar me tiam asim, tiar kamning iza uaghara uaning dukua. ³² Tiar akar kamning, me enselin bar gavgavibar nedaziba ko detin temebar nedaziba ko akimarir onezibar nedazibar, aningin dar kira dar gshore. Egha me gol inigha tiar akamning ko, nedazir kaba saram avara.

³³ Kamaghira, me Dipenimin Danganir Anogoroghezimin aven zuir tiar akamningin ingarasa, olivin temer ararimning inigha guarir akinimning tiar kamning arighamimin ingari. Ezi guarir akinir kamning, vaghvaghera 4plan miriaba iti. ³⁴ Egha me painin temer ararir ruarir 4pla inigha tiar akar pumuningin ingari. Tiar akar kamning vaghvaghera akuar pumuning iti, ezi me ainsisbar da isav suiki. Pumuning vongin itima, pumuning vongin iti. Da kuamin dughiamin da isivagh isivagh mangi uarigh puegham. Egha me tiar akar kamning isa, tiar akamin danganimin aning asara, mati me Bar Anogoroghezir Danganimin tiar akam gamizi mokin. ³⁵ Egha me enselin bar gavgavibar nedaziba, ko detin temebar nedaziba ko akimarir onezibar nedazibar, aningin dar kira dar gshore. Egha me gol inigha tiar akamning ko, nedazir kaba saram avara.

³⁶ Egha me Dipenim boroghin itir danganir arozim avinizir divazimningin ingarasa, dagiar deragha dighoregha dikiriziba inigha, 3plan bizibar da arisi, me da uarigh isin arisi. Egha me sidan temer arariba dagiar kabagh isin arisi. Egha me ua dagiar 3plan bizibar uarigh isin arigha, temer araribar bizir mam dagiabagh isin ati, me kamaghira amua ghua divazir kam agifa.

³⁷ Solomon namba 4in azenimin atrivimin itir dughiamin, an iakinir namba 2in, me Ikiavira Itir Godin Dipenimin apengan itir mingarir gavgavim ati. Iakinir kamin me dipenim asasa dagiaba isa bizibar da arisi. ³⁸ Ingangarir gumaziba 7plan azenibar Dipenir kamin ingari, egha Solomon atrivimin itir azenir namba 11, an iakinir namba 8in aven, me Dipenimin ingangariba bar da agifa. Me iakinir kam kamaghin a dibori, Bul.^S Solomon

‡ 6:20: Hibrun akam danganir kamin deragha bigha a migeir pu. 6:22: Ua Me Ini 30:1-3 6:23-26: Ua Me Ini 25:18-20 § 6:38: Israelian iakinir kam Bul, a en iakinir Oktoba ko Novemban dughiamin otifi.

mikemezi moghira, me ingangariba bar deraghavira dagh amizi, Dipenimin ingangariba bar deraghaviram oto.

7

Me Solomon bagha dipenir ekiamin ingari

¹ Solomon ua bagha atrivimin dipeniba itir danganir mamn dipenimin ingari, ezi an ingangarib gumaziba ingara ghuavira itima, 13plan azeniba givazi, danganir kamin dipenir kaba gifa. ² Solomonin ingangarib gumaziba, dipenir ekiar mamn ingari, egha ziam a garigha ghaze, Lebanonin Ruarir Pizimin Dipenim. Dipenir kamin ruarimin ababanim, 50 mitan tu, ezi an arozimin ababanim, 25 mitan tu, ezi an tuirivimin ababanim, 15 mitan tu. Dipenir kamin, me temer sidan dipenir akiniba isa 4plan bizibar da ase. Egha me dipenimin tuirivimin pin, sidan ter ararir ruariba inigha akoribar min dipenir akinibagh isin da ariki. ³ Egha dipenimin arozimin gin ghua, me akoriba isa 3plan bizibar gin ghua dipenir akinibagh isin da tuamraki. Akorir kabar dibobonim, 45in tu, ezi biziba vaghvaghera 15plan akoriba iti. Egha me sidan temer bighizibar arariba inigha an siriamin ingari. ⁴ Dipenimin birir vong ko vongin itiba uaghara winduan bizir 3pla iti. Me winduaba deraghavira dar abaragha dar ingarizi, da birimningin vong ko vongin ikia, bar voroghira gara iti. ⁵ Dipenir kamin tiar akaba, da 4plan miriaba iti. Egha tiar akar kaba, da bizibar aven itima, biziba vaghvaghera tiar akar 3pla iti.

⁶ Egha me dipenir mamn ingarigha kamaghin a dibora ghaze, Dipenir Akinir Ekiar Aviriba Itir Dipenim. Dipenir kamin ruarimin ababanim, 25 mitan tu, ezi an arozimin ababanim, 15 mitan tu. Dipenir kamin azuarimin akiniba, da azuarir kamin isiriam gisaghpu.*

⁷ Egha me uaghan Atrivimin Dabirabimin Dipenimin ingari. An ziar igharazir mam Dipenir Kotiaba Barazim. Kar dipenir Solomon gumazamizibar osimtiziba baraghamim. Me sidan temeaba abigha dar arariba inigha, dipenir kamin biriba apira, ghuriamin arui naghin ikegha, ghuavanaga an siriamin tu.†

⁸ Egha me arazir kamin gin ghua Solomonin dipenir a uabi ikiamin bagha, me divazir igharazimin aven, Dipenir Kotiaba Barazimin girakirangin an ingaravira iti. Egha me uaghan dipenir igharazibar min an ingari. Solomon uaghan dipenir

kamaghira garim uan amuim bagha an ingari. A Isipin atrivimin guivim.

⁹ Dipenir kaba bar, me dagiar bar aghuibara inigha dipenir kabar ingara, dar ghuriabar arui naghin ikegha ghua dar siriabar tu. Egha uaghan danganir uari akuvamim avinizir divazimin ingari. Dagiar kaba, me dar ghora, egha soba ko siselba isa deravira dar miriabar kiri. ¹⁰ Egha dipenir kabar apengan itir mingariba bagha, me dagiar aghuir bar pin koziba ini. Dagiar kaba, da bar ekefe, dar mabar ababanim, 3 mita ko akuamin tu, ezi mabar ababanim 5 mita tu. ¹¹ Me dagiar ekiar kaba arigha givaghera, dagiar dirir me deragha dighora dikiriziba inigha, uaghan sidan temeaba isa dipenibar ingari. ¹² Egha dipenir kaba itir danganir kam, me anevinizir divazim bar an ingarava aneghui. Divazir kam, me an ingara, dagiar aghuir me deragha dighora dikiriziba inigha 3plan bizibar da arigha, uarigh isin arisi. Egha me sidan temer arariba dagiar kabagh isin arisi. Egha me ua dagiar 3plan bizibar uarigh isin arigha, temer araribar bizir mam dagiabagh isin arisi, me kamaghiram amua zuima divazir kam gifa. Me faragha Ikiavira Itir Godin Dipenimin guamin danganir uari akuvimin divazimin ingarizi moghira, divazir kamin ingara ghuavti a gifa. A Ikiavira Itir Godin Dipenimin guamin itir azuarimin min gari.

Huram iza Atrivim Solomonin ingangaribagh ami

¹³⁻¹⁴ Tairin nguibar ekiamin gumazir mam, an ziam Huram. Gumazir kam, brasin bizibar ingarir fofozir gumazir ekiam. An afeziam Tairin gumazim, a uaghan brasin bizibar ingarir fofozir gumazim, ezi an aremegha gifa. Huramin amebam, a Naptalin anabamin amizir mam. Solomon Huram bagha akam amadazi, a iza Solomon a mikemezi moghin, brasin biziba bar dar ingari.

Huram brasin guarir akinir ruarir pumuningin ingari

(2 Eghaghaniba 3:15-17)

¹⁵ Huram guarir akinir ekiar ruarir pumuningin brasin aningin ingari. Ezi aningin ruarimning virara 9 mitan tu, ezi aningin arozimning 6 mitan tu. ¹⁶ Egha uaghan a guarir akinir ruarir kamning gisin darighasa brasin dapanimningin ingari. Guarir akinir kamningin dapanimningin guarimin ababanim, 2 mita ko 28 sentimitan tu. ¹⁷ Egha a sen brasbar ingarigha ivemin min da ikegha guarir akinimningin dapanimning adia da agui.

* 7:6: Hibrun akam, deragha akar kamin mingarim abighizir puvati.

† 7:7: Hibrun akam, deragha akar kamin

Guarir akinimning adiarir kabar, 7plan ikiziba vaghvaghā aningın itı. ¹⁸ Egha a bras inigha pomigranetin temer ovizir aviribar nedazibar ingarigha, da isa brasin guarir akinimningın dapanimning gish arigha ghu. Guarir akinimning vaghvaghā pomigranetin ovizibar nedazir bizir pumuning itı. ¹⁹ Guarir akinir dapanimning vaghvaghā aningın gananim matı akimarir dirim oneghirigha itı. Aningın ruarimın ababanım, 2 mitan tu. ²⁰ Guarir akinir kamningın dapanimningın apengan, aning gighuizir mizimning itı. Ezi Huram ivemin min irighızir sen bras inigha, mızir kamning gisin da ike. Egha aning gisin a pomigranetin temer ovizibar nedaziba bizir pumuning dagh itui. Ezi dipenir akinimning vaghvaghā 200plan pomigranetin ovizibar nedaziba itı. ²¹ Huram guarir akinimningın ingangariba agivagha, aning isa Ikiavira Itir Godın Dipenimın azuarimın tiar akamin boroghın aning asara. Egha guarir akinir sautin amadaghan tughav itim, kamaghın a dibori, Jakin. Egha notın amadaghan tughav itim kamaghın a dibori, Boas. ²² Guarir akinir kamningın dapanimning gisin, me akimarir dirir onezimın mirara ingarızir bizimning aningın itı. Ezi guarir akinir kamningın ingangariba bar gifa.

*Huram tengin dipar ekiam
brasin an ingari*

(2 Eghaghaniba 4:2-5)

²³ Ezi Huram brasin aviriba inigha da tuezı da isia amerezi, a bras tengin bar ekiamın ingarigha, a dibora ghaze, Ongarım. Tengin kamın arozimın ababanım, 4 mita ko 57 sentimitan tu, ezi an tuirivimın ababanım, 2 mita ko 28 sentimitan tu, ezi an akam gighuizir ababanım, 13 mita ko 71 sentimitan tu. ²⁴ Egha a kerbezbar nedaziba tengin kamın dapanimın miriaba, bar bizir pumuningın da arigha a gighui. Ezi tengin kamın dapanim gighuizir nedazibar tıziba, a 1 mita 1 mita, a kerbezbar nedazir 20pla itı. Egha a tengin ingarigha givagha nedazir kaba tengin azenan da poghezir puvati. Puvati, a tengin ingarava nedazir kaba sara ingari. ²⁵ Egha Huram 12plan bulmakaun apuriba brasin dar ingara, uaghan maghıra tengin kam dar ogabagh isın an ingari. Ezi bulmakaun kabar 3plan guaba, aruem anadı naghın gari, ezi 3pla aruem uaghiri naghın gari, ezi 3pla notın amadaghan gari, ezi 3pla sautin amadaghan gari. Ezi dar ogaba tengin dikinimın apengan ikia, egha uarir

akuighav itı. ²⁶ Tengin kamın brasin mitiam, azenan ikegha ghua averiamın tuzim, a bar mitemegha, an ababanım, 8 sentimitan tu, matı gumazimın dafarimın ababanım. Tengin kamın miriam matı kavın akam, egha akimarir aghuarir onezir mamın min oneghirigha itı. Tengin kam 40,000 litan dipam an aven ikiam.

Huram brasin wilkarbar ingari

²⁷ Egha Huram itarir ekiabar afasa 10plan wilkarba brasin dar ingari. Wilkarın kabar 4plan miriabar ababanım magh ghuegha, 1 mita ko 82 sentimitan tu, ezi dar tuirivibar ababanım, 1 mita ko 37 sentimitan tu. ²⁸⁻²⁹ A kamaghın wilkarbar ingari. Wilkarba da boksiabar min, miriar 4pla itı. Huram faragha dar agharibar ingari. Egha gin a brasin maba inigha laionın nedaziba ko, bulmakaun apuribar nedaziba ko, enselin bar pagavibar nedazibar ingari. A brasin nedazir kaba inigha wilkarın 4plan miriabar poke. Egha bar dar aghariba avezir puvati. Ezi wilkarın aghariba adiarir ababaniba itı, dagh aghuizir adiariba itı. Ezi adiarir kaba laionın nedazim ko bulmakaun nedazir itibar apengan ikia, egha uaghan dar pin itı. ³⁰ Wilkarın kaba vaghvaghā brasin ingarızir wilın 4pla itı, egha wilningın suizir ighuvir brasin aghariba itı. Wilkarın kabar pin, da mıkebar 4pla itı, ezi mıkebar kabar pin, brasin akinir 4pla itı, matı dipenir akinir itarir ekiam aterim. Ezi akinir kabagh aghuizir adiariba itı. ³¹ Brasin bizir mam, a ringin ekiamın min gari, ezi 4plan akinir kaba ringin kamın suiragha ikia aneteri. Ezi itarir ekiam ringin kam gisin aperaghav itı. Wilkarın kamın siriamın ikegha pin ghuanaga ringin apebamın ababanım, a 50 sentimitan tu. Ezi wilkarın siriamın ikegha pin ghuanaga ring gisin tuzir ababanım, a 68 sentimitan tu. Nedazir aghuiba ringin kam gighui. Ezi wilkarın apebam, a ringin min gari puvati, a boksiamın min ikia miriar 4pla itı. ³² Wilkarın kaba, da vaghvaghā 4plan wilba ikia nedaziba itir miriabar apengan itı. Ezi wilkarın wilningın suizir ighuvir brasin agharir kamning, Huram dar ingarızir puvatigha wilkar gatzir pu. Puvati. Agharir kamning, wilkarın poroghav ikia bizir vamıran min oto. Ezi wilbar arozibar ababanım, da 68 sentimitan tu. ³³ Wilın kaba, matı midorozir karisbar wilba. Ezi Huram bizir kaba bar brasin amerezimın dar ingari, kar wilın suizir ighuvir aghariba ko, spokba ko, wilın

‡ 7:20: Hibrun akam, deragha akar kamın mingarım abighızir puvati.

§ 7:21: Hibrun akamin ziar kam Jakin, a mong akar otevir kamın min ghu, "God a gamizi an oto." Hibrun akamin ziar kam Boas, a mong akar otevir kamın min ghu, "Godın gavgavım."

** 7:31: Hibrun akam, deragha akar kamın mingarım abighızir puvati.

suizir bizir igharaziba sara. ³⁴⁻³⁵ Ezi ringin kaba ko akinir teng ateramiba, Huram dar ingarizir puvatigha wilkar gatizir pu. Puvati, da wilkarin poroghav ikia bizir vamiran min oto. Ringin tuirivimin ababaniba, da 25 sentimitan tu. ³⁶ Huram akinir kaba ko wilkarbar miriaba, a bar dar enselin bar gavgaviba, ko laionba, ko detin temebar nedazibar ghore. Danganir maba pura itima, ana da sara gighuizir adiaribar ghora, nedazir igharazir kabar dagh ighuagharui. ³⁷ Kamaghira, Huram wilkarin 10plan kabar ingarizi, da bar voroghira ghue. Ezi dar ababaniba bar voroghira ghu.

³⁸ Ezi Huram vaghvagha wilkarin kabar afasa 10plan itarir ekiabar ingari. Tengin dipar kabar arozibar ababaniba, vaghvagha 1 mita ko 80 sentimitan tu. Ezi itarir ekiar kaba, 800 litan dipam dar aven ikiam. ³⁹ Egha Huram bizir kabar ingarigha givagha, a wilkarin 5pla sautin amadaghan Godin Dipenimin boroghin da ati, egha 5pla isa notin amadaghan Dipenimin boroghin da ati. Egha a tengin dipar ekiar kam isa Dipenimin mikebamin boroghin aruem anadi nagh ko sautin amadaghan aningin tizimin aneti.

Huram Godin Dipenim bagha ingarizir bizibar ziaba
(2 Eghaghaniba 4:11-18)

⁴⁰ Egha Huram uaghan ruamin mineba, ko savolin muziariba, ko ghuziba kavamadir itariba sara ingari. Egha datirighin, Huram Atrivim Solomon a ganingizir ingangariba bar ada agifa. Kar Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingangariba. ⁴¹ Bizir Huram ingarizir kara: Brasin ingarizir guarir akinir ruarir pumuning ko, aningin pin itir dapanimning ko, a sen brasba ivemin min dar ingarigha, a da isa guarir akinimningin dapanimningin asuamning asingi. ⁴² A uaghan 400plan temer pomigranetin ovizibar nedazibar ingarigha da isa guarir akinir dapanimning garuzur ivemin min garir bizim gike. Guarir akinimningin dapanimningin asuamning vaghvagha pomigranetin ovizir bizir pumuning aningin iti. ⁴³ A uaghan 10plan wilkarbar ingari, egha 10plan itarir ekiar dagh isin itibar ingari. ⁴⁴ Egha uaghan tengin dipar bar dafar kamın ingari, me a dibora ghaze, Ongarim. Egha uaghan 12plan bulmakaun apuribar nedazir tengin kam ateramibar ingari. ⁴⁵ Egha a uaghan ruamin mineba, ko savolin muziariba, ko ghuziba kavamadir itariba, a brasin bar dar ingari. Huram, Solomonin akamin gin

ghua, Ikiavira Itir Godin Dipenim bagha biziba bar adar ingari. An adar ingarigha givagha, iniba inigha bar deraghavira da isa dagh amizi, da bar deragha taghtasi.

⁴⁶ Atrivim Solomon Saretan nguibar ekiam ko, Sukotin nguibar ekiamningin tizimin, Jordanin Faner danganir zarimin, a bizir kabar amuasa Huram mikeme. Danganir kam, a bizir kabar ingaramin nguazir gavgavir aghuim iti. Huram brasba inigha, da tuezzi da isigha ameregha dipamin min oto. Ezi ana da isa mozir me bizir kabar nedazibar min nguazir kuizibagh fugha dar ingari. ⁴⁷ Solomon Huram mikemezi, a brasin bizir kaba bar dar ingari. Da bar aviraseme, ezi me brasin kabar osimtizim mengezir puvasi. Ezi gumazitam brasin kabar osimtizim gifozir puvasi.

Me Ikiavira Itir Godin Dipenim darighasa golin bizibar ingari
(2 Eghaghaniba 4:19-5:1)

⁴⁸ Solomon Ikiavira Itir Godin Dipenimin bizibar ingarasa, ingangarir gumazibav keme. Ezi me gol inigha, ofa gamir dakozim ko, God ganidir bret arizir dakozimin ingari. ⁴⁹ Egha me Anogoroghezir Danganimin birimningin boroghin darighasa golin bar aghuim inigha 10pla lamba afamin aghoribar ingari, 5pla birir agharir guvimin tughav itima, 5pla agharir kiriamin itir birimin tuivighav iti. Me uaghan golin bar aghuim inigha akimariba ko, lamba ko, bizir akaminin min garir avimin suighamibar ingari. ⁵⁰ Egha me golin bar aghuim inigha, ofan ghuziba arighamin itariba ko, itarir igharaziba ko, bizir lamba amungamiba ko, itarir paura tutima migharir mughuriar aghuim mangamiba, ko itarir avim ateramiba, me bar dar ingari. Me uaghan gol inigha, Bar Anogoroghezir Danganim ko Danganir Anogoroghezim ko Godin Dipenimin guamin itir tiar akabar ainsisbar ingari.

⁵¹ Atrivim Solomon, uan ingangarir gumaziba ko, me Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingangariba bar ada agifa. Egha Solomon, an afeziam Devit Ikiavira Itir God baghavira inabazir bizir kaba, silva ko gol ko itarir aghuiba, an ada inigha iza Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven itir danganir biziba arizimin da ariki.

8

Me Akar Dikrizir Gavgavimin Boksiam inigha Godin Dipenimin ize
(2 Eghaghaniba 5:2-6:2)

¹ Egha Atrivim Solomon Israelian gumazir aruaba ko, men anababar gumazir dapaniba ko, men inazir afeziabar dakozibar gumazir ekiaba bagha akam amaga ghaze, me bar izi Jerusalem'a a bativam. A kamaghsua, me Atrivim Devitin Nguibar Ekiam Saionin Mighsiamin mangi, Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigh izi, Ikiavira Itir Godin Dipenimin mavanang, danganir igiam darigham. ² Ezi Israelian gumazamiziba bar, namba 7in iakinimin iza Atrivim Solomonin boroghin uari akufa, kar iakinir me kamaghin diborim, Etanim.* Kar Averenibar Ikiamin Dughiar Ekiam. ³ Israelian gumazir aruaba bar otivigha givazi, ofa gamir gumaziba, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam gisaghu. ⁴ Ofa gamir gumaziba ko Livaiba, Ikiavira Itir Godin Boksiam ko, God bativamin Purirpenim ko, an biziba bar ada inigha, Ikiavira Itir Godin Dipenimin boroghin zui. ⁵ Me ghua otivigha givazima, Solomon Israelian gumazamiziba ko me bar iza Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin guamin uari akuvagha iti. Egha me God bagh ofa damuasa sipsipba ko bulmakaun apurir aviribav soke. Egha me God bagh ofa damuasa sipsipba ko bulmakaun apurir bar aviribav soghezi, gumaziba da mengan ibura.

⁶ Me ofaba bar dagh amigha givazima, ofa gamir gumaziba Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigha, Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven itir Danganir Bar Anogoroghezimin ghua, enselin bar gavgavimningin avizimningin apengan aneti. ⁷ Enselin kamningin aviziba kuiagherigha ikia, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam ko iter otevir Boksiam aterimning sarama avara. ⁸ Boksiam aterir iter otevir kamning bar ruara. Ezi aning ruaghatevimning, tiar akamin inir ekiamin porozi, aning otevir pumuning mong fighav iti. Eghti gumazim Danganir Anogoroghezimin tugh, aning ruaghatevimningin inim fighav itir danganimningin ganam. Gumazim Danganir Anogoroghezir kamin azenan ikiva, aning ganighan kogham. Iter otevir kamning, datirighin ikia kamaghira iti.†

⁹ Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin

aven bizir aviritaba itir puvati. Godin Akar Gavgaviba itir dagiar akuamningra, an aven iti. Israelia fomira Isip ategha iza Sainain Mighsiamin itima, Ikiavira Itir God me ko Akar Dikirizir Gavgavim akiri. Ezi Akar Dikirizir Gavgavir kam, a dagiar akuar kamningin iti, ezi Moses fomira aning isa Boksiam kam garu.

¹⁰ Ezi ofa gamir gumaziba Bar Anogoroghezir Danganim ategha azenan izimrama, ghuariam Ikiavira Itir Godin Dipenim avara.‡ ¹¹ Ikiavira Itir Godin angazangarim ghuariam aven isiragha, bar angazangarigha Dipenim bar anvara. Kamaghin amizi, ofa gamir gumaziba uan ingangarim damuan ibura. ¹² Ezi Solomon kamaghin Ikiavira Itir God ko migia ghaze, "O Ikiavira Itir God, ni ghaze, ni ghuariar bar mitarmemin aven ikiam. ¹³ Ezi ki datirighin ni bagha Dipenir bar aghuir mam'in ingari, kar dipenir ni zurara Ikiavira ikiamim."

Solomon gumazamizibav gei
(2 Eghaghaniba 6:3-11)

¹⁴ Atrivim Solomon God ko mikemegha givagha, raghirigha Israelian gumazamizibar gara, deragh me damuasa Godin azangsi. ¹⁵⁻¹⁸ Egha a kamaghin migei, "E Ikiavira Itir Godin ziam fam, a Israelian God. An akar dikirizir nan afeziam Devit bagha amir kam, deraviram an gin ghu. Devitin nighnizim kamakin, a Dipenitamin ingarighti, gumazamiziba Ikiavira Itir God, Israelian Godin boroghin iziva an ziam fam. Ezi Ikiavira Itir God kamaghin a migei, 'Ki Isipin kantrin uan gumazamiziba inigha izir dughiamin iza datirighin, ki Israelia nan ziam fasa ua bagh Dipenitamin ingarasa, ki nguibar ekiatam ginabazir puvati. Egha Devit, ki uan gumazamizibar ganasa ni a misefe. Ni na bagh Dipenimin ingarasava amir nighnizir kam, a dera. ¹⁹ Egh ni uabi na bagh Dipenimin ingaran kogham. Nin otarir nin otoghamimra, gin na bagh Dipenimin ingaram, eghti gumazamiziba an mangiva nan ziam fam.'

²⁰ "Ikiavira Itir God, akar dikirizir kam gamizi, a datirighin guizbangiram oto. Ezi Ikiavira Itir God akam akirizi moghin, ki uan afeziam Devitin danganim inigha Israelian atrivimin otogha iti. Egha ki Ikiavira Itir God, Israelian God bagha

8:2: Ofa Gami 23:34 * **8:2:** Israelian iakinir kam Etanim, a en iakinir Septemba o Oktoban otifi. † **8:8:** Migirgiar otevir kam, aghoriba iti moghira iti, e itir dughiar kam migeir puvati. A gumazir akinafarir kam osirizir dughiam migei.

8:9: Godin Araziba 10:5 ‡ **8:10:** Ikiavira Itir God ghuariam aven Israelia batifi, eghti me ganigh fogh suam, a me ko iti. Ikiavira Itir Godin ghuariar kam, gumazamiziba puvatizir danganimin tuavimin men akakasi. (Ni Ua Me Ini 13:2in gan.) Egha Ikiavira Itir God ghuariam aven ikia, akam Moses ganing, (Ni Ua Me Ini 19:9 ko 20:21in gan.) Israelia zurara Ikiavira Itir Godin Purirpenimin, gumazamiziba puvatizir danganir kamin, an asara, ezi Ikiavira Itir Godin ghuariar kam Purirpenim ave. (Ni Ua Me Ini 40:34 ko Ofa Gami 16:2in gan.) **8:12:** Onger Akaba 18:11; 97:2 **8:15-18:** 2 Samuel 7:1-11; 1 Eghaghaniba 17:1-10 **8:19:** 2 Samuel 7:12-13; 1 Eghaghaniba 17:11-12

Dipenir mamın ingari, eghti Israelia an boroghın mangı an ziam fam. ²¹ Egha ki Akar Dikirizir Gavgavimın Boksiam arighasa, Dipenir kamın aven danganir mamın ingari. Boksiar kamın aven, dagiar akuar pumuning iti, Akar Dikirizir Gavgavim aningın iti. Ikiavira Itir God fomira en inazir afeziaba inigha Ispın kantri ategha azenan izezir dughiamın, a me koma Akar Dikirizir Gavgavir kam gami.”

*Solomon God ko migei
(2 Eghaghaniba 6:12-42)*

²² Egha Solomon Israelian gumazamiz-ibar damazimın, Ikiavira Itir Godin ofa gamir dakozimın boroghın tugh a dar-farimning fegha overiamın aka. ²³ Egha a kamaghın God ko migei, “O Ikiavira Itir God, Israelian God, godın tam nın mın overiam ko nguazimın itir puvati. Ni zurara, uan Akar Dikirizir Gavgavir kamın gin ghua, uan ingangarir gumazamizir uan navir averiabar aven ni baghavira itiba, apangkuvir ekiam men ikiavira iti. ²⁴ Nan afeziam Devit, a nın ingangarir gumazim, ni fomira a ko amizir akar dikirizir kam deraghaviram an gin ghua, datirighın a gamizi a guizin oto. ²⁵ Kamaghın amizi, O Ikiavira Itir God, Israelian God, ki datirighın nın azai, ni nan afeziam Devit ko dikirizir akar igharazim uaghan a ginighnigh. Ni a migia ghaze, ‘Devit, nın ovavir boriba nın mın zurara nan gin izi, deraghvira nan damazimın daruti, ki zurara nın adarazir aven gumazitam amiseveghti, a Israelin kantrin atrivimın iki mamaghira ikiam.’ ²⁶ O Israelian God, ki kamaghsua, ni nan afeziam Devit, a nın ingangarir gumazim, ni a ko dikirizir akar kam damighti an daghem guizin otogh.

²⁷ “O God, guizbangira ni ti izi nguazir kamın ikiam o? E fo, overiar bar pin itim a bar ekefe, ezi ni an ikiamın danganiba ti puvatighama! Eghti dipenir ki ni bagha ingarizir kam, a manmaghın nın tughatigham? ²⁸ O Ikiavira Itir God, nan God, ki nın ingangarir gumazim, ni datirighın nan ararem ko azangsizim barakigh. ²⁹ Ni kamaghın migia ghaze, ‘Dipenir kam kar nına, eghti gumazamiziba an aven iziva nın boroghın izam.’ Ki kamaghın ifonge, Ni arueba ko dimagaribar zurara damazim Dipenir kam gasaragh mamaghira iki. Eghti ki Dipenir kamın ganıva ni ko mikimamin dughiaabar, ni nan migirigiaba baragh. ³⁰ O Ikiavira Itir God, ni uan Nguibamın pin iti. Ki Israelia ko, e nın gumazamiziba e nın Dipenimın ganıva ni

ko mikimamin dughiaabar, ni en migirigiaba baragh en arazir kuraba gin amang.

³¹ “Gumazitam, arazir kuratam gumazir igharazitam damighti, an namakaba a inigh nın Dipenimın aven izi, egh nın ofa gamir dakozimın boroghın mangi, egh pazi gumazir kam damusi nın azangam. ³² O Ikiavira Itir God, ni uan nguibamın iki, uan ingangarir gumazamizibar akaba baragh, deraghvira men kotiam akirigh. Egh ni mızazim isi gumazir osimtızim gamizim gasi, egh osimtızir kuramın uam a ikaragh. Egh ni deraghvira osimtıziba puvatizir gumazim damighti, gumazamiziba bizir kamın ganigh fogh suam an arazir kuram gamizir puvati.

³³ “E Israelia, nın gumazamiziba e arazir kurabar amuti, bizir kam bangin en apaniba e misoghti, ni apanibar amamangatighti me e abiragham. Eghti e ti ua uan navibagh iragh, uan arazir kuraba gin amangisi, nın Dipenimın izi nın ziam fi nın azangsighti, ³⁴ ni uan Nguibamın iki e Israelia nın gumazamiziba en azangsiziba baragh, en arazir kuraba gin amang. Egh en apaniba e inigh kantrin igharazimın mangighti, ni uam e inigh izi kantrin ni fomira en inazir afeziabagh aningizimın e atigh.

³⁵ “Eghti e nın gumazamiziba arazir kurabar amuti, ni en arazir kuraba ikarvagh amozimın anogoregham. Eghti, e uan navibagh iragh Dipenir kamın gan nın ziam fi, nın azangsighti, ³⁶ ni uan Nguibamın iki, e Israelia, nın ingangarir gumazamiziba, en azangsiziba baragh, en arazir kuraba gin amang. Egh ni uan arazir aghuivar en sure damu. Egh amozim amadaghti a nguazir ni fomira e ganingizim giri.

³⁷ “Eghti dagheba otevir dughiam en kantri batogham, o arimariar kurar eki-atam otogham, o aminir avimın mın isitam izi azenibagh asighasigham, o azenibar itir dagheba pura kuram, o odezir aviriba daghebar ami da agıvam, o apaniba izi en nguibar ekiabar e korogh e misogham, o arimariar igharagha garir aviriba e gasighasigham, ³⁸ bizir kaba otivti, e Israelia nın gumazamiziba, en tav osimtızir kabarı tamın mızazim baragh, uan aghariba fegh nın azangsighti, ³⁹ Ikiavira Itir God, ni uan Nguibamın ikıva en azangsizim baregh en akuragh, en arazir kuraba gin amadagh. Nirara gumazamizibar nighnıziba bar dagh fo, kamaghın, ni uabi vaghvagh en arazir kurar e amiziba ikarvagh ivezir kuram e daning. ⁴⁰ Ni kamaghın damightima, e nın gumazamiziba zurara nın apengan iki, egh

nguazir ni en inazir afeziabagh aningizir kamin ikiam.

⁴¹⁻⁴² “Kantrin Igharazibar Gumamaziziba, me nin adarazi Israelian aven itir puvati, egh me nin ziam bangin, uan nguibar saghon itiba ategh kagh izam. Guizbangira, me nin ziar ekiam ko, ingangarir bar ekier ni en gumamazizibar akurvaghasa amiziba, me da baraki. Egh men tarazi, nin ziam fisi, nin Dipenir kamin boroghira izi, egh ni ko mikimam. ⁴³ O Ikiavira Itir God, ni uan Nguibamin iti, egh ni men dimdiam baragh, egh bizir me damuasa nin azangsizibar amu. Kamaghin amizi, e Israelia, nin gumamaziziba, e ami moghin, nguazir kamin gumamaziziba bar ni gifogh egh nin atiating nin apengan ikiam. Egh me fogh suam, Dipenir ki ingarizir kam, kar nin Dipenimra, eghti an aven nguazir kamin gumamaziziba me nin boroghira izam.

⁴⁴ “Egh danganir manamin ni uan gumamaziziba amadaghti, me mangi uan apanibav soghsi, nin nguibar ekier ni ua bagha misevezir kam ko Dipenir ki ni bagha ingarizir kam, guam a mituagh ni ko mikimti, ⁴⁵ Ikiavira Itir God, ni uan Nguibamin iki, e uarir akurvaghasa ni ko migeir migirigiaba baragh en apangkufigh.

⁴⁶ “Gumamaziziba bar moghram arazir kurabagh ami. Eghti e arazir kurabar amighti ni en atar en apanibar amangatighi, me izi e ko misogh e abinigh e inigh mangi, kantrin saghon itim o roghira itimin e isi kalabuziabar min e arigham. ⁴⁷⁻⁴⁹ Eghti e men kantrin kamin aven kalabuziar gumamazizibar min ikiva, uan arazir kuraba bagh nighnigh navibagh iraghti, Ikiavira Itir God, ni e uarir akurvaghamin azangsiziba baragh. Guizbangira, e uan apanibar kantrin ikiva nighnizir gavgavin nin iki, uan navir averiabar aven ni baghvira iki guizbangira navibagh iragh, egh e nguazir ni en ovavibagh aningizir kam ko, nguibar ekier ni ua baghvira inabazir kam ko, gumamaziziba ni bagh izamin Dipenir ki ni bagha ingarizir kamin ganiva guam a mituagh kamaghin ni ko mikim suam, ‘E arazir kurabar tuavimin ghua arazir kurar aviribagh amigha gifa.’ Eghti ni uan Nguibamin iki, e ni ko migeir migirigiaba baragh, e nin gumamaziziba, ni en kuarkuvigh en akuragh, en arazir kuraba gin amadagh. ⁵⁰ Egh e nin gumamaziziba, en nin akaba batozir arazim, en arazir kurar avirir e amiba, ni da gin amadagh, egh en apanibar amighti me en kuarkufigh. ⁵¹ E Israelia guizin nin gumamaziziba. Ni Isipin kantrin e inigha azenan ize, kantrin kam avir fefer

ekiar manin min iti, ezi ni an e inigha ize.

⁵² “O Ikiavira Itir God, e nin gumamaziziba ko en atrivim, a nin ingangarir gumazim, e ni ko migeir migirigiaba ni zurara da baraghsi oragh iki. ⁵³ Ni akam akirizim moghin, e Israelia, ni kantrin igharazibar tongin e amisevezi e nin gumamazizibar otifi. O Ikiavira Itir God, ni en Ekiam, ni en inazir afeziaba Isipin me inigha izir dughamin, ni uan ingangarir gumazim Moses, an akatorimin aven, ni akar dikirizir kam gami.”

God deragh gumamazizibar amuasa, Solomon an azangsi

⁵⁴ Solomon Ikiavira Itir God ko mikimasa, ofa gamir dakozimin boroghin tevmning apirigha agharimning fuegha a ko migei. Egha an a ko mikemegha gifa. ⁵⁵ Egha Solomon dikavigha tughu gumamazizibar damazimin tiarir ekiamin, God deragh Israelia damuasa a ko migei. ⁵⁶ A ghaze, “E Ikiavira Itir Godin ziam fam, a uan akar dikirizimin gin ghua, navir amirizim ko dabirabrir aghuim isa Israelia ganangi. A uan ingangarir gumazim Moses ko dikirizir akatam, pura ghuzir puvati. ⁵⁷ Ikiavira Itir God, a en God, a faragha en inazir afeziaba ko ikezi moghin, datirighin an e ko ikiam. An e ateghti, e pura uarira ikian kogham. ⁵⁸ An e damuti en naviba a baghvira iki, egh an Akar Gavgaviba, ko an arazir a ifongeziba ko, bizir a damuasa en inazir afeziabav kemeziba, e deravira dar gin mangam. ⁵⁹ Ki God ko migeir migirigiaba, ko bizir ki damuasava an azangsiziba, an ada isi bar uan nighnizim darigham. A uaghan, Israelia uan atrivim ko, apangkuvim men iki men akurvagh, dughiaabar vaghvagh men akurvaghti, me dagheba ko bizibar oteveghan kogham. ⁶⁰ Eghti nguazir kamin gumamaziziba bar fogh suam, Ikiavira Itir God, a God, ezi godin tam ua itir puvati. ⁶¹ Ia bar moghira uari isi Ikiavira Itir God, en God daning, egh an Akar Gavgaviba ko an arazir a ifongeziba, ia datirighin ami moghin deraghvira dar gin mangi.”

Dipenir kam, me Ikiavira Itir God baghavirama a ginaba

(2 Eghaghaniba 7:4-10)

⁶² Egha Atrivim Solomon uan gumamaziziba ko me bar moghira, Ikiavira Itir God bagha ofabagh ami. ⁶³ Solomon God ko navir vamiran ikiasa 22,000plan bulmakaun apuriba ko 120,000plan sipsipba inigha ofa gami. Arazir kamin atrivim uan gumamaziziba ko me Dipenir kam gamizima, a Ikiavira Itir Godin Dipenimin oto. ⁶⁴ Aruer kamra atrivim nguazir Godin Dipenimin guamin boroghin itir danganir

uari akuvim, a Ikiavira Itir God bagha anemisevezi, an a baghavira iti. Egha nguazir asizir kamin, an ofan bar isia mighiriba ko, wit tuamin ofaba ko, God ko navir vamiran ikiamin ofa bagha asizibar oviba isa ofabagh ami. Ikiavira Itir Godin damazimin tughav itir ofa gamir dakozir kam, me faragha brasin an ingarizi, a mong suvizi me an ofan avirir kabar amuan iburagha, danganir arozir gumazamiziba uari akuvir kamin ofabagh ami.

⁶⁵ Kar Averpenibar Ikiamin Dughiar Ekiam. Ezi Atrivim Solomon Israelia ko uari akuvagha Jerusalem in iti. Me Ikiavira Itir God, en Godin damazimin, 7plan aruebar uari akuvagha ikeghe, gin me ua 7plan arueba isafuragha 14plan arueba me bar dar ike. Gumazamizir avirim nguazir kamin danganiba bar dar ikeghe ize. Notin amadaghan Hamatin nguibar ekiamin zuir tuavir akamin ikeghe, ghua sautin amadaghan kantri Isipin nguazir mitaghniamin tu. ⁶⁶ Aruer ekiar kaba givazima, amimzaraghan Solomon gumazamiziba ua me amadima, me uamateghe uan nguibabar zui. Egha gumazamiziba atrivim me ganingizir biziba bagha a minabagha, God deragh atrivim damuasa me an azai. Me fo, Ikiavira Itir God uan ingangarir gumazim Devit ko, dikirizir akamin gin ghua, uan gumazamiziba Israelia deraghavira me gami. Egha me uamateghe ghua, bizir aghuir kabagh nighnigha bar akongegha uan nguibabar zui.

9

Ikiavira Itir God ua Solomon bato (2 Eghaghaniba 7:11-22)

¹ Solomon Ikiavira Itir Godin Dipenim ko, atrivimin dipenimin ingarigha gifa. A dipenir kamningin ingaramin nighniziba, a bar ada gifa. ² Ezi gin, Ikiavira Itir God faragha Gibeonin nguibar ekiamin irebamin a batozi moghin, uam a bato. ³ Egha Ikiavira Itir God kamaghin a migei, "Ki nin azangsiziba bareghe gifa. Egha ni ingarizir Dipenir kam ua bagha a ginabagha gifa, eghti gumazamiziba zurara dughibar Dipenir kamin aven iziva nan boroghin izam. Eghti ki zurara Dipenir kam damazim a gasi, egh uan navir averiamin aven a ginighnigham. ⁴ Eghti ni uan afeziam Devit amizi moghin, ni navir averiamin aven na baghvira nighnigh nan damazimin deravira daru, egh arazir ki ifongeziba ko bizir ki damuasa ia mikemeziba, ki ni mikemezi moghin bizibar amu. ⁵ Ni kamaghin damuti,

ki zurara nin ovavir boribar amuti, me Israelin atrivibar iki mangivira ikiam. Egh ki nin afeziam Devit ko amizir akar dikirizir kam damighti, a guizin otivam. Ki kamaghin Devit migia ghaze, 'Devit, ki zurara nin ovavir boribar amuti, me Israelian atrivibar iki mangivira ikiam.'

⁶ "Egh Solomon, ni uan ovavir borir gin otivamiba ko, ia na ategh nan Akar Gavaviba ko arazir ki ifongezibar gin mangan kogh, egh asebar gin mangi dar ziaba fiti, ⁷ ki nguazir Israelia ia ganingizimin bar ia batuegham. Eghti ikizir igharazibar gumazamiziba dibovir akabar ia mikim ian zam gasighasigham. Ki uaghan, akirim ragh Dipenir ki ua bagha inabazim gasaragham, egh uam a ginighnighan kogh. ⁸ Dipenir kam, datirighin ziar ekiam iti. Eghti gin gumazir danganir kamin izamiba me iziva an gan me dipov aki misoribar aning, digavir kuram damigh, egh bar atiatigh, kamaghin mikimam, 'Ikiavira Itir God, manmagh-suavira nguazir kam gasighasigha, egha Dipenir kam sarama asighasiki?' ⁹ Eghti gumazitaba men akam ikaragh suam, 'Bizir kamin mingarim kamakin, Israelia Ikiavira Itir God men God, anetaki. A fomira men inazir afeziaba Isipin me inigha nguzir kamin ize. Ezi me God ategha, ragha uan asebar gin ghua dar ziaba fe. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God asighasizir kam gamizima a me bato.'"

Solomon bizir aghuir mam isa Atrivim Hiram ganingi (2 Eghaghaniba 8:1-2)

¹⁰ Solomon uan ingangarir gumaziba ko, me Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingara anegivagha, egha gin me Solomonin dipenimin ingari. Ingangarir me amir kaba bar, me 20plan azenibar dar ingari. ¹¹ Tairin nguibar ekiamin Atrivim Hiram, Solomon ifongezir moghin, sidan temeba ko painin temeba ko golin aviriba, ingangarir kabar amuasa Solomon ganingi. Kamaghin amizi, ingangarir kaba bar givazi, Solomon 20plan nguibar ekiaba bizir aghuimin min da isa Hiram ganingi. Nguibar ekiar kaba da Galilin Distrighin iti. ¹² Ezi Hiram Tairin nguibar ekiam ategha iza Solomon a ganingizir nguibar ekiar kabar ganigha, dagh ifongezir puvati. ¹³ Egha a kamaghin Solomon migei, "Nan aveghbuam, kar manmagh garir nguibar ekiaba, ni da isa na ganingi?" Bizir kam bagha, datirighin gumazamiziba danganir kam ziar kam a garisi, "Kabal."* ¹⁴ Hiram faragha golin bar avirim isa Solomon ganingi, ezi dar osimtizim 4pla tanin tu.

9:2: 1 Atriviba 3:5; 2 Eghaghaniba 1:7 9:4: 1 Atriviba 3:14; 11:4-6 9:5: 1 Atriviba 2:4 9:8: 2 Atriviba 25:9; 2 Eghaghaniba 36:19 * 9:13: Hibrun akamin ziar kam, "Kabal," a mong akar kam ko voroghira ghua, "Nguazir ikuvim."

Solomon amizir bizir igharaziba
(2 Eghaghaniba 8:3-18)

¹⁵ Atrivim Solomon gumazir bar avirim inigha me migia ghaze, me an ingangaribar amuam. A me migeima, me Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingarigha uaghan an dipenim sara ingarigha, divazir ekiar Jerusalem avinizimin ingari. Egha me mikemezi, me Jerusalem nгуazibagh kua da isa Jerusalem danganir iraghuezibav kira da apeme. Egha me mikemezi, me nguibar ekiar kaba uam adar kiri, Hasor, Megido ko Geser. ¹⁶ Geserin nguibar ekiam, a fomira Kenanian nguibar ekiam, ezi Isipian atrivim iza me misoghezi me ariaghirezi me a gaborozi a isi. Ezi Solomon Isipin atrivimin guivim inigha an itima, atrivim Geserin nguibar ekiar kam bizir aghuimin min a isa uan guivim ganingi. ¹⁷ Ezi Solomon gin ua Geserin nguibar ekiar kamin ingari. A gin Bethoronin nguibar ekiar vin amadaghan itim ko, ¹⁸ Balat ko Tamarin nguibamningin ingari. Tamarin nguibar ekiam, Judan anabamin gumazamiziba puvatizir danganimin iti. ¹⁹ Egha a uaghan dagheba itir nguibar ekiaba ko midorozir karisba arizir nguibar ekiaba ko, hoziaba arizir nguibar ekiaba ko, Jerusalem ko, Lebanon ko, nguazir an ativagha garibar aven, a bizir igharazir a ingarasa ifongeziba, bar adar ingari.

²⁰ Ezi Israelin kantrin aven, ikizir igharazir mabar gumazamiziba iti. Kar Amoria, Hitia, Peresia, Hivia, ko Jebusia, men marazi Israelian tongin ikiavira iti. ²¹ Israelia fomira men aviribav soghezi me ariaghire, egha bar me kuvaremezir puvatizi, men ovavir borir vabara ikiavira iti. Ezi datirighin Solomon me gamizima, me puram an ingangarir gumazir kinibar min otivigha, datirighin ikia kamaghira iti. ²² Ezi Israelia, Solomon me gamizi me an ingangarir gumazir kinibar itir pu. Bar puvati, a me isa midorozir gumaziba ko, gavmanin ingangarim gamir gumazir dapaniba, ko midorozir gumazibar garir gumazir dapanibar me ariki. Egha marazi isa, karisin tuiva ghua misozir ingangarim ko, gumazir hoziabagh apiagha ghua misozibar ingangarim me ganingi. ²³ Solomonin ingangaribagh amir gumaziba, men garir gumazir dapanibar dibobonim, a 550in tu.

²⁴ Solomonin amuim, a Devitin Nguibar Ekiam ategha ghua Solomon a bagha ingarizir dipenir igiamin iti. Amizir kam, a Isipian atrivimin guivim. Egha gin, Solomon gumazir mikemezi, me

Jerusalemin itir danganir iraghueziba apeme.

²⁵ Egha azeniba vaghvagha, Solomon 3plan dughiaabar ingarizir ofan dakozir kamin Ikiavira Itir God bagha ofa bagh ami. A ofan bar isia mighiriba ko, Ikiavira Itir God ko navir vamiran ikiamin ofaba tue. Egha a Ikiavira Itir Godin damazimin ofan migharir mughuriar aghuim zuibagh ami. Kamaghira, Solomon ofan kabagh amua Dipenir kamin ingangarim gamizi, a guizbangirama oto. [‡]

²⁶ Atrivim Solomon, a Esiongeberin nguibar ekiamin kurir aviribar ingari. Esiongeber a kantri Idomin iti, an Ongarir Aghevimin dadarimin ikia Elatin nguibar ekiamin boroghin iti. ²⁷ Ezi Atrivim Hiram uan gumazir aghuir kuribar aven ingara ongarimin aruir arazimin bar a gifoziba amadazi, me ghua Solomonin kuribar aven ingarir gumaziba ko me kurir kabar aven ingari. ²⁸ Ezi kurir kaba kantri Ofirin ghua golin aviriba isa Solomon bagha izi. Golin kabar osimtizim 14plan tanbagh afira.

10

Seban kantrin atrivir amizim Solomonin ganasa izi

(2 Eghaghaniba 9:1-12)

¹ Kantri Seban atrivir amizim kamaghin oraki, Ikiavira Itir God deraghavira Solomon gamizima a ziar ekiam iti. Kamaghin amizi, atrivir amizim Solomonin fofozim gifofoghasa azangsizir gavgavibar an azangsighasa izi. ² Atrivir amizim uan ingangarir gumazir aviriba ko, kamelin bizir aviriba sara iza Jerusalem oton. Kamelin kaba golin aviriba ko, pauran igharagha garir mughuriar aghuiba itiba, ko dagiar igharagha garir iveziba bar pin koziba inigha izi. Atrivir amizim izegha givagha, uan azangsizir a Solomonin azangsighasa nighnighiziba, a bar dar an azangsi. ³ Ezi Solomon bar deraghavira an azangsiziba ikarvaki. An azangsizir an azangsiziba, Solomon tam ikarvaghan iburazir pu. Bar puvati. ⁴ Seban kantrin atrivir amizim, Solomonin nighnizir aghuim ko fofozim baraki, egha a uaghan atrivibar dipenir ekiar a ingarizimin gani. ⁵ Egha atrivir amizim uaghan garima, Solomon dughiaabar vaghvagha dagher aghuir aviriba isa, uan ingangarir gumazir dapaniba ko apiav ikia da api. Ezi atrivir amizim uaghan garima, ingangarir gumaziba ko men korotiar aghuir me azuiba ko gumazir wain anidiba, me

9:15: 2 Eghaghaniba 8:16 † 9:21: Migirigiar otevir kam, "datirighin uaghan," an en itir dughiar kam migeir puvati. A gumazir akinafarir kam osirizimin dughiam migei. 9:25: Ua Me Ini 23:17; 34:23; Godin Araziba 16:16 ‡ 9:25: Hibrun akam, deragha akar kamin mingarim abighizir puvati. 10:1: Matyu 12:42; Luk 11:31

kurkazir aghuiba iti. Egha a garima, Solomon asizir aviriba inigha Ikiavira Itir Godin Dipenimin ghua a bagha ofan bar isia mighiribagh ami. A bizir aghuir kabar ganigha digavir kuram gamigha ua mikiman ibura.

⁶ Egha gin, a kamaghin Atrivim Solomon migei, "Ki uan kantrin ikiava bizir ni amibar eghaghaniba ko, nin nighnizir aghuim ko, fofozim barasi. Ezi ki datirighin fo, akar kaba da bar guizbangira. ⁷ Ki faragha nighnizir gavgavim akar kabar itir puvati. Egha datirighin ki uabi iza, uan damazimin bizir kabar ganigha gifa. Guizbangira, bizir ki datirighin gariba, da akar ki oraghiziba bar dagh afira. Nin nighnizir aghuim ko fofozir aghuim bar ekevezi, nin dagiaba bar aviraseme. ⁸ Nin gumazamiziba ti zurara bar akueghama. Ezi nin ingangaribar faragha zuir gumazir ni ko ikia zurara nin nighnizir aghuiba baraziba, me ti bar akueghama. ⁹ Ki Ikiavira Itir God, nin Godin ziam fe. A navir aghuim nin ikia ni gamizi, ni Israelian atrivimin iti. A bar Israelia ia gifongegha, an ifongiar kam ian ikiavira iti. Ni guizin arazim ko arazir aghuimin deraghvira Israelian gan me geghuvam. A kamaghua ni gamizi, ni atrivimin oto."

¹⁰ Egha Seban atrivir amizim golin bar aviriba isa Solomon ganingi, ezi golin kabar osimtizim 4 tan gafira. Atrivir amizim uaghan pauran mughurir aghuiba itir aviriba ko, dagiar avirigha garir iveziba bar pin kozir aviriba a ganingi. Bar guizbangira, bizir kaba bar aviraseme. Dughiar kamın gin, pauran avirir igharagha garitaba ua kantri Israelin aven izezir puvati.

¹¹ Ezi Atrivim Hiramın ingangarir gumaziba, an kuriba ghua kantri Ofirin ghua golin aviriba ko, temer aghuibar bighizir arariba ko, dagiar avirir iveziba bar pin koziba, me da inigha Israelin ize. ¹² Ezi Solomon uan ingangarir gumazibav mikemezi, me temer aghuir kaba inigha Ikiavira Itir Godin Dipenim bagh adirizir aghuibagh amua an dipenim bagha mabagh ami. Egha a me mikemezi, me temer aghuir kabar arariba inigha gumazir gitabav soziba bagha gitabar ingari. Bar fomira iza datirighin, gumaziba kantri Israelin aven, ua temer kamagh garitabar garir puvati.

¹³ Ezi Atrivim Solomon, bizir aghuir aviriba isa Seban atrivir amizimin ifongiam agivasa a ganingi. Solomon atrivir amizim ganingizir bizir aviriba, da bar bizir atrivir amizim Solomon bagha inigha izezir bizibagh afira. Ezi Seban atrivir amizim, uan ingangarir gumaziba ko me uamategha uan kantrin ghu.

Solomon dagiar aviriba iti
(2 Eghaghaniba 9:13-28)

¹⁴ Solomon azenibar vaghvagha 23 tan gol isi. ¹⁵ Egha a uaghan dagiar ingangaribagh amir gumaziba da takis isi. Ezi Arabian atriviba ko, Israelin distrighbar garir gumazir dapaniba dagiaba isa a ganidi.

¹⁶ Solomon mikemezima, an ingangarir gumaziba 200plan ter araribar orar misoghamibar ingari. Egha me gol inigha orar kabar pogha da ave. Orar kaba vaghvagha da avezir golin osimtizim, a 7 kilogremın tu. ¹⁷ Egha 300plan ter araribar orar dozir misoghamiba uaghan dar ingari. Egha gol inigha orar dozir kabar pogha da ave. Orar kaba vaghvagha da avezir golin osimtizim, a 2 kilogremın tu. Ezi Solomon mikemezima, me orar kaba bar da inigha dipenir me kamaghin diborimin da ariki, Lebanonin Ruarir Pizimin Dipenim.

¹⁸ Ezi Solomon mikemezi, me atrivir dabirabir ekier mamın ingari. Egha me golin aghuim ko, elefanın atariba inigha an kurke. ¹⁹⁻²⁰ Atrivimin dabirabim bar pin iti, ezi adiriziar tuiv mavanangamim, a 6plan ighuviba iti. Ezi ighuvir kaba, me 12plan laionin nedazibar ingarigha da asezi da tuivighav iti. Ezi adiriziar ighuvir kaba vaghvagha laionin nedazir pumuning iti, mam vongin iti, ezi mam vongin iti. Ezi atrivimin dabirabir kamın girakirangin, vongin ghuavanabogha ikiragha ua vongin izaghiri. Atrivir dabirabir kam, an agharimning arighamin danganir pumuning iti. Ezi agharimning arighamin danganir kamningin boroghin, me laionin nedazir pumuningin ingarizi, aning vong ko vong sara iti. Kantrin igharazibar atriviba, men atrivibar dabirabitam tong kamaghin garir puvati.

²¹ Ezi ingangarir gumaziba gol inigha Solomon bagha dipaba apir itaribar ingari. Egha Lebanonin Ruarir Pizimin Dipenimin aven itir itariba bar, me golin aghuimin dar ingari. Solomonın dughiamin, gumazamizibar nighnizim, silva pura bizim, kamaghin amizi, me silvan bizir katamin ingarizir puvati.

²² Solomon kurir aviriba iti, ezi kurir kaba da Atrivim Hiramın kuriba ko, ongarimin arui. Kurir kaba zurara azenir 3pla givaghti, me bizir aghuir kaba ater ua Israelin izam. Kar gol, ko silva, ko elefanın atariba, ko monkiba, ko kuarazir bar diriba.

²³ Atrivim Solomon, dagiar aviriba ko bizir aviriba ko nighnizir aghuiba ko fofozir aghuiba ikia, egha kantrin igharazibar atriviba bar me gafira. ²⁴ Kantrin igharazibar atriviba bar, Ikiavira Itir God, Solomon ganingizir nighnizir aghuiba ko, fofozir aghuiba baraghosa Solomon bagha izi. ²⁵ Atrivir kaba azenibar vaghvagha

Solomon bagha bizir aghuiba isa izava a ganidi. Me bizir gumaziba silva ko golin ingariziba ko, korotiar aghuiba ko, afuziba ko, pauran igharagha garir mughuriar aghuiba zuiba ko, hoziaba ko, donkiba, a bagha da isa izi.

²⁶ Solomon dughiaabar zurara midorozir karisba ko, uan midorozir gumaziba bagha hoziaba isi. Egha a karisba ko hoziaba da ikiasa a inabazir nguibar ekiabar ada ariki, ezi maba a ko Jerusalemin iti. A 1,400plan karisba ikia, egha 12,000pla hoziaba iti. ²⁷ Solomon atrivimin itir dughiamin, a temer sidan aviriba ko silvan aviriba inigha Jerusalemin ize. Ezi dughiar kamin silvan aviriba ikia, dagiar kinibar min pura tintinibar irav iti. Egha uaghan temer sidan bar aviriba iti, mati temer Israelin mighsiar muziaribar izezibar min iti. ²⁸ Solomon uan hoziaba, kantri Musri* ko kantri Silisian da ini. A dagiar ingangaribagh amir gumaziba amadima, me Silisian ghua a bagha hoziabagh ivesi. ²⁹ Ezi dagiaba bagha ingangaribagh amir gumazir kaba, Musrin karisba ko hoziabagh ivesi. Karisba vaghvagha dar ivezim 6,000 kinan tu, ezi hoziaba vaghvagha dar ivezim 1,500 kinan tu. Egha dagiar ingangaribagh amir gumazir kaba, me karisba ko hoziaba isa ghua da amadima, Hitia ko Siriabar atriviba dagh ivesi.

11

Solomon akirim ragha God gasara

¹ Solomon kantrin igharazibar amizir avirim gifonge. A faragha Isipian atrivimin guivimin ikia, egha uaghan kantri Moapin amizibar ikia, egha kantri Amonin amiziba ko, kantri Idomin amiziba, ko Saidonin nguibar ekiamin amiziba, ko Hitian amizibar iti. ² Nguibar kabar amiziba, Ikiavira Itir God faragha, men ikian Israelian anogoro. Ikiavira Itir God Israelia migia ghaze, "Ia Israelin azenan itir amizir kabar ikian bar marki. Ia kamaghin damuti, guizbangira, me ia gekuti ia na ategh men asebar gin mangam." Ikiavira Itir God kamaghin mikemegha gifa. Ezi puvati, Solomon amizir kabagh ifongeghavra iti. ³ Solomon amuir 700pla ikia, amuir dozir 300pla iti. Ezi amizir kaba an nighnizim girazi, an akirim ragha Ikiavira Itir God gasara. ⁴ Solomon ghurizir dughiamin, amizir kaba an navir averiam girazi a men asebar gin zui. Kamaghin amizi, Solomon uan afeziam Devitin araziba ategha, egha Ikiavira Itir God, an Godin gin zuir puvati. Bar puvati. ⁵ Solomon

aser kam Astarten ziam fe, kar Saidonian aser amizim. Egha a uaghan asem Molekin ziam fe, a Amonian asem, ezi an amizir arazim bar ikuvizi, Ikiavira Itir God bar an aghua. ⁶ Solomon kamaghin amua, Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kuram gami. A uan afeziam Devitin arazir aghuiba ategha, Ikiavira Itir Godin arazim guizin an gin zuir puvati. ⁷ A uaghan, aser kam Kemosin ziam fasa danganir mamin ingari, kar Moapian aser arazir bar kurir God bar aghuazibagh amim. A uaghan Molekin ziam fasa danganir mamin ingari, kar Amonian aser arazir bar kurir God bar aghuazibagh amim. Danganir kamning, aning Jerusalemin aruem anadi naghin mighsiam gisin iti. ⁸ Egha a uaghan uan amuir azenan itir kaba bagha danganir mabar ingari, eghti me dar mangiva ofan migharir mughuriar aghuim zuim ko, ofan igharagha gariba uan aseba bagh dar amuan.

⁹⁻¹⁰ Ikiavira Itir God, a Israelian God, a faragha dughiar pumuningin Solomon batogha aser kabar ziaba fan an anogoro. Ezi Solomon Ikiavira Itir Godin Akar Gavgavim batuegga, akirim ragha a gasara. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God adarim Solomonin ikia, ¹¹ egha kamaghin a migei, "Ni oragh! Ni uan ifongiamin gin ghua, arazir ki ifongeziba ko nan Akar Dikirizir Gavgavim abigha, nan Akar Gavgavimin gin zuir puvati. Kamaghin amizi, ki kamaghin nighnigha givagha ghaze, ni atrivir ingangarimin givagha, ua kantrin kamin ganan kogham. Ki nin ingangarir gumazitam amiseveghtima an atrivimin otivam. ¹² Ni aremeghti nin otarim atrivimin ikitima, ki a batuegham. Ki nin afeziam Devit ginighnigha, datirighin ni batueghan kogham. ¹³ Egh ki atrivir ingangarimin bar a batueghan kogham. Puvati. Ki uan ingangarir gumazim Devit ko, nguibar ekiar ki ua baghavira inabazim, ki aning ginighnisi. Kamaghin amizi, ki nin otarim ateghti a Israelian anaba tamin atrivimin ikiam."

Gumazir pumuning Solomonin apanim gami

¹⁴ Egha Ikiavira Itir God, gumazir mam gamizima, a Solomonin apanimin oto. Gumazir kamin ziam Hadat, a Idomian atrivimin ikizimin gumazir mam. ¹⁵ Atrivim Devit fomira Idomia ko misoke. Ezi Israelian midorozir gumazibar dapanim Joap, a Idomin ghugha, midorozimin ariaghirezir gumazibar kuaba afe. ¹⁶ Joap uan midorozir gumaziba ko me iakinir 6plan Idomin kantrin ikia gumazibav

10:26: 1 Atriviba 4:26 **10:27:** Godin Araziba 17:17
kantri Lebanonin notin amadaghan iti. Ezi gumazir maba ghaze, a kantri Isipin migei.

10:28: Godin Araziba 17:16

* **10:28:** Kantri Musri,

11:1: Godin Araziba 17:17

11:2: Ua Me Ini 34:16; Godin Araziba 7:3-4

sogha ghua bar me kuavareme. ¹⁷ Dughiar kamın Hadat suvighavira ikia, egħa Idomin gumazir maba ko ara Isipin kantrin zui. Gumazir kaba, kar an afeziamin ingangarir gumaziba. ¹⁸ Me Midianin nguazim ategħa ghua Paranin gumazamiziba puvatizir danganimin otifi. Egħa Paranin gumaziba inigha, me bar mogħira Isipin ghue. Me otivigha ġivagħa, ghua Isipin atrivim batozima a nguazir asizir mam ko, dipenir mam Hadat ganigha, dagħebar an akurvasi. ¹⁹ Isipian atrivim bar Hadat ġifongegħa anetaghizima, a Tapenesin afumimın iti. Tapenes, a Isipin atrivimın amuim. ²⁰ Ezi Hadatin amuim otarir mam bate, ezi me ziam Genubat a gati. Ezi Tapenes Genubat inigha Isipian atrivimın boriba sara atrivimın dipenimın men gari. ²¹ Ezi Hadat Isipin ikia orazi, Devit ko an midorozir gumazibar dapanim Joap, aning areme. A kamaghın oregha ghua Isipian atrivim miġia ghaze, “Ni nan amamangatighiti, ki uamategh uan kantrin mangam.”

²² Ezi atrivim an azara, “Ni manmaghsua uamategh uan kantrin mangasa? Ni na ko ikia bizitabar otevez ti.”

Ezi Hadat a miġia ghaze, “Ki bizitam gasazir puvati. Ki kamaghsua, ni pura na ategħti ki mangam.”

²³ God gumazir iġharazir mam uaghan a gamizima, a Solomonin apanimın oto. Gumazir kamın ziam Reson, a Eliadan otarim. Reson a kantri Soban Atrivim Hadateserin ingangarir gumazir mam. An Hadateser ategħa arav gh. ²⁴ Egħa a gumazir maba akuvagħa men faragħa ghua, tintinibar puram arua, gumazamizibav sogħa men biziba okei. Ezi Devit fomira Hadateserin midorozir gumazibav sogħa me aġivazi,* bizir kamın ġin, Reson uan adarazi ko me ghua Damaskusin nguibar ekiamin iti. Egħa an adarazi an akurazi, a Damaskusin atrivimın oto. ²⁵ Ezi Solomon atrivimın itir dughiamın, Reson zurara Israelian apanim gami, Hadat amizi mokin. Egħa Reson kantri Sirian atrivimın ikia, Israelia bar men aghua.

Ikiavira Itir God, Jeroboam bagħa akam akiri

²⁶ Solomonin ingangarir gumazir dapanir mam uaghan akirim ragħa a gasaragħa an apanim gami. An ziam Jeroboam. An afeziamın ziam Nebat, ezi an amebamin ziam Serua. Ezi an afeziam Nebat areme. Jeroboam, a Seredan nguibamin gumazim. Kar Efraimın anabamin nguazimın itir nguibar

ekiam. ²⁷ Jeroboam Atrivim Solomon abinasa niġhnisi. Bizir kamın mingarim kamaghın gh. Solomon Jerusalemın danganir iraghueziba apeava, Devitin Nguibar Ekiam avinizir divazim akirir dughiamın, ²⁸ Jeroboam bar deraghavira ingari. Solomon an ingangarir aghuir kabar ganigha anemisevezi a Josepin anabamin adarazir gatavagħa men gari. Ingangarir kaba, atrivim da isa me ganing.

²⁹ Dughiar mamin, Jeroboam Jerusalem ategħa tuavir mamin zuima, Godın akam inigha izir gumazim Ahiya, a Silon gumazim, a iza tuavimın a bato. Aning uaningra itima, gumazitam uam aning ko itir puvati. Dughiar kamın, Ahiya korotiar igiar mam arugħa egħa ize. ³⁰ Egħa Ahiya korotiar igiar kam suegħa, an suiragħa 12plan akuabar anebiki. ³¹ Egħa a Jeroboamin miġia ghaze, “Ikiavira Itir God, Israelian God, kamaghın ni mġei, ‘Ni gan! Ki Ikiavira Itir God, ki atrivir ingangarimın Solomon aġivasa niġhnigha ġifa. Ki ni damighiti ni Israelian anabar 10pla gatavagħ men ganam. Kamaghın amizi, ni korotiar akuar 10pla ua bagħ dar suikigh. ³² Ki uan ingangarir gumazim Devit ko, Israelin anababar tongin Jerusalemın nguibar ekiar ki ua bagħavira inabazim, ki aning ġinighnisi. Kamaghın, ki Solomon ategħti, an anabar vamiran ganam. ³³ Israelia akirim ragħa na gasaragħa Saidonın aser amizim Astarten ko, Moapian asem Kemos, ko, Amonian asem Molek, me men ziaba fe. Me tuavir aghuir ki men akaziba dar ġin zuir puvatiġħa, nan arazir ki ifongeziba ko, bizir ki damuasa ia mikemezibar ġin zuir puvati. Egħa ki ifongezir puvatizir biziba me dagħ ami. Me Solomonin afeziam Devitin arazir aghuiba bar ada ataki. Ezi bizir kam bangin ki arazir kam men akagħam.

³⁴ “Egħ ki atrivir ingangarimın Solomon da bar anevivagħan kogħam. Ki uan ingangarir gumazir ki ua bagħa misevezim Devit, a ġinighnisi. A nan Akar Gavgaviba ko arazir ki ifongeziba bar dar ġin zuir gumazim. Ki a ġinighnigh, Solomon anetegħti an atrivimın iki mangi aremegħam. ³⁵ Solomon aremegħ ġivagħti, an otarim an danganim inigh atrivimın ikiti, ki an dafarimın 10plan Israelian anababa inigh ni Jeroboam, nin dafarim darigham. ³⁶ Egħ ki Solomonın otarim ategħti, a Israelian anabar vamiran ganam. Egħti nan ingangarir gumazim Devitin lam munguegħan kogħam.† Bar puvatiġħam. An ovavir boriba atrivibar iki mangivira ikiam. Devitin ikizimın adarazir tongin

* 11:24: Ni 2 Samuel 8:3-6 ko 10:15-19in gan. † 11:36: 2 Samuel 21:17in, gumazir maba ghaze, Devit mati lam, angazangarim Israelia ganidi. Ġin akar kam, Devitin lam, a Devitin adarazir akar isin zuimın min oto. Akar kam, “Devitin lam mungan kogħam,” an mingarim kamaghın, “Devitin ikizim givan marki.”

gumazitam zurara Jerusalemın atrivimin ikiam. Nguibar ekiam kam, gumazamiziba an iziva nan boroghın izi nan ziam fasa ki a ginaba. ³⁷ Jeroboam, ki ni damightima ni Israelian atrivimin otogh, nguazir ni ganasa ifongeziba, ni bar dagh ativagh dar ganam. ³⁸ Ni nan Akar Gavgavir ki ni migeiba deragh da baragh, egh deragh tuavir ki nin akaghamibar gin mangi, egh nan damazimin arazir aghuivar amu, egh nan ingangarir gumazim Devit amizi moghin, ni nan Akar Gavgaviba ko arazir ki ifongezibar gin mangiti, ki ni ko ikiam. Egh ki nin ikizimin adarazir amuti, me atrivibar iki mangivira ikiam. Eghti ki Israelian anabar 10pla isi ni daningam. ³⁹ Solomon arazir kuram gami, ezi bizir kam bangin ki ivezir kuram isi Devitin ovavir boribar aningam. Egh ki zurara mizazim me gasivira ikian kogham.”

⁴⁰ Solomon gin kamaghın fo, Jeroboam anebinasa. Kamaghın amizi, Solomon Jeroboam misueghti an aremeghasa. Ezi Jeroboam ara ghua Isipian Atrivim Sisak ko iti. Egha Isipin ikiavira itima Solomon areme.

Solomon areme
(2 Eghaghaniba 9:29-31)

⁴¹ Solomon amizir bizir igharaziba, ko an nighnizir aghuiba ko fofozim, me bar ada isa, Solomonın Eghaghaniba Itir Akinafarımın ada osiri. ⁴² Solomon 40plan azenibar Jerusalemın atrivimin ikia, egha Israelia bar me gativagha men gari. ⁴³ Egha Solomon uan inazir afeziabar min aremezi, me an kuam isa, an afeziam Devitin Nguibar Ekiam Jerusalemın, anefa. Ezi an otarım Rehoboam an danganım inigha atrivimin iti.

Israel ko Juda, kantrin pumuningın oto

12

(Sapta 12–16)

Anabar notın amadaghan itiba bigha Judaba ataki
(2 Eghaghaniba 10:1-19)

¹ Israelian notın amadaghan itir anababa bar, me uari bagh Rehoboam amiseveghti, a men atrivimin otivasa me nguibar ekiam Sekemın uari akufa, kamaghın amizi Rehoboam me bagha ghu. ² Nebatin otarım Jeroboam, a fomira Atrivim Solomonın ara ghua Isipin iti. Ezi Israelia Rehoboam damighti an atrivimin otivasa amima, Jeroboam bizir kamin akam baraki. ³ Ezi Israelian gumazir maba Jeroboam bagha ghua a migia ghaze, “Ni uamategh Israelin izi.” Ezi a Isip ategha uamategha izegha givagha, Israelia ko bar Rehoboam bagha

ghua kamaghın Rehoboam migei, ⁴ “Nin afeziam Solomon osimtizir ekiam e ganiga, e gamizi e osimtizir ekiam atera pamtemin ingari. Kamaghın amizi ni en asughasugh en osimtizir taba agifagh. Ni kamaghın damighti, e datirighın nin apengan ikiam.”

⁵ Ezi Atrivim Rehoboam akar kam baregha kamaghın me migei, “Ia mangi, 3plan dughiaaba givaghti ia ua iziti ki uan nighnizimın gun ia mikimam.” Ezi me anetegha uamategha ghue.

⁶ Ezi Rehoboam ghua gumazir ghuriba ko migei. Gumazir kaba, me fomira nighnizir aghuiba an afeziam Solomon ganidi. Rehoboam kamaghın men azara, “Ia manmaghın nighnisi, ki akar manatamın gumazamizir kabav kimam?”

⁷ Ezi me kamaghın a migei, “Ni arazir aghuimın gumazamizir kabar amuva men akurvaghsi datirighın akar aghuitamın me mikimtima, me zurara nin apengan ikiam.”

⁸ Ezi Rehoboam gumazir ghurir kabar akam baraghizir puvatigha, ghua gumazir igiabar azangisi. Gumazir kaba me an kuaba, egha me uagharam aghungi, egha datirighın me an ingangarir gumazibar otifi. ⁹ A kamaghın me migei, “Gumazamizir kaba ghaze, nan afeziam Solomon me gatizir osimtizir kaba, ki dar taba agivam. Ezi ia manmaghın nighnisi, ki akar manatamın me ikarvagham?”

¹⁰ Ezi ingangarir gumazir igiar kaba kamaghın a migei, “Ni men azangisizir nin afeziam me gamizir osimtizir kataba ikarvaghsi, ni kamaghın me mikim, ‘Ia ghaze, nan afeziam paza ia gami, a? Puvati. Kar pura bizim. Nan dafarir tereghiam, bar nan afeziamın gavgavim gafira. ¹¹ Guizbangira nan afeziam osimtizim ia ganingi, ezi ki osimtizir ekiam bar aviriba ia daningam. Nan afeziam benimın ia ifozoroke, ezi ki benir gavgavir atariba itibar ia fozoroghti, ian inivafiziba asighiram.”

¹² Ezi dughiar 3pla givazima, Jeroboam Israelian gumazamiziba bar me ko uamategha, Atrivim Rehoboam mikemezi moghin me izi. ¹³⁻¹⁴ Ezi atrivim gumazir ghuribar nighnizimın gin zuir puvatigha, a gumazir igiabar nighnizimın gin ghua, pamtemın gumazamizibav gei. A kamaghın me migei, “Guizbangira, afeziam osimtizim ia ganingi, ezi ki osimtizir ekiam aviriba ia daringham. Nan afeziam benimın ia ifozoroke, ezi ki benir gavgavir atariba itibar ia fozoroghti, ian inivafiziba asighiram.”

¹⁵ Fomira akam inigha izir gumazim Ahiya, a Silon gumazim, a Ikiavira Itir Godın akar dikirizim Nebatin otarım Jeroboam ganingi. Egha God datirighın uan akar dikirizir kam damuti, a guizin otivasava ami. Kamaghın

amizi, Ikiavira Itir God uabi Rehoboam gamizi, a gumazamizibar nighnizimin gin zuir puvati.

¹⁶ Gumazamiziba me datirighin fo, atrivim men akam bareghan koghām. Kamaghin amizi, me pamtemin dia kamaghin migei, “E Devitin adarazir apengan ikian aghua. E Devitin adarazi puvati, e uaghan Devitin otarir kamin adarazi puvati. E Israelin gumazamiziba bar uamategh uan nguibabar mangam. Eghti ia Devitin adarasi, ia uarira uarir gan.” Me akar kam mikemegha, me tintinibar uan nguibabar ghue. ¹⁷ Ezi Israelian marazi uaghan Judan nguibar ekiabar ikia, Judabar tongin iti. Ezi Atrivim Rehoboam men gari.

¹⁸ Egha gin Atrivim Rehoboam Adoniram amadazima, a Israelia bagha zui. Adoniram, a fomira gumazir atrivimin ingangaribagh amir gumazibar garir gumazim. An ziar igharazim Adoram. Dughiar Adoniram ghua Israelia batozimin, me bar moghira dagiabar a ginivizima an areme. Ezi Rehoboam bizir kamin akam baregha, zuamira uan karisin ghuavanabogha ara Jerusalem ghu.

¹⁹ Dughiar kamin ikegha iza datirighin,* Israelian notin amadaghan itiba me akaba batoghavira iti, me Devitin ikizimin tav atrivimin otogh men ganan me bar aghua.

²⁰ Ezi Israelian gumazamiziba kamaghin oraki, Jeroboam Isip ategha ize. Egha me uari ko iviriamin ikiasa a bagh akam amada. A izezima, me a gamizima a Israelian ikiziba bar men atrivimin iti. Ezi Judan anabamin adarazira, me Devitin ikizimin otivizir atrivibar apengan iti.

Akam inigha izir gumazim Semaia, Godin akam akuri

(2 Eghaghaniba 11:1-4)

²¹ Ezi Rehoboam ghua Jerusalem otogha, Juda ko Benjaminin anabamningin midorozir gumazir gavgavibar diazi, me iza uari akufa. Modorozir gumazir kabar dibobonim 180,000in tu. Rehoboam kamaghsua, me mangi Israelian notin amadaghan itir anababav suegh, me damighi me ua izi an apengan ikiam. ²² Ezi God kamaghin akam inigha izir gumazim Semaia migei, ²³ “Ni Judan Atrivim Rehoboam bagh mangi, egh a ko, Judaba ko Benjaminin anabamningin adarazi ko, gumazamizir igharaziba sara kamaghin me mikim, ²⁴ ‘Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migei: Ia mangi Israelia misoghan marki, me ian adarasi. Guizbangira, ki uabi kamaghin amizi, Israelia ian bighiaghiri. Kamaghin ia uamategh uan nguibabar

mangi.’” Ezi Semaia Ikiavira Itir Godin akam me mikinizi, me uamategha uan nguibabar ghue.

Jeroboam akirim ragha Ikiavira Itir God gasara

²⁵ Ezi Atrivim Jeroboam, Efraimin anabamin nguazir mighsiaba itibagh isin nguibar ekiam Sekem avinizir divazim, gavgavim a ganiga an ingarigha, egha nguibar kam dughiar mabar an ike. Egha gin anetegha, Gileatin Distirighin itir nguibar ekiam Penuel avinizir divazimin ingara, gavgavim a ganidi.

²⁶ Jeroboam kamaghin nighnigha ghaze, “Nan gumazamiziba ti na tegh, ua Devitin adarazir apengan mangigham. ²⁷ Me datirighin Jerusalem itir Ikiavira Itir Godin Dipenim zurarama an ghua, a bagha ofabagh ami. Me ti uan nighnizibagh iragh, uamategh uan Ekiam Rehoboam, a Judabar atrivim, me an apengan ikiam. Egh me ti na misueghti ki aremeghti, me uamategh Atrivim Rehoboam bagh mangam.”

²⁸ Jeroboam nighnizir kam deraghavirama a tuisigha givagha, kamaghin bulmakaun apurir pumuning marvir guamningin min, golin aningin ingari. Egha kamaghin uan gumazamizibav gia ghaze, “Ia dughiar aviribar Ikiavira Itir Godin ziam fasa Jerusalem zui. Ezi datirighin ia ua mangan koghām. Israelia, ia gan, ian godning kara. Aning Isipin ia inigha, ian akua kagh ize. Ia aningin ziam fi.” ²⁹ Egha a golin bulmakaun mam Betelin nguibar ekiamin anetigha, igharazim Danin nguibar ekiamin aneti. ³⁰ Ezi gumazamiziba bulmakaun kamningin ziamning fe. Me kamaghin amua arazir kuram gami. Dan bar saghon iti, ezi gumazamiziba Danin itir bulmakaun kamin ziam fasa pura Danin zui. ³¹ Ezi Jeroboam uaghan asebar ziaba fasa tintinibar mighsiabagh isin danganibar ingari. Egha dar ofa damuasa gumazir kinir maba pura adav sefe. Me Livain anabamin adarazi puvati.

Ikiavira Itir God, Betelin itir danganir gol bulmakauningin ziamning fem gasighasighasa

³² Egha Jeroboam, gol bulmakauningin ziamning fasa dughiar ekiar mam ginaba, a namba 8in iakinim an namba 15in aruem. Kar bulmakaun kamningin ziam fer dughiam, a Judaba Godin ziam fer dughiam ko ekevegha magh ghu. Egha a bulmakaun ingarizimning bagha, asizibav suegha ofa gamir dakozim gisin da tuegha ofa gami. A Betelin ofan kabagh ami. Egha a ofa gamir gumazir a uabi miseveziaba

^{12:16:} 2 Samuel 20:1 ^{*} ^{12:19:} Akar kam, “dughiar kamin ikegha iza datirighin,” a datirighin en dughiar kam migeir puvati. A gumazir akinafarir kam osirizimin dughiam migei. ^{12:28:} Ua Me Ini 32:4 ^{12:32:} Ofa Gami 23:33-34

bagha akam amadagha ghaze, Me Betelin izi danganir ofabagh amibar ingangarimin faragh mangi a damuam. ³³ Egha namba 8in iakinim, an namba 15in aruer a uabi inabazim, kar Israelian dughiar ekjar me marvir guabar ziaba famim. Ezi Jeroboam, Betelin nguibamin ingarizir ofa gamir dakozimin ghugha, mughuriar aghuim zuir ofa gami.

13

¹ Atrivim Jeroboam ofa gamir dakozimin tughav ikia ofa gami, ezi Godin akam inigha izir gumazir mam a bagha izi. Akam inigha izir gumazir kam a Judabar gumazim, ezi Ikiavira Itir God, Juda ategh Betelin mangasa a mikeme. ² Ikiavira Itir God, an akam ofa gamir dakozir kam in ikia, egha akam inigha izir gumazim migia ghaze, Ni kamaghin ofa gamir dakozir kam mikim: "O ofa gamir dakozim, ki Ikiavira Itir God, ki akam nin iti. Otarir mam, an ziam Josai, a Devitin ikizimin aven otivam. An atrivimin iki-amim dughiamin, a nin ofa gamir gumazir ni gisin ofa gamiba inigh, ni gisin me arigh me misueghti me arimighiregham. Egh a gumazir kabar aghariba ni gisin da tueghti, ni bar mizegham."

³ Egha akam inigha izir gumazim akar kam kunigha ua kamaghin migei, "Ki datirighin bizitam ni mikimam, Ikiavira Itir God arazitam nin akaghti ni fogh suam, kar guizbangira Ikiavira Itir Godin akamra. A kamakin: Ofa gamir dakozir kam dipirighirighi, an itir averenim tintinibar iregham."

⁴ Jeroboam ofa gamir dakozimin boroghin mitighav ikia, akar kam baraki. Egha uan dafarim fuegha akam inigha izir gumazimin akuigha ghaze, "Gumazir mam in suiragh." Ezi Jeroboamin dafarim maghira mineghirigha ikia mamaghira iti, ezi an anepirigh ua izan ibura.

⁵ Ezi ofa gamir dakozir kam, Ikiavira Itir God, uan akam inigha izir gumazimin akamin aven mikemezi moghira, a dipirizi averenim tintinimin nguazim gire. ⁶ Ezi Atrivim Jeroboam kamaghin akam inigha izir gumazim migei, "Nan ifongiam kamakin, ni na bagh uan Ikiavira Itir God, nin God, ni a ko mikimti, a nan akuraghti nan dafarim ua deraka." Ezi akam inigha izir gumazim Ikiavira Itir God ko migeima, an atrivimin dafarim gamizi, a ua deragha iraghu.

⁷ Egha atrivim kamaghin akam inigha izir gumazim migei, "Ki kamaghin ifonge, ni nan dipenimin izi ga damam. Egh ki bizir aghuitam ni daningam."

⁸ Ezi akam inigha izir gumazim kamaghin a migei, "Ni uan dagiaba akuar pumuningin da abigh tam na daningisi damuti, ki nin dipenimin mangan kogham, egh Betelin nguibamin kagh ni ko dagheba ko dipabar aman kogham. ⁹ Guizbangira, Ikiavira Itir God na migia ghaze, ki dagheba ko dipatam aman kogham, egh uaghan tuavir ki izezim, ki ua nguibamin mangisi an mangan kogham. Ki uamategh tuavir igharazitamin mangam." ¹⁰ Ezi akam inigha izir gumazim tuavir a izezim in ghuzir puvati. A Betel ategha tuavir igharazimin ua ghu.

Akam inigha izir gumazir ghurim, Judan akam inigha izir gumazim gifara

¹¹ Dughiar kam in akam inigha izir gumazir ghurir mam Betelin nguibamin iti. Ezi an otariba iza, Judan akam inigha izir gumazim Betelin amizir bizibar gun a migei. Egha uaghan akam inigha izir gumazim, Atrivim Jeroboam mikemezir akabar gun a migei. ¹² Ezi afeziar ghurim kamaghin otaribar azara, "Akam inigha izir gumazir kam, tuavir manamra a uamategha an ghu?" Otariba akam inigha izir gumazim ghuzir tuavimin gani, kamaghin amizi, me uan afeziam mikeme.

¹³ Ezi a kamaghin me migei, "Ia mangi satel inigh izi nan donki gisin datigh." Ezi me amigha givazi, a donki gaperagha zui. ¹⁴ A Judan akam inigha izir gumazimin gin ghua an garima, a temer okin povimin aperaghav iti.

Ezi akam inigha izir gumazir ghurim kamaghin an azara, "Ni akam inigha izir gumazir kam, ni Juda ategha ize?"

Ezi akam inigha izir gumazim a ikaragha ghaze, "Are, kar kirara."

¹⁵ Ezi gumazir ghurim kamaghin a migei, "Ni nan dipenimin izi na ko damasa ki ifonge."

¹⁶ Ezi Judan akam inigha izir gumazim a migia ghaze, "Ki uamategh ni ko nin dipenimin mangan kogham. Egh ki danganir kam in daghetam ko dipatam ameghan kogham. ¹⁷ Guizbangira, Ikiavira Itir God na migia ghaze, ki dagheba ko dipatam aman kogham, egh uaghan ki tuavir ki izezim, ki ua nguibamin mangisi uam an mangan kogham. Ki tuavir igharazitamin uamategh mangam."

¹⁸ Ezi akam inigha izir gumazir ghurim kamaghin a migei, "Ki uaghan nin min akam inigha izir gumazir mam. Ezi Ikiavira Itir God uan ensel na bagha anemadagha ghaze, ki ni inigh uan dipenimin mangi dagheba ko dipam ni daningti, ni dar ami." Egha gumazir ghurir kam a gifara. ¹⁹ Ezi

Judan akam inigha izir gumazim, kamaghin oregha, gumazir ghurir kamin gin an dipenimin ghugha dagheba ko dipaba api.

²⁰ Aning dagheba apir dakozimin aperaghav itima, Ikiavira Itir God, akar mam isa akam inigha izir gumazir ghurir kam ganingi. ²¹ Ezi akam inigha izir gumazir ghurir kam, Judan akam inigha izir gumazir kam pantem a migia ghaze, "Ikiavira Itir God, nin God kamaghin migia ghaze, ni an Akar Gavgavim batuegha, egha a ni mikemezi moghin amizir puvati. Bar puvati. ²² Ni ua iza danganir a dagheba ko dipabar aman nin anogoroghezi, ni da ame. Kamaghin amizi, ni aremeghti me nin kuam isi nin inazir afeziabar mozimin ni afaghan kogham."

²³ Ezi Judan akam inigha izir gumazim amegha givazi, akam inigha izir gumazir ghurim, a bagha uan donki akirigha a ganingizi ana gaperagha zui. ²⁴ A ghuavira itima laionin mam iza a batogha a misoghezi an areme. Ezi an kuam irighav itima donki an boroghin tughav itima, laion uaghan an kuamin boroghin tughav iti. ²⁵ Ezi gin gumazir maba tuavir kamin ghua garima, an kuam tuavimin irighav itima, laion an boroghin tughav iti. Ezi me ghua Betelin nguibamin otivigha ganizir bizir kamin gun gumazamizibav gei.

²⁶ Ezi akam inigha izir gumazir ghurim akar kam baregha ghaze, "Mar Judabar akam inigha izir gumazimin kuamra. A Ikiavira Itir Godin akam batoke. Ezi Ikiavira Itir God, mikemezi moghiram amua laion amadazi, a iza a misoghezi an areme."

²⁷ Ezi a uan otaribav gia ghaze, "Ia satel isi nan donki gisin anetigh." Ezi a mikemezi moghin me ami. ²⁸ Ezi a tuavimin ghua garima akam inigha izir gumazimin kuam tuavimin irighav iti. Ezi donki ko laion an kuamin boroghin tughav iti. Laionin kam, an kuam apir puvatigha, bizitamin donki gamizir puvati.

²⁹ Ezi akam inigha izir gumazir ghurir kam an kuam isa uan donki gati. Egha a inigha Betelin ghugha, an kuam bagha azia, a isa mozimin anefam. ³⁰ Egha akam inigha izir gumazir ghurim an kuam isa uan dagiar torimram anefa. Egha uan otariba ko azia kamaghin migia ghaze, "O, en aveghbuam! O, en aveghbuam, noki!"

³¹ Me anefagha givagha, akam inigha izir gumazir ghurim kamaghin uan otaribav gei, "Ki aremeghti ia nan kuam isi Godin akam inigha izir gumazir kamin kuam itir mozimin boroghin na afagh. ³² Guizbangira, Ikiavira Itir God, akar an akam inigha izir gumazim mikemezibar amighti, da bar guizbangirama otivigham.

Ikiavira Itir God, Betelin itir ofa gamir dakozim gasighsigh, egh Samarian Distrighin itir nguibabar itir asebar ziaba feir dipeniba bar dagh asighasigham."

Jeroboam arazir kuram gamua ghuavira iti

³³ Jeroboam bizir kabar gari da otifi, ezi a uan arazir kuraba ataghiraghasa nighnizir puvati. Bar puvati. An ofa damuamin danganir a uabi ingarizibar ofa damuasa gumazir kinibav siva ghuavira iti. Gumazir manam ofa damuamin ingangarim bagha nighnisi, Jeroboam puram anemiseveghti, a ingaram. ³⁴ Jeroboam uan adarazi ko me arazir kurar kabag amua, men arazir kurar kaba me gamima me osimtizim iti. Arazir kam bangin, Ikiavira Itir God Jeroboamin adarazi bar me kuavareme.

14

Jeroboamin otarim arimariam ini

¹ Dughiar kamin, Atrivim Jeroboamin otarim Abiya arimariam a ini. ² Ezi Jeroboam kamaghin uan amuimin migia ghaze, "Ki kamaghin ifonge, ni igharagh kurkeghti, gumazamiziba suam, ni nan amuim puvati. Egh ni Silon mangi. Ni fo, Godin akam inigha izir gumazim Ahiya a nguibar kamin iti. Gumazir kam na migia ghaze, ki Israelian atrivimin otivam. ³ Ni 10plan bretin rubuziba ko, bisketin taba ko, hanin minetam inigh mangi a daningigh. Egh otarimin arimariam gifofoghsi an azaragh. Eghti a ni mikimam." ⁴ Ezi Jeroboamin amuim a mikemezi moghin ghua Silon nguibamin Ahiyan dipenimin zui. Ahiya datirighin bar ghurigha damaziba okafi.

⁵ Jeroboamin amuim izavira itima, Ikiavira Itir God Ahiyan migia ghaze, "Jeroboamin amuim ni bagh izi, uan otarimin arimariam gifofoghsi nin azangsighasa izi, a deragham ti. A ifar amizir igharazimin min gan ni bagh izam." Egha Ikiavira Itir God, biziba bar dar gun Jeroboamin amuim mikimasa Ahiya mikeme.

⁶ Ezi Ahiya orazima, Jeroboamin amuimin dagariba tiar akamin azenan tingazima a kamaghin migei, "Jeroboamin amuim ni aven izi. Ni tizim bagh amizir igharazimin min uabi garigha na gifarasa? Ki migirigiar mam iti, ki ni mikemeghti nin navim bar ni basemegham. ⁷ Ni uamategh Jeroboam bagh mangi, kamaghin Ikiavira Itir Godin akamin a mikim, "Ki Ikiavira Itir God, Israelian God, ki kamaghin migei: Jeroboam, ki uan gumazamiziba Israelia, men tongin ni amisevezi ni men atrivimin oto. ⁸ Ki Devitin adarazi da atrivir ingangarim adegha, a isa ni ganingi. Ezi

ni nan ingangarir gumazim Devit amizir arazir aghuivar gin zuir puvati. Devit nan Akar Gavgaviba bar adar gin ghua, uan navir averiamin aven na baghavira ikia, egha arazir nan damazimin derazibaram ami. ⁹ Ni arazir kuram gamua ghuavira ikia, faragha ikezir darazir arazir kuraba bar dagh afira. Ni ua bagha godin igharaziba ko marvir guar ni ainin amerezibar dar ingari. Egha akirim ragha na gasaragha aser kabar ziaba fe. Ezi ki nin arazir kaba bagha, bar nin aningaghe. ¹⁰ Bar guizbangira! Ki nin adarazigh asighasigham. Egh Jeroboam, Israelian aven nin gumaziba gin otivti, ki bar moghira me agivagham, gumazir igiaba ko aruaba sara. Ki bar me agivagham, mati gumazim buariba bar da suegha da makunizi tam ua itir puvati. ¹¹ Nin adarazir aven gumazitaba nguivar ekiamin arimighiregh men kuaba ikiti, afiaba dar amam. Eghti tarazi nguivar ekiamin azenan arimighireghti isaba men kuabar amam. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.”

¹² Egha Ahiya ua Jeroboamin amuim migia ghaze, “Ni uamategh uan nguibamin mangi. Ni nguivar ekiamin aven mangitimira nin otarim aremegham. ¹³ Eghti Israelia bar moghira an aziva anefam. A uabira Jeroboamin adarazir tongin, Ikiavira Itir God, Israelian God, an garima, an arazir aghuibagh ami. An kumra gumaziba a isi mozim darigham. Eghti Jeroboamin adarazir gumazir igharaziba, puvatigham. ¹⁴ Eghti Ikiavira Itir God, gumazitam amiseveghti an atrivimin ikiam, egh atrivir kam Jeroboamin adarazi bar me agivagham. ^{*} Zir kam, datirighin ikegh mangivira ikiam.”

¹⁵ “Israelia, temer guarir aser amizim Aseran nedazim itiba dar ziaba fe, men arazir kam Ikiavira Itir God gamizi, a bar men aningaghe. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God, nizazim me gaseghti, me atiatigh akongam, mati aperiam uaghira ighurunim amozorozi a ivazvasi. Egh Ikiavira Itir God, nguazir aghuir a Israelian inazir afeziabagh aningizir kamin me batuegham. Egh Yufretisin Fanemin vongin tintinibar me aghamsigh me akunigham. ¹⁶ Jeroboam uabi arazir kurar kam gamigha, bar Israelia gekuizi me arazir kuram gami. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God Israelian

arazir kurar kam ginighnigh, akirim ragh me gasaragham.”

¹⁷ Ezi Jeroboamin amuim akar kaba baregha dikavigha uamategha Tirsan nguivar ekiamin zui. Aghua uan dipenimin aven zuima, an otarim areme. ¹⁸ Ezi Ikiavira Itir Godin akam inigha izir gumazim Ahiya mikemezi moghira, Israelia bar moghira otarimin azia, egha a isa mozim gati.

Jeroboam areme

¹⁹ Atrivim Jeroboam amizir araziba, da bar akinafarir mamim aven iti, akinafarir kam me kamaghin a dibori, Israelian Atrivibar Eghaghaniba. † Akinafarir kamin, a uan apañibav soghezir eghaghaniba ko, a kantri gativagha amizir bizibar eghaghaniba, an aven iti. ²⁰ Jeroboam 22plan azenibar atrivimin ikegha uan inazir afeziabar min aremezi, me an kuam isa anefa. Ezi an otarim Nadap an danganim inigha atrivimin iti.

Rehobam Judabar atrivimin iti

(2 Eghaghaniba 11:5--12:16)

²¹ Solomonin otarim Rehobam, a Judabar atrivimin iti. A 41plan azeniba ikia, egha atrivimin oto, egha 17plan azenibar atrivimin ike. A Jerusalemın aperagha iti, nguivar ekiar kam Ikiavira Itir God, Israelian nguivar ekiar igharazibar tongin, ua bagha a ginaba, eghti danganir kamin Israelia bar Godin boroghın iziva an ziam fam. Rehoboamin amebam, an ziam Nama, a kantri Amonian amizim.

²² Dughiar kamin Judabar gumazamiziba arazir kurar aviriba Ikiavira Itir Godin damazimin dagh ami. Ezi arazir kurar me amizir kaba, Ikiavira Itir Godin aningagharim gamizi, a ghua bar ekefe. Men inazir afeziaba faragha arazir kurabagh ami, ezi Ikiavira Itir Godin adarir datirighin Judabar itim, a bar ekevegha adarir fomira men inazir afeziabar ikezim bar a gafira. ²³ Judaba datirighin mighsiaba ko temer ekiabar apebabar, dagiar guarir dighoriba itiba ko temer guarir aser amizim Aseran nedazim itiba, isa danganir kabar da asava dar ziaba fe. ²⁴ Ezi arazir bar kurar mam oto. Gumazir maba, me asebar ziaba fer danganir kabar poroghamiba uari isava akuir arazibagh ami. Judan gumazamiziba, me gumazamizir fomira nguazir kamin ikezibar min, arazir bar

^{14:10:} 1 Atriviba 15:29

*

^{14:14:} Hibrun akam, deragha akar kamin mingarim abighizir puvati.

† ^{14:19:}

En Godin Akinafarimin aven, akinafarir pumuning iti, me kamaghin aning dibora ghaze, Israelia ko Judabar Atriviba 1 ko, Israelia ko Judabar Atriviba 2. Ezi uaghan akinafarir igharazir pumuning iti, me aning dibora ghaze, Atrivibar Eghaghaniba 1 ko, Atrivibar Eghaghaniba 2. Ezi marazi kamaghin nighnisi, bar fomira akinafarir igharazimning uaghan ike, Kar, Israelian Atrivibar Eghaghaniba ko, Judan Atrivibar Eghaghaniba. Dughiar mabar, Godin Akinafarimin aven itir akinafariba, akinafarir igharazir kamningin akaba dar iti. Ezi datirighin akinafarir igharazir kamning, bar ovenge, ezi e uam adar ganan kogham. ^{14:23:} 2 Atriviba 17:9-10 ^{14:24:} Godin Araziba 23:17

kurir ki aghuazibagh ami. Gumazamizir fomira ikezir kaba, Ikiavira Itir God me batuegha, nguazir kam isa Israelia ganingi.

²⁵ Ezi Rehoboam atrivimin itima an namba 5in azenim otozi, Isipian Atrivim Sisak uan midorozir gumaziba ko iza Jerusalem ko misosi. ²⁶ Egha me Jerusalemia misogha, me abinigha Ikiavira Itir Godin Dipenim ko, atrivimin dipenimin bizir bar aghuiba, me bar da ini. Egha uaghan Solomon midorozim bagha ingarigha golin noghezir oraba, me bar ada inigha Isipin ghue. ²⁷ Ezi gin Atrivim Rehoboam uan ingangarir gumazibav kemezi, me bras inigha uam orar igiabar ingarigha brasin da noke. Ezi da Isipia okemezir orabar danganiba ini. Ezi Rehoboam da isa, ingangarir gumazir an dipenimin tiar akabagh eghuvibagh aningizi me dar suigha tiarakabar gari. ²⁸ Atrivim Ikiavira Itir Godin Dipenimin zuir dughiaabar, a geghuvir gumazir kaba orar kaba inigh an aku mangam. Eghti atrivim uamategh uan dipenimin izeghti, me orar kaba inigh da itir dipenimin mangi dar arigham.

²⁹ Atrivim Rehoboam amizir arazir igharaziba, da akinafarir me kamaghin diborimin aven iti, Judabar Atrivibar Eghaghaniba. ³⁰ Rehoboam ko Jeroboam aning atrivimningin itir dughiamin, kantrin pumuning zurara uaning misosi. ³¹ Ezi gin Rehoboam uan inazir afeziabar min aremezima, me Devitin Nguibar Ekiamin an inazir afeziabar kuaba afir danganimin anefa. Ezi an otarim Abiya an danganim inigha atrivimin oto. Rehoboamin ameban an ziam Nama, a kantri Amonin amizim.

15

Abiya Judan atrivimin oto (2 Eghaghaniba 13:1–14:1)

¹ Nebatin otarim Jeroboam, Israelin atrivimin itima, an namba 18in azenimin, gumazir ziam Abiya, an ziar igharazim Abijam, a Judan atrivimin oto. ² A 3plan azenibar Jerusalem atrivimin iti. Ezi an amebamin ziam Maka, Apsalom in guivim. ³ Abiya arazir kurar an afeziam amizibar miraram ami. A uan inazim Devit amizi moghin, a bar uabi isa Ikiavira Itir God, an God ganidir puvatigha, a ko navir vamiran itir puvati. ⁴ Ezi Ikiavira Itir God Devit bangin, an otarim mam isa Abiya ganingi, an an danganim inigh Jerusalem atrivimin ikiam. Eghti a Jerusalem

damighiti, a deraghvira iki gavgavigham. ⁵ Devit Ikiavira Itir Godin damazimin arazir aghuibagh ami, egha zurara an Akar Gavgavibar gin zui. Dughiar bar vamira, Devit pazav Hitian gumazim Uria gami. ⁶ Abiya angamira itir dughiamin,* Rehoboamin midorozir gumaziba, ko Jeroboamin midorozir gumaziba, zurara uariv soghavira iti. ⁷ Atrivim Abiya amizir arazir igharaziba, da akinafarir me kamaghin diborimin aven iti, Judabar Atrivibar Eghaghaniba.

⁸ Abiya uan inazir afeziabar min aremezi, me Devitin Nguibar Ekiamin aven anefa, ezi an otarim Asa an danganim inigha atrivimin iti.

Asa Judabar atrivimin oto (2 Eghaghaniba 15:16–16:14)

⁹ Jeroboam Israelian atrivimin itima, an azenir namba 20in, Asa Judan atrivimin oto. ¹⁰ Asa 41plan azenibar Jerusalem atrivimin iti. An inaghamim Maka, an Apsalom in guivim. ¹¹ Asa uan inazim Devitin min arazir aghuir Ikiavira Itir Godin damazimin derazibagh ami. ¹² Egha Asa asebar ziaba fer danganibar, gumazir poroghamiba uari bakia uari koma akuir arazim gamiba, a bar me batoke. Egha an inazir afeziaba dighoregha aseziar asebar marvir guaba, a bar da batoke.

¹³ Egha uan inaghamim Maka, atrivir danganimin a batoke. Ikiavira Itir God bar aghuazir aser amizim Asera, Maka an nedazimin ingari, ezi atrivim an danganimin a batoke. Egha nedazir kurar kam okegha a inigha ghua Kidronin Fanemin danganir zarimin a gaborozi a isi.

¹⁴ Ezi asebar ziaba fer danganir bar pin itiba ikiavira iti. Asa dagh asighasighizir puvati. Egha dughiaabar zurara Asan navir averiam Ikiavira Itir God baghavira iti. ¹⁵ Egha Asa, an afeziam Ikiavira Itir God bagha inabazir biziba ko a uabi inabaziba, kar silvaba ko gol ko itariz igharagha gariba, a da inigha Ikiavira Itir Godin Dipenimin ghu.

¹⁶ Egha Asa ko Basa atrivimningin ikia, zurara uaning misogha mamaghira iti. ¹⁷ Basa dughiar mam in uan midorozir gumaziba inigha ghua Judaba ko misosi. Me Raman nguibar ekiam inigha, uam an divazimin ingarigha anevini, eghti gumazamiziba Judan mangigh izegh damuan kogham. ¹⁸ Ezi Atrivim Asa silva ko golin nar Ikiavira Itir Godin Dipenimin itiba ko atrivimin dipenimin itiba sara ini. Egha uan ingangarir gumazibagh aningi, eghti

14:25: 2 Eghaghaniba 12:2-8 14:26: 1 Atriviba 10:16-17; 2 Eghaghaniba 9:15-16 15:4: 1 Atriviba 11:36 15:5: 2 Samuel 11:1-27 15:6: 2 Eghaghaniba 13:3-21 * 15:6: Hibrun akinafarir bar ghuriba, danganir kamin, dar akaba ko uaghara garir puvati. Dar aviriba, ziar kam, Rehoboam dar iti, ezi vabara ziar kam, Abiya dar iti. 15:12: 2 Eghaghaniba 15:8-15

me da inigh nguibar ekiam Damaskusin mangi Sirian Atrivim Benhadat daningam. Benhadat, a Taprimonin otarim, egha Hesionin igiavotarim. Asa kamaghin Benhadat mikimasa uan ingangarir gumazibav keme, ¹⁹ "Datirighin ga uaning ko akar dikirizir gavgavim damigh, egh namakar aghuimningin ikiam, mati nan afeziam ko nin afeziam amizi mokin. Ki ni bagha silva ko gol amadi. Eghti ni mangi Israelian Atrivim Basa ko amizir akar dikirizir gavgavir mam abikigh, eghti a uan midorozir gumaziba inigh mangi nan nguazim atakigh."

²⁰ Ezi Atrivim Benhadat, Atrivim Asan migirigiamin amamangatigha, uan midorozir gumazibar dapaniba amangizi, me ghua midorozir gumaziba inigha ghua, Israelian nguibar ekiaba konasa ghue. Me ghua nguibar ekiar kaba kora, Ijonin nguibar ekiam isava, Dan ko Abel Betmaka ini. Egha uaghan Galilin Dipar Akaremin boroghin itir nguazim isava, Naptalin anabamin nguazim bar moghira a ini. ²¹ Ezi Atrivim Basa kamaghin akam baraki, Sirian midorozir gumaziba iza Israelia misosi, ezi a ingangarir Raman nguibar ekiamin amim ategha, ua ghua Tirsan nguibar ekiamin iti.

²² Ezi gin Atrivim Asa Raman nguibamin mangasa, Judan gumaziba bar moghira me bagha akam amada. Ezi me ghua, dagiaba ko temer kaba bar da ini, kar Atrivim Basa gavgavim divazim daningasa akuvazir biziba. Egha me da inigha zui, ezi Asa da isa, Mispan nguibam avinizir divazim ko Geban nguibar ekiam avinizir divazim gavgavim aning ganingi. Nguibar kamning, Benjaminin anabamin nguazimin iti.

²³ Atrivim Asa amizir arazir igharaziba, ko an gavgavir ekiaba, da akinafarir me kamaghin diborimin aven iti, Judabar Atrivibar Eghaghaniba. Akinafarir kam, an Atrivim Asa nguibar ekiaba avinizir divaziba, gavgavim dagh aningizir ingangarir ekiaba ko ingangarir igharazir an amizibagh eghari. Ezi Asa ghurigha givazi, arimariar kurar mam an dagarimningin oto. ²⁴ Egha Asa uan inazir afeziabar min aremezi me an kuam inigha Devitin Nguibar Ekiamin, an inazir afeziaba koma anefa. Ezi an otarim Jehosafat, an danganim inigha atrivimin oto.

Nadap Israelian atrivimin iti

²⁵ Asa namba 2in azenimin Judabar atrivimin itima, Jeroboamin otarim Nadap, Israelian atrivimin oto. Egha an azenir pumuningra atrivimin ike. ²⁶ Egha Nadap uan afeziamin arazir kurabar gin ghua, Ikiavira Itir Godin damazimin uabi arazir

kurabagh ami. Egha a uaghan Israelia getuima me uaghan arazir kurabagh ami.

²⁷ Ezi Isakarın anabamin gumazim Ahiya, an otarim Basa, a Nadapın misueghti an aremeghasa tuaviba buri. Ezi Nadap uan midorozir gumaziba ko ghua Filistiaba ko misogha, Gibetonin nguibar ekiam ekiaruzir dughiamin, Basa, Nadap batogha a misoghezi an areme. ²⁸ Ezi Asa uabi Israelian atrivimin iti. Asa Judan atrivimin itima, an namba 3in azenimin, bizir kam oto. ²⁹ Ezi Basa zuamira Jeroboamin adarazi bar me misuaghariki. A men tav ataghizi a itir puvati. Bar puvati. Ezi arazir kamin, akar Ikiavira Itir God uan ingangarir gumazimin akamin aven mikemezim, a guizin oto. Akam inigha izir gumazim Ahiya, a Silon nguibamin gumazim. ³⁰ Jeroboamin adarazir batozir bizimin mingarim kamakin, Jeroboam faragha uabi arazir kuram Ikiavira Itir God, Israelian Godin damazimin a gami, egha a uaghan Israelia getuima, me arazir kuram gami. Jeroboamin arazir kurar kaba Ikiavira Itir God gamima, a bar aningaghe, kamaghin amizi a Jeroboamin adarazigh asighasiki.

³¹ Atrivim Nadapın arazir igharaziba, da akinafarir me kamaghin diborimin aven iti, Israelian Atrivibar Eghaghaniba.

Basa Israelian atrivimin oto

³²⁻³³ Asa namba 3in azenimin Judan atrivimin itima, Ahiyan otarim Basa, Israelian atrivimin oto. Egha a 24plan azenibar Tirsan nguibar ekiamin atrivimin ike. Dughiar Asa ko, Basa atrivimningin itim, aning uaning misoghavira iti. ³⁴ Egha Basa uan afeziam Jeroboamin min, Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kurabagh ami. Egha a uaghan Israelia gekuizi, me arazir kurabagh ami.

16

¹ Ezi Ikiavira Itir God, akam Basa daningasa, akam inigha izir gumazim Jehu mikeme, a Hananin otarim. Ikiavira Itir God ghaze, ² "Basa, ni deraghviram oragh. Ni faragha gumazir kinim, ezi ki ni gamizi ni atrivimin otogha, nan gumazamiziba Israelia gativagha men gari. Egha ni Jeroboamin min arazir kurabagh amua, gumazamizibagh etuima, me arazir kurabagh ami. Ezi men arazir kuraba na gamima, ki men aningaghe. ³ Kamaghin amizi, ki Nebatin otarim Jeroboamin adarazi gasighasighizi moghin, ki ni ko nin adarasi, bar ia gasighasigham. ⁴ Nin adarazir aven gumazitaba, nguibar ekiamin arimighiregh men kuaba ikiti, afiaba dar amam. Eghti tarazi nguibar

ekiamin azenan arimighirehti, isaba men kuabar amam. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.”

⁵ Atrivim Basa amizir arazir igharaziba, ko an gavgavir ekiaba bar, da akinafarir me kamaghin diborimin aven iti, Israelian Atrivibar Eghaghaniba. ⁶ Ezi Basa uan inazir afeziabar min aremezi, me Tirsan anefa. Ezi an otarim Ela an danganim inigha atrivimin oto.

⁷ Atrivim Basa Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kurabagh ami, mati Atrivim Jeroboam fomiram amizi moghin, ezi an arazir kurar kaba Ikiavira Itir God gamima an aningaghe. Basa uaghan Jeroboamin adarazi bar me misuaghariki. Ezi Ikiavira Itir God, Basa ko an adarazigh asighasighasa akam isa akam inigha izir gumazim Jehu ganingi. Jeroboamin adarazi kuavaremezi moghin Basan adarazi uaghan kuavaremegham.

Ela Israelian atrivimin oto

⁸ Atrivim Asa namba 26in azenimin, Judan atrivimin itima, Basan otarim Ela, Israelin atrivimin oto. Egha a Tirsan nguibar ekiamin azenir pumuningra atrivimin ike. ⁹ Ezi Elan ingangarir gumazir mam, Simri, a Elan karisin mabar garir gumazibar dapanim, a Ela misueghti an aremeghasa tuaviba buri. Dughiar mam, Ela a Tirsan nguibar ekiamin ikia, Arsan dipenimin dipar onganiba apava ongani. Arsa, an atrivimin dipenimin garir gumazim. ¹⁰ Ezi Simri dipenimin aven ghugha, Ela misoghezi an areme, ezi an an danganim inigha atrivimin oto. Asa Judan atrivimin itima, an namba 27in azenimin arazir kam oto.

¹¹ Simri atrivimin otozi dughiamin, a zuamira Basan adarazir gumaziba, bar me misuaghariki. Egha uaghan an anababa ko namakaba bar me misuaghariki. A tav ataghizi a itir puvati. ¹² Kamaghin amizi Simri, Basan adarazi bar me agifa. Arazir kamin, Ikiavira Itir God, uan akam isa akam inigha izir gumazim Jehu ganingizim, a guizin oto. ¹³ Basa uan otarim Ela ko, Ikiavira Itir God, a Israelian God, an damazimin arazir kuram gamua asebar ziba fe. Egha Israelia gekuizi, me uaghan arazir kurabagh ami. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God aningaghegha, bar Basan adarazigh asighasiki. ¹⁴ Atrivim Ela amizir arazir igharaziba bar, da akinafarir me kamaghin diborimin aven iti, Israelian Atrivibar Eghaghaniba.

Simri Israelian atrivimin oto

¹⁵ Atrivim Asa namba 27in azenimin, Judan atrivimin itima, Simri Israelian

atrivimin oto. Egha a Tirsan nguibar ekiam 7plan aruebar atrivimin ike. Dughiar kamin Israelian midorozir gumaziba kantri Filistian, Gibetonin nguibar ekiam iniasa anekiarugha me ko misosi. ¹⁶ Me misogha ghua kamaghin oraki, Simri arazir bar kuram gamigha atrivim misoghezi an areme. Ezi aruer kamra, midorozir gumaziba uan gumazir dapanim, an ziam Omri, me anemisevezi a Israelian atrivimin oto. ¹⁷ Ezi Omri uan midorozir gumaziba ko Gibeton ategha ghua, Tirsan iniasa an ekiarugha misosi. ¹⁸ Ezi Simri Tirsan nguibar ekiamin garima, Omrin midorozir gumaziba an adarazi abiragha, nguibar ekiam isi, ezi a ghua atrivim iti naghin, dipenir gavgavir mam in aven ghu. Egha an avim gaborogha atrivimin dipenibagh aboi. Egha a uabi avir kamin aven areme. ¹⁹ Bizir Simri batozimin mingarim kamakin: Jeroboam faragha uabi arazir kuram Ikiavira Itir God, Israelian Godin damazimin a gami, egha a uaghan Israelia getuima, me arazir kuram gami. Ezi Simri, Jeroboamin arazibar gin ghua, arazir kuram gamigha, an ivezir kurar kam ini. ²⁰ Atrivim Simri amizir arazir igharaziba bar, da akinafarir me kamaghin diborimin aven iti, Israelian Atrivibar Eghaghaniba. Akinafarir kam, a Atrivim Ela abirazir eghaghanim, uaghan an aven iti.

Omri Israelian atrivimin oto

²¹ Atrivim Simri aremezi, Israelian ikizim bigha, ikizir pumuningin oto. Israelian gumazamizir maba, Ginatin otarim Tipni amiseveghti, an atrivimin ikiasava ami, ezi igharaziba Omri baka. ²² Egha gin Omrin adarazi Tipnin adarazi abira. Ezi Tipni aremezi, Omri atrivimin oto.

²³ Atrivim Asa namba 31in azenimin, Judan atrivimin itima, Omri Israelian atrivimin otogha 12plan azenibar atrivimin ike. An 6plan azenir faragha zuibar, a Tirsan nguibar ekiamin ike. ²⁴ Egha gin Omri mighsiar muziarim itir nguazir mam giveve. Egha mighsiar kamin divazir gavgavim avinizir nguibar ekiar mam in ingari. Gumazir an a da nguazir kam givevezim, an ziam Semer, Omri 60,000 silva isa Semer ganingi. Egha Omri gumazim Semer ginighnigha ziar kam nguibar ekiam ganingi, Samaria.

²⁵ Egha Omri arazir kurar avirim Ikiavira Itir Godin damazimin dagh ami. An arazir kuraba bar ekeveghe atrivir, faragha ikezbhar arazir kurabagh afra. ²⁶ Omri, a Nebatin otarim Jeroboamin arazir kurabar gin ghua, Ikiavira Itir Godin damazimin uabi arazir kurabagh amua, uaghan Israelia getuima me arazir kurabagh ami,

ezi me aseba fer arazim, Ikiavira Itir God, Israelin God gamizi, a puvira men atari. ²⁷ Atrivim Omri amizir arazir igharaziba bar, da akinafarir me kamaghin diborimin aven iti, Israelian Atrivirar Eghaghaniba. Akinafarir kam, a Omrin ingangarir gav-gavibagh eghari. ²⁸ Ezi Omri uan azir afeziabar min aremezi, me Samarian nguibar ekiamin mozimin an efa. Ezi an otarim Ahap, an danganim inigha atrivimin oto.

Ahap Israelian atrivimin oto

²⁹ Atrivim Asa namba 38in azenimin, Judan atrivimin itima, Omrin otarim Ahap Israelian atrivimin oto. Egha a 22plan azenibar Samarian nguibar ekiamin ike. ³⁰ Egha Ahap arazir kurar avirim Ikiavira Itir Godin damazimin dagh ami. An arazir kuraba bar ekeveggha atrivir faragha ikeziabar arazir kurabagh afira. ³¹ A Jeroboamin min arazir kurabagh amua, egha ghaze, pura bizim. Egha a Saidonian ngubamin Atrivim Etbalin guvim Jesebelin iti. Egha Saidonian asem Balin ziam fe. ³² Egha Ahap asem Bal bagha Samarian dipenir mam iningarigha, ofa gamir dakozir mam dipenir kam in aven an ingari. ³³ Egha a datirighin aser amizim Aseran marvir guamin ingarigha, an ziam fe. An arazir kam, Ikiavira Itir God, Israelian God, gamizi, a bar an aningaghe. An arazir kuraba bar ekeveggha, atrivir faragha ikeziabar arazir kurabagh afira.

³⁴ Dughiar Ahap atrivimin itimin, Betelin nguibar ekiamin gumazim Hiel, a ua Jerikon nguibar ekiamin ingari. Hiel nguibar ekiamin avinamin divazir mingarim bagha dagiar ekiaba arizima, an otarir ivariam Abiram areme. Egha a nguibam avinazir divazimin tiar akar ekiabar ingarima, an otarir abuananam Segup areme. Bizir kam Hiel bato, mati akar Ikiavira Itir God bar fomira Nunin otarim Josua mikemezimin min oto.*

Akam inigha izir gumazim Elaijan eghaghanim

17

(Sapta 17–21)

Elaija ghaze, Israelin kantri, amoziba puvatigham

¹ Akam inigha izir gumazir mam, Elaija, a Gileatin Distrighin itir nguibar ekiam Tisben gumazim. Dughiar mam in, a iza Atrivim Ahap batogha kamaghin a migia ghaze, “Ki Godin ingangarir gumazim. Ikiavira Itir God, Israelian Godin bar zurara itim, ki an ziam in, guizbangira ni migei: Amoziba ko dimagarimin ghuariam in dipaba azenir tabar nguazim

giran kogham. Egh kamaghira iki mangiti azenir taba givagham. Egh kamaghira iki mangiti, ki mikemeghti, amozim ua izam.”

² Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Elaija migei, ³ “Ni danganir kam ategh, Jordanin Fanemin aruem anadi naghin mangi, Keritin Daghurimin boroghin uabi modogh iki. ⁴ Egh ni daghurir kam in dipabar ami. Ki kuarazir kotkotbav kemegha gifa, eghti me ni bagh dagheba inigh izam.” ⁵ Ezi Elaija Ikiavira Itir Godin akamin gin ghua, Jordanin Fanemin aruem anadi naghin Keritin Daghurimin boroghin iti. ⁶ A dipar kam apa itima, kuarazir kotkotba mizaraziba ko guaratizibar, a bagha bretba ko asiziba isa izi, ezi a dapi. ⁷ Ezi dughiar mabar kantri Israelin amoziba puvati, ezi daghurir dipar kam uaghan dake.

Elaija, amizim uan otarim ko aning in akura

⁸ Keritin Daghurim dakegha givazi, Ikiavira Itir God kamaghin Elaija migei, ⁹ “Ni dikavigh Saidonian nguibar ekiamin boroghin itir nguibar mam Sarefatin mangi, egh kagh daperagh iki. Ni oragh, nguibar kam in, amizir mam iti, an pam areme. Ki, dagheba ni daningiva egh nin gan nin akurvaghasa, ki amizir kam amiseveggha a mikeme.”

¹⁰ Ezi Elaija dikavigha Sarefatin nguibamin ghu. A ghua nguibar kam in divazimin tiar akamin otogha garima, amizir pam aremezir mam dazibagh eghufi. Ezi an amizimin diagha an azaragha ghaze, “Ga uaning, ki dipatam amasa. Ni na bagh dipatam minemin a tuigh a inigh izi.”

¹¹ Ezi amizim Elaijan akam baregha dipam iniasa zuima, a uam an diagha ghaze, “Noki, ni na bagh bretin otevitam sara inigh izi.”

¹² Ezi amizim a ikaragha ghaze, “Ikiavira Itir God, nin Godin ikia mamaghira itim, a nan gari. An ziam in, ki guizbangira migei, ki bretba puvati. Plauan bar muziarimra, a nguazir minemin iti, ezi olivin borer muziarim, uan misevimin iti. Ki datirighin plauan muziarim tuasa daziba akumakui, egh da inigh uan dipenimin mangigh a tuam. Ki uan otarim ko, ga aneramegh givaghti, dagheba ua puvatigham. Mar ga ovengsivira mizuam ikiam.”

¹³ Ezi Elaija a migia ghaze, “Ni mamaghin nighnigh atiatingan marki. Ni uan dipenimin mangi, ni mikemezi moghira damu. Egh, ni faragh plauan muziarir tam ko borem inigh egh bretin muziarim tuagh a inigh izi na daningigh, egh ni gin uan otarim ko guua uaning bagh damu. ¹⁴ Guizbangira, Ikiavira Itir God, a Israelian

* **16:34:** Ni Josua 6:26in gan. **17:1:** Luk 4:25; Jems 5:17 **17:9:** Luk 4:25-26

God, a kamaghin miġia ghaze: Nin plauan muziarim ko borer muziarim ikivira ikiti, Ikiavira Itir God uam amozim amadaghti a ua nguazim gizam.”¹⁵ Ezi a dipenimin ghugha Elaija a mikemezi moghiram ami. Egha amizir odiarir kam uan adarazi ko Elaija, me dughiar damamin dagheba zurara izivagha mamaghira iti.¹⁶ Ikiavira Itir God, akam Elaija ganingizi, a mikemezi moghin, an plauan minem ko borer misevimin itim givazir puvati.

¹⁷ Dughiar maba givazi, dipenir kamın ghuamizimin otarim arei. An arimariam ghuu bar ekevezima an areme.¹⁸ Ezi amizim Elaija miġia ghaze, “Ni Godin ingangarir gumazim, ni manmaghsua arazir kamın na gami? Ni ti kagh izegha nan arazir kuraba isa Godin damazim gati, ezi bizir kam bangin nan otarim areme.”

¹⁹ Ezi Elaija a ikaragha ghaze, “Ni otarim inigh izi na daningh.” Egha Elaija otarimin kuam amebamin dafarimningin a inigha, a firagha dipenimin pin itir ghuriamin ghuavanabogha uan dakozimin aneti.

²⁰ Egha a pamten Ikiavira Itir Godin digha ghaze, “O Ikiavira Itir God, ni nan God. Amizir odiarir kam uan dipenim nan taghizi, ki a ko iti. Ezi ni manmaghsua osimtizir ekir kam amizir kam gatigha, an otarim gamizi, an areme?”

²¹ Egha Elaija dughiar 3plan uabi aminegħa otarim gisin irighav ikia, kamaghin Godin dia a miġia ghaze, “O Ikiavira Itir God, ni nan God, ni otarir kam damighi, a ua dikavigh angamira iki.”²² Ezi Ikiavira Itir God, Elaijan dimdian baregħa otarim gamizi a ua dikavigha angamira iti.

²³ Ezi Elaija akui naghin pin, otarim fegha a firagħa izaghira an amebam ganiga, kamaghin an amebam migei, “Ni gan. Nin otarim ua dikavigha angamira iti.”

²⁴ Ezi amebam a ikaragħa ghaze, “Bar guizbangira, ki datirighin fo, ni Godin ingangarir gumazim. Ezi Ikiavira Itir Godin akar nin akatorimin otiviba, da bar guizbangira.”

18

Elaija ko asem Balin akam inigha izir gumaziba

¹ Aruem dughiar ruarimin iti, ezi an dughiar namba 3in azenimin, Ikiavira Itir God kamaghin Elaija migei, “Ni mangi Atrivim Ahapin ganigh, egħti ki uam amozim amadagħti a izam.”² Ezi Elaija dikavigha Ahap bagħa għu. Dughiar kamın, Samariaba dagħeba bar puvati.

³ Atrivim Ahap, faragħa uabın ganasa Obadia bagħ akam amada. Obadia a gumazir atrivimin dipenimin garim. Obadia Ikiavira Itir Godin ziam fa bar an apengan iti.⁴ Dughiar Atrivir Amizim Jesebel Ikiavira Itir Godin akam inigha izir gumazibav sozi me ariaghirimın, Obadia akam inigha izir gumazir 100pla inigha, me isa dagiar torir ekiabar me monge. A 50pla isa torir mamın me muegħa, egha 50pla isa torir mamın me monge. Egha a dagħeba ko dipaba me ganiga men gara iti.⁵ Ezi Obadia Ahap bagħa izezi, Ahap kamaghin a migei, “Ga kantrin danganira bar dar mangiva, tintinibar danganir mozir dipaba faragħa ikeziaba ko, dagħurir muziarir dipaba faragħa ikeziaba bar adar mangam. Egh ga ti danganir kamın dadaba buriam, egħti hoziaba ko donkiba dar amam. Dadaba ikiti, en hoziaba ko donkiba arimighiran kogħam.”⁶ Egha aning kantrin aven danganira amisefe, Ahap tamın mangi dadaba buriti, Obadia tamın mangi dadaba buriam. Egha aning għu.

⁷ Obadia zuima, Elaija iza tuavimin a bato. Ezi Obadia an ganigha fogħa, uan guam isa nguazim gatigha Elaijan ziam fe. Egha a kamaghin an azara, “Elaija, nan gumazir ekiam, kar nirara?”

⁸ Ezi Elaija kamaghin an akam ikaragħa ghaze, “Are, ki Elaija. Ni ua mangi Atrivim Ahap kamaghin a mikim suam, Elaija izegħa gifa.”

⁹ Ezi Obadia kamaghin an azara, “Gumazir ekiam, ki bar arazir kurar manam gamizi, Atrivim Ahap na misuegħti ki aremegħasa ni ifonge?”¹⁰ Ikiavira Itir God, nin Godin zurara itimin ziamın, ki bar guizbangira migei, atrivim ua nin ganasa bar ifongegħa, nguazir kamın danganiba bar ni buria ni bagħa gari.* Egħti kantrin tamın gumazir dapanitam kamagh mikim suam, ni an kantrin itir puvati, egha Ahap akar gavgavimin gumazir dapanibav ġia ghaze, ni itir puvati. Egħti Ahap kamaghin guizbangira darigh mikim suam, ni itir puvati.¹¹ Ezi datirighin ni ifuegħti, ki mangi atrivim mikim suam, Elaija ua izegħa gifa. Ki kamaghin damuan bar aghua.

¹² Ki ni ategħti, Ikiavira Itir Godin Duam ti ni inigh danganir ki fozir puvatizimin mangan maragħe. Egħti Atrivim Ahap izi ni buri nin apighan kogħ, nan atar na misuegħti ki aremegħam. Ni na aman-gan marki. Markiam. Guizbangira, ki ġiamra ikia zurara Ikiavira Itir Godin apengan ikia, an ziam fa iza datirikin. Kamaghin amizi, ni nan apangkufigh.¹³ Egha Jesebel

17:21: 2 Atriviba 4:34-35 **17:22:** Hibru 11:35 **17:24:** Jon 3:2; 16:30 * **18:10:** Aruer ekiamin dughiam otozi, kantrin biziba bar ikufi. Kamaghin, Atrivim Ahap, Elaija buri. A kamaghin ifongegħa ghaze, Elaija mikimti, amozim ua izam. (Ni 1 Atriviba 17:1in gan.)

Ikiavira Itir Godin akam inigha izir gumazibav soghezi me ariaghbir dughiamin, ki 100plan akam inigha izir gumaziba dagiar torir ekiabar me monge. Ki 50pla mozir igharazimin me mongeha, 50pla mozir igharazimin me monge. Egha ki dagheba ko dipaba me ganiga men gara iti. Ni ti ingangarir aghuir ki amizir kam gifos, o? ¹⁴ Ezi datirighin ni kamaghin ifonge, ki mangi atrivim mikim suam, Elaija ua izegha gifa. Egh ki ni mikemezi moghin damighi, atrivim gin izi nin apighan kogh na misueghti ki aremeham.”

¹⁵ Ezi Elaija a ikaragha ghaze, “Ni atiatin-gan marki. Ki Ikiavira Itir Godin Gav-gav-iba Bar Itimin ingangarir gumazim, a zura ikia mamaghira itim. Ezi an ziamin ki ghaze, bar guizbangira, Ahap aruer kamin nan ganam.”

¹⁶ Ezi Obadia ghua, Atrivim Ahap bativasa ghua a batogha, kamaghin a migei, “Elaija ua izegha gifa.” Ezi Ahap dikavigha Elaija bativasa zu.

¹⁷ Egha Ahap an garavira a migia ghaze, “Datirighin, ki nin apigha gifa. Nin osimtizim bangin, Israelia osimtizir ekiam ini.”

¹⁸ Ezi Elaija kamaghin Ahapin akam ikaragha ghaze, “Ni ifari. Ia Ikiavira Itir Godin Akar Gavgaviba batoke, egha aser Balbar ziaba fe. Kamaghin amizi, kar nin afeziamin adarazi ko ian osimtizim. Nan osimtizim puvati. ¹⁹ Ni datirighin Israelian gumazamiziba bagh akam amadaghti, me izi Karmelin Mighsiamin na bativam. Egh ni uaghan asem Balin akam inigha izir gumazir 450pla, ko aser amizim Aseran akam inigha izir gumazir 400pla inigh izi. Kar Atrivir Amizim Jesebel akuaghapir akam inigha izir gumaziba.”

²⁰ Ezi Ahap Israelian gumazamiziba ko akam inigha izir gumazir ifavariba bar moghira men diazi, me ghua Karmelin Mighsiamin uari akufa. ²¹ Ezi Elaija ghua gumazamizibar boroghin tughav ikia, kamaghin migei, “Ia gumazamizir nighnizir pumuning itiba, ia manadzoghin nighnizir vamira ikiam? Egh Ikiavira Itir God, a guizbangira God, ia anarira an ziam fam. Eghti Bal a guizbangira God, ia anarira an ziam fam.” Ezi gumazamiziba tong akatam ikarazir puvati. Bar puvati.

²² Ezi Elaija me migia ghaze, “Ikiavira Itir Godin akam inigha izir gumazitam ua itir puvati. Ki uabira iti. Ezi asem Balin akam inigha izir gumazir 450pla iti. ²³ Ia bulmakaun apurir igiar pumuning inigh na bagh izi. Eghti Balin akam inigha izir gumaziba uari bagh bulmakaun kamningin tam inigh. Egh a misuegh

an aghoregh ofa damusi, a isi ofa gamir dakozimin dazibagh isin anetigh. Egh avim a darighan marki. Eghti ki uaghan bulmakaun igharazim inigh ofa damuamin arazimin a damuam. Egh ki uaghan avim a datighan kogham. ²⁴ Eghti ia uan asem Bal ko mikim an dim, eghti ki Ikiavira Itir God ko mikim an dimam. Eghti godin manam en azangsim baregh avim amadaghti, a izighiri ofan kamin isighti, e bar fogh suam, a guizbangira God.”

Ezi gumazamiziba akar kam baregha dia ghaze, “Bar dera! E mamaghira damuam.”

²⁵ Ezi Elaija kamaghin Balin akam inigha izir gumazibav gia ghaze, “Ia aviraseme, kamaghin amizi ia faragh mangi, uan bulmakaun amisevegh a misuegh aneghoregh, a isi ofa gamir dakozim darigh. Egh avim arighan marki. Egh ia uan asem ko mikim an diaghti an avim amadaghti, a izighiri ofan kamin isi.”

²⁶ Ezi asem balin akam inigha izir gumaziba, bulmakaun gumazamiziba inigha izezir kamningin mam ini. Egha ofa damuasa bizibar kiri. Egha me mizaraghara asem Bal ko migia, an dia ghua aruer arizimin tu. Me kamaghin dia migia ghaze, “Bal, ni en dimdiam baraghasa e ifonge.” Ezi me dia migeir migirigiabar ikarvaziba pu. Bar puvati. Me onger akaba banga, igha uari akura ofa gamir dakozir gumaziba ingarizir kam gighuagha rui.

²⁷ Egha aruer arizimin Elaija kamaghin me dipova ghaze, “Ia amirvaghan marki. Kar ti godra. Ia tong mighigh a ko ua mikim. A ti bizitam ginighnigha iti, o a ti daviasa ghu, egha ian dimdiam baraghizir puvati. A bizir igharazibagh amuama, o a ti nguivar igharazitam ghughama. O, a ti akuama, kamaghin amizi ia a gaghuragh.” ²⁸ Ezi akam inigha izir gumaziba pamtemin dia, egha afuaba ko midorozir sababa inigha uan asem ziam fer arazibar gin ghua, uari uan namnaba aghori. Ezi ghuziba men namnabar emira izaghiri. ²⁹ Me mati gumazir onganbir min dia ghuvavira itima, guaratizimin ofa damuamin dughiam oto. Ezi men dimdiar ararebar ikarvaziba puvati, ezi bizitam bar otozir puvati. Bar puvati.

³⁰ Ezi datirighin Elaija kamaghin gumazamizibav gei, “Ia nan boroghira izi.” Ezi me bar iza uari akuvagha an ekiaru. Ezi Elaija uam Ikiavira Itir Godin ofa gamir dakozim akiri, gumaziba fomiram a gasighasiki.

³¹ A ofa gamir dakozimin ingarasa 12plan dagiaba ini. Dagiar kaba, dar dibobonin, men inazir afeziam Jekopin otarir 12plan otivizir ababanin gami. Fomira Ikiavira Itir God kamaghin Jekop

mikeme, "Gumamaziziba ziar kam Israel ni darigham."³² Egha Elaija dagiar kaba inigha Ikiavira Itir God bagha ofa damuamin dakozimin ingari. An ofa gamir dakozimin ingarigha givagha, egha afemozir mam gikua dakozim gighui. Afemozir kam, me 14 litan dipam a gingeghti a izivagham.[†]

³³ Egha Elaija daziba inigha ofa gamir dakozim gatigha, bulmakaun tuziba aghoregha da isa dazibagh isin ariki. ³⁴ Egha a kamaghin gumamazizibav gei, "Ia 4plan miner dipar iziveziba inigh izi ofan asizir tuziba ko dazibagh isin dagh ingegh." Me amigha givazi, a me mikemezi me uam ami. Ezi me uam amigha givazi, a ua me mikemezi me uam ami. Ezi me kamaghin ami. ³⁵ Ezi dipam ofa gamir dakozimin miriamin emira uaghira afemozir kam gizifa.

³⁶ Egha bar guaratizimin, ofa damuamin dughiamra, akam inigha izir gumazim Elaija ofa gamir dakozim boroghin ghugha kamaghin God ko migei, "O Ikiavira Itir God, ni Abraham ko Aisak ko Israelin God, ki kamaghin ifonge, ni datirighin gumamaziziba kamaghin men akagh, ni uabira Israelian God. Egh ni uaghan kamaghin men akagh suam, ki nin ingangarir gumazim, egha nin akamra gin ghua bizir kaba bar dagh ami. ³⁷ O Ikiavira Itir God, ni nan dimdiam baregh, egh ki nin azarazi moghin damu, eghti gumamazizir kaba fogh suam, nirara guizbangira Ikiavira Itir God, egh ni men navir averiabar amighti, me ua ni bagh izi."

³⁸ Ezi Ikiavira Itir God avim amadazi, a izaghira ofan bar isia mighirir kam bar an isia, daziba ko ofa gamir dakozimin dagiaba, ko nguazir minemeniar an miriamin itim sara isi. Ezi afemozimin itir dipam uaghan bar dake. ³⁹ Ezi gumamaziziba kamaghin ganigha, uari isa nguazimin uari akunigha kamaghin dia migei, "Ikiavira Itir God, a uabira guizbangira God! Ikiavira Itir God, a uabira guizbangira God!"

⁴⁰ Ezi gin Elaija kamaghin me migei, "Ia dikavigh Balin akam inigha izir gumaziba bar moghira men suikigh. Ia men tav ateghti an arimangan marki!" Ezi me akam inigha izir gumazir ifavarir kabar suighizi, Elaija me inigha Kisonin Daghurimin miriamin uaghirigha me misoghezi, me ariaghire.

Amozim ua Israelin kantri gizi

⁴¹ Me danganir kamin ikiavira ikiava, Elaija kamaghin Ahap migei, "Ni zuamira mangi egh dami. Ki amozir ekiam barazi, a iza nidi." ⁴² Ezi Ahap ghuava api. Ezi Elaija

uan ingangarir gumazim ko Karmelin Mighsiar orazimin ghuavanabo. Egha Elaija uan guam aviragha uan tevimningin tizim gati.

⁴³ Egha kamaghin uan ingangarir gumazim migei, "Ni munagh mangi ongarimin gan."

Ezi ingangarir gumazim ghua ganigha ua izegha ghaze, "Ki bizitamin ganizir puvati."

Ezi Elaija ingangarir gumazim uam a migei, "Ni mangi ua ganigh." Ezi ingangarir gumazim kamaghirama ami. Ezi Elaija 7plan dughiaabar migirigiar kamram ami.

⁴⁴ Egha namba 7in dughiamin ingangarir gumazim ua iza kamaghin migei, "Ki ghuar-iar muziarir mamin garima, an ongarim gisin oto. A suvigha gumazimin dafarimin min gari."

Ezi Elaija uan ingangarir gumazim migei, "Ni zuamira Atrivim Ahap bagh mangi a mikemeghti, a uan karis inigh zuamira magirigh. Amozim an tuavim apirigham."

⁴⁵ Ezi ghuar-iar piziba zuamira otivigha overiam bar anevara. Ezi aminim dikavizi amozir ekiam suaghiri. Ezi Ahap uan karisin ghuanabogha, Jesrilin zuir tuavimin zui. ⁴⁶ Ezi Ikiavira Itir Godin gavgavim Elaijan ize. Ezi Elaija pamtemin uan inim ikegha Ahapin karisin faraghavira ivegha zui. A kamaghira ivemara ghua aning Jesrilin oto.

19

Elaija ara Sainain Mighsiamin ghua

¹ Atrivim Ahap Jesrilin otogha givagha, Elaija amizir biziba bar dar gun uan amuir Atrivir Amizim Jesebel mikeme. Egha uaghan Elaija asem Balin akam inigha izir gumazibav soghezi me ariaghirezibar migirigiamin gun a migei. ² Ezi Jesebel Elaija bagha akam amaga ghaze, "Ni asem Balin akam inigha izir gumazibav soghezi me aremezi moghin, ki ni misueghti ni aremegham. Ni gurumzaraghan dughiar kamra, ni aremegham. Ki kamaghin damighan koghti, aseba narara misueghti ki aremegham." ³ Elaija kamaghin oregha, atiatigha uabi inigha arav ghua. A uan ingangarir gumazim inigha aning ghua, kantri Judan itir nguibam Berseban oto. Egha Elaija uan ingangarir gumazim nguibar kamin anetaki.

⁴ Egha Elaija uabira gumamaziziba puvatizir danganimin aruer vamiran an zui. A ghua temer muziarir mam batogha, an povimin aperagha aremeghasa God ko migei. Egha ghaze, "O Ikiavira Itir God, osimtizir na bativir kaba da kamaghira tugh, ni na inighti ki ovegh mangam.

[†] 18:32: Hibrun akam deragha akar kamin mingarim abighizir puvati. 18:36: Diboboniba 16:28 18:42: Jems

Ki gumazir aghuim puvati, nan ovaviba ovengezi moghin, ki ovengam. Kamaghin ni datirighin na ateghti ki aremeka.”⁵ A God ko mikemegha givagha, temer kamin povimin irighava akui.

⁷ Ezi enselin mam zuamiram otogha, an suiragha a migia ghaze, “Ni osegh dikavigh dami.”⁶ Ezi Elaija osegha uan dapanvirin gari dagiabar tuezir bretin baravim ko dipar misevimin itim, aning iti. Ezi an apava dipam amegha, uamategha mitogha akui.

⁸ Ezi Ikiavira Itir Godin ensel ua iza an suiragha a migia ghaze, “Ni dikavigh dami. Ni dameghan koghiva, tuavir ruarimin mangiva avegham.”

⁹ Ezi Elaija dikavigha uam apa egha dipam api. Ezi dagher kaba gavgavim a ganingizi, a 40plan arueba ko 40plan dimagaribar arua ghua, Godin mighsiam Horep o Sainain oto. ¹⁰ Ezi aminim pirizi, Elaija ghua dagiar torir mamin aven ghugha akui. Elaija torir kamin aven ikiavira itima, Ikiavira Itir God a batogha an azara, “Elaija, ni tizim gamua kagh iti?”

¹¹ Ezi an a ikaragha ghaze, “Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki zurara nin ziamra fasa gavgafi. Ni fo, Israelia nin Akar Dikirizir Gavgavim abigha, nin ofa gamir dakoziba akaragharigha, nin akam inigha izir gumaziba, me midorozir sabamin bar me misoghezi me ariaghire. Ezi ki uabira iti, ezi me uaghan na misueghti ki aremeghasa.”

¹² Ezi Ikiavira Itir God a migia ghaze, “Ki Ikiavira Itir God, ki mighsiamin boroghira izi mangam, kamaghin amizi, ni azenan mangiva mighsiamin pin nan damazimin tugh.” Ezi Elaija garima, Ame! Ikiavira Itir God iza zui! Ezi aminir bar gavgavir mam, iva iza Ikiavira Itir Godin guamin mighsiaba ko dagiaba abiagharisi. Ezi Ikiavira Itir God aminir kamin aven itir puvati. Aminim iva iza ghugha givazi, mikimkizim oto. Ezi Ikiavira Itir God, mikimkizir kamin aven itir puvati. ¹³ Ezi mikimkizimin gin, avim oto. Ezi Ikiavira Itir God, avir kamin aven itir puvati. Ezi avimin gin, Elaija orazi, tiarir muziarir mam mati gumazim sighsirir akabav gei.

¹⁴ Ezi Elaija a baregha, korotiar ruarimin uan guam avaragha, azenan ghua torir akamin tughav iti. Ezi tiarir mam, kamaghin an azara, “Elaija, ni tizim gamua kagh iti?”

¹⁵ Ezi an a ikaragha ghaze, “Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki zurara nin ziamra fasa gavgafi. Ni fo, Israelia nin Akar Dikirizir Gavgavim abigha, nin ofa gamir dakoziba akaragharigha, nin akam inigha

izir gumaziba, me midorozir sabamin bar me misoghezi me ariaghire. Ezi ki uabira iti. Ezi me datirighin na misueghti ki aremeghasava ami.”

¹⁶ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin a migei, “Tuavir ni izezir kamra, ni uamategh an mangi, Damaskusin nguibar ekiamin boroghira itir gumazamiziba puvatizir danganimin otogh. Egh gin ni nguibamin aven mangi, Hasaelin ganigh borem an dapanim gingegh, anemiseveghti a Sirian kantrin atrivimin otogh.”

¹⁷ Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin a migei, “Ni uaghan, Nimsin adarazir gumazir mam Jehu batogh borem isi an dapanim gingegh anemiseveghti, a Israelian atrivimin ikiam. Egh ni uaghan nguibam Abel-Meholan itir gumazim Safatin otarim Elisa, batogh borem isi an dapanim gingegh anemiseveghti, a nin danganin inigh egh akam inigha izir gumazimin otivam. ¹⁸ Eghti Hasael atrivimin ikiamin dughiamin, a gumazamizir aviribav soghti me arighiregham. Eghti tarazi an aregham, eghti Jehu me misueghti me arighiregham. Eghti tarazi an aregham, eghti Elisa me misueghti me arighiregham. ¹⁹ Eghti ki Israelian tongin itir gumazamizir 7,000in varazira amamangatighti, me angamira ikiam. Me asem Bal bagha teviba apirizir puvati. Egha an nedazibar torava, an ziam fer puvati. Gumazamizir kaba na baghavira ikia nan gin zui.”

Elaija Elisa bato

²⁰ Ezi Elaija mighsiam ategha uamategha Israelin nguazimin ghua, Safatin otarim Elisan api. A 11plan gumazir igharaziba ko azenim gutui. Gumaziba vaghvagha bulmakaun pumuning ko ingari. Me bar moghira 24plan bulmakauba abirima da nguazim abizir biziba mikirvasi. Ezi 11plan gumazir kaba uan bulmakauba ko faragha zui, ezi Elisa uan bulmakaun pumuning ko, me gin izi. Ezi Elaija, Elisa bagha ghua, uan korotiar ruarim suegha Elisa garu. ²¹ Egha Elaija zuima, Elisa uan ingangarir bulmakauning ategha ivegha an gin ghua kamaghin Elaija migei, “Ni na ateghti, ki uamategh mangi uan amebam ko afeziamin toreh aningnin agharibar suiragh, egh izi nin gin mangam.”

Ezi Elaija a migia ghaze, “A dera, ni mangi. Ki nin anogoreghan kogham.”

²² Ezi Elisa anetegha uamategha ghu. A ghua uan bulmakaun pumuning misoke. Egha bulmakauningin tuemning gatizi, aning uaning inigha ingangarim gamizir temer kam inigha, avim atigha bulmakaun asiziba tue. Egha da isa gumazamizibagh

aningizi, me da api. A kamaghin amigha gavagha, Elaijan gin ghua an ingangaris gumazimin oto.

20

Siriaba Israelia misosi

¹ Sirian Atrivim Benhadat, uan midorozir gumaziba akuvagha, Israelia misoghasa zui. Ezi 32plan atrivir igharaziba midorozir hoziaba ko karisba inigha iza an akura. Egha me bar ghua Samarian nguibar ekiam ekiarugha Israelia misosi. ² Dughiar kamin, Atrivim Ahap Samarian itima, Benhadat gumaziba amangizi, ³ me ghua Ahapin migia ghaze, "Ni uan silvaba, ko golba, ko amizir diriba, ko nin otarir gavgaviba, ni bar da na daningigh."

⁴ Ezi Atrivim Ahap, Benhadat bagha kamaghin akam amaga ghaze, "O Atrivim Benhadat, nan gumazir ekiam, ki ni mikemezi moghin damuam. Ki uan biziba ko, e bar nin bizibara."

⁵ Ezi gin Benhadat ua gumazir igharazir maba, kamaghin Ahap mikimasa me amada, "Ki faragha silvaba ko golba, ko amuiba, ko boriba uabi daningasa ni mikeme. ⁶ Eghti gurumzaraghan dughiar kamra, ki uan gumazir dapaniba ameghti, me nin dipenim ko, nin gumazir dapanibar dipenibar izam. Egh me bizir aghuir ni bar ifongeziba inigh mangam."

⁷ Ezi Atrivim Ahap akar kam baregha, Israelian gumazir dapanibar diazi, me iza uari akuvazi, a kamaghin me migei, "Ia gan, gumazir kam osimtiziba buri. A faragha ghaze ni uan amuiba ko boriba, ko silvaba ko golba na daningigh. Ezi ki an akamin amamangati. Ezi a uam akam gira, kar a ti e gasighasighasa."

⁸ Ezi gumazir dapaniba ko gumazamiziba bar Atrivim Ahap migia ghaze, "Ni an akar kamin gin mangan marki. Egh arazir kam damuan marki."

⁹ Ezi Atrivim Ahap kamaghin Benhadatin gumazibav gia ghaze, "Ia mangi Atrivim Benhadat kamaghin a mikemegh: Ki an akar a faragha mikemezim gifonge. Egha akar a gin migeim, ki an amamangatihghan kogham. Bar puvatigham." Ezi gumazir kaba ghua Ahapin akabar gun Benhadat mikeme.

¹⁰ Ezi Benhadat ua me amangizi, me iza akar igharazim Ahap ganiga ghaze, "Ki datirighin uan midorozir gumazir aviriba inigh iziti, me nin nguibar ekiam kam gasighasigham. Me bar bizibagh asighasighti da pura minezibar min iregham. Ki kamaghin damighan koghti, nan aseba na misueghti ki aremegham."

¹¹ Ezi Israelian atrivim a ikaragha kamaghin gumazir kabav gia ghaze, "Ia mangi Benhadat kamaghin a mikemegh. Gumazim a guizhangira midorozir gumazim, a misoghsi mangasa midorozir sabam ikegha dia ifaghata uan ziam fer puvati. A midorozim agivagh egh gin uan ziam fi bar akuegham."

¹² Dughiar kamin, Atrivim Benhadat atrivir igharazir maba ko, uan averpenibar ikia dipar onganiba api. Ezi gumaziba Ahapin akam inigha iza a migei. Ezi an akar kam baregha uan midorozir gumazibav gia ghaze, e dikavigh mangi Samariaba ko misogham. Egha me uan averpeniba ategha zui.*

¹³ Dughiar kamin, akam inigha izir gumazir mam Atrivim Ahap bagha ghua a migia ghaze, "Ikiavira Itir God kamaghin migei, 'Ni gan, Benhadatin midorozir gumazir avirir kaba izasa. Eghti ki nin amamangatihgti, ni datirighin me abinigham. Egh ni datirighin kamaghin fogh suam, kirara ki Ikiavira Itir God.'"

¹⁴ Ezi Ahap kamaghin akam inigha izir gumazim migei, "Tinara me misogh me abinigham?"

Ezi akam inigha izir gumazim kamaghin a migei, "Ikiavira Itir God ghaze, distirighbar gavmanin gumazir dapanibar midorozir gumazir igiaba, me dikabinigham."

Ezi atrivim ua men azara, "Tinara midorozimin faragh mangi midorozim foram?"

Ezi akam inigha izir gumazim ghaze, "Nirara."

¹⁵ Ezi atrivim, distirighbar gavmanin gumazir dapanibar midorozir gumazir igiar kabar diazi, me iza uari akufa. Men dibobonim 232in ghu. Ezi gin a Israelian midorozir gumazir igharazibar diazima, me iza uari akufa. Men dibobonim 7,000in ghu. ¹⁶ Egha me aruer arizimin nguibar ekiam ategha midorozim bagha ghue. Ezi Benhadat 32in atrivir maba ko, uan averpenibar ikia, puvira dipar onganiba apa, egha onani. ¹⁷ Egha Benhadat midorozir gumazir maba amangizi, me moga Israelian ganasa ghue. Egha me Israelian midorozir gumazir igiar kabar garima me izi. Ezi me uamategha ghua Benhadat migia ghaze, "Gumazir maba Samarian nguibar ekiam ategha izi."

¹⁸ Ezi Benhadat kamaghin uan midorozir gumazibav gei, "Ia mangi men suigh, egh me misoghitarighan marki. Me ti misoghasa izi o, me e ko navir vamiran ikiasa en azangsighasa izi, pura bizim. Ia me ateghti, me angamira iki."

* 20:12: Gumazir maba ghaze, Hibrun akam ves 12 ko ves 16in itir Sukotin nguibar ekiam migei. Ezi gumazir maba kamaghin nighnisi, a midorozir gumazibar averpenibav gei.

¹⁹ Ezi Israelin midorozir gumazir igiaba nguibam ategha faragha zuima, Israelian midorozir gumazir igharaziba men girakirangin zui. ²⁰ Egha midorozimin, Israelian midorozir gumaziba deravira misogha, vaghvaghera Siriabar midorozir gumaziba inigha bar me misuaghariki. Ezi men marazir arima, Israelia men agintisi. Ezi Benhadat hoziam gaperagha midorozir gumazir hoziabagh apia misoziba ko arav ghu. ²¹ Ezi Atrivim Ahap midorozir gumazir maba ko Samarian nguibar ekiam ategha ghua, Sirian midorozir gumazir hoziaba ko karisbar itiba ko misosi. Egha me Sirian midorozir gumazir avirim misuagharigha, bar me abini.

²² Ezi gin, akam inigha izir gumazim, Atrivim Ahap bagha ghugha ua kamaghin a migei, "Siriabar atrivim azenir munamin ua izi ia ko misogham. Kamaghin amizi, ni ua mangi uan midorozir gumaziba gavgavim me daning, egh Siriaba ko misoghsi deragh nighnigh iki."

Siriaba ua Israelia ko misosi

²³ Ezi gin Atrivim Benhadatin gumazir dapaniba kamaghin a migei, "Israelian aseba, da mighsiabar aseba. Kamaghin amizi, aser kaba Israelian akurazi, me e abira. E me ko danganir zaribar uariv sogh, egh guizbangira me abinigham. ²⁴ Kamaghin amizi, ni kamaghin damu: Ni atrivir kaba faragh me batueghti, me ua nin midorozir gumazibar faragh mangan marki. Ni uan midorozir gumazibar faragh mangamin gumazir dapanitaba amisefegh. ²⁵ Egh ni uaghan gumazir aviriba inighti, me nin midorozir gumazibar ikiti, nin midorozir gumaziba fomira avirasemezi moghin ikiam. Egh e mangi danganir zarimim Israelia misogh, me abinigham." Ezi Atrivim Benhadat akar kam baregha, me mikemezi moghirama ami.

²⁶ Egha azenir gin izimin a uan midorozir gumaziba inigha, me Israelia misoghasa Afekin nguibamin ghue.

²⁷ Ezi Israelian atrivim uan midorozir gumazibar diazi, me iza uari akuvagha, midorozir bizibar kiri. Egha me ghua danganir Sirian midorozir gumaziba itimin boroghira ghugha, danganir pumuning aghuigha aningin iti. Israelian ikizim, a bar suvigha, mati memen okoruar bar muziarir pumuning. Ezi Sirian midorozir gumaziba bar avirasemezha tintinibar danganiba bar dar iti.

²⁸ Ezi akam inigha izir gumazir kam ghua kamaghin Atrivim Ahap migei, "Ikiavira Itir God ghaze, 'Sirian gumazamiziba ghaze ki mighsiabar asem, egha danganir zaribar itir puvati. Kamaghin amizi, ki ian amamangatighi, ia men midorozir gumazir

avirir kam abiragham. Eghti ia Israelia kamaghin fogh suam, ki uabi ki Ikiavira Itir God."

²⁹ Ezi Siriabar midorozir gumaziba ko Israelian midorozir gumaziba uan averpenibara ikia ghua aruer namba 7in tu. Egha aruer namba 7in, me dikavigha uariv sosi. Egha aruer kamra Israelia, Sirian midorozir gumazir bar aviribav suaghariki, men dibobonim 100,000in tu. ³⁰ Ezi Sirian midorozir gumazir maba bar ara Afekin nguibar ekiamin aven ghue. Ezi nguibar ekiam avinizir divazim akariaghirigha ira ua 27,000plan gumazibav suaghariki. Ezi Benhadat uaghan ara ghua nguibar ekiamin aven ghugha, dipenir mamin danganir bar aven itimin uabi modo.

³¹ Ezi an gumazir dapaniba ghua an ganigha kamaghin a migei, "E kamaghin akam baraki, Israelian atriviba, me apangkuvim itir gumaziba. Egha e kamaghin nighnisi, e azirakar korotiabar aghuigh, benibar uan firibar afegh Israelian atrivim bagh mangam. E kamaghin damighti, a ti nin apangkuvigham, egh ni misueghti ni aremeghan kogham."

³² Ezi Benhadat men azangsizimin amamangatizi, me azirakar korotiaba aghuigha, benim inigha uan firibagh ike. Egha me Atrivim Ahap bagha ghua kamaghin a migei, "Nin ingangarir gumazim, Benhadat ghaze, ni an apangkuvigh, a misueghti an aremeghan marki."

Ezi Ahap me migia ghaze, "An angamira iti, o? A dera. A mati nan aveghbuam."

³³ Ezi Benhadatin gumazir dapaniba deraghavira kuariba arigha Ahapin akaba baragha, zuamira nighnizir gavgavim an akar otevir kamin iti. Egha me zuamira kamaghin migei, "Bar guizbangira. Are, Benhadat nin aveghbuam."

Ezi Ahap me migia ghaze, "Ia mangi a inigh na bagh izi." Ezi me ghua Benhadat mikemezi an Ahap bagha ghua. Ezi Ahap uan karis gaperagha Benhadatin gara a mikemezi, an an karisin ghuanabo.

³⁴ Egha Benhadat kamaghin Ahap migei, "Ki nguibar ekiar nan afeziam faragha nin afeziam ko misogha iniziba, da isi ua ni daningam. Egh ni uaghan dagiar ingangarir taba Damaskusin dar amu. Nan afeziam fomira Samarian nguibar ekiamin amizi moghin ni damu."

Ezi Ahap kamaghin a migei, "Ni mamaghin damusi, ki nin amamangatighi, ni mangam." Egha Ahap Benhadat ko akar mam akirigha, an amamangatizi a ghua.

Akam inigha izir gumazir mam ghaze, Ahap ikuvigham

21

³⁵ Ezi Atrivim Benhadat ghugha givazima, Ikiavira Itir God, akam inigha izir gumazibar ikizimin tongin mavin nighnizim fezi, a kamaghin akam inigha izir gumazir igharazim migei, “Ni na misoghasa, ki ifonge.” Ezi akam inigha izir gumazir kam, a misoghan ifongezir puvati.

³⁶ Ezi akam inigha izir gumazim, akam inigha izir gumazir igharazir kam migia ghaze, “Akar ki ni ganingizir kam, kar Ikiavira Itir Godin akamra. Ezi ni Ikiavira Itir Godin akam batoke, kamaghin amizi ni na ategh mangiti, laion tam ni misueghti ni aremegham.” Ezi akam inigha izir gumazir igharazir kam zuima, laion otogha a misoghezi an areme.

³⁷ Ezi gin akam inigha izir gumazir kam, gumazir igharazim bagha ghua, kamaghin a migei, “Ni na misoghasa ki ifonge.” Ezi gumazir kam a misogha, mizazir kuram a gasegha an mikarzim gasighasiki. ³⁸ Ezi akam inigha izir gumazir kam, nir avizir mam isa uan guam avara, eghti gumazimiziba a gifoghan kogham.† Egha an Atrivim Ahapin mizua tuavir miriamin tughav iti.

³⁹ Ezi atrivim izima, akam inigha izir gumazim an diagha ghaze, “Atrivim, ki midorozir ekiamin aven itima, en midorozir gumazir mam, apanir mam inigha iza na migia ghaze, ‘Ni deraghvira gumazir kamin gan. An arimangighi, ki ni misueghti ni aremegham. Puvatightima, ki ni damuti, ni 30,000plan kina isi uan ikirimirim uam a givezam.’ Midorozir gumazir kam na mikemegha ghu. ⁴⁰ Ezi Atrivim, ki ghua ingangarir avirir igharazibagh amua itima, gumazir kam arav ghu.”

Ezi Atrivim Ahap a migia ghaze, “Ni uabi isa kotiam gatigha gifa. Egha ni uabi fo, ivezir kurar manam ni bativam.”

⁴¹ Ezi akam inigha izir gumazir kam, zuamira nir avizir uan guam avarazim adangizi, atrivim maghira a gifo, an akam inigha izir gumazim. ⁴² Ezi akam inigha izir gumazim atrivim migia ghaze, “Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze: Ki faragha ia mikeme, ia midorozim gamir dughiamin, ia apaniba bar me misueghti me arimighiregh. Ezi ni Benhadat ataghizi an arav ghuzi, an midorozir gumaziba uaghan are. Kamaghin amizi, ni an danganim inigh aremegham. Eghti nin midorozir gumaziba an midorozir gumazibar danganiba inigh bar ikuvigham.” ⁴³ Ezi Atrivim Ahap akar kam baregha givagha, atara navim ikuva, uamategha uan nguabar ekiam Samarian ghu.

Atrivim Ahap, Nabotin wainin azenim baka

¹ Ezi gin, bizir igharazir mam kamaghin oto. Nabot, a Jesrilin nguibamin gumazir mam, an wainin azenim Jesrilin iti, a Samarian Atrivim Ahapin dipenir ekiamin boroghin iti. ² Ezi Ahap Nabot migia ghaze, “Nin wainin azenim nan boroghin iti. Kamaghin, ni a isi na danighi, ki nguazir kam inigh, an ua bagh zuravariba oparam. Ni a isi na danighi, ki wainin azenir bar aghuir igharazitam ni danigham, eghti a bar deragh, ni datirighin itir wainin azenir kam bar a gafiragham. O ni ifongegh, maghsuegh dagiaba bagh anemangiti, ki ivezir aghuimin ni givezam.”

³ Ezi Nabot ghaze, “Fomira fomira, nan inazir afeziaba nguazir kamin ghuaviba ikiangi, ezi ki datirighin a gativagha an gari. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir Godin ziamin, ki a isi ni danighan kogham.”

⁴ Nabot kamaghin Ahap mikemezi, an navim bar ikuvizi, an osemeghava atari. Egha a uamategha uan dipenir nguibar ekiam Samarian itimin ghu, egha dakuasava amua uan misiam girigha guam isa birim misuegha, daghebar aman aghua. ⁵ Ezi an amuim Jesebel a bagha ghua an azara, “Ni manmaghsua bar osemegha daghebar aman aghua?”

⁶ Ezi a uan amuim ikaragha ghaze, “Jesrilin gumazir kam Nabot, nan akam baraghizir puvati. Ki a migia ghaze, Ki an wainin azenim givezam. O maghsuegh, a dagiabar aghuaghti, ki wainin azenir igharazitam a daningam. Ezi a na daningan aghua.”

⁷ Ezi Jesebel a migia ghaze, “Tinara kantri Israelin atrivim? Ni, o igharaz tav? Ni osiman marki! Ni dikavigh daghetam ami. Ki Nabotin wainin azenim isi ni daningam.”

⁸ Egha Jesebel akinafarir maba osirigha, Ahapin ziam dagh arigha, an ababanim sara dagh atigha, Jesrilin itir gumazir dapaniba ko gumazir aruaba bagha ada amangi. ⁹ Akinafarir kabar osiziriba kamaghin migei, “Ia dagheba ataghiraghamin dughiatam amisefegh. Egh dughiar kamin, ia Jesrilin gumazimiziba bar men diaghti, me izi uari akufagh. Egh faraghavira itir dabirabim Nabotin teghti an a daperagh. ¹⁰ Egh gumazir kuratamning an boroghin aning afaghti, aning daperagh akam a gasiva kamaghin a mikim, ‘Nabot, ni akar kurabar God ko atrivim mikeme.’ Ia Nabot inigh nguibar ekiamin azenan mangiva, dagiabar a ginivti an aremegh.”

20:36: 1 Atriviba 13:24 † 20:38: Akam inigha izir gumazir maba, ababanir maba uan guabagh arisi. Ezi akam inigha izir gumazir kam, ababanir kam modi. Ni Esekkel 9:4in gan.

¹¹ Ezi Jesrilin gumazir dapaniba ko gumazir aruaba Jesebelin akinafariba inigha a mikemezi moghin ami. ¹² Egha dagheba ataghiraghasa, dughiam amisevegha gumamazibar diazi, me iza uari akufa. Egha faraghavira itir dabirabar danganim, me a isa Nabot ganingizi an a gapera.

¹³ Ezi gumazir kurar pumuning iza Nabotin boroghin apera. Egha gumazamizibar damazibar akaba agasa a migia ghaze, "Nabot akar kurabar God ko atrivim mikeme." Ezi gumamazimba kamaghin oregha, a inigha nguibar ekiamin azenan ghugha, dagiabar a ginivizi an areme.

¹⁴ Ezi me Jesebel bagha akam amaga ghaze, "Me Nabot dagiabar a ginivizi an areme."

¹⁵ Ezi Jesebel kamaghin oregha zuamira ghua kamaghin Ahap migei, "Nabot aremegha gifa. Kamaghin amizi, ni datirighin dikavigh mangi, wainin azenir a faragha nin anogoroghezir kam ini." ¹⁶ Ahap kamaghin oregha wainin azenir kam iniasa zui.

¹⁷ Ezi Ikiavira Itir God, Tisben nguibar ekiamin itir akam inigha izir gumazim, Elaija migia ghaze, ¹⁸ "Ni Israelin Atrivim Ahap bagh mangi egh a mikemegh. A Samaria ategha, Jesrilin nguibamin ghua Nabotin wainin azenimin iti. A ua bagh azenir kam iniasava ami. ¹⁹ Ni kamaghin a mikim suam: 'Ki Ikiavira Itir God, ki ghaze, Ni gumazir kam misoghezi an aremegha givazi, ni ua an wainin azenim sara iniasa, a? Ki guizbangira ni migei, Danganir afiaba Nabotin ghuzim ozighizimin, da uaghan nin ghuzim ozigham.'"

²⁰ Ezi Elaija Ahap bagha zuima, Ahap an apigha kamaghin migei, "O nan apanim, ni iza ua na bato, a?"

Ezi Elaija ghaze, "Are, ki ni mikimasa izi. Nin nighniziba ko ifongiaba, Ikiavira Itir Godin damazimin, arazir kurabar amuasa bar gavgafi. ²¹ Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God kamaghin ni migei, 'Ki Ikiavira Itir God, ki ni gasighasigham. Egh nin adarazir gumazir igiaba ko aruaba sara bar me agivaghiam. ²² Ni Israelia getuima, me arazir kuram gamima, nin arazir kurar kam na gamima, ki bar aningaghe. Ki faragha Nebatin otarim, Atrivim Jeroboamin adarazi ko Ahiyan otarim Basan adarazigh amizi moghin, ki uaghan nin adarazir amuam.' ²³ Egha Ikiavira Itir God, uaghan akam Jesebelin iti. Egha kamaghin a migei: Jesebel aremeghti, afiaba Jesrilin nguibar ekiam avinizir divazimin boroghin, an kuam amam. ²⁴ Eghti Ahap, nin tarazi nguibar ekiamin aven arimighireghti, afiaba men kuabar amam. Eghti nin tarazi nguibar ekiamin

azenan arimighireghti, kuarazir isaba men kuabar amam."

²⁵ Bar guizbangira, fomira gumazitam Ahapin min Ikiavira Itir Godin damazimin, uabi isa arazir kurabagh aniga dagh amir puvati. A amuim Jesebel, anarira anebira a getuima, an a baragha arazir bar kurar kabagh ami. ²⁶ Ahap asebar ziaba fava, Amorian gumamazimir fomira nguazir kamin ikeziba, a men arazir bar kuribar gin zui, kar arazir kurar God bar a aghuaziba. Ezi Ikiavira Itir God me batuegha, nguazir kam isa Israelia ganingi.

²⁷ Ezi Ahap, Elaijan akam baregha givagha bar oseme. Egha uan korotiam abigha, azirakar korotiam arugha uan dakozim girighav ikia, dagheba ataki. A nighnizir aviribagh amua, egha deragha uan ingangaribagh amir puvati.

²⁸ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin akam inigha izir gumazim Elaija migei, ²⁹ "Datirighin Ahap nan damazimin uabi abira. Ni an arazir kamin gari, o puvati? An arazir kam gami, kamaghin amizi, dughiar an angamira itimin, ki an adarazigh asighasighan kogham. Puvatigham. An otarim atrivimin ikiamin dughiamin, ki an adarazigh asighasigham."

Akam inigha izir gumazim Mikaian eghaghanim

22

(Sapta 22)

Akam inigha izir gumazim Mikaia ghaze, Ahap aremegham

(2 Eghaghaniba 18:2-27)

¹ Israelia ko Siriaba ua uariv sozir puvatigha, 3plan azenibar uari koma apiagha deravira iti. ² Ezi namba 3in azenimin, Judan Atrivim Jehosafat, Israelin Atrivim Ahapin ganasa Israelin ghu. ³ Ezi Ahap uan gumazir dapanibav gia ghaze, "Ia fo, Gileatin Distrighin aven itir nguibar ekiam Ramot, kar en nguibar ekiam. Ezi Siriaba a ini. Ezi manmaghsua e bititam Sirian atrivim gamizir puvatigha, a dama uan nguibar ekiam Ramot inizir puvati?"

⁴ Egha Atrivim Ahap, Atrivim Jehosafat migia ghaze, "Ni na ko izam ti? Ki kamaghsua, ga mangi Ramotin nguibam bagh misuegh uam a iniam?"

Ezi Atrivim Jehosafat a ikaragha ghaze, "Ki nin gin mangasa purama oragha iti. Nan midorozir gumaziba ko, hoziaba ko karisba, nin akurvaghasa pura iti."

⁵ Egha Atrivim Jehosafat uaghan kamaghin Israelin atrivim migei, "Bizir ga damuamin kam, ga ti faragh a bagh Ikiavira Itir Godin ifongiam gifoka."

⁶ Ezi Atrivim Ahap 400plan akam inigha izir gumazibar diazi me izeza a men azara, “Ki mangi Ramotin nguibar ekiam uam a iniam, o puvatigham?”

Ezi me ghaze, “A deragham, ni mangi. Ekiam nin akuraghti, ni me abiragham.”

⁷ Ezi Atrivim Jehosafat kamaghin Atrivim Ahapin azara, “Ikiavira Itir Godin akam inigha izir gumazir igharazitam ua iti, o puvati? Tam ikiti, ga an azaragh, egh Ikiavira Itir Godin ifongiam gifogham.”

⁸ Ezi Ahap a ikaragha ghaze, “Akam inigha izir gumazir igharazir mam iti, an ziam Mikaia, a Imlan otarim. A dughiatamin, Godin akam baragha, akar aghuitamin na migeir puvati. Dughiaaba bar, a na gasighasighamin akar kuram na ganidi. Kamaghin amizi, ki gumazir kam bar an aghua.”

Ezi Jehosafat ghaze, “Ni mamaghin mikiman marki.”

⁹ Ezi Atrivim Ahap uan gumazir dapanir mamnin diazi a izezi an a migia ghaze, “Ni zuamira mangi, Imlan otarim Mikaia inigh na bagh izi.”

¹⁰ Dughiar kamın, Atrivim Ahap ko Atrivim Jehosafat uan atrivir korotiaba aghuigha, uan atrivir dabirabimning gaperaghav iti. Me aningın atrivir dabirabimning, Samarian ngubar ekiam avinızir divazimin tiar akamin boroghin itir nguazir zarir mamın aning afa. Kar witin ovizibar iniba kua dar dagheba isir danganim. Ezi akam inigha izir gumaziba aningın guamin tugha, gin otivamin bizibav gei. ¹¹ Ezi Kenanan otarim, Sedekaia, a uaghan 400pla akam inigha izir gumazir kabar mav. An ainın mam inigha, ua bagha bulmakaun komin min garir bizir mamın ingari. Egha uan dapanim garugha iza Ahap migia ghaze, “Ikiavira Itir God ghaze, Ni Siriabav sogh me abiragham. Mati ni komin kamın me gasivira ikiti me bar givagham.”

¹² Ezi akam inigha izir gumazir igharaziba uaghan kamaghira migei. Me ghaze, “Ni Ramotin nguibar ekiamın mangi misogh, egh guizbangira nguibar ekiar kam iniam. Ikiavira Itir God, nin akuraghti, ni me abiragham.”

¹³ Ezi, gumazir dapanir Ahap Mikaia iniasa amadazi ghuzim, an a inigha izi. Aning atrivim boroghin iza, gumazir dapanir kam Mikaia migia ghaze, “Akam inigha izir gumaziba bar moghira ghaze, atrivim midorozimin Siriaba abiragham. Kamaghin amizi, ni uaghan kamaghira, akar atrivim bar akueghamin tamın atrivim mikim.”

¹⁴ Ezi Mikaia ua a ikaragha ghaze, “Ikiavira Itir Godin zurara itimin ziamın, ki guizbangira ni migei, akar manam Ikiavira Itir God a mikimasa na mikeme, anarira ki an gun mikimam.”

¹⁵ Egha a ghua Atrivim Ahap batozi, Ahap an azara, “Mikaia, e Ramotin nguibar ekiam bagh mangi, misogh uam a iniam ti, puvati?”

Ezi Mikaia atrivim dipova ghaze, “A dera, ni mangi misogh egh Ramotin nguibar ekiam ini. Ikiavira Itir God nin akuraghti, ni me abiragham.”

¹⁶ Ezi Atrivim Ahap a migia ghaze, “Ni ifaran marki. Ki zurara ni migia ghaze, ni Ikiavira Itir Godin ziamın guizbangira na mikim. Ni manadzoghın nan akam baragham?”

¹⁷ Ezi Mikaia Ahap migia ghaze, “Ki garima Israelian midorozir gumaziba mati, ghuaviba puvatizir sipsipbar min pura tintinibar mighsiabagh miri. Ezi ki Ikiavira Itir God barazi, a ghaze, ‘Gumazamizir kabar faragh mangamin gumazir dapaniba puvati. Ni me amangighi, me vaghvagh uan nguibar mangi egh deraghvira iki.’”

¹⁸ Ezi Israelian Atrivim Ahap kamaghin oregha Atrivim Jehosafat migia ghaze, “Ni ge, ki ni mikemegha gifa. Akam inigha izir gumazir kam bizir aghuitamin gun na migeir puvati. A zurara bizir kurar na bati-vamibara gun na migei.”

¹⁹ Ezi Mikaia ua kamaghin migei, “Ni datirighin deragh kuarim atigh oraghti, ki Ikiavira Itir God nan akazir bizibar ni mikimam. Ki garima, Ikiavira Itir God uan Nguibamin uan atrivir dabirabim gaperaghav iti, ezi an enselba bar an okarigha tivigha iti. ²⁰ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin men azara, ‘Tinara mangi Ahap gifariva a gekuighi, a Ramotin nguibamin mangi midorozimin aven ovengam?’ Ezi enselba vaghvagha uan nighniziba Ikiavira Itir God ganidi.

²¹ “Me kamaghin amua ikiav itima, duar mam iza Ikiavira Itir Godin damazimin tugha, kamaghin a migei, ‘Ki mangi a gifaragh a gekuigham.’

²² “Ezi Ikiavira Itir God an azara, ‘Ni manmaghiram a gifaram?’

“Ezi duam kamaghin Ikiavira Itir God migei, ‘Ki mangi Ahapın akam inigha izir gumazibar amuti, me a gifaragham.’

“Ezi Ikiavira Itir God duar kam migia ghaze, ‘Ni mangi a gifaraghti, a nighnizir gavgavim nin akamin ikiam.’”

²³ Ezi Mikaia bighavira Ahap migia ghaze, “Ikiavira Itir God, ni ikuvighasa a ifonge, egha ni gifarasa duar kam amadazi, a nin

akam inigha izir gumazir kabagh amizi, me ni gifaragha gifa.”

²⁴ Ezi akam inigha izir gumazim Sedekaia, a Kenanan otarim, an orazi, Mikaia akar kamın Ahap mişgeima, an an boroghın ghua an koviam mişuegha ghaze, “Ikiavira Itir Godın Duam manmaghın na ategha, nin ghugha akar kam ni ganingi?”

²⁵ Ezi Mikaia, Sedekaian akam ikaragha ghaze, “Apaniba gin izi Israelia ia abinighti, ni ari mangi dipenitamin aven danganir mogomemin modogh ikiam. Egh dughiar kamra ni fogham, Ikiavira Itir God uabi akar kam na ganingizi, ki an gun mişgei.”

²⁶ Ezi Atrivim Ahap uan gumazir dapanir mam mişgia ghaze, “Ni Mikaian suiragh nguibar ekiamın garir gumazir ekiam, Emon ko nan otarim Joas, aning bagh mangi. ²⁷ Egh kamaghın aning mikemegh, ‘Atrivim kamaghın mişgei: Gua gumazir kam isi kalabuziam datigh. Egh bretin muziariba ko dipabara, a daning mangiti midorozim gıvaghı ki uamategham.”

²⁸ Ezi Mikaia ghaze, “Ia gumazamiziba bar deravira nan akar kam baragh!”

Egha kamaghın Ahap mişgia ghaze, “Ni osimtizitam inigha kogh ua deraghvira nguibamin izegh, egh ni kamaghın fogh suam, Akar ki mişgeir kam, a Ikiavira Itir Godın izezir puvati.”

*Ahap ghua misosi
(2 Eghaghaniba 18:28-34)*

²⁹ Kamaghın amizi, Israelin Atrivim Ahap ko Judan Atrivim Jehosafat, aning uan midorozir gumaziba inigha, Siriaba ko misoghasa ghua, Gileatin Distriğhın itir nguibar ekiam Ramotin ofifi. ³⁰ Midorozim tighar akuighirighasava amima, Atrivim Ahap kamaghın Atrivim Jehosafat mişgei, “Ga midorozim bagh mangi, ki uan atrivir korotiaba sueghıva korotiar igharazitabar aghuighti, midorozir gumaziba nan atamangıgham. Eghti ni uan atrivir korotiabar aghuigh.” Egha Israelian atrivim korotiar igharazıba aghuigha aning midorozim bagha zui.

³¹ Dughiar kamra, Sirian atrivim uan 32plan midorozir gumazir karisın pın tuıva misozıbar dapanıba, akar gavgavım me ganıga ghaze, “Ia Israelian atrivim baghvıra gan a misogh, egh gumazir igharazııav soghan markı.” ³² Ezi me misozir dughıamin, midorozir gumazıbar dapanir kaba Atrivim Jehosafatın ganıgha ghaze, a ti Israelian atrivim. Egha atrivim misoghasa ghua tiarım akara deıma, ³³ me fo, kar Israelian atrivim puvati, egha me anetaki.

³⁴ Midorozim ghuavıra itima, Sirian midorozir gumazir mam, uan barir pimın Israelia iti naghın puram asavamada. Ezi

barım ghua Ahapın mıkarzır midorozır korotıam avarazır puvatızım gasara. Ezi Ahap uan karisın suızır gumazım mişgia ghaze, “Ki ikuvıgha gıfa. Ni zuamıra ua karısır giragh midorozır danganım atakıgh.” ³⁵ Ezi midorozım ghuavıra ikıa bar gavgavızı, Atrivim Ahap midorozım ategh mangan ııburaghburaghızı, me karısın aven puram anefazi, a Siriabar damazımın uan karısın aven aperaghav ikıa Siriabar gari. Ezi an duar torım ghuzım puvıra ivemara izaghıra karısır gızııvagha, kamaghıra itıma, aruem gevıma an areme.

³⁶ Aruem ghuaghıra mıgoroghıasava amıma, Israelia ko Judan midorozır gumazıba me bar dia kamaghın mişgei, “E bar moghıra uamategh uan kantriba ko uan nguııabar mangam!”

³⁷ Kamaghın amizi, Atrivim Ahap aremezi, me an kuam inigha ghua Samarian anefa. ³⁸ Egha an karısır, Samarian dipar akarer mamın a rue. Ezi afıaba izava an ghuzım apıma, tuavımın amızıba izava an ghuzım itir dipar akarem gure. Bizır kaba, Ikiavıra Itir God mikemezi moghın ofifi. ³⁹ Atrivim Ahap amızır arazıba bar, da akınafarır me kamaghın diborımın aven itı, Israelian Atrıııbar Eghaghanıba. Akınafarır kam, dipenır a ingarıgha elefanın atarııbar asıngızıba ko, an nguııbar ekiaba avınızır dıvızıba gavgavım dagh anıngızır ingangarır amızııbagh egharı. ⁴⁰ Ahap uan inazır afeziabar mın aremezi, an otarım Ahasia an danganım inigha atrıııvımın oto.

*Jehosafat Judan atrıııvımın oto
(2 Eghaghanıba 20:31–21:1)*

⁴¹ Ahap Israelian atrıııvımın itıma, an namba 4 azenımın aven Asan otarım Jehosafat azenır 35plan ikıa atrıııvımın oto, egha 25plan azenııbar Jerusalemın atrıııvımın itı. An amebam, Silhın guıvım, an zıam Asuba. ⁴³ Jehosafat uan afezıam Asa faragha ikııava amızı moghın, a Ikiavıra Itir Godın damazımın arazır aghuııbagh amı. Egha bizır vamıra, an a gamızır puvati, a mişıııabar pın itir asebar zııaba fer danganıııbagh asıghasıghızır puvati. Kamaghın amızı, gumazamızıba danganır kabar ofabagh amua, egha paura mughurıar aghuım zıııba tue. ⁴⁴ Jehosafat uaghan Israelian atrıııvım ko aning uan dafarımning suiragha, aning deraghavıra aperaghav ikıa, ua uanıng misozır puvati.

⁴⁵ Atrivim Jehosafat amızır arazıba bar, da akınafarır me kamaghın diborımın aven itı, Judan Atrıııbar Eghaghanıba. Akınafarır kam, a uan apanııııav soghezır eghaghanıba ko, an gavgavır ekiabar eghaghanıba an aven itı. ⁴⁶ Fomıra

Jehosafatin afeziam Asa, asebar ziaba fer danganibar, gumazir poroghamiba uari bakia uari koma akuir arazim gamiba batoke. Ezi men marazi ikiavira itima, Jehosafat bar me agifa.

⁴⁷ Dughiar kamin, Idomin kantri atriviba puvati. Ezi Judan atrivimra Idomin kantri gativagh, an ganasas gumaziba amisefi.

⁴⁸ Atrivim Jehosafat mikemezi, ingangarir gumaziba kantri Ofirin mangamin kuribar ingari, eghti da ongarimin mangi kantri Ofirin gol inigh izam. Ezi kurir kaba, da nguibar ekiam Esiongeberin ikuvigha, puram apiaghav iti. Kamaghin amizi, me Ofirin ghuzir puvati. ⁴⁹ Ezi gin, Israelian Atrivim Ahasia kamaghin oraki, Jehosafatin kuriba ikufi, ezi a kamaghin Jehosafat migei, "Ni uan kuriba ua da amangighti, ki uan kurimin ingangarir gumaziba, nin ingangarir gumaziba ko me amadaghti me mangam." Ezi Jehosafat an nighnizimin aghua.

⁵⁰ Egga gin Atrivim Jehosafat uan inazir afeziabar min aremezima, me an kuam isa Devitin Nguibar Ekiamin, an inazir afeziabar kuaba afezir danganimin anefa. Ezi an otarim Jehoram an danganim inigha atrivimin oto.

Ahasia, Israelian atrivimin oto

⁵¹ Jehosafat Judan atrivimin itima, an namba 17in azenimin aven, Ahapin otarim Ahasia Israelian atrivimin oto. Egga azenir pumuningin Samarian atrivimin ike. ⁵² A uan afeziam ko amebamin min arazir kuraba ikiavira Itir Godin damazimin dar gin ghua, Nebatin otarim Jeroboamin min ami. Jeroboam faragha Israelia gekuizi, me arazir kurar aviribagh ami. ⁵³ Ahasia, asem Balin ziam fe. An arazir kam bangin, Ikiavira Itir God, Israelian God, an afeziam Ahapin aningaghezi moghin, an aningaghe.

Israelia ko Judabar Atriviba, Men Akinafarir Namba 2 O 2 Atriviba Akar faragha zuim

Atrivibar Akinafarir Namba 2, a bizir Atrivibar Akinafarir Faragha Zuimin eghaghanibar gin otivizibagh eghari. Akinafarir kamning, bar fomira akinafarir vamiran ike. Atrivibar Akinafarir Namba 2, a Israelian kantrin pumuningin atrivibagh eghari. Kar Judabar kantrin sautin amadaghan itim, ko Israelian kantrin notin amadaghan itir atrivibar eghaghaniba. A bizir otivizibagh eghara ghua, kantrin kamningin apaniba aning gasighasighizir dughiamin tu. Notin amadaghan itir kantri Israel, kantri Asiria, faragha iza a gasighasiki. Ezi gin, sautin amadaghan itir kantri Juda, kantri Babilonin Atrivim Nebukatnesar a gasighasiki.

Akinafarir kam, an Atrivibar Akinafarir Faragha Zuimin min ghu, egha an atriviba amizir araziba tuisisi. Me Godin apengan iti, o puvati? Bizir ekiam akinafarir kam aneka, a kamakin. Bizir Israelin ikizimning virara aning batozi, apaniba me gasighasighizim, kar me uan atriviba ko men osimtizim. Judabar atriviba ko Israelian atriviba ko men gumazamiziba, me bar moghira akirin God gasaragha dughiar aviribar an Araziba batogha, an akam barazir puvati. Kamaghin amizi, me osimtizir ekiar kam bato.

Gumazamizibar nighnizimin aven, Jerusalem ko Godin Dipenir an itim, kar bizir bar ekiamning, egha kamaghin men aka, God me ko iti. Ezi me kamaghin nighnigha ghaze, God me ko ikiti, bizir kuratam me batoghan kogham. Ezi akinafarir kam, a Jerusalem ikuvizir bizim, ko apaniba Godin Dipenim gasighasighizir bizim geghari. Bizir kam, a Israelian gumazamizibar nighniziba bar dagh asighasiki. Bizir kam bangin, gin men ikirimirimin araziba, ko Godin ziam fer araziba bar igharaghavram oto.

Elaija ko Elisan eghaghanim

(Sapta 1:1--8:15)

Elaija ghaze,

Atrivim Ahasia aremegham

¹ Israelian Atrivim Ahap aremezir dughiamin gin, Moapia, Israelia me gatavagh men ganan me aghuagha me batoke.

² Dughiar mamın, Israelian Atrivim Ahasia, uan dipenimin azuarim pin aperaghav iti. Azuarir kamin birim akariaghırizi, Ahasia nguazim girigha bar kufi. Kamaghin amizi, a gumazir maba amada, eghti me Filistian kantrin itir nguibar ekiam Ekronin mangi Ekronin asem Balsebup, an azangsigh fogh suam, a ua deragh otogham, o puvatigham. ³ Ezi Ikiavira Itir Godin ensel, kamaghin Tisben nguibar ekiamin itir Godin akam inigha izir gumazim Elaija migei, "Ni dikavigh mangi gumazir Samarian atrivim Ekronin nguibar ekiamin amadaziba batogh. Egh ni kamaghin me mikemegh, 'Ia manmagsua Ekronin asem Balsebupin azangasa? Godin tam ti Israelin kantrin aven itir puvati, ezi ia mangasa? ⁴ Ia oragh. Ikiavira Itir God migirigiar kam Atrivim Ahasia gami: Ni ua deraghan kogham. Bar puvati. Ni kamaghira uan dakozimin irighiv ki mangi aremegham.'" Ezi Elaija akar kam baregha, dikavigha ghua gumazir kabav gei.

⁵ Ezi gumaziba Elaijan akam baregha givagha, uam atrivim bagha ghuzi, atrivim kamaghin men azara, "Ia tizimsua zuamira ua ize?"

⁶ Ezi me kamaghin a ikaragha ghaze, "Gumazir mam tuavimin e batogha ghaze, 'Ia uamategh mangi, Ikiavira Itir Godin akar kamin gun atrivim mikemegh. Akar kam kamakin: Ia manmagsua Ekronin asem Balsebupin azangsighasa? Ia ti Godin tam Israelin kantrin aven itir puvati, egha ia mangasa? Bar guizbangira, ni ua deraghan kogham. Bar puvati. Ni kamaghira uan dakozimin irighiv ki mangi aremegham."

⁷ Atrivim akar kam baregha kamaghin men azara, "Gumazir akar kam ia ganingizim, a manmaghin garir gumazim?"

⁸ Ezi me kamaghin a ikaragha ghaze, "A korotiar me asizir arizibar ingarizim aru, egha letin me asizir inimin ingarizimin uabi amighiri."

Atrivim oregha ghaze, "Mar, Tisben gumazim, Elaija."

⁹ Egha atrivim, midorozir gumazibar dapanir mam ko an midorozir gumazir 50pla sara, me amangizi, me Elaija inigh izasa zui. Me ghua danganir Elaija itimin otivigha gumazir dapanir kam Elaijan garima, a mighsiar mam gisin aperaghav iti. Ezi gumazir dapanir kam kamaghin Elaija migei, "O Godin akam inigha izir gumazim, atrivim ghaze: Ni izighiri mangi an ganigh."

¹⁰ Ezi Elaija kamaghin a ikaragha ghaze, "Ki guizbangira, Godin akam inigha izir gumazim, eghti avim Godin Nguibamin ikegh izighiri ni ko nin 50plan midorozir gumaziba sara bar ian isigham." Ezi zuamira

avim izaghira gumazir dapanir kam ko an midorozir gumazibar isizi, me ariaghire.

¹¹ Ezi gin atrivim, ua midorozir gumazibar dapanir igharazim ko an midorozir gumazir 50pla amadazi, me Elaija bagha ua ghue. Me ghua otivigha, gumazir dapanir kam kamaghin a migei, "O Godin akam inigha izir gumazim, atrivim akar gav-gavim ni ganiga ghaze: Ni zuamira izighiri, egh mangi an ganigh."

¹² Ezi Elaija kamaghin an akam ikaragha ghaze, "Ki guizbangira, Godin akam inigha izir gumazim, eghti avim Godin Nguibamin ikegh izighiri ni ko nin 50pla midorozir gumaziba sara bar ian isigham." Ezi zuamira avim izaghira gumazir dapanir kam ko an midorozir gumazibar isizi, me ariaghire.

¹³ Ezi gin atrivim ua midorozir gumazibar dapanir igharazir mam ko an midorozir gumazir 50pla amangizi, me Elaija bagha ua ghue. Egha namba 3in gumazir dapanir kam ghua mighsiamin ghuavanaga, Elaijan boroghira tevimming apirigha, kamaghin an azara, "O Godin akam inigha izir gumazim, ga uaning, ni nan ikirimirim ko nan midorozir gumazibar ikirimiribar apangkuvighti, e nin damazimin bizir aghuimin min otoghti, ni e gasighasighan marki." ¹⁴ Ki fo, avim Godin Nguibamin ikegh izahirigha gumazir dapanir faragha izezimmingin isiava aningin midorozir gumaziba sara isi. Ezi ga uaning, ni nan apangkuvighasa ki ifonge, egh na gasighasighan marki."

¹⁵ Gumazir dapanir kam mikemegha givazi, Ikiavira Itir Godin ensel, kamaghin Elaija migei, "Ni dikavigh gumazir kam ko magari. Ni an atiatingan marki." Ezi Elaija dikavigha a ko atrivim bagha zui.

¹⁶ Elaija ghua otogha akar kamın gun atrivim migei, "Ikiavira Itir God kamaghin mikeme: Ni ghaze, Israelin kantrin aven Godba ti puvati, egha ni gumaziba amangizi, me Ekronin asem Balsebupin azangasa ghue. Kamaghin amizi, ni ua deraghan kogham. Bar puvati. Ni kamaghira uan dakozimin irighiv iki mangi aremegham."

¹⁷ Ezi gin Ahasia areme, ezi bizir kam, Ikiavira Itir God, Elaijan akam garugha mikemezi moghin, an otogha gifa. Ahasia otariba puvati, ezi an aveghbuam, Joram, an danganim inigha, Israelian atrivimin oto. Dughiar kamın, Judan kantrin aven, Jehosafatin otarim Jehoram atrivimin iti. Jehoram atrivimin itir azenir namba 2in aven, Joram Israelian atrivimin oto. ¹⁸ Atrivim Ahasia amizir bizir igharazibar eghaghaniba, da akinafarir kamın iti, me a dibora ghaze, Israelian Atrivibar Eghaghaniba.

2

God Elaija inigha uan Nguibamin ghue

¹ Ikiavira Itir God aminir ighuagharuim Elaija inigh uan Nguibamin mangasa nighnisi. Bizir kam otivasa roghira izezi, Elaija ko Elisa Gilgal ategha zui. ² Egha Elaija kamaghin Elisa migei, "Ikiavira Itir God mangi Betelin otivasa na mikeme. Kamaghin amizi, ga uaning, ni kagh iki."

Ezi Elisa kamaghin an akam ikaragha ghaze, "Ikiavira Itir Godin ziamin, ki bar guizbangira migei, ki ni ko mangam." Kamaghin amizi, aning virara Betelin nguibamin ghue.

³ Dughiar kamın, Godin akam inigha izir gumazibar okoruar ekiam mam Betelin iti. Egha me bar dikavigha nguibamin azenan iza aning batogha, kamaghin Elisa migei, "Ikiavira Itir God datirighin, nin gumazir ekiam inigh mangam. Ni ti kamaghin foz, o puvati?"

Ezi Elisa kamaghin men akam ikaragha ghaze, "Ki fogha gifa. Ia ua bizir kamın mikiman marki."

⁴ Ezi aning ikia, egha Elaija kamaghin Elisa migei, "Ikiavira Itir God Jerikon nguibamin mangasa na amada, kamaghin amizi, ga uaning, ni kagh iki."

Ezi Elisa ghaze, "Ikiavira Itir Godin ziamin, ki guizbangira migei, ki ni ko mangam." Egha aning virara Jerikon nguibamin ghue. ⁵ Dughiar kamın, Godin akam inigha izir gumazibar okoruar mam Jerikon iti. Egha me Elisa bagha iza kamaghin a migei, "Ikiavira Itir God datirighin nin gumazir ekiam inigh mangam. Ni kamaghin foz, o puvati?"

Ezi Elisa kamaghin men akam ikaragha ghaze, "Ki fogha gifa. Ia ua bizir kam mikiman marki."

⁶ Ezi aning Jerikon ikiavira ikia Elaija kamaghin Elisa migei, "Ikiavira Itir God Jordanin Fanemin mangasa na mikeme. Kamaghin amizi, ga uaning, ni kagh iki."

Ezi Elisa ghaze, "Ikiavira Godin ziamin, ki guizbangira migei, ki ni ko mangam." Egha aning virara Jordanin Fanemin ghue.

⁷ Ezi Godin akam inigha izir gumazir okoruabar tongin, gumazir 50pla aningin gin ghue. Aning ghua Jordanin Fanemin otogha dipamin boroghin tughav iti. Ezi akam inigha izir gumazir 50pla, mong aningin saghon tuivighav iti. ⁸ Ezi Elaija uan korotiar ruarim suegha, a righa a isa Jordanin Fanemin dipam misoke. Ezi dipam bigha akuar pumuningin irizi, nguazir tizimin itim misingi. Ezi aning nguazir misingizimin arua dipamin vongin ghue.

⁹ Aning ghua Elaija kamaghin Elisa migei, "Ikiavira Itir God na iniamin dughiam

roghira ize, ezi ki ni ategham. Kamaghin amizi, ki faragh bizir tizimra, ni bagh a damu nin akuragham, ni bizir tizim gifonge?"

Ezi Elisa kamaghin an akam ikaragha ghaze, "Ki fo, ni Godin gavgavim inigha akam inigha izir ingangarim gami. Ga uaning, ni gavgavir kam na daningasa ki ifonge, mati afeziam bizir aviriba uan otarir ivariam ganidi. Egh ki nin danganim inigh, Godin akam inigha izir ingangarim damuam."

¹⁰ Ezi Elaija kamaghin an akam ikaragha ghaze, "Bizir ni nan azarazir kam, a bizir ekiam, ki a damuan ibura. Eghti ni nan ganti Ikiavira Itir God na inigh mangiti, ni guizbangira gavgavir kam iniam. Ki zuir dughiamin, ni nan ganighan koghiva, ni gavgavir kam inighan kogham."

¹¹ Aning ghua migia zuima, Ame! Avir mam zuamira aningnin torimin oto. Avir kamin aven, aning garima, hoziaba karisin mam kurvasi. Ezi aminir ighuagharuim Elaija inigha Godin Nguibamin ghu. ¹² Ezi Elisa Elaijan gari a zuima a kamaghin dia migiavira iti, "Nan afeziam! Nan afeziam! Ni Israelian akurvazir gumazir bar gavgavim, mati midorozir hoziaba ko midorozir karisba." Ezi Elaija ghugha givazi, Elisa uam an gari puvati. Kamaghin amizi, Elisa bar oseme, egha uan korotiar ruarimin suiragha anebighizi, an akuar pumuningin iri, kar a uan osimtizim akakagha amizir arazim. ¹³ Elaija ghua-vanadir dughiar kamin, an korotiar ruarim nguazim giri. Ezi Elisa a inigha uamategha Jordanin Fanemin ghua an miriamin tughav iti. ¹⁴ Egha a Elaijan korotiar ruarir kam inigha, Elaija faragha amizi moghin dipam misoke. Egha a dipam misozir dughiamin, a ghaze, "Ikiavira Itir God, a Elaijan God, a managh iti? A ti uaghan, na ko ikiam?" Ezi dipam zuamira bigha akuar pumuningin otozi, Elisa uamategha vongin ize.

¹⁵ Ezi 50plan Godin akam inigha izir gumaziba, danganir kamin ikiavira ikia, egha bizir kamin garima, Elisa a gami. Egha me ghaze, "Ia gan! God fomira Elaija ganingizir gavgavir kam, a datirighin Elisan iti." Egha me iza a batogha, tevibar pirigha dapaniba avigha, ghuaghira nguazim giregha, ziar ekiam a daningasa.

¹⁶ Egha me kamaghin Elisa migei, "Ni gan. En adarazir aven, 50plan gumazir gavgaviba iti. Ezi me mangi nin gumazir ekiam bativasa e ifonge. Ikiavira Itir Godin Duam ti a inigha ghua mighsiatamin anetaki, o danganir zaritamin anetaki."

Ezi Elisa me migei, "Marki. Ia me amadaghti me mangi a burian marki."

¹⁷ Ezi Godin akam inigha izir gumaziba bar gavgavigha, a gakaghora an azangsis. Kamaghin amizi, Elisa mong aghumsigha, men tivan aghuagha ghaze, "A dera, ia me amadaghti me mangi." Ezi me 50plan gumaziba amangizi me 3plan aruebar Elaija buriaiva, a batozir puvati.

¹⁸ Dughiar kamin, Elisa Jerikon ikiava me mizuaima, me ua izezi, a kamaghin me migei, "Ki manmaghin ia mikeme? Ezi ia gavgavigha nan akam baraghan aghua."

Elisa dipam gamizi, a deragha oto

¹⁹ Dughiar kamin, Elisa Jerikon ikiavira itima, nguibamin gumazamiziba iza kamaghin a migei, "Gumazir ekiam, ni gan, nguibar kam bar dera. Ezi dipam ikufi. Amizir naviba adaiba, me dipar kam apava, me zuamira, borir ghuariba bati. Kamaghin amizi, boriba ariaghiri."

²⁰ Ezi Elisa kamaghin me migei, "Ia mangi itarir igiatam inigh, egh amangsizir tam a datigh, a inigh izi." Ezi me Elisa mikemezi moghin ami.

²¹ Ezi Elisa a inigha ghua emimirir dipamin ghugha amangsizir kam a mikinigha ghaze, "Ikiavira Itir God kamaghin migei: Ki Ikiavira Itir God, ki dipar kam gamizi, a deragha oto. Eghti dipam ua gumazirbar amuti, me arimighiran kogham. Egh ua amizibar amuti, men otirimirir dughiam zuamiram otoghan kogham." ²² Ezi Elisa mikemezi moghin, dipar kam deragha kamaghira ikia iza datirighin iti.

Otarir igiar maba Elisa dipofi

²³ Ezi gin Elisa Jeriko ategha Betelin ghu. Ezi nguibamin otarir igiar maba nguibamin azenan iza an gani, egha me kamaghin Elisa dipova ghaze, "O gumazir onarim misezim, ni kamatigh! Gumazir onarim misezim, ni danganir kam gitagh."

²⁴ Ezi Elisa ragha mighigha men gara ghaze, "Ki guizbangira migei, Ikiavira Itir God ia gasighasigham." Ezi asizir bean amebiar pumuningin zuamira ruarimin azenan iza, otarir kabar tongin otarir 42plan misogha, tintinibar men mikariziba abiaghariiki.

²⁵ Ezi Elisa danganir kam ategha bar ghua Karmelin Mighsiamin ghu. Egha gin Karmel ategha uamategha Samaritan nguibar ekiamin ghu.

3

Israelia Moapia misosi

¹ Dughiar kamin, Jehosafat Judabar atrivimin iti, ezi an namba 18in azenimin, Ahapin otarim Joram, Israelian atrivimin

oto. Egha a 12plan azenibar Samarian atrivimin ike. ² Atrivim Joram arazir kuram Ikiavira Itir Godin damazimin a gami. Egha an arazir bar kurar aviribagh amizir puvati, mati an ameban ko afeziam amizi mokin. Joram asem Balin marvir guar an afeziam fomira ingarizir kam batoke. ³ Egha Nebatin otarim Atrivim Jeroboam, amizir arazir kurar kabara, Joram uam a dagh ami, arazir kurar kamagh gariba Jeroboam Israelia gekuizi me dagh ami. Joram arazir kurar kaba ataghizir puvati. Bar puvati.

⁴ Dughiar kamın, kantri Moapın Atrivim Mesa sipsipin aviriba iti. A Israelian atrivimin apengan iti, egha azeniba bar takisin min uan 100,000plan sipsipin apurir igiaba isa Israelin atrivim ganidi. Egha uaghan 100,000plan sipsipin apuriba amisiva, dar arizibar ghora Israelian atrivim bagha da amadi. ⁵ Ezi gin Israelian Atrivim Ahap aremezi, Atrivim Mesa Israelian atrivir igiamin apengan ikian aghuagha, ua sipsipba takisin min a ganidir puvati. ⁶ Ezi Atrivim Joram zuamira dikavozir Samaria ategha, Israelian midorozir gumaziba bar me akufa. ⁷ Egha Joram, Judabar Atrivim Jehosafat bagha akam amaga ghaze, "Moapin Atrivim nan apengan ikian aghua. Ezi ki mangi a misoghasava ami. Ni na ko izam, o puvatigham?"

Ezi Jehosafat kamaghin an akam ikaragha ghaze, "Ki ni ko mangam. Ki nin ifongiamin gin mangasa iti. Ezi nan midorozir gumaziba ko hoziaba nin akurvaghasa iti. ⁸ Egh e tuavir manamin mangam?"

Ezi Joram kamaghin an akam ikaragha ghaze, "E Idomin kantrin gumazaniziba puvatizir dangaminin aven zuir tuavimin mangi otogham."

⁹ Kamaghin, Israelian Atrivim Joram ko Judan Atrivim Jehosafat ko Idomin atrivim, me uan midorozir gumaziba ingha zui. Tu-avir kam, a bar ruarazi, me 7plan aruebar arua zuima, men dipaba bar gifa. Ezi midorozir gumaziba ko asizir biziba ateriba, damamin dipaba puvati.

¹⁰ Ezi Atrivim Joram kamaghin migei, "Ki, e uarir apangkufi. Ikiavira Itir God e 3plan atriviba, an en diagha e isa Moapian atrivimin dafarim gati."

¹¹ Ezi Atrivim Jehosafat kamaghin Atrivim Joramın azai, "Ikiavira Itir Godin akam ingha izir gumazitam iti, o puvati? Tam ikiti, e a mikemeghti a Ikiavira Itir Godin azaragham, e manmaghin damuam."

Ezi Atrivim Joramın gumazir dapanir mam, kamaghin an akam ikaragha ghaze, "Safatin otarim Elisa, a iti. A fomira Godin

akam ingha izir gumazim Elaijan ingangarir gumazimin ike."

¹² Ezi Atrivim Jehosafat oregha ghaze, "Elisa, a guizbangira Ikiavira Itir Godin akam ingha izir gumazim." Ezi atrivir 3plan kaba Elisan ganasa ghue.

¹³ Ezi Elisa Israelian atrivimin ganigha ghaze, "Ia manmaghsua na bagha izi? Ia akam ingha izir gumazir nin ameboghfeziaba fomira ghua azangsighizir kaba, me bagh mangi."

Ezi Atrivim Joram kamaghin a ikaragha ghaze, "Puvati. Ikiavira Itir God uabi e 3plan atriviba en diagha e isa Moapın atrivimin dafarim gati. Ezi e ni bagha izi."

¹⁴ Ezi Elisa kamaghin Joram migei, "Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin ingangarir gumazim. A zurara ikia mamaghira iti, egha gavgaviba bar iti. Ezi ki an ziamin ki guizbangira migei: Atrivim Jehosafat ti ia ko itir puvatizi, ki nin guamin ganighan koghai, o ni ko mikemeghan koghai. Ezi ki fo, Jehosafat a gumazir aghuim. Kamaghin amizi, ki a bangin nin akam baragham. ¹⁵ Eghti ia datirighin mangi, gumazir deragha gita misogha ighi-abagh amitam ingh izi." Ezi me gumazir gita misoghamin ingha ize. Ezi a gita misozir dughiamin, Ikiavira Itir Godin gavgavim Elisan iza anevara.

¹⁶ Ezi Elisa akam akura ghaze, "Ikiavira Itir God ghaze: Ia daghurir dipar fomira emira, egha datirighin misingizir kamın, mozir dipar aviribagh kuigh. ¹⁷ Ia amozim ko aminimin ganighan kogham, eghti dipam uan danganir kam gizivagham. Kamaghin amizi, ian bulmakauba ko donkiba damamin dipar aviriba ikiam."

¹⁸ Elisa ua kamaghin migei, "Ikiavira Itir God ghaze, Dipam ia ganidir ingangarir kam, an damazimin a bizir ekiam puvati. A bizir bar muziarim. Ezi Ikiavira Itir God ua bizir igharazitam damuasa. Ia Moapian misoghamin dughiam, a ia ateghti, ia me abinigham. ¹⁹ Egh nguibar divazir gavgaviba itiba ko, nguibar ekiar bar aghuiba vaghvagh da ingh. Egh ia men temer aghuiba oki, egh men mozir dipaba apemegh. Egh ia dagiaba isi azenibar ingaramin nguaziba bar dav kinigh, eghti me dagheba oparan kogham."

Elisa mikemegh givazi, atrivir 3pla anetegha ghu. ²⁰ Ezi amımaragham bar mizaraghara, kar mizarazir ofa damuamin dughiam, aruem anadima, dipam zuamira Idomin ikegha izaghira, nguazir otevir kam bar a gizifa.

²¹ Ezi Moapia kamaghin akam baraki, 3plan atriviba izi me misoghasa. Egha me bar gumazir midorozim damuamin gavgaviba itibar diazi, me iza uari akufa. Egha me gin iza kantri Moap ko kantri Idomin

mitaghniamin tughha misoghasa danganiba isa mizua iti. ²² Egha aminzaraghan, Moapia dikavigha garima, Ikiavira Itir God Israelia bagha dipam amadagha gifa. Ezi aruer angangarim dipam gisira, ezi Moapia dipamin garima, a ghuzimin min bar aghefe. Ezi Moapia saghuiamin tuivav ika an gari. ²³ Egha me kamaghin dei, "Ame! Ia gan. Kar ghuzimra. Apaniba ti uariv sogha, uarira uan aviribav soghezi me ariaghire, ezi men ghuziba nguazimin iti. Aria, e mangi men danganimin men biziba iniam."

²⁴ Egha me dikavigha Israelian danganimin ghue. Egha me ghua otivir dughiamin, Israelian midorozir gumaziba puv me misogha, men gintigha bar ghua Moapin kantrin ghu. Egha Israelia Moapian avirim misuagharigha, ²⁵ men nguibabagh asighasiki. Israelia Moapian danganiba bar dagh arui. Me mangi azenibar ingaramin nguazir tam batoghamin dughiamin, midorozir gumaziba bar dagiaba inigha nguazir kam mikinzi dagiaba bar nguazim avara. Egha uaghan me mozir dipaba bar da apemegha, temer aghuiba bar ada oke. Me nguibar ekiaba bar dagh asighasigha, nguibar ekiar vamira gasighasighizir puvati, kar Kirheres, Moapin nguibar ekiam. Ezi midorozir gumazir katapelin asiba, me nguibar ekiar kam ekiarugha dagiabar asavamadima, da nguibamin aven zui.

²⁶ Ezi Moapin atrivim apanir kabar garima, me a gafisi, kamaghin amizi a 700plan midorozir gumazir midorozir sababar suigha misogha foziba ini, egha me Kirheresin nguibar ekiam ategh ari Idomin atrivim bagh mangasa ua iburaghuburaki. ²⁷ Ezi Moapin atrivim uan otarir ivariam ini, otarir kam an danganim inigh atrivimin ikiam. Egha atrivim otarir kam misuegha an ofa gami, mati Moapian asem in ofan bar isia mighirim. A nguibar ekiam avinizir divazim gisin ofan kam gami. Israelia bizir kamin ganigha bar atiatingi.* Egha me midorozim ategha, uamatagha uan kantrin ghue.

4

Elisa amuir odarimin akura

¹ Dughiar mam in Godin akam inigha izir gumazibar okoruamin mav, an amuim Elisa bagha ize. An pam aremezi an odarimin iti. Egha a kamaghin Elisan diava arai, "O gumazir ekiam, nan pam areme.

Ni fo, a zurara Ikiavira Itir Godin atiati an apengan iti. Egha a faragha gumazir mam da pura dagiaba ini. Ezi datirighin ki da ikarvaghamin dagiaba puvati. Ezi gumazir kam nan otarimning ini asa izi, egh aning damuti aning an ingangarir gumazir kinimningin otogham."

² Elisa akar kam baregha kamaghin amizim migei, "Ki manmaghin nin akuragham? Bizir manam nin dipenimin iti?"

Ezi amizim kamaghin a ikaragha ghaze, "Ki miner mam iti, olivin borem an iti, anarira. Ki ua bizir igharaziba puvati."

³ Ezi Elisa kamaghin a migei, "Ni mangi namakabar azaraghti, me uan miner pura itiba ni daningh. Ni miner aviriba inigh."

⁴ Egh ni miner kaba inigh uan dipenimin aven mangi, egh tiam asaragh. Datirighin ni uan otarimning ko borer nin miner kamin itim isi, miner kabagh ingegh. Ni minetam gingehti a izivaghti, ni a inigh danganitam dafagh. Ni kamaghira damuvira mangiti, miner kaba bar izefegh."

⁵ Ezi amizim akar kam baregha givagha ghua, uan namakaba da mineba inigha, uan dipenimin ghu. Egha a uan otarimning ko dipenimin aven ghugha tiam asara. Ezi an otarimning mineba isa a bagha izima, a borem miner kabagh ingavira iti. ⁶ Amizim borem minebagh ingegha givagha, kamaghin uan otarir mam migei, "Ni miner igharazim inigh izi."

Ezi otarim ghaze, "Amebam, mineba bar izefe." Egha dughiar kamra, borem ua amizimin minemin otivir puvati. A kamaghira tu.

⁷ Ezi amizim ghua kamaghin Godin akam inigha izir gumazim Elisa migei, "Ki miner kaba bar borem dagh ingegha gifa."

Ezi Elisa kamaghin a migei, "Ni mangi borer kaba amadagh, egh dagiaba inigh. Egh ni uan pam inizir dagiaba ikaragham. Eghti dagiar naba ikiam, kar ni uan otarimning ko ia daghebagh ivezam."

Elisa Sunemin nguibar ekiamin amizimin otarim gamizi, a ua dikafi

⁸ Dughiar mam in Elisa Sunemin nguibamin ghu. Amizir mam nguibar kamin ikia, egha dagiar aviriba iti. Egha uan dipenimin daghetam amasa Elisan azangsis. Ezi Elisa zurara Sunemin izir dughiaabar an amizir kamin dipenimin apiaghirava api.

⁹ Egha dughiar mam in amizir kam kamaghin uan pam migei, "Ni gan, gumazir kam

* **3:27:** Hibrun akam deragha akar kam abigha migeir puvati. Fofozir gumazir maba kamaghin nighnisi, Israelia ti kamaghin nighnisi, Moapian asem men ataram, kamaghin me atiati. Ezi fofozir gumazir igharaziba ghaze, Israelia ti kamaghin atiati, Ikiavira Itir God Israelian atari, egha a bizir kurar kam gamizi a Israelian damazimin oto. Ezi fofozir gumazir maba ghaze, Israelia uari Moapian atrivimin arazir kamin osemegha midorozim ataki.

zurara iza e koma api, ki fo, a Godin akam ingha izar gumazim, egha a God baghavira itir gumazimra. ¹⁰ Ga uaning, ga ti dipenir ghuriar pin itimin daguraguir danganitam akirigham. Egh e akuir dakozitam ko, apir dakozitam ko, dabirabir tam ko, lamin tam, danganir kamın dar arigham. Eghti gumazir kam izamin dughiamin, a danganir kamın ikiam.” Egha aning a bagha danganir kam akiri.

¹¹ Ezi dughiar mamın Elisa ua Sunemin izegha, danganir kamın ghuavanabogha, uan akuir dakozim girighav ikiava avughsi. ¹² An avughsa ikia kamaghin uan ingangarir gumazim Gehasi migei, “Ni magiri na bagh Sunemin amizir kamın ganigh, egh a mikemeghti a iza.” Ezi Gehasi amizim mikemezi a iza an guamin tu.

¹³ Ezi Elisa Gehasi migia ghaze, “Ni kamaghin amizimin azaragh, ‘Bar guizbangira, ni ingangarir ekiam gamua gan akura. E bizir tizim damigh, nin akurvazir aghuim ikaragh? Elisa ti mangi atrivim o midorozir gumazibar dapanimin azaraghti, aning ni bagh bizir aghuitam damuam? Ni kamaghin ifongez, o?”

Ezi Gehasi ghua amizir kamın azarazi, amizim kamaghin a migei, “Ki uan adarazir tongin iti, egha bizitamın otevezir puvati.”

¹⁴ Ezi Elisa kamaghin Gehasin azara, “E bizir aghuir manatamin amizir kamın arazir aghuim ikarvagh?”

Ezi Gehasi ghaze, “Ki gari, bizir vamira iti, an pam bar ghurizi, a boriba puvati.”

¹⁵ Ezi Elisa Gehasi migia ghaze, “Ni amizim mikemeghti, a iza.” Ezi Gehasi ghua amizim mikemezi, a iza tiar akamin tughav iti.

¹⁶ Ezi Elisa amizim migia ghaze, “Azenir munamin dughiar kamra, ni otaritam uan agharimningin a firagh.”

Ezi amizim a ikaragha ghaze, “Ga uaning, nan gumazir aruam, ni Godin akam akurir gumazim, ni na gifaran marki.” ¹⁷ Ezi gin, amizir kam navim asangi. Egha Elisa mikemezi moghira, azenir munamin, dughiar kamra an otarim bate.

¹⁸ Azenir mabar gin otarim ekevegha, uan afeziam bagha azenibar ghu. Kar witbar ghorir dughiam, ezi afeziam ingangarir gumaziba ko witin azenimin iti. ¹⁹ Otarim ingangaribar gara ikia, egha kamaghin uan afeziamin diava arai, “Iiii afeziam! Nan dapanim puvira na gami. A na gamuavira iti! Iiiii!”

Ezi afeziam uan ingangarir gumazir mam migia ghaze, “Ni otarir kam inigh an amebam bagh mangi.” ²⁰ Ezi ingangarir gumazim otarim inigha an amebam bagha

ghu. Ezi otarim amebamin apozim girighav ikia ghua, dughiar aruer arizimin tu, egha an areme. ²¹ Ezi amebam otarimin kuam inigha dipenimin pin ghuana Elisa danganimın aven ghua dakozim aneti. Egha amebam azenan ghugha tiam asara.

²² Egha a uan pamın diazi, a izima a kamaghin a migei, “Ni mangi ingangarir gumazitam mikemeghti, a na bagh donki inigh iza. Eghti ki zuamira mangi, Godin akam inigha izar gumazir kamın ganigh, egh uamategh izam.”

²³ Ezi an pam ghaze, “Manmagh amizi ni datirighira mangasa? Ni Sabatin dughiam o iakinir igiamın dughiar ekiam mizuamam, o?”

Ezi amizim ghaze, “Marki, ki datirighira mangasa. Ni nimira iki. Biziba deragh.”

²⁴ Ezi ingangarir gumazim satel donki gatizi, amizim a gapera. Egha amizim kamaghin ingangarir gumazim migei, “E mangamin dughiamın, ni donki damuti, a zuamira mangi. Ni na bangin aghumra mangan marki. Donki aghumra mangisi ki ifuegh, ni mikimam.”

²⁵ Egha amizim ingangarir gumazim ko, Godin akam inigha izar gumazim Elisan ganasa Karmelin Mighsiamin ghu.* Aning saghon ikiavira itima, Elisa aningın gani. Egha a uan ingangarir gumazim, Gehasi migei, “Ni munagh gan, Sunemin amizir kam iza. ²⁶ Ni ivegh a bagh mangiva an azaragh fogh, a uan pam ko otarim me ti deragha iti, o puvati?”

Ezi Gehasi ghua amizimin azarazi, amizim kamaghin an akam ikaragha ghaze, “E deraghavira iti.” ²⁷ Amizim iza mighsiamin Elisa batogha, aviragha Elisan dagarimningin suira. Ezi Gehasi amizimin garima, a kamaghin amima, an a tivamadaghti a tong saghon mangasa.

Ezi Elisa kamaghin Gehasi migei, “Ane-takigh. Ki fo, an osimtizir bar ekiam iti. Ezi ikiavira Itir God an osimtizim nan modogha an gun na mikemezir puvati.”

²⁸ Ezi amizim ghaze, “Gumazir ekiam, kar nin migirigiamın God borir kam na ganingı. Ki nin azarazir puvati. Ezi ki ni migia ghaze, ni na gifaran marki.”

²⁹ Elisa akar kam baregha, kamaghin Gehasi migei, “Ni deraghvira uan inim ikegh, egh nan fidizir aghorim uan dafarimin an suiragh, egh zuamira Sunemin nguibamin mangi. Egh ni gumazitam batogh, dughiam a daningan marki. Eghti gumazitam dughiam ni daningti, ni an akam ikaraghan marki. Ni amizir kamın dipenimra mangi, egh fidizim otarir kamın guam gisin datigh.”

4:16: Genesis 18:14; 2 Atriviba 4:28

*

4:25: Karmelin Mighsiam mong 40 kilomitan, Sunemin nguibar ekiamın saghon iti.

³⁰ Ezi otarimın amebam kamaghın garima, Elisa mangan ibura, ezi a kamaghın migei, “Ikiavıra Itir Godın ziamın, ki guizbangira migei, ki ni ategh uabıra mangan kogham.” Kamaghın amizi Elisa dikavigha amizir kam ko uamategha Sunemın ghu.

³¹ Ezi Gehasi faragha ghua Elisan fidizir aghorim isa otarimın guam gati, ezi a tong mozorogha amir puvati. Bar puvati. Egha Gehasi uamategha zui. A tuavimın aning batozir dughiamın, a kamaghın Elisa migei, “Ni mikemezi moghın ki ami, ezi otarim ua dikavizir puvati.”

³² Egha me ghua dipenimın otivigha, Elisa uan danganimın tiar akamın ghugha, otarir kamın kuamın garima a dakozim girighav iti. ³³ Egha an aven ghugha tiam asaragha, Ikiavıra Itir God ko migei. ³⁴ Egha a dakozim gisin ghuavanabogha otarimın kuam gisin fuagha, uan akam isa otarimın kuamın akam gatigha, uan damazimning an damazimningin porogha, uan dafarimning isa an dafarimning gisin ati. Elisa kamaghın amuvıra itima, otarimın mikarzim ua fei. ³⁵ Ezi Elisa dakozim ategha mong uan danganimın aven arui. Egha ua ghua otarim gisin avira. Ezi otarim 7plan dughia bar asigha uan damazimning kui.

³⁶ Ezi Elisa Gehasin diagha kamaghın a migei, “Ni mangi otarimın amebam mikemeghti a izi.”

Ezi Gehasi kamaghın amizi, amizir kam anaga akuir danganimın aven ghu. Ezi Elisa a migei, “Ni uan otarim inigh.” ³⁷ Egha amizim Elisan dagarimningin boroghira irigha, dapanim aviragha nguazim mituagha, ziar ekiam Elisa ganidi. Egha gin dikavigha uan otarim inigha ghu.

Elisa diparsizim gamizi, a dera

³⁸ Dagheba puvatizir dughiar kurar mam, Israelin nguazim bato. Ezi dughiar kamın Elisa uamategha ghua Gilgalin nguibamın iti. Dughiar mamın, Godın akam inigha izir gumazibar okoruamın, gumazir maba iza a da nighniziba isi. Me apiagha an akaba barasi, egha Elisa uan ingangarir gumazim kamaghın a migei, “Ni mınér ekiam inigh izi va Godın akam inigha izir gumaziba bagh diparsizim damu.”

³⁹ Ezi Godın akam inigha izir gumazir mam diparsizir tam damuasa ghua, zurravariba buri. Egha a ruarimın itir sevibar mın garir bizibar gara ghaze, ka ti dagher aghuiba. Kamaghın amizi, a sevır ovizir aviriba inigha, uan inim garighizi an inim bar izifa. Egha a da inigha iza dar ghoregha mınem gaghui. Ezi gumaziba deragha sevır ovizibagh fokir puvati. ⁴⁰ Diparsizim isigha givazi, Godın akam inigha izir gumaziba

damasa me da isa itaribagh arisi. Ezi me apir dughiamın, diparsizim men akabav sosi, ezi me kamaghın Elisan dei, “O Godın akam inigha izir gumazim, diparsizir kam bar puvira misosi. Ezi e daman ibura. E ti arimighiregham.”

⁴¹ Ezi Elisa plauan me witin ingarizir taba inigh izasa me migei. Me da inigha izezima, Elisa da minem mikinigha, kamaghın uan ingangarir gumazim migei, “Ni diparsizim uam a isi itaribar arikigh, eghti Godın akam inigha izir gumaziba damam.” Ezi me apima, diparsizim datirighın ua men akabav sozir puvati.

Elisa 100plan gumaziba dagheba me ganidi

⁴² Ezi dughiar mamın gin, gumazir mam Balsalisan nguibam ategha, Elisa bagha ize. Kar bali aghoramın dughiam. Gumazir kam uan azenimın, balin faragha aniba aghoregha, 20plan balin bretin rubuzir tueziba ko balin tuezir puvatizir maba sara inigha uan mitarim gaghuigha, da inigha Elisa bagha ize. Ezi Elisa uan ingangarir gumazim migia ghaze, “Ni dagher kaba isi akam inigha izir gumazibar aningti, me dar ami.”

⁴³ Ezi an ingangarir gumazim ghaze, “Dagher kaba avirasemezir puvati, Dagher kaba manmaghira 100plan akam inigha izir gumazir kabar tughatigham.”

Ezi Elisa an akam ikaragha ghaze, “Ikiavıra Itir God ghaze, me damiti, dagher naba ikivıra ikiam. Kamaghın amizi, ni dagheba isi gumazibar anighti, me dar ami.” ⁴⁴ Ezi ingangarir gumazim dagheba isa akam inigha izir gumazibagh aningizi, me da api. Egha Ikiavıra Itir God mikemezi moghira, me amegha izivazi, dagher naba ikiavıra iti.

5

Namanin lepan arimariam gifa

¹ Naman, a Sirian midorozir gumazibar gumazir dapanir ekiam. Namanin dafarimın, Ikiavıra Itir God, Sirian midorozir gumazibar akurazi, me apaniba dikabini, kamaghın amizi, Sirian atrivim bar a gifuegha, a bagha bar akonge. Naman a midorozir gumazir bar aghuim, egha a lepan arimariam iti. ² Dughiar mamın Sirian midorozir gumaziba ghua Israelia misogha, guivir igiar mamın suiragha a sara ghu. Ezi guivir igiar kam, a Namanin amuimın ingangarir amizimın iti. ³ Dughiar mamın gin, Israelian guivir igiar kam kamaghın Namanin amuim migei, “Nin pam Godın akam inigha izir gumazir Samaritan itir kam bagh mangigh, ti deragham.

Godin akam ingha izir gumazir kam an arimariam akirighi, a ua deragham.”

⁴ Naman akar kam baregha, atrivim bagha ghua, guivir igiar kamin akamin gun a mikeme. ⁵ Ezi atrivim kamaghin a migei, “Ni mangi! Ki Israelian atrivim bagh akinafaritam osirigh, ni danighi ni a ingh mangi a daningh.”

Egha atrivim akinafarim osirigha Naman ganingi. Ezi Naman 300,000 kina silvan dagiaba ko 60 kilogram gol, ko 10plan korotiar kurkiamiba sara ingha, dikavigha Samarian ghu.

⁶ Egha Naman Sirian atrivim da akinafarir kam ingha ghua, Israelian atrivim ganingi. Akinafarir kam kamaghin migei: “Akinafarir kam, nan gumazir dapanin Naman ki a bagh ni mikimasa. A lepan arimariam iti, ezi ni a damighi, a ua deraghasa ki ifonge.”

⁷ Ezi Israelian atrivim akinafarir kamin ganigha uan navir osimtizim akakagha uan korotiam abiki. Egha a kamaghin migei, “Amei! Sirian atrivim tizim bagha kamaghin na bagh akam amada, ki mangi gumazir kamin arimariam akirigham? A ti ghaze, ki God, ki gumazim damighi a deragh ikiamin gavgavim iti, a? O ki gumazim damighi, an aremeghamin gavgavim iti, a? Ki fo, a na misoghasa tuaviba buri.”

⁸ Ezi Godin akam ingha izir gumazim Elisa, kamaghin oraki, atrivim navir osimtizim ikia, uan korotiam abiki. Kamaghin amizi, Elisa kamaghin atrivim bagha akam amaga ghaze, “Ni manmagsua navim osemegha uan korotiam abiki? Ni gumazir kam amadaghti a na bagh izi, eghti ki kamaghin an akaghti a fogh suam, Godin akam ingha izir gumazir mam guizbangira Israelin iti.” ⁹ Kamaghin amizi, atrivim Naman mikemezi, a uan karisba ko hoziaba sara ghua Elisan dipenimin tiar akamin oto.

¹⁰ Ezi Elisa gumazir mam Naman bagha anemadazi, a dipenimin azenan ghua kamaghin Naman migia ghaze, “Ni mangi 7plan dughiaabar Jordanin Fanemin dipamin rueghti, nin arimariam givaghti, nin mikarzim ua deraghti, ni deragham.”

¹¹ Ezi Naman akar kam baregha puv atari, egha Elisan dipenim ategha ghu. Naman ghaze, “Elisa ti azenan izegh nan ganigh, Ikiavira Itir God, uan God ko mikim, egh arimariam iti naghin isin uan dafarim ighuavamangam. Egh arazir kamin a na damighi, ki ua deragham. Ezi puvati.

¹² A Jordanin Fanemin dipamin ruasa na migei. Ezi Damaskusin Fanemning Abana ko Farpar, aning bar Israelian dipabagh afira! Eghti dipatam nan arimariam agivsi, ki ti uan kantrin aven itir dipar kamning guruva ua deragham.” Naman kamaghin migia, egha bar aningaghegha ghu.

¹³ Ezi an ingangarir gumaziba an boroghin ghua kamaghin a migei, “Gumazir ekiam, Godin akam ingha izir gumazim bizir bar ekiatam damusi ni mikimti, e fo, ni a damuam. Ezi a kamaghin bizitam mikemezir puvati. A pura ruasa ni mikeme. Kamaghin amizi, ni an akamin gin mangi.”

¹⁴ Ezi Godin akam ingha izir gumazim Elisa, a Naman mikemezi moghin Naman an akam baregha, ghua Jordanin Fanemin ghuaghira 7plan dughiaabar uabi isa dipam gazui. Ezi an arimariam bar givazi an mikarzim ua bar zuegha, borir igiamin min oto.

¹⁵ Egha a uan ingangarir gumaziba ko, me ua Godin ingangarir gumazim bagha ghue. Egha Naman, Elisan guamin tugh a migia ghaze, “Ki datirighin fo, godin tam ua nguazir kamin nguibatamin itir puvati. Ia Israelia, ian God, a guizbangira God. Kamaghin amizi, ga uaning, ki nin ingangarir gumazim, ki bizir aghuim ni daningasa, ni na dama a ingh.”

¹⁶ Ezi Elisa an akam ikaragha ghaze, “Puvati. Ki Ikiavira Itir Godin zurara itimin ingangarir gumazim. A nan garima, ki an ziamin guizbangira ni migei, ki bar ni da bizitam inghan kogham.” Ezi Naman bizir aghuitam Elisa daningasa bar gavgafi, ezi Elisa bar aghua.

¹⁷ Ezi Naman ghaze, “Ni nan bizir aghuim inian aghua, a marki. Ga uaning, ki nin ingangarir gumazim, ni nan amamangatighi, ki Israelian nguazir minemeniar aviritaba inigh uan donkingin datighi, aning da ater e uamategh uan nguibamin mangam. Egh nguazir minemeniar kabagh isin, ki Ikiavira Itir God bagh, ofa gamir dakozimin ingaram. Guizbangira, ki godin igharazitaba bagh ofan bar isia mighiriba, ko ofan igharazibar amuan kogham. Ki Ikiavira Itir God baghvira ofan bar isia mighiriba ko ofan igharazibar amuam. ¹⁸ Ezi ni nan osimtizim gifoghasa ki ifonge, eghti Ikiavira Itir God nan arazir kuraba gin amadagham. Nan gumazir ekiam zurara ghua asem Rimonin ziam fe, ezi ki a ko iti. E Rimonin ziam fer dipenimin aven zuir dughiamin, atrivim nan agharimin suisi. Egha a tevibar pira asem Rimonin ziam fer dughiamin, a na getuima, ki uaghan aser kamin marvir guamin boroghin teviba apiri. Ki fo, ki uamategh mangiti, arazir kam gin uam otivam. Ezi Ikiavira Itir God nan arazir kuraba gin amangasa ki ifonge.”

¹⁹ Ezi Elisa ghaze, “Ni osiman marki. Ni navir amirizim ingh mangi.”

Ezi Naman Elisa ategha ghu. Egh a tighar saghon mangamin dughiamin, ²⁰ Elisan ingangarir gumazim, Gehasi, uabira kamaghin uabi migia ghaze, “Nan gumazir ekiam, Sirian gumazim Naman ataghizi, a

pura zui. Manmaghsua a bizir Naman a daningamim inizir puvati? Ikiavira Itir Godin ziamin, ki guizbangira migei, ki Namanin gin ivegh mangi, egh a da bizitaba iningham.”

²¹ Egha dikavigha Namanin gin zui. Ezi Naman garima, gumazir mam an gin ivegha izi, ezi a uan karis ategha ghuaghira tu-avimim tughav itima, Gehasi iza a bato. Ezi Naman kamaghin Gehasin azara, “Bizitam ia batoz, o?”

²² Ezi Gehasi ghaze, “Puvati. Nan gumazir ekiam kamaghin ni mikimasa na amada: Godin akam inigha izir gumazimning datirighira an dipenimin ize. Aning Efraimin mighsiaba itir Godin akam inigha izir gumazimning. Ga uaning, ni silvan beghium ko korotiar pumuning, Godin akam inigha izir gumazir kamning bagh dar aningigh.”

²³ Ezi Naman kamaghin a ikaragha ghaze, “Beghiar vamira marki, ni pumuning inigh.” A mighighavira da iniasa Gehasi migei, ezi Gehasi da iniasa ifonge. Kamaghin amizi, Naman beghiar pumuning isa silvan aviriba aning gaghui, silvan kabar dibobonim, 60,000 kinan tu. Egha uaghan korotiar aghuir pumuning ini, egha bizir kaba inigha uan ingangarir gumazimning ganingi, ezi a ning da atera Gehasin faragha zui. ²⁴ Me ghua Samarian mighsiamin otivigha, Gehasi bizir kaba inigha dipenimin aven da ati. Egha ingangarir gumazir kamning, ua Naman bagha aning amada. ²⁵ Aning ghuzi, Gehasi ua dipenimin aven ghugha Elisandamazimin tu. Ezi Elisa kamaghin an azara, “Gehasi, ni managh ghugha izi?”

Ezi Gehasi ghaze, “Gumazir ekiam, ki danganitamin ghuzir puvati.”

²⁶ Ezi Elisa kamaghin a migei, “Ni ifaran marki. Ni ti ghaze, ki nin ganizir puvati, a? Nan duam ni ko ikia garima, gumazir kam karis ategha ni bativasa izaghiri. Gehasi, kar dagiaba ko, korotiaba ko, olivin azeniba ko, wainin azeniba ko, sipsipba ko, bulmakauba ko, ingangarir gumazamizir kiniba iniamin dughiam puvati. Arazir kam derazir puvati. ²⁷ Ni Naman da dagiaba ini. Kamaghin amizi, lepan arimariar faragha Namanin ikezir kam, a datirighin nin ikiam. Egh ni ko gin otivamin adarasi, ia zurara lepan arimariar kam iniam.”

Ezi Gehasi Elisa ataghizir dughiamin, Gehasi lepan arimariar ini. Ezi an mikarzim, ghuariar ghurghurimin min bar ghurghuri.

6

Elisa sobiav zem gamizi, a ua dipamin azenan oto

¹ Dughiar kamın, Elisa Godin akam inigha izir gumazir okoruamin gara me geghufi. Ezi dughiar mam gumazir kaba kamaghin a migei, “En dipenim sufi, egha en tughatizir puvati.” ² Kamaghin amizi, ni e ateghti, e bar Jordanin Fanemin mangam. Egh e vaghvagh temer vamira vamiram okam. Egh e uari bagh dipenir igiatam, Jordanin Fanemin miriamin an ingaram.”

Ezi Elisa ghaze, “A dera, ia mamaghin damu.”

³ Ezi Godin akam inigha izir gumazir mam kamaghin a migei, “Ga uaning, gumazir ekiam, ni e ko izasa e ifonge.”

Ezi Elisa a ikara, “A dera, ki ia ko mangam.”

⁴ Egha a me ko ghua Jordanin Fanemin otivigha, maghira temeba oti. ⁵ Me ingara itima, Godin akam inigha izir gumazir mamın sobiav zem asiaghirigha dipam giraghu. Ezi akam inigha izir gumazir kam uan sobiam inian iburagha kamaghin dei, “Ame! Gumazir ekiam, ki gumazir igharazimin sobiam inigha ize. Ezi a dipam giraghu.”

⁶ Ezi Godin akam inigha izir gumazim Elisa, kamaghin an azara, “Sobiam managhira iraghu?” Ezi akam inigha izir gumazim, sobiam iraghuzir danganimin Elisandam. Ezi Elisa temer aguar dozir mam atugha, sobiam iraghuzi naghin dipam mikini, ezi sobiam uam anabo.

⁷ Ezi Elisa ghaze, “Ni datirighin sobiam inigh.” Ezi Godin akam inigha izir gumazim uan dafarim amadagha sobiam ini.

Elisa Sirian midorozir gumazibar tifa

⁸ Dughiar mamın, Sirian atrivim uan midorozir gumaziba ko izi Israelia misoghasa. Egha atrivim uan gumazir dapaniba ko, uariv gia nighnizim batogha ghaze, me danganir me ikiamimin ingarigh, egh kagh ikegh dikavigh mangi Israelia misogham.

⁹ Ezi Godin akam inigha izir gumazim Elisa, a Sirian midorozir gumaziba ikiamin danganim gifo, egha Israelian atrivim bagha akam amada. A uaghan Israelian atrivim migia ghaze, Israelia danganir kamın boroghın mangan marki. Me an boroghın mangiti, Sirian midorozir gumaziba me gasighasigham.

¹⁰ Ezi atrivim akar kam baregha, midorozir gumaziba danganir Sirian midorozir gumaziba ikiamin naghin ikiasa me amada. Ezi Siriaba danganir kamın otivigha Israelian midorozir gumazibar garima, me fomira iti. Kamaghin amizi, me danganir kamın ikian ibura. Arazir kam dughiar aviribar otifi.

¹¹ Ezi Sirian atrivim bizir kam bangin nighnizir kurar bar aviribagh ami. Egha a

uan gumazir dapanibar diazi, me izima a men atara pamtemin kamaghin me migei, "Ia na mikemegh, en gumazir manam Israelian atrivimin akurvasi?"

¹² Ezi an midorozir gumazibar dapanir mam a ikaragha ghaze, "O atrivim, en gumazitam arazir katam gamizir puvati. Bar puvati. Kar Elisara, a Israelian Godin akam inigha izir gumazim. E damuasa amir biziba bar, a zurara Israelian atrivim migei. Ni migeir akaba Elisa bar a dagh fo. Ni akuir danganimin iki mikimti, Elisa fogham."

¹³ Ezi atrivim kamaghin gumazir dapanibav gei, "Ia mangi fogh, Elisa danganir manamin iti. Egh ia midorozir gumaziba amadaghti, me mangi an suiragh." Ezi me ghua kamaghin fo, Elisa Dotanin nguibar ekiamin iti.

¹⁴ Kamaghin amizi, atrivim midorozir gumazir avirim amisefe, egha me amangizi me hoziaba ko karisba inigha Dotanin ghue. Me ghua dimagarimin otivigha nguibam koro.

¹⁵ Ezi bar mizaraghara Elisara ingangarir gumazim dikavigha dipenimin azenan ghu. Egha a garima, Sirian midorozir gumaziba uan hoziaba ko karisba sara nguibar ekiam ekiarugha gifa. Egha a ghua kamaghin Elisa migei, "Ame! Gumazir ekiam, Sirian midorozir gumaziba e ekiarugha gifa. E manmaghin damuam?"

¹⁶ Ezi Elisa kamaghin a migei, "Ni atitingan marki. Me guizbangira midorozir gumazir avirim iti, ezi en akurvaghamin midorozir gumazir bar avirim iti, ezi en midorozir gumazibar dibobonim, men midorozir gumazibar dibobonim bar a gaffra."

¹⁷ Ezi Elisa kamaghin God ko migia ghaze, "O Ikiavira Itir God, ni gumazir kamin damazimning kuighti, a ki migeir darazir ganika." Ezi Ikiavira Itir God ingangarir gumazir kamin damazimning kuizi, a garima, hoziar aviriba ko karisin aviriba Elisa itir mighsiar kam bar a gizifa. Ezi karisba ko hoziar kaba, da avimin mirara gari.

¹⁸ Ezi Sirian midorozir gumaziba Elisara suighasa izavira itima, Elisa kamaghin God ko migei, "O Ikiavira Itir God, ki kamaghsua, ni Sirian midorozir gumazibar damaziba okavighti, me ganan kogham." Ezi Ikiavira Itir God men damaziba okafi.

¹⁹ Ezi Elisa danganir Sirian midorozir gumaziba itimin ghugha kamaghin migei, "Ia ti ongani. Tuavir kam, ia inigh nguibar ekiar ia mangasava amimin mangighan kogham. Ezi marki, ia nan gin iziti ki ian aku gumazir ia ruir kam bagh mangam." Ezi me an gin zuima, a men akua Samarian nguibar ekiamin ghu.

²⁰ Egha me nguibar ekiamin aven ghue. Ezi Elisa kamaghin God ko migei, "O Ikiavira Itir God, ni Sirian midorozir gumazibar damaziba kuighti, me ua gan." Ezi Ikiavira Itir God men damaziba kuizi, me ua gari. Egha me kamaghin gara fo, me Samarian nguibar ekiamin aven iti.

²¹ Ezi Israelian atrivim men ganigha kamaghin Elisara azara, "Gumazir ekiam, ki ti me misueghti me arighiregham, a?"

²² Ezi Elisa ghaze, "Puvati. Ni midorozimin aven apanibar suizir dughiamin, ni zurara me misozi me ariaghirir puvati. Kamaghin amizi, ni gumazir kabav soghan marki. Ni dagheba ko dipaba me daning, eghti me gin uan atrivim bagh uamategh mangam."

²³ Ezi Israelian atrivim Sirian midorozir gumaziba bagha isar ekiam gamigha me ganingi. Me amegha givazi, a ua me amangizi me Sirian atrivim bagha ghue. Egha dughiar kamin, Sirian midorozir gumaziba ua izi Israelia misozir puvati.

Sirian midorozir gumaziba Samarian nguibar ekiam ekiaru

²⁴ Azenir maba givazi, Sirian Atrivim, Benhadat, uan midorozir gumaziba akuvagha, Samarian nguibar ekiam konasa zui, egh Samaria misoghasa. ²⁵ Ezi dughiar kamin Samarian nguibar ekiam dagheba bar puvati. Ezi Sirian midorozir gumaziba dughiar ruarimin nguibam ekiarugha itima, Samarian gumazamiziba dagheba bagh mangi da inigh nguibar ekiamin aven izasa ibura. Kamaghin amizi, gumazitam donkin dapanim givesi, kamaghin a 80 kinan a givezam. Eghti gumazitam 250 gremin kuarazir bumbamin buaribagh ivesi, a 5 kinan dagh ivezam.

²⁶ Dughiar manin Israelian atrivim nguibar ekiam avinizir divazir mitiar gavgavim gisin arui, ezi amizir mam kamaghin an dei, "O nan atrivim, ni en akuragh!"

²⁷ Ezi atrivim kamaghin an akam ikaragha ghaze, "Ni ti ghaze, ki wit ko wain iti, a? Ki ua manmaghin ian akuragham? Puvati. Ikiavira Itir God ti nin akuragham."

²⁸ Egha atrivim an azara, "Ki manmaghin nin akuraghasa ni ifonge?"

Ezi amizim kamaghin a ikaragha ghaze, "Ga amizir kanning, kamaghin akam akiri, nan otarim ga faragh anemam, egh dughiar igharazimin, ga an otarim amam. ²⁹ Kamaghin amizi, ki uan otarim misuegha ga aneme. Egha amimzaraghan, ki an borim misoghasa a migei. Ezi puvati. A uan otarim modogha gifa."

³⁰ Kamaghin amizi, atrivim akar kam baregha bar osemegha, uan korotiam abiki.

A nguibar ekiam avinirizir divazir mitiar gav-gavim gisin aruavira itima, gumazamiziba datirighin an buaber korotiamin garima, atrivim uan korotiar azenan itimin aven aneru. ³¹ Egha atrivim ghaze, "Elisa en osimtizir kabar mingarim. Ezi ki datirighira an firim atughti an aremegham. Ki kamaghin damighan koghti, God uabi na misueghti ki aremegham."

³² Atrivim kamaghin migia, Elisa misueghti an aremeghasa gumazir mam amadazi, a ghu. Ezi dughiar kamin Elisa uan dipenimin itima, Samarian gumazir dapanir maba a ko iti. Gumazir kam atrivim anemadazi, a tighar izima, Elisa kamaghin gumazir dapanibav gei, "En atrivim, a gumazir gumazibav sozi me ariaghirim. Egha a datirighin nan firim aghorasa gumazir mam a amada. Eghti gumazir kam izi otoghamin dughiamin, ia pamtemin tiam asaragh anepirighiti, an aven izan kogham. Ezi atrivim uabi gumazir kamin gin izi."

³³ Elisa migiavira itima, gumazir kam atrivim ko oto. Egha atrivim kamaghin Elisa migei,* "Ikiavira Itir God uabi dughiar kurar kam gamizi an e bato. An en akurvaghsi bizitam damighan kogham. E a mizuaman kogham."

7

¹ Ezi Elisa kamaghin akam ikaragha ghaze, "Bar guizbangira, Ikiavira Itir God ghaze, aruem gurumin kamaghira ganti, gumazamiziba nguibamin tiar akamin mangi, egh me 1 kinara, 3 kilogram plauan aghuir me witin ingarizim givezam, egh 1 kinara, 6 kilogram bali givezam."

² Ezi gumazir dapanir atrivim geghuva a ko izezim, Elisan akam baregha, kamaghin an akam ikaragha ghaze, "Ni oragh! Ikiavira Itir God ti uan Nguibamin tiar akaba kuigh dagher aviriba e ingegham, ki ghaze, e zuamira ti dagheba dagiar muziarimin kamaghin dagh ivezeghan kogham."

Ezi Elisa kamaghin gumazir dapanir kam migei, "Bar guizbangira, ni bizir kamin ganti, an otogham. Egh ni dagher katam ameghan kogham."

Sirian midorozir gumaziba are

³ Ezi aruer kamin 4plan gumazir lepan arimariam itiba, me Samarian nguibar ekiamin, tiar akar ekiamin azenan iti. Egha me uarira uariv gia ghaze, "E tizimsua puram apiav ikia ovevem mizuai?" ⁴ E mangi dagheba buriam. E Samarian nguibar ekiamin aven mangan kogham. Me dagheba puvati, kamaghin amizi,

mitiriam puvira en aghegham. Egh uaghan, e danganir kamra dapiagh ikiva arighiregham. E ti Sirian midorozir gumaziba itir danganimin mangam. Eghti me e misueghti, e arimighiregham, a dera. Me uaghan e ateghti, e angamira ikiam, a uaghan deragham, pura bizim. E fo, e ovengasa iti."

⁵ Egha me bar guaratizimin dikavigha Sirian midorozir gumaziba itir danganimin ghue. Egha me danganimin boroghira ghua garima, gumazitam itir puvati. ⁶⁻⁷ Bar guizbangira, Sirian midorozir gumaziba bar aregha gifa. Guaratizir kamin, Ekiam Sirian midorozir gumazibagh amima, me niginir ekiam barasi, mati midorozir gumazir avirim uan hoziaba ko karisba ko izi. Egha Sirian midorozir gumaziba ghaze, "Ia gan! Israelian atrivim ti Hitian atrivim ko Isipin atrivim givezezi, aning uan midorozir gumaziba inigha e misoghasa izi." Sirian midorozir gumaziba kamaghin mikemegha, dikavigha zuamira danganim ategha arav ghue. Me uan averpeniba ko hoziaba, ko donkiba ataghizi da iti, egha me are. Me bizitam inigha ghuzir puvati.

⁸ Ezi 4plan lepan gumazir kaba men danganimin otivigha, ghua averpenir mamin aven ghuegha garima, Sirian midorozir gumazibar dagheba ko dipaba iti. Ezi me dagheba apa dipaba saram api. Me gin silva ko gol ko korotiaba inigha ghua, danganir mamin da monge. Egha me ua iza averpenir igharazimin biziba uaghan da ini, egha me da isa ghua da modi. ⁹ Egha gin me uarira uariv gia ghaze, "E ti arazir aghuim gamir puvati. E bizir bar aghuim datirighin an gari, egh e mangi gumazamizibav kemeka. E uan akabar kumigh iki mangi amimzaraghan otogh, e ivezir kuram iniam. Aria, e mangi atrivimin gumazir dapanibav kemeka."

¹⁰ Egha me dimagarimra ua Samarian ghugha nguibar ekiamin tiar akamin garir gumazibar dia ghaze, "E Sirian midorozir gumazibar danganimin ghuegha garima, gumazitam itir puvati. Egha uaghan gumazibar migirigiataba baraghizir puvati. Sirian midorozir gumaziba, me arav ghue, ezi men biziba bar men danganimin ikiavira iti. Me hoziaba ko donkibar beniba firizir puvati. Beniba men suighavira itima, men averpeniba ikiavira iti. Ezi dagheba ko biziba averpenibar ikiavira iti."

¹¹ Tiar akamin garir gumaziba akar kam baregha, akam inigh atrivimin dipenim mangasa gumazamizibar dei.

¹² Ezi atrivim dimagarimin akar kam ini. Egha dikavigha uan gumazir dapanibav

* 6:33: Hibrun akamin akar otevir kam, atrivim, vezin kamin puvati. Ezi me kamaghin nighnisi, atrivim migirigiar kamin Elisa gami.

migia ghaze, “Ki Sirian midorozir gumazibar nighnizim gifo. Me kamaghin fo e daghebar otefe. Kamaghin amizi, me averpeniba ategha ghua, tuzir danganibar moga iti. Me ghaze, e nguibam ategh azenan mangiti, me en suigh en nguibar ekiam iniam.”

¹³ Ezi atrivimin gumazir dapanir mam kamaghin a migei, “E ti gumazitaba ameghti, me 5plan hoziar nguibamin ikiavira itiba inigh mangi fogham, bizir manam Sirian midorozir gumaziba bato. Eghti Siriaba, e amangizir gumazir kabagh asighasighti, a dera, pura bizim. E fo, e bar nguibar ekiamin aven iti, e oveaghuezibar min arighiregham. Kamaghin amizi, e gumazitaba ateghti, me 5plan hoziar ikiavira itiba inigh mangam.”*

¹⁴ Egha me gumazir mabav sefe. Ezi atrivim karisin pumuning ko hoziaba isa gumazir kabagh aningi, egha me amangizi me foghasa ghue, bizir manam Sirian midorozir gumaziba bato.

¹⁵ Egha gumazir kaba ghua kamaghin fo, Sirian midorozir gumaziba are. Ezi me men gin ghua Jordanin Fanemin otogha, me iniba ko misozir biziba ko men bizir igharazir tuavimin irezibar gani. Egha me uamategha iza atrivim mikeme.

¹⁶ Ezi Samarian gumamaziziba bizir kam baregha, me zuamira ivemara ghua, Sirian midorozir gumazibar averpenibar men bizir me taghiziba ini. Egha me plauan aviriba ko baliba ini. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God mikemezi moghin, me 1 kinara, 3 kilogram plauan aghuir me witin ingarizim givesi, egha 1 kinara, 6 kilogram bali givesi.

¹⁷ Atrivimin akurvazir gumazir dapanim, atrivim nguibar ekiamin tiar akar ekiamin garir midorozir gumazibar ganasa anemisefe. Ezi a tiar akamin boroghira tughav itima, gumamaziziba ivemara Sirian midorozir gumaziba faragha ikezir danganimin ghue. Gumamazir avirim ivemara tiar akamin azenan ghua, anekunizi, a irizi me a dika ghuavira itima, an areme. Atrivim faragha ghua Elisan gani, ezi Elisa Godin akar kam isa atrivim ganangi. Ezi a datirighin guizbangin oto.

¹⁸ Elisa faragha kamaghin atrivim mikeme, “Aruem gurumin kamaghira ganti, gumamaziziba nguibamin tiar akamin mangi, egh me 1 kinara, 3 kilogram plauan aghuir me witin ingarizim givezam, egh 1 kinara, 6 kilogram bali givezam.”

¹⁹ Egha gumazir dapanir datirighin aremezir kam, a kamaghin Elisan akam ikaragha ghaze, “Ni oragh! Ikiavira Itir God ti uan Nguibamin tiar akaba kuigh dagher

aviriba e gingegham, ki ghaze, e zuamira ti dagheba dagiar muziarimin kamaghin dagh ivezeghan kogham.”

Egha Elisa kamaghin gumazir dapanir kam migia ghaze, “Bar guizbangira, ni bizir kamin ganti, an otogham. Egh ni dagher katam ameghan kogham.” ²⁰ Ezi datirighin bizir kam Elisa mikemezi moghin oto. Gumazir dapanir kam nguibamin tiar akamin tughav iti. Ezi gumamaziziba dagheba iniasa ivemara azenan ghua, anekunizi, a irizi me a dika ghuavira itima, an areme.

8

Sunemin nguibar ekiamin amizim, ua Israelin ize

¹ Dughiar mam, Elisa ghua Sunemin nguibar ekiamin amizim mikeme, amizir kamra an borim faragha areme, ezi Elisa a gamizi, a ua dikafi. Elisa kamaghin amizim mikeme, “Ikiavira Itir God ghaze, mitiriar ekiamin dughiam en nguazimin otivam, eghti gumamaziziba 7plan azenibar dagheba puvatigham. Eghti ni uan pam ko borim inigh nguazir igharazimin mangi iki mangiti, dughiar kurar kam givagham.”

² Ezi amizir kam Elisan akamin gin ghua, uan pam ko borim inigha ghua Filistian nguazimin ikiavira itima, 7plan azeniba gifa. ³ Egha gin 7plan azenir kaba givazi, a uan pam ko borim inigha ua Israelin ize. Egha a ua uan dipenim ko nguazim iniasa atrivimin azangasa ghua.

⁴ Amizim atrivim bagha zuima, atrivim Elisan ingangarir gumazim Gehasi migia ghaze, “Ga uaning, ni mirakelin ekiar Elisa amizibar na geghanasa ki ifonge.”

⁵ Ezi Gehasi, Elisa fomira otarir aremezim gamizi a ua dikavizir bizim geghari. Egha an egharavira itima, amizir kam ua uan biziba iniasa atrivimin azangsighasa izav oto. Ezi Gehasi amizir kamin ganigha, kamaghin atrivim migei, “Atrivim, ni gan! Kar amizir kamra. Ezi kar otarir aremezir kamra, Elisa a gamizi a ua dikafi.”

⁶ Ezi atrivim Elisa amizir bizim bagha amizir kamin azai, ezi amizim a geghari. Egha gin atrivim uan gumazir dapanir mam diazi a izima, a kamaghin a migei, “Ni amizir kamin akuraghti, a uan biziba uamategh bar ada inigh. Ni uaghan an akuraghti, a dagher azenibar otivizibar dagiaba iniam, kar a 7plan azenibar kantrin igharazimin itima, an azenimin otivizir dagheba.”

Sirian Atrivim Benhadat areme

⁷ Dughiar mam, Elisa Sirian nguibar ekiam Damaskusin ghua. Ezi dughiar kamin Sirian Atrivim Benhadat, arimariam iti. Ezi

* 7:13: Hibrun akam deragha akar kamin mingarim abighizir puvati.

8:1: 2 Atriviba 4:8-37

me kamaghin atrivim migei, "Godin akam ingha izir gumazir kam Elisa, a datirighin Damaskusin iza kagh iti."

⁸ Ezi atrivim uan gumazir dapanir mam Hasael kamaghin a migei, "Ni dikavigh bizir aghuitam Godin akam ingha izir gumazim daningisi a inigh mangi an ganigh. Egh ni a mikemeghti, a kamaghin Ikiavira Itir Godin azaragh, nan arimariam givagham, o puvatigham."

⁹ Kamaghin amizi, Hasael bizir bar aghuir me Damaskusin ingariziba ini. Ezi 40plan kamelba da ateram. Egha ada isa kamelbagh arigha Elisa bagha ghu. A ghua otogha kamaghin Elisan migei, "Gumazir Ekiam, Sirian Atrivim Benhadat, a nin otarimin min iti, a uan arimariam bagh nin azangasa na amada, an arimariam givagham, o puvatigham?"

¹⁰ Ezi Elisa kamaghin an akam ikaragha ghaze, "Ni mangi kamaghin atrivim mikemegh, an arimariam givagham. Ezi Ikiavira Itir God kamaghin nan aka, bar guizbangira an aremegham." ¹¹ Elisa akar kam gamigha givagha, dughiar ruarim puv Hasaelin gara ghuavira itima, Hasael aghumsigha nighnizir aviribagh ami. Ezi Elisa azi.

¹² Ezi Hasael kamaghin an azai, "Nan gumazir ekiam, ni tizim bagh azi?"

Ezi Elisa kamaghin a ikaragha ghaze, "Ki fo, ni gin arazir kurar aviribar Israelian gumazamizibar amuam. Ni uan midorozir gumaziba ko, men divazir gavgabibagh asighasigh, egh dar apongti da isiam. Egh ia Israelian gumazir igiabav soghti me arighiram. Egh ia borir muziariba, nguazimin me apisti me arighiram. Egh ia naviba adair amizibar garir dughiam, ia midorozir sababa inigh men naviba ofiram. Kamaghin amizi, ki azi."

¹³ Ezi Hasael akar kam baregha, kamaghin Elisan akam ikaragha ghaze, "Ki pura gumazir kinim. Ki manmaghin bizir ekiar kam damuam?" Ezi Elisa kamaghin a migei, "Ikiavira Itir God kamaghin nan akagha gifa, ni Sirian atrivimin otivam."

¹⁴ Aning mikemegha givagha, Hasael ua Atrivim Benhadat bagha ghu. Ezi atrivim an azara, "Elisa manmaghira ni mikeme?"

Ezi Hasael ghaze, "Elisa ghaze, bar guizbangira nin arimariam givaghti, ni ua deragham." ¹⁵ Egha amimzaraghan Hasael atrivim misueghti an aremeghasa nighnisi. Kamaghin amizi, a inim ingha, dipam garugha a ingha ghua, atrivimin guam avara. Egha mighigha an suirazi, atrivim aminim isava avegha, areme. Ezi gin Hasael an danganim ingha uabi Sirian atrivimin oto.

Israelin kantri ko kantrin Judan eghaghanim ghua Israelin kantri ikuvizir dughiamin tu

(Sapta 8:16–17:41)

*Jehoram Judabar atrivimin oto
(2 Eghaghaniba 21:1-20)*

¹⁶ Ahapin otarim Joram, 5plan azenibar Israelian atrivimin iti, ezi Jehosafatin otarim Jehoram, a uan afeziamin danganim ingha, Judabar atrivimin oto. ¹⁷ A 32plan azeniba ikiava atrivimin oto, egha a 8plan azenibar Jerusalemin atrivimin iti. ¹⁸ A Israelian Atrivim Ahapin guivimin iti. Kamaghin amizi, an Ahapin adarazi ko Israelian atrivir igharazibar arazir kurabar gintisi. Egha arazir kurar aviriba Ikiavira Itir Godin damazimin dagh ami. ¹⁹ Ezi Ikiavira Itir God Judan kantri gasighasighizir puvati. Guizbangira, Ikiavira Itir God uan ingangarir gumazim, Atrivim Devit ginighnisi. A fomira Devit ko akar dikirizim gamua ghaze, Devitin ikizibar tongin gumazitam zurara atrivimin ikiam, eghti Devitin lamin angazangarim mungeghan kogham. Ezi dughiar kammin Ikiavira Itir God akar dikirizir kam ginighnisi. Kamaghin amizi, a Judan kantri gasighasighan aghua.*

²⁰ Dughiar Jehoram Judan atrivimin itimin, Idomian gumazamiziba an akam batogha an apengan ikian aghua. Egha me uari bagha atrivir mam amisefe, ezi a me gativagha men gari. ²¹ Ezi Jehoram dikavigha uan midorozir gumazir karisbar tuiva misoziba ingha, me Idomia misoghasa Sairin nguibar ekiamin amadaghan ghue. Me ghua otivizi Idomian gumaziba iza Jehorammin midorozir gumaziba ekiarugha, me misoghasa. Ezi dimagarimin, Jehoram uan midorozir gumazir karisbar misoziba ko, me bar pamten misogha Idomian gumaziba adugha zui. Ezi Israelian midorozir gumazir igharaziba midorozim ategha, uamategha ara uan nguibabar ghue. ²² Kamaghin amizi, Judaba Idomia dikabirazir puvati. Ezi Idomian gumazamiziba, uari uan kantri gativagha ikia iza datirighin tu. Ezi dughiar kammin, Lipnan gumazamiziba uaghan akaba batogha, ua Judabar apengan itir puvati.

²³ Atrivim Jehoram amizir bizir igharazibar eghaghaniba, da akinafarir me kamaghin diborim, Judan Atrivibar Eghaghaniba, an aven iti. ²⁴ Ezi gin Atrivim Jehoram uan inazir afeziabar min aremezi, me an kuam ingha Devitin Nguibar Ekiamin ghua, an inazir afeziabar moziba

itir danganimin anefa. Ezi an otarim Ahasia, an danganim inigha atrivimin oto.

*Ahasia Judabar atrivimin oto
(2 Eghaghaniba 22:1-6)*

²⁵ Ahapin otarim Joram, a 12plan azenibar Israelian atrivimin itima, Jehoram otarim Ahasia, Judabar atrivimin oto. ²⁶ Ahasia a 22plan azeniba ikia, egha atrivimin oto. Egha azenir vamiran Jerusalem in atrivimin ike. An amebam, Atalia, a Israelian Atrivim Omrin, igiar guivim. ²⁷ Ahasian amebam Ahapin ikizimin ize, kamaghin amizi, a Ahapin ikizimin arazir kurabar gin ghua, arazir kuraba Ikiavira Itir Godin damazimin dagh ami, mati Ahapin ikizim amizi mokin.

²⁸ Dughiar mam in, Atrivim Ahasia, Israelian Atrivim Joram in porogha a ko ghua, aning Sirian Atrivim Hasaelin misosi. Me Gileatin Distrighin, Ramotin nguibar ekiam in boroghira uariv sosi. Ezi Sirian midorozir gumaziba Joram birazi, a bar ikufi. ²⁹ Ezi Joram midorozim ategha ghua, Jesrilin nguibar ekiam in ikia, ua deraghasa mizua iti. A Jesrilin ikiavira itima Atrivim Ahasia an ganasa ghu.

9

God Jehu amisevezi, a Israelian atrivimin oto

¹ Atrivim Joram Jesrilin nguibar ekiam in itima, Godin akam inigha izir gumazim Elisa, akam inigha izir gumazibar okoruamin tongin, gumazir igiar mam in diazi a ize. Ezi a kamaghin a migei, "Ni deraghvira uan inim kegh, egh olivin borem itir misevir muziarim inigh dikavigh Gileatin Distrighin itir nguibar ekiam Ramotin mangi. ² Egh ni Ramotin otogh, mangi Jehosafatin otarim Jehu batogh, * a Nimsin igiavotarim. Eghti a uan namakaba ko ikiti, ni a inigh danganim mogomer tamin aven mangi. ³ Egh borem itir misevir kam inigh borem an dapanim gingegeh kamaghin a mikim, 'Ikiavira Itir God, Israelian atrivimin ikiasa ni amisefe.' Ni bizir kam damigh givagh, egh tiar akam kuigh zuamiram ari mangigh."

⁴ Elisa mikemegha givazi, Godin akam inigha izir gumazir igiar kam dikavigha Ramotin nguibar ekiam in ghu. ⁵ Egha an otogha garima, Jehu aperaghav ikia midorozir gumazibar, gumazir dapanir igharaziba ko migei. Egha a Jehu migia ghaze, "Gumazir ekiam, ki akar mam nin iti."

Ezi Jehu an azara, "En tinara, ni akam an iti?"

Ezi Godin akam inigha izir gumazim kamaghin a migei, "Nirara, ki akam nin iti."

⁶ Ezi Jehu dikavigha dipenimin aven ghuzi, Godin akam inigha izir gumazim an gin ghua olivin borem inigha Jehun dapanim ginga kamaghin a migei, "Ikiavira Itir God, a Israelian God, kamaghin migei, 'Ki datirighin Israelian atrivimin ikiasa ni amisefe. Eghti ni nan gumazamiziba Israelia, me gativagh men ganam. ⁷ Egh ni Ahapin ikizim misoghharikigh, kar atrivir ni fomira an ingangarir gumazir dapanim ikezim. Eghti ki arazir kam in, Atrivir Amizim Jesebelin arazir bar kuraba ikarvagh. Kar fomira nan akam inigha izir gumaziba ko nan ingangarir gumazibav soghezi, me ariaghirezir amizim. ⁸ Eghti ki Ahapin adarazi bar me gasighasigham. Bar guizbangira, Israelian tongin otivir Ahapin ikizimin gumaziba, ki bar moghira me agivagh, gumazir igiaba ko aruaba sara. ⁹ Ki bar fomira Nebatin otarim Jeroboamin ikizim, ko Ahiyan otarim Atrivim Basan ikizim gasighasiki. Egh kamaghira ki Ahapin ikizim bar me gasighasigham. ¹⁰ Eghti Atrivir Amizim Jesebel aremegham, eghti an kuam afamin gumaziba puvatigham. Puvati, afaba Jesrilin nguibar ekiam in boroghira an kuam amam.'" Ezi Godin akam inigha izir gumazir kam Ikiavira Itir Godin akar kam in gun mikemegha givagha, tiar akam kuigha arav ghu.

¹¹ Ezi Jehu ua atrivimin gumazir dapanir igharaziba bagha ghuzi, men mav an azara, "Biziba bar deraghvira iti, o? Manmaghsua gumazir onganir kam iza nin gani?"

Ezi Jehu kamaghin an akam ikaragha ghaze, "Ia gumazir kamaghin garibar arazibagh fo, me zurara pura tintinibar migirigiabagh ami."

¹² Ezi me kamaghin a migei, "Ni ifari. Ni deraghvira e mikim. Ni e gifar akam mongan marki."

Ezi Jehu bighavira kamaghin gumazir dapanibav gei, "Gumazir kam iza kamaghin na migei, 'Ikiavira Itir God ghaze, a Israelian atrivimin ikiasa na misevegha gifa.'" ¹³ Gumazir dapaniba akar kam baregha, zuamira uan korotiar ruariba suegha dipenimin adidiaba ave, ezi Jehu adidiamin tughav iti. Ezi me sigham givia kamaghin dei, "Jehu atrivimin otogha gifa."

Jehu, Israelian Atrivim Joram misoghezi, an areme

¹⁴⁻¹⁵ Jehu, a Jehosafatin otarim, egha Nimsin igiavotarim. A datirighin nguibar ekiam Ramotin ikia, egha Atrivim Joram

* **9:2:** Jehun afeziam, a Judan atrivimin ikezir gumazir kam Jehosafat puvati. Atrivim Jehosafatin eghaghanim, a 1 Atrivim sapta 22 ko 2 Atrivim sapta 3in iti. Jehosafat, a gumazir igharazim. **9:6:** 1 Atriviba 19:16 **9:10:** 1 Atriviba 21:23 **9:11:** 2 Atriviba 9:33-36

misueghti an aremeghti, an an danganim inigh atrivimin otivasa uan gumazir dapaniba ko akabar kiri. Ezi Atrivim Joram Jesrilin ikiavira iti. Faragha Israelia, Sirian Atrivim Hasael ko misozir dughiamin, Atrivim Joram midorozimin aven osimtizir ekiam ini, egha a derazir puvati. Ezi datirighin Jehu uan gumazir dapaniba kamaghin me migei, "Ia na ko navir vamira iki, egh ia deraghvira gan, egh gumazitam ateghti, a Ramot ategh Jesrilin nguibar ekiamin gumazamiziba bagh mangi, bizir ki damuamin kabar gun mikiman marki." ¹⁶ Egha Jehu uan karisin anabogha, midorozir gumazir maba ko me Ramot ategha Jesrilin ghue. Atrivim Joram in arimariam givazir puvati, egha a Jesrilin uan dakozim girighav iti. Ezi dughiar kamin, Judan Atrivim Ahasia, Joram in ganasa Jesrilin ghugha, aning uaghara Jesrilin iti.

¹⁷ Ezi ganganir gumazir mam, nguibar ekiam Jesril avinizir divazimin tauan tughav ikia garima, Jehu ko an midorozir gumaziba izi. Ezi a dia kamaghin gumazir nguibamin itibav gei, "Ki midorozir gumazir avirimin garima, me izi."

Ezi gumazir maba ghua, ganganir gumazir kamin akabar gun Atrivim Joram mikemezi, a kamaghin me migei, "Ia midorozir gumazitam mikemeghti, a hoziam inigh, ivegh mangi me batogh kamaghin me mikim, 'Biziba bar ti ian deraz, o puvati?'"

¹⁸ Ezi midorozir gumazir mam hoziam gaperagha ivegha ghua kamaghin Jehu migei, "Atrivim kamaghin foghasa, biziba bar ti ian deraz, o puvati?"

Ezi Jehu an akam ikaragha ghaze, "Kar nin bizim puvati. Ni pura en gin izi."

Ezi ganganir gumazim, midorozir gumazir kam bagha garavira itima, a ua izezir puvati. Ezi a kamaghin atrivim bagha akam amada, "Midorozir gumazir ni amadazim, a ghua me bato, egha ua izezir puvati."

¹⁹ Ezi atrivim midorozir gumazir igharazim amadazi, a ghu. Egha midorozir gumazir kam me batozir dughiamin, a uaghan kamaghin Jehu migia ghaze, "Atrivim kamaghin foghasa, biziba bar ti ian deraz, o puvati?"

Ezi Jehu a migia ghaze, "Kar nin bizim puvati. Ni pura en gin izi."

²⁰ Ezi ganganir gumazim, midorozir gumazir kam bagha garima, a izezir puvati, egha a kamaghin atrivim bagha akam amada, "Midorozir gumazir ni amadazim, a uaghan ua izezir puvati. Ezi ki gumazir karisin itimin garima, a Nimsin otarim Jehu ami moghin, bar arazir onganim gami. An

hoziabagh amima da bar puvira ivemara, karisba amikirvagh a izi."

²¹ Ezi Atrivim Joram ghaze, "Ni na bagh karis akir." Ezi me anekirigha givazi, Israelian Atrivim Joram uan karisin anabo, ezi Judabar Atrivim Ahasia karisin igharazimin ghuavanabo. Egha aning Jehu bativasa ghu. Egha aning ghua, Jesrilian gumazim Nabotin nguazimin boroghin a bato.

²² Joram, Jehu batozir dughiamin, a kamaghin Jehun azara, "Biziba bar ti nin deraz, o puvati?"

Ezi Jehu kamaghin an akam ikaragha ghaze, "Da manmaghin deragham? Nin amebal Jesebel asebar gin ghuavira iti, egha arazir kuraba ko imezibagh amuavira iti, mati tuavimin amizim tintinibar arua gumazir igharaziba ko akui moghin ami. Nin amebamin arazir kurar kaba bar ekiva zui."

²³ Joram, Jehun akar kam baregha, zuamira uan karis giragha arav ghu. Egha kamaghin Ahasian dei, "Ahasia, gumazir kam na abinasa ize!" ²⁴ Egha Jehu uan barir pim bar pamtemin a gekuigha, Joram in akirim gase. Ezi barim an dighorim abighizi, a uan karisin averiam girigha areme.

²⁵ Ezi Jehu, kamaghin gumazir dapanim Bitkar migei, "Ni Joram in kuam inigh Nabotin nguazimin anekunigh, kar Jesrilin gumazim. Ni Ikiavira Itir God fomira Joram in afeziam Atrivim Ahap mikemezir akar kam ginighnighvira iki. Dughiar kamin, ga uan karisning inigha Ahapin gin zuima, Ikiavira Itir God kamaghin Ahap mikeme. ²⁶ Ki Ikiavira Itir God, ki boghimra gumazibar garima, me nin ifongiamin gin ghua, Nabot ko an otaribav soghezi, me ariaghire. Kamaghin amizi, guizbangira, ki Nabotin nguazimra nin arazir kurar kaba ikaragham."

Egha Jehu ua kamaghin Bitkar migei, "Ikiavira Itir God fomira mikemezi moghin, ni Joram in kuam inigh mangi Nabotin nguazir kamin anekunigh."

Judan Atrivim Ahasia areme

²⁷ Ezi Judan Atrivim Ahasia, Atrivim Joram in garima, an aremegha givazi, a uan karisin ikia egha ara Bethaganin nguibar ekiamin ghu. Ezi Jehu uan midorozir gumaziba ko Ahasian agintisi, egha Jehu kamaghin midorozir gumazibav gia ghaze, "Ia uaghan a gasegh!" Ezi a uan karisin ghua Gurin mighsiamin ghuavanadima, me Ipleamin nguibamin boroghin a gase. Ezi Ahasia bar ara ghua Megidon nguibar ekiamin ghugha gin areme. ²⁸ Ezi Ahasian gumazir dapaniba an kuam inigha, karisin mam gatigha uam a inigha Jerusalem in ghu.

Egha me Devitin Nguibar Ekiamin an inazir afeziabar mozibar danganimin anefa.

²⁹ Joram azenir namba 11in Israelian atrivimin itima, Ahasia Judabar atrivimin oto.

Me Atrivir Amizim Jesebelin misoghezi, an areme

³⁰ Ezi Jehu uan adarazi ko me Ahasian agintigha givagha, ua Jesrilin ize. Atrivir Amizim Jesebel danganir kamin ikiava, kamaghin akam baraki, Joram areme. Ezi Jesebel uan damaziba aghiva uan dapanir arizim adii, egha atrivimin dipenimin aven tughav ikia, winduan beragha tuavimin gari. ³¹ Egha Jehu nguibar ekiamin tiar akar ekiamin aven zuir dughiamin, Jesebel kamaghin an dia ghaze, “O Simri,[†] ni uan gumazir ekiam misoghezi an aremezir gumazim, ni ti deragha iti?”

³² Jehu oregha winduan pin gara egha kamaghin dei, “Tina nan adarazi bagh izasa ifonge? Tav iti, o?” Ezi ingangarir gumazir maba atrivimin dipenimin ikia, Jehun akam baregha, iza winduan beragh an gari.

³³ Ezi Jehu kamaghin migei, “Ia amizir kam akunighti a izighiri.” Ezi me Jesebel akunizi a iraghu. Ezi an ghuzim tintinibar dipenir biriba ko hoziaba rue. Ezi Jehu uan hoziaba ko karisbagh amima, da Jesebelin kuam dikabiri.

³⁴ Ezi gin Jehu atrivimin dipenimin aven ghughava api. A dagheba ko dipaba amegha givagha, kamaghin gumazibav gei, “God kamaghin mikemegha gifa, amizir kurar kam mar ikufigh. Guizbangira, amizir kam atrivir mamn guivim. Kamaghin amizi ia an kuam afagh.” ³⁵ Ezi me an kuam inigha mozim darighasa azenan ghu. Egha me an kuam burima, a itir puvati. Me an dapanir agharim ko dagarimning ko dafarir beramningra gari.

³⁶ Egha me ua ghuegha bizir kamin gun Jehu migeima, a ghaze, “Bizir otozir kam, Ikiavira Itir God, uan ingangarir gumazim Elaija, a Tisben nguibamin gumazim, an akam garugha mikeme. Ikiavira Itir God kamaghin mikeme, Jesebel aremeghamin dughiam, afiaba izi Jesrilin nguibar ekiamin an kuam amam. ³⁷ Eghti an mikarzir otevir mizumziariba tintinibar nguazim giregh ikiva, afiar buaribar min ganam. Eghti gumaziba dar ganiva, foghan kogham kar ti Jesebelin mikarzir otevir naba, o?”

[†] **9:31:** Jesebel ziar kam Jehu gati, Simri. A fo, Simri fomira atrivimin ingangarir gumazir mam, a uan atrivim misoghezi, an areme. Ezi Jehu datirighin uaghan arazir kamram ami. Ni 1 Eghaghaniba 16:8-20in gan. **9:36:** 1 Atriviba 21:23

* **10:1:** Hibrun akam ghaze, Jesril. Gumazir fomira itir maba Grighin akamin akar kam gira, me ghaze a Samarian nguibar ekiamin migei.

10

Me Ahapin ikizim misoghezi, me bar ariaghire

¹ Atrivim Ahapin otariba ko, an igiavotariba me Samarian nguibar ekiamin iti.* Men dibobonim, 70in tu. Ezi Jehu akinafarir maba osirigha, Samarian gumazir dapaniba ko gumazir aruaba ko, gumazir Ahapin ovavir borir otaribar gariba bagha da amaga kamaghin migia ghaze, ²⁻³ “Ahapin otariba, ia ko iti. Ezi ia midorozir karisba ko hoziaba ko afuziba, ko misoghamin bizir maba sara ikia, egha divazir gavgavim avinizar nguibar ekiamin iti. Kamaghin amizi, dughiar ia akinafarir kaba iniamimin, ia Ahapin ovavir boribar tongin, gumazir bar aghuitam atrivimin ikisi anemisefegh. Egh ia an akuragh a bagh misogh.”

⁴ Ezi gumazir dapaniba ko gumazir aruaba akar kam inigha, bar atiatigha ghaze, “Jehu atrivir pumuning abiragha gifa. Eghti e manmaghin anebiragham? E bar ibura.”

⁵ Kamaghin amizi, gumazir atrivimin dipenimin garim ko nguibar ekiamin gumazir dapanir faragha zuim, ko gumazir aruaba, ko gumazir Ahapin ovavir boribar gariba, me Jehu bagha kamaghin akam amada, “E nin ingangarir gumaziba, e nin ifongiamin gin mangasa. E gumazitam amiseveghti an atrivimin otoghan kogham. Bar puvatigham. Ni tizim damusi, ni puram a damu.”

⁶ Ezi Jehu uam akinafarir igharazim osirigha kamaghin gumazir kabav gei, “Ia nan gin mangi egh nan apengan ikisi, ia bar Ahapin ovavir borir otaribav sueghti, me arighireghasa ki ifonge. Egh gurumin kamaghira garir dughiamra, ia men dapaniba inigh Jesrilin izi.” Dughiar kabar, Ahapin ovavir borir otarir 70plan kaba, me gumazir aruaba ko Samarian nguibar ekiamin iti, ezi gumazir aruar kaba zurara men sure gami. ⁷ Egha gumazir aruar kaba Jehu da akinafarin inigha, Ahapin ovavir borir otarir 70plan kaba bar me misoghezi me ariaghire. Me men firibar ghoregha, men dapaniba isa akirabagh aghuigha Jehu bagha da amangi.

⁸ Ezi Jehu kamaghin oraki, me Ahapin ovavir borir otaribar dapanibar akua izegha gifa, ezi a kamaghin me migei, “Ia dapanir kaba inigh, nguibar ekiamin tiar akar ekiamin, da isi pozir pumuning mikinigh, egh da ateghti, da mamaghira iki mangi gurum mizaraghan tugh.”

⁹ Egha amimzaraghan, Jehu dikavigha nguibar ekiamin tiar akamin ghugha dapanir kabar gari. Gumazamizir avirim danganir kamın itı, ezi Jehu tugha kamaghın me migei, “Ki uabi uan gumazir ekiam Atrivim Joram abiraghasa nighnisi. Egha ki a misoghezi an areme. Egha ki fo, ia gumazir kam misoghezi an aremezir puvati. Ezi tinara gumazir kabav soghezi, me ariaghire? E fozir puvati.” ¹⁰ Ezi bizir kam kamaghın en aka, akar Ikiavira Itir God fomira isa Ahapın ikizim ganingiziba, da bar guizın otivaghiri. Ezi datirighın Ikiavira Itir God, akar a uan ingangarir gumazim, Elaijan akam garugha mikemezim, an otogha gifa.” ¹¹ Egha gin Jehu, Ahapın ikizir Jesrilin itir igharaziba, ko an gumazir dapaniba, ko an namakar aghuiba, ko an ofa gamir gumaziba, a bar me misoghezi me ariaghire. Jehu tav ataghizi a itir puvati. Bar puvati.

Jehu, Atrivim Ahasian ikizim misoghezi, me ariaghire

¹² Egha Jehu uan midorozir gumaziba ko Jesril ategha, Samarian mangasa. A tuavir kamın ghua danganir me kamaghın diborim, Sipsipbar Garir Gumaziba Uari Akuvir Danganimın oto. ¹³ Egha a gumazir maba bativigha, kamaghın men azara, “Ia managh ikegha ize?”

Ezi me kamaghın an akam ikaragha ghaze, “E Atrivim Ahasian adarasi. E Atrivim Joramın adarazi ko Atrivir Amizim Jesebelin ikizimın ganasa Jesrilin zui.”

¹⁴ Ezi Jehu akar kam baregha, kamaghın uan adaraziv gei, “Ia gumazir kabar suikigh.” Ezi me gumazir kaba bar men suigha, me inigha ghua mozir bar ekiam itir danganimın zui. Egha me Ahasian adarazi bar me misoghezi me ariaghire, ezi tav itir puvati. Men dibobonim, 42in ghu.

Jehu Ahapın ikizimın igharaziba bar me misoghezi, me ariaghire

¹⁵ Ezi Jehu uan midorozir gumaziba ko danganir kam ategha ghua, tuavimın Rekapın otarim Jonadap bato. Egha Jehu dughiam a ganigha, kamaghın a migei, “Ki nin nighnizim bar a gifonge. Ni manmaghin ami, ki amir biziba ni dagh akongez, o puvati?”

Ezi Jonadap kamaghın Jehu migei, “Are, ki ni ko navir vamira iti.”

Ezi Jehu kamaghın a migei, “A dera. Kamaghın ni uan dafarim na daningigh, ga uan dafarimningin suiraka.” Egha Jehu, Jonadapın dafarimın suiragha, a gekuigha karisın anabo.

¹⁶ Egha Jehu kamaghın a migei, “Ni na ko izi egh fogham, ki Ikiavira Itir Godın gin

mangasa gavgafi.” Egha aning karisın aven aperagha Samarian ghu. ¹⁷ Me Samarian otivigha, Jehu Ahapın ikizimın gumazir igharazir maba bar me misoghezi me ariaghire. A bar me agifa, ezi akar kam, Ikiavira Itir God fomira Elaija ganingizi moghira, a guizın oto.

Jehu gumazamizir asem Balin ziam feba bar me misoghezi, me ariaghire

¹⁸ Ezi gin Jehu Samarian gumazamizibar diazi, me iza uari akufa, ezi a kamaghın me migei, “Fomira, Atrivim Ahap asem Balin ziam fasa gavgafi. Eghti nan arazir ki asem Balin ziam famim, Ahapın arazir asem Balin ziam fem bar a gafiragham. ¹⁹ Eghti datirighın ia Balin akam inigha izir gumaziba ko, an ofa gamir gumaziba ko, asem balin ziam fer gumazamizibar diaghti, me bar izi uari akufagh. Ia tav ateghti, a pura iktan markı. Datirighın ki ofan bar ekiam asem Bal bagh a damuasa. Eghti tav otoghan kogh aremegham.” Jehu gumazamizir asem Balin ziam febav sueghti me aremeghasa, a me gifara akar kam gami.

²⁰ Egha a ua kamaghın migei, “E asem Balin ziam fisi dughiar ekiatam amiseveka.” Egha me dughiar mam amisefe. ²¹ Ezi Jehu akam bar Israelian nguibaba bagha anemadazi, gumazamizir asem Balin ziam feba me iza uari akufa. Tav ua nguibamın itir puvati. Egha me ghua asem Balin izam fer dipenimın aven ghuezi, dipenim bar izifa.

²² Me aven ghuegha givazi, Jehu, ofa gamir gumazir korotiar aghua asem Balin ziam febar garim, kamaghın a migei, “Ni korotiaba inigh, gumazamizir iza asem Balin ziam febar aningigh.” Ezi gumazir kam Jehu mikemezi moghin ami.

²³ Ezi gin, Jehu ko Rekapın otarim, Jonadap aning Balin ziam fer dipenimın aven ghu. Egha Jehu kamaghın gumazamizibav gei, “Ia deraghvira uarir gan, egh uari asavsuigh, gumazamizir Ikiavira Itir Godın ziam fe tam ti e ko ikiamo. E gumazamizir asem Balin ziam febara ikiam.” ²⁴ A mikemegha givagha, Jonadap ko danganir ofa gamir dakozir itimın aven ghua, asem Bal bagha ofan bar isia mighiriba ko ofan igharazibagh ami.

Gumazamiziba tighar izamin dughiamın, Jehu faragha 80plan midorozir gumazibav sevegha asem Balin ziam fer dipenimın azenan mizuam ikiasa me mikeme. Egha a kamaghın me mikeme, “Ia asem Balin ziam fer gumazamiziba bar me misueghti me arighiregh. Eghti midorozir gumazitam gumazamizir kabar tav ateghti an arimangigham, midorozir gumazir kam aremegham.”

²⁵ Egha Jehu ofan bar isia mighirizim gamigha givagha, kamaghin uan midorozir gumaziba ko gumazir dapanibav gei, "Ia aven izi bar me misueghti me arighiregh. Ia tav ateghti an ari mangan marki." Ezi me aven ghua midorozir sabamin bar me misuaghariki. Egha me gin men kuaba inigha ghua nguibar ekiamin azenan da kuni. Egha me uamategha nguibar ekiamin itir Balin ziam fer dipenim bagha zui. ²⁶ Me Balin ziam fer dipenimin aven ghuegha, guarir akinir asebar nedaziba itir gumaziba dar ziaba feba, inigha azenan iza avimin dagh aboro. ²⁷ Egha me asem Balin marvir guam gasighasigha, an ziam fer dipenim gasighasiki. Egha me asem Balin ziam fer dipenir kam gamizi a buarir dipenimin oto, egha ikia iza datirighin tu.†

²⁸ Arazir kamın, Jehu asem Balin ziam fer arazim agifa, ezi Israelia uam an ziam fer puvati. ²⁹⁻³⁰ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Jehu migei, "Ni nan navir averiamin ifongiamin gin ghua, egha ni bizir kaba Ahapin adarazigh ami, ezi nin arazir kam nan damazimin dera. Kamaghin amizi ki gin nin adarazir gumaziba ateghti, me atrivibar otivam. Nin ikegh mangi nin otarim ko an otarim, ko an igiavotarim ko an azizimin tugham." Ezi gin Jehu Atrivim Jeroboamin arazir kurabar gin zui, gumazir kam a fomira Israelia gekuizi me arazir kuram gami. Jeroboam golin bulmakaun pumuningin ingarigha, mam inigha Betelin nguibamin aneti, egha mam inigha Danin nguibamin aneti. Ezi Jehu Israelia ataghizi, me bulmakaun kamningin ziam fe. ³¹ Ezi Jehu uaghan Ikiavira Itir God, a Israelian Godin Araziba uan navir averiamin aven bar deraghavira dar gin mangasa gavgavizir puvati. An akirim ragha Jeroboamin arazir kurabagh asarazir puvati. Jeroboam, a fomira Israelia gekuizi, me arazir kurabagh amizir atrivim.

Jehu areme

³² Dughiar kamın Jehu atrivimin itima, Ikiavira Itir God kantrin igharaziba ataghirazi, me Israelia gafigha men nguazir otevir maba isi. Sirian Atrivim Hasael Israelian nguazir otevir kam bar a iniase me misosi. ³³ A Jordanin Fanemin aruem anadi naghin iti. Ezi Hasael Israelia abiragha, men nguazir kaba ini, a sautin amadaghan Arnonin Fanemin boroghin itir, Aroerin nguibar ekiamin ikegha ghua, notin amadaghan ghua, Gileat ko Basanin Distrihningin tu. Kar Gatin anabam, ko Rubenin anabam, ko Manasen anabamin akuar mamın adarazir nguaziba.

³⁴ Ezi bizir igharazibar eghaghanir Atrivim Jehu amiziba, da akinafarir kamın iti, me a dibora ghaze, Israelian Atrivibar Eghaghaniba. Akinafarir kam ingangarir gavgavir an amiziba bar dagh eghari. ³⁵ Egha gin Jehu uan inazir afeziabar min aremezi, me Samarian nguibar ekiamin mozimin anefa. Ezi an otarim Jehoahas, an danganim inigha atrivimin oto. ³⁶ Jehu Samarian ikia, 28plan azenibar Israelian atrivimin ike.

11

Atalia Judan Atrivir Amizimin oto (2 Eghaghaniba 22:10–23:15)

¹ Ezi Atrivim Ahasian amebam Atalia kamaghin akam baraki, an otarim Ahasia aremegha gifa, ezi a zuamira midorozir gumazibav kemezi, me Judan atrivibar ikizimin gumaziba bar me misoghezi me ariaghire. ² Ezi midorozir gumaziba Ahasian otarim Joas misoghezi an aremezir puvati. Me kamaghin fozir puvati, Atrivim Joramın guivim Jehoseba ko Atrivim Ahasian buaramizim, moga Joas inigha amizir an ganamin, ko aning isa danganir me daguivsiaba arizimin aven aning modo. Kamaghin amizi, Atalia Joas misoghezi an aremezir puvati. ³ Ezi Jehoseba 6plan azenibar Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven Joas modozi an a ko iti. Ezi dughiar kamın Atalia Judan atrivir amizimin ikiavira iti.

⁴ Ezi namba 7in azenimin Atalia amizir atrivimin itima, ofa gamir gumazim Jehoiada, midorozir gumazir amizir atrivimin gariba ko, midorozir gumazir atrivimin dipenimin gariba, me bagha akam amaga ghaze, me Ikiavira Itir Godin Dipenimin izi. Me izegha givazi, Jehoiada me ko akar dikirizir gavgavir mam gami. A me bagha akar mam akirizi, me bizir a damuasa me mikemeziba bagha, Ikiavira Itir Godin ziamın akar dikirizir gavgavim gami. Ezi a gin Ahasian otarim Joas inigha iza men aka. ⁵⁻⁸ Egha Jehoiada kamaghin me migei, "E Joas damighti an atrivimin otivasa ki ifonge. Kamaghin amizi, ki bizir ia damuamiba bagh ia mikimasa. Ki fo, midorozir gumazir okoruar pumuning Sabatin dughiamin, ingangarim agivagha avughsi, ezi igharaziba men danganiba isa ingangarim gami. Ezi Sabatin kam otivasa, ezi midorozir gumazir okoruar 3pla, ia bar Ikiavira Itir Godin Dipenim izasa ki ifonge. Midorozir gumazir Sabatin dughiamin ingangarim gamiba, kar atrivimin dipenimin gari darasi, ko Surin tiar akamin garir darasi, ko midorozir gumazir akirangin tuivigha ikia, divazimin tiar akamin gariba,

† 10:27: Akar kam, "datirighin," e itir dughiam migeir puvati. Puvati. A dughiar gumazim akinafarir kam osirizim migei. 10:29-30: 1 Atriviba 12:28-30

me bar Ikiavira Itir Godin Dipenimin izi Joas geghuv an ganam. Midoroziir gumaziba bar midoroziir sababar suighiva, Ikiavira Itir Godin Dipenimin danganiba bar da tuivigh iki, egh deraghviram atrivim bagh gan. Eghti a danganitamin mangiti, midoroziir gumaziba a ko mangi. Egh midoroziir gumaziba gumazitam ateghti, an an boroghin izan marki. Eghti gumazitam roghira iziti, me gumazir kam misueghti an aremegh.”*

⁹ Ezi midoroziir gumazibar dapaniba, ofa gamir gumazim Jehoiadan akar kamın gin ghua Sabatin dughiamin, me midoroziir gumazir ingangarim agivagha avughsasa amir kaba, ko midoroziir gumazir men danganiba iniamiba, bar men akua Jehoiada bagha Ikiavira Itir Godin Dipenimin izi. ¹⁰ Dughiar kamin, Atrivim Devitin afuziba ko oraba, da Ikiavira Itir Godin Dipenimin iti. Ezi Jehoiada bizir kaba inigha midoroziir gumazibar dapanibagh aningi. ¹¹ Ezi midoroziir gumaziba ghua, Ikiavira Itir Godin Dipenimin uari bagha danganiba inigha, sautin amadaghan ikegħa ghua notin amadaghan tu. Me uaghan ofa gamir dakozimin boroghin tuivighav ikia, egha midoroziir sababa suigha, atrivim ekirugħa bar deraghvira gara iti. ¹² Midoroziir gumaziba uari akirigha mizua itima, ofa gamir gumazim Jehoiada, Joasin akua azenan iza, atrivibar dapanir asuam Joasin dapanim garu. Egha Akar Dikirizir Gavgavim itir akinafarir righizir mam a ganingi. Egha me gin olivin borem Joasin dapanim gingegħa anemisevezi, an atrivimin oto. Ezi gumazamiziba bar akuegħa dafaribav sogħa, kamaghin dei, “Joas dughiar ruarimin atrivimin ikiam.”

¹³ Ezi Atrivir Amizim Atalia midoroziir gumaziba ko gumazamizibar dımdiam baregħa, uan dipenim ategħa Ikiavira Itir Godin Dipenimin danganir gumazamiziba uari akua itimin ghu. ¹⁴ A ghua otogħa garima atrivir igiam, atriviba ami mogħin, Ikiavira Itir Godin Dipenimin guamin itir guarir akinimin boroghin tughav iti. Egha a midoroziir gumazibar dapaniba ko gumazir sighabagh ivibar garima, me atrivir igiamin boroghin iti. A uaghan garima gumazamiziba bar akuegħa, men marazi uaghan isighabagh ivi. Ezi Atalia puv atara uan korotiam abigha dia ghaze, “Ia gumazamizir kuraba. Ia bar arazir kuram gamua na abinasa.”

¹⁵ Ezi Jehoiada Ikiavira Itir Godin Dipenimin boroghin Atalia misuegħti an aremegħan an aghua. Egha a kamaghin midoroziir gumazir dapanibav gei, “Ia

Atalian suiragħti, midoroziir gumaziba anekiarugh a kurugh Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir divazimin azenan mangi. Eghti gumazitam an gin mangiti, ia gumazir kam misuegħti an aremegħ.” ¹⁶ Ezi me Atalian suiragħa, a inigha Godin Dipenim ategħa ghua atrivimin dipenim avinizir divazir hoziaba aven zuir tiar akamin aven ghugħa, a misogħezi an areme.

*Ofa gamir gumazim Jehoiada gumazamizibar akurazi,
me Ikiavira Itir Godin girara zui
(2 Eghaghaniba 23:16-21)*

¹⁷ Godin ofa gamir gumazim Jehoiada, Atrivim Joas ko gumazamizibar akurvazi, me Ikiavira Itir God ko Akar Dikirizir Gavgavim gamua ghaze, me Ikiavira Itir Godin gumazamizibara ikiam. Egha a uaghan atrivim ko gumazamizibar akurazi, me uarir tongin Akar Dikirizir Gavgavim gami. ¹⁸ Egha gin gumazamiziba asem Balin ziam fer dipenimin ghua, bar a gasighasiki. Egha me ofa gamir dakoziba ko asem Balin marvir guabagh asighasiki. Egha me Balin ofa gamir gumazim Matan misogħezi an areme. Ezi Jehoiada midoroziir gumazir maba misevezi me Ikiavira Itir Godin Dipenimin gara a gegħufi. ¹⁹ Ezi Jehoiada, midoroziir gumazibar dapaniba ko, midoroziir gumazir atrivimin gariba ko, atrivimin dipenimin garir midoroziir gumaziba, me Ikiavira Itir Godin Dipenimin ghugħa atrivir igiam inigha an akua atrivimin dipenimin zuima, gumazamiziba bar men gin zui. Me bar ghua otivigha, tiar akar me kamaghin diborim, Midoroziir Gumazibar Tiar Akam, an aven ghua Joas isava atrivir dabirabim gatizi an a gapera. ²⁰ Ezi gumazamiziba bar akonge. Me fo, midoroziir gumaziba atrivimin dipenimin boroghin Atalia misogħezi an areme. Kamaghin amizi, gumazamiziba navir amirizim sara Jerusalemın apiaghav iti. ²¹ Joas 7plan azeniba ikia, egha atrivimin oto.

12

*Joas Ikiavira Itir Godin Dipenim akiri
(2 Eghaghaniba 24:1-14)*

¹ Jehu Israelian atrivimin itima, an namba 7in azenimin aven Joas Judan atrivimin oto. Egha Joas Jerusalemın ikia, 40plan azenibar atrivimin iti. Joasin amebam Sibia, a Berseban amizim. ² Ezi Joas atrivimin itir dughiamin, Godin ofa gamir gumazim Jehoiada an nighnizibar kira zui, kamaghin amizi, Joas arazir aghuiba Ikiavira Itir Godin damazimin dagħ ami. ³ Egha Joas, nighsiabar pin itir

* **11:5-8:** Hibrun akam vezin kabar migirigiar otevir maba deragħa dar mingariba abighizir puvati.

11:14: 2

asebar ziaba fer dipenibagh asighasighizir puvati, ezi gumazamiziba danganir kabar ghuavira ikia ofabagh amua, egha pauran mughuriar aghuim zuiba tue.

⁴ Dughiar mamın, Joas ofa gamir gumazibar diazi me izima a me miġia ghaže, “Ia ofa gamir gumazamiziba bar, dagiar me inigha Ikiavira Itir Godin Dipenimin iziba ini, kar Ikiavira Itir Godin Dipenimin takisin dagiaba, ko dagiar gumaziba uan akar dikirizibar gin mangi daningamiba, ko me uan ifongiabar God ganidir dagiaba.”⁵ Ia ofa gamir gumaziba vaghvagh, deraghvira dagiar gumazamiziba ia ganidibar gan. Egh ia ganti, Ikiavira Itir Godin Dipenimin danganitam ikuvigham, eghti ia dagiar kabar taba inigh gumazibagh ivezeghti, me danganir ikuvizir kam akirigham.”

⁶ Ezi azenir mabar gin, kar Joasin namba 23plan azenibar an atrivimin iti, egha an ofa gamir gumazibar garima, me Ikiavira Itir Godin Dipenim akirasa bizitam gamir puvati.⁷ Ezi a Jehoiada ko ofa gamir gumazir igharazibar diazi me izezi, a kamaghin me miġei, “Ia manmaghsua Ikiavira Itir Godin Dipenimin danganir ikuvigha itiba akiran aghua? Kamaghin, ia gumazamiziba da isir dagiabagh ativagh dar ganan marki. Ia dagiar kabar taba isi, gumazir Ikiavira Itir Godin Dipenim ikuvizir bizibar kirsı ki misivamibar aningam.”⁸ Ezi ofa gamir gumaziba Joasin akamin amaman-gati, egha me ua gumazamiziba da dagiaba inian koghasa akam akiri, egha uaghan me uari Ikiavira Itir Godin Dipenimin bizir ikuvizibar akiramin ingangaribar ganan kogham.

⁹ Ezi gin ofa gamir gumazim Jehoiada boksıar mam inigha, an asuamin torim gamigha, a isa ofa gamir dakozimin boroghın aneti. Ezi gumazamiziba iza Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir divazimin aven zuir dughiamın, me boksıar kamın garima, an ofa gamir dakozimin agharir guivimin amadaghan iti. Ezi ofa gamir gumazir Dipenimin tiar akamin gariba, me gumazamiziba inigha izir dagiaba isa boksıar kam gazui.¹⁰ Egha ofa gamir gumaziba garima, boksıam izivasava amına, me gumazir atrivimin akinafariba osirim ko Godin ofa gamir gumazibar dapanim bagha akam amada. Ezi aning iza dagiar kaba isa mitarım gaghua da inigha ghua da medi.¹¹⁻¹² Me da menegha gıvagh, da isa Ikiavira Itir Godin Dipenim akirir gumazir dapanibagh anidi. Ezi gumazir kaba dagiaba isa gumazir dipenibar ingariba, ko gumazir

dagiar dipenibar ingara foziba, ko dagiaba aghorir gumazibagh ivesi. Egha me uaghan temer arariba, ko ingaramın dagiabagh ivesi. Ezi ingangarır kamın akurvazır bizir manaba iti, me uaghan dagh ivesi.¹³⁻¹⁴ Ezi silvan dagiar me Ikiavira Itir Godin Dipenimin iniziba, da ingangarır vamira iti, kar Ikiavira Itir Godin Dipenim akiramin dagiaba. Kamaghın amizi, me dagiar kaba inigh, itarır ekiaba, ko itarır me silvan ingariziba, ko sighaba, ko bizir lam amungamiba, ko Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven, ingaramın bizir igharazır me gol ko silvan ingariziba, me dagh ivezan kogham.¹⁵ Gumazir ingangarımın gariba me dagiaba okeir puvati. Ezi gumazir aruaba dagiar kaba bagha men azangszır puvati, me manmaghıra dagiar kabagh ami.¹⁶ Ezi dagiar gumazamiziba osımtızım agevir ofa bagha anidiba, ko dagiar arazır kuraba gin amadir ofaba bagha anidiba, me da isa Ikiavira Itir Godin Dipenimin itir boksıam gazuir puvati. Me da isa Godin ofa gamir gumazibagh anidi.

Sirian atrivim Judabav soghasa

¹⁷ Atrivim Joas Ikiavira Itir Godin Dipenim akirasa gumazıav sevegha gıfa, ezi gin, Sirian Atrivim Hasael uan midorozır gumaziba ko, iza Getin nguıbar ekiam koro. Me Getia abıraghıa gıvaghıa, egha ragha Jerusalemia ko misoghasa ghue.¹⁸ Ezi Atrivim Joas, Atrivim Hasael izi Jerusalem misoghan aghuaghıa, bizir ekiar bar aghuım isa Hasael bagha anemada. Joasin inazır afeziaba, kar Atrivim Jehosafat ko, Atrivim Jehoram ko, Atrivim Ahasia, me bar Joasin ifongıamin gin ghua, bizir bar aghuıba isa Ikiavira Itir God ganingı. Ezi datırıghın Joas bar a da ini. Egha a uaghan Ikiavira Itir Godin Dipenim ko atrivimin dipenimin dagiaba modır danganımın itir golba bar ada ini. Egha a bizir bar aghuir kaba Sirian Atrivim Hasael bagha da amada. Ezi Hasael da inigha gıvaghıa, Jerusalem ategha ghu.

¹⁹ Ezi bizir igharazıbar eghaghanır Atrivim Joas amiziba, da akinafarır kamın iti, me a dibora ghaže, Judabar Atrıvıbar Eghaghanıba.²⁰⁻²¹ Dughiar mamın, Joasin ingangarır gumazıba Joas misueghti, an aremeghasa akam akiri. Ezi men mamning, Simeatin otarım Josakar, ko Somerın otarım Jehosabat, aning tuavımın itir dipenır mamın a misoghezi an areme, kar tuavır ghuaghıra Silan nguıbamın otozım. Dipenır kam, me fomıra Jerusalemın boroghın nguazıbagh kua da isa Jerusalemın danganır ira ghuezıvav kıra da apemezır danganımın iti. Kamaghıra

* **12:4:** Hibrun akam deragha vezin kamın mingarım abıghızır puvati. Ni Ikiavira Itir Godin takisin dagıabagh foghsı, ni Ua Me Ini 30:11-16ın gan. Egh ni akar dikırızımın dagıabagh foghsı, ni Ofa Gami 27:1-7ın gan. **12:15:** 2 Atrıvıba 22:7 **12:16:** Ofa Gami 7:7

Joas aremezi, me an kuam isa Devitin Nguibar Ekiamin ghua an inazir afeziaba ko anefa. Ezi an otarim Amasia, an danganim inigha atrivimin oto.

13

Joahas Israelian atrivimin oto

¹ Ahasian otarim, Joas a 23plan azenibar Judabar atrivimin itima, Jehun otarim, Joahas a Israelian atrivimin oto. Egha a 17plan azenibar Samarian nguibar ekiamin atrivimin iti. ² Nebatin otarim, Atrivim Jeroboam arazir kuram gamizi moghin, Joahas arazir kuram Ikiavira Itir Godin damazimin a gami. Jeroboam fomira Israelia gekuizi, me arazir kuraba Ikiavira Itir Godin damazimin dagh gami. Ezi Jeroboam amizir arazir kaba, Joahas datirighin arazir kamaghira garibagh ami, egha da ataghizir puvati. Bar puvati. ³ Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God puvira Israelian atari, egha Sirian Atrivim Hasael ataghizi, a dughiar aviribar iza Israelia misogha me abiri. Ezi gin Hasaelin otarim Benhadat, Sirian atrivimin oto. Ezi Ikiavira Itir God anetaghizi, a uaghan Israelia dikabinasava ami. ⁴ Ezi Atrivim Joahas Ikiavira Itir God ko migei. Guizbangira, Ikiavira Itir God fogha gifa, Sirian atrivim bar pazavira Israelia gami. Kamaghin amizi, God Joahasin dindiam baraki. ⁵ Egha Ikiavira Itir God, Israelian akurvaghasa gumazir mam amisefe, ezi gumazir kam Siriabar dafarim da ua me ini. Kamaghin amizi, Israelia fomira deragha ikezi moghin, datirighin men nguibabar dabirabim ua dera. ⁶ Egha me arazir kurar kam ataghizir puvati, kar arazir kurar Jeroboamin ikizim fomiram amiziba. Jeroboam uaghan Israelia gekuizi, me dagh ami. Me datirighin arazir kurar kabagh amuvira iti. Egha me aser amizim Aseran marvir guar Samarian itim, me a batoghezir puvati.

⁷ Ezi Sirian midorozir gumaziba Israelian midorozir gumazir aviribav soghezi me ariaghire. Sirian midorozir gumaziba bar puvira me gamua, me dikabira me gamima me nguazir minemniamin min otifi. Kamaghin amizi, dughiar kamin, Joahas midorozir gumazir aviriba puvati. Israelia datirighin 50plan midorozir gumazir hoziabagh apia misozibara iti. Egha me misoghamin 10plan karisba ikia, egha 10,000plan midorozir gumazir igharaziba iti.

⁸ Ezi: bizir igharazibar eghaghanir Atrivim Joahas amiziba, da akinafarir kamin iti, me kamaghin a dibori, Israelian Atrivibar Eghaghaniba. Akinafarir kam,

inganganir gavgavir an amiziba bar dagh eghari. ⁹ Egha gin Joahas uan inazir afeziabar min aremezi, me an kuam inigha Samarian nguibar ekiamin ghua anefa. Ezi an otarim Jehoas, an danganim inigha atrivimin oto.

Jehoas Israelian atrivimin oto

¹⁰ Joas 37plan azenibar Judan atrivimin iti, ezi Joahasin otarim Jehoas, a Israelian atrivimin oto. Egha 16plan azenibar atrivim ikia, Samarian nguibar ekiamin iti. ¹¹ Nebatin otarim, Atrivim Jeroboam fomira arazir kuram gamizi moghin Atrivim Jehoas arazir kuram Ikiavira Itir Godin damazimin a gami. Jeroboam fomira Israelia gekuizi, me Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kuram gami. Ezi datirighin Jehoas, Jeroboamin min arazir kurar kamaghira garibagh ami. Egha an arazir kurar kaba ataghizir puvati. Bar puvati. ¹² Ezi bizir igharazibar eghaghanir Atrivim Jehoas amiziba, da akinafarir kamin iti, me kamaghin a dibori, Israelian Atrivibar Eghaghaniba. Akinafarir kam, Israelian Atrivim Jehoas, Judan Atrivim Amasian adarazi ko misoghezir dughiamin, amizir bizir gavgavibagh eghari. ¹³ Ezi gin Jehoas uan inazir afeziabar min aremezi, me an kuam inigha Samarian ghua, Israelian atrivibar mozibar boroghin anefa. Ezi Jehoasin otarim Jeroboamin igharazim an danganim inigha atrivimin oto.

Elisa areme

¹⁴ Ezi Jehoas atrivimin itir dughiamin, Elisa arimariar bar ekiam ini. A bar aremeghasava ami, ezi Atrivim Jehoas ghua an gari. Jehoas an apangkuvigha azia a migia ghaze, "Nan afeziam! Nan afeziam! Ni Israelian akurvazir gumazir bar gavgavim, mati midorozir hoziaba ko midorozir karisba."

¹⁵ Ezi Elisa kamaghin a migei, "Ni mangi barir pim inigh izi." Ezi Jehoas ghua a inigha izi.

¹⁶ Egha Elisa a migia ghaze, "Ni barir pim inigh a gekuigh asisivira gan." Ezi atrivim kamaghin amizi, Elisa uan dafarim isa atrivimin dafarim gisin ati.

¹⁷ Egha gin Elisa kamaghin atrivim migei, "Ni datirighin mangi dipenir winduan aruem anadi naghin itim kuigh." Ezi Jehoas uan barir pim ategha ghua windua kui.

Ezi Elisa ghaze, "Ni barir pim gekuigh barim gasivamadagh."

Ezi Jehoas kamaghin amizi, Elisa diagha ghaze, "Barir kam, kar Ikiavira Itir Godin barim, a Sirian midorozir gumaziba abiragham. Eghti ni Afeghin nguibamin Sirian midorozir gumaziba ko misogh bar me agivagham."

¹⁸ Egha Elisa ua kamaghin atrivim migei, "Ni bariba inigh."

Ezi atrivim da inigha givazi, Elisa ghaze, "Ni barir kaba isi nguazim gapisigh." Ezi Jehoas bariba isa 3plan dughiaabar nguazim gapisi.

¹⁹ Ezi Godin akam inigha izir gumazim Elisa an ganigha atara kamaghin migei, "Ni 5pla o 6plan dughiaabar nguazim gapizighan aghua? Ni kamaghin amigha ti, Sirian midorozir gumaziba agivaghai. Egh ni datirighin 3plan dughiaabara, me abiragham."

²⁰ Ezi gin Elisa aremezi, me an kuam inigha dagiar mozir me ingarizimin anefa. Azeniba zurara, Moapian gumazir okoruar maba iza paza Israelia gami.

²¹ Dughiar mamın Israelian gumaziba iza gumazir mamın kuam afasa. Egha me garima, Moapian marazi izima, me zuamira gumazir kamın kuam isa Elisan mozir an aghariba iti naghin anekunighava are. Ezi gumazir kamın kuam mozimin ghuaghira Elisan agharibagh isin iri, ezi zuamira, an angamira itir ikirimirim ua iza an kuamin anabozi a ua dikafi.

Sirian midorozir gumaziba ua Israelia misosi

²² Ezi azeniba bar Jehoasin afeziam, Joahas Israelian atrivimin itima, Sirian Atrivim Hasael, Israelia misogha osimtizim me ganingi. ²³ Ezi Ikiavira Itir God Israelian apanguvigha bar me gifonge. A fomira Akar Dikirizir Gavgavir Abraham ko Aisak ko Jokop ko amizir kam ginirigha, a Israelian akuragha me gasighasighizir puvati. Egha a Israelia batueghti, me an damazimin saghon mangan an aghua.

²⁴ Ezi gin Atrivim Hasael aremezi, an otarim Benhadat an danganim inigha Sirian atrivimin oto. ²⁵ Ezi Israelian Atrivim Jehoas, uan midorozir gumaziba ko, Atrivim Benhadatin midorozir gumaziba ko me uariv sosi. Egha Jehoas, a Benhadat abiragha, Jehoasin afeziam, Joahasin dughiamin, nguibar Sirian midorozir gumaziba Israelia da inizir kaba, a uam ada ini. Jehoas 3plan dughiaabar Benhadat abira.

14

*Amasia Judan atrivimin oto
(2 Eghaghaniba 25:1-24)*

¹ Ezi Joahasin otarim, Jehoas azenir pununingin Israelian atrivimin itima, Joasin otarim Amasia Judan atrivimin oto. ² A 25plan azeniba ikia, egha atrivimin otogha, 29plan azenibar Jerusalem atrivim iti. An amebam, Jehoadin, a Jerusalemın nguibar ekiamın amizir mam.

³ Amasian afeziam Joas fomira amizi moghin, an arazir aghuibara Ikiavira Itir Godin damazimin dagh ami. Egha a uaghan uan ovavim Atrivim Devit amizir arazir aghuibar gin zuir puvati. ⁴ Guizbangira, Amasia mighsiabar pin itir asebar ziaba fer danganir kabagh asighasighizir puvati. Ezi gumazamiziba danganir kabar ghua aseba bagha ofabagh amua, egha pauran mughuriar aghuim zuiba tue.

⁵ Amasia Judan kantri gativagha gavgavigha an garir dughiamin, a mikemezima, me ghua, an ingangarir gumazir dapanir an afeziam Atrivim Joas misoghezi kamningin, misoghezi aning areme. ⁶ Ezi a ingangarir gumazir kamningin boribav soghezi, me ariaghirezir puvati. A me ataghizi, me iti. An Akinafarimın itir Moses Osirizir Araziba itir akabar gin zui. Akinafarir kamın aven Ikiavira Itir God Akar Gavgavim e ganiga ghaze, "Gumazitamın borim arazir kuratam damighti, ia an arazir kuram ikarvaghsi, an amebam ko afeziam misueghti, aning aremeghan kogham. Eghti kamaghira, amebam ko afeziam arazir kuratam damighti, ia aningın arazir kuram ikarvaghsi, aningın boribav sueghti, me aremeghan kogham. Gumazim arazir kuram damighti, ia anarira misueghti, an aremegh."

⁷ Dughiar mamın, Amasia uan midorozir gumaziba ko me ghua Idomian midorozir gumazir 10,000pla, Danganir Zarir Amangsizir Avirim Itimin me ko misosi. Egha me Idomia abiragha, Selan nguibar ekiam ini. Egha Amasia nguibar ekiam kam, ziam Joktel a gati. Ezi me dughiar kamın ikegha iza datirighin, ziar igiar kam a garisi.

⁸ Ezi gin Amasia, Israelian Atrivim Jehoas bagha gumaziba amangi. Atrivim Jehoas, a Joahasin otarim, egha Jehun igiavotarim. Gumazir kaba ghua Jehoas batogha, kamaghin a migei, "Israelia, Atrivim Amasia ia misoghasa migei. Kamaghin amizi, ia izi."

⁹ Ezi Jehoas, Judan Atrivim Amasian akam ikaragha kamaghin akar isin zuimin a migei, "Lebanonin kantrin aven, dikoniba itir ikarizir mam, temer sidan mam bagha akam amaga kamaghin a migei, 'Ni uan guivim, nan otarim bagh anemangasa ki ifonge. Eghti aning unaningın ikiam.' Dikoniba itir ikarizir kam, akar kam mikemezi, gin asizir atiar mam danganir kam garua, ikarizir kam dikabinizi, a ikufi."

¹⁰ Jehoas akar isin zuir kam gamua, ua kamaghin Amasia migei, "Ki fo, bar guizbangira, ni Idomia misogha bar me abira. Kamaghin amizi, ni bar akuegha uan ziam bar a fe. Ni midorozir kamın ziar ekiam ini. Egh ni datirighin bar akuegh,

deraghvira uan nguibamin iki. Egh ni ua e misoghshi midorozim foran marki. Puvatightima, ni ko Judan gumazamiziba bar, ia pazavira iregh bar ikuvigham.”

¹¹ Ezi Amasia Jehoasin akam baraghan aghua. Kamaghin amizi, Israelian Atrivim Jehoas Israelian midorozir gumaziba ko, me nguibar ekiar Judan kantrin itim Betsemesin ghugha, Judabar Atrivim Amasia ko an midorozir gumaziba, ko misosi. ¹² Me uariv sogha ghuavira itima, Israelia Judan midorozir gumaziba dikabirazi, Judan midorozir gumaziba ara ua uan nguibabar ghue. ¹³ Ezi Israelian Atrivim Jehoas, Betsemesin nguibar ekiamin ikia, Judabar Atrivim Amasian suiragha a isa kalabus gati. Atrivim Joasin otarim Amasia, a Atrivim Ahasian igiavotarim. Ezi gin, Atrivim Jehoas Israelian midorozir gumaziba ko, Betsemesin nguibar ekiam ategha Jerusalem in ghue. Egha me Jerusalem avinizir divazir gavgavim gasighasiki, me Efraimin Tiar Akamin ikegha ghua, Tiar Akar Mikebamin itimin tu. Divazir kuvizir kamin ababanim, a 200 mitan min ghue.

¹⁴ Ezi Jehoas Jerusalem aven ghua, nguibar ekiamin itir golba ko silvaba bar ada ini. A uaghan itarir ekiaba ko itarir igharazir Ikiavira Itir Godin Dipenimin itiba, ko atrivimin dipenimin mongezir dagiaba bar ada ini. Egha uaghan Judan gumazir ekiar maba isa kalabus gatigha kamaghin Amasia nigei, “Amasia, ni uam Israelia e misoghshi nighnighan marki. Ni kamaghin damighti, ki nin gumazir ekiabav sueghti, me arighiregham.” An akar kam mikemegha givagha, gumazir ekiar kaba ko gumazamizir maba ko bizir kaba sara inigha ua Samarian ghue.

Atrivim Jehoas areme

¹⁵ Ezi bizir igharazibar eghaghanir Atrivim Jehoas amiziba, da akinafarir kamin iti, me kamaghin a dibori, Israelian Atrivibar Eghaghaniba. Akinafarir kam, Israelian Atrivim Jehoas, Judan Atrivim Amasian adarazi ko misoghezir eghaghanim, ko an amizir bizir gavgavir igharazibagh eghari. ¹⁶ Ezi gin Jehoas uan inazir afeziabar min aremezi, me an kuam inigha Samarian nguibar ekiamin ghua, Israelian atrivibar mozibar boroghin anefa. Ezi an otarim, Jeroboamin igharazim, an danganim inigha atrivimin oto.

Atrivim Amasia areme (2 Eghaghaniba 25:25-28)

¹⁷ Israelian Atrivim Jehoas aremegha givazi, Judan Atrivim Amasia ua 15plan azenibar ikegha, areme. ¹⁸ Ezi bizir

igharazibar eghaghanir Atrivim Amasia amiziba, da akinafarir kamin iti, me kamaghin a dibori, Judabar Atrivibar Eghaghaniba.

¹⁹ Atrivim Amasia Jerusalem in itima, gumazir maba a misueghti an aremeghasa akam akiri. Ezi an akar kam baregha, ara Lakisin nguibar ekiamin ghue. Ezi an apanir kaba gumazir maba amangizi, me an gin Lakisin nguibar ekiamin ghua, a misoghezi, an areme. ²⁰ Ezi me an kuam inigha hoziabagh atigha ua Jerusalem in ize. Egha me an kuam isa Devitin Nguibar Ekiamin, an inazir afeziaba afezi naghin anefa.

²¹ Ezi gin Judan gumazamiziba bar Usia ini, an ziar igharazim Asaria. Egha me a gamizi, a uan afeziam Amasian danganim inigha atrivimin oto. Usia 16plan azeniba ikia, atrivimin oto. ²² Egha mong gin, an atrivimin itir dughiamin, a ghua misogha apanibar dafarimin Elatin nguibam uam a ini. Egha nguibar kamin danganir ikuviziba a ua dar kiri.

Jeroboamin igharazim, Israelian atrivimin oto

²³ Joasin otarim Amasia 15plan azenibar Judan atrivimin itima, Jehoasin otarim, Jeroboam Israelian atrivimin oto. Egha a 41plan azenibar atrivimin ikia, egha Samarian iti. ²⁴ Egha Nebatin otarim Jeroboamin faragha itim, an amizi moghin a Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kurabagh ami. Fomira Jeroboamin faragha itim, Israelia gekuizi, me Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kurabagh ami. Ezi datirighin Jeroboamin kam arazir kurar kabara, Jeroboamin faragha itim amizi moghira, an adagh ami. ²⁵ Jeroboam tighar atrivimin otivamin dughiamin, apaniba Israelian nguazir otevir avriba ini. Ezi datirighin Jeroboam misogha, ua nguazir kaba ini, a tuavir ghuaghira Hamatin nguibar notin amadaghan itimin ikegha ghua, Amangsizim Itir Dipar Akaremin, sautin amadaghan itimin tu. Ezi arazir kamin, Jeroboam Ikiavira Itir God, Israelian Godin akam gamizi, a guizbangiram oto. Akar kam, God faragha a isa Amitain otarim, Jona,* a Godin akam inigha izir gumazim a ganingizi, an a gun mikeme. Godin akam inigha izir gumazir kam Jona, a Gatheferin nguibamin gumazir mam. ²⁶ Ikiavira Itir God Israelian apanibar garima, me osimtizir ekiam me garighavira ikia, egha me agivasava ami. Ezi gumazir vaghvaziba ikiavira iti.† Egha uaghan men akurvaghamin gumaziba puvati. ²⁷ Ezi Ikiavira Itir God bar Israelian ziam angarighiti, gumaziba ua me ginighnighan

14:25: Jona 1:1 * 14:25: Gumazir kamra, Godin akam inigha izir gumazim, Jona, vezin kam a geghari. † 14:26:

Ni Godin Araziba 32:36in gan.

kogham, a kamaghin mikemezir puvati. Kamaghin amizi, a Jehoasin otarim, Atrivim Jeroboam apanibar dafarimin ua me iniasa anemisefe.

²⁸ Ezi bizir igharazibar eghaghanir Atrivim Jeroboam amiziba, da akinafarir kamin iti, me kamaghin a dibori, Israelian Atrivibar Eghaghaniba. Akinafarir kam, an ingangarir gavgavir an amiziba ko, a Damaskusin nguibar ekiam ko Hamatin nguibar ekiam, ua da iniasa misoghezir midorozibar eghaghanibagh eghari. Nguibar ekiam Hamat, Judaba faragha a gatifa. ²⁹ Ezi gin Jeroboam uan inazir afeziar Israelian atriviba ikezibar min areme. Ezi an otarim Sekaraia an danganim inigha atrivimin oto.

15

Usia Judan atrivimin oto (2 Eghaghaniba 26:1-23)

¹ Jeroboam 27plan azenibar Israelian atrivimin itima, Amasian otarim, Usia Judan atrivimin oto. Usian ziar igharazim, Asaria. ² A 16plan azeniba ikia, egha atrivimin oto, egha 52plan azenibar atrivimin ikia, egha Jerusalemin iti. An amebam Jekolia, Jerusalemin nguibar ekiamin amizim. ³ Ezi Usian afeziam Amasia amizi moghin, Usia Ikiavira Itir Godin damazimin arazir aghuibagh ami. ⁴ Egha Usia mighsiabar pin itir asebar ziaba fer danganibagh asighasighizir puvati. Kamaghin amizi, gumazamiziba danganir kabar ghua aseba bagha ofabagh amua, egha pauran mughurir aghuim zuiba tue.

⁵ Dughiar mamn Ikiavira Itir God lepan arimariam gamizi, a Usian mikarzim bato, eghti arimariar kam givaghan kogham. Ezi an atrivir dipenim ategha ghua dipenir igharazimin iti, ezi an otarim Jotam, an atrivir ingangarim gami, egha atrivimin dipenimin gara, egha kantri gativagha ikia ghuvav itima, Atrivim Usia areme.

⁶ Ezi Atrivim Usia amizir bizir igharazibar eghaghaniba, akinafarir kamin iti, me kamaghin a dibori, Judan Atrivibar Eghaghaniba. ⁷ Ezi Atrivim Usia uan inazir afeziabar min aremezi, me an kuam inigha Devitin Nguibar Ekiamin ghua an kuam isa an inazir afeziabar mozibar boroghin anefa. Ezi an otarim Jotam, an danganim inigha atrivimin oto.

Sekaraia Israelian atrivimin oto

⁸ Usia 38plan azenibar Judan atrivimin itima, Jeroboamin igharazimin otarim, Sekaraia, Israelian atrivimin oto. Egha a Samarian nguibar ekiamin ikia, 6plan iakinibara atrivimin ike. ⁹ Egha Sekaraian

ovaviba amizi moghin, a Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kurabagh ami. An arazir Nebatin otarim Jeroboam amizir arazir kurar kaba ataghizir puvati. Jeroboam fomira Israelia gekuizi, me arazir kuraba Ikiavira Itir Godin damazimin dagh ami. Ezi datirighin Sekaraia uaghan arazir kabaram ami. ¹⁰ Ezi Jabesin otarim Salum, gumazir maba ko uari akuvagha, Sekaraia misueghti, an aremeghasa tuaviba buri. Egha gin Salum uabi, gumazamizibar damazimin, Sekaraia misoghezi an aremezi, Salum uabi atrivimin oto. ¹¹⁻¹² Ezi arazir kamin, a Ikiavira Itir God mikemezir akar dikirizim gamizi, a guizbangiram oto.* Fomira Ikiavira Itir God kamaghin Atrivim Jehu mikeme, "Ki gin nin adarazir gumaziba ateghti, me atrivibar otivam. Nin ikegh mangi nin otarim ko an otarim, ko an igiavotarim ko an azizimin tugham." Ezi Sekaraia amizir bizir igharazibar eghaghaniba, da akinafarir kamin iti, me kamaghin a dibori, Israelian Atrivibar Eghaghaniba.

Salum Israelian atrivimin oto

¹³ Usia 39plan azenibar Judan atrivimin iti, ezi Jabesin otarim Salum, Israelian atrivimin oto. Egha Samarian ikia, iakinir vamiran atrivimin ike. ¹⁴ Ezi dughiar kamin, Gadin otarim Menahem, Tirsan nguibam ategha Samarian ghugha, Salum misoghezi an areme, ezi a uabi atrivimin oto. ¹⁵ Ezi Salum amizir bizir igharazibar eghaghaniba, da akinafarir kamin iti, me kamaghin a dibori, Israelian Atrivibar Eghaghaniba. Akinafarir kam uaghan Salum ko gumazir igharaziba me Atrivim Sekaraia misueghti an aremeghasa amizir arazibagh eghari.

¹⁶ Dughiar Menahem uan gumaziba ko, me Tirsas ategha Samaria bagha zuimin, me Tipsan nguibar ekiamin otifi. Ezi Tipsan gumaziba uan nguibamin aven mangasa Menahemin gumazibar amamangatzir puvati. Kamaghin amizi, Menahem midorozim foregha me uariv sogha, Menahem uan adarazi ko me bar pazavira, Tipsan nguibar ekiam gasighasiki. Egha me Tipsan nguibamin gumazamiziba ko nguibar dozir an boroghin itibar gumazamizibav misoghezi me ariaghire. Egha me amizir navira adaiba inigha men navibagh iniva da ofirima, me ariaghiri.

Menahem Israelian atrivimin oto

¹⁷ Usia 39plan azenibar Judan atrivimin itima, Gadin otarim Menahem Israelian atrivimin oto. Egha a Samarian nguibar ekiamin ikia 10plan azenibar atrivimin iti. ¹⁸ Egha an arazir kuraba Ikiavira

Itir Godin damazimin dagh ami, mati Nebatin otarim Jeroboam, amizi mokin. Jeroboam fomira Israelia gekuizi, me arazir kuraba Ikiavira Itir Godin damazimin dagh ami. Ezi Menahem datirighin arazir kaba ataghazir puvati, an adagh amuavira ikia ghuav areme. ¹⁹ Menahem atrivimin itir dughiamin, Tiklat Pileses, Asirian atrivimin ikia, egha iza Israelia ko misosi. Ezi Tiklat Pilesesin ziar igharazim, Pul. Ezi Menahem 3,000,000 kina silva inigha, Tiklat Pileses givezasa a ganingi, eghti a ua misoghan koghiva, egh Menahemin akuraghti, a Israelian kantrin atrivir gavgavimin ikiam. ²⁰ Menahem manmaghin dagiar kaba ini, a gumazir dagiar aviriba itiba vaghvagha me gaghorima, me 50 silvan dagiaba a ganingizi, ana da isa Atrivim Tiklat Pileses ganingi. Ezi Tiklat Pileses Israelian kantri ategha ghu.

²¹ Menahem amizir bizir igharazibar eghaghaniba bar, da akinafarir kamin iti, me kamaghin a dibori, Israelian Atrivibar Eghaghaniba. ²² Ezi Menahem uan inazir afeziabar min areme. Ezi an otarim Pekahia, an danganim inigha atrivimin oto.

Pekahia Israelian atrivimin oto

²³ Usia 50plan azenibar Judan atrivimin iti, ezi Menahemin otarim Pekahia, Israelian atrivimin oto. Egha Samarian nguibamin ikia azenir pumuningra atrivimin ike. ²⁴ An arazir kuraba Ikiavira Itir Godin damazimin dagh ami. Fomira Nebatin otarim Jeroboam Israelia gekuizi, me arazir kuraba Ikiavira Itir Godin damazimin dagh ami. Ezi Pekahia datirighin arazir kurar kabaram amua da ataghizir puvati. ²⁵ Ezi Pekahia midorozir gumazibar garir gumazir mam, an ziam Peka, a Remalian otarim. A Gileatin Distrighin 50plan gumaziba ko, Pekahia misueghti an aremeghasa akam akiri. Dughiar kamin, Pekahia Samarian ikia uan atrivir dipenimin aven itir danganir gavgavim itima, gumazir kaba danganir kamin aven ghua, a misoghezi, an areme. Egha me uaghan Argop ko Arie misoghezi, aning areme. Ezi Peka, Atrivim Pekahian danganim inigha atrivimin oto.

²⁶ Ezi Pekahia amizir bizir igharazibar eghaghaniba, akinafarir kamin iti, me kamaghin a dibori, Israelian Atrivibar Eghaghaniba.

Peka Israelian atrivimin oto

²⁷ Atrivim Usia 52plan azenibar Judan atrivimin iti, ezi Remalian otarim Peka, Israelian atrivimin oto. Egha a Samarian nguibar ekiamin ikia, 20plan azenibar atrivimin iti. ²⁸ Egha an arazir kuraba

Ikiavira Itir Godin damazimin dagh ami. Nebatin otarim Jeroboam fomira Israelia gekuizi, me Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kurabagh ami. Ezi Peka uaghan arazir kabaram amua da ataghizir puvati.

²⁹ Peka Israelian atrivimin itir dughiamin, Asirian Atrivim, Tiklat Pileses iza, Israelia misogha, Ijonin nguibar ekiam, ko Abel Betmakan nguibar ekiam, Janoan nguibar ekiam, Kedesin nguibar ekiam, Hasorin nguibar ekiam, Gileatin Distrik, Galilin Distrik, ko Naptalin anabamin nguaziba bar ada ini. Egha a danganir kabar gumazamiziba inigha, Asirian kantrin ghua me isa kalabuziabar min ingangarir gumazamizir kinibar me ariki.†

³⁰ Ezi Usian otarim Jotam, a 20plan azenibar Judan atrivimin itima, Elan otarim, Hosia gumazir maba ko, Atrivim Peka misueghti, an aremeghasa tuavir mam bato. Egha gin Hosia, Peka misoghezi, an aremezi, Hosia uabi an danganim inigha Israelian atrivimin oto. ³¹ Ezi Atrivim Peka amizir bizir igharazibar eghaghaniba bar, da akinafarir kamin iti, me kamaghin a dibori, Israelian Atrivibar Eghaghaniba.

Jotam Judan atrivimin oto

(2 Eghaghaniba 27:1-9)

³² Ezi Remalian otarim Peka azenir pumuningin Israelian atrivimin itima, Usian otarim Jotam, a Judan atrivimin oto. ³³ A 25plan azeniba ikia, atrivimin otogha Jerusalem in ikia, 16plan azenibar atrivimin iti. An amebam Jerusa, a Sadokin guivim. ³⁴ Ezi Jotamin afeziam Usia amizi moghin, an arazir aghuiba Ikiavira Itir Godin damazimin dagh ami. ³⁵ Egha Jotam mighsiabar pin itir asebar ziaba fer danganibagh asighasighizir puvati. Kamaghin amizi, gumazamiziba danganir kabar ghuavira ikia, aseba bagha ofabagh amua, pauran mughuriar aghuim zuiba tue. Ezi Jotam mikemezi, me Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir Divazimin Tiar Akar Pin Itimin ingari.

³⁶ Ezi bizir igharazir Jotam amizibar eghaghaniba, da akinafarir kamin iti, me kamaghin a dibori, Judabar Atrivibar Eghaghaniba. ³⁷ Ezi Jotam atrivimin itir dughiamin, Ikiavira Itir God, Sirian Atrivim Resin ko Israelian Atrivim Peka, aningin midorozir gumaziba amangizi, me dughiar faragha zuimin, Judaba konasa ghue. ³⁸ Ezi Jotam uan inazir afeziabar min aremezi, me an kuam inigha Devitin Nguibar Ekiamin ghua, an inazir afeziabar mozibar boroghin anefa. Ezi an otarim Ahas, an danganim inigha atrivimin oto.

† 15:29: Ni akinafarir kamin akirangin itir Akar Mingaribar gan. A Israelian kalabusin itir dughiam migei.

16

*Ahas Judan atrivimin oto
(2 Eghaghaniba 28:1-27)*

¹ Remalian otarim Peka 17plan azenibar Israelian atrivimin itima, Jotamin otarim, Ahas Judan atrivimin oto. ² Egha Ahas 20plan azeniba ikia, atrivimin otogha, 16plan azenibar Jerusalem atrivimin iti. An ovavim Devit arazir aghuibagh ami, ezi Ahas Ikiavira Itir God, an God, an an damazimin arazir aghuibagh amir puvati. ³ Puvati. A Israelian atriviba amizi moghin, puram arazir kuram gami. Egha uaghan a bar arazir igharazim gami. A uan otarim misuegha, aseba bagha ofan bar isia mighirimin min a tua. Egha a fomira nguazir kam in ikezir gumazamizibar arazir kurabar gin zui. Ezi Ikiavira Itir God bar men arazibar aghuagha me batuegha, nguazir kam isa Israelia ganingi. ⁴ Ezi Ahas mighsiabar pin itir asebar ziaba fer danganibar zui. Danganir kaba, da uaghan mighsiar dozibagh isin ikia, temer ekiabar apengan iti. Egha an aseba bagha ofabagh amua, pauran mughuriar aghuim zuiba tue.

⁵ Dughiar kam in, Sirian Atrivim Resin, ko Israelian Atrivim Peka, a Remalian otarim, aning uan midorozir gumaziba inigha, Jerusalem konasa ghu. Egha me Jerusalemia ko misosi, me Atrivim Ahas ko an midorozir gumaziba dikabinasa amuava avege. ⁶ Ezi dughiar kam in, Sirian Atrivim Resin, ua Elatin nguibam iniasa misosi. Egha a ua Elatin nguibam inigha, Judan Elatin aven itiba batoke. Egha a Idomia ataghizi, me ghua Elatin nguibamin iti. Egha an ikia iza datirikin.* ⁷ Ezi Atrivim Ahas gumazir maba amangizi, me Asirian Atrivim Tiklat Pileser bagha ghua kamaghin a migei, "Ki Atrivim Ahas, ki nin ingangarir gumazim, egha ki nin borimin min iti. Datirighin Sirian atrivim ko Israelian atrivim na ko misosi. Kamaghin amizi, ni izi me misoghti, me e gasighasighan kogham." ⁸ Egha Ahas Ikiavira Itir Godin Dipenimin itir gol ko silvan dagiaba, ko atrivimin dipenimin itir dagiaba sara inigha Asirian atrivim givezeghti, a Judabar akurvaghasa da amada. ⁹ Ezi Atrivim Tiklat Pileser, Ahasin akam baregha, uan midorozir gumaziba inigha ghua, Damaskusin nguibar ekiamin misogha a ini. Egha Tiklat Pileser, Atrivim Resinin misoghezi, an areme. Egha Damaskusin gumazamiziba, kalabuziar gumazamizibar min me inigha, Kirin nguibar ekiamin ghu.

¹⁰ Ezi gin Atrivim Ahas, Asirian Atrivim Tiklat Pileserin ganasa Damaskusin ghu. A danganir kam in itir dughiamin, a Damaskusin itir asebar ziaba famin ofa gamir dakozim in gani. Egha an nedazimin ingarigha, ofa gamir dakozir kam in ingarir araziba osiri. Egha Jerusalem Godin ofa gamir gumazim Uria bagha anemada, egha a mikemezi, a kamaghira ofa gamir dakozir mam in ingari. ¹¹ Ezi Uria akam baregha, kamaghira garir ofa gamir dakozir Damaskusin itimin ingari. Ahas tighar ua Jerusalem izamin dughiam in, Uria ofa gamir dakozir kam gamigha gifa. ¹² Ahas ua izezir dughiam in, a ghua ofa gamir dakozim in gari. Egha ofa damuasa ofa gamir dakozir ekiar kam in borogh in ghua adiriziam in ghuavanabo. ¹³ Egha an ofan bar isia mighirim, ko wit tuer ofa, ko wain inger ofabagh ami. Egha asizir ghuzim inigha, God ko navir vamiran ikiam in ofa bagha, ghuzim isa ofa gamir dakozim in a kavamadi.

¹⁴ Bar fomira iza dughiar kam in, ofa gamir dakozir me fomira brasin ingarizim, a Ikiavira Itir Godin damazimin ikia an Dipenimin guamin tughav iti. Ezi Atrivim Ahas datirighin ofa gamir dakozir kam, an danganimin a inigha, a gisivagha notin amadaghan ofa gamir dakozir igiar kam in miriam in anesara. Godin ofa gamir dakozir kam, faragha ofa gamir dakozir igiar kam ko Ikiavira Itir Godin Dipenimin tiar akamin, tizimin tughav ti. ¹⁵ Ezi Atrivim Ahas kamaghin Uria migei, "Ni zurara ofa damuamin dughia, ni ofa gamir dakozir igiar kamra mangi. Ni mizarazibar ofan bar isia mighiribar amuva, guaratizibar wit tuer ofabar amu. Egha ni atrivim bagh ofa damuva, egh uaghan gumazamiziba bar me bagh ofa bar amu. Kar ofan bar isia mighiriba ko wit tuer ofaba. Egh ni gumazamiziba bagh ofan igharazibar amu, kar wain inger ofaba. Egh ni asizibar ghuziba bar ada inigh ofa damu, egh da kavamangiti, da ofa gamir dakozir igiar kamra iri. Ezi brasin ingarizir ofa gamir dakozim, kar nan bizimra. Ki an ofabar amu egh Godin azangsighti, a na mikimti bizir ki damuasa nighniziba ki dar amuam." ¹⁶ Ezi Uria atrivimin akar kaba baregha zurara dar gin ghua, egha kamaghin ami.

¹⁷ Ezi gin Atrivim Ahas ingangarir gumazibav kemezi, me Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir divazimin aven ghugha, Solomonin ingangarir gumaziba fomira wilkarin brasin amizibar aghariba akaraghariki. Egha uaghan itarir ekiar

16:3: Godin Araziba 12:31 16:5: Aisaia 7:1 * 16:6: Migirigiar otevir kam, "datirikin," a datirighin e itir dughiar kam migeir puvati. A gumazir akinafarir kam osirizimin dughiam migei. 16:14: Ua Me Ini 27:1-2; 2 Eghaghaniba 4:1

16:17: 2 Eghaghaniba 4:2-6

wilkar gisin itiba ini. Egha me bulmakaun brasin tengin dipar ekiamin apengan itiba ini. Me gin dagaiba inigha tengin ekiar kam afasa dakozir igiamin ingari.[†] ¹⁸ Egha Ikiavira Itir Godin Dipenimin boroghira, bizir mam mati dipenir dozir mamın min iti, me Sabatin dughiamin uari bagha aruemin fefem avasa an ingari. Egha me datirighin a girazi, gumaziba an guamin ganan kogham. Ezi me, tiar akar atrivim Godin Dipenimin aven zuim, me uaghan an itir kurkazir aghuim girazi, gumaziba ua kurkazir kamın ganan kogham. Atrivim Ahas Asirian atrivimin ifongiamin gin ghua, arazir kabagh ami.[‡]

¹⁹ Ezi Atrivim Ahas amizir bizir igharazibar eghaghaniba bar, da akinafarir kamın iti, me kamaghin a dibori, Judabar Atrivibar Eghaghaniba. ²⁰ Ezi Ahas uan inazir afeziabar min aremezi, me an kuam inigha Devitin Nguibar Ekiamin ghua, a isa an inazir afeziabar mozibar boroghin anefa. Ezi an otarim Hesekia an danganim inigha atrivimin oto.

17

Hosia Israelian atrivimin oto

¹ Atrivim Ahas Judan atrivimin itima, an namba 12in azenimin aven, Elan otarim Hosia, a Israelian atrivimin oto. Egha 9plan azenibar atrivimin ikia Samarian nguibar ekiamin iti. ² An arazir kuraba Ikiavira Itir Godin damazimin dagh ami. Egha a Israelian atrivir igharazir an faragha zuiba amizi moghin, an arazir kurar bar aviribagh amizir puvati. ³ An atrivimin itir dughiamin, Asirian Atrivim Salmaneser iza Israelia ko misosi. Egha Asirian midorozir gumaziba Israelia abira, ezi Hosia Salmaneserın akar dikirizimin a gamua ghaze, an an apengan ikiva, egh zurara azenibar a takisin min dagaiba a daningam. ⁴ Egha azenir mamın, Hosia gumazir maba amangizi, me Isipin Atrivim So bagha ghuegha an azai, eghiti a Hosian akuragham. Egha uaghan azenir kamın, Hosia azenibar zurara ami moghin, a Salmaneser bagha takisin min dagaiba amadir puvati. Kamaghin amizi, Salmaneser kamaghin fo, Hosia a gifaragha uan akar dikirizim abiki. Kamaghin amizi, a uan midorozir gumaziba amangizi me ghua, Hosian suiragha kalabus gati.

Asiriaba Samariabav sogha me abini

⁵ Dughiar Asirian Atrivim Salmaneser, Hosia kalabus gatizimin gin, Salmaneser uan midorozir gumaziba inigha ghua Israelian nguazimin aven arua bar me

misosi. Me ghua Samarian nguibar ekiamin otivigha, me korogha, 3plan azenibar me ko misosi. ⁶ Ezi namba 9in azenimin Hosia Israelian atrivimin itima, Asirian atrivim Samariaba dikabiragha, men nguibar ekiam ini. Egha a Israelia inigha Asirian kantrin ghu. Egha marazi isa Halan nguibar ekiam gati, egha marazi isa Gosanin Distrighin aven itir, Haborin Fanemin boroghira me ariki. Ezi marazi Midian kantrin nguibabar iti.

⁷ Osimtizir Israelia bativir kaba, dar mingarim kamakin. Me Ikiavira Itir God, men Godin damazimin arazir kuram gami. Ikiavira Itir God fomira men inazir afeziaba Isipin atrivimin dafarimin ua me ini. Ezi me bizir kam ginighnizir pu. Bar puvati. Israelia asebar ziaba fe, ⁸ egha me uan atrivibar arazir kurar me faragha amizibar gin zui. Egha me ikizir igharazir fomira nguazir kamın ikezibar, arazir kurabar gin zui. Ezi Ikiavira Itir God ikizir kaba batuegha, nguazir kam isa Israelia ganingi. ⁹ Ezi Israelia Ikiavira Itir God, men God akirim ragha a gasaragha moga, arazir kurar bar aviribagh ami. Kar, arazir Ikiavira Itir Godin damazimin derazir puvatiziba. Me mighsiabar pin itir asebar ziaba famin danganiba, uan nguibar ekiaba ko nguibar doziba bar, dar boroghin, dar ingari. ¹⁰ Egha me mighsiabar oraziba ko temer ekiabar apebabar dughuazibar ghua, uari bagha dagiar guarir dighoriba itiba ko temer guarir aser amizim Aseran nedazim itiba saram asava, egha dar ziaba fe. ¹¹ Egha me danganir kabar ikia, asebar ziaba fer arazir ikizir igharaziba fomiram amizibagh ami, ikizir kaba, Ikiavira Itir God fomira nguazir kamın me batoke. Me pauran mughuriar aghuim zuiba tua, aseba bagha ofa gami. Ezi Israelian arazir kurar kaba Ikiavira Itir God gamima, a aningaghe. ¹² Fomira Ikiavira Itir God kamaghin me mikeme, "Ia asebar marvir guabar ziaba fan marki," Ezi me an akam baraghan aghuagha marvir guar kabar ziaba fe.

¹³ Ezi Ikiavira Itir God uan akam inigha izir gumaziba amangizi, me vaghvagha Israel ko Judan ghuegha, kamaghin Akar Gavgavim me ganiga ghaze, "Ia nighnizibagh iragh, egh ia uan arazir kuraba ategh nan Akar Gavgaviba, ko arazir ki ifongezibar gin mangi. Arazir kaba, ki lan inazir afeziabagh aningi. Ki akar kaba isa, uan ingangarir gumazibar akabagh atizi, me ia mikeme, kar nan akam inigha izir gumaziba." ¹⁴ Ezi Israelian dapaniba gavgavigha Godin akam

[†] **16:17:** Hibrun akam deragha akar kamın mingarim abighizir puvati. [‡] **16:18:** Ahas uan ingangarir kabar amuasa, brasin kaba ini. Solomon fomira Godin Dipenim bagha bizir kabar ingari. Ni 1 Atriviba 7:23-39in gan. **16:20:** Aisaia 14:28 **17:10:** 1 Atriviba 14:23

barazir puvati, egha an akam batuegha uan inazir afeziabar arazibar gin zui. Inazir afeziar kaba, me nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin ikian aghua, a men God.¹⁵ Israelia akirim ragha arazir God ifongezibagh asava, Akar Dikirizir Gavgavir a men inazir afeziaba ko amizim, ko an ikiangsizir a me ganingiziba, me bar dar aghua. Me akaba batogha, egha ghua asebar ziaba fe. Aser kaba guizbangin godba puvati. Ezi Israelian gumazamiziba bizir ifavarir kinir kabar ziaba fe, me uari pura bizir ifavarir kinibar min otifi. Fomira Ikiavira Itir God me mikeme, me men boroghira itir ikizibar arazibar gin mangan marki, ezi Israelia an akam batuegha, arazir kabar gin zui.¹⁶ Egha me Ikiavira Itir God, men Godin Akar Gavgaviba bar da batuegha da abiki. Egha me gol inigha bulmakaun apurir pumuningin marvir guamningin ingarigha, aningin ziamning fe. Egha me aser amizim Aseran marvir guamin ingarigha an ziam fe. Egha uaghan, overiamin itir mikoveziba bar dar ziaba fava, egha asem Balin ziam fe.¹⁷ Egha me uan otariba ko guivibav sogha, avimin aven me tua aser kabar ofa gami. Egha me ganganir gumaziba ko gumazamizir aremezibar duaba ko migeiba bagha ghua, egha uarir akurvaghasa men azai. Egha me imezibagh amir arazibagh ami. Israelia ti nighnizir vamira iti, a kamakin, me Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kuram damuvira ikiasava ami. Ezi Ikiavira Itir God men arazir kurar kamin ganigha puvira men atari.¹⁸ Ikiavira Itir God bar Israelian aningaghegha, men guabar ganan aghua. Kamaghin amizi, a men nguazimin me batoghezi, me ghua saghon itir kantrin ghu. Ezi Judan anabamin gumazamiziba uan nguazimin ikiavira iti.

¹⁹ Egha Judaba, me uaghan Ikiavira Itir God, men God, an Akar Gavgavibar gin zuir puvati. Israelia gin ghuezir arazir kurar kabara, Judan gumazamiziba uaghan dar gin zui.²⁰ Ezi Ikiavira Itir God akirim ragha bar Israelia gasara. Egha a puv me gamua, egha apaniba amangizi me iza me gasighasiki. Israelia arazir kuraba ataghizir puvati, ezi Ikiavira Itir God men aghuagha, me batoghezi me an damazimin saghon ghue.

²¹ Fomira Israelia ko Judaba uari inigha Atrivim Devitin adarazir apengan iti. Egha gin Ikiavira Itir God Israelia gamizi, me Judan adarazi ko uari abiki. Egha Israelian adarazi dikavigha Nebatin otarim Jeroboam amisevezi, a men atrivimin oto. Egha Jeroboam me gamima, me Ikiavira Itir God ategha, arazir kurar avirir bar eki-

abagh ami.²² Egha gin Israelia uaghan, Jeroboam amizi moghin, arazir kurar bar igharazibagh ami. Me arazir kaba ataghizir puvati. Bar puvati.²³ Ezi gin Ikiavira Itir God bar men aghua, egha me batoghezi me uan kantrin saghon ghue. Ikiavira Itir Godin arazir kamin mingarim kamakin, God dughiar aviriba ikiangsizir akaba isa Israelia bagha uan akam inigha izir gumazibagh aningi. Kar an ingangarir gumaziba, ezi me arua Israelia migiavira iti, ezi me me baraghan aghua. Kamaghin amizi, Asiriaba iza Israelia misogha me abiragha, me inigha uan kantrin ghue, ezi me kantrin kamin ikiavira iti.*

Ikizir igharazibar gumazamiziba Israelin nguazim gapia

²⁴ Asirian atrivim ghua, Babilonin nguibar ekiamin gumazamiziba, ko Kutin nguibar ekiam, Ivan nguibar ekiam, ko Hamatin nguibar ekiam, ko Sefarvaimin nguibar ekiamin gumazamiziba, a bar me inigha Samarian nguibar ekiabar ghuegha, Israelian nguibar ekiabar me ariki. Ezi gumazamizir kaba bar Israelian nguazim gapia.

²⁵ Egha me iza kagh apiagha Ikiavira Itir Godin ziam fer puvati. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God laionba amangizi, da iza men maraziv suaghariki.

²⁶ Ezi gumazir maba ghua kamaghin Asirian atrivim migei, "Gumazamizir ni inigha ghua Samarian nguibabagh arighiziba, me nguazir kamin asebar arazibagh fozir puvati. Kamaghin amizi, aser kam laionba amangizi da iza gumazamizibav sozi me ariaghiri."

²⁷ Atrivim akar kam baregha uan gumazir dapanir mam migia ghaze, "Ni mangi Israelian ofa gamir gumazir e inigha kagh izezir kabar tam inigh izi. Egh uam anemadaghti, a Samarian kantrin mangi iki, egh nguazir kamin asebar arazibar gumazamizibar sure damu."²⁸ Ezi me Israelian ofa gamir gumazir mam inigha, ua Samarian anemada, ezi a ghua Betelin nguibamin ikiava, Ikiavira Itir Godin ziam fer arazibar gumazamizir kabar sure gami.

²⁹ Ezi ikizir kabar gumazamiziba me uan arazibar gin ghuavira ikia, egha uari bagha asebar marvir guabar ingari. Egha me marvir guar kaba isa, Israelia fomira asebar ziaba fasa mighsiabar pin itir danganir ingarizir kabagh ariki. Egha ikizir vaghvaziba uari bagha marvir guabar ingara da isa nguibar me itibagh arisi.³⁰ Babilonin ikegha izezir gumazamiziba, uari bagha asem Sukotbenotin marvir guamin ingari,

17:16: 1 Atriviba 12:28 17:17: Godin Araziba 18:10

* 17:23: Migirigiar otevir kam, "ikiavira iti," a e datrighin itir dughiam migeir puvati. A gumazir akinafarir kam osirizimin dughiam migei.

ezi Kutan gumazamiziba, asem Nergalin marvir guamin ingari, ezi Hamatia uari bagha asem Asiman, marvir guamin ingari, ³¹ ezi Ivan gumazamiziba asem Niphasin marvir guam ko asem Tartakin marvir guamin ingari. Ezi Sefaraimia me uan boribav sogha da tua, ofan min asemning Adramelek ko Anamelek ganidi. ³² Egha gumazamizir kaba uaghan Ikiavira Itir Godin ziam fe. Me uari uan adarazir gumazir maba misevima, me Ikiavira Itir Godin ofa gamir gumazibar otifi. Godin ofa gamir gumazir kaba me asebar ziam fer danganir mighsiabar itibar ikia, egha gumazamizir asizir me ofa bagha isa izibar ofa gami. ³³ Egha arazir kamin me Ikiavira Itir Godin ziam fa, egha uaghan me uan nguibamin amir arazimin gin ghua uan asebar ziaba fe.

³⁴ Egha datirighin uaghan gumazamizir kaba arazir kamin gin ghuavira iti. Me guizbangira Ikiavira Itir Godin ziam fer pu-vati, egha me arazir God ifongeziba ko, bizir a damuasa me mikemeziba ko, Araziba ko, Akar Gavgaviba, me dar gin zuir puvati, kar a Jekopin ovavir boribagh aningizir araziba. Jekop a gumazir kam, God ziar igharazir kam Israel a ganingi. ³⁵ Ikiavira Itir God fomira Israelia ko akar dikirizir mam gami, egha mighigha kamaghin me migia ghaze, "Ia asebar ziaba fan marki. Ia men apengan ikian marki, egh me bagh teviba apiran marki. Egh me bagh ofabar amuan marki. Bar marki. ³⁶ Ia nan ziamra fi, ki Ikiavira Itir God, egh nan apengan iki. Nan gavgavir ekiamin, ki Isipin ia inigha ize. Kamaghin amizi, ia na bagh teviba apiriva, na baghvira ofabar amu. ³⁷ Ia arazir ki ifongeziba, ko bizir ki damuasa ia mikemeziba, ko nan Araziba bar, ko nan Akar Gavgavir ki ia bagha osirigha ia ganingiziba, ia bar dar gin mangi. Ia asebar ziaba fan marki. ³⁸ Ia Akar Dikirizir Gav-gavir ki ia koma amizir kam, gin amangan marki. Egha ia mangi asebar ziaba fan marki. ³⁹ Puvati. Ia nan ziamra fi, ki Ikiavira Itir God, ian God. Egh ia nan apengara iki. Ia kamaghin damuti, ki ian akuraghti apaniba ia abinan kogham." ⁴⁰ Ezi gumazamizir kaba an akam barazir puvatigha, uan arazir me fomira amizibar gin ghuavira iti.

⁴¹ Ikiar igharazibar gumazamizir iza Samarian itir kaba, me Ikiavira Itir Godin ziam fa, egha uaghan uan asebar ziaba fe. Ezi datirighin men ovavir boriba uaghan, men arazir kabara gin ghuavira iti.†

Judan kantri ghuaghira ghua bar ikuvigha givazir dughiamin eghaghanim

18

(Sapta 18–25)

*Hesekia Judan atrivimin oto
(2 Eghaghaniba 29:1-2; 31:1)*

¹ Elan otarim Hosia, an namba 3in azenimin, a Israelian atrivimin itima, Ahasin otarim Hesekia, Judan atrivimin oto. ² Hesekia azenir 25pla ikia, egha atrivimin oto, egha 29plan azenibar Jerusalem atrivimin iti. An amebam Abiya, Sekaraiian guivim. ³ Hesekia Ikiavira Itir Godin damazimin arazir aghuibagh ami, mati an ovavim Atrivim Devit amizi mokin. ⁴ Egha Hesekia mighsiabar pin itir asebar ziaba fer danganibagh asighasigha, dagiar guarir akiniba apirigha temer guarir aser amizim Aseran nedazim itim okaghariki. Hesekia garima, Moses fomira ingarizir kuruzir brasin kam, me a dibora ghaze, "Nehustan," egha gumazamiziba pauran mughuriar aghuim zuiba tua, kuruzir kamin ziam fe. Kamaghin amizi, Hesekia datirighin kuruzir brasin kam inigha anebiaghari.

⁵ Hesekia nighnizir bar gavgavim Ikiavira Itir Godin iti, a Israelian God. Judan atrivir igharazir tam, Hesekian min nighnizir gavgavim Godin itir puvati. An nighnizir gavgavim, atrivir faragh ikeziba ko an gin otivizir atriviba, bar men nighnizir gavgavibagh afira. ⁶ A bar Ikiavira Itir Godin porogha a baghvira iti, egha zurara Ikiavira Itir God atagharizir pu. Bar puvati. A deraghavira Ikiavira Itir Godin Akar Gavgavir, a Moses ganingizibar gin zui. ⁷ Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God Hesekia ko ikia egha an akurvazima, an amir biziba bar deraghaviram otifi. Asirian atrivim Judabagh ativagh men ganan Hesekia bar aghua, egha a ua atrivir kamin apengan itir puvati. ⁸ Egha Hesekia uaghan uan midorozir gumaziba ko Filistian kantrin ghuegha, egha Filistian kantrin ekiaba ko nguibar doziba sara misosi. Egha me Filistiaba abiragha ghua, Gasan nguibar ekiam ko nguibar an boroghira itibar tu.

⁹ Hesekia azenir 4plan, Judan atrivimin itima, dughiar kamin Elan otarim Hosia, an namba 7in azenimin a Israelian atrivimin iti. Egha azenir kamin, Asirian Atrivim Salmaneser uan midorozir gumaziba ko iza Israelia ko misosi. Me Samarian nguibar ekiam iniasa anevinigha misosi. ¹⁰ Me nguibar ekiam korogha ghua, namba 3in azenim otozi, me Samaria dikabiragha a ini. Kar namba 6in azenim Hesekia atrivimin iti, ezi namba 9in azenimin Hosia atrivimin iti. ¹¹ Ezi Asirian atrivim Israelia inigha Asirian kantrin ghua. Egha marazi isa

17:34: Jenesis 32:28; 35:10 17:36: Godin Araziba 6:13

† 17:41: Migirigiar otevir kam "datirikin," a ves 34 ko ves

41in iti, an e itir dughiar kam migeir puvati. A gumazir akinafarir kam osirizimin dughiam migei. 18:4: Diboboniba 21:9

Halan nguibar ekiam gati, egha marazi isa Gosanin Distrighin aven itir, Haborin Fanemın boroghira me ariki. Ezi marazi Midian kantrin nguibar itir.

¹² Osimtızir Israelia bativir kaba, dar mingarim kamakin. Me Ikiavira Itir God, men God, me an akam batosi, egha a me ko amızir Akar Dikirızir Gavgavir kam abigha, Ikiavira Itir Godin ingangar gumazim Moses, me ganingızir Akar Gavgavıba barazir puvatıgha, an arazıbar gın zuir puvati.

Asirian midorozir gumazıba Jerusalemın nguıbar ekıam inıasav amua misosi

(2 Eghaghanıba 32:1-19; Aısaıa 36:1-22)

¹³ Hesekia 14plan azenıbar atrivimın itima, ezi Asirian Atrivim Senakerip uan midorozir gumazıba ko iza Judaba ko misogha me abıragha, men nguıbar divazir gavgavıba avınızıba bar da ini. Egha me Jerusalem inızir puvati. ¹⁴ Atrivim Senakerip Lakısın nguıbamin itı, ezi Hesekia kamaghın a bagha akam amada, “Ki nın akam batuegha, datırıghın osimtızim itı. Ezi ki kamaghsua, ni na ko misoghan marki. Egh nan kantri ateghti, ki kamaghın damuam, ni bizir manam bagh azangsighti, ki ni danıngam.” Ezi Senakerip 10,000 kilogrem silva ko 1,000 kilogrem gol uabi danıngasa Hesekia migei. ¹⁵ Kamaghın amızı, Hesekia Ikiavira Itir Godın Dipenimın itir silvan dagıaba ko atrivimın dagıaba itir danganimın dagıaba inıgha, Senakerip bagha bar da amada. ¹⁶ Egha Hesekia Ikiavira Itir Godın Dipenimın tiar akabar itir golba ko guarir akınir tiar akabar miriamın itimningın golba bar da adangi. A uabi faragha ingangarır gumazıbar kemezi, me golin kaba tiar akar kaba avava, egha guarir akınimning sara nomke. Egha datırıghın a golin kaba inıgha Atrivim Senakerip bagha da amangi. ¹⁷ Ezi Asirian atrivimın gol ko silvan kaba inıgha, uan midorozir gumazıbar dapanir ekıar 3pla, ko midorozir gumazir bizir dafam amadazi, me Lakıs ategha, Atrivim Hesekia bagha Jerusalemın zui. Me ghua Jerusalemın oto. Dughıar kamın, danganır mam itı, Mozir Dipar Pın Itimın daghurım, dipam an ghuaghıra Jerusalemın oto. Daghurır kam, a tuavir ekıar ghua inıba ruer danganimın boroghın oto. Asiriaba otivıgha danganır kamın tuıvıghav itı.

¹⁸ Ezi Asirian gumazıba Atrivim Hesekia bagha akam amaga ghaze, a ızı. Ezi a uan fofozir gumazıbar dapanir 3pla amangızı, me Asirian gumazir kaba batıvasa ghue. Kar, Hillkian otarım Eliakım, an atrivimın dipenimın garır gumazım, ko Sepna, atrivimın akınafarıba osırır gumazım, ko

Asapın otarım Joa, an atrivim amır bizıbar eghaghanıba, bar ada osırır gumazım, me zui. ¹⁹ Egha gumazir dapanir 3plan kaba, Asiriaba batıvızı, Asirian midorozir gumazıbar dapanir ekıabar mav, akar gavgavımın me migia ghaze, “İa mangı, Asirian atrivir ekıamın akar gavgavır kamın gun Hesekia mikemegh. A kamaghın migei, ‘Hesekia, ni gavgavır manam ikıa, egha nan apengan ikian aghua?’ ²⁰ Migırıgiar kınıba ti midorozimın gavgavımın gafıraz, o? Bar puvati! Ni nan akaba barazir puvati. Egha ni ghaze, tına ızı nın akuragham! Ezi ni na baraghan aghua. ²¹ Ki fo, kantri mız nın akuragh misoghasa ni a bagha gara mızua itı. Egha ki ni migei, İsip matı abuar misiam dipırıaghirıgha gıfa. Egh ni a inıgh fidizimın mın an sııragh darutı, an ruaghavevım nın agharım mitıgham. İsipın atrivimın arazım, abuar misiar kamın mirara ghı. Kamaghın amızı, misoghamın dughıamın a ızı nın akuragham koghım. ²² Egh ni ti kamaghın mikımam, ia Israelia nıghnızir gavgavımın Ikiavira Itir Godın itı, a ian God, a ian akuragham. Ezi ki ghaze, bar puvatıgham. E fo, Hesekia, ni uabi ghua mıghsıabar pın itir danganır an zıam feba ko, an ofa gamır dakozir pura tintınıbar itıba bar dagh asıghasıki. Egha ni Judaba ko Jerusalemıa migia ghaze, me Jerusalemıa ızı ofa gamır dakozir vamıran Godın zıam fam.’

²³ “Hesekia, ni ızı nan gumazir ekıam Asirian atrivimın ko akam akırıgh. Ni ti 2,000plan midorozir gumazir gavgavıbar apıghtı, nan atrivim 2,000plan hoziaba ni danıghtı, me dar apıagh misogham. Ki fo, ni uabi gumazir kamaghın garıtıba itir puvati. ²⁴ Egha ni kamaghın nıghnısi, İsipın midorozir gumazıba uan hoziaba ko karısba sara ızı nın akuragh misogham. Bar puvatıgham, me ızan koghım. Ni en midorozir gumazıbar tongın gumazir dapanır zıaba puvatızıtım abınamin gavgavıba puvatıgham. ²⁵ Ni ti ghaze, ki uabi uan nıghnızimın ıza nın kantri ko misogha a gasıghasısi, a? Bar puvati. Ikiavira Itir God uabi na mikemezi, ki ıza kantrin kam gasıghasısi.”

²⁶ Eliakım ko Sepna ko Joa akar kam baregha, me Asirian midorozir gumazıbar dapanır kam migia ghaze, “Ni Aramın akamın e mikım, e a gıfo. Ni Hıbrun akam mikımın marki. Puvatıghtı, gumazir nguıbar ekıamın divazir gavgavır mitıam gısın mitıvıghav itıba nın akam baregham.”

²⁷ Ezi Asirian atrivimın gumazir dapanır kam kamaghın a ikaragha ghaze, “Nan atrivimın akar kam ia ko ian atrivimıra, mikımasa na amadazir puvati. Puvati. Gumazir divazım gısın tuıvıghav itıba, me uaghan akar kam baragham. Guızbangıra,

mīdorozim otoghti, e Jerusalem koroghti, dughiar kuram bar ia batogham. Eghiti ia gumazir divazim gisin tuivighav itiba, ia bar dagheba puvatighiva, uan buaribar amiva, uan misizir pabar amam.”

²⁸ Egha Asirian midorozir gumazibar dapanir kam, divazim gisin apiaghav itir gumazibar gara kamaghin pamtemin Hibrun akamin men dia me migei, “Ia deraghvira Asirian atrivir ekiamin akam baragh! ²⁹ Atrivim kamaghin migei, Ia Hesekia baraghti, a ia gifaran marki. Hesekia ian akuraghti ia deragh ikian kogham. ³⁰ Ia Hesekia apezeperir akaba baraghan marki, egh ia nighnizir gavgavim Heseikian akamin iki egh suam, Ikiavira Itir God ian akuraghti, e Asiriaba ia abinigh Jerusalemn nguubar ekiam inighan kogham. ³¹ Ia Heseikian akam baragh ua na ko misoghsi nighnighan marki. Ia deravira dapiagh iki, egh ia uan mozir paba tu dar amiva, wainin ikarizibar ovizibar ami. Ia uan azenibar itir temer fighin oviziba uan azenibar da inisi, ia na ko akam akirigh na ateghtima, ki ian nguivar ekiam iniam. ³² Eghiti ia deraghvira iki mangiti, ki ia inigh mangi kantrin igharazir ian kantrin mirara garimin ia atigham. Kantrin kam wainin azenir aviriba iti. Egha a bret damuamin witin azenir aviriba iti. Egha uaghan olivin temeba ko haniba iti. Hesekia ia gifaragha ghaze, Ikiavira Itir God, ian akuragh Asiriaba dikabiragham!”

³³ “Ia Hesekia ateghtima a ia gifaran marki. Ia ti ghaze, kantrin igharazibar aseba men akurvasi, ezi me Asiriaba e misogha e abira, a? Bar puvati. ³⁴ E ghua Hamatin nguubar ekiam ko Arpatin nguivar ekiam, Sefarvaim, Hena, Ivan ko misozima, men aseba managh ikia, men akurazir puvati? Egha e ghua Samaria ko misozima, Samarian aseba men akuragha e dikabiraz, o? Bar puvati. ³⁵ Kantrin kaba me aser aviraviriba iti, ezi e me ko misosi. Ezi men aseba men akurazi, me e misogha e abirazir puvati. O Jerusalemia, ia manmaghsua nighnigha ghaze, Ikiavira Itir God ian akuraghti, e ia misogh ia abiraghan kogham? Bar puvatigham!”

³⁶ Asirian gumazir dapanir kam me mikemegha givazi, gumazir divazir gavgavimin apiaghav itiba oregha fo, faraghavira Atrivim Hesekia Asiriabar akam ikarvagh bizitamin mikiman men anogoroke. Kamaghin amizi, me uan akabar kumigha an migirigiatam ikarazir puvati. ³⁷ Ezi Asirian gumazir dapanir kamin migirigiaba, Eliakim, Sepna, ko Joa gamizi men naviba bar osemi. Ezi me uan korotiaba abiagharigha, ghua gumazir kamin migirigiaba bar dar gun Hesekia migei.

19

Hesekia uan osimtizar gun Godin akam inigha izir gumazim Aisaia migei (Aisaia 37:1-7)

¹ Ezi Judan Atrivim Hesekia Asirian atrivimin gumazir dapanimin akam baregha, uan korotiaba abiagharigha buaber korotiaba aghuigha, Ikiavira Itir Godin Dipenimin ghu. ² Egha atrivimin dipenimin garir gumazim Eliakim ko, atrivimin akinafariba osirir gumazim Sepna, ko ofa gamir gumazir ghuribor diazi me izi. Ezi a me amangizi, me Emosin otarim, Aisaian ganasa zui. Ezi gumazir kaba, buaber korotiaba aghuigha zui. ³ Me ghuava otivigha kamaghin Aisaia migei, “Atrivim Hesekia ghaze, Kar osimtizar ekiaba ko aghumsiziba otivir dughiam. Asiriaba dibovir migirigiar aviribar e gami. E amizir navim asangizimin min ami, a borim batamin dughiam otozi, an a batamin gavgaviba puvati. ⁴ Asirian atrivim uan abuir gumazim amadazi, a iza dibovir akabar en Godin Zurara Ikiavira Itim mikeme. E fo, Ikiavira Itir God, an dibovir akaba baregha gifa, eghiti a gumazamizir dibovir akar kabagh amiziba, ivezir kuram isi me daningam. Kamaghin amizi, ni en akuragh God ko mikimti, e ikiavira itir varazira a en akuraghti, e ovengan kogham.”

⁵ Ezi Aisaia, Heseikian akam baregha, ⁶ kamaghin gumazir an akam inigha izezir kabav gei, “Ia uamategh atrivim bagh mangi Ikiavira Itir Godin akamin gun a mikemegh. Ikiavira Itir God ghaze, Ni akar a nan tiraghtirazir kam mighigh, a ginighigh atiatingan marki. A pura Asirian atrivimin ingangarir gumazir kinim, a migirigiar kam gami. ⁷ Ia oragh. Ki uan Duamin gavgavimin, Asirian atrivim damighiti an okam nighnigham. A migirigiar kinim baregh pura uamategh ari uan kantrin mangigham. An Asirian kantrin ikivira ikiti, ki gumazitabar amighiti, me a misueghti an aremegham.”

Asirian midorozir gumaziba ua Jerusalem gasighasighasa migei (Aisaia 37:8-20)

⁸ Ezi Asirian abuir gumazim kamaghin oraki, Atrivim Senakerip Laksin nguibam ataki. Ezi abuir gumazir kam dikavigha Jerusalem ategha ghua Libnan nguibamin otogha garima, an atrivim Lipnan nguibamin ikia Lipnabav sosi. Ezi a ghuava atrivim bato. ⁹ Asiriaba misogha itima, gumazir maba iza Atrivim Senakerip migia ghaze, “Itiopian Atrivim Tirhaka uan midorozir gumaziba ko iza ni ko misoghasa.” Ezi Senakerip Jerusalem iniasa nighnisi, kamaghin amizi, an akinafarir

mam osirizi, an abuir gumaziba a inigha Hesekia bagha ghu. ¹⁰ Senakerip kamaghin akinafarim osiri, "Hesekia, ki fo, Godin ni nighnizir gavgavim itim, a ni migia ghaze, ki misogh ia abinigh Jerusalem inighan kogham. A ni gifari. Ni bar an akam baraghan marki. ¹¹ E Asirian atriviba, ni uabi en arazibagh fo, e kantrin igharazibar atriviba ko misogha bar me gasighasisi. Egha ni ti ghaze, ki nin kantri kamaghin a damighan kogham? Puvati, ia guizbangira e gitaghan kogham. ¹² Nan inazir afeziaba fomira, Gosenin nguibam ko Haranin nguibam, Resepin nguibam, ko Idenin gumazamizir Telasarin nguibamin itiba, me nguibar kabagh asighasiki. Men aseba men akurazir puvati, ezi me deragha ikezir puvati. ¹³ Ezi nguibar kaba, Hamat, Arpat, Sefarvaim, Hena, ko Iva, men atriviba datirighin managh iti? Me itir puvati. E bar me misoagharighizi me ariaghire."

¹⁴ Ezi Atrivim Hesekia akinafarir kam, abuir gumazir a inigha izeziba dama an suiragha an ganigha, a inigha Ikiavira Itir Godin Dipenimin ghu. Egha Ikiavira Itir Godin damazimin an onegha aneti. ¹⁵ Egha Hesekia kamaghin Ikiavira Itir God ko migei, "O Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ni Israelian God, ni enselin bar gavgavibagh afragha bar pin uan atrivir dabirabim gaperaghav iti. Ezi nin gavgavim enselin bar gavgavibar gavgavim gaffra. Nirara, ni guizbangira God, ni nguazir kamin kantribar gumazamiziba bar me gativagha men gari. Nirara, overiam ko nguazimin ingari. ¹⁶ O Ikiavira Itir God, ni deragh kuarim atigh nan migirigiaba baregh, deravira bizir kurar e bativizir kabar gan. Ni Godin Angamira Itim. Ezi Senakerip ni dipova mikemezir akar kaba, ni deragh da baregh dar gan. ¹⁷ O Ikiavira Itir God, e kamaghin fogha gifa, Asirian atriviba kantriba bar dagh asighasigha men nguaziba saram asighasiki. ¹⁸ Egha atrivir kaba, kantrin kabar marvir guaba sarama asighasigha da isa avimin da tue. Men marvir guar kaba, da guizin godba puvati, me temeaba ko dagiaba isa uan dafaribar dar kiri. Kamaghin amizi, Asiriaba bar moghira dagh asighasigha, dagh apongezi da isi. ¹⁹ O Ikiavira Itir God, ni en God, ni datirighin en akuragh, Senakeripin dafarimin uam en inigh. Eghti nguazir kamin kantribar gumazamiziba bar kamaghin ganigh fogh suam, nirara ni Ikiavira Itir God."

*Aisaia Godin akam isa atrivim ganidi
(Aisaia 37:21-38)*

²⁰ Ezi Emosin otarim Aisaia, Hesekia bagha kamaghin akam amada, "Ikiavira Itir God, a Israelian God, a ghaze, 'Ni Asirian

Atrivim Senakeripin dafarimin, ua uari ini-asa nan azangsiki. ²¹ Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God datirighin Asirian Atrivim Senakerip ginighnigha akar kam gami. A kamaghin migei:

"Saionin nguibar ekiam, a mati amizir igiar bar dirim,
a ni dipova aghumsizir akabar ni migei.
Jerusalem nin girakirangin, ni dipova uan dapanim roi.

²² Ni uabira uan ziam fa, egha ni tinara akar kuraba ko dibovibar a gami?

Ni tinara pamtemin tiraghtirazir akabar a migei?

Ni tinara dikabinasa arazir kabagh ami?

Kirara, ki Israelian Godin Bar Zuezim, ni bizir kabar na gami!

²³ Ni uan ingangarir gumazir dapanibav kemezi,

me nin ziam fa nan ziamin tira.

Ezi ki men akatoribar migirigiari kaba baraki.

Ki fo, ni kamaghin migia ghaze, ni uan karisin aviriba inigha Lebanonin Mighsiabar orazibar ghuavanaga,

egha bar Lebanonin ruarir bar pizimin aven ghua, danganir gumaziba aven zuir puvatizimin,

ni temer sidan bar ruariba ko temer painin bar aghuiba oke.

²⁴ Egha ni pura tintinibar aruir dughiabar, ni damamin dipatam gasazir puvati.

Dipaba bar dakezir dughiamin, ni kuizir mozir dipaba, da bar moghira izefe, ezi nin adarazi da api.

Egh ni mangi Isipin faner ekiabar aruti, nin sueba dipar kabar amuti da misingam.

²⁵ "Senakerip, ni kamaghin fozir puvati, ki fomira bizir kabar amuasa ni amisefe.

Ki nguibar gavgavir divazir gavgaviba itiba, ki dagh asighasighasa, gavgavim ni ganingi.

Ezi ni nan nighnizimra gin ghua nguibar kaba akaragharighizi da iregha,

mati me dagiaba pozibav kinizi, da iti.

²⁶ Ezi gumazamizir nguibar kabar itiba bar atiatingi.

Me okam nighnigha men gavgaviba bar moghira gefe.

Me mati, aruer dughiamin, aminir fefem iza grazibar isi da midii moghin misigha iti.

Aminir fefer kam aruem anadir naghin ikegha iza,

grazir dipenir siriabar aghuiba ko grazir tintinimin aghuibar isizi, da deragha aghuir puvati.

27 “Ezi ki bar moghira ni gifo, nin dabirabir araziba ko, digavir araziba ko, iza zuir araziba, ki bar dagh fo.

Egha nin aningagharir nan itim, ki uaghan bar a gifo.

28 Nin aningagharir akar nan itiba ko, ni uabira uabi feir arazim, ki bar dagh fo.

Ezi ki datirighin akezim isi nin atinim darugh, egh ainin otevir me hosin akam gazuim, isi nin akam darugham.

Egh ni amikirigh tuavir ni uan nguibamin ikegha izezim, uam an mangigham.”

29 Ezi Aisaia akar ababanir mam isa Hesekia ganiga, kamaghin migei, “Ia kamaghin ganigh fogham, azenir kam ko azenir gin izamimin, ia dagheba pararan koghham. Ia azenir kamin witin pura uari azenibar otiviba ini dar ami, egh mangi azenir pumuningin, ia azenir faragha ghuzimin dagher ovizir iregha aghuiba, ia dar ami, egh namba 3in azenimin, ia ua ingariva opar dami. Egh ia uaghan wainin ovizibar amisi, wainin ikariziba opariva, dar ovizibar amam. 30 Eghti Judan anabamin gumamazimir ikiavira itir varazira, me witin azenim puvira be moghin, borir aviriba bati bar avirasemegham. 31 Eghti apaniba Jerusalem in gumamazimiza bar me gasighasighan koghham, men tarazi ikiavira ikiam. Gumamazimir ikiavira itir varazira iki Saionin Mighsiamin mitivighvira ikiam. Ikiavira Itir God in Gavgaviba Bar Itim, a bizir kabar amuti da otivighirasa nighnizir gavgavim iti.

32 “Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin migei,

‘Asiriabar atrivim uan midorozir gumaziba ko, Jerusalem in aven izan koghham.

Egh me uan baritam in aseghiti, a nguibar ekiar kamin aven izeghan koghham.

Egh midorozir gumaziba misoghsi, oratam inigh nguibar kamin aven izeghan koghham.

Egh me tugh misoghsi, nguibar ekiam in divazir miriam in nguazim arighiti, a ghuavanaboghan koghham.

Bar puvatigham.

33 Ki Asiriabar atrivim uam a purighiti, a izezir tuavim uam an mangam.

Kamaghin amizi, a Jerusalem in aven izeghan koghham.

Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme.

34 Ki uan ingangarir gumazim Devit, a ko dikirizir akam ko, uan ziar ekiam ginighnigh,

egh bizir kamning bangin, ki nguibar ekiar kamin ganiva an akurvaghham.”

35 Egha dimagarir kamra, Ikiavira Itir God in enselin mam dikavigha ghua, Asiriabar midorozir gumaziba itir danganimin, men 185,000plan midorozir gumazibav soghezi, me ariaghire. Ezi aminim tirazi bar mizaraghara, gumamazimiza dikavigha midorozir gumazir kabar kuabar gari. 36 Ezi Senakerip midorozir gumazir ikiavira itiba ko, dikavigha uamategha Asirian kantrin ghuegha, Niniven nguibar ekiam in iti. 37 Egha a dughiar mamin uan asem Nisrokin dipenimin ghugha an ziam fe. Ezi an otarimning, aningin ziamning, Adramelek ko Sareser, aning midorozir sabam inigha aven ghugha a misoghezi an aremezi, aning ara ghua Ararat in kantrin iti. Ezi an otarir igharazim, an ziam Esarhadon, a uan afeziam in danganim inigha, Asirian kantrin atrivim in iti.

20

Atrivim Hesekia arimariam inizi, Ikiavira Itir God an akura

(Aisaia 38:1-8; 38:21-22; 2 Eghaghaniba 32:24-26)

1 Dughiar kamin, Asiriaba bar arazir kurabar Judabagh amima, Hesekia arimariam inigha atam areme. Ezi Emosin otarim Aisaia ghua an ganigha kamaghin migei, “Ikiavira Itir God kamaghin migei, ‘Nin arimariam givaghan koghham, a ikiavira ikiti ni ovegham. Kamaghin amizi, ni gumamazimir nin dipenimin itiba, me mikemeghti, me nin ingangariba bar dar amu dar kirigh.”

2 Ezi Hesekia akar kam baregha, uan guam isa a itir dipenimin averiam in birimin gara, Ikiavira Itir God ko migia ghaze,

3 “O Ikiavira Itir God, ki uan navir averiam in aven ni baghavira ikia, nin ifongiam in gin ghua, bar guizbangira zurara nin ingangarim deravira a gamuavira iti. Kamaghin amizi, ki amizir ingangariba, ni dagh nighnigh na ateghti, ki ovengan koghham.” Egha Hesekia Ikiavira Itir God ko mikemegha givagha, bar puviram azi.

4 Aisaia atrivim in dipenim ategha zui. Egha tighar dipenir avizim ataghirazima, Ikiavira Itir God ua kamaghin a migei,

5 “Ni ua mangi Hesekia ganigh, a nan gumamazimizar atrivim, egh a mikemegh: Ki Ikiavira Itir God, nin inazir afeziam Devitin God, ki nin azangsim baregha

nin temeribar ganigha gifa. Kamaghin amizi, ki ni damuti, ni ua ghuamaghegham. Guizbangira, ni gurumin nan Dipenimin mangigh nan ziam fi. ⁶ Egh kamaghin Heskia mikim: Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme: Ki ni ateghti, ni 15plan azenibar ua ikegh gin aremegham. Ki uaghan nin akuragh, egh Asiriabar atrivimin amamangatihgan koghti, a ni abiraghan kogh Jerusalem inighan kogham. Bar puvatigham. Ki uan akar dikirizir ki fomira uan ingangarir gumazim Devit ko amizir ginighnigha kamaghin damuasa.”

⁷ Egha Aisaia kamaghin atrivimin ingangarir gumazibav gia ghaze, “Ia mangi fighin ovizir me apuzizitaba inigh, da dipavzuiarim darugh da mirmirugh da inigh izi, Heskian duar bar gavgavim dukuaghti, a ua misigham.” Ezi me ghua da inigha iza Heskian duar gavgavir kam gatizi, an duam misingi.

⁸ Heskia tighar ghuamaghamin dughiamin, a faragha uaghan kamaghin Aisaian azara, “Ikiavira Itir God, ababanir manam nan akaghti, ki an ganigh fogh suam, ki gurumin uam an Dipenimin mangi, an ziam fam?”

⁹ Ezi Aisaia a migia ghaze, “Ikiavira Itir God nin akakaghamin ababanim kamakin. Ni, adiriziar e an gara aruebar auaba mega zuir kamn gari. Ezi ni adiriziamin dughuazim, 10plan ighuviba ini zuamira mavanangasa ni ifonge, o a 10plan ighuviba ini zuamira uamategh tim izighirasa ni ifonge?”

¹⁰ Ezi Heskia ghaze, “An adiriziamin dughuazimin zuamira 10plan ighuvibar mavanangam, a pura bizim. Kamaghin amizi, a zuamira uamategh 10plan ighuvibar izighirasa ki ifonge.”

¹¹ Ezi Aisaia pamtemin Ikiavira Itir Godin dei, ezi Ikiavira Itir God adiriziar dughuazim gamizi, a zuamira uamategha timra 10plan ighuvibar ghuaghiri. Adiriziar kam, Atrivim Ahas fomiram an ingari.

Babilonian Atrivim Merodak abuir gumazir maba amangizi, me Jerusalem ize

(Aisaia 39:1-8)

¹² Baladanin otarim, Merodak Baladan, a Babilonin atrivimin iti. An orazi, Atrivim Heskia arimariar dafam ikia, ua ghuamaghe. Ezi an akinafariba osirigha bizir aghuir mam sarama gumazir mabagh aningizi, me Heskia bagha da inigha zui. ¹³ Ezi Heskia men akaba baregha givagha, bar akongegha, me inigha uan dipenim ko, dagiaba itir dipenim ko, bizir aghuiba itir dipenibar aven ghua, uan dagiaba ko

bizir igharaziba men aka. A uan silvaba ko, golba, pauran mughuriar aghuiba ko, borer aghuiba ko, midorozir biziba, me bar moghira dar gani. Heskia bizitam modozir puvati. An atrivimin dipenim avinizir dipenibar itir biziba ko, an kantrin danganiba bar dar itir biziba, a bar dar men aka.

¹⁴ Ezi Babilonin izezir gumaziba uamategha ghuezi, Godin akam inigha izir gumazim Aisaia, iza kamaghin Atrivim Heskian azara, “Gumazir kaba manmaghira migei? Me kantrin manamin gumaziba?”

Ezi Heskia kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Me kantri Babilonin gumaziba, me nan ganasa saghuiamin ikegha ize.”

¹⁵ Ezi Aisaia kamaghin Heskian azara, “Me bar bizir tizimra nin dipenimin aven an gani?”

Ezi Heskia kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Ki uan biziba bar men akakaki. Egha ki uan bizir aghuiba akuvir dipenibar aven bizitamın men modozir puvati.”

¹⁶ Ezi Aisaia kamaghin Heskia migia ghaze, “Ni oraghti, ki Ikiavira Itir Godin akam ni mikimam. ¹⁷ Ikiavira Itir God kamaghin migei, ‘Bar guizbangira, dughiatam gin iziti, Babilonia izi, nin atrivir dipenimin itir biziba bar ada inigh, egh bizir nin inazir afeziaba fomira biziba akuvir dipenibar akuvaziba, me bar da inigh Babilonin kantrin mangigham. Eghti bizitam ua ikian kogham. ¹⁸ Eghti me ian ovavir borir ian otivizibar otarir taba inigh mangi me damuti, me kalabuziar gumazamizibar min otivighi, me men mikarzir mogomebar oviziba amiseveghti, me Babilonin atrivimin dipenimin aven ingaram.’”

¹⁹ Ezi Heskia akar kam baregha, kamaghin Aisaia migei, “Ikiavira Itir Godin akar ni na migeim, a dera.”

Guizbangira, Heskia kamaghin nighnigha ghaze, “Ki datirighin atrivimin itir dughiar kamın, bizir kurar kaba otivan kogham. E pura navir amirizimin ikiti midoroziba puvatigham.”

Atrivim Heskia areme

(2 Eghaghaniba 32:32-33)

²⁰ Atrivim Heskia amizir bizir igharazibar eghaghaniba bar, akinafarir kamın iti, me kamaghin a dibori, Judabar Atrivibar Eghaghaniba. Akinafarir kam Heskia amizir ingangarir gavgabibagh eghari. Egha akinafarim uaghan bizir kabagh eghari, Heskia dipamin suiraghti a ikiasa dipar akarer mam gikui. Egha dipam inigh Jerusalemın aven mangasa nguazimin averara torir ruarir mam gikui. ²¹ Atrivim

Hesekia uan inazir afeziabar min aremezi, an otarim Manase, an danganim inigha atrivimin oto.

21

*Manase Judabar atrivimin oto
(2 Eghaghaniba 33:1-20)*

¹ Manase azenir 12pla ikiava, Judabar atrivimin oto, egha 55plan azenibar Jerusalem atrivimin ike. An amebamin ziam, Hepsiba. ² Manase arazir aghuimin gin zuir pu. Bar puvati. A gumazamizir igharazir fomira nguazir kamin ikezibar arazir mizirizir kurabar gin zui, ezi Ikiavira Itir God me batuegha nguazir kam isa Israelia ganingi. Ezi datirighin Manase Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kabagh ami, kar arazir God bar aghuaziba.

³ Fomira an afeziam Hesekia mighsiabar pin itir asebar ziaba fer danganiba apiraghariki. Ezi datirighin Manase ua dar ingari. Egha asem Balin ziam fasa ofa gamir dakozibar ingari. Egha a Israelian Atrivim Ahap, fomira amizi moghin, an aser amizim Aseran nedazim itir temer guarir akinibar ingari. Egha uaghan overiamin itir mikovezibar ziaba fe. ⁴ Egha an aseba bagha Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven ofa gamir dakozibar ingari. E bar fo, fomira Ikiavira Itir God, uan Dipenir kam ginighnigha kamaghin mikeme, "Jerusalem in itir Dipenir kam, an aven gumazamiziba nan ziamra fi ikiam." ⁵ Ezi Manase, Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir divazimin aven itir danganir uari akuvir pumuningin, an overiamin itir mikovezibar ziaba fasa, ofa gamir dakozir mabar ingari. ⁶ Egha a uan otarim misoghezi an areme, ezi an ofan bar isia mighirimin min a tuazi a bar isia mighiri. Egha a uabin akuraghasa ariaghirezir gumazamizir duabar diava, egha uaghan uabin akurvaghasa kukunir gumazibar azai, egha akavsiar igharagha garir aviribagh ami. Manase arazir kurar aviriba Ikiavira Itir Godin damazimin dagh ami, ezi an arazir kurar kaba Ikiavira Itir God gamizi, a bar aningaghe.

⁷ Egha Manase aser amizim Aseran marvir guar kam inigha, a isa Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven aneti. Fomira Ikiavira Itir God Dipenir kam ginighnigha kamaghin Devit ko an otarim Solomon mikeme, "Jerusalem in itir Dipenir kam, ki uabi Israelian anababar tongin a ginaba, eghti me zurara an izi, nan ziamra fam. ⁸ Egh ia nan gumazamiziba, nan Akar Gavgaviba ko nan Arazir nan inganarir gumazim, Moses, ia ganingiziba bar adar gin mangiti, nguazir ki fomira ian inazir afeziabagh aningizi

ia datirighin apiaghav itir kam, ki ia batueghan kogham."

⁹ Ezi Israelia nan akam baraghan aghuagha, an gin zuir puvati. Bar puvati. Ezi Atrivim Manase Judaba ko Jerusalemian nighnizibagh amua me getuima me bar arazir kurabagh amuavira iti. Ezi men arazir kurar kaba, da gumazamizir fomira nguazir kamin ikezibar arazir kurabagh afira. Gumazamizir kaba, Ikiavira Itir God me batoghezi, Israelia nguazir kamin aven ize.

¹⁰ Ezi Ikiavira Itir God Atrivim Manasen arazir kurar kabagh ganigha, egha an akar kam isa uan akam inigha izir gumazibagh aningi, kar an inganarir gumaziba. Ikiavira Itir Godin akam kamakin: ¹¹ "Atrivim Manase arazir bar kurar igharagha garir ki aghuazibagh ami, da Amoria fomira amizir arazir kurabagh afira. An asebar marvir guabar ingara men ziaba fe, egha arazir kamin a Judan gumazamizibagh ekuu zuima, me uaghan arazir kuraba nan damazimin dagh ami. ¹² Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir God, Israelian God, ki kamaghin migei: Ki bar Jerusalemian nguibar ekiam ko Judabar kantri gasighasigham. Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bizir kamin akam baregh, egh digavir bar kuram damigh, egh nighnizir aviribar amuam. ¹³ Mati ki faragha Samarian nguibar ekiam ko Atrivim Ahap uan adarazi ko me gamizi moghin, ki arazir kamra Jerusalem damuam. Ki bar Jerusalem gasighasigh egh an gumazamiziba bar me gasighasigham. Eghti Jerusalem mati itarim, me a ruegha givazi, menezir muziar taba an itir puvatizi moghin a pura ikiam. ¹⁴ Eghti varazira ikiti, ki men akuraghan kogham. Bar puvati. Ki me isi apanibar dafarim darigham. Eghti apaniba pazi me damuva, men biziba bar ada okemegham. ¹⁵ Nan arazir kamin mingarim kamakin: men ovaviba fomira Isip ataghizir dughiamin ikegha iza datirighin, nan gumazamiziba nan damazimin arazir kurar kabagh amuavira iti. Ezi men arazir kam na gamizi, ki bar men aningaghe."

¹⁶ Manase Judan gumazamizibagh amima, me Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kurabagh ami. Egha a uabi uaghan uan adarazi men apanim gami. Egha Jerusalemian danganir mikebaba bar, Manase gumazamizir aghuir arazir kurabagh amir puvatizir aviribav soghezi me ariaghire.

¹⁷ Atrivim Manase amizir arazir igharazibar eghaghaniba, akinafarir kamin iti, me kamaghin a dibori, Judabar Atrivibar

Eghaghaniba. Akinafarir kam, an amizir arazir kurabagh eghari. ¹⁸ Manase uan inazir afeziabar min aremezi, me an kuam isa an atrivimin dipenim avinizir divazimin ghua nguazir otevir mamin anefa, me a dibora ghaze, Usan Azenim. Ezi an otarim, Emon an danganim ingha atrivimin oto.

Emon Judabar atrivimin oto
(2 Eghaghaniba 33:1-25)

¹⁹ Emon 22plan azeniba ikia egha atrivimin oto, egha a Jerusalem in ikia azenir pumuningra atrivimin ike. An amebamin ziam, Mesulemet, a Harusin guivim, an nguibam Jotba. ²⁰ Emonin afeziam Manase amizi moghin, Emon uaghan Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kurabagh ami. ²¹ An afeziam fomira amizi moghin, a uan afeziam amizir arazir kurabara gin ghua asebar marvir guabar ziaba fe. ²² An akirim ragha Ikiavira Itir God gasara, an inazir afeziabar God, egha a Ikiavira Itir God ifongezir arazibar gin zuir puvati. ²³ Ezi dughiar mamin, Emonin ingangarir gumazibar dapaniba uari akuvagha, a misueghti an aremeghasa tuaviba buria akam misosi. Egha me gin atrivimin dipenimin aven a misoghezi an areme. ²⁴ Ezi gin Judan gumazamiziba, ingangarir gumazibar dapanir Emon misoghezir kaba ingha, uaghan me misoghezi me ariaghire. Egha me Emonin otarim Josaiia gamizi, a uan afeziamin danganim ingha men atrivimin oto.

²⁵ Atrivim Emon amizir bizir igharazibar eghaghaniba, da akinafarir kam in iti, me kamaghin a dibori, Judabar Atrivibar Eghaghaniba. ²⁶ Ezi me Emonin kuam isa Usan Azenimin itir mozimin anefa. Ezi an otarim Josaiia, an danganim ingha atrivimin oto.

22

Josaiia Judabar atrivimin oto
(2 Eghaghaniba 34:1-2)

¹ Josaiia 8plan azeniba ikia, egha Judan atrivimin oto, egha 31plan azenibar Jerusalem in atrivimin ike. An amebamin ziam Jedida, an Adaian guivim, a Boskatin nguibar ekiamin amizim. ² Atrivim Josaiia uan ovavim, Atrivim Devit fomira amizi moghin, a Ikiavira Itir Godin damazimin arazir aghuibagh ami. Egha a Ikiavira Itir Godin akaba bar dar gin mangasa bar gav-gafi.

Me Ikiavira Itir Godin Dipenimin Godin Araziba Itir Akinafarimin api
(2 Eghaghaniba 34:8-28)

³ Atrivim Josaiia 18plan azenibar atrivimin ikia, a uan gumazir an akinafariba osirim Safan amadazi, an akam ingha Ikiavira Itir Godin Dipenimin ghu. Safan, an Asalian otarim, egha uaghan Mesulam in igivotarim. Josaiia kamaghin Safan migei, ⁴ "Ni mangi ofa gamir gumazibar dapanim Hilikian ganigh, egh a mikemeghti, a dagiar gumazamiziba isa ofa gamir gumazir Ikiavira Itir Godin Dipenimin tiar akamin garibagh anidiba, a bar da mengegh. ⁵ Egh ni Hilikia mikemeghti, a dagiar kaba inigh Ikiavira Itir Godin Dipenim akirir ingangarim gamir gumazir kabar aningigh. Eghti me Dipenir kam akirir gumazibagh ives. ⁶ Egh me dipenibar ingarir gumaziba ko gumazir dagiabar dipenibar ingara fozibagh ives. Egh uaghan me ter arariba ko dagiar me Ikiavira Itir Godin Dipenim akirasa dighoregha arighiziba sara ivesegh. ⁷ Ki fo, gumazir ingangaribar garir kaba, me gumazir ifarir puvatziba, egha dagiaba oker puvati. Ezi ofa gamir gumazibar dapanim dagiar kaba bagh men azangan kogham, me manmaghin dagiar kabagh ami."

⁸ Ezi Safan ghua atrivim mikemezi moghin ami. Ezi Hilikia akam baregha, kamaghin Safan migei, "Ki akinafarir righizir mamin gari, a Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven iti. Akinafarir kam Ikiavira Itir Godin Arazibar Akaba an iti." Egha Hilikia akinafarir kam isa Safan ganingi, ezi an a dibori.

⁹ An a diponegha givagha, akinafarim ingha ghua Atrivim Josaiia bagha ghugha kamaghin a migei, "Nin ingangarir gumaziba dagiaba bar ada ingha, Ikiavira Itir Godin Dipenimin gara anakirir ingangarir gumazibagh aningi."

¹⁰ Egha Safan ua kamaghin migei, "Atrivim, ofa gamir gumazibar dapanim Hilikia akinafarir kam na ganingi." Egha an akinafarim onegha atrivim bagh a dibori.

¹¹ Ezi atrivim Godin Akinafarir kam in aven itir Arazibar Akaba baregha, bar osemegha uan korotiam abiki. ¹² Egha an ofa gamir gumazim Hilikia, ko Safanin otarim Ahikam, ko Mikaian otarim Akbor, ko atrivim bagha akinafariba osirir gumazim Safan, ko atrivimin ingangarir gumazim Asaia, a bar men dia. Ezi me izegha givazi, a kamaghin me migei, ¹³ "Godin Arazibar Akaba itir Akinafarir ki datirighin inizir kam, a bizir Ikiavira Itir Godin gin mangasa ifongezibar gun e migei. Ezi en inazir afeziaba Ikiavira Itir Godin Akar kaba batuegha gifa. Ezi bizir kam bangin Ikiavira Itir God bar en aningaghe. Ezi datirighin e Godin

Akinafarir kamin apigha gifa. Kamaghin amizi, ki kamaghsua, ia mangi Ikiavira Itir Godin azaragh fogh, ki Jerusalemia ko, Judan gumamaziziba ko, e bizir manabar amuasa a ifonge.”

¹⁴Gumazir kaba atrivimin akam baregha, me Godin akam inigha izir amizir mam ko mikimasa nguibar igiar Jerusalem boroghin itimin ghu. Amizir kamin ziam, Hulda. Hulda a Salumin amuim, a gumazir ofa gamir gumaziba azuir korotiaba itir danganimin garim. Salum a Tikvan otarim, egha Harhasin igiavotarim. Hulda gumazir kabar akam baregha givagha, ¹⁵kamaghin men akam ikaragha ghaze, “Ikiavira Itir God, Israelian God, a kamaghin migei: Ia gumazir ia amadazir kam Josaia bagh uamategh mangi, kamaghin a mikemegh, ¹⁶“Ki Ikiavira Itir God, ki atrivim garir Akinafarimin itir Akar kaba bar dar gin mangi, egh ki Jerusalem ko an itir gumamaziziba saram asighasigham. ¹⁷Gumamazir akirim ragha na gasarazir kaba, me asebar marvir guabar ofabagh ami. Ezi men arazir kurar kam na gamizima, ki puviram atari. Ki Jerusalemia bar men aningaghe, ezi nan aningagharir kam, a givaghan kogham.

¹⁸ “Ezi datirighin ki Ikiavira Itir God, Israelian God, ki ian atrivim kamaghin a mikimasa. Me ni bagha Akinafarir kam diborima, ¹⁹ni bizir ki Jerusalem ko an itir gumamazizibar amuasa mikemeziba, ni dagh fo. Ki kamaghin migei, Jerusalem bar ikuvigh pura danganir kinimin ikiam. Eghti Kantrin Igharazibar Gumamaziziba uan apaniba akar kurabar me mikimsi, kamaghin mikimam, “Ia Jerusalemia ikuvizi moghin ia ikufigh.” Ezi atrivim, ni akar kam baregha navim giragha, nan damazimin uabi abira. Egha ni datirighin uan korotiam abigha, azia nan dei. Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migei, ki nin dimdiam baraki. ²⁰Egh ki ni ateghti, ni uabi Jerusalem otivamin asighasizir kamin ganighan kogham. Puvati. Ni bar deraghvira ikiam. Egh ni gin uan inazir afeziabar min aremeghti, me nin kuam afagh givaghti, ki Jerusalem gasighasigham.” Godin akam inigha izir amizim Hulda, Ikiavira Itir Godin akam gumazir kabagh anigha givazi, me akar kam inigha uam atrivim bagha uamategha ghue.

23

Judaba Ikiavira Itir Godin apengan ikiasa akar dikirizim gami
(2 Eghaghaniba 34:3-7; 34:29-33)

¹ Ezi Atrivim Josaia Juda ko Jerusalem gumazir dapanibar diazi, me iza uari akufa. ² Egha atrivim ko ofa gamir gumaziba ko, akam inigha izir gumaziba ko, Judan gumamaziziba ko Jerusalem itir gumamazimiba, me ghua Ikiavira Itir Godin Dipenimin uari akufa. Me uari akuvagha givazi, atrivim Akar Dikirizir Gavgavim itir Akinafarir Righizir me Ikiavira Itir Godin Dipenimin apizir kam inigha, an itir akaba bar me bagha dar bori. ³ Atrivim Ikiavira Itir Godin Dipenimin tiar akamin boroghin itir guarir akinimin boroghin tughav ikia, Ikiavira Itir Godin damazimin Akar Dikirizir Gavgavim gamua kamaghin migei: A bar guizbangira uan navir averiam ko, uan duamin aven, Godin Akar Gavgaviba ko, akar a me ganingiziba ko, arazir a ifongeziba, a bar dar amuam. Egh an Akinafarir kamin aven itir Akar Dikirizir Gavgavimin akaba bar dar gin mangam. Ezi gumamaziziba uaghan bar Akar Dikirizir Gavgavir kamin akabar gin mangasa kamaghira akar dikirizir mam gami.

⁴ Ezi gin Atrivim Josaia, ofa gamir gumazir dapanim Hilkia ko, ofa gamir gumazir an apengan ingariba ko, ofa gamir gumazir Ikiavira Itir Godin Dipenimin tiar akamin gariba, me inigha akar gavgavim me mikemegha ghaze, Me Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven mangi, asem Bal ko, aser amizim Asera ko overiamin itir bizibar ziaba fer biziba, me bar ada inigh azenan izi. Me bizir kaba bar ada inigha azenan izezi, atrivim bizir kaba bar ada inigha, nguibar ekiamin azenan ghua, Kidronin Fanemin danganir konimin da tue. Ezi biziba bar isigha givazi, me dar averenim inigha, Betelin nguibar ekiamin ghu. ⁵ Egha Atrivim Josaia, aseba bagha ofa gamir dakozibar ofabagh amir ofa gamir gumaziba batoke. Judabar atriviba, fomira ofa gamir gumazir kabav sevezi, me mighsiabar pin itir danganir asebar ziaba febar ofabagh ami. Ezi asebar ziaba fer danganir kaba, da Judan nguibabar ikia egha Jerusalem boroghin iti. Atrivim Josaia uaghan asem Bal ko, aruem ko, iakinim ko, mikoveziba ko overiamin itir bizir igharaziba sara, dar ofa gamir gumaziba batoke. ⁶ Egha a Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven itir aser amizim Aseran marvir guam batuegha, a inigha Jerusalem azenan ghua Kidronin Fanemin danganir konimin uaghira a tuazi a isi. Egha gin an averenim inigha a misozi a pauran miraram oto. Ezi me ghua pura tintinibar Jerusalem gumamazir kinir oveaghuezibar mozibar danganibar a inge.

⁷ Ezi Josaia migeima, me ghua gumazir poroghamiba uari bakia uari koma akuir arazim gamibar danganiba, da Ikiavira Itir Godin Dipenimin boroghin iti, egha me datirighin bar ada akaraghariki. Dipenir kaba, da nguazir otevir amiziba aser amizim Aseran marvir guam bagha inibar ingari naghin iti.

⁸ Ezi Atrivim Josaia, Judan kantrin aven itir mighsiar orazibar ghua, ofa gamir gumaziba ofa gamir danganiba bar dagh asighasiki. A notin amadaghan Geban nguibar ekiamin ikegha ghua, sautin amadaghan Berseban nguibar ekiamin tuziba, a bar dagh asighasiki. Atrivim Josaian arazir kam bangin, danganir asebar ziaba fer kaba, da datirighin gumazamizibar damazibar bar mize. Ezi Josaia nguibar kabar ofa gamir gumaziba bar me inigha Jerusalem in ize. Egha uaghan ofa gamir dakozir Josuan tiar akamin boroghira itibagh asighasiki. Gumazir kam Josua, a Jerusalem gavmanin gumazir dapanir faragha zuim, a faragha Jerusalem nguibar ekiamin aven zuir tiar akar ekiar agharir kiriamin itimin, ofa gamir dakozir kabar ingari.

⁹ Ezi mighsiabar pin ingarir ofa gamir gumazir kaba, kar ofa gamir gumazir atrivim inigha Jerusalem izeziba, me Ikiavira Itir Godin ofa gamir dakozir Jerusalem aven itimin ofa damuan kogham. Bar puvati. Me pura uan adarazi ko ikia yis puvatizir bret api.

¹⁰ Faragha zuir dughiamin, danganir asebar ziaba fer mam iti, me a dibora ghaze, Tofet, a Hinomin danganir zarimin iti. Ezi Josaia danganir kam gamizi a gumazibar damazibar bar mize. Kamaghin amizi, gumaziba faragha amizi moghin me ua danganir kamin mangan kogh, uan boriba isi asem Molek bagh ofan min ua da tuan kogham. ¹¹ Fomira Judabar atrivir maba ghaze, aruem an aser mam. Egha me an ziam fe. Me hosiabar nedazir maba ko midorozir karisba isa, aruem bagha da amisevgha da isa nguazir otevir mam, a Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir divazimin tiar akamin boroghin iti, me da ariki. Nguazir otevir kam a divazimin boroghin ikia, atrivimin ingangarir gumazim Natanmelekin dipenimin boroghira iti. Ezi Atrivim Josaia hoziar kaba ko karisin nedazir kaba tuez, da bar isi.

¹² Ezi atrivimin dipenim gisin danganir mam iti, me a dibora ghaze, Atrivim Ahasin Danganim. Fomira Judabar atrivir maba, ofa gamir dakozir maba danganir pin itir kamin dar ingari. Ezi uaghan Atrivim Manase, Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir divazimin aven uari akuvir danganir pumuningin, ofa gamir dakozir mabar ingari. Ezi datirighin Atrivim Josaia ofa gamir dakozir kaba bar dagh asighasiki. Egha gin me ofa gamir dakozir asighasighizir kabar mineziba ko dar oteviba inigha ghua, Kidronin Fanemin danganir konimin da makuni. ¹³ Josaia, Atrivim Solomon fomira ofa gamir dakozir Jerusalem amadaghan aruem anadi naghin, Olivin Mighsiamin sautin amadaghan itibagh asighasiki.* Aser kaba, aser amizir kuram Astarte, ko Moapian aser kuram Kemos, ko Amonian aser kuram Molek, Solomon dar ziaba fasa ofa gamir dakozir kabar ingari. Aser kaba, kar Ikiavira Itir Godin damazimin bizir bar kurar a bar aghuaziba. ¹⁴ Atrivim Josaia dagiar guarir dighoriba itiba apiragharigha, temer guarir aser amizim Aseran nedazim itiba okaghariki. Egha a gumazir aremegha givazibar aghariba inigha, tintinibar asebar ziaba fer danganibar da kuni, egha kamaghira danganir kabagh amizi, da gumazamizibar damazibar mize.[†]

¹⁵ Bar fomira, Nebatin otarim Jeroboam, Betelin nguibar ekiamin ofa gamir dakozir mam ko mighsiabar pin itir asebar ziaba fasa danganir mamin ingari. Jeroboam, an atrivir fomira Israelia gekuizi me Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kurabagh ami. Ezi datirighin Atrivim Josaia, Betelin ghugha gumazibav kemezi, me asebar ziaba fer danganir kabagh asighasigha, ofa gamir dakoziba apiraghariki. Me asebar ziaba fer danganibagh aborozi da isi, egha gin me avimin averenim inigha a misogha zuima a pauran min oto. Egha me uaghan aser amizim Aseran marvir guam inigha avimin a tuazi a isi. ¹⁶ Ezi Atrivim Josaia mighsiar kamin tughav ikia egha a raghirigha, mozir mabar garima da iti. Ezi a gumazibav kemezi, me ghua gumazir ariaghirezibar aghariba asizi, ana da isa Jeroboamin ofa gamir dakozim gatigha avimin dagh aborozi da isi, ezi bizir kam ofa gamir dakozim gamima, a gumazamizibar damazimin bar mize. Egha arazir kam a

23:10: Ofa Gami 18:21; Jeremaia 7:31; 19:1-6; 32:35 **23:12:** 2 Atriviba 21:5; 2 Eghaghaniba 33:5 **23:13:** 1 Atriviba

11:7 * **23:13:** Gumazir akinafarir kam osirizim, mighsiamin ikezir bizir kurar kabagh nighnisi. Kamaghin amizi, danganir kam, Hibrun akam, ziar igharazim Olivin Mighsiam gati, a "Mighsiar Ikuvim." † **23:14:** Josua kamaghin nighnigha gumazir oveaghezibar aghariba pura tintinibar da akuni, eghti gumaziba atiatingiva egh asebar ziaba fer danganibar saghon ikiam. Kamaghin amizi, Israelia kamaghin nighnizir gavgavim iti, gumazir oveaghezibar aghariba, bizir kuraba. **23:15:** 1 Atriviba 12:33 **23:16:** 1 Atriviba 13:1-2 **23:17:** 1 Atriviba 13:30-32

Ikiavira Itir Godin akar a fomira uan akam inigha izir gumazir mamın akam garugha mikemezim gamizi, a guizbangiram oto. ¹⁷ Josai a aghariba tuegha givagha, gumazir kuaba afir danganir igharazir mamın garima a iti. Ezi a men azara, "Kar tinan mozim?"

Ezi Betelin nguibar ekiamın gumazamiziba Josai a ikaragha ghaze, "Kar Judan kantrin akam inigha izir gumazir kamin mozim, a fomira iza bizir ni datirighin ofa gamir dakozir kam gamizir bizibar gun mikeme."

¹⁸ Ezi Josai a kamaghin me migei, "Ia bizitam a damuan marki. Ia an aghariba ateghti da mar an mozimin iki." Kamaghin amizi, me an aghariba inizir puvati. Egha uaghan me Samarian Distrighin akam inigha izir gumazir igharazir kamin aghariba inizir puvati. ¹⁹ Fomira Israelian atriviba, Samarian Distrighin itir nguibar ekiabar asebar ziaba fer danganir mighsiabar pin itibar ingari. Ezi men arazir kam Ikiavira Itir God gamizi, a men aningaghe. Josai a faragha Betelin nguibar ekiamın amizi moghin, datirighin a danganir kabagh asighasiki. ²⁰ Egha an asebar ziaba fer danganir kabar ofa gamir gumaziba bar me inigha, men ofa gamir dakozibagh isin me misoghezi, me ariaghire. Egha a gumazir ariaghirezir igharazir mabar aghariba dakozir kabar da tuegha, ingangarir kam agivagha, uamategha Jerusalemın ghu.

Gumazamiziba, God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam gami
(2 Eghaghaniba 35:1-19)

²¹ Egha gin Atrivim Josai a akam gumazamiziba bagha anemaga ghaze, "Ikiavira Itir God, en God, Akar Dikirizir Gavgavim Itir Akinafarimin mikemezi moghin, E God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam damuam." Ezi gumazamiziba atrivim mikemezi moghiram ami.

²² Gumazamiziba bar deraghavira isar kam gami. Me fomira gumazir dapanibar dughiamın tugha iza Israelia ko Judabar atrivibar dughiamın, gumazamiziba me Isar kam deragha a gamizir puvati. Egha datirighin me bar deragha a gami. ²³ Dughiar kamin, Josai a 18plan azenibar atrivimın itima, me Godin Akinafarimin Akaba deraghavira dar gin ghua, Ikiavira Itir God bagha Jerusalemın Isar kam deraghviram a gami.

Atrivim Josai a arazir kurar igharazir maba Judan kantrin, da batoke

²⁴ Atrivim Josai a uaghan gumazir ariaghirezir gumazibar duaba ko migeiba ko, nedazir muziarir gumaziba uan dipenibagh ariziba ko, asebar marvir guar

gumaziba ingarizir igharaziba sara batoke. Kar Jerusalem ko Judan nguibaba bar men asebar ziaba fer bizir kurar God bar aghuaziba, a bar da batoke. A kamaghsua, gumazamiziba Ikiavira Itir Godin Arazir Akinafarir kamin aven itiba bar dar gin mangasa a ifonge. Akinafarir kam, ofa gamir gumazibar dapanim Hilkia Ikiavira Itir Godin Dipenimın an api. ²⁵ Josai a atrivir bar aghuim. An navir averiam ko an duam ko an gavgavimın aven, a ifongiar vamira ko nighnizir vamirara iti, a Ikiavira Itir God baghavira ikia, Moses Osirizir Araziba bar dar gin mangasa. Fomira atrivitam Josaian min derazir puvati, egha gin atrivitam an min itir puvati. A bar me gafira.

²⁶ Josai a guizbangira arazir aghuir aviribagh ami, ezi Ikiavira Itir God, Atrivim Manase amizir arazir kurabagh nighnighavira iti, egha a Judaba bar men aningaghegha, an aningagharim givazir puvati. ²⁷ Egha Ikiavira Itir God kamaghin migei, "Ki fomira Israelian kantri gamizi moghin, ki bar arazir magh garimın Judan kantri damigham. Ki Jerusalem akirim ragh a gasaragham, kar nguibar ekiar ki ua bagha misevezim. Egh dipenir ki misevezi gumazamiziba an izi nan ziam famin kam, ki akirim ragh a gasaragham."

Josai areme

(2 Eghaghaniba 35:20-36:1)

²⁸ Atrivim Josai a amizir bizir igharazibar eghaghanir igharaziba, akinafarir kamin iti, me kamaghin a dibori, Judan Atrivibar Eghaghaniba. ²⁹ Josai atrivimın itir dughiamın, Isipin Atrivim Neko, Isipin midorozir gumaziba inigha Asirian atrivim ko misoghasa Yufretisin Fanemin ghu. Atrivim Josai a bizir kamin akam baregha, uan midorozir gumaziba inigha ghua Isipia ko misosi. Me Megidon nguibar ekiamın boroghın misozima, Isipian Atrivim Josai a misoghezi, an areme. ³⁰ Ezi Josaian apengan ingarir gumaziba an kuam inigha, midorozir karisin mam gatigha, a inigha uamategha Jerusalemın ghu. Egha me Josaian kuam inigha an mozimin anefa. Ezi Judaba, Josaian otarim Joahas inigha, boremin an dapanim gingegha anemisevezi, a men atrivimın oto.

Joahas Judabar atrivimın oto

(2 Eghaghaniba 36:2-4)

³¹ Joahas 23plan azeniba ikia Judabar atrivimın oto. Egha a Jerusalemın ikia iakinir 3plara atrivimın ike. An amebam, an ziam Hamutal, a Lipnan nguibamin gumazim Jeremaian guivim. ³² Joahas uan inazir afeziabar arazibar gin ghua, egha arazir kuraba Ikiavira Itir Godin damazimın dagh ami.

³³ Isipin Atrivim Neko, Joahasin atrivir ingangarim agifa, egha a isa Riplan nguibar ekiamin kalabus gati, an Hamatin kantrin aven itir nguibam. Ezi Joahas Jerusalem aven uam atrivimin itir puvati. Ezi Atrivim Neko Judan kantrin gumazamizibagh amima, me takisin min dagiaba a ganidi, dar dibobonim, 3,400 kilogrem silva ko 34 kilogrem gol. ³⁴ Ezi Atrivim Neko, Josaian otarir mam Eliakim ini, egha a Eliakim gamizi, a Josaian danganim inigha Judabar atrivimin oto. Ezi Atrivim Neko Eliakimin ziam adeggha, ziam Jehoiakim a gati. Egha gin Atrivim Neko Joahas inigha Isipin kantrin ghu. Ezi Joahas Isipin ikia ghuava areme.

³⁵ Ezi Atrivim Jehoiakim, takisin min dagiaba isi Atrivim Neko daningasa, gumazamiziba bar me da silvaba ko golba ini. Jehoiakim me mikemeghti, me takisin dagiaba manmaghin tughti, me a daningam. Gumazir dagiar bar aviriba itiba, me dagiar aviriba anidi. Ezi gumazir dagiar aviriba puvatiziba, me dagiar muziaribara anidi. Ezi Atrivim Jehoiakim silvaba ko golba inigha, Atrivim Neko bagha da amada.

*Jehoiakim Judabar atrivimin oto
(2 Eghaghaniba 36:5-8)*

³⁶ Jehoiakim 25plan azeniba ikia, Judabar atrivimin oto. Egha a Jerusalem ikia 11plan azenibar atrivimin ike. An amebamin ziam, Sebida, a Ruman nguibar ekiamin gumazim Pedaian guivim. ³⁷ Jehoiakim uan inazir afeziabar arazibar gin ghua, arazir kuraba Ikiavira Itir Godin damazimin dagh ami.

24

¹ Ezi Jehoiakim Judabar atrivimin itir dughiamin, Babilonian Atrivim Nebukatnesar uan midorozir gumaziba ko iza Judan kantri misosi. Egha a me abiragha, Atrivim Jehoiakim gamizi, an an apengan iti. Ezi 3plan azeniba givazi, Atrivim Jehoiakim, Atrivim Nebukatnesar a gativaghan a bar aghua, egha a uam an apengan itir puvati. ² Ezi dughiar kamn, Ikiavira Itir God, Babilonian gumazir bizir maba ko, Siriabar gumazir bizir maba ko, Moopian gumazir bizir maba ko, Amonian gumazir bizir maba, me izi, Jehoiakimin adarazi ko misogh Judan kantri gasighasighasa, a me amada. Ikiavira Itir God fomira uan akam inigha izir gumaziba, kar an ingangarir gumaziba, uan akaba isa me ganingizi, me an gun mikeme. Ikiavira Itir God mikemezi moghin, datirighin bizir kabagh amizi, da

guizbangiram otifi. ³ Bar guizbangira, Ikiavira Itir God uabi nighnizir kam gumazir kabagh aningizi, me kamaghin ami. Ikiavira Itir God Atrivim Manase amizir arazir kurar kabagh nighnighavira iti. Bizir kam bangin, a Judabar atari, egha a me batueghti me an damazimin saghon mangasa, a ifonge. ⁴ Atrivim Manase uaghan, fomira Jerusalem nguibar ekiamin aven itir gumazamizir aghuir arazir kuratam gamizir puvatizir aviribav soghezi me ariaghire. Ezi Ikiavira Itir God bizir kam ginighnighavira ikia, egha Atrivim Manases arazir kuraba gin amangan aghua.

⁵ Atrivim Jehoiakim amizir bizir igharazibar eghaghaniba, da akinafarir kamn iti, me kamaghin a dibori, Judabar Atrivibar Eghaghaniba. ⁶ Atrivim Jehoiakim uan inazir afeziabar min aremezi, an otarim, Jehoiakin an danganim inigha atrivimin oto.*

⁷ Isipin atrivim fomira ativazir danganiba, Isipin kantrin mitaghniamin fanemin ikegha ghua Yufretin Fanemin tu. Ezi dughiar kamn Babilonian atrivim dagh atifa. Kamaghin amizi, Isipin atrivim uan midorozir gumaziba ko ua ghua kantrin igharaziba ko misozir puvati.

*Jehoiakin Judabar atrivimin oto
(2 Eghaghaniba 36:9-10)*

⁸ Jehoiakin 18plan azeniba ikia, egha Judan atrivimin oto. Egha a Jerusalem ikia 3plan iakinibara atrivimin ike. An amebamin ziam, Nehusta, a Jerusalem gumazim Elnatanin guivim. ⁹ Jehoiakin uan afeziamin arazir kurabar gin ghua, Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kurabagh ami.

¹⁰ Egha Jehoiakin atrivimin ikiavira itima, Babilonian Atrivim Nebukatnesar uan midorozir gumaziba inigha iza, Jerusalem korogha a iniasa misosi. ¹¹ Babilonian midorozir gumaziba Jerusalem korogha iti, ezi Atrivim Nebukatnesar uabi iza uan midorozir gumaziba ko iti. ¹² Ezi Atrivim Jehoiakin garima, Nebukatnesar izegha givazi, a uabi uan amebam ko, an apengan ingangarir gumaziba ko, an gumazir dapaniba ko atrivimin dipenimin garir gumaziba, a bar me isa Atrivim Nebukatnesar daningasa, me bar nguibam ategha azenan ghua, Nebukatnesar batogha a migia ghaze, e ua misoghan kogham. Ezi Atrivim Nebukatnesar, Atrivim Jehoiakin isa kalabus gati. Bizir kam Nebukatnesar atrivimin itir azenir namba 8in aven oto. ¹³ Dughiar kamn, Atrivim Nebukatnesar Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven ghua, Atrivim Solomon fomira ingarizir bizir golba itiba, a bar ada inigha da biaghariki.

23:34: Jeremaia 22:11-12 **23:36:** Jeremaia 22:18-19; 26:1-6; 35:1-19 **24:1:** Jeremaia 25:1-38; Daniel 1:1-2

* **24:6:** Jehoiakim ko Jehoiakin aning gumazir igharazir pumuning, aningnin ziamning mong uaghara ghu. **24:12:** Jeremaia 22:24-30; 24:1-10; 29:1-2

Egha a uaghan bizir bar aghuir Ikiavira Itir Godin Dipenimin itiba ko, bizir aghuir atrivimin dipenimin itiba, a bar da atera Babilonin ghu. Arazir kamin mingarim kamakin, Ikiavira Itir God fomira an gun mikeme, ezi a guizbangiram oto.

¹⁴ Ezi Atrivim Nebukatnesar Jerusalemin gumazamiziba bar ko, gumazir dapaniba bar ko, midorozir gumazir gavgaviba, a bar men suiragha kalabuziar gumazamizibar min me inigha ghu, men dibobonim 10,000in tu. Egha a uaghan gumazir bizir igharagha garibar ingaramin fofozim itiba ko, gumazir ainin bizibar ingaramin fofozim itiba sara bar me ini. A me inigha Jerusalem ategha ghua Babilonin kantrin otozi, me kalabuziar gumazibar min otifi. An onganarazibagh amir gumazamizir varazira ataghizi, me Judan kantrin ikiavira iti. Gumazamizir igharaziba bar, me ua Judan kantrin aven itir puvati. ¹⁵ Atrivim Nebukatnesar, Jehoiakin ko an amebam ko, an amuiba ko, an gumazir dapaniba ko, Judan gumazir aruaba, a bar me inigha Jerusalem ategha kalabuziar gumazamizibar min Babilonin ghu. ¹⁶ Egha Atrivim Nebukatnesar midorozir gumazir gavgaviba bar me inigha ghu, men dibobonim 7,000. Egha a uaghan gumazir avirir bizir igharagha garibar ingarir fofozim itiba ko gumazir ainin bizibar ingariba sara ini, men dibobonim 1,000in tu. Gumazir kaba bar gumazir gavgaviba, ezi me midorozir gumazibar ingangarim damuan tughati.

¹⁷ Atrivim Nebukatnesar, Jehoiakinin afeziar dozim Matania gamizi, a Jehoiakinin danganim inigha atrivimin oto. Nebukatnesar ziam Matania adegha ziar kam, Sedekaia a gati.

Babilonia Jerusalem misogha a ini
(2 Eghaghaniba 36:11-21; Jeremaia 52:1-11)

¹⁸ Sedekaia 21plan azeniba ikia, Judan atrivimin oto. Egha 11plan azenibar Jerusalemin atrivimin ike. An amebam, Hamutal, a Jeremaian igharazimin guivim, a Lipnan nguibar ekiamin gumazir mam. ¹⁹ Sedekaia, Jehoiakimin arazibar gin ghua, Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kurabagh ami. ²⁰ Judaba ko Jerusalemin arazir kuraba Ikiavira Itir God gamizi, a bar men aningaghe. Egha Ikiavira Itir God gumazamizir kaba bar me batoghezi, me an gumamin saghon ghue.

Ezi gin Sedekaia, Babilonin atrivim a gati-vagh an ganan a bar aghua, egha a uam an apengan itir puvati.

25

¹ Egha namba 9in azenimin Sedekaia atrivimin ikia ghua, an namba 10in iakinimin, namba 10in iakinir kamin aruemin oto. Ezi Babilonin Atrivim Nebukatnesar uan midorozir gumaziba bar dar akua iza Jerusalem avinigha, nguibam iniasa misosi. Me Jerusalem korogha, ghua temeba okegha iza nguibar ekiamin divazir gavgavimin boroghira dar pozim mikini. Egh me nguazim dav kinighti, da figh ghuanaboghti, me mangi dagh isin mitivigh, nguibar ekiam ko misogham. ²⁻³ Me azenir vamira ko akuamin Jerusalem avinigha iti. Ezi Sedekaia 11plan azenibar atrivimin iti, ezi an namba 4in iakinimin otogha* ghua, namba 9in aruem otozi, men dagheba bar gifa. Kamaghin amizi, Jerusalemin gumazamiziba mitiriam bar puv men azi. ⁴ Dughiar kamin Babilonia divazimin vuer mam akarigha Jerusalemin aven ghue. Ezi Atrivim Sedekaia Jerusalemin midorozir gumaziba koma are. Me dimagarimin suebar ghuava atrivimin dagher azenimin otivigha ghua, danganir divazir pumuning uaning isasuiragha itir tiar akar kamin ghua, Jerusalemin nguibar ekiamin otivigha ghue. Egha me Jordanin Fanemin danganir zarimin ghuaghirir tuavimin zui. ⁵ Ezi Babilonin midorozir gumaziba Atrivim Sedekaian agiragha ghua, Jerikon nguibar ekiamin boroghin itir danganir zarimin a bato. Ezi Sedekaian midorozir gumaziba anetegha, ara tintinibar ghue.

⁶ Ezi Babilonia Sedekaian suiragha a inigha Babilonin atrivim bagha ghu. Ezi dughiar kamin Atrivim Nebukatnesar Ripplan nguibamin iti, an Hamatin nguazimin aven itir nguibam. Ezi Nebukatnesar uan kotin aven Sedekaian gara ghaze, Sedekaia uan arazir kurar an amizimin ivezim iniam. ⁷ Ezi Babilonin midorozir gumaziba uaghan Sedekaian otariba ini, egha me inigha Ripplan ize. Ezi nguibar kamin Nebukatnesar mikemezi, me Sedekaian otariba inigha, Sedekaian damazimin bar me misuaghariki. Egha atrivim mikemezi, me Sedekaian damazimning asi, egha an suemning ko dafarimning senin ada ikegha, a inigha Babilonin ghu. Egha a isa Babilonin kalabus gati.

24:15: Esekziel 17:12 **24:17:** Jeremaia 37:1; Esekziel 17:13 **24:18:** Jeremaia 27:1-22; 28:1-17 **24:20:** Esekziel

17:15 **25:1:** Jeremaia 21:1-10; 34:1-5; Esekziel 24:2 * **25:2-3:** Hibrun akamin danganir kam, iakinimin dibobonim itir puvati. Ezi Jeremaia 52:6 kamaghin migia ghaze, bizir kam namba 4in iakinimin oto. **25:4:** Esekziel 33:21 **25:7:** Esekziel 12:13

*Babilonin midorozir gumaziba,
Jerusalem gasighasiki
(Jeremaia 52:12-23)*

⁸ Nebukatnesar Babilonin atrivimin itima, an namba 19in azenim otogha ghua an namba Sin iakinimin, an namba 7in aruem oto. Ezi dughiar kamin, Nebusaradan, an atrivimin garir midorozir gumazibar gumazir dapanir faragha zuim, a dikavigha Babilonin atrivimin ingan-garim gativagh an ganasa Jerusalemin ize. ⁹ Egha a Ikiavira Itir Godin Dipenim ko Judan atrivimin dipenim ko, Jerusalemin gumazir aruabar dipeniba sara, a bar dagh aponge. Babilonian dipeniba bar, a vaghvagh dagh aponge. ¹⁰ Babilonian midorozir gumazir Nebusaradanin gin zuiba, me bar moghira Jerusalem avinizir divazim gasighasigha bar anekaraghariki. ¹¹ Nebusaradan gumazamizir Jerusalemin ikiavira itiba inigha ghua, Babilonin kalabus gati. Egha a uaghan Judan faragha Jerusalem ategha ara ghua an gara, a ko ikezibar akua, Babilonin kalabuziabar min me inigha ghue. ¹² Egha Nebusaradan, gumazamizir onganarazibagh amir marazi ataghizi, merara Judan nguazimin ikiavira iti. Egha a me migia ghaze, ia wainin azeniba ko, azenir igharazibar gan iki.

¹³ Egha Babilonia ghua Ikiavira Itir Godin Dipenimin ghuogha, brasin guarir akiniba ko, tengin doziba pin da afasa brasin ingarizir osazariba apiraghariki. Egha me uaghan tengin dipar ekiar me brasin ingarizim abiki. Israelia fomira kamaghin a dibori, "Ongarim." Egha me brasin kaba bar da inigha Babilonin ghue. ¹⁴ Babilonia uaghan averenim iniamin itariba ko, savolin muziariba ko, lamba munger biziba ko, itarir ofan ghuzibar arighamiba ko, pauran mughuriar aghuim zuiba tuer itariba ko, Judaba Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven ingarasa amizir brasin biziba sara me da ini. ¹⁵ Egha Nebusaradan uaghan bizir gumaziba gol ko silvan ingariziba, kar itarir avim ateriba ko ofan ghuziba arizir itarir ekiaba, a uaghan ada ini.

¹⁶ Atrivim Solomon fomira bras inigha guarir akinir kamning ko, tengin ekiar me kamaghin diborim, "Ongarim," an adar ingari. Egha wilkarin itarir ekiar dagh isin darighamibar ingari. Ezi Solomon mikemezi, me bizir kaba isa Ikiavira Itir Godin Dipenimin ada ariki. Ezi brasin kabar osimtizim bar ekefe, eghti gumazitam dar osimtizim gifofoghsi, da isi skelin tam darighan iburagham. ¹⁷ Gumaziba

fomira ababanir vamiran brasin guarir akinir kamningin ingari. Aningin ruarimning 8 mitan tu. Ezi me brasin guarir akinimningin dapanimningin ingarizi, aning mong ekefe. Egha aningin dapanimning ghuana 1 mita ko 30 sentimitan tu. Ezi me bras inigha iver nuzimin, mati temer pomigranetin oviziba. Me pomigranetin kaba tintinibar iver nuzimin min ada ike. Egha me guarir akinir kamningin dapanimning gighuigha, aning asingi.

*Judaba ghua Babilonin kalabusin iti
(Jeremaia 52:24-27)*

¹⁸ Babilonian gumazir dapanir faragha zuir kam Nebusaradan, an ofa gamir gumazibar dapanim Seraia, ko Seraian apengan itir gumazim Sefanaia, ko Godin Dipenimin tiar akamin garir gumazir 3plan igharaziba sara ini. ¹⁹ Egha Jerusalemin, a gumazir dapanir Jerusalemin midorozir gumazibar garim ini. Egha nighniziba Judan atrivim ganidir gumazir 5pla ini. Egha a Judan midorozir gumazibar gumazir dapanir akinafariba osirir gumazim ini, kar gumazir gumaziba isima, me midorozir gumazibar otivim. Egha a 60plan gumazamizibar garima, me Jerusalemin ikiavira iti, ezi a uaghan me ini. ²⁰ Egha Nebusaradan gumazamizir kaba, bar me inigha Babilonin atrivim bagha Riplan nguibamin ghue. ²¹ Kar Hamatin nguazim. Ezi atrivim mikemezi, me gumazir kabav soghezi me ariaghire.

Babilonia kamaghin amigha, me gin Judan igharaziba inigha ghua Babilonin kalabus gati.†

*Gedalia Judan nguazim gatifa
(Jeremaia 40:7-9; 41:1-3)*

²² Atrivim Nebukatnesar, a gumazamizir Babilonia ataghizi me Judan nguazimin itibagh ativagh men ganasa Gedalia amisefe. Gedalia a Ahikamin otarim, egha Safanin igiavotarim. ²³ Judan midorozir gumazir maba uan gumazir dapaniba ko, me kantri Judan danganir mabar ikiavira iti. Me kamaghin akam baraki, Babilonin atrivim, Gedalia, Judan nguazimin, gavmanin gumazir dapanir faragha zuimin ikiasa anemisefe. Ezi gumazir kaba bar dikavigha Gedalian ganasa Misanp ghue. Gumazir dapanir kabar ziabar kara: Netanian otarim Ismael, Karean otarim Johanan, Tanhumetin otarim Seraia, a Netofan nguibamin gumazim, ko Makan nguazimin gumazim Jesania. ²⁴ Ezi Gedalia me ko akam akira ghaze, "Bar guizbangira, ia Babilonia men apengan ikiva, men

25:9: 1 Atriviba 9:8 25:13: 1 Atriviba 7:15-26; 2 Eghaghaniba 3:15-17; 4:2-5 25:14: 1 Atriviba 7:45; 2 Eghaghaniba 4:16 † 25:21: Ni akinafarir kamin akirangin itir Akar Mingaribar gan. A Judabar kalabusin itir dughiam mugei. 25:22: Jeremaia 40:7-9

atiatingan marki. Puvati. Ia nguazir kamin ikiva, egh Babilonin atrivimin apengan iki, deraghvira ikiam.”

²⁵ Ismael a Netanian otarim, egha a Elisaman igiavotarim, egha a Judan atrivibar ikizir mam. Ezi azenir kamin namba 7in iakinim, a 10plan gumaziba inigha me Mispan izegha Gedalia misoghezi an areme. Egha me uaghan Judan gumaziba ko Babilonian midorozir gumazir Gedalia ko Mispan itiba bar me misoghezi me ariaghire.

²⁶ Bizir kamin gin, danganir kamin ikiavira itir Judaba, ko midorozir gumazibar gumazir dapanir ikiavira itiba, me bar Babilonian atiatingi. Kamaghin amizi, me ara ghua Isipin iti.

Babilonin atrivim kalabusin Jehoiakin firi

(Jeremaia 52:31-34)

²⁷ Judan Atrivim Jehoiakin, Babilonin 37plan azenibar kalabusin itima, Evil Merodak, Babilonin atrivimin oto. Egha azenir kamin aven, an namba 12in iakinim otogha ghua, namba 27in aruem otozi, Evil Merodak, Jehoiakinin apangkuvigha, kalabusin anegifa. ²⁸ Evil Merodak arazir aghuimin a gamua, ziar ekiam ko dabirabir aghuim a ganingi, ezi an dabirabir kam atrivir igharazir Jehoiakin ko Babilonin kalabusin ikezibar dabirabim gafira.

²⁹ Kamaghin amizi, Jehoiakin ua kalabuziar korotiaba azuir puvati. Egha a zurara dughiaabar Babilonin atrivim ko apiav ikia apa ghua, Jehoiakin aremezir dughiamin tu. ³⁰ Babilonin atrivim mikemezi, me dughiaabar dagiaba isa Jehoiakin ganidi, eghti a deraghvira ikiam. Me kamaghiram amua ghua, Jehoiakin aremezir dughiamin tu.

Atrivibar Eghaghaniba Itir Akinafarir Faragha

Zuim

O

1 Eghaghaniba Akar faragha zuim

Akinafarir kamning, e kamaghin aning dibori: 1 Eghaghaniba ko 2 Eghaghaniba, aning 1 Samuel ko 2 Samuelin Akinafarimning, ko 1 Atriviba ko 2 Atrivibar Akinafarimningin eghaghanir dar aven itiba, ua dagh eghari. Eghaghanir avirir dar aven itiba, magh ghu, ezi gumazir aning osirizim, an nighnizim mong igharagha ghu. Akinafarir kamning, nighnizir pumuningin mingarimin gun mikimasa.

Namba 1. Guizbangira, Israelia akirim ragha God gasaragha osimtizir igharagha garir aviribagh amima da me abini, ezi God bar me ataghizir pu. Puvati. God uan akar dikirizir men inazir afeziaba ko amizim damighti a guizin otivasa me ko ingaravira iti. Akinafarir kamning, Godin ingangarir kam en akaghasa, bizir aghuir Israelian atrivir maba amiziba, aning deragha dar gun migei. Atrivir kaba, Atrivim Devit ko Solomon ko Jehosafat ko Heskia ko Atrivim Josai.

Namba 2. Akinafarir kamning uaghan, eghaghanir Israelia Godin Dipenimin ikia an ziam fer arazir aviriba, aningin aven iti. Akinafarir kamning kamaghin en akaghasa, manmaghin amizi, arazir kam oto, egha bizir tizim baka. Akinafarir kamning uaghan, deragh ofa gamir gumaziba ko Li-vaibar ingangariba akaghasa.

1 Eghaghaniba, Israelian inazir afeziabar ziaba iti, kar Adamin ikegha iza Atrivim Solin tu. Egha uaghan Atrivim Sol ko Atrivim Devit geghari.

Adamın ikizim

(Sapta 1:1-27)

Adamın otaribar ikizibar ziaba

(Jenesis 5:1-32; 10:1-31; 11:10-26)

¹ Adam Setin afeziam, ezi Set Enosin afeziam. ² Ezi Enos Kenanin afeziam, ezi Kenan Mahalalelin afeziam, ezi Mahalalel Jaretin afeziam. ³ Ezi Jaret Enokin afeziam, ezi Enok Metuselan afeziam, ezi Metusela Lamekin afeziam. ⁴ Ezi Lamek Noan afeziam, ezi Noa otarir 3pla iti, Siem ko Ham ko Jafet.

* 1:8 Kus, a Itiopian adarazir inazir afeziam. Ezi Isip, an ziar igharazim Misraim, a Ispian inazir afeziam. Ezi Put, an ziar igharazim Libia, a Libiabar inazir afeziam. Ezi Kenan, a Kenanian inazir afeziam. † 1:19: Hibrun akamin, ziar kam, "Pelek," a mong migirigiar otevir kam ko voroghira ghu, "Bar biaghire."

⁵ Jafetin otaribar ziabar kara: Gomer, Magok, Madai, Javan, Tubal, Mesek, ko Tiras. ⁶ Ezi Gomerin otaribar ziabar kara: Askenas, Rifat, ko Togarma. ⁷ Ezi Javanin otaribar ziabar kara: Elisa, Tarsis, ko Saiprus, ko Rodes.

⁸ Ezi Hamın otaribar ziabar kara: Kus, Isip, Libia ko Kenan.* ⁹ Ezi Kusin otaribar ziabar kara: Seba, Havila, Sapta, Rama ko Saptaka. Ezi Rama otarir pumuningra iti: Seba ko Dedan. ¹⁰ Ezi Kus otarir mam iti, an ziam Nimrot. Nimrot a nguazir kamin bar faraghavira otozir gumazir bar gavgavim.

¹¹ Isip a ikizir kabar ovavim: Lidia, Anam, Lehap, Naptu, ¹² ko Patrus, Kaslu, ko Krit. Ezi Filistian ikizimin adarasi, me Kritin Arighatizimin itir darazir aven otifi. ¹³ Ezi Saidon a Kenanin otarir ivariam. Ezi igharaz darazi uaghan Kenanin ovavir boriba, ezi men adarazir kara: Hitia, ¹⁴ Jebusia, Amoria, Girgasia ko, ¹⁵ Hivia, Arkaia, Sinia, ¹⁶ Arvatia, Semaria ko Hamatia.

¹⁷ Siemin otaribar ziabar kara: Elam, Asur, Arpaksat, Lut ko Aram. Ezi Aramin otaribar ziabar kara: Us, Hul, Geter ko Mesek. ¹⁸ Ezi Arpaksat, a Selan afeziam, ezi Sela, a Eberin afeziamin oto. ¹⁹ Ezi Eber an otarir pumuning iti. Mamin ziam Pelek. Pelek itir dughiamin nguazimin itir gumazamiziba tintinimin biaghire. Kamaghin me ziar kam, "Pelek," a gati. Ziar kamin mingarim kamakin, "Bar biaghire." Ezi Pelekin dozimin ziam Joktan.† ²⁰ Ezi Joktanin otaribar ziabar kara: Almodat, Selep, Hasarmavet, Jera ko, ²¹ Hadoram, Usal, Dikla, ko ²² Ebal, Abimael, Seba ko, ²³ Ofir, Havila, ko Jobap. Gumazir kaba bar, me Joktanin otariba. ²⁴ Ezi Siem Arpaksatin afeziam, ezi Arpaksat Selan afeziam. ²⁵ Ezi Sela Eberin afeziam, ezi Eber Pelekin afeziam, ezi Pelek Reun afeziam. ²⁶ Ezi Reu Serukin afeziam, ezi Seruk Nahorin afeziam, ezi Nahor Teran afeziam. ²⁷ Ezi Tera Abramın afeziam. Ezi Abramın ziar igiam kamaghin ghu, Abraham.

Abrahamın ikizim

(Sapta 1:28-54)

Abrahamın ovavir borir mabar ziaba

(Jenesis 25:12-16)

²⁸ Abraham otarir pumuning iti, Aisak ko Ismael. ²⁹ Ismaelin otarir ivariamın ziam Nebaiot. Ezi an girara iriba, Kedar, Athel, Mipsam ko, ³⁰ Misma, Duma, Masa, Hadat, Tema ko, ³¹ Jetur, Nafis ko Kedema.

³² Abraham, amuir dozimin iti, an ziam Ketura. Keturan otivizir otaribar ziabar

kara: Simran, Joksan, Medan, Midian, Isbako Sua. Joksan otarir pumuning iti, Seba ko Dedan. ³³ Ezi Midianin otaribar ziabar kara: Efa, Efer, Hanok, Abida ko Elda. Ka bar Keturana igiavotariba.

Ison ovavir boribar ziaba
(*Jenesis 36:1-19*)

³⁴ Abrahamin otarim Aisak, otarir pumuning iti, Iso ko Jekop. Jekopin ziar igharazim, Israel. ³⁵ Ezi Ison otaribar ziabar kara: Elifas, Ruel, Jeus, Jalam, ko Kora. ³⁶ Elifasin otaribar ziabar kara: Teman, Omar, Sefi, Gatam, Kenas, Timna ko Amalek. ³⁷ Ruelin otaribar ziabar kara: Nahat, Sera, Sama ko Misa.

Seirin ovavir boribar ziaba
(*Jenesis 36:20-30*)

³⁸ Seirin otaribar ziabar kara: Lotan, Sobal, Sibeon, Ana, Dison, Eser ko Disan. ³⁹ Ezi Lotanin otarimning, Hori ko Homam. Lotan buaramizim Timna. ⁴⁰ Sobalin otaribar ziabar kara: Alvan, Manahat, Ebal, Sefi, ko Onam. Ezi Sibeonin otarir pumuning, Aia ko Ana. ⁴¹ Anan otarim Dison. Ezi Disonin otaribar ziabar kara: Hamran, Esban, Itran, ko Keran. ⁴² Eserin otaribar ziabar kara: Bilhan, Savan ko Jakan. Ezi Disanin otarimningin ziamning kara: Us ko Aran.

Idomin kantrin atrivibar ziaba
(*Jenesis 36:31-43*)

⁴³ Ezi Israelin nguibam atriviba puvatizi dughiamin, Idomin nguibam atrivir aviriba iti. Atrivir faragha otozim Bela, a Beorin otarim. A Dinhaban nguibar ekiamin atrivimin iti. ⁴⁴ Egha Bela aremezi, Bosran nguibar ekiamin gumazim Seran otarim Jobap, an danganim inigha atrivimin oto. ⁴⁵ Egha Jobap aremezi, Temanian nguazimin gumazim Husam, an danganim inigha atrivimin oto. ⁴⁶ Egha Husam aremezi, Bedatin otarim, Hadat an danganim inigha atrivimin iti. Hadat Moapin nguazimin ghua Midianin gumaziba ko misoghava midorozimin me abira. Egha Hadat Avitin nguibar ekiamin atrivimin iti. ⁴⁷ Egha Hadat aremezi, Masrekan nguibamin gumazim, an ziam Samla, an danganim inigha atrivimin oto. ⁴⁸ Egha Samla aremezi, Saul an danganim inigha atrivimin oto. Saul, a Rehobotian gumazir mam. Rehobot, a Yufretisin Fanemin miriamin itir nguibam. ⁴⁹ Ezi Saul aremezi, Akborin otarim Balhanan an danganim inigha atrivimin oto. ⁵⁰ Egha Balhanan aremezi, Hadat an danganim inigha atrivimin oto. Egha Paun nguibamin

atrivimin iti. Ezi an amuim Mehetabel, a Matretin guivim. Ezi Mehetabelin inazim Mesahap.

⁵¹ Ezi gin Hadat aremezi, gumazir dapaniba Idomian anababagh ativagha men gari. Me distrighin kabagh ativagha dar gari: Timna, Alva ko Jetet, ⁵² Oholibama, Ela, Pinon, ⁵³ Kenas, Teman, Mipsar, ⁵⁴ Makdiel ko Iram. Me bar, Idomian anababar gumazir dapanibar ziaba.

Israelin otaribar ziaba

2

(*Sapta 2-8*)

¹ Israelin otaribar ziabar kara: Ruben, Simeon, Livai, Juda, Isakar, Sebulun, ² Dan, Josep, Benjamin, Naptali, Gat ko Aser.

JUDAN OVAVIR BORIBAR ZIABA

Judan otaribar ziaba

³ Judan otaribar ziabar kara: Er, Onan ko Sela. Otarir 3plan kabar amebam Batsua, a Kenanian amizim. Judan otarir ivariam, Er, a Ikiavira Itir Godin damazimin arazir bar kuram gamizi, Ikiavira Itir God a misoghezima an areme. ⁴ Ezi Judan otarir igharazimning iti, Peres ko Sera. Ezi aning in amebam Judan ivozir guivim, an ziam Tamar. Kamaghin amizi, Juda bar moghira otarir 5pla iti.

⁵ Peresin otaribar ziabar kara: Hesron ko Hamul. ⁶ Seran otaribar ziabar kara: Simri, Etan, Heman, Kalkol, ko Darda. Sera bar moghira 5plan otariba iti. ⁷ Karmin otarim Akan,* a Seran adarazir mav. Anarira bizir Israelia God bagha inabaziba ini. Ezi bizir kam bangin God osimtizim isa Israelia ganingi. ⁸ Etan otarir vamira iti, an ziam Asaria.

Atrivim Devit otozir adarazir ziaba

⁹ Peresin otarim Hesron, a otarir 3pla iti, men ziabar kara: Jeramel, Ram ko Kalep. ¹⁰ Ezi Ram an Aminadapin afeziam, ezi Aminadap, a Nasonin afeziam. Nason, a Judan anabamin gumazir dapanir mam. ¹¹ Ezi Nason, a Salmonin afeziam, ezi Salmon, a Boasin afeziam, ¹² ezi Boas, a Obetin afeziam, ezi Obet Jesin afeziam.

¹³ Ezi Jesi otarir 7pla iti. An otarir ivariam Eliap, ezi an girara irim Abinadap, ezi an namba 3in otarim Simea. ¹⁴ Ezi an namba 4in otarim Netanel, ezi namba 5 Radai. ¹⁵ Ezi namba 6 Osem, ezi abuan namba 7 Devit. ¹⁶ Jesi uaghan guivir pumuning iti, Seruia ko Abigel. Ezi Seruia otarir 3pla iti, Abisai ko Joap ko Asahel. ¹⁷ Ezi Abigelin pam Jeter, a Ismaelin adarazir gumazir

2:7: Josua 7:1 * 2:7: Ziar kam, "Akan," a guizbangira gumazir kamin ziam. Ezi Hibrun akamin, ziar igharazim, "Akar," an araremin mingarim kamaghin ghu, "Ikufi." Kamaghin amizi, gumazir migirgiar otevir kam osirizim, kamaghin an osiri, "Akar."

mam. Abigel otarir mam bate, an ziam Amasa.

Hesronin otarir mabar ziaba

¹⁸ Hesronin otarim Kalep, an amuimin ziam Asuba. Ezi Asuba, guivir mam bate, an ziam Jeriot. Ezi Jeriotin otaribar ziabar kara: Jeser, Sobap, ko Ardon.[†] ¹⁹ Ezi Asuba aremezi, Kalep Efrata ingha an itima, an otarir mam bate, an ziam Hur. ²⁰ Ezi Hur, Urin afeziam, ezi Uri Besalelin afeziam.

²¹ Ezi gin, Hesron 60plan azeniba ikia, Makirin guivimin iti. Amizir kam, Gileatin afumim. Egha amizir kam otarir mam bate, an ziam, Segup. ²² Ezi Segup, a Jairin afeziam. Ezi Jair Gileatin Distrighin itir nguibar ekia 23pla gativagha dar gari. ²³ Ezi Gesur ko Sirian adarazi izava, Jair ko Kenatin adarazi ko misogha men nguibar ekiaba ko, men nguibar dozir men boroghin itir maba sara ini. Me 60plan nguibar ekiaba bar moghira da ini. Danganir kamin iti darasi, kar Gileatin afeziam Makirin ovavir boriba. ²⁴ Ezi Hesronin amuim Abiya navim adair dughiamin, Hesron, Kalep Efratan nguibar ekiamin areme.[‡] Ezi Abiya otarim bategha, ziam Asur a gati. Ezi gin, Asur Tekoan nguibar ekiam aghuigha an ingari.

Jeramelin ovavir boribar ziaba

²⁵ Ezi Hesronin otarir ivariam Jeramel, a 5plan otariba iti. Ram, an otarir ivariam. Ezi otarir igharazibar ziabar kara: Buna, Oren, Osem, ko Ahiya. ²⁶⁻²⁷ Ezi Ram otarir 3pla iti, men ziabar kara: Mas, Jamin, ko Eker. Ezi Jeramel uam amizir mam ingha an iti, an ziam Atara. Ezi Atara otarir vamira bate, an ziam Onam. ²⁸ Ezi Onamin otarimningin ziamning kara: Samai ko Jada. Ezi Samai, an otarimningin ziamning kara: Nadap ko Abisur. ²⁹ Ezi Abisur Abihail ingha an itima, an otarir pumuning bate, Aban ko Molit.

³⁰ Nadapin otarimningin ziamning kara: Selet ko Apaim. Ezi Selet boritam inizir puvatigha areme. ³¹ Ezi Apaim otarir vamira iti, an ziam Isi. Ezi Isi otarir vamira iti, an ziam Sesan. Ezi Sesan otarir vamira iti, an ziam, Alai.

³² Ezi Samain avebam Jada, an otarimningin ziamning kara: Jeter ko Jonatan. Ezi Jeter boritam inizir puvatigha areme. ³³ Ezi Jonatan otarir pumuning iti, aningin ziamning, Pelet ko Sasa. Gumazir kaba, kar Jeramelin ovavir boriba.

³⁴ Ezi Sesan otariba puvasi, a guivibara iti. Ezi Isipian gumazir mam, Sesanin ingangarir gumazir kinimin iti. Ingangarir gumazir kinir kamin ziam, Jara. ³⁵ Ezi Sesan

uan guivir mam ataghizi, a ingangarir gumazir kinim Jaran iti. Egha otarir mam bate, an ziam Atai. ³⁶ Ezi Atai, a Natanin afeziam, ezi Natan, Sabatin afeziam. ³⁷ Ezi Sabat, Eplalin afeziam, ezi Eplal, a Obetin afeziam. ³⁸ Ezi Obet, a Jehun afeziam, ezi Jehu, a Asarian afeziam. ³⁹ Ezi Asaria, a Helesin afeziam, ezi Heles Eleasan afeziam. ⁴⁰ Ezi Eleasa, a Sismain afeziam, ezi Sismai, a Salumin afeziam. ⁴¹ Ezi Salum, a Jekamian afeziam, ezi Jekamia, a Elisaman afeziam.

Kalepin ovavir boribar ziaba

⁴² Ezi Jeramelin avebam Kalep, an otaribar ziabar kara. An otarir ivariam, Mesa. Ezi Mesa Sifin afeziam, ezi Sif Maresan afeziam, ezi Maresa Hebronin afeziam.

⁴³ Ezi Hebronin otaribar ziabar kara: Kora, Tapua, Rekem ko Sema. ⁴⁴ Ezi Sema, a Rahamin afeziam, ezi Raham, a Jorkeamin afeziam.

Ezi Rekem, a Samain afeziam. ⁴⁵ Ezi Samai, a Maonin afeziam, ezi Maon, a Betsurin afeziam.

⁴⁶ Ezi Kalepin amuir dozir mam, an ziam Efa. Ezi Efan otaribar ziabar kara: Haran, Mosa, ko Gases. Ezi Haran, a Gasesin igharazimin afeziam.

⁴⁷ Ezi Jadain otaribar ziabar kara: Regem, Jotam, Gesan, Pelet, Efa, ko Sap.

⁴⁸⁻⁴⁹ Ezi Kalepin amuir dozir igharazir mam, an ziam Maka. Ezi Makan otaribar ziabar kara: Seber ko Tirhana, Sap ko Seva. Ezi Sap, Matmanan nguibar ekiamin ingari. Ezi Seva Makbena ko Gibean nguibar ekiamningin ingari. Ezi Kalep guivir mam iti, an ziam Aksa.

⁵⁰⁻⁵¹ Ezi Kalepin ovavir borir igharazir maba uaghan iti. Kalep ko Efrata, aningin otarir ivariam Hur. Ezi Hurin otaribar ziabar kara: Sobal, Salma, ko Harep. Ezi Sobal, Kiriati Jearimin nguibar ekiamin ingari. Ezi Salma, Betlehemin nguibar ekiamin ingari. Ezi Harep, Betgaderin nguibar ekiamin ingari.

⁵² Ezi Sobal, a Kiriati Jearimin nguibar ekiamin ingarazir gumazir, a Haroen nguibar ekiamin itir gumazamiziba, ko nguibar ekiam Menuhotin itir gumazamizir mabar inazir afeziam. ⁵³ Egha a uaghan Kiriati Jearimin itir gumazamizibar inazir afeziam. Gumazamizir kaba, me Itra ko Put ko Sumat ko Misran ovavir boriba. Nguibar ekiam Sora ko nguibar ekiam Estaolin gumazamiziba, me uaghan men adarasi.

⁵⁴ Ezi Salman ovavir boriba, me nguibar ekiam Betlehem, ko nguibar ekiam Netofa,

[†] **2:18:** Hibrun akam deragha akar kamin mingarim abighizir puvasi. Fomira itir gumazir maba uari akar kam gira, ezi Tok Pisin Buk Baibelin itir osirizim men nighnizimin girara ghu. [‡] **2:24:** Hibrun akam deragha akar kamin mingarim abighizir puvasi.

ko nguibar ekiam Atrot Betjoapin gumazamiziba, ko nguibar ekiam Manahatin gumazamizir maba, me bar moghira Sorin nguibamin ikegha izezir gumazamiziba. ⁵⁵ Ezi Jabesin nguibar ekiamin itir marasi, me akinafariba osira fozir ikiziba. Ikizir kabar ziabar kara: Tira, Simea ko Suka. Kar Kinin adarasi. Ezi men inazir afeziam Hamat. Hamat uaghan Rekapin nguibar ekiamin itir adarazir inazir afeziam.

3

Atrivim Devitin ovavir boribar ziaba

¹ Devit Hebronin nguibar ekiamin itir dughiamin, an otarir maba ini. Men ziabar kara: Amnon, an otarir ivariam, an amebam Ahinoam, a Jesrilin nguibar ekiamin amizim. Ezi an gin otozir otarim, Daniel. An amebam Abigel, a Karmelin nguibar ekiamin amizim. ² Ezi otarir namba 3, Apsalom. An amebam Maka, ezi Makan afeziam Talmai, a kantri Gesurin atrivim. Ezi otarir namba 4 Adoniya. An amebam, Hagit. ³ Ezi otarir namba 5, Sefatia, an amebam Abital. Ezi otarir namba 6, Itream, an amebam, Ekla. ⁴ Devit Hebronin nguibar ekiamin ikiava otarir kaba ini. A 7plan azeniba ko 6plan iakinibar Hebronin atrivimin ike.

Egha Jerusalem in ikia, 33plan azenibar atrivimin iti. ⁵ A kagh itima, an amuim Bateba otarir 4pla bate. Bateba an Amielin guivim. Ezi an otaribar ziabar kara: Simea, Sobap, Natan, ko Solomon. ⁶ Devit uagin, otarir 9pla ini. Men ziabar kara: Iphar, Elisama, Elifelet, ⁷ Noga, Nefek, Jafia, ⁸ Elisaman igharazim ko, Eliada ko Elifeletin igharazim. ⁹ Devit otarir kaba ini. A uaghan otarir igharazir maba ini, an amuir doziba me bate. Egha a uaghan guivir mam iti, an ziam Tamar.

Atrivim Solomonin ovavir boribar ziaba

¹⁰ Kar Solomonin ovavir boribar ziaba. Solomon, a Rehoboamin afeziam, ezi Rehoboam, a Abiyan afeziam, ezi Abiya, a Asan afeziam, ezi Asa, a Jehosafatin afeziam, ¹¹ ezi Jehosafat, a Jehoram in afeziam, ezi Jehoram, a Ahasian afeziam, ezi Ahasia, a Joasin afeziam, ¹² ezi Joas, a Amasian afeziam, ezi Amasia, a Usian afeziam, an ziar igharazim Asaria. Ezi Usia, a Jotamin afeziam, ¹³ ezi Jotam, a Ahasin afeziam, ezi Ahas, a Heskian afeziam, ezi Heskia, a Manasen afeziam. ¹⁴ Ezi Manase, a Emonin afeziam, ezi Emon, a Josaiian afeziam.

¹⁵ Ezi Josaiia otarir 4pla iti. An otarir ivariam, Johanan, ezi an girara irim Jehoiakim, ezi namba 3in otarim Sedekaia, ezi

namba 4in otarim Salum, an ziar igharazim Joahas.

¹⁶ Ezi Jehoiakim otarir pumuning iti, Jekonia ko Sedekaia. Jekonia, an ziar igharazim Jehoiakin.

Atrivim Jehoiakinin ovavir boribar ziaba

¹⁷ Jehoiakin, an atrivir Babilonia suiragha kalabuziar gumazimin min, a inigha ghua uan kantrin atizim. An otaribar ziabar kara: Sealtiel, ¹⁸ ko Malkiram, Pedaia, Senasar, Jekamia, Hosama, ko Nedabia. ¹⁹ Pedaian otarimningin ziamning kara: Serubabel ko Simei. Ezi Serubabel otarir pumuning iti, aningin ziamning, Mesulam ko Hanania. A uaghan guivir mam iti, an ziam Selomit. ²⁰ Ezi Pedaia otarir 5pla iti. Men ziabar kara: Hasuba, Ohel, Berekia, Hasadia, ko Jusap Heset. ²¹ Ezi Hananian otarimningin ziamning, Pelatia ko Jesaia. Ezi Jesaia, a Refaian afeziam, ezi Refaia, a Arnanin afeziam, ezi Arnan, a Obadian afeziam, ezi Obadia, a Sekanian afeziam.*

²² Ezi Sekania otarir vamira iti, an ziam Semaia. Ezi Semaia otarir 5pla iti. Men ziabar kara: Hatus, Igal, Baria, Nearia ko Safat. ²³ Ezi Nearia otarir 3pla iti, Elioenai, Hiskia ko Asrikam. ²⁴ Ezi Elioenai otarir 7pla iti, men ziabar kara: Hodavia, Eliasip, Pelaia, Akup, Johanan, Delaia ko Anani.

4

Judan adarazir igharazibar ziaba

¹ Judan ovavir borir mabar ziabar kara: Peres, Hesron, Karmi, Hur ko Sobal. ² Ezi Sobal, a Reaian afeziam, ezi Reaia, a Jahatin afeziam, ezi Jahat, a Ahumai ko Lahatin afeziam. Gumazir kaba, Soran nguibar ekiamin itir ikizibar inazir afeziaba.

³⁻⁴ Ezi Kalepin amuim Efrata, an borir ivariar an otezimin ziam, Hur. Ezi gin Hur Betlehemin nguibar ekiamin ingari. Hurin otaribar ziabar kara: Jesril, Isma, Itbas, Penuel ko Eser. Ezi men buaramizim Haselelponi. Ezi gin Jesril, Isma ko Itbas, me Etamin nguibar ekiamin ingari. Ezi Penuel Gedorin nguibar ekiamin ingari. Ezi Eser Husan nguibar ekiamin ingari.*

⁵ Ezi Asur, a Tekoan nguibar ekiamin ingarizir gumazim, an amuir pumuning iti, aningin ziamning Hela ko Nara. ⁶ Ezi Nara otarir 4pla bate. Men ziabar kara: Ahusam, Hefer, Temeni, ko Hahastari. ⁷ Ezi Hela 3plan otariba bate, men ziabar kara: Seret, Ishar, ko Etnan.

3:4: 2 Samuel 5:4-5; 1 Atriviba 2:11; 1 Eghaghaniba 29:27

3:5: 2 Samuel 11:3

* 3:21: Hibrun akam deragha akar

kamin mingarim abighizir puvati.

* 4:3-4: Hibrun akam vezin kamningin mingarim deragha an abighizir puvati.

⁸ Ezi Kos, Anup ko Sobeban afeziam. Egha Harumın otarım Aharhelın ikizıbar inazır afeziamra.

⁹ Gumazır mam iti, an ziam Jabes. An arazıba bar deragha uan aveghbuabar arazıba bar dagh afıra. Ezi gumamazıba bar an ziam fe. Jabesın ameban a batır dughıamın, a bar mızazır ekiam ini. Kamaghın amızıma, a ziam Jabes, a gati.[†]
¹⁰ Ezi dughıar mamın Jabes kamaghın Israeıan Godın dia ghaze, “O God, ki kamaghsua, ni deravıra na damuva nguazır avırıba na daningti, da nguazır ki datırighın itım gafıragham. Eghti nın gavgavım na ko ikıva nan akurvagh! Egh ni bar deravıra na geghuvtı, arazır kuraba mızazıba na danıngan kogham.” Ezi God Jabesın azangısızım baregha Jabes an azarazı moghıram amı.

¹¹ Ezi Suhan aveghbuam Kelup, a Mehırın afeziam, ezi Mehır, a Estonın afeziam.
¹² Ezi Eston, a Betrafa ko Pasea ko Tehınan afeziam. Ezi Tehına, a Nahasın nguıbar ekiamın ingarı. Gumazır kaba Rekan dananımin iti.

¹³ Ezi Kenasın otarımningın zıamning, Otniel ko Seraia. Ezi Otniel, Hatat ko Meonotain afeziam.

¹⁴ Ezi Meonotai, a Ofran afeziam.

Ezi Seraia, a Joapın afeziam. Ezi Joap, danganır zarır mamın itır ikızımın inazır afeziam. Danganır zarır kam, me kamaghın a dibora ghaze, “Fofozım Itır Ingangarır Gumazıbar Danganır Zarım.” Danganır kamın itır gumamazıba, me bizır guar avırıbar ingaramın fofozıba iti. Kamaghın amızı, me zıar kam a gati.

¹⁵ Jefunen otarım Kalep, otarır 3pla iti. Men zıabar kara: Iru, Ela ko Nam. Ezi Ela, Kenasın afeziam.

¹⁶ Jehalelelın otarıbar zıabar kara: Sif, Sifa, Tırıa ko Asarel.

¹⁷⁻¹⁸ Ezi Esran otarıbar zıabar kara: Jeter, Meret, Efer ko Jalon. Ezi Meret, a Isıpian atrıvımın guıvım Bıtian iti. Anıngın borıbar zıabar kara: Mırıam, Samai ko Isba. Gın Isba Estemoan nguıbar ekiamın ingarı. Meret uaghan Judan anabamın amızır mamın iti. Anıngın borıbar zıabar kara: Jeret ko Heber ko Jekutiel. Ezi gın, Jeret Gedorın nguıbar ekiamın ingarı. Ezi Heber Sokon nguıbar ekiamın ingarı. Ezi Jekutiel Sanoan nguıbar ekiamın ingarı.

¹⁹ Ezi Hodia, a Nahamın afumımın iti. Anıngın ovavır borır maba, Gerem ko Makan ikızımningın iti. Ezi Geremın ikızım, me nguıbar ekiam Keılan itıma, Makan ikızım, me Estemoan nguıbar ekiamın iti.[‡]

²⁰ Simonın otarıbar zıabar kara: Amnon, Rına, Benhanan, ko Tilon.

Ezi Isi otarır pumuning iti: Sohet ko Bensohet.

²¹⁻²³ Ezi Sela, a Judan otarır mam. Kar an ovavır borır mabar zıaba: Er, Lada, Jokım, Joas, Sarap, ko Koseban nguıbar ekiamın iti darası, ko Betasbean nguıbar ekiamın iti darası. Betasbean itır gumamazır kaba, me inır bar aghuıba nuavır darası.

Ezi Er, a Lekan nguıbar ekiamın ingarı. Ezi Lada, a Maresan nguıbar ekiamın ingarı. Ezi Joas ko Sarap, anıng Moapın nguazımın iti darazı ko Jasubı Lahemın nguıbar ekiamın iti darazı gatıvagha men gari.

Gumazır kaba, Netaim ko Gederan nguıbar ekiamningın ikııava atrıvıbar ingangarıbagh amı. Me nguazır mınebar ingarır gumazıba.

Mıgırıgıar otevir kam, gumazıba fomıra an osırı.

SIMEONIN OVAVIR BORIBAR ZIABA

²⁴ Simeonın otarıbar zıabar kara: Nemuel, Jamin, Jarıp, Sera ko Saul. ²⁵ Ezi Saul, a Salumın afeziam, ezi Salum, a Mıpsamın afeziam, ezi Mıpsam, a Mısmın afeziam. ²⁶ Mısmın ovavır borıbar zıabar kara: Mısmı, a Hamuelın afeziam, ezi Hamuel, a Sakurın afeziam, ezi Sakur, a Simeın afeziam.

²⁷ Ezi Simeı otarır 16pla ko guıvır 6pla iti. Ezi an aveghbuaba otarır avırıba puvatı. Kamaghın amızı, Simeonın anabam, Judan anabamın mın avırasemezir puvatı. ²⁸ Simeonın anabamın adarası, me nguıbar ekıar kabar iti: Berseba, Molada, Hasarsual, ²⁹ Bılha, Esem, Tolat, ³⁰ ko Betuel, Horma, Sıklak, ³¹ ko Bet, Markabot, Hasarsusım, Betbırı, ko Saraim. Simeonın anabamın gumamazıba nguıbar kabar ikıa ghuavıra itıma, Atrıvım Devıtın dughıam oto. ³² Me uaghan 5plan nguıbar ekıar kabar iti: Etam, Aın, Rımın, Token ko Asan. ³³ Egha me uaghan danganır dozır nguıbar ekıar kabar boroghın itıbar ikıa ghua Balatın nguıbar ekiamın tu. Kar Simeonın anabamın nguıbar ekııaba. Simeonın anabamın adarası, me bar deraghavıra uan ikızıba ko gumamazıbar zıaba osırı.

³⁴⁻³⁸ Kar men ikızıbar faragha zuır gumazır dapanıbar zıaba: Mesobap, Jamlek ko Amasıan otarım Josa, ko Joel, Elıoenai, Jakoba, Jesohaıa, Asaıa, Adıel, Jesımıel, Benaıa, Jehu, ko Sısa. Jehu, a Josıbın otarım, ezi Josıba, a Seraıan otarım, ezi Seraıa, a Asıelın otarım. Ezi Sısa, a Sıfın otarım,

[†] 4:9: Hıbrun akamın zıar kam Jabes, a mong akar otevir kam ko voroghıra ghu, “Mızazım.” [‡] 4:19: Hıbrun akam akar kam deragha an mıngarım abıghızır puvatı. 4:28: Josua 19:2-8

ezi Sifi, a Alonin otarim, ezi Alon, a Jedaian otarim, ezi Jedaia, a Simrin otarim, ezi Simri, a Semaian otarim. Gumazir dapanir kabar ikizibar gumazamiziba ghua bar aviraseme.

³⁹ Egha me uan bulmakauba ko sip-sipba damamin grazir aghuiba buria ghua, Gedorin danganir aruem anadi naghin, danganir zarimin boroghin iti. ⁴⁰ Me ghua danganir kamin garima danganir kamin graziba bar dera, ezi danganir zarir kam bar ekefe. Ezi me danganir kamin itima, osimtizitaba me bativir puvatizima, me deraghavira iti. Hamin adarazi bar fomira danganir kamin ike.

⁴¹ Judabar Atrivim Heskia, an atrivimin itir dughiamin, Simeonin anabamin gumazir dapaniba garima, grazir bar aghuiba danganir kamin iti. Kamaghin amizi, me ghuava Ham ko Meunin adarazi ko misosi. Egha me gumazamizir kabav sogha men purirpenibagh asighasigha bar me kuavareme. Ezi men tav ua itir puvati. Egha gin Simeonin anabamin gumazamiziba danganir kam gapia.

⁴² Ezi Simeonin anabamin 500plan midorozir gumaziba dikavigha ghua, Seirin danganimin aven itir mighsiabar itir danganimin ghue, kar Idomian nguazim. Men gumazir dapaniba, me Isin otariba. Men ziabar kara: Pelatia, Nearia, Refaia, ko Usiel. ⁴³ Amalekian adarazir marazi fomira Israelian ara ghua danganir kamin iti. Ezi Simeonin anabamin gumaziba ghuava, Amalekian ikiavira itir varazira misogha me dikabiragha men danganim inigha an ikia iza datirighin tu. §

5

RUBENIN OVAVIR BORIBAR ZIABA

¹ Jekop an ziar mam Israel, an otarir ivariam Ruben. Ruben uan afeziamin amuir dozir mam ko akui. Kamaghin amizi, an otarir ivariaba iniamin danganim, an a inizir puvati. Puvati. An dozim Josepin otarimning, an danganir kam ini. Kamaghin amizi, Israelin otaribar ziar me osiziribar tongin, Rubenin ziam faragha itir puvati. ² Guizbangira, Juda uan aveghbuabar tongin bar gavgavigha ziar ekiam iti, ezi gin Israelian atriviba, Judan ovavir boribar tongin otifi. Ezi Josep, Israelin otarir ivariam in min danganir kam ini.

³ Kar Israelin otarir ivariam, Rubenin otaribar ziabar kara: Hanok, Palu, Hesron ko Karmi.

⁴ Ezi Rubenin ovavir boribar tongin, gumazir mam Joel, an ovavir boribar ziabar

kara: Joel, a Semaian afeziam, ezi Semaia, a Gokin afeziam, ezi Gok, a Simein afeziam, ⁵ ezi Simei, a Maikan afeziam, ezi Maika, a Reaian afeziam, ezi Reaia, a Balin afeziam, ⁶ ezi Bal, a Beran afeziam. Bera, a Rubenin anabamin gumazir dapanimin itima, Asirian Atrivim Tiklat Pileser an suiragha uan kantrin ghua kalabuziamin min aneti.

⁷ Ezi Rubenin anabamin adarazir gumazir dapanibar ziaba, me kamaghin dar bora da osira izaghiri: Jeiel a faragha zui, ezi Sekaraia, ⁸ ko Bela, aning an gin zui. Bela, a Asasin otarim, ezi Asas, a Seman otarim, ezi Sema, a Joelin otarim. Anabar kam itir danganim, Aroerin nguibar ekiamin notin amadaghan ikegha ghua Nebo ko Balmeonin nguibar ekiamningin tu. ⁹ Me Gileatin Distrighin danganir kamin itima, men bulmakauba ko sipsipba bar aviraseme. Ezi men marazi ghua aruem anadi naghin, nguazir gumazamiziba puvatizir danganimin miriamin itim inigha an iti, nguazir kamin mitaghniyam ghua Yufretisin Fanemin tu.

¹⁰ Ezi Sol atrivimin itir dughiamin, Rubenin adarazi Hagarin adaraziv soghezi me ariaghire. Ezi Rubenin anabamin adarasi, Hagarian nguazim inigha a gapia. Nguazir kam, Gileatin Distrighin amadaghan aruem anadi naghin iti.

GATIN OVAVIR BORIBAR ZIABA

¹¹ Ezi Gatin anabamin adarasi, Basanin Distrighin ikia Rubenin anabamin adarazi iti naghin notin amadaghan iti. Me itir nguazimin mitaghniyam ghua aruem anadi naghin Salekan nguibar ekiamin tu. ¹² Gatin anabamin marazi Basanin Distrighin iti. Ezi Joelin ikizim men faragha zui, ezi Safamin ikizim men girara zui, ezi uaghan Janain ikizim ko Safatin ikizim me ko iti.

¹³ Ezi Gatin anabam, 7plan ikizir igharaziba uaghan iti. Men ziabar kara: Maikel, Mesulam, Seba, Jorai, Jakan, Sia ko Eber. ¹⁴ Men ovavim Abihail, a Hurin otarim. Ezi Huri, a Jaroan otarim, ezi Jaroa, a Gileatin otarim, ezi Gileat, a Maikelin otarim, ezi Maikel, a Jesusain otarim, ezi Jesusai, a Jadon otarim, ezi Jado, a Busin otarim. ¹⁵ Ezi ikizir kamin gumazir dapanim Ahi, an Apdielin otarim, egha Gunin igiavotarim. ¹⁶ Ezi 7plan ikizir kaba, Gileatin Distrik ko Basanin Distrighin ikia, egha uaghan aning in aven itir nguibar ekiaba ko dozibar iti. Egha uaghan me Saronin nguazimin iti. Nguazir aghuir kaba, men bulmakauba ko sipsipba damamin grazir bar aghuiba iti. ¹⁷ Dughiar Jotam Judabar atrivimin itim,

ko dughiar Jeroboam Israelian atrivimin itimin, akinafarim osirir gumaziba Gatın anabamin ikizibar gumazibar ziaba, bar da osiri.

Rubenin adarazi ko Gatın adarazi ko Manasen adarazi apaniba abira

¹⁸ Israelian Jordanin Fanemin aruem anadi naghin itir darasi, me Rubenin anabamin adarazi ko Gatın anabamin adarazi ko Manasen anabamin me tuirazimningin mamın adarasi, me bar moghira 44,760plan midorozir gumaziba iti. Gumazir kaba bar deravira oraba ko midorozir sababar suigha misogha, uaghan barir pibar asa bar fo. ¹⁹ Me ghua Hagarin adarazi ko, Jetur ko, Nafis ko, Nodapın adarazi ko misosi. ²⁰ Ezi midorozimin dughiamın, Israelia uarir akurvaghosa Godin diagha an azai. Ezi God men akurazi me uan apanir kaba abira. Me bar uarir akurvaghosa nighnizir gavgavir ekiam Godin itima, God men akura. ²¹ Ezi me uan apanibar asiziba uari bagha da ini. Me 50,000plan kamelba isava, 250,000plan sipsipba ko 2,000plan donkiba ini. Egha uaghan 100,000plan gumazamizibar suigha kalabuziabar min me inigha ize. ²² Bar guizbangira, God uabi midorozir kamin faragha zui, kamaghin amizi apanibar gumazir aviriba midorozir kamin ariaghire. Egha me gin uan apanibar nguazim inigha a gapia. Me an ikia ghua azenir aviribar gin, Israelian apanir igharaziba me inigha ghua kantrin igharazimin me isa kalabuziabar min me atizir dughiamın oto.

MANASEN ANABAR ME TUIRAZIMNINGIN MAMIN OVAVIR BORIBAR ZIABA

²³ Manasen anabar me tuirazimningin ikizir mam bar aviraseme. Me Basanin Distrighin iti, ezi men nguazim Balhermonin nguibar ekiamın notin amadaghan ghua Senirin Mighsiamın tu, an ziar mam Hermonin Mighsiam.

²⁴ Men ikizibar gumazir dapanibar ziabar kara: Efer ko Isi, Eliel, Asriel, Jeremaia, Hodavia, ko Jadiel. Gumazir kaba bar midorozir gumazir aghuiba, egha uaghan ziar ekiaba iti.

Ruben ko Gat ko Manasen adarazi ghua Asirian kantrin aven kalabuziabar min iti

²⁵ Ezi gin Rubenin anabam ko Gatın anabam ko Manasen anabar me tuirazimningin mamın adarasi, me uan inazir afeziabar Godin akam batuegha arazir bar kurabagh ami. Egha me gumazamizir faragha nguazir kamin ikeziabar asebar ofa gami. Israelia ghua nguazir kamin otozir dughiamın, God me bagha nguazir

kamin iti darazi batoke. Ezi datirighin Israelia uan akirim ragha uan God gasara, mati amizim uan pam ategha tuavir amizimin min pura tintinibar gumaziba ko akui moghin iti. ²⁶ Kamaghin amizi, Israelian God, Asirian Atrivim Pul, an ziar igharazim Tiklat Pileses, a me misoghosa nighnizim a ganigha an nighnizim fe. Ezi Asiriaba izava Israelia misogha me abira. Egha Asiriaba Rubenin anabam, ko Gatın anabam, ko Manasen anabar me tuirazimningin mamın adarazi inigha ghua, Halan nguazim ko Haborin Fanem ko Gosenin Fanemin boroghin itir nguazim, ko Haran Distrighin otogha me isava kalabuziabar min me ati. Ezi me kagh ikia izava datirighin iti.*

6

LIVAIN OVAVIR BORIBAR ZIABA

Livain anabamin aven ofa gamir gumazibar dapanibar ziaba

¹ Livain otaribar ziabar kara: Gerson, Kohat ko Merari. ² Ezi Kohatin otaribar ziabar kara: Amram, Ishar, Hebron ko Usiel. ³ Ezi Amramın boribar ziabar kara: Aron ko Moses ko Miriam. Ezi Aronın otaribar ziabar kara: Nadap, Abihu, Eleasar ko Itamar. ⁴ Ezi Eleasar, a Finiasin afeziam, ezi Finias, an Abisuan afeziam, ⁵ ezi Abisua, a Bukin afeziam, ezi Buki, a Usin afeziam, ⁶ ezi Usi, a Serahian afeziam, ezi Serahia, a Meraiotin afeziam, ⁷ ezi Meraiot, a Amarian afeziam, ezi Amaria, a Ahitupin afeziam, ⁸ ezi Ahitup, a Sadokin afeziam, ezi Sadok, a Ahimasin afeziam, ⁹ ezi Ahimas, a Asarian afeziam, ezi Asaria, a Johananın afeziam, ¹⁰ ezi Johana, a Asarian igharazimin afeziam. Atrivim Solomon Jerusalemın Godin Dipenimin ingarizir dughiamın, Asarian igharazir kam ofa gamir gumazibar dapanimin iti. ¹¹ Ezi Asarian kam, a Amarian afeziam, ezi Amaria, a Ahitupin afeziam, ¹² ezi Ahitup, a Sadokin afeziam, ezi Sadok, a Salumin afeziam, ¹³ ezi Salum, a Hilkin afeziam, ezi Hilki, a Asarian afeziam, ¹⁴ ezi Asaria, a Seraian afeziam, ezi Seraia, a Jehosadakin afeziam. ¹⁵ Ezi Ikiavira Itir God nighnizim isava Atrivim Nebukatnesar ganingizima, Babilonia izava Judaba ko Jerusalemia inigha kalabuziabar min me inigha ghue. Dughiar kamin me uaghan kalabuziar gumazimin min, Jehosadak inigha Babilonın ghu.

Livain anabamin ikizir igharazibar ziaba

5:26: 2 Atriviba 15:19; 15:29; 17:6
kam osirizimin dughiam a migei.

* 5:26: Akar kam, "datirighin," a en dughiam migeir puvati. A gumazir akinafarir kam osirizimin dughiam a migei. 6:16: Ua Me Ini 6:15-19

¹⁶ Livain otaribar ziabar kara: Gerson, Kohat ko Merari. ¹⁷ Ezi Gersonin otarimningin ziamning kara: Lipni ko Simei. ¹⁸ Ezi Kohatin otaribar ziabar kara: Amram, Ishar, Hebron ko Usiel. ¹⁹ Ezi Merarin otarimningin ziamning: Mali ko Musi.

Gumazir kaba, Livain anabamin ikizibar gumaziba.

²⁰ Ezi Gersonin ikizimin ovavir boribar ziabar kara: Gerson, a Lipnin afeziam, ezi Lipni, a Jahatin afeziam, ezi Jahat, a Siman afeziam, ²¹ ezi Sima, a Joan afeziam, ezi Joa, a Idon afeziam, ezi Ido, a Seran afeziam, ezi Sera, a Jeaterain afeziam.

²² Ezi Kohatin ovavir boribar ziabar kara: Kohat, an Aminadapin afeziam, ezi Aminadap, a Koran afeziam, ezi Kora, a Asirin afeziam, ²³ ezi Asir, a Elkanan afeziam, ezi Elkana, a Ebiasapin afeziam, ezi Ebiasap, a Asirin igharazimin afeziam, ²⁴ ezi Asir, a Tahatin afeziam, ezi Tahat, a Urielin afeziam, ezi Uriel, a Usian afeziam, ezi Usia, a Saulin afeziam.

²⁵ Ezi Elkanan ovavir boribar ziabar kara: Amasai, Ahimot, ²⁶ ko Elkana. Ezi Elkanan igharazir kamin ovavir boribar kara: Elkana, a Sofain afeziam, ezi Sofai, a Nahatin afeziam, ²⁷ ezi Nahat, a Eliapin afeziam, ezi Eliap, a Jerohamin afeziam, ezi Jeroham, a Elkanan afeziam.

²⁸ Ezi Samuelin otarimningin ziamning kara: Joel* an otarir ivariam, ezi an girara irim Abiya.

²⁹ Ezi Merarin ikizimin ovavir boribar ziabar kara: Merari, a Malin afeziam, ezi Mali, a Lipnin afeziam, ezi Lipni, a Simein afeziam, ezi Simei, a Usan afeziam, ³⁰ ezi Usa, a Simean afeziam, ezi Simea, a Hagian afeziam, ezi Hagia, a Asaian afeziam.

Godin Dipenimin aven onger akabagh amir gumazibar ziaba

³¹ Ezi Atrivim Devit Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigha iza, Jerusalem Inkiavira Itir Godin Dipenimin aven izegha anetigha givagha, Godin Dipenimin aven onger akabar ingangarimin faragh mangamin gumazir maba amisefe. ³² Ezi gumazamiziba bar uari akuvir dughiamin, gumazir kaba Ikiavira Itir God bativamin Purirpenimin tiar akamin boroghin ighiabagh ami. Me Godin Purirpenim boroghin kamaghiram amua ghua, Atrivim Solomon Jerusalem itir Ikiavira Itir Godin Dipenir igiamin ingari. Gumazir kaba, bar deravira Godin Akinafarimin aven onger akabar amuamin arazibar gintisi.

³³ Devit ighiabar amuamin gumazibar faragh mangamin gumazir 3pla amisefe. Eghit men boriba gin kamaghira ingangarir

kam damuam. Kohatin ikizimin gumazim men fara, an ziam Heman. An onger akabar araziba bar adagh fo. Heman, a Joelin otarim, ezi Joel, a Samuelin otarim, ³⁴ ezi Samuel, a Elkanan otarim, ezi Elkana, a Jerohamin otarim, ezi Jeroham, a Elielin otarim, ezi Eliel, a Toan otarim, ³⁵ ezi Toa, a Sufin otarim, ezi Suf, a Elkanan otarim, ezi Elkana, a Mahatin otarim, ezi Mahat, a Amasain otarim, ³⁶ ezi Amasai, a Elkanan otarim, ezi Elkana, a Joelin otarim, ezi Joel, a Asarian otarim, ezi Asaria, a Sefanaian otarim, ³⁷ ezi Sefanaia, a Tahatin otarim, ezi Tahat, a Asirin otarim, ezi Asir, a Ebiasapin otarim, ezi Ebiasap, a Koran otarim, ³⁸ ezi Kora, a Isharin otarim, ezi Ishar, a Kohatin otarim, ezi Kohat, a Livain otarim, ezi Livai, a Israelin otarim.

³⁹ Devit misevezir gumazir namba 2, an ziam Asap. Asap, a Hemanin aveghbuam, egha a ko ingangarir vamiram ami. Egha onger akabagh amir dughiaab, Asap uan adarazi ko Hemanin agharir guvimin amadaghan tuifi. Asap, a Berekian otarim, ezi Berekia, a Simean otarim, ⁴⁰ ezi Simea, a Maikelin otarim, ezi Maikel, a Basean otarim, ezi Basea, a Malkian otarim, ⁴¹ ezi Malkia, a Etnin otarim, ezi Etni, a Seran otarim, ezi Sera, a Adaian otarim, ⁴² ezi Adaia, a Etanin otarim, ezi Etan, a Siman otarim, ezi Sima, a Simein otarim, ⁴³ ezi Simei, a Jahatin otarim, ezi Jahat, a Gersonin otarim, ezi Gerson, a Livain otarim.

⁴⁴ Ezi namba 3in gumazir Devit misevezim, an ziam Etan, a Merarin ikizimin adarazi gativagha men gari. Onger akabagh amir dughiamin, Merarin adarazi Hemanin agharir kiriamin amadaghan tuifi. Etan, a Kisin otarim, ezi Kisi, an Apdin otarim, ezi Apdi, a Malukin otarim, ⁴⁵ ezi Maluk, a Hasabian otarim, ezi Hasabia, a Amasian otarim, ezi Amasia, a Hilkanian otarim, ⁴⁶ ezi Hilkia, a Amsin otarim, ezi Amsi, a Banin otarim, ezi Bani, a Semerin otarim, ⁴⁷ ezi Semer, a Malin otarim, ezi Mali, a Musin otarim, ezi Musi, a Merarin otarim, ezi Merari, a Livain otarim.

⁴⁸ Ezi Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven ingangarir igharaziba, gumazir aruaba dar amuasa Livain anabamin gumazir igharaziba amisefe.

Aronin ovavir boribar ziaba

⁴⁹ Aron uan otariba ko, asiziba bar isia mighirir ofa gamir dakozim ko pauran mughurir aghuim tuamin ofa gamir dakozimin, ofa damuamin ingangarim iti. Egha me Bar Anogoroghezir Danganimin aven ingangaribagh ami. Egha me uaghan Israelian arazir kuraba gin amangasa

* 6:28: Ziar kam, "Joel," datirighin Hibrun akamin itir puvati. Egha a fomira ikegha datirighin itir puvati. Ni saptan kamin ves 33, ko 1 Samuel 8:2in gan.

ofabagh ami. Godin ingangarir gumazim Moses, an Aron mikemezir migirigiaba, me dar gintigha ingangarir kaba bar dagh ami.

⁵⁰ Kar Aronin ovavir boribar ziaba: Aron, a Eleasarin afeziam, ezi Eleasar, a Finiasin afeziam, ezi Finias, a Abisuan afeziam, ⁵¹ ezi Abisua, a Bukin afeziam, ezi Buki, a Usin afeziam, ezi Usi, a Serahian afeziam, ⁵² ezi Serahia, a Meraiotin afeziam, ezi Meraiot, a Amarian afeziam, ezi Amaria, a Ahitupin afeziam, ⁵³ ezi Ahitup, a Sadokin afeziam, ezi Sadok, a Ahimasin afeziam.

Israelia Livain anabam bagha misevezir nguibar ekiabar ziaba

⁵⁴ Kar danganir Israelia Aronin ovavir boriba bagha misevezir nguibar ekiabar ziaba: Aron, a Kohatin ikizimin gumazim. Israelia fomira, nguibaba tuiragh Livain anabamin adarazir aningsi satu gikararava kamaghin fogh suam, men ikizimin aven terara faragh nguibam iniam. Ezi Aronin adarazir ziam faragha oto. ⁵⁵ Kamaghin amizi, Israelia Hebronin nguibar ekiar Judan anabamin nguazimin itim isava Aronin adarazigh aningi. Egha uaghan nguazir nguibar ekiar kamin boroghin itiba isava me ganingi. Nguazir kam grazir bar aghuir bulmakauba ko sipsipba damamiba an iti. ⁵⁶ Ezi azeniba ko nguibar dozir Hebronin boroghin itir kaba, me faragha da isava Jefunen otarim Kalep ganingigha gifa. Kamaghin amizi, Israelia da isava Aronin adarazigh aningizir puvati. ⁵⁷ Israelia Hebronin nguibar ekiam ko Jatirin nguibar ekiam isa, Aronin adarazigh aningi. Hebron, a nguibar ekiar gumazamiziba ari mangi mongamim.† Egha me uaghan nguibar ekiar igharazir maba sara Aronin adarazigh aningi. Nguibar ekiar kabar ziabar kara: Lipna ko Estemoa ko, ⁵⁸ Hilen ko Debir ko, ⁵⁹ Asan ko Betsemes. Me uaghan nguibar ekiar kabar boroghin itir nguazir maba sara me ganingi. Nguazir kaba bulmakauba ko sipsipba damamin grazir bar aghuiba iti. ⁶⁰ Egha Israelia uaghan nguibar ekiar Benjaminin anabamin nguazimin itir maba isa me ganingi. Nguibar ekiar kabar ziabar kara: Geba, Alemet ko Anatot. Egha me dar boroghin nguazir grazir aghuiba itiba sara me ganingi. Me 13plan nguibar ekiaba isava Aronin adarazigh aningi.

⁶¹ Ezi Israelia ua satu gikararava nguibar ekiar 10pla isava Kohatin ikizimin igharaz darazigh aningi. Nguibar ekiar kaba Manasen anabar tuirazimningin mamim nguazir aruem uaghiri naghin itumin iti.

⁶² Egha me Gersonin ikizimin ovavir boriba bagha 13plan nguibar ekiaba amisefe. Nguibar ekiar kaba, Isakar

anabamin nguazim ko Aserin anabamin nguazim ko Naptalin anabamin nguazim ko Manasen anabar me tuirazimningin ikizir igharazimin nguazimin iti. Manasen anabar kamin nguazim, a Basanin Distrighin iti. ⁶³ Egha me Merarin ikizimin ovavir boriba bagha, 12plan nguibar ekiaba amisefe. Nguibar ekiar kaba, Ruben, Gat ko Sebulunin anababar nguazibar iti. ⁶⁴ Egha arazir kamra me nguibar ekiaba ko dar nguazir grazir aghuiba itiba isava Livain anabamin ovavir boribagh aningi. ⁶⁵ Nguibar ekiar kabar maba, Juda ko Simeon ko Benjaminin anababar nguazibar iti. Ezi ni men ziabar ganigha gifa. Me satu gikararava me bagha nguibar ekiar kaba amisefe.

⁶⁶ Kohatin ikizimin ovavir boriba inizir nguibar ekiar kabar maba, Efraimin anabamin nguazimin iti. ⁶⁷ Sekem, a nguibar ekiar kabar nguibar mam, an Efraimin anabamin mighsiaba itir danganimin iti. A nguibar ekiar gumazamiziba ari mangi mong ikiasa Israelia misevezir mam. Ezi nguibar ekiar igharazir kabar ziabar kara: Geser, ⁶⁸ ko Jokmeam ko Bethoron, ⁶⁹ ko Aijalon ko Gatrimon. Egha me uaghan nguibar kabar boroghin itir nguazir grazir aghuiba itiba sara me ganingi. ⁷⁰ Ezi Kohatin ikizimin igharaz darasi, nguibar ekiar pumuning iti. Nguibar ekiar kamningin ziamning kara, Aner ko Bileam. Aning Manasen anabar me tuirazimningin mamim nguazimin iti. Me uaghan aning boroghin itir nguazir grazir aghuiba itiba sara Kohatin ikizim ganingi.

⁷¹ Israelia nguibar ekiar isa Gersonin ikizim ganingizimning, aning Manasen anabar tuirazimningin mamim nguazimin iti. Aning ziamningra kara: Astarotin nguibar ekiam, ko Basanin Distrighin itir nguibar ekiam Golan. Me uaghan aning boroghin itir nguazir grazir aghuiba itiba sara Gersonin ikizim ganingi. ⁷² Ezi nguibar ekiar kabar maba, Isakar anabamin adarazir nguazimin iti. Dar ziabar kara: Kedes ko Daberat, ⁷³ ko Ramot ko Anem. Me uaghan dar boroghin itir nguazir grazir aghuiba itiba sara Gersonin ikizim ganingi. ⁷⁴ Ezi nguibar ekiar kabar maba Aserin anabamin adarazir nguazimin iti. Dar ziabar kara: Masal, Apdon, ⁷⁵ Hukok ko Rehob. Me uaghan dar boroghin itir nguazir grazir aghuiba itiba sara Gersonin ikizim ganingi. ⁷⁶ Nguibar kabar maba, Naptalin anabamin adarazir nguazimin iti. Dar ziabar kara: Galilin Distrighin itir nguibar ekiam Kedes, ko Hamonin nguibar ekiam, ko Kiriataimin nguibar ekiam. Me dar boroghin itir nguazir grazir aghuiba

† 6:57: Ni Josua sapta 20in gan.

itiba sara Gersonin ikizim ganingi.

⁷⁷ Egha Israelia nguibar kabar maba isava Merarin ikizimin ovavir borir igharazibagh aningi. Nguibar ekiar kabar ziaba kara. Sebulunin anabamin nguazimin itir nguibamningin ziamning kara: Rimono ko Tabor. Me uaghan aningn boroghin itir nguazir grazir aghuiba itiba sara Merarin ikizim ganingi. ⁷⁸⁻⁷⁹ Ezi Rubenin anabamin nguazimin itir nguibar ekiabar ziabar kara: gumazamiziba puvatizir danganimin itir nguibar ekiam Beser, ko Jasa ko Kedemot ko Mefat. Me dar boroghin itir nguazir grazir aghuiba itiba sara Merarin ikizim ganingi. Rubenin anabamin nguazim, a Jordanin Fanemin aruem anadi naghin itima, Jerikon nguibar ekiam, a Jordanin Fanemin vongin iti. ⁸⁰⁻⁸¹ Ezi Gatn anabamin nguazimin itir nguibar ekiabar ziabar kara: Gileatin Distrighin aven itir nguibar ekiam Ramot, Mahanaim, Hesbon ko Jaser. Me uaghan dar boroghin itir nguazir grazir aghuiba itiba sara Merarin ikizim ganingi.

7

ISAKARIN OVAVIR BORIBAR ZIABA

¹ Isakar otarir 4pla iti. Men ziabar kara: Tola, Pua, Jasup ko Simron. ² Tolan otaribar ziabar kara: Usi, Refaia, Jeriel, Jamai, Ipsam ko Semuel. Gumazir kaba, Tolan ovavir boribar ikizibar gumazir dapaniba, egha me midorozir gumazir bar gavgaviba. Ezi Devit atrivimin itir dughiamin, Tolan adarazir midorozir gumazibar dibobonim, 22,600plan gumaziba.

³ Usi otarir vamira iti, an ziam Israhia. Ezi Israhia otarir 4pla iti, men ziabar kara: Maikel, Obadia, Joel ko Isia. Me bar moghira uan ikizibar gumazir dapanibar otifi. ⁴ Gumazir kaba amuiroghborir aviriba iti. Kamaghin amizi, men adarazi bar aviraseme, egha me uan adarazir ziaba osira izaghira me medima, men dibobonim, 36,000plan midorozir gumaziba iti.

⁵ Ezi Isakar in anabamin adarazir dibobonim bar moghira 87,000plan midorozir gumaziba iti.

BENJAMININ OVAVIR BORIBAR ZIABA

⁶ Benjamin otarir 3pla iti, men ziabar kara: Bela, Beker ko Jediael. ⁷ Ezi Bela 5pla otariba iti, men ziabar kara: Esbon, Usi, Usiel, Jerimot ko Iri. Me bar moghira uan adarazir gumazir dapanibar otifi, egha me midorozir gumazir gavgaviba. Me vaghvaghera men ziaba osirir dughiamin, men adarazir midorozir gumazibar dibobonim, 22,034plan gumaziba.

⁸ Ezi Bekerin otaribar ziabar kara: Semira, Joas, Elieser, Elioenai, Omri, Jeremot, Abiya, Anatot ko Alemet. Gumazir kaba bar, me Bekerin otariba, me bar moghira uan adarazir gumazir dapaniba, egha me midorozir gumazir gavgaviba. ⁹ Me vaghvaghera men ziaba osirir dughiamin, men adarazir midorozir gumazibar dibobonim, 20,200plan gumaziba.

¹⁰ Jediael otarir vamira iti, an ziam, Bilhan. Ezi kar Bilhanin otaribar ziaba: Jeus, Benjamin, Ehut, Kenana, Sitan, Tarsis ko Ahisahar. ¹¹ Gumazir kaba bar, me Jediaelin ikizimin adarasi, me bar moghira gumazir dapaniba, egha uaghan midorozir gumazir bar gavgaviba. Me vaghvaghera men ziaba osirir dughiamin, men adarazir midorozir gumazibar dibobonim, 17,200plan gumaziba, egha midoroziba bagh mangamin gavgaviba iti.

¹² Ezi Iri in otarimningin ziamning kara: Supim ko Hupim.

Ezi Husim, a Aherin otarim.*

NAPTALIN OVAVIR BORIBAR ZIABA

¹³ Naptalin otaribar ziabar kara: Jasiel, Guni, Jeser ko Salum. Me Jekopin amuir dozim, Bilhan ovavir boriba.

MANASEN OVAVIR BORIR IGHARAZIBAR ZIABA

¹⁴ Manasen otarimningin ziamning, Asriel ko Makir. Aningin amebam, Manasen amuir dozim, an Aramin ikizimin amizim. Ezi Makir, a Gileatin afeziam. ¹⁵ Makir amizir mam inigha Hupim ganingi, egha mam inigha Supim ganingi. Makirin buaramizin Maka. Makirin otarir namba 2 a Selofehat. Ezi Selofehat guivibara iti.†

¹⁶ Ezi Makan igharazim, a Makirin amuim, a uam otarir pumuning bate. Maka, otarir mam ziam Peres a gati, ezi igharazimin ziam Seres. Seres otarir pumuning iti, Ulam ko Rakem. ¹⁷ Ezi Ulam otarir vamira iti, an ziam Bedan. Gumazamizir kaba me Gileatin adarasi. Gileat a Makirin otarim, ezi Makir, a Manasen otarim. ¹⁸ Ezi Gileatin buaramizim an ziam Hamoleket, a Ishot ko Abieser ko Mala bate. ¹⁹ Ezi Semidan otaribar ziabar kara: Ahian, Sekem, Likhi, ko Aniam.

EFRAIMIN OVAVIR BORIBAR ZIABA

²⁰ Efraimin ovavir boribar ziabar kara: Efraim, a Sutelan afeziam, ezi Sutela, a Beretin afeziam, ezi Beret, a Tahatin afeziam, ezi Tahat, a Eleadan afeziam, ²¹ ezi Eleada, a Tahatin igharazimin afeziam, ezi Tahat, a Sabatin afeziam, ezi Sabat, a

* **7:12:** Gumazir maba kamaghin nighnisi, ziar kam, "Aher;" a "Dan," migei. † **7:15:** Ves 15, ko 17, da Hibrun akamin gin zui. Ezi Hibrun akam uabi danganir mabar deragha mingarim abighizir puvati.

Sutelan igharazimın afeziam. Efraim uan otarir igharazir pumuning iti, Eser ko Eleat. Ezi aning Getin nguibar ekiamın adarazir bulmakauba okimasa uaghırızima, Getia aning misoghezima aning areme. ²² Ezi aningın afeziam Efraim, aning bagha puv aziava ara dughiar aviribar iti, ezi an aveghbuaba izava an navim damuti a navir amirizim iniasa, a ko iti. ²³ Ezi gin, Efraimın amuim uan otarir mam bate. Ezi Efraim ghaze, dughiar bar kuram an ikizim bato. Kamaghın amizi, a ziar kam, Beria a gati. ²⁴ Ezi Efraimın guivim Sera, uan adarazi ko me nguibar ekiar 3plan kabar ingari, dar ziabar kara: Bethoronın Pin Itim, ko Bethoronın Vin Itim, ko Usensera.

²⁵ Ezi Efraim, a Refan afeziam, ezi Refa, a Resepin afeziam, ezi Resep, a Telan afeziam, ⁵ ezi Tela, a Tahanın afeziam, ²⁶ ezi Tahan, a Ladanın afeziam, ezi Ladan, a Amihutin afeziam, ezi Amihut, a Elisaman afeziam, ²⁷ ezi Elisama, a Nunın afeziam, ezi Nun, a Josuan afeziam.

²⁸ Efraimın anabamın nguaziba ko nguibar ekiabar kara: Betelin nguibar ekiam ko nguibar dozir an boroghın itiba, ko nguazir Naran nguibar ekiamın aruem anadi naghin ikegha, ghua Geserin nguibar ekiamın aruem uaghiri naghin otogha, ghua Geserin nguibar ekiam ko an boroghın itir nguibar dozibar tu. Egha ghua Sekemin nguibar ekiam ko nguibar dozir an boroghın itim ko, Aian nguibar ekiam ko nguibar dozir an boroghın itibar tu. ²⁹ Efraimın anabamın nguazimın mitaghniyam, a Manasen anabamın nguazimın mitaghniyamın tu. Mitaghniyar kamin boroghın, Manasen adarasi, me nguibar ekiar kabagh ativagha dar gari, dar ziabar kara: Betsan, ko Tanak, ko Megido, ko Dor, ko dar boroghın itir nguibar doziba.

Israelin otarim Josep, an ovavir boriba nguibar ekiar kabar iti.

ASERIN OVAVIR BORIBAR ZIABA

³⁰ Aserin otaribar ziabar kara: Imna, Isva, Isvi, ko Beria. Ezi Aserin guivim Sera. ³¹ Ezi Berian otarimningin ziamning kara: Heber ko Malkiel. Ezi Malkiel, a Birsaitin afeziam. ³² Ezi Heber, a Japlet ko Somer ko Hotamin afeziam. Ezi Heberin guivim Sua. ³³ Ezi Japletin otaribar ziabar kara, Pasak ko Bimhal ko Asvat. ³⁴ Ezi Japletin dozim Somerın otaribar ziabar kara: Ahi, Roga, Jehuba ko Aram. ³⁵ Ezi Somerın dozim Helem, an ziar mam Hotam, an otaribar ziabar kara: Sofa, Imna, Seles ko Amal. ³⁶ Ezi Sofan otaribar ziabar kara: Sua, Harnefer, Sual, Beri, Imra, ³⁷ Beser, Hot, Sama, Silsa,

Itran ko Bera. ³⁸ Ezi Jeterin otaribar ziabar kara: Jefune, Pispa ko Ara. ³⁹ Ezi Ulan otaribar ziabar kara: Ara, Haniel ko Risia.

⁴⁰ Gumazir kaba, kar Aserin anabamın ovavir boriba, egha me uaghan uan ikizibar gumazir dapaniba. Gumazir aruar kaba, me gumazir bar aghuiba, egha midorozir gumazir bar gavgaviba. Me vaghvagha men ziaba osirir dughiamın, men adarazir midorozir gumazibar dibobonim, 26,000plan gumaziba.

8

BENJAMININ OVAVIR BORIBAR ZIABA

Benjaminın adarasir ziaba

¹ Benjaminın otaribar ziabar kara: an otarir ivariam Bela, ezi an girara irim Asbel, ezi an otarir namba 3 Ahara, ² ezi otarir namba 4 Noha, ezi otarir namba 5 Rafa. ³ Ezi Belan otaribar ziabar kara: Adar ko Gera ko Abihut, ⁴ Abisua ko Naman ko Ahoa, ⁵ ko Gera ko Sefufam ko Huram.

⁶⁻⁷ Ezi Ehutin otaribar ziabar kara: Naman ko Ahiya ko Gera. Me Geban nguibar ekiamın itir gumazimizibar gumazir dapaniba. Ezi Gera uan aveghbuaba batoghezima, me ghua nguibar ekiam Manahatin iti. Gera, a Usa ko Ahihutin afeziam.

⁸⁻⁹ Ezi Saharaim, a Moapın kantrin ikia uan amuir pumuning batoke, aningın ziamning, Husim ko Bara. Ezi gin an amuir igharazim Hodes, otariba bate. Men ziabar kara: Jobap, Sibia, Mesa, Malkam, ¹⁰ Jeus, Sakia ko Mirma. An otarir kaba uan ikizibar gumazir dapanibar otifi. ¹¹ Ezi Saharaim uam otarir pumuning iti, Abitup ko Elpal. An amuir a otoghezimningın mam, Husim, aning bate. ¹² Ezi Elpalın otaribar ziabar kara: Eber, Misam ko Semet. Semet uan adarazi ko Onon nguibar ekiam ko, Lotin nguibar ekiam ko an boroghın itir nguibar dozibar ingari.

¹³ Ezi Beria ko Seman ikizimning, Aijalonın nguibar ekiamın iti. Aning gumazimizir kabar gumazir dapanimningın ikia, egha Getin nguibar ekiamın gumazimiziba batoke.

¹⁴⁻¹⁶ Ezi Berian otaribar ziabar kara: Ahio, Sasak, Jeremot, Sebadaia, Arat, Eder, Maikel, Ispa ko Joha.

¹⁷⁻¹⁸ Ezi Elpalın otaribar ziabar kara: Sebadaia, Mesulam, Hiski, Heber, Ismerai, Islia ko Jobap.

¹⁹⁻²¹ Ezi Simein otaribar ziabar kara: Jakim, Sikri, Sapdi, Elienai, Siletai, Eliel, Adaia, Beraia ko Simrat.

† 7:23: Hibrun akamin, ziar kam "Beria," a mong akar kam ko voroghira ghu, "Dughiar kuram." § 7:25: Hibrun akam deragha akar kamin mingarim abighizir puvati. ** 7:34: Hibrun akam deragha akar kamin mingarim abighizir puvati.

22-25 Ezi Sasakin otaribar ziabar kara: Ispan, Eber, Eliel, Apdon, Sikri, Hanan, Hana-
nia, Elam, Antotiya, Ipdea ko Penuel.

26-27 Ezi Jerohamin otaribar ziabar kara: Samserai, Seharia, Atalia, Jaresia, Elaija ko Sikri.

28 Gumazir kaba, me uan ikizibar gumazir dapaniba, egha me uaghan gumazir aruaba. Me Jerusalem iti.

29 Ezi Jeiel,* a gumazir Gibeonin nguibar ekiamin ingarizim, a uan amuin Maka ko Gibeonin nguibar ekiamin iti. 30 An otarir ivariam, Apdon. Ezi an otarir igharazibar ziabar kara: Sur, Kis, Bal, Nadap, 31 Gedor, Ahio, Seker, 32 ko Miklot. Ezi Miklot, a Simean afeziam. Men ikizim, Benjaminin anabamin igharaz darazir boroghin Jerusalem iti.

Atrivim Solin adarazir ziaba
(1 Eghaghaniba 9:39-44)

33 Ezi Ner, a Kisin afeziam, ezi Kis a Solin afeziam. Ezi Solin otaribar ziabar kara: Jonatan, Malkisua, Abinadap ko Esbal, an ziar igharazim, Isboset. 34 Ezi Jonatan, a Meribalin afeziam, an ziar igharazim Mefiboset. Ezi Meribal, a Maikan afeziam. 35 Ezi Maikan otaribar ziabar kara: Piton, Melek, Tarea ko Ahas. 36 Ezi Ahas, a Jehodan afeziam. Ezi Jehodan otaribar ziabar kara: Alemet, Asmavet ko Simri. Ezi Simri, a Mosan afeziam. 37 Ezi Mosa, a Binean afeziam, ezi Binea, a Rafan afeziam, ezi Rafa, a Eleasan afeziam, ezi Eleasa, a Aselin afeziam.

38 Ezi Asel 6plan otariba iti. Men ziabar kara: Asrikam, Bokeru, Ismael, Searia, Obadia ko Hanan. 39 Ezi Aselin dozim Esek in otaribar ziabar kara: An otarir ivariam, Ulam, ezi an girara irim, Jeus, ezi an gin irim, Elifelet. 40 Ezi Ulamin otariba, me midorozir gumazir bar gavgaviba, egha me barir pibar asa bar fo. Me bar moghira borir aviriba ko igiar aviriba itima, men dibobonim 150plan gumaziba.

Gumazir kaba bar moghira Benjaminin anabamin adarasi.

9

1 Me Israelian ikizibar ziaba bar moghira da osira izaghira da menge, ezi ziaba itir akinafarir kam me kamaghin a dibori, Israelian Atrivibar Eghaghanibar Akinafarim.

Judan gumamaziziba, uan kantrin ikia akirim ragha God gasara. Kamaghin amizima, God Babilonia ataghizima me iza me inigha ghua kalabuziabar min Babilonin kantri gati.

Israelia kalabus ategha uamategha uan nguazimin ize

(Sapta 9:1-34)

Gumamazizibar gumazir dapanibar ziaba

2 Ezi gin, Israelian marazi kalabusin min itir dughiam agivagha Babilon ategha uamategha ghua, uan nguibabar ghuegha uari uan nguazibagh apia. Ezi faragha izezir darazir tongin, ofa gamir gumaziba ko Livain adarazi ko Godin Dipenimin aven ingarir darasi.

3 Ezi Judan anabamin marazi ko Benjaminin anabamin marazi ko Efraimin anabamin marazi ko Manasen anabamin marasi, me Jerusalem iti. 4-6 Judan anabamin gumamazizir izava Jerusalem itibar dibobonim, a 690in tu. Men gumazir dapanir mam in ziam, Utai, a Amihutin otarim, ezi Amihut, a Omrin otarim, ezi Omri, a Imrin otarim, ezi Imri, a Banin otarim. Gumazir kaba, Judan otarim Peresin ovavir boriba. Ezi Selan adarazir tongin, an otarir ivariam Asaia, a Judabar gumazir dapanim. Ezi gumazir dapanir igharazir mam, Juel, a Seran ovavir borim, ezi Sera, a Judan otarim.

7 Ezi Mesulamin otarim Salu, a Benjaminin anabamin adarazir gumazir dapanir mam. Mesulam, a Hodavian otarim, ezi Hodavia, a Hasenuan otarim. 8 Ezi Benjaminin anabamin adarazir gumazir dapanir igharazibar ziabar kara: Jerohamin otarim Ipnea, ko Usin otarim Ela, a Mikrin igiavotarim, ko Sefatian otarim Mesulam. Sefatia, a Ruelin otarim, ezi Ruel, a Ipnian otarim. 9 Gumazir kaba, me Benjaminin anabamin adarazir gumazir dapaniba. Ikizir kabar gumamazizibar dibobonim bar moghira, 956in tu.

Ofa gamir gumazibar dapanir mabar ziaba

10 Ofa gamir gumazibar adarazir gumazir dapanibar ziabar kara: Jedaia, Jehoiarip, Jakin, 11 ko Asaria. Me Godin Dipenimin faragh mangasava Asaria amisefe. Asaria, a Hilkan otarim, ezi Hilkia, a Mesulamin otarim, ezi Mesulam, a Sadokin otarim, ezi Sadok, a Meraiotin otarim, ezi Meraiot, a Ahitupin otarim. 12 Ezi gumazir dapanir igharazir mam, Adaia, a Jerohamin otarim, ezi Jeroham, a Pasurin otarim, ezi Pasur, a Malkian otarim. Ezi ua gumazir dapanir igharazir mam, Masai. Masai, a Adielin otarim, ezi Adiel, a Jaseran otarim,

* 8:29: Hibrun akam gumazir kamin ziam vezin kamin a diborir puvati, egha 9:35in a kamaghin migia ghaze, an ziam "Jeiel." 9:2: Esra 2:27; Nehemia 7:73

ezi Jasera, a Mesulamın otarim, ezi Mesulam, a Mesilemitin otarim, ezi Mesilemit, a Imerin otarim.

¹³ Ezi ofa gamir gumazibar ikizir kaba, men faragha zuir gumazir dapanibar dibobonim, a 1,760in tu. Gumazir kaba, me bar deravira Godin Dipenimin aven ingangaribagh amir fofoziba iti.

Livain anabamin gumazir dapanir mabar ziaba

¹⁴ Livain marasi, Livain anabamin adarazir gumazir dapanibar iti. Gumazir dapanir mamın ziam Semaia, a Hasupin otarim. Ezi Hasup, a Asrikamin otarim ezi Asrikam, a Hasabian otarim. Gumazir kaba, me Merarin ikizimin gumaziba. ¹⁵ Ezi gumazir dapanir maba, ua iti, men ziabar kara: Bakhakar, Heres, Galal ko Matania. Ezi Matania, a Mikan otarim, ezi Mika, a Sikrin otarim, ezi Sikri, a Asapin otarim. ¹⁶ Ezi gumazir dapanir igharazir mam, Obadia, a Semaian otarim. Ezi Semaia, a Galalin otarim, ezi Galal, a Jedutunin otarim. Ezi ua gumazir dapanir mam Berekia, a Asan otarim, egha Elkanan igiavotarim. Berekian adarasi, Netofan nguibar ekiamin boroghın itir nguibar dozibar iti.

Godin Dipenimin tiar akabar garir gumazibar ziaba

¹⁷ Ezi Jerusalemın nguibamin itir Godin Dipenimin itiar akabar mitiva, dar garir gumazibar ziabar kara: Salum, Akup, Talmon, Ahiman, ko me ko ingarir aveghbuaba. Ezi Salum, men gumazir dapanim. ¹⁸ Fomira Jerusalemın nguibam tighar ikuvighamin dughiamin, gumazir kabar ikizimin gumaziba, aruem anadi naghin Godin Dipenimin itiar akamin gari, itiar akar kam, me kamaghin a dibori, Atrivimin Itiar Akam. Gumazir kaba, men inazir afeziaba, bar fomira Israelia gumazamiziba puvatizir danganimin itir dughiamin, me Livain anabamin adarasi bagha danganir me itim geghuva an gari. ¹⁹⁻²⁰ Ezi dughiar kamin Koran adarasi, Ikiavira Itir Godin Purirpenim ko, an aven zuir itiar akabar gari. Ezi me amir ingangarir kam Eleasarin otarim Finias, men faragha ghua men gari. Ezi Ikiavira Itir God, Finias ko iti.

Ezi Devitin dughiamin, Salumin igharazim uan aveghbuaba ko, me Koran ovavir boriba, me Ikiavira Itir Godin Purirpenimin itiar akabar garir ingangarim iti. Salumin igharazir kam, a Koren otarim, egha Ebiasapin igiavotarim.

²¹ Ezi Meselemian otarim Sekaraia, a God bativamin Purirpenimin itiar akabar garir gumazim. ²² Me ingangarir kam damuasa 212plan gumaziba amisefe. Me gumazir kabar ziaba ko men ikiziba, me

itir nguibabar ziabar apengan vaghvagha ada osira izaghiri. Atrivim Devit ko Godin akam inigha izir gumazim Samuel, ingangarir kam isa gumazir kabagh aningi. ²³ Ezi gumazir kaba, Ikiavira Itir Godin Purirpenimin itiar akabar gari. Ezi men ovavir boriba gin uaghan kamaghira Ikiavira Itir Godin Dipenimin tiar akabar garir ingangarir kam damuam. ²⁴ Me Godin Dipenim avinizir divazimin miriar 4plan itir itiar akar 4plan kabar boroghın mitiva dar gari. Tiar akar mam, divazimin aruem anadi naghin itima, mam aruem uaghiri naghin itima, mam notin amadaghan itima, mam sautin amadaghan iti. ²⁵ Ezi dughiar mabar men aveghbuaba, uan nguibaba ataghiragha iza men akurvagha ingangarir kam gami. Men aveghbuar kaba, 7plan aruebar ingara, ua uan nguibabar zui. ²⁶ Ezi Livain anabamin gumazir 4pla, gumazir dapanibar ikia kamaghira iti. Me Godin Dipenim aven itir danganim ko bar pin kozir biziba arizir danganimın garir ingangarim iti. ²⁷ Me Dipenim geghuva mizarazibar Dipenimin tiaba kuamin ingangarim gamua iti. Kamaghin amizi, me dimagaribar Godin Dipenim avinizir divazimin aven itir danganibar akui.

Livain anabamin gumazir igharazibar ingariba

²⁸ Jerusalem tighar ikuvighamin dughiamin, Livain anabamin marasi, me Godin ingangaribar amuamin bizibar ganamin ingangarim iti, kar itariba ko mineba ko bizir maba sara. Ofa gamir gumaziba ofa damuasa da inigha zuir dughiaaba, ko ua ada inigha izir dughiaaba, gumazir kaba bar deravira da mengam. ²⁹ Ezi Livain anabamin igharaz darasi, Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven itir bizir igharazibar ganamin ingangarim iti, kar dakoziba ko bizir igharazir God baghavira itiba. Me uaghan plauan aghuim ko wain ko olivin borem ko pauran mughuriar aghuim itim ko ua pauran igharazir maba sara me dar gari. ³⁰ Ezi pauran igharagha gariba isa da ververir ingangarim, a ofa gamir gumazibar ingangarimra.

³¹ Livain anabamin gumazir mam, an izam Matitia, a ofaba bagha plauan baraviba tuer ingangarim gami. Matitia, a Salumin otarir ivariam, egha a Koran ikizimin mav. ³² Ezi Kohatin ikizimin marasi, me zurara Sabatin dughiar, God daningamin bretin rubuziba tuer ingangarim iti.

³³ Ezi Livain anabamin ikizibar gumazir dapanir maba, me onger akabar amuamin ingangarim iti. Gumazir kaba, me dimagariba ko aruebar ingangarir kam damuam. Me ua ingangarir igharaziba

puvati. Kamaghin amizima, me Godin Dipenim avinizir divazimin aven itir danganir mabar akui.

Gumazir aruar kalabus ategha ua izegha Jerusalem itir mabar ziaba

³⁴ Kalabus ategha uamategha izezir gumazir kaba, me Livain anabamin adarazir gumazir dapaniba. Gumazir aruar kaba Jerusalem itir.*

Atrivim Solin ikizim

(Sapta 9:35–10:14)

Atrivim Solin adarazir ziaba

(1 Eghaghaniba 8:29-38)

³⁵ Gumazir Gibeonin nguibar ekiamin ingarizim Jeiel, a uan amuim Maka ko Gibeonin nguibar ekiamin itir. ³⁶ An otarir ivariam Apdon. Ezi an otarir igharazibar ziabar kara: Sur, Kis, Bal, Ner, Nadap, ³⁷ Gedor, Ahio, Sekaraia, ko Miklot. ³⁸ Ezi Miklot gin, Simean afeziamin oto. Men ikizim, Benjaminin anabamin igharaz darazir boroghin Jerusalem itir.

³⁹ Ezi Ner, a Kisin afeziam, ezi Kis, a Solin afeziam. Ezi Solin otaribar ziabar kara: Jonatan, Malkisua, Abinadap ko Esbal, an ziar igharazim, Isboset. ⁴⁰ Ezi Jonatan, a Meribalin afeziam, an ziar igharazim Mefiboset. Ezi Meribal, a Maikan afeziam. ⁴¹ Maikan otaribar ziabar kara: Piton, Melek, Tarea ko Ahas.[†] ⁴² Ezi Ahas, a Jaran afeziam. Ezi Jaran otaribar ziabar kara: Alemet, Asmavet ko Simri. Ezi Simri, a Mosan afeziam. ⁴³ Ezi Mosa, a Binean afeziam, ezi Binea, a Refaian afeziam, ezi Refaia, a Eleasan afeziam, ezi Eleasa, a Aselin afeziam. ⁴⁴ Ezi Asel 6plan otariba iti. Men ziabar kara: Asrikam, Bokeru, Ismael, Searia, Obadia ko Hanan.

10

Atrivim Sol uan otariba ko ariaghire

(1 Samuel 31:1-13)

¹ Dughiar mamin, Filistiaba ghua Israelia ko misogha, Gilboan mighsiamin Israelian gumazir aviribav soghezima me ariaghire. Ezi men marazi midorozim ategha are. ² Ezi Sol uan otariba ko, me uaghan are, ezi Filistiaba men agiragha ghua Solin otarir 3pla misoghezi me ariaghire. Solin otaribar ziabar kara: Jonatan, Abinadap ko Malkisua. ³ Ezi midorozim bar ekevezima gumaziba Solin agira. Filistian maba an apigha barir pibar a gasima, barir maba a mitivizi, a bar amughamuki. ⁴ Kamaghin amizi, Sol uan gumazir igiar an midorozir biziba aterimin diagha ghaze, “Ni uan midorozir sabam

inigh izi na biraghtima ki aremeka. Puvatighi, Filistian mikarzir mogomebar iniba aghorezir puvatizir kaba, ezi na dipov mizazim na daningiva na misueghti ki aremeham.”

Ezi gumazir igiar kam bar atiatigha Sol ginivan bar aghua. Kamaghin amizi, Sol uabi uan midorozir sabam asaragha a gaverazi, sabam a mitizi an areme. ⁵ Ezi gumazir igiar kam gari, Sol aremezi, a uaghan uan midorozir sabam asaragha a gaverazi, sabam a mitizi a uaghan Sol ko areme. ⁶ Dughiar kamra, Sol uan otarir 3pla ko an adarasi, me bar moghira ariaghire.

⁷ Ezi Israelian danganir zarimin itiba kamaghin oraki, Israelian midorozir gumaziba are. Me uaghan kamaghin oraki, Sol uan otariba ko, me bar ariaghire, ezi me uan nguibar ekiaba ategha are. Ezi gin Filistiaba iza nguibar ekiar kaba inigha dar iti.

⁸ Midorozim givazi, amimzaraghan Filistiaba uamategha iza, Israelian ariaghirezibar kuabar korotiaba suva, men biziba iniasa izi. Egha me garima, Sol uan otariba ko, men kuaba Gilboan mighsiamin ireghav iti. ⁹ Ezi me Solin kuamin frim atugha, an dapanim ko midorozir korotiaba ini. Egha me gumazir maba amadazima, me akar aghuim inigha ghua Filistiabar nguazimin tintinibar arua uan asebar dipenibar aven ghua an gun gumamaziziba ko men asebab gei. ¹⁰ Egha me Solin midorozir korotiaba isa uan asebar ziaba fer dipenimin da ariki. Egha an dapanim inigha ghua asem Dagonin ziam fer dipenir birimin anegura. ¹¹ Ezi Israelian Jabesin nguibar ekiamin iti darasi, me Gileatin nguazimin aven iti, me Filistiaba Sol gamizir arazimin eghaghanim baraki. ¹² Kamaghin amizi, midorozir gumazir gavgaviba dikavigha ghua Sol ko an otaribar kuaba inigha Jabesin ize. Egha Solin kuam ko an otaribar kuaba inigha ghua Jabesin nguibar ekiamin temer Okin povimin me isa mozim gati. Egha me bar moghira me bagha aziava osemegha 7plan dughiar me bagha dagheba ataki.

¹³ Sol Ikiavira Itir Godin akam baraghizir puvati. A Ikiavira Itir Godin Akar Gavgavim batoke. An oveaghuezibar duabar dia, nighnizim uabi daning tuavim uabin akakaghasa, dar azai. Kamaghin amizi, an areme. ¹⁴ A Ikiavira Itir Godin nighnizim inian aghua. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God a misoghezi an areme. Ezi God Jesin otarim Devit gamizi, an atrivimin oto.

Atrivim Devitin eghaghanim

* **9:34:** Vezin kam, gumazir men ziaba ves 14-17in itiba, me migei. [†] **9:41:** Hibrun akam, vezin kamin, Ahasin ziam itir puvati. Ezi ni ves 42, ko 1 Eghaghaniba 8:35in gan. **10:13:** Ofa Gamu 19:31; 20:6; 1 Samuel 13:8-14; 15:1-24; 28:7-8

11

(Sapta 11–21)

*Devit Israelian atrivimin oto
(2 Samuel 5:1-10)*

¹ Ezi bizir kamin gin, Israelia bar iza Hebronin nguibamin Devitin gara, kamaghin a migei, “Ni oragh. E bar, ni ko inivafizir vamira ko ghuzir vamira. ² Sol fomira en atrivimin itima, ni midorozibar Israelia e bagha en midorozir gumazibar faragha zui. Ezi Ikiavira Itir God, nin God, ni migia ghaze, “Ni sipsipbagh eghuvir gumazimin min iki, nan gumazamizibagh ativaghham. Egh men atrivimin otogham.” ³ Kamaghin amizi, Israelian gumazir dapaniba iza, Hebronin nguibamin otogha, Atrivim Devitin bighan uari akuvazi, a Ikiavira Itir Godin damazimin akar dikirizir gavgavir mam me ko a gami. Ezi me borem isa an dapanim ginga, maghiram anemisevezi a Israelian atrivimin oto, mati Ikiavira Itir God, uan akam inigha izir gumazim Samuelin akam garugha mikemezi mokin.

⁴ Dughiar mamın, Atrivim Devit uan midorozir gumaziba ko ghua Jerusalem iniasa misosi. Jerusalem, a Jebusian nguibamra. ⁵ Ezi Jebusia ghaze, Devit men nguibam inian kogham. Ezi puvati, Devit uan midorozir gumaziba ko ghua me misogha men divazir gavgavim avinizir nguibar ekiam ini. Nguibar ekiar kamin ziam Saion. Ezi gin, gumazamiziba a dibora ghaze, “Devitin Nguibar Ekiam.” ⁶ Devit faragha nguibar ekiar kam ko misoghasa kamaghin uan midorozir gumazibav gei, “Gumazir manam bar faraghivira Jebusian gumazitam misueghti an aremegham, a nan midorozir gumazibar gumazir dapanimin ikiam.” Ezi Seruian otarim Joap, a faragha ghua midorozim fore. Kamaghin amizi, Devit anemisevezi, a midorozir gumazibar gumazir dapanimin oto. ⁷ Kamaghin amizi, Devit gin ghua Saionin nguibar ekiar gavgavir kam gaperi. Ezi gumazamiziba ziam a gatigha ghaze, “Devitin Nguibar Ekiam.” ⁸ Ezi Devit mikemezima, ingangarir gumaziba nguibar ekiamin dipenir aviribar ingarizi da nguibar ekiam azui. Me danganir konir nguaziba akunizimin, dipeniba faraghavira azenan dar ingara, egha nguibar ekiamin aven dar ingara izi. Ezi Joap ua nguibar ekiamin danganir igharazir mabar ingara ghuavira iti. ⁹ Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Devit ko iti, bizir kam bangin, Devit atrivir gavgavimin ikia ghua bar ekevegha ikia mamaghira iti.

*Devitin midorozir gumazibar ziaba
(2 Samuel 23:8-39)*

¹⁰ Kar Devitin midorozir gumazir bar gavgavibar gumazir dapanibar ziaba. God Israelin kantri ginighnigha Devit atrivimin ikiasa anemisefe. Midorozir gumazir kaba ko Israelian igharaz darasi, Devit atrivimin otivasa me bar an akurvagha pamtemin ingara ghuavira iti. Arazir kamin, Ikiavira Itir God uan akar dikirizim gamizi, a guizbangiram oto. ¹¹ Devitin midorozir gumazir gavgavibar ziabar kara: Jasobeam, a Hakmonin adarazir gumazim. A midorozir gumazir gavgavir kabar gumazir dapanir 3plan faragha zui. Dughiar mamın, a uan afuzimin suiragha 300plan apaniba ko misogha bar me misoghezi, me ariaghire.

¹² Ezi Dodon otarim Eleasar, a midorozir gumazir ziar ekiaba itir 3plan kabar namba Zin gumazim. A Ahohin adarazir gumazim. ¹³ Dughiar mamın, an Atrivim Devit ko Pasdamimin nguibamin itima, Filistiaba misoghasa uari akufi. Ezi Filistiaba izir dughiamin, Israelia men atiatigha ua uari amikirivegha are. Danganir kamin, balin azenir mam iti. ¹⁴ Ezi Devit Eleasar ko, azenir kamin tongira mitighav ikia, Filistiaba nguazir kam inian men aghuagha, pamten me ko uariv sosi. Egha aning Filistian kabav soghezima me ariaghire. Arazir kamin, Ikiavira Itir God bar Filistiaba abirazi, Israelia deravira iti.

¹⁵ Devitin midorozir gumazir dapanibar tongin, marazi men faragha zui, ezi gumazamiziba ziar kam me gati, Devitin Midorozir Gumazir Gavgavir 30pla. Dughiar mamın Devit Adulamin dagiar torimin aven itima, Devitin Midorozir Gumazir Gavgavir 30plan tongin, gumazir 3pla dikavigha an ganasa ghu. Dughiar kamra, Filistiaba uaghan iza Refaimin danganir zarimin uari bagha averpenibar ingarigha iti. ¹⁶ Ezi dughiar kamin, Devit uan mogomer danganir gavgavimin iti, ezi Filistiabar midorozir gumaziba Betlehemın nguibam inigha gifa. ¹⁷ Ezi Devit kuarim an pirima, a pamtem nighnigha ghaze, “Maia, tina mangi na bagh Betlehemın nguibam avinizir divazimin tiar akamin boroghın itir mozir dipatam tuigh izi na danigham!”

¹⁸ Ezi midorozir gumazir gavgavir 3plan kaba, me kamaghin oregha ghua, Filistiaba itir danganimin me ko misogha me abigha ghu. Egha Betlehemın nguibam avinizir divazimin itiar akamin boroghın ghua dipam tuigha Devit bagha a inigha uamategha ize. Ezi Devit dipar kam amezir puvati, a dipam ofan min a isa Ikiavira Itir God ganiga, nguzimin a inge. ¹⁹ Egha Devit kamaghin migei, “O Ikiavira Itir God, gumazir dipar kam tuasa ghueziba me bar

atam ariaghiregha ua ize. Ki dipar kam ami mati, ki men ghuzim api. Kamaghin amizi, ki anemeghan kogham." Egha Devit dipam amezir puvati.

Kar bizir mam, midorozir gumazir 3plan gavgavir kaba a gami.

²⁰ Ezi Abisai 30plan* midorozir gumazir gavgavir faragha zuir gumazim. An aveghbuam Joap. Dughiar mamın, Abisai uan afuzim inigha 300plan apanibav soghezi me bar ariaghire. Kamaghin amizi, a uaghan midorozir gumazir gavgavir 3plan kaba ko, ziar ekiam iti. ²¹ Egha a 3plan midorozir gumazir gavgavir kabagh itagha ziar ekiam ikia, egha men gumazir dapanimın oto. Egha a uabi 3plan midorozir gumazir gavgavir igharazir kaba ko magh ghuzir puvati.

²² Ezi Jehoiadan otarim Benaia, a Kapselin nguibamin gumazim, a uaghan midorozir gumazir gavgavir mam. Egha midorozir avirir mabagh amua apaniba abini. Dughiar mamın, Benaia Moapin kantrin gumazim, Ariel, an otarir pumuning misoghezi aning areme. Ezi gin dughiar orangtizimın, aisin ofiziba irima, a mozir mam giraghugha laionin mam misoghezima an areme. ²³ Egha dughiar igharazir mamın, a Isipian gumazir bar dafar mamın misoghezi an areme. Gumazir kamın turivim 2 mita gafira. Gumazir kam afuzimın suiraghav iti, ezi afuzir mislam bar ekeveghe, mati iniba isair masinin ainın ruarimın min gari. Ezi Benaia ter otevir osimtızir mam inigha an boroghin ghugha a misogha, an dafarimın afuzim amikegha a birazi, an areme. ²⁴ Jehoiadan otarim Benaia, amizir bizir ekiar kabanang a pirafazi, a uaghan midorozir gumazir gavgavir 3plan kaba ko ziar ekiam iti. ²⁵ An ziar ekiam, 30plan midorozir gumazir gavgavir kabagh afira, egha midorozir gumazir 3plan ziar ekiaba itir kaba ko magh ghuzir puvati. Ezi Devit uabi geghuv, uabin ganamin gumazibar dapanimın aneti.

²⁶⁻⁴⁷ 30plan midorozir gumazir gavgavir ziabar kara:

Asahel, a Joapın dozim,
Betlehemın nguibamin gumazim Elhanan, a Dodon otarim,
Sama, a Harorın nguibamin gumazim,
Heles, a Pelonın nguibar ekiamın gumazim,
Ira, a lkesin otarim, a Tekoan nguibar ekiamın gumazim,
Abieser, a Anatotın nguibar ekiamın gumazim,
Sibekai, a Husan nguibamin gumazim,

Ilai, a Ahothin adarazir gumazim,
Maharai, a Netofan nguibar ekiamın gumazim,
Banan otarim Helet, a Netofan nguibar ekiamın gumazim,
Itai a Ribain otarim, a Gibeain nguibar ekiamın Benjaminın anabamin gumazim,
Benaia, a Piratonın nguibar ekiamın gumazim,
Hurai, a Gasin Mighsiamın boroghin itir danganir zarimın gumazim,
Abiel, a Araban nguibar ekiamın gumazim,
Asmavet, a Baharumın nguibamin gumazim,
Eliaba, a Salbonın nguibar ekiamın gumazim,
Gisonın nguibamin gumazim Hasemin otariba,
Jonatan, a Sagen otarim, a Hararin nguibamin gumazim,
Ahiam, a Sakarin otarim, a Hararin nguibamin gumazim,
Elifal, a Urin otarim,
Hefer, a Mekeran nguibamin gumazim,
Ahiya, a Pelonın nguibamin gumazim,
Hesro, a Karmelin nguibar ekiamın gumazim,
Narai, a Esbain otarim,
Joel, a Natanın aveghbuam,
Miphar, a Hakrin otarim,
Selek, a kantri Amonian gumazim,
Naharai a Berotin nguibar ekiamın gumazim, a Joapın midorozir afuziba ko bizir igharaziba sara aterir gumazim,
Ira, a Itran ikizimın gumazim,
Garep, a Itran ikizimın gumazim,
Uria, a Hitian gumazim,
Sabat, a Alain otarim,
Adina, a Sisan otarim, a Rubenin anabamin midorozir gumazir dapanir mam, egha Adinan ikizimın 30plan gumazibar dapanimın iti,
Hanan, a Makan otarim,
Josafat, a Mitanın nguibamin gumazim,
Usia, an Astarotin nguibamin gumazim,
Hotamin otarimning Sama ko Jeiel, aning Aroerin nguibamin gumazimning,
Jediael ko Joha, aning Simrin otarimning, aning Tisin nguibamin gumazimning,
Eliel, a Mahavan nguibamin gumazim,
Elnamin otarimning Jeribai ko Josavia,
Itma, a Moapian kantrin gumazim,
Ezi Mesoban nguibamin gumaziba, Eliel ko Obet ko Jasiel.

12

Benjaminın anabamin gumazir Devitin midorozir gumazibar otivizibar ziaba

* 11:20: Gumazir maba ghaze, dibobonir kam 3ra tu.

¹ Kisin otarim Sol, a Devitin gintizir dughiamin, Devit an ara ghua Siklakin nguibar ekiamin iti. Devit Siklakin itima, midorozir gumazir gavgavir maba iza a ko iti. Egha me an akuragha misosi.

² Me Benjaminin anabamin gumaziba, ezi Atrivim Sol men ikizimin mav. Gumazir kaba, barir pibar asa bar fozir gumaziba. Egha agharir kiriam o agharir guvimin barir piba ko katapelbar deraviram asi.

³ Men midorozir gumazibar faragha zuir gumazir dapanim, Ahieser. An dozim Joas, a men gumazir dapanir namba 2. Aning Gibean nguibamin gumazim Seman otarimning. Ezi gumazir igharazibar ziabar kara:

Jesiel ko Pelet aning Asmavetin otarimning,

Beraka,

Anatotin nguibar ekiamin gumazim Jehu,
⁴ Gibeonin nguibar ekiamin gumazim Ismaia, a Devitin 30plan midorozir gumazir gavgavir kaba gumazir dapanim, egha bar deravira misosi.

Jeremaia, Jahasiel, Johanan,
 ko Gederan nguibar ekiamin gumazim Josabat,

⁵ ko Elusai, Jerimot, Bealia, Semaria,
 ko Haripin nguibar ekiamin gumazim Se-fatia,

⁶ ko Koran nguibar ekiamin gumaziba Elkana, Isia, Asarel, Joeser ko Jaso-beam,

⁷ ko Gedorin nguibar ekiamin gumazim Jerohamin otarimning Joela ko Se-badaia.

Gatin anabamin gumazir Devitin midorozir gumazibar otivizibar ziaba

⁸ Devit gumazamiziba puvatizir danganimin itir mogomer danganir gavgavir kamin itir dughiamin, Gatin anabamin midorozir gumazir gavgavir maba Sol ategha ghua Devit ko iti. Me orabar suigha afuzibar misogha bar fo. Me misozir dughiabar, men guaba bar ikuvigha, laionbar guabar min gari. Egha me mighsiabar itir asizir atiabar min bar puvira ivemari. ⁹⁻¹³ Men ziabar kara:

Eser, a men dapanim,
 ezi namba 2 Obadia,
 namba 3 Eliap,
 namba 4 Mismana,
 namba 5 Jeremaia,
 namba 6 Atai,
 namba 7 Eliel,
 namba 8 Johanan,
 namba 9 Elsabat,
 namba 10 Jeremaian igharazim,
 ezi namba 11 Makbanai.

¹⁴ Gatin anabamin gumazir kaba, me Devitin midorozir gumazibar gumazir dapaniba. Me bar midorozir gumazibar garir gumazir dapanir bar aghuiba. Egha me apaniba ko misozir dughiabar, marazi 100plan apanibav sogha me abiri, ezi marazi 1,000plan apanibav sogha me abiri.

¹⁵ Azenir mamin, an iakinir faragha zuimin, midorozir gumazir kabara, Jordanin Fanemin aperiar ekiam abigha vongin ghue. Dughiar kamin, me aruem anadi naghin ko aruem uaghiri naghin gumazamizir danganir zarimin boroghin itibav sogha men gintisi. Ezi gumazamiziba tintinibar are.

Benjamin ko Judan anabamningin gumazir maba Devitin midorozir gumazibar dapanibar otifi

¹⁶ Dughiar mamin, Benjaminin anabamin gumazir maba ko Judan anabamin gumazir maba iza, Devit modogha itir danganir gavgavir kamin an ganasa ize. ¹⁷ Ezi Devit ghua me batogha kamaghin me migei, "Ia navir amirizimin nan akurvaghsi na bagh iziti deragham. Ki ia ko akam akir ian namakamin otivasa ifonge. Ki uabi osimtizitam ian itir puvatigha, tong ia gasighasighizir puvati. Kamaghin amizima, ia na isi nan apanibar agharim datighti, en inazir afeziabar God a ian ganiva ia tuisigham."

¹⁸ Ezi men mav, Amasai, Godin Duam a gapazazima, a kamaghin Devit migei, "O Jesin otarim Devit, e ni ko ikiasa. E nin adarazir ikiasa. Bar guizbangira, nin God nin akurvasi. Kamaghin amizi, ni ko nin akurvazir gumaziba, deravira iki navir amirizim ko dabirabir aghuim ikiam." Ezi, Devit me inigha uan midorozir gumazibar garir gumazir dapanibar me ariki. Ezi Amasai gin Devitin 30plan midorozir gumazir gavgavibar gumazir dapanimin oto.

Manasen anabamin gumazir maba Devitin midorozir gumazibar dapanibar otifi

¹⁹ Ezi Devit Filistiaba ko ghua, Atrivim Sol ko misoghasa zuima, Manasen anabamin marazi Sol ategha Devit bagha ghue. Ezi Devit Filistiabar akurazir puvati. Bizir kam kamakin, Filistiabar atriviba faragha Devit ko an adarazi batoke. Me kamaghin fo, Devit fomira Solin akura. Kamaghin amizi, me atiatia ghaze, Devit ua midorozimin dughiamin, Solin adarazir akuragh Filistiabav soghti, me arighiregham. Kamaghin amizi, atriviba kamaghin migirigiam gamigha Devit amadazi, a zui. ²⁰ Devit uamategha Siklakin zuir dughiamin, Manasen anabamin midorozir gumazir kaba a ko zui. Men ziabar kara: Atna, Josabat, Jedi-ael, Maikel ko Josabatin igharazim ko Elihu ko Siletai. Manasen anabamin midorozir gumazir kaba, me vaghvaghera 1,000plan

midorozir gumazibar gumazir dapanibar iti. ²¹ Gumazir kaba, me bar midorozir gumazir bar aghuiba, ezi Devit me inigha uan midorozir gumazibar gumazir dapanibar me ariki. Egha Devit gumazir misoziba ko biziba okeba ko misozir dughiamin, gumazir dapanir kaba an akuragha me ko misosi. ²² Ezi arueba bar midorozir gumazir aviriba iza Devitin midorozir gumazibar otivasa mamaghira iti. Ezi an midorozir gumazibar dibobonim bar pin ghuavanabo, mati Godin midorozir gumazir okoruar bar dafamra.

Israelia bar moghira Devitin akuraghti an atrivimin otivam

²³ Devit Hebronin nguibar ekiamin itir dughiamin, Ikiavira Itir God mikemezi moghin, midorozir gumazir avirim a damighti a Israelian atrivimin otogh Solin danganim iniasa, me a bagha ize. Me midorozir biziba saram atera izi. Men anababar dibobonibar kara.

²⁴ Judan anabamin adarazir tongin, 6,800plan midorozir gumaziba, me uan oraba ko afuzir ruariba inigha da sara ize.

²⁵ Ezi Simeonin anabamin adarazir tongin, 7,100plan midorozir gumaziba ize. Me bar midorozir gumazir bar aghuiba.

²⁶ Ezi Livain anabamin adarazir tongin, 4,600plan midorozir gumaziba ize. ²⁷ Ezi Jehoiada, a Aronin ovavir boribar gumazir dapanim, a 3,700plan midorozir gumaziba inigha ize. ²⁸ Ezi Sadok, a midorozir gumazir igiar bar gavgavim, a uabi uan ikizimin 22plan midorozir gumazir dapaniba ko ize.

²⁹ Ezi Benjaminin anabamin adarazir tongin, kar Atrivim Solin adarasi, men gumazir 3,000pla ize. Me faragha, men gumazir aviriba Sol ko ikia an gin zui, egha me datirighin Devit bagha ize.

³⁰ Ezi Efraimin anabamin adarazir tongin, 20,800plan midorozir gumaziba ize. Me bar midorozir gumazir bar aghuiba, egha me uan ikizibar aven ziar ekiaba iti.

³¹ Ezi Manasen anabar me tuirazimningin mamn adarazir tongin, 18,000plan midorozir gumaziba ize. Men adarazi uari me amisevegga me amadazi, me Devit damuti an atrivimin otivasa Hebronin ghu.

³² Ezi Isakarın anabamin adarazir tongin, 200plan gumazibar garir gumazir dapaniba ko midorozir gumazir men apengan ingariba, me bar ize. Gumazibar garir gumazir dapanir kaba, nighnizir aghuiba iti, egha me dughiar kamn bizir otiviziba ko Israelia damuamin bizibar mingariba, me bar dagh fo.

³³ Ezi Sebulunin anabamin adarazir tongin, 50,000plan midorozir gumazir bar

aghuiba ize. Me Devitin akurvaghamin nighnizir bar vamira iti. Egha misoghamin bizir guar aviriba sara ize.

³⁴ Ezi Naptalin anabamin adarazir tongin, 1,000plan midorozir gumazibar dapaniba ko 37,000pla midorozir gumaziba ize. Me uan oraba ko afuzir ruaribar suigha ize.

³⁵ Ezi Danin anabamin adarazir tongin, 28,600plan midorozir gumaziba ize. Me zurara misoghasavira gara iti.

³⁶ Ezi Aserin anabamin adarazir tongin, 40,000plan midorozir gumaziba ize. Me uaghan zurara misoghasavira gara iti.

³⁷ Ezi Rubenin anabam ko Gatin anabam ko Jordanin Fanemin aruem anadi naghin itir Manasen anabar me tuirazimningin igharazim, me Jordanin Fanemin aruem anadi naghin iti, men adarazir tongin, 120,000plan midorozir gumaziba ize. Me bar midorozim damuamin bizir aviriba sara ize.

³⁸ Midorozir gumazir aghuir kaba bar, midorozir biziba atera iza Hebronin otifi. Me Devit damighti, a Israelian danganiba bar dar atrivimin otivasa, me bar nighnizir vamira iti. Ezi Israelian igharaz darasi, me uaghan nighnizir kamra iti. ³⁹ Gumazir kaba, men namakaba me bagha inigha izezir dagheba, me da apava aruer pumuning ko mikezimin Devit ko Hebronin iti. ⁴⁰ Bar guizbangira, Israelian kantrin itir danganiba bar dar iti darasi, bar saghon itir Isakarın nguazim ko Sebulunin nguazim ko Naptalin nguazir notin amadaghan iti darazi uaghan, me bar kamaghin oregha bar akuegha dagher igharagha garir avirim atera Hebronin izi. Me plauan avirim ko wainin ovizir me apuziziba ko fikin ovizir me apuziziba ko wainin dipar aviriba ko olivin boreba, me da atera ize. Me dagher kaba isa donkiba ko kamelba ko bulmakaubagh isin da arigha da atera ize. Egha gumazamiziba damamin bulmakauba ko sipsipba, me uaghan da inigha ize.

13

Devit ghua Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam ini

(2 Samuel 6:1-11)

¹ Dughiar mamn, Devit uan gumazir dapanir 1,000plan gumazibar gariba, ko gumazir dapanir 100plan gumazibar gariba, ko uan gumazir dapanir igharaziba kamaghin me ko uariv gia men nighnizim bagha men azai. ²⁻³ Egha a bar moghira Israelian diagha kamaghin me migei, "Ki kamaghin nighnisi, e ti mangi Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigh iziti deragham. Guizbangira, Sol

atrivimin itir dughiamin, e bar Boksjar kam bakiniġhnikni. Kamaghin amizi, ia niġhnizir kam gifuegħti, Ikiavira Itir God, en God, e Akar Dikirizir Gavgavimin Boksjar kam inigh izisi ifuegħti, e namakar Israelin kantrin itiba bagħ akam amangam. Egh e uaghan ofa gamir gumaziba ko Livain uan nguibabar itiba sara me bagħ akam amadagħam. Egħti me bar mogħira izi e ko uari akuvagħam.”⁴ Ezi gumazamiziba bar mogħira iza uari akuvagħa niġhnizir kam gifongegħa Devitin amamangati.

⁵ Kamaghin amizi, Devit Israelin kantrin iti darazi bagħa bar akaba amangi, sautin amadagħan itir Isipin mitagħniamin boroghin Sihorin Fanemin ikegħa bar ghua, notin amadagħan itir Hamatin zuir tuavir akamin tu. Ezi me Kiriati Jearimin mangi Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam iniasa, bar iza uari akufa. ⁶ Ezi Devit me inigha Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam iniasa Judan nguazimin itir nguibam Balan zui, an ziar igharazim Kiriati Jearim. Me Boksjar kam migħia ghaze, Ikiavira Itir God, kar an Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam. Boksjar kam, enselin bar gavgavir pumuningin nedazimning, a gisin ikia mati, Ikiavira Itir Godin atrivir dabirabim. ⁷ Ezi Devit uan midorozir gumaziba ko ghua Balan nguibar ekiamin otivigha, ghua Abinadapin dipenimin oto. Egha me Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigh mangasa, karisin igiar mam inigha Boksiam isa a gisin aneti. Ezi Abinadapin otarimning, Usa ko Ahio, aning karisin igiar kamin akua tuavimin zui. ⁸ Ezi Devit Israelia ko me bar mogħira ghuava, Ikiavira Itir Godin damazimin bar akongegħa pamtem ighiabagħ amua an ziam fe. Me gitaba ko buaba, ko tambarinba ko dibiarir guar aviribav sogħa sighabagħ ivi.

⁹ Me ghua gumazir mamin nguazir asizimin oto, gumazir kamin ziam Kidon. Kar me witin ovizibar iniba kua dar dagħeba isir danganim. Danganir kamin bulmakauba dagħdazima, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam irasava ami. Kamaghin amizi, Usa uan agharim amadagħa Boksiamin suira. ¹⁰ Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God bar puvirama Usan aningagħegħa atari. Ezi danganir kamra, Usa Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin miriamin magħram areme. ¹¹ Devit garima, Ikiavira Itir God uan aningagħarim Usa gingezi an areme. Ezi Devit atari. Ezi me danganir kam dibora ghaze, “God Uan Aningagħarim Usa Ginge,” egha datirighin

me uaghan kamaghira a diboravira iti.*

¹² Devit datirighin Ikiavira Itir Godin atiatigha ghaze, “Ki manmagħin, Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigh iziti a na ko ikiam?” ¹³ Kamagh amizi, Devit Boksiam inigh Devitin Nguibar Ekiamin mangan aghuagħa, a inigha Jerusalem in zuir tuavim ategħa ghua, Getin nguibar ekiamin gumazir mam, Obetidomin dipenimin aneti. ¹⁴ Ezi Boksiam 3plan iakinibar Obetidomin dipenimin iti. Ezi dughiar kamin, Ikiavira Itir God bar deraghavira Obetidom ko an adarazigh ami.

14

*Devit Jerusalem in ikia atrivimin iti
(2 Samuel 5:11-16)*

¹ Tairin nguibar ekiamin Atrivim Hiram, a uan gavmanin ingangarir gumazir dapaniba Devit bagħa me amada. A uaghan Atrivim Devitin dipenimin ingarasa, temer sidaba ko, dipenibar ingarir gumaziba ko dagħabar bizibar ingarir gumaziba, a me amangi. Ezi me Devit bagħa atrivimin dipenimin ingari. ² Devit bizir kabar gari, da a bagħa izima a kamaghin fo, Ikiavira Itir God guizbangira Israelian atrivimin ikiasa a ginaba. A uaghan kamaghin fo, Ikiavira Itir God uan gumazamiziba bar men akurvagħasa, kamagh amizi, a kantri Israel gamima, a bar dera.

³ Ezi Devit Jerusalem in ikia ua amuir igharazir maba inigha dar iti. Ezi an amuir kaba, otariba ko guivir maba bate. ⁴ A Jerusalem in ikiava otarir maba ini. Men ziarbar kara: Simea, Sobap, Natan, Solomon, ⁵ Iphar, Elisua, Elpelet, ⁶ Noga, Nefek, Jafia, ⁷ Elisama, Beliaada ko Elifelet.

*Devit Filistiaba ko misogħa me abira
(2 Samuel 5:17-25)*

⁸ Filistiaba kamaghin oraki, Israelia Devit amisevezima a men atrivimin oto. Ezi Filistiaba mangi me misuegh Devitin suighasa zui. Me bizir kam damuasa amima Devit fogħa, uan danganir mogomer gavgavimin uaghiri. ⁹ Filistiaba iza Refaimin danganir zarimin otogħa gumazamizibav sogħa men biziba okei. ¹⁰ Ezi Devit kamaghin Godin azara, “Ki mangiva Filistian kabav sogħam, o? Ki mangi me ko misogħti, ni me isi na dafarim darigham o?”

Ezi Ikiavira Itir God kamaghin a ikaragħa ghaze, “Are, ni mangi. Ki me isi nin dafarim datighi, ni midorozimin me abiragħam.”

¹¹ Ezi Devit ghua Filistiabav sogħa me abiragħa kamaghin migei, “Ikiavira Itir God mati aperiam otogħa, pamtemin ivemara

13:5: 1 Samuel 7:1-2 **13:6:** Ua Me Ini 25:22 * **13:11:** Akar kam, “datirighin,” a datirighin itir dughiam migeir puvat. A gumazir akinafarir kam osirizimin dughiam migei. **13:14:** 1 Eghaghaniba 26:4-5

nan dafarimın nan apaniba abiagharigha me gasighasiki.”

Kamaghın amizi, me danganir kam dibora ghaze, “Ekiam Aperiamin Min Pamten Ivemara Apaniba Abiagharisi.”

¹² Ezi Filistiaba uan marvir guaba ategha are. Ezi Devit uan midorozir gumazibav kemezi, me men marvir guabagh apongezi da isi.

¹³ Ezi Filistiaba gin ua danganir zarir kamın izegha gumazamizibav sogha men biziba okel. ¹⁴ Ezi Devit kamaghın Godin azara, “Ki manmaghın damuam?”

Ezi Ikiavira Itir God kamaghın a ikaragha ghaze, “Ia me misoghsi mangıva, men guaba moghin mangan marki. Ia modogh men girakirangin moghin mangi, egh temer balsamba tuivighav iti naghın misoghsivıra gan iki. ¹⁵ Ia oraghtima niginim otogham, mati gumaziba temer kabar ghuabagh isin daruam. Eghti ia fogh suam, ki uabi Filistiabav soghsi ian faragh mangam. Ia niginir kam baraghamin dughiamın, ia maghıra ivemar mangi me misogh.” ¹⁶ Ezi Devit Ikiavira Itir God a mikemezi moghıram amıgha, Filistiabar agiragha bar me misuaghariki. Me me misogha Gibeonin nguıbar ekiamın ikegha ghua Geserin nguıbar ekiamın tu. ¹⁷ Devit amizi bizir kam, kantribar gumazamiziba bar moghıra a baregha ziar ekiam Devit ganidi. Ezi Ikiavira Itir God me gamizima, me bar Devitin atiatingi.

15

Me Akar Dikirizir Gavgavimın Boksiam inıgh Jerusalemın mangasa

¹ Devit ua bagha Jerusalemın dipenibar ingari, Jerusalem, a Devitin Nguıbar Ekiam. Egha a uaghan Godin Akar Dikirizir Gavgavimın Boksiam arıghasa danganir mam akiri, egha me danganir kamın, Purirpenir mamın ingari. ² Ezi Devit kamaghın migei, “Ikiavira Itir God uan Akar Dikirizir Gavgavimın Boksiam aterasa, Livain anabamin adarazi ginaba. Eghti me zurara an inganarım damuam. Kamaghın amizi, Livain anabamin adarazira, me Akar Dikirizir Gavgavimın Boksiam gisaghpugh aneteram.” ³ Egha Devit, Akar Dikirizir Gavgavimın Boksiam inıgh mangı danganir a bagha dikirizimın anerighasa Israelian diazima, me iza Jerusalemın nguıbamın uari akufa. ⁴ Egha a Aronın ovavir boriba, ko Livain anabamin adarazi akufa. ⁵ Men ziabar kara:

Kohatın ovavir boribar tongın 120plan gumaziba ize. Ezi men gumazir dapanim, Uriel.

⁶ Ezi Merarin ovavir boribar tongın 220plan gumaziba ize. Ezi men gumazir dapanim, Asaia.

⁷ Ezi Gersonin ovavir boribar tongın 130plan gumaziba ize. Ezi men gumazir dapanim, Joel.

⁸ Ezi Elisafanin ovavir boribar tongın 200plan gumaziba ize. Ezi men gumazir dapanim, Semaia.

⁹ Ezi Hebronin ovavir boribar tongın 80plan gumaziba ize. Ezi men gumazir dapanim, Eliel.

¹⁰ Ezi Usielin ovavir boribar tongın 112plan gumaziba ize. Ezi men gumazir dapanim, Aminadap.

¹¹ Ezi Devit gumazir kabar dia. Kar ofa gamir gumazim Sadok, ko ofa gamir gumazir ıgharazim Abiatar, ko Livain anabamin gumazir dapanir kaba, Uriel, Asaia, Joel, Semaia, Eliel ko Aminadap. ¹² Egha a kamaghın me migei, “Ia Livain anabamin ikizibar gumazir dapaniba, ia uan adarazi ko, arazir ia damuti ia Godin damazimın zueghamıbar gin mangı. Arazir kamın gin, ia mangı Ikiavira Itir God, Israelian God, an Akar Dikirizir Gavgavimın Boksiam inıgh, danganir ki a bagha dikirizimın izam. ¹³ E faragha ghua a isir dughiamın, ia e ko ikezir puvati. E arazir aghuimın gin ghua faragha Godin azarazir puvati, e manmaghıra damuam. Kamaghın amizi, Ikiavira Itir God, en God, bar pazavıram e gami.” ¹⁴ Ezi ofa gamir gumaziba ko Livain adarasi, arazir me uari damıgh Godın damazimın zueghamım gami, egh me mangı Ikiavira Itir God, Israelian Godın Akar Dikirizir Gavgavimın Boksiam inıgh izam. ¹⁵ Egha Ikiavira Itir God, fomıra Moses mikemezi moghin, Livaıba Akar Dikirizir Gavgavimın Boksiam aterasa, me Boksiam aterir arazim gamua, Boksiamın iter otevir pumuningin suiragha, a fegha uan dipizibagh atıgha a gisaghpugha zui. ¹⁶ Ezi Devit Livain adarazir gumazir dapanıbav kemezi, me uan tarazi amiseveghti, me Akar Dikirizir Gavgavimın Boksiam inıgh zamin dughiamın, me onger akar aghuıbar amu. Egh me uan bar akongezir arazim akakaghsi, pantemın ıghıabar amu gitaba ko tamberınba ko buabav sogh, Akar Dikirizir Gavgavimın Boksiam inıgh izam.

¹⁷⁻²¹ Ezi Livain gumazir dapaniba gumazir kaba amısefe:

Joelin otarım Heman,
Hemanın adarazir mav Asap, a Berekian otarım,

ko Kusaian otarim Etan, a Merarin ovavir boribar mav.

Gumazir kaba, onger akaba bangi tambarinbav soghamin ingangarim iti. Ezi gumazir dapaniba, 3plan gumazir kabar akuraghasa ua Livain anabamin adarazir gumazir maba misefe. Livain adarazir gumazir kaba gitabav sozир ingangarim iti. Marazi gitan igharagha garibav sosi, dar ararem bar pin ghuano. Gumazir kabar ziabar kara:

Sekaraia, Jesiel, Semiramot, Jehiel, Uni, Eliap, Masea, ko Benaia.

Ezi marazi gitan igharagha garibav sosi, dar ararem bar iraghu. Gumazir kabar ziabar kara:

Matitia, Elifelehu, Miknea, Obetidom, Jeiel ko Asasia. Obetidom ko Jeiel, aning Godin Dipenimin itiar akabar garir adarazir gumazimning.

²² Ezi Kenania, a ingangarir kabar amuan bar fo, kamaghin amizi, me Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigh izamin ingangarir kabar ganasa Kenania amisefe. Kenania, a ighiam gamir gumazir kabar garir gumazim. ²³⁻²⁴ Egha me Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin ganasa gumazir maba amisefe, men ziabar kara:

Berekia, Elkana, Obetidom, ko Jehia.

Egha me ofa gamir gumazir maba amisevezima, me sighbagh ivia Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin faragha zui. Ofa gamir gumazir kabar ziabar kara:

Sebania, Josafat, Netanel, Amasai, Sekaraia, Benaia ko Elieser.

Me Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigha Jerusalem ize
(2 Samuel 6:12-22)

²⁵ Egha me bar uari akuvagha givagha, Devit, Israelian gumazir dapaniba ko 1,000plan midorozir gumazir garir gumazir dapaniba, me Obetidomin dipenimin ghugha, Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigh ua Devitin Nguibar Ekiamin izasava ami. Gumazimziba bizir kam bagha bar akonge. ²⁶ Ezi Livaiba Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam aterir dughiamin, God men akura. Kamaghin amizi, me a bagha 7pla bulmakaun apuriba ko 7pla sipsipin apuribar ofa gami. ²⁷ Ezi Devit, ofa gamir gumazim korotiar ruarir dirir mam arugha, an sazimning uabi gike. Ezi Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam aterir Livaiba ko, gitabav sogha

ighiabagh amiba ko, ingangarir garir gumazim Kenania, me bar moghira Devit kurkezi moghin kurke. Ezi Devit ikezi nir ruarir kam gisin, a uaghan ofa gamir gumazim korotiar otevir azenan azuir dirir mam arugha, an sazimning uabi gike. ²⁸ Me Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam atera Jerusalem zuima, Devit Israelia ko me bar moghira arazir kamram amua, bar akongegha pamtemin diava sighbagh ivia tambarinbav sogha gitan igharagha garir kabav sozima, dar ararem bar pin mar ghuavanabo.

²⁹ Me Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam atera Devitin Nguibar Ekiamin aven izir dughiamin, Solin guivim Mikal winduan tughav ikia men gari. A uan pam Atrivim Devitin garima, a ighiabagh amuava Ikiavira Itir Godin damazim igharagha ighava uabi fa uabi ekurava, Ikiavira Itir Godin ziam fe. Devit amir arazir kam, Mikal bar a gifongezir puvatigha, navir kuram Devitin ikia a baseme.

16

¹ Ezi me Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam isava, Devit a bagha ingarizir purirpenimin aven aneti. Egha me Godin damazim ofan bar isia mighiriba ko, gumazimziba God ko navir vamiran ikiamin ofabagh ami. ² Devit ofabagh amigha givagha, Ikiavira Itir Godin ziamin, deraghvira gumazimzibar amuasa, an azai. ³ Egha Devit dagheba isa bar gumazimzibagh aningi. Gumaziba ko amiziba vaghvaha bretin rubuzim ko asizir tuzir me avimin tueziba ko wainin ovizir me apuziziba, me bar ada ini.

⁴ Egha Devit gin Godin ofa gamir gumazir maba amisefe, eghti me Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin boroghin mangi Ikiavira Itir God, Israelian Godin ziam fam. Me Godin dim a minabi an ziam fam. ⁵ Egha Devit Asap amisevezi, a gumazir kabar faragha zui. Ezi Sekaraia Asapin namba 2in iti. Ezi gumazir igharazibar ziabar kara: Jeiel, Semiramot, Jehiel, Matitia, Eliap, Benaia, Obetidom ko Jeielin igharazim. Gumazir kabar ingangarim, me gitabav sogham. Eghti Asap brasin itaribav sogham. ⁶ Egha Devit ofa gamir gumazimning Benaia ko Jahasiel, Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin boroghin mangi sighbagh iviamin ingangarim bagha aning amisefe. ⁷ Aruer kam, a faragha zuir dughiar Devit Ikiavira Itir God minabaghamin onger akabar amuamin ingangarim isa Asap ko an adarazigh aningizim.

*Me Ikiavira Itir God**minabir ighiam gami**(Onger Akaba 105:1-15; 96:1-13; 106:1; 106:47-48)*⁸Asapın adarazi ighiar kam bati:

E bar Ikiavira Itir Godin ziam diponiva a minabaka.

Egh ingangarir ekiar an amizibar gun Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bar me mikimam.

⁹E Ikiavira Itir God bagh ighiaba bangi egh an ziam fam.

Egh bizir aghuir an amizibar gun mikimam.

¹⁰Gumazamizir Ikiavira Itir Godin boroghın zuiba, uan navir averiabar aven a bagh bar akongegh.

E an ziar aghuim ginighnigh an ziar ekiam bar a pirafi bar akuegham.

¹¹E zurara Ikiavira Itir Godin boroghira mangi

uarir akurvaghsi an gavgavim bagh an azangsigham.

¹²⁻¹³Ia Israelin ovavir boriba, Israel a Ekiamin ingangarir gumazim.

Ia Jekopin boriba, ia Ikiavira Itir God ua baghavira inabazir gumazamiziba.

Arazarazir ekiaba ko ingangarir gavgavir an amiziba ko akar a en apanibagh asighasigha mikemeziba, ia uam adagh nighnighvira iki.

¹⁴Ikiavira Itir God, a en God.

Egha nguazir kamin gumazamiziba bar me gativagha men gari.

¹⁵Ikiavira Itir God e koma Akar Dikirizir Gavgavir mam gami,

egh zurazurara Akar Dikirizir Gavgavir kam ginighnigham.

An Akar Dikirizir Gavgavir kam ginighnigh mangivira ikiam.

¹⁶An Abraham ko Akar Dikirizir Gavgavir kam gami.

Egha Aisak koma Akar Dikirizir Gavgavir kam akiri.

¹⁷An Akar Dikirizir Gavgavir kam Jekop koma a gami, a Israelian ovavim,

egha Akar Dikirizir Gavgavir kam gavgavim a ganingi, eghti a zurara iki mamaghira ikiam.

¹⁸Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze,

“Ki Kenanin nguazim ni daningam, eghti nguazir kam nin ovavir boribar nguazimin ikiam.”

¹⁹Fomira Israelia bar avirasemezir puvatigha,

Kantrin Igharazibar Gumazamizibar min pura Kenanin nguazimin iti.

²⁰Egha Kantrin Igharazibar Gumazamizibar min pura tintinibar dagh aruavira iti.

²¹Ezi God tarazi ataghizi, me me misogha me abinizir puvati.

A men akurvagha me bagha atrivir maba akar gavgaviba me ganiga atriviba dikabira,

²²egha ghaze, “Ki ua bagha misevezir gumazamiziba, ia me gasighasighan marki!

Ia nan akam inigha izir gumaziba pazi me damuan marki!”

²³Nguazir kamin gumazamiziba bar, ia Ikiavira Itir God bagh onger akabar amu.

Dughiabar zurara ia an gun uariv mikim suam, Ikiavira Itir God zurara en akurvasi.

²⁴Ia, an gavgavim ko ingangarir aghuir an amibar

gun kantriba bar dar gumazamizibav kim.

²⁵Ikiavira Itir God a bar faraghavira ikia bar gavgafi.

Ezi e an ziam fi mangivira ikiam.

Aseba bar, me Ikiavira Itir Godin min itir puvati.

E an apengara ikiva an atiatingam.

²⁶Nguazimin itir gumazamizibar aseba, da pura ifavarir godba.

Ikiavira Itir God, an overiamin ingari.

²⁷Ikiavira Itir God, atrivimin ikia ziar ekiam ikia, egha uan Dipenimin iti.

A bizir aghuiba ko gavgavimin mingarim.

²⁸Ia nguazimin itir ikizibar gumazamiziba bar,

ia Ikiavira Itir Godin ziar ekiam ko gavgavim bagh bar akongegh.

²⁹⁻³⁰Ikiavira Itir God, a bar faraghavira itima, ia an ziar ekiam fi.

Ia ofaba inigh an Dipenimin mangi.

Ikiavira Itir Godin Araziba da bar deragha bar zue, arazir kaba mati an kurkazir aghuim.

Ia gumazamiziba bar moghira an arazir kabagh nighnigh an ziam fi.*

Ia nguazimin gumazamiziba, ia an atiating egh akong.

Ia Kantrin Igharazibar Gumazamizibar tongin iki mikim suam,

16:11: Onger Akaba 24:6

16:16: Jenesis 12:7; 26:3

16:17: Jenesis 28:13

16:21: Jenesis 20:3-7

16:22:

Onger Akaba 105:15

16:26: Ofa Gami 19:4

*

16:29-30: Hibrun akam deragha akar kamin mingarim abighizir puvati. Gumazir maba kamaghin nighnsi, Hibrun akamin mingarim kamakin, “Ia kurkazir aghuiba ikegh izi, an ziam fi.”

"Ikiavira Itir God, an atrivimin iti.

A nguazimin ingarigha a gamizi, a gavgavigh iki mamaghira ikiva sivaghsivaghan kogham."

³¹⁻³³ Nguazim ko overiam, gua bar akongegh, ongarim, ni bar akuegh egh niginir dafam damu.

Ia ongarimin aven itir biziba, ia uaghan bar akongegh.

Ia azeniba, ko azenibar aghuir biziba, ia bar moghira bar akongegh.

Ia ruaribar temeaba, ia uaghan ighiabar amu bar akongegh.

Ia bar moghira izi, Ikiavira Itir Godin damazimin ighiam damu.

A izi nguazimin gumazamiziba bar men araziba tuisigham.

³⁴ Ikiavira Itir Godin Araziba bar dera, ezi a zurara en apangukuva ikia mamaghira iti.

Kamaghin amizi, e bizir kam bagh a minabagham!

³⁵ O God, ni datirighin en akuragh!

E gumazamizir bar igharazibar torimin iti, ni uam e akuvagh uam e inigh en nguazimin izi.

Eghti e nin ziar ekiam ginighnigh nin ziar ekiam minabagham.

E nin ziam fisi bar akuegham.

³⁶ E Ikiavira Itir Godin ziam feka, a Israelian God.

E datirighin ko, gin izamin dughiabar zurara an ziam feka.

Asapin adarazi ighiar kam bangegha givazi, gumazamiziba kamaghin migei, "Bar guizbangira!" Egha me Ikiavira Itir Godin ziam fa ghaze, "Aleluia!"

Asap ko an adarasi, men ingangarim

³⁷ Devit Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin boroghira ikiva, aruebar vaghvagh Godin ziam famin arazibar faragh mangasa Asap ko an adarazi amisefe. Me zurara ingangarim kam damu kamaghira ikiam. ³⁸ Egha Devit uaghan Asapin adarazir akurvaghasa ingangarim isa Jedutunin otarim Obetidom ko an adarazir tongin 68plan gumazibagh aning. Ezi Obetidom ko Hosa Purirpenimin tiar akabar garir ingangarim iti.

Gibeonin nguibar ekiamin ofabar amuamin ingangarim

³⁹ Devit Gibeonin nguibar ekiamin itir Purirpenmin ofa damuva an ganamin ofan ingangarim bagha Sadok ko ofa gamir gumazir igharaziba amisefe. ⁴⁰ Me zurara mizaraziba ko guaratizibar, asiziba bar isia mighirir ofa gamir dakozimin, Ikiavira Itir

God bagh ofan bar isia mighiribar amuam. Ikiavira Itir God Israelia ganingizir ofa damuamin Arazir kaba, me dar gintigh.

⁴¹ Egha Devit Ikiavira Itir God minabiva ighiaba bangasa Heman ko Jedutun ko Livain marazi a misefe. Ighiar kaba kamaghin ghu, "Ikiavira Itir God zurara en apanguvigha mamaghira iti." ⁴² Heman ko Jedutun, Ikiavira Itir Godin ziam famin ighiaba bagh sighbagh ivi tambarinba ko buar guar aviribav soghamin ingangarim iti. Ezi Jedutunin otariba Ikiavira Itir Godin Purirpenimin tiar akabar ganamin ingangarim iti.

⁴³ Devit ingangariba me ganigha givazi, gumazamiziba uamategha uan nguibabar zui. Ezi Devit, deragh uan adarazir amuasa Godin azangsighasa, uamategha uan dipenimin zui.

17

Godin akam inigha izir gumazim Natan, Godin akamin gun Devit migei (2 Samuel 7:1-17)

¹ Dughiar maba givazima, Atrivim Devit uan dipenimin bar deraghavira ikia avughsi. Egha a kamaghin Godin akam inigha izir gumazim Natan migei, "Ki dipenir aghuir me sidan temebar ingarizimin bar deraghavira iti. Ezi Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam, a Purirpenimin iti. Bizir kam derazir puvati."

² Ezi Natan atrivim ikaragha ghaze, "Ikiavira Itir God ni ko iti. Kamaghin amizi, bizir tizim nin nighnizimin izi, ni a damusi ni puram a damu."

³ Ezi dimagarir kamin, Ikiavira Itir God Natan migia ghaze, ⁴ "Ni mangi nan ingangarir gumazim Devit mikim suam: Ikiavira Itir God ghaze, ni nan dipenir ki aven iki-amimin ingaramin gumazir ki misevezim puvati. ⁵ Ki dipenir ekiabar aven itir puvati. Ki fomira Isipin kantrin aven Israelia inigha azenan iza ghua datirighin tu, ki tintinibar danganir aviribar arua, Purirpenimin aven iti. ⁶ Ki danganir aviribar Israelia, ia koma aruava, kamaghin ian gumazir dapanir ki misevezir tamin azarazir puvati, 'Ni manmaghsua na bagha temer sidabar dipenitamnin ingarizir puvati?'"

⁷ Egha Ikiavira Itir God ua Natan migia ghaze, "Ni kamaghin nan ingangarir gumazim Devit mikim: Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ni sipsipbagh eghuva dar garir dughiamin, ni nan gumazamiziba Israelia, men gumazir dapanimin iki-asa ki ni amisefe. ⁸ Ni zuir danganiba bar, ki ni ko iti. Egha ki nin apaniba

abirazima, ni me gasighasiki. Nguazir kamin gumazibar ziaba ekevezi moghin, ki nin ziam damighi a bar ekevegham.⁹⁻¹⁰ Ki uan gumazamiziba Israelia bagha nguazir mam amisefe. Ki an me arighi, me uan nguibamin min deraghvira a dapiagh ikiva uam atiatingan kogham. Eghti gumazir kuraba fomira me gamizi moghin, ua me damuan kogham. Ian ovaviba fomira nguazir kam inizer dughiamin ikegha izi, ki ia bagha misevezir gumazir dapanibar dughiamin, ian apaniba ia gasighasighavira iti. Ezi datirighin ki apanibar tuaviba aprighi, me ua me gasighasighan kogham. Ki nin adarazi ateghti, me ikiva ni bagh ovavir boriba batam.

¹¹ “Ni aremeghti, me mozimin ni afaghti, ki nin boribar tongin otaritam amiseveghiti, an atrivir gavgavimin otoghti, bizitam a dikabiraghan kogham. ¹² Atrivir kamra, a na bagh dipenimin ingaram. Eghti ki an ovavir boribar amighi, me gin atrivibar iki gavgavigh mamaghira ikiam. ¹³ Eghti kirara, an afeziamin min ikiti, a nan otarimin min ikiam. Egh ki zurara an apanguvam. Ki faragha Sol batoghezi ni an danganim inizi moghin, ki akirim ragh nin otarim gasaraghan kogham. ¹⁴ Eghti nin adarazi givaghan kogham. Ki nin ikizimin aven gumazibar amuti, me atrivibar otiv mamaghira ikiam.” ¹⁵ Natan Ikiavira Itir Godin akaba baregha givagha, ghua God an akazir biziba bar dar gun Devit mikeme.

*Devit Ikiavira Itir God ko migei
(2 Samuel 7:18-29)*

¹⁶ Atrivim Devit, Ikiavira Itir Godin akam baregha givagha, an Purirpenimin aven ghugha an damazimin kamaghin a ko migei, “O Ikiavira Itir Godin Gavgavim, ki tina, ni arazir aghuir aviribar na gami. Ezi ki uan adarazi ko, e ziar ekiaba puvati. Ezi ni fomira deraghavira na gamua iza datirighin tu. ¹⁷ O God, ni ghaze, arazir aghuir ni e gamizir kaba ti nin damazimin bizir muziariba, egha ni arazir igharazir mamun ua na gami. Ni uan ingangarir gumazimin ovavir borir gin otivamibar amuamin bizimin gun na mikeme. O Ikiavira Itir Godin Gavgavim, ki gumazir kinim, ezi ni bar bizir ekiabar amuasa dar nan akakasi. ¹⁸ Kamaghin amizi, ki manmaghin ni mikimam? Ki nin ingangarir gumazim, ezi ni na gifogha gifa. ¹⁹ O Ikiavira Itir God, ni uan ifongiamin gin ghua uan ingangarir gumazim bagha bizir ekiar kam gami. Egha ni uan akar dikirizir ekiaba nan akakasi. ²⁰ O Ikiavira Itir God, nin gavgavim bar ekevezi, tav ua nin min itir puvati. E uan inazibar akatoribar oraghizi moghin, ni uabira bar guizin God. ²¹ E

Israelia, Isipin kalabusin itima, ni uam e ini, egha ni e gamizi, e nin gumazamizibar otifi. Kamaghin amizi, nguazir kamin gumazamizir igharaziba, me, e nin gumazamizibar min garir puvati. E nin gumazamiziba kantrin kamin otogha itima, ni bizir aghuiba ko bizir ekiar aviribar en akura. Ni gumazamizir igharaziba batuegha men asebagh asighasighizi, e iza men nguazim ini. Kamaghin amizi kantriba bar, dar gumazamiziba ziar ekiam ni ganidi. ²² O Ikiavira Itir God, ni Israelia e gamizi, e zurara kamaghira nin gumazamizibar ikiam. Eghti ni uabi en Godin ikiam.

²³ “O Ikiavira Itir God, ni uan ingangarir gumazim ko an adarazi bagha amizir akar dikirizir kam, ki kamaghsua, ni a damighi a zurara kamaghira iki. ²⁴ Eghti gumazamiziba bizir ni amir kabar ganiva, ziar ekiam ni daningam. Egh me kamaghin mikim suam, ‘Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, a Israelian God.’ Egh ni zurara nan adarazir amuti me atrivibar otivam. ²⁵ O nan God, ni kamaghin nan aka, ni nan ovavir boribar amuti, me zurara gavgavigh ikiam. Kamaghin amizi, ki nin ingangarir gumazim, ki ni ko mikiman atiatir puvati.

²⁶ “O Ikiavira Itir God, ni uabi guizbangira God, ni uan akar dikirizibar gin ghua, biziba bar dagh ami. Egh ni uan ingangarir gumazim bagha akar dikirizir aghuir kam damuti, a guizbangiram otogh. ²⁷ O Ikiavira Itir God, ki nin ingangarir gumazim, ki kamaghin ifonge, ni akar dikirizir kam ginighnigh, egh deraghvira nan ikizim damu. Eghti ovavir borir nan gin izamiba, nin damazimin iki zurara kamaghira ikiam.”

18

*Devit midorozimin aven
uan apaniba abira
(2 Samuel 8:1-18)*

¹ Egha gin, Devit uan midorozir gumaziba ko ua ghua Filistiaba ko misosi. Egha me Filistiabar sogha me abinigha, Getin nguibar ekiam isava nguibar an boroghin itir maba sara ini. Ezi Filistiaba ua Israelia gatavazir puvati. ² Ezi gin, Devit ua uan midorozir gumaziba ko ghua Moapia misogha me abira. Ezi Moapia Devitin apengan ikia dagiaba isa takisin min a ganidi. ³ Ezi Devit uan midorozir gumaziba ko ghua kantri Soban atrivim ko misosi, an ziam Hadateser. Soba, a Sirian kantrin nguibar ekiar mam, egha a kantri Hamatin boroghin iti. Dughiar kamin Hadateser uan midorozir gumaziba inigha apanibav soghasa ghua, Yufretisin Fanemin amadaghan nguazir otevitam ua

bagh a iniasa zui. Ezi Devitin adarazi me batogha, midorozim me abini. ⁴ Egha Devit Hadateserin midorozir gumazir aviriba ini. A 20,000plan midorozir gumaziba isa, 7,000plan midorozir gumazir hoziabagh apiaghira misoziba ini. Egha Devit uaghan, 1,000plan karisba ini, egha 100plan hoziaba ini. A uaghan hoziar igharazibar suer agiriba aghorezi, da daruan ibura.

⁵ Dughiar kamın Sirian Damaskusin nguibar ekiamın itiba, me Atrivim Hadateserin akuragh misoghasa zui. Ezi Devit uan midorozir gumaziba ko, me Sirian midorozir gumazir 22,000plan misoghezi me ariaghire. ⁶ Ezi Devit uan midorozir gumaziba Sirian kantrin tintinibar me ariki. Ezi Sirian gumamaziziba Devitin apengan ikiava dagiaba isa takisin min a ganidi. Danganir Devit misoghasa zuiba bar, Ikiavira Itir God an akurvazima, an apaniba abiri. ⁷ Devit garima, Hadateserin midorozir gumazir dapaniba golin ingarizir oraba ateri. Ezi David orar kaba inigha Jerusalemın ghu. ⁸ A uaghan Hadateserin nguibar ekiamning Beta, ko Berotai, aningın brasin aviriba ini. Solomon gin brasin kaba inigha Godin Dipenimın bizir kabar ingari, brasin tengin bar ekiam ko Godin Dipenimın guarir akinir ruarir pumoning ko brasin itariba ko bizir igharaziba sara.

⁹ Kantri Hamatin Atrivim Toi, an orazi, Devit kantri Soban Atrivim Hadateserin midorozir gumaziba abiragha gifa. ¹⁰ Dughiar aviribar Hadateser faragha, Toın apanim gami. Kamaghın amizi, Devit Hadateserin misoghezir bizim bagha, Atrivim Toi bar akonge. Kamaghın Toi, uan otarim Hadoram, an ziar igharazim Joram, Devit bagha anemada. Egha a migia ghaze, “Ni mangi nan dughiar aghuim a daningigh. Egh kamaghın a mikim suam, Ki orazi, ni Hadateser abiragha gifa. Kamaghın amizi, ki bizir ni amizir kam bagha bar akonge.” Ezi Hadoram Devit bagha ghua bizir aghuir me gol ko silva ko brasin ingariziba a ganidi. ¹¹ Ezi Devit bizir aghuir kaba inigha Ikiavira Itir Godin ziam fasa dagh inaba, eghti da God baghvira ikiam. A kantrin igharaziba bar me misogha inizir golba ko silvaba, a kamaghira dagh ami. Kar Idomia ko Moapia ko Amonia ko Filistiaba ko Amalekia.

¹² Ezi Seruian otarim Abisai, Devitin midorozir gumaziba inigha uaghira Idomia ko misoghasa, Danganir Zarir Amangsizir Avirim Itimın ghu. Egha me Idomian 18,000plan gumazibav soghezi me ariaghire. ¹³ Ezi Abisai, Idomian ganasa

midorozir gumaziba kantri Idomian tintinibar me ariki. Ezi Idomian gumamaziziba Devitin apengan ikiava, dagiaba isa takisin min a ganidi. Danganir Devit misoghasa zuiba bar, Ikiavira Itir God an akurvazima, an apaniba abiri.

¹⁴ Devit Israelia bar me gativagha, guizin arazibar deraghavira uan gumamazizibagh ami. ¹⁵ Seruian otarim Joap, a midorozir gumazibar dapanim. Ezi Ahilutin otarim Jehosafat, a gavmanın akinafariba osirir gumazir faragha zuim. ¹⁶ Ezi Sadok ko Ahimelek, aning ofa gamir gumazimning. Sadok, a Ahitupın otarim, ezi Ahimelek, a Abiatarın otarim. Ezi Savsa, an atrivimın akinafariba osirir gumazim. ¹⁷ Ezi Jehoiadan otarim Benaia, a Devit geghuvir midorozir gumazibar, gumazir dapanim. Kar Keret ko Peletin adarazir gumaziba. Ezi Devitin otariba gavmanın gumazir dapanir ekiabar iti.

19

*Devit, midorozimın
Amonia ko Siriba abira
(2 Samuel 10:1-19)*

¹ Bizir kamın gin, Amonian Atrivim Nahas aremezi, an otarim an danganim inigha atrivimın oto. ² Ezi Devit ghaze, “Ki arazir aghuimın Hanun damuan, mati an afeziam Nahas faragha arazir aghuimın na gami.”

Kamaghın amizi, Devit apanguvir migirigiar Hanunın mikimasa uan abuir gumazir maba amada. Ezi me ghua otozir dughiamın, ³ kantri Amonian gumazir dapaniba uan atrivim migia ghaze, “Ni ti ghaze, Devit abuir gumazir kaba amadazi, me ziar ekiam nın afeziam daningasa ize? Bar puвати. A ti ifar mongiva en kantri getiva an ganasa oda me amadazi me ize. Egh me gin uan midorozir gumaziba ko izi e gasighasigham.”

⁴ Ezi Hanun akar kam baregha, Devitin abuir gumazibar suigha men ghua-masizibagh ise. Egha uaghan men korotiar ruariba arighara da aghorezi da bar ofete, ezi men mitiarakaba azenimra iti. Egha a me amadazi me ghue. ⁵ Ezi abuir gumazir kaba bar aghumsigha, uamategh uan nguibabar mangan aghua. Ezi Devit Hanun amizir bizir kam baregha, kamaghın abuir gumazir kaba bagha akam amaga ghaze, “Ia Jerikon nguibar ekiamra iki mangiti ian ghumasiziba uam otivigh givaghti ia Jerusalemın izi.”

⁶ Amonia kamaghın fo, me Devitin abuir gumazibagh amizir bizir kam, an a bagh bar men aningaghegham. Kamaghın amizi, Hanun uan adarazi ko, me midorozir karisba ko karisbagh

isin apia misozir midorozir gumazibagh ivezasa Mesopotemian adarazi ko, Sirian gumazir kantri Makan itiba ko, kantri Soban itir darazi bagha akam amada. Egha Hanun kantrin kabar midorozir gumazibagh ivezasa silvan maba amada, dar osimtizim 35,000 kilogremin tu. ⁷ Ezi me 32,000plan midorozir karisba isava Hanun ganingi. Ezi Makan atrivim uan midorozir gumaziba ko uaghan Hanunin akurvaghasa iza Medeban nguibar ekiamin boroghin danganim aghuigha an iti. Ezi Amonin midorozir gumaziba uaghan uan nguibar ekiam ategha iza Israelia ko misoghasa uari akuvagha iti.

⁸ Ezi Devit kamaghin oraki, Amonia uan midorozir gumaziba bar me akufa. Egha a Joap ko midorozir gumaziba bar me amadazi, me me ko misoghasa zui. ⁹ Ezi Amonia uan nguibar ekiamin azenan izegha misoghasa uari arigha, nguibar ekiam avinizir divazir tiar akamin boroghin tuivighav iti. Ezi atrivir men akurvaghasa izeziba uan adarazi ko, me uarira dadar torimin tuivighav iti. Egha misoghasa uari arigha iti.

¹⁰ Ezi Joap apanir kabar ganigha fo, midorozir gumazir okoruar pumuning, vong ko vong sara dikavigh izi a ko misogham. Kamaghin amizi, a Israelian gumazir gavgavir deragha misozir maba amisevegha me isa, dadar torimin itir apanir kabar arava bizimin me afe. Egha a uabi men dapanimin ikia faragha tu. ¹¹ Egha a uan dozim Abisai amisevezi, a midorozir gumazir igharazibar faragha zui. Egha Amonian midorozir gumazibar arava men boroghin uan midorozir gumaziba bizimin me afa zui. ¹² Egha Joap kamaghin Abisai migei, "Ni ganti, Sirian midorozir gumaziba e adugh mangi e abinsi damuti, ia izi en akuragh. Eghti Amonia ia adugh mangi ia abinsi damuti, e mangi ian akuragham. ¹³ Ia atiatingan marki! E uan gumazamiziba ko nguibar ekiar God e ganingiziba bagh nighnigh pamtemin misogham. Eghti Ikiavira Itir God damuasa ifongezir bizir aghuim a mar guizbangirama otogh."

¹⁴ Egha Joap uan midorozir gumaziba ko Siriabav soghasa ghua garima, me ara tintinibar ghue. ¹⁵ Ezi Amonia gari, Siriaba arima, me uaghan Abisain adarazir damazimin ara ghua uan nguibar ekiam avinizir divazir ekiamin aven monge. Ezi Joap pura Amonia ategha uan midorozir gumaziba inigha uamategha Jerusalem in ghu.

¹⁶ Ezi Siriaba garima, Israelia midorozimin me abira, kamaghin amizi, me uan midorozir gumazibar diazima me bar

iza uari akufa. Egha me uarir akurvaghasa gumazir maba amangizi, me ghua Sirian adarazir Yufretisin Fanemin aruem anadi naghin itir gumazir maba ini. Ezi Sirian gumazir kaba iza men akura. Ezi Atrivim Hadateserin midorozir gumazibar garir gumazir dapanim Sobak, men faragha ghua men gumazir dapanimin iti. ¹⁷ Ezi Devit orazi, Siriaba iza uari akuvagha itima, a Israelian midorozir gumaziba bar me inigha ghua Jordanin Fanem girigha vongin ghua danganir Siriaba itimin ghu. Ezi Sirian midorozir gumaziba tuiva misoghasa uari arigha maghira Israelia ko midorozim fore. ¹⁸ Ezi Israelia midorozimin bar gavgavigha Sirian midorozir gumaziba adugha zuima me are. Ezi Devit uan midorozir gumaziba ko, men 7,000plan karisbagh isin ikia misozir gumaziba ko 40,000plan nguazimin tuiva misozir gumazibav soghezi, me ariaghire. Egha uaghan Sirian midorozir gumazibar dapanim Sobakin misoghazi, a danganir kamrama areme. ¹⁹ Ezi Atrivim Hadateserin apengan itir adarazi garima, Israelia me abinigha gifa. Ezi me tagha, Israelia ko navir vamiran ikiasa akam akirigha Israelian apengan iti. Kamaghin amizi, Siriaba ua Amonian akurvazir puvati.

20

Devit misogha Raban nguibar ekiam ini (2 Samuel 11:1; 12:26-31)

¹ Ezi azeniba vaghvagha, dar dughiar orangtiziba givasava amima, atriviba uan midorozir gumaziba inigha uan apanibav soghasa zui. Ezi azenir Devit Siriaba abirazimin gin, orangtizimin dughiam givasava amima, Joap midorozir gumaziba inigha Amonia misoghasa zui. Me ghua Amonia misogha me abiragha, Raban nguibar ekiam ekiarugha midorozim fore. Ezi Devit uabi midorozim bagha ghuzir puvatigha, Jerusalemra iti.

Joap Israelia ko pamten Amonia ko misogha ghua Raban nguibar ekiam ini. ² Ezi Devit Amonian atrivimin dapanir asuam ini. Dapanir asuar kam, me golan an ingarizi, an osimtizim 35 kilogrem. Dapanir asuar kam, me dagiar dirir bar pin kozibar an kuruke. Ezi Israelia dapanir asuar kam inigha Devitin dapanim garu. Devit uaghan dagiaba ko bizir aghuir aviriba nguibar ekiar kamin ada ini. ³ Egha Devit Raban nguibar ekiamin itir gumazamiziba bar me inigha, ingangarir guar aviribar amuasa me arisi. Marazi sabar ingarir ingangaribagh ami, marazi ainin afavibar ingangaribagh ami, marazi ainin sobiabar ingangaribagh ami. Arazir kamra, Devit

kantri Amonin nguibar ekia igharaziba bar men gumazamizibagh ami. Egha gin, Devit uan midorozir gumaziba ko me uamategha Jerusalem in ghue.

Israelia Filistiabar gumazir bar dafaba ko misosi

(2 Samuel 21:18-22)

⁴ Egha Israelia gin ua Filistiaba ko misosi. Dughiar kamin me Geserin nguibamin uariv sosi. Ezi Israelian mav, a Husan nguibamin gumazim, an ziam Sibekai, a Filistian gumazir bar dafar ruarir mam misoghezi an areme, an ziam Sipai.

⁵ Dughiar igharazir mamin, Israelia ua Filistiaba ko uariv sosi. Ezi Jairin otarim Elhanan, a Getin nguibar ekiamin gumazim Lami misoghezima an areme, a Goliatin aveghbuam. Lamin afuzir misiam bar ekevegha mati me iniba nuavir masinin tretbar suizir aghorir bar dafam.

⁶ Ezi gin midorozir igharazir mam ua Getin nguibar ekiamin oto. Gumazir bar dafar ruaribar ovavir borir mam uaghan iti, egha a gumazir ruarir dafam. Ezi an dafarimning vaghvaghera 6plan dafarir puziba iti, ezi an dagarimning uaghan kamaghira 6plan dagarir puziba iti. Da bar moghira 24plan puziba. ⁷ Gumazir kam dibovir akabar Israelia miavi itima, Devitin aveghbuam Sama, an otarim Jonatan a misoghezi, an areme.

⁸ Filistian gumazir kaba, me gumazir bar dafar ruarir Getin nguibar ekiamin izezibar ovavir boriba. Devit uan midorozir gumaziba ko me misoghezi, me ariaghire.

21

Devit gumazamiziba medi

(2 Samuel 24:1-25)

¹ Dughiar mamin, apanibagh amir gumazim Satan, osimtizim Israelia daningasa, egha gumazamiziba mengasa Devitin nighnizim fe.

² Ezi Atrivim Devit Joap ko midorozir gumazir gumazir dapanir igharazir mabav gia ghaze, "Ia mangi Israelian gumazamiziba bar me mengegh. Ia kantrin danganiba bar adar mangi, notin amadaghan Danin nguibar ekiam ikegh, mangi sautin amadaghan Berseban nguibar ekiamin otogh, gumazamiziba bar me mengegh. Ki e uan gumazamizibar dibobonim gifoghasa."

³ Ezi Joap kamaghin atrivim ikaragha ghaze, "Atrivim, nan gumazir ekiam, ki kamagh ifonge, Ikiavira Itir God, a gumazamizibar dibobonim damighti a bar ghuvanabogh, egh bar avirasemegham. Ezi atrivim, nan gumazir ekiam, ga uaning, gumazamiziba mengamin ingangarim, kar en

ingangarim puvati. Ezi ni tizimsua arazir kurar kam damuasava ami? Arazir kam ti osimtizim Israelia danigham." ⁴ Ezi atrivim gumazamiziba mengasa gavgavigha Joap abiraghbirasi. Kamaghin amizi, Joap uan midorozir gumazibar dapaniba ko atrivim ategha Israelian gumazamiziba mengasa ghue. Egha me gin uamategha Jerusalem in ize.

⁵ Me ghua otivigha givagha, Joap ghua kamaghin me uan darorimin gun atrivim geghari, "Israelia bar moghira, men dibobonim 1,100,000plan gumazibar tu, me midorozir gumazibar ingangarim damuam. Ezi Judan gumazibar dibobonim a 470,000plan tu." ⁶ Ezi Joap ingangarir atrivim a ganingizir kam bar a gifongezir puvati, kamaghin amizi, a Livain anabam ko Benjaminin anabamin adarasin mengezir puvati.

⁷ Ezi me Israelian gumazamiziba medir arazir kam, God bar a gifongezir puvati. Kamaghin amizi, a mizazim Israelia gase. ⁸ Ezi Devit kamaghin God ko migei, "Ki bar onganigha midorozir gumaziba menge. Ki arazir kurar kamin osimtizir bar ekiam gami. O Ikiavira Itir God, ga uaning, ki amizir arazir kurar kam, ni a gin amadagh."

⁹⁻¹⁰ Ezi Gat, a gumazir Devit bagha Godin akam inigha izim, Ikiavira Itir God kamaghin a migia ghaze, "Ni mangi Devit mikemegh, 'Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei, ki 3plan tuaviba ni ganidi. Eghti ni dar tam ginabaghti, ki anarira gin mangiva, a isi ni daningam.'"

¹¹ Ezi Gat Devit bagha ghua kamaghin Ikiavira Itir Godin akamin gun a migei, "Ikiavira Itir God tuavir 3plan kabar tam amisivasa ni bagha mikeme. ¹² Ni 7plan azenibir mitirir ekiam nin kantrin otivasa, ni ifonge? O, apaniba izi ia misogh ian agintighi, ia ari mangi 3plan iakinibar danganir igharazir ikiam? O, Ikiavira Itir God arimariar kuratam amadaghti an enselin dafarimin nin kantrin gumazamiziba 3plan aruebar me bativam? Ni bar deraghvira nighnizim uan ifongiamin na mikemeghti, ki uamategh mangi na amadazir Godin mikimam."

¹³ Ezi Devit bar atiatigha kamaghin Gat migei, "Ni na migeir akar kam, osimtizir ekiam na ganidi. Ki fo, Ikiavira Itir God a zurara apanguvir God. Kamaghin, a bizir manam a damusi a damu. Ki kamaghin aghua, gumazamiziba e gasighasigham."

¹⁴ Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God arimariar kuram amadazi, Israelian 70,000plan gumazamiziba ariaghire. ¹⁵ Ezi God Jerusalem gasighasighasa uan ensel amada. Egha Ikiavira Itir God garima,

enselin kam Jerusalem gasighasighasa zui, ezi a osimtizer kurar kam gumazamizbar aningan men apangkuvigha, uan nighnizim giragha ensel migia ghaze, "Marki. Me atakigh." Dughiar kamin Ikiavira Itir Godin ensel witin ovizibar iniba kua dar dagheba isir danganimin boroghin iti. Ezi danganir kam, an Araunan nguazim, a Jebusian ikizimin gumazim, an ziar igharazim Ornan.

¹⁶ Ezi Devit Israelian gumazir dapaniba ko azirakar korotiaba aghuigha iti. Egha Devit kogha pin garima, Ikiavira Itir Godin ensel, midorozir sabam uan agharimin an suiragha overiam ko nguazimin tizimin tughav ikia Jerusalem gasighasighasa an akuighav iti. Ezi Devit uan gumazir dapaniba ko nguazim girigha uan guaba isa nguazim mitua. ¹⁷ Egha Devit enselin kamin ganigha kamaghin Ikiavira Itir God migei, "Kirara ki arazir kuram gami, egha osimtizer ekiam iti. Ezi gumazamizir kaba, me sipsipbar min iti, mevzika, me osimtizer manam gami? Bar puvati. Ki uan ikizim ko erara, ni e gasighasigh."

¹⁸ Ezi Ikiavira Itir Godin ensel Devit mikimasa kamaghin Gat migei, "Ni Jebusian gumazim Araunan witin ovizibar iniba kua dar dagheba isir danganimin mavanang, egh Ikiavira Itir God bagh ofa gamir dakozitamin ingarigh." ¹⁹ Ezi Gat Devit mikemezi moghin, Devit, Ikiavira Itir Godin Akar Gavgavimin gin ghua me witin dagheba isir danganir kamin oto. ²⁰ Dughiar kamin, Arauna uan otarir 4pla ko witin dagheba isa iti. Egha me enselin ganigha, otariba ara ghua monge. ²¹ Arauna garima, Devit a bagha izi. Kamaghin, a ziar ekiam atrivim daningasa an boroghin ghua tevimming apirigha uan guam nguazim mitua.

²² Ezi Devit kamaghin Arauna migei, "Ki witin ovizibar iniba kua dar dagheba isir danganir kam, ki a givezasa izi. Ni an ivezim manmaghin anerisi, ki bar a givezam. Ki an Ikiavira Itir God bagh ofabar amuamin dakozimin ingaram. Eghti arimariar kurar kam gumazamiziba ategham."

²³ Ezi Arauna kamaghin Devit migei, "Atrivim, nan gumazir ekiam, marki. Ni nan nguazir kam givezan ki aghua, ni puram a iniam. Egh uaghan bizir tizir ni ofa damuasa ifongeziba sara, ni pura da iniam. Ni bulmakaun kaba inigh ofan bar isia mighiriba God daningisi, ki bulmakaun kaba ni ganidi. Ni uaghan avim arighsi, witin ovizibar iniba kua dar dagheba isir ter ararir kaba daziba bagh ada inigh. Ni

wit tuamin ofa damusi, witin kaba inigh. Atrivim, bizir kaba ki bar ada isa ni ganidi."

²⁴ Ezi Atrivim Devit kamaghin a ikaragha ghaze, "Bar puvati. Ki Ikiavira Itir God bagh ofa damusi, pura gumazir igharazimin bizitam, o uan bizir ki ivezezir puvatizitam inigh izi, a bagh ofan bar isia mighirizim damighan kogham. Kamaghin amizi, ki uan dagiaba isi nin bizir kabagh ivezam." ²⁵ Egha Devit nguazir otevir kam giveza, 7 kilogrem gol isa Arauna ganingi. ²⁶ Egha Devit danganir kamin Ikiavira Itir God bagha ofa gamir dakozimin ingarigha, ofan bar isia mighiriba ko ofan God ko navir vamiran ikiamibagh ami. Egha Devit gumazamiziba bagha Ikiavira Itir Godin azai. Ezi Ikiavira Itir God an azangsiziba baregha, overiamin avim amadzi, a izaghira ofa gamir dakozimin itir ofabar isi. ²⁷ Ezi Ikiavira Itir God mikemezi, ensel midorozir sabam uam a isa an danganim gati.

²⁸ Dughiar kamin, Devit Araunan nguazimin ikia garima, Ikiavira Itir God an mighirigiba barasi. Kamaghin amizi, Devit danganir kamin ikia Ikiavira Itir God bagha ofabagh ami.

²⁹ Dughiar kamin, Ikiavira Itir Godin Purirpenim ko ofaba bar isia mighirir ofa gamir dakozim, Gibeonin nguibar ekiamin uari akuvir danganimin iti. Israelia fomira gumazamiziba puvatizir danganimin itir dughiamin, Moses Purirpenir kamin ingari. ³⁰ Ezi dughiar kamin Devit Ikiavira Itir Godin enselin midorozir sabamin atiatingi, kamaghin amizi, a Gibeonin mangi Godin ifongiam gifofoghan aghua.

22

¹ Egha Devit Araunan nguazimra ikia kamaghin migei, "E kagh Ikiavira Itir Godin Gavgavimin Dipenimin ingaram. Eghti ofan bar isia mighiribar amuamin ofa gamir dakozim uaghan kagh ikiam, eghti Israelia kagh iziva ofabar amuam."

Devit Ikiavira Itir God bagh Dipenimin ingarasa biziba akiraghasi

(Sapta 22–29)

Solomon Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingaram

² Kantrin igharazibar gumazamizir maba izegha Israelian nguazimin itima, Atrivim Devit men diagha me akuvagha ingangarim me ganingi. Marazi a dagiaba aghorasa me amisevegha me mikeme, eghti dagiar kaba me bar deravira da aghoram. Eghti me da inigh Ikiavira Itir God bagh Dipenimin ingaram. ³ Ezi Devit dikonibar

ingarasa ainin bar aviriba inigha, ainin igharazibar itiar akaba gavgavim dar aningasa dar ingari. Egha a uaghan brasin bar aviriba inigha da akufa, ezi gumazitam dar osimtiziba tuisighan iburagham. ⁴ Ezi Tair ko Saidonin nguibar ekiammingin itir gumaziba, temer sidan aviriba inigha Devit bagha ize, ezi gumazitam dar dibobonim mengang iburagham. ⁵ Devit tighar ovengamin dughiamin, a kamaghin migei, "Nan otarim Solomon, a bar otarir igiam, egha a dipenibar ingaramin arazibagh fozir puvati. Ezi ki kamaghinsua, Solomon Ikiavira Itir God bagh Dipenir bar aghuitamin ingarighiti, kantribar gumamaziziba bar moghira Dipenir kam bagh bar akuegh, egh ziar ekiam isi a daningam. Kamaghin amizi, ki uabi Solomon bagh biziba inigh da arighiti, a Dipenimin ingaram."

⁶ Egha Devit uan otarim Solomon mikemeghti a Ikiavira Itir God, Israelian God bagh Dipenimin ingarasa, Solomonin diazi a izi. ⁷ Egha David kamaghin Solomon migei, "Nan otarim, ki uabi Ikiavira Itir God, uan God bagh Dipenir tamin ingarasa nighnisi, eghti gumamaziziba Godin boroghin izi an ziam fam. ⁸ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin na migei, "Devit, ni na bagh Dipenitamin ingaran kogham. Ni midorozir aviribagh amua gumazir aviribav suaghariki. Ki nin garima, ni bar gumazir aviribav soghezi me ariaghire. Kamaghin amizi, ni ingangarir kam damuan ki aghua. ⁹ Ki otarir tam ni daningasa, eghti an atrivimin otogh dabirabir aghuim ko avughsazim gumamazizibar aningam. Eghti ki kantrin igharazibar amuti, me an aningaghan kogham. Borir ki daningamin kam, ni ziam, "Solomon," a datigh.* Eghti an atrivimin ikiamin dughiamin, ki dabirabir aghuim, ko navir amirizim, ko avughsazim Israelia daningam. ¹⁰ Atrivir kamra, Dipenir gumamaziziba nan boroghin izi nan ziam famimin ingaram. A nan otarimin otoghti, ki an afeziamin otogham. Eghti an ovavir boribar gumazibara ki me damuti, me zurara Israelian atrivibar otiv mamaghira ikiam."

¹¹ Egha Devit ua kamaghin Solomon migei, "Nan otarim, Ikiavira Itir God ni ko iki, egh nin akuraghti, ni Ikiavira Itir God, en God uabi mikemezi moghira a bagh deravira Dipenimin ingar. ¹² Ikiavira Itir God fozozir aghuim ko nighnizir aghuim ni daningasa ki ifonge, egh a ni amiseveghti ni Israelian atrivimin otoghamin dughiamin, ni deravira Ikiavira Itir God, en God, an Arazibar gin mangi. ¹³ Solomon, ni deravira

uabi geghuv, egh Ikiavira Itir God Israelia e bagha Moses ganingizir arazir a ifongeziba, ko bizir a damuasa e mikemezibar gin mangiti, bizir ni damuamiba deraviram otivam. Ni mitigh bar gavgavigh, egh atiatingan marki. Ni bizitam ateghti, a ni damuti ni digavir kuram damigh puram onangan marki.

¹⁴ "Ki Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingarasa bar ingangarir dafam gamua 3,500 tan gol ko 35,000 tan silva akufa. Egha ki uaghan bras ko ainin aviriba akufa, eghti gumaziba dar osimtizim gifofoghsi iburagham. Egha ki uaghan temeba ko dagiaba arighizi da iti. Eghti ni taba uam ada inigh. ¹⁵ Ni ingangarir gumazir aviriba iti. Kar dagiaba aghorir gumaziba, ko dagiabar dipenibar ingaramin fozoziba itir gumaziba, ko gumazir dipenibar ingariba ko gumazir bizir guar aviribar ingaramin fozozir gumaziba, ¹⁶ mati gol ko silva ko bras ko ainin ingarir gumaziba. Ni ingangarim damuti, Ikiavira Itir God ni ko ikiam."

¹⁷ Egha Devit gin, Solomonin akurvaghasa Israelian gumazir dapanibav gei. ¹⁸ A kamaghin me migei, "Ia fo, Ikiavira Itir God, en God ia ko iti. A na ataghizima, ki fomira nguazir kamin itir gumamazizir avirim misogha me agifa. Ezi me datirighin a ko ian apengan iti. Ezi arazir kamin, a dabirabir aghuim ko navir amirizim ia ganingizi, ia deravira apiaghav itima, apaniba ua ia misozir puvati. ¹⁹ Kamaghin amizi, ia datirighin bar nighnizir vamira iki, egh ia bar gavgavigh Ikiavira Itir Godin Gavgavimin ifongiamin gintigh. Egh ia datirighin Ikiavira Itir God, ian Godin Dipenimin ingarigh. Egh gin ia Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam ko itariba inigh, Dipenir kamin dar arikigh. Dipenir kamin, gumamaziziba Ikiavira Itir Godin boroghin iziva an ziam fam."

23

¹ Devit ghurigha givazir dughiamin, a uan otarim Solomon amisevezi, a Israelian atrivimin oto.

Devit Livaiba bagha ingangariba amisefi

² Atrivim Devit Israelian gumazir dapaniba ko ofa gamir gumaziba ko Livaiba akufa. ³ A mikemezima, gumaziba Livain anabamin adarazi medima, Livaibar gumazir 30plan azeniba ikia dagh afraziba, men dibobonim bar moghira 38,000plan gumaziba. ⁴ Ezi Devit kamaghin migei, "Gumazir kabar 24,000pla, Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingangaribar ganam. Eghti men 6,000pla, akinafariba osirir ingangariba ko

22:7: 2 Samuel 7:1-16; 1 Eghaghaniba 17:1-14

22:8: 1 Atriviba 5:3; 1 Eghaghaniba 28:3

* 22:9: Hibrun

akamin ziar kam, "Solomon," a mong akar kam ko voroghira ghu, "dabirabir aghuim ko navir amirizim ko avughsazim."

22:13: Josua 1:6-9 23:1: 1 Atriviba 1:1-40

kotiaba tuisighamin ingangaribar amuam.
⁵ Eghti men 4,000plan gumaziba, Ikiavira Itir Godin Dipenimin itiar akabar gan a geghuv iki. Eghti men 4,000pla, Ikiavira Itir Godin ziam fisi buaba ko gitabav soghamin ingangaribar amuam. Ki Godin ziam fasa sightha ko dibiarir guar aviribar ingari. Eghti me bizir kaba inigh an ziam fi.”

⁶ Livain anabam 3plan ikiziba iti. Egha me Livain otarir 3plan kabar ofiti: Gerson, Kohat ko Merari. Ezi Devit datirighin men gumaziba isa 3plan ikizir kabar me ariki, eghti me uan ingangaribar amuam.

⁷ Gerson otarir pumuning iti, Ladan ko Simei. ⁸ Ezi Ladan otarir 3pla iti. Otarir ivariam Jehiel, ezi an dozimning, Setam ko Joel. ⁹ Me bar moghira Ladanin adarazir gumazir dapaniba. Ezi Simei otarir 3pla iti, kar Selomot ko Hasiel ko Haran.* ¹⁰ Ezi Simei otarir 4pla iti: Jahat ko Sina ko Jeus ko Beria. Sinan ziar mam, Sisa. ¹¹ Jahat, a Simein otarir ivariam, ezi Sisa, an girara irim. Ezi Jeus ko Beria otarir aviriba pu-vati, kamaghin amizi, aninghin ovavir boriba uari isafuragha uan ziaba osirigha ikizir vamiran otogha iti.

¹² Ezi Kohat otarir 4pla iti: Amram, Ishar, Hebron ko Usiel. ¹³ Amramin otarimningin ziamning kara: Aron ko Moses. Ikiavira Itir God Aron ko an ovavir boriba amisefe, eghti me zurara gumazamiziba God ganidir bizibar ganam. Egh uari akuvamin dughia-bar, me Ikiavira Itir Godin damazimin pauran mughuriar aghuim zuiba tuva mughuriar aghuim damuti an otivam. Me uaghan Ikiavira Itir Godin ingangarim damu, egh uaghan an azangsihti, a deravira gumazamizibar amuam. ¹⁴ Ezi Godin ingangarir gumazim Moses, an ovavir boriba uaghan Livain anabamin gumazir igharazibar min otivigha iti. ¹⁵ Mosesin otarimningin ziamning kara: Gersom ko Elieser. ¹⁶ Ezi Gersomin otarir ivariam ziam: Sebuel. ¹⁷ Ezi Elieser otarir vamira iti, an ziam Rehabia. Ezi Rehabia ovavir borir bar avirim iti.

¹⁸ Ezi Kohatin otarim Ishar, ezi Ishar, an otarir ivariam Selomit. ¹⁹ Ezi Kohatin otarir igharazir mam Hebron, an otarir 4pla iti. An otarir ivariam Jeria, ezi an girara irim Amaria, ezi namba 3 Jahasiel, ezi namba 4 Jekameam. ²⁰ Ezi Kohatin otarir igharazim Usiel, an otarir pumuning iti. An otarir ivariam Maika, ezi an girara irim Isia.

²¹ Ezi Livain otarir igharazim Merari, an otarimningin ziamning kara: Mali ko Musi. Ezi Malin otarimningin ziamning: Eleasar ko Kis. ²² Ezi Eleasar otariba puvatigha

areme, a guivibara iti. Ezi an guivir kaba me kaghira uan afeziar dozim Kisin otaribar iti. ²³ Ezi Musi otarir 3pla iti: Mali ko Eder ko Jeremot.

²⁴ Gumazir kaba bar moghira Livain ovavir boriba, egha me bar Livain anabamin ikizibar gumazir dapaniba. Me Livain anabamin adarazir ziaba osira iza-ghirir dughiamin, me men ziaba vaghvagha men adarazir ziabar apengan men ziaba osiri. Ezi Livain anabamin adarazir 20plan azenibar ikegha ghuanadir gumaziba, me Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven ingangarim gami.

²⁵ Devit faragha kamaghin mikeme, “Ikiavira Itir God, Israelian God, avugh sazir bar aghuim uan gumazamizibagh aning, egh a uabi Jerusalem iki mamaghira ikiam. ²⁶ Kamaghin amizi, datirighin Livaiba ua Ikiavira Itir Godin Purirpenim ko ofabagh amir biziba ater daruan kogham.” ²⁷ Ezi gumaziba gin Devitin akar abuananabar gin ghua, egh Livain anabamin gumazibar ziaba osira uaghiri. Ezi Livain anabamin 20plan azenibar ikegha ghuanadir gumaziba, me Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven ingarasa men ziaba isi.

²⁸ Livaibar ingangarim kamakin.† Me Aronin ovavir boribar akuragh Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven ingarim ingangarim iti. Egha me uaghan Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven me uari akuvir danganiba ko danganir an avinir divazimin aven itibar ganamin ingangarim iti. Ikiavira Itir God bagha misevezir itarir ekiaba ko itarir doziba, da Ikiavira Itir Godin damazimin mizeghti, Livaiba bizir kabar amuti da ua zueghamin ingangarim iti. Egha Livaiba uaghan Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven damuamin ingangarir igharazir maba uaghan iti.

²⁹ Me God ganidir bretin rubuzibar pozir pumuningin ganamin ingangarim ikia, egha uaghan wit tuamin ofa bagh plauan aghuiba, ko yis puvatizir bisketba, ko bret tuamin ofaba, ko plauan me olivin borem sara veregha ingarizir bretteba bar dar ganam. Me uaghan ofan kabar amuamin daghebar gan dar osimtiziba tuisighamin ingangarim iti. ³⁰ Egha mizaraziba ko guaratiziba bar, me Ikiavira Itir Godin damazimin izi a minabiva an ziam famin ingangarim iti. ³¹ Me uaghan Ikiavira Itir God bagh ofan bar isia mighiribar amusi, me Sabatin dughiba ko jakinir igiaba otivir dughia-bar isar ekiaba, ko uari

* **23:9:** Simein boribar dibobonir ves 9in itim, a ves 10 ko 11 min zuir puvati. Kamaghin amizi e fozir puvati, dibobonir manam a guizbangira. **23:13:** Ua Me Ini 28:1 **23:26:** Godin Araziba 10:8 **23:28:** Diboboniba 3:5-9 † **23:28:** E kamaghin gari, Devitin akam ves 26in gifa. Marazi ghaze akar kam ves 28in ikegha ghua ves 32in tu, a uaghan Devit migei.

akuvir dughiaaba, me arazir kam damu mamaghira iki. Godin Akar Gavgaviba mikemezi moghin, me dar gin mangiva dughiar ekiabar vaghvagh ofan manaba ko ofaba manmaghin dar amuam. Livaiba zurara Ikiavira Itir Godin damazimin an ziam famin ingangarim iti. ³² Livaiba Ikiavira Itir God Bativamin Purirpenim ko an Dipenimin ganamin ingangarim iti. Egh me uaghan uan adarasi, kar Aronin ovavir boriba, me men akurvagh Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingangaribar amuam.

24

Devit Godin ingangarim damuasa ofa gamir gumaziba amisiva me arisi

¹ Kar Aronin ovavir boribar ikiziba. Aronin otaribar ziabar kara: Nadap, Abihu, Eleasar ko Itamar. ² Ezi Nadap ko Abihu, aningin afeziam ikiavira itir dughiamin, aning aremegha boriba puvati. Kamaghin amizi, Eleasar ko Itamar, aningra ofa gamir gumazimningin oto. ³ Ezi Devit atrivimin itir dughiamin, a kamaghsua, ofa gamir gumazibar ingangariba deraviram otivam. Kamaghin amizi, a ofa gamir gumazibar ikiziba vaghvagha ingangarim bagha me amisefe. Ezi Sadok ko Ahimelek an akuragha ingangariba isa ofa gamir gumazibagh anidi. Sadok, a Eleasarin ovavir boribar mav, ezi Ahimelek a Itamarin ovavir boribar mav. ⁴ Aning garima, Eleasarin ovavir boriba gumazir dapanir aviriba iti. Kamaghin amizi, aning me tuiragha me isa 16plan ikizibar me ariki. Ezi Itamarin ovavir boriba, gumazir dapanir aviriba puvati. Kamaghin amizi, aning me tuiragha me isa 8plan ikizibar me ariki. ⁵ Devit ofa gamir gumazibar ingangarim bagha gumaziba amisevir dughiamin, a Eleasarin ikizimin gumazibara amisevir puvati, o Itamarin ikizimra amisefe, puvati. A virara aningin ikizimningin gumaziba amisivam. Aningin ikizimning me uaghara Godin ingangarir kam damuamin gumaziba iti. Egha me uaghara Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven ingangarim damuamin gumaziba iti. Kamaghin amizi, me satu gikarara gumaziba amisefe.

⁶ Eleasar ko Itamarin ikizimningin ovavir boriba, uari gitavtagha uaghara satu gikararava ofa gamir gumaziba amisefi. Me me amisevegha givazi, akinafariba osirir gumazim Livain anabamin gumazim Netanelin otarim Semaia, a men ziaba osiri. Ezi Atrivim Devit uan ingangarir gumazibar garir gumaziba ko, ofa gamir

gumazim Sadok ko, ofa gamir gumazim Abiatarin otarim Ahimelek, ko ofa gamir gumaziba ko Livaibar ikizibar gumazir dapaniba, me bar moghira Semaian garima, a ziaba osiri.

⁷ Me faraghavira satu gikararai dughiamin, me Jehoiaripin ikizim amisefe. Namba 2 Jedaian ikizim, ⁸ namba 3 Harimin ikizim, namba 4 Seorimin ikizim, ⁹ namba 5 Malkian ikizim, namba 6 Mijaminin ikizim, ¹⁰ namba 7 Hakosin ikizim, namba 8 Abiyan ikizim, ¹¹ namba 9 Jesuan ikizim, namba 10 Sekanian ikizim, ¹² egha namba 11 Eliasipin ikizim, namba 12 Jakimin ikizim, ¹³ namba 13 Hupan ikizim, namba 14 Jesebeapin ikizim, ¹⁴ namba 15 Bilgan ikizim, namba 16 Imerin ikizim, ¹⁵ namba 17 Hesirin ikizim, namba 18 Hapisesin ikizim, ¹⁶ namba 19 Petahian ikizim, namba 20 Jeheskelin ikizim, ¹⁷ namba 21 Jakinin ikizim, namba 22 Gamulin ikizim, ¹⁸ namba 23 Delaian ikizim, egha namba 24 Masian ikizim.

¹⁹ Me Ikiavira Itir Godin Dipenimin mangi ingangaribar amuasa ofa gamir gumazibar ikizir kabav sefe. Men inazir afeziam Aron fomira ingarizi moghin, me ingaram. Ikiavira Itir God, a Israelian God, a fomira ingangarir kam damuasa Aron mikeme.

Livaibar ikizibar ziaba

²⁰ Kar Livain ovavir borir igharaziba, me uan ikizibar gumazir dapanibar iti. Men ziabar kara:

Sebuel, an ziar igharazim Subael, a Amramin ovavir boribar mav.

Ezi Jedaia, a Sebuelin ovavir boribar mav.

²¹ Ezi Isia, a Rehabian ovavir boribar mav, a men gumazir dapanim.

²² Ezi Selomit, a Isharin ovavir boribar mav.

Ezi Jahat, a Selomitin ovavir boribar mav.

²³ Ezi Hebron* otarir 4pla iti: an otarir ivarian Jeria, ezi an girara irim Amaria, ezi namba 3 Jahasiel, ezi namba 4 Jekameam.

²⁴ Ezi Maika, a Usielin ovavir boribar mav.

Ezi Samir, a Maikan ovavir boribar mav.

²⁵ Ezi Isia, a Maikan dozim.

Ezi Sekaraia, a Isian ovavir boribar mav.

²⁶⁻²⁷ Merarin ovavir borimningin ziamning kara: Mali ko Musi. Guizbangira, aning Merarin otarim Jasian otarimning.

Merarin otarir igharazibar ziabar kara: Soham, Sakur ko Ipri.†

²⁸⁻²⁹ Malin otarimningin ziamning kara: Eleasar ko Kis. Eleasar otariba puvati.

24:2: Ofa Gami 10:1-2 * **24:23:** Ziar kam Hebron, a Hibrun akamin vezin kamin itir puvati. Egha vezin kam 1 Eghaghaniba 23:19in mirara ghu, ezi Hebronin ziam ves 23:19in iti. † **24:26-27:** Hibrun akam vezin kamin mingarim deragha abighizir puvati.

Ezi Jeramel, a Kisin ovavir boribar mav.

³⁰ Ezi Musin otaribar ziaba kara: Mali ko Eder ko Jeremot.

Gumazir kaba, me Livain anabamin ikizibar gumaziba.

³¹ Livain anabamin ikizibar gumazir dapaniba uan doziba ko, ingangarir manam damusi satu gikararang Livain anabamin ikizibav kemeghti, me a damuam. Aronin ikizimin ofa gamir gumaziba, kar men aveghbuaba, me amizir arazibar mirara me dagh ami. Ezi Atrivim Devit, ko Sadok, ko Ahimelek, ko ofa gamir gumaziba ko Livaibar ikizibar gumazir dapaniba, me bar moghira men garima, me satu gikararai.

25

Devit Godin Dipenimin ighiam damuasa Livaibar adarazi amisefe

¹ Devit uan midorozir gumazibar dapaniba ko, me Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven an ziam famin ingangaribar amuasa gumazir maba amisefe. Men ziabar kara: Asapin ovavir boriba, ko Hemanin ovavir boriba, ko Jedutunin ovavir boriba. Me Ikiavira Itir Godin akam gumazamizibav mikamin ingangarim ikia egha gitan guar aviriba ko tambarinbav sogh uaghan akam me miknam. Men ziaba ko ingangarir me amibar kara:

² Asapin otaribar tongin, me Sakur ko Josep ko Netania ko Asarela me amisefe. Asap uabi me gatvagha men gari, egha atrivim me migeir dughiabar, me Godin akam akuri.

³ Me Jedutunin otaribar tongin, 6plan gumazir kaba amisefe: Gedalia, Seri, Jesaia, Simei,* Hasabia ko Matitia. Ezi men afeziam Jedutun me gatvagha men gari. Me Ikiavira Itir Godin akamin gun migiava a minabava, an ziam fava gitan igharagha garibav sogha ighiabagh ami.

⁴ Ezi Hemanin otaribar tongin, me gumazir kaba amisefe. Bukia, Matania, Usiel, Sebucl, Jerimot, Hanania, Hanani, Eliata, Gidalti, Romamtieser, Josbekasa, Maloti, Hotir ko Mahasiot. ⁵ Heman, a Godin akam isi atrivimin mikamin ingangarim iti. God faragha ziar ekiam isi Heman daningasa akam akiri. Kamaghin amizi, an otarir 14pla ko guvir 3pla a ganingi. ⁶ Ezi Heman uan otaribagh ativagha men garima, me Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven, an ziam famin ingangariba iti. Me gitan igharagha

gariba ko tambarinbav sogh an ziam fiva ighiaba bangam.

Ezi Atrivim Devit Asap ko Jedutun ko Heman gatvagha men gari.

⁷ Gumazir kaba ko Livain igharazir ighiabar amuamin foziba, men dibobonim 288. Me bar deravira ighiabagh amir fofozim ini, egha me bar deravira gitabav sogha fo. ⁸ Me bar moghira, satu gikararang foghasa, terara ingangarimin faragh mangam. Gumazir igiaba, o gumazir ghuriba, o gitabagh ikarara bar fogha givaziba, o tighar gitabagh ikarangamin fofozim iniamiba, me bar satu gikararai. Men ikiziba vaghvagha 12plan gumaziba iti.

⁹ Me faraghavira satu gikararava, Asapin ikizimin gumazim Josep ko an adarazi amisefe.

Egha namba 2in dughiamin, Gedalia ko an otariba ko an adarazi amisefe.

¹⁰ Egha namba 3in dughiamin, me Sakur ko an otariba ko an adarazi amisefe.

¹¹ Egha namba 4in dughiamin, me Seri, an ziar igharazim Isri, me an otariba ko an adarazi amisefe.

¹² Egha namba 5in dughiamin, me Netania ko an otariba ko an adarazi amisefe.

¹³ Egha namba 6in dughiamin, me Bukia ko an otariba ko an adarazi amisefe.

¹⁴ Egha namba 7in dughiamin, me Asarela, an ziar igharazim Jesarela, me an otariba ko an adarazi amisefe.

¹⁵ Egha namba 8in dughiamin, me Jesaia ko an otariba ko an adarazi amisefe.

¹⁶ Egha namba 9in dughiamin, me Matania ko an otariba ko an adarazi amisefe.

¹⁷ Egha me namba 10in dughiamin, Simei ko an otariba ko an adarazi amisefe.

¹⁸ Egha me namba 11in dughiamin, Usiel, an ziar igharazim Asarel, me a ko an otariba ko an adarazi amisefe.

¹⁹ Egha me namba 12in dughiamin, Hasabia ko an otariba ko an adarazi amisefe.

²⁰ Egha me namba 13in dughiamin, Sebucl, an ziar igharazim Subael, me an otariba ko an adarazi amisefe.

²¹ Egha namba 14in dughiamin, me Matitia ko an otariba ko an adarazi amisefe.

²² Egha namba 15in dughiamin, me Jerimot ko an otariba ko an adarazi amisefe.

²³ Egha namba 16in dughiamin, me Hanania ko an otariba ko an adarazi amisefe.

²⁴ Egha namba 17in dughiamin, me Josbekasa ko an otariba ko an adarazi amisefe.

* **25:3** - Ziar kam, "Simei," datirighin Hibrun akamin itir puvati. A fomira ike, egha datirighin itir puvati. Ves 17 Simein gun migei.

- 25 Egha namba 18in dughiamin, me Hanani ko an otariba ko an adarazi amisefe.
- 26 Egha namba 19in dughiamin, me Maloti ko an otariba ko an adarazi amisefe.
- 27 Egha namba 20in dughiamin, me Eliata ko an otariba ko an adarazi amisefe.
- 28 Egha namba 21in dughiamin, me Hotir ko an otariba ko an adarazi amisefe.
- 29 Egha namba 22in dughiamin, me Gidalti ko an otariba ko an adarazi amisefe.
- 30 Egha namba 23in dughiamin, me Mahasiot ko an otariba ko an adarazi amisefe.
- 31 Egha namba 24in dughiamin, me Romantieser ko an otariba ko an adarazi amisefe.

26

Godin Dipenimin tiar akabar garir gumazibar ziaba

1 Livain anabamin gumazir maba, Ikiavira Itir Godin Dipenimin tiar akabagh eghuva dar garir gumaziba. Men ziabar kara:

Meselemia, a Koren otarim, a Asapin adarazir mav, egha a Koran ikizimin gumazim.

2-3 Ezi Meselemian otaribar ziabar kara: An otarir ivariam Sekaraia, ezi namba 2 Jediael, ezi namba 3 Sebadaia, ezi namba 4 Jatniel, ezi namba 5 Elam, ezi namba 6 Jehohanani, ezi namba 7 Elionai.

4-5 God deragha Obetidom gamima, an otarir aviriba iti. Men ziabar kara: An otarir ivariam Semaia, ezi namba 2 Jehosabat, ezi namba 3 Joa, ezi namba 4 Sakar, ezi namba 5 Netanel, ezi namba 6 Amiel, ezi namba 7 Isakar, ezi namba 8 Peuletai.

6 Ezi Obetidomin otarim Semaia, an otarir maba iti. Me gumazir bar aghuiba egha bar gavgafi, kamaghin amizi, me uan ikizibar gumazir dapanibar otifi.

7 Semaian otaribar ziabar kara: Otni, Refael, Obet, Elsabat, Elihu ko Semakia. Elihu ko Semakia bizir aviribar ingaran bar fo.

8 Obetidomin ikizimin 62plan gumaziba, me bar gumazir garir gumaziba, egha me bar gavgavigha uan ingangaribagh fogha dagh ami.

9 Ezi Meselemian ikizimin gumazir 18pla, me bar deravira uan ingangaribagh fogha dagh gami.

10-11 Hosa, a Merarin ikizimin gumazim. Hosan otaribar kara: An otarim Simri, a men dapanimin iti. (Simri, a guizbangira Hosan otarir ivariam puvati. An afeziam an amisevezi, a gumazir dapanimin oto.) Ezi namba 2 Hilkia, ezi namba 3 Tebalia, ezi namba 4 Sekaraia. Hosan ikizimin 13plan gumaziba, me tiar akabar garir ingangarim iti.

12 Itiar akabar garir gumazir dapanir kaba, me uan ikiziba ko, me Ikiavira Itir Godin Dipenimin tiar akabar ikia dagh eghuva dar garir ingangarim gami, mati Livain gumazir igharaziba uan ingangaribagh ami moghin ami.

13 Ikizir kabar gumaziba bar moghira satu gikarang fofoghasa, me Ikiavira Itir Godin Dipenim itiar akar manamin gan a geghuvam. Men ikizim aviraseme, o avirasemezir puvati, ikizir kabar gumaziba bar moghira ingangarim iniam. 14 Me satu gikarara kamaghin foghasa, terara aruem anadi naghin itir itiar akamin gan a geghuvam. Ezi satu Meselemia amisefe. Ezi gin me ua satu gikarara kamaghin foghasa, Sekaraia itiar akar manamin gan a geghuvam, ezi satu itiar akar notin itim amisefe. Sekaraia, a Meselemian otarim, egha nighnizir aghuiba anidir gumazim. 15 Ezi satu gin sautin amadaghan itir itiar akamin gan a geghuvasa Obetidom amisefe. Egha satu, danganir biziba arizibar ganamin ingangarim bagha an otariba amisefe. 16 Egha satu, aruem uaghiri naghin itir itiar akam ko itiar akar me kamaghin diborim Saleket, aningin ganasa, Supim ko Hosa amisefe. Saleketin itiar akam, a pin ghuavanadir tuavimin boroghin iti. Me itiar akar kabar ganamin ingangarim damuasa, me ikizir kaba amisefe, eghti ikizitam faragh ingarighi, gin ikizir igharazitam men danganim inigh ingaram.*

17 Arueba bar zurara, Livain 6pla aruem anadi naghin itir itiar akamin gara a geghufi, ezi 4pla notin amadaghan itir itiar akamin gara a geghufi, ezi 4pla sautin amadaghan itir itiar akamin gara a geghufi. Ezi 4pla danganir me biziba arizibar gara a geghufi. Me gumazir pumuning isa danganir me biziba arizibar vongin aning ati, egha ua pumuning isa danganir me biziba arizibar vongin aning ati. 18 Ezi 6plan gumaziba, aruem uaghiri naghin itir itiar akamin gara a geghufi.† Pumuning dipenimin gara a geghufi, ezi 4plan gumaziba tuavimin gari.

* 26:4-5: 2 Samuel 6:11; 1 Eghaghaniba 13:14 † 26:16: Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati.

† 26:18: Hibrun akam deragha akar kamin mingarim abighizir puvati.

¹⁹ Gumazir itiar akabar garir kaba bar moghira Kora ko Merarin ikizimningin adarasi.

Livaiba amir ingangarir maba

²⁰ Livaibar gumazir mam Ahiya, a Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven itir dagiaba arizir danganibar garir gumazim. Egha a uaghan gumazamiziba Ikiavira Itir God bagha anidir bizir aghuiba itir danganimin gari. ²¹ Ezi Gersonin otarim Ladan, an ikizimin gumazir mam, an ziam Jehiel. ²² Ezi Jehielin otarimning, Setam uan aveghbuam Joel ko, aning Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven itir dagiaba arizir danganibar garir ingarim iti.

²³ Ezi Amram ko Ishar ko Hebron ko Uselin ikiziba, me bar ingangariba iti. Men ingangaribar kara:

²⁴ Amramin ikizimin gumazim Sebucl, a Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven itir dagiaba arizir danganibar garir gumazir dapanim. A Mosesin otarim Gersom, an ovavir boribar mav.

²⁵ Sebuclin ikizimin gumazir mam iti, an ziam Selomit. A Gersomin aveghbuam Elieser, an ovavir boribar gumazim. Elieser, a Rehabian afeziam, ezi Rehabia, a Jesaian afeziam, ezi Jesaia, a Joramian afeziam, ezi Joram, a Sikrin afeziam, ezi Sikri, a Selomitin afeziam. ²⁶ Gumazamiziba God bagha anidir bizir aghuir Ikiavira Itir Godin Dipenimin itiba, Selomit uan adarazi ko, me bizir aghuir kabar gara dagh eghufi. Atrivim Devit, ko ikizibar gumazir dapaniba, ko midorozir gumazibar gumazir dapaniba bizir aghuir kaba God bagha dagh inaba. ²⁷ Me midorozibagh amir dughuubar, me uan apaniba abira men bizir aghuir aviriba ini. Egha me gin God bagha bizir kabar mabagh inabagha, Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingangarim damuasa da ingha ize. ²⁸ Bizir aghuir Ikiavira Itir Godin Dipenimin itir kabar maba, Godin akam ingha izir gumazim Samuel, ko Atrivim Sol, ko Nerin otarim Apner, ko Seruiian otarim Joap, me da isa God ganingi. Ezi Selomit uan adarazi ko bizir kaba bar dagh eghuva dar gari.

²⁹ Ezi Isharin ovavir boribar tongin, me Kenania uan otariba ko, gavmanin ingangaribar amuasa me amisefe. Me akinafariba osirir ingangaribagh amua kotin aven Israelian gumazamizibar osimtiziba tuisisi.

³⁰ Ezi Hebronin ovavir boribar tongin, me Hasabia ko an adarazir 1,700plan gumaziba amisevezi, me gavmanin

ingangarim gami. Me Israelin nguazir aruem uaghiri naghin ikegha ghua, Jordanin Fanemin otozimin, me gavmanin ingangariba bar dagh ativagha dagh ami. Gumazir kaba me gavmanin ingangariba bar dagh fo, egha me Ikiavira Itir God bagha amir ingangariba ko atrivimin ingangariba bar adagh ativagha dagh ami. ³¹ Ezi Jeria, a Hebronin ovavir boribar adarazir gumazir dapanim. Namba 40in azenimin Devit atrivimin itima, me Hebronin ovavir boriba buri. Egha me garima, gumazir kabar aviriba, Gileatin Distrighin itir nguibar ekiam Jaserin iti. Jaserin itir gumazir kaba, me bizir bar aghuir igharagha garir aviribagh amir fofozir gumaziba. ³² Ezi Atrivim Devit, Israelian Jordanin Fanemin aruem anadi naghin itir danganir kabagh ativagh dar ganasa Jeria, ko an adarazi amisefe, men dibobonim 2,700in tu. Nguazir kaba, Rubenin anabam ko Gatin anabam ko Manasen anabar me tuirazimningin faragha zuimin adarazir nguaziba. Ezi 2,700plan gumazir kaba me gumazir bar aghuiba, egha uan ikizibar gumazir dapaniba. Egha gumazamiziba God bagha amir ingangariba ko atrivimin ingangariba bar dagh ativagha dar gari.

27

Atrivimin gumazir dapaniba ko midorozir gumazibar dapanibar ziaba

¹ Kar Israelian ikizibar gumazir dapanibar ziaba, ko 1,000plan midorozir gumazibar garir gumazir dapanibar ziaba, ko 100plan midorozir gumazibar gari gumazir dapanibar ziaba, ko akinafariba osirir gumazibar ziaba. Gumazir dapanir kaba, 12plan ikizir ekiabar gumazir ingangaribagh amibagh ativagha men gari. Ikizir kabar ikizir vamira zurara azenibar iakinir tamin ingarighti, gin ikizir igharazim men danganim ingh iakinir igharazimin ingaram. Ikizir kaba vaghvagha 24,000plan gumaziba iti. Men ziabar kara:

² Sapdielin otarim Jasobeam, a iakinir faragha zuimin ingangarim damuamin 24,000plan gumazibar garir gumazir dapanim. ³ Egha a uaghan midorozir gumazibar gumazir dapanibar garir gumazir dapanim. A Peresian ikizimin gumazir mam.

⁴ Ezi Ahothin ikizimin gumazim Dodai, a namba 2 iakinimin ingangarim damuamin gumazir 24,000pla me

geghuva men gari. Ezi Miklot an namba 2in ikia an akurvasi.*

⁵ Ezi Benaia, a ofa gamir gumazim Jehoiadan otarim, a namba 3in iakinimim ingangarim damuamin 24,000plan gumaziba me geghuva men gari. ⁶ Benaia, an Atrivim Devitin 30plan midorozir gumazir gavgavibar mav, egha midorozir gumazir kabar gumazir dapanim. Ezi an otarim Amisabat an namba 2in ikia an akurvasi.

⁷ Ezi Asahel, a Joapin dozim, a namba 4 iakinimim ingangarim damuamin 24,000plan gumaziba me geghuva men gari. Ezi an otarim Sebadaia, gin an danganim ini.

⁸ Ezi Samhut, a Isharin ikizimim gumazim, a namba 5 iakinimim ingangarim damuamin 24,000plan gumaziba me geghuva men gari.

⁹ Ezi Ikesin otarim Ira, a Tekoan nguibar ekiamin gumazim, a namba 6 iakinimim ingangarim damuamin 24,000plan gumaziba me geghuva men gari.

¹⁰ Ezi Heles, a Pelonin nguibar ekiamin gumazim, a namba 7in iakinimim ingangarim damuamin 24,000plan gumaziba me geghuva men gari. Heles, a Efraimin anabamin adarazir gumazim.

¹¹ Ezi Sibekai, a Husan nguibar ekiamin gumazim, a namba 8in iakinimim ingangarim damuamin 24,000plan gumaziba me geghuva men gari. Sibekai, a Seran ikizimim gumazim.

¹² Ezi Abieser, a Anatotin nguibar ekiamin gumazim, a namba 9 iakinimim ingangarim damuamin 24,000plan gumaziba me geghuva men gari. Abieser, a Benjaminin anabamin adarazir gumazim.

¹³ Ezi Maharai, a Netofan nguibar ekiamin gumazim, a namba 10in iakinimim ingangarim damuamin 24,000plan gumaziba me geghuva men gari. Maharai, a Seran ikizimim gumazim.

¹⁴ Ezi Benaia, a Piratonin nguibar ekiamin gumazim, a namba 11in iakinimim ingangarim damuamin 24,000plan gumaziba me geghuva men gari. Benaia, a Efraimin anabamin adarazir gumazim.

¹⁵ Ezi Heldai, a Netofan nguibar ekiamin gumazim, a namba 12in iakinimim ingangarim damuamin 24,000plan gumaziba me geghuva men gari. Heldai, a Otnielin ikizimim gumazim.

Gumazir dapanir Israelian anababagh eghuva men garibar ziaba

¹⁶ Israelian anababar adarazir gumazir dapanibar ziabar kara:

Elieser, a Sikrin otarim, a Rubenin anabamin adarazi gativagha men gari.

Ezi Sefatia, a Makan otarim, a Simeonin anabamin adarazi gativagha men gari.

¹⁷ Ezi Hasabia, a Kemuelin otarim, a Livain anabamin adarazi gativagha men gari.

Ezi Sadok, a Aronin ikizimim adarazi gativagha men gari.

¹⁸ Ezi Elihu, a Devitin avebar mam, a Judan anabamin adarazi me gativagha men gari.

Ezi Omri, a Maikelin otarim, a Isakaran anabamin adarazi gativagha men gari.

¹⁹ Ezi Ismaia, a Obadian otarim, a Sebulunin anabamin adarazi gativagha men gari.

Ezi Jeremot, a Asrielin otarim, a Naptalin anabamin adarazi gativagha men gari.

²⁰ Ezi Hosia, a Asasian otarim, a Efraimin anabamin adarazi gativagha men gari.

Ezi Joel, a Pedaian otarim, a Manasen anabar me tuirazimningin mam adarazi gativagha men gari.

²¹ Ezi Ido, a Sekaraian otarim, a Manasen anabar me tuirazimningin ikizir igharazimim adarazi gativagha men gari, me Gileatin Distrighin iti.

Ezi Jasiel, a Apnerin otarim, a Benjaminin anabamin adarazi gativagha men gari.

²² Ezi Asarel, a Jerohamin otarim, a Danin anabamin adarazi gativagha men gari. Kar Israelian anababar garir gumazir dapaniba.

²³ Ikiavira Itir God bar fomira akam akira ghaze, a Israelian gumazamizibar amighti, men dibobonim bar avirasemegh overiamin mikovezibar min otogham. Kamaghin amizi, Atrivim Devit gumazir igiar 20plan azenibar apengan itiba, a me mengezir puvati. ²⁴ Seruian otarim Joap, a gumaziba medir dughiamin, a ingangarir kam agivazir puvati. God gumaziba medir arazir kam gifongezir puvati, kamaghin amizi, a Israelia puv me gami. Ezi bizir kam bangin, me gumazibar dibobonim, Atrivim Devit Amizir Bizibar Eghaghaniba Akinafarir kam in da osirizir puvati.

Atrivimim bizibagh eghuva dar garir gumazibar ziaba

²⁵ Adielin otarim Asmavet, an atrivimim dagiaba ko bizir aghuibar garir gumazim. Ezi Usian otarim Jonatan, a dagher dipenir

* 27:4: Hibrun akam me kagh deragha akamin mingarim abighizir puvati. 27:23: Jenesis 15:5; 22:17; 26:4 27:24:

tintinibar kantrin itiba ko nguibar ekiabar aven itiba ko nguibar dozibar itiba ko midorozir danganibar itir tauan bar gavgavibar gari. ²⁶ Ezi Kelupin otarim Esri, an azenibar ingarir gumazibar garir gumazim. ²⁷ Ezi Raman nguibar ekiamin gumazim Simei, an atrivimin wainin azenibar garir gumazim. Ezi Sefamin nguibar ekiamin gumazim Sapdi, a wainin dipaba arighamin danganibar garir gumazim. ²⁸ Ezi Gederin nguibar ekiamin gumazim Balhanan, an aruemu uaghiri naghin itir mighsiar dozibar itir olivin temeba ko fighin temebar garir gumazim. Ezi Joas, olivin boreba arizir danganibar garir gumazim. ²⁹ Ezi Saronin danganir zarimin itir gumazim Sitrai, a Saronin danganir zarimin itir bulmakaubar garir gumazim. Ezi Atlain otarim Safat, a danganir zarir igharazibar itir bulmakaubar garir gumazim. ³⁰ Ezi Ismaelin ikizimin gumazim Obil, an atrivimin kamelbar garir gumazim. Ezi Meronotin nguibar ekiamin gumazim Jedea, a donkibar garir gumazim. ³¹ Ezi Hagarin ikizimin gumazim Jasis, a sipsipba ko memebar garir gumazim.

Gumazir kaba bar moghira, Atrivim Devitin bizibar garir gumazir dapaniba.

Gumazir nighnizir aghuiba isa Devit ganidibar ziaba

³² Jonatan, a Atrivim Devitin afeziar dozim, a nighnizir aghuiba isa Atrivim Devit ganidir gumazim. A fozozir ekiam ikia egha akinafariba osirir arazim bar a gifo. A Hakmonin otarim Jehiel ko, aning atrivimin otaribar sure gamir ingangarim iti.

³³ Ezi Ahitofel uaghan nighnizir aghuiba atrivim ganidir gumazim. Ezi Arkan nguibar ekiamin gumazim Husai, an atrivimin roroar aghuim. ³⁴ Ahitofel aremezir dughiamin gin, Abiatar ko Benaian otarim Jehoiada, aning Ahitofelin danganim ini.

Ezi Joap atrivimin midorozir gumazibar gumazir dapanir faragha zuim.

28

Devit Godin Dipenimin ingaramin araziba ko, me manmaghin an ingaramin arazibar

gun gumazir aruabav gei

¹ Atrivim Devit Israelian gumazir dapaniba izi Jerusalem uari akuvaghasa, me bagha akam amada. Kamaghin amizi, Israelian anababar gumazir dapaniba, ko atrivimin ingangaribagh amir gumazibar gumazir dapaniba ko, gumazir dapanir 1,000plan midorozir gumazibar gariba, ko

gumazir dapanir 100plan midorozir gumazibar gariba, ko atrivim ko antaribar biziba ko asizibar garir gumazibar gumazir dapaniba, ko atrivimin dipenimin ingangaribagh amir gumazibar dapaniba ko, midorozir gumazir gavgaviba ko, gumazir aruaba, me bar moghira iza Jerusalem uari akufa.

² Ezi Atrivim Devit dikavigha mitigha kamaghin me migei, "Ia nan aveghbuaba ko nan gumazamiziba, ki amir migirigiam ia a baragh. Ki Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam arighasa a bagh Dipenir aghuitamin ingarasa uan navir averiamin pamten nighnisi. Eghti Boksia kam kagh avughsi, en Godin dagarimning arizir danganimin min ikiam. Ki Dipenir kamin ingarasa nighnigha, a bagha biziba bar da akuvagha gifa. ³ Ezi God kamaghin na migei, 'Devit, ni midorozir gumazimra, egha gumazamizir avirimin misoghezi me ariaghire, ezi men ghuziba nin iti. Kamaghin amizi, gumazamiziba na bagh izi nan ziam famin Dipenir kam, ni an ingaram kogham.'

⁴ "Egha Ikiavira Itir God, Israelian God, Israelia gativagh men gan mamaghira ikiasa na ko nan ovavir boriba amisefe. A faragha Judan anabamin adarazi amisefe, eghti me Israelia gativagh men gan men gumazir dapanir ikiam. Egha Judan anabamin gumazibar tongin, a nan afeziamin ikizim amisefe. Egha gin, a uan ifongiamin gin ghua, nan aveghbuabar tongin na amisevegha na gamizi, ki Israelia bar moghira, men atrivimin oto. ⁵ Ikiavira Itir God otarir aviriba na ganingi. Egha men tongin a Solomon amisefe, eghti a nan danganim inigh Israelian kantrin ganam. Israelian kantri, a guizbangira Ikiavira Itir Godin kantri. ⁶ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin na mikeme, 'Nin otarir kam, Solomon, anarira nan Dipenim ko an avinamin divazimin ingaram. Guizbangira, a nan otarimin ikiasa ki anemisefe. Eghti ki an afeziamin ikiam. ⁷ A datirighin ami moghin, nan Akar Gavgaviba ko bizir ki damuasa mikemezibar gin mangiti, ki an ikizimin adarazir gumaziba amsivti, me zurara atrivibar iki mangi mamaghira ikiam.'"

⁸ Egha Devit ua kamaghin gumazamizibav gei, "Ia Ikiavira Itir Godin gumazamizir datirighin kagh tuivighav itiba, ki e uan Godin damazim ko ian damazibar, ki guizbangira kamaghin ia migei, Ikiavira Itir God, ian God e ganingizir Akar Gavgavir kaba, ia bar deravira dar gin mangi. Ia kamaghin damu, nguazir aghuir kamin ikiam, eghti a ian nguazimra ikivira ikiam. Eghti

ian ovavir borir gin otivamba uaghan zurara nguazir kamin iki mamaghira ikiam.

⁹ “Ezi nan otarim Solomon, ki ni migei, ni bar deraghvira uan afeziamin God gifogh an apengan ikisi, ni uan navir averiamin aven nighnizir bar vamira iki. Egh ni an ifongiamin gin mangisi bar gavgavigh. Ikiavira Itir God en nighniziba ko ifongiabagh fo, kamaghin amizi, ni kamaghin damu. Ni an ifongiam gifoghsi bar gavgavighi, a nin amamangatighi ni deravira a gifogham. Egh ni akirim ragh a gasaraghti, a ni batuegh akirim ragh ni gasaraghti ni zurara an sagon ikiam. ¹⁰ Egh ni datrighin kamaghin fogh, gumazamiziba izi Ikiavira Itir Godin ziam famin Dipenim, an an ingarasa ni amisefe. Kamaghin amizi, ni gavgavigh Dipenir kamin ingar.”

¹¹ Devit mikemegha givagha, Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingaramin bizir osiziriba ko Dipenimin ingaramin nedazimin akinafarir isa Solomon ganingi. Nedazir kaba, da Ikiavira Itir Godin Dipenir kamin danganiba, ko Dipenimin azuarir ekiam, ko danganir bizir aghuubar arighamiba, ko pin itir danganir doziba, ko aven itir danganir ekiaba, ko Danganir Bar Anogoroghezim, kar Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam arighamin danganim. Boksiam kamin asuam, kar God gumazamizibar arazir kuraba gin amadir danganim. Danganir kabar nedaziba, da bar akinafarir kamin iti. ¹² Godin Duam, Devitin akazir bizibar nedazibar kara: Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir divazimin aven itir uari akuvir danganim, ko me uari akuvir danganir ekiam okarizir danganir doziba, ko Godin Dipenimin aven itir dagiaba arizir danganiba, ko gumazamiziba Ikiavira Itir God ganidir bizir aghuiba arizir danganiba.

¹³ Akinafarir kam uaghan osizirir igharazir maba iti, dar kara: Ofa gamir gumaziba ko Livaiba ingangarim damuamin araziba, ko Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven ingaramin araziba, ko Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven itir ingangarim bagh itariba ko bizir igharaziba, me manmaghin dar ingaramin arazim, da uaghan akinafarir kamin aven iti. ¹⁴ Osizirir kam, uaghan ghaze, gol ko silvan kapba ko itariba ko bizir igharazibar ingarsi, me gol ko silvan osimtizir manmaghin itiba inigh dar ingaram. ¹⁵ Egh lamba ko da arighamin aghoriba bagh, me gol ko silvan osimtizir manmaghin itiba inigh dar ingaram. ¹⁶ Egh golin dakozibar ingarsi, me golin osimtizir manmaghin itiba inigh dar ingaram, kar dakozir me bretha arigh da isi God daningamiba. Egh me silvan dakozibar ingarsi, me

silvan osimtizir manmaghin itiba inigh dar ingaram. ¹⁷ Akinafarir kamin me bizir kaba uaghan da osira izaghiri: Me fokba ko itariba ko kapbar ingarsi me golin aghuir osimtizir manmaghin itiba inigh dar ingaram. Egh silvan itarir igharaziba bagh, me silvan osimtizir manmaghin itiba inigha, dar ingaram. ¹⁸ Ezi akinafarir kam uaghan bizir kabar gun migei: me golin aghuir osimtizir manmaghin itiba inigh, me pauran mughurir aghuim tuamin ofa gamir dakozimin ingaram. Egh me golin aghuir osimtizir manmaghin itiba inigh, enselin bar gavgavir pumuningin nedazimningin ingarighi, aningin avizimning oneghirigh Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam gisin ikiam. Enselin kamning, Ikiavira Itir Godin karisin ababanimin min ikiam.

¹⁹ Ezi Atrivim Devit kamaghin migei, “Akinafarir kamin itir nedaziba bar, Ikiavira Itir God uabi dar nedazibar nan akazi, ki da osiri.”

²⁰ Egha Atrivim Devit kamaghin uan otarim Solomon migei, “Ikiavira Itir Godin Gavgavim, a nan God, a ni ko iti, a nin akurvagham. Kamaghin amizi, ni mitigh bar gavgavigh ingangarir kam damu. Ni osimtizibar ganti, da ni abinan marki. Ni atiatingan marki. God ni ateghan kogham. Puvati. A ni ko iki mamaghira iki mangiti, ni an Dipenimin ingangarim agivagham. ²¹ E Godin Dipenimin ingangaribar amuasa Livain anabamin ikiziba ko ofa gamir gumazibar ikiziba amisevegha gifa. Ezi ingangarir guar aviribar amuan bar foziba, nin akurvaghaza gara iti. Ezi gumazir dapaniba ko gumazamiziba bar moghira, nin migirigiabar gintighaza pura niraram oragha iti.”

29

Gumazamiziba Godin Dipenimin ingarasa bizir aghuiba arisi

¹ Ezi Atrivim Devit kamaghin gumazamiziba bar me migei, “God uabi, nan otarim Solomon, uan Dipenimin ingarasa a ginaba. Ezi e bar fo, a bar igiamra ikia ingangaribar amuan fozozir ekiaba puvati. Ikiavira Itir Godin Gavgavimin Dipenimin ingaramin ingangarir kam, a ingangarir dozim puvati, mati me nguazir kamin gumazamizibar dipenimin ingarasa. Puvati. A ingangarir bar ekiam. ² Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingarasa pamten ingara bizir aviribar kiri, kar gol, silva, bras, ain, temeaba, dagiar pizir aghuiba, dagiar gariba, ko dagiar bar aghuir ivezim bar pin kozir igharaziba uaghan, ki bar da inigha da ariki. ³ Ki uan Godin Dipenim bagha bar ifonge,

kamaghin amizi, bizir ki akuvagha givazir kabagh isin, ki datirighin uabi uan gol ko silvaba aningi. ⁴ Kantri Ofirin golin bar aghuir ki aningizir kabar osimtizim, 100,000 kilogrem gafira. Ezi silvan aghuubar osimtizim 240,000 kilogrem tu. Bizir kaba, da Ikiavira Itir Godin Dipenimin averiamin an biribar miriaba asingamin biziba. ⁵ Fofozir gumaziba uaghan silva ko golin kaba iniva Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven itir bizir igharazibar nedazibar ingaram. Ezi ian tinara datirighin ofan min uan bizitaba ko uabi isi, Ikiavira Itir God daningasa ifonge?"

⁶ Ezi ikizibar gumazir dapaniba, ko anababar gumazir dapaniba, ko gumazir dapanir 1,000plan midorozir gumazibar gariba, ko gumazir dapanir 100plan midorozir gumazibar gariba, ko atrivimin ingangaribar garir gumazir dapaniba, me Devitin migirigiar kam barazima a men navibagh inivima me uan ifongiamin gin ghua uan bizir aghuiba isa da anidi. ⁷ Me aningizir bizir kabar osimtiziba kamaghin ghu: gol 170,000 kilogrem gafira, ezi silva 340,000 kilogrem gafira, ezi bras 620,000 kilogrem tu, ezi ain 3,400,000 kilogrem gafira. ⁸ Ezi gumazir dagiar aghuir ivezir bar pin kozir igharagha gariba itiba, me da isa Godin Dipenimin aven itir dagiaba arizir danganimin da ariki. Gersonin ovavir boribar mav Jehiel, a dagiar kaba arizir dipenimin garir gumazim. ⁹ Gumazamiziba garima, men gumazir dapaniba uan bizir aghuir aviribar aningasa naviba dikafi, egha me nighnizir bar vamira ikia uan ifongiamin gin ghua bizir kaba isa Ikiavira Itir God ganidi. Ezi gumazamiziba bar akonge. Ezi Atrivim Devit uaghan bar akonge.

Devit Ikiavira Itir Godin ziam fe

¹⁰ Egha Atrivim Devit gumazamizibar damazimin Ikiavira Itir Godin ziam fa kamaghin a minabi:

"O Ikiavira Itir God, ni en inazir afeziam Israelin God, e nin gumazamiziba, e zurara nin ziam fi mamaghira ikiam.

¹¹ Ni gavgavir bar ekiam ikia, ziar ekiam ikia, bar pin mar iti, ni bar faragha iti. Bar guizbangira, overiam ko nguazimin itir bizir kaba bar nin biziba.

Kamaghin amizi, ni biziba bar dagh ativagha dar atrivir ekiam. ¹² Nirara bar bizir aghuir aviriba e ganidi. Egha nirara biziba bar dagh atifa.

Nirara gavgavir ekiar kamin mingarim.

Nirara gumazamizibar amuti me gavgavigh ziar ekiaba iniam.

¹³ "En God, e datirighin ni minabava nin ziar bar ekiam fe.

¹⁴ "Ki uan gumazamiziba ko, e kamaghin mikaman kogham, e ni ganidir bizir kabar ghuaviba. Puvati. E pura gumazir kiniba, e bizitamin ghuavim ikiangizir kuvati. Bizir kaba, kar bar nin bizibara. Ni faragha bizir kaba e ganing, ezi e datirighin ua da isa ni ganidi. ¹⁵ E nin damazimin e iza pura guighav itir gumazamiziba ko azenan itir gumazamiziba, mati en inazir afeziaba. En ikirimirir nguazir kamin itim, a uaghan en suiraghan kogham. E otivigh dughiar otevimra ikegh arighiregham, mati nedazibar min, ghuariam aruem apazazi, da zuamira kuvati. ¹⁶ O Ikiavira Itir God, en God, nirara ziar ekiam iniasa, e ni bagha Dipenimin ingarasa bizir kaba kagh ada akufa. Ezi bizir ni bagha inigha izir kaba, da bar nin bizibara.

¹⁷ "Nan God, ni gumazamizibar naviba tuisigha men garima, me arazir voroghira itibagh amima, ni navir amirizim isi. Ki bizir kam ginighnigha, uaghan nin ziar ekiam ginighnisi, ezi nan navim bizir kaba ni daningasa na dikavima, ki uan ifongiamin gin ghua da isa ni ganing. Ezi arazir kamra, nin gumazamizir kaba uan biziba isa ni ganing. Ezi ki men ganigha bar akonge. ¹⁸ O Ikiavira Itir God, ni en inazir afeziaba Abraham ko Aisak ko Jekopin God, ni uan gumazamizibar amuti, me ni bagh kamaghin garir nighnizim ko arazir aghuiba iki gavgavigh mamaghira ikiam. Egh ni uaghan men navir averiabar aven itir ifongiabar amighti, me nin porogh iki gavgavigh. ¹⁹ Ni nan otarim Solomonin nighnizim feghti, a nighnizir bar vamira iki nin Akar Gavgaviba, ko ni mikemezir akaba, ko arazir ni ifongezibar gin mangi, egh nin Dipenimin ingar. Dipenir kam, ki an ingarasa bizibar kiri."

²⁰ Egha Atrivim Devit kamaghin bar gumazamizibav gei, "Ia Ikiavira Itir God, ian God, an ziam fi." Ezi gumazamiziba oregha Ikiavira Itir God ko Atrivim Devitin damazimin dapaniba avigha nguazim giregha fuaghav ikia, Ikiavira Itir God, men inazir afeziabar God, ziar ekiam a ganidi. ²¹ Egha gumazamiziba amimzaraghan 1,000plan bulmakaun apurir igiaba, ko 1,000plan sipsipin apuriba, ko 1,000plan sipsipin nguziba inigha ghua Ikiavira Itir God bagha ofan bar isia mighiribagh ami. Egha me uaghan wainin dipam ingamin ofabagh ami. Me uaghan Israelian gumazamiziba bagha ofan igharazir avirir mabagh ami. ²² Egha me dughiar kamin isar ekiam gamua ofan igharazir kabar

wainin dipaba ko asizir tuziba apava Ikiavira Itir Godin damazimin bar akonge.

Egha dughiar kamra, me Ikiavira Itir Godin ziamin olivin borem isa ua namba 2in dughiamin Solomonin dapanim gingegha, uam anemisevezi an atrivimin oto. Egha me uaghan ofa gamir gumazimin otivasa Sadok amisefe.

²³ Ezi Solomon datirighin uan afeziamin danganim inigha Ikiavira Itir Godin gumazamizibar atrivimin oto. An ingangarim bar derazi Israelian gumazamiziba bar an akabar girara zul. ²⁴ Ezi gavmanin gumazir dapaniba, ko midorozir gumazir gavgaviba, ko Devitin otariba, me bar moghira Atrivim Solomonin apengan ikiasa akam akiri. ²⁵ Ezi Ikiavira Itir God Solomon gamizi, a Israelian gumazamizibar damazimin, a bar me gafiragha bar pin iti. Ezi God Solomon gamizi, a bar ekevegga ziar ekiam ikia Israelian atrivir faragha ikezibagh afira.

Devit areme

²⁶ Jesin otarim Devit, a Israelian kantrin danganiba bar, dar atrivim. ²⁷ A kantri Israelin 40plan azenibar atrivimin ike. A faragha Hebronin nguibar ekiamin 7plan azenibar atrivimin ike, egha 33plan azenibar Jerusalem in atrivimin ike. ²⁸ A gumazamizibar damazimin bar ziar ekiam ikia, uaghan dagiar aviriba iti. A ikia ghua bar ghurigha givagha ovenge. Ezi an otarim Solomon gin, an danganim inigha atrivimin oto. ²⁹ Atrivim Devit uan igiamin atrivimin ikia ghua ghurigha aremezi dughiamin amizi bizibar eghaghaniba, da akinafarir mabar iti. Akinafarir kaba, me kamaghin dar bori, Godin Akam Inigha Izir Gumazim Samuelin Eghaghaniba, ko Godin Akam Inigha Izir Gumazim Natanin Eghaghaniba, ko Godin Akam Inigha Izir Gumazim Gatin Eghaghaniba.* ³⁰ Akinafarir kaba, Atrivim Devit amizir ingangarir ekiabagh eghara, uaghan a kantrin atrivimin ikia amizir bizibagh eghari. Egha da uaghan a bativizir bizir igharazibar eghaghanim gamua, egha Israelian gumazamiziba ko nguazir kam in itir kantrin igharazibar eghaghanibagh ami.

29:23: 1 Atriviba 2:12 29:27: 2 Samuel 5:4-5; 1 Eghaghaniba 3:4

* 29:29: Godin akam inigha izir gumaziba fomira osirizir akinafarir 3plan kaba, da ovenge, egha ua itir puvati. E fozir puvati, manmaghin garir eghaghaniba dar aven iti.

Atrivibar Eghaghaniba Itir Akinafarir Namba 2

O 2 Eghaghaniba Akar faragha zuim

Akinafarir kam, an eghaghanibar akinafarir Namba 1in Eghaghanibar akinafarimin akuar mam. Kamaghin, ni Namba 2in Eghaghanibar akinafarimin akar mingaribar gansi, ni Namba 1in Eghaghanibar akinafarimin akar faragha zuimin gan.

Namba 2in Eghaghanibar akinafarir kam, an Atrivim Solomonin eghaghanim gamua ghua dughiar Israelin kantri bigha akuar pumuningin ikia kantrin pumuningin otogha ghua, kantrin kamning uaghara apanibar dafaribar ikuvizir dughiamin tu. Akinafarir kam uaghan, kantri Israelin notin amadaghan itimin otivizir bizir aviribav kemezir puvati. A kantri Juda ko Jerusalem inguubar ekiamin otivizir biziba, a dararam eghari.

Atrivim Solomonin eghaghanim

(Sapta 1–9)

God nighnizir aghuim isa

Solomon ganingti

(1 Atriviba 3:4-15)

¹ Devitin otarim Solomon, atrivir bar gavgavimin oto. Ezi Ikiavira Itir God, an God, a ko ikiava gavgavim a ganiga a gamima, a guizbangira ziar ekia bar pin itim ini. ² Solomon, 1,000plan midorozir gumazibar garir gumazir dapaniba, ko 100plan midorozir gumazibar garir gumazir dapaniba, ko jasba, ko Israelian gumazir dapaniba bar moghira, ko men ikizibar gumazir dapaniba bar men dia. Ezi gumazir kaba iza Israelian gumazamiziba ko bar moghira uari akuvazi, Solomon Godin akamin gun me migel. ³ Egha Solomon ko gumazamiziba bar moghira dikavigha Godin ziam famin danganir Gibeonin nguibar ekiam itir mighsiamin ghue. Dughiar kam, God bativamin Purirpenim, pin itir danganir kamin iti. Bar fomira, Israelia gumazamiziba puvatizir danganimin itima, Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazim Moses, Purirpenir kamin ingari. ⁴ Dughiar kamin, Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam Jerusalem itir purirpenir igharazir Devit ingarizimin iti. Atrivim Devit, faragha Kiriati Jearimin nguibar ekiamin ghua

Boksiam kam inigha, iza Jerusalem itir purirpenir kamin aneti. ⁵ Ezi God bagha ofa gamir dakozir mam uaghan, Gibeonin itir Ikiavira Itir Godin Purirpenimin guamin boroghin iti. Kar brasin dakozir Besalel fomira ingarizim. Besalel, a Urin otarim, egha Hurin igiavotarim. Ezi Solomon gumazamiziba ko, me bar moghira ghua danganir kamin Ikiavira Itir God ko migia, an ziam fe. ⁶ Egha Solomon ghua God bativamin Purirpenimin otogha brasin ofa gamir dakozir kamin boroghin tugha, Ikiavira Itir Godin damazimin ofa gamir dakozir kam gisin 1,000plan ofan bar isia mighiribagh ami.

⁷ Solomon ofa gamigha givazi, Ikiavira Itir God dimangan, uabi an akagha a migia ghaze, “Ni bizir tizim gifongegh, nan azaraghti, ki ni daningam.”

⁸ Ezi Solomon kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Ni nan afeziam Devit, bar an apangkuvigha deragha a gami. Egha ni datirighin na gamizi, ki an danganim inigha atrivimin oto. ⁹ O Ikiavira Itir Godin Gavgavim, gumazamizir ni me gativasa na ganingizir kaba, me bar avirasemezi gumazitam me diponan iburagham, mati nguazir kamin minemniaba. Kamaghin, ni datirighin nan afeziam Devit ko amizir akar dikirizir kam damighti, a guizbangira otivasa ki ifonge. ¹⁰ Ni datirighin nighnizir aghuim ko fozozim na daningasa ki ifonge, eghti ki deraghvira gumazamizir kabar ganam. Puvatighti, ki manmaghira nin gumazamizir avirir kabagh ativagh men ganam? Guizbangira, gumazitam uabi me gativan iburagham. Ki uabi ki fozoziba bar puvati.”

¹¹ Ezi God kamaghin Solomonin akam ikaragha ghaze, “Nin azangsim a bar dera. Ni bizir aviriba ko dagiar aviriba ko ziar ekiam iniasa nan azarazir puvati. Ni uan apanibagh asighasighasa nan azarazir puvati. Ni dughiar ruarimin nguazir kamin ikiasa nan azarazir puvati. Ni gumazamizir ki ni ganingiziba deraviram men ganasa, nighnizir aghuim ko fozozir aghuim bagha nan azai. ¹² Kamaghin, ki datirighin nighnizir aghuir bar aviriba ko fozoziba ni daningam. Egh ki uaghan dagiar aviriba ni daningiva gumazamizibar amuti, me ziar ekiam ni daningam. Eghti bizir kamin, atrivir nin faragha ikeziba ko nin gin izamiba, ni bar me gafiragham.” ¹³ Ezi Solomon Gibeonin Godin ziam fer danganimin itir God bativamin Purirpenim ategha, uamategha Jerusalem ghu. Egha a Jerusalem atrivimin ikia Israelian gari.

Atrivim Solomon midorozir gumazir aviriba ko bizir aviriba iti
(1 Atriviba 10:26-29)

¹⁴ Solomon dughia bar zurara uan midorozir gumaziba bagha, midorozir karisba ko hoziaba isi. Egha a karisba ko hoziaba ikiamin nguibar ekiabar da arisi, ezi maba a ko Jerusalem iti. A 1,400plan karisba ikia, egha 12,000plan hoziaba iti. ¹⁵ Solomon atrivim itir dughiamin, a temer sidan aviriba ko silvan aviriba ko golin bar avirim inigha Jerusalem ize. Ezi dughiar kamin silvaba bar aviramegha dagiar kinibar min pura tintinibar irav iti. Egha uaghan temer sidan bar aviriba iti, mati Israelin mighsiar muziaribar itir temeba. ¹⁶ Solomon, kantri Musri ko kantri Silisian, ua bagha hoziaba ini. A dagiar ingangaribagh amir gumaziba amadima, me Silisian ghua a bagha hoziabagh ivesi.* ¹⁷ Ezi dagiaba bagha ingangaribagh amir gumazir kaba, Musrin karisba ko hoziabagh ivesi. Karisba vaghvagha dar ivezim 6,000 kinan tu, ezi hoziaba vaghvagha dar ivezim 1,500 kinan tu. Ezi dagiar ingangaribagh amir gumazir kaba, me karisba ko hoziaba inigha ghua da amadima, Hitia ko Sirian atriviba dagh ivesi.†

2

Solomon Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingarasa bizibar akiri
(1 Atriviba 5:1-18)

¹ Solomon gumazimiziba Ikiavira Itir Godin ziam fasa, a Godin Dipenitamin ingarasa nighnisi. Egha a ua baghavira uaghan dipenitamin ingarasa nighnisi. ² Egha a 80,000plan gumaziba mighsiaba itir danganimin mangi dagiaba aghorasa me amisevegha, 70,000plan gumazir dagiaba ko bizir igharaziba sara ateramiba amisevegha, 3,600plan ingangarir gumazibar ganamin gumazir dapaniba amisefe.

³ Egha Solomon Tairin nguibar ekiamin Atrivim Hiram bagha akam amaga ghaze:

“Ni fomira nan afeziam Atrivim Devitin akura, egha ni an Dipenimin ingarasa temer sidaba a bagha da amangi. Ezi ki kamaghin ifonge, ni datirighin uaghan arazir kamra na damuam. ⁴ Ki datirighin Ikiavira Itir God, uan God bagh Dipenimin ingaram. Dipenir kam, a God baghvira ikiam, eghti ki uan gumamaziziba ko dipenir kamin mangi mughuriar aghuiba zuir pauran aghuiba tuam. Egh e zurara Godin damazimin Bretin rubuzir

e ofan min a daningambar arigham. Egh e bar isia mighirir ofabar amuam. Egh e zurara mizaraziba ko guaratiziba bar, ko Sabatin dughia, ko iakinir igiabar dughiar ekiaba, ko Ikiavira Itir God, en Godin ziam famin dughiar ekia igharaziba, e a bagh ofan kabar amuam. A zurara arazir kam damuasa Israelia e mikeme.

⁵ “En God gavgavir bar ekiam ikiava godin igharaziba bar dagh afira. Kamaghin, ki bar Dipenir ekiamra ingaram. ⁶ Guizbangira, gumazitam God bagh dipenir tamin ingaran iburagham. E fo, overiar bar pin itim, en damazimin a bar ekefe, egha a uaghan Godin damazimin, bar sufi. Kamaghin, tinara a bagh dipenitamin ingaramin gavgavim iti? Ti puvatigham. Ki uaghan a bagh dipenimin ingaran iburaghuburaki. Egha ki a bagh, paura tuti a isi migharir mughuriar bar aghuim damuamin danganimin min, Dipenimin ingarasa ifonge.

⁷ “Ki uabi, ki Juda ko Jerusalem gumazir maba iti, fomira nan afeziam Devit, Godin Dipenir kamin ingangaribar amuasa me amisefe. Me bizir igharagha garibar amuamin fozoziba iti. Ni gumazir bizir igharagha garibagh fozir aghuitam amadaghti, a izi me ko ingar. Gumazir kam, gol ko silva ko bras ko ainin bizibar ingaramin fozozim iki. Egh nir pighagheviba, ko nir agheviba ko nir bluplaba ko, dighdirir bar aghuibar ingaramin fozozir bar aghuim iki. A uaghan nedaziba aghoramin fozozim iki.

⁸⁻⁹ “Ki uaghan kamaghin fo, nin ingangarir gumazir maba Lebanonin mighsiabar itir danganibar itir temeba oka bar fo. Kamaghin, nin ingangarir gumaziba Lebanonin temer sidaba ko temer painba ko junipan temeba okegh na bagh da amadaghti da izasa ki ifonge. Ki Dipenir bar dafar dirimin ingaram. Kamaghin, ki uan ingangarir gumaziba amadaghti me mangi, nin ingangarir gumazibar akuragh temer pozir dafam mikanam.

¹⁰ “Ni oragh, ki daghetaba nin ingangarir gumazibar aningam. Ki witin me mirmirigha givazimin 2,000 tanba, ko balin 2,000 tanba, ko wainin dipar 400,000 litaba, ko olivin borer 400,000 litaba ia daningam.”

¹¹ Tairin Atrivim Hiram, Solomonin akam baregha givagha, akinafarim osira, Solomonin akam ikarvagha kamaghin a migia ghaze:

1:14: 1 Atriviba 4:26 **1:16:** Godin Araziba 17:16 * **1:16:** Gumazir maba kamaghin nighnigha ghaze, Kantri Musri, a Kantri Isipin ababanim gami. † **1:17:** Hibrun akam deragha akar kamin mingarim abighizir puvati. **2:6:** 1 Atriviba 8:27; 2 Eghaghaniba 6:18

“Ikiavira Itir God uan gumazamiziba bar me gifonge, kamaghin a ni gamizi, ni men atrivimin oto. ¹² E datirighin Ikiavira Itir Godin ziam fam, a Israelian God. A uabi overiam ko nguazimin ingari. Egha otarir bar aghuir mam isa Atrivim Devitin danganim iniasava a ganingi. Devitin otarir kam a nighnizir aghuir bar aviriba ko fozoziba iti. Egh a Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingariva, ua bagh tamin ingaram.

¹³ “Kamaghin, ki datirighin uan ingangarir gumazir faragha zuim Huram nin akurvaghsi anemangam. A ingangarir guar aviribar amuamin fozozim ikiava, nighnizir bar aghuim iti. ¹⁴ An amebam Danin anabamin adarazir amizim, ezi an afeziam Tairin nguibar ekiamin gumazim. Huram, a gol ko silva ko bras ko ain ko dagiaba ko temebar bizibar ingaramin fozozim iti. Egha a uaghan nir pighagheviba, ko nir bluplaba, ko nir agheviba ko, inir ghurghurir aghuariba ko dighdirir bar aghuir bar diribar ingari. Egha a nedaziba aghorir fozozim iti. Egha gumaziba nedazir manmaghin garibar ingarsi a mikimti, an adar ingaram. A nin ingangarir gumaziba ko nin afeziam Atrivim Devitin ingangarir gumazibar akuragh ingaram.

¹⁵ “Ezi nan gumazir ekiam, ni datirighin mikemezi moghin, e bagh witba ko baliba ko wainin dipaba ko olivin boreba amangasa ki ifonge. ¹⁶ Nan ingangarir gumaziba Lebanonin mighsiabar ghuvanabogh temer ni ifongeziba okegh ada inigh, ongarir dadarim bagh magiram. Egh me ongarimin da uari akuvagh pamten da ikegh, da inigh ongarimin Jopan nguibar ekiamin magiram. Eghin ingangarir gumaziba Jopan izi temer kaba inigh Jerusalem mavanangam.”

*Me Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingari
(1 Atriviba 5:15--6:38)*

¹⁷ Solomon mikemezi, me Kantrin Igharazibar Gumazamizir Israelin aven itiba, bar me menge. Fomira Solomonin afeziam Atrivim Devit me menge, ezi Solomon datirighin ua me medi. Ezi men dibobonim 153,600in tu. ¹⁸ Egha a mighsiaba itir danganimin itir dagiaba aghorasa men 80,000plan gumaziba amisevegha, dagiaba ko biziba atera 70,000plan gumaziba amisefe, egh men ganti me deravira ingangarim damuasa 3,600plan gumazir dapaniba amisefe.

3

¹ Atrivim Solomon Jerusalem aven, Morian Mighsiam gisin maghira Ikiavira

Itir Godin Dipenimin ingari. Mighsiar kamra, Ikiavira Itir God Solomonin afeziam Devit bato. Fomira Jebusian adarazir gumazir mam Arauna, a mighsiar kamin witin ovizibar iniba kua dar dagheba isir danganimin ikia ingangarir kam gami. Danganir kam, Devit Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingarasa anemisefe. ² Solomon atrivimin itir dughiamin, namba 4in azenimin, an namba 2in iakinimin an aruer namba 2in, a Dipenimin ingangarim maghiram a gami. ³ Godin Dipenimin biribar ababaniba, Atrivim Solomon uabi dar ingari, ezi da kamaghin ghu, an ruarim 27 mita, ezi an arozim 9 mitan tu. ⁴ Ezi azuarir mam Dipenimin itiar akamin amadaghan iti. An arozim 9 mitan tugha, Godin Dipenimin arozim ko voroghira ghu. Ezi an tuirivim, 54 mitan tu. Ezi me golin aghuim inigha, danganir kamin aven biriba bar dagh arigha da ave. ⁵ Egha me temer painin arariba inigha Godin Dipenimin aven itir Anogoroghezir Danganimin biriba bar dagh afughafuki. Egha me golin aghuim inigha ter ararir kabagh arigha bar da ave. Egha golin kam gisin, me temer detin nedaziba ko senin digiriba aghore. ⁶ Atrivim golin kaba, kantri Parvaimin da ini. Egha a dagiar bar dirir iveziba bar pin koziba inigha, Godin Dipenimin asingi. ⁷ A gol inigh, Dipenimin danganiba bar dar pogh da avasa gumazamizibav gei, kar dipenir otavaraziba ko afiaba, ko biriba, ko tiar akaba, ko ter ararir tiar akabar apengan itiba. Egha me Dipenimin biribar enselin bar gavgavibar nedazibar ghore.

⁸ Egha Solomon me mikemezi, me Bar Anogoroghezir Danganimin ingari. An arozim 9 mita, egha Dipenimin arozim ko voroghira ghu. Ezi an ruarim uaghan 9 mitan tu. Egha me golin bar aghuim inigha Bar Anogoroghezir Danganimin biribar pogha bar da ave. Golin kamin osimtizim 20,000 kilogrem gafira. ⁹ Me 500 grem gol inigha dikonibar dapanibar pogha da ave. Egha me uaghan gol inigha ghuriar pin itimin danganir dozibar biribar pogha da ave.

¹⁰ Egha atrivimin ingangarir gumaziba enselin bar gavgavir pumuningin nedazimningin ingari. Egha me gol inigha bar moghira aningin pogha aning avara. Egha Bar Anogoroghezir Danganimin aven aning asara. ¹¹⁻¹³ Aning uaghara Bar Anogoroghezir Danganimin amadaghan gari. Aningin avizimning kuiaghirigha voroghira iti. Ezi aningin avizibar ruariba vaghvagh, 2 mita ko 25 sentimitan tu. Enselin mam agharir guvimin amadaghan mitighav iti, ezi an avizir mam agharir guvimin birim biragha an poro. Ezi enselin

igharazim agharir kiriamin amadaghan mitighav iti, ezi an avizir mam agharir kiriamin birim biragha an poro. Ezi aningnin avizir igharazimning iza danganir kamin aven tongira uaning bira. Enselin kamningin avizibar ruariba bar moghira 9 mitan tu. ¹⁴ Egha Bar Anogoroghezir Danganimin tiar akam avasa, me inir bluplaba, ko pighagheviba, ko agheviba ko, inir ghurghurir aghuariba sara inigha inir ekiam isami. Egha me enselin bar gavgavibar nedaziba inir kamin da isamigha, tiar akamin anegura.

Me guarir akinir ruarir pumuningin ingari

(1 Atriviba 7:15-22)

¹⁵ Atrivim migeima, me guarir akinir ruarir pumuningin ingarigha Ikiavira Itir Godin Dipenimin tiar akamin azenara aning asara. Aningnin ruarimning uaghara 16 mitan tu. Me uaghan guarir akinir ruarimningin roghuar pumuning akirigha guarir akinir kamning gisin aning ati. Guarir akinir ruarir kamningin roghuamningin ruarim, 2 mita ko 20 sentimitan tu. ¹⁶ Me gin senbar ingarigha guarir akinir ruarir kamningin roghuamning garu. Egha me temer pomigranetin ovizibar nedazir 100plan ingarigha, senin kabagh isin da ike.* ¹⁷ Ezi me guarir akinir ruarimningin ingargariba agivagha, aning inigha Ikiavira Itir Godin Dipenimin azuarimin tiar akamin boroghin aning asara. Egha guarir akinir ruarir sautin amadaghan tughav itim, kamaghin a dibori, jakin. Egha notin amadaghan tughav itim kamaghin a dibori, Boas.†

4

Me Ikiavira Itir Godin Dipenim bagha ua bizir mabar ingari

(1 Atriviba 7:23-51)

¹ Atrivim Solomon mikemezi, me bras inigha ofa gamir dakozir mamin ingari. An ruarim 9 mitan tu, ezi an arozim uaghan 9 mitan tu, ezi an tuirivim 4 mita ko akuamin tu. ² Egha me brasin aviriba inigha da tuezi da isia amerezi, me bras tengin bar ekiamin ingarigha, a dibora ghaze, Ongarim. Tengin kamin arozimin ababanim 4 mita ko 57 sentimitan tu, ezi an tuirivimin ababanim, 2 mita ko 28 sentimitan tu, ezi an akam gighuizir ababanim, 13 mita ko 71 sentimitan tu. ³ Egha me bulmakaun apuribar nedazir bizir pumuning

tengin kamin akamin miriabar da arigha a gighui. Ezi tengin kamin akam bulmakaun nedaziba bar a gighuigha iti. Egha bulmakaun 12plan nedaziba, 1 mita 1 mitan tizibar aven iti. Me nedazir kabar ingarigha da isa tengin poghezir pu. Puvati, me tengin ingaravira nedazir kaba sara ingari. ⁴ Egha me 12plan bulmakaun apuriba brasin dar ingara, uaghan maghira tengin kam dar ogabagh isin an ingari. Ezi bulmakaun kabar 3plan guaba, aruem anadi naghin gari, ezi 3pla aruem uaghiri naghin gari, ezi 3pla notin amadaghan gari, ezi 3pla sautin amadaghan gari. Ezi dar ogaba tengin dikinimin apengan ikia, egha uarir akuighav iti. ⁵ Tengin kamin brasin mitiar azenan ikegha ghua averiamin tuzim, a bar mitemegha, an ababanim, 8 sentimitan tu, mati gumazimin dafarimin ababanim. Tengin kamin miriam mati kamin akam, egha akimarir aghuarir onezir mamin min kuiaghirigha iti. Tengin kam 60,000 litan dipam an aven ikiam. ⁶ Egha me uaghan tengin muziarir 10plan ingari. Egha me 5pla sautin amadaghan Godin Dipenimin miriamin ada afe, egha 5pla notin amadaghan ada afe. Ezi tengin kaba, me dar ofan bar isia mighiribar amuamin asizir tuziba ruam. Ezi tengin ekiam, ofa gamir gumaziba a guruam.

⁷⁻⁸ Egha me gol inigha lambar arighasa 10plan aghoribar ingari. Lamin aghoribar ingaramin arazimin Akar Gavgavim, a Moses Osirizir Arazibar akinafarimin iti, ezi me deraviram an gintigha, lambar aghariba arazir kamin dar ingari. Egha me uaghan 10plan dakozibar ingari. Egha lamin aghariba ko dakoziba isa, Godin Dipenimin aven, Anogoroghezir Danganimin aven da ariki. 5plan dakoziba ko 5plan lamin aghoriba notin amadaghan iti, ezi 5plan dakoziba ko 5plan lamin aghoriba sautin amadaghan iti. Egha me uaghan gol inigha 100plan itarir ekiabar ingari. ⁹ Me uari akuvamin danganir ekiam ko uari akuvamin danganir dozimin ingari. Danganir dozir kam, a ofa gamir gumazibar danganim. Egha uari akuvamin danganir ekiamin tiar akabar ingari. Egha me bras inigha tiar akar kabar pogha, bar ada ave. ¹⁰ Egha me tengin ekiam inigh ghua Dipenimin guamin mikebar sautin amadaghan itimin anefa.

¹¹ Ezi Huram uaghan ruamin mineba, ko savolin muziariba, ko ghuziba kavamadir itariba sara ingari. Egha datirighin Huram

3:14: Ua Me Ini 26:31 * **3:16:** Hibrun akam ghaze, me Bar Anogoroghezir Danganimin aven senin kabar ingari. Ezi bar guizbangira, Bar Anogoroghezir Danganimin aven, me an bizibar ingarir puvati. Kamaghin amizi, gumazir aviriba ghaze, me deragha akar kamin mingarimin osirizir puvati. † **3:17:** Hibrun akamin, ziar kam jakin, akar kamin mirara ghu, "God a gamizi an oto." Ezi ziam, Boas, akar kamin mirara ghu, "Godin gavgavimin aven." **4:1:** Ua Me Ini 27:1-2

4:6: Ua Me Ini 30:17-21 **4:7-8:** Ua Me Ini 25:23-40

Atrivim Solomon a ganingizir ingangariba bar ada agifa. Kar Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingangariba. ¹² Bizir Huram ingarizibar kara: Brasin ingarizir guarir akinir ruarir pumuning ko, aningin pin itir dapanimning ko, sen brasba ivemin min dar ingarigha, a da isa guarir akinimningin dapanimningin asuamning asingi. ¹³ A uaghan 400plan temer pomigranetin ovizibar nedazibar ingarigha da isa guarir akinimning dapanimning garuzur ivemin min garir bizim gike. Guarir akinimningin dapanimningin asuamning vaghvagha pomigranetin ovizir bizir pumuning aningin iti. ¹⁴ A uaghan 10plan wilkarbar ingari, egha 10plan itarir ekiar dagh isin itibar ingari. ¹⁵ Egha uaghan tengin dipar bar ekiar kamin ingari, me a dibora ghaze, Ongarim. Egha uaghan 12plan bulmakaun apuribar nedazir tengin kam ateramibar ingari. ¹⁶ Egha a uaghan ruamin mineba, ko savolin muziariba, ko ghuziba kavamadir itariba, a brasin bar dar ingari. Huram, Solomonin akamin gin ghua, Ikiavira Itir Godin Dipenim bagha biziba bar adar ingari. An adar ingarigha givagha, iniba inigha bar deraghavira da isamigha dagh amizi, da bar deragha taghtasi.

¹⁷ Atrivim Solomon Seredan nguibar ekiam ko, Sukotin nguibar ekiamningin tizimin, Jordanin Faner danganir zarimin, a bizir kabar amuasa Huram mikeme. Danganir kam, a bizir kabar ingaramin nguazir gavgavir aghuim iti. Huram brasba inigha, da tuez da isia ameregha dipamin min oto. Ezi ana da isa amozir me bizir kabar nedazibar min nguazir kuizibagh fugha dar ingari. ¹⁸ Solomon Huram mikemezi, a brasin bizir kaba bar dar ingari. Da bar aviraseme, ezi me brasin kabar osimtizim mengezir puvati. Ezi gumazitam brasin kabar osimtizim gifozir puvati.

¹⁹ Solomon Ikiavira Itir Godin Dipenimin bizibar ingarasa, ingangarir gumazibav keme. Ezi me gol inigha, ofa gamir dakozim ko, God ganidir bret arizir dakozimin ingari. ²⁰ Egha me Anogoroghezir Danganimin birimningin boroghin darighasa golin bar aghuim inigha 10pla lamba afamin aghoribar ingari. Lambar ingaramin arazimin akam, a Moses Osirizir Arazibar aven iti, ezi me lamın aghoriba arazir kamin gin ghua dar ingari. ²¹ Me uaghan golin bar aghuim inigha akimariba ko, lamba ko, bizir akamimin min garir avimin suighamibar ingari. ²² Egha me golin bar aghuim inigha, ofan ghuziba arighamin itariba ko, itarir igharaziba ko, bizir lamba amungamiba ko, itarir paura tutima

migharir mughuriar aghuim mangamiba, ko itarir avim ateramiba, me bar dar ingari. Me uaghan gol inigha, Bar Anogoroghezir Danganim ko Danganir Anogoroghezim ko Godin Dipenimin guamin itir tiar akabar ainsisbar ingari.

5

¹ Atrivim Solomon, uan ingangarir gumaziba ko, me Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingangariba bar ada gifa. Egha Solomon, an afeziar Devit Ikiavira Itir God baghavira inabazir bizir kaba, silva ko gol ko itarir aghuiba, ana da inigha iza Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven itir danganir biziba arizimin da ariki.

Me Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam isa Ikiavira Itir Godin Dipenimin aneti (1 Atriviba 8:1-9)

² Egha Atrivim Solomon Israelian gumazir aruaba ko, men anababar gumazir dapaniba ko, men inazir afeziabar dakozibar gumazir ekiaba bagha akam amaga ghaze, me bar izi Jerusalem a bativam. A kamaghsua, me Atrivim Devitin Nguibar Ekiam Saionin Mighsiamin mangi, Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigh iza, Ikiavira Itir Godin Dipenimin mavanang, danganir igiam darigham. ³ Ezi Israelian gumazamiziba ko, namba 7in iakinimin iza Atrivim Solomonin boroghin uari akufa. Kar Averpenibar Ikiamin Dughiar Ekiam. ⁴ Israelian gumazir aruaba bar otivigha givazi, Livain gumaziba, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam gisaghpu. ⁵ Ofa gamir gumaziba ko Livaiba, Ikiavira Itir Godin Boksiam ko, God bativamin Purirpenim ko, an biziba bar ada inigha, Ikiavira Itir Godin Dipenimin boroghin ghu. ⁶ Me ghua otivigha givazima, Solomon Israelian gumazamiziba ko bar iza Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin guamin uari akuvagha iti. Egha me God bagh ofa damuasa sipsipba ko bulmakaun apurir bar aviribav soghezi, gumaziba da mengan ibura.

⁷ Me ofaba bar dagh amigha givazima, ofa gamir gumaziba Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigha Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven itir Danganir Bar Anogoroghezimin ghua, enselin bar gavgavimningin avizimningin apengan aneti. ⁸ Enselin kamningin aviziba kuiagherigha ikia, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam ko iter otevir Boksiam aterimning sarama avara. ⁹ Boksiam aterir iter otevir kamning, bar ruara. Ezi aningn ruaghatemimning, tiar akamin

inir ekiamin porozi, aningin ruaghatevimning mong fighav iti. Eghti gumazim Danganir Anogoroghezimin tugh, aningin ruaghatevimning itir danganimningin ganam. Gumazim Danganir Anogoroghezir kamin azenan ikiva, aningin ganighan kogham. Iter otevir kamning, datirighin ikia kamaghira iti.* ¹⁰ Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin aven bizir aviriba itir puvati, Godin Akar Gavgaviba itir dagiar akuamningra, an aven iti. Israelia fomira Isip ategha iza Sainain Mighsiamin itima, Ikiavira Itir God me ko Akar Dikirizir Gavgavim akiri. Ezi Akar Dikirizir Gavgavir kam, a dagiar akuar kamningin iti, ezi Moses fomira aning isa Boksir kam garu.

Godin angazangarir ekiam Ikiavira Itir Godin Dipenim gizifa

(1 Atriviba 8:10-11)

¹¹⁻¹³ Gumamaziziba tighar uari akuvagh Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigh Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven mangamin dughiamin, Godin ofa gamir gumaziba Godin damazimin zueghamin arazim gami. Ezi gumamaziziba iza uari akuvagha givazir dughiamin, Asap, ko Heman ko Jedutun, ko men otariba ko men adarasi, me inir ghurghurir bar aghuiba ikegha, aruem anadi naghin ofa gamir dakozimin boroghin tuivighav iti. Gumazir kaba, me Livaibar tongin gumazir ighiabagh amua gitabav soziba. Me gitan guar aviriba ko brasin itarir aviribar suighav iti, ezi 120plan ofa gamir gumaziba sighabar suigha me ko tuivighav iti. Gumazir kaba, me onger akaba banga bar fo, egha me uarir akuigha Ikiavira Itir Godin ziam fava a minabir ighiabagh amir dughiamin, gumazir ighiabagh amiba ko sighabagh iviba, me bar tiarir vamiran ighiar bar aghuibagh ami.

Ofa gamir gumaziba Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam isa Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven anetigha givagha, me azenimin izir dughiamin, ighiam gamir gumaziba maghira dikavigha sighabagh iviava, brasin itariba ko gitabav sogha, Ikiavira Itir Godin ziam fe. Me kamaghin onge:

“Ikiavira Itir Godin Araziba bar dera,
ezi a zurara en apangkuva ikia mamaghira iti.”

Me tuivighavira ikia ighiar kam gamir dughiamin, ghuariam zuamira Ikiavira Itir Godin Dipenimin averiam bar a gizifa.

¹⁴ Ikiavira Itir Godin angazangarim ghuariam aven isiragha bar angazangarigha Dipenim bar anevara. Kamaghin, ofa gamir gumaziba uan ingangarim damuan ibura.†

6

¹⁻² Ezi Solomon kamaghin Ikiavira Itir God ko migia ghaze, “O Ikiavira Itir God, ni ghaze, ni ghuariar bar mitarmemin aven ikiam. Ezi ki datirighin ni bagha Dipenir bar aghuir mamin ingari, kar dipenir ni zurara ikivira ikiamim.”

Solomon migirigiaba isava gumamazizibagh anidi

(1 Atriviba 8:14-21)

³ Atrivim Solomon God ko mikemegha givagha, raghirigha Israelian gumamazizibar gara, deragh me damuasa Godin azangsis. ⁴⁻⁸ Egha a kamaghin migei, “E Ikiavira Itir Godin ziam fam, a Israelian God. An akar dikirizir nan afeziam Devit bagha amizir kam, deraghaviram an gin ghu. Devitin nighnzim kamakin, a Dipenitamin ingarighti, gumamaziziba Ikiavira Itir God, Israelian Godin boroghin iziva an ziam fam. Ezi Ikiavira Itir God kamaghin a migei, ‘Ki Isipin kantrin uan gumamaziziba inigha izir dughiamin ikegha iza datirighin, Israelia nan ziam fasa, ki ua bagh Dipenitamin ingarasa, nguibar ekiatam ginabazir puvati. Egha uaghan, uan gumamazizibar ganasa gumazitam amisevezir puvati. Egha datirighin, ki nguibar ekiar kam Jerusalem amisefe, eghti gumamaziziba an iziva nan ziam fam. Devit, ki uan gumamazizibar ganasa ni a misefe. Ki fo, ni na bagh Dipenimin ingarasava amir nighnzir kam, a dera. ⁹ Ni uabi na bagh Dipenimin ingaran kogham. Nin otarir nin otoghamimra, a gin na bagh Dipenimin ingarighti, gumamaziziba an mangiva nan ziam fam.’

¹⁰ “Ikiavira Itir God, akar dikirizir kam gamizi, a datirighin guizbangiram oto. Ezi Ikiavira Itir God akam akirizi moghin, ki uan afeziam Devitin danganim inigha Israelian atrivimin otogha iti. Egha ki Ikiavira Itir God, Israelian God bagha Dipenir kamin ingari, eghti Israelia an boroghin mangi an ziam fam. ¹¹ Egha ki Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam arighasa, Dipenir kamin aven danganir mamin ingari. Boksir kamin aven, dagiar akuar pumuning iti, ezi Akar Dikirizir Gavgavim aningin iti. A fomira me koma Akar Dikirizir Gavgavir kam gami.”

* **5:9:** Migirigiar otevir kam, “Iter otevir kamning, datirighin ikia kamaghira iti,” a e itir dughiar kam migeir puvati. A gumazir akinafarir kam osirizimin dughiam migei. **5:10:** Godin Araziba 10:5 **5:11-13:** 1 Eghaghaniba 16:34; 2 Eghaghaniba 7:3; Esra 3:11; Onger Akaba 100:5; 106:1; 107:1; 136:1; Jeremaia 33:11 † **5:14:** Ni 1 Atriviba 8:11in gan.

6:4-8: 2 Samuel 7:1-13; 1 Eghaghaniba 17:1-12

Solomon God minabi

(1 Atriviba 8:22-53; Onger Akaba 132:8-10)

¹²⁻¹³ Egha Solomon Israelian gumazamizbar damazimin, Ikiavira Itir Godin ofa gamir dakozimin boroghin tu. A me brasin ingarizir ofa gamir dakozimin ghuavan-abogha a gisin miti. Dakozir kam ofa gamir dakozimin boroghin, danganir me uari akuvim-in iti. Dakozir kamin arozim, 2 mita ko 20 sentimitan tu, ezi an ruarim, uaghan 2 mita ko 20 sentimita, ezi an tuirivim, 1 mita ko 30 sentimitan tu. Solomon Israelian gumazamizbar damazimin, uan dafarimning fegha overiamin aka. ¹⁴ Egha kamaghin God ko migei, "O Ikiavira Itir God, Israelian God, godin tam nin min overiam ko nguazimin itir puvati. Ni zurara, uan Akar Dikirizir Gavgavir kamin gin ghua, uan ingangarir gumazamizir navir averiabar aven ni baghavira itiba, apangkuvir ekiam men ikiavira iti. ¹⁵ Nan afeziam Devit, a nin ingangarir gumazim, ni fomira a ko amizir akar dikirizir kam deraghaviram an gin ghua, datirighin a gamizi a guizim oto. ¹⁶ Kamaghin, O Ikiavira Itir God, Israelian God, ki datirighin nin azai, ni nan afeziam Devit ko dikirizir akar igharazim uaghan a ginighigh. Ni a migia ghaze, 'Devit, nin ovavir boriba nin min zurara nan gin izi, deraghvira nan damazimin daruti, ki zurara nin adarazir aven gumazitam amiseveghti, a Israelin kantrin atrivimin iki mamaghira ikiam.' ¹⁷ O Israelian God, ki kamaghsua, nan afeziam Devit, a nin ingangarir gumazim, ni a ko dikirizir akar kam damighi an daghem guizin otogh.

¹⁸ "O God, guizbangira ni ti izi nguazir kamin ikiam o? E fo, overiar bar pin itim a bar ekefe, ezi ni an ikiamin danganiba ti puvatighama! Ezi dipenir ki ni bagh ingaramin kam, a manmaghin nin tughatigham? ¹⁹ O Ikiavira Itir God, nan God, ki nin ingangarir gumazim, ni datirighin nan ararem ko azangsizim barakigh. ²⁰ Ni kamaghin migia ghaze, 'Dipenir kam kar nina, eghti gumazamiziba an aven iziva nin boroghin izam.' Ki kamaghin ifonge, Ni arueba ko dimagaribar zurara damazim Dipenir kam gasaragh mamaghira iki. Eghti ki Dipenir kamin ganiva ni ko mikimamin dughliabar, ni nan migirigiaba baragham. ²¹ O Ikiavira Itir God, ni uan Nguibamin pin iti. Ki Israelia ko, e nin gumazamiziba, e nin Dipenimin ganiva ni ko mikimamin dughliabar, ni en migirigiaba baragh en arazir kuraba gin amang.

²² "Gumazitam, arazir kuratam gumazir

igharazitam damighi, an namakaba a inigh nin Dipenimin aven izi, egh nin ofa gamir dakozimin boroghin mangi, egh pazi gumazir kam damusi nin azangam. Eghti nin damazimin bizir kam guizbangira puvatighi, ni osimtizir kam gin amadagh. ²³ O Ikiavira Itir God, ni uan nguibamin iki, uan ingangarir gumazamizibar akaba baragh, egh deraghvira men kotiam akirigh. Egh ni mizazim isi gumazir osimtizim gamizim gasi, egh osimtizir kuramin uam a ikaragh. Egh ni osimtiziba puvatizir gumazim deraghvira a damighi, gumaziba bizir kamin ganigh fogh suam an arazir kuram gamizir puvati.

²⁴ "E Israelia, nin gumazamiziba, e arazir kurabar amuti, bizir kam bangin en apaniba e misoghti, ni apanibar amamangatighi me e abiragham. Eghti e ti ua uan navibagh iragh, uan arazir kuraba gin amangisi, nin Dipenimin izi nin ziam fi nin azangsighi, ²⁵ ni uan Nguibamin iki e Israelia nin gumazamiziba en azangsiziba baragh, en arazir kuraba gin amang. Egh en apaniba e inigh kantrin igharazimin mangighi, ni uam e inigh izi kantrin ni fomira en inazir afeziabagh aningizimin e atigh.

²⁶ "E nin gumazamiziba arazir kurabar amuti, ni en arazir kuraba ikarvagh amozimin anogoregham. Eghti, e uan navibagh iragh Dipenir kamin gan nin ziam fi, nin azangsighi, ²⁷ ni uan Nguibamin iki, e Israelia, e nin ingangarir gumazamiziba, ni en azangsiziba baragh, en arazir kuraba gin amang. Egh ni uan arazir aghuubar en sure damu. Egh amozim amadaghti a nguazir ni fomira e ganingizim gizi.

²⁸ "Eghti dagheba otevir dughiam en kantri batogham, o arimariar ekiatam otogham, o aminir avimin min isitam izi azenibagh asighasigham, o odezir aviriba daghebar ami da agivam, o apaniba izi en nguibar ekiabar e korogh e misogham, o arimariar igharagha garir aviriba e gasighasigham, ²⁹ bizir kaba otivti, e Israelia nin gumazamiziba, en tav osimtizir kabar tamin mizazim baragh, uan aghariba fegh nin azangsighi, ³⁰ ni Ikiavira Itir God, ni uan Nguibamin ikiva en azangsizim baregh en akuragh en arazir kuraba gin amadagh. Nirara gumazamizibar nighniziba bar dagh fo, kamaghin, ni uabi vaghvagh en arazir kurar e amiziba ikarvagh ivezir kuram e daning. ³¹ Ni kamaghin damightima, e nin gumazamiziba zurara nin apengan iki, egh nguazir ni en inazir afeziabagh aningizir kamin ikiam.

³² "Kantarin Igharazibar Gumazamiziba,

me nin adarazi Israelian aven itir puvasi, egh me nin ziam bangin, uan nguibar saghon itiba ategh kagh izam. Guizbangira, me nin ziar ekiam ko, ingangarir bar ekiam ni en gumazamizabar akurvaghasa amiziba, me da baraki. Egh men tarazi, nin ziam fisi, nin Dipenir kamin izi, egh ni ko mikimam. ³³ O Ikiavira Itir God, ni uan Nguibamin iti, egh ni men dimdiam baragh, egh bizir me damuasa nin azangsizibar amu. Kamaghin, e Israelia, nin gumazamiziba, e ami moghin, nguazir kamin gumazamiziba bar ni gifogh, egh nin atiating nin apengan ikiam. Egh me fogh suam, Dipenir ki ingarizir kam, kar nin Dipenimra, eghti nguazir kamin gumazamiziba an aven, me nin boroghira izam.

³⁴ “Egh danganir manamin ni uan gumazamiziba amadaghti, me mangi uan apanibav soghsi, nin nguibar ekiam ni ua bagha misevezir kam ko Dipenir ki ni bagha ingarizir kam, guam a mituagh ni ko mikimti, ³⁵ Ikiavira Itir God, ni uan Nguibamin iki, e uarir akurvaghasa ni ko migeir migirigiaba baragh en apangkuvigh en akuragh.

³⁶ “Gumazamiziba bar moghram arazir kurabagh ami. E arazir kurabar amighti, ni en atar en apanibar amamangatighi, me izi e ko misogh e abinigh e inigh mangi, kantrin saghon itim o roghira itimin e isi kalabuziabar min e arigham. ³⁷⁻³⁹ Eghti e men kantrin kamin aven kalabuziar gumazamizibar min ikiva, uan arazir kuraba bagh nighnigh navibagh iraghti, Ikiavira Itir God, ni e uarir akurvaghamin azangsiziba baragh. Guizbangira, e uan apanibar kantrin ikiva nighnizir gavgavim nin iki, uan navir averiabar aven ni baghvira iki guizbangira navibagh iragh, egh e nguazir ni en ovavibagh aningizir kam ko, nguibar ekiam ni ua baghvira inabazir kam ko, gumazamiziba ni bagh izamin Dipenir ki ni bagha ingarizir kamin ganiva, guam a mituagh kamaghin ni ko mikim suam, ‘E arazir kurabar tuavimin ghua arazir kurar aviribagh amigha gifa.’ Eghti ni uan Nguibamin iki, e ni ko migeir migirigiaba baragh, e nin gumazamiziba, ni en kuarkuvigh en akuragh, en arazir kuraba gin amadagh.

⁴⁰ “O nan God, e nin Dipenimin itir danganir kamin iki ni ko mikimti, ni zurara en ganiva uan kuarim atigh en dimdiaba baragh.

⁴¹ “O Ikiavira Itir Godin Gavgavim, ni dikavigh, uan Akar Dikirizir Gavgavim Boksiam sara izi

uan avughsir danganimin iki.

Akar Dikirizir Gavgavim Boksiam kam, a nin gavgavir bar ekiam aka.

O Ikiavira Itir Godin Gavgavim, ni zurara uan ofa gamir gumazibar akuragh, eghti nin arazir kam, a men kurkazir aghuimin min ikiam.

Eghti nin gumazamizir ni baghvira itiba, nin arazir aghuiba bangin bar akongegham.

⁴² O Ikiavira Itir Godin Gavgavim, ni uan ingangarir gumazim Devit ginighnigh. Guizbangira, ni zurara an apangkufi. Kamaghira, ni uabi misevezir atrivim, akirim ragh a gasan marki.”

7

*Solomon Dipenir kam damighti,
a Ikiavira Itir God baghvira ikiasa
ofa gami*

(1 Atriviba 8:62-66)

¹ Solomon God ko mikemegha givazi, God overiamin avim amadazi, a izaghira, ofan bar isia mighiriba ko ofan maba sara, bar adar isi. Ezi Ikiavira Itir Godin angazangarim bar ekevegha an Dipenir kam bar a gizifa. ² Ikiavira Itir Godin angazangarir ekiam kam Godin Dipenim gizifa, kamaghin amizi, ofa gamir gumaziba an aven mangan ibura. ³ Israelia avir kamin garima, a izaghirima, me gari, angazangarir bar ekiam Ikiavira Itir Godin Dipenim gizivagha an iti. Ezi me Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir divazimin nguazimin arighizir dagiabagh isin, uan teviba apirigha dapaniba avigha, uan guaba isa nguazim mituagha, Ikiavira Itir God minabava, an ziam fa ghaze:

“Ikiavira Itir Godin Araziba bar dera, egha a zurara en apankuva ikia mamaghira iti.”

⁴ Egha Atrivim Solomon uan gumazamiziba ko me bar moghira, Ikiavira Itir God bagha ofabagh ami. ⁵ Atrivim Solomon God bagha 22,000plan bulmakaun apuriba ko 120,000plan sipsipba inigha ofa gami. Arazir kamin atrivim uan gumazamiziba ko me Dipenir kam gamizima, a Ikiavira Itir Godin Dipenimin oto. ⁶ Godin ofa gamir gumaziba vongin mitivizi, Livaiba vongin mitifi. Atrivim Devit ighiabar amuasa uan ingangarir gumazibav kemezi me ingarizir biziba, me da sara mitivighv iti. Devit fomira Ikiavira Itir Godin ziam famin dughiamin, Livaiba gitaba ko bizir igharabav sogha, Ikiavira Itir God minabir ighiabagh amua, bizir kabagh ikararai. Me

ighiar kam gami, “Ikiavira Itir God, zurara en apanguva ikia mamaghira iti.” Ezi gumazamiziba datirighin mitivighav itima, Livaiba ighiar kam batima, ofa gamir gumaziba sighabagh ivi.

⁷ Aruer kamra Atrivim Solomon, nguazir Godin Dipenimin guamin boroghin itir danganir uari akuvim, a Ikiavira Itir God bagha anemisevezi, an a baghavira iti. Egha nguazir asizir kamin, an ofan bar isia mighiriba ko, wit tuamin ofaba ko, God ko navir vamiran ikiamin ofa bagha asizibar oviba isa ofabagh ami. Ikiavira Itir Godin damazimin tughav itir ofa gamir dakoziir kam, me faragha brasin an ingarizi, a mong suvizi me an ofan avirir kabar amuan iburagha danganir arozir gumazamiziba uari akuvir kamin ofabagh ami.

⁸⁻⁹ Kar Averenibar Ikiamin Dughiar Ekiam. Ezi Atrivim Solomon Israelia ko uari akuvagha Jerusalem in iti. Gumazamizir avirim nguazir kamin danganiba bar dar ikegha ize. Me notin amadaghan Hamatin nguibar ekiamin zuir tuavir akamin ikegha, ghua sautin amadaghan kantri Isipin nguazir mitaghniamin tuzir darasi. Me Ikiavira Itir God, en Godin damazimin, 7plan aruebar uari akuvagha ikegha, gin me ua 7plan arueba isafuragha 14plan arueba bar me dar ike. Egha amimzaraghan me ua uari akufa.* ¹⁰ Ezi namba 7in iakinim, an namba 23in aruemin, Solomon ua gumazamiziba amadima, me uamategha uan nguibabar zui. Me fo, Ikiavira Itir God, deraghavira Atrivim Devit ko, Atrivim Solomon, ko uan gumazamiziba Israelia gami. Kamaghin amizi, me bizir aghuir kabagh nighnigha bar akongegha uamategha uan nguibabar zui.

*God ua Solomon bato
(1 Atriviba 9:1-9)*

¹¹ Solomon Ikiavira Itir Godin Dipenim ko, atrivimin dipenimin ingarigha gifa. A dipenir kamningin ingaramin nighniziba, a bar ada gifa. ¹² Ezi Ikiavira Itir God, dimangan a batogha, kamaghin a migei, “Ki nin azangsziba baregha gifa. Gumazamiziba izi nan ofa damuasa, ki dipenir kam amisefe. ¹³⁻¹⁴ Eghti ia nan akaba baraghan kogh, arazir kurabar amuam, ki amozimin tivaghti a izan kogham, o ki odeziba amadaghti da izi an azenibar amam. O ia nan gumazamiziba, ki ia bagh arimariar bar kuratam amadagham. Eghti dughiar kamin, ia nan gumazamizir ki uan ziam fasa inabaziba, ia uari abiragh, na ko mikim, nan boroghin izi na baghvira iki, egh ia uan arazir kuraba bagh navibagh iraghti,

ki uan Nguibamin iki ian dimdiaba baragh ian arazir kuraba gin amadagh, egh ian nguazim damighiti, a ua deragham. ¹⁵⁻¹⁶ Ki Dipenir kam amisevezi a nan Dipenimin mirara ikiam, eghti gumazamiziba zurara Dipenir kamin nan boroghin izi, nan ziam fam. Kamaghin amizi, ki zurara Dipenir kamin ganiva, uan navimin aven a ginighnigham. Nan Dipenim itir danganir kam, ki zurara ian dimdiaba baraghsi, ia bagh gan ikiam. ¹⁷ Solomon, ni uan afeziam Devit amizi moghin, ni navir averiamin aven na baghvira nighnigh nan damazimin deravira daru, egh arazir ki ifongeziba ko bizir ki damuasa ia mikemeziba, ki ni mikemezi moghin bizibar amu. ¹⁸ Ni kamaghin damuti, ki zurara nin ovavir boribar amuti, me Israelin atrivibar iki mangivira ikiam. Egh ki nin afeziam Devit ko amizir akar dikirizir kam damighiti, a guizin otivam. Ki kamaghin Devit migia ghaze, ‘Devit, ki zurara nin ovavir boribar amuti, me Israelian atrivibar iki mangivira ikiam.’

¹⁹ “Egh ia na ategh nan arazir ki ifongeziba ko nan Akar Gavgavibar gin mangan kogh, egh asebar gin mangi dar ziaba fiti, ²⁰ ki nguazir Israelia ia ganingizimin bar ia batuegham. Eghti ikizir igharazibar gumazamiziba dibovir akabar ia mikim ia gasighasigham. Eghti ki uaghan, akirim ragh Dipenir ki uan ziam bagha inabazim gasaragham, egh uam a ginighnighan kogham. ²¹ Dipenir kam, datirighin ziar ekiam iti. Eghti gin gumazir danganir kamin izamiba me iziva an gan digavir kuram damigh bar atiatigh kamaghin mikimam, ‘Ikiavira Itir God, manmaghsuavira nguazir kam gasighasigha, Dipenir kam sarama asighasiki?’ ²² Eghti gumazamizitaba men akam ikaragh suam, ‘Bizir kamin mingarim kamakin, Israelia Ikiavira Itir God men God, anetaki. A fomira men inazir afeziaba Isipin me inigha nguazir kamin ize. Ezi me akirim ragha God gasaragha, uan asebar gin ghua dar ziaba fe. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God asighasizir kam gamizi a me bato.”

8

*Solomon amizir bizir igharaziba
(1 Atriviba 9:10-28)*

¹ Solomon uan ingangarir gumaziba ko, me Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingara anegivagha, gin Solomonin dipenimin ingari. Ingangarir me amizir kaba bar, me 20plan azenibar dar ingari. ² Solomon dipenir kamningin ingangarim agivagha, Atrivim Hiram a ganingizir nguibar ekiar

* **7:8-9:** Ni 2 Eghaghaniba 5:3in gan. **7:13-14:** 2 Eghaghaniba 6:37-39 **7:18:** 1 Atriviba 2:4

ikuviziba uam adar ingari. Egha a Israelian marazi amangizi, me ghua nguibar ekiar kabagh apia. ³ Ezi Solomon datirighin uan midorozir gumaziba inigha ghua, Hamat ko Soban nguibar ekiamning ko misogha, me abiragha nguibar ekiar kamning ini. ⁴ Egha gin, a gumazamiziba puvatizir danganimin Tatmorin nguibar ekiam uam an ingari. A faragha Distrik Hamatin nguibar ekiar mabar aven, dagheba ko bizir aghuiba arizir dipenir ekiabar ingari. Egha a datirighin ua deravira nguibar ekiar kabar ingari. ⁵ Egha Solomon gin Bethoronin Pin Itir nguibar ekiam, ko Bethoronin Vin Itir nguibar ekiam, uam aninging ingari. A divazir bar mitiar gavgavir ekiamin nguibar kamning avini. Egha a uaghan nguibar ekiar kamningin tiar akar ekiaba gavgavim dar aningasa, ainin ighuvibar ingari. ⁶ Egha a uaghan Balatin nguibamin ingari. Egha a uaghan dagheba itir nguibar ekiaba ko midorozir karisba arizir nguibar ekiaba ko, hoziaba arizir nguibar ekiaba ko, Jerusalem ko, Lebanon ko, nguazir an ativagha garibar aven, a bizir igharazir a ingarasa ifongeziba, a bar adar ingari.

⁷ Ezi Israelin kantrin aven, ikizir igharazir mabar gumazamiziba iti. Kar Amoria, Hiti, Peresia, Hivia, ko Jebusia, men marazi Israelian tongin ikiavira iti. ⁸ Israelia fomira men aviribav soghezi me ariaghire, egha bar me kuavaremezir puvatizi, men ovavir borir vabara ikiavira iti. Ezi datirighin Solomon me gamizima, me puram an ingangarir gumazir kinibar min otivigha, datirighin ikia kamaghira iti. ⁹ Ezi Solomon Israelia gamizi, me an ingangarir gumazir kinibar itir pu. Bar puvati. A me isa midorozir gumaziba ko midorozir gumazibar garir gumazir dapanibar me ariki. Egha marazi isa, karisbar tuiva misozir ingangarim ko, hoziabagh apiaghira misozir ingangarim me ganing. ¹⁰ Solomonin ingangaribagh amir gumazibar gumazir dapanibar dibobonim, a 250in tu.

¹¹ Solomonin amuim Devitin Nguibar Ekiam ategha ghua Solomon a bagha ingarizir dipenir igiamin iti. Amizir kam a Isipian atrivimin guivim. Fomira Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam danganir kamin iti. Kamaghin amizi, Solomon ghaze, "Nan amuir kam, Israelian Atrivim Devitin dipenimin ikian kogham. Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam ikezir danganiba, da bar zue, egha God baghavira iti." Kamaghin amizi, Solomon uam amuim bagha, nguibar ekiamin azenan itir dipenir igiamin ingarigha a inigha ghuzi, an an iti.

* **8:8:** Akar kam, "datirighin ikia kamaghira iti," a datirighin en dughiar kamin migeir puvati. A gumazir akinafarir kam osirizimin dughiamin gun migei. **8:13:** Ua Me Ini 23:14-17; 34:22-23; Diboboniba 28:9-15; 28:16-29:39; Godin Araziba 16:16 **9:1:** Matyu 12:42; Luk 11:31

¹² Solomon, Ikiavira Itir God bagha ofa gamir dakozir ingarizim, a Godin Dipenimin azuarimin guamin boroghin itima, a zurara dakozir kamin ghua Ikiavira Itir God bagha ofan bar isia mighirizibagh ami. ¹³ Moses Osirizir Araziba mikemezi moghin, a dughiar zurara ofabagh ami. A uaghan Sabatin dughiar ofaba, ko iakinir igiabar dughiar ekiabar ofaba, ko azeniba vaghvagha, a 3plan dughiar ekiabar ofabagh ami. Dughiar ekiar 3plan kabar kara: Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiam, ko Azenibar Dagher Igiaba Asiamin Dughiamin Isar Ekiam, ko Averpenibar Ikiamin Dughiar Ekiam. ¹⁴ Solomon uan afeziam Devitin arazibar gintigha, bizir a damuasa mikemeziba, a zurara Godin ofa gamir gumaziba a men ikizibar, ingangariba bagha me tuira. Egha a Godin ofa gamir gumazibar akurvagh ingangarim damuasa Livaiba vaghvagha me tuira. Ezi men marazi uaghan ighiabar amu Godin ziam fam. Livaibar ingangarir a me bagha inabaziba, me dughiar vaghvagha dagh ami. Egha Solomon uaghan garir gumaziba men ikiziba, a Godin Dipenimin tiar akabar ganasa vaghavagha me tuira. Arazir kaba, God baghavira itir gumazim Devit, a me mikeme. ¹⁵ Godin ofa gamir gumaziba ko Livaiba bar deraghavira Atrivim Devitin akabar gintigha, ingangarir a damuasa me mikemeziba, me bar dagh ami. Egha me uaghan dagiaba arizir danganibar ganamin akar a me ganingizimin gintisi.

¹⁶ Solomon Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingarasa, ingangarir ekiam gami. An ingangarir gumaziba faraghavira Dipenim asasa dagiaba apengan da arigha ingangarir kabagh amua ghua Dipenim asarazir dughiamin tu. Ezi Dipenimin ingangariba bar givazi, Dipenir bar dirim oto.

¹⁷ Atrivim Solomon, a Esiongeberin nguibar ekiamin ghu. Esiongeber a kantri Idomin iti, an Ongarir Aghevimin dadarimin ikia Elatin nguibar ekiamin boroghin iti. ¹⁸ Ezi Atrivim Hiramın kurir maba ko gumazir aghuir kurimin aven ingara ongarimin aruir araziba bar dagh foziba, a me amadazi, me Solomonin kuribar aven ingarir gumaziba ko me kurir kabar aven ingari. Egha me kantri Ofirin ghua golin aviriba inigha uamatogha Atrivim Solomon bagha ize. Golin kabar osimtizim, 16 tanin boroghin tu.

9

Kantri Seban atrivir amizim

*Solomonin ganasa izi**(1 Atriviba 10:1-13)*

¹ Kantri Seban atrivir amizim kamaghin oraki, Ikiavira Itir God deraghavira Solomon gamizima a ziar ekiam iti. Kamaghin amizi, atrivir amizim Solomonin fofozim gifofoghasa azangszir gavgavibar an azangsighasa izi. Atrivir amizim uan ingangarir gumazir aviriba ko, kamelin bizir aviriba sara iza Jerusalem o. Kamelin kaba golin aviriba ko, pauran igharagha garir mughuriar aghuiba itiba, ko dagiar igharagha garir iveziba bar pin koziba inigha izi. Atrivir amizim izegha givagha, uan azangszir a Solomonin azangsighasa nighnighiziba, a bar dar an azangsi. ² Ezi Solomon bar deraghavira an azangsziba ikarvaki. An azangszir an azangsziba, Solomon tam ikarvaghan iburazir pu. Bar puvati. ³ Seban kantrin atrivir amizim, Solomonin nighnizir aghuim ko fofozim baregha, uaghan atrivir dipenir ekiar a ingarizimin gani. ⁴ Egha atrivir amizim uaghan garima, Solomon dughubar vaghvagha dagher aghuir aviriba isa, uan ingangarir gumazir dapaniba ko apiav ikia da api. Ezi atrivir amizim uaghan garima, ingangarir gumaziba ko men korotiar aghuir me azuiba ko gumazir wain anidiba, me kurkazir aghuiba iti. Egha a garima, Solomon asizir aviriba inigha Ikiavira Itir Godin Dipenimin ghua a bagha ofan bar isia mighribagh ami. A bizir aghuir kabar ganigha digavir kuram gamigha ua mikiman ibura.

⁵ Egha gin, a kamaghin Atrivim Solomon migei, "Ki uan kantrin ikiava bizir ni amibar eghaghaniba ko, nin nighnizir aghuim ko, fofozim barasi. Ezi ki datirighin fo, akar kaba da bar guizbangira. ⁶ Ki faragha nighnizir gavgavim akar kabar itir puvati. Egha datirighin ki uabi iza, uan damazimin bizir kabar ganigha gifa. Guizbangira, bizir ki datirighin gariba, da akar ki oraghiziba bar dagh afira. Nin nighnizir aghuim ko fofozir aghuim bar ekefe. ⁷ Ezi nin gumazamiziba ti zurara bar akueghama. Ezi nin ingangaribar faragha zuir gumazir ni ko ikia zurara nin nighnizir aghuiba baraziba, me ti bar akueghama. ⁸ Ki Ikiavira Itir God, nin Godin ziam fe. A navir aghuim nin ikia ni gamizi, ni Israelian atrivimin iti. A bar Israelia ia gifongegha an ifongiar kam ian ikiavira iti. Ni guizin arazim ko arazir aghuimin deraghavira Israelian gan me geghvam. A kamaghsua ni gamizi, ni atrivimin oto."

⁹ Egha Seban atrivir amizim golin bar aviriba isa Solomon ganingi, ezi golin kabar osimtizim 4 tan gafira. Atrivir amizim uaghan pauran mughuriar aghuiba itir aviriba ko, dagiar igharagha garir iveziba

bar pin kozir aviriba a ganingi. Bar guizbangira, bizir kaba bar aviraseme. Fomira pauran aghuir igharagha garitaba kantri Israelin aven itir puvati.

¹⁰ Ezi Atrivim Hiram in ingangarir gumaziba ko Solomonin ingangarir gumaziba, kuribar ghua kantri Ofirin ghua golin aviriba ko, temer aghuir bighiziba ko, dagiar avirir iveziba bar pin koziba, me da inigha Israelin ize. ¹¹ Ezi Solomon uan ingangarir gumazibav mikemezi, me temer aghuir kaba inigha Ikiavira Itir Godin Dipenim bagha adiriziar aghuibagh amua an dipenim bagha mabagh ami. Egha a me mikemezi, me temer aghuir kabar arariba inigha gumazir gitabav soziba bagha gitabar ingari. Bar fomira iza datirighin, gumaziba kantri Israelin aven, ua temer kamagh garitabar garir puvati.

¹² Ezi Atrivim Solomon, bizir aghuir aviriba isa Seban atrivir amizimin ifongiam agivasa a ganingi. Solomon atrivir amizim ganingizir bizir aviriba, da bar bizir atrivir amizim Solomon bagha inigha izezir bizibagh afira. Ezi Seban atrivir amizim, uan ingangarir gumaziba ko me uamatagha uan kantrin ghu.

*Solomon bizir bar aviriba iti**(1 Atriviba 10:14-19)*

¹³ Atrivim Solomon azenibar vaghvagha 23 tan gol isi. ¹⁴ Egha a uaghan dagiar ingangaribagh amir gumaziba da, takis isi. Ezi Arebian atriviba ko, Israelin distrighbar garir gumazir dapaniba dagiaba isa a ganidi.

¹⁵ Ezi Solomon mikemezima, an ingangarir gumaziba 200plan ter araribar orar misoghamibar ingari. Egha me gol inigha orar kabar pogha da ave. Orar kaba vaghvagha da avezir golin osimtizim, a 7 kilogremin tu. ¹⁶ Egha 300plan ter araribar orar dozir misoghamiba uaghan dar ingari. Egha gol inigha orar dozir kabar pogha da ave. Orar kaba vaghvagha da avezir golin osimtizim, a 2 kilogremin tu. Ezi Solomon mikemezima, me orar kaba bar da inigha dipenir me kamaghin diborimin da ariki, Lebanonin Ruarir Pizimin Dipenim.

¹⁷ Ezi Solomon mikemezi, me atrivir dabirabir ekiar mam in ingari. Egha me golin aghuim ko, elefanin atariba inigha an kurke. ¹⁸⁻¹⁹ Atrivimin dabirabim bar pin iti, ezi adiriziar tuiv mavanangamim, a 6plan ighuviba iti. Ezi ighuvir kaba, me 12plan laionin nedazibar ingarigha da asezi da tuivighav iti. Ezi adiriziar ighuvir kaba vaghvagha laionin nedazir pumuning iti, mam vongin iti, ezi mam vongin iti. Atrivir dabirabir kam, an agharimning arighamin danganir pumuning iti. Ezi agharimning arighamin danganir kamningin boroghin,

me laionin nedazir pumuningin ingarizi, mam vongin itima, mam vongin iti. Kantrin igharazibar atriviba, men atrivibar dabirabitam, tong kamaghin garir puvati.

²⁰ Ezi ingangarir gumaziba gol inigha Solomon bagha dipaba apir itaribin ingari. Egha Lebanonin Ruarir Pizimin Dipenimin aven itir itariba bar, me golin aghuimin dar ingari. Solomonin dughiamin, gumazamizibar nighnizim, silva pura bizim, kamaghin amizi, me silvan bizir katamin ingarizir puvati.

²¹ Solomon kurir aviriba iti, ezi kurir kaba da Atrivim Hiramın ingangarir gumaziba ko, ongarim garui. Kurir kaba zurara azenir 3pla givaghti, me bizir aghuir kaba ater ua Israelin izam. Kar gol, ko silva, ko elefanin atariba, ko monkiba, ko kuarazir bar diriba.

²² Atrivim Solomon, dagiar aviriba ko bizir aviriba ko nighnizir aghuiba ko fofozir aghuiba ikia, egha kantrin igharazibar atriviba bar me gafira. ²³ Kantrin igharazibar atriviba bar, Ikiavira Itir God, Solomon ganingizir nighnizir aghuiba ko fofozir aghuiba baraghaza Solomon bagha izi. ²⁴ Atrivir kaba azenibar vaghvaghera Solomon bagha bizir aghuiba isa izava a ganidi. Me bizir gumaziba silva ko golin ingariziba ko, korotiar aghuiba ko, afuziba ko, pauran igharagha garir mughuriar aghuiba zuiba ko, hoziaba ko, donkiba, a bagha da inigha izi.

²⁵ Solomon, midoroziba bagha hoziaba ko karisba bagha danganir dozir bar aviribar ingari. Danganir da ikiamin kabar dibobonim, 4,000in tu. Ezi a uaghan 12,000in hoziar igharazir maba iti, ezi maba a ko Jerusalemın iti, ezi maba, a dar ganasa misevezir nguibar ekiar igharazibar iti.

²⁶ Atrivim Solomon kantriba bar me gativagha men gari, a Yufretisin Fanemin ikeghe ghua kantri Filistian otogha ghua kantri Isipin tu. ²⁷ Solomon atrivimin itir dughiamin, a temer sidan aviriba ko silvan aviriba inigha Jerusalemın ize. Ezi dughiar kamin silvan aviriba ikia, dagiar kinibar min pura tintinibar irav iti. Egha a uaghan temer sidan bar aviriba iti, mati temer Israelin mighsiar muziaribar izezibar min iti. ²⁸ Solomon uan hoziaba kantri Musri ko kantrin igharazibar ada ini.*

Solomon areme

(1 Atriviba 11:41-43)

²⁹ Solomon amizir bizir igharaziba, an atrivimin itir dughiamin ikeghe ghua, an aremezir dughiamin tu, dar eghaghaniba bar akinafarir 3plan kabar iti: Godin Akam Inigha Izir Gumazim Natanin Akinafarim,

ko Nguibar Ekiam Silon Akam Inigha Izir Gumazim Ahiyan Akinafarim, ko Akam Inigha Izir Gumazim Ido osirizir Bizir God an Akazibar Akinafarim. Idon Akinafarim uaghan bizir Nebatin otarim Jeroboam batozibagh eghari. ³⁰ Solomon 40plan azenibar Jerusalemın atrivimin ikia, egha Israelia bar me gativagha men gari. ³¹ Egha a uan inazir afeziabar min aremezi, me an kuam isa Jerusalemın, an afeziam Devitin Nguibar Ekiamın anefa. Ezi an otarim Rehoboam an danganin inigha atrivimin iti.

Atrivim Rehoboamın eghaghanim

10

(Sapta 10--12)

Notin amadaghan itir Israelin adarasi, me Judaba ataki

(1 Atriviba 12:1-19)

¹ Israelian notin amadaghan itir anababa bar, me uari bagh Rehoboam amiseveghti, a men atrivimin otivasa me nguibar ekiam Sekemin uari akufa, kamaghin amizi, Rehoboam me bagha ghu. ² Nebatin otarim Jeroboam, a fomira Atrivim Solomonın ara ghua Isipin iti. Ezi Israelia Rehoboam damighi an atrivimin otivasa amima, Jeroboam bizir kamin akam baraki. ³ Ezi Israelian gumazir maba Jeroboam bagha ghua a migia ghaze, "Ni uamategh Israelin izi."

Ezi a Isip ategha uamateghe izegha givagha, Israelia ko bar Rehoboam bagha ghua kamaghin Rehoboam migei, ⁴ "Nin afeziam Solomon osimtizir ekiam e ganiga, e gamizi e osimtizir ekiam atera pamtemin ingari. Kamaghin amizi, ni en asughasugh en osimtizir taba agifagh. Ni kamaghin damighi, e datirighin nin apengan ikiam."

⁵ Ezi Atrivim Rehoboam akar kam bareghe kamaghin me migei, "Ia mangi, 3plan dughia givaghti ia ua iziti, ki uan nighnizimin gun ia mikimam." Ezi me aneteghe uamateghe ghue.

⁶ Ezi Rehoboam ghua gumazir ghuiriba ko migei. Gumazir kaba, me fomira nighnizir aghuiba an afeziam Solomon ganidi. Rehoboam kamaghin men azara, "Ia manmaghin nighnisi, ki akar manatamin gumazamizir kabav kimam?"

⁷ Ezi me kamaghin a migei, "Ni arazir aghuimin gumazamizir kabar amuva, men akurvaghsi datirighin akar aghuitamin me mikimama, me zurara nin apengan ikiam."

⁸ Ezi Rehoboam gumazir ghuirir kabar akam baraghizir puvatighe, ghua gumazir igiabar azangisisi. Gumazir kaba me an kuaba, egha me uagharam aghungigha,

datirighin an ingangarir gumazibar otifi.
⁹ A kamaghin me migei, "Gumazamizir kaba ghaze, nan afeziam Solomon me gatizir osimtizir kaba, ki dar taba agivam. Ezi ia manmaghin nighnisi, ki akar manatamin me ikarvagham?"

¹⁰ Ezi ingangarir gumazir igiar kaba kamaghin a migei, "Ni men azangsizir nin afeziam me gamizir osimtizir kataba ikarvaghsi, ni kamaghin me mikim, 'Ia ghaze, nan afeziam paza ia gami? Puvati. Kar pura bizim. Nan dafarir tereghiam, bar nan afeziamin gavgavim gafira. ¹¹ Guizbangira nan afeziam osimtizim ia ganingi, ezi ki osimtizir ekiar bar aviriba ia daningam. Nan afeziam benimin ia ifozoroke, ezi ki benir gavgavir atariba itibar ia fozoroghti, ian inivafiziba asighiram."

¹² Ezi dughiar 3pla givazima, Jeroboam Israelian gumazamiziba bar me ko uamategha, Atrivim Rehoboam mikemezi moghin me izi. ¹³⁻¹⁴ Ezi atrivim gumazir ghuribar nighnizimin gin zuir puvatigha, a gumazir igiabar nighnizimin gin ghua, pamtemin gumazamizivab gei. A kamaghin me migei, "Guizbangira, afeziam osimtizim ia ganingi, ezi ki osimtizir ekiar aviriba ia darigham. Nan afeziam benimin ia ifozoroke, ezi ki benir gavgavir atariba itibar ia fozoroghti, ian inivafiziba asighiram."
¹⁵ Fomira akam inigha izir gumazim Ahiya, a Silon gumazim, a Ikiavira Itir Godin akar dikirizim Nebatin otarim Jeroboam ganingi. Egha God datirighin uan akar dikirizir kam damuti, a guizin otivasava ami. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God uabi Rehoboam gamizi, a gumazamizibar nighnizimin gin zuir puvati.

¹⁶ Gumazamiziba me datirighin fo, atrivim men akam bareghan kogham. Kamaghin amizi, me pamtemin dia kamaghin migei, "E Devitin adarazi denga ikian aghua. E Devitin adarazi puvati, e uaghan Devitin otarir kamin adarazi puvati. E Israelin gumazamiziba, e bar uamategh uan nguibabar mangam. Eghti ia Devitin adarasi, ia uarira uarir gan." Me akar kam mikemegeha, tintinibar uan nguibabar ghue. ¹⁷ Ezi Israelian marazi uaghan Judan nguibar ekiabar ikia, Judabar tongin iti. Ezi Atrivim Rehoboam men gari.

¹⁸ Egha gin Atrivim Rehoboam Adoniram amadzima, a Israelia bagha zui. Adoniram, fomira gumazir atrivimin ingangaribagh amir gumazibar garir gumazim. An ziar igharazim Hadoram. Adoniram ghua Israelia batozir Dughiamin, me bar moghira dagiabar a ginivizima an areme. Ezi Rehoboam bizir kamin akam baregha,

zuamira uan karisin ghuavanabogha ara Jerusalem ghu. ¹⁹ Dughiar kamin ikegha iza datirighin,* Israelian notin amadaghan itiba me akaba batoghavira iti, me Devitin ikizimin tav atrivimin otogh men ganan me bar aghua.

11

Akam inigha izir gumazim Semaia Godin akam akuri

(1 Atriviba 12:21-24)

¹ Ezi Rehoboam ghua Jerusalem otogha, Juda ko Benjaminin anabamningin midorozir gumazir gavgavibar diazi, me iza uari akufa. Modorozir gumazir kabar dibobonim 180,000in tu. Rehoboam kamaghsua, me mangi Israelian notin amadaghan itir anababav suegh, me damighi me ua izi an apengan ikiam.
² Ezi Ikiavira Itir God kamaghin an akam inigha izir gumazim Semaia migei,
³ "Ni Judan Atrivim Rehoboam bagh mangi, egh a ko, Judaba ko Benjaminin anabamningin adarazi ko, gumazamizir igharaziba sara kamaghin me mikim, ⁴ 'Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migei: Ia mangi Israelia misoghan marki, me ian adarasi. Guizbangira, ki uabi kamaghin amizi, Israelia ia bighiaghiri. Kamaghin ia uamategh uan nguibabar mangi.'" Ezi Semaia Ikiavira Itir Godin akam me mikiniza, me uamategha uan nguibabar ghue.

Rehoboam nguibar ekiar maba avinizir divaziba gavgavim dagh anidi

⁵ Rehoboam Jerusalem ikiava, uan ingangarir gumazibav kemezi, me ghua kantri Judan nguibar ekiar maba avinizir divazir bar mitiar gavgaviba, gavgavim dagh anidi. ⁶ Me nguibar ekiar kaba avinizir divaziba gavgavim dagh aningi: Betlehem, Etam, ko Tekoa, ⁷ ko Betsur, Soko, ko Adulam, ⁸ ko Get, Maresa ko Sif, ⁹ ko Adoraim, Lakis, ko Aseka, ¹⁰ ko Sora, Aijalon, ko Hebron. Nguibar ekiar divazir gavgaviba avinizir kaba, Judan anabam ko Benjaminin anabamin adarazir nguazimin iti. ¹¹⁻¹² Me divazir kaba bar moghira gavgavim dagh aningi. Nguibar ekiar kabar aven, Atrivim Rehoboam dar ganasa uan midorozir gumazibar dapanir maba ariki. Nguibar ekiaba vaghvaha, midorozir gumazibar dapaniba vaghvaha dar gari. Egha a uaghan nguibar ekiar kabar midorozir dughiabagh nighnigha, bizir aviriba arighizi da iti. A dagher bar aviriba, ko olivin boreba, ko wainin dipaba, ko orar ekiaba, ko afuziba ariki. Egha an

10:15: 1 Atriviba 11:24-39

10:16: 2 Samuel 20:1

*

10:19: Akar kam, "Dughiar kamin ikegha iza datirighin,"

an e datirighin itir dughiar kamin gun migeir puvati. A gumazir akinafarir kam osirizimin dughiamin gun migei.

arazir kamın nguibar ekıar kabagh amızı, da bar gavgafi. Egha a Judan anabam ko Benjaminın anabamın adarazir atrivimın iti.

*Ofa gamir gumaziba ko Livaiba
Jerusalemın ize*

¹³ Kantri Israelin danganiba bar adar itir ofa gamir gumaziba ko Livaiba uan nguibaba ategha iza Atrivim Rehoboam ko iti. ¹⁴ Atrivim Jeroboam ko an gin otivir atriviba, ofa gamir gumaziba ko Livaibar anogoregha me batoghezi, me Ikiavira Itir Godın ofa gamir ingangarim gamir pu-vati. Kamaghın amızı, me uan dipeniba ko nguaziba ategha ghua Jerusalem ko Judan nguazimın danganir mabar iti. ¹⁵ Atrivim Jeroboam me batuegha gıvagha, a uabi mighsiabar orazibar pın asebar ziaba fasa gumazir kinir maba amisevezi, me ofa gamir gumazibar otifi. Ofa gamir gumazir igiar kaba uaghan Jeroboam ingarizir bul-makaun apuribar nedaziba ko asebar mar-vir guabar ziaba fe.*

¹⁶ Ezi Israelian anababa bar dar gumazimızir maba, Ikiavira Itir God, a Israelian God, egha men inazir afeziabar God, me a baghavıra ikia an ziam fasa a bagha ofabar amuasava ami. Egha me kantri Israel ategha ofa gamir gumaziba ko Livaibar gin Jerusalemın ize. ¹⁷ Gumazamizir kaba, Judaba ko ikia, kantri Juda gamima, a bar gavgafi. Egha me azenir 3plan Atrivim Devit ko Atrivim Solomon amızı moghin arazir aghuibagh ami. Ezi bizir kam Atrivim Rehoboamın akurazi, an atrivir bar gav-gavimın oto.

*Atrivim Rehoboam amuir aviriba ko
borir aviriba iti*

¹⁸ Atrivim Rehoboam, Jerimotin guivim Mahalatın iti. Jerimot, an Atrivim Devitin otaribar mav. Mahalatın amebam, a Abihail. Abihailın afeziam, a Eliap, ezi Eliap, a Jesin otarim. ¹⁹ Ezi Mahalat otarir 3pla bate. Men ziabar kara: Jeus ko Semaria ko Saham. ²⁰ Ezi Rehoboam gin, Apsalomın guivim Mekan iti. Ezi Maka 4pla otariba bate. Men ziabar kara: Abiya, Atai, Sisa ko Selomit. ²¹ Rehoboam 18plan amuiba iti, egha uaghan 60plan amuir doziba iti. Ezi an amuir kaba, 28plan otariba ko 60plan guiviba bate. Rehoboam amuir aviribar iti, egha a guizbangira Maka bar a gifonge. ²² Kamaghın amızı, a gin ovengamin dughiamın, an atrivimın otivasa, Mekan otarim Abiya amisefe. Egha an Abiya atızı, a uan aveghbuabar faragha zui. ²³ Rehoboam nighnızir aghuim iki-ava, uan otarir igharazir maba amisevezi,

me ghua Judan Distrik ko Benjaminın Distriğhın itir nguibar ekıar divazir bar gav-gaviba avınizibar gari. Egha a dagher avırıba me ganıga, me amuıbar ikiasa, me bagha amızir bar avırıba ini.

12

*Judaba arazir kuram gamızı,
God puv me gami
(1 Atriviba 14:22-28)*

¹ Rehoboam atrivir bar gavgavimın otogha kantri Judan garir dughiamın, a uan gumazamiziba ko me bar moghıra akırım ragha Ikiavıra Itir Godın Arazibagh asara. ² Kamaghın amızı, Rehoboam atrivimın itima an namba Sin azenim otozi, Isipian Atrivim Sisak uan midorozir gumaziba ko iza Jerusalem ko misosi. ³ Atrivim Sisak uan midorozir gumazir bar avırım ko ize, eghti gumaziba me mengon iburagham. Egha a uaghan misoghamın karısın 1,200pla ko 60,000in midorozir gumazir hozıabagh apia misozıba iti. Midorozir gumazir kaba, me kantri Isip ko kantri Libia ko kantri Suki ko kantri Itiopian gumaziba. ⁴ Midorozir gumaziba misogha, kantri Judan nguıbar ekıar divazir bar gavgavıba avınizıba inıgha, iza Jerusalemın boroghın otifi.

⁵ Ezi Judan kantrin gumazir dapanıba, Sisak uan midorozir gumazıba ko men ara iza Jerusalemın, Rehoboam ko iti. Ezi Godın akam inıgha ızir gumazım Semaıa ghua me batogha, kamaghın me migei, "Ikiavıra Itir God kamaghın mikeme, ia akırım ragha a gasara, kamaghın amızı, a datırıghın akırım ragha ia gasara, egh Sisak ateghti a ia abıragham."

⁶ Ezi atrivim uan gumazir dapanıba ko me akar kam baregha uari abıragha kamaghın migei, "Bar guızbangıra, e arazir kuram gamı. Ezi arazir Ikiavıra Itir God amım, a guızın arazımra."

⁷ Ezi Ikiavıra Itir God men garıma, me uari abırızı, an akar ıgharazir mam uam uan akam inıgha ızir gumazım Semaıa ganıga ghaze, "Ki garıma, me uari abıra. Kamaghın amızı, ki me gasıghasıghan kogham. Sisak Jerusalemın misoghamın dughiamın, ki an ateghti, a bar me gasıghasıghan kogham. Guızbangıra, ki men anıngaghe, egh ki Jerusalemın nguıbar ekıam isi Sisak danıghtı a bar a gasıghasıghan kogham. ⁸ Ki Sisak ateghti, a me abıraghti, me an apengan iki an ingangarır gumazamızır kınıbar otıvıgham. Eghti arazır kamın, me ganıgh fogh suam, nan ingangarır gumazamızır kınıbar itır arazım, a dera, ezi nguazır kamın atrıvıbar ingangarır gumazamızır kınıbar itır arazım, a ikufı."

⁹ Ezi Sisak uan midorozir gumaziba ko iza Jerusalema ko misogha, me abinigha Ikiavira Itir Godin Dipenim ko, atrivimin dipenimin bizir bar aghuiba bar da ini. Egha uaghan Solomon midorozim bagha ingarigha golin noghezir oraba, me bar ada inigha Isipin ghue. ¹⁰ Ezi gin Atrivim Rehoboam uan ingangarir gumazibav kemezi me bras inigha uam orar igiabar ingarigha brasin da noke. Ezi da Isipia okemezir orabar danganiba ini. Ezi Rehoboam da isa, ingangarir gumazir an dipenimin tiar akabagh eghuvibagh aningizi me dar suigha tiarakabar gari. ¹¹ Atrivim Ikiavira Itir Godin Dipenimin zuir dughiabar, a geghuvir gumazir kaba orar kaba inigh an aku mangam. Eghti atrivim uamategh uan dipenimin izeghti, me orar kaba inigh da itir dipenimin mangi dar arigham.

¹² Ikiavira Itir God Atrivim Rehoboamin garima, a bar uabi dikabiragha, an apengan iti. Kamaghin amizi, God uua Rehoboamin aningazir puvatigha, bar a kuavaremezir puvati. Ezi dughiar kamın, arazir aghuir maba kantri Judan aven ikiavira iti.

Rehoboam areme

(1 Atriviba 14:21-22; 14:29-31)

¹³ Rehoboam a Jerusalemin ikia atrivir bar gavgavimin oto. A 41plan azeniba ikia, atrivimin oto, egha 17plan azenibar atrivimin iti. A Jerusalemin iti, nguibar ekiar kam, Ikiavira Itir God, Israelin kantrin nguibaba bar dar tongin an amisefe, eghti danganir kamın, Israelia bar an boroghın izi, an ziam fam. Rehoboamin amebam, a kantri Amonian amizir, an ziam Nama. ¹⁴ Rehoboam uan navir averiamin aven Ikiavira Itir Godin ifongiamin gin mangan aghua, kamaghin amizi, a Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kurabagh ami.

¹⁵ Atrivim Rehoboam amizir arazir igharaziba, akinafarir kamningin iti: Godin akam inigha izir gumazim Semaian Eghaghanibar Akinafarim, ko Godin akam inigha izir gumazim Idon Eghaghanibar Akinafarim. Idon akinafarir kamın aven, atrivibar adarazir ziaba uaghan iti. Rehoboam ko Jeroboam aning atrivimningin itir dughiamin, kantrin pumuning zurara uaning misosi. ¹⁶ Ezi gin Rehoboam uan inazir afeziabar min aremezima, me Devitin Nguibar Ekiamin anefa. Ezi an otarim Abiya an danganim inigha atrivimin oto.

Atrivim Abiyan eghaghanim

13

(Sapta 13)

*Judaba ko Israelia uariv sosi
(1 Atriviba 15:1-8)*

¹ Jeroboam Israelin atrivimin itima, an namba 18in azenimin, Abiya, a Judan atrivimin oto. ² A 3plan azenibar Jerusalemin atrivimin iti. Ezi an amebamin ziam Mikaia, a Urielin guvim. Uriel, a Gibeau nguibamin gumazim.

Dughiar kamın, Atrivim Abiya ko Atrivim Jeroboam uaning misosi. ³ Atrivim Abiya uan midorozir gumazir gavgavir 400,000plan miseveziba inigha Israelia ko misoghasa zui. Ezi Jeroboam uan 800,000plan misevezir midorozir gumazir gavgaviba ini, me bar midorozir arazibagh fo, ezi a me inigha Judaba ko misoghasa izi. ⁴ Atrivir pumuning, uan midorozir gumaziba ko, Efraimin anabamin mighsiaba itir danganimin uari akuvagha misoghasa gara iti. Ezi Abiya ghua, Semaraimin Mighsiamin mitigha kamaghin dia migei, "Jeroboam, ni Israelia ko, ia deragh kuariba arigh nan akam baragh. ⁵ Ikiavira Itir God, a Israelian God, a Devit ko an ovavir boriba ko, Akar Dikirizir Gavgavim gamigha ghaze, a zurara ikivira ikiam. Akar Dikirizir Gavgavir kam, an migirigiam kamaghin iti, Israelian atriviba zurara Devitin ovavir boribar otivam. Ia ti bizir kam gifoz, o puvati?

⁶ "Fomira Nebatin otarim, Jeroboam, an Atrivim Solomonin ingangarir gumazimin iti. Egha a uan atrivimin aningaghegha, a barazir puvatigha an apanim gami. ⁷ Ezi gumazir kurar arazir kurar igharagha garibagh amiba, Jeroboam ko rooroabagh ami. Egha Solomonin otarim Rehoboam men ifongiamin arazibar gin mangasa, me bar gavgafi. Dughiar kamın Rehoboam gumazir igiamra ikia kantrin ganamin araziba deragha dagh fozir puvati. Egha a men akaba munasan ibura. ⁸ Egha ia datirighin midorozir gumazir aviramin ko Jeroboam golin ingarizir bulmakaun nedazir pumuning sara izi, aning ian marvir guamning. Egh ia misogh, Ikiavira Itir Godin kantri abinasava ami. Ikiavira Itir God uabi, kantrin kamın atrivibar otiv an ganasa Devitin ovavir boriba amisefe. ⁹ Ia uaghan Ikiavira Itir Godin ofa gamir gumaziba batoke, kar Aronin ovavir boriba. Egha Livain anabamin adarasi, ia uaghan me batoke. Ia Kantrin Igharazibar Gumazamiziba ami moghin, ia uari uari bagha ofa gamir gumazir igharaziba amisefi. Gumazir kinitam ia bagh bulmakaun apurir igiatam ko 7pla sipsipin apuriba inigh iziti, ia puram anemiseveghti, a ian ifavarir asebar ofa gamir gumazimin otogham.

¹⁰ "Ezi e Ikiavira Itir God, a en God, e an gin ghuavira ikia, akirim ragha a gasarazir puvati. Ezi Aronin ovavir boriba, me ofa gamir gumazibar ikia, Ikiavira Itir

Godin ingangarim gamima, Livaiba men akurvasi. ¹¹ Me zurara mizaraziba ko guaratizibar, Ikiavira Itir God bagha ofan bar isia mighiriba ko pauran mughuriar aghuim zuir ofabagh ami. Egha me God ganidir bretin rubuziba inigha, Godin damazimin zuezir dakozimin da arisi. Egha me zurara guaratizibar, lamin aghorir me golin ingarizibagh isin arighizir lambagh aboi. E Ikiavira Itir God, en God, e an akabar gintigha bizir kabagh ami, ezi ia puvati. Ia bar akirim ragha a gasara. ¹² Ia oragh. God en faragha zuir gumazim, ezi an ofa gamir gumaziba e ko kagh ikiava, ia ko misoghasa midorozimin sighbagh iviasa gara iti. O Israelia, Ikiavira Itir God, a ian inazir afeziabar God, ia a ko misoghan marki. Ia e dikabiraghan kogham. Bar puvatigham.”

¹³ Atrivim Abiya migiavira itima, Atrivim Jeroboam uan midorozir gumazir maba amangizima, me ghua Abiyen midorozir gumazibav misoghasa, men girakirangin moga ghua me ekiaru. ¹⁴ Ezi Abiyen midorozir gumaziba ragha Israelian midorozir gumazibar ganigha fo, Israelia midorozim foreghasa me ekiarugha gifa. Ezi me zuamira uarir akurvaghasa Ikiavira Itir Godin dei. Ezi Godin ofa gamir gumaziba sighbagh ivi. ¹⁵ Ezi Judaba midorozim foreghasa pamten diava araghasi, egha me diava araghasir dughiamin, God Jeroboam ko an midorozir gumazibagh amizi, me bar atiatigha are. ¹⁶ Israelia, Judabar damazimin arima, God Judabar akurazi, me bar me gasighasiki. ¹⁷ Egha Atrivim Abiya uan midorozir gumaziba ko, me bar Israelia abinigha, men midorozir gumazir gavgavir aghuir 500,000plan misuaghariki. ¹⁸ Dughiar kamin, Judaba kamaghin fo, Ikiavira Itir God, a men inazir afeziabar God, a midorozimin men akurvagham. Me nighnizir gavgavim Godin iti, kamaghin amizi, me Israelia gafiragha bar me abira.

¹⁹ Dughiar kamin, Atrivim Abiya uan midorozir gumaziba ko, me Jeroboamin midorozir gumazibar agintigha ghua, Israelian nguibar ekiar 3pla ini. Nguibar ekiar kabar ziabar kara: Betel, ko Jesana ko Efron. Me uaghan nguibar ekiar 3plan kabar boroghin itir nguibar dozir aviriba sara ini. ²⁰⁻²¹ Egha Abiya atrivir bar gavgavimin oto. An amuir 14plan iti, ezi me otarir 22pla ko guivir 16pla bate. Ezi Abiya atrivimin ikia ghua aremezir dughiamin, Jeroboam uam atrivir gavgavimin ikezir puvati. Ezi Ikiavira Itir God gin Jeroboam gasighasighizi, an areme. ²² Atrivim Abiya amizir bizir igharazibar eghaghaniba, da akinafarir kamin iti, me kamaghin a dibora ghaze, Godin Akam Inigha Izir Gumazim Idon Eghaghanibar Akinafarim.

Atrivim Asan eghaghanim

14

(Sapta 14–16)

Asa Judan kantrin atrivimin oto

¹ Abiya uan inazir afeziabar min aremezi, me Devitin Nguibar Ekiamin aven anefa, ezi an otarim Asa an danganim inigha atrivimin iti. Egha Asa kantri Judan garir dughiamin, midorozitam otozir puvatigha ghua, 10plan azeniba gifa. ² Ezi Asa Ikiavira Itir Godin damazimin arazir aghuibagh ami. ³ Egha a gumaziba ikizir igharazibar asebar ziaba fasa ingarizir ofa gamir dakozibagh asighasiki. Egha a uaghan mighsiabar pin itir aseba fer danganibagh asighasigha, dagiar guarir dighoriba itiba apiragharigha, temer guarir aser amizim Aseran nedazim itiba okaghariki. ⁴ Egha a Judaba Ikiavira Itir God, men inazir afeziabar Godin Araziba ko Akar Gavgavibar gintighasa, me migei. ⁵ Egha uaghan, Judan nguibar ekiaba itir aseba fer danganiba ko pauran mughuriar aghuim zuir tuer ofa gamir dakoziba, a bar da batoke. Egha a deragha kantrin garima, midoroziba puvatizi, gumazamiziba deraghavira iti.

⁶⁻⁷ Egha Atrivim Asa kamaghin Judabav gei, “E uan nguibar ekiataba avinsi, divazir mitiar ekiar gavgavitabar ingarigham. Egh midorozir gumaziba tuiv iki apanibar gansi, tauan ruaritaba, divazir gavgavir kabagh isin dar ingarigham. E uaghan tiar akar gavgavibar ingarigh, ainin iguguniba kunigham. E Ikiavira Itir God, en Godin ifongiamin gintighasa gavgafi, kamaghin amizi e bar deravira uan kantrin iti. Ezi Ikiavira Itir God deravira en kantrin garima, osimtizitam e batozir puvati.” Egha Atrivim Asa ingangarir gumazir maba amangizi, me ghua Judan nguibar ekiar mabar, divazir mitiar bar gavgavibar da avini. Me ingangarir kam gamir dughiamin, Ikiavira Itir God me misoghasa apanibar amamangatizir puvati, kamaghin amizi, midorozir tam otozir puvati. Ezi ingangarir Judaba amir kaba, bar deraviram oto. ⁸ Ezi Atrivim Asa, Judan anabamin 300,000plan midorozir gumaziba ko Benjaminin anabamin 280,000plan midorozir gumaziba iti. Judan anabamin gumaziba, me afuziba ko oraba suisi, ezi Benjaminin anabamin gumaziba, me orar doziba ko piba ko baribar suisi. Gumazir kaba me bar gavgavigha misoghamin araziba bar adagh fo.

Ikiavira Itir God Asan akurazi, a Itiopia abira

⁹ Asa, kantri Judan atrivimin itir dughiamin, Itiopian kantrin gumazir mam Sera, uan midorozir gumazir

bizir dafam ingha Judabav soghasa izi. Seran midorozir gumazibar dibobonim 1,000,000in tu. Egha a 300plan midorozir karisba iti. Me iza Maresan nguibar ekiamin otifi. ¹⁰ Me izava otivima, Atrivim Asa uan midorozir gumaziba ko, me dikavigha me ko misoghasa zui. Judaba ghua Maresan nguibar ekiamin boroghin otivigha, Sefatan danganir zarimin Seran midorozir gumaziba batifi. Egha midorozir gumazir okoruar kamning uaning misoghasavira gara iti. ¹¹ Ezi Asa kamaghin Ikiavira Itir God, uan Godin dia ghaze, "O Ikiavira Itir God, ni fo, nan midorozir gumaziba avirasemezir puvati, egha e gavgaviba puvati, ezi gumazir kam midorozir gumazir bar aviriba iti. E fo, nirara gumazir gavgaviba puvatizibar akurvazima, me gumazir gavgaviba itiba abiri. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God, en God, ni en akuragh! E ni baghvira gari. E nin ziar ekiam fasa apanir avirir kaba ko misoghasava ami. O Ikiavira Itir God, nirara, ni en Godra. Ni nguazir kamin gumazitamin amamangatighti, a ni abiraghan kogham."

¹² Asa God ko mikemegha givagha, Judan midorozir gumaziba ko me ghua Itiopiabav sosi. Ezi Ikiavira Itir God Itiopiaba abirazi, me are. ¹³ Ezi Atrivim Asa uan midorozir gumaziba ko men agiragha ghua Gerarin nguibar ekiamin midorozir gumazir bar avirim misoghezi, me ariaghire. Ezi Itiopian kantrin midorozir gumaziba ua misoghan ibura. Ikiavira Itir God uan midorozir gumazibar akurazi, me bar Itiopiabagh asighasiki. Egha Judaba men bizir bar aviriba ingha ghue. ¹⁴ Ikiavira Itir God, Gerarin danganimin boroghin itir nguibar ekiabar gumazibagh amizi, me bar atiatingi, kamaghin amizi, Asa pura nguibar ekiar kaba bar ada ini. Bizir bar aviriba nguibar ekiar kabar iti, ezi Asan midorozir gumaziba bizir kaba ingha da atera ghue. ¹⁵ Egha Asan midorozir gumaziba uaghan danganir kamin sipsipbagh eghuvir gumazibav sogha, sipsipba ko kamelin aviriba ingha Jerusalem ingha ghue.

15

Atrivim Asa Judabar araziba akirmighasa me migei

¹ Dughiar mamim, Odetin otarim Asaria, Godin Duam a gapasa. ² Ezi Asaria ghua Atrivim Asan gara kamaghin a migei, "Atrivim Asa, ni oragh. Ni ko, Judan anabam ko Benjaminin anabamin adarasi, ia oragh. Ia Ikiavira Itir Godin boroghira ikiti, a ia ko ikiam. Egh ia a buriva a

baghvira ikiti, a ia ateghti, ia an boroghin ikiam. Egh ia akirim a gasaraghti, an akirim ia gasaragham. ³ Bar guizbangira, Israelia bar dughiar ruarimin, guizin God ko itir puvati, me akirim ragha a gasara. Egha me Godin akabar men sure damuamin ofa gamir gumazitaba itir puvati. Egha me uaghan an Arazibar gin zuir puvati. ⁴ Ezi osimtizir ekiaba Israelia bativir dughiaabar, me uamategha Ikiavira Itir God bagha izi. Egha me a baghvira ikia a burima, a me ataghizi, me an boroghin izi. ⁵ Fomira, gumazamiziba uan nguibaba ategha, nguibar igharazibar zuima, gumazir kuraba me misogha paza me gami. Osimtizir ekiar aviriba nguazir kamin gumazamizibagh amima, me dabirabir aghuiba bar puvati. ⁶ God osimtizir igharagha garir aviriba me ganidi. Kamaghin amizi, me bar biaghiregha iti. Egha kantrin maba misogha kantrin igharaziba abiri. Ezi nguibar ekiaba uariv sosi. ⁷ Eghti iarara ingangarir aghuim damusi bar gavgafigh. Ia bar mitivigh gavgavighi, Ikiavira Itir God ian ingangarimin gan, derivira ia damuam."

⁸ Atrivim Asa, Odetin otarim Asarian akaba baraghizi, akar kaba, gavgavim an nighnizim ganingi. Ezi a Judan anabam ko Benjaminin anabamin nguazibar itir marvir guar God bar aghuaziba bar da batoke. Egha a uaghan Efraimin anabamin nguazimin itir mighsiabar itir danganibar ghua, nguibar ekiar a midorozim in izibar marvir guaba saram otoke. Egha Asa ingangarir gumazibav kemezi, me Ikiavira Itir Godin Dipenimin azuarimin guamin boroghin itir ofa gamir dakozir kam bar deraghavira anekiri. ⁹ Efraimin anabam ko Manasen anabam ko Simeonin anabamin adarazir avirim, me kamaghin gari, Ikiavira Itir God, a Atrivim Asan God, a Asa ko iti. Ezi gumazamizir kaba, kantri Israel ategha iza, sautin amadaghan Asa ko Judan kantrin iti. Ezi Asa datirighin, gumazamizir kaba izi Judaba ko Benjaminin adarazi ko bar uari akuvaghasa, a men dia.

¹⁰ Asa atrivimin itir azenir namba 15in, an namba 3in iakinimin, gumazamizir kaba iza Jerusalem uari akufa. ¹¹ Egha dughiar kamin, me midorozim in aven inizir asizibar tongin, me 700plan bulmakauba ko 7,000plan sipsipba ingha Ikiavira Itir God bagha ofa gami. ¹² Egha me Akar Dikirizir Gavgavim, a koma a gamua ghaze, me Ikiavira Itir God, men inazir afeziabar God baghvira iki, bar uan nighniziba ko navir averiabar aven, uari isi a daning an gintigham. ¹³ Egha me kamaghin

migia ghaze, gumazitam o, amizitam, a igiama ikiam o, a ghurigham, a Ikiavira Itir God, Israelian God baghvira ikian aghuaghti, me a misueghti an aremegham. ¹⁴ Egha me Ikiavira Itir Godin ziamin, akar dikirizir kam gamigha, bar pamten dia, uan sighbagh ivi. ¹⁵ Judan gumazamiziba bar, uan navir averiabar aven, Ikiavira Itir Godin ifongiamin gin mangasa bar gavgafi. Kamaghin amizi, me bar moghira akar dikirizir me amizir kam bagha bar akonge. Me Ikiavira Itir God buriava a baghvira ikiasa bar gavgafi, ezi Ikiavira Itir God me ataghizi, me an boroghin izi. Ezi a bar deraghavira men kantrin gara dabirabir aghuim me ganidima, osimtizitam me batozir puvati.

¹⁶ Ezi Atrivim Asa uan inaghamim Makan garima, Maka aser amizim Aseran nedazir Ikiavira Itir God bar aghuazimin ingari. Kamaghin amizi atrivim an danganimin a batoke. Egha nedazir kurar kam okegha a inigha ghua Kidronin danganir zarimin a gaborozi a isi. ¹⁷ Ezi danganir bar pin itir me asebar ziaba feba ikiavira iti. Asa dagh asighasighizir puvati. Egha Asan dughiaba bar, an navir averiam zurara Ikiavira Itir God baghvira iti. ¹⁸ Egha Asa, an afeziam Ikiavira Itir God bagha inabazir biziba ko a uabi inabaziba, kar silvaba ko gol ko itarir igharagha gariba, a bar da inigha Ikiavira Itir Godin Dipenimin ghu. ¹⁹ Ezi dughiar kamin ikegha ghua namba 35in azenimin, Asa atrivimin itima, apanitam iza a ko misoghezir puvati.

16

Israelia Judaba ko misosi (1 Atriviba 15:17-22)

¹ Asa Judan atrivimin itir dughiamin, an namba 36in azenimin aven, Israelian Atrivim Basa dughiar mamin uan midorozir gumaziba inigha ghua Judaba ko misosi. Me Raman nguibar ekiam inigha, uam an divazimin ingarigha uam anevini, eghti gumazamiziba Judan danganimin mangigh izegh damuan kogham. ² Ezi Atrivim Asa silvaba ko golin Ikiavira Itir Godin Dipenimin itiba ko atrivimin dipenimin itir maba sara inigha, Damaskusin nguibar ekiamin itir Sirian Atrivim Benhadat bagha da amada. Egha Asa kamaghin Atrivim Benhadat bagha akam amada, ³ "Datirighin ga uaning ko akar dikirizir gavgavitam damigh, egh namakar aghuimningin ikiam, mati gan afeziamning amizi mokin. Ki ni bagha silvaba ko golin kaba amadi. Eghti ni Israelian Atrivim Basa ko amizir akar dikirizir gavgavim abighiti, a uan midorozir

gumaziba inigh mangi egh nan nguazim atakigh."

⁴ Ezi Atrivim Benhadat, Atrivim Asan migirigiamin amamangatigha, uan midorozir gumazibar dapaniba amangizi, me midorozir gumaziba inigha ghua, Israelian nguibar ekiaba konasa ghue. Me ghua nguibar ekiar kaba kori: Ijon ko Dan ko Abel Betmaka. Egha uaghan Naptalin anabamin nguazim bar moghiram a ini, kar nguibar ekiar me dagheba ko bizir igharaziba ariziba. ⁵ Ezi Atrivim Basa kamaghin akam baraki, Sirian midorozir gumaziba iza Israelia misosi, ezi a ingangarir Raman nguibar ekiamin amim ategha, divazim agivazir puvati. ⁶ Egha gin Atrivim Asa Raman nguibamin mangasa, Judan gumaziba bar moghira me bagha akam amada. Ezi me ghua, dagiaba ko temer kaba bar da ini, kar Atrivim Basa divazim gavgavim a daningasa akuvazir biziba. Egha me da inigha izezima, Asa da inigha, Mispan nguibar ekiam avinazir divazim ko Geban nguibar ekiam avinazir divazim, gavgavim aning ganing.

Godin akam inigha izir gumazim Hanani Akar Gavgavim isa Atrivim Asa ganingi

⁷ Dughiar kamin, Godin akam inigha izir gumazim Hanani ghua Atrivim Asan gara, kamaghin a migei, "Ni ti ghaze, Sirian atrivim nin akurvaghamin gavgaviba iti, egha ni nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin itir puvatigha, uabin akurvaghasa an azangsighan aghua. Kamaghin amizi, ni uan apaniba ko Sirian Atrivimin midorozir gumaziba abiraghan iburagham. ⁸ Ni kamaghin fo, Itiopian kantri ko Libian kantrin midorozir gumaziba iza ni ko misoke. Me midorozir gumazir bar aviriba ko midorozir karisin bar aviriba ko midorozir gumazir bar avirir hoziabagh apiaghira misoziba iti. Ezi dughiar kamin, ni nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin ikiava, an azarazima, a nin akura. Ikiavira Itir God gavgavim ni ganingizi, ni me abira. ⁹ Gumazamizir uan navir averiabar aven Ikiavira Itir God baghvira itiba, me nguazir kamin danganir manamin iti, a zurara me buria deravira me bagha tintinibar gari. Egha a men akurvagha gavgavim me ganidi. Ezi ni uabin akurvaghasa Sirian atrivimin azarazir arazir kam, a derazir puvati. Kamaghin amizi, datirighin ni Judaba ko, ia deravira dapiaghan kogham. Apaniba zurara ia ko misogham." ¹⁰ Godin akam inigha izir gumazim, Hananin migirigiar kaba Asa gamima, a bar puviram atari. Egha a mikemezi, me Hanani inigha kalabus gatigha, an suemning pamtem

temem sara aning ike. Egha dughiar kamra, Atrivim Asa uaghan arazir kurabar Judan gumazamizir mabagh ami.

*Atrivim Asa areme
(1 Atriviba 15:23-24)*

¹¹ Atrivim Asa amizir arazir igharazibar eghaghaniba, da akinafarir kamin iti, me kamaghin a dibori, Judaba ko Israelian Atrivibar Eghaghanibar Akinafarim. ¹² Asa atrivimin itima, an azenir namba 39in, arimariar bar kurar mam an dagarimningin oto. Ezi Asa uabin akurvaghosa Ikiavira Itir Godin azangisizir puvati. A doktabara, men azangisi. ¹³ Ezi an atrivimin itir namba 41in azenimin, Atrivim Asa uan inazir afeziabar min areme. ¹⁴ Ezi me Devitin Nguibar Ekiamin a uabi gumazibav kemezi me a bagha okorezir dagiar torimin, anefa. Gumaziba paura ko borer mughurari aghuim zuiba veregha, ada inigha torimin atizir dakozim gisin da inge. Egha me atrivimin kuam isa dakozir kam gisin aneti. Egha me an apangkuvigha an ziar ekiam ginighnigha avir dafam ati.

Atrivim Jehosafatin eghaghanim

17

(Sapta 17–20)

Jhosafat Judabar atrivimin oto

¹ Ezi Jehosafat uan afeziamin danganim inigha, Judan kantrin atrivimin oto. Egha a uan midorozir gumaziba, gavgavim me ganingizi, me bar gavgafi, eghti Israelia izi me misoghan iburagham. ² Egha uan midorozir gumaziba, Judan nguibar ekiar divazir bar gavgavir avinizar bar arigha, uaghan Judan kantrin danganiba bar me ariki. Egha a Efraimin anabamin nguazimin itir nguibar ekiabar, midorozir gumazir maba ariki. Kar an afeziam Asa faragha midorozimin inazir nguibar ekiaba. ³ Jehosafat atrivimin itir dughiamin, a uan inazir afeziam Devitin min arazir aghuibagh ami. An asem Balin ziam fer puvati, kamaghin, Ikiavira Itir God a ko ikiava, an akurvasi. ⁴ Jehosafat uan afeziamin Godin gintigha, egha uaghan Godin Araziba bar deragha dar gintisi. A Israelin kantrin itir atrivibar min arazir kurabagh amir puvati. ⁵ Ezi Ikiavira Itir God Jehosafat gamizi, an atrivir gavgavimin otogha, deravira Judan kantrin gari. Ezi Judan gumazamiziba bar bizir aghuiba inigha a bagha zui. Kamaghin, a dagiar aviriba ko bizir aviriba ikia, Judabar damazimin ziar ekiam iti. ⁶ A Ikiavira Itir Godin Arazibar gin mangasa bar gavgafi.

Egha a kantri Judan danganiba bar dagh arua, mighsiabar pin itir asebar ziaba fer danganiba bar adagh asighasigha, temer guarir aser amizim Aseran nedazim itiba saram asighasiki.

⁷⁻⁹ Jehosafat atrivimin ikia, an namba 3in azenimin aven, a uan gumazir aruar maba ko, Livain maba ko ofa gamir gumazir pumuning amaga ghaze, me Ikiavira Itir Godin Araziba Itir Akinafarim inigh, Judan nguibar ekiaba bar dar mangi, arazir kabar gumazamizibar sure damu. Ezi, me Judan nguibaba bar dagh arui. Gumazir aruar kabar ziabar kara: Benhail, Obadia, Sekaraia, Netanel ko Mikaia. Ezi Livaibar ziabar kara: Semaia, Netania, Sebadaia, Asahel, Semiramot, Jehonatan, ko Adoniya ko Tobia ko Tobadonia. Ezi ofa gamir gumazimningin ziamningra kara: Elisama ko Jehoram.

Jhosafat bar atrivir gavgavim

¹⁰ Jehosafat atrivimin itir dughiamin, Ikiavira Itir God, Judan kantrin boroghin itir kantribar atriviba bar me gamizi, me bar Jehosafatin atiatingi. Kamaghin amizi, me izava a ko misozir puvati. ¹¹ Ezi Filistian marazi bizir aghuir maba inigha Jehosafat bagha ize, egha me uaghan takis givezasa, silvaba inigha ize. Ezi Arebian gumazamiziba uaghan 7,700plan sipsipin apuriba ko 7,700plan memen apuriba inigha iza Jehosafat ganingi. ¹² Ezi Jehosafat atrivir gavgavimin oto. Egha a gumaziba amangizi, me Judan nguibar ekiabar ghue. Egha me bizibar arighamin dipenibar ingarigha, dagheba ko biziba isa dagh ariki. Egha midorozir gumaziba iki apaniba bagh ganasa danganir bar gavgavibar ingari. ¹³ Egha Jehosafat biziba arighamin dipenir kabar aven bizir bar aviribar pozibav kini. Egha uan midorozir gumazir gavgaviba Jerusalem me ariki.

¹⁴ Midorozir gumazir kabanang, me uan ikiziba ko iti, ezi gumazir dapaniba vaghvagha, 1,000plan midorozir gumazibar gari. Judan anabamin adarazir gumazir bar gavgavibar garim, an ziam Atna, a 300,000plan midorozir gumazibar gari. ¹⁵ An gumazir an girara irim, Jehohanan, a 280,000plan midorozir gumazir bar gavgavibar gari. ¹⁶ Gumazir dapanir aningin gin irim, an ziam, Amasia, a Sikrin otarim. A uabi isa Ikiavira Itir Godin ingangarim ganiga, 200,000plan midorozir gumazir gavgavibar gari.

¹⁷ Ezi Benjaminin anabamin adarazir midorozir gumazibar faragha zuir gumazir dapanimin ziam, Eliada. A midorozir gumazir bar gavgavir aghuim, a 200,000plan

midoroziir gumazibar garir gumazir dapanim. Me bar orabar suigha pibar asa bar fo. ¹⁸ Ezi gumazir dapanir Eliadan girara irim, an ziam, Jehosabat, a 180,000plan midoroziir gumazibar gari. Me zurara uan midoroziir bizibar suigha misoghasa gara iti. ¹⁹ Midoroziir gumazir kaba bar moghira atrivimin ingangarim gamua, Jerusalem iti. Ezi Judan kantrin danganir igharaziba bar, dar itir nguibar ekier divazir bar gavgavir aviniziba, atrivimin midoroziir gumaziba uaghan adar iti.

18

*Godin akam inigha izir gumazim Mikaia ghaze,
Atrivim Ahap aremegham
(1 Atriviba 22:1-28)*

¹ Judan Atrivim Jehosafat, dagiar aviriba ko bizir bar aviriba iti, ezi gumazamiziba an ziam fe. Egha a Israelin Atrivim Ahap ko akam akira ghaze, an otarim Ahapin guvimin ikiam, eghti kantrin pumuning uaning inigh deraghvira ikiam. ² Azenir maba ghua givazi, Jehosafat dikavigha, Atrivim Ahapin ganasa Samarian nguibar ekiamin ghu. Kamaghin, Ahap uan ingangarir gumazibav kemezi, me Atrivim Jehosafat, a ko izezir darazi bagha bulmakauba ko sipsipin bar aviribav suegha, me bagha dagher dafam gami. Ahap Jehosafatin azaraghti, a mangi an akuragh Gileatin Distrighin itir, Ramotin nguibar ekiamin misoghasa nighnizim iti. ³ Egha Ahap kamaghin Jehosafat migei, “Ni na ko izam, o? Ki kamagh sua, ga mangi Ramotin nguibar ekiam bagh misogh uam a iniam?”

Ezi Atrivim Jehosafat a ikaragha ghaze, “Ki nin gin mangasa purama oragha iti. Nan midoroziir gumaziba, nin akuraghasa pura iti. ⁴ Bizir ga damuamin kam, ga ti faragh a bagh Ikiavira Itir Godin ifongiam gifoka.”

⁵ Ezi Atrivim Ahap 400plan akam inigha izir gumazibar diazi me izima a men azara, “Ki mangi Ramotin nguibar ekiam uam a iniam, o ti puvatigham?”

Ezi me ghaze, “A deragham, ni mangi. God nin akuraghti, ni me abiragham.”

⁶ Ezi Atrivim Jehosafat kamaghin Atrivim Ahapin azara, “Ikiavira Itir God, an akam inigha izir gumazir igharazitam ua iti, o puvati? Tam ikiti, ga an azaragh, egh Ikiavira Itir Godin ifongiam gifogham.”

⁷ Ezi Ahap a ikaragha ghaze, “Akam inigha izir gumazir igharazir mam iti, an ziam Mikaia, a Imlan otarim. A dughiatamin, Godin akam baragha, egha akar aghuitamin na migeir puvati. Dughia bar zurara, a na gasighasighamin akar kurabar

na ganidi. Kamaghin amizi, ki gumazir kam bar an aghua.”

Ezi Jehosafat ghaze, “Ni mamaghin mikiman marki.”

⁸ Ezi Atrivim Ahap uan gumazir dapanir mamin diazi a izezi an a migia ghaze, “Ni zuamira mangi, Imlan otarim Mikaia inigh na bagh izi.”

⁹ Dughiar kamin, Atrivim Ahap ko Atrivim Jehosafat uan atrivir korotiaba aghuigha, uan atrivir dabirabimning gaperaghav iti. Me aningn atrivir dabirabimning, Samarian nguibar ekiam avinizir divazimin tiar akamin boroghin, itir nguazir zarir mamin aning afa. Kar witin ovizibar iniba kua dar dagheba isir danganim. Ezi akam inigha izir gumaziba aningn guamin tugha, gin otivamin bizibav gei.

¹⁰ Ezi Kenanan otarim, Sedekaia, a uaghan 400pla akam inigha izir gumazir kabar mav. An ainin mam inigha, ua bagha bulmakaun komin min garir bizir mamin ingari. Egha uan dapanim garugha iza Ahap migia ghaze, “Ikiavira Itir God ghaze, Ni Siriabav sogh me abiragham. Mati ni komin kamin min me giniv mangi, bar me agivagham.”

¹¹ Ezi akam inigha izir gumazir igharaziba uaghan kamaghira migei. Me ghaze, “Ni Ramotin nguibar ekiamin mangi misogh, egh guizbangira nguibar ekier kam iniam. Ikiavira Itir God, nin akuraghti, ni me abiragham.”

¹² Ezi gumazir dapanir Ahap, Mikaia iniassa amadazim, a Mikaia inigha izi. Aning atrivim boroghin iza, gumazir dapanir kam Mikaia migia ghaze, “Akam inigha izir gumaziba bar moghira ghaze, atrivim midorozimnin Siriaba abiragham. Kamaghin amizi, ni uaghan kamaghira, akar atrivim bar akueghamin tamin atrivim mikim.”

¹³ Ezi Mikaia a ikaragha ghaze, “Ikiavira Itir Godin zurara itimin ziamin, ki guizbangira ni migei, akar manam Ikiavira Itir God a mikimasa na mikeme, anarira ki an gun mikimam.”

¹⁴ Egha a ghua Atrivim Ahap batozi, Ahap an azara, “Mikaia, e Ramotin nguibar ekiam bagh mangi, misogh uam a iniam, ti puvati?”

Ezi Mikaia atrivim dipova ghaze, “A dera, ni mangi misogh egh Ramotin nguibar ekiam ini. Ikiavira Itir God nin akuraghti, ni me abiragham.”

¹⁵ Ezi Atrivim Ahap a migia ghaze, “Ni ifaran marki. Ki zurara ni migia ghaze, ni Ikiavira Itir Godin ziamin guizbangira

na mikim. Ni manadizoghin nan akam baragham?"

¹⁶ Ezi Mikaia Ahap migia ghaze, "Ki garima, Israelian midorozir gumaziba mati, ghuaviba puvatizir sipsipbar min pura tintinibar mighsiabagh miri. Ezi ki Ikiavira Itir God barazi, a ghaze, 'Gumazamizir kabar faragh mangamin gumazir dapaniba puvati. Ni me amangighti, me vaghvagh uan nguibabar mangi egh deraghvira iki.'"

¹⁷ Ezi Israelian Atrivim Ahap kamaghin oregha, Atrivim Jehosafat migia ghaze, "Ni ge, ki ni mikemegha gifa. Akam inigha izir gumazir kam bizir aghuitamin gun na migeir puvati. A zurara bizir kurar na bati-vamibara gun na migei."

¹⁸ Ezi Mikaia ua kamaghin migei, "Ni datirighin deragh kuarim atigh oraghti, ki Ikiavira Itir God nan akazir bizibar ni mikimam. Ki garima, Ikiavira Itir God uan Nguibamin uan atrivir dabirabim gaperaghav iti, ezi an enselba bar, an agharir guvim ko agharir ikiriamin tuivighav iti. ¹⁹ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin men azara, 'Tinara mangi Ahap gifariva a gekuighti, a Ramotin nguibamin mangi midorozimin aven ovengam?' Ezi enselba vaghvaghera uan nighniziba Ikiavira Itir God ganidi."

²⁰ "Me kamaghin amua ikiav itima, duar mam iza Ikiavira Itir Godin damazimin tugha, kamaghin a migei, 'Ki mangi a gifaragh, a gekuigham.'

²¹ "Ezi Ikiavira Itir God an azara, 'Ni manmaghiram a gifaram?'

"Ezi duam kamaghin Ikiavira Itir God migei, 'Ki mangi Ahapin akam inigha izir gumazibar amuti, me a gifaragham.'

"Ezi Ikiavira Itir God duar kam migia ghaze, 'Ni mangi a gifaraghti, a nighnizir gavgavim akam inigha izir gumazibar akamin ikiam.'"

²² Ezi Mikaia bighavira Ahap migia ghaze, "Ikiavira Itir God, ni ikuvighasa a ifonge, egha ni gifarasa, duar kam amadazi, a nin akam inigha izir gumazir kabagh amizi, me ni gifaragha gifa."

²³ Ezi akam inigha izir gumazim Sedekaia, a Kenanan otarim, an orazi, Mikaia akar kamın Ahap migeima, an an boroghin ghua an koviam misuegha ghaze, "Ikiavira Itir Godin Duam manmaghin na ategha, nin ghugha akar kam ni ganingi?"

²⁴ Ezi Mikaia, Sedekaian kam ikaragha ghaze, "Apaniba gin izi Israelia ia abinighi, ni ari mangi dipenitamin aven danganir mogomemin modogh ikiam. Egh dughiar kamra ni fogham, Ikiavira Itir God uabi akar kam na ganingizi, ki an gun migei."

²⁵ Ezi Atrivim Ahap uan gumazir dapanir mam migia ghaze, "Ni Mikaian suiragh nguibar ekiamin garir gumazir ekiam, Emon ko nan otarim Joas, aning bagh mangi. ²⁶ Egh kamaghin aning mikemegh, 'Atrivim kamaghin migei: Gua gumazir kam isi kalabuziam datigh. Egh Bretin muziariba ko dipabara, a daning mangiti midorozim givaghti ki uamategham.'"

²⁷ Ezi Mikaia ua ghaze, "Ia gumamazibara bar deravira nan akar kam baragh!"

Egha Ahap migia ghaze, "Ni osimtizitam inighan kogh ua deraghvira nguibamin izegh, egh ni kamaghin fogh suam, Akar ki mikemezir kam, a Ikiavira Itir Godin izezir puvati."

*Atrivim Ahap misoghasa zui
(1 Atriviba 22:29-36)*

²⁸ Kamaghin amizi, Israelin Atrivim Ahap ko Judan Atrivim Jehosafat, aning uan midorozir gumaziba inigha, Siriaba ko misoghasa ghua, Gileatin Distirighin itir nguibar ekiam Ramotin otifi. ²⁹ Ezi midorozim tighar akuighirighasava amima, Atrivim Ahap kamaghin Atrivim Jehosafat migei, "Ga midorozim bagh mangi, ki uan atrivir korotiaba sueghiva korotiar igharazitabar aghuighti, midorozir gumaziba nan atamangigham. Eghti ni uan atrivir korotiabar aghuigh." Egha Israelian atrivim korotiar igharaziba aghuigha aning midorozim bagha zui."

³⁰ Dughiar kamra, Sirian atrivim uan midorozir gumazir karisbar pin tuiva misozibar dapaniba, akar gavgavim me ganiga ghaze, "Ia Israelian atrivim baghvira gan a ko misogh, egh gumazir ziaba itir igharaziba o ziaba puvatiziba ko misoghnan marki." ³¹ Ezi me misozir dughiamin, midorozir gumazibar dapanir kaba Atrivim Jehosafatin ganigha ghaze, a ti Israelian atrivim. Egha me a misoghasa zuima, a tiarim akara deima, ezi Ikiavira Itir God an akura. God midorozir gumazir bagh ekuizi me anetaki. ³² Ezi me fo, kar Israelian atrivim puvati, egha me anetaki."

³³ Midorozim ghuavira itima, Sirian midorozir gumazir mam, uan barir pimin Israelia iti naghin puram asavamada. Ezi barim ghua Ahapin mikarzir, midorozir korotiam avarazir puvatizim gasara. Ezi Ahap uan karisin suizir gumazim migia ghaze, "Ki ikuvigha gifa. Ni zuamira ua karis giragh midorozir danganin atakigh." ³⁴ Ezi midorozim ghuavira ikia bar gavgavizi, Atrivim Ahap midorozim ategh mangan iburaghuburaghizi, me karisin aven puram anefazi, a Siriabar damazimin uan karisin aven aperaghav

ikia Siriabar gara kamaghira itima, aruem gevima an areme.

19

Godin akam inigha izir gumazim Jehu, Jehosafatin atari

¹ Atrivim Ahap aremegha givazi, Atrivim Jehosafat bar deravira uamategha iza Jerusalem uan atrivir dipenimin oto. ² Ezi dughiar kamin, Godin akam inigha izir gumazim Jehu, a Hananin otarim, a ghua Atrivim Jehosafat batogha kamaghin a migei, "Ni ti ghaze, ni gumazir kurabar pogh men akurvaghamin arazim, ko gumazir Ikiavira Itir God gifongezir puvatizibagh ifongezir arazim ti dera? Ni arazir kamaghin garim gamizi, Ikiavira Itir God nin aningaghe. ³ Egha God fo, ni uaghan arazir aghuir mabagh ami. Ni uan kantrin aven, itir aser amizim Aseran nedaziba itir guarir akinibagh asighasigha, Godin ifongiamin gintighasa gavgafi."

Jehosafat kotiabar jasha amisefe

⁴ Atrivim Jehosafat Jerusalem in ti. Egha dughiar mabar, a dikava ghua uan gumazamizabar ganasa ghua, sautin amadaghan Berseban nguibar ekiamin ikegha ghua notin amadaghan Efraimin anabamin mighsiaba itir danganimin tuifi. Egha a Ikiavira Itir God, men inazir afeziabar God bagh uamategh iza me migei. Ezi me a baregha uamategha God bagha ize. ⁵ Ezi Jehosafat kotiaba tuisighamin jasha amisevegha, Judan nguibar ekiar divazir bar gavgavim aviniziba bar me ariki. ⁶ Egha kotiaba tuisizir jasha, a kamaghin me migei, "Ia gumazamizabar ingangarim gamir puvati. Ia Ikiavira Itir Godin ingangarim gami, a uabi ia ko iti. Kamaghin amizi, ia kotiaba tuisighamin dughiar, ia uari uan araziba bagh deravira gan. ⁷ Ikiavira Itir God, en God, kotiamin aven, guizin arazim giragh kotiaba baraghamin araziba, ko uan namakabar akabar akurvaghamin araziba ko, gumazamiziba ia apezeper dagiaba ia daningamin araziba, arazir kaba God bar dar aghua. Kamaghin amizi, ia gumazir kotiaba tuisiziba, ia Ikiavira Itir Godin atiatingiva bar an apengan iki, egh deraghvira uan arazibar gan."

⁸ Jehosafat uan gumazir dapaniba ko uamategha Jerusalem izezir dughiamin,* Jehosafat Livain marazi ko ofa gamir gumazir maba ko ikizibar gumazir dapanir maba amisefe, eghti me gumazamizir Ikiavira Itir Godin Akar Gavgaviba abiziba tuisighamin jasbar otivam, egh uaghan

Jerusalem in nguibar ekiamin aven itir gumazamiziba uari adoghodozir migirigiba akirmigham. ⁹ Jehosafat kamaghin jasin kabav gei, "Ia ingangarir kam damuamin dughiamin, ia bar Ikiavira Itir Godin atiating an apengan ikiva, deraghvira an arazibar gin mangi. Ia ingangarir kam damuti, a deraghviram otivsi, ia uan navir averiabar aven bar ifongegh. ¹⁰ Eghti ian namakataba, nguibar ekiar igharazibar ikegh izi uarir akurvagh kotiaba tuisighsi ian azangti, ia men akuragh kotiaba tuisighamin arazir aghuubar men sure damu. Gumazim, gumazir igharazimin misoghezi an aremezir kotiam ko, gumazim Godin Araziba, ko an Akar Gavgaviba abighizir kotiam, ko gumazim arazir God ifongeziba abighizimin kotiam ko arazir God damuasa ia mikemeziba abighizir kotiam, ia men sure damuti, me Ikiavira Itir Godin damazimin osimtiziba puvatigham. Eghti ia ko ian adarasi, Godin damazimin osimtiziba puvatighi, God ian aningagheghan kogh. ¹¹ Ia deraviram oragh. Gumazir pumuning ian faragh mangi kotiabar ingangaribar ganam. Gumazamiziba Ikiavira Itir Godin Araziba abigha da munasir kotiaba baraghamin dughiamin, Godin ofa gamir gumazibar dapanim Amaria, ian kotiabar faragh mangam. Eghti gumazamiziba gavmanin araziba abigha da munasir kotiaba baraghamin dughiamin, Ismaelin otarim Sebadaia, a Judan gumazir dapanim, a ian kotiabar faragh mangam. Eghti kotiabar ingangaribar, Livaiba ian akurvagh. Ikiavira Itir God, gumazir arazir aghuubagh amiba ko iti, kamaghin amizi, ia atiating kogh tuivigh gavgavigh ingangarir kaba bar dar amu."

20

Apaniba izava Judaba ko misosi

¹ Bizir kabar gin, Moapia ko Amonia ko Amonin kantrin itir igharaz darasi,* me iza Judaba ko uariv sosi. ² Ezi gumazir maba Atrivim Jehosafat bagha iza kamaghin a migei, "Idomin midorozir gumazir avirir dafam, Amangsizim Itir Dipar Akaremin vongin itir nguazim ategha ni ko misoghasa izi. Egha me datirighin Hasason Tamarin iti." Hasason Tamar, a Engedin nguibar ekiamin ziar mam. ³ Ezi Atrivim Jehosafat kamaghin oregha bar atiatingi. Egha a Ikiavira Itir Godin ifongiam gifoghasa. Kamaghin, a Judan kantrin danganiba bar adar itir gumazamiziba bagha akam amaga

19:3: 2 Eghaghaniba 17:4-6; 30:19

19:6: Godin Araziba 1:17; Onger Akaba 82:1

19:7: Godin Araziba 10:17;

Aposel 10:34; Rom 9:14; 1 Pita 1:17

* 19:8: Hibrun akam deragha akar kamin mingarim abighizir puvati.

19:9:

2 Samuel 23:3

* 20:1: Hibrun akam deragha akar kamin mingarim abighizir puvati.

ghaze, me bar dagheba tagh Ikiavira Itir God ko mikimam. ⁴Ezi Judan danganiba bar adar itir gumazamiziba uarir akurvaghasa Ikiavira Itir God ko mikimasa Jerusalem in ize.

⁵Egha me iza Jerusalem gumazamiziba ko me Ikiavira Itir Godin Dipenimin danganir igiar me uari akuvamin uari akufa. Ezi Atrivim Jehosafat ghua men tongin tughu, kamaghin God ko migei, ⁶“O Ikiavira Itir God, ni en inazir afeziabar God, ni uan Nguibamin ikiava, nguazimin ikiziba bar me gativagha men gari. Ni gavgavir bar ekiam iti. Eghti gumazitam ni misogh ni abiraghan kogham. ⁷O en God, ni fo, e Israelia nin roroam Abrahamin ovavir boriba, e nin gumazamizibara. Ni gumazamizir fomira nguazir kamin apiaziba, ni me batoghezi me are, eghti nguazir kam, a en nguazimra iki mamaghira iki-asa ni e ganingi. ⁸Ezi e dughiar ruarimin nguazir kamin ikeghe gifa. En inazir afeziaba fomira nin boroghin mangi, nin ziam fasa Dipenir kamin ingari. Egha me an ingarigha givazir dughiamin, me kamaghin ni ko migia ghaze, ⁹‘Ikiavira Itir God, osimtizitam e batoghiam, o apaniba izi e ko misogham, o arimariar kurar eki-atam otoghiam, o dagheba otevir dughiar ruaritam e batoghti, e izi Dipenir kamin guamin nin damazimin tugham. Dipenir kam, a danganir e nin boroghin izi nin ziam famim. Egh e osimtizir kam ginighnigh uarir akurvaghsi nin azangsimam. Eghti ni en dimdiam baragh uam e iniam.”

¹⁰Egha Atrivim Jehosafat ua kamaghin God ko migei, “Ni Amonia ko Moapia ko Idomian ganigha gifa, me e misoghasa ize. Bar fomira, en inazir afeziaba isip ategha iza ikizir kabar nguazimin otivir dughiamin, ni en inazir afeziaba ataghizi, me me ko misoghezir puvati. Kamaghin amizi, en inazir afeziaba me gitagha, me gasighasighizir puvati. ¹¹Ezi me datirighin tong arazir aghuir en inazir afeziaba me gamizibagh nighnizir pu. Puvati. Me bar arazir kuram gamua e ko misoghasa. Me nguazir ni uabi e ganingizir kamin e batueghasa izeghe gifa. ¹²O, en God, midorozir gumazir avirir kaba e misoghasava ami. Ezi e me ko misoghamin gavgaviba puvati. Kamaghin amizi, ni uabi bar puv me damigh. Bar guizbangira, e fozir puvati, e manmaghin damuam. Kamaghin amizi, e uarir akurvaghasa ni baghavira gara iti.”

¹³Dughiar kamin, Judan gumaziba uan amuiroghboriba sara, me bar moghira, Ikiavira Itir Godin damazimin

an Dipenimin boroghin tuivighav iti. ¹⁴Ezi Livaibar mav, an ziam Jahasiel, a gumazamizir kabar tongin tughav iti. Jahasiel, a Sekaraiian otarim, ezi Sekaraia, a Benaian otarim, ezi Benaia, a Jeielin otarim, ezi Jeiel, a Matanian otarim. Gumazir kaba bar moghira, me Livain gumazim Asapin ovavir boriba. Ezi Ikiavira Itir Godin Duam pamten iza Jahasiel gizivazima, ¹⁵a kamaghin migei, “O Atrivim Jehosafat, ko ia Jerusalem itir gumazamiziba ko ia Judaba bar, ia deraviram oragh. Ikiavira Itir God, a kamaghin ia migei: Ia midorozir gumazir avirir kamin atiating naviba osiman marki. Midorozir kam, kar Ikiavira Itir Godin bizimra. A ian bizim puvati. ¹⁶Apaniba gurum mizaraghan ia misoghsi Sisin mighsiamin ghuandir tuavimin izam. Eghti ia mangi Jeruelin gumazamiziba puvatizir danganimin boroghin, aruem anadi naghin danganir zarimin me batoghiam. ¹⁷Ia uari midorozir kamin misogham kogham. Puvati. Ia mangi misoghamin danganimin pura tuivigh iki gan, eghti Ikiavira Itir God ian akuragh midorozir kam damuam. Ia Jerusalem ko Judan danganibar itir gumazamiziba, ia atiating naviba osiman marki. Ia gurum mizaraghan midorozim bagh mangi, eghti Ikiavira Itir God ia ko ikiam.”

¹⁸Ezi me akar kam baraghizir dughiamin, Atrivim Jehosafat tevimning apirigha uan guam nguazim mitua. Ezi Judaba ko Jerusalemia bar, me Ikiavira Itir Godin damazimin nguazim gireghe an ziam fe. ¹⁹Ezi Livain anabamin Kohat ko Koran adarazi dikavigha pamtemin dia Ikiavira Itir God, a Israelian God, an ziam fe.

²⁰Ezi bar mizaraghara, me dikavigha Tekoan nguibar ekiamin boroghin itir gumazamiziba puvatizir danganimin mangasava amua iti. Me tighar Jerusalem ataghiraghamin dughiamin, Atrivim Jehosafat kamaghin me migei, “Ia Judaba ko Jerusalemia, ia oragh! Ia nighnizir gavgavim Ikiavira Itir God, ian Godin iki, egh tuivigh gavgafigh. Egh ia Godin akam inigha izir gumazibar akaba nighnizir gavgavim dar iki, egh ia uan apaniba abiraghan.” ²¹Egha atrivim uaghan gumazamizibar nighnizibagh foghasa men azangsimam, egha gin, a midorozir gumazibar faragh mangi, ighiar kam bangasa me amisefe: Ezi me kamaghin ighiam bati.

“Ikiavira Itir Godin Araziba bar zue, ezi arazir kam, mati an kurkazir aghuim.

E bizir kabagh nighnigh,
 egh an ziam fi ighiaba bangam.
 Ikiavira Itir God zurara en apangkuvigha
 mamaghira iti.
 Kamaghin amizi, e a minamam.”

²²⁻²³ Jehosafat uan midorozir gumaziba ko zuir dughiamin, gumazir ighiam batiba, me dikavigha Ikiavira Itir Godin ziam famin ighiabagh ami. Ezi Ikiavira Itir God, Amonia ko Moapia ko Idomian midorozir gumazibagh amizima, me uarira uarir atara uariv sosi. Amonia ko Moapia, faragha Idomia ko misogha, bar me misoghezi me ariaghire. Egha gin Amonia ko Moapia uari uariv sogha bar uarigh asighasiki. ²⁴ Ezi Judan midorozir gumaziba ghua gumazamiziba puvatizir danganimin itir tauan mamn oto, kar tauan midorozir gumaziba ikia apaniba bagha garim. Egha me apaniba bagha garava avenge. Me apanibar kuabar garima, da pura tintinobar nguazimin irav iti, ezi me digavir kuram gami. Men tav angamira itir puvati, me bar moghira ariaghire.

²⁵ Ezi Atrivim Jehosafat uan adarazi ko, gumazir kuar kabar tongin ghua garima, bizir bar aviriba iti. Ezi me dagheba ko korotiaba ko bizir bar aghuir avirir maba ini. Biziba bar aviraseme, kamaghin amizi, me aruer pumuning ko mikezimin bizir kaba isavira iti. ²⁶ Egha namba 4in aruemin, me iza danganir zarir mamn uari akuvagha, Ikiavira Itir God men akuragha amizir bizim ginighnigha, an ziam fe. Bizir kam bangin, dughiar kamin ikegha iza datirighin, me danganir kam kamaghin a dibori, Godin Ziam Fer Danganir Zarim. ²⁷ Ikiavira Itir God men akuragha men apaniba abira, kamaghin amizi, Jehosafat faragha zuima Judaba ko Jerusalemian gumaziba an gin ikia, me bar akuegha uamategha Jerusalem zui. ²⁸ Egha me gitabav sogha sighbagh iviava Jerusalemian nguibar ekiamin aven zui, egha Ikiavira Itir Godin Dipenin avinizir divazimin tiar akamin boroghin ghua ziar ekiam a ganidi. ²⁹ Ezi kantrin igharazibar atriviba ko gumazir dapaniba kamaghin oraki, Ikiavira Itir God Israelian akuragha men apanibav soghezi, me bar ariaghire. ³⁰ Ikiavira Itir God bar deraghavira Jehosafatin kantrin gari, kamaghin amizi, midorozitam uam otozir puvatizi, Jehosafat uan gumazamiziba ko avughsi.

*Atrivim Jehosafat areme
 (1 Atriviba 22:41-50)*

³¹ Jehosafat azenir 35plan ikia atrivimin oto, egha 25plan azenibar Jerusalemian atrivimin iti. An amebam, Silhin guivim,

an ziam Asuba. ³² Jehosafat uan afeziam Asa faragha ikiava amizi moghin, a Ikiavira Itir Godin damazimin arazir aghuibagh ami. ³³ Egha bizir vamira, an a gamizir puvati, a mighsiabar pin itir asebar ziaba fer danganibagh asighasighizir puvati. Ezi gumazamiziba uaghan deragha uan inazir afeziabar Godin gintigha tugha gavgavizir puvati.

³⁴ Atrivim Jehosafat amizir arazir igharaziba bar, a faragha atrivimin otozir dughiamin ikegha ghua an aremezir dughiamin eghaghaniba, akinafarir kamin iti, me kamaghin a dibori, Hananin Otarim Jehun Eghaghaniba. Ezi akinafarir kam, akinafarir bar ekiamin aven iti, me kamaghin a dibori, Israelian Atrivibar Eghaghanibar Akinafarim.

³⁵ Dughiar mam, Atrivim Jehosafat Israelian Atrivim Ahasia ko poro, ezi atrivir kam arazir bar kurar aviribagh ami. ³⁶ Egha aning uaning inigh biziba ater kantri Tarsisin mangasa kurir ekiabar ingari. Ezi aning iningingarir gumaziba Esiongeberin kurir ekiar kabar ingari. ³⁷ Ezi Dodavahun otarim Elieser, a Maresan nguibar ekiamin gumazim, a Godin akar bar gavgavimin kamaghin Jehosafat migei, “Ni atrivir kuram Ahasia ko roroam gami. Kamagh amizi, Ikiavira Itir God gua ingarizir kurir ekiabagh asighasigham.” Ezi kurir kaba ghua bar ikuvigha Tarsisin mangan ibura.

21

¹ Egha gin Atrivim Jehosafat uan inazir afeziabar min aremezima, me Devitin Nguibar Ekiamin, an inazir afeziabar kuaba afezir danganimin anefa. Ezi an otarim Jehoram an danganim inigha atrivimin oto.

Atrivim Jehoram eghaghanim

(Sapta 21)

*Jehoram Judan atrivimin iti
 (2 Atriviba 8:17-24)*

² Atrivim Jehoram dozir 6pla iti. Men ziabar kara: Asaria, Jehiel, Sekaraia, Asarian igharazim, Maikel ko Sefatia. Jehoram ko 6plan gumazir kaba, me bar Judan Atrivim Jehosafatin otariba. ³ Jehosafat gol ko silvan avirim ko bizir ivezir bar pin koziba isa uan borir kabagh aningi. Egha a uaghan Judan nguibar ekiar divazir bar gavgavim avinizibar ganamin ingangariba me ganingi. Jehoram, a Jehosafatin otarir ivariam, kamaghin amizi, Jehosafat uan danganim inigh atrivimin ikiasa anemisefe. ⁴ Jehoram atrivimin otozir dughiamin, a uan kantri bagha gavgavigha, bar uan

doziba ko Judan gumazir dapanir mabav soghezi me ariaghire.

⁵ Jehoram 32plan azeniba ikiava atrivimin oto, egha a 8plan azenibar Jerusalem atrivimin iti. ⁶ A Israelian Atrivim Ahapin, guivimin iti. Kamaghin amizi, an Ahapin adarazi ko Israelian atrivir igharazibar arazir kurabar gintisi. Egha arazir kurar aviriba Ikiavira Itir Godin damazimin dagh ami. ⁷ Ezi Ikiavira Itir God Judan kantri gasighasighizir puvati. Guizbangira, Ikiavira Itir God uan ingangarir gumazir, Atrivim Devit ginighnisi. A fomira Devit ko akar dikirizim gamua ghaze, Devitin ikizibar tongin gumazitam zurara atrivimin ikiam, eghti Devitin lamin angazangarim mungeghan kogham. Ezi dughiar kamin Ikiavira Itir God akar dikirizir kam ginighnisi. Kamaghin amizi, a Judan kantri gasighasighan aghua.

⁸ Jehoram Judan atrivimin itir dughiamin, Idomian gumazamiziba an akam batogha an apengan ikian aghua. Egha me uarir ganasa atrivir mam amisefe. ⁹ Ezi Jehoram uan midorozir gumazir dapaniba ko karis bar tuiva misozir gumaziba inigha, Idomia misoghasa zui. Me ghua otivizi, Idomian gumaziba iza Jehoram midorozir gumaziba ekarugha me misoghasa. Ezi dimagarimin Jehoram midorozir gumazir karisbar zuiba inigha, bar pamtem misogha me adugha ghue. ¹⁰ Egha, Judaba Idomia dikabirazir puvati. Ezi Idomian gumazamiziba, uari uan kantri gativagha ikia iza datirighin tu. Jehoram Ikiavira Itir God, uan inazir afeziabar God akirim ragha a gasara. Kamaghin amizi, dughiar kamin, Lipnan nguibamin gumazamiziba uaghan akaba batogha, ua Judabar apengan itir puvati.

¹¹ Ezi Jehoram uaghan Judan kantrin mighsiabar itir danganibar asebar ziaba fasa danganibar ingari. Egha a Juda ko Jerusalem nguibar ekiamin gumazamizibagh ekuzi, me akirim ragha Ikiavira Itir God gasaragha, an damazimin arazir kurabagh ami.

¹² Dughiar mam, Godin akam inigha izir gumazim Elaija, Atrivim Jehoram bagha akinafarir mam osirigha anemaga ghaze, "Ikiavira Itir God, a nin ovavim Devitin God, akam kamaghin nin iti: Ni uan afeziam Atrivim Jehosafat ko nin inazim Atrivim Asa, ni aningin arazir aghuubar gintizir puvati. ¹³ Ni Israelian atrivir arazir kurabagh amibar gin ghua, Judaba ko Jerusalemia getuima, me akirim ragha God gasara. Ni Atrivim Ahap uan adarazi ko Israelia gamizi moghira ni a gami. Egha ni uan dozibav soghezi, me ariaghire. Me gumazir

aghuiba, egha men araziba bar nin arazibagh afira. ¹⁴ Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God nin gumazamiziba ko, nin amuiba ko boriba sara pazivira ia damuva, nin biziba bar dagh asighasigham. ¹⁵ Eghti ni uabi, arimariar bar kuram nin muriar averiamin ikiam. Eghti dughiabar vaghvagh, arimariar kam bar ekeveghti, nin evenavim asighirigham."

¹⁶ Ezi dughiar kamin, Ikiavira Itir God, Filistiaba ko Arabian Itiopian nguazimin boroghin itibagh amizi, me Jehoram aningaghe. ¹⁷ Egha me iza kantri Juda misogha, Atrivim Jehoram dipenimin itir biziba bar ada inigha ghue. Egha me an amuiba ko an otariba inigha ghue. Egha an otarir abuananam inigha ghuzir puvati, an ziam Joahas, an ziar igharazim Ahasia.

¹⁸ Ezi bizir kabar gin, Ikiavira Itir God arimariar bar kuram gamizi, an atrivimin muriamin oto. Arimariar kam a givaghan kogham. ¹⁹ Arimariar kam an itima, azenir pumuning gifa, ezi Jehoram evenavim asiaghirizi, a mizazir bar kuram inigha areme. Ezi Judan gumazamiziba a ginighnighasa avir ekiatam arizir puvati, mati me an ovavibagh amizi mokin.

²⁰ Jehoram azenir 32pla ikia atrivimin oto, egha 8plan azenibar Jerusalem atrivimin iti. Ezi an aremezir dughiamin, gumazitam an apangkuvizir puvati. Me atriviba afir danganimin anefazir puvati, me Devitin Nguibar Ekiamin anefa.

Atrivim Ahasia ko Atrivir Amizim Atalian eghaghanim

22

(Sapta 22)

*Ahasia Judan atrivimin oto
(2 Atriviba 8:25-29; 9:21-28)*

¹ Jehoram atrivimin itir dughiamin, Arabian gumazir maba midorozir gumazir maba inigha Judan iza, an otarir ekiaba bar me misoghezi me ariaghire. Egha me Jehoram otarir abuananam Ahasia misoghezir puvati. ² Ezi Ahasia 42plan azeniba ikia, egha atrivimin oto. Egha azenir vamiran Jerusalem atrivimin ike. An amebam Atalia, a Israelian Atrivim Omrin igiam. ³ An amebam nighnizir kurabar an sure gami, kamaghin amizi, an Ahapin ikizimin arazir kurabagh ami. ⁴ An afeziam aremezir dughiamin gin, an Ahapin adarazi inizi, me nighniziba a ganidima, a men nighnizibar gin ghuzi, bizir kam bangin an araziba bar ikuvigha a gasighasisi. Ezi Atrivim Ahasia arazir kuraba Ikiavira Itir Godin damazimin dagh ami, mati Ahapin

ikizim amizi mokin. ⁵ Egha Atrivim Ahasia gumazir kabar akam baregha ghua Israelian Atrivim Joramın porogha a ko ghua, aning Sirian Atrivim Hasael misosi. Me Ramotın nguıbar ekiamın boroghıra uariv sosi, a Gileatin Distrighın itir nguıbam. Ezi Sirian midorozir gumaziba Joram birazi, a bar ikufi. ⁶ Ezi Joram midorozim ategha ghua, Jesrılın nguıbar ekiamın ikia, ua deraghasa mizua iti. A Jesrılın ikiavıra itima, Atrivim Ahasia an ganasa ghu.

⁷ Ezi God fogha gıfa, Atrivim Ahasia mangı Joramın gan ikiamın dughıar kamin, an a gasıghasıgham. Egha dughıar kamin Ahasia ghua Joram ko ikia aning ghua Nimsın otarım Jehu bato. Ikiavıra Itır God, Ahapın ikizim gasıghasıghasa, Jehu amısefe. ⁸ Ezi Jehu, Ahapın ikizim gasıghasıgha ghua Judabar gumazır dapanır maba ko Ahasian dozıbar otariba bato. Gumazır kaba Ahasian ingangarıbagh amı. Ezi Jehu bar me misoghezi, me ariaghıre. ⁹ A me misoghezi me ariaghıregha gıvazi, an Atrivim Ahasia buri. Ezi Ahasia Samarian nguıbamin modogha iti. Ezi gumazır maba an ganıgha a inıgha Jehu bagha ızezi, an a misoghezi an areme. Ezi me Ahasian kuam purama anetaghızi a itır puvati. Me kamaghın nıghnıgha ghaze, Ahasia, an Atrivim Jehosafatın igıam, Jehosafat bar uan navır averıamın aven Ikiavıra Itır God baghavıra iti. Kamaghın amizi, me Ahasian kuam isa mozımın anefa. Ezi dughıar kamin, Ahasian ikizımın aven, Judabar atrivımın ikıva men ganamın gumazıtım ua itır puvati.

*Atalia Judabar atrivir amizimın oto
(2 Atrivıba 11:1-3)*

¹⁰ Ezi Atrivim Ahasian amebam Atalia kamaghın akam baraki, an otarım Ahasia aremegha gıfa. Ezi a zuamıra midorozır gumazıbar kemezi, me Judan atrivıbar ikizımın gumazıba bar me misoghezi me ariaghıre. ¹¹ Ezi midorozır gumazıba Ahasian otarım Joas misoghezi an aremezır puvati. Me kamaghın fozır puvati, Atrivim Jehoramın guıvım Jehoseba, an Atrivim Ahasian buaramızım, an ofa gamır gumazım Jehoiadan amuım, amızır kamra, a moga atrivımın otarım aremeghamıbar tongın Joas inıgha, amızır an ganamın ko, aning isa danganır me daguıvsıaba arızımın aven aning modo. Kamaghın amizi, Atalia Joas misoghezi an aremezır puvati. ¹² Ezi Jehoseba 6plan azenıbar Ikiavıra Itır Godın Dipenımın aven Joas modozi an a ko iti. Ezi dughıar kamin, Atalia Judan atrivir amızımın ikiavıra iti.

Atrivim Joasın eghaghanım

23

(Sapta 23–24)

*Me Joas amısevezi, an atrivımın oto
(2 Atrivıba 11:4-16)*

¹ Atalia atrivir amızımın itima, an namba 7ın azenımın, Godın ofa gamır gumazım Jehoiada bizıtım damuasa nıghnızır gavgavım iti. Egha a 100plan midorozır gumazıbar garır gumazır dapanıba ko mıgeıma, me an akuraghasa a ko akar dikırızır gavgavım gamı. Gumazır dapanır kabar ziabar kara: Jerohamın otarım Asaria, ko Jehohananın otarım Ismael, ko Obetin otarım Asaria, ko Adaian otarım Masea, ko Sikrın otarım Elisafat. ² Gumazır dapanır kaba Judan nguıbar ekiaba bar dar ghua, Lıvaıba ko Israelian ikızıbar gumazır dapanıba inıgha Jerusalemın ıze.

³ Ezi gumazır kaba bar moghıra Godın Dipenımın uarı akuvagha, Atrivim Joasın apengan ikıasa akar dikırızır gavgavım gamı. Ezi Jehoiada kamaghın me mıgeı, “Ikiavıra Itır God akar dikırızım kamaghın a gamıgha ghaze, dughıabar zurara atrıvıba Devıtın ikızımın otıvam. Kamaghın amizi, İa ızı Joasın ganıgh. An Atrivim Ahasian otarım, an atrivımın otıvam. ⁴ Ezi e datırıghın kamaghın damuam. İa Godın ofa gamır gumazıba ko Lıvaıba, Sabatın aruemin ingangarım damusı ızı, 3plan okoruabar uarı tuırıagh. Okoruatam, Godın Dipenımın tır akabar ganam. ⁵ Eghtı okoruar namba 2, atrivımın dipenımın gan, eghtı okoruar namba 3, tıar akar me kamaghın diborım, Jesot, me an gan. Eghtı gumazamızıba bar Ikiavıra Itır Godın Dipenımın uarı akuvır danganır ekiamın ikı. ⁶ Ofa gamır gumazıba ko Lıvaın men akurvazıba, merara Godın damazımın zue, kamaghın amizi, me Ikiavıra Itır Godın Dipenımın aven mangam. İa gumazamızır ıgharazıba ateghti, me aven mangan markı. Gumazamızır ıgharazıba, God mıkemezi moghın azenan ikı. ⁷ Lıvaıba uan midorozır sababar suıgh atrivım Joas ekiarugh, bar deraghvıram an gan. Eghtı a danganır manamın mangıti, me a sara mangı. Eghtı gumazıtım Ikiavıra Itır Godın Dipenımın aven ızıti, Lıvaıba a misueghtı an aremegh.”

⁸ Ezi Lıvaıba ko Judan gumazamızıba bar moghıra, ofa gamır gumazım Jehoiadan akar kamin gın zui. Egha Sabatın dughıamın, gumazır dapanıba, gumazır ingangarım agıvagha avughsasa amır kaba, ko gumazır men danganıba inıamıba, gumazır dapanır kaba bar men akua Jehoiada bagha Ikiavıra Itır Godın Dipenımın ızı. ⁹ Dughıar kamin, Atrivim Devıtın afuzıba ko orar ekiaba ko dozıba, da Ikiavıra Itır Godın Dipenımın iti. Ezi Jehoiada

bizir kaba inigha midorozir gumazibar dapanibagh aningi. ¹⁰ Egha Jehoiada, Ikiavira Itir Godin Dipenimin divazimin danganiba bar dar mitivasa gumaziba amangi. Ezi midorozir gumaziba ghua, Ikiavira Itir Godin Dipenimin uari bagha danganiba inigha, sautin amadaghan ikegha ghua notin amadaghan tu. Me uaghan ofa gamir dakozimin boroghin tuiivghav ikia, midorozir sababa suigha, atrivim ekiarugha bar deraghvira gara iti. ¹¹ Midorozir gumaziba uari akirigha mizua itima, ofa gamir gumazim Jehoiada uan otariba ko, Joasin akua azenan iza, atrivibar dapanir asuam Joasin dapanim garu. Egha Akar Dikirizir Gavgavim itir akinafarir righizir mam a ganangi. Egha me gin olivin borem Joasin dapanim gingegeha anemisevezi, an atrivimin oto. Ezi gumazamiziba bar akuegha kamaghin dei, “Joas dughiar ruarimin atrivimin ikiam.”

¹² Ezi Atrivir Amizim Atalia orazima niginir dafam oto. Ezi midorozir gumaziba ko gumazamiziba bar akuegha dia ivemara arua atrivimin ziam fe. Ezi atrivir amizim uan dipenim ategha Ikiavira Itir Godin Dipenimin danganir gumazamiziba uari akuva itimin zui. ¹³ A ghua otogha garima, atrivir igiam, atriviba ami moghin, Ikiavira Itir Godin Dipenimin guamin itir guarir akinimin boroghin tughav iti. Egha a midorozir gumazibar dapaniba ko gumazir sighbagh ivibar garima, me atrivir igiamin boroghin iti. A uaghan garima gumazamiziba bar akuegha, men marazi uaghan isighbagh ivi. Ezi ighiabagh amir gumaziba uan gitaba ko buabav soghava ighiabagh amua men faragha zui. Ezi Atalia puv atara uan korotiam abigha dia ghaze, “Ia gumazamizir kuraba. Ia bar arazir kuram gamua na abinasa.”

¹⁴ Ezi Jehoiada Ikiavira Itir Godin Dipenimin boroghin Atalia misueghti an aremehan an aghua. Egha a kamaghin midorozir gumazir dapanibav gei, “Ia Atalian suiraghti, midorozir gumaziba anekiarugh a kurugh Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir divazimin azenan mangi. Eghti gumazitam an gin mangiti, ia gumazir kam misueghti an aremehg.” ¹⁵ Ezi me Atalian suiragha, a inigha Godin Dipenim ategha ghua atrivimin dipenim avinizir divazir hoziaba aven zuir tiar akamin aven ghugha, a misoghezi an areme.

*Ofa gamir gumazim Jehoiada,
Ikiavira Itir Godin gin mangasa
gumazamizibar akurvasi
(2 Atriviba 11:17-21)*

¹⁶ Godin ofa gamir gumazim Jehoiada, Atrivim Joas ko gumazamizibar akurvazi,

me Ikiavira Itir God ko Akar Dikirizir Gavgavim gamua ghaze, me Ikiavira Itir Godin gumazamizibara ikiam. Egha a uaghan atrivim ko gumazamizibar akurazi, me uarir tongin Akar Dikirizir Gavgavim gami. ¹⁷ Egha gin gumazamiziba asem Balin ziam fer dipenimin ghua, bar a gasighasiki. Egha me ofa gamir dakoziba ko asem Balin marvir guabagh asighasiki. Egha me ofa gamir dakozir kabar boroghin Balin ofa gamir gumazim Matan misoghezi an areme. ¹⁸ Ezi Jehoiada Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven itir ingangaribar ganasa, Livain adazir tongin, Godin ofa gamir gumazir maba ko Livain igharaziba sara me amisefe. Ikizir kamning, Atrivim Devit fomira ingarasa men ovavibav kemezi moghira me ingari. Egh me Moses Osirizir Azariba mikemezi moghin, Ikiavira Itir God bagh ofan bar isia mighiribar amu. Egh me Devit mikemezi moghin, ofa damuamin dughiamin, me buabav sogh ighiabagh amir gumazibav kimti, me ighiar bar akongezibar amu. ¹⁹ Egha Jehoiada Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir divazimin tiar akabar ganasa Livain maba amisefe. Eghti Livain kaba bar deraghvira tiar akabar ganti, Ikiavira Itir Godin damazimin zuezir puvatizir gumazamiziba aven mangan kogham.

²⁰ Ezi Jehoiada, midorozir gumazibar dapaniba ko, midorozir gumazir atrivimin gariba ko, atrivimin dipenimin garir midorozir gumaziba, me Ikiavira Itir Godin Dipenimin ghuegha atrivir igiam inigha an akua atrivimin dipenimin zuima, gumazamiziba bar men gin zui. Me bar ghua otivigha, tiar akar me kamaghin diborim, Tiar Akar Pin Itim, an aven ghua Joas isava atrivir dabirabim gatizi an a gaperu. ²¹ Egha Judan gumazamiziba bar akonge. Me fo, midorozir gumaziba Atalia misoghezi an areme. Kamaghin amizi, gumazamiziba navir amirizim sara Jerusalem in iti.

24

*Joas uamategha Ikiavira Itir Godin
Dipenim akiri*

(2 Atriviba 12:1-16)

¹ Joas 7plan azeniba ikia, egha atrivimin oto. Egha 40plan azenibar Jerusalem atrivimin iti. Joasin amebamin ziam Sibia, a Berseban nguibar ekiamin amizim. ² Godin ofa gamir gumazim Jehoiada ikiavira itir dughiamin, Joas Ikiavira Itir Godin damazimin arazir aghuibagh ami. ³ Ezi Jehoiada, Atrivim Joas bagha amizir pumuning ginaba. Ezi Joas aningin itima, aning otariba ko guiviba bate.

⁴ Ezi dughiar maba ghuegha givazima, Joas uamategh Ikiavira Itir Godin Dipenim

akirasa nighnsi. ⁵ Egha a ofa gamir gumaziba ko Livaiba akuvagha kamaghin me migei, "Ia mangi Judan nguibar ekiabar itir gumazamiziba bar me mikimti, me e uan Godin Dipenim akirsi dagiabar arigh. Ia azenibar zurara ingangarir kam damu. Egh ia datirighin zuamira mangi dagiar kaba inigh." Ezi Livaiba zuamira ingangarir kam gamizir puvati.

⁶ Egha Joas gin ofa gamir gumaziba ko Livaibar garir gumazir dapanim Jehoiadan diagha, kamaghin an azara, "Manmaghin amizi ni Livaibar aviraghti, me zuamira Judaba ko Jerusalemia da takisin dagiaba inian aghua? Ia fo, Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazim Moses, Israelian gumazamiziba ko, akam akirigha ghaze, me Ikiavira Itir Godin Purirpenimin ingangaribar amusi takisin dagiaba iniam.* Ezi Livaiba tizim bagh mangi takisin dagiaba inian aghua?"

⁷ Amizir kurar kam Atalia atrivimin itir dughiamin, an adarazi Ikiavira Itir Godin Dipenim akarigha aven gheuegha bizir mabagh asighasiki. Egha me uaghan gumaziba Ikiavira Itir God ganingizir biziba bar ada inigha, uan asem Balin ziam fasa ada inigha ghue. Kamaghin amizi Joas ingangarir kaba ua dar amuasa nighnsi.

⁸ Egha atrivim dagiabar arighasa Livaibav kemezi, me boksiar mamn ingari, egha me Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir divazimin tiar akamin boroghin aneti. ⁹ Egha me Ikiavira Itir Godin Dipenim bagha takisin dagiaba inigh izasa, Jerusalemian gumazamiziba ko Judan kantrin danganiba bar dar itir darazi bagha akam amada. Israelia fomira gumazamiziba puvatizir danganimin itima, Godin ingangarir gumazim Moses me mikemezi, me takis aningizi moghin, me datirighin ua takisbar aningam. ¹⁰ Ezi gumazir dapaniba ko gumazamiziba bar, akar kam baregha, me bar akonge. Egha me dagiaba inigha iza boksiar kam gazuima, a bar izifa. ¹¹ Ezi Livaiba dughia bar zurara boksiar kamn gari a izivavira itima, me a isa atrivimin ingangarir gumaziba bagha zui. Eghti atrivimin gumazir akinafariba osirim ko Godin ofa gamir gumazibar dapanim, boksiar kamn dagiaba bar da inigh, egh boksiar uam a isi an danganim datigham. Me kamaghira amuava, Ikiavira Itir Godin Dipenim akirasa, dagiar bar aviriba ini.

¹² Ezi Atrivim Joas ko ofa gamir gumazibar dapanim Jehoiada, dagiar kaba inigha, Dipenim akirmighamin gumazibar gumazir dapanibagh aningi. Ezi gumazir dapanir kaba ghua ingangarir gumazir kabagh ivezasa me ini. Dipenibar ingarir

gumaziba ko, gumazir derivara dagiabar dipenibar ingariba ko, gumazir derivara ain ko brasin bizibar ingariba, me me inizi. Eghti me ua Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingar anekiram. ¹³ Ingangarir gumazir kaba bar puvara ingarava Godin Dipenim bar derivara anekirizi, a fomira ikezi moghin otogha bar deragha bar gavgafi. ¹⁴ Ingangarir gumaziba Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingara anegivazi, gol ko silvan naba ikiavira iti. Ezi ingangarir gumazibar dapaniba silva ko golin kaba atrivim ko Jehoiada ganingi. Eghti aning ingangarir gumazir igharazibav kemeghti, me silva ko golin kaba inigh, ofa damuamin biziba, ko pauran mughuriar aghuim zuim tuamin itariba, ko itarir igharaziba ko baghaba, ko Godin Dipenimin aven ingaramin bizir igharaziba sara ingaram. Ezi Jehoiada ikiavira itir dughiamin, gumazamiziba Ikiavira Itir Godin Dipenimin ghua ofan bar isia mighiribagh ami.

¹⁵ Ezi gin Jehoiada bar ghuri, ezi an azeniba 130plan tuzi, an areme. ¹⁶ Ezi gumazamiziba Jehoiadan ingangarir an amiziba ko arazir aghuir a Godin damazimin amizibagh nighnsi. Kamaghin amizi, me an kuam isa Devitin Nguibar Ekiamin itir atriviba afir danganimin anefa.

Judaba akirim ragha God gasara

¹⁷ Jehoiada ovegha givazi, Judan gumazir dapaniba iza Atrivim Joasin ziam fava anepezeperima, a men akabar gin zui. ¹⁸ Atrivim Joas Juda ko Jerusalemian gumazamiziba ko, me akirim ragha Ikiavira Itir God, men ovavibar God gasara, egha me ua Ikiavira Itir Godin Dipenimin an ziam fer puvati. Me guarir akinir aser amizim Aseran nedazim itiba, ko marvir guabar ingarigha, dar ziaba fe. Me osimtizir bar dafam Godin damazimin a gami, kamaghin God men aningaghe. ¹⁹ Ezi Ikiavira Itir God, gumazamiziba uamategh a bagh izasa, an Akar Gavgavim uan akam inigha izir gumazibav kemezi, me ghua gumazamizibav geima, gumazamiziba men akaba baraghan aghua.

²⁰ Ezi Godin Duam, ofa gamir gumazim Jehoiadan otarim Sekaraia gapasa. Ezi gumazamiziba Sekaraian ganasa, an azenim girigha ghua bar me gafragha mitigha kamaghin migei, "Ikiavira Itir God kamaghin migei: Ia an Akar Gavgaviba munasaragha gifa, kamaghin amizi, ia deraghvira ikian kogham. Ia tizim bagha arazir kam gami? Ia akirim ragha Ikiavira Itir God gasaragha gifa, kamaghin amizi, an akirim ragha ia gasara." ²¹ Ezi Atrivim Joas uan gumazir dapaniba ko me Sekaraian akar kabar aghuagha a misueghti, an

* 24:6: Ni, Ua Me Ini 30:11-16in gan. 24:20: Matyu 23:35; Luk 11:51

aremeghasa akabav sosi. Egha atrivim mikemezi, me Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir divazimin aven, gumazamiziba uari akuvir danganimin dagiabar a giniva ghuavira itima, an areme. ²² Atrivim Joas, a Sekaraian afeziam Jehoiada amizir arazir aghuibagh nighnizir puvati. A pura Sekaraia misoghezi an areme. Sekaraia duam suer dughiamin, a kamaghin migei, "Ikiavira Itir God ia amir bizir kamın ganigh ia ikarvagh izevir kuram ia daningam."

Me Joas misoghezi an areme

²³ Azenir kam givazi azenir igiam otivasa amir dughiamin, Sirian kantrin midorozir gumaziba iza Atrivim Joas ko misosi. Me iza kantri Judan otivigha, Jerusalem nguibar ekiamin misogha, Joasin midorozir gumaziba abini. Egha Siriaba men gumazir dapaniba bar me misoghezima me ariaghire. Egha me Judabar bizir bar aviriba inigha Damaskusin nguibar ekiamin ghua, Sirian atrivim ganingi. ²⁴ Judaba akirim ragha Ikiavira Itir God, men ovavibar God gasara, kamaghin amizi, bizir kaba otifi. Ezi Ikiavira Itir God Sirian midorozir gumazir bizir muziarim ataghizi, me iza Judan midorozir gumazir bar avirim misogha me abira. Ikiavira Itir God, arazir kamın Atrivim Joasin arazir kuram ikarvagh izevir kuram a ganingi. ²⁵ Midorozir kamın, Joas duar bar aviriba ini. Ezi midorozim givazi, Siriaba uamategha uan nguibabar ghuazi, atrivimin gumazir dapanir maba, me Joas, ofa gamir gumazim Jehoiadan otarimin misoghezi, an aremezir bizir kam ginighnisi. Egha me Joas amizir bizir kurar kam ikarvagh, a misuegti an aremeghasa akam akiri. Ezi Joas gin uan dakozimin akuima, me an dakozimin a misoghezima an areme. Ezi an kuam, me atriviba afir danganimin anefazir puvati. Me an kuam isa, Devitin Nguibar Ekiamin anefa. ²⁶ Atrivim misoghezi an aremezir gumazimningin ziamning, Sabat ko Jehosabat. Sabatin amebam Simeat, an Amonian adarazir amizim. Ezi Jehosabatın amebam Simrit, a Moopian adarazir amizim. ²⁷ Joasin otaribar eghaghaniba, ko Godin akam inigha izir gumazimin migirigiar avirir a gasiba, ko a uamategha Godin Dipenim akirizir eghaghaniba, da bar moghira akinafarim me kamaghin diborimin iti, Atrivibar Eghaghanibar Akar Mingar Maba. Joas aremegha givazi, an otarim Amasia an danganim inigha atrivimin oto.

Atrivim Amasian eghaghanim

25

(Sapta 25)

Amasia Judan atrivimin iti

(2 Atriviba 14:2-6)

¹ Amasia 25plan azeniba ikia, egha atrivimin otogha, 29plan azenibar Jerusalem atrivim iti. An amebam, Jehoaddin, a Jerusalemın nguibar ekiamin amizir mam. ² Amasia arazir aghuibara Ikiavira Itir Godin damazimin dagh amua, egha guizbangira uan navir averiamin dar gintizir puvati.

³ Amasia Judan kantri gativagha gavgavigha an garir dughiamin, a mikemezima, me ghua, an ingangarir gumazir dapanir an afeziam Atrivim Joas misoghezi an aremezir kamning misoghezi aning areme. ⁴ Egha a ingangarir gumazir kamningin boribav soghezi, me ariaghirezir puvati. A me ataghizi, me iti. An Akinafarimin itir Moses Osirizir Araziba itir akabar gin zui. Akinafarir kamın aven Ikiavira Itir God Akar Gavgavim e ganiga ghaze, "Gumazim borim arazir kuratam damighti, ia an arazir kuram ikarvaghsi, an amebam ko afeziam misuegti, aning aremeghan koghham. Eghti kamaghira, amebam ko afeziam arazir kuratam damighti, ia aningın arazir kuram ikarvaghsi, aningın boribav suegti, me arimighiran koghham. Gumazim arazir kuram damighti, ia anarira misuegti, an aremegh."

Amasia ghua Idomia ko misosi

(2 Atriviba 14:7)

⁵ Atrivim Amasia, Judaba ko Benjaminin adarazi bar men diazi, me iza uari akufa. Me iza uari akuvazi, a 20plan azeniba itir gumazir igiaba ko 20plan azenibagh afiraziba amisevegha, me isa uan midorozir gumazibar me ariki. Egha a 1,000plan midorozir gumazibar garir gumazir dapaniba, ko 100plan midorozir gumazibar garir gumazir dapaniba amisefe. Egha a ikiziba vaghvagha, men ganasaga gumazir dapanir maba ariki. Ezi midorozir gumazibar dibobonim 300,000in tu. Me bar moghira afuziba ko orabar suigha misoghan bar fo. ⁶ Egha a uaghan 100,000plan midorozir gumazir aghuiba kantri Israelin ada ini. A silvabar me givese, ezi silvan kabar osımtizim 3,000 kilogramın tu.

⁷ Ezi Godin akam inigha izir gumazir mam ghua kamaghin atrivim migei, "Israelin kantrin gumaziba, Ikiavira Itir Godin apengan itir puvati, ezi a me ko itir puvati. Kamaghin amizi, ni Israelian midorozir gumazir kaba inighti me midorozim bagh nin gin mangan marki. ⁸ Ni kamaghin fogh, God uabira gumazibar amuti, me uan apaniba abiragham, o men apaniba me

abiragham. Kamaghin amizi, pura bizim, ni uan midorozir gumaziba ko Israelian midorozir gumaziba inigh midorozim bagh mangi, egh atiangan koghiva bar pamtem misogham. God nin apanibar amighti, me ni abiragham.”*

⁹Ezi Amasia akar kam baregha kamaghin akam inigha izir gumazimin azara, “Ezi 3,000 kilogrem silvan ki Israelian midorozir gumazibagh iveveziba, ki manmaghin dar amuum?”

Ezi Godin akam inigha izir gumazim kamaghin Amasian akam ikaragha ghaze, “Ni nighnizir aviribar amuan marki. Silvan dagiar ni me ganingizir kaba, Ikiavira Itir God da ikarvagh bar aviriba ni daningam, eghti da silvan ni aningizir kaba bar dagh afiragham.”

¹⁰Ezi Amasia Israelian midorozir gumazir kaba amangizi, me uamategha uan nguibabar ghue. Ezi me Judaba bagha naviba bar men ikufi.

¹¹Egha gin Amasia gavgavim uan nighnizim ganigha, uan midorozir gumaziba inigha Idomia misoghasa Danganir Zarir Amangsizir Avirim Itimin ghu. Egha me Idomia midorozir gumazir 10,000pla misoghezi me ariaghire. ¹²Egha me ua 10,000plan gumazir igharazibar suigha me inigha mighsiar mamn ghuavanabo. Egha me isava davarir bar konir mamn me akunizi, me bar misaraghire.

¹³Amasia uan midorozir gumaziba ko ghua Idomia misozir dughiamin, Israelian midorozir gumazir Amasia uam amangiziba, me uamategha iza Judan nguibar eki-abav sosi, me Samarian nguibar ekiamin ikegha ghua, Bethoronin nguibar ekiamin tu. Egha me 3,000plan gumamazibav soghezi me ariaghirezi, me nguibar ekiar kabar itir bizir aghuir bar aviriba inigha ghue.

Akam inigha izir gumazir mam Amasian atari

¹⁴Atrivim Amasia Idomia misogha me abiragha givagha, men marvir guaba inigha uamategha Judan izegha, uan asebar min da atigha, dar ziaba fasa da bagha ofan min pauran mughuriar aghuim zuiba tue. ¹⁵Ezi Ikiavira Itir God, Atrivim Amasian arazir kamin ganigha bar a baseme. Egha Ikiavira Itir God uan akam inigha izir gumazim amadazima, a ghua kamaghin Amasia migei, “Ni tizim bagha ikizir igharazimin asebar ziaba fe? Ni fo, aser kaba uan adarazir akuragha nin dafarimin ua me inizir puvati. Ezi, ni tizim bagha dar ziaba fe?”

¹⁶Godin akam inigha izir gumazim migiavira itima, Amasia an migirigiaba

atugha kamaghin migei, “Tina nighnizim na daningasa ni amisefe? Ni uan akam dukuagh. Puvatighti, ki uan midorozir gumazitam mikemeghti, a ni misueghti ni aremegham.”

Ezi Godin akam inigha izir gumazim uan akam dukumasa, egha ua kamaghin atrivim migei, “Ki datirighin fo, ni arazir kuram gamigha, datirighin nan akam baraghan aghua. Kamaghin amizi, God datirighin ni gasighasigham.”

*Amasia Israelia ko misosi
(2 Atriviba 14:8-20)*

¹⁷Ezi gin Judan Atrivim Amasia, Israelian Atrivim Jehoas bagha gumaziba amangi. Atrivim Jehoas, a Joahasin otarim, egha Jehun igiavotarim. Gumazir kaba ghua Jehoas batogha, kamaghin a migei, “Atrivim Amasia, a Israelia, ia ko misoghasa migei. Kamaghin amizi, ia izi.”

¹⁸Ezi Jehoas, Judan Atrivim Amasian akam ikaragha kamaghin akar isin zuimin a migei, “Lebanonin kantrin aven, dikoniba itir ikarizir mam, temer sidan mam bagha akam amaga kamaghin a migei, ‘Ni uan guivim, nan otarim bagh anemangasa ki ifonge. Eghti aning uaningin ikiam.’ Dikoniba itir ikarizir kam, akar kam mikemezi, gin asizir atiar mam danganir kam garua, ikarizir kam dikabinizi, a ikufi.”

¹⁹Jehoas akar isin zuir kam gamua, ua kamaghin Amasia migei, “Ki fo, bar guizbangira, ni Idomia misogha bar me abira. Kamaghin amizi, ni bar akuegha uan ziam bar a fe. Ni midorozir kamin ziar ekiam ini. Ni datirighin bar akuegh, deraghvira uan nguibamin iki. Egh ni ua e misoghsi midorozim foran marki. Puvatightima, ni ko Judan gumamazibaba, iregh bar ikuvigham.”

²⁰Ezi Amasia Jehoasin akam baraghan aghua. Bizir kamin mingarim kamakin, Judaba Idomian asebar ziaba fe. Kamaghin amizi, God Judaba isi men apanibar dafarim darighasa nighnigha gifa. ²¹Kamaghin amizi, Israelian Atrivim Jehoas Israelian midorozir gumaziba ko, me nguibar ekiar Judan kantrin itim Betsemesin ghugha, Judabar Atrivim Amasia ko an midorozir gumaziba ko misosi. ²²Me uariv sogha ghua, Israelia Judan midorozir gumaziba dikabirazi, Judan midorozir gumaziba ara ua uan nguibabar ghue. ²³Ezi Israelian Atrivim Jehoas, Betsemesin nguibar ekiamin Judabar Atrivim Amasian suira. Amasia, Atrivim Joasin otarim, egha Atrivim Ahasian igiavotarim. Ezi gin, Atrivim Jehoas Israelian midorozir gumaziba ko, Betsemesin nguibar ekiam ategha

* 25:8: Hibrun akam deragha akar kamin mingarim abighizir puvati.

Jerusalemın ghue. Egha me Jerusalem avinizir divazir gavgavim gasighasigha, Efraimın Tiar Akamın ikegha ghua, Tiar Akar Mikebamın Itimın tu. Divazir kuvizir kamın ababanım, a 200 mitan tu.

²⁴ Ezi Jehoas Jerusalemın aven ghua, golba ko silvan nguibar ekiamın itiba bar ada ini. A uaghan itarir ekiaba ko itarir igharazir Ikiavıra Itir Godın Dıpenimın itiba, ko atrivimın dipenimın mongezir dagiaba bar ada ini. Egha a uaghan Obetidom ko Judan gumazir ekiar maba isa kalabuziabar mın me atıgha kamaghın Amasia meıgeı, “Amasia, ni uam Israelia e misoghsi nıghnıghan marki. Nı kamaghın damıghti, ki nın gumazir ekiabav sueghti, me arıghıregham.” An akar kam mikemegha gıvagha, gumazir ekiar kaba ko gumazamizir maba ko bizir inıziaba sara inıgha ua Samarıanı ghı.

²⁵ Ezi gın Israelian atrivim Jehoas aremegha gıvazı, Judan Atrivim Amasia ua 15plan azenıbar ikegha, areme. ²⁶ Atrivim Amasia amızir arazir ıgharazıba bar, a faragha atrivimın atrızir dughıamın ikegha ghua an aremezir dughıamın eghaghanıba, akınafarır kamın itı, me kamaghın a dıborı, Judaba ko Israelian Atrıvıbar Eghaghanıbar Akınafarım.

²⁷ Atrivim Amasia akırım ragha Ikiavıra Itir God gasarazir dughıamın, gumazir maba a misueghti an aremeghasa akam akırı. Ezi an akar kam baregha, ara Lakısın nguıbar ekıamın ghı. Ezi an apanır kaba gumazir maba amangızı, me an gın Lakısın nguıbar ekıamın ghua, a misoghezi an areme. ²⁸ Ezi me an kuam inıgha hoziabagh atıgha ua Jerusalemın ızegha, Devıtın Nguıbar Ekıamın, an inazır afeziaba afezi naghın anefa.

Atrivim Usian eghaghanım

26

(Sapta 26)

Usia Judan atrivimın oto

(2 Atrivıba 14:21-22; 15:1-7)

¹⁻² Atrivim Amasia uan inazır afeziabar mın aremegha gıvazıma, Judaba bar, an otarım Usia amısevezi, a uan afeziamın danganım inıgha atrivimın oto. Usia 16plan azenıba ikıava atrivimın oto. An atrivimın itıma azenır maba gıvazı, a ghua misogha apanıbar dafarıbar, ua Elatın nguıbar ekıamın inı. Egha nguıbar ekiar kamın danganır ikıvızıba, a uam adar kırı.

³ Usia 16plan azenıba ikıa atrivimın oto, egha 52plan azenıbar Jerusalemın atrivimın itı. An amebam Jekolia, a Jerusalemın nguıbar ekıamın amızım. ⁴⁻⁵ Usia atrivimın itır dughıamın, gumazir

mam Sekaraia, a Ikiavıra Itir Godın atıangır an apengan ikıamın arazıbar an sure gamı. Sekaraia angamıra itır dughıamın, Atrivim Usia God baghavıra itı. Usian afeziam Amasia amızı moghın, Usia Ikiavıra Itir Godın damazımın arazır aghıubagh amı. Egha Usia Ikiavıra Itir Godın ifongıamın gıntıghasa gavıgavıghavıra itıma, God an akurazı bizır an amıba bar deraghavıram otıfı.

⁶ Egha Atrivim Usia dikavıgha ghua Filıstıaba ko misosi. Egha a me misogha me abıragha, Getın nguıbar ekıam avınızır divazım ko, Japnen nguıbar ekıam avınızır divazım ko, Asdotın nguıbam avınızır divazım, a bar da akaragharıki. Egha a Asdotın nguazım ko Filıstın nguazımın danganır ıgharazıbar nguıbar ekiar ıgıabar ingarı. ⁷ God Usian akurazı, a Filıstıaba ko Meunia ko Gurbalın nguıbar ekıamın itır Arebın adarazı abını. ⁸ Usia atrıvır bar gavıgavımın otozi, kantrın mar itıbar ikegha ghua İspın mıtaghıamın tuzır gumazamıziaba bar an zıar ekıamın mıgırıgıam barası. Ezi Amonıa takısın mın dagıaba a ganıa, uarı an akakagha ghaze, me an apengan itı.

⁹ Egha Usia Jerusalemın, nguıbar ekıam avınızır divazım gavıgavım a ganıdı. A tauan gavıgavıba, Tiar Akar Mikebamın Itım, ko Danganır Zarımın Zuir Tiar Akam, ko Sıghar Konımın mın amızır divazım gısın tauabar ingarı, eghti mıdorozır gumazıba dar ikı apanıba bagh ganam. ¹⁰ Atrivim Usia a bulmakauaba ko sıpsıpın bar avırıba, danganır zarıba ko aruem uaghırı naghın mıghsıar muzıarıbar itı. Kamaghın amızı, Usia gumazamıziaba puvatızır danganımın apanıba bagha garır gumazıba bagha tauan ruarır mabar ingarı. Egha a uaghan an asızıba damasa dipar mozır avırıbagh kırı. Usia azenıbar ingarava da oparır inganarım bar a gıfonge. Kamaghın amızı, a gumazamıziav kemezi, me dagheba bar deragha otıvır nguazıba ko mıghsıar dozıbar, azenıbar ingarıgha, wainın ikarızıba ko dagher avırır ıgharazır maba saram oparıgha deraghavıra dar garı.

¹¹ Atrivim Usia mıdorozır gumazır bar avırıba itı, ezi me misoghan bar fo. Ezi atrivimın akınafarıba osırır gumazım Jeiel, ko mıdorozır gumazıbar garır gumazım Masea, aning mıdorozır gumazıba mega vaghvagha okoruar me ikıamıbar me arıki. Ezi atrivimın mıdorozır gumazıbar garır gumazır faragha zım Hananıa, inganarır kam damıasa aningın faragha ghua aningın garı. ¹² Judan ikızıbar gumazır dapanıba, me Usian mıdorozır gumazır gavıgavır kabar dapanıbar itı, ezi

men dibobonim 2,600in tu. ¹³ Midorozir gumazibar dibobonim 307,500in tu. Ezi me bar gavgavigha atrivimin akuragh apanibav sogh me abinamin fofoziba iti. ¹⁴ Ezi Atrivim Usia misoghamin bizir igharagha garir avirim arighizi, da iti. Bizir kaba: afuziba ko, oraba, dapanir asuaba, midorozir korotiaba, barir piba ko katapelin asamin dagiaba. ¹⁵ Egha a uaghan Jerusalemin fofozir gumazir maba iti, ezi me katapelin bar dafabar min masinbar ingarigha, da arighizi da iti. Eghti midorozim otivamin dughiamin, me katapelin min garir masinin kaba ater nguibar ekiam avinizir divazir mitiar gavgavimin ghuavanang, divazir mitiar sighar konim amadazir danganim gisin itir taua ko midorozir gumaziba apaniba bagha gara itir tauan gavgavibar dar arigham. Egh* me masinin kabar afuziba ko dagiabagh asivamangiti, da apaniba bagh mangam.

Ikiavira Itir God bar deraghaviram Usian akurvazima, a ingangarir bar aviribagh ami. Kamaghin amizi, Usia atrivir bar gavgavimin oto, ezi saghon itir nguibar ekiabar gumazamiziba an ziar ekiamin akaba barasi.

Usia God barazir puvati
(2 Atriviba 15:5-7)

¹⁶ Atrivim Usia, bar gavgavigha uan ziam fa ifaghata ghaze, an atrivir bar gavgavim. Kamaghin amizi, a irigha ikufi. A Ikiavira Itir God, uan Godin akamin gintizir puvati. Dughiar mam, a Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven ghua pauran mughuriar aghuim tuer ofa gamir dakozimin ofa damuasa zui. ¹⁷ Ezi ofa gamir gumazim Asaria garima, Usia aven zuima, Asaria Ikiavira Itir Godin ofa gamir gumazir gavgavir 80pla inigha an gin Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven zui. ¹⁸ Egha me an atara kamaghin a migei "Atrivim Usia, ni oragh. Kar nin ingangarim puvati, ni ofan mughuriar aghuim zuim Ikiavira Itir God bagh a damuan kogham. Ikiavira Itir God ofan kabar amuasa. Aronin ovavir boribara amisefe. Merara ofa gamir gumaziba, egha me God baghavira iti. Ni bar osimtizir ekiamin God gami, kamagh amizi, ni zuamira danganir kam atakigh. Ni ua Ikiavira Itir Godin Gavgavimin damazimin ziar aghuim ikian kogham."

¹⁹ Dughiar kamin, Usia, pauran mughuriar aghuim otivamin itarimin suiragha, ofa gamir dakozimin boroghin tughav iti. An akar kam baregha, ofa gamir gumazir kabar atari. Ezi lepan

arimariam zuamiram an minedevim bato. Bizir kam, Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven, pauran mughuriar aghuim tuamin ofa gamir dakozimin boroghin, ofa gamir gumazibar damazimin oto. ²⁰ Godin ofa gamir gumazibar dapanim Asaria, ko ofa gamir gumazir igharaziba garima, lepan arimariam atrivim Usian minedevimin itima, me digavir kuram gamigha Ikiavira Itir Godin Dipenimin an avirazima, an azenan ghu. Ezi a fo, Ikiavira Itir God an aningaghegha, arimariar kam gamizi an a bato. Kamaghin amizi, a zuamira azenan ghu.

²¹ Atrivim Usian itir Lapan arimariar kam givaghan kogham. Kamaghin amizi, a uamategh Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven mangan kogham. Usia uaghan atrivir dipenim ategha ghua dipenir igharazimin uabira iti. Ezi an otarim Jotam, an atrivir ingangarim gamua, atrivimin dipenimin gara, egha kantri gativagha an gara ghuavira itima, Atrivim Usia areme.

²² Ezi Atrivim Usia amizir arazir igharaziba bar, a faragha atrivimin otozir dughiamin ikegha ghua an aremezir dughiamin eghaghaniba, da Emosin otarim Aisaia, a Godin akam inigha izir gumazim, an osirizir akinafarimin aven iti. ²³ Atrivim Usia uan inazir afeziabar min areme. Ezi gumaziba fo, a lepan arimariam iti, kamaghin amizi me an kuam isa atriviba afir danganimin ghua mong saghon anefa. Ezi an otarim Jotam, an danganin inigha atrivimin oto.

Atrivim Jotamin Eghaghanim

27

(Sapta 27)

Jotam Judan atrivimin iti
(2 Atriviba 15:32-38)

¹ Jotam 25plan azeniba ikia atrivimin oto, egha 16plan azenibar Jerusalemin atrivimin iti. An amebam Jerusa, a Sadokin guivim. ² Jotam Ikiavira Itir Godin damazimin arazir aghuiba ami, mati an afeziam Usia amizi mokin. Jotamin afeziam faragha Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven ghugha arazir kuram gami. Ezi Jotam arazir aghuim gamua Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven ghuzir puvati. Ezi Judan gumazamiziba arazir kurabagh amua ghuavira iti.

³ Ezi Jotam mikemezi, ingangarir gumaziba Ikiavira Itir Godin Dipenimin avinizir Divazimin, Tiar Akar Pin Itimin ingari. Egha me Jerusalemin aven itir danganin Ofelin boroghin, gavgavim bar divazim

* 26:15: Midorozir masinin kam mati katapelin ekiam. Me an dagiar ekiaba ko afuzibar uan apanibagh asivamangam.

26:16: Godin Araziba 32:15; 1 Atriviba 13:1-4 26:18: Ua Me Ini 30:7-8; Diboboniba 3:10; 16:39-40 26:19: 2 Atriviba 5:25-27 26:23: Aisaia 6:1

ganiga ingangarir aviribagh ami. ⁴ Egha an ingangarir gumaziba, Judan anabamin mighsiaba itir danganibar, nguibar ekiabar ingari. Egha mighsiar temer aviriba itibar, me midorozir gumaziba mangi iki ganamin dipenir gavgaviba ko tauan gavgavibar ingari. ⁵ Ezi gin, Jotam uan midorozir gumaziba ko, me ghua kantri Amonian atrivim ko an midorozir gumazibav sosi, egha Jotamin midorozir gumaziba, bar me abira. Egha Jotam, Amonia migia ghaze, ia takis na daningam. Ezi Amonia azenir kamra 3,400plan kilogrem silva ko 1,000 tan wit ko 1,000 tan baliba isa Jotam ganingi. Amonia kamaghira azenir namba 2 ko namba 3in biziba a ganingi. ⁶ Jotam Ikiavira Itir God, uan Godin damazimin God ifongezir arazibagh ami. Kamaghin amizi, an atrivir bar gavgavimin oto. ⁷ Ezi bizir igharazir Jotam amizibar eghaghaniba, da akinafarir me kamaghin diborimin iti, Judaba ko Israelian Atrivibar Eghaghanibar Akinafarim. Akinafarir kam uaghan an amizir midoroziba ko arazibagh eghari. ⁸ Jotam 25plan azeniba ikia atrivimin oto, egha 16plan azenibar Jerusalem atrivimin iti. ⁹ Egha Jotam uan inazir afeziabar min aremezi, me an kuam inigha ghua Devitin Nguibar Ekiamin anefa. Ezi an otarim Ahas, an danganim inigha atrivimin oto.

Atrivim Ahasin eghaghanim

28

(Sapta 28)

Ahas Judan atrivimin iti
(2 Atriviba 16:1-4)

¹ Ahas 20pla azeniba ikia, atrivimin oto, egha 16plan azenibar Jerusalem atrivimin iti. An ovavim Devit arazir aghuibagh ami, ezi Ahas Devitin min Ikiavira Itir Godin damazimin arazir aghuibagh amir pu. ² Puvati. A Israelian atriviba amizi moghin arazir kurabagh ami. A ingangarir gumazibav kemezi, me brasba inigha asem balin nedazimin ingari. ³ Egha a uaghan arazir bar igharazim gami. A Hinomin Danganir Zarimin uan otaribav suegha, aseba bagha ofan bar isia mighiribar min me tue. Egha a fomira nguazir kamın ikezir gumazamizibar arazir kurabar gin zui. Ezi Ikiavira Itir God bar men arazibar aghuagha me batuegha, nguazir kam inigha Israelia ganingi. ⁴ Ahas mighsiabar pin itir asebar ziaba fer danganibar zui. Danganir kaba, da uaghan mighsiar dozibagh isin ikia, temer ekiabar apengan iti. Egha an aseba bagha ofabagh amua, pauran mughuriar aghuim zuiba tue.

Siriaba ko Israelia iza
Judaba ko uariv sosi
(2 Atriviba 16:5)

⁵⁻⁶ Atrivim Ahas arazir kurar bar aviribagh ami, ezi Judan gumazamiziba uaghan Ikiavira Itir God, men ovavibar God, akirim ragha a gasara. Kamaghin amizi, God Sirian atrivim ko an midorozir gumaziba amangizi, me iza Ahas ko an midorozir gumazibav sogha me abira. Egha Siriaba, Judan aviriba inigha ghuzi, me Damaskusin kalabuziabar min iti. Ezi gin Ikiavira Itir God, Israelian Atrivim, a Remalian otarim Peka amadazi, a uan midorozir gumaziba ko iza, Ahas uan midorozir gumaziba ko me misogha me abira. Egha men 120,000plan midorozir gumazir gavgaviba, aruer vamiran me misoghezi, me ariaghire. ⁷ Ezi Israelian midorozir gumazir gavgavir mam Sikri, a Judan gumazir aruar 3pla misoghezi, me ariaghire. Men ziabar kara: Atrivim Ahasin otarim Masea, ko atrivimin dipenimin garir gumazim Asrikam, ko atrivimin girara irir gumazir dapanim Elkana. ⁸ Israelia, Judabar namakaba, me tong men apangkuvizir puvati. Me Judan 200,000plan amiziba ko boriba kalabuziabar min me inigha, men bizir aghuir aviriba sara inigha Samarian nguibar ekiamin ghu.

Akam inigha izar gumazim Odet, Akar Gavgavim isa Israelia ganidi

⁹ Ezi dughiar kamın Ikiavira Itir Godin akam inigha izar gumazir mam iti, an ziam Odet. Israelian midorozir gumaziba uamategheza izar dughiamin, Odet ghua me batogha kamaghin me migei, "Ikiavira Itir God, en ovavibar God, Judabar atara, me isa ian dafaribagh ati. Ezi ia bar men aningaghegha, me misoghezi me ariaghire. Ezi Ikiavira Itir God, ia amizir arazir kurar kamın ganigha gifa. ¹⁰ Egha ia uaghan datirighin Juda ko Jerusalem gumazamizibar amighti, me kalabuziabar min ian ingangarir gumazir kiniba ko ingangarir amizir kinibar otivasa? Manmaghin ami, ia ti ghaze, ia Ikiavira Itir God, ian Godin damazimin deraghavira ikia, egha arazir kurar kamın uan namakabagh amigha osimtiziba iti. ¹¹ Ia oragh. Guizbangira, Ikiavira Itir God bar puv ian aningaghegh bar puv ia damigham. Kamaghin amizi, ia datirighin uan namakar ia kalabuzibar min arighiziba ateghti, me uamategh uan nguibabar mangi."

¹² Ezi Israelin 4plan gumazir aruaba, me Israelian midorozir gumaziba amizir arazir kam gifongezir puvati. Men ziabar kara: Johananin otarim Asaria, ko Mesilemotin otarim Berekia, ko Salumin

otarim Jehiskia, ko Hatlain otarim Amasa.¹³ Ezi 4plan gumazir aruar kaba kamaghin midorozir gumazibav gei, "Ia kalabuziar maba inigh kagh izan marki. E Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kurabagh amizi dar osimtizim en iti. Ia arazir kurar kam uam a damighti, arazir kam en arazir kuraba isafuraghti, da Ikiavira Itir Godin damazimin mangi bar ekeveggham. Eghti Ikiavira Itir Godin aningagharir ekiam en ikiam."¹⁴ Midorozir gumaziba akar kam bareggha, kalabuziaba ko bizir me Judan iniziba inigha, gumazir aruar kaba ko Israelian damazibar da atigha, me ghue.¹⁵ Ezi 4plan gumazir aruar kaba,* dikavigha kalabuziabar akurvasi. Me midorozir gumaziba midorozimin inizir korotiar maba isa, gumazamizir korotiaba puvatizibagh aningi. Egha me daghuasa dagarir asuaba me ganiga, dagheba ko dipaba me ganidi. Egha olivin borem isa marasinin min men duabagh aghua da nosi. Egha me gumaziba ko amizir daruan gavgaviba puvatiziba inigha donkibagh afegha, bar moghira men akua men adarazi bagha zui. Me ghua Jerikon nguibar ekiamin oto, nguibar ekiar kam, detin temer bar aviriba an iti. Egha Israelia me atigha uamateggha Samarian ghu.

Atrivim Ahas uabin akurvaghassa Asiribar azangisi
(2 Atriviba 16:7-9)

¹⁶⁻¹⁷ Israelia, Judabav sogha me abirazi bizir kabar gin, Idomia uamateggha iza Judabav sogha me abira. Egha me gumazamizir maba kalabuziabar min men suigha, me inigha ghu. Kamaghin amizi, Atrivim Ahas gumaziba amangizi, me Asirian atrivim bagh mangi an azaraghti, a izi an akuragham.¹⁸ Ezi Filistiaba uaghan iza aruem uaghiri naghin mighsiar muziariba ko sautin amadaghan itir Negevin danganimin itir Judan nguibar ekiabav sosi. Egha me Judaba abiragha, Betsemesin nguibar ekiam ko, Aijalonin nguibar ekiam ko, Gederotin nguibar ekiam ini. Egha me uaghan Sokon nguibar ekiam ko, Timna ko, Gimson nguibar ekiam, ko dar boroghin itir nguibar doziba sara ini. Filistiaba nguibar ekiar kaba inigha, dagh amizima da men nguibar ekiabar otifi.¹⁹ Osimtizir Atrivim Ahas ko Judan gumazamiziba batozimin mingarim kamakin, Ahas arazir kurar bar aviribagh amua, da ataghiraghassa nighnizir puvatigha, akirim ragha Ikiavira Itir God gasara. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God kantri Juda abinasa, osimtizir kaba ataghizi

da otifi.²⁰ Ezi gin Asirian Atrivim Tiklat Pileser Judan ize, egha Ahasin akurazir puvati. A uan midorozir gumaziba ko iza pazavira Ahas gami.²¹ Ezi Ahas, Tiklat Pileser apezeperasa, Ikiavira Itir Godin Dipenim ko atrivimin dipenim ko gumazir dapanibar dipenibar itir golba ko biziba inigha a ganingi. Ezi arazir kam tong Ahasin akurazir puvati.

Atrivim Ahas bar God ataki

²² Atrivim Ahas osimtizir aviriba isir dughiamin, a Ikiavira Itir God ginhizir puvati. A bar akirim ragha Ikiavira Itir God gasaragha, arazir bar kurar aviribagh ami.²³ A kamaghin migei, "Siriaba faragha midorozimin na abira. Sirian atrivibar aseba ti Siriabar akura. Eghti ki da bagh ofa damuti, da ti uaghan nan akuragham." Egha Ahas Sirian asebar ofa gami. An arazir kabagh amima, bizir kam bangin osimtizir ekiaba, a ko Israelian gumazamiziba batifi.²⁴ Atrivim Ahas uaghan Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven itir itar ekiaba inigha tintinibar da abiagharigha, Ikiavira Itir Godin Dipenimin tiar akaba ase. Egha an asebar ziaba fasa, Jerusalem danganiba bar dar ofa gamir dakozibar ingari.²⁵ Judan nguibar ekiaba bar moghira, dar gumazamiziba mangi ofan mughuriar aghuim zuibar amu asebar ziaba fasava, Ahas mighsiabar pin itir danganibar ingari. Egha arazir kammin, Ahas Ikiavira Itir God, an ovavibar God gamizi, a bar Ahasin aningaghe.

²⁶ Atrivim Ahas amizir arazir igharaziba bar, a faragha atrivimin otozir dughiamin ikeggha ghua an aremezir dughiamin eghaghaniba, akinafarir kammin itima, me kamaghin a dibori, Judaba ko Israelian Atrivibar Eghaghanibar Akinafarim.²⁷ Ezi Ahas uan inazir afeziabar min aremezi, me a inigha Israelian atriviba afir danganimin anefazir puvati. Me an kuam inigha Devitin Nguibar Ekiamin ghugha anefa. Ezi an otarim Hesekia an danganim inigha atrivimin oto.

Atrivim Hesekian eghaghanim

29

(Sapta 29--32)

Hesekia Judan atrivimin iti
(2 Atriviba 18:1-3)

¹ Hesekia azenir 25pla ikia, egha atrivimin oto, egha 29plan azenibar Jerusalem atrivimin iti. An amebam

* **28:15:** Hibrun akam deragha akar kammin mingarim abighizir puvati. Gumazir maba ghaze, akar kaba "4plan gumazir aruar kaba," a deragha migeir puvati. Me kamaghin nighnigha ghaze, "Ingangaribar garir gumazir dapaniba, gumazir aruar maba amisefe, ezi men ziaba akinafarir kalabuziabar garir gumazibar ziaba itir osizirir mammin iti." **28:23:** 2 Eghaghaniba 25:14; Jeremaia 44:17-18 **28:27:** Aisai 14:28

Abiya, a Sekeraian guivim. ² Heskia Ikiavira Itir Godin damazimin arazir aghuibagh ami, mati an ovavim Atrivim Devit amizi mokin.

Me Ikiavira Itir Godin Dipenim gamizi, a ua zue

³ Heskia atrivimin itima an azenir faragha zuimin, an iakinir faragha zuimin, a uam Ikiavira Itir Godin Dipenimin tiar akaba kuigha, ada akirasa gumazir mabav keme. ⁴ Egha a Godin ofa gamir gumazir maba ko, Livain mabav kemezi, me iza aruem anadi naghin Ikiavira Itir Godin Dipenimin, danganir gumazimiziba uari akuvimin uari akufa. ⁵ Ezi a kamaghin me migei, "Ia Livaiba, ia oragh! Ia bar uari isi Ikiavira Itir God, en ovavibar God daningh. Bizir mizirizir maba Dipenir kam gamizi a Godin damazimin zuezir puvati, ezi ia bar da inigh azenan mangi da makunigh. Egh Dipenir kam damighi, a bar zuegh, God baghvira ikiam. ⁶ En ovaviba deragha, Ikiavira Itir God, en Godin akamin gintizir puvatigha an damazimin arazir kurabagh ami. Me Ikiavira Itir God ategha Dipenir a itim akirim ragha a gasara. ⁷ Egha me Ikiavira Itir Godin Dipenimin azuarimin tiar akaba asegha, lamin isiba amunge. Egha me pauran mughuriar aghuim zuim tuer puvatigha, Israelian God bagha ofa gamir dakozimin, ofan bar isia mighiribagh amir puvati.

⁸⁻⁹ "Judaba ko, Jerusalemia arazir kurar kabagh amima, Ikiavira Itir God men aningaghegha me gasighasiki. An apaniba amadazi me iza, en inazir afeziabav soghezi me ariaghire. Egha me en amuiba ko, otariba ko, guiviba inigha ghua kalabuziabar min uan kantrin ghue. Ezi ikizir igharazibar gumazimiziba, Ikiavira Itir God, en nguibar ekiabagh amizir biziba baregha, me digavir kuram gamua, bar atiatigha dibovir akabar e gami. Ezi e bizir kaba bar adagh fo.

¹⁰ "Kamaghin amizi, ki datirighin Ikiavira Itir God, a Israelia en God ko Akar Dikirizir Gavgavim damuasa uan navir averiamin aven nighnisi, eghti a uam en aningaghan kogham. ¹¹ Ia ofa gamir gumaziba ko Livaiba, ia kamaghin fogh, Ikiavira Itir God uan ingangaribar amuasa ia amisefe. Kamaghin amizi, ia bar deravira ingangarir kam damu. Ia Ikiavira Itir Godin damazimin tugh an ingangarim damuva, tuavim gumazimizibar akakaghti, me guizin an ziam fam. Eghti ia ofan mughuriar aghuim zuibar amuam."

¹² Atrivimin akam baraghizir Livaibar ziabar kara: Amasain otarim Mahat ko, Asarian otarim Joel, aning Kohatin ikizimin gumazimning. Ezi Apdin otarim

Kis, ko, Jehalelelin otarim Asaria, aning Merarin ikizimin gumazimning. Ezi Siman otarim Joa ko, Joan otarim Iden, aning Gersonin ikizimin gumazimning. ¹³ Ezi Simri ko Juel, aning Elisafanin ikizimin gumazimning. Ezi Sekaraia ko Matania, aning Asapin ikizimin gumazimning. ¹⁴ Ezi Jehuel ko Simei, aning Hemanin ikizimin gumazimning. Ezi Semaia ko Usiel, aning Jedutun ikizimin gumazimning. ¹⁵ Livain kaba dikavigha ghua uan adarazi batogha, me Ikiavira Itir Godin damazimin uari zueghasa zueghamin arazim gami. Me zuegha givagha Ikiavira Itir Godin akabar gintigha, atrivim me mikemezi moghin, Ikiavira Itir Godin Dipenim gamizi a ua zue. ¹⁶ Ezi ofa gamir gumaziba Ikiavira Itir Godin Dipenim damuti, a zueghasa an aven ghuegha, bizir Godin damazimin zuezir puvatiziba, bar da inigha azenan ize. Me bizir kaba bar da inigha Ikiavira Itir Godin Dipenimin guamin boroghin, danganir ekiar me uari akuvimin ize. Ezi Livaiba bizir kaba atera Jerusalemian azenan ghua, Kidronin fanemin danganir zarim giraghugha da ariki. ¹⁷ Me iakinir faragha zuimin aruer farazimin, Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizar divazimin aven itir biziba bar zueghamin ingangarim maghiram a gami. Me ingara ghua namba 8in aruemin me Dipenimin azuarimin tiar akamin otifi. Egha me Ikiavira Itir Godin Dipenim an damazimin zueghasa, 8plan aruebar ua ingari. Iakinir kamain aruer namba 16in, me ingangarir kam agivazi, Ikiavira Itir Godin Dipenim an damazimin ua zue.

Me Ikiavira Itir Godin Dipenimin ofa gami

¹⁸ Godin ofa gamir gumaziba ko, Livaiba ingangarim agivagha, ghua Atrivim Heskian gara kamaghin a migei, "E Ikiavira Iti Godin Dipenimin itir biziba bar adagh amizi, da zuegha gifa. Ofan bar isia mighiribar amuamin dakozim ko, an ingangarir biziba bar moghira, egha dakozir me God ganidir bretha arizim ko, dakozimin ikiamin biziba, da bar moghira zue. ¹⁹ Atrivim Ahas fomira akirim ragha God gasara, egha Ikiavira Itir Godin Dipenimin itir itarir ekiaba ko, itarir doziba itir danganibar da inigha, danganir igharazibar da arighizi, e uam a da inigha izegha dagh amizi, da Ikiavira Itir Godin damazimin ua zue. Egha e Ikiavira Itir Godin Dipenimin ofa gamir dakozimin boroghin da ariki."

²⁰ Atrivim Heskia akar kam baregha givagha, bar mizaraghara Jerusalemian gumazir dapanibar diazi, me iza uari akufa. Me bar moghira iza uari akuvazi, a me

inigha Ikiavira Itir Godin Dipenim bagha zui. ²¹ Egha me 7plan bulmakaun apuriba ko, 7plan sipsipin apuriba ko, 7plan sipsipin nguziba ko, 7plan memen apuriba inigha da sara zui. Egh 7plan memen apurir kaba, me da Judan gumamazibar arazir kuraba ko, atrivimin adarazir arazir kuraba ko, Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven amizir arazir kuraba, bar moghira dagh nighnigha, arazir kuraba gin amadir ofa damuam. Egha atrivim, asizir kabar Ikiavira Itir Godin ofa gamir dakozimin dar ofa damuasa Aronin ovavir boribav keme. ²² Ezi me 7plan bulmakaun apuriba faragha dav soghezi, ofa gamir gumaziba dar ghuziba inigha ghua ofa gamir dakozimin da kavamangi. Ezi me gin 7plan sipsipin apuriba ko, 7plan sipsipin nguzibav soghezi, ofa gamir gumaziba dar ghuziba inigha ghua uaghan ofa gamir dakozimin da kavamangi. ²³ Ezi gin atrivim gumazir aviriba ko tughav itima, ofa gamir gumaziba ghua arazir kuraba gin amadir ofa bagha 7pla memen apuriba inigha izezi, atrivim ko gumazir kaba bar uan dafariba isa memen kabagh isin ariki.

²⁴ Egha atrivim kamaghin migei, "E Israelian gumamaziziba bar, me e bagh arazir kuraba gin amadir ofaba ko, ofan bar isia mighiribar amuam." Kamaghin amizi, ofa gamir gumaziba, Israelia bar men arazir kuraba gin amangamin ofaba bagha, 7plan memen kabav suegha, dar ghuziba inigha ghua ofa gamir dakozimin da kavamangi.

²⁵ Atrivim Hesekia, Ikiavira Itir God fomira uan akam inigha izir gumazinning, Gat ko, Natan ko, Atrivim Devit ganingizir Akar Gavgavimin gintigha, Livaibav kemezi, me gitaba ko, tambarinba ko, buaba inigha ghua, Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven tuivighav iti. ²⁶ Livain kaba, Atrivim Devit fomira ikiararangizir gitaba ko bizir igharazibar suigha tuivighav iti. Ezi ofa gamir gumaziba uan sighabar suigha me ko tuivighav iti. ²⁷ Ezi Hesekia ofan bar isia mighiribar amuasa, ofa gamir gumazibav kemezi, me maghira ofabagh amima, Livaiba, Ikiavira Itir Godin ziam fer onger akabagh ami. Ezi ofa gamir gumaziba sighabagh ivima, Livaiba Atrivim Devit atizir gitaba ko bizir igharazibagh ikarara ighiar aghuibagh ami. ²⁸ Ezi gumamaziziba bar Ikiavira Itir Godin ziam fema, Livaiba onger akabagh amima, ofa gamir gumaziba sighabagh ivi. Me kamagharam amua ghuavira itima, ofan bar isia mighiriba isigha bar gifa. ²⁹ Ofan kaba givazima, Atrivim Hesekia ko, gumamaziziba bar moghira, teviba apirigha dapaniba avigha Ikiavira Itir Godin ziam fe. ³⁰ Ezi Atrivim Hesekia gumazir dapaniba ko, me Atrivim

Devit ko akam inigha izir gumazim Asap, aning fomira Ikiavira Itir Godin ziam fasa osirizir ighiaba bangasa Livaibav gei. Ezi Livaiba bar akuegha ighiabagh ami. Egha me gin teviba apirigha dapaniba avigha Godin ziam fe.

³¹ Ezi Hesekia gin kamaghin gumamazizibav gei, "Ia guizbangira bar uari isa Ikiavira Itir God ganingi. Kamaghin amizi, ia an boroghin izam. Ia Ikiavira Itir God ko navir vamiran ikiamin ofaba, ko a minabir ofaba inigh, Ikiavira Itir Godin Dipenimin izi." Ezi gumamaziziba bar moghira atrivimin akam baregha ofaba inigha izi. Ezi marazi uan navir averiabar aven, bar isia mighirir ofabar amuasa bar ifonge, ³² egha me 70plan bulmakaun apuriba ko, 100plan sipsipin apuriba ko, 200plan sipsipin nguziba inigha Ikiavira Itir God bagha bar isia mighirir ofan kabar amuasa izi. ³³ Egha me uaghan 600plan bulmakaun apuriba ko, 3,000plan sipsipba ofabar min da inigha, Ikiavira Itir God daningasa izi. ³⁴ Ofa gamir gumazir Godin damazimin zueghamin arazim gamiziba avirasemezir puvati, ezi ofan bar isi mighiramiba bagh asizibav sogh, dar inibav sa da aghoram in gangarim bar ekefe. Kamaghin amizi, ingangarim zuamira givaghasa, Livain maba dikavigha ofa gamir gumazibar akuragha asizibav soke. Bizir kamin mingarim kamakin, Livaiba faragha dikavigha, zuamira Godin damazimin zueghamin arazimin uarigh amigha zue. Ezi ofa gamir gumazir aviriba zuamira arazir kam gamizir puvati. Egha gin ofa gamir gumaziba Godin damazimin uari zuezir arazim gamizi, Livaiba ua ingangarim kam gamir puvati. ³⁵⁻³⁶ Ofa gamir gumaziba bar, ofan bar isia mighirir aviribagh ami. Egha me ingangarim kamagharam amizir puvati. Me God ko navir vamiran ikiamin ofaba bagh asizibar oviba tuava, bar isia mighirir ofaba bagha gumamaziziba inigha izezir wainba isa ofan min da inge. Atrivim Hesekia uan gumamaziziba ko kamaghin fo, God men akurazi Dipenim akiraghasir ingangarim kaba zuamira gifa. Kamaghin amizi, me God pirafa bar akonge. Egha me kamaghira ua Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven ofabagh amua an ziam fe.

30

Me, God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam damuamin biziba akiri

¹ Atrivim Hesekia, a God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam damuasava Israel ko, Judan gumamaziziba bagha akam amada, eghti me izi Jerusalem in Ikiavira Itir Godin Dipenimin uari akuvaghham. Egha a

uaghan Efraim ko, Manasen anabamningin gumazamiziba bagha akinafariba amangi. ²⁻³ Me iakinir faragha zuimin isar kam damuasa ifonge, mati me bar fomira ami mokin. Ezi ofa gamir gumazir aviriba Godin damazimin zueghamin arazibagh amizir puvati, egha uaghan gumazamiziba iza Jerusalem uari akuvazir puvati. Kamaghin amizi, atrivim uan gumazir dapaniba ko, an gumazamiziba, me iakinir namba 2in isam damuasa akam akiri. ⁴ Atrivim ko gumazamiziba bar nighnizir kam bagha navir vamira iti. ⁵ Kamaghin amizi, me bar Israelin itir danganiba bagha akaba amangi. Me Berseban nguibar ekiar sautin amadaghan itimin ikegha ghua, Danin nguibar ekiar notin amadaghan itimin tu. Egh gumazamizibav kemeghti, me Ikiavira Itir God, a Israelian God bagh izi, Jerusalem uari akuvagh God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam damuam. Moses Osirizir Araziba ghaze, Israelia bar moghira uari akuvagh isar kam damuam, ezi men varazira arazir kamin gintisi.

⁶ Kamaghin amizi, atrivim uan gumazir dapaniba ko, akinafariba osirigha gumazir mabagh aniga kamaghin me migia ghaze, ia akinafarir kaba inigh bar moghira Israel ko Judan danganiba bar dar mangi. Akinafarir kabar itir akaba kamaghin migei, "Ia Israelian ikiavira itir varazira, Asirian atriviba ia gasighasighizir puvatziba, ia oragh. Ia uamategh Ikiavira Itir God, a en ovaviba Abraham, Aisak ko, Jekopin God, a bagh izi. Ia kamaghin damuti, Ikiavira Itir God izi ia ko ikiam. ⁷ Ian inazir afeziaba ko, aveghbuaba amizi moghin, ia arazir kurabar amuan marki. Me Ikiavira Itir God, a men ovavibar God, me akirim ragha a gasara, ezi God me ategha puv me gamua bar me gasighasiki. Ezi ia uari bizir kabar gani. ⁸ Ia uan ovavibar min akaba batoghan marki. Ia uari isi Ikiavira Itir God daningigh. Egh ia Jerusalem izi Ikiavira Itir God, en God zurara ikiasa ua bagha misevezir dipenimin an ziam fi. Ia kamaghin damuti, a ua ian aningaghan kogham. ⁹ Ia fo, ian apaniba ian aveghbuaba ko, boriba inigha uan nguibabar ghuegha, me isa kalabuziabar min me ariki. Ia uamategh Ikiavira Itir God bagh iziti, a ian apanibar amuti, me ian adarazir apanguvigh, ua me amadaghti me uamategh ian nguazimin izam. Bar guizbangira, Ikiavira Itir God ian God, a Godin apanguvim itim. Kamaghin amizi, ia navibagh iragh, a bagh uamategh iziti, a ragh ua ian ganava, ua ia iniam."

¹⁰ Ezi gumazir kaba akinafarir kaba inigha ghua Efraimin anabam ko, Manasen

anabamin nguazimningin itir nguibar ekiabar ikegha ghua, Sebulunin anabamin nguazir notin amadaghan itimin tu. Egha me atrivimin akabar gumazamizibav geima, gumazamiziba oraghan aghuagha, aka mikirvagha, dibovir akabar gumazir kabav gei. ¹¹ Ezi Aser ko, Manase ko, Sebulunin anababar gumazir varazira akar kam baregha, Ikiavira Itir Godin damazimin uari abiragha Jerusalem ghue. ¹² Ezi God uabi Judabagh amima, me navir vamira inigha bar moghira atrivim ko, an gumazir dapanibar akamin gintigha iza Jerusalem uari akuvagha, Ikiavira Itir Godin Akar Gavgaviba mikemezi moghin, isar kam gami.

Me God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam gami

¹³ Egha iakinir namba 2in, Yis Puvatzir Bretin Isam Damuamin Dughiamin, gumazamizir bar avirir dafam iza Jerusalem uari akufa. ¹⁴ Egha me ghua Jerusalem itir asebar ziaba fer ofa gamir dakoziba ko, ofan migharir mughuriar aghuim zuir ofa gamir dakoziba akaraghariki. Egha me ofa gamir dakozir kabar oteviba inigha, ghua Kidronin Fanemin danganir zarimin da makuni. ¹⁵ Egha namba 2in iakinimin, an aruer namba 14in, me God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam bagha sipsipin nguzibav soke. Ezi ofa gamir gumaziba ko, Livaiba, Godin damazimin zueghamin arazibar gin ghua uari zuezir puvati, kamaghin me bar aghumsigha ghua uari zueghamin arazimin uarigh amigha zue. Me uari zuegha givagha, ofan bar isi mighiramibar asiziba inigha Ikiavira Itir Godin Dipenimin zui.

¹⁶ Ofa gamir gumaziba ko, Livaiba, Godin ingangarir gumazim Moses me ganingizir Arazibar gin ghua Ikiavira Itir Godin Dipenimin gumazamizibar damazimin tuifi. Ezi Livaiba ofabar ghuziba inigha ofa gamir gumazibagh aningizi, me da isa ofa gamir dakozimin da kavamadi. ¹⁷ Gumazamizir aviriba, Godin damazimin uari zueghasa zueghamin arazim gamizir puvati, kamaghin me uari uan sipsipin nguzibav suegh dar ofa damuan kogham. Kamaghin amizi, Livaiba gumazamizir kabar sipsipin nguzibav soghezi da Ikiavira Itir Godin bizibaram otifi. ¹⁸⁻¹⁹ Ezi gumazamiziba bar moghira ofa gamizir sipsipin kabar tuziba ame. Egha me Moses Osirizir Araziba mikemezi moghin, men bar avirim faragha Godin damazimin uari zuezir arazim gamizir puvati. Zuezir puvatzir gumazamizir avirir kabar maba, me Efraim ko, Manase ko Isakar ko,

Sebulunin anababar adarazir ize. Atrivim Hesekia me ginighnigha kamaghin God ko migei, "O Ikiavira Itir God, en ovavibar God, ni fo, gumazamizir kaba nin Arazibar gin ghua uari uezir puvatigha, nin Dipenimin ize. Me bar ifongiar ekiam nin ikia ni bagh izi nin ziam fasa. Ikiavira Itir God, ni bar dera, ni gumazamizir kabar arazir kuraba gin amadagh." ²⁰ Ezi Ikiavira Itir God Hesekian azangsizim baregha, gumazamizir kabar arazir kuraba gin amadagha, me gasighasighizir puvati.

²¹ Ezi gumazamiziba, Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiam bagha Jerusalem uari akuvagha 7plan aruebar ikia bar akonge. Ezi Livaiba ko, ofa gamir gumaziba, dughiahar zurara Ikiavira Itir Godin Dipenimin pamtemin gitabav sogha Ikiavira Itir Godin ziam fe. ²² Isar kamin dughiamin, Livain maba Ikiavira Itir Godin ingangariba bar deraghavira dagh ami, kamaghin amizi, Atrivim Hesekia me minabagha gavgavim me ganidir akabar me migei. Dughiar kamin, gumazamiziba 7plan aruebar Ikiavira Itir Godin ziam fer isar ekiam gamua God ko navir vamiran ikiamin ofabagh amua, egha Ikiavira Itir God, men ovavibar Godin ziam fava a minabi.

Me Godin ziam fer dughiam ua 7plan aruebagh isafura

²³ Yis Puvatizir Bretin Isar Ekiamin Dughiamin aruer 7pla gifa, ezi gumazamiziba Godin ziam fasa 7plan arueba ua dagh isafuraghasa akam akiri. Kamaghin amizi, me ua 7plan aruebar Godin ziam fa bar akongegha iti. ²⁴ Ezi Atrivim Hesekia 1,000plan bulmakaun apuriba ko, 7,000plan sipsipba inigha ofabar amuasa gumazamizibagh aningi. Ezi an gumazir dapaniba, 1,000plan bulmakaun apuriba ko, 10,000plan sipsipba ofabar amuasa gumazamizibagh aningi. Ezi dughiar kamin, ofa gamir gumazir bar aviriba, Godin damazimin uari zueghasa zueghamin arazim gami. ²⁵⁻²⁶ Ofa gamir gumaziba ko, Livaiba ko, Judan gumazamiziba ko, notin amadaghan Israelin nguazimin izeziba ko, Kantrin Igharazibar Gumazamizir Juda ko Israelin itiba, me bar moghira Jerusalem ikia bar akonge. Bar guizbangira, Devitin otarim Atrivim Solomonin dughiamin ikegha iza datirighin, bizir kamaghin garitam Jerusalem otozir puvati. ²⁷ Ezi gin ofa gamir gumaziba ko, Livaiba dikavigha tuivigha deragh gumazamizibar amuasa, Godin azangsisi. Ezi God uan Nguibamin ikia, egha uan ofa gamir gumazibar azangsizim barasi.

31

Hesekia Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingangariba akiri

¹ Godin ziam fer dughiar ekiar kaba givazima, gumazamizir iza Jerusalem uari akuvaziba, me tintinibar Judan nguibar ekiabar ghua, dagiar guarir akiniba apiragharigha, temer guarir aser amizim Aseran nedazim itiba okaghariki. Me uaghan Judan anabam ko, Benjaminin anabam ko, Manasen anabam ko, Efraimin anabamin nguazibar ghua, ofa gamir dakoziba ko, mighsiabar pin itir danganir asebar ziaba feba saram asighasigha, bizitam ataghizir puvati. Egha me gin uamategha uan nguibabar zui.

² Atrivim Hesekia ofa gamir gumaziba ko, Livaiba tuiragha, men ikiziba vaghvagh damuamin ingangaribar me arigha, me migia ghaze, ia ofa gamir gumaziba ko, Livain ikiziba fomira ingarizi moghin ia ingangaribar amu. Ingangar kaba: Me ofan bar isia mighiriba ko, God ko navir vamiran ikiamin ofabagh amua, Ikiavira Itir God minabava, an ziam fava, an Dipenimin ingangariba bar dagh ami. ³ Atrivim kamaghin migia ghaze, ofa gamir gumaziba, an divazimin aven an asizibar tongin asiziba iniva ofan bar isia mighiriba, zurara mizaraziba ko, guaratizibar dar amu. Egh me uaghan Sabatin dughiaha ko, iakinir igiaba ko, Godin ziam fer dughiar ekiaba sara, me an asiziba inigh ofa damu, mati Ikiavira Itir Godin Arazir Moses fomira osiriziba mikemezi mokin.

⁴ Egha atrivim kamaghin Jerusalem gumazamizibav gia ghaze, me uan daghebar tongin daghetaba inigh ofa gamir gumaziba ko, Livaiba bagh da inigh izi. Gumazamiziba kamaghin damuti, ofa gamir gumaziba ko, Livaiba deragh uan ingangarim damuam, mati Ikiavira Itir Godin Araziba mikemezi mokin. ⁵ Atrivimin akar kam, kantrin danganiba bar dar ghu, ezi gumazamiziba zuamira witin faragha otivizir bar aghuiba ko, wainin dipar bar aviriba ko, olivin boreba ko, haniba, ko, dagher guar avirir me azenibar iniziba inigha, ofa gamir gumaziba ko, Livaiba bagha da inigha izi. Me uaghan uan dagheba 10plan pozibav kinigha, dar pozir vamira isa ofa gamir gumaziba ko, Livaibagh aningi. ⁶ Ezi Judan nguibar ekiabar itir gumazamiziba, me bar moghira vaghvagha uan bulmakauba ko, sipsipba 10plan okoruabar da arigha, egha dar okoruar mam inigha zui. Me uaghan uan biziba 10plan pozibav kinigha, dar pozir vamira Ikiavira Itir God, men God

bagha da ariki,* egha me bizir kaba bar ada ingha iza pozir aviribav kini.

⁷ Gumamaziziba iakinir namba 3in, bizibar pozibav kinigha, da atera zui. Me kamaghira amua ghua namba 7in iakinimin tu. ⁸Ezi Atrivim Heskia ko, gumazir dapaniba ghua, gumamaziziba ingha izezir bizibar pozibar ganigha, Ikiavira Itir Godin ziam fa, Israelian gumamaziziba minabagha, me bagha bar akonge. ⁹ Egha atrivim kamaghin ofa gamir gumaziba ko, Livaibar azai, “Manmaghin amizi ia dagher pozir avirir kaba iti.”

¹⁰ Ezi ofa gamir gumazibar dapanim Asaria, a Sadokin adarazir mav, a kamaghin atrivimin akam ikaragha ghaze, “Ikiavira Itir God bar deraghavira uan gumamazizibagh amizi, me dagher bar avirim ingha an Dipenimin ize. E dagher kabar avirim ame, egha da agivan iburazi, dagher pozir bar aviriba ikiavira iti.”

¹¹ Ezi atrivim mkemezi, ingangarir gumaziba Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir divazimin aven, biziba arighasa danganiba akira dar ingari. ¹² Egha me dagher kaba ko, bizir igharaziba ko, 10plan pozibar arighizir bizir kabar pozir mam ingha, Ikiavira Itir Godin Dipenimin biziba arighamin danganir kabagh ariki. Ezi Livain mamim ziam Konania, a ingangarir kamin garir gumazir dapanim, ezi an aveghbuam Simei, a ingangarir kamin garir gumazir namba 2. ¹³ Atrivim Heskia ko, Godin Dipenimin ofa gamir gumazibar dapanim Asaria, aning Konania ko, Simein akurvaghasa, ua Livain maba amisefe. Men ziabar kara: Jehiel, Asasia, Nahat, Asahel, Jerimot, Josabat, Eliel, Ismakia, Mahat ko Benaia. ¹⁴ Imnan otarim Kore, a Livain mav, a Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir divazimin aruem anadi naghin itir tiar akamin garir gumazim. Atrivim ko, Asaria ingangarir kaba Kore ganingi: A gumamaziziba uan ifongiabar gin ghua, God ganidir ofaba iniam. Egh uaghan ofan igharazir gumamaziziba Ikiavira Itir God ganidiba inigh, ofan bar anogoroghezibar naba inigh, da tuiragh ofa gamir gumazibar aningam. ¹⁵ Ezi Livain maba Koren akurvagha ingangarir aghuim gamua, ofa gamir gumazibar nguibar ekiabar aven ingara ofa gamir gumazibar ikiziba bagha dagheba tuiragha me ganidi. Livain kabar ziabar kara: Iden, Miniamin, Jesua, Semaia, Amaria ko Sekania. Me dagheba isa men ikiziba bar me ganidima, tav daghetamin otevezir puvati, me bar moghira dagheba ini, gumazir igiaba ko, ghuriba sara. ¹⁶ Ofa gamir gumazibar otariba, 3plan azeniba

ikiti, me men ziaba isiva ikizibar ziabar apengan da osiram. Egh me daghebar aningamin dughiamin, me ziar kabar ganiva, dagheba me daningam. Egh Godin ofa gamir gumazitamin ikizim mangi Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingaramin dughiam otoghti, me Jerusalem mangegh ingarti, me ua men nguibamin me bagh daghebar arighan kogham.†

¹⁷ Me ofa gamir gumazibar ziaba osirir dughiamin, me men ikizibar ziabar apengan da osirighi, me uari akuvagh, uaghara ingaram. Egh Livaibar ziaba osirir dughiamin, me 20plan azenibar ikegha ghuanadir gumaziba, me men ikiziba damuamin ingangaribar apengan men ziaba osiri. ¹⁸ Egha ofa gamir gumazibar ziabar apengan, me men amuiba ko, borir iririviba ko, otariba ko, guivir asebar ziaba saram osiri. Ezi ofa gamir gumazir kaba, zurazurara Ikiavira Itir Godin damazimin uari uari zuamin ingangarim iti.‡ ¹⁹ Aronin adarazir ofa gamir gumazir maba, me ofa gamir gumazibar nguibar ekiabar nguazir otevir mabar iti. Ezi gumazir maba nguibar ekiar kabar ikiava, dagheba ofa gamir gumazir kabagh anidi. Egha me uaghan dagheba isa Livain ziabar apengan itir Livaibagh anidi.

²⁰ Heskia, Judan danganiba bar dar ofa gamir gumaziba ko, Livaibar akurvazir ingangarir aghuim gami. Egha a Ikiavira Itir God, uan Godin damazimin, arazir aghuiba ko, guizin arazibagh ami. ²¹ Heskia uan navir averiamin aven God baghavira ikiasa bar gavgafi. Egha deraghavira ingara Godin Dipenim uam anekirigha Godin Akar Gavgaviba ko, an Arazibar gin zui. Kamaghin amizi, Heskia amizir ingangarir aviriba, da bar deraghaviram otifi.

32

Asiriaba Jerusalemia misoghasa izi
(2 Atriviba 18:13-37; 19:14-29; 19:35-37; Aisaia 36:1-22; 37:8-38)

¹ Atrivim Heskia guizbangira Ikiavira Itir Godin akabar gin ghua amizir ingangarir kabar gin, Asiriabar Atrivim Senakerip uan midorozir gumaziba ko iza Judabav sosi. Egha men nguibar ekiar divazir bar gavgaviba aviniziba okarigha iti. Senakerip nguibar ekiar kabagh ativagh dar ganasa nighnisi. ² Ezi Heskia kamaghin oraki, Senakerip uaghan Jerusalem ko misoghasa. ³ Ezi Heskia uan gumazir dapaniba ko, midorozir gumazir bar gavgaviba ko, me nguibar ekiamin azenan itir emimirir dipaba apirasa akam misoke. Ezi me bar an akura. ⁴ Dughiar

31:10: Malakai 3:10 † **31:16:** Hibrun akam deragha akar kamin mingarim abighizir puvati. ‡ **31:18:** Hibrun akam deragha akar kamin mingarim abighizir puvati.

kamin, me gumazir bizir ekiam akuvagha, kamaghin me migei, "E mangi nguibar ekiamin azenan itir emimir dipaba apirika. E kamaghin damighti, Asiriaba ua izi damamin dipar aviriba ikian kogham." Egha me ghua faner men nguazim abigha zuim ko, emimir dipar kaba bar ada apemegeha da apiri.

⁵ Egha Heskia zuamira Jerusalem avinizir divazim gavgavim a daningasa, uan ingangarir gumazibav gei. Ezi ingangarir gumaziba divazir akaraghirezir akuar mam uam anekirigha, me midorozir gumaziba isin iki apaniba bagh ganasa, tauan gavgavir ruariba divazim gisin dar ingari. Egha nguibar ekiam avinizir divazim, an azenan, me ua divazir gavgavir igharazir mamin ingarizi, a bar nguibar ekiam ekiaru. Egha me Devitin Nguibar Ekiamin itir danganir zarir me nguazibar apemezim, me ua gavgavim divazim ganidi. Egha me misoghasa afuziba ko, orar aviribar ingari.

⁶ Egha gin, Heskia Jerusalem gumazamizibar ganasa, midorozir gumazibar garir gumazir dapanim amisefe. Egha a nguibar ekiamin tiar kamin boroghin uari akuvir danganir ekiamin, bar gumazamiziba akufa. Egha gavgavim men navibar aningasa, akar bar aghuibar me migei. A kamaghin me migei, ⁷ "Ia tugh gavgavigh, Asirian atrivim ko, an midorozir gumazir bizir kamin atiatingan marki. Me gavgavir bar ekiam ti, ezi e ko itir gumazir mam, an gavgavim bar ekeveghe men gavgavim bar a gaffira. ⁸ Asirian atrivim, a gumaziba da uan gavgavim ini, ezi en gavgavim, a Ikiavira Itir God, en Godra. A e ko iki en akuragh, en midorozibar aven, an e bagh en apaniba abinan." Gumazamiziba atrivimin akaba barazima, akar kaba gavgavim men navibagh aningi.

⁹ Dughiar kamin Senakerip uan midorozir gumaziba ko, me Lakisin nguibar ekiamin misosi. Egha a uan gumazir dapanir maba amangizi, me an akabar gun Heskia ko, Judabav kimasa Jerusalem ghue. An akabar kara: ¹⁰ "Ki Asirian Atrivim Senakerip, ki foghasa, ia manmaghin garir gavgavim ikia ghaze, e ian nguibar ekiam inian iburagham? Bar puvati. ¹¹ Ki fo, Heskia kamaghin ia migei, Ikiavira Itir God, a ian God, a ian akuraghti, e Asiriaba ia gasighasighan kogham. Heskia ia gifari, ia nighnizir gavgavim an akabar iki e ateghti, e ian nguibar ekiam iningham koghti, ia uari bagh ganigh. E ia ekirughti, ia damamin dagheba ko, dipaba puvatigh arighiregham.

¹² Ia fo, Heskian kamra, mighsiabar pin itir danganir Godin ziam feba ko, an ofa gamir dakozir pura tintinibar itiba bar dagh asighasiki. Egha ghaze, ia Judaba ko Jerusalemia, ia mangi ofa gamir dakozir vamira, mughuriar aghuim zuir ofabar amuva Godin ziam fam.

¹³ "Ki uan ovaviba ko, e kantrin igharazibagh amizir biziba, ia ti dagh fozir puvati? Ia ghaze, igharaz darazir aseba men akurazi, ki ti men kantribagh asighasighizir pu? Bar puvati. ¹⁴ E kantrin aviriba ko misoke, ezi men aser aviriba iti. Ezi kantrin igharazitamin asetam men akurazi, me midorozir tamin e abirazir puvati. Ezi ia tizim bagha ghaze, ian God ian akuraghti ia midorozimin e abiragham? Ti puvatigham! ¹⁵ Ia Heskia ateghti a ia gifaran marki, egh ia an akam baraghan marki. Bar guizbangira, kantrin igharazitamin asetam an akuragha gavgavim a ganingizi, a nan ovaviba ko misogha me abirazir puvati. Bar guizbangira, ian God uaghan ian akuraghan kogham."

¹⁶ Asirian atrivimin gumazir dapaniba, akar kurar bar aviribar Ikiavira Itir God ko, an ingangarir gumazim Heskia gami. ¹⁷ Atrivim Senakerip uaghan akinafariba osira Ikiavira Itir God, Israelian God dipofi. Akinafarir kaba, migirigiar kaba iti, "Ki kantrin igharazibav sozima, men aseba men akurazi, me na abirazir puvati. Ezi kamaghira, Heskian God uaghan nan dafarim da, uan gumazamizibar akuraghan kogham. Bar puvatigham." ¹⁸ Asirian gumazir dapaniba pamtemin Hibrun akamin dim tiariba akar mikimti, Jerusalem nguibar ekiam avinizir divazir mitiar gavgavim gisin itir gumazamiziba uan akam baregh, bar atiatiagham. Eghti tuavir kamin, Asiriaba nguibar ekiam inian iburaghan kogham. ¹⁹ Asiriaba kamaghin nighnigha ghaze, Jerusalem God ti kantrin igharazibar asebar min gari. Aser kaba gumazamiziba uari uan dafaribar dar ingari, kamaghin amizi, me dibovir akabar a gami.

²⁰ Atrivim Heskia, Asiriabar akar kaba bareghe, akam inigha izir gumazim Aisaia ko, aning unaningin akurvaghasa God ko migia an dei. (Aisaia, a Emosin otarim.) ²¹ Ikiavira Itir God aningin dimdiam bareghe enselin mam amadazi, a Asirian atrivimin midorozir gumaziba itir danganimin ghua, gumazir dapaniba ko, midorozir gumazir bar gavgaviba ko, midorozir gumazibar garir gumazir dapanibav soghezi me bar ariaghire. Kamaghin amizi, Atrivim Senakerip bar

aghumsigha, uamategha uan kantrin ghu. Egha gin, a uan asemin ziam fasa, an dipenimin aven ghuzi, an otarir maba iza midorozir sababar a misoghezi, an areme.

²² Arazir kamın, Ikiavira Itir God, Atrivim Hesekia ko, Jerusalemian akura, ezi Asirian Atrivim Senakerip me gasighasighizir puvati. Ikiavira Itir God uaghan, igharaz darazi ataghizi, me iza Judabagh asighasighizir puvati. Judaba amir biziba bar, Ikiavira Itir God men akurazi me navir amirizim sara deraghavira ikia avughsi. ²³ Ezi Kantrin Igharazibar Gumazamizir avirim, Jerusalemian iza, Ikiavira Itir God bagha ofaba inigha iza. Me uaghan bizir aghuiba inigha iza Hesekia ganidi. Dughiar kamın ikegha zui, Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, ziar ekiam Judan Atrivim Hesekia ganiga ghuavira iti.

Hesekia arimariam ini

(2 Atriviba 20:1-3; 20:12-19; Aisaia 38:1-3; 39:1-8)

²⁴ Asiriaba paza Judabagh amir dughiar kamın, Atrivim Hesekia arimariam bar ekiam inigha aremegasava ami. Dughiar kamın, a Ikiavira Itir God ko migeima, Ikiavira Itir God an dimdiam ikaragha, ababanir mam an akagha ghaze, an arimariam givagham. ²⁵ Heseikian arimariam gin givazi, a Ikiavira Itir God, an akurazir bizir ekiar kam ginighnizir puvati. A uabi fava, Ikiavira Itir God minabazir puvati. Kamaghın amizi, Ikiavira Itir God an aningaghegha, a ko, Juda ko, Jerusalemian gumazamizibagh asighasighasava ami. ²⁶ Ezi Hesekia Jerusalemia ko, me uari fer arazim ategha uari abira. Kamaghın amizi, an atrivimin itir dughiamin, Ikiavira Itir God me gasighasighizir puvati.

Hesekia ziar ekiam ko dagiar bar aviriba iti

²⁷ Hesekia dagiar bar aviriba ikia, atrivir bar gavgavimin otogha ziar ekiam iti. A ingangarir gumazamizibav kemezi, me silvaba ko, gol ko, dagiar ivezir bar pin koziba ko pauran mughurir aghuim zuiba ko, bizir igharazir ivezim bar pin kozibar arighamin dipenibar ingari. ²⁸ Ezi an ingangarir gumaziba uaghan witba ko, wainin dipaba ko, olivin boreba arighamin dipenibar ingari. Egha me uaghan bulmakaun guar aviriba arighamin dipenir ekiabar ingarigha, sipsipbar arighasa divazibar ingari. ²⁹ God bizir aghuir bar aviriba Hesekia ganingı, ezi Hesekia sipsipba ko, bulmakaun bar aviriba ini. Ezi an ingangarir gumaziba a bagha nguibar ekiar

aviribar ingari. ³⁰ Atrivim Hesekia fomira Gihonin Emimir Dıpam pin anepirigha, Devitin Nguibar Ekiamın aruem uaghiri naghın, dipam bagha nguazimin aven torir ruarim gikuizi, dipam an aven uaghiri. Atrivim Hesekia amizir biziba bar deraviram otifi. ³¹ Babilonın kantrin itir gumazir aruba, God kantri Juda gamizir mirakelin kamın* eghaghanim baregha, bizir kamın mingarim gifoghasa gumazir maba amangizi, me Hesekia bagha iza. God Heseikian araziba ko, navir averiam gifoghasa a badava, dughiar kamın Hesekia ataki.

Atrivim Hesekia areme

(2 Atriviba 20:20-21)

³² Atrivim Hesekia amizir bizir igharaziba ko, an arazir aghuibar eghaghaniba bar, akinafarir me kamaghın diborimin iti, Akam Inigha Izir Gumazim Aisaia, A Emosin Otarim, a Irebamin Min Garir Bizimın Ganizir Bizibar Eghaghaniba ko, akinafarir me kamaghın diborim, Judaba ko Israelian Atrivibar Eghaghanibar Akinafarim. ³³ Atrivim Hesekia uan inazir afeziabar min aremezi, me an kuam isa Atrivim Devitin ovavir boribar mozibar boroghın anefa. An mozim atrivir igharazir mabar mozibar mong mighsiamin pin iti. Ezi Juda ko, Jerusalemian gumazamiziba, an ziar ekiam ginighnigha bar an kuarkufi. Ezi an otarim Manase an danganim inigha atrivimin oto.

Atrivim Manasen eghaghanim

33

(Sapta 33)

Manase Judan atrivimin iti

(2 Atriviba 21:1-9)

¹ Manase azenir 12pla ikia, Judabar atrivimin otogha, 55plan azenibar Jerusalemian atrivimin ike. ² Manase arazir aghuimin gin zuir pu. Puvati. A gumazamizir igharazir fomira nguazir kamın ikezibar arazir mizirizir kurabar gin zuima, Ikiavira Itir God me batuegha, nguazir kam isa Israelia ganingı. Ezi datirighın Manase Ikiavira Itir Godın damazimin arazir kabagh ami, kar arazir Godın damazimin derazir puvatiziba.

³ Fomira an afeziam Hesekia mighsiabar pin itir asebar ziaba fer danganiba apiraghariki. Ezi datirighın, Manase ua dar ingari. Egha asem Balin ziam fasa ofa gamir dakozibar ingari. Egha an aser amizim Aseran nedazim itir temer

32:25: 2 Eghaghaniba 24:18; 26:16; Onger Akaba 116:12
Mirakelin kam, an eghaghanim, a 2 Atriviba 20:8-11in iti.

15:4 33:4: 2 Eghaghaniba 6:6

32:26: 2 Atriviba 20:19; Jeremaia 26:18-19 * 32:31:
33:2: Godin Araziba 18:9; 2 Eghaghaniba 28:3; Jeremaia

guarir akinibar ingari. Egha uaghan overiamin itir mikovezibar ziaba fe. ⁴ Egha an aseba bagha Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven ofa gamir dakozibar ingari. E bar fo, fomira Ikiavira Itir God, uan Dipenir kam ginighnigha kamaghin mikeme, "Jerusalem in itir Dipenir kam, an aven gumazamiziba nan ziamra fi ikiam." ⁵ Ezi Manase, Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir divazimin aven itir danganir uari akuvir pumuningin, an overiamin itir mikovezibar ziaba fasa, ofa gamir dakozir mabar ingari. ⁶ A Hinomin danganir zarimin iraghugha, uan otarir mabav soghezi me ariaghirezi, a ofan bar isia mighirimin min me tuezi me bar isia mighiri. Egha a uabin akuraghasa ariaghirezir gumazamizibar duabar diava, uaghan uabin akuraghasa kukunir gumazibar azai, egha akavsiar igharagha garir aviribagh ami. Manase arazir kurar aviriba Ikiavira Itir Godin damazimin dagh ami, ezi an arazir kurar kaba Ikiavira Itir God gamizi, a bar aningaghe.

⁷ Egha Manase aser amizim Aseran marvir guar kam ingha a isa Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven aneti. Fomira Ikiavira Itir God, Dipenir kam ginighnigha kamaghin Devit ko, an otarim Solomon mikeme, "Jerusalem in nguibar ekiam ko an itir Dipenir kam, ki uabi Israelian anababar tongin a ginaba, eghti me zurara an izi, nan ziamra fam." ⁸ Ia nan gumazamiziba, ki mikemezi moghin, ia nan Arazir nan ingangarir gumazim, Moses, ia ganingiziba ko, arazir ki ifongeziba ko, bizir ki damuasa ia mikemeziba, ia bar dar gin mangiti, nguazir ki fomira ian inazir afeziabagh aningizi, ia datirighin apiaghav itim, ki an ia batueghan kogham." ⁹ Ezi Atrivim Manase Judaba ko, Jerusalemian nighnizibagh amua me getuima me bar arazir kurabagh amuvira iti. Ezi men arazir kurar kaba, da gumazamizir fomira nguazir kam in ikezibar arazir kurabagh afira. Gumazamizir kaba, Ikiavira Itir God me batoghezi, Israelia nguazir kam in aven ise.

Manase navim gira

¹⁰ Manase uan gumazamiziba ko, me amir arazir kuraba, Ikiavira Itir God da ataghiraghasa me migeima, me an akam baragha an gin zuir puvati. ¹¹ Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God Asirian atrivimin midorozir gumazibar gumazir dapaniba ko, an midorozir gumaziba amangizi, me iza Judaba ko misogha me abira. Egha Asiriaba kalabuziamin min Manasen suiragha, akezim an atinin garugha, senin

an dafarimning ikegha, a ingha Babilonin ghu. ¹² Ezi a bar osemegha Ikiavira Itir God, an ovavibar Godin damazimin uabi abiragha, uamategha God bagha iza, ¹³ uabin akurvaghasa an azangisi. Ezi God Manasen azangisizim baregha an akuragha anetaghizi, a uamategha Jerusalem in ghugha, ua kantri gativagha an gari. Egha Manase datirighin kamaghin fo, Ikiavira Itir God, a uabira guizbangira God.

¹⁴ Bizir kabar gin, Manase Jerusalem avinizir divazimin azenan itir divazir igiamin ingari. Me kamaghin danganir kam dibori, Devitin Nguibar Ekiam. Divazim kam in tuirivim bar pin iti. Divazim aruem uaghiri naghin, danganir zarir Gihonin Dipar Emimirimin ikegha ghua notin amadaghan tiar akar me kamaghin diborimin tu, Osiriba Amadir Tiar Akam. Divazim uaghan Ofelin mighsiam avini. Egha Manase uaghan, Judan Distrighin itir nguivar ekiar divazir bar gavgaviba avinizibar ganasa, midorozir gumazibar gumazir dapaniba amisefe. ¹⁵ Egha a ikizir igharazibar marvir guaba ko a uabi Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven atizir aser nedazim batoke. Egha a uaghan, Ikiavira Itir Godin Dipenim itir mighsiamin pin itir asebar ofa gamir dakoziba ko, Jerusalem in danganir igharazibar itir ofa gamir dakoziba sara akaraghariki. Egha a bizir kaba ingha nguivar ekiamin azenan ghua bar ada makuni. ¹⁶ Egha a gin uamategha Ikiavira Itir Godin ofa gamir dakozim akiri. Egha God ko navir vamiran ikiamin ofaba ko, God minamamin ofaba bagha, asiziba ingha iza ofa gamir dakozimin dar ofa gami. Egha a kamaghin Judabav gei, "Ia Ikiavira Itir God, a Israelia en God, ia an ziam fi." ¹⁷ Ezi gumazamiziba Atrivim Manasen akam baregha, ua asebar ziaba fer puvati. Me bar moghira Jerusalem in izir puvati. Me uan mighsiabar itir danganibara ghua Ikiavira Itir God, men Godin ziam fa, egha ofaba a ganidi.

Atrivim Manase areme

(2 Atriviba 21:17-18)

¹⁸ Atrivim Manase amizir arazir igharazibar eghaghaniba, akinafarir me kamaghin diborimin iti, Israelian Atrivibar Eghaghanibar Akinafarim. Manase God ko mikemezir migirigiba ko, akam ingha izir gumaziba Ikiavira Itir God, Israelian Godin ziamin Manase mikemezir akar kaba, da uaghan akinafarir kam in iti. ¹⁹ Ezi Atrivim Manasen eghaghanir maba akinafarir me kamaghin diborimin iti, Godin Akam Ingha Izir Gumazibar Eghaghaniba. Akinafarir kam, Manasen arazir kurabagh eghara,

an akırım ragha God gasarazir arazim eghara, an asebar ziaba fer danganir a ingarizibagh eghara, egha a ingarizir guarir akinir aser amizim Aseran nedazim itibagh eghara, egha marvir guar a ingarigha dar ziaba febar eghaghanibagh eghari. Akinafarir kam uaghan, a navim giragha uabi abirazir arazim ko, a God ko migeima, God an dimdiam baraghizir bizibagh eghari. ²⁰ Manase uan inazir afeziabar min aremezi, me atrivimin dipenim avinizir divazimin aven anefa. Ezi an otarim Emon an danganim inigha atrivimin oto.

*Emon Judan atrivimin iti
(2 Atriviba 21:19-26)*

²¹ Emon 22plan azeniba ikia egha atrivimin oto, egha azenir pumuningra Jerusalem atrivimin ike. ²² Emonin afeziam Manase amizi moghin, Emon uaghan Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kurabagh ami. Amonin afeziam Manase fomira ingarizir marvir guaba, a da bagha ofabagh amua dar ziaba fe. ²³ Emonin afeziam, Ikiavira Itir Godin damazimin uabi abiragha navim gira, ezi Emon kamaghin amizir puvati. An arazir kurabar osimtizim ghuavira iti. ²⁴ Dughiar mamim, Emonin ingangarir gumazibar dapaniba uari akuvagha, a misueghti an aremeghasa tuaviba buria akam misosi. Egha me gin atrivimin dipenimin aven a misoghezi an areme. ²⁵ Ezi gin Judan gumazamiziba, ingangarir gumazibar dapanir Emon misoghezir kaba inigha, uaghan me misoghezi me ariaghire. Egha me Emonin otarim Josaiia gamizi, a uan afeziamin danganim inigha men atrivimin oto.

Atrivim Josaiian eghaghanim

34

(Sapta 34–35)

*Josaiia Judan atrivimin iti
(2 Atriviba 22:1-2)*

¹ Josaiia 8plan azeniba ikia, Judan atrivimin oto, egha 31plan azenibar Jerusalem atrivimin ike. ² Atrivim Josaiia uan ovavim, Atrivim Devit fomira amizi moghin, a Ikiavira Itir Godin damazimin arazir aghuibagh ami. Egha a Ikiavira Itir Godin akaba bar a dar gin mangasa bar gavgafi.

Josaiia asebar marvir guaba batuegha da makuni

³ Josaiia 15plan azeniba ikia, egha a namba 8in azenir an atrivimin itir dughiar kamra, a uan ovavim Atrivim Devitin Godin ziam fa a baghavira iti. An namba 12in

azenir an atrivimin itir dughiamin, a uan ingangarir gumaziba amangizi me Juda ko Jerusalem danganiba bar dagh arua, asebar ziaba fer danganir mighsiabar pin itiba bar dagh asighasigha, temer guarir akinir aser amizim Aseran nedazim itiba ko, marvir guar me temeaba ko, ainin ingariziba, bar dagh asighasiki. ⁴ A ghua garima, ingangarir gumaziba asem Balin ofa gamir dakozibagh asighasigha, dar boroghin itir paura mughuriar aghuimin ofabagh amir dakozibagh asighasiki. Egha me temer guarir aser amizim Aseran nedazim itiba ko, temeaba ko, ainin ingarizir aser mabar nedaziba sara asighasigha, dav sozima da misaraghira averenimin min oto. Egha me averenir kaba inigha ghua gumazamizir fomira aser kabar ofa gamizibar mozibagh isin da kavamangi. ⁵ Egha Josaiia asebar ofa gamir gumazibar aghariba inigha, men ofa gamir dakozibagh isin da tuezi da isi. A bizir kabagh amigha givazi, Juda ko, Jerusalem Ikiavira Itir Godin damazimin ua zue.

⁶ Egha Josaiia ghua Manasen anabamin nguazim ko, Efraimin anabam ko, Simeonin anabam ko, Naptalin anabamin nguazimin ghua bar notin amadaghan tu. An arazir kamra, apaniba faragha asighasighizir nguibar ekiabar itir asebar ofa gamir dakoziba, a bar adagh asighasiki. ⁷ A Israelin danganir kaba bar dagh arua, ofa gamir dakozibagh asighasigha, temer guarir akinir aser amizim Aseran nedazim itiba ko, aser igharazibar nedaziba sara, a bar adav sogha da misaragharighizi da averenimin min oto. Egha a uaghan Israelin nguazimin aven, pauran mughuriar aghuim gamir dakoziba bar dagh asighasiki. A ingangarir kam agivagha, uamategha Jerusalem in ghua.

*Me Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven,
Godin Arazibar Akinafarimin api
(2 Atriviba 22:3-20)*

⁸ Atrivim Josaiia 18plan azenibar atrivimin ikia, egha asebagh asighasighizir ingangarim agivagha, a uan kantri ko, Ikiavira Itir Godin Dipenim gamizi, aning Godin damazimin zue. A gin gumazir 3pla amadazi, me Ikiavira Itir God, an Godin Dipenim uam anekirighasamin ingangarimin ganasa ghue. Gumazir 3plan kabar ziabar kara: Asalian otarim Safan ko, Jerusalem nguibar ekiamin garir gumazir dapanim Masea ko, atrivimin akinafariba osirir gumazim Joa, a Joahasin otarim. ⁹ Gumazir kaba Ikiavira Itir Godin Dipenimin itiar akamin garir Livaiba bagha ghue. Livaiba faragha Godin

Dipenimin ingangarimin akuraghasa, Manasen anabamin gumamaziziba ko, Efraimin anabamin adarazi ko, Israelian ikiavira itir varazira ko, Judan anabamin adarazi ko, Benjaminin anabamin adarazi ko, Jerusalemin nguibar ekiamin itir adarazi da, dagiar maba ini. Egha gumazir 3plan kaba, dagiar kaba inigha ofa gamir gumazibar dapanim Hilikia bagha ghu. ¹⁰ Egha me dagiar kaba Hilikia ganingizi, a Ikiavira Itir Godin Dipenim akirir ingangarimin garir gumazibagh aningizi, me Dipenim akiramim ingangarir gumazibagh ivese. ¹¹ Me dipenibar ingarir gumaziba ko, gumazir dagiabar dipenibar ingara fozibagh ivese. Ezi me Godin Dipenim avinizar divazimin aven dipeniba uam adar ingarasa, dipenir inogoriba ko, birir aghariba ko, dagiar me dighoregha arighiziba, dagh ivese. Fomira Judan atriviba dipenir kaba deraviram dar garir puvatizi, da ikufi. ¹² Gumazir dipenir kabar ingariziba, me bar ingangarir aghuim gami. Atrivimin gumazir dapaniba, gumazir kabar ganasa Livain marazi amisefe. Livain kabar ziabar kara: Merarin ikizimin gumazir kamning Jahat ko, Obadia ko, Kohatin ikizimin gumazir kamning, Sekaraia ko, Mesulam. Ezi Livain igharaziba, kar gitan guar aviribar misoghan bar foziba, ¹³ gumazir Dipenimin ingarasa biziba ateriba ko, Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizar divazimin aven ingangarir guar aviribagh amibar gari. Ezi Livain marazi akinafariba osirima, marazi Godin Dipenimin tiar akamin garima, marazi ingangarir igharazibagh ami.

¹⁴ Livaiba dagiar gumamaziziba inigha Ikiavira Itir Godin Dipenimin zuiba isavira itima, ofa gamir gumazibar dapanim, Hilikia, Godin Araziba Itir Akinafarir Righizimin api. Kar Ikiavira Itir God, Israelia bagha Moses ganingizir Araziba. ¹⁵ Ezi Hilikia kamaghin akinafariba osirir gumazim Safan migei, "Ki akinafarir righizir mamim api, a Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven iti. Akinafarir kam, Ikiavira Itir Godin Arazibar Akaba an iti." Egha Hilikia akinafarir kam isa Safan ganingi.

¹⁶ Ezi Safan gin akinafarir kam inigha iza atrivim ganiga kamaghin a migei, "E ni mikemezi moghin biziba bar adagh ami. ¹⁷ E Ikiavira Itir Godin Dipenimin itir dagiaba bar ada inigha dipenim akiraghasir ingangaribar garir gumaziba ko, ingangarir gumazibagh aningi."

¹⁸ Egha Safan kamaghin migei, "Atrivim, ofa gamir gumazibar dapanim Hilikia, akinafarir kam na ganingi." Egha an akinafarir righizir kam onegha atrivimin damazimin a dibori.

¹⁹ Ezi atrivim akinafarir kamim aven itir Godin Arazibar Akar kaba baregha, bar osemegha, uan korotiam abiki. ²⁰ Egha an ofa gamir gumazim Hilikia ko, Safanin otarim Ahikam, ko, Maikan otarim, Apdon ko, atrivimin akinafariba osirir gumazim Safan ko, atrivimin ingangarir gumazim Asaia, a bar men diazi me izezi, a kamaghin me migei, ²¹ "Godin Arazibar Akaba itir Akinafarir ki datirighin inizar kam, a Ikiavira Itir God ifongezir arazibar gin mangasa e migei. Ezi en inazir afeziaba Ikiavira Itir Godin Akar kaba batuegha gifa. Ezi bizir kam bangin Ikiavira Itir God bar en aningaghe. Ezi datirighin e Godin Akinafarir kamim apigha gifa. Kamaghin amizi, ki kamaghsua, ia mangi Ikiavira Itir Godin Arazibar fogh, ki Jerusalema ko, Judan gumamaziziba ko, Israelian ikiavira itiba, e bizir manabar amuasa a ifonge." ²² Gumazir kaba atrivimin akam baregha, me Godin akam inigha izir amizir mam ko mikimasa nguibar igiar Jerusalemin boroghin itimin ghu. Amizir kamim ziam, Hulda. Hulda a Salumin amuim, a gumazir ofa gamir gumaziba azuir korotiaba itir danganimin garim. Salum a Tokhatin otarim, egha Hasran igiavotarim.

Hulda gumazir kabar akam baregha givagha, ²³ kamaghin men akam ikaragha ghaze, "Ikiavira Itir God, Israelian God, a kamaghin migei: Ia gumazir ia amadazir kam Josaia bagh uamategh mangi, kamaghin a mikemegh, ²⁴ "Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migei: Me Judan atrivimin damazimin diponezir Akinafarimin itir Akaba, ki uabi bar dar gin mangi, Jerusalem ko, an itir gumamaziziba saram asighasigham. ²⁵ Gumamazizir akirim ragha na gasarazir kaba, me asebar marvir guabar ofabagh ami. Ezi men arazir kurar kam na gamizima, ki puviram atari. Ki Jerusalema bar men aningaghe, ezi nan aningagharir kam, a givaghan kogham.

²⁶ "Ezi datirighin ki Ikiavira Itir God, Israelian God, ki kamaghin Judan atrivim mikimasa. Me ni bagha Akinafarir kam diborima, ²⁷ ni bizir ki Jerusalem ko, an itir gumamazizibar amuasa mikemeziba, ni dagh fo. Ki kamaghin migei, Jerusalem bar ikuvigh pura danganir kinim ikiam. Ezi atrivim, ni akar kam baregha navim giragha, nan damazimin uabi abira. Egha ni datirighin uan korotiam abigha, aziava nan dei. Kamaghin ki Ikiavira Itir God, kamaghin ni migei, ki nin dimdiam baraki. ²⁸ Egh ki ni ateghti, ni uabi Jerusalemin otivamin asighasizir kamim ganighan kogham. Puvati. Ni bar deraghvira ikiam. Egh ni gin uan inazir afeziabar min aremeghti, me nin kuam afagh givaghti, ki Jerusalem ko, an itir darazigh asighasigham."

akam ingha izir amizim Hulda, Ikiavira Itir Godin akam gumazir kabagh anigha givazi, me akar kam ingha atrivim bagha uamategha ghue.

Gumazamiziba Ikiavira Itir Godin apengan ikiasa akam akiri
(2 Atriviba 23:1-20)

²⁹ Ezi Atrivim Josai Juda ko, Jerusalem gumazir dapanibar diazi, me iza uari akufa. ³⁰ Ezi atrivim ko, ofa gamir gumaziba ko, Livaiba ko, Judan gumazamiziba ko, Jerusalem itir gumazamiziba, me ghua Ikiavira Itir Godin Dipenimin uari akufa. Me uari akuvagha givazi, atrivim Akar Dikirizir Gavgavim itir Akinafarir Righizir me Ikiavira Itir Godin Dipenimin apizir kam ingha, an itir akaba bar me bagha da dibori. ³¹ Atrivim Ikiavira Itir Godin Dipenimin tiar akamin boroghin itir guarir akinimin boroghin tughav ikia, Ikiavira Itir Godin damazimin Akar Dikirizir Gavgavim gamua kamaghin migei: A bar guizbangira uan navir averiam ko, uan duamin aven, Godin Akar Gavgaviba ko, arazir a me ganingiziba ko, arazir a ifongeziba, a bar dar amuam. Egh an Akinafarir kamin aven itir Akar Dikirizir Gavgavim in akaba bar dar gin mangam. ³² Egha Benjaminin adarazi ko, Jerusalem itir igharazi darasi, me Akar Dikirizir Gavgavir kamin akabar gintighasa, atrivim migirigiar bar gavgavim me ganingi. Egha gin Jerusalem gumazamiziba, me uan ovavibar God ko amizir Akar Dikirizir Gavgavim in akabar gintisi. ³³ Israelian danganiba bar asebar marvir guaba dar ikiavira iti, ezi bizir kaba Ikiavira Itir Godin damazimin bizir bar kurar a bar aghuaziba. Ezi Josai marvir guar kaba bar adagh asighasiki, egha Israelia Ikiavira Itir God, uan Godin gintighasa, bar gavgafi. Ezi an atrivimin itir dughiamin, gumazamiziba Ikiavira Itir God, men ovavibar Godin gintighasa bar gavgafi, egha me anetaghizir puvati.

35

Me God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam gami
(2 Atriviba 23:21-23)

¹ Atrivim Josai mikemezi, me God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam gami. Me iza Jerusalem uari akuvagha, iakinir faragha zuimin, an aruer namba 14in, me dughiar ekiar kam ginighnigha ofa damuasa sipsipin nguzir bar aviribav soke. ² Ezi Josai ofa gamir gumazibav gia ghaze, ia uamategh Ikiavira Itir Godin Dipenimin uan ingangarim damu. Egha me deravira ingangarir

kam damuasa, a uaghan gavgavim men nighnizibagh anidi.

³ Egha a uaghan akar mam Livaibagh aningi, me Ikiavira Itir Godin adarazira, me Ikiavira Itir Godin akamin Israelian sure damuamin ingangarim iti. An migirigiam kamakin, "Ia mangi Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavim Boksiam inigh, uan dipizibar aneter mangi, Devitin otarim Solomon fomira ingarizir Dipenimin aven anetigh. Egh ia ua Akar Dikirizir Gavgavim Boksiam ater mangi izegh damuan kogham, mati ia fomira ami mokin. Ikiavira Itir God, ian Godin Dipenimin ingangariba, ia deravira dar amu. Egh ia uaghan deravira Israelian akurvagh, kar Godin gumazamiziba. ⁴ Atrivim Devit ko, an otarim Atrivim Solomon akinafarim osirizi moghin, ia ikiziba vaghvagh dar gumaziba vaghvagh mangi ikizir igharazibar gumaziba ko, ia Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven ingangarir vabaram amiba bagh uari akir. ⁵ Ian ikiziba vaghvagh Israelian anababar ikizibar akurvaghsi, uan danganibar tuivigh me mizuam iki. ⁶ Ia Godin damazimin uari zuamin arazimin gin mangi uari zuegh, God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam bagh, ofa damusi sipsipin nguzibav sogh. Egh ia ofan kam damusi biziba akir, eghti Israelia ofan kamin araziba Ikiavira Itir God, Moses mikemezi moghin, deraghvira dar gin mangam."

⁷ Gumazamiziba ofa damuasa Atrivim Josai uabi sipsipin nguzir bar avirim ko, memen nguziba ko, bulmakaun apuriba inigha gumazamizibagh aningi. Sipsipin nguziba ko, memen nguzibar dibobonim, 30,000, ezi bulmakaun apuribar dibobonim 3,000. ⁸ Ezi atrivimin gumazir dapaniba, ofa damuasa uaghan asizir aviriba gumazamiziba ko, ofa gamir gumaziba ko, Livaibagh aningi. Ezi ofa gamir gumazibar dapanim Hilka ko, Godin Dipenimin garir gumazir igharazimning Sekaraia ko Jehiel, me dughiar ekiar kamin uaghan ofa damuasa, sipsipin nguzir bar aviriba ko, memen nguziba inigha ofa gamir gumazibagh aningi. Dar dibobonim, 2,600in tu. Egha me 300plan bulmakaun apuriba inigha, God bagh ofa damuasa, ofa gamir gumazibagh aningi. ⁹ Ezi Livaibar gumazir dapanir faragha zuir kaba, Konania uan dozimning Semaia ko, Netanel ko, Livain igharazir kaba: Hasabia ko, Jeiel Josabat, me sipsipin nguzir aviriba ko, memen nguzir bar aviriba ini, dar dibobonim 5,000in tu. Egha 500 bulmakaun apuriba sara ini, ezi asizir kaba bar, me da isa Livaibagh aningi. Eghti me God,

Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam bagh, Ikiavira Itir Godin ofa damuam.

¹⁰ Me ofa damuasa biziba bar da akirigha givagha, atrivim mikemezi moghin, ofa gamir gumaziba ko, Livaiba ghua ofa gamir dakozimin boroghin, uan danganibar tuifi. ¹¹ Ezi Livaiba sipsipba ko, memebav suegha, dar ghuziba inigha ofa gamir gumazibagh aningi. Ezi ofa gamir gumaziba ghuziba inigha, ofa gamir dakozimin da kavamadi. Ezi Livaiba asizir iniba amsi. ¹² Moses Osirizir Arazibar Akinafarim mikemezi moghin, Livaiba asiziba aghoregha, Ikiavira Itir Godin ofa damuasa ofan bar isia mighiribar ofa gamir dakozimin tuamin asizir tuziba isa, vaghvagha ikizibar gumamazibagh aningi. Livaiba arazir kamra misoghezir bulmakaubagh ami. ¹³ Ofan kamin bizir God damuasa me mikemezi moghin, Livaiba sipsipba ko, memebav tuziba inigha avimin da tue. Egha me bulmakaun tuziba inigha, miner ruariba ko, miner epertizibar da avisi. Ezi asizir tuzir kaba bar isigha givazi, me zuamira da inigha ghua gumamazibagh anidi. ¹⁴ Egha gin Livaiba uari uari bagha asizir tuziba tua egha ofa gamir gumaziba bagha uaghan maba tue, me Aronin ovavir boriba. Ofa gamir gumaziba ofan bar isia mighiriba bagha bar ingangarir ekiam gamua, dar ovivar ofa gamua zuima aminim piri. Kamaghin amizi, me uari uari bagha asizir tuzitaba tuezir puvati.

¹⁵ Ezi ighiaba banger gumaziba kar Asapin ovavir boriba, me Godin Dipenimin uan danganibar tuivighav iti, mati Atrivim Devit ko, Asap ko, Heman ko, atrivimin akam inigha izir gumazim Jedutun, fomira me mikemezi moghin ami. Ezi Livain maba Godin Dipenimin tiar akabar garir ingangarim gamua vaghvagha tiar akabar gara iti. Ezi Livain igharaziba me bagha asizir tuziba tue. Kamaghin amizi, tiar akabar garir gumazir kaba ingangarir danganiba ataghiraghsi nighnighan kogham.

¹⁶ Aruer kamin, me God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam gami. Egha me ofan bar isia mighiriziba Ikiavira Itir Godin ofa gamir dakozimin dagh ami, mati Atrivim Josaiia damuasa me mikemezi mokin. ¹⁷ Israelin gumazamizir Jerusalem in itiba, me dughiar kamin isar kam gami. Egha me 7plan aruebar kagh ikia ghuvira itima, Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiam ghua gifa. ¹⁸ Me God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam gamizi, a bar deraghaviram oto. A God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isar Israelia

fomira amizibagh afira, dar akam inigha izir gumazim Samuelin dughiamin ikegha, iza Atrivim Josaiian dughiamin tu. Atrivir igharaziba isar kam gamizi, a deragha otozir puvati. Ezi datirighin Atrivim Josaiia, ofa gamir gumaziba ko, Livaiba ko, Judaba ko, Israelia ko, Jerusalemia, me bar isar kam gamizi, a bar deraghaviram oto. ¹⁹ Dughiar kamin, Josaiia 18plan azenibar atrivimin itima, me God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isar kam bar deraghaviram a gami.

Isipia Judaba ko misogha Josaiia misoghezi, an areme

(2 Atriviba 23:28-30)

²⁰ Atrivim Josaiia Ikiavira Itir Godin Dipenim akirizir bizir kabar gin, Isipin Atrivim Neko, apaniba ko, misoghasa Isipin midorozir gumaziba inigha Yufretisin Fanemin boroghin itir Karkemisin nguibar ekiamin ghu. Josaiia bizir kamin akam baregha uan midorozir gumaziba inigha Isipia ko, misoghasa zui. ²¹ Ezi Atrivim Neko kamaghin Josaiia bagha akam amaga ghaze, "O Judan atrivim, ki adariba nin puvati, egha ni ko misoghasa izir puvati. Kamaghin amizi, ni tizim bagha na misoghasa? God na ko ikia, egha apanibav soghasa nan avira, ezi ki mangi merara misoghasa. Kamaghin amizi, ni Godin anogoroghan marki. Puvatightima, a ni gasighasigham." ²² God migirigiar kam Atrivim Nekon akamin Josaiia ganingizi an a baregha, midorozim bagha bar ifuegha bar otoke. Kamaghin amizi, Isipia deragh an gan a gifofoghan koghasa, an atrivir korotiam suegha, korotiar igharazim aru. Egha a uan midorozir gumaziba inigha misoghasa Megidon danganir zarim giraghugha, Isipia ko misosi. ²³ Me misogha, Isipian midorozir gumaziba uan barir pibar Judabar amadaghan asavamaga, egha Josaiia gase.

Ezi a kamaghin uan ingangarir gumazibav gei, "Ki kuram inigha gifa. Ia na inigh midorozir danganim ategh mangi igharagh na atigh." ²⁴ Ezi me karisin a itimin a inigha karisin igharazim gatigha, a inigha Jerusalem in ghu. Ezi an aremezima, me an kuam isa an inazir afeziabar mozibar boroghin anefa. Ezi Judaba ko, Jerusalem in gumamaziziba, me bar Atrivim Josaiian quarkuvigha, a bagha puv azi. ²⁵ Ezi akam inigha izir gumazim Jeremaia, Atrivim Josaiia bagha azirakar ighiar mam osiri. Ezi dughiar kamin iza datirighin, gumaziba ko amizir azir akabagh amiba, me Atrivim Josaiia ginighnigha azirakar ighiar kam gamuavira

iti. Ezi osimtizibar dughiabar, Israelia zurara arazir kamin gin ghua azirakar kam gami. Azirakar igihar kam, Azir Akabar Akinafarimin iti. ²⁶⁻²⁷ Atrivim Josaia amizir bizir igharazibar eghaghaniba, da dughiar an atrivir ingangarim faraghavira itimin ikegha ghua, an aremezir dughiamin tu, da akinafarim me kamaghin diborimin iti, Judaba ko, Israelian Atrivibar Eghaghanibar Akinafarim. Akinafarim kam uaghan, Josaia Ikiavira Itir Godin Akinafarimin Osirizir Arazibar gintigha amizir arazir aghuibagh eghari.

Apaniba kantri Juda gasighasiki

36

(Sapta 36)

Joahas Judan atrivimin iti
(2 Atriviba 23:30-35)

¹ Josaian ovevemın gin, Judaba, an otarim Joahas inigha, borem an dapanim gingegha, anemisevezi a uan afeziamin danganim inigha men atrivimin oto. ² Joahas 23plan azeniba ikia Judabar atrivimin oto. Egha iakinir 3plara Jerusalemın atrivimin ike. ³ Isipin Atrivim Neko Jerusalemın iza, atrivir ingangarimin Joahas agifa. Ezi Joahas uam atrivimin itir puvati. Ezi Atrivim Neko Judan kantrin gumamazibagh amima, me takisin min dagiaba a ganidi, dar dibobonim, 3,400 kilogram silva ko 34 kilogram gol. ⁴ Ezi Atrivim Neko, Joahasın dozim Eliakim inigha a gamizi, a Joahasın danganim inigha Juda ko, Jerusalemın atrivimin oto. Neko Eliakimin ziam adegha ziam Jehoiakim a gati. Egha gin, Neko Joahas inigha Isipin ghugha kalabuziar gumazimin min aneti.

Jehoiakin Judan atrivimin iti
(2 Atriviba 23:36–24:7)

⁵ Jehoiakim 25plan azeniba ikia, Judabar atrivimin oto. Egha 11plan azenibar Jerusalemın atrivimin ike. Jehoiakim Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kurabagh ami. ⁶ Jehoiakim Judabar atrivimin itir dughiamin, Babilonian Atrivim Nebukatnesar uan midorozir gumaziba ko iza Judan kantri misosi. Egha Nebukatnesar me abiragha Atrivim Jehoiakimin suiragha kalabuziar gumazimin min senbar a ikegha, a inigha Babilonin nguibar ekiamin ghu. ⁷ Egha Nebukatnesar

uaghan Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven itarir ekiar maba ko, itarir dozir maba inigha Babilonin ghugha, uan atrivir dipenimin da ariki.

⁸ Atrivim Jehoiakim amizir bizir igharazibar eghaghaniba, akinafarim me kamaghin diborimin iti, Judaba ko, Israelian Atrivibar Eghaghanibar Akinafarim. Akinafarim kam uaghan Jehoiakimin arazir kuraba ko, an amizir bizir bar kurar God bar aghuazibagh eghari. Ezi an otarim Jehoiakin, an danganim inigha atrivimin oto.

Jehoiakin Judan atrivimin iti
(2 Atriviba 24:8-17)

⁹ Jehoiakin 8plan azeniba ikia, Judan atrivimin oto. Egha 3plan iakiniba ko, 10plan aruebara Jerusalemın atrivimin ike. Egha a Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kurabagh ami. ¹⁰ Azenir kamin, orangtizimin dughiam givasava amima, Atrivim Nebukatnesar midorozir gumaziba amadazi, me ghua Jehoiakin isa kalabuziar gumazimin min, a inigha Babilonin ghu. Egha midorozir gumaziba uaghan Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven itarir aghuiba inigha Babilonin ghu. Egha Nebukatnesar Jehoiakinin afeziar dozim Sedekaia gamizi, a Juda ko Jerusalemın atrivimin oto.*

Babilonia Jerusalemia ko misogha nguibar ekiam ini

(2 Atriviba 24:18–25:21; Jeremaia 52:1-11)

¹¹ Sedekaia 21plan azeniba ikia, Judan atrivimin oto. Egha 11plan azenibar Jerusalemın atrivimin ike. ¹² Sedekaia Ikiavira Itir God, an Godin damazimin, arazir kurabagh ami. Ezi akam inigha izir gumazim, Jeremaia, Ikiavira Itir Godin akamin gun a migeima, a uabi abirava an akam barazir puvati. ¹³ Sedekaia bar akaba barazi puvatigha, navim giraghan aghuagha, Ikiavira Itir God, Israelian God bagh, uamategh izan aghua. Nebukatnesar faragha uabin gin mangasa Akar Gavgavimin Sedekaia gamizi, a pura Godin ziam dibora ghaze, a zurara Nebukatnesarin akamin gintigham. Egha Sedekaia uaghan Atrivim Nebukatnesarin akaba barazir puvatigha, uam an apengan itir puvati. ¹⁴ Ezi ofa gamir gumazibar dapaniba ko, gumamaziziba bar moghira akirim ragha Ikiavira Itir God gasaragha,

36:4: Jeremaia 22:11-12 **36:5:** Jeremaia 22:18-19; 26:1-6; 35:1-19 **36:6:** Jeremaia 25:1-38; 36:1-32; 45:1-5;

Daniel 1:1-2 **36:10:** Jeremaia 22:24-30; 24:1-10; 29:1-2; 37:1; Esekiel 17:12-13 * **36:10:** 2 Eghaghaniba 36:9 kamaghin migei, Jehoiakin 8pla azenibara ikia egha atrivimin oto. Ezi 2 Atriviba 24:8 kamaghin migei, Jehoiakin 18pla azenibara ikia atrivimin oto. Ezi 2 Eghaghaniba 36:10 ghaze, Sedekaia a Jehoiakinin Avebam. Ezi 2 Atriviba 24:17 ghaze, Sedekaia a Jehoiakinin afeziar dozim. Fofozir gumazir aviribar nighnizim, akar 2 Atrivibar itim, a guizbangira, ezi akar 2 Eghaghanibar itim, a guizbangira puvati. **36:11:** Jeremaia 27:1-22; 28:1-17 **36:13:** Esekiel 17:15

kantrin igharazibar arazir bar kurar God bar aghuazibagh amua ghuavira iti. Me kamaghin amua, Ikiavira Itir Godin Dipenir Jerusalem in itir a ua baghavira inabazim gamima, an an damazimin mize. ¹⁵ Ezi men inazir afeziabar God, a uan Dipenim ko, uan gumazamizibar apanguvigha, ivighvigha me mikimasa uan akam inigha izir gumaziba amangi. ¹⁶ Ezi gumazamiziba, akam inigha izir gumazibar akabar aghuagha dar abara me dipovavira iti, ezi Ikiavira Itir Godin aningagharim oto. Egha an aningagharir kam an gumazamizibar ikiavira iti, ezi me a gitaviraghan tuaviba puvati.

¹⁷ Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God Babilonin atrivim amadazi, a uan midorozir gumaziba ko iza midorozir sababar Judabagh asighasiki. Egha me Ikiavira Itir Godin Dipenimin ghua gumazir igiabav soghezi me ariaghire. Atrivim gumazir igiaba ko, amizir igiaba ko, gumazamizir ghuriba ko, amughamughiziba sara, bar tong men apanguvizir puvati. Ikiavira Itir God bar Judaba isa Babilonin atrivimin dafarim gati. ¹⁸ Ezi Babilonin atrivim, Ikiavira Itir Godin Dipenimin itir itarir ekiaba ko, itarir doziba ko, bizir bar aghuiba, ko, Judan atrivim ko, an gumazir dapanibar bizir bar aghuiba, a bar da inigha Babilonin ghu. ¹⁹ Ezi Babilonia Godin Dipenim gaborogha Jerusalem avinizir divaziba bar ada akaraghariki. Egha nguibamin aven atrivir dipenim ko, dipenir aghuir igharaziba bar dagh apongezi da isi. Egha bizir iveziba bar pin kozibagh asighasiki. ²⁰ Babilonin atrivim gumazamizir midorozimin ariaghirezir puvatiziba inigha ghua Babilonin kalabuziar gumazamizibar min me ariki. Ezi me pura men ingangarir gumazamizir kinibar min ikia ghua, kantri Persia tugha gavavigha, Babilon dikabirazir dughiam oto. ²¹ Israelia fomira uan nguazimin ikia, egha 7plan azenibar vaghvagha dar aven azenir vamira avughszim nguazim ganingizir puvati. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God faragha Jeremaian akam garugha mikemezir akam, guizbangiram otivasa, Israelia ghua 70plan azenibar Babilonin kalabuziabar min iti. Ezi men nguazim puram avughsa iti.†

Atrivim Sairus kamaghin migei, Judaba uamategh uan nguibamin mangi

(Esra 1:1-3)

²² Sairus kantri Persian atrivimin itir dughiamin, an azenir faraghavira zuimin, Ikiavira Itir God, akam inigha izir gumazim Jeremaia mikemezir akam damighti, a

guizin otivasa, a Sairusin nighnizim fezi, an akar kam osirigha, a isa nguazir an ativagha gariba bagha bar da amangi. Eghti akar kam nguazir an ativaziba bar dar mangiti, gumazir akar kam inigha zuiba, gumazamiziba bagh a diponam. ²³ Kar Persian atrivim Sairusin migirigiam, "Ikiavira Itir God, a Godin uan Nguibamin itim, a nguazimin itir kantriba bar na ganingizi, ki dagh atifa. Egha Judan Distrighin aven Jerusalem nguibar ekiamin, uan Dipenimin ingarasa na amisefe. Ikiavira Itir God, a Israelia ian God, ia an gumazamiziba, ezi a ia ko iti. Kamaghin amizi, ia uamategh Jerusalem nguibamin mavanangam."

Esra Osirizir Akinafarim O Esra Akar faragha zuim

Akinafarir Esra osirizim, a Judan Atrivibar 2 Eghaghaniba uam adagh iviragha, eghaghanir maba uam ada osiri. 2 Eghaghanibar Akinafarimin aven, e gari, osimtiziba Israelia bativizi, men avirim ghua Babilonin kantrin kalabusin iti. Ezi Godin Dipenir Jerusalem itim ko Jerusalem ngubar ekiam ubi bar ikuvigha iti. Ezi Ecran Akinafarimin, Judan marazi Babilonin kalabus ategha uamategha uan nguazimin Judan Distrighin ize. Egha me ua Godin Dipenir igiam Jerusalem an ingari.

Esran Akinafarimin aven, an akuar pumuning ko mizekim iti.

1. Persian Atrivim Sairus mikemezi, Judan marazi faragha Babilonin kalabus ategha uamategha Judan Distrighin ize (Sapta 1–2).

2. Judaba ua Godin Dipenimin ingarigha, nimira nimira ua Godin ziam fer arazibar gin zui (Sapta 3–6).

3. Ezi azenir maba givazi, Judan marazi uamategha Jerusalem izezi, Esra men gumazir dapanimin iti. Esra Godin Arazibagh fofozir gumazir mam. Egha Godin ziam fer arazibar gin mangiva, an apengan ikiva, deragh dapiasa me migei (Sapta 7–10).

Israelia uamategha Juda ko Jerusalem izi

(Sapta 1–2)

Atrivim Sairus ghaze, Judaba uamategha uan nguazimin mangam

(2 Eghaghaniba 36:22-23)

¹ Sairus kantri Persian atrivimin itir dughiamin, an azenir faraghavira zuimin, Ikiavira Itir God, akam inigha izir gumazim Jeremaia mikemezir akam damighti, a guizin otivasa, Sairusin nighnizim fezi, an akar kam osirigha, a isa nguazir an ativagha gariba bagha bar da amangi. Eghti akar kam nguazir an ativaziba bar dar mangiti, gumazir akar kam inigha zuiba, gumazamiziba bagh a diponam.

² Kar Persian Atrivim Sairusin migirigiam, “Ikiavira Itir God, a Godin uan Nguibamin itim, a nguazimin itir kantriba bar na ganingizi, ki dagh atifa. Egha Judan Distrighin aven Jerusalem ngubar ekiamin, uan Dipenimin ingarasa na amisefe. ³ Eghti gumazir manaba ian

tongin iki, God me ko ikiti, me ateghti, me Jerusalem mavanang Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingar. A Israelian God, egha Jerusalem itir God. ⁴ Eghti danganir manabar itir Israelian varazira, ia bar moghira men akuragh bizir aghuiba me daningti, me da inigh mangi. Ia silva ko gol, dagheba, asiziba, ingangarir biziba, ko bizir me Godin Dipenimin ofa damuamin taba, uan ifongiamin gin mangi da isi pura me daning. Kar Godin Dipenir Jerusalem nguibamin ikiamim.”

⁵ Ezi Judan anabam ko Benjaminin anabamin adarazir gumazir dapaniba, ko ofa gamir gumaziba ko Livain anabamin adarasi, me gumazamizir God men duaba fezi me uamategh Jerusalem mangasa ifongeziba, bar dikavigha, Ikiavira Itir Godin Dipenim uam an ingarsi mangasava ami. ⁶ Ezi men boroghin itir darasi, men akurvagha silvan itarir ekiaba ko gol ko dagheba me ganingi. Egha uaghan bizir aghuir ivezim bar pin koziba sara me ganingi. Egha Godin Dipenimin ofa damuamin asiziba sara pura me ganingi. Egha biziba aterir asiziba sara uaghan pura me ganingi. ⁷ Ezi Atrivim Sairus uaghan, Ikiavira Itir Godin Dipenimin itir itarir aghuiba ko, itarir dipam apiba sara me ganingi. Itariba ko itarir dipam apiba, Atrivim Nebukatnesar fomira ghua Israelia ko misogha me abiragha Jerusalem da inigha izegha, da isa uan asebar dipenim gati. ⁸ Persian Atrivim Sairus datirighin bizir kaba isava Mitredat ganingi, an atrivimin dagiar dipenimin garir gumazim. Ezi Mitredat da mengegha da isa Sesbasar ganingi, a Judan anabamin gumazir dapanir bar ekiam.

⁹⁻¹⁰ Bizir kabar dibobonim a kamakin: 30plan golin itarir ofa damuamiba, ko 1,000plan silvan itarir ofa damuamiba, ko 29plan itarir igharaziba, ko 30plan golin itarir muziariba, ko 410plan silvan itarir muziariba, ko 1,000plan itariba ko dipaba apir itarir guar igharaziba.*

¹¹ Gol ko silvan itarir kaba, bar moghira dar dibobonim 5,400in tu. Ezi Sesbasar bizir kaba inigha, Israelian igharaziba ko Babilonin ngubar ekiam ategha Jerusalem zui.

2

*Israelian gumazamizir uamategha Jerusalem ghuezibar dibobonim
(Nehemia 7:4-73)*

¹ Bar fomira, Nebukatnesar Babilonin atrivimin itir dughiamin, a ghua Judabav misogha men gumazamizir avirim inigha

1:1: Jeremaia 25:11-14; 29:10 1:2: Aisaia 44:28 *

1:9-10: Ves 9 ko 10in aven, Hibrun akam deragha migirigiar

kamin mingarim abighizir puvati.

Babilonin kalabusin ikiasa me inigha ize. Egha gin gumazamizir avirim Babilon ategha iza, Jerusalem ko Judan danganir mabar iti. Me vaghvagha ua uan inazir afeziabar nguazibar iti. ² Judan anabamin gumazir dapanibar ziabar kara: Serubabel, Josua, Nehemia, Seraia, Relaia, Mordekai, Bilsan, Mispar, Bikvai, Rehum, Ko Bana. Israelian anababar adarazir kalabus ategh uamategh Jerusalem mangamiba, men ziaba ko men dibobonim kara:

³⁻²⁰ Parosin ovavir boribar gumaziba, men dibobonim 2,172in tu.
Ezi Sefatian ovavir boribar gumaziba, 372.
Ezi Aran ovavir boribar gumaziba, 775.
Ezi Pahatmoapin ovavir boribar gumaziba, 2,812. (Me Jesua ko Joapin ikizimningin ovavir boriba.)
Ezi Elamin ovavir boribar gumaziba, 1,254.
Ezi Satun ovavir boribar gumaziba, 945.
Ezi Sakain ovavir boribar gumaziba, 760.
Ezi Banin ovavir boribar gumaziba, 642.
Ezi Bebain ovavir boribar gumaziba, 623.
Ezi Asgatin ovavir boribar gumaziba, 1,222.
Ezi Adonikamin ovavir boribar gumaziba, 666.
Ezi Bikvain ovavir boribar gumaziba, 2,056.
Ezi Adinin ovavir boribar gumaziba, 454.
Ezi Aterin ovavir boribar gumaziba, 98. (An ziar mam. Hesekia.)
Ezi Besain ovavir boribar gumaziba, 323.
Ezi Joran ovavir boribar gumaziba, 112.
Ezi Hasumin ovavir boribar gumaziba, 223.
Ezi Gibarin ovavir boribar gumaziba, 95.

²¹⁻³⁵ Kar Judan nguibabar ziaba, gumazir uamategha Judan izeziba, men inazir afeziaba nguibar kaba fomira dar iti, ezi men ovavir boriba datirighin uamategha dagh apia. Nguibabar ziaba ko gumazibar dibobonibar kara:

Betlehemin nguibamin gumaziba, 123.
Ezi Netofan nguibamin gumaziba, 56.
Ezi Anatotin nguibamin gumaziba, 128.
Ezi Asmavetin nguibamin gumaziba, 42.
Ezi Kiriati Jearimin nguibam ko Kefiran nguibam ko Berotin nguibamin gumaziba, 743.
Ezi Rama nguibam ko Geban nguibamin gumaziba, 621.
Ezi Mikmasin nguibamin gumaziba, 122.
Ezi Betel nguibam ko Ain nguibamin gumaziba, 223.
Ezi Nebon nguibamin gumaziba, 52.
Ezi Makkisin nguibamin gumaziba, 156.

Ezi Elamin nguibar igharazimin gumaziba, 1,254.
Ezi Harimin nguibamin gumaziba, 320.
Ezi Lotin nguibam ko Haditin nguibam ko Ono nguibamin gumaziba, 725.
Ezi Jerikon nguibamin gumaziba, 345.
Ezi Senan nguibamin gumaziba, 3,630.

³⁶⁻³⁹ Kar ofa gamir gumazibar ikizir, uamategha Jerusalem ghueziba, men gumazibar ziaba ko men dibobonibar kara:

Jedaian ikizim, men inazir afeziam Jesua, an adarasi, 973.
Ezi Imerin ikizimin gumaziba, 1,052.
Ezi Pasurin ikizimin gumaziba, 1,247.
Ezi Harimin ikizimin gumaziba, 1,017.

⁴⁰⁻⁴² Ezi Livain anabamin adarazir uamategha Jerusalem ghueziba, men ziaba ko men dibobonibar kara:

Jesuan ikizim ko Katmielin ikizimin gumaziba, 74. (Ikizir kamningin inazir afeziam, Hodavia.)
Ezi Godin Dipenimin onger akabar faragha zuir gumaziba, 128. (Ikizir kamnin inazir afeziam, Asap.)
Ezi Godin Dipenimin tiar akar ekiamin garir gumaziba, men ikizibar gumaziba, 139. (Men inazir afeziabar ziabar kara: Salum, ko Ater, Talmon, Akup, Hatita, ko Sobai.)

⁴³⁻⁵⁴ Ezi Godin Dipenimin ingangarir gumazir uamategha Jerusalem ghueziba, men ikizibar ziabar kara:

Siha ko Hasufa, Tabaot, Keros, Siaha, Padon ko, Lebana, Hagaba, Akup ko, Hagap, Samlai, Hanan ko, Gidel, Gahar, Reaia ko, Resin, Nekoda, Gasam ko, Usa, Pasea, Besai ko, Asna, Meunim, Nefisim ko, Bakbuk, Hakufa, Harhur ko, Baslut, Mehida, Harsa ko, Barkos, Sisera, Tema ko, Nesia ko Hatifa.

⁵⁵⁻⁵⁷ Ezi Solomonin ingangarir gumazibar ovavir boribar ziabar kara: me uaghan uamategha Jerusalem ghue:

Sotai ko Hasoferet, Peruda ko, Jala, Darkon, Gidel ko, Sefatia, Hatil, Pokeret, Hasebaim, ko Ami.

⁵⁸ Godin Dipenimin ingangarir gumazibar ovavir boriba, ko Solomonin ingangarir gumazibar ovavir boriba, men dibobonim 392.

⁵⁹⁻⁶⁰ Ezi Delaian ikizim, ko Tobian ikizim, ko Nekodan ikizim, men gumazibar dibobonim 652. Men nguibabar kara: Telmela, ko Telharsa, Kerup, Adan ko Imer. Gumazir kaba uari uan inazir afeziabar ziabagh fozir puvati. Kamaghin, me deravira uari akaghan kogh suam, me guizbangira Israelian adarasi, o puvati.

⁶¹⁻⁶² Ezi ofa gamir gumazibar ikizir kaba, me ziaba itir akinafarimin aven gara uarir tongin uan inazir afeziabar ziaba bagha ruia dar apizir puvati. Kamaghin amizi, me deragha uarigh fozir puvati, me guizbangira ofa gamir gumaziba, o puvati. Men ziabar kara: Habaia, Hakos, ko Barsilai. Barsilain ikizimin inazir afeziam fomira Gileatin Distrighin Barsilain ikizir igharazimin guivimin ike. Egha gumazir kam, uan amuimin afeziamin ziam ini. Gumazir 3plan kabar ikiziba, uan inazir afeziar tamin ziar tamin apizir puvatizi, gumazir dapaniba ghaze, me ofa gamir gumaziba puvati, me pura gumazir kinibar min iti.

⁶³ Ezi Judan gavmanin gumazir ekiam God bagha ofa gamir daghebar aman men anogoroke. A ghaze, me mizuam iki mangiti ofa gamir gumazitam otogh, Godin ifongiam gifoghsi, Urim ko Tumimin dagiamningin satu gikararang egh suam, me guizbangira ofa gamir gumaziba, o puvati.

⁶⁴⁻⁶⁷ Israelian gumazir uamategha ghueziba bar moghira, men dibobonim 42,360in tu.

Ezi men ingangarir gumaziba ko amizibar dibobonim 7,337.

Ezi men onger akabar faragha zuir gumazamizibar dibobonim 200.

Ezi hoziaba 736.

Ezi kamelba 435.

Ezi donkiba 6,720.

Ezi donkin apuriba ko hoziar amebaba uarir ikia otezir nguziba, me mul dagh arigha, 245plan mulba inigha ize.

⁶⁸ Egha Israelia iza Jerusalem itir Godin Dipenimin otivigha, men gumazir dapanir maba, Godin Dipenim uam an ingarasa uan biziba isa ofan min puram akurvaghasa ada aningi. Me danganir Godin Dipenim faragha ikezimin an ingaram. ⁶⁹ Gumazir bizir aviriba itiba, ko gumazir bizir muziariba itiba, me itir biziba, me dar mirara ghua biziba isa da anidi. Ezi golin osimtizim ghua 500 kilogremen tu. Ezi silvan osimtizim ghua 2,800 kilogremen

tuzi, ofa gamir gumazibar korotiaba, da 100pla.

⁷⁰ Ezi ofa gamir gumaziba ko Livain adarasi, ko gumazamizir igharazir maba, me Jerusalem aven ko an boroghin iti. Ezi Godin Dipenimin onger akabar faragha zuir gumazamiziba, ko Godin Dipenimin tiar akar ekiamin garir gumaziba, ko Godin Dipenimin ingangarir gumaziba, me Jerusalem boroghin itir nguibabar apia. Ezi Israelian gumazamizir igharaziba uan nguibar men inazir afeziaba fomira apiazibara iti.

Israelia uamategha Godin Dipenimin ingari

3

(Sapta 3-6)

Me uamategha

Godin ziam fer arazim gami

¹ Israelia bar, deravira uan nguibabar apiaghav itima, namba 7in iakinim oto. Ezi me bar iza navir vamira ikia Jerusalem uari akufa. ² Ezi Jehosadakin otarim Josua, ko ofa gamir gumazir igharaziba, ko Sealtielin otarim Serubabel uan adarazi ko, me bar uamategha Israelian God bagha ofa gamir dakozimin ingari. Kar, asiziba tue da bar isia mighirir ofabagh amir dakozim. Fomira, Godin gumazim Moses Osirizir Arazim, me an gin ghua dakozir kam in ingari. ³ Me distrighin kam in itir gumazir igharazibar atiatia, egha puvati, me ofa gamir dakozir faragha ikezimin danganim, a gisin uam an ingari. Egha me mizaraziba ko guaratizibar Ikiavira Itir God bagha asiziba tue da bar isia mighirir ofabagh ami. ⁴ Ezi Averpenibar Ikiamin Dughiar Ekiam otozi, me Moses Osirizir Arabiza mikemezi moghin amua, bizir God damuasa me mikemeziba, me dughiar zurara asiziba tue da bar isia mighirir ofabagh ami. ⁵ Egha me uaghan dughiar zurara asiziba tue da bar isia mighirir ofabagh amuavira ikia, egha iakinir igiamin dughiar ekiaba bagha ofabagh amua, uaghan Ikiavira Itir God ua bagha inabazi moghin, me isar ekiaba bagha ofaba a ganidi. Egha me uaghan uan ifongiamin pura daningamin ofabagh ami. ⁶ Gumazamiziba namba 7in iakinimin dughiar faragha zuir aruemin, me dughiar kam in ofan bar isia mighiriba Ikiavira Itir God ganiga iza ghua kamaghira iti. Egha me tighar maghin Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingarsi dagiar ekiar an apengan iki gavgavim a daningamiba, tighar dar arigham.

Me uamategha Godin Dipenimin ingari

⁷ Persian Atrivim Sairus, Israelian amamangati, me Lebanonin nguazimin itir temer sidaba iniam. Kamaghin, gumazamiziba dagheba ko temer olivin borem gumazir dapanibagh aningizi, me da isa Lebanonin kantrin nguibar ekiamning Tair ko Saidon, aningin gumazamizibar amadagha temer kabagh ivese. Ezi Tair ko Saidonin gumaziba uan temer sidan kaba inigha ongarim moghin ghua, Jopan nguibar ekiamin da amadazi da ize. Ezi Israelia uaghan dagiaba isava dagiabar aghorin ingangarir gumaziba ko dipenibar ingarir gumazibagh aningi.

⁸ Ezi Israelia uamategha Jerusalem izezir dughiamin, dughiar maba ghua azenir pumuning oto. Egha ghua an iakinir pumuningin otozi, ingangarim guizbangira dikafi. Me datirighin Ikiavira Itir Godin Dipenim uam an ingari. Gumazir dapanim Serubabel, a Sealtielin otarim, ko ofa gamir gumaziba Josua, a Jehosadakın otarim, ko aningin adarazi bar, kar ofa gamir gumaziba ko Livaiba ko men marasi, bar kalabuziam ategha uamategha Jerusalem izeziba, me ingangarir kam gami. Me Livain gumazir 20plan azenibar ikegha ghuavanadiba, me me isa Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingangarimin gumazir dapanibar me amisefe. ⁹ Kamaghin amizi, Jesua uan otariba ko an ikizim, kar Livain anabamin gumaziba, me Katmiel uan otariba ko, kar Judan anabamin adarasi, me uari inigha ingangarir kamin faragha zui. Ezi Henadatin ovavir boriba, me uaghan men akura. Me uaghan Livain adarasi.

¹⁰ Ezi dipenimin ingarir gumaziba, dagiar ekiaba isa Dipenimin apengan iki gavgavim a daningasa, da ariki. Ezi dughiar kamra, ofa gamir gumaziba uan ofa gamir korotiaba aghuigha, sighaba sara iza faraghavira iza uan danganim ini. Ezi Livaiba, kar Asapın adarasi, me vaghvagha tambarınbar suigha izi. Egha me bar Ikiavira Itir Godin ziam fe, Israelian Atrivim Devit fomira mikemezi mokin. ¹¹ Me bar akongegha uarira uari ikarvazir ighiabagh amua Ikiavira Itir Godin ziam fava a minabi:

“Ikiavira Itir God, a bar dera!

Guizbangira, a zurara Israelian apangkuvigha mamaghira iti.”

Me gara guizbangira fo, ingangarir gumaziba Ikiavira Itir Godin Dipenimin dagiar ekiar an apengan iki gavgavim

a daningamiba, me da arighizi da iti. Kamaghin amizi, me bar uan gavgavibar pamtemin tiariba akara Ikiavira Itir Godin ziam fe. ¹² Ofa gamir gumazibar gumazir ghurir aviriba, ko Livain gumazir ghuriba ko men anababar gumazir dapanir ghuriba, fomira Ikiavira Itir Godin Dipenir faragha ikezim ginighnigha, egha ingangarir gumazir kabar garima, me ua Dipenimin ingarima, me puvirama azi. Ezi gumazir igharaziba bar akongegha tiariba akara dei. ¹³ Araghasizim ko azirakam bar ekevezi, saghon mar itir gumaziba men niginir dafar kam baragha egha fozir puvati, me araghasi, o me azi. Me men niginimram orasi.

4

Apaniba Israelian ingangarim apirasa

¹ Ezi Juda ko Benjaminin anabamin apaniba orazima, Israelia kalabus ategha uamategha iza Ikiavira Itir God bagha Dipenimin ingari. A Israelian God. ² Egha me ghua Serubabel ko anababar gumazir dapaniba batogha kamaghin me migei, “Eia ko Godin Dipenimin ingarasa. E uaghan ian Godin ziam fe. Bar fomira, Asirian Atrivim Esarhadon e amadazi e iza kantrin kamin iti. Egha e kagh izezir dughiamin ikegha iza datirighin, e ian God bagha ofabagh amuavira iti.”

³ Ezi Serubabel ko Josua ko gumazir dapaniba kamaghin me migei, “Ia en akuragh Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingaran e aghua. Persian Atrivim Sairus mikemezi moghin, e uari an ingaram.” ⁴ Fomira nguazir kamin izezir gumazir kaba me pazi me damuasava amua ghaze, men naviba ikuvigh egh atiatigh Godin Dipenimin ingangarim ategham. ⁵ Egha me dagiaba isa Persian gavmanin ingarir gumazir dapanibagh anigha Israelian ingangarim aghorir kunasa me gaghori. Me kamaghin amua ghua gin Atrivim Dariusin dughiam oto.

Apaniba Judaba isa kot gati

⁶ Ezi dughiar maba givazi, Atrivim Darius aremezi, Atrivim Serksis an danganim inigha Persian atrivimin oto. An faraghavira zuir dughiaaba, Israelian apaniba akaba me gasir akinafarim osirigha a bagh anemada.

⁷ Ezi gin Serksis aremezi, Atrivim Artaserksis an danganim inigha Persian atrivimin oto. Ezi Bislam ko Mitredat koma Tabel, koma gumazir me ko ingariba akinafarim osirigha Persian Atrivim Artaserksis bagha anemada. Me Aramin

3:10: 1 Eghaghaniba 25:1 **3:11:** 1 Eghaghaniba 16:34; 2 Eghaghaniba 5:13; 7:3; Onger Akaba 100:5; 106:1; 107:1; 118:1; 136:1; Jeremaia 33:11 **3:12:** Hagai 2:3 **4:2:** 2 Atriviba 17:24-41 **4:6:** Esta 1:1 * **4:7:** Akinafarim kamin migirigiam, ves 4:7 tugha ghua ves 6:18in, me Hibrun akamin an osirizir pu. Puvati. Me Aramin akamin an osiri.

akamin akinafarim osiri. Eghti gumazir a diponamim, Persian akamin a gigham.*
 8 Ezi gavmanin gumazir faraghavira itim Rehum, ko Simsai provinsin kamin akinafariba osirir gumazimning, aning Jerusalem itir adarazib kotim gamua Atrivim Artaserksis bagha akinafarimin kamaghin an osiri.

9 “Dughiar aghuim Atrivim, ki Rehum nin gavmanin gumazir faraghavira itim, ko Simsai provinsin kamin akinafariba osirir gumazim. Ga, ko ingarir gumaziba, me jasba, ko gavmanbar garir gumaziba, men nguibabar kara: Erekin provins, ko Babilonin kantrin ekiam ko Susan nguibar ekiam, a Elamin nguazimin itir nguibam. E bar ni bagha akinafarir kam osiri. 10 Fomira atrivir bar ekiam Asurbanipal, gumazamizir maba nguibar igharazibar men suigha me isa Samarian nguibar ekiam ko Yufretisin Fanemin vongin itir provinsin me afe, me uaghan e ko akinafarir kam osiri.”

11 Kar akinafarir me osirizim, me an mirara akinafarir igharazimin an osirigha anemada.

“Atrivim Artaserksis, e nin ingangarir gumaziba, e Yufretisin Fanemin vongin ikia, migirigiar maba iti. Egha e akinafarir kam ni bagha anemadi. 12 O Atrivim, e kamaghsua, ni bizir kam gifogh. Judaba nin provinsin igharaziba ategha uamategha iza Jerusalem nguibar ekiar kurar kam uam an ingari. Fomira nguibar ekiar kamin gumazamiziba, atrivimin akaba batozir gumazamiziba, egha me datirighin uan nguibamin dagiar ekiar an apengan ikia gavgavim a ganidiba ko biriba ua dar ingaravira ikia, egha anegivasava ami. 13 O Atrivim, ni kamaghin fogh, gumazamiziba nguibar ekiar kam uam an ingariva an biriba agivagh, egh me gavman daningamin dagiaba ko takisin igharaziba ko uam a daningan koghti, gin nin dagiar dipenimin dagiar aviriba puvatigham. 14 Ni en garava bizibar en akurvasi, kamaghin Judaba pazi ni damuva aghumsizim ni daningan e aghua. E kamaghsua, akinafarir kam ni oraghasa e ni bagha an osiri.

15 “E kamaghin ifonge, ni uan akinafariba osirir gumazibav mikemeghti, me mangi gavmanin akinafarir nin inazir afeziaba fomira osirizir osiziribar dipon. Jerusalem gumazamiziba,

akaba barazir puvatizir darasi. Fomira inazir afeziabar dughiam, gumazamizir kaba, atriviba ko provinsbar gumazir dapaniba kamaghira osimtiziba me ganidi. Egha Jerusalem gumazamiziba, atrivibar akaba batosi, kamaghin amizi, atriviba nguibar ekiar kam gasighasiki.

16 “Kamaghin, O Atrivim ni foghasa e kamaghin ni migia ghaze, me ua nguibar ekiar kamin ingariva, an biriba agivaghti, ni ua Yufretisin Fanemin vongin provinsin kabagh ativaghan kogham.”

Atrivim men akam ikara

17 Ezi atrivim kamaghin men akinafarimin akam ikara:

“Dughiar aghuim. Gavmanin gumazir faraghavira itim Rehum, ko provinsin akinafariba osirir gumazim Simsai, ko gavmanbar garir gumazir igharaziba, ia Samaria ko nguazir igharazir Yufretisin Fanemin vongin itir provinsin itiba, akinafarir kam ia bagha zui.

18 “Akinafarir ia amadazim, me an gara Persian akamin ki oraghasa me a gigha a dibori. 19 Ezi ki akinafariba osirir gumazibav mikemezi, me akinafaribar gara egha fo, dughiar aviribar Jerusalem gumazamiziba akaba barazi puvati, egha atrivibar akaba batosi. Ezi guizbangira gumazir kurar avirim nguibar ekiar kam gizifa. 20 Fomira atrivir gavgaviba Jerusalem gara ikiava, Yufretisin Fanemin vongin itir provinsin kaba bar dagh ativagha dar gari. Egha me gavman daningasa gumazamiziba da dagiaba ko takisin igharagha garir aviriba isi.

21 “Kamaghin amizi, ia akar gavgavimra me bagh anemangi men anogoreghti, me ua nguibar ekiar kamin ingaran marki. Egh me nararama oragh ikiti ki me mikimam. 22 Ia zuamira mangi bizir kam damigh. Ia a damighan koghti, men ingangarim an atrivimin araziba ko dagiaba iniamin tuavibagh asighasigham.” 23 Ezi me Atrivim Artaserksis da akinafarir kam inigha ghua Rehum ko Simsai ko gavmanbar garir gumazir igharaziba bagha ghua me oraghasa a dibori. Ezi me Judan gumazir Jerusalem nguibamin itiba, akar bar gavgavimin nguibar ekiar kam uam an ingaran men anogoroke.

24 Ezi Godin Dipenir Jerusalem itim, an ingangarim pura tugha mamaghira iti. Egha kamaghira ikia ghua Darius

4:24: Hagai 1:1; Sekaraia 1:1 † 4:24: Ves 24, an a sapta 4 ves 5in migirigiar otevimin tugha zui. Ezi 4:6-23, Atrivim Darius aremegha givazi, azenir aviribar gin bizir avirir otiviziba, an dar gun migei.

Persian atrivimin otozir dughiam, an azenir pumuning oto.[†]

5

Me ua Godin Dipenir ingangarim gami

¹ Dughiar kamın, Godin akam ingha izir gumazimning, Hagai ko Sekaraia, Sekaraia a Idon ovavir borir mam. Aning gumazamizir Jerusalemın nguıbam ko Judan nguazimın itiba bagha Godin akamın gun me migei. Aning Israelian Godin ziamın gavgavimın migei. Godin kam bar pın ikia me gatifa. ² Ezi Serubabel, Sealtielin otarım, a ko Josua, Jehosadakin otarım, aning Godin akam ingha izir gumazir kamningın akam baregha, gumaziba ingha ua Jerusalemın Godin Dipenimın ingari. Ezi Godin akam ingha izir gumazir kamning, men akurvası. ³ Dughiar kamın, Tatenai, Yufretisin Fanemın vongin itir provinsin gavmanın gumazir dapanım. A ko Setar Bosenai, ko gumazir aning ko ingarir ıgharazıba, me Israelia amir bizıba baregha zuamıra Jerusalemın ghu. Egha Godin Dipenimın ingarir gumazıba kamaghın men azara, “Tina ia mikemezi, ia dipenir kam uam an ingari.” ⁴ Egha me uaghan Dipenimın ingarir gumazıbar zıaba bagha men azai. ⁵ Ezi Godin damazim Judabar gumazir dapanıbar garavıra iti. Ezi Persian gavmanın gumazir dapanir pumuning gumazıba ingangarım damuan men anogoroghezir puvatıgha, ghua Persian gumazir kaba ua Judaba amir bizir kamın gun miğia Darius bagh akınafarım osirıgha, anemadagha mızua ghuav itıma, an ikarvazimın akam ua ize. ⁶⁻⁷ Tatenai, Yufretisin Fanemın vongin itir provinsin gavmanın gumazir dapanım, ko Setar Bosenai, ko gumazir aning ko ingarir ıgharazıba, me kamaghın Atrivim Darius bagha miğıava osiri.

“Atrivim Darius, navir amırizim ko dabırabir aghuım ni ko iki.

⁸ “Ni kamaghın fogh, e Judan Distrıghın ghuegha gari, Judaba uan Godin Gavgavıba Bar Itimın Dipenim uam an ingari. Me dagıar dafar dıghorezıba isa, palangın ıghuvır me ıghuvızıbagh ısın da afa zui. Egha ingangarım me deragh an gara a gamızı, a bar deragha zuamıra ghuavıra iti.

⁹ “Ezi e men faragha zuir gumazıbar diagha men azara, tinara ian amamangatızı, ia Godin Dipenim uam an ingara ingangarır kabagh amı? ¹⁰ Egha e uaghan men gumazir dapanır kabar zıaba bagha men azara, e ingangarır kamın faragha

zuir darazir zıabagh fogh, da osirıgh ni mikımam.

¹¹ “Ezi Judaba kamaghın e ikara, ‘E overiam ko nguazim gativazır Godin ingangarır gumazıba. En atrivır gavgavır mam fomıra Dipenır kamın ingarıgha anegıvazi, e datırıghın uam an ingari. ¹² Fomıra en inazır afeziaba Godin uan Nguıbamın Itım gamızı, an atarava Kaldian gumazım Nebukatnesar, Babilonın atrivimın amamangatızı, a Godin Dipenim apırıgha bar a gasıghasıgha, gumazamızıba ingha ghua Babilonın kalabus gati. ¹³ Ezi gın Sairus Babilonın atrivimın itır dughiamın, an azenır faragha zuir kamın, an e mikemezi, e ua God Dipenimın ingari. ¹⁴ Fomıra Jerusalemın itır Godin Dipenimın aven, me Godin ziam fasa, gol ko silvan ingarızır itariba ko dipaba apır itarır avırıba iti. Ezi Atrivim Nebukatnesar bar da ingha ghua Babilonın uan asemın dipenimın ada ariki. Ezi gın Atrivim Sairus itariba ko dipaba apır itarır kaba isa en gumazır mam Sesbasar ganıngi. Gumazır kam, Atrivim Sairus anemısevezi, a Judan Distrıghın gavmanın gumazır dapanımın iti. ¹⁵ Ezi Atrivim Sairus, Sesbasar miğia ghaze, a ua bizir kaba inğh Jerusalemın mangı, danganır Godin Dipenim faragha ikezimra, uam an ingarıgh bizir kaba an aven dar arikıgh. ¹⁶ Kamaghın amızı, Sesbasar Jerusalemın ızegha, Godin Dipenim bagha uam dagıar ekiaba isa, Dipenimın apengan iki gavgavım a danıngasa, da ariki. Dughiar kam ıza datırıghın ingangarım ghua, egha gıvazır puvatı.’

¹⁷ “Atrivim e uari, ni uan akınafarıba osirır gumazıvav kemeghti, me Babilonın akınafarıbar aven Atrivim Sairus mikemezir akar kam bagh deragh rui. Ni ti fogham, Atrivim Sairus a guızbangıra Godin Dipenim uam an ingarasa me mikeme. Egh ni gın akam amadagh deragh e mikım suam, me dipenır kam uam an ingaram, o puvatıgham.”

6

Me uam Atrivim Sairusın akaba buri

¹ Ezi Atrivim Darius mikemezi, an akınafarıba osirır gumazıba Babilonın ghugha akınafarıbar Atrivim Sairus osirızıba bagha, gavmanın akınafarıbar aven da buri. ² Egha me Babilonın dar apızır puvatı. Me ghua Midianın Provinsin itır nguıbar ekıam Ekbatanan tughı ruıa akınafarıbar

righizir mamın api. Ezi akinafarir kam kamaghın migei:

³ “Sairus atrivimın itir dughiamın, an azenir faragha zuimın, a ghaze, me ua Jerusalemın itir Godin Dipenimın ingaram. Egh danganir kam, me asiziba tue da isia mighirir ofabar amu egh ofan igharazir maba uaghan da inigh izam. Me Dipenim bagh dagiar ekiaba isi dipenimın apengan iki gavgavim a daningisi, dar arigham. Dipenir kamın siriam 27 mitan tughti, an arozim mangi 27 mitan tugh. ⁴ Egh me dipenir biribar ingarsi dagiar dafaba isi abiar 3pla uarigh isin dafi ghuavanang otogh, egh temer abiar ighuvir vamıram a gisin datigh, egh ua kamaghıra an ingar ghuavanang otogh. Egh atrivimın dagiar dipenimın dagiataba inigh bizir kabagh ivezıva, egh ingangarir gumazir ivezim uaghan me daning. ⁵ Egh me uaghan Godin ziam fisi, gol ko silvan ingarizir itariba ko dipaba apir itariba bar da inigh, mangi Jerusalemın itir Godin Dipenir igiamın dar arikigh. Fomira Atrivim Nebukatnesar Jerusalemın bizir kaba inigha Babilonın ize. Ezi ia datirighın ua da inigh mangi dar danganibar arigh.”

Atrivim Darius ghaze, me ingangarim damu mangıvıra iki

⁶ Atrivim Darius, a Sairus fomıra osirizir akinafarimın gara fogha, uan ingangarir gumazir dapanibar akinafarim ikaragha kamaghın osiri:

“Dughiar aghuim, Tatenai, Yufretisin Fanemin vongın itir provinsin gavmanın gumazir dapanim, ko Setar Bosenai, ko gumazir gua ko ingarir igharaziba, ki akar kam ia bagh anemadi. Ia pura Judabar gan, egh Godin Dipenimın ingangarim men anogoroghan marki. ⁷ Ia me ateghti, Judan Distriğhın gavmanın gumazir faragha zuim ko men gumazir dapaniba Godin Dipenim faragha ikezi naghın uam an ingar.

⁸ “Kamaghın amizi, ki akar gavgavimın kamagh ia migei, ia uaghan Judan gumazir dapanibar akuragh Dipenir kamın ingar. Me bizitam bagh mikimti, ia bemıra me bagh a givesegh. Ki dagiar ia Yufretisin Fanemin vongın itir provinsbar gumazimiziba dama takisin mın isiba, ki dav gei, kar atrivimın dagiaba. Kamaghın ingangarimın suighsuighan kogham. ⁹ Dughiarbar zurara, Judan ofa gamir gumaziba, Godin uan Nguibam Itim bagh asiziba tue da isia mighirir ofaba, ko ofan igharazir mabar

amusi, bizir manam bagh ia mikimti, ia da isi me daning. Bulmakaun apurir igiaba, sipsipin apuriba, sipsipin nguziba o wit, amangsizim, wainin dipam, o olivin borem, ia dughiatam ataghiraghan marki, ia zurara dughiar me daning. ¹⁰ Ia kamaghın damuti, me Godin uan Nguibamın Itim ifongezir ofabar amuva, a ko mikimti, a na ko nan otaribagh nighnigh deragh e damuan.

¹¹ “Ki akar gavgavim, ua kamaghın ia migei. Tina akam baraghan kogham, gumazitaba an dipenir birimın agharitam asigh, aneminegh, an namnam ginıva anemikizagham. Egh me an dipenim gasighasigh a damuti, a mati me bizir bar mızırıziba inigha tintinibar dar pozim mikini. ¹² God, Jerusalemın ginabagha ghaze, a kagh ikiam. Eghti ni tina, atrivim o gumazir kinitam, ni akar kam batuegh Godin Dipenir Jerusalemın Itim gasighasighı, God pazıvıra ni damıgham. Ki Atrivim Darius, akar gavgavir kam gami. Ia bar deraghvıra an gin mangi.”

Me God baghavıra Dipenir kam amisefe

¹³ Ezi gavmanın gumazir dapanim Tatenai, ko Setar Bosenai, ko gumazir aning ko ingarir igharaziba, me Atrivim Dariusın akar gavgavim baraki, egha bar a mikemezi moghiram ami. ¹⁴ Kamaghın amizi, Judan gumazir dapaniba ingangarim bar deraghavıra a gamua ghuavıra iti. Ezi Godın akam inigha zıvir gumazimning Hagai, ko Idon ovavir borim Sekaraia, aning gavgavim me ganıga me abiri. Ezi Israelian God mikemezi moghın, me ingaravıra ikia ghua anegifa. Egha Persian atriviba Sairus ko Darius ko Atrivim Artaserksis, me bar mikemezi moghıra, Judaba Godın Dipenimın ingari. ¹⁵ Egha Darius atrivimın itir dughiamın, me namba 6ın azenimın, Adarın iakinimın, namba 3ın aruemin, me Godin Dipenim agifa.* ¹⁶ Egha Israelın gumazimiziba bar, ofa gamir gumaziba, Livaiba, ko gumazimizir kalabus ategha uamategha izezir igharaziba, me bar Godin ziam famın isar ekiam gamua, Godın Dipenim isa an agharım garıgha, bar akongegha ghaze, dipenir kam a Godin Dipenimra. ¹⁷ Me Godın Dipenim ginighnighamin ofabagh amua, 100plan bulmakaun apuriba, 200plan sipsipin apuriba, 400plan sipsipin nguziba ko 12plan memen apuriba isa ofabagh ami. Me memen kaba, Israelın anababar 12pla vaghvaga, men arazir kuraba batoghasa dar ofa gami. ¹⁸ Egha uaghan me Jerusalemın itir Godin Dipenimın arazibar gin mangasa, ofa gamir gumaziba

ko Livaiba amisevegha, ingangariba ko ingangarir danganibar ua me arisi. Me Moses Akinafarimin Osirizi moghiram ami.

God Israelia Gitazir Dughiam, me a ginighnigha isam gami

¹⁹ Gin izir azenimin, iakinir faraghavira zuimin, namba 14in aruem, gumazamizir kalabus ategha uamategha izezir kaba, God Israelia Gitazir Dughiam ginighnigha isam gamua bar akonge. ²⁰ Ofa gamir gumaziba ko Livaiba ruegha uari akirigha Godin damazimin zue. Egha Livaiba, God Israelia gitazir ofabar amuasa sipsipin nguzibav soke. Tuavir kamin me Israelian kalabus ategha ua izeziba, ko ofa gamir gumaziba, ko me uari bagha ofabagh ami. ²¹ Ofan me amir asizir tuzir kaba, Israelian kalabus ategha ua izeziba, me bar uari inigha da ame. Ezi uaghan nguazir kamin itir gumazamizir igharaziba, me ikizir igharazibar arazir miziriziba ategha, Ikiavira Itir Godin ziam fasa ifonge, a Israelian God, me bar uari inigha ofan kabar asizir tuziba ame. ²² Me aruer 7plan bar akuegha Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiam, an isam gami. Me fo, Ikiavira Itir God, Asirian atrivim gamizi a me ko navir amirizim inigha, Israelia Godin Dipenimin ingangarimin men akura. Kamaghin amizi, me guizbangira bar akonge.

Esra Jerusalem amizir ingangariba

7

(Sapta 7–10)

Esra Jerusalem oto

¹⁻⁵ Azenir aviriba givazima gin, Artaserksis Persian atrivimin itima, gumazir mam Babilonin iti, an ziam Esra. Esra an Aronin ovavir boribar mav. Esran inazir afeziabar ziabar kara: Esra, a Seraian otarim. Ezi Seraia, Asarian otarim. Ezi Asaria, Hilkian otarim. Ezi Hilkia, Salumin otarim. Ezi Salum, Sadokin otarim. Ezi Sadok, Ahitupin otarim. Ezi Ahitup, Amarian otarim. Ezi Amaria, Asarian otarim. Ezi Asaria, Meraiotin otarim. Ezi Meraiot, Serahian otarim. Ezi Serahia, Usin otarim. Ezi Usi, Bukin otarim. Ezi Buki, Abisuan otarim. Ezi Abisua, Finiasin otarim. Ezi Finias, Eleasarin otarim. Ezi Eleasar, Aron otarim. Ezi Aron, a ofa gamir gumazibar dapanim.

⁶⁻⁷ Bar fomira Ikiavira Itir God, Israelian God, uan Araziba isa Moses ganingi. Ezi Esra deravira Moses Osirizir Arazibagh fo. Ezi dughia bar zurara, God deraghavira Esra gami, kamaghin Esra bizir tiziba bagha Atrivim Artaserksisin azangisi, ana

ganidi. Egha Artaserksis atrivimin itima, an namba 7in azenimin, Esra Israelian gumazamizir igharaziba ko Babilon ategha ua Jerusalem zui. Men aven ofa gamir gumaziba ko Livaiba, ko onger akabar faragha zuir gumaziba, ko Godin Dipenimin garir gumaziba koma, Godin Dipenimin ingangarimin gamir gumaziba. ⁸⁻⁹ Esra me ko, iakinir faraghavira itimin, an aruer farazimin Babilon ategha Jerusalem zui. Ezi God men akurazi, me iakinir namba 5in, an aruer farazimin Jerusalem oto. ¹⁰ Esra, Ikiavira Itir Godin Arazibagh fogh deravira dar gin mangasa, pamtemin ingarir gumazim. Egha a uaghan arazir God ifongeziba ko bizir a damuasa me mikemeziba, deravira Israelian sure damuti, me uaghan deravira dar gin mangam.

Atrivim Artaserksis, Esra bagha akinafarim osiri

¹¹ Ofa gamir gumazir kam Esra, a uaghan Godin Arazibagh fozir gumazibar mav, a Ikiavira Itir Godin Akar Gavgaviba ko arazir God ifongeziba, a bar dagh fo. Ezi dughiar kamin, Atrivim Artaserksis akinafarir mam osirigha Esra ganingi. Ezi akinafarim kamaghin migei:

¹² “Ki Atrivim Artaserksis, ki kantrin atrivibar atrivir ekiam. Dughiar aghuim Esra, ni ofa gamir gumazim, egha Godin Uan Nguibamin Itimin Araziba, ni bar adagh fo. ¹³ Ki akar gavgavimin uan ingangarir gumazibav kemegha ghaze, Israelian gumazamizir datirighin kagh itiba, ko ofa gamir gumaziba, ko Livaiba, men nin gin Jerusalem mangisi ifuegh, egh me mangi.

¹⁴ “Ki 7plan gumazir nighnizir aghuiba na ganidiba ko, e ni amadaghti, ni mangi Jerusalem ko Judan gumazamiziba itir danganiba bar dar gan, egh kamaghin me gifogham, me Godin Arazibar suiragha dar gintisi, o puvati. Godin Arazimin Akinafarir kam, a nin agharimin iti, ezi ni an suiraghav iti. ¹⁵ Ezi ki uan fozir gumaziba ko, gol ko silva ko bizir aghuitaba inigh Israelian God daningasa. Eghti ni bizir aghuir kaba inigh mangi Godin Dipenir Jerusalem itimin dar arigh. ¹⁶ Egh uaghan, ni Babilonin Distrighin inizir gol ko silvaba inigh mangi. Egh uaghan, bizir Israelia ko ian ofa gamir gumaziba Jerusalem itir Godin Dipenimin ingarasa puram aningiziba, ni da inigh mangi.

¹⁷ “Ni deravira dagiabar amu. Ni bulmakaun apuriba ko, sipsipin apuriba ko sipsipin nguziba, ko wit ko wain,

givezegh da inigh mangi Jerusalemin itir Godin Dipenimin otogh ofa gamir dakozimin ofa damu. ¹⁸ Ia ofan kabagh ivezegh givaghti gol ko silvan naba ikivira ikiti, ni uan adarazi ko ia uan God ko mikimiva, an nighnizim gifogh, dagiar kaba isi bizir a ifongezibagh ives. Egh ia fogh givagh bizir kabara, dagiar kabar dagh ivesegh. ¹⁹ Ia itariba ko dipaba apir itarir ia uan Godin Dipenimin an ziam fasa me ia ganingiziba, ia da inigh mangi bar da isi uan Godin Dipenimin ada arikigh. ²⁰ Eghti bizir kaba oteveghti, ia nan dagiar dipenimin na da dagiataba inigh bizir otevezir igharaz tabagh ivesegh.

²¹ “Ki Atrivim Artaserksis, nan dagiar dipenimin ingangarim gumaziba, me Yufretisin Fanemin vongin itir provinsin iti, ezi ki akar gavgavim me ganidi. Nan migirigiam kamakin, ofa gamir gumazir kam Esra, Godin uan Nguibamin Itimin Araziba, a bar deravira dagh fo. A Godin Dipenimin ingarsi, bizir tizim bagh ian azangam, eghti ia zuamiram a daningigh. ²² Eghti bizir ia a daningamiba, da dibononir kam gafighan marki, Silva 3,400 kilogamra iki, wit 500 beghiabara iki, wain 2,000 litara iki, eghti olivin borem 2,000 litara iki. Eghti amangsizim a ifongezi moghin ia a daning. ²³ Ia Godin Uan Nguibamin Itim, uan Dipenim bagha ifongezir biziba, ia bar ada isi Ezra daning. Ki kamaghin ifonge, Godin adarim, na ko nan boriba ko nan ovavir borir gin otivamiba, bar en ikian kogham.

²⁴ “Ia orakigh, ia ofa gamir gumaziba, ko Livaiba, onger akabar faragha zuir gumaziba, Godin Dipenimin garir gumaziba, koma Godin Dipenimin ingangarim gamir gumaziba ko Godin Dipenimin ingarir gumazir igharaziba, ia takisin dagiaba me dam da inian marki.

²⁵ “Ki fo, Esra, nin God fofozir bar avirim ni ganingi, kamaghin ni ingangaribar faragha zuir gumaziba ko jasba, amiseveghti, me gumazamizir Yufretisin Fanemin vongin ikia Godin Arazibar gin zuiba, deragh me gativagh me damu. Egh ian gumazamizitaba deragh Godin Arazibagh fogan koghti, ni deragh men sure damuti, me fogh dar gin mangam. ²⁶ Eghti gumazitaba nin Godin Arazibar gin mangan kogham, o ki Atrivim Artaserksis, nan akar gavgaviba dar gin mangan kogham, eghti ni bar zuamira ivezir kuram me daningam. Ni me misueghti me aremegh, o me amadaghti me mangi saghon itir

kantrin igharazitamin mangi, o men biziba inigh, o me isi kalabus datigh.”

Esra Godin ziam fe

²⁷ Ezi Esra ghaze, “Ikiavira Itir God, an en inazir afeziabar God, ki bar a minabagha an ziam fe! An Atrivim Artaserksisin nighnizim fezi, a Ikiavira Itir Godin Dipenir Jerusalemin itim deragha a damuasa ifuegha tuavir kam ati.* ²⁸ God nan apangkuvighavira ikia, kamaghin an atrivim ko nighnizir aghuiba atrivim ganidir gumaziba, ko an ingangaribar faragha zuir gumazir dapaniba nighnizim me ganingizi, me nan akurvaghosa bar akonge. Ezi Ikiavira Itir God, nan God, a nan akuragha gavgavim na ganingizi, ki Israelian anababar gumazir dapanir aviriba uabin gin Jerusalemin mangasa men azangsizima, me uaghan mangasa ifonge.”

8

Judan gumazir uamategha Jerusalemin ghuzibar ziaba

¹ Kar Israelian anababar gumazir dapanir Babilonin kalabus ategha, Esran gin uamategha Jerusalemin ghuziba, men zibar kara. Dughiar kamin Artaserksis atrivimin iti.

²⁻³ Gersom, a Finiasin ikizimin ovavir boribar mav.

Ezi Daniel, Itamarin ikizimin ovavir boribar mav.

Ezi Hatus, a Sekanian otarim, egha Devitin ikizimin ovavir boribar mav.

Ezi Sekaraia, Parosin ikizimin ovavir boribar mav. Ezi an adarazi 150plan gumaziba Sekaraia ko ghue. Men ikizimin adarazir, akinafarir men inazir afeziabar ziaba itir mam, me an suira.

⁴ Ezi Elioenai, a Serahian otarim egha Pahatmoapin ikizimin ovavir boribar mav. Ezi an adarazi 200plan gumaziba a ko ghue.

⁵ Ezi Sekania, a Jahasielin otarim, ezi an adarazir 300plan gumaziba a ko ghue.*

⁶ Ezi Ebet a Jonatanin otarim, egha Adinin ikizimin ovavir boribar mav. An adarazir 50plan gumaziba a ko ghue.

⁷ Ezi Jesaia, Atalian otarim. Egha Elamin ikizimin ovavir boribar mav. Ezi an adarazir 70plan gumaziba a ko ghue.

⁸ Ezi Sebadaia, a Maikelin otarim, egha Sefatian ikizimin ovavir boribar mav. An adarazir 80plan gumaziba a ko ghue.

7:25: Godin Araziba 16:18; Malakai 2:7; Matyu 23:2-3 7:26: Esra 6:11-12 * 7:27: Esra uabi saptu 7:27-9:15 osiri,

ezi gumazir igharazim saptan igharaziba osiri. * 8:5: Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati.

- ⁹ Ezi Obadia, a Jehielin otarim, egha Joapin ikizimin ovavir boribar mav. Ezi an adarazir 218plan gumaziba a ko ghue.
- ¹⁰ Ezi Selomit, a Josifian otarim. An adarazir 160plan gumaziba a ko ghue.[†]
- ¹¹ Ezi Sekaraia, a Be bain otarim, egha Be bain ikizimin ovavir boribar mav. An adarazir 28plan gumaziba a ko ghue.
- ¹² Ezi Johanan, a Hakatanin otarim, egha Asgatin ikizimin ovavir boribar mav. An adarazir 110plan gumaziba a ko ghue.
- ¹³ Ezi Elifelet ko Juel ko Semaia, me Adonikamin ikizibar ovavir boriba. Egha Adonikamin adarazir 60plan gumaziba, gumazir kaba ko ghue. Egha me dughiar kamra me ko ghuzir puvati. Me gin dughiar igharazimin ize.
- ¹⁴ Ezi Utai ko Sakur, aning Bikvain ikizimin ovavir boribar gumazimning. Bikvain adarazir 70plan gumaziba aning ko ghu.

Esra Godin Dipenimin aven ingangarim damuasa Livain marazi amisefe

¹⁵ Ki Esra, ki me ko ghua Ahavan nguibar ekiamin Faner an amadaghan zuimin gumazamiziba akuvagha, me ko 3plan aruebar danganir kamin iti. Egha ki ofa gamir gumazibar marazir garima, me en tongin ti, ezi Livain tav itir puvati. ¹⁶ Kamaghin amizi, ki gumazir dapanir 9plan diazi me izi. Gumazir kabar ziabar kara: Elieser, Ariel, Semaia, Elnatan, Jarip, Elnatanin igharazim ko Natan, Sekaraia koma Mesulam. Egha ki uaghan fozozir aghuim itir gumazir pumuningin dia. Aningin ziamning, Joiarip koma Elnatan. ¹⁷ Egha ki me amadzima, me Ido bagha ghue. Ido a Godin Dipenimin ingangarir gumazim. Egha nguibam Kasifian gumazir dapanim. Ki akam amaga ghaze, a koma, a ko ingarir gumazibar azaraghtima, a gumazitaba amadaghtima me izi, e ko Godin Dipenimin ingaram.

¹⁸ Godin apanguvim e ko itima, a Livain gumazir mam e bagha anemada. An ziam Serebia, egha Malin adarazir mav. A deraghavira ingangaribagh ami. Ezi an otariba ko an adarasi, 18plan gumaziba a ko ize. ¹⁹ Ezi Ido uaghan Hasabia ko Jesaia amada. Aning Merarin adarazir gumazimning, egha uan ikizimin gumazir 20pla ko ize. ²⁰ A uaghan 220plan gumazir Godin Dipenimin ingangarim damuamiba amangi. Fomira Atrivim Devit uan gumazir dapaniba ko, gumazir kabar inazir afeziabagh inabazi, me Livaibar akura. Ezi

220plan gumazir kabar ziaba, akinafarir mamini iti.

Esra Israelian gumazamiziba ko me bar moghira dagheba ategha God ko migei

²¹ E Ahavan Fanemin boroghin ikiava, ki kamaghin gumazamizibav gei, "E dagheba ateghiva uan Godin damazimin uari abinigham. Egh e Jerusalem mangamin dughiamin, e uarir akuraghsi an azaraghti, an e ko en boriba ko en bizibar ganam." ²² Ki kamaghin me migei, ki tizim baghavira atrivimin azangsighan aghua, eghti a tuavimin en apanibar e geghuvamin hoziabagh apiaghilir gumaziba ko midorozir gumaziba na ganighai.

Ki atrivim ko itir dughiamin, ki kamaghin a mikeme, "En God a bar deraghavira gumazamizir an gin zuibagh ami. A uaghan gumazamizir an akabar gin zuir puvatiziba, a men atara mizazim me gasi." Ki kamaghin atrivim mikeme, kamaghin amizima, ki midorozir gumaziba bagh an azangsighan aghumsiki. ²³ Egha e dagheba ategha uan God ko migeima, an en akam baragha, e geghuva deraghavira e gami.

Ofa gamir gumaziba Godin Dipenimin ofabar amuamin bizibar gan

²⁴ Ki Serebia ko Hasabia ko 10plan faraghavira zuir ofa gamir gumazir igharaziba miseveghe, men diazi me ize. ²⁵ Bar fomira atrivim ko nighnizir aghuiba a ganidir gumaziba, ko gavmanin ingarir gumazir dapaniba, ko Israelian gumazamiziba bar, me silvaba ko golba ko itariba isa Godin Dipenimin aven ingangarim damuasa na ganingi. Ezi ki da inigha dar osimtizim menegheha, da isava ofa gamir gumazir kabagh aningi. ²⁶ Bizir ki me ganingizir kaba, dar osimtiziba kamakin: Silvan osimtizim, 22,000 kilogrem, ezi golin osimtizim 3,400 kilogrem, ezi 100plan silvan itarir ekial kabar osimtizim, da vaghvagha 34 kilogrem.[‡] ²⁷ Golin itarir ekial 20pla, dar osimtizim vaghvagha 8 kilogrem ko 400 grem. Brasin itarir ekial pumuning, me bar deraghavira aningin ingarizi aning taghtasi, ezi aningin ivezim mati golin itarir ekial pumuning.

²⁸ Ezi ki 12plan ofa gamir gumazibagh aniga kamaghin me migei, "Ia oragh. Ia Ikiavira Itir God, en inazir afeziabar God, a ua bagha ia amisevezi, ia an damazimin zuegh an ingangarim damuam. Ezi kamaghira, itariba ko dipaba apir itariba uaghan Godin damazimin zue, egha da an bizibara. Ezi silva ko gol, gumazamiziba uan ifongiamin gin ghua da isa pura ofan min Ikiavira Itir God ganingi. ²⁹ Ia bizir

[†] 8:10: Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. [‡] 8:26: Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati.

kaba deravira dar gan mangi Jerusalem Godin Dipenimin otogh. Egh ia munagh da isiva, Godin Dipenimin aven itir danganimin mangi ofa gamir gumazir ekiaba ko Livaiba ko Israelian ikizibar gumazir dapaniba, ia men damazimin bizir kabar osimtiziba meng men agharim darigham.”³⁰ Ki mikemegha givazima, ofa gamir gumaziba ko Livaiba, me e ko Jerusalem mangasa, silva ko gol ko itariba isi.

Esra ko Judan gumazir kalabusin ikeziba, me uamategha Jerusalem ghue

³¹ Kar iakinir faragha zuimin, namba 12in aruemin, e Jerusalem mangasa Ahavan Fanem ataki. Ezi en God e ko ikia, deravira en garima, bizir kuratam tuavimin e batozir puvati. Kamaghin apaniba iza e misoghezir puvatizi, okimakiar gumaziba tuavir miriamin mongegha uari fava en mikirava en biziba okemezir puvati.³² E ghua Jerusalem otivigha, 3plan arubar avughsa pura iti. ³³ Egha namba 4in aruemin, e Godin Dipenimin ghua silva ko gol ko itarir kabar osimtiziba mengegha, da isa ofa gamir gumazim Meremot ganingi. Meremot a Urian otarim. A ko Finiasin otarim, ofa gamir gumazim Eleasar, koma Livain gumazir pumuning, Josabat a Jesusan otarim, ko Noadia, a Binuin otarim ko me ganingi. ³⁴ Me bar uari inigha bizir kaba deravira da mengegha da guragha dar osimtizim gifogha ghaze, biziba bar iti. Egha da isa akinafarimin aven vaghvagha da osiri.

³⁵ Dughiar kamin, kalabus ategha ua izezir gumazamiziba bar, asizir maba inigha iza Israelian God bagha asiziba tue da isia mighirir ofabar amuasa. Me Israelian anabar 12pla bagha bulmakaun apurir 12plan ofa gami. Egha uaghan sipsipin apurir 96pla, ko 77plan sipsipin nguziba isa ofa gami. Egha uaghan memen 12pla isa me uan arazir kuraba gin amangasa uaghan dar ofa gami. Asizir kaba bar, me avimin tue da bar isia mighirir ofabar min Ikiavira Itir God ganingi.³⁶ Egha uaghan me akinafarir atrivim me ganingizim isava, Yufretisin Fanemin vongin itir provinsin gumazir dapanim ko, a ko ingarir gumazir igharazibagh aningizi me an ganigha, gin deravira Godin gumazamizibagh amua, Godin Dipenimin ingangarimin men akurvasi.

9

Judan marazi, arazir kurabagh amua God gifozir puvatizir ikizibar guivibar iti

¹ Bizir kaba bar givazima, gin Israelian gumazir dapaniba iza kamaghin na migei,

“Israelian gumazamiziba ko ofa gamir gumazir maba ko Livaiba, God gifozir puvatizir darazir saghuimin itir puvatigha men arazibagh ami. Kar arazir kurabagh amir ikiziba. Me Kenania ko Hitia, Peresia, Jebusia, Amonia, Moapia, Isipia ko Amoriam.² Judan gumazir maba, uari ko uan otariba bagha men guivir mabar ikiasa me ini. Kamaghin amizi, e God ua bagha amisevezir darasi, e God gifozir puvatizir gumazamiziba ko porogha men min ami. Gumazir dapaniba ko ingangarimin garir gumaziba kamaghin amima, gumazir igharaziba men gara uaghan men min ami.”³ Ezi ki migirigiar kam baregha, nan navim bar osime. Ezi ki uan korotiam abiagharigha uan dapanir arizim ko ghuamasizibar suigha da asiaghariki. Ezi nan nighniziba bar otevezi ki puram aperaghav iti.⁴ Ki osemegha aperaghav ikia ghuavti guaratizimin ofa damuamin dughiam oto. Ezi gumazamiziba nan gara men marazi kamaghin fo, kalabus ategha ua izezir gumazamiziba, deravira Godin gin zuir puvatigha arazir kurabagh ami. Egha me Israelian Godin akabagh fogha an aningagharim ginighnigha bar atiatingi. Egha men avirim iza ki aperaghav iti naghin tugha nan gari.

⁵ Ezi guaratizimin ofa damuamin dughiam otozi, ki uan korotiar ruarim ko azenan itir korotiar ki abiaghariziba, da nan mikarzimmin ikiavira itima, ki dikafi. Egha ki Ikiavira Itir God, a nan God, an damazimin uan tevmining apirigha uan agharimmin fegha kamaghin God ko migei,⁶ “O God, ni nan God. Ki uan guam fegh nin ganan bar aghumsiki, Ki fo, en arazir kuraba bar ekeveghe ghua en dapanibagh afragha bar pin ghu. En osimtizim bar ekeveghe ghua overiamin min pin mar ghuavanabo.”⁷ Bar fomira, en inazir afeziabar dughiamin ikegha iza datirighin, en arazir kurabar osimtizim bar ekeveghe ikiavira iti. En arazir kurar kaba bangin, ni en atriviva ko en ofa gamir gumaziba ko e isa, atrivir igharazibar agharim gatizi, me iza en suigha e misozi e ariagharir, me en biziba okia, egha kalabuziabar min e atera ghue. E guizbangira bar ikuvigha aghumsigha kamaghira iti.

⁸ “O Ikiavira Itir God, ni en God, ni datirighin en apangkuvigha, en ikiavira itir varazira ataghizima, e kalabuziam ategha, deravira nin nguazir bar zuezir kamin aven iti. Guizbangira, ni en akurazima, e mati kalabusin aven ikiavira itima, ni gavgavim e ganingi. Egha ni en akuragha, en damazibagh amizi, e ua deravira gari.⁹ Guizbangira, e mati kalabusin itima,

en God e ataghizi, e kalabusra ikiavira itir puvati. Ni en apangkuvigha Persian atrivibar damazimin deraghavira e gamua, ikirimirir igiam e ganidi. Ezi me nin Dipenir akaraghirezim uam an ingarasa en amangaris. Egha en akurvazima, e kagh Juda ko Jerusalem deravira iti.

¹⁰ "O en God, bizir kaba bar otivizi, e datirighin ua manmaghin mikimam? Ni arazir aghuibar e gamima, e nin akar bar gavgaviba barazir puvati. ¹¹ Nin akam inigha izir gumaziba, me nin ingangarir gumaziba, me nin akar gavgavim isa kamaghin e migei, nguazir e aven mangi ini-amim, a nin damazimin zuezir puvati. Ezi, guizbangira, gumazamizir nguazir kamin itiba, men araziba bar mizegha bar ikufi. Ezi men arazir kurar kaba nguazim bar anevara. ¹² Kamaghin amizi, ia uan guiviba men otaribar aningan marki. Egh uan otariba men guivibar aningan marki. Egh me deravira ikisi ia men akurvaghan marki. Egh me damuamin biziba, ia men akurvaghan marki. Ia deraghvira nan akam baregh, egh deravira dapiagh gavgavigham. Eghti ian ovavir boriba nguazir kamin deravira dapiagh gavgavigh, nguazir kamin dagher aghuibar ami mamaghira ikiam.

¹³ "Bar guizbangira, ni kamaghin e mikemezi, e nin akam baraghizir puvatigha, arazir kurar avirim gamua osimtizir ekiam en iti. Ezi puvati, ni e gasighasigha bar e agivazir puvati. Ni en marazi ataghizima varazira ikiavira ikia kati. ¹⁴ E bizir kabagh fo, egh e tizim bagh nin Akar Gavgaviba bareghan kogh, ua gumaziba ko amizir arazir kurabagh amiba, e men ikiam? Kar bar arazir kuram. E fo, e kamaghin damightima, ni en aningagheghti, en ikiavira itir varazira me ua ikian kogham. ¹⁵ O Ikiavira Itir God, ni Israelian God, ni arazir aghuibaram ami. Ezi e arazir kurabagh amima, ni pazavira e gamima, en ikiavira itir varazira iti. Egha e fo, e nin boroghin mangasava, e gumazamizir aghuiba puvati. E arazir kurabagh amir gumazamiziba, egha e osimtizim ikia, nin damazimin tuivan ibura."

10

Me God gifozir puvatizir amizibar ikian koghamin arazimin akam akiri

¹ Egha Esra, Godin Dipenimin tiar akamin boroghin ikia nguazir kamin guivibar ikiamin arazimin osemegha, God ko migia nguazimin uabi ekunigha irighav ikia azia arazir kurar kabar gun migiavira iti. Ezi Israelian gumaziba ko amiziba, ko borir bar avirim, bar izava anekiarugha uaghan

puvira ama aziava arai. ² Ezi Sekania, a Jehielin otarim, egha Elamin ikizimin mav, a iza kamaghin Esra migei, "Bar guizbangira, e Godin akam batuegha God gifozir puvatizir amizibar iti. Ezi tuavir mam iti, eghti Israelian gumazamiziba tighar ua nighuzir gavgavim Godin ikiam. ³ E datirighin uan God ko akar gavgavim akirigh mikim suam, e uan amuir en gin zuir kaba ko men boriba, isi ua me amangighti, me ua uan nguibabar mangam. Ni ko gumazir Godin Akar Gavgavibar apengan itir igharaziba, ia e mikim. Eghti Godin Araziba manmaghin damusi e mikimti, e a damuam. ⁴ Ni dikavigh tugh, kar nin ingangarir ni damuamim. E ni ko navir vamira ikia nin girakirangin iti. Eghti ni gavgavigh a damu."

⁵ Kamaghin amizi, Esra dikavigha ofa gamir gumazibar, gumazir dapaniba ko Livaiba ko Israelia mikeme, eghti me Sekania mikemezi moghin, akar dikirizim God ko a damuam. Egha me akar kam akiri. ⁶ Ezi Esra Godin Dipenimin tiar akam ategha Eliasipin otarim, Jehohanan itir danganimin ghugha, dimagarir kamin aziava, Israelian kalabus ategha ua izezibar arazir kurar kam ginighnigha, daghetam ko dipatam amezir puvati.

⁷ Ezi me akam amadagha ghaze, Juda ko Jerusalem itir kalabus ategha ua izezir gumaziba, me bar izi Jerusalem uari akufagh. ⁸ Ezi gumazir dapaniba ko ingangaribar garir gumaziba akar gavgavim me ganiga ghaze, dughiar 3pla tighar otogh givamimin, ia bar izi. Eghti gumazitam izeghan koghti, e an biziba a dama da iniam. Egh Israelian gumazamizibar tongin a batuegham.

⁹ Ezi 3plan dughiar kaba otogha gifa. Kar iakinir namba 9in, an aruer namba 20, Judan anabamin gumazamiziba ko Benjaminin anabamin gumazamiziba bar iza Jerusalem otifi. Egha me Godin Dipenimin boroghin uari akuvamin danganimin apia. Ezi maburan amozim ariki. Me osimtizir kamin migirigiaba baraghasa nighnigha atiatia itima, amozim iza mamaghira iti, ezi me arugharugha nisi.

¹⁰ Ezi ofa gamir gumazim Esra dikavigha tugh kamaghin me migei, "Ia nguazir kamin ikizibar amizir God gifozir puvatizibar iti, ezi arazir kamin, ia Godin akam batoke. Egha Israelian arazir kuram osimtizim gamima, a bar ekefe. ¹¹ Ia oragh. Ia datirighin, uan arazir kurabar gun Ikiavira Itir Godin mikim, a ian inazir afeziabar God. Egh a ifongezir arazibara ia dar amu. Egh en nguazimin itir ikizibar gumazamiziba ko poghan marki. Egh

uaghan God gifozir puvatizir amizir ia itiba batokegh.”

¹² Ezi gumazamizir kaba bar pamtemin kamaghin migei, “Bar guizbangira! E ni migei moghira damuam.”

¹³ Egha me uaghan kamaghin migei, “En avirim bar ekefe. Ezi amozim uaghan ekevegha pamten izi, eghti e purama azenimin kamagh mitivigh iki akam akiran kogham. Osimtizir e amizir kam, e aruer vamira o aruer pumuningin anekirighan koghan. En avirim, arazir kurar kam uaghan an aven ti. Ezi e zuamira uari akirighan kogham. ¹⁴ Ia en amamangatighima, en gumazir dapanibara ikiva e bagh osimtizir kam akir. Ia dughiatiba amiseveghti, gumazir amizir God gifozir puvatizibar itiba, vaghvagha iziti, nguibaba vaghvagh men gumazir dapaniba ko jasba, me ko bizir kam akiram. Eghti tuavir kamin en Godin aningagharir kuram e ataghiragham.” ¹⁵ Gumaziba bar migirigiar kamin amamangatizi, Asahelin otarim Jonatan, ko Tikvan otarim Jasea, aning aghua. Ezi Livain gumazim Sabetai koma Mesulam, aning uaghan aghuagha Jonatan koma Jasean nighnizim bagha gavgafi.

¹⁶ Ezi kalabus ategha izezir darasi, nighnizir kam gifonge. Ezi ofa gamir gumazim Esra, gumazir dapaniba amiseveggha men ziaba osiri, me vaghvagha uan anababar ikizibar gumazir dapaniba. Ezi namba 10in iakinimin, an aruer faragha zuimin, me apiagha osimtizir kamin garava a tuisisi. ¹⁷ Ezi iakinir 3plan gin, gumazir ikizir igharazibar amizibar itiba, me men osimtizir kaba akirigha gifa.

Amizir God gifozir puvatizibar pabar ziaba

¹⁸ Kar, ofa gamir gumazir God gifozir puvatizir amizibar itiba, men ziabar kara:

Masea ko Elieser ko Jarip ko Gedalia. Me Josuan ikizim. Ezi Josua Jehosadakin otarim. ¹⁹ Me uan amuiba batueghasa, akar gavgavim akiri. Me kamaghin fo, me arazir kuramin osimtizim iti. Egha men osimtizim bangin me vaghvagha sipsipin apurir mam inigha Godin ofa gami, eghti God men arazir kuramin osimtizim gin amadagham.

²⁰ Ezi Hanani ko Sebadaia, aning Imerin ikizimin ovavir otarimning.

²¹ Ezi Harimin ovavir boribar marasi, men ziabar kara: Masea, Elaija, Semaia Jehiel koma Usia.

²² Ezi Pasurin ovavir boribar marasi, men ziabar kara: Elioenai, Masea, Ismael, Netanel, Josabat koma Elasa.

²³ Kar Livain gumazir amizir God gifozir puvatizibar itiba, men ziabar kara:

Josabat, Simej, Kelaia, an ziar mam, Kelaia, ko Petahia, Juda ko Elieser.

²⁴ Ezi Godin Dipenimin onger akabar faragha zuir gumazibar mav, a God gifozir puvatizir amizimin iti, a Eliasip, a uabira.

Ezi Godin Dipenimin tiar akar ekiamin garir gumaziba, God gifozir puvatizir amizibar itiba, men ziabar kara: Salum, Telem ko Uri.

²⁵ Ezi Israelian gumazir igharaziba, me God gifozir puvatizir amizibar iti, men ziabar kara:

Ramia, Isia, Malkia, Mijamin, ko Eleasar ezi mav Malkia ko Benaia, kar Parosin ikizimin ovavir boriba.

²⁶ Ezi Matania, Sekaraia, Jehiel, Apdi, Jeremot ko Elaija. Kar Elamin ikizimin ovavir boriba.

²⁷ Ezi Elioenai, Eliasip, Matania, Jeremot, Sabat, koma Asisa. Kar Satun ikizimin ovavir boriba.

²⁸ Jehohanen, Hanania, Sabai, ko Atlai. Kar Behain ikizimin ovavir boriba.

²⁹ Mesulam, Maluk, Adaia, Jasup, Seal ko Jeremot. Kar Banin ikizimin ovavir boriba.

³⁰ Atna, Kelal, Benaia, Masea, Matania, Besalel, Binui, ko Manase. Kar Pahatmoapin ikizimin ovavir boriba.

³¹⁻³² Elieser, Isiya, Malkia, Semaia, Simeon, Benjamin, Maluk, ko Semaria. Kar Harimin ikizimin ovavir boriba.

³³ Matenai, Matata, Sabat, Elifelet, Jeremai, Manase, ko Simej. Kar Hasumin ikizimin ovavir boriba.

³⁴⁻⁴² Madai, Amram, Uel, Benaia, Bedea, Keluhi, Vania, Meremot, Eliasip, Matania, Matenai, Jasu, Bani, Binui, Simej, Selemia, Natan, Adaia, Maknadebai, Sasai, Sarai, Asarel, ko Selemian. Semaria, Salum, Amaria, ko Josep. Kar Banin ikizimin ovavir boriba.

⁴³ Jeiel, Matitia, Sabat, Sebina, Jadai, Joel, ko Benaia. Kar Nebon ikizimin ovavir boriba.

⁴⁴ Gumazir kabanang, bar God gifozir puvatizir amiziba inigha dar iti, ezi amizir kabar marazi boriba bategha gifa. Ezi Israelian gumazir kaba uan amuiba ko borir kaba batoghezi, me uamategha uan nguibabar ghue.*

* 10:44: Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puвати.

Nehemia Osirizir Akinafarim

O Nehemia Akar faragha zuim

Fomira, Nehemian Akinafarim, a Esran Akinafarir akuar mamín mìn iti. Kamaghin amizi, akinafarir kam uaghan, Judan Atrivbar Eghaghanir Namba 2 uam a giviragha, eghaghanir maba uam ada osiri. Nehemian Akinafarim akuar 3pla iti.

1. Persian atrivim, Judabar ganasa Nehemia amisefe, ezi Nehemia Jerusalem ghugha, an divazir bar mitiar gavgavim uam an ingarasa Judabar arira. Egha uaghan men dabirabim ko Godin ziam fer ingangariba akirava men akurvasi (Sapta 1-7).

2. Esra Godin Akar Gavgaviba diborima, gumazamiziba uan arazir kuraba aghuri (Sapta 8 ko 9).

3. Nehemia Jerusalem gativagha amizir bizibar eghaghanir igharaziba, da uaghan iti (Sapta 10-13).

Akinafarir kamín danganir aviriba da Nehemian arazibagh eghari. A gumazir Ikiavira Itir Godin apengan ikia zurara a ko migeim.

Nehemia ua Jerusalemín divazir bar mitiar gavgavimín ingari

(Sapta 1--7)

Jerusalem ikuvighavira iti, ezi bizir kam bangin, Nehemia bar osemi

¹ Eghaghanir kam, Hakalian otarim Nehemia an osiri.

Bar fomira Artaserksis atrivimín itima, an azenir 20in aven, Kislevin iakinim oto. Ezi ki Nehemia ki Susan nguibar ekiamín iti, a gavmanin faragha zuir nguibar ekiam.*

² Ezi dughiar kamín Hanani nan aveghbar mam ko gumazir bizir maba, Judan kantrin ategha iza Susan nguibar ekiamín otifi. Ezi ki me batogha fofoghasa kamaghin men azara, Judan gumazamizir Babilonin kalabuziam ategha ghueziba, me ti Jerusalemín nguibamin otivigha deragha iti, o puvati? Ezi Jerusalemín nguibam uaghan deragha iti, o puvati?

³ Ezi me kamaghin migei, “Puvati. Gumazamizir Babilonin kalabus ategha uan nguazimín ghuezir varazira, me osimtizir ekiam iti. Ezi Ekiam gifozir puvatigha Jerusalemín boroghin itiba, me paza me gamizi me aghumizir ekiam iti.

Ezi Jerusalem avinizir divazir bar mitiar gavgavim ikuvighavira iti. Ezi divazir tiar akar avim fomira isiziba, da uaghan kamaghira iti. Jerusalemia dar ingarizir puvati.”

⁴ Ezi ki akar kam baregha aperaghav ikia puv azi. Egha bar osemegha dughiar maba ki dagheba tagha, Godin Uan Nguibamin Itim ko miaviavira iti. ⁵ Egha ki kamaghin God ko migei:

“O Ikiavira Itir Godin Uan Nguibamin Itim, ni gavgavir ekiam itima, gumazamiziba nin atiatia nin apengan iti. Ni Akar Dikirizir Gavgavim e koma a gamua, an gin ghua, egh ni akar dikirizir kam ateghan kogham. Eghti gumazamizir ni gifongegha nin Akar Gavgavibar gin zuiba, ni zurara bar men apangkuvavira iti. ⁶ O God, ki nin ingangarir gumazim, arueba ko dimagariba ki Israelian akurvaghasa nin azangsis, me nin ingangarir gumazamiziba. Kamagh amizi ki kamaghin ifonge, ni kuarim atigh deravira nan azangsizim baragh. Ki guizbangira kamaghin nin damazimín migia ghaze, ki uan inazir afeziaba ko, arazir kuram gamigha gifa. Ezi erara pu. Puvati, Israelian gumazamiziba bar uaghan arazir kuram gami. ⁷ E nin damazimín arazir kuram gami. Fomira ni uan Akar Gavgaviba, ko arazir ni ifongeziba, ko bizir ni damuasa e mikemeziba, ni e bagha uan ingangarir gumazim Moses ganingi, ezi e datirighin dar gin zuir puvati.

⁸⁻⁹ “Akar Gavgavir ni fomira isa Moses ganingizim, ni a ginighnigh, egh a gin amangan marki. Ni kamaghin migia ghaze, ‘Ia Israelian gumazamiziba akirim na gasaraghti, ki ia batueghti, ia tintinibar mangi Kantrin Igharazibar Gumazamizibar tongin ikiam. Egh gin, dughiar ia saghon itir kantrin kamín, ia navibagh iragh ua na bagh izi nan akamin gin mangam. Eghti ki nguazir ua bagha misevezim, a nan ziam famin danganim, ki ian aku an mangam. Ia kantrin bar saghon itibar ikiti, ki ua ia inigh izam.’ E ua ni bagha ize, kamaghin ki nin azai, ni uan akar dikirizimín gin mangi en akurvagh.

¹⁰ “E Israelia nin ingangarir gumazamizibar mìn iti. Egha e nin gumazamizibara. Ni uan gavgavir ekiamín, ni apambar agharibar uam e inizi e ariaghrezir puvati. ¹¹ O Ekiam, e Israelia, e nin ingangarir gumazamiziba, e bar ni gifongegha egha nin ziam fe. Ki kamaghin ifonge, ni Israelian azangsiziba baragh.

* 1:1: Iakinim Kislev, a Israelian iakinir namba 9, egha an en iakinimning Novemba ko Disemban otifi.

1:7: Godin

Araziba 28:14; Daniel 9:5

1:8-9: Ofa Gami 26:33; Godin Araziba 12:5; 30:1-5

Egh ki uaghan, kamaghin ifonge, ni nan azangsizim baragh, ki nin ingangaris gumazim. Ki mangi atrivimin ganamin dughiamin, ni atrivim damighti, a nan apangkuvigh egh nan akuragh.”

Ki atrivimin ingangaris gumazimin itir dughiamin, ki kamaghin God ko migei. Nan ingangaris kamakin, ki atrivimin wainin dipamin gara a bagha a inigha izima an anepi.

2

Nehemia Jerusalem zui

¹ Ezi iakinir 4pla givazi, dughiar mam Atrivim Artaserksis apima, ki wainin dipam inigha a bagha izi. Dughiaa bar ki ingangaris kam gamua nan navim ko guam bar dera. Ezi dughiar kam nan navim bar osemi nan guam bar derazir puvati. ² Ezi atrivim nan azara, “Manmagh amizi nin guam ikufi? Ni arei puvati, egha ni bizitam bagha navim ikufi?” Ame. Ki akar kam baregha digavir kuram gami. ³ Egha ki kamaghin atrivim migei, “O atrivim, ni dughiar ruarimin deravira ikiam. Guizbangira, nan navim bar osemi. Nguibar ekiam me nan inazir afeziaba afazim, a bar ikuvighavira iti. Ezi divazir bar gavgavir kamin tiar akaba, avim fomira dar isizi, da uaghan kamaghira iti. Ki bizir kam ginighigha bar osemi.”

⁴ Atrivim akar kam baregha kamaghin nan azara, “Ki datirighin ni bagh tizim damuasa ni ifonge?”

Ezi ki zuamira uan navir averiamin aven uabin akurvaghasa Godin Uan Nguibamin Itimin azara. ⁵ Egha ki kamaghin atrivim migei, “O atrivim, ga uaning, nin navim nan deraghti, ki bizitam bagh nin azangam. Kamaghin, Ni ifuegha amadaghti, ki Judan nguazimin mangi nguibar ekiam uan inazir afeziabar mozibar itimin otogh, uan namakabar akuragh, ua uan nguibar ekiamin ingaram.”

⁶ Ki atrivim ko migeima, ezi atrivimin amuim an min aperaghav iti. Atrivim na baregha ghaze, “A dera, ni mangi. Ni dughiar ruarim o otevimin Judan nguazimin ikiam o? Ni manadizoghin ua izam?” Ezi ki uan nighnizimin gun a migei.

⁷ Ezi ki atrivim akinafarim Yufretisin Fanemin vongin itir provinsin, gavmanin gumazir dapaniba bagha osirizir akinafarim bagha an azara. Eghti akinafarir kaba me mikemeghti, me na ateghti ki men nguibar ekiamin mangi, Judan Distrighin otogham. ⁸ Ezi uaghan ki Asap bagh akinafaritam osirasa atrivimin azara, gumazir kam Atrivimin ruaribar gari. Akinafarir kam a mikemeghti a

temer taba na danightima ki da abigham. Eghti ter ararir kabar me Jerusalem divazimin tiar akabar ingariva, uaghan dipenir divazir gavgavim itimin tiar akamin ingarighti, midorozir gumaziba an iki Godin Dipenimin ganam. Egh uaghan nan dipenim sara ingaram. Dughiar kamin, God na ko ikia nan akurvasi. Kamaghin amizi, atrivim bizir kabar nan amamangati.

⁹ Egha atrivim midorozir gumazir dapanir maba, ko midorozir gumazir hoziabagh apiazir maba, me amadazi, me iza na ko tuavimin ghuvavira iti. Egha e ghua Yufretisin Fanemin vongin itir provinsin otifi. Egha atrivimin akinafarim isa provinsin kamin gavmanin garir gumazibagh aningi.

¹⁰ Ezi Bethoronin nguibamin gumazim Senbalat ko, Tobia an Amonian ikizimin ingangaris gumazir ekiam mam, aning orazi, ki Israelian akurvaghasa izi. Ezi aning bar na baseme.

¹¹ Kamaghin amizi, ki Jerusalem otogha 3plan dughiaa pura iti. ¹² God fomira Jerusalem bagh damuamin nighnizir kam nan navir averiamin aven na ganingi. Ezi dughiar kamin, ki gumazitam mikemezir puvati. Egha ki ikia ghua dimagarir arizimin dikavigha gumazir maba ko, e apiazir danganir kam ategha nguibar ekiamin divazimin gari. Ki uabira uan donki gaperagha zui, ezi marazi uan suebar zui. ¹³ Dimagarim ikiavira itima, ki gumazir vabara ko, e nguibar ekiam ategha, Aruem Uaghiri Naghin Tiar Akamin azenan zui, kar me kamaghin diborim, Danganir Zarimin Tiar Akam. Egha e ragha sautin amadaghan ghua mozir pam gita, Mozir par kam, me Kuruzir Ekiamin Mozir Pam, a gati. Egha e ghua Tiar Akar Bizir Bar Miziriziba Akurir Danganimin oto. E aruavira ikia izava, ki deravira divazir bar mitiar gavgavir me fomira dipirizim, ko tiar akar avimin isizibar gara da tuisisi. ¹⁴ Ezi gin e ragha ghua notin amadaghan ghua Mozir Pam Tiar Akam ko Atrivimin Dipar Akarer Muziarimin oto. Ezi danganir kamin, tuavir kam kirizima, donkin ki aperazir kam mangan ibura. ¹⁵ Kamaghin amizi, dimagarir kamin, e Kidronin danganir zarim giraghue, egha ki deravira divazimin gari. Egha gin ua raghirigha tuavir e ghuezim, uam an izi. Egha iza tiar akar e ghuezim, e uam an oto. Kar Danganir Zarimin Tiar Akam. Egha ua nguibar ekiamin aven zui.

¹⁶ Jerusalem itir gumazir dapanir tam, bizir ki dimagarimin amizir katam gifozir puvati. Guizbangira, ki Judan tavin mikemezir puvati. Ki ofa gamir gumaziba,

ko gumazir dapaniba ko gavmanin faragha zuir gumaziba, ko gumazir igharazibar ingangarir e Judaba bar damuamim, ki me mikemezir puvati.

¹⁷ Ezi datirighin ki me akuvagha ghaze, "Ia ganigha fo, Jerusalem bar ikuvizi, an tiar akaba uaghan bar ikufi. Kamaghin amizi, e osimtizer ekiam ko aghumsizir dafam iti. Ezi datirighin e ua nguibar ekiamin divazimin ingaram, arazir kamin e gumazir e dipova itibar akabar kuagham." ¹⁸ Egha ki uaghan God nan akurazir bizir aghuubar gun me mikeme. Egha atrivimin akar aghuim uaghan me mikeme.

Ezi me kamaghin akam ikaragha ghaze, "Bar dera. E datirighin ingangarir kam damuam." Me na mikemegha givagha, me ghua ingaramin bizibar kiri.

¹⁹ Ezi Senbalat ko Tobia, ko Arabian gumazim Gesem, me bizir e damuamin akam baregha, me iza e dipova en ingarava aka kamaghin migia ghaze, "Ia tizim damuasa? Ia ua nguibar ekiamin divazir bar mitiar gavgavimin ingarasa, a? Ia ti ghaze, ia kamaghin damuva atrivim ko misogh an akam batogham."

²⁰ Ezi ki kamaghin men akam ikaragha ghaze, "Godin Uan Nguibamin Itim, e an ingangarir gumaziba, an en akuraghti e ingangarir kam damigham. Ezi iarara, Jerusalem ian nguibar ekiam puvati. Fomira ian inazir afeziaba nguibar ekiar kamin ikezir puvati. Kamaghin amizi, ingangarir kam ian bizim puvati."

3

Me ua Jerusalem divazir bar mitiar gavgavimin ingari

¹ Ezi gumaziba ua Jerusalem avinizir divazimin ingari. Ofa gamir gumazibar dapanim Eliasip, ko ofa gamir gumazir igharaziba, tiar akar ekiar, me kamaghin diborim, Sipsipin Tiar Akam, me faragha an ingari. Egha me anegivagha, maghira God bagha inabazir danganimin Godin ziam fe. Egha gin me agasasa, tiar akamningin ingarigha a gasara. Egha me divazir ekiamin ingara ghua gumazir 100plan Apaniba Bagha Gara itir Taua ko Hananelin Tauan tu. Me anegivagha God bagha inabazir danganimin, maghira Godin ziam fe. ² Ezi Jerikon nguibamin gumaziba, ofa gamir gumazibar boroghin ingara divazir namin ingari. Ezi Sakur, a Imrin otarim, a gumazir maba ko ingara ghua, Jerikon gumaziba ingari naghin oto.

³ Ezi Hasenan adarazi tiar akar ekiar kam, me kamaghin a dibori, Osiribar Tiar Akam, me faragha an ingari. Egha ter akiniba isa tiar akamin miriabagh asegha, tiamin danganim da arigha tiam asamin

loghin gavgaviba ko ainin ruariba isa, tiam dukumasa dagh arisi. ⁴ Ezi Meremot gumazir maba ko divazir nar Osiribar Tiar Akam boroghin an ingara gavgavim a ganidi. Meremot a Urian otarim, egha Hakosin igavatarim. Ezi Mesulam gumazir maba ko, divazir nar igharazimin ingari, a Meremotin adarazi ingarizir divazir namin boroghin iti. Mesulam a Berekian otarim, egha Mesesabelin igavatarim. Ezi Sadok gumazir maba ko, divazir namin ingara ghua Mesulamin adarazi ingarizir divazir namin boroghin iti. Sadok a Banan otarim. ⁵ Ezi Tekoan nguibamin gumaziba an nar mam Sadokin adarazi boroghin an ingara zui. Ezi Tekoan gumazir dapaniba, uari fava divazim faragha an garir gumazibar akaba baragham aghua, kamaghin amizi, gumazir dapaniba uan dafaribar ingangaritam gamizir puvati.

⁶ Ezi Pasean otarim Joiada, ko Besodean otarim Mesulam, aning gumazir maba ko, ingara ghua divazir kamin tiar akar mamin ingari. Me Jesanan Tiar Akam a garisi. Egha ter akiniba isa tiar akamin miriabagh asegha, tiamin danganim da arigha egha tiam asamin loghin gavgaviba ko ainin ruariba isa, tiam dukumasa dagh arisi.

⁷ Ezi Gibeonin nguibamin gumazim Melatia, ko Meronotin nguibamin gumazim Jadon, ko Gibeonin nguibam ko Mispan nguibamin gumaziba, me divazir nam Joiada ko Mesulamin adarazir boroghin an ingara, ghua Yufretisin Fanemin vongin itir, provinsin gavmanin faragha zuir gumazir dapanimin dipenimin oto.

⁸ Ezi Harhaian otarim Usiel, ko gumazir maba, divazir nam, Melatia ko Jadonin adarazir boroghin an ingari. Usiel, gumazir golin bizibar ingarir mam. Ezi Hanania ko gumazir maba divazir nam Usielin adarazir boroghin an ingara ghua Divazir Nar Bar Ekiamin oto. Hanania, a borer mughuriar aghuubar ingarir gumazir mam. ⁹ Ezi Hurin otarim Refaia, gumazir maba ko, divazir nam Hananian adarazir boroghin an ingari. Refaia a Jerusalem itir distrihgin akuar vuer mamin faragha zuir gumazir dapanim. ¹⁰ Ezi Harumapin otarim Jedaia, ko gumazir maba divazir nam in-gara an dipenimin boroghin oto. Ezi Hasapnean otarim Hatus, divazir nam Jedai-an adarazir boroghin an ingari. ¹¹ Ezi Harimin otarim Malkia, ko Pahatmoapin otarim Hasup, gumazir maba ko divazir nam Hatusin adarazir boroghin an ingari. Egha me uaghan Tauan Bretba Tuer Danganimin divazimin ingari. ¹² Ezi Halohesin otarim Salum, divazir nam Harimin adarazir boroghin an ingari. Ezi an guiviba an akuragha an ingari. Salum, a Jerusalem

itir distrighin akuar igharazimin faragha zuir gumazir dapanim.

¹³ Ezi Hanun ko Sanoan nguibamin gumaziba, Danganir Zarimin Tiar Akamin ingari. Egha tiamning isa tiamin danganim garigha egha tiam asamin loghin gavgaviba ko ainin ruariba isa, tiam dukumasa aning garisi. Egha me ghua divazir nar ekiamin, ingaravira ghua Tiar Akar Bizir Bar Miziriziba Akurir Danganimin oto, divazir nar kamin ruarim a 440 mitan tu.

¹⁴ Ezi Rekapin otarim Malkia, ko gumazir maba, Tiar Akar Bizir Miziriziba Akurir Danganim ua an ingari. Egha tiamning isa tiamin danganim garigha, egha tiam asamin loghin gavgaviba ko ainin ruariba isa, tiam dukumasa aning garisi. Malkia, a Bet Hakeremin Distrighin gumazir dapanim.

¹⁵ Ezi Kolhosen otarim Salum, a Mispan Distrighin gumazir dapanim. A gumazir maba ko, ua Mozir Pamın Tiar Akam, an ingari. Egha ter ararir naba inigha tiar akam avasa a gisin ivemin ingari. Egha tiamning isa tiamin danganim garigha, egha tiam asamin loghin gavgaviba ko ainin ruariba isa, tiam dukumasa aning garisi. Egha me ghua divazir nam Selan Dipar Akarer Muziarim boroghın an ingara zui. Divazir nar kam atrivimin azenimin boroghın iti. Egha me uam an ingara ghua Atrivim Devitin Nguibar Ekiamin ghuavanadir dagiar ahidiamin oto. ¹⁶ Ezi Asbukin otarim Nehemia, a Betsurin Distrighin akuar mamın gumazir dapanim, a gumazir maba ko, divazir nam Salumin adarazir boroghın an ingara zui. Me divazimin ingara ghua, Atrivim Devitin mozimin otogha ghua, dipar akarer gumaziba ingarizim ko midorozir gumazir gavgaviba itir dipenimin boroghın oto.

Livain divazir bar mitiar gavgavimin ingargarimin faragha zuibar ziaba

¹⁷ Ezi Livain gumaziba divazir nar igharazibar ingari. Men ziabar kara: Banin otarim Rehun, ko Livain gumazir maba, divazir nam Nehemian adarazir boroghın an ingari. Ezi Hasabia, a Keilan Distrighin akuar mamın gumazir dapanim, a ko an distrighin itir Livain gumazir maba, divazir nam Rehumin adarazir boroghın, uam an ingari. ¹⁸ Ezi Henadatin otarim Bavai, a Keilan Distrighin akuar igharazimin gumazir dapanim, a ko an distrighin itir Livain gumaziba, divazir nam Hasabian boroghın uam an ingara zui. ¹⁹ Ezi Jesuan otarim Eser, a Mispan nguibar ekiamin gumazir dapanim, a Livain adarazir marazi ko, divazir nam Bavain adarazir boroghın an ingari. Ezi divazir nar kam ghua me midorozir biziba arizir dipenimin oto.

Danganir kamin, divazim bar sigharkonim ati, ezi me Sigharkonim a garisi. ²⁰ Ezi Sabain otarim Baruk, Livain igharaziba ko, divazir nam Eserin adarazir boroghın an ingari. Me bar gavgavigha pamtem an ingara Sigharkonimin ikegha ghua ofa gamir gumazibar dapanim Eliasipin dipenimin tiar akamin oto. ²¹ Ezi Urian otarim Meremot, an Hakosin igavatarim, a Livain maba ko, divazir namın ingara Eliasipin dipenimin tiar akamin ikegha, ingara ghua an dipenimin kuebamin tu.

Ofa gamir gumazir, divazimin ingangarim gamibar ziaba

²² Ezi ofa gamir gumazir maba, divazir nar mabar ingari. Jerusalemın boroghın itir ofa gamir gumaziba, divazir nam Meremotin adarazir boroghın an ingari. ²³ Ezi ofa gamir gumazimning Benjamin ko Hasup, ko marazi ua divazir nar ofa gamir gumaziba ingarizimin ikegha, an ingara ghua aningın dipenimin miriamın oto. Ezi ofa gamir gumazim Asaria, a Masean otarim, egh an Ananian igiavotarim, a marazi ko, divazir nam uan dipenimin boroghın an ingari. Ezi divazir nar kam, me Benjaminın adarazi ingarizir naghın suiragha, an ingara zui. ²⁴ Ezi ofa gamir gumazim Binui, an Henadatin otarim, divazir nam uam an ingara Asarian dipenimin boroghın ikegha ghua Sigharkonimin tu. ²⁵ Ezi ofa gamir gumazim Palal, a Usain otarim, marazir ko, divazir nam uam an ingara Sigharkonimin vongin ikegha ghua atrivimin dipenimin itir tauan tu. Tauan pin itir kam, a nguibar ekiamin garir gumazibar dipenimin boroghın tu. Ezi Parosin otarim Pedaia, marazi ko, divazir nar igharazim Palalin adarazir danganimın boroghın uam an ingari. ²⁶ Me divazimin ingara ghua, Dipaba Isir Tiar Akamin ko tauan gumaziba Godin Dipenim garimin tu. Tiar akar kam, aruem anadi naghın divazir nar kamin iti, ezi tauan kam aruem ghuaghiri naghın iti, ezi divazir me ingarizim, aningın tizimin iti. Divazir nar kam Ofelin boroghın iti. Danganir kam, Godin Dipenimin ingangarim gumaziba, an iti.

Divazimin ingarizir gumazir igharazibar ziaba

²⁷ Ezi Tekoan nguibamin gumaziba, divazir nam Pedaian adarazir boroghın uam an ingari. Kar dughiar namba 2in, me ua divazimin ingari. Divazir nar kam, me tauan ekiar Godin Dipenim boroghın itimin vongin ikegha ghua Ofelin divazimin tu.

²⁸ Ezi ofa gamir gumazir maba divazir nam uam an ingari, a notin amadaghan itir Hoziaba Zuir Tiar Akamin boroghın iti. Me vaghvagha divazir nar men dipenibar

boroghin itibar ingari. ²⁹ Ezi Imerin otarim Sadok, marazi ko, divazir nar ofa gamir gumazir kabar boroghin uam an ingari. Kar, an dipenim boroghin itir divazir nam. Ezi Sekanian otarim Semaia, marazi ko, divazir nar mam Sadokin adarazi boroghin an ingari. Semaia, a Godin Dipenimin Aruem Anadi Naghin Tiar Akamin garir gumazim. ³⁰ Ezi Selemian otarim Hanania, ko Salapin otarir namba 6 Hanun, aning gumazir maba ko, divazir nam Semaian adarazir boroghin an ingari. Aning divazir nam faragha an ingarigha, datirighin ua divazir igharazir mam uam an ingari. Ezi Berekian otarim Mesulam, marazi ko, me divazir nam Hanania ko Hanunin boroghin an ingari. Me Mesulam dipenimin boroghin an ingari.

³¹ Ezi Malkia, a gumazir golin bizibar ingarim, a gumazir maba ko divazir nam Mesulamın boroghin uam an ingara ghua, Godin Dipenimin ingarir gumazibar dipenimin tu. Dipenir kam, Godin Dipenimin dagiabar ingarir gumaziba uaghan an aven iti. Dipenir kam Godin Dipenimin tiar akamin vongin iti, me ghaze kar Uari Akuvamin Tiar Akam. Egha a divazir mikebamin, bar pin itir ghuriamin boroghin iti. ³² Ezi golin bizibar ingarir gumaziba ko dagiabar ingarir gumaziba, divazimin ingara divazir mikebamin bar pin itir ghuriamin ikegha ghua Sipsipbar Tiar Akamin tu.

4

Nehemia apaniba abira

¹ Ezi Senbalat kamaghin oraki, e Judaba divazir kamin ingari. Ezi a puv atara dibovir akabar e gami. ² A uan roroaba ko Samarian midorozir gumazibar damazimin a kamaghin migei, "Judan gumazir amiraghmirazir kaba tizim damuasa? Me ti ghaze, me nguibar ekiar kam uam anesaragham? Me ti ghaze, me uan God bagh ua ofabar amuam, a? Me ti ghaze, me Dipenir kamin ingarigh dughiar vamiran aven anegivagham? Me ti ghaze, me fomira isizir bizibar pozibar tongin, dagiaba inigh ua dar divazir aghuimin ingaram?"

³ Dughiar kam, Amonian gumazim Tobia, a Senbalatin boroghin tughav itima, a migirigiar kam gami. Ezi Tobia kamaghin migei, "Are, divazir me ingarir kam, a tugh gavgavighan kogham. Eghti afiar atiatam an ghuavanangti, divazim bar akarighiregham."

⁴ Gumazir maba iza Senbalat ko Tobian migirigiabar gun na migei. Ezi ki God

ko migia kamaghin an azai, "O en God, ni akar kurar apaniba e gamiba barasi. Me pazav e gami, ki kamaghsua, ni uabi me ikarvagh. Ni me ateghtima okimakiar gumaziba me biziba okimiva, me inigh nguibar saghuiaabar itibar mangiva, me isi kalabuziam datigh. ⁵ Ni men osimtizim avaragh men arazir kuraba gin amangan marki. Guizbangira, me divazimin ingarir gumazibar damazimin akar dibovir kurabagh amua ni gamizi, nin aningagharim men iti."

⁶ Ki God ko mikemegha gifa, egha dughiar otevimin e bar navir averiamin aven navir vamira ikia, puvira ingarima divazim ghuavanaga arighan ghu. Ezi an nar kamaghira tuzim ikiavira itima, e gin bar anegivagham.

⁷ Ezi Senbalat, ko Tobia, Arabian gumaziba, ko Amonia ko, Asdotia me kamaghin oraki, e Jerusalemın divazimin ingangarir aghuim gamua divazir dipiraghireziba e bar dar ingari. Ezi me puvira en atara ghuavira iti. ⁸ Egh me uari inigh izi en ingangaribagh asighasigh e ko misoghamin akar mam akiri. ⁹ Ezi e men nighnizim baraki, egha uarir akurvaghasa Godin azavira iti. E arueba ko dimagaribar uarir ganasa gumazir maba amisevegga, ingangarim me ganiga ghaze, apaniba e gasighasighan kogham.

¹⁰ E Judaba ingarir dughiam, e ighiar kam gami:

"Bizir e aterir kaba bar oseme.

Ezi en aghariba bar amira.

Dagiari ikuviziba bar aviraseme.

E manmagh divazir kamin ingaram?"

¹¹ Ezi en apaniba kamagh uariv gei, "E mogomebar mangi Judaba batoghti, me en ganighan kogham. Eghti e zuamira me misueghti, me arighiregham. Eghti me uan ingangarim agivagham kogham."

¹² Apaniba kamaghin migeima, en Judan marazi men boroghin ikia, zurara iza bizir apaniba e gasighasighasa amir bizibar gun e migei.*

¹³ Kamaghin amizi, ki afuziba ko midorozir sababa ko barir piba iniasa ingarir gumazibav gei, egh me uari inigh vaghvagh uan anababa ko iki. Egh mangi divazir nar me tighar ingaribar akirangin iki apaniba bagh mizuam iki.

¹⁴ Ki ghua gumazamiziba bar deravira men gara fo, me osemegeha bar atiatingi. Kamaghin amizi ki dikavigha gumazir dapaniba ko, ingangaribar ganamin gumaziba ko, gumazamiziba bar, kamaghin me

4:4: Onger Akaba 79:12; 123:3-4

*

4:12: Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati.

4:14: Godin Araziba 10:17; 2 Samuel 10:12

migei, "Ia apanibar atiatingan marki. Bizir ekiar kam, ia deragh a gñighnigh egh fogh, Ekiar bar gavgafi, ezi gumazamiziba bar an atiatingi. Kamaghin amizi, ia orakigh, ia uan namakaba ko amuirogh-boriba ko dipeniba bagh deraghvira misogh gavgafigh."

¹⁵ Ezi gin apaniba kamaghin oregha fo, me e damuamimin biziba e dagh fos. Egha me fo, God men tuavim apirizi me e gasighasighan koghham. Kamaghin amizi, e Judaba bar uamategha ghua, vaghvagher uan divazimin ingangarim bagha ghue.

¹⁶ Egha dughiar kamın e ingangarir arazim gira. Egha ki ingangarir gumazibav gia ghaze, tarazi divazimin ingarti, tarazi tugh apaniba bagh gan iki. Egh apanibar ganamin gumazir kaba, afuziba ko oraba ko barir pibar suiragh, midorozir korotiabar aghuigh. Ezi gumazir dapaniba deravira Judan gumazamizibar akurvasi. ¹⁷ Ezi gumazir divazimin ingariba, divazimin ingara zuir biziba dafarir mamın dar suigha, egha dafarir vuemin midorozir bizibar suiki. ¹⁸ Egha gumazir ingariba vaghvagher midorozir sababa uan oghiriabagh aghui. Ezi sigham givir gumazim, zurara uan sighamın suigha apaniba bagha gara nan boroghın ikiavira iti.

¹⁹ Ezi ki gumazir dapaniba ko ingangarim garir gumaziba ko gumazamiziba bar, ki me migei, "Divazim bar en ruaragha ekefe. Ezi divazim bar ruarazi, e vaghvagher saghuiabar uari arigh ingaram. ²⁰ Kamaghin amizi, ia sigham baregh, ia fogh suam, apaniba izi. Kamaghin, ia bar zuamira na bagh izi uari akufagh. Eghti en God e bagh apaniba ko misogham."

²¹ Ki me mikemegha, e bar uan ingaravira ikia, arueba zurara dar mizarazibar ikia ghua aminim pirima, mikoveziba otivir dughiamın, marazi divazimin ingarima, marazi afuziba suigha apaniba bagha gari.

²² Dughiar kamın, ki kamaghin gumazamiziba ko men ingangarir gumazibav migei, "Ia guaratizibar ingangarim agivagh, Jerusalem ataghiraghan marki, ia kagh ikiv an gan. E aruebar ingariva, dimagaribar divazimin ganam." ²³ E bar moghira kamaghin ami, dimagaribar e uan ingangarir korotiaba suer puvati. Ki uan roroaba ko ingangarir gumaziba ko midorozir gumazir zurara nan gin zuiba, en korotiaba en mikarziabara itima e akui. Dughia bar e uan midorozir bizibar suighizi da en dafaribara iti.

5

Nehemia Judabar osimtiziba akiri

¹ Dughiar maba givazi, gumazir aviriba, uan amuiba sara, me uan namakar Judan itiba pamtem me gimobi. ² Men marazi ghaze, "E borir aviriba itima, dagheba en otefe. E damamin dagheba puvatizi, e arimighiram."

³ Ezi marazi kamaghin migei, "Kar dagheba puvatizir dughiam. Kamaghin amizi, e daghebagh ivezasa uan namakabar dagiar maba pura da ini. Ezi me ghaze, e da ikaraghan koghti, me en wainin azeniba ko dipeniba inighti, arazir kam, men bizir e iniziba ikarvaghham."

⁴ Ezi marazi kamaghin migei, "E atrivim bagh takisin dagiaba isi a daningasa, uan namakaba da dagiaba pura da ini. Ezi me ghaze, e ti dagiar kaba ikaraghan koghti, me en dagher azeniba ko wainin azeniba inigh ivezir kam ikarvaghham. ⁵ Me, en adarazira, me osimtizir kam e ganingi. En boriba uaghan men boriba ko magh ghue. Me ti ghaze, me e gafira? Puvati, e bar magh ghue. E ua tuaviba puvatizi, en boriba men ingangarir gumazamizibar otifi. Ezi e men dagiaba ikarvaghamin bizim bangin, en guivir maba uaghan men ingangarir amizibar otifi. Me uaghan en nguaziba ko wainin azeniba ini. Datirighin e uan guiviba ua me iniamin tuaviba puvati."

⁶ Ki gumazamizir kabar adarir akam baregha, nan navim bar oseme. ⁷ Ki osimtizir kam akirasa bar deravira nighnisi. Ki fo, gumazir dapaniba ko ingangaribar garir gumaziba, osimtizir kam gami. Egha ki kamaghin me migia ghaze, "Ian aveghbuaba ian dagiaba ikarvazir dughiamın, ia me da dagiar ekiabara isi." Kamaghin ki osimtizir kam akirasa gumazamiziba, bar men diazi me iza uari akufa.

⁸ Me uari akuvazi ki kamaghin me migei, "Ia bar fo, en gumazamizitaba, ikizir igharazimin pura ingangarir gumazir kinibar ikitima, e ua me givezisi pamtem ingar, dagiar rurir dafabar amuam. Ezi datirighin, ia uan namakaba paza me gamua, me ataghizi, me pura ingangarir gumazamizir kinibar min iti, ezi me e givesi." Ki kamaghin me migeima, gumazir dapaniba nimira ikia akatam ikarazir puvati.

⁹ Ki ghaze, "Arazir ia amizim, derazir puvati. Ia Godin atiating egh an apengan ikiva, arazir aghuibar gin mangi. Ia kamaghin damuti, en apaniba dibovir akabav kiman koghiva, en araziba dikabinan koghham. ¹⁰ Ki uan adarazi ko uan ingangarir gumaziba, e gumazamizir kaba ataghizi, me pura e da dagiaba inigha, tuavir kamın dagheba ko dagiaba ini. Kamaghin amizi, me ua da ikarvaghshi me mikiman koghham. ¹¹ En dagiaba

me ua da ikarvaghan marki. Me wit ko olivin borem ko wainin dipaba, kar me e da inizir biziba, me ua da ikarvaghan marki. Eghti, men nguaziba ko wainin azeniba ko olivin azeniba ko dipenir ia me da iniziba, ia ua me daning.”

¹² Ezi gumazir dapaniba ghaze, “E ni mikemezi moghin damu men biziba me danigh, ua me da bizitam inian kogham.”

Ezi ki ofa gamir gumazibar diazi, me izi. Ezi ki ghaze, “Ia gumazir dapaniba, ofa gamir gumazibar damazimin akar gavgavir kam akirigh, akar ia amizir kam derivira an gin mangi.” Ezi me akar gavgavim akiri.

¹³ Ezi ki uan ivariam gikezir inim firigha a guraguraghizi an itir biziba ire. Ezi ki ghaze, “Gumazitam uan akar dikirizimin gin mangan koghti, God an dipenimin biziba ko an ingangarimin dagheba sara, a da guragureghti, a inir kamin min pura ikiam. Mati ki inir kam guraguraghizi a pura iti moghin, gumazir kam biziba puvatigh pura ikiam.”

Ezi gumazamiziba bar kamaghin migei, “Bar guizbangira,” egha me Ikiavira Itir Godin ziam fe. Egha gin me akam akirizi moghin me derivira bizir kabagh ami.

Nehemia uabira uabin akurvaghasa nighnizir puvati

¹⁴ Ki 12plan azenibar Judan gavmanin faragha zuir gumazir dapanimin iti. Ezi dughiar kamin, Atrivim Artaserksis 20plan azenibar atrivimin ikia ghua, 32plan azenibar oto. Ezi azenir kabar ki uan adarazi ko e dagiar atrivim daghebagh ivezasa aningiziba inizir puvati. ¹⁵ Gavmanin faragha zuir gumazir dapaniba, me nan faragha otogha gumazamiziba osimtiziba me ganidi. Me, dughiaba bar dagheba ko wainin dipaba ko 40plan silvan dagiaba, me dama da isi. Ezi uaghan men ingangarir gumaziba gumazamiziba dikabiri. Ezi, ki Godin atiatia an apengan iti, kamaghin amizi ki arazir kam damuan aghua.

¹⁶ Egha ki uan adarazi ko, nguazitam givevezir puvati. Ki uan gavgavibar da isa, ingangarir gumazibar akuragha, Jerusalem divazimin ingari. Ezi nan dipenimin ingarir gumaziba uaghan, ingangarir gumazibar akurvagha divazimin ingari.

¹⁷ Dughiaba bar 150plan gumaziba iza nan dipenimin dagheba api. Kar gumazir dapaniba ko Judabar gumazamiziba. Ezi Kantrin Igharazibar Gumazamiziba men gara, uaghan iza nan dipenimin dagheba api. ¹⁸ Ezi ki isair gumazibav gia ghaze, Dughiaba vaghvagh ia bulmakaun vamira ko, 6plan sipsipin igiar aghuiba ko, tuarir aviriba ia dav sogh isam. Egh ia dughiar 10plan vaghvagh wainin dipar aviriba

inigh izi. Ki fo, Judan gumazamizir aviriba osimtizir ekiam iti. Kamaghin amizi, gumazir dapanim na ganingizir dagheba givezamin dagiaba, ki me dama da inian aghua. Ki uabi uan dagiabar daghebagh ivesi.

¹⁹ O God, ki nin azangsis, ni arazir aghuir ki gumazamizir kabagh amizir kam ginighnigh deraghvira na damu.

6

Gumazir maba Nehemia gasighasighasa akam akiri

¹ Ezi Senbalat, Tobia, Arebian gumazim Gesem ko en apanir igharazir maba orazi, e divazim agivagha an tiar akaba tighar dar ingar, dar danganiba dar arigham. ² Kamaghin amizi Senbalat ko Gesem me na bagha akam amaga ghaze, ni izi Onon Danganir Zarimin nguibar mamn ga bativam. Ezi ki fo, aning na gifaragh na gasighasighasa. ³ Egha ki aning bagha akam amaga ghaze, ki ingangarir bar ekiam mam gami, kamaghin amizi, ki izeghan kogham. Ki guan gansi pura ingangarim ateghti, ingangarir gumaziba ti ingangarim ategh egh ingarighan kogham. Bar puvatigham.

⁴ Ezi me migirigiar kamra 4plan dughiabar na bagha anemada. Ezi ki uaghan amizir migirigiar kamra me bagha anemadi.

⁵ Ezi Senbalat namba 5in dughiamin ua na bagha akinafarim osirigha, uan ingangarir gumazim ganingizi an a inigha na bagha ize. Dughiar kamin, an akinafarir kam, bizitamin a noghezir puvati, a pura na bagh anemada. ⁶ Akinafarir kam kamaghin migei:

“Ki Senbalat, ki Gesem barazima, a kamaghin migei, en boroghin itir gumazir maba migirigiar mam gamizi an oto. Migirigiar kam kamakin: Ni ko Judan gumazamiziba atrivimin apengan ikian aghuagha, uari baghvira gumazir dapanim amisevegti a misoghasa. Bizir kam bagha ia divazimin ingari. Egh ni uabi uabi damigh atrivimin otoghasava ami. ⁷ E orazi, Ni Godin akam inigha izir gumazibav mikemezi me Jerusalem akam akun mikim suam, Judaba atrivir mam iti. Ki akavsiar kamin mingarim gifoghasa, kamagh ifonge. Ki foghti, atrivim uabi akar me ni mikemezir kam baregham. Kamaghin amizi, ga uaning akuvagh migirigiam akirigham.”

⁸ Ezi ki an akinafarim ikaragha ghaze, “Ni osirizir akaba guizbangin akaba puvati. Ni uan nighnizimin da osiri.”

⁹ Ki fo, me atiatim e daningti e ingangarim ategh anegivaghan koghasa, me akar kam

gami. Egha ki Ikiavira Itir Godin azai, “Ki fo Nirara gavgavim na daningti, ki ingangarim damuam.”

¹⁰ Egha gin ki ghua Semaian gari, a Delaian otarim, Mehetabelin igavatarim, a uan dipenim ateghan kogham. Egha a kamaghin na migei, “Ga fo, apaniba dimagarimin izi ni misueghti ni aremegham. Kamaghin, ga mangi Ikiavira Itir Godin Dipenimin Anogoroghezir Danganimin mangi modogh, tiar akaba aseka.”

¹¹ Ezi ki an akam ikaragha ghaze, “Ki, atiatia ara modir gumazim puvati. Ki uabin akurvaghisi arimangi Ikiavira Itir Godin Dipenimin modoghan kogham. Bar puvati.”

¹² Egha gin ki nighnigha ghua, egha kamaghin fo, Ikiavira Itir God akar kam Semaia ganingizir puvati. Guizbangira, Tobia ko Senbalat nigirigiar kam damuasa a givese. ¹³ Aning nighnigha ghua ghaze, Semaia akam na daningti, ki mangi Dipenir kamin itir Anogoroghezir Danganimin mangi arazir kuram damuam. Guizbangira, me nan ziam gasighasigh aghumsizim na daningasa, a givese.

¹⁴ Dughiar kamin, ki God ko migia ghaze, “O God, ni nan God, ni Senbalat ko Tobia na gamizir arazim ginighnigh, ivezir kuram isi aning daningigh. Ezi uaghan akam inigha izir amizim Noadia ko akam inigha izir gumazir igharaziba, me atiatir nighnizibar na damuasava ami, kamaghin ni men arazim ginighnigh ivezir kuram isi me daningigh.”

Divazir mitiar bar gavgavimin ingangarim gifa

¹⁵ E 52plan dughiar ingara zuima, Elulin iakinimin an dughiar 25plan otozima, Jerusalem avinizar divazir mitiar gavgavimin ingangarim gifa. ¹⁶ Ezi kantrin en boroghin itiba ko en apaniba orazi, e divazimin ingangarim agifa. Egha me fo, en God en akurazi e ingangarim kam gami. Me uaghan fo, arazir kurar me e damuamiba bangin, men ziaba gumazir igharazibar damazimin irezima me aghumsigha atiatia. ¹⁷⁻¹⁸ Dughiar kam, Judan gumazir dapanir Jerusalem itir maba, Tobia ko navir vamira iti. Tobia faragha Sekanian guivimin iti, Sekania an Aran otarim. Ezi uaghan Tobian otarim Johanan, a faragha Mesulamin guivimin iti, Mesulam a Berekian otarim. Kamaghin amizi, dughiar e divazimin ingarimin, gumazir dapanir kaba Tobian akurvaghasa, a bagha akinafariba osirigha, a bagha da amadima, a me ikarvagha akinafariba me bagha da amadi. ¹⁹ Ezi dughiar maba gumazir dapanir kaba iza, Tobian arazir aghuimin gun na migei. Egha gin ki me migeir akaba

inigha ghua Tobia migei. Ezi Tobia atiatim na daningasa akinafarir kaba osiravira iti.

7

¹ Datirighin divazimin ingangarim givazima, e an tiar akaba dar danganibar da arigha, uaghan Jerusalem tiar akabar ganamin gumaziba misefe. Egha e uaghan Livain gumaziba ko gumazamizir Godin ziam fiva, ighiabar amuamiba sara misevegha, ingangarim isa me ganingti. ² Egha ki Jerusalem ganamin gumazir pumunging amisefe. Gumazir mam, a nan aveghbuam Hanani, ezi mav Hanania a midorozir gumazibar faragha zuir gumazim. Hanania gumazir bar aghuim, a guizbangira Godin atiatia an apengan itima, an araziba gumazir igharazibar arazibagh afira. ³ Ezi ki aning migia ghaze, “Gua Jerusalem tiar akaba bar mizaraghara da kuan marki. Gua mizuam mangiti aruem anaboghti ia da kuigh. Eghti nguibamin garir gumaziba guaratizibar ingangarim givaghti, me tiar akaba pantemin da asegh, egh ainin igugunir ruariba dav kinigh. Egh bizibar gansi uaghan Jerusalem gumazitaba amisefegh. Egh ua gumazitaba amiseveghti, me uaghan uan dipenibar boroghin divazimin gan.”

Israelian ua Jerusalem izezibar dibobonim (Esra 2:1-70)

⁴ Jerusalem nguibam, a nguibar bar ekiam. Ezi gumazamizir aviriba an itir puvati. Egha me uaghan an aven dipenir aviriba tighar dar ingaram. ⁵ Kamaghin amizi, God nighnizim na ganingizi, ki gumazir dapaniba ko gavmanin ingarir gumaziba ko gumazamiziba bar me akuvagh men ziaba akinafarimin da osirigham. Ki kamaghin damuasava amua faragha, Babilon ategha ua Judan izezibar ziabar ganasa, men ziaba itir akinafarim buri. Egha a batogha ziar kabar api:

⁶ Bar fomira Atrivim Nebukatnesar Israelian aviriba inigha Babilonin kalabus gati. Ezi me azenir aviribar kalabusin iti. Egha gin gumazamizir avirim Babilon ategha iza, Jerusalem ko Judan danganir mabar iti. Me vaghvagha ua uan inazir afeziabar nguazibar iti. ⁷ Babilon ategha ua izezibar gumazir dapanir ziabar kara: Serubabel, Josua, Nehemia, Asaria, Ramia, Nahamani, Mordecai, Bilsan, Misperet, Bikvai, Nehum, ko Bana.

Israelian anababar adarazir kalabus ategh uamategh Jerusalem mangamiba, men ziaba ko men dibobonim kara.

⁸⁻²⁵ Israelian anababar ikiziba, me Babilonin nguibam ategha uamategha uan

nguibamın izeziba, men ziaba ko men dibobonibar kara:

Parosin ovavir boribar gumaziba, men dibobonim 2,172in tu.

Ezi Sefatian ovavir boribar gumaziba, 372.

Ezi Aran ovavir boribar gumaziba, 652.

Ezi Pahatmoapin ovavir boribar gumaziba, 2,818. (Me Jesua ko Joapin ikizimningin ovavir boriba.)

Ezi Elamin ovavir boribar gumaziba, 1,254.

Ezi Satun ovavir boribar gumaziba, 845.

Ezi Sakain ovavir boribar gumaziba, 760.

Ezi Binuin ovavir boribar gumaziba, 648.

Ezi Bebain ovavir boribar gumaziba, 628.

Ezi Asgatin ovavir boribar gumaziba, 2,322.

Ezi Adonikamin ovavir boribar gumaziba, 667.

Ezi Bikvain ovavir boribar gumaziba, 2,067.

Ezi Adinin ovavir boribar gumaziba, 655.

Ezi Aterin ovavir boribar gumaziba, 98. (An ziar mam, Hesekia.)

Ezi Hasumin ovavir boribar gumaziba, 328.

Ezi Besain ovavir boribar gumaziba, 324

Ezi Haripin ovavir boribar gumaziba, 112.

Ezi Gibeonin ovavir boribar gumaziba, 95.

26-38 Kar Judan nguibabar ziaba, gumazir uamategha Judan izeziba, men inazir afeziaba nguibar kaba fomira dar ike, ezi men ovavir boriba datirighin uamategha izegha dagh apia. Nguibabar ziaba ko gumazibar dibobonibar kara:

Betlehem ko Netofan nguibamningin gumaziba, 188.

Ezi Anatotin nguibamin gumaziba, 128.

Ezi Bet Asmavetin nguibamin gumaziba, 42.

Ezi Kiriati Jearimin nguibam ko Kefiran nguibam ko Berotin nguibamin gumaziba, 743.

Ezi Rama ko Geban nguibamningin gumaziba, 621.

Ezi Mikmasin nguibamin gumaziba, 122.

Ezi Betel ko Ain nguibamningin gumaziba, 123.

Ezi Nebon igharazimin nguibamin gumaziba, 52.

Ezi Elamin igharazimin nguibamin gumaziba, 1,254.

Ezi Harimin nguibamin gumaziba, 320.

Ezi Jerikon nguibamin gumaziba, 345.

Ezi Lot ko Hadit ko Onon nguibabar gumaziba, 721.

Ezi Senan nguibamin gumaziba, 3,930.

39-42 Kar ofa gamir gumazibar ikizir uamategha Jerusalemın ghueziba, men gumazibar ziaba ko men dibobonibar kara:

Jedaian ikizim, men inazir afeziam Jesua, an gumaziba, 973.

Ezi Imerin ikizimin gumaziba, 1,052.

Ezi Pasurin ikizimin gumaziba, 1,247.

Ezi Harimin ikizimin gumaziba, 1,017.

43-45 Ezi Livain anabamin adarazir uamategha Jerusalemın ghueziba, men ziaba ko men dibobonibar kara:

Jesuan ikizim ko Katmielin ikizimin gumaziba, 74. (Ikizir kamningin inazir afeziam, Hodavia.)

Ezi Godin Dipenimin onger akabar faragha zuir gumaziba, 148. (Ikizir kamin inazir afeziam, Asap.)

Ezi Godin Dipenimin tiar akar ekiamin garir gumaziba, men ikizibar gumaziba, 138. (Men inazir afeziabar ziabar kara: Salum, ko Ater, Talmon, Akup, Hatita, ko Sobai.)

46-56 Ezi Godin Dipenimin ingangarir gumazir uamategha Jerusalemın ghueziba, men ikizibar ziabar kara:

Siha ko Hasufa, Tabaot, Keros, Sia, Padon ko, Lebana, Hagaba, Salmai ko, Hanan, Gidel, Gahar ko, Reaia, Resin, Nekoda ko, Gasam, Usa, Pasea ko, Besai, Meunim, Nefusesim ko, Bakhbuk, Hakufa, Harhur ko, Baslut, Mehida Harsa ko, Barkos, Sisera, ko Tema ko, Nesia ko Hatifa.

57-59 Ezi Solomonin ingangarir gumazibar ovavir boribar ziabar kara, me uaghan uamategha Jerusalemın ghue:

Me Sotai ko Soferet ko Perida Jala, Darkon, Gidel ko, Sefatia, Hatil, Pokeret, Hasebaim ko Emon.

60 Godin Dipenimin ingarir gumazibar ovavir boriba, ko Solomonin ingangarir gumazibar ovavir boriba, men dibobonim kara, 392.

61-62 Ezi Delaian ikizim, ko Tobian ikizim, ko Nekodan ikizim, men gumazibar dibobonim, 642. Men nguibabar kara: Telmela, ko Telharsa, Kerup, Adon ko Imer. Gumazir kaba uari uan inazir afeziabar ziabagh fozir puvati. Kamaghin amizi, me

deravira gumazir dapanibar uari akaghan kogh suam, me guizbangira Israelian adarasi, o puvati.

⁶³⁻⁶⁴ Ezi ofa gamir gumazibar ikizir kaba, me ziaba itir akinafarimin aven gara, dar tongin uan inazir afeziabar ziaba buria dar apizir puvati. Kamaghin amizi, me deragha uarigh fozir puvati, me guizbangira ofa gamir gumaziba, o puvati. Men ziabar kara, Habaia, Hakos, ko Barsilai. Barsilain ikizimin inazir afeziam fomira Gileatin Distrighin Barsilain ikizir igharazimin amizimin ike. Egha gumazir kam, uan amumin afeziamin ziam ini. Gumazir 3plan kabar ikiziba, uan inazir afeziatamin ziatamin apizir puvatizi, gumazir dapaniba ghaze, me ofa gamir gumaziba puvati, me pura gumazir kinibar min iti. ⁶⁵ Ezi Judan gavmanin gumazir ekiam God bagha ofa gamir daghebar aman men anogoroke. A ghaze, me pura iki mangiti ofa gamir gumazitam otogh, Godin ifongiam gifoghsi, Urim ko Tumimin dagiamningin satu gikarang egh suam, me guizbangira ofa gamir gumaziba, o puvati.

⁶⁶⁻⁶⁹ Israelian gumazir uamategha ghueziaba bar moghira, men dibobonim 42,360in tu.*

Ezi men ingangarir gumaziba ko men ingangarir amizibar dibobonim, 7,337.

Ezi men onger akabar faragha zuir gumazamizabar dibobonim, 245.

Ezi hoziaba, 736.

Ezi kamelba, 435.

Ezi donkiba, 6,720.

Ezi donkin apuriba ko hoziar amebaba uarir ikia otezir nguziba, me mul dagh arisi, egha me 245plan mulba inigha ize.

⁷⁰⁻⁷² Egha Israelia iza Godin Dipenimin otivigha, men gumazir dapanir maba, Godin Dipenim uam an ingarasa uan biziba isa, ofan min puram akurvaghasa ada aningi. Me danganir Godin Dipenim fomira itimin an ingaram. Gavmanin faragha zuir gumazim gol aningi, an osimtizim 8 kilogrem in tu. Egha 50plan itarir golba, ko 530plan ofa gamir gumazibar korotiaba aningi. Ezi ikiziba bar vaghvagha men gumazir dapaniba, 168 kilogrem gol, ko 1,250 kilogrem silva, da aningi. Ezi gumazamizir igharaziba, 168 kilogrem gol, ko 140 kilogrem silva ko 67plan ofa gamir gumazibar korotiaba aningi.

7:65: Godin Araziba 33:8

* 7:66-69: Migirigiar otevir kamin akar mam datirighin Hibrun akamin itir puvati. Ezi e garima, migirigiar kam mati Esra 2:66-67in voroghira ghu. Kamaghin ami, fozozir gumaziba ghaze, a ti fomira ikegha datirighin itir puvati. 7:73: 1 Eghaghaniba 9:2; Nehemia 11:3

⁷³ Ezi ofa gamir gumaziba ko, Livaiba, ko Godin Dipenimin tiar akar ekiamin garir gumaziba ko, Godin Dipenimin onger akabar faragha zuir gumazamiziba, ko Godin Dipenimin ingarir gumaziba, ko Israelian gumazamizir igharaziba, me bar moghira uan nguibar men inazir afeziaba fomira inigha apiazibaram apiaghav iti.

Ezi dughiar kamin, iakinir namba 7 oto.

Esra Godin ziam famin arazibar gumazamizabar akurvasi

8

(Sapta 8–10)

*Esra Moses Osirizir Arazibar
Akinafarim gumazamiziba bagha a dibori*

¹⁻² Iakinir namba 7in an dughiar faragha zuimin, Israelian gumazamiziba bar Jerusalemn nguibamin iza, Dipaba Isir Tiar Akamin uari akuvir danganimin uari akufi. Egha Moses Osirizir Arazibar Akinafarim inigh izasa ofa gamir gumazim Ezra, an azai. A Judan Arazibagh fozir gumazibar mav. Akar kam fomira Ikiavira Itir God Israelia bagha a isa Moses ganingizi, an an osirizi an akinafarimin iti. Dughiar kamin, gumazamiziba ko borir akaba baraghamin fozozim itiba, me bar foghasa iza uari akufa. Ezi Esra Akinafarir Kam inigha me uari akuvi naghin ghu.

³ Egha a bar mizaraghara, me Dipaba Isir Tiar Akamin boroghin tugha, gumaziba ko amiziba ko boriba bagha akar kam dibora ghua aruer arizimin tu. Ezi me kuariba arigha Moses Osirizir Akar Gavgavibar Akinafarir kam barasi.

⁴ Me faragha ter ararir maba inigha Esra tuiv akam diponasa osazarir mam in ingari. Kamaghin amizima Esra datirighin a gisin tugha akam diponasa. Dughiar kamin, gumazir maba an agharir guvimin tuivighav iti, men ziabar kara: Matitia, Sema, Anaia, Uria, Hilkia, ko Masea. Ezi igharazir maba an agharir kiriamin tuivighav iti, men ziabar kara: Pedaia, Misael, Malkia, Hasum, Hasbadana, Sekaraia, ko Mesulam.

⁵ Osazarir a tuzir kam, a mong pin iti, eghti gumazamiziba deragh an ganti, an akar kam diponam. Me an garima, an Akinafarim tuima, me bar moghira dikavigha tuifi. ⁶ Ezi Esra ghaze, "E Ikiavira Itir Godin ziam fam. A Godin Bar Gavgavir Ekiam Itim."

Ezi me bar aghariba fegha ghaze, "Bar guizbangira! Bar guizbangira." Egha me iteviba apirigha dapaniba avigha guaba

nguazimín akuigha Ikiavira Itir Godín ziam fe.

⁷ Egha me ua tuivima, Esra akar kam dibora an gun me mígeima, Livaiba akar kamin mingarimín gun me geghari. Livaibar ziabar kara: Jesua, Bani, Serebia, Jamin, Akup, Sabetai, Hodia, Masea, Kelita, Asaria, Josabat, Hanan, ko Pelaia.

⁸ Ezi Esra Godín Akinafarir kam a dibori, ezi Livaiba aghumra akam gighi an mingarim abighti, gumazamiziba fogham.

⁹ Gumazamizir kaba Akinafarir kamin aven itir akam baregha, men naviba bighizi me aziava arai. Ezi gavmanin faragha zuir gumazim Nehemia ko, ofa gamir gumazim Esra ko, Livain anabamin gumazir men sure gamiba, me gumazamizibav gia ghaze, “Kar Ikiavira Itir God, ian God, a baghavira itir dughiar ekiam. Kamaghin amizi, ia naviba osemegh arangan marki.”

¹⁰ “Ia uan dipenibar mangi, isar ekiabar amu asizir aghuiba ko wainin isingtizim ami. Egh daghetaba ko wainin taba isi gumazir dagheba puvatizibar aning. Kar Ikiavira Itir Godin dughiar ekiam, kamaghin ian naviba osiman marki. Ikiavira Itir God bagha bar akongezir arazim, a gavgavim ia daningam.”

¹¹ Ezi Livaiba gumazamizibar tongin aruava, me migia navir amirizim me ganidi. Me ghaze, “Kar Godin dughiar ekiam. Kamaghin, ia naviba osiman marki, egh nimira iki navir amirizim iki.”

¹² Kamaghin amizi, gumazamiziba uan dipenibar ghuegha, apava wainin dipaba apava, bar akuegha egha dagher naba isa gumazir dagheba puvatizibagh anidi. Me datirighin Godin Akamin mingarir kam gifo, egha me bizir kabagh ami.

Averpenibar Ikiamin Dughiar Ekiam

¹³ Amimzaraghan, Israelian ikiziba bar dar gumazir dapaniba ko ofa gamir gumaziba ko Livaiba, me Godin Arazibar aven Akar Gavgavibar mingarim gifoghasa Esra bagha zui. ¹⁴ Ikiavira Itir God fomira Israelia bagha uan Araziba isa Mosesin agharim gatizi, ana da osiri. Me datirighin Moses Osirizir Arazibar gari, akar mam an aven iti. Akar kam kamaghin, iakinir namba 7 otoghti, dughiar kam otoghti Israelia bar averpenibar aven iki, egh Averpenibar Ikiamin Dughiar Ekiam damuam. ¹⁵ Kamaghin amizi, me Jerusalem ko nguibar igharazibar gumazamiziba bagha akam amaga ghaze, “Ia mighsiabar mangi olivin temebar aghariba ko dar dafariba ko ter guar avirir dafarir aviriba itiba inigh izi uari bagh averpenibar ingar. Ia Moses Osirizir Arazibar aven akar kamin gin mangi bizir kabar amu.”

¹⁶ Ezi gumazamiziba ghua ter dafariba inigha iza uan averpenibar ingari. Marazi uan dipenir siriar baravibagh isin dar ingari, ezi marazi uan dipeniba avinizir divazibar aven dar ingari, ezi marazi Godin Dipenim avinizir divazimín aven dar ingari, ezi marazi Dipaba Isir Tiar Akam ko Efraimin Tiar Akam boroghin uari akuva itir danganibar dar ingari. ¹⁷ Gumazamizir Babilon ategha uan nguibamin izeziba, me bar uari bagh averpenibar ingara egha dar iti. Bar fomira Nunin otarim Josuan dughiamin, Israelia kamagh garir averpenibar ingarigha, dar aven ikia isar kam gami. Ezi Josua aremezima, me gin arazir kam uam a gamir puvati. Israelia datirighin uam arazir kam gamua men naviba bar akonge.

¹⁸ Egha me 7plan dughiabar isar kam gami, an dughiar farazimín ikegha ghua dughiar abuananamin, Esra Godin Arazibar Akinafarimín aven akaba dibori. Ezi dughiar namba 8 otozi, me uari akuvagha dughiar kaba agivasa, Godin ziar ekiam fe, mati bizir a damuasa mikemezi mokin.

9

Gumazamiziba uan arazir kurabar gun migei

¹ Ezi iakinir kamra, an dughiar 24in, Israelia uari akufi. Egha me kamaghin uari Godin akakaghasa, me guizbangira uan arazir kuraba bagha osemegha, dagheba ataki. Egha azirakar korotiar bibiziba aghuigha, nguazir mineziba isa uan dapanibar da kavamadi, egha tuavir kamin, me Godin akaghasa, me bar oseme. ² Israelian gumazamizir kaba Kantrin Igharazibar Gumazamiziba ko pozir arazim ategha gifa. Egha me tuiva uan arazir kuraba ko uan inazir afeziabar arazir kuraba sara gun migei. ³ Gumazir maba 3plan auan tuivigha Ikiavira Itir Godin Arazibar Akinafarimín akaba dibori, a men God. Ezi gumazamizir kaba kuariba arigha da barasi. Egha gin, me ua 3plan auan, uan arazir kurabar gun God migia, an ziam fe. A men Ikiavira Itir God.

⁴ Livaiba akam akurir dakozimín ghuavanadir adidiamin tuivighav ikiava, akam akura pamtemin Ikiavira Itir God, men Godin dia an azangsi. Men ziabar kara: Jesua, Bani, Katmiel, Sebania, Buni, Serebia, ko Banin igharazim ko Kenani. ⁵ Livain marasi, men ziabar kara: Jesua, Katmiel, Bani, Hasapnea, Serebia, Hodia, Sebania, ko Petahia, me Ikiavira Itir God ko mikimasa gumazamizibav gia ghaze, “Ia dikavigh Godin ziam fi, a ian Ikiavira Itir God, e zurara an ziam fi mamaghira ikiam.”

Gumamaziziba uan arazir kuraba gin amangasa God ko migei

⁶ Gumamaziziba kamaghin God ko migia ghaze:

“Ni uabira ni Ikiavira Itir God. Ni ove-riam ko mikoveziba ko nguazim ko ongarim ko bizir bar adar itiba, ni bar dar ingari. Ni angamira itir ikirimirim bar dagh aningi. Nin Nguibamin itir enselba iteviba apira nin ziam fe.

⁷ “O God, ni Ikiavira Itir God, Abram Babilonin kantrin itir nguibam, Urin itima, nirara a inigha kagh ize. Egha ni ziar kam Abraham a gati. ⁸ Ni an navim ko nighnizimin ganigha fo, a ni baghavira iti. Kamaghin amizi, ni a ko Akar Dikirizir Gavgavim gamua ghaze, Ni nguazir kam a daningam, kar Kenania ko Hitia ko Amoria ko Peresia ko Jebusia ko Girgasian nguazim. Ni ghaze, Nguazir kam, ni a bagha inabazir nguazim, eghti an ovavir boriba an ikiam. Nin araziba bar dera, eghti ni uan akar dikirizir kam abighan kogham. Kamaghin ni uan akar dikirizimin gin ghu.

⁹ “Ni fomira en inazir afeziaba Isipin kantrin itir dughiam, me osimtizir ekiabar aven itima, ni men gari. Ezi me Isip ategha Ongarir Aghevimin otozir dughiam, me uarir akurvaghasa nin arai, ezi ni men ararem baraki. ¹⁰ Ni fo, Isipia nin gumamaziziba abinigha paza me gami. Kamaghin, ni mirakelin gavgavibagh amua Isipian atrivim ko gavmanin ingangarir gumaziba ko an kantrin itir gumamaziziba, ni uan gavgavir ekiam men akakasi. Me dughiar kamin ziar ekiam ni ganiga iza datirighin oto. ¹¹ Ni mikemezi, ongarim bigha akuar pumuningin irizi, nguazir midiarir tuavim otozi nin gumamaziziba ghua vongin oto. Ezi Isipin midorozir gumaziba nin gumamazibar agiragha zuima, ni ongarir bar konim gamizi, a me avarazi me dagiabar min iraghue. ¹² Ezi aruebar ni ghuariar ruarir ekiamin ikia zuima, me nin gin zui. Ezi dimagaribar ni avimin aven ikia zuima, nin angazangarim tuavim men akakazima me zui.

¹³ “Me Sainain Mighsiamin otozi, ni uan Nguibamin ikeghe me bagha iza-ghira me migei. Egha bizir ni damuasa mikemeziba ko, Guizin Araziba ko, arazir ni ifongeziba ko, Akar Gavgaviba me ganingi. ¹⁴ Ni men sure gamua ghaze,

Sabat, kar nan dughiamra. Egha ni uan Akar Gavgaviba ko arazir ni ifongeziba ko, nin Araziba, ni da isa uan ingangarir gumazim Moses ganingi, ezi a gumamazibagh aningi.

¹⁵ “Ezi gin mitiriam men azima, ni uan Nguibamin daghem me ganidima, me anepi. Ezi kuarim men pirima, ni dagiamin otivir dipam me ganidima, me anepi. Ezi nguazir kam, ni fomira me daningasa akam akirizim, ni datirighin me migia ghaze, me an aven mangi nguazir kam inigh a gatvaghiam.

¹⁶ “Ezi en inazir afeziaba, nin akaba baraghizir puvatigha, uari fa nin akam batogha, an gin zuir puvati. ¹⁷ Me nin akabar gin mangan aghua. Me mirakelin gavgavir ni men tongin amiziba, me bar da gin amada. Me uari fa puv akaba batogha, ua Isipin mangi ua kalabuziar ingangaribar amuasa, men faragha zuir gumazim, me uari bagha anemisefe. O God, ni nguazir kamin gumamazibar arazir kuraba gin amadi. Ni en kuarkuvigha e gifueghe deragha e gami, egha bar nimira nimira en atari. Nin apanguvir arazim ekeveghe, ni en inazir afeziaba akirim me gasarazir puvati.

¹⁸ “Dughiar mam me golba inigha da tuez: da isigha amereghe dipam ara. Ezi me da isa mozir me bulmakaun nguzimin nedazimin min, nguizir kuizim, a fughu bulmakaun nguzimin ingari. Egha me ghaze, kar en god, a Isipin kantrin e inigha ize. Arazir kamin, me puvira nin ziam gasighasisi.

¹⁹ “Me kamaghin ami, ezi ni bar men apangukufi, egha me ataghizi me gumamazibar puvatizir danganir kamin pura itir puvati. Ni me da ghuariar ruarir ekiar tuavim men akakazir kam inizir puvati. Egha uaghan ni me da, tuavim akakazir avir, dimagarimin angazangarim me dama a inizir puvati. ²⁰ Ni, deragh ikiasa, uan Duar Aghuim isa me ganidima, a men sure gami. Egha uaghan men garima, mitiriam men azima, ni manan daghem me ganidi. Egha men garima, kuarim men pirima, ni dipam me ganidi. ²¹ Ezi 40plan azenir kabar aven me gumamaziziba puvatizir danganimin ghuavira itima, ni bar deragha men gara bizir me otevilla, ni bar men akurvasi. Dughiar kamin, men korotiaba biaghirezir puvati, ezi uaghan men sueba bava me gamir puvati.

9:7: Genesis 11:31; 12:1; 17:5 9:8: Genesis 15:18-21 9:9: Ua Me Ini 3:7; 14:10-12 9:10: Ua Me Ini 7:8-12:32
9:11: Ua Me Ini 14:21-29; 15:1; 15:4-5; 15:10 9:12: Ua Me Ini 13:21-22 9:13: Ua Me Ini 19:18-23:33 9:15: Ua
Me Ini 16:4-15; 17:1-7; Diboboniba 20:7-13; Godin Araziba 1:8; 1:21 9:16: Diboboniba 14:1-4; Godin Araziba 1:26-33
9:17: Ua Me Ini 34:6; Diboboniba 14:18 9:18: Ua Me Ini 32:1-4 9:19: Godin Araziba 8:2-4 9:22: Diboboniba

²² “Ni en inazir afeziabar amamangatzizi, me kantri Hesbonin Atrivim Sihon ko, kantri Basanin Atrivim Ok, aning misogha, aning dikabiragha, aning in nguaziba ini. Ezi nguazir kam a men kantrin nguazir otevir mamin min oto. ²³ Ezi ni ovavir borir bar aviriba me ganingi, mati overiamin mikovezibar dibobonim. Egha ni men amamangatzigha, men inazir afeziaba daningasa akam akirizir nguazim, me uan apaniba abiragha a ini. ²⁴ Me Kenanian adarazir misozir dughiam, ni Kenania abiragha inazir afeziaba ataghizi me nguazir kam ini. Ni me ataghizi me uan ifongiamin gin ghua Kenanian gumaziba ko atriviba abinigha men nguazim sara ini. ²⁵ En inazir afeziaba misogha nguibar divazir gavgavibar aven itiba ko, nguazir dagheba deragha aghuiba ko, dipenir bizir aviriba izivaziba ini. Egha mozir par gumazir igharaziba kuizim isa, wainin azeniba ko, temer olivin aviriba ko, temer avirir aghuir dagheba itiba sara ini. Me nguibar kamin aperagha an dagher aghuir aviriba apava mikarziba aghua bizir aghuir ni me ganingizir kam bangin me bar akonge.

²⁶ “Ezi puvati, nin gumazamiziba ni baraghizir puvatigha, nin akaba batogha, akirim ragha nin Arazibar Akinafarim gasara. Nin akam inigha izir gumaziba akar aghuibar gun me migia ghaze, Ia bar uan God bagh ua izi. Ezi me oraghizir puvatigha, me misoghezi me ariaghire. Dughiar aviribar, me arazir kam gamua nin ziam gasighasi. ²⁷ Kamaghin amizi, ni apanibar amamangatzizi, me iza me misogha me gafiragha paza me gamua mizazim me ganingi. Ezi gin men osimtizimin aven, inazir afeziar kaba uarir akurvaghasa nin diava arai. Ezi ni uan Nguibamin ikia men dimdiam baragha, men apangkuvigha akurvazir gumazir maba amadazi, me apaniba batoke.

²⁸ “Ezi gin, me avughsegha dabirabir aghuimin dughiamin aven ikia, me uam arazir kurar mabagh ami. Ezi ni uan apanibar amamangatzizi, me uan gavgavimin me abiragha me gatifa. Ezi gin me ua iza navibagh iragha uarir akurvaghasa nin azai. Ezi ni uan Nguibamin ikia men dimdiam barasi. Dughiar aviriba, me arazir kurar kam gami. Ezi ni zurara men apanguva apaniba da ua me isi.

²⁹ “Ni uan Arazibar Akinafarimin aven akabar gin mangasa ni me migei.

Me fo, gumazitam dar gin mangi, tuavir kamin a ikirimirir aghuim iniam. Ezi me uari fa nin Akar Gavgaviba barazi puvatigha, akirim nin Arazir ni damuasa mikemezibagh asaragha, arazir kurabagh ami. Men dapaniba gavgavizi me uan navibar kumi, kamaghin me nin akamin gin mangan aghua. ³⁰ Azenir aviriba ni amiraghatigha navibagh iraghasa me migei. Nin Duam akar kam isa nin akam inigha izir gumazibagh aningizi, me dar gun gumazamizibav gei. Ezi inazir afeziar kaba akam baraghan aghua. Kamaghin amizi, ni me isa Kantrin Igharazibar Gumazamizibar dafaribagh ati. ³¹ Ezi nin apangkuvim bar ekefe, kamaghin ni akirim me gasarazir puvatigha, me ataghizi me bar ikuvizir puvati. O God, ni bar en apangkufi, egha bar e gifonge!

³² “Ni en God, ni ziar ekiam ko gavgavir ekiam itir God. E bar nin atitigha nin apengan iti. Dughiaaba bar, ni uan Akar Dikirizir Gavgavir kamin gin ghua, zurara en apangkufi. E datirighin osimtizir ekiam ateri, eghti ni e ginighnigh en akurvagh. Fomira Asirian atrivibar dughiamin ikegha iza datirighin, en atriviba ko gumazir dapaniba ko ofa gamir gumaziba ko akam inigha izir gumaziba ko inazir afeziaba, me bar osimtizir kam atera iza datirighin tu. ³³ E arazir kuram gami, ezi ni ivezir kuram e ganingi. E fo, nin arazir kam bar derazi, ni guizbangira zurara uan akamin gin ghua en akurvasi.

³⁴ “Guizbangira, en inazir afeziaba ko, en atriviba ko, en gumazir dapaniba ko, ofa gamir gumaziba, me nin Arazibar Akinafarimin aven itir akabar gin zuir puvati. Me nin Akar Gavgaviba ko, Moses Osirizir Arazibar gin mangan aghua. ³⁵ En atrivibar dughiamin, ni deragha en inazir afeziabagh amua, bizir bar aghuir aviriba me ganidi. Me nguazir ekiam gapia, ezi nguazir kamin dagher aghuiba an ikia deragha aghui. Ezi me bizir kam ginighnizir puvati. Me arazir kuraba ategha navibagh iragha, ua ni bagha izir puvati.

³⁶ “Datirighin, nguazir ni inazir afeziabagh aningizim, e an iti, ezi dagher aghuiba an ikia deragha aghui. Ezi e an aven ikia pura ingangarir gumazir kinibar iti. ³⁷ E arazir kuram kamigha gifa, kamaghin ni kantrin igharazibar atrivibar amamangatzizi, me en gara e gatifa. Egha me bizir aghuir aviriba en nguazimin otiviziba isi. Me gavgavir

ekiam ikia, kamaghin me en mikarziba ko asizibagh ativazi, e men ifongiamin gin zui. Kamaghin amizi, e osimtizir ekiam itil!”

Nehemia Jerusalem ko Juda gatifa

(Sapta 10–13)

Gumamaziziba, Godin Akar Dikirizir Gavgavimin gin mangasa akam akiri

³⁸ “E Israelia, e kamaghin migia ghaze, e bar arazir kuram gamizi, kamaghin God kantrin igharazibar atrivibagh amizi, me e gativagha en bizir aviriba en nguazimin da isima, e osimtiziba ateri. Kamaghin amizi, e Israelian gumamaziziba uari inigha navir amirizimin ikia, Ikiavira Itir God ko Akar Dikirizir Gavgavim gamua, an osiri. Ezi en gumazir dapaniba ko, Livaiba ko, ofa gamir gumaziba, akar kam osirigha gavgavim a daningasa men ziaba ko ababaniba isa akar kam gisin da arisi.”

10

¹ Israelia, God ko Akar Dikirizir Gavgavim gamua gavgavim a daningasa. Ezi gumazir faragha uan ziam osirizim, a gavmanin faragha zuir gumazim Nehemia, an Hakalian otarim. Ezi Nehemian gin, Sedekaia uan ziam osiri.

²⁻⁸ Ezi Sedekaian gin ofa gamir gumaziba iza uan ziaba osiri. Men ziabar kara:

Seraia, Asaria ko Jeremaia,
Pasur, Amaria, ko Malkia,
Hatus, Sebania, ko Maluk,
Harim, Meremot, ko Obadia,
Daniel, Gineton, ko Baruk,
Mesulam, Abiya, ko Mijamin,
Masia, Bilgai ko Semaia.

⁹⁻¹³ Ofa gamir gumazibar gin Livaiba uan ziaba osiri. Men ziabar kara:

Asanian otarim Jesua,
Binui, a Henadatin ikizimin gumazim,
Katmiel ko Livain marasi, ko
Sebania, ko Hodia,
Kelita, Pelaia ko Hanan,
Mika, Rehob, ko Hasabia,
Sakur, Serebia, Sebanian igharazim,
Hodia, Bani, ko Beninu.

¹⁴⁻²⁷ Livaibar gin gumazir dapaniba uan ziaba osiri. Men ziabar kara:

Paros ko Pahatmoap,
Elam, Satu, ko Bani.
Buni, Asgat, ko Bebai,
Adoniya, Bikvai, ko Adin,
Ater, Hesekia, ko Asur,

Hodia, Hasum, ko Besai,
Harip, Anatot, ko Nebai,
Makpias, Mesulam, ko Hesir,
Mesesabel, Sadok, ko Jadua,
Pelatia, Hanan, ko Anaia,
Hosea, Hanania, ko Hasup,
Halohes, Pilha, ko Sobek,
Rehum, Hasapna, ko Masea,
Ahiya, Hananin igharazim, ko Anan,
Maluk, Harim ko Bana.

Akar Dikirizir Gavgavimin akaba

²⁸ “E Israelian gumamaziziba, Akar Dikirizir Gavgavir kam gamua an osiri. E bar, ofa gamir gumaziba, ko Livaiba, ko Godin Dipenimin tiar akamin garir gumaziba, ko Godin Dipenimin onger akabar faragha zuir gumamaziziba, ko Godin Dipenimin ingangarir gumaziba, ko gumamazir igharaziba bar, e bar Godin Arazibar Akinafarimin aven itir akabar gin zui. Egha ikizir igharazibar gumamaziziba ko poghezir puvati. E uan amuiba ko, borir akam baregh nighnizir gavgavim an ikiamiba ko izi. ²⁹ E bar izaava uan adarazi ko uan gumazir dapaniba ko uari akuvagha akar gavgavir mam gami. E Godin Arazibar Akinafarimin akabar gin mangasa. Akar kaba, God en inazir afeziabar aningasa uan ingangarir gumazim Moses ganingi. Ikiavira Itir God, en Ekiam ghaze, e an Akar Gavgaviba, ko bizir a damuasa e mikemeziba, ko arazir a ifongeziba, e dergahvira dar gin mangi dar amuam. E an akam batuegti, Ikiavira Itir God e gasighasigham.

³⁰ “E ghaze, e ikizir igharazibar gumamazir en kantrin itiba, me ko poroghamibar amuan kogham.

³¹ “E ghaze, ikizir igharazibar gumamazir en kantrin itiba, wit ko bizir igharaziba inigh Sabatin dughiam ko Godin ziam feir dughiar ekiabar da inigh iziti, e dagh ivezan kogham.

“Ezi azenir namba 7in, e uan azenibar aven dagheba oparan kogham, en nguazim pura ikiam.

“Egh gumazitam faragha zuir azenitam bizitam purama inighti, azenir namba 7in, e kamaghin mikim suam, a bizir kam ikarvaghan markiam.

³² “Azeniba bar e vaghvagh Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingangarim bagh silvan dagiar akur muziarir tabar aningam.

³³ “Silvan kam, bizir kabagh ivezam: Godin damazimin me dakozim darighamin bret, ko dughiaaba bar me ofaba damuamin wit, ko dughiaaba zura me asizir ofan bar isia nighiriba, ko

bizir Sabatin dughiamin ofa damuamiba, ko iakinir igiamin isar ekiamin ofa damuamim biziba, ko dughiar ekiar igharazimin ofa damuamim biziba, ko Israelian arazir kuraba gin amadir ofaba, ko ofan igharaziba ko bizir igharazir Godin Dipenimin aven ingariba sara.

³⁴ “E gumazamiziba bar, ko ofa gamir gumaziba ko Livaiba, e Godin Arazibar Akinafarimin gin mangi, satu gikararangiva, tarazi amiseveghti me dazibar kuegh, da inigh Godin Dipenimin iziti, ofa gamir gumaziba da isi, asizir gumazamiziba God bagha inigha iziba isi, ofa gamir dakozimin da tuam. Azeniba bar, me ikiziba vaghvagh daziba inigh mangasa, dughiar maba me bagha da amisefe. Me ofan kaba Ikiavira Itir God, en God daningam.

³⁵ “Azeniba bar e dagher faragha azeniba aniziba, ko ter ovizir faragha aniziba inigh Godin Dipenimin izam.

³⁶ “Egh e uan otarir ivariaba inigh ofa gamir gumaziba bagh Godin Dipenimin mangi, me amisevegh suam, me Godin adarazira. E bulmakauba ko sipsipba ko memen apurir nguzir ivariaba inigh God baghvira da misevegham. God uan Arazibar Akinafarimin aven e mikemezi moghin, e damuam.

³⁷ “Azeniba bar, e faragh iniamin wit, a mirmirighi, plaua otoghti e a inigh izam. Egh wainin dipam ko olivin bore m ko ter ovizir igharaziba inigh egh Godin Dipenimin izi ofa gamir gumazibar aningam.

“Eghti Livaiba en nguibabar izamin dughiamin, e uan azenibar dagheba tuiraghti pozir 10plan otoghti, e pozitam isi Livain gumaziba me daningam.

³⁸ Eghti Aronin ovavir boribar tongin, ofa gamir gumazitam, a Livaiba ko izi dagher kabar 10plan poziba iniam. Eghti Livaiba dagher kaba tuiragh, dar 10plan pozibar, pozitam inigh Godin Dipenimin mangi, dagheba arighamin danganimin dar arigham.

³⁹ E Israelian gumaziba ko Livain ovavir boriba, en witin naba ko wainin dipar naba ko olivin boremin naba da inigh, Godin Dipenimin izi dagheba arighamin danganimin dar arigham, danganir kam, Godin Dipenimin itarir ekiaba uaghan an aven iti. Godin Dipenimin aven itir danganir kam uaghan, ofa gamir gumaziba, ko Godin Dipenimin tiar akamin garir gumaziba, ko Godin Dipenimin onger akabar faragha zuir gumaziba, uaghan me ikiamin danganim kagh iti.

“Bar guizbangira, e Godin Dipenimin garir ingangarir kam ateghan kogham.

“Akar Dikirizir Gavgavir kam in akaba, kamaghira tu.”

11

Jerusalem in apiazir gumazamizibar zibaba

¹ Dughiar kam in, Israelian gumazir dapaniba Jerusalem in iti. Ezi gumazamizir nguibar igharazibar itiba me satu gikararal, egh tuavir kam in me ikiziba tuiraghti, 10plan okoruaba otoghti me gumazir okoruatam amiseveghti, gumazir kaba mangi Jerusalem in ikiam. Kar Godin nguibar ekiamra. Eghti 9plan gumazir okoruaba nguibar igharazibar ikiam. ² Ezi gumazamizir maba uan ifongiamin gin ghua Jerusalem in iti. Kamaghin amizima Israelia me bagha bar akonge.

³ Ezi Israelian gumazamizir igharaziba, ko ofa gamir gumaziba, ko Livaiba, ko Godin Dipenimin ingangarir gumaziba, ko Atrivim Solomon in ingangarir gumazibar ovavir boriba, me uan nguibaba ko uan nguazibara iti.

Gumazir dapanir Judan provinsin ikegha iza Jerusalem in apiaziba, men ziabar kara.

⁴ Judan anabamin adarasi, men gumazir dapanibar ziabar kara:

Me gumazir dapanir pumuning iti. Ataia ko Masea. Ataia a Usian otarim, egha a Sekaraian igavatarim. Ataian ovavir igharazibar ziabar kara: Sekaraia an Amarian otarim, ezi Amaria a Sefatian otarim, ezi Sefatia a Mahalalelin otarim. Me bar Peres in ovavir boriba, ezi Peres Judan otarim.

⁵ Ezi Judan adarazir gumazir dapanir igharazibar kara, Barukin otarim Masea, a Kolhosen igavatarim. Ezi Kolhose Hasaian otarim, ezi Hasaia Adaian otarim, ezi Adaia Joiarip in otarim, ezi Joiarip Sekaraian otarim. Me Selan ovavir boriba, egha Judan anabamin adarasi.

⁶ Egha Peres in ovavir borir Jerusalem in itiba, me bar gumazir gavgavibara. Me bar moghira, men dibobonim, 468 in tu.

⁷⁻⁹ Benjamin in anabamin adarasi, men gumazir dapanibar ziabar kara:

Salu ko Gabai, Salai, Joel ko Juda.

Salu a Mesulam in otarim, ezi Mesulam Joetin otarim, ezi Joet Pedaian otarim, ezi Pedaia Kolaian otarim, ezi Kolaia Masean otarim, ezi Masea Itiel in otarim, ezi Itiel Jesaian otarim. Jerusalem in

itir Benjaminin anabamin adarazi bar moghira, men dibobonim, 928in tu.

Ezi Sikrin otarim Joel, Benjaminin adarazir faragha zuir gumazir dapanim.

Ezi Hasenuan otarim Juda, a Benjaminin adarazir mav. A gumazir dapanir Joelin gin zuim, a an akuragha Jerusalem in aven itir distrighin mam in gari.

¹⁰ Kar Jerusalem in itir ofa gamir gumazibar gumazir, dapanibar ziaba:

Joiaripin otarim Jedaia, ko gumazir dapanim Jakin, ¹¹ ko gumazir dapanim Seraia, a Hilikian otarim, ezi Hilkia a Mesulamin otarim, ezi Mesulam a Sadokin otarim, ezi Sadok a Meraiotin otarim, ezi Meraiot, a Godin Dipenimin ofa gamir gumazibar dapanim Ahitupin otarim, a fomira Godin Dipenimin ofa gamir gumazibar dapanim in ike. ¹² Me bar moghira 822plan gumaziba, me Godin Dipenimin ingangarim gami.

Gumazir dapanim Aada, a Jerohamin otarim, ezi Jeroham a Pelalian otarim, ezi Pelalia a Amsin otarim, ezi Amsi a Sekarian otarim, ezi Sekaraia a Pasurin otarim, ezi Pasur, a Malkian otarim. ¹³ Ikizir kam, men gumazir dapanibar dibobonim, 242in tu.

Ezi uaghan, gumazir dapanim Amasai, a Asarelin otarim, ezi Asarel a Asain otarim, ezi Asai a Mesilemotin otarim, ezi Mesilemot a Imerin otarim. ¹⁴ Ikizir kam in adarazir aven, 128plan midorozir gumazir gavgaviba iti. Midorozir gumazir kabar dapanim, an Hagedolimin otarim Sapdiel.

¹⁵ Livaibar gumazir dapanir Jerusalem in itibar ziabar kara:

Hasupin otarim Semaia, ezi Hasup a Asrikamin otarim, ezi Asrikam a Hasabian otarim, ezi Hasabia a Bunin otarim.

¹⁶ Gumazir dapanimning Sabetai ko Josabat, aning Livain Godin Dipenimin azenan ingangaribar gari.

¹⁷ Gumazir dapanim Matania, a Mikan otarim. Ezi Mika, a Sapdin otarim, ezi Sapdi a Asapin otarim.

Dughiar me Godin Dipenimin iza Godin ziam febar, Matania a gumazir God ko migia a minabir gumazir dapanim in iti.

Ezi Bakbukia, a gumazir dapanir mam, a Matanian akurvagha ingangarir kam gami.

Ezi uaghan, gumazir dapanim Apda, Samuan otarim, ezi Samua a Galalin otarim, ezi Galal a Jedutun otarim.

¹⁸ Livain Godin nguibar ekiar Jerusalem in itiba, me bar moghira men dibobonim, 284in tu.

¹⁹ Jerusalem in itir Godin Dipenimin tiar akamin garir gumazibar, gumazir dapanimningin ziamning kara:

Gumazir kamning, Akup ko Talmon. Aning uan adarazi ko, me Dipenimin tiar akabar gara itir gumaziba, men dibobonim 172.

²⁰ Israelian marazi ko ofa gamir gumazir maba ko Livain maba, Judan nguibar igharazibar iti. Nguibar kaba men inazir afeziabar nguazibara iti. ²¹ Ezi Godin Dipenimin ingangarir gumaziba Ofelin iti. Ezi Siha ko Gispas men ingangaribar garir gumazimning.

²² Ezi Banin otarim Usi, a Livain Jerusalem in itibar gari. Ezi Bani a Hasabian otarim, ezi Hasabia a Matanian otarim, ezi Matania a Mikan otarim, Asapin ovavir boribar adarasi. Ezi Asapin ovavir boriba, me Godin Dipenimin aven onger akaba banger gumazibar gari. ²³ Persian atrivim uabi, akar gavgavim me ganiga ghaze, tinara dughiaba bar Godin Dipenimin aven ighiabar amuam. Egha atrivim, me bagha dughiabar damamin dagheba me bagha da akiri.

²⁴ Ezi Petahia a Mesesabelin otarim, ezi Mesesabel a Seran ovavir borim, me Judan ovavir boriba. Petahia, a Persian kantrin ikiava, atrivimin boroghin ikia, an damazimin, Israelia bagha abuir gumazimin min iti.

Gumazamizir nguibar igharazibar itiba

²⁵ Gumazamizir aviriba uan nguibar uan nguazimin boroghin itibar iti. Judan gumazamizir maba nguibar ekiar pununing ko mizekimin iti, Kiriya Arba ko an boroghin itir nguibaba, ko Dibon ko an boroghin itir nguibaba, ko Jekapsel ko an boroghin itir nguibaba. ²⁶ Ezi marazi nguibar kabar aven iti, dar ziabar kara: Jesua, Molada, ko Betpelet, ²⁷ Hasarsual, Berseba ko an boroghin itir nguibaba ko, ²⁸ Siklak, Mekona ko an boroghin itir nguibaba ko, ²⁹ Enrimon, Sora ko Jarmut ko, ³⁰ Sanoa ko Adulam ko aning boroghin itir nguibaba ko, Lakis ko an boroghin itir nguaziba, ko Aseka ko an boroghin itir nguibaba. Kamaghin Judaba sautin amadaghan itir nguibar Berseban ikia iza, nguibar danganir ekiar kam in itibar ikia ghua, Hinomin danganir zarir notin amadaghan itimin otifi.

³¹ Ezi Benjaminin anabamin gumazamizir maba, nguibar ekiar kaba, Geba ko Mikmas, Aija ko Betel ko dar boroghin itir nguibar doziba, ³² Anatot, Nop, Anania ko, ³³ Hasor, Rama, Gitaim ko, ³⁴ Hadit, Seboim, Nebalat ko, ³⁵ Lot ko Ono, kar gumazir digirir ingangaribagh amiba, me danganir zarir kam in iti. ³⁶ Gumazir dapaniba,

Livain Judabar tongin itibav gia ghaze, men tarazi uan nguibaba ategh, Benjaminin anabamin adarazir nguibabar mangi men tongin ikiam.

12

Ofa gamir gumaziba ko Livaibar ziaba

¹ Ofa gamir gumazir aviriba, ko Livaiba ghua, Sealtielin otarim Serubabel ko ofa gamir gumazibar dapanim Josua, aningin gin faragha Babilon ategha ua Jerusalem in ize.

²⁻⁷ Ofa gamir gumazibar ziabar kara:

Seraia, Jeremaia, Esra, Amaria, Maluk, Hatus, Sekania, Rehun, Meremot, Ido, Gineto ko Abiya, Mijamin, Madia ko Bilga, Semaia, Joarip ko Jedaia, Salu, Amok, Hilkia ko Jedaia.

Gumazir kaba, dughiar Josua ofa gamir gumazibar dapanimin itimin itir dughiamin, me ofa gamir gumazibar tongin ikia, men faragha zuir gumazibar iti.

⁸⁻⁹ Livain ua izezibar ziabar kara:

Jesua, Binui, Katmiel, Serebia, Juda, Matania, Babbukia, ko Uno.

Matania uan adarazi ko, me gumazir God minabir ighiabagh amir gumaziba, ezi a men faragha zui.

Gumazir kaba onger akar akuar mam bangezi me gin, Babbukia ko Uno uan adarazi ko, me me ikarvagha ighiar akuar igharazim bange.

Ofa gamir gumazibar dapanim Josua, an ovavir boribar ziaba

¹⁰⁻¹¹ Josua a Joiakimin afeziam, ezi Joiakim a Eliasipin afeziam, ezi Eliasip a Joiadan afeziam, ezi Joiada a Jonatanin afeziam, ezi Jonatan a Juduan afeziam.

Ofa gamir gumazibar itir ikizibar gumazir dapanibar ziaba

¹²⁻²¹ Joiakim ofa gamir gumazibar dapanimin itir dughiamin, ofa gamir gumazir kaba uan ikizibar gumazir dapanibar iti. Men ziabar kara:

Meraia, a Seraian ikizimin gumazir dapanim.

Ezi Hanania a Jeremaian ikizimin gumazir dapanim.

Ezi Mesulam a Esran ikizimin gumazir dapanim.

Ezi Jehohan an Amarian ikizimin gumazir dapanim.

Ezi Jonatan a Malukin ikizimin gumazir dapanim.

Ezi Josep a Sebanian ikizimin gumazir dapanim.

Ezi Atna a Harimin ikizimin gumazir dapanim.

Ezi Helkai a Meraiotin ikizimin gumazir dapanim.

Ezi Sekaraia a Idon ikizimin gumazir dapanim.

Ezi Mesulam a Ginetonin ikizimin gumazir dapanim.

Ezi Sikri a Abiyan ikizimin gumazir dapanim.

Ezi Piltai a Moadian ko Miniaminin ikizimin gumazir dapanim.

Ezi Samua a Bilgan ikizimin gumazir dapanim.

Ezi Jehonatan a Semaian ikizimin gumazir dapanim.

Ezi Matenai a Joaripin ikizimin gumazir dapanim.

Ezi Usi a Jedaian ikizimin gumazir dapanim.

Ezi Kalai a Salain ikizimin gumazir dapanim.

Ezi Eber a Amokin ikizimin gumazir dapanim.

Ezi Hasabia a Hilkian ikizimin gumazir dapanim.

Ezi Netanel a Jedaian ikizimin gumazir dapanim.

²²⁻²³ Fomira Eliasip ko Joiada, Jonatan, ko Juduan dughiamin, me ofa gamir gumazibar dapanibar itima, Israelia ofa gamir gumazibar dapanibar ziaba akinafarin mam da osiri. Arazir me amizir kam, me bar fomira a gamua iza Darius atrivimin itir dughiamin oto. Ezi Judan Atrivibar Eghaghanibar Akinafarinin aven, me uaghan Livain gumazir dapanibar ziaba osiri. Me fomira osira iza ofa gamir gumazibar dapanim Jonatan, a Eliasipin ovavir borim an dughiamin oto. Ezi dughiar kam in gin me arazir kam ataki.

Me Godin Dipenimin ingangarim isa Livaibagh aningi

²⁴ Egha me Godin ziam fa a minabir dughiamin, Atrivim Devit mikemezi moghin Livaiba ami. Devit a gumazir Godin akam akurim. Ezi Livaiba gumazir bizir pumuningin iti, bizir mam ighiar otevir mam bange, ezi bizir mam me ikarvagha ighiar akuar igharazir mam bange. Ezi Hasabia ko Serebia ko Jesua Katmielin otarim, me ingangar kam me ganingi.

²⁵ Ezi Matania, Babbukia, Obadia, Mesulam, Talmon ko Akup, me Godin Dipenimin aven biziba arizir danganibar gari. Dangar kaba Godin Dipenir avinizimin divazimin tiar akabar boroghin iti.

²⁶ Livain kaba itir dughiamin, ofa gamir gumazibar dapanim Joiakim, a Josuan

otarim, egha a Jehosadakin igiavotarim. Ezi dughiar kam Nehemia gavmanin faragha zuir gumazim iti. Ezi ofa gamir gumazim Esra, a ikia bar Moses Osirizir Arazibagh fo.

Nehemia Jerusalemın divazir mitiar gavvim isa God ganidi

²⁷ Ezi Jerusalemın divazim givazima, gumamaziziba iza uari akuvagha Godin ziam fava, divazim isa God ganidi. Dughiar kamin, me Livaiba bar men diazi me iza uari akuvagha, bar akuegħa igħiaba banga Godin ziam fe. Me igħiabagh amir dugħiamın, Livain marazi itarir kapabar suigha dav sozima, marazi gitan igharagħa garibagh ikararai. ²⁸⁻²⁹ Kamaghın Livain Godin Dipenimın igħiabagh amiba, me Netofan nguibam ko Betgılgal, ko Geba, ko Asmavet ko me uari bagħa ingarizir nguıbar igharaziba, me dar ikegħa iza uari akufa. Nguıbar kaba Jerusalemın boroghın iti. ³⁰ Ezi ofa gamir gumaziba ko Livaiba Godin damazimın zueghamin arazim uarigh ami. Me uaghan arazir kamra, Jerusalemın gumamaziziba ko divazim ko tiar akabagh ami.

³¹ Ezi ki Nehemia, ki Judan gumazir dapaniba isa divazimın pin itir voroghıra zuir danganimın għuavanadi. Egha ki okoruar ekiar pumuningın me tuiragħa ghaze, me bizir ekiamningın mangı nguıbar ekiamın divazimın pin a gıghu daru, igħiabar amu God minabam. Ezi okoruar mam aghariv guvimın arua ghua, Tiar Akar Bizir Miziriziba Akurir Danganimın oto. ³² Ezi men gın, Hosaiı ko Judan gumazir dapanıbar okoruar mamın adarazi zui. ³³⁻³⁵ Ezi ofa gamir gumazir maba men gın ghua sigħabagh ivi. Men ziabar kara: Asaria, Esra, Mesulam, Juda, Benjamin, Semaia, ko Jeremaia. Ezi Jonatanın otarım Sekaraia men gın zui. (Ezi Jonatan a Semaian otarım, ezi Semaia a Matanian otarım, ezi Matarınia a Mikaian otarım, ezi Mikaiıa a Sakurın otarım, ezi Sakur a Asapın otarım.) ³⁶ Ezi Sekaraian ikizimın marazi an gın zui. Men ziabar kara: Semaia, Asarel, Milalai, Gilalai, Mai, Netanel, Juda ko Hanani. Me bar mogħıra igħiabar amuamin gitaba ko marvir igharagħa garir avırıba inigha, da sara ghua dagħ ikararai. Atrivim Devit, fomıra gitaba ko marvir kabanang, a dagħ ikararangi. Ezi Godin Arazibagh fozir gumazim Esra, a gumazir kabar faragħa zui.

³⁷ Me arua ghua Mozir Pamın Tiar Akamın otogħa adıdiamın għuavanaga Atrivim Devitin Nguıbar Ekiamın oto. Egha Atrivim Devitin dipenir ekiam gitagħa ghua Dipaba Isir Tiar Akamın oto. Tiar akar kam, nguıbar ekiamın aruem anadi nagħın amadagħan iti.

³⁸ Ezi Livain okoruar igharazim God minabagħasa, bizir ekiar igharazimın min ghua, agharir kiriamın amadagħan divazimın pin itir voroghıra zuir danganım gısın arua zuima, ki men gın zui. Ezi gumamazizir bizir ekiar igharazim nan gın ghua, Tauan Bretba Tuer Danganım gitagħa ghua, Divazir Nar Bar Ekiamın oto. ³⁹ Egha e danganir kam ategħa ghua, Efraimın Tiar Akam gitagħa ghua, Jesanan Tiar Akam gitagħa ghua, Hananelin Tava gitagħa ghua, Gumazir 100pla ikia garir Tava gitagħa ghua, Sipsipbar Tiar Akamın tu. Egha uam arua iza Godın Dipenimın aven zuir tiar akar kamin oto. Me tiar akar kam kamaghın a dibori, Uari Akuvamin Tiar Akam.

⁴⁰ Kamaghın amizi, Livaibar okoruar ekiar pumuning ua Godın Dipenimın danganimın iza, Dipenim avınizir divazimın aven ghua, vagħvagħa uan danganıbar tuıvıgha, igħiaba banga God minabi.

Gumazir nan gın izezir kabar tongın, gumazir dapanir igharaziba uaghan iti. ⁴¹⁻⁴² Ofa gamir gumaziba ko gumazir igharazir kaba, sigħabar suigha dagħ ivi. Ofa gamir gumazıbar ziabar kara: Eliakim, Masea, Miniamın, Mikaiıa, Elioenai, Sekaraia, ko Hanania. Gumazir igharazıbar ziabar kara: Masea, Semaia, Eleasar, Usı, Jehohanan, Malkia, Elam ko Eser. Ezi Jesrahia gumazir igħiabagh amıbar gara men faragħa zuima, me bar pamtem deravıra igħiabagh ami.

⁴³ Dughiar kamin me ofan avırıba God bagħa dagħ amua bar akonge. Bar guızbangıra. Me fo, God me gamizima, me bar akonge. Ezi amizıba ko borıba uaghan bar akonge. Ezi gumamazizir sagħon itıba, me dimdiar nigınim ko bar akongezir nigınim barası.

Gumamazizıba bar; ofa gamir gumazıba ko Livaibar akurvası

⁴⁴ Dughiar kamra, me Godın Dipenimın aven bizıbar arıghamin danganimın ganasa gumazir mabagh inaba. Danganir kabar, gumamazizıba dagħer faragħa azenıbar anizıba, ko temer ovızir faragħa anizıba, ko men bizir igharazir maba, me da isi God danıngam. Me uan azenıbar dagħeba tuiragħti, da pozir 10plan otogħti, me pozitam isi God danıngam, mati Moses Osirizir Arazıba mikemezi mokın. Egħti gumazir kaba ingangarır kam damuam: me gumamazıbar nguazıbar mangı, dagħeba inıgh mangı, Godın Dipenim dar arıgham. Guızbangıra, Judaba, ofa gamir gumazıba ko Livaibar amir ingangarım bagħa bar akuegħa, navir aghuım men iti.

Kamaghin amizi, me ofa gamir gumaziba ko Livaibar akurvaghasa, gumazir kaba amisefe. ⁴⁵ Ezi ofa gamir gumaziba ko Livaiba, Godin Akinafarimin aven itir Arazibar gin ghua, an ziam famin arazibar ingangarim gami. Egha uaghan gumazamiziba Godin damazimin zueghasa, Godin azangsighamin arazim gami.

Ezi gumazir ighiabagh amiba ko Godin Dipenimin tiar akabar garir gumaziba, me uan ingangarim gami. Ingangarir kam fomira Atrivim Devit uan otarim, Atrivim Solomon ko, aning men inazir afeziabar ikizir pumuning ganingi.

⁴⁶ Bar fomira, Atrivim Devit ko Asapin dughiamin, aning ighiaba batir gumazimning, gumazir onger akar kamin faragha zuiba ngara, ighiaba banga God bagha bar akuegha a minabi. Ezi datirighin men ovavir boriba, gumazir ighiabagh amibar otifi. ⁴⁷ Serubabel ko Nehemia itir dughiamin, Israelia bar, me dughiaabar zurara uan dagheba isa gumazir Godin Dipenimin ighiabagh amiba ko Dipenimin tiar akamin garir gumaziba bagha iza me ganidi. Egha me bizir aghuiba isa Livaibagh anidir arazim, mati me ofaba isa God ganidi. Ezi ofan me Livaibagh aningiziba, me ofan akuar vuem isa Aronin ovavir boribagh anidi, mati Godin Akinafarim mikemezi mokin.

13

Israelia, God gifozir puvatizir gumazamiziba batosi

¹ Dughiar kamin gumazamiziba uari akuvazi, Livaiba me bagha Moses Osirizir Arazibar Akinafarim diborima, me a barasi. Ezi akinafarir kamin migirigiar mam kamaghin migei, Amonia ko Moapia Godin ziam fer gumazamizibar aven izan kogham. ²⁻³ Ezi Israelia akar akinafarir kamin avim baregha, gumazamizir men ameboghfeziaba God gifozir puvatiziba, me me batosi. Egha me ghaze, me ua Israelian gumazamizibar tongin ikian kogham. Akinafarir kamin mingarim kamaghin: Dughiar Israelia Isip ategha izimin, Amonia ko Moapia dagheba ko dipataba me ganingizir puvati. Egha gumazir kaba akam inigha izir gumazim Balam givese, eghti a God mikemeghti a Israelia gasighasigham. Ezi God Balamin akam girazi, a kamaghin mikemezir pu. Puvati. Balam ghaze, God deragh me damuam.

Nehemia bizibar kiri

⁴ Ofa gamir gumazim Eliasip, me fomira en Godin Dipenimin biziba arighamin

danganim akirir ingangarim a ganingi. Ezi Eliasip, a Tobian roroam. ⁵ Egha Eliasip, Tobia ataghizi, a Dipenimin danganir ekiar mam in iti. Danganir kam, me fomira ghaze, witin ovizir me ofabar amuamiba, ko pauran mughurier aghuim zuim anidim, ko Godin Dipenimin ingangarim damuamin biziba, ko ofan gumazamiziba God ganidiba, me da isi danganir kam darigham. Ofan kaba, gumazamiziba Godin Akar Gavgavibar gin ghua faragha uan azenibar dagheba, ko wainin dipaba, ko olivin boreba, da tuirazi da pozir 10plan otozi, me pozir mam isa God ganidi. God bizir kaba isa Livaiba ko, gumazir ighiabagh amiba ko, tiar akabar garir gumaziba, ko ofa gamir gumaziba, a me bagha dagh inaba. Ezi Eliasip, Tobia ataghizi, a Dipenimin danganir ekiar kamin iti.

⁶ Ki Nehemia, ki Jerusalem in itir puvatizir dughiamin, bizir kaba otifi. Ki faragha Atrivim Artaserksisin ganasa uamategha Persian kantrin ghu. Dughiar kamin a 32plan azenibar Babilonin atrivim iti. Dughiar maba givazima, ki uamategha Jerusalem mangasa atrivimin azai. Ezi a nan amamangatizi ki uamategha ize. ⁷ Dughiar ki ghua Jerusalem otozimin, me kamaghin na migei, Eliasip Godin Dipenimin avinizir divazimin aven, danganir ekiar mam isa Tobia ganingi. Arazir kurar an amizir kam a bar ikufi. ⁸ Kamaghin amizi, ki puv atara, Tobian biziba bar da isa azenimin da kuni. ⁹ Egha ki akar gavgavim me ganingizi, me Godin Arazibar gin ghua danganir kam gamizi, a Godin damazimin ua zue. Ezi ki ua me mikemezi, me Godin Dipenimin aven ingangarim damuamin biziba ko, ofa damuamin witba ko, pauran mughurier aghuim anidim, me bar da inigha dar danganibar da ariki.

¹⁰ Ki uaghan kamaghin oraki, gumazamiziba ua dagheba isa Livaibagh anidir puvati. Kamaghin amizi, Livaiba ko Godin Dipenimin ighiabagh amir gumaziba, me Jerusalem ategha dagher azenibar ingarasa uamategha uan nguazibar ghue. ¹¹ Kamaghin amizi, ki gumazir aruabar atara egha men azara, "Manmagh amizi ia Godin Dipenim ataghizi a pura iti?" Egha ki Livaiba ko gumazir ighiabagh amibar diagha ua me inigha, Godin Dipenimin izezi, me uamategha uan ingangarim gami. ¹² Ezi Judaba bar, ua uan witba, ko wainin dipaba, ko olivin boreba, da tuirazi da pozir 10plan otozi, me pozir mam inigha Godin Dipenimin iza, dar arighamin danganim gati. ¹³ Ezi ki ofa gamir gumazim Selemia

ko, Godin Akinafarim gifozir gumazim Sadok, ko Livain gumazim Pedaiia, me amisevegha ghaze, me Dipenir kamin aven itir danganir kabar kirigh an biziba mengam. Egha ki gumazir mam men akurvaghasa anemisefe. An ziam Hanan, a Sakurin otarim, egha Matanian igavotarim. Gumazamiziba ghaze, gumazir kaba arazir aghuibaram ami, ezi ki me amisefe. Ezi me uan namakaba bagh dagheba tuiragh da mengegh da isi me daningam.

¹⁴ “O nan God, ni na ginighnigh. Guizbangira, ki nin Dipenimin ingangarim gamua nin ziam famin arazibar kiri. Nan ingangarir aghuimin akar nin akinafarimin itim, ni a batuegh a gin amadaghan, ki aghua.”

¹⁵ Dughiar kam, ki Judan gumazamizir mabar gari, me Sabatin dughiarbar wainin oviziba dikava, da mirmira wainin dipaba isi. Ezi Judan igharaziba dagheba ko wainin dipaba, wainin oviziba, fighin oviziba, ko bizir igharazir maba sara donkibagh arigha, da inigha Jerusalem inizi. Ezi Sabatin dughiamin ki pamtemin me migia ghaze, “Sabatin dughiamin, gumazamiziba bar bizibagh ivezan markiam. Ki arazir kamin bar ian anogoroke.” ¹⁶ Tairian gumazir maba faragha uan nguibar ekiamin ikegha Jerusalem inize. Egha osiriba ko bizir igharazir aviriba sara inigha Sabatin dughiamin Jerusalem inizima, en gumazamiziba dagh ivese. ¹⁷ Ezi ki Judabar gumazir aruabar atara ghaze, “Ia orakigh! Ia bar arazir kuram gami. Ia Sabatin dughiamin gamizi, a dughiar kinimin oto. ¹⁸ Ia fo, en inazir afeziaba fomira arazir kam gamizi, God ivezir kuram isa me ganiga, nguibar ekiamin kam gasighasiki. Ezi datirighin ia Sabatin dughiamin otogh.” Egha ki uan ingangarir gumazir mabav keme, eghti me deraghvira gan gumazibar anogoreghti, me biziba Sabatin dughiamin da inigh da ateriva nguibar ekiamin izan kogham. ²⁰ Dughiar mabar, gumazir biziba amadiba ko gumazir bizibagh ivezamiba, me Jerusalem inizi nguibar ekiamin divazimin azenan daku e mizuamti, e tiar akaba kuam.

¹⁹ Egha ki pamtem kamaghin migia ghaze, “Ia wighba bar Sabat otivamin dughiam, ia nguibar ekiamin divazimin tiar akaba bar dar kumigh. Sabatin dughiam otivsi, Fraide bar aruem ghuaghilir dughiamra, ia tiar akaba bar dar kumigh, iki mangi Sabat givaghamin dughiamin otogh.” Egha ki uan ingangarir gumazir mabav keme, eghti me deraghvira gan gumazibar anogoreghti, me biziba Sabatin dughiamin da inigh da ateriva nguibar ekiamin izan kogham. ²⁰ Dughiar mabar, gumazir biziba amadiba ko gumazir bizibagh ivezamiba, me Jerusalem inizi nguibar ekiamin divazimin azenan daku e mizuamti, e tiar akaba kuam.

²¹ Ezi ki men gara ghua kamaghin men atara ghaze, “Ia tizim bagha divazimin azenan ikiava akui. Aria, ia mangi. Ia Sabatin dughiamin ua iziti, ki ivezir kuram ia daningam.”

Me kamaghin oregha gin ua Sabatin dughiamin izir puvati. ²² Ezi ki gin Livaiba me migia ghaze, “Ia Godin Arazibar gin mangi uari akirigh Godin damazimin zuegh. Egh dughiar ia zueghamin, ia izi divazimin tiar akabar ganti, gumaziba Sabatin dughiamin Godin Akar Gavgavimin gin mangam. Kar, Godin dughiar kamra. Eghti gumazir igharaziba uaghan uan biziba inigh nguibar ekiamin izan marki.”

“O nan God, ki nin azai, ni uan apanguvir arazimin gin mangi nan arazir aghuim ginighnigh, egh ni uaghan nan apangufigh deravira na damu.”

²³ Dughiar kamin, ki uaghan kamaghin gari, Judan gumazir maba Asdotia ko Amonia ko Moapian amizir mabar iti. ²⁴ Ezi men borir maba Asdotian akam gifogha a migei. Ezi marazi nguibar igharazibar akabagh fogha dav gei. Egha me Judabar akam gifozir puvati. ²⁵ Egha ki gumazir kabar atara me misogha marazir dapanir ariziba asiaghariki. Egha ki kamaghin me migei, “Ia arazir kurar kam gami, kamaghin God ia gasighasigham.” Egha ki gumazir kabagh amizi, me Godin ziamin akar gavgavim akirigha ghaze, Me uan guiviba isi azenan itir ikizir igharazibar otaribar aningan kogham. Egh uan otariba isi men guivibar aningan kogham. Egh ia uari, ikizir igharazibar amizibar ikian kogham.

²⁶ Ki kamaghin me migei, “Ia ti fo, Israelian Atrivim Solomon, kantrin igharazibar amizibar ikia, egha bizir kam bangin arazir bar kurabar iri. Guizbangira, God bar Solomon gifongegha a gamizi, an atrivimin oto. Egha kantrin igharazibar atriviba bar men tongin, an fozozim bar ekevegha bar me gafira. Ezi, gumaka, a uabi, kantrin igharazibar amizibar iti, ezima me a getuima, an arazir kurabagh ami. ²⁷ E ian arazir kurabar gin mangi ikizir igharazibar amizibar ikiam, egh e tuavir kamin Godin akam batogham. Ia ti, e kamaghin damuan ia ifonge?”

²⁸ Dughiar kam ofa gamir gumazibar dapanim Eliasip, an otarim Joiada, an otaribar mav ikizir igharazir mamin amizimin iti. Amizir kam, an Horonian gumazim, Senbalatin guivim. Kamaghin amizi, ki Joiadan otarim batoghezi, an arav ghugha, ua Jerusalem initi puvati.

²⁹ “O nan God, ni ofa gamir gumazir kabagh amizir arazir kurar kam ginighnigh. Me ofa gamir gumazibar adarazigh amizi, me nin damazimin mize. Egha me Akar Dikirizir Gavgavir ni ofa gamir gumaziba ko Livaibagh amizir kam gasighasiki.”

³⁰ Arazir kam bangin, ki ikizir igharazibar gumazamizir kurar en tongin itibar biziba batoke. Egha ofa gamir gumaziba ko Livaiba, vaghvaghera me bagha, ki ingangariba me ganingi. ³¹ Ki gumazamizir maba ofa tuamin dazibar kuasa me a misefe. Egha uaghan me da inigh izamin dughiam amisefe. Egha uaghan dagher faragha azenibar aniziba, ko iter ovizir faragha aniziba, me ofan min da inigh izasa ki me mikeme.

“O nan God, ki nin azai, ki amizir arazir kaba, ni dagh nighnigh deragh na damu.”

Estan Eghaghanim

O Esta Akar faragha zuim

Estan Akinafarimin eghaghaniba, Israelia kantri Persian itir bizir me bativizibar eghaghaniba. Esta uabi Israelian amizim egha ua Persian kantrin atrivimin amuim, o kwinin oto. Kamaghin amizi, Israelian apaniba me misogh me agivasava amima a men akura.

Dughiar bar ekiar Judaba bar ifongezim, me kamagh a dibora ghaze, Purimin Dughiar Ekiam. Ezi akinafarir kam Purimin Dughiar Ekiar kamin mingarim abiki.

Gumazir akinafarir kam osirizim, akinafarir kamin aven dughiatamin Godin ziam bar an osirizir puvati. Ezi ni eghaghanir kamin gan Godin apangkuvim ko an ifongiamra ganam.

Esta Persian kantrin kwinin oto

(Sapta 1--2)

Kwin Vasti atrivimin akam batoke

¹Ezi Atrivim Serksisin dughiamin, a Persian kantrin atrivimin iti, egha uan atrivir dabirabir Susan nguibamin itim gapiaghiri, Susa kar Persian nguibar ekiar gavgavim. Serksis 127plan provinsba uaghan dar gari, Indian kantrin ikegha ghua Itiopian kantrin tus. ³An atrivimin azenir namba 3in dughiam, a uan ingangaribar faragha zuir gumaziba ko, gavmanin gumazir ekiaba isar ekiam bagha men dia. Ezi Persian kantri ko Midian kantrin midorozir gumazir dapaniba ko provinsbar garir gumaziba ko gumazir ekiaba me bar izegha a ko iti.

⁴Ezi isar ekiar kam iakinir 6plan iti, ezi Atrivim Serksis uan dagiaba ko dipenimin itir bizir aghuiba gumamazibar akakasi. Ezi me an bizir bar aghuir ganganir aghuibagh amibar gari.

⁵Ezi iakinir 6plan kaba givazima, atrivim uan dipenimin divazimin aven a iti naghin isar ekiar igharazim gami. Susan nguibar ekiar gavgavimin itir gumaziba bar, biziba itiba ko biziba puvatiziba, kar men isam. Me isar kam wan wighin an iti. ⁶Me isam gamua itir danganir bar aghuim, gumaziba fomira dagiar agheviba ko ghurghuriba ko bluplaba ko, ongarimin itir zoghuaba ko, dagiar glasin mingariba inigha, nguazim dafegha ghurir kamin ingari. Egha me isam gamir dughiamin me danganir kam inir ghurghurim ko pighaghevim ghuaragha benir aghuimin

a ike. Egha iniba ikezir benir kam, me dagiar akinimin a guragha, silvan ringin aghuibar a gitui. Egha me golin dabirabiba ko silvan dabirabiba tintinibar dagheba apir danganir kamin ada afe. ⁷Atrivimin ingangarir gumaziba wain isa golin dikirizir kavin digirir igharagha garibagh inge. Ezi atrivim uan bizir avirimin amodoghin, wain isa gumazir kabagh anigavira iti. ⁸Egha Atrivim Serksis kamaghin an dipenimin ingarir gumazibav gei, gumazir wain gifueghavira itiba, wain me daningvira iki. Anogoroziba puvati.

⁹Ezi dughiar kamin Kwin Vasti isar ekiam, amiziba baghavira, uaghan atrivimin dipenimin a gami.

¹⁰Ezi isar ekiar kam ikia ghua namba 7in aruemin otozima, atrivim wain amegha mong ongani. Egha uan ingarir gumazir 7plan diazima me a bagha izi. Men ziabar kara: Mehuman ko Bista, Harbona, Bikta, Abakta, Setar ko Karkas. ¹¹Atrivim Serksis me amaga me migia ghaze, ia mangi Kwin Vasti inigh izi. Kwin Vasti uan kwinin dapanir asuam arugh izi. Kwin Vastin ganganim bar dera, kamaghin ki a isi uan nguibabar aven gumazir ekiaba ko, gumazir nan isamin izeziba bar men akakaghasa. ¹²Ezi ingangarir gumaziba ghua Kwin Vasti an migirigiabar gun a migei. Ezi kwin izan aghua. Ezi atrivim kamaghin oregha an muriam Kwin Vasti bagha bar moghira an ikufi.

¹³Kar atrivimin arazim, a fofozir gumazibar azara, kar gumazir faragha zuir dughibar arazibagh foziba. A men azaraghti, me gumazibar dabirabim ko arazir aghuiba a mikimti, a fogham. Kamaghin amizi, a fofozir gumazibar diazima me ize, egh me a mikimti a man arazitamra kwin damuam. ¹⁴Ezi gumazir kaba bar atrivimin boroghira ikia, men ziabar kara: Karsena ko Setar, Atmata, Tarsis, Meres, Marsena ko Memukan. 7plan gumazir kaba, me kantri Persia ko kantri Midian gumazir dapaniba, egha gumazir ekiar igharaziba me uaghan me gafira. Ezi atrivim me baragha men nighnizibar girara zuu.

¹⁵Egha a kamaghin 7plan gumazir kabav gei, "Ki Atrivim Serksis, ki uan ingarir gumaziba Kwin Vasti bagha me amada, ezi me ghua bizir ki a damuasa ifongeziba bagha a migeima, ezi a nan akam batoke. Ezi en arazim manmaghin bizir kam migei? E manmaghira kwin damuam?"

¹⁶Ezi Memukan kamagh atrivim ko an gumazir dapanibav gei, "Atrivim ni orakigh, Kwin Vasti osimtizim nirarama atizir puvati. An osimtiziba isa bar nin gumazir dapaniba ko ni garir provinsbar gumazibagh

ariki. ¹⁷ Guizbangira, ni garir nguibabar aven itir amiziba, me bar kwinin arazir kurar kam baragham. Egh amiziba kamagh mikimam, 'Atrivim Serksis Kwin Vasti migia ghaze amang an ganam, ezi kwin aghuagha atrivimin akam batoke.' Amiziba uaghan akaba batogh uan pabar akaba baraghan kogham. ¹⁸ Dughiar kamra Persian ko Midian gumazir dapanibar amuiba kwin amizir arazir kam baregh, egh uan paba arazir kamra an gun me mikimam, egh amiziba akar kurabav kimiva arazir kurar aviribar amuam.

¹⁹ "Ezi atrivim, ni akar ki migeim giefueghiva, ni akam gumazamiziba bagh anemadagh kamaghin mikim suam, 'Vasti ua izi Atrivim Serksisin ganam kogham.' Ni akinafarir Persia ko Midian araziba aven itim, ni a inigh arazir kam osirigh. Eghti arazir kam iki kamaghira ikiam. Egh ni amizir aghuir igharazitam inighti, a Kwin Vastin danganim inigh kwinin iki. ²⁰ Eghti nin akam nguibar ni gariba bar dar mangighti, amiziba bar uan pabar akaba baragh men apengan ikiam, gumazir ziaba itiba ko ziaba puvatiziba uaghara."

²¹ Ezi atrivim uan gumazir dapaniba ko me migirigiar kam gifonge, kamaghin atrivim Memukan mikemezi moghin ami. ²² Egha atrivim akinafarim provinsin a gariba bagha anemada, egha gumazamiziba migeir men nguibamin akabar me osiri moghira me bagha ada osirigha, kamaghin migia ghaze, "Gumazimra uan dipenimin itir darazir ko biziba bar dar dapanimin ikiam."*

2

Esta kwinin oto

¹ Dughiar maba givazima, Atrivim Serksisin adarim amirazima, a ua Vasti gamizir arazim giniri, a Kwin Vasti agivaghti a ua kwinin ikian kogham. ² Ezi gumazir nighnizir aghuiba a ganidiba a koma api-gha kamaghin a migei, "Ni ti ua bagh amizir igiar igharazitaba buriam. Me ganagir aghuiba iki egh uaghan araziba deragh. ³ Egh ni uan provinsin ni ativagha garibar gumazitaba miseveghti, me amizir igiar aghuiba inigh gavmanin nguibar ekiar gavgavim Susan izi, egh me isi dipenir ni amiziba akuvi naghin me arikigh. Eghti Hegai, gumazir nin amizibar garim,* a deragh men ganam. Eghti amiziba borem

uan mikarzirabar aghu egh uari asingiva, ganagir aghuibar amuam. ⁴ Eghti ni amizir kabar tav gifongegh, egh tav amiseveghti a Kwin Vastin danganim iniam." Atrivim oregha bar akar kam gifonge, egha kamaghin damuasa.

⁵ Dughiar kam Susan nguibar ekiar gavgavimin aven Judan gumazir mam iti, an ziam Mordekai. Mordekain afeziamin ziam, Jair, Jair a Simein ovavir borir mam, Kisin otarim. Mordekai, a Benjaminin adarazir mav. ⁶ Ezi faragha Babilonin Atrivim Nebukatnesar, Judan Atrivim Jehoiakim ko Judan marazi inizi me ghua Babilonin kalabusin ike. Egha Mordekai inizi a me ko uaghan ghu. ⁷ Mordekai guivir mam iti, an ziam Esta, ezi guizin Hibrun akamin an ziam Hadasa, ezi Esta Mordekain afeziar dozimin guivim. Ezi an afeziar dozim uan amuim ko aning areme, ezi Mordekai Esta inigha uan borimin miraram a gami. Ezi Esta bar deragha ganagir aghuim gami.

⁸ Ezi Atrivim Serksis gumaziba ko amiziba bagha akam amaga ghaze, me amizir igiar aviriba inigh Susan nguibamin izi. Ezi me amizir igiaba inigha iza uaghan Esta inigha ize. Me Esta isa atrivimin dipenimin amiziba itir danganimin aneti. Ezi Hegai amizibagh ativagha men gari. ⁹ Hegai Estan garima a bar derazima a bar a gifonge. Kamaghin amizi, a mikarzirabar adir borem ko dagher bar aghuiba Esta ganing. Egha amiziba itir dipenimin danganir faraghavira itim, an a isa Esta ganing. Egha atrivimin dipenimin 7plan amizir igiaba amisevezima, me Esta ko ikia deragha a gami.

¹⁰ Mordekai faragha Esta migia ghaze, an atrivimin dipenimin mangi kamaghin mikiman kogham, a Judan amizim. ¹¹ Dughiaaba bar Mordekai amiziba itir dipenimin divazimin tiar akam garuavira iti. A Estan ikirimirir gifoghasa a manmaghiram amua iti. Egha a uaghan foghasa bizir tizimra Esta bativam.

¹² Azenir vamiran aven, me amizibar mikarzirabar akiraghasezima men ganganiba bar dera. Iakinir 6plan me mean tememin apongezir boremin amizibar mikarzirabar aghefi. Egha iakinir 6plan igharazibar me borer mughuriar aghuim zuimin me aghefi. Bizir kabar gin me guivir igiaba vaghvagha me isa ghua Atrivim Serksisin akakasi. ¹³ Egh dughiar amizim atrivimin

* **1:22:** Hibrun akam deragha akar otevir kamin mingarim abighizir pu. Gumazir maba akar kam gigha ghaze, "Gumazimra uan amuiroghboribar dapanim, egh a uan danganimin mikimam." * **2:3:** Hegai atrivimin amuibar ganamin ingangarim iti. Ezi Serksisin atrivir dughiamin, atriviba amuir aviribar ikia egha amuir doziba sara iti. Atriviba uan amuir doziba isa dipenir ba arizi, ingangarir gumazir maba men gari. Me ingangarir gumazir kaba men amuiba ko daku me gikararangan me atiatigha men turiar oviziba bar dar ghore.

dipenimin mangasava amim, uabi ifongezì moghin uabi asingìgh atrivimin dipenimin mangi. ¹⁴ Amizir atrivim bagha zuim, a guaratizimin iki mangiti aminim dutugham. Eghti amimzaraghan me a inigh mangi amizibar dipenir igharazimin Sasgasin dafarim datigham. Sasgas, an atrivimin amuir dozibar dipenimin garir gumazim. Amuir kam uam atrivim bagh mangan kogham. Atrivim a gifueghiva an ziam diborogh an diaghtima a mangam. Tuaviba ua puvati.

¹⁵ Ezi datirighin Esta mangi atrivimin ganamin dughiam oto. Esta Abihailin guivim, Abihail a Mordekain afeziar dozim. Mordekai ua bagha Esta inigha uan borimin mirarama a gami. Gumaziba bar Estan gara bar a gifonge. Esta ghua atrivimin garir dughiamin a uan ifongiamin gin ghua uabi asingizir pu, puvati. An amizibar garir gumazim Hegai, a mikemezi korotiabaram aghui. ¹⁶ Ezi dughiar kam Serksis atrivimin itù 7plan azeniba. Azenir kamìn iakinir namba 10 me a dibora ghaze Tebet, me an Esta inigha atrivim bagha zui.[†]

¹⁷ Ezi atrivim amizir igharazibar aghuagha Esta bar a gifonge. A Estan garima an amizir igharaziba bar me gafiragha, an ganganiba bar dera. Amizir igiar igharaziba Estan min atrivimin dighorim kuarizir pu. Kamaghin amizi, atrivim kwinin dapanir asuam an dapanim garu. Ezi Esta Kwin Vastin danganim inigha kwinin oto. ¹⁸ Egha Atrivim Serksis Esta kwinin otozir bizim bagha isar ekiam diboro. Egha uan gumazir dapaniba ko ingangarir gumazir dapanibar dia, eghti me isar ekiar kam bagh izam. A ghaze, "Nan kantrin itir gumazamiziba dughiar kamìn avughsam." Egha atrivim uan bizir aviribar amodoghin, bizir aghuir aviriba isa gumazamizibagh aningì.

Mordekai atrivimin akurazima an osimtizim inizir pu

¹⁹ Ezi dughiar kam me amizir igiaba ua me akufa. Ezi dughiar kamra,[‡] atrivim Mordekai amisevezima an atrivimin dipenimin gumazir dapanir mamìn iti. ²⁰ Mordekai faragha kamaghin Esta migia ghaze, ni gumazitam mikiman marki, egh suam, ni Judabar amizim. Ezi Esta an akamin mirara ghu, egha Mordekain akaba baragha dar gin zui, kar a zurarama amir arazim.

²¹ Mordekai, Atrivim Serksisin ingangarim gamir dughiamin, gumazir pumuning adarim atrivimin ikia a

misueghti an aremeghasa akam misoke. Aningìn ziamning, Biktana ko Teres. Gumazir kamning atrivim itir danganimin tiar akamin garir ingangarim gami. ²² Ezi Mordekai aningìn migirigiar kam baregha ghua Kwin Esta mikeme. Ezi Esta kamaghin oregha migirigiar kam isa atrivim ganingigha, ghaze, kar Mordekain akurvazim ni bagha izi. Ezi atrivim fo, Mordekai akar kam baraki. ²³ Me akar aning mikemezimin mingarim gifoghasa amuvira ikia, egha a gifo a guizbangira. Egha me tememin aning agurazima aning areme. Egha atrivim kamaghin uan ingangarir gumazibav gia ghaze, "Bizir otozir kam, e uan gavmanin akinafarimin aven eghaghanimin min an osirigh." Ezi me atrivimin damazimin a mikemezi moghirama ami.

Haman Judabagh asighasighasa

3

(Sapta 3--5)

Haman Judaba kuvarimasa akam misoke

¹ Egha gin Atrivim Serksis gavmanin faragh mangasa gumazir mam amisefe, an ziam Haman, Haman a Hamedatan otarim, egha Agakin adarazir mav. ² Egha atrivim ingangaribar faragha zuir gumazibav gia ghaze, me Haman bagh teviba apiriva an ziam fam. Me bar moghira atrivim mikemezi moghin ami, ezi Mordekai uabira puvati. Mordekai bar moghira Haman bagh teviba apiran aghua.

³ Ezi atrivimin ingangaribar faragha zuir gumazir igharaziba ganigha kamaghin an azara, "Ni tizim bagha atrivimin migirigiabar gin mangan aghua?"

⁴ Dughiar aviribar me Mordekain arazir kam bagha a migei, ezi Mordekai men akaba baraghan aghua. Mordekai kamaghin me migia ghaze, "Ki Judan adarazir gumazir mam, kamaghin ki Haman bagh uan tevimming apirighan kogham.*" Ezi ingangaribar faragha zuir gumaziba Mordekain migirigiar kamin gun Haman mikeme. Kamaghin me gan foghasa, Haman ti Mordekai ateghti a kamaghira damuam, o puvatigham.

⁵ Ezi Haman gari Mordekai a bagha teviba apiri puvatigha an ziam feir puvati, ezi an a bagha an muriam bar an ikufi. ⁶ Haman gin kamaghin fo, Mordekai a Judabar mav, kamaghin a Mordekai gasighasighasa

[†] 2:16: Iakinim Tebet, a en namba 10in iakinim Oktoban min iti. [‡] 2:19: Hibrun akam vezin kamin mingarim

deravira bigha migeir puvati. * 3:4: Haman, a Agakin adarazir mav, Agak, a Amalekian gumazim. Ezi Amalekia me Judabar apanim gami. Kamaghin amizi, Mordekai a bagh tevimming apiran aghua. Ni Ua Me Ini 17:8-16 ko Godin Araziba 25:17-19in gan.

akam misoke. Mordekai uabira puvati. Haman tuavitam ginighigh egh Judan Persian kantrin itir darazi bar moghira me misueghti me arighireghasa nighnisi.

⁷ Dughiar kam Serksis atrivimin itima an namba 12 azenir kamin iakinir farazim Nisan, Haman ghaze, me satu gikararang egh iakinim ko dughiar aghuir Judabagh asighasighamim gifogham. Me ikararegha givagha kamaghin fo, namba 12 iakinim Adar,[†] an dughiar namba 13in, Haman Judabagh asighasigham.

⁸ Egha Haman ghua kamaghin atrivim migei, "Gumazamizir igharazibar marazi nin kantrin nguibaba tintinibar dar aven iti. Egha kagh iti darazi amir araziba me ko dagh amir puvati. Me bar ighara, egha atrivimin arazibar gin zuir puvati. Kamaghin ni me ateghti me ikivira ikiti, bizir kam nin akuraghan koghti, nin kantri deragh mangan kogham. ⁹ Ore atrivim, ni ifuegh akam gumazamiziba bagh anemadaghti, me bar gumazamizir kabav sueghti me arimighiregh. Ki guizbangira ni migei, ni ifueghiva akam gumazamiziba bagh anemadaghti, me gumazamizir kabav sueghti me arighiregh. Ki guizbangira ni migei, ni kamaghin damighiti ki 10 tausen silvan dagiaba isi nin dagiar dipenim datigham, eghti me dagiar kabar atrivimin ingangarir kam damuam."

¹⁰ Atrivim Serksis dafarim gazuir ringin mam iti, ringin kam atrivimin ziam ko nedazim an ikia egha an arazir an amiba gavgavim dagh anidi. Ezi atrivim migirigiar kam baregha ringin kam suegha Judabar apanim gamir gumazim Haman ganingi. ¹¹ Egha atrivim a migia ghaze, ki ifonghe dagiaba ateghti da iki. Bizir tizim ni gumazamizir kabar amusi, a dera ni puram a damu.

¹² Ezi iakinir faragha zuimin dughiar namba 13in, Haman gumazir atrivimin akinafariba osiribar diazima me izi. Ezi a uan migirigiba bar me mikemezi me a mikemezi biziba bar ada osiri. Me Atrivim Serksis garir nguibar kaba, me bar me bagha men nguibabar akabar me osirir arazimin min da osiri. An akinafariba gumazir dapanir ekiaba ko provinsbar garir gumazir dapaniba ko nguibabar garir gumazir ekiaba bagha da osiri. Ezi akinafariba bar Atrivim Serksis dafarim gazuir ringin ababanim dar iti. Ringin ababanir kam kamaghin akagha ghaze, atrivim uabi akinafarir kaba osiri. ¹³ Ezi gumazir akinafarir kaba inigh mangamiba, me dikavigha atrivim garir

nguibar kaba bar adar ghu. Akinafarir kaba bar kamaghin migia ghaze, "Adarin iakinimin namba 13in dughiamin ia Judan adarazi bar me misueghti me arimighiregh. Gumazir igiaba ko, gumazir ghuriba ko, amiziba ko, boriba dughiar kamra bar me kuavaremegh, egh men apangkuvan marki. Dughiar kamra bar me kuavaremegh egh bar men biziba inigh. ¹⁴ Eghti gumazir dapaniba provinsba bar dar aven itir gumazamiziba bagh akinafarir kam diponti, me bar moghirama a baragh. Eghti dughiar kam otivti, me maghirama Judabav soghti me arimighiram."

¹⁵ Ezi gumazir akinafarir kam inigha zuiba, me zuamira ghua kantrin kamin nguibaba bar a adagh arui. Egha me Susan nguibar ekiamin uaghan akinafarimin akam akuni, ezi gumaziba bar oraki. Ezi atrivim ko Haman, uaningra ikia wain apava uaning migiava eghari. Ezi Susan itir gumazamiziba migirigiar kam baregha digavir kuram gamigha nighnighava avenge.

4

Mordekai uabin akurvaghasa Estan azangisi

¹ Mordekai kamaghin oregha bar atatingi. Kamaghin a uan korotiaba abigha bar oseme. Egha azirakar korotiar bibiziba aghuigha averenim isa uan dapanir arizim gaghui, egha tuavir kamin men akaghasa, a bar oseme. Egha a nguibar ekiamin aven arua pamten azirakar ighiabagh ami. ² A ghua atrivimin dipenimin tiar akamra tu, egha aven ghuzir puvati. A fo, gumazim aven mangisi, azirakar korotiar bibiziba aghuigh, aven mangan kogham. ³ Ezi dughiar kam atrivimin akinafarim kantrin kamin provinsba bar a dar ghuzi me oraki, ezi Judan gumazamizibar naviba bar osemezi me pamten diava arava azir ighiabagh ami. Me arava daghetam apir puvati. Egha Judan gumazamizir aviriba azirakar korotiar bibiziba aghuigha averenim gakui.

⁴ Ezi Estan ingangarir amiziba ko an garir gumaziba a bagha ghua Mordekai amir arazibar gun a migei. Ezi Kwin Esta digavir kuram gamigha osemegha nighnighava avenge. Egha a korotiar maba Mordekai bagha da amaga danganir uari akuvimin ghaze, an azirakar korotiar maba suegh egh korotiar aghuir kabar aghuigh. Ezi Mordekai ada inian aghua. ⁵ Kamaghin Esta Hatakin diazi an a bagha izi. Hatak ana amizibar garir gumazir mam, atrivim faragha Hatak amisevegha ghaze, a Estan

[†] 3:7: Iakinim Nisan, a en iakinimning Mas ko Eprilin min iti. Ezi Adarin iakinim a en iakinimning Februari ko Masin min iti. Kamaghin amizi, Haman damuasa migeir bizim bagh mizuam mangiti namba 11 iakinim otoghti an a damuam.

ingangarim damuam. Hatak izezima, Esta anemaga ghaze, ni mangi nguibar ekiamin tiar akamin Mordekai batogh. Egh an azaragh deragh fogh, a manmaghsua arazir kabagh ami?

⁶ Ezi Hatak nguibar ekiamin tongin atrivimin dipenimin tiar akamin ghua Mordekai bato. ⁷ Ezi Mordekai bizir Haman mikemeziba ko a gamiziba ko, Judaba ovengeghti, dagiar Haman mikemezir moghira gavmanin dipenim datighamba, bar dar gun Hatak mikeme. ⁸ Egha akinafarir me Susan nguibar ekiamin osirigha provinsba bar dar amadziba, Mordekai dar mam inigha Hatak ganingi. Akinafarir kam Judan gumazamizibagh asighasighamin migirigiaba an iti. Egha Mordekai a migia ghaze, akinafarimin mingarim Esta gegharagh a mikemegh. Hatak Esta mikemeghti a mangi uan gumazamiziba bagh atrivim gaghoniva kamaghin an azaragham, a Estan adarazir apangkuvighti me ovengan kogham.

⁹ Ezi Hatak uamategha ghua bizir Mordekai a mikemeziba, bar adar gun Esta mikeme. ¹⁰ Ezi Esta Mordekai bagha migirigiam uam Hatak ganingizi an a inigha ghua Mordekai ganingi. ¹¹ A ghaze, "Atrivimin akar dikirizir gavgavim kamaghin iti, gumazamiziba bar a gifo. A ghaze, ni tina pura uan nighnizimin atrivimin gansi, tiar akar aven itimin mangighan kogham. Bar puvati. Ni kamaghin damigh ni ovegham. A uabi nin diaghti ni mangiva an ganam. Tuavir vamira kamagh iti, ni aven mangiti atrivim nin ganigh uan golin atrivir fidizim feghti, ni oveghan kogham. Ezi datirighin, atrivim nan diazi ki an ganasa aven ghuzir puvatizi iakinir vamira gifa."

¹² Ezi Mordekai Estan migirigiam baregha, ¹³ a ikaragha nighnizim a ganiga kamaghin a migei, "Ni ghaze, ni atrivimin dipenimin iti, egha ghaze ni deraghvira ikiam. Ni Judaba en min uaghan mizazim iniam. ¹⁴ Ni aghumra kamaghin uabin asugh ikitima, akurvazir igharazim pin ikegh izighiri Judan adarazir akuraghti me osimtizir kam gitagham.* Ni oveghti nin afeziamin adarazi uaghan givagham. Eghti tina fogham? Ni ti tizim bagha kantrin kamin kwinin oto? Ni kwinin otozir bizir kam, ka ti dughiar aghuir nin adarazi osimtizimin iti, ezi kar men akurvaghamin dughiar aghuim."

¹⁵ Ezi Esta a bagha kamaghin akam uam anemada, ¹⁶ "Ni mangi Judan Susan nguibamin itiba bar me inigh me akuvagh,

egh kamaghin damu. Ia aruer 3pla ko dimagarir 3plan dagheba, ataghiragh na bagh nighnigh. Eghti ki uan ingangarir amiziba ko e uaghan kamaghira damuam. Eghti bizir kamin gin, ki atrivim bagh mangam. E fo, ki mangamin arazir kam, kar ki atrivimin akar dikirizir gavgavim abigham. Egh ki kamaghin damigh ovengsi ovegham, akaba pu, a dera."

¹⁷ Ezi Mordekai atrivimin dipenimin tiar akam ategh ghua Esta a mikemezi moghira a biziba bar dagh ami.

5

Esta, atrivim ko Haman isar ekiam bagh mangasa, atrivimin azangsis

¹ Ezi Esta 3plan dughiaabar dagheba ta. Egha bizir kamin gin a uan kwinin korotiaba aghuigha ghua atrivim iti naghin divazimin boroghin tughav ikia, atrivim apiaghiri naghin gari. Kar atrivim itir danganir ekiam. Ezi atrivim uan dabirabim gaperaghav ikia tiar akamin azenan gari. ² Egha a gari, Kwin Esta azenan tughav ikia egha atrivimin nighnizim gekuigha uabi mikini, ezi a bar a gifonge. Egha atrivim uan golin atrivir fidizim Estan akuigha anemadzima, Esta izava an ruaghatvevimin suira.

³ Ezi atrivim kamaghin migia ghaze, "Kwin Esta, manmaghin amizi ni na bagha izi? Ni bizitam gifuegh na bagh izi egh na mikim, eghti ki, ativagha garir nguibamin biziba, ki tongira da abighiva egh akuatam ni daningam."

⁴ Ezi Esta an akam ikaragha ghaze, "O atrivim, datirighin dimangan ki isar mam ni bagh a damuam. Eghti ni ifueghiva, ni ko Haman isar ekiar kam bagh izasa ki nin azangsis."

⁵ Ezi atrivim akar kam gifuegha, Haman bagha akam amaga ghaze, a zuamira izeghiva aning Estan isamin mangiva an azangsisir bizim damuam. Kamaghin amizi, atrivim Haman ko Estan isam bagha ghu.

⁶ Egha isamin me wain apa ghua, atrivim ua Estan azara, "Kwin Esta, bizir ni ifuegha na mikimasava amin, na mikim. Eghti nguibar ki ativagha garim ki tongira anebigh egh akuatam ni daningam."

⁷ Ezi Esta a ikaragha ghaze, ⁸ "Atrivim, ki ti nin damazimin derazi ni na gifonge, egh ni nan azangsisimin gin mangisi ifongeghti, Atrivim ki uam nin azangsis, ki gurumzaraghan isar igharazim ni ko Haman bagh uam a damuam. Ki kamaghin ifonge, gua gurumzaraghan isar kamin ua

4:14: Jon 12:27 * 4:14: Estan akinafarimin aven me Godin ziam diborozir puvati, ezi migirigiar otevir kam, "akurvazir igharazim pin ikegh izighiri Judan adarazir akuraghti me osimtizir kam gitagham," an akar isin zuimin min iti. A kamagh mikimasa, "God tuavir igharazitam batoghti a en akuragham."

izam. Dughiar kamín bizir kí ifongegha ní mikímasava amim, kí ní mikímam.”

Haman Mordekai misueghti an aremeghasa tuavim akiri

⁹ Ezi Haman dughiar kamín dagher danganim ategha bar akuegħa navir amírízímín zui. Egha a ghua Mordekain garima an atrivímín dipenímín aven zuir divazímín tiar akamín mín aperaghav iti. Egha tong dikavigha Haman gifuegħa dughiam a ganídir puvati. A tong an atiatir puvati. An ganganir kam Haman gamizi an nighnízím ikuvizi a bar a basemegħa puvíram atari. ¹⁰ Egha Haman pura uan osimítízím abiragħa uan dipenímín ghu. Egha uan namakabar diazi me izi, ezi a uaghan uan amuim Seres mikemezima a uaghan me ko iti.

¹¹ Ezi me otivigha givázima Haman men damazímín uabira uan ziam fe. Egha me migia ghaze, kí dagiar avíríba ko, bizir avíríba ko, borir avíríba iti. Egha ghaze, atrivim na isa pin na atigha ingangarir ekiam na ganíngi. Ezi ingangarir gumazir igharaziba bar nan apengan iti.

¹² Egha Haman ua kamaghín mígei, “Kwin Esta, uabi isar ekiam mam gamigha gumazir igharazitamin diazir puvati. An atrivim ko narara inabazíma ga ghu. Egha ghaze, guarara gurumzaraghan mangi a ko ua damam. ¹³ Egha kí Judabar adarazir gumazim Mordekain garima, an atrivímín dipenímín tiar akamín aperaghav iti. Ezi nan muriam a bagħa bar ikufi. Ezi kí nighnízi, bizir aghuir kí mikemezi kaba pura biziba.”

¹⁴ Ezi Hamanin amuim Seres ko, an namakaba nighnízir mam batogħa ghaze, “Ni nighnigh osiman markí. Ni gumazibav kemegħti, me temer ruaritam asaragh, eghti an ruarim 20 mitan tugh. Eghti ní gurum bar mízaraghara mangi atrivim mikemegħ egh Mordekai inigh an firim dafagh an eguragħti an aremegħ. Ní kamaghín damigh, navir amírízím inigh mangi damam.” Haman migirigiar kam gifuegħa gumazibav kemezi, me Mordekai guasa temer mam asara.

Judaba deravira ikiamin tuavim bato

6

(Sapta 6–10)

Atrivim ziar ekiam isa Mordekai ganíngi

¹ Ezi dímagarir kamra atrivim deravirama akuizir puvati. Egha akinafarímín aven eghaghanir bizir an kantrin otivizi me osiríziba bagħa me mígei, eghti me da inigh izi a bagħ dar ponam. ² Egha me Biktana ko Teresin eghaghanim

dibori, aning atrivímín danganir a itímín garir gumazímín. Gumazir kamning atrivim misuegħti an aremegħasa tuavir mam bato. Ezi gín Mordekai aníngín nighnízím gifogħa aníngín gun mikeme.

³ Ezi atrivim kamaghín migia ghaze, “E bizir aghuir manamra Mordekai amízir ingangarir kam bagħa a ikara?”

Ezi gumaziba kamaghín migia ghaze, “E bizitam guizbangira a ganíngízir puvati.”

⁴ Ezi atrivim kamaghín men azara, “Nan ingangarir gumazitaba dipenir kamín iti, o puvati?” Ezi bar datirighira Haman atrivímín dipenir tiar akamín azenan tughav iti. An atrivímín azaragh egh mangi Mordekai temer a kuazazímín an firim dafagh a guasa. Kamaghín Haman uabi atrivímín dipenímín divazímín aven izi.

⁵ Ezi ingangarir gumaziba an ganigha kamaghín atrivim mígei, “Haman izegħa givagħa ní mízua kagh iti. Anín ganasa.” Ezi atrivim ghaze, a inigh aven izi.

⁶ Ezi Haman aven izima atrivim a migia ghaze, “Gumazir mam iti, ezi kí ziar ekiam a daníngasa. Egha kí fozir pu, kí bizir aghuir manatam a daníngam. Ezi ní nighnízím, kí manmagħiram a damuam?”

Ezi Haman uabira uabi gínighnigha ghaze, “Atrivim tinara bizir aghuir kamín a damuam? Ua gumaziba puvati, kar kirara.”

⁷⁻⁸ Egha Haman kamaghín atrivímín akam ikara, “Ní mikímti, me korotiam ní uabi azuim inigh mangi gumazir kam darugh. Egh ní uan hoziar mam inigh, atrivímín dapanir asuam isi hoziamín dapanim uaghan anesingigh. ⁹ Egh ní uan ingangarir gumazir faragh zuitam a misevegħti, a gumazir kam ní nighnigh anesingam. Eghti gumazir kam hoziam daperagħti, ní ingangarir gumazir kam a inigh nguibar ekiamín danganir uari akuvímín mangi. Egh aning mangamín dughiam ingangarir gumazim kamaghín dí míkím, ‘Ia bar gumazir kamín gan. Atrivim ziar ekiam a ganíngi. Egh arazir aghuir atrivim a gamímín gan!’”

¹⁰ Ezi atrivim akar kam baregħa Haman migia ghaze, “Bar dera! Ní zuamira mangi korotiam ko hoziam inigh, egh ziar ekiam Judabar gumazim Mordekai daníngigh, a gumazir nan dípenir tiar akamín ingarim. Egh bizir ní mikemeziba, ní bar dar amigh.”

¹¹ Ezi Haman atrivímín korotiam inigha iza Mordekai garu. Ezi Mordekai hoziam gaperazi Haman a inigha ghua nguibar ekiamín uari akuvi naghín ghu. Aning ghuavira ikia Haman kamaghín gumazibar dia ghaze, “Ia bar gumazir kamín gan. Atrivim ziar ekiam a ganíngi. Egh arazir aghuir atrivim a gamímín gan!”

¹² Aning kamaghin amigha givagha, gin Mordekai uamategha atrivimin ingangarim bagha ghu. Ezi Haman bar aghumsiigha navim bar a basemezi, a uan guam avaragha ara uan dipenimin ghu.

¹³ Egha a uan amuim ko namakaba bizir a bativizibar gun bar me mikeme. An amuim ko an namakar fozozir aviriba itiba, me kamaghin a migei, "Datirighin nin ziam ko gavgavim Mordekai ni dama a iniassa. A Judan gumazim, ni anebinsi damuva avegham. A ni dikabiragh ni agivagham. Eghti ni puram an guraghav ikiam."

Esta Hamanin gun atrivim migei

¹⁴ Egha me uariv giavira itima, atrivimin dipenimin aven ingarir gumaziba otifi. Egh Haman inigh Estan isam bagh zuamira mangasa.

7

¹⁻² Ezi kar namba 2in dughiam atrivim ko Haman ghugha Esta koma api. Me wain apa egha daghemin tongin atrivim uam Estan azara, "Kwin Esta, bizir ni ifuegha na mikimasava amim, ni na mikim. Eghti, nguibar ki ativagha garim, ki tongira anebigh egh akuatam ni daningam."

³ Ezi Esta a ikaragha ghaze, "Atrivim, ki nin azangsi, nin ifongiam nan azangsizimin ikiti, ni nan azangsizim ikaragh. Ezi nan azangsizimra kara, ki ko nan adarasi, e ovengan ki aghua. E angamira ikiasa. ⁴ Ki kamaghin oraki, gumazir mam ki uan adarazi ko e misueghti e aremeghamin tuavim atigha gifa. Me bar e kuavaremeghasa. Egh me ki uan adarazi ko e isi, pura kalabuziar amiziba ko gumazibar min ikisi, e iniam, eghti ki ni mikimamin akaba puvatigham. Ki osimtizim ni daningan aghua. Ezi me bar e kuvaramasa, kamaghin ki bizir kamin gun migei."

⁵ Ezi Atrivim Serksis kamaghin oregha Estan azara, "Tina atiatiba puvatigha, ni migeir bizir kabar amuti da otivasa. Ezi gumazir kam managh iti?"

⁶ Ezi Esta a ikaragha ghaze, "Ki Haman migei. A en apanim damu egh e gasighasighasa." Ezi Haman, Atrivim Serksis ko Kwin Esta, aningin guamningin bar aguaghfagha bar atiatingi. ⁷ Ezi atrivim puvira atara dikavigha pura dagher dakozim ategha azenan ghua uan dipenimin divazimin aven itir plauan azenimin ghu. Guizbangira Hamanin gan-ganim, atrivim bizir kam bagh osimtizim a daningam. A ua bagh Kwin Esta mikimiva a gaghorasa. A ghaze, an apanguvim nan iki, egh atrivim na bagh mikimti, a na gasighasighan kogham. Kamaghin a dipenimin aven ikiavira iti.

⁸ Egha a bar osemegha dakozir Esta aperaghav itimin uabi ekunigha uabin akurvaghasa Esta gaghori. Ezi datirighira atrivim azenimin ikegha aven iza kamaghin ganigha, pamten tuaragha migei, "Gumazir kam ti nan dipenimin nan damazimin arazir kurabar kwin damuasa?"

Atrivim mikemezi, an ingangarir gumaziba maghira iza, Hamanin guam avara, arazir kamin me gumaziba bar men akaghasa, atrivim Haman misueghti an aremegham. ⁹ Ezi atrivimin dipenimin ingangarir gumazir mam an ziam Harbona, a kamaghin migia ghaze, "Haman temer akinir mam uan dipenimin boroghin anesara. Ezi an ruarim 20 mitan tu. A Mordekai dafagh aneuasa ingarizir bizim, gumazir fomira atrivimin akurazima an ovengezir puvatizim."

Ezi atrivim akam amaga ghaze, "Ia mangi Haman isi temer akinir kamin an firim dafagh aneguraghti, an aremegh." ¹⁰ Ezi me Haman inigha, a Mordekai aguasa asarazir tememram Haman agura. Me kamaghin amigha givazima atrivim navir amirizim isi.

8

Atrivim Judabav gia ghaze, me uan apambar midoroziba ikarvaghav

¹ Ezi Judabar apanim Haman ovengezir dughiamra, Atrivim Serksis an dipenim ko an biziba bar ada isa Kwin Esta ganingi. Ezi Esta atrivim migia ghaze, Mordekai na ko e ikizir vamira, a kamaghin atrivim mikemezi Mordekai iza atrivimin guamin tu. ² Ezi atrivim uan dafarimin ring suegha a isa Mordekai ganingi. Ringin kam atrivimin ziamin ababanim an iti. Ringin kamra Haman faragha uan dafarim garisi, ezi atrivim a inigha, Mordekai ganingi. Ezi datirighin Esta Mordekai a misevezima, a Hamanin dipenim ko an biziba bar dagh ativagha dar gari.

³ Egha gin Esta atrivim bagha ua ghugha, an dagarimningin boroghin iri, egh azia temeriba ira iti. Egha a gumazir arazir kurar kam gamiziba bagha atrivimin azangsi, eghti an apanguvim iki me mikemeghti me uam arazir kurar Haman Judabar amuasa mikemezim damuan kogham. ⁴ Ezi atrivim uan golin atrivir fidizim isa Estan amadazima, a dikavigha ghaze, ⁵ "Atrivim, ki ua nin azangsi, nin ifongiam nan azangsizimin iki, egh ni na gifongegh, egh ni nan akam gifongeghti, ki nin damazimin deragham, kamaghin ni nan azangsizim ikaragh. Egh akinafarir gavgavitam osirigh egh uan nguibar ekiaba bagh ada amadagh. Eghti me fogham,

Haman a Agakin adarazir mav, a Hamedatan otarim, a Judabagh asighasighamin nighnizir kam me anetegh a damuan marki. ⁶ Osimtizir kam nan adarazi bativan ki bar aghua. Egh me nan adarazi bar me gasighasighti, nan dabirabim manmaghin deragh ikivira ikiam?”

⁷ Ezi Atrivim Serksis kamaghin Kwin Esta ko Judabar gumazim Mordekai migei, “Gua fo, Haman Judabagh asighasighasava amima, kamaghin ki tememin anegurazima an areme. Ezi ki an biziba bar da isa Esta ganingi. ⁸ Ezi datirighin guarara uan ifongiamin gin mangi akatam osirigh uan adarazi Judaba, me bagh anemangisi anemang. Gua akinafarim osiriva nan ziamin gavgavim ko nan ringin itir nedazim isi akinafarimin porogh, eghti nin akaba gavgavim adar ikiam. Gumazimiziba bar fo, akinafarir nan ringin nedazim itim, tav anebighan gavgaviba bar puvatigham.”

⁹ Ezi Mordekai atrivimin akinafariba osirir gumazibav keme. Ezi me akinafariba osirigha da isa Judaba ko, gumazir dapanir ekiaba ko, nguibar ekiabar garir gumazir dapaniba ko, 127plan provinsbar garir gumazir ekiaba, provinsin kaba da Indian provinsin ikegha ghua Itiopian provinsin tu, me me bagha vaghvagha da amada. Mordekai osirir gumazibav gia ghaze, ia da osiriva men nguibabar akabar me osirir arazimin akaba vaghvagh me bagh da osirigh, egh uaghan Judaba migeir akamin me bagh osirigh. Mordekai amir bizir kam, a iakinir namba 3 an ziam Sivan, an 23 aruemin oto.* ¹⁰ Egha Mordekai atrivimin ziamin akinafariba osirigha givagha, atrivimin ringin nedazimin dar poka. Egha gumazir akinafariba inigh mangamiba, me hoziar aghuir atrivimin ingangarimram amiba inigha, akinafarir kaba inigha zuamira nguibaba bar dar ghue.

¹¹ Ezi akinafarir kabar osiziribar ave-riabar, atrivimin akar gavgavim dar iti. Da kamaghin migia ghaze, nguibar an ativagha garibar aven, Judaba ko misoghsizi uari uari akiriva uari bagh gan, egh uarir akurvaghham. Eghti atrivim garir nguibabar dar midorozir gumazir manaba, me iziva Judaba misoghsizi iziti, atrivim Judabar amamangatiham. Eghti me uan ifongiamin gumaziba ko, amiziba ko, boriba ko misogh me agivagh men biziba bar ada iniam. ¹² Egha Haman faragha Persian nguibar ekiamin akar kam akiri, iakinir namba 12, an ziam Adar, an aruer 13in, a Judabagh asighasighasa dughiar kam ati. Ezi bizim ua raghiri, ezi

dughiar Haman atizir kamra, Judaba uan apanibav sogham. ¹³ Ezi akinafarir kam a atrivimin akar dikirizir gavgavim an iti, egh bar moghira nguibabar mangam, eghti gumazimiziba bar oregh fogham. Eghti Judabar apaniba izi, me misoghamin dughiam, akar gavgavim uaghan men amamangatihga ghaze, Judaba uaghan men midorozim ikarvaghham. ¹⁴ Ezi atrivim migeima gumazir akinafariba inigha zuiba atrivimin hoziabagh apiagha ivemara bar zuamira ghue. Egha me akar gavgavir kam bar Susan nguibar ekiamin aven uaghan anekuri.

¹⁵ Ezi me Mordekai atrivimin korotiar ghurghurim ko blupla a garu. Egha inir pighaghevir ruarir mam uaghan a garu. Egha gin atrivimin dapanir asuar aghuim a garu. A uabi asinghga atrivimin dipenim ategha azenan zui. Ezi Susan gumazimiziba an ganigha bar akuegha pamten diava arai. ¹⁶ Ezi Judabar naviba derazima me amiragha iti. Me bar moghira bar akuegha fo, me uan apanim abiragha gifa. ¹⁷ Ezi nguibaba ko provinsba bar dar aven atrivimin akar gavgavim otozi Judaba bar a baraki. Egha Judaba bizir kam bagha, dughiar kamin isar ekiam gamigha avughsa ikia apa bar akuegha iti. Ezi Judabar azenan itir gumazir aviriba atiatigha iza men tongin ikia Judabar min otiva Judabar arazibar gin zui.

9

Judaba uan apanibagh asighasiki

¹ Adarin iakinimin, an aruer namba 13 oto. Dughiar kamra atrivim faragha akar gavgavim kamaghin anetigha ghaze, apaniba Judabagh asighasigh me abiraghasa. Ezi puvati, dughiar kam otozi Judaba ua raghirigha me gasighasigha me gafira. ² Dughiar kamin atrivim garir provinsbar aven itir nguibaba, Judaba bar dar aven ikia uari akufa. Egha uan apanibar midoroziba ikarvaghasa uariv gia egha biziba akira iti. Ezi atrivim garir nguibabar gumazimiziba bar Judabar atiatigha bizitam me damuan ibura. ³ Egha provinsba garir gumazir dapaniba ko, gumazir aruaba ko, gavmanin gumazir dapaniba ko, atrivimin ingangaribar garir gumaziba, me bar Mordekain atiat. Kamaghin amizi, me bar Judabar akurvasi. ⁴ Kantrin kamin gumazimiziba bar fo, Mordekai datirighin atrivimin dipenimin aven gavgavir ekiam atrivimin apengan a ini. Ezi dughiar kamin an gavgavim ekiva ghuavanagavira iti. ⁵ Kamaghin amizi, Judaba uan ifongiamin gin ghua

* 8:9: Judabar kalendan iakinir namba 3 Sivan, kar Pentikosin dughiam. Ezi en iakinimin dughiar kam kar Mei ko Jun.

uan apaniba puvira me misuagharisi. Me midorozir sababar suigha me ko uariv sogha me misozi me ariaghiri.

⁶ Egha Susan nguibar ekiamra me gumazir 500pla misoghezi me ariaghire. ⁷⁻¹⁰ Judaba uaghan Hamanin otarir 10pla bar me misoghezi me ariaghire. Haman a Judabar apanim gamir gumazim, a Hamedatan otarim. An otaribar ziabar kara: Parsandata ko, Dalfon, Aspata, Porata, Adalia, Aridata, Parmasta, Arisai, Aridai ko, Vaisata. Me ariaghirezima, Judaba men bizitam okemezir puvati.

¹¹ Ezi dughiar kamra Susan nguibar ekiamin aven ariaghirezir gumazibar dibobonimin eghaghanim ghua atrivim bato. ¹² Egha gin atrivim kamaghin Kwin Esta migia ghaze, "Susan nguibamra Judaba gumazir 500pla misoghezi me ariaghire. Ezi Hamanin 10plan otariba uaghan ariaghire. Ezi nguibar ekiar igharaziba e fozir puvati, ingangarim manmaghin ghuama!"

Egha atrivim ua kamaghin Estan azara, "Ni datirighin bizir tizim uam a gifonge? Ni ifongezir bizim bagh na mikemegh, eghti ki ni danigham."

¹³ Ezi Esta atrivim ikaragha ghaze, "Ni nan azangsim gifuegh, egh a ikaragh. Egh Judan Susan itibar amamangatighi me datirighin amizi moghin gurumzaraghan ua kamaghira damu. Egh Hamanin otarir ariaghirezibar kuaba inigh temer Haman asarazimin men firibar afegeh me aguigh." ¹⁴ Ezi atrivim me kamaghin damuasa a ifonge. Egha an akar kam Susan itir Judan gumaziba bagha anemada. Ezi me dughiar kamin azenara gumazibar damazibar Hamanin otaribar kuaba tememin me agui. ¹⁵ Ezi Adarin iakinimin, an aruer namba 14in Judaba Susan nguibar ekiamin uari akufa. Egha 300plan gumaziba nguibar ekiamin me misoghezi me ariaghire. Me ariaghirezima Judaba men bizitaba okemezir puvati. ¹⁶ Ezi atrivim garir provinsin igharazibar itir Judaba, me uaghan uarira uari akuva deravira ikiasa mighigha misosi. Me uan apaniba ko uariv sogha uan midoroziba ikarvasi. Egha gavgavigha misogha egha 75,000plan gumazir men aghuazibav soghezima me ariaghire. Ezi me ariaghirezima me men bizitam okemezir puvati. ¹⁷ Me Adarin iakinimin namba 13in aruemin, me apanibav soghezi me ariaghire. Ezi aruer namba 14in midorozitam uam otozir puvati, ezi Judaba dughiar kamin avughsa bar akuegha isar ekiam gami. ¹⁸ Ezi Judan Susan nguibar ekiamin itiba, me Adarin iakinimin aruer namba 13 ko 14in uan apanibav sogha me agiva ghuavira

iti. Egha Adarin iakinimin namba 15in aruemin me avughsa bar akuegha isar ekiam gami. ¹⁹ Bizir kam bagha, Judan gumazamizir nguibar dozibar itiba bar bizir kam ginighnigha, Adarin iakinimin aruer 14in avughsa bar akuegha isar ekiam gamir dughiar. Me dughiar kamin uaghan uan bizir aghuiba uari ikarvagha uari ganidi.

Me Purim arizir isar ekiam

²⁰ Ezi Mordekai bizir otivizir kaba bar ada osirigha givagha, Persian nguibar Judaba itibar ada mangi. Nguibar roghira itiba ko saghon itiba uaghara. ²¹ Egha a me migia ghaze, Adarin iakinimin namba 14in aruem ko 15in aruem, kar ia zurara bar akuegh ikiamin dughiar. ²² Aruer kamningin Judaba uan apaniba agifa. Ezi iakinir kamra men osimtizim ko arareba gifa, ezi Judabar naviba derazi me bar akonge. Ezi Mordekai me migia ghaze, ia isar ekiabav kim dar amu egh dar iki. Egh dagher aghuiba uari ikarvagh uari daning, egh gumazir biziba puvatiziba ia uaghan biziba me daning. ²³ Ezi Judaba Mordekai me mikemezi moghin ami. Ezi dughiar kamin azeniba vaghvagha me avughsa ikia isam gamuava apa, egh biziba uari ikarvagha uari ganidir arazir kam, a men arazir me zurara damuamin min oto.

²⁴ Me fo, fomira Judabar apanim gamir gumazim Haman a Hamedatan otarim, egha Agakin adarazir mav. A Judabar apanim gamua, egh me misueghti me arimighirasa fofoghasa ikararer mam gamua egha dughiar mam bato. Ezi Hibrun akam me fofoghasa ikararer gamimin mingarim kamakin, dughiar kam "Purim," a garisi. Dughiar kam, Haman Judaba bar me gasighasighasa a diboro.

²⁵ Ezi Esta atrivim bagha ghuzi atrivim akinafarir gavgavim osiri. Egha ghaze, "Fomira Haman Judaba bar me gasighasighasa akam ati, ezi datirighin osimtizir kamra uamategh izi a bativam." Ezi me temer an asarazimram aneguragha, uaghan an otariba gui. ²⁶ Egha me bizir me bativizir kabagh nighnigha kamaghin ami. Ezi Mordekai akinafarim amaga ghaze, me dughiar kamin avughsam. Ezi kamaghin, me avughsazir dughiar kamning dibora ghaze, "Purimin Dughiar Ekiam." Ezi ziar kam Purim, a mingarim kara, Satun Ikararem. ²⁷ Ezi Judaba dughiar kam gamizima, a me azenibar zurara damuamin arazimin min iti, eghti men ovavir borir gin otivamiba ko gumazamizir igharazir Judabar aven izamiba uaghan arazir kamin gin mangam. Egh azeniba bar, dar dughiar pumuningin Judaba Mordekai

me mikemezir dughiar kam ginighnigham.
²⁸ Egha me ghaze, Judan adarazir aven dipeniba vaghvagh men ovavir borir gin otivamiba ko, gumazamizir provinsba bar dar itiba ko, nguibar bar ekiabar itiba bar, me Purimin dughiam ginighnigh egh azeniba bar me avughsam.

²⁹ Egha Abihailin guivim Kwin Esta, ko Mordekai, aning akinafarir igharazir mam osiri. Ezi Purimin Avughsamimin migirigiam an iti. Ezi akinafarir kamin Kwin Esta migia, Mordekai faragha uabira osirizir akinafarim, gavgavim a ganidi.

³⁰ Egha aning Judan 127plan provinsin Persian kantri aven itiba bagha akinafarir kaba amangi. Akinafariba kamaghin migia ghaze, "Ua midoroziba puvati, ezi ia bar guizbangira naviba amiragh dabirabir aghuimin iki. ³¹ Egh ia uan ovavir borir gin otivamiba ko, ia Purimin Dughiar Ekiaba dar suighvira iki. Mati ia faragha arava naviba osiava dagheba ataghirazir arazimin gin mangi. Ki Mordekai ko Kwin Esta, ga akar gavgavir kam bar moghira ia ganingi." ³² Ezi Estan akar a Purimin Dughiar Ekiam bagha mikemezim gavgavim Purim ganidi. Ezi me akinafarir mamın an osirigha anetizima a iti.

10

Atrivim Serksis ko Mordekai ziar ekiam iti

¹ Ezi Atrivim Serksis ongarir dadarimin boroghın itir gumazamiziba ko, uan kantrin aven itir gumazamiziba inigha, me gamizi, me a garir nguazibar ingara iti.

² Ezi bizir ekiaba ko bizir aghuir atrivim amiziba ko, migirigiar arazir a Mordekai gamizi a gumazir ekiamın otoziba, me bar da isa Persian atriviba ko Midian atrivibar akinafaribar ada osiri. ³ Ezi Judan gumazim Mordekai a uabi atrivimin apengan ikia ingari, ezi Atrivim Serksis uabira an gumazir dapanimin iti. Ezi Judaba bar a gifuegha an ziam fe. Ezi a ingangarim gamima Judabar dabirabim bar dera. Kamaghira, me atiatingan kogham. Eghti men ovavir borir bar gin otivamiba men dabirabim deraghvira iki mangivira ikiam.

Jopin Akinafarim

O Jop

Akar faragha zuim

Jopin Akinafarim, arazir aghuibagh amir gumazir mam geghari, gumazir kam osimtizir ekiam bato. An boriba bar ariaghire, ezi an bulmakauba ko bizir maba saram ovenge. Egha gin, a uabi arimariar ekiam bato. Kamaghin amizi, Jop osimtizir ekiamin aven ikia an navim bar osemi, ezi an namakar 3pla an apanguvigha izava a ko iti. Egha Jop uan namakaba ko me osimtizir a batozir kamin mingarim bagha nigirigiar ruarim gami.

Jopin namakaba Israelian nighnizir ghurimin gin zui. Me ghaze, gumazir arazir aghuibagh amibara, God deravira me gami. God osimtizim gumazim daningti, e fogh suam, gumazir kam arazir kuram gamizi, God an arazir kuram akirasa osimtizim a ganidi. Kamaghin Jopin namakar 3plan kaba ghaze, Jop uan arazir kuram ateghti, God faragha a gami moghin, ua deraviram a damuam. Ezi Jop kamaghin fo, a gumazir Godin damazimin derazim. Egha Godin damazimin arazir kuratam gamizir puvatizi, God osimtizir kaba a ganingti.

Jop puvira God a gamizir bizir kabagh nighnigha, azangsizir ekiaba iti. Ezi da kamakin, "Godin Araziba manmaghin ti? An arazir aghuibaram ami, o? Nighnizir gavgavim Godin ikia an apengan itir arazim, an daghem manmaghin gumazamizibar ikirimirim bativam?" Jop uan nighnizir gavgavim ataghizir puvati, egha a uan azangsiziba God damuan atiatir puvati. Jop, ziar aghuir kam, Godin damazimin derazir gumazim, a uam a iniassa bar ifonge.

God deragha bighavira Jopin azangsizir gavgaviba ikarazir puvati. Egha a uan gavgavir ekiam ko uan fofozir ekiam Jopin aka. Ezi Jop, Godin nigirigiar kam baregha ghaze, ki paza God gami. Nan aningagharim bar ekefe, ezi ki akar kurabar ni mikeme.

Akinafarir kam, bar abuan, God ua deravira Jop gamigha, Jopin namakabar atari. Nighnizir me Jopin osimtizimin mingarim gata mikemeziba, da derazir puvati. Akinafarir kam kamaghin en akakasi, e kamaghin mikiman kogham: E Godin nighnizim ko araziba bar moghira dagh fogha gifa. God an Ekiam. Ezi an nighnizim ko fofozim, e gumazamiziba, en nighniziba ko fofoziba bar dagh afira.

Jop dughiar kuram bato

(Sapta 1-3)

God ko Satan, Jopin arazibav gei

¹ Bar fomira, Usin nguazimin itir gumazir mam, an ziam Jop. A gumazir bar aghuim, egha Godin damazimin arazir kuratam itir puvati. A Godin atiatia an apengan ikiava an ziam fava, zurara akirim arazir kurabagh asi. ² An amuim a bagha otarir 7pla ko guivir 3pla bate. ³ A uaghan 7,000plan sipsipba ko, 3,000plan kamelba ko, 1,000plan bulmakauba ko 500plan donkin amebaba iti. Egha a ingangarir gumazir aviriba ko ingangarir amizir aviriba iti. Bizir kaba bagha gumazamiziba bar an ziam fe, ezi a kantrin aruem anadi naghin itibar gumazibagh afragha ziar bar ekiam iti.

⁴ Ezi Jopin otariba zurara ghua dughiar me vaghvagh uari bagha misevezibar, uan dipenibar isar ekiabagh ami. Men tav isam damuamin dughiam, a uan aveghbuaba ko, uan amizir 3plan diaghti me zizi a ko damam. ⁵ Isabar dughiabar girara, Jop zurara akaba amadima, me an dipenimin izi. Egha me Godin damazimin zueghasa, a me bagha ofabagh ami. A bar mizaraghara dikavigh vaghvagh me bagha asiziba bar isia nighirir ofabagh ami. A zurara arazir kam gami. A kamaghin nighnisi, me ti uan navir averiabar aven ti arazir kuram gamua paza Godin mikemeghama. Egha nighnizir kam bangin, a me bagha ofabagh ami.

⁶ Dughiar mamın Godin Nguibamın itir enselba iza Ikiavira Itir Godin damazimin uari akufa. Ezi Satan uaghan iza men tongin iti. ⁷ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin an azara, "Ni managh ikegha izav oto?"

Ezi Satan kamaghin a ikara, "Ki nguazimin danganir vamiran itir puvati. Ki arua nguazir kamin danganiba bar dar mangigh izegh gami."

⁸ Ezi Ikiavira Itir God Satanin azara, "Ni ti nan ingangarir gumazim, Jopin ganiz, o? Jop, a bar gumazir aghuim, egha nan damazimin arazir kuraba puvati. A nan atiatiaava nan apengan ikia nan ziam fava, zurara akirim ragha arazir kurabagh asi. Nguazir kamin danganiba bar gumazitam an min itir puvati."

⁹ Ezi Satan kamaghin Godin akam ikaragha ghaze, "Ni deravira Jop gami, kamaghin a ni baghavira iti. Ni ghaze, Jop nin dafarimin bizir aghuitam inighan kogh, egh ti nin apengan ikiam, o? Ki ghaze, ti puvatigham. ¹⁰ Ni zuraram a ko, an amuiroghboriba ko, an biziba deravira

1:1: Genesis 22:12; Esekil 14:14; 14:20; Jems 5:11

1:6: Genesis 6:2

1:8: Dibohoniba 12:7; Josua 1:7; Jop 2:3;

42:7-8

1:9: Akar Mogomem 12:10

dar gari. Mati, gumazim divazir bar gavgavimin aven iti. Ni zurara deraviram a gamua bulmakauba ko asizir aviriba a ganingizi, da a itir nguazim bar a gizifa. ¹¹ Kamaghin, ni uan agharim aminegh, a da bizir aghuir kabagh asighasigh da agivagh, egh ni ganti an akar bar kurabar ni mikimam.”

¹² Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Satan migei, “Ni gan! Ki bizir aghuir kaba bar da isa nin agharim gati. Ni an biziba manmaghin dar amusi, dar amu. Egh Jop uabi, ni paziva a damuan marki.” Ezi Satan Ikiavira Itir Godin akam baregha anetegha ghu.

Dughiar namba 1in Satan osimtizim Jop ganingi

¹³ Dughiar mamın, Jopin otariba ko guiviba, me uan avebamin dipenimin isar ekiam gamua dagheba ko wainin dipaba api. ¹⁴ Ezi ingangarir gumazir mam ivegha Jop bagha izegha kamaghin a geghari, “E akunimin ingarima, bulmakauba nguazim abizima, donkiba men boroghira graziba api. ¹⁵ Ezi Sabean gumaziba zuamiram otivigha uan midorozir sababar ingangarir gumazibav soghezi me ariaghire, ezi me bulmakauba ko donkiba inigha ghue, ezi ki uabira miseveaghirigha arav ghugha ni mikimasa izi.”

¹⁶ Gumazir kam miaviavira itima, ingangarir gumazir igharazir otogha iza kamaghin migei, “Onimarir dafam, Godin avimin min overiamin ikegha taghtagha izaghira, sipsipba ko dagh eghuvir ingangarir gumaziba bar men isizi, me ariaghire. Ezi ki uabira osimtizir kamin miseveaghirigha arav ghugha ni mikimasa izi.”

¹⁷ Gumazir kam miaviavira itima, ingangarir gumazir igharazir mam uam otogha iza kamaghin migei, “Kaldian 3plan gumazir okoruaba iza nin kamelba okemegha, nin ingangarir gumazibav soghezi me ariaghire. Ezi ki uabira ki miseveaghirigha arav ghugha ni mikimasa izi.”

¹⁸ Gumazir kam miaviavira itima, ingangarir gumazir igharazir mam uam otogha iza kamaghin migei, “Nin otariba ko guiviba, nin otarir ivariamın dipenimin isar ekiam gamua dagheba ko wainin dipaba api. ¹⁹ Ezi aminir dafam zuamira dikavigha gumazamiziba puvatizir danganimin ikegha iza, me itir dipenimin 4plan mikebabagh ivarazi, a dipirigha me misoghezi, me ariaghire. Ezi ki uabira miseveaghirigha arav ghugha ni mikimasa izi.”

²⁰ Ezi Jop kamaghin oregha bar osemegha, dikavigha uan korotiar ruarim abigha uan dapanim gise. Egha Godin damazimin tevimming apirigha, uan guam nguazim mituagha Godin ziam fe. ²¹ Egha a kamaghin migei, “Nan amebam na batezir dughiamın, ki bizitam inigha izezir puvati. Ki bibiamra ize. Egh kamaghira, ki aremegh pura mangam. Ikiavira Itir God uabi bizir kaba na ganigha, egha datirighin ua da ini. Kamaghin, ki an ziam fe.”

²² Egha osimtizir kamin aven, Jop paza Godin mikemegha arazir kuratam gamizir puvati. An akatam God gasir puvati.

2

Dughiar namba 2 Satan osimtizim Jop ganingi

¹ Dughiar igharazir mam, enselba ua iza Ikiavira Itir Godin damazimin uari akufa. Ezi Satan iza uaghan men tongin ti. ² Ezi Ikiavira Itir God an azara, “Ni managh ikegha izav oto?”

Ezi Satan kamaghin a ikara, “Ki nguazimin danganir vamiran itir puvati. Ki arua nguazir kamin danganiba bar dar mangigh izegh gami.”

³ Ezi Ikiavira Itir God an azara, “Ni nan ingangarir gumazim Jopin ganiz, o puvati? A gumazir bar aghuim, egha nan damazimin arazir kuraba puvati. A nan apengan ikia nan ziam fava, zurara akirim ragha arazir kurabagh asi. Nguazir kamin danganiba bar, gumazitam an min itir puvati. Ezi ni na apezepera na abirazi, ki ni ataghizi ni puram osimtizim a gati. Ezi a na ataghizir puvati. A fomiram ami moghin nan gin ghua kamaghira iti. An arazir kuratam gamir puvati.”

⁴ Ezi Satan kamaghin a ikaragha ghaze, “Guisi? Ki ghaze, gumazitam deravira ikisi, uan biziba bar da ateghiva ua uan ikirimirim givezam. ⁵ Kamaghin, ki ghaze, ni uan agharim aminegh an namnam ko agharibagh asighasigh, egh ni ganti, an nin damazimin bar pazivira ni mikemegham.”

⁶ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Satan migei, “A dera, ki a isa nin agharim gati. Ni arazir manamin a damusi ifuegh, ni a damu. Egh ni a misueghti an aremeghan bar marki.”

⁷ Egha Satan Ikiavira Itir God ategha azenan ghua duar bar gavgaviba Jopin mikarzim gariki. Da an dagarimningin apengan ikegha ghua an dapanimin tu. ⁸ Ezi Jop dikavigha nguibar ekiamın azenan, uan osimtizim akaghasa danganir me bizir kuraba makurimin ghua, averenimin tongin aperaghav iti. Egha nguazir miner akuar mamın suiragha uabi isavira iti. ⁹ Ezi

an amuim ghua an gara kamaghin a migei, "Manmaghin amizi ni Godin suiraghavira iti? Ni anetakigh, egh an ziam gasighasigh, egh aremegh."

¹⁰ Ezi Jop kamaghin uan amuim ikara, "Bar puvatigham. Ni amizir onganir mamin min migei. E bizir aghuariba God dama da isi. Egh manmaghsu an osimtiziba uaghan e daningti, e da inian kogham?"

Guizbangira, osimtizir kaba Jop bativizir dughiamin aven, an akar kuratam God mikemezir puvati.

Jopin namakar 3pla izava an gari

¹¹ Ezi Jopin namakar 3pla, osimtizir kurar a batozim baregha, a bagh mangi an ganasa akam misoke. Men ziabar kara: Elifas a Teman nguibar ekiamin gumazir mam, ezi Bildat a kantri Suhan gumazir mam, ezi Sofar a kantri Naman gumazir mam. Me dikavigha uan nguibaba ategha uari akuvagha Jopin apanguva gavgavim a daningasa zui. ¹² Me izavira ikia saghuiamin tuivigha an garima, an mikarzim bar ikuvizi, me deraviram a gifozir puvati, a guizbangira Jop o, gumazir igharazim. Egha me puvira pamten azia, uan korotiar ruariba abigha nguazir mineziba isa pin da akurima, da izaghiri men dapanibagh isin iri. ¹³ Egha me a ko 7plan arueba ko 7plan dimagaribar nguazimin apiaghav ikia garima, a mizazir dafam isi. Kamaghin amizi, me a ko migirigiar tam gamir puvati.

3

Jop dughiar amebam a batezimn atara migei

¹ Egha 7plan dughiaabar gin, Jop bizibav gia amebam a batezir dughiam pazava a migei. ² A kamaghin migei:

³ "Kamaghin deraghai, dimagarir nan afeziam ghua nan amebam koma akuizi, a nan navim asangizim, God dughiar kam bar a kuavaremeghai. Dughiar amebam na batezim, a dughiar kam bar a gin amadaghai.

⁴ God dughiar kam gamizi a bar mitarmangizi deraghai. Pin Itir God, aruem ataghizi, a dughiar kam gisiraghan kozi deraghai.

⁵ A dughiar kam gamizi a bar mitarmegha, ghuarar piziba overiam avaraghiva aruemin angazangarim bar anepazazi, kamaghin deraghai.

⁶ Dimagarir ki borimin otozi amebam nan navim adamin, mitarmer dafam anevarazi deraghai.

God dimagarir kam kalendan dughiaabar tongin anetizir puvatizi deraghai.

Kamaghin, gumazamiziba iakinibar aruer igharazibar tongin a diborir puvatighai.

⁷ Gumazamiziba uarir ikiava bar akongezir arazim dimagarir kamin a gamizir puvatizi, deraghai.

Dimagarir kamin amiziba boriba batezir puvatizi, kamaghin deraghai.

⁸ Ki ghaze, gumazamizir akavsiabar ongarimin itir bizibav geir gavgavim itiba,

ko gumazir asem Leviatan fer gavgavim itiba,

me akar kuraba dughiar kam ganingizi, ti deraghai.

⁹ Dimagarir kamin aminim pirigha mamaghira itima, aminim itir mikovezir anadiba isian koghai,

ezi aminim itir angazangarir faragha otivim otoghan koghai, kamaghin deraghai.

¹⁰ Dimagarir kam, nan amebamin borir mitarim dukuazir puvatizi, ki datirighin osimtizir dafamin aven iti.

Kamaghin, ki ghaze, dimagarir kam ikuvigha deraghai.

¹¹ "Manmaghsua, ki uan amebamin navir averiamin itir dughiamin aremezir puvati?

Manmaghsua, amebam na batir dughiamin, ki aremezir puvati?

¹² Tizim bagha amebam na isa uan apozim gatigha otem na ganingi?

¹³ Ki ovegha datirighin ti navir amirizimin ikia, egha akuava avughasai.

¹⁴ Ki ti atriviba ko men fofozir gumazibar min aremegha avughsa deravira ikiai.

Me nguibar ekiar ikuviziba uari bagha ua deraghavira dar ingarigha gifa.

Egha me uaghan ariaghiregha, datirighin avughsa iti.

¹⁵ Gumazir aruar gol ko silvan uan dipenibagh arighizi, da bar izivaziba, me datirighin bar ovea ghue.

Ki men min deravira dakuasa.

¹⁶ Kamaghin deraghai, ki amebamin navir averiamin aven aremegha, aruemin angazangarimin ganighan koghai.

¹⁷ "Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin,

gumazir arazir kurabagh amiba datirighin arazir kabagh amir puvati. Ezi gumazamizir amiraziba der-aghaviram avughsi.

¹⁸ Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin, kalabuziaba datirighin amiraghirigha nimira iti.

Me uan gumazir me dikabira men garibar dimdiaba barazi puvati.

¹⁹ Danganir kamin, gumazamizir guar aviriba iti.

Gumazir kiniba ko gumazir ziaba itiba, me bar moghira an iti.

Danganir kamin, pura ingangarir gumazir kiniba, me ua uan gumazir men garibar apengan itir puvati.

Me firiahiregha gifa.

²⁰ “Ki kamaghin azai, God gari, gumazamiziba osimtiziba ko dughiar kurabar itima, a tizim bagha me ataghirazima me angamira iti?”

²¹ Gumazamizir kabanang aremeghasa bar ifonge, ezi ovevem me bativir puvati. Me ovevem buria puvira ingari, mati me nguazimin modozir bizir ivezir bar pin kozim bagha nguazim gutui.

²² Me ovevem batozir dughiamin, me matmatiamin gara bar akonge.

²³ God gumazir kabar tuaviba bar ada piri, ezi me mangamin tuaviba monge.

Ezi me fozir puvati, me manmaghin damuam.

Ki kamaghin azai, Tizim bagha God me ataghizi ikirimirir angamira itimin angazangarim men iti.

²⁴ “Nan navir averiam ara mamaghira iti, ezi ki dagheba apir puvati. Ki pazavira uabi baragha, zurara diava arai. Ezi nan navir osimtizim, mati dipam afemozibagh izivagha emira zui.

²⁵ Guizbangira, bizir ki atiatiba, da na bativigha gifa, egha na gasighasisi.

²⁶ Kamaghin, ki navir amirizimin itir puvati. Egh nimira daperagh iki avughsan kogham.

Bar puvati. Osimtizimra na gizifa.”

Elifasin migirigiar faragha zuim

4

(Sapta 4-5)

God gumazir aghuubar akurvagha, gumazir kuraba dikabiri

¹ Ezi Elifas, Jopin migirigiam baregha kamaghin migei:

² “Jop, ki tong mikemegham. Ki ni mikimti, ni nan ataram, o puvatigham? Ki pura ikian kogham.

³ Ni oragh. Ki fo, ni nighnizir aghuiba gumazamizir avirim ganingi, egha gavgavim gumazamizir osimtizibar aven itibagh aningi.

⁴ Gumazamizir osimtizibar aven ikia ireziba, ni migirigiar aghuiba me ganiga, ua me ghufezi me tuivigha gavgafi.

⁵ Ezi noka, datirighin dughiar kuram ni batizi, ni digavir kuram gamigha atiatia nin nighniziba ikufi.

⁶ Ni nighnizir gavgavim Godin ikiava, an ziam fava, an atiatia an apengan iti. Ni zurara arazir aghuibagh amir gumazim.

Kamaghin datirighin, ni nighnizir bar gavgavim an iki, egh a mizuamti a nin akuragham.

⁷ “Jop, ni nighnigh, gumazir arazir aghuibagh amua, egha osimtizitam gumazitam gatizir puvatizitam, osimtizitam batogha aremez, o? Ti Puvati.

⁸ Ki gari, gumazir arazir kurar aviribagh amiba, gin osimtizir aviriba ko dughiar kuraba me batifi.

Egha mati, gumazim azenimin ingarigha dagher aghuim azenimin anekaragha dagher aghuim asi. Ezi gumazim dagher kuram akaragha, dagher kuram asi.

⁹ Gumazir arazir kurabagh amiba, God men aningagha me gasighasigha bar me a gefi, mati aminir gavgavim ivaima, avim ruarimin itir temebar isia bar da gifa.

¹⁰ Gumazir kuraba gumazir igharazibagh asighasizir dughiar me bar akonge, mati laionin gavgaviba, me asizim misoghezir dughiamin pamten tiarim akara dazeri.

Ezi God gumazir kaba abira, egha puv me gasighasisi.

Ezi me mati atariba dipiraghirezir laionba, me uam asizibav soghti da arimighiran gavgaviba puvati.

¹¹ Kamaghin amizi, me mati laionin gavgaviba dagheba puvatigha ariaghiri, ezi dar nguziba tintinibar zui.

Ezi kamaghira, gumazir arazir kurabagh amiba arazir kamra me bativam.”

Godin damazimin gumazitam derazir puvati

¹² Egha Elifas ua kamaghin migia ghaze:

“Dughiar mam sighsirir akar mam mogomemin iza nan kuarim giraghu.

¹³ Gumazamiziba dimagarimin pamten akuir dughiamin, ki migirigiar kam ini.

Ki akuava onanigha itima nighnizir avirim tintinimin nan dapanimin aven izi.

¹⁴ Dughiar kamin, atiatim na avarazi, nan mikarzim nighava agoi.

¹⁵ Ezi aminir muziarim iza nan guam seregha zui.

Ezi ki puviram atiatima nan mikarzim ariziba dikafi.

¹⁶ Ki bizir mamin garima, a nimira tughav iti.

Ezi ki deragha fozir puvati, kar bizir tizim.

A nimira tughav ikia niginiba puvati.

Ezi tiarir dozim kamaghin migei,

¹⁷ God gumazamizibar ingarizi me an apengan iti.

Kamaghin, tav ti Godin damazimin deraghan kogham.

A ti Godin mirara zueghan kogham. Bar puvati.

¹⁸ E fo, enselba God ko ikiava an ingangarim gami.

Egha dughiar maba me deravira uan ingangarim gamir puvati.

God men arazir mabar garima, da derazir puvati.

¹⁹ Ezi gumazamiziba, me nguazir kamin bizir kiniba.

Ezi ni ti ghaze, me enselbagh afragh Godin damazimin deravira ikiam? Puvatigham.

God nguazim inigha gumazibar ini-vafizibar ingari,

ezi me zuamiram ariaghiri, mati gumaziba bughiraviaba dikabiri.

²⁰ Gumazim mizarazimin deravira ikegh egh guaratizimin oveghti,

gumazamizir igharaziba uam a ginighnighan kogham.

²¹ Gumazamiziba tighar nighnizir aghuim ko fozim iniamin dughiamin,

ovevem zuamira me bativima, gumazir igharaziba men bizir aviriba isi,

mati gumazim averpenim ikezir beniba firizi a zuamira degiaghiri.”

5

¹ Egha Elifas ua kamaghin migia ghaze:

“Jop, ni akurvazim bagh dim!

Tina nin tiarim baregh izam? Ti puvatigham.

Enselin tam ti nin akurvaghaza nighnisi o?

² Gumazitam onanigh nighnizir aghuim puvatigh arazir aghuim damuan koghiva,

zurara navim ikuv aningaghiti, an arazir kam a damuti an aremegham.

³ Ki gari, gumazir onanir arazir kurabagh amiba, me deraghavira uan danganibar iti,

ezi ki zuamira me gasighasighasa Godin deima, a me gasighasiki.

⁴ Eghti men boriba deravira ikiamin tu-aviba puvatigham.

Eghti kotin aven gumazir kuraba me abinamin dughiamin, namakar kotin aven men akurvaghamba puvatigham.

⁵ Gumazamizir dagheba puvatigha kuariba piriba,

me izi gumazir kurar kabar azenibar dagheba iniam.

Egh me uaghan benir ataghataribar aven itir dagheba sara iniam.

Egh me uaghan men dagiaba ko bizir igharaziba sara inisi nighnigham.*

⁶ E fo, arazir kuraba ko osimtiziba, daghebar min nguazimin anagav otivir puvati.

Bar puvati.

⁷ E gumazamiziba, e uari osimtizir e bativibar mingariba.

E uari osimtizibagh amima, da otifi, mati itam isia afuaghira, avir muziaribagh asavamadi.”

God dughiar kuramin, ni geghuvam

⁸ Egha Elifas migia ghua ghaze:

“Ki ti ni aragha, osimtizir ekiaba atera ikiai, ki da agivasa God gakaghora a ko migiai.

⁹ A digavir kuram gamir bizibagh amima e da tuisighan asa.

Da bar en nighnizibagh afirazi, e deragha dagh fozir puvati.

¹⁰ An amozim amadima,

a nguazim giza dipam isa azeniba ko bizibagh anidi.

¹¹ A ziar ekiaba, ziaba puvatizir gumazamizibagh anidi.

Egha azia naviba ikuvir gumazamizibar arareba agiva me gamima, me ua deragha bar akuegha iti.

4:13: Jop 33:15

* 5:5: Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati.

5:11: Jop 22:29;

- 12 “Ifavaribagh amir gumamaziziba,
a men nighniziba onganim dagh anidi,
ezi me damuasa ifongezir arazibagh
amir puvati.
- 13 Gumamazizir maba pazi igharaz darazir
amuasa, arazir kurar guar aviribagh
nighnisi,
ezi God men arazir kabagh amima da
meraram asighasisi.
- Mati gumazim asizim bagha ivem atigha,
egha a uabi ivem in aven ghu.
Egha bizir me damuasa migeiba, da
pura ghua gifa.
- 14 Men nighniziba bar davdavizi, me
bizitam damighan kogham.
Aminim tiraghti aruem bar anangti,
me mitarmer ekiamin iti moghin, me
tuavir zuimin ganan kogham.
- 15 Ezi God gumamazizir biziba puvatizibar
akurvasi.
Ezi gumazir ekiar gavgaviba itir kaba,
me pura biziba,
me onganarazibagh amir gumamaziz-
ibagh asighasighan kogham.
- 16 Kamaghin, onganarazibagh amir gu-
mazimiziba nighnizir gavgavim
Godin ikia, uarir akurvaghasa a
mizua iti.
Eghti gumazir arazir kurabagh amiba
pazi me damuan kogham.
- 17 “Ni oragh. Godin Gavgaviba Bar Itim,
gumazitam in arazim akirmighti, gu-
mazir kam, a bar akongegham.
Kamaghin amizi, God ti ni
akirmighasava ami,
ezi ni an aghuzir akaba baragh egh
akirim ragh a gasan marki.
- 18 E fo, God osimtizim ko mizazim gumazi-
tam danigh,
egh a damighti, a gin ua ghuam-
aghegham.
- 19 Dughiar bar aviriba, a nin ganti,
ni osimtizimin aven ikiti, a nin
akuragham.
Eghti bizir kuratam ni gasighasighan
kogham.
- 20 Eghti mitiriar ekiamin dughiamin, a
dagheba ni daningti, ni deraghvira
ikiam.
Egh midorozimin dughiamin a ni
geghuvti, nin apaniba ni misueghti
ni aremeghan kogham.
- 21 “Apaniba akar ifavaribar nin ziam
gasighasighsi damuti, God nin
akuraghti, men akaba ni abiraghan
kogham.

- Eghti bizir kurar ni gasighasighamiba
otivti, God ni geghuvti, ni atiatingan
kogham.
- 22 Mitiriar ekiamin dughiam ko dughiar ku-
ramin, God ni geghuvam, eghti ni
navir aghuim iki bar akuegham.
Egh ni nguazir kamin itir asizir atiabar
atiatingan kogham.
- 23 Egh nin azenir ni ingarim, dagiatam an
aven ikian kogham.
Eghti asizir atiaba ni ko navir
amirizimin iki deraghvira ni ko
ikiam.
- 24 Eghti ni fogham, nin biziba bar der-
aghvira iti,
egh ni navir amirizimin iki uan purir-
penimin aven daperaghiv ikiam.
Egh ni ganti, nin sipsipba bar ikiti,
tam oveghan kogham.
- 25 Ni uaghan kamaghin fogham, nin boriba
bar avirasemegham.
Nin ovavir boriba avirasemegh, tintini-
bar nguazimin grazibar min ikiam.
- 26 Egh ni gavgavigh iki mangi bar
ghurighiva, ovegham,
mati rais aghoramin dughiam otozi, gu-
mazimiziba rais aghora an oviziba
isi.
- 27 Jop, ni oragh. E deravira bizir kabagh
nighnigha kamaghin fo, da bar
guizbangira.
Migirigiar kam, ki nin akurvaghasa a
gami,
ni deravira kuarim atigh
migirigiam baregh, nighnizim
inigh.”

Jop Elifasin akam ikara

6

(Sapta 6--7)

Jop mizazir ekiam isavira iti

¹ Ezi Jop kamaghin Elifasin akam ikarvasi:

- ² “O, ki uabin apangkufi.
Ki ti uan navir osimtizim ko osimtizir
na batoziba bar da isi, skel tam
datigham!
- ³ Guizbangira, nan osimtizir kurar kaba,
ongarir dadarimin itir gigimin
osimtizim, bar a gafiragham.
Kamaghin amizi, ki atarava migirigiar
aviribagh ami.
- ⁴ Godin Gavgaviba Bar Itim, barir
marasinin kuram itibar na gasi.
Marasinin kurar kam nan namnamin
aven ghuzi, nan nighnizim ikufi.
God atiatim na daningamin bizir
guar aviriba amadi.

- 5 “Donkin atiaba ko bulmakauba, damamin graziba ikiti,
da diman kogham. Bar puvatigham.
- 6 Eghti dagher isingtiziba puvatiziba, e ti pura dar amam o? Puvati.
E faragh amangsizim dar atigh, egh dar amam.
Ezi tuarir aroriamin dipar kinim a isingiz o? Bar puvati.
- 7 Nan navir averiam dagher kamaghin garibagh ifongezir puvati.
Da mati nan damazimin bar ikuvizir dagheba.*
- 8 “Oio, ki kamaghsua, God nan azangsizim baregh,
nan azangsizimin mirara bizir kam damuam.
- 9 Ki kamaghsua,
God na dikabiragh pamten na misoghti ki aremeka.
- 10 Ki fo, ki akirim ragha Godin akam gasarazir puvati,
a Godin Bar Zuezim.
Kamaghin, ki mizazir ekiam isa aremeghamin dughiam, ki kamagh mikim suam, a dera, pura bizim,
ki bar akuegh uabi fi uabi akunam.†
- 11 Nan gavgaviba bar gifa,
ezi bizir aghuir manatam uam na bativsi ki a mizuamam?
Egh ki bizir tizim bagh ua iki navir amirizim ikiam?
Nan ikirimirim givaghti, deragham.
- 12 Ni ghaze, nan gavgavim ti, bras ko dagiamin min iti, a?
Bar puvati.
- 13 Bar guizbangira, nan gavgavim bar givazi,
ki manmaghin uabi uabin akurvaghamin bizitam damuam? Bar puvati.
- 14 “Gumazim osimtizir ekiam itir dughiam,
an namakar aghuiba a ko ikia bar an apangkufi. Arazir kam dera.
Gumazamizir uan namakabagh ifongezir puvatiziba,
me uaghan Godin Gavgaviba Bar Itimin atiatia an apengan itir puvati.‡
- 15 Ki garima, ia nan namakaba ia bar deraghavira na gifari.
Ia mati amozim izi puvatizi daghuriba dake.
- 16 Amozir dughiamin daghuriba izevegha pamtemin emiri.
- 17 Egha aruemin dughiamin daghurir kaba bar dakegha dipaba puvati.
- 18 Dughiar maba gumaziba uan kamelin biziba ateriba ko, tuaviba ataghiragha tuavir igharazibar zui.
Egh me dipaba puvatigh, tuavim ategh mangi daghurir kabar dipaba buriam.
Eghti dipar kaba dakeghti, me pura gumazamiziba puvatizir danganimin daru mangi arimighiregham.
- 19-20 Teman nguibar ekiamin gumaziba ko Sabean gumazir biziba amadiba, uaghan kamaghiram ami.
Me ghaze, dipaba daghurir kabar ikiam, egh me uan kamelba inigh mangiti me dipabar amam.
Ezi me daghuribar garima, da bar dakezi, me digavir kuram gami.
Egha men nighniziba bar derazir puvatigha okam nighnisi.
- 21 Ia ti uaghan daghurir dakezir kabar min ami.
Ki ghaze, ia ti nan akurvaghasa ize, ezi ia nan garima, ki ikuvigha itima, ia bar puviram atiati.
- 22 Manmaghin ami?
Ki fomira bizir aghuitam uabi daningasa ti ian azara?
O, ki ti dagiabar uabin akurvaghasa gumazir igharazibar azagsighasa, ia apezepere?
- 23 O, ki ti apanibar dafaribar uabi iniasa ian azara?
O, ki atrivir kuramin dafarimin uabi givezasa ti ian azara?
Bar puvati.
- 24 “Aria, ia nan sure damuti, ki arazir kurar amiziba deragh dagh fogham.
Egh ki akam dukuagh iararam oragham.
- 25 E fo, fofozir gumazim guizin akam mikimti, an migirigiaba gumazir igharazibar nighnizibar amuti,
me nighnizir gavgavim dar ikiam.
Ezi ia puram akam arai.
Ian akaba deravira nan arazibar osimtizitamun gun migeir puvati.
- 26 Osimtizir kam bar na gasighasiki.
Kamaghin, nan migirigiaba derazir puvati.
- Ezi ia ghaze, da aminimin min pura ivai.
Egha ia ghaze, ia ti na akirigham? Bar puvati.
- 27 Ki ghaze, ia ti borir asaghasazibagh eghuvamin gumazim amisivisi, satu gikararangam.
Egh ia dagiaba inisi, ti uan namakaba amangam.

* 6:7: Ves 5 ko 7 ghaze, Jop kamaghin akar isin zuim gami, Elifasin akam tong nan akurvazir puvati, mati daghem isingizir puvati. Kamaghin amizi, ki uan akabar gun migiavira iti. † 6:10: Hibrun akam, vezin kam deragha a migeir puvati. ‡ 6:14: Hibrun akam, vezin kam deragha a migeir puvati.

28 "Aria, e uari, ia deravira gan na tuisigh.
 Ia fo, ki ia gifarir puvati.
 29 Ia migirigiar kaba ko arazir derazir puvatiziba atakigh,
 egh ia arazir aghuimra gin mangi nan araziba tuisigh.
 Ki arazir kuratam gamizir puvati.
 Kamaghin amizi, ia pazi na ginighnighan marki.
 30 Ia ti ghaze, nan migirigiam derazir puvati.
 Egha ia ti ghaze, ki fozir puvati arazir manam dera,
 o arazir manam ikufi.
 Bar puvati."

7

1 Egha Jop ua kamaghin migia ghaze:

"O God, e nguazir kamin itir ikirimirim a kamaghin iti, gumazamiziba bar puvira ingar ikiam,
 mati gumaziba ingangarim damuasa e amikirvagha zui.

Egha mati gumazim uan ingangarir ivezim iniasa uabi abiragha,
 bar pamten ingaravira iti.

2 E mati ingangarir gumazir kinibar min, danganir dughuaziba itibar ikiasa ifonge.

Egha e mati ingangarir gumazim ivezim iniasa ingarigha ivezim bagha mizua iti.

3 God nguazimin ikiasa na amisevegga na gamizi,
 iakiniba iza zuima, nan ikirimirim mati pura bizir kinim,
 egha mingarir aghuim puvatigha kamaghira iti.

Ezi zurara dimagaribar, nan navim osemevgha ikia derazir puvatigha kamaghira iti.

4 Ki misiamin akua egha aminim zuamira tiasa ki ifonge.

Ezi dimagarim bar ruarazi, ki misiamin uabi gighavkiravira itima, aminim tira.

5 Ezi apizir muziariba ko nguazir mineziba, korotiabar min, nan namnam bar a noke.

Ezi duar akaziba zuamira nan duaba avezi,
 duabar ganganiba, misingizi moghin gari.

Ezi duaba zuamira ua biaghiregha, mitiziba uam otifi.

6 Ezi uaghan, mati amizim zuamira mitarim girighizi moghin,

nan dughiar ki nguazimin itiba, da iza zuamira zui.

Ezi nan ikirimirim derazir puvatigha kamaghira iti.

Ezi nan nighnizim ghaze, ki ua deraghan kogham."

Jop uan osimtizimin God migei

7 Egha Jop ua kamaghin migia ghaze,

"O God, ni fo, mati gumazim ghuariam sue moghin, nan ikirimirim a bar otefe.

Ezi nan damazim ua bizir aghuir na bati-vamibar ganan kogham.

8 Gumazamiziba datirighin nan gari, me gin ua nan ganan kogham.

Ni nan ganvira ikiti, ki pura puvatighi, ni ua nan ganan kogham.

9 Gumazim aremegh, Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin mangam, mati ghuariam ua overiamin itir puvati, a uan danganim ategha ghu.
 Nguibar kamin itir gumazim a ua izeghan kogham.

10 A ua izi uan dipenimin mangan kogham, eghti an adarazi a gin amadagham.

11 "Kamaghin amizi, ki bizir kam ginighnighamin dughiamin, ki uan akam dukuaghan kogham.

Ki osimtizir bar ekiam aterima nan navir averiam bar puviram arai.

Ki uan duamin aven bar oseme, kamaghin amizi, ki mikimam.

12 Manmaghin amizi, ni zurara kal-abuziamin min na geghufi?

Ni ti ghaze, ki ongarimin itir kuruzir asem, egh ki bizibagh asighasigham.*

13 Ki ghaze, ki ti dakuam,
 egh kamaghin ki uan mizazir kam gin amadagham.

14 Puvati, ki akuir dughiamin, ni atiatir irebar kuraba nan akakasi,
 ezi ki aser guar igharazibar gari.

Arazir kamin, ni na gamizi ki bar atiatingi.

15 Ki kamaghin uabin apanguvigha ghaze, me nan firim dafazi ki aremegha deraghai.

Ki iki uan mikarzimim, uam osimtizir kaba ateran aghua.

16 Ki bar amira.

Ki ua nguazir kamin ikian aghua.

God, ni osimtizim ua na daningan marki.

Nan dughiam bar otefe,
 kamaghin, ni na ateghti ki pura ikiam.

* 7:12: Fomira gumazir maba kuruzir aser ongarimin ikia bizibagh asighasizimin eghaghanim men iti. Ezi God a isa kalabus gatigha an gara iti. Egha eghaghanir kamin akar igharazir maba da Jop 9:13 ko 26:12-14in iti. 7:17: Onger Akaba 8:4; 144:3; Hibru 2:6

- 17 “E gumamaziziba, e bar bizir tiziba, ni zurara puviram e ginighnisi?
Tizim bagha ni zurara en garavira iti?”
- 18 Tizim bagha ni zurara mizarazibar en araziba tuisisi?
Egha ni manmaghsua en garavira ikia avughsaziba puvati?
- 19 Ki kamaghsua, ni uan guam giragh tong dughiar otevimin nan ganan marki, eghti ki tong avughseka.
- 20 Nan arazir kuram ti ni gasighasighizi, ni osimtizim na daningasavira nighnisi?
Ki mati asavamadir ababanimin min itima, ni zurara uan afuzibar na ginifi.
- Ni gumazir e geghuvim, mati gumazir kal-abuziabar suigha, me geghuvim.
Ezi ki ti osimtizir ekiam ni ganidi, o?
- 21 Ni manmaghsua nan arazir kuraba gin amangan aghua?
Kiran oveghangin ki ovegh mozir torimin irighiv ikiam.
Eghti ni na buriamin dughiamin,
ni nan apighan kogham.”

Bildatin migirigiar faragha zuim

8

(Sapta 8)

Gumazir kuraba dughiar ruarimin ikian kogham

- 1 Ezi Bildat, a Suhan kantrin gumazir mam, a kamaghin migei:
- 2 “Nin migirigiam a kamaghira iti, egha derazir puvatigha,
mati aminir ekiam ivai.
Ni dazoghin migirigiar kam ategham?”
- 3 Ni ti ghaze, Godin Gavgaviba Bar Itim guizin uan arazim gigha e gamir akar dikirizibagh nighnizir puvati? Bar puvati.
An arazir aghuiba, zurara kamaghira iti.
- 4 Nin boriba ti arazir kuram Godin damazimin a gamizi,
a men arazir kuramra uam me ikara.
- 5 Eghti ni uabi Godin Gavgaviba Bar Itim ko ikiva,
a ko mikimiva uabin apanguksi an azang.
- 6 Egh ni gumazir aghuir Godin damazimin derazimin otoh bar zueghti, God izi nin akuragham.
A ni damighiti ni fomira uan dipenimin ikezi moghin ikiam.
- 7 A bar bizir aviritaba ua ni daningti,
da bizir avirir ni faragha ikezibagh afigham.

- 8 Ni inazir afeziar fomira ikezibar nighnizir aghuibagh fogh,
egh men fofozim deraghviram a tuisigh.

- 9 “E dughiar bar otevimra nguazimin iti,
mati nedazim aruem a gamizi a tu,
ezi ghuariam aruem apazazima a zuamira puvati.
E boghimra otivigha fofozir muziarim iti.
- 10 Fomira ikezir gumamaziziba fofozir aghuiba ko nighnizir aghuariba iti.
Kamaghin, men nighnizir aghuiba ko fofozir aghuiba nin sure damuam.
- 11 “Ighuruniba ko graziba ti dipaba puvatizir nguazimin deragha aghui? Bar puvati.
Da danganir dipaba itibar deraviram aghui.
- 12 Ezi dipam dakezi, ighurunir kaba ko graziba deragha aghuir puvati.
Gumamaziziba tighar da aghoramin dughiamin, da suvighavira ikia misingi.
Grazir maba grazir kabar min zuamira midir puvati.
- 13 Gumamazizir akirim ragha God gasaraziba,
me mati grazir kaba.
Me ikuvighamin tuavimin gin zui.
Me kamaghin nighnighan marki, me deraghvira ikiam.
Puvati. Me ovengam.
- 14-15 Men nighnizir gavgavim ghaze, e deravira ikiam.
Ezi puvati, me bar tuavir aghuim ataki.
Me mati gumamazizir onganiba boghoborimin dipenimin suiragh an ghua-vanangam.
Eghti boghoborir dipenim zuamira dutughti me pazavira iregham.
- 16 Gumamazizir kaba fomira mati grazir gavgavibar min azenimin ike.
Me deraviram aghuima men biba azenimin danganiba bar dar ghue.
- 17 Egha dagiabar suigha bar gavgafi.
- 18 Eghti gumazitam grazir kaba asighti, gumamaziziba foghan kogham,
fomira grazir gavgavir mam danganir kamin ike.
- 19 Guizbangira, gumamazizir akirim ragha God gasiba, me bar akongezir arazimin dughiam bar otefe.
Egh me arighireghti, igharaz darazi otivigh men danganim iniam.*

* 8:19: Hibrun akam, ves 16in tugh a ghua ves 19in tu, a deragha migeir puvati. 8:20: Jop 4:7; 21:30

20 “Eghti gumazim arazir aghuibar amu, egh Godin damazimin arazir kuraba puvatighi,
 God akirim ragh a gasan kogham.
 Gumazir arazir kurabagh amim,
 God an akurvaghan kogham.
 21 Jop ni oragh, God nin arazibar ganti da deraghti,
 a ni damighi ni navir aghuim ikiam,
 egh ni dimiva bar akuegham.
 22 Egh a ni gifongezir puvatizir gumazamiz-iba abiraghti, me bar aghumsigham.
 Eghti gumazamizir arazir kurabagh amiba, me uan biziba sara bar ovegham.”

Jop Bildatin migirigiaba ikarvasi

9

(Sapta 9–10)

Jop, God ko akam akirasa

1 Egha Jop kamaghin Bildatin migirigiam ikara:
 2 “Guizbangira, ki fo nin migirigiam, a guizbangira.
 Gumazim Godin kotin otoghti,
 God manmaghin gumazir kamin arazimin ganiva a mikim suam,
 a nan damazimin derazir gumazim?
 3 Gumazitam God ko akabar uaning misoghti,
 God 1,000in bizibar an azangsighti, gumazir kam azangsizir katam bar a ikaraghan kogham.
 4 God nighnizir aghuim ko fofozim ko gavgavir ekiam iti.
 Kamaghin, tinara a batuegh a gafiragham?
 Gumaziba puvati.
 5 Egh an aningagheghamin dughiamin, a zuamira nighsiabagh isivaghsivazi, da zui,
 egha bar moghira dagh asighasisi.
 6 A nguazim gavgavim a daningasa bizibagh nobaghnobazima,
 nguazim puvira ivazvasi.
 7 A pura aruem mikemeghti, a isiraghan kogham.
 A mikovezibar angazangariba apazaghti e dar ganan kogham.
 8 A uabi overiam pin aneti.
 Ezi ongarim dipirima, an a gisin arui.
 9 God mikoveziba bar dar ingarizi,

da vaghvagha ziaba iti, mati Guezam ko lavibam ko sautin amadaghan itir mikovezir igharaziba.
 10 A digavir kuram gamir bizir guar aviribagh ami,
 ezi da bar en fofozim gafira.
 Ezi digavir kuram gamir arazir an amiba, e da mengiva avegham.
 11 “God nan boroghira izi na gitagh mangiti, ki an ganighan kogham.
 12 A bizir tizim gifonge, a puram a iniam, gumazitam an anogoroghan kogham.
 Eghti tina an azangam, Ni tizim gami?
 13 God uan aningagharimin suizi puvati.
 Rahap uan roroaba ko, a me gamizir arazim ni an gani.
 God apansir kaba dikabirazi, me an apengan iti.
 14 Ki gavgaviba puvati, egh tong Godin akam ikaraghan kogham.
 Egh ki Godin kotin tugh, ki migirigiar manatamin a mikimam? Ki akaba puvatigham.
 15 Ki gumazir arazir kurabagh amir puvatizim,
 egh ki Godin kotiamin aven, migirigiatamin a ikaraghan kogham.
 Godra gumazamiziba tuisizir gumazim, egh a na isi kot darigham.
 Ki fo, ki ua tuaviba puvati, egh ki an azaraghti a nan apangkuvigham.
 16 Egh ki kotin akam akirsi an diaghti a izeghiva,
 ti kotiamin, nan akam bareghan kogham.
 17 An aminir ekiam ko amozimin na abinasa aning amadi.
 Ezi ki kamaghin nighnisi, ki osimtiziba puvatizi,
 a na gasighasighavira iti.
 18 “God tong na ataghirazir puvati, ezi ki avughsezir puvati, kamaghin ki mizazim isavira iti.
 Ezi bizir a na gamir kaba, da na gamima, ki osiavira iti.
 19 An gavgavimin ababanim, nan gavgavim bar a gafira.
 Egh ki kotin akam akirsi nighnighi, tinara a inigh kotin izam?* Puvatigham.
 20 Ki arazir kuratam gamizir puvati, egha ki bizitamin osimtizir tam itir puvati,
 egh ki kotin mangi nan migirigiaba ikuvighi, God nan akam giraghti, ki deraghvira kot damighan kogham.

8:21: Jop 5:22; Onger Akaba 126:1-2; 132:16 8:22: Jop 18:14; Onger Akaba 132:18 9:2: Jop 4:17 9:9: Jop 38:31; Amos 5:8 * 9:19: Hibrun akar datirighin itim ghaze, “Tinara na inigh kot bagh izam?” Ezi gumazir aviriba ghaze, Bar fomira akar kam, “Tinara a inigh kot bagh izam?” a itima, gin gumazir maba Hibrun akamin a giragha an osiri.

- ²¹ Guizbangira, ki bizitam pazava a gamizir puvati.
Egha ki nighnisi, ki pura bizir kinim,
egha uan ikirimirir kam ki bar an aghua.
- ²² Ki fo, e bar magh ghue, gumazir kuraba ko gumazir aghuiba sara,
God bar e agivam.
- ²³ Eghti dughiar kuram gumazamizir aghuibagh asighasighti,
a men osimtizim dipova an ingiarva akam.
- ²⁴ God gumazir kuraba ataghizi me nguazir kam gativagha an gari.
Egha jasbar nighnizibagh amima, da onganigha deravira kotiabagh amir puvati.
God ti bizir kabar amuti, da otivan koghti, tinara dar amuti da otivam?
- ²⁵ “Nan dughiar ki angamira ikiamiba, da atamra ghua gefi.
Da puvira ivemara gumazimin ive-marim gafira.
Kamaghin amizi, ki ua dughiar aghuim bativan kogham.
- ²⁶ Dughiar kaba atamra gefi, mati kurim ongarimin atamra ivemari,
egha mati isam asizimin suighasa tu-igha zuamira izaghiri.
- ²⁷⁻²⁸ Kamaghin deragham, ki uan navimin itir osimtizim gin amadagh,
bar akongegh deravira ikiam.
Ki kamaghin damuasava amua,
egha osimtizir kam ko mizazir kam uam aningin atiati.
Ki fo, God, ni nan gari, ki nin damazimin gumazir kuramin min iti,
kamaghin ki atiati.
- ²⁹ Kamaghin ki tizim su uabi mikim suam, ki gumazir aghuim?
Nan migirigiaba pura biziba, ezi ki bar amira.
- ³⁰ Egh ki nin damazimin zueghsi, sopin bar aghuim inigh mangi,
dipar dikiriamin uabi rueghti,
- ³¹ ni na isi mozir konir beghneazim itimin na kunighti,
nan mikarzim bar pughpurigham.
Kamaghin, ki ti pura uabi ruegham.
Eghti nan korotiaba suam, ki ti bizir bar kurar mam,
egh nan mikarzim aghuagham.
- ³² “God ti pura gumazir kinitam amuai,
ga ti kotiabar ghua uan migirigiaba akirai.
- ³³ Ezi gumazir gan osimtizim baragh a tuisighamiba puvati,

- a gan migirigiaba tuisigh gan adarim akiram,
³⁴ egh Godin mikimti, a ua na misoghan kogh, egh puv na damuan kogham,
egh an atiatingan na daningisi, bizir kurabar amuan kogham.
- ³⁵ Kamaghin damuamin gumazitam ikiti, ki ua Godin atiatingan kogham,
egh a ko uan osimtizim deravira a mikimam.
- Guizbangira, ki kamaghin fo,
ki bizitamin osimtizitam itir puvati.”†

10

Jop uan ikirimirir bar an aghua

¹ Jop ua kamaghin migei:

- “Ki angamira ikian bar aghua.
Ki aremeghti deragham.
Kamaghin ki uan navir averiamin aven itir osimtizir ekiar kamin gun mikimvira ikiam.
- ² Ki kamaghin Godin mikimam, ni pura kotin na tuisighan marki.
Ni nan atariva, nan osimtizimin gurara na mikimasa ki ifonge.
- ³ “Gumazir ni uabi ingariziba, ni paza me gamir arazim ko arazir kurar ni me gamiba,
ni manmaghin nighnisi, da deraz, o?
Egha arazir kurar gumaziba damuasa nighniziba,
ni da bagha ifongezir arazim, a deraz o?
- ⁴ Ni ti e gumaziba bizibar gari moghin, ni dar gari,
ni arazir kabanang gami.
- ⁵ Ezi manmaghin ami, ni en min dughiar otevimra ikegh ovengam o?
Ti puvatigham.
- ⁶ Ezi ni manmagsua pamten nan arazir kuraba ko osimtiziba buriasa ingari?
- ⁷ Ni fo, ki bizitamin osimtizitam itir puvati.
Ezi ni mizazim na gasi.
Egha ni fo, gumazitam nin dafarimin ua na inighan kogham.
- ⁸ “Ni uabi nan inivafizimin ingari,
egha datirighin, ni ua na gasighasisi.
- ⁹ Ni nighnigh, ni gumazim nguazir minemin ingarizi moghin,
ni nan ingari.
Ezi datirighin mamaghin ami?
Ni ti na damighti, ki ua nguazir minemeniam gavaghasa?
- ¹⁰ Ni nan afeziam gamizi, a navim nan amebam ganingizi,
ki an borir mitarimin aven otoghava aghui.

- 11 Ni aghariba ko agiriba nan inivafizim gati, nan mikarzim gavgafi, ezi ni nan agiriba ko aghariba avasa, tuziba ko inim nan inivafizim gati.
- 12 Ni ikirimirir angamira itim na ganiga, bar nan apangkufi.
Ni na geghuvima, ki angamira ikiavira iti.
- 13 Ezi ki fo, ni na geghuvir dughiamin, ni ua pazi na damuamin nighnizim iti.
- 14 Ni bar deravira nan garavira iti, eghti ki arazir kuratam damighi,
ni nan arazir kuram gin amadaghan kogham.
- 15 Ki arazir kuratam damighi, guizbangira ni pazi na damigham.
Egh ki arazir aghuim damigh, kamaghin nighnighan kogh suam,
ki gumazir aghuim. Puvati.
- Osimtizir na bativiba bar na gasighasighizi, ki bar aghumsiki.
- 16 Egh ki bar akuegh suam, ki gumazir aghuim,
eghti ni zuamira nan agiragham,
mati laion asizimin agiragha a misoghezi an areme.
Egh ni na abinsi, digavir kuram gamir arazir aviribar amuam.
- 17 Ni uan aningagharim akakaghsi, ni osimtizir avirim amangam.
Nin aningagharim ekiva nizazir ekiam na daningam,
mati midorozir gumazir bizir ekiam na misoghasa otivaghiravira iti.
- 18 “God, ni tizim bagha na ataghizi amebam na bate?
Kamaghin deraghai, ki uan amebamin navimin aven aremezi
gumazitam o amizitam nan ganighan koghai.
- 19 Ki amebamin navir averiamin aremezi me maghira modogha na inigha ghua,
matmatiamin mozim in afaghai.
Arazir kam, mati ki nguazir kamin otozir puvati.
- 20 Ezi God, ni fo, nan dughiam bar ofefe, kamaghin ni uam osimtizim na daningan marki.
Ni na ateghti, ki tong navir amirizimin ikegh ovengam.
- 21 “Egh gin ki nguazir kam ategh mangi nguibar bar mitarmangizimin ikiam, egh uamateghan kogham.
- 22 Nguibar kamin itir biziba, da deragha itir puvatigha bar ikufi.

Egha angazangariba bar moghira puvati, kamaghin amizi, mitarmemra nguibar kam avara.”

Sofarin migirigiaba

11

(Sapta 11)

*Jop navim giraghti,
God uam an apangkuvigham*

¹ Ezi Sofar Naman kantrin gumazim, a kamaghin Jop migei:

²⁻³ “Jop, ni migirigiar bar avirim gami,
Ni ghaze, nin migirigiar kaba ti e damuti,
e suam ni gumazir aghuim.

Ni ti ghaze, nin migirigiar onganir kaba e damuti,
e akabar kumigham.

Ni nighnizir aghuir aviriba paza dav keme.
Gumazir ni damuti, ni ti uan akar kabar aghumsizim iniamin tam itir puvati.

Ki uan akam dukuagham kogham.
Ki ti nin migirigiaba ikaragham.

⁴ Ni ghaze, migirigiar ni amizir kaba, da bar migirigiar aghuiba.

Egha ni uaghan arazir kuratam gamizir puvatigha, Godin damazimin dera.

⁵ Ki kamagsua bar ifonge,
God uabi nin migirigiar kaba ikarvaghti deragham.

⁶ Egh a nighnizir aghuim ko fofozir aghuimin mingarimin gun ni mikimasa, ki ifonge.

Bizir aviriba mogomemin iti, kamaghin gumazamiziba deragh dagh foghan kogham.*

Jop, ni kamaghin foghasa ki ifonge, God dughorir amirazim nin ikiava,
arazir kurabar osimtiziba ko magh ghuezir osimtizir ekiatam ni ganingizir puvati.

⁷ “Godin Gavgaviba Bar Itimin fofozir aghuiba ko nighnizir aghuiba,
ni ti bar dagh fogha iti? Puvati.

Egha ni ti an fofozimin mitaghniabar abaragha iti?

Bar puvati.

⁸⁻⁹ Godin fofozimin ababanim, Godin Nguibamin min bar pin iti.

Egha Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibam gafiragha bar vin mar iraghu.

Godin fofozim bar ruaragha, nguazir kamin danganir mikebaba bar dagh afira.

Egha bar ekevegha ongarimin mitaghniaba bar dagh afira.

Ni manmaghira Godin nighnizim ko fofozim gifogham? Ti puvatigham.

* 11:6: Hibrun akam, vezin kam deragha a migeir puvati.

- 10 God izi ni inigh kotin mangiva ni isi kalabus datighti,
tinara a mikim suam, markiam?
- 11 God ifavarir arazibagh amir gumazamizibagh fo.
A men ganti, me arazir kurabar amuti, a me tuisigham.
- 12 Ni ganti, donkin amebam gumazir bori-tam bateghan kogham.
Kamaghira ni ganti gumazir nighnizir aghuim puvatizim,
manmaghin fofozir aghuim ko nighnizir aghuim iniam?[†]
Bar puvatigham.
- 13 “Jop, ni navim giragh uan agharimning fegh God ko mikimiva an azangsighti, a nin apangkuvigh nin akuraghham.
- 14 Ni arazir kuratam damigh, egh akirim ragh uan arazir kuram gasaragh.
Egh arazir kuram ateghti, a ua izi nin purirpenimin aven ni ko ikian marki.
- 15 Ni kamaghin damigh uam osimtiziba puvatigh bar akuegham.
Egh ni gavgavigh bizitamın atiatingan kogham.
- 16 Egh ni uan osimtizim ko mizazim gin amadaghham.
Egh ni uam aning ginighnighan kogham,
mati aperiam ivemara ghua fanem giraghuzi,
gumazamiziba a bakinighniki.
- 17 Nin ikirimirim igiamin otogham.
Egh bar deraghham, mati aruem pazaghar torimin ikia deraghavira sir-agma gari.
- Ezi osimtizir ni batozir kaba mati dimagarimin mitarmer ekiam, da ua nin ikian kogham,
mati aruer igiamin mizarazim.
- 18-19 Egh ni fogham, God bar deraghvira ni geghuvam.
Eghti nin ikirimirim amiraghirighti, ni gavgavigh ikiam.
Ni bizitamın atiatingan kogham,
kamaghin amizi, ni dakuamin dughiam, ni bar deravira dakuam.
Gumazir aviriba uarir akurvaghshi izi nin azangsigham.
- 20 Gumazamizir arazir kurabagh amiba, me akurvazim bagh gan ikivira ikiam.
Eghti puvatigham.
- Me Godin aningagharim gitaviraghshi tuavir aviriba buriam.
Eghti bar puvatigham, me damuva avegham, ovevemra me bativsi me a mizuam ikiam.”

Jop, Sofarin migirigiaba ikarvasi

12

(Sapta 12–14)

- Jop uan namakabar migirigiabar aghua*
1 Jop kamaghin Sofarin akaba ikarvasi:
- 2 “Bar guizbangira, ia 3plan namakar kaba, ia nighnizir aghuim ko fofozir aghuim iti.
Egh ia ti aremegh nighnizir aghuim ko fofozir aghuim sara,
inigh mangi bar givaghham.
- 3 Ti puvatigham. Kirara, ki uaghan fofozim iti.
Ian fofozim nan fofozim gafirazir puvati.
- Ia migeir biziba,
gumazamiziba ti bar dagh fogha gifa.
- 4 “Ezi datirighin ia nan namakaba, ia na dipofi.
Ki arazir aghuibagh amua, Godin damazimin arazir kuratam gamizir puvati.
Egha ki fomira ia ko migeir migirigiaba, a da barasi.
Ezi ia datirighin iza na dipova nan ingaravati.
- 5 Gumazamizir deravira ikia osimtiziba me bativir puvatiziba,
me gumazamizir onganarazibagh amua osimtiziba itibar ingaravati.
Me mati gumazamiziba tuvavimin gumazir mamın garima, a irasava amima,
me bar a munamadazi, a degiaghiri.
- 6 Ezi okimakiar gumazamiziba ko Godin akaba batozir gumazamiziba,
men ikirimirim a dera.
Me uan fofozim ko gavgavimin garima,
bizir kamning me bagha ikirimirim aghuim gamima, an otifi,
ezi bizir kam mati men asemin min oto.*
- 7-8 “Ia mangi asiziba ko kuaraziba ko osiribar azaraghti,
me ian sure damu.
Ia ifueghiva, uaghan mangi nguazir kamın azaraghti,
a Godin Arazibar gun ian sure damu.
- 9 Ikiavira Itir God ingarizir bizir kaba bar, da an amir bizibagh fo.
- 10 Gumazamizibar ikirimirim ko bizir a ingarizir igharaziba sara,
da bar an dafarimin iti.
- 11 “En akatoriba dagheba apa dar isingtizim barasi, daghem isingiz, o a ikufi.

[†] 11:12: Hibrun akam, vezin kam deragha a migeir puvati.
puvati.

* 12:6: Hibrun akam, vezin kam deragha a migeir

Kamaghira en kuariba, migirigiaba barazima, e bar deravira da tuisisi.

¹² Guizbangira, gumazamizir ghuriba nighnizir aghuiba ko fofoziba iti.

¹³ Ezi Godin nighnizir aghuim ko fofozim, gumazamizir ghuribar fofozim bar a gafira.
Egha uaghan gavgavir ekiam iti.

¹⁴ “God bizitam gasighasighti, gumazitam uam an ingarighan kogham.
God gumazitam kalabus datighti, gumazitam ua a inghan kogham.

¹⁵ Egh God amozimin anogoreghti, aruer ekiam otoghti, nguazim bar misigh gavgavigham.
Egh an amozir avirim amangti faneba bar aperiar ekiaba otivti,
dipam nguazimin danganir aviriba avaragh dagh asighasigham.

¹⁶ God gavgavir ekiam iti.
A bizir guar aviribar amuamin fofozir avirim iti.
Gumazamizir akar ifavaribav geiba ko gumazamizir akar ifavaribar gin zuiba, me bar moghira Godin agharimin iti.

¹⁷ Gumazir nighnizir aghuiba atrivibagh anidiba,
God men nighnizir aghuariba batozima,
me onganigha bibiabaram arui.
Egha a uaghan jasbagh amima,
me ongani.

¹⁸ God atrivibar ingangaribar me agefi,
ezi me ua atrivir korotiaba azuir puvati.
Me pura ingangarir gumazir kinibar min inir kiniba iti.

¹⁹ A ofa gamir gumazibagh amima, me onganigha bibiabaram arui.
Egha a gumazir ekiaba abiri.

²⁰ Nighnizir aghuiba isa gumazir dapanibagh anidiba, God men akatoribar kumi.
Egha gumazamizir ghuribar nighnizir aghuim ko fofozim batosi.

²¹ A gumazir dapaniba abira paza me gami, egha gumazir gavgavibar gavgaviba agefi.

²² A bizir mogomebagh amima,
da azenibagh iri.
Egha an angazangarim gamima,
a bar mitarmangizir danganibar otivima, danganir kaba bar angazangari.

²³ A kantribagh amima, da gavgava ziaba iti.
Egha a gin uam adagh asighasisi.
A kantribagh amima, da otiva bar gavgafi,
egha gin a dar gumazamiziba inigha ghua kantrin igharazibar me kalabus garisi.

²⁴ A kantribar gumazir dapanibar nighnizir aghuiba batoghezi,
me onganigha puram arui,
mati me danganir biziba puvatizimin puram arui.

²⁵ Me mati gumazim danganir mitarmemin ikia tuavim buria pura suighsuisi.
Egha a me gamima, me dipar onganiba apir gumazamizibar min purama aghuavtifi.”

13

¹ “Guizbangira, ia migeir bizir kaba, ki fomira da baregha dar ganigha gifa.
Ki bizir kabagh fogha gifa.

² Bizir ia foziba ki uaghan dagh fo.
Ian fofozim, nan fofozim gafirazir puvati.

³ Kamaghin, ki ia ko mikiman bar amira.
Ki Godin Gavgaviba Bar Itim ko mikimasa.
Ki uan osimtizir kam akirsi a ko ga migirigiabar uaning misoghasa,
kamaghin ki ifonge.

⁴ Ezi iarara, migirigiari ifavarir aviribagh ami.
Ia mati dokta gumazimin arimariam akiran fofozim puvati.

⁵ Kamaghin amizi, ia ua mikiman marki.
Ia ti akabar kumigh nimira ikiti,
gumazamiziba suam, ia nighnizir aghuim ko fofozir aghuim iti.

⁶ “Egh ia deravira kuarim atigh
nan migirigiaba baraghasa ki ifonge.

⁷ Ia akam ara migirigiari ifavaribagh ami,
egha ia ti kamaghin nighnisi, migirigiari kaba Godin akuraghham?

⁸ Ki kamaghin gari, ian nighniziba ti Godin akuragh na abinasa.

⁹ God ia tuisigh deravira ian araziba ko nighnizibar ganti ia deravira ikiam, o puvati?
Ia ti gumazamizibagh ifari moghin God gifaram o? Bar puvatigham.

¹⁰ Ki fo, ia pura Godin akurvagh na abinsi navir averiamin na ginighnighiti,
God ian ataram.

¹¹ Eghti ia an gavgavir bar ekiamin gan bar atiatigh akongam.

¹² Aghuzir akar fomira ikeziba ia dav keme,
da pura biziba, mati averenim.
Ia kotin aven migeir akaba,
da gavgaviba puvati, mati beghneazim.”

Jop kamaghin atiatir puvati, God a misueghti an aremegham, kamaghin Jop mikiman atiatir puvati

¹³ Jop ua kamaghin migia ghaze:

“Ia akabar kumighti ki uabira mikimam.

- Bizir manam na bativsi, a mar na batif.
Ki uan akam dukuaghan kogham.
- 14 Ki atiatir puvati, ki Godin mikimasaviram amua iti.
Egh ki aremeghsi, a dera, pura bizim, ki aremegham.
- 15 A dera, God na misueghti ki aremeghasa ifonge,
eghti ki a mizuamiva nighnizir gav-gavim an iki mamaghira ikiam.
A nan ganti, ki an damazimin an gun mikim suam,
ki arazir kurabagh amir puvati.*
- 16 Gumazir arazir kurabagh amitam Godin guamin izan kogham.
Ki a mikimsi atiatingan koghti, a tuavir kamin na gifogh suam,
ki gumazir arazir kuratam gamizir puvatizim.
Egh a nan apangkuvigh nan akurvaghti ki deravira ikiam.
- 17 Datirighin ia deravira kuaribar arigh na baragh.
Eghti ki uan nighnizimin aven itir bizimin gun mikimasa.
- 18 Godin mikimamin migirigiaba, ki dagh fozi da iti,
ezi ki fo, Godin damazimin ki osimtiziba puvati.
- 19 Tinara na ko ga migirigiabar uaning misoghiva, na mikim suam, ki arazir kuram gami?
Tav ikiti, ki akam dukuagh, egh nimira iki aremegham.
- 20 "O God, bizir pumuningra ni aningin na damuasa, ki nin azangssisi.
Ni nan azangssizir kamning gifueghti, ki nin atiating egh nin mongan kogham.
- 21 Nan azangssizimning kamakin.
Ki kamaghin ifonge, ni uam osimtizim na darighan marki.
Egh atiatim na ganidir bizir kurabar amuan marki.
- 22 Ni kamaghin damigh, egh nan diagh na mikimti, ki nin migirigiaba ikarvagh.
O puvatighti, ki faragh ni mikimti, ni nan migirigiam ikaragh.
- 23 Ki arazir kurar manaba ko osimtizir manabagh ami?
Ni bighivira na mikimasa ki ifonge.
- 24 Tizimsua, ni akirim ragha na gasara?
Ni tizim bagha nan apanimin min na gami?
- 25 Ki mati raizin misevir kinim ko grazir midiarir muziarir mam, aminim a givav amadi.

- Kamaghin, ni tizimsua atiatim na ganiga nan agintisi?
- 26 Ki igiamra ikiava amizir arazir kuraba, ni ti dagh nighnighavira iti,
egha ni arazir kurar kaba ikarvagha osimtizir ekiam na garisi.
- 27 Ni senin nan suemning ikezi, ki daruan ibura.
Ki daruti ni nan gin danganiba bar dar mangi,
egh nan dagarir nozimning deravira aningin ganam.†
- 28 E gumazamiziba mati temem, apiziba anemezi a mazigha gifa,
egha mati korotiam barareba anepa toriba a gariki."

14

- 1 "E gumazamiziba dughiar otevimra nguazir kamin iti,
egha amebam e batezir dughiamra, osimtiziba e bativavira ikia,
iza e aremezir dughiamin tu.
- 2 E mati, akimarim mizarazimin otogha, guaratizimin misir.
Egha uaghan e mati nedaziba, ghuar-iam aruem apazazi da zuamira puvaris.
- 3 Kamaghin, ni manmaghsua en araziba tuisisi?
God, ki pura bizim, ezi manmaghsua ni na isa kot gati?
- 4 E gumazamiziba nin damazimin bar mize.
Eghti tina e damighti e nin damazimin zuegham?
Bar puvati.
- 5 Ni en ikirimirim ababanim atigha gifa,
eghti e manmaghin dughiaaba ko azenibar nguazir kamin ikiam?
Gumazitam uan ikirimirim bagh ua dughiatam gisivaghan kogham.
- 6 Kamaghin, ni datirighin na ateghti, dughiar ki itimin, ki avughsi navim deragham,
mati ingangarir gumazim an ingangarim guaratizimin givazi an navim dera.
- 7 "Ki fo, gumazitam temem okeghti,
a ua ghuzim anangamin tuavim iti.
- 8 Tememin povim mising magiriti an biba kurigham,
- 9 eghti nguazim dipam ikiti, ghuzir igiam temer dakar me okezimin otogham.
Egh an aghung aguaba asi mati temer igiam.
- 10 Ezi e gumazamiziba kamaghin puvati,

* 13:15: Gumazir maba ghaze, E vezin kam kamaghin a giragham, "Egh a faragh na misueghti ki aremeghsi, ki bighivira an damazimin a mikim suam, ki arazir kuratam gamizir puvati, egha ki a mizuai, eghti a nan apangkuvigham." † 13:27: Hibrun akam, vezin kam deragha a migeir puvati.

- e ovegezir dughiam e bar givagham,
eghti igharaz darazi uam en ganan
kogham.
- 11 Dipar akareba ko dipar ekiaba dughiar
mabar bar dakegham.
- 12 Kamaghira gumazamiziba ovea ua
dikavir puvati,
egh mangi overiam givamin
dughiamin,
me kamaghira ikiti bizitam me
gaghuraghan kogham.
- 13-14 “Gumazamizir oveaghueziba, me ti ua
ikirimirir igiam iniam?
O God, kamaghin deragham, ni
Gumazamizir Oveaghuezibar
Nguibamin na modogh mangi, nin
aningagharim bar amiraghamin
dughiamin tugh.
- Egh ni ua dughiatam, na ginighnighsi a gin-
abagh.
- Eghti ki pura ni mizuam iki mangiti,
dughiar ni na ataghiraghasa
misevezim otogham.
- 15 Egh dughiar kamin, ni uabira uan in-
gangarim ginighnigham, kar kirara
ni nan ingari.
Egh ki ua nin boroghin ikisi ni bar
ifuegham.
- Kamaghin amizi, ni nan diaghti,
ki nin akam ikaragham.
- 16 Eghti dughia bar zurara, ni nan daroriba
bar deravira dagh eghuvam.
Egh nan arazir kurabagh nighnighan
marki.
- 17 Nan arazir kurar ki amiziba, ni bar da gin
amadagh ua dagh nighnighan marki,
mati me biziba mitarim gaghuigha, an
akam ikegha dagh nighnizir puvati.
- 18-19 “Ezi bizir kaba ti otivan kogham.
Ki biziba bar dar gari da ikufi.
Mighsiar gavgaviba dipiraghira pura
nguazir kinimin oto.
Dagiar ekiaba sivaghsivagha uan dan-
ganir ikeziba ataghirasi.
- Dipamin gavgavim dagiar ekiabagh ami da
ghua sufi,
egha nguazim gikua anetera igharagha
zui.
- Ezi kamaghira, ni gari e gumazamiziba
ghaze, e deravira ikiam,
ezi ni en nighnizir gavgavir kaba
agivasa arazir guar aviribagh ami.
- 20 Ni uan gavgavimin me abiri me ariaghiri.
Egha me ariaghirir dughiam, men
guaba igharagha gari,
ezi ni me amadima me Oveaghuez-
ibar Nguibamin zui.
- 21 Eghti gin gumazamiziba ziar ekiam men
otaribar aningam o, me men ziaba
abin aghumsizim me daningam,

- eghti gumazir ovegeziba bizir kamin
ganan kogh, egh uaghan a gifoghan
kogham.
- 22 Me mati gumazir uan inivafizimra
mizazim barazim,
egha osimtizir a bativiziba bagha azi.”

Elifasin migirigiari namba 2

15

(Sapta 15)

Gumazir kuraba ivezir kuram iniam

- 1 Jop mikemegha givazi, Temanin nguibar
ekiamin gumazim Elifas kamaghin a
ikaragha ghaze:
- 2 “Jop, ki ghaze, ni gumazir nighnizir
aghuim ko fofozim itim.
Manmaghin amizi nin migirigiaba mati
aminim, ezi ni puram akam arai?
- 3 Ni e adogha ghuavira iti,
ezi nin migirigiaba deragha gumazi-
tamin akurvazir pu.
Puvati.
- 4 Migirigiari kamaghin amiba, gumazamiz-
ibagh amima,
me Godin atiativa an apengan itir pu-
vati,
egha uam an damazimin ikia a
ginighnizir puvati.
- 5 Ni arazir kuram gami, ezi bizir kam ni
gamima ni migirigiari kabagh ami,
eghti da ni amizir arazir kuraba avegh
da mongegham.
- Nin apezeperir migirigiaba bar dera,
egha mati ifavaribagh amir gumaza-
miziba.
- 6 Ni tuisighamin arazim, a nan ingangarim
puvati.
Nin akatorimra ni tuisigh pazi ni
damuti,
ni fogh suam, ni arazir kuram
gamigha gifa.
- 7 “Ezi manmaghin ami?
Tav ti nin faragha nguazir kamin otozir
puvati?
Nin amebam ni batezir dughiamin,
God ti tighar mighsiabar ingaram?
Bar puvati.
- 8 Jop, God uan Nguibamin enselba aku-
vagha me ko migirigiabagh ami, ezi ni
dughiar kamin uaghan ikia oraghiz,
o?
Ni ti uabira nguazimin itir gumazamiz-
ibar tongin, nighnizir aghuim ko fo-
fozim iti?
Bar puvati.
- 9 Nin fofozim en fofozim gafirazir puvati.
Bizir tizim ni a gifo, e uaghan a gifo.
- 10 Gumazir ghurir ghurapaniba e ko iti.

- Ezi men azeniba nin afeziamin azeniba bar dagh afira.
- 11 "Jop, God nin mizazim amirvahasav ami, eghti nin navim amiragh nimira ikiam.
Ezi e nin asughasugha ni mi giava, egha migirigiar aghuiba ni ganingi.
Egha ni ti ghaze, bizir God damuamim, a pura bizim, egha ni aghua?
- 12-13 Ni digavir kuram gamigha navir averiamin aven Godin atara damazimning atiaghirigha gari, egha migirigiar kurar avirimin a gami.
Tizim nin nighnizim gasighasiki, ezi ni arazir kam gami?
- 14 "Gumazamiziba Godin damazimin zuezir puvati.
Gumazir amebam otezir tam, arazir aghuibaram amir puvati.
- 15 E gumazamiziba, enselba e gafira, ezi God men arazibar gari, da derazir puvati.
Overiamin itir biziba da an damazimin uaghan zuezir puvati.
- 16 Ezi e nguazir kamin itir gumazamiziba, e tong bar derazir puvati.
En araziba bar ikuvigha mughuasi.
E arazir kuram damuasa bar ifonge, mati gumazim kuarim an pirima, a dipam bagha areme.
- 17 "Jop, ni deravira kuarim atigh nan migirigiaba baragh.
Bizir ki ganigha fofozim iniziba, ki dar nin sure damuasava ami.
- 18 Ki nighnizir aghuim ko fofozir aghuim itir gumazamiziba da fofozir kam ini.
Me uari uan afeziaba da fofozir kam ini.
Ezi dughiar me nan sure gamizim, me migirigiatam modozir puvati.
Me bar dar gun na mikeme.
- 19 Gumazamizir kaba uan nguazimra iti.
Ezi nguibar igharazibar gumazitam iza me ko ikia,
egha men nighnizibagh asighasighizir puvati.
- 20 "Nan migirigiam kamakin:
Gumazamizir kuraba me kamaghira mizazim ini mangi ovegham.
- 21 Me niginiba barazir dughiabar, me bar puviram atiati.
Me ghaze, bizir kurar me gasighasighaminMe
izi.
Egh me suam, osimtiziba puvati, dughiar kamin apaniba izi,
men bizibagh asighasigh men biziba okimam.
- 22 Me fo, bizir kuraba otiv bar me avam, mati mitarmem nguazim avara.
Men nighnizim ghaze, me osimtizir kam gitaghan kogham.
Egha me fo, apaniba midorozir sabamin me misoghti,
me arimighiram.
- 23 Me dagheba buriagh arui, ezi dagheba itir puvati.
Ezi me fo, dughiar ovezimin, dughiar bar kuram me bativam,
mati mitarmem nguazir kam avara.
- 24 Men nighniziba derazir puvati, me pazavira nighnigha bar atiatingi.
Bizir kam me abiragha, men nighnizibagh asighasisi,
mati atrivim uan apanibagh asighasisi.
- 25 "Me ifaghata ghaze, me Godin Gavgaviba Bar Itim bar a gafira,
egha an akaba batogha an gavgavim iriaghiriasi.
Kamaghin amizi, dughiar kurar kam, gumazamizir kurar kaba bativam.
- 26 Mati me midorozir korotiam arugha, midorozir oramin suiragha
Godin misoghasavira zui.
- 27 Me datirighin deravira ikiava mikariziba bui,
egha bizir aghuir aviriba iti.
- 28 Ezi nguibar ekier me datirighin itiba ikuvigham,
eghti men dipeniba dipirighiregh ikuvighi,
me dar ikivira ikiam.
- 29 Eghti men dagiaba ko biziba bar gevegham.
Egh gumazitam ua men ganighan kogham.
- 30 Me mitarmer osimtizir ekier kam gitaghan kogham.
Mitarmem nguazim avarazi moghin me avaragham.
Godin aningagharim me gasighasigham,
mati avim tememin isima, aminim an dafariba ko bizibagh iva tintinibar zui.
- 31 Me ifavarir arazimin suiraghavira ikia ghaze,
bizir kam ivezir aghuim me daningam.
Ezi puvati.
Me bizir aghuitam inighan kogham.
Men ifavarir arazimra, mati men ivezir kurar me iniamim.
- 32 Egh me azenir aviribar ikeghan kogh ovengam,
mati temer igiam, gumaziba an oke.

³³ Gumamazizir kaba ingangarir aviribagh ami, ezi da deraghaviram otivir puvati.

Da mati wainin ikarizim wainin oviziba bati,

egha da tighar aniamin dughiam, da puram asiaghiri.

Me mati olivin temem akimarir avirim a batifi,

egha bar suaghirezi, olivin oviziba tememin puvati.

³⁴ Gumamazizir nighnizir gavgavim Godin itir puvatiziba, men adarazi pura ikiam.

Me boriba puvatigham.

Eghti gumaziba gumamazibar azangsighti, me mong apezeperir dagiaba me givezegh me gakaghonti, me me bagh arazir kuram damigh, egh dagiar kaba inigh uari bagh dipenibar ingaram.

Eghti dipenir kaba, da bar moghira isigham.

³⁵ Ifavaribagh amir arazir guar aviribar nighnizim, men navir averiabar otifi, mati borim amebamin navir averiamin otifi.

Arazir kuram damuamin nighnizim men naviba ko nighnizibagh izifa, ezi me ifavarir avirim gami.”

Jop Elifasin akam ikara

16

(Sapta 16--17)

Jop ghaze, God pazava a gami, ezi a uabin akurvaghasa Godin azangsisi

¹ Jop kamaghin Elifasin migirigiam ikara:

² “Ki zurara migirigiar kaba baragha ghua, ua da baraghan amira.

Ia tong bar nan akurvazir puvati.

³ Ia ghaze, Jop, ni kamam ara ghuavira iti.

Ni dazoghin nimira ikiam?

Ni nighnizir manam ikia, egha nimira itir puvatigha en migirigiaba baraghan aghua?

Ni en migirigiaba ikarvaghavira iti.

⁴ Ezi ki kamaghin ia mikimasa, ia nan danganim inigh, ki paza iti moghin ikiti, ki ia deragha iti moghin ikiti, arazir ia datirighin na gamir kamra ia damuam.

Ki uan apangkuvim ian akakaghsi puviram akam arangam.

Egh ki ia bativizir bizir kurar kabar digavir kuram damigh dapanim rongam.

⁵ Nan akatorimin ki migirigiar gavgavir bar aviribar ia damuti, ian mizaziba amiragh magiram.

⁶ Egha ki uabi kamaghin nighnisi, ki mikimam, o ki akatorim dukuagham, a pura bizim, arazir kam nan akuragh nan mizazim a givaghan kogham.

⁷⁻⁸ “Bar guizbangira, God bar nan gavgaviba agifa.

A na gamizi, ki bar agharim guragha gavgaviba nan puvati.

Kamaghin nan namakaba nan gara bar atigha ghaze,

ki ti arazir kuram gamizi, God nan arazir kuram ikarvagha mizazim na gasi.*

⁹ God bar nan aghuagha nan apanim gami. A bar nan aningaghegha ataribagh ivia, na gasighasisi.

¹⁰ “Gumamaziziba tuivigha na okarigha, arazir kurabar na gami.

Me na dipova nan ingaravaka egha nan koviam apese.

¹¹ Gumazir akirim ragha God gasava arazir kurar aviribagh amiba, God na isa men agharim gati.

¹² Fomira ki deraghvira ike, ezi God otogha nan firimin suiragha bar na misaraghariki, egha puv na gamizi, ki bar ikufi.

A na gamizi, ki an baribar asavamangamin abanir mamim min oto.

¹³ Ezi an midorozir gumaziba na gasavamadi.

Egha a nan navim atuzi, nan muriam suiaghirigha nguazim giri.

God tong nan apangkuvir pu. Bar puvati.

¹⁴ A nan tuavim apirigha puvira na misosi, mati midorozir gumazir gavgavim apanibar nguibar ekiam iniase pamtem misosi.

¹⁵ Fomira, ki ziar ekiam iti, ezi datirighin, ki onganarazibagh amua bar aghumsiki.

Egha uan korotiaba suegha azir korotiam aru.

¹⁶ Ki aziavira itima nan damazimning begha nan mitarmangi.

Ezi nan guam bar aghevegha igharagha gari.

¹⁷ Ki arazir kuraba puvati, ezi osimtizir kaba pura na batifi.

Ki igharaz darazi paza me gamir puvati.

* **16:7-8:** Gumazir maba ghaze, E vezin kam kamaghin a giragham, “Bar guizbangira, God, ni bar nan gavgaviba gifa. Egha ni nan adarasi, me gasighashighizi me ariaghiregha gifa. Ni na gamima, ki agharim guragha egha nan mikarzim bar amira. Ezi gumaziba nan gara ghaze, Ki arazir kuram gami, egha ni nan arazir kurabagh ikarvagha bar puv na gami.”

Egha ki God ko migeir arazim ko nan daroriba,
da bar Godin damazimin dera.

18 “O nguazim, ni oragh.

Ki aremeghti nan ghuzim ireghti, ni ghuzir kam avan bar marki.

Ni ghuzim ateghti, a puram azenimra iki, egh osimtizir kam akirsi Godin dimam.

19 Ki fo, na bagha garir gumazir mam Godin Nguibamin iti.

A fo, ki osimtizitam gamizir puvati.

A nan akurvagh,
kotin aven gavgavim nan migirigiabar aningam.

20 Nan namakaba na gifongezir puvatigha, pazavira na dipofi.

Ezi ki Godin damazimin aziavira iti.†

21 Ki kamaghsua, gumazim uan namakamin akuragha gumazir igharazim ko akam akiri moghin,
akurvazir gumazitam nan akuragh na bagh God ko mikimiva, a ko akam akiram.

22 Guizbangira, ki dughiar otevimin angamira ikiam,
ti azenir vamira, o azenir pumuningin,
ki ovevemín tuavimin mangi ua izan kogham.”

17

1 “Nan ikirimirim ikuvigha gifa, ezi dughiar ki ovengamim, a bar roghira ize.

Ezi matmatiamra na mizua iti.

2 Gumazamiziba na okarigha tuivighav ikia dibovibar na migei,
ezi ki men gari, me arazir kurar kamin na gami.

3 “O God, ni uabira nan akuragh nan kal-abuziam givezeghti ki firighirigham.
Gumazir kamaghin nan akurvaghamin tam itir puvati.

4 Ni nighnizir aghuim nan namakaba dama da batoke,
ezi me na abinasavira nighnisi.

Kamaghin, me nan akuraghan kogham.
Kamaghin amizi, ni me damighti, me deragh otivighan kogh na gafighan marki.

5 O God, ni fomira itir aghuzir akam ginighnigh,
‘Gumazitam dagiaba o biziba inisi, uan namakam puram a isi kot datigh,
egh a uan boriba ko, uan arazir kuram bagh ivezir kuram iniam.’

6 “Datirighin gumazamiziba Godin garima,

an osimtizir ekiam na ganingizi, me nan guam gipari.

Danganiba bar me na dipova kamaghin migei,

‘Ia gan, Jop arazir bar kuram gamigha osimtizir ekiam kam ini.’

7 Ki bar osemegha puviram azi,
bizir kam na gamima nan damazimning bezi,

ki deravira gari puvati.

Egha ki bar agharim gura.

8 Gumazir aghuir osimtiziba puvatiziba,
me gari, bizir kaba na bativima,
me bar digavir kuram gami.

Egha me gumazir kurabar gari, me deravira iti,

ezi bizir kam bangin men naviba bar ikufi.

9 Ezi gumazamizir aghuiba uan arazir aghuibar suiragh mamaghira ikiam.
Me arazir aghuibara damuam, mati men dafariba bar zuegha, gavgavigha mamaghira iti.*

10 “Aria, ia ua mikim.

Ki ian migirigiaba baragha fo,
ian tav nighnizir aghuaritam ko fofozim itir puvati.

11 Ki angamira itir dughiam givasava ami.
Bizir ki damuasa bar ifongeziba,
ki datirighin dar amuan kogham.

12 Ki mitarmemin ikiavira itima, nan namakaba ghaze,

‘Puvati, ni angazangarimin iti.’

Me ghaze, ‘Ni osiman marki. Aminim tiasava ami.’

Ezi ki gari mitarmer ekiam ikiavira iti.

13 Ki Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibam baghavira mizua iti,
eghti a nan dipenimin min ikiam.
Egh ki nguibar kamin dakuti mitarmem na avaragham.

14 Ki matmatiam ginighnigh kamaghin a diponam, ‘Nan afeziam.’

Apizir nan mikarzim apiba, ki kamaghin dar ponam,
‘Nan amizim,’ ko ‘Nan amebam.’

15 Ki suam, gin osimtizir kaba givaghti ki deravira ikiam,
guizbangira, ki ti puram mizuam ikiam.
Tinara na mikim suam, ki ua deragh ikiam?

Ti puvatigham.

16 Ki aremeg Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin magirigh,
egh ki ti ua deragh ikiamin tuavitam ikiam o?

Ti puvati.”

Bildatin migirigiari namba 2

16:18: Genesis 4:10; Esekiel 24:6-8

16:19: Jop 19:25

† 16:20: Hibrun akam, vezin kam deragha a migeir puvati.

* 17:9: Hibrun akam, vezin kam deragha a migeir puvati.

18*(Sapta 18)**God gumazir kuraba**ivezir kuram me ganidi*

¹ Ezi Suhan kantrin gumazim Bildat kam-
aghin Jopin migirigiam ikarvasi:

² “Jop, ni dazoghin uan akam dukuagham?
Ni deravira uan migirigiaba tuisighti, e
ni ko mikimam.

³ Ni manmagsua kamaghin nighnisi,
e bulmakaubar min ikia fofoziba pu-
vati?

⁴ Nin aningagharim nirara ni gasighasisi.
A bar bizibar ingarigha dar dangani-
bara da ariki, egh da batueghan
kogham.

A dagiar ekiabagh isivaghsivaghti, da
mangiti nguazir kinim ikian kogham.
Bar puvati.

⁵ Gumazamizir arazir kurabagh amiba, God
me gasighasisi.

A gumazamizir kaba agefi, mati gu-
mazim lam amunge.

⁶ Eghti gumazamiziba ua lamın angazan-
garimin ganti,
a ua arazir kurabagh amibar dipenibar
ikian kogham.

⁷ Gumazamizir kaba deravira itir
dughiamin me pamten arui,
ezi osimtizim me batozi, me dapaniba
avigha nimiram arui.

Me paza igharaz darazir amuasa nighnizir
aviriba iti,
ezi men nighniziba ghua meraram
asighasisi.

⁸ Me mati asiziba aruima iver ekiam dar
suisi,
egha mati asiziba, gumaziba da bagha
okorezir mozibar ghuaghiri.

⁹ Me mati asiziba azuazimin aven zui,

¹⁰ egha me mati asiziba benibar dui,
benir gumaziba asizibar suighasa
arighiziba.

¹¹ Bizir atiatir ekiam me ganidiba,
da danganir me aruibar otiva men
agintisi.

¹² “Arazir kurabagh amir gumazamiziba,
me datirighin dagheba otevegha
mitiriamra iti.

Ezi dughiar bar kuram otogha
me gasighasighasava ami.

¹³ Gumazamizir kurar kaba, arimariar bar
kuratam men mikarzibar otiv,
men soroghafariba ko bizibagh
asighasigh me damuti me ovengam.

¹⁴ Me ghaze, men dipeniba ti men
ikirimirim damuti, a bar deragham.

Ezi puvati, me puviram atiating
ovengam.

¹⁵ Me oveghti, gin men ikizimin aven tav ua
iki,
men dipenimin ikian kogham.

Eghti ikizir igharazimin gumazamiziba izi,
men dipenimin aven itir mughuriar
kuram agivsi,
pauran me salfan dagiamin ingarizim
fufugham.

Egh gin me uari dipenir kamın ikiam.

¹⁶ Gumazamizir arazir kurabagh amiba bar
givagham,
mati temem, an biba ko an aguaba
misingizi a bar misingi.

¹⁷ Eghti gumazamiziba bar me gin
amadagham.

Eghti me ua nguazir kamın ziaba pu-
vatigham.

¹⁸ Me angamira itir dughiamin, me aruemın
angazangarimin gari.

Ezi ovevem iza me batoghezi, me
nguibar bar mitarmangizimin ghue.

¹⁹ Men ikizim bar kuavaremegham,
eghti me uari men boritaba, o men
ovavir boritaba ikian kogham.
Puvati. Me bar ovengam.

²⁰ Aruem anadi naghin itir gumazamiziba
ko, aruem ghuaghiri naghin itir gu-
mazamiziba,

me bizir kurar gumazamizir kaba
batozim bareghiva, digavir kuram
damigh puviram atiatingam.

²¹ Osimtizir guar avirir kaba, gumazir ku-
rar nighnizir gavgavim Godin itir pu-
vatizibar amuiroghboriba ko,
men dipenibar aven itir darazi sara,
bar me bativam.”

Jop Bildatın akam ikarvasi**19***(Sapta 19)**Jop bar ikuvigha uabira iti*

¹ Ezi Jop Bildat ikaragha ghaze:

² “Ian migirigiaba mizazir ekiam na ganiga,
puvira na abira na gasighasisi.

Ia dazoghin migirigiar kaba ategham?

³ Dughiar aviribar ia na gasighasigha na
abiri.

Ia kamaghin amua tong bar aghumsizir
puvati.

⁴ Ki guizbangira Godin damazimin arazir
kuratam damigham,
eghti bizir kam nan bizimra, a ian
bizim puvati.

⁵ Ia ti ghaze, ia gumazir aghuiba, ezi ki
gumazir kuram?

Ia gari, bizir kurar kaba na bativizi ia
akam na gasa ghaze,

- ki arazir kuram gami.
- 6 “Ezi ki arazir kuratam gamizir puvati.
God uan ifongiamra bizir kabagh ami.
A uan iver ekiamin nan suiragha na amighiri.
- 7 Ia gan! God puvira na misoghavira iti.
Ezi a na ataghiraghasa ki pamten diava arai.
Ezi a nan dimdiam ikarvazir puvati.
Egha a guizin arazimin na gamir puvati.
- 8 A nan tuavim apirizi ki mangan asa.
Egha mitarmem gamizi, a tuavir kam avarazi,
ki tuavimin garir puvati.
- 9 A nan ziar aghuim gasighasighizi,
gumazamiziba ghaze, ki gumazir kuram.
- 10 A na gasighasigha bar na akaraghariki,
mati gumazim dipenim akaraghariki.
Ki faragha ghaze, a nan akuraghti ki deravira ikiam.
Ezi puvati, a nan nighnizir kaba bar da batoke.
- 11 God puvira nan atara egha kamaghin nighnisi,
ki mati an apanim.
- 12 A uan midorozir gumaziba amangizi,
me iza nan dipenim okarigha na ko misosi.
- 13 “God nan ikizim gamizi, me na ategha ua na ko itir puvati.
Ezi na ko itir darazi ua na gifozir puvati.
Men damazibar, ki nguibar igharazimin gumazimin min iti.
- 14 Ezi nan anababa uaghan na ataki.
Ezi nan roroaba na bakinighinigha gifa.
- 15 Gumazir fomira iza nan dipenimin ikeziba, me na ginamadagha gifa.
Ezi nan ingangarir amiziba, me ua na gifozir puvati.
Ki men damazimin nguibar igharazimin gumazimin min oto.
- 16 Ki uan ingangarir gumazibar deima,
me na bagha izar puvati.
Ki uan akatorimin migirigiar aghuibar me mikinam,
ezi puvati, me nan akaba ikarvazir puvati.
- 17 Ki mikimasava amima, nan akatorim puvira mughuasi,
ezi nan amuim, nan boroghin ikian aghua.
Ezi guizin nan aveghbuaba,
me nan gari, ki mati bizir kuram.
- 18 Nguibamin boriba na dipova na gasighasisi.
Egh ki men damazibar mangiti, me akar kurabar na mikimam.
- 19 Nan namakar bar aghuiba, me datirighin bar nan aghua.
Ki bar ifongezir gumaziba, me uaghan akirim na gasaragha na abinasava ami.
- 20 Ki bar agharim gurazi, nan mikarzim bar suiaghirigha gavgaviba puvati.
Ki bar ikuvigha, bar atam aremeghai.
Egha ki fozir puvati, manmaghin amizi ki ovengezir puvati.
- 21 “God uan agharimin na misoghezi ki bar ikuvigha iti.
Kamaghin, ia nan namakaba, e uari, ia nan kuarkuvigh deravira na damu.
- 22 Manmaghsua, God na gamizi moghira, ia pazavira na gami?
Ia gari, ki paza itima, ia tizim bagha na abinasa migirigiar aviribagh ami?
- 23 “Oio! Ki kamaghsua, ki God ko migeir akar kaba,
gumazitam bar ada isi akinafaritamin da osirighti, da ikivira iki.
- 24 Kamaghin deragham, me ti nan akaba isi, dagiatamin dagiar tuizimin da aghoregh, egh taba ainin da osirighti, da iki mamaghira ikiam.
- 25 Ki fo, nan Akurvazir Gumazim, Godin Nguibamin iti,
egh a gin nguazir kamin izi kotin aven tugh nan akurvagh na bagh mikimam.
- 26 Arimariar kuraba nan mikarzim gasighasighti,
ki da sara ikivira iki Godin ganam.
- 27 Ki uabi uan damazibar an ganam, eghti a na bagh mikimam.
Ki an ganti an nan roroamin min ikiam.
Ki guizbangira Godin ganasa nan navim bar dikavigha iti.*
- 28 “Ia ti ghaze, Osimtizir Jop bativir kamin mingarim, anarira iti. Kamaghin, e a isi kot darighamin arazim ataghiraghan kogham.
- 29 Ezi iarara, ia uari bagh ganigh.
Ian migirigiar kabanagh Godin aningagharim damuti,
a ivezir kuram ia daningiva mizazim ia gasegham.
A kamaghin damighiti, ia fogham,
gumazir arazir kurabagh amiba Godin kotin otivam.”

Sofarin migirigiar namba 2

20

(Sapta 20)

19:26: Onger Akaba 17:15; 1 Korin 13:12; 1 Jon 3:2
deragha migeir puvati.

* 19:27: Hibrun akar ves 25in ikegna ghua ves 27in tuziba,

Gumazir kuraba dughiar bar otevimin deravira ikiam

¹ Jop mikemegha givazi, kantrin Naman gumazim, Sofar kamaghin a ikarvasi:

² “Jop, ni oragh.

Nin migirigiam na gamizi, ki digavir kuram gamigha okam nighnisi.

Ezi ki nin migirigiam zuamiram a ikaraghasa.

³ Ni na akirmighasa migeir migirigiam, ki a barazi, a bar aghumsizim na ganingi.

Ezi ki bighivira nin akam ikarvaghasa.

⁴ Bar fomira God gumamaziba nguazir kam gatizir dughiamin,

tugha iza datirighin,

⁵ gumamazir arazir kurabagh amiba, dughiar otevimra, bar akuegha navir aghuim isi.

⁶ Gumamazir kabanang gumamazibar damazimin gumazir ekiabar otiva ziar ekiaba isi.

Me mati mighsiar mam, an ghuam pin mar ikia ghuariaba ko voroghira zui.

⁷ Gumamazir kaba uan buaribar mirara ikuvigham.

Egh me bar ovengam.

Eghti gumazir fomira men gara me gifoziba, me kamaghin mikimam,

gumazir kaba managh iti?

⁸ Gumazir kamaghin amiba, me irebamin min zuamira givaghti, gumaziba uam men ganan kogham.

⁹ Me ua uan nguibabar ikian kogham, eghti gumazitam ua men ganighan kogham.

¹⁰ Eghti men boriba uarir apangkuv, egh uarir akurvaghsi,

gumamazir onganarazibar azangsigham.

Gumazir kaba ikivira iki, onganarazibagh amiba da, okemezir bizir avirim uam ada ikarvagham.

¹¹ Egh me igiagara uan gavgaviba sara iki, egh zuamira puram ovengam.

¹²⁻¹³ “Gumamazir kuraba, arazir kuram bar a gifonge,

egha me anetaghiraghan aghua.

Me mati gumazim dagher isingtizim gifuegha a isa uan mizemin apengan aneti,

eghti daghemin isingtizim zuamira givaghan kogham.

¹⁴ Ezi men arazir kuram meraram asighasigham,

mati daghem gumazimin navir averiamin ghuaghira, kuruzir imezimin min otogha, a gasighasisi.

¹⁵ Gumamazir kuraba uan okimakiar arazimin dagiar aviriba ko biziba akumakua,

dar pozibav kiri.

Eghti God bizir kaba batueghti da mangam, mati gumazim dagher aghuir aviriba amegha gin ua dar misi.

¹⁶ Gumamaziba akumakuir biziba meraram asighasigham,

mati kuruzim me givima, an imezim me misozima me ariaghiri.

¹⁷ Me bizir kaba pozibav kira ghaze, Bizir kaba me damuti me deravira dapiagh bar akongegham, mati faner ekiabar dipaba izevegha emiri.

Ezi puvati, bizir aghuir kaba me bati van kogham.

¹⁸ Me bizir kaba pozibav kira ingangarir dafam gami.

Eghti God igharaz darazi ateghti me bizir kaba iniam.

Kamaghin amizi, gumamazir kurar kaba bizir kabar ivezimin suiraghan kogh, da bagh bar akueghan kogham.

¹⁹ Guizbangira, me gumamazir onganarazibar apangkuvir pu.

Puvati, me paza me gami.

Me arazir ifavarir aviribagh amua gumamazir igharazibar dipeniba isi.

²⁰ Me zurara gumamazir igharazibar bizibar gara dagh ifuegha da iniasa, egha tong avughsir puvati.

Kamaghin God me ateghan koghti, me bizir me bar ifongezir kabar suiraghan kogham.

²¹ Bizir me gara ifongeziba, me pura da isi, mati gumazim dagher aghuim apava bar anegifa,

ezi muziarir tam ua itir puvati.

Egha me dabirabir aghuim itima, men biziba deraghaviram otifi.

Eghti dughiar aghuir kam dughiar ovezimin ikegh ua givagham.

²² Me bizir aghuir avirir kaba ikiamin dughiamin,

osimtizir ekiam me avaraghti bizir kuraba bar me abinam.

²³ “Me bizir bar aghuir avirim iniam.

Eghti Godin aningagharim bar men ekeveghti,

an osimtizir avirim, amozir ekiamin min me gingam.

²⁴ God apaniba amadaghti, me ainin ingarizir midorozir sababa ko brasin ingarizir afuziba sara izam.

Eghti gumamazir kuraba, apanibar midorozir sababar ariti,

apaniba brasin ingarizir baribar me gasam.

²⁵ Eghti bariba me amikiragh men namnabar vongin otivam.

Eghti gumamazir kurar kaba uarira uan ghuzibar ganti, da barir kabar ikiti, me bar atiatigham.

26 Dagiaba ko bizir me akuvaziba bar ikuvigham, eghti mitarmem bar da avaragham.

Eghti gumazir kurar kaba uan biziba sara, avir nguazimin gumazitam atizir puvatizimin aven, bar ovegham.

27 Godin Nguibam uabi, gumazamizir kabar arazir kurabar gun mikimam, eghti nguazir kam uaghan me isi kotiam darigham.

28 God bar men aningaghe, egh a men arazir kuraba ikarvaghamin dughiamin, a men adarazi ko men dagiaba ko biziba bar moghira da kuavaremegham.

Mati aperiar ekiam otogha iza men biziba bar da inigha ghuezi, bizitam itir puvati.

29 God osimtizir kaba, gumazamizir kurabar aningasa, a dagh inabagha gifa.

Eghti me kamaghira gevegham.”

Jop Sofarin migirigiaba ikarvasi

21

(Sapta 21)

*Gumazamizir kuraba dabirabir aghuim
iti*

1 Egha Jop ghaze:

2 “Ki kamaghsua, ia deravira kuarim atigh nan migirigiam baragh.

Ia kamaghin damu nan navim damuti, a deragham.

3 Ni teghti ki mikemeka.

Ki mikemegh givaghti, ni dibovibar na mikim.

4 Ni oragh. Ki ti gumazibav gia me adoghodosi, o puvati?

Bar puvati.

Ki God ko migeima a nan akam ikarazir puvati,

kamaghin amizi, ki an osemegha nimira itir puvati.

5 Ia deravira nan gan, ia bar digavir kuram damigh,

egh mikiman akabagh asagham.

6 Ki bizir kurar na bativizibagh nighnigha, puv atiatia nisi.

7 “Tizim bagha God arazir kurabagh amir gumazamiziba ataghirazi me ikia bar ghuri?

Egha tizim bagha a me ataghirazi me gumazir ekiabar otiva gavgaviba ikia bizir aviriba iti?

8 Gumazir kurar kaba boriba ko ovavir boriba iti.

Egha me ikia borir kabar gari, me aghuava ekefe.

9 Gumazir kurar kabar amuiroghboriba deraghavira uan dipenibagh apigha, bizitam in atiatir puvati.

Ezi God uaghan ivezir kuram isa me ganiga me gasighasizir puvati.

10 Men bulmakaun apuriba navim bulmakaun amebabagh anidima, da deraviram ota nguzir gavgavibarama oti.

11 Gumazir kaba borir aviriba iti, Egha me borir kaba ataghirazi, me sipsipin nguzibar min, bizimin arua ikarara ighiabagh amuava arui.

12 Gumazir maba gitaba ko buabav sogha marvibagh ivima, da ararer aghuibagh amima, borir kaba bar akongegha ighiabagh ami.

13 Dughiaa zurara gumazir kurar kaba, dabirabir aghuim isi.

Me tighar ovegh, Gumazamizir Oveaguezibar Nguibamin mangisi, me arimariaba ko mizaziba puvatigham.

14 “Arazir kurabagh amir gumazamiziba kamaghin God migei, ‘Ni e ategh mangi.

E nin akam baragh, egh an gin mangan aghua.’

15 Egha me uaghan kamaghin migei, ‘Godin Gavgaviba Bar Itim a tina, eghti e an apengan iki an ziam fam a?

Egh e a ko mikim, bizir aghuir manatam iniam? Bar puvatigham.’

16 Gumazir kaba dabirabir aghuim ikiava, bizir avirim isi.

Ezi bizir kaba men gavgavibar otivir puvati.

Kamaghin amizi, ki kuarim atigh gumazir kurar kabar migirigiaba baragham

aghua,

egh men nighnizibar gin mangan kogham.

17 “Dughiar aviriba God ti gumazir kurabagh amima, me ariaghirir puvati.

Egha uaghan dughiar aviriba God osimtizibagh ami, da otiva me gasighasizir puvati.

A men aningazir dughiamin, a dughiar aviribar mizazim me gasir puvati.

18 God dughiar aviribar me batozir puvati, mati aminir ekiam dadar midiaribagh ivai.

19 Ia ti kamaghin mikeme,

'God afeziabar arazir kuram ikarvagha, men boriba pazavira me gami.'

Ezi ki nighnisi, arazir kam derazir puvati.
God gumazir kurabara mizazim me gasiti, me fogham,
God men arazir kurabara ikarvasi.

²⁰ Me uari uan damazibar,
Godin Gavgaviba Bar Itimin aningagharim guizin an gan a gifogham.

²¹ Egh me mangi Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin ikiva, ua uan amuiroghboribar apangkuvan kogham, me manmaghira iti.

²² "E gumazamiziba, enselba e gafira, ezi God men araziba tuisisi.
Kamaghin, tinara God e damuamin arazir aghuim bagh an sure damuam? Bar puvati.

²³⁻²⁴ Ki gumazamizir mabar gari, men dabirabimin ikirimirim, a bar dera. Me osimtiziba ko arimariaba puvatigh iki mangi, me ovengamin dughiam otogham.

²⁵ Ezi gumazamizir maba dabirabir aghuarim puvati.
Gumazamizir kaba men dabirabim deraz puvatizi, men navir averiaba bar oseme.
Me tong akongezir arazir tam itir puvatigha ghua, dughiar me ovengezimin oto.

²⁶ Ezi gumazamiziba ovia, mozimin itir dughiamin, arazir vamira me batifi.
Apiziba men kuabagh izefi.

²⁷ "Ki ian nighnizibagh fogha gifa.
Ia ti pazi na damu na abinasavira nighnisi.

²⁸ Ia kamaghin mikeme,
'Bizir guar aviriba gumazir ekiar arazir kurabagh amiba batifi,
ezi men dipeniba ko biziba bar ikufi,
ezi gumazamiziba ua men garir puvati.'

²⁹ Egha ia ti gumazir nguibar igharazibagh aruir gumazibar azangsizir puvati,
egha ia ti God arazir kurar, gumazir kuraba ganidiba bagha men azangsizir puvati, a?

³⁰ Me guizbangira kamaghin ia mikimam,
'God aningaghegh bizir kuram damighti, an otogh danganir mamin gumazamizibagh asighasighiva,
gumazamizir arazir kurabagh amibagh asighasighan kogham.

Puvati. A me ataghirazi me deravira iti.'

³¹ Kamaghin amizi, tinara gumazamizir kuraba kotin me tuisigham?
Gumazitam me isi kotiam datighan kogham,
egh gumazitam men arazir kuraba ikarvaghisi mizazim me danighan kogham.

³²⁻³³ Ezi gumazamizir kurar kaba over dughiamin, gumazamizir avirim iza uari akuva,
me afasa me inigha matmatiamin zui.
Gumazir maba men matmatiaba deravira dar gara iti.
Ezi men kuaba aghumra ireghav iti.

³⁴ Kamaghin ki fo, ia pura akam ara na gifarir gumaziba.
Ia ghaze, migirigiar kaba ti gavgavim na daningam?
Ezi puvati, migirigiar kaba tong nan akurvazir puvati."

Elifasin migirigiar namba 3

22

(Sapta 22)

Jop navim giraghti, God bar deraviram a damuam

¹ Ezi Teman nguibamin gumazim Elifas, Jopin migirigiam ikarvasi:

² "E gumazir kiniba, e ti Godin akurvaghisi, bizibar amuam o? Puvatigham.

Fofozir gumaziba uaghan puvatigham.

³ Ni ti ghaze, ni Godin damazimin derazir arazim, Godin Gavgaviba Bar Itimin akuraghti, a uan ingangarim damuam o?

Egh ni arazir aghuibara damuva, ni suam arazir kam deravira God damuam? Bar puvati.

⁴ Egh ni Godin apengan ikiva an ziam fiti, a nin atariva, ni isi kotiam darigham, o? Bar puvati.

⁵ Jop, ni arazir kurar aviribagh ami, kamaghin amizi, God nin arazir kurar kaba bagha ni tuisisi.

⁶ "Ni arazir kabagh ami. Nin akar gumaziba ni ko akam akirigh biziba inigh, ua da ikarvaghiam.

Dughiar kamin, me ua nin biziba ikarvaghamin ababanim bagha, ni men biziba isi.

Egha ni bizir kabar suiragha gavgafi, egha ua me ganidir puvati.

Marazi uan korotiaba ni ganingi, ezi ni ua da me ganingizir puvati,

- ezi me ua uan mikarzim avamin korotiaba puvati.*
- ⁷ Kuariba pirir gumazamiziba, ni dipaba me ganidir puvati.
Egha mitriaba azir gumazamiziba ni dagheba me ganidir puvati.
- ⁸ Ni gumazir ekiar ziam itim, kamaghin amizi ni ghaze, ni uan ifongiamin bizibar amuam. Egha ni gumazir igharazibar nguazir akuar maba ini.
- ⁹ Ezi amizir odiarir paba ovengeziba, iza uarir akurvaghasa nin azangsis, ezi ni men akurvazir pu.
Puvati. Ni me batozima me zui.
Egha ni borir asaghasazir afeziaba puvativiziba uaghan akurvazir aghuitam me ganingizir pu.
Puvati. Ni me abiri.
- ¹⁰ Nin arazir kaba bangin, bizir nin suigha ni gasighasighiziba otivigha bar moghira ni ekiarugha,
ni gamima, ni bar puviram atiati.
- ¹¹ Mati mitarmer ekiam ni avarazi, ni bizitamin garir puvati,
mati aperiar ekiam bar moghira ni avara.
- ¹² “Jop, ni mikovezir bar pin itibar gan.
Ezi Godin uan Nguibamin itim, a bar mikovezir kabagh afiragha pin mar iti.
- ¹³⁻¹⁴ Bizir kam nin nighnizim gamima, ni ti kamaghin migei,
‘God bizir tizim gho?’
An overiam gisin aruima, ghuariar ekiam anevarazi mitarmer ekiam a modo, ezi an en ganan kogham.
A manmaghin en araziba tuisigham?’†
- ¹⁵ “Jop, ni manmaghin ami? Ni ti tuavir ghurir kuramin mangasa gavgafi?
Gumazir arazir kurabagh amiba, me tuavir kam in zui.
- ¹⁶ Me tighar ghuram, God zuamira me agefi.
Me bar kufi, mati dipenim faner ekiamin apinimin ikia ikufi.
Egha mati aperiar gavgavim fanemin otogha dipenim gasighasigha an ingarizir temeba ko dagiaba atera ghue.
- ¹⁷ Gumazir kaba kamaghin God migei, ‘Ni e ategh mangi.’
Egha me uaghan kamaghin mikeme, ‘Godin Gavgaviba Bar Itim bizir manamra e damuam?’
- ¹⁸ Egha me kamaghin fozir puvati God uabi me ataghizi me bizir aghuir aviriba isi.
- Kamaghin amizi, ki kuarim atigh gumazir kurabar migirigiaba baraghiva, men nighnizir avirimnin gin mangan kogham.
- ¹⁹ Gumazamizir Godin damazimin deraziba gari, God ivezir kuram gumazir kurabagh anidima, me bar akonge.
Ezi arazir kuraba puvativizir gumazamiziba, me gumazamizir kurar kaba dibovir akabar me migei.
- ²⁰ Me kamaghin migei, ‘Bar dera. En apanir kaba ikuvigha gifa.
Ezi avim men dagiaba ko bizir aghuubar isi.’
- ²¹ “Jop, ni oragh. Ni datirighin God ko akam akirigh,
a ko navir vamira iki.
Ni kamaghin damighiti, a deravira ni damuam,
eghti nin dabirabim ua deragham.
- ²² An aghuzir akar a ni daningamiba, ni bar ada inigh,
egh deravira an migirigiaba isi uan navim datigh.
- ²³ Ni uamategh Godin Gavgaviba Bar Itim bagh iziti,
a nin osimtiziba bar da givagh, dabirabir aghuim ua ni daningam.
Egh ni akirim ragh uan arazir kurabagh asaragh
dar saghon iki.
- ²⁴ Kamaghin deragham, ni kantrin Ofirin inizir golin bar aghuiba isi,
danganir kurabar da makunigh.
- ²⁵ Egh ni Godin Gavgaviba Bar Itim ateghti,
a nin golin aghuiba ko silvabar danganim inigh, egh nin bizir bar aghuimin min ikiam.
- ²⁶ Ni kamaghin damigh, egh Godin Gavgaviba Bar Itim deravira ni gamizir bizim bagh bar akuegham.
Egh ni Godin damazimin navir zuruzim iki an ganam.
- ²⁷ Ni God ko mikimti, a ni baragh egh bizir ni an azangsisziba ni daningam.
Egh ni God ko akam akirizir bizibar amusi bar akuegham.
- ²⁸ Egh ni bizir manam damuasa nighnisi,
God ni ateghti,
ni bizir kam damuti, a deraghviram otogham.
Eghti God nin dabirabim damuti,
bar akongezir arazim a gizivagham,
mati an angazangarim ni gisirazi,
ni deravira gara tuavimin zui.
- ²⁹ Ni fo, gumazamizir uan ziaba feba, God me abiri,

22:9: Godin Araziba 15:7-11 † **22:13-14:** Elifas ti deravira Jopin nighnizibagh fozir puvati. Jop faragha ghaze, God gumazir arazir kurabagh amibagh asighasizir puvati. (Ni sapta 21:19-33in gan.) Egha Jop kamaghin mikemezir puvati, God gumazir kabar ganiva men araziba tuisighan kogham. **22:18:** Jop 21:16

egha uari abirir gumazamiziba, a men akurvazima,
me deravira iti.

³⁰ E fo, God gumazamizibar garima, me an damazimin bar zue, ezi a men akurvasi.

Kamaghin amizi, ni arazir kuramin osimtizitam ikian kogh, egh an damazimin bar zueghti, a uaghan nin apangkuv nin akurvaghti,
ni ovengan kogham.”[‡]

Jop Elifasin migirigiam ikarvasi

23

(Sapta 23--24)

Jop Godin kotin tuivasa atiatir puvati

¹ Jop kamaghin Elifasin migirigiam ikarvasi:

² “Ni oragh. Datirighin ki bar osemegha iti, egha bizir kurar na gasighasizir kam bagha puvira Godin mikimasava ami.

Ki guizbangira uan ararem abinasava amua,
egha bar amuava avenge.

³ Oio! God itir danganim, ki a gifogha deraghai,
egha ki datirighira bighavira ghuav an damazimin tughai.

⁴ Egha na batozir osimtizimin gun deraviram a migiai,
mati gumazim kotin aven eghari.

Ki uan kotiamin akurvaghshi,
migirigiar aviribar amuam.

⁵ Egh ki fogham, a ikarvazir manam nan migirigiabar aningam,
eghti ki an nighnizim gifogham.

⁶ Ia ti ghaze, God nan apanim damuva, uan gavgavimin na abiragham?
Bar puvatigham.

A bar deravira kuarim atigh
nan migirigiaba baragham.

⁷ Ki Godin damazimin derazir gumazim,
egh ki an guamin kotin tughti,
a nan migirigiaba tuisighiva,
deraghvira nighnigh nan akam akirigham.

A nan migirigiam baregh bighivira kamaghin mikimam, ki arazir kuratamin osimtizitam itir puvati.

Eghti nan kotiam bar givagham.

⁸ “Ame! Ki aruem anadi naghin God buri, ezi a itir puvati.

Egha ki ghua aruem ghuaghiri naghin a buriava, an apizir puvati.

⁹ God uan ingangarim not ko sautin amadaghan a gami.

Ezi ki danganir kabar ghua a buriava,
an apizir puvati.

¹⁰ Ezi God nan daroriba bar dagh fo.
Egh a bizitam na damigh fogham, ki golin min bar dera.

¹¹ Tuavir God zuim, ki deraviram an zui.
Ki tuavir kam ataghizir puvatigha igharagha zuir puvati.

¹² Ki an akam batoghezir puvati.
A na ganingizir akaba, ki bar dar gin zui.

Ki an akaba bar dagh ifongegha ghaze,
da bar dera, egha dagher isingizibagh afira.

¹³ “Ezi God uabira, a bizitam damusi nighnighi, tinara an nighnizim otevkinigham? Bar puvatigham.
A iti moghira iti.

Egh a bizitam damusi ifuegh,
a puram a damuam.

¹⁴ Kamaghin amizi, bizir a na damuasa nighnizir manaba, an adar amuam.
A nighnizir aviriba iti, ezi e dagh fozir puvati.

¹⁵ Kamaghin amizi, ki an guamin tughamin bizir kam ginighnigha, puviram an atiati.

Ki an arazibagh nighnigha, nan aghariba puvira nisi.

¹⁶ Godin Gavgaviba Bar Itim nan gavgaviba bar da agivagha,
na gamizi, ki puviram atiati.

¹⁷ Ki faragha kamaghin ikezir pu.
Puvati. Godra mitarmer ekiar kam amadazi a iza na avarazi,
ki datirighin bar pazavira iti.

Egha ki mitarmer kamin tongin ikia, an diava aravira iti.”^{*}

Jop Bildatin migirigiam ikarvasi

24

Jop ghaze, God arazir aghuim gamir puvati

¹ Jop ua kamaghin migia ghaze:

“Godin Gavgaviba Bar Itim manmaghsua, gumazir kurabar araziba tuisighasa dughiatam ginabazir puvati?

Manmaghsua nighnizir gavgavim Godin itir gumazamiziba, pura Godin kotiam bagha mizua iti?

² Gumazir arazir kurabagh amiba igharaz darazir nguaziba okimasa,

[‡] 22:30: Hibrun akam, ves 29 ko 30 deragha aning migeir puvati. 23:10: Onger Akaba 66:10; 139:1-3; Jems 1:12

^{*} 23:17: Hibrun akam, vezin kam deragha a migeir puvati. 24:2: Godin Araziba 27:17; Aghuzir Akaba 22:28; Hosea

- egha men nguaziba iniasa men
nguazir mitaghniabar ababanibagh
isivaghsivasi,
egh me suam, ka ti men nguazimra.
Me men sipsipba okia uan sipsipbar
tongin da arisi.
- ³ Gumazir kurar kaba, arazir kurar kam
gami, me borir afeziaba ovengez-
ibar, donkiba okei.
- Egha me paba ovengezir amizibar ama-
mangarizi, amizir kaba dagiaba pura
da isi, egh da ikarvaghamin dughiar
kamra,
me ua men dagiar me iniziba ikar-
vaghamin ababanimin min, men
azenibar ingarir bulmakauba isi.
Kamaghin amizi, amizir kaba
uan azenibar ingaramin bul-
makauba puvatigha, dagheba
puvati.
- ⁴ Gumazamizir dagiaba ko biziba pu-
vatiziba, gumazir kurar kaba, me
gamima me atiati,
egh me uan ifongiamin bizitam
damighan kogham.
Nguazir kamin itir gumazamizir on-
ganarazibagh amiba, me gumazir
kurabar atiati men saghon ikia uari
monge.
- ⁵ Onganarazibagh amir gumazamizir kaba,
mevzika, me mangi gumazamiziba
puvatizir danganimin ikiam.
Egh dagheba uan boribar aningsi
donkin atiabar min pamten ingar
dagheba buriam.
- ⁶ Me gumazir igharazibar nguazibar ghua
dagher bar kurabara isi.
Ezi gumazir kurabar ingangarir gu-
maziba men wainin azenibar wainin
oviziba inigh givaghti,
gumazamizir kaba mevzigh mangi
azenir kabar aru wainin ovizir nar
itiba akumakumam.
- ⁷ Me dimagaribar, mikarzir kinibar akuava
arugharusi.
Me uan mikarziba avamin biziba pu-
vati.
- ⁸ Me mighsiamin itir danganimin itima,
amozin me gizima me kumkui.
Me dipeniba puvatigha amozimin
moga dagiar ekiabar apengan iti.
- ⁹ “Gumazir kurar kaba ghua, amizir paba
ovengezibar,
borir iririvir oteba apiba, me me da
daghetui.
- Me amizir kabar amamangarizima, me
pura dagiaba isi.
Dughiar kamra, me ua me ikar-
vaghamin ababanimin min, men
borir kabar suirazi me iti.
- Egha gin borir kabagh amima, me
pura men ingangarir gumazir
kinibar otifi.
- ¹⁰ Gumazamizir kaba, mevzika, me uan
mikarziba avamin korotiaba puvati.
Me ghua gumazir igharazibar azenibar
ingara, men dagher dipenibar witbar
pozibav kiri.
Egha me uari dagheba puvatigha
mitiriam men azi.
- ¹¹ Me olivin temebar tongin ikia dar oviziba
mirmirir danganimin dagiamin da
mirmiri,
ezi olivin borem otifi.
- Ezi marazi wainin dipam iniasa wainin
oviziba dikabirir danganimin da
dikabiri,
egha me uari wainin dipar kaba apir
puvati, ezi kuarim puv men piri.
- ¹² Nguibar ekiabar aven ovengasava amir
gumazamiziba puviram arai.
Me bar ikuvigha uarir akurvaghasa ara
Godin dei.
Ezi God men osimtizir kabagh nighnizir
puvati.
- ¹³ “Gumazamizir maba God ifongezir araz-
ibar tuavimin gin mangan aghua.
Me arazir aghuibar apanim gamua da
batosi,
kar angazangarimin araziba.
- ¹⁴ Bar mizaraghara, aminim tighar tiam,
gumazir kuraba dikavigh mangi
biziba puvatizir gumazamizibav soghti
me arimighirasa zui.
Egha dimagaribar me biziba
okimasava arui.
- ¹⁵ Poroghamiba uari bakeir arazim gamir
gumaziba, me aruem bararti,
a magirighiti me mangi gumazir
igharazibar amuiba ko dakuam.
- Me zuir dughiam, me uan guaba avegh
suam,
Tav nan gan na gifoghan kogham.
- ¹⁶ Dimagarimin okimakiar gumaziba
dipeniba akara aven ghua biziba
okei.
Aruem men dughiam puvati,
kamaghin amizi, aruemin, me tiar ak-
aba asegha dipenir averiagara iti.
- ¹⁷ Gumazir kaba aruer ekiamin daruan
atiati, mati gumazir igharaziba
dimagarimin daruan atiati.
Ezi dimagarim me gamima, me bar
akonge.

18*“*Ia kamaghin migirigiari kabanang gami, ‘Gumamazizir arazir kurabagh amiba dughiar ruarimin ikian kogham. Puvatigham. Aperiari ekiam zuamira izi me inigh mangigham. Eghti God mikimti men nguazim ikuvigham. Eghti gumazitam mangi men wainin azenimin ingaran kogham.*

19 *Aruem anaga isirazima ghuariari orangtizim ghua gefi. Kamaghira, Gumamazizir Oveaghuezibar Nguibam gumamazizir arazir kurabagh amiba isi, ezi me bar gefi.*

20 *Eghti men mikarziba apizibar dagher isingtizimin min otogham. Eghti tav ua me ginighnighan kogham. Ezi men amebar me bateziba uaghan bar me gin amadagham. Eghti men arazir kuraba uaghan bar givagham.’*

21 *“Gumazir kurar kaba paza furabaghatir amizibagh ami. Egha amizir odiiarir paba ovengezibar akurvazir puvati.*

22 *Ezi God uan gavgavimin, gumazir gavgavibar akurvazima, me dughiar ruaribar iti. Egha dughiar me ghaze me ovengamim, God ua me fema me deravira iti.*

23 *God me gamima, me nimiram apiav ikia osimtiziba men puvati. Egha a zurara deravira men arazir me amibar gari.*

24 *Ezi me ziar ekiaba iti. Me dughiar oteviribar ikia gumamazizir igharazibar min zuamiram ovei. Me mati wit aghoramin dughiam otogha givazi, gumaziba aneghori.†*

25 *Nan migirigiaba guizirin migirigiaba puvatighi, tinara nan ifavarim azenim datigham? Tinara nan akagh suam, ki puram akam arai?”*

Bildatin migirigiari namba 3

* **24:18:** Sapta 24:18 ikegha ghua sapta 28:28in tu, akar kaba deragha migeir puvati, tinara akam akuni. Elifas 3plan dughiarbar mikeme, ezi Bildat uaghan 3plan dughiarbar mikimam. Ezi Hibrun akar datirighin en itim, Sofar dughiar pumuningra mikeme. E fo, Bildatin akar abuananam (a sapta 25in iti) a bar otefe. Ezi uaghan, Jopin akar otevir maba an namakar 3plan fomira gun mikemezibar mirara ghu. Ezi bizir kam bagha, fofozir gumazir maba ghaze Sofarin ziam fomira kagh ike, egha gin an ovenge. Egha me ghaze akar kam, sapta 24:18-20in iti, kar Sofarin akar otevim. Ezi e guizbangira fozir puvati, fofozir gumazir kabar nighnizim dera o puvati. Kamaghin amizi, e akar datirighin Hibrun akamin itimin gin mangam. Jop ti guizbangira akar 24:18-25in itiba mikeme, e ghaze, a akar 24:18-20in aven itiba, a namakabar nighnizibar gun migei, egha akar 24:21-25in aven itiba, a men akaba ikarvasi. † **24:24:** Hibrun akam ves 18in ikegha ghua ves 24in tu, a deragha migeir puvati.

25

(Sapta 25)

E gumamaziziba Godin damazimin pura biziba

¹ *Ezi Suhan kantrin gumazim Bildat kamaghin Jop ikarvasi:*

² *“God gavgavir ekiam ko biziba bar dagh ativaghamin fofozim ikia, biziba bar dagh amima, da an atiatia puviram agoa nisi.*

Egha a uan Nguibamin bizibagh amima, da nimira ikia dabirabar aghuim iti.

³ *An midorozir gumaziba bar aviraseme, ezi tav me mengan iburagham.*

Ezi a uan angazangarim gamizi, a danganiba bar dagh isira.

⁴ *Kamaghin amizi, e gumamaziziba manmaghin Godin damazimin deragham?*

Amebam otevir gumazir manatam, Godin damazimin zuegham? Bar puvatigham.

⁵ *Ia gan. Iakinim ko mikovezibar angazangarim e dar garima da bar ekefe, ezi Godin damazimin, da bar sufi.*

⁶ *Kamaghin amizi guizbangira, e nguazir kamın itir gumamaziziba, an damazimin zuevir puvati.*

E mati nguazimin aghuviziba.

E pura bizir kiniba.”

Jop Bildatin akam ikara

26

(Sapta 26--31)

Godin gavgavim bar en fofozim ko nighnizim gafira

¹ *Jop kamaghin Bildatin akam ikara:*

² *“Ni ti ghaze, ni gumazir gavgaviba puvatizir kamın akurvasi.*

Egha nighnizir aghuiba ko gavgaviba puvatizir gumamazizibar akurvazir gumazim.

Bar puvati. Ni tong nan akurvazir puvati.

³ *Ni ghaze, ni nighnizir aghuim fofoziba puvatizir gumamazizibagh anidir gumazim.*

- Egha ni ghaze, ni nighnizir aghuiba puvatizir gumamaziziba, ni men sure damuam.
- ⁴ Tinara nighnizim ni ganingizi, ni kamaghin bizibav gei?
Tinan duam fofozir aghuim ni ganingizi, ni kamaghin bizibar gun migei?
- ⁵⁻⁶ “Gumamaziziba ovea ghua ongarimin apengan itir Oveaghuezibar Nguibamin iti, egha me Godin mongezir puvati.
Me Godin damazimin azenara iti.
A men garima, me atiatia nisi.
- ⁷ God overiamin ingarigha pura pin anetizi, a danganir bizitam faragha itir puvatizimin iti.
Egha nguazim atizi a pura iti, bizitam an suirazir puvati.
- ⁸ God amozim isa uan ghuariabar anetizi, da amozimin suirazi, a iti.
Dipar kam bar osemegha, an osimtizim ghuariaba abizir puvati.
- ⁹ God ghuariabagh amizi,
da iza iakinir ekiam avaragha Godin atrivir dabirabim modo.
- ¹⁰ An ongarim gisin, gumazimin damazim gan mangi givaghamin mitaghnam, iver agharimin min, a gighua an osiri.
Mitaghniar kam, aruem ko dimagarim abisi.
- ¹¹ God atarir dughiamin, mighsiaba ko overiam digavir kuram gamua agoa nisi.
- ¹² God uan gavgavir ekiamin ongarim gamizi, a pura nimira iti.
A uan nighnizir aghuimin, ongarimin itir kuruzir aser ekiam Rahapin gavgavim dikabira.
- ¹³ God uabi aminir ekiam amadazi a iza ghuariabagh ivarazi,
overiam uam angazangari.
Egha a uan dafarimin kuruzir aser ekiam birazima,
an areme.
- ¹⁴ Bizir an amizi otivizir kaba, da an gavgavir ekiamin pura bizir muziariba, e da baragha dar gari.
Eghti God bar uan gavgavim en akaghti, e akatam bar a mikiman iburagham.
Bar puvatigham.
Godin gavgavim bar ekefe.”
- ² “Godin gavgaviba Bar Itim arazir aghuimin na gamizir puvati, ezi ki datirighin paza iti.
A kotin deravira na baragha na tuisighizir puvati,
kamaghin amizi, a na gamizir arazibar ki adarim an iti.
Egha Godin zurara itimin ziamin ki guizbangira migei,
³ dughiaabar zurara God na ataghizi, ki angamira ikiavira iti,
⁴ egha ki akar kuratam ko akar ifavari-tam uan akatorimin a damighan kogham.
- ⁵⁻⁶ “Kamaghin ia deraghvira na baragh.
Amebam na batezir dughiamin ikegha iza datirighin, ki kamaghin fo,
nan nighnizim ko navir averiamin, ki Godin damazimin deravira iti.
Ki pamten kamaghin mikimasa, ki arazir kuratam gamizir puvatigha osimtiziba nan puvati.
Ki akar otevir kabara mikim mangi egh ovegh mangam.
Kamaghin amizi, ki fo, akar ia na migeir kaba, da guizbangiram akaba puvati.
- ⁷ “Ki kamaghin ifonge, God iveziz kuram nan apanibar aningam.
An arazir kurabagh amir gumamazibar mirara me damu.
- ⁸ Gumamazizir nighnizir gavgavim Godin itir puvatigha, an gin zuir puvatiziba, God men ikirimirim agivaghti, me bizir aghuir manam iniam?
Bar puvatigham.
- ⁹ Osimtizim me bativamin dughiamin, me uarir akurvaghsi Godin dimti a me baragham, o? Bar puvatigham.
- ¹⁰ Gumamazizir kamaghin amiba, Godin Gavgaviba Bar Itim bagh bar akueghiva,
zurara dughiaabar a ko mikimam, o? Bar puvati.
- ¹¹ “Ki ian sure damighti ia Godin gavgavim deravira a gifogham.
Egh bizir a damuasa nighniziba, ki dar gun ia mikimam,
Kar Godin Gavgaviba Bar Itim.
- ¹² Ia uari Godin arazir kabar ganigha gifa.
Egha ia manmaghsua akar mingariba puvatizir kabav gei?
- ¹³ “Godin Gavgaviba Bar Itim, gumamazizir kuraba ko paza igharaz darazigh amir gumamaziziba, a iveziz kuram me bagha an abaragha gifa.
Egh mizaziba ko osimtizir kaba isi me daningam.

27

Jop arazir kuraba puvatigha ua bagha pamten migei

¹Jop ua kamaghin migei:

14 Gumazir kaba borir aviriba ikiti,
apaniba borir kabav misoghti me
arimighiram.
Egh me zurara dagheba puvatigham.
15 Eghti gumazir kurar kaba arimighireghti,
men ikiavira itir adarazi arimariam
me damuti,
me uaghan arimighiregham,
eghti men amuir odiariba me bagh
azian kogham.
16 Gumazir kuraba silvan dagiar avirim ko
korotiar avirim akumakum,
nguazir minemniabar min, uan
dipenibar dar pozibav kinam.
17 Eghti gin gumazamizir Godin damazimin
deraziba izi,
men korotiar aghuiba ko silvan
dagiaba abigh uari daningam.
18 Gumazir kurar kaba dipenir aghuibar in-
gari,
ezi dipenir kaba, dughiar ruarimin
ikeghan kogham.
Da mati boghoborir dipeniba ko averpenir
azenibar itim.
Da zuamira dipirighiregham.
19 Me dimagarimin dakuasava amua
garima, men biziba bar avirasemegha
deravira iti.
Egha mizarazimin me osegha gara
digavir kuram gami,
Ame! Men bizir avirir kaba ua itir puvati.
Ezi me bar bizibagh asa.
20 “Bizir kuraba aperiamin min, me aviti me
puv atiatingam.
Bizir kaba ua ikian kogham, mati
aminir gavgavim dimagarimin
otogha dagh ivaragha ghu.
21 Aruem anadi naghin izir aminim me asir-
afagha me inigha ghuzi,
me ua uan danganimin itir puvati.
22 Aminir kam uan gavgavir ekiam sara me
givai,
ezi me ari mangasa pamtemin ingari.
23 Egha me aminir kam batoghan ibura.
Aminim men ingarava aka dafaribav
sogha,
bar me batoke.”*

28

*E nighnizir aghuim ko fofozim danganir
manamin an apigham?*

1 “Gumaziba gol ko silva iniasta nguazimin
aven mozir bar konibagh tui.
Egha gol ko silva tuamin danganibar in-
gari, eghti avim dar minezibar isighti
da bar zuegham.
2 Egha me ain buria nguazim gutui.

Me nguazir torimin dagiaba isa da
tuema kapa otifi.
3 Me nguazimin mozibagh tuima, dar toriba
vin mar uaghiri,
eghti me ain itir dagiaba buriam.
Me lambagh abuava mozir kabagh tui,
ezi angazarim mozimin itir
mitarmem batozima,
dagiaba azenara otivima, me da isi.
4 Me nguazir torir kaba, saghon mar ada
okori,
danganir kaba, gumazir igharaziba dar
zuir puvati.
Me uarira ikia ingari.
Me nguazir torir kabar beniba uari
dafegha dar suigha, uaghira mangi
izegh gamua ingangarim gami.
5 Gumazir igharaziba, nguazim gisin azeni-
bar ingara dagheba ko biziba opari.
Ezi gumazir nguazimin apengan
ingarir kaba, me dagiaba abigha
nguazim gikua a girazi,
a mati avim danganir mam bar an isizi
moghin iti.
6 Ezi gumazir kaba nguazimin aven itir
dagiabar aven Sapaian dagiar blu-
plan aghuariba isi.
Egha nguazimin aven uaghan golin
mineniam isi.
7 Isaba ko bagaba, nguazimin aven mozir
konir me ingarizibar aven garir pu-
vati.
8 Laionba ko asizir gavgavir igharaziba sara
torir kabar averiabagh aruir puvati.
9 “Gumaziba dagiar gavgaviba itir dangani-
bagh kuava,
mighsiaba abizi da bar iraghue.
10 Me dagiabar aven dipar tuavibar ingari
moghin, dagiaba aghora averara zui.
Egha me aven ghua garima, dagiar
aghuir ivezir bar pin koziba iti.
11 Me mozibagh ku ganti, dipam danganir
kamin otivti me anepirigham,
eghti dipam nguazir torim gizivaghan
kogham.
Eghti bizir aghuir nguazimin aven mon-
geghav itiba,
me da asigh azenim datigham.

12 “Ezi e managh mangi fofozir aghuarim ko
nighnizir aghuarim iniam?
Fofozir aghuim ko nighnizir aghuim
iniamin nguibam managh iti?
13 Guizbangira fofozir aghuarim ko
nighnizir aghuarim bizir bar ekiam,
egha dagiar ekiaba ko bizir igharaziba
bar dagh afira.

* 27:23: Akar ves 13-23in itiba, akar otevir avirir Jopin namakar 3pla fomira gun mikemeziba mirara ghu. Kamaghin amizi, fofozir gumazir maba ghaze, kar Jopin akaba puvati, kar ti an namakar kabar mavin migirigiaba.

Ezi gumazamiziba bizir kam deraviram a gifozir puvati.

Ezi fofozim ko nighnizir aghuarim nguazir kamin gumazamizibar tongin itir puvati.

14 Ongarim ko an apengan itir danganir bar koniba kamaghin migei,

'Fofozir aghuarim ko nighnizir aghuarim, aning kagh itir puvati.'

15 Golin bar aghuim a pura bizim, ni a isi ua nighnizir aghuarim givezeghan kogham.

Fofozir aghuarimin ivezim bar pin ko, eghti ni silvan aghuarimin a givezeghan kogham, silvan aghuarim, a pura bizim.

16 Ni kantri Ofirin golin bar aghuiba ko dagiar iveziba bar pin koziba, da isi aning givezeghan kogham.

17 Ni aning givesi, glasin dagiar ivezir bar pin kozim ko bizir aghuir golin in-gariziba iningham, noka, ni aning givezeghan kogham.

Da uaghan pura biziba.

18 Aningin ivezim, bar pin ikia adiarir aghuarim ko dagiar ghurghurir gav-gavir glasin min taghtazimin ivezim bar a gafira.

Pelin ivezim bar pin ko, egha pelin ivezim uaghan fofozir aghuarim ko nighnizir aghuarim givezeghan kogham.

19 Topasin dagiar iangurir aghuarir me kantri Itiopian isiba ko avimin tuezir golin aghuiba,

da uaghan fofozir aghuarim ko nighnizir aghuarim tong aning givezeghan kogham.

Bar puvati.

20 "Ezi e managhira fofozir aghuarim ko nighnizir aghuarim batogham?

Fofozim ko nighnizir aghuarim danganir manamra iti?

21 Fofozim ko nighnizir aghuarim, gumazamiziba ko angamira itir biziba sara bar men modo.

Kuarazir pin mighagha aruiba, uaghan aningin garir puvati.

22 Ovengezibar Danganim ko Ovevem uabi, aning kamaghin migei,

'Ga mong aningin sighsirir akaba baraki,

egha aningin ganizir puvati.'

23-24 "Ia oragh. God uabira nguazir kamin danganiba bar dar gara,

egha overiamin apengan itir bizibar gari.

Kamaghin, a uabira fofozim ko nighnizir aghuarim itir danganim gifo.

Egha tuavir aning bagha zuim gifo.

25 Bar fomira, God nighnigha aminimin gav-gavimin abara,

egha uaghan nighnigha ongarir ekiam ikiasa, a dipabar ababanim ati.

26 Egha a uaghan amozim damuamin araz-iba ariki,

egha onimarim taghtagh mangamin tu-avim ati.

27 Bizir kabar gin God nighnizir aghuarimin gara an araziba bar da tuisisi.

Egha nighnizir aghuarim gamizi a tugha gavgavizi a ghaze, a bizir bar aghuim.*

28 Egha God kamaghin gumazamizibav gei, 'Ki ian Ekiam. Gumazir nan atiatia nan apengan ikiava arazir kurabar gin

zuir puvatizim, gumazir kam nighnizir aghuarim ko fofozim iti.'"

29

Jop uan dughiar aghuir faragha ikezim ginighnisi

¹ Jop ua kamaghin migei:

2 "Oio. Ki uabin apangkufi, ki fomira der-
agha ikezi moghin ikiasa ifonge.

Fomira God bar deraghavira na geghufi.

3 A lam in min itima, an angazangarim na gisira.

A dimagaribar angazangarimin min tu-avim nan akakazima, ki zui.

4 Fomira, God nan roroamin min ikia, der-avira nan purirpenimin aven itir ikizimin gari.

Ki faragha gavgavigha ikezi moghin, ki datirighin ua kamaghira ikiasa ifonge.

5 Fomira, Godin Gavgaviba Bar Itim, na ko ikiavira itima,

nan boriba uaghan na ko iti.

6 Ezi nan bulmakauba ko memeba oter eborir avirim na ganingi,

ezi olivin oviziba mirmirir danganimin aven, nan olivin boreba bar izifa.

7 "Ki faragha nguibar ekiamin gumazir dapanir mamin ikia,

egha ghua nguibar ekiamin tiar akamin gumazir dapaniba ko uari akuva ikia kotiaba barasi.

8 Gumazir igiaba nan gari ki izima, me uari amikirvagha ghua saghon iti.

Ezi gumazir ghurapaniba, ziar ekiam na daningisi dikavigh tuivigham.

* 28:27: Hibrun akam, vezin kam deragha a migeir puvati.

28:28: Onger Akaba 111:10; Aghuzir Akaba 1:7; 9:10

9 Ezi gumazir dapaniba uaghan uan akabar kumigh, pura nimira ikiam.

10 Ezi gumazir bar ekiaba uaghan nan akam baraghsi, uan akabar kumigh nimira ikiam.

11-12 "Onganarazibagh amir gumazamiziba uarir akurvaghasa nan deima, ki men akurvasi.

Egha afeziaba puvatizir boriba, men akurvazir gumaziba puvatizi, ki men akurvasi.

Kamaghin amizi, na barazi ki bizibav geir gumazamiziba, me nan ziam fe.

Egha nan gari ki bizibagh ami darasi, me nan arazibar gara da bagha bar akonge.

13 Gumazamizir kiran oveghangin ovengamiba, ki men akurvasi, ezi me na minabi, egha God deravira na damuasa me a ko migei.

Ezi amuir odiariba, ki men akurvazima, me uan navir averiabar aven bar akonge.

14 Ki zurara Godin damazimin arazir aghuibagh amua, guizin araziba igharaz darazir akakasi, mati ki korotiar ruarir aghuim aru.

15 Ki mati damazir kurabar damazim, egha ki tuavim men akakasi, egha mati suer kurabar suem, ki men akurvazima, me deraviram arui.

16 Ki mati onganarazibagh amir gumazibar afeziam, egha men akurvasi.

Gumazir ki fozir puvatiziba, ki kotin aven men akurvasi.

Igharaz darazi kotin aven akabar me abiri, ezi ki men akaba isa me bagha migei.

17 Gumazir arazir kurabagh amiba, ki men gavgaviba agiva, egha men dafaribar gumazir kiniba ua me isi.

Mati gumazim afiar atiamin atariba apirigha asizir a ivirazim uam a ini.

18 "Ki ghaze, ki ti dughiar ruarimin nguazir kamin ikiam, egh deravira uan dipenimin iki mangi ovengam.

19 Ki ghaze, ki ti gavgavigh, temer dipar miriamin dikarazimin min, an biba dipar avirim isima, an dafariba dimagarimin ghuariam dagh irima, da bar derazi moghin ikiam.

20 Gumazamiziba nan ziar ekiam fivira ikiam.

Eghti ki gavgavir igiam inivira ikiam, mati gumazim barir pir igiam dafa.

21 "Gumazamiziba damuamin araziba ki dar me migeima, me akabar kumigha nimira ikia na barasi.

22 Nan migirigiaba men navir averiabar ghuaghiri, mati amozir pam emira aghumra nguazir averiamin ghuaghiri.

Ki mikemegh givaghti, me nan nighnizim ua migirigir otevitam a isafuraghan koghham.

Puvati.

23 Me kuariba arigha bar deravira nan akam barasi.

Me akam bagha bar akonge, mati aruem dughiar ruarimin ganizi amozim ua izasa me bar akonge.

24 Ki dughiar aghuim me ganiga me ko migeima, me igharagha nighnisi, Ame! Manmaghsua gumazir ekiar kam e ko migei?

Ezi nan guamin ganganir aghuarim ko arazir ki me ko migiavira itim, gavgavim men navibagh anidi.*

25 Ki men gumazir dapanimin min iki-ava, arazir me damuamiba bagha, nighniziba me ganidi.

Ki gumazamiziba ko iti, mati atrivim uan midorozir gumazibar tongin iti.

Egha uaghan gavgavim men navibagh anidi, mati ovevemın dughiamin gumazir mam gavgavim isa azi darazigh anidi."

30

Jop osimtizir a batozibav gei

1 Jop ua kamaghin migei:

"Datirighin ziaba puvatizir gumazibar boriba, dibovir akabar na migei.

Men afeziaba pura bizir kinibar min ikia, egha gumazamizibar damazimin onganarazibagh amua, bizir aghuitam gamizir puvati.

Kamaghin garir gumaziba, ki me ataghizi me nan sipsibagh eghuvir afiabar tongin itir puvati.

2 Ki gari, me nan akurvaghamin gavgaviba puvati.

Me bar amiraghamiraki, kamaghin amizi, ki ingarasa me migeir puvati.

3 Gumazir kaba, dagheba puvatigha aghariba gui, egha men navir averiaba daghem bagha arai.

Me ara danganir misingizibar ghua pura dagher muziariba buri.

* 29:24: Hibrun akam, vezin kam deragha a migeir puvati.

- 4 Egha tevsevir misoziba asia, dar biba ko dafariba api.
- 5 Egha me nguibamin boroghin izir dughiamin, gumazamiziba me dagarvagha me batosi, mati me okimakiar gumazibagh ami.
- 6 Kamaghin amizi, me ara ghua saghon itir mighsiabar avarir konir faner misingizibar danganibar ikia, dagiar torir ekiaba ko nguazir torir ekiabar ti.
- 7 Me gumazamiziba puvatizir danganimin tevsevirar tongin arua donkibar min arai. Egha tevsevir kabar tongin uari akuva moga iti.
- 8 Nguibamin gumazamiziba me fozorogha, me misogha me batoke. Kar, onganarazibagh amua ziaba puvatir gumazamiziba.
- 9 "Ezi datirighin men boriba iza na dipova ighiabagh ami. Me ghaze, ki ti pura bizim, egha nan ziam dibora a gasighasisi.
- 10 Me ghaze, ki bizir bar kuram, egha bar nan aghua. Me na ategha saghon iti, egha me nan boroghin izir dughiamin, me nan guamin iparan atiatir puvati.
- 11 God bar na abiragha nan gavgaviba bar ada gifa, kamaghin amizi, me atiatir puvatigha bizir manam damuasa ifuegha, an na gamua arazir kurabar na gami.
- 12 Ki uan agharir guvimin garima, gumazir igiar kurar bizim dikavigha, na baghavira iza na misogha na batozima, ki aravira zui. Me na gasighasighasa arazir guar aviribagh ami.
- 13 Ki me gitaviraghasa amima, me nan tuavim apirizi ki aran ibura. Ki ikuvigha gifa, ezi me nan osimtizim damuti a bar ekivasa. Ezi men anogoroghamin gumazitam itir puvati, kamaghin me na gamizi, ki bar ikufi.*
- 14 Me mati midorozir gumaziba nguibar ekiamin divazir gavgavim akarigha misoghasa ivemara nguibar ekiamin zui. Egha mati ongarim dipiraghira niga dadarimin izi moghin,
- me ivemara na bagha izi.
- 15 Bizir guar igharagha garir aviriba na bativa na gamima, ki puv atiati. Nan ziar ekiam gifa, mati terafarim aminim a givarazi a ghu. Nan bizir aghuariba gifa, mati ghuariam ghugha ua itir puvatizi, overiar kinim iti.
- 16 "Ezi kiran oveghangin nan ikirimirim givagham, dughiaa bar ki osimtizim ko mizazim barasi.
- 17 Dimagaribar nan agharapaniba mizazim isi, mati me afuzimin na ginifi. Mizazim na gasir bizir kam na ataghirazir puvati. A kamaghira iti.
- 18 God uan gavgavimin nan mikarzim gamizi a igharagha oto. Egha pamtemin na amighiri, mati korotiam nan firagharim amighiri.†
- 19 God na kunizi ki beghneazim giraghu, egha ki mati nguazir minemeniam ko averenimin min pura iti.
- 20 "O God, ki nin damazimin tugha uabin akurvaghasa nin dei, ezi ni pura nan gari. Egha kuarim atigha nan dimdiam barazi puvati.
- 21 Ni nan apangkuvir puvati. Ni uan gavgavimin paza na gamuavira iti.
- 22 Ni ter afarimin min pin na kunizi aminim na inigha zui. Ni aminim gamima, a tintinibar na akuri.
- 23 Ki fo, ki aremeghti ni na amadaghti, ki magiri danganir ni gumazamizir oveagheziba bagha inabazimin ikiam.
- 24 "Eghti gumazitam bar ikuvighsi damuva akurvazim bagh dimti, gumazitam ti a misogh pazi a damuam o? Bar puvati.‡
- 25 Kirara, ki faragha gumazir dughiar kurabar itibar kuarkufi. Egha biziba puvatizir gumazamizibar apangkuvi.
- 26 Ki kamaghin nighniki, nan dabirabir aghuim zurara ikiam, ezi puvati, dughiar bar kuram na bato. Ki ghaze ki angazangarimin aven ikiam.

* **30:13:** Hibrun akam, vezin kam deragha a migeir puvati. † **30:18:** Hibrun akam, vezin kam deragha a migeir puvati. Akar kam giraghamin tuavir igharazim, a kamakin, "Ezi mizazir kam otiva bar ekefe egha na gamima, ki tintinibar uabi otavkirima, ezi nan korotiaba bar aghamsigha nan firim ikegga gavgafi." ‡ **30:24:** Hibrun akam, vezin kam deragha a migeir puvati.

Ezi puvati, mitarmem bar na avara.
 27 Nan navir averiam zuraram osej,
 ezi dughiaba zuraram mizazim ko
 osimtizim na batifi.
 28 Ki paza itima nan mikarzim bar pigha
 igharagha gari.
 Ezi aruem na gapongezir pu.
 Puvati. Arimariam na gamima ki kamaghin
 oto.
 Ki gumazamizibar tongin ikia akur-
 vazim bagha men azangsis.
 Ezi me nan akurazir puvati.
 29 Ki mizazir ekiam isa pazavira iti,
 egha nan ararem mati afiar atiamin
 ararem ko ponemin araremin min iti.
 30 Nan mikarzim misigha pigha inge,
 ezi nan mikarzim inir muziariba tin-
 tinibar pura vuaghira iri.
 Ezi arimariar kurar kam nan
 mikarzim gamizi, a puvira fei.
 31 Ki fomira deravira ikia uan gita misogha
 uan marvim givi,
 egha agoroger onger akabagh ami.
 Egha datirighin ki uan gita misogha azir
 akabagh ami,
 mati gumazim ovegezi me a gubai.”

31

*Jop ghaze, an arazir kuratam gamizir
 puvati*

1 Jop ua kamaghin migei:
 “Ki uan navir averiamin aven uabi akar
 dikirizir gavgavim gamua ghaze,
 ki amizir igiatamin ganiva, nighnizir
 kuratamin iran kogham.
 2 Godin Gavgaviba Bar Itim
 a manmaghin en arazir kuraba ikar-
 vaghham?
 3 Gumazamizir arazir kurabagh amiba, God
 dughiar kuram gamima,
 a me batifi, ezi bizir kam me
 gasighasigha bar me kuavarei.
 4 God bar nan arazibagh fogha,
 nan daroribar gari.
 5 “Ki arazir ifavaribagh amir puvatigha,
 tintinimin gumazamizibagh ifarir pu-
 vati.
 6 God guizbangira deravira nan araziba
 tuisigh egh fogham,
 ki bizitamin osimtizitam itir puvati.
 7 Ki tuavir aghuim ategh, egh nan navim
 bizir nan damazimning garibar gin
 mangi,
 arazir kuratam damigh, egh Godin
 damazimin mizegham.
 8 Eghti God gumazir igharazimin amaman-
 gatighi, a ki oparizir daghebar ami,
 egh nan azenim bar a gasighasigham.

9 Nan namakamin amuim, ki a bagh navim
 dikav,
 egh mangi an dipenimin modogh iki an
 pam bagh oragham,
 a mangighi, ki mangi a ko dakuighi,
 10 kamaghin, nan amuim uabi mangi
 gumazir igharazibar ingangarir
 amizim gavagh men wit mirmiram.
 Eghti gumazir igharaziba a ko dakuam.
 11 Ki aghumsizir ekiam itir arazir kurar kam
 damighi me na isi kot datighi,
 ki an ivezir kuram iniam.
 12 Arazir kurar kam, mati avir fefer gav-
 gavir gumazamizibar isim.
 Ki guizin kamaghin damighi, avir kam
 bar nan isiva nan biziba sara bar a da
 givaghti,
 ki mangi Oveaghuezibar Nguibamin
 ikiam.
 13 “Fomira, nan ingangarir gumazim o
 amizim migirigiam nan ikia na bagha
 izima,
 ki deravira me baragha men osimtiziba
 akiran aghuaghti,
 14 gin God nan arazir kuram tuisighamin
 dughiam iziti,
 ki manmaghin an akam ikarvaghham?
 Bar puvatigham.
 15 Guizbangira, God na gamizi ki amebamin
 navimin oto,
 egha anarira ingangarir gumaziba ko
 ingangarir amizibagh amizi,
 me uan amebabar navibar otifi.
 Godin kamra bar e gamizi,
 e an damazimin magh gari.
 16 “Ki zurara onganarazibagh amir gu-
 mazamizibar akurvagha bizir me
 puvatiziba me ganidi.
 Egha amuir odiaribar gari, me pura itir
 puvati,
 ki uaghan men akurvasi.
 17 Ki uan daghetamin anogoregha uabira
 anemezir pu.
 Puvati, ki borir asaghasaziba uaghan
 men akuaghapi.
 18 Ki uan igiamin ikia iza datirighin,
 ki amuir odiariba ko borir asaghasaz-
 iber akurvasi.
 Ki men afeziamin min men akurvagha
 me geghufi.
 19 Ki gari, gumazitam korotiaba puvatigha
 puv arugharusi,
 ezi ki ti an akurazir pu? Puvati.
 20 Ki korotiar aghuir me nan sipsipin
 arizibar ingarizim a ganingi.
 Korotiar kam fefem a ganidima, a nan
 ziam fa na minabi.

- 21 Ki ti borir asaghasaziba paza me gamuava, men biziba iniasa kot gifaraghai,
ki fo, gumazir dapanir igharaziba nan akabar min ghughai.
- 22 Ki kamaghin amizi, God nan dipizimningin mitaghniamin agharimning asizi aning irighai.
- 23 Ki Godin gavgavir ekiam ginighnigha puv atiati.
A gumazir arazir kurabagh amibagh asighasighasa, bizir kuraba amadi.
Kamaghin amizi, ki arazir aghuibaram ami.
- 24-25 “Ezi guizbangira, ki pamten ingara bizir aviriba ko dagiar aviriba iti.
Egha ki bar akuegha uabi uan ziam fer puvati.
Egha ki nighnizir gavgavim kamaghin itir puvati,
nan gol ko dagiaba ko biziba nan akuraghti ki deravira ikiam.
Puvati.
- 26-27 Ki garima, aruem bar deravira isira, ezi iakinim uaghan angazangarir bar dirim iti.
Ezi nan navir averiam, aser kamningin ziamning fasa na dikavir puvati.
Ezi ki ziar ekiam aning daningasa uan dafarimningin torezir puvati.
- 28 Ki arazir kabar amu, egh ki Godin bar pin itim akirim ragh a gasaragham.
Eghti arazir kam bangin, me uaghan na isi kot datighti, ki ivezir kuram iniam.
- 29 “Ki garima, dughiar kuram nan apaniba batifi,
ezi men osimtiziba bangin, nan navim derazir puvatizi ki bar akongezir puvati.
- 30 Ki dughiatamin akam akarigha uan apanibagh asighasighasa Godin azangsighizir puvati,
kamaghin amizi, ki arazir kuram gamizir puvati.
- 31 Nan ingangarir gumazamiziba kamaghin migei,
‘A dagheba gumazamiziba bar me ganingizi men naviba bar izifa.
A gumazitam ataghizir puvati.’
- 32 Nguibar igharazibar gumaziba dakuamin danganiba puvatizi,
ki me ataghizi me pura nguibar ekiamin tuavibagh akuir puvati.
- Tuavibagh aruir gumaziba sara,
ki me isa uan dipenimin zui.
- 33-34 Gumazamizir igharaziba arazir kurar mabagh amua ti da modi.
Ki uaghan arazir kuratam gamigha ti a modoghai,

- kamaghin amizi, ki uan dipenimra modoghav ikia,
gumazamizir igharaziba ko migeir puvatighai.
Nan arazir kamın, me fogh suam, ki arazir kuram gamigha,
nguibamin gumazamizibar atiati.
Eghti me na dipova nan ziam gasighasigham.
Ezi puvati. Ki arazir kuratam gamizir puvati.
Ki mongamin arazir kuraba puvati.
- 35 “Oio, ki kamagsua, tav iki kuarim atigh na baragh.
Ki kamaghin mikimam, ki arazir kuratam gamizir puvati,
ki datirighin ababanitam damighti, a gavgavim nan akam daningam.
Ki kamaghin ifonge, Godin Gavgaviba Bar Itim, datirighin nan migirigiaba bar da ikarvagh.
A gumazir na isi kotiam darighamim, ki kamaghin ifonge,
a uan kotiamin migirigiaba da isi akinafaritamın da osirigh.
- 36 Eghti ki akinafarir kam bagh bar akongegh uan dipizimin azenara aneter,
egh uaghan atrivimin dapanir asuamin min uan dapanim daghuam.
- 37 Egh ki atrivimin borimin min Godin damazimin tugh,
egh ki amizir bizibar gun bar a mikimam.

- 38-39 “Eghti ki gumazitam pazi a damu, an nguazim okemegh, a givezeghan kogh
dagheba oparighti,
nguazir kam uabi nan atar pamten arangti,
40 wit ko balin ovizir ki opariziba,
benir dikoniba ko ogher kuraba dar danganim inigh
nguazir kamin aghungam.”
Jopin migirigiaba iza kagh tu.

Elihu, a Jop uan namakar igharaziba ko me migei

32

(Sapta 32–37)

Elihun nighnizim, a Jop ko mikemegh egh navir amirizim iniam

¹ Jopin namakar 3pla orazi Jop ua bagha gavgafi, a gumazir aghuir arazir kuratam gamizir puvatizim, kamaghin amizi, me uam an akatam ikarvazi puvati. ² Ezi gumazir igiar mam, an ziam Elihu, a me ko ikia men migirigiaba barasi. An afeziam Barakel, a Busin adarazir mav, egha Ramin

ikizimín aven iti. A kamaghín orazi Jop ghaze, an arazir aghuim gami, ezi God arazir kuram gami. Bizir kam bangin, Elihu puviram atara muriam Jop bagha bar ikufi. ³ Elihu garima, Jopin namakar 3pla fo, Jop arazir kuram gamizi, me akam a gasi. Me deraviram an migirigiatam ikarazir puvati. Kamaghín amizi, Elihu uaghan bar me baseme. ⁴ A gumazir igiam, ezi me ghurigha a gafira. Kamaghín amizi, a faragha nimira ikia gumazir ghuriba barazima, me migei. Me mikemegha givazi, datirighin a uan nighnizimín gun Jopin mikimasava ami. ⁵ Elihu uaghan orazima, gumazir 3plan kaba, migirigiaba puvatizi, a bar me baseme.

⁶ Elihu datirighin dikavigha kamaghin migei:

“Ia gumazir aruaba, ki gumazir bar igiam, egha ian apengan iti.

Kamaghin ki faragh uan fofozimín ia mikiman bar atiatigha uaghan aghumsiki.

⁷ Ki kamaghin nighnisi, ia gumazir ghuriba mikimiva, egh fofozir aghuiba ko nighnizir aghuibar gun mikim.

⁸⁻⁹ Ezi azenir aviriba ti gumazim gamima, a fofozir aghuim ko nighnizir aghuim iti.

Puvati, Godin Gavgaviba Bar Itimin Duam, iza nighnizir aghuim gumazamiziba e ganidi.

Ezi gumazir ghuriba kamaghin tuisighan kogh suam, arazir manam Godin damazimín derazi manam ikufi.

¹⁰ Kamaghin ia na baraghti, ki uabi, uan fofozir nan itibav kímasa.

¹¹ “Ia oragh. Ia Jop ko mikimasa fofozir aghuim ko nighnizir aghuarim itir migirigiaba bagha ruia puv ingari.

Ki ia mizua bar deravira ian migirigiaba baragha da tuisisi.

¹² Ki bar deravira kuarim atigha, ia migeir migirigiaba baraki.

Ki orazi, ian migirigiatam Jopin migirigiaba ikaragha kamaghin migeir pu, a guizbangira migei puvati.

¹³ Ia kamaghin uarira uariv kiman kogham, e nighnizir aghuim buria egha a inigha gifa.

E God ateghti anarira Jopin migirigiaba ikarvaghám.

E gumazir kiniba a ikaraghan kogham.

¹⁴ Jop uan migirigiaba na gasir puvati, a ia migei.

A na gasiti, ki a ikarvaghamin migirigiaba,

ian migirigiabar mirara mangan kogham.

¹⁵ “Jop, ni gan. Nin namakabar nighniziba otefe.

Me ua ni mikimamin migirigiabagh asagha nimira iti.

¹⁶ Me pura tuivighav ikia nimira iti, kamaghin amizi, ki me mizuaman kogham.

Ki mikimasa.

¹⁷ Ki uan fofozimín gun ni mikim egh uaghan nin migirigiaba ikarvaghasa.

¹⁸ Nan navim migirigiaba bar a gizifa. Aminir ekiam ivai moghin, nan navir averiam pamtem nan ingari, ezi ki ni mikimam.

¹⁹ Migirigiar ki ni mikimamiba bar nan navim gizivagha iti, mati wainin misevir, me asizir memen inimin ingarizim, wainin igiam an itima a buigha bighasava ami.

²⁰ Guizbangira ki mikemegh deragh uabi baragh, navir amirizim ikiam.

²¹ Ki tavin gin mangan kogham. Nan navimín itir bizim, ki guizbangira bighivira aneghurigh a mikimam.

Ki gumazitam apezeper akar isingtizir tam a mikemeghan kogham.

²² Gumazamiziba akar isingtizibar me apezeperir arazim, ki a gifozir puvati.

Ki kamaghin damighiti, Godin nan ingarizim zuamira na gasighasigham.”

33

Godin arazir gumazamiziba akiramim, Elihu an gun migei

¹ “Jop, ki datirighin ni mikimamin migirigiaba, ni deravira kuarim atigh bar deravira da baragh.

² Ki bar datirighira migirigiar kabar gun ni mikimasava ami.

³ Ezi migirigiar ki ni mikimamin kabanang, ni da baragh kamaghin fogh, ki Godin damazimín derazir gumazim, egh nan navimín itir nighniziba, ki bighivira deravira dar gun ni mikimam.

⁴ “Godin Gavgaviba Bar Itimin duam nan ingari,

egha uan akirimirir angamira itim anidir aminim isa, na giveragha na gamizi,

ki angamira iti.

⁵ Jop, ki kamaghin ifonge, gan migirigiar uariv soghamiba, ni deraghvira dagh nighnigh.

- Ni nan damazimin tugh egh uan nighnizim mikim.
- ⁶ Godin damazimin ga magh gari.
A nguazimin virara gan ingari.
- ⁷ Kamaghin amizi, ni nan atiatingan marki.
Ki osimtizim ni daningan kogh, egh ni abinan kogham.
- ⁸⁻⁹ "Ki kamaghin nin migirigiaba baraki.
Ni pamtem migia ghaze,
'Ki arazir kuratam gamizir puvatigha,
Godin damazimin zue, ezi bizitamin osimtizim nan itir puvati.
- ¹⁰ Ezi God uan apanimin min osimtiziba na darighasa tuaviba buri,
mati a gumazir kurabagh ami mokin.
- ¹¹ A senin nan dagarimning ike,
a bar deravira nan daroriba ko ki amir bizibar gari.'
- ¹² "Jop, ni oragh.
Migirigiar ni amizir kaba, da derazir puvati.
Ezi datirighin ki kamaghin ni mikimasa.
Godin fofozim ko gavgavim bar ekefe,
egha bar gumazamizibar fofozim ko gavgavim gafira.
- ¹³ Ni tizimsua akam God gasa ghaze,
a gumazamizibar migirigiaba ikarvazir puvati?
- ¹⁴ E fo, God tuavir aviribar uan akamin e migei.
Ezi e gumazamiziba deragha an akam gifozir puvati.
- ¹⁵ "E dimagaribar uan misiabagh akuir dughibar,
God irebar guar aviriba en akakasi.
- ¹⁶ Egha irebar kabar aven, e uan arazir kuraba akirasa,
an akar modoghav itim isa azenim gatigha nighniziba e ganidi.
Egha akar kam gamizi,
a en nighnizibar ikia gavgafi.
- ¹⁷ Egh arazir kamin a gumazamizibar anogoreghti,
me arazir kurabar amuan kogham.
Egh uari fan kogham.
- ¹⁸ A kamaghin aghua, e arazir kurabar amuti,
en apaniba e misoghti e arighiregh mangi Oveaghuezibar Nguibamin ikiam.
- ¹⁹ "Dughiar maba God gumazamizibar arazir kuraba akirasa arimariaba me ganidi,
ezi me misiabagh irav ikia men aghariba aven mizaziba isi.
- ²⁰ Me daghebar aman bar aghua.
Me bar ifongezir dagheba, me da isa me ganidi,
ezi me dar gari da mati bizir bar kurabara.
Ezi me dar aman ibura.
- ²¹ Me mikarziba suegħa bar aghariba gui,
ezi men aghariba azenim gire.
- ²² Men ikirimirim bar givasava ami,
ezi ovevemim enselba bar me agivasa me mizuai.
Ezi me Oveaghuezibar Nguibamin mangasava ami.
- ²³ "Egħti Godin enselin bar avirimin tongin enselin tam izi,
gumazir kamin akuragh, egh arazir aghuir a damuamimin gun a mikemegham.
- ²⁴ Egħti enselin kam, gumazir kamin apangkuvigh kamaghin Godin azangam,
'Ni gumazir kamin apangkuvigh, anetegħti an Oveaghuezibar Nguibamin mangan marki.
Ki uam a givezamin tuavim batogħa gifa.*
- ²⁵ Egħti gumazir kamin mikarzim ua gavgavigh igiamin otogħam,
mati a fomira igiamin ikezi mokin.
- ²⁶ Gumazir kam datirighin God ko mikimti an a baragħam.
God an akurazi an ovegezir puvati,
kamaghin amizi, a Godin damazimin izi an ziam fi bar akuegham.†
- ²⁷ Egh gumazir kam bar akuegh ighiam bangi gumazamizir igharazibav kim suam,
'Ki arazir aghuivar tuavim ataki, kamaghin ki arazir kuram gami.
Arazir kam bangin God ti ivezir bar kurar ekiam na ikaragħa na ganighai.
Ezi puvati, a nan apangkuvigha kamaghin amizir puvati.
- ²⁸ A ua nan ikirimirim giveise, ezi ki Oveaghuezibar Nguibamin ghuzir puvati.
Ki angamira ikiavira iti, egh aruemin angazangarimin gara bar akonge.'
- ²⁹ "Guizbangira, dughiba zurara God arazir kabar gumazamizibagh ami.
Dughiar pumuning, o pumuning ko mizezimin ghua dughiar aviriba, a kamaghin amuavira iti.
- ³⁰ A ua men ikirimiribagh ivesi, ezi me Oveaghuezibar Nguibamin zuir puvati.

33:8-9: Jop 10:7; 16:17; 27:5-6

33:10: Jop 13:24; 19:11

33:11: Jop 13:27

33:15: Jop 4:13

* 33:24:

Hibrun akam, ves 23 ko 24in akar otevir mabar deragħa dav geir puvati. † 33:26: Hibrun akam, vezin kam deragħa a migeir puvati.

Me angamira ikiavira iti, egh aruemin angazangarinin gara bar akonge.

31 “Jop ni datirighin oragh.
Ki migirigiar maba iti, ki dar ni mikimasa.

Kamaghin amizi, ni akam dukuagh,
egh kuarim atigh deravira na baragh.

32 Ki kamagsua bar ifonge, gumazamiziba fogh suam,
ni gumazir arazir kuratam gamizir puvatizim.

Egh ni migirigia taba iki mikimti,
ki ni baraghasa.

33 Ni migirigiaba puvatigh,
egh nimira iki na baragh.

Eghti ki nin sure damuti,
ni fofozir aghuim ko nighnizir aghuim iniam.”

34

Elihu ghaze, Jop paza migia akam God gasi

1 Elihu ua kamaghin migia ghaze:

2 “Ia nighnizir bar aghuiba itir gumaziba,
ia bar deravira kuaribar arigh, nan akaba baragh.

Ia gumazir fofozir aghuiba itiba, ia na baragh.

3 Akatorim daghem apava a barasi, a bar isingiz o, a ikufi.

Kamaghira, kuarim migirigiam baragha a tuisisi, a deraz o, a ikufi.

4 E uari bagh migirigiaba tuisigh fogham,
manam dera, ezi manam ikufi.

5 “Jop kamaghin mikeme, ‘An arazir kuratamin osimtizitam itir puvati,
ezi God arazir aghuimin a gamizir puvati.

6 A bizitamin osimtizim itir puvatigha arazir kuratam gamizir puvati,
ezi God ti ghaze, a ifavarir gumazim,
egha bar a gasighasiki.

Mati God uan barimin a gasezir duam, uam akumighan kogham.’

7 “Gumazir manatamra Jopin arazim damuam?

A puvira akaba God gasi, mati dipam ivemari.

8 Egha a uaghan gumazir kuraba koma arua,
me amir arazir kurabagh ami.

9 A ghaze, e God ifongezir arazibar amuti bizir aghuir manatam e bativam?
Ti puvatigham.

Kamaghin an arazir kurar kabagh ami.*

10 “Kamaghin amizi, ia nighnizir aghuiba itir gumaziba ia na baragh.

Godin Gavgaviba Bar Itim arazir kuratam damighan kogham.

Bar puvatigham.

11 A deraviram en araziba tuisigha,
en arazir e amibar miraram, e ikarvasi.

12 Bar guizbangira, Godin Gavgaviba Bar Itim pazi gumazitam damighan kogham,

egh arazir kuratam damighan kogham.

13 Ezi tinara faraghavira nguazir kam gativagha gavgavim God ganingi?

Bar puvati.

14 God uan navir averiamin aven uabiginighnigh,

egh uan Duam ko an aminir angamira itir ikirimirim anidim, a uam aning inighti,

15 biziba bar zuamiram arimighiregham,
eghti gumazamiziba uamategh nguazim gavagham.

16 “Jop ni oragh. Ni nighnizir aghuim iki,
egh kuarim atigh na baragh.

17 Ni manmaghin nighnisi, Godin Gavgavim Itim,

a ti deravira nguazir kamın gumazamizibagh ativagh men ganan kogham o?

Ezi manmaghsua, ni akam arazir aghuibagh amir God gasa ghaze,
a ti arazir kuram gamigha guizin arazimin gin mangan aghua?

18 Gumazir kinitam kamaghin atrivitam mikemeghan kogh suam,
ni atrivir bar kuram.

Egh gumazir aruatam kamaghin a mikemeghan kogh suam,
ni gumazir bar kuram.

19 God uabi gumazamizibar ingarizi, me an damazimin magh ghue.

A gari, gumazamizir biziba itiba, ko biziba puvatizir gumazamiziba, me bar moghira magh ghue.

20 A gumazamiziba bar me gamima, me zuamiram ariaghiri,

34:5: Jop 27:2; 31:6 * 34:9: Sapta 21:7-13in aven, Jop ghaze, Gumazir arazir kurabagh amiba, God ivezir kuram isa me ganiga me gasighasizir puvati. Egha Sapta 21:15in aven, Jop ghaze, Gumazir kuraba migeir akaba, da akar Elihu kagh amibar mirara ghu. Akar Elihu Jop gasarazim, a guizin akam puvati. Ezi sapta 21:16, Jop ghaze, An arazir kurabagh amir gumazamiziba ko navir vamira isir puvati. 34:10: Jenesis 18:25; Godin Araziba 32:4; Onger Akaba 92:15; Rom 9:14 34:11: Onger Akaba 62:12; Esekiel 33:20; Matyu 16:27; 2 Korin 5:10; 1 Pita 1:17 34:15: Jenesis 3:19; Fofozir Gumazim 12:7

- gumazamizir ziar ekiaba itiba o gav-
gavir ekiaba itir puvatiziba, me pura
biziba.
Dimagarir arizimin, a me gami me digavir
kuram gamima,
a uabi uan gavgavimin men ikirimiriba
gefi.
- 21 “E managh zui, Godin damazim en araz-
iba bar dar gari.
Dughiaba bar, an damazim deravira en
daroribar garavira iti.
- 22 Dimagarir bar mitater pizi tam ikiti,
Godin damazimin arazir kurabagh
amir gumazamiziba ti an aven
modogham o?
- 23 God en arazir kurabagh fogha gifa,
kamaghin amizi, a da tuisighamin
dughiatam amisivan marki.
- 24 Dughiar a gumazir dapaniba gevim,
a men arazibagh fofoghasa ingarir pu-
vati.
A men arazibagh fogha gifa,
a pura me batogha, gumazir igharaziba
men danganibagh arisi.
- 25 A men arazir kurabagh fogha,
kamaghin a dimagaribar me agiva me
dikabiri.
- 26 A gumazir kaba amizir arazir kuraba
bangin,
gumazamizir igharaziba ganasa, a men
damazibar me gasighasisi.
- 27 A fo, me akirim ragha a gasaragha, an
Akar Gavgavibar gin mangan aghua.
Kamaghin amizi, a me gasighasisi.
- 28 Me onganarazibagh amir gumazamiziba
paza me gami,
ezi me Godin deima, a men ararem
barasi.
- 29-30 God nimira iki bizitam damuan koghti,
tinara suam God arazir kuram gami?
Egh a uan guam modoghti, tina an boroghin
mangi an guamin ganam?
Bar puvati.
God gumazamiziba ko kantribagh ativagha
bar dar gari,
eghti gumazir kuratam atrivimin
otoghan kogh, egh gumazamizibagh
asighasighan kogham,
mati gumazim asizimin suighasa
azuazimin ingari.†
- 31 “Ian tinara orazi Jop kamaghin God
mikeme,
‘God osimtiziba na garizima ki da ateri,

- egh ki uam arazir kuratam damighan
kogham.‡
- 32 God bizir ki fozir puvatiziba, da nan ak-
aghti,
ki arazir kuratam damigh, egh bar
moghira da ategham.’
- 33 “Jop, ni God amir bizibagh ifongezir pu-
vati.
Ni kamaghin nighnighan marki,
ni uabi ifongezir biziba God dar
amuam.
Ni uabi uabi tuisigh, egh arazir manamin gin
mangi a damusi, ni a damu.
Kar nan ingangarim puvati.
Arazir manam nin deraghti,
ni datirighin fofozir aghuarir kamin
gun e mikim.§
- 34 “Ki gari, gumazir fofozir aghuim ko
nighnizir aghuim itiba,
me nan akar kam baregh suam,
35 ‘Jop pura bizibav gei, ezi an migirigiaba
derazir puvati.
A deravira nighnizir puvatigha migei.’
- 36 Jop gumazir arazir kurabagh amibar min
bizibav gei.
Ezi nan ifongiam kamakin,
God kamaghira a damu mangivivra ikiti a
fogh suam,
a migirigiar kabar amuvira ikiam, o ti
puvatigham.
- 37 Jop arazir kuram gamigha,
arazir kam gisin Godin akaba batosi.
A en tongin ikia en migirigiaba batogha,
egha atara akaba God gasi.”

35

*Elihu ghaze, Jopin akaba ikufi, egh an
atari*

- 1 Elihu migiavira ua kamaghin migei:
- 2 “Jop ni ghaze, nin arazim dera,
egha Godin arazim gafira.
Nin migirigiar kam ti deraz o, pu-
vati?*
- 3 Ni uaghan ghaze, ki arazir kuratam
damighan koghti,
bizir kam manmaghin nan
akuragham?
Egh uaghan bizir aghuir manatam na
bativam?
- 4 “Jop, ki datirighin ni ko nin namakabar
akaba ikarvaghasa.

34:21: Jop 31:4; Jeremaia 16:17; 32:19 34:22: Onger Akaba 139:12; Amos 9:2-3; Hibru 4:13 † 34:29-30: Hibrun
akam, ves 29 ko 30 deragha aningn migeir puvati. ‡ 34:31: Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir
puvati. 34:32: Jop 13:19; 24:25 § 34:33: Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati. * 35:2:
Dughiar aviribar Jop ghaze, An arazir kuratam gamizir puvati. (Ni sapta 10:7 ko 27:5-6in gan.) Ezi akar Elihu Jop gasarazir
kam, a guizin akam puvati. 35:3: Jop 7:17-20

- 5 Ni kogh pin deraghvira overiamin itir ghuariabar gan.
Da bar pin mar iti.
Kamaghira, God bar pin iti.
- 6 Ni arazir kuratam damigh, egh ni a gasighasighan koghham.
Ni arazir kurar avirim gami, ezi da pura bizim.
- 7 Egh ni zurara arazir aghuibar amuti, da manmaghin an akuragham?
Ni arazir kuraba puvatigh,
egh tuavir kamın, ni bizir aghuir man-atam isi God daningam? Puvatigham.
- 8 Arazir kurar ni amiba, da gumazamiziba eraram asighasisi.
Ezi arazir aghuir ni amiba, da gumazamizibaram akurvasi.
- 9 “Gumazir gavgaviba gumazamiziba dika me abiri.
Ezi gumazir kaba uarir akurvaghasa bar pamten gumazir ekiar aghuibar diava arai.
- 10 Ezi gumazitam kamaghin deir puvati, ‘Godin Nan Ingarizim, a managh iti?’
A dughiar kurabar gavgavim en navibagh anidima,
e bar akuegha ighiabagh ami.
- 11 God fofozir aghuarim gumazamizibagh aningizi, me asizir atiaba ko kuarazibagh afira,
egha akurvazim bagh, a bagh mangan aghua.’
- 12 Guizbangira, gumazamiziba akurvazim bagha Godin diava arai.
Ezi me gumazir uarira uari feba ko arazir kurabagh amiba,
God men dimdiaba barazi puvati.
- 13 Men nighniziba derazir puvati, kamaghin amizi, me puram an diava arai.
Eghti Godin Gavgaviba Bar Itim, men dimdiaba baraghan koghham.
- 14 Jop, ni kamaghin migia ghaze,
Ni Godin garir puvati.
Ni uaghan ghaze,
ni dughiar bar ruarimin a mizuaima,
a kotin aven nin azangisizim akirizir puvati.
Kamaghin amizi Jop, God ti nin dimdiam bareghan koghham.
- 15 Ni uaghan kamaghin migia ghaze,
God ivezir kuram isa gumazir arazir kurabagh amibagh anidir puvati.
Egha men arazir kurabagh nighnizir puvati.†
- 16 “Jop pura bizibav gei, ezi an migirigiaba derazir puvati.

A deravira nighnizir puvatigha, pura bizibav gei.”

36

God e akirasa osimtiziba e ganidi

- 1 Elihu ua kamaghin migei:
- 2 “Jop, ki migirigiari maba gavgavim ua Godin akam daningamiba ikiavira iti.
Kamaghin amizi, ni nimira ikiti, ki tong uam nin sure damika.
- 3 Fofozir aghuir aviriba nan navim gizifa.
Ezi datirighin ki kamaghin nin akakaghasa, Godin Nan Ingarizim,
a zurara voroghira itir arazibagh ami.
- 4 Bar guizbangira, ki akar ifavaritam gamir puvati.
Ki fofozir gumazimin min, ni ko iti,
ezi nan fofozim gumazir igharazibar fofoziba bar dagh afira.
- 5 “Ni oragh! God gavgavir bar ekiam iti,
egha a uan fofozimin gavgavimin, a ifongezir biziba bar dagh ami.
Egha a gumazamizibar aghuazir puvati.
- 6 Arazir kurabagh amir gumazamiziba, a men ganiva men amamangatighi, me dughiar ruarimin ikian koghham.
Egha onganarazir gumazamiziba, a men akurvagha men osimtiziba akiri.
- 7 God gumazir an damazimin deraziiba, a deravira men gara me geghufi,
ezi gumazamizir kiniba ziar ekiam me ganidi,
mati me atrivibagh ami.
- 8-9 Eghti dughiar kuram otoghti, osimtizim gumazamiziba ikegham,
mati me senba ko beniba gumazimin soroghafariba ike.
God kamaghin men akagha ghaze,
Me uarira uan ziaba fava arazir kurar aviribagh ami.
Kamaghin amizi, dughiar kuram me batifi.
- 10 A me gamima, me deraviram akaba barasi.
Egha uam arazir kurabar amuan men anogorosi.
- 11 Me an akaba baragh an apengan iki,
egh dughiar zurara navir amirizim ko dabirabir aghuim ikiam.
- 12 Me oraghan aghuaghti, apaniba me misueghti,
me arimighiram.
Egh me uari foghan koghham,
bizir tizim me bato.
- 13 “Gumazamizir nighnizir gavgavim Godin itir puvatiziba,

35:6: Jop 22:2-3 35:14: Jop 9:11; 23:8-9 35:15: Jop 21:7-34 † 35:15: Hibrun akam, ves 14 ko 15 deragha aning migeir puvati.

an osimtiziba me garizir dughia bar,
me Godin aningagha,
uarir akurvaghasa an azangsizir pu-
vati.

14 Me aghumsizir arazibagh amir gumaza-
mizibar tongin ikia,
egha igiabaram ovei.

15 God gumazamizibagh amima, me
osimtiziba ko mizaziba isi.
Arazir kamin, God arazir aghuibar
amuasa gumazamizibar sure gami,
egha tuavir kamin a ua me isi, ezi me
deravira iti.

16 “Jop, ni gan, ni datirighin osimtizir ekiam
atera atam ovenge.
Ezi God ua ni iniassa bar ifonge,
egh ni damighiti, ni deravira daperagh
firighirigham.
Eghiti a dagher bar aghuiba ko biziba ni
daningam.

17 Ezi datirighin God nin gari,
ni mati gumazir arazir kurabagh amim,
egha ni isa kotiam gatigha osimtizim ni
gangingi.

Ezi ni manmaghin osimtizir kam
gitagham? Ti puvatigham.

18 Kamaghin ni deraghvira ganigh, nin
aningagharim ni damuti, ni God
dipovan marki.

Egh ni ua suam, ni uabi givezamin
ivezim a bar ekefe, egh ni God
ateghan marki.

19 Nin bizir aviriba ko nin gavgavim,
datirighin nin osimtizir kam agivaghan
kogham.

20 Ni dimagarim otvsi puvira nighnighan
marki,
kar gumazamiziba zuamira pu-
varighamin dughiam.

21 Ni faragha arazir kurabagh ami.
Bizir kam bangin ni foghasa, God
osimtiziba ni gangingi.

Kamaghin ni ua bagh ganigh,
ni uam arazir kuratam bar an aven
mangan marki.*

22 “Ni deraviram oragh. God gavgavir ekiam
ikia bar pin ti.

Egha a tisan bar aghuim.
Tina ua an min en sure damuam?
Bar puvati.

23 Tinara God damuamin bizibar a mikimti,
a adar amuam?

Egh tina kamaghin a mikim suam, ‘God,
ni arazir kuram gami?’

Gumazitam kamaghin mikemeghan
kogham.

24 Gumazamiziba God ingarizir bizibar
gara,

egha onger akabagh amua an ziam fe.
Kamaghin amizi, ni uaghan an
ziam fi.

25 Gumazamiziba bar God amizir bizibar
gani,
egha me saghon ikia deragha dagh
fozir puvati.”

Godin fofozim ko gavgavim bar pin iti

26 Elihu ua kamaghin migia ghaze,

“E manmaghin God gifogham, a bar
ekevegha bar pin iti.

E uaghan manmaghin an azenibagh
fogham. Bar puvatigham.

27 A nguazir kamin dipam isa ghuavanaga a
gamima,
an amozimin oto.

28 Egha amozir ofiziba ko ghuariar ove-
riamin itiba,
izaghira nguazim gizima, gumazamiz-
iba dipar avirim isi.

29 E kamaghin fozir puvati, ghuariar man-
aba ekevegha overiam avara,
mati Godin Purirpenim.

E fozir puvati,
arariba manmaghin ghuariabar apen-
gan ikia tingazi.

30 God onimaribagh amima, da tintinimin
danganiba bar dar taghtasi.
Egha ongarir konim avarazi, a
mitarmemin aven iti.

31 God ghuariaba ko amozibagh atifa, egha
arazir kamra a gumazamiziba bar
me gativagha deravira men gari.
Egha amozim gami an azenibagh izima
gumazamiziba dagher aviriba iti.

32 An uan dafarimningin onimarim ko-
rogga,
afuzimin min, bizir a inivasa ifongezim
ginifi.

33 Arariba tingazima, e fo, aminim ko
amozim otogham.

Ezi bulmakauba uaghan fogha arazir
mabagh ami.”

37

1 “Arariba dagarvazima, ki nisi,
ezi nan dighorim na ginifi.

2 Ia araribar dagarvaziba baragh.
Mar Godra pamten dia migei.

3 An onimaribagh amima,
da taghtagha overiamin danganiba bar
dar zui.

Egha nguazir kamin apinir mamim
ikegha apinir mamim ghu.

4 Ezi e gin orazi, a pamten dia migei, ezi e an
gavgavim barasi.

God kamaghin amima onimarim tagh-
tagha tintinibar zui.

* 36:21: Hibrun akam ves 16 ikegha ghua ves 21in tuzir akar otevir maba deragha dav geir puvati.

5 “Godin tiarim, mati ararim dagarvasi,
a bar igharagha ghugha an ararem bar
dera.
Egha an amir biziba bar, en
nighnizibagh afira.

6 A migeima aisin amozim nguazim giri.
A migeima, amozir bar ekiam nguazir
gizi.

7 Arazir kamın, a gumamazizibar amuti me
ingaran kogham.
A kamaghın damuti, an amir biziba,
gumamaziziba deragh dagh fogham.

8 Dughiar kamın asizir atiaba,
uan danganibar mangi mongegh
ikiam.

9 Aminir gavgaviba uan danganibar ikegha
izi.
Egha aminir ekiar kaba orangtizim
inigha izi.

10 God uan akatorimin aminim giverazi ais
otifi.
Egha dipar ekiabagh amima, da aisin
min otiva bar gavgafi.

11 A dipar avirim isa ghuariar ekiabar aven
da akufi,
ezi onimariba dar tongin ikia taghtagha
tintinibar zui.

12 God uabi migeima, ghuariaba ighuagha
arui.
Da ghua gumamaziziba itir dangani-
bar, God damuasa mikemezir biz-
ibagh ami.

13 God kamagsua amozim amadi, dughiar
maba a gumamazizibar arazir
kuraba akirasa,
egha dughiar maba, a men apanguva
arazir aghuim me damuasa.

14 “Jop, ni kuarim atigh nimira iki puram
oragh,
egh God amir bizir ekiar igharagha
garibagh nighnigh.

15 God Akar Gavgavim ghuariabagh
aningizi, onimariba dar aven ikia
taghtagha tintinibar zui.
Ni ti kamaghın foz, o?

16 God overiamın ghuariaba guizi, da pura
guighav iti.
A ghuariabagh amir arazir kam, ni ti a
gifo, o?

God fofozir aviriba ikia, digavir kuram
gamir arazimin, ingangarir aghuir
kabagh ami.
Ezi ni fofozir kamaghın garim puvati.

17 Ni korotiam aruzi, aminir fefer sautin
amadaghan izim ni gamima,
doriba nin azima, ni bar puvira sokosi.
Ni manmaghın aminir fefer kamın
tivagham.
Bar puvatigham.

18 God overiamın ingarigha, a isa an dan-
ganimin anetizi, a ikia gavgafi.
Ezi overiam mati guabar garir bizimin
min iti, me brasin ganganir kamın
ingari.
Ezi ni ti Godin akuragh kamaghın bizitamın
ingarigham?
Bar puvatigham.

19 En nighniziba derazir puvati, mati e
mitatemın aven iti,
ezi e manmaghın nighnigh egh God ko
mikimam?
Kamaghın amizi, ni migirigiar e God
mikimamibar en sure damuam o pu-
vati?
Ti puvatigham!

20 God oraghti, ki migirigiam an ikiti, a ti
kuarim atigh na baragham, o?
A ti mighigh nan akabagh nighnighan
kogham.
Gumazitam ti bar onanigh, God a
misueghti, an aremeghsi kamagh
mikimam.
Ti bar puvatigham.*

21 “Aminim ghuariabagh ivarazi, overiam
bar zuegha itima,
aruem bar deravira isira,
ezi e an angazangarimin ganan
iburaghuburaki.

22 Ni gan, Notin amadaghan angazangarir
ekiam overiamın oto,
an ganganım mati gol.
Kar God uabin kurkegha,
uan angazangarim ko gavgavim sara
izi,
ezi gumamaziziba an gara puviram
atiati.

23 Godin Gavgaviba Bar Itim, a bar pin iti,
eghti e an boroghın mangan kogham.
A gavgavir ekiam iti, egha guizin araziba ko
arazir aghuibara gin ghua,
puram e abirir arazim gamir puvati.

24 Kamaghın amizi, gumamaziziba an atiati.
Ezi gumazir uarira uari feba ghaze, me
fofozir aviriba iti,
God gumazir kaba barazi puvati.”

Ikiavira Itir God, Jopin akam ikara

38

(Sapta 38--39)

Bizir God amiziba, Jopin fofozim gafira

1 Ikiavira Itir God aminir ekiam ko
amozimin aven ikia kamaghın Jopin akam
ikaragha ghaze:

2 “Jop, ni nighnizir aghuim ko fofozim pu-
vati.

Ni bar manmaghın garir gumazim,

* 37:20: Hibrun akam, vezin kam deragha a migeir puvati.

38:1: Jop 40:6; Esekiel 1:4

- egha ni fozoziba puvatigha tintinibar
migiirigiar aviribagh ami?
- ³ Ni datirighin guizin gumazimin min tugh.
Eghti ki azangsizibar ni damuti, ni nan
azangsiziba ikarvagh.
- ⁴ “Jop, dughiar ki nguazir kamin in-
gara egha gavgavim an mingarim
ganidimin, ni managh ike?
Ni bizir kaba deragh dagh fogh na
mikim.
- ⁵ Tinara, deraghvira nighnigha nguazir
kamin mitaghniaba ariki?
Tinara benim inigha nguazir kam
garigha, an ruariba ko arozibar
ababanibagh amuagh arui?
Ni ti bizir kabagh foz o?
- ⁶ Gavgavim nguazir kam daningamin
guarir akiniba, managh mitivighav
iti?
Ezi tinara dagiar, nguazim isin iki, gav-
gavighamibar ingari?
- ⁷ Ingangarir kam otozizir dughiamin,
mikoveziba an ganigha bar
akongegha ighiabagh amima,
enselba dia bar akonge.
- ⁸ “Dughiar ongarim nguazim abigha
azenan otogha anadimin,
tinara an tiar akam asarazi,
a itir danganimra iti,
ezi aperiam otozizir puvati?
Kirara, ki bizir kam gami.
- ⁹ Dughiar ongarim igiamram otozimin,
kirara ghuariaba isa, anevara,
mati amebam inim isa uan borir
iririvim gike.
Ki migharir piziba isa ongarim avarazi,
mitarmer bar ekiam anevara.
- ¹⁰ Kirara ongarimin mitaghniam atigha, an
miriabar divazir gavgavibar min a da
ase,
eghti ongarim anebigh aven mangiva
avegham.
- ¹¹ Ki ongarim migia ghaze,
'Ni ongarir ekiam, ni dikav bar pin ma-
vanang dipir izi kaghira tugh.
Ni mitaghniar kam fagh vongin man-
gan marki.'
- ¹² “Jop, ni ti pura migeima aminim tira?
Ni ti dughiaabar vaghvagh mizarazibar
dughiaabar bori?
- ¹³ Mitarmem mati inir mitiar ekiamin min
dimagarimin nguazim ave,
ezi gumazir kuraba mitarmemin aru-
ava arazir kurabagh ami.
Ni ti dughiatamin mizarazim mikemezi an
otogha mitarmem batoke,
- ezi gumazir kuraba digavir kuram
gamigha tintinibar are?
- ¹⁴ Mizarazimin, aruem angazangarim biz-
ibagh anidima da bar azenara iti,
ezi bizir dimagarimin mongeziba, e de-
variva dar gari.
- ¹⁵ Aruemina dughiam, gumazir kuraba
mitatemin uan arazir kuraba amir
puvatigha,
gumamazizibagh asighasighamin gav-
gavim puvati.
- ¹⁶ “Jop, ni ti ongarir dikinim giraghugha, an
ganiz o?
Egha dipaba an otivi danganibar ganiz
o?
- ¹⁷ Oveaghuezibar Nguibar mitarmemin
aven itim,
ni ti ghua an tiar akamin ganiz o?
Ti puvati.
- ¹⁸ Nguazir kam bar ekefe, ezi ni ti an
mitaghniaba bar dagh fogha mati?
Ni fogh na mikemegh.
- ¹⁹ “Jop, ni managh mangiva, angazangarim
otivir danganim bativam?
Egh ni managh mangiva, mitarmem
otivir danganim bativam?
- ²⁰ Ni angazangarim ko mitarmem
mangamin tuavim,
ko aning uamategh izamin tuavim, ni ti
aningin akagham?
- ²¹ Jop, ki angazangarim ko mitarmemin in-
garamin dughiam, nin amebam ti ni
bategha gifa.
Kamaghin ni aningin danganim gifo.
- ²² “Jop, ni ti ghua ais ko aisin amozim itir
danganimin ganiz o?
- ²³ Ki dar ingarizi, da pazi gumazir igharaz
darazi damu, me misoghamin
dughiam mizuai.
- ²⁴ Tuavir onimarim taghtagha tintinibar
zuim, ni ti a gifo,
a managh iti?
Egha ni ti fo, aminim aruem anadi
naghin managh ikegha iza tintinibar
nguazimin zui?
- ²⁵ Tinara amozir ekiam bagha tuavim atizi,
a nguazimin izaghiri?
Tinara ararir tingazir kaba bagha ove-
riamin mangamin tuavim ati?
- ²⁶ Tina amozibagh amima,
da gumamaziziba puvatizir danganiba
ko nguazir midiaribagh izi?
- ²⁷ Nguazir kam faragha pura iti, ezi temeba
ko graziba an puvati.
Ezi datirighin amozim a gamizi,
grazir bar avirim nguazir kamin
otifi.

28 “Jop, dimagarimin ghuariam ko amozim ti afeziatam iti, o puvati?
 29 Ezi tina ais ko aisin amozimin amebar aning batezim?
 30 Ais irir dughiamin dipaba gavgavigha dagiabar min iti.
 Egha ais bar ongarim avara.
 31 “Jop, ni gavgavim iki mikovezir taba akuvaghti, da overiamin itir danganir vamiran ikiam?
 Egh ni mikovezir bar avirir kam ikezir benim firigh me ateghti, me tintini-
 bar mangam?
 Ti puvatigham.
 32 Mikovezir bizir kaba, ni ti tuavim dar akakagh,
 egh azeniba vaghvagh dughiar man-
 amra da otivasa, ni dav gei?
 33 Ni ti overiamin bizir a damuasa mikemezibagh fogham o?
 Egh ni ti nguazimin itir bizibar amighti,
 da uaghan arazir kabar gin mangam?
 Ti puvatigham.
 34 “Ni ti ghuariabar dimti, da ni baregh amozir ekiam amadaghti,
 a ni giri aperiamin min otogh ni avaragham o?
 35 Egh ni managh mangisi onimarim amangti,
 a ti kamaghin ni mikimam,
 ‘Ki nin ingangarim damuasa pura
 iti.’
 36 Aperiam otivamin dughiam,
 tina fofozir aghuim kuarazibagh anidi?
 Tina fofozim tuaribagh anidima,
 aminim tiasava amir dughiamin, da
 ati?*
 37 Tina ghuariaba bar da mengamin fo-
 fozim iti?
 Ghuariaba mati nguazir mineba ove-
 riamin iti,
 ezi tina da fufughti amozim izighiram?
 38 Egh ti nguazimin minemeniam ua porogh
 gavgavigham.”
*Tina fofozim kuaraziba ko asizibagh
 aningi?*
 39-40 Ikiavira Itir God ua kamaghin migei:
 “Jop, laionba uan mogomer danganiba ko
 toribar ikia mizuai itima,
 ni ti asizibagh ami da roghira izima,
 laionba dav sogha da apa,
 uan mitiriaba agefi?
 41 Ezi kuarazir kotkotba, dagheba puvatigha
 puram arua dagheba burir dughi-
 aba, ko men nguziba daghem bagha
 nan deir dughiaaba,

tinara dagheba me ganidi?
 Kirara.”

39

1 “Ni ti fo, azenibar dughiar manamra,
 mighsiamin itir memen amebaba oti?
 Ni ti garima, asizir dian amebaba uan
 nguziba bati?
 2-3 Ni ti foghama, iakinir manabara, memen
 nguziba ko dian nguziba amebabar
 navibar aven iti?
 Egha ni ti fo, dughiar manamra memen
 amebaba uan teviba apira nguziba
 bati?
 4 Meme ko dian nguzir kaba uan amebaba
 ko, tuziba ko ruaribar ikia ekeveggha
 gavgafi.
 Me ekeveggha givagha, uan amebaba
 ategha bar ghue.
 Egha ua izir puvati.
 5 “Tina donkin atiabar beniba firizi,
 da uan ifongiabar gin ghua pura tintini-
 bar zui?
 6 Ki danganir gumazamiziba ikia ingarir
 puvatizir isa me ganingi,
 kar danganir grazir aghuiba aghuir pu-
 vatizim, kar amangsizir avirim itir
 nguazir kuram.
 7 Donkin atiaba fo, me nguibar ekiabar ikiti
 gumazamiziba benibar me ikiva, in-
 gangarim damusi pamten me dagar-
 vaghham.
 Kamaghin me akirim ragha nguibar
 ekiamin niginim ko dagarvazibagh
 asara.
 8 Egha me pura mighsiabagh arua,
 egha damasa terafariba ko graziba
 buri.
 9 “Jop, bulmakaun atiaba ti ni bagh ingan-
 garim damuam o?
 Egh dimagarimin da ti izi nin bul-
 makaubar dipenim dakuam o?
 10 Ni ti benim bulmakaun atiam dafagh a
 damuti, a bizir osimtizibagh ekuam
 o?
 O ni a damuti, a ter otevim kurvagh
 nguazim abigh nin azenimin in-
 garam?
 11 Ni fo, bulmakaun atiam gavgavir ekiam
 iti,
 ezi ni ghaze, a nin akuragh nin ingan-
 garir ekiabar amuam?
 12 Ni ghaze, a mangi nin azenimin witin
 aniziba inigh izi,
 nin danganir witin misevibav sogha da
 amisevimin izam o?”

38:31: Jop 9:9; Amos 5:8

* 38:36: Hibrun akam deragha vezin kam migeir puvati.

* 39:13: Poner Israelin

itiba, en ponebar min garir puvati.

- 13 “Poneba* bar akongezir dughiaaba, me uan aviziba onava dav sosi.
Egha me kuarazir benibar min avizir ekiaba ko arizir aghuiba itir puvati.
Ni ti men gara me gifo?”
- 14 Poneba uan aroriaba pura nguazimin dar atigh, egh da ategh mangigham, ezi nguazim fefem dagh anidi.
- 15 Egha da tong kamaghin nighnizir puvati, gumazitam, o asizitam da dikaragham.
- 16 Poneba deravira uan aroriabagh amir puvati,
da mati poner igharazim otezir aroriabar min dagh ami.
Da kamaghin nighnizir puvati, dar aroriaba ikuvighi,
dar ingangarir ekiar aroriaba batim pura mangigham.
- 17 Ki nighnizir aghuim ko fozozir aghuim dagh aningizir puvati,
kamaghin amizi, da arazir kabagh ami.
- 18 Ezi da dikavigha ivemarir dughiaabar, da bar puvira ivemara, uan aviziba pamten dav sogh,
egh hos ko, gumazir a gaperazim gafiragham.”
- 19 “Jop, ni ti gavgavim hoziabagh anidi? Egha ni ti arizir ruariba, dar tuebagh arisi?”
- 20 Nirara ti hoziabagh amima, da odezibar min bar pin uari akuri?
Hoziaba bar puv avighagha pamten arai, ezi men arareba atiatim gumamazibagh anidi.
- 21 Men gavgavir ekiam me gamima, me bar akongegha
pin uari akura, egha sueroghofariba nguazim misosi.
Egha midorozim bagha pamten ivemara zui.
- 22 Hoziaba atiatir puvatigha, nighnizir aviribagh amir puvati. Midorozir ekiam a pura bizim,
da akirim a gasaragham kogh, ari mangi modoghan kogh.
- 23 Da midorozir gumaziba atera ivemarima, men barir mitariba tingazi,
ezi afuzir ruarir gumaziba suighiziba aruem dagh amima, da taghtasi.
- 24 Me sigham givir dughiam, hoziaba pura nimira itir puvati,
dar naviba dikavima, da misoghasavira amua
egha ivemara zui.
- 25 Me sigham givir dughiam, hoziaba arai.
Da tighar midorozimin boroghin mangam, da saghon ikiavira ikia midorozimin mughuriam barasi.

- Egha hoziaba midorozir gumazibar dapaniba barazima, me pamten midorozir gumazibar dei,
ezi midorozir gumaziba misoghasa pamten dia migei.
- 26 “Kuarazir isaba, ni ti fofozim ko nighnizim dagh aningizi, da overiamin mighagha arua,
egha dikava uan aviziba onava migha sautin amadaghan zui?”
- 27 Kuarazir bagaba ti ni mizuai, ni dav kemegethi,
da mighsiabar mavanang pin uan mikonibar ingaram?
- 28 Da mighsiabar ghua dagiar ekiaba itir danganir kurabar, uan mikonibar ingari.
Danganir kurar kaba, kar dar danganir mogomer gavgaviba.
- 29 Da uan danganir kabar ikia deravira saghon mar asizubar gari.
- 30 Ezi bagabar nguziba, asizir kabar ghuzibar amasa bar ifonge.
Midorozimin dughiamin gumazir kuaba tintinimin nguazim girav itima,
bagaba iza danganir kamın uari akufi.”

Jop God migei

40

(Sapta 40:1-5)

Godin azangsiziba, Jop da ikarvaghan ibura

¹ Ikiavira Itir God kamaghin Jopin azai:

- 2 “Jop, ki Godin Gavgaviba Bar Itim, nin migirigiaba na ko misosi?
Egha ni akam na gasa ghaze, ki arazir kuram gami.
Ezi datirighin ni nan azangsiziba ikarvaghasa ki ni mizuai.”

³ Jop kamaghin Ikiavira Itir God ikara:

- 4 “Ki pura bizir kinim.
Ki manmaghin nin akaba ikarvagham?
Ki akam dukuagh nimira ikiam.
- 5 Ki migirigiabar bar avirim gami,
kamaghin amizi, ki ua mikiman kogh.”

God, Jopin migiavira iti

(Sapta 40:6–41:34)

Jop guizin gumazimin min tuivasa, God a migei

- ⁶ Ezi Ikiavira Itir God aminir ekiam ko amozimin aven ikia, kamaghin Jopin akam ikaragha ghaze:

† 39:19: Akar vezin 19in ikegha ghua 25in tuziba, da hoziar midorozir gumaziba apiaghira midorozim bagha zuibav gei. 39:30: Matyu 24:28; Luk 17:37

7 "Jop, ni guizın gumazımın mın tugh, eghti ki bizibar nın azangsıghti, ni nan akaba ikarvagh.

8 Ni migia ghaze, nın arazıba derazi ni gav-gafi.

Egha ni tizimsua akam na gasa ghaze, ki arazir aghuim gamir puvati?

9 Nın gavgavım ko nan gavgavım ti magh ghı?

Ki pamtem migia araribar mın dagarvası.

Ezi ni ti uaghan nan mın damuam?

10 "Ni kamaghın otıvısi, nan danganım ınıgh, egh nan atrıvımın kurkazır aghuıba ınıgh dar aghuıgh,

egh zıar ekıam ınıgh gumazamızıbagh atıvagh,

bar men pin ikı.

11 Egh ni ganti gumazamızıba uan zıaba fıti, ni puv men anıngaghı bar me abınıgh.

12 Ni gumazamızır akaba batozıbar gan me dıkabın.

Egh gumazamızır arazır kurabagh amıba,

me itır danganıbara, zuamıra bar me dıkı me mırırıgh.

13 Egh Oveaghuezıbar Nguıbamın, kal-abuzıar danganımın me arıkıgh.

Egh me isi nguazır torım datıghtı, gumazamızır ıgharazıba ua men ganan kogham.

14 Ni bızır kabar amıghtı, ki nın zıam fı suam,

ni uan gavgavımın gumazır arazır kurabagh amıba, abıragha bar me agıfa."

God uabıra, asızır bar gavgavım hipopotamus gatıvagh

¹⁵ İkiavıra İtir God ua kamaghın migia ghaze:

"Jop, ni mangı asızır bar gavgavım hipopotamusın gan, da bar ekefe.

Ki uabı dar ınıgarızı moghın uaghan nın ınıgari.

Hipopotamusba bulmakaubar mın grazıba ko ter afarıba apı.

16 Dar namnaba bar ekevegha bar gavgafi. Dar navıba ko akırıba uaghan bar gav-gafi.

17 Dar ıpeba tuıvıgha gavgafi, matı sıdan temeba,

ezi dar soroghafarıba gavgavır ekıam ıtı.

18 Dar agharıba bar gavgafi, egha matı brasın gavgavımın ınıgarızır aınba.

Dar soroghafarıba bar gavgafi, matı aının otevíba.

¹⁹ Kı God, ki ınıgarızır asızır tongın, hipopotamusba bar me gafıra.

Kı dar ınıgari, egh kırara dar gavgavıba abınam.*

20 "Hipopotamusba apır grazıba, da mıghsıabar ıtı.

Danganır kaba, asızır atıaba uarıgh ıkararagha aruı.

21 Hipopotamusba temer dıkınıba ıtıbar apebabar ırav ıtı,

egha danganır dakarabar, ıghurunır povıbar modı.

22 Egha da temer dıpar mırıabar ıtıbar aguabar apengan mogava avughsı.

23 Aperiám otogh pamten ivemartı, da atı-atingan kogham.

Aperiám Jordanın Fanemın otogh, bar ızıvagh dar akatorıbar aven mangıtı,

da pura uarır asugh nımıra ikıam.

24 Tınara dar suıragh da ıkegham?

Tınara azuazımın ınıgarıgh, benıbar dar atınıbar afeghtı, da kalabuzıamın ikıam?

Tı puvatıgham."

41

Ongarımın ıtır goar bar ekıam, an asızır atrıvımın ıtı

¹ İkiavıra İtir God ua kamaghın migia ghaze:

"Jop, ni ti akezım akunıgh ongarımın ıtır goar ekıar kamın guraghıam?

Nı ti an mızem benır gavgavımın a ıkegham?

² Nı ti an atınım benır gavgavım a dafagh a gekuıgh mangıgham?

Egh nı ti uaghan akezım isi an aghozım dafaghıam?

³ Nı manmaghın nıghnısi?

Nı ti an suıragh a ıkeghtı, a uabın apangkuvıghsı nın azangsıghtı, nı aneteghtı a mangam o?

Egh a nı apezeper akar ısingtizıba nımıra nı mıkıam o?

⁴ A ti nı ko akar gavgavım akırıgh, zurara nı bagh ınıgaram o?

⁵ Nı ti a ko ıkararangam, matı nı kuarazım ko ıkararangasa benımın a ıke?

O, nı ti benımın a ıkeghtı,

nın ınıngarır amızıba a kurvagh mangam?

⁶ Dagıaba bagha ınıgarır gumazamızıba tı, an ıvezım bagh akabar uarı adogham?

Egh me ti an asızıba aghoregh,

- da inigh mangi danganir biziba
amadi naghin da amangam?
- ⁷ Ni ti afuzir aviribar a ginifti,
da an mikarzim ko dapanim
gizivagham?
- ⁸ Aria, ni uan agharimning a gisin datigh,
egh an gavgavimin ganigh, ua kam-
aghin damuan kogham.
- A puvira ni misueghti,
ni an midorozir kam gin amadaghan
kogham.
- ⁹ “Ni ongarimin itir goar ekiar kamin
ganigh, egh ni bar atiatigh nirizim
nin agharapaniba asivkinti,
nin gavgaviba bar givagham.
Kamaghin amizi, ni ongarimin
itir goar ekiar kamin suighsi
nighnighan marki.
- ¹⁰ Tinara an navim giniv, a ko misogh
anebiragham?
Gumazir kamaghin amitam itir puvati.
Ezi kamaghin tina na ko misogh na
abiragham?
Ti puvatigham.
- ¹¹ Nguazir kamin biziba da bar nana,
kamaghin amizi, tina faragh biziba na
danighi,
ki an biziba ikarvagham?
Bar puvatigham.*
- ¹² “Ki datirighin ongarimin goar ekiar
kamin suebagh eghanam, da man-
maghin gari,
an namnam gavgavir aghuarim iti.
Ezi ki bizir kam bangin mikimiva,
uan akam dukuaghan kogham.
- ¹³ Tinara an inimin itir naziar gavgaviba
adegham?
Tinan afuzim an inim ko naziar gav-
gavim viraram aning abizagh vongin
otogham?†
- ¹⁴ An atarir ekiar aviriba itima gumazamiz-
iba bar dar atiatingi.
Kamaghin amizi, tina an akam
akarigham?
- ¹⁵ An akiragharimin itir naziar gavgaviba,
da bar uarir kumigha gavgavim an
inim ganidi.
- ¹⁶ An naziaba bar deravira uarigh kumigha
gavgavizi,
aminim dar tongin mangighan
kogham.
- ¹⁷ Da bar uari savsuiragha gavgavizi,
bizitam da kuighan kogham.
- ¹⁸ “An asir dughiamin, avim an fetoribar
otiva azenan iza tintinibar zui.
- Ezi an damazimning isia mati aruer
ebariba mizarazimin siragha anaga
aghefe.
- ¹⁹ Avir mizariaba an akatorimin otivaghira,
biaghira tintinibar zui.
- ²⁰ Ezi miturir an fetorimin otivim,
mati minem avim gisin ikia siaghkua
miturim otifi.
- ²¹ A uan akatorim akarir dughiamin, an
aminim avim gamima, an otifi.
Ezi avim an akatorimin ikiava oti-
vaghiri.
- ²² “An firagharim bar gavgafi,
ezi gumazamiziba an gara puviram
atiati.
- ²³ An inivafizimin itir tuziba bar uarigh
asavkonegha,
bar gavgavigha ighuam zuir puvati.
Bar puvati.
- ²⁴ An navir averiam bizitam in atiatir pu-
vati.
An navir averiam bar gavgafi,
mati dagiar ekiar raiziar miseviba
mirmirim.
- ²⁵ “A dikavigh tughamin dughiam,
atrivir gavgaviba uaghan puviram
atiati.
Me oraghti a dipam misogh tingaghiti,
men agharapaniba pura men
amiraghti,
me bizitam damuan iburagham.
- ²⁶ Gumaziba midorozir sababar an okasava
ami, o me afuzir ekiaba ko dozibar a
ginivasava ami, da pura biziba.
Bizir kaba a gasighasighan kogham.
- ²⁷ A dar gari, da pura biziba.
An ainin gari, a mati dadar midiarim,
egha brasin gavgavimin gari, a mati ter
kurum.
- ²⁸ Gumaziba baribar a gasiti,
an arimangighan kogham.
Me katapelin dagiabar a gasiti,
a da baraghti, mati ter afariba an nam-
nam giri.
- ²⁹ An aghorir ekiar misozibar gari,
da mati grazir midiariba.
An afuzir magameba baragha da dipova
ghaze,
da pura bizir kiniba.
- ³⁰ “Goar ekiamin navimin itir naziaba bar
ghumigha,
mati nguazir minem misaraghirezi, an
arariba ghumi.
Egh a nguazir apengtizim daruti,
an naziar kaba nguazim abigham.
- ³¹ An ongarimin aven aruir dughiam, on-
garim isiaghtui,

^{41:11}: Godin Araziba 10:14; Onger Akaba 50:12

^{41:11}: Hibrun akam, vezin kam deragha a migeir puvati.

† ^{41:13}: Hibrun akam, vezin kam deragha a migeir puvati.

mati dipam minemin aven isiaghtui.

³² An ongarim garuir dughiam,
an tuavir a zuim, pupuvir bar
ghurghuriba an ikia taghtasi.

³³ Goar ekiam bizitaman atiatir puvati.
Asizir tam an min itir pu.

Bar puvati.

³⁴ A gari, asizir ekiar maba uaghan ziar
ekiaba iti,

ezi a ghaze, Da pura biziba.

Asizir ekiaba pura uan ziaba fe,
ezi a bar dar atrivimin iti.”

Jop Ikiavira Itir Godin akaba ikarvasi

42

(Sapta 42:1-6)

Jop aghumsigha navim gira

¹ Ezi Jop kamaghin Ikiavira Itir Godin
migirigiaba ikarvaghera ghaze:

² “Ki datirighin fo, nirara biziba bar dar
amuamin gavgavim iti.

Egha ni uan ifongiamin gin ghuava
amir ingangariba,

tav dar anogoreghan kogham.

³ Ni kamaghin nan azara,

“Tina nighnizir aghuim ko fozozim
puvatigha tintinibar migirigiar
aviribagh ami, egha ki damuasa amir
biziba posi?”

Ki fo, ki bizibar mingariba deravira dagh
fozir puvatigha,

egha migirigiar onganir aviribagh ami.

Bizir igharagha garir aghuarir ki
mikemeziba,

da nan fozozim ko nighnizim gafira.

⁴ “Ezi ni kamaghin na mikeme,

‘Jop, ni deravira kuarim atigh nan
migirigiaba baragh.

Eghti ki bizir maba bagh nin azangsighti,
ni nan azangsighti ikarvaghera.”

⁵ Ikiavira Itir God, ki fomira pura gumaza-
mizibar akaba baragha, egha ni gifo.

Egha datirighin ki uabi uan damazimin
nin gari.

⁶ Kamaghin amizi, ki uan migirigiaba ko
uabira uabin aghumsiki.

Egha datirighin nguazir minemeniam
ko averenim gaperaghav iti,

nan arazir kam kamaghin nin ak-
agham,

ki navim giragha gifa.”

Ikiavira Itir God, Jopin namakabav gei

(Sapta 42:7-9)

Ikiavira Itir God Jopin namakabar atari

⁷ Ikiavira Itir God Jop mikemegha
givagha, kamaghin Teman nguibar ekiamin
gumazim Elifas migei, “Nan ingangarir
gumazim Jop, a guizin akamin nan arazibar
gun migei. Ezi ia an min guizin nan arazibar
gun migeir puvati. Kamaghin amizi, ki ni
ko nin namakamningin atari. ⁸ Bizir kam
bagh ia mangi 7plan bulmakaun apuriba ko
sipsipin apurir 7pla inigh, nan ingangarir
gumazim Jop bagh mangi. Egh dav suegh,
bar isia mighirizir ofabar amu. Eghti nan
ingangarir gumazim Jop, ia bagh na ko
mikim nan azangsighti, ki a baregh ian
apangkuvigham. Nan ingangarir gumazim
Jop, ia an min guizin nan arazibar gun
migeir puvati. Kamaghin, ki a baregh,
ian akar ifavariba bagh ia gasighasighan
kogham.”

⁹ Ezi Teman nguibar ekiamin gumazim
Elifas ko, Suhan kantrin gumazim Bildat
ko, Naman kantrin gumazim Sofar, me
ghua Ikiavira Itir God me mikemezi moghin
ami. Ezi a Jopin azangsighti baregha men
apangkufi.

God bar deraghavira Jop gami

(Sapta 42:10-17)

*Ikiavira Itir God dabirabir aghuarim ua
Job ganingi*

¹⁰ Jop uan namakaba bagha God ko
mikemezir dughiamin girara, Ikiavira Itir
God dabirabir aghuarim uam a ganingi.
Egha a fomira itir bizibar dibobonim gisin
dagh iviragha, ua bizir aviriba isa Jop
ganingi. ¹¹ Ezi Jopin aveghbuaba ko, an
buaramiziba ko an namakar fomira itiba,
iza an dipenimin a koma api. Egha osimtizir
Ikiavira Itir God a ganingizibagh nighnigha,
an apangkuva gavgavim a ganidi. Egha me
vaghvaghera silvan dagiar maba ko gol ringin
mam a ganingi.

¹² Dughiar kamin Ikiavira Itir God mong
bar deraghavira Jop gami. Ezi an ikirimirir
abuananamin azeniba, da an osimtizim
faragha zuir azenibagh afiragha bar dera.
Ezi Jop 14,000plan sipsipba ko, 6,000plan
kamelba ko, 2,000plan bulmakauba ko,
1,000plan donkin amebaba ini. ¹³ Egha Jop
uam otarir 7pla ko guivir 3pla ini. ¹⁴ Guivir
faragha zuim, a ziam Jemima a gati, Jemi-
man girara irim Kesia, ezi abuananamin
ziam, Kerenhapuk. ¹⁵ Jopin guivir kaba
men ganganiba bar dera, ezi nguazir kamin
aven, amizitam kamaghin garir puvati. Ezi
Jop uan otariba bagha nguazim ko biz-
iba abizir dughiam, a uan guiviba bagha
uaghan nguazim ko biziba abiki.

¹⁶ Egha osimtizir kamin gin, Jop uam
140plan azenibar ikegha, uan boriba ko

igiaba ko ovavir boriba ko men boribar
gani. ¹⁷ Egha a bar deravira ikia ghua bar
ghurighava areme.

Godin Ziam Fer Onger Akabar Akinafarim

O Onger Akaba Akar faragha zuim

Akinafarir kam, a Israelian Onger Akaba itir akinafarim. Onger akar akinafarir kamın itir maba, me Jerusalemın nguıbamın ikia Godın Dipenimın da bange. Ezi onger akar kabar maba, gumazamiziba uari osımtıziba ikia, Godın ziam fer dughiamin dar gun migei.

En ganganımın, gumazir avırıba ti onger akar kaba dughiar vamıran da osırızir pu- vati. Me dughiar ıgharaz ıgharazıbar ka- magh ami. Ezi gın gumazir ıgharazıba da akuvagha akinafarir vamıra gami.

Onger akar kaba ko God ko migeir arazir kaba, dar nıghnızir avırıba itı. Akinafarir kamın aven akar kaba itı:

onger akar Godın ziam feba,
ko uan arazir kuraba bagh God ko mikimti a da gın amangamin akaba,
ko osımtızıba ko mızazıba ızir dughiamın, akurvazim bagha God ko migeir akaba,

ko atrivim amisıvamımın dughiar eki- abar onger akaba,
ko nıghnızir gavgavımın gun Godın mikımamın ıghıaba,

ko onger akar God minamamıba,
ko uan navir kuraba ko osımtızıba agıvsi God ko migeir arazim,
ko God ko mikimti an apanıbagh asıghasıghamın arazim,

ko onger akar gumazamizıba da baragh dar mıgirıgiabar gın mangamıba.

God ko migeir arazir kaba ko onger akar kaba, da gumazamizıba e itir ikirimirir kam bar ada avaragha dar gun migei. En dughiar e bar akongezıba itı, en dughiar e osımtızıba ısıba itı. En dughiar e ıgiabara itıba itı, en dughiar e ghuramıba itı. E dughiar mabar arei, egha dughiar mabar en navıba dera. Onger Akabar Akinafarir kam, a ikirimirir e datırıghın itir ikiamın dughıaba ko magh ghu, egha fomıra ıza datırıkın onger akar kaba Godın gumaza- mızıbar nıghnızıba gavgavımın dagh anıga, egha men ikirimirimın men akurvası.

Akinafarir namba 1*

1

(Onger Akaba 1--41)

* 1: Hibrun akamın aven, me Onger Akabar Akinafarimın 5plan otevíbagh ami, me dar bora ghaze, 5plan akinafarıba.

1:1: Onger Akaba 26:4; Aghuzir Akaba 14:15 1:2: Josua 1:8; Onger Akaba 119:1; 119:35; 119:47; 119:92 1:3: Aısaia 3:10; Jeremaia 17:8; Esekıel 47:12 1:6: Jon 10:14; 2 Timoti 2:19 2:1: Onger Akaba 46:6 2:1: Aposel 4:25-26

Godın damazımın derazir gumazamizı- ıba ko, gumazamizir arazir kurabagh amıba

¹ Gumazamizir kamaghn amıba, me bar akongegh:

me gumazamizir arazir kurabagh amıbar akaba baragha men gın aruir puvatıgha,

tuavir gumazamizir kuraba zuıba, me men gın zuir puvatıgha,

Godın akaba batogha da dipovir gu- mazamizıba ko, apiaghirir puvati.

² Gumazamizir kaba, bar Ikiavıra Itir Godın Arazıbagh ifongegha,

dimagarıba ko aruebar dar gara pamtem dagh nıghnıghavıra itı.

³ Me mati temem, me dipar mıriamın anekara.

A uan dughıamıra bava, dafarıba mıdir puvati.

Kamaghıra, bizir me amıba bar, da deraghavırama otıfi.

⁴ Ezi gumazamizir arazir kurabagh amıba, me kamaghn ikian kogham.

Bar puvati.

Aminim raızın misevíbagh ivarazi da zui moghn, bizir me amıba deragh otı- van kogh,

dagheba dar puvatıgh pura mangam.

⁵ Kamaghıra, gumazamizir arazir kurabagh amıba,

God uan kotiamın me batuegh ivezir kural me danıngtı,

me Godın damazımın derazir gu- mazamizıbar saghon ikiam.

⁶ Guızbangıra, gumazamizir Ikiavıra Itir Godın damazımın derazıba,

a me geghuv deragh men ganam.

Eghtı gumazamizir arazir kurabagh amıba, me bar ikuvıgh ovegham.

2

God atrivim gınaba

¹ Manmaghıram amızı, Kantrın Igharazı- ıbar Gumazamizıba, akaba batozir arazim damuasa uarıv geı?

Manmaghıram amızı, ikızir ıgharazı- ıbar gumazir dapanıba, arazir kurabar amuasa uarı ko akam mısoke?

Men akar kabar daghetam, otoghan kogham.

² Nguazir kamın itir atrıvıba, mıdorozım bagha uarı akufı.

Ikiavıra Itir God ko atrıvir a ua bagha inabazım,

gumazir dapaniba aning
dikabinasa tuaviba buri.
Me kamaghin migia ghaze,
³“Aning e ikezir senba e da aghorarigham.
Benir aning e ikezir gavgavir kaba, e da firigham.”

⁴Ekiam uan Nguibamin atrivir dabirabim
gaperaghav ikia,
me dipova men ingaravati.

⁵A me bagha navim bar an ikuvizi, an Akar
Gavgavim me migei.
Ezi an adarir ekiar kam me gamima, me
bar atiatima,
a me migia ghaze,

⁶“Ki uabi gumazir atrivimin ikiamin kam
amisevegha gifa.
Ki uabi a isa Saionin Mighsiar ua bagha
inabazimra anefazi,
an aperaghav iti.”

⁷Ezi atrivim kamaghin migei,
“Ki datirighin Ikiavira Itir God na
mikemezir bizibar gun mikimam.
A ghaze, ‘Ni nan otarim, ezi datirighin ki
nin afeziamin oto.’

⁸Ni nan azaraghti ki ikiziba bar ni
daningam.
Ni nguazir kamin itir kantriba bar me
gativagh men ganam.

⁹Ni uan agharir gavgavimin men suiragh
men ganam.
Ni me abighti, me nguazir mineba
biaghiri moghin bighiregh,
mizumzuarihar iregham.”

¹⁰Kamaghin amizi, ia atriviba,
ia kuariba arigh oregh nighnizir
aghuim iniam.

Ia nguazimin gumazir dapaniba,
ia akar kam baregh deravira uari bagh
ganam.

¹¹Ia uari isi God danigh, egh an apengan iki.
Egh agorogem sara bar atiatingh.

¹²Ia uari amiragh teviba apirigh magiri,
an dagarimningin tor.
Puvatighti, an adarim zuamirama otoghti ia
arimighiregham.
Guizbangira, an aningagheghti an
aningagharim zuamirama otogham.
Eghti gumazitam God bagh izi an aven
modogh,
nighnizir gavgavim an iki bar
akuegham.

3

*Gumazir mam mizaraghara gavgavim
iniasa God ko migei*

Devit uan otarim Apsalomin arav ghugha,
dughiar kamin ighiar kam osiri.

¹O Ikiavira Itir God, nan apaniba me bar
aviraseme.

Me nan apanim gamua egha pazavira
na gami.

²Men aviriba na migia ghaze,
“God nin akuraghan kogham.”

(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua

ighiam gami.)

³Ezi men akar me migeir kam a guizbangira
puvati.

Ikiavira Itir God, nirara nan midorozir
oramin min iti, ezi ki nin uabi modi.

Nirara nan akurvazima ki uan apaniba
abiri.

Ni nan osimtiziba agevima, ki tugh
gavgavighavira iti.

⁴Ki uabin akurvaghasa Ikiavira Itir Godin
dei.

Ezi a uan mighsiar ua baghavira in-
abazimin ikia

na baragha nan akurvasi.

(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua

ighiam gami.)

⁵Ki misiamin akuava onganigha, egha gin
osegha bar deravira iti.

Bar guizbangira, Ikiavira Itir God bar
deravira nan gari.

⁶Nan apanir 10,000pla danganiba bar na
ekiaru,

ezi ki men atiatir puvati.

⁷O Ikiavira Itir God, ni nan God, ni dikavigh
izi nan akuragh.

Guizbangira, ni mati gumazim uan
apanibar koviabav sozi moghin, ni

nan apaniba aghumsizim me ganidi.

Ni mati gumazim uan apanibar atariba
apirizi moghin,

ni gumazir kurar kaba abiri.

⁸Ikiavira Itir God, ni uabira en akurvagha
uam e ini,

ezi bizir katam bar e gasighasighizir
puvati.

Ni bar deraghavira uan gumaza-
mizibagh ami.

2:4: Onger Akaba 37:13; 59:8; Aghuzir Akaba 1:26 **2:7:** Aposel 13:33; Hibru 1:5; 5:5 **2:8:** Onger Akaba 72:8; Daniel 7:13-14; Jon 17:4-5 **2:9:** Onger Akaba 89:23; Akar Mogomem 2:26-27; 12:5; 19:15 **2:11:** Filipai 2:12; Hibru 12:28 **2:12:** Jon 5:23; 1 Pita 2:6 **3:1:** 2 Samuel 15:13-17:22 **3:3:** Onger Akaba 62:7 **3:4:** Onger Akaba 4:3; 43:3 **3:6:** Onger Akaba 23:4; 27:3; 118:10-13 **3:7:** Jop 16:10; Onger Akaba 22:21; 57:4; 58:6 **3:8:** Onger Akaba 28:8; 29:11

(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

4

*Gumazim dimagarimin gavgavim iniasa
God ko migei*

Devit onger akar kam osiri.
Gumazir onger akar kabar faragha zuim,
gumazibav geima, me gitabav sosi.

¹ O God, nan Akurvazir Gumazim, ni nan
akuragha nan apaniba abira,
ezi ki nin dei, ni nan akuragh.

Fomira osimtizir bar ekiam nan itima, nan
navim bar na baseme,
ezi ni nan akurazi osimtizim datirighin
gifa.

Ni datirighin nan apangkuvigh nan
dimdiam barakigh.

² O gumaziba, dughiaabar manmaghin, ia
akar aghumsiziba na gasi nan ziam
gasighasivira ikiam?

Egh dughiaabar manmaghin, ia nguazir
kamin bizir kinibagh ifueghvira
ikiam?

Ia dughiaabar manmaghin arazir
ifavarim gifueghivira ikiam?
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

³ Ia akar kam bar deragh a gifogh.
Gumazamizir Ikiavira Itir Godin apen-
gan itiba, God ua baghavira me gin-
aba.

Ezi ki an diazi, a nan azangsizim
barasi.

⁴ Ia atar uari bagh gan, egh arazir kuratam
damuan marki.

Ia uan misiabagh ireghiv iki,
migirigiar kam ginighnigh uan ak-
abar kumigh.

(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

⁵ Ia nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin
ikiva,
ofan a ifongezibar amu.

⁶ Gumazamizir aviriba bizir aghuibar gan,
bar akueghasa ifonge.

O Ikiavira Itir God, nin guamin
angazangarim e gisirazi moghin,
ni bar e gifuegh en boroghira iki,
egh en apangkuvigh en akur-
vagh.

⁷ Wit ko wainin oviziba azenibar aghua bar
puvira bema, gumaziba da bagha bar
akonge.

Ezi ni na gamizi ki ni bagha bar
akongezir arazim, nan navir ave-
riam bar a gizivagha,
wit ko wain gifongezir arazim
guizbangira bar a gafira.

⁸ Ki misiamin ghua atiatir puvatighava akui.
Ikiavira Itir God, nirara deragha na
akumakua nan garima,
ki deraghvira ikia atiatir puvati.

5

*Gumazim deragh uabi geghuvasa God ko
migei*

Devit onger akar kam osiri.
Ezi gumazir onger akar kamin faragha
zuim gumazibav geima me itabagh ivi.

¹ O Ikiavira Itir God,
ki ni ko migeir migirigiaba ni da baragh,
egh kuarim atigh nan ararem
baragh.

² Ni nan atrivim ko nan God,
ki ni ko migei,
ni nan ararem baragh.

³ O Ikiavira Itir God, ki mizarazibar ni ko
migeima, ni na barasi.
Aruem anadir dughiaabar ki ni ko migei.
Kar mati nan ofa ki a isa ni ganidi,
ezi ni datirighin na ikarvaghasa ki ni
mizua iti.

⁴ Ni Godin arazir kurabagh ifongezir pu-
vatizim.
Kamaghin, gumazamizir arazir
kurabagh amiba
nin boroghin ikian kogham.

⁵ Gumazamizir uarira uari feba, me nin
damazimin ikian kogham.
Ezi gumazamizir arazir kurabagh
amiba, ni bar me gifongezir puvati.

⁶ Gumazamizir ifavaribagh amiba, ni me
gasighasisi.
Egha gumazamizir gumazibav sozi me
ariaghiriba ko ifavaribagh amiba,
ni bar men aghua.

⁷ Ni zurara nan apangkufi, kamaghin, ki nin
Dipenir miriamin aven mangam.
Ki dipenir ni ua bagha inabazimin izi,
nin atiatigh uan tevimning apirigh
nin ziam fam.

⁸ O Ikiavira Itir God, nan apaniba bar
avirasemegha na gasighasighasa.
Kamaghin ni nan aku mangiti,

ki nin guizin arazimin tuavimin gin mangam.

⁹ Nan apaniba, me guizin akam bar a gifozir puvati.

Me gumazir igharaziba me gasighasighasavira nighnisi.

Men akatoriba mati gumazamizibar moz-iba akaba akari;
me nigeima ovevem otifi.

Gumazamiziba me baragh men gin mangisi,
me ifavarir akar bar isingtizibav kimam.

¹⁰ O God, ni men arazir kuraba tuisigh ivezir kuram me daning.

Ni men nighnizir kurar kabagh iraghti,
me bar onganigh.

Me arazir bar kurar aviribagh amua nin akam batosi,
kamaghin ni me batueghti me nin saghon iki.

¹¹ Egh gumazamizir ni bagha iza nin aven modiba,

ni me ateghti me bar akongegh.

Gumazamizir ni ativagha gariba, men nav-iba deraghti,

me ighiabar amu bar akongegh.

Gumazamizir bar ni gifongeziba,
me bar akongegh nin ziam fi.

¹² O Ikiavira Itir God, gumazamizir nin akamin gin zuiba,
ni bar deraghavira me gami.

Nin ifongiam oramin min me avaragha me modima,
me bar deraghavira iti.

6

*Gumazim osimtizim ikia uabin akur-
vaghasa God ko migei*

Devit onger akar kam osiri.

Gumazir onger akar kamin faragha zuim,
gita gikararang ongasa me mikeme.

¹ O Ikiavira Itir God, ni adarim iki pamten na mikiman marki.

Nin navim ikuvighi,

ni ivezir kuram na daningan marki.

² O Ikiavira Itir God, ki bar osemegha ua gavgaviba puvati,
ezi ni nan apangkufigh.

Nan gavgaviba bar gifa,
eghti ni gavgavir igiam na daningighti
ki ua deragham.

³ O Ikiavira Itir God, nan navim osimtizir ekiam a itaragha ghuaghiri.

Ezi dughiaba manmaghin,

osimtizir ekiar kam nan navir ave-riamin ikivira ikiam?

⁴ O Ikiavira Itir God, ni iragh izi nan akuragh ua na inigh.

Nin apangkuvim zurara ikia mamaghira iti,
ni uan apangkuvim ginirigh nan akuraghti

ki ovengan kogham.

⁵ Gumazamizir oveaghueziba,
me ua ni ginighnizir puvati.

Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin,
tina ua nin ziam fam?

⁶ Ki dia ghuavti, nan gavgaviba bar gifa.

Nan temeriba zurara dimagaribar nan misiam giri,

ki ara ghuav itima,
nan dapanir aghoghonim bar kumkumi.

⁷ Nan apanir aviriba iti,
kamaghin amizi, ki dughiabar aziavira iti.

Nan damazimning nan bezi,
ki deragha bizibar garir puvati.

⁸ Ikiavira Itir God nan azirakam baregha gifa,
kamaghin, ia gumazir arazir kurabagh amiba,

na gitagh.

⁹ Ki uabin akurvaghasa Ikiavira Itir God ko migeima,
a na baregha gifa.

Ki a ko migeir migirigiaba, a da baregha gifa.

¹⁰ Nan apaniba osimtizir ekiam inigh,
bar aghumsigh atiatigham.

Me zuamira na ategh onganigh ari tintinibar mangegham.

7

Gumazim osimtizim ikia God ko migei

Benjaminin adarazir gumazir mam an ziam Kus, an arazir mam gamizi, Devit a base-
megha onger akar kam osiri.

A God ko migia a bange.

¹ O Ikiavira Itir God, ni nan God,

ki ni bagha iza nin uabi apazagha uan apanibar modo.

Ni nan akuraghti, nan apanir nan agintiziba na misueghti,
ki aremeghan kogham.

² Puvatightima, laion gumazim gasighasizi moghin,
me na gasighasigh nan mikarzim abighirarigham.

Me na gekuigh mangighti,
gumazir nan akuragh na iniamiba pu-
vatigham.

³ O Ikiavira Itir God, ni nan God, ki arazir
kuram damigham,
o gumazir igharazitam gasighasigham,

⁴ o ki uan namakam gifaragh puram
akatam a gasam,
o ki arazir kuramin pura uan
apanim damighti,

⁵ ni nan apanibar amamangatighti, me nan
agiragh nan suiragh.

Egh na dikabiragh magiri nan
mikarzim bar a gasighasigh,
anetighti a pura nguazim girighiv
iki.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

⁶ O Ikiavira Itir God,
ni aningaghegh dikavighasa ki ifonge.
Apaniba bar aningaghegha na misosi,
ni izi nan akuragh.

O nan God, ni gumazibar araziba
tuisighamin dughiam amisefe,
kamaghin ni dikavigh izi nan akuragh.

⁷ Ni bar ikiziba akuvaghti, me ni okarigh.
Egh ni uan atrivir dabirabir pin itim
daperagh
bar me gatavagh men gan.

⁸ O Ikiavira Itir God, ni gumazamizibar
araziba tuisisi.

Ni fo, ki guizin arazir aghuibara ami.
Kamaghin amizi, ni nan araziba
tuisighamin dughiamin nan
akuragh.

⁹ O God, ni bar Godin aghuimra.
Ni gumazamiziba bar men navir averi-
aba ko nighniziba tuisisi.

Ni gumazamizir kurabar arazir kuraba bar
ada gifagh.

Egh nin damazimin derazir gumaza-
miziba,
ni me damuti, me tugh gavgafigh.

¹⁰ God nan oramin min,
na geghuva nan garir gumazim.
Gumazamizir an akam baragha an gin
zuiba,
a men akurvagha ua me isi.

¹¹ God guizin arazimra gumazamizibar
araziba tuisisi.

Gumazamizir arazir kurabagh amiba,

a zurara me dikabira ivezir kuram
me ganidi.

¹² Gumazim uan navim giraghan koghti,
God uan midorozir sabam aminam.
Egh a uan barir pim dafagh
midorozim bagh mizuum ikiam.

¹³ A gumazir kurar kabav sueghti me are-
meghasa
uan midorozir biziba akirigha gifa.
An afuzir aviba itiba men akuighav
iti.

¹⁴ E gari, gumazir kuram arazir kuram
damuasa uan nighnizim akirigha
gifa.
A zurara ifarava, osimtizir kabagh
amima da otivavira iti.

¹⁵ A gumazir igharaziba mozir torir kamın
magirasa, me bagh a gikui.
Egh a uabi mozir torir a kuizir kam
giraghu.

¹⁶ Kamaghira, osimtizir an amizim,
anariram avaragham.
Akam adariba ko, midorozir a igharaz
darazi damuasava amiba,
da raghirigh anariram asighasigham.

¹⁷ Ikiavira Itir God a bar guizbangira dera,
kamaghin ki bar a minabagham.
Ki Godin Bar Pin Itimin ziam fiva,
a bagh ighiaba bangam.

8

*Godin ziar ekiam ko gumazibar ziar
aghuim*

Devit onger akar kam osiri.
Gumazir onger akar kamın faragha zuim
gumazibav kemezi, me Getin nguibamin in-
garizir gita inigha a gikararai.

¹ O Ikiavira Itir God, ni en Ekiam.
Nguazir kamın nguibaba bar dar gu-
mazamiziba,
nin gavgavimin gara ziar ekiam ni
ganidi.

Ezi nin ziar ekiam bar overiam gizifa.

² Borir bar iririviba uaghan nin ziam fe.
Nin apaniba ko, nin akam batozir
darazi ni men tuavim apirasa,
divazir bar gavgavim ati.

³ Ki kogha pin overiar ni uan dafarimin
ingarizimin gara,
egha uaghan iakinim ko mikovezir uan
danganir ni me arighizibar gari,

7:4: Onger Akaba 109:4-5 7:6: Onger Akaba 35:23; 94:2; 138:7 7:7: Onger Akaba 22:27 7:8: Onger Akaba 26:1; 43:1; 98:9 7:9: Onger Akaba 34:21; 40:2; 94:23; Akar Mogomem 2:23 7:10: Onger Akaba 18:2; 18:30; 97:10-11 7:11: Onger Akaba 50:6; 90:9 7:12: Godin Araziba 32:41-42; Onger Akaba 64:7 7:13: Onger Akaba 18:14; 45:5 7:14: Jop 15:35; Aisaia 59:4; Jems 1:15 7:15: Onger Akaba 57:6 7:16: Onger Akaba 140:9-11 8:1: Onger Akaba 113:4; 148:13 8:2: Onger Akaba 44:16; Matyu 21:16; 1 Korin 1:27 8:3: Onger Akaba 111:2 8:4: Jop 7:17-18; Onger Akaba 144:3; Hibru 2:6-8

⁴ki kamaghin nighnigha ghaze,
e gumazamiziba ti manmaghiram
amizir biziba, ezi ni mighigha e
ginighnisi?

E pura biziba.

Manmaghiram amizi, ni bar puvirama
e ginighnisi?

⁵Ni uabi en ingarigha, e isa uabin apengan
e ati.

Ni gavgavim ko ziar ekiam isa e ganiga
e afazi,

bizir ni ingariziba bar en apengan
iti.

⁶Bizir ni ingarizir kaba bar,
ni dagh ativagh dar ganasa e amisefe.

Biziba bar moghira ni da isa
e gumazamiziba en suemningin apen-
gan da ariki.

⁷⁻⁸Bizir kaba bar moghira:

Sipsipba, bulmakauba, asizir ruarimin
itiba ko,

overiamin itir kuaraziba,
ongarimin osiriba ko ongarimin aven
aruir biziba,
da bar en apengan iti.

⁹O Ikiavira Itir God, ni en God.

Nguazir kamin nguibaba bar dar gu-
mazamiziba,
nin gavgavimin gara ziar ekiam ni
ganidi.

9

*Gumazim Godin guizin arazir bagha a
minabi*

Devit ighiar kam osiri.

Gumazir onger akar kamin faragha zuim,
a gumazamizibav kimti, me Almut Labenin
tiarimin gin mangi ighiar kam bangam.

¹O God, ki uan navir averiamin ni
minabaghasa.

Ki ni amir ingangarir aghuir kaba bagh
gumazamizibav kimasa.

²Ki ni ginighnigh ni bagh ongi
bar akuegham.

O Godin Bar Pin Itim, ki ni bagh ongi
egh ziar ekiam ni daningam.

³Nan apaniba nin ganigha ara ghua,
nin damazimin daghiregha bar
ariaghire.

⁴Ni uan atrivir dabirabim gaperagha
guizin arazimin gumazamizibar araz-
iba tuisisi.

Egha nan araziba guizin arazimin da tu-
isigha ghaze,

ki osimtiziba puvati.

⁵Ni Kantrin Igharazibar Gumazamizibar
araziba tuisigha gifa.

Gumazamizir kuraba, ni bar me
gasighasigh men ziaba angarighti,
gumazamiziba me ginighnighan
kogham.

⁶Ni bar apanibagh asighasigha gifa,
eghti me ikuvigh iki mamaghira ikiam.

Men nguibar ekiaba sara, ni bar dagh
asighasigha gifa,
eghti gumazitam ua me ginighnighan
kogham.

⁷Ezi Ikiavira Itir God zurara uan atrivir
dabirabim daperaghav iki mam-
aghira ikiam.

A guizin arazimin gumazamizibar
araziba tuisigham.

⁸A uan guizin arazir kabar gin ghua gu-
mazamizibar araziba tuisisi.

A uan arazir aghuimin gumamaz-
ibagh ativagha men gari.

⁹Ikiavira Itir God osimtiziba itir gumaza-
miziba bagha

dipenir gavgavir mamim min iti.

Eghti apaniba osimtizibar aningamin
dughiabar,

me an aven mangegh muegham.

¹⁰O Ikiavira Itir God, gumazamizir ni bagha
iziba,

ni akirim giragha me gasir puvati.

Kamaghin gumazamizir ni gifoziba,
me nighnizir gavgavim nin iti.

¹¹Ikiavira Itir God, Saionin nguibamin ikia
uan atrivir dabirabim gaperaghav iti.

E a bagh ongiva an ziam fam!

E Kantrin Igharazibar Gumazamizibar
tongin iki,

arazir an amizibar gun mikimiva
an ziam fam.

¹²Ikiavira Itir God, gumazamizir mizaziba
isiba, a me ginighnisi.

A me baragha uan kuarimning dukuir
puvati.

Gumazamizir arazir kurabar me gamiba,
a men arazir kuraba ikarvasi.

¹³O Ikiavira Itir God, ni nan apangkufigh!
Apaniba na garizir osimtiziba ni dar
gan.

Ki bar ovengasava amir dughiabar,
ni nan akurvagha ua na isima ki der-
aghavira iti.

¹⁴Kamaghin amizi, ni na gamizir biziba,
ki bar dagh eghan nin ziam fam.

8:6: Jenesis 1:26-28; 1 Korin 15:27; Efesus 1:22; Hibru 2:8

9:2: Onger Akaba 5:11; 83:18

9:5: Godin Araziba

9:14; Aghuzir Akaba 10:7

9:7: Onger Akaba 102:12; 102:26; Hibru 1:11

9:8: Onger Akaba 96:13; 98:9

9:9:

Onger Akaba 37:39; 46:1; 91:2

9:10: Godin Araziba 31:6-8; Onger Akaba 37:25; 70:4; 91:14

9:11: Onger Akaba

107:22

9:12: 2 Samuel 4:11; Onger Akaba 9:18; 10:17; 22:24; 37:25; Aisaia 49:14-15; Hibru 13:5

9:14: Onger

Akaba 13:5; 20:5; 35:9

Ni ua na inizir bizim bagh, ki Saionin
nguibamin tiar akamin tughiv iki,
bar akuegh an gun mikimam.

¹⁵ Kantrin Igharazibar Gumazamiziba en
suighasa, nguazimin toribagh tui.
Egha me uari dagh iraghue.

Me en suighasa azuaziba guizi,
azuaziba merara suiki.

¹⁶ Ikiavira Itir God, guizin arazimin gumaza-
miziba tuisizir dughiamin,
a uan arazir aghuim akakasi.

Gumazamizir kuraba, igharaz darazigh
asighasighasa amir biziba
meraram asighasisi.

(Ni akar kam ginighnigh kuarimin
aven bar aghumra ighiam
damu.)

(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

¹⁷ Gumazamizir kuraba ko Kantrin Igharaz-
ibar Gumazamizir akirim ragha God
gasaraziba,
me bar moghira mangi Gumazamizir
Oveaghuezibar Nguibamin ikiam.

¹⁸ Dughiaabar zurara, God onganaraz-
ibagh amir gumazamizibagh
nighnighavira iti.

Gumazamizir osimtiziba itiba, me
nighnizir gavgavim ikia kamaghin
fo,

God men akurvaghham.

A me ateghti

me puram a mizuam ikian
kogham.

¹⁹ O Ikiavira Itir God, ni dikavigh izi.

Ni nguazimin gumazamiziba ateghti,
me gavgavigh ni gafiraghan marki.

Ni Kantrin Igharazibar Gumazamizibar
amighti,

me nin kotin aven nin damazimin tu-
ifigh.

Egh ni guizin arazimin men araz-
iba tuisigh.

²⁰ O Ikiavira Itir God, ni me damighti me bar
atiatingh.

Ni Kantrin Igharazibar Gumazamiziba
kamaghin me damighti,

me bar fogh suam me gavgaviba
puvati,
me pura bizir kiniba.

(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

10

*Gumazim uabin akurvaghasa God ko
migei**

¹ O Ikiavira Itir God, ni manmaghsuavira
nan saghuiamin tughav iti?

Ki osimtiziba itir dughiaabar, ni man-
maghsuavira nan modi?

² Gumazir kuraba uari fa,
egha gumazir onganarazibagh
amibagh asighasighasa men agintisi.

Ni me damighti, me nguazir torir gumazir
igharaziba magirasa kuiziba,
me uari dar magiri.

³ Gumazir kuram uabi fa,
uan navir averiamin aven itir arazir
kurabagh ifonge.

Gumazir bizir aviribagh ifongezim,
an akar kurabar Ikiavira Itir God
migiava, akirim ragha a gasi.

⁴ Gumazir kuram ifaghata ghaze, ki bar biz-
ibagh fo.

A ghaze, ki nighnizir aghuir aviriba iti.

Egha God ginighnizir puvati.

A ghaze, "God, arazir kurar ki amibar gari
puvati.

A nan arazir kaba ikaraghan kogham."

⁵ Gumazir kam amir biziba, da bar der-
aghavirama otifi.

Egha a ifaghata, bar tong nin
nighnizibagh fozir puvati,

egha uan apaniba men apanim
gami.

⁶ A uabira uabi ginighnigha ghaze, ki tugh
gavgafi.

Bizitam bar na munamadaghan koghti,
ki osimtizitam batoghan kogham.

⁷ An atamra paza bizibav giava, gumaza-
mizir igharazibagh asighasighasa
migei.

A gumazamizibar amuti me atiatin-
gasa, bizibar me gifara atamra migei.

An arazir kuraba ko osimtizibar
amuti da otivasa atamra bizibav
gei.

⁸ Gumazir kamaghin amim, nguibamin
aven modoghav iti.

A iki ganam, gumazir aghuim iziti an a
misueghti an aremegham.

9:15: Onger Akaba 7:15; 94:23; Aghuzir Akaba 5:22; 26:27

9:16: Ua Me Ini 14:31; Aghuzir Akaba 5:22

9:17: Jop

8:13; Onger Akaba 50:22

9:18: Onger Akaba 12:5; Aghuzir Akaba 23:18; 24:14

9:20: Onger Akaba 62:9; Aisaia

31:3; Esekiel 28:2

*

10:1: Gumazir maba ghaze, Onger Akabar Akinafarimin sapta 10, a sapta 9in akinafarir otevir mam.

10:2: Onger Akaba 7:16; 9:15; Aghuzir Akaba 5:22

10:3: Onger Akaba 94:4; Rom 1:32

10:4: Onger

Akaba 14:1-2; 53:1

10:5: Onger Akaba 12:5; Aisaia 26:11

10:6: Aisaia 56:12; Akar Mogomem 18:7

10:7: Jop

20:12; Onger Akaba 12:2; Rom 3:14

10:8: Onger Akaba 17:11; Habakuk 3:14

10:9: Onger Akaba 17:12; Maika

- A gumazir gavgaviba itir puvatiziba bagha modoghav ikia gari.
- ⁹ A laionin min uan torimin modogha gara iti.
A modogh iki egh gumazir onganarazibagh amibar suighasa.
A uan iver ekiamin men pigha men suigha me amikirvagha zui.
- ¹⁰ Gumazir kurar kam nimiram apiav ikia gara,
gumazir gavgaviba puvatiziba,
a uan gavgavir ekiar kamin me abiri.
- ¹¹ Gumazir kuram kamagh nighnigha ghaze,
“God ti arazir kurar ki amir kaba, mighigha dagh nighnizir puvati.
A uan damazimning dukuagha, nan garir puvati.”
- ¹² O Ikiavira Itir God, ni dikavigh izi!
Egh gumazir kurar kaba ivezir kuram isi me daningh!
Ni osimtiziba aterir gumazamiziba, me bakinighnighan marki!
- ¹³ Gumazir kuram akirim ragha ni gasaragha uan navir averiamin ghaze,
“God ti, ki amizir arazir kurar kaba uam ada ikaraghan kogham.”
- ¹⁴ Gumazamizir kurabar arazir kuraba, ni dar ganigha gifa.
Egha mizaziba ko, osimtizir me gumazamizir igharazibagh anidiba, ni dagh fogha gifa.
Ni osimtiziba aterir gumazamizir kabar akurvaghasa mizua iti.
Ni zurara, borir afeziaba ariaghireziba, ko gumazir gavgaviba puvatigha uari isa ni ganidiba, ni men akurvasi.
- ¹⁵ Ni gumazir kurar kabar gavgavim bar anegifagh.
Egh me amir arazir kurar kam uam an ganan kogham.
- ¹⁶ Ikiavira Itir God atrivimin iki mamaghira ikiam.
Egh a uan nguazimin, Kantrin Igharazibar Gumazamizir kuraba batueghti, me bar moghira givagham.
- ¹⁷ O Ikiavira Itir God, gumazamizir osimtiziba atera nin apengan itiba, ni men dimdiam baragh gavgavim isi men navir averiabar aningh.

- ¹⁸ Ni, borir afeziaba ariaghireziba ko, gumazir osimtiziba itiba, ni men arareba baragh men akuragh.
Ni uan guizir arazimin men araziba tuisighti me iki.
Eghti nguazimin gumazamiziba uam osimtizim me darighan kogham.

11

- Gumazim nighnizir gavgavim Godin iti*
Devit onger akar kam osiri.
An onger akabar faragha zuir gumazim ginighnigha, onger akar kam osiri.
- ¹ Ki nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin ikia kamaghin fo, a na geghuva nan gari.
Ni ti onganigh kamagh na mikim suam,
“Ni kuarazimin min mighhegh mighsiamin mavanang.”
- ² Guizbangira, gumazir kuraba uan barir pibagh afegha gifa.
Me aminirbirimin uan baribar gumazir aghuibagh asasava ami.
- ³ Gumazamiziba arazir aghuiba ateghti biziba bar ikuvighti,
gumazir arazir aghuibar gin zuim manmaghira damuam?
- ⁴ Ikiavira Itir God uan Dipenimin aven ikiavira iti.
A uan Nguibamin atrivimin ikiavira iti,
egha gumazamiziba amir biziba a bar moghira dar gara da tuisisi.
- ⁵ Ikiavira Itir God, a gumazamizir aghuiba ko kuraba uaghara men araziba tuisigha men gari.
Egha gumazir misoghasa ifongeziba,
a uan navir averiamin aven bar men aghua.
- ⁶ An avir bar puvira isia feim gumazir kurabagh inge.
Kar a men ivezir kuram ikarvazima,
men mikarziba bar puvira men feima me mizazir kuram isi.
- ⁷ Guizbangira, Ikiavira Itir God arazir aghuibagh ami.
A uabi arazir aghuim bar a gifonge.
Gumazamiziba an akam baragh an gin mangiva,
an guamin ganam.

10:11: Jop 22:13; Onger Akaba 94:7; Esekiel 9:9 **10:14:** Onger Akaba 68:5; 2 Timoti 1:12; 1 Pita 4:19 **10:16:** Onger Akaba 145:13; Jeremaia 10:10; Daniel 4:34; 1 Timoti 1:17 **10:17:** Ua Me Ini 22:23; Onger Akaba 9:12 **10:18:** Onger Akaba 82:3; Aisaia 11:4 **11:1:** Onger Akaba 2:12; 121:1 **11:2:** Onger Akaba 37:14; 64:3-4 **11:3:** Onger Akaba 87:1; 119:152 **11:4:** Maika 1:2; Matyu 23:16-22 **11:5:** Jenesis 22:1; Jems 1:12 **11:6:** Onger Akaba 75:8; Jeremaia 4:11-12; Esekiel 38:22 **11:7:** Onger Akaba 7:9-11; 16:11; 33:5

12

*Godin gumazamiziba uarir akur-
vaghasa God ko migei*

Devit onger akar kam osiri.

Gumazir onger akar kamın faragha zuim,
stringin 8pla itir gita gikararang ongasa me
mikeme.

¹ O Ikiavira Itir God, ni en akuragh.

Gumazamizir aghuiba bar puvati?

Ni ua gumazamizir zurara
nighnizir gavgavir nin ikiavira
itibar ganan kogham.

² Gumazamiziba bar, gumazamizir igharaz-
iba ko ifavaribagh ami.

Me asuir akaba uariv gia egha uarira
uarigh ifari.

³ Ikiavira Itir God, ni gumazamizir igharaz
darazi apezeperiba ko
gumazamizir uari fa migeiba,
ni bar men akabar kumigh.

⁴ Me kamaghin migia ghaze,

“E mikımsi ifongegh e mikımam.

Gumazitam en anogoroghan kogham.
Tinara e gativagh en ganam?”

⁵ Ezi Ikiavira Itir God ghaze, “Gumazamizir
onganarazibagh amiba, gumaza-
mizir igharaziba paza me gamizi
me mızaziba isa ara iti.

Me nan akurvazim iniassa bar ifonge.

Ki datirighin dikavigh izi men akur-
vaghām.”

⁶ Godın akam bar guizbangira.

An akam mati me avimin silva tuazima,
a 7plan dughıabar isigha bar zue.

⁷⁻⁸ O Ikiavira Itir God, gumazamizir kuraba,
me danganiba bar dar iti.

Guizbangira, nguazimin itir gumaza-
mizibar nighnizim,
arazir kuram a bizir bar aghuim.

Kamaghin amizi, ni bar deravira e geghuv
en gan.

Eghti gumazamizir kurar kaba e
gasighasighan kogham.

13

*Gumazim Godin akurvazim bagh an
azangsisi*

Devit onger akar kam osiri.

An onger akar kabar faragha zuir gumazim
ginighnigha onger akar kam osiri.

¹ O Ikiavira Itir God, ni manadizoghın ua na
ginighnigham?

Ni ti bar na gin amadagha ma?

Ni manadizoghın uan guam nan
akaghtima ki an ganigham?

² Ni manadizoghın osimtizir ki isir kaba
givaghām?

Dımagariba ko aruebar, mızazir kaba ti
nan ikiavira ikiam, o?

Ni manadizoghın nan akuraghti,
ki ua apanibar apengan ikian
kogham?

³ O Ikiavira Itir God, ni nan God.

Ni na ginighnigh ki ni ko migeir
migirigiaba baragh.

Egh gavgavim ua na danighti ki
ovengan kogham.

⁴ Apaniba kamaghın mikıman marki suam,
e anebiragha gifa.

Ki irighamin arazir kam, me an
ganigh a bagh bar akueghan
marki.

⁵ Ki nighnizir gavgavim kamaghın ikia
ghaze,

ni nan apanguvigha ikia kamaghira
iti.

Ni nan akurvaghasa ki bar ifonge.

⁶ Bar guizbangira, Ikiavira Itir God bar de-
ravira na gami.

Kamaghın ki an ziamın onger akabar
amuva,
ziar ekiam a daningam.

14

*Gumazamizibar arazir kuraba
(Onger Akaba 53)*

Devit onger akar kam osiri.

An onger akar kabar faragha zuir gumazim
ginighnigha onger akar kam osiri.

¹ Gumazamizir onganiba uan navir averi-
abar aven nighnigha ghaze,
“God itir puvati.”

Gumazamizir kaba, me bar gumazamizir
kurabara.

Me bar moghira arazir aghuitam gamir
puvati.

² Ikiavira Itir God uan Nguibamin pin
ikia, nguazimin itir gumazamizibar
garima,

men tav nighnizir aghuim ikia a
gifofoghasa a buri,
ti puvati.

³ Me bar tuavir aghuim ataki.

Me bar moghira ikuvigha magh gari.

Men tav arazir aghuitam bar a gamizir pu.
Bar puvati.

12:1: Aisaia 57:1; Maika 7:2 **12:2:** Onger Akaba 41:6; Jeremaia 9:8; Rom 16:18 **12:5:** Onger Akaba 10:18; 34:6; 35:10; Aisaia 33:10 **12:6:** Onger Akaba 119:140; Aghuzir Akaba 30:5 **12:7-8:** Onger Akaba 37:28; 55:10-11; 97:10
13:1: Jop 13:24; Onger Akaba 88:14; Aisaia 59:2 **13:3:** Jeremaia 51:39 **13:4:** Onger Akaba 25:2; 35:19; 38:16
13:6: Onger Akaba 116:7; 119:17 **14:1:** Onger Akaba 10:4; 53:1 **14:1:** Rom 3:10-12 **14:2:** Onger Akaba 33:13; 102:19 **14:4:** Aisaia 64:7; Jeremaia 10:25; Amos 8:4

⁴ Ikiavira Itir God kamaghin miġia ghaze,
 “Gumazamizir arazir kuram gamiba,
 nighnizir aghuitam men itir puvati.
 Me bret apa anegevi moghin, me nan gu-
 mazamiziba agefi.
 Egha me tong na ko miġeir puvati.”

⁵ God gumazamizir an akam baragha an gin
 zuiba, a me ko iti.
 Kamaghin amizi, gumazamizir arazir
 kurabagh amir kaba,
 a me ginobaghti me nighiva akong
 bar atiatigham.

⁶ Gumazamizir onganarazibagh amiba,
 Ikiavira Itir God me akumakua
 deragha men garima, me an aven
 modi.
 Kamaghin, gumazir arazir kurabagh
 amiba,
 me onganarazibagh amir gumaza-
 miziba damuasa miġeir bizibar
 ingaravati.

⁷ Ki kamaghin ifonge, Israelian akur-
 vaghamin gumazitam Saionin
 nguibamin ikegh azenan izi.
 Ikiavira Itir God, uan gumazamizibar
 akuraghti me deravira ikiti, Jekopin
 ovaviba bar akuegham.
 Guizbangira, Israelian naviba der-
 agham.

15

God ifongezir arazir e damuamiba

Devit onger akar kam osiri.

¹ O Ikiavira Itir God, tinara nin Dipenimin
 ikiam?
 Tinara miġhsiar ni ua bagha inabazim
 dapiam?

² Gumazim, God ifongezir moghin biziba bar
 dar gin ghua,
 arazir aghuiba zurara dagh amua,
 egha zurara uan navir averiamin
 aven guizin akam ginighnigha
 guizbangira miġei,
 a nin Dipenimin aven ikiam.

³ Gumazir kam, gumazir igharazibar zi-
 abagh asighasizir puvati,
 egha arazir kurabar uan namakabagh
 amir puvati,
 egha akar kinibar pura uan ro-
 roabav geir puvati,
 gumazir kamnang, a nin
 Dipenimin aven ikiam.

⁴ Gumazir kam, akirim ragha God gasarazir
 gumazamiziba, a bar men aghua,
 egha gumazamizir Godin apengan ikia
 an atiatiba, a men ziaba fe,
 egha uan akar dikirizibar girara
 ghua bizibagh ami.

Bizir kam osimtizir ekiam a daningti, a
 nighnigh suam, a pura bizim.
 A guizbangira uan akar dikirizir kamin
 gin mangam.

Gumazir kamnang, a nin
 Dipenimin aven ikiam.

⁵ Gumazir kam uan dagiaba amadima,
 gumazir igharaziba pura da ini,
 egha me ua da ikarvazir
 dughiamin, a dagh isin ua
 dagiataba isir puvati.

Gumazir arazir kuratam gamizir pu-
 vatizitam kotin tughiv ikiti,
 gumazitam kotiam gifarisi anepezeper
 dagiaba a daningti,
 a dagiar kaba inian marki.

Gumazir kamaghin amim,
 a tugh gavgavigh irighan kogham.

16

*Gumazim nighnizir gavgavim ikia God
 ko miġei*

Devit onger akar kam osiri.

Onger akar kabar mam, me ziam Miktam, a
 garisi.

¹ O God, ni deragh na geghuv egh nan gan.
 Ki deraghvira ikiasa ni bagha iza nin
 aven modi.

² Ki kamaghin Ikiavira Itir God miġia ghaze,
 “Ni nan Ekiam.
 Bizir aghuir ki datirighin itiba,
 da nin agharimrama otifi.”

³ Godin gumazamizir nguazir kamin itiba,
 me bar gumazamizir aghuiba.
 Ki me ko ikiasa bar akonge.

⁴ Gumazamizir aseba bagha ivemara zuiba,
 me osimtizir aviriba ateram.

Ki me ko uari akuv asebar ziaba fi,
 asizibav sogh me ko ofa damuan aghua.

⁵ Ikiavira Itir God, nirara nana, bizir
 igharaziba ua puvati.
 Bizir ki oteveziba, ni da na ganidi.

Ezi nan ikirimirim nin dafarimin
 iti.

⁶ Ki bizir aghuiba nin dafarimin da ini.
 Bar guizbangira, bizir kaba da bar
 guizbangira dera.

- 7 Ikiavira Itir God nan sure gamima, kamaghin ki an ziam fe.
Nan navir averiam dimagaribar nan sure gamima,
ki datirighin deraghavira nighnigha bar bizibagh fo.
- 8 Ki fo, Ikiavira Itir God zurara nan boroghira iti.
A bar roghira ikia gavgavim na ganidima,
ki atiatiaava agoir puvati.
- 9 Kamaghin nan navir averiam bar akonge.
Ezi nan duam bar akonge.
Ezi nan mikarzim bar bizitamın atiatir puvati.
- 10 Ki fo, ni na ateghti ki Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin magiran kogham.
Ni gumazir ua baghavira inabazim ateghti,
a mozir konimin iki kurighan kogham.
- 11 Ni uabi ikirimirir aghuarim iniamin tuavim nan akagha gifa.
Ki nin damazimin ikiti, nan navir averiam agorogem bar a gizivagham.
Ki nin boroghira iki zurara bar akueghvira ikiam.

17

- Arazir kuratam gamizir puvatizir gumazim, a God ko migei*
God ko migeir migirigiar kam, Devit an osiri.
- 1 O Ikiavira Itir God, ki nin damazimin dera,
egha osimtizir me na gariziba bagha nin dia ghaze,
ni na baragh nan akuragh.
Ki guizbangira ni ko migei,
ni nan akuragh.
- 2 Guizin arazir gumazamiziba tuisizim, ni a gifo.
Kamaghin ni nan kotiamin nan akuragh.
- 3-4 Ni uabi nan navir averiam gifo.
Ni dimangan na bagha iza nan araziba tuisigha gifa,
egha nan arazir kuratamin apizir puvati.
Gumazamizir igharaziba akar kurabav gei,
ezi ki bar gavgavigha ghaze, ki akar kuratam mikiman kogham.
Ki nin Akar Gavgavimin suiragha an gin gua,
adariba ko midorozir arazibar gin zuir puvati.

- 5 Dughiabar zurara ni nan akakazir tuavimra, ki an gin zui.
Ki tuavir kam ategha pura tintinibar zuir puvati.
- 6 O God, ki fo, ki ni ko migeir migirigiaba ni da barasi.
Kamaghin amizi, ki nin dia ni ko migei.
Ki ni ko migeir migirigiar kaba,
ni kuarim atigh da baragh.
- 7 Ni uan apanguvir arazir kam azenara anekagh,
uan gavgavim en akuragh.
Eghti e ni ko iki nin aven modoghti,
apaniba e gasighasighan kogham.
- 8 Ni uabi uan damazir tuzim geghuva deragha an gari moghin,
ni na geghuv deragh nan ganam.
Mati tuarir amebam uan nguziba akumakua uan avizimningin apengan me modi moghin,
ni na avaragh na modogh.
- 9 Kamaghin gumazir kurar kaba na gasighasighan kogham.
Me datirighin bar nan apanim gamigha na okarigha gifa.
- 10 Me gumazamizir igharazibar apanguvir nighnizitam tong bar men itir puvati.
Me akaba akara egh uarira uan ziaba fe.
- 11 Me datirighin nan diariba pegha iza bar na okarigha gifa.
Me na abiraghti ki magirasa dafariba na gasegha gifa.
- 12 Me mati laion asizim misueghti an aremeghasa,
na bagha modogha mizua iti.
- 13 O Ikiavira Itir God, ni dikavigh izi.
Egh nan apanibav sogh bar me abinigh.
Ni uan midorozir sabam inigh egh gumazir kurar kaba ko misogh,
men dafaribar ua na inigh.
- 14 O Ikiavira Itir God, ni uan gavgavir ekiamin nan akuraghti,
gumazir kaba nan ikirimirir kam agivaghan kogham.
Nguazir kamin bizir gumaziba uari bagha akuviba,
ni men dafaribar ua da inigh.
Ki fo, gumazamizir ni bar ifongeziba, ni men mitiriaba agefi.
Men boriba dagher aviriba iti.
Ezi me uan ovavir borir gin otivamiba bagha bizir aghuiba arisi.

¹⁵ Eghti kírara, ki gumazir nín damazimín derazim,
ki nín guamín ganam.
Ki dakuigh osegh dikavigh fogh suam,
ni na ko iti, egh ki bar akuegham.

18

Ikiavira Itir God en akurvazima, e uan apaniba abiri
(2 Samuel 22:1-51)

Devit a Ikiavira Itir Godín ingangarir gumazim, an onger akar kabar faragha zuir gumazim ginighnigha onger akam osiri. Dughiar kam Ikiavira Itir God, Devitin apanim Sol ko apanir igharaziba da uam a ini. Ezi a bizir kam ginighnigha Ikiavira Itir God bagha onger akar kam gami.

¹ O Ikiavira Itir God, ni gavgavim na ganidi,
ezi ki ni bagha bar ifonge.
² Ikiavira Itir God, a nan divazir bar gavgavim min iti.
A nan dagiar ki aven uabi modimin min ikia,
nan akuragha nan apaniba da ua na ini.

Nan God, a dagiar ekiamin min iti,
ezi ki uan apanibar ara ghua an modi.
A nan oramin min ikia na avara,
ezi ki an uabi modi.
A nan akuragh nan ganamin gavgavim ikia,
egha nan divazir bar gavgavimin min iti.

³ E Ikiavira Itir Godin ziam feka!
Ki an deima a nan akurazima,
apaniba na gasighasighizir puvati.

⁴ Guizbangira, ki atam areme.
Ovevem benir gavgavimin min na iki-
agharigha gifa,
Mati ongarim dikava dipiraghira,
na avasava ami.

⁵ Ovevem bar na inizi ki Gumazamizir Oveaghezibar Nguibamin magirasava ami.
Mati me nan suighasa azuazim agurazi,
a nan suighasa iti.

⁶ Ki osimtizir ekiamin ikia egha pamten Ikiavira Itir Godin dei.
Ki uabin akurvaghasa uan Godin arai.
Ezi a uan Dipenimin ikia nan ararem barazima,
an an kuarir torim giraghu.

⁷ Kamaghin amizi, a nan apanibar atari.
Egha mikimkizim gamizi an otogha,
mighsiabagh inobaghnobasi.

⁸ Migharim Ikiavira Itir Godin atinimin otivaghiri,

ezi avim an akamin otivaghira bizir aviribar isi.

Egha mizariaba ira tintinibar zui.
⁹ God overiam kuigha izaghiri,
ezi migharir piziba an dagarimningin apengan iti.

¹⁰ Mati a enselin bar gavgavim gaperazi, an a inigha izi.
Mati aminim avizimning ikia,
God inigha bar atamra izi.

¹¹ An aminirbirim gamizi an anevaram.
Mati a purirpenimin aven modoghav itima,
amozimin miturir piziba anevaram.

¹² A ghuariar pizibagh amizi, agazangarim bar da avarazi,
onimarim ko amozir ofizir ekiar dagiabar min gariba,
ghuariar pizir kam abigha azenim giri.

¹³ Ikiavira Itir God uan Nguibamin ikia tiarim akara pamten dagarvasi.
Godin Bar Pin Itim uan akam akarizi,
an akaba mati onimarim ko amozir ofizir ekiar dagiabar min gariba daghira izaghiri.

¹⁴ An onimaribagh amizi, da mati an barir aviba,
an apanibagh asavamadi, ezi me tintinibar ara zui.

¹⁵ O Ikiavira Itir God, ni men atarir adarir kam,
mati aminir ekiamin atinimin otogha me giva me munamadi.

Nin adarir kam ongarim gamizi, a bar misingi,
ezi bizir nguazir mingarimin suiraziba bar azenim gire.

¹⁶ Ikiavira Itir God pin ikia uan agharim amadazi,
a izaghira nan suiragha na gekui.
An ongarir bar konimin uam na inigha azenim gati.

¹⁷ Dughiar kammin nan apaniba bar gavgavigha na abinasava ami.
Ezi Ikiavira Itir God men dafaribar ua na ini.

¹⁸ Ki dughiar kuramin itima nan apaniba iza na ko misosi.
Ezi Ikiavira Itir God na geghuva nan gari.

¹⁹ A deravira nan gara nan akurazi, ki danganir aghuimin ikia deravira iti.
A bar guizbangira na gifonge, egha kamaghin a ua na ini.

²⁰ Ki arazir aghuimin gin zui.

Ezi bizir kam bagha Ikiavira Itir God
 bizir bar aghuir aviribar na gami.
 Ki Godin damazimin zue,
 ezi a ivezir aghuim isa na ganidi.
 21 Ikiavira Itir God, a nan God.
 Ki akirim ragha a gasarazir puvati.
 Ki guizbangira an Akar Gavgavibar
 gin zui.
 22 Ki zurara bizir a damuasa e
 mikemezibagh nighnisi.
 Egha ki arazir a ifongeziba batoghezir
 puvati.
 23 A fo, ki an damazimin osimtiziba puvati.
 Ki guizbangira arazir kurabar uabira
 uabi geghuva ua bagha gari.
 24 Ki Ikiavira Itir Godin damazimin zuegha
 iti.
 Kamaghin a nan arazir aghuir kamin
 ganigha,
 a ikaragha arazir aghuimin na
 gami.
 25 Ikiavira Itir God, gumazir ni ataghirazir
 puvatizim,
 ni uaghan an ataghirazir puvati.
 Gumazir nin damazimin derazim,
 ni uaghan arazir aghuim an akakasi.
 26 Gumazir nin damazimin zuezir araz-
 ibagh amim,
 ni uaghan uan arazir zuezibar an
 akakasi.
 Eghti gumazir arazir kuramin gin zuim,
 ni uaghan arazir kuramin a ikarvasi.
 27 Gumamazir uari abiriba, ni men akur-
 vasi.
 Gumamazir uari pirafiba, ni me abiri.
 28 O Ikiavira Itir God, ni nan God, ni
 angazangarim na ganidi.
 Egha na da mitarmem batosi.
 29 Ki nin gavgavimin uan apanibav sogham.
 Ki uan Godin akurvazimin, apanibar
 divazim ikiavkinigh me abiragham.
 30 Godra, an araziba da guizbangira egha
 bar aghungi.
 A bizitam damusi akam akirigh, egh an
 a damuam.
 An oramin min iti,
 eghti gumazitam a bagh izi an aven
 modogh nighnizir gavgavim an iki,
 gumazir kam deraghvira ikiam.
 31 Ikiavira Itir God, a bar guizbangira God.
 A bar uabira dagiar ekiamin min ikia e
 apasa.
 32 Godra nan daroribar na akumakui,
 egha gavgavim na ganiga deragha nan
 garima,

ki zui.
 33 A nan suemning gamizi, ki asizir atiabar
 min,
 mighsiabar pin mar deraviram arui.
 34 A midorozir arazibar nan sure gamizi,
 nan agharimning barir pir me ainin
 ingarizim, gekuamin gavgavim iti.
 35 O God, ni uan oram na ganingizi, ki an
 girakirangin modozi, ni nan apanibar
 dafaribar ua na ini.
 Ni uan gavgavimin nan akura.
 Ni nan dimdiam baregha nan akurazi,
 ki gumamazibar damazimin ziar
 ekiam iti.
 36 Ni bar tuavir aghuim na ganingizi ki an
 ghua,
 apighsigha irizir puvati.
 37 Ki uan apanibar agintighavira ikia ghua,
 men suiragha me gasighasigha bar me
 agifa.
 38 Ki me gasezi me kuabara ira,
 nan dagarimningin apengara ira ua
 dikavasava amuava avenge.
 39 Nirara midorozim damuasa gavgavim na
 ganingi,
 ezi ki me misogha me abirazi,
 me nan dagarimningin apengan
 iti.
 40 Ni nan apanibagh amizi,
 me akiribagh ighegha na gasegha uam
 are.
 Gumazir na gifongezir puvatiziba,
 ki bar me gasighasiki.
 41 Gumazir kaba uarir akurvaghasa diava
 arai,
 ezi men akurvaghamin gumaziba pu-
 vati.
 Me Ikiavira Itir Godin diava arai,
 ezi a men dimdiaba barazir puvati.
 42 Ki bar me gasighasighizi,
 me mati aminim nguazir minemeniam
 giveragha ghu.
 Ki me dikabira me abini,
 mati ki tuavimin nguazir beghneaziba
 dika zui.
 43 Ni gumazir na gasighasizibar dafarimin
 uam nan akura.
 Ni na gamizi, ki Kantrin Igharazibar
 Gumamazibar dapanimin oto.
 Gumamazir ki fozir puvatiziba,
 ni men kantriba na ganingizi, ki dagh
 ativagha dar gari.
 44 Kantrin Igharazibar Gumamaziziba kam-
 aghin na baregha zuamira iza,
 nan guamin uan teviba apirigha nan
 akam barasi.
 45 Men gavgaviba bar givazi,

me nirizim ko agorogem sara na bagha izi.

⁴⁶ Ikiavira Itir God, a zurara ikia mamaghira iti.

A dagiar ekiamin min na modozi ki an apazangin itima a na geghufi, kamaghin amizi, ki ziar ekiam a daningam.

God nan akurvazimin ikia ua na inizi, kamaghin, ki an ziam fam.

⁴⁷ Nan apaniba na gamizir arazir kuraba, Godra ua da ikarvasi.

A Kantrin Igharazibar Gumazamiziba isa nan apengan me ati.

⁴⁸ A nan apaniba da ua na ini.

Bar guizbangira, Ikiavira Itir God, ni nan apanibar damazibar ziar ekiam na ganingi.

Ni nan akurazi, midorozir gumaziba na misoghezi ki aremezir puvati.

⁴⁹ Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God, ki Kantrin Igharazibar Gumazamizibar tongin iki nin ziam fi,

onger akar nin ziam feba bangam.

⁵⁰ Ki Devit, Ikiavira Itir God atrivimin ikiasa na ginabagha na amisefe.

A nan akurvazima, ki uan apanibav sogha me abiri.

A zurara nan apangkuva mamaghira iti.

Nan gin otivamin ovavir boriba, a kamaghira me damu mangivira ikiam.

19

God ingarizir biziba, an ziar ekiam en akakasi

Devit onger akar kam osiri.

An onger akar kabar faragha zuir gumazim ginighnigha onger akam osiri.

¹ Overiam Godin gavgavir ekiam ko ziar ekiam en akakasi.

Bar guizbangira, bizir pin itiba, da an gun e geghara ghaze, a bar deragha dar ingari.

² Arueba zurara sigha gara, bizir kamin gun migei.

Ezi dimagariba uaghan bizir kamin en akakagha ghuavira iti.

³ Aruem ko dimagarim mikimamin akaba puvatigha migeir puvati.

E aningin migirigiataba barazir puvati.

⁴ Ezi e aruem ko dimagarimin gara fofoziba isi.

Akam inigha izir gumazibar akatoribar otivir migirigiaba,

da ghua nguazir kamin nguibaba bar dar otozi,

gumazamiziba bar, men kuariba da baraki.

Overiamin pin, God aruem bagha purirpenir mamain ingari.

⁵ Aruem otogha anaga,

mati gumazim amuimin ikiasa bar akuegha, a itir danganim ategha azenan izi.

Aruem anaga,

mati gumazir gavgavim itim pamtem ivemara bar akonge.

⁶ Aruem dikavigha overiamin miriamin anagava otogha ua vongin uaghiri.

Ezi bizitam an fefer gavgavir kamin modoghan kogham.

⁷ Ikiavira Itir Godin Araziba, da bar guizbangira,

egha ikirimirir aghuim e ganidi.

E nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin akabar ikiam.

Ezi fofoziba puvatizir darasi,

a fofozir aghuim me ganidi.

⁸ Ikiavira Itir Godin akaba bar deravira en sure gami.

An akar kaba en sure damuti, e uan navir averiabar da bagh bar akuegham.

An Akar Gavgaviba angazangarim e ganidi, egha fofozir bar aghuim en nighnizibagh ariki.

⁹ Ikiavira Itir Godin atiatia an apengan itir arazim,

a bar deragha zuegha ikia mamaghira iti.

Bizir Ikiavira Itir God damuasa mikemezibar arazim,

a bar guizbangira deragha voroghira zui.

¹⁰ Godin akam bar deragha bar gol gafira.

E fo, gumaziba gol tuema, a isigha golin aghuimram oto.

Guizbangira, Godin akam,

golin isigha bar derazir avirim gafira.

Godin akam bar isingi, egha hani gafira.

A guizbangira bar hanin isingizim gafira.

¹¹ Ki nin ingangarir gumazim.

Nin akaba fofozim na ganidi,

ki dar gin zuima,

nan dabirabim bar dera.

¹² Tinara uabi uan osimtizir an itibagh fohgam?

18:47: Onger Akaba 94:1

18:49: Rom 15:9

19:1: Onger Akaba 8:1; 50:6; Rom 1:19-20

19:4: Rom 10:18

19:6: Onger Akaba 113:3

19:7: Onger Akaba 119:130

19:8: Onger Akaba 12:6; 36:9; 119:128

19:9: Onger

Akaba 119:138; 119:142

19:10: Onger Akaba 119:72; 119:103; 119:127

19:11: Onger Akaba 17:4

19:12:

Onger Akaba 40:12; 51:1-2; 90:8

O Ikiavira Itir God, arazir kurar ki amizir maba, ki dagh fozir puvati.
Ni nan arazir kurar kaba batueghti,
ki nin damazimin zuegham.

¹³ Ki nin ingangarir gumazim, ni bar deragh na geghuv nan ganti,
ki uabi fer arazim ko akaba batozir arazir kuram,
bar na gativaghan marki.

Kamaghin ki arazir kuratam damuan koghiva,
deravira ikiti osimtiziba nan pu-
vatigham.

¹⁴ O Ikiavira Itir God, nan ifongiam kamakin,
ni nan migirigiaba ko nan navir averiamin
aven itir nighnizibagh fogh dagh ifuegham.

O Ikiavira Itir God, ni nan dagiar ekiamin
min itima, ki nin aven uabi modi.
Ni nan Akurvazir Gumazimra!

20

Gumazim uabin akuragh midorozim damuasa God ko migei

Devit onger akar kam osiri.

A gumazir onger akabar faragha zuim ginighnigha an osiri.

¹ Ni osimtizim ikiamin dughiamin, Ikiavira Itir God nin dimdiam ikaragh nin akurvagham.

A en ovavim Jekopin God, a ni geghuv nin ganam.

² A Saionin Mighsiamin ikia uan Dipenimin iti,

egh a uan akurvazim ni bagh anemadagh gavgavim ni daningam.

³ Ofan ni a bagha amiba, a bar dagh nighnigh,
egh nin ofan bar isia mighiribagh ifuegham.

(Ighiam gamua an suiam atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

⁴ Ni bizir tizim gifuegha navim a bagha ni dikafi,

God a isi ni daningam.

Bizir ni damuasa nighniziba,
a dar amighti da bar otivigham.

⁵ Ni uan apanibav sogh me abiraghti,
e bizir kam bagh bar akuegham.

E bizir kam ginighnigh uan Godin ziam fam.

E ghaze, ni Ikiavira Itir Godin azangsizir biziba,
an ada ikaragh da isi ni daningam.

⁶ Ki datirighin fo, Ikiavira Itir God, uabi uan atrivir a ua baghavira misevezir kam, an an akurvasi.

A uan Nguibar aghuimin ikia, an azangsiziba barasi.

Egha uan gavgavimin an akurvazima,
a midorozimin uan apaniba abiri.

⁷ Gumazir maba nighnizir gavgavim uan midorozir karisbar ikia ghaze, da men akurvagham.

Ezi marazi nighnizir gavgavim uan hoziabar ikia ghaze, da men akurvagham.

Ezi eia, e nighnizir gavgavim uan Ikiavira Itir Godin ziamin ikia kamaghin fo, a en akurvagham.

⁸ Gumazamizir kamaghin amiba,
me asaghpora ira bar puvarisi.

E puvati.
E dikavigh tuivigh gavgavigham.

⁹ O Ikiavira Itir God,
ni atrivimin akuraghti a uan apaniba abinigh.

E nin deir dughiahar,
ni en dimdiam ikaragh en akuragh.

21

God atrivimin akurazi, an an ziam fe
Devit onger akar kam osiri.

A gumazir onger akabar faragha zuim ginighnigha an osiri.

¹ O Ikiavira Itir God, ni gavgavim isa atrivim ganingizi, a bizir kam bagha bar akonge.

Ni a gamizi, a uan apanibav sogha me abira,

bizir kam bagha a guizbangira bar akonge.

² Bizir a uan navir averiamin ifongeziba ni a ganigha gifa.

Bizir a iniasa nin azarazir kam,
ni an anogroghezir puvati.

(Ighiam gamua an suiam atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

³ Ni a bagha iza bizir aghuiba isa a ganiga,
atrivimin dapanir asuar me golin aghuimin ingarizim isa,
an dapanim garu.

⁴ A ikirimirir aghuim bagha nin azarazima,
ni a isa a ganingi.

Guizbangira, ikirimirir a ikiamin dughiaaba, da bar ruaragh iki,
mamaghira ikiam.

⁵ Ni an akurazima, a gavgavim ko ziar ekiamin iti.

- Ni uabi gavgavir ekiam ko ziar ekiar kam a ganingi.
- 6 Bar guizbangira, ni bar deraghavirama a gami,
egh ni deraviram a damu kamaghira ikiam.
- Ni an boroghira ikiti,
a bizir kam bagh bar akuegham.
- 7 Atrivim nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin iti.
Godin Bar Pin Itir kam, an apangku-
vighavira iti,
kamaghin atrivim tugh gavgavigh
mamaghira ikiam.
- 8 Ni uan agharimin uan apanibar suigham.
Ni uan agharir guvimin, ni gifongezir
puvatizir darazir suigham.
- 9 An azenaram otozh izamin dughiamin,
avim bizibar isia da gevi moghin, a me
agivagham.
- Guizbangira, Ikiavira Itir God puv men
ataram,
mati gumazim bizim tuvaremezi a bar
iraghuzi moghin, God me agivagham.
An aningagharim avimin min men
isi bar me gasighasigham.
- 10 Ni, men ovavir borir nguazir kamin gin
otivamiba, ni bar me misueghti me
arimighiregham.
Eghti men boritam ua nguazir kamin
ikian kogham.
- 11 Me arazir kuratabar pazi ni damuasa,
nighnigha akam akirigha gifa.
Eghti men nighnizir kam, a dagheba
puvatigham.
- 12 Guizbangira, ni uan bariba men guamin
dagh asavamangiti,
me raghiregh ari mangedham.
- 13 O Ikiavira Itir God, ni dikavigh uan gav-
gavim sara iziti,
e ighiaba bangi nin gavgavir ekiam
fam.

22

*Gumazim osimtizim ikia akurvazim
bagha dia, egha ighiam banga God minabi*
Devit ighiar kam osiri.
Gumazir onger akabar faragha zuim
gumazamizibav kemezi me tiarir kamin
ighiam bange, "Mizarazimin asizir dian
amebam."

- 1 O nan God, nan God,
ni tizim bagha na ataki?

- Ni manmaghsua saghon ikia nan ararem
baragha
nan akurvaghan aghua?
- 2 O nan God, ki aruebar nin deima, ni na
barazir puvati.
Ki dimagaribar nin azangsighavira ikia
tong avughsir puvati.
- 3 Ezi nirara bar deragha zuegha, arazir
aghuibaram amua,
uan atrivir dabirabim gaperaghav
itima, Israelia nin ziam fe.
- 4 Fomira en ovaviba nighnizir gavgavim nin
iti.
Me nighnizir gavgavim nin itima,
ni men akurazi, men apaniba me
abirazir puvati.
- 5 Me nin diava araima, ni men akuragha ua
me ini.
Ezi nighnizir gavgavir me nin itir kam,
a pura ghuzir puvati.
- 6 Ezi kirara, ki gumazim puvati, ki pura
apizir kuramin min iti.
Gumazamiziba bar nan atara na
dipova na dikabira, akiriba igha na
gasi.
- 7 Gumazamiziba bar nan gara akaba na
gasa,
mizeba onga na garigha uan dapaniba
roi.
- 8 Me ghaze, "Ni nighnizir gavgavim Ikiavira
Itir Godin iti.
A manmaghsua nin akuragha ua ni in-
zizir puvati?"
God ni gifongegha ni bagha bar akonge,
egha manmaghsua a nin akurazir pu-
vati?"

- 9 O God, ni nan amebamin navir averiamin
na inigha azenan na atizi,
ki uan amebamin otem apavira itima,
ni na geghuva deragha nan gari.
- 10 Nan amebam na batezizir dughiamin iza
datirighin, ki nighnizir gavgavim nin
iti.
Nan amebam na batezizir dughiamra, ni
nan Godin iti.
- 11 Osimtizim bar nan boroghin izegha
givazi,
nan akurvaghamin gumaziba puvati.
Kamaghin amizi, ni nan saghon
ikian marki!
- 12 Nan apanir aviriba bulmakaun apuribar
min na ekiarugha gifa.

Me mati, Distrik Basanin bulmakaun gavgaviba.

¹³ Me, laion uan akam akara asizibav sogha dagh asighasizi moghin, me na gasighasighasava ami.

¹⁴ Nan gavgaviba bar gifa, mati me dipam nguazim gingezi a ghua pura gifa.
Nan namnamin aghariba bar nan apunapuni.

Kendel purama emira uaghiri moghin, nan navir averiam purama amiragha uaghiri.

¹⁵ Nan kuarmizim miner bighizir mamın min na misingi.
Ezi nan mizem iza nan akatorimın aven pura itoroghav iti.

Ni na ataghizi,
ki nguazir minemeniamın min irighav ikia bar ovengasava ami.

¹⁶ Gumazir kuraba bar na ekiarugha gifa, mati afiaba bar asizim okarigha gifa.
Me nan suemning ko dafarimning ginivaghasi.

¹⁷ Nan aghariba bar azenim girezi, gumazir kaba nan ganigha na dipova bar akonge.

¹⁸ Me nan korotiaba tuiragh uarira uari daningasa,
da bagha satu gikararai.

¹⁹ O Ikiavira Itir God, ni nan saghon ikian marki.
Ni nan Akurvazir Gumazim,
ni zuamira izi nan akuragh.

²⁰ Ni nan akuraghti men midorozir sabam na atughan kogham.
Ni nan akuraghti, gumazir afiabar min itir kaba na misueghti ki aremeghan kogham.
Ki angamira ikivira ikiam.

²¹ Laionba asizir atiabav sogha da api moghin, me na agivasa.
Egħa bulmakaun atibabar min uan kombar na ginivasa.
Kamaghın amizi, ni nan akuragh men dafariba da ua na inigh.

²² Ki uan adarazir tongin iki nin ziamın gun me mikimam.
Gumazamiziba uari akuvamin danganimın,
ki men tongin iki nin ziam fam.

²³ Ki kamagh mikim suam,
"Ia Ikiavira Itir Godın atiatia an apengan iti darasi, ia an ziam fi.

Ia Jekopin ovavir boriba, ia ziar ekiam a daning.
Ia Israelia, ia an damazimın tugh an ziam pirafi."

²⁴ Gumazamizir onganaraziba,
a men osimtizibar gara pura da ataghırazir puvati.
A kamaghın migeir puvati, men osimtiziba pura biziba.
A men saghon itir puvati.
A men azangsiziba barasi.

²⁵ Gumazamiziba uari akuvagh nin ziam famın dughiamın,
ki ni amizir biziba bagh nin ziamra fam.
Egh gumazamizir nin atiatia nin apengan itibar damazimın,
ki fomira nin ofa damuasa akam akirizir biziba,
ki ni bagh dar damuam.

²⁶ Gumazamizir onganaraziba,
me damasa ifongezi moghin, dami bar izivagh ikiam.
Gumazamizir Ikiavira Itir Godın boroghın zuiba, me an ziam pirafi.
Men naviba amiragh deraghvira iki mamaghira ikiam.

²⁷ Nguazimın itir ikiziba bar,
me Ikiavira Itir God ginighnigh,
a bagh izi an guamin teviba apirigh an ziam fam.

²⁸ Me fogh suam,
Ikiavira Itir God atrivimın ikia,
kantriba bar dar gumazamizibagh gativagha men gari.

²⁹ Bar guizbangira, gumazamizir uarira uari feba, an guamin teviba apirigh an ziam fam.
Egħti gumazamizir ovengasava amiba,
me bar Godın guamin teviba apirigh an ziam pirafam.

³⁰ Gumazamizir gin otivamiba, Ekiamın ingangarim damuam.
Gumazamiziba, uan ovavir borir gin otivamiba,
me an akamin gun me mikimam.

³¹ Gumazamizir men amebaba tighar me batamiba, me gin otivighi, me me mikim suam,
"God uabi uan gumazamizibar akuragha ua me ini."

23

Ikiavira Itir God, a na geghuvir gumazim Devit ighiar kam osiri.

- ¹ Ikiavira Itir God, a gumazir deragha uan sipsipbagh eghuva dar garimin min iti.
Kamaghira, a deragha na geghuva nan gari.
Kamaghin ki bizitamın otevezir puvati.
- ² A na inigha ghua grazir aghuiba itir danganimin na atizi,
ki dagh isin irav iti.
- A na inigha dipar aghuiba itir danganibar zuima,
ki dar boroghın avughsa iti.
- ³ A gavgavir igiam na ganidi.
A fomira uan ziar ekiam bangin mikemezi moghin,
a na inigha tuavir aghuibara zui.
- ⁴ O God, ni na ko iti.
Kamaghın, ki danganir zarimin mangiva ovevemin tuavir mitarmemin mangi,
egh bizir kurabar atiatingan kogham.
Ni uan asadivir aghorir sipsipbagh eghuvimin suirazi,
ki an gara fo, ni na geghuv deragh nan ganam.
Kamaghin, nan navim bar nan dera.
- ⁵ Ni na bagha daghem gamigha azenara na dafazi,
nan apaniba bar nan gari.
Ni nan diazi ki iza ni ko aperazi,
ni borem isa nan dapanim inge.
Ezi nan itarim bar izivagha fashagha iri.
- ⁶ Bar guizbangira, nin arazir aghuim ko apangkuvir arazim,
dughiabar zurara na ko ikiam.
Eghti ki Ikiavira Itir Godin Dipenimin iki mamaghira ikiam.

24

God a bar atrivir ekiam

Devit onger akar kam osiri.

- ¹ Nguazir kam ko an itir biziba bar,
da bar Ikiavira Itir Godin bizibara.
Ezi nguazimin itir gumazamiziba bar uaghan an bizibara.
- ² An ongarir konibar aven mati akınir guariba asegha,
nguazimin ingarigha a isava dipar kabagh isin anefazi
a bar gavgafi.

- ³ Tinara Ikiavira Itir Godin mighsiamin ghuvanangam?
Tinara an Dipenimin aven mangam?
- ⁴ Gumazamizir kamagh amiba,
merara an aven mangam.
Men navir averiaba ko, me amir araziba ko,
nighniziba zue,
egha asebar ziaba fer puvatigha,
igharaz darazi ko akam akirigha
egha gin me gifarir puvati.
- ⁵ Kamagh amir darasi, Ikiavira Itir God deragh me damu,
ua me inigh men akuragh me dipon suam,
me nan damazimin dera, egha osımtiziba puvati.
- ⁶ Gumazamizir kamagh amiba, kar me God buri.
Me Jekopin Godin boroghira ghua
a baghavira iti.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)
- ⁷ Ia tiar akaba, ia uari kuighiregh!
Ia tiar akar fomira itiba, ia bar arokegh.
Eghti Atrivir Gavgavir Bar Ekiam
Itim aven izam.
- ⁸ Atrivir Gavgavir Bar Ekiam Itir kam, a tinara?
A Ikiavira Itir God uabi.
A gavgavir bar ekiam ikia
uan apanibav sogha me abiri.
- ⁹ Ia tiar akar ekiaba, ia uari kuighiregh!
Ia, tiar akar fomira itiba, ia bar arokegh.
Eghti Atrivir Gavgavir Bar Ekiam
Itim aven izam.
- ¹⁰ Atrivir Gavgavir Bar Ekiam Itir kam, a tinara?
Ikiavira Itir Godin Gavgavira Bar Itim,
a guizbangira Atrivir Gavgavir Bar Ekiam!
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

25

Gumazim, God an daroriba deragh dar ganiva a ko ikiasa, a God ko migei

Devit onger akar kam osiri.

- ¹ O Ikiavira Itir God,
ki datirighin uan navir averiamin aven
nin ziam fava nin azai.

- 2 Ni nan God, ezi ki nighnizir gavgavim nírara iti.
O God, nan nighnizir gavgavir kam pura mangighi ki aghumsighan aghua.
Ni nan akuraghti,
nan apaniba na abiragh na dipovan kogham.
- 3 Gumazamizir nighnizir gavgavim nin itiba,
apaniba me abin aghumsizim me daningan kogham.
Gumazamizir pura nin akaba batoziba,
merara aghumsizim iniam.
- 4 O Ikiavira Itir God, ni uan arazir aghuiba nan akakagh.
Egh tuavir ki mangamiba, ni dar nan sure damu.
- 5 Ni nan God, ni nan akuragha ua na ini.
Kamaghin, ni uan guizin akamin gin mangamin arazibar nan sure damuti,
ki dughiabar zurara nighnizir gavgavim nin ikiam.
- 6 O Ikiavira Itir God, nin arazir aghuim ko apangkuvir arazir ni e gamiba,
da fomira ikia iza datirighin iti.
Ni datirighin ua dagh nighnighiva dar amu mangivira iki.
- 7 Ki uan igiamra ikiava amizir arazir kuraba, ko nan arazir akaba batoziba,
ni dagh nighnighan marki.
O Ikiavira Itir God, ni deragha na gamua bar nan apangkufi,
kamaghin amizi ni na ginighnigh.
- 8 Ikiavira Itir God bar dera, ezi an araziba bar guizbangira.
Kamaghin amizi, a gumazamizir arazir kurabagh amiba,
a uan arazibar gin mangasa men sure gami.
- 9 Gumazamizir uari abira an apengan itiba,
a men faragha ghua tuavim men akakazima, me arazir aghuibaram ami.
Egha arazir a ifongezibar men sure gami.
- 10 Gumazim Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavim ko an Akar Gavgavibar gin zuima,
an an apangkuvighavira iti.

- Egha a mikemezi moghira deragha bizibagh amua,
uan nighnizim gighavkirir puvati.
- 11 O Ikiavira Itir God, nan arazir kuraba bar aviraseme.
Kamaghin, ni uan ziam bagh uan akar dikirizimin gin mangi,
nan arazir kuraba gin amadagh.
- 12 Gumazir Ikiavira Itir Godin atiatia an apengan itim,
Godra, a bagha atizir tuavir aghuim an akaghti,
an an mangam.
- 13 Gumazir kam zurara dabirabir aghuim inivira ikiam.
Eghti an ovavir boriba nguazir aghuir kam inighti,
a men nguazim gavagh iki kamaghira ikiam.
- 14 Gumazamizir Ikiavira Itir Godin atiatia an apengan itiba,
a men namakam gami.
Egha uan Akar Dikirizir Gavgavim azenara anekazi
me a gifo.
- 15 Ki zurara uabin akurvaghasa Ikiavira Itir Godin gara a mizual,
ezi a bizir na gasighasighasava amibar aven ua na isi.
- 16 O God, ki uabira ikia osimtizim aterima nan gavgaviba bar gifa.
Kamaghin amizi ni nan kuarkuvigh na bagh izi.
- 17 Osimtiziba nan navimin aven ekiva ghuavira iti.
Ni nan akuraghti osimtizir kaba na abinan marki.
- 18 Ni nan osimtiziba ko mizazibar gan,
egh nan arazir kuraba gin amadagh.
- 19 Ni ge, nan apaniba bar avirasemegha,
bar nan aghuagha guizbangira nan apanim gami.
- 20 Ni nan akuragh deragh nan ganti,
me na abinti ki aghumsighan kogham.
Nírara nan akurvasi,
ezi ki ni bagha iza nin aven modi.
- 21 Nin araziba dera, egha bar guizbangira.
Ezi ki nighnizir gavgavim nin ikia ni mizua ghaze,
ni zurara na geghuv deragh nan gan.

25:2: Onger Akaba 31:1; 41:11 25:3: Aisaia 49:23 25:4: Onger Akaba 27:11; 86:11 25:5: Onger Akaba 40:1; 43:3; 79:9 25:6: Onger Akaba 98:3; 103:17 25:7: Jop 13:26; Onger Akaba 31:19; 51:1 25:8: Onger Akaba 32:8; 86:5; 92:15 25:9: Onger Akaba 23:3; 27:11 25:10: Onger Akaba 40:11; 103:18 25:11: Ua Me Ini 34:9; Onger Akaba 79:9 25:13: Onger Akaba 69:36; Aghuzir Akaba 1:33; Jeremaia 23:6 25:14: Jenesis 17:1; Jop 29:4; Aghuzir Akaba 3:32 25:15: Onger Akaba 123:2; 124:7 25:16: Onger Akaba 69:16; 143:4 25:17: Onger Akaba 40:12; 107:6 25:18: Onger Akaba 31:7; 103:3 25:19: Onger Akaba 3:1-2; 9:13 25:21: Onger Akaba 41:12 25:22: Onger Akaba 130:8

22 O God, ni uan gumazamiziba Israelia ua me inighti, osimtizir kaba ua me abinan kogham.

26

*Arazir kuratam itir puvatizir gumazim
God ko migei*

Devit onger akar kam osiri.

1 O Ikiavira Itir God, ki nighnizir gavgavim pamtem nin iti, egha nin damazimin arazir kuratam gamizir puvati.

Kamaghin, ni nan gun mikim suam, ki gumazir aghuim.

2 O Ikiavira Itir God, ni bar nan araziba ko, nan nighniziba ko, nan navim tuisigh ingangarim na danigh, deragh na gifogh.

3 Guizbangira, nin apangkuvim nan faragha ghua tuavim nan akakasi.

Ni na mikemezi moghira deragha bizibagh amua zurara nan faragha zui, ezi ki zurara nin guizin arazimin gin zui.

4 Ki ifavaribagh amir gumazamiziba ko arua me ko apiav itir puvati.

5 Ki gumazamizir arazir kurabagh amibar gin daruan bar aghuagha me gitavirasi.

6 O Ikiavira Itir God, ki uan dafariba ruegha kamagh uabi akagha ghaze, ki osimtiziba puvati.

Egha ki iza nin ofa gamir dakozir miriamin arua nin ziam fe.

7 Ki ni minabava ni bagha onger akar mam banga nin ingangarir bar aghuir ni amizibar gun migei.

8 O Ikiavira Itir God, Dipenir ni itim ki bar a gifonge.

Danganir kam, nin angazangarim ko gavgavir ekiam bar a gizivagha iti.

9 Ki fo, mati amizim uan dipenim bar anevia ghuzi moghin,

ni gin gumazamizir arazir kurabagh amiba avigh mangi na sara inigh mangan marki.

Egh uaghan gumazir gumazibav sozi me ariaghiriba,

ni me sara na gasighasighan ki aghua.

10 Gumazamizir kaba, me zurara arazir kurabar amuasavira ikia,

egha dagiaba isa arazir kurabar amuasa gumazir igharazibagh ivesi.

11 Ezi ki uabi, ki nin damazimin arazir kuratam gamizir puvati.

Eghti ni nan kuarkuvigh ua na inigh.

12 Ki nguazir aghuimra tugh gavgafi. Bizitam na gasighasighsi damuva avegham.

Ki gumazamizir aviribar tongin iki, egh Ikiavira Itir Godin ziam fam.

27

*Godin ziam fava a ko migeir migirigiaba
Devit onger akar kam osiri.*

1 Ikiavira Itir God, a nan angazangarim ko nan Akurvazir Gumazim.

Ezi ki gumazitamın atiatingan kogham.

Ikiavira Itir God, a dipenir gavgavimin min na modogha na geghuva nan garima, ki atiatir puvati.

2 Mati afiam asizimin tuzibar amasava ami moghin, nan apaniba na gasighasighsi iziva, bizibagh asaghor iregham.

3 Midorozir gumazir aviriba bar na ekiarughamin dughiamin, ki atiatingan kogham.

Nan apaniba na ko misoghsı izamin dughiamin, ki nighnizir gavgavim Godin iki egh tugh gavgavigham.

4 Ki bizir vamira bagha Ikiavira Itir Godin azaragha gifa.

Bizir ki bar ifongezimra kara:

ki angamira itir dughiamin, ki an Dipenimrama aven ikiam.

Ki an ganganir aghuimin gan an boroghin iki bar akueghasa.

Ki an Dipenimin iki a baghvira ikiva an nighnizim gifoghsı an azangam.

5 Eghti osimtiziba otivamin dughiamin a uan Dipenimin bar deravira na modogham.

A na isi uan Purirpenimin aven na modogham.

A na isi dagiar gavgavimin pin mar na afagham.

26:1: 2 Atriviba 20:3; Onger Akaba 28:7; Aghuzir Akaba 20:7 26:2: Onger Akaba 17:3; 139:23; Sekaraia 13:9

26:3: 2 Atriviba 20:3 26:4: Onger Akaba 1:1 26:5: Onger Akaba 1:1; 31:6; 139:21-22 26:6: Onger Akaba 73:13 26:9: 1 Samuel 25:29; Onger Akaba 28:3 26:10: Godin Araziba 16:19; 1 Samuel 8:3; Aisaia 33:15 26:12:

Onger Akaba 22:22; 40:2; 107:32 27:1: Onger Akaba 118:14; Aisaia 33:2; 60:20; Maika 7:8 27:2: Onger Akaba 9:3; 14:4 27:3: Jop 4:6; Onger Akaba 3:6 27:4: Onger Akaba 18:6; 23:6 27:5: Onger Akaba 17:8; 31:20; 40:2;

50:15 27:6: Onger Akaba 3:3; 107:22

6 Nan apanir na okarigha itiba, ki bar me abiragham.

Egh bar akongegh dimiva arang an Purirpenimin a bagh ofa damuam.
Egh onger akabar amu Ikiavira Itir Godin ziam fam.

7 O Ikiavira Itir God, ki nin deir dughiamin, ni nan kuarkuvigh nan migirigiaba baragh na ikarvagh.

8 O Ikiavira Itir God, ni kamagh na migia ghaze,

“Ni bar na nan boroghira izi na baghavira iki na gifoghsa nan azangsigh.”

Eghti ki ni ko ikisa bar nin boroghira mangam.

9 Ni uabi nan mongan marki.

Ki nin ingangarir gumazim, ni nan God, nan Akurvazir Gumazim.

Ni dughiar aviribar nan akurvasi.

Ni nan atar nan aghuagh, egh na ataghiragham marki.

10 Dughiar mabar nan amebam ko afeziam akirim na gasaragha nan aghuaghuasi,

ezi ni Ikiavira Itir God, ni na geghuva deragha nan gari.

11 O Ikiavira Itir God, ki damuasa ni ifongezir araziba, ni dar nan sure damu.

Ki apanir aviriba iti,
kamaghin ni tuavir aghuimra nan akaghti ki an mangam.

12 Ni na ateghti nan apaniba na inigh me ifongezi moghin na damuan marki.

Me akar ifavaribagh amua egha atiatim na ganidi.

13 Nighnizir gavgavir kam nan ikiavira itima, ki kamaghin fo,

ki nguazir kam in angamira iki ganti,
God deraghvira uan gumazamizibar amuam.

14 Ni nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin iki a bagh mizuam.

Nin navim osiman marki.

Ni tugh gavgavigh mamaghira iki mangiti a izi nin akuragham.

1 O Ikiavira Itir God, nirara dagiar gavgavimin min na modozi,
ki nin apazangin itima ni na geghufi.

Ki uabin akurvaghisa nin dimamin dughiamin,
ni gumazir kuarir onganimin min na baragham koghan marki.

Ki ni ko migeir migirigiaba, ni da baragham koghti,

ki ti ovegh mangi Oveaghuezibar Nguibamin mangigham.

2 Ni orakigh, ki uabin akurvaghisa uan afarimning fegh

nin Dipenimin akagh nin dimiva arangti,
ni nan kuarkuvigh nan akuragh.

3 Gumazamizir arazir kurabagh amiba,
me akar isingtiziba uan namakaba ko dav gia, egha men navir averiaba bar ikufi,

ni gumazir kamaghin amiba sara na abiragham marki.

4 Gumazamizir kamagh amiba, ni me amir arazir kaba ikarvagh ivezir kuram me daning.

Bizir kurar manam me a gami,
ni anarira ikaragh uam a isi ivezimin min me daning.

5 Ikiavira Itir God me bagha amizir ingangarir ekiaba me dagh nighnizir puvatigha ghaze,

a uan dafarimningin bizir ekiatam gamizir puvasi.

Kamaghin, a me gasighasigh bar me kuavaremegham.

6 Ki Ikiavira Itir Godin ziam fe.

Guizbangira, ki uabin akurvaghisa a ko mikemezi a na baraki.

7 Ikiavira Itir God uabi gavgavim isa na ganiga,

nan oramin min ikia na modi.

Ezi ki nighnizir gavgavim an iti.

A nan akurvagha na gamima,
ki uan navir averiamin, a bagha bar akuegha

onger akabagh amua a minabi.

8 Ikiavira Itir Godin gumazamiziba, a uabi men gavgavim.

Egha atrivir a ua bagha inabazim,
a uabi a geghuva deragha an akurvasi.

28

Gumazim uabin akurvaghisa God ko migei
Devit onger akar kam osiri.

27:7: Onger Akaba 4:3; 13:3; 61:1 27:8: Onger Akaba 34:4; 105:4; Amos 5:6 27:9: Onger Akaba 6:1; 40:17; 69:17; 94:14 27:10: Aisaia 40:11; 49:15; Jon 16:32; 2 Timoti 4:16-18 27:11: Onger Akaba 5:8; 25:4; 86:11 27:12: Godin Araziba 19:18; Matyu 26:60; Aposel 9:1 27:13: Jeremaia 11:19 27:14: Onger Akaba 62:5; Aghuzir Akaba 20:22; Aisaia 25:9 28:1: Onger Akaba 83:1; 88:4; 143:7 28:2: Onger Akaba 5:7; 138:2 28:3: Onger Akaba 26:9; 55:21; Jeremaia 9:8 28:4: 2 Timoti 4:14; Akar Mogomem 18:6; 22:12 28:5: Jop 34:27; Aisaia 5:12 28:7: Onger Akaba 13:5; 18:2; 22:4 28:9: 1 Atriviba 8:51-53

⁹ O Ikiavira Itir God, ni uan gumazamizibar akuragh.
 Kar gumazamizir ni ua baghavira in-abaziba,
 ni deraghvira me damu.
 Ni sipsipbar garir gumazimin in,
 me inigh me ater mangi,
 deragh men gan kamaghira iki.

29

Godin dimdiam, e aminim ko amozir ekiamin aven a barasi

Devit onger akar kam osiri.

¹ Ia Godin Nguibamin itir enselin gavgaviba, ia Ikiavira Itir Godin ziam fi.
 Ia an gavgavim ko an ziar ekiam bagh bar akongegh.

² Ia Ikiavira Itir Godin ziar ekiamin gun mikim.
 Egh an damazimin zuegh iki an ziam fi.

³ Ikiavira Itir Godin tiarim ongaribagh isin izima, da bar a barasi.
 Godin Gavgavir Bar Ekiam Itim, araribar min pamten dagarvasi.
 An akam ongarimin danganiba bar dagh isin pamten dagarvasha da avara.

⁴ Ikiavira Itir Godin dagarvaziba gavgaviba dar iti.
 A dagarvazima, gumazamiziba a baragha an atiatia an ziam fe.

⁵ Ikiavira Itir Godin dagarvazima, an tiarim Lebanonin kantrin itir temer sidaba apiragharisi.

⁶ A Lebanonin kantrin mighsiabagh amizi, da bulmakaun nguzibar min uari ekura uanaga izaghiri.
 A Hermonin Mighsiam gamizi, a bulmakaun apuzir igiabar min uari ekura uanaga izaghiri.

⁷ Ikiavira Itir Godin tiarim otiva onimarim gamima a taghtasi.

⁸ Ikiavira Itir Godin tiarim, a gumazamiziba puvatizir danganim gamima, a nighava agoi.
 Guizbangira, a Kadesin gumazamiziba puvatizir danganim gamizi, a puvira nighava agoi.

⁹ Ikiavira Itir Godin tiarim pamtem asizir atiabagh amima, da agoa otamin dughiaaba ataghiragha puram oti.
 Ezi ruarimin ter afarir angamtiziba purama asiaghira iri.
 Ezi Godin Dipenim aven itir gumazamiziba bar pamtem dia ghaze,

“God uabira gavgavim ko ziar ekiam iti!”

¹⁰ Ikiavira Itir God uan atrivir dabirabim gaperagha ongarir konibagh ativagha dar gari.
 A en atrivimin ikia, egh mamaghira ikiam.

¹¹ Ikiavira Itir God uan gumazamiziba gavgavim me ganiga, deragha me gamua dabirabir aghuim ko navir amirizim me ganidi!

30

Gumazir mam God minaba a ko migei

Devit onger akar kam osiri.

Me onger akar kam banga egha Godin Dipenim a baghavirama a ginaba.

¹ O Ikiavira Itir God, nan osimtiziba na abirazi,
 ni ua na fegha anabogha nan akura.
 Egha nan apaniba ataghizi me na dipovezir puvati.
 Kamaghin amizi, ki bizir kam bagha bar akuegha nin ziam fe.

² O Ikiavira Itir God, ni nan God, ki uabin akurvaghasa nin dei,
 ezi ni an arimariam gamizi ki ua dera.

³ O Ikiavira Itir God, ki atam aremeghai, ezi ni na gamizi ki ua dikafi.
 Ki Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin ghugha gifa.
 Ezi ikirimirir ki itir kam, ni ua na ganingi.

⁴ Ia Ikiavira Itir Godin gumazamiziba, ia a bagh onger akabar amu
 an ziar bar zuezim fi.
 Egh bizir an amizibagh nighnigh a minabi.

⁵ Guizbangira, a en atarir adariba, da dughiar otevimra iti.
 Ezi dughiar e nguazir kamin itimin,
 a uan navim sara e gifongegha deragha e gami.
 Dimangan en temeriba iregham,
 egh amimzaraghan e deragh iki bar akuegham.

⁶ Ki deragha ikia ghaze,
 “Bizitam na munamadaghan kogham.”

⁷ O Ikiavira Itir God, ni uan navim sara na gifongegha deragha na gamizi,
 ki mati mighsiar mam tughavagafi.
 Ni nan modozir dughiamin,
 ki bar puvirama atiati.

- ⁸ O Ikiavira Itir God, ki ni ko migia
pamten nin dia nin azai.
Ekiam, ni nan akuragh.
- ⁹ Ki oveghti bizir aghuir tizitam otogham?
Ki ti dagiar torimin magirighti, bizir
kam tinan akuragh?
Gumazamizir oveaghueziba me ti ua nin
ziam fam?
Me ti ua dikavigh mikim suam, ni
me mikemezi moghira zurara ni me
bagha deragha bizibagh ami?
Bar puvatigham.
- ¹⁰ O Ikiavira Itir God, ni na baregh nan
apangkufigh.
O Ikiavira Itir God, ni nan Akurvazir
Gumazimin iki!
- ¹¹ Ni nan navir osimtizim batoghezi
ki bar akuegha ighiabagh ami.
Ki faragha azirakar korotiaba aghui,
ezi datirighin ni nan azirakar korotiaba
suegha,
nan azirakam oteghavkinizi nan
navim derazi ki bar akonge.
- ¹² Ikiavira Itir God, ki uan akam dukuaghan
kogham.
Ki uan navir averiamin onger akabar
amu egh nin ziam fam.
Egh zurara ni minabivira ikiam.

31

*Gumazamizir Ikiavira Itir Godin apen-
gan itiba a deragha men gari*

Devit onger akar kam osiri.
An onger akar kabar faragha zuir gumazim
ginighnigha onger akam osiri.

- ¹ O Ikiavira Itir God, ki nin aven modoghti
ni na geghuv deragh nan ganasa, kam-
aghin ki ni bagha ize.
Ni na ateghti nan apaniba na abinti,
ki aghumsighan kogham.
Ni zurara arazir aghuim gami.
Egh ni uan arazir aghuir kam in gin
mangi nan akuragh!
- ² Ni nan dimdiam baregh zuamira nan
akuragh!
Ni dagiar ekiamin min na modogh.
Ni divazir gavgavimin min iki na ekiarughti,
nan apaniba na abinan kogham.
- ³ Guizbangira, ni uabi nan dagiar ekiamin
min iti.
Ni nan divazir bar gavgavimin min ikia
deragha na geghufi.
Ni uan ziar ekiam bangin, ni fomira
mikemezi moghin,
ki zui naghin, ni nan faragh mangi nan
akua na geghuv.

- ⁴ Ni nan danganir mogomemin min iti.
Nan apaniba modogha na bagha gu-
razir azuazir kam,
ni nan akuraghti a nan suighan
kogham.
- ⁵ O Ikiavira Itir God, ki uan duam nin da-
farim garisi.
Ni guizin arazibagh amir God,
ni nan akuragha ua na inigha gifa.
- ⁶ Marvir guar gavgaviba puvatizibar ziaba
fer gumazamiziba,
ni bar men aghua.
Ezi ko,
ki nighnizir gavgavim nin iti.
- ⁷ Ni zurara nan apangkufi,
kamaghin ki ni bagha bar akonge.
Guizbangira, bizir kurar na bativiba, ni bar
dar gari.
Egha nan navir averiamin aven itir
osimtiziba,
ni bar dagh fo.
- ⁸ Ni nan akurazi
ki apanibar dafaribar itir puvati.
Ni nan akurazi ki deragha iti.
- ⁹ O Ikiavira Itir God, ki osimtizir ekiam ikia,
egha azia ghua nan damazimning bezi,
nan gavgaviba bar gifa.
Kamaghin, ni nan apangkufigh.
- ¹⁰ Osimtizir kam, na gamua nan ikirimirim
otefe.
Ki aziavira iti, egh kamaghin ki dughiar
ruarimin ikeghan kogham.
Osimtizir ekiam nan itima, ki gavgaviba pu-
vati.
Nan agharapaniba nan ami-
raghamirasi.
- ¹¹ Nan apaniba na dipova na migei.
Ezi nan namakaba nan aghuagha akar
kurabar na migei.
Ezi nan roroaba uaghan nan atiatia ghaze,
God ivezir kuram a ganidi.
Ki tuavimin zuir dughiabar,
gumaziba nan gara nan ari.
- ¹² Gumazim aremezi gumazamiziba bar a
gin amadazi moghin,
me na gin amada.
Ki mati, nguazir minem bighizi,
me na makuni.
- ¹³ Ki orazi, apanir aviriba uari akuva
girakirangin moghin aghumra uariv
gei.
Me atiatim na daningasa uari akuva na
gasighasighasa akam misosi.
Egh na misueghti ki aremeghasa
uariv gei.

14 O Ikiavira Itir God, ni nan God,
ki nighnizir gavgavim nin iti.
15 Ki datirighin itir ikirimirir kam,
ki a isa nin dafarim gati.
Ni nan akuragh
nan apanir nan agintizibar da-
faribar ua na inigh.
16 Ki nin ingangarir gumazim, ni uan guam
na mituazi an angazangarim na
gisirazi moghin,
kamaghira ni bar na gifuegh nan
boroghira iki.
Ni zurara nan apangkuvighavira iti.
Kamaghin, ni nan akurvagh!
17 O Ikiavira Itir God, ki nin azangsis, ni nan
akuragh.
Ni apanibar amamangatighi me na
abiraghti ki aghumsizim inian marki.
Gumazir kuraba mar ikuvighiva
aghumsigh.
Me mar oveng mangi Gumazamizir
Oveaghuezibar Nguibamin magari,
egh akabar kumigh iki.
18 Gumazir kaba uari fa akaba batogha,
gumazir aghuiba dipova akar kurabar
me migei.
Egha ifavarir akabav gei.
Ni me gasighasighi, me uam akaba
akaran kogham.
19 Gumazir nin atiatia nin apengan itiba,
ni men akurvaghasa bizir aghuir
aviriba me bagha dagh ami.
Gumazir nighnizir gavgavim nin ikia nin
aven modiba,
ni deravira me gami.
Egha gumazamizibar damazibar
ni zurara men akurvasi.
20 Men apaniba me gasighasighasa akabar
kiri,
eghti dughiar kamin, ni me avaragh
deraghvira me geghuvti
me me gasighasighan kogham.
Me nin dafarimin apengan ikiti,
apanibar akar kuraba me gasighasighan
kogham.
21 Ikiavira Itir God bar nan apangkufi,
ezi ki ghaze, ki an ziam fam!
Nan apaniba na ekiarugha na gasighasighasava
amima,
God uan gavgavimin nan akurazi ki de-
ravira iti.
22 Ki faragha bar atiatigha kamagh nighnisi,
Ikiavira Itir God, ni na batoghezi ki ua
nin boroghin itir pu

Puvati, ni nan ararem baregha nan
akura.

23 Ia gumazamizir God baghavira itiba,
ia bar moghira a gifongegh!
Gumazamizir zurara an gin zuiba,
a bar deraghavira me geghuva men
gari.
Egha gumazir uari fa akaba batoziba,
a ivezir kuram me ganidi.
24 Ia gumazamizir nighnizir gavgavim
Ikiavira Itir Godin itiba,
ia uan navibar aven atiatingan kogh,
egh tugh gavgavigh mamaghira iki.

32

*Gumazim uan arazir kurabar gun God
migeima, an an arazir kuraba gin amada*
Devit onger akar kam osiri.

Me onger akar kam kamaghin a dibori,
Maskil.

1 Gumazamizir arazir kurabagh amiba,
God men arazir kuraba gin amadagha
da avara,
eghti gumazamizir kaba bar
akuegham.

2 Gumazamizir arazir kurabagh amiba, God
men arazir kuram mengvira ikian
koghti,
arazir ifavaritam an ikian kogham,
eghti gumazamizir kaba bar
akuegham.

3 O God, ki uan arazir kurabar gun ni
mikemezir puvatigha,
dimagariba ko aruebar ara kamaghira
ikia
ghua nan aghariba bar nan amira.

4 Dimagariba ko arueba, ni ivezir kuram na
ganingizi
nan gavgaviba bar gifa.
Mati aruer ekiam nguazim
gaboima a bar misingi.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

5 Datirighin ki uan arazir kuraba bar dar
gun Ikiavira Itir God mikemezi,
an ada gin amadagha gifa.

Egha ki uan arazir kuratam modozir puvati,
ki bar da aghurigha ni mikeme.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

31:16: Diboboniba 6:25-26; Onger Akaba 4:6; 67:1 31:17: 1 Samuel 2:9; Onger Akaba 25:2; 115:17 31:18: 1 Samuel 2:3; Onger Akaba 12:3; Jut 1:15 31:19: Aisaia 64:4; 1 Korin 2:9 31:20: Jop 5:21; Onger Akaba 27:5; 32:7
31:21: 1 Samuel 23:7; Onger Akaba 17:7 31:22: Aisaia 38:11-12; Jona 2:4 31:24: Onger Akaba 27:14 32:1: Onger Akaba 85:2; 103:3 32:1: Rom 4:7-8 32:2: Jon 1:47; 2 Korin 5:19 32:3: Onger Akaba 31:10; 38:8; 39:2-3 32:5: Ofa Gami 26:40; 2 Samuel 12:13; Jop 31:33; Onger Akaba 103:12; 1 Jon 1:9 32:6: Onger Akaba 46:1-3; 69:1; 69:13

6 Kamaghin dera, nin gumazamiziba
osimtiziba bativ,
egh zurara ni ko mikimti,
osimtizim aperiar ekiamin min me avigh
mangisi izi,
me avigh mangighan kogham.
7 Nirara nan mogomer danganim,
ki nin aven modima osimtiziba na
abirir puvati.
Ki osimtizibar aven itima,
ni na ekiarugha nan akurvasi.
Kamaghin ki pamten dia ighiabagh
amua nin ziam fe.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

8 Ikiavira Itir God ghaze,
Tuavir ni mangamim,
ki nin sure damu deragh ni gegharaghti,
ni an mangam.
Ki deravira nin sure damu egh nin
gan ni geghuvam.
9 Ni hoziaba ko donkibar min onganan
marki,
mati me ain ko benir ruaribar men ak-
abagh aghuigha me getuima me izi.
Puvatighti me izeghan kogham.
10 Gumazir arazir kurabagh amiba
osimtizir aviriba bativam.
Ezi gumazir nighnizir gavgavim
Ikiavira Itir Godin itiba,
me zurara an apanguvir ekiamin
aven deragh ikiam.
11 Ia gumazamizir arazir aghuibagh amiba,
Ikiavira Itir God ia bagh amizir biz-
iba, ia da bagh naviba deragh bar
akongegh.
Ia Godin damazimin zuezir gumazamiziba,
ia bar pamten dim mikim bar
akongegh.

33

Godin ziam fer onger akam

1 Ia gumazamizir aghuiba, ia Ikiavira Itir
God ia bagha amizir bizir aghuim
bagh bar akongegh.
Arazir kam bar dera:
ia an akam baragha an gin zui
darasi, ia an ziam fi.
2 Ia kulele ko gitan stringin 10pla itim
misogh,
Ikiavira Itir God bagh ighiam damu an
ziam fi.

3 Ia onger akar igiaba osirigh da bangi,
egh deragh gita misoghti an ararem de-
raghti,
ia bar akongegh pamten dim
mikim.

4 E fo, Ikiavira Itir Godin akam a guizbangira
iti.
Ezi an akam mikemezi moghira, a zu-
rara guizin arazibar gin ghua ingan-
gariba bar dagh ami.

5 Ikiavira Itir God, a en arazir aghuiba ko
guizin araziba bar dagh ifonge.
An apanguvir arazim, nguazimin itir
gumazamiziba bar me ave.

6 Ikiavira Itir God fomira mikemezi, aruem
ko iakinim ko mikoveziba,
ko overiamin pin itir biziba bar
otivigha iti.

7 Gumazim dipam isa itam guruizi moghin,
an ongarim isa danganir vamiran
anekufa.

Egha ongarim gamizi a bar konegha
nguazimin apengan itir danganimin
vin mar iraghu.

8 Ia nguazimin itir gumazamiziba,
ia Ikiavira Itir Godram atiating an
apengan iki.

9 A mikemezi nguazir kam puram oto.
An Akar Gavgavim mikemezi, biziba
bar nguazir kamin otifi.

10 Kantrin Igharazibar Gumazamiziba
damuasava nighnizir biziba,
Ikiavira Itir God dagh amima da ghua
puvarisi.

Ikizir igharaziba damuasa akabav sozir
migirigiaba,
an adar tuaviba apiri.

11 Ikiavira Itir God damuasava amir biziba,
da gavgavigh mangivira ikiam.

A uan navir averiamin aven itir nighnizim
giraghan kogham.
An nighnizim zurara ikivira ikiam.

12 Kantrin tam God baghavira ikiti,
Ikiavira Itir God deravira a damuti a
bar akongegham.

Kantrin kamin gumazamiziba
God ua baghavira me ginaba.

13 Ikiavira Itir God uan Nguibamin ikia,
nguazimin itir gumazamiziba bar men
gari.

14 A uan Nguibamin ikia,
egha nguazimin bar deragha en gari.

- 15 A uabi nighniziba ko navir averiabar ingarigha da isa gumazamizibagh ariki,
egha bizir me amiba a bar dagh fo.
- 16 Atrivim midorozir gumazir aviriba ikiti,
me an akuragh midorozim damu an apaniba abiraghan kogham.
Ezi kamaghira midorozir gumazim uan gavgavim in apaniba abiraghan kogham.
- 17 Midorozir hoziam midorozir gumazim in akuraghti, a uan apaniba abiraghan kogham.
Apaniba midorozir gumaziba abiraghti, men hoziaba men akuraghan kogham.
- 18 Ia oragh! Gumazamizir Ikiavira Itir Godin atiatia an apengan itiba, an damazim men iti.
Gumazamizir kaba, me nighnizir gavgavim an apanguvir arazim in iti.
- 19 A deragh gumazamizir kabar ganti me angamira ikiam.
Mitiriam aghamin dughiam otoghti,
a men akuraghti me daghem bagh ovengan kogham.
- 20 E Ikiavira Itir God baghvira mizuamiva, nighnizir gavgavim an ikiti an e geghuvam.
A en oramin min iti,
ezi e an aven modima a en akurvasi.
- 21 E nighnizir gavgavim an ziar bar zuezim in iti.
Kamaghin, e uan navir averiabar aven a bagh bar akongegham.
- 22 O Ikiavira Itir God, e nighnizir gavgavim nin ikiavira ikia nin akurvazim bagha mizuai.
Kamaghin amizi ni en apanguvigh mamaghira iki.

34

God bar deragha Devit gamizi, an an ziam fe

Devit, Abimelek ko ikia ifarava onganizi moghin amima, Abimelek a batoke. Devit uamategha ghugha onger akar kam osiri.

1 Ki zurara ziar ekiam Ikiavira Itir God daningam.

Ki an ziam fi mamaghira ikiam.

2 Ikiavira Itir God nan akurazir bizir kam bangin,
ki a minabava a bagha bar akonge.

Gumazamizir osimtiziba ateriba me bizir kam uaghan a baragh,
men naviba bar moghira deragham.

3 E bar moghira an ziar ekiam in gun mikimiva,
egh an ziam fam!

4 Ki uabin akurvaghasa Ikiavira Itir Godin azangsizima, a nan azangsizim baraki.

A nan atiatiba bar da batoghezi, ki datirighin navir amirizim in iti.

5 Gumazamizir nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin itiba,
me bar akongegh.

Men nighnizir gavgavir kam, a iki gavgavighi
me aghumsighan kogham.

6 Gumazamizir onganarazibagh amiba Ikiavira Itir God ko nigeima,
a me baragha men osimtizar aven deragha men akurvasi.

7 Ikiavira Itir Godin ensel, gumazamizir an atiatia an apengan itiba, a me apaza men akurvasi.
Eghti osimtiziba me gasighasighan kogham.

8 Ia kamaghin ganigh fogh suam, Ikiavira Itir Godin araziba da bar moghira dera.

Gumazim God bagh mangi an aven modogh nighnizir gavgavim an iki,
egh a deragh iki bar akuegham.

9 Ia Ikiavira Itir Godin gumazamiziba, ia an atiating an apengan iki.

Gumazamizir an atiatia an apengan itiba me bizitam in otevezir puvati.

10 Dughiar mabar laion in nguziba dagheba puvatizi,
mitiriaba men azi.

Ezi gumazamizir nighnizir gavgavim Ikiavira Itir God ikia an apengan itiba,
me bizir aghuiba bagha asaghasazir puvati.

11 Nan boriba, ia izi na baraghti ki ian sure damuti,
ia zurara Ikiavira Itir Godin atiating an apengan iki.

12 Nin dabirabim deraghasa ni ifongez, o? Ni dughiar ruarim in iki bar akongeghasa ifongez?
Are!

33:15: 2 Eghaghaniba 16:9; Jop 10:8; Onger Akaba 119:73
20:7; 147:10; Aghuzir Akaba 21:31 33:18: Jop 36:7; Onger Akaba 32:8-10; 1 Pita 3:12 33:19: Jop 5:20; Onger Akaba 37:19; Aposel 12:11 33:20: Onger Akaba 62:1; 115:9; Aisaia 8:17 34:1: 1 Samuel 21:13-15; Efesus 5:20; 1 Tesalonika 5:18; 2 Tesalonika 1:3; 2:13 34:3: Onger Akaba 69:30; Luk 1:46 34:4: Onger Akaba 18:6; Matyu 7:7; Luk 11:9 34:6: Onger Akaba 3:4; 34:17-19 34:7: 2 Atriviba 6:17; Daniel 6:22; Sekaraia 9:8; Hibru 1:14 34:8: Onger Akaba 2:12; 1 Pita 2:3 34:9: Onger Akaba 31:23 34:10: Jop 4:10-11; Onger Akaba 84:11 34:12: 1 Pita 3:10-12 34:13: 1 Pita 2:22

33:16: Onger Akaba 44:6; 60:11 33:17: Onger Akaba

- 13 Ni kamaghin ikisi, akar kurabav kiman koghiva ifavarir akaba atakigh.
- 14 Ni akirim ragh arazir kurabagh asaragh, egh arazir aghuibara damu. Egh navir amirizimin gumazamizir igharaziba ko ikisi gavgavigh mamaghira iki.
- 15 Ikiavira Itir Godin damazimin derazir gumazamiziba, a deragha men gara, men arareba barasi.
- 16 Ikiavira Itir God gumazamizir arazir kurabagh amiba, a me batogha men aghua. Kamaghin, me oveghti gumazamiziba ua me ginighnighan kogham.
- 17 Ikiavira Itir Godin damazimin derazir gumazamiziba, me Godin deima a me barasi. A men akurvazima osimtiziba me abirir puvati.
- 18 Gumazamizir naviba osia itiba, Ikiavira Itir God bar men boroghira iti. Egha gumazamizir osimtizir ekiar me abinasava amiba, a men akurvasi.
- 19 Osimtizir bar aviriba gumazir aghuiba batifi. Ezi Ikiavira Itir God men akurvazima osimtizir kaba me abirir puvati.
- 20 Ikiavira Itir God guizbangira men akurazima, men agharitam dipiriaghirizir puvati.
- 21 Gumazamizir kuraba, bizir kurar aviriba me damuti, me arimighiram. Godin damazimin derazir gumazamiziba, God men apanibagh asighasigham.
- 22 Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazamiziba, a ua me iniam. Egh gumazamizir a bagha ghua an aven modiba, a deragh men ganti, me ovengan kogham.

35

Gumazim uabin akurvaghasa God ko migei
Devit onger akar kam osiri.

- 1 O Ikiavira Itir God, gumazir nan atara na ko misoziba, ni men atar me ko misogh.
- 2 Ni dikavigh uan midorozir biziba inigh, uan oramin suiragh izi nan akuragh.
- 3 Ni uan afuzim ko ghuaran inigh izi gumazir nan agintiziba ko misogh. Ni na mikim suam, ki nin Akurvazir Gumazim!
- 4 Gumazir kaba na misueghti ki aremeghasava ami. Ni me abiraghti me aghumsikigh. Me na gasighasighasa akabav sosi. Ni men agintigh me damighti me okam nighnigh.
- 5 O Ikiavira Itir God, aminim pipiabagh ivai da migha zui moghin, nin ensel gumazir kurar kabbar agintigh me batokegh.
- 6 Ikiavira Itir Godin ensel me batueghti me mangi. Tuavir me zuir kam, an a damighti aminim an pirighiti a bar apighsigham.
- 7 Ki arazir kuratamin me gamizir puvati, ezi me nan suighasa modogha azuazim ati. Torir ki magiramim, me a gikuigha gifa.
- 8 Me foghan koghti, ni me damighti, dughiar bar kuram me batogham. Me na gasighasighasava atizir azuazir kam, a meraram asighasigham.
- 9 Ki kamagh fogh suam, Ikiavira Itir God nan akuragha ua na ini. Eghti ki uan navir averiamin aven bar akuegham.
- 10 Ki bar uan navir averiamin aven kamagh mikim suam, "O Ikiavira Itir God, gumazitam ua nin min itir puvati. Gumazamizir gavgviba puvatiziba, ni deravira men akurvasi. Gumazamizir onganarazibagh amiba, ni deravira me geghufi. Ezi gumazamizir gavgvir bar ekiaba itiba me gasighasighasa amuava avenge."
- 11 Gumazamizir ifariba, arazir kurar ki amir puvatiziba bagha pura kotin aven akam na gasa na migei.
- 12 Ki arazir aghuibara me gami, ezi me arazir kurabar na gami.

- Kamaghin amizi, ki uabira ikia nan navim bar oseme.
- 13 Me arer dughiabar, ki men apanguva azirakar korotiaba aghua uabi abiragha,
me bagha dagheba ataghiragha pamtem God ko migei.
- 14 Ki me bagha God ko migia, mati ki uan aveghbuam o namakam ginighnigha a bagha God ko migei.
Nan amebam aremezi ki an apanguvigha a bagha aziagha rui moghin, ki me bagh azi.
- 15 Ki osimtizimin irizir dughiamin,
me uari akuva na dipova na migia bar akonge.
- Gumazamizir ki fozir puvatziba,
me puram akaba na gasa na migia ghuavira iti.
- 16 Me arazir bar kurabar gin ghua,
osimtizim na garigha dibovir akabar na migiavira iti.
Me na gifongezir puvatigha nan gara uan atariba kuskusi.
- 17 O Ekiam, ni dughiar bar ruarimin me mizua itima me kamaghiram ami.
Ni manadzoghin bizitam damuam?
Ni nan akuragh ua na inighti, me ua na gasighasighan kogham.
Me laionbar min amua na misosi,
ni men dafaribar ua na inigh.
- 18 Ni kamaghin damighti, nin gumazamizir aviriba uari akuvamin dughiamin,
ki men tongin ni minamam.
Guizbangira, ki gumazamizir aviribar tongin nin ziam fam.
- 19 Gumazamizir maba pura nan apanim gami.
Ni me ateghti me osimtiziba na darigh na abinan marki.
- Men na bagha naviba pura men ikufi.
Kamaghin, ni me ateghti me osimtizir na gariziba bagh,
damaziba ighighiri na dipov bar akueghan marki.
- 20 Me tong igharaz darazi ko dabirabir aghuimin ikiasa migeir puvati.
Me gumazamizir nimira ikia deragha nguibamin apiaghav itiba, bagha uari akuva ikia, ifavarir akabagh amua
me gasighasighasavira uariv gei.
- 21 Me pamten migia akaba na gasa ghaze,
“Bar guizbangira, e nin gari
ni arazir kurabagh ami!”
- 22 O Ikiavira Itir God, gumazir kamaghin amiba ni uabi men ganigha gifa.

- Ekiam, ni uan akam dukuagh ikian marki.
Ni nan saghon ikian marki.
- 23 O Ekiam, ni nan God,
ni osegh dikavigh izi,
gavgavim isi nan akabar aning, egh na bagh mikim.
- 24 O Ikiavira Itir God, ni nan God, nin araziba da bar dera.
Ni uan arazir aghuubar gin mangi nan akuraghti
nan apaniba ganigh fogh suam, ki arazir kuraba puvati.
Ni me ateghti
me nan osimtizimin gan bar akongeghan marki.
- 25 Ni men amamangatighiti
me kamagh mikiman marki,
“Bar dera! Bizir e damuasa bar ifongezim,
an otogha gifa!
E bar a gasighasigha gifa.”
- 26 Gumazir osimtizim na gatigha bar akongezir kaba,
ni me damighti me okam nighnigh bar aghumsikigh.
Me nan ziam abira uan ziaba fe.
Ni men ziaba abin aghumsizim me daning.
- 27 Ezi gumazamizir maba kamaghin ifonge,
ni na dipon suam ki nin damazimin dera.
Gumazamizir kaba bar akuegh pamten dimiva kamaghin mikim suam,
“Ikiavira Itir God, a gavgavir ekiam iti.
God kamaghin ifonge, an ingangarir gumazim deraghvira ikiam.
Bizir kam bagh a bar akongegh.”
- 28 Eghti ki nin arazir aghuubar gun mikim,
egh dughiabar zurara nin ziam fi mamaghira ikiam.

36

- Gumazir kurabar arazir kuraba*
Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazim Devit, an onger akar kam osiri.
An onger akabar faragha zuir gumazim ginighnigha onger akar kam osiri.
- ¹ Arazir kuram, a gumazir kuramin navir averiamin ikia nighniziba a ganidi.
Gumazir kabanang, me tong Godin atitia an apengan itir puvati.
Bar puvati.
Me bar akirim ragha God gasara.
- ² Guizbangira, me uari uan ziabagh nighnigha uari uan ziaba fe.
Me kamaghin fozir puvati,
God me isi kot darigh egh me amizir arazir kuraba tuisigham.

³ Men akatoribar akaba ikuvizi, me zurara bizibagh ifari.

Egha arazir aghuibara amuamin fofozir aghuitam itir puvati.

⁴ Me uan misiabagh irav ikia arazir kurabara damuasa nighnisi.

Me zurara tuavir kuramin nighnizibar gin mangasavira nighnisi.

Egha tong akirim ragha arazir kuratam gasarazir puvati.

Godin arazir aghuim

⁵ O Ikiavira Itir God, nin apanguvim bar ekevegha uanaga overiamin suira.

Ezi ni zurara guizin arazimin gin ghua uan nighnizim gighavkirir puvati, ezi nin arazir kam uaghan bar ekevegha uanaga,

overiamin itir ghuariabar suira.

⁶ Nin arazir aghuim bar ekevegha mighsiar ekiabar min tughav iti.

Nin kotin aven itir arazimin mingarim, e deragha a gifozir puvati.

An ongarimin min bar konegha vin mar iraghu.

O Ikiavira Itir God, ni gumamaziziba ko asiziba virara deravira me geghuva men gari.

⁷ O God, nin apanguvir arazim bar derazi e bar a gifonge.

Gumamaziziba bar ghua nin aven modi.

Mati tuarir nguziba uan amebamin avizimningin apengan ghua modi.

⁸ Nin Dipenimin dagher aviriba itima, nin gumamaziziba apa izivagha mamaghira iti.

Mati ni uan faner aghuimin gumamazizibar amamangatizi, me anepi moghin, ni bizir aghuir bar aviriba e ganidi.

⁹ Biziba bar, ni dar ikirimirim min mingarim, mati dipar ikirimirir aghuim anidim.

Kamaghin, nin angazangarimin amodoghin, e deravira bizibar gari.

¹⁰ Gumamazizir ni gifoziba, ni men apanguvigh kamaghira iki.

Gumamazizir nin damazimin deraziba, ni deragh me damu.

¹¹ Ni gumazir uari fava akaba batoziba ateghti, me na dikabinan marki.

Egh gumazir arazir kurabagh amiba ateghti,

me nan agiraghti ki aran kogham.

¹² Ia gan.

Gumazir arazir kurabagh amiba daghiregha nguazimin fueghav iti.

Me ua dikavan kogham.

37

God gumamazizir aghuiba deragh me damuva, gumamazizir kuraba pazi me damuam

Devit onger akar kam osiri.

¹ Ni gumamazizir kuraba amir araziba bagh nighnigh osiman marki.

Egh me amir bizibar gan navim dikavan marki.

² Guizbangira, me graziba midii moghin zuamira misigham.

Egh ter afarir gariba imua midii moghin,

zuamira misigh puvarigham.

³ Ni nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin iki,

egh arazir aghuibar amu.

Egh ni nguazir kam in iki deragh ikiam.

⁴ Ni Ikiavira Itir God bagh bar akueghti, a bizir nin uan navir averiam ifongeziba ni daningam.

⁵ Ni uabira uabi isi Ikiavira Itir God danigh, egh nighnizir gavgavim an ikiti, a nin akuragham.

⁶ A nin arazir aghuim damighti, nin arazir aghuir kam, aruem aruer arizimin isiragha gavgavizi moghin isiragham.

⁷ Ni Ikiavira Itir Godin damazimin uabin asugh a mizuamti, a nin akuragham.

Gumamazizir taba uan nighnizibar gin mangi bizir aghuir aviriba initi, ni men gan navim dikavan marki.

Eghti gumamaziziba arazir kurabar amuti, ni dagh nighnigh osiman marki.

⁸ Ni atar egh osiman marki. Bizir kaba ni gekuighti ni arazir kuram damigham.

⁹ Gumamazizir nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin itiba, me uan nguazimin iki deraghvira ikiam.

Eghti gumamazizir kuraba bar ikuvigham.

¹⁰ Dughiar ruarim puvatighti, gumamazizir arazir kurabagh amiba pura puvarigham.

- Ni men nguibabar me buriva
men apighan kogham.
- 11 Gumamazizir uari abira aghumra itiba,
me deragh uan nguazim dapiagh
bizir aviriba inigh bar akuegh
ikiam.
- 12 Gumamazizir arazir kurabagh amiba,
me gumamazizir aghuibagh
asighasighasava amua,
men atara atariba kuskusi.
- 13 Ekiam kamaghin fo,
gumamazizir kuraba givaghamin
dughiam a izi.
Kamaghin a men ingaravati.
- 14 Gumazir kuraba uan midorozir sababa
asia,
egha beniba uan pibagh afi.
Me gumamazizir onganarazibagh
amiba ko, asaghasaziba ko, gu-
mazamizir aghuibagh asasa.
- 15 Puvatigham.
Men midorozir sababa raghiregh mer-
ara misueghti me arimighiregham.
Eghti men piba, bar moghira
dipirighiregham.
- 16 Gumazir aghuimin bizir muziarim,
a gumamazizir kurabar bizir aviribagh
afira.
- 17 E fo, Ikiavira Itir God gumazir kurabar
gavgavim agivaghiam.
Egh a gumamazizir aghuiba deragh me
geghuv men ganam.
- 18 Ikiavira Itir God gumamazizir an akamin
gin zuiba,
a deravira me geghuva men gari.
Ezi nguazir me itim, a bar moghira men
nguazimin min iki
mamaghira ikiam.
- 19 Me dughiar kurabar osimtiziba bativan
kogham.
Egh dagheba oteveghamin dughiamin,
me dagheba oteveghan kogham,
me dami mamaghira ikiam.
- 20 Eghti gumamazizir kuraba me bar iku-
vigham.
Ikiavira Itir Godin apaniba, me graz-
iba ko akimarir aghuibar min bar
iregham.
Me migharimin min dughiar ote-
vimin iki
mangigh bar puvarigham.
- 21 Gumazir kuram, a pura gumazibar biziba
isa da ikarvazir puvati.
Gumazir aghuim, arazir aghuibagh
amua
pura biziba isa gumazir igharaz-
ibagh anidi.
- 22 Gumamazizir Ikiavira Itir God deragha
amiba,
me nguazir kam inigh deraghvira an
ikiam.
- Eghti Ikiavira Itir God asighasighamin gu-
mazamiziba,
me puvarigham.
- 23 Ikiavira Itir God ifongezi moghin, a gu-
mazamiziba daruasa
me bagha tuavim ati.
- A gumazitamin arazim bagh bar
akongeghiva,
an a geghuv gavgavim a daningti, a
tugh gavgavigham.
- 24 Ikiavira Itir God uan dafarimin gumaza-
mizir kabar suiragh men akuraghti,
me ua dikavigh tuivigham.
Kamaghin gumamazizir kaba irighsi
damuamin dughiam,
me bar ireghan kogham.
- 25 Ki uan igiamin ikia iza datirighin ki
ghurigha gari,
God akirim ragha gumazir aghuitam
gasarazir puvati.
Ki uaghan garima,
men boriba dagheba puvarigha da
bagh azangsighizir puvati.
Bar puvati.
- 26 Gumamazizir aghuiba zurara apangkuva
biziba isa pura gumamazizibagh
anidi.
Ezi God bizir bar aghuiba isa me ganidi
moghin, a boriba isa me ganidima
me bar akonge.
- 27 Ni uan arazir kuraba akirim ragh dagh
asaragh,
egh arazir aghuibara amu.
Egh ni zurara deravira nguazir
kamin ikivira ikiam.
- 28 Ikiavira Itir God, an arazir aghuibara
ifonge.
Kamaghin, a uan gumamaziziba me
ataghirazir puvati.
- A dughiaabar zurara me geghuva arazir
aghuibara me gami.
Egh a gumazir kurabar boribagh
asighasigham.
- 29 Gumamazizir aghuiba, God me
ganingizir nguazim inigh,
a dapiagh iki mamaghira ikiam.
- 30 Gumamazizir aghuiba, migirigiar
aghuibaram ami.
Men migirigiaba bar moghira nighnizir
aghuiba ikia
guizin arazimin gumamazizibar
akurvasi.
- 31 Me uan Godin Akar Gavgavim isa

37:11: Matyu 5:5 37:16: Aghuzir Akaba 15:16; 16:8; 1 Timoti 6:6 37:23: 1 Samuel 2:9; Aghuzir Akaba 16:9

37:25: Onger Akaba 37:28; 59:15; 109:10 37:28: Onger Akaba 11:7; Aghuzir Akaba 2:22; Aisaia 14:20 37:31:
Godin Araziba 6:6; Onger Akaba 40:8; 119:98; Aisaia 51:7

uan navir averiagh atigha,
deragha arui.

³² Gumazir kuram gumazir aghuim
misueghti an aremeghasa,
a bagha mizua gara iti.

³³ Ikiavira Itir God gumazamizir aghuiba
ataghirazima,
apaniba me misozi me ariaghilir pu-
vati.

Gumazir kuram gumazir aghuim isi kot
datighiti,
Ikiavira Itir God gumazir aghuim
ateghti,
gumazir kuram kotin aven a gafi-
ragh anebiraghan kogham.

³⁴ Ni nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin
iki a mizuamiva an akabar gin mangi.
Ni kamaghin damuti a ziar ekiam isi ni
daningam.

Eghti nguazir a ni ganingizir kam ni
a iniam.

Egh ni uabi ganti a nin apanibagh
asighasigham.

³⁵ Ki gumazir kuramin garima, a gavgavir
ekiam iti.

A Lebanon kantrin temer sidan min
ekevegha tughav ikia,
temer igharaziba bar dagh afira.

³⁶ Ki gin uamategha zuima, gumazir kam ua
itir puvati.

Ki a bagha gara,
bar an apizir puvati.
Bar puvati.

³⁷ Gumazamizir Godin damazimin deraz-
iba, me osimtizitam itir puvati.

Ni men gan fogham.

Me navir amirizimin ikia deraviram apiazii,
men ovavir boribar dabirabim der-
agha ikia mamaghira iti.

³⁸ Gumazamizir kuraba me bar pu-
varigham.

Eghti men ovavir boriba uaghan bar
gevegham.

³⁹ Ikiavira Itir God uabi, gumazamizir an
damazimin derazibar akura.

Me osimtizar aven ikiava, a
baghavira ghua an aven modima,
a me geghuva deragha men gari.

⁴⁰ Ikiavira Itir God men akuragha ua me ini.
Me an boroghin ikia an aven modi.

Ezi a gumazamizir kurabar dafaribar uam
me inizi,
me deraghavira iti.

38

Gumazim osimtizim ikia, God ko migei
Devit kamaghin ifonge, God an osimtizar
gan dagh nighnigham. Kamaghin an onger
akar kam osiri.

¹ O Ikiavira Itir God, ni aningagharim iki,
egh nan ataran marki.

Ni adarim nan iki, egh ni ivezir kuram
na daningan marki.

² Ni uan baribar na gasegha,
na abirazi ki iraghu.

Ni uan agharimin na misoghezi, ki
iraghu.

³ Ni adarim nan itima, ki mizazir ekiam isi.
Nan arazir kuram bangin,

nan namnam arimariam bar
anevara.

⁴ Nan arazir kuraba bar na avaragha gifa,
ezi osimtizar kaba mati ki bizir avirir
maba ateri ezi da bar oseme.

Ezi kamaghin, ki da ateran
iburaghburaki.

⁵ Ki arazir onganir bar kuram gami.

Kamaghin amizi, nan mikarzimin itir
duaba emimiziba ikia bar kuri.

⁶ Nan navir averiam osimtizar ekiam
ikia, egha bar moghira na itaragha
ghuaghiri,
ezi ki nguazimin fuaghav iti.

Ki dughia bar zurara a ginighnigha
aziavira iti.

⁷ Nan mikarzim fei, mati avim nan
mikarzimin isima,
arimariam bar na akuati.

⁸ Arimariam bar guizbangira na akuatizi,
ki onganigha bizitam ginighnizir pu-
vati.

Mati bizir mam nan navir averiamin
ikia na dikabiri.

Nan navir averiam osimtizar ekiam an
itima,

ki mizazim isava arai.

⁹ O Ikiavira Itir God, ni nan ifongiar ekiam
gifo.

Nan navir arerer kam nin modozir pu-
vati.

¹⁰ Nan dighorim bar pamten nan ingari.

Nan gavgaviba givazi,
nan damazimning nan pirizi ki ua
deragha garir puvati.

¹¹ Ezi nan namakaba ko nan roroaba, me
nan duabar ganam atiatigha,
nan boroghin izan aghua.

Nan adarazi uaghan nan saghon
iti.

¹² Gumazir na misueghti ki aremeghasava
amiba,

me na bagha azuazim guragha gifa.

Gumazir na gasighasighasava amiba,
me zurara pazavira na damuasavira
migei.

Egha me dughiabar zurara na
gasighasighasavira akabav sosi.

¹³ Ki gumazir kuarim onganizimin min ikia,
egha me barazir puvati.

Ki gumazir migeir puvatizimin min
ikia, akam akarigha migeir puvati.

¹⁴ Guizbangira, ki gumazir kuarir on-
ganimin min ikia,
egha men akaba baragha da ikarvazir
puvati.

¹⁵ O Ikiavira Itir God, ki nighnizir gavgavim
nin ikia ni mizuai.

O Ekiam, ni nan God, nirara uabi nan
migiirigiaba ikarvagham.

¹⁶ Ki nin azanglisi,

“Nan apaniba na abirazir bizir kam bagh
bar akongeghsi, ni men amaman-
garighan marki.”

Ki irizir bizir kam, me a mikim na
dipova bar akongeghan marki.”

¹⁷ Ni fo, mizazir ekiar kam nan ikia kam-
aghira iti,
ezi kamaghin ki irasava ami.

¹⁸ Ki datirighin uan arazir kurabar gun ni
migei,

da bar osimtizir ekiam nan navim
ganidi.

¹⁹ Nan apanibar mikarziba bar deragha
gavgafi.

Gumazir aviriba pura nan apanim
gamua nan aghua.

²⁰ Ki arazir aghuubar me gamima, me arazir
kurabar na ikarvasi.

Ki arazir aghuimin gin zui, ezi me bizir
kam bagha nan apanim gami.

²¹ O Ikiavira Itir God, ni na ataghiraghan
marki.

Ni nan God, ni nan saghon ikian marki.

²² O Ekiam, ni nan Akurvazir Gumazim.

Ni zuamira na bagh izi nan akuragh.

39

Gumazir osimtizim itimin akam

Devit onger akar kam osiri.

An onger akar kamin faragha zuir gumazim
Jedutun ginighnigha onger akar kam osiri.

¹ Ki uabira uabi migia ghaze,

“Ki amir araziba bagh deravira uabin
ganam.

Ki uan mizem bagh deraghvira ganti,
a na isi arazir kuratam datighan
kogham.

Gumazir kuraba na ko ikiti,

ki mizer otuaritam mikiman
kogham.”

² Ki bar nimira ikia, egha bizir aghuitam bar
a migeir puvati.

Kamaghin, nan osimtizim bar
ekeveggha ghuavanabo.

³ Ki bizir kam dughiabar zurarama a
ginighnighavira ikia,

nan navir averiam osimtizim a
gizivavira iti.

Ezi ki migia ghaze,

⁴ “O Ikiavira Itir God, ni nan ikirimirim
dughiamin ruarim nan akagh.

Ki dughiar manamrama ovengam?

Ni na mikemegh,

ki nguazir kamin ikiamin ikirimirim a
ruara, o an otefe?”

⁵ Ni ti nan ikirimirimin dughia bagh amizi da
bar otefe.

Nan ikirimirimin dughiar kam nin
damazimin a pura bizimin oto.

Gumazamiziba bar, men ikirimirim
mati gumazim akamin aminin
giverazi a zui.

(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua

ighiam gami.)

⁶ Gumazamiziba bar, men ikirimirim mati
aruem temem gisirazi an nedazim
otogha iti.

Egha me bizir aviriba iniasa puvira in-
gari, ezi men ingangarir kaba pura
zui.

Gumazamiziba angamira ikia bizir aviriba
uari bagha da akuva, egha fozir pu-
vati,

men ovevemin gin tinara da iniam.

⁷ O Ekiam, ki datirighin ua tina mizuamam?
Puvati.

Nan nighnizir gavgavim nirara ikiti, ki
zurara ni mizuamam.

⁸ Ni nan arazir kuraba gin amadagh, egh
uam na inigh.

Ni gumazir kurar onganibar amaman-
gatighti

me na dipova nan ingarvakan
marki.

⁹ Ni uabi osimtizir kam na ganingi.

Ezi kamaghin, ki akam akarigh bizitam
mikiman kogham.

Ki uan akam dukuagh pura ikiam.

¹⁰ Ni ivezir kuram isi na daningvira ikian
marki.

Ni mizazim na gasezi ki atam areme.

¹¹ Ni gumazimin arazir kuram ikarvagha
osimtizim a ganidi.

Egha bizir a ifongeziba, ni bar dagh
asighasisi,

mati barebeba ko omebaba da
apima da mazava akuaghiri.

Bar guizbangira, gumazimin ikirimirim
mati aminim varagha ghu.

(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

¹² O Ikiavira Itir God, ni nan azangsiziba
baragh.

Egh nan ararem baregh nan akuragh.
Nan temeriba irir dughiar kam, ni
kuarim atigh na baragh.

Ni fo, nan ovaviba dughiar otevimin
nguazir kamin ikezi moghin,
ki uaghan dughiar otevimin nguazir
kamin ikiam.

¹³ Ni ivezir kuram ua na daningan marki.
Ni na ateghti ki uabira ikiti, nan navim
tong deraka.

Egh ki gin ovegh nguazim bar ane-
taghiragham.

40

Godin ziam fer onger akam

Devit onger akar kam osiri.

An onger akar kabar faragha zuir gumazim
ginighnigha onger akar kam osiri.

¹ Ki dughiar bar ruarimin Ikiavira Itir God
mizua itima,
a nan ararem baregha nan akura.

² Ki mati gumazim torir konimin aven ikia
oveghasava amima,
Ikiavira Itir God nan suiragha na
gekuigha anabo.

Mati ki beghneazim bar a giraghugha an
aven itima,
a ua na asigha dagiar ekiam gisin na
afazi, ki gavgavim inigha tu.

³ An onger akar igiar mam nan akam gati.
Kar onger akar e uan Godin ziam
famim.

Gumazamizir avirim kamaghin ganigh ati-
atigh an apengan ikisi,
nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin
ikiam.

⁴ Gumazamizir nighnizir gavgavim Ikiavira
Itir Godin itiba, me bar akongegh.

Gumazamizir kaba, me gumazir uari
uan ziaba febar gin zuir puvatigha,
uamategha asebar ziaba fer pu-
vati.

⁵ O Ikiavira Itir God, ni nan God, ni bizir
aghuir bar aviriba e bagha dagh ami.
Gumazitam nin min amir puvati, ni bar
me gaffira.

Ni e bagha bizir aghuir aviribagh ami.
Dar dibobonim bar ghuavanabozi,

ki da mengan ibura.

⁶ Asizir e misogha ni bagha ofa gamiba
ko, bizir aghuir e ofan min isa ni
ganidiba,
ni dar aghua.

Asizir e ni bagha avimin tuazi bar isigha
nighiriziba ko, arazir kuraba gin
amangamin ofaba,
ni dar aghua.

Nin ifongiamra kara, ni nan nighnizim
kuighti,
ki nin akaba baragh dagh fogh dar gin
mangam.

⁷ Ki datirighin ghaze,
“God, kira kara. Moses fomira nan gun
Akinafarir righizimin aven osirizi
moghin,
ki datirighin izegha gifa.

⁸ O nan God, ki nin Akar Gavgaviba uan
navimin aven ada arigha,
nin ifongiamin gin mangasa bar
ifonge.”

⁹ O Ikiavira Itir God, gumazamiziba uari
akuva nin ziam fer danganimin,
ni en akurazir akar aghuir kam, ki an
gun me mikemegha gifa.

Ni fo, ki me mikim mangivira ikiam.

¹⁰ Ni en akuragha ua e inizir bizir aghuir
kam, ki a modozi a narara itir puvati.
Ki gumazamiziba uari akuvir dangani-
bar kamaghin migia ghaze,

Ni zurara en apangkufi,
egha mikemezi moghira deragha
bizibagh amua, uan nighnizim
gighavkirir puvati.

¹¹ O Ikiavira Itir God, ki fo, ni nan apangu-
vir arazir kam, ni anegivaghan
kogham.

Ni zurara uan guizin akamin gin mangi,
na gifongezir arazir kam bagh na
geghuv nan akurvagham.

*Gumazim uabin akurvaghasa Godin azai
(Onger Akaba 70)*

¹² Guizbangira, arazir kurar bar avirim na
okarigha itima,
ki da mengan iburaghuburaki.

Nan arazir kuraba bar na abiragha givazi
ki ua garir puvati.

Dar dibobonim bar nan dapanir arizibar
dibobonim gafirazi,
nan navim bar nan amirazi ki gavgav-
iba puvati.

¹³ O Ikiavira Itir God, ni ifuegh

40:2: Onger Akaba 27:5; 69:2; Jeremaia 38:6; 38:10-13

40:3: Onger Akaba 32:7; 33:3; 64:9

40:4: Onger Akaba

84:12; 125:5 **40:5:** Onger Akaba 71:15; 139:17-18; Aisaia 55:8-9

40:6: Aisaia 1:11; Jeremaia 6:20; Maika 6:6-8

40:6: Hibru 10:5-7

40:8: Onger Akaba 37:31; 2 Korin 3:3

40:10: Onger Akaba 89:1; Aposel 20:20; 20:27

40:12: Onger Akaba 18:5; 38:4; 65:3

- zuamira izi nan akuragh!
¹⁴ Gumamazir maba na misueghti ki aremeghasa.
 Eghti ni me abinigh men nighniziba aghamsighti, me aghumsika.
 Osimtizir ki isiba, gumamazir maba dar gara bar akonge.
 Ni men ziaba abinigh me batueghti me mangi.
¹⁵ Gumazir maba na migia ghaze,
 "A mara! Ni magh a baragh!"
 Ni me damighiti
 me amir arazir kam bagh aghumsizir dafam inigh.
¹⁶ Gumamazir ni bagha iziba,
 men naviba deraghti, me ni bagh bar akongegham.
 Gumamazir nin akurvazim iniasa bar ifongeziba,
 me zurara ni minabiva kamaghin mikim suam,
 "Ikiavira Itir God,
 a bar ekevegga bar pin iti!"
¹⁷ Kirara, ki gavgaviba puvatigha uabira uabin akurvaghan iburaghburaki.
 Ezi Ekiam na ginighnisi.
 O nan God, ni uabi nan akuragha ua na ini.
 Ni suighsuighan marki, ni zuamira izi nan akuragh!

41

- Gumazim ariava uabin akurvaghasa God ko migei*
 Devit onger akar kam osiri.
 An onger akar kabar faragha zuir gumazim ginighnigha onger akam osiri.
¹ Gumazir onganarazibagh amir gumazamizibagh nighnigha men akurvazim, a bar akongegh.
 Guizbangira, an osimtizim ikiamin dughiamin Ikiavira Itir God an akurvagham.
² Ikiavira Itir God deragh a geghuv an ganti, an angamira ikiam.
 A uan nguazimin ikiti, Ikiavira Itir God bar deragh a damuam.
 God aneteghti apaniba uan ifongiamin gin mangi anebiraghan kogham.
³ Gumazir kam arimamin dughiamin, Ikiavira Itir God a ko iki gavgavim a daningam.
 Egh an arimariam damighiti, a deragh ghuamaghegham.
⁴ Ezi ki uabi, nan migirigiam kamakin,
 "O Ikiavira Itir God, ki nin akam batuegga arazir kuram gami.

- Eghti ni nan apangkuvigh nan arimariam agifagh."
⁵ Nan apanibar naviba nan ikuvigha na dipova kamaghin migei,
 "A zuamira aremeghti deragham, eghti e ua a ginighnighan kogham."
⁶ Gumazir iza nan garir maba, me ifara pura migirigiar kinibar na migei.
 Me na mikim nan azang kamaghin foghasa, ki arimariam kuram iti.
 Egh azenan danganiba bar dar mangi nan arimariam in gun me mikimam.
⁷ Apaniba bar na gifongezir puvati, egha nan arimariam in gun aghumra uarira uari geghari.
 Me kamagh nighnisi, bizir kuram na gasighasigham.
⁸ Me kamaghin migia ghaze,
 "Bizir bar kuram a inigha gifa.
 A uan misiar irighav itim ategh dikavighan kogham."
⁹ Nan roroar aghuim, ki nighnizir gavgavim an iti.
 Gumazir na ko dagheba apim, nan apanimin oto.

- ¹⁰ O Ikiavira Itir God, ni nan kuarkuvigh egh nan arimariam agifagh.
 Eghti ki gumazir kabar arazir kurar kam ikaraka.
¹¹ Apaniba na abiraghan koghti, ki fogh suam, ni bar na gifonge.
¹² Ni nan gari, nan daroriba nin damazimin dera.
 Kamaghin amizi, ni ua na inigh nan suiraghti
 ki nin boroghin iki mamaghira ikiam.
¹³ E Ikiavira Itir Godin ziam fam, a Israelian God.
 Eghti gin otivamin ovaviba bar, me uaghan an ziam fam.
 Guizbangira!
 Bar guizbangira!

Akinafarir namba 2

42

(Onger Akaba 42-72)

- Gumazim uan nguibam ategha saghon ikia God ko migei*
 Kar Koran adarazir onger akam.
 A gumazir onger akar kamin faragha zuim ginighnigha onger akam osiri.
 Me onger akar kam kamagh a dibori, Maskil.

1 Asizir atiam dipatam amasa ariaghira ive-
mara daghurir muziaribar uaghiri
moghin,
O God, ki nin boroghin ikiasa bar
ifonge.

2 O God, ni Godin Angamira Itim, ki ni bagha
kuarim bar puvira nan piri,
mati gumazim kuarim an pirizi a
dipatam amasa.

God, dughiar manamra ki bar nin boroghira
mangi
egh nin ziam fam?

3 Ki zurara arueba ko dimagaribar aziavira
iti,
ezi nan temeriba mati nan dagher ki
zurarama apim.

Dughiarbar zurara gumazamiziba nan
azangsigha ghaze,
“Nin God managh iti?”

4 Ki fomira gumazamizir avirimin faragha
ghua
me inigha Godin Dipenimin aven ghu.

Ki me ko zuir dughiamin,
gumazamizir avirir kam Godin ziam
fa a minabava pamten tiariba akara
onger akabagh ami.
Ki bizir kabagh nighnigha egha nan
navim bar moghira biaghiri.

5 Ki uan navir averiamin aven uabira uabin
azangsigha ghaze, ki tizim bagha bar
oseme?
Ki osiman kogham.

Kamaghin dera, ki ua nighnizir gavgavim
Godin ikiva, uam an ziam fam.
Nan God, a nan Akurvazir Gumazim.

6-7 Nan God, ki orazi osimtiziba aperiamin
min afora na bagha izi.
Mati dipav sizim Jordanin Fanem ko
Hermon ko Misan mighsianningin
ikegha afora niga izaghiri.

Ongarir konim, ongarir bar konezim in di-
ava a migei.
Ezi dipar dagiabar zaghiriba niginir
dafam gami.

Ni ongarim gamima, a dikava dipiraghira,
ghua bar ongarir dadaribar ghua-
vanadi.

Kamaghira, osimtizir ni na ganidir kaba,
mati dipav siziba iza na misogha na ave.

8 Ki kamagsua ifonge, Ikiavira Itir God
aruemin nan apangkuvti,
ki dimagaribar a bagh onger akabar
amuva a ko mikimam.
A Godin ikirimirir aghuim na
ganidim.

9 God, a dagiar ekiamin min gavgavim na
ganidi,

ezi ki kamaghin a migei,
“Ni manmaghsua na ginighnizir puvati?
Ni manmaghsua nan apaniba ataghizi
me na abirazi,
nan navir averiam bar na
baseme?”

10 Dughiarbar zurara nan apaniba na dipova
nan azangsigha ghaze,
“Nin God a managhira iti?”
Ezi men azangsizir kam afuzimin min
nan mikarzim ginivima,
ki aremeghasava ami.

11 Ki uan navir averiamin aven uabira uabin
azangsigha ghaze, ki tizim bagha bar
oseme?
Ki osiman kogham.

Kamaghin deragham, ki ua nighnizir gav-
gavim Godin ikiva, uam an ziam fam.
Nan God, a nan Akurvazir Gumazim.

43

*Gumazim uan nguibam ategha saghon
itir kantrin ikia God ko migei*

1 O God, gumazamizir akirim ragha ni ga-
siba na abinasa.
Ni nan akuragh gavgavim isi nan ak-
abar aning, egh na bagh mikimti
me kamaghin fogham, ki arazir ku-
ratam gamizir puvati.
Ni gumazir ifara arazir kurabagh
amibar dafaribar nan akuragh ua
na inigh.

2 O God, ki ni baghavira zuima ni na modi.
Ni manmaghsua nan aghuagha na ba-
toke?

Manmaghsua nan apaniba na abirazi,
nan navim osemegha kamaghira iti?

3 Ni uan guizin akam amadagh uan
angazangarim akaghti,
aning tuavim nan akagh uam na inigh
Saionin Mighsiar ni ua bagha in-
abazimin,
Dipenir ni uabi itimin mangam.

4 O God, ni nan God, nirara nan navim
gamima
a derazi ki bar akonge.

Ki nin ofa gamir dakozimin mangi,
egh uan gita misogh nin ziar ekiam fam.

5 Ki uan navir averiamin aven uabira uabin
azangsigha ghaze, ki tizim bagha bar
oseme?
Ki osiman kogham.

Kamaghin deragham, ki ua nighnizir gav-
gavim Godin ikiva, uam an ziam fam.
A nan God, a nan Akurvazir Gumazim.

44

Apaniba paza Israelia gamima, me uarir akurvaghasa Godin azangsi
Kar Koran adarazir onger akam.

A gumazir onger akar kamin faragha zuim ginighnigha an osiri.

Me onger akar kam kamagh a dibori, Maskil.

¹ O God, e uan kuarir toribar orazi,
en inazir afeziaba bizir ekar ni men
dughiamin fomira me bagha amiz-
ibar e geghani.

² Ni uabi uan gavgavimin ikizir igharazibar
gumazamizibar nguazimin me bat-
uegha,

uan gumazamiziba isa nguazir kamin
me arighizi me gavgavigha iti.

Ni ivezir kuram isa Kantrin Igharazibar Gu-
mazamizibagh aningi.

Egha en inazir afeziabagh amizi, me
deravira ikia borir bar aviriba bate.

³ En inazir afeziaba uan midorozir sababar
midorozim gamua nguazir kam in-
izir puvati.

Me uan agharibar misogha uan gavgav-
ibar apaniba abirazir pu.
Bar puvati.

Ni uabi me gifongegha me ko itima,
nin angazangarimin gavgavim me
gisirazi,

me nin gavgavimra, uan apaniba abini.

⁴ Ni nan atrivim ko nan God.

Ni Akar Gavgavim aningizima, Jekopin
adarazi uan apanibav sogha me
abiri.

⁵ E nin gavgavimin amodoghin
e uan apanibav sogha me abira.

⁶ Ki nighnizir gavgavim uan barir pim ko
baribar itir puvati.

Da nan akuraghti ki uan apaniba
abiraghan kogham.

⁷ Nirara en akurazi
en apaniba e misogha e abirazir puvati.

En aghuazir gumaziba, ni me abirazi
me aghumsigha okam nighnisi.

⁸ O God, nirara e nin ziam fi,
egh ni minabi mamaghira ikiam.

(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

⁹ Ni datirighin manmaghsua akirim ragha e
gasara?

Kamaghin en apaniba uam e abirima, e
aghumsisi.

En midorozir gumaziba misoghasa zuima,
ni ua me ko zur puvati.

¹⁰ Ni kamaghin e gamizi, e uan apanibar
atiatigha are.

Ezi en apaniba uari bagha bar en biziba
ini.

¹¹ Ni e ataghizi, e sipsipin me misueghti
aremeghamibar min iti.

Ni en nguazimin e batuegha e amangizi,
e tintinibar ghua

Kantrin Igharazibar Gumazamiz-
ibar tongin pura iti.

¹² Ni uan gumazamiziba isa gumazir
igharaziba pura ingangarir gumazir
kinibar ikiasa me amangizi,

gumazir kaba dagiar ekiatamin me
givezezir puvati.

¹³ Ni kamaghin e gamizi, en boroghin itir
darasi,

dibovir akabar e migia en ingaravati.

¹⁴ Bizir ni e gamizir kamin eghaghanim
otozi,

Kantrin Igharazibar Gumazamiziba a
baregha

dapaniba roa aghumsizir akabar e
migia en ingaravati.

¹⁵⁻¹⁶ Ki zurara orazima, gumaziba dibovir
akabar na migia aghumsizim na
ganiga

bar akar kurabar na migei.

Ki uaghan zurara garima, apaniba ko gu-
mazir ivezir kuram na daningasava
amiba

mizazim na gasi.

Kamaghin amizi ki zurara
aghumsizir bar dafam isima a
bar nan avara.

¹⁷ O God, en nighnizimin, e ni ataghizir pu-
vati.

Nin Akar Dikirizir Gavgavim, e
anebighizir puvati.

Ezi bizir kurar kaba e batifi.

¹⁸ E akirim ragha ni gasarazir puvati,
egha nin tuavim ataghizir puvati.

¹⁹ Ni guizbangira e abira, mati ni asizir
atiaba itir danganimin e ataghizi,
e akurvaziba puvatigha uarira iti.

Ni mitarmer bar ekiamin e avarazi
e an aven iti.

²⁰⁻²¹ O en God, e nin ziam fan koghiva,
godin ifavaribar ziaba fiti ni fogham.

Ni guizbangira gumazibar navir averiabar
itir nighnizir mogomeba,
ni bar dagh fogha gifa.

²² E nin gin zui, ezi bizir kam bangin me
zurara e misozima e ariaghirasava
ami.

Me kamaghin nighnigha ghaze, e
mati sipsipin gumaziba misueghti
aremeghasavirama amibar min,
me e misoghasa.

²³ O Ekiam, ni manmaghin amigha akuavira
iti?

Ni osegh dikafigh.

Ni akirim ragh e gasaraghvira ikian
marki.

²⁴ Ni manmaghsua uan guam bar en modo?
Egha apaniba pazavira e gamir araziba
ko nizazir e isir kabar garir puvati?

Ni en osimtizim bakinighnighan
marki!

²⁵ E nguazim gisin daghirezi,
en mikarziba mati gumaziba
ariaghiregha
nguazim gireghav iti.

²⁶ O God, ni uan apanguvir arazim
ginighnigh
dikavigh izi en akuragh,
egh uam e inighti e arimighiran
kogham.

45

*Atrivim amuimin ikiamim dughiamin
onger akam*

Kar Koran adarazir onger akam.

Kar, gumazim amizim gifongezir ighiam.

Gumazir onger akar kabar faragha
zuim gumazibav gia ghaze, me Akimarir
Aghuibar tiarimin gin mangi, ighiar kam
bangi.

Me onger akar kam kamagh a dibori,
Maskil.

¹ Migirigiar aghuir avirir maba nan
nighnizimin izi.

Ki onger akar kam osirighti me atrivim
bagh a diponam.

Nan mizem mati finfinim,
a gumazir akinafariba osira fofozimin
min ikia onger akar kam osiri.

² O atrivim, ni gumazir ganganir aghuim
gamim.

Gumazir igharazitam nin min garir pu-
vati.

Migirigiar nin akamin otiviba bar deravira
zui.

Ezi God deragha ni gamua mamaghira
iti.

³ Ni atrivir bar gavgavim.

Ni adiarir bar aghuim gamizi nin ziam
bar pin mar iti.

Ni uan midorozir sabam inigh
uan oghiriam gikegh misoghsi gan.

⁴ Ni atriviba bar dar faragha ghua ziar
ekiam iti.

Ni guizin akam ko arazir aghuim
baghavira misoghasa,

uan hoziam gaperagha ghua
misogha uan apaniba abira.

Eghti nin midorozir arazim gavgavim sara
mangiti,

gumazir kuraba bar nin atiatigham.

⁵ Nin bariba bar ghumigha,
apanibar dighoriba okorava aven zui.

Ni Kantrin Igharazibar Gumazamizibav
sogha me abirima,

me nin suemningin apengan iti.

⁶ Nin atrivir dabirabir God ni ganingizim,
a zurara iki mamaghira ikiam.

Eghti ni guizin arazimin uan gumazamiz-
ibagh ativagh men ganam.

⁷ Ni arazir aghuibara ifuegha, arazir
kuraba bar dar aghua.

Kamaghin amizi, God ni amisevegha,
ni ziar ekiam ikiasa a borem nin da-
panim ginge.

A kamaghin ni gamizi ni bar akonge,
ezi ni bar akongezir bizir kam, atrivir
igharaziba bar me gafira.

⁸ Mea ko kasia ko alo, dar mughuriar
aghuim, nin korotiar ruarimin ikia
mughuriar aghuim zui.

Me elefanin ataribar digirir igharagha
garibar ingarigha,

atrivir dipenim asigha ni bar
akueghasa me gitabagh
ikiararai.

⁹ Atrivibar guivir maba, me nin ziaba itir
amizibar tongin ikia
nin dipenimin aven iti.

Ezi amizir igiar nin amuimin otoghamim, a
nin agharir guvimin tughav iti.

A Ofirin kantrin golin asingizir korotiar
aghuim arugha tughav iti.

¹⁰ Amizir igiar atrivimin ikiasava amim, ki
datrighin a mikimasa.

O guivim, ni kuarim atigh deragh nan
migirigiaba baragh.

Ni uan nguibamin gumazamiziba
ko, nin afeziamin dipenimin itir
darazi gin amadagh.

¹¹ Ni kamaghin damuva atrivimin
damazimin ganganir bar aghuim
damuti,

a nin gan ni gifuegham.

A nin gumazir ekiam,
ni an akaba baragh dar gin mangi.

¹² Tairin kantrin gumazamiziba ni bagh
bizir aghuiba inigh iziti,

dagiaviriba itir gumaziba,
ni me ginighnighsi me uaghan
dagiaba ni daningam.

¹³ Atrivimin amuir bar igiam, an akua itir
danganimra ikia
ganganiba bar dera.

- A korotiar me tret golin nuavigha kurkezim aru.
- 14 Korotiar an aruzir kam dirir bar aviriba iti,
ezi me an akua atrivim bagha zui.
A zuima an namakar amizir igiaba,
me uaghan an akua zui.
- 15 Men naviba men derazi me bar akuegha ghua,
atrivimin dipenimin aven zui.
- 16 O atrivim, ni datirighin otarir aviriba ikiti,
me nin inazibar danganiba inigh atriv-
ibar ikiam.
Ni me damighti me ziar ekiam iki,
nguazir kamin gumazamiziba bar me
gativagh men ganam.
- 17 Ki nin ziar ekiamin gun mikimti,
gumazamizir gin otivamiba ni
ginighnighvira ikiam.
Eghti dughiar gin izamiba,
gumazamiziba zurara nin ziam fi mam-
aghira ikiam.

46

God e ko iti

- Kar Koran adarazir onger akam.
Gumazir onger akar kamin faragha zuim
gumazamizibav kemezi, me ighiar ziam
"Amizir Igiaba," an tiarimin a bange.
- 1 God en danganir mogomemin min ikia,
e akumakua deragha en gara, gav-
gavim zurarama e ganidi.
Dughiar e osimtizir ekiabar aven itibar,
a en akurvaghasa gara iti.
- 2 Mikimkiziba otivti, mighsiaba dipirighiri
ongarir torimin magiriti,
e atiatingan kogham.
- 3 Ongarim dikav pamten dipirighiri mangi
mighsiabav soghti, da nuighnuigham,
eghti e akongan kogham.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)
- 4 Godin Nguibam, a Godin Bar Pin Itim ua
bagh a ginaba, egha an aven iti.
Ezi faner bar ekiar mam an torimin
ivemarima,
gumazamiziba dipar kam bagha
bar akonge.
- 5 God Nguibar kamin aven iti, ezi Nguibar
kam ikuvighan kogham.
Aminim tighar tisi damuti,
God an akuragham.
- 6 Kantrin aviribar gumazamiziba digavir
kuram damigh uarira uariv sogham.

- Eghti atriviba uan gumazamiziba ko
bar iregham.
- Eghti Godin tiarim ararimin min da-
garaghti,
nguazim puram ameregh magiram.
- 7 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, an
e ko iti.
A Jekopin God,
a en danganir mogomem.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)
- 8 Aria! Ia izi Ikiavira Itir God amizir bizibar
ganigh.
A nguazimin amizir biziba,
ia dar gan digavir kurabar amuam.
- 9 A nguazimin oteviba bar dar midoroziba
agefi.
Egha barir piba ko afuzibar suigha da
apiragharigha,
oraba aviba dagh arizi da isi.
- 10 A kamaghin migia ghaze, "Ia uarir asugh
nimira iki.
Egh deragh na gifogh, ki guizbangira
God.
Kantriba bar nan ziam fi.
Nguazir kamin itir gumazamiziba bar
kamaghin mikim suam,
Kirara ki ekevegha bar pin iti."
- 11 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, an
e ko iti.
A Jekopin God,
a en danganir mogomem.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

47

God gumazamiziba bar men atrivimin iti

- Kar Koran adarazir onger akam.
Kar gumazir onger akar kamin faragha
zuimin onger akam.
- 1 Ia gumazamiziba bar, ia God bagh bar
akongegh,
egh uan dafaribav sogh pamtem
dimiva
onger akabar amuva an ziam fi.
- 2 Ikiavira Itir God, a Godin Bar Pin Itim,
an atrivir ekiamin ikia nguazir kam
gativagha an gari.
Kamaghin amizi, e bar an atiatiava
an apengan iti.
- 3 God ikizir igharaziba bar me abirazi, e me
gatifa.

- A Kantrin Igharazibar Gumamazibagh amizi, me en apengan iti.
- ⁴ E Jekopin ovavir boriba, ezi God bar e gifonge.
God Kenanin nguazim e bagh a gin-abagha,
a isa e ganengi.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)
- ⁵ God uan Nguibamin ghuavanangamin dughiamin,
gumamaziziba bar akuegha tiariba akari,
ezi sighbagha ivir gumaziba dagh ivi.
- ⁶ E God bagh ongiva an ziam fam!
A en atrivim, e a bagh ighiabar amuva ziar ekiam a daningam!
- ⁷ God, a nguazimin itir gumamaziziba bar men atrivim.
E a bagh ongiva an ziam fam!
- ⁸ God uan atrivir dabirabim gaperagha,
nguazir kamın itir kantriba bar dagh ativagha dar gari.
- ⁹ Gumamazizibar gumazir dapaniba,
me Abrahamin Godin gin zuir gumamaziziba ko uari akuvagh ikiam.
Nguazimin itir atriviba bar men midorozir gumazibar oraba, da bar Godin biziba.
Eghti me bar an ziam fam!

48

Saionin nguibam, ziar ekiam iki egh ikivira ikiam

- Kar Koran adarazir onger akam.
Kar Godin ziam fer onger akam.
- ¹ Ikiavira Itir God, ziar ekiam iti.
E Godin mighsiamin ghuavanang,
egh an nguibar ekiamin aven mangi an ziar ekiam pirafam.
- ² Saionin Mighsiar kam, an ganganim bar deragha bar pin mar iti.
A notin amadaghan iti, ezi atrivir ekiamin nguibam an iti.
Ezi nguazimin gumamaziziba mighsiar kam bagha bar ifonge.
- ³ God nguibar kamın ikia, midorozibar dughiiabar uan gumamazizibagh eghuva men akurvazima,
me deravira iti.
- ⁴ Atriviba uan midorozir gumaziba ko uari akuva,
Saionin nguibam ko misoghasa izi.
- ⁵ Me iza nguibamin gara atiatim men anadima,

- me agoava ara zui.
- ⁶ Me nguibamin gara nighava agoa mizazim isi,
mati amizim borim batasa mizazim isi.
- ⁷ Aminir ekiam aruem anadi naghin ikegha iza, Tarsisin nguibamin kuribagh asighasizi moghin,
ni me gasighasikigh.
- ⁸ God fomira amizir bizibar akaba, e pura da baraki.
E datirighin uan damazibar uan Godin Nguibamin ikia garima, a bizir kabagha ami.
- A Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim,
kamaghin a uan nguibamin gara gavavim isa a ganidima,
a tugh gavgavigh, egh kamaghira ikiam.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

- ⁹ O God, e nin Dipenimin aven ikia nin apanguvir arazir kam ginighnighavira iti.
- ¹⁰ Nguazir kamın gumamaziziba bar fo, ni ziar ekiam iti.
Egha me bar nin ziam pirafi.
Ni arazir aghuim gamua gumamaziziba me gativagha men gari.
- ¹¹ Saionin nguibamin aven itir gumamaziziba bar akongegh.
Ni arazir aghuimra gin ghua gumaziba bar men araziba tuisisi.
Kamaghin Judan aven itir nguibabar gumaziba,
me bar akongegh.
- ¹² Ia Israelia, ia bar izi
Saionin nguibam avinizir divazimin azenan daruva, an dipenir ruarir gumaziba iki ganamiba meng.
- ¹³ Ia Saionin nguibam avinizir divazim deragh an ganigh nighnizim inighiva,
deragh an itir dipenir gavgavibar ganigh.
Egh ia gin, deraghvira gin otivamin ovavibagh eghanam.
- ¹⁴ Ia kamagh me mikim suam,
“Godin kam a en God, a zurara ikia kamaghira iti.
Egh a zurara en faragh mangi tuavim en akakagham.”

49

Gumazim dagiaba ko bizir aviribara nighnisi, a gumazir onganim
Kar Koran adarazir onger akam.
Kar onger akabar faragha zuir gumazimin onger akam.

- 1 Ia bar moghira bizir kam baragh.
Ia nguazir kamın itir gumamaziziba, ia bar kuariba arigh deragh nan akam baragh.
- 2 Ia gumazir ziaba itiba ko ziaba puvatiziba, dagiaba itir gumamaziziba, ko dagiaba puvatiziba, ia akar kam deragh a baragh.
- 3 Nan navir averiam nighnizir aghuir mam an dikafi.
Ki nighnizir aghuir kam mikimti a fofozir aghuim ia daningam.
- 4 Ki faragh aghuzir akar tabav kemegh, gita misogh aghuzir akar kamın mingarim bangi ia mikimam.
- 5 Gumazir kuraba na ekiaruzi, ki dughiar kurabar ikia,
egha dughiar kurar kabar atiatir puvati.
- 6 Gumazir bizir aviriba itir kaba,
me uan bizibagh nighnigha uari uan ziaba fa migirigiabagh ami.
Ezi ki men atiatir puvati.
- 7 E fo, gumazitam uabi uan mikarzim givezeghan kogham.
Egh a uabi uan ikirimirim givesi dagiatam God daningan kogham. Bar puvati.
- 8-9 Guizbangira, gumazimin ikirimirim givezamin ivezim, a bar pin ko.
Gumazim angamira ikisi dagiaba God danighi,
God aneteghti an angamira dughiar ruarimin ikeghan kogham.
Bar puvatigham.
- 10 E fofozir gumamazizibar garima, me uaghan ariaghiri.
Ezi gumamazizir kuraba ko gumamazizir onganiba, me uaghan ariaghiri.
Gumamazizir kaba bar uan dagiaba ko bizir aghuiba ateghti,
gumamazizir igharaziba da iniam.
- 11 Gumamazizir kaba faragha uari nguaziba iti.
Datirighin matmatiaba men nguibar me zurara ikiamibar min ikiam.
- 12 Gumazimin ziar ekiam, an ovengamin tuavim apirighan kogham.
Puvati. E bar asizibar mirarama arimighiram.
- 13 Arazir kamnang, a gumamazizir uarira uarigh nighnigha bizir aviriba itiba bativam.

- Gumamazizir kamaghin amiba me nighnizir aghuiba puvati,
me bizir isir kaba bagh bar akuegh, uaghan kamaghiram ovengam.
(Ighiam gamua an suiam atugha avughsegha ua ighiam gami.)
- 14 God me amisevegha ghaze, me sipsipbar min arighiri,
Gumamazizir Oveaghuezibar Nguibamin mangam.
Eghti ovevem me geghuv men garir gumazimin min ikiam.
Me uan dipenir aghuiba ateghti, men mikarziaba bar kurighireghti, me Gumamazizir Oveaghuezibar Nguibamin ikiam.
Eghti amimzaraghan, gumamazizir aghuiba gumamazizir kabagh ativagh men ganam.
- 15 Eghti God nan akuragh ua nan ikirimirim givezeghti,
Gumamazizir Oveaghuezibar Nguibamin gavgavim ua nan suighan kogham.
A ua bagh ua na iniam.
(Ighiam gamua an suiam atugha avughsegha ua ighiam gami.)
- 16 Gumazitam dagiar aviriba inigh egh dipenir ekiatamin ingarigh ua bagh bizir bar aghuiba a darighi,
ni bizir kam ginighnigh osiman marki.
17 Ni fogha gifa, a gin aremegh bizir katam sara mangighan kogham.
An bizir aghuir kaba, a ko Gumamazizir Oveaghuezibar Nguibamin mangighan kogham.
- 18 An angamira itir dughiam, a bizir kabar gara da bagha bar akonge.
Egha bizir aviriba iniassa bar pamten ingarima,
gumaziba a migia ghaze,
“A gumazir bar aghuim.”
- 19 An aremegh uan inazir afeziaba ko, nguibar uam aruer angazangarimin garir puvatizimin ikiam.
- 20 Gumazimin ziar ekiam, an ovengamin tuavim apirighan kogham.
Puvati. E bar asizibar mirarama arighiram.

50

God gumamazizibar araziba tuisisi

Asap onger akar kam osiri.

¹Godin Bar Gavgaviba Itim, a en Ikiavira Itir God.

An aruem anadi naghin ikegha ghua
 aruem uaghiri naghin itir gumaza-
 miziba bar men dei.

² God Saionin nguibamin ikia uan
 Dipenimin iti.
 Nguibar kam a bar deragha ganganir
 aghuim gami,
 Godin angazangarim Saionin otiva a gisir-
 agha
 nguazir kam bar an ghu.

³ En God a izi, egha a nimira izir puvati.
 Avir ekiam bizir aviribar isia an
 faragha izima,
 amozim ko aminir ekiam a sara izi.

⁴ An overiam ko nguazimin diazi,
 aning izi uaghan iki ganti,
 a guizin arazimin gin mangi
 uan gumazamizibar araziba
 tuisigham.

⁵ God ghaze,
 "Ia nan gumazamiziba, ia na bagh izi.
 Ia na ko Akar Dikirizir Gavgavim
 gamigha gavgavim a daningasa,
 asizibav sogha ofa gami."

⁶ Overiam uabi ghaze, Godin Araziba bar
 moghira dera.
 Guizbangira, a uabi guizin arazimin gin
 ghua
 gumazamizibar araziba tuisisi.
 (Ighiam gamua an suiam
 atugha avughsegha ua
 ighiam gami.)

⁷ God ghaze,
 "Nan gumazamiziba, ia oraghti ki
 mikimam.
 Ia Israelia, ki kotin aven tugh ia gasir
 akamin gun mikimam.
 Ki uabira God, ki guizbangira ian
 God.

⁸ Ki ofan ia amiba bagha ian atarir puvati.
 Ki ian garima,
 ia zurara nan damazimin ofa
 bagha amua avimin da tue da
 bar isia mighiri.

⁹ Ki ian divazibar aven ian bulmakaun
 apuriba ko memen apuriba inian
 aghua.

¹⁰ Guizbangira, ruarimin itir asizir atiaba
 bar nana.
 Mighsiaba bar dar itir bulmakauba,
 da bar vaghvaghera nan asizibara.

¹¹ Kuarazir mighsiabar itiba, ki vaghvaghera
 dagh fo.
 Asiziba ko apizir tuzibar aven aruiba,
 da bar nana.

¹² Mitiriam nan aghiti, ki dagheba bagh ian
 azaraghan kogham.

Guizbangira, nguazim ko bizir an itiba,
 da bar nan biziba.

¹³ Ki ti bulmakaun tuziba api, o?
 Ki ti memen ghuzim api?
 Bar puvati.

¹⁴ "Kamaghin deragham, ia bar God
 minabagh.
 Kamaghin garir ofa ia a damu.
 Ki Godin Bar Pin Itim, bizir aghuir ia na
 daningasa mikemegha givaziba,
 ia da isi na daning.

¹⁵ Osimtizim ia bativamin dughiamin,
 ia nan dimti ki ian akuragham.
 Eghti ia nan ziam fam."

¹⁶ God kamaghin gumazamizir arazir
 kurabagh amibav gia ghaze,
 "Ia tizim bagha nan arazir ki ifongeziba
 pura dar bori?
 Ian arazir kam tong ian akurazir pu-
 vati.
 Egha tizim baghavira nan Akar
 Dikirizir Gavgavim purama a
 migei?"

¹⁷ Ki ia akir ia mikiman ia aghuagha,
 nan akaba girakirangin ada arisi.

¹⁸ Ia okimakiar gumazibar gara me ko na-
 makabagh ami.
 Egha ia poroghamiba uari bakia uari ko
 akuir gumazamiziba koma arui.

¹⁹ "Ia zurara akar kurabav gia,
 ian mizeba ifavarim ataghirazir puvati.

²⁰ Ia uan aveghbuaba girakirangin me
 migia,
 me isa kotiabagh arisi.

²¹ Ia bizir kabagh amima, ki akam akarigha
 bizitam migeir puvati.
 Ia ghaze, ki ti ia ko e magh ghue?
 Bar puvati.
 Ki datirighin ia isi kot datigh azenara
 ian guabar ian atariva akam ia
 gasam.

²² "Ia deraghviram oragh!
 Ia gumazamizir akirim ragha na
 gasaraziba.
 Ia kamaghin damuti, ki ia gasighasighti,
 gumazitam ian akuragh ua ia inighan
 kogham.

²³ Gumazim a na minabi, mati a na bagha
 ofa gamua nan ziam fe.
 Gumazamizir nan akamin gin zuiba,
 ki men akuragh ua me iniam."

51

Gumazim uan arazir kuraba gin amangasa God ko migei

Devit onger akar kam osiri.

A gumazir onger akabar faragha zuim ginighnigha an osiri.

Devit Batseba ko arazir kuram gamizi, Godin akam inigha izir gumazim Natan, iza akam a gasara. Ezi Devit uan arazir kuram ginighnigha ighiar kam osiri.

¹ O God, ni uan apangkuvir arazimin gin mangi,
egh nan apangkufigh.

Ni apangkuvir ekiar kam nan iki,
egh nan arazir kuraba batokegh.

² Gumazamiziba rua ua zue moghin,
ni na rueghti nan arazir kuraba mangighti
ki zueka.

³ Ki fo, ki arazir kuram gamigha gifa.
Egha arazir kurar ki amizir kam,
ki a ginighnighavira iti.

⁴ Ki bar nirara, nin damazimin arazir kuram gami.

Ni uan arazir aghuimin gin ghua na isa kot gatigha,
nan arazir kuraba bagha ivezir kuram na ganingi.

⁵ Ki uan amebamin navir averiamin aven ikiavira itima,
arazir kuraba nan iti.

Arazir kurar kaba nan mikarzimin ikiavira itima
nan amebam na bate.

⁶ Ki fo, ni kamaghin ifonge, ki uan nighnizimin aven nin guizin akamin gin mangam.

Kamaghin, ni uan nighnizir aghuim isi
nan navir averiam datigh.

⁷ Ni hisopin ter aguar muziaritam inigh a isi dipam darugh,
egh nan mikarzimin a kavamadaghti, ki nin damazimin zueka.

Egh na rueghti ki bar zuegh nir ghurghurimin min bar ghurghurika.

⁸ Bar guizbangira, ni bar na dikabiragha egha nan arazir kuraba ikaragha gifa.

Datirighin nan navir averiam deraghti ki bar akuegham.

⁹ Ni nan arazir kuraba ua dar ganan marki.

Ni da batuegh ua adagh nighnighan marki.

¹⁰ O God, ni nan navir averiam damighti a zuegh ua igiamin otogh.

Eghti nin ifongiar aghuim nan aven iziti ki nirara ganam.

¹¹ Nin Duam nan aven iti,
ezi ni uabin boroghin na batuegh, na da uan duam inian marki.

¹² Ni faraghavira ua na inizi ki ni bagha bar akonge.

Ni datirighin bar akongezir arazir kam na daningigh.

Ki nin akabar gin mangamin ifongiar kam, ni ua na daningigh.

¹³ Eghti ki gumazir arazir kurabagh amiba nin akamin me mikimam,
eghti me ni bagh izam.

¹⁴ O God, ni nan Akurvazir Gumazim, kamaghin ni nan akuraghti, ki uan arazir kurar kam bagh ovengan kogham.

Kamaghin amizi, ni nan akurazir bizir kam bagh,
ki pamten ighiabar amuam.

¹⁵ O Ekiam, ni nan akuraghti,
ki deragh eghaghanibagh fogh nin ziam fam.

¹⁶ Ki fo, ni kamaghin aghua, ki asizim inigh izi ni bagh an ofa damuam.

Ki ofa damusi asizim misuegh a tuaghti, a bar isi mighiran ni aghua.

¹⁷ O God, ni kamaghin ifonge, ki ofan min bar uabi abiragh bar nin apengan ikiam.

Gumazamizir uari abira navibagh iziba,
ni akirim ragha me gasir puvati.

¹⁸ O God, ni uan ifongiamin gin mangi Saonin gumazamizibar akuragh,
egh Jerusalemin nguibamin divaziba uam adar ingarighti da tuifigh.

¹⁹ Dughir kamin me ofan aghuir nin damazimin deraziba ko, asizim tuaghti a bar isi mighirighamin ofa,
me da isi ni daningam.

Me uan bulmakaun apuriba inigh nin ofa gamir dakozimin izi ni bagh dar ofa damuam.

51:1: 2 Samuel 12:1-5; Onger Akaba 109:26; Aisaia 43:25; Aposel 3:19; Kolosi 2:14 51:2: Aisaia 1:16; Jeremaia 4:14; Hibru 9:14 51:3: Aisaia 59:12 51:4: 2 Samuel 12:13; Luk 15:21; Rom 3:4 51:5: Jop 15:14; Efesus 2:3 51:6: Onger Akaba 15:2; Aghuzir Akaba 2:6; Jems 1:5 51:7: Diboboniba 19:18; Aisaia 1:18; Hibru 9:19 51:8: Onger Akaba 35:10; Aisaia 35:10; Joel 1:16 51:9: Jeremaia 16:17 51:10: Onger Akaba 78:37; Matyu 5:8; Aposel 15:9; Efesus 2:10 51:11: 2 Atriviba 13:23; Aisaia 63:10-11; Jeremaia 7:15 51:12: Onger Akaba 13:5 51:13: Onger Akaba 22:27; Aposel 9:21-22 51:14: 2 Samuel 12:9; Onger Akaba 35:28; 71:15 51:15: Ua Me Ini 4:15; Onger Akaba 9:14 51:16: Onger Akaba 40:6 51:17: Onger Akaba 34:18

52

Gumazir arazir kurabagh ifongezim, a gumazir onganim

Devit ighiar kam osiri.

A gumazir onger akabar faragha zuim ginighnigha an osiri.

Idomian gumazim Doek, Solin dipenimin ghugha ghaze, Devit Ahimelekin dipenimin ghu. Dughiar kamın Devit ighiar kam osiri. Me onger akar kam kamagh a dibori, Maskil.

¹ O gumazir ekiam, ni manmaghsua uabi fa, arazir kurar ni Godin gumazamizibagh amiziba bagha bar akonge?

Godin apangkuvim men ikia mamaghira iti.

² Nin mizem resan min bar ghumigha ifavaribagh ami da otifi.

Dughiarbar zurara ni gumazamizibagh asighasighasa migei.

³ Ni arazir aghuim bar an aghuagha arazir kuram baghavira ifonge.

Ni guizin akam gifongezir puvatigha, ifarasa bar ifonge.

(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

⁴ Ni ifarir gumazim!

Ni uan akamin gumazamizibagh asighasighasa bar ifonge.

⁵ Ni orakigh, God bar ni gasighasighti ni ikuvigh kamaghira ikiam.

A nin dipenimin nin suiragh ni batuegh bar ni agivaghti,

ni ua nguazir kamın ikian kogham.

(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

⁶ Godin gumazamiziba kamaghın nin ganigh atiatingam.

Me nin ingariva aki kamaghın mikimam,

⁷ "Ia gumazir kamın gan! Gumazir kam God a geghuv egh deragh an ganan an aghua.

A uan dagiaba ko bizir aviribagh nighnigha ghaze,
an arazir kuraba an akuraghti a deragh ikiam."

⁸ Ezi ki, olivin tememin min Godin Dipenimin aven tughav ikia deravirama aghui.

Ki nighnizir gavgavim an apangkuvir arazimin iki mamaghira ikiam.

⁹ O God, ni nan akurazi ki zurara ni minabivira ikiam.

Ki gumazamizibar damazibar nin ziam fi kamagh mikim suam,
"God arazir bar aghuimin na gami."

53

Gumazamizibar arazir kuraba

(Onger Akaba 14)

Devit onger akar kam osiri.

Kar onger akar kabar faragha zuir gumazimin onger akam.

A gumazamizibav kemezi me Mahalatin tiarimin ighiar kam bange.

Me onger akar kam kamagh a dibori, Maskil.

¹ Gumazamizir onganiba uan navir averiabar aven nighnigha ghaze, "God itir puvati."

Gumazamizir kaba me bar gumazamizir kurabara.

Me bar moghira arazir aghuitam gamir puvati.

² God uan Nguibamin pin ikia nguazimin itir gumazamizibar gari,
men tav ti nighnizir aghuim ikia a gifofoghasa a buri,
ti puvati.

³ Me bar tuavir aghuim ataki.

Me bar moghira ikuvigha magh gari.

Men tav arazir aghuitam bar a gamizir pu.
Bar puvati.

⁴ God kamaghın migia ghaze,

"Gumazamizir arazir kuram gamiba, nighnizir aghuitam men itir puvati.

Me bret apava anegevi moghin, me nan gumazamiziba a gefi.

Egha me tong na ko migeir puvati."

⁵ Gumazamizir kamaghın amiba atiatir bar dafam me bativam.

Fomira atiatir kamaghın garitam me batozir puvati.

Guizbangira, God bar uan gumazamizibar apanibar aghua.

Me ariaghirezi, a men aghariba tintinibar da kavkinizi, da irezi, me bar aghumsiki.

Kamaghın, a bar me gafiragha gifa.

⁶ Ki kamaghın ifonge, Israelian akurvaghamin gumazitam Saionin nguibamin ikegh azenan izi.

God uan gumazamizibar akuraghti me deravira ikiti, Jekopin ovaviba bar akuegham.

Guizbangira, Israelian naviba deragham.

54

God nan Akurvazir Gumazim

Devit ighiar kam osiri.

Gumazir onger akabar faragha zuim, kar an onger akam. Gumazir kam, gumazir gitabav sozibav kemezi me ighiam gami. Sifia ghua Sol migia ghaze, Devit men tongin modoghav iti. Ezi Devit dughiar kamin ighiar kam osiri.

Me onger akar kam kamagh a dibori, Maskil.

¹ O God, ni uan ziar gavgavimin nan akuragh gumazir kurabar dafaribar ua na inigh.

Ni uan gavgavir bar ekiamin nan akuraghti, ki firighirika.

² O God, ki ni ko migei, ni na baragh.

Ni kuarim atigh nan migirigiaba baragh.

³ Nguibar igharazibar gumaziba na misoghasa izegha gifa.

Gumazir igharaz darazigh asighasiziba, me na misueghti ki aremeghasa.

Gumazir kaba kamaghin nighnisi, God a pura bizim.

(Ighiam gamua an suiam atugha avughsegha ua

ighiam gami.)

⁴ Bar guizbangira, God uabira nan akurvasi.

Ekiam nan akurvazima, ki deravira ikia, angamira ikiavira iti.

⁵ Nan apaniba, God mar mizazim me gasi.

Egh arazir kurar me na gamiba, a maghira da otevkinih da isi me gasegh.

Ni mikemezi moghira deragha bizibagh amua, uan nighnizim gighavkirir puvati.

Egh kamaghira, ni bar nan apaniba agivagham.

⁶ O Ikiavira Itir God, ni bar derazi ki ni minaba.

Ki uan ifongiamin ni bagh ofa damuasa bar ifonge.

⁷ Ni nan akurazima, osimtizir na bativiba, tam na abirazir puvati.

Ki nin gari, ni nan apanibagh bar me gasighasiki.

55

Gumazim God an akurvaghasa, an a ko

migei

Devit ighiar kam osiri.

Kar onger akabar faragha zuir gumazimin onger akam.

A gumazir gitabav sozibav kemezi me ighiam bange.

Me onger akar kam kamaghin a dibori, Maskil.

¹ O God, ki ni ko migei ni na baragh.

Ni uan kuarim dukuaghan marki.

² Ki ni ko migeir migirigiaba, ni deragh da baregh,

egh uamategh da ikaragh.

Osimtizir kam bar na gasighasighasava ami.

³ Nan apaniba na gasighasighasa pamtem migei.

Gumazir kurar kaba na abiri, ezi nan navir averiam derazir puvati.

Me osimtizir aviriba na garigha puvira nan atara,

bar nan apanim gami.

⁴ Bizir kam na gami, nan navim bar na baseme.

Ezi ki bar atiatigha aremeghasava ami.

⁵ Atiatim bar puvira nan anadima ki agoa nizima,

atiatim bar na avara.

⁶ Ezi ki ghaze,

“Ki kuarazir bunbamın min aviziba ikiti deragham.

Ki danganitamın mangi iki avughsisı, mighegh an mangam.

⁷ Ki mighegh saghon mangi, gumazamiziba puvatizir danganimin avughsi ikiam.

(Ighiam gamua an suiam

atugha avughsegha ua

ighiam gami.)

⁸ Ki zuamira mighegh mangi ua bagh danganitamin apigh,

egh uabi modogh aminir ekiam ko amozim gitagham.”

⁹ O Ekiam, ki gari, gumazamiziba nguibar ekiamin aven midoroziba fora dagh

ami da otifi.

Kamaghin ni nan apanir kabar mizebar amighti,

da osemeghti me deragh bizibav kiman kogham.

¹⁰ Arueba ko dimagaribar me nguibar ekiamin divazir gavgavibagh isin arui.

Nguibar ekiamin gumazamiziba arazir kurar aviribagh amua osimtizibagh ami.

¹¹ Nguibar ekiar kamin aven an danganiba bar,

gumazamiziba tintinibar uari gasighasighasava amua, arazir igharazibagh ami da otifi.

Tuavir miriaba ko biziba amaga dagh ivezir danganiba bar,
gumaziba gumazir igharazibav gia me abira,
ifara pura men biziba isi.

12 Nan apanitam akar kuram na mikemeghti,
ki pura uabi abiragh purama an akamin osimtizim ateram.

Gumazir ki fozitam akatam na gasi na mikimti
ki uabi isiva an modogham.

13 Ezi nirara, ni bar nan namakamra.
Nirara, ni nan roroamra, egha bar nan boroghira iti.

Egha nirara ni arazir kurar kabar na gami.

14 Ga fomira uaning ko aruava bizibar uaning migia,
gumazamizir igharaziba ko Godin Dipeninim zui.

15 Arazir kuram bar nan apanibar naviba ko dipenibagh izifa.

Kamaghin amizi, me zuamirama arimighireghasa ki ifonge.

Me angamira itir dughiamin,
me Gumazamizir Oveaghuezar Nguibamin mangi.

16 God nan akuraghasa ki an dei.

Eghti Ikiavira Itir God, nan akuragha ua na iniam.

17 Mizaraziba ko aruer ariziba ko dimagaribar,
ki uan osimtiziba bagh a ko mikimiva arangti

a na baragham.

18 Gumazir aviriba na ko misosi,
ezi ki osimtizir ekiatam uan mikarzimim a inizir puvati.

God bar deraghavira nan gara uamategha na inigha izi.

19 Bar fomira, God atrivimin iti, egha datirighin atrivimin ikiavira iti.

(Ighiam gamua an suiam atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

Gumazir Godin atiatir puvatiziba, me uan arazir kurabagh ighan aghua.

Kamaghin amizi, God uabi nan azangsizim baregh, egh midorozimin apaniba abiragham.

20 Nan namakam, a uan namakabara misosi.

Egha me ko fomirama amizir akar dikirizim abiki.

21 A uan akamin, akar isingtizibar na migei, egha nan apanim gamuavira iti.
A uan akamin na ko navir amirizimin ikiasa migei.

Ezi mizer otevir a migeiba, da mati midorozir sabar ghumtizimin min na aghori.

22 Osimtizir ni aterir kaba bar, ni da isi Ikiavira Itir Godin dafarim datigh, eghti an ada ater gavgavim ni daningam.

Gumazir Godin damazimin deraziba, a me ateghti bizitam me gasighasighan kogham.

23 O God, gumazir gumazibav sozi me ariaghiriba ko, gumazir ifariba, me uan igiabara ikivira ikiti, ni me batueghti me mozir bar konimin magirigh bar ovengegh.

Eghti ki uabi nighnizir gavgavim nin iki mamaghira ikiam.

56

Gumazir nighnizir gavgavim itim God ko migei

Filistiaba Getin nguibamin Devitin suirazi, Devit ighiar kam osiri.

Onger akar kabar mam, me ziam Miktam, a garisi.

Gumazir onger akabar faragha zuim, a gumazamizibav gei me tiarir kamin gin ghua ighiam bange, "Kuarazim temer saghon itim gaperaghav iti."

¹ O God, ni nan apangkufigh.

Gumaziba zurara na misogha nan agintisi.

Me dughiabar zurara arazir kurabar na gami.

² Nan apanir kaba kamaghin ami, me mizaraghara na ko misogh mangi guaratighin givagham.

Gumazir bar aviriba uari fa nan apanim gami.

³ O God, ki atiatir dughiabar, ki nighnizir gavgavim nin ikivira ikiam.

⁴ Ki Godin akam fa, egha nighnizir gavgavim Godin ikia atiatir puvati.

Gumazir kinitam, arazir manatamin na damuam? Puvati.

⁵ Dughiaba bar, bizir ki amiba nan apaniba dagh asighasisi.

Egha zurara na gasighasighasa tuaviba buri.

⁶ Me na misueghti ki aremeghasa uari akuva,

- nan tuaviba isa mogav ikia, nan daroribar nan akuvamadi.
- ⁷ O God, ni men arazir kurar me amir kaba bagh arazitam men akagh. Ni uan aningagharim akagh egh gumazir kaba bar me agifagh.
- ⁸ Ni na gifo, ki osimtiziba aterava ara iti. Ni nan temerir irir kaba, ni bar ada mengegha uan akinafarimin ada osiri.
- ⁹ O God, ki kamaghin fo, ni na baghavira iti. Egh ki nin dimamin dughiamin, ni nan apanibar amighti me aregham.
- ¹⁰ Ki Godin akam ginighnigha a fe. Guizbangira, ki Ikiavira Itir Godin migirigiaba pirafam.
- ¹¹ Ki nighnizir gavgavim Godin iti, kamaghin, ki bizitamın atiatir puvati. Gumazir kinitam arazir manatamin na damuam? Puvati.
- ¹²⁻¹³ O God, bizir ki fomira damuasa ni ko akam akirizim, ki a damuam. Ni nan akurazi ki ovengezir puvati. Ni nan akurazi ki asaghpora irizir puvati.
- Kamaghin amizi, ki dughiabar zurara ni ko daru, nin angazangarimin aven daru mangivira iki ovegham.
- Egh bizir ni amizir kaba bagh ni minabiva ofa isi ni daningam.

57

Gumazim akurvazim bagha Godin azangisi

- Devit Solin aravghuga dagiar torir mamın ikia ighiar kam osiri.
- Gumazir ighiabar faragha zuim a gumamazizibav kimti, me tiarir kamın gin mangi ighiar kam bangam, "Gumazitam gasighasighan marki."
- Onger akar kabar mam, me ziam Miktam, a garisi.
- ¹ O God, ni nan apangkuvigh nan akuragh. Ki nin boroghira ikia bar deragha iti, mati tuarir nguziba uan amebamin avizibar apengan modoghav ikia deraghavira iti. Ki kamaghira deravira iki mangiti, bizir na gasighasighamin kaba mangi givaghham.
- ² Godin Bar Pin Itim, a God, ki uabin akurvaghasa an dei. Bizir ki oteveziba, a bar ada isa na ganidi.

- ³ God uan Nguibamin iti, ezi ki a ko migeir migirigiaba, a da baregh nan akuragh ua na iniam. A gumazir na gasighasighamba abinigh egh ua na iniam. (Ighiam gamua an suiam atugha avughsegha ua ighiam gami.)
- God bar nan apangkuvigha mikemezi moghira, a zurara uan akamin gin ghua bizibagh ami.
- ⁴ Nan apaniba bar na okarizi ki men torimin akui. Me laionbar min gumazibar amasa men atariba baribar min bar ghumi. Ezi men mizeba sabar ghumtizer pumuning itimin min bar ghumi.
- ⁵ O God, ni overiamin uan gavgavim akaghti, nguazimin gumamaziziba ganigh fogh suam, nin gavgavim bar ekevegha me gafiragha pin iti.
- ⁶ Nan apaniba nan suighasa na bagha ivem agura. Mati gumazim asizir atiamin suighasa azuazim agura.
- Ki magiramin mozim, me tuavir ki zuimin an okorezi osimtizer ekiam nan iti. Ezi puvati, me atamakuigha uari torir kam giraghue. (Ighiam gamua an suiam atugha avughsegha ua ighiam gami.)
- ⁷ O God, ki uan navir averiamin nighnizir gavgavimra nin ikia, egha nighnizir igharaziba ua nan puvati.
- Ki gitabav sogh nin ziam famin ighiabar amuasa.
- ⁸ Ki daguim ategh dikavigh uan gita ko kulele misogham. Eghti dar ararer aghuim otivti aruem bigh anangam.
- ⁹ O Ekiam, ki Kantrin Igharazibar Gumamazizibar tongin ni minamam. Gumamaziziba bar moghira oraghti, ki nin ziam fi ighiam bangam.
- ¹⁰ Ki fo, ni en apangkuvir arazim, a bar ekefe, egha overiamin ababanimin tu. Ni zurara amir arazir aghuir kaba e da meng mangiti,

da mangi overiamin ghuariabar
suiragham.

- ¹¹ O God, ni overiamin uan gavgavim akagh.
Eghti nguazimin gumazamiziba ganigh
fogh suam,
nin gavgavim bar ekevegga me
gafiragha pin iti.

58

God gumazir kurabagh asighasighasa

Devit ighiar kam osiri.

Gumazir ighiabar faragha zuim a gu-
mazamizibav kimti, me tiarir kamin gin
mangi ighiar kam bangam, "Gumazitam
gasighasighan marki."

Onger akar kabar mam, me ziam Miktam, a
garisi.

- ¹ Ia gumazir dapaniba, ia kotiiabar deragha
biziba baragha dav gei, o?

Ia gumazamizibar migirigiaba deragha
da baragha da tuisisi, o puvati?

Ti puvati.

- ² Ian nighniziba arazir kurabara damuasa
dikafi.

Ia nguazimin gumazamizibagh
asighasighasaviram ami.

- ³ Gumazir arazir kurabagh amiba, me
mangamin tuavim ataki.

Men amebaba me batezir dughiamin
ikegga iza datirikin, me ifaravira iti.

- ⁴ Men migirigiaba mati, kuruzimin aven itir
imezir kuram dagh izifa.

Egga me kuruzimin min,
uan kuarir toribav konegga biziba
barazir puvati.

- ⁵ Kuruziba oraghti, gumazim marvim giviti,
kuruzir kaba dikavigh ighiam.

Gumazir kurar kaba, me kuruzir
mariviba barazir puvatizibar min
ami.

Marvibagh ivir fofozir gumazim marvim
giviti,

kuruzim oreghan kogham.

- ⁶ O God, ni arazir kurabagh amir gumazir
kabagh asighasikigh.

Ikiavira Itir God, me laionin misozibar
min ikia puvira misosi.

Ni men ataribav sogh, bar da
apirarigh da asigh.

- ⁷ Ni me damighti, me dipam nguazimin
aven uaghiri moghin mangi pura pu-
vatigh.

Ni me dikabinti, me gumazim grazim
dikabiri a uaghira midii moghin me
misingigh.

- ⁸ Ni me damuti, me demdembar min
arimighiregh puvatigh.

Ni me damighti, me borim amebamin
navir averiamrama aremezi moghin
iki.

Egh amebam gin a bategti an
aruemin ganighan kogham.

- ⁹ Gumazim temer muziarim voroghira
anetuzi moghin, God bar zuamira me
gasighasigham.

Me angamira ikiavira itima, God men
aningaghegga bar moghira me agifa.

- ¹⁰ God, gumazamizir arazir kurabagh
ambagh asighasigham.

Eghti gumazamizir aghuiba arazir
kamin ganigh bar akuegh,
gumazir kurabar ghuzibar uan da-
gariba ruam.

- ¹¹ Gumazir igharaziba uaghan ganigh fogh
suam,

"Bar guizbangira, gumazir aghuiba me
ivezir aghuim isi.

Bar guizbangira, God ikia

kotin aven nguazimin itir gumaza-
mizibar araziba tuisisi."

59

*Gumazim apaniba a gasighasighan
koghasa, God ko migei*

Devit ighiar kam osiri. Atrivim Sol, Devit
misuegti an aremeghasa, gumazir maba
amangizi me an dipenimin zui. Ezi dughiar
kamin, Devit ighiar kam osiri.

Gumazir ighiabar faragha zuim a gu-
mazamizibav kimti, me tiarir kamin gin
mangi ighiar kam bangam, "Gumazitam
gasighasighan marki."

Onger akar kabar mam, me ziam Miktam, a
garisi.

- ¹ O nan God, ni nan apanibar dafaribar ua
na inigh.

Egh deragh nan ganti, me na
gasighasighan kogham.

- ² Ni gumazir arazir kurabagh amibar da-
farimin ua na inigh.

Ni gumazir na gasighasigh na misuegti
ki aremeghamibar dafaribar ua na
inigh.

- ³ Ni gan, gumazir kurar misoziba na
misuegti ki aremeghasa,

uari akuvagha zuamira ghua uan dan-
ganibar mueghav ikia na bagha gari.

O Ikiavira Itir God, ki arazir ku-
ratam gamizir puvati.

- ⁴ Guizbangira, ki osimtiziba puvati.

Ezi me na misoghasa ivemara ghua uan
danganibar ikia, na bagha gara iti.

Ni uan danganim ategh dikavigh izi
nan gan nan akuragh.

⁵ O Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ni
Israeli God.

Ni dikavigh zuamira izi ivezir kuram isi
Kantrin Igharazibar Gumazamizibar
aning.

Gumazir uan namakaba isa apani-
bar dafaribagh ariziba,
ni men apangkuvan marki, ni
bar me gasighasikigh.

(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

⁶ Me dimagaribar ua nguibar ekiamin
izegha,
afiabar min aroava nguibamin azenan
arui.

⁷ Ni men akar otuariba baragh,
men migirigiaba mati midorozir
sabamin min bar ghumi.
Me ghaze, "Tina e baregham."

⁸ O Ikiavira Itir God, ni dibovir akabar gu-
mazir kurar kabav kimiva,
Kantrin Igharazibar Gumazamiziba
bar men ingarvaki.

⁹ O God, nirara ni gavgavim na ganiga der-
agha nan gari.

Nirara ni nan danganir mogomem.
Kamaghin, Ki ni baghavira gara iti.

¹⁰ Nan God apangkuvim nan iti, a izi nan
akuragham.

A nan apaniba abinamin dughiam, a
nan amamangatighi,
ki iki men ganti, a me
gasighasigham.

¹¹ O God, ni me misueghti me arimighiran
marki.

Ki kamaghin aghua, nan gu-
mazamiziba bizir ni amir kam
bakinighnigham.

Ni uan gavgavimin me abinigh egh pura
tintinibar me aghamsikigh.

Ekiam, ni en oramin min itima, e nin
aven modi.

¹² Me zurara arazir kurabar amusi mikim
uari fiti,

ni azuazim asizimin suirazi moghin
men suiragh.

Me nin ziam akar kurabar a migia
egha zurara ifari.

¹³ Kamaghin amizi, ni uan aningagharim
men akagh me misueghti me
arimighiregh.

Ni men tav ateghti a ikian marki, ni bar
me kuavaremegh.

Ni kamaghin damighi, nguazimin gumaza-
miziba bar fogham,
ni Jekopin ovavibar God.

Ni uaghan nguazimin gumazamiz-
iba bar men atrivim.

(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

¹⁴ Me dimagaribar ua nguibar ekiamin
izegha,
afiabar min aroava nguibamin azenan
arui.

¹⁵ Me afiabar min, damisi dagheba buri
daru, egh damegh izivaghan kogh,
me puvira dapuriva arangam.

¹⁶ Osimtizir bar aviriba faragha na bativizi,
ni nan divazimin min iti.

Ki nin aven modogha itima ni bar der-
agha nan gari.

Kamaghin, ki mizarazibar vaghvagh nin
gavgavim ko apangkuvir arazim
ginighnigh,
ighiabar amu nin ziar ekiam fam.

¹⁷ O God, nirara ni gavgavim na ganiga der-
agha nan gari.

Nirara ni nan danganir mogomemin
min ikia,
egha bar nan apangkufi.

Bizir kaba bagha,
ki ighiam bangi nin ziam fasa.

60

*Gumazim uabin akuragh uabi iniasa,
God ko migei*

Devit ighiar kam osiri.

Gumazir ighiabar faragha zuim a gumaza-
mizibav kinti, me tiarir kamin gin mangi
ighiar kam bangam, "Akar Dikirizir Gav-
gavimin akimarir aghuim."

Ighiar kam kamagh en sure gami. Bar
fomira Devit Sirian gumaziba ko misosi,
kar Mesopotemian nguazim ko Soban
kantrin adarasi. Ezi Joap uamategha
izegha Idomin kantrin ghua Danganir Zarir
Amangsizir Avirim Itimin ikia, me misogha
men 12,000pla gumazibav soghezi me
ariaghire. Dughiar kam Devit ighiar kam
osiri.

Onger akar kabar mam, me ziam Miktam, a
garisi.

¹ O God, ni akirim ragha e gasaragha uam en
garir puvatizi,

en apaniba e misogha e abira.

Ni adarim en ikia kamaghin ami,

ni datirighin uamategh izi en akuragh.

² Ni Israeli nguazim gamizi mikimkizim a
batozi a tongira bigha torir bar ekiam
iti.

Ni a gamizi a bigha akuar pumuning iti.

Kamaghin, ni uam an akuamning
inigh aning dukuaghti a ua gav-
gafgh.

³ E nin gumazamiziba, ni osimtizir aviriba e
ganingi,
mati ni wainin onganim e ganidima, e
anepava onani.

⁴ Ni nir avizitam fegh ghuavanaboghti,
nin atiatia nin apengan iti darazi an
ganigh fogham.

Eghti men apaniba men agintighi,
me ari izi nin nir avizim batogh
an apengan deragh ikiam.

(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

⁵ Ni bar ifongezir darazi bar deravira ikiasa,
ni uan agharir guvir gavgavimin en
suiragh en akuragh.

Ni en azangsim baragh!

⁶ God uan Dipenimra ikia ghaze,
“Ki apaniba ko misogha me abiragha
gifa.

Ki datirighin Sekemin nguibamin nguazim
ko Sukotin danganir zarim abigh,
egh uan gumazamizibar aningam.

⁷ Guizbangira, Gileatin nguazim ko Man-
asen nguazim, aning nana.

Ezi Efraimin nguazim a nan midorozir
dapanir asuamin min iti.

Ezi Judan nguazim mati nan atrivir
fidizim.

⁸ Moapin kantri, a nan itarir dipar ki ruemin
min iti.

Idomin kantri, a nan danganir ki uan
dagarir asuaba arizimin min iti.

Ezi Filistiaba, ki midorozimin me
abiragha bar akuegha pamten
dei.”

⁹ O God, tinara na inigh gavgavim itir
nguibar kamin aven mangam?

Tina nan faragh mangiti, ki Idomin
kantrin ekiamin aven mangam?

¹⁰ O God, ni akirim ragha e gasaras ti?

Ni ti en midorozir gumazibar akur-
vaghan aghua?

¹¹ O God, gumazibar gavgavibar akurvazim
a pura bizim.

Kamaghin amizi, ni en akuraghti e uan
apaniba ko misogham.

¹² E fo, Godin akurvazimra, e uan apanibav
sogh me abinigham.

A uabi en apanibav sogh me
agivagham.

61

*Gumazim deragh uabin ganasa God ko
migei*

Devit ighiar kam osiri.

Gumazir onger akabar faragha zuim, kar
an onger akam. Gumazir kam, gumazir
gitabav sozibav kimti me ighiam bangam.

¹ O God, ni kuarim atigh nan dimdiam
baragh,
ki ni ko migeir migirigiaba ni deragh da
baragh.

² Ki uan nguibamin saghon iti, ezi nan
navim bar oseme.

Ni nan akurvaghasa ki nin dei.

Ni na inigh mangi dagiar gavgavimin aven
na modoghti,
nan apaniba na gasighasighan kogham.

³ Nirara ni nan divazir bar gavgavimin iti,
ezi ki an modima,
nan apaniba na abinamin tuaviba pu-
vati.

Nirara dipenir ruarir gavgavimin min
bar deragha nan gara na geghufi.

⁴ Nan ifongiam kamakin, ki zurara nin
dipenimin iki mamaghira iki mangi
ovegham.

Ki, tuarir nguziba uan amebamin
avizimin apengan ikia deragha iti
moghin,

ki nin apengan bar deravira ikiasa.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

⁵ God, ki ni ko akam akirigha mikemezir
biziba ni da baregha gifa.

Gumazamizir nin atiatia nin ziam feba,
ni bizir aghuiba me ganidi.

Arazir kamra ni uaghan bizir
aghuiba na ganidi.

⁶ Ni atrivim ateghti, an azenir aviribar
angamira ikivira iki.

Ni aneteghti, a dughiar ruarimin
nguazimin ikegh.

⁷ O God, ni aneteghti a nin damazimin
dughiar ruarimin atrivimin iki.

Ni bar a gifongegha mikemezi moghira
deragha bizibagh amua,
uan nighnizim gighavkirir puvati,
kamaghira ni bar deragh a
geghuv an gan.

⁸ Ni kamaghin damuti, ki dughiabar zu-
rara akar faragha ni ko dikirizibar gin
mangi,

zurara ighiaba bangi nin ziar ekiam
fam.

62

God uabira deragha en gara e geghufi

Devit igiar kam osiri.

An onger akar kabar faragha zuir gumazim Jedutun ginighnigha, onger akar kam osiri.

¹ Godra, ki nighnizir gavgavim an ikia a baghavira mizua iti.

Anarira, a nan akurvazima ki angamira ikiavira iti.

² Godra, a nan dagiamra, ezi ki an aven modima, a nan akurvasi.

A nan divazir gavgavimin min iti, ezi ki akongan kogham.

³ Ia dughiaba manmaghin, na gasighasighasa na bagha izi?

Ia ghaze, ki divazir ghurimin min irigh bar dipirighiregh bar givagham.

⁴ Ki ziar ekiam iti, eghti ia na abiragh nan ziar ekiam kam gasighasighasa.

Ia ifavarir arazim bar a gifonge.

Ia uan akabar God deragh na damuasa ia a migei,

ezi ian navir averiaba ghaze,

“God a gasighasikigh.”

(Ighiam gamua an suiam

atugha avughsegha ua

ighiam gami.)

⁵ Ki nighnizir gavgavim Godra ikia a baghavira iti.

Anarira deragha nan garima, ki angamira ikiavira iti.

⁶ Godra, a nan dagiam, ezi ki an aven modima, a nan akurvasi.

A nan divazir gavgavimin min iti, ezi ki akongan kogham.

⁷ God uabira nan akurvagha ziar ekiam na ganidi.

A nan dagiamin min itima, ki an aven modi.

⁸ Nan adarasi, ia zurara nighnizir gavgavim Godin iki.

Egh osimtizir ia itiba ko nighnizir ia itiba, ia bar da isi a daning.

E ia a bagh mangi an aven mon-gegh deraghvira ikiam.

(Ighiam gamua an suiam

atugha avughsegha ua

ighiam gami.)

⁹ Gumazir kiniba mati, aminim pura akamin otiva zui.

Gumazir ziaba itiba, me uaghan pura biziba.

E men osimtiziba tuisigh fogham, me guizbangirama osemes ti.

Men osimtiziba akamin otivir aminim ko magh ghue.

¹⁰ Ia midorozir arazim ko okimakiar arazim kamaghin aning ginighnighan marki,

“Aning dera, aning e damighti e dagiar aviriba ikiam.”

Ian dagiaba ko ian biziba bar avirasemeghti, ia kamaghin mikiman marki,

“Bizir kaba darara en gavgaviba.”

¹¹ Nan orarazim, God dughiar aviribar kamaghin migei,

“Ki God, ki gavgavir ekiam iti.

¹² Ki zurara gumazimizibar apangkufi.

Ekiam, ni gumazimiziba amir ingangariba baghvira ivezim isi me daningam.”

63

Gumazim God ko ikiasa a ko migei

Devit ghua Judan Distrighin aven itir gumazimiziba puvatizir danganimin ikia, ighiar kam osiri.

¹ O God, ni nan God, ki nin ganasa ni baghavira mizua iti.

Ki mati, dipaba puvatizir danganimin ikia dipam bagha ariaghiri moghin,

nan duam ni ko ikiasa ifongezi, ki bar uabi isa ni ganingi.

² Ki nin Dipenimin aven nin ganasa ifonge, ni uan gavgavim ko ziar ekiam nan akaghasa ki ifonge.

³ Nguazir kamin ikirimirim a dera, ezi nin apanguvir arazim a gafiragha bar moghira dera.

Kamaghin, ki nin ziam fe.

⁴ Ki angamira ikivira iki, ni minabiva nin ziam fivira ikiam.

Ki uan dafariba fegh ghuanabogh ni ko mikimam.

⁵ Nan duam bar deraghavira ikia mati, gumazim dagher aghuiba amegha bar ikiri.

Kamaghin, ki bar akuegha nin ziam fa ighiabagh ami.

⁶⁻⁷ Ni dughiabar zurara nan akurvasi. Ezi ki dimagaribar uan misiam girighav ikia nirara nighnisi.

Ki tuarir nguzim uan amebamin avizimin apengan iti moghin,

ki bar nin boroghin ikia, bar akuegha ighiabagh ami.

62:1: Onger Akaba 37:39; 59:9 62:2: Onger Akaba 62:6; 89:26 62:5: Onger Akaba 62:1 62:7: Onger Akaba 46:1; 85:9 62:8: 1 Samuel 1:15; Onger Akaba 52:8; Aisaia 26:4 62:10: Aisaia 61:8; Esekiel 22:29; Luk 12:15; 1 Timoti 6:10 62:12: Jop 34:11; Onger Akaba 103:8; Jeremaia 17:10; Matyu 16:27; Rom 2:6; 1 Korin 3:8; Akar Mogomem 2:23 63:1: 1 Samuel 23:14; Onger Akaba 42:2; 84:2; 143:6 63:6-7: Onger Akaba 42:8; 61:4; 119:55; 149:5 63:8: Aisaia 26:9

- ⁸ Nan duam ni ko poroghav iti,
ezi nin agharim deragha na avara.
- ⁹ Gumazir na misueghti ki aremeghasava
amiba,
me Gumamazir Oveaghuezibar
Nguibamin mangam.
- ¹⁰ Me midorozim damu an aven oveghti,
afiar atiaba men mikarzibar amam.
- ¹¹ Eghti Atrivim God bagh bar akuegham.
Gumazir Godin ziam dibora a koma
akam akiriziba, me an gin mangi bar
akuegham.
Gumazir ifariba, God men akabar
kumighti me mikiman kogham.

64

*Gumazim God a geghuv deragh an
ganasa, an a ko migei*
Devit onger akar kam osiri.
Kar gumazir onger akabar faragha zuimin
ighiam.

- ¹ O God, gumazir kuraba na gasighasighasava
ami,
ezi ki osimtizir bar ekiamin aven iti.

Ni nan migirigiam barakigh,
eghti me na misueghti ki ovengan
kogham.

- ² Gumazir kuraba modogha uari akuvagha
na misogh na gasighasighasa akabav
sosi.

Kamaghin, ni deragh na geghuv na
modoghti me na gasighasighan
kogham.

- ³ Me migeir migirigiaba bar ghumigha
midorozir sabamin min nan
mikarzim aghori.

Men akar kuraba nan akuighav iti,
mati gumazim igharazitav
gasasava barir pim ana
akuighav iti.

- ⁴ Me atiatir puvatigha mongeghava ikia,
akaba gumazir aghuibagh asa me
migei.

Kamaghin me bar zuamirama asi.

- ⁵ Me gumaziba bagh azuazim aguaraghti a
men suighasa me uariv gei.

Me arazir kurar kam damuasa nimira
uarira uariv gia, gavgavim uari
ganiga ghaze,
"Tina e gifogham?"

- ⁶ Me arazir kurabar amuasa akam
misuegha givagha ghaze,
"E arazir kuram damuasa nighnizir
aghuir mam batogha gifa.

E damuasa amir bizir kam, gumazitam bar
a gifozir puvati."

Guizbangira, e gumazibar nighniziba
ko navir averiabagh fozir puvati, da
bar modo.

- ⁷ Me kamaghin damuti God uan barimin me
gaseghti,
me zuamira duar ekiam inigham.

- ⁸ Me gumazir igharazibagh asighasighasa
migei,
kamaghin God meraram asighasigham.
Eghti gumaziba men gan beniba
aku
men ingariva akam.

- ⁹ Gumamaziziba bar Godin atiatingam.

Egh God amizir bizir kam mikim zurara
a ginighnigham.

- ¹⁰ Gumamazizir arazir aghuibagh amiba,
me Ikiavira Itir God bagh bar akongegh
a bagh mangi bizir kurar kam
modogham.

Gumamazizir navir aghuiba itiba,
Ikiavira Itir Godin ziam fam.

65

*Godin gumamaziziba bar akuegha a
minabi*

Devit onger akar kam osiri.

A gumazir onger akabar faragha zuim
ginighnigha onger akar kam osiri.

- ¹ O God, e Saionin nguibamin mangi nin
ziam fam.

Egh fomira ni ko akam akirizir bizir
kabar amighti,
da guizbangirama otivigham.

- ² Ni guizbangira en migirigiaba barasi.

Kamaghin, e gumamaziziba bar
moghira ni bagh mangam.

- ³ E uan arazir kuraba bagh ni bagh
mangam.

En arazir kurabar osimtiziba e abirima
e bar iraghue,
ezi nirara en arazir kuraba gin
amadi.

- ⁴ Gumamazizir ni uan Dipenimin ikiasa
misevegha inigha ghueziba, me bar
akongegh.

Nin Dipenir kam, bizir bar aghuir
aviriba an iti.

Kamaghin, e nin Dipenimin gu-
mazamiziba uari akuvi naghin
iki,
navir amirizim ikiam.

- ⁵ O God, ni en akurvasi.

Ni en azangsziba baragha ingangarir
bar ekiar aghuibagh ami.

Gumazamizir nguazir kamın saghuiaimin itiba, me nighnizir gavgavim nın itı.
Men marazi uaghan ongarir bar ekiamin vongin saghon ikia, nighnizir gavgavim nın itı.

⁶Ni uan gavgavimin mighsiabagh amizi, da otivigha uan danganibara itı.
Nin gavgavir kam bar moghıram ekefe.

⁷Ongarim dikavima, nırrama a migeima, an aghumra irıghav ikia dipiraghirir puvati.
Ni gumazamizibar midorozıbagh ami da gefi.

⁸Gumazamiziba bizir kabar gara bar nin atiatingı.
Me aruem anaga uaghiri naghın bizir ni amir kabar gara,
ni bagha bar akongegha, pamten diava arai.

⁹Ni nguazim damuti a deravira ikiasa, ni amozim amadima a izi.

Ni nguazim gamima a deravira itima, dagheba a gisin deraghavıram aghui.
God, nın Fanem dipaba bar a gizivazi, a ivemara ghua danganibar ghuaghira datir puvati.

Arazir kamın, dagher avırıba nguazir kamın otifi.

¹⁰Ni amozir avırıba amadima, da azeni-bagh izi,
ezi dipam nguazimin aven ghuaghiri.
Dipam nguazim gami an amiraghirizi dagheba deraghavıram aghui.

¹¹Ni danganir manamin itı, dagher aghuıba danganir kamın iki bar avırasemegham.
Ni bar en deragha daghebagh amima, da otıva bar avıraseme.

¹²Danganir dadaba itıba, bulmakauba ko sipsipba dagh izefi.
Azenir avırıba mighsiabar ikiti, mighsiaba bar akongegh.

¹³Danganir dadaba itıba, sipsipin bar avırıba itı.
Danganir zarir mighsiabar tongin itıba, wıtba bar dagh izifa.

Bizir kaba bar moghıra gumazir God bagha bar akuegha an ziam febar min damuam.

66

Me God minabıva an ziam fasa onger akabagh ami

Gumazir mam, gumazir onger akabar faragha zuim ginıghnıgha ıghiar kam osiri.

¹Ia nguazimin itir gumazamiziba bar, God bagh pamtem dimıva bar akongegh an ziam fi.

²E ıghıaba bangı an ziar ekiamin gun mikim,
an ziar ekiam fiti, a bar pin iki.

³E Godin mikim suam,
“Bizir ni amıba da bar dera.
Nin gavgavim bar moghıram ekefe, ezi nin apanıba bar atiatigha, nin damazimin uan tevıba apiri.”

⁴Nguazimin gumazamiziba bar nin ziam fava,
ıghıabagh amua ziar ekiam ni ganidi.
(Ighiam gamua an suiam atugha avughsegha ua ıghiam gami.)

⁵Ia izi God amizir bizibar ganıgh.
A gumazamizibar tongin bizir bar eki-abagh ami.

⁶An ongarim gamizi a dakezi, nguazir midiarim otozi,
en ovavıba puram a gisin arua dipam abıgha ize.

Me iza vongin otivigha, bizir an amizir kam bagha bar akonge.

⁷A gavgavir bar ekiam ikia, atrivimin ikia mamaghıra itı.
A kantribar gumazamiziba amir ingan-garıba, a bar deragha dar gari.
Gumazir akaba batozıba uari fan marki.
(Ighiam gamua an suiam atugha avughsegha ua ıghiam gami.)

⁸Ia bar moghıra izi, e uan Godin ziam fam.
E an ziam fiti gumazamiziba bar e baragham.

⁹A bar deragha e geghuva en garıma e angamıra ikiavıra itıma,
arazir kuram e abırazir puvati.

¹⁰Gumazim avimin silva tuagha an kuraba isa da makuri da bar zuezi moghin,
e osımtızıba ateri, God en gara e tuisıgh foghısa, e gavgavis o puvati.
Egha tuavir kamın an e gamizi, e zue.

¹¹Ni osımtızir ekiaba e gariki,
matı ni e bagha azuazıba guizi e dar aven ghue.

¹²Ni en apanıbar amamangatizi, me e dikabıragha bar e rıghiriki.
E matı avım ko dipam e avarazi, e an-ıngın tongın arui.
Ezi ni datirıghın e inıgha danganir aghuimin ize.

- 13-14 *Osintizim faragha na batozi, ki ni koma akam akira ghaze, ki asizir avimin tue bar isia mighirizim isi, ofan min ni daningam.*
 Ki datirighin akar dikirizir kamin gin mangi, nin Dipenimin mangi ofan kam damuam.
- 15 *Ki asizir mikarziba sara itiba inigh izi, ofan min da isi ni daningiva, da tueghti da bar isi mighiram.*
 Ki sipsipin apuriba tueghti, ofan kamin mughuriar aghuim nin mangam.
 Ki bulmakaun apuriba ko memeba inigh izi ni bagh ofa damuam.
 (Ighiam gamua an suiam atugha avughsegha ua ighiam gami.)
- 16 *Ia gumazamizir Godin atiatia an apengan itiba, ia izi nan akam baragh.*
 God nan akurvahasava amizir biziba, ki dar gun ia mikimam.
- 17 *Ki faragha uabin akurvaghosa an dia, egha uaghan an ziam fasa onger ak-abagh ami.*
- 18 *Ki ti arazir kuram uan navir averiamin a gifongezi,*
 Ekiam nan azangsizim bareghan koghai.
- 19 *Puvati. A na baregha gifa.*
 A guizbangira, ki a ko migeir migirigiaba ana da baregha gifa.
- 20 *God nan azangsizim batoghezir puvati.*
 Egha uan apangkuvir arazim na dam a inizir puvati.
 Kamaghin amizi, ki an ziam fam.

67

Me dagher igiaba inigha, da bagha God minabi

- Gumazir onger akabar faragha zuim, kar an onger akam. Gumazir kam, gumazir gitabav sozibav kemezi me ighiam gami.
- ¹ *God, e kamaghin nin azai, ni deraghvira e damuva en apangkuv.*
 Mati nin angazangarim e gisirazi moghin,
 ni ragh en gan en akurvagh.
 (Ighiam gamua an suiam atugha avughsegha ua ighiam gami.)
- ² *Eghti nguazimin gumazamiziba ganigh nin arazibagh fogham.*
 Me kamaghin fogham, ni gavgavir bar ekiam ikia men akurvasi.
- ³ *O God, nan ifongiam, gumazamiziba bar ni gifuegh nin ziam fi.*

Guizbangira, me nin ziar ekiam pirafam.

- ⁴ *Ni guizbangira gumazamizibar araziba tuisigha, tuavir aghuim men akazi, me nin ifongiamin girara zui.*
 Kamaghin amizi, gumazamizibar naviba bar akueghiva,
 ighiaba bangi nin ziam fam.
 (Ighiam gamua an suiam atugha avughsegha ua ighiam gami.)
- ⁵ *O God, nan ifongiam, gumazamiziba bar ni gifuegh nin ziam fi.*
 Guizbangira, me nin ziar ekiam pirafam.
- ⁶ *God, ni en God,*
 ni bar deragha e gami.
 Ezi dagher aghuir aviriba en nguazibar otifi.
- ⁷ *Bar guizbangira, God deragha e gami.*
 Nguazimin gumazamiziba bar an atiating an apengan iki.

68

God Israelian akurazi me bar akonge

- Devit onger akar kam osiri.
 Gumazir onger akar kabar faragha zuim, gumazibav geima me Godin ziam fa ighiam bange.
- ¹ *Gumazamizir Godin apanim gamiba,*
 a zuamira dikavigh izi tintinimin me batuegham.
- Gumazamizir Godin apanimin itiba, me a gitagh aregham.
- ² *Aminim migharim givai a ghua puvatizi moghin,*
 God uan apaniba batuegham.
 Kandel isia an dipam suaghiri moghin,
 gumazamizir kuraba Godin damazimin ikuvigham.
- ³ *Gumazamizir aghuiba, Godin damazimin naviba deragh bar akuegh iki mamaghira ikiam.*
- ⁴ *God ghuariabagh aperagha overiamin zui.*
 Ia an tuavim akir.
 An ziam kara, Ikiavira Itir God.
 E an damazimin bar akuegh,
 ighiaba bangi ziar ekiam a daningam.
- ⁵ *God uan Nguibamin ikia, borir amebogh-feziaba ariaghireziba deragha men gara,*
 paba ariaghirezir amiziba deragha men gari.
- ⁶ *Gumazamizir uarira itiba, a men adarazi isa me ko me akufi.*

- Ezi me uari ko ikia deragha iti.
 A kalabusin itir gumamaziziba inigha
 azenan izegha,
 me gamizi me deragha iti.
 Ezi gumamazizir akaba batoziba,
 a me gamizi me nguazir dipaba pu-
 vatizibar iti.
- ⁷ O God, ni fomira uan gumamaziziba men
 faragha ghua,
 me inigha iza gumamaziziba puvatizir
 danganim garui.
 (Ighiam gamua an suiam
 atugha avughsegha ua
 ighiam gami.)
- ⁸ Bar guizbangira, Israelian God, ni izegha
 gifa.
 Ni izegha givazi, Sainain Mighsiam
 mikimkizim a gunabavira iti.
 Mikimkizim otozi amozir dafam
 ariki.
- ⁹ O God, ni amozir dafam amadazi, a
 nguazir kurar kam giza a gamizi a ua
 dera.
- ¹⁰ Nin gumamaziziba nguazir kamin
 nguibabar ingari.
 Ni bar dera, egha ni dagheba isa
 onganarazibagh amir gumamazim-
 ibagh anidi.
- ¹¹ Ekiam uan akam isa amizir aviribagh
 aningizi,
 me a inigha ghua an gun migei.
- ¹² Akar me kurir kam kamaghin migia
 ghaze,
 "Atriviba uan midorozir gumaziba ko,
 me bar moghira aregha gifa."
 Ezi amizir nguibamin itibara,
 gumaziba misogha inizir biziba uarigh
 anidi.
- ¹³ Men marazi sipsipba ko ikia atiatigha
 pura aghumra iti.
 Amizir kaba uaghan silva ko gol uarir
 kurkegha,
 kuarazir ozamin min ganganiba
 bar dera.
 Ozamin avizimning silvan min tagh-
 tasi, ezi an namnam golin min tagh-
 tasi.
- ¹⁴ Atrivir maba Salmonin Mighsiamin iti.
 Ezi Godin Gavgaviba Bar Itim men
 agirazi, me tintinimin are.
 Egha aisin amozim gamizi, a
 mighsiar kam gizi.
- ¹⁵ O Basanin Mighsiar ekiam,
 ni ruarir akirir aviriba iti.
- ¹⁶ Ni mighsiar ekiar ruarir akirir aviriba
 itim,

- God ua baghavira mighsiar igharazim
 ginabagh a gisin dapiasa.
- Ezi ni manmaghsua, Godin mighsiar
 igharazimin gara nin navim oseme?
 Guizbangira, Ikiavira Itir God, mighsiar
 kamin daperagh iki mamaghira
 ikiam.
- ¹⁷ Ekiam Sainain Mighsiam ategha iza uan
 Dipenimin iti.
 An midorozir gumazir bar aviriba,
 karisin gavgavir bar aviribagh
 apiagha a ko izi.
- ¹⁸ God mighsiar kamin ikiasa
 bar pin ghuavanaga,
 kalabuzir gumazir avirim inizi,
 me a ko ghue.
 Gumazir an akam batoziba, a men bizir bar
 aghuiba, me dam a da ini.
 Kamaghin amizi, O Ikiavira Itir Godin
 Gavgavim, ni kagh ikiam.
- ¹⁹ E Ekiamin ziam fam.
 A dughiabar vaghvagha en akurvagha
 en osimtiziba ateri.
 God uabi en Akurvazir Gumazim.
 (Ighiam gamua an suiam
 atugha avughsegha ua
 ighiam gami.)
- ²⁰ En God, a uabi God, an en akurvasi.
 Ikiavira Itir God, an en Ekiam, an en
 akurvazima, e ariaghiri puvati.
- ²¹ Bar guizbangira, God uan apanibar da-
 paniba abighirarigham.
 Gumamazizir kaba, me zurarama
 arazir kurabagh ami.
- ²² Ekiam kamaghin migia ghaze, "Ki Basanin
 ian apaniba inigh uamategh izam.
 Me ongarir konimin bar vin mar ikiam,
 pura bizim,
 ki ua me inigh azenan izegham.
- ²³ Ia uan apaniba bar me agivagh, men
 ghuziba uan dagariba ruegh.
 Eghti ian afiaba, men ghuzibar ami
 mangi uan ifongiaba agivagham."
- ²⁴ O God, ni nan Atrivim.
 Gumamaziziba bar nin gari ni apanim
 ko misogha anebiragha, bar akuegha
 izi.
 Me bar moghira nin gari,
 ni ghua uan Dipenimin aven ghu.
- ²⁵ Gumaziba onger akam gamua faragha
 zui.
 Ezi guivir igiaba tongira ikia tambarin-
 bav sosi.
 Gumazir gitabav soziba abuan iti.
- ²⁶ Me kamaghin onge,
 "E Godin gumamaziziba,

e uari akuvagha gifa, e Godin ziam fam.

E Israelia, e Godin adarasi,

e Ikiavira Itir Godin ziam fam.”

²⁷ Benjaminin ikizir muziarim men faragha zui.

Men girara, Judan anabamin gumazir dapaniba uan adarazi ko zui.

Ezi men girara, Sebulun anabam ko Naptalin anabamin gumazir dapaniba me zui.

²⁸ O God, ni uan gavgavim en akagh.

Gavgavir ni faragha en akazi kamra, ni datirighin en akagh.

²⁹ Atriviba bizir aghuiba inigha iza, nin Dipenir Jerusalem in itimin ni ganidi.

³⁰ Ni Asizir atiar dakarabar itir kam in atari moghin, ni Isipin atar.*

Ni bulmakaun apuriba uan nguziba ko men atari moghin, ni Kantrin Igharazibar Gumazamizibar atar.

Ni men atar mangiti, me ni bagh teviba apirigh uan silvaba ni daning.

Gumazir midoroziba foriba, ni bar men agintighti me ari tintinibar mangegh.

³¹ Isipin atrivim uan ingangarir gumaziba amadaghti, me Jerusalem in mangi nin akam baragham.

Eghti Itiopiaba ni ko mikimsi uan dafariba fam.

³² Ia Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, ia onger akabar amu egh Godin ziam fi.

(Ighiam gamua an suiam atugha avughsegha ua ighiam gami.)

³³ Overiar kam fomira iti, ezi God a gaperagha zui.

Ia orakigh. God bar pamtemin dei.

³⁴ Ia gumazamiziba bar, Godin ziar ekiam in gun mikim.

A Israelian atrivim. An gavgavir ekiam, e overiam in pin an ganam.

³⁵ Israelian God uan Dipenim in iti, ezi e an atiatingam.

A gavgavir ekiam isa uan gumazamizibagh anidi.

E Godin ziam fam!

69

Gumazim uabin akurvaghasa Godin azangisisi

Devit ighiar kam osiri.

Gumazir onger akar kabar faragha zuim gumazibav gia ghaze,

“Me Akimarir Aghuubar tiarimin gin mangi, ighiar kam bangi.”

¹ O God, nan akuragh.

Dipam na avaragha anaga nan firagharimin tu.

² Ki beghneazim itir dipam in suegha uaghiri.

Ki tugh gavgavighamin nguazir gavgaviba puvati.

Ki dipar konimin arua zuima, dipam bar na avaraghasava ami.

³ O God, ki nin dia ghua nan dimdiaba bar moghira givagha taghizi, nan kuarim nan pirizi, nan gavgaviba gifa.

Ki uabin akurvaghasa fomira ni bagha gara ikia ghua, nan damazimning na gami.

⁴ Gumazir bar avirim pura nan apanim gami.

Men dibobonim bar nan dapanir arizibagh afira.

Nan apaniba arazir kurabar na gami, ezi bizir me na gamir kaba mingariba puvati.

Apanir kaba na gasighasighasa, akar ifavaribar na gami.

Ki men bizitam okemezir puvati, me pura uan akaba na gasa ghaze, ki bizitaba pura me daningam.

⁵ God, ni na gifo ki gumazir onganim.

Nan arazir kurabar osimtiziba nin damazimin mongezir puvati.

⁶ O Ekiam, ni Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ni nan dimdiam baragh, ni na baraghan koghti, nighnizir gavgavim nin iti darasi aghumsizim iniam.

O Israelian God, ni nan dimdiam baragh, puvatighti, gumazamiziba nin ziam fe darazi dipova, akar kurabar me mikimam.

⁷ Ni bangin, gumazamiziba dibovir akabar na migeima ki aghumsisi.

⁸ Nan aveghbuaba gumazir igharazimin gari moghin nan gari.

Ezi nan adarazi nguibar igharazibar gumazimin gari moghin nan gari.

⁹ Nan navir averiam bar nin Dipenim gifuegha a baghavira iti.

* 68:30: Gumazir maba ghaze, “Asizir atiar dakarabar itir kam,” kar kantri Isipin akar isin zuim.

69:1: Onger

Akaba 69:2; 69:14-15; Jona 2:5

69:2: Onger Akaba 40:2

69:9: Jon 2:17; Rom 15:3

- Egha ki pamtemin Dipenir kamin ingara deragha an garima, a deraghavira iti.
Gumazamizir maba akar kurabar ni migei, ezi men akaba nan izi.
- 10 Ki dagheba ataghiragha, arazir kamin ki nin damazimin uabira uabi abiri.
Ezi gumazamiziba akar kurabar na migei.
- 11 Ki azirakar korotiaba azui,
ezi gumazamiziba na dipovava akar kurabar na migiavira iti.
- 12 Gumaziba tuavir akabar uari akuva ikia,
na geghara na migei.
Gumaziba wainin dipaba apava onganigha, na dighora onger akabagh ami.
- 13 O Ikiavira Itir God, ki uabi bizir kabagh nighnizir puvati, ki ni ko mikimasa.
Ni dughiatamin uan ifongiam ko apanguvir ekiamin gin mangi nan azangsizim ikaragh.
Ni na ko akam akirigha givagha an gin zui.
Kamaghin, ni guizbangira nan akuragh.
- 14 Ni beghneazir kamin aven ua na inighti,
ki an aven mangi ovengan kogham.
Ni deragh na geghuv nan ganti, nan apaniba na gasighasighan kogham.
Eghti osimtizir kam, dipar konimin min na avaraghan kogham.
- 15 Ni na ateghti aperiam na avan marki.
Ni na ateghti ki mozimin magirighti, a na avan marki.
Ni na ateghti dipar konim na avan marki.
- 16 O Ikiavira Itir God, ni zurara nan apanguvir arazir kam bar dera,
kamaghin ni zurara nan azangsiziba baragh.
Nin apanguvim zurara nan iti,
kamaghin ni izi nan akuragh.
- 17 Ki nin ingangarir gumazim, kamaghin ni nan mongan marki.
Osimtizir ekiam nan iti, kamaghin ni zuamira nan azangsiziba ikaragh.
- 18 Ni nan boroghin izi egh nan akuragh.
Ni nan apanibar dafaribar ua na inigh.
- 19 Gumazamizir akar kurabar na migeiba,
ni dagh fogha gifa.
Egha ni fogha gifa, me na dipovava aghumsizim na ganingi.
- 20 Akar kurar kaba, nan nighnizim gasighasigha nan navim gamizi, a bar moghIRAMA osemi.
Ezi gavgaviba ua nan puvati.
Ki ghaze, gumazitaba ti tong nan apanguvame,
- ezi bar puvati.
- 21 Mitiriam nan azima,
me aguiam daghem gatigha na ganingi.
Ezi kuarim nan pirima,
me pura wainin kuram amasa na ganingi.
- 22 Kamaghin deragham,
dughiar me isar ekiaba bagha uari akuvibar,
men isar ekiar kaba me damuti me iri,
mati azuazim asizim misoke.
- 23 Ni men damazibar amighti aminim men pirighti,
me ua ganan kogham.
Ni men akiragharibar amighti,
me tugh gavgavighsi damuva avegham.
- 24 Ni puvira men atar mizazim me gasi.
Nin aningagharir kam me initi me oveng.
- 25 Eghti nguibar me itir kam pura ikiti,
ni gumazitaba ateghti, me men purirpenibar ikian marki.
- 26 Gumazamizir maba, ni faragha men arazir kuraba ikarvagha me gasighasiki,
ezi gumazir kurar kaba paza me gamuavira iti.
Gumazamizir maba, ni men mikarziabagh asighasighizi me mizaziba inizi,
gumazir kuraba osimtiziba me garigha dibovir akabar me migei.
- 27 Ni gumazir kurar kabar arazir kurabagh nighnighvira iki.
Egh me ateghti me nin gumazamizibar aven izan marki.
- 28 Ni gumazamizir kabar ziaba, akinafarir zurara itimin aven da angarigh.
Egh men ziaba, nin damazimin zuezir gumazamizibar ziaba koma ada osiran marki.
- 29 O God, ki osimtizir ekiam atera mizazim isi.
Nan akuragh ua na inighti ki ua deraka.
- 30 Ki Godin ziam fi egh onger akabar amuam.
Egh a minabiva an ziar ekiamin gun mikimam.
- 31 Ikiavira Itir God, ki damuamin arazir kam, ni a bagh bar akongegham.
Me bulmakauba tue da bar isia mighirir ofaba dera,
eghti nan arazir kam Godin damazimin bar dagh afiragham.

- ³² Gumazamizir osimtiziba ateriba, me God nan akurazir bizimin ganigh bar akuegham.
Gumazamizir Godin ziam feba, me ua gavgavir igiam iniam.
- ³³ Ikiavira Itir God gumazamizir biziba pu-
vatizibar azangsiziba barasi,
egha uan gumazamizir kalabusin itiba,
a me gin amadir puvati.
- ³⁴ Ia overiam ko, nguazim, ongarim ko
osiriba ko, bizir bar ongarimin itiba,
ia bar Godin ziam fi.
- ³⁵ Guizbangira, God Saionin nguibamin gu-
mazamizibar akuragh,
men apanibar dafaribar ua me inigh,
Judan nguibaba ua dar ingaram.
Godin ingangarir gumaziba nguibar kabar
aven deraghvira ikiva,
nguazir kaba bar ada iniam.
- ³⁶ Eghti Godin ingangarir gumazibar ovavir
boriba,
nguazir kaba iniam.
Gumazamizir kaba bar God gifongegh,
nguazir kamin iki mamaghira ikiam.

70

Gumazim uabin akurvaghasa God ko migei

(Onger Akaba 40:13-17)

- Devit, God an osimtizibar gan an akur-
vaghasa, an onger akar kam osiri.
A gumazir onger akabar faragha zuim
ginighnigha an osiri.
- ¹ O Ikiavira Itir God, ni nan God,
ni ifuegh zuamira izi nan akuragh!
- ² Gumazamizir maba na misueghti ki are-
meghasa.
Eghti ni me abinigh men nighniziba
aghamsighti, me aghumsika.
Osimtizir ki isiba, gumazir maba dar gara
bar akongegh.
Ni men ziaba abinigh me batueghti me
mangi.
- ³ Gumazir dibovir akabar na migeiba, ni bar
aghumsizir ekiam me daningigh,
eghti me uan arazir kurar me amir kam
bagh, akongegh fogham.
- ⁴ Eghti gumazamizir ni baghavira zuiba,
men naviba deraghti,
me bar akuegh iki.
Gumazamizir kaba, ni bar moghira ua me
ini.
Ni me bagha amizir ingangarir kam me
bar a gifonge.
Egh me zurara kamagh mikim
suam,
“God, a guizbangira bar dera.”

- ⁵ O God, ki gavgaviba puvatigha uabira
uabin akurvaghan iburaghuburaki.
Kamaghin, ni zuamira na bagh izegh.
O Ikiavira Itir God, nirara nan akurvagha ua
na isir gumazim.
Ni suighsuighan marki, ni zuamira izi
nan akuragh!

71

Gumazir ghurim God ko migei

- ¹ O Ikiavira Itir God, ki ni ko ikiti ni na
geghuv na avaragh nan ganti,
gumazir kuraba na gasighasighti ki
aghumsighan kogham.
Ni me ateghti me na abinan marki.
- ² Ni zurara arazir aghuim gami.
Egh ni uan arazir aghuir kamin gin
mangi nan akuragh!
Ki ni ko migeir migirigiaba,
ni da baregh ua na inigh.
- ³ Ni dagiar ekiamin min na modogh.
Ni divazir gavgavimin min iki na
ekiarughti, nan apaniba na abinan
kogham.
Ki nin aven modogh ikiam.
Nirara deragh na geghuv nan ganti, ki
deragh ikiam.
- ⁴ Nan God, ni gumazir kurabar dafarimin ua
na ini.
Me arazir kurabar amuasa bar gavgafi.
- ⁵ Ekiam, ki nighnizir gavgavim nin iti.
Ki fomira uan igiamra ikia, nighnizir
gavgavim Ikiavira Itir God, nin ikia,
iza datirighin ikia kamaghira iti.
- ⁶ Nan ikirimirir ki itir kam, a nin agharimra
iti.
Nan amebam na batezi dughiamra, ni
na geghuva deragha nan gara iza
datirikin.
Kamaghin, ki nin ziam zuraram a
fam.
- ⁷ Na bativizir biziba, gumazamizir aviriba
dar ganigha fo,
ni na geghuv nan ganasa gavgafi.
- ⁸ Dughiabar zurara,
ki nin ziar ekiam fi, an gun gumazamiz-
ibav kimasa.
- ⁹ Ki ghurigha givagha gavgaviba puvati,
ni na ategh akirim ragh na gasan marki.
- ¹⁰ Nan apaniba na misueghti ki aremeghasa
uari akuvagha akabav sosi.
- ¹¹ Me ghaze, “God anetegha givazi, gumazir
an akurvaghambiba puvati.
Aria, e an agiragh an suiraka.”
- ¹² O God, ni na ategh nan saghon ikian
marki.
O nan God, ni zuamira izi nan akuragh.

13 Gumazir akaba na gasiba, ni me abinigh
bar moghira me agifagh.
Me na gasighasighasa, ni me
gasighasigh men ziaba abinighi,
me okam nighnigh bar aghum-
sigham.

14 Ni nan akurvaghsi, ki ni mizuam nighnizir
gavgavim nin ikiam.

Egh nin ziam fi mangivira ikiam.

15 Ki nin arazir aghuimn gun gumazamiz-
ibav kimam.

Bizir aghuir ni amir kabar diboboniba,
ki deragha dagh fozir puvati.

Ni ua na inizir arazir kam, ki
dughiabar zurara an gun me
mikimam.

16 O Ekiam, ni Ikiavira Itir God, ki nin gav-
gavir ekiam ginighnigh nin ziam fam.
Egh kamaghin akam akun suam,
“Ikiavira Itir God uabira dera.”

17 O God, ki igiamra ikia iza datirighin, ni
nan sure gami.

Ezi bizir aghuir ni amir kaba, ki dughiar
kamin dar gun mikimvira ikiam.

18 Ki datirighin ghurigha givagha bar ghura-
pani.

God, ni na ataghiraghan marki.

Ni na ko ikiti,

ki nin gavgavir ekiamin gun gumaza-
mizir gin otivamibav kimam.

19 God, nin arazir aghuim nguazir kamin
danganiba bar dagh izivagha, ua-
naga overiamin tu,
egha gumazamizibar damazibar
azenara iti.

Ni ingangarir bar ekiam gami.

Ezi nguazir kamin gumazitam nin min garir
pu. Bar puvati.

Ni bar moghira me gafira.

20 Osimtizir kaba ni na bagha da amangizi
da izi.

Ezi ki fo, ni gavgavim ua na daningam.

Ki mati aremegha nguazir torimin ikia fo,
ni ua na inigh azenan izam.

21 Ni nan ziam damighi a bar ekevegh,
egh na damighi ki navir amirizim
ikiam.

22 Ki gita misoghti an ararer aghuim otivti,
ki nin ziam fam.

O nan God, nin akam a bar guizbangira,
ezi ni na ataghirazir puvati.

Kamaghin, ki nin ziam fam.

Ni, Israelian Godin Bar Zuezim,

ki buam misogh ighiam bangi ziar
ekiam ni daningam.

23 Ki ighiam bangi bar akongegh dimam.

Ki nin ighiaba bangi, egh uan akamra
da bangan kogham.

Puvati. Ni ua na inizir bizir kam bagh,
ki uan navim ko, nighnizim sara nin
ighiaba bangam.

24 Gumamaziziba na gasighasighasava
amima,

ni me abirazi me bar aghumsiki.

Kamaghin amizi, ki dughiabar zurara

arazir aghuir ni amizir kamin gun gu-
mazamizibav kimam.

72

*God atrivimin akurvaghasa, gumazim a
bagha God ko migei*

Solomon ighiar kam osiri.

1 O God, ni uan arazir aghuiba deravira
atrivim geghan.

Eghti a kotin aven deragh gumazamiz-
iba tuisigham.

Nin kotiar araziba, da bar guizbangira zui,
egh ni atrivir kamin akuraghti an kotiar
araziba guizbangira mangi.

2 Eghti a nin gumazamiziba ko gumazir on-
ganarazibagh amiba,
an arazir aghuimra me gativagh,
guizin arazimin gin mangi men
araziba tuisigham.

3 Ni men ingangaribar aven bizir aghuir
aviribar amuti,
men dabirabim deragham.

Ni gumazamizibar amuti,

me arazir aghuibar gin mangi.

4 Atrivim deragh onganarazibagh amir
gumazamizibar akurvagh men
osimtiziba akiram.

A biziba puvatizir gumazamizibar
akurvagham.

Egh gumazir igharaz darazi
gasighasighasava amiba, a me
abinam.

5 O God, ki kamaghin nin azai.

Aruem ko iakinim isiragh ikivira ikiti,
nin gumazamiziba zurara nin ziam
fam.

6 Ni atrivim damighi a gumazir aghuimin
min ikiti,

an arazir aghuiba, amozim azenibagh
izi,

dagheba dar aghui moghin ikiam.

7 A ikivira ikiamin dughiar kam, gumaza-
miziba arazir aghuimra gin mangam.
Iakinim isiraghavira itir dughiamin,
dabirabir aghuim otiv mangivira
ikiam.

8 An atrivimin iki ongarimin roghira itir
gumazamiziba ko saghon itiba, a me
gativagh men ganam.

- Eghti an nguazir otevíba, Yufretisin Fanemín ikegh mangi nguazir kam bar an mangam.
- ⁹ Atrivir kamín apanir maba dipaba puvatizir danganimín iki a bagh tevíba apíram.
An apaníba an damazimín nguazim giregham.
- ¹⁰ Spenín kantrin atrivíba ko arighatizíbar atrivíba, me bizir aghuíba a daníngam.
Egh uaghan, Seban kantri ko, Arabian kantrin atrivíba, me a bagh takísba inígh ízam.
- ¹¹ Atrivíba bar ízi a bagh tevíba apíram.
Eghti kantríba bar, dar gumazamíziba an íngangaríbar amúam.
- ¹² Guizbangíra, an onganarazíbagh amir gumazamízíbar dímdiaba baragha men akurvasi.
Gumazir onganarazíbagh amua akurvasíba men puvatízíba, a uabí men akurvasi.
- ¹³ Gumazamízir onganarazíbagh amua gavavíba puvatízíba, a men apangkufi.
Gumazir bizíba puvatízíba a ua me ísi.
- ¹⁴ Gumazamízir arazir kurabagh amíba, me gasíghasígh me abínsi damuti, a men akuragh ua me iníam.
An ífongíam bar men ekevezi, an arazir kabar me gami.
- ¹⁵ Atrivimín íkírímím a ruaragham.
Eghti Arabian kantrin gumazíba gol a daníngam.
Gumazamízíba a bagh God ko míkímíti, God zurara deravíra a damu an akurvaghám.
- ¹⁶ Dagher avíríba Lebanonín kantrin otíví moghín, gumazamízíbar azeníbar otív.
Eghti gumazamízíba bar avírasemegh nguíbabar íki, egh grazíbar mín danganíba bar dar íki.
- ¹⁷ Gumazamízíba, atrivir kamín zíam gínamangan kogham.
Dughíaba bar, aruem tíghar maghín anangtí, gumazamízíba zíar ekíam atríví kam daníngam.
Egh gumazamízíba an zíam fam.
God deragha atrívím gamír arazir kam bagh, me uaghan kamaghíra deragh uarí damusí Godín azangsígham.
- ¹⁸ E Israelían Íkíavíra Ítir Godín zíam fam.

A bar uabíra arazarazir aghuír kabagh amíma da otífí.

- ¹⁹ E zurara an zíar aghuír kam fívíra íkíam.
Bar guízbangíra. An zíar Ekíam nguazir kam bar a gízífagh.

- ²⁰ Kar Jesín otarím Devít, an azangsíza kamaghíra tu.

Akínafarír namba 3

73

(Onger Akaba 73–89)

Gumazir arazir kurabagh amíba, God mízazím me gasám

Asap íghíar kam osírí.

- ¹ God bar guízbangíra Israelían dera.

Egha an damazímín zuezír gumazamízíba, a bar men dera.

- ² Kí guízbangíra arazír kuramín írasa bar gefí.

Nan suemníng matí apíghsíghízí, kí uan níghnízír gavgavím ataghíraghasava amí.

- ³ Gumazír maba uarí fa dagíar avíríba ísí.

Kamaghín amízí, kí gumazír kurar kabar bizíbar gara, nan navím da bagha díkafí.

- ⁴ Men míkárzíba mízazíba puvatízí me dera.

Me gavgavígha míkárzíba deraghvírí íkíá navíba fíkí.

- ⁵ Me gumazír ígharazíba osímítízíba aterí moghín, me osímítízíba aterír puvatí.

Gumazír ígharazíba aterír osímítízír kaba

bar me batívír puvatí.

- ⁶ Kamaghín amízí, me uarí fer arazír kam matí, me deragha uan míkárzíbar kurtí.

Me pura gumazír ígharazíbab sogha me gasíghasísí.

Ezí arazír kam me avara, matí me korotíaba ísa uan míkárzíba ave.

- ⁷ Men níghnízíba ko navíbar aven, arazír kurar avírír me damuasa ífongezíba otívaghírí.

- ⁸ Me díbovír akabar gumazír ígharazíbab gíá uarí fa,

arazír kurabar me damuasa níghnízíbagh amí.

- ⁹ Me mízer otuaríbar Godín uan Nguíbamín ítímín mígeí.

Me uaríra uan zíaba fe, gumazamízíba men gín mangasa me arazír kam bagha bar gavgafí.

- ¹⁰ Me kamaghín damutí, Godín gumazamízíba men akabagh ífuegh,

- nighnizir gavgavim dar ikiam.
- 11 Gumazir kurar kaba ghaze, “E amir biz-
iba God dagh foghan kogham.
Godin Bar Pin Itim,
en arazir e amiba, a tam bativsi
damuva avegham.”
- 12 Gumazir kurar kabar arazim kamakin,
men dabirabim derazi, me bizir
aviriba ikia,
egha ua inivira ikiasa.
- 13 Ki uabi bar deravira uan navir ave-
riam geghuvima, a Godin damazimin
zuezi,
ki arazir kuratabagh amizir puvati.
Nan arazir kam, a ti pura ghuz o?
- 14 O God, ni arueba ko dimagaribar
mizaziba na ganigavira iti.
Ezi osimtizir kaba, mizarazibar fofoz-
iba na ganidi.
- 15 Ki gumazir kurabav gei moghin, nin
gumazamiziba akar otevitam me
mikemeghti,
me okam nighnigham.
Ki kamaghin amizir puvati.
- 16 Ki mighigha osimtizir kabagh nighnigha,
dar mingaribagh foghfoghasa amuava
avenge.
- 17 O God, ki kamaghin amua ghua amiragha
nin Dipenimin aven ghu.
Ki nin Dipenimin aven ikia nan
nighnizim derazi,
ki bizir gumazir kuraba bati-
vamibagh fofosi.
- 18 Guizbangira, tuavir me aruiba ni dagh
ami da bar apighsiki,
egha me gami me ira bar moghira ikufi.
- 19 Me bar moghira ikuvamin arazir kam, a
bar zuamira me batogham.
Eghti me ovengamin arazir kam bar
moghira men ikuvigham.
- 20 O Ekiam, me mati gumazim irebamin
ganizi, an amimzaraghan pura gifa.
A mizarazimin irebam ginighnizima, a
uam an nighnizimin itir puvati.
- 21 Ki faragha bizir kabagh nighnigha nan
navim bar oseme.
Mati, ki bizir kurar mam amezi, nan
navir averiam puvira na gami.
- 22 Nan nighnizim nan otevezi, ki deragha
nin arazibagh fozir puvati.
Ki asizir atiar nighniziba puvatizimin
min, nin damazimin an arazibagh
ami.
- 23 Bar guizbangira, ki ni ko zurara iti,

- ezi ni nan dafarimin suira.
- 24 Ni uan akar aghuimin, tuavir ki daru-
amibar nan akakasi.
Ni gin na inigh mangiti, ki ni ko nin
Nguibamin ikiam.
- 25 O God, tina ua nin Nguibamin iki deragh
nan ganam?
Ni bar uabira, ua gumaziba puvati.
Ki bar ni gifonge.
Ki nguazir kamın ua bizitam gifongezir
puvati.
- 26 Nan nighnizim ko nan mikarzim ua gav-
gaviba puvatighti,
God, ni uabi gavgavim nan navir ave-
riam daning.
Ki ua gumazir igharazitamin ganan
kogham.
Ni bar uabira ki nin ganam.
- 27 Bar guizbangira, gumazamizir akirim
ragha ni gasaraziba,
me bar moghira givagham.
Gumazir faragha nin gin ghua datirighin ni
ataghiziba,
ni me gasighasigham.
- 28 O God, ki nin boroghira itir arazir kam, a
bar dera.
Ekiam, ni Ikiavira Itir God, ni
guizbangira nan divazir gavgavim,
ezi ki nin aven modi.
Bizir ni amiba, ki bar adar gun
mikimam.

74

*Gumazim God ko migei,
eghti a Israelian akurvagham*

Asap onger akar kam osiri.
Me onger akar kam kamaghin a dibori,
Maskil.

- 1 O God, ni manmaghsua akirim ragha e
gasara?
E nin gumazamiziba, ni navim en iku-
vigh en atar kamaghira ikiam, o?
- 2 Ni fomira ua bagha e ginaba, ni e
ginighnigh.
Ni e givezegha givazi, e nin adarazira.
Ni faragha Saionin Mighsiamin ike,
egh ni ua mighsiar kam ginirigh.
- 3 En apaniba nin Dipenim ko an itir biziba
bar dagh asighasiki.
Ni dikavigh izi bizir me fomira
asighasighizir kabar ganigh.
- 4 Nin apaniba nin Dipenim inigha givagha,
paza bizibagh amua dia ghaze, me God
abiragha gifa.
Me nin biziba inigha, uan bizir men aba-
baniba itiba isa
dar danganibagh ariki.

- 5 Me mati gumazim ruarimin temeba okava da aghorogharighizi moghin, me temer nin dipenimin ingariziba, bar ada okava da aghore.
- 6 Temer me fomira digirir aghuibagh amiziba, apaniba hamaba ko sobiabar dav sogha da akari.
- 7 Nin Dipenir ni uabi aven itir kam, me a gasighasigha, a gaborozi a isi.
Me danganir gumazamiziba iki ni ziam famim bar a gasighasiki.
- 8 Me uan navir averiabar aven bar e abinigh guizbangira e gasighasighasa nighnigha, e God ko migeir dipenir en nguazimin itiba, bar dagh aponge.
- 9 E gan fofoghamin arazarazitaba bar itir puvati.
Da bar moghira ghuegha gifa.
Ezi Godin akam inigha izir gumazitam uam e ko itir puvati.
Osimtizir kam givamin dughiam, en tav bar a gifozir puvati.
- 10 O God, dughiba manmagh apaniba ni dipovam?
Me nin ziam akar kurabar a mikimvira ikiam?
- 11 Ni manmaghsua en akurvaghan aghuagha, agharimning girakirangin amadagha puram en gari?
- 12 Bar guizbangira, O God, ni fomirama en atrivimin ikia, dughiar aviribar en akurvazi, e midorozibagh amua uan apaniba abiri.
- 13 Ni uan gavgavimra ongarir ekiam tongiram anebiki.
Egha maburan osirir ongarimin itibar dapaniba abighizi da ariaghire.
- 14 Ni guar bar ekiamin dapanim abighizi, ongarir miriamin itir gumazamiziba aneme.
- 15 Faneba ko daghuriba, ni dipaba dagh atizi da ivemara uaghiri.
Ni faner ekiabagh ami da dati.
- 16 Ni angazangarim ko mitatemin ingari, egha aruem ko iakinimin ingarizi aning pin uan danganimningin iti.
- 17 Nguazim mangi tuiivamin danganiba, ni dar ababaniba arigha gifa.
Azenibar aven, aruem ganamin dughiba ko amozim izamin dughiba, ni da arigha gifa.
- 18 Ikiavira Itir God, ni okinighnighan marki.

- Nin apaniba gumazir onganibar min nighnigha ghaze,
ni mati pura bizim egha ni dipova ni migei.
- 19 Nin gumazamiziba gavgaviba puvati.
Asizir atiam kuarazir muziarim misuegha anemezi moghin, apanir kaba bar moghira me agivan marki.
Kamaghin, ni me isi apanibar dafaribar arighan marki.
E nin gumazamiziba, apaniba mizazim e gasi.
Ezi e nin azai, ni e ginighnigh kamaghira iki.
- 20 En nguazibar danganiba bar, gumazir kuraba dar moga ikia tintinimin midorozibagh ami.
Kamaghin amizi, ni e ko dikirizir akar kam, ni uam a ginighnigh.
- 21 Ni gumazir kuraba ateghti, me gumazir igharaziba dikaragh bar me abinan marki.
Ni biziba otevezir gumazamizibar akurvaghti, me nin ziam fi.
- 22 O God, ni dikavigh izi pamten apanibav kim suam,
iarara osimtizim gami, ki puvati.
Egh gumazir akaba batogha dibovir akabar ni migeiba,
ni me ginighnigh bizitam damu.
- 23 Nin apaniba tiariba akara akar kurabar ni migei.
Me akaba akara pamtem miaviavira iti.
Kamaghin amizi, ni men arazir kurar me amir kabagh nighnighvira iki.

75

God gumazamizir kuraba abinigha, gumazamizir aghuibar akura
Asap onger akar kam osiri.
Gumazir ighiabar faragha zuim a gumazamizibav kimti, me tiarir kamin gin mangi ighiar kam bangam, "Gumazitam gasighasighan marki."

- 1 O God, e zurara ni minaba egha nin ziam fe.
E nin ziar ekiamin gun migia,
bizir igharagha garir ni amibagh eghari.
- 2 God kamaghin migia ghaze,
"Ki kotiamin dughiar mam amisevegha givazima a iti.
Nan kotiam guizbangira zui.
Egha ifarir puvati.

- ³ Nguazir kam, mikimkizim a batoghti,
an itir gumazamiziba akongam.
Nguazim mingar apengan itim,
ki an suiraghti a iki gavgavigham.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)
- ⁴ Ki gumazamizir akaba batogha pura uan
ziaba febav gia ghaze,
'Ia uari fiva akaba batoghan marki.'
Ki gumazamizir kurabav gia ghaze,
'Ia uarira uan gavgavibagh nighnigh
uan ziaba fan marki.
- ⁵ Ia uan gavgavibagh nighnigh da bagh
ifaghan marki.
Egh pamten akabagh iti, dibovir akabar
na mikiman marki.'"
- ⁶ Gumazamizibar araziba tuisighamin gu-
mazitam, an
aruem anadi naghin ko, aruem uaghiri
naghin ko, not ko sautin amadaghan
ikiva otoghan kogham.
Puvatigham.
- ⁷ God uabira en araziba tuisisi.
A gumazamizir maba fa, igharaziba
abiri.
- ⁸ Ikiavira Itir Godin aningagharim kam-
aghin iti.
A kavin mamn suira, ezi wainin igiar
gavgavir ekiam itim a gizifa.
An a ingezi gumazamizir kuraba anepa bar
anegifa.
Arazir kamra, gumazamizir kuraba
Godin kotin otivigh, egh bar geveg-
ham.
- ⁹ Ki uabi zurara Jekopin God bagh ighiaba
bangivira iki an ziam fam.
Egh an akabar gun mikimam.
- ¹⁰ Eghti God gumazamizir kurabar gavgav-
iba bar ada givagham.
Egh an damazimin derazir gumazamiz-
iba, a gavgavim ua me daningam.

76

*God midorozim gamua uan apaniba
abira*

- Asap onger akar kam osiri.
Onger akar kam kar Godin ziam fer onger
akam. Onger akar kam in faragha zuir gu-
mazim, gumazibav gia ghaze, me gitabav
sogh.
- ¹ Judan adarazi bar deravira God gifo.
Israelia an ziar ekiam fe.
- ² An Dipenim Jerusalem in nguibamin iti.
Egha Saionin Mighsiamin ikia kam-
aghira iti.
- ³ A danganir kamin uan apanibar afuziba
ko,

oraba, ko midorozir sababa ko,
midorozir bizir igharaziba sara
apiraghariki.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

- ⁴ God, ni atrivibar ekiam egha ziar ekiam iti.
Nin ziam bar pin ikia, egha mighsiar
ekiabar ziar ekiabagh afira.
Ni mighsiabar uan apanibav sogha
me abiragha uamategha ize.
- ⁵ Ni men midorozir gumazir gavgavibav
sogha men bizir aghuiba bar ada ini.
Ezi midorozir gumazir kaba datirighin
ariaghirezi,
gumazir iki misogh ua men biziba
iniamba puvati.
- ⁶ O Jekopin God, ni men atarigha givazi,
hoziaba ko gumazir hoziabagh apiaz-
iba ariaghiregha nguazim gireghav
iti.
- ⁷ O God, ni men ataran bighangin, tinara nin
damazimin tuivam?
Bar puvati.
Gumazamiziba bar puvira nin
atiati.
- ⁸⁻⁹ Ni uan Nguibamin ikia gumazamiziba isa
uan kotiam gati.
Ni dughir kamin tugha kotiamin gun
me migei.
- Egha ni iza gumazamizir igharaz darazi
paza me gamiba, ni men akurvasi.
Gumazamiziba bar atiatigha mikiman
asa.
Me pura uan akabar kumigha iti.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)
- ¹⁰ Gumaziba naviba men ikufi,
ezi bizir kam gumazir igharazibagh
ami me nin ziam fe.
Gumazir midorozim gamua deragha
ikiavira itiba,
me nin ziam fam.
- ¹¹ Ikiavira Itir God a nin God,
ni a ko Akar Gavgavim akirigh,
egh guizbangira akar dikirizir
kamin gin mangi.
Egh ifaran marki.
- E Ikiavira Itir Godin atiatingam,
kamaghin, gumazamiziba bar a bagh
bizir aghuiba inigh mangi.
- ¹² An atrivir akaba batoziba abiri.
Egha nguazim in atrivibagh ami
me bar an atiati.

77

Gumazim osimtizim itir dughiamin a God ko migei

Asap onger akar kam osiri.

An onger akar kamin faragha zuir gumazim Jedutun ginighnigh a bagha onger akar kam osiri.

¹ Ki osemegha uabin akurvaghasa arava God ko migei.

A na baraghasa ki pamten an dei.

² Osimtiziba na bativir dughiaaba, ki Ekiam buriava an dei.

Ki dimagaribar uan dafariba favira ikia a ko migia,

navir amirizim inizir puvati.

³ Ki God ginighnigha nan navim arai.

Ki God ginighnigha nan navim bar na basemezi

damaziba nan siri.

(Ighiam gamua an suiam

atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

⁴ God na gamima ki dimagaribar akuir puvati.

Nan navim bar na basemezi ki mikiman asa.

⁵ Ki dughiar fomira ghueziba ko, azenir fomira ghuezibagh nighnisi.

⁶ Ki dimagaribar uan onger akar kam ginighnisi.

Ki nighnigha ikia, egha uabira uabin azanglisi:

⁷ "Ekiam zurara akirim ragh na gasam o?

Egh a ua na gifongeghan kogham o?

⁸ An apanguvir arazim nan ikiavira iti, o puvati?

A na ko dikirizir akar kam na ko ikiavira iti, o puvati?

⁹ God en akurvaghasa ua nighnisi o puvati?

An en apanguvir arazim, an adarim ti anepirighama?"

(Ighiam gamua an suiam

atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

¹⁰ Ki nighnzir kam gamua nan navim na baseme.

Ezi ki ghaze,

"Godin Bar Pin Itim, datirighin nan akurvaghan aghua."

¹¹ O Ikiavira Itir God, ki digavir kuram gamir araziba ko,

ingangarir ekiar ni faragha amiziba, ki uamategh dagh nighnigham.

¹² Ki guizbangira digavir kuram gamir araziba ko,

ingangarir ekiar ni faragha amiziba, ki uamategh dagh nighnigham.

¹³ O God, arazir ni amiba, da bar deragha guizbangira zue.

Ezi godin ifavaritamın gavgavim ni gafirazir puvati.

¹⁴ O God, nırara mirakelbagh amua, uan gavgavir ekiam Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bar men aka.

¹⁵ Nin gavgavimra ni uan gumazamizibar akuragha me ini.

Gumazamizir kaba, me Jekop ko Josepin ovavir boriba.

(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

¹⁶ O God, fomira dipaba nin gara nin atiati. Ongarir konimın aven, mikimkiziba tintinibar otifi.

¹⁷ Ezi amozir ekiaba izaghirima, onımariba danganıba bar dar taghtasi,

ezi arariba pamten dagarvasi.

¹⁸ Nin arariba aminir ekiamın tongın dagarvasi.

Ezi onımariba taghtagha bar nguazim gisisi,

ezi nguazim mozorogha sivaghsivasi.

¹⁹ Ni ongarir torimın arua zuima, tuavir aruim, ongarir konimın iti.

Ezi nin diaritam tuavir kamın itima, gumazitam an ganizir puvati.

²⁰ Ni sipsipbar garir gumazimın mın, gumazamizibar faragha ghua me inigha zui.

Egha ingangarim Moses ko Aron ganingizi, aning men faragha ghua men gari.

78

Gumazamiziba God gamizi a bar me baseme

Asap nighnzir aghuim isi gumazamizibar anıngasa onger akar kam osiri.

Me onger akar kam kamagh a dibori, Maskil.

¹ Nan gumazamiziba, ki ian sure damuamin migirigiaba ia deragh da baragh.

Nan akamin otivir migirigiaba, ia deragh kuariba arigh da baragh.

² Ki akar isin zuibar bizir mogomemın itibav kimam.

Eghaghanir kaba fomira ikegha iza datirighin otifi.

³ Akar kaba en inazir afeziaba fomira dav mikemegha gifa.

Ezi e bizir kaba baregha dagh fo.

⁴ E akar kaba uan boribar ghuangsigghan kogham.

Borir igiar datirighin otivamiba, e kamagh me geghanam,
Ikiavira Itir God, a gavgavir ekiam iti.

A ingangarir ekiabagh amua, mirakelin arazarazir aviribagh ami.

⁵ God Akar Gavgaviba isa Israelian gumazamizibagh aningi.

Jekopin ovavir boriba akar kabar gin mangasa, a da isa me ganingi.

A fomira en inazir afeziaba kamaghin me mikeme,

“Ia bar deraghvira nan Akar Gavgavibar uan boribar sure damu.”

⁶ Eghti men borir gin otivamiba uaghan dagh fogh,

egh me uaghan uan boribagh eghanam.

⁷ Me kamaghin damuva, nighnizir gavgavim Godin iki,

egh bizir an amiziba gin amangan kogham.

Me bar an Akar Gavgavibar gin mangam.

⁸ Me uan inazir afeziabar arazibar gin mangam marki.

Men inazir afeziaba orazir puvatigha Godin akam batoke.

Egha nighnizir gavgavim an itir puvatigha, an akaba zurara dar gin zuir puvati.

⁹ Fomira Efraimin adarazi piba ko bariba inigha misoghasa zuima, midorozim otozi me are.

¹⁰ Me Godin Akar Dikirizir Gavgavim batuegha, an akamin gin zuir puvati.

God men apangkuvighavira iti.

¹¹ A men damazibar amizir mirakelba ko, bizir an amiziba, me da gin amada.

¹² God en inazir afeziabar damazibar Isipin kantrin aven,

a Soanin nguibamin mirakelbagh ami.

¹³ God ongarim abighizi ongarim vong ko vongin tughav itima,

a Israelian akua an torimra ghua vongin oto.

¹⁴ An aruebar ghuariamin tongin ikia men faragha zui.

Egha dimagaribar avimin angazan-garimin aven ikia men faragha zui.

¹⁵ A gumazamiziba puvatizir danganimin dagiaba abizi, dipar nguazimin aven mar itiba otifi.

Egha dipam uan gumazamizibagh anidima me da api.

¹⁶ A dipabagh amizi, da dagiamin azenan otiva,

fanemin min ivemara ghuaghiri.

¹⁷ A kamaghin amima, me gumazamiziba puvatizir danganimin ikia, akaba batoghavira ikia, Godin Bar Pin Itimin damazimin arazir kurabagh amuavira iti.

¹⁸ Me God isi ingangarim datigh an gan foghasa,
egha dagher me bar ifongezir kam bagha bar puvira an diava arai.

¹⁹ Me God dipova ghaze,
“Gumazamiziba puvatizir danganir kam, God ti dagher aviriba e daningam, o?”

²⁰ A guizbangira faragha dagiam misoghezi dipam azenan otogha afora uaghiri.

Ezi a datirighin bret ko asizim e daningam, o?”

²¹ Ikiavira Itir God kamaghin me baregha an adarim bar ekevezi,

an avim Jekopin adarazi bagha anemadazi a izaghiri.

²² Me kamaghin nighnizi puvati:

A uan gavgavimin men akuraghti me deragh ikiam.

Egha me nighnizir gavgavim an itir puvati.

²³ An nighnizim men ikiavira itima, a pin overiam mikemezi a kuiaghiri.

²⁴ Egha a uan Nguibamin manan daghem isa gumazamizibagh anidi.

Gumazamiziba damasa, a me bagh manan daghem * anemadazi a iri.

²⁵ Enselba apir dagheba, God dar aviriba isa me ganingizi,

me da amegha bar izefe.

²⁶ God uan gavgavimin, aruem anadi naghin ko sautin amadaghan izir aminim amadazi

a ivai.

²⁷ A nguazir minemniaba ko, ongarir gigimin min,

kuarazir aviriba amangizi da izaghiri.

²⁸ God kuarazir kaba amangizi da danganir me itimin,

bar men purirpenibar miriagara iri.

²⁹ Dagher gumazamizir kaba iniasa ifongeziba, God da me ganingi.

Ezi me da apa ghua bar izefe.

³⁰⁻³¹ Me apima dagheba men akatoribar ikiavira itima,

God men atara

Israelian gumazir igiar gavgavibav soghezi me ariaghire.

³² God bizir kabagh ami, ezi me arazir kurabagh amua ghuavira iti.

A mirakelbagh ami, ezi me nighnizir gavgavim an itir puvati.

78:12: Ua Me Ini 7:8–12:32

78:13: Ua Me Ini 14:21-22

78:14: Ua Me Ini 13:21-22

78:15: Ua Me Ini 17:1-7;

Diboboniba 20:2-13

78:18: Ua Me Ini 16:2-15; Diboboniba 11:4-23; 11:31-35

78:24: Jon 6:31

* 78:24: Mana,

a dagher manmagh garim. Ni foghsi, Ua Me Ini 16:31in an gan.

33 A mati gumazim uan akamin aminim giverazi an otoha ghua pura givazi moghin,
A bar zuamira me gasighasighizi me ariaghire.

34 God men marazir soghezi me ariaghirezi, men marazi guizbangira navibagh iragha ua God bagha ize.

35 Me ua nirigha ghaze,
e Godin Bar Pin Itimin aven moga egha deragha iti.
Ezi a en akuragha uam e ini.

36 Migirigiar me amir kaba, da bar guizbangira puvati,
me a gifarava a migei.

37 Me an akabar gin zuir puvati,
egha a me ko Dikirizir Akar Gavgavim abiki.

38 Ezi a men apangkuvighavira ikia,
men arazir kuraba gin amadagha,
me gasighasizir puvati.
A dughiar aviribar uan adarim aminivagha men akazir puvati.

39 An nighnizim, me gumazibara,
men ikirimirim dughiar ruarimin itir puvati.
Men ikirimirim mati,
aminim dughiar bar otevimra varagha ghugha gifa.

40 Me gumazamiziba puvatizir danganimin,
dughiar aviribar an akam batosi.
Me dughiar aviribar a gami an navim oseme.

41 Me zurara Godin gavgavim gifofoghasa, a gavgavis ti o puvati?
Egha arazir kabagh amua,
Israelian Godin Bar Zuezim gamizi,
an navim bar osemegha men atari.

42 God men akuragha men apanibar da fariba da ua me inizir gavgavir kam,
me a ginighnizir puvati.

43 A mirakelin arazir kaba,
Isipin kantrin aven, Soanin nguibamin dagh ami da otifi.

44 A Isipian fanebagh amizi ghuzim dar otozi,
gumazamiziba damamin dipaba puvati.

45 A bereziz aviriba ko, mitivir aviriba me bagha da amangizi,
bereziba me givima, mitiviba men azenibagh asighasiki.

46 An apiziba ko, odeziba amangizi,
da iza men azenibar aghuir dagheba ko zuravariba bar ada ame.

47 An amozir ofizir dagiabar min gariba amangizi,
da men wainin ikarizibagh ira bar dagh asighasiki.
An ais gamizi
a men fighin temebagh ira bar dagh asighasiki.

48 An asin amozir ofizir ekiaba amangizi da iza,
men bulmakaubagh asighasiki.
An onimaribagh amizi,
da asizir igharazibagh asighasiki.

49 An adarir bar ekiam men ikia men aningaghegha,
bar moghira me gasighasighasa enselin aviriba amangi.
Ezi me iza me gasighasigha osimtizir bar ekiam me ganingi.

50 A men atara me ataghizi me itir puvati.
An arimariar ekiam me ganingizi me aria bar ariaghire.

51 Isipian adarazir otarir ivariaba, a vaghvaga bar me misoghezi me ariaghire.

52 A sipsipbagh eghuvir gumazimin min,
uan gumazamizibar faragha ghua,
men akua gumazamiziba puvatizir danganimin ghu.

53 A me ko zuima me atiatir puvatigha deraghavira ghuava otifi.
Ezi men apaniba, ongarim bar moghira me avara.

54 A me inigha ghua uan nguazir a ua bagha inabazimra me ati.
Nguazir mighsiar kam, a uan gavgavimin a ini.

55 Israelia izezi, a ikizir igharazibar gumazamiziba batuegha, nguazir kaba abigha
da isa Israelian anababagh aningi.
Ezi me pura, men dipeniba inigha deragha dagh apiaghav iti.

56 Me Godin gavgavim gifofoghasa, a gavgavis, ti puvati?
Egha me Godin Bar Pin Itimin akaba batogha ghaze, a gavgaviba puvati.
Egha an Akar Gavgavibar gin zuir puvati.

57 Men inazir afeziaba faragha amizi moghin, me an akaba batogha nighnizir gavgavim dar itir puvati.
Me mati barir pim ikirazi, gumazim asi bariba ikizirigha zui.

58 Me mighsiabar ghua asebar ofa gamir dakoziabar ingarizi, God puvira men atari.

78:35: Ua Me Ini 15:13; Godin Araziba 7:8; Aisaia 41:14; 63:9 78:37: Aposel 8:21 78:39: Onger Akaba 103:14-16;
Jon 3:6-8; Jems 4:14 78:44: Ua Me Ini 7:17-21 78:45: Ua Me Ini 8:1-6; 8:20-24 78:46: Ua Me Ini 10:12-15
78:47: Ua Me Ini 9:22-25 78:51: Ua Me Ini 12:29 78:52: Ua Me Ini 13:17-22 78:53: Ua Me Ini 14:26-28
78:54: Ua Me Ini 15:17; Josua 3:14-17 78:55: Josua 11:16-23 78:56: Gumazir Dapaniba 2:11-15

79

Me marvir guabar ingarizi, Godin navim me bagha bar ikufi.
 59 God bizir kabar gara adarir ekiam ikia, egha bar Israelian aghua.
 60 A Dipenir Silon nguibamin itimin ikia, e ko iti.
 A datirighin Purirpenir kam ataki.
 61 An apanibar amamangatizi me an Akar Dikirizir Gavgavim itir Boksiam inigha ghu.
 Boksia kamin me an gavgavir ekiam ko, an guamin angazangarir ekiamin gari.
 62 A uan gumazamizibar atara, me ataghizi men apaniba me misoghezi me ariaghire.
 63 Men otarir igiaba midorozimin aven bar ariaghirezima, men amizir igiaba ikiamin gumaziba puvati.
 64 Apaniba men ofa gamir gumazibav sozi me ariaghirima, men amuiba men apanguva men azian iburaghuburaki.
 65 Ekiam akuavia osegha, mati gumazir igiam wainin dipam amegha gavgavigha tintinibar dia migei.
 66 A uan apanibav sogha me abinigha men agintighizi me ghuegha, aghumsizir dafam isa kamaghira iti.
 67 A Josepin adarazir ovavir boribar aghua. A Efraimin anabamin adarazi amisevezir puvati.
 68 A Saionin Mighsiar a ifongegha uabi itim ko Judan anabam, a ua bagha a ginaba.
 69 A Saionin Mighsiar kamin uan Dipenimin ingarizi, a gavgavigha overiamin min pin iti.
 A mati nguazir a ingarizir kamin min anetizi, a gavgavigha ikia mamaghira iti.
 70 Godin ingangarir gumazim Devit, uan sipsipbar gara itima, God a inigha uan gumazamizibar ganasa anemisefe.
 71 A sipsipbar garir ingangarim an anogoregha, Israelian atrivimin ikiasa anemisefe. A Godin gumazamiziba me geghuv deragh men ganam.
 72 Devit uan navir aghuimin gin ghua deragha men gari.
 Egha uan fofozir aghuimin men faragha ghua bizibagh ami.

Israelia uarir akurvaghasa God ko migei
 Asap onger akar kam osiri.

1 O God, Kantrin Igharazibar Gumazamiziba nin nguazimin ize.
 Egha Dipenir ni ua bagha inabagha itim gamizi, a bar moghira nin damazimin mizegha ikufi.
 Egha me Jerusalem bar a gasighasiki.
 2 Me nin gumazamizibav soghezi me ariaghirezi, me nin ingangarir gumazir kabar kuaba isa kuaraziba ko asizir atibabar daghebar min dagh aningizi, da da ame.
 3 Me nin gumazamizibav soghezi me ariaghirezi, men ghuziba dipamin min Jerusalem in nguibar averiam bar a gimiri.
 Ezi gumazir men kuabar suigh me mozibar arighamitam ua itir puvati.
 4 Gumazamizir en boroghira itiba e dipova, en ingaravaka, akar kurabar e migei.
 5 O Ikiavira Itir God, ni en ataravira iti o? Ni dughiar ruarimin en atar iki kamaghira ikiam o?
 Ni navim en ikuvigh, nin aningagharim avimin min isi kamaghira ikiam o?
 6 Ni kantrin ni gifozir puvatigha ni ko migeir puvatiziba, ni men atarti deragham.
 7 Me kamaghin amua, Jekopin ovavir boriba bar me misuagharigha, men nguazim bar a gasighasiki.
 8 Ni en inazir afeziaba amizir arazir kurabagh nighnighiva, paziva e damuan marki.
 En nighnizir gavgaviba datirighin bar iraghuegha gifa.
 Kamaghin, ni zuamira en apangufigh.
 9 O God, ni Godin En Akurvazim. Ni uan ziar ekiam bagh nighnigh en akuragh uam e inigh, en arazir kuraba gin amadagh.
 10 O God, Kantrin Igharazibar Gumazamiziba manmaghsu kamagh e mikimam, "Ian God mana?"
 Ni uan gumazamizibar ghuziba ikarvagh, Kantrin Igharazibar Gumazamiziba mizazim me gasiti e ganika.

- 11 Ni kalabusin itir gumazamizibar ararem baragh.
Ni uan gavgavir ekiamin, gumazir apaniba misueghti aremeghasava amiba,
uam men akuragh.
- 12 O Ekiam, apanir kaba akar kurabar ni mikeme.
Kamaghin, ni men arazir kurar kaba ikaragh bar moghira me agifa.
- 13 Nin gumazamizir nin sipsipbar min itiba, zurazurara ni minamam.
En ovavir borir gin otivamiba,
me uaghan nin ziam fi kamaghira ikiam.

80

Israelia ua tugh gavgavighasa, God ko migei

Asap onger akar kam osiri.
Gumazir ighlabar faragha zuim, a gumazamizibav kimti, me tiarir kamin gin mangi ighiar kam damuam, "Akar Dikirizir Gavvimin akimarir aghuim."

- 1 O Israelia geghuvir gumazim, ni deravira e barakigh.
Ni sipsipbar min Josepin ovavir boribagh eghuva, deragha men gari.
Ni uan atrivir dabirabim gaperaghav ikia, enselin bar gavgavibar pin iti.
Ni uan angazangarim e gisiragh.
- 2 Ni Efraim ko, Benjamin ko, Manase, men anababar ovavir boriba, ni uabi men akagh.
Ni uan gavgavim akagh izi en akuragh.
- 3 O God, ni uamateg e inigh iziti e ua dikavigh tuivigh, fomira ikezi moghin ua ikiam.
Ni uan angazangarim e gisiragh,
en apangkuvigh en akuraghti,
e ovengan kogham.
- 4 O God, ni Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim.
Ni dughiar bar ruarimin uan gumazamizibar atara,
me ni ko migeir migirigiaba ni da barazir puvati.
- 5 Ni e gamizi, e bretin min uan temeriba apava,
kavin temerir izivirizim, dipamin min uarir guri.
- 6 Ni gumazir en boroghin itibar arirazi, me iza en nguazim iniasa uariv sosi.
En apaniba e dipovava en ingaravati.
- 7 O Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ni uamateg e inigh iziti,

- e ua dikavigh tuivigh, fomira ikezi moghin ua ikiam.
- Ni uan angazangarim e gisiragh,
en apangkuvigh en akuraghti e oven-gan kogham.
- 8 Ni uan gumazamiziba wainin ikarizimin min Isipin me asigha me inigha ize.
Ni Kantrin Igharazibar Gumazamiziba batuegha,
men nguazibar uan gumazamiziba, wainin ikarizimin min me arke.
- 9 Ni wainin ikarizir kam bagha nguazim azenegha anekara.
Ezi an aghua an biba bar nguazim giraghuzi,
an aghua ghua bar uabi aroke.
- 10 Wainin ikarizir kam aghua, ekiva an dughuazim mighsiaba bar ada aghuazi,
an aghariba sidan temer ekiaba bar ada avara.
- 11 An aghariba aghua ghua Mediterenianin Ongarir Ekiamin tugh,
iza Yufretisin Fanemin tu.
- 12 Ni datirighin manmagsua wainin azenim avinizir divazim bar anekaraghariki?
Gumazamiziba datirighin tuavimin daru, an oviziba okimam.
- 13 Dar atiaba a dikabinti,
asizir atiaba anemam.
- 14 O Godin Gavgaviba Bar Itim, ni uam e ginighnigh,
uan Nguibamin pin iki vanginan wainin ikarizir kam deraghvira an gan.
- 15 Ni uabi uan agharir guvimin wainin ikarizir kam akara.
Ni wainin biar igiam akarazi an aghua gavgavigha gifa.
- 16 En apaniba anetugha a isa avim mikinigha gifa.
Ni uaghan me atugh me gasighasighti deragham.
- 17 Nin gumazamizir ni ua bagha inabaziba, ni me gamizi me ekevegga bar gavgafi.
Ni men akuragh deragh men gan.
- 18 Ni kamagh damighti e uam akirim ragh ni gasan kogham.
Ni en akuraghti e angamira deravira iki nin ziam fam.
- 19 O God, ni Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim,
ni uamateg e inigh iziti,
e ua dikavigh tuivigh fomira ikezi moghin ua ikiam.

Ni en boroghin ikiti, nin angazangarim e gisiraghti, ni deragh e damu.
Egh en apanguvigh en akuraghti e ovengan kogham.

81

Dughiar ekiabar ighiaba

Asap ighiar kam osiri.

Gumazir ighiar kamın faragha zuim, gumazirav kemeghti me Gatın nguibamin gitabav sogham.

¹ Godin e geghuva deragha en garim, e a bagh pamtem dimıva bar akuegham.
E, ighiaba bangi Jekopin Godın ziam fam.

² Ia faragh gitaba ko ukulelebagh ikararangıva,
tambarınbav soghti dar arareba deravırama otiv.

³ En isar ekiam otivamin dughiamın,
iakınir igiam otoghti ia sighbagh ivi.
Egh iakinim izi pazaghar torımın tughti,
ia ua sighbagh ivi.

⁴ Arazir God ifongezir kam, a Israelia e ganıngi.
Kar bizir Jekopin God damuasa e mikemezıba.

⁵ God Isipia ko misozir dughiam an akar kam, e Josepin ovavir borıba an e ganıngi.
Ki akar otevir kam baragha fozir puvati tına a mıgei.

⁶ Ki orazi a kamaghın mıgia ghaze,
“Ian dipızıbar itir osımtızıba, ki bar da adegha gıfa.

Mıtarir osımtızir ia aterıba,
ki da isa nguazim dafegha gıfa.

⁷ Ia osımtızir bar ekiam ikia nan deir dughiamın,
ki ian akura.

Ki overiamın pın, ararıba dagarvazir naghın uan mogomer danganimın ikia,
ian dımdıam baregha a ikara.

Ki Merıban mozir pamın ikia,
ian nıghnızir gavgavım gıfıfıghasa arazarazir mabagh ami.

(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

⁸ “Nan gumazamızıba, ki Akar Gavgavım ia mıkim ia akırasa.
O Israelia, ia deraghvıra nan akam baragh.

⁹ Ia marvir guabar zıaba fan marki.

Ia kantrin ıgharazıbar asebar zıaba fan marki.

¹⁰ Ki İkiavıra İtir God, ian God.

Ki İspın ia inıgha azenan ize.
Ia nıghnızir gavgavım na ikıti, ki bar deravıra ia damuam.

Mati kuarazir nguzim akam akarıgha itıma, an amebam bizıba atera iza an akam mıkıri.

¹¹ “Nan gumazamızıba, me nan akaba baraghan aghua.

Bar guızbangıra, Israelia uari abınıgha nan apengan itir puvati.

¹² Kamaghın, ki me ataghızı me uan navıbar kumıgha uari uan arazir kurabar gın ghua,
uan ifongıabar bizıbagh ami.

¹³ Ki kamaghsua, nan gumazamızıba Israelia nan akaba baragh nan arazıbar gın mangam.

¹⁴ “Me kamaghın damuti, ki zuamıra uan gavgavir ekiamın men apanıbar suegham.

Ki men apanıba bar me abınıgham.

¹⁵ Nan aghuazir gumazamızıba, me atıtır ekiam sara na bagha izi.

Eghti ki men apanımın iki mamaghıra ikiam.

¹⁶ Eghti ia, ki dagher bar aghuıba ko, ruarımın itir hanıba ia danıngtı, ia damı bar izevegham.”

82

God an atrıvir ekiam

Asap ighiar kam osiri.

¹ Dughiar mamın aseba Godın Nguibamin uari akuvazi,

God uan dabırabır danganim gaperagha
men faragha ghua, akam me gasa kamaghın me mıgei.

² A ghaze,

“Ia paıza kotıaba tuisıgha,
gumazir arazir kurabagh amıba bar me gıfıngıe.

(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

³ Ia deragh gumazamızir uarıra uarır akurvaghan koghamıba ko, borır afezıaba arıaghvırezıbar akurvagha.

Ia gumazamızir osımtızıba aterıba ko, onganarazıbagh amır gumazamızıba, deragh me damu.

⁴ Gumazamızir gavgavıba puvatızıba ko, onganarazıbagh amıba,

ia gumazir kurabar dafariba da ua me inigh.

⁵ “Me nighnizir aghuitam men itir puvatizi, me bizitam gifozir puvati.

Me mitatemin nguazir kam garua, arazir aghuitam gumazamizibar akurvaghasa a gamir puvati.

⁶ “Ki Godin Bar Pin Itim kamaghin migia ghaze,

Ia aser muziarir kaba, ia bar nan boriba.

⁷ Ia gumaziba ariaghiri moghin uaghan arimighiregham.

Ia atrivir igharaziba iri moghin uaghan iregham.”

⁸ O God, ni dikavigh izi nguazimin gumazamiziba bar me gatavagh men araziba tuisigh.

Nguazimin itir gumazamiziba bar nin gumazamiziba.

83

God Israelian apaniba bar me agivasa, gumazim God ko migei

Godin ziam fer ighiam, Asap an osiri.

¹ O God, ni akam dukuagh pura ganan marki.

Ni pura uabin asugh nimira ikian marki.

² Ni gan, nin apaniba me midoroziba fori da otifi.

Ezi gumazir nin aghuaziba nin akaba batosi.

³ Me nin gumazamiziba paza me damuasa muegha me bagha gara iti.

Gumazamizir nin apengan iti ni eghevur kaba,

gumazir kurar kaba me gasighasighasa.

⁴ Me ghaze,

“Ia izi e Israelin kantri bar a gasighasighti, a ziaba puvatighti, me uam a ginighnighan kogham.”

⁵ Kantrin kaba Israel abinasa uari kuvagha,

nighnizir vamiram amigha akam misoke.

⁶⁻⁷ Ikizir kabanang: Idomia, Ismaelia, Moapia, Hakria, ko

Gebalia, Amonia, Amalekia, Filistia, ko Tairin nguibamin gumazamiziba.

⁸ Asirian kantri uaghan men aven ghugha Moapia ko, Amonian akura.

Me Lotin ovavir borir bar gavgaviba.

(Ighiam gamua an suiam atugha avughsegha ua ighiam gami.)

⁹ O God, ni faragha Midiania gamizi moghin ni me damigh.

Ni kamaghira Kisonin Fanemin Sisera ko, Jabin aning gasighasiki.

¹⁰ Ni dughiar kamin Endorin nguibamin aning gasighasighizi, aningin kuamning ikia kuri.

¹¹ Ni faragha Orep ko, Sep gamizi moghin, ni men midorozir gumazir dapanibar amigh.

Men gumazir dapaniba, ni faragha Seba ko, Salmuna gamizi moghin me damigh.

¹² Gumazir kaba bar ghaze, “E Godin nguazir bar aghuir kam inigh an afeziam ikegham.”

¹³ O God, ni uan aminir gavgavimin me giveraghti,

me minezibar min mighi tintinibar mangegh givagham.

Ni me giveraghti, mati aminim raizin misevibagh iverazi, da migha ghuezi moghin, me mighi mangegh.

¹⁴ Avim ruariba ko mighsiabar isia akara zui moghin, ni men agintighti me aregh.

¹⁵ Kamaghira, ni amozir ekiam amadaghti a izi men agiraghti me aregh.

Ni aminir ekiam amadaghti, a iziti me atiating.

¹⁶ O Ikiavira Itir God,

Ni me damighti me okam nighnigh bar aghumsigh, ni baghvira ikiam.

¹⁷ Nan ifongiam, ni me abiraghti me bar atingigh aghumsigh kamaghira iki.

Ni aghumsizim me danigh, me misueghti me arimighiregh.

¹⁸ Ni kamagh damighti me guizbangira ganigh fogh suam,

“Ni bar uabira nin ziam, Ikiavira Itir God.

Nirara Godin Bar Pin Itim,

egha nguazir oteviba bar dagh ativagha dar gari.”

84

Gumazim Godin Dipenim bar a gifonge

Kar Koran adarazir onger akam.

Gumazir onger akar kamin faragha zuim gumazibav kemezi, me Getin nguibamin ingarizir gita inigha a gikararai.

¹ O Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim.

- Nin dipenim a bar moghira dera.
- ² Nan navir averiamin, ki nin dipenimin, dughiabar zurara gumaziba uari akuvi naghin aven ikiasa.
Nan ifongiam kamakin, ki bar nin Dipenim gifonge.
Ni Godin angamira itim.
Ki uan mikarzim ko nighnizim sara, ni bagh bar akuegh, ighiabar amuam.
- ³ O Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim.
Ni nan God ko nan atrivim.
Kuarazir muziariba nin ofa gamir dakozimin boroghira uari bagha mikonibar ingara, ota uan nguzibar gari.
- ⁴ Nin Dipenimin aven itir darasi, men naviba deragha bar akonge, me zurara nin ziam fava ighiaba bati.
(Ighiam gamua an suiam atugha avughsegha ua ighiam gami.)
- ⁵ Gumazamizir nin gavgavim iniasava amiba,
ni bagha Saionin Mighsiamin mangasa ifongeziba,
me bar akongegh.
- ⁶ Me dipar atuir dipaba puvatizibar zui.
Danganir kamin ziam Temeriba Itir Danganir Zarim.
Me mozir dipaba danganir kamin dagh amizi da otifi.
Mizarazibar amoziba izima mozir dipar kaba izefi.
- ⁷ Me tuavimin ghua nin gavgavim isa ghuavira ikia gavgafi.
Me mangi Saionin Mighsiamin otivigh Godin ganti a ikiam.
Godin kam, a godba bar dar pin iti.
- ⁸ O Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ni Jekopin God.
Ni nan azangsizim barakigh.
(Ighiam gamua an suiam atugha avughsegha ua ighiam gami.)
- ⁹ O God, ni en atrivimin gan deragh a damu.
A uabi oramin min e moga deravira e geghufi.
Ni uabi ua bagha a ginabazi, an atrivimin iti.
Ni deraviram a damu.
- ¹⁰ Ki aruer vamiran nin dipenimin gumaziba uari akuvi naghin iti, a bar dera.
Aruer kam, a 1,000plan aruer ki nguibar igharazimin itibagh afira.

- Ki uan Godin Dipenimin tiar akamin tughiv ikiasa bar akonge.
Ki gumazir kurabar dipenibar ikian aghua.
- ¹¹ Ikiavira Itir Godin Gavgavim, an aruemin min tuavim en akakagha, oramin min e modi.
A en apanguva eggha ziar ekiam e ganidi.
A gumazir an damazimin deraziba, a uan bizir aghuiba men anogorozir puvati.
- ¹² O Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, gumazamizir nighnizir gavgavim nin itiba,
me zurara bar akuegham.

85

- Gumazim God, an adarazigh eghuvasa a me bagha God ko migei*
Kar Koran anabam, men ighiam.
A gumazir onger akabar faragha zuim ginighnigha an osiri.
- ¹ O Ikiavira Itir God, ni deragha uan nguazim gamigha,
Jekopin ovavir boriba ua men inizi me deragha,
faragha ikezi moghin iti.
- ² Ni uan gumazamizibar arazir kurar me amiziba, ni da gin amada.
Ni men arazir kuraba batoghezi da ua itir puvati.
(Ighiam gamua an suiam atugha avughsegha ua ighiam gami.)
- ³ Ni faragha men atara men aningazi.
Ni arazir kam, datirighin uam a gamir puvati.
- ⁴ O God, ni en Akurvazir Gumazim.
E nin azangsisi, ni en ataran marki, ni uam e inigh ua bagh izi.
- ⁵ Manmaghin ami, ni en atar kamaghira ikiti,
nin adarim givaghan kogham o?
- ⁶ Ni ua ikirimirir e itir kam damighti a igiamin otogh,
gavgavim e daningti e tuivigh gavgavigham.
Eghti e nin gumazamiziba, ni bagh bar akuegh nin ziam fam.
- ⁷ O Ikiavira Itir God, ni zurara bar en apanguvir arazir kam en akagh,
en akuragh uam e inighti e deragh ikiam.
- ⁸ Ki uan kuarim atigh Ikiavira Itir Godin Gavgavim Itim, an akam baragham.

- E an gumazamiziba arazir kurar e amibar gin mangan kogh, uan navir averiabar aven a baghvira ikiti, a mikimti e navir amirizim ikiam.
- ⁹ Bar guizbangira, an akurvazim, an gumazamizir an ziam fava an atiatia an apengan itiba, bar men boroghira iti. An angazangarim e gisiragha en akura, a uabi e ko en nguazir kamin iki mamaghira ikiam.
- ¹⁰ Dughiar kamin, gumazamiziba uarir apangkuvigh, guizin arazir aghuubar zurara uarir amuam.
Me Godin damazimin deragh iki, navir amirizimin iki, deragh uari ko dapi-agh ikiam.
- ¹¹ Gumazamiziba nguazimin iki, bar guizbangira Ikiavira Itir Godin gin mangi
nighnizir gavgavim an ikivira ikiam,
eghti Godin uan Nguibamin Itim
me damighti me an damazimin
zuegham.
- ¹² Guizbangira, Ikiavira Itir God en akuragh bizir aghuiba isi e daningam.
Eghti nguazir en azeniba itiba, dagher bar aviriba dar aghungam.
- ¹³ Ikiavira Itir God, gumazamizibar amighti, me arazir an damazimin derazimin gin mangam.
Eghti arazir kamra, God ua izamin tu-avim atigham.

86

*Gumazim God ko mikimti God an akur-
vaghham*

Devit God ko migeir migirigiba osiri.

- ¹ O Ikiavira Itir God, ki uabira uabin akur-
vaghamin gavgaviba puvati.
Kamaghin, ni na baragh.
- ² Ki nin ingangarir gumazim, ki nighnizir
gavgavim nin ikia, nin gin zui.
Kamaghin amizi, ni ua nan akuragh na
inighti, ki ovengan kogham.
- ³ O Ekiam, Ki dimagariba ko aruebar nin dei,
kamaghin, ni nan apangkufigh.
- ⁴ Ekiam, ki nin ingangarir gumazim.
Ki uan navir averiamin aven ni
baghvira iti.
Kamaghin, ni na damighti nan navim
bar akongegh.
- ⁵ O Ekiam, ni bar dera,
egha gumazibar arazir kuraba gin
amadi.
Egha ni ko migeir gumazamiziba,

ni apangkuvir ekiam men ikia, men
azangsziziba barasi.

- ⁶ O Ikiavira Itir God, ni nan azangszim der-
agh a baregh
nan akuragh.
- ⁷ Ki fo, ni na baregh nan akurvaghham.
Kamaghin, ki osimtizim itir dughiam, ki
uabin akurvaghaha nin dei.
- ⁸ O Ekiam, ni iti moghin ua godin tam itir
puvati.
Tav ni ingari moghin ingari puvati.
- ⁹ O Ekiam, ikizibar gumazamizir ni ingariz-
iba bar izi,
nin ziar ekiam bagh teviba apirigh, nin
ziam fam.
- ¹⁰ Ni bar uabira mirakelin bar aghuibagh
ami,
Ni uabira God.
- ¹¹ Ikiavira Itir God, arazir ki gin mangasa ni
ifongeziba,
ni deravira dar nan sure damigh.
Eghti ki darara nighnigh,
zurara dar gin mangi nin ziam fam.
- ¹² O Ekiam, nan God, ki uan navimin aven ni
minabiva,
nin ziar ekiam zurarama a fasa.
- ¹³ Ni zurara bar nan apangkufi.
Kamaghin, ni ua na inizi, ki Gumaza-
mizir Oveaghuezibar Nguibamin
ghuzir puvati.
- ¹⁴ O God, akaba batozir gumazir maba
datirighin iza na ko misoghaha.
Gumazir kurar kaba nin akabar gin
zuir puvatigha,
uari akuvagha na misueghti ki are-
meghaha.
- ¹⁵ O Ekiam, apangkuvir arazim ko,
akurvazir arazim bar ni gizivazi ni
zuamirama atarir puvati.
Ni bar en apangkuvigha, deravira uan
akamin gin ghua egha nighnizim gi-
raghirazir puvati.
- ¹⁶ Ni uamategh na bagh izi egh nan
apangkufigh.
Ki nin ingangarir gumazim, nan ame-
bam uaghan nin ingangarir amizim,
a na bate.
Kamaghin, ni nan akuragh gav-
gavim na daning.
- ¹⁷ O Ikiavira Itir God, Ni bizitam damighti
an otogh, nan akaghti ki fogh suam,
ni bar na gifonge.
Eghti nan apaniba uaghan ganigh
foghham, ni nan akuragha gavgavim
na ganinghi.

Kamaghin, me uan arazir kurar me amizir
kam ginighnigh,
bar aghumsigham.

87

Me Jerusalem bagha bar akonge

Kar Koran ovavir boribar ighiam.

Godin ziam fer ighiam.

¹ Ikiavira Itir God, uan Nguibam, uan
mighsiamin an ingari.

Kar Saionin Mighsiam.

² Israelin nguazimin itir nguibaba bar,
dar tongin, Ikiavira Itir God,
Jerusalemra bar a gifonge.

³ Ia Godin Nguibamin aven itir gumazamiz-
iba, ia deragh oragh,
God ghaze, ni nguibar bar aghuim.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

⁴ God ghaze, "Ki gumazamizir nan akam
baragha an gin zuiba mengamin
dughiamin,

ki uaghan Isipin kantrin gumazamiziba
ko, Babilonin kantrin gumaza-
miziba ko, Filistian ikizim ko,
Tairin nguibamin gumazamiziba ko,
Itiopian kantrin gumazamiziba, ki
uaghan bar me mengam.

Me uaghan Jerusalem in adarasi.

⁵ Ki kamaghin Jerusalem mikimam,
'Kar gumazamiziba bar men nguibam.'

Godin Bar Pin Itim, uabi Jerusalem
asaragh, a damighi
a bar gavgavigham.

⁶ Ikiavira Itir God, uabi Kantrin Igharazibar
Gumazamizibar ziaba osirigh,
men ziaba isi Jerusalem in gumazamiz-
ibar ziaba sara me akuvaghham.

(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

⁷ Jerusalem in itir gumazamiziba bar
akuegh ighiaba bangam.

Me suam,

"O Jerusalem, bizir aghuir e itiba,
ni bar dar mingarim."

88

*Gumazim uabin akurvaghasa God ko
migei*

Kar Koran ovavir boribar ighiam.

Esran ikizimin gumazir mam Heman,
ighiar kam osiri. Gumazir onger akar
kamin faragha zuim me mikemezi, me
"Mahalat Leanotin," tiarimin a bange.

Me onger akar kam kamagh a dibori,
Maskil.

¹ O Ikiavira Itir God, nan God, ni nan
akuragha ua na ini.

Ki uabin akurvaghasa aruebar nin di-
ava,
dimagaribar ni ko migei.

² Ni kuarim atigh nan azangsiziba baragh.
Egh deragh nan ararem baragh nan
akuragh.

³ Osimtizir aviriba na bativima,
ki Gumazamizir Oveaghuezibar
Nguibamin boroghin mangasava
ami.

⁴ Gumazir maba ariaghiregha ghua mozir
konimin mangasava amima,
ki uaghan men aven ikia, me ko zui.

Ki guizbangira gavgaviba nan pu-
vati.

⁵ Ki mati, me na ataghizi ki gumazir
oveaghueziba ko men danganimin
iti.

Ki mati, gumazim me a misoghezi, an
aremegha gumaziba ariaghira itir
danganimin iti.

Ki mati, gumazir ni bar gin
amadagha akurvazi puvatizibar
min iti.

⁶ Ni na isa mozir bar konir kam mikinizi,
ki mozir bar konir kamin danganir bar
mitatangizimin iti.

⁷ Nin aningagharim bar na avara,
mati ongarir ekiam dipirigha na abirazi
ki aven iraghu.

(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

⁸ Ni kamaghin amizi, nan namakaba
ganigha nan atiatigha bar nan
saghon iti.

Bizir kam na ikiagharighizi, ki azenan
izan ibura.

⁹ Osimtizir kam nan iti, ki anetera ghuavti
damaziba nan ikufi.

O Ikiavira Itir God, ki aruebar vagh-
vaghazurara ni ko migei, ni nan
akuragh.

¹⁰ Gumazir oveaghueziba, ni ti me bagha
mirakelbagh ami, o?

Me ti ua dikavruegh nin ziam fam, o?
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

¹¹ Gumazir ovegha mozim gireghav itiba,
me ti nin apangkuvir arazimin uariv
gei, o?

Me ti danganir bar kurar kamin kam-
aghin uariv gia ghaze, God mikemezi
moghira e bagha deragha bizibagh
amua, uan nighnizim gighavkirir pu.
Puvati, me kamaghin migeir pu-
vati.

- 12 Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibar mitater kamin itiba,
ni amir arazir kabar gari, o?
O me danganir bar mitater kurar kamin ikia, nin akurvazir arazimn gari, o?
- 13 O Ikiavira Itir God,
ki mizarazibar uabin akurvaghasa, zurara ni ko migei.
- 14 O Ikiavira Itir God, ni manmaghsua akirim ragha na gasara?
Ni manmaghsua uan guam nan modo?
- 15 Ki uan igiamra ikia mizazir kamra isa iza datirighin atam areme.
Ni mizazir ekiam na gasezi, nan agharapaniba bar nan amira.
- 16 Nin aningagharir ekiam bar na avarazi,
ni na misogha bar na gasighasiki.
- 17 Ni kamaghin na gamizi, osimtiziba arueba ko dimagariba sara bar na ekiaru.
Mati aperiarn otogha ghua nguazir oteviba bar da avara.
- 18 Ni nan roroar aghuiba ko namakabagh amizi, me bar na ataki.
Ki aminirbirimra a ko, ga roroamning gami.

89

- Osimtizir mam Israelin kantrin aven otozi me onger akar kam gami*
Esran ikizimn gumazir mam Etan, an onger akar kam osiri.
Me onger akar kam kamagh a dibori, Maskil.
- 1 O Ikiavira Itir God, ki zurara nin apangkuvimn gun, gumazamizibav kimiva ongam.
Ki uan akamin, pamten gin otivamin boribav kim suam,
God mikemezi moghira, a zurara deraghavira e gami,
egha dughiatamin e ataghirazir puvati.
- 2 Ki fo, nin apangkuvim a ikia mamaghira iti.
Ni zurara deraghavira e gamua dughiatamin e ataghirazir puvatizir arazir kam,
a bar ekeveghe overiamin min gavavigha ikia mamaghira iti.
- 3 Ni kamaghin migia ghaze,
"Ki gumazir mam ginabagha a koma Akar Dikirizir Gavgavim gami.
Ki uan ingangarir gumazim Devit ko, Akar Gavgavim gamigha gifa.
- 4 Ki kamaghin a migia ghaze, 'Nin adarazira zurara atrivibar otivam.

- Nin adarazir aven atrivitam otogh,
iki mamaghira ikiam.'"
(Ighiam gamua an suiam atugha avughsegha ua ighiam gami.)
- 5 Ikiavira Itir God, nin Nguibamin itir enselba ni amir mirakelba bagh, ighiaba bangi nin ziam fam.
Me gara fo, ni zurara deraghavira e gami, egha dughiatamin e ataghirazir puvati,
egh me arazir kam ginighnigh uari akuv nin ziam fam.
- 6 O Ikiavira Itir God, nin Nguibamin aven, tav nin min itir puvati.
Nin nguibamin enseltam ni ko magh ghuzir puvati.
- 7 Nin Nguibamin enselbar gumazir dapaniba, me uari akuva bizibav gia nin atiatia nin apengan iti.
Enselin igharazir ni okarigha itiba, me uaghan atiatia nirarama apengan iti.
- 8 O Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim.
Gumazitam bar gavgavigha nin min itir puvati.
O Ikiavira Itir God, ni zurara deraghavira e gami,
egha dughiatamin e ataghirazir puvati.
- 9 Ni ongarir ekiar gavgavim gativagha an gari.
A pamten dikavima, ni a gami a pura amiragha irighav iti.
- 10 Ni Isip, asizir atiar ekiamin min, an gavgavim abiragha bar a gasighasiki.
Ni uan gavgavir ekiar kamin, uan apaniba bar me abinisi me tintinibar are.
- 11 Overiam ko nguazim, aning nina.
Ni nguazimin ingarizima biziba bar an iti.
- 12 Ni nguazim bar, an notin amadaghan ikegha ghua sautin amadaghan biziba virara dar ingari.
Gumazamiziba nin ziam fe moghin,
Tabor ko Hermonin Mighsiamning,
ni bagha bar akuegha ighiam banga nin ziam fe.
- 13 Ni gavgavir bar ekiam iti.
Ezi nin gavgavir kam a bar ekefe.
- 14 Ni atrivimin ikia uan gumazamizibagh ativagha, men akurvagha deravira men gari.
Nin kotiar araziba da bar dera.
Ni gumazamiziba bar men apangkuvigha, zurara deraghavira me gami,

- egha dughiatamin me ataghirazir pu-
vati.
- 15 O Ikiavira Itir God, gumazamizir ighi-
abagh amua nin ziam feba, me bar
akongegh.
Nin angazangarim me gisirazi moghin,
ni bar me gifuegha men boroghira iti.
- 16 Ni bar deravira me gamima,
me bar akuegha dimagariba ko arue-
bar nin ziam fa ighiabagh ami.
- 17 Nirara, ni gavgavim e ganidi, ezi e ni
bagha bar akonge.
Ni bar deragha e gamua en akurvaz-
ima, e uan apaniba ko misogha me
abiri.
- 18 O Ikiavira Itir God, ni uabi e geghuv
en ganamin gumazim, oramin min e
gangingi.
Ni Israelian Godin Bar Zuezim, ni arazir
aghuimrama amuava, atrivim e
gangingi.
- God Akar Dikirizir Gavgavim Devit koma
a gami*
- 19 Ni fomira irebamin min gari bizimin
aven, uan ingangarir gumazir ni
ifongezibav gia ghaze,
“Ki midorozir gumazir bar aghuir mam
amisevegha gifa.
Ki gumazamizibar tongin anemisevegha,
an atrivimin ikiasa ki atrivir da-
panir asuam a garu.
- 20 Ki uan ingangarir gumazim Devit, an
apigha anemisevegha uan borem a
ginge.
A ian atrivimin ikiam.
- 21 Nan gavgavim zurarama a ko iki, mam-
aghira ikiam.
Nan gavgavim zurara a ko iki gavgav-
ighvira ikiam.
- 22 An apaniba a misogh anebiraghan
kogham.
Gumazir kuraba anebiraghti, a irighan
kogham.
- 23 Ki uabi an apaniba abinigh,
an aghuazibav sueghti, me
arimighiregham.
- 24 Nan apangkuvim a ko ikiti, ki zurara de-
raghvira a damu, egh dughiatamin
aneteghan kogham.
Ki uan gavgavim a danighti a bar gav-
gavigham.
- 25 Ki Mediterenianin Ongarir Ekiamin
miriamin itir nguaziba bar a daning
mangi, Yufretisin Faner dadarimin
tugham.
Eghti an adagh ativagh dar ganam.
- 26 A kamagh na mikim suam, Ni nan God
nan afeziam.
- Ni dagiamin min ikia na moga nan
akurvasi.
- 27 Ki David amisevezi a nan otarir ivariam
iti.
A nguazimin atriviba bar dagh afiragh,
men atrivir dapanimin ikiam.
- 28 Ki zurara an apangkuv an akurvagh ma-
maghira ikiam.
Ki a ko Akar Dikirizir Gavgavim
damighti,
a gavgavigh iki mamaghira ikiam.
- 29 Dughiaabar zurara an ovavir boribar
aven, men gumazitam atrivimin
ikiam.
Atrivir kaba me Israelia gatvagh men
gan
iki mangiti, overiar kam givaghham.
- 30-32 “An ovavir boriba nan akam batuegh,
bizir ki damuasa mikemezibar gin
mangan koghiva,
akirim ragh arazir ki ifongezibagh
asaragh,
nan Akar Gavgavibar gin mangan
koghti,
ki men arazir kurar me amizir kam
ginighnigh,
mizazir kuram me daningam.
- 33 Ki uan ingangarir gumazim Devit bar an
apangkuvigh,
egh deraghvira uan akar dikirizimin
gin mangi zurara deraghvira a damu
egh dughiatamin aneteghan kogham.
- 34 Ki uan Akar Gavgavir a ko dikirizir kam
abighan kogh,
uan akatam uamategh a giraghan
kogham.
- 35 “Ki Godin bar zuegha arazir aghuibara
amin.
Ki uan ziamin akam akira ghaze,
Ki Devit gifaran kogham.
- 36 An ovavir boriba iki mamaghira ikiam.
An adarazi gumazamizibagh ativagh
men ganam,
mati aruem isiragha mamaghira
iti.
- 37 Me iakinimin min isiragh mamaghira iki,
kamagh gumazamizibar akaghham, nan
akam a bar guizbangira.”
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)
- Etan orazi apaniba atrivim misogha
anebirazi, an a bagha azi*
- 38 Ni datirighin uan atrivir ni ua baghavira
inabazim,
ni an atara anetegha akirim ragha a
gasara.

39 Ni a ko dikirizir akar gavgavir kam abigha gifa.

Ni an atrivir dapanir asuam isa nguazimin anekunizi a mize.

40 Ni an nguibar ekiamin divaziba akaraghariki, ezi dipenir ekiaba bar ikufi.

41 Ezi gumazamizir anebigha aruiba an biziba okei.

An boroghin itir gumaziba dibovir akabar a migei.

42 Ni an apanibagh amizi me anebiragha, bar akonge.

43 Ni an midorozir gumazibagh amizi, me misoghamin gavgaviba puvati.

Ezi me a misogha anebira.

44 Ni anebirazi a uam atrivimin itir puvatigha,

ua gumazamizibagh ativagha men garir puvati.

45 Ni a gamizi a zuamira ghuri.

Egha aghumsizir dafam a ganingi.

(Ighiam gamua an suiam

atugha avughsegha ua

ighiam gami.)

Me uarir akurvaghasa God ko migei

46 O Ikiavira Itir God, ni dughiar ruarimin en modogh iki kamaghira ikiam, o?

Nin aningagharim ti avimin min isi kamaghira ikiam, o?

47 O Ikiavira Itir God, ni e ginirigh en ikirimirim otefegh.

Ni en ingarizi e iti, e ua bar moghirama ovegh pura gevegham.

48 Tinara angamira iki kamaghira iki, ovengan kogham?

Tinara uabin gavgavighvira iki,

Gumazamizir Oveaghezibar

Nguibamin mangan kogham?

(Ighiam gamua an suiam

atugha avughsegha ua

ighiam gami.)

49 O Ekiam, ni en apangkuvighvira iti o?

Ni Devit ko dikirizir akar kam, manmaghirama a damuam?

50 O Ekiam, ni na ginirigh, ki nin ingangarir gumazimin iti, gumaziba dibovir akabar na migei.

Gumaziba bar moghira na dipova akar kurabar na migei.

51 O Ikiavira Itir God, ni atrivimin ikiasa na ginabazi,

nan apaniba nan ingarava aka akar kurabar na migei.

52 E zurara Ikiavira Itir Godin ziam fi kamaghira ikiam.

Bar guizbangira.

Akinafarir namba 4

90

(Onger Akaba 90–106)

Godin migirigiaba ko gumazimin migirigiaba

Kar Moses God ko migeir onger akam. Moses a guizbangira God baghavira itir gumazim.

1 O Ekiam, ni bar guizbangira en dipenir, e aven itimin min itima, en inazir afeziaba fomira nin aven ikia iza, datirighin e iti.

2 Ni tighar mighsiaba ko nguazir kam in garam, ni Godin ikia kamaghira iti. Ni uaghan gin iki kamaghira ikiam.

3 Ni nguazimin gumazamizibagh amima, me arimighira ua ghua nguazim gava.

Ni ghaze, "Ia nguazimin gumazamiziba, ia arimighiri ua nguazim gavgagh."

4 Nin nighnizim 1,000plan azeniba, da mati aruer vamira.

Dughiar kam, boghinaron aruemin min zuamira gifa.

Mati dimagarim dughiar otevimin ghua gifa.

5-6 Ni aperiamin min otogha gumaziba inigha zuima, me bar ariaghiregha ireghav iti.

Me irebamin min bar dughiar otevimin iti.

Me mati dadar moniba, aruem anadi me aghua ruari.

Ezi aruem uaghirima me midia uaghiri.

7 Ni adarim en ikia, e gasighasisi.

Ni adarim en iti, ezi e bar nin atiatingi.

8 Ni en arazir kuraba bar adar gari.

En arazir kurar e mogava amiba, ni bar ada isa azenim garigha gifa.

9 Nin adarim, e nguazimin itir ikirimirir kam in dughiam otefe.

Bar guizbangira, e zuamira givagham, mati e ghuariaba sue moghin ami.

10 E 70plan azenibar iti, e gavgavigh 80plan azenibar ikiam.

Azenir e itir kabar dughiaaba,

e zurara ingangarir ekiabagh amua osimtizibarama ateri.

Azenir kaba zuamira geveghti, e uaghan mangedgham.

11 Tinara nin adarir ekiamin gavgavim gifo? Ni atarima gumazamiziba nin atiat, tinara men atiatir kam gifo?

12 Ni deragh en sure damuti, e uan ikirimirim in dughiam gifogham, an otefe.

- E fofozir aghuim ikiva, dughiaaba vagh-
vagh deraghvira bizibar amuam.
- 13 O Ikiavira Itir God, nin aningagharir kam
ti dughiar ruarimin ikivira ikiam, o?
E nin ingangarir gumaziba, ni en
apangkuv.
- 14 Ni zurarama en apangkufi.
Nin apangkuvir kam mizarazibar e
gizivira iki.
E dughiaabar iki zurara onger
akabar amuva, naviba deragh
ikiam.
- 15 Ni faragha azenir aviribar osimtizim e
ganingi.
Ni osimtizir e ganingizir kabar arueba
mengegh, dar mirara datirighin e
damighti e bar akuegham.
- 16 E nin ingangarir gumaziba, ni uan ingan-
garir gavgaviba en akagh.
Ni uaghan en ovavir boriba, ni uan in-
gangarir gavgavir aghuiba men ak-
agh.
- 17 O Ekiam, ni en God, e kamaghin ifonge, ni
en apangkuvigh deraghvira e damu.
Bizir e amiba mar deraghvira otiv.
Ni guizbangira bizir e amiba, ni
gavgavim dar aningighti,
da gavgavigh mamaghira iki.

91

God e geghuvir gumazim

- 1 Gumazim, Godin Bar Pin Itim, deragh an
gansi an a bagh mangti,
God deragh an ganam.
A Godin Gavgaviba Bar Itimin boroghin
ikiti,
God dughuazimin min anevaragham.
- 2 Gumazir kam Ikiavira Godin mikim suam,
"Ni nan divazir gavgavimin min itima,
ki nin aven uabi moga deravira iti.
Ni nan God.
Ki nighnizir gavgavim nirara iti."
- 3 Bar guizbangira, God bar deragh ni geghuv
nin ganti,
Bizir kuratam azuazimin min modogh
iki,
nin suiragh ni gasighasighan
kogham.
Ni an dafarimin aven ikiti,
arimariar kuratam ni inighti,
ni aremeghan kogham.
- 4 A tuarir amebam uan nguziba ave moghin,

uan avizimningin ni avaraghti ni aven
ikiam.

Kamaghira, ni Ikiavira Itir God, an apengan
ikiti
a deravira ni modogh ni geghuv nin
ganam.

A ifarir puvati.

A zurara uan akar a mikemezibar gin
mangi,
nin oramin min iki,
deravira nin ganam.

5 Dimagaribar aruir duar kuraba, ni dar
atiatingan marki.

Ni aruemin, bizir zuamira ni gasighasizi
tamin atiatingan kogham.

6 Ni arimariar ekiar dimangan ni bati-
vamiba,

ko bizir kurar aruemin ni gasighasighamibar
atiatingan kogham.

7 Gumazir 1,000pla nin boroghin
arimighireghti,

10,000pla nin agharir guvimin
arighiregham, eghti ni deraghham.

Bizir kuratam nin boroghin izan
kogham.

8 Ni ganti arazir kurar gumaziba ni gamiba,
God uam ada ikarvagham.

9 Ni bizir kurabar atiatia Ikiavira Itir God
bagha zui.

Godin Bar Pin Itim, a nin divazimin min
ikia,

guizbangira ni geghuva nin gari.

10 Kamaghin, bizir kuratam ni bagh izan
kogham.

Arimariar ekiatam nin dipenimin
boroghin mangan kogham.

11 Ni daruamin dughiaabar,
Ikiavira Itir God, ni bagh uan enselba
Akar Gavgavim me mikimtima,

me deraghvira nin ganam.

12 Egh me uan dafaribar ni fueghti,
ni uan dagarim dagiatamin aneseghan
kogham.

13 Ni laionba ko, kuruziba ko, laionin igiaba
ko,

kuruzir kurar ekiaba dikabinam.

14 God kamaghin migia ghaze,
"Gumazir nan ziam gifogha na gifongegha
nan poroziba,

ki ua me inigh,
deragh me geghuv men ganam.

15 Eghti me na ko mikimti, ki me baragham.

90:17: Aisaia 26:12 91:1: Onger Akaba 31:20; 121:5; Aisaia 25:4; 32:2 91:2: Onger Akaba 14:6; 18:2; 56:4; Jeremaia 16:19 91:3: 1 Atriviba 8:37; Onger Akaba 124:7; Aghuzir Akaba 6:5 91:4: Onger Akaba 36:7; 40:11; 63:7; Aisaia 51:16 91:5: Jop 5:19-23; Onger Akaba 23:4; 27:1 91:6: 2 Atriviba 19:35; Jop 5:22 91:7: Josua 14:10 91:8: Onger Akaba 37:34; 58:10 91:11: Onger Akaba 34:7; Matyu 4:6; Luk 4:10 91:12: Matyu 4:6; Luk 4:11 91:13: Gumazir Dapaniba 14:6; Daniel 6:22; Luk 10:19 91:14: Onger Akaba 9:10; 59:1; 145:20 91:15: 1 Samuel 2:30; Jop 12:4; Jon 12:26

Egh osimtizim me batoghti ki me ko ikiva,
ua me inigh ziar ekiam me daningam.

- ¹⁶ Egh ki men ikirimirim men ivezimin min a damighi
a mangi ruaragham, egh ki uamategh me inigh me ko ikiam.
Egh ki ua me inigh
men Akurvazir Gumazimin ikiam.”

92

Godin ziam fer onger akam

Ighiam kam, a Godin ziam fer ighiam.

Me Sabatin dughiabar ighiar kam gami.

- ¹ Ikiavira Itir God, ni Godin Bar Pin Itim,
arazir ni minaba ighiabagh amua nin ziam fer kam, a dera.
² Ni nan apanguvir araziba, ki mizarazibar dar gun mikimam.
Ki dimagaribar zurara, ni deraghavira na gamir arazir kam nin gun mikimam.
³ Ki gita ko kulele ko boam misoghti da ararer aghuim damu nin ziam fam.

⁴ Ki nin ingangarir aghuim ginighnigha ighiam gamua bar akongezi,
nan navim dera.

⁵ O Ikiavira Itir God, nin nighnzim bar ekevezi,
ni ingangarir bar ekiabagh ami.

⁶ Gumazir nighnzir aghuiba puvatigha onganiziba,
me bizir kabagh foghan kogham.

⁷ Gumazir kuraba dadabar min zuamiram otivam.

Eghti gumazir arazir kurabagh amiba, me bizir aviriba inigh deraghvira ikiti,
ni bar me gasighasigham.

⁸ Kamaghin, Ikiavira Itir God,
ni uabi atrivimin iki kamaghira iki.

⁹ E fo, gumazir nin apanimin itiba me arimighiregham.

Gumazir arazir kurabagh amiba, ni me abinighi
me tintinibar ari mangam.

¹⁰ Ni na amisevegha gavgavir ekiam na ganingizi, ki bar akonge.

Gavgavir kam bulmakaun gavgavim ko magh ghu.

¹¹ Ki uan apanibar gari me ikuvigha gifa,
ezi ki gumazir kurabar ararem barasi.

¹² Gumazir Godin damazimin deraziba, me deragh otivigham.

Me mati iruem dagher aghuiba bata,
egha uaghan Lebanonin kantrin
itir sidan temer ekiabar min aghungi.

¹³ Me mati, temer me Ikiavira Itir Godin Dipenimin oparigha givaziba.

Da en Godin Dipenimin aven aghua
egha deragha gara iti.

¹⁴ Da ghurizir dughiamin, dar dagheba
ikiavira iti.

Dar dafaribagh arighavira itima, da
gavgavigha midir puvati.

¹⁵ Da kamagh amua gumazamizibav gia
ghaze,

“Ikiavira Itir God a bar guizbangira, a
ifarir puvati.

A dagiamin min itima, ki an aven modima a
nan akurvasi.

Arazir kuratam an itir pu.

Bar puvati.”

93

God atrivimin iti

^{1a} Ikiavira Itir God, an atrivimin ikia,
ziar bar ekiam ikia, gavgavir ekiam iti.

^{1b} A nguazir kam gamizi,
a uan danganimra ikia
bar gavgavigha kamaghira iti.

² O Ikiavira Itir God, biziba tighar otivam,
ni fomira ikia kamaghira iti.

Ni atrivimin ikia zurara ikia kamaghira iti.

³ Ikiavira Itir God, ongarir konim mighigha
niga,
bar pamten dipira tingazi.

⁴ O Ikiavira Itir God, nin gavgavir ekiamin,
nin Nguibamin itir biziba, ni bar dagh
ativagha dar gari.

Ongarim dipira nidir niginim, a sufi.
Nin gavgavim a gafiragha bar ekefe.

⁵ Ikiavira Itir God, nin Akar Gavgaviba iki
kamaghira ikiam.
Nin Dipenim zurara zuegh kamaghira
ikiam.

Bar guizbangira!

94

God gumazamiziba tuisigh, gumazamizir kuraba abinigh, gumazamizir aghuibar akuragham

¹ Ikiavira Itir God, ni gumazamizir kurabar
araziba ikarvazir God.

Ni datirighin uan aningagharim men
akagh.

- 2 Ni gumamazibar amighti me nin kotiamin tuivam.
Ni datirighin gumazir akaba batozibar arazim ikarvagh,
ivezir kuram me daning.
- 3 O Ikiavira Itir God, dughiaaba manmaghin ikiavira iti,
ezi gumamazizir kurar kaba uan arazir kuraba bagha bar akonge?
- 4 Gumamazizir kuraba akaba batogha, uan arazir kuraba bagha bar akonge.
Me amir arazir kaba bagha uarira uari fe.
- 5 O Ikiavira Itir God,
me osimtiziba nin gumamazizibagh arigha me abiri.
- 6 Me paba ariaghirezir amiziba ko,
borir afeziaba ariaghireziba ko,
Kantrin Igharazibar Gumamazizir en nguazimin itibav sozima,
me ariaghire.
- 7 Me ghaze,
"Ikiavira Itir God en garir puvati.
E amir bizir kaba, Jekopin God mighigha dagh nighnizir puvatigha dar garir puvati."
- 8 Ia gumamazizir nighnizir aghuiba puvatiziba,
ia oregh deragh fogh.
Ia bar gumazir onganiba,
ia manadizoghin fozozitam ikiam?
- 9 God en kuaribar ingari.
God oragham ti, o puvatigham?
God en damazibar ingari.
God uabi ganam ti, o puvatigham?
- 10 A uabi kantriba bar dar gumamazizibagh ativagha
men gara men sure gami.
A me akiram o, puvatigham?
- 11 Ikiavira Itir God, a bar gumamazizibar nighnizibagh fo.
Bizir me damuasa nighniziba, an a dagh fogha gifa.
Da migharimin min zuamira mangigh, otivan kogham.
- 12 O Ikiavira Itir God,
ni uan Akar Gavgavimin gumazitamin sure damighti,
gumazir kam bar akuegham.
- 13 Ni kamaghin damigh avughsazim a danigham.
Eghti osimtiziba a bativan kogh mangi,
gumamazizir kuraba arimighiregh mozimin magiregham.

- 14 Bar guizbangira, Ikiavira Itir God uan gumamaziziba ateghan kogham.
An akirim ragh me gasaraghan kogham.
- 15 Gin, gumamaziziba kotin dughiamin guizbangira mikimam.
Eghti gumamazizir Godin damazimin deraziba,
me kotiamin migirigiar aghuibar gin mangam.
- 16 Tinara nan akuragha gumamazizir kuraba dikabira?
Tinara nan akuragha arazir kurabagh ami da otivir gumamaziziba batoke?
- 17 God zuamira nan akurazir puvatizi,
ki ti fomira matmatiam giraghughai.
- 18 Ki kamagh nighnigha ghaze,
"Nan dagarim apighsighizi, ki datirighin irigham."
Puvati.
Ikiavira Itir God bar nan apanguvigha nan suirazi,
ki arazir kuramin irizir puvati.
- 19 Ki bizir aviribagh nighnigha nan navim osememizir dughiamin,
ni nan navim gamizi
a bar akongegha amiragha iti.
- 20 Gumamazizir kurar kaba, gumamaziziba arazir kurabar amuasa, me bagha akar gavgaviba akiri.
Ni gumazir kamaghin amiba ko ingarir puvati.
- 21 Me uari akuva gumazir aghuibav soghti me arimighirasa akabav sosi.
Me gumazir arazir kurabagh amir puvatiziba, pura me isa kotiabar arigh,
me misoghti me arimighirasa.
- 22 Ikiavira Itir God, a nan akurvaghasa bar gavgafi.
Nan God dagiamin min iti,
ezi ki an aven modima, a nan akurvasi.
- 23 Apaniba arazir kurar bar aviribagh ami,
ezi a men arazir kurar kaba ikarvagham.
Ikiavira Itir God, en God, a men arazir kurabagh nighnigh,
me misoghti me arimighiregham.

95

Ia izi, e Godin ziam fam

- 1 Ia izi, e ighiaba bangi Ikiavira Itir Godin ziam fam.
A en dagiamin min ikia e moga en akurvasi,

96

e a ginighnigh onger akabar
amuam.

- ² E an boroghira mangi a minabiva,
pamten dim ighiabar amu
an ziam fi bar akuegham.
- ³ E fo, Ikiavira Itir God, a Godin Bar Gavgav-
iba Itim.
An atrivir gavgaviba bar itim,
egha godin ifavariba bar dagh
affra.
- ⁴ A nguazimin aven itir danganir koniba, ko
mighsiar bar pin itiba,
a bar dagh atifa.
- ⁵ A uabi ongarim ko nguazimin ingari,
ezi aning uaghan an bizimningra.
- ⁶ Ikiavira Itir God en ingari.
Ia izi, e an boroghin mangi dapaniba
avigh,
teviba apirigh uari a danigh an
ziam fam.
- ⁷ A uabira en God.
E an gumamaziziba,
E sipsipbar min amima
a uabi e geghuva deragha en gari.
Ia bar deragh an akam barakigh!
- ⁸ God kamagh ia migia ghaze,
"Ia inazir afeziaba fomira gumamaziziba
puvatizir danganimin ikia,
Meriban danganimin otogha, nan
akam batoke.
Me gin Masan danganimin ikia, uam akam
batoke.
Ia me amizir arazir kamin gin mangi
uan navibar kuman marki.
- ⁹ Me guizbangira nan ingangarir gavgav-
ibar gani.
Egha nighnizir gavgavim nan itir pu-
vatigha,
nan gavgavim tuisigh fofoghasa
nan azai.
- ¹⁰ Gumamazizir kabar naviba bar saghon
ikia nan gin zuir puvati.
Tuavir ki me bagh atizim, me zurara a
gitavirasi.
Kamaghin, ki 40plan azenibar gu-
mazamizir kabar aningaghe.
- ¹¹ Kamaghin amizi, ki aningaghegha
kamaghin me migia ghaze,
"Me nan aghuvsazir danganimin aven
mangighan kogham.
Bar puvati!"

*God nguazimin gumamaziziba bar me
gativagha men gari*

- ¹ Ia bar moghira onger akar igiatam,
Ikiavira Itir God bagh a bangi.
Ia nguazimin gumamaziziba bar, a
bagh ighiabar amu.
- ² Ia Ikiavira Itir Godin ziam fi, a bagh onger
akabar amu.
Dughiabar zurara ia an gun uariv
mikim suam,
Ikiavira Itir God zurara en akur-
vasi.
- ³ Ia, an gavgavim ko ingangarir aghuir an
amibar
gun kantriba bar dar gumamazizibav
kim.
- ⁴ Ikiavira Itir God a bar faraghavira ikia bar
gavgafi.
Ezi e an ziam fi mangivira ikiam.
Aseba bar, me Ikiavira Itir Godin min itir
puvati.
E an apengara ikiva an atiatingam.
- ⁵ Nguazimin itir gumamazizibar aseba,
da pura ifavarir godba.
Ikiavira Itir God, an overiamin in-
gari.
- ⁶ Ikiavira Itir God, atrivimin ikia ziar ekiam
ikia,
egha uan Dipenimin iti.
A bizir aghuiba ko gavgavimin
mingarim.
- ⁷ Ia nguazimin itir ikizibar gumamaziziba
bar,
ia Ikiavira Itir Godin ziar ekiam ko gav-
gavim bagh, bar akongegh.
- ⁸ Ikiavira Itir God, a bar faraghavira itima,
ia an ziar ekiam fi.
Ia ofaba inigh an Dipenimin mangi.
- ⁹ Ikiavira Itir Godin Araziba, da bar deragha
bar zue, arazir kaba mati an kurkazir
aghuim.
Ia gumamaziziba bar moghira an
arazir kabagh nighnigh an ziam fi.*
Ia nguazimin gumamaziziba, an
atiating egh akong.
- ¹⁰ Ia Kantrin Igharazibar Gumamazizibar
tongin iki mikim suam,
"Ikiavira Itir God, an atrivimin iti.
A nguazimin ingarigha a gamizi a
gavgavigh iki mamaghira ikiva
sivaghsivaghan kogham.

95:7: Onger Akaba 80:1; 100:3 95:7: Hibru 3:15; 4:7 95:7: Hibru 3:7-11 95:8: Diboboniba 14:22;
Godin Araziba 6:16 95:8: Ua Me Ini 17:1-7; Diboboniba 20:2-13 95:11: Diboboniba 14:20-23; Godin Araziba
1:34-36; 12:9-10; Hibru 4:3-5 96:7: Onger Akaba 29:1-2 96:9: 2 Eghaghaniba 20:21; Onger Akaba 33:8; 93:5;
114:7 * 96:9: Hibrun akam deragha akar kamin mingarim abighizir puvati. Gumazir maba ghaze, Hibrun mingarim
kamakin, "Ia kurkazir aghuiba iki egha izi nan ziam fi." 96:10: Onger Akaba 9:8; 67:4; 93:1; 98:9

- Ikiavira Itir God, gin uan kotin arazir aghuimin gin mangiva, gumamazizabar araziba bar da tuisigham.”
- ¹¹ Nguazim ko overiam, gua bar akongegh, ongarim, ni bar akuegh egh niginir dafam damu.
Ia ongarimin aven itir biziba, ia uaghan bar akongegh.
- ¹² Ia azeniba, ko azenibar aghuir biziba, ia bar moghira bar akongegh.
Ia ruaribar temeba, ia uaghan ighiabar amu bar akongegh.
- ¹³ Ia bar moghira izi, Ikiavira Itir Godin damazimin ighiam damu.
A izi nguazimin gumamaziziba bar me gativagh men ganam.
- Ikiavira Itir God, uan arazir aghuimin gin mangi, gumamaziziba bar me gativagh, uan guizin akamin men araziba tuisigham.

97

God an atrivir bar ekiam

- ¹ Ikiavira Itir God, an atrivimin iti.
Nguazimin itir gumamaziziba, ia bar akueghti, arighatizibar itir gumamaziziba, ia dimiva bar akongegh.
- ² Overiar migharir piziba an okarizi, an arazir aghuimin gumamazizibagh ativagha men gari.
- ³ Apanir a gasighasighasava amiba, avim an faragha ghua men isia me gasighasiki.
- ⁴ An onimaribar angazangaribagh ami, da nguazimin taghtazima, nguazim nighava agoi.
- ⁵ Ikiavira Itir God, a nguazir kamın God.
A izima, mighsiaba pura amera uaghira dipabar min otifi.
- ⁶ Overiam uabi, kamaghın akam akura ghaze,
“God arazir aghuibaram ami.”
Ezi gumamaziziba bar an angazangarim ko gavgavimin gari.
- ⁷ Gumamazizir marvir guabar ziaba feba bar aghumsiki.
Aseba teviba apirigh Ikiavira Itir Godin ziam fam.
- ⁸ Saionin nguibamin itir gumamaziziba, bizir kam barasi.

- Judan nguibabar itir gumamaziziba, nin kotiar arazir aghuir kam bagh bar akuegh, men naviba der- agham.
- ⁹ O Ikiavira Itir God, Ni Godin Bar Pin Itim, ni nguazimin gumamaziziba bar me gativagha men gari.
Ni ziar ekiam ikia, bar asebagh afira.
- ¹⁰ Arazir kurabar aghuazir gumamaziziba, Ikiavira Itir God bar me gifonge.
Gumamazizir a baghavira itiba, a men apaniba da ua me inigha, me geghuva deragha men gari.
- ¹¹ God angazangarim isa gumamazizir aghuibagh aniga, me gamizi men naviba bar akonge.
- ¹² Gumamazizir aghuiba, ia bizir Ikiavira Itir God amiba bagh, bar akongegh.
Ia bizir kabagh nighnigh a minabagh.
Ia an ziar zuezir aghuim ginighnigh, a pirafi.

98

God gumamaziziba bar men Atrivim

- Kar Godin ziam fer onger akam.
- ¹ Ia onger akar igiatam Ikiavira Itir God bagh, a bangi.
A uan agharimin bizir aghuir igharagha garibagh ami.
A uan gavgavir ekiamın amodoghın, midorozir kam gamua apaniba abira.
- ² Ikiavira Itir God, apaniba ko misogha me abirazir bizimin gun mikeme, a uan akurvazir arazim isa gumamazizibar akazi me bar an gari.
- ³ A Israelian apangkuvigha men akuraghasa dikirizir akar kam ginighnighavira ikia, me ataghizir puvati.
Kantribar gumamaziziba Godin gari, an apaniba ko misogha me abiragha, uam e ini.
- ⁴ Nguazimin gumamaziziba, ia Ikiavira Itir God bagh bar akongezir ighiabar amu.
Ia onger akaba pamten dar amuva bar akuegh an ziam fi.
- ⁵ Ia gitabav sogh, Ikiavira Itir God bagh ighiabar amu.
Ia boabav soghti, dar arareba bar der- agh.
- ⁶ Ia sighbaba ko itabagh iviva,

pamten dimiva Ikiavira Itir Godin ziam fi,
a en atrivim.

⁷ Ni ongarim, ni ko nin itir osiriba, ko bizir nin aven itiba,
ia bar pamten dim mikim.

Ni nguazim, ni ko nin itir gumazamiziba ko bizir nin itiba,
ia bar onger akabar amu.

⁸ Ia faner ekiaba, ia dafaribav sogh.
Ia mighsiaba, ia ighiabar amuva bar akongegh.

⁹ Ikiavira Itir God izi nguazim gativagh an ganam.
An atrivimin iki, guizin arazimin gumazamizibar araziba tuisigham.
Kamaghin amizi, ia a bagh bar akuegh onger akabar amu.

99

God an atrivir bar ekiam

¹ Ikiavira Itir God, an atrivimin iti.
Kamaghin gumazamiziba an atiatiaava agoi.

A uan atrivir dabirabim enselin bar gavgav-ibar torimin a gapera,
kamaghin amizi, nguazim agoi.

² Saionin nguibamin aven,
Ikiavira Itir God bar ziar ekiam ikia,
gumazamizibagh ativagha men gari.

³ Gumazamiziba bar anarira nighnigh,
ana atrivim, egha gavgavim ko ziar ekiam itima, an ziam bar zue.
Me an ziar ekiam fi.

⁴ Atrivir gavgavim, ni arazir aghuiba bagha ifonge.

Ni arazir aghuimra Israelia e gamizi e an gin zui.

Ni e gamizi,
e kotin aven deragha gumazamizibar araziba tuisisi.

⁵ Ia Ikiavira Itir Godin ziam fi, a en God.
An arazir aghuiba, ko an damazimin zuezir arazibara amir God.

Kamaghin, ia an boroghin mangi teviba apirigh,
an ziam fi.

⁶ Moses ko Aron, aning Ikiavira Itir Godin ofa gamir gumazimningin iti.
Samuel uaghan God ko migeir gumazir mam.

Me bar Ikiavira Itir God ko migeima,

a me baragha me ikarvasi.

⁷ God ghuariar ruarir ekiamin tongin ikia,
Akar Gavgaviba ko arazir a ifongeziba me ganingizi,
me dar gin zui.

⁸ O Ikiavira Itir God, ni en God, ni uan gumazamizibar azangsiziba barasi.
Ni men arazir kuraba ikarvagha mizazim me gasi.

Ni uabi men akazi me fogha ghaze,
ni Godin men arazir kuraba gin amadin.

⁹ E Ikiavira Itir Godin ziam fam,
a en God, e an mighsiamin an ziam fam.
Ikiavira Itir God, a en God,
a Godin arazir aghuibaram amim.

100

God minabir ighiam

¹ Ia nguazimin itir gumazamiziba bar,
ia Ikiavira Itir God bagh pamtem dimiva,
bar akongegh an ziam fi.

² Ia Ikiavira Itir Godin ingangarim damu an ziam fi bar akongegh.

Ia an boroghin iziva
bar akongezir ighiaba bangi.

³ Ia kamaghin fogh,
Ikiavira Itir God a guizbangira God.

A uabi en ingarizima e an adarazira.
E an gumazamiziba,
egha an sipsipbar min iti.

⁴ E an Dipenimin aven mangi an ziam fiva a minamam.

E a minabagh
an ziar ekiam bar a pirafam.

⁵ E fo, Ikiavira Itir God arazir aghuibaram amua,
egha zurara bar en apangkuvighavira iti.

A damuasa mikemegha givazir biziba,
a zurara dagh amua kamaghira iti.

101

Atrivimin akar dikirizim

Devit ighiar kam osiri.

¹ O Ikiavira Itir God,
ki arazir aghuim ko apangkuvir arazim ginighnighiva ighiam bangam.
Bar guizbangira, ki ni baghvira ighiar kam bangam.

² Ki nin damazimin deraghvira tuavir aghuimra mangiti

- gumazitam nan gan akatam na gasan kogham.
- O God, ni manadizoghin izi nan akuragham?
Guizbangira, ki uan dipenimin aven iki gumazamizibagh ativagh men ganiva,
uan navir averiamin aven der-aghvira nighnigh biziba bar dar amuam.
- ³ Egh ki iti naghin, arazir kuratam bar ikian kogham.
Gumazamizir akirim ragha ni gasiba ki men aghua.
Ki me ko daruan kogham.
- ⁴ Ki ifavarir arazimin gin mangan kogham.
Egha ki arazir kurabagh nighnighan aghua.
- ⁵ Gumazamizir moga girakirangin igharaz daraziv geiba,
ki bar me gasighasigham.
Egh ki gumazamizir ifaghata uari uan ziaba feba ateghti
me ikian kogham.
- ⁶ Ezi gumazamizir nighnizir gavgavim Godin ikiavira itiba, ki me gifonge.
Merara na ko nan dipenimin ikiam.
Eghti gumazamizir Godin damazimin deravira tuavir aghuimin zuiba,
merara nan ingangaribar amuam.
- ⁷ Eghti gumazir akar ifavaribagh amitam nan dipenimin aven ikian kogham.
Gumazamizir ifariba na ko ikian kogham. Bar puvatigham.
- ⁸ Eghti dughiaa vaghvagh,
en kantrin aven itir gumazamizir kuraba, ki me asighasigham.
Egh gumazamizir arazir kurabagh amiba,
ki me batueghti,
me ua Ikiavira Itir Godin nguibar ekiamin ikian kogham.

102

Gumazim osimtizim ikia God ko migei

- ¹ O Ikiavira Itir God,
ki uabin akurvaghana nin dei,
ni nan dimdiam barakigh.
- ² Ki osimtizim ikiti,
ni nan modogh akirim ragh na gasan marki.
Ki nin dimamin dughiam,
ni zuamira na ikaragh nan akuragh!
- ³ Guizbangira, nan ikirimirim migharimin min dughiar otevimin ikegha ua ghugha gifa.
Ezi nan mikarzim mati avir ekiam nan isi moghin puvira nan fei.

- ⁴ Ezi nan navir averiam mati, me dadar midiaribar min,
na dikaragha na abirazi, ki iraghu.
Ezi ki bar osemegha daghebar aghuagha damasa nighnizir puvati.
- ⁵ Ki mizazan baragha pamten arai.
Ezi nan mikarzim ikuvizi, ki agharim gura.
- ⁶ Ki kuarazir bagabar min gumazamiziba puvatizir danganimin uabira iti.
Egha kuarazir mighiamin min danganir kurar gumaziba ikian aghuazibar iti.
- ⁷ Ki misiamin akuima, nan damazimning kuiaighirighavira iti.
Ki uabin apangkufi. Ki kuarazir dipenir siriabagh apiavtimin min uabira iti.
- ⁸ Ezi dughiaa zurara, nan apaniba migirigibagh amua na dipova na gasighasisi.
Egha me gumazamizir igharazibagh asighasighasa nan ziam dibora ghaze,
osimtizir ki inizar min me uaghan da iniam.
- ⁹⁻¹⁰ Ni adarir ekiam ko aningagharim nan iti,
egha ni na inigha mati gumazamiziba bizir miziriziba makurir danganimin da makuri moghin ni na makuni.
Kamaghin amizi, ki bar osemegha dagheba api moghin api moghin, avir sirim api ezi nan damazimningin teriba dipamin min itarim girima, ki anepi.
- ¹¹ Nan ikirimirim dughiam mati nedazim zuamira ghua guaratizimin gifa.
Ezi ki angamira itir ikirimirim dughiam bar otefe.
Ki mati dadam aghua ghua misigha gifa.

- ¹² O Ikiavira Itir God, nirara gumazamizibagh ativagh men ganvira ikiam.
Eghti gumazamizir gin otivamiba nin ziar ekiam gifogham.
- ¹³ Eghti ni dikavigh izi Saionin nguibamin apangkuvigham.
Ezi datirighin dughiar apangkuvamim oto.
Ni datirighin an uabin torogh, egh an akurvagham.
- ¹⁴ Saionin nguibam ikufi.
Ezi nin ingangar gumazamiziba bar a gifonge.
- A datirighin ikuvigha mati nguazir minemniamin otozi,
me bar an apangkufi.

- 15 Eghti Kantrin Igharazibar Gumamazimiba, Ikiavira Itir Godin ziar ekiam ko gavgavimin atiating, an apengan ikiam.
Eghti nguazimin atriviba an gavgavim ko angazangarir gavgavimin atiatingam.
- 16 Ikiavira Itir God, gin ua Saionin nguibamin ingarigh, egh uan gavgavim ko angazangarim sara gumamazimizar akagham.
- 17 Egh a uan gumamazizir fomira pura taghiziba, a men azangsiziba baragham.
Egh men azangsizibar aghuaghan kogham.
- 18 Bizir Ikiavira Itir God amir kam, tav akinafarimin an osirigh, eghti en ovavir borir gin otivamiba a gifogh, egh uaghan an ziam fam.
- 19 Gumazir osiram kam kamaghin osiram:
"Ikiavira Itir God uan Nguibamin ikia, egha nguazir kamin vanginan gari.
- 20 A gara orazi, kalabuziar gumamazimiba uan osimtiziba aterava arai.
A gari, me marazi isa kotiam garigha egha ghaze, me arighregham.
God men akuraghasa ifonge, eghti me firighregh, egh ovengan kogham."
- 21-22 Kamaghin amizi, ikizir aviribar gumamazimiba ko kantribar gumamazimiba Ikiavira Itir Godin ziam fisi, uari akuvagh Saionin nguibamin ikiva, an ziam pirafam.
Guizbangira, me Jerusalem nguibamin ikiva ziar ekiam a daningam.
- 23 Guizbangira, ki igiamra itima, God nan gavgavim gasighasiki.
Egha na gamizi, nan ikirimirimin dughiam otefe.
- 24 Kamaghin, ki ghaze, O nan God, ni ikia mamaghira iti.
Ki igiamin ikiavira iti, ki ghurizir puvati.
Ni datirighin na inigh mangan marki.
- 25 Ni bar faraghavira nguazir kamin ingari, ezi a gavgavigha ikiavira iti.
Ni uan dafarimningin, overiam ko bizir pin itibar ingari.
- 26 Overiam ko nguazim bar ikuvigh givagham,

- eghti ni zurara ikiam.
Guizbangira, aning bar ikuvigham, mati inim ghurigha bar biaghire.
Ni aning damighti aning givagham, mati gumazim korotiar ghurim suegha a makuni.
Eghti aning bar givagh ua ikian kogham.
- 27 Ezi ni ikia kamaghira iti, egha gevir puvati.
Eghti nin azeniba givaghan kogham.
- 28 E nin ingangarir gumamazimiba.
Ni deraghvira en borir ganti, me deraghvira ikiam.
Egh ni men ovavir borir gin otivamibar akuraghti, me deraghvira ikiam.

103

God bar en apangkuvigha bar e gifonge
Devit ighiar kam osiri.

- 1 Ki Ikiavira Itir Godin ziam fam.
Ki uan duam ko, navir averiam ko, namnam sara Ikiavira Itir Godin ziar aghuim pirafam!
- 2 Ki Ikiavira Itir Godin ziam fiva, bizir aghuir a na gamiba da bakinighnighan kogham.
- 3 A nan arazir kuraba bar da gin amaga, nan arimariabagh amizi, da ua dera.
- 4 A nan akuragha ua na inizi, ki ovengezir puvati.
A bar na gifongegha nan apangkufi.
- 5 Ki nguazimin itir dughiamin, God bar nan deragha bizir bar aghuir aviribar na gani di.
Kamaghin amizi, ki gumazir igiamin min gavgavigha, kuarazir bagamin min igiamra iti.
- 6 Ikiavira Itir God ingangarir aghuim gumamazimizar akuravghasava a gami.
Men marazi faragha gumazir arazir kurabagh amibar apengan ikia gavgaviba puvati.
Ezi a bar men akuragha deragha me gamizi me deravira iti.
- 7 Bar fomira, a uan araziba isa Mosesin aka.
Egha Israelia, a ingangarir gavgavir kaba men tongin dagh amizi me dar gani.
- 8 Ikiavira Itir God en kuarukuva an apangkuvim en iti.

- A bar en apangkuvigha
zuamiram en atarir puvati.
- ⁹ An atara ghuavira itir puvati.
An atara egha adarimin suirazi,
a dughiar ruarimin itir puvati.
- ¹⁰ E arazir kurar bar aviribagh ami,
ezi an en arazir kuraba ikarvagh e
daningamin bizim,
an a gamir puvati.
- ¹¹ Gumazamizir an atiatia an apengan itiba,
a bar men apangkufi.
A men apanguvir ababanim,
a bar ekefe,
mati an overiamin pin ikegha
izaghira nguazimin tu.
- ¹² E fo, aruem anadi naghin ikegha ghua
aruem uaghiri naghin,
kar tizir bar ruarim.
- Kamaghira, Ikiavira Itir God en arazir
kuraba batoghezi,
da bar en saghon mar iti.
- ¹³ E fo, afeziaba uan boribar apangukui
moghira,
Ikiavira Itir God uan gumazamizir an
atiatia
an apengan itibar apangkufi.
- ¹⁴ A kamaghin fogha gifa, a uabi nguazim
inigha en ingarizi,
e mati pura nguazir minemniaba.
- ¹⁵ E gumazamiziba, en angamira itir
ikirimirim grazibar min,
dughiar ruarimin itir puvati.
E dughiar bar otevimra
ruarimin akimarimin min
ikegha ariaghiri.
- ¹⁶ Ezi aminim akimarir kam giverazi a irizi,
gumazamiziba uam an garir puvati.
- ¹⁷ Ezi gumazamizir Ikiavira Itir Godin apen-
gan ikia an atiatiba,
a zurazurara men apangkufi.
Egh men ovavir borir gin otivamiba,
a uaghan deragh me damuvira ikiam.
- ¹⁸ Gumazamizir kaba, Ikiavira Itir Godin
Akar Dikirizir Gavgavimin gin zui,
egha an Akar Gavgaviba barasi.
- ¹⁹ Ikiavira Itir God, uan Nguibamin ikia
uan atrivir dabirabim gaperaghav ikia,
bizibagh ativagha bar adar gari.
- ²⁰ Ia Ikiavira Itir Godin midorozir enselba,
ia gavgaviba iti.
Ia kuariba arigha an akaba
baragha dar gin zui.
Ia an ziam fam.
- ²¹ Ia Godin Nguibamin itir midorozir en-
selba,

- ia an ingangarir enselin an ifongiamin
gin zuiba,
ia bar Ikiavira Itir Godin ziam fam.
- ²² Ia danganiba bar dar itir biziba,
a ian ingarigha ia gativagha ian gari,
ia bar moghira Ikiavira Itir Godin
ziam fam.
- Eghti ki uabi uaghan Ikiavira Itir Godin
ziam fam!

104

- Ikiavira Itir God biziba bar
dar ingari, ezi e an ziam fam*
- ¹ Ki uan navir averiamin
Ikiavira Itir Godin ziam fam!
- O Ikiavira Itir God, nan God, ni bar pin iti.
Nin ziam bar pin ikia
egha ni atrivir bar ekiam.
- ² Angangarim ni avara, mati gumazim
inin avara.
Ni overiam atizima mikoveziba bar iti,
mati gumazim purirpenim
asaragha benimin a ikezima a
iti.
- ³ Ni uan dipenin dipar pin itibagh isin an
ingari.
Ezi overiamin mighariba, da mati nin
karis,
ezi aminim ni atera zui.
- ⁴ Ni aminim amadima, a nin akaba atera zui.
Ezi ni overiamin onimariba ko avir
mizariaba dagh amima,
da nin ingangarir gumazibar iti.
- ⁵ Ni fomira nguazir kam atizi,
a bar deraghavirama aperagha gavgafi.
Egha bar mozorozir puvati.
- ⁶ Ni ongarim atizi a ikia
inimin min nguazim avara.
Ezi dipar kam mighsiaba bar ada
avara.
- ⁷ Ni gin ongarim pamten a mikemezi an arav
ghu.
Nin tiarim ararimin min dagarvazima,
ongarim a baragha a foregha
ghughu gifa.
- ⁸ Ongarim mighsiaba bar da ategha
afora danganir zaribar uaghire.
Egha danganir ongarim ikiasa ni inabazir
kamin,
a datirighin an ikia kamaghira iti.
- ⁹ Ongarim ikiamin danganim, nirara an
abaragha gifa,
eghti ongarim ni atizir danganir kam
gitaviraghan kogham.

- Gin ongarim ua nguazir kam bar
an evaraghan kogham.
- 10 Ni nguazimin aven ivemarir dipabagh
amima,
da nguazir averiamin otivigha dan-
ganir zaribar afora,
egha mighsiabar tongin ivemara
uaghiri.
- 11 Asizir atiaba dipar kam api,
ezi donkin atiaba dipar kamram api.
Ezi kuariba ua men pirir puvati.
- 12 Overiamin pin mighagha aruir kuaraziba
iza,
temer dipar miriamin tuivighav itibar
uan mikonibar ingari.
Egha ter aguabar apiaghirava arai.
- 13 Ni uan Nguibamin ikia egha amozim
amadi,
a mighsiabagh isin izi.
Ni ingangarir aghuim gamua nguazir
kamin akurazi,
bizir aghuiba nguazir kam bar a gizifa.
- 14 Ni bulmakauba apir dadabagh ami da
otifi.
Ezi e gumazamiziba oparir biziba,
ni uaghan dagh amizi da otivizi,
e dar dagheba isi.
- 15 Ni en akurazima, e wainin ikariziba opara
dar oviziba mirimira,
dar dipaba apa en naviba bar akonge.
Egha en guaba taghtaghasa, e olivin teme-
bar borem isa uan guabagh azui.
Egha e dagheba opara, da apava, en
mikarziba gavgafi.
- 16 Amozim izima,
Lebanonin temeba dipar avirim isi.
Sidan temer kabanang,
Ikiavira Itir God fomira da opari.
Ezi kar an temeba.
- 17 Sidan temer kaba,
kuaraziba iza dar uan mikonibar in-
gari.
Ezi kuarazir firir ruariba
temer painbar uan mikonibar ingari.
- 18 Memen atiaba mighsiaba itir dangani-
bagh arui,
ezi iriaba mighsiabar itir dagiar toribar
modi.
- 19 Ni iakinimin ingarigha,
azenir vamiran iakiniba vaghvagh dar
dughiabar ada ariki.
Ezi aruem magiramin dughiam
gifo.
- 20 Ni mitatem gami, a dimagaribar otifi.
Ezi dimagaribar asizir atiaba arui.
- 21 Laionba asiziba buria pamten dei.
Egha asizir ni me ganidiba buri.
- 22 Aruem anadima me uamategha ghua,
uan mogomer danganibar zui.
- 23 Gumaziba uan ingangaribagh amua ghua
garima,
aruem uaghiri me gefi.
- 24 O Ikiavira Itir God, ni bizir bar avirimin
ingari!
Ni bar fozozir ekiam ikia
bizir avirir kaba bar dar ingari.
Ezi bizir ni ingarizir kaba
nguazim bar a gizifa.
- 25 Ongarim bar ekefe,
ezi angamira itir bizir aviriba iti,
osirir ekiaba ko doziba, ko bizir
igharaziba an iti.
Ezi e da mengan ibura.
- 26 E gari, kuriba ongarim gisin ivemara zui,
ezi maburan osirir ekiar ni faragha in-
gariziba
ongarimin ikarara uari akura ua-
naga izaghiri.
- 27 Angamira itir biziba bar nirara gari,
mitiriam men azir dughiam
ni dagheba me daningasa me
nirara mizuai.
- 28 Ni dagheba me ganidima me api.
Nirara dagher aghuiba me ganidi,
men naviba izevegha tughati.
- 29 Guizbangira, ni akirim ragha me gasarazi
me atiati.
Men angamira itir ikirimirim, ni me
dama a inizi me ariaghire,
egha men mikarziba ua nguazir
minemniamin oto.
- 30 Ni ikirimirir angamira itim anidir aminim
me ganingizi,
me angamira iti.
Ni nguazimin bizir igiabagh amima
da otifi.
- 31 E ghaze, Ikiavira Itir Godin gavgavim ko
angazangarir ekiam zurara iki mam-
aghira ikiam.
Eghti Ikiavira Itir God, bizir a ingariz-
iba bagh bar akongegham.
- 32 A nguazimin garima,
mikimkizim puram a batifi.
A dafarim mighsiabagh arizima,
mighariba pura dar otifi.
- 33 Ki angamira itir dughiar kam
ki Ikiavira Itir Godin ziam fam.
Ki Ikiavira Itir God bagh ighiabar amu,
egh an ziam pirafegh gin ovengam.
- 34 A na gamima, ki bar akonge.
Ki kamaghsua ifonge,
a nan onger akabagh ifuegham.
- 35 Nan ifongiam kamakin,
ni arazir kurabagh amir gumazamiziba
bar me gasighasikigh.
Gumazamizir kuraba bar moghira gevegh

ua ikian kogham.

Ki uan navir averiamin aven
Ikiavira Itir Godin ziam fam!

Aleluia!

E Ikiavira Itir Godin ziam fam!

105

God uan gumazamiziba ko, men onger akam

¹ E bar Ikiavira Itir Godin ziam diponiva a minabaka.

Egh ingangarir ekiar an amizibar gun
Kantrin Igharazibar Gumazamiziba
bar me mikimam.

² E Ikiavira Itir God bagh ighiaba bangi egh
an ziam fam.

Egh bizir aghuir an amizibar gun
mikimam.

³ Gumazamizir Ikiavira Itir Godin boroghin
zuiba,

uan navir averiabar a bagh bar
akongegh.

E an ziar aghuim ginighnigh,
an ziar ekiam bar a pirafi bar
akuegham.

⁴ E zurara Ikiavira Itir Godin boroghira
mangi

uarir akurvaghsi an gavgavim bagh an
azangsigham.

⁵⁻⁶ Ia Abrahamin ovavir boriba,
Abraham an Ekiamin ingangarir gu-
mazim.

Ia Jekopin boriba,
ia Ikiavira Itir God ua baghavira
inabazir gumazamiziba,

ia arazarazir ekiaba ko
ingangarir gavgavir an amiziba ko
akar a en apanibagh asighasigha
mikemeziba,
ia uam adagh nighnighvira iki.

⁷ Ikiavira Itir God, a en God.
A nguazir kam gumazamiziba bar me
gativagha men gari.

⁸ Ikiavira Itir God e koma Akar Gavgavir
mam gami,
egh zurazurara Akar Dikirizir Gavgavir
kam ginighnigham.

An Akar Dikirizir Gavgavir kam
ginighnigh mangivira ikiam.

⁹ An Abraham ko Akar Dikirizir Gavgavir
kam gami.

Egha Aisak koma Akar Dikirizir Gav-
gavir kam akiri.

¹⁰ An Akar Dikirizir Gavgavir kam Jekop
koma a gami,

a Israelian ovavim,
egha Akar Dikirizir Gavgavir kam
gavgavim a ganingi,
eghti a zurara iki mamaghira
ikiam.

¹¹ Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze,
"Ki Kenanin nguazim ni daningam,
eghti nguazir kam
kar nin ovavir boribar
nguazim."

¹² Fomira Israelia bar avirasemezir pu-
vatigha,
egha Kantrin Igharazibar Gumazamiz-
ibar min pura Kenanin nguazimin iti.

¹³ Egha Kantrin Igharazibar Gumazamiz-
ibar min
pura tintinibar dagh aruavira iti.

¹⁴ Ezi God tarazi ataghizi,
me me misogha me abinizir puvati.

A men akurvagha me bagha
Akar Gavgaviba atrivibagh aniga me
dikabira ghaze,

¹⁵ "Ki ua bagha misevezir gumazamiziba,
ia me gasighasighan marki!
Ia nan akam inigha izir gumaziba
pazi me damuan marki!"

¹⁶ Ikiavira Itir God mitiriar aghazir ekiam
amadazi,
a nguazimin oto.

A men daghebagh amizi,
da bar gifa.

¹⁷ E fo, a Josep amadazi
a uan adarazir faragha ghua Isipin
kantrin iti.

Me dagiaba bagha Josep amadazi,
a Isipin kantrin aven ingangarir gu-
mazir kinimin min iti.

¹⁸ Ezi Isipia paza a gamua
senin gavgavimin an suemning gike.
Egha ain ring an firim dafa.

¹⁹ Ezi Josep ikia ghuavira itima,
bizir a mikemeziba guizbangiram
otifi,

Ikiavira Itir Godin akam kamaghin
aka,
Josepin akaba da guizbangira.

²⁰ Ezi gin Isipin atrivim gumazir mam
amadazi,
a ghua kalabusin Josep inigha azenim
gati.

Guizbangira, gumazamizir aviribar garir
atrirvir kam Josep ataghizi,
a firighiri.

²¹ Atrivir kam Josep inigha
uan bizibar ganasa gumazir da-
panimin aneti.

Ezi Josep Isipin gavmanin gumazir dapanimin iti.

²² Josep atrivimin dipenimin ingarir gumaziba ko, gumazir nighnizir aghuiba a ganidiba, a me gativagha men sure gami.

²³ Jekop gin ghua Isipin kantrin otogha, nguibar igharazimin gumazimin min puram an guraghav ikia iti.

²⁴ Ikiavira Itir God uan adarazir akurazi, me borir aviriba bate. A me gamizi, men dibobonim men apanibar dibobonim gafira.

²⁵ God Isipia gamizi, me an gumazamizibar apanim gamua, egha pazi me damuasa tuaviba buri.

²⁶ Gin, God uan ingangarir gumazim Moses ko Aron, a misevezir gumazim, an aning amada, ezi aning Isipin kantrin zui.

²⁷ Aning Isipin kantrin ikia Godin mirakelba ko digavir kuram gamir arazarabagh ami.

²⁸ Isipia Godin akam batoghavira iti. Kamaghin amizi, God mitarmer bar ekiam gamizi, a men nguazim avara.

²⁹ A men dipabagh amizi, da bar ghuzibar otivizi, men osiriba bar ariaghire.

³⁰ Mitiviba otiva bar avirasemegha men nguaziba bar adagh izifa, egha uaghan atrivimin dipenir ekiam gizifa.

³¹ God mikemezi, bereziba ko itiba otiva bar avirasemegha men nguazim bar a gizifa.

³² Amozimin danganimin, God amozir ofizir ekiar dagiabar min gariba amadazi da nguazimin izaghiri. Ezi onimarim taghtagha nguazimin iza-ghira men nguazim gasava amadi.

³³ God tuavir kamin men wainin ikariziba ko men fighin temebagh asighasiki, egha men nguazimin temeba bar ada apiraghariki.

³⁴ A migeima, odeziba otifi. Ezi dar dibobonim bar ghuavanabozi, gumazitam dar ponan iburagham.

³⁵ Odezir kaba, bizir dafariba itiba, bar ada ame. Dagher me apariziba, uaghan odezir kaba bar ada ame.

³⁶ God Isipian adarazi bar, men otarir ivariaba bar me misoghezi me ariaghire.

³⁷ A gin Israelia inigha Isipin kantri ategha azenan ghu. Me gol ko silvan aviriba inigha da sara ghue. Egha me bar moghira mikarziba deragha gavgavigha azenan izi.

³⁸ Dughiar kamin Isipia Israelian atiatingi. Me zuima, datirighin Isipia bar akonge.

³⁹ God ghuariar ekiar mam isa overiamin pin anetizi, a me avara. Ezi a dimagaribar ghuariam gamizi an avimin min isia isiragha angazangarim me ganidi.

⁴⁰ Me dagheba bagha an azangsis, ezi a kuaraziba amadazi da izi me da ame. Egha a uan Nguibamin bretba isa me bagha da amadazi, me da apa bar izefe.

⁴¹ A dagiam gamizi, a kuiaghirizima, dipam otogha ivemara ghua dipaba puvatizir danganimin Faner ekiamin min oto.

⁴² Guizbangira, Ikiavira Itir God uan ingangarir gumazim Abraham koma Akar Dikirizir Gavgavim gami, egha an a ginighnighavira ikia, bizir kabagh ami.

⁴³ Kamaghin amizi, a uan gumazamiziba inigha zui. Gumazamizir kaba, a ua baghavira me amisefe, ezi me bar akuegha ighiabagh amua zui.

⁴⁴ A gumazamizir igharazibar nguaziba isa me ganingi. Egha uan adarazir amamangatizi, me gumazamizir kabar azeniba ko nguibaba ini.

⁴⁵ God kamaghin ifonge, Israelia zurara an arazir a ifongeziba ko an Arazibar gin mangam. Kamaghin amizi, a me bagha bizir aghuir kabagh ami.

Aleluia!

E Ikiavira Itir Godin ziam pirafam!

106

God uan gumazamiziba arazir aghuibar me gami, ezi me arazir kurabagh ami

1 E Ikiavira Itir Godin ziam fam!

An araziba bar dera,
ezi a zurara en apanguva ikia mam-
aghira iti.
Kamaghin amizi, e bizir kam bagh
a minabagham.

2 Tina an ingangarir ekier an amiziba bar,
dagh eghanam?
Tina an arazir aghuir an amiba bar da
bagh an ziam fam?
Gumamaziziba puvatigham.

3 Gumamazizir an Akar Gavgavimin gin
ghua arazir aghuibagh amiba,
me bar akongegh.

4 O Ikiavira Itir God, ni uan gumamazizibar
akurvaghisi izi
egh na ginirigh.
Ni men akurvagh
egh uaghan nan akuragh.

5 Ni ua bagha misevezir gumamaziziba ki
men ganti,
men dabirabim deraghti
me bizir aghuiba iniam.
Eghti ki uaghan me ko bar akuegham.
E nin gumamazizibara,
kamaghin e bar akuegham.

6 E, en ovaviba fomira arazir kuram gamizi
moghin,
arazir kuram gamigha gifa.
E arazir mizirizir guar aviribagh
ami.

7 Fomira, en ovaviba Isipin kantrin aven
ikia,
ni amizir bizir ekier kaba deragha dagh
nighnizir puvati.

Ni bar men apanguvigha
dughiar aviribar men akurvasi,
ezi me nin apanguvir ekier kam
bakinighnisi.

Egha me ghua Ongarir Aghevimin otivigha,
Godin Bar Pin Itimin akam batoke.

8 God uan ziar ekiam bangin,
uan gavgavir ekiam akakaghasa ua
men akura.

9 An Akar Gavgavim Ongarir Aghevim
ganingi, ezi a dakegha misingi.
Ezi a gumamaziziba inigha ongarir
torir kamın apengan itir nguazimin
tuavir dakirtizimin zui.

10 A gumamazizir kabar apanibar dafaribar
ua me ini.
A men akuragha men apanibar gav-
gavim dikabira,
ezi me me gasighasighizir puvati.

11 Ongarim bar men apaniba avezi, me bar
ariaghire.

Men tav uam angamira iti puvati.

12 Dughiar kamın Israelia an akam nighnizir
gavgavim an ikia,
an ziam fava ighiabagh ami.

13 Egha me bar zuamira an amizir bizir kam
gin amada.

Egha me uan nighnizibar gin ghua biz-
ibar amuasa,
egha faragha Godin akam bagha an
azangsizir puvati.

14 Me gumamaziziba puvatizir danganimin
ikia
daghem bagha naviba puvira dikava,
God ko itir arazim ategha an araz-
iba tuisigh foghasa
an gavgavim bagha azai.

15 God, me an azangsizir bizimin ganigha a
ikara,
egha uam arimariar bar ekiam gamizi,
a me bato.

16 Gin me gumamaziziba puvatizir dan-
ganimin ikia,
egha men marazi Moses ko Aron navim
aningin ikufi,
aning Ikiavira Itir Godin ingan-
garir gumazimning.

17 Ezi nguazim akam akarizi Datan ko Abi-
ram uan adarazi ko
me torir kam giraghuezi
nguazim iza ua dukuagha me ave.

18 Ezi avim izaghira men gin zui darazir isia,
egha gumazir kuraba bar men isi.

19 Me Horepin Mighsiamin ikia
gol isa bulmakaun mamın ingarigha
an ziam fe.

20 Me Godin ziar ekiam akirim ragha
agasaragha,
dadaba apir bulmakaun nedazimin in-
garigha
Godin danganimin aneti,
egha an ziam pirafi.

21-22 Godra, Isipin kantrin ingangarir eki-
abagh amigha,
Israelia ua me ini.

Egha a Isipin kantrin ingangarir bar ekier
aghuibagh ami,
egha Ongarir Aghevimin bizir
igharagha garibagh ami, ezi gumaza-
miziba digavir kuram gami.
Ezi Israelia ua Godin men akurazir
kam a bakinighniki.

23 Kamaghin, God ghaze, a uan gumamaziz-
ibagh asighasigham.

- Ezi God inabazir ingangarir gumazim
Moses dikavigha abuir gumazimin
min Godin damazimin tu,
egha Israelian akurazi Godin
aningagharir kam iraghuzi,
God me gasighasighizir puvati.
- 24 God akar dikirizim me ganiga ghaze,
a nguazir aghuim me daningam.
Ezi me akar kam nighnizir gavgavim an itir
puvatigha,
nguazir kam gifongezir puvatigha,
an aven mangan aghua.
- 25 Egha me uan purirpenibar aven ikia
atara migirigiar aviribar God gimoba
ghuavira ikiava,
egha Ikiavira Itir Godin akamin gin
zuir puvati.
- 26 Kamaghin amizi, God akar dikirizim me
daningasa,
uan ziam dibora ghaze,
bar guizbangira, a me damuti,
me gumazamiziba pu-
vatizir danganimin ikiva
arimighiram.
- 27 A men gin otivamin ovavir boribar amuti,
me mangi gumazamizir igharazibar
tongin ikiam,
egh kantrin me itir kabar iki oveng
mangam.
- 28 Me gin aser mam, an ziam Bal,
me Peorin nguibamin an gin ghua a ko
poroghav ikia,
egha ofan me aser angamira itir
puvatizir kabagh aningiziba
ame.
- 29 Ezi me amizir arazir kurar kam bangin,
Ikiavira Itir God atara,
arimariar ekiam me bagh ane-
madazima a ize.
- 30 Finias dikavigha
gumazamizibar arazir kurar kam
ikara,
ezi arimariar kam me ataki.
- 31 God bizir Finias amizir kam ginighnigha
egha a dibora ghaze,
a nan damazimin dera.
A deragh iki mangivira ikiam.
- 32 Israelia gin Meriban dipamin ikia amir
araziba God gamizi an atari,
ezi Moses me bangin osimtizir ekiam
ini.
- 33 Guizbangira, men arazir kam Moses
gamizi an atarava bar osemegha
deragha nighnizir puvatigha paza
mikeme.
- 34 Ikiavira Itir God ghaze, ia Kenanin gu-
mazamiziba bar me misueghti me
arimighiregh.
Ezi me me misoghezi me ariaghirezir
puvati.
- 35 Israelia kantrin igharaziba ko ikia
men guiviba ko otariba uarir iti.
Egha me amir arazir kuraba
uaghan me ko dagh ami.
- 36 Me men asebar marvir guabar ziaba fe,
ezi kamaghin men arazir kurar kam
azuazimin min men suiragha
me gasighasiki.
- 37 Me uari uan otariba ko guiviba isa aseba
bagha me misozi me ariaghirima,
me men ofa gami.
- 38 Me uari uan otariba ko guivibav sozi me
ariaghiri.
Men boriba osimtizitaba puvati,
ezi me me isa pura me misozi me
ariaghiri,
ezi me me isa Kenanian aseba
bagha ofa gami.
Men arazir kamin, men boribar ghuziba ira
egha men nguazim gamizi,
a Godin damazim mize.
- 39 Me arazir kam gamua uari uari gami
me Godin damazimin mize.
Arazir kam Godin damazimin mati, gu-
mazamiziba uari isa uari ko tintini-
bar akuir arazim.
Me arazir kam gamua egh Godin akam
deragha an gin zuir puvati.
- 40 Ikiavira Itir God uan gumazamizibar
atara
egha ua me gifongezir puvati.
- 41 Egha me isa Kantrin Igharazibar Gu-
mazamizibar dafaribagh ariki,
ezi men apaniba me gativagha men
gari.
- 42 Men apanir kaba me gativagha men gara
me dikabiragha paza me gami,
ezi me pura uan apanibar gavgav-
ibar apengan iti.
- 43 Dughiar aviribar God uan gumazamiz-
ibar akurvasi,
ezi me akam batogha uari uan
nighnizibar gin zui.
Me kamagh amua arazir kuram
bar an aven ghugha gifa.
- 44 Me Ikiavira Itir God ko migeir dughia-
bar, a men arareba barasi,
egha men osimtizimin gara
men apangkufi.
- 45 A ua uan Akar Dikirizir Gavgavim
ginirigha
ua bar men apangkufi.

106:24: Diboboniba 14:1-35 106:27: Ofa Gami 26:33

20:2-13 106:34: Gumazir Dapaniba 2:1-3; 3:5-6

106:40: Gumazir Dapaniba 2:14-18

106:28: Diboboniba 25:1-13

106:37: 2 Atriviba 17:17

106:32: Diboboniba 35:33

106:38: Diboboniba 35:33

- Egha ua uan nighnizim gira.
- ⁴⁶ A ua men apanir men suirazibar nighnizibagh irazi, me Israelian apangkufi.
- ⁴⁷ O Ikiavira Itir God, en God, ni datirighin en akuragh!
E gumazamizir bar igharazibar torimin iti,
ni uam e akuvagh uam e inigh en nguazimîn izi.
- Eghti e nin ziar ekiam ginighnigh nin ziar ekiam minabaghham.
E nin ziam fisi bar akuegham.
- ⁴⁸ E Ikiavira Itir Godin ziam feka, a Israelian God.
E datirighin ko, gin izamin dughiabar zurara an ziam feka.
Gumazamiziba bar mikim suam,
“Bar guizbangira!”

E Ikiavira Itir Godin ziam fam.
Aleluia!

Akinafarir namba 5

107

(Onger Akaba 107–150)

Gumazamiziba osimtizibar aven ikia Godin deima, a men apangkuvigha men akura

- ¹ Ikiavira Itir God a dughiabar zurara en dera,
a zurara en apankuva ikia mamaghira iti.
Kamaghin amizi, e a minamam!
- ² Ia, Ikiavira Itir God ua inizir gumazamiziba,
ia bar a minabi.
Guizbangira, a ian akuragha en apanibar dafariba da ia inis.
- ³ An aruem anadi naghin ko aruem uaghiri naghin ko not ko sautin itir gumazamiziba,
bar ia akuvagha ia inigha ize.
- ⁴ Ezi ian marazi gumazamiziba puvatizir danganimin ikia tintinibar arua deragha fozir puvati,
me nguibatamin boroghin iti o puvati.
- ⁵ Ezi mitiriaba ko kuariba men pira men azi,
ezi me ghaze,
me givaghham.
- ⁶ Me osimtizir kamin ikia,
egha Ikiavira Itir Godin diava an azangsizima,

- a men osimtizir kamin aven men akura.
- ⁷ A me inigha biaghatigha ghua nguibar ekiar me an aven dapiamin mamîn me ati.
- ⁸ Kamaghin, Ikiavira Itir God zurara men apangkuvigha arazir aghuimin me gamizir bizim bagha,
me a minabi.
- ⁹ Guizbangira, a kuariba pîrir adarasi,
dipaba me ganidima, me apa bar izefi.
Ezi mitiriaba azi darasi,
a dagheba me ganidima, me apa bar izefi.
- ¹⁰⁻¹¹ Ezi ian marazi Godin Bar Pin Itimin akam batuegha,
egha an akam baraghizir puvati.
Kamaghin, me kalabusin dipenimin ikia egha mitater kuramin iti.
Men apaniba ainin senba isa me ikezima
me osimtizir ekiamin aven iti.
- ¹² Ezi God me dikabirazi,
me asaghpora ira ingangarir ekiam gamua
men gavgaviba bar gifa,
ezi men akurvaghamin gumaziba puvati.
- ¹³ Me osimtizir kamin ikia,
egha Ikiavira Itir Godin diava an azangsizima,
a men osimtizir kamin aven men akura.
- ¹⁴ Ikiavira Itir God me inigha men senba firigha,
danganir mitater kurar kamin me inigha
azenan ize.
- ¹⁵ Kamaghin, me Ikiavira Itir God zurara men apangkuvigha arazir aghuimin me gamizir bizim bagh,
a minamam.
- ¹⁶ Me fo, a gumaziba brasin gavgavimin ingarizir tiaba abiagharigha,
kalabuziar dipenimin ain baba akaragharisi.
- ¹⁷ Guizbangira, ian marazi bar arazir kurabagh ami.
Egha arazir kurar me amir kaba bangin me arimariar kuraba ini.
- ¹⁸ Me dagheba inian aghuagha ovengasava ami.
- ¹⁹ Men ikirimirim ikuvizi me pazavira ikia,
egha Ikiavira Itir Godin dei.
Ezi a men akuragha men osimtizir kam agifa.

107:1 1 Eghaghaniba 16:34; 2 Eghaghaniba 5:13; 7:3; Esra 3:11; Onger Akaba 100:5; 106:1; 118:1; 136:1; Jeremaia 33:11

107:9 Onger Akaba 34:10; Luk 1:53 **107:10-11** Jop 36:8; Aisaia 9:2; Luk 1:79 **107:14** Onger Akaba 68:6; 146:7;

- 20 A uabi migeima,
an akar kam men mikarziyagh amizi da
ua dera.
Ezi a matmatiamin ua me ini.
- 21 Kamaghin, me Ikiavira Itir God zurara
men apangkuvigha arazir aghuimin
me gamizir bizim bagh,
a minamam.
- 22 Me a minamamin ofabar amuva,
an amizir bizir aghuibar gun gumaza-
mizibav kimsi
bar akongegh onger akabar amu.
- 23 Ezi ian marazi kuribar aven ingara
ongarir ekiaba bar dagh arua
egha biziba amaga dagh ivesi.
- 24 Kurimin ingarir gumazir kaba, me
Ikiavira Itir God amizir bizir kabar
gani.
An ongarir ekiamin bizir aghuir
kabagh ami.
- 25 A mikemezi, aminir ekiam ongarir
konimin oto,
egha ongarim fema, a dikafi.
- 26 Ezi kuriba a gisin bar pin uavanaga egha
bar vin mar uaghiri.
Ezi kurimin ingarir gumaziba bar ati-
atingi,
me fo me bar moghira bar iku-
vigham.
- 27 Me gumazir dipar onganiba amegha on-
ganigha purama aruibar min
kurim gisin arui,
egha kurimin akurvaghamin
nighniziba bar puvati.
- 28 Me osimtizir kamin aven ikia,
Ikiavira Itir Godin deima
a men akuragha men osimtizim
agifa.
- 29 An aminir ekiam gamizi an amira,
ezi ongarim amiragha
uaghirigha ua dikavir puvati.
- 30 Me ongarimin gari an amiragha irighav
itima,
me bar akonge.
Ezi Ikiavira Itir God me inigha
nguibar me mangi ikiamin ongarir
mikebamin ghu.
- 31 Kamaghin, me Ikiavira Itir God zurara gu-
mazamizibar apangkuvigha arazir
aghuimin me gamizir bizim bagh,
a minamam.
- 32 Me gumaziba uari akuvir danganibar
Godin gumazamiziba ko uari akuv,
egh me an ziar ekiamin gun mikim.
Me gumazir aruaba ko dapi bizibav kim,
dughar kamin me Ikiavira Itir Godin
ziam fam.
- 33 Ikiavira Itir God faner ekiaba ko dipar
atuibagh ami,
da dati.

- 34 Egha nguazir dagheba deragha aghuim
gamizi,
a ragha otogha amangsizir nguazimin
otozi
bizitam bar an otogha aghuir pu-
vati.
Nguazir kamin itir gumazamiziba arazir
kurabagh ami,
kamaghin, Ikiavira Itir God osimtizir
kaba me ganingi.
- 35 Egha gin Ikiavira Itir God, gumazamiziba
puvatizir danganir midiariba,
dipar akareba dagh arisi.
Egha nguazir dipaba puvatizibar,
a faneba arighizima da afora ivemari.
- 36 Me nguazir kabar mitiriaba azir gumaza-
miziba ariki,
ezi me nguibar ekiamin ingarigha an
aven iti.
- 37 Ezi me dagheba opara, egha wainin
beniba opari,
egha dagher aviriba ikia, wainin ovizir
aviriba iti.
- 38 Ikiavira Itir God uan gumazamiziba bar
deragha me gami,
ezi me borir aviriba bate.
Ezi a bulmakaun aviriba me bagha dagh
amizi
da otifi.
- 39 Men apaniba me ko misogha,
bar me dikabiragha osimtizir bar ekiam
me ganingi.
- 40 Ezi Ikiavira Itir God men apanibar gu-
mazir dapanibagh amizi,
me pura bizir kinibar min iti.
A me gamizi me tintinibar arua
danganir misingizir tuaviba pu-
vatiziba, pura dagh arui.
- 41 Gumazir biziba puvatiziba, osimtizir
aviribar aven iti,
ezi a men akurazi, me deragha iti.
A men amizibagh amizi, me borir aviriba
bati.
Ezi men adarazi avirasemegha mati
sipsipin bizibar min bar aviraseme.
- 42 Ezi gumazamizir Godin damazimin der-
aziba, bizir kamin ganigha
men naviba bar men dera.
Ezi gumazamizir kuraba mikiman asagha
purama akabar kumigha nimira iti.
- 43 Eghti ia gumazamizir nighnizir aghuiba
itiba,
ia deraghvira bizir kabagh bar dagh
nighnigh.
Egh kamagh akam akarigh suam,
Ikiavira Itir God bar en apangkuvigha
ikia
mamaghira iti.

108

Gumazim apaniba dikabinasa Godin azangsis

(Onger Akaba 57:7-11; 60:5-12)

Godin ziam fer ighiar kam, Devit an osiri.

¹ O God, ki uan navir averiamin aven nighnizir gavgavimra nin ikia, egha ua nighnizir igharaziba nan pu-vati.

Datirighin nan navim dikavti, ki gitabav sogh nin ziam famin ighiabar amuasa.

² Aminim tiraghti, ki daguim ategh dikavigh uan gita ko kulele misogham.

Ki dagh ikararangti, dar ararer aghuim otivti aruem bigh anangam.

³ O Ikiavira Itir God, ki Kantrin Igharazibar Gumazamizibar tongin ni minamam. Gumazamiziba bar moghira oraghti, ki nin ziam fi ighiam bangam.

⁴ Ki fo, ni en apanguvir arazim, a bar ekefe, egha overiamin abananimin tu.

Ni zurara amir arazir aghuir kaba e da meng mangiti, da mangi overiamin ghuariabar suiragham.

⁵ O God, ni overiamin uan gavgavim akaghti, nguazimin gumazamiziba ganigh fogh suam, nin gavgavim bar ekevegga me gafiragha pin iti.

⁶ Ni bar ifongezir darazi bar deravira ikiasa, ni uan agharir guvir gavgavimin en suiragh en akuragh. Ni nan azangsisim baragh!

⁷ God uan Dipenimra ikia ghaze, "Ki apaniba ko misogha me abiragha gifa. Ki datirighin Sekemin nguibamin nguazim ko Sukotin danganir zarim abigh, egh uan gumazamizibar aningam.

⁸ Guizbangira, Gileatin nguazim ko Man- asen nguazim, aning nana. Ezi Eframim nguazim a kon midorozir dapanir asuamin min iti. Ezi Judan nguazim, mati nan atrivir fidizim.

⁹ Moapin kantri, a nan itarir dipar ki ruemin min iti. Idomin kantri, a nan danganir ki uan dagarir asuaba arizimin min iti, egha nana.

Ezi Filistiaba ki midorozimin me abiragha bar akuegga pamten dei."

¹⁰ O God, tinara na inigh egh nguibar gavgavim itir kamın aven mangam?

Tina nan faragh mangiti ki Idomin kantrin ekiamın aven mangam?

¹¹ O God, ni akirim ragha e gasaras ti? Ni ti en midorozir gumazibar akur- vaghan aghua?

¹² Gumazibar gavgavibar akurvazim, a pura bizim. Kamaghin amizi, ni en akuraghti e uan apaniba ko misogham.

¹³ E fo, Godin akurvazimra, e uan apanibav sogh me abinigham. A uabi en apanibav sogh me agivgham.

109

Gumazir osimtizim itimin dimdiam

Godin ziam fer onger akar kam, Devit an osiri.

A gumazir onger akabar faragha zuim ginighnigha an osiri.

¹ O God, ki nin ziam a pirafa. Ni nimira ikian marki.

² Gumazamizir kuraba ko gumazamizir ifavariba na gasighasighasa. Me nan gara ifara akar kurabar na migia nan apanim gami.

³ Me na ekiarugha nan aghuazir akabar na migei. Guizbangira, me migeir migirigiaba, mingariba puvati.

⁴ Ki me gifuegga me bagha God ko migei. Ezi me nan atara akaba na gasi.

⁵ Ki arazir aghuibar me gami, ezi me arazir kuraba nan arazir aghuiba ikarvasi.

Ki bar me gifonge, ezi me ki me gifongezir arazir kam ikar- vagha na gifongezir puvatigha bar nan aghua.

⁶ Ki ghaze, ni jasin kuratam a miseveghti, a nan apanim kotiamin a baragh egh a tuisigh.

An apanitamrama, an kotiam baragh.

⁷ Jasin kotiam barazir kam oraghti, migirigiaba mangiti, a mikim suam, gumazir kam guizbangira arazir kuram gami, a isi kalabus datigh.

Nan apanim, God ko mikimti, jasin kurar kam an akar kam gifogh egh mikim suam, a God ko migeir arazir kam, an arazir kuram.

⁸ Nan ifongiam, a bar zuamiram aremegh,
eghti gumazir igharazitam an dan-
ganim inigh.

⁹ An aremeghti an boriba afeziaba pu-
vatighi,
an amuim uaghan paba puvatigham.

¹⁰ An boriba dipeniba puvatigh egh onga-
narazibar amu ikiasa ki ifonge.
Eghti gumaziba me itir dipenir ku-
ramin me batuegham.

¹¹ Nan apanir kam gumazitabar bizitaba
inigh egh da ikaraghan koghti,
ki kamaghsua, me izi uan biziba ikar-
vagh an nguazim inigh.

Eghti nguibar igharazibar gumaziba izi
bizir a ingangarim gamua ivezeziba
bar ada da inigham.

¹² Ki kamaghsua, gumazitam bar an
apangkuvan marki.

Gumazitam kamaghin an boribagh
nighnigh suam,
me afeziaba puvati egh men
apangkuvan marki.

¹³ Ki kamaghsua, an ovavir boriba uaghan
bar arimighiregham,
eghti gin otivamin adarazi ua gumazir
kamin ziam ginighnigh a diponan
kogham.

¹⁴ An inazir afeziaba amizir arazir kuraba,
Ikiavira Itir God uabi adagh nighnigh.
Egh an amebamin arazir kuraba gin
amangan marki.

¹⁵ Ikiavira Itir God me amizir arazir kurar
kam ginighnighvira iki,
eghti gumazamiziba gumazir kamin
adarazi nighnizitam ua men ikian
bar marki.

¹⁶ Gumazir kam tong apangkuvir
nighnizitam igharaz darazir itir
puvati.

A gumazir biziba oteveziba ko, biz-
iba puvatiziba ko, naviba osemegha
itiba,
a paza me gamua ghua me misozi
me ariaghire.

¹⁷ A faragha gumazamizibagh asighasighasa
ifuegha akar kurabar me migei,
egh a datirighin uabi bar moghira iku-
figh!

A God deragh gumazamizir igharaz-
ibar amuasa a me bagha Godin
azangsighan aghua,
eghti uaghan gumazitam God deragh a
damusi an a bagh Godin azangsighan
marki.

¹⁸ Dughiabar a migeir migirigiba,
a gumazir igharazibagh asighasighasa
migei,

ezi an migirigiar kam mati an adi-
arir a uan mikarzim in kurkezim.

Kamaghin dera, an akar kurar kam dipar an
apimin min an namnamin aven iki.

Egh boremin min an agharibar aven
magiri.

¹⁹ An akar kurar kam, a korotiam aruzi
moghin anevaragh,
egh letiamin min uan ivariam gighuigh
iki kamaghira iki.

²⁰ Ikiavira Itir God mizazir kamra gumazir
na isa kot garizibar arighasa, ki
ifonge.

Guizbangira, gumazir kaba akar bar
kuraba na migei.

²¹ O Ikiavira Itir God, nan Ekiam, ni uan
ziar ekiam bangin, ni Akar Gavgavim
akirizi moghin ni nan akuragh.

Ni bar deragha egha zurara nan
apangkufi,
kamaghin ni nan akuragh.

²² Ki biziba bar puvatigha purama aper-
aghav ikia,
uan navir averiamin aven mizazir ku-
ram barasi.

²³ Aruem anaga bizibagh isirazi dar nedaz-
iba ghua guaratighin gevi moghin,
ki mangigh givaghasa ami.

Aminim odezibagh ivai da migha ghua gevi
moghin,
ki uaghan dar min mighhegh mangigh
givagham.

²⁴ Ki dagheba ategha egha nan tevir akuriba
gavgaviba puvati.

Ki bar agharim gurazi, agharir suiaba
bar nan amira.

²⁵ Gumazamiziba nan gara egha na dipofi,
egha me uan dapaniba roa egha nan
ingaravati.

²⁶ O Ikiavira Itir God, nan God,
ni zurara bar nan apangkufi.

Kamaghin, ni nan akuragh egh
uam na inigh.

²⁷ Ni nan apaniba kamagh men akaghti, me
fogh suam,
nirara nan akuragha egha uam nan ini.

²⁸ Me, ni na gasighasighsi me ni mikimam.

Eghti puvatigham. Ni deravira na
damuvira ikiam.

Gumazir na gasighasighasava amiba
ni me abinasa ki ifonge.

Eghti, ki nin ingangarir gumazim,
nan navim nan deragham.

²⁹ Nan apaniba aghumsizir dafam iniasa, ki
ifonge,
eghti gumazamiziba men aghumsizir
arazir kam bar an ganam.

- ³⁰ Gumamaziziba Godin ziam fasa uari akuvir dughia bar, ki an ziam fam.
Egh akar ekiamin Ikiavira Itir God minamam.
- ³¹ Guizbangira, apaniba gumamazizir onganaraziba isi kot datigh kamagh mikim suam, me arimighiram.
Ezi, God gumamazizir onganarazibar gara men akurvasi.

110

Ikiavira Itir God gavgavim isa atrivim ganidir ighiam

Kar Godin ziam fer onger akam. Devit an osiri.

- ¹ Ikiavira Itir God, nan Ekiam migia ghaze, "Ni nan agharir guvimin daperagh iki mangiti,
ki nin apaniba dikabiragh me isi nin dafarim datighiti
me nin dagarimningin apengan ikiam."

- ² Ikiavira Itir God ni damighiti,
ni Saionin nguibamin iki gavgavir ekiam iki
nguibar aviribagh ativagh dar ganam.

God ghaze, ni uan apanibagh ativagh.

- ³ Ni uan apanibav soghamin dughiam, nin gumamaziziba uaghan ni ko mangi nin akurvagh, egh ia Godin mighsiamin ghuvanangam.

E gari ghuariabar amariba dimagaribar iri azenibagh iri da aghua dagher aviriba iti.

Kamaghira, ni dughia bar zurara gavgavim ini mamaghira iki, egh gumazir igiamin min otogham.

- ⁴ Ikiavira Itir God Akar Gavgavim ni koma anekirigha gifa, egh uan nighnizim giraghan kogham.
A ghaze, "Ni ofa gamir gumazimin iki mamaghira ikiam.

Ni Melkisedeghin min ofa gamir gumazimin ikiam."

- ⁵ Ekiam gavgavim ni daningasa ni ko iti.
Eghiti an aningharir dughiam otoghti an atriviba tintinimin me misogh me gasighasigham.

- ⁶ A nguazimin gumamazizibar arazir kuraba ikarvagh,

egh midorozir danganibar a gumazir aviribav soghti me arimighiram.
An atrivir aviriba ko misogh me abinam.

- ⁷ Atrivim tuavir miriamin ivemarir daghurir dipabar ami, egh a gavgavim inigh, uan apaniba dikabiragh.

111

*Godin ziam fer ighiam**

- ¹ E Ikiavira Itir Godin ziam fam.

Gumamazizir God baghvira itiba, me uari akuvamin dughiam, ki men tongin ikiva, uan navir averiamin aven nighnizir vamira ikiva Ikiavira Itir God minamam.

- ² Ikiavira Itir God amir biziba, da bar bizir bar aghuiba.
Gumamazizir Ikiavira Itir God, bar a gifofoghasa ifongeziba, me an ingangariba bar deragh dagh fogham.

- ³ Bizir an amiba, e dar gara an ziar ekiam fa egha fo, an atrivir gavgavir ekiam a bar dera.
An arazir aghuir kam zurara ikivira iki mamaghira ikiam.

- ⁴ Ikiavira Itir God zurara gumamazizibar nighnizibagh amima, me zuraram an amir digavir kuram gamir arazibagh nighnighvira iti.
Ikiavira Itir God en apangkuva en akurvasi.

- ⁵ A gumamazizir an atiatiba, a dagheba me ganidi.
Egha a uan Akar Gavgavir a gumamaziziba ko dikirizir kam, a zuraram a ginighnsi.

- ⁶ A uan gavgavim uan gumamazizibar ak-
agha
Kantrin Igharazibar Gumamazizibar nguaziba isa
uan gumamazizibagh aningi.

- ⁷ An araziba, da bar guizbangira egha bar dera.
E an Akar Gavgaviba nighnizir gav-
gavim adar iki
egh dar gin mangam.

- ⁸ God Akar Gavgavir kaba e ganiga ghaze, da gavgavigh iki mamaghira ikiam.
Guizbangira, God guizin arazir aghuimin gin ghua

110:1 Matyu 22:44; Mak 12:36; Luk 20:42-43; Aposel 2:34-35; 1 Korin 15:25; Efesus 1:20-22; Kolosi 3:1; Hibru 1:13; 8:1; 10:12-13 **110:4** Hibru 5:6; 6:20; 7:17; 7:21 * **111::** Hibrun akamin onger akar kam, me uan alpabetin letabar vaghvagh dar gin ghua ighiar kamin vesba osira bar ghua va vezin abuananamin oto.

Akar Gavgavir kaba e ganingizi da
bar dera.

⁹ A uan gumazamizibagh ivezegha ua me
ini.

Egha Akar Gavgavim me koma anakira
ghaze,

Akar Dikirizir Gavgavir kam zu-
rara iki mamaghira ikiam.

Ikiavira Itir God, an arazir aghuibaram
amua bar derazir God,

ezi gumazamiziba an ziar ekiam
ginighnigha ghaze,

a bar pin kozi,
me an atiatia an apengan iti.

¹⁰ Gumazitam nighnizir aghuim inisi
a faragh Ikiavira Itir Godin atiating an
apengan iki.

Gumazamizir an Akar Gavgavibar gin
zuiba,
me fofozir aghuiba ikiam.

Eghti e an ziam fi iki mamaghira
ikiam.

112

*Gumazir aghuiba me bar akongegham**

¹ E Ikiavira Itir Godin ziam fam!

Gumazamizir Ikiavira Itir Godin atiatia an
Akar Gavgavimin gin mangasa bar
ifongeziba,
me bar akongegh.

² Gumazir aghuibar boriba, nguazir kamin
iki
ziar ekiaba ikiam.

Men ovavir boriba,
Ikiavira Itir God deravira me damuam.

³ Men adarazi dagiar aviriba initi,
men biziba bar avirasemegham.

Me deraghvira arazir aghuimin gin
mangiva iki
mamaghira ikiam.

⁴ E fo, mitarmem iti,
ezi gumazir aghuim, gumazir aghuir
igharazibar akurvaghasa angazan-
garimin min anagava otogha,
men apangkuvigha, aminirbirim
gisira.

⁵ Gumazir guizbangira migia pura uan biz-
iba anidim,
an ingangariba a guizbangira dagh
amuti, an dagiaba isir tuaviba de-
ravira mangiti,
a bar akongegham.

⁶ Gumazir aghuim irighan kogh egh tugh
gavgavigh mamaghira ikiam.

Eghti gumazamiziba a ginighnighvira
ikiam.

⁷ An osimtizir otivibar migirigiaba baragh
atiatingan kogham.

Puvatigham, a tugh a gavgavigh
nighnizir gavgavim Ikiavira Itir
Godin ikiam.

⁸ A nighnizir aviribagh amua atiatir puvati.
A fo, God gin an apaniba dikabiragh.

⁹ A bizir bar aviriba gumazir onganaraz-
ibagh amibagh anidi.

Ezi an arazir aghuir kam givaghan
kogham, a ikivira ikiam.

Egh a nguibamin aven ziar ekiam
ikiti,
gumazamiziba an ziam fam.

¹⁰ Gumazir kuraba, gumazir aghuimin
dabirabimin ganiva puviram ataram.

Egh men naviba men ikuvighti,
men gavgavim me ateghti me pu-
ram amiragh magiri givagh.

Guizbangira, bizir aghuir me iniasa mizua
itiba,
me da inighan kogham.

113

*Godin Araziba bar dera, kamaghin e ziar
ekiam a daningam*

¹ E Ikiavira Itir Godin ziam fam!

O Ikiavira Itir Godin ingangarir gumaza-
miziba,
ia Godin ziam fi.

² E bar moghira an ziam datirighin ko, gin
sara a fi
mangivira ikiam.

³ E Godin gumazamizir aruem anadi naghin
ikegh ghua aruem uaghiri naghin
itiba,
e bar moghira Ikiavira Itir Godin ziam
fam.

⁴ Ikiavira Itir God, kantribar gumazamiziba
bar me gativagha men garima,
me an ziam fe.

An gavgavim ko ziar ekiam bar ekevegga
overiam gafiragha bar pin mar iti.

⁵⁻⁶ Ikiavira Itir God, a en God, gumazitam an
miraram amir puvati.

An atrivir bar ekiamin ikia bar pin iti.
Egha bar pin ikia overiam ko
nguazim virara vin beragha
aningin gari.

⁷ A gumazamizir onganarazir nguazir
minemniabar tongin itiba, men
akura.

111:10: Jop 28:28; Aghuzir Akaba 1:7; 9:10 * **112::** Hibrun akamin onger akar kam, me uan alpabetin letabar vaghvagha dar gin ghua ighiar kamin vesba osira bar ghuava vezin abuananamin oto. **112:4:** Jop 11:17; Onger Akaba 97:11 **112:7:** Onger Akaba 57:7; 64:10 **112:9:** 2 Korin 9:9

A gumazamizir biziba puvatigha av-
erenimin tongin itir kaba,
a iza me fe.

- ⁸ A gumazamizir kaba isa uan gumazamiz-
ibar gumazir dapaniba ko me atizi,
me me ko apiaghav iti.
⁹ An amizir boriba batir puvatiziba deragha
me akirizi,
me borir aviriba bata bar akonge.

E Ikiavira Itir Godin ziam fam!

114

*Godin gumazamiziba Isipin kantrin
azenan izezir ighiam*

- ¹ Israelia me Jekopin ovavir boriba,
me Isipin kantri ategha azenan ize.
Kar akar igharazibav geir gumaza-
miziba, men kantri.
² Dughiar kam, Judaba, Ikiavira Itir God
baghavira itir gumazamizibar min
iti.
Guizbangira, Israelia God me gativagha
men gari, ezi me an gumazamizibar
min iti.
³ Dughiar kam, Ongarir Aghevim Godin gav-
vimin garava egga arav ghu.
Ezi Jordanin Fanem pura mitighav ikia
ua ivemarir puvati.
⁴ Ezi mighsiar ekiaba memebar min uari
akuri.
Ezi mighsiar muziariba sipsipin nguz-
ibar min uari akuri.
⁵ O Ongarim, ni manmaghsuava arav ghu?
O Jordanin Fanem, ni manmaghsua ua
ivemari puvati?
⁶ O mighsiar ekiaba, ia manmaghsua meme-
bar min uari akuri?
O mighsiar doziba ia manmaghsua sip-
sipin nguzibar min uari akuri?
⁷ O nguazim, datirighin Ekiam a izi, ni
nighiva akong.
A Jekopin God a izegha gifa,
ezi ni an damazimin nighiva akong.
⁸ Godin kam, a dagiam gamizi, a mozir
dipamin min oto.
Guizbangira, a mighsiar gavgavim
gamizi,
a dipar nguazimin aven afora
azenan izimin min oto.

115

God uabira a guizbangira God

- ¹ O Ikiavira Itir God, ni zurara bar en
apangkuvigha mamaghira ikia,
egga e ataghrazir puvati.

Kamaghin amizi, e zurara nin ziamra fam.
E uari uan ziaba fan kogham.

- ² Manmaghirama amizi, Kantrin Igharaz-
ibar Gumazamiziba kamaghin en
azangsigha ghaze,
“Ian God managh iti?”
³ Me kamagh fozir puvati, en God uan
Nguibamin iti,
egga a bizir tizim uan ifongiamin a
damusi ifuegh, ana damuam.
⁴ Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, silva
ko gol isa uan marvir guabar ingari.
Me uari uan dafaribar dar ingari.
⁵ Ezi marvir guar kaba, da akatoriba ikia
egga migeir puvati,
Da damaziba ikia bizibar garir puvati.
⁶ Da kuariba ikia, egga orazir puvati,
egga atiniba ikia bizibav ghuriabagh
amir puvati.
⁷ Da dafariba ikia, bizibar suizir pu.
Da sueba ikia, egga aruir puvati.
Da akaba akarti tiariba pu-
vatigham.
⁸ Guizbangira, gumazir marvir guar kabar
ingariba,
me uari marvir guar me ingarir kabar
min iti.
Gumazir nighnizir gavgavim mar-
vir guabar itiba, me uaghan dar
min iti.
⁹ O ia Israelian gumazamiziba,
ia nighnizir gavgavim Ikiavira Itir
Godin iki.
A deragha ia gamua egga ian akur-
vasi.
¹⁰ O ia Aronin adarasi, ia ofa gamir gumaz-
iba,
ia Ikiavira Itir God nighnizir gavgavim
an iki.
A deragha ia gamua ian akurvasi.
¹¹ O ia gumazamizir Ikiavira Itir Godin ati-
atiba,
ia nighnizir gavgavim an iki.
A uabira deragha ia gamua ian
akurvasi.
¹² Ikiavira Itir God zurara e ginighnigha ma-
maghira iti.
Egh a deravira e damuam.
A, e Israelia deravira e damuam.
Egh uaghan Aronin adarasi,
me ofa gamir gumaziba, a deravira
me damuam.
¹³ Gumazamizir Ikiavira Itir Godin atiatiba,
a deragh me damuam,
gumazamizir ziaba itiba ko ziaba
puvatiziba uaghara,

a deragh me damuam.

- 14 Ki ghaze, Ikiavira Itir God borir bar aviriba,
ia ko ian gin otivamin ovavir boribar aningam.
- 15 Guizbangira, Ikiavira Itir Godin overiam ko nguazimin ingarizim,
a bar deravira ia damu.
- 16 Nguibar bar pin itim, kar Ikiavira Godin bizimra.
A nguazir kam isa gumazamizibagh aningi.
- 17 E fo, gumazamizir ariaghiriba me uan nguibamin iraghue.
Egha Ikiavira Itir Godin ziam fer puvati.
- 18 Ezi e datirighin angamira itir gumazamiz-
iba,
e Ikiavira Itir Godin ziam minabi
mamaghira ikiam.

Aleluia!

E Ikiavira Itir Godin ziam fam!

116

God gumazir mamin akurazi, an a minabi

- 1 Ikiavira Itir God nan dimdiaba ko azangsiziba barasi.
Kamaghin ki bar a gifonge.
- 2 Dughiaaba bar a nan azangsiziba baraghavira iti,
kamaghin dughiar ki angamira itir kam,
ki a ko mikimvira ikiam.
- 3 Ki faragha aremeghasava amima,
ovevem benimin min na ikezi ki iti.
Ki Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibam ginighnigha atiatia
egha navim bar osemeghavira iti.
- 4 Ki Ikiavira Itir Godin ziam dibora a migia ghaze,
"O Ikiavira Itir God, ki ni gaghori,
ni nan akuragh ua na inigh, puvatighti ki ovegham!"
- 5 Guizbangira, Ikiavira Itir God zuraram en kuarkuva en akurvasi,
egha a bar dera.
En God, an apangkuvim itir God.
- 6 Gumazamizir uarira uarir akurvaghamin gavgaviba puvatiziba,
Ikiavira Itir God men akurvasi.
Kamaghira ki faragha gavgaviba bar puvati,
osimtiziba na gasighasighasava amima,
a nan akura.

- 7 Ki fo, Ikiavira Itir God bar deragha na gami.
Kamaghin, ki datirighin navir amirizimin ikiva avughsi ikiam.
- 8 O Ikiavira Itir God, ni nan akurazi, ki aremezir puvati.
Ni nan temeriba adisi.
Egha na geghuvima ki irizir puvati.
- 9 Ki angamira itir dughiamin,
ki zurara Ikiavira Itir God ko daruam.
- 10 Ki faragha ghaze,
"Osimtizir ekiam na avaragha na dikabiraghasava ami."
Ezi dughiar kamin ki nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin ikiavira ikia kamaghin migei.
- 11 Ki dughiar kamin puv atiatia bar osemegha ghaze,
"Ki nighnizir gavgavim gumazitamin ikian kogham.
Ki nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godra ikiam."

- 12 Ikiavira Itir God bar deravira na gami.
Eghti ki ua bizir tizimrama a daningam?
- 13 Ki ti wainin kavim tam a danigham,
eghti ofan kam kamaghin akagh suam,
Ikiavira Itir God ua na ini.
A ua na inizir bizir kam bagh
ki an ziamin dimiva a minamam.
- 14 An gumazamiziba izi uari akuvamin dughiam,
ki a koma amizir Akar Dikirizir Gavgavir kam, ki a damuam.
- 15 Ikiavira Itir God ua bagha inabagha bar ifongezir gumazitam aremegham,
eghti an damazimin gumazir kamin ovevem, bar bizir ekiamin min ikiam.
- 16 O Ikiavira Itir God, ki nin ingangarir gumazim.
Nan amebam faragha nin ingangarir amizimin ike,
ezi datirighin ki nin ingangarir gumazimin ikia
egha nin ingangarim gami.
Ezi ni benir na ikeziba firizi
ki datirighin friaghiri.
- 17 Ki ni minabisi ni bagh ofa damuam,
egh nin ziamin dimiva a fam.
- 18 Ki faragha ni koma akar dikirizim gami.
Ki datirighin Akar Dikirizir Gavgavir kamin gin mangi
nin gumazamizibar damazibar anekagham.

19 O Ikiavira Itir God, ki Jerusalemin
nguibamin mangi,
nin Dipenimin aven ofa damuam.

Aleluia!

E Ikiavira Itir Godin ziam fam!

117

E bar Ikiavira Itir Godin ziam fam!

1 Ia Kantrin Igharazibar Gumazamiziba
bar,

Ikiavira Itir Godin ziam fi.

Ia ikiziba bar,

an ziamin onger akabar amu.

2 Guizbangira, an apangkuvim e bagha zu-
rara ekeveghavira iti.

Egha a zurara uan akamin gin ghua
e ataghirazir puvati.

Aleluia!

E Ikiavira Itir Godin ziam fam!

118

*Me God men akuragha apaniba abirazir
bizim bagha a minabi*

1 Ikiavira Itir God a dughiabar zurara en
dera,

egha a zurara en apangkuvigha mam-
aghira iti.

Kamaghin amizi, e a minamam!

2 E Israelian gumazamiziba, e kamaghin
mikim suam,

“A zurara en apangkuvigha mam-
aghira iti.”

3 Aronin adarazi uaghan kamaghin mikim
suam,

“A zurara en apangkuvigha
mamaghira iti.”

4 Gumazamizir Ikiavira Itir Godin atiat-
iba e bar moghira uaghan kamaghin
mikim suam,

“A zurara en apangkuvigha
mamaghira iti.”

5 Ki faragha bar osimtizir ekiam ikia
Ikiavira Itir God ko migia an deima,
a na baregha

nan osimtizir kam agifa.

6 Ikiavira Itir God na ko itima
ki atiatir puvati.

Ki fo, gumazamiziba arazitamin na
damighan kogham.

7 Ikiavira Itir God uabi nan akurvasi.

Ki Ekiamra ganti,

a nan apaniba abinigh me
gasighasigham.

8 Kamaghin deragham, e Ikiavira Itir Godra
nighnizir gavgavim an ikiti,
an e geghuv e avaragh en ganti,
gumazamizir kuraba e gasighasighan
kogham.

Eghti e nighnizir gavgavim gumazamiz-
ibar ikian kogham.

9 Kamaghin deragham, e Ikiavira Itir Godra
nighnizir gavgavim an ikiti,
an e geghuv e avaragh en ganti,
gumazamizir kuraba e gasighasighan
kogham.

Eghti e nighnizir gavgavim gumazir da-
paniba ko atrivibar ikian kogham.

10 Apanir aviriba faragha na ekiaru,
ezi Ikiavira Itir Godin ziamin gavgav-
imra, ki me dikabira.

11 Guizbangira, me danganiba bar na
ekiaruzi
ki tongira iti.

Ezi Ikiavira Itir Godin ziamin gav-
gavimra, ki bar me agifa.

12 Me aparibar min bar na ekiaru.

Egha me dadabar avimin min zuamira
isigha munge.

Ikiavira Itir Godin ziamin gavgav-
imra, ki me gasighasiki!

13 Nan apaniba faragha na ko midorozim
pamten a gamua
na abinasava ami.

Ezi Ikiavira Itir God nan akura.

14 Ikiavira Itir God uabi na gamizima,
ki gavgavigha onger akam bangava an
ziam fe.

A zurara ua na ini,
ezi ki an ziam fasa.

15 Ia oragh! Ikiavira Itir Godin gumazamiz-
iba uan purirpenibar aven ikia
bar akongegha dia kamaghin migei,
“Ikiavira Itir Godin gavgavimra,
e uan apaniba dikabira.

16 Ikiavira Itir Godin gavgavimra en akura.
Ikiavira Itir Godin gavgavimra,
e uan apaniba dikabira.”

17 Ki fo, ki aremeghan kogham. Puvati.

Ki angamira iki,

egh bizir Ikiavira Itir God amiz-
ibagh eghanam.

18 Ki fo, Ikiavira Itir God nan arazir kuraba
akirasa mizazir ekiam na gase,
egha na ataghizi ki aremezir puvati.

19 Ia Ikiavira Itir Godin Dipenimin na bagh
tiar akaba kuighti,
ki aven mangi egh a minamam.

20 Kar Ikiavira Itir Godin tiar akam,

- eghti gumazamizir an damazimin der-
azibara an aven mangam.
- 21 O Ikiavira Itir God, ni ki ni ko mikemezir
migirigiam baraki,
egha nan akurazi, ki deragha iti.
Kamaghin ki ni minabi.
- 22 Kar dipenir akinir ingangarir gumaziba
aghuazim,
a datirighin dipenim aterir guarim
gava.
- 23 Ikiavira Itir God uabi bizir kam gamizima
an oto.
Ezi e an garima, a bar dera.
- 24 Ikiavira Itir God uabi, dughiar aghuir
kam e ganingi.
Kamaghin en naviba deraghti, e bar
akuegham.
- 25 O Ikiavira Itir God, ni en akurvaghasa e
nin azangsis.
- Ni en akuraghti, bizir e amiba, da bar
deragham.
- 26 E ghaze, gumazir Ikiavira Itir Godin ziam
ko gavgavimin izim,
God deragh a damu!
E Ikiavira Itir Godin Dipenimin ikia,
gumazir kam in ziam fe.
- 27 Ikiavira Itir God, a uabira guizbangira
God.
A bar deraviram e gamua an angazan-
garim e gisira.
Kamaghin, e bar akongegh temer aguabar
suigh
ofa gamir dakozimin mikebabar itir
bulmakaun kombar min garir biz-
ibagh ighuraruam.
- 28 O God, ni nan God,
ezi ki ni minabaghasa.
Ni nan God,
ki ziar ekiam ni daningam.
- 29 Ikiavira Itir God a dughiabar zurara en
dera,
egha a zurara en apangkuvigha ikia
mamaghira iti.
Kamaghin amizi e a minamam!

119

Godin Akamin Osiziriba, da bar dera

- 1 Gumazamizir, men daroriba Ikiavira
Itir Godin damazimin osimtiziba
puvatiziba,
Ikiavira Itir Godin Arazibar gin zui, me
bar akongegham!

- 2 Gumazamizir kaba uan navir averiabar
aven nighnizir vamiran ikiava,
an akabar gin ghua bar akonge.
- 3 Bar guizbangira, gumazir kaba arazir
kurabar gin zuir puvati.
Me Ikiavira Itir Godin Arazibara gin zui.
- 4 Ni uan akaba e ganigha givagha ghaze,
e deraghvira dar gin mangam.
- 5 Ki kamagsua ifonge,
ki nin arazir ni ifongezibar gin mangisi
bar gavgavigham.
- 6 Ki nin Akar Gavgavibagh nighnighvira
ikiam.
Kamaghin ki aghumsighan kogham.
- 7 Ki deragh bizir ni damuasa e mikemeziba
bagh nighnighiva,
bar uan navim sara nin ziam fam.
- 8 Arazir ni ifongeziba, ki dar gin mangasa.
Ni na ataghiraghan marki!

Gumazim Godin Akar Gavgavimin gin zui

- 9 Gumazir igiam, a tuavir manamin Godin
damazimin zuegham?
A nin akamin suiragh gavgavigh an gin
mangi, egh zuegham.
- 10 Ki uan navir averiamin aven nighnizir
vamiran ikiva, nin ingangarim
damuasa.
Ni nan akuraghti ki nin Akar Gavgaviba
ataghiraghan kogham.
- 11 Ki nin akam uan navim ko nighnizimin
aning gati.
Kamaghin, ki arazir kuratam nin
damazimin a damighan kogham.
- 12 O, Ikiavira Itir God ki nin ziam fe.
Ni uan arazir ifongezibar nan sure
damu.
- 13 Bizir ni damuasa e mikemeziba,
ki dar gun gumazamizibav gei.
- 14 Dagi araviriba ko bizir aviriba, ki dagh
ifonge, ezi God gifongezir arazim, bar
bizir kabagh afira.
Ezi ki nin akaba bagha bar akonge.
- 15 Nin akaba, ki deravira dagh nighnigha
dagh ami.
Egha deragha dar gara da tuisisi.
- 16 Ni ifongezir araziba, ki dar gin mangasa
bar akonge.
Egh da gin amangan kogham.
- Gumazim Godin Akar Gavgaviba uan
navir averiamin dar gin zui*
- 17 Nan ifongiamra kara, ki angamira iki, egh
nin akamin gin mangam.
Kamaghin ki nin ingangarir gumazim,
ni bar deraghvira na damu.
- 18 Ni nan damaziba kuighti ki bizir bar
aghuiba,

- nin Arazibar aven dar ganam.
- 19 Ki dughiar ruarimin nguazir kamin ikeghan kogham.
Ni uan Akar Gavgaviba nan mongan marki.
- 20 Nan navir averiam bizir God damuasa mikemezibar gin mangasa, dughiabar zurara na dikafi.
- 21 Gumazamizir nin Akar Gavgaviba batogha akirim ragha nin akabagh asiba,
ni men atariva me gasighasigham.
- 22 Ezi kirara, ki nin akabar gin zui, ezi gumazamizir kaba akar kurabar na migia na dipofi.
Me uam akar kabar na mikiman ki aghua. Ni men anogorokegh.
- 23 Gumazir dapaniba uari akuvagha, na misoghasa akam misosi.
Ezi ki nin ingangarir gumazim, ki zurara nin akabar suiragh dagh nighnigham.
- 24 Nin akaba bar deravira nan sure gamizima, ki da bagha bar akonge.
Da deravira nan akurvazi, ki deraviram arui.
- Gumazim Godin Akar Gavgavimin gin mangasa*
- 25 Ki aremeghasava amua nguazir minemeniabagh iraghu.
Eghti nin akam mikemezi moghin, ni na fegh gavgavim ua na daningigh.
- 26 Ki uan araziba bar dar gun ni mikemezi, ni nan akam ikara.
Ni uan arazir ni ifongezibar nan sure damu.
- 27 Ni nan akuraghti ki nin akabar aven itir akar mingaribagh fogham.
Ki nin akar aghuiba zurara dar gan dagh nighnigham.
- 28 Nan navim bar na basemezi nan temeriba iri.
Nin akam mikemezi moghin, ni gavgavim nan navim daningigh.
- 29 Ni nan akuraghti ki ifavarir tuavim ategham.
Ni ifongezir arazir aghuimin na damu, egh uan Arazibar nan sure damu.
- 30 Ki nin gin mangasa akam akirigha, egha bizir ni damuasa na mikemezilbagh nighnsi.
- 31 O, Ikiavira Itir God,
ki akar ni na ganingizimin suiragha an gin zui.
Ni na ateghti aghumsizir arazitam na bativan marki.
- 32 Ni fofozir arazir aghuir aviriba na daningti,

ki nin Akar Gavgaviba atamra dar gin mangisi nighnigham.

Gumazim fofozim uabi daningasa Godin azangsis

- 33 O, Ikiavira Itir God, ni uan arazir ifongeziba zurara nan sure damu, eghti ki dughiaba bar adar gin mangam.
- 34 Ni uan Arazibar mingaribar amighti da azenara ikiti,
ki bar moghira uan navimin dar gin mangam.
- 35 Ki nin akar kam bagha bar akonge.
Tuavir ki mangamim ni nan akaghti, ki nin Akar Gavgavibar gin mangam.
- 36 Ni nan navim damighti a nin akabar gin mangisivira dikav.
Nan navim bizir igharaziba bagh dikavan ki aghua.
- 37 Nan akuraghti ki mingariba puvatizir arazir kuraba akirim ragh dagh asaragham.
Nin akam mikemezi moghin ni deraghvira na damu.
- 38 Gumazir nin atiativa nin apengan itiba, ni gavgavim me ganidi.
Kamaghira, ki nin ingangarir gumazim, ni uan akar dikirizir kamin gin mangi deragh na damu.
- 39 Ki aghumsizir akaba baraghan aghua, ni nan akuraghti akar kaba na abinan kogham.
Guizbangira, bizir ni damuasa mikemeziba da bar dera.
- 40 Ki nin akabar gin mangasa bar ifonge.
Nin Araziba da bar dera, kamaghin ni ikiavira itir ikirimirim na daning.

Gumazim Godin Akar Gavgavim, nighnizir gavgavim an iti

- 41 O Ikiavira Itir God, ni faragha akar dikirizim gamizi moghin,
ni uan apangkuvim, azenara nan akagh egh ua na inigh.
- 42 Ki nin akam nighnizir gavgavim an iti.
Kamaghin, ni nan akuraghti akar kurar gumazamiziba na migeiba,
ki da ikarvagham.
- 43 Bizir ni damuasa na mikemeziba, ki nighnizir gavgavim dar iti.
Kamaghin, ni gavgavim na danighti, ki nin guizin akam dughiabar anekunvira ikiam.
- 44 Ki nin Arazibar suiragh dar gin mangivira ikiam.
- 45 Ki nin akabar gin mangasa ifonge.
Kamaghin, arazir kuratam nan mikarzim in itir puvatizi ki firighiri.
- 46 Ki aghumsighan kogh

119:32: 2 Korin 6:11-13

119:33: Onger Akaba 119:73; Aghuzir Akaba 2:6; Jems 1:5

119:36: Mak 7:21-22; 1

Timoti 6:10-11; Hibru 13:5

119:42: Onger Akaba 102:8; 119:39; Aghuzir Akaba 27:11

119:47: Onger Akaba

119:16; 119:97; 119:127; 119:159

nin akabar gun atrivibav kımam.

47 Ki nin Akar Gavgavir kaba guizbangıra bar dagh ifonge.

Kamaghın ki da bagha bar akonge.

48 Ki nin Akar Gavgavibagh nighnizi da de-razi, ki bar dagh ifuegha ni minabi.

Ki zurara nin arazir ni ifongezir kabagh nighnigham.

Gumazim ghaze, Godın akam a guizın bizim

49 Ki nin ingangarir gumazim, ni faragha na koma akam akirizir bizim ginighnigh.

Nin akar kam na gamizi ki nighnizir gavgavim nin iti.

50 Nin akar dikirizim ikirimirir aghuim na ganidi.

Kamaghın amizi, osımtiziba na bativir dughiamın, ki navir amirizimın iti.

51 Gumazir akaba batoziba dibovir akabar na migei,

ezi ki nin Araziba ataghırazir puvati.

52 O, Ikiavıra Itir God, bizir ni damuasa e mikemeziba, ni fomıra e ganingizi ki dagh nighnisi,

ezi da gavgavim na ganidi.

53 Gumazir kuraba nin Araziba abigha arazir kurabagh ami,

ezi nan navim bar men ikuvigha men atarı.

54 Ki uan nguibam ategha saghon itir danganibar ikia,

nin arazir ni ifongezibar ighiabagh ami.

55 O, Ikiavıra Itir God, ki dimagaribar nin ziam ginighnigha,

egha nin Arazibar gin zui.

56 Nan arazir ekiamra kara,

ki dughıabar zurara nin akabar gin zui.

Gumazim Godın Akar Gavgavıbar gin mangasa

57 O, Ikiavıra Itir God, ki ni koma akar dikirizim gamigha ghaze, ki nin akamra gin mangam.

Nan nighnizim ua bizitamın itir puvati. Ni bar uabıra ki nin ganam.

58 Ni faragha na ko akam akirizi moghın, ki datirighın uan navir averiamın pamten nin azangsigha ghaze, ni nan apangkufigh.

59 Ki uan daroribagh nighnigha givagha,

nin akabar gin mangasa ni koma akam akiri.

60 Nin Akar Gavgavir kaba ki zuamıra dar gin mangasa,

ki suighsuighan aghua.

61 Gumazir kuraba na gekuigh na inigh uan arazir kuraba bagh mangasava ami.

Ezi puvati, ki nin Arazibagh nighnighavıra iti.

62 Ki dimagarir arizibar dikava apiav ikia, bizir ni damuasa e mikemeziba bagha nin ziam fe.

63 Gumazamizir nin akabar gin ghua nin atiatia nin apengan ikia ingangarim gamiba,

ki men namakam.

64 O, Ikiavıra Itir God, nin apangkuvim nguazir kamın gumazamiziba bar me gizifa.

Ni uan arazir ifongezibar nan sure damu.

Godın Akar Gavgavıba deragha en akurvasi

65 O, Ikiavıra Itir God, ki nin ingangarir gumazim,

ni uan akamın mikemezi moghın arazir aghuimın na gami.

66 Ki nighnizir gavgavim nin Akar Gavgavıbar iti.

Kamaghın, ni nighnizir aghuiba ko fofozir aghuiba na daning.

67 Ki fomıra tighar mızaziba iniamın dughiam, ki nin gin zuir tuavim ataki.

Ki datirighın nin akaba baragha dar gin zui.

68 Ni bar deragha nin apangkuvim bar ekefe.

Kamaghın, ni uan arazir ifongezibar nan sure damu.

69 Gumazir uari feba ifavarir akar avırıbar na mikeme.

Ezi ki uan navir averiamın aven nighnizir vamıra ikia, nin akabar gin zui.

70 Gumazir kaba uan navıbar kumigha nighnizir aghuiba men puvati.

Ezi ki nin Araziba bar dagh ifonge.

71 Ni bar deragha mızazim na gase.

Ni mızazim na gasezir bizir kamın, ni arazir ni ifongeziba nan aka.

72 Ki dagıar avırıba ikıva bar akueghan kogham.

Nin Arazımıra ki bar a gifonge. A dagıaba bar dagh afıra.

Godın Akar Gavgavım a bar dera

73 Ni uabi nan ingarıgha deragha nan gari. Ni datirighın nighnizir aghuiba na daning, uan Akar Gavgavıbar nan sure damu.

74 Ki nighnizir gavgavim nin akamın iti.

Kamaghın, gumazamizir nin atiatıba me nan gan egh bar akuegham.

75 O, Ikiavıra Itir God, ki fo bizir ni damuasa mikemeziba da bar guızbangıra.

Ni bar na gifuegha, nan arazıba akırmıghasa osımtızım na ganıngı.

76 Ki nin ingangarir gumazim, ni faragha akar dikirizimin gin mangi, nan apangkuvigh gavgavim nan navim daning.

77 Ki nin Araziba bar a dagh ifonge. Kamaghin amizi, ni nan apangkuvighti, ki ikirimirir aghuim iniam.

78 Gumazir uari feba akar ifavaribar na migia, pura na isi kotiam darighasa.

Ki ghaze, gumazir kamagh amiba ni aghumsizim me daningigh. Eghti ko, ki nin akaba zurara dagh nighnighvira ikiam.

79 Nin atiatia, egha nin akabar gin zuir gumazimiziba, me na bagh izi na ko ikiam.

80 Nan akuraghti ki bar uan navir averiamin arazir ni ifongezibar gin mangam. Egh arazir kamin ki aghumsighan kogham.

Gumazim uabin akurvaghasa God ko migei

81 Ki fomira uabin akurvaghasa, ni mizua ghuava amira.

Ezi nan gavgavim bar gifa. Ki nighnizir gavgavim nin akamin ikiavira iti.

82 Ni faragha akam akirizi moghin ki nin ganasa, ikia ghua nan gavgaviba bar givazi, ki amira.

Ki kamaghin migia ghaze, "Ni manadizoghin nan akuragham?"

83 Ki memen nir me dipaba tuasa isamizir ghurimin min ikuvizi, me a makuni. Ezi arazir ni ifongeziba, ki dar suiraghavira iti.

84 Ki nin ingangarir gumazim, manmaghin dughia bar ki zurara ni mizuam ikiam?

Ni man dughiamin nan apaniba mizazim me gasam?

85 Gumazir uari feba nin Arazibar gin zuir puvatigha, nan suighasa na bagha modogha azuazim agura.

86 Ki nin Akar Gavgaviba nighnizir gavgavim dar iti.

Ezi gumazir kuraba uan akar ifavaribagh amua arazir kurabar na gami, kamaghin amizi, ni nan akuragh.

87 Gumazir kurar kaba bar atam na misoghezi ki aremeghai.

Ki kamaghin aghuagha nin akaba ataghirazir puvati.

88 Ni zurara nan apangkuf, egh deragh nan akurvagh.

Kamaghin, ki nin akabar gin mangivira ikiam.

Gumazim nighnizir gavgavim Godin Akar Gavgavimni iti

89 O, ikiavira Itir God, nin akam ikiavira ikiam.

A nin Nguibamin iki mamaghira ikiam.

90 Nin akam mikemezi moghin ni zuraram an gin zui.

Ni nguazim an danganimram anetizima a ua mozorozir puvati.

91 Biziba bar nin ingangarim gami.

Kamaghin amizi, ni uabi mikemezi, biziba uan danganibara ikia, iza datirighin ikia kamaghira iti.

92 Ki nin Arazibagh ifongezir puvatizi, ni mizazim na gasegha na misoghezi ki aremeghai.

93 Ki nin akabar gin ghua egha angamira iti, kamaghin, ki da ataghiraghan kogham.

94 Ki zurara nin akabar gin zui, egha ki ni baghavira itir gumazim.

Ni nan akuragh.

95 Gumazir kuraba na misueghti ki aremeghasa na bagha mizua mueghav iti.

Ezi ki uabi, ki zurara nin akabagh nighnighavira iti.

96 Ki kamaghin fo, biziba bar givamin ote-viba iti.

Ezi nin Akar Gavgavim bar dera, egh dughia bar vaghvagh zurara ikiavira ikiam.

Gumazim Godin Akar Gavgavim bagha bar ifonge

97 Ki nin Arazim bagha bar ifonge.

Egha arueba ko dimagaribar a ginighnighavira iti.

98 Nin Akar Gavgavir kam na ko zurara ikia, egha fofozir aghuim na ganidi.

Akar Gavgavir kam, nan fofozim gamizi a nan apanibar fofozibagh afira.

99 Ki zurara nin guizin akabagh nighnisi.

Kamaghin ki fofozir aghuim ikia uan tisabagh afira.

100 Ki nin akabar gin zui.

Kamaghin, nan fofozim gumazir aruabar fofozibagh afira.

101 Ki nin akamin gin mangasa ifonge.

Kamaghin, ki arazir kuramin gin mangana aghua.

102 Ni uabi uan akabar nan sure gami, kamaghin bizir ni damuasa e mikemezi, ki dar suiraghavira iti.

103 Nin akaba da bar isingi.

Nin akar kabar isingtizim bar hanin isingtizim gafira.

104 Nin akaba nighnizir bar aghuim na ganing,

kamaghin ki arazir kuraba bar dar aghua.

Godin akam an angazangarimin min iti

105 Nin akam a lamin angazangarimin min, tuavim nan akaghagha angazangarim na ganidima ki zui.

106 Ki ni ko akam akira ghaze, ki guizbangira bizir ni damuasa e mikemezibar gin mangam.

107 O, Ikiavira Itir God, osimtizir bar ekiam na avara.

Nin akam mikemezi moghin, nan akuraghti ki angamira ikivira ikiam.

108 O, Ikiavira Itir God, ki ni ko migia egha ni minabi.

Ki ni minabir migirigiar kaba mati, ki uan ifongiamin gin zuir ofan min da ni ganidi.

Ni da inigh, egh bizir ni damuasa e mikemeziba, ni deraghvira nan sure damu.

109 Ki uabi zurara atam ovia taghirasi. Ezi nin Arazim, ki a bakinighnighan kogham.

110 Gumazir kuraba mati azuazim asizimin suighasa, na bagha mongegha ikia azuaziba gui.

Ezi ki nin akaba ataghirazir puvati.

111 Nin akaba, ki dar suirazi da nan ikia kamaghira iti.

Akar kaba nan navim gami a bar akonge.

112 Ki mikemegha gifa, ki nin arazir ni ifongezibar suiragh, dar gin mangivira iki mangi ovegham.

Godin Akar Gavgaviba e gamizi e deravira iti

113 Gumazir maba nighnizir vamira itir puvati, men nighniziba biaghire.

Gumazir kamaghin amiba ki bar men aghua.

Ki uabi, nin Araziba bar dagh ifonge.

114 Nirara nan mogomer danganim, egha oramin min na apazagha na modozi ki deravira iti.

Ezi ki nin akam nighnizir gavgavim an iti.

115 Ia gumazamizir arazir kurabagh amiba ia na gitagh.

Eghti ki uan Godin Akar Gavgavibar gin mangam.

116 Ni gavgavim na daningasa na koma akam akirigha gifa, eghti ki angamira ikivira ikiam.

Nin akar dikirizir kam, ki nighnizir gavgavim an iti.

Ki akar kam bagh aghumsighan aghua.

Kamaghin, ni uan akar dikirizimin gin mangi gavgavim na daning.

117 Ni nan suiraghti ki deraghvira ikiam. Eghti, ki zurara nin arazir ni ifongeziba baragh dar gin mangam.

118 Gumazamizir nin arazir ni ifongezibar aghuaziba, ni akirim gigha me gasi. Men ifavarir akabar daghetam otoghan kogham.

119 Ni kamaghin nighnisi, nguazir kamin itir gumazamizir kuraba bar, mati bizir kurar gumazamiziba maku-nasava amiba.

Kamaghin amizi, ki bar nin akabagh ifonge.

120 Ki bizir ni damuasa e mikemezibagh nighnisi. Egha kamaghin, ki bar nin atiatima, nan mikarzim nighava agoi.

Gumazim Godin Akar Gavgavibar gin zui

121 Arazir aghuir ki ni ko gumazamizibagh amiba, da nin damazimin bar dera. Ni na ateghti nan apaniba arazir kuramin na damuan marki.

122 Ki nin ingangarir gumazim, ni nan akurvaghsi na ko akam akiram. Egh gumazir uari febar amamangatighi me osimtizim na daningan kogham.

123 Ki nin akurvazim bagha mizua ghuava amira. Nin akar dikirizir aghuim, ki a iniase dughiar bar ruarimin mizua ghuava amira.

124 Ki nin ingangarir gumazim, ni uan apanguvir arazimin gin mangi deravira na damu. Egh deraghvira uan arazir ni ifongezibar nan sure damu.

125 Ki nin ingangarir gumazim, kamaghin ni nighnizir aghuim na danighi, ki nin akabagh fogham.

126 O, Ikiavira Itir God, gumazamiziba nin Araziba zurara da abisi. Ni datirighin mizazim me gasi.

127 Kamaghin amizi, ki nin Akar Gavgaviba bar adagh ifonge. Ki nin akam gifongezir arazir kam, a gol gifongezir arazim bar a gafira.

128 Kamaghin amizi, Ki nin akaba bar dar gin zui. Egha tuavir kurar igharaziba, ki bar dar aghua.

Gumazim Godin Akar Gavgavimin gin mangasa

129 Nin akaba bar moghira dera,

- kamaghin, ki uan navir averiamin aven bar dar gin zui.
- 130 Gumazim igharazitavin akuragh nin akabar mingaribar an sure damighi, nin akamin angazangarim an navir averiamin ikiam.
- Akar kam nighnizir aghuiba puvatizir gumamazibar amuti, me nighnizir aghuiba ikiam.
- 131 Ki nin Akar Gavgaviba uan navir averiamin dagh ifonge.
- Mati gumazim dipam bagha kuarim an pirima, a dipam apima an an kuarmizimin uaghiri.
- 132 Ni gumamazir nin ziam gifongeziba, ni me gifongezi moghin, ni na bagh izi nan apangkufigh.
- 133 Ni faragha na ko akar dikirizim gamizi moghin deragh na gativagh nan gan. Eghti arazir kuram na damighi ki irighan kogham.
- 134 Ni uam na inighi, gumazir akaba na gasiba na gasighasighan kogham. Eghti ki nin akabar gin mangam.
- 135 Ki nin ingangarir gumazim, ni nan boroghin ikiti, nin angazangarim na gisiraghti, ni deragh na damu. Egh arazir ni ifongezibar nan sure damu.
- 136 Gumamaziziba nin Arazibar gin zuir puvati.
- Kamaghin ki puviram azima nan temeriba dipamin min ivemari.
- Godin Akar Gavgaviba da bar guizbangira*
- 137 O, Ikiavira Itir God, ni guizbangira bar dera.
- Ezi bizir ni damuasa mikemeziba da bar dera.
- 138 Akar ni e ganingiziba, da bar deragha bar guizbangira.
- 139 Nan apaniba nin akabagh nighnizir puvati.
- Kamaghin amizi, nan navim avimin min nan isi.
- 140 Ki nin ingangarir gumazim, ki nin akar dikirizimin ganigha a tuisigha fo, a bar guizbangira.
- Egha akar dikirizir kam ki bar a gifonge.
- 141 Ki gumazir kinim ezi gumamaziziba na dipofi, ezi ki nin akabagh nighnighavira iti.
- 142 Nin arazir aghuim a zurara ikiavira iti, ezi nin Araziba da bar guizbangira.
- 143 Osimtizir ekiaba na batifi, ezi ki nin Akar Gavgaviba bagha bar akonge.
- 144 Nin akaba da bar deragh iki mamaghira ikiam.

- Ni nighnizir aghuim na danighi ki angamira iki mamaghira ikiam.
- Gumazim uabin akurvaghasa God ko migei*
- 145 O, Ikiavira Itir God, ki uan navir averiamin aven nighnizir vamira ikiava ni ko mikimasa.
- Ni nan migirigiam barakigh.
- Ki nin arazir ni ifongezibar gin mangam.
- 146 Ki datirighin nin dia ghaze, ni ua na inighi ki nin akabar gin mangam.
- 147 Aminim tiasava amima ni nan akurvaghasa ki nin del.
- Ki nin akaba nighnizir gavgavim dar iti.
- 148 Ki dimagaribar akuir puvati.
- Ki nin akar dikirizim ginighnighavira iti.
- 149 O, Ikiavira Itir God, ni bar nan apangkufi, kamaghin ni nan migirigiaba barakigh.
- Ni bar moghira dera, kamaghin ni na akumakum nan ganti, ki deraghvira ikiam.
- 150 Gumazir nighnizir kuraba nan itiba, na gasighasighasa nan boroghira izi.
- Gumazir kaba nin Arazibar saghon ikia, dar gin zuir puvati.
- 151 Ezi Ikiavira Itir God, nin Akar Gavgaviba da bar guizbangira.
- Ezi ni uabi, ni bar nan boroghira iti.
- 152 Bar fomira ki nin akabagh fo.
- Ni uan akar kam gamizi a ikia mamaghira iti.
- Gumazim uabin akurvaghasa Godin dei*
- 153 Ki nin Araziba bakinighnizir puvati.
- Kamaghin, ni nan osimtizibar gan nan akuragh.
- 154 Ni faragha na ko akam akirizi moghin, ni nan akuragh ua na inigh ikirimirir aghuim na daning.
- 155 Gumazir kuraba arazir ni ifongezibar gin zuir puvati, ezi ni ua me inian kogham.
- 156 O, Ikiavira Itir God, nin apangkuvim bar ekefe.
- Ni faragha mikemezi moghin, ni nan akuraghti ki angamira ikiam.
- 157 Gumazir aviriba arazir kurabar na gamua egha na gasighasighasa, ezi ki nin akaba ataghizir puvati.
- 158 Gumazir akaba batoziba, me nin Akar Gavgavibar gin zuir puvati.
- Gumazir kaba, ki men gara nan navim bar ikuvizi, ki bar men amira.
- 159 O, Ikiavira Itir God, ni nan gari, ki nin akaba bar dagh ifonge.

Ezi ni bar nan apangkufi, kamaghin ni
uam na inighti ki angamira ikiam.

160 Nin akar kam a guizin akamra.
Bizir ni damuasa mikemeziba da zu-
rara ikia mamaghira iti.

*Gumazim Godin Arazibar gin mangasa
bar akonge*

161 Gumazir dapaniba arazir kurabar na
gami, ezi men arazir kurar kaba,
mingarir aghuitam itir puvati.

Ezi ki zurara nin akabagh nighnighavira
iti.

162 Ki nin akaba bagha bar akonge.
Mati gumazim dagiar aviribar apigha
da isa bar akonge.

163 Ki guizbangira ifavarir arazim bar an
aghua,
egha nin Araziba ki bar dagh ifonge.

164 Dughiaba bar, a dar 7plan dughiabar,
ki bizir aghuir ni damuasa
mikemezibagh nighnigha nin ziam
fe.

165 Gumazamizir nin Arazibagh ifongeziba,
me navir amirizimin ikia bar der-
aghavira iti.

Eghti bizitam me damighti me asagh-
poregh ireghan kogham.

166 O, Ikiavira Itir God, ki nin akurvazim
bagha ni mizua,
nin Akar Gavgavibar gin zui.

167 Ki nin akaba bar uan navir averiamin
dagh ifonge.

Egha zurara dar gin zui.

168 Ki nin akaba, ko nin arazir aghuiba bar
dar gin zui.

Ezi ni bar nan arazibagh fogha gifa.

*Gumazim uabin akurvaghassa God ko
migei*

169 O, Ikiavira Itir God, ni nan azangsizim
baragh nan akuragh.

Ni faragha mikemezi moghin,
nan akuragh fofozir aghuim na
daningigh.

170 Ni faragha na mikemezi moghin,
nan azangsizim baragh nan akuragh.

171 Arazir ni ifongeziba, ni zurara nan sure
gami.

Kamaghin ki zurara nin ziam fam.

172 Nin Akar Gavgaviba da bar guizbangira,
kamaghin ki dagh nighnigh, egh ighi-
abar amuam.

173 Ki nin akaba zurara dar gin zui.
Kamaghin, ni zurara nan akurvaghssi
gan iki.

174 O, Ikiavira Itir God, ki nin akurvazim
bagha ara ni mizuai.

Ezi nin Araziba na gami ki bar akonge.

175 Ni na damighti ki angamira iki, egh nin
ziam fam.

Eghti bizir ni damuasa e mikemeziba en
akuragh.

176 Ki nin ingangarir gumazim.

Ki sipipin ovengezimin min tuavir
aghuim ataki.

Ki nin Akar Gavgaviba gin amadir puvati,
kamaghin amizi, ni na bagh izi na buri.

120

*Gumazim uabin akurvaghassa God ko
migei**

Godin Dipenimin ghuavanaga an ziam fer
ighiam.

1 Ki osimtizim itir dughiamin,
ki uabin akurvaghassa Ikiavira Itir
Godin diava araima,
a nan dimdiam barasi.

2 Ki ghaze, "O Ikiavira Itir God, gumazir
ifariba na gasighasighasava ami.
Ni men akar ifavaribar ua nan
akuragh,
men dafaribar ua na inigh."

3 Ia gumazir ifariba, God mizazir man-
maghira garim ia daningam?
Egh a manmaghira garir arazim ian
arazir kuraba ikaragh?

4 God ti afuzir ghumtuzim inigh ia ginivam.
A ti avir bar puvira isim inigh ia
dapongam.

5 Maia! Ki uabin apangkufi!
Ki Mesekia ko Kedarian tongin pazava
aperazi moghin,
ian tongin datirighin pazava apera.

6 Gumazir igharaziba ko deragh dapian
aghuaziba,
ki dughiar ruarimin ian tongin ikegha,
bar amira.

7 Ki uabi dabirabir aghuim baghavira migei,
ezi me midorozim baghavira migei!

121

*Ikiavira Itir God, a gumazir deraviram e
geghuva en garim*

Godin Dipenimin ghuavanaga an ziam fer
ighiam.

1 Ki uan akurvazim bagha mighsiaba ko-
zorogha dar gari.
Eghti gumazir nan akurvaghamin
managhira ikegh otogh izam.

2 Ikiavira Itir Godin overiam ko nguazimin
ingarizim,
a bar uabira nan akurvasi.

- ³ A Godin akuir puvatizim.
A ni akumakum deragh nin ganti,
ni irighan kogham.
- ⁴ A Israelia akumakua deragha men gari,
egha dughiatamin bar akuizir puvati.
- ⁵ Ikiavira Itir God, nin boroghira ikia,
mati dughuazim ni avara.
Egha ni geghuva deragha nin gari.
- ⁶ Aruem isiragh ni dapongegghan kogham,
eghti dimangan iakinim ni gasighasighan
kogham.
- ⁷ Ikiavira Itir God ni geghuv deragh nin
ganti,
bizir kuratam ni gasighasighan
kogham.
- ⁸ Ni uan dipenim ataghiraghamin dughiam,
a ni geghuv deragh nin ganam.
Egh ni ua izamin dughiam, a kamaghira
damuam,
a datirighin ko, dughiar gin izamibar,
kamaghira damuam.

122

*Me Jerusalem in nguibam ginighnigha
ighiam gamua bar akonge*

- Devit ighiar kam osiri.
Godin Dipenimin ghuavanaga an ziam fer
ighiam.
- ¹ Ki orazi, me kamagh na migia ghaze,
"Ia dikavigh e mangi Ikiavira Itir Godin
Dipenimin mangam."
Ki kamaghin oregha bar akonge.
- ² E datirighin otivigha givagha,
Jerusalem in nguibam avinizir
divazimin aven tuivighav iti.
- ³ Me Jerusalem in nguibamin ingarizi,
a gavgavigha ganganim datirighin bar
dera.
- ⁴ God faragh Israelian anababav kemezi me
iza kagh Ikiavira Itir God minabazi
moghin,
me datirighin izava ami.
- ⁵ Danganir kam, atrivim kotiaba barazir
dipenim iti.
Kar Atrivim Devitin ovavir boriba ko-
tiaba baragha
da tuisizir danganim.
- ⁶ Ia Jerusalem bagh Ikiavira Itir God ko
mikim.
Eghti a navir amirizim Jerusalem in iti
darazir anighiti,
me navir amirizimin ikiva deragh
ikiam.
- ⁷ Gumamazir Jerusalem in divazimin aven
itiba deragh ikiva,

- ua midorozim damuan kogham.
- ⁸ Ki uan adarazi ko, uan namakabagh
nighnigha,
kamaghin Jerusalem migia ghaze,
"Ni amiragh nimira ikiti
midoroziba nin aven otivan marki."
- ⁹ Ki, Ikiavira Itir God, en God, an Dipenim
ginighnisi.
Egha Jerusalem bar deraghvira ikiasa
ki a bagha God ko migei.

123

*Gumazim Godin apangkuvim iniasa a ko
migei*
Godin Dipenimin ghuavanaga an ziam fer
ighiam.

- ¹ O, Ikiavira Itir God, ni uan Nguibamin
atrivimin itima,
ki kogha nin akurvazim bagha gari.
- ² Ingangarir gumazim, a uan gumazir da-
panimin ganti, an an akurvaghiam.
Ingangarir amizim, a uan amizir da-
panimin ganti, an an akurvaghiam.
Kamaghira, e Ikiavira Itir Godin ganvira iki
mangiti,
a uan apangkuvim en akakagham.
- ³ O, Ikiavira Itir God, gumamaziziba arazir
kurabar e gami,
kamagh ni en apangkufigh.
- ⁴ Dughiar bar ruarimin dagiaba itir gu-
mazamaziziba dibovir akabar e migia,
uari fa pazava e gami.
Ezi e bar amira.

124

*Godin gumamaziziba, a uabi men akur-
vazim*

- Ighiar kam, Devit an osiri.
Godin Dipenimin ghuavanaga an ziam fer
ighiam.
- ¹ Ikiavira Itir God en akuraghan koghti, e
manmaghira damuam?
Ia Israelia azangsizir kam ikaragh
mikim suam:
- ²⁻³ En apaniba faragha naviba en ikuvigha e
misoke.
Ikiavira Itir God en akurazir puvatizi,
apaniba pazavira en atara bar e
gasighasighai.
- ⁴ Puvatizi apaniba aperiamin min e inigha
ghuzi
dipam e avarazi moghin e oveghai.
- ⁵ Mati aperiari ekiam
bar e adugha ghueghai.
- ⁶ E datirighin Ikiavira Itir God minabagham.
A itima en apaniba asizir atiamin min e
givir puvati.

7 Mati gumazim kuarazimin suighasa
azuazim gura,
e kuarazimin min mighhegha a gitagha
ghu.

Me gurazir azuazir kam dutu-
aghiri,
ezi e a gitagha ghu.

8 Bar guizbangira, Ikiavira Itir Godin ove-
riam ko nguazimin ingarizim,
a uabira en akurvasi.

125

*God uan gumazamizibagh amizi, me de-
ragha apia*

Godin Dipenimin ghuavanaga an ziam fer
ighiam.

1 Gumazamizir nighnizir gavgavim Ikiavira
Itir Godin itiba,
me Saionin Mighsiamin min iti.

Mighsiar kam bar gavgavigha
mozoroziba puvati,
a iki kamaghira ikiam.

2 Kamaghira, mighsiaba Jerusalemin
nguibam ekiaruzi moghin,
datirighin ko gin Ikiavira Itir God,
uan gumazamiziba ekiarugh men
ganam.

3 Gumazir arazir kurabagh amiba,
Godin gumazamizibar nguazim gati-
vagh zurara men ganam koghiam.

Me kamagh damuti,
Godin gumazamiziba uaghan arazir
kurabar amuam.

4 O, Ikiavira Itir God, gumazamizir ni
baghavira ikia nin akamin gin zuiba,
ni deraghvira me damu.

5 Ni gumazir kurabagh asighasigh,
egh gumazir ifara uan nighnizibar gin
zuiba sarama asighasikigh.

Eghti Israelia deraghvira ikiam.

126

*Israelia God men akurvaghasa me a ko
migei*

Godin Dipenimin ghuavanaga an ziam fer
ighiam.

1 Ikiavira Itir God uam e inigha
Saionin nguibamin ize,
ezi dughiar kam e ghaze,
e mati irebamin gari.

2 Kamaghin, e akava ighiabagh amuavira iti.
Ezi Kantrin Igharazibar Gumazamiz-
iba e migia ghaze,

"Ikiavira Itir God, Israelian akurvaghasa
maburan ingangarimram ami."

3 Bar guizbangira, Ikiavira Itir God en akur-
vaghasa bar ingangarir ekiam gami,

kamaghin e datirighin naviba deragha
bar akonge.

4 O Ikiavira Itir God, ni ua deraghvira e
damuam.

E mati dipaba puvatizir danganimin itir
faneba dipaba dake,
ni amozim damighti a ua iziti da
izevegham.

Kamaghira, ni e damuti e izivaghiam.

5 Gumazir aravira dagheba opariba,
me dar dagheba iniva
bar akuegh dimiva arangam.

6 Guizbangira, gumazir aravira dagher
oviziba atera ghua da opariba,
me dar dagheba inigh
uamategh ighiabar amu da ater
izam.

127

*God arazir aghuimin me gamizi me an
ziam fe*

Ighiar kam, Solomon an osiri.
Godin Dipenimin ghuavanaga an ziam fer
ighiam.

1 Ikiavira Itir God uabi dipenimin ingar.
Puvatightima, dipenir kamin ingarir
gumaziba pura an ingarigham.

Ikiavira Itir God uabi nguibamin gan.
Puvatightima, nguibar kamin garir gu-
maziba pura ingarigham.

2 E dagheba ko dagiaba bagha bar
mizarazibara dikava ingara zui
aminiba piri.

E pura ingangarir kabagh ami.

Ikiavira Itir God uabi gumazamizir a
ifongeziba biziba me ganidima,
me pura ikia avughsi.

3 Boriba, kar bizir aghuir Ikiavira Itir God
anidiba,
da bar dera.

4 Gumazir igiamin boriba,
mati afuziba midorozir gumazir
mamin dafarimin iti.

5 Gumazir borir aviriba itim a bar
akongegh.

A uan apaniba ko kotiam damuamim
dughiamin,
me kotiar danganimin an akur-
vaghiam.
Eghti an kotiam deragh
mangam.

128

*God gumazamizir an akam baragha an
gin zuiba, a deragha me gami*

Godin Dipenimin ghuavanaga an ziam fer
ighiam.

- ¹ Gumamazir Ikiavira Itir Godin atiatia an apengan ikia, an akaba baragha dar gin zuiba,
me bar akongegh.
- ² Ingangarir ni amibara ni dar dagiaba inigh bizir ni ifongezibagh ivezam.
Eghti bizir ni amiba bar deraghti ni bar akuegham.
- ³ Nin amuim, wainin ikarizimin min ava ovizir aviriba iti moghin, a borir aviriba batam.
Nin boriba bar avirasemegh nin avir miriam,
olivin temer igiabar min bar an okarigham.
- ⁴ Bar guizbangira,
gumazir Ikiavira Itir Godin atiatia an apengan itim,
a kamaghirama otogham.
- ⁵ Ikiavira Itir God, uan Dipenimin aven Saionin Nguibamin iti,
a deragh ni damu.
Ni zurara nguazimin itir dughiam,
ni Jerusalem in nguibamin itir bizibar ganti da deraghvirama otiv.
- ⁶ Ki kamaghsua, ni dughiar ruarimin iki uan igiar boribar gan.

Eghti Israelia deraghvira iki.

129

Israelia uan apenibagh asighasighasa God ko migei
Godin Dipenimin ghuavanaga an ziam fer ighiam.

- ¹ Israel, ni uan igiamin ikegha iza, datirighin nin apeniba ni gamizir arazir kuraba,
ni dagh eghan.
- ² Ni kamaghin mikim suam,
"Ki uan igiamin ikia iza datirighin, nan apeniba arazir kurabar na gami.
Me kamaghin na gamua egha na abirazir puvati.
- ³ Me nan akirim ifozorozima a duar ruariba iti.
Ezi duar kaba mati me azenir ekiam oparasa an nguazim abiaghariki.
- ⁴ Ezi Ikiavira Itir God an araziba dera,
a ikia kalabuziar kamın ua nan akurazi ki firiaghiri."
- ⁵ Ki ghaze, Saionin Nguibamin apenimin itir darasi,
e men agintighiti
me uam ari uan nguibabar mangegh bar aghumsika.

- ⁶ Me dipenir siriabagh isin aghuir grazibar min aghungam.
Da aghung ua zuamira misigham.
- ⁷ Gumaziba grazir kabar ikiziba ikia,
egha da atera zuir puvati.
- ⁸ Gumamaziba gumamazir kabar boroghin mangi kamaghin mikiman marki,
"Ikiavira Itir God deragh ia damu!
Ikiavira Itir Godin ziamin ia deraghvira iki."

130

Gumazim uabin akurvaghasa God ko migei
Godin Dipenimin ghuavanaga an ziam fer ighiam.

- ¹ O, Ikiavira Itir God,
nan navir averiam bar osemi ki nin dei,
ni nan akuragh.
- ² O Ekiam, ni na barakigh.
Ki ni migeir migirigiaba ko nan arareba ni da baregh
nan akuragh.
- ³ O, Ikiavira Itir God, ni en arazir kuraba menegh dar suiragh ikiti,
Ekiam, en tinara nin damazimin tugh gavgavigham?
- ⁴ Nirara arazir kuraba gin amadi,
kamaghin amizi, e nırrama atiating nin apengan ikiam.
- ⁵ Ki uabin akurvaghasa ifongegha,
Ikiavira Itir God, a mizua ti.
Egha nighnizir gavgavim an akamin iti.
- ⁶ Ki uan navir averiamin aven,
Ekiamin akurvazim bagha a mizua ti.
Ezi nan arazir kam a gumazir dimagarimin bizibar gara itima aminim men itirazir arazim,
a bar a gafira.
- ⁷ E Israelia, Ikiavira Itir God zurara bar en apangkufi,
egha e ikuvighan koghasa an en akurvasi.
Kamaghin amizi, ia nighnizir gavgavim an iki.
- ⁸ A uan gumamaziba Israelia men akuragha ua me ini,
egh men arazir kuraba gin amangam.

131

Gumazim nighnizir gavgavim ikia God ko migei

Ighiar kam, Devit an osiri.
Godin Dipenimin ghuavanaga an ziam fer ighiam.

¹ O Ikiavira Itir God, ki akaba batogh uabi uan ziam fan aghua.

Ki bizir ekiaba ko bizir ki damuan iburaziba dagh nighnizir puvati.

² Ki datirighin deragha aperagha navir amirizim iti,
mati borim uan amebamin otem ategha a ko aghumram aperaghav iti.

Kamaghira, nan navim purama amiragha irighav iti.

³ O Israelia, ia datirighin nighnizir gavgavim Ikiavira Itir God iki,
kamaghira iki mangivira iki.

132

Gumamaziziba Godin Dipenim bagha bar akonge

Godin Dipenimin ghuavanaga an ziam fer ighiam.

¹ O Ikiavira Itir God, Devit uabi ko, a inizir osimtizir ekiar kaba,
ni dagh nighnighvira iki.

² O Ikiavira Itir God,
Ni Jekopin God, Godin Bar Gavgavir Ekiam Itim.

Devit ni ko dikirizir akaba ni dagh nighnighvira iki.

³ Devit ghaze,
"Ki uan dipenimin ghuavanaboghan kogh, uan misiam mitoghan kogham.

⁴ Ki dakusi uabi abinan kogham.
Eghti nan damazimning komeghan kogham.

⁵ Ki kamaghira deragh dakuan kogh mangi, ki Ikiavira Itir God bagh Dipenimin ingarsi danganitam batoghvira givagham.

A Jekopin God, Godin Bar Gavgavir Ekiam Itim."

⁶ E Betlehemim nguibamin ikia, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin akam baraki.

Egha ghua Kiriati Jearimin nguazimin an apigha a inigha ize.

⁷ E ghaze, e Ikiavira Itir Godin Dipenimin mangi,
egh an atrivir dabirabimin guamin teviba apirigh an ziam fam.

⁸ O, Ikiavira Itir God, ni dikavigh izi uan avughsir danganimin iki.

Ni uan Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam sara izi.

Boksiar kam, a nin gavgavir bar ekiam aka.

⁹ Nin ofa gamir gumaziba me zurara arazir aghuibara damuam.

Arazir aghuir kaba men kurkazir aghuimin min ikiam.

Eghti nin gumazamizir ni baghavira itiba, bar akuegh pamten kamagh dimiva arang mikimam.

¹⁰ O, Ikiavira Itir God, ni faragha uan ingangarir gumazim Devit koma akam akirizi moghin,

ni datirighin uan Atrivir ni ua bagha inabazim, akirim ragh a gasan marki.

¹¹ Ni Devit ko akam akirigha gifa, egh uan nighnizim gighan marki.

Ni kamaghin migia ghaze,

"Ki nin gin otivamin adarazir aven otaritam damighi

an Atrivimin otogham,

eghti nin gin, ana Atrivimin ikiam.

¹² Nin otariba, ki men sure gamir akaba baregh

nan Akar Dikirizir Gavgavimin gin mangiti,

nin ovavibar otariba, uaghan

Atrivibar iki

mamaghira ikiam."

¹³ Ikiavira Itir God, Saion Nguibam ua bagh a ginaba.

A nguibar kam bar a gifuegha, zurarama an ikiasa a ginaba.

¹⁴ A ghaze, "Ki nguibar kam bar a gifonge.

A nan avughsizir danganim,

ki an aven iki mamaghira ikiam.

¹⁵ Ki Saion deragh a damu bizir bar aviriba isiva a daningam.

Eghti an itir gumazamizir onganaraziba,

ki dagheba me daningam.

¹⁶ Ki Saionin itir ofa gamir gumaziba ingangarim me danighi,

me ki nguazimin gumamazibar akurvagh ua me iniamin akam, me me mikimam.

Eghti Saionin gumamaziziba bar akuegh tiariba akaram.

¹⁷ "Ki Devitin adarazir aven gumazitam damighi

an otogh Atrivir bar gavgavimin ikiam.

Ki an miseveghti,

a mati lamın angazangarımın mın isir-
agh gavgavigh iki
mangivıra ikiam.

- ¹⁸ An apaniba, ki me damighti
me aghumsızir bar ekiam inigham.
Eghti an ativaghamın gumamazıba,
men kantri gavgavigh iki
mamaghıra ikiam.”

133

*Godın adarazi uari ko ikia, navir
vamıran itir arazim a bar dera*
Devit ighiar kam osiri.

Godın Dıpenimın ghuavanaga an ziam fer
ighiam.

- ¹ Ia oragh, kamaghın bar dera,
e Godın adarazi bar navir vamıran
ikıva,
uari ko dapiagh aveghbuabar mın
ikiam.
² Arazir kam mati olivın tememın borer
aghuım,
me a isa Aronın dapanım ginge.
Ezi an emıra uaghıra an ghuamasızimın
uaghıra,
egha uaghıra an evarımın itir koro-
tıamın tu.
³ Arazir kam uaghan mati, ghuariar dipam
Hermonın Mighsiamın ira,
izaghıra Saonın Nguıbam gısın itir
mighsiabagh iri.
Danganir kamın, Ikiavıra Itir God, gumaza-
mızir navir vamıran itiba bar der-
agha me gami.
A ikırimırır zurazurara itim me ganıdı
me iki mamaghıra ikiam.

134

E Ikiavıra Itir Godın ziam fam

Godın Dıpenimın ghuavanaga an ziam fer
ighiam.

- ¹ Ia Ikiavıra Itir Godın ingangarır gumazıba,
ia izıva an ziam fı.
Ia dimagarıbar an Dıpenimın tuıvav ikia an
ingangarım gami,
ia an ziam fı.
² Ia Godın Dıpenimın aven dafarıba fı
a ko mikim egh an ziam fı.
³ Ikiavıra Itir God, a Godın overiam ko
nguazımın ingarızım,
a Saonın nguıbamın iki,
egh bar deragh ia damu.

135

Godın ziam fer onger akam

- ¹ Ia bar Ikiavıra Itir Godın ziam fı!
Ia ziar ekiam a daning!

Ia Ikiavıra Itir Godın ingangarır gumazıba,
ia an ziam fı.

- ² Ia gumazır Ikiavıra Itir Godın Dıpenimın
tuıvıghav itiba,
ia an ziam fı.

³ Ikiavıra Itir God a bar dera,
kamaghın ia an ziam fı.

An apangkuvım bar en ekefe,
kamaghın ia an ziam fı ighıabar amu.

- ⁴ Ikiavıra Itir God ua baghvıra Jekop ginaba,
kamaghın Israelia kar bar Godın
adarazıra.

⁵ Ki kamaghın fo, Ikiavıra Itir God gavgavır
ekiam itı,
egha aseba bar dagh afıra.

- ⁶ An overiam ko, nguazım ko, ongarım, ko
ongarır konımın bizım damuasa,
an a gami.

⁷ Ana amozımın mıgharır pızıbagh ami, da
nguazır otevíba bar dar zui,
ana onımarıbagh ami, da taghtagha
amozım sara izı.

An amınım gami, a dikava ivava
danganıba bar dar zui.

- ⁸ A Isıpiyan otarır ivarıaba ko,
men asızır apurır faragha otıvızır
avırıbar soghezi, da ariaghire.

⁹ A Isıpın atrıvım ko, an ingangarır gumazı-
ıba, me damıghtı me foghasa,
a mirakelba ko dıgavır kuram gamır
arazıbagh ami.

- ¹⁰ Ikiavıra Itir God, kantrın avırıbagh
asıghasıgha,
atrıvır gavgavır avırıbar soghezi, me
ariaghire.

¹¹ An atrıvır gavgavır kabar marazıv
soghezi me ariaghire,
Sıhon Amorian atrıvım, ko Ok a Basa-
nian atrıvım, ko Kenanian atrıvıba,
bar moghıra.

- ¹² An Atrıvır kabar nguazıba, isa uan gu-
mazamızıba Israelia ganıngı.
Eghtı da men nguazıbara mın ikiam.

¹³ O, Ikiavıra Itir God, gumamazıba zurara
kamagh nı mikım suam,
nı uabı guızbangıra God.

Gumamazızır gın otıvımın kaba
me nı gifogham.

- ¹⁴ Ikiavıra Itir God, uan gumamazıbar
arazıba tuisıgh, egh suam,
me osımtızıba puvatı.

Egh a uan ingangarır gumazıbar
kuarkuvam.

- ¹⁵ E fo, Kantrın Igharazıbar Gumamazıba
me silva ko golba isa,

uan dafaribara marvir guaba kiri.
 16 Marvir guar kaba, da akatoriba ikia egha migeir puvati.
 Da damaziba ikia bizibar garir puvati.
 17 Da kuariba ikia, egha orazir puvati.
 Me ikirimirir e datirighin ikiava angamira itir kam puvati.
 18 Guizbangira, gumazir marvir guar kabar ingariba,
 me uari marvir guar me ingarir kabar min iti.
 Gumazir nighnzir gavgavim marvir guabar itiba,
 me uari dar min iti.
 19 Ia Israelia, ia Ikiavira Itir Godin ziam fi.
 Ia Ikiavira Itir Godin ofa gamir gumaziba,
 ia an ziam fi.
 20 Ia Livain adarasi, ia Ikiavira Itir Godin ziam fi.
 Ia gumazamizir Ikiavira Itir Godin atitaba,
 ia an ziam fi.
 21 Saion, an ziar mam Jerusalem,
 a Ikiavira Itir Godin nguibam.
 Ia an itir gumazamiziba,
 an ziam fi.

Aleluia!

Ia bar Ikiavira Itir Godin ziam fi.

136

God minabir ighiam

1 Ikiavira Itir God, bar arazir aghuibar e gami, kamaghin e a minabagham.
 A zurara en apangkuvigha mamaghira iti.
 2 Ikiavira Itir God, godin ifavaribagh aflagha bar ekefe.
 Kamaghin e a minamam.
 A zurara en apangkuvigha mamaghira iti.
 3 Ekiam nguazir kamın gumazir ekiaba bar dagh afira.
 Kamaghin e a minamam.
 A zurara en apangkuvigha mamaghira iti.
 4 A uabira mirakelin ekiabagh ami.
 A zurara en apangkuvigha mamaghira iti.
 5 A uan nighnzir aghuimin overiamin ingari.
 A zurara en apangkuvigha mamaghira iti.
 6 A nguazim isa dipabagh isin an ingarizi an aperaghav iti.

A zurara en apangkuvigha mamaghira iti.
 7 An aruem ko iakinimin ingari.
 A zurara en apangkuvigha mamaghira iti.
 8 An aruem atizima an aruemin isiragha gari.
 A zurara en apangkuvigha mamaghira iti.
 9 A iakinim ko mikoveziba atizima me dimagarimin isira.
 A zurara en apangkuvigha mamaghira iti.
 10 A Isipian otarir ivariabagh soghezi me ariaghire.
 A zurara en apangkuvigha mamaghira iti.
 11 A Israelian gumazamiziba inigha Isipin kantri ategha azenan ize.
 A zurara en apangkuvigha mamaghira iti.
 12 A uan gavgavir ekiamin, ua me inigha ize.
 A zurara en apangkuvigha mamaghira iti.
 13 An Ongarir Aghevim gamizi a tongira biaghiri.
 A zurara en apangkuvigha mamaghira iti.
 14 A uan gumazamizibar faragha ghua, ongarir kam blaghirizi naghin, an an tongira me inigha azenan ize.
 A zurara en apangkuvigha mamaghira iti.
 15 A Isipin atrivim ko an midorozir gumaziba avigha Ongarir Aghevimin me makunizi me dipam amegha ariaghire.
 A zurara en apangkuvigha mamaghira iti.
 16 A uan gumazamizibar faragha ghua me inigha gumazamiziba puvatizir danganimin ghuava otifi.
 A zurara en apangkuvigha mamaghira iti.
 17 An atrivir bar gavgavibav soghezi me ariaghire.
 A zurara en apangkuvigha mamaghira iti.
 18 An atrivir ziaba itibav soghezi me ariaghire.
 A zurara en apangkuvigha mamaghira iti.
 19 An Amorian Atrivim Sihon, a misoghezi an areme.

- A zurara en apangkuvigha mamaghira iti.
- ²⁰ A Basanian Atrivim Ok, a misoghezi an areme.
A zurara en apangkuvigha mamaghira iti.
- ²¹ An atrivir kabar nguazim isa uan gumazamizibagh aningi.
A zurara en apangkuvigha mamaghira iti.
- ²² A nguazir kam isa uan ingangarir gumazim Israel ganingizi, nguazir kam men nguazimra min iti.
A zurara en apangkuvigha mamaghira iti.
- ²³ En apaniba e abirima an e ginighnighavira iti.
A zurara en apangkuvigha mamaghira iti.
- ²⁴ A en apanibar dafaribar uam e ini.
A zurara en apangkuvigha mamaghira iti.
- ²⁵ A dagheba isa gumazamiziba ko asiziba bar me ganidi.
A zurara en apangkuvigha mamaghira iti.
- ²⁶ Bizir kabanang bagh, e Godin uan Nguibamin itim minamam!
Bar guizbangira, a zurara en apangkuvigha mamaghira iti!

137

Israelia Babilonin kantrin kalabusin ikiavira ikia Jerusalem in nguibam bagha arai

- ¹ E Babilonin Faner miriabar apiaghav iki-ava,
Saionin nguibam ginighnigha a bagha azia iti.
- ² E uan gitabav sozir puvati,
e purama da isa en boroghin itir temer aguabar da gui.
- ³ Gumazir e isa kalabus garighiziba ghaze,
"Ia ighiabar amu en navibar amuti da deraghti e bar akuuegham.
Ia Saionin nguibamin ziam dighor e bagh ighiabar amu."
- ⁴ E manmagh suvira kantrin igharazimin iki,
egh Ikiavira Itir Godin onger akabar amuam?
Kar en kantri puvati,
e kamaghin damuan kogham.
- ⁵ O Jerusalem in Nguibam, ki ni gin amadagh,

- gita inigh uan agharir guvimin uam a misoghan kogham.
- ⁶ O Jerusalem, ki ni isa faraghavira uan dighorim gamigha ni bagha bar akongee.
Ki ua ni bakinighnigh ni isi uan nighnizim datighan koghti,
nan tiarim ikuvighti ki ighiabar amuan kogham.
- ⁷ O Ikiavira Itir God, ni dughiar gumaziba Jerusalem gasighasizi, Idomia e gamizir arazim ginighnigh.
Me ivivigha ghaze,
Jerusalem in dipeniba bar dipirighiregh nguazim giregh.
- ⁸ O Babilonia, ia orakigh.
Ia bar ikuvigham!
Ian arazir kurar ia e gamizir kam,
gumazir uam a ikarvaghaim, a bar akongegh.
- ⁹ Gumazir kam nin borir iririviba inigh,
dagiabav kinighti me bar ikuvigham.
Kamaghin, gumazir kam bar akuuegham.

138

Gumazim God minabi
Ighiar kam, Devit an osiri.

- ¹ O Ikiavira Itir God,
ki uan navir averiamin aven bar ni minaba.
Egha asebar damazibar,
ki ighiar nin ziam febagh ami.
- ² Ni zurara bar na apangkuvigha bar deragha nan gari.
Nin akam ko nin ziam kamaghin en akagha ghaze,
ni bar ekevegha bizir igharaziba bar dagh afira.
Kamaghin, ki nin Dipenim uan guam a misuegh,
teviba apirigh egh nin ziam fam.
- ³ Ki nin deima, ni dughiar kamin nan dimdiaba barasi.
Egha uan gavgavim na ganigavira iti.
- ⁴ Ni migei, nguazir kamin atriviba uari nin akam baraki,
kamaghin me nin ziam fam.
- ⁵ Me nin ziar ekiam ko gavgavim ginighnigh,
ni amizir biziba bagh ighiabar amuam.
- ⁶ O Ikiavira Itir God, ni bar faraghavira ikia egha bar pin iti.
Gumazir uari abira nin apengan itiba,
ni me ginighnisi.
Egh gumazir uari feba,

me nin damazimın uari mongiva avegham.

⁷ Osımtızir avırıba na batıfı, ezi ni nan gari ki deragha iti.

Nan apanıba nan atarı, ezi ni me ko misogha uan gavgavımrama ua na ini.

⁸ İkiavıra İtir God, ni na ko dıkirızir akamın gin mangi bizıba bar dar amu. Ni nan apangkuvıgha ikia mamaghıra iti.

İngangarı ni damuasa nıghnızim, ni a damu bar anegıfagh.

139

God e gifogha gıvagha bar deraghavıra en gari

Devit onger akar kam osiri.

A gumazir onger akabar faragha zuım gıghnıgha an osiri.

¹ O İkiavıra İtir God, ni nan navım tuisıgha gıvagha na gıfo.

² Ni nan saghon ikia nan nıghnızıba ko, ki amir bizıba ko, ki apia dıkavır arazıba, ni bar dagh fo.

³ Ni nan gari ki ingarı, o ki akui, ki amir arazıba, ni bar dagh fo.

⁴ O İkiavıra İtir God, ki tıghar mıkimamın dughıam, ni fogha gıfa ki tızim mıkimam.

⁵ Ni danganıbar bar nan mıriaba ekıarugha, uan gavgavır ekıamın bar deragha nan gari.

⁶ Ni nan fofozir kam bar pın ikia, egħa nan nıghnızim bar a gafıra.

⁷ Ki managhıra mangıgh, nin duam ategħam? Ki managhıra mangıgh nin modogħam? Bar puvati.

⁸ Ki nin Nguıbamın mangam, ni uaghan iti. Ki Gumazamızir Oveagħuezıbar Nguıbamın ikiam, ni uaghan ti.

⁹ Ki nguıbar aruem anadı naghın itıtamın ikiam, o aruem uaghırı naghın itir nguıbar sagħuıamın ikiam,

¹⁰ ni kagh iki tuavım nan akakagh nan akurvagħam.

¹¹⁻¹² Ki suam, "Amınır bırim ni na avaragħtı, aruer angazangarım ni iragħ mıtatemın otogh."

Nin nıghnızim mıtatır kam a guızın mıtatem puvati.

Dımagarım, a uaghan aruem mıřara ısıragħa gari.

Nin damazımın, aruem ko dımagarım magħ gari.

¹³ Guızbangıra, ni nan mıkarzımın ingarır dughıam, ni nan amebamın navır averıamın aven bar nan ingarızı, nan mıkarzım bar mogħıra iti.

¹⁴ Ni nan mıkarzımın ingarı, ezi nan mıkarzım bar deragħa ıgharagħa gari. Kamaghın ki nin zıam fe.

Bızır ni ingarızıba, da bar dera, ezi ki guızbangıra uan navır averıamın aven bıızır kabagħ nıghnıgha dagħ fo.

¹⁵ Ki uan amebamın navır averıamın aven modogħav ikia nımıram ırıvıma, ni nan agharıbar garıma da ekıva uarı ısavsuıki.

¹⁶ Nan amebam tıghar na batamın dughıam, ni faragħa nan ganıgha gıfa. Bar fomıra, ki tıghar nguazımın otıvam, ki nguazır kamın ikıasa ni ifongezı mogħın dughıaba ni da ısırıgha gıfa.

¹⁷ O God, ki manmagħıra nin nıghnızıbagħ fofogħam? Ni nıghnızıba bar avırasemegħa bar pın iti, ezi ki dagħ fogħamın tuavıba puvati.

¹⁸ Ki nin nıghnızıba mengtı, dar megemem mangı ongarımın gıgıbagħ afıragħam. Ki akuiğha uam osezır dughıamın, ni na ko ikıavıra iti.

¹⁹ O God, ni gumazır kurabav sueğtı me arımıghıreğħasa ki ifonge. Gumazır mısozıba na atakıgh.

²⁰ Gumazır kaba, nin zıam akar kurabar a mıgeı. Egħa pura nin zıam dıborava, a gasıghasıı.

²¹ O İkiavıra İtir God, gumazır ni gıfongezır puvatızıba, ki bar men aghua. Gumazır uarı fa ni gasıghasıghasava amıba, nan navım me bagħa bar ikufı.

²² Ki bar guızbangıra me gıfongezır puvati. Ki garıma me nin apanıbar mın iti.

²³ O God, ni nan navır averıam tuisıgh

egh deragh nan nighnizim gifogh.
 24 Ni bar deragh na tuisigh egh deragh na
 gifogh,
 ifavarir arazitam ti nan nighnizimin
 ikiama.
 Nan akuragh nan aku,
 ikirimirir zurara itimin tuavimin
 mangi.

140

*Gumazim deragh uabin ganasa God ko
 migei*

Devit onger akar kam osiri.

A gumazir onger akabar faragha zuim
 ginighnigha an osiri.

¹ O Ikiavira Itir God, ni nan akuraghti,
 gumazir kuraba ko midorozibagh
 amir gumaziba, na gasighasighan
 kogham.

² Me zurara uan navir averiabar aven
 arazir kurabagh nighnigha,
 zurara gumamazibar tongin adarib-
 agh amima,
 da ofi.

³ Men mizebar otivir akaba,
 kuruzir ataribar min bar ghumi.

Me gumazibagh asighasighasa migeir ak-
 aba,
 men akatoribar ikia mati kuruzim
 imezir kuram an aven iti.
 (Ighiam gamua an suiam
 atugha avughsegha ua
 ighiam gami.)

⁴ O Ikiavira Itir God, ni deragh nan ganti,
 gumazir kurabar gavgavim na
 abiraghan kogham.

Ni uan dafarimin na avaraghti
 gumazir misoziba na gasighasighan
 kogham.

⁵ Gumazir uari uan ziaba feba, nan
 suighasa na bagh azuazim benir
 gavgavibar an ingarigha a gura.
 Me asizimin min nan suighasa a isa nan
 tuavim gati.
 (Ighiam gamua an suiam
 atugha avughsegha ua
 ighiam gami.)

⁶ Ki Ikiavira Itir God migia ghaze, Ni nan
 God.

O Ikiavira Itir God, nan ararem baregh
 nan akuragh.

⁷ O Ikiavira Itir God, ni nan Ekiam,
 ni gumazir bar gavgavir ekiam itim,
 ni nan akuragh ua na inigh.

Ki faragha apaniba ko misozi,
 ni na modozi ki deraghavira iti.

⁸ O Ikiavira Itir God, gumazir kuraba iniasa
 migeir biziba,

ni da me daningan marki.

Egh arazir kurar me damuasa ak-
 abav sogheziba,
 ni dar damighti da guizin otivan
 marki.

(Ighiam gamua an suiam
 atugha avughsegha ua
 ighiam gami.)

⁹ Apanir na ekiaruzir kaba uari fe.

Ni me damighti me na abinan kogham.

Bizir me na damuasava amiba,
 ni da otevkiniighti da meraram otiv.

¹⁰ Ni dagiar isibar avim amadaghti a me giri
 men isi.

Tarazi ni me isi torir konimin me ku-
 nighti
 me uam anangan tuaviba pu-
 vatigham.

¹¹ Gumazir akaba igharaz darazi gasiba,
 men akatam guizbangiram otoghan
 kogham.

Kamaghin dera, gumazir misoziba,
 bizir bar kuratam me batogh bar me
 agifagh.

¹² O Ikiavira Itir God, ki fo, gumamazir
 onganaraziba ni men akurvasi.

Egha osimtiziba itir gumamaziziba,
 ni deragha men osimtizibar gara
 me akirmisi.

¹³ Guizbangira, gumamazir aghuiba nin
 ziam fi,
 zurara ni ko iki kamaghira ikiam.

141

Gumazir mam dimangan God ko migei

Devit onger akar kam osiri.

¹ O Ikiavira Itir God, ki datirighin nin
 azangsisu,
 ni zuamira nan akuragh.

Ki uabin akurvaghasa ni ko migei,
 ni nan azangsisim barakigh.

² Ki guaratizibar ofa gami, ni migharir
 mughuriar aghuim zuim barazi
 moghin,
 ki ni ko migeir migirigiaba, ni da baragh
 da iniasa ki ifonge.

³ O Ikiavira Itir God, ni deragh nan aka-
 torimin gan,
 egh ki migeir migirigiaba ni ifongezi
 moghin ki me mikimam.

⁴ Ni na ateghti nan navim arazir kuraba
 bagh dikavan marki.

Ki gumazir kuraba ko uari akuva arazir
 kuratam damuan kogham.

Ni na ateghti,
 ki me ko men isar kurabar ikian
 kogham.

⁵ Gumazir aghuim nan apanguvigh, arazir aghuim damusi nan atar fofozim na daningti,
kamaghin a dera.

Kamaghin, ki gumazir kuraba ko namakabar amuan kogham.

Ki zurara God ko migia ghaze,
a men arazir kuraba uam ada ikarvaghham.

⁶ Gumazitaba gumazir kurar kaba inigh me gasighasighti,
me fogh suam, nan akam a bar guizbangira.

⁷ Me gumazir kurar kabar aghariba inigh,
Gumazamizir Oveaghezibar
Nguibamin mozir torim mikinigham,
mati gumazim temer akuam
abiagharighizi
an muziariba tintinimin ire.

⁸ O Ekiam, ni Ikiavira Itir God,
ki nighnizir gavgavim nin ikiavira ikia,
egha nin aven modi.

Ni deravira nan ganti
ki ovengan kogham.

⁹ Ni deragh nan ganti,
gumazir kuraba na bagha modogha
guizir azuazir katam na suiraghan
kogham.

¹⁰ Ni gumazir kurabar amighti,
me uari uan azuazibar guighiv iki.
Eghti ki puvatigham.

Ki bar deravira daruti,
bizitam na gasighasighan kogham.

142

Gumazir mam uabin akurvaghasa God ko migei

Devit dagiar torimin aven ikia, ighiar kam osiri.

Me onger akar kam kamagh a dibori, Maskil.

¹ Ki uabin akurvaghasa Ikiavira Itir Godin dei.

Ki an apanguvim bagha pamten a gaghorava a migei.

² Na bativir araziba ko osimtiziba
ki bar dar gun a migei.

³ Tuavir ki mangamim, nan apaniba nan suighasa azuazir mam gura,
ezi nan navim osemezi, ki ghaze, ki ikuvigham.

Nirara, ki mangamin tuavim
ni a gifo.

⁴ Ki uabin boroghin gari, gumazir nan akurvaghambiba puvati.

Ezi gumazir nan gan na geghuvambiba puvati.

Ki mongamin danganiba puvati.

⁵ O Ikiavira Itir God, ni nan akurvaghasa ki nin dei.

Nirara ni nan eghuvir gumazim.

Ki kamaghin ifonge,
ki angamira ikiavira itir dughiam,
nirara na ko ikiam.

⁶ Gumaziba arazir kurabar na gamua egha bar gavgafi,
ezi ki me abinasava amuava avenge.

Nan navim bar oseme.

Kamaghin, ki uabin akurvaghasa nin dei,

ni na barakigh.

⁷ Ni osimtizir kamin aven uam na inighti,
ki an firighirigh egh deravira ikiam.
Ni bar deravira na gami.

Kamaghin, gumazamiziba uari akuvagh ikiti,

ki men tongin nin ziam fam.

143

Gumazir mam uabin akurvaghasa God ko migei

Devit ighiar kam osiri.

¹ O Ikiavira Itir God, ki ni ko migeir migirigiaba ni da baragh.

Ni arazir aghuibaram amua, bar guizbangira migia ifarir puvati.

Ki ni ko migeir migirigiaba ni kuarim atigh da baragh.

² Gumazitam bar zuegha nin damazimin itir puvati.

Kamaghin, ni uan ingangarir gumazim isi kotiam datigh a tuisighan marki.

³ Nan apaniba nan agintigha bar na abira.

Egha na isa kalabuziar danganir mitatemin na atizi,

ki fomirama oveaghezibar min iti.

⁴ Kamaghin nan nighnizim ikuvizi,

nan navim osemegha mamaghira iti.

⁵ Ki fomiram otivizir biziba uam a dagh niri.

Egha ni fomira ingarizir bizir aghuiba,
ki uam adagh nighnisi.

⁶ Kuarim na misingizi, ki dipatamara amasa bar ifongezi moghin,
nan duam ni ko mikimasa bar ifonge.

(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

⁷ O Ikiavira Itir God, nan nighnizir gavgavim iraghu.

Ni nan dimdiam baragh.

141:8: 2 Eghaghaniba 20:12; Onger Akaba 25:15; 123:1-2
140:5; 143:4 142:4: Onger Akaba 88:8; 88:18 142:7: Onger Akaba 13:6; 143:11; 146:7 143:5: Onger Akaba 77:5; 77:10-11

142:1: 1 Samuel 22:1; 24:3 142:3: Onger Akaba 77:3;
143:2: Rom 3:20;

Ni uabi nan mongan marki,
 ki ti ovegh mangi oveaghuezibar
 nguibamin mangigham.
⁸ Ki nighnizir gavgavim nin iti,
 ni mizaraziba vaghvagh apangu-
 vir ekier nan itir kam bagh, na
 mikimvira iki.
 Ki uan navir averiamin aven ni baghavira
 iti.
 Kamaghin ki mangamin tuavim ni nan
 sure damu.
⁹ O Ikiavira Itir God, ni nan akurvaghasa ki
 ni bagha zui,
 ni na modogh.
 Ni nan apanibar dafaribar uam na
 inigh.
¹⁰ Ni nan God, ki kamaghsua, ni deravira
 nan sure damuti,
 ki nin ifongiamra gin mangam.
 Nin duam deravira na damuti,
 ki tuavir aghuimin mangam.
¹¹ O Ikiavira Itir God, ni uan ziar ekiam
 bangin,
 ni akam akirizi moghin ni uam na inigh.
 Ni arazir aghuibaram ami.
 Kamaghin, ni nan osimtizir na ba-
 tivibar aven uam na inigh.
¹² Ki nin ingangarir gumazim, ezi ni bar nan
 apangkufi.
 Kamaghin amizi, gumazir nan apanim
 gamiba ko na gasighasighasava
 amiba,
 ni me misueghti me bar
 arimighiregh.

144

*God atrivimin apaniba abirazi, an a
 minabi*

Ighiar kam, Devit an osiri.

¹ Ikiavira Itir God, ni dagiar ekiamin min
 itima
 ki an aven modozi
 ni deragha nan gari.
 Kamaghin ki nin ziam fe.
 A midorozir arazibar nan aka.
² A dagiar ekiamin min itima, ki an aven
 modi.
 Egha dipenir gavgavimin min itima, ki
 an aven iti.
 Egha a nguibar gavgavimin min ikia nan
 akurvasi.
 Egha nan oramin min itima,
 ki an uabi apazagha deragha iti.
 Ki nighnizir gavgavim an itima,
 a na ko ikia nan akurvazi ki deravira iti.
 A gumazamizir igharazibagh
 amizi me nan apengan iti.

³ O Ikiavira Itir God, e gumazamizir kiniba.

Manmagh amizi, ni e ginighnigha der-
 agha en gari?
 E pura bizir kinibar min iti,
 ezi ni manmaghsua mighigha e
 ginighnisi?
⁴ E mati gumazim, uan akatorimin dughiar
 vamiran aminim givera.
 E dughiar bar otevimra ikiam,
 mati aruem isirazi nin nedazim
 dughiar otevimra ikegha
 ua zuamira puvati.
⁵ O Ikiavira Itir God, ni overiam abigh
 izighiri.
 Egh uan agharim mighsiabar
 amadaghti
 dar miturir ekiaba otiv.
⁶ Ni uan onimarim damighiti a taghtagh,
 apanibar agiraghti me tintinibar aregh.
 Ni uan baribar me gasiti me aregh.
⁷ Ni uan dafarim amadaghti a izighiri, na
 gekuighiti
 ki dipar konir kaba ategh uam anaboka.
 Ni Kantrin Igharazibar Gumaza-
 mizibar dafariba da uam na
 inigh.
⁸ Gumazamizir kaba guizbangira migeir pu-
 vati,
 me akar ifavaribagh ami.
 Me ifara uari isa pin uari arigha ghaze,
 me guizbangira migei.
⁹ O God, ki nin ziam fi egh ighiar igiatam
 bangam.
 Ki gita misogh ni bagh onger akam
 damuam.
¹⁰ Ni atrivibar akurvazi
 me misogha uan apaniba abiri.
 Ki nin ingangarir gumazim Devit,
 ni nan akuragha nan apaniba da uam
 na ini.
¹¹ Ni nan apanir pazavira na gamibar da-
 faribar, nan akuragh ua na inigh.
 Ni Kantrin Igharazibar Gumazamiz-
 ibar dafariba da uam na inigh.
 Gumazamizir kaba guizbangira migeir pu-
 vati, me akar ifavaribagh ami.
 Me ifara uari isa pin uari arigha ghaze,
 me guizbangira migei.
¹² E kamaghin ifonge, en otarir igiaba
 aghung mangi ekevegh,
 temebar min gavgavigham.
 Eghti en guivibar ganganiba bar deragham,
 mati Atrivimin dipenir ekiamin aven
 itir dipenir akinibar itir nedazir bar
 aghuiba.
¹³ E uaghan kamaghin ifonge, en azenibar
 dagheba bar mighighvira otiti,

en dagher peniba izivagham.
 Eghti en sipsipba nguzir aviriba bati,
 mangi mamaghira ikiam.
 14 En bulmakauba oti mamaghira ikiam.
 Eghti dar nguzitam ikuvighan kogh,
 egh tam aremeghan kogham.
 E kamaghin aghua, e oraghti
 gumazitam o amizitam, osimtiziba ater
 tuangiva arangam.
 15 Gumazamizir God kamaghin deragha me
 gamiba,
 me bar akongegh.
 Gumazamizir Ikiavira Itir God inizi, a men
 Godin min iti,
 me bar akongegh.

145

*Ighiar Godin ziam fem**

Ighiar kam, Devit an osiri.

1 Atrivim, ni nan God, ki nin ziar ekiam fam.
 Ki nin ziar ekiam pirafi mangivira
 ikiam.

2 Bar guizbangira, dughiaba vaghvagh bar,
 ki zurara ni minamam.
 Egh ki zurazurara nin ziam pirafi mam-
 aghira ikiam.

3 Dughiaba bar, Ikiavira Itir God bar ziar
 ekiam iti, e an ziar ekiam fi mam-
 aghira ikiam.
 E an gavgavim gifoghsi damuva aveg-
 ham.
 En nighniziba otefe.

4 Ekiam, gumazamizir datirighin itiba, me
 gumazamizir gin otivamiba bizir ni
 amibar gun me mikimiva,
 nin ziam fam.
 Me arazarazir bar ekier ni amiziba,
 me dagh eghanam.

5 Faraghavira Itir Atrivir Ekiam, ki nin gav-
 gavim ko,
 nin atrivir araziba ko, ingangarir eki-
 abagh nighnigham.

6 Guizbangira, ki nin ziar ekiam itir bizibar
 gun mikimam.

Gumazamiziba nin ingangarir gav-
 gavir ekier ni amizibagh egharavira
 ikia,

7 ghua nin arazir aghuim ko, nin
 apangkuvir arazim, geghara
 onger akam bange.

8 Ikiavira Itir God bar en kuarkuva e gi-
 fueghavira iti.
 A bar en apangkuvigha zuamiram en
 atarir puvati.
 Kar bar bizir ekiam.

9 Ikiavira Itir God gumazamiziba bar men
 deragha,
 bizir a ingariziba sarama apangkufi.
 Bar guizbangira.

10 Kamaghin, Ikiavira Itir God, bizir
 angamira itir ni ingariziba bar
 moghira nin ziam fam.
 Eghti ni baghavira itir gumazamiziba ni
 minamam.

11 Me nin gavgavimin gun mikim suam,
 ni biziba bar dagh ativagha dar gari, da
 bar dera.
 Ezi nin ziam bar pin iti.

12 Nin ingangarir ekier ni amiziba ko,
 ni biziba bar dagh ativaghamin arazim,
 me dar gumazamizibav kimti me
 fogh suam,
 ni ziar ekiam ko gavgavir ekiam
 iti.

13 Nguazimin itir gumazamiziba ko,
 biziba bar,
 ni dagh ativagh dar gan mamaghira
 ikiam.
 Ni bizibagh ativaghamin arazir
 kam, givaghan kogham.

God uan akar dikirizimin gin ghua biziba
 bar dagh ami.
 Arazir an amir kaba,
 a bar en apangkufi.

144:15: Onger Akaba 33:12 * 145:: Arazir Israelia gin ghua akaba osirir maba, da mong ighara. Hibrun akamin me 22plan letabar uan akaba osiri. Egha dughiar maba, me osirir akaba 22plan akuabar da bisi. Ezi dar akuar kaba, vaghvagha dar akar faragha zuibar faragha zuir letaba, letan igharazim iti. Me ikizir igharazibar akar, Hibrun akamin daghizir dughiamin, me Hibrun akamin arazir kamin gin ghua dagh izir puvati. E fo, Aruamin akamin migirigiaba 21plan letaba iti. An letabar dibobonim mong Hibrun letabar dibobonimin min ghu. Ezi kamaghin Aruamu Baibelin Onger Akabar Akinafarim sapta 145, e Hibru akamin arazir kamin gin ghua, a gira. Eghti ni gan fogham, a manmaghin mangam. Ni ighiar kamin ganti 21plan letaba ikiam, vezin faragha zuim, an migirigiagar otevir faragha zuim, a leta A an iti. Namba 2 ves, an migirigiagar otevir faragha zuim, a leta B an iti. Egha ighiar kam kamaghira ghua ves 21in oto. Ighiar kamin aven ves, 8 ko 9 aning ighiar kamin aven itir nighnizir ekiamin gun migei, kamaghin amizi leta I vezin kamning virara aningin iti, egha gavgavim nighnizir ekier ighiar 145in itim ganidi. Hibrun akamin arazir kam kaghira itir puvati, me uaghan arazir kamra gin ghua akinafarir kaba uaghan a da osiri. Kar Azir Akam 1-5 ko Onger Akabar Akinafarim sapta 9, ko 10, ko 34, ko 37, ko 111, ko 112, ko 119, ko Aghuzir Akabar Akinafarim sapta 31. 145:8: Diboboniba 14:18; Onger Akaba 103:8

- 14 Osimtiziba itir gumamaziziba, Ikiavira Itir God men akurvasi.
Gumamazizir, men apaniba me abiniziba,
Ikiavira Itir God ua me fava gavgavim me ganidi.
- 15 Pin garir angamira itir biziba, me nirara gari.
Ezi mitiriaba men azir dughiaba,
ni men akurvagha dagheba me ganidi.
- 16 Ruarimin itir biziba ko, nguibamin itir biziba bar,
ni dagheba me ganidi me apa izivagha kuatigha iti.
- 17 Sin itir arazir aghuibara, Ikiavira Itir God, dar girara ghua bizibagh ami.
Arazir an amir kaba,
a bar en apangkufi.
- 18 Te navir averiaba zuegha Ikiavira Itir Godin dei,
a bar men boroghira ikiam.
- 19 Uaghan, gumamazizir an atiatia an apengan itiba,
a bizir me ifongeziba bar da isi me daningam.
A uaghan men arareba baragh men akurvagh ua me iniam.
- 20 Vezir kuram, Ikiavira Itir God a isi gumamazizir arazir kurabagh amiba, me daningiva,
bar me gasighasigham.
Egh gumamazizir bar a gifongeziba,
a bar me akumakum deragh men ganam.
- 21 Zurazurara, ki Ikiavira Itir Godin ziam fam.
Eghti bizir angamira itir a ingariziba,
me an ziam fi iki mamaghira ikiam.

146

Ikiavira Itir God, men akurvazima, me an ziam fe

¹ E bar Ikiavira Itir Godin ziam feka!

Ki uan navir averiamin aven uabira uabi migia ghaze,
ki Ikiavira Itir Godin ziam fam!

² Nan dughiar ki nguazimin ikiamimin, ki an ziam fam.

Ki ighiaba bangi an ziam fi kamaghira iki,
mangi uan ovevem batogham.

³ Ia uarir akurvaghsi nguazir kamin atriviba ko, gumazir dapaniba, me ginighnighan marki.

Me pura gumazir kiniba, me ian akuraghan kogham.

⁴ Me arimighiregh pura ua nguazim gavagh, bizir me damuasa mikemeziba,
me dar amighan kogham.

⁵ Gumazitam nighnizir gavgavim Jekopin Godin iki suam,
Ikiavira Itir God nan akuraghham,
gumazir kam bar akongegh.

⁶ God, overiam ko nguazim, ko ongarimin ingarigha, dar itir biziba bar dar ingari.

God dughiabar zurara bizir a gun mikemegha givazibar gin ghua dagh ami.

⁷ A gumamazizir gavgaviba puvatiziba, deragha me gamizi, me dera.

A mitiriaba aziba, dagheba isa me ganidi.

A kalabuziar gumamaziziba firi,
me kalabus ataghiragha azenibar izi.

⁸ A gumamazizir damazir okavrizibagh amima, me datirighin ua gari.

Gumamazizir, men apaniba me abiniziba, a ua me fava gavgavim me ganidi.

Ikiavira Itir God, an damazimin derazi adarasi,
a bar me gifonge.

⁹ Kantrin Igharazibar Gumamazizir en nguazimin itiba, Ikiavira Itir God deragha men gari.

Amizir paba ariaghireziba ko, borir afeziaba ariaghireziba,
a me fava men akurvasi.

A gumamazizir arazir kurabagh amiba, a men tuaviba apaghapaki.

¹⁰ Ikiavira Itir God, Atrivimin iki mamaghira ikiam.

Ia Saionin gumamaziziba,
ian God, a Atrivimin iki, zurara ikivira ikiam.

Aleluia!

E bar Ikiavira Itir Godin ziam fam!

147

En God ziar ekiam ikia gavgaviba bar iti

¹ E bar Ikiavira Itir Godin ziam fam!

E ighiabagh amua uan Godin ziam fer arazim dera.

An ziam fer arazir kam a guizbangirama bar dera.

² Ikiavira Itir God ua Jerusalem in nguibam akirigha,

- Israelian gumazamizir Babilonin kal-abus itiba,
ua me inigha ize.
- ³ An osimtiziba aterir gumazamizibagh ami me ua dera.
Egha men duaba nogha dagh ami da uam agui.
- ⁴ A mikovezibar ingarir dughiam,
a vaghvaghera da mengegha ziaba dagh arigha dagh fo.
- ⁵ En Ekiam, a bar gavgavigha, ziar bar ekiam iti,
an fozozim bar pin iti,
ezi e an fozozim bativsi damuva avegham.
- ⁶ A gumazamizir uarira uan naviba abira itiba, a men dafaribar suigha me fe me dikafi.
Egha arazir kurabagh amir gumazamiziba, a me dikabiri me nguazim giri.
- ⁷ Ia Ikiavira Itir God bagh ighiaba bangi egh a minamang.
E uan God bagh gitabav soghti,
dar ararer aghuiba a bagh mangi.
- ⁸ An overiamin ghuariaba arighizi, amozim nguazimin izaghirava,
mighsiabagh izima graziba dar otifi.
- ⁹ A dagheba isa asiziba bar me ganidi,
ezi kuarazir nguziba daghem bagha arai,
a men akuaghapi.
- ¹⁰ A hoziabar gavgavim ko,
midorozir gumazibar gavgavim bagha bar akongezir puvati.
- ¹¹ A gumazamizir an atiativa, nighnizir gavgavim an apangkuvir arazimin itiba,
a me baghavira bar akonge.
- ¹² O Jerusalema, ia Ikiavira Itir Godin ziam fi!
O Saionia, ia uan Godin ziam fi!
- ¹³ A nin divazimin tiar akabagh amizi da gavgafi,
egha nin gumazamiziba arazir aghuimin me gami.
- ¹⁴ A nin nguazir mitaghniabar aven,
dabirabir aghuim gumazamiziba bar me ganiga, navir amirizim me ganidi.
Egha ian azenibar daghebagh ami da deragha aghui.
- ¹⁵ Ikiavira Itir God, nguazimin Akar Gavgavitam amadaghti,
bizir a mikemezir kam zuamira nguazimin otoham.

- ¹⁶ A ghuariaba amadazi da iza avivkiabar min izaghira, nguazim avara.
- ¹⁷ An aisin amozir ofizir dagiabar min gariba amadazi,
da izaghira ongarimin gigibar min nguazim giri.
Eghti gumazitam an amadazir orangtizir kamin ikiva avegham.
- ¹⁸ A gin ua mikemezi aisin kam dipamin oto.
Ezi an aminim amadazi a dipam givaima a ivemari.
- ¹⁹ A uan arazir a ifongeziba ko,
bizir a damuasa e mikemeziba isa Israelia ganingi.
- ²⁰ Kantrin Igharazibar Gumazamiziba an Akar Gavgavir kabagh fozir puvati,
kamaghin bizir kam, a me bagh a gamizir puvati.

Aleluia!

E bar Ikiavira Itir Godin ziam fam!

148

Overiam ko nguazimin itir biziba bar Godin ziam fi

- ¹ Ia Ikiavira Itir Godin ziam fi!
Ia Godin Nguibamin bar pin iti darasi,
ia an ziam fi.
- ² Ia enselba, ia bar moghirama an ziam fi!
Godin Nguibamin itir midorozir enselba uaghan an ziam fi.
- ³ Aruem ko iakinim, gua uaghan an ziam fi!
Mikovezir angazangarir gavgaviba itiba, ia uaghan an ziam fi.
- ⁴ Godin Nguibar bar pin itim, ni uaghan an ziam fi!
Dipar overiamin pin itiba, ia uaghan an ziam fi.
- ⁵ Ikiavira Itir God mikemezi bizir kaba otifi!
Kamaghin me bar an ziam fi.
- ⁶ A uabi mikemezi me uan danganibarama, otivigha iti.
Me dar iki kamaghira ikiva,
an akabar gin mangam.
- ⁷ Ia nguazimin itir biziba bar,
ia Ikiavira Itir Godin ziam fi.
Ia bizir kabanang.
Ongarir konim an itir kuruzir ekiaba ko osiriba ko
- ⁸ onimariba ko dagiabar min garir amozir ofizir ekiaba ko amoziba ko migharir piziba ko aminir ekiar an Akar Gavgavibar gin zuiba,
ia bar Ikiavira Itir Godin ziam fi.
- ⁹ Ia mighsiar ekiaba ko mighsiar doziba,

ko temer oviziba itiba ko sidan temeaba ko,

¹⁰ ruarim ko nguibamin asiziba bar moghira ko goaba ko kuaraziba, ia bar moghira Ikiavira Itir Godin ziam fi.

¹¹ Ia nguazir kamin itir atriviba, ko kantriba ko gavmanin gumaziba ko gumazir dapaniba ko

¹² gumazir igiaba ko amizir igiaba ko gumazir ghuriba ko boriba, ia bar Ikiavira Itir Godin ziam fi.

¹³ Bar guizbangira, Ikiavira Itir God, an ziam bar ekevegha gumazamizibar ziaba bar dagh afira, egha an ziar ekiam bar pin ikia nguazim ko overiam gafira.

Kamaghin amizi, biziba bar moghira an ziam fi.

¹⁴ A bar Israelia gifonge.

Me bar an gumazamizibara.

Me bar an boroghira itima, a me gamima me gavgavighavira iti. Egha me bar an ziam fe.

Aleluia!

Ia Ikiavira Itir Godin ziam fi.

149

Godin gumazamiziba uan apaniba abiragha, an ziam fe

¹ Ia bar Ikiavira Itir Godin ziam fi!

Ia ighiar igiam, a bagh a bangi.

Ia gumazamizir a baghavira itiba, ia an ziam fasa misevezir dughiaaba, ia uari akuv ziar ekiam a daning.

² Ia Israelia, God ian ingari, ezi ia an bizir kam bagh bar akongegh.

Ia Saionin nguibamin gumazamiziba, ia uan atrivim bagh bar akongegh.

³ Ia ighiabar amuva an ziam fiva ighi.

Ia gitaba ko, tambarinbav sogh an ziam fi.

⁴ Ikiavira Itir God uan gumazamizibagh ifonge.

Gumazir uari abira igharaz darazir apengan itiba, a men ziaba fava, me gami me midorozim gamua uan apaniba abiri.

⁵ Godin gumazamiziba uan apaniba ko, midorozim gamigha me abiragha gifa.

Me datirighin bar akongegh.

Me dimagariba sara uari akuvir dughiaabar, me God bagh bar akongezir ighiabar amu.

⁶ Me pamtem dimiva Godin ziam fi.

Me midorozir sabar ghumtiziba uan dafaribar da suikigh.

⁷ Egh kantrin igharaziba akirsi misogh, nizazim me gasi me abinigh.

⁸ Apanibar gumazir dapaniba ko atriviba, me senin ainin ingarizibar me ikegham.

⁹ Me God osirizi moghira me damuam.

Godin gumazamiziba arazir kamnaghira damu, uan apaniba akiram.

God baghavira itir gumazamizir kaba, arazir kamra damu, uan apaniba abinigh ziar ekiam iniam.

Aleluia!

Ia bar Ikiavira Itir Godin ziam fi!

150

Godin ziam fer ighiar abuananam

¹ God uan Dipenimin itima, e an ziam fam.

A gavgavir bar ekiam ikia uan Nguibamin itima, e an ziam pirafam.

² A bar bizir ekiabagh ami.

E ziar ekiam a daningam.

A bar faraghavira ikia, an ziar ekiam bar pin mar iti.

E an ziam fam.

³ E sighbagh iviva, dibiariba ko gitabav sogh,

Ikiavira Itir Godin ziam pirafam.

⁴ E tambarinbav soghiva, ighi an ziam fam.

E gitan avirir igharagha garibav soghiva, itabagh iviva ziar ekiam a daningam.

⁵ E brasin itaribav soghti da bar puvirama arangti,

e Ikiavira Itir Godin ziam fam.

⁶ E bizir bar angamira itiba,

e bar Ikiavira Itir Godin ziam fam.

E bar Ikiavira Itir Godin ziam fam!

Aleluia!

Dabirabir Aghuimin Aghuzir Akaba O Aghuzir Akaba Akar faragha zuim

Israelia akar bar otevir isingtizir gumazamizibar ikirimirim akir dabirabir aghuim men akakaghamibagh ifonge. Akar otevir kaba me Inglisin akamin kamagh da dibori: ol Provep. Dabirabir Aghuimin Aghuzir Akabar akinafarir kamın aven, me akar otevir avirir kaba, kar Israelian tisaba gumazamizir igiabar sure gamiba. Dughiar maba, e Aruamin gumazamiziba kamagh dibora ghaze, Aghuzir Akaba.

Bizir bar faragha zuir dabirabir aghuim me daningam, me kamagh a dibori, nighnizir aghuim ko fofozir aghuim. Akinafarir kam, kamaghın en aka, nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin itir arazim, ko an atiatia an apengan itir arazimra, aning nighnizir aghuim ko fofozir aghuimin mingarim.

Akinafarir kamın averiam, dabirabir aghuimin migirigiar aviriba en aka. A e uan amuiroghboriba ko deragh dapiamin tuavim en akakasi. Egha dagiar ingangaribar amu igharaz darazi ko deragh dapiamin tuavim en aka. Igiabar akar bar aviriba iti, me da baragh egh gumazir uari fa orazir puvatiziba ko daruan kogham. Kamaghın dera, e uarira uari abinigh gumazamizir onganarazibar akurvagh.

Akinafarir kamın otevir maba, Godin Akar Gavgaviba, gavgavim dagh anidi. Ezi akar maba fofozir gumaziba uari dar gara dagh fo, da en ikirimirimın akurvaghasa, ezi me dar gun migei. Me migirigiar kaba bar da isa akinafarir kamın da osiri, eghti da dabirabir aghuim en akakagham.

Nighnizir aghuim, a bizir bar aghuim

(Sapta 1--9)

Akinafarir kam a gumazamiziba bar men akurvagh

¹ Akinafarir kam a Solomonın aghuzir akar otevir aghuiba an iti, a Devitin otarim, a Israelian atrivim.

² Egh akar kaba, nighnizir aghuim e daningiva, egh uaghan en sure damuam.

Eghti e mingariba izivazir akaba, deraghvira dagh fogham.

³ Egh akinafarir kamın itir akaba, dabirabir aghuimin tuavim, en sure damuam. Eghti e arazir aghuimin gin mangiva, egh gumazamiziba bar deragh me damuva, arazir magh garimın bar me damuam.

⁴ Eghti gumazir fofozir muziariba itiba, akar kam men akurvaghti me nighnizir aghuiba iniva, egh fofozir aghuim gumazamizir igiabar aningti, me deragh tuaviba tuisighamin arazim gifoghiva egh tuavir aghuimin gin mangam.

⁵ Eghti akinafarir kam gumazir fofoziba itiba bar men akurvaghti, me fofozim inivira ikiam.

Egh gumazir nighnizir aghuiba itibar sure damuti, me tuavir aghuimin gin mangisi nighnigham.

⁶ Egh akar kam men akurvaghti, me aghuzir akaba ko akar isin zuibagh fofoghiva, egh gumazir fofozibar akar aghuiba ko akar mogomebagh fofogham.

⁷ Eghti ni nighnizir aghuim inisi, ni faragh Ikiavira Itir Godin apengan iki an atiating.

Ezima gumazir nighnizir aghuiba puvatiziba, me fofozir aghuiba ko suren akaba inian aghua.

Gumazamizir igiabar sure damuamin akaba

⁸ Nan borim, ni uan amebam ko afeziamın aghuzir akaba baragh egh aningın akaba batoghan marki.

⁹ Eghti aningın akaba ni damuti nin dabirabimın ganganım deragham, mati ni adisir aghuim gami, ezi nin ganganım dera.

¹⁰ Nan borim, arazir kurabagh amir gumazamiziba arazir kuram damusi ni gaghonti, ni men akam baragham marki.

¹¹ Eghti kamagh garir gumaziba kamaghın mikimam, "Ni izi, e mangi tuavir miriamın muegh ganam. Eghti gumazir manaba iziti, e me misueghti me arimighiregham.

Gumazir manaba iza uarir akurvaghamin tuaviba puvati, e uan ifongiamın gin mangi pura me misueghti me arimighiregham.

¹² Me angamira ikivira iki iziti, e zuamıram otivighiva me misoghti me arimighiregham,

mati ovevem gumazamiziba bativi me ariaghira Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamın ghuaghiri.

- 13 Egh e gumazir kabar bizir aviriba initi da bar en dipenibagh izivagham.
- 14 Ni izi en akuragh, egh e koma bizir aviriba iniam.”
- 15 Nan borim, kamagh garir gumaziba ko daruan marki, men saghuiaimin ikiva egh men gin mangan marki.
- 16 Kamagh garir gumaziba zurara arazir kurabar amuasa bar ifonghe. Egha zurara gumazibav soghti me arighirasava ami.
- 17 E fo, kuaraziba nighnizir aghuiba ikia garima, gumazim da bagha ivem arisi, ezi da kamaghin garava ara zui. Ezi kamaghin amir gumaziba nighnizir aghuiba puvati, me ivezir kuramin arimangamin nighniziba puvati.
- 18 Ezi kamagh garir gumaziba uari uari bagha azuaziba adui, da me misoghti me arimighiram.
- 19 Ezi gumazir misogha okeba, me arazir kamin gin zui, me arimighiram. Bizir me okeba, da me gasighasigham.

Gumazir nighnizir aghuimin gin zuir puvatiziba, me osimtizir ekiaba bativam

- 20 Nighnizir aghuim, a mati amizim tu-avibar biziba amaga dagh ivezir danganibar tuivav ikia gumazamizibar dei.
- 21 Egha a gumaziba danganir uari akuvin ko, gumazamizir aviriba itir danganibar tuivav ikia, egha kamaghin dei,
- 22 “Ia gumazamizir nighniziba puvatiziba, ia zurara kamaghira ikiasa, a? Ia gumazamizir onganiba! Ia fofozir aghuim inian aghuagha egha dibovibar a migei. Ia manadzoghin arazir kam ataghiragham?”
- 23 Ia oragh! Ki akar gavgavimra ia migei, ia uan arazir kuraba atakigh. Ki ian sure damuva egh nighnizir aghuiba ia daningam, eghti ia nan akamin gin mangi.
- 24 Ia na bagh izasa ki uan agharim amadagha ian dei. Ezi ia aghuagha izezir puvati.
- 25 Ki ia akirasa migei, ezi ia aghua. Egha ia bar moghira akirim ragha nan akam gasara.
- 26 Eghti osimtizir ekiam ia batoghti ia ikuvighamin dughiamin, ki aghan bar puviram akiva, dibovir akabar ia mikimam.

- 27 Dughiar kuram zuamiram otogham, mati aminir gavgavir kuram bizibagh asighasisi. Eghti osimtiziba ko mizaziba ia batogh ia gasighasigham, mati aminir bar ekiam oto.
- 28 “Dughiar kamin ia uarir akurvaghsi nan dimti, ki oreghan kogham. Ia na buriva, egh ia nan apighan kogham.
- 29 Guizbangira, ia fofozir aghuim batoke. Egha Ikiavira Itir Godin apengan iki an atiatingan aghua.
- 30 Dughiar ki ia akirasava amim, ia akirim ragha na gasara. Egha nan akar aghuim batoke.
- 31 Kamaghin amizi, ia datirighin uan arazir kurar ia amiba bagh ivezir bar kuram iniam, mati gumazim dagher kuram amegha puviram arei.
- 32 Ezi gumazamizir nighnizir aghuiba puvatiziba, zurara akiribagh igha na gasi, ezi men arazir kam me misozima, me ariaghiri. Me ghaze, me bar bizibagh fogha gifa, egha me mati gumazir onganiba. Ezi men nighnizir kam meraram asighasigham.
- 33 Ezi gumazamizir deraghavira nan akam baraziba, me deraghvira ikiam. Egh osimtiziba men puvatighti, me atiatingan kogh, egh me fogham, bizir kuratam me batoghan kogham.”

2

Gumazir nighnizir aghuimin gin zuiba deraghvira ikiam

- 1 Nan borim, ni nan akam baragh, egh deraghviram nan akar gavgaviba isi uan navim datigh. Nan akar kaba bar pin ko.
- 2 Egh nighnizir aghuim anidir akaba baragh. Egh ni fofozir aghuim inisi pamten ingar.
- 3 Egh ni nighnizir aghuim ko fofozir aghuim bagh azangsighti aning ni bagh izam, mati ni uabin akurvaghasa gumazir mamın dei.
- 4 Egh ni nighnizir aghuim bativsi pamtemin ingar, mati gumazim silvan nguazimın aven itim a buri, egha mati gumazim bizir aghuir mongeziba, a da buri.

1:15: Onger Akaba 1:1; 119:101; Aghuzir Akaba 4:14

1:20: Aghuzir Akaba 8:1-3

1:22: Onger Akaba 1:1;

Aghuzir Akaba 1:4; 1:32; 9:4; 22:3 1:25: Onger Akaba 107:11; Aghuzir Akaba 15:10; Luk 7:30 1:28: Onger Akaba 18:41; Aisaia 1:15; Maika 3:4; Sekaraia 7:13 1:33: Onger Akaba 25:12-13; Aghuzir Akaba 3:24-26 2:6: 1 Atriviba 3:9; 3:12; Jems 1:5

- 5 Egh ni bizir kabar amuva, egh ni Ikiavira Itir Godin apengan ikia an atiatir arazim bar a gifoghiva, egh ni bar deraghvira God gifogham.
- 6 Guizbangira, Ikiavira Itir God uabi nighnizir aghuim e ganidi. Egh a fofozim ko deragha nighnizir arazimin mingarim.
- 7 Egha a gumazamizir arazir aghuibar gin zuiba, nighnizir aghuiba me ganidi. Gumazamizir deraghaviram aruiba, a bar deraghavira men garima me osimtiziba puvati.
- 8 God gumazamizir gari, me gumazamizir igharaziba deragha arazir magh gariba me gami, ezi a deravira men gara men akura. Egha gumazamizir an tuavimin gin zuiba, a deravira me geghufi.
- 9 Nan borim, ni nan akam bareghiva, egh nighnizir aghuimin gin mangiva, egh tuavir aghuir ni mangamim a gifogham. Egh ni arazir aghuim gifoghiva, egh uaghan arazir magh garimin gumazamizibar amuamin arazim gifogham.
- 10 Egh ni nighnizir aghuir aviriba iniva, ni uan fofozim bagh bar akuegham.
- 11 Ni deragh tuaviba tuisighamin arazim gifoghiva egh tuavir aghuimin gin mangam. Eghti arazir kam, deravira nin ganam, mati ni divazimin aven deravira iti. Eghti fofozir aghuim ni geghuvam.
- 12 Eghti nighnizir aghuim nin akurvaghti, ni gumazir arazir kurabagh amiba ko akar kurabav geibar gin mangan kogham.
- 13 Gumazir kaba tuavir aghuim ategha tuavir mitatemin zui.
- 14 Egha me arazir kurabar amuasa bar akonge. Egha arazir me amizir kam, me a bagha bar ifonge.
- 15 Gumazir kaba ifarava, men araziba bar ikufi.
- 16 Eghti gumazir igharazimin amuim ni ko dakusi apezeperir akabar ni mikimam, eghti nighnizir aghuim nin akuraghti ni an akam baragham kogham.
- 17 Kamagh garir amizim, fomira uan igiamra pamin ike, egha datirighin a gin amadagha anetaki.

- A fomira Godin damazimin dikirizir akam datirighin a bakinighniiki.
- 18 Ni amizir kamin gin an dipenimin ghua, kar ni ovever tuavimin zui.
- 19 Gumazir a bagha zuiba, me ua izir puvati. Me ikirimirir aghuim bagha zuir tuavim ataki, egh ua izeghan kogham.
- 20 Kamaghin amizi, ni nighnizir aghuim ikiva, egh ni gumazir aghuibar tuavimin mangi, egh arazir aghuibar gin mangi.
- 21 Eghti gumazir aghuiba en nguazimin ikiam. Eghti arazir kuraba puvatizir gumaziba kagh iki mamaghira ikiam.
- 22 Eghti gumazim uan azenimin ogheba asi moghin, God gumazir arazir kurabagh amiba asigh me batuegham.

3

Nighnizir aghuim dabirabir aghuim ni daningam

- 1 Nan borim, ki nin sure damuamin akar gavgavir kam ni a bakinighnighan marki. Ni zurara a ginighnigh a damu.
- 2 Ni akar kamin gin mangiva, egh ni dughier ruarimin nguazimin ikiva, bar deraghvira daperagham.
- 3 Egh ni gumazir igharazibagh ifongezir arazim ko, igharaziba ko poroghav itir arazim ataghiragham marki. Egh ni arazir kamin gin mangiti, a mati kurukazir aghuimin min nin firimin ikiam. Egh ni deraghvira arazir kam isi uan navim datigh.
- 4 Egh ni kamaghin damigh, God ko gumazamizibar damazimin ziar ekiam iniam, eghti me ni gifongegham.
- 5 Ni nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin iki. Egh kamaghin nighnighan marki, nan fofozimra nan akurvagham.
- 6 Bizir ni bar amiba, ni Ikiavira Itir Godra nighnigh egh dar amu, eghti a tuavir aghuir ni mangamimra nin akagham.
- 7 Ni suam, nan fofozimra a guizbangin bizim. Puvati. Ni Ikiavira Itir Godin apengan ikiva an atiating, egh arazir kuraba akirim ragh dagh asaragh.

- 8 Ni kamaghin damuti, arazir kam bar deraghvira nin akuragham, mati marasin nin mikarzimin akurvazima, ni deraghavira iti.
- 9 Egh ni uan azenimin faragha mitighizir dagheba inigh ofan min da isi Ikiavira Itir God daningigh, egh uaghan biziba ko dagiaba abigh God daning, egh bizir kamin ziar ekiam God daningam.
- 10 Egh ni kamaghin damuti, Ikiavira Itir God nin azenibar daghebar amuti da otiv, dagher aviriba ikiam. Eghti ni uan dagher dipenibar aghuti da izivaghti, nin wainin mineba wainin dipam bar izivagh egh fasfagham.
- 11 Nan borim, Ikiavira Itir God arazir kurar manam bagh ni akirti, ni osimiva egh ataran marki.
- 12 Guizbangira, gumazamizir Ikiavira Itir God ifongeziba a me akirmisi, mati afeziam uan otarir a bar ifongezim akiri.
- 13 Gumazim nighnizir aghuim ko fofozim ini, a bar akongegh.
- 14 Guizbangira, nighnizir aghuim bar deragha silva ko gol gafira.
- 15 Nighnizir aghuim, dagiar aghuir bar pin koziba bar dagh afira. Egha uaghan bizir igharazir ni bar ifongeziba bar dagh afira.
- 16 Nighnizir aghuim nin akurvaghti, ni dughiar ruarimin nguazimin ikiam. Egh ziar ekiam ni daningiva egh bizir aviriba ni daningam.
- 17 Nighnizir aghuim zurara nin navim damuti an amiragh ikiam. Egh nin dabirabim damuti a deraghviram otogham.
- 18 Nighnizir aghuim, mati temer ikirimirir aghuim anidimin min iti. Kamaghin, gumazir nighnizir aghuimin suiraziba, me ikirimirir aghuimin ikia egha bar akonge.
- 19 Ikiavira Itir God nighnizir aghuimin nguazir kamin ingari, egha a fofozir aghuimin overiamin ingari.
- 20 Egha nighnizir aghuimin dipar ekiar nguazir averiamin itim gamizi an akariaghirigha anabo. Egha ghuariabagh amima, da uari kuvima amozim izi.
- 21 Nan borim, ni bar deragh gan, egh uan nighnizir aghuim ko tuaviba tuisizir arazimin suiragh gavgavigh, egh tuavir aghuimin gin mangi. Ni aning ataghiraghan marki.
- 22 Nighnizir aghuim ko fofozim ikirimirir ruarim ni daningiva, egh kurukazir aghuimin min nin firimin ikiam.
- 23 Eghti ni deraghvira tuavimin mangiti, bizitam nin dagarim mitighti ni irighan kogham.
- 24 Egh ni akuir dughiamin ni atiatingan kogham. Ni bar deraghvira dakuam.
- 25 Eghti dughiar kuram zuamiram otogh gumazir kurabagh asighasighti, ni atiatingan marki. Dughiar kamagh gariba izam, mati amozir dafaba ko aminir gavgaviba izi, eghti ni nighnizir aviribar amuan marki.
- 26 Ni fo, ni nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin iki, eghti a ni ekiarugh egh nin ganam, eghti apaniba uan ivebar ni inighan kogham.
- 27 Eghti gumazitam bizitam puvatigh egh uabi daningisi nin azangsighti, ni kamaghin mikiman marki, "Puvati." Ni a damuamin tuavim ikiti, ni a daningigh.
- 28 Eghti ni uan namakamin akurvaghamin tuavitam ikiva, ni datirighin an akurvagh. Ni kamaghin a mikiman marki, "Ni tong orarkegh. Ni durumzaraghan iziti, ki ni daningam."
- 29 Nin namakar nin boroghira itiba, ni pazi me damusi nighnighan marki. Me kamaghin nighnisi, ni men namakar aghuim.
- 30 Ni gumazir arazir kuratam ni gamizir puvatizir tam, ni puram an atar akabar a gasan marki.
- 31 Ni igharaz darazigh asighasisir gumazamizibar ganiva men biziba bagh navim dikavan marki. Egh ni men tuavimin gin mangan marki.
- 32 Guizbangira, Ikiavira Itir God uabi gumazir arazir kurabagh amibagh ifongezir puvati. Egha gumazir aghuiba, a me gifuegha egha men boroghira izi.
- 33 Ikiavira Itir God ghaze, gumazir kuraba uan amuiroghboriba sara bar arighiregham.

Egha a gumazir aghuiba uan amuiroghboriba ko deraghavira me gamua, egha men gari.

³⁴ Gumazir uari fava dibovir akabar igharaz daraziv geiba, God dibovir akaba me mikim me ikarvagham.

Egha gumazir uan ziaba dikabiriba God bar deravira me gami.

³⁵ Gumazamizir nighnizir aghuiba itiba, ziar ekiaba iniam.

Eghti gumazamizir nighnizir aghuiba puvatiziba, me uari uan ziabagh asighasigh aghumsigham.

4

Ia fozozir aghuim ko nighnizir aghuim inigh

¹ Nan boriba, ki ian afeziam, ia bar deraghvira nan aghuzir akam baragh, egh ia mingariba izivazir akaba, deraghvira dagh fogham.

² Aghuzir akar ki ia ganidir kam, a bar dera, eghti ia an suiragh gavgafigh.

³⁻⁴ Nan amebam borir igharazir tam batezir puvati, a nararam ote, egha a bar na gifonge.

Ezi ki aghirimra itir dughiamin uan afeziamin dipenimin itima,

a nan sure gamigha kamaghin na migei, "Nan akam deraghvira a inigh uan navim datigh, egh an gin mangi, egh ni bar deraghvira ikiam.

⁵ Ni nighnizir aghuim ko fozozir aghuiba inigh.

Egh ni nan akam batogh a bakinighnighan marki.

⁶ Ni nighnizir aghuim ataghiraghan marki. Ni bar a gifongegh, eghti a bar deraghvira ni geghuvam.

⁷ Nighnizir aghuim, a bar bizibar faraghavira iti.

Guizbangira, ni gin bizir igharazir aviriba iniam, ezi nighnizir aghuim a bar dagh afira, ezi ni a inisi pamtem ingar.

⁸ Ni nighnizir aghuim gifuegh pamtemin an suiragh,

eghti a ziar ekiam ni daningam.

⁹ A kurukazir aghuimin min nin dapanimin iki,

egh a mati atrivimin dapanir asuamin min ikiam."

Tuavir aghuim ko tuavir kuram

¹⁰ Nan borim, ni bar deraghvira nan akam baragh,

egh ni dughiar bar ruarimin ikiam.

¹¹ Ki nighnizir aghuimin nin sure gami, egha nin akua tuavir aghuimin zui.

¹² Ni tuavir kamin mangiti, bizitam nin tuavim apirighti ni irighan kogham.

¹³ Aghuzir akar aghuim, a nin ikirimirimin mingarim.

Kamaghin ni zurara an suiragh deraviram a geghuv, egh anetaghiraghan marki.

¹⁴ Ni gumazir kurabar tuavimin mangan marki,

egh men arazibar gin mangan marki.

¹⁵ Egh ni bar moghira tuavir kam gitagh, akirim a gasaragh mangi bar an saghon iki.

¹⁶ Gumazir kuraba arazir kuratam damusi nighnigh egh dakuighan kogham.

Me arazir kuratam gumazir igharazitam damighvira, egh me deraghvira dakuam.

¹⁷ Arazir kuram ko arazir gumazir igharaziba paza me gamim, aning mati men daghem ko dipar me apimning.

¹⁸⁻¹⁹ Gumazir kurabar tuavim mitarmer bar ekiamin min iti.

Gumazir kaba tuavir kamin ghua irava fozir puvati, bizir manam men dargaribav tifi.

Ezi gumazir aghuibar tuavim mati aruemin anaga isiragha, angazangarim bar ekevegha ghua aruer arizimin tu.

²⁰ Nan borim, ni deraghvira kuarim atigh nan akam baragh.

²¹ Ni akar kam deraghvira an suiragh. Egh a isi uan navim datigh.

²² Ni nan akam inigh, eghti akar kam ikirimirir aghuim ni daningti nin mikarzim ghuamagheghti, ni bar deraghvira ikiam.

²³ Ezi nighnizir aghuir nin ikirimirim akakazim, a nin nighnizimin otifi.

Kamaghin amizi ni zurara uan nighnizim deraghvira an gan.

²⁴ Ni akar ifavariba ko akar kurabav mikiman marki.

²⁵ Ni tuavir ni mangamimra deraghvira an gan.

Egh ni tintinimin ganan marki.

²⁶ Ni faragh deragh nighnigh, egh gin mangi bizibar amu.

Eghti nin araziba bar deraghvira otivam.

²⁷ Ni zuir tuavir aghuim, ni anetaghiraghan marki.

Egh ni agharir guvim ko ikiriamin gin mangi arazir kuratam bar a damuan marki.

5

Ni gumazir igharazimin amuim oke-megh a ko dakuan marki

¹ Nan borim, ni deraghvira kuarim atigh nan akam baragh.

Ki nighnizir aghuim ko fozozir aghuim ni daningasa.

² Eghti ni deragh tuaviba tuisighamin arazim gifoghiva egh tuavir aghuimin gin mangam.

Eghti nin migirigiaba mati gumazim fozozir aghuim ikia migei.

³ Ni fogh, amizitam uan pam ategh, ni gakueghsi, a ni apezeperiva akar aviribar ni mikimiva egh ni gekuigham.

Eghti an akaba zuimin min bar isingigham.

⁴ Eghti ni an migirigiabar gin mangighiva, gin an akabagh nighnighiti da bar nin ikuvigham.

Amizir kamnin akaba mati ni marasinin misozim ame. Egha a uaghan mati midorozir sabamin min ni ginifi.

⁵ Ezi amizir kamaghin amim, a nin akua Gumazamizir Oveaghezibar Nguibamin zui. Kar ovever tuavimra.

⁶ A ikirimirir aghuimin zuir tuavimin mangasa nighnizir puvati.

A kamaghin fozir puvati, a tuavir kuramin ghua pura zui.

⁷ Nan boriba, deraghvira kuariba arighiva nan akam baragh,

ia akar kam bakinighnighan marki.

⁸ Ni bar amizir kamaghin amimin saghon iki.

Egh ni an dipenimin tiar akamin boroghin mangan marki.

⁹ Ni a bagh mangigh, egh uan ziar aghuim gasighasigham.

Eghti an pam nin apangkuvighan kogham. A ni misueghti ni uan igiamram ovegham.

¹⁰ Bizir aghuir ni pamtem ingara iniziba, da gumazir igharazibar dafaribar mangigham.

¹¹ Eghti arimariam ni inighti ni bar agharim guragham.

Egh ni ovengamin dughiam, ni dakozimin irighiv iki nizazim iniva arangam.

¹² Egh ni kamaghin mikimam, "Ki bar ongani. Ki manmaghsua otuegha aghuzir akabar aghua.

Me na akirasa migeir akaba, ki da baraghan aghua.

¹³ Gumaziba aghuzir akabar na migei, ezi ki men akaba barazir puvati.

¹⁴ Ki datirighin bar moghira ikufi, egha gumamazibar damazibar aghumsiki."

¹⁵ Ki ua ni migei, ni gumazir igharazimin mozir dipam aneman marki.

Ni uan amuimra ko iki, egh anarira ko daku, mati gumazim uan mozir dipamram api.

¹⁶ Ni amizir igharaziba ko dakuti, me boriba bateghti, borir kaba gin nin akuraghan kogham.

Nin amuimra ni bagh boriba bati.

¹⁷ Ni amizir igharaziba ko dakuti, nin boriba nin akurvaghan kogham.

Me gumazir ni fozir puvatizibar akurvaghham. Arazir kam ikufi, nin boribara, ni ko iki.

¹⁸ God nin amuim deraghviram a damuti, a mati nin mozir dipam,

eghti ni a bagh bar akuegham.

¹⁹ An ganganim bar derazi an araziba bar aghungi.

Egha a bar ni gifonge, kamaghin amizi ni zurara a ginighnighiva, egh bar a gifongegh. Egh ni zurara an otemning bagh bar akongegh.

²⁰ Nan borim, ni manmaghsua gumazir igharazimin amuim ginighnighvira ikia a gifuegha, an otemningin suighasa?

Arazir kam bar ikufi.

²¹ Ni fogh, Ikiavira Itir God ni amir biziba a bar dar gari,

egha bar deraghvira nin arazibar gara dagh fo.

²² Gumazimin arazir kuram, ivemin mirara an suira, egha mati benimin min a ikiaghariki.

²³ Kamagh amir gumazim, a uan ifongiam dikabirir puvatigha arazir bar onganim gami, eghti an arazir kamning a misueghti an aremegham.

6

Kar arazir maba,

ni dar gin mangan marki

¹ Nan borim, gumazitam gumazir igharazitam da puram an bizim ini, egh tighar uam a ikarvaghham, ezi ni a ko akam akirigha givagha ghaze,

"Ni a ikarvaghan iburaghti, ki ni bagh a ikarvaghham." Nin arazir kam bar derazir puvati.

- 2 Nin akar dikirizir kam nirara ikiaghariki, mati ni uabi ivem agurazi a nin suira.
- 3 Nan borim, ni gumazir kamin apengan itima, a ni ikiaghariki. Kamaghin ni iver kam zuamiram an azenim girigh.
Ni ua mangi a mikemegh, gua akar dikirizir kam ua anekirigh ni firighirigham. Arazir kam nin ziam abirazi ni aghumsisi. Pura bizim. Ni mangiva anekirigh.
- 4 Ni avughsi dakusi nighnighan marki, ni zuamira mangi.
- 5 Ni iver kam firigh, mati asizim o kuarazim ivem in uabi firigha aravghu.
- 6 Ia gumazir amiraziba, ki kamaghin ia mikimasa.
Ia mangiva sibabar araziba deraghvira dar ganigh, egh nighnizir aghuim inigh.
- 7 Sibaba, da gumazir dapaniba ko gumazir men faragha zuiba ko gumazir me gativagh men ganamiba, bar puvati.
- 8 Ezi dagher aviriba itir dughiamin, sibaba dagheba akufi,
egha dagheba otevir dughiam bagha da arisi.
- 9 Ni gumazir amirazim, ni dughiar ruarimin akui.
Ni manadizoghin uan misiam ategh dikavam?
- 10 Ezi ni ghaze, "A dera, ki tong dakuigham. Ki dughiar ovezim in tong avughsegh iki mangi egh gin ua dikavigham."
- 11 Ni kamaghin damuti, nin biziba ko dagheba zuamira givaghti, ni gumazir onganarazibagh amim min otogham.
Mati okimakiar gumazim nin biziba bar da okeme.
- 12 Gumazir kuraba puram arua ifavaribagh ami.
- 13 Egha me deraghavira uan akabar bighavira migeir puvati.
Me uan namakabagh ifarasa arazir igharagha garibagh amua, uan damaziba ko dafariba, ko suebar araziba akakasi.
- 14 Egha me zurara navimin aven ifavarir nighnizibagh amua arazir kurabar amuasa nighnisi,
egha gumazibagh amima me gumazir igharazibar aningazi.
- 15 Eghti osimtizir ekiam zuamira me batogham, egh me gasighasigham.
- Eghti me ua deraghamin tuavilba puvatigham.
- 16 Ikiavira Itir God 7plan arazir kurar kabar amuan anogoregha
bar dar aghua:
- 17 Gumazir uabi uabi fem, gumazir igharazibar gara ghaze,
me pura biziba.
Gumazir akar ifavaribav geim.
Gumazir pura gumazir igharazibar sozi me ariaghirim.
- 18 Gumazir arazir kuram damuasa nighnizim.
Gumazir zuraram arazir kuram damuasa ivemarim.
- 19 Gumazir kotiamin aven ifavarir akabav geim.
Gumazir aveghbuabagh ami me uarir aningazim.
Ni gumazir igharazimin amuim ko dakuan marki
- 20 Nan borim, ni uan afeziam ko amebamin akar gavgaviba baragh,
egh da bakinighnighan marki.
- 21 Ni aningin akaba inigh uan navim datigh,
egh zurara dar gin mangi,
eghti da nin firimin kurukazir aghuimin min ikivira ikiam.
- 22 Ni daruamin dughiamin, akar kam tuavim nin akakagham.
Egh ni dakuamin dughiamin, akar kam nin ganam.
Egh ni dikavamin dughiam, akar kam nighnizir aghuim ni daningam.
- 23 Akar Gavgavir kaba, mati lam in angazan-garim, tuavim nin akakagham.
Aningin akaba nin dabiribir aghuim bagha ni migei, egha ni akiri.
- 24 Aningin akaba nin akurvaghti,
ni gumazir igharazimin amuimin apezeperir akam baraghar kogham.
- 25 Ni amizir munamin mikarzir ganganir aghuimin ganiva a gakongan marki.
A nin ganiva ni gekuighi ni a bagh man-gan marki.
- 26 Gumazitam tuavimin amizim koma akua arazir kuram gami, a ivezir ekiam damuan kogham, mati dagher muziarimin ivezim.*
Ezi gumazitam, gumazir igharazimin amuim koma akui, a bar ivezir ekiam damuam. Egh a uaghan aremegham.
- 27 Ni avim uan evarim boroghin an suiraghti,
nin korotiam ti isigham, o?

6:6: Jop 12:7 6:10: Aghuzir Akaba 24:33-34 6:11: Aghuzir Akaba 10:4; 13:4; 20:4 6:17: Onger Akaba 18:27; 120:2-3; Aisaia 1:15 * 6:26: Hibrun akam deragha akar kamin mingarim abighizir puvati. Gumazir maba akam gigha ghaze, "Egh ni zurara tuavimin amizim bagha arui, ni uan biziba bar da tegh egh onganarazir gumazim min ikiam."

- 28 Ni avim gisin daruti,
avim ti nin suemin isigham, o?
- 29 Kamaghira, ni gumazir igharazimin
amuim ko dakuighti,
me bar pazavira ni damighti ni bar
ikuvigh ivezir kuram gitaviraghan
iburagham.
- 30 Gumazitam mitiriam an aghiti a
daghetam okemeghti,
me mighigh an ataran kogham.
- 31 Me bizir an amizir kamin apighiva a isi
kotiam datighti,
a bizir kaba bar da ikarvagh, an
dipenimin itir biziba bar ada da
inigham.
- 32 Ezi gumazim, gumazir igharazimin
amuim koma akui, a bar derazir
puvatigha egha bar onгани.
Gumazir kam, a uabi uabi gasighasisi.
- 33 Gumazamiziba a misoghiva akar kurabar
a mikimiva an ziam gasighasigham,
eghti aghumsizim an iki mamaghira
ikiam.
- 34 E fo, gumazim, gumazir igharazimin
amuim koma akui, an osimtizir
ekiam gami.
Kamaghira, amizir kamin pam bar
pavira aningaghegh bar pazavira
gumazir kam damigh ivezir kuram
a daningiva, egh an apangkuvighan
kogham. Bar puvatigham.
- 35 An arazir kurar kam ikarvaghamin
dagiatham inian aghuagham.
An aningagharir ekiar kam givaghan
kogh kamaghira ikiam.

7

- 1 Nan borim, akar kam bar pin ko,
ni pamtem nan akamin suiraghti a nin
nighnizimin iki.
- 2 Ni nan akam deraghviram an gin mangi, ni
deraghvira ikiam.
Egh deraghvira nan akamin gan, mati
ni uabi uan damazim geghufi.
- 3 Ni nan akam inigh uan navim datighti a iki
mamaghira ikiam,
mati ring zurara nin dafarimin iti.
- 4 Nighnizir aghuim, ni ko mamaghira ikia,
mati nin buaramizim ni ko iti.
Fofozim, a mati nin roroar aghuim.
- 5 Eghti gumazir igharazimin amuim uabi ko
dakusi apezeperir akabar ni mikim ni
gaghonti,
nighnizir aghuimra ni mikemeghti, ni
an akamin gin mangan kogham.

Gumazir igiabar ikiangsizir akaba

- 6 Dughiar mamın ki uan dipenimin aven
winduan boroghin tughav ikia
egha tuavimin gari.

- 7 Egha ki gumazir igiabar garima me tu-
avimin mangigh zegh gami.
Egha me nighnizir aghuiba ko fofoziba
puvati. Egha mav bar paza ghu.
- 8 Egha gumazir igiar kam,
amizir kurar mamın dipenimin
boroghin arui.
- 9 Ezi aruem iraghuha givazi,
aminim bar pirasava ami.
- 10 Ezi amizir kam tuavimin amizimin min
kurukegha, gumazir kam gekuigh
uabi mikinasa.
Egha amizim ghuava a bato.
- 11 Amizir kam, an aghumsizir puvatigha
puv ifaghati,
egha deragha dipenimin apiaghirir pu-
vati.
- 12 Egha a zurara gumaziba buria
tuaviba ko biziba amadir danganiba ko
uari akuvir danganiba bar dagh arui.
- 13 Ezi ki garima, amizir kam gumazir igiar
kam muigha an tori.
Egha an damazimningra gara egha ka-
maghin a migei,
- 14 “Ki datirighin ofan mam gami,
ezi ofan kamin asizir nar mam nan
dipenimin iti.
- 15 Kamaghin amizi, ki uan dipenim ategha
egha ni buriasa izi.
Egha ki ni bato.
- 16 Ki uaghan misiar aghuim uan dipenimin
anekiri.
Egha ki Isipin kantrin inir avaver dirir
aghuiba itiba isa, misiar kamin da
ghuani.
- 17 Egha ki pauran mughuriar bar aghuim
zuiba,
misiar kam ginge.
- 18 Ni na ko izi!
Ga uaning gikararangiva daku mam-
aghira ikiti aminim tiragham.
- 19 Ni nan pamın atiatingan marki.
A dipenimin itir puvati. A saghon
ghugha maghira iti.
- 20 A dagiar aviriba inigha da sara ghu. Egh
zuamira izeghan kogham.
Wighin pumuning givaghti a ua izam.”
- 21 Egha amizir kam, gumazir kamin navim
damuti a dikavasa,
akar isingtizir aghuiba ko apezeperir
akabar a gifarava a gakaghora an
navim ginifi.
- 22 Ezi gumazir kam amizir kamin akam
baregha zuamira amizir kamin gin
dipenimin ghu,
mati bulmakau me a misueghti an are-
meghasa a inigha zui. Egha mati
asizir mam azuazimin aven ghu.
- 23 Ezi gumazir kam kamaghin fozir puvati,
afuzitam an dighorim mitivam.

A mati kuarazir mam mighhegha ivem itir danganimin zui. Egha a fozir puvati, ivem an suiraghti an aremegham.

- 24 O nan boriba, ia oragh,
ia deraghvira nan akam baragh.
- 25 Ia uan naviba ateghti
da amizir kamaghin amimin gin man-
gan marki.
- 26 Guizbangira, gumazir bar aviriba
amizir kamaghin amimin agharimin
ariaghire.
- 27 An bighan zuir tuavim mati ni ovevem
bagha firim mikinigha ghu.
Ia tuavir kamın mangam, ia Gumaza-
mizir Oveaghuezibar Nguibamin
zuir tuavimin ghugha gifa.

8

Nighnizir aghuim, en akurvasi

- 1 Nighnizir aghuim, mati amizir mam
tughav ikia
egha en dei.
- 2 Egha a tuavimin boroghira itir danganir
pin tibar tuivav ikia
egha uaghan tuavir akabar tuivav iti.
- 3 Egha a nguibar ekiamin danganir uari
akuvimin tughav ikia,
kamaghin dei,
- 4 "Ki gumazamiziba bar ian dei.
- 5 Ia gumazir fofoziba puvatiziba, ia izi fo-
fozim ini.
Ia gumazir nighniziba puvatiziba ia
nighnizir aghuim ini.
- 6 Ia deraghvira na baragh, ki akar bar
aghuim ia mikimasa.
Nan akam guizin araziba ian akagham.
- 7 Ki zurara guizbangin akamin gun ia migei.
Ki akar kurar maba bar adar aghua.
- 8 Nan akaba da guizbangira.
Ki akar ifavarir tam mikemeghan
kogham.
- 9 Gumazir nighnizir aghuim ko fofozim
itiba,
me bar nan akam gifogha ghaze, akar
kam bar guizbangira.
- 10 Nan aghuzir akaba ko fofozim, aning bar
deragha silva ko golin aghuim gafira.
Kamaghin ia silva ko gol bagh
nighnighan marki. Ia pamtem nan
akaba inisi nighnigh.
- 11 "Ki uabi ki nighnizir aghuim, egha ki
dagiir igharagha gari bar pin koziba
ko
bizir ia bar ifongezibagh afira.
- 12 Ki dabirabir aghuimin arazim gifo.

Egha ki fofoziba bar iti, egha ki biziba
bar da tuisighamin fofozim iti.

- 13 Ezi gumazir Ikiavira Itir Godin apengan
ikia an atiatiba, me arazir kurabar
aghua.
Ki, akaba batozir arazim ko, gumaza-
miziba uarira uan ziaba fer arazim
ko, bizir kurabagh amir arazim ko,
akar ifavaribav geir arazim, ki bar
dar aghua.
- 14 Ki nighnizir aghuim gumazamizibar
aningiva, egh men akurvaghti me
ingangarir aghuibar amuam.
Ki nighnizir aghuim ko gavgavir ekiam
iti.
- 15-16 Ki atriviba ko gavmanin gumazir da-
panibar akurvazima me uan kantrib-
agh ativagha bar deraghavira men
gara,
egha arazir aghuiba arisi, eghti men
kantribar gumazamiziba arazir
aghuibar gintigham.
- 17 Ezi gumazamizir manaba gavgavigha na
buri, me nan ganam.
Ezi gumazamizir manaba na gifonge, ki
uaghan bar me gifuegham.
- 18 Ki ziar ekiam ko dagiir aviriba isi gu-
mazamizibar aningasa.
Ki men akurvaghti me arazir aghuimin
gin mangiva, bizir bar aghuiba
iniam.
- 19 Ezi bizir ki me ganidiba,
bar guizin gol ko guizin silva gafira.
- 20 Ki zurara arazir aghuimin gintisi.
Ki dughiaba bar guizin arazibar gin zui.
- 21 Ki bizir aghuir aviriba gumazir na gi-
fongezibar dipenibagh arisi.
Ezi men dipeniba bar izefi.
- 22 "Bar fomira fomira, Ikiavira Itir God
tighar bizibar ingaramin dughiam, a
faragha nan ingari.
Egha a gin bizir igharazibar ingari.
- 23 Bar fomira, a tighar nguazimin ingaram,
a nan ingarizi ki iti.
- 24 A tighar ongarim ko dipabar ingaram,
ki faragha oto.
- 25 A tighar mighsiar ekiaba ko dozibar in-
garam, ki faragha oto.
- 26 A nguazir asizir zariba ko nguazir
mineminiar tamin ingarizir puvatizi,
ki faragha oto.
- 27 Ki Ikiavira Itir God ko itima, an overiam
gamizima, an oto.
Ki itima, an overiam ko ongarim
uaning mitivi naghin mitaghniyam ati.
- 28 Ki itima, a ghuriabagh amizima da ove-
riamin iti.

- Ki itima, a dipabagh amizima da nguazim abigha anaga nguazim bar agzivazi ongarir ekiam oto.
- ²⁹ Ezi an Akar Gavgavimin ongarim migia ghaze, Ongarim, ni izivagh mangi mitaghniar ki atizimin tugh, egh an ikiavkinan marki.
- Ki itima, God nguazim ikiamin dan-ganimin abara.
- ³⁰ Ikiavira Itir God ingangarir kabagh amir dughiamin, ki a ko itima a na misevezi, ki mati fofozir gumazim ingangarimin gari.
- Dughiaba zurara ki a ko itima, a na bagha bar akonge. Ezi ki uaghan a ko ikiasa bar akonge.
- ³¹ Dughiaba bar ki nguazimin itir bizir a ingarizibar gara bar akonge. Egha ki gumazamiziba bagha bar akonge.
- Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir Godin damazimin bar akuegha ikia mam-aghira iti.”
- ³² Ezi nighnizir aghuim ua kamaghin migei, “Nan boriba, ia deraghvira nan akam baragh egh nan arazibar gin mangi.
- Ia kamaghin damuva, ia bar akuegham.
- ³³ Ki ian sure damuti, ia nighnizir aghuim ko fofozim iniam.
- Egh ia akirim ragh nighnizir kam gasan marki.
- ³⁴ Gumazamizir deraghvira nan akam baraziba, me bar akongegh.
- Me zurara dughiabar iza nan dipenimin tiar akamin boroghira tuivav ikia egha na mizuai, ezi ki akam me ganidi.
- ³⁵ Na inizir gumazamiziba, me ikirimirir aghuim isi.
- Ezi Ikiavira Itir God bar me gakonge.
- ³⁶ Ezi gumazamizir na inizir puvatiziba, me uarira uarigh asighasisi.
- Ezi gumazamizir bar na gifongezir puvatiziba, me mati gumazamizir ovevem gifongeziba.”
- ## 9
- Nighnizir aghuim gumazamizibar dei*
- ¹ Nighnizir aghuim, amizimin min, uan dipenimin ingari.
- Egha a gavgavim dipenim daningiva egh anesingasa, 7plan guarir akinibar dighoribagh amigha da kuni.
- ² Egha an asizim misuegha dagheba isai, egha wain sara vereverezi, a isingi.
- Egha a dagher dakozim akirigha gifa.
- ³ Egha uan ingangarir amiziba amangizi
- me ghua nguibamin tongin danganir mighsiamin tuivighav ikia kamaghin dia migei,
- ⁴ “Ia gumazir nighnizir aghuiba puvatiziba ko gumazir onganiba,
- ia nighnizir aghuimin dipenimin izi.
- ⁵ Nighnizir aghuim ia migia ghaze,
- ia izi nan daghebar amiva, egh wainin dipar ki ia bagha veregha givazimra ami.
- ⁶ Ia uan arazir onganiba atakigh, egh izi ikirimirir aghuim ini.
- Egh ia nighnizir aghuimin tuavimin mangi.”
- Gumazir pumuningin arazimning*
- ⁷ Ni gumazir uabi fa dibovir akabav geim akiram, an akar kuram ni ikaragham.
- Eghti ni gumazir kuram akiram, a ni misuegh nin mikarzim gasighasigham.
- ⁸ Kamaghin, ni akaba batozir gumazim akiran marki. A bar nin aghuagh nin apanim damuvira ikiam.
- Eghti ni gumazir nighnizir aghuim itim akirighi, a ni gifuegham.
- ⁹ Ni gumazir nighnizir aghuim itim, akam a daningam, eghti nighnizir aghuiba a giziv mangivira ikiam.
- Egh ni gumazir aghuimin sure damuti, an fofozim ekiv mangivira ikiam.
- ¹⁰ Ni nighnizir aghuim inisi, ni faragh Ikiavira Itir Godin atiating an apengan iki. God a bar deragha arazir kuratam an itir puvati.
- Ni fofozir aghuim inisi, ni faragh der-aghviram a gifogh.
- ¹¹ Nighnizir aghuim ni damuti ni dughiar ruarimin nguazimin ikiva,
- ni azenir aviribar ikiam.
- ¹² Ni nighnizir aghuim inigh, egh ni uabin akurvagham.
- Egh ni uabi fi dibovir akabav kimiva, egh ni uabira uabi gasighasigham.
- Arazir onganim, gumazamizibar dei*
- ¹³ Ezi arazir onganim mati amizir mam pura ifaghata tintinibar tiarim akari.
- Egha arazir aghuim gifozir puvati.
- ¹⁴ Ezi an dipenim nguibamin tongira danganir pin itimin iti.
- Ezi a tiar akamin boroghin aperaghav iti.
- ¹⁵ Egha gumazamizibar gari, me uan ingan-gariba bagha zui,
- ezi a uabin bighan izasa men dei. A kamaghin migei,
- ¹⁶ “Ia gumazir nighnizir aghuiba puvatiziba ko gumazir onganiba,
- ia nan dipenimin aven izi!

17 Dipar ni okemeghamim, a bar isingigham.

Eghti dagher ni modogh damamim, a uaghan bar isingigham.”

18 Ezi gumazir an akam baraziba, me fozir puvati, an dipenim mati oveaghez-ibar dipenim.

Me fozir puvati, gumazir a bagha gheziba, me datirighin Gumazamizir Oveaghezibar Nguibamin iti.

Solomonin akar aghuiba

10

(Sapta 10:1--22:16)

Solomonin aghuzir akar oteviba

1 Kar Atrivim Solomonin aghuzir akar oteviba, da dabirabir aghuimin arazimin gun migei:

Borim nighnizir aghuim ko fozozim ikiam, eghti an afeziam bar akuegham. Eghti borim arazir onganimin gintighti, an amebam bar osemegham.

2 Ni arazir kuramin gin mangiva egh dagiaba bar izivaghti, nin dagiaba ni damuti ni deraghvira ikian kogham. Eghti ni arazir aghuimin gintighti, God nin akurvaghti ni dughiar ruarimin ikiam.

3 Ikiavira Itir God gumazir aghuiba ataghrazi me mitiriaba sara itir puvati. A gumazir kuraba ataghirazi, me bizir me ifongeziba isir puvati.

4 Ni ingarir puvati, ni biziba puvatigham. Egh ni bar puvira ingariva, egh ni bizir aviriba ikiam.

5 Gumazir nighnizir aghuim itim, a dagheba asir dughiamin a da isa da akufi. Ezi dughiar kamin gumazir akua ingarir puvatizim, an adarazi a bangin bar aghumsigham.

6 God gumazir aghuiba deraghavira me gami. Ezi gumazir kuram, gumazir igharazibagh asighasighasa nighnigha, nighnizir kurar kaba modi.

7 Gumazir aghuitam aremegham, gumazamiziba a ginighnigh egh bar akuegham. Ezi gumazir kuraba ariaghiri, gumazamiziba zuamiram me bakinighnisi.

8 Gumazir nighnizir aghuim itim, a gumazir igharazibar akar aghuiba barasi. Ezi gumazir onganigha puram akam araim, a bar ikuvigham.

9 Gumazir aghuiba deraghvira ikiam. Ezi gumazir arazir kurabagh amim, a uan arazir kuraba mongiva avegham, God adagh fogham.

10 Gumazir guizin akam avaragha a modim, an osimtizibagh ami da otifi. Gumazir pura guizin akaba bigha migeim, a gumazamizibagh amizi, me navir amirizimin ikia deraviram apia.

11 Gumazamizir aghuiba akaba, mati dipar ikirimirir aghuim anidim. Ezi gumazamizir kuraba me gumazir igharazibagh asighasighasa nighnisi, ezi men akaba men nighnizir kurar kaba modi.

12 Navir kuramin arazim osimtiziba fema da otifi. Ezi igharaz darazigh ifongezir arazim, an arazir kuraba bar da ave.

13 Gumazir nighnizir aghuim itim, a zurara uan nighnizir aghuimin gun migei. Ezi gumazir nighnizir aghuiba puvatiziba, me fidizimin an akiragharim misuegham.

14 Gumazir nighnizir aghuim itim zurara fofozir avirir igharaziba isa egha zuamira dar gun migeir puvati. Eghti gumazir nighnizir aghuim puvatizim, a pura tintinibar akabav kim mangiti, osimtizim zuamiram otogham.

15 Gumazamizir dagiar aviriba itiba, men dagiar aviriba me geghuva men garima, me deraghvira iti, mati nguibamin divazir gavgavim anekiaruzi an gumazamiziba deravira iti. Ezi onganarazibagh amir gumazamiziba biziba puvati, kamaghin me ikuvigham.

16 Gumazir aghuim ikirimirir aghuim iniam, mati gumazim uan ivezir aghuim isi. Ezi gumazir kuraba arazir kurar aviribagh amima da otifi.

17 Gumazim, gumazir igharaziba ateghti me anerkiram, eghti a ikirimirir aghuimin tuavimin ikiam. Eghti gumazim, me anerkirasav amima ana aghua, a tuavir kam gitagha gifa.

18 Gumazim igharaztavin aghuagha navir kuram an ikia, egha bizir kam mongasava ami, kamaghin a zurara akar ifavaribav gei. Ezi gumazim igharaztavin girakirangin a migei, a mati gumazir bar onganim.

19 Gumazir akar aviribav geim, an akar kabar arazir kuraba otifi. Ezi gumazim akar aviribav geir puvati, a nighnizir aghuim iti.

20 Gumazir aghuimin akaba mati guizin silva. Ezi gumazir kuramin nighniziba pura biziba, egha da bar derazir puvati.

21 Gumazir aghuimin akaba zurara gumazamizir aviribar akurvasi. Ezi gumazir nighnizir aghuiba puvatiziba, men nighniziba bar paza zui, kamaghin me arimighram.

22 Ikiavira Itir God uabi bizir aghuiba e ganidi, egha an osimtiziba e ganidir puvati.

23 Gumazamizir nighnizir aghuiba puvatiziba, me arazir kurar igharazibar amuasa bar akonge. Ezi gumazamizir nighnizir aghuiba itiba, me arazir aghuiba amuasa bar akonge.

24 Gumazamizir kuraba bizir aviribar atiati, eghti bizir kaba me bativigham. Eghti

gumazamizir aghuiba bizir aghuir me bar ifongeziba iniam.

²⁵ Dughiar kuram gumazamizir kuraba batogham, bizir kam bar me agivagham, mati amozir ekiam izima aperiam me avigha ghu. Ezi gumazamizir aghuiba zurara gavgavigha egha deraghvira iti.

²⁶ Ni gumazir amirazim inighti a nin ingangarim damuan marki. Guizbangira, ni bar an aghuagham, mati ni dagher avivizim amezi a nin akam misosi, egha mati avir migharim nin damazimningin zui.

²⁷ Ni Ikiavira Itir Godin atiating an apengan ikiva egh ni dughiar ruarimin nguazimin ikiam. Ezi gumazamizir kuraba dughiar otevimin ikegh, egh me aremegham.

²⁸ Gumazamizir aghuiba Ikiavira Itir God mizuamti, a dughiar aghuim me daningam, eghti me bar akuegham. Eghti gumazamizir kuraba pura mizuamiva, dughiar aghuimin ganighan kogham.

²⁹ Ikiavira Itir God bar deraghavira gumazamizir aghuibar gari. Egha a gumazamizir arazir kurabagh amiba gasighasisi.

³⁰ Gumazamizir aghuiba deraghavira uan nguibamin ikivira ikiam. Eghti gumazamizir kuraba kamaghin ikeghan kogham.

³¹ Gumazamizir aghuiba nighnizir aghuir aviriba ikia, egha me dar gun gumazamizibav gei. Ezi gumazir akar kuram migeim, me an migirigiam atugham.

³² Gumazir aghuim bar fo, akar manaba gumazamizibar akurvasi. Ezi gumazir kurabar akaba gumazamizibar navibagh amima me osei.

11

¹ Gumazir biziba amadiba, ko gumazir bizibagh iveziba, me gumazamizibagh ifara pura biziba me dama da isima, Ikiavira Itir God men arazir kam bar an aghua. Egha a gumazir biziba deraghavira da amaga egha dagh iveziba, a bar me gakonge.

² Gumazir uarira uan ziaba feba bar aghumsizir ekiam iniam. Ezi gumazir nighnizir aghuim itiba, me uari dikabiri.

³ Gumazir aghuir Godin gin zuiba, me arazir aghuibara gin zui. Ezi gumazir ifavaribagh amiba, me uan ifavariba bangin bar ikuvigham.

⁴ Ikiavira Itir God nin arazir kuraba ikarvaghamin dughiamin, nin dagiar aviriba nin akuraghan kogham. Eghti ni arazir aghuimin gin mangam, nin arazir kam nin akuraghti ni zuamiram aremeghan kogham.

⁵ Gumazir aghuiba, men arazir aghuiba men akurvaghti, me tuavir aghuimin mangam. Ezi gumazir kuraba, men arazir kurabara, me gamima me iri.

⁶ Gumazir aghuiba, men arazir aghuiba, men akurvazi me deraghavira iti. Ezi gumazir ifavaribagh amiba, me bizibagh ifuer arazimra, me ikiaghariki.

⁷ Gumazir kuraba ghaze, me uari uan gavgavibar bizir aghuir aviriba iniam. Egh me aremeghamin dughiamin, me bizir kaba inighan kogham.

⁸ Osimtizim gumazir aghuim batoghti, Ikiavira Itir God an akurvagham, eghti osimtizir kamra gumazir arazir kurabagh amibar otivti, tina men akurvagham.

⁹ Gumazir kuraba mikimti, men migirigiaba gumazamizir igharazibagh asighasigham. Ezi gumazir aghuibar nighnizir aghuiba, men akurvaghti, me deraghvira ikiam.

¹⁰ Gumazir aghuibar dabirabim deraghaviram otoghti, nguibamin itir gumazamiziba bar akuegham. Eghti gumazir zurara arazir kuram gamuavira itim aremeghti, nguibamin itir gumazamiziba bar akuegham.

¹¹ Gumazir aghuiba zurara arazir aghuiba uan nguibar averiamin dagh ami, ezi da nguibam gamima a dera. Ezi gumazir arazir kurabagh amiba, me akar kurar igharazibav gei, ezi bizir kam nguibam gasighasisi.

¹² Gumazim akar kurabar gumazir igharazibav giava me gasighasisi, a mati gumazir onganim. Ezi gumazir nighnizir aghuim itim, a uan akam dukuagha egha puram akar kabav geir puvati.

¹³ Gumazir migirigiar aviribagh amim, a uan guizin rooroamin akar mogomebar gun migei. Ezi gumazir uan rooram baghavira itim, a uan guizin rooroamin mogomer akabar gun migeir puvati.

¹⁴ Ganmanin gumazir dapaniba nighnizir aghuiba baraghan kogh, egh deraghvira gumazamizir ganiva egh tuavir aghuimin men akakaghan koghti, kantri ikuvigham. Eghti gumazir aviriba nighnizir aghuiba isi gavmanin gumazir dapanibar aningti, kantri deraghvira ikiam.

¹⁵ Gumazir mam pura bizir mam inigha, a ikarvaghasa ni koma akam akiri, egha a uabi a ikarvaghan ibura, kamaghin ni gin osimtizir ekiam ikiam. Ni deraghvira ikisi, arazir kam akirim ragh a gasaragh.

¹⁶ Amizir apanguvir arazibagh amim, gumazamiziba ziar ekiam a daningam. Ezi gumazir apanguvir puvatiziba, me dagiar aviriba ko biziba iniasa ifonge.

¹⁷ Ni gumazir munamin apangkuvigha deraghaviram a gami, egha arazir kamın ni deragha uabi uabi gami. Egha ni gumazir igharazim deragha a gamir puvati, kamaghın ni pazavira uabi uabi damuam.

¹⁸ Gumazir kuraba inizir biziba, me ghaze da men akuragham, da bar men akuraghan kogham. Da mati pura bizir kiniba. Ezi gumazir arazir aghuibagh amiba, me guizir ivezir bar aghuim iniam.

¹⁹ Gumazir arazir aghuim pamten an gin zuiba, me ikirimirir aghuim iniam. Ezi gumazir arazir kurabar amuasa bar gavgaviba, me arimighiram.

²⁰ Ikiavira Itir God, gumazir nighnizir kuraba itiba, bar men aghua. Egha a gumazir deraghvıram aruiba, bar me gakonge.

²¹ Bar guizbangira, Ikiavira Itir God gumazir arazir kurabagh amiba tuisigh, egh pazivira me damuam. Eghti gumazir arazir aghuibagh amiba, me kotiamin miseveghirigham.

²² Amizir ganganir aghuim gamir mam, a zurara deragha nighnigha bizibagh amir puvati, a mati dam me bar deraghaviram anesigha, golin ringin aghuim an atinim garu.

²³ Ikiavira Itir God bar gumazamizibar nighniziba ko men ifongiabagh fo. Ezi gumazamizir aghuiba me nighnizir aghuiba iti. Kamaghın amizi, a bizir aghuiba me ganidi. Ezi gumazamizir arazir kurabagh amiba, me nighnizir kuraba iti, kamaghın amizi, a men arazir kuraba ikarvasi.

²⁴ Gumazir maba uan dagiaba ko biziba isa gumazir igharazibagh aniga egha men akurvasi. Egha me gin uari uan ingangaribar dagiar aviriba isi. Ezi gumazir maba ghaze, me gumazir igharazibar akurvaghasa iti, egha me aghuagha uan dagiabar suira, egha gin me uari bar dagiaba puvati.

²⁵ Gumazamizir biziba isa gumazir igharazibar akurvazim, a uabi bizir aviriba isi. Egh ni gumazir igharazibar akurvaghti, me uaghan nin akurvagham.

²⁶ Gumazim, me an daghebagh ivezasava amima a uan daghebar anogoroke, eghti me akar kurabar a mikimam. Eghti gumazim uan dagheba ateghti gumazamiziba dagh ivezegham, me bar a gakuegham.

²⁷ Gumazir arazir aghuim bagha ingarava an gin zuim, gumazamiziba bar a gifuegham. Eghti gumazir arazir kuram gamuavira itim, dughiar kuram a bativam.

²⁸ Gumazim suam, nan dagiagara nan akurvaghti ki deraghvira ikiam, puvati, a

mati temer dafarir midiarim iri. Eghti gumazir aghuiba me bar deraghvira ikiam, mati temem dafarir igiaba an iti.

²⁹ Gumazim uan adarazir osimtiziba me darigh mangiti, gin an afeziam aremeghti, a bizitam bar a inian kogham. Eghti kamaghira gumazir nighnizir aghuiba puvativiba, me biziba bar ada ategham, egh me pura gumazir nighnizir aghuiba itibar ingangarir gumazir kinibar min ikiam.

³⁰ Arazir aghuimın daghem, a mati ikirimirir aghuim anidir temem. Ezi gumazir nighnizir aghuim itim, a gumazir igharazibagh amima me iziva a ko ikiasa ifonge.

³¹ E fo, gumazir aghuiba me nguazir kamın ikia uan araziba bagha ivezir aghuim isi. Ezi e bar fo, gumazir arazir kurabagh amiba me uan ivezir kuram gitaghan kogham. Ikiavira Itir God guizbangira me daningam.

12

¹ Gumazir fofozim gifongezim, a gumazir igharazim an arazir kuraba bagha anekirasa, a bar akonge. Ezi gumazim, a igharazitav an arazir kuraba akirasava amima an aghua, a mati bar gumazir onganim.

² Gumazamiziba arazir aghuimın gin zui, Ikiavira Itir God bar me gifuegha an navim bar men dera. Egha gumazir arazir kurabar igharaz darazir amuasa nighniziba, Ikiavira Itir God ghaze, a me gasighasigham.

³ Gumazim arazir kuram gami, bizir kam an akuraghti a deraghvira daperagh egh gavgavighan kogham. Arazir gumazim arazir aghuimın gin zui, a mati temem biba ikia bar iraghu, eghti gumaziba anesiv avegham.

⁴ Gumazir tamin amuim arazir aghuim gami, ezi bizir kam ziar ekiam an pam ganidi. Ezi amizim arazir kurar aviribagh amizi, an pam aghumsisi, ezi amizir kam mati arimariar kuram an pamin agharibagh amua, egha an pam gasighasisi.

⁵ Gumazamizir aghuiba zurara arazir aghuir magh garibar bar gumazamizibar amuasa nighnisi. Ezi gumazamizir kuraba zurara gumazamizibagh ifarir arazibagh nighnisi.

⁶ Gumazamizir kurabar akaba, osimtiziba gumazamizibagh aniga me gasighasisi. Ezi gumazamizir aghuibar akaba, gumazamizir osimtiziba itibar akurvasi. Ezi gumazamizir kaba me deraghvira ikiam.

⁷ Gumazim arazir kuram damigh, a bar ikuvighiti an adarazi uaghan bar givagham. Eghti gumazir aghuimin adarasi, me deraghvira iki mamaghira ikiam.

⁸ Gumazim nighnizir aghuim ikiam, eghti gumamaziziba an ziam fam. Eghti gumazimin nighnizim ikuvigham, eghti me an ziam dikabiragham.

⁹ Ingararir gumazir kinim uan dagheba bagha puvira ingara, egha an dabirabim dera. Egha an dabirabim, gumazir ifara uan ziam fa dagheba otevimin dabirabim gafira.

¹⁰ Gumazir aghuiba uan asizibar apangkuva egha deraghavira men gari. Ezi gumazir kuraba bar pazaviram uan asizibagh ami.

¹¹ Gumazim deraghavira uan azenimin ingarava, a dagher aviriba iti. Ezi gumazir nighnizir aghuiba puvatizim, a ingangarir aviriba pura dagh ami, da an akuranghan kogham.

¹² Gumazir kuraba gari, gumazir maba arazir kurabagh amua bizir aviriba isi, ezi me men bizir kaba bar dagh ifonge. Ezi gumazir aghuiba me uan arazir aghuibar biziba isi.

¹³ Gumazir kurabar akaba, men suiki. Eghti osimtizim gumazir aghuiba batoghti, me an misiviregham.

¹⁴ Nin migirigiaba ko araziba da deraghti, bizir kaba nin akuraghti ni ivezir aghuim iniam.

¹⁵ Gumazir nighnizir aghuiba puvatiziba, me ghaze, men arazibara dera. Ezi gumazir nighnizir aghuiba itiba, me gumazir igharaziba ataghirazi me nighniziba me ganidi.

¹⁶ Gumazir nighnizir aghuiba puvatiziba, me zuamira gumazir bizibar me gamibar aningagham. Eghti gumazitam, gumazir nighnizir aghuim itim akar kuramin a mikemeghti, an akar kam gin amadagham.

¹⁷ Gumazir guizbangira migeim, a kotin aven ikia guizbangin akamin gun migei. Egh a gumazir ifarim, kamaghn a kotin aven akabagh ifari.

¹⁸ Gumazim deraghvira nighnizir puvatigha migei, an akaba gumazir igharazimin navim gasighasigham, mati midorozir sabam a miti. Ezi gumazir nighnizir aghuim itim, a mati marasinin aghuim gumamazizibar akurvasi.

¹⁹ Ifavarir akam, a dughiar otevimra ikiam, eghti gumamaziziba a bakinighnigham. Ezi guizbangin akam, a dughiar ruarimin iki mamaghira ikiam.

²⁰ Gumamazir arazir kurabar amuasa nighniziba, me uarira uarigh ifari. Ezi gumazir gumamazizibar akurvaghti me navir

amirizimin ikiasa nighnizim, a uabi bar akongegham.

²¹ Gumamazir aghuiba osimtiziba bativir puvati. Ezi gumamazir arazir kurabagh amiba, osimtizir aviriba batifi.

²² Ikiavira Itir God bar moghira gumamazir akar ifavaribav geiba, bar men aningagha men apanim gami. Egha a gumamazir guizbangin arazimin gin zuiba, me bagha bar akonge.

²³ Gumazim bizibar amuamin nighnizir aghuim gifo, a zuamira uan nighnizir aghuimin gun migeir puvati. Ezi gumazim nighnizir aghuiba puvati, a puram akam arai. Ezi gumamaziziba an akaba baragha egha me fo, a mati gumazir akam araim.

²⁴ Gumazir puvira ingarim, an atrivimin min otogham. Ezi gumazir amiraziba, me pura ingangarir gumazir kinibar min otivagham.

²⁵ Gumazir zurara nighnizir aviribagh amin, an navir averiam bar a basemeghti, an nighniziba ikuvigham. Eghti gumazitam gumazir kam akar aghuimin a mikimti, an navim deragham.

²⁶ Gumazir aghuiba tuavir aghuimin uan namakabar akakasi. Ezi gumazir arazir kurabagh amiba tuavir aghuim ategha tuavir kinimin ghu.*

²⁷ Gumazir amiraziba asizitam misoghsi mangi, a misuegh a inighan kogham. Ezi gumazir puvira ingariba, me uan ingangariba a gefi.

²⁸ Gumazir arazir aghuimin gin zuim, a ikirimirir aghuarim iniam. Egh gumazir tuavir aghuir kammin gin zuim, an ovevemim tuavimin gin zuir puvati.

13

¹ Borim nighnizir aghuim ikiva, a uan afeziamin akam baragham. Ezi akaba batozir gumazim, a gumazir igharaziba anekiran an aghua.

² Gumazim akar aghuibar gumamazizibav gia, bizir aghuiba isi. Ezi gumazir ifariba, me gumazir igharazibagh asighasir araziba bagha bar ifonge.

³ Gumazim faragh deraghvira nighnigh egh gin bizibav kim, egh a deragh ikiva ikuvighan kogham. Ezi gumazir pura akar aviribav geiba, me ikuvigham.

⁴ Gumazir amirazim bizir aviriba iniasa bar ifonge, egh da inighan kogham. Ezi gumazir bar puvira ingariba, bizir aviriba uan ifongiabar ada iniam.

⁵ Gumazir aghuiba akar ifavariba bar dar aghua. Ezi gumazir kuraba aghumsizir arazibagh ami.

⁶ Gumazir arazir aghuim gamim, an arazir kamra a geghuvima a deraghavira

* 12:26: Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati.

iti. Ezi gumazir arazir kurabagh amiba, men arazir kurabara me gasighasisi.

⁷ Gumazir maba biziba puvatigha ifara ghaze, "E dagiar aviriba ko bizir aviriba iti." Ezi gumazir dagiar aviriba itir maba, mati gumazir dagiaba puvatiziba moghin iti.

⁸ Gumazir kuraba dagiaba itir gumazim paziva a damusi mikimam, eghti a uabi uan dagiabar me givezegh, deragh ikiam. Eghti gumazir biziba puvatiziba, me nighnizir aviribar amuan kogham. Me dagiar aviriba itir puvati, ezi gumazir kuraba pazi me damighan kogham.

⁹ Gumazir aghuim, mati lam isia angazan-garir ekiam anidi. Ezi gumazir kuraba, mati lam mungeghasava ami.

¹⁰ Akaba batogha uabi fer arazim, adarib-agh amima da otifi. Egh gumazim gumazir igharaziba ateghti me nighnizim a daningam, gumazir kam nighnizir aghuim iti.

¹¹ Gumazim ingarir puvatigha zuamira pura dagiaba isi, an dagiaba zuamira pura givagham. Ezi gumazim ingara nimira nimira dagiar muziariba akufi, eghti an dagiaba bar avirasemeghiva anangam.

¹² Gumazim bizitam iniassa nighnigha dughiar ruarimin pura mizua iti, egh an navim bar osemeghvira ikiam. Egh a bizir kam inigh, egh nighnigh suam, nan ikirimirir bar dera, egha a bar akonge.

¹³ Gumazim gumazir igharaziba nighnizir aghuim a daningasava amima, an aghua, kamaghin a uabira uabi gasighasigham. Eghti gumazim, gumazir igharaziba nighnizir aghuim a daningti, a bar akar kabar gin mangi, egh a deraghvira ikiam.

¹⁴ Gumazir nighnizir aghuiba itibar akaba, da mati dipar ikirimirir aghuim anidim. Ezi akar kam nin akuraghti, bizir ni gasighasighamim ni a miseveghirigham.

¹⁵ Gumazim nighnizir aghuim ikiam, gumazamiziba a gifuegham. Ezi gumazir ifariba, me tuavir kuramin zui.

¹⁶ Gumazamizir nighnizir aghuiba itiba, faragha bar deragha nighnigha egha gin bizibagh ami. Ezi gumazamizir nighnizir aghuiba puvatiziba, me uan arazir onganiba azenara da akakasi.

¹⁷ Gumazim akar ifavarim inigha iza egha akam gira, ana osimtizim iniam. Ezi gumazim akam inigha iza akar kam deragha anebigha a migei, egh a gumazamizibar akuraghti me deraghvira ikiam.

¹⁸ Gumazim, gumazir igharaziba anekiran an aghua, a biziba puvatigh egh bar aghumsigham. Eghti gumazim, gumazir igharaziba ateghti me

anekirigham, eghti gumazamiziba ziar ekiam a daningam.

¹⁹ Gumazim bizitam iniassa a ginighnigha, egha a gin a ini, an navim bar deraghti a bar akuegham. Ezi gumazir nighnizir aghuiba puvatiziba, me arazir kuraba akirim ragha dagh asan aghua.

²⁰ Gumazim, gumazir nighnizir aghuim itim ko porogha a koma arui, a uaghan nighnizir aghuim iniam. Ezi gumazim, gumazir nighnizir aghuiba puvatiziba ko poroghiva, an osimtizim bativam.

²¹ Osimtiziba zurara gumazir arazir kurabagh amiba, me buria me batifi. Ezi gumazir aghuiba, me bizir aghuiba iniam. Mati men ivezim.

²² Gumazir aghuim aremezi, an igiaba an bizir aviriba isi. Eghti gumazir arazir kuram gamim, uan dagiaba akuvam, eghti gumazir aghuiba gin an biziba iniam.

²³ Dagher aviriba gumazir onganarazibagh amibar azenibar otifi, ezi gumazir aruar kuraba pazava amua, me dikabira men dagheba isa zui.

²⁴ Afeziam uan borim arazir kuram bagha a misoghezir puvati, kamaghin a borim gifongezir puvati. Ezi afeziam borim gifonge, ana misogha egha anekiri.

²⁵ Gumazir aghuiba dagher aviriba iti, ezi gumazir arazir kurabagh amiba zurara mitiriaba sara iti.

14

¹ Amizir nighnizir aghuim itim, a bar deraghavira uan dipenimin averiam akira deragha an gari, ezi an adarazi a ko deravira ikia gavgafi. Ezi amizir nighnizir aghuiba puvatizim, a uabi uan dipenim ko uan adarazi gasighasisi.

² Gumazir arazir aghuimin gin zuim, a Ikiavira Itir Godin atiatia an apengan iti. Ezi gumazir arazir ifavarimin gin zuim, "A ghaze, Ikiavira Itir God pura bizim."

³ Gumazir nighnizir aghuiba puvatizimin migirigiaba osimtiziba a ganidi. Ezi gumazir nighnizir aghuim itim, an migirigiaba an akurvazi, a deraghvira iti.

⁴ Ni bulmakaun nguazim gituitam ikian kogham, an dagher itarim pura misevir kinim ikiam. Eghti ni bulmakaun tam ikiti, dagher aviriba nin azenimin ikiam.

⁵ Gumazim guizbangira arazimin ganigha migei, a kotiamin guizbangira mikimam. Eghti gumazir ifarim, an migirigiaba deragh mangan kogham.

⁶ Gumazir nighnizir aghuiba dibovir akabar dav gei, an ada inisi iburagham. Ezi gumazir nighnizir aghuim itim, a fofozir aghuim inisi deravira a iniam.

7 Ni gumazir nighnizir aghuiba puvatizibar saghon iki. Me nighnizir aghuitam ni danighan kogham.

8 Gumazir nighnizir aghuim itim, deraghvira uan darorim ginighnisi. Ezi gumazir nighnizir aghuiba puvatiziba, me uarira uari gifara, men nighniziba derazir pu.

9 Gumazir nighnizir aghuiba puvatiziba, arazir kurabagh amua dipova ghaze, da dera. Ezi gumazir aghuiba arazir aghuibagh amizi, God bar me gifonge.*

10 Gumazim uabi uan navim gifo, an osimtizim ko a bar akongezir arazim, a uabi dagh fo. Ezi gumazir igharazitam an navimin aven itir bizitam gifoghan kogham.

11 Gumazir kuramin adarazi ikuvigh, egh bar moghira givagham. Eghti gumazir aghuimin adarasi, me bar moghira deraghvira iki gavgavigh mangivira ikiam.

12 Gumazir maba ghaze, men araziba derazi, me tuavir aghuimin zui. Ezi puvati. Me damu mangi mangi gin arimighiregham.

13 E akiti, navir osimtizim e ateghan kogham. Eghti nin bar akongezir arazim mangi givaghti, navir osimtizim a ikivira ikiam.

14 Gumazir kuraba uan arazir kurar me amiba bagha ivezir kuram ini. Ezi gumazir aghuiba uarira uan arazir aghuiba bagha ivezir aghuim ini.†

15 Gumazir fofozir muziarim itiba, pura akar igharaziba nighnizir gavgavim dar ti. Eghti gumazir nighnizir aghuim itim, a faragh deraghvira nighnigh egh gin bizim damuam.

16 Gumazir nighnizir aghuim itim, a deraghavira gara egha osimtizibagh itaghvirasi. Ezi gumazir nighnizir aghuiba puvatizim, a deravira nighnizir puvatigha ifaghatava pura bizibagh ami.

17 Gumazir zuamiram aningaziba, arazir onganibagh ami. Ezi gumazir nighnizir aghuim itim, a pura nimira iti.

18 Gumazir fofozir muziariba itiba, men araziba mati gumazir onganibar araziba. Ezi gumazir nighnizir aghuiba itiba fofozir aghuim inigha, mati me ivezir aghuim ini. 19 Gumazir arazir kurabagh amiba, me gumazir aghuibar apengan ikiam, egh apangkuvim bagh azangsighti me men akurvagham.

20 Gumazamizir biziba puvatiziba, gumazamiziba ko men namakaba sara bar men aghua. Ezi dagiaba itir gumazamiziba, me namakar aviriba iti.

21 Gumazim, uan nighnizim aven gumazir igharazim gasighasisi, an arazir kuram gami. Ezi gumazim, gumazamizir biziba puvatizibar apangkufi, a bar akongegh.

22 Gumazamizir arazir kurabar amuasa nighniziba, men nighniziba bar pazivira mangam. Ezi gumazir arazir aghuim damuasa nighnizim, gumazir igharaziba a gifuegha navim an iti.

23 Ni mighigh ingar, egh ni ivezir aghuim iniam. Egh ni pura daperagh ikiva migirigiamra damuam, ni biziba puvatigham.

24 Gumazamizir nighnizir aghuiba itiba, dagiaba uan ivezir aghuimin min da iniam. Ezi gumazamizir nighnizir aghuiba puvatiziba, gumazamiziba bar fo, me ongani.

25 Gumazim arazir mamim ganigha, kotin guizbangira an gun mikimti, me gumazir arazir kuram gamizir puvatizim misueghti, an aremeghan kogham. Eghti gumazir osimtiziba puvatiziba puram aremegham.

26 Gumazim Ikiavira Itir Godin atiating an apengan iki, a tugh gavgavigh, egh bizitamin atiatighan kogham, eghti an boriba uaghan deraghvira ikiam.

27 Ikiavira Itir Godin atiatia an apengan itir arazim, mati dipar ikirimirir aghuim anidim. Ezi arazir kam a gumazimin akuraghti, bizir a gasighasighamim, an a miseveghirigham.

28 Atrivim gumazamizir avirim gativaghti, gumazamiziba ziar ekiam a daningam. Eghti atrivim gumazamizir vabaram ativagham, egh a gumazir kinimin min ikiam.

29 Gumazir zuamiram aningazir puvatizim, a nighnizir aghuim iti. Ezi gumazim zuamira aningazi, a uabi isa igharaz darazir akagha ghaze, an ongani.

30 Gumazim navir amirizimin iti, an mikarzim deraghvira ikiam. Ezi gumazim biziba bagha zurara navim igharaz darazir ikufi, arazir kam mati arimariar kuram an agharibagh asighasisi.

31 God gumazamiziba bar men ingari, ezi gumazim gumazir onganarazibagh amiba dikabiri, a mati God dikabiri. Ezi gumazim onganarazibagh amir gumazibar apangkuva deragha me gami, arazir kam ziar ekiam God ganidi.

32 Gumazamizir kuraba uan arazir kurabar uari, uari gasighasisi. Ezi gumazamizir aghuiba me bizitam bagh nighnighan kogham. Men ovevemim dughiam otoghti, men nighnizir gavgavim men akuraghti me suam ovevem a pura bizim.

* 14:9: Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati.

14:12: Aghuzir Akaba 16:25; Rom 6:21

† 14:14: Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati.

³³ Gumazir nighnizir aghuiba puvatiziba, me fo, nighnizir aghuim ko fofozir me ini-amba iti. Ezi nighnizir aghuim ko fofozim zurazurara gumazir nighnizir aghuiba itiba ko iti.

³⁴ Gumazamiziba arazir aghuimin gin mangiti, men kantri ziar ekiam iniam. Eghti me arazir kuram damuvira ikiti, men kantri aghumsizim inivira ikiam.

³⁵ Atrivimin ingangarir gumaziba ingangarir aghuim gamima, atrivim bar akonge. Eghti ingangarir gumaziba ingangarir kuram damigh, egh aghumsizim atrivim danighti a bar men aningaghegham.

15

¹ Gumazim nin aningagham, ni nimiram an akam ikarvaghti, an aningagharim amiragham. Egh ni uan akabar gumazir igharazim pazav a mikemegh, a damighti a bar puvira nin aningaghegham.

² Gumazim nighnizir aghuim ikia akam akuri, a gumazamizibagh amima me nighnizir aghuim ko fofozim baka. Gumazim nighnizir aghuim puvatigha akam akuri, a puram akam arava pura migei.

³ Ikiavira Itir God bar bizibar garima da bar nguazimin ofiti, egha a uaghan gumazir aghuiba ko gumazir kurabar gari.

⁴ Gumazim ghuamagheghamin akamin gun gumazamizibav gei, eghti akar kam mati temer ikirimirir angamira itim anidimin min gumazamizibar amuti, me deraghvira ikiam. Ezi gumazim akar kuramin gumazamizibav keme, a men nighnizibagh asighasisi.

⁵ Gumazir nighnizir aghuiba puvatizim, a uan afeziamin akam batoke. Ezi gumazim gumazir igharaziba ataghizi me anekiri, a nighnizir aghuim iti.

⁶ Gumazir aghuiba, bizir aviriba iti. Ezi gumazir kurabar dagiaba, osimtizim meraram anidi.

⁷ Gumazir nighnizir aghuiba itiba, me gumazamiziba nighnizir aghuiba me ganidi. Ezi gumazir nighnizir aghuiba puvatiziba, me kamaghin amir puvati.

⁸ Ikiavira Itir God, gumazir arazir bar kurabagh amiba, God men ofaba bar dar aghua. Egha God ko migeir gumazir aghuariba, a bar me gakonge.

⁹ Ikiavira Itir God gumazir arazir bar kurabagh amiba a bar men aghua. Egha gumazir arazir aghuubar gin zuiba, a bar me gifonge.

¹⁰ Gumazir tuavir aghuim ataghizim, a ivezir kuram iniam. Eghti gumazim,

gumazir igharaziba ateghti me anekiran aghua, an aremegham.

¹¹ Ikiavira Itir God gumazir ovegezeibar gara, egha Gumazamizir Oveaghuezeibar Nguibam sara gari. Egha a uaghan e nguazimin gumazamiziba, en nighniziba ko ifongiabagh fo.

¹² Akaba dipovir gumazim, a igharazitav anekiran an aghua, egha gumazir nighnizir aghuim itimin azaraghti, a nighnizim a daningan aghua.

¹³ Gumazimin navim bar akonge, an guam deragham. Eghti gumazimin navim osemeghti, an nighniziba ikuvigham.

¹⁴ Gumazir nighnizir aghuim itim, bizir igharazibagh fofoghasa bar puvira ingari. Gumazir nighnizir aghuiba puvatizim, a zurara pazavira migei.

¹⁵ Gumazir biziba puvatizim, pazavira ikia egha osimtizir ekiam iti. Gumazir navir aghuim ikia bar akongezim, an dughiba bar mati isabagh amir dughiam.

¹⁶ Ni bizir aviriba puvatigha, Ikiavira Itir Godin atiani an apengan iti, nin ikirimirim, gumazir dagiar aviriba ko osimtizir avirim itim, an ikirimirim gafira.

¹⁷ Gumazamizibagh ifongezir arazim, kar bizir ekiam. Ni uan namakaba ko ikia, ia zuravaribaram api, a bar dera. Ezi arazir kam, gumazir ni ifongezir puvatizim ko ikia bulmakaun asizim apim, bar a gafira.

¹⁸ Gumazir zuamiram aningazim, a gumazir igharazibagh amima, me atari. Ezi gumazir navir amirizim gumazamizibar adariba dkabiri, me ua navir vamira iti.

¹⁹ Gumazir amirazim ghaze, nan ikirimirim ikufi, egha uan ikirimirim tuavim akiran amira. Ezi an ikirimirim mati, a pura ruarim akara zui. Ezi gumazir aghuim fo, an ikirimirim bar dera, mati a tuavir ekiam garui.

²⁰ Otarir nighnizir aghuim ko fofozim itim, an afeziam ko amebam bar akonge. Borir arazir onganimin gin zuim, a uan afeziam ko amebam gakongezir puvati.

²¹ Gumazir nighnizir aghuiba puvatiziba, arazir onganiba bagha bar akonge. Ezi gumazir nighnizir aghuim itiba, zurara arazir aghuimin gin zui.

²² Ni ingangarir tabar amuasa ifonge, ni faragh gumazir avirir igharazibar nighnizir aghuiba iniam, eghti nin ingangarim deraghviram otogham. Ni kamaghin damighan kogh, ni pura ingarigham.

²³ Gumaziba migia ghuavira iti, ezi nin dughiamin ni migirigiar aghuir mamin me damigh, ni arazir kam bagh bar akuegham.

²⁴ Gumazim nighnizir aghuim ikia tu-avir isin zuimin ghua, an ikirimirim iki mangivira ikiam. Kamaghin a uamategh Gumazamizir Oveaghezibar Nguibamin magirighan kogham.

²⁵ Ikiavira Itir God, gumazir uabira uan ziam femin dipenim gasighasigham. Egh an amizir pam aremezim, an akuragham, eghti gumazir igharaziba amizir kamn nguazim inian kogham.

²⁶ Ikiavira Itir God, gumazamizir kurabar nighnizir kuraba, a bar dar aghua. Ezi Godin damazimin zuezir gumazamizibar akar aghuiba, God da bagha bar akonge.

²⁷ Gumazim dagiabar gara navim dikava egha arazir igharagha garir kurabar amuasa, kamaghin a uan adarazi osimtizim me ganingi. Ezi gumazitam, gumazir igharaziba arazir kurabar amuasa anepezepera dagiaba a daningasa, ezi gumazir kam ghaze, "Puvati, ki ian dagiar kaba inian aghua," kamaghin gumazir kam deraghvira ikivira ikiam.

²⁸ Gumazir aghuim, a faragh deragh nighnighiva, egh gin gumazir igharazibar akaba ikarvaght. Ezi gumazir kuram zuraram akar kurabara migei.

²⁹ Ikiavira Itir God gumazamizir arazir kurabagh amibar saghuiamin iti. Egha a gumazamizir aghuir a ko migeiba, a men azuagsiziba barasi.

³⁰ Ni gumazimin guamin garima a bar akuegha iti, eghti nin navim deragham. Egh ni akar aghuim bareghti, bizir kam gav-gavim nin mikarzim daningam.

³¹ Gumazim deraghvira kuarim atighti, gumazir igharazim anekir an akurvaghti, a deraghvira ikiam. Egh gumazir kam nighnizir aghuim ko fozozimin itir gumaz-ibar tongin ikiam.

³² Gumazim, gumazir anekiramimin akam batuegham, kamaghin a uabira uabi gasighasisi. Eghti gumazim, gumazir anekiramibar akam baraki, an nighnizim ko fozozim deragh otogham.

³³ Ikiavira Itir Godin atiatia an apengan itir arazim, a tuavir nighnizir aghuim ko fofozimin iniamim. Eghti ni uabi dikabiraghan koghiva, ni ziar ekiam inighan kogham.

16

¹ E bizibar amuasa nighnisi, Ikiavira Itir God faragh amamangatighti, e akatam mikimam.

² E kamaghin nighnigha ghaze, "en araziba bar Godin damazimin bar zue." Ezi Ikiavira Itir God, en nighniziba bar ada tuisigha, en arazir e amibar mingariba a bar dagh fo.

³ Ni biziba bar dar amusi, ni faragh da isi Ikiavira Itir Godin dafarim datigh. Eghti a bizibar amuti da deraghviram otivam.

⁴ Ikiavira Itir God biziba bar dar ingari, ezi da ingangariba iti. Ezi kamaghira, Ikiavira Itir God, gumazir arazir kurabagh amibar ingarigha, dughiar abuananamim ovengasa me amisefe.

⁵ Ikiavira Itir God, gumazir ifaghata uari uan ziaba feba bar men aghua. Ezi e kamaghin fo, Ikiavira Itir God, me ateghti me pura mangeghan kogham. Puvati. A ivezir kuram me daningam.

⁶ Gumazim Ikiavira Itir God bar a gi-fuegha, bar an poro, Ikiavira Itir God an arazir kuraba gin amangam. Gumazim Ikiavira Itir Godin atiating an apengan iki, egh an arazir kurabagh itagham.

⁷ Gumazim Ikiavira Itir God, ifongezir arazir kamagh garibar amuti, Ikiavira Itir God an akurvaghti, a gumazamiziba bar deraghvira me ko ikiva, uaghan uan apaniba deraghvira me ko ikiam.

⁸ Ni bizir muziariba ikia, egha ni Ikiavira Itir Godin Arazibar gin zui, kamaghin nin ikirimirim dera. Egha nin ikirimirim, gumazir tuavir kurabar dagiaba isa uaghan arazir kurabagh amimin, ikirimirim gafira.

⁹ E zurara bizibar amuasa nighnisi. Ezi Ikiavira Itir God tuavir e daruamibar en akakasi.

¹⁰ Atrivim akam gumazamizibagh anidi, mati Ikiavira Itir God a ganingizir akabar gun migei. Egha kotin gumazamiziba tuisizir dughiam, a bar deravira me tuisisi.

¹¹ Gumazamiziba biziba tuisighasa bizibar abaraghti, da mangi mitemra tugham, eghti Ikiavira Itir God men arazim gifuegham. Biziba tuisighamin arazim, kar Godin bizimra. A gan fogh suam, e gumazamizibagh ifaragham ti, puvatigham.

¹² Atrivim, arazir bar kuram gami kar arazir kuram. Guizbangira, gavman arazir aghuitam damighti, a iki gavgavigham.

¹³ Gumazim guizin akam akunasa atrivim ifonge.

¹⁴ Atrivim gumazir mamim aningaghe, an a misueghti an aremegham. Ezi gumazir nighnizir aghuim itim, an atrivim damuti a ua navir amirizimin ikiam.

¹⁵ Atrivim navir aghuim iki egh gumazitam gakuuegham, a deraghvira gumazir kam damuti, gumazim deraghvira ikiam. Ezi atrivimin arazir kam, mati ghuariam amozimin akua iza, daghebagh amima da ani.

¹⁶ Ni nighnizir aghuim ko fofozimin ini, ezi bizir kam bar gol ko silva gafira.

¹⁷ Gumamazirir aghuiba arazir kuramin gin zuir tuavim gitavirasi. Gumazim uan darorim deragha an asavsuisi, a deraghvira ikiam.

¹⁸ Ifaghatir arazim ko uabira uan ziam fer arazim, aning ni damighti ni irigh bar ikuvigham.

¹⁹ Gumazir onganarazibagh amim uabira uabi dikabiri, ezi arazir kam deragha, gumazir uari uan ziaba fa, igharaz darazir biziba okia uarigh anidim, a bar a gafira.

²⁰ Gumazim deraghviram an sure gamir gumazibar akam baregh, dabirabir aghuim ikiam. Gumazim bar nighnzir gavgavim Ikiavira Itir Godin ikiva, a bar akuegham.

²¹ Gumamaziziba fo, gumazir nighnzir aghuim itim, a deragh araziba ko, nighnzir igharagha gariba tuisigham. Egh a gumazir migirigiar aghuibagh amim, gumamaziziba an suren akaba baraghsi bar ifueghiva dar gin mangam.

²² Gumazir nighnzir aghuim itim, a mati dipar ikirimirir aghuim anidim. Gumamazirir nighnzir aghuiba puvatiziba, me onganizir arazibagh ami, ezi bizir kam me gasighasisi.

²³ Gumazir nighnzir aghuim itim, a faragha deraghavira nighnigha, gin migirigiar aghuim gami. Ezi bizir kam gumamazizibagh amima me an migirigiaba baraghasa bar ifonge.

²⁴ Migirigiar aghuim mati hani, a bar isingigha, gumamazizibar mikarziaba gavgavim me ganidi.

²⁵ Gumamazirir maba ghaze, men araziba derazi me tuavir aghuimin gin zui. Ezi puvati. Me damu mangi mangi gin arimighiregham.

²⁶ Ingangarir gumamaziziba fo, me puvira ingarighan kogh, dagheba puvatigham. Egha bizir kam me gamima, me puvira ingari.

²⁷ Gumazir bar kuram, a gumamaziziba pazi me damuasa tuavir igharaziba buri. Egha an migirigiaba mati avir dafam me gasighasisi.

²⁸ Gumamazirir arazir kurabagh amiba, gumamazizibagh amima me uarir tongin akabar uarira uarir sosi. Ezi gumazir girakirangin migeim, a gumazim gamima a namakamin atari.

²⁹ Gumazir misozim, uan anav apezepera, a inigha tuavir kuramin zui.

³⁰ Ni gari, gumazim uan damaziba pira gumazir igharazim mikinti, ni fogh, gumazir kam arazir kuram damuasa nighnisi. Ni gari, gumazim pamten uan akam dukua, ni fo, an arazir kuram gami.

³¹ Gumamaziziba, gumazir ghuribar dapanir arizir ghurghuribar gari, me fo, gumazir ghuriba me arazir aghuibar gin ghua, dughiar ruarimin nguazimin iti. Kamaghin, me ziar ekiam me ganidi.

³² Gumazim zuamira aningazir puvati, an arazir aghuim gami. Ezi arazir kam, midorozir gumazimin arazim gafira. Ezi gumazim uabi gativagha uabin gari, a gumazir pamten misogha nguibar mam inizim, ana gafira.

³³ Gumazir satu * gikarareba, me foghasa, bizir manam me a damuam. Ezi Ikiavira Itir God, uabira satu gamima a men azangsiziba ikarvasi.

17

¹ Gumazim uan amuiroghboriba ko deraghavira ikia, dagher kurar abuananaba iti, arazir kam deragha, gumazir uari ko atariba ko, isar ekiam gamir arazim, bar a gafira.

² Ingangarir gumazim nighnzir aghuim ikia, uan ingangarim gami, a uan gumazir a gativazimin borimin min otogham. Eghti gumazir a gativazimin borir kuram, ingangarir gumazir kamin apebamin ikiam. Eghti gumazir a gativazir kam aremeghti, me an dagiaba ko biziba tuiragh an boribar aningiva, egh uaghan ingangarir gumazir kam sara daningam.

³ Ikiavira Itir God kamaghin fofoghasa, e gumazir aghuiba o gumazir kuraba, egha en naviba badagh foghasa, mati me avimin gol ko silva tuaghiva aningin gifoghasa, ka guizbangin bizim, ti puvati.

⁴ Arazir kurabagh amir gumamaziziba, akar kuraba bagha orasi. Ezi ifavaribagh amir gumamaziziba, akar ifaraviba bagha orasi.

⁵ God bar gumamazizibar ingari, egh gumazitam gumazir onganarazibagh amir gumazim akar asuibar a migei, a God gasighasisi. Ezi gumazim, gumazir igharazibar gari, me osimtiziba isima a bar akonge, a ivezir kuram iniam.

⁶ Gumazim ghurigha egha igiar boriba iti, a me bagha bar akonge. Kamaghin amizi, bizir kam gumamazizibagh amima me ziar ekiam a ganidi. Ezi boriba uan amebaba ko afeziaba bagha bar akonge.

⁷ Akar aghuim migeir arazim, kar gumazir nighnzir aghuim puvatizir arazim puvati. Ezi bar guizbangira, arazir ifavarim, kar gumazir aruamin arazim puvati.

⁸ Gumazim arazir kuram damuasa igharazir tav apezepera dagiaba isa me ganidi, a kamaghin nighnisi, dagiar kaba

mati akavsiam an akurvaghti a uabi uan ifongiamin gin mangi bizibar amuam.

⁹ Gumazim, namakaba a gifongegh deraghvira a ko ikisi, a me a gamir arazir kuraba gin amang. Ni fogh, ni uan namakam amizir arazibar gun mikim mangivira ikiti, an atar gua uaning abigham.

¹⁰ Ni gumazir nighnizir aghuim itim akirsi, ni dughiar vamiran a mikemeghti, a fofozir ekiam inigham. Egh ni gumazir nighnizir aghuiba puvatizim akirsi, ni 100plan dughiaabar a ifozoreghti, a uan araziba oteghiv kinighan kogham.

¹¹ Gumazir arazir kurabagh amim, a midoroziba forima da otifi. Eghti me gumazir kuratam amadaghti a izi puv a damigham.

¹² Ni asizir bean amebamin nguzitam oke-megh, tuavimin bean amebar kam batoghti, a puvira nin atarighti, ni bar kuramra inigham. Ezi gumazir nighnizir aghuiba puvatizim, arazir kurabagh amuavira iti, ni a batoghiva, ni bar ikuvigham. Eghti adarir arazir kam, a bean amebamin adarir arazim gafiragham.

¹³ Me gumazir mam arazir aghuimin a gami, ezi gumazir kam arazir kuramin me ikara, eghti an amuiroghboriba zurara dughiar kuramin ikiam.

¹⁴ Gumazim akam adarir mam gamizi an oto, a mati gumazim dipam apirizir divazir ekiam torim a gati. Kamaghin an arazir kam ateghti, adarir ekiaba otivan kogham.

¹⁵ Ikiavira Itir God, kotin arazir kamning bar aningin aghua: pura gumazimin arazir kuraba ataghirariz arazim ko, gumazir arazir kurabagh amir puvatiziba, pura me gasighasizir arazim.

¹⁶ Gumazim nighnizir aghuiba puvati, a fofozir kam givesi damuva avegham.

¹⁷ Namakar aghuiba zurara e gifongegha mamaghira iti. Ezi osimtizibar dughiaabar aveghbuaba en akurvaghasa amua iti.

¹⁸ Gumazitam pura bizitam inigh, egh a ikarvaghan ibura, egh a ikarvaghisi ni mikim suam, ni na ko bizir kam ikarvaghamin akam akirigh. Ni a ko akam akiran marki. Ni akam akirigha, kar ni onganigha gumazir nighniziba puvatizimin min iti.

¹⁹ Gumazir arazir kuram gifongezim, a uaghan midoroziba forasava ami. Ezi gumazir uabi uan ziam fem, an osimtizimin aven mangasava ami.

²⁰ Gumazim nighnizir kuraba ko ifavarir akaba zurara dav gei, a deraghvira ikian kogham. Puvati. An osimtizibara ruiam.

²¹ Otarim nighnizir aghuiba puvatighti, an afeziam bar osemegham.

²² Navir aghuimin arazim, a mati marasin aghuim gumazim damuti a deraghvira ikiam. Eghti gumazimin nighnizim ikuvigham, bizir kam mati arimariar kuram an agharibagh asighasisi.

²³ Gumazir arazir kuram gamim kotin iti, gumazamiziba kotiam gasighasighasa anepezepera dagiaba moga a ganidi, eghti a bar akuegh dagiar kaba inigh egh kotiam gasighasigham.

²⁴ Gumazir fofozim itim, a nighnizir aghuim iniasa bar puvira ingari. Ezi gumazir nighnizir aghuim puvatizim, an onganigha tintinibar gara bizir igharagha gariba iniasa bar puvira ingari.

²⁵ Borim arazir onganimin gin zui, an amebam ko afeziam navimning ikuvigh egh bar osemegham.

²⁶ Kot mikimti, gumazir arazir kuram gamizir puvatizim a kotiam givezam, ezi kotiar arazir kam bar ikufi. Egh kot mikimti me, arazir aghuim gamir gumazir aruaba isi, pura mizaziba me daningam, eghti kotiar arazir kam uaghan bar ikuvigham.

²⁷ Gumazir fofozir aviriba itim, a nighigha migeir puvati. Ezi gumazir nighnizir aghuim itim, a zuamira aningazir puvati.

²⁸ Kamaghin amizi, gumazir nighnizir aghuim puvatizim, a uan akam dukua, eghti gumazamiziba suam, a nighnizir aghuim ko fofozim iti.

18

¹ Gumazir bar uabira itim, a uabira uabi ginighnisi. Egha gumazir igharazir nighnizir aghuiba itiba, a men nighnizibagh ifongezir puvati.

² Gumazir nighnizir aghuiba puvatizim, a nighnizir aghuim ko fofozim iniasa bar akongezir puvati. A pura uabi fava egha uan nighniziba aghurasa ifonge.

³ Gumazir arazir kurabagh amim, a ghaze, "Gumazir igharaziba me pura biziba." Egha men zibagh asighasigha me gamima me aghumsisi.

⁴ Gumazim nighnizir aghuim ikia migei, an akaba bar guizbangin akaba, ezi nighnizir aghuir avirim an akar kabagh izifa, mati dipam mozir pam gizivagha emira ira zui.

⁵ Gumazim arazir kuram gamigha kotin tu, ni an akurvaghan marki. Ni kamaghin damu, gumazir arazir kuratam gamizir puvatizimin tuavim apirighti, kotiam an osimtizim akirighan kogham.

⁶ Gumazir nighnizir aghuiba puvatizim, a igharaz darazi ko akabar uariv sosi. Ezi me an akaba baregha, a misoghasa.

⁷ Gumazir nighnizir aghuiba puvatizim, akabav gei, egha a uabi paza uabi gami. A mati, ivemin uabi ikezima, ivem an suiragha a gasighasiki.

⁸ Gumazamizir maba zurara, gumazir igharaziba girakirangin me migeir akaba, baraghasa bar ifonge. Ezi akar kamagh gariba mati dagher isingtiziba me zuamira da api.

⁹ Gumazir amirazim a gumazir bizibagh asighsimin aveghbuamin min ami.

¹⁰ Ikiavira Itir Godin ziam mati dipenir gavgavim. Eghti gumazir aghuiba, ive-mariva an mangiva deraghvira ikiam.

¹¹ Dagiaba itir gumazamiziba ghaze, "Men dagiaba divazimin min me avini, eghti me deraghvira ikiam, mati nguibam divazir gavgavim anevini."

¹² Gumazir ifaghata egha uan ziam fem, a gin ikuvigham. Ni ziar ekiam inisi, ni faragh uabi dikabiragh.

¹³ Ni faragh oregh, egh gin akam ikaragh. Ni kamaghin damighan kogh, ni arazir onganim damigh, aghumsigham.

¹⁴ Gumazim ariava an nighnizim gavgavigha ikiavira iti, kamaghin an arimariar kam dikabiragham. Eghti gumazimin nighnizim ikuvigham, a manmaghin ua deragham?

¹⁵ Gumazir nighnizir aghuim itim, a fofozim iniasa puvira ingari, egha bizir aviribagh fofosi. Egha deravira gumazir an sure damuamiba barasi.

¹⁶ Ni gumazir aruatam ko mikimsi, a bagh izi bizir aghuitam inigh iziti, a ni ateghti ni an ganam.

¹⁷ Gumazir kotin tughav ikia faragha migeim, ni an akam baregh mikim suam, akar kam ti guizbangira. Eghti gumazir igharazim an akar kam akirsi an azangsigham, eghti ni an akar kam baregh foghan kogham, tinan akaba ti bar guizbangira.

¹⁸ Kotiam gumazir aruamningin tongin aning akirighan kogh, egh kotiam satu gikararangiva gumazim amiseveghti kotiam givagham.

¹⁹ Ni uan aveghbuam damuti an navim nin ikuvigham, eghti a uan nighnizim suiragh ni gifueghan kogham. A mati gumazamiziba nguibamin divazimin tiam asarazi, gumaziba aven mangan ibura. Ezi gumazir pumuningin akabar uaning misogha dafarimningin suirazir puvati, bizir kam aningnin tuavim apirighi aning navir vamiran ikian kogham, mati tiar

akar gavgavim gumazimin tuavim apirizi, a dipenimin aven mangan ibura.

²⁰ Nin migirigiaba deraghti, nin navim bar akuegham.

²¹ Nin migirigiaba, da gavgaviba iti. Da gumazim damuti a deraghvira angamira ikiam, o da uaghan gumazim damuti a ikuvigham. Kamaghin amizi, ni migirigiar aghuibav kimamin arazim gifongegh, ni deraghvira ikiam.

²² Ni amuimin iti, bizir kam bar dera. Bizir kam kamaghin nin aka, God ni bagha bar akuegha egha an navim bar nin dera.

²³ Onganarazibagh amir gumazim aghumra dagiaba itir gumazim migia, uabin akurvaghasa an azangsisi. Ezi dagiaba itir gumazim pamten an akam ikara.

²⁴ Gumazim namakar aviriba itima, me an akurvazir puvati. Ezi gumazir maba, guizin namakaba iti. Namakar kamning deragha uaningin porogha navir vamiran iti. Egha aningnin arazim, aveghbuar pumuningin tongin itir arazim gafira.*

19

¹ Gumazim biziba puvatigha, a gumazir aghuim, a gumazir nighnizir aghuiba puvatigha ifavaribagh amim, bar a gafira.

² Gumazim bizitamin ingarasa gavgafi, egha bizir a damuasa ifongezir kam a deragha a gifozir puvati, ezi arazir kam derazir pu. Egha gumazim zuamira ingangarir tam damuasa, a ingangarim damuti a deraghviram otoghan kogham.

³ Gumazamizir maba arazir onganibagh amua egha uarira uari gasighasigha, egha gin osimtizim isa Ikiavira Itir God garigha an atari.

⁴ Gumazir dagiar aviriba itim, a namakar aviriba ikiam. Eghti gumazir dagiar aviriba itir puvatizim, an namakaba aneteghti a ua namakaba puvatigham.

⁵ Gumazim kotiam gifaragh, a ivezir kura iniam. Me aneteghti a pura mangighan kogham.

⁶ Gumazir aviriba, gumazir ziaba itiba me gifueghsi, me me mikimiva me apezeperam. Eghti gumazir bizir aghuiba anidim, gumazir aviriba a ko namakam damuam.

⁷ Gumazir biziba puvatizim, an aveghbuaba an aghuagham. Ezi kamaghira an namakaba uaghan akirim ragha a gasara. A me migia me apezeperi, ezi an akaba pura biziba.

⁸ Gumazim uabira uabin akurvaghasa, puvira ingara nighnizir aghuim ko fofozim isi. Egh gumazim deravira fofozir kam uan nighnizimin an suiragham, kamaghin a dabirabir aghuim ikiam.

18:8: Aghuzir Akaba 26:22 18:24: Aghuzir Akaba 17:17
abghizir puvati.

* 18:24: Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim

⁹ Gumazir kotiam gifarazim, a ivezir kuram iniam. Me kamagh garir gumazir ifarim misueghti an aremegham.

¹⁰ Gumazir nighnizir aghuiba puvatizim, a dagir aviriba iti, bizir kam derazir puvati. Ezi ingangarir gumazir kinim gumazir dapanimin otoghiva gumazir aruabagh ativagh men ganam, bizir kam a bar ikufi.

¹¹ Gumazir nighnizir aghuim itim, a zuamira adarim damighan kogham. An arazir faraghavira amimra kara, a gumazir igharaziba a gamir arazir kurabagh nighnizir puvati.

¹² Atrivim atariva aningagh, a mati laion pamten tiarim akara dazeri. Ezi an navim deragha, gumazamizibar akurvaghasa ifonge, a mati amozim daghebagh izima da deraghaviram otifi.

¹³ Otarir nighnizir aghuiba puvatizim, an osimtizir bar ekiam uan afeziam ganidi. Ezi gumazimin amuim, an atara migia migirigiar aviribagh ami, a mati amozim dipenir isiriamin torimin izaghira, zurara muziaribar iravira iti.

¹⁴ Nin afeziam ko amebam dipenim ko dagiaba ko biziba ni daningam. Eghti God uabira amuir nighnizir aghuim itim ni daningam.

¹⁵ Gumazir amiraziba zurara akuavira iti. Gumazir puram apiav itim, a dagheba puvatigh egh mitiribara ikiam.

¹⁶ Gumazir Godin Arazibar gin zuim, a deraghvira iki ikuvighan kogham. Ni Godin Araziba akirim ragh dagh asaragh, ni aremegham.

¹⁷ Ni onganarazibagh amir gumazimin apangkuvigha bizim a ganingi, mati ni Ikiavira Itir God bizim puram a ganidi, eghti Ikiavira Itir God gin bizir kam ikarvagh.

¹⁸ Nin borim akam batosi, ni anekirighi, ana arazir aghuimin gin mangam. Ni aneteghti ana arazir kuramin gin mangam, mati ni ovengasa an amamangati.

¹⁹ Gumazir zuamiram adaribagh amim, a uan arazir kurabar osimtiziba ateram. Eghti ni an akuragh an osimtizim agivagh, kamaghira ni gin uam an akuragh.

²⁰ Ni gumazim ateghti a nin sure damuva nighnizir aghuim ni daningti, ni gin nighnizir aghuim ko fofozim ikiam.

²¹ Gumazamiziba bizir aviribar amuasa nighnsi. Ezi bizir Ikiavira Itir God damuasa nighnizim, bizir kamram otivam.

²² Gumazim akar a uabi amiziba, gavavigha dar gin zui, gumaziba a gifonge. Guizbangira, kamaghin derazir puvati, gumazim onganarazibagh amir gumazim min

ikiam, kamaghin derazir puvati. Egha onganarazibagh amir gumazim, a gumazir aghuim, a gumazir ifarim bar a gafira.

²³ Ni Ikiavira Itir Godin atiati an apengan ikiam, arazir kam ikirimirir aghuim ni daningam. Eghti ni avughsi deraghvira iki mamaghira ikiti, bizir kuratam ni gasighasighan kogham.

²⁴ Gumazir amirazim daghebar amasa uan dafarim isa itarim gatigha ikia, uan agharim fegh daghetamin suiragh uan akam darighan aghua.

²⁵ Ni gumazir akaba dipovim misueghti, gumazir nighniziba puvatizim ganigh fogh, a uabi arazir aghuimin gin mangam. Eghti ni gumazir nighnizir aghuiba itiba akirti, men fofozim bar deraviram otogh.

²⁶ Borir tam uan afeziam paziva a damuva, uan amebam dipenimin a batuegham, kamaghin a uan adarazi damuti me bar aghumsigham.

²⁷ Nan borim, ni uan nighnizir aghuimin sure damuan aghuagh, ni gumazir nighniziba puvatizibar arazibar gin mangam.

²⁸ Arazir kuram gamir gumazim kotin otogh, bar akuegh kot gifaragh anegivagh. Ezi arazir kuram, a bar kamagh amir gumaziba, men dagher isingtizimra.

²⁹ Gumazir akar kuraba ko akar asuibav geiba ivezir kuraba iniam. Eghti gumaziba, gumazir nighniziba puvatiziba, men akiriba fozoregham.

20

¹ Gumazir dipar onganir aviriba apim, an akar asuiba ko akar kurabav mikimiva egh pura misogham. Guizbangira, gumazim dipar onganim ataghizi an a gatifa, a nighnizir aghuiba puvati.

² Atrivimim adarim ko aningagharim, atiatim gumazamizibagh anidi, mati laionin ararem. Ni atrivim damuti an aningaghegham, ni ovegham.

³ Gumazir akirim ragha midorozir arazim gasarazim, a ziar ekiam iniam. Ezi gumazir nighnizir aghuiba puvatizim, a zurara akamadaribagh amima da otifi.

⁴ Gumazir amirazim dagheba oparir dughiamin a uan dagher azenimin ingarir puvati. Egh dagheba iniamin dughiamin, a mangi pura uan azenimin dagheba buriam.

⁵ Gumazimin nighnizim mati mozir dipam, bar kone, ezi gumazir fofozir aghuim itim, a nighnizir kam gekuigh azenim datigham.

6 Gumazamizir aviriba ghaze, me uan namakaba bar me gifonge. Ezi gumazamizir vaghvazibara guizbangira gumazamizir igharaziba ko namakabagh ami.

7 Afeziatam, a gumazir aghuim, egha arazir aghuimin gin zui, eghti an gin zamin boriba bar akongegham.

8 Atrivim kotiababa barazir dughiam, a deraghavira kotiababa bagha izir gumazamizibar migirigiaba tuisigha dagh fo, bizir manam dera, manam ikufi.

9 Tinara kamaghin mikim suam, "Ki Godin damazim uabi uabi gamigha bar zue. Ezi datirighin arazir kuratamin osimtizitam nan itir puvati." Ti puvati.

10 Gumazamiziba bizibagh ivezasa ifongezi, gumazamizir biziba amadiba me paza biziba amagava, me gifari, ezi arazir kam, Ikiavira Itir God bar an aghua.

11 E gumazir mamin arazibar ganiva fogh suam, a gumazir aghuim, ti gumazir kuram. Ezi arazir kamra e uaghan boribagh fogham, me deraghaviram ami, o me pazava ami.

12 Ikiavira Itir God, bizibar ganamin damaziba e ganingi, egha biziba baraghamin kuariba e ganingi.

13 Ni gumazir zuraram akuim, ni dagiaba puvatigh ni onganarazibagh amir gumazimin min otogham. Ni dikavigh ingariva, egh ni dagher aviriba ikiam.

14 Gumazim bizitam givezasa amima, bizir kamin ivezim bar pin kozi, a migiavira ikia ghaze, bizir kam guizbangira derazir puvati, kamaghin me bizimin ivezim isivaghti a izighiri. A gin bizir kam givezegha ghua uan ziam fa uan namakabav gia ghaze, an ivezim bar izaghirizi, a dagiar bar muziarimin a givese.

15 Gumazimin akam nighnizir aghuim gumazamizibagh anidi, arazir kam bar guizin bizim, egha gol ko dagiar igharagha gara bar pin kozibagh afira.

16 Gumazitam, gumazir igharazim pura inizir bizibagh ivesi akam akirigh, dagh ivezeghan kogham, gumazir kam arazir kuram gami. Eghti gumazitam nin bizitam puram a inisi ni ko akam akirti, ni bizir kamin ikarvazim bagh faragh an bizitam puram a inigh.

17 Bizir ni ifavarir arazim gamua pura inimiz, ni suam, a mati dagher aghuim isingi. Eghti a gin iragh bar bizir kuramin min otoghiva, mati gigimin min nin akam gizivagham.

18 Ni faragh nighnizir aghuim igharazitav dam a inighi, nin ingangarim mangam. Kamaghira, ni apanim misoghsi, ni faragh deraghvira igharazitav da nighnizim inigh fogham, ni manmaghin misogham.

19 Gumazir puv girakirangin migeim, ni modogh a mikeghti, a mangi akar kamin gun igharazitav mikemegham. Kamaghin, ni gumazir tintinibav geim ko poghan marki.

20 Gumazim uan afeziam ko amebam akar kurabar aning mikemegham, an aremegham, mati lam dimagarimin munge.

21 Gumazim, an amebam ko afeziam ikiavira iti, a zuamira aningin danganim inigh biziba inighi, bizir kaba deraghvira ikian kogham.

22 Ni gumazir igharazim ni gamizir arazir kuraba ikarvaghsi nighnighan marki. Ni nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin iki, a mizuamti a nin akuragham. Egh nin osimtizir kam agivagham.

23 Gumazamiziba bizibagh ivezasa ifonge, ezi gumazir biziba amadiba paza biziba amagava, me gifari, ezi arazir kam, Ikiavira Itir God bar an aghua.

24 E nguazir kamin itir dughiamin, Ikiavira Itir God e bagha tuaviba bar adagh inabazi da iti. Ezi e manmaghin tuavir kabagh fogham, da managh zui? Bar puvati.

25 Ni faragh deraghvira nighnigh, egh ofa isi God daningisi akar dikirizir gavgavim damigham. Ni akar dikirizir gavgavim zuamiram a damigh, ni gin akar kam puviram a ginighnigham. Egh ni kamaghin damuva, uabi gasighashigam.

26 Atrivir nighnizir aghuim itim, kotiabagh amuava, deraviram arazir kurabagh amir gumazamiziba tuisigha fogha, men apanguvir puvatigha, ivezir kuram me ganidi.

27 En navir averiaba, mati lamba, Ikiavira Itir God e ganingi. Da en nighniziba ko arazibar ganiva, deragh da tuisigham.

28 Atrivim arazir aghuimra uan gumazamizibagh amuava, men apanguvira, men akurvasi, kamaghin a deraghvira ikiva dughiar ruarimin Atrivimin ikiam.

29 Gumazir igiaba me gavgaviba iti, ezi bizir kam gumazamizibagh amima, me me bagha bar akonge. Ezi gumazir ghuriba dapanir arizir ghurghuriba iti, ezi gumazamiziba bizir kam ginighnigha ziar ekiam me ganidi.

30 Ni gumazir arazir kuram gamizim misueghti, bizir kam a damuti a uan arazir kuraba akirim ragh dagh asaraghiva, gumazir aghuimin otogham.

21

1 Ikiavira Itir God nighniziba atrivim ganidima, atrivim an ifongiamin gin zui, mati dipam daghurimin ivemari.

² E ghaze, e amir araziba, da dera. Ezi puvati. Ikiavira Itir God en araziba ko navir averiaba tuisigha, en arazir kabar mingariba deravira dagh fo.

³ E arazir aghuiba ko, Godin damazim derazir arazibar gin mangam. Ezi Ikiavira Itir Godin damazimin, arazir kam e ofaba God ganidir arazim bar a gafira.

⁴ Gumazir arazir kurabagh amiba, zurara ifaghata uari uan ziaba fe. Kamaghin amizi, arazir kuram bar me gizifa.

⁵ Gumazir puvira ingariba, me zurara deraghavira nighnigha ingangaribagh ami. Ezi men ingangariba deraviram otivima, me bizir aviriba iti. Kamaghira gumazir atamatam ingariba, men ingangarim deragh otoghan koghti, me biziba izivaghan kogham.

⁶ Gumazim migirigjar ifavaribagh amuava dagiar aviriba ko biziba isi, an ovever tuavimin iti. Guizbangira, gumazir kamın dagiaba ko biziba mati ghuariam dughiar bar otevimin ikegh, bar givaghham.

⁷ Gumazir arazir kurabagh amiba, arazir aghuibar amuan aghua. Me gumazir igharaziba paza me gami. Eghti men arazir kamra me agivaghham.

⁸ Gumazir arazir kuram gamim, a ifavarir tuavimin zui. Ezi gumazir osimtiziba puvatiziba, me arazir aghuibagh ami.

⁹ Gumazim uan dipenimin siriamin uabira aperaghav iti, a dera. Arazir kam, an amizir atara puv migeim ko dipenimin aven itir arazim, a bar a gafira.

¹⁰ Gumazir arazir kurabagh amiba, me arazir kurabar amuasa mitiriaba men azi. Egh me gumazir men boroghin ititamin apangkuvighan kogham.

¹¹ Me, gumazir akaba dibova akabav geim ivezir kuram a danighti, gumazir nighniziba puvatizim ganighiva, nighnizir aghuim ko fozozim iniam. Eghti me gumazir nighnizir aghuim itimin sure damighti, an fozozim bar deraghviram otogham. ¹² Godin arazim a bar dera, egha arazir gumazir kuraba uan dipenibar aven amiba, a bar dagh fo. Egh a gumazir kaba me gasighasigham.

¹³ Ni uan kuarimning migoroghti, onganarazibagh amir gumazamiziba uarir akurvaghisi nin dimtima ni me baraghan kogham, eghti gin gumazamiziba ni dimdiam bareghan kogham.

¹⁴ Gumazitam nin atarighti, ni bizim mogomemin a daningighti, an adarim amiraghham.

¹⁵ Gumazamiziba kotin deragha araziba tuisisi, gumazamizir aghuiba me bar

akuegham. Eghti gumazir arazir kurabagh amiba men navir averiaba bar moghira ikuvigham.

¹⁶ Gumazir nighnizir aghuimin tuavim ataghizim, an ovegh mangi gumazir ariaghireziba ko ikiam.

¹⁷ Gumazir dagher aghuim ko wainin dipaba apava bar akongezim, an dagiaba givaghti, a biziba puvatigham.

¹⁸ Osimtizim gumazamizir aghuiba batoghti, gumazamizir arazir kurabagh amiba, men danganiba inigh osimtizir kaba ateram.

¹⁹ Gumazim, gumazamiziba puvatizir danganimin uabira iti, a dera. Arazir kam, an amizir zurara atara puvira migeim ko itir arazim, a bar a gafira.

²⁰ Gumazir nighnizir aghuim itim, a bizir igharagha garir aghuir aviriba uan dipenimin ada akufi. Ezi gumazir nighnizir aghuiba puvatiziba, me uan biziba agefi.

²¹ Gumazir arazir aghuim ko igharaz darazir apangkuvir arazimin gin zuim, a dughiar ruarimin deraghvira ikiti, me arazir aghuimin a damuva, ziar ekiam a daningam.

²² Gumazir nighnizir aghuim itim, a nguibam inisi tuavir aghuim midorozir gumazibar akaghham. Eghti gumaziba kamagh mikimam, nguibamin divazim bar gavgavizi, amiba anekaran iburaghham. Eghti midorozir gumaziba mangi misoghiva, nguibamin midorozir gumazir gavgaviba dikabiraghiva, nguibam iniva divazir kam gasighasigham.

²³ Gumazir faragh deragh nighnigh bizibav kimamim, a uabin akurvaghti osimtiziba a bativan kogham.

²⁴ Gumazir akaba batozim, a ifaghata akar asuubar gumazir igharazibav gei. Egha zurara uabi uan ziam fasa gavgafi.

²⁵ Gumazir amirazim biziba iniasa ifonge, egha a ingangaribagh amir puvati. Eghti an ifongiar kam a damighti, an aremegham.

²⁶ Gumazir amirazim, bizir igharagha gariba iniasa zurara nighnisi. Ezi gumazir aghuim bizir avirim gumazir igharazibagh aniga da bagha nighnizir puvati.

²⁷ Ekiam gumazir arazir kurabagh amibar ofa bar aghua. Ezi gumazim arazir ifavarimin gin ghua ofabagh ami, ezi Ekiam ghaze, arazir kam bar ikufi.

²⁸ Gumazim kotiam gifaragh, egh aremegham. Eghti gumazir deraghavira akaba baragha da tuisizim, a mikimti, gumazamiziba deraghaviram an akam baraghham.

²⁹ Arazir kurabagh amir gumazim kamaghin amua ifara ghaze, ki gumazir aghuim.

Eghti gumazir aghuim zurara deraghvira uan darorim ginighnigh, bizibar amuam.

³⁰ Ni nighnizir aghuim ko fofozir aghuim ko bizibar amuamin fofozim iki, egh ni Ikiavira Itir Godin apanimin ikiti, nin fofozir aghuir kam nin akuraghan koghham.

³¹ Midorozir gumaziba uan hoziaba midorozim bagha dar kiri. Eghti Ikiavira Itir God uabira me damuti me apaniba dikabiragham.

22

¹ Gumamaziziba ghaze, ni gumazir aghuim, ezi me ziar ekiam ni ganidima, arazir kam bar dera. Guizbangira, ziar ekiam iniamin arazim, a dagiar aviriba iniamin arazim, bar a gafira.

² Ikiavira Itir God gumamaziziba bar adar ingari, gumamazizir dagiaba izivaziba ko gumamazizir onganarazibagh amiba.

³ Gumazir nighnizir aghuim itim, a gara fo, osimtizim a bativasava amima, a uabi modogha a gita. Ezi gumazir nighniziba puvatizim, an osimtizimin garima an an tuavimin itima, a ghua a batogha, osimtizim ateri.

⁴ Ni uabi dikabiraghiva Ikiavira Itir Godin atiami an apengan iki, dagiar aviriba ikiva, ziar ekiam ini, deraghvira ikiam.

⁵ Bizir gumamazizibagh amima me daighira ikuvim, da gumamazizir arazir kurabagh amibar tuavimin iti. Eghti gumazim deragh ikisi, a deraghvira uan darorimin ganiva, bizir kurar kabagh itaviragh.

⁶ Ni arazir aghuimin gin mangisi uan borimin sure damuti, a tuavir kamin mangivira iki mangi a bar ghurigham.

⁷ Gumazir dagiaba izivaziba gumazir biziba otevezibagh atifa. Ezi gumazir pura biziba inigha tighar da ikarvaghambiba, me gumazir pura biziba me ganidiba, men ingangarir gumazir kinibar min iti.

⁸ Gumazir arazir kuram gamizim, dughiar kuram a bativam, eghti a ua gumazir igharaziba pazi me damuan koghham.

⁹ Gumazir biziba isa gumazir igharazi bagha anidiba, me dagheba isa onganarazibagh amibagh anidi. Kamaghin, Ekiam me bagha bar akongegha deravira me gami.

¹⁰ Ia gumazir akaba dibovir akabav dav geiba, batueghti, akamadariba ko akar kuraba givagham.

¹¹ Gumazim Godin damazimin zurara zuegh iki, akaba deraghti, atrivim an ro-roamin otogham.

¹² Ikiavira Itir God deraghvira gumazir fofozir aghuim akakazimin gara, gumazir ifavaribar akaba, da dikabiri.

¹³ Gumazir amirazim pura dipenimin apiav ikia kamaghin migei, "Laionin tam ti tuavimin ikiam. Kamaghin ki tuavimin azenan mangighiti, laion na misueghti ki aremegham!"

¹⁴ Amizir akar asuibar gumazibav gia me isava me ko akuim, an akam mati mozir mam bar kone. Eghti Ikiavira Itir God gumazitamin arazir kuraba ikarvaghiva, an an teghti a mozir kamin magirighar.

¹⁵ Boriba onganigha arazir igharagha garibagh ami. Ezi kamaghin ni me akirsi me misueghti, me arazir kam ategham.

¹⁶ Gumazim arazir kuramin onganarazibagh amir gumamazizibagh amuava, men biziba isi, ko gumazir dagiaba izivazir gumazim bizir aghuim isa a ganidim, gumazir kamaghin amimning, uaning gumazir onganarazibagh amimningin min ikiam.*

Gumazir nighnizir aghuiba itibar 30plan akar aghuiba

(Sapta 22:17-24:34)

¹⁷ Ki datirighin gumazir nighnizir aghuiba ko fofozim itibar akabar nin sure damuasa. Ni deraghviram akar kam baragh, egh a ginighnigh. ¹⁸ Nighnizir kam nin navir averiamin ikiti, ni an gun gumazir igharazim mikimti, nin navim deragham.

¹⁹ Ki datirighin akar kamin gun mikimasa, eghti ni uabi a baraghiva, guizbangira nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin ikiam. ²⁰ Ki 30plan akar aghuiba osiri, da deragh nin sure damuva nighnizir aghuim ko fofozim ni daningam.† ²¹ Kamaghin ni guizin akamin mingarim gifogham. Egh gumaziba ni amadaghti ni mangi fogh, akar manam guizbangira, ni foghiva deraghvira me geghanam.

Akar aghuir namba 1

²² Ni kamaghin nighnighan kogh suam, onganarazibagh amir gumamaziziba me pura gumazir kiniba, ezi ni pura men biziba isi. Eghti kamaghin me kotiamin otoghti, ni kotiamin me dikabinan marki.

²³ Guizbangira, Ikiavira Itir God me bagh ganiva egh men akurvaghham. Eghti gumazitam pazi gumazir onganarazibagh amiba me damighiti, Ikiavira Itir God pazi gumazir kam damigham.

Akar aghuir namba 2

²⁴ Ni gumazir zuamiram atara puram aningaziba, me ko roroobar amuan marki.

²⁵ Ni kamaghin damu, ni men arazim

22:1: Fofozir Gumazim 7:1 22:6: Efesus 6:4; 2 Timoti 3:15 22:8: Jop 4:8; Hosea 10:13 22:10: Aghuzir Akaba 26:20 * 22:16: Hibrun akar deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati. † 22:20: Hibrun akar akar otivir kam deragha a gifozir puvati, "30plan akar aghuiba." Gumazir maba kamaghin a gira, "Akar maba, da bar dera." Ezi marazi ghaze, "Fomira itir akaba."

inighti, gin bizir kuraba azuazimin min ni misuegh ni gasighasigham.

Akar aghuir namba 3

²⁶ Gumazim igharazitav dam pura bizim inighti, ni a ikarvaghsi puram akam akiran marki. ²⁷ Ni bizir kaba ikaraghan koghti me nin biziba bar da inigh, nin dakozim uaghan a inigham.

Akar aghuir namba 4

²⁸ Egh nin ovaviba bar fomira nin nguazimin mitaghniam gatizir ababanim gisivagh mangan marki.

Akar aghuir namba 5

²⁹ Eghti gumazir ingangarir aghuim gamim, an Atrivimin ingangarir gumazimin otogham. Kamaghin amir gumazim, a gumazir ziaba puvatizimin ingangarir gumazimin otivan kogham.

23

Akar aghuir namba 6

¹ Ni aperagha ikia gumazir aruar mam koma api, egh ni dagher me ni daningamimra nighnigh, dagheba apir arazir aghuimin gin mangi. ² Egha ni puv apir gumazim, ni uan ifongiam abiragh. ³ Egh ni gumazir aruar kamin dagher aghuiba bagh puv ivizivighan marki. Da ni gifaraghti, ni arazir a ifongezir puvatizim damigham.

Akar aghuir namba 7

⁴ Ni dagiaba bar izivazir gumazimin min otivsi pamten ingaran marki. Ni nighnizir aghuim ikiva, egh kamaghin damuan kogham. ⁵ Ni dagiar aviriba inighti, da zuamira givaghham. Dagiaba givaghamin arazim, mati kuarazir isam aviziba ikia mighhega bar isin mar ghu.

Akar aghuir namba 8

⁶ Ni gumazir uan bizibar suighavghira dar anogorozim ko daman marki. Egh ni an dagher aghuim bagh ivizivighan marki. ⁷ Ni a ko damiti a kamaghin ni mikimam, "Ni izi, uan ifongiamin gin mangi taba ua dar ami." Egha a guizbangira migeir puvati. A uan nighnizimin aven ni damamin dagheba an ada amisefe. ⁸ Eghti ni gumazir kamin arazim gifogh, egh dagher amezir kabar mighsi damuam. Eghti nin asuir akar ni a mikemeziba, da pura givaghham.

Akar aghuir namba 9

⁹ Ni gumazir nighnizir aghuiba puvatizim ko mikiman marki. Ni nighnizir aghuim a daningam, a bar aghuaghham.

Akar aghuir namba 10

¹⁰ Bar fomira me nguazibar mitaghiniaba ariki, ezi ni mitaghnir kabagh isivaghan marki. Egh ni ameboghfeziar oveaghuezibar boribar nguaziba inian marki. ¹¹ Ezi Ikiavira Itir God uabi mati borir kabar anabar gumazimin min, men akurvaghamin ingangarim iti. Egh a kotiabar aven men akurvaghsi bar gavgavigh ikiam.

Akar aghuir namba 11

¹² Me nin sure damuti, ni bar deraghvira suren akar aghuibar suiragh. Egh ni deraghvira fofozir aghuim itir akaba baragh.

Akar aghuir namba 12

¹³ Ni borim akirsi, a misoghsi atiatingan marki. Ni aghorimin a misogh, an aremeghan kogham. ¹⁴ Guizbangira, bizir kam an akuraghti, a Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin mangighan kogham.

Akar aghuir namba 13

¹⁵ Nan borim, ni nighnizir aghuim ko fofozim inighti, nan navim bar deraghham. ¹⁶ Eghti ni guizin akam mikimti, nan navir averiam bar akuegham.

Akar aghuir namba 14

¹⁷ Ni gumazir arazir kurabagh amibar arazibagh ifongeghan marki. Ni zurara gavgavigh Ikiavira Itir Godin atiating an apengan iki. ¹⁸ Ni kamaghin damuva, egh ni gin dughiar aghuim bativam, egh ni zuamiram oveghan kogham.

Akar aghuir namba 15

¹⁹ Nan borim, ni nan akam baragh, nighnizir aghuim iniam. Egh uan daroriba deraghvira dagh nighnigh. ²⁰ Egh ni puv wainin dipaba apir gumamaziziba ko puv apir gumamaziziba ko poghan marki. ²¹ Guizbangira, wainin dipaba apa onganizir gumamaziziba ko puv apir gumamaziziba, me bar onganarazibagh amir gumamazizibar otivigham. Ezi gumazir apava puram akuim, a dughiar otevimra korotiar biaghireziba uan mikarzim avam.

Akar aghuir namba 16

²² Ni uan afeziar ni gamizi ni datirighin itim, ni an akam baragh. Egh nin amebam ghurighti, ni a baksinighigh an aghuaghan marki. ²³ Egh ni guizin arazim ko, nighnizir aghuim ko, suren akaba ko, fofozir igharazir maba bagh gavgavigh da inigh. Egh ni arazir kaba makunan marki.

²⁴ Guizbangira, gumazim nighnizir aghuim ikia arazir aghuimin gin zui, ezi an afeziar bizir kam bagha bar akonge. ²⁵ Ni arazir aghuir kabar gin mangiti, nin

afeziam ko amebar ni batezim, aningin navimning bar deragh bar akuegham.

Akar aghuir namba 17

²⁶ Nan borim, ni deraghvira nan akam baragh nan arazibar gansi bar akongegh. ²⁷ Guizbangira, tuavimin amizim ko, amizir pam ikia gumaziba isava akuim, aning mati mozir bar konezim. ²⁸ Ezi amizir kamaghin amim, okimakiar amizimin min gumaziba bagha mizua gara iti. Egha a gumazir aviribagh etuima me uan amuiba ataghirasi.

Akar aghuir namba 18

²⁹ Gumazir manaba osimtizir ekiaba ikia, egha uari uarir apangkufi? Ezi gumazir manaba puvira migia midoroziba forima da otifi? Ezi gumazir manabar mikarziba duaba puram otiva isi? Ezi gumazir manabar damaziba zuraram men aghefi?

³⁰ Kar gumazir wainin dipar aviriba ko dipar onganir maba saram apiba, kar merara. ³¹ Guizbangira, wain ganganir aghuim gamua, kavin aven angazangarim ikia, nin kuarighmizimin dera. Egh ni wain ateghti a ni gekuan marki. ³² Ni anemegh, gin kamaghin uabi baragham, a mati kuruzim ni givizima an imezim nin mikarzinim aven ghua. ³³ Eghti nin nighnizim ikuvighti, ni suam, ni bizir igharagha garibar gari. Egh ni pura bizir onganir igharazibav kimam. ³⁴ Egh ni dakusi, ni uabi baragh, mati ni kurimin dipenim gisin itima ana ongarimin ghua ni isa vong ko vongin ni akuri. ³⁵ Egh ni kamaghin mikimam, "Me na misozi, ki orazir puvati. Manmagh amizi ki dikavizir puvati? Ki dikavigh ua dipar onganitam ramasa."

24

Akar aghuir namba 19

¹ Ni gumazamizir arazir kurabagh amibar arazibagh ifueghan marki. Egh men poghsi nighnighan marki. ² Guizbangira, me gumazamizibagh asighasighasa nighnigha, zurara osimtizibar amuti da otivamin arazibav gei.

Akar aghuir namba 20

³ Gumazir nighnizir aghuim ko fofozim itim, a dipenir aghuimin ikiti, an amuirogboriba gavgavigh ikiam. ⁴ Kamagh garir gumazim, a bizir aghuir avirir bar pin kozibagh ivezegh uan dipenimin dar arigham.

Akar aghuir namba 21

⁵ Gumazir nighnizir aghuim ko fofozim itim, a gumazir gavgaviba itim. Nighnizir aghuim bar deragha gumazir gavgavimin arazim gafira. ⁶ Guizbangira, atrivim nguubar igharazim ko misoghsi, a faragh

gumazir midorozimin arazibagh fozim da nighnizim inigham. Atrivim, gumazir nighnizir aghuiba a daningamin aviriba ikiti, a midorozim gafiragham.

Akar aghuir namba 22

⁷ Nighnizir aghuim bar pin kogha, gumazir nighnizir aghuiba puvatizimin nighnizim a gafira. Gumazamiziba apiaghav ikia bizir ekiaba bagh akabav sosi, ezi gumazir nighnizir aghuim puvatizim, puram akam dukuagha aperaghav iti.

Akar aghuir namba 23

⁸ Gumazir arazir kuram damuasa nighnizir aviribagh amim, me a dipon suam, osimtizibagh amir gumazim.

⁹ Gumazamizir nighnizir aghuiba puvatiziba, me arazir derazir puvatizibar amuasa nighnisi, ezi arazir kaba bar arazir kuraba. Ezi gumazamiziba, dibovir akabav geir gumazimin gara ghaze, a gumazir kuram, e bar an aghua.

Akar aghuir namba 24

¹⁰ Dughiar kuram ni batoghti, nin agharir suiaba amiraghti, ni guizbangira gavgaviba puvatigham.

Akar aghuir namba 25

¹¹ Kot pazi mikim suam, me gumazim misueghti an aremegham, ni uamategh mangi gumazir kam uam a inigh an akurvagham. ¹² Ni kamaghin mikiman kogh suam, "Ki bizir kam gifozir puvati. Kar nan bizim puvati." Puvatigham. Ikiavira Itir God deraviram nin gara, bar deraviram nin nighniziba tuisisi. Egha a nin akar kamim mingarim gifo. Egh a gumazamiziba amizir araziba bagh vaghvagh me ikarvagh ivezim me daningam.

Akar aghuir namba 26

¹³ Nan borim, ni hanibar ami. A bar nin akamin isingi. ¹⁴ Ezi ni kamaghin foghasa ki ifonge, nighnizir aghuim a uaghan deragha bar isingi. Eghti ni a inigh, gin dughiar aghuim batogh, egh zuamiram aremegan kogham.

Akar aghuir namba 27

¹⁵ Ni gumazir kuramin min modogh, gumazir aghuimin dipenimin ganiva, an dipenim akarigh an biziba okiman marki.

¹⁶ Guizbangira, gumazir aghuim dughiar aviribar daighiri, egha zurara ua dikafi. Eghti dughiar kuram gumazir arazir kurabagh amiba batoghti, me bar ikuvigham.

Akar aghuir namba 28

¹⁷ Ni uan apanimin ganti, dughiar kuram a batoghti, ni bar akueghan marki. A uan dagarim bizitam gasegh irisi damuti,

ni an ingarvakan marki. ¹⁸ Ni kamaghin damuti, Ikiavira Itir God nin gantima ni bar akueghti, a navir kuram nin ikiva egh nin apanir kamin ataran kogham.

Akar aghuir namba 29

¹⁹ Ni mighigh gumazir arazir kurabagh amibar arazibagh nighnighan marki. Egh uaghan men arazibagh ifueghan marki. ²⁰ Guizbangira, gumazir kaba me dughiar aghuim bativan kogham. Me lamın avim mungezi moghin, arighiregham.

Akar aghuir namba 30

²¹ Nan borim, ni Ikiavira Itir Godin apengan ikiva atrivimin apengan iki. Egh ni gumazamizir Ikiavira Itir God ko atrivim, aningin akaba batoziba, men saghon iki. ²² Guizbangira, gumazamizir kamagh gariba, me zuamira ikuvigham. Ezi e fozir puvati, Ikiavira Itir God ko atrivim, osimtizir manam me danigham.

Akar aghuir igharazir maba

²³ Gumazir nighnizir aghuiba itiba, akar kamin gun mikeme. Gumaziba kotin izima, kotiaba tuisizir gumazim akurvazim marazi daning egh marazi dikabinam, arazir kam bar ikufi. ²⁴ Ezi gumazir arazir kuram gamizim, me a kot datighi, jas aneteghti a pura mangiti, kantrin gumazamiziba bar jasin kam gifueghan koghiva, akar kurabar a mikimam. ²⁵ Eghti jas gumazir arazir kuram gamizim ivezir kuram a danigham, jas deraghvira iki bizir avirir aghuiba iniam.

²⁶ Gumazitam, guizbangin akam ni ikara, a guizbangira nin namakan.

²⁷ Ni faragh uan azenibar ingarigh dagheba oparigh, egh gin dipenimin ingar.

²⁸ Ni kotin guizbangira mikim, egh gumazir arazir kuram gamizir puvatizim gifaragh puram a mikimiva a dikabinan marki. ²⁹ Egh ni kamaghin mikiman marki, "Ki datirighin arazir kuramin a ikaragham. Egh a na gamizir arazir kamra ki a damuam."

³⁰ Dughiar mam, ki arua ghua gumazir mamın dagher azenim ko wainin azenimin gari. Gumazir kam a nighnizir aghuiba puvati, egħa gumazir amirazim. ³¹ Ezi ogher kuram ko dikonir beniba dagher azenir kamin ave. Ezi dagiar divazir azenir kam avinizim, a dipiriaghirigha iri. ³² Ezi ki dagher azenir kamin ganigha, nighnizir aviribagh amua, fofozir aghuim ini. ³³ Guizbangira, gumazamizir amiraziba ghaze, "A dera, ki tong dakuigham. Ki dughiar ovezimın tong avughsegh iki mangi egh gin ua dikavigham." ³⁴ Ni kamaghin damuti, nin biziba ko dagheba zuamira

givaghti, ni gumazir onganarazibagh aminin min otogham. Mati okimakiar gumazim nin biziba bar da okeme.

Solomonin aghuzir akar oteviba

25

(Sapta 25–29)

¹ Kar Solomonin aghuzir akar otevir maba, a uabi dar gun migei. Ezi Hesekia, Judan atrivim, an osizirir gumaziba, me akar kaba osiri.

² God bizir aviriba uan nighnizimin ada monge. Kamaghin amizi e ziar ekiam a ganidi. Atrivim bizir avirir en mongezibar mingariba buriaivira iti. Kamaghin amizi, e ziar ekiam a ganidi.

³ Bizir overiamin itiba, da bar pin iti, ezi bizir ongarimin itiba, da bar vin iti, eghti e dagh foghfoghsi iburagham. Kamaghira, atrivimin nighniziba bar, gumazir kinitam deragh dagh foghan kogham.

⁴ Me silva isi avimin a tuaghti an poghezir dagiar minezir kuraba asighireghti, silvara otogham. Eghti gumazim an itarir aghuimin ingarigham. ⁵ Ezi kamaghira, me gumazir arazir kurabagh amiba batueghti, me ua atrivim ko ikian kogham, eghti atrivim bar arazir aghuim damuti, nguibam gavgavigh ikiam.

⁶ Ni atrivim ko ikiva, kamaghin nighnighan marki, ni gumazir ekiam, ni gumazir aruabar danganin inian marki.

⁷ Kamaghin, ni gumazir aruar tamin danganim inighti, atrivim gin otoghti me ni batuegham. Arazir kam dera, ni pura gumazir kiniba ko ikiti, me gin ni mikemeghti ni mangi gumazir aruaba ko iki. Egh ni gumazitamın gantima an arazitam damighti, ⁸ ni suam, an arazir kuram gami, egh zuamira mangiva akam a gasiva a kotiam datigham. Arazir kam ikufi. Gumazir igharazim bizir kam guizbangin a gifogh, a gin nin akaba dikabiraghti, ni aghumsigham.

⁹ Ni bizitam bagha migirigiatam uan tavin iti, ni mangi gumazir kam ko akam akirigh. Egh ni bizir kamin mogomer akatam baraki, ni akar kamin gun a mikiman marki. ¹⁰ Ni kamaghin damuti, gumaziba gin oregh suam, ni akar modim aghuri, egh me aghumsizim ni danigham. Egh me nighnizir kurabar ni damuvira ikiam.

¹¹ Gumazim akar mam bar deraghavira a migei, an akam mati nedazir aghuim me golin an ingarigha silvan anesingi.

¹² Gumazir nighnizir aghuim itim, uan anav akiri, ezi gumazir kam oregha ghaze, akar kam bar guizbangira. Egħa ghaze, nan

namakar kamin akam mati golin kurukazir bar aghuim.

¹³ Gumazir akam inigha izim, iza deraghvira gumazir aruar anemadazibar akamin gun migei, a me gamima me bar akonge, mati gumaziba me azenibar ingarigha dagheba isa, dipar orangtiziba apa bar akonge.

¹⁴ Gumamaziziba bizir aghuim aningasa akam akirigha eghe aneningizir puvati, me mati aminim ko ghuariam izi, ezi amoziba puvati.

¹⁵ Ni nimira migiava zuamiram atarir puvati, ni gumazir nin akam baraghan aghuazibar amuti, me navibagh iragham. Egh ni uaghan gumazir dapanibar nighnizibagh iragham.

¹⁶ Ni hanin garima a tememin iti, ni damisi puningra dami. Ni aviribar amegh, nin navim bar izivaghti ni migham. ¹⁷ Egh ni zurara uan anavin dipenimin mangan marki. A nin aghuagh ua ni gifueghan kogham.

¹⁸ Gumazim akar ifavarim kotin uan anav gasara, a mati midorozir sabam, o afuzim, o temer otevimin a bira.

¹⁹ Ni fo, gumazir mam a gumazir ifarim, ezi ni ghaze, a dughiar kuramin nin akuragham, ni mati atarir kuraba ikia damasa, o mati suer kuram ikia eghe daruasa.

²⁰ Ni ghua gumazimin garima a bar osemezi, ni agoroger ighiabagh amua, gumazir kamin akurvazir pu. Bar puvati. Ni mati gumazim aminir orangtizimin dughiamin uan korotiam sue, o mati gumazim wainin dipam isa an duam ginge.

²¹ Nin apanim, mitiriam an aghiti, ni daghem a daning. Egh kuarim an pirti, ni dipatam a daning.

²² Nin arazir aghuir kamin a damighti, a uan arazir kuram ginighnigh bar aghumsigham. Eghti Ikiavira Itir God, nin arazir kam bagh bar deraghviram ni damuam.

²³ Girakirangin migeir akaba gumazim gamima an guam misingi, mati aminim amozim inigha izi.

²⁴ Gumazim uan dipenimin siriamin uabira aperaghav iti, a dera. Arazir kam, an amizir atara puv migeim ko dipenimin aven itir arazim, a bar a gafira.

²⁵ Gumazim nguibar saghuiamin izezir akar aghuim baraki, a bar akuegham, mati gumazim kuarim bar an pirizi, a dipar orangtizim api.

²⁶ Gumazir kuram arazir kuram damusi gumazir kuram gekuigham, a mati mozir par aghuim negenem an oto.

²⁷ Ni hanin aviribar aman marki. Egh ni uaghan ziar ekiam uabi daningisi pamtem ingaran marki. Arazir kamning derazir puvati.*

²⁸ Gumazim uan aningagharim tivan iburaghti, gumazir igharaziba a dikabiragham. Kamagh garir gumazim mati nguibar mam divaziba an puvati, eghti apaniba aven mangi a gasighasigham.

26

¹ Gumamaziziba ziar ekiam isi gumazir nighnizir aghuiba puvatizim daningasa, ezi arazir kam derazir puvati. A mati, aisin amozim aruem garir dughiamin izi, o mati amozim daghebagh izi dughiamin izi.

² Gumazim arazir kuram damighan koghtima, gumamaziziba paziva a damusi God mikimti akar kam a guizin otoghan kogham. Men akaba mati kuaraziba zurara nighagha arua, danganitam gaperazir puvati.

³ Gumaziba hoziaba aghoribar dav sogham. Egh ainin donkibar akabar aghu, me damuti da men ifongiabar gin mangan. Egh gumazir arazir onganibagh amiba, fidizibar men akiragharibav suegham.

⁴ Gumazir nighnizir aghuiba puvatizim, an akar onganimin ni mikimti, ni an akam ikaragham marki. Ni a ikaragh, an min otogham.

⁵ Gumazim nighnizir aghuim puvatigha akar onganim ni mikimti, ni an akam ikaragh. Kamaghin a fogh suam, an fofozim ekevezir puvati.

⁶ Ni gumazir nighnizir aghuiba puvatizim amadaghti, a gumazir igharazim bagh akam inigh mangigham, kamaghin arazir kamin ni uabira uabi gasighasisi, mati ni uabi uan suem atugha a makunigha mizazir ekiam isi.

⁷ Gumazir nighnizir aghuim puvatizim, a pura aghuzir akar otevir aghuitam mikimsi iburagham, mati gumazim suer kuram ikia daruan ibura.

⁸ Gumazim ziar ekiam isa gumazir nighnizir aghuiba puvatizim ganidi, arazir kam mati a katapelin asasa, dagiam isa katapel garugha pamtemin a ikezi dagiam zuir puvati.

⁹ Gumazir nighnizir aghuim puvatizim, an aghuzir akar otevir aghuitam mikimasa, a mati, gumazim dipar onganim amegha onganigha benir dikoniba itimin suirazi, dikoniba an dafarim mitifi.

¹⁰ Gumazir ekiam ingangarim isa gumazir nighnizir aghuim puvatizim ganigha, uaghan gumazir pura tintinibar aruibagh

aningi, a mati gumazim pim dafagha pura tintinibar asavamaga, egha gumazir avirim gasighasisi.*

¹¹ Gumazir nighnizir aghuim puvatizim, arazir onganir a fomiram amizim a uam a gamuavira iti, a mati afiam migha egha ghua ua uan mimiziba api.

¹² Gumazir nighnizir aghuim puvatizim, e fofozir aghuimin an akuraghan kogham. Gumazim ghaze, a bar bizibagh fo, eghti e guizbangira bar an akuraghan iburagham.

¹³ Gumazir amirazim pura dipenimin apiav ikia kamaghin migei, "Laionin tam ti tuavimin ikiama. Kamaghin amizi, ki azenan mangan kogham."

¹⁴ Gumazir amirazim uan dakozim girighav ikia zurara uabi gighavkiravira iti. A mati tiar akamin itir ainsisin min mangi izegh gami.

¹⁵ Gumazir amirazim daghebar amasa uan dafarim isa itarim gatigha ikia, uan agharim fegh daghetamin suiragh uan akam darighan aghua.

¹⁶ Gumazir amirazim ghaze, "Nan fofozim, 7plan gumazir deraghavira nighnizir aghuimin gun migeibar fofozim gafira."

¹⁷ Gumazir pumuning uaningin atari, gumazir mam ghua aningnin mavin akuraghasa migei, gumazir kam mati gumazim afiar atiamin garima an arua zuima, a ghua an kuarimningin suira.

¹⁸⁻¹⁹ Gumazim uan namakam gifaragha, gin kamaghin migei, "Ki pura dibovibav gei," a mati gumazir onganim, an afuziba isa tintinibar iniva, aviba itir aghoriba pura tintinibar da makuri.

²⁰ Me dazibar avim atighan koghti, avim mungegham. Eghti gumazamiziba girakirangin mikiman koghti, akam adariba bar givagham.

²¹ Daziba avibagh amima avim deravira isi. Ezi adaribagh amir gumazim, gumazibagh amima me uariv tongin akabar uarira uariv sosi.

²² Gumazamizir maba zurara, gumazir igharaziba girakirangin me migeir akaba, baraghasa bar ifonge. Ezi akar kamagh gariba mati dagher isingtiziba me zuamira da api.

²³ Gumazim arazir aghuim damuasa mighhavira migia, an nighnizimin, ana arazir kuram damuasa, a mati nguazir minem, me silvan a nomkezima, an ganganin bar dera.

²⁴ Gumazir igharazibar aghuazir gumazim, a pura me apezepera me migeima,

me ghaze, a me gifonge. Ezi an nighnizimin aven a pura me gifari.

²⁵ Gumazir kamaghin amimin akaba nin kuarimningin isingigham. Eghti ni an akabar nighnizir gavgavim dar ikian marki. Bar guizbangira, nighnizir kuraba an navim gizifa.

²⁶ A uan nighnizir kam modogham, eghti gumazamiziba an arazir kuram gifogham.

²⁷ Gumazim igharazitav magirasa a bagha mozim gikuigha, a uabi mozir kam giraghu. Egha mati gumazim dagiam popoegha mighsiamin ghuvanadi, dagiam ua puegha izaghira a gisin ghu.

²⁸ Gumazim akar ifavaribar gumazir igharazibav geim, bizir kam kamaghin en aka, a me gifongezir puvatigha me gasighasighasa. Ezi gumazim zurara apezeperir migirigabagh ami, bizir kam gumazamizibagh amima me derazir puvati.

27

¹ Ni gurumin bizitam damusi ifaghati pura mikiman marki. Ni guizbangira fozir puvati bizir manam gurumzaragham otivam.

² Gumazir igharaziba nin ziam feir arazim, a dera. Eghti ni uabi arazir kam damuan marki.

³ Gumazir nighnizir aghuiba puvatizimin arazir onganiba, da osimtizir ekiaba e ganidi. Osimtizir kaba da gigimin osimtizim ko daghar ekiamin osimtizim gafira.

⁴ Gumazir atarim ko aningazim, mizazim isa gumazir igharazibagh aniga, bar paza me gami. Navimin aven atara navim ikuvizir arazim, a bar ikuvigha, adarir arazim ko aningazir arazim gafira.

⁵ Ni azenara gumazimin arazir kuram bagh a migei, a dera. Arazir kam a ni modogha gumazim gifongezim arazim gafira.

⁶ Guizin roroaba nin akurvaghasa mizaziba ni ganidi. Ezi apaniba pura ni gifara, arazir aghuir avirim ni gami.

⁷ Gumazim amezima an navim bar izivazi, a ghaze, hanin isingizim ko dagheba bar, da derazir puvati, Ezi mitiriam gumazimin aghezi a ghaze, dagheba bar moghira dera. Dagher misoziba, da uaghan an akamin isingi.

⁸ Gumazim uan nguibam ategha tintinibar arui, a mati kuarazir mam uan mikonim ategha egha pura tintinibar mighagha arui.

* **26:10:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati. **26:11:** 2 Pita 2:22 **26:12:** Aghuzir Akaba 29:20; Luk 18:11; Rom 12:16 **26:21:** Aghuzir Akaba 15:18; 29:22 **26:22:** Aghuzir Akaba 18:8 **26:28:** Onger Akaba 12:3; Aghuzir Akaba 29:5 **27:1:** Luk 12:19-20; Jems 4:13-16 **27:2:** Aghuzir Akaba 25:27 **27:6:** Onger Akaba 141:5

⁹ Sanda ko borer mughuriar aghuim zuiba, da e gamima e bar akonge. Ezi namakaba en akurvaghasa nighnigha, nigirigiar aghuiba e ganidi. Me kamaghin e gamima, e guizbangira bar akonge.

¹⁰ Ni akirim ragh uan namakaba ko nin afeziamin namakabagh asan marki. Eghti dughiar kuram ni batoghti, ni mangi uan aveghbuam batogh, egh uabin akurvaghsi an azangan marki. Guizbangira, gumazir nin boroghira itim, a nin aveghbuar saghuiamin itim gafira.

¹¹ Nan borim, ni nighnizir aghuim ko fozim inighti, nan navim deragham. Eghti gumazitam akatam na gasiti, ki an akam ikaragham.

¹² Gumazir nighnizir aghuim itim, a kamaghin fogh, osimtizim a bativam, eghti a uabi modogh a gitagham. Ezi gumazir nighnizir aghuim puvatizim, an osimtizimin garima an an tuavimin iti, ezi a ghuava a batogha aneteri.

¹³ Gumazitam, gumazir igharazim pura inizir bizibagh ivesi akam akirigh, dagh ivezeghan kogham, gumazir kam arazir kuram gami. Eghti gumazitam nin bizitam puram a inisi ni ko akam akirti, ni bizir kamin ikarvazim bagh faragh an bizitam puram a inigh.

¹⁴ Ni bar mizarazimra tiarim akarigh dughiam isi uan namakam danigham, a mati ni akar kuram isa a ganidi.

¹⁵ Gumazitam in amuim, zurara atarava nigirigiar aviribagh amuavira iti, a mati amozim dipenir inogorimin torim izaghira, zurara nimira nimira iravira iti. ¹⁶ Ezi an pam a damuti an arazir kam ateghan kogham, mati gumazir mam aminimin tivaghasava ami, o a borem uan dafarimin an suigha amuava avenge.

¹⁷ Ni sabamning inigh uaningra uaning avisti, aning bar ghumigham. Kamaghira, gumazir pumuning nighniziba uaningra uaning ganiga, aning in nighniziba ghuvanabogha bar ghumi.

¹⁸ Gumazim uan tememin ovizim amisi, a deraghvira temer kamin gan. Eghti gumazim uan gumazir dapanim deraghaviram a geghuvti a deraghvira ikiti, gumazir an garim an ziam fam.

¹⁹ Gumazim dipamin aven gari, a uabi uan guamin gari. Ezi gumazim deravira uan nighniziba ko arazibagh nighnisi, a fo, a manmaghin garir gumazim.

²⁰ Gumazamizir bar aviriba ovegha gifa. Ezi Oveaghuezibar Nguibam, gumazamiziba a gizivaghan kogham. Gumazamiziba

ovengivira ikiam. Kamaghira, gumazamiziba bizibagh ifueghamin arazim izivaghan kogh, kamaghira ikivira ikiam.

²¹ Me avimin gol ko silva tuaghiva aning in gifofoghasa, ka guizbangan bizim, ti puvati. Kamaghira, gumazamiziba, gumazimin ziam fa, an gara anesavsuigha fo, a gumazir aghuim, ti gumazir kuram.

²² Ni gumazir nighnizir aghuiba puvatizim puv a misogh, a dikabiraghti ana aremeghsi damu, egh a uan arazir onganim ateghan kogham.

²³⁻²⁴ Nin dagiaba zurara ikivira ikian kogham. Eghti atrivim kantri gativir dughiam, a uaghan zurara ikivira ikian kogham. Kamaghin, ni uan sipsipba ko memeba deraghvira dar gan. ²⁵⁻²⁶ Ni dadabar ganti da nin nguazim otiv ruarti, ni uan asiziba bagh da aghoriva da akuvaghti me dar amam. Eghti dadar igiaba uam otivam. Eghti ni gin memeba amangiva, dagiaba inigh nguazim givesegh. Egh ni sipsipin ariziba iniva, ua bagh korotiaba isamam. ²⁷ Egh ni uan memebar oter eboriba ua bagh da inigh, uan amuiroghboriba ko ia dar ami. Egh ingangarir amiziba uaghan me daning.

28

¹ Gumazir arazir kurabagh amiba puram atiatia aragharui. Ezi gumazir aghuiba laionbar min tuiva gavgavigha atiatir puvati.

² Kantrin gumazamiziba gavman akirasa uarira uariv sozima, gumazir dapanir igiar aviriba zuraram otivasava ami. Eghti gumazir dapanir nighnizir aghuim itim, a kantri damuti a gavgavigh deraghvira ikiam.

³ Gumazir biziba puvatizim, dikavigh onganarazibagh amir gumazamiziba dikabiragh, a mati amozir ekiam azenibar daghebagh asighasisi.

⁴ Gumazamiziba akirim ragha Godin Akar Gavgavibagh asara, me gumazir arazir kurabagh amibar ziaba fe. Ezi gumazamizir Godin Akar Gavgavibar gin zuiba, me gumazir kuraba pamten me dikabiri.

⁵ Gumazamizir arazir kurabagh amiba, me arazir aghuiba deragha da tuisigha fozir puvati. Ezi gumazamizir Ikiavira Itir Godin gin mangasa ifongeziba, me arazir aghuim tuisigha bar a gifo.

⁶ Gumazir biziba puvatigha arazir aghuimin gin zuim, a deragha, dagiaba izivagha arazir kurabagh amir gumazim, bar a gafira.

⁷ Gumazir igiam Godin Akar Gavgavibar gintisi, a nighnizir aghuim iti. Egh a gumazir arazir kurabagh amiba ko porogh, uan afeziam damuti a bar aghumsigham.

⁸ Gumazitam gumazamiziba ateghti me a da pura biziba inigh tighar a ikaragham, a me da uan dagiabagh isin ua dagiataba iniva, dagiar kabar suiraghan kogham. Puvati. Dagiar kaba, gumazamizir onganarazibagh amibar apangkuvigh men akurvaghamin gumazimin dafarimin mangam.

⁹ Gumazim Godin akamin araziba akirim ragha dagh asaragh, God ko mikimti God a bareghan kogham. Ezi a God ko migeir arazir kam, God an gara bar an aghua.

¹⁰ Gumazim gumazir aghuibagh ifaraghti, me arazir kuram damighi, an arazir kurar kamra a gasighasigham. Ezi gumazir bizir kuratam gamizir puvatizim, Godin dafarimin bizir aghuiba iniam.

¹¹ Dagiar aviriba izivazir gumazamiziba ghaze, me fozozir aviriba iti. Ezi onganarazibagh amir gumaziba nighnizir aghuiba ikiam, me men araziba bar dagh fo.

¹² Gumazir aghuiba, me kantri gativagha an garima, gumazamizibar naviba derazima me bar akonge. Ezi gumazir kuraba, kantri gativir gumazibar otivizi, gumazamiziba men modi.

¹³ Gumazim uan arazir kuram modogh, an amir ingangaritam deragh otoghan kogham. Ezi gumazim uan arazir kuraba bar da ghurigh, akirim ragh arazir kurar kabagh asaraghti, God an apangkuvigham.

¹⁴ Gumazim zurara Ikiavira Itir Godin atiatia an apengan iti, a bar akuegham. Ezi gumazim Ikiavira Itir Godin akaba batogha navim gavgafi, a dughiar kuram iniam.

¹⁵ Kantrin gumazir dapanim, a gumazir arazir kurabagh amim, egha gumazir onganarazibagh amiba dikabira, laionin min pantemin tiarim akara, asizim bean min amua daghem buriagha arui.

¹⁶ Kantrin gumazir dapanim, nighnizir aghuiba puvatigham, a puv gumazamiziba dikabinam. Ezi gumazir dapanim, gumazamizibar bizibagh etuir arazimin aghua, a dughiar ruarimin deraghvira ikiam.

¹⁷ Gumazim gumazir igharazim misoghezi an areme, a bar paza uabi baragham. Eghti gumazamiziba an akuraghan kogham. Eghti a deravira daperaghan koghiva, mangi an aremeghamin dughiamin otogham.

¹⁸ Gumazim arazir aghuimin gin zui, a deragh ikiam. Ezi gumazir arazir kuram gamim, a zuamira ikuvigham.

¹⁹ Gumazim deraghavira uan azenimin ingarava, a dagher aviriba iti. Ezi gumazim pura ikia uan ifongiabar arua ingangaribagh amir puvati, a bar onganarazibagh amir gumazimin min ikiam.

²⁰ Gumazim arazir aghuimin gin zui, God bar deraghviram a damuam. Ezi gumazir zuamira dagiar gumazimin otivasa bar puvira ingarim, God aneteghti a pura mangighan kogham. Puvati. God ivezir kuram a danigham.

²¹ Gumazim pazi gumazitamın kotin an akuraghiva, igharazitav dikabiragham, arazir kam derazir puvati. Ezi gumazir arazir kurabar amuasava amiba iti, gumazitam me apezeperegh dagiar muziarir taba me daningti, me kotiam gasighasigham.

²² Gumazir uan bizibar anogorozim, a zuamira dagiar gumazimin min otivasa puvira ingari. Egha a kamaghin fozir puvati, an onganarazibagh amir gumazimin otogham.

²³ Ni gumazimin araziba akirti, a gin bar ni gakuegham. Ezi arazir kam, an apezeperir akaba, bar dagh afira.

²⁴ Gumazim uan afeziam ko amebamin biziba okemegha ghaze, "Ki arazir kuram gamizir puvati," a mati gumazir bizibagh asighasizimin miraram ami.

²⁵ Gumazim bizir avirim iniasa puvira nighnisi, an arazim gumazir aviribar amuti me ataram. Ezi gumazir pamten nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin itim, a deraghvira ikiva egh bizir aviriba ikiam.

²⁶ Gumazim ghaze, an fozozimra an akuraghti a biziba bar dar amuam, kamaghin a nighnizir aghuiba puvati. Ezi gumazim nighnizir aghuimin arazimin gintisi, a deraghvira ikiam.

²⁷ Gumazir, onganarazibagh amir gumazamiziba biziba me ganidim, a bizitamın oteveghan kogham. Ezi gumazim onganarazibagh amir gumazibar gara men akurvaghava ifongezir puvati, gumazamiziba akar kurabar a mikimam.

²⁸ Gumazir kuraba kantrin gumazir dapanibar itima, gumazamiziba men modi. Egh me arighireghti gumazir aghuibar adarazi gumazir dapanibar iki deravira ikiam.

29

¹ Me dughiar aviribar gumazir mam akirti, an akaba batoghvira ikiam, kamaghin a zuamira ikuvigham. Eghti an akurvaghamin tuaviba ua puvatigham.

² Gumazir aghuiba kantri gativagha an gari, gumamaziziba bar akonge. Ezi gumazir arazir kurabagh amim kantri gativagha an garima, gumamaziziba bar oseme-gha ararer kuram gami.

³ Gumazir nighnizir aghuim iniasa bar ifongezim, a uan afezim gamima a bar akonge. Ezi gumazim, tuavimin amizibar gintisi, a bar uan dagiaba ko biziba makuri.

⁴ Atrivim arazir aghuimin kantri gativagha an ganti, kantri iki gavgavigham. Ezi atrivim gumamazizibar dagiaba iniasa pura nighnisi, a uan kantri bar a dikabiragh a gasighasigham.

⁵ Gumazim uan namakabagh ifariva me apezeperam, a mati namakamin suighasa ivem agura.

⁶ Gumazim arazir kuram damigham, a mati uabira uabin suighasa ivem agura. Ezi gumazir arazir aghuibagh amiba, me bar akueggha ighiabagh ami.

⁷ Gumamazizir aghuiba me onganarazibagh amir gumamazizibar osimtiziba bagha nighnigha, men akurvagha osimtizir kaba kiri. Ezi gumamazizir arazir kurabagh amiba, arazir kamin mingarim gifozir puvati.

⁸ Gumamazizir dibovir akabav geiba nguibamin itir gumamazizibagh amima men naviba isia aningagha, adarir kurabar uarira uari ganidi. Ezi gumamazizir nighnizir aghuiba itiba, me gumamaziziba aminivima, me ua navir amirizim isi.

⁹ Gumazir nighnizir aghuim itim, a gumazir nighnizir aghuiba puvatizir mam kot gati, ezi gumazir nighnizir aghuiba puvatizir kam, akar dikabiriba ko dibovir akabav giavira ikia akam ara, nimira itir puvati.

¹⁰ Gumazir igharaz daraziv sozi me ariaghirim, a gumazir aghuibagh ifongezir puvati. Ezi gumazir aghuim, gumazir igharaziba deraghavira ikiasa a ifonge.*

¹¹ Gumazir nighnizir aghuiba puvatizim a uan aningagharim azenim gati. Ezi gumazir nighnizir aghuim itim a uan aningagharim dikabiragha an suirazi a iti.

¹² Kantrin gumazir dapaniba, akar ifavariba baraghti, gumazir arazir kurabagh amiba, merara an gumazir dapanibar ikiam.

¹³ Ikiavira Itir God bar gumamazizibar damazibar ingarizi, me bizibar gari. A uaghan onganarazibagh amir gumamaziziba ko, me dikabirir gumamaziziba uaghara men damazibar ingari.

¹⁴ Atrivim deragh gumazir onganarazibagh amibar kotiam tuisighti, gin izamin

dughiaba an adarazir atrivimin ikivira ikiam.

¹⁵ Ni uan borim akirsi a misoghti, a nighnizir aghuim iniam. Eghti borim zurara uan ifongiamin gin mangiva, uan amebam damuti an aghumsigham.

¹⁶ Gumazir arazir kurabagh amiba, kantri gativaghti, arazir kuram mangivira ikiam. Guizbangira gumazir kaba dughiar ruarimin ikeghan kogham. Eghti gumazir aghuiba men ganti, me irigh ikuvigham.

¹⁷ Ni uan borim akirighiti, an arazir aghuim damuti, ni navir amirizim iki bar akuegham.

¹⁸ Ikiavira Itir God, akam gumamazizibagh aningizir puvatizi, me tintinibar arazir igharazir avirim gamighai. Ezi gumazir Godin Akar Gavgavibar gin zuim, a bar akongegham.

¹⁹ Ni pura uan ingangarir gumazim akabaram a mikim, an araziba akirighan kogham. A nin akar kam bareghiva, an gin mangan kogham.

²⁰ Gumazir nighnizir aghuim puvatizim, e an akuraghti a fofozim iniam. Ezi gumazir faraghavira nighnizir puvatigha bizibav geim, e an akurvaghan iburagham.

²¹ Nin ingangarir gumazim suvighavira itir dughiam, ni dughiabar biziba isa a ganidi, a gin bar nin otarimin mirara ikiam.†

²² Gumazir zuamiram aningazim, gumazir igharazibagh amima me atari, a uabi arazir kurar aviribagh ami.

²³ Gumazim ifaghata uabira uan ziam fe, me an ziam dikabiragham. Eghti gumazim uabi uan ziam dikabiraghti, me an ziam fam.

²⁴ Gumazim okimakiar gumazimin akuragha, a uabi uabin apanim gami. Egh aning amizir arazir kam aghurighirighiti, me a isi kotiam datigham. A kotin aven akam modoghti, God a gasighasigham.

²⁵ Gumazitam gumazir igharazibar atiatingti, an atiatim, mati a ivem agurazi, ivem an suira. Ezi gumazir nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin itim, a deraghvira ikiam.

²⁶ Gumazir avirim, kantrin gumazir dapanim me gifueghasa me akabar anepezeperi. Ezi Ikiavira Itir God uabira en akaba deravira da tuisigha en akurvasi.

²⁷ Gumamazizir aghuiba, gumamazizir arazir kurabagh amiba bar dar aghua. Ezi gumamazizir kuraba, gumamazizir arazir aghuibar gin zuiba bar dar aghua.

Akar aghuir igharaziba

30

(Sapta 30--31)

29:2: Esta 8:15; Aghuzir Akaba 11:10; 28:12; 28:18 * 29:10: Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati. 29:17: Aghuzir Akaba 13:24; 22:15; 23:13-14 akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati.

29:18: 1 Samuel 3:1; Amos 8:11-12 † 29:21: Hibrun

Agur mikemezir akar maba

¹ Kar Agurin akaba, a Jaken otarim, an akar kaba dar gun Itiel ko Ukal aning migei.*

² Agur kamaghin mikeme: Ki gumazimin min itir puvati. Guizbangira, ki gumazimin min nighnizir puvati. Nan nighnizim bar ikufi. ³ Ki nighnizir aghuim ko fozozim in-izir puvati. God a bar derazi, ki a gifozir puvati. ⁴ Tinaru Godin Nguibamin ghua-vanabogha an ganigha ua izaghira bizir a ganizibar gun migei? Ezi tinara uan da-farimningin aminimin suira? Ezi tinara dipam isa overiamin itir ghuariabar aneti, mati gumazim bizim inigha inim gatigha, a nomke? Ezi tinara nguazibar mitaghniaba akira da arighizi da iti? Gumazir kamin ziam tina? Ezi an otarimin ziam tina? Ni na mikim! Ni ti foz, o? Puvati.

⁵ Godin akam, a bar guizbangira. Ezi bizir a damuasa migeiba, da bar guizin otifi. Egha a bar deraghavira gumazamizir a bagha zuiba, divazimin min me avinigha men gari, mati oram, midorozir gumaziba modorozimin ghua an suigha uarir pisi. ⁶ Eghti ni Godin akam gisin, uabi uan akam isafuragh an gun mikimam, egh suam, kar Godin akamra. Ni kamaghin damuti, a nin atar ni akirighiti, gin gumazamiziba fogh suam, ni gumazir ifarim.

⁷ O God, ki bizir pumuning bagha nin azangasa, eghti ni na daningasa ki ifonge. Ki nguazimin ikiamin dughiamin, ⁸ ni nan akuraghti, ki akirim ragh ifavarir arazibagh asaragham. Eghti ni na ateghti, ki dagiaba izivazir gumazimin min otivan kogh, egh uaghan onganarazibagh amir gumazimin min otivan kogham. Ni dughiar vamiran vaghvagh daghebara na daning. ⁹ Guizbangira, ki dagher aviriba ikiva, akirim ragh ni gasaragh egh mikim suam, "Ikiavira Itir God, a tinara?" Egh ki onganarazibagh amir gumazimin min otoghiva, ti okimiva uan Godin ziam dikabiragham.

¹⁰ Ni gumazir dapanim bagh mangi girakirangin an ingangarir gumazitam mikiman marki. Ni kamaghin damuti, ingangarir gumazim God ko mikimti, a pazi ni damighiti, ni osimtizim inigham.

¹¹ Gumazamizir maba ghaze, "God pazivira men amebaba ko afeziabar amuam." ¹² Ezi gumazamizir maba ghaze, "Me arazir kuratam gamizir puvati." Ezi puvati, men arazir kuramin osimtizim ikiavira iti, ezi me Godin damazimin bar mize. ¹³ Ezi gumazamizir maba uan ziaba fa ghaze, e bar derazi, gumazir igharaziba

me pura biziba. ¹⁴ Ezi gumazamizir maba bar pazavira onganarazibagh amir gumazamizibagh ami. Men atariba mati sababa ko afuaba men akabagh izivazima, me onganarazibagh amir gumazamizibagh amua bar me agivasa.

¹⁵ Ghuziba apir mikinbam a guivir pumuning iti, ezi aning kamaghin arai, "Na Daning, na Daning."

Guizbangira, 4plan bizir kaba men ifongiaba givaghan kogham:

¹⁶ Kar, Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibam,
ko amizir furabar itim,
ko nguazim dipam isa, egh tighar izivam,
ko avim isia mamaghira iti.

¹⁷ Gumazitam uan amebam ko afeziamin akam batuegh, dibovir akabar aning mikim, egh aremeghamin dughiamin, me an kuam afaghan kogham. Eghti kuarazir kotkotba an damazimning asighti, kuarazir isaba an mikarzim amegham.

¹⁸ Kar, 4plan bizir bar igharagha gariba, ki adagh fozir puvati:

¹⁹ Kar, kuarazir isam pin mighagha aruir arazim,
ko kuruzim dagiam gisin rozir arazim,
ko kurim ongarim gisin aruir arazim,
ko gumazim amizir igiam gifongezir arazim.

²⁰ Pamin itir amizim, gumazir igharaziba koma akua, egha kamaghin ami: a dagheba amegha akam rueggha ghaze, "Ki arazir kuratam gamizir puvati."

²¹ Arazir 4pla da nguazimin otifi. Kar arazir bar kuraba, nguazim uabi arazir kabar aghuagha, bar puvira ivavvasi. ²² Arazir kaba kamakin:

Ingangarir gumazir kinim atrivimin otogha amir arazim,
ko gumazir nighnizir aghuiba puvatizim puvira apir arazim,
²³ ko amizir fomira gumaziba a gifongezir puvatizim, a datirighin pamin iti, an arazim,
ko ingangarir amizim uan amizir dapanimin danganim inizir arazim.

²⁴ Ezi nguazir kamin 4plan asiziba ko apizir muziariba ikia, nighnizir bar aghuiba iti:

* **30:1:** Gumazir maba ghaze, Agur saptan kamin akaba bar a dar gun mikeme. Ezi marazi ghaze, a ti an akar mabara mikeme. E fozir puvati, Agur ko Itiel ko Ukal me bar terara. **30:4:** Jon 3:13 **30:8:** Matyu 6:11; Luk 11:3 **30:8:** Nehemia 9:25-26; Jop 31:24; Hosea 13:6 **30:12:** 1 Jon 1:8

- ²⁵ Sibaba gavgaviba puvatigha, me dagheba otevir dughiam bagha, dagheba akuva ada arisi.
- ²⁶ Ezi iriaba uaghan gavgaviba puvatigha dagiar ekiabar tizibar mikonibar ingari.
- ²⁷ Ezi odeziba atriviba puvatigha me bar uari inigha okoruamin arui.
- ²⁸ Ezi miziviar muziariba, e uan da-farimin dar suigham. Ezi da atrivimin dipenimin iti.
- ²⁹ Ezi 4plan biziba bar ganganir aghuim gamuava arui:
- ³⁰ Laionba bar gavgavigha, bar asizir mabagh afira. Egha da arua bizitamın atiatir puvati.
- ³¹ Ezi tuarir apuriba, uan dapaniba fava arui, ezi memen apuriba arui, ezi atrivim a bar gavgavigha arua fo, apanitam a gafiraghan kogham.

³² Ni arazir onganım gamua ifaghata uabira uan ziam fava, arazir kurabar amuasa nighnisi. Ni uan akam dukuagh, arazir kam atakigh. ³³ Ni fo, ni bulmakaun oter eborim inigh a gighiti, bata otogham. Egh ni gumazir igharazimin atinim misueghti, ghuzim otogham. Kamaghira, ni gumazamizibar amuti me atarti, midorozim otogham.

31

Atrivim Lemuelin akar aghuiba

¹ Kar atrivim Lemuelin akaba. An amebam nighnizir aghuim a daningasa akar kamin a geghani.

² Nan otarim, ki Godin azarazi, a ni isa na ganingi. Ezi ki uabi ni bategha, bar ni gifonge. Kamaghin ni deraghvira nan akam baragh. ³ Ni amiziba ko ikararang me ko daku uan gavgavim me daningan marki. Guizbangira, kamagh garir amiziba atrivibagh amima me ikufi. ⁴ O Lemuel, ni oragh! Ni atriviba, wainin dipabar aman marki, egh dipar onganir igharagha gariba sara damisi navim dikavan marki. ⁵ Me dipar onganibar amiva kantrin araziba gin amadagh, uaghan onganarazibagh amir gumazamiziba pazi me damuam. ⁶ Dipar onganım ko wain, kar gumazamizir ovengasava amiba ko osimtızir ekiaba itir gumazamizibar bizimning. ⁷ Me

ifuegh damiva, uam onganarazibagh amir dabirabiba ko osimtızir bar ekiaba dagh nighnighan kogham.

⁸ Ni, gumazamizir uan osimtızibar gun mikiman koghamibagh nighnigh, kotin aven men akuragh mikim. Egh ni kotin aven mikim gavgavightima, kot arazir aghuibar onganarazibagh amir gumazamiziba me damu. ⁹ Egh ni uabi kotiam baragh, arazir aghuimra damu. Egh onganarazibagh amir gumazamiziba ko biziba puvatizir gumazamizibar akurvagh.

*Amuir aghuimin araziba **

¹⁰ Guizbangira, gumazim ti amizir arazir bar aghuiba itimin ikisi, a bar pamtem da buriam. Kamaghin garir amizim, a bar deragha pin ikia dagiar iveziba bar pin koziba bar dagh afira.

¹¹ Amizir kamagh amim, an pam uan navir averiamın aven nighnizir gavgavim an ikia deraghvira a gifo, a zuraram arazir aghuibar gin zui. Eghti an amuim an akuraghti, a bizir aviriba ikiam.

¹² Amizir kam dughiaaba vaghvagh a arazir aghuibara, uan pam gami.

¹³ Egha a tretin aghuir me sipsipin arizibar ingariziba, ko tretin aghuir igharagha gariba inigha, korotiaba isamasa bar akonge.

¹⁴ Egha a mati kurir ekiaba ami moghin, saghon ghua dagheba isi, kamaghin amizi an adarazi me dagher aviriba iti.

¹⁵ Amizir kamagh amim, aminim tighar bar tiragham, an osegha dikavigha uan pam ko boriba bagha dagheba tue. Egha uan ingangarir amiziba bagha ingangariba abigha me ganidi.

¹⁶ Amizir kamagh amim, a faragha nguazir mamın ganigha deravira nighnigha, a givese. Egha gin a uan dagiar a faragha iniziba inigha, wainin ikizimin ovizibagh ivezegha, da opari.

¹⁷ Amizir kam, dughiatamin amirazir puvati. An amizir gavgavir bar puvira ingarim.

¹⁸ Egha an lam munger puvatigha isiavira itima, a ingara ghua dimagarir arizimin tu. Egha uan bizibagh amaga dagh ivezir ingangarimin garima, a deraghvira zui.

¹⁹ Kamagh amir amizim, uabi ua bagh tretbagh irigha, inibar ingari.

²⁰ Egha a gumazamizibar gari, me biziba otevegha onganarazibagh amima, a biziba isa me ganidi.

* **31:9:** Israelian akaba osirir arazim, a mong igharagha ghu. Hibrun akamin aven, me 22plan letaba ikia uan akaba osiri. Dughiar maba, me akaba osirasa, 22plan vezba o danganibar me akar kaba vaghvagh dar faragh ikiasa letaba arisi. Gumaziba Hibrun akam gigha akar igharaziba osirir dughiaabar, me zurara Israelian arazir kamin gin ghua da osirir puvati. Hibrun akamin aven, Aghuzir Akabar 31:10-31 arazir kamin gin zui. Hibrun akamin arazir kam, danganir vamiran itir puvati, me danganir igharazir kabar arazir kamin gin zui: Azirakam 1-4 ko Onger Akaba 9-10 ko 25 ko 34 ko 37 ko 111 ko 119 ko 145. **31:10:** Aghuzir Akaba 12:4; 18:22; 19:14

²¹ Egha a uan pam ko boriba bagha korotiar bar aghuiba isamigha givazi da bar deragha iti. Eghti amozir orangtizir dughiam iziti, a ua korotiaba me bagh dagh nighnighan kogham.

²² Egha a uabi uan dipenimin itir dakoziba aver inibar ingari. Egha a inir ghurghurir aghuiba ko inir pighaghevir aghuiba inigha ua bagha korotiaba isai.

²³ Ezi nguibamin gumazir dapaniba ziar ekiam an pam ganidi. Ezi an pam men tongin uaghan men gumazir dapanir mam.

²⁴ Ezi dughiar aviribar amizir kam korotiar aghuiba isava, letiabar ingarima, biziba amadir gumazamiziba izava dagh ivesi.

²⁵ Amizir kam, ziar ekiam ko gavgavim itima, aning mati korotiamin min anevara. Egha a bizir gin otivambar atiatir puvati.

²⁶ A gumazamizibagh ifuegha men sure gamua, deragha bighavira me migei. Egha an migirigiaba, da nighnizir aghuiba ko fofozir aghuim iti. ²⁷ Egha a uan dipenimin biziba deravira dar gara dagh iporporir puvati. A puvira ingara ingangarir aghuim gami.

²⁸ Ezi an boriba dikavigha uan amebamin ziam fava a dibora ghaze, "Kar en amebar bar aghuimra." Ezi an pam uaghan an ziam favira ikia ghaze,

²⁹ "En nguibamin aven amizir aviriba arazir bar aghuibagh ami, ezi ni bar deragha, bar me gafira."

³⁰ Amizitam akar isingtiziba e daningti, e foghan kogham, a guizbangira migei o, a ti ifari. Ezi e fo, amizir ganganir aghuim gamim, a kamaghira ikivira ikian kogham. Ezi amizir Ikiavira Itir Godin apengan ikia an atiatim, e amizir kamın ziam fam.

³¹ Bar guizbangira, e amizir kamın arazim ko ingangarir aghuir an amizim ginighnighiva, ziar ekiam a daningam. Eghti gumazamiziba bar an ziam fam.

Fofozir Gumazim Ikirimirimin Mingarim

Buri O

Eklisiastis Akar faragha zuim

Akinafarir kamin, fofozir gumazir mam uan nighnizimim gun migei. Fofozir gumazir kam a bizir aviribagh nighnisi. A deraghavira gumazamizibar gara me asavsuisi. Egha a bizir bar aviribar garima, da osimtizim an navim ganidi. Egha a gumazamizibar ikirimiribar gari, da bar oteveggha derazir puvati. Bizir bar avirir gumazamiziba amiba, dar dagher aghuitam otivir puvati. Kamaghin fofozir gumazir kam kamaghin migia ghaze, ikirimirir gumazamiziba itir kam, an mingariba puvati.

Godra, a ikirimirir kamin Afeziam. Ezi e gumazamiziba, e deragh Godin Arazibagh foghan kogham. Kamaghin akar gavgavir kabanang, e da baragh dar aghuaghan kogham. Ezi fofozir gumazir kam kamaghin e migia ghaze, ia dar amiraghan marki. Manmagh amizi e deragha fozir puvati, God nguazir kamin ikiasa dughiar otevim vaghvagh e ganingi, eghti dughiar kamin aven e nguazir kamin iki pamtem ingariva bar akongegham. Kamaghin deragham.

Gumazir aviriba Godin akinafarimim aven akinafarir mamim gari, akar kamaghin gariba an aven itima, me an gara digavir kuram gami. Egha akinafarir kam bizir mam en aka, a kamakin. Gumazir manam osimtizir aviriba ateri, a uaghan Godin adarazir aven ikiam. Akinafarir kam gumazamizir bar aviribar akura. Guizbangira, me uari osimtiziba ikia nighnizir aviribagh ami. Fofozir gumazir kam osirizi moghin, bizir kaba me batifi. Egha me akinafarir kamin garir dughiamin, me kamaghin fo, me uarira itir puvati. Me Godin adarazir aven iti. Ezi bizir kaba me gamima me uam God me bagha dikirizir akar Godin akinafarimim itibagh nighnisi.

Biziba bar mati pura biziba

¹ Kar gumazir bar fofozir mamim akaba, a Devitin otarim, a Jerusalemim nguibamin ikia atrivimim iti:

² Bar fofozir gumazir kam kamaghin migia ghaze,

“Biziba bar, dar mingariba bar mongezi, bar guizbangira, e dagh fozir puvatigha bar okam nighnisi.”

³ E bar, overiamin apengan itir dughiamin

e ingangarir mitiabagh amua, egha da ikivira ikiamin ivezir aghuir manabara isi?

Puvati. Da tong bar en akurvazir puvati.

⁴ Gumazamiziba ovia zui ezi igiaba otiva men danganiba isima, nguazir kam kamaghira iti.

⁵ E garima, aruem anaga uaghira zuamira ivemara uamategha an anadir danganimim zui.

⁶ E gari, aminim sautin amadaghan ivava anaga notin amadaghan vua uaghiri. Egha a kamaghiram amua ghuavira iti.

⁷ E gari, faneba bar emira ongarimra uaghiri, ezi ongarim izevir puvati.

Egha gin dipaba uamategha ghua dipar suiabar ghuegha uamategha emira ua izaghiri.

⁸ Nguazir kamin biziba bar zurara ghuavira itima e dar gara dagh nighnigha bar dar amira.

Guizbangira, e bizir kabar amirvagh dar gun mikimamin migirigibagh asa.

E bizir kabar garir ifongiam a gevir puvati, e pura dar gara kamaghira iti.

E bizir kaba barazir ifongiam a gevir puvati, e da baraghavira iti.

⁹ Bizir fomiram otiviziba, da gin uam otivam.

Bizir God fomiram amiziba, a ua dar amuam.

Bizir igiatam, overiamin apengan itir puvati.

¹⁰ Dughiar mabar gumazamiziba kamaghin migei, “Ia gan, kar bizir igiar mam.”

Ezi puvati.

Bizir kaba bar, fomira e nguazir kamin tighar otivamin dughiamin, da iti.

¹¹ Fomiram en inazibar dughiamin otivizir biziba, gumazitam dagh inirighan kogham.

Eghti gumazamizir en gin otivamiba, me e ginirighan kogham.

Fofozir ekiam, a pura bizim

¹² Ki fofozir gumazim, ki Israelian atrivim ikia, Jerusalemim nguibamin ike. ¹³ Ki overiamin apengan otivir bizibar fofozim iniasha dagh nighnisi, egh ki deraghvira dagh nighnigh dar mingarim gifoghasa. Guizbangira, ingangarir God e gumazamiziba en boribagh aningizir kam, a bar oseme.

¹⁴ Overiamin apengan otivir biziba bar, ki deraghavira dar ganigha egha ki kamaghin fo, bar guizbangira, gumazamiziba amir biziba bar, dar mingariba bar mongezi, e dagh fozir puvatigha okam nighnisi. Da mati gumazim aminimim suighasa ivegha ghua, an suighan ibura.

15 Bizir ikizirigha givaziba, e da aminan iburagham.

Ezi bizir puvatiziba, e da mengan kogham.

16 Ki uabi kamaghin nighnigha ghaze, ki fofozir bar dafam iti, nan fofozim fomira Jerusalem nuguibamin atrivimin ikezir atrivibar fofozibagh afira. Ki fofozir aghuim inigha givagha, nighnizir aghuir aviribagh fo. 17 Ki nighnizir aghuim pamtemin a buria ingara, uaghan onganizir arazimin mingarim buria ghuava amira. Ki puram ingangarir dafam gamigha datirighin fogha givagha ghaze, arazir nighnizir aghuim iniamim, a mati gumazim aminimin suighasa ivegha ghua an suighan ibura.

18 Bar guizbangira, gumazir fofozir aviriba itim, a nighnizir aviriba a terima da anebiri.

Ezi an fofozim ghua bar ekevegha, uaghan osimtizir aviriba a ganidi.

2

Agoroger araziba, dar mingariba puvati

1 Ezi ki uabira uabi migia ghaze, Ki agoroger arazim deraghvira a tuisigh ganigh fogh suam, a ti guizbangira dera o puvati? Egha ki inivafizimin agoroger arazibar uan ifongiam agivasa dagh nighnisi. Egha ki datirighin fo, a uaghan an mingariba bar mongezi, e dagh fozir puvatigha okam nighnisi. 2 Ki kamaghin fo, akazir arazim, an arazir onganim. Ezi agoroger arazim tong en akurvazir puvati. 3 Ki nighnizir aghuir kamim mingarim gifoghasa ingaravira iti. Kamaghin, ki inivafizir agoroger arazim bagha wainin dipaba apir arazim gamua a tuisisi. Ki kamaghin foghasa, gumazamiziba dughiar otevimin overiamin apengan ikiti, bizir manamra men akuragham?

4 Ki ingangarir avirir dafabagh amizi gumazamiziba da bagha ziar ekiam na ganidi. Ezi ki ua bagha dipenir bar dafabagh amuava, wainin azenibar ingari. 5 Ki azenibar ingara da opari, ezi dar aven temer dagher aghuiba batiba iti. 6 Egha ki uan temer avirir kaba ruasa ua bagha mozir dipar ekiabagh kui. 7 Ki ua bagh pura ingangarir gumazir kiniba ko amizir kinibagh ivese. Ezi men boriba, nan dipenimin aven nan ingangarir gumazamizibar min iti. Ezi ki bulmakauba ko sipsipin aviriba iti. Gumazir fomira Jerusalem nuguibamin itiba, nan min bulmakauba ko sipsipin aviriba itir puvati. 8 Ki ua bagha gol ko silvan

dagiar aviriba isi. Ezi kantrin igharazibar atriviba ko provinsin igharazibar gumazir dapaniba, me uan dagiaba isa na bagha da amadi. Ezi ki ighiabagh amir gumazamiziba, me na bagha ighiabagh ami. Egha ki amuir dozir aviriba iti, ezi me na damuti nan navim bar deragham. Gumaziba bar, arazir kam bagh bar akongegham.

9 Ki bizir kaba bar da inizi, da na gamima nan ziam bar ekefe. Ezi fomira Jerusalem nuguibamin itir gumazitam nan min bizir aghuir aviritaba itir puvati. Nan fofozir aghuiba uaghan, na ataghirazir puvati, da na ko ikiavira iti. 10 Ki tong uan ifongiam dikabirazir pu. Bar puvati. Ki bizir manam gifonge, ki puram a iniam. Egha ki amizir ingangarir kaba bagha bar akonge. Ezi agoroger kam, a kamakin, a nan ingangarimin ivezim. 11 Egha gin ki uan dafarimmingin ingarizir bizir kaba bar dar gara, da tuisigha deraghavira dagh nighnigha ghaze, bizir kaba, dar mingariba bar mongezi, e dagh fozir puvatigha okam nighnisi. Da mati gumazim aminimin suighasa ivegha ghua, an suighan ibura. Ia oragh, e bar, overiamin apengan itir dughiamin e ingangarir mitiabagh ami, eghti da pura mangi dar dagher aghuiba puvatigham. Da tong en akuragham kogham.

Nighnizir aghuim mati pura bizim

12 Ki bizir kabagh amigha gifa, eghti gin gumazir igharazitam nan danganim inigh atrivimin otogh, a bizir igharazir manatam damuam? Bar puvati. Kamaghin amizi, ki nighnizir aghuimin mingariba ko arazir onganibar mingaribagh nighnighavira iti.

13 Ki nighnigha givagha, kamaghin fo, nighnizir aghuim, an arazir onganiba bar dagh afira, mati aruemin angazangarim mitarmem gafira. 14 Fofozir gumazamiziba me deragha tuavimin garava an zui. Ezi gumazamizir onganiba, mati gumaziba mitarmemin tuavimin zui. Bizir kam a guizbangira, ezi ki nighnigha ghua nighnizir ekiar mam na bato. A kamakin, aning uaghara ovevem aning bativam.

15 Ezi ki uabira uabi ginighnigha ghaze, bizir gumazir onganiba batozim, uaghan na bativam. Kamaghin, nan fofozir avirir kaba, manmaghin nan akuragham? Bar puvatigham. Egha ki uan navir averiamin aven kamaghin nighnisi, fofozir aghuim uaghan, an mingariba mongezi e dagh fozir puvatigha okam nighnisi. 16 Ki fo, gumazamizir gin izamiba, me bar e gin amadagham. Guizbangira, gumazir onganiba ko gumazir fofoziba itiba, me uam e ginirighan kogham. Ezi ovevem in dughiam,

fofozir gumazim, gumazir onganim gafi-raghan kogham. Puvati. E bar moghiram ovengam! ¹⁷ Ezi bizir overiamin apengan otivir kaba bar moghiram osimtizim nan navim ganidi. Kamaghin, ki uan ikirimirim bar an aghua. Bizir kaba bar, dar mingariba aven mongezi e dagh fozir puvatigha okam nighnisi. Da mati gumazim aminimin suighasa ivegha ghuava, an suighan ibura.

Ingangarir mitiabar mingariba ko dagheba puvati

¹⁸ Ki overiamin apengan ikia zurara puvira ingari. Egha ki fogha gifa, ingangarir mitiar ki amizir kaba, gumazir igharazim izi nan danganim inigh dar ganam. Kamaghin, ki ingangarir kaba bar dar aghua. ¹⁹ Eghti gumazir nan danganim iniamim, ki a gifozir pu, a ti gumazir fofozim itim, o gumazir onganim. Egh a izi, ki uan fofozir aghuimin overiamin apengan amizir ingangarir mitiar kabar ganigh dar ghuavimin ikegham. Ezi arazir kam, uaghan an mingarim modozi, e a gifozir puvatigha okam nighnisi. ²⁰ Kamaghin, ki overiamin apengan ikia ingangarir mitiar amizir kabagh nighnigha nan navim ikuvigha bar oseme. ²¹ E garima, gumazir maba, fofoziba ko nighnizir aghuim ikia egha uan fofozir kam ko nighnizir aghuir kam sara ingara biziba deragha dagh amua, bizir bar aviriba isi. Egha me gin ariaghirezi, gumazir igharaziba pura men biziba isi, me men min fofozir kamagh gariba itir puvati. Arazir kam a derazir puvati, egha uaghan an mingarim aven modozi e a gifozir puvatigha okam nighnisi.

²² E zurara overiamin apengan ikia puv ingarava bizir aviriba uaghan dagh nighnisi, ezi bizir kam ikivira ikiamin ivezir aghuir manatam e ikaragham? Bar puvati. ²³ Dughiar e nguzimin itir kaba, mizaziba e batifi, ezi en ingangariba osimtiziba e ganidi. Ezi e uaghan dimagaribar dakuasa amua, dagh nighnighavira ikia avughsaziba en puvati. Ezi arazir kam uaghan, an mingarim modozi e a gifozir puvatigha okam nighnisi.

²⁴ Arazir mam bar dera, egha arazir igharazibagh afira. A kamakin: E pamtem ingarigh egh uan ingangaribar dagheba ini dar amiva, dagh ifongegh bar akuegham. Ki arazir kamin gara egha fo, bizir aghuir kaba en biziba pu. Bar puvati, God uabi bizir kabar afeziam, egha a da isa e ganidi. ²⁵ Guizbangira, God puvatighi, e manmaghin dami, bar akueghiva arazir kabar amuam? Bar puvatigham. ²⁶ Guizbangira, God ifongezir gumazamiziba, a nighnizir

aghuim ko fofozim ko, bar akuegha itir arazim me ganidi. Ezi arazir kurabagh ami darasi, a me gamima, me ingara dagheba ko biziba isa da akumakua da isa God ifongezir darazigh anidi. Arazir kam, uaghan an mingarim modozi e a gifozir puvatigha okam nighnisi. A mati gumazim aminimin suighasa ivegha ghuava an suighan ibura.

3

Biziba bar moghira, vaghvagh otivamin dughiaaba iti

¹ Overiamin apengan otivir biziba vaghvagh, da uan dughiaabaram otifi:

² Amiziba otamin dughiaaba iti,
ezi e bar arimighiramin dughiaaba iti.

Egha e dagheba oparamin dughiaaba iti,
egh e dagheba asiamin dughiaaba iti.

³ Egha e gumazibav soghti me arimighiramin dughiaaba iti,
egh e me damuti me ghuamaghamin dughiaaba iti.

Egha e biziba angarighamin dughiaaba iti,
egh e bizibar ingaramin dughiaaba iti.

⁴ Egha e aziamin dughiaaba iti,
egh e akamin dughiaaba iti.

Egha e bizibagh nighnigh navim ikuvamin dughiaaba iti,
egh e bar akongegh ighiabar amuamin dughiaaba iti.

⁵ Ezi paba uan amuiba ko dakuamin dughiaaba iti,
egh aning uaning ko dakuan koghamin dughiaaba iti.

Egha paba uan amuibar suighamin dughiaaba iti,
egh an suighan koghamin dughiaaba iti.

⁶ Egha e bizir ovengeziba buriamin dughiaaba iti,
egh da buri mangi da ateghamin dughiaaba iti.

Egha e biziba deraghvira dar arighamin dughiaaba iti,
egh e pura da makunamin dughiaaba iti.

⁷ Egha e korotiaba abighrarighamin dughiaaba iti,
egh e da isamamin dughiaaba iti.

Egha e mikimin kogh nimira ikiamin dughiaaba iti,
egh e mikimamin dughiam iti.

⁸ Egha e igharaz darazi bar me gifongeghamin dughiaaba iti,
egh e men aghuaghamin dughiaaba iti.

Egha e igharaz daraziv soghamin dughiaaba iti,
egh me ko deravira dapiamin dughiaaba iti.

⁹ Gumazamizir ingangaribagh amiba, me bar ikivira ikiamin ivezir aghuir manabar uan ingangarir me amiba bagha da isi? ¹⁰ God e ganingizir ingangaribar osimtiziba, ki deraghavira dar ganigha dagh fogha gifa. ¹¹ God, biziba bar otivamin dughiaabar akiri, egha dagh amizi da uan dughiar aghuimin otivigha bar deragha ganganir aghuibagh ami. Ezi God uaghan en nighnizibagh amizi, e uan navibar aven nighnigha, bar fomira itir bizir otiviziba ko bar gin otivamibagh fofoghasa nighnisi. Egh God fomiram amizir biziba ko gin damuamin biziba, e deraghvira dagh foghan kogham. ¹² Ki bizir kabagh nighnigha ghua kamaghin fo, arazir mam, arazir igharazibagh afira. Arazir kam, a kamakin, e nguazir kam in itir dughiamin, e arazir aghuibar amu bar akuegh ikiam. ¹³ Egh e uan ingangarir e amizibar ivezim ini daghebar ami bar akuegh ikiam. Bizir kaba, God e ganidir bizir aghuiba.

¹⁴ Ki fo, Godin Araziba ikivira iki, egh givaghan kogham. Puvati. Da kamaghira iki mamaghira ikiam. Gumazitam uan arazitam Godin arazitam gisin datighan kogham. Egh gumazitam ua Godin arazitam batueghan kogham. God gumazamiziba an atiating an apengan ikiasa, a kamaghin ami. ¹⁵ Bizir datirighin otiviba, da fomiram otifis. Ezi bizir gin otivamiba, da uaghan fomiram otivigha gifa. God fomiram otivizir biziba ataghizi, da bar ghuezir puvati. A bizir kabagh ami da uam otifi.

Gumazamizibar araziba derazir puvati

¹⁶ Ezi ki arazir mam in garima a uaghan overiamin apengan iti. E fo, jasba kotiamin aven arazir aghuibar gintigh deraghvira gumazamizibar osimtiziba tuisigham. Ezi puvati, me arazir aghuibar gintizir pu. Bar puvati. Me dughiar maba arazir bar kurabar gintisi. ¹⁷ Ezi ki ua kamaghin nighnisi, God gumazamiziba kotiam darighamin dughiamin, a gumazamizir an damazimin deraziba ko gumazamizir kuraba, a me bagh dughiam atigh, men araziba tuisigham. ¹⁸ Egha ki uaghan kamaghin nighnisi, God gumazamizibar araziba tuisigha, me kamaghin fogh suam, e gumazamiziba, en araziba uaghan asizibar arazibar min iti. ¹⁹ Ki ghaze, E gumazamiziba uaghan asizibar min ovengam. Asiziba ovei, ezi e gumazamiziba uaghan ovei. Gumazamiziba ko asiziba uagharam ikirimirir angamira itim anidir aminim ikia, arua bizibagh ami, egha aning uaghara ikirimirir kam in iti. Kamaghin, gumazamizibar ikirimirir asizibar ikirimirir gafrazir puvati. Aningin ikirimirimin mingarim

uaghara aningin modozi e dagh fozir puvatigha okam nighnisi. ²⁰ Gumazamiziba ko asiziba uaghara, ovea ghua nguazimin zui. E fo, God nguazir minemeniam inigha, gumazimin inivafizim inigari. Kamaghin, an aremegh, uamategh nguazir minemeniam gavagham. ²¹ Ezi, gumazir maba kamaghin migia ghaze, gumazim aremezi an duam Godin Nguibamin ghuavanadima, asizimin duam nguazimin ghuaghiri. Ezi tinara bizir kam in ganigh a gifogham?

²² Ki bizir kam ginighnigha ghua kamaghin fo, arazir mam arazir igharazibagh afira. Arazir kam a kamakin. Ingangarir e amiba, e dar gan dagh ifongegh bar akuegh ikiam. Bar akongezir arazir kam, a ivezir aghuir God e bagha misevezimra. Ezi tinara, e arimighiregh givaghti en gin otivamin biziba en akagham?

4

¹ Overiamin apengan itir bizir gumazamiziba amiba, ki ua dagh nighnigha fo, da derazir puvati. Gumazir kuraba gumazamiziba dikabira osimtiziba me garizima, me bar puviram arai. Ezi men akurvaghan gumaziba puvati. Ki gari, gavmanin gavgavim, gumazir kurabaram akurvasi. Kamaghin, gavman uaghan men akurvazir puvati. ² Ezi ki kamaghin nighnisi, gumazamizir ovengeziba, me bar dera, me nguazimin itir gumazamizibar min osimtiziba aterir puvati. Oveaghuiezibar dabirabim, an angamira itir gumazamizibar dabirabim gafira. ³ Ezi gumazamizir tighar nguazimin otivamiba, me arazir kurar gumazamiziba overiamin apengan amibar ganizir pu. Kamaghin me bar dera, egha gumazamizir nguazimin itibagh afira.

⁴ Egha ki uaghan arazir mam in gari, gumazamiziba ingangarir mitiabagh amua, bizir aghuibagh ami. Ezi bizir kam in mingarim kamakin, me uan namakabar garima, me bizir aviriba ikia ziar ekiaba isima, me uaghan men min otivasa ingangarir aviribagh ami. Ezi ki ghaze, arazir kam uaghan an mingariba mongezi e dagh fozir puvatigha okam nighnisi. A mati gumazim aminimin suighasa ivegha ghuava an suighan ibura. ⁵ Marazi ghaze, gumazir ingangaribar amuan amiragha pura nguibamin itim, a gumazir onanim. Egh an gavgavim givaghti an aremegham. ⁶ Ezi ki kamaghin nighnisi, kamaghin dera, e bizir muziariba iki, navir amirizim sara ikiam. Gumazir maba bizir aviriba bagha nighnigha pamtem ingara osimtizir aviriba

sara iti, ezi arazir kam ikufi, mati gumazim aminimin suighasa ivegha ghuava an suighan ibura.

⁷ Ezi ki ua garima, arazir igharazir mam overiamin apengan iti, a uaghan an mingarim modozi e dagh fozir puvatigha okam nighnisi. ⁸ A kamakin, gumazir mam a uabira iti, egha boriba ko aveghbuaba puvatigha ingaravira ikia avughsaziba an puvati. Egha a bizir bar aviriba ikia kamaghin nighnisi, bizir kaba tighar nan ifongiam agivagham. Ki mangi zurara ingarvira ikiam. A kamagh uabi uabi migeir puvati, “Ki tizim bagha pura ingangarir mitiar kabagh amua dar daghetam isa pura ikia bar akongezir puvati? Ki ovegti tinara bizir kaba iniam? Puvatigham.” Gumazir kamaghin aminin araziba, da bar kufi. Ezi ki datirighin fo, arazir kam uaghan, an mingarim modozi e dagh fozir puvatigha okam nighnisi.

⁹ Uabira itir arazim, a derazir puvati. Gumazir pumuning uaning inigh ikiti, deragham. Eghti gumazir pumuning uaning inigh ingarti, aningin ingangarim deragham. ¹⁰ Eghti tav irighi, tav an agharimin suiragh uam a fegham. Ezi uabira itir gumazim, gumaka, a irighi tina an akuragh a fegham? Bar puvatigham. ¹¹ Gumazir pumuning arugarugh, egh uaning inigh dakuva, aningin mikarzimning fengam. Eghti tav uabira dakuva, an arugarugham. ¹² Gumazir vamira, an apaniba a misogh bar anegivagham. Ezi gumazir pumuning, me aning misoghan iburagham. Guizbangira gumazitam, benir pumuning ko mikezim inigh da ruivigh ikarizim girighi da zuamira dighoreghan kogham.

¹³⁻¹⁴ Gumazir igiar biziba puvatizitam o kalabuziar gumazir tam, aningin tav kantrin atrivimin ikiti deragham. Ezi atrivir igharazir mam bar ghuri, egha a fofozir gumazibar nighnizir aghuiba baraghan aghua, ezi an arazim bar ikuvigha ongani. Guizbangira, atrivir igiar biziba puvatizir kam, a nighnizir aghuimin ikia, atrivir ghurir kam gaffira.

¹⁵ Ki garima, atrivir ghurir kam gin aremezi, gumazir igiam an danganim ini, ezi overiamin apengan tir gumazimiziba bar atrivir igiar kamin gin zui. ¹⁶ Ezi gumazir bar avirir me men dibobonim diponan iburaziba, me bar an apengan itima a me gatifa. Ezi gin an aremezi, gin otivir gumazimiziba, me an amizir bizir ekier kabagh nighnizir puvati. Egha ki datirighin fo, uaghan an mingarim modozi e dagh

fozir puvatigha okam nighnisi. Mati gumazim aminimin suighasa ivegha ghuava an suighan ibura.*

5

Ni pura mikim akar dikirizimin God damuan marki

¹ Ni deraghvira uan arazibagh nighnighiva, Godin Dipenimin aven mangi. Puram aven mangan marki. Ni fofozim iniasava aven zui. Egh gumazir mabar min puram ofabar amuan marki, mati gumazim fofoziba puvatighava dagh ami. Kamaghin amir gumazimiziba, me deragha fozir pu, bizir manam Godin damazimin dera.

² Ni faragh navir averiamin aven deravira nighnigh, gin dikavigh uan akatorimin mikim. Egh ni God ko migeir dughiamin migirigiar aviribar amuan marki. God a gavgavir ekiam ikia uan Nguibamin iti, ezi e gumazir kiniba nguazir kamin iti. Kamaghin, ni an damazimin migirigiar aviribar a damuan marki. ³ E fo, ni osemegha bizir aviriba bagha navim isia dagh nighnigh, irebabar ganam. Kamaghira ni puvira migeir gumazim, ni mati gumazir onganim puvira bizibav gei. ⁴ Egh ni akar dikirizi tamın God damighiva, zuamiram an gin mangi a damigh. Egh ni uan akar dikirizimin gin mangi damighan kogh, ni mati gumazir onganim. God kamaghin amir gumazimizibagh ifongezir puvati. Kamaghin ni akar dikirizim gami, egh ni an gin mangi a damigh. ⁵ Egha ni akar dikirizimin God gamigha an gintzir pu, kar arazir aghuim puvati, arazir bar kuram. Egh ni nighnigh fogh suam, ni uan akar dikirizim gintighan kogham, egh ni akar dikirizir kam damuan marki. ⁶ Egh ni puram akar dikirizim damighiva, an gin mangan kogh, ni arazir kuram gami. Egh ni akar dikirizir tam damigh, egh gin Godin ofa gamir gumazim mikiman marki suam, “Ki deragha nighnizir puvatigha, akar dikirizir kam gami.” Ni tizim bagh God damighi an aningagharim nin ikiam? Ni kamaghin damuti, a nin aningaghegham. Egh ni ingangarir mitiabagh amua inizir bizibagh asighasigham. ⁷ Ni gumazir zurara irebabar garim, o ni gumazir pura migeim, arazir kaba uaghan pura biziba. Arazir kabar mingariba mongezi e dagh fozir puvatigha okam nighnisi. Kamaghin, ni zurara Godin atiating an apengan iki.

Ni gumazir dagiar aviriba itimin otivisi nighnighan marki

* **4:16:** Hibrun akam ves 13-16 aningin itir akar isin zuimning deragha aning abighizir puvati. **5:2:** Aghuzir Akaba 10:19; Matyu 6:7 **5:4:** Diboboniba 30:2; Godin Araziba 23:21-23; Onger Akaba 66:13-14; 76:11 **5:5:** Aghuzir Akaba 20:25; Aposel 5:4

⁸ Ni gavmanin ganti, a gumazir onganarazibagh amiba osimtiziba me darighiva, men kotiaba deragh da akiran kogh, me ateghti me deragh dapian koghti, ia digavir kuram damuan marki. Arazir kamin mingarim kamakin. Ingangarir gumazir dapaniba arazir kabagh amima, men garir gumazir ekia maba, men ingangaribar gara osimtiziba me garisi. Ezi gumazir men garir kaba, me uaghan gumazir ekia maba ikia men gara osimtiziba me garisi, me arazir kamra me gami. ⁹ Egha me arazir kam gamima, gumamaziziba uan nguazibar azenibar ingara dagheba amaga dar iveziba isima me bar men dagiaba tuiragha uarira uarigh anidi. Ezi atrivim uaghan men dagiar nar maba isi.*

¹⁰ Gumazim dagiar aviriba iniasa puviram nighnizima, dagiar muziarir a isiba, an ifongiam agivaghan kogham. Ezi gumazim, dagiar aviriba itir gumazimin min otivsi nighnighiva, bizir a isir kaba, an ifongiam agivaghan kogham. Kamaghin, dagiam bagha bar ifongezir arazim ko bizibagh ifongezir arazim, da uaghan dar mingariba mongezi, e dagh fozir puvatigha okam nighnisi. ¹¹ Egh gumazimin ivezim mavanangti, an ikizir gumazir avirim iziva an dipenim gizivagh an daghebar amam. Kamaghin, gumazim uan dagiaba ko bizibar garava, a uabi ua bagh bizitam givezan kogham. ¹² Ingangarir gumaziba, me dagher aviriba iti, o dagher muziariba iti, me dimangan deravira dakuam. Ezi dagiar aviriba itir gumazim, a zurara uan bizir avirir kabagh nighnighava, deraghav akuir puvati.

¹³ Ki gara overiamin apengan itir arazibar garima, arazir bar kurar mam iti. Gumazir mam, gin izamin osimtizimin atigha pura tintinibar bizibagh ivezamin ifongiam dikabiragha, uan dagiaba atigha deraghaviram dar gara iti. ¹⁴ Egha gin an dagiar ingangarim akuighirizi, an dagiaba bar givazima, a uan borim daningamin biziba pu.

¹⁵ E fo, en amebam e batezir dughiamin, a bizitam saram e batezir puvati, e puram bibiabara iti. Kamaghira, e ovengamin dughiamin, e pura bibiabara mangam. E guizbangira bizir aviriba iniasa ingangarir mitiabagh ami, egh e aremeghamin dughiamin, e bizir katam sara Gumazim Oveaghueziabar Nguibamin mangan kogham. ¹⁶ Ezi kar uaghan bar osimtizir kurar mam, e pura dafarir kinibar nguazir kamin ize, ezi kamaghira, e dafarir kinibar uamategh mangam. Egha e nguazir kamin tir dughiamin, e pura ingangarir

mitiabagh ami, mati gumazim aminimin suighasa ivegha ghuav an suighan ibura. ¹⁷ Nguazir kamin tir dabirabim, a derazir pu, mati e zurara osimtizim ikia ovevemim mitarmemin aven apia dagheba api. E zurara navir kuram isava, atarava, arimariaba isi. ¹⁸ Guizbangira, ki bizir kam ginighnigha ghua kamaghin fo, arazir mam bar deragha arazir kam gafira. Arazir kam, a kamakin, God e ganingizir dughiar otevir overiamin apengan ikiamimin, e uan ingangarir e amizibar ivezim inigh daghebar ami bar akuegh ikiam. Bar akongezir arazir kam, a ivezir God e bagha misevezimra.

¹⁹ Eghti God dagiaba ko bizitaba gumazitam danightima, a fogh suam, da ivezir God a bagha inabaziba. Egh an adar gan bar akuegh, egh uan ingangariba ko dabirabimin gan egh navir amirizim inigh ikiti, kamaghin deraghiam. Bizir kaba, kar God aningizi bizir aghuiba. ²⁰ Egha God gumazir kam ataghizi a uan dabirabir aghuimin gara, bar akuegha mamaghira ikia, kamaghin nighnizir pu, ki dughiar otevimin nguazir kamin ikiam.

6

Ikirimirir kam, osimtiziba an iti

¹ Ki overiamin apengan ikia osimtizir kurar mam in garima, gumamaziziba aneterava ingangarir dafam gami. ² God gumazir mam dagiar aviriba ko, bizir aviriba ko ziar ekiam, da a ganingi, ezi a ifongezir bizitam otevezir puvati. Ezi gumazir kam, God a ganingizi bizir aghuir kaba, an adar amu bar akuegh ikian firin, God gumazir igharazim bizir kaba anetaghizi an ada inigha dagh amua bar akuegha iti. Arazir kam, a bar ikuvigha, an mingariba mongezi e dagh fozir puvatigha okam nighnisi.

³ Eghti gumazitam borir 100pla ikiva, nguazir kamin azenir aviribar iki, egh gumazir kam uan bizir aghuir kaba bagh bar akuegh ikian kogh, egh gin aremeghti, me deragh a bagh mozim gikuigh anefaghan koghti, arazir kam, a bar derazir puvati. Ki guizbangira migel, borir amebamin navimin aven aremezim, a gumazir azenir aviribar nguazir kamin itim gafira. ⁴ Kamagh amir borim, mati pura bizim, a ziaba puvatizi, me mitarmemin anefazir dughiamin, me a ginamadagha gifa. ⁵ Egha borir kam, an aruer angazangarimin ganizir puvatigha, bizitam bar a gifozir puvati. Egha borir kam datirighin avughsazir aghuim gamua iti. Kamaghin, borir kamin dabirabim, gumazir bizir aviriba itir kamin dabirabim

* 5:9: Hibrun akam deragha ves 9in itir akamin mingarim abighizir puvati.

5:15: Jop 1:21; Onger Akaba 49:17; 1

gafira. ⁶Gumazir kam uan bizir kabar gara, dagh agoir puvati. Gumazir kam 1,000in azeniba o 2,000in azenibar nguazir kamin ikiti, an dabirabim, borir kamin dabirabim gafiraghan kogham. Guizbangira, e bar moghiram oveng nguibar vamiran mangam.

⁷E dagheba iniasa, kamaghin, e zurara ingari. Ezi dagher e isiba, da en ifongiam agevir puvati. ⁸Manmaghin amizi, fofozir gumazim fofoziba puvatizir gumazim gafira? Bar puvati. Eghti gumazir biziba puvatizim, arazir aghuimin gumazamizibar damazimin a damighti, bizir kam manmaghin an akuraghti, a ikivira ikiamin ivezir aghuir manam iniam? ⁹Gumazir maba ghaze, e bizir guar aviriba inisi nighnighan kogham. Arazir kam uaghan an mingariba aven mongezi e dagh fozir puvatigha okam nighnisi, mati gumazim aminimin suighasa ivegha ghuava an suighan ibura. Kamaghin dera, bizir tizir e inigha givaziba, e dagh ifuegh dar suiragh ikiam.

¹⁰Bizir otivir kaba, da puram otivir puvati. Bar fomira God da otivasa mikemezi, da datirighin otivaghiri. Egha God en arazibagh fogha gifa. Kamaghin e a ko uari batoghan kogham. Guizbangira, an gavgavim en gavgavim gafira. ¹¹E fo, e migirigiar adoghodozir aviribav kintima, da manmaghin en akurvaghim? Bar puvati. Puvira migeir arazim, a tong en akuraghan kogham, e pura migei. ¹²E dughiar bar otevimin nguazir kamin iti, ezi en ikirimirim, a dagheba puvatigha uaghan an mingariba mongezi e dagh fozir puvatigha okam nighnisi. En ikirimirim, mati ghuariam aruem apazazima, temer dughuazim zuamiram arav ghu. Ezi tina kamaghin fo, e arazir aghuir manamin gintigham? Ezi tina kamaghin fo, e ovegh givaghti, bizir manaba overiamin apengan otivam?

7

Nighnizir aghuir aviriba

¹Gumazamiziba kamaghin nighnigh suam, ni gumazir bar aghuim, nighnizir kam a dera. Egha a borer aghuir ivezim bar pin itim gafira. Eghti dughiar ni ovengamin, a dughiar nin amebam ni batezim gafiragham.

²Gumazim aremeghti, me a bagha azir dipenir mamn ikitima, ni a bagh mangi. Arazir kam, a me dipenim ikia isar ekiabagh amir arazim gafira. Guizbangira, e bar moghira ovengam. Kamaghin, e nguazir kamin iki bar deravira ovevemir arazim ginighnigham.

³E bizitam bagh navim ikuvigh osemech ikiti, arazir kam akazir arazim gafira. Guizbangira, navir osimtiziba, e gamima en guaba ikufi, arazir kam e gami e arazir aghuim gifofogha egha akonge.

⁴Egha gumazir nighnizir aghuiba itim, an aremezir gumazim bagha azia itir darazi ko ikiam. Ezi gumazamizir nighnizir aghuiba puvatiziba, me inivafizir agoroger arazir aviribagh amir gumazamiziba ko ikiasa.

⁵Gumazamizir nighnizir aghuiba itiba, nin atar, ni akirmigham, ni me baregh men gin mangiti arazir kam a dera. Arazir kam, gumazir onganin ziar ekiam isa ni ganidir arazim, gafiragham.

⁶Egh gumazamizir nighnizir aghuiba puvatiziba akiti, men akazibar mingariba puvatigham. Mati benir ataghatarim avimin ikia isia tingazi, egha a minem gamima a isir puvati. Arazir kam uaghan pura bizim, an mingariba puvati.

⁷Gumazir nighnizir aghuim ikiava gumazir igharazibar biziba ko dagiaba, pura dagh ekua da isi, a mati gumazir onganim. Eghti gumazim apezeperir dagiaba initi, an arazir kamin, a uabi uan nighnizir aghuim gasighasisi.

⁸Eghti gumazitam ingangarim foregh a damuasava ami, kar arazir aghuim. Egha an an ingarava anegifa, arazir kam bar deragha arazir ingangarim damuasava amin, gafira. Ezi gumazir navim amiragha uabin asugha nimira itim, a dera. An arazim, gumazir uabira uabi femin arazim, bar a gafira.

⁹Ni zuamira gumazir munamin aningagheghan marki. Aningagharim, a gumazir nighnizir aghuiba puvatizimin arazim.

¹⁰Ni kamaghin mikiman marki, "Manmaghin amizima, dughiar fomira ikezim, datirighin tir dughiam gafira?" Gumazir nighnizir aghuim puvatizim, a kamaghin azangsigham.

¹¹Gumazamiziba bar overiamin apengan iki nighnizir aghuim ikiva, men akurvagh ikivira ikiamin ivezir aghuimin min ikiam. Bizir kam, a bar dera, mati afeziam aremeghasava amua uan bizir aghuiba isa uan boribagh aningi. ¹²Nighnizir aghuim ko dagiam, aning uaghara dughiar kurabar en akurvasi. Egha nighnizir aghuim ko fofozim, dagiam gafira, egha deraviram en akurvazima, e deravira iki mamaghira ikiam.

¹³God amizir biziba, ia bar deraghvira, dagh nighnigh. Egh God bizitam damighti a ikizirighiti, tinara uam aneminegham?

¹⁴Nin ikirimirimizim biziba bar deraviram

otivti, ni bar akuegh iki. Eghti dughiar kuram ni batoghti, ni kamaghin fogh suam, God dughiar aghuiba ko dughiar kuraba e bagha da amadi. Kamaghin, e fozir pu, bizir manam gin otivam.

¹⁵ Ki nguazir kamin ikia arazir aviraviribar gara ghaze, nan ikirimirim, an mingariba mongezi ki dagh fozir puvatigha okam nighnisi. Egha ki gumazir mabar garima, me arazir aghuivar gintigha, egha ariaghire. Ezi ki gumazir mabar gari, me arazir kurabagh amua, egha dughiar ruarimin nguazir kamin iti. ¹⁶ Kamaghin e uan damazimin uari fi, arazir aghuim ko nighnizir aghuimin gintighsi, bar pamten ingaran kogham. E ti, uarira uarigh asighasigham. ¹⁷ Egh e uaghan arazir kuraba ko arazir onganibar gintighsi bar pamten ingaran kogham. E ti God ovengasa e bagha inabazir dughiamin aviragham. ¹⁸ Ni uabi tuavir aghuimin gin mangi, egh arazir aghuimin suiragh, egh arazir kuramin suighan marki. Gumazim Godin atiatia an apengan iti, a bizir manam damuti, a bar deraviram otogham.

¹⁹ Eghti gumazir dapanir ekia 10pla, nguivar ekia mamın akuragh a damuti, a tugh gavgavigham. Ezi nighnizir aghuim, a gumazitamın akuraghti, a bar gavgavigh nguivar ekia kamin gavgavim gafiragham.

²⁰ Godin damazimin derazir gumazitam, zurara arazir aghuitam gamir pu. A dughiar mabar uaghan arazir kurabagh ami.

²¹ Ni gumamazizibar akaba bar, da baraghan marki. Egh ni kuarim atigh deragh me baraghti, nin ingangarir gumazim ti akar kuram ni daningam.

²² Guizbangira, ni kamaghin fogh, ni uabi dughiar aviribar akar kurabar gumazir igharazibav migei.

²³ Ki bar fofozir gumazimin otivasa, kamaghin ki bizir kabar mingariba bativasa bar deravira da tuisigha dagh nighniki. Ezi nan nighnizim otefe. ²⁴ Bizir otivir kabanangin mingaribagh foghamin ingangarim, bar aven ko. Mati bizim bar saghon itima e a buri, o bar vin mar iti. Kamaghin, tinara bizir kabar mingaribagh fogham? Bar puvati. ²⁵ Ki nighnizir aghuiba ko fofozir aghuivar mingaribagh foghasa bar ingangarir dafam gami. Egha uaghan arazir kuraba ko arazir onganibar mingaribagh foghasa ingangarir dafam gami.

²⁶ Ki ingara ghua kamaghin fo, amizir maba osimtizir bar ekiaba e ganidi, ezi da ovevemın osimtizim gafira. Amizir kabanang mati, gumaziba en suighamin iveba. Ezi men dafariba mati sen e ikirarigham. God gumazitam gifueghti, gumazir kam amizibar ivem gitagh arimangigham. Eghti ivem, arazir

kurabagh amir gumazimin suiraghti, an a gitaghan kogham. Bar puvati. ²⁷ Ezi fofozir gumazim kamaghin migei, Bar guizbangira, ki bizir kabar mingariba bativasa bar nimira nimira ingara ghua datirighin bizir mabar arazim gifo. ²⁸ Ki ghua amiziba buriagha aruava amizir aghuitam bativasa ingara ghua tam batozir puvati. Ezi tausenin gumazibar tongin, ki gari, gumazir aghuir vabara iti. Egha ki amizir aghuitamin garir puvati. ²⁹ Egha ki nighnizir ekia mam bato, a kamakin, God gumamazizibar ingarigha ghaze, me an damazimin dera. Ezi me uari nighnizir aviriba ko tuavir guar aviribar gin zui.

8

¹ Fofozir gumamazizibara bar bizibar mingaribagh fos. Kamaghin tina men fofozim gafiragham? Guizbangira, gumazimin navim ikuvighti an guam misigham, eghti nighnizir aghuim ko fofozir aghuim a damuti an guam angazangarigh, bar akongegham.

Ni atrivimin akamin gin mangi

² Ki kamaghin migei, ni atrivimin akamin gin mangi. Ni God ko dikirizir akam ginighigh, egh atrivimin akaba batoghan marki. ³ Egh ni atrivim ko iki zuamiram anetaghiraghan marki. Egh nin akaba ko atrivimin akaba uariv soghti, ni akaba gavagan marki. Ni kamaghin fogh, atrivim ni bareghan kogham, a uan ifongiamin gin mangam. ⁴ E bar fo, atrivim mikimtima, gumamaziziba bar an akamin gin mangi. Eghti gumazitam kamaghin an azangighan kogham, "Ni tizim bagha kamaghin ami?"

⁵ Gumazir atrivimin akaba bar dar gintizim, a deravira ikiam. Eghti nighnizir aghuim itir gumazim, a bizibar amuamin tuavim ko dughiam gifogham. ⁶ E fo, e gumamaziziba en osimtiziba bar ekevezi e da ateri. Ezi da akiramin tuavir aghuim ko da akiramin dughiar aghuim iti. ⁷ E fozir pu, bizir manam gin otivam. Ezi bizir kabar gun e mikimamin gumaziba puvati. ⁸ Gumazim ovengamin dughiamin, an duam an inivafizim ataghiragham. Eghti gumazitam an anogoreghan kogham, gavgavir kaba bar puvati. Gumazitam ovevemın dughiam gisivaghan kogham. E fo, midorozimin dughiamin, midorozir gumazir dapanir ekiaba, midorozir gumaziba ateghti me uamategh uan nguibabar mangan kogham. Egha gumazim arazir kuramin gintisi, an arazir kam bar an porogh, anetaghiraghan iburagham.

E bar akongezir arazimin gintigham

⁹ Ki bizir kabar garava, gumamazizir overiamin apengan ikiava amir bizibagh nighnighavira iti. Egha dughiar kamin ki

9

garima, gumazir ekiar maba gumazamizir mabagh ativagha me dikabira paza me gami. ¹⁰ Egha dughiar mabar ki garima, gumazir kurar mam aremezi, me mozimîn anefa. Gumazamiziba anefagha uamategha gumazir kurar arazir kurabagh amim, aven itir nguibar ekiamîn ghue. Egha me izir dughiar kamin, me gumazir kurar kamin ziam fe. Arazir kam uaghan, an mingariba mongezi, e dar gari puvatigha okam nighnisi.*

¹¹ Dughiar mabar, gumazamiziba uan arazir kurabar ivezir kuram zuamiram a isir puvati. Kamaghin bizir kam gumazamizibar nighniziba fema, me arazir kurabar amuasa gavgavighavira iti. ¹² Dughiar mabar, gumazir arazir kurabagh amiba, me arazir kurar aviribagh amuavira iti, egha me dughiar bar ruarimin nguazir kamin ikiava, me zuamiram oveir puvati. Ki fo, marazi kamaghin migia ghaze, "Gumazim Godin atiatigh an apengan iki, deravira ikiam. ¹³ Egh arazir kurabagh amir gumazim, a deragh ikian kogham. A Godin atiatia an apengan itir puvati, kamaghin a bar dughiar otevimin nguazir kamin ikiam."

¹⁴ A guizbangira, me onganigha kamaghin migei, ezi ki arazir mamîn garima, a me migeir moghin otozir puvati. Ezi arazir kam, a bar onganigha bar ikufi. Dughiar mabar, gumazamizir Godin damazimin deraziba, ivezir kurar gumazamizir kuraba iniamin isi. Ezi gumazamizir kuraba, Godin damazimin derazir gumazamizibar ivezim isi. Ezi arazir kam, ki ghaze, a uaghan an mingarim modozi e dagh fozir puvatigha okam nighnisi.

¹⁵ Ezi ki kamaghin nighnisi, e bar akueghamin arazimin gin mangiti, a deragham. Ua tuavir aghuir e gintighamba puvati. Kamaghin e overiamin apengan iki dagheba ko dipabar amiva bar akuegh ikiam. E fo, e ingangarir mitiabagh ami, egh dughiar God e ataghizi e overiamin apengan itimin, e bar akongezir arazim damu ikiam.

¹⁶ Ki gumazamizibar ingangarir arazibar gara deravira fofozim ko nighnizir aghuim iniasa arueba ko dimagaribar ingangarir bar dafam gamua akuir puvati. ¹⁷ Guizbangira God biziba bar dar ingari, ezi ki dar ganigha fo, e nguazimin otivizir bizir kabar mingariba buriva avegham. Egh e dagh foghsi, ingar mangi amiragham. Eghti fofozir gumazamiziba suam, e dar mingaribagh fogha gifa, me guizbangira migeir puvati. Me dagh foghan kogham.

Bizir kamra bar e bativam

¹ Ki bizir kaba bagha deravira nighnigha ghua kamaghin fos, Godin damazimin derazir gumazamiziba ko, gumazamizir nighnizir aghuiba itiba ko, me amir biziba, da bar Godin agharimin iti. God uabi, gumazamizibagh ifongezir arazim ko gumazamizibagh ifongezir puvatizir arazim gamizi da otifi. Guizbangira, e gumazamiziba fozir pu, bizir tiziba gin otivam. ² Ezi bar e bativamin bizir mam iti, e gumazamizir Godin damazimin deraziba, gumazir arazir kurabagh amiba, ko gumazir aghuiba, ko gumazir kuraba, Godin damazimin zuezir darasi, ko Godin damazimin mizezir darasi, gumazir ofa gamiba, ko ofa gamir puvatiziba uaghara, bizir kamra bar me batogham. Bizir kamra, gumazir aghuiba ko gumazir arazir kurabagh amiba bativam. Bizir kamra, gumazir God ko akar dikirizim gamiziba ko, gumazir God ko akar dikirizim damuasa atiatingiziba, a bar me batogham. ³ Egh e overiamin apengan itir gumazamiziba bar, bizir kurar kamra bar e batifi, a kamakin: ovevem. Gumazamiziba nguazimin itir dughiamin, me fo, me aremegham, egha dughiaba bar ovevem arazim bagha nighnigha navim osemegha bar onganigha a bagha mizuai. Egha gin me uaghan ariaghiri. ⁴⁻⁵ Afiar angamira itim, laionin aremezim gafira. Ezi kamaghira, gumazamizir angamira itiba, gumazamizir ariaghirezibagh afira. Me fo, bizitam me bativti, me ovengam. Ezi gumazir ovengeziba, me bizitam gifozir puvati, egh me bizir aghuitam inian kogham. Ezi gumaziba me ginamadagha gifa. ⁶ Gumazamiziba ariaghirezir dughiamin, men ifongiam ko adariba ko gumazir igharazimin bizibagh ifongezir arazim, da bar gifa. Ezi gumazamizir kaba, me ua overiamin apengan iki bizitam damuan kogham. ⁷ Aria, ni mangi dami bar akongegh. Egh ni wainin dipam ami navir amirizim inigh. God arazir kamin amamangati. ⁸ Ni zurara korotiar aghuibar aghu bar deragh kuriki dapanariziba batogh bar akuegh iki. ⁹ En ikirimirim mati pura bizimin min itima an mingariba mongezi e dagh fozir puvatigha bar okam nighnisi. Eghti, God ni ganingizir ikirimirim kam, ni overiamin apengan a misevezir dughiabar, a ko bar akuegh iki. God a isa ivezir aghuimin min ni bagha anemisevegha ni ganingi. Kamaghin ni overiamin apengan iki, uan ingangaribar amuva, God ni ganingizir ikirimirim amuir aghuimin min a ko iki bar akongegham.

* 8:10: Hibrun akam deragha ves 10in akabar mingarim abighizir puvati.

¹⁰ Egh ni ingangaritam damusi, bar uan gav-gavim sara a damu. Ni fo, Oveaghuezibar Nguibar ni mangamim, ni ingangarir tam ko nighnizitam damuan kogham. Danganir kamin, ni nighnizir aghuitam ko fofozir aghuitam inian kogham.

¹¹ Ki uamategha overiamin apengan bizir mamn gari. Gumazir bar puvira atamra ivemariba, me dughiar mabar gumazir igharazibagh afrazir pu. Ezi midorozir gumazir gavgaviba, dughiar mabar uan apanibagh afrazir puvati. Gumazir nighnizir aghuiba itiba, ko fofozir ekiaba itiba, me dughiar mabar dagiaba ko bizir aviriba isir puvati. Ezi ingangarir guar aviribagh amir fozir gumaziba, me dughiar mabar ingangarir ekiaba isir puvati. E fo, dughiar kuram dughiatara bar e bativam. ¹² E fozir pu, e dughiar manam osimtizim e bativam. Ezi dughiar kuram zuamiram e batifi, mati kuarazim o osirim ivemin aven ghuzi an an suiragha iti.

Gumazamizibar arazir aghuim ko arazir kuram

¹³ Ki overiamin apengan ikia ua bizir mamn garima an oto. Ezi ki kamaghin nighnisi, kar ti, gumazir nighnizir aghuim itimin nedazir bar aghuim. Bizir ki garim kamakin. ¹⁴ Dughiar mam nguibar muziarir mam iti, ezi gumazamizir aviriba an itir puvati. Ezi atrivir bar gavgavir mam uan midorozir gumaziba inigha a ko misogh a dikabinasa ize. Egha midorozir gumaziba nguibar kam bar anekiarugha, an divazir gavgavim akarasa bizibar akiri. ¹⁵ Ezi nguibar kamin, biziba puvatizir gumazir mam iti. Gumazir kam, nighnizir aghuim ko fofozim iti. Egha an nighnizir aghuimin, a nguibar kam uan apaniba dam a iniasa tuaviba burizi, me deraviram oto. Egha gin gumaziba ua biziba puvatizir gumazir kam, me a ginamada. ¹⁶ Ezi ki kamaghin mikimasa, nighnizir aghuim, gavgavir ekiam gafira. Ezi gumazamiziba kamaghin nighnisi, gumazir biziba puvatizim, an nighnizir aghuim pura bizir kinimin min iti. Kamaghin me an akaba barazir puvati.

¹⁷ Gumazir nighnizir aghuiba itim uan akabar asughasugh nimira mikimti, e da baraghti, deragham.

Kamaghin amir gumazimin akaba, da nighnizir aghuiba puvatizir gumazibar atrivim,
an tiarir arozim gafira.

¹⁸ Nighnizir aghuim, a midorozimin bizibagh afira.

Eghti gumazitam arazir kurar tam damighti,

an arazir aghuir avirim gasighasigham.

10

¹ E fo, bereziba mughuriar aghuim zuir boremin sivafarimin aven magiri arighireghti, borer kam bar puvira mughagham. Kamaghira arazir onganir muziarim, gumazimin nighnizir aghuim ko ziar ekiam dikabiragham.

² Gumazir uan navimin aven nighnizir aghuim itim, an arazir aghuibagh ami. Ezi gumazir uan navimin aven nighnizir aghuim itir puvatizim, an onganigha arazir kurabagh ami. ³ Egh gumazir kam pura tuavimin daruti, an arazibara gumazir mabar akakagh suam, a nighnizir aghuiba puvati.

⁴ Eghti nin gumazir dapanim nin atarti, ni uan ingangarim ataghiragham marki. A fogh suam, ni osimtizim iti. Egh ni nimira ikiti, a nin arazir kuram ginamadagham.

⁵ Ki overiamin apengan ikia ua garima, gumazir maba osimtizir bar dafar mam gami. Ezi osimtizir kurar kam, a gumazir dapanibar osimtizimra. ⁶ Gumazir dapaniba, dughiar mabar ingangarir ekiaba isa gumazir nighnizir aghuiba puvatizibagh anidi. Egha dughiar mabar ingangarir mong derazir puvatiziba isa dagiar aviriba itir gumazamizibagh anidi. ⁷ Ezi ki garima, ingangarir gumazir kiniba, hosiabagh isin apiagha zuima, gumazir ekiaba mati ingangarir gumazir kinibar min seubar zui.

⁸ Gumazir tam mozir ekiam gikuigh a ti uabi an magirigham. Eghti gumazitam me dagiabar ingarizir divazir gavgavim abighti, kuruzim ti a givigham. ⁹ Eghti gumazitam mighsiamin dagiar dafaba abighirarighti, dagiaba ti a misuegham. Eghti gumazitam temem abighti, temem ti a misueghti a mizazim iniam. ¹⁰ Eghti gumazimin sobiam ghumighan koghti, an anemineghan kogh, a temem okisi ingangarir dafam damigham. Eghti gumazim nighnizir aghuim ikiva, a ingangarir aghuim damuti, an ingangarimin dagher aghuim ototham. ¹¹ Eghti gumazim kuruzim damighti a nimira ikiamin arazim gifogh, a deragham. Egh a kuruzim ateghti, an a givighi, an fofozim manmaghin an akuragham? Bar puvati. ¹² Gumazir nighnizir aghuim itimin akaba, da ziar ekiam anariram anidi. Ezi gumazir nighnizir aghuim puvatizimin akaba, da a dikabiri. ¹³ Egh gumazir kam dikavigh mikimiva, a pazi bizir onganibav mikimam. Eghti an migirigiaba givamin dughiamin, an migirigiaba bar ikuvigham, mati gumazir bar onganimin migirigiaba. ¹⁴ Ezi gumazir

nighnizir aghuiba puvatiziba, me migia mamaghira iti. E fozir puvati, bizir manam gin otivam. Egha e fozir puvati, bizir manam e aremegh givaghti, a gin nguazim otivam.

¹⁵ Gumazir nighnizir aghuiba bar puvatizim uan dipenimin mangasa tuaviba buriava avenge. Kamaghin amir gumazim, a pura ingangarir mitiabagh amua, an gavgavim pura gefi.

¹⁶ O gumazamizir ian kantrin atrivim aghirimra itim, Iavzika! Ian gumazir faragha zuiba ti mizarazibara dikava pura isabara amuvira ikiam. Eghti osimtizir ekiabara ian kantrin kam bativam. ¹⁷ Eghti ian kantrin atrivim, a gumazir ziam itir tamin borim, eghti ian gumazir faragha zuiba, me dagheba ko wainin dipaba apir dughiamin da ami gavgavim uari daningam, egh dipar onganir aviriba apir arazibar amuan kogham, eghti kantrin kam, a bar deravira ikiam.

¹⁸ Eghti gumazim amiragh uan dipenir inogorim akiran aghuaghti, dipenir inogorim angarihreghti, amozim aven iri dipenim gasighasigham.

¹⁹ Daghem a gumazim gamima, a bar akonge, ezi wainin dipam gumazim gamima, an navim bar nuira. Ezi dagiaba da ingangarir guar avirim damuamin bizir aghuim.

²⁰ Ni uan akuir danganimin aven modoghiv iki, adarir kurabar atrivim ko dagiaba itir gumazim, aning damuan marki. Egh ni uaghan migirigiar kurabar me damuan marki. Ni kamaghin damuti, kuarazitam ti nin migirigiaba inigh mangi me daningham.

11

Ni deragh nighnighiva ingangarim damu

¹ Ni danganir aviribar ingangaribar amu, egh ni gin ivezir aghuim iniam. ² Ni fozir pu, dughiar kurar manam nguazir kamin otivam. Kamaghin, ni uan dagiaba isi 7pla o 8plan dagiar ingangaribar arikigh.

³ E fo, dipam overiamin pin itir ghuar-iabagh izivazima, amozim nguazim giri. Temem ira sautin amadaghan irighav iti, o notin amadaghan irighav iti, a danganir irizimin, a irighiv ikiam. ⁴ Eghti ni aminim ko amozimin dughiam bagh aning mizuam mangi azenitam in ingarigh an oparighan kogh, ni daghetam inian kogham. ⁵ God biziba bar dar ingari, ezi e kamaghin fozir pu, manmagh amizi, borir igiam, amebamin navimin aven iti, ezi an duam iza an aven ghuzima an angamira iti. Kamaghira God amir biziba, e dagh foghan kogham.

⁶ Ni daghetaba mizarazimin da opariva, taba guaratizimin da opar, ni kamaghin fozir puvati, dagher ni mizarazimin opariziba o ni guaratizimin opariziba deraviram otivigham, o da uaghara deraviram otivam.

⁷ Angazangarim a bizir aghuim, ezi e aruemin angazangarimin gara, bar akonge.

⁸ Ni nguazir kamin itir azenibar, ni bar akuegh iki. Egh e azenir aviribar iki, bizir kaba bakinighnighan kogham, e bar azenir aviribar, mitarmemin iki Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin ikiam. Ezi bizir gin otivamiba, dar mingariba mongezi e dagh fozir puvatigha okam nighnisi.

Gumazamizir igiabar sure damuamin akaba

⁹ Ia gumazamizir igiaba, ia igiamra itir dughiamin, ia bar akongegh iki. Ia uan nighniziba ko ifongiamin gintigh. Kamaghin ia uari bagh gan, God uan kotiamin dughiam, a ian araziba tuisigham.

¹⁰ Ia igiamra itir dughiam, a ruarazir puvati. Kamaghin amizi, bizir osimtiziba ia ganidiba, ia puv dagh nighnighan marki. Egh ia, bizir mizazir ian mikarziabagh anidibar gintighan marki. Ki datirighin fo, ia igiamin itir ikirimirim uaghan, mati an mingariba mongezi e dagh fozir puvatigha okam nighnisi.

12

¹ God bar en ingari, kamaghin, ia igiamra itir dughiamin, ia a ginighnigh. Ia kamaghin a gin amadagh gin ghurighiti, dughiar kuram ia batoghti, ia vaghvagh kamaghin mikimam, "Ki uan ikirimirim gakongezir puvati." ² Eghti dughiar kamin ian damaziba ikuvightima, ia kamaghin nighnigh suam, aruem ko iakinim ko mikoveziba deragha isir puvati. Ezi amozir ghuariam ua iza danganir vamiran iti.

³ Eghti dughiar kamin, ian dafariba gav-gaviba puvatigh inigham. Eghti ian sueba gavgaviba puvatigh ikizirigham. Eghti ian atariba bar asighiregh vaghvaziba ikiti, ia dagher gavgavibar aman kogham. Egh ian damaziba ikuvighti, ia deravira bizibar ganam kogham. ⁴ Egh ian kuarir toribar bar pirighiti, ia dipenimin azenan otivir niginiba baraghan kogham, mati me wit mirmirir dagiamin tingaharim, ko marvir ararer aviriba. Eghti ia dakuamin dughiamin, kuarazibar araremira ia gaghunam. ⁵ Eghti ia danganir pin itibar atiatingiva, tuavibar aruan buraghburegham. Ian dapanariziba ghurghurighiti, ia daruan asaghasegham. Eghti biziba ia damuti, ian naviba da bagh dikavan kogham. Eghti ia aremegh mangi nguibar ia zurara ikiamimin ikiam. Eghti

ian nguibamin iti darasi, me arang azir akabar amu ikiam.

⁶ Ia tighar aremeghamin dughiamin, ia God ginighnigh. Guizbangira, ia kamaghin ovengam, mati lamin silvan sen dutuaghirizi, an golin itarim irigha ikuvizi, an avir angazangarim munge. Egha mati, me mozir dipamin minem dafagha dipam tua a gekuava anadir benim dutuaghirizi, nguazir miner dipam tuim, irigha bar misaraghire.* ⁷ E fo, God fomira nguazir minemeniam isa gumazimin ingari. Eghti gin ia aremeghti ian mikarziba ua nguazir minemeniam gavagham. Eghti ian duar God ia ganingiziba, uamategh God bagh mangam.

⁸ Fofozir gumazim kamaghin migei,

Biziba bar, dar mingariba bar mongezi
e dagh fozir puvatigha bar okam
nighnsi.

Akinafarimin akar abuananam

⁹ Fofozir gumazir kam bar nighnizir aghuim iti, kamaghin a gumazamizibar sure gami. An akar aghuiba ko aghuzir akar aviriba bar deravira dagh nighnigha da tuisisi. Egh an akar manam ginighnighti, a guizbangira mikimti, an akinafarimin an osiram. ¹⁰ Egha an akar aghuiba buria akar gumazamizibar kuaribar isingiziba bagha ingangarir dafam gami. Egha bar deravira guizin akar kaba osiri.

¹¹ Fofozir gumazimin akaba mati aghorim, me aneminezi a ghumi. Aghorir kam, mati sipsipbar garir gumazim an suiragha sipsipbagh eghuva tuavim dar akakasi. Egha fofozir gumazim akar aghuiba akumakua akinafarimin aven da osiri, eghti akar kaba bar dughiar ruarimin ikiam, mati dikoniba me palang gafuzi da gavgafi. God bar en garir gumazim, egha akar kaba e ganingi.

¹² Nan borim, ki akar abuananam ua ni mikimasa. Ni nan akam baragh. Gumazamiziba akinafarir aviriba osiri, ezi ingangarir kamaghin amim a gevir puvati. Ni zurara akinafaribar ganti, nin mikarzim bar amiragham. Kamaghin ni bizir kam bagh deravira gan.

¹³ Ki, nighnizir kaba bar dar gun ni mikemegha givagha, egha nighnizir abuananam ni mikimasa. Egh akar kaba bar ada givasa, ki kamaghin migei, e gumazamiziba en ikirimirimin faragha zuir bizim, a kamakin. E Godin atiating an apengan iki, an akabar gintigham. ¹⁴ Guizbangira, God e amizir araziba bagh uan kotin aven e tuisigham. Arazir aghuiba, ko arazir

kuraba, ko mogava amir araziba sara da bagh e tuisigham.

* **12:6:** Hibrun akamin ves 2-6 da akar isin zuibara migei, ezi akar kabar mingariba da deragha otozir puvati.

Solomonin Onger Akam O Solomon Akar faragha zuim

Akinafarir kam, me ighiamin min an osiri, ezi gumaziba ko amiziba ongezir akaba da vaghvaghera akar otevir kabar aven iti. Da kamakin, onger akar otevir mam, gumazim amizir a bar ifongezimin migei. Ezi onger akar otevir mam, amizim a bar ifongezir gumazimin migirigiaba ikarvasi. Ezi akar isin zuir bar aghuiba, aningin onger akar otevir kabar aven ti. Egha da bar deravira kamaghin en akakasi, gumazim amizim bagha bar akonge, ezi amizim uaghan gumazim bagha bar akonge.

Godin Akinafarimin akinafarir igharazir mabar aven, Godin akam ingha izir gumaziba ko gumazir igharazir maba sara kamaghin akar isin zuim gami, Israelia me Godin amuimin min iti. Kamaghin amizi, Israelia akinafarir kamin gara fo, God bar me gifuegha arazir aghuibar me gami. Ezi me uaghan bar God gifonge. Ezi Kraisin gin zuir gumazamizir maba, me akinafarir kam kamaghin an gari, kar Kraisin uan sios ko aningin akar isin zuim. Kraisin uan sios bar a gifonge, ezi an sios uaghan bar a gifonge.

Bar Faraghaviram Otivizir Bizibar Eghaghanimin Akinafarimin aven, God gumazim ko amizimin ingari, eghti aning uaning porogh ikiam. (Ni Jenesis 2:24in gan.) Akinafarir kam gavgavim akar kam ganidi, egha kamaghin en akakasi, God gumazir aghuim o amizir aghuim isi ni danighti, ni a bagh bar akongegh. Kar Godin bizir aghuir a pura ni ganingizim.

1

¹ Onger akar kam a bar dera,
egha onger akaba bar dagh afira.
Me Solomon ginighnigha a baghavira ighiar
kam osiri.

Onger akar faragha zuim

Amizir igiamin onger akam

² Dughiar aviribar ni nan tori,
ki kamaghsua,
ni zurara kamaghira damuvira iki.

Guizbangira, ni na gifuegha,
na baghavira iti.
Ni na gifongezir arazir kam, a bar isingi,
egha wainin aghuimin isingtizim
gafira.

³ Nin mikarzim mughuriar bar aghuim iti.
Ki nin ziam baregha bar akonge,
mati ki sandan aghuim bagha bar
akonge.

Kamaghin, amizir igiaba bar ni gifonge.

⁴ Ni na inigh ga zuamira ari mangam.

Ni mati nan atrivim,
egh ni na inigh mangi uan danganir
akuimin mangi.

Egh ga uaghara bar akongegham.
Ni bar na gifonge, kamagh amizi ga bar
akonge.

Gan agoroger kam,
a bar wainba apir gumazibar agoroge-
bagh afira.

Ni bar deragha bar igharagha gari.
Kamaghin amizi, amizir igiaba bar ni
bagha pura iri.

⁵ O Jerusalem in itir amizir igiaba, ia oragh.
Nan mikarzim piki,

Ezi ki ganganir aghuim gami.
Nan mikarzim pigha,
mati Kedarin purirpenim.

Ezi nan ganganim bar dera,
mati inir aghuir Solomonin dipenimin
guighav itiba.

⁶ Guizbangira, nan mikarzim piki,
ezi ia kamaghin nighnighan marki,
ki ti pura ingangarir amizir kinim.
Puvati.

Aruem na gapongezir,
nan mikarzim kamaghin oto.
Nan tuebaba nan atara na gamizi,
ki ghua wainin azenibar gari.
Kamaghin amizi, ki deragha uan mikarzim
geghuvir puvati.

⁷ O nan roroar bar aghuim,
ki bar ni gifonge.
Ni na mikemegh,
ni uan memen okoruam inigh managh
mangam?
Da danganir manamin mangigh grazir
aghuiba bativ dar amam?
Egh aruer ekiamin, da mangi man-
agh muegh avughsam?

Ni na mikemeghti,
ki ni buriamin ingangarir ekiam
damuan kogham.

Ni na mikemeghan koghti
ki ti initam inigh uan guam avaragh,
egh memebagh eghuvir gumazir
igharazibar memen okoruabar
tongin ni buriam.

Gumazir igiamin onger akam

⁸ O nan amizir dirim, nin ganganim bar
deragha
amizir igharazibar ganganiba bar dagh
afira.

Ni nan gansi,
ni memebar diarir nozibar gin mangi.
Ni dar gin mangi, egh ni grazir aghuibar
apigham,

- eghti nin memeba dar amam.
 Grazir kaba sipsipbagh eghuvir gumaz-
 ibar averpenibar boroghin iti.
- ⁹ O nan dighorim,
 nin kurkaziba bar derazi nin gan-
 ganim bar dera,
 mati hoziaba kurkegha
 Isipin atrivimin karis getui.
- ¹⁰ Kurkazir nin dapanir arizimin guighav
 itiba,
 nin koviamning gamima, a dafo.
 Ezi nin manmaniar aghuiba nin firimin
 itima,
 nin firim bar dafo.
- ¹¹ Eghti e golin kurkazir tabar ingarigh,
 silvan kurkazir igharaziba sara
 ingarigh,
 egh ki da isi ni daningam.

Amizir igiamin onger akam

- ¹² Nan atrivim uan dakozim gakua, egha
 borer aghuir ki uabi gaghuizimin
 mughuriam isi.
- ¹³ Nan roroar ki bar ifongezim,
 a mati pauran anezir mughuriar
 aghuim itim,
 nan evarim gisin irighav ikiava
 akui.
- ¹⁴ Nan roroar ki bar ifongezim, a mati
 akimarir mughuriar aghuim zuim,
 a Engedin nguibamin wainin azenibar
 otifi.

Gumazir igiamin onger akam

- ¹⁵ Ame! Ni amizir bar dirim
 ezi ki bar ni gifonge.
 Ezi ni uaghan na gifonge,
 ezi nin damazim bar dera mati kuarazir
 bunbamin damazim.

Amizir igiamin onger akam

- ¹⁶ Ame! Nan roroar gumazir ki bar
 ifongezim, ni bar dera.
 Nin ganganiba bar dera,
 ezi ki bar ni gakonge.
 Gan misiame mati, grazir garir aghuim.
- ¹⁷ Temer sidan aguar kaba,
 mati gan dipenir akoriba.
 Ezi painin temeba mati
 gan dipenir afiaba.

2

- ¹ Ki mati ruarimin akimarir dirim,
 a pura Saronin danganir zarimin oto.
 Egha ki mati akimarir aghuarim,
 a mighsiabar tongin itir danganir
 zarimin ti.

Gumazir igiamin onger akam

- ² Ki garima, nan dughorir amizim, an
 amizir igiar igharazibar tongin ikia
 mati akimarir dirim dikoniba itir
 ikarizibar tongin iti.

Amizir igiamin onger akam

- ³ Nan roroar gumazir ki bar ifongezim, a gu-
 mazir igiar igharazibar tongin ikia,
 mati temer dagher aghuiba itim, a ru-
 arimin ikia temer igharazibar tongin
 ti.
 Aruer ekiamin dughiam ki an dughuazimin
 aven ikiasa bar ifonge.
 Temer kamnin oviziba bar deragha nan
 akatorimin bar isingi.
- ⁴ A na inigha isar ekiam bagha uan dipenir
 ekiamin ghu.
 A bar na gifonge, ezi ki a bagha bar
 akonge,
 mati nir aghuir me isa gan dagher
 dipenimin ga avarazim, ki a
 bagha bar akonge.
- ⁵ Nan roroam, ki bar ni gifonge,
 ezi nan damaziba nan sirizi, nan
 agharapaniba bar nan amira.
 Ga uaning, ni ter oviziba ko wainin ovizir
 me apuzizir taba na danighti,
 ki dar amegh ua gavgavim iniam.
- ⁶ Ki ghaze, Nan roroam uan agharir kiriam,
 nan dapanimin aghorogham.
 Eghti an agharir guvim, a nan namnam
 muigham.
- ⁷ O Jerusalem in amiziba, ki kamaghin ian
 azai,
 ia dian asizir atiar aghuibagh nighnigh,
 egh na ko akam akirigh suam,
 Ia ga uaning gifongezir arazim, an tuavim
 apiran marki,
 egh iki mangiti gan ifongiam givagham.

Onger akar namba 2

Amizir igiamin onger akam

- ⁸ Ki oragha fo, nan roroar gumazir ki bar
 ifongezim na bagha izi!
 Ki garima, a mighsiabagh isin uabi
 akura ivemara izi.
- ⁹ Nan roroar gumazir ki bar ifongezim,
 a pamten ivemari, mati dian asizir
 apurir gavgavir mam.
 Ame! A izegha givagha en dipenimin
 divazim azenan tughav ikia winduan
 aven gari.

Gumazir igiamin onger akam

- ¹⁰ Nan roroar gumazir ki bar ifongezim ka-
 maghin na migei:

“O nan amizir ki bar ifongezim,
 ni nan amizir dirim,
 ni dikavigh azenan izi,
 egh na ko, ga ari mangam.

- ¹¹ Ni amozimin atiatingan marki,
 amozir dughiam a gifa.
- ¹² Ezi akimariba nguazir kamnin danganiba
 bar a da avara,
 ezi kar onger akabar dughiam.
 Aruer kuaraziba tintinimin ruaribar
 onger akabagh ami.

¹³ Ezi fighin temeaba be.

Ezi ruarimin beniba akimariba otifi,
ezi dar akimariba mughuriar aghuiba
zui.

O nan amizir ki bar ifongezim,
nan amizir dirim,
ni dikavigh azenan izi,
egh ga ari mangam.”

¹⁴ Ni uan dipenimin aven ikia,
mati kuarazir bunbam saghon itir
mighsiamin dagiar torir muziarimin
modoghav iti.

Ni azenan iziti, ki nin guar dirimin ganiva,
egh nin tiarir isingtizim baragham.

¹⁵ Gan wainin ikarizibar, akimariba otifi.
E fo, afiar atiar muziariba aru-
ava tintinibar wainin azenibagh
asighasighasava ami.

Kamaghin amizi, ni afiar atiar muziarir
kabar suikigh,
eghti da gan azenimin aven izegh gan
wainin ikarizibagh asighasighan
kogham.

Amizir igiamin onger akam

¹⁶ Nan roroar gumazir ki bar ifongezim, ki
an amuim,
ezi a nan pam,
mati a uan memeba inigha
akimarir aghuibar tongin ghuzi, da
graziba api moghin,
a na ko ikiasa bar akonge.

¹⁷ A dagh eghuv dar gan mangiti
aminim tiraghti, mitarmem ari
mangigham.

O nan roroar gumazir ki bar ifongezim, ni
zuamira raghirigh ari mangi,
mati asizir dian apurir aghuir mam ive-
mara mighsiar ekiabagh isin ara zui.

3

¹ Ki dimagaribar zurara akuava, irebabar
gumazir ki ifongezir kamin gari.
Egha irebamin aven ki pamtemin
a ginighnigha danganiba bar a
buriavira ikia ghua,
egha an apizir puvati.

² Ki irebamin aven dikavigha, nguibar
ekiamin aven a buriagh arui.

Ki nguibar ekiamin tuaviba ko, gu-
mazamiziba uari akuvir danganiba
ko danganiba bar dagh arui.

Egha ki bar ifongezir gumazir kam buria,
egha ki a batozir puvati.

³ Ezi nguibar ekiam geghuvir gumaziba
arua iza na bato.

Ezi ki men azara,
“Gumazir ki ifongezir kam, ia ti an ga-
niz, o puvati?”

⁴ Egha ki me ategha ghua

maghira gumazir ki ifongezir kamin
api.

Ki a bagha ghua a muki,
egha ki an ataghiraghan aghua.

Egha ki a inigha uan amebamin dipenimin
ghu,
egha ga amebar na batezimin danganir
akuimin aven ghu.

⁵ O Jerusalemin amiziba, ki kamaghin an
azai,

ia dian asizir atiar aghuibagh nighnigh,
egh na ko akam akirigh suam,

ia ga uaning gifongezir arazim, an tuavim
apiran marki,

egh iki mangiti gan ifongiam givagham.

Onger akar namba 3

Amizir igiamin onger akam

⁶ Bizir tizim gumazamiziba puvatizir dan-
ganim ategha izi?

Bizir kam, mati migharim me sanda
ko pauran anezir, me iter balsan
eborimin ingarizim tuema an
migharim otifi.

Ezi an mughuriam,
mati pauran aghuir dagiar ingangarib-
agh amir gumaziba amadim.

⁷ Ia gan! Me akuriar aghuim inigha a
gupugha izi.

Ezi Atrivim Solomon uabi a gaperaghav
iti.

Ezi ⁶⁰plan midorozir gumaziba a ko izi.

Me Israelian midorozir gumazibar
tongin itir midorozir gumazir
gavgaviba.

⁸ Me fomira dughiar aviribar misoke.

Egha me midorozir sababar misogha
bar fo.

Me bar moghira vaghvagher uan midorozir
sababa suiki.

Me fo, apaniba dimagaribar iza me
misoi,

kamaghin amizi, me deravira uari
bagha gara iti.

⁹ Atrivim Solomon uan gumazibav kemezi,
me kantri Lebanonin temer aghuiba
inigha

a bagha akuriar aghuimin ingari,
mati dipenir muziarir mam.

¹⁰ Akuriar aghuir kamin sueba, me silvan
dar ingari,
ezi an dabirabir danganim me golin an
ingari.

Ezi me akuriar aghuir kamin danganir
apiaghirimin pilo, atrivimin inir
pighaghevimin anevara.

Jerusalemin amiziba deravira
dabirabir kam asingi.

Me atrivim bagha ingangarir kam
damuasa bar ifonge.

11 O Jerusalemin amiziba, ia azenan izi
Atrivim Solomonin ganigh.
Atrivimin dapanir asuam an da-
panimin iti.
Atrivim Solomon amuimin itir dughiamin,
an amebam dapanir asuar kam isa
an dapanim garu.
Ezi dughiar kamin a bar akonge.

4

Gumazir igiamin onger akam

1 O amizir ki ifongezim, nin ganganim bar
dera.
Bar guizbangira, ni amizir dirim.
Ni uan guam mongasa nir avizim uan da-
panim gike.
Ezi ki nin damazimningin gari, aning
kuarazir bunbamin damazimningin
min dikiravira gara bar dera.
Nin dapanir arizim girakirangin guraghav
itim, pigha ruaragha bar dera,
mati memen pizir okoruam bar
akuegha, uari fa kura Gileatin
Mighsiamin ghuaghiri.
2 Nin atariba bar ghurghuri,
mati sipsipin mikarzir ghurghuriba,
me dar arizibagh isegha datirighira
da rue.
Nin ataritam asiaghirizir pu,
Puvati. Da bar deravira iti.
3 Nin iriviba bar aghevegha, mati benir
aghevim.
Nin akatorim bar aghungigha, bar
dera.
Inim nin guam avara,
ezi ki nin kovianningin gari, aning
dafo,
mati pomigranetin ovizir aghevur
akuam.
4 Nin firagharim bar ruaragha bar dera,
mati Atrivim Devitin tauan ruarir
aghuim.
Ezi nin firagharimin itir manmaniar
aghuiba,
mati midorozir gumazir aviribar
oraba taghtagha tauan ruarir kamin
guighav iti.
5 Nin otemning mati dian asizir aghuarir
pumuning,
akimaribar tongin graziba api.
6 Aning mati mighsiar mamning,
mughuriar aghuiba itir biziba bar
aning gizifa,
mam sandan anezim, ezi mam pauran
balsamin temer eborimin ingarizim.
Ki mangi mighsiar kamningin iki mangiti
aminim tiraghti, aruem oviram.
7 Nan amizir ki bar ifongezim, nin gan-
ganim bar dera.
Nin mikarzim duar kuritam an itir pu-
vati.

8 Nan amuim, ni na ko izi,
egh ga Lebanonin Mighsiaba ategh
mangam.
Ni Amanan Mighsiam ko Senirin Mighsiam
ko Hermonin Mighsiar orazim
ategh izighiri.
Ni fo, laionba ko asizir atiar
igharaziba mighsiar kabar iti.
9 Ni nan amuim,
egha ni guizin nan dighorim asi.
Ni dughiar vamiran pura damazir
ofizimningin nan gara,
egha nan dighorim asi.
Ki nin firimin itir manmaniamin gara
bar ni gifonge.
10 Ni nan amuim,
egha ni guizin nan dighorim,
ni bar na gifonge,
ezi ki bar akonge.
Nin ifongiar kam, a bar isingi,
egha wainin isingtizim gafira.
Sandan mughuriar ni uabi gazuir kam,
a pauran mabar mughuriaba bar dagh
afira.
11 O nan amuim,
nin migirigiaba, nan kuarimin aven bar
isingi.
Nin akamin torir araziba, nan akamin bar
isingi,
mati hani akatorimin isingi.
Ni nan tozezi, ki bar akonge,
mati ki bulmakaun oter eborim ko ani
api.
Nin korotiaba mughuriar aghuim iti,
mati Lebanonin Mighsiabar mughuriar
aghuim.
12 O nan amuim, ni bar nan dighorim.
Ni mati azenir divazim itim,
eghti gumazitam an mangan kogham.
Ni mati mozir dipar mam,
egha azenir kamin aven iti,
eghti gumazitam aven mangan
kogham.
13-14 Ni mati azenir aghuim,
temer bar aghuiba an iti.
Temer maba dagher aghuiba iti,
ezi maba mughuriar aghuim zuir
boreba iti.
Maba me dar sandan aghuibar dar ingari,
egha maba, daghebagh amima, da
isingi.
Temer kaba, dar oviziba bar isingigha,
nguazir kamin ter oviziba bar dagh
afira.
Dar eboriba bar isingigha, nguazir
kamin ter eboriba bar dagh afira.
15 Ni mati mozir dipam izivagha fasfagha
ivemara ghua,
ikirimirir zurara itim anidim azenir
kam ganidi.
Ni mati daghurir suiar dipaba

Lebanonin Mighsiabar otiva ivemara
izaghira azenir kamin izim.

Amizir igiamin onger akam

¹⁶ O notin aminim, ni osegh dikavigh.
O sautin aminim, ni dikavigh izi.
Gua dikavigh izi nan azenim givang,
egh danganiba bar dar amuti,
da azenir kamin mughuriar
aghuim ikiam.
Eghti nan roroar gumazir ki bar ifongezim,
uan azenimin iziva, egh an ter ovizir
bar aghuibar amam.

5

Gumazir igiamin onger akam

^{1a} O nan amuim, ni bar nan dighorimra,
ki uan azenimin izegha gifa.
Egha nan sanda ko temer eborir mughuriar
aghuiba itiba,
ki da akufa.
Ki uan hanin aghuim amegha,
uan bulmakaun oter eborim ko wainin
dipam amegha gifa.

Amizibar onger akam

^{1b} Gua namakar aghuimning,
gua deravira uaning gifongegh,
mati gua dagheba ko dipaba apa,
ghua bar izifa.

Onger akar namba 4

Amizir igiamin onger akam

^{2a} Ki dimagarimin akuima,
nan nighnizim ingaravira iti.
Egha ki irebamın aven uan roroar gumazir
ki bar ifongezimin garima,
a nan tiar akam gafughafusi.

Gumazir igiamin onger akam

^{2b} O nan amuim, ni guizin bar nan dighorim,
ni kuarazir bunbamin min ikia
guizbangira bar dera.
Ni tiam kuighti ki aven izam.
Dimagarimin ghuariam izaghira nan da-
panim rue.
Ezi nan dapanarizim kumkumi.

Amizir igiamin onger akam

³ Ki uan korotiar ruarim suegha gifa.
Ki tizim bagh uam aneghuam?
Ki uan dagariba ruegha gifa.
Egh dikavigh daruan aghua.
Tizim bagh nan dagariba ua
mizegham?

⁴ Ki orazi, nan roroar gumazir ki bar
ifongezim,
tiam kuighasa uan dafarim isa aven
tiar torimin amadagha tiar akamin
igugunimin suirazi,
nan mikarzim na dikafi,
ezi ki a baghavira ikia bar akonge.
⁵ Ki uan roroar ki bar ifongezim bagha tiam
kuasa dikafi.

Ki uan dafarim isa tiar akamin gugunim
darighasava amima,
ezi sandan nan dafarimin itim, ira
tiar akamin igugunimin poro.

⁶ Ki uan roroar gumazir ki bar ifongezim
bagha tiam kui.
Ki gari, ezi puvati, a zuamira ua ragha
ghugha gifa.
Ezi ki an garir puvati.

Ki an migirigiabagh nighnigha
nan navim a bagha bar ikufi.
Ki a buriagharua, an apizir puvati.
Ki an deima, a na ikarazir puvati.

⁷ Ezi nguibar ekiamin divazim geghuvir gu-
maziba na batogha,
na misogha na mikarzim gasighasigha,
egha ki azenan azuir korotiam ini.

⁸ O Jerusalemin amiziba, ki akar gavgavim
ia ganiga ghaze,
Ia nan roroar gumazir ki bar ifongezir
kam, ia a batoghiva, a mikim suam,
ki bar a gifonge.
Bizir kam bagha nan agharapaniba
nan amirazi, nan damazimning nan
siri.

Amizibar onger akam

⁹ O amizir dirim, nin ganganim bar deragha
amizir igharazibar ganganiba bar dagh
afira.

Ni ifongezir roroar gumazir kam,
a gumazir manmaghin garim?
A ti e amizir igharaziba en paba bar dagh
afira,
kamaghin amizi ni ghaze,
e ni ko akar kam akiram.

Amizir igiamin onger akam

¹⁰ Nan roroar gumazir ki bar ifongezim, a
bar gavgavigha,
an guam bar derazi, an damazimning
dafozi, an mikarzimın ganganim bar
dera,
egha gumazir tausen plan aviribar
ganganim gafira.

¹¹ An dapanim bar deragha golin min dafo.
An dapanarizim pigha bar dera,
mati kuarazir pizimin arizim.

¹² An damazimning bar dafogha,
mati kuarazir bunbamning ruegha
givagha, dipar miriamin aperaghav
iti.

¹³ An koviamningin bar deragha
mati temer eborir mughuriar aghuim
itiba azenim gizifa.

An iriviba, mati akimarir aghuim.
An migirigiaba bar dera,
mati sandan mughuriar aghuim.

¹⁴ An agharimning bar dera.
Egh uan dafarimningin kurka ringin
ivezir pin koziba aghui.

An navir asizim bar ghurghurigha, bar dafo.

Ezi an letiam me dagiar bluplan ivezir pin kozibar anesingizi, a uan ivariam gike.

¹⁵ An suemning mati guarir akinir pumuning, me dagiar ghurghurir aghuibar aningın ingari.

Ezi aning golin taghtazir pumuning gisin tughav iti.

An ganganim bar deragha, mati sidan temer diriba, egħa mati Lebanonin kantrin mighsiar ekiaba.

¹⁶ A nan torima, ki an isingtizim isi.

An mikarzim bar mogħira na gamima, ki bar a gifonge.

O ia Jerusalemın amiziba, ki ifongezir gumazir kam, a nan roroar aghuim, an ganganim kamaghın gari.

6

Amizibar onger akam

¹ O ni amizir dirim, ni bar amizir igharazibagh afira.

Nin roroar gumazir ni bar ifongezim managh ghu?

Ni e mikemeghti, e nin akuragh a buriam.

A tuavir manamin ghu?

Amizir igiamin onger akam

² Nan roroar gumazir ki bar ifongezim, uan azenim giraghu.

Azenir kam, bizir mugħuriar aghuiba itiba, a gizifa.

An memen okoruam azenimin graziba apl,

ezi an akimarir aghuiba akumakua da arisi.

³ Nan roroar gumazir ki bar ifongezim, ki an amuim,

ezi a nan pam,

mati a uan memeba inigha

akimarir aghuibar tongin ghuzi, da graziba apl.

Onger akar namba 5

Gumazir igiamin onger akam

⁴ O ki ifongezir amizim, nin ganganim bar dera,

mati Tirsan nguibar ekiam, ko Jerusalemın nguibar ekiam.

Nin ganganim nan damazimin, ni amizir bar dirim,

mati gumazir mam gari, midorozir gumaziba uan ababanir inir avizibar suigha izi,

ezi ki digavir kuram gamigha mikiman asa.

⁵ Ni nan ganan ki aghua.

Ni nan gara nan muriam aghorima, ki okam nighnisi.

Nin dapanarizir girakirangin guraghav itim, pigha ruaragħa bar dera, mati memen pizir okoruam bar akuegha, uari fa kura Gileatin Mighsiamin ghuaghiri.

⁶ Nin atariba bar ghurghuri, mati sipsipin ghurghurimin ariziba me datirighira da rue.

Nin ataritam asiaghiri pu.

Puvati. Da bar deraghavira iti.

⁷ Inim nin guam avara,

ezi ki nin koviamningin gari, aning dafogħa,

mati pomigranetin ovizir aghevır akuam.

⁸ Atrivim amuir aviriba iti.

60plan kwinba, ko 80plan amuir doziba.

Egha amizir igiar avirir maba uaghan iti,

ezi gumazitam men dibobonim gifozir puvati.

⁹ Ezi ko, ki amizir ifongezir vamira iti.

A bar amizibagh afira, ezi ki bar a gifonge.

An amebam, uan guivibar tongin, bar a gifuegha, a bagħa bar akonge.

Amizir igiaba bar an garava, an ziam fe.

Atrivimin amuir ekiaba ko, amuir doziba, a bagħa bar akuegha igħiabagh ami.

¹⁰ Muna tinara nan gari?

An guam mati aminim tirazi, aruer ekiam isiragħa dafo.

An guam bar angarigha, mati iakinir aruem isira.

An ganganim nan damazimin bar amizir dirim,

mati gumazir mam garima, midorozir gumaziba uan ababanir inir avizibar suigha izi,

ezi ki digavir kuram gamigha mikiman asa.

¹¹ Ki izaghiriğħa givagħa azenimin aven itir temer aghuir oviziba itibar tongin iti.

Ki temeba ko dar akimarir otivibar ganasa danganir zarimin ize.

Ki wainin ikarizir mumuriba, ko temer dagħer aghuiba itibar akimaribar ganasa ize.

¹² O nan amizim, ki nin gara, egħa agorogem na misosi.

* 6:12: Hibrun akam vezin kam deragħa a migeir puvati.

Ki kamaghin nighnisi,
ki mati gumazir aruar mamın karisin
aven iti.*

Amizibar onger akam

^{13a} O Sulamin ikizimin amizim,
ni uamatengegh,
ni uamatengegh.

Ni uamategh iziti, e nin ganika!

Amizir igiamin onger akam

^{13b} Ki Sulamin ikizimin amizim,
ia tizim bagh nan ganti,
ki midorozir gumazir okoruar
pumuningin tongin igham
gighiam?

7

Gumazir igiamin onger akam

¹ O ki ifongezir amizim, ni bar amizir
igharazibagh afra,
egha mati atrivimin guvim.

Ni dagarir asuaba aghuizi,
nin dagarimning bar aghungi.

Nin oghiriamningin ganganimning, bar
dera,
mati nedazir mamning, fofozir
gumazim dagiar aghuimin aning
aghore.

² Nin overapanim,
mati itarir mam, me wainin dipam ko
pauran isingtizim verezi, an a gizifa.

Nin navim bar dera,
mati witin pozir mam, me akimarir
aghuaribar an kuruke.

³ Nin otemning bar dera,
mati asizir dian atiar aghuarir
pumuning.

⁴ Nin firagharim bar dera,
mati tauan ruarir ghurghurim.

Nin damazimning bar dera,
mati dipar akarer muziarir Hesbonin
nguibar ekiamin tiar akamin
boroghin itimning.

Nin atinim bar dera,
mati Lebanon geghuvir gumazibar
tauan ruarim.
Me an ikiava, Damaskusin nguibar
ekiam geghufi.

⁵ Nin dapanim nin namnam gisin ikia bar
dera,
mati atrivimin dapanir asuam,
egha mati Karmelin Mighsiar
orazim.

Nin dapanir arizir girakirangin guraghav
itim, pigha ruaragha bar deragha
taghtasi,
mati atrivimin inir aghuim.

Egh nin dapanarizir kam,
atrivim damuti, a ni gakuwegh, nin kal-
abuziar gumazimin min otogham.

⁶ O nan amizir ki ifongezim, ni amizir bar
dirim.

Ki bar ni gifonge,
ezi nin biziba bar na gamima,
ki bar akonge.

⁷ Nin ruarim bar dera,
mati iruem voroghira tughav iti.

Ezi nin otemning,
mati iruer foroziamning.

⁸ Ki ghaze, ki iruer kamın mavanang,
egh an dagheba iniam.

Ki nin otemningin gari,
aning mati wainin orozaghar ovizir
aviriba itimning.

Ezi nin akamin otivir mughuriam,
mati ter ovizir mughuriar aghuim itim.

⁹ Ni nan torima bar dera,
mati wainin bar aghuim, nan amizimin
akatorimin amiraghavira emiri.

Ni nan tora,
mati ga uaning inigha akua wainin
isingtizim api.

Amizir igiamin onger akam

¹⁰ Nan roroar gumazir ki bar ifongezim,
ki an amuim,
ezi a bar na gifonge.

¹¹ O nan roroar gumazir ki bar ifongezim,
ni na ko izi.

Ga dimagarimin ruarimin mangi,
egh nguibar dozibar iki dakuam.

¹² Egh mizaraghara dikavigh mangi
wainin ikarizir azenibar ganam.

Dar atiba ko akimariba ti
oneghama?

Egh uaghan pomigranetin ovizir
aghuiba ber temebar ganam,
dar akimariba ti onez, o puvati?

Ga wainin azenir kamın iki,
egh ki uabi isi ni daning kamaghin nin
akagham,

ki bar ni gifonge.

¹³ O nan roroar gumazir ki bar ifongezim,
ki temer ovizir aghuiba ini,

ter ovizir kaba e dav gia ghaze,
amiziba an oviziba isa akavsiar
arazim gamua da apima,
dar mughuriam gumazim damuti,
an amuim ko daku, egh boriba
batam,

ki da isa tiar akamin boroghin da ati,
eghti ni dar amam.

Ki fomira maba ini,
egha maba ki datirighira da ini.

Ki uan ifongiam isa ni baghavira aneti.
Egh ga ter ovizir kamın mughuriam ini ga
uan ifongiam damuti, a dikavam.

8

¹ Nan amebam ti ni bategha, otem ni
ganingizi,
kamaghin deraghai.

Kamaghin, ki tuavir ekiamin ni batogh,
nín torti gumazitam pazi ga
ginighnighan kogham.

² Egha ki ni inigha ga uan amebamin
dipenimin ghuzi,

ni deravira nan sure gamighai.

Ezi ki, wain ko pauran isingtizim sara
verezim,
a isa ni ganighai.

Egha ki uan pomigranetin ovizibar
dipaba ni ganingizi, ni da
ameghai.

³ Ki ghaze, nan rooroam uan agharir kiriam
nan dapanimin aghorogham.

Eghti an agharir guvim, a nan namnam
muigham.

⁴ O Jerusalemin amiziba, ki kamaghin ian
azai,

ia na ko akam akirigh suam,
ga uaning gifongezir arazim, ia an tuavim
apiran marki,

egh iki mangiti gan ifongiam givagham.

Onger akar namba 6

Amizibar onger akam

^{5a} Ia gan. Munar amizir manam gumaza-
miziba puvatizir danganim ategha
izi,

egha uan roroar gumazir a ifongezim
dukuagha aning izi?

Gumazir igiamin onger akam

^{5b} Ga temer ovizir aghuiba itimin povimin
ikiava,

ki nin ifongiam gamizi, a dikafi.

Nin amebam temer kamín ape-
bamin ni bate.

Amizir igiamin onger akam

⁶ Ni uan navir averiamin aven, narara
ifongegh,

egh uam amizitam gifueghan marki.

Ni amizir igharazitam uan dafarimin an
suighan marki.

Kirara, ni nan dafarimin suigh.

Nan ifongiam ni bagha bar gavgafi,
mati Ovevem ni iniassa gavgafi.

Kamaghira, nan ifongiam ni bagha puvira
dikafi,

mati avim isia pamten dikafi.

⁷ Ifongiar arazim, an avir mizariamín min
isi,

kamaghin ongarir ekiaba anemungan
iburagham,

eghti aperiar ekiaba iziva
anegivagham kogham.

Gumazitam nan ifongiam givesi nighnigh,
uan dagiaba ko biziba isi na daningti,
tam tughatighan kogham.

Ki dagh ifueghan kogham.

Ki pura ni gifuegham.

Amizir igiamin tuebabar onger akam

⁸ En buaramizim suvighavira iti
ezi an otemning tighari.

An amizir ekiamin otoghti,
gumazitam an ikisi damuti,

e manmaghin a bagh damuam?

⁹ En buaramizim nguibar ekiamin
divazimin min deravira ikiti,

e divazir kam gisin a bagh silvan tauan
a geghuvamimin ingaram.

Eghti a nguibar ekiamin tiar akamin min
ikiti,

e temer sidan ararir gavgavibar
anepirigham.

Amizir igiamin onger akam

¹⁰ Ki mati nguibar ekiam ekiaruzir divazim,
ezi nan otemning mati tauan ruarir
pumuning.

Ki ifongezir gumazim nan gari,
ki aghuigha amizir ekiamin oto.

Egha ki an damazimin bar dera.

Gumazir igiamin onger akam

¹¹ Atrivim Solomonin wainin azenim Balha-
monin nguibamin iti.

Gumaziba azenir kamín ingarsi,
me vaghvagh 1,000 silvan dagiaba
isi Atrivim Solomon daning.

¹² Solomon mar uan 1,000 silvan dagiaba
ini.

Ezi gumazir azenimin ingariba,
me mar uan 200 silvan dagiaba ini.

Ezi ki bizir kabagh nighnizir puvati,
ki uabi, nan wainin azenim iti.

Ki uabi wainin azenir kamín gari.

¹³ O amizir ki ifongezim,
ni azenimin aven iki mikimti, ki nin
tiarim baragham.

Nan namakaba uaghan nin tiarim
baraghasa.

Amizir igiamin onger akam

¹⁴ O nan roroar gumazir ki bar ifongezim,
ni uamategh atamra izasa ki ifonge,
mati dian asizir atiar aghuim

mighsiabagh isin ivemara izi,
mighsiar kaba, bizir mughuriar

aghuir aviriba dar iti.

Godin Akam Inigha Izir Gumazim Aisaian Akinafarim O Aisaia Akar faragha zuim

Aisaia Godin akam inigha izir gumazim, a Jerusalemin itir dughiamin Asiriaba iza, notin amadaghan itir kantri Israel gasighasighasa izi. Egha me uaghan kiran oveghangin iza sautin amadaghan iti Judan kantri gasighasighai.

Aisaian akinafarir kam, e 3plan akuabar an abiki.

1. Sapta 1–39. Dughiar kamin, Asirian midorozir gumaziba, Judabagh asighasighasa bar roghira izezima, Aisaia akinafarir kam osiri. Aisaia faragha mong uabi geghani (Sapta 1–12).

Dughiar kamin Judabar gumazamizir bar aviriba, bar puv atiatia itima, Aisaian akam osimtizir me batozir kamin mingarimin gun me migei. A kamaghin migei, bizir kam Asirian ifongiamin otozir pu. Puvati, Judaba akirim ragha God gasara, kamaghin me uari osimtizim iti. Kamaghin amizi, God me gasighasighasa.

Aisaia kamaghin migei, Judaba uan gumazir ekiaba ko, me Ikiavira Itir Godin apengan ikiva, arazir aghuibara gintigh. Egh me kamaghin damu, me deravira ikiam. Me arazir kurar kabar gintighvira ikiti, God me gasighasigham.

Egha Aisaia uaghan gin otivamin dughiar aghuimin akam akuri. Atrivim Devitin ovavir borir mam, an atrivimin otoghti, nguibar aviribar gumazamiziba, bar dughiar aghuim iniam.

2. Sapta 40–55. Akinafarimin akuar kamin, a Judaba Babilonin kalabusin ikiamin dughiamin gun migei. Bizir kaba, da akinafarir akuar faragha itimin itir bizibar gin otifi. Judaba naviba osemegha itima, Godin akam inigha izir gumazim, dughiar aghuim otoghtima, me bar akueghamin dughiamin gun me migei. God a biziba bar dar afeziam. A ghaze, Judabar apaniba me inigh mangiti, me bar uan nguibamin saghon ikiam, eghti God me ginamadaghan kogham. A fomira me gamizir akar dikirizibagh nighnighavira iti. Egh a Persian Atrivim Sairus amiseveghtima, a uan ingangarim damuva, Judaba amadaghti, me uamategh uan nguibamra izam. Egha Godin akam

inigha izir gumazim uaghan kamaghin migia ghaze, Israelian agharimin, God nguazir kamin gumazamiziba bar deravira me damuam.

Akinafarimin akuar kamin migirigiar avirir maba uaghan kamaghin iti, Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazir mam otogh, mizazim inigh, egh gumazamizibar akuragham. Kraisin gin zuir gumazamizir aviriba kamaghin nighnizir gavgavim iti, kar Iesusra.

3. Sapta 56–66. Akinafarimin akuar kam, Judaba uamategha iza Jerusalemin itima, Godin akam inigha izir gumazim, akam me ganidi. Akinafarir kamin migirigiar maba kamaghin migei, God uan akar dikirizim ginighnighavira iti, ezi bizir kam, gavgavim Judabar navibagh anidi. Ezi akinafarir kamin migirigiar otevir maba kamaghin me migei, Me Godin apengan ikiva, an ziam fer arazir aghuibar gintighiva, Godin ziam fiva, an amamangarighiva, egh ofaba a daning. Me uaghan gumazamizir biziba puvatizibagh nighnigh, men akurvagh.

Akar aghuir mam, Aisaia 61:1-2in iti, Iesus uan ingangarim foregh a damuamin dughiamin, an a diborima, gumazamiziba a barakis. (Ni Luk 4:16-21in gan.)

Aisaian akinafarir kamin migirigiar avirir maba Godin gumazamizibar akurvazima, me navir amirizim isi. Migirigiar kaba Godin gavgavimin gun migei. Gumazamiziba, osimtizir guar aviribar isa dar mizaziba barasi. God guizbangira men afeziam, egh a men akurvagham. E Kraisin gin zuir gumazamiziba kamaghin fo, Iesusin ikirimirim ko an ovevem, Godin akam inigha izir gumazim mikemezir akabar daghem oto.

Aisaia Godin akam Juda ko Jerusalemin itir gumazamiziba mikiri

(Sapta 1--12)

¹ Akinafarir kam, Emosin otarim Aisaia, an akaba an iti. Ezi a irebamin min garir bizibar garima, Ikiavira Itir God uan akam isa a ganingi, eghti a Judan nguazim gumazamiziba ko Jerusalemin nguibar ekiamin gumazamiziba* akam me mikinam. Ezi Usia, ko Jotam, Ahas, ko Heskia, me Judan kantrin atrivibar itir dughiaabar Aisaia akar kam akuni.

Ikiavira Itir God uan gumazamizibar atari

² Ikiavira Itir God kamaghin migei:

1:1: 2 Atriviba 15:1-7; 15:32-38; 16:1-20; 18:1–20:21; 2 Eghaghaniba 26:1-23; 27:1-9; 28:1-27; 29:1–32:33 * 1:1: Judan nguazim, a sautin amadaghan itir kantrin iti. Ezi Jerusalemin nguibar ekiam, a Judan nguazimin aven iti, ezi Godin Dipenin ko Judan atriviba, an aven iti. 1:2: Jeremaia 2:12; 22:29; Maika 1:2; 6:1-2

“O overiam, ni kuarim atigh, eghti nguazim,
ni uaghan oragh.

Borir ki garima ekeveziba,
me datirighin nan akaba batosi.

³ Bulmakauba uan ghuavibagh fo.
Ezi donkiba men ghuaviba dagheba me
ganidi me apir danganibagh fo.

Ezi nan gumazamiziba, Israelia, me kam-
aghin na gifozir puvati, ki me geghufi.
Ezi bulmakauba ko donkiba, dar fo-
fozim bar men fozozim gafira.”

⁴ Iavzika! Ia gumazamizir bar kuraba, ian
araziba uaghan ikufi.

Ia zuraraرازir kurabagh amuavira
itima, ian arazir kuram ia gekua
ghuaghiri.

Ia Israelia, ia uan Ikiavira Itir God ategha
gifa.

Guizbangira, ia akirim ragha Israelian
Godin Bar Zuezim gasara.

⁵ Egha manmaghsua ia Godin akam
batoghavira iti?

Ia ti zurara mizaziba inian aghua, a?

Israelia, ia mati gumazir me bar puv
misoghezim,
ezi an mikarzim ikufi, egha gavgaviba
puvati.

Ezi duaba bar an dapanim gizifa.

⁶ Duaba an dapanim bar anegirigha uaghira
an suemningin tu,
ezi an mikarzitam pura itir puvati.

Duar igharagha garir aviriba an
mikarzim in iti,
ezi an mikarzim pura fifiki.

Me an duaba ruezir puvatigha da nomkezir
puvati.

Egha me tong marasin tam dagh
aghuzir puvati.

⁷ Ian apaniba ian kantri gasighasigha
givagha, ian nguibabagh spongezi
da isi.

Egha ia garavira itima, me ian azenibar
ian dagheba isi.

Nguibar igharazimin gumaziba iza
ian kantrin biziba bar dagh
asighasighizi,
nguazir kinim oto.

⁸ Saonin nguibam, me gumagh ataki.

A uabira iti, egha gavgaviba puvati.

A mati, averpenim gumaziba wainin azeni-
bar tongin an ingari.

A mati, averpenir muziarir kurar mam,
me melonin azenir ekiamin tongin an
ingarizi a uabira mitighav iti.

A mati, nguibam an apaniba, anerugha
gifa.

⁹ Ezi Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim,
en tarazi ataghizir puvatizi,
e itir puvatighai.

Ezi bar guizbangira, e bar gevegha givaghai,
mati bar fomira Sodom ko Gomoran
nguibamning, bar ikufi.

¹⁰ Ia Jerusalem gumazir dapaniba ko, gu-
mazamiziba,
ia mati fomira Sodom ko Gomoran
ikezir gumazir kurabar min iti.

Egh ia datirighin bar deravira kuariba arigh
Ikiavira Itir Godin akam baragh, a en
God.

A, ian sure damuamin akam, ia de-
raviram a baragh.

¹¹ Ikiavira Itir God kamaghin migei,

“Ia ti kamaghin nighnisi, ia na gamir ofan
guar avirir kaba, ki dagh ifonge, a?
Bar puvati.

Ki ia sipsipba inigh izi da tueghti, da bar isi
mighirighamin ofaba,
ki bar dar aghua.

Egh ian asizir deragh aghungizir asizibar
oviba,
ki uaghan dar aghua.

Ki uaghan bulmakaun apuriba ko, sipsipin
nguziba ko, memen apuribar ghuz-
iba,
ki bar dar aghua gifa.

¹² “Ia nan ziam fasa izir dughiamin, ia
nimira iza nan Dipenim avinizer
divazimin aven izir puvati.

Bar puvati.

Ia pura iza aruava niginir dafam gami.

¹³ Ia na bagh ofaba inigh izisi pura ingan-
garir dafabar amuan marki.
Guizbangira, ki ian ofaba bar dar
aghua.

Egha ia tuer pauran mughuriar aghuiba,
dar mughuriar kurabara nan
atinimin zui.

Ki iakinir igiabar ia nan ziam fer dughiaba
ko, Sabatba ko, nan ziam fer arazir
igharazir ia amivar ganan bar aghua.

Ia izi uari akuvagh arazir kurabar
amuasa izi.

Kamaghin amizi, ki bar arazir kabar
aghua.

¹⁴ Ki, iakinir igiabar ia nan ziam fer araziba
ko, ia mizevezir isar ekiar igharaziba,
ki uan navir averiamin aven bar dagh
ifongezir puvati.

Bizir kaba bar osimtizim na ganidi,
ezi ki da ateran porporegha bar dar
amira.

15 “Egh ia uan dafariba fegh na ko mikimti, ki ian ganan kogham.

Egh ia dughiar aviribar na ko mikimti, ki uan kuarimning migorogham.

Guizbangira, gumazir ia misoghezir ariaghireziba, men ghuziba ian dafaribar pueghavira iti.

16 Ki ian garima, ia amir araziba bar ikufi.

Ia mangi ruva, uari zuegh uan arazir kurar ian pogheziba bar da adangigh.

Egh uam arazir kurabar amuan marki.

17 Ia arazir aghuim ko, guizin arazimin fofozim inigh.

Egh arazir aghuir kam bagh ingar bar gavgavigh iki.

Egh gumazir igharaz darazi dikabiriba, men arazir kuram akirighiva nighnizir aghuiba me daning.

Egh ia borir ameboghfeziaba oveaghueziba ko, amizir paba oveaghueziba, deravira me damu.

Egh uaghan gumazamiziba pazi me damuti, ia men akurvagh.

18 “Ia oragh. Ki Ikiavira Itir God, ki ia migia ghaze,

Ia izi, e uari akuvagh deraghvira nighnigh akam akirigham.

Ki garima, ia arazir kurar aviriba iti, egha ia mati nir ghurghurim, me nguazir aghevim a gasighasigha givazi moghin iti.

Eghti ki ia zuegh ia damuti, ia ua buruvir ovizimin min bar ghurghurigham.

Guizbangira, ian arazir kuraba, mati ter ovizir aghevir ighiabagh amimin min gari.

Eghti ki ian arazir kuraba gin amadaghti, ia arinir ghurghurimin min bar ghurghurigham.

19 Egh ia ifueghiva nan akabar gin iziti, ian dabirabim bar deraghham, eghti bizir aghuiba ian azenibar otivti, ia dar amam.

20 Egh ia aghuagh nan akam batueghti, ian apaniba izi ia misoghti, ia arighiregham.

Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.”

Ikiavira Itir God Jerusalemian araziba akirmighasa

21 O Jerusalemin nguibar ekiam, ni fomira deravira nan akamin gintisi, egha ni datirighin tuavibar amizimin min oto.

Fomira, gumazamizir arazir aghuibagh amiba ko, gumazir kotiamin aven guizin arazibar gintiziba, ni gizifa, egha datirighin, gumazir gumazamizibav sozi me ariaghiriba, ni gizifa.

22 Ni fomira silvan aghuimin min gari, egha ni datirighin mati kapa akuaghiregha gifa.

Ni fomira mati wain, a bar singi, egha ni datirighin, mati wain me dipam sara a iverezi a isingtiziba puvati.

23 O Jerusalem, nin gumazir dapaniba, me gumazir akaba batoziba, egha me uaghan okimakiar gumazibar namakaba.

Me zurara kotiabar dughiamin, me gumazir arazir kurabagh amibar amamangatizi,

me uarir akurvaghasa me givizivigha, dagiaba ko biziba me ganidi, ezi me men akurvasi.

Egha me kotiaba barazir dughiamin, me borir ameboghfeziaba oveaghuezibar akurvazir puvati,

Egha me uaghan deragha kuariba arigha oragha, amizir paba oveaghuezibar osimtiziba akirir puvati.

24 Ki Ekiam, ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim.

Ki Israelian Atrivir Bar Gavgavim, egha ki kamaghin migei,

“O Jerusalem, ni datirighin nan akaba baragh.

Ki uan apaniba, ivezir kuram me ikarvaghham, eghti me uam osimtizim na darighan kogham.

25 O Jerusalem, ki ingangarir gavgavim foregha, nin arazir kuram akirmigham,

mati gumaziba silvan itir mineziba amisivasa da tue moghin, ki bar avir pamtemin isimin ni tuam.

Kamaghira, ki ian arazir miziriziba adangasa.

26 Egh ki uamategh ian jasba ko ian gumazir dapanir aghuibar arighiva, deraghavira kotiaba baraziba arigham, mati fomira nin ikezir darazi.

Eghti gumazamiziba kamaghin ni dipon suam,

Nguibar Ekiair Godin Damazimin Derazim,

ko Nguibar Ekiair Deravira Godin Akamin Gintizim.”

27 Ikiavira Itir God, kotiamin aven uan guizin arazimin gin mangi

Jerusalemın araziba bar deravıram da tuisigh, egh gin uam a iniam.
Arazir aghuir kamra, a ua Jerusalemın gumazamiziba iniam.

Kar gumazamizir navibagh iragha uan arazir kuraba ataghiziba.

²⁸ Ezi gumazamizir Ikiavira Itir Godın akam batoziba, ko gumazamizir arazir kurabagh amiba, a me gasighasigham.

Gumazamizir akirim ragha God gasiba, a bar me agıvaghham.

²⁹ Ia faragha temer okin ekiabar tongin, asebar ziaba fava temer kaba bagha bar akonge, egh gin ia amizir arazir kurar kaba bagh aghumsigham.

Ia faragha aseba fasa azenibar ingarigha, dar anogoregha ghaze, da asebar ziaba famin danganiba aghegha pura iti.

Egh gin ia navibagh iragh, egh arazir ia faragha amizibagh nighnigh bar aghumsigham.

³⁰ Ia temer okin ekiam misigha aremezi moghin, ia arimighiregham.

Egh ia mati azenim dipaba puvatigha kuvizi moghin, ia ikuvigham.

³¹ E fo, ogher misigha gıvaziba zuamira isi, ezi arazir kamra gumazamizir gavgavıba ko bizir me amiziba bativam.

Avir kuram, uaghara zuamıram men sigham,

eghti dughiar kamin gumazitam men akurvaghsi

avim amungan iburaghham.

2

Ikiavira Itir God dabirabir aghuim gumazamiziba bar me danıngam (Maika 4:1-3)

¹ God, Judan kantri ko Jerusalemın nguıbar ekiamın gumazamiziba mikimasa, irebamin min garir bizimin aven uan akam isa Emosin otarim, Aisaian aka. ² A ghaze:

Gin otivamin dughiar tamin, mighsiar Ikiavira Itir Godın Dipenim tughav itim,

ziar bar ekiam iniam.

Egh a pin mar iki mighsiar ıgharaziba bar dagh afraghham.

Eghti Kantrin Igharazıbar Gumazamizıba bar izi an uari akuvagh ikiam.

³ Kantrin avıribar gumazamiziba izi suam, "Ia izi e Saionın Mighsiamın mavanangam, a Ikiavira Itir Godın mighsiam.

Kar Jekopin Godın Dipenim.

E mangiti a uan arazir a ifongezıbar en sure damuam.

Egh a uabi misevezir tuavim, e an gin mangam."

Moses Osirizir Arazıba, Saionın Mighsiamın ikegh mangiti gumazamizıba a iniam.

Guızbangira, Jerusalemın nguıbam, kar danganir Ikiavira Itir God uan akam isi uan gumazamizıbar anıngamim,

eghti me azenan mangi an akam akunam.

⁴ A jasin min iki kantriba bar dar gumazamizıbar arazıba tuisigh, men osimtızıba deragh da akırti, me uari inıgh deragh ikiam.

Egh me uan midorozir sababa inıgh, dav soghti, da baravıgh nguazıbagh tuir ainbar min otivıgham.

Egh me uan afuzıbav soghti, da ikızırıgh sabar azenıbar ingarıbagh ami moghin, otivıgham.

Egh danganıba bar dar itir gumazamizıba, uam uariv soghan kogh ikıva, ua midorozir arazıbar sure damuan kogham.

⁵ O Jekopin ovavir borıba, ia izi.

Ikiavira Itir God uan Akar Gavgavıba isa uan angazangarımın min e ganıdi.

Da angazangarım min tuavim en akakasi, egha an Akar Gavgavıba, deravira tuavim en aka.

Eghti e Akar Gavgavir kabar gin mangam.

Ikiavira Itir God uan ziar ekiam akagham

⁶ Asebar gin zuir arazir guar avıriba, Jekopin ovavir borıbagh izıfa, ezi me mati Filistian gumazamizıba.

Ezi kukunir gumazıbar arazir kuraba, me aruem anadı naghın itir kantriba dama da ini.

Ezi me datırıghın Kantrin Igharazıbar Gumazamizıbar arazıbar gıntisi.

Kamaghın amizi, O Ikiavira Itir God, nin gumazamizıba, Jekopin ovavir borıba, ni akirim ragha me gasara.

⁷ Silva ko gol, Israelın nguazım bar a gızıfa, ezi me uan bizir aghuıba mangan ibura.

Me hosin bar avıriba iti, egha me uan karısha, bar da mangan iburaghham.

⁸ Ezi men marvir guaba, men nguazım gızıfa.

- Ezi me uari uan dafaribar ingarizir godin ifavaribar nedaziba dar ziaba fa teviba apiri.
- ⁹ O God, ni gumazamiziba bar me dikabiraghti me bar aghumsigham. Egh ni gumazamizir kaba, men arazir kuraba gin amadagh ua me fan marki.
- ¹⁰ Ia gumazamiziba, ia ari mangi dagiar toribar mongegh. Ia nguazibar moziba okoregh dar aven mongegh. Guizbangira, ia Ikiavira Itir Godin ganti, an atrivimin min uan angazangarir ekiam ko gavgavim sara iziti, ia akong bar atiatigham.
- ¹¹ Ikiavira Itir God otivamin dughiamin, a gumazamizir uarira uari feba bar me abiragham, eghti me bar aghumsigham. Eghti a uabira dughiar kamin ziar ekiam iniam.
- ¹² Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim uabi gumazamizir uarira uan ziaba feba abinasa dughiar kam amisefe. Egh dughiar kamra, bizir ekiar gumazamiziba gara bar akuegha uan ziaba feba, a bar dagh asighasigham.
- ¹³ A Lebanonin kantrin itir temer sidan rurir diriba ko, Basanin Distrighin itir temer okin gavgaviba saram asighasigham.
- ¹⁴⁻¹⁵ Egh a mighsiar ekiabagh asighasigh, egh tauan ruariba ko nguibar ekiamin divazir mitiar bar gavgaviba saram asighasigham.
- ¹⁶ A Tarsisin nguibar ekiamin kurir aghuiba, ko kurir ekiar bar dirir igharaziba, bar dagh asighasigham.
- ¹⁷⁻¹⁸ Ikiavira Itir God otivamin dughiamin, a gumazamizir uarira uari feba bar me abiragham, eghti me bar aghumsigham. Eghti marvir guaba uaghan bar givagham. Eghti Ikiavira Itir God uabira dughiar kamin ziar ekiam iniam.
- ¹⁹ Egh gin izamin dughiamin, Ikiavira Itir God dikavigh nguazir kamin gumazamiziba ivezir kuram me daningsi izam. Gumazamiziba bar an ganti, an atrivimin min uan angazangarir ekiam ko gavgavim sara iziti, me bar puviram atiating, ari mangi dagiar toribar mongegh ikiam.

- Tarazi nguazibar moziba okoregh dar aven mongam.
- ²⁰ Dughiar kamin gumazamiziba marvir guar me gol ko silvan ingarigha dar ziaba feba, me da inigh mangi, kuarziba ko aghunababa itir danganibar da makunam.
- ²¹ Dughiar kamin, Ikiavira Itir God, uan aningagharim ko angazangarir gavgavim sara gumazamizibar araziba tuisighsi izam. Eghti gumazamiziba atiatigh ivezir kuram gitaghsi, ari mighsiar ekiabar ghuavanegh mozir torir kuiziba ko dagiar toribar aven mongegh ikiam.
- ²² Ia gumazir kiniba kamagh me ginighnighan marki, egh suam, me ian akurvagham. Puvati. Me dughiar otevimra ikegh arimighiregham. Mati gumazim abuan duam suasa uabi gekuigha gifa.

3

Jerusalem in gumazamizibar dabirabim bar ikuvigham

- ¹ Ia oragh! Ekiam, a Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, a kiran oveghangin Jerusalem ko Judan gumazamiziba, me da, men akurvaziba ko biziba bar da batuegham, kar bizir me gamima men dabirabim deraziba. A men dagheba ko dipaba bar da agivagham.
- ² A men midorozir gumazir gavgaviba ko midorozir gumazir igharaziba sara batuegham, egh kotiaba barazir gumaziba ko, Godin akam inigha izir gumaziba ko, kukunir gumaziba ko, nguibar ekiabar garir gumazir dapaniba batuegham.
- ³ Egh a uaghan midorozir gumazibar gumazir ekiaba ko, gavmanin gumazir ekiaba ko, gumazir nighnizir aghuiba atrivim ganidiba, a bar me batuegham. Egh gumazir bizir igharagha garir aviribar ingariba ko, gumazir imezibagh amiba batuegham.
- ⁴ Egh ki pura otarir igiaba ateghti, me Jerusalem ko Judan gumazir dapanibar otivigham. Egh me uan ifongiar onganibar kantrin ganiva, arazir guar aviribar amuam.
- ⁵ Egh gumazamiziba uarigh afifahfighisi, igharaz darazi dikabinam.

Namakaba uaghan uari dikabinam.
Eghti gumazamizir igiaba, me uan gumazamizir ghuribar akaba munasi, me batogham.

Eghti gumazamizir nighnizir kuraba itiba, me gumazamizir nighnizir aghuiba itibar akaba batogham.

⁶ Eghti dughiar kamin, gumazim uan aveghbuamra bagh mangi kamaghin a mikim suam,
“E gari, ni daghuamin korotiar ruarir mam iti.

Ni en gumazir dapanimin otoghiva, danganir kurar me bizir kuraba maku-nir kam gativagham.”

⁷ Eghti a kamaghin men akam ikaragham,
“Ki ian akurvaghamin tuaviba puvati. Ki uaghan dagheba ko iniba nan dipenimin puvati.

Ia na miseveghti, ki ian gumazir dapanimin otivan marki.”

⁸ Jerusalem ko Juda, men migirigiaba ko ingangariba,
Ikiavira Itir God dikabirava, an ziar ekiam gasighasisi.

Egha me arazir kurar kaba an damazimin dagh ami.

Kamaghin amizi, dughiar kuram me batozima, me akuiaghirigha uaghiri.

⁹ Egha me kotiaba barazir dughiabar, me ifongezir gumazamizibaram akurvagha igharaz darazi dikabiri.

Ezi men arazir kamra, me isa kotiam garisi.

Sodomia fomiram amizi moghira, me gumazamizir igharazibar damazibar arazir kuram damuan aghumsizir puvati.

Mevzika!

Me ikuvigham. Me uari arazir kuram gamigha an osimtizim ateri.

Kamaghin amizi, me uan arazir kuramin ivezim ateram.*

¹⁰ Gumazir Godin damazimin deraziba, ia me mikemegh,

Me uan ingangaribar ivezir aghuim iniam,
kamaghin, me bar akongegh.

¹¹ Ezi gumazamizir kuraba, mevzika! Me bar ikuvigham!

Me uan dafaribar amizir arazir kuraba, gumazir igharaziba me ikarvagh arazir kurar me amizir kabara, me daningam.

¹² O nan gumazamiziba, iavzika!

Ian gumazir dapaniba ia gifara ia gamizi, ia men gin tuavir kurabar ghue.

Ezi borir igiaba ko amiziba ia gativagha, ia dikabira paza ia gami.

¹³ Ezi Ikiavira Itir God gumazamiziba bar men kotiaba baragha, me tuisighasav ami.

¹⁴ Egha Ikiavira Itir God uan gumazamizibar gumazir dapaniba ko gumazir aruaba ko kotiam gamua kamaghin me migei,

“Nan gumazamiziba mati, nan wainin azenim,
ezi iarara azenir kam gasighasigha, an itir biziba bar da okeme.

Ia gumazamizir biziba otevezibar apangkuvir puvati. Bar puvati.

Men bizir muziariba, ia me da da isava uan dipenibar da pozibav kiri.

¹⁵ Tina ia mikemezima, ia nan gumazamizibagh asighasisi, a?

Ia gumazir biziba puvatiziba paza me gami,

mati me gumazim isa, nguazim mikinigha an dapanim dikaragha nguazim gisin a righirisi.

Ki Ekiam, ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim,

ki guizbangira ia migei, ia bar arazir kuram gami.”

Saionin itir amizir puv uari feba, me bar ivezir kuram bativam

¹⁶ Egha Ikiavira Itir God kamaghin migei, “Ia Saionin itir amizibar gan.

Me ghaze, me bar pin mar iti.

Me aruir dughiabar, gumazamiziba men ganasa

me uan suer kurkazibar amuti da tingaghasa, me pura darorir afangtizir kabagh ami.

Me arua uan dapaniba fezi, men firiba bar ruara,

ezi men damaziba pura tintinibar gumazibar gari.”

¹⁷ Kamaghin amizi, Ekiam amizir kaba ivezir kuram me daningham.

Ikiavira Itir God Saionin amizibar amuti, duaba men dapanibagh izivagham,

eghti me men dapanibar ariziba bar dagh iseghti, me bar aghumsizir dafam iniam.†

¹⁸⁻¹⁹ Eghti dughiar kamin, Ekiam Saionin amizibar kurkaziba, bar me da ada

* **3:9:** Gumazir maba kamaghin nighnisi, akar kam ababanir pumuningin tongin iti, “Ni men guabara ganigh fogh suam, kar gumazir arazir kurabagh amiba.” † **3:17:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati.

adegham. Kar men kurkaziba: suer averiaba ko, segiaba ko, boavtariba ko, kuarir kurkaziba ko, dafarivteba ko, dapaniba aver nir aviziba ko,²⁰ dapaniba kurkamin soriba ko, men daveriaba ko, miteba ko, forivtarir muziarir borer mughuriar aghuim zuim azuiba ko, bizir me suigha akavsiar arazibagh amiba ko,²¹ ziaba itir ringin aghuiba ko, ngueba ko,²²⁻²³ korotiar bar aghuiba ko, azenan azuir korotiar ruariba ko, saketin aghuiba ko, dagiaba azuir forivtariba ko, guabar garir ganganiba ko, korotiar me nir ghurghurir aghuubar isamiziba ko, dapanir asuaba ko, inir aghuiba. Ekiam bar me dama da adegham.[‡]

²⁴ Eghti dughiar kamın, Saionin amiziba, fomira deragha kurti moghin ua kuruan kogham.

Me borer mughuriar aghuim zuiba puvatigham,
eghti men mikarziba bar puvira mughagh.

Me ua miteba uan ivariaba amighinan kogham,
egh uan ivariaba pura benir kinibar uari amighinan.

Me ua deraghvira uan dapanir arizibar akirigh da asingan kogham,
eghti men apaniba izi, men dapanir ariziba bar dagh iseghtima, me onariba misegh ikiam.

Me korotiar bar diriba ua da aghuan kogham,
egh me korotiar bibizir kurabar aghuam.

Eghti men guar bar aghuiba, men apaniba kalabuziabar dighoribar min me aghor me tuegham.
Eghti me bar aghumsigham.

²⁵ O Jerusalem, nin apaniba, nin midorozir gumazir gavgaviba ko nin gumazir igharaziba misoghti,
me arighiregham.

²⁶ Egh me nin biziba bar da inigham.
Ni mati amizim, me bar an korotiaba suezi, a pura bibiamra nguazim gaperaghav iti moghin ikiam.

Eghti nin gumazamiziba nin ganti,
bizir kaba ni bativti, men naviba bighti me bar puv aziam.

4

¹ Dughiar kamın, 7plan amiziba gumazitamin suiragh a muigh, kamaghin pamtem a gakaghonam,
“E dagheba ko korotiaba uari uarir akurvaghi ikiam.”

E paba puvatigha bar aghumsiki.

Kamaghin amizi, e uari, ni en pam gavagh.”

Jerusalem ua deragh zuegh ikiam

² Dughiatam gin otoghti, Ikiavira Itir God Ter Aguam damighti, a ua ghuzir igiam otogham. Eghti a nguazim damuti dagher aghuiba otivam. Eghti Israelian ikiavira itir varazira, me bizir kabar ganti, da bar deraghti, me bar akuegham.³ Jerusalem in ikiavira itir gumazamizir kaba, me Saionin ikiavira itir varazira, God angamira ikiasa me amisevegha gifa, egha uan akinafarimin men ziaba osiri. Egh a datirighin me dipon suam, me an gumazamizibara.⁴ Ekiam Jerusalem in nguibam damighti, a ua deragh zueghasa. A uan gavgavir ekiam in, avimin min izi gumazamizibar araziba tuisigh, egh Saionin amizibar arazir miziriziba bar da ruva da gin amadagham. Egh uaghan Jerusalem in gumaziba, gumazir igharaziba misozi men ghuziba irezir araziba ruegham. Dughiar kamın Jerusalem zuegh givagham.

⁵ Gumazamiziba Saionin Mighsiamin pin Godin ziam fisi uari akuvaghti, Ikiavira Itir God ghuariatam damighti, an otogh Saionin Mighsiam avaragham. Aruebar, ghuariam a gisin ikiam, egh dimagaribar, a migharim ko avir mizarar angazangarimin min isi ikiam. Ghuariar kam, averpenimin min an mighsiam gisin guraghiv iki, an ziar ekiam ko angazangarir ekiam in aven itir bizir aghuiba, an a da avaragham.⁶ Averpenir kam mati, Godin gavgavim ko angazangarimin ababanim, a Jerusalem aviva, aruer bar gavgavim apazagham, egh uaghan amozir ekiabar dughiamin, a Jerusalem damuti, a deravira ikiam.

5

Wainin azenimin ighiam

¹ Ia oraghti, ki uan namakar ki ifongezim bagh onger akar kam bangam.

Nan onger akar kam, ki uan namakamin wainin azenim geghari.

Nan namakam, mighsiam gisin itir nguazir mam iti, dagheba an deragha aghui, ezi a nguazir kamın wainin azenimin ingari.

² A nguazim abiagharigha, dagiaba amisevegha,
wainin ikarizir agharir bar aghuiba amisevegha da isa da opari.

Egha wainin azenir kamın torimin, a dipenir bar pin itimin ingari,
an an aven ikiva wainin azenimin ganam.

[‡] 3:22-23: E datirighin deragha fozir puvati, fomira ikezir kurkazir kaba, da ti manmaghira gari. 4:5: Ua Me Ini 13:21; 24:16

A dipenir kamin aven, wainin oviziba diki da righirighasa, dagiar mozir mam gikul.

Ingangariba bar givazima, a datirighin wainin ovizibar ganasa mizua ghaze, "Da ti deraviram otivighti dar daghem isinghiam."

Ezi puvati. Ikariziba deragha ber puvatigha, oviziba bar suvigha akam misosi.

³ Ezi nan namakam kamaghin migia ghaze: "Ia Judan kantrin itir gumamaziziba ko Jerusalemia,

ia datirighin na ko nan wainin azenim tuisigh ga mikim,

Tina osimtizim iti?

Nan osimtizim, o nan wainin azenimin osimtizim?

⁴ Ki fo, wainin azenim deraghvira biva ovizir aghuiba ikiasa, ki ingangarir aghuim gami.

Ezi manmaghin amizi wainin oviziba bar suvigha akam misosi?

Bizir ki ua damuamin tam ti iti, ezi ki a gamizir puvati?

⁵ Ki datirighin uan wainin azenim damuamin arazimin gun ia mikimam.

Ki azenim avinizir divazim akarigh a gasighasigham.

Egh ki wainin azenim avinizir divazim akarighti a irigham.

Eghti asizir atiaba wainin azenimin aven mangi azenim dikabin wainin ikarizibar amiva, dagh asighasigham.

⁶ Ki nguazim damighti ruarim a batoghti dikoniba itir ikariziba azenir kamin avegham.

Ki wainin azenimin ogher kuraba asian kogh, egh ikarizibar aghariba aghoran kogh.

Ki uaghan ghuariabav kemeghti, da amozimin tivaghti a wainin azenir kam gizan kogh."

⁷ Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin wainin azenim, a Israelian gumamaziziba.

Bar guizbangira, Judan gumamaziziba, an oparizir wainin agharir aghuir a bar ifongeziba.

Me guizin arazir aghuibara damu ikiasa a ifonge, ezi puvati. Me gumazibav sozi me arighiri.

Me arazir aghuibar igharaz darazir amuasa a ifonge, ezi puvati.

Ararer kuram men danganibar otiva ghuavira iti.

Gumamazizir arazir kurabagh amiba, me bar ikuvigham

⁸ Iavzika, ia dipenir aviriba ko nguazibagh iveza egha uari baghvira dar poziba mikiri darasi, ia bar ikuvigham.

Kiran oveghangin ia nguaziba ko biziba bar da inighti, igharaz darazi dapiamin danganibagh asaghiam.

Eghti ia uarira nguazir kamin ikiam.

⁹ Ki orazi, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim kamaghin migei:

"Bar guizbangira, dipenir bar dirir dafar kabanagh, da ikuvigham, eghti gumazitaba dar ikian kogh.

¹⁰ Me wainin azenir ekiam oparigham, eghti wainin ikariziba wainin ovizir aviriba dar ituighan kogh, egh da wainin dipar bar muziarimra otogham.

Egh me 10plan witin oviziba itir mitariba oparigh, egha dagh eghuvamin dughiamin, me mitarir vamira daghuigham."

¹¹ Iavzika! Ia gumazir bar mizarazibara dikavava wain ko, dipar onganir igharagha garir avirir gavgaviba apiba,

ia bar ikuvigham!

Ia da apava onganigha ikia ghua dimagariba aghori.

Ia bar ikuvigham.

¹² Ia isabagh amua, wain apava, gitaba ko buabav sogha, marvibagh ivia, ighiar guar aviribagh ami.

Egha ia arazir kaba bar dagh fo.

Egha Ikiavira Itir God amir biziba, ia fofozim dar itir puvati.

¹³ Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God ghaze, "Bar guizbangira nan gumamaziziba, ia na gifoghan aghua,

kamaghin ian apaniba ia inigh mangi nguibar igharazimin ia isi kal-abuziam darigham.

Ian gumazir aruaba ko gumamaziziba, me dipaba ko dagheba puvatigham, egh me bar ikuvigham.

¹⁴ Jerusalem itir darasi, ia datirighin isabagh amua bar akuegha iti,

ezi bar guizbangira, Gumamazizir Oveaguezibar Nguibamin, uan akam bar anekarigha, gumazir aruaba ko gumamaziziba tuasa me mizua iti.

Iavzika, ia bar ikuvigham."

¹⁵ Gumamaziziba bar, me bar aghum-sigham.

Gumamazizir uarira uan ziaba feba,

God me dikabiragham,
eghti me ua ziaba puvatigham.

16 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim
uan arazir aghuimin gumazamiziba
akir men akagham,
egh a uabi ziar ekiam iniam.
Egh a uabi gumazamizibar akagh suam,
a Godin arazir aghuiba ko arazir zuruz-
ibaram amim.

17 Nguibar ekiaba bar ikuvighti, ogheba
aghung bar nguibaba avaragham.
Eghti sipsipin nguziba ko memeba izi
danganir kamın oghebar amam.

18 Iavzika, ia gumazir igharazibagh ifarasa
bar ifuegha arazir kurabagh amiba,
ia bar ikuvigham.
Ian arazir kurar kaba ian poghezi,
ia da ataghiragham iburagham.

19 Ia kamaghin migia ghaze,
“E kamaghin orasi, Israelian Godin Bar
Zuezim,
a bizitamın e damusi egh a zuamiram a
damuam.
Egh e kamaghin ganigh, an
nighnizim gifogham.”

20 Iavzika, ia bar ikuvigham.
Ia ghaze, arazir kuram a dera, ezi arazir
aghuim a ikufi.
Egha ia ghaze, mitarmem an angazan-
garim, ezi angazangarim a
mitarmem.
Egha ia ghaze bizir akatorimin ikia
misozim a isingi,
ezi bizir akatorimin ikia isingizim, a
misosi.
Ia bar ikuvigham.

21 Iavzika, ia ghaze, ia nighnizir bar aghuiba
ikiava ian fofozim, igharaz darazir
fofozibagh afira.
Ezi puvati.
Ia bar ikuvigham.

22 Iavzika! Ia gumazir dipar onganım
apava, egha bizir kam bagha ia ziar
ekiam isi.
Ezi ia bar ikuvigham.
Ian gavgaviba ko fofoziba, da dipar on-
ganım ververamin fofozimra iti.
Iavzika! Ia bar ikuvigham.

23 Iavzika! Ia kotin aven akaba tuisighamin
dughiamın, gumazir arazir
kurabagh amiba uan osimtiziba
akirasa, ia apezepera dagiaba ia
ganidima,
ia me ataghirazima me zui.
Egha ia gumazir osimtiziba
puvatizibar akaba deragha da
tuisizir puvati.

24 Ia Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar
Itimin akaba baragham aghua.
Ia akirim ragha Israelian Godin
Bar Zuezimin Akar Gavgavibagh
asaragha gifa.
Kamaghin amizi, ia dadar misingizibar min
ikuvigham,
mati dar biba kurigha givazi,
dar akimariba asiaghira nguazim
gira, minezibar min migha ghue.
Osimtizir kam bar zuamiram ia batogham,
mati avim isia ghua dadar
misingizibagh irigha zuamira isigha
gifa.

25 Ikiavira Itir God uan gumazamizibar
aningaghe.
Egha datirighin uan agharim ghufegha
me gasighasighasa gara iti.
A dughiar vamiran agharim akunighti,
mikimkizim otoghti,
mighsiaba ivavzaghti, gumazamizir
bar avirim arighiregham.
Eghti men kuaba nguibar ekiamın tuavibar
buarir pozibar min
pura tintinibar ireghiv ikiam.
Ikiavira Itir God kamaghin damuam,
eghti bizir kam an aningagharim
agivaghan kogham.
Puvati. A ivezir kuram isi me
daningvira ikiam.

26 Egh Ikiavira Itir God kantrin bar saghon
itimın midorozir gumaziba bagh
dimdiar ababanitam damighti,
me izi an gumazamizibagh
asighasigham.
Ia gan!
Midorozir gumazir kaba bar puvira ive-
mar akizirigh izam.

27 Midorozir gumazir kaba, me bar gumazir
gavgavibara.
Men tav, an suem a gamima, a irasa
amir puvati.
Men tav, an damazim akuir puvati.
Men tav, uan mitem bar deraviram an
amighinizi a friaghizir puvati.
Men tav, dagarir asuar bar gav-
gavimning aruzi aningın beniba
dighoraghirezir puvati.

28 Men bariba bar ghumizi,
me pibar afegha, egha asasavira gara
iti.
Men hoziaba bar gavgafi,
ezi men hoziabar dagarir puziba mati
dagiär bar gavgaviba egh bighiran
kogham.
Men karisba bar puviram akizirisi,
ezi dar wilba aminir ekiamın min ive-
mari.

29 Midorozir gumazibar dimdiar ararem,

mati laion asizimin gintigha ghuav an suiragha, a dazeri moghin me diava arai.

Midorozir gumaziba mati laion uan asizim misuegha a inigha zui moghin, me uan apanibam suigha me atera zui.

Eghti gumazitam uam me inian iburagham.

³⁰ Eghti dughiar kamin, midorozir gumaziba izi Judan kantri gasighasigham, egh me bar pamtemin dim niginir dafam damuam,

mati ongarim dipira iza ongarir dadarim gira tingazi.

Eghti gumazitam ian kantrin kamin ganti, a bar ikuvighti, ghuariar piziba aruemin angazangarim apazaghti, kantrin kamin danganiba bar mitarmegham.*

6

God Aisaian diazi, an akam inigha izir gumazimin oto

¹ Atrivim Usia aremezir azenimin, ki irebamin min bizimin gari moghin Ekiamin garima, a uan atrivir dabirabim gaperaghav iti. Ezi dabirabir kam bar na gafiragha pin iti. Ezi an aruzir korotiam a bar ruaragha an Dipenir averiam bar a ini. ² Ezi enselin bar gavgaviba an okarigha iti. Egha enselba bar vaghvagha 6plan aviziba iti. Me uan avizir mamning isa uan guaba ava, egha avizir mamningin uan mikarziba nogha, egha avizir mamningin migha zui.* ³ Egha me dia ongava uarira uariv gia ghaze:

"Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, an arazir kurabar saghon ikiava Bar Zue,

a Bar Zue,

a Bar Zue!

An angazangarim ko gavgavim ko ziar ekiam, bar nguazim avara."

⁴ Ezi ki ikiava orazima, enselba dia ongema, Dipenimin akinir tiar akamin itiba ivavzagha nisi. Ezi ki garima, migharim Dipenim gizifa.

⁵ Ezi ki atiatigha ghaze, "Maia, ki ikuvigha gifa. Nan mizem zurara akar kurabav giavira iti, ezi ki gumazamizir mizer akar kurabav geiba ko iti. Ki arazir kurabagh

amir gumazim, egha datirighin ki Atrivimin ganigha gifa, a Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim. Ki uan damazimningin an ganigha gifa, kamaghin amizi, ki aremegham."

⁶ Ezi enselin kabar mav, ghua akamimin min garir bizim isa ofa gamir dakozimin itir avir mikiamin suiragha, mighegha na bagha izi. ⁷ Egha avir mikiar kam nan akam gatigha uam a ini, egha kamaghin na migei, "Ni oragh. Ki avir mikiar kam nin akam gati, ezi God datirighin nin arazir kuraba gin amadagha, nin osintizim adangi, ezi ni zue."

⁸ Ezi ki orazima, Ekiam kamaghin enselbar azangsisi, "Ki tinaram amangam? Tina e bagh akam inigh mangi gumazamizibav kimam?"

Ezi ki ghaze, "Ni na amadaghti, ki mangam."

⁹ Ezi Ekiam akar kam Israelian gumazamizibar aningasa na mikemegha na amada:

"Ia zurara ganiva, egh deragh bizitamin ganighan kogham.

Ia uaghan zurara oraghiva, egh ia deragh bizitamin mingarim gifoghan kogham."

¹⁰ Egha a uaghan kamaghin mikeme:

"Ni gumazamizir kabav kimiva, men nighnizibar amighti, da pirigh, egh men kuaribar amighti, me akam baraghan aghuagh, egh men damazibar amighti, me ganan iburagham.

Puvatightima, me ua bizitamin ganigh akam baregh an mingarim gifogham. Egh me navibagh iragh egh na bagh iziti,

ki men arazir kuraba gin amadaghti, me ua deragham."

¹¹ Egha ki kamaghin an azara, "O Ekiam, ki ingangarir kam damu mangi man dughiamin tugham?"

Ezi a kamaghin nan akam ikaragha ghaze:

"Ni ingangarir kam damu, mamaghira iki mangiti

nguibar ekiaba bar ikuvigham,

eghti nguazim ikuvighti,

dipeniba pura misevir kinibar ikiam,

eghti gumazamizitaba uam a dar iktan kogham.

¹² Ki Ikiavira Itir God,

* **5:30:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. **6:1:** 2 Atriviba 15:7; 2 Eghaghaniba 26:23 * **6:2:** Enselin avizir 6pla itir kaba, da enselin igharazibar min garir puvati. Enselin kaba me Hibrun akamin kamaghin me dibori, "Serafim." Ezi men akam Godin akinafarimin aven danganir vamiran iti. **6:3:** Akar Mogomem 4:8 **6:4:** Akar Mogomem 15:8 **6:5:** Gumazir Dapaniba 6:22; 13:22; Jeremaia 1:6 **6:9:** 2 Korin 3:14-15 **6:9:** Matyu 13:14-15; Mak 4:12; Luk 8:10; Jon 12:40; Aposel 28:26-27 **6:11:** Maika 3:12

ki gumazamiziba bar men agiraghti,
me bar uan nguibam ategh saghon
mangegham,
eghti men kantri gumazamizitaba
uam an ikian kogham.

¹³ Eghti gumazamizir vaghvazir taba
nguazir kamin ikivira iki,
me uaghan gevegham.

Eghti kantrin gumazamiziba bar kuavare-
megham,
eghti gin nan gumazamizir bizir igiam
otivigham,

mati temem me an okegha a
gaborozi a isigha givazi, ghuzir
igiaba an otoghav aghui.”

7

*God Atrivim Ahas migia ghaze, ni
nighnizir gavgavim iki gavgavigh iki*

¹ Dughiar kam, Usian otarim Jotam, ezi Jotam Ahasin afeziam. Ezi Ahas Jerusalem aven, Judan atrivimin itima, midorozim oto. Resin, a Sirian atrivim, ezi Remalian otarim Peka, a Israelian atrivim, aning ghua Jerusalemia ko misosi. Egha aning a inian iburaghburaki.

Ezi midorozim tighar Jerusalem otivam, ² Judan Atrivim Ahas, a Devitin ovavir borim, a kamaghin oraki, “Siriabar midorozir gumaziba Israelian midorozir gumazibar akuraghasa Israelin nguazimin izegha gifa.” Ezi atrivim uan gumazamiziba ko, me bar puviram atiatia bar puv nisi, mati aminin temebagh ivai.

³ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Aisaia migei, “Ni uan otarim Searjasup inigh gua mangi Atrivim Ahas batoghsii, Mozir Dipar Pin Itimin daghurimin mavanang, dipar kam a uaghira Jerusalem otifi. Egh gua mangi tuavir ekiar ghua iniba ruer danganimin boroghin iki, atrivim batogham.* ⁴ Ni kamaghin atrivim mikim suam, A gavgavigh iki, egh a pura tintinimin nigirigiaba baraghti da an navim abinan marki. An aghumra iki, egh Atrivim Resin uan adarazi ko Remalian otarim Israelian atrivir kamin atiatingan marki. Atrivir kanningin aningagharim mati avim kiran oveghangin mungeghasava ami, ezi nigharimram otifi. ⁵ Guizbangira, Siriaba, ko Efraimin adarasi, ko Israelian atrivim, a Remalian otarim, me Judan Atrivim Ahas abinasa akam akiri. ⁶ Me kamaghin migia ghaze, me izi kantri Judan gumazamiziba ko misogh atiatim an gumazamizibar

aning, ua bagh kantri inigh, egh Tabelin otarim amiseveghti an atrivimin ikiam.†

⁷ “Ezi ki Ekiam, ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikemegha gifa:

“Bizir kam otoghan kogham.
Bar puvatigham.

⁸ Ia fo, Sirian kantrin faragha zuir nguibar ekiam, an ziam Damaskus.
Ezi Atrivim Resin, a Damaskusin nguibam gativagha an gari.

Ia ganti, 65plan azeniba givaghti,
Israelian kantri, bighiregh egh bar givagham.

⁹ E fo, Israelian kantrin faragha zuir nguibar ekiam, a Samaria.
Ezi Remalian otarim Peka, a Samarian nguibamin atrivimin ikia a gativagha an gari.

Kamaghin amizi, Ahas, ni oragh. Ia nighnizir gavgavim Godin ikian kogh,
egh ia uaghan tugh gavgavighan kogham.”

¹⁰ Egha Ikiavira Itir God, uam akar igharazim isa Ahas ganingi. ¹¹ A kamaghin Ahas mikimasa Aisaia mikeme, “Ni Ikiavira Itir God, nin God, an azaraghti, an ababanir arazitam akagh. Ni ababanir manatamin gansi ifongegh an azaragh. Egh ni, Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin ababanir tamin ganasa, o ababanir overiamin ikegha izir ababanir tam, o danganir ni ifongezir manam, ni puram azaraghti God nin akagham.”

¹² Ezi Ahas ghaze, “Ki mirakelin tamin gansi azangsighan kogham. Ki Ikiavira Itir Godin gavgavim ko araziba, dar gan da tuisighan aghua.”

¹³ Ezi Aisaia an akam ikaragha ghaze, “Ia Atrivim Devitin ovavir boriba, ia bar deraghevram oragh! Ian araziba gumazamizibagh amima me bar ian amira. Ia uaghan nan God, kamaghiram a damuti a ti ian amiragham, o? ¹⁴ Kamaghin, Ekiam uabi ababanir tam nin akagham. Ababanir kam kamakin. Amizir gumazitam ko akuizir puvatizim navim asegh, otaritam bategham. Eghti me ziar kam Emanuel a darigham.”‡

¹⁵ “Eghti an aghung mangi egh biziba tuisighamin nighnizim iki suam, bizir manam a dera an a damuam, ezi bizir manam a ikufi, an a damuan kogham. Egh dughiar kamin, a hani ko sis amam, daghem

7:1: 2 Atriviba 16:5; 2 Eghaghaniba 28:5-6 * **7:3:** Hibrun akamin, ziam Searjasup an mingarim an mirara ghu, “Gumazamizir varazira uamategh izam.” † **7:6:** E gumazir kamin ziam gifozir puvati, me kamaghin a dibori “Tabelin otarim.” Fofozir gumaziba kamaghin nighnisi, a Sirian adarazir gumazir mam. **7:14:** Aisaia 9:6; Matyu 1:23; Luk 1:31; 1:34 ‡ **7:14:** Hibrun akamin, ziam Emanuel, an mingarim kamaghin ghu, “God e ko iti.”

sis, me bulmakau ko sipsipin oter eborimin dar ingari.⁵

¹⁶ “O Atrivim Ahas, ni datirighin atrivir kamningin atiati. Eghti aningin kantrining bar ikuvigham, eghti aningin nguazimning pura ikiam. Dughiar kamin borir kam, arazir manam a dera an a damuam, ezi arazir manam a ikufi, an a damuan kogham. Egh a tighar dagh foghamin dughiamin bizir kaba otivam. ¹⁷ Eghti Ikiavira Itir God ni ko nin gumazamiziba ko nin adarazi bagh dughiar bar kuram amadaghti a izam. Dughiar Judaba ko Israelia uari abigha ikia iza datirighin, osimtizir tam me batozir puvati. Ezi datirighin osimtizir bar kuram me bativam. Osimtizir kam a kamakin: Ikiavira Itir God, Asirian atrivim in amamangatighi, a Judaba bagh izam.

¹⁸ “Eghti dughiar kamin Ikiavira Itir God bobemin Isipian diaghtima, midorozir gumazir bar avirim, saghon mar Isipin Faneba bar dar suiabar ikegh, berezir bizir bar avirim in min izam. Egh an Asiriaba bobemin men diaghti me aparir okoruabar min izam. ¹⁹ Egh me kantri Judan danganiba bar dagh izivagham. Me danganir moziba bar dagh izivagh, dagiar toriba ko ogheba aghuir danganiba ko benir dikoniba itiba bar dagh izivagham.

²⁰ “Dughiar kamin, Ekiam Yufretisin Fanemin vongin Asirian atrivim inigham. An Ekiamin resan min otogh, egh ia Judaba, a ian dapanarizibagh isam. A ian ghuamasizibagh isiva, ian dapaniba ko mikarzir ariziba sara isam.

²¹ “Eghti dughiar kamin, apaniba izi ian bulmakau ko sipsipav sogham. Eghti gumazitam bulmakaun vamira ko sipsipin pumuningra ikiti, ²² da oter eborir aviribar amuti da otivam. Eghti an oter eborir kam inigh damamin sisin ingaram. Eghti gumazamizir ikiavira itir varazira, me haniba ko sisbar amam.

²³⁻²⁴ “Dughiar kamin ian azeniba bar moghira ikuvigham. Datirighin wainin azeniba da wainin ikarizir 1,000pla iti, ezi azeniba vaghvagh dar ivezim 1,000 kina. Eghti gin temer ataghatariba itiba ko benir kuraba otivigh azenir kaba avegham. Eghti gumaziba danganir kabar asiziba burisi, me uan barir piba sara mangam.

²⁵ Datirighin gumazamiziba mighsiar dozibar dagheba opari. Eghti gin temer ataghatariba itiba ko benir kuraba otivigh mighsiar dozir kaba bar, da avegham. Gumazamiziba dikonibar atiating egh me uam mangi azenibar ingaran kogham. Puvati. Me pura bulmakau ko sipsipba ateghti, darara danganir kabar daru dagheba buriam.”

8

Asiriaba misoghsi izi Damaskus ko Samarian bizir aghuiba okemegham

¹ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin na migei, “Ni osirsi bizir ekiatam inigh, egh a gisin en akamin letan kinir kabar, ziar kam osirigh, ‘Me Zuamiram Okemegh Zuamiram a Inigh Mangi.’ Ni bar deraviram an osirigh, eghti gumazamiziba deraviram an ganiva a diponam.* ² Egh akar ni osiramin kam gavgavim a daningisi, ni gumazir aghuir kamning inigh, ofa gamir gumazim Uria ko Jeberekian otarim Sekaraia, aning ganti, ni an osir.”

³ Ezi ki gin ghua uan amuim, a Godin akam inigha izir amizir mam, a koma akui. Ezi a navim asegha otarim bate. Ezi Ikiavira Itir God kamaghin na migia ghaze, “Ni ziar kam a datigh, ‘Me Zuamiram Okemegh Zuamiram A Inigh Mangi.’”

⁴ Borir kam tighar kamaghin fogh suam, kar nan amebam ko nan Afeziam, ezi dughiar kamra, Asirian kantrin midorozir gumaziba izi Damaskusin nguibar ekiam ko Samarian nguibar ekiamin bizir aghuiba okemegh, mangi uan atrivim daningam. Ezi borir kamin ziamin mingarim kamakin, Zuamiram Okemegh Zuamiram A Inigh Mangi.”

Asirian atrivim Judaba dikabinasava ami, ezi God me ko iti

⁵ Ezi Ikiavira Itir God ua kamaghin na migei:

⁶ “Ki Ekiam, ki Jerusalem boroghin itir dipam Siloan min iti, egha zurara aghumra ivemari.

Ezi Judan gumazamiziba kamaghin nighnisi, Ki ti gavgaviba puvati.

Egha me Atrivim Resinin gavgavim ko Israelin atrivir kamin gavgavim ginighnigha,

⁵ 7:15: Israelia gumazamiziba puvatizir danganimin ikiavira itir dughiamin, me dagher aviriba puvati. Egha me kamaghin oraki, Kenanin nguazim haniba ko oter eborir aviriba iti, egha me ghaze kar dagher bar aghuibara. Ni Ua Me Ini 3:3in gan. Egha me gin iza Kenanin nguazimin otivigha garima, hani ko oter eborim, aninga itir puvati, dagher guar aviriba uaghan iti. Kamaghin amizi, gumazir maba kamagh nighnisi, gumazir maba ghaze, borir kam dagher aghuibara damam, mati hani ko sis. Ezi gumazir maba ghaze, akar kamin mingarim bar igharavira iti. Me ghaze, azeniba bar dar dagheba bar ikuvigham. (Ni ves 21-25in gan.) Ezi dagher guar pumuning iti, hani ko oter eborir damamim o daghem sis, me oter eborimin an ingari. * 8:1: Hibrun akam bizitamin mingarim deragha bigha mikemezir puvati. † 8:3: Gumazir maba ghaze, akam inigha izir gumazim Asaia, an amuim uaghan akam inigha izir amizir mam.

atiatir bar ekiam men itima, agorogem me misozima aghariba men amira.

7-8 Kamaghin amizi, ki Ekiam, ki Yufretisin Fanem damighti, an aperiem bar ekevegh danganiba bar da avaragham.

Dipam nguibaba bar da avaragh, Yufretisin Fanemin miriamin ikegh izi kantri Judan otogham, egh dipam bar buigh iziv anang gumazimin firagharimin tugham.

Yufretisin Fanem, an Asirian kantrin atrivir gavgavim uan midorozir gumaziba ko men nedazim.

Ezi e fo, God e ko iti!

Egha derivira e geghuvam, mati kuarazir avizir bar ekiamning itim, an aning onegha migha ghua en nguazim bar, derivira an gari.”[‡]

9 Ia deriviram oragh, ia kantrin roghira itiba ko saghon itibar gumazamiziba. Ia uari akuvagh misoghsi gan iki.

Eghti ian gavgavim bighirighti, ia digavir kuram damigh puram onganim damuam.

10 God e ko iti.

Kamaghin amizi, bizir ia damuasa nighnizim, ia a damuti, ian tuavim pirighti, bizir kam otoghan kogham.

Ia bizir aviribav mikimam, eghti dar dagheba puvatigham. §

Aisaia uan adarazi ko me Godram atiating

11 Ki Ikiavira Itir Godin gavgavim barazima, a nan anadima, a kamaghin na migei, “Ni gumazamizir kabar nighniziba ko arazibar gin mangan marki. 12 Gumazamiziba kamaghin mikim suam, gumazir maba kantri Juda gasighasighasa akam akiri, eghti ni uan adarazi ko kamaghin nighnighan marki, akar kam a guizbangira. Bar puvati. Egh gumazamiziba puviram atiating nighamin dughiamin, ia men min puvirama atiatingan marki. 13 Ia kamaghin fogh suam, Ikiavira Itir Godin Gavgavim

Bar Itim, a Godin Bar Zuezim, egh arazir aghuibara ami. Ia anariram atiatingiva an apengan iki. 14-15 A gumazamizibar mogomer danganir bar gavgavimin min iti. Egha a dagiamin min Israelia ko Judan gumazamiziba aruir tuavimin iti. Eghti men aviriba uan dagariba asi daghiri ikuvigham. Ezi Jerusalemin gumazamiziba, an azuazimin min men suighasa iti. Eghti men aviriba azuazir kamin guam. Jerusalemin gumazamiziba, ki guizbangira azuazimin min men suighasa iti.”

Ekiam damuasa mikemezir biziba, Aisaia dar mizua iti

16 Nan suren gumazibar damazimin, Ikiavira Itir God na ganingizir akar kaba,

ki da osirigh, da righiva da ikegh kandelin gris in anemighirigh, uan abanim isa kandelin gris datighti, da deraghvira ikiam.**

17 Egh ki datirighin, Ikiavira Itir God damuasa mikemezir biziba, ki puram a mizuam da bagh gan ikiam. Ki fo, an akirim ragha Israelian gumazamizibagh asagha gifa, egh a ua ragh men ganan kogham.

Eghti ki nighnizir gavgavim an ikivira ikiam.

18 Ia gan. Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Saonin Mighsiamin ikiava, borir kaba na ganingi. Ezi ki uan boriba ko an e atizi e Israelian gumazamiziba bagha, abanimin min iti. Eghti me en ganiva, Godin Arazibagh nighnigham.††

Godra uan gumazamiziba bizir aghuiba me ganidi

19 Eghti gumazamiziba ia mikimti, ia mangi gumazamizir oveaghuezibar duaba ko mikim, me da nighniziba iniam. Egha me kuarazibar min imoba, sighsirir akabar migei. Ezi gumazamizir oveaghueziba, me nighniziba gumazamizir angamira itibar aningan iburagham. Kamaghin amizi, e tizim bagh aseba ko gumazamizir oveaghueziba da nighniziba iniasa ivemara me bagha zui? Puvati. Arazir kam ikufi. Me

‡ 8:7-8: Hibrun akamin ziam Emanuel kamaghin ghu, “God e ko iti.” Aisaia 7:14in aven, Aisaia ghaze, boritam otoghti me ziam Emanuel a darigham. Aisaia ti borir kam ginighnigha ghaze, “Emanuel.” § 8:10: Hibrun akar kam Emanuel a kamakin, “God e ko iti,” a ziar kam ko magh ghu Emanuel. Ni Aisaia 7:13-15 ko 8:7-8in gan. 8:12: 1 Pita 3:14-15

8:14-15: 1 Pita 2:8 ** 8:16: Aisaia akam osirigha ghaze, Gumazamiziba Godin akabar gin mangan koghti, God ghaze a bizir kabar amuti da otivam. Egha Aisaia akar kabar akinafarim righa, a savsuigha, kandelin gris isa tongiram a gati, egha a uan abanimin isa kandelin gris gisin ati, eghti gumazitam an akaba angaran kogham. Kamaghin amizi, bizir kaba gin otivighti, gumazamiziba an akinafarim akar irighizir kam kuigh akar an osiriziba dipon kamaghin guizin fogh suam, Aisaian akaba, da guizbangira. 8:17: Hibru 2:13 8:18: Hibru 2:13 †† 8:18: Aisaia Godin akam akunigha gifa. A datirighin aghumra iki ganti, God damuasa ifongezir bizibar anuam. Eghti gumazamiziba Aisaian ganiva egh an boribar ziabar mingaribagh nighnighiva, a me mikemezir akabagh nighnigham. Ni Aisaian boribar bizir mingaribagh fofoghsi, ni Aisaia 7:3 ko 8:3-4in gan. Ves 17-18in akar kam, “Israelian gumazamiziba,” a kantri Israel ko kantri Judan gumazamizibav gei.

uan God bagh mangi. ²⁰ Me Godin Araziba ko an Akar Gavgaviba ko, an nighnizim gifogh. Egh me kamaghin damighan kogham, me mitarmemin averara ikiti, aminim me bagh tiraghan kogham, eghti me dughiar aghuitamin ganighan kogham.^{**} ²¹ Puvati. Me bar dughiar kuram iniam. Me navir osimtizir dafaba ikiti, mitiriaba men aghiti, me pura tintinibar kantrin aven daruam. Mitiriam me damuti me atar, akar kurabar uan aseba ko atrivim mikimam. Me kogham overiamin ganiva, ²² vin nguazimin gan, egh me bar bizir aghuitamin ganighan kogham. Bar puvati. Me osimtiziba ko dughiar kuramra danganiba bar da gan ikiam, mati aminirbirim bar me avara. Egh me osimtizim gitaviragh arimangamin tuaviba puvatigham.

9

Godin, gumazamiziba bar akueghsi, an atrivir aghuim me daningam

¹ Eghti gin, osimtiziba aterir darasi, me uam osemeghan kogham. Ia fo, Ikiavira Itir God, fomira Naptali ko Sebulunin anababar nguibaba bar dagh asighasighizi, me bar aghumsiki. Eghti gin dughiatam iziti, tuavir ongarimin zuimin boroghira itir danganim, ko Jordanin Fanemin dadarir vongin itir danganim, a Galilin Distrighin nguazim, danganir kam Kantrin Igharazibar Gumazamizir aviriba uaghan an aven iti, nguibar kaba uaghan bar moghira, men dughiar kuraba da givaghti, me ziar ekiam iniam.*

² Gumazamizir arazir kurabar mitatemini aven aruiba, me datirighin angazangarir ekiamin gari.

Me danganir mitatemini apiaghav ikiava aremeghasava ami, ezi datirighin aminim tirazi angazangarim me gisira.

³ Ikiavira Itir God, ni uan gumazamizibagh amizima, me bar aviraseme, Ni me gamizi, me bar akonge.

Me nin damazimin bar akongezir arazir kam, mati me azenibar dagheba asia da bagha bar akonge.

Egha mati midorozir gumaziba midorozim gamigha givagha,

bizir me iniziba da tuiragha uari ganiga bar akonge.

⁴ Gumazamiziba bar akongezir bizim, a kamakin:

Ni fomira Midianin kantrin gavgaviba apiragharighizi moghin, datirighin men apanibar gavgaviba apiragharigha gifa.

Guizbangira, apaniba faragha nin gumazamizibagh ativagha, me gamima, me mati bulmakaun mam, gumazim ter ararim isa an tuem gatigha,

ingangarim zuamiram a damuasa, a gaghora a misosi.

Ezi ni apanibar aghoriba ko ter arariba apiragharighizi, me ua nin gumazamiziba paza me gamir puvati.†

⁵ Guizbangira, midorozir gumaziba midorozir korotiar aghua ghua misoziba, avim bar dar isigham.

Men dagarir asuaba ko men korotiar gumazibar ghuziba itiba, avim bar adar isigham.

Eghti osimtiziba bar givaghtima, dughiar aghuim otogham.

⁶ Bar guizbangira, otarir mam amebam e bagha a bate, a borir God e ganingizir mam.

Eghti an e gativagh en ganamin arazir kam, mati gumazim dipenir akinir dafam uan dipizim gatigha aneteri.

Kar an ziaba, Gumazir Nighnizir Bar Aghuiba Anidim,

ko Godin Gavgaviba Bar Itim, ko Afeziar Zurara Ikiavira Itim, ko Atrivir Dabirabir Aghuim ko Navir Amirizim Anidim.

⁷ Eghti atrivir kam, Atrivim Devitin danganim inigh,

Devitin atrivir dabirabim daperagh gumazamizibar ganam.

Eghti a gumazamizibagh ativagh men ganamin gavgavir kam, an ekiv mangivira ikiam.

Kamaghin midoroziba ua puvatighiti, gumazamiziba navir amirizimin ikia, deraghvira dapiagh iki mamaghira ikiam.

Atrivir kam, guizin arazimin gin ghua biziba deragha da tuisigha, Godin arazir aghuibara amuasavira iti.

** **8:20:** Ves 19 ko 20in, Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. **9:1:** Matyu 4:15

* **9:1:** Asiriaba izava kantri Israelin misogha, Sebulun ko Naptalin anababar nguibaba ko nguibar igharaziba ko Galilin Distrighin notin amadaghan itir nguaziba ini. Ni 2 Atriviba 15:29in gan. Kantrin kamin danganir kam, an ziar mam Galili. **9:2:** Matyu 4:16; Luk 1:79; Efesus 5:8; 5:14 † **9:4:** Fomira Midiania paza Israelia gami, ezi Gideonin dafarimin Ikiavira Itir God men gavgaviba apiri. Ni Gumazir Dapaniba 6:1-6 ko 7:9-25in gan. **9:6:** Aisaia 7:14; Luk 2:11; Jon 3:16; Taitus 2:13 **9:7:** 2 Atriviba 19:31; Daniel 2:44; Luk 1:32-33

A kamaghin damuti,
an atrivir ingangarim datirighin ikegh
gavgavigh mangivira ikiam.

Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, uan
gumazamiziba guizbangira bar me
gifonge,
kamaghin amizi, a bizir kam damighti
an otogham.

Ikiavira Itir God Israelia gasighasiki

⁸ Ekiam mikemegha givagha ghaze,
a kantri Israel gasighasigham, kar
Jekopin ovavir boriba.

Eghti dughiar kurar kam me batoghti,

⁹ Samarian nguibar ekiamin itir gumaza-
miziba ko, Efraimin adarasi,
me bar kamaghin fogh suam, Ekiamra
bizir kamin me gami.

Egha me datirighin ghaze, me bar pin mar
iti,
egha uarira uan ziaba fe.

Me kamaghin migei,

¹⁰ "Apaniba en brighin dipeniba
akaragharigha, en temer fikba
okaghariki.

Ezi e da bagha naviba ikuvir pu, da
pura biziba.

Puvati. E dagiaba aghoregh dipenir bar
gavgavibar ingaram.

Egh temer fikbar danganibar, temer
sidan bar aghuiba oparam."

¹¹⁻¹² Ezi Ikiavira Itir God Israelian
aningaghe,
kamaghin amizi, a men apanibar
naviba fegha gifa, eghti me izi me
misogham.

An aruem anadi naghin Siriabar naviba fe,
me Atrivim Resinin adarasi.

Egha a uaghan aruem uaghiri naghin
Filistiabar naviba fe.

Egha a uaghan Israelia misogh, me
dikabinasa Atrivim Resinin apanibar
naviba fe.

Ekiam kamaghin amigha gifa,
ezi bizir kam an aningagharim agivaghan
kogham.

Puvati. A ivezir kuram isi me
daningvira ikiam.

¹³ Ezi Israelian gumazamiziba navibagh
irazir puvati.

Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim,
ivezir bar kuram me ganingi,
ezi me uamategha a baghavira izir
puvati.

¹⁴ Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God, kantri
Israel gasighasiki.

Guizbangira, an aruer vamiran Israelin
dapanim ko puem atu.

A dughiar vamira, a iruer dafarim
ko ighurunim gighizazi aning iri.

¹⁵ Dapanim, a gumazir aruaba ko gumazir
ziar ekiaba itibar ababanim.

Ezi puem, a gumazir akam inigha iziba,
me akar ifavaribar gumazamizibagh
anidiba, men ababanim.

¹⁶ Gumazir dapaniba tuavir aghuim ko
arazir aghuim men akazir puvati.

Kamaghin amizi, gumazamiziba okam
nighnigha pura tintinibar ghue.

¹⁷ Gumazamizir kaba bar moghira God
ategha arazir kurabagh ami.

Me bar akar kurabav gei.

Kamaghin amizi, Ekiam bar moghira me
gasighasigham.

A gumazir igiatam ateghtima a ikian
kogham.

Egh an amizir paba oveaghueziba ko borir
amebhoghfeziaba oveaghuezibar
apangkuvighan kogham.

Ekiam kamaghin damuam, eghti bizir
kam an aningagharim agivaghan
kogham.

Puvati. A ivezir kuram isi me
daningvira ikiam.[‡]

¹⁸ Gumazamizibar arazir kurabara me
gasighasisi.

Mati avim benir ataghatariba ko ogher
kurabar isia ghua, temer dafaribagh
irigha ghua, ruarir ekiam girizi a isi.

Ezi maburan migharim dikavigha
ghuavanadi.

¹⁹ Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim
bar aningaghegha, nguazir kamin ru-
aghatavibar itir gumazamiziba bar
me gasighasiki.

A mati avim ruarir ekiamin isia bar
a gasighasighizi moghin, bar me
gasighasiki.

Gumazamiziba uaghan vaghvaha men
nighnizibar gin ghua,

igharaz darazi dikabinasava ami.[§]

²⁰ Me gumazamizir igharazibar biziba, tin-
tinibar da okimasa.

Eghti bizir kaba men ifongiaba agivan
kogham.

Me mati gumazim dagher aviriba apavira
ikiava izivazir puvati.

Egha me uaghan arazir kamra, uan
ikizibagh amua me gasighasisi.^{**}

²¹ Manasen anabamin adarasi, Efraimin an-
abamin adarasi abinasa,
ezi Efraimia Manaseba abinasa.

Egha aning uaghan Judaba
abinasa.

9:17: Aisaia 5:25; Maika 7:2 † **9:17:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. § **9:19:**

Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. ** **9:20:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin
mingarim abighizir puvati.

Kamaghin amizi, Ekiam me ateghti me uarira uarigh asighasigham, eghti bizir kam an aningagharim agivaghan kogham.

Puvati. A tighar ivezir kuram isi me daningvira ikiam.

10

¹⁻² Iavzika! Ia gumazamizir kamagh amiba, ia bar ikuvigham.

Ia gumazir onganarazibagh amibagh ifar men biziba iniasa

arazir igiar igharagha garir aviriba arigha, da osirigha me gasighasisi.

Ia arazir kurar kaba arigha dar gin zuima, nan gumazamizir onganaraziba kotin aven, uan biziba bagha mikimasa izima,

ia guizin araziba ategha arazir kurar ia arizir kabar, me dikabirima, me bizir me iniamba isir puvati.

Egha arazir kamra, ia amizir paba oveaghuezibar biziba okiava, borir ameboghfeziaba oveaghuezibar biziba saram okei.

³ God ian arazir kurar ia amir kaba ikarvagh, ia gasighasighi, ia manmaghin damuam?

Dughiar kam, a kantrin saghon itimin gumaziba inigh iziti,

me aminir gavgavim min izi ian bizibagh asighasighi, ia manmaghin damuam?

Ia ti ivegh mangi tina dama akurvazim iniam?

Ian ziar ekiam ko bizir avirir ia iniziba, ia ti managh dar arighi, da deraghvira ikiam?

Bar puvatigham!

⁴ Ia bizitam damuva avegham. Bar puvatigham.

Ian tarazi midorozimin arimighiregham. Me ian tarazir suigh mangiti, ia kalabuziabar tongin bar atiatigh teviba apirigh mamaghira ikiam.

Ia osimtizir bar kurar kam gitaghan kogham.

Ikiavira Itir God bizir kabar amuti, da ia bativam,

eghti bizir kam an aningagharim agivaghan kogham.

Puvati. A tighar ivezir kuram isi me daningvira ikiam.

Asirian kantri ikuvigham

⁵ Egha Ikiavira Itir God kamaghin migei:

Asirian kantrin gumazamiziba, mevzika! Me bar ikuvigham.

Ki uan gumazamiziba puvira men atari.

Kamaghin ki datirighin ingangarim isi Asirian kantrin gumazamizibar aningti,

me nan aghorimin min otoghti,

gumazamizir nan navim gamima a ikuviziba,

me ivezir kuram me daningvira me gasighasigham.

⁶ Nan gumazamizir kaba na ategha uamategha nguazir kamin bizibagh amua, na gamizi ki bar men aningaghe.

Kamaghin amizi, ki Asiriaba amadaghti, me mangi gumazamizir ki aningaghavira itir kabagh asighasigh,

egh me dikiti me mati gumazim tu-avir beghneazim diti moghin me magiram.

Egh me uan ifongiabar gin mangi men bizir aghuiba me dama da mikegh, da inigh uan kantrin mangam.

⁷ Ezi Asirian atrivimin nighnizim, nan nighnizim ko voroghira ghuzir puvati.

A ghaze, a kantrin avirir igharaziba uaghan bar dagh asighasigh, da agivasa nighnisi.

⁸ A uabi fa kamaghin migia ghaze,

“Ki ghaze, ki kantrin aviribar atriviba abinigha men nguibar ekiaba ini.

Ezi atrivir ki abiraziba, me nan midorozir gumazibar, gumazir dapanibar iti.

⁹ Ki misogha nguibar ekiar kaba ini:

Kalno, Karkemis, Hamat, Arpat, Samaria, ko Damaskus.

¹⁰ Ki kantrin aviriba abiragha fo, men asebar marvir guar aviriba men iti.

Ezi men aser kaba, da tong men akurvazir puvati.

Ki ghaze, marvir guar kaba, Jerusalem ko Samarian marvir guabagh afira.

¹¹ Ki Samaria ko an aseba ko marvir guabagh asighasigha gifa.

Egh arazir kamra, ki Jerusalem ko an aseba ko marvir guabar amuam.”

¹² Asirian atrivim ghaze, a bar pin mar ikia bar gavgafi, egha a uabira uan ziam fe. Eghti gin nan Ekiam, a faragha mikemezi moghin, a Saionin Mighsiamin iki, a Jerusalemın nguibar ekiam, a uan ingangariba bar dar amigh givaghti, a gin uamategh mangi ivezir kuram Asirian atrivim daningam. ¹³ Ekiam orasi, Asirian atrivim uabira uabi fa, kamaghin migei:

“Ki bizibar amuamin nighnizir bar aghuim iti.

Kamaghin amizi, nan gavgavim ko fozimin, ki bizir kabagh ami.

Ki kantribar mitaghniaba akaragharigha gifa, ezi da bar nan apengan iti.

Egha bizir bar aghuir me akumakua arighiziba, ki da ini.

Ki bar gumazir gavgavim, kamaghin ki kantrin kabar atrivibagh afiragha, me dikabini, mati bulmakaun apurir ekiam misosi.

¹⁴ Nguazir kamin itir kantriba bar, mati kuarazir mikonir mam, ki, men bizir aghuiba, mati kuarazir mikonimin, gumazim kuarazir aroriaba isi moghin, namira bar da ini.

Kuarazir amebaba ikia, nan garu puvati.

Mevzika! Kuarazir amebatam uan ariaba bagha ara nan agintighizir puvati.

Ki pura men biziba okemegha da inigha ghu.”

¹⁵ Atrivim uabi uan ziam fe, ezi Ekiam kamaghin azaragha ghaze,

Sobiatam ti uabi fi kamaghin mikim suam, a uabi gavgaviba iti, ezi an gavgavim gumazir an suirazimin gavgavim gafira, a?

Puvati, nighnizir kam onгани.

Eghti son tam ti uabi fi suam,

a uabi gavgaviba iti, ezi an gavgavim gumazir an suiragha temem punzizim gafira, a?

Puvati, nighnizir kam onгани.

Eghti itazitam ti uabi fi suam,

a uabi gumazitamin suiragha, a inigh misoghsis mangam, a?

Puvati. Nighnizir kaba, bar onгани.

¹⁶ Ezi Ekiam, a Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim,

a ziar ekiam ko gavgavir ekiam iti.

Egh a datirighin arimariar bar kuratam amadaghti,

an Asiriabar midorozir gumazibar amu, men gavgavir ekiam agivagham.

Egh a uaghan avim damighti,

a dikavigh isi mangi men biziba bar da agivagham.

¹⁷ Ekiam, a Israelian Godin Bar Zuezim,

a Israelian gumazamizibar angazan-garimin min iti.

Egh Asiriaba, an avir bar dafamin min otogh,

men kantri daboroghti, a isigham.

Egh dughiar vamiran, a Asirian oghevsevir kurabar apueghti,

da bar isigham.

¹⁸ Egh afiragh mangi temer ekiaba ko nguazir aghuir azenibar ingaramim sara daboroghti, da bar isigham.

Ikiavira Itir God, Asiriabagh asighasigh, bar men duaba ko mikarziba agivagham, mati arimariam gumazim puv a gamizi, an gavgavim bar magiri ameregh givagham.

¹⁹ Eghti Asirian kantrin temer vaghvazibara mitivighiv ikiti, borir iririvitam uaghan da mengan fogham.

Gumazamizir ikiavira itir varazira, uamategham

²⁰ Jekopin ovavir boriba, datirighin uan apanibar atrivir me misogha itim, me an atiatighava, an apengan ikia uarir akurvaghasa an dia. Eghti gin izamin dughiam otoghti, Israelian ikiavira itir varazira, apanir kam bagh gan uarir akurvaghsis nighnizir gavgavim an ikian kogham. Puvati. Dughiar izamimin, me Ikiavira Itir God baghvira iki nighnizir gavgavim an ikiam. A Israelian Godin Bar Zuezim, eghti me guizin an akamin gin mangi uarir akurvaghsis, anarira mizuamam. ²¹ Gin, Jekopin ovavir boribar gumazamizir ikiavira itir varazira, me uamategh Godin Gavgavir Ekiam Itim bagh izam.* ²² Fomira, Israelian gumazamiziba, mati ongarimin itir gigimin min, bar aviraseme. Ezi God ghaze, me bar ikuvigham. God uan arazir aghuimin gin mangiva ivezir kurar kam me daningam.

Eghti gin men gumazamizir ikiavira itir varazira uamategh uan nguibabar izam. ²³ Ekiam, a Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, a nguazir kamin kantriba bar, a ivezir kuram isi me daningasa mikemegha gifa, egh a bar me gasighasigham.

²⁴ Nan Ekiam, a Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim kamaghin migei, “Ia nan gumazamizir Saionin nguivar ekiamin itiba, ia Asiriabar atiatingan marki. Me, Isipia fomira uan itaziba isa ia misogha, paza ia gamizi moghin, me ia damuam, eghti ia men atiatingan marki. ²⁵ Nan navim ia bagha ikuvighavira iti, kamaghin, ki Asiriaba ataghizi me ia gasighasisi. Eghti ki, kiran oveghangin, uan adarir ian itim agivagh, egh raghirigh Asiriabagh asighasigham. ²⁶ Ki, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki me misogham, mati ki fomira Midiania, Orepin Dagiamin boroghin benim isa me fozorogha me misoke. Egha mati, ki fomiram Isipin

* **10:21:** Hibrun akamin akar kam, “Gumazamizir varazira uamategh izam,” a mati Aisaian otarir mamin ziam. Ni Aisaia 7:3in gan. **10:22:** Rom 9:27 † **10:26:** Ni Gumazir Dapaniba 7:23-25in gan.

kantrin, uan asadivir aghorim ghufegha ongarim gisin amadazi, apaniba ongarir torimin bar ikufi.[†] ²⁷ Asiriaba datirighin ia gativagha ia gasighasisi, mati gumazim ter otevim, bulmakaun firim gatigha, an abirima, a ingangarim gami. Datirighin Asiriaba bar deraghaviram apiazi, ia paza iti. Ezi men arazir kam na gamima, nan navim puvira nan isi. Kamaghin, ki gin izamin dughiar kamin, ki Asiriabar gavgavim agivaghti, me uam osimtiziba ia daningam kogham.”[‡]

Apaniba Jerusalemia misoghasa izi

²⁸ Apaniba Ain nguibar ekiam boroghin iza a gitagha, Mikronin nguibar ekiamin otivigha gifa.

Me uan dagheba ko biziba isa Mikmasin nguibar ekiamin da ariki. §

²⁹ Me uaghira daghurir dipamin faghafagha, binigha ghuanaga, dimangan Geban nguibar ekiamin akuu.

Raman nguibar ekiamin itir gumazamiziba bar atiatingi.

Ezi, Gibean nguibar ekiamin itir gumazamiziba, kar Atrivim Solin nguibar ekiam, me anetegha are.

³⁰ O Galimin nguibar ekiamin itir gumazamiziba, ia pamtemin dim.

Ia Laisan nguibar ekiamin itir gumazamiziba, ia kuariba arighiva oragh.

Ia Anatotin nguibar ekiamin itir gumazamiziba, iavzika!

Ia ti akabagh asa.

³¹ Matmenan nguibam ko Gebimin nguibamin itir gumazamiziba, me uari mongasa danganiba buriava, aregha gifa.

³² Apaniba datirighin Nopin nguibar ekiamin otivigha gifa.

Egha Saionin Mighsiamin amadaghan gara, uan dafariba apira, uan gavgaviba akakagha ghaze, me Jerusalem in nguibar ekiam gasighasighasa uari baraki.

³³ Ia oragh!

Ekiam a Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim,

a gumazir ziar ekiam ko gavgavim itiba dikabiragham.

Me datirighin temer ekiar ruaribar min iti,

eghti a me okiti me iregham.

³⁴ Me mati Lebanonin temer aghuibar min mitivigha gavgavigha iti, egha mati temer dafar ruarir bar ruarir pizimin itibar min iti.

Egh a me gasighasigham, mati gumazim sobiam inigha temer ekiar kaba okiti da iregham.

11

Atrivir igiam, dabirabir aghuim me daningam

¹ Jesin ovavir boriba, mati temer povim me an okegha givazi, an dakam ikiavira iti.

Eghti gumazir mam otogham, mati temer ghuzir igiam temer dakar kamin otogh manangam.*

² Eghti Ikiavira Itir Godin Duam izi gumazir kam gizivagh a ko iki, egh fofozir aghuim ko nighnizir aghuim a daningam.

Eghti an atrivir gavgavimin ikiva, deraghvira ingangarim damuamin fofozim ikiam.

Egh a deraghvira Ikiavira Itir God gifogh, an atiatingiva zurara an apengan ikiam.

³ Eghti Ikiavira Itir Godin atiatir arazir kam a damuti, a bar akuegh mamaghira ikiam.

Egh kotiaba baraghamin dughiam, a pura gumazimin ganganimin ganiva, a tuisighan kogham.

Egh a gumazamizir tintinimin migeir akaba, a pura da baragh da tuisighan kogham. Bar puvatigham.

⁴ A kotin aven guizin arazir aghuimin gin mangi, onganarazibar migirigiaba baragh, deraghvira me tuisigham.

A nguazir kamin itir gumazir uari abira aghumra itiba, a men osimtiziba baragh, me tuisigh men akurvaghiam.

An akam me daningti, nguazir kamin gumazir kuraba, ivezir kuram iniam.

A mikimti, gumazir kurar akaba batoziba arimighiram.

⁵ An arazir aghuim mati gumazim letin uabi amighiri, an an ikiti, a gumazamizibar ganam.

[‡] **10:27:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. **§ 10:28:** Nguibar ekiar igharazir kaba da notin amadaghan Jerusalem boroghin iti, kamagh amizi, notin amadaghan itir apaniba Jerusalem gasighasighsi iziva, me faragh Ain nguibar ekiam ko nguibar ekiar kaba batogham, dar ziaba ves 28-32in iti. **11:1:** Aisaia 53:2; Jeremaia 23:5; Sekaraia 3:8; Aposel 13:23; Akar Mogomem 5:5; 22:16 * **11:1:** Jesi, an Atrivim Devitin afeziam. (Ni 1 Samuel 16:10-13in gan.) Temer ghuzir igiar kam oto, a mati Devitin ikizimin otozir atrivir igiamin ababanin. **11:2:** Aisaia 61:1; Matyu 3:16; Jon 16:30; 2 Timoti 1:7 **11:4:** Aisaia 9:7; 49:2; Malakai 4:6; 2 Tesalonika 2:8 **11:5:** Efesua 6:14

Eghti an nighnizir gavgavir arazir aghuim gamin, mati inim gumazimin evarim avara,
an an ikiti, a uan ingangarim damuvira ikiam.

⁶ Eghti afiar atiaba ko sipsipin nguziba uari inigh deraghvira ikiam,
eghti lepatba, da kaziar ekiabar min gari, da memen nguziba ko dakuam.

Eghti bulmakaun nguziba ko laionin igiaba daru egh uari inigh damam,
eghti borir dozir mam men gan men aku men faragh mangam.

⁷ Eghti bulmakauba ko beaba uari inigh damiti,
men nguziba uari inigh dakuam.

Eghti laionba bulmakaubar min dadabar amam.

⁸ Eghti borir dozir oteba apavira itiba,
me kuruzir imeziba itibar mozibar boroghira ikararangam.

Eghti borir oteba ataghiziba,
uan dafariba isi kuruzir kuraba itir mozibar aven dar arigh, egh deraghvira ikiam.

⁹ Dughiar kamin, nguazimin itir gumazamiziba bar deraghvira Ikiavira Itir God gifogham.

Eghti fofozir kam, nguazimin oteviba bar dagh izivagham,
mati ongarim bar ghua uan dan-ganimra tu.

Kamaghin amizi, God baghavira itir mighsiamin itir gumazamiziba ko, gumazamizir igharaziba bar moghira

uari inigh deraghvira ikiva,
tav pazi tav damuan kogh, egh me gasighasighan kogham.

Judan gumazamizir ikiavira itir varazira, me uamategh izam

¹⁰ Eghti dughiar kamin, atrivir igiam, Jesin ovavir boribar tongin otogh,
mati temer ghuzir igiam, temer dakar kamin oto.

Eghti gumazamiziba bar an ganti, a me bagh abanimin min ikiam.

Eghti gumazir kamra, kantribar gumazamiziba a bagh izi a baghvira ikiam.

Eghti an Dipenir an avughsi ikiamim,
bar gavgavigh ziar bar ekiam ikiti,
an angazangarim bar me gisir-aghiam.

¹¹ Egh gin ua izamin dughiamin, Ekiam uamategh uan agharim ghufegh uan gavgavim akagh, uan gumazamiziba inigh uamategh izi, men nguibabar me arigham. Kar gumazamizir ikiavira itir

varazira, me kantri Asiria ko, Isip ko, Itiopia ko, Elam ko, Babilonian kantri ko, Hamat ko, Mediterenianin Ongarir Ekiamin arighatizibar ikiavira itiba.

¹² Kantriba bar dar gumazamiziba gansi, Ekiam nir avizim ghufegh abanimin min anesaragham,
egh a Israelia ko, Judan gumazamizir apaniba inigha ghua kalabuz gatiziba, a ua me akuvagham.

Me datirighin tintinibar ikia nguazir ru-aghateviba bar dar iti,
eghti Ekiam ua me inigh izam.

¹³ Eghti gin kantri Israel ua navir kuram kantri Judan ikian kogham.

Eghti kantri Juda, uam kantri Israelin aningagheghan kogham.

Puvati. Aning uaning inigh deraghvira dapiam.

¹⁴ Aning uaning inigh mangi aruem uaghiri naghin itir Filistiaba ko misogham.

Egh aning misoghiva aruem anadi naghin itir gumazamizibar bizir aghuiba iniam.

Aning kantri Idom ko Moap ko, Amonin gumazamiziba dikabiragh,
kantrin kaba gatvaghti, me men apengan ikiam.

¹⁵⁻¹⁶ Ikiavira Itir God, Ongarir Aghevim damighiti a bar dakegham.

Egh aminir fefer bar puvira ivaim damighiti a izam,
eghti aminir kam, Yufretisin Fanem damighiti a daki mangi suvigham.

Egh a 7plan dipar eghuravibar emir mangam.

Kamaghin amizi, dughiar kamin tuavim, tuavir ekiamin min bar ekevegh aruegham,

eghti gumazamiziba Asiria ategh daru iziti, men dagarir asuaba tong kumkumighan kogham.

Tuavim Israelia bagha kuiagherizi me Isip ategha izezi moghin,
bizir kam uaghan kamaghiram otivam.

12

Ekiam minabir ighiam

¹ Eghti gin izamin Dughiam otoghti, ia Israelia kamaghin igham damuam:

“O Ikiavira Itir God, ki nin ziam fe.

Ni nan aningaghe, ezi nin aningagharim gifa,

ezi ni bar deraghavira nan asughasugha gavgavim na ganadi.

Ezi datirighin nan navim deraghavira iti.

²“Ia oragh! God nan akuragha ua na ini. Eghti ki nighnizir gavgavim an ikiva atiatingan kogham.

Ikiavira Itir God, a Godra, a na gamima, ki gavgavigha iti.

Guizbangira, a nan Akurvazir Gumazim, ezi ki an ziam fava onger akam gami.”

³ Mozir dipam, gumazir kuariba piriba, anepa bar akonge.

Ezi kamaghira, God uan gumazamizar akuragha ua me inighti, me bar akuegham.

⁴ Dughiar kamın ia kamagh mikimam:

“E Ikiavira Itir God, an ziam dipon, egh a minabiva, uarir akurvaghsi an dimam.

Egh ingangarir ekiar an amizibar gun kantribar gumazamiziba bar moghira me mikimiva, an ziar ekiamın gun mikim.

⁵ Ia Ikiavira Itir Godin ingangarir bar ekiar an amiziba bangin, a bagh onger akabar amu an ziam fam! Ia nguazir kamın gumazamiziba bar me mikim suam, God ingangarir ekiabagh ami.”

⁶ O Saionin Mighsiamın itir gumazamiziba, ia fo,

Israelian Godin Bar Zuezim, a ian tongin ikia ingangarir ekiabagh amua, ziar bar ekiam iti.

Kamaghın amizi, ia pamten dimıva arang bar akuegh onger akabar amu.

Aisaia, Godin akamin, gun kantrin mabav gei

13

(*Sapta 13–23*)

God kantri Babilon gasighasigham

¹ God kantri Babilon gasighasighasa, kamaghın, a irebamin min garir bizimın aven, akam isa Emosin otarim, Aisaia ganingi. ² A kamaghın migei:

“Ni nan nir avizir pin itim isi ababanimın min temeaba puvatizir mighsiamın a kuasagh, eghti midorozir gumaziba an ganigh izi uari akuvagh ikiam.

Ni pamtemin men dimti, me zuamira izi.

Eghti ni uan dafarim ghufegh, Babilonın itir gumazir aruar uan ziaba feba, tiar akar ekiabar amadaghan men akagh,

egh me amadaghti, me mangi me ko misogh.

³ Ki Babilon bagha nan navim bar nan ikufi, egha ki uabi uan midorozir gumazir aghuir bar gavgaviba amisevegha, men diazi, me ize.

Egha ki Akar Gavgavim me mikeme, eghti me mangi Babilonia ivezir kuram me daningam.

Midorozir gumazir kaba, ziar ekiaba iti, egha Babilon misoghasa bar akonge.”

⁴ Ia mighsiabagh isin niginir dafar kam baragh,

kar gumazir bar aviribar niginim.

Kantrin aviribar midorozir gumaziba iza uari akufa.

Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, misoghasa uan midorozir gumaziba akufa.

⁵ Me kantrin bar saghon itimın ikegha ize, egha me mati Ikiavira Itir Godin piba ko bariba.

A bar aningagheggha, me akuvagh me damuti, me nguazir kamın itir kantribagh asighasigh, bar me agivagham.*

⁶ Ikiavira Itir God Izamin Dughiar Ekiam, a roghira izegha gifa.

Kamaghın amizi, ia bar puviram aziva arang.

Dughiar kamın, Godin Gavgavim Bar Itim, dughiar bar kuram amadaghti a izam.

⁷ Bizir kam bangin, gumazamizar aghariba bar men amiraghti, men gavgaviba bar givaghti, me uan navibar aven bar atiatingam.

⁸ Me nigh bar atiatighiva, mizazir bar ekiaba baragham, mati amizim borim batasa mizazim isi moghin, me mizazim iniam.

Me digavir kuram damuti, men guabara uarir akakagh suam, me mizazir bar ekiam isi.

Egh me uarira uan guabar ganamin dughiamın, me bar atiatigham.

⁹ Bar guizbangira, Ikiavira Itir God Izamin Dughiar Ekiam, a izi,

12:2: Ua Me Ini 15:2; Onger Akaba 118:14

12:3: Jon 4:10; 4:13; 7:37-38

13:1: Aisaia 47:1-15; Jeremiaia

50:1–51:64 * **13:5:** Gumazir maba kamagh nighnisi, Hibrun akam, a “Nguazir kamın itir kantriba bar,” a dav geir puvati. Me ghaze, Hibrun akam kamaghın migei, “Kantrin kamra nguibaba bar an iti.”

13:6: Joel 1:15

13:8:

Onger Akaba 48:6; Aisaia 21:3

kar Ikiavira Itir God uan aningagharir ekiam sara izasa misevezir dughiam, egh nguazir kamin itir ruaghatéviba bar dagh asighasighiva, gumazamizir arazir kurabagh amiba me bar me agivagham.

¹⁰ Dughiar kamin, mikoveziba bar dar angazangarim mungegham. Egh aruem otoghti, an angazangarim mitarmegham, eghti iakinimin angazangarim puvatigham.

¹¹ Ikiavira Itir God kamaghin migei, "Gumazamizibar arazir kuraba nguazir kam gizifa,

kamaghin amizi, ki men arazir kuraba ikarvagh, puv me damigham. Gumazamizir uarira uan ziaba feba, ki me dikabiragham.

Gumazamizir igharaz darazi paza me gamua uari feba, ki pazi me damigh men ifaghatir arazim agivagham.

¹² Gumazamizir bar avirim arighiregham, eghti ki vaghvaziba ateghti, me ikiam.

Egh ni kantri Ofirin golin bar aghuim burian asaghasaghizi moghin, ni me burian asaghasagham.

¹³ Dughiar kamin, ki Ikiavira Itir Godin Gavaviba Bar Itim, uan aningagharir bar dafam sara izam.

Egh ki overiam ko nguazim damighiti, aning nigham, eghti nguazim isivagh uan danganim ategham."

¹⁴ Dughiar kamin, gumazamiziba bar puviram atiatingiva aregham, mati asizir atiam, gumazim ruarimin ghua a gasasava amima, an arav ghuzi moghin, me arimangegham.

Egh mati sipsipbar garir gumaziba puvatizi, me onganigh pura tintinibar zui moghin, me tintinibar ari uamategh pura uan nguibabar mangam.

¹⁵ Eghti gumazir manam, apaniba an suira, me uan midorozir sababar a biraghti, an aremegham.

¹⁶ Eghti apaniba, borir iririviba, men amebabar aghariba da me amikiva, eghti amebaba ko afeziaba ganvira ikiti, me boriba isi dagiaba itir nguazim gapizti, me arimighiram.

Eghti apaniba men dipenibagh asighasigh, men biziba okimiva,

men amubar suigh, me abin arazir kurabar me damuam.

¹⁷ Ikiavira Itir God ua ghaze, "Ki, Midbar navibagh inivima, me Babilonia misoghasa izi.

Me Babilonian silva ko gol bagha nighnigha misoghasa izir puvati.

¹⁸ Me bar Babilonia agivasa nighnizim bar gavgafi.

Me gumazir igiaba uan pibar me gasiti, me arighiregham.

Eghti borir ekiaba ko muziariba, me men apangkuvighan kogham."

¹⁹ E fo, Babilonin nguibar ekiam, a bar der- agha nguibar ekiar mabagh afira.

Babilonian gumazamiziba, me uan nguibar ekiamin ziar aghuim bagha bar akonge.

Eghti God Sodom ko Gomora gasighasighizi moghin, a Babilon gasighasigham.

²⁰ Gumazitam ua nguibar kamin ikian kogham.

Eghti uaghan Arabian gumaziba izi uan averpenitam danganir kamin anesaraghan kogham.

Eghti sipsipbar garir gumaziba uan sipsipba inigh iziti, da danganir kamin iriv iki avughsan kogham.

²¹ Nguibar kam pura danganir kinim gavaghti, asizir atiaba iziva an ikiam.

Eghti dimagarimin, kuaraziba dipenibar ikiam.

Eghti poneba uaghan ikiti, memen atiaba uari akun nguibar ekiamin mangi izegh damuam.

²² Eghti, atrivibar dipeniba ko gumazir ekiabar dipeniba, afiar atiaba izi dar iki, pura dapur ikiam.

Bar guizbangira, Babilon ikuvighamin dughiam, a roghira izegha gifa.

14

Ikiavira Itir God uan gumazamiziba ua me iniam

¹ Eghti Ikiavira Itir God uamategh Jekopin ovavir boribar apangkuvigham. A ua bagh Israelia misevegham. Egh a men aku uamategh men nguazimra mangam. Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba izi me ko iki, men gumazamizibagh avagham. ² Guizbangira, Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, Israelia inigh men aku

uamategh Israelian nguazimin izam, kar Ikiavira Itir Godin nguazim. Eghti Israelia, gumazamizir kabar amuti, me pura Israelian ingangarir gumazamizir kinibar otivigham. Fomira Israelia kalabus gatizir darasi, me datirighin, Israelian kalabuziabar aven ikiam. Me fomira Israelia dikabiragha paza me gami, me datirighin Israelian apengan ikiti, me me gativagham.

Atrivir bar gavgavir irizimin ighiam

³ Ia Israelia, Ikiavira Itir God ian mizazim ko dughiar kuram agivaghti, ia deravira ikiam. Igharaz darazi ia abirima, ia men ingangarir mitiabagh ami, eghti osimtizir kam, datirighin givaghham. ⁴⁻⁵ Eghti Ikiavira Itir God kamaghin damighiti, ia Babilonin atrivim ginighnigh ighiar dibovir akar kam damuam. Ighiar kam kamakin:

“Maia! Ia ganigh, atrivir gavgavim irigha gifa.

Manmaghin amizi, atrivir puvira atara uan ziam fer kaba iri?

Ikiavira Itir Godra,
paza gumazibagh amir gumazir kurar kabar gavgavim agifa.

⁶ Atrivir kaba pura gumazamizibar aningagheghe paza me gami.
Egha me arazir kurabar kantrin igharazibagh amua, me gasighasighan avughsir puvati.

Me dughiaa bar, kantrin igharazibar atara osimtizir kuraba me ganiga me gatifa.

⁷ “Ezi datirighin nguazir kamin ruaghataviba bar, avughsa navir amirizimin iti.

Dar gumazamiziba bar akueghe ighiabagh ami.

⁸ “Ezi Lebanonin kantrin ruarimin itir temer painba ko, temer sidaba, oregha fo,

Babilonin atrivim aremegha gifa.

Kamaghin amizi, me uaghan bar akonghe.

Me ti ghaze, ‘Gumazitam ua iziva e okan kogham. Bar dera!’

⁹ “Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin, me ni iniasa bar akueghe biziba akira iti.

Danganir kam ti kamaghin migia ghaze, ia gumazir aruaba, dikav.

Ezi ia atriviba, ia uan atrivir dabirabiba ataghiragh.

Ia bar izi gumazir izir kam batogh.

¹⁰ Me bar moghira ni dipov migirigiar kamin ni damuam,

‘Maia, e kamaghin nighnisi,

nin gavgavim ti bar en gavgavim gafira.

Ezi nin gavgavim datirighin bar givazi ni en min iti.

Ni gavgaviba puvati.’

¹¹ “Ni fomira kurkazir aghuibar uabin kurtima, gumazamiziba gitaba misogha, ighiabagh amua, nin ziar ekiam fe.

Ezi datirighin, ni Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin itima, nguazimin apiziba nin dakozim gavaghham.

Eghti ni me gisin dakuam.

Eghti kuruzir muzariba blanketin inimin min ni avaraghham.

¹² “Ni fomira ziar bar ekiam ike.

Gumazamizibar damazimin, ni mati mizarazibar anadir mikovezir overiamin ikia isimin min iti.

Ezi noka, ni datirighin irigha gifa.

Ni fomira midorozir gumazir gavgavim itim.

Ni kantrin aviriba agevir gumazim.

¹³ Ni ti kamaghin nighnisi,

‘Ki mikovezibagh afiragh, bar pin mar overiamin mavanabogham.

Egh ki uan atrivir dabirabim isi, Godin mikovezibagh isin bar pin mar anefaghham.

Egh ki uaghan izi, notin amadaghan itir nighsiar aseba iza uari akuvi naghin, a gisin bar pin mar daperaghiv ikiam.

¹⁴ Ki ghuariabagh isin bar pin mar ghuanabogh,

Godin Bar Pin Itimin min ikiam.’

¹⁵ “Ezi noka, ni irigha gifa,

ni bar vin mar magiri Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin iki, egh ni bar apengan ikiam.

¹⁶ Egh nguibar kamin, oveaghuezir gumazamiziba nin apigh bar digavir kuram damigham.

Egh me dikravira nin gan kamaghin azaraghham,

‘Gumazir kamra ti, nguazim gamizi a ivavazima,

kantrin igharazibar itir atriviba atiatia nisi, guisi?’

¹⁷ Gumazir kamra ti, nguibar ekiabagh asighasighava, nguazim gamima, a nguazir kinimin oto?

Gumazir kamra ti, kalabuziam gatizir gumazamizibar apanguvizir puvatigha, me ataghizi, me uamategha uan nguibabar ghuzir puvati?

Are, gumazir kamra!’

18 “Atrivir igharaziba over dughiamin, gumazamiziba bar deravira men kuabagh amua, mozir bar aghuubar me afi.

19 Ezi ni puvati.

Nin kum mati, gumazim temer aguam kurasa an anetugha anekunizi moghin, me nin kum akunizima a mozim giraghu.

Nin kum tuavimin gumazir igharazir midorozimin ovengezibar kuabar pozimin apengan iti.

Ezi gumazamiziba a dika ivemara mangi izegh gami.

Men duaba bar moghira, gumazir ovegha givazibar mozimin, bar vin mar magiram.

20 Ni uan kantri gasighasigha, uan gumazamiziba misoghezi, me ariaghire.

Kamaghin amizi, me atrivir igharazibar min deravira nin kum akirigh, anefaghan kogham.

Atrivir kurar kamin boriba, nguazir kamin bar givaghti, bar deragham.

21 Kamaghin, an boriba, ia bar da inigh izi, egh men inazir afeziabar arazir kuraba ikarvaghsi, me misoghti me arighiregh.

Eghti men tav ua ikian kogh, atrivimin otogh, ua kantribar ganan kogham.

Egh ua nguazir kamin danganiba bar dar mangi nguubar ekiabar ingaran kogham.”

Ikiavira Itir God

Babilonia gasighasigham

22 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim kamaghin migei:

“Ki Ikiavira Itir God, ki uabi dikavigh mangi Babilonia misoghiva, me gasighasigh bar me agivagham. Ki men tav ateghtima a ikian kogham. Bar puvati.

Gumaziba ko, amiziba ko, boriba, bar givagham.

23 Ki mati amizim uan bizimin mineziba avi moghin, ki uan bizim isi Babilon bar anevigh anegivagham.

Ki Babilon damighiti, mughuriar kuram itir beghneazim bar anevaragham.

Eghti asizir atiaba an ikiam.

Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki mikemegha gifa.”

Ikiavira Itir God,

Asiriabagh asighasigham

24 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim kamaghin akar dikirizir mam gami:

“Bar guizbangira, bizir ki damuasa nighnigha givazim, ki a damuam.

25 Asiriaba nan nguazimin iza, nan gumazamizibagh amizi, me osimtizir bar ekiam ateri.

Asiriaba pamtemin Israelia abirima, me puvira ingari, mati bulmakaun mam, gumazim ter ararim an tuem gatigha, anebirima, a ingari.

Eghti Asiriaba, Israelian nguazir mighsiabar ikivira ikiti, ki me dikabin bar me righirigham.

Egh osimtizir ekiar Israelia aterir kam, ki bar anegivagham.”

26 Nguazir kamin itir kantrin gavgaviba, Ikiavira Itir God arazir kamra me damuasa nighnigha gifa.

Kamaghin amizi, a me gasighasighasa uan agharim ghufegha gara iti.

27 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, kamaghin damuasa nighnigha gifa, ezi tina an anogoregham?

A uan agharim ghufegha gifa, eghti tav an agharim medagh magiran iburagham.

Ikiavira Itir God

Filistiabagh asighasigham

28 Atrivim Ahas aremezi azenimin, Ikiavira Itir God akar mam aningi. Akar kam kamakin:

29 “Ia Filistian gumazamiziba, ia oragh.

Aghorir ian misoghezir kam, a dipriaghirigha gifa, eghti ia bizir kam bagh bar akongan marki.

Gin kuruzitam oveghti, kuruzir kuratam an danganim iniam.

Egh kuruzir kam, a kuruzir bar kuram bateghti, an aviziba iki, egh mighi mangi izegh damuam.*

30 Gumazamizir onganarazibagh amiba, me deravira ikiam.

14:24: Aisaia 10:5-34; Nahum 1:1-3:19; Sefanaia 2:13-15

14:28: 2 Atriviba 16:20; 2 Eghaghaniba 28:27 14:29:

Jeremaia 47:1-7; Esekial 25:15-17; Joel 3:4-8; Amos 1:6-8; Sefanaia 2:4-7; Sekaraia 9:5-7 * 14:29: Fofozir gumazir maba ghaze, Asirian atrivir mam aremezir dughiamin, Godin akam inigha izir gumazim Aisaia, ti akar kam akuri. An akar isin zuir kamin kamaghin migei, atrivir igharaziba atrivir kamin danganim iniam, eghti men arazir osimtizim kantrin igharazibagh aningamim bar ekevegham, egh atrivir kamin arazibagh afiragham.

Gumazamizir biziba puvatiziba, me navir amirizim iniam.
 Eghti ia Filistiaba, ki mitiriba azir dughiar bar ruarim amadaghti, a izam.
 Eghti mitiriar azir kam, ian ikiavira itir varazira damuti,
 me bar mitiriam bangin arighiri bar gevegham.

31 "Ia Filistian nguibar ekiaba ko, gumazamizir men itiba,
 ia bar moghiram atiatingiva, nighiva akong puv aziva, pamtemin dim gan, midorozir gumazir bar bizir dafam, notin amadaghan ikegha izi.
 Me izima, mati avir miturim men girakirangin otifi.
 Midorozir gumazir kaba, me midorozir gumazir bar gavgaviba,
 ezi, men tav uabira gin izir puvati, me bar moghira uari inigha izi."

32 E Israelia, e ganti, Filistian abuir gumaziba izi uarir akurvaghsi en azangsighti,
 e manmaghin men akam ikarvagham? E kamaghin men akam ikarvagham,
 "Ikiavira Itir God, Saionin nguibamin in-garigha a gamizi a tugha gavgafi.
 Ezi an gumazamiziba osimtizir ekiaba me bativir dughiabar,
 me a bagh mangi an aven modogh deravira ikiam."

15

Ikiavira Itir God Moapia gasighasigham

¹ Ikiavira Itir God kantri Moap ginighnigha akar kam aningi:

Apaniba dimagarimin iza kantri Moapin otogha,
 Arin nguibar ekiam gasighasisi.
 Me ghua Kirin nguibar ekiam gasighasighizi, Moapin kantri datirighin bar ikufi.
² Kamaghin amizi, Dibonin nguibar ekiamin itir gumazamiziba, mighsiabar ghuvanabogha,
 asebar ziaba fer danganibar aziava ara iti.
 Moapia bar fo, Nebon nguibar ekiam ko, Medeban nguibar ekiam bar ikuvizima,
 kamaghin me aningin apangkuvigha azi.
 Me bar aning bagha osemegha,
 uan dapanir ariziba ko, ghuamasizir arizibagh ise.
³ Egha azir korotiaba aghuigha,
 nguibar ekiabar tuavibagh arui.

Marazi uan dipenibar avughsam in danganibar iti,
 ezi marazi uari akuva itir danganibar iti,
 Me bar puv azima, temeriba men damazibar izaghira,
 egha uaghira nguazim giri.
⁴ Hesbonin nguibar ekiam ko, Elealen nguibar ekiamin itir gumazamiziba, me uaghan bar puviram azi,
 ezi Jahasin nguibar ekiamin itir gumazamiziba, men azir akaba barasi.
 Ezi midorozir gumazir gavgaviba uaghan osemegha ara dei.
 Guizbangira, Moapian gavgavim bar gifa.
⁵ Mevzika! Ki uaghan Moapian apangkuvigha, me bagha azi.
 Ki garima, me uan nguibam ategha, ara ivemara
 Soarin nguibar ekiam ko, Eklat Selisian nguibar ekiamin zui.
 Me aziavira ghua Luhitin nguibar ekiamin tuavimin ghuavanadi.
 Egha me uan osimtizir ekiam ginighnigha pamtem aziava ara
 Horonaimin nguibar ekiamin tuavimin zui.
 Ezi men ararem bar ekefe.
⁶ Me fo, Nimrimin dipam bar misingizi, an apinimin itir oghevseviba uaghan misingi.
 Me ghaze, Danganir kam, oghevseviba ko, temeba ti uam an aghungan kogham.
⁷ Ezi Moapia uan nguibamin ikiava, uari bagh akumakumizir bizir aghuiba, me da saram ari.
 Me kantri Moap ategha, Temeba Itir Danganir Zarir tuavimin zui.
⁸⁻⁹ Bar guizbangira, me uarir akurvaghamin ararem bar ekevegha men kantrin danganiba bar dar ghu.
 Eklaimin nguibar ekiam ko, Berelimin nguibar ekiam ko,
 kantri Moapin itir nguibar ekiar aviribar gumazamiziba, men ararem baraki.
 Guizbangira, Moapian ghuzim Dimonin dipam gizifa.
 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin migei,
 A uam puv Moapia damigham.
 Moapian arav ghueziba ko, kantri Moapin ikiavira itir varazira,
 a laionin bar kuram mikemeghti, a izi bar me gasighasigham.*

16

¹ O Moapin atrivim, e Moapian gumazamiziba ara iza Idomnin nguibar ekiam Selan iti.

Eghti atrivim, ni sipsipin nguziba isi da amadaghti, da Saionin Mighsiamin mangam.

Sipsipin kaba, Saionin Mighsiamin gumazamiziba dar ganigh fogh suam, e uam dagiaba takisin min me daningam.

Gumazir sipsipin kaba inigha zuiba, me gumazamiziba puvatizir danganimin zuir tuavimin mangi, Jerusalem otivigham.

Jerusalem, Saionin guivimin ababanim gami.

² Egh me kamaghin Judan gumazamizibav mikim,

Apaniba en nguibabar en agirazi, e ara ghua Arnonin Fanemin miriamin ikia,

deragha itir puvati.

E mati kuarazir nguziba uan mikonimin suaghiregna

pura tintinibar ruarimin aven arui moghin,

e ara pura tintinibar arui.

³ Ezi, e kamagsua, ia en akaba tuisighiva, kotin aven guizin arazimin gin mangi en akuragh.

E kamaghin ifonge, ia en danganir mogomemin min otogh.

E mati gumaziba temer ekiamin apengan mangi aruer dafamin mizazimin uari muegh, an orangtizimin ikiam moghin, e izi ian kantri uari mongam.

En apaniba en nguibabar en agirazima, e datirighin pura guighav iti.

Kamaghin, ia ua e isi, apanibar agharim datighi,

me izi pazi e damuan marki.

⁴ E uari, e Moapian gumazamizir aragharuiba, ia e ateghti, e izi ian tongin ian nguazimin ikiam.

Eghti ia en ganiva e mueghiti, en apaniba e gasighasighan kogham!

“E fo, osimtizir datirighin e bativir kaba givaghti,

en apaniba en kantri ategh mangi ua pazi e damuan kogh,

⁵ eghti danganir kamän, atrivir mam otogham.

A Devitin ovavir boribar gumazir mam.

Egh a uan gumazamiziba bar men apangkuvigh,

egh zurara guizin arazimin gin mangi men ganam.

A uan gumazamizibar osimtiziba baragh, egh zuamira me tuisigh me akirmigham.

Egh a zurara arazir aghuibar amusi gavgavigham.”

⁶ Ezi Judaba Moapian akar kam baregha, me kamaghin uarira uarir vei,

“E Moapian arazir uari febar eghaghaniba baregha gifa.

Me puv ifaghata uarira uan ziaba fa, migirigiari guar aviribagh ami.

Me ghaze, me uarira ikia, gumazamizir igharazibagh afiragha, me dipofi.

E fo, Moapia me gumazamizir ifariba.

E nighnizir gavgavim men akabar ikian kogham.

⁷ “Kamaghin amizi, e Moapian gumazamiziba ateghti,

me uan kantrin osimtizim ko mizazim bagh aziva arangam.

Me fomira Kirheresin nguibar ekiamin ikia, wainin ovizir midiarir me apuzizir aghuiba apl.

Men bizir aghuiba, da bar moghira ikuvigha gifa,

kamaghin amizi, me datirighin dagher aghuir kabagh nighnigha,

bar uarir apangkuvighav arai.

Mevzika!

Gumazamiziba bar men apangkuvigh me bagh aziam.

⁸ Me uaghan uan wainin azenir aghuir Hesbonin nguibar ekiam ko, Sipman nguibar ekiamin boroghira itibagh nighnigha,

dar apangkuvavira iti.

Kantrin igharazibar atriviba fomira, wainin azenir kabar wainin dipabar amasa bar ifonge.

Ezi wainin dipar kaba me gamima, me bar ongani.

Ezi wainin azenir kaba datirighin, bar misigha ikuvigha gifa.

Moapia fomira wainin azenir bar aviriba ike,

da Hesbon ko Sipman nguibar ekiamningin ikegna,

ghua notin amadaghan Jaserin nguibar ekiamin ghua, aruem anadi naghin itir gumazamiziba puvatizir danganimin tu.

Egha maghira ghua Amangsizim Itir Dipar Akarem girigha

ghua vongin aruem uaghiri naghin tu.

⁹ “Ki Jaserin nguibar ekiam ko, Sipman wainin azeniba bagha azi.

Ezi nan damazir temeriba uaghan Hesbon ko, Elealen nguibar ekiamningin gisin iri.

Ki fo, ia bar ikuvigha gifa, kamaghin amizi, ian gumazamiziba wainin azenibar mangi,

- wainin ovizir andiziba kuarsi bar akuegh dim ivemar mangigh izegh damuan kogham.
- ¹⁰ Wainin azenir kaba, da fomira bar puvira be,
ezi gumazamiziba da kuarir dughiamin, me bar akonge.
- Ezi datirighin bar akongezir arazir dimdiar kam gifa, ezi gumazamiziba ua bar akongeghamin ighiabagh amir puvati.
- Ezi gumazamiziba uam wainin itarir ekiamin, wainin oviziba mirmirir puvati.
- Ikiavira Itir God men akaba dukuagha, me bar akongezir arazir dimdiar kam agifa.
- ¹¹ Kamaghin amizi, ki Moapia ko, Kirheresin nguibar ekiamin gumazamiziba bagha nan navim bar oseme.
Gumazimin navim bar osemegha gita misogha ighiar amirizibagh ami moghin, nan navim bar oseme.
- ¹² Moapian gumazamiziba uan asebar ziba fasa mighsiabar ghuavanega, dar dipenibar aven dar dei.
- Me arazir kabagh amua pura uan gavgaviba agefi.
Ezi men arazir kam tong men akurvazir puvati.”

¹³ Moapia ikuvighamin migirigiar kaba, Ikiavira Itir God bar fomiram dagh amigha gifa. ¹⁴ Egha Ikiavira Itir God datirighin ua kamaghin migei, “Moapia uan bizir aghuiba sara bar givaghamin azenir 3plara iti. 3plan azenir kabanang, dar arueba ki vaghvagha, bar deraghavira da medi. Ezi namba 3in azenimin, ki mikemezi moghin ki bizir kabar amuam. Moapin ziam datirighin bar pin iti, egh a gin bar givagham. Gumazamizir bar avirim datirighin kantri Moapin iti, eghti men kantri ikuvamin dughiamin, gumazamizir varazira an ikiva gavgaviba puvatigham.”

17

Ikiavira Itir God, kantri Siria ko Israelia gasighasigham

¹ Ikiavira Itir God Damaskusin nguibar ekiam ikuvighasa akar kam aningi. A kamaghin migei:

- “Ia oragh! Apaniba Sirian kantrin nguibar ekiam Damaskus gasighasigham, eghti a bizir kuraba akurir danganir pozimin otogham.
- ² Gumazamizitaba uam Aroerin Distirighin nguibabar ikian kogham.

- Eghti an nguibaba, pura sipsipbar danganibagh avagham.
Eghti a ua dar amuti, da atiatingamin gumaziba puvatigham, kamaghin amizi, sipsipin kaba deravira ikiam.
- ³ Apaniba, kantri Israelin nguibar gavgabagh asighasigh, egh uaghan Damaskusin gumazamizibagh gativagham.
Datirighin kantri Israel ko Siria, aning ziar ekiamning itima, gumazamizir avirim aningin iti.
Eghti kantrin kamning bar ikuvighiti, gumazamizir varazira ikiam.
Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim,
ki mikemegha gifa.”

- ⁴ Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “Dughiar kamın, Jekopin ovavir boribar ziar ekiam givagham.
Men bizir aghuir bar aviriba ko, gumazamizir bar avirim givagham, eghti men kantri biziba bar puvatigh pura ikiam.
Egha mati arimariam gumazir gavgavir dafam batozi,
a bar agharim gura.
- ⁵ Israelia datirighin bar avirasemegha, mati witba Refaimin danganir zarimin bar puviram otifi.
Eghti apaniba me gasighasigh givaghamin dughiamin,
me bar avirasemeghan kogham,
mati me azenimin witba akoreghe givazi, witin vaghvaziba mitivighav iti.
- ⁶ Egha me mati, temer oliv, gumazim aghorim inigha a misogha olivin ovizir aviriba ini,
ezi datirighin olivin ovizir puningra an ghuamin itima,
ovizir vaghvaziba an aguabar iti.
Ki Ikiavira Itir God, Israelian God,
ki mikemegha gifa.”

- ⁷ Dughiar kamın, gumazamiziba navibagh iragh,
Israelin Godin ziam fi nighnizir gavgavim an ikiam,
a Godin men ingarizim,
a Israelian Godin Bar Zuezim.
- ⁸ Egh me uamategh uari ingarizir ofa gamir dakoziba bagh mangan kogh,
egh ua aser amizim Aseran ziam fan kogh,
egh temer guarir aser amizim Aseran nedazim itiba, dar ziaba fan kogham.

Egh pauran mughuriar aghuim zuim isi
aser amizim Asera bagh me ofa gamir
dakoziabar uam a tuan kogham.

Me uari uan dafaribar ingarigha asebar zi-
aba fer bizir kaba,
me bar da agivaghham.

⁹ God Israel gasighasighamin dughiar
kamin, men nguibar ekiar gavgaviba,
bar ikuvigh pura ikiam, da mati nguazir
kamin fomira ikezir darazir nguibabar min
ganam. Israelia fomira misoghasa izima,
me uan nguibaba ategha are, ezi nguibar
ekiar kaba pura mighsiabagh isin itima,
ruarim ada avara.*

¹⁰⁻¹¹ O Israelia, God ian akurvazir bizir kam,
ia a ginighnizir puvati.
Dughiar kurabar, a mati dagiar bar
ekiam,
ia ghua an aven uari moga deravira
iti.

Ezi bar guizbangira, ia a gin amadagha bar
a ginighnizir puvati.

Ja igharaz darazir asebar ziaba fava,
ia ghaze, aser kaba ian akuraghti,
ia deravira ikiam.

Egh ia mizaziba ko arimariaba iki bar iku-
vigh deragh iktan kogh,
egh uamategh deraghamin tuaviba pu-
vatigham.

Mati ia wainin azenim oparigha, wainin
ikarizibar dafaribar gari,
da zuamiram akimariba otivima, ia bar
akonge.

Ezi ia dar dagheba inighan kogham. Puvati.
Wainin ikarizir kaba misighti, azenim
bar ikuvigham.

God kantrin gavgaviba dikabira

¹² Ja niginir ekiar kam baragh!
Kar kantrin aviribar midorozir gumaz-
iba uari akuvir niginim.

Men niginim mati, ongarim pamtem iza
dadarimin dipiraghira tingazi.

¹³ Apaniba mati, aperiar dafam aforegha
izi.

Eghti God men atariva pamtem me
mikemeghti,
me uamategh ari uan nguibabar
mangam.

God men agiraghti, me pura mangam,
mati aminim mighsiabar dikavigha,
raizin misevibagh varazi, da pura
tintinibar zui,
egha mati aminir dafam pamtem iza,
nguazir mineziba avizi da tintini-
bar ghuavanadi.

¹⁴ Guaratizibar, apaniba iza nguibam ko-
rima,
gumazamiziba bar atiatingi.

Egha mizarazibar me itir puvati.

God, arazir kamin, en apanibar tuaviba
apirima,

me iza pazav e gamua,
en biziba okeir puvati.

18

*Ikiavira Itir God, akam Itiopian kantrin
iti*

¹ Itiopian kantrin dipabar vongin itir gu-
mazamiziba, mevzika!

Nguazir kamin apizir aviriba an ikia,
migha mangin izegh gami.

² Me uan abuir gumaziba amadima,
me ighuruniba inigha, da ikegha bot-
bar ingarigha, dagh apiagha Nailin
Fanemin uaghiri.

Ja Itiopiabar abuir gumaziba, ia zuamira
zuir gumaziba,

ia uamategh uan kantrin gavgavimin
mangi, kantrin dipar aviriba itim.

Kantrin kamin itir gumazamiziba, me bar
ruarigha, mikarziba bar dera.

Ezi ian kantrin kam, midorozimin ziar
ekiam iti,
ezi kantrin igharaziba bar an ati-
atingi.

³ Ja gumazamizir nguazir kamin ruaghat-
vim bar an itiba, ia bar oragh.

Ja ganti, me ababanitam mighsiabar a
kuazaghti, ia deraviram an gan.

Egh ia oraghti me sightham giviti,
ia kuariba arigh deragh a baragh.

⁴ Ikiavira Itir God kamaghin na mikeme,
“Ki uan Nguibamin ikiava, gumazamizibar

arazibar gara,
puram aghumra ikia men gari.

Egha ki me gasighasighasa navim dikavir
puvati.

Ki me mizua pura nimira iti,
mati aruem nguazim gisirazima,
an fefem ghuavanadi.

Egha ki mati dagheba iniamin dughiam
roghira izima,

ghuariaba dimagaribar iza azenibagh
iri moghin,

ki nimira ikia me mizuavira iti.”

⁵ Guizbangira, kantrin kam bar gavgafi,
mati wainin ikarizim deraviram

otogha, an akimariba otivigha irezi,
wainin oviziba kiran oveghangin
aniam.

* **17:9:** Vezin kam, Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. **18:1:** Sefanaia 2:12

* **18:5:** Gumazir maba kamagh nighnisi, vezin kam kantri Itiopian migei. Ezi gumazir igharaziba ghaze, a kantri Asirian migei.

Gumazim aningaghegha wainin ovizir
ghuariba itir aguam atuzi a irizi
moghin,

God kantrin kam gasighasigham.*

⁶ Ikiavira Itir God apaniba amadaghti,
me izi kantrin kam bar a gasighasigham,
eghti kantrin kamin midorozir gu-
mazibar kuaba pura tintinibar
nguazim gireghiv ikiam.

Eghti kuarazir isaba ko, ruarimin itir asizir
atiaba izi men kuabar amam.

Aruemin dughiamin, isaba izi dar amiti,
orangtuzim in dughiamin, ruarimin
itir asizir atiaba izi kuar kabar
amam.

⁷ Dughiar kamin, Itiopian kantrin gumaza-
miziba bizir bar aghuiba inigh mangi
Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim
daningam.

A kantrin gavgavim. A kantrin
dipar bar aviriba itim.

Kantrin kamin itir gumazamiziba bar ruar-
igha, mikarziba bar dera.

Egha kantrin kam, midorozim in ziar
ekiam iti, ezi kantrin igharaziba bar
an atiatingi.

Eghti me uan bizir aghuiba inigh izi Saionin
Mighsiamin izam.

Ikiavira Itir God, ua bagha danganir
kam amisefe,
eghti gumazamiziba an izi, an ziam
fam.

19

Ikiavira Itir God Isipia gasighasigham

¹ Isipia bar ikuvighasa, Ikiavira Itir God
akar kam me bagha an aningi.

"Ja gan! Ikiavira Itir God ghuariam gisin
aperaghav ikia,
ivegha akigha Isipin kantrin izi.

A izi otoghamin dughiamin, Isipian aseba,
bar puvira nighti,
Isipian gumazamiziba bar puviram ati-
atingiva,
gavgaviba amiragh magirigh bar
givagham."

² Egha Ikiavira Itir God kamaghin migei,
"Ki Isipian navibagh inviti, me uarira uariv
sogham.

Aveghbuaba uarira uariv soghtima,
namakaba uarira uariv sogham.
Isipian nguibar ekiaba uarira uariv
soghtima,
provinsba uaghan uarira uariv
sogham.

³ Ki Isipia damighti men gavgavim givaghti,
me okam nighnighiva,

bizir me damuasa nighniziba, me
dar amuan kogham.

Egh me uan asebar azangti, da ti men akur-
vaghham.

Egh me mangi, gumazir oveaghuezibar
duabar azangsigham,
me bizir manam damuam.

Me imezibagh amir gumaziba ko kuku-
nir gumazibar nighnizibagh foghsi
men azangsigham.

⁴ Ki Isipia isiva, atrivir kuratamin agharim
datighti,
a men ganam.

A gumazir bar aningaghezim,
a men gan, deragh me damuan
kogham.

Ki Ekiam, ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba
Bar Itim,
ki mikemegha gifa."

⁵ Eghti Nailin Fanem bar dakegh magiriti,
nguazim otogh bar misingigham.

⁶ Daghurir dipar izava Nailin Fanem
giniviziba,
aghumra daka uaghirima, mughuriar
kuram otifi.

Eghtima ogheba ko ighurunir
dipamin itiba bar misingigham.

⁷ Eghti me fanemin miriam ko an
akamin boroghin oparizir dagheba
misingti,
aminim vang bar da inigh mangigham.

⁸ Eghti gumazir Nailin Fanemin osiriba
isiba,
uam osiribar guan kogh, uan iver eki-
aba akuniva osiriba inian kogham.

Kamaghin amizi, men naviba bar ose-
meghti,
me aziva arangam.

⁹ Eghti korotiabar ingarir biziba
uam otivan kogham.

Eghti gumazir iniba nuaviba ko amizir ko-
rotiaba isaiba,
me bar amiragh, bar osemegh puviram
aziam.

¹⁰ Eghti Isipian gumazir dapaniba bar iku-
vighti,
dagiaba bagha ingarir gumazamiziba,
men navir averiaba bar me base-
megham.*

¹¹ Soanin nguibamin gumazir ekiaba, me
gumazir onganiba.

Ezi gumazir nighnizir aghuiba Isipin
atrivim ganidiba, me migirigiar
kuraba a ganidi.

Fofozir gumazir kaba vaghvagha atiatir pu-
vatigha kamaghin Isipian atrivim gi-
fara
uari fa migia ghaze,

19:1: Jeremaia 46:2-26; Esekiel 29:1-32:32 * 19:10: Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati.

“Ki fofozir gumazibar gin zuir suren gumaz-
ibar mav.
Ki fomira itir atrivibar ovavir
borimra!”

¹² Egha me managh uan fofoziba moegha,
Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim,
Isipia damuamin bizibar gun ni
mikemezir puvati?
Bar puvati.

¹³ Soanin nguibam ko, Memfisın nguibar
ekiam, aningin gumazir ekiaba,
me gumazir onganiba.

Ezi Isipian gumazamizbar gumazir da-
panir ekiaba,
me uaghan deragha kantrin garir pu-
vati.

¹⁴ Guizbangira, Ikiavira Itir God, Isipian
nighnizim gasighasigha gifa.

Bizir kam bangin, Isipia amir biziba,
bar ikuvigha ghua,
mati wainin dipar onganim
amezir gumazim uan mimizim
dikaragha, atam irighai.

¹⁵ Gumazitam kantri Isipin akuraghti, a de-
ragh ikian kogham.

Gumazir ekiam o pura gumazir kınim,
a bizitam damuan kogham.

*Ikiavira Itir God Isipia izevir kuram me
daningti, me navibagh iragham*

¹⁶ Gin izamin dughiamin, Isipia kamaghin
osimtiziba ateriva, me Ikiavira Itir Godin
Gavgaviba Bar Itimin ganti, a me misoghsi
uan agharim ghufeghti, me amizibar min
bar atiatigh nigham. ¹⁷ Egh dughiar kamin,
Isipian gumazamiziba oraghti, me kantri
Judan ziam diboroghti, me Ikiavira Itir
Godin Gavgaviba Bar Itim ko a damuamin
bizibagh nighnigh, bar moghiram an atiat-
ing nigham.

¹⁸ Dughiar kamin, Isipian gumazamizir
an 5plan nguibar ekiabar itiba, me Hi-
brun akam mikimam. Egh nguibar ekiar
kabar itir gumazamiziba, Ikiavira Itir Godin
Gavgaviba Bar Itim baghvira iki an apen-
gan ikiam. Nguibar ekiar kabar mam, me
ziar kam a darigham, “Aruemin Nguibar
Ekiam.”†

¹⁹ Eghti dughiar kamin, Isipin kantrin
tongin, Ikiavira Itir Godin ofa gamir dako-
zir tam ikiam. Eghti me uaghan Isipin kantrin
mitaghniamin, Ikiavira Itir God baghvira
itir dagiar dipenir akinir mam asaraghti,
a tughiv ikiam. ²⁰ Dagiar dipenir akinir
kam ko, ofa gamir dako-
zir kam, Isipin
nguazimin ikiti, gumazamiziba aningin
gan, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim
ginighnigham. Eghti apaniba izi pazi me
damuamin dughiamin, me Ikiavira Itir

Godin dimti, an Akurvazir Gumazitam
amadaghti, a izi men akuragh ua me
iniam. ²¹ Eghti Ikiavira Itir God uabi isi
Isipian akaghti, me a gifogh suam, a uabi
Ikiavira Itir God. A kamaghin damighiti,
Isipia bar deragh a gifogh, an ziam fi,
uan asiziba tuer ofaba ko witin oviziba
tuamin ofaba, da inigh a bagh mangam.
Egh me akar dikirizibar a damuva, egh me
damuasa mikemezir bizibar amuam. ²² Bar
guizbangira, Ikiavira Itir God izevir kuram
Isipia daningam. Arazir an amir kamin,
a men arazir kuraba akirmighasa. Eghti
gin me navibagh iragh uamatagh Ikiavira
Itir God bagh mangiti, a men azangsiziba
baragh, me damuti, me ghuamaghegh
deravira ikiam.

²³ Dughiar kamin, tuavir ekiar mam
Isipin kantri ko Asirian kantrin tongin
ikiam. Eghti Asiriaba daru Isipin kantrin
mangiti, Isipia daru Asirian kantrin
mangam. Eghti kantrin kamningin gu-
mazamiziba Ekiamin ziamra fam. ²⁴ Eghti
dughiar kamin, kantri Israel, Isipin kantri
ko Asirian kantri, me rooroabar otogh uari
inigh deraghvira ikiam. Eghti God me
bangin, nguazimin itir kantriba bar, dar
gumazamiziba bar deragh me damuam.
²⁵ Egh Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar
Itim, bizir aghuiba me daning kamaghin
mikimam, “Isipia, ki deravira ia damuam,
ia nan gumazamiziba. Egh ia Asiriaba, ki
deravira ia damuam, ia gumazamizir ki
uabi ingariziba. Egh ia Israelia, ki deravira
ia damuam, ia gumazamizir ki ua bagha
miseveziba.”

20

*Aisaia amizir arazir kam, a God
damuamin bizim akakasi*

¹ Asirian Atrivim Sargon migeima, an
midorozir gumazir dapanir ekiam, Asirian
midorozir gumaziba inigha ghua Filistian
kantrin aven, Asdotin nguibar ekiamin
misosi. Ezi azenir kamra, God akar kam
Aisaia ganing. ² Ikiavira Itir God fomiram
Emosin otarim Aisaia, arazir kam damuasa
a migia ghaze, Aisaia azir korotiar an
aghuiziba adegh bibiamra iki, egh uan da-
garimin, dagarir asuaba suegh pura suer
kinibar daru. Ezi Aisaia Ikiavira Itir Godin
akam baregha, a mikemezi moghin ami.

³ Ezi gin, Ikiavira Itir God kamaghin
migei, “3plan azenir kaba bar moghira,
nan ingangarir gumazim Aisaia, korotiar
tam ko dagarir asua tam aruzir puvatigha,
puram arui. Ezi an arazir an amizir kam,
a bizir bar kurar Isipin kantri ko, Itiopian
kantri bativamin ababanim. ⁴ Eghti Asirian

† 19:18: Akinafarir ghurir maba Hibrun akamin ziar kam iti, “Aruemin Nguibar Ekiam.” Ezi maba ziar kam iti,
“Ikuvighamin Nguibar Ekiam.” 19:23: Aisaia 27:13; 35:8; 62:10

atrivim mangi, kantri Isip ko kantri Itiopia misogham. Egh a kantrin kamningin gumazamizir igiaba ko, gumazamizir ghuriba inigh mangi kantrin igharazir tamın me kalabuzim darigham. Egh me mangamin dughiamin, me korotiaba ko dagarir asuataba aghuighan kogham, me pura daruam. Me pura bibiabara iki, bar aghumsigham. ⁵ Gumazamiziba kantri Itiopia ko kantri Isipin gara men ziamning fa ghaze, Aning ti en apanibav soghsi en akurvaghām, egh me guizbangira digavir kuram damigh, bar aghumsigh, naviba bar ikuvigham. ⁶ Dughiar kamin, Filistian gumazamizir ongarir miriamin itiba, me kamaghin uarira uariv kimam, ‘Maia! E kantrin gavgavir kamning, en akurvaghāsa, e aningın azaragha ghaze, me en akuraghtima, Asiriaba ua izi e gasighasighan kogham. Ezi ia gan, kantrin kamningra datirighin ikufi. Ezi e Asirian midorozir afuziba gitaviraghan tuaviba ua puvati.’”

21

Ikiavira Itir God, Babilonin nguibar ekiam gasighasigham

¹ Ikiavira Itir God, Babilon ikuvighamin akar kam aningi, an ongarimin boroghin gumazamiziba puvatizir danganimin iti.

Ia oragh, osimtizir bar dafam ko, bizibagh asighasizir arazim me batogham.

Apaniba izi mati, aminir bar gavgavim, Negevin danganim, a sautin amadaghan itir gumazamiziba puvatizir danganimin ikegha, pamtem ivegha iza bizimin min nguazim avigha izi.

Gumazamiziba puvatizir danganir kam, gumazamizibagh amima me bar atiami.*

² Ezi God bizir bar kurar mam nan aka, ki irebamın min garir bizimin, an gani.

Ki orazi, Ikiavira Itir God kamaghin migei:

“Babilonia, me gumazamizibagh ifara paza me gami darasi.

Egha me arazir kam gamima a ghua bar ekefe.

Kamaghin amizi, ia kantri Elamin itir midorozir gumaziba, ia izi Babilonia misogh.

Eghti ia Midian kantrin midorozir gumaziba,

ia izi nguibar ekiar kam an ekiarugh.

Ki osimtizir Babilonia gumazamizir igharazibagh anidiba agivaghām.”

³ Irebar kam na gamima, ki bar atiatigha aguaghfagha, mati amizim borim batasa mizazim isi moghin,

ki mizazir bar dafam isi.

Ki bar atiatigha nan nighnizim bar ikufi, egha ki bizitamın ganan bar aghuagha, akatam baraghan bar aghua.

⁴ Nan dapanim onganizi, nan mikarzim atiatim bangin nisi.

Aruem iraghugha givazi, aminirbirim nguibam avarazi dughiaaba,

ki zurara guaratiziba bagha bar ifonge.

Ezi datirighin puvati, aminirbirim otozi irebam na gamima, ki bar atiatingi.

⁵ Ki irebar kamin garima, gumazamiziba isar dafam damuasa biziba akiri.

Egha me inir dafaba nguazimin da ghuanizi gumaziba dagh apiagha dagheba ko dipaba api.

Ezi gumazir mam zuamira iza kamaghin dei,

“Ia gumazir aruaba, apaniba izegha gifa.

Ia dikavigh uan midorozir oraba asigh misoghsi gan.”

⁶ Ezi Ekiam kamaghin na migia ghaze:

“Ni apaniba bagh ganamin gumazitam amiseveghti,

a tugh gavgavigh gan iki.

Egh a bizir manamin ganigh, ni mikimam.

⁷ Egh a ganti, gumazim karis daperaghti, hoziar pumuning a geku izi mangiti, maba kamaghira aning tiv izam.

A gumazibar ganti, me donkiba ko, kamelbar apiagh izam,

eghti, a bar deravira ganiva, kuarimning atigh oragham, bizir tizimram otivam.”

⁸ Ezi apaniba bagha garir gumazir kam, laionin min tiarir dafam akara, pamten kamaghin dei,

“Ekiam, ki arueba ko dimagariba bar, apaniba bagh ganamin danganir kamin tughav ikia

bar deravira me bagha gara iti.

⁹ Egha ki datirighin gumazibar garima, gumazim karis gaperazi hoziar pumuning a gekuigha izi, ezi maba kamaghira aning tiva izi.”

Egha gumazir kam ua kamaghin migei:

“Babilon ikuvigha gifa, a ikuvigha gifa.

* **21:1:** Hibrun akamin ziar kam Babilon itir puvati. A ghaze, “Danganir midiarir kinir ongarimin boroghin itim.” Ezi a mati Babilonin akar isin zuim. **21:9:** Akar Mogomem 14:8; 18:2

Ezi men asebar marvir guaba nguazim giregha
bar misaraghire.”

¹⁰ Ezi ki ghaze:

“O ia nan gumamaziziba, ian apaniba ia misoke,

mati gumaziba witin ovizibav sosi.

Ezi ki datirighin, Ikiavira Itir Godin Gavgav-
iba Bar Itim na ganingizir akam,

ki ia mikemegha gifa,
kar Israelian God.”

*Godin akam inigha izir gumazim, Ido-
mian azangsizim ikara*

¹¹ Ikiavira Itir God, Duman nguibar ekiamin otivamin bizibar gun migei.

Idomian kantrin itir gumaziba dia kam-
aghin azangsis,

“O apaniba bagha garir gu-
mazim, dimagarim manadzoghin
givagham?

A bar guizbangira, dughiar manamin
givagham?”†

¹² Ezi ki apaniba bagha garir gumazim,
ki kamaghin men akam ikaragha
ghaze,

“Aminim tiragh izam, ezi datirighin
dimagarim ikiavira iti.

Eghti ia uam azangsighsi,
ia uamategh iziv azang.”

Ekiam Arebia gasighasigham

¹³ Arebia bar ikuvighasa, Ekiam akar kam aningi.

Ia Dedanian gumaziba, ia kamelin bizibagh
apiagha,

danganir dipaba puvatizibagh aruava,
bizibagh iveza da amadi.

Egh ia ari mangi

Arabian ruarimin danganir dipaba pu-
vatizimin muegham.

¹⁴ O ia Teman nguazimin itir gumamaziz-
iba, ia dikavigh mangi,

gumamazir kuariba bar puv me pirir
kaba,

ia dipaba inigh me bagh mangi.

Ia Teman gumamaziziba,
gumamazir ruarimin arav ghuezir
kaba,

ia dagheba inigh me bagh mangi.

¹⁵ Men apaniba midorozir sababa ko, piba
inigha

iza puv me misosi, kamaghin amizi,
me are.

¹⁶ Ezi Ekiam kamaghin na mikeme,
“Kedarin nguibar ekiamin itir gumamaziz-
iba, uan bizir aghuiba Tara bar givaghamin
azenir bar vamira iti. Ki bar deravira azenir
kamin dughiaa vaghvaghera da medi, egh
azenir kam givamin aruer kamra, ki me
damuasa mikemezir bizibar me damuam.

¹⁷ Kedaria, me midorozir gumazir bar
gavgaviba, egha me pibar misoghan bar
fo. Egh me bar givaghti, midorozir gumazir
buangningra ikiam. Ki Ikiavira Itir God,
Israelian God, ki mikemegha gifa.”

22

*Ikiavira Itir God, Jerusalem gumaza-
mizibar atari*

¹⁻² Ikiavira Itir God, Irebamin Min Garir
Biziba Otivamin Danganir Zarim bagh akar
kam aningi.

Ia Jerusalem itir gumamaziziba, ia bar
manmaghira nighnigha,
dia niginir dafam gamua, egha bar
akonge?

Ia uan dipenir inogoribar ghuavanega
pamtem deima,
ian niginim nguibar ekiamin ruaghat-
viba bar dar ghu.

Ian gumazir ariaghireziba,
me midorozir gumazir gavgavibar min
misoghava ariaghirezir puvati.*

³ Ia fo, ian midorozir gumazir dapaniba ara
bar saghon ghue.

Ian gumaziba uan apanibar midorozim
ikarvaghan piba ko biziba puvati.

Kamaghin amizi, apaniba men apigha
zuamira bar moghira men suiki.†

⁴ Kamaghin ki ia migei,

Ia nan navim damuti,

a nimira ikisi damuan marki.

Nan navim bar ikuvizi ki azia iti,
kamaghin amizi, ia na ateghti ki uabira
ikiam.

Nan gumamaziziba bar ikufi,
ezi ki me ginighnighav arai.

⁵ Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, nan
Ekiam,

an osimtizir guar aviriba ia bativamin
dughiam amiseveggha gifa.

† **21:11:** Hibrun akam, ves 11 ko 13, aningin mingarim bigha mikemezir puvati. Gumazir maba ghaze, Duman nguibar ekiam, a Arabian nguibar ekiar mam. Jenesis, sapta 25:13-15, ziar kam Duma, a ziam Tema ko Kedar ko iti. (Ni saptan kamin ves 14-16in gan.) Ezi ves 11 uaghan kantri Idomin migei. Kamaghin amizi, gumazir maba ghaze, vezin kamin ziam Duma a kantri Idom. * **22:1-2:** Asiriaba iza Jerusalem ekiaruzir dughiamin, Jerusalem gumaziba Asiriabar atiatigha tuiyigha gavgavigha me ko misoghezir puvati. Jerusalem gumazir maba arasava ami, ezi Asiriaba men suigha me misoghezi me ariaghire. Ezi marazi nguibar ekiamin aven ikia arimariaba ko mitiriam bangin ariaghire. † **22:3:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati.

Osimtızir kaba, Irebamin min
Garir Bizibar Garir Danganir
Zarimin ia bativam.

Dughiar kamin, apanir bar avirim iziva
pantemin dimıva ivemar mangi
izegh damuti,
ia digavir kuram damigh onanigham.

Egh me nguibar ekiamin divazir gavgavim
akarti,
ia atiatingti, ian dimdiam bar saghon
mangi mighsiabar tugham.

⁶ Elamin kantrin midorozir gumaziba, me
piba ko baribar suiki,
egha me misoghasa hoziaba ko karisba
sara izi.

Ezi Kirin nguibar ekiamin midorozir gu-
maziba,
me misoghasa uan oraba sara izi.

⁷ Misoghamin karisba ian danganir zarir
bar aghuiba bar dagh izefe.
Ezi midorozir gumaziba hoziaba
mikirvazir karisbagh apiagha,
men nguibar ekiamin tiar akabar
otivigha givagha misoghasa gara
iti.

⁸ Ia fo, Ikiavira Itir God,
ua kantri Juda geghuva an garir puvati.
Ia fomira kamaghin fo,
ia misoghamin bizir aviriba isa dipenir
me kamaghin diborim gati,
Lebanonin Ruarir Pizimin Teme-
bar Ingarizir Dipenim.
Ezi ia ti datirighin ghaze, apaniba izi ia
ko misoghti,
ia misoghamin bizir kaba ian
akuraghti, ia deraghvira ikiam.

⁹⁻¹⁰ Egha ia kamaghin gari, Jerusalem
dagiabar ingarizir divazir bar mitiar
gavgavim,
an danganir aviriba akuaghiregha iku-
vigha iti.

Egha ia Atrivim Devitin nguibar ekiam
Jerusalem,
ia an dipeniba bar da menge.

Egha ia dipenir maba akaragharigha
dar dagiaba inigha nguibar ekiamin
divazim akirmiki.

Egha ia dipam, Mozir Dipar Vin Itimin
magirasa,
ia afemozibagh gikui.

¹¹ Egha ia mozir dipar mam, nguibar ekiam
avinizir divazimningin tongiram a
gikui.
Eghti mozir dipar ghurir nguibar
ekiamin azenan itim, a ivemar izi
nguibar ekiamin aven itir mozir
dipar igiamin magiram.

Ia bizir kabagh amua, egha tong God
ginighnizir puvati.

Bizir ia bativamin kaba, a fomira ia
bagha da amisefe.
Egha bizir kabar ingarizi, da otifi.

¹² Egha bizir kaba otivir dughamin,
Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar
Itim, nan Ekiam, a kamaghin ifonge,
Ia aziv arang kuarkuv, egh uan da-
paniba bar dagh isegh,
egh azir korotiabar aghuigh.

¹³ Egh ia gan! Ia azir arazibagh amir puvati.
Ia akazim gamua bar akuegha iti.
Egha ia sipsipba ko bulmakaubav sogha,
isar dafam gamua,
egha wainin dipaba api.

Egha ia kamaghin migei,
“E fo, e gurumin ovengam, kamaghin
amizi,
ia izi e dami wainin dipabar
amam.”

¹⁴ Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim,
a uabi na batogha migirigiar kam nan
kuarim gati,
“Ki ian arazir kurar kam gin amadaghan
kogh,
mamaghira iki mangi ia aremeghtimra
givagham.”
Kar Ikiavira Itir God, Godin Gav-
gaviba Bar Itim, a nan Ekiam, an
akam.

Ikiavira Itir God Sepna batuegham

¹⁵ Ekiam a Ikiavira Itir Godin Gavgaviba
Bar Itim, a migia ghaze:

Ni mangi Sepnan ganigh, gumazir kam
atrivimin dipenimin biziba bar dar
gari.
Egh ni akar kamin a mikim,

¹⁶ “Sepna, ni nguaziba ko ikiziba kagh itir
puvati.
Tinara nin amamangatizi, ni uabi fa pin
itir mighsiamin ghua,
ua bagha dagiam abigha torim
okore,
eghti dagiar torir kam, ni bagh mozir
bar aghuimin otogham?”

¹⁷⁻¹⁸ “Ni ti ghaze, ni gumazir gavgavim, a?
Bar puvati!
Ni kamaghin fogh, Ikiavira Itir God, bar
pantemin nin suiragh, ni munumigh
ni righti,
ni balin muziarimin min otogham.
Egh a ni akunighti, ni akigh mangi
bar saghon itir nguazir ekiatamin
irigham.
Egh ni danganir kamin aremegham.
Egh ni karisin bar dirir ni bar ifongezir
kaba ategham.
Ni datirighin atrivimin ingangarim gami.

Egh ni gin aghumsizim atrivimin adarazir ganidir gumazimin otogham.‡

¹⁹ “Ikiavira Itir God ingangarimin ni agivagh ni batueghti, ni pura ikiva ua ziaba puvatigham. ²⁰ Bizir kam otoghti, ki uan ingangarir gumazim Eliakimin diaghti a izam. A Hilikian otarim. ²¹ Eghti ki korotiar ruarir kam isi Eliakim darugh, miter atrivimin ingangarir gumazim uan ivariam gitim a gikegh, ni amir ingangarimin gavgavim inigh an dafarim datigham. Eghti an afeziamin min otogh bar moghira Jerusalem nguibamin gumazamiziba, ko Judian nguibaba bar me gativagh men ganam. ²² Eghti ki Ikiavira Itir God, ki Atrivim Devitin dipenimin kiba isi, an dafarim datigham. Eghti a tiam kuighi tav a dukuaghan kogham. A tiam dukuaghti tav a kuighan kogham. ²³ Ki a damighi, a ingangarir kam bagh bar gavgavigham, mati purirpenibar suizir afughafuziba, da purirpenimin suirazi a danganir vamira ikia gavgafi. Eghti an adarazi bar moghira ingangarir an amir kam bangin ziar ekiam iniam.

²⁴ “Eghti an adarazi ko an boriba ko namakaba, me bar moghira an guighiv iki, uarir akurvaghsi an azangsigham. Me, mineba ko mitariba akezir mamin guraghav iti moghin, me an guighiv ikiam.”

²⁵ Egha Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ua kamaghin migei, “Dughiar kamin akezir kam, a faragha gavgavigha iti, egh a datirighin asighirigh irigham. Eghti bizir an guighav ikia osimtizim a ganidiba, me bar ikuvigham. Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki mikemegha gifa.”

23

Ikiavira Itir God, Tairin nguibar ekiam gasighasigham

¹ Bizir Tairin nguibar ekiamin otivamiba, Ikiavira Itir God, dar akam anidi:

O ia gumazir kurir ekiabar ongarim garuiba, iavzika!

Ian nguibar ekiam Tair, a bar ikuvigha gifa,
ezi tam uam an itir puvati.

Ia Tarsisin nguazimin ikegha, uamategha iza Saiprusin Arighatizim ategha, uan nguibam bagha izi,
egha dughiar kamin ia asighasighizir arazir kam baraki.

Kamaghin amizi, ia naviba ikuvigh aziv arang.

² Ia ongarir miriamin itir darasi,
ia Saidonin nguibar ekiamin itir dagiaba bagha ingarir gumaziba,
ian naviba osemegh, uan akaba dukuagh.

Ia Saidonin nguibar ekiamin gumaziba,
kuriba bizir aviriba ia bagha da inigha izi.

³ Egha ia ongarir bar konim gisin arua,
kantrin aviribar ghua
biziba amaga, dagh ivezagha arua,
egha ia ziar ekiam isi.

Ian kuriba Isipin kantrin ghua,
Nailin Fanemin ghua, Siorin Danganir
Zarimin amadaghan ghua,
witin oviziba ko, biziba inigha ia bagha izi.

Ezi ia dar dagiabar ingangaribagh amua,
dar dagiaba isi.

⁴ Ia Saidonin nguibar ekiamin gumazamiziba, ian nguibar ekiar bar gavgavir ongarir miriamin itim,
a bar ikuvigha gifa.

Ongarim ti ian nguibam ginighnigha ghaze,
“Iavzika! Nan boriba bar moghram ovegha gifa.

Ezi ki mati, amizim borim batasa,
mizazim barazir puvatizi moghin iti.

Egha ki mati, amizir gumazamizir igiar bar aghuiba bata, egha deragha dar gari puvatizim.”

Kamaghin amizi, ia bar aghumsigh!

⁵ Eghti Isipia, Tairin nguibar ekiamin otivizir bizir kaba baregh,
bar atiating, egh men gavgaviba bar givagham.

⁶ Ia gumazamizir ongarir miriamin itiba,
ia naviba ikuvigh, aziv arangiva,
ari bar saghon Tarsisin nguazimin amadaghan mangi.

⁷ Tair nguibar ekiar bar gavgavir fomira itim,
a nguibar ekiar ia a bagha bar akongezim.

Fomira nguibar ekiamin itir gumazamiziba uan marazi amangizi,
me nguazir saghon itibar ghua,
nguibar ekiar igiabar ingara da aghui.

Ezi tizim bagha, nguibar ekiar kam uabi ikuvigha iti?

⁸ Tinara miagiava arazir kurar kam gamizima, a Tairin oto,
nguibar ekiar kam atriviba amisevezi,
me nguibar ekiar igharazibagh ativagha dar gari?

‡ **22:17-18:** Hibrun akam vezin kamin deragha bigha mikemezir puvati. **22:22:** Akar Mogomem 3:7 **23:1:** Esekial 26:1–28:19; Joel 3:4-8; Amos 1:9-10; Sekaraia 9:1-4; Matyu 11:21-22; Luk 10:13-14

Ezi a dagiaba bagha, biziba amaga dagh
ivezir ingarir gumaziba, atrivibar
otaribar min itima,
nguazir kamin itir gumazamiziba bar,
ziar ekiam me ganidi.

⁹ Kar Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim
migeima, arazir kam oto.

Gumazir uan gavgaviba ko, uan ziar
ekiaba fa bar akongeziba, Ikiavira
Itir God me dikabinasa.

Egha a uaghan gumazir ziar eki-
aba itibar ziaba dikabinasa, bizir
kam gami.

¹⁰ Ia Tarsisin nguazimin itir gumazamiziba,
ia uan ifongiamin bizibar amu,
mati Nailin Fanemin aperiar
dafam otogha afora pura
tintinibar zui.

Ia fo, Tairin nguibar ekiamin itir gu-
mazamiziba ua ikian kogh,
ian ifongiamin tuaviba apiran
kogham.*

¹¹ Ikiavira Itir God uan agharim ghufegha
gifa, an ongarim gisin an amadagha,
kantrin ongarir miriamin itir kabagh
asighasighasava ami.

Kamaghin amizi, kantrin kabar itir gu-
mazamiziba atiatava agoi.

A Kenanin nguazimin nguibar ekiar
gavgavir kabagh asighasighasa akam
anigha gifa.

¹² A kamaghin migei:

“O Saidonin nguibar ekiar dirim, gumaka!

Ni uabin akurvaghan kogham.

Nin bar akongezir arazim givagh
ua ikian kogham.

Ni bar ikuvigh, egh deravira ikian kogham.

Kamaghin amizi, ia Saidonian gumaza-
miziba, ia dikavigh ari Saiprusin
Arighatizimin mangi.

Egh ia uaghan avughsamin dan-
ganiba puvatigham.”

¹³ Ia Kaldian nguazim deraghviram an gan.
Men kantri bar givazi, gumazitam uam
an itir puvati.

Ia fo, Asiriaba men kantri gasighasiki,
egha men nguazim gamima, a ruarimin
itir asizir atiarbar nguibam gava.

Asiriaba dakoziabar ingarizima,
da Kaldiabar nguibar ekiamin divazir
gavgavim bar anevinizi, nguibar
ekiam an aven iti.

Egha me dakozir kabagh isin tuiv-
igha me misosi.

Me nguibar ekiar kamin divazir gavgavir
kam akaraghariki,
egha bar nguibar ekiabagh asighasiki.†

¹⁴ O ia gumazir kurir ekiabar ongarim
garuiba, iavzika!

Ia Tarsisin nguibamin ikegha iza garima,
ian nguibar ekiar gavgavim, a bar iku-
vigha gifa.

Kamaghin amizi, ia naviba ikuvigh
aziva arang.

¹⁵ Bizir kaba otivamin dughiamin,
gumazamiziba 70plan azenibar, Tairin
nguibar ekiam ginamadagham. Kar
atrivim ikiamin azenibar dibobonim.
70plan azenir kaba givaghti, Tair tuavimin
amizimin min ikiti, gumaziba a dighor
ighiam damuam. Ighiar kamin migirigiaba
kamakin:

¹⁶ O tuavimin amizim, me ni ginamadagha
gifa.

Kamaghin ni gita inigh nguibar ekiam
daru.

Egh ni ighiabar amuva, onger akar bar
aghuibar amu,
eghti gumaziba ua ni ginighnigham.

¹⁷ Eghti 70plan azeniba givaghti, Ikiavira
Itir God, Tairin nguibar ekiam damighi, a
uamategh nguibar gumazamiziba iza biz-
iba amaga dagh ivezimin min otogham. Egh
Tairin nguibar ekiam, nguazir kamin itir
kantrin igharaziba, bar me apezeperti, me
izi a ko dagiar ingangaribar amuam, mati
tuavimin amizim, a gumaziba apezeper-
ima, me a bagha izi. ¹⁸ Egh dagiaba
ko, bizir tizir Tair isiba, a ua baghvira
da isi, dar pozim mikinan kogham. Pu-
vati. Da Ikiavira Itir Godin bizibar min
ikiam. Eghti Tair inigha pozim mikinizir
bizir kaba, Ikiavira Itir Godin damazimin
ikiamin gumazamiziba bar da inigham, egh
me damamin dagher bar aviriba ko, koro-
tiar aghuir daghuamin bar aviriba ikiam.

Ikiavira Itir God Saionin Mighsiam gisin iki, gumazamiziba bar me gativagh men ganam

24

(Sapta 24–27)

*Ikiavira Itir God nguazir kam
gasighasigh, egh a uabi gumazamizibagh
ativagham*

¹ Ia deraviram oragh! Ikiavira Itir God
nguazim bar a gasighasighi,
a bar nguazir kaminin otoghti gumaza-
miziba puvatigham.

A nguazim dikaragh a righirigham.

Egh a gumazamizibar amighi, me ari
tintinibar mangegham.

* **23:10:** Hibrun akam vezin kamin deragha bigha mikemezir puvati. † **23:13:** Vezin kamin, Hibrun akam deragha mikemezir puvati.

- 2 Gumazamizir dabirabir igharagha garibar itiba, me bar moghiram osimtizir vamira bativam.
 Godin ofa gamir gumaziba ko, gumazamizir kiniba,
 gumazir dapaniba ko, ingarir gumaziba,
 amizir dapaniba ko, amizir kiniba,
 biziba amadir gumaziba ko, bizibagh ivezir gumaziba ko,
 gumazir munam ko, akam akirigh dagiaba a danighti a gin uam ada ikarvaghamin arazim gamir gumaziba ko,
 gumazir munamin dagiaba iniasa a ko akam akirir arazim gamir gumaziba, gumazir dagiaba itiba ko, gumazir biziba puvatiziba,
 me bar moghira dughiar kuram bativam.
- 3 Nguazim bar moghira ikuvigh pura ikiam.
 Bizir kaba otivasa Ikiavira Itir God mikemegha gifa.
- 4 Nguazir bar misingigha, an gavgavim gifa, ezi an azirakar amirizibagh ami.
 Ezi gumazamizir ziaba itiba,
 men gavgaviba uaghan gifa.
- 5 Gumazamizibar arazir kuraba bangin, nguazim Godin damazimin bar ikufi.
 Me akirim ragha Godin Arazibagh asara.
 Me arazir God ifongeziba munasa amuavira iti.
 Me God ko Akar Dikirizir Gavgavir iki mamaghira ikiamim abiki.
- 6 God men arazir kurabar osimtizim bangin mikemezi,
 dughiar bar kuram nguazimin otozi,
 gumazamizir bar avirim, avir ekiam men isigha gifa,
 ezi bar varazira iti.
- A kamaghin damighi,
 gumazamiziba uan arazir kurabar osimtiziba ateram.
- 7 Egha me garima, wainin ovizir igiaba midima,
 wainin ikariziba uaghan midii.
 Ezi gumazamizir wainin dipaba apa bar akongeziba,
 me datirighin naviba bar osemegha iti.
- 8 Me ua bar akuegha, dia uan tambarinbav misozir puvati.
 Ezi me bar akongezir arazir isam gamim a uam otozir puvati.
 Ezi ighiar me gitan guar aviribav soghava amin,
 a bar gifa.
- 9 Me wainin dipaba apir dughiamin, me ua ighiagh amir puvati.
 Men osimtiziba me gamima,
 dipar onganim ua men akatoribar isingizir puvati.
- 10 Nguibar ekiamin itir biziba bar moghira ikufi.
 Ezi dipenibar tiar akaba bar pirigha itima,
 gumazitam dar aven mangan iburagham.
- 11 Ezi gumazamiziba damamin wainin dipaba puvati,
 kamaghin amizi, me nguibar ekiabar tuavibar mitivighav ikia
 wainin dipaba bagha dei.
 Gumazamiziba bar akongezir arazim gifa,
 ezi navir kuram ko navir osimtizimru nguazimin ruaghateviba bar, dar ghu.
- 12 Nguibar ekiam bar ikufi,
 ezi an divazir gavgavimin itir tiar akar ekiam irigha bar akaraghire.
- 13 Arazir kamra, nguazir kamnin itir gumazamiziba bar me bativam,
 eghti gumazamizir varazira ikiam,
 mati gumaziba olivin oviziba kuarigha da inigha givazi,
 ovizir vabara olivin tememin guighav iti.
 Egha mati me wainin oviziba inigha givazi,
 vaghvazibara wainin azenimin iti.
- 14 Ezi ikiavira iti varazira, me bar akuegh ighiabar amuam.
 Gumazamizir aruem uaghiri naghin itiba,
 me Ikiavira Itir Godin ziar ekiam ko, gavgavim bagh bar akuegham.
- 15 Kamaghin amizi, ia aruem anadi naghin itir gumazamiziba,
 Ikiavira Itir Godin ziam fi.
 Ia ongarimin arighatizibar itir gumazamiziba,
 ia bar moghira ziar ekiam a daning,
 a Israelian God, Ikiavira Itir God.
- 16 Ia oragh!
 Nguazir kamnin ruaghatevir bar saghon itibar gumazamiziba,
 me bar akongezir ighiagh amir.
 Ezi men ighiam kamakin,
 "Ikiavira Itir God, arazir aghuibagh ami.
 Kamaghin amizi, e bar ziar ekiam a ganidi."
- Ezi ki kamaghin migei,
 "Iavzika! Ki bar akueghan kogham.
 Nan navim bar osimtizir dafam iti,
 ezi nan ikirimirim pura givasava ami.
 Ki garima, gumazir arazir kurabagh amiba ko akar ifavaribagh amiba,
 igharaz darazigh ifara paza me gami.

- 17 Ia nguazir kamın itir gumamaziziba, iavzika!
Dughiar kuram ko, torir ekiam ko, iver ia avaragh ian suighamba, me ia mizua iti.
- 18 Eghti gumazitam dughiar kurar kamın miğirigiam barehiva arimangam, a torir ekiamın magirigham.
Egh a uamategh anabogh ari mangisi, ivem gasagham.
- Guizbangira, overiam kuighirighti, amozir ekiam nguazim giram.
Eghti nguazimın mingarim nigham.
- 19 Nguazim bar puvıra nigh bighiri, akaba akarighiregh ikiam.
- 20 Nguazim ivavzagh, mati gumazim wainın dipam apava onganigha mangın izegh gami.
Egh mati averpenir muziarimın mın, aminir gavgavim a givaima, a mangın izegh damuam.
- Gumamazizibar arazir kuramın osımtızim, bar osemezi nguazim an ateran ibura.
Kamaghın amizi, nguazim irigh, ua dikavighan iburagham.”
- 21 Eghti Ikiavıra Itir God uabi misevezir dughiamın, a Godın Nguibamın itir midorozir gumaziziba ko, nguazir kam gativir atriviba, ivezir kuram isi me daningam.
- 22 God me akuvagh me isi kalabus datigham, mati me kalabuziar gumamaziziba inigha torir mam gati.
Egh a me dukuaghti, me dughiar ruarimın kalabuziamın ikiam, egh a gın ivezir kuram me daningam.
- 23 Dughiar kamın, Ikiavıra Itir Godın Gavgaviba Bar itim, uan angazangarim ekiam ko, uan gavgavim sara izi, Jerusalemın itir Saionın Mighsiamın iki, gumamazizibagh ativagh men ganam.
Eghti an gumamazizibar gumazir faragha zuiba an ganam.
Eghti an angazangarim pamtem me gisiraghti, aruem ko iakinimın angazangarim pura bizir kinimın mın otogham.

25

Ikiavıra Itir Godın ziam fer ighiam

- 1 O Ikiavıra Itir God, ni nan God, ezi ki nin ziam fasa.
Ni nan akurvaghasa bizir aghuir igharagha garibagh ami.
Ni fomıra damuasa mikemezir biziba,

- ni guizbangira dagh amigha gifa.
Kamaghın amizi, ki ziar ekiam ni ganidi.
- 2 Ni nguibar ekiabagh amizi, da minezir pozibar otifi.
Nguibar ekiar divazir gavgaviba itiba, bar ikufi.
Ezi apanibar nguibar ekiar kabar gavgaviba bar gifa, ezi me ua dikavan ibura.
- 3 Kantrin gavgavibar gumamaziziba, ziar ekiam ni daningam.
Eghti kantrin kurabar nguibar ekiaba, me nin atiatingam.
- 4-5 Gumamazizir biziba puvatiziba, ni deravıra me geghuva men gari.
Gumamazizir onganarazibagh amiba, osımtızibar dughiamın itima, ni men mogomer danganir bar gavgavimın mın iti.
Atrivir kurabar adariba ko aningagariba, mati aminir gavgavim iza dipenir birim ginifi.
Ezi ni mati averpenim me avarazi, aminir gavgavim iziva me ginobaghan kogham.
- Ezi gumazir kurabar adariba, mati aruemın fefem dipaba puvatizir dangamının ikegha pamtem me gisıra.
- Ezi ni mati, me tememın dughuazimın apengan ikia, aruemın fefemın uari apasi.
- Ezi aminin ko amozimın dughiamın, ni biziba puvatizir gumamaziziba avarazi me deravıra iti, ezi aruer gavgavim me gapongezir puvati, mati overiamın ghuariaba aruemın fefeim avarazi, nguibam bar orange.
Ni ifaghatir apanibar akaba dukumizi, atrivir kurabar dimdiaba pura gefi.
God Saionın Mighsiamın isar ekiam damuam
- 6 Egh Saionın Mighsiamın, Ikiavıra Itir Godın Gavgaviba Bar Itim, isar bar ekiam kantribar gumamaziziba bar me bagh a damuam.
Eghti isar kam bar deragham, egh asizir bar aghuir oviba itiba ko, damamin wainın dipar bar aghuiba an ikiam.
- 7 Datirighın gumamazizir naviba osemegha itiba, me mati gumazim aremezi, me a bagha osemegha korotiar piziba aghui.

Eghti Ikiavira Itir God,

Saionin Mighsiamin iki, gumazamiziba
bar men ovever osimtiziba agivam,
mati me gumazir kuam avarazir
niravizir kam, a me dama
anedegham.

⁸ Egh God ovevem dikabiragh,

a gasighasigh, bar a gafiragham.

Ikiavira Itir God, en Ekiam, men ararem
agivagham,

egh bar gumazamizibar damazibar
teriba bar da adizam.

Egh a uan gumazamizir aghumsigha itiba,
a men aghumsiziba bar da givagham.

Kar, Ikiavira Itir God kamaghin
damuasa mikemezir akam.

⁹ Ezi bizir kaba otivamin dughiamin, gu-
mazamiziba kamaghin mikimam,

“Ikiavira Itir God, en God.

E nighnizir gavgavim an iki, a mizuam
ikiti,

anarira izi en akuragh uam e
iniam.

A uabira Ikiavira Itir God, egha an en akura.
Kamaghin amizi, a uam e inizir bizir
kam bagh,

e bar akuegham.”

God kantri Moab gasighasigham

¹⁰ Eghti Ikiavira Itir God bar deravira
Saionin Mighsiamin ganti, a der-
aghvira ikiam.

Egh a Moapian gumazamiziba fofozim
me daning.

Egh apanibar amamangatighti,

me izi me gasighasigh me abinigham,
mati bulmakauba uari uan
buariba dikabiri, da dadabar
aven zui.*

¹¹ Egh Moapia, mati gumazim ongarir torir
ekiamin ikiava,

ovengan atiatia ongarir dadarimin
mangasa nighnigha,

uan dafarimningin pamtemin ongarim
misogha

afozofogha zui moghin,

me osimtizir kam gitaviraghsi
arazir bar igharazibar amuam.

Eghti Ikiavira Itir God uan dafarimin me
abiraghti,

me fogh suam, bizir me uari fasa amir
kaba,

da men akuraghan kogham.†

¹² Eghti God Moapian nguabar ekiabar
divazir gavgaviba akararigham.

Divazir kaba datirighin pin mar iti.

Ezi an adar amuti, da bar daghiri nguazim
giregham.

Da bar iregh nguazir minemniabar
tongin irighiv ikiam.

26

*God uan gumazamizibar amuti me uan
apaniba dikabiragham*

¹ Dughiatam gin otoghti, Judan nguazimin
itir gumazamiziba ighiar kam damuam:

En nguibar ekiaba bar gavgafi!

Ikiavira Itir God, a uabi en divazir bar
mitiar gavgavimin min iti.

An en akurvazima,

e uan apaniba dikabiri.

² Ia nguibar ekiamin tiar akar ekiaba kuigh,
eghti Godin damazimin derazir gu-
mazamiziba aven izam.

Gumazamizir kaba zurara Ikiavira Itir
Godin apengan ikia,

nighnizir gavgavim an iti.

³ O Ikiavira Itir God, gumazamizir nin apen-
gan itiba,

me zurara ni baghavira iti.

Kamaghin amizi, ni me gamima,

navir amirizimin arazim me gizifa.

⁴ Ikiavira Itir God, en God, a en mogomer
danganir gavgavim,

mati dagiar gavgavir ekiam.

Egh a zurara kamaghira ikiam.

Kamaghin e guizbangira nighnizir gav-
gavim Ikiavira Itir Godin ikiva,

zuraram an apengan ikiam.

⁵ Gumazamizir ziar ekiar bar pin itiba,

Ikiavira Itir God me dikabiri.

Egha a nguibar ekiar gavgaviba
akaragharighizima,

da bar nguazim gire.

⁶ Nguibar nguazim girezir kaba,

gumazir onganaraziba ko gumaza-
mizir gavgaviba puvatiziba,

datirighin iza uan suebar me
dikabira me gisin arui.

⁷ O God, gumazamizir nin damazimin der-
aziba,

ni me zuir tuavim akirizi, a voroghira
iti.

Ikiavira Itir God, nin damazimin derazir
gumazamiziba,

ni me bagha tuavim akirizi a dera.

⁸ O Ikiavira Itir God, e nin Akar Gavgavibar
gin zui,

25:8: 1 Korin 15:54; Akar Mogomem 7:17; 21:4 **25:9:** Jenesis 49:18; Onger Akaba 20:5; Taitus 2:13 **25:10:** Aisaia 15:1–16:14; Jeremiaia 48:1–47; Esekiel 25:8–11; Amos 2:1–3; Sefanaia 2:8–11 * **25:10:** Matmena a Moapin kantrin nguibar ekiar mam. Ezi Hibrun akam Matmena, an ziamin mingarim kamaghin min ghu, “Davir danganim.” A mati Godin akam inigha izir gumazim dibovir akabar Moapin nguibar ekiar kamin ziam gami. † **25:11:** Hibrun akam vezin kam deragha bigha mikemezir puвати. **26:2:** Aisaia 45:25; 60:11; 60:18; 60:21; 62:1–2 **26:3:** Aisaia 27:5; 57:19; 66:12 **26:7:** Onger Akaba 27:11; Aisaia 42:16; 57:2

egha e ni baghavira gara,
nirara mizua iti.
Egha uan navir averiabar aven nin ziar
ekiam bar a gifongegha ghaze,
gumazamiziba bar ni gifogh
zurara ni ginighnigham.
9 Dimagaribar mitiriam nan azi moghin,
nan nighnizim nirara iti.
Egha mizarazibar, ki uan navir averiamin
aven
ni ko ikiasa bar ifonge.
Ki fo, ni nguazir kamin itir gumazamizibar
araziba tuisisi,
eghti me ganiva guizin nin araziba der-
aghvira dagh fogham.
10 Eghti ni gumazamizibar araziba tuisigh
gumazamizir kurabar apangku-
vighti,
me ti nin arazir derazibar fofozim
inighan kogham.
Egh me gumazamizir nin damazimin deraz-
ibar nguazimin ikiva,
me arazir kurar kabar amu mamaghira
ikiam.
Egh me Ikiavira Itir Godin ziar ekiam ko
gavgavim ginighnighan koghiva,
an apengan ikian kogham.
11 O Ikiavira Itir God, ni gumazamizir
kurabagh asighasighasa
uan agharim ghufegha gifa.
Ezi me an ganizir puvati.
Egh ni me ateghti, me an gan fogh suam,
ni uan gumazamizibar akurvaghasa
bar ifonge.
Eghti gumazir kurar kaba bar aghum-
sigham.
Eghti ni uan apaniba bagha atizir avir
kam,
bar me dapongti me isigh.
12 O Ikiavira Itir God, ni en ingangariba
akirmigha dagh amizi,
da deraviram otifi.
Kamaghin amizi, ni dabirabir aghuim ko
navir amirizim isi
e daningigh.
13 O Ikiavira Itir God, en God,
gumazir ekiar igharaziba fomira e gati-
vaghava en gari.
Ezi e ziar ekiam niraram anidi.
14 Gumazir ekiar kaba datirighin
ariaghiregha gifa.
Me ua itir puvati, egh me ua dikavan
kogham.
Ni men gavgavim dikabiragha, me
gasighasighizima, me bar ikuvigha
gifa.
Ezi gumazamiziba ua men ziabagh
nighnizir puvati.

15 O Ikiavira Itir God, ni en kantri gamima, a
bar ekefe.
Ni en kantrin gumazamizibagh amizi,
men dibobonim bar ghuavanabo.
Ni en nguazimin mitaghniaba aruegha bar
dagh isifa.
Ezi bizir kam bangin, nin ziar ekiam
ghua bar ekefe.
16 O Ikiavira Itir God, ni uan gumazamiziba
puv me gamima,
men gavgaviba gifa.
Egha me osimtizibar tongin ikia ni bagha iza
osimtizir dafam sara
sighsirir akabar ni ko migei.
17 O Ikiavira Itir God,
e mati amizim borim batasa mizazim
isa pamtemin arai moghin,
e nin damazimin mizazim isi.
18 E, mati amizim borim batasa,
osimtizir dafam atera, egha mizazir
dafam isa
nighnigha ghaze, bizir aghuitam ti
otivam.
Ezi puvati. E bizitam gamizi an otozir pu-
vati.
E mati, amizim boritam batezir puvati,
a pura aminir kinim bate.
Guizbangira, e uan nguazimin itir apaniba
dikabinamin gavgaviba puvati,
egha uan nguazimin dabirabir
aghuitam gamizir puvati.
Egha e nguazir kamin ikiasa borir
aviritaba batezir puvati.*
19 O Ikiavira Itir God, ni uan gumaza-
mizir oveaghuezibar amuti, me ua
dikavigham.
Ni uan gumazamizir ovengezibar
kuabar amuti, me gin ua angamira
ikiam.
Ia mozimin itir kuaba,
ia ua osegh dimiva bar akuegh ighiabar
amuam!
O Ikiavira Itir God, ni mati dimagarimin
ghuariam nguazir misingizim
girima,
oghevsevir igiaba a bativi moghin,
ni gumazamizir oveaghuezibar amuti,
me nguazim ategh ua dikavam.
*Ikiavira Itir God, ivezir kuram isi uan
gumazamizibar aningam,
eghti me gin deraghvira ikiam*
20 Ia nan gumazamiziba, ia uan dipenibar
aven mangi uan tiaba asegh.
Ia dughiar otevimra muegh ikiti,
Ekiamin aningagharim givaka.
21 Ia gan! Ikiavira Itir God uan Nguilbam
ategha izaghiri,

egh nguazir kamin itir gumazamizibar
arazir kurabar ikarvaghamin ivezim
me daningam.

Eghti gumazir igharazir darazi me
misoghezi me ariaghireziba,
nguazim uabi ovengezir gumazir
kabar ghuziba mongan iburagham.

Bar puvatigham.

A gumazamiziba amizir arazir kurar
kaba bar da azenim datigham.

27

¹ Eghti dughiar kamin, Ikiavira Itir God uan
gavgavir bar ekiam akakagham.

A izi ongarimin itir kuruzir aser dafar
kam Leviatan,

ivezir kuram isi a daningiva a
gasighasigham.

A uan midorozir sabar ekiar gavgavir bar
ghumizim inigh,

kuruzir bar puvira daghdagha tintini-
bar aragharuir kam atughti
an aremegham.

²⁻³ Dughiar kamin, Ikiavira Itir God ighi-
atam kamaghin a bangam:

“E wainin azenir aghuimin ighiam
damuam.

Ki, Ikiavira Itir God, ki bar deraviram
azenir kamin gari.

Egha ki zurara dipam a ganidi.

Gumazitaba ti iziv a gasighasigham,
kamaghin amizi, ki dimagariba ko
aruebar deraviram an gari.

⁴ Ki datirighin uan wainin azenir kamin
atarir puvati.

Egh ki ganti, ogher ataghatariba itiba ko,
ogher kurataba a bativighti,

ki, mati midorozir gumazim uan apani-
bav sozi moghin,

ki dagh asighasigham.

Ki avim daborogh, ogher kaba bar dar
aboroghti

da isigham.

⁵ Egh apanir kaba, ki men gansi,
me na bagh izi na ko deragh ikisi, me
akar dikirizir tam damigham.”

⁶ Gin izamin dughiamin, Israelia, Jekopin
ovavir boriba,

me wainin ikarizir akimariba itimin
min mitigh gavgavigh,

egh borir aviriba batam, mati
wainin ikariziba ovizir aviriba
ituigham.

Eghti men otivir dagheba, bar avirasemegh,
mangi nguazimin danganiba bar dagh
izivagham.*

⁷ Ikiavira Itir God, Israelian apaniba puv me
gamizi moghin,

Israelia gamizir puvati.

Guizbangira, a igharaz darazigh amizi
moghin,

Israelian gumazamizir aviribav
soghezi, me ariaghirezir puvati.

⁸ Ikiavira Itir God uan gumazamiziba
amadazi,

me kalabuziamin zuir dughiamin, a
puv me gami.

A men aningaghegha uan aminir gavgavim
amadazima,

a iza me avigha ghu,

mati aminir gavgavim aruem anadi naghin
ikegha iza,

men biziba avigha ghu.

⁹ Egh Israelia guizbangira mikim suam,

Ikiavira Itir God men arazir kurabar
osimtiziba agivam,

eghti me uan asebar ofa gamir dakoziba
apirighiva,

dar dagiaba amsariraghti da nguazir
minemniamin min otogham.

Egh me temer guarir aser amizim Aseran
nedazim itiba okirighigh.

Egh paura tuema a mughuriar aghuim
zuir dakoziba,

bar dagh asighasikigh.

Tuavir kamin, Ikiavira Itir God men arazir
kuraba gin amadagham.

¹⁰ Nguibar ekiar kam fomira divazir bar
gavgavim iti,

egha datirighin a bar ikuvigha iti.

A datirighin pura nguibar dadar kinim min
itima, gumazitaba uam an itir puvati.

Egha bulmakaubar nguibamin min
otozi, da iza uari akuva ikia,

dadaba ko tevsevibar dafariba
apava, kagh avughsa iti.

¹¹ Ezi temer kabar aguaba misigha givazi,
dar aguaba dipiraghira nguazim gir-
ima,

amiziba avibar arighasa iza dagh
eghufi.

Nguibar ekiar kamin itir gumazamiziba,
me bar onganigha akaba baraghan

aghua,

kamaghin, arazir kam me batifi.

Kamaghin amizi, God, a Godin men in-
garizim,

a men apanguvir puvatigha deragha
me gamir puvati.

¹² Egh Ikiavira Itir God bizir kabar
amuamin dughiamin, a uan gumazamizir
tintinibar kantribar itiba iniam, Yufretisin

Fanemin ikegh mangi Isipin kantrin
tugham. A vaghvagh me iniam, mati
gumazim witin oviziba righirigha dar

^{27:1} Jop 41:1; Onger Akaba 74:14; 104:26

* ^{27:6} Vezin kamin Hibrun akamin mingarim deragha bigha mikemezir
puvati.

miseviba ategha, witin ovizir aghuibara isa itarim garisi. ¹³ Eghti dughiar kamin sigham in ararem bar ekevegham. A Israelian dimam, men apaniba fomira me batoghezima, me ghua kantri Asiria ko, kantri Isipin ovegha ikiavira iti. Eghti me uamategh Jerusalemin izi, Ikiavira Itir Godin mighsiamram an ziam fam.

Ekiam, Jerusalemin gumazamizbar araziba akirmigham

28

(Sapta 28--35)

Ekiam Samarian nguibar ekiam bar aghuim gasighasigham

¹ O Efraimin anabamin adarasi, iavzika!
I an nguibar ekiam bar aghuim Samaria bar ikuvigham.

I an gumazir aruaba wain apava onganigha, Samarian ziam bar puviram a fa kamaghin migia ghaze, a nguibar ekiam bar gavgavim.

A mighsiar bar muziarim gisin iti, a nguazir bar aghuir dagheba oparamimin tongin iti,

egha a bar deragha gari,
mati ian gumazir aruaba uan dapanibagh arizir akimaribar min, bar dera.

Egh ian nguibar ekiam dughiar ruarimin ikeghan kogh,
mati akimarim misigha ikuvizi moghin, ikuvigham.*

² Bar guizbangira, Ekiam ia dikabinasa ikizir bar gavgavir mam amisevegha gifa.

Eghti me aminir gavgavimin min iziva, amozim ko aisin amozimin min bar pantemin ia giriva, ia amisararigh, ia fi nguazim mikinigham.

³ Egh me ia dikabin ia gisin daruam, ia Efraimin anabamin adarasi, ian gumazir aruaba wainin dipaba apava onganigha, ian nguibamin ziam bar pin mar a fe.

⁴ A mighsiar bar muziarim gisin iti, a nguazir bar aghuir dagheba oparamimin tongin iti, mati ian gumazir aruaba uan dapanibagh arizir akimaribar min bar dera.

Egh ian nguibar ekiam kam dughiar ruarimin ikeghan kogham,

mati akimarim misigha ikuvizi moghin, ikuvigham.

Egh a zuamira givagham,
mati temer fighin mamin ovizim, mabagh afiragha faragha anizi, gumazir mam zuamira a inigha aneme.

⁵ Eghti dughiar kamin, gumazamizir ikiavira itir vabara, me Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim bagh bar akuegham.

A uabi atrivimin dapanir asuar aghuimin min ikiam, egh mati akimarir bizim me uan dapanibagh aghui.

⁶ Ikiavira Itir God uabi nighnizir aghuim isi kotiba barazir gumazir aruabar anighti,

me guizin arazimin gin mangi deraghvira kotiba tuisigham.

Eghti a gavgavim isi nguibar ekiamin tiar akabar itir midorozir gumazibar aningam,

eghti me apaniba ateghti,
me aven izi gumazamizibav soghan kogham.

Godin ofa gamir gumaziba ko Godin akam inigha izir gumaziba Aisaia dipofi

⁷ Godin ofa gamir gumaziba ko, Godin akam inigha izir gumaziba, uaghan wainin dipaba ko dipar onganiba puv da apava onganigha, asaghporaghira nuighnuigha men daroriba derazir puvati.

Godin akam inigha izir gumaziba, me irebamin min garir bizibar ganasa, God men akakazir biziba, me deragha dar garir puvati.

Ezi Godin ofa gamir gumaziba, men nighniziba derazir puvatigha, gumazamizibar osimtiziba deragha da tuisizir puvati.

⁸ Dakozir me apiaghav ikia dipar onganiba apiba, men mimiziba bar dagh izifa, ezi dar danganiba bar mizegha iti.

⁹ Gumazir aruar kaba, nan akam barazir dughiamin, me kamaghin migia ghaze, "Gumazir kam bar tinara sure damuasa?

E biziba bar dagh fogha gifa, ezi a tinan sure damuasa?

E borir aghegheviba puvati,
egha datirighiram amebamin otem ataki.

¹⁰ A zuraram akar kabaram ami,

* **28:1:** Vezin kamin, Aisaia Samarian nguibar ekiam migei. Samaria, a notin amadaghan itir kantri Israelin nguibar ekiam mam. † **28:10:** Vezin kamin, Hibrun akam deragha akamin mingarim bigha mikemezir puvati (ves 13 uaghan.)

mati borir iririviba azava ghaze, ta ta da da ni ni na na.

Migirigiar kaba mingariba puvati.”†

11 Bar guizbangira, gumazamizir kaba, nan akaba baraghan bar aghua, kamaghin amizi, Ikiavira Itir God uan akam nguibar igharazimin gumazim danighi,

a uan nguibamin akamin mikim gumazamizir kabav kimam.

12 God uabi uan gumazamiziba nguazir otevir kamin me ariki, egha kamaghin me mikeme,

“Ia danganir kamin avughsi navir amirizim inigh iki.

Ia gumazamizir osimtiziba aterava amiraziba, ia nguazir kamin avughsi nimira iki.”

Ezi me an akam baraghan aghua.

13 Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God uabi men sure damuam, eghti me aghuagh kamaghin mikim suam,

Godin akam mingariba puvati, mati borir iririviba azafi.

Egh me bar onganigh dughiar kuram initiba,

men apaniba, mati azuazim asizimin suirazi moghin,

me inigh mangi kalabus darigham.

God dagiar bar aghuir gavgavim Saionin Mighsiam darigham

14 Ia gumazir aruar Jerusalem in itir gumazamizibar gariba, ia deraghvira Ikiavira Itir Godin akam baragh.

Ia na dipova ghaze,

nan akam a pura bizim.

15 Egha ia ti kamaghin migei,

“E Ovevem ko akar gavgavim akirigha gifa.

E Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibam ko, akar gavgavim akirigha gifa, kamaghin, e ikuvighan kogham.

Dughiar kurar manam aperiamin min e bativam, e a gitagham.

En nighnizir gavgavim kamaghin iti,

en ifavarir akaba ko ifavarir arazir guar igharagha garir aviriba, en akurazima,

e deravira iti.”

16 Ezi Ikiavira Itir God, nan Ekiam, kamaghin migei,

“Ia gan! Ki datirighin dagiar mam isa, Saionin Mighsiamin anerisi.

Ezi a dipenim aterir dagiamin min oto.

Ki deravira a tuisigha ghaze, a dagiar aghuir bar gavgavim, egha an ivezim bar pin ko.

Gumazamizir nighnizir gavgavim an itiba, me zuamiram atiating nighan kogham.‡

17 Ki Godin guizin arazim damighi, a mati gumazir mam bizimin ruarimin ababanim tuisighsi, benim amikirivagh bizimin ruarimin dibobonim gifogham, egh men araziba tuisigham.

Eghti arazir aghuim, mati gumazir mam bizibar osimtizibagan dagh foghsi, a skelin min otogh ian akaba tuisigham.

Ia ti ghaze, ian arazir ifavariba ian akuraghti, ia deravira ikiam.

Ezi puvati. Ki bar dughiar kuram damighi a ia batogham.

Egha ia, mati aperiar dafam otogha gumazamizibagh asighasighizi moghin, ia bar ikuvigh mangi mongamin danganiba puvatigham.

18 Egh ki ia Ovevem ko amizir akar dikirizir gavgavim uaghan anetughiva, ia Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibam ko, akar dikirizir gavgavim agivagham.

Eghti dughiar bar kuraba ia bativima, ia bar moghira ikuvigham.

19 Dughiar kurar kaba ia ateghan kogham. Puvati.

Da dimagariba ko aruebar zurara ia bativ mamaghira ikiam, mati amizim bizimin uan dipenim zurara anevivira iti.”

Egh ia guizbangira Godin akar kabar mingaribagh foghiva, puv atiating nigham.

20 E fo, gumazim dakozim dakuasava amima, dakozim bar otevezi an suemning pura guraghav iti, ezi a dakuan ibura.

Egha gumazim dakuasava amima, an nir avavem bar suvizi

a uan mikarzim deragh anevaraghan kogh, egh dakuan iburagham.

Kamaghira, ia bar osemegham, eghti ian akurvaghamin tuaviba bar puvatigham.

21 Guizbangira, Ikiavira Itir God fomira Perasimin Mighsiam ko Gibeonin danganir zarim gamizi moghin,

28:11: 1 Korin 14:21 28:16: Onger Akaba 118:22-23; Rom 9:33; 10:11; 1 Pita 2:6 ‡ 28:16: Gumazir maba, vezin kamin akuar abuananam gigha ghaze, “Dagiar kamin ziam kamakin, ‘Gumazir guizbangira nighnizir gavgavim itiba, me atiatingiva akongan kogham.’” 28:21: Josua 10:10-12; 2 Samuel 5:20; 1 Eghaghaniba 14:11

dikavigh uan gavgavim ko aningagharim sara izam.

Egh ingangarir a nighnizim, an a damuam.

Egh ia ingangarir kamin ganti, a bar igharagh otogham.

²² Kamaghin amizi, ia Godin akaba batogha da dipovir arazir kam atakigh.

Puvatighti, ian kalabuziamin aven itir arazir kam,

a bar ekevegh mamaghira ikiam.

Ki kamaghin oraki, Ikiavira Itir Godin Gav-gaviba Bar Itim, nan Ekiam, mikimti ian kantrin kam bar moghira ikuvigham.

Gumazamizibar fofozir aghuim, a Godra ikegha izi

²³ Ia kuariba arigh, deragh nan akaba baragh.

²⁴ Gumazitam dagher oviziba oparasa, zurara dughiaabar akunimin ingaravira iti, o? Puvati.

A ti dughiaabar pura nguazim gikuavira iti? Puvati.

²⁵ A nguazim gikuigha, anekirasegha givagha, zuravariba opari.

A witin oviziba, bar voroghram da oparava, balin oviziba igharagha da opari.

Egha, a uaghan azenir kamin miriamin, raizin guar avirir igharaziba opari.

²⁶ An God uabi, azenimin ingaramin arazir aghuim, bar deriviram an sure gami.

²⁷ Egha zuravarir muziaribar oviziba ini-amim dughiamin, gumazir kam, ter ararir bar dafam isa pamtem zuravaribav sozir puvati.

Egha a wilbaro tiva ghua zuravaribagh isin da mira zuir pu.

Bar puvati.

A ter agharir bar muziarim inighiva, zuravarir muziarir kabar oviziba inisi, bar aghumra dav sogha da kuari.

²⁸ A witin oviziba dikabinamin arazim bar a gifo, egha an adar bretbar ingaram.

Egha a witin oviziba, ko witin miseviba, da amisivasa hos ko wilkar isa witin ovizibagh isin ghua da mirmira zui.

Egha a derivira aghumra ghua dar gara ghaze,

A witin oviziba amisar dagh asighasighan kogham.

²⁹ Ingangarir kabar fofozim ko nighnizir aghuim, bar Ikiavira Itir Godin Gav-gaviba Bar Itimin ize.

A uabira fofozir aghuir guar aviriba ko nighnizir aghuim bar a gizifa.

29

Ikiavira Itir God, aminim ko mikimkizim ko avimin min Jerusalemin izam

¹ Ikiavira Itir God, kamaghin migia ghaze, "O Ariel, Ariel, ni nguibar ekiar Atrivim Devit fomira ikezim, Jerusalem, noka!

Ni bar ikuvigham.

Ni datirighin nan ofa gamir dakozimin min iti.

Ki garima, azeniba zurara iza zuima, ni uan isar ekiabar arazibar gin ghuavira iti.

Egh ni gin bar ikuvigham.

² Ki osimtizim inigh iziti a ni bativam.

Eghti ni bar osemegh tiarim akariva arangam.

Ni nan ofa gamir dakozimin min iti, eghti ghuzim bar ni ruegh ni avaragham,

mati gumaziba ofa gamir dakozim gisin asizibav sozi, dar ghuziba ofa gamir dakozim avarazi moghin ni avaragham.*

³ Ki nin apaniba inigh iziti, me ni ekiarugham.

Egh me ni misoghsi, nguaziba inigh nin divazir gavgavimin miriamin uarigh isin darigh divazim bar an okarigham, egh nguazir kam gisin dakozibar ingarigh, mitivigh ni misogham.

⁴ Eghti ni bar moghira degeghirighti, nguazim ni avaragham.

Eghti ni bar nimira, nimira mikimam, mati ariaghirezir gumazamizibar duaba nguazimin aven ikia migei.

Egha mati, tiarir mam nguazimin minemniabar tongin ikia, aghumra sighsirakabav geima, tiarir bar muziarim an ikegha azenan izi."

⁵ Ezi apanir iza ni misozir kaba, me nguazir minemniamin min bar aviraseme.

Men gumazir ekiar kuraba bar avirasemegham, mati me witin ovizibar amasa, dav sozima,

dar miseviba pura tintinibar mizi moghin, me bar avirasemegham.

* **29:2:** Ves 1 ko 2, Hibrun akamin ziam Ariel, Aisaia a isa Jerusalem garisi. Fofozir gumaziba deragha ziar kamin mingarim gifozir puvati. Marazi ghaze, "Godin laion." Ezi marazi ghaze, "Godin mighsiam." Ezi aviriba me ghaze, "God bagha ofa gamir dakozim." Ezi vezin kamning aning nighnizir kamin gin zui.

Ezi bar zuamira,

⁶ Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim otoghiva, arariba ko mikimkizim, ko niginir bar dafam, ko aminir bar gavgavim, amozir bar dafam ko, avir mizariar bar kurar biziba bar da tueghamim sara izam.

⁷ Eghti kantrin igharazibar midorozir gumazir avirir Ariel ko misogha paza a gamiziba, da uam ikian kogham.

Ezi me nguibar ekiam iniasa ingarizir dakoziba, da pura givagham, mati Jerusalemia irebar kuramin men ganizi mokin.

Egh mati irebamin min garir bizim dimangan otogha zuamira pura zui moghin, an apaniba zuamira bar givagham.

⁸ Ezi kantrin aviribar midorozir gumazir avirir kaba, Saionin Mighsiam ko misoghasa ize, egh me bar a dikabiraghan kogham. Bar puvatigham.

Mati mitiriam azir gumazim irebamin garava, an aven api, egha an osezir dughiamin, a uabi barazi, mitiriam an aghavira iti.

Egha mati gumazim dipam amasa kuarim bar a misingi, egha a irebamin aven gari, a dipam api.

Egha, a dikavizir dughiamin, a uabi barazi, kuarim an piravira iti.

God gumazamizibagh amizi me ongani

⁹ Ia Juda ko Jerusalemin gumazamiziba, ia okam nighnigh onganighvira iki damazir okavirizibar min daru.

Ia gumazim wainin dipam ko dipar onganin apava deragha aruir puvatizi moghin arui.

Egha guizbangira, ia wain ko dipar onganiba apa onganin gamir puvati.

¹⁰ Ikiavira Itir God ian damazibagh amizi pariam puv ian azi.

Ia mati gumazim akuav aremezi moghin akui.

Ezi God uaghan uan akam inigha izir gumazibar damaziba okafi, ezi me ganamin bizibar garir puvati.

Egha God uaghan an akam inigha izir gumazibar damaziba avara, ezi me God amir bizibar garir puvati.

¹¹ Kamaghin amizi, God irebamin min garir bizimin aven nin akakaghamin biziba, ni dar mingaribagh foghan kogham. Mati me akaba aven itir akinafarim righa, kendelin gris a gatigha, pamtemin a dukuazi

a gavgavizi, me a diponasa ni ganingi. Egh ni ti gumazir akinafariba dibora fozitam, akar akinafarimin itir kaba diponsi a mikimti, a suam, "Akinafarim bar dukuagha gavgavizir kam, ki a diponan iburaghuburaki." ¹² Eghti ni ti gumazir akinafariba dibora fozir puvatizitam, akinafarimin itir akar osiziriba diponsi a mikimti, a kamaghin mikimam, "Ki akinafariba dibora fozir puvati."

¹³ Ezi Ekiam kamaghin migia ghaze: "Gumazamizir kaba uan akatoribara nan ziam fe, ezi men naviba ko nighniziba bar nan saghon iti.

Me guizbangira nan ziam fer puvati.

Me gumaziba pura uari amizir otivizir arazibar gintisi.

Me arazir kabar men sure gamizi, me pura uan akatoribara dar bori, ezi da men navir averiabar aven zuir puvati.

¹⁴ Kamaghin amizi, ki uamategh bizir bar igharagha garitabar amuti, da gumazamizir kaba bativam.

Eghti me bar digavir kuram damigham.

Eghti ki gumazamizir nighnizir aghuiba me ganidibar fofoziba adegham,

egh ki men fofozir gumazamizibar fofoziba bar da agivagham."

Ikiavira Itir God bizibar amuti da igharagh otogham

¹⁵ Gumazamizir uan nighnizir kuraba ko uan arazir kuraba Ikiavira Itir Godin da mongasava amiba, mevzika!

Me bar ikuvigham!

Me arazir kurar kaba, mogomer danganiba ko dimagaribar dagh amua kamaghin migia ghaze, "Tinara en ganugh e gifogham?"

¹⁶ Me biziba otavkira bar da adafi.

Egha me kamaghin migei,

"Gumazir nguazir minemin ingarim, a nguazimin min gari."

Manmaghin ami?

Pura bizir kinitam ti gumazir an ingarizim kamaghin a mikim suam,

"Ni nan ingarizir puvati," migirigiar kam ti deraz, o?

Egh pura bizir kinitam ti gumazir an ingarizim kamaghin a mikim suam,

"Ni bizitam gifozir puvati," migirigiar kam ti deraz, o?

Bar puvati.

¹⁷ Kiran oveghangin biziba bar igharagh otivigham.

Lebanonin kantrin ruarir pizim, bar nguazir aghuir azenibar ingaramim gavagham.
 Eghti azenir bar aghuiba ruarir pizim gavagham.

18 Eghti dughiar kamın kuarir orazir puvatziba, akınafarir me osirizimin akaba baragham.
 Eghti damazir kurar bar mitarmemin aven itiba, ua ganam.

19 Eghti gumazamizir uari abiriba, me Ikiavira Itir God bagh bar akuegham.
 Eghti gumazamizir biziba puvatziba, me uaghan Israelian Godin Bar Zuezim bagh bar akuegham.

20 Eghti gumazir ekiar kuraba, men gavgav-iba gıvaghham.
 Eghti gumazir Godin akam batogha a dipoviba, me puvarigham.
 Eghti gumazir arazir kurabar amuasa bar ifongeziba, me bar moghira bar ikuvigham.

21 Egh arazir kamra uaghan, gumazir pura ifara igharaz darazi isa kot gariziba, ko gumazir osimtizibagh amibar akurvagha akar ifavaribagh amiba, ko gumazir kotiam adavadavighi, eghti gumazir Godin damazimin deraziba kotiamin me gafiraghan kogham,
 gumazir kaba, me bar moghira bar ikuvigham.

22 Kamaghın amizi, Ikiavira Itir God, kar Godin fomira Abrahamin akurazim, a datirighın kamaghın Israelian gumazamiz-ibav gei:

“Ia Jekopin ovavir boriba ia uam aghumsighan kogh,
 egh ian guaba uam pighatomegh ganan kogham.

23 Ia ingangarir ki ian tongin amizibar gan, egh guizbangira kamaghın fogh suam, ki Israelian God,
 ki Jekopin ovavir boribar Godin Bar Zuezim.
 Eghti ia nan ziam fiva nan apengan ikiam.

24 Eghti gumazamizir nighnizir aghuiba itir puvatziba,
 datirighın nighnizir aghuiba iniam.
 Ezi gumazamizir imoba puv akaba batoz-iba,
 me nan akaba baraghı
 bar ifuegham.”

30

Ikiavira Itir God kamaghın migei, Isipia Judabar akurvaghın kogham

¹ Ikiavira Itir God kamaghın migei,
 “Judan adarasi, me nan boriba me bar ikuvigham, me bar orazir puvatzir darazi.
 Me nan nighnizimin gıntizir puvati.
 Me uan nighnizibar gıntigha ghua kantrin igharazim ko roroam gami.
 Egha tuavir kamın, me arazir kurar bar avirim,
 uan arazir kurar faragha amizibagh siriabagh arisi.
 Mevzika.
 Kamaghın amizi, me bar ikuvigham.

² Me Isipia ko akam akırasa nan nighnizim bagha nan azarazir puvati,
 eghti Isipian atrivim men akuragh men ganti,
 apaniba me gasighasighan kogham.

³ Eghti men nighnizim deragh ingaran koghti me bar aghumsigham.
 Osımtizir me bativamin kam,
 Isipin atrivim men akuragh me apazaghan kogham.

⁴ E fo, Judan atrivim Soanın nguibar ekiam ko Hanesin nguibar ekiamın, Isipin abuir gumaziba batoghasa,
 uan abuir gumaziba ko ingangarir gumazir faragha zuiba amadazi, me ghua otivigha gifa.

⁵ Eghti Isipia men akurvaghı bizitam damighan kogham. Bar puvatigham.
 Kamaghın amizi, Judaba aghumsigh bar uarir apangkuvigham.
 Me aghumsızir bar ekiamra Judabar anıngam.”

⁶ Ekiam, a Negevin danganimın, sautin amadaghan itir gumazamiziba puvatzir danganimın itir asizir atiaba, akar kam me ganıngi. A kamaghın migei:

“Judan gumazir aruaba sautin amadaghan itir gumazamiziba puvatzir danganir kam garui.
 Kar gumazamiziba bativamin danganir kurar mam.
 Laionın amebaba ko apuriba ko, kuruzir gumazamizibagh iviba ko, kuruzir kurar mighegha zuiba ko,
 asizir atiar kuraba danganir kamın iti.
 Ezi gumazir aruar kaba ingangarir dafam gamua, bizir bar aghuir ivezim bar pin koziba isa,
 donkiba ko kamelbagh isin arigha ghua,

kantrin men akurvaghan
koghamba bagha da atera zui.

⁷ Isipin kantri, kantrin igharazibar akur-
vaghasa miğiava,
a men akurvazir puvati.

Kamaghin amizi, ki datirighin ziar igiar kam
a gati,
'Maburan Kuruzir Aser Puram Aper-
aghav Itim.'

*Gumamaziziba Godin akam baraghan
aghua*

⁸ Ikiavira Itir God gumamazizibar
damazimin, me amir arazibar
eghaghanibar akaba, dagiamin da
osirigh da aghorasa na mikeme.

Egh uaghan eghaghanir kam
akinafarir righizimin da osirigh.

Eghti migirigiar kam zurara iki gumamaziz-
ibar akakagh suam,

⁹ me gumamazizir bar puviram akaba
barazir puvatiziba.

Me zurara Ikiavira Itir Godin akaba batosi,
a men Afeziam.

Egha me zurara ifarava, an suren ak-
aba baraghan aghua.

¹⁰ Egha me kamaghin Godin ganganir gu-
maziba ko an irebamın min garir biz-
ibar garir gumazibav gei,

"Ia ua irebamın min garir bizibar
ganan marki.

Egh ia uan akabar kumigh.

Ia uam arazir aghuiba ko arazir zuez-
ibar gin mangisi e mikiman marki.

E oraghasa ifongezir akar e apezeperib-
aram e mikim,

kar bizir aghuir otivan koghamba.

¹¹ Ia ingangarir kam atakigh, egh bar
saghon ikiva, en tuavim apiran
marki.

E Israelian Godin Bar Zuezinın akaba
baraghan aghua."

¹² Ezi Israelian Godin Bar Zuezim, a kam-
aghın migei,

"Ia nan Akar Gavgavim munasava akirim
ragha na gasara.

Egha ia kamaghın nighnızir gavgavim
ikia ghaze,

Ifavarir arazim ko igharaz darazi
dikabırir araziba ian akuragham.

¹³ Kamaghın amizi, ia arazir kuram
gamigha gifa,

ezi arazir kurar kam bar ia
gasighasigham,

mati bibizir muziarim divazir ruarimin
ghuamin ikia bar ekefi,

egha kiran oveghangin dipirasava ami.
Egh divazim dipirigh zuamira
irigham.

¹⁴ Bar guizbangira, ia bar ikuvigham,

mati nguazir minem bigha akuar bar
mizumziaribar ire,

ezi akuar ekiatam itir puvati,
me akua tam isi avim isir danganimin
mangi avir mikiam tuighan koghām.

O akua tam inigh mangi
mozir dipamin an dipaba tuan
iburagham."

¹⁵ Ikiavira Itir God, nan Ekiam, a Israelian
Godin Bar Zuezim, a kamaghın migei,

"Tuavir ia deravira ikiamim, a kamakin.

Ia uamategh na bagh izi, egh avughsi
ikiti,

ki ian akurvagham.

Eghti ia navir amirizimin iki nighnızir gav-
gavim narara ikiva, ia gavgavigh
ikiam."

God kamaghın mikeme, ezi ia an akar
kamin gin mangan bar aghua.

¹⁶ Egha ia ghaze, "Puvati! E hoziabar apiagh
puv ari mangam."

Ezi God ghaze, "Guizbangira, ia ari
mangi!"

Ia ghaze, "En hoziaba puvira ivemaram."

Ezi God ghaze, "Ian apanibar hoziaba
bar puvira ivemar ian gintigham."

¹⁷ Ian apanibar midorozir gumazir vamira
izi misoghsi dimti,
ian 1,000plan midorozir gumaziba puv
aregham.

Egh men midorozir gumazir 5plara izi ian
dimti,

ia bar moghira dikavigh nguibar ekiam
ategh aregham, eghti gumazitam ua
ikian koghām.

Eghti ian gumazir ikiavira itir varazira bar
uarira ikiam,

mati me inir avizim guasa temer
vamira mighsiar itimin a kuasa.

¹⁸ Guizbangira, Ikiavira Itir God, a Godin
guizin arazibagh amim.

Kamaghın amizi, a ian apangkuvighasa
ifongiar bar ekiam iti.

A uan apangkuvim ian akakaghasa
ia mizua iti.

Gumamazizir nighnızir gavgavim an iki-
ava, uarir akurvaghasa a mizua itiba,
me bar akuegham.

*Ikiavira Itir God, deravira
uan gumamazizibar amuam*

¹⁹ Ia Jerusalemia, ia Saionin Mighsiamin
iti, ia ua kuarkuv aziv arangan koghām.

Ezi Ikiavira Itir God datirighin ian
apangkuvigha, deravira ia damuasa gara
iti.

Egh ia uari bagh an azangsigh an
dimti, a zuamira ian dimdiam baregh ian
akuragham.

²⁰ Guizbangira, Ekiam ia
gamizi, ia osımtızir dafam ateri, egha ia

mati gumazim daghebar otevezi moghin iti. Ezi a ia ko ikia ian sure gami. Eghti gin ia uam a burian kogham. Ia uari uan damazibar an ganam.* ²¹ Egh ia daruamin dughiamin tuavimin atamakuigh, ia ti tuavir agharir guvimin amadaghan itimin mangam, o agharir kiriamin amadaghan itimin mangam, eghti a ian gin iki ia mangamin tuavim ia mikimam. ²² Egh ia uan asebar marvir guaba, ia fomira dar ingarigha silva ko golin da noke. Egh ia marvir guar kaba batogh dar ganti da mati bizir kuriba, egh ia kamaghin me mikimam, “Ia kamatigh. E ua ia gifongezir puvati.”

²³ Eghti Ekiam ia oparizi dagher oviziba bagh amozim amadaghti, a izighiri da ruam, eghti da deravira nguazir kamin otivam. Eghti ia dagher aviriba ikiam. Eghti ian bulmakauba uaghan damamin grazir aviriba ikiam. ²⁴ Egh ia uaghan uan azenibar dagher aghuiba inigh izi, egh bar deravira da akuvagh, uan bulmakauba ko donkin ian nguazim abigha ingariziba bagh, fogh ko sped isi dagh iniv da aghamsigh me daningam. ²⁵ Dughiar Ekiam misevezimin, dughiar bar kuram ian apaniba batoghtima, me pura tintinibar arimighiregham, eghti men divazir gav-gavir kaba bar ikuvigham. Eghti dughiar kamin, dipaba mighsiaba bar dar otiv ivemar izighiriti, ia dipatamin oteveghan kogham. ²⁶ Eghti dughiar kamin, iakinimin angazangarim aruemin angazangarimin min siragham. Eghti aruem isiragh gavgavighi an angazangarim bar ekevegh, a fomira garir angazangarim gafiragham. Mati ni 7plan aruebar aruer angazangariba inigha aruer vamira gisafura. Ikiavira Itir God uamategh uan gumazamiziba deravira me damu men mizaziba ko osimtiziba adeghiti me ghuamagheghamin dughiamin, bizir kaba otivam.

Ikiavira Itir God ivezir kuram isi Asiri-aba daningam

²⁷ Ia gan! Ikiavira Itir God nguibar saghon itimin ikia dikavigha uan gavgavir ekiam sara izi.

A bar puvirama atarima, avim ko avir miturim an aningagharim akakasi.

A migeir dughiamin, avir biziba bar da isiamim an akatorimin otifi.

²⁸ An aningagharim biziba bar dagh asighasisi, mati aperiam otogha ivemara biziba bar da ava ghua, gumazimin firagharimin tu.

Ikiavira Itir God kantriba bar uan agharimin men suigha, me ikuvasa a pura tintinibar me kavkiri.

Egha a men nighnizibagh amima, da der-
agha ingari puvatizi,
a me inigh danganir me mangan
ifongezir puvatizibar zui,

mati gumazim hoziamin daroribar an aku mangasa,
ainin otevim an akam garu.

²⁹ Eghti ia Ikiavira Itir Godin gumazamiziba, ia bizir kabar ganti da otivti, ia Godin ziam fer arazim bagha isar eki-
aba dimagaribar dagh ami moghin,
ia bar akongezir ighiabar amuam.

Gumazamiziba Ikiavira Itir Godin mighsiamin mavanang bar akuegh uan itabagh ivi ighiabar amuam,
kamaghira ia men min bar akuegham.

Ikiavira Itir God a mati dagiar gavgavim, egha a uabi Israelian mogomer dan-
ganim.

³⁰ Ikiavira Itir God gumazamizibar amuti, me an dimdiaz gavgavim baragham, egh me an aningagharimin mizazim baragham.

An avir gavgavir biziba bar da isiamim sara izam,
egh uaghan aminir gavgavim ko amozim ko maburan amozir ofizir dagiabar min gariba, sara izam.

Eghti arariba dagarvaghti,
gumazamiziba an aningagharimin ganam.

³¹ Ikiavira Itir Godin dimdiaz kantri Asiria damuti, a bar atiatigham. Eghti a uan aghorimin suiragh Asiriaba misogh mamaghira ikiam.

³² Ikiavira Itir God, Asiriabav soziz dughiamin, Godin gumazamiziba bar akueghiva,
gitaba ko buar guar aviriba misoghiva,
Ekiam me misozir aghorimin tingagharim girara mangam.

³³ Me Asirian atrivimin kuam tuasa avim arighasa mozir mam gikuigha gifa. Egha me mozir kam gituima a bar vin mar iraghugha bar aroke,
ezi me dazir aviribar kuegha dar pozim mikini.

Eghti Ikiavira Itir God, an aningagharim pantem otogh,
mati aminim pantemin avim giver-
aghti, a bar puvira isigham.

* **30:20:** Vezin kam, Hibrun akam deragha akamin mingarim bigha mikemezir puvati.

30:29: Godin Araziba 32:4

31:1: Aisaia 30:2; Esekil 17:15; Daniel 9:13; Hosea 7:7

31

Ikiavira Itir God uan gavgavim akazi, kantrin gavgaviba daghire

¹ Ia abuir gumaziba, ia kantri Isipin ghuava uarir akurvaghassa, men azangsis, iavzika!

Ia bar ikuvigham.

Ia Isipian hoziaba ko men karisin aviriba ko karisin suizir gumazir bar gavgaviba, ia nighnizir gavgavim dar iti.

Ia ti ghaze, Isipia ian akuragham.

Egha ia Israelian Godin Bar Zuezim, nighnizir gavgavim an itir puvati.

Egha ia uarir akurvaghassa Ikiavira Itir Godin azangsisir puvati.

Kamaghin amizi, ia bar ikuvigham.

Iavzika!

² Ikiavira Itir God, fozozir aghuim iti.

A dughiar kuram gumazamizir kurabar aningsi, me daningam.

Egha a zurara uan akabar gin zui.

A dikavigh gumazir kuraba ko, gumazir arazir kurabagh amibar akurvazir gumaziba ko misogham.

³ Isipia, me aseba puvati, me pura gumazir kiniba.

Men hoziaba uaghan en hoziabar min gari, da aseba puvati.

Eghti Ikiavira Itir God uan gavgavim akagh ivezir kuram me daningamin dughiam,

kantrin gavgavir kam irighti kantrin an akurazim uaghan irigham.

Egh aning uaghara bar ikuvigham.

⁴ Guizbangira, Ikiavira Itir God kamaghin na migia ghaze,

"Ia fo, laionin tam, sipsipin a misoghezim amisi dazer iki,

egh sipsipin kam ategh arimangighan kogham.

Eghti sipsipbar gari gumazir avirim izi a dagarvaghti,

a men atiatigh ari mangighan kogham.

Kamaghira, ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim,

ki dikavigh Saionin Mighsiamin apambav soghsi izighiram,

eghti bizitam nan tuavim apirighan kogham.

⁵ E fo, kuaraziba pin migha, egha deraghvira uan mikonibar itir nguzibagh eghufi.

Kamaghira, ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim,

ki deragh Jerusalem geghuv deragh an ganam.

Ki zurarama an boroghin iki mangin izegh damu

a getiva deragh an ganiva an akurvagham."*

⁶ Ia Israelia, ia Ikiavira Itir God, deragha a barazir puvatigha an akaba batosi.

Egh ia uan navibagh iragh uamategh a bagh izi.

⁷ Ikiavira Itir God izamin dughiamin, ia asebar marvir guaba makunigham.

Kar nedazir ia uari uan dafaribar silva ko gol isa dar ingariziba.

Ia kamaghin amigha arazir kuram gami.

⁸ Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze, "Midorozir sabar tam Asirian kantri misoghegh bar me agivaghham.

Midorozir sabar kam, a gumazibar sabam puvati, ki uabi anemadaghti a mangam.

Asiriaba midorozir sabar kam gitaviraghsi aregham,

eghti men midorozir gumazir igiaba kalabusin mangi

pura ingangarir gumazir kinibar min otivigham.

⁹ Atiatir bar ekiam, Asiriaba batoghti, men nguibar ekiam gavgavim irigham.

Men midorozir gumazibar dapaniba, bar atiatigh uan midorozir inir avizir asaraghav itim ategh onganigh puviram aregham."

Kar Ikiavira Itir Godin Akar Gavgavim.

A Saionin Mighsiamin ikia, avimin min iti.

A Jerusalem in nguibar ekiam in ikia, danganir ekiam avir pamtem in isim in min iti.

32

Atrivir aghuim kantrin ganam

¹ Ia oragh! Atrivitam otivam!

Atrivir kam, arazir aghuimin gin mangi, kantrin kam gatavaghham.

Eghti kantrin gumazir dapaniba, me guizin arazimin gin mangi,

gumazamizibagh ativagh men ganam.

² Gumazamiziba akurvazim bagh iziti, gumazir dapanir kaba deravira vaghvagh bar deravira men akurvaghham.

Gumazir dapanir kaba, gumazamizibar danganir mogomemin min ikiam,

eghti dughiar amozir ekiaba ko aminir ekiaba iziti, me mangi men uari mongam.

Eghti me mati dipaba puvatizir danganimin,

dipam ivemara an zui moghin iki,

* 31:5: God uan nguibar ekiam Jerusalem geghufi, mati ves 5 mikemezi mokin. Eghti gumazamiziba akirim a gasaraghtima, (ni ves 1-3in gan) a uaghan izighiri Jerusalem misogham, mati ves 4 mikeme.

- egh mati dagiar ekiam aruem apazagha, danganir orangtizimin min iti.
 Aruem bar gavgavighiti,
 gumazamiziba mangi an apazangin dapiagh iki avugh-sam.
- ³ Gumazamizir bizibar gariba,
 men damaziba okavighan koghti,
 me deravira bizibar ganam.
 Eghti gumazamizir kuariba deraziba,
 men kuariba deraghvira ikiti,
 me deravira biziba baragham.*
- ⁴ Eghti gumazamizir faragha deragha nighnigha bizibagh amir puvatziziba,
 me datirighin biziba deragh dagh nighnigh dar amuam.
 Eghti gumazamizir mikimasa mizeba osemeziba,
 me deravira bizibav kimam.
- ⁵ Eghti arazir ziar ekiam isa gumazir arazir kurabagh amiba ko, gumazir onganibagh amibagh anidim,
 a bar givagham.
- ⁶ Guizbangira, gumazir arazir onganibagh amiba, me migirigiar onganibagh ami,
 egha me zurara bizir kurabar amuasa nighnsi.
 Me arazir Ikiavira Itir God aghuazibagh amuava,
 egha akar ifavarir aviriba Ikiavira Itir God gasi.
 Egha me mitiriaba azir gumazamiziba, dagheba me ganidir puvati.
 Egha kuariba pirir gumazamiziba, dipaba me ganidir puvati.
- ⁷ Ezi ifavarir gumazamiziba, nighnizir kurar bar aviriba men dapanibagh izifa.
 Me gumazamizir biziba puvatziziba, dikabinasa men kotiaba adafi.
 Me, onganarazibagh amir gumazir arazir kurabagh amir puvatziziba,
 me kotin aven ifavarir arazir igharazibar migirigiabar me gami.
- ⁸ Ezi gumazamizir aghuiba me ziar ekiaba iti, me zurara arazir zuezibagh ami.
 Egha me arazir aghuibar amuasavira iti.
Amiziba azirakabar amu
- ⁹ Ia Jerusalemian amiziba, ian dabirabim derazi ia ghaze, ia deravira ikiam.
 Egh ia deravira kuariba arigh nan akam baragh.
- ¹⁰ Ia datirighin navir amirizimin iti.
 Egh ia oragh, azenir vamira givaghti, ia bar atiating nigham.
 Ia ganti, ian wainin azeniba ko, dagher igharazibar azeniba,
 da ua ban kogham.
- ¹¹ Datirighin ian dabirabim derazi ia ghaze, ia deravira ikiam.
 Egh ia atiating nighiva akong uan kotiar aghuiba suva, azirakar korotiabar aghuam.
- ¹² Ia uan azenir obarir aghuiba ko wainin azenir aghuiba bagh uan osimtiziba akakaghsi,
 ia uan evaribav misogh azirakabar amu.
- ¹³ Benir ataghatariba ko oghevsevir kuraba nguazir kam avaragham,
 kamaghin ia nan gumazamiziba nguazim bagh azirakabar amu.
 Guizbangira, ia dipenir bar dirir ia bar ifongeziba, ia fomira dagh nighnigha da bagha bar akonge,
 egh datirighin ia da bagh azirakabar amu.
- Ia fomira uan nguibar ekiamin ikia bar akonge,
 egh gin, ia a bagh osemegham.
- ¹⁴ Bar guizbangira, atrivim uan dipenim ategham.
 Eghti gumazamiziba bar moghira nguibar ekiar kam ateghti
 gumazamizibar niginir me ingara mangin izegh gamir kam, ua ikian kogham.
- Eghti midorozir gumazibar divazir gavgavim ko, dipenir suer ruarir midorozir gumaziba ikia apaniba bagha gariba,
 da bar moghira pura iki bar ikuvigham.
 Eghti afiar atiaba dughiar bar ruarimin danganir kamin ikiam.
 Eghti donkin atiaba an aven darusi bar akuegham,
 eghti sipsipba ko bulmakauba izi oghevsevibar amam.
- Ikiavira Itir God dabirabir aghuim isi uan gumazamizibar aningam*
- ¹⁵ Ikiavira Itir God uan Nguibamin ikia uan Duam, uam e bagh anemangam.
 Eghti dughiar kamin, gumazamiziba puvatzizir danganin,
 azenir bar aghuim otogham,
 eghti bizir bar igharagha gariba a bativam.
- Eghti azeniba, dagher aviribar amuti da otivam,
 mati temeba pura ruarir pizimin aghui.
- ¹⁶ Dughiar kamin, gumazamiziba nguazir kamin ruaghatteviba bar dar iki,
 arazir aghuiba ko guizin arazibara damuam.
- ¹⁷ Gumazamiziba arazir aghuim damuti,
 tuavir kamin dabirabir aghuim otogham.

* 32:3: Ni Aisaia 6:9-10in gan.

Eghti gumamaziziba uam atiatingan kogh,
nimira iki nighnizir gavgavimin aven
tugh gavgavigh kamaghira ikiam.

¹⁸ Ezi Ikiavira Itir God ghaze,
Nan gumamaziziba, me dabirabir
aghuim ikiam, egh me deravira iki
avughsi,

uan nguibabar aven navir
amirizimin iki, egh bizitamin
atiatingan kogham.

¹⁹⁻²⁰ Eghti aisin amozim mar iri ruarir
ekiamin itir temeaba bar dagh
asighasigh,

egh uaghan nguibar ekiamin
dipenibagh iriti, da bar nguazim
giregham,

eghti ia Ekiamin gumamaziziba
bar deravira ikiam.

Egh ia uan dagher oviziba nguazir dipam iti
naghin da oparam,

egh ia uan bulmakauba ko donkiba
ateghti,

da uan ifongiabar daru oghevse-
vibar ami ikiam.

33

*Gumamaziziba Ikiavira Itir Godin dimti,
a deravira men ganam*

¹ Ia kantrin igharazibagh asighasizi darasi,
iavzika!

Ia bar ikuvigham.

Bar guizbangira, ia datirighin iku-
vizir puvati.

Ezi ia kantrin igharazibagh asighasighamin
dughiam,

a gifa, eghti ia uari ikuvigham.

Ia igharaz darazigh ifarava, uan akar
dikiriziba abigha

me isa apanibar agharim garisi.

Bar guizbangira, tarazi datirighin ia gi-
farazir puvati.

Eghti ia igharaz darazigh ifaramin
dughiam, a givaghiam.

Eghti igharaz darazi ia gifar,
ia isi apanibar dafarim darigham.

² O Ikiavira Itir God, en nighnizim nirara iti.
Ni en apangkuvigh zurara dughiabar e
ekiarugh

uan gavgavimin deragh en gan.

Egh osimtizibar dughiamin en akurvagh e
damuti,

e uan apaniba dikabiraka.

³ Gumamaziziba nin dimdian barasi,
mati arariba dagarvazima me ari.

Kantrin bar gavgaviba nin garima,
ni dikavigha uan gavgavim men akazi,

me atiatia tintinibar ari.

⁴ Ezi bizir me ara taghiziba,
Israelian gumaziba izi zuamiram da
iniam.

Mati odezir bizir avirim mighegha izi
azenibagh apiagha,
men dagheba apa bar ada gifa.

Ezi kamaghira, gumaziba zuamira
izi men biziba ater mangam.

⁵ Ikiavira Itir God, ziar ekiam ikiava,
bar pin uan Nguibamin iti.

Egh a uan guizin arazim ko arazir aghuim
amadaghti,

a izi Jerusalemin mikebaba bar da
avaraghiam.

⁶ Egh ia Ikiavira Itir Godin gumamaziziba, a
zurara deragh ian ganiva,

ia damuti ian dabirabim deragh gav-
gavigh ikiam.

Egh a bizir aghuiba ia daningti
ia deraghvira ikiam.

A nighnizir aghuiba ko, fofozir aviriba ko,
arazir an atiatia va an apengan itiba,

da bizir bar aghuibar min,
an ada isa ia ganidi.

⁷ Ia munagh ganigh!

Midorozir gumazir gavgaviba tintini-
bar tuavibar mitivighav ikia

akurvazim bagha diava arai.

Ezi abuir gumaziba midorozim agivasa in-
gangarir mitiam gami,

ezi midorozim givazir puvati.

Kamaghin amizi, abuir gumaziba
datirighin bar puviram azi.

⁸ Tuavir ekiaba pura itima,
gumamaziziba ua dar mangi izegh
gamir puvati.

Gumamaziziba akar dikirizir me amiziba,
me da abiki.

Ezi gumazim uan damazimin bizimin
ganigha, kotin aven guizbangiram an
gun migeima,

me nighnizir gavgavim an akamin
ikian aghua.

Egha me gumazir igharazibar gara ghaze,
me mati pura biziba.*

⁹ Ezi nguazim uabi bar osemegha azirak-
abagh amima, an gavgavim gifa.

Lebanonin ruaribar temeaba midii, egha
bar aghumsiki.

Ezi Saronin Danganir Zarim bar misingigha
dipaba puvatizir danganim gava.

Ezi Basanin Distirighin temeaba ko,
Karmelin Mighsiamin temebar
dafariba da midia suaghiri.

*Gumamaziziba Ikiavira Itir Godin gav-
gavimin ganam*

¹⁰ Ikiavira Itir God kamaghin migei,
"Ki datirighin dikavigh ingangarim
damuam,

eghti gumamaziziba ganigh nan ziar
ekiam fam.

* 33:8: Hibrun akam deragha ves 6-8in akabar mingarim deragha anebighizir puvati.

11 Ia nan apanim gami darasi,
 ia pura bizir dagheba puvatiziba bagha
 nighnigha ingangarir mitiabagh ami.
 Ia mati, gumazim uan azenimin ingangarir
 dafam gami,
 ezi puvati, dadar misingiziba ko oghev-
 sever kiniba puram an otifi.
 Ian ingangarir mitiar kam avimin min
 otogh
 bar ia agivagham.
 12 Egh ia mati me gumazibar aghariba tuezi,
 da arinimin otozi moghin, ia otivigham.
 Egha mati me benir ataghatarim tuazima
 an averenimin otozi moghin, ia
 otivigham.
 13 Ia gumamazir roghira itiba, ko nguibar
 saghon itiba,
 ia ingangarir gavgavir ki amizibar
 migirigiaba baragh
 egh ia nan ziar ekiam ko gav-
 gavimin gun mikim!”
 14 Saionin itir gumamazir arazir
 kurabagh amua Godin damazimin
 mizeziba,
 me bar atiatighava agoi.
 Egha me kamaghin migei,
 “Ikiavira Itir Godin aningagharim, an
 avir bar gavgavimin min isiava, biz-
 iba bar da gefi.
 An ofa gamir dakozimin itir avim zurara
 isia mamaghira iti.
 Ezi en tongin tinara a ko ikiam?”
 15 Gumamazir kabanang Ikiavira Itir God
 ko ikiam:
 Gumamazir arazir aghuibagh amiba,
 ko
 gumamazir guizbangira migeiba, ko
 gumamazir ua baghavira biziba
 iniasa igharaz darazi dikabirir
 puvatiziba, ko
 gumamazir gumaziba apezeperir
 dagiaba isi me daningti, me a bagh
 arazir kuram damuamin aghuaziba,
 ko
 gumamazir gumazir mam gumazir
 igharazitam misueghti an are-
 meghan me oraghan aghuaziba, ko
 gumamazir arazir kurabar ganan
 aghuaziba.
 16 Gumamazir kamaghin amiba, me bar
 deravira ikiam.
 Me mati gumazim mighsiam gisin
 mogomer danganir bar gavgavimin
 modoghav iti moghin deravira ikiam.
 Eghti bizitam me dikabiraghan kogham.
 Eghti me zurara damamin dagheba ko
 dipaba ikiam.
*Ikiavira Itir God, dughiar bar aghuim isi
 Jerusalem daningam*

17 Ia uan atrivir dirim uam an ganti,
 a uan atrivir korotiar bar aghuibar
 aghuigh,
 kantri deraviram an ganam.
 Egh ia uan kantrin ganti,
 a bar aruegh bar eugevgham.
 18 Egh ia uamategh dughiar kurar ia ba-
 tozir kam ginirigh, egh kamaghin
 azangsigham,
 “Apanibar gumazir dapanim izava
 en dagiaba ko biziba inigha dar
 osimtizibagh foghasa da tuisigha, da
 mega atrivir kuram ganingiziba,
 me managh iti?
 Apanibar gumazir dapanim izava en tauan
 ruariba mengeziba,
 me managh iti?
 Ti puvati.”
 19 Akaba barazir puvatigha uarira uan zi-
 aba fer gumazir kaba,
 ia ua men guatamin apighan kogham.
 Egh ia ua me uan akabar migeir migirigiaba
 baraghan kogham,
 akar me mikimamim, gumazitam der-
 agh an mingarim gifoghan kogham.
 20 Ia Saionin gan, an ziar mam Jerusalem,
 a nguibar ekiar e zurara Ekiamin ziam
 fer dughiar ekiabar uari akuva itim.
 Danganir e avughsa deravira itim.
 A purirpenir gavgavimin min mitigh
 gavgavigham,
 eghti gumaziba an afughafuziba
 asigh, an beniba aghoregh, a
 inigh mangan kogham.
 21 Ikiavira Itir God uan gavgavim ko ziar
 ekiam Jerusalem in aven e bagh anek-
 agham.
 Egh a Jerusalem damighti, a bar
 kantrin dirimin min ikiam,
 an aven faner ekiaba ko daghurir
 dipar muziarir aviraviriba
 ikiam.
 Eghti midorozimin kurir me pul gamua
 zuiba ko kurir ekiaba,
 dipar kabar izan kogham.
 22 Bar guizbangira, Ikiavira Itir God uabi,
 jasin min iki,
 egh en atrivimin iki,
 en gumazir deravira en ganamim min
 iki,
 egh en Akurvazir Gumazimin
 ikiam.
 23 Apaniba Jerusalem inisi bar iburaghu-
 regham.
 Me mati kurimin ingangarir gumaziba
 kurimin ikiti a ivemaran kogham.
 Mati kurimin mas mitigha gavgavizir pu-
 vati.

Ezi an beniba firiaghirezi, an sel
 kuiagherizir puvati.
 Kamaghin amizi, apaniba ari mangi bizir
 aviriba ateghti da ikiti,
 Jerusalemia ivemar izi bizir kaba
 iniam.
 Gumazir suer kuraba uaghan izi men gin
 otivigh, uaghan bizir avirir tabar
 ganti,
 da ikivira ikiti,
 me uari bagh da inigh mangam.
 24 Eghti dughiar kamın, Jerusalemın itir
 gumazitam kamaghin mikiman
 kogham,
 “Ki arimariam iti.”
 Eghti Ikiavira Itir God
 Jerusalemın itir gumazamizibar arazir
 kuraba ginamangam.

34

God kantri Idom gasighasigham

1 Ia nguazir kamın itir kantriba bar dar
 gumazamiziba, ia izi.
 Ia ikiziba bar izi uari akuvagh akar kam
 baragh.
 Nguazim ko an itir biziba bar moghira,
 ia uaghan kuariba arigh deraghviram
 oragh.
 2 Ikiavira Itir God, kantriba bar me ko
 midorozir gumaziba, bar men
 aningaghegha me bagha navim isi,
 egha me aremeghasa, a mikemegha
 gifa.
 3 Eghti men kuaba, gumaziba mozibar da
 afeghan kogham.
 Puvati. Da pura iki kur mughuriam
 mangam.
 Eghti men ghuziba mighsiaba avaragh
 daghuribar emir magiram.
 4 Aruem ko, iakinim ko mikoveziba bar
 moghira kuarigh iregh givaghham.
 Eghti overiam mati akinafarim me a
 irigha a nomke.
 Mikoveziba ko bizir overiamın ikia isiba,
 mati wainın ikarizibar dafarir
 midiariba ko fighin temebar ovizir
 midiariba,
 misigha ira nguazim girezi moghin
 nguazim giram.
 5 Ikiavira Itir God kamaghin migei:
 “Nan aningagharim, a midorozir sabamin
 min iti,
 egh midorozir sabar kam pin ikegh,
 ivezir kuram aningamin ingangarim
 agivagh,
 egh overiam ategh magiri,
 Idomia bagh izi ivezir kuram me daningiva

me misoghti me arimighiram.
 Kar ki asighasighasa mikemegha
 givazir darasi.”

6 Eghti Idomian ghuzim ko ovim, Ikiavira
 Itir Godın midorozir sabam bar
 anegiragirigham,
 mati sipsip ko memen ghuzim ko ovim,
 gumaziba ofa damuasa dav sozi
 men ghuziba ko ovim men da-
 fariba agiragiri.
 Ikiavira Itir God kantri Idomın aven Bosran
 nguibar ekiamın,
 gumazamizir bar avirim misueghti me
 arimighiregham.
 Mati a uabi Bosran iki ofan bar
 dafam damuam.
 7 Egh Ikiavira Itir God, uaghan bulmakaun
 atiaba ko bulmakaun igiaba ko bul-
 makaun apurir bar gavgaviba, dav
 soghti da arimighiriti,
 dar ghuziba ko oviba Idomın kantrin
 nguazim giregh anevargham.
 8 Ikiavira Itir Godın nguibar ekiam Saion,
 apaniba a dikabiravira iti.
 Kamaghin amizi, a me ikarvaghamin
 azenir mam amisevegha gifa.
 Eghti dughiar kam otoghti,
 a ivezir kuram isi me daningam.
 9 Idomın kantrin faneba, koltan min isia
 amera zui moghin otogham.
 Eghti nguazimın mineziba dagiar avir
 isibar min otivam.
 Eghti Idomın nguazim kolta isi
 moghin isiam.
 10 Avir kam mungeghan kogham. Puvati.
 An arueba ko dimagaribar isi gavgav-
 igh mamaghira ikiti, an migharim zu-
 raram otivam.
 Eghti Idomın nguazim pura iki
 mangiti men ovavir borir gin oti-
 vamiba, men danganiba inigh mangi
 dughiabar iki mamaghira ikiam.
 Eghti gumazitam ua danganir
 kamın mangan kogham.
 11 Eghti a, isaba ko, taragiaba ko, anebaba
 ko, mighiaba dar danganim gav-
 agham.
 Ikiavira Itir God Idomian biziba bar da
 agivaghham,
 egh Idomın nguazim damighiti a pura ikiam,
 mati nguazim fomirama otogha pura
 ikezi moghin ikiam.
 12 Men gumazir aruaba ko gumazir da-
 paniba ua ikian kogham.
 Eghti atrivitam ua kantrin kamın
 ganan kogham.

- 13 Beniba ko oghevsevir dikoniba itiba atrivimin dipenim ko dipenir igharazibar avi da avegham.
Eghti afiar atiaba izi iki arangti, poneba izi dipenir kabar dakuam.
- 14 Eghti asizir atiar guar aviriba izi danganir kamın uari akuvagh ikiam.
Eghti memen atiaba uaghan izi iki dimti,
amizir aser dimagaribar aruim uaghan izi dakusi,
danganir kamın daguir danganiba buriam.
- 15 Eghti mighiaba izi uan aroriabar arighsi, danganir kamın izi mikonibar ingarsi danganiba buriam,
egh da aroriaba arighti, da afueghti da uan aviziba kuigh uan nguzibar gan ikiam.
Eghti isar apuriba ko isar amebaba, me uaghan izi ikiam.
- 16 Ia Ikiavira Itir Godin akinafarir righizimin aven ganiva,
ia bizir kabar migirigiabar ganti, da ikiam.
Asiziba, o kuaraziba, o bizir tiziba, akinafarim dar gun migei,
da bar izi kantri Idomin nguazimin ikiam.
Egh da vaghvagh asizir amebaba ko apuriba ikiam.
Guizbangira, Ikiavira Itir God uabi da izasa dav keme.
An Duam da akuvagh, da inigh izam.*
- 17 Ikiavira Itir God uabi Idomin nguazim abigha,
asizir kaba bagha da tuiragha dagh aningi,
eghti da zurara danganir kamın iki mangiti dar ovavir borir gin otivamiba, dar danganiba inigh mangi dughiabar iki mamaghira ikiam.
Nguazir kam, Ikiavira Itir God da bagha aneti.

35

God ua bizibagh amizi da deragha otifi

- 1 Gumamaziziba puvatizir danganiba, ko nguazir misingiziba, da bar akuegham.
Akimarir aghuiba otivigh gumamaziziba puvatizir danganiba avaraghti, da bar akongegham.
- 2 Egh nguazir midiarir kam, akimarir aviriba an otogh oneghti, an ganganim bar deraghti,
a bar akuegh pamten dimiva arangam.

- Ikiavira Itir God dirir aghuim isi nguazir midiarir kam daningti, an ganganim bar deragham,
egh Lebanonin ruarir ekiam ko, Karmelin Mighsiam ko,
Saronin Danganir Zarimin ganganir aghuimin mirara ganam.
- Eghti gumamaziziba Ikiavira Itir Godin angazangarim ko gavgavimin ganiva, egh uaghan en Godin ziar ekiamin ganti,
an atrivimin kurkazir aghuimin min ikiam.
- 3 Ia atiatim itir gumamazizibar amuti, me atiatangan kogh tuivigh gavgavigh iki.
Egh gavgaviba puvatizir gumamaziziba gavgavim me daning.
- 4 Ia gumamazizir atiatiba me mikim suam, "Ia tuivigh gavgavigh, egh atiatangan marki.
Ian God izi ian akuragh,
egh ivezir kuram isi ian apanibar aningiva bar me gasighasigham."
- 5 Dughiar kamın, gumazir damazir okaviriziba ua ganti,
gumazir biziba barazir puvatiziba, uam oragham.
- 6 Eghti gumazir suer kuraba, uari akun mananang izighiram,
mati ruarimin itir asizir mam, me dia a garisi.
Eghti gumazir migeir puvatiziba, me pamten dim, egh bar akuegham.
Eghti dipaba otiv gumamaziziba puvatizir danganibar mangi,
egh nguazir misingizibar itir fanebar ivemar magiram.
- 7 Egh gigir misingizim, dipar akaremin min otogham.
Nguazir dipaba faragha puvatiziba, nguazimin aven ivemarir dipar atuibaba,
dar otivigh ivemar izighiram.
Afiar atiabara ikezir danganir misingizir kam, dadar aviriba ko ighuruniba an otivam.
- 8 Eghti tuavir ekiam kagh ikiti, me kamaghin a dipon suam,
kar "God Ua Baghavira Inabazir Tuavim."
- Eghti Godin damazimin arazir kurabagh amir gumazitam an daruan kogham,
kar Godin gumamazizibar tuavimra.

* 34:16: Vezin kam, Hibrun akam deragha akamin mingarim bigha mikemezir puvati. 35:1: Aisaia 27:6; 27:10; 41:18-19; 55:12-13 35:3: Hibru 12:12 35:4: Aisaia 34:8; 61:2 35:5: Matyu 11:5; Luk 7:22 35:6: Luk 11:14; Jon 5:8-9; 7:38; Aposel 3:8 35:8: Aisaia 11:16; Jeremaia 14:8; Matyu 7:13; 1 Pita 1:15-16

Eghti gumazamizir nighnizir aghuiba itiba
ko gumazamizir nighnizir aghuiba
oteveziba,

me an atam akuighan kogham, me a
gifogh an mangam.*

⁹ Laionin tam ko, asizir kurar misozitam
tuavir kamin mangan kogham.

Asizir aningazir taba tuavir ekiar kam
daruan kogham.

Gumazamizir Ikiavira Itir God akuragha ua
inizibara,

tuavir kamin daruam.

¹⁰ Gumazamizir Ikiavira Itir God men
akuragha ua iniziba, me ua izi,

Saionin Mighsiamin bagh iziva, bar
akongegh ongi, tiariba akariva tuavir
kamin izam.

Egh me dabirabar bar aghuim ikiti,

bar akongezir arazir kam a men iki me
gizivagh kamaghira ikiam.

Eghti mizaziba ko osintiziba me
ategh, ua men iktan kogham.

Asiriaba Jerusalemın nguibar ekiam iniasa

36

(Sapta 36--39)

Asiriaba Jerusalem iniasava ami

(2 Atriviba 18:13-37; 2 Eghaghaniba
32:1-19)

¹ Hesekia 14plan azenibar an atrivimin
itima, ezi Asirian Atrivim Senakerip, uan
midorozir gumaziba ko iza Judaba ko
misogha, me abiragha men nguivar ekiar
divazir gavgaviba aviniziba bar da ini. Egha
me Jerusalem inizir puvati. ² Senakerip,
Lakisın nguivar ekiamin ikia uan abuir
gumazim ko midorozir gumazir bizir dafam
amadazi, me Lakis ategha, Atrivim Hesekia
bagha Jerusalemın zui. Me an boroghın
ghua otifi. Dughiar kamin, danganir
mam iti, Mozir Dipar Pin Itimin daghurim,
dipam an ghuaghira Jerusalemın otifi.
Daghurir kam, a tuavir ekiar ghua iniba
ruer danganinin boroghın iti. Asiriaba
otivigha danganir kamin tuivighav iti.

³ Ezi Israelin gumazir dapanir 3pla ghuav
a bato. Kar, Hilikian otarim Eliakim,
an atrivimin dipenimin garir gumazim,
ko Sepna, atrivimin akinafariba osirir
gumazim, ko Asapın otarim Joa, an atrivim
amir bizibar eghaghaniba bar a da osirir
gumazim, me zui. ⁴ Ezi 3plan gumazir
kaba ghuava Asirian abuir gumazir kam
batozi, an akar gavgavimin me migia
ghaze, "Ia mangi, Asirian atrivir ekiamin
akar gavgavir kam Hesekia mikemegh.
A kamaghin migei, 'Hesekia, ni gavgavir

manam ikia egha nan apengan iktan
aghua? ⁵ Migirigiar kiniba ti midorozimin
gavgavim gafiraz, o? Bar puvati! Ni nan
akaba barazir puvati. Egha ni ghaze, tina izi
nin akuragham! Ezi ni na baraghan aghua.

⁶ Ki fo, kantri Isip nin akuragh misoghasa, ni
a bagha gara mizua iti. Egha ki ni migei, Isip
mati abuar misiam dipiriaghirigha gifa. Egh
ni a inigh fidizimin min an suiragh daruti,
an ruaghatevim nin agharim mitigham.
Isipin atrivimin arazim abuar misiar kamin
mirara ghu. Kamaghın amizi, misoghamin
dughiamın a izi nin akuraghan kogham.
⁷ Egh ni ti kamaghın mikimam, ia Israelia
nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin iti, a
ian God, a ian akuragham. Ezi ki ghaze, bar
puvatigham. E fo, Hesekia, ni uabi ghua,
mighsiabar pin itir danganir an ziam feba
ko, an ofa gamir dakozir pura tintinibar
itiba bar dagh asighasiki. Egha ni Judaba ko
Jerusalemia migia ghaze, me Jerusalemra
izi ofa gamir dakozir vamiran Godin ziam
fam.'

⁸ "Hesekia, ni izi nan gumazir ekiam,
Asirian atrivim ko akam akirigh. Ni ti
2,000plan midorozir gumazir gavgavibar
apighti, nan atrivim 2,000plan hoziaba ni
danighti, me dar apiagh misogham. Ki
fo, ni uabi gumazir kamaghın garitaba itir
puvati. ⁹ Egha ni kamaghın nighnisi, Isip-
ian midorozir gumaziba uan hoziaba ko
karisba sara izi nin akuragh misogham.
Bar puvatigham, me izan kogham. Ni en
midorozir gumazibar tongin gumazir da-
panir ziaba puvatizitam abinamin gavga-
viba puvatigham. ¹⁰ Ni ti ghaze, ki uabi uan
nighnizimin iza nin kantri ko misogha, a
gasighasisi, a? Bar puvati. Ikiavira Itir
God uabi na mikemezi, ki iza kantrin kam
gasighasisi."

¹¹ Ezi Eliakim ko, Sepna ko Joa akar
kam baregha, kamaghın Asiriabar abuir
gumazim migia ghaze, "Ni Aramin akamin
e mikim, e a gifo. Ni Hibrun akam mikiman
marki. Puvatightima, gumazir nguivar
ekiamin divazir gavgavir mitiam gisin
mitivighav itiba nin akam baregham."

¹² Ezi abuir gumazir kam kamaghın
akam ikaragha ghaze, "Nan gumazir
ekiam pura akar kamin ia ko ian gumazir
ekiam, a iarara mikimasa na amadazir
pu. Puvati. Gumazir divazim gisin
tuivighav itiba, me uaghan akar kam
baragham. Guizbangira, midorozim
otoghti, e Jerusalem ekiarugham, eghti
dughiar kuram bar ia batogham. Eghti
ia gumazir divazim gisin tuivighav itiba,
ia bar dagheba puvatighava uan buaribar
amiva, uan misizir pabar amam."

* **35:8:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abigha migeir puvati. **35:9:** Aisaia 5:29; 13:22; 51:10; 62:12
35:10: Aisaia 1:27; 65:19; Akar Mogomem 7:17; 21:4 **36:6:** Esekiel 29:6-7

¹³ Ezi Asirian abuir gumazim, divazim gisin apiaghav itir gumazamizibar gara kamaghin pamtemin Hibrun akamin men dia me migei, "Ia deraghvira Asirian atrivir ekiamin akam baragh!" ¹⁴ Atrivim kamaghin migei, Ia Heskia baraghti, a ia gifaran marki. Heskia ian akuraghti, ia deragh ikian kogham. ¹⁵ Ia Heskian apezeperir akaba baraghan marki, egh ia nighnizir gavgavim iki suam, Ikiavira Itir God ian akuraghti, e Asiriaba ia abinigh Jerusalem in nguibar ekiam inighan kogham. ¹⁶ Ia Heskian akam baragh ua na ko misoghisi nighnighan marki. Ia deravira dapiagh iki, egh ia uan mozir paba tu dar amiva, wainin ikarizibar ovizibar ami. Ia uan azenibar itir temer fighin oviziba uan azenibar da inisi, egh ia na ko akam akirigh na ateghtima, ki ian nguibar ekiam iniam. ¹⁷ Eghti ia deraghvira iki mangiti, ki ia inigh mangi kantrin igharazir ian kantrin mirara garimin ia atigham. Kantrin kam wainin azenir aviriba iti. Egha a bret damuamin witin azenir aviriba iti.

¹⁸ "Heskia ian gifaragha ghaze, 'Ikiavira Itir God, ian akuragh Asiriaba dikabiragham!' Ia Heskia ateghtima a ia gifaran marki. Ia ti ghaze, kantrin igharazibar aseba men akurvasi, ezi me Asiriaba e misogha e abira, a? Bar puvati. ¹⁹ E ghua Hamatin nguibar ekiam ko Arpatin nguibar ekiam ko Sefarvaim ko misozima, men aseba managh ikia, egha men akurazir puvati? Egha e ghua Samaria ko misozima, Samarian aseba men akuragha e dikabiraz, o? Bar puvati. ²⁰ Kantrin kaba me aser aviraviriba iti, ezi e me ko misosi. Ezi men aseba men akurazi, me e misogha e abirazir puvati. O Jerusalemia, ia manmaghsua nighnigha ghaze, Ikiavira Itir God ian akuraghti, e ia misogh ia abiraghan kogham? Bar puvatigham!"

²¹ Asirian gumazir dapanir kam me mikemegha givazi, gumazir divazir gavgavimin apiaghav itiba oregha fo, men Atrivim Heskia faragha an akam ikarvagh bizitamin mikiman men anogoroke. Kamaghin amizi, me uan akabar kumigha an migirigiatam ikarazir puvati. ²² Ezi Asirian abuir gumazim mikemezir migirigiaba, Eliakim, Sepna, ko Joa gamizi men naviba bar oseme. Ezi me uan korotiaba abiagharigha ghua abuir gumazimin migirigiaba bar dar gun Heskia migei.

37

*Heskia uan osimtizimin
gun Aisaia migei
(2 Atriviba 19:1-17)*

¹ Ezi Judan Atrivim Heskia Asirian atrivimin abuir gumazimin akam baregha, uan korotiaba abiagharigha buaber korotiaba aghuigha, Ikiavira Itir Godin Dipenimin ghu. ² Egha atrivimin dipenimin garir gumazim Eliakim ko, atrivimin akinafariba osirir gumazim Sepna, ko ofa gamir gumazir ghuribar diazi, me izi. Ezi a me amangizi, me Emosin otarim, Aisaian ganasa zui. Ezi gumazir kaba, azirakar korotiaba aghuigha zui. ³ Me ghuava otivigha kamaghin Aisaia migei, "Atrivim Heskia ghaze, Kar osimtizir ekiaba ko aghumsiziba otivir dughiam. Asiriaba dibovir migirigiar aviribar e gami. E amizir navim asangizimin min ami, a borim batamin dughiam otozi, an a batamin gavgaviba puvati. ⁴ Asirian atrivim uan abuir gumazim amadazi, a iza dibovir akabar en Godin Zurara Ikiavira Itim mikeme. E fo, Ikiavira Itir God, an dibovir akaba baregha gifa, egh gumazir kamaghin amizim, God ivezir kuram a daningam. Kamaghin amizi, ni en akuragh God ko mikimti, Ikiavira Itir God, e varazira en akuraghti, e ovengan kogham."

⁵⁻⁶ Ezi Aisaia Heskian akam baregha, kamaghin gumazir an akam inigha izir kabav gei, "Ia uamategh atrivim bagh mangi Ikiavira Itir Godin akamin gun a mikemegh. Ikiavira Itir God ghaze, 'Ni akar a nan tiraghtirazir kam, mighigh a ginighnigh atiatingan marki. A pura Asirian atrivimin ingangarir gumazir kinim, a migirigiar kam gami. ⁷ Ia oragh. Ki uan Duamin gavgavimin, Asirian atrivim damighti an okam nighnigham. Egh a migirigiar kinim baregh pura uamategh ar uan kantrin mangigham. An Asirian kantrin ikivira ikiti, ki gumazitabar amighti, me a misueghti an aremegham."

*Asiriaba ua Jerusalem
gasighasigha migei
(2 Atriviba 19:8-19)*

⁸ Ezi Asirian abuir gumazim kamaghin oraki, Atrivim Senakerip Lakisin nguibam ataki. Ezi abuir gumazir kam dikavigha Jerusalem ategha ghua Libnan nguibamin otogha garima, an atrivim Lipnan nguibamin ikia Lipnabav sosi. Ezi a ghuaava atrivim bato.

⁹ Asiriaba misogha itima, gumazir maba iza Atrivim Senakerip migia ghaze, "Itiopian Atrivim Tirhaka uan midorozir gumaziba ko iza ni ko misoghasa." Ezi Senakerip Jerusalem iniassa nighnisi, kamaghin amizi, an akinafarir mam osirizi, an abuir gumaziba a inigha Heskia bagha ghu. ¹⁰ Senakerip kamaghin akinafarim osiri, "Heskia, ki fo, Godin ni nighnizir gavgavim itim, a ni migia ghaze, ki misogh

ia abinigh Jerusalem inighan kogham. A ni gifari. Ni bar an akam baraghan marki. ¹¹E Asirian atriviba, ni uabi en arazibagh fo, e kantrin igharazibar atriviba ko misogha bar me gasighasisi. Egha ni ti ghaze, ki nin kantri kamaghiram a damighan kogham? Puvati, ia guizbangira e gitaghan kogham. ¹²Nan inazir afeziaba fomira, Gosenin nguibam, Haranin nguibam, Resepin nguibam, ko Idenin gumazamizir Telasarin nguibamin itiba, me nguibar kabagh asighasiki. Ezi men aseba men akurazir puvati, ezi me deragha ikezir puvati. ¹³Ezi nguibar kaba, Hamat, Arpat, Sefarvaim, Hena, ko Iva, men atriviba datirighin managhira iti? Me itir puvati. E bar me misoagharighizi me ariaghire.”

¹⁴Ezi Atrivim Heskia akinafarir kam, abuir gumazir a inigha izeziba dama an suiragha an ganigha, a inigha Ikiavira Itir Godin Dipenimin ghu. Egha Ikiavira Itir Godin damazimin an onegha aneti. ¹⁵⁻¹⁶Egha Heskia kamaghin Ikiavira Itir God ko migei, “O Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ni Israelian God, ni enselin bar gavgavibagh afragha bar pin uan atrivir dabirabim gaperaghav iti. Ezi nin gavgavim enselin bar gavgavibar gavgavim gafira. Nirara, ni guizbangira God, ni nguazir kamin kantribar gumazamiziba bar me gativagha men gari. Nirara, overiam ko nguazimin ingari. ¹⁷O Ikiavira Itir God, ni deragh kuarim atigh nan migirigiaba baregh, egh deravira bizir kurar e bativizir kabar gan. Ni Godin Angamira Itim. Ezi Senakerip ni dipova mikemezir akar kaba, ni deragh da baregh dar gan. ¹⁸O Ikiavira Itir God, e kamaghin fogha gifa, Asirian atriviba kantriba bar dagh asighasigha men nguaziba saram asighasiki. ¹⁹Egha atrivir kaba, kantrin kabar marvir guaba sarama asighasigha da isa avimin da tue. Men marvir guar kaba, da guizin godba puvati, me temeba ko dagiaba isa uan dafaribar dar kiri. Kamaghin amizi, Asiriaba bar moghira dagh asighasigha, dagh apongezi da isi. ²⁰O Ikiavira Itir God, ni en God, ni datirighin en akuragh Senakeripin dafarimin uam en inigh. Eghti nguazir kamin kantribar gumazamiziba bar kamagh ganigh fogh suam, nirara ni Ikiavira Itir God.”

*Aisaia Godin akamin gun atrivim migei
(2 Atriviba 19:20-37)*

²¹Ezi Emosin otarim Aisaia, Heskia bagha kamaghin akam amada, “Ikiavira Itir God, a Israelian God, a ghaze, ‘Ni Asirian Atrivim Senakeripin dafarimin, ia ua uari iniasa nan azangsiki. ²²Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God datirighin Asirian Atrivim

Senakerip ginighnigha akar kam gami. A kamaghin migei:

“Saionin nguibar ekiam, a mati amizir igiar bar dirim,
a ni dipova aghumsizir akabar ni migei.
Jerusalem nin girakirangin, ni dipova uan dapanim roi.

²³Ni uabira uan ziam fa, egha ni tinara akar kuraba ko dibovibar a gami?

Ni tinara pamtemin tiraghtirazir akabar a migei?

Ni tinara dikabinasa arazir kabagh ami?

Kirara, ki Israelian Godin Bar Zuezim, ni bizir kabar na gami!

²⁴Ni uan ingangarir gumazir dapanibav kemezi,

me nin ziam fa nan ziamin tira.

Ezi ki men akatoribar migirigiar kaba baraki.

Ki fo, ni kamaghin migia ghaze, ni uan karisin aviriba inigha Lebanonin Mighsiabar orazibar ghuavanega, egha bar Lebanonin ruarir bar pizimin aven ghua, danganir gumazamiziba aven zuir puvatizimin,

ni temer sidan bar ruariba ko temer painin bar aghuiba oke.

²⁵Egha ni pura tintinibar aruir dughiaabar, ni damamin dipatam gasazir puvati.

Dipaba bar dakezir dughiamin, ni kuizir mozir dipaba,

da bar moghira izefe, ezi nin adarazi da api.

Egh ni mangi Isipin Faner ekiabar aruti,

nin sueba dipar kabar amuti da misingam.

²⁶“Senakerip, ni kamaghin fozir puvati, ki fomira bizir kabar amuasa ni amisefe.

Ki, nguibar gavgavir divazir gavgaviba itiba, ki dagh asighasighasa, gavgavim ni ganingi.

Ezi ni nan nighnizimra gin ghua nguibar kaba akaragharighizi da iregha,

mati me dagiaba pozibav kinizi, da iti.

²⁷Ezi gumazamizir nguibar kabar itiba bar atiatingi.

Me okam nighnigha men gavgaviba bar moghira gefe.

Me mati, aruer dughiamin, aminir fefem iza grazibar isi

da midii moghin misigha iti.

Aminir fefer kam aruem anadir naghin ikegha iza,

grazir dipenir siriabar aghuiba ko grazir tintinimin aghuubar isizi,

da deragha aghuir puvati.

- 28 “Ezi ki bar moghira ni gifo,
nín dabirabir araziba ko dikavir araz-
iba, ko iza zuir araziba,
ki bar dagh fo.
Egha nin aningagharir nan itim,
ki uaghan bar a gifo.
- 29 Nin aningagharir nan itir akaba ko, ni
uabira uabi feir arazim,
ki bar dagh fo.
- Ezi ki datirighin akezim isi nin atinin
darugh, egh ainin otevir me
hosin akam gazuim, isi nin akam
darugham.
Egh ni amikirigh, tuavir ni uan
nguibamin ikegha izezim uam an
mangigham.”

30 Ezi Aisaia akar ababanir mam isa Hes-
ekia ganiga kamaghin migei:

- “Ia kamaghin ganigh fogham, azenir kam
ko azenir gin izamimin, ia dagheba
oparan kogham.
Ia azenir kamin witin pura uari azeni-
bar otiviba ini dar ami,
egh mangi azenir pumuningin, ia
azener faragha ghuzimin dagher
ovizir iregha aghuiba, ia dar ami,
egh namba 3in azenimin, ia ua ingariva
opar dami.
- Egh ia uaghan wainin ovizibar amisi,
wainin ikariziba opariva, dar ovizibar
amam.

- 31 “Eghti Judan anabamin gumazamizir
ikiavira itir varazira,
me witin azenim puvira be
moghin, borir aviriba bati bar
avirasemegham.

- 32 Eghti apaniba Jerusalem gumazamiz-
iba bar me gasighasighan kogham,
men tarazi ikivira ikiam.
Gumazamizir ikiavira itir varazira,
iki Saionin Mighsiamin mitivighvira
ikiam.

Ikiavira Itir Godin Gavgviba Bar Itim,
a bizir kabar amuti da otivighirasa
nighnizir gavgavim iti.

- 33 “Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin
migei,
‘Asiriabar atrivim, uan midorozir gu-
maziba ko, Jerusalem aven izan
kogham.

Egh me uan baritamin aseghti, a nguibar
ekiar kamin aven izeghan kogham.
Egh midorozir gumaziba misoghsi,
oratom inigh nguibar kamin aven
izeghan kogham.

Egh me tugh misoghsi, nguibar ekiamin
divazir miriamin nguazim arighti, a
ghuavanaboghan kogham.
Bar puvatigham.

- 34 Ki Asiriabar atrivim uam a purighti, a
izezir tuavim uam an mangam.

Kamaghin amizi, a Jerusalem aven
izeghan kogham.

Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin
mikeme.

- 35 Ki uan ingangarir gumazim Devit, a ko
dikirizir akam ko, uan ziar ekiam
ginighnigh,

egh bizir kamning bangin,
ki nguibar ekiar kamin ganiva an
akurvagham.”

36 Egha dimagarir kamra, Ikiavira Itir
Godin enselin mam dikavigha ghua, Asiri-
abar midorozir gumaziba itir danganimin,
men 185,000plan midorozir gumazibav
soghezi, me ariaghire. Ezi aminim tirazi
bar mizaraghara, gumazamiziba dikavigha
midorozir gumazir kabar kuabar gari.
37 Ezi Senakerip midorozir gumazir ikiavira
itiba ko, dikavigha uamategha Asirian
kantrin ghuegha, Niniven nguibar ekiamin
iti.

38 Egha a dughiar mamín uan asem Nis-
rokin dipenimin ghugha an ziam fe. Ezi an
otarimning, aningin ziamning, Adramelek
ko Sareser, aning midorozir sabam inigha
aven ghugha a misoghezi an aremezi, an-
ing ara ghua Araratin kantrin iti. Ezi an
otarir igharazim, an ziam Esarhadon, a
uan afeziamin danganim inigha, Asirian
kantrin atrivimin iti.

38

*Atrivim Hesekia arimariam itima,
Ikiavira Itir God an akura*

(2 Atriviba 20:1-11; 2 Eghaghaniba
32:24-26)

¹ Dughiar kamin, Asiriaba bar arazir
kurabar Judabagh amima, Hesekia
arimariam inigha atam areme. Ezi Emosin
otarim Aisaia ghuava an ganigha kamaghin
a migei, “Ikiavira Itir God kamaghin
migei, ‘Nin arimariam givaghan kogham,
a ikivira ikiti ni ovegham. Kamaghin
amizi, ni gumazamizir nin dipenimin itibav
kemeghti, me nin ingangariba bar dar amu
dar kirigh.’”

² Ezi Hesekia akar kam baregha, uan
guam isa a itir dipenimin averiamin birimin
gara, Ikiavira Itir God ko migia ghaze,

³ “O Ikiavira Itir God, ki uan navir ave-
riamin aven ni baghavira ikia nin ifon-
giamin gin ghua, bar guizbangira zurara
nin ingangarim deravira a gamuavira iti.
Kamaghin amizi, ki amizir ingangariba,

ni dagh nighnigh na ateghti, ki ovengan kogham.” Egha Heskia Ikiavira Itir God ko mikemegha givagha, bar puviram azi.

⁴ Ezi Ikiavira Itir God ua kamaghin Aisaia migei, ⁵ “Ni mangi kamaghin Heskia mikemegh, ‘Ki Ikiavira Itir God, nin inzazir afeziam Devitin God, ki nin azangsizim baregha nin temeribar ganigha gifa. Kamaghin amizi, ki ni ateghti, ni ua 15plan azenibar ikegh gin ovengam. ⁶ Egh ki nin akuragh, Asiriabar atrivimin amanganatighi, a ni abiragh Jerusalem inighan kogham. Bar puvatigham.

⁷ “Ki Ikiavira Itir God, ki ababanitam ni danighi, ni kamagh fogh suam, ki damuasa akam akirigha givazir bizim, ki a damuam. ⁸ Ni gan! Ababanir kam kamakin, Atrivim Ahas fomira ingarigha asarazir adiriziam, ia an dughuazibar gara aruemin auaba medi. Aruem datirighin ghuaghiri, eghti ki a damighi, a timira uamategh overiamin mangiti, an angangarimin dughuazim adiriziamin 10plan ighuvibar pin uamategh ghuavanabogham.”*

Ezi aruem uaghira adiriziamin dughuazim gamima, a zuamira timira uamategha pin ghua adiriziar ighuvir 10in pin itimin tu, a datirighin 10plan auan a faragha ikezi moghin iti.

⁹ Ezi Heskia ua ghuamaghegha akar kam osira ghaze:

¹⁰ Ki kamaghin uabi ginighnigha ghaze, ki ti uan igiamram aremegh nguazir kam ategham.

Egh mangi Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin ikiam.

¹¹ Ki ghaze, ki gumazamizir angamira itibar tongin iki ua Ikiavira Itir Godin ganighan kogham.

Ki Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin mangi, egh ua nguazir kamin itir gumazamizir angamira itibar ganighan kogham.

¹² Nan angamira itir ikirimirir kam, mati averpenim, gumaziba anepirigha a inigha ghu.

Ki ghaze, nan ikirimirim, mitarir ruarimin min ruaragham, egha ki mitarimin min a girighavira iti. Ezi puvati.

Nan ikirimirir ki datirighin itir kam, mati amizim mitarim girizi moghin, me zuamiram anetughti, an oteveggham. God, nan ikirimirir angamira itim ni zuamira anegifagh.

¹³ Ki dimagaribar nighnigha ghua mizarazibar tu, egha ghaze, Ni laionin min nan aghariba apiri.

Ni dughuaba bar na gamima, nan ikirimirir kam givasava ami.†

¹⁴ Ki mizazim isa ara deima, nan arareba gavgaviba puvati, mati kuarazir nguzimin ararem.

Nan arareba, da kuarazir bumbamin ararebar min bar nimiram arai.

Ki dughiar bar ruarimin akurvazim iniasa, kogha overiamin garava araima, nan damazimning teriba ira na gamizi, ki bar amira.

O Ekiam, ki osimtizir bar ekiam iti, ezi ni iziva nan akuragh.

¹⁵ Egh ki manmaghira mikimam? Ikiavira Itir God, nan akurvaghasa akam akirigha gifa, egha a datirighin bizir kabagh amizi da otifi.

Kamaghin amizi, ki uan navir averiamin aven osimtizir ekiam na batozir kam ginighnisi, egh pura uabi abiragh nimira iki mangi ovengamin dughiam otogham.

¹⁶ O Ekiam, ni ikirimirim isi gumazamizibar aningti, me angamira ikiam.

Ezi bizir na bativizir kaba, da ikirimirir igiam nan duam ganingi. Ni nan arimariam agivagha na gamizi, ki ua dikavigha ghuamaghe.‡

¹⁷ Ezi osimtizir ekiam na bativiba, ki dar gara fo, da nan akurvaghasa otifi.

Ezi datirighin, ni bar moghira nan arazir kuraba gin amadagha gifa.

Ni bar moghira na gifuegha nan amanganatizir puvatizi, ki Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin ghuzir puvati.

¹⁸ Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin itiba, me nin ziam fan kogham.

Egh ni uan gumazamiziba bagha zurara amir bizir aghuiba, me dar ganam kogham.

¹⁹ Gumazamizir angamira ikiavira itiba, guizbangira merara, ki datirighin nin ziam fe moghin, me nin ziam fa ni minabi.

Amebaba ko afeziaba, ni zurara amir bizir aghuiba,

38:7: 2 Atriviba 20:8 * **38:8:** Judabar arazim kamaghin. Atrivim Ahas asarazir adiriziam, a men kloghin min iti. Aruem an garima, an dughuazim, adiriziar ighuvibar gisira, ezi me dughuazim gara fo, kar auan manam. † **38:13:** Ves 11-13, Hibrun akam deragha dar akar mabar mingarim abighizir puvati. ‡ **38:16:** Hibrun akam deragha ves 15 ko 16, aningnin akabar mingariba deragha da abighizir puvati.

me dar gun uan boribav gei.

²⁰ Ikiavira Itir God nan akuragha na gamizi ki ua ghuamaghe.

Eghti dughiaa bar, e Ikiavira Itir Godin Dipenimin mangi, gitabav sogh, ighiaba bangi an ziam fam.

E datirighin angamira itir dughiar kam, e kamaghira zurara a ziam fivira ikiam.

²¹ Aisaia faragha kamaghin migia ghaze, "Atrivimin ingangarir gumaziba, fighin ovizir me apuzizi taba inigh, da mirmirigh dipatam darugh da munumigh da inigh izi, Heskian okar gavgavim dukuaghti, a ua deragham."

²² Ezi Heskia faragha uaghan kamaghin Aisaian azara, "Ikiavira Itir God, ababanir manam nan akaghti, ki an ganigh fogh suam, ki uam an Dipenimin mangi, an ziam fam?"

39

Babilonin Atrivim Merodak, gumaziba amangizi me Jerusalem in ze (2 Atriviba 20:12-19)

¹ Baladanin otarim, Merodak Baladan, a Babilonin atrivimin iti. An orazi, Atrivim Heskia arimariar dafam ikia, ua ghuamaghe. Ezi an akinafariba osirigha bizir aghuir mam sarama gumazir mabagh aningizi, me Heskia bagha da inigha zui.

² Ezi Heskia men akaba baregha givagha bar akongegha, me inigha uan dipenim ko, dagiaba itir dipenim ko bizir aghuiba itir dipenibar aven ghua, uan dagiaba ko bizir igharaziba men aka. A uan silvaba, ko golba, ko pauran mughuriar aghuiba ko, borer aghuiba ko midorozir biziba, me bar moghira dar gani. Heskia bizitam modozir puvati. An atrivimin dipenim avinizir dipenibar itir biziba ko, an kantrin danganiba bar dar itir biziba, a bar dar men aka.

³ Ezi Babilonin izezir gumaziba uamategha ghuezi, Godin akam inigha izir gumazim Aisaia, iza kamaghin Atrivim Heskian azara, "Gumazir kaba manmaghira migei? Me kantrin manamin gumaziba?"

Ezi Heskia kamaghin an akam ikaragha ghaze, "Me kantri Babilonin gumaziba, me nan ganasa saghuiamin ikegha ize."

⁴ Ezi Aisaia kamaghin Heskian azara, "Me bar bizir tizimra nin dipenimin aven an gani?"

Ezi Heskia kamaghin an akam ikaragha ghaze, "Ki uan biziba bar men akakaki.

Egha ki uan bizir aghuiba akuvir dipenibar aven bizitamin men modozir puvati."

⁵ Ezi Aisaia kamaghin Heskia migia ghaze, "Ni oraghti, ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin akam ni mikimam.

⁶ Ikiavira Itir God kamaghin migei, 'Bar guizbangira, dughiatam gin iziti, Babilonia izi, nin atrivir dipenimin itir biziba bar ada inigh, egh bizir nin inazir afeziaba fomira biziba akuvir dipenibar akuvaziba, me bar da inigh Babilonin kantrin mangigham. Eghti bizitam ua ikian kogham. ⁷ Eghti me ian ovavir borir ian otivizibar otarir taba inigh mangi me damuti, me kalabuziar gumazamizibar min otivighi, me men mikarzir mogomebar oviziba amiseveghti, me Babilonin atrivimin dipenimin aven ingaram."

⁸ Ezi Heskia akar kam baregha, kamaghin Aisaia migei, "Ikiavira Itir Godin akar ni na migeim, a dera." Guizbangira, Heskia kamaghin nighnigha ghaze, "Ki datirighin atrivimin itir dughiar kam, bizir kurar kaba otivan kogham. E pura navir amirizimin ikiti midoroziba puvatigham."

God uan gumazamiziba ua me iniam

40

(Sapta 40-55)

Dughiar aghuim Godin gumazamiziba bativamin akam

¹ Ian God ghaze:

"Ia gavgavim isi nan gumazamizibar aningti, me navir amirizimin iki.

² Ia apangkuvim itir akar aghuir kam isi, Jerusalem nguibamin gumazamiziba me mikim gavgavim me daning.

Egh kamaghin nan gun me mikim suam, ki Ikiavira Itir God,

ki uan dafarimin men arazir kuraba ikaragha bar dughiar ruarimin me ataghizi me kalabusin ike.

Ezi datirighin ki men mizaziba ko ingangarir ekiam agivagha men arazir kuraba gin amadazi, me firiaghire."

³ Ezi gumazir tiarir mam kamaghin dia ghaze,

"Ia gumazamiziba puvatizir danganimin,

Ikiavira Itir God baghiva tuaviba azeniva dar kir.

⁴ Egh danganir zariba apemiva, mighsiaba ko akiribagh kuti da magiri.

Egh tuavir ikiziriziba, ia dar ingarighi, da voroghira mineghirighi.

Egh tuavir kuraba, ia deraghvira da akir.

⁵ Eghti Ikiavira Itir Godin angazangarir gav-gavim ko ziar ekiam azenim girighi, nguazir kamın gumazamiziba bar moghiram an ganam.”

Kar Ikiavira Itir Godin, akatorimin otozir migirigiam.

⁶ Ezi tiarir mam kamaghın migia ghaze, “Ni akam akun.”

Ezi ki ghaze,

“Ki akar manam akunam.”

Ezi tiarir kam na ikaragha ghaze,

“Ni kamaghın mikim suam,

Gumazamiziba nguazir kamın ikivira ikian kogham, me oghevseviba midii moghira misigham.

Me ruarimin itir akımariba suaghiri moghin,

dughiar ruaribar itir puvati.

⁷ Ikiavira Itir God amınir fefeim amadima, oghevseviba midiiima, akımariba midia suaghiri.

Bar guizbangira, gumazamiziba oghevsevibar mın, bar moghira geveggham.

⁸ E fo, oghevseviba midii, ezi akımariba suaghiri.

Ezi en Godın akam, a zurara ikia kamaghira iti.”

⁹ O Saionın gumazamiziba, ia mighsiar ekiamın mavanangıva, akar aghuım akun.

O Jerusalemin gumazamiziba, ia pamtemın dimıva akar aghuım akun.

Ni atiatingan koggh, akam akun Judan nguıbabav kim suam,

“Ia gan, ian God a izi!”

¹⁰ Ia gan. Ikiavira Itir God, ian Ekiam, a uan gavgavir ekiam sara izi.

A uan apaniba dikabıragha gıfa.

Egha a uan gumazamiziba, ua me inigha izi, mati bizir aghuir a midorozimın me dikabıragha inizir biziba.*

¹¹ A sipsıbagh eghuvir gumazimın mın, uan gumazamiziba deragha me geghuva men gari.

A zurara uan agharımningın sipsıpin nguzıba akumakua,

me isa uan evarım garıgha, me ateragha arui.

A sipsıpin amebar nguzir bar muziarıba itıba, a men asughasugha, me isa tuavıba men akakagha, men akua zui.

Israelian God, an aseba bar dagh afıra

¹² Gumazitam ongarım tuisighasa uan dafarımın bar a tuigha an suırazir puvati.

Gumazitam overıamin arozım gıfogghasa uan dafarım onegha an suıragha an abarazir puvati.

Gumazitam nguazir mınemiz tuisighasa uan itarım inigha bar moghiram a tuızir puvati.

Gumazitam, mighsiar ekiaba ko dozıbar osımtızıbar dibobonım gıfıfogghasa, uan skel inigha da medır puvati.

¹³ Gumazitam bizıbar amuamin fıfozım, Ikiavira Itir Godın sure damuan kogham.

Gumazitam an faraggh mangı nıghnızıba a danıngan kogham.

¹⁴ Ikiavira Itir God fıfozım bagha gumazıtamın azarazi, a ti guızın arazımın tuavımın an sure gamı?

Bar puvati.

Gumazıtam nıghnızır aghuıba ko fıfozır aghuir a itır kabar Godın sure gamızır puvati.

Bar puvati.

¹⁵ Bar guızbangıra, Ikiavira Itir God, kantrıbar garıma, me matı pura bizıba.

Me matı dipar muziarır ofızır vamıra ira mınır ekıam gırı.

Egha matı gumazım nguazır mınemiz muziarır bar vamıran osımtızım gıfogghı

a inıgh skel datıghtı, an osımtızıba puvatıgham.

Kantrıba bar, Godın damazımın guızbangıra bar sufi.

A saghuımın itır arıghatızıbar garıma, men osımtızıba

matı nguazır mınemiz kınım.

¹⁶ Egh gumazamizıba asızıba bar dav suegh, Lebanonın ruarımın temeba okegh,

da inıgh izı avır ekıam atıgh, asızır kaba bar da tueghı,

da bar isi mıghırıghamın ofa damuam.

Eghtı men ofan kam Godın damazımın pura bizımın mın otogham.

¹⁷ Nguazır kamın kantrıba bar, me Ikiavira Itır Godın damazımın pura bizıba.

Me pura bizır kınıba.

¹⁸ Kamaghın amızı, tınara Godın mın gari?

40:6: Jems 1:10-11; 1 Pita 1:24-25 **40:10:** Aisaia 62:11; Akar Mogomem 22:12 * **40:10:** Akar kam gıghan tuavır ıgharazım uaghan itı, a kamakın, “An apanıba abıragha gıvagha, bizır aghuıba sara ize, a da isi uan gumazamizıbar anıngasa.” **40:11:** Esekıel 34:15; Jon 10:11; Hıbru 13:20; 1 Pita 2:25; 5:4 **40:13:** Rom 11:34; 1 Korın 2:16 **40:17:** Onger Akaba 62:9; Daniel 4:35 **40:18:** Aposel 17:29

Guizbangira, bizitam a ko magh garir puvati.

19 Ezi, asebar marvir guaba, gumazir digiribagh amiba, me da aghora dar ingari.

Ezi golin ingarir gumaziba me golin da nomke, egha da ikiasa silvan senbar ingari.†

20 Gumazamizir onganarazibagh amiba, me temer aghuir bar gavgavir zuamira kurighan koghamiba amisefi.

Egha gumazir digiriba deragha dagh amiba me migei.

Ezi me me bagha asebar marvir guaba temebar dar aghori.

Gumazir kam bar deravira marvir guar kam tememin aneghoreghti, a tugh gavgavigh iki irighan kogham.‡

21 Ia ti fozir puvati?
Egha ia ti oraghizir puvati?
Gumazitam ti ia mikemezir puvati, ezi ia bar fomira iza datirighin bizir kam gifozir puvati?

22 Godin overiamin pin uan atrivir dabirabim gaperaghav itim, a bizir kaba bar dar ingari.

Egha an overiam, inimin min an onegha, averpenimin min a kuasa.
Ezi an damazimin, nguazir kamin gumamaziziba bar suvigha, odezibar min iti.

23 An atriviba ko gumazir ziaba itiba abirima, me ua ziaba puvati.

24 Atriviba mati, akimairir igiaba gumamaziziba datirighira da opari, ezi dar biba tighar nguazimin magiram.

Eghti Ekiam aminir fefem amadaghti, a izamin dughiamin, me zuamira misingam.
Eghti aminim minezir muziarimin min, me giveragh mangigham.

25 Ezi Godin Bar Zuezim azaragha ghaze, “Tinara nan min gari?
Guizbangira, gumazitam na ko magh gari puvati.”

26 Ia pin overiamin gan!
Tinara mikoveziba ko overiamin itir bizibar ingarizi, da otifi?
Bizir kaba, Godin midorozir gumazibar min iti.
A ziaba dagh arigha dar pone.
An adar dibobonim gifogha, vaghvaghera dar ziabagh fo.

A gavgaviba bar iti, kamaghin amizi, bizir pin itir katam ovengan kogham.

27 Ia Israelia, ia Jekopin anabamin adarasi, ia manmaghsua puvira imoba kamaghin migei,
“Ikiavira Itir God, en osimtizar garir puvati.
E dughiar kuraba bativima, en God en akurvaghan aghua.”

28 Ia ti kamaghin oregha fozir puvati, Ikiavira Itir God, a Godin zurara ikia mamaghira itim.

A nguazir kam ko an itir biziba bar moghira dar ingari.
An amiragha amirazir puvati.
Egha an gavgavim gevir puvati.
Eghti gumazitam an nighnizim gifofoghsi damuva avegham.

29 A gavgaviba puvatizir gumamaziziba gavgaviba me ganidi.
Ezi men gavgaviba amiragha uaghirima, a me gamizi,
me uamategha gavgaviba isi.

30 Dughiar mabar, gumazir igiabar gavgaviba gefi.
Ezi me amirvaghera pura iri.

31 Ezi gumamazizir nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin ikia, an gavgavim bagha a mizua itiba,
a gavgavir igiam me daningti, me zurara gavgavighvira ikiam.
Me dikavigh deraghvira mangam, mati kuarazir bagaba overiamin mighagha arui.

Me ivemar mangi, egh avighaghan kogham, me daru mangi, egh amirvaghan kogham.

41

Ikiavira Itir God ghaze, a Israelian akuragh ua me iniam

¹ God kamaghin migei:

Ia kantrin roghira itimin gumamaziziba ko, saghon itir arighatizibar gumamaziziba,
ia uan akaba dukumigh nan akam baragh.

Ia bar deravira nighnigh kotin izi uan akaba tuisighamin dughiamin dav kim.

E uari akuvagh akaba tuisigh dar gan egh fogh suam, tinan akam a guizbangira.

² Tinara aruem anadi naghin atrivim garugha a fezi,

† **40:19:** Fofozir gumazir maba ghaze, senba mati pura adiarir kiniba. Ezi fofozir gumazir igharazir maba ghaze, senba nedazibar suigham, puvatighti nedaziba iregham. ‡ **40:20:** Hibrun akam deragha vezin kamin akar mingarim abighizir puvati. **40:21:** Onger Akaba 19:1; Aposel 14:17; Rom 1:19-20 **40:28:** Onger Akaba 147:5; Rom 11:33

40:31: Onger Akaba 103:5

a kantriba ko misogha ghua egha bar moghira me abini.

Godra kantriba an agharim gatigha, a gamima, an atrivir igharaziba abiri.

An midorozir sabam ko pim bar me agefi, ezi me mati nguazir mineziba ko raizin afezibar min otozi, aminim me giva zui.*

³ A zuamira me bativa, me gasighasigha me gitaviragha zui, ezi me bizitamın a damuan ibura, mati aminim uabi a inigha zuima, a tong nguazim dikarazir puvati.

⁴ Tınara bizir kabagh amizi da otifi? Ki Ikiavira Itir Godra, ki dagh ami. Ki nguazim gamizi an otozir dughiamin, ki zurara bizibagh amima, da nan ifongiamin nguazir kamın otifi.

Ki Ikiavira Itir God, ki bar faraghavira iti. Egh ki ikivira iki mangi bar gin dughiar abuananamın, uaghan ikiam.

⁵ Saghuiamin itir arighatiziba bar men gumazamiziba, ko nguazimin otevilla bar dar itir gumazamiziba, me ki amizi bizibar ganigha, puv atiatia nisi.

Egha me iza uari akuvagha, ⁶ me uan naviba gavgavim dar aningasa, uarira uariv gei.

⁷ Egha me asebar marvir guabar ingari. Gumazir digiribagh amiba, golin bizibar ingarir gumazibav gia ghaze, Ia ingangarir bar aghuimram ami.

Ezi golin misogha anakiri gumaziba, kamaghın ainın bizibar ingarir gumazibav gei,

Aia, ia bar deraviram ada isavsui.

Egha me gin da iran atiatigha, dikonibar dagh afughafuki.

⁸ Ezi ia Israelia, ia Jekopin anabamin adarasi, ki ia amisevezi, ia nan ingangarir gumazamizibar iti. Ia nan roroam Abrahamın ovavir boriba.

⁹ Ki nguazir kamın ruaghatevimin itir nguibar bar saghon itimin ia inigha ize.

Egha ki kamaghın ia mikeme, ia nan ingangarir gumazamizibar iki.

Ki ua bagha ia ginaba, egha ki ian aghuagha akirim ragha ia gasarazir puvati.

¹⁰ Ki ian God, egha ki ia ko iti, kamaghın amizi, ia atiatingan marki.

Ki ia damuti ia gavgavighi, ki ian akuragham.

Ki bar deravira ian ganiva, uan gavgavir ekiamın ian apaniba abınam.

¹¹ Ia gan! Ian aningagha ia isa kot bagha zui darasi, me ia dikabinan iburagh bar aghum-sigham.

Gumazir ia misoghasa amiba, me pura bizir kinimin min otogh bar givagham.

¹² Ia misogha ia gasighasighava amir gumazir kaba, ia me buri men apighan kogham.

Me pura nguazir kam ategh bar puvarigham.

¹³ Ki Ikiavira Itir God, ian God, ki ian boroghira ikia, gavgavim isa ian agharir guvim ganiga kamaghın ia migia ghaze,

Ia atiatingan marki. Kirara, ki ian akurvagham.

¹⁴ Ikiavira Itir God ghaze:

“O Israelia, ia avirasemezir puvatigha gavgaviba puvati.

Ki ian akurvagham.

Ki Israelian Godın Bar Zuezim, ian Akurvazir Gumazim.

¹⁵ Ia gan! Ki ia damighi, ia wit dikava a mirmiri ter ararir bar dafar me ainın dikonibar afughafughizimin min otogham.

Kar ter ararir igiam, ezi an dikonibar atariba bar ghumi.

Egh bizir ian tuaviba apira osimtiziba ia ganidiba, ia da dikabinigham.

Mati ia mighsiaba abiagharizi da uaghira nguazir minemniamin otifi.

¹⁶ Ia osimtizir kaba isi pin da akunam, mati gumazim nguazir minezim ruegha pin anakunizi, aminim a givaragha ghu.

Egh ia Ikiavira Itir God bagh bar akuegham. Egh ia Israelian Godın Bar Zuezimın ziam fam.

¹⁷ “Gumazamizir onganarizibagh amiba dipaba puvatigha, men kuariba bar men pirizi, me dipaba buri.

Me nan deima, ki Ikiavira Itir God, ki men migirigiaba barasi.

Ki Israelian God, ki me ginamadaghan kogham.

* **41:2:** Akar kam, “Aruem anadi naghın itir atrivim,” a ti kantri Persian Atrivim Sairus. Ni Aisaia 44:28 ko 45:1 ko 46:11ın gan. **41:4:** Aisaia 44:6-7; 46:10; Akar Mogomem 1:8; 1:17 **41:8:** 2 Eghaghaniba 20:7; Jems 2:23 **41:9:** Godin Araziba 14:2; Onger Akaba 135:4 **41:10:** Josua 1:9; Aisaia 44:2; Rom 8:31 **41:13:** Aisaia 42:6; 45:1 **41:18:** Onger Akaba 107:35; Aisaia 35:6-7; 43:19

18 Ki fanebar amuti, dipaba mighsiar temeaba aghuir puvatizibar otiv afor dar izighiram.

Egh ki dipar emimiribar amuti, da danganir zaribar otiv monmoniba anangam.

Egh ki dipar akarebar amuti, da danganir dakirtizibar otivam.

Egh ki dipaba puvatizir daghuribar amuti, dipaba dar otiv dagh izivam.

19 Egh ki sidan temeaba ko, pain ko, oliv ko, saipres ko, temer guar igharagha garibar amighti, da dipaba puvatizir danganimin otivigh aghungam.

20 Ki kamaghsua, gumazamiziba ganigh fogh suam,

ki Ikiavira Itir God, Israelian Godin Bar Zuezim, ki uan gavgavir ekiamin bizir kabagh ami.

Ki bizir kaba bar dar ingarizi, da otifi."

Aseba da guizin godba puvati

21 Ikiavira Itir God, a Jekopin anabamin atrivim, a kamaghin migia ghaze,

"Ia kantrin igharazibar aseba, ia uan akar otevir ia mikimamiba deragh da akirigh, uan akaba gavgavim dar aningsi kotin iziti, kot deragh ian migirigiaba tuisigh da baragham.

22 "Ia faragha, bizir gin otivamibar gun mikeme.

Egh datirighin akar kaba kot geghan, egh bizir kabar mingariba abigh e mikimti,

e deraghvira da tuisigh dagh fofogh suam, da guizbangira otoo, ti puvati. Egh ia gin otivamin bizibar gun mikim.

23 Egh ia gin izamin arazibar gun e mikim, eghti bizir kaba otivamin dughiamin, e kamaghin fogh suam, ia guizin godba, o puvati.

Ia bizir aghuitam, o bizir kuratam damuti, e ian gavgaviba deraghvira dar ganam.

24 E fo, ia pura bizir kiniba, kamaghin amizi, ia bizitam damighan kogham.

Ezi gumazamizir ian ziaba feba, me uaghan bizir kurabar min otivizi, ki bar men aghua.

25 "Ki aruem anadi naghin itir gumazir mam amisefe.

Gumazir kam ziar ekiam na ganidi.

Ezi ki datirighin notin amadaghan a inigha izi.

Ezi a mati, gumazir nguazir minebar ingarim, a minemin ingarasa nguazim dikabiri moghin, an atriviba dikabira me abiri.

26 Ia kantrin igharazibar aseba, ian tongin tina ghaze, bizir kaba otivam? Puvati.

Ian tongin tinara migirigiari tam damighti, e kamaghin mikimam, a guizbangira migei.

Ian tav kamaghin mikemezir puvati, bizir kaba otivam.

Guizbangira, gumazitam ian tav barazima, a migirigiatam gamizir puvati.

27 Ki uabi faraghavira, bizir kaba otivasa ki dar gun Saion mikeme.

Ezi datirighin ia garima, ada otivigha gifa.

Ki datirighin Jerusalem in akar aghuim akunasa abuir gumazir mam amadagha gifa.[†]

28 "Ki aser kabar garir dughiamin, me migirigiatam gamizir puvati.

Egh me nighnizir aghuitam damuan kogham.

Egh men tav nan azangsiziba ikaraghan kogham.

29 Ia gan! Aser kaba da pura bizir kiniba. Dar nedaziba mati aminim pura ivai.

Da bizitam damuamin gavgaviba puvati."

42

Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazimin migirigiaba

¹ Ikiavira Itir God ghaze:

Ia gan! Kar nan ingangarir gumazim, ki uabi anemisefe, egha ki bar a gifuegga, a bagha bar akonge.

Egha uan Duam isa a gati.

Eghti a nguazir kamin kantribar gumazamiziba guizin arazimin gin mangisi me tuisigham.

² A mikimamin dughiamin, a pamten akam akarigh mikiman kogham.

A tuavibar tuiv aghurighvira pamten mikiman kogham.

³ Ighurunim gavgaviba puvatigha dipirasava amin, a bar anepirighan kogham,

egh lamin pamtem isir puvatizim, a anemungeghan kogham.

Egh a kamaghira, gavgaviba puvatizir gumazamizibar asughasugh deravira me damuam.

A kamaghira damu mangi, guizin arazim damighti a iki gavgavigham.

[†] 41:27: Vezin kam, Hibrun akam deragha an mingarim abigha an gun mikemezir puvati. 42:1: Aisaia 43:10; Matyu 3:17; 17:5; Mak 1:11; Luk 3:22; 9:35; Jon 3:34; Efesus 1:6 42:1: Matyu 12:18-21

4 Eghti osimtizitam a dikabıraghan kogham.
 A pamten ingar mangıva, dughiar a
 guızın arazımın gın mangı gumaza-
 mızıba tuisıghamım otogham.
 Egh an otogh gavgavıgh nguazır
 kam bar an ikiam.
 Ezi saghon itir arıghatızıbar gumaza-
 mızıba,
 me arazır God uarır sure
 damuamıbav mızua itı.

5 İkiavıra İtir God, an overiamın ingarıgha a
 isa inımın mın an onegha aneti.
 Egha nguazır kamın ingarıgha, an itir
 bizıba bar dar ingarıgha dagh amızı,
 da otıvıgha aghui.

Egha angamıra ikiamın amınım ko gav-
 gavım isa nguazır kamın gumaza-
 mızıbagh anıngı.
 Godın kamra, uan ingangarır gumazım
 mıgıa ghaze,

6 “Kı İkiavıra İtir God, nı nan arazır
 aghuımın bizıbar amuasa kı nın dia.
 Egh nın agharımın suıragh, deragh nı
 geghuv nın ganam.

Egh nı bangın, kı Akar Dıkırızır Gavgavım
 nguazır kamın gumazamızıba ko a
 damuam.
 Egh nı damutı, nı kantrıbar gumaza-
 mızıba, bar men angazangarımın
 mın ikiam.

7 Nı ingangarır kam damuam:
 Nı damazır okavırızıbar amutı, me ua
 ganam.
 Egh kalabusın itir gumazamızır danganır
 mıtarımın apiaghav itıba,
 nı me damıghtı me fıırıghıregham.

8 “Kırara, kı İkiavıra İtir God, kar nan zıam.
 Ezi kı uabıra, ia nan zıar ekıamra fı.
 Ia gumazıba ingarızır marvır
 guatamın zıam fan bar markı.

9 Ia ganıgh! Bizır kı fomıra otıvasa
 mıkemezıba,
 da datırıghın otıvıgha gıfa.
 Kı bizır ıgharızır tıghar otıvamıbar gun ia
 mıkimam.
 Eghtı ia dagh foghvıra ikıtı, da gın otı-
 vam.”

*Gumazamızıba bar, İkiavıra İtir Godın
 zıamra fı*

10 Ia nguazır kamın itir gumazamızıba bar,
 ia ıghıar ıgıam bangı, İkiavıra İtir Godın
 zıam fı!

Ia gumazır kurıbagh aruıba ko ongarımın
 osırıba, ia an zıam fı.
 Ia saghon itir arıghatızıbar gumaza-
 mızıba, ia ıghıar ıgıaba bangı.

11 Ia dakıghtızır danganımın itır nguıbabar
 gumazamızıba ko, Kedarıan adarası,
 ia tıarıba akar an zıam fı.

Ia Selan nguıbamın gumazamızıba,
 ia mıghsıabar mavanegh dım mıkim
 bar akongegh.

12 Ia gumazamızır roghıra itıba, zıar ekıam
 İkiavıra İtir God danıng.
 Ia saghon itir arıghatızıbar gumaza-
 mızıba,
 ia bar moghıra an zıam fı.

13 İkiavıra İtir God matı, mıdorozır gu-
 mazır gavgavım, egha a datırıghın
 mısoghasa zui.

A tıarım akara dıava matı, gumazıba
 mıdorozım foreghasa mısoghamın
 arazıbagh amua, mısoghasa gara itı.

Egha a gavgavım ikıa, uan apanıba ko
 mısoghasa atıatır puvatıgha,
 bar me abını.

14 İkiavıra İtir God ghaze,

“Kı dughiar ruarımın uabın asugha
 aghumra ikıa, bizıtım gamızır
 puvatı.

Datırıghın, kı amızım navım asegha
 otasa mızazım isa arai moghın, kı
 pamten dıava arai.

Egha bar avıghaghegha, nan akam ko
 nan atımın pamten amınım gekua
 aven ghua azenan ızı.

15 Kı mıghsıaba bar dagh asıghasıgh,
 egh temeba ko grazıbar amıghtı, da
 mı sıgham.

Egh kı faner ekiaba ko dıpar akarebar
 amıghtı,
 da bar dakegham.

16 Kı uan gumazamızıba inıgh tuavır me
 fomırama aruızır puvatızımın me
 atıghtı, me an mangam.

Me datırıghın matı damazıba okavıgha
 amınırbırımın itı.

Eghtı kı amınırbırım me dam anedegh,
 angazangarım me danıngam.
 Tuavır fıghtızır kurar me fomırım
 aruızıba, kı da akozeghtı,
 me tuavır voroghıra ireghav itıbar
 aruam.

Kı guızbangıra, me gın amadaghan kogham.
 Bizır kı damuasa mıkemezır kaba, kı
 tam ateghan kogham.

Kı guızın dar amıghtı, da otıvam.

17 Gumazamızıba marvır guabar zıaba fa
 nıghnızır gavgavım dar ikıa ghaze,
 da men guızın godba.

Ezi kı bar gumazamızır kaba batuegh me
 damutı,

me bar aghumsigh uan nighnizibagh iragham.”

Israelia, gumazamizir damazir okaviriziba ko kuarir onganibar min iti

¹⁸ Ikiavira Itir God ghaze:

“O Israelia, ian damaziba pirizi, ian kuariba bar ongani.

Ia uan damaziba kuigh ganiva, egh kuariba arigh oragh!

¹⁹ Ia nan ingangarir gumazamiziba, ki ua bagha ia amisefe,

eghti ia na baghvira iki, nan abuir gumazibar min iki

nan akam inigh mangam.

Egha ia gumazir damazir okaviriziba ko, kuarir onganibar min iti,

egha bar damazir ikuviziba ko kuarir onganiba, bar me gafira.*

²⁰ Bizir bar aviriba, ia dar ganigha dar akaba baraki.

Egha bizir kaba, ia deragha dar gari puvati,

egha deragha kuariba arigha, akar kam baraghizir puvati.”

²¹ Ikiavira Itir God, arazir aghuibaram ami. Kamaghin amizi, a uan Akar Gavgaviba isa ia ganingi.

Eghti gumazamizir igharaziba dar ganigh kamaghin fogh suam,

Akar Gavgavir kaba, bar deragha bar pin iti.

²² O Israelia, ia datirighin bar paza iti.

Apaniba ia gasighasigha ian biziba oke-megha da inigha ghue.

Me uaghan pamtem ian suigha ia inigha ghua kalabuziar dipeniba ko toribar aven ia ariki.

Ia mati pura bizir kiniba, apaniba ia oke-megha ia inigha ghue,

ezi ian akurvagh ua ia iniamin gumaziba puvati.

²³ Ezi datirighin ikegh mangi,

ian te deragh kuariba arigh nan akam baragham?

²⁴ Tinara mikemezi, apaniba iza, e Jekopin anabamin gumazamizibagh asighasiki?

E Israelia, tinara e isa en apanibar agharim gatizi, me izegha en biziba okeme?

Ikiavira Itir God uabi arazir kam gami.

E akirim ragha Ikiavira Itir God gasaragha arazir kurabagh amua,

an Akar Gavgaviba batogha, a ifongezir moghin zuir puvati.

Kamaghin amizi, a uabi bizir kam gamizi, an oto.

²⁵ A en apanibar amamangatizi, me iza e ko misosi.

Ezi tuavir kamin, a uan aningagharim isa e Israelia, e gingezi, an e avara.

An aningagharim avimin min bar en isi.

E arazir kamin gara, egha deragha fozir puvatigha, bizitam gamir puvati.

43

God uan gumazamizibar akurvagha ua me ini

¹ Ia Israelia, ia Jekopin anabamin adarasi, Ikiavira Itir God ian ingarigha ia gamizi,

ia gumazamizir ikizir vamiran otozi, a kamaghin ia migei:

“Ki ian akuragha givagha, ian ziaba ia gariki,

ki ua baghvira ia amisefe.

Kamaghin amizi, ia atiatingan marki.

² Ia dipar konibagh iri mangiti, ki ia ko mangam.

Ia faneba abigh vongin mangiti, da ia avan kogham.

Eghti ia avir ekiar puvira isimin aven mangiti,

a ian isian kogham.

³ Ki Ikiavira Itir God, ian God, Israelian Godin Bar Zuezim, ian Akurvazir Gumazim.

Ia apanibar dafarimin itir dughiamin, ki Isipia ko, Itiopiaba ko, Sebaba, me isi

ian danganim inisi apanibar agharim datigh ia givezeghti, ia firighirigham.

⁴ Ki ia isa uabin dighorim gamigha, bar moghira ia gifongegha,

ziar ekiam ia daningasa.

Kamaghin amizi, ki gumazamizir igharazitaba inigh ian danganimin inisi apaniba bagh me amadagham.

Guizbangira, kantrin igharaziba ian danganim iniam.

⁵ Ki ia ko iti,

kamaghin ia atiatingan marki.

Ian adarazi me aruem anadi naghin ko aruem uaghiri naghin iti,

eghti ki me akuvagh uamategh me aku izam.

⁶ Ki not ko sautin itir gumazamizibav kemeghti, me ia ateghti, ia uamategh izam.

* **42:19:** Vezin kam, Hibrun akam an mingarim deragha bigha an gun mikemezir puvati. **43:1:** Aisaia 42:6; 44:6; 44:21; 45:4 **43:2:** Godin Araziba 31:6-8; Onger Akaba 91:3; Daniel 3:25-27 **43:5:** Aisaia 41:10; 41:14; Jeremia 30:10-11; 46:27-28

Ki kantrin bar saghuia min itiba, me mikimti,
me nan otariba amadaghti, me uamategh uan nguibamin izam.

Ki gumazamizir nguazir kamin oteviba bar dar itiba, me mikimti,
me nan guiviba amadaghti,
me uamategh uan nguibamin izam.

⁷ Ia nan gumazamizibara,
ki vaghvagha ian ingari.

Ki uan ziar ekiam ko gavgavir ekiam bagha,
ian ikizimin ingarigha ghaze,

Kantrin Igharazibar Gumazamiziba ian ganiva
nan ziam fam.”

Israelia kotin aven God bagh oteviba akakaqham

⁸ Ikiavira Itir God ghaze,

“Ia gumazamizibar diaghti me izi uari akufagh.

Guizbangira, me damazir okaviriziba ko orazi puvatizibar min ikia,
egha me ganamin damaziba ko akam baraghamin kuarir toriba iti!

⁹ Kantrin Igharazibar Gumazamiziba uari akuvagha iza kotin damazimin tuivigha gifa.

Men tinara gin otivamin bizibar gun mikimam?

Ezi men tongin gumazir manam faragha bizibar gun mikemezi, da datirighin otifi?

Tinara kotin aven tugh suam, an aser mam barazima, a bizir gin otivamibar gun mikeme, ezi da datirighin guizbangiram otifi?
Bar puvati.”

¹⁰ Ikiavira Itir God ghaze,

“Israelia, ia na ko ikia uan damazibar nan gara na gifo,

egh ia kotin aven nan gun mikim.

Ia nan ingangarir gumazamizibar otivasa,
ki ua baghavira ia amisefe.

Ki ghaze, ia na gifogh nighnizir gavgavim nan iki, deragh na gifogh suam,
ki bar uabira ki guizbangira God.

Fomira godin tam nan faragha ikezir puvati,
egh godin tam uam otogh nan danganim inighan kogham.

¹¹ Ki uabira, ki Ikiavira Itir God,
egha ian Akurvazir Gumazim,
ezi ian akurvazir gumazitam ua itir puvati.

¹² Ki uabira, ki Ikiavira Itir God.

Kirara, ki bizir damuamimin gun mikeme.

Egha ki mikemezi moghin, ian akuragha gifa.

Egha ki ian akurvazir bizimin gun akam akuri.

Ezi ian akurvazir godin igharazitam ua itir puvati. Ki uabira.

Ezi ia uan damazibar bizir kaba bar dar ganigha fo.

Egh kotin aven, ia nan gun mikim.

¹³ Datirighin ko dughiabar zurara,
ki guizin Godin ikiam.

Ki gumazamizitabar suiraghti me nan agharimin ikiti,

tina nan gavgavim iriagh, nan agharimin me batuegham? Bar puvatigham.

Egh ki ingangaritam damuti,
gumazitam nan ingangarim tivaghan kogham.”

Israelian Babilonin kalabusin itiba, God ua me iniam

¹⁴ Ikiavira Itir God, a Israelian Godin Bar Zuezim, ian Akurvazir Gumazim, a ghaze,

“Ki ian akurvaghshi midorozir gumaziba amadaghti, me izi Babilonia ko misoghham.

Eghti Babilonia ari mangi, uan kurir me bar akongezibar mavanegh,
uan nguibam ategh bar ari mangegham.*

¹⁵ Ki Ikiavira Itir God, Israelian Godin Bar Zuezim.

Ki ian ingarigha ia gamizi, ia gumazamizir ikizir vaviran iti,
ezi ki ian atrivimin iti.”

¹⁶ Ikiavira Itir God ghaze,

“Ki fomira ongarir bar ekiam tongiram anebigha tuavim ati.

¹⁷ Egha ki midorozir gumazir aviribagh amizi, me uan karisba ko hoziaba sara tuavir kamin ghue,
egha me bar ikuvigha ua dikavizir puvati.

Me mati gumazim lam giverazi a zuamir munge.

¹⁸ Ezi datirighin ki ghaze,
Ia bizir ki fomiram amizibara, nighnighan marki.

¹⁹ Ia gan! Ki bizir igiam damuasava ami.

Ezi bizir kam a datirighin otifi, ezi ia ti an ganiz, o puvati?

Ki danganir misingizibar tuavibar ingariva,
egh ki dipabar amuti, da gumazamiziba puvatizir danganir kamin ivemaram.

²⁰ Nan gumazamizir ki ua bagha miseveziba, me dipabar ami,

43:10: Aisaia 41:4; 44:6-8

43:11: Aisaia 45:21; Hosea 13:4

43:16: Ua Me Ini 14:21-29

*

43:14: Hibrun akam deragha vezin kamin

mingarim abigha an gun miger puvati.

ki dipam damighti, a danganir
 misingizimin otoghti,
 bizir kam bangin asizir atiaba, ko afiar
 atiaba, ko poneba
 ziar ekiam na daningam.
 21 Gumamazizir kaba, bar akuegh nan ziar
 ekiamin gun mikimasa,
 ki ua bagha men ingarigha me gamizi,
 me nan adarazir otifi.”

Israeliar arazir kuraba, osimtizim God ganidi

22 Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin migia
 ghaze:

O Israelia, ia Jekopin adarasi, ia nan
 ziam dibora, a fer puvati.

Manmaghin amizi ia amiragha
 nan aghua?

23 Egha ia asiziba tue da bar isia mighirir
 ofaba bagha sipsipba na daningasa,
 da inigha izezir puvati.

Egha ia uan navir averiabar aven, ia
 nan ziam fa na ginighnizir puvatigha
 ofabagh ami.

Guizbangira, ki ia na daningamin ofan guar
 bar aviriba ko, pauran me temer bal-
 samin eborimin ingarizimin ofabagh
 nighnigha,

osimtizir bar aviriba ia gisin arizir pu-
 vati.

24 Ezi ia ofa damuasa uan dagiaba isa, na
 bagha ighurunir mughuriar aghuim
 zuibagh ivezezir puvati.

Egha ia ofaba bagha sipsipba na
 daningasa, ia dar ovir aghuir aviriba
 sara na ganingizir puvati.

Kamaghin amizi, ian arazir kuraba na
 gamima, ki osimtizim ateri.

Ezi bizir kam na gamizi, ki ian arazir
 kurabar aghua.

25 Kirara, ki God, ki uan ziar ekiam
 baghavira nighnisi,
 kamaghin ki ian arazir kuraba bar da
 gin amada.

Egh ki ua ian arazir kurar kabagh
 nighnighan kogham.

26 Ia ti ghaze, ia arazir kurar tabagh amizir
 puvati.

Egh ia kotin aven deraghvira mikim
 uan nighniziba azenim darigh ote-
 viba akakagham,

eghti e nighnizir vamira damu akir
 mikim suam,
 ian nighniziba ti dera.

27 Ezi bar puvati! Ian inazir afeziar bar
 faraghavira ikezim, arazir kuram
 gami,

ezi ian gumazir dapaniba uaghan nan
 akam batoke.†

28 Kamaghin amizi, ian ofa gamir gumaz-
 ibar dapaniba,
 ki me gamizi, me nan damazimin
 mizegha bar aghumsiki.

Ia Jekopin anabamin adarasi, ia bar
 moghira ikuvighasa ki ian amaman-
 gatis.

Gumamazizir igharaziba ia dipov ian
 ingarav akasa, ki men amamangati.

44

Ikiavira Itir God uan gumamazizibar akurvasi

1 Ikiavira Itir God ghaze,

“Ia Israelia, ia Jekopin anabamin adarasi, ia
 oragh!

Ki uabi ia amisevezi, ia nan ingangarir
 gumamazizibar iti.

2 Ki Ikiavira Itir God, ki fomira ian ingarigha
 ia gamizi, ia ikizir vamiran oto.

Ia uan amebabar navir averiabar ikezi,
 me tighar ia batamin dughiam, ki ian
 ingarigha deravira ian gari.

O Jesurun, ia nan gumamazizibar ikiasa ki
 fomira ia ginabagha gifa.

O Jekopin anabamin gumamaziziba,
 ia nan ingangarir gumazir aghuubar
 min iti.

Kamaghin amizi, ia atiatingan
 marki.

3 Ki mati gumazim dipam isi nguazir dipaba
 puvatizibagh ingiva,
 egh dipam damighti, a nguazir
 midiaribar ivemaram.

Kamaghira, ki uan Duam isi ian boribagh
 ingiva,

ian ovavir boriba deragh me damuam.

4 Eghti me deraghvira aghungam, mati
 grazir garir dipaba itibar min gan-
 ganiba deragham.

Egh mati, temer faner miriabar
 aghuubar min ganam.

5 Eghti Kantrin Igharazibar Gumamaziziba,
 men tarazi nighnizir gavgavim nan
 ikiam.

Men tarazi kamagh mikim suam, ‘E
 Ikiavira Itir Godin adarasi.’

Men tarazi suam, ‘E Jekopin anabamin
 adarasi.’

Eghti tarazi uan agharibar kamaghin
 osiram, ‘E Ikiavira Itir God baghavira
 iti darasi.’

Men tarazi suam, ‘E Israeliar
 adarasi.’”

*Gumazir asebar marvir guabar in-
 gariba, me bar ongani*

43:25: Aisaia 1:18; 44:22; Esekiel 36:22; Aposel 3:19 † 43:27: Inazir afeziar bar faraghavira itir kam, a ti, Jekopra.

44:3: Aisaia 35:7; Joel 2:28; Jon 7:38; Aposel 2:18 44:6: Aisaia 41:4; 48:12; Akar Mogomem 1:8; 1:17; 22:13

6 Ikiavira Itir God, a Israelian atrivim,
 a men Akurvazir Gumazim, a Ikiavira
 Itir Godin Gavgaviba Bar Itim,
 A kamaghin migei, "Ki Ikiavira Itir God,
 kirara ki bar faraghavira ikia, egh bar
 gin ikiva abuan ikivira ikiam.
 Ezi godin tam ua itir puvati.
 Kirara, ki God.

7 Tinara, nan min gari?
 Godin tam ikiva, a uabi nan damazimin
 uan eghaghanimin gun e mikim.
 Egh uabi abigh uan otevirabar en ak-
 agh.

Kirara bar fomira gumazimizibar in-
 garigha nguazir kam gati.
 Eghti godin tam ti guizbangira ikiva, a
 bar fomira otozir biziba ko bizir gin
 izamibar gun e mikimti,
 e bar moghira bizir kabagh fo-
 fogham.*

8 Nan gumazimiziba, ia nigh akongiva ati-
 atingan marki.
 Bizir otivamin kaba, ki fomira dar gun
 ia mikemegha gifa.
 Ezi ia uan damazibar dar ganigha na gifo,
 egh kotin aven ia nan gun mikim.
 Godin tam ua itir puvati!
 Bar puvati.

Ki uabira ki ian dagiar ekiamin min itima, ia
 nan aven uari modi.
 Ki bizir kam bar a gifo, a bar
 guizbangira!

9 "Gumazir marvir guabar ingariba,
 men ingangariba dagheba pu-
 vatigham.
 Ezi nedazir me gara da bagha bar akongezir
 kaba,
 da pura bizir kinibar min iti.
 Ezi aser kabar ziaba fer gumazimiziba,
 me mitatemin aven iti moghin,
 bizitamin ganigh a gifoghan kogham,
 kamaghin kotin aven me uan asebar
 akuragh deraghvira da bagh
 mikiman kogham.
 Kamaghin amizi, me onganigh aghum-
 sigham.

10 Me manmaghin nighnigha, aser kabar
 marvir guabar ingari?
 Nedazir kinir kaba, tong bar men
 akuraghan kogham.

11 Ia gan! Gumazimizir digiribagh amir
 kaba, me pura nguazir kamin itir gu-
 mazir kinibara,
 egha marvir guabar ingari.
 Kamaghin amizi, gumazimizir marvir
 guabar ziaba feba,
 me bar aghumsigham.

Ki ghaze, me bar izi nan damazimin kotin
 tuifigh.
 Bar guizbangira, ki me damighiti,
 me bar atiatigh bar aghumsigham.

12 "Gumazir ainbar bizibar ingara foziba,
 me ainba isa avim garigha aser kabar
 marvir guabar ingari.
 Me uan gavgavibar hamam suigha ain
 misogha,
 nedazir kabar ingari.
 Egha me dar ingarir dughiabar, mitiriam
 men aghiti
 me dipaba ko daghebar aman koghti,
 men gavgaviba bar moghira vegeg-
 ham.

13 "Ezi gumazir temebar nedazibar ingara
 foziba,
 me temem inigh marvir guam akirsi,
 an abaragh bar deraghviram
 anekirigham.
 Egh finfinimin marvir guar kamin nedazim
 tememin bar deravira an apan an
 osiram.
 Egh gin tuizim inigh osizirimın girara
 mangi, aneghoreghti,
 gumazir igiar bar diritamin
 nedazim bar deravirama otogh
 gan ikiam.

Eghti me marvir guar dighorezir kam inigh,
 a isi uan aseba feir dipenimin
 anetigham.

14 Me temer sidaba isa ingangarir kam
 gami.
 Me faraghavira ruarir ekiabar ghua
 okin temer igiar aghuibar gara dagh
 ifefi,
 egha me uaghan amozimin
 dughiam mizua iti.
 Eghti amozim iziti, da aghung mangi
 ekeveghti,
 me mangi da okegh izi ingangarir
 kam damuam.

15 Temer kabar maba me dar daziba isava
 aviba arigha dar fii.
 Egha maba me da arizi da isima, me dar
 bretba tue.
 Egha me temer otevir igharazimin marvir
 guamin ingari,
 egha an damazimin tevimning apirigha
 an ziam fe.

16 Me temer kam isa arazir kabar a gami.
 Me anebigha a isa uan dagheba ko
 asiziba tuava,
 apa uan kuvibav gori da ghua bar
 izefi.
 Egha uaghan, me avimin fingasa aviba arisi.

* 44:7: Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abigha an gun mikemezir puvati. 44:8: Godin Araziba 4:35; 4:39; Aisaia 41:22; 43:10-12

Me avimîn fia ghaze, 'Avim bar deragha nan mikarzimîn izima, ki bar deragha uabi barasi.'

17 Egha temer kabara, me uari uan marvir guabar ingari.
Egha me teviba apira dar ziaba fe.
Egha me kamaghin dia migei,
'Ni nan god, kamaghin amizi, ni nan akuragh.'

18 "Gumazamizir kamaghin amiba, me bar guizbangiram onani.
Bizitam ti men damazibagh amizi, me damazir okaviriziba ikia bizibar gari puvati.
Bizitam ti men nighnizibagh amizi, me ghua bar onani.

19 Gumazim nighnizir aghuim iki, arazir kam tuisigh egh kamaghin mikimam,
'Ki temer otevir kabar mabar avim ati, egha uaghan bretcha ko asiziba tuegha da ame.
Egh tizim bagh ki an otevir kam inigh, bizir bar kurar kamîn marvir guamin ingarigh,
uan tevimming apirigh an ziam fam?'

Guizbangira, gumazamizir onanir kaba, me nighnizir aghuiba puvatigh migirigiar katam damuan kogham.

20 Men nighniziba bar ikuvizi, me bar arazir kuram gami.
Egha mati gumazim averenim ame.
Gumazamizir kaba deragh ikiamin tuavitam itir puvati.
Egha me kamaghin fozir puvati, bizir me suizir kaba, da pura temer kiniba, da guizin godba puvati."

Ikiavira Itir God uan gavgavimîn, Israelia ua me ini

21 Egha Ikiavira Itir God kamaghin migei,
"Ia Israelia, ia Jekopin anabamin adarasi, ia nan ingangarir gumazamizibar min iti,
egh ia bizir kabagh inirigh.
Ki ian ingara ia gamizi,
ia gumazamizir ikizir vamiran otogha, nan ingangarir gumazamizibar min iti.
Eghti ki ia gin amangan kogham.

22 Ian arazir kuraba, ki da adegha da isa pin da akunizi, aminim da inigha ghu.
Nin arazir kuraba givagh, mati ghuariaba aruem mizaraghara anadi, da a sara ghuegha gifa.
Ki ian akurvagha deravira ian gari, kamaghin amizi, ia uamategh na bagh izi."

23 Ikiavira Itir God uan ziar ekiam ko gavgavim akagha Israelian akuragha ua me ini.
Kamaghin amizi, O overiam, ni ighiabar amu bar akongegh.
Nguazimin aven itir biziba bar, ia uaghan tiariba akar.
O mighsiaba ko temer ruarimin itiba, ia uaghan tiariba akar.

24 "Ki Ikiavira Itir God, ian Akurvazir Gumazim,
ia uan amebamin navir averiamin ikezi a tighar ia batamin dughiamin, ki uabi, uan adarazir otivasa ian ingari.
Ki kamaghin ia mikimasa:
Ki uabira bizibagh amizi da otifi.
Ki uabira overiam ko nguazimin ingarigha, aning isa aningîn danganimin aning ati.

25 Bizir gin otivamibar gun migeir gumaziba,
ki me gamizi, me okam nighnigha, men migirigiaba paza zui.
Ezi kukunir gumaziba, ki men nighnizibagh amima, me okam nighnisi.
Ezi fofozir gumaziba, ki me gamizi, me onani.

26 Nan ingangarir gumazim nan akam akuniva,
bizir gin otivamiba, ki a mikimti, a mangi gumazamizibav kim,
eghti ki a migeir akar kabar amuti, da guizbangiram otivam.
Ki kamaghin migia ghaze, gumazamiziba ua Jerusalemîn ikiam.
Egh Judan nguibar ekiaba me uamategh dar ingaram.
Nguibar apaniba asighasighiziba, ki uamategh da feghti, da dikavigh tuivigham.

27 Ki kamagh mikim suam, ongarim ni dakegh, eghti a dakegham.
Egh ki uaghan faner uaghira ongarim ginivizibar amighi, da misigham.

28 Ki ghaze, kirara atrivimîn ikiasa Sairus amisefe.
Eghti a nan gumazamiziba deraghvira men ganam,
mati sipsipbagh eghuvir gumazim uan sipsipba deravira me geghufi.
Eghti a ingangarir ki ifongezibar amuam.
A mikimti, me Jerusalem uam an ingariva,
nan Dipenim uam anesam."

45

Ikiavira Itir God, atrivimin ikiasa Sairus amisefe

¹ Ikiavira Itir God, a Sairus atrivimin ikiasa anemisevegha givagha, gavgavim a ganingi.

Eghti a kantrin igharazibav sogh,
men atrivibar gavgaviba agivaghti,
me aghumsigham.

Eghti ki pura Sairus bagh men nguibabar divazibar tiar akaba kuti,
gumazitam ua da dukuman koghti,
Sairus aven mangi, uan apaniba dikabinam.

Egha Ikiavira Itir God kamaghin Sairus migia ghaze:

² “Ki nin faragh mangi danganir fightizibar amighti, da magari voroghira ikiam.
Egh divazir gavgavimin tiar akar ekiar me brasin ingariziba akararigham.

Egh ainin igugunir ekiar me tiar akaba gavgavim dar aningasa atiziba dar ghoregham.

³ Ki dagiaba ko bizir aghuir nguibar kamin gumazamiziba danganir mogomebar atiziba,
inigh ni daningam.

Eghti ni kamaghin fogham, ki Ikiavira Itir God, Israelian God,
ki uabi nin ziam diborogha, ua bagha nin dia.

⁴ “Nan ingangarir gumazim Jekop, an adarazi Israelia,
me gumazamizir ki ua baghavira miseveziba,
ki men akurvaghosa nin diazi ni ize.

Ni guizbangira na gifozir puvati,
ezi ki nin ziam diborogha nin diagha ziar ekiam ni ganingi.

⁵ Ki uabira, ki Ikiavira Itir God, ezi ua godin igharazir tam itir puvati.
Ki uabira iti, ezi ua godba bar puvati.

Ni na gifozir puvati,
ezi kirara ki gavgavim ni ganidi.

⁶ Ki kamaghsua, nguazir kamin gumazamiziba,
me aruem anadir naghin ikia ghua aruem ghuaghiri naghin tu,
me bar moghira fogh suam,

kirara ki Ikiavira Itir God,
ezi ua godin tam itir puvati.

Kamaghin amizi, ki bizir kabagh ami.

⁷ Kirara, ki mikemezi, angazangarim ko mitarmem oto.

Egha kirara gumazamizibagh amima,
me deravira iti.

Ki me gamima, me osimtizir ekiaba batifi.

Ki Ikiavira Itir God,
kirara bizir kabagh amima da otivaghiri.

⁸ “O overiam ko ghuariaba,
ia nan akurvazim ko dughiar aghuim,
gumazamizibagh ingi,
mati amozim nguazim giri.

O nguazim, ni mati, ni uan akam akarigh,
nan akurvazim inighti
an aghungiva arazir aghuim damighti,
a gumazamizibar navibar aven iki gavgavigham.

Ki, Ikiavira Itir God,
ki uabi uan gumazamizibar akurvaghosa bizir kabar ingarizi da otifi.”

Ikiavira Itir God uabira biziba bar dar gari

⁹ E gumazamiziba, God en ingari, e mati pura bizir kiniba.

Kamaghin gumazir Godin atara a nigeim, a bar onani.

Gumaka, a bar ikuvigham.

God mati gumazir nguazir minebar ingarimin min iti.

Ezi e nguazir minebar min, biaghiregha pura tintinibar nguazim gireghav iti.

Ia bizir kam ginighnigh.

Nguazir mam ti dikavigh mangi gumazir a inigha minemin ingarizim,
kamaghin an azaragham,

“Manmaghin ami? Ni na inigha bizir tizimin ingari?”

Eghti nguazim ti kamaghin atar mikimam,
“Ni tizim bagha bizir ni ingarizir kam, an suighamin agharimningin ingarizir puvati?”

¹⁰ Eghti gumazitam ti borir bar agheghevitanin gan kamagh an amebam ko afeziamin azaragham,

“Kar bizir tizim gua a gamizi, an oto?”

Gumazir kam, guizbangira bar gumazir onganim.

Gumaka, a bar ikuvigham.

¹¹ Ikiavira Itir God, a Israelian Godin Bar Zuezim.

Egha a Godin men ingarizim, a me gamizi

me ikizir vamiran gumazamizibar oto, a kamaghin migia ghaze,

“Ia gin otivamin biziba bagh nan azangam.

Egh arazir manam ki an gin mangi uan boribar ganiva,
 egh arazir manam ki an gin mangi uan dafarimningin ingangarim damuam,
 ia dar amusi, bar na mikiman marki.

Bar markiam.

Kar nan bizir ki damuamibara.

¹² Kirara, ki nguazimin ingarigha,
 nguazir kamın itir gumazamizibar ingarizi, me an iti.

Ki uan gavgavimin overiamin ingarigha pin anetizi, a iti.

Kirara, ki aruem ko iakinim ko mikovezibagh ativagha dar gari.

¹³ Kirara Atrivim Sairus gamizi,
 a nan ingangarir aghuibagh ami.

Tuavir a mangamiba, ki dar kirighiti,
 a nan nguibam Jerusalem uam an ingaram.

Egh a nan gumazamiziba kalabusin ua me firigh, me ateghti me mangam.

Gumazir a givezamiba puvatigham, a pura ingaram.

Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki mikemegha gifa.”

¹⁴ Ikiavira Itir God kamaghin migei,
 “Kantri Isip ko Itiopian dagiaba ko biziba,
 da Israelia ian biziba.

Eghti apaniba kantri Sabean itir gumazir ruariba kalabus datigh, ia bagh me amadaghti me izi,
 pura ian ingangarir gumazir kinibar min ikiam.

Egh me ian guabar uan teviba apirigh kamaghin mikim suam,

‘Bar guizbangira, God ia ko iti.

A uabira bar guizbangira God, ezi godin tam ua itir puvati!’ ”

¹⁵ Ni Israelian God, ni men Akurvazir Gumazim,
 egha gumazamizir igharaziba, ni uabin me modi.

¹⁶ Asebar marvir guabar ingarir gumaziba bar guizbangira okam nighnigh bar aghumsigham.

¹⁷ Ezi Ikiavira Itir God, Israelian akuragha gifa.

Egh a me damighiti, me zurara deraghvira iki mamaghira ikiam.

Egh okam nighnighan kogh,
 aghumsighan kogham.

¹⁸ Ikiavira Itir God,
 anarira God.

A nguazim ko overiamin ingarizi, aning gavgavighavira iti.

Nguazim pura ikiasa God an ingarizir puvati.

Biziba ko gumazamiziba bar moghira nguazimin ikiasa, an an ingari.

Egha a ghaze, “Kirara, ki Ikiavira Itir God,

ezi ua godin tam ua itir puvati.

¹⁹ Ki saghon ghugha mitatemın modogha uan akam akurir puvati.

Ki uan gumazamiziba, Jekopin ovavir boriba, ki kamaghin me mikemezir puvati,

‘Ia pura mangi gumazamiziba puvatizir danganibar na buri.’

Kamaghin puvati.

Ki Ikiavira Itir God, ki guizin akam akuri,
 ezi nan akaba da guizbangira zui.”

Nguazimin itir gumazamiziba bar Godin apengan ikiam

²⁰ Ikiavira Itir God ghaze,

“Ia Kantrin Igharazibar Gumazamizir ikiavira itir varazira, ia izi uari akufagh!

Ia gumazamizir midorozimin aven deravira ikia, ikiavira itiba,
 ia bar moghira kot bagh izi!

Me uan marvir guar me pura ter otevir kinibar ingariziba,
 da inigha tintinibar dar atera izi.

Ki men gara ghaze,

Me guizbangira nighnizir aghuiba bar puvati.

Me uarir akurvaghasa asebar dei,
 ezi da gumazitamın akuraghamin gavgaviba puvati.

²¹ Ia gumazamiziba bar moghira izi kotin aven uari bagh mikim.

Ia fofoghsi uarira uarir azangsigh suam,

godin manamra a fomira bizir datirighin otivasa mikemeziba,

da datirighin guizbangirama otifi?

Kirara, ki God, ki bizir kabav kemezi, da datirighin otifi.

Ezi ua godba puvati.

Ki Godin arazir aghuibaram amim, egha ki ian Akurvazir Gumazim.

Ezi ua godba puvati, kirara ki God.

²² “Ia nguazir kamın saghon itir danganibar gumazamiziba, ia bar na bagh izi.

Kirara ki God, ezi godin tam ua itir puvati.

Kamaghin amizi, ia na bagh iziti,

ki ian akurvaghiti, ia deravira ikiam.

²³ Ki Ikiavira Itir God, ki uabi uan ziamın pin akakagha mikeme,

egh ki uan akam akirigha mikemezir bizir kam, ki a giraghan kogham.

Nan migirigiam kamakin,
 gumazamiziba bar moghira nan
 guamin teviba apirigh nan ziam fam.
 Egh me akam akirigh suam,
 e uari Godin apengan ikiam.
 24 Egh me kamagh mikim suam,
 Godra arazir aghuimin en akurvagha
 gavgavim e ganidi.
 Eghti gumazamizir an aningagheziba, bar
 moghira an damazimin izi,
 egh aghumsizir ekiam inigham.*
 25 Eghti Israelian ovavir boriba, Ikiavira Itir
 God me damuti,
 me uan apaniba abiragha ziar ekiam
 inizir bizir kam bagh
 bar akuegham.”

46

*Ikiavira Itir God, uabira gavgavim iti, ezi
 marvir guaba, da pura nedazir kiniba*

1-2 Ikiavira Itir God kamaghin migei,
 “Ia Babilonia, ian aser kamning, Bel ko
 Nebo, ia aningin ziamning fava,
 egha aningin marvir guamning atera,
 aningin ziamning famin dughiar eki-
 abagh arui.
 Eghti aningin ziar ekiamning givaghti, ia
 aningin ganti,
 aning uaningin akurvaghamin gavgav-
 iba puvatigham.
 Egh apaniba izi Babilonin nguibar ekiam
 gasighasighti, ia donkibar aning
 ikegham.
 Eghti donkiba, mevzika, da ingangarir
 dafam damu, aning ater mangi
 ia ko kantrin igharazimin kal-
 abusin ikiam.

3 “Ia Israelin ikiavira itir varazira ia oragh,
 ia Jekopin anabamin adarasi,
 ian amebaba ia batezir dughiamin, ian
 gumazamizir ikizir igiamin otivizir
 dughiamin ikegha iza datirighin,
 ki ia inigha ia atera, bar deravira
 ian gari.

4 Ki ian God, ki ian ganvira iki mangi,
 ia bar ghurigh dapanir arizir
 ghurghuriba otivighamin dughiam
 otogham.

Ki fomira uabi ian ingara ia gamizi, ia gu-
 mazamizir ikizir vamiran oto,
 egh ki zurara ia ateriva, ian gan ian
 akurvagham.

5 “Tinara nan min gari? Puvati.
 Ki gumazir manamra ko magh gari?
 Bar puvati.

Ia nan araziba, bar tinara ko da tuisigham?
 Bar puvatigham.

Gumazitam ki amir araziba uaghan
 dagh amua kagh iti, o puvati?
 Bar puvati.

6 Gumazir maba marvir guabar ingarasa
 gol ko silvan bar aviribar pozim
 mikira,
 dar osimtiziba tuisisi.

Egh me gol ko silvan bizibar ingarir ofozir
 gumazim givezeghti,
 a me bagh marvir guabar ingaram.
 Eghti me teviba apiriva, an ziam
 fam.

7 Egh me marvir guar kam uan dipizibar
 afegh, aneter mangi,
 danganir me anesasa dikirizimin ane-
 saraghti, a mitighiv ikiam.

Marvir guar kam uabi daru danganir
 igharazimin mangan kogham.

Kamaghin amizi, a danganir me
 anetizir kamra iti.

Egh gumazir an deibar dimdiaba ikar-
 vaghan koghiva,
 egh dughiar kurabar men akurvaghan
 kogham.
 Bar puvati.

8 “Ia gumazir arazir kurabagh amiba,
 ia akar ki akurir kam, ia bar deraviram
 a ginighnigh.

9 Egha ki fomiram amizir biziba, ia ua dagh
 nighnigh.

Ki uabira ki God, ezi ua godin tam ua itir
 puvati.

Ki uabira ki God, ezi ua godin tam
 nan min itir puvati.

10 Bizir tam tighar otivamin dughiamin, an
 otogh manmagnin givagham,
 ki bizir kamin gun migei.

Ki bar fomira bizir otivambar gun mikeme,
 ezi gin bizir kaba ki mikemezi
 moghiram otifi.

Egh ki bizir manatam damusi ifongegh, ki
 puram a damuam.

Eghti ki damuasa ifongezir bizir
 kam, bizitam nan tuavim apirighan
 kogham.

11 Ki aruem anadi naghin itir gumazir mam
 izasa an diagha gifa,
 eghti a isamin min mighegh izi ki
 damuasa nighnizir bizibar amuam.

Ki damuasa mikemezir bizir kaba, ki
 mikemezir moghira an adar amuam.
 Bizir ki damuasa miseveziba, ki dar
 amuam.*

* 45:24: Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abigha gun mikemezir puvati. 46:4: Onger Akaba 71:18

46:9: Godin Araziba 32:7; Aisaia 41:26-27; 42:9 * 46:11: Gumazir kam, “aruem anadi naghin itir gumazim,” an Atrivim Sairus. (Ni Aisaia 41:2-3in gan.)

12 "Ia gumazir akaba barazir puvatiziba, ia nan akam baragh.
 Ia ti ghaze, dughiar ki uamategh ian akuragh
 ia iniasa misevezim, a saghon ikiavira iti, a?
 13 Bar puvati. Nan akurvazim, a bar roghira izegha gifa.
 Eghti ki ua mizuaman kogham.
 Israelia, ki zuamira izi ian akurvagh apanir ia abiriba,
 ki bar puv me damighti, ia ua deravira ikiam.
 Egh ki uaghan Saionin nguibar ekiamin akurvaghti, a deravira ikiam.
 Ki uan ziar ekiam ko gavgavim damighti,
 aning Israelia ian tongin azenim girigham."

47

*Ikiavira Itir God ghaze, Babilon iku-
 vigham*

1 Ikiavira Itir God kamaghin Babilonian nguibar ekiam migei,
 "O Babilon, ni fomira mati atrivir amizim uan atrivir dabirabim gaperaghav iti moghin,
 ziar ekiam iti.
 Ni nguibar bar aghuimin min itima, kantrin igharazitamin midorozir gumaziba ni dikabirazir puvati,
 kamaghin amizi, ni mati amizir bar igiar patamin itir puvatizim min, bar deravira iti.
 Ezi datirighin puvati.
 Nin gavgavim givaghti,
 ni uan atrivir dabirabim ategh nguazir kinim dapiam.
 Nin nikarzim fomira deragha iti moghin, ua ikian kogham.
 Egh gumaziba ua nin ganti, ni deragh kurkegh daruan kogham.
 Bar puvati.
 2 Ni ingangarir amizir kinimin min ingaram.
 Ni uan dapanim avarazir nir avizim adeghe, uan korotiar dirir otighin aruzim sueghti,
 nin dagariba azenara ikiti, ni wit mirmirir dagiaba poghpogham.
 Egh uan inim fegh mavanabogh faneba abigh mangam!
 3 Gumaziba nin korotiaba sueghti,
 ni bibiamra iki bar aghumsigham.
 Ki nin arazir kuram ikarvaghsi ivezir bar kuram isi ni daningti,
 gumazitam nan anogoreghan kogham."

4 Israelian Godin Bar Zuezim, a en Akur-vazir Gumazim.
 An ziam, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim.
 5 Ikiavira Itir God kamaghin Babilonia migei,
 "Babilon, Kantrin Igharazibar Gumamaziba ua kamaghin ni diponan kogh suam,
 'Kantriba bar men atrivir amizim.'
 Kamaghin amizi, ni uan akam dukuagh mangi
 mitarmemin daperagh nimira iki.
 6 Ki bar puvira uan gumamazizibar atari, eghe ki ua uan gumamazizibar min me ginighnizir puvati.
 Egha ki ni ataghizi, ni iza paza me gamua, eghe ni tong men apangkuvizir pu.
 Bar puvati.
 Ni bar pazavira me gamua osimtizir bar dafam me ganingi.
 Egha ni uaghan gumamazizir ghuribagh amima me osimtizir dafam ateri.
 7 Ni ghaze, ni atrivir amizimin iki mamaghira ikiam,
 kamaghin amizi, bizir kaba ko bizir gin ni bativamiba,
 ni deragha dagh nighnizir puvati.
 8 "Ni dughiar aghuim baghavira nighnizir amizim,
 ni akar kam baragh!
 Ni ti ghaze, ni deravira ikiti, bizir kuratam ni batoghan kogham.
 Egha ni kamaghin uabi migia ghaze,
 'Ki uabira ki gavgaviba bar iti, ezi tav nan min itir puvati.
 Ki amizir pam ko boriba ariaghirezimin min otoghan kogham.'
 9 Ezi noka, arazir kamning zuamira ni bativam.
 Dughiar kamra nin pam aremegham, eghti nin boriba uaghan bar moghiram arighiregham.
 Ni ti kamaghin nighnisi, ni imeziba ko akavsiar gavgavir aviriba iti, ezi bizir kaba nin akuraghan kogham.
 Bar puvatigham.
 Ni bar dughiar kuram batogham.
 10 "Ni ti kamaghin nighnisi,
 Nin arazir kuraba ni damuti, ni mitigh gavgavigham.
 Egha ni kamaghin nighnisi,
 Ni amir bizir kaba, gumazitam dar garir puvati.
 Nin fozozir bizir guar aviribar ingariba, nin nighnizim adavizima,
 ni kamaghin uabin migia ghaze,

'Ki uabira, ki gavgavim iti, ezi tav nan min itir puvati.'

¹¹ Dughiar bar kuram ni batogham, eghti ni akavsiamin gavgavimin a gitaviraghan kogham.

Osimtizir dafam zuamira ni batogham, eghti ni an tuavim apiramim bizitam damuan kogham.

Bizir bar kurar ni nighnizi da ni bativan koghamiba, da ni batogh bar ni gasighasigham.

¹² "Kamaghin ti dera, ni igiamra ikia imeziba ko akavsiar gavgavibar fofoziba inigha dagh amua fozi moghin, ni pamtem dar amu ganigh.

Da ti nin akuragham.

Da ti nin apanibar amuti, me atiatigh aregham.

¹³ Fofozir gumazir aviriba nighnizim ni ganidima, nin nighnizim deravira ingarir puvati.

Egha ni mikovezibar garir akavsiabagh amir gumaziba bagh akam amada.

Gumazir kaba, me overiam ko mikovezibar gara zurara iakinibar ni bagha iza, bizir ni bativamibar gun ni migei.

Ezi me ti nin akuragham.

¹⁴ "Ezi puvati, me mati ogheba misigha iti, ezi avir mam gumazir kabar isi me gasighasigham.

Eghti me uarira uarir akurvaghan kogham.

Bar guizbangira, me kamaghin mikiman marki,

'Ki mangi avir miriamin daperagh uan mikarzim fefem a daningam.'

Puvati. Avir kam bar men isigham.

¹⁵ Bar guizbangira, ni igiamra itima gumazir nighnizim ni ganiga nin akurvaziba,

me bar onganigh,

men tav nin akuraghan kogham."

48

Gumazamiziba ziar ekiam Godra daning

¹ Ia Jekopin anabamin adarasi, ia gumazamizir Israelin ziam itiba, ia Judan ovavir boriba, ia oragh!

Ia gavgavim uan akam daningasa, Ikiavira Itir Godin ziam dibora akaba akiri.

Egha ia ghaze, ia Israelian Godin ziam fe.

Egha ia ifara guizbangira an apengan ikiava,

guizin akaba ko arazir aghuibar gin zuir puvati.

² Egha ia uarira uan ziaba fa ghaze,

ia God baghavira itir nguibar ekiar kamim gumazamiziba.

Egha ia Israelian Godin akurvazim iniassa a mizua iti.

An ziam, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim.

³ A kamaghin ia migei,

"Bar fomira, ki gin otivamin bizibar akam akuni.

Egha ki zuamira dagh amizi, da otifi.

⁴ Ki kamaghin bar fo, ian dapaniba mati dagiaba ko ain,

ezi ia nan akabar gintizir puvati.

Kamaghin amizi, ki fomira bizir gin otivamibar akar kam akuni,

egha ki zuamira dagh amizi, da otifi.

⁵ Ki kamaghin aghua, ia ti mikim suam, ian marvir guar ia temeba ko ainbar ingarizir nedazir kaba,

me bizir kabagh amizi, da otifi.

Ki bar aghua,

kamaghin amizi, ki fomira bizir gin otivamibar gun ia mikemegha gifa.

⁶ "Bizir ki fomiram otivasa mikemeziba, da otivigha givazi ia dar gani.

Ezi ia datirighin kamaghin mikim suam,

'Ekiam, a guizbangira migei.'

Egh ki datirighin bizir igiar otivamibar gun ia mikimam,

kar bizir mueghav itir ki fomira ia mikemezir puvatiziba,

ia tighar da baragham.

⁷ "Bizir kaba, ki datirighin dar ingari, ki fomira dar ingarizir puvati.

Ia faragha zuir dughiamin,

ia da baragha dagh fozir puvati.

Ki datirighin mikimti, bizir bar igiaba otivam, bizir fomiram otivizir puvatiziba.

Eghti ia kamaghin mikiman kogham, 'E bizir kabagh fogha gifa.'

Guizbangira, ia fomira bizir kaba bar dagh fozir puvati.

⁸ Ki kamaghin fo, ki ian ingara ia gamizi, ia gumazamizir ikizir vamiran otozir dughiamin ikegha, iza datirighin, ia akaba munasa da barazir puvatizir adarasi.

Egha ki fo, ia ifavarir gumazamiziba.

Kamaghin amizi, ki bizir kabar gun ia mikemezir puvati,

ia dagh fozir puvati.

⁹ "Ki bar ia basemegha bar ia agivasava ami.

Egha ki zurara uan ziar ekiam ginighnigha,

ia bagha uan aningagharim dikabiri.

Kamaghin amizi, ki ia gasighasighan koghham.

Eghti gumazamizir igharaziba nan ziam fam.

¹⁰ Ki ia damighti ia zueghasa nighnisi, egha ki avimin ia tuezir puvati, mati gumazim silvan mineziba adangasa avimin da tue.

Ia uan arazir kuraba ataghiraghasa, ki osimtizir guar aviriba ataghizi, da ia batifi.*

Ki tuavir kamin ian nighniziba ko araziba tuisisi.

¹¹ Ki uan ziar ekiam ginighnigha arazir kamin ia gami.

Gumazamiziba nan ziam gasighasigh a dikabin, ziar ekiam igharaz darazir aningan ki aghua.

Bar guizbangira, me ziar ekiam narara daningam.”

Ikiavira Itir Godra, Sairus amisevegha a gamima, a Babilonia dikabira

¹² Ezi Ikiavira Itir God kamaghin migei, “Ia Israelia, ia gumazamizir ki diaziba, ia Jekopin anabamin adarasi, ia nan akam baragh!

Ki uabira ki God.

Kirara, ki bar faraghavira iti, egh ki ikivira iki mangi bar gin dughiar abuananamin uaghan ikiam.

¹³ Ki uan dafarimningin nguazim gamigha gavgavim an povim ganingizi a gavgafi,

egha ki overiam isa an danganimin aneti.

Egha ki overiam ko nguazimin diazir dughiamin, aning zuamira ivegha iza nan damazimin tu.

¹⁴ “Ia bar moghira, ia izi uari akuvagh, nan akam baragh!

Asetam fomira kamaghin akatam ia mikemezir puvati,

‘Gumazir Ikiavira Itir God bar ifongezim, Godin ingangarim damusi, a izi Babilonia ko misogham.

Ikiavira Itir Godin gavgavimin, a Babilon dikabiragham.’

Aseba kamaghin mikemezir puvati.

¹⁵ Gumazir kam izasa, ki uabi ia mikeme.

Ki uabi izasa an dia.

Ezi ki uabi a inigha iza a gamima, a deravira ingara an ingarimin daghem oto.

¹⁶ “Ia nan boroghira izi nan akam baragh! Fomira iza datirighin, ki mogomer danganitamin ikia otivamin bizibar gun migeir puvati.

Bar puvati.

Bizir kaba tighar otivamin dughiamin, ki faragha ikia dar garima da otifi.”

Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God, nan Ekiam,

uan Duam na ganiga na amadazima, ki an Duamin gavgavim sara izi.†

Ikiavira Itir God uan gumazamiziba deragh me damuasa iti

¹⁷ Ezi Ikiavira Itir God, ian Akurvazir Gumazim, a Israelian Godin Bar Zuezim, a kamaghin migei,

“Ki Ikiavira Itir God, ian God.

Ki zurara ian sure gamua, arazir zuruzir ia gintigh deravira ikiamiba ian akakasi.

¹⁸ Ia ti nan Akar Gavgaviba baraghizi, ki ian akurazi ia datirighin deravira ikiai, ezi ia dabirabir aghuimin ikiai, mati fanemin dipaba zurara iziva gevir puvati.

Egh arazir aghuim ti ian ikia gavgavigha mamaghira ikiai, mati ongarim, ongarir dadarimin dipiraghira kamaghira iti.

¹⁹ Egha ian boriba otiva, mati ongarir dadarimin gigimin min bar avirasemeghai.

Ezi men ziaba nan damazimin givaghan koghai.”

²⁰ Ia kantri Babilon ategh, nguibar kamin gumazamizibar arimangigh.

Egh ia bar akuegh pamtemin tiariba akar, egh kamaghin akam amadaghtima a nguazir kamin ruaghatevibar mangi, “Ikiavira Itir God uamategha uan ingangarir gumazim Jekop, uam a ini.”

²¹ Fomira Ikiavira Itir God uan gumazamizibar akua, me inigha danganir dipaba puvatizimin ize, ezi me dipam bangin ariaghirezir puvati.

* **48:10:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abigha a mikemezir puvati. **48:12:** Aisaia 44:6; Akar Mogomem 1:17; 22:13 **48:13:** Onger Akaba 102:25; Aisaia 40:26 † **48:16:** Ves 48:16in akar faragha itim, Hibrun akam deragha an mingarim abigha an gun mikemezir puvati. Ezi an namba 2in akam, e fozir puvati, tinara ghaze, God anemada. Gumazir maba ghaze, kar Godin akam inigha izir gumazimin akamra. Ezi marazi ghaze, kar Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazimin akam. (Ni Aisaia 42:1in gan.) Ezi marazi ghaze kar Atrivim Sairusin akam. **48:18:** Godin Araziba 32:29; Onger Akaba 81:13; 119:165 **48:20:** Akar Mogomem 18:4 **48:21:** Ua Me Ini 17:1-6; Diboboniba 20:2-11

A dipam gamizima, a dagiamin oto.
A dagiam kuizi, dipam iri me anepi.

²² Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze,
“Gumazamizir arazir kurabagh amiba,
me dabirabir aghuim batoghan
kogham.”

49

*Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazim,
angazangarimin min kantriba bar dar ikiam*

¹ Ia saghon itir arighatizibar gumazamiziba
ko, saghon itir kantriba,
ia nan akam baragh.

Nan amebam tighar na batamin
dughiamin,
Ikiavira Itir God, na amisevegha
givagha ziam na gati.

² Egha a nan akatorim gamizi, nan
migirigiaba deraviram otiva,
mati midorozir sabar bar ghumtizim,
gumazamizibar navibagh inifi.

Ezi a uan agharim isa deravira na avaragha
na geghuvima,
ki an aven modo.

A barir aghuir ghumtizimin min na
akirigha, na isa danganir uan barir
ghumtiziba arizimin na modozi,
ki an ingangarim damuasa mizua iti.

³ Egha a kamaghin na migei,
“Israel, ni nan ingangarir gumazim,
ni bangin, ki uan gavgavim ko ziar
ekiam isi
gumazamiziba bar men ak-
agham.”

⁴ Ezi ki kamaghin uabira uabi migia ghaze,
“Ki bar puvira ingangaribagh ami, ezi
nan gavgaviba pura gefi.

Ezi ingangarir ki amir kabar
daghetam otozir puvati.

Ezi ki pura ingangarir kabagh amir puvati,
ki Ikiavira Itir God bagha dagh ami.

Ingangarir ki amir kabar ivezim,
nan God a isi na daningam.”

⁵ Nan amebam tighar na batamin
dughiamin,
Ikiavira Itir God Jekopin adarasi Is-
raelia, a men aku ua bagh izasa, na
amisefe.

Kamaghin amizi, nan God, ziar
ekiam na ganiga, gavgavim na
ganingi.

Ezi Ikiavira Itir God kamaghin na migei,

⁶ “Ki faragha ingangarir kam ni ganiga
ghaze,

Ni Jekopin adarasi, Israelian ikiavira iti
darasi,
ni gavgavim me daning ua me inigh
izi.

Kar ingangarir ekiam puvati.

Ezi ki datirighin ingangarir ekiam ni daning,
egh ni damighiti,
ni Kantrin Igharazibar Gumazamiziba
bagh angazangarimin min ikiam.
Eghti ki Kantrin Igharazibar Gumazamiz-
iba bar men akuragh
ua me iniam.”

⁷ Ikiavira Itir God, Israelian Akurvazir Gu-
mazim, men Godin Bar Zuezim, a
ghaze,

Gumazir kam, Kantrin Igharazibar
Gumazamiziba gara ifongezir
puvatizim.

Kantrin Igharazibar Gumazamiziba an
gara ghaze, a bizir bar kuram.

Egha kantribar atriviba a gamizi, a men
ingangarir gumazir kinimin min iti.

Egha Ikiavira Itir God datirighin kamaghin
gumazir kam migei,

“Ki Ikiavira Itir God, Israelian Godin
Bar Zuezim, ki uan ingangarim
damuasa ni amisefe.

Egha ki uan akar dikiriziba abizir
puvati.

Kamaghin amizi, atriviba nin gan, egh
mitivigh nin ziam fam.

Eghti gumazir aruaba nguazim girigh
fuaghiva,
ziar ekiam, ni daningam.”

⁸ Egha Ikiavira Itir God kamaghin uan in-
gangarir gumazim migei,

“Ki uabi ua ni inigh, deragh ni damuasa
dughiam amisefe.

Dughiar ki ian akurvaghasa atizir kam,
an otozi, ki nin ararem baregha nin
akura.

Egha ki bar deravira ni geghufi.

Egh ni bangin, ki nguazimin itir gu-
mazamiziba ko Akar Dikirizir Gav-
gavim damuam.

Egh ki Israelin nguazim damighiti, a ua der-
agh otogham.

Eghti Israelian adarazi uamateghti,
ni me bagh men nguazir datirighin
pura itim tuiragh, ua me
danginti, me a dapiam.

⁹ Ki faragh kamaghin kalabusin itir gumaza-
mizibav kimam,

‘Ia azenan izi!’

Ki kamaghin mitarmemin itir gumazamiz-
ibav kimam,

‘Ia angazangarimin izi!’

“Eghti me kalabuziam ategh uamategh uan
nguazimin izam.

Egh me tuavibar mangi, damamin
dagheba ikiam,

- mati sipsipba mighsiar graziba pu-
vatizibar ghua, dagher aviriba
batifi.
- 10 Gumazir men apangkuvim bar derivira
men ganam,
mati gumazir sipsipbar garim, sipsipba
inigha ogher aviriba itir danganim
ko dipar aghuiba itir danganim
bagha me inigha zui.
Kamaghin me dipam ko daghebar oteveg-
han kogham,
eghti aminir fefem ko aruer dafam men
mikarzirbar apongana kogham.
- 11 Ki ingarizir mighsiaba akirmigh, tuaviba
aghorti da mighsiabagh isin mangi
vongin otivam.
Ki uan tuavir ekiam damighti, a der-
aghvira otogham.
- 12 Ia gan! Nan gumazamiziba nguibar bar
saghon itibar ikegh izam.
Marazi not ko aruem uaghiri naghin
ikegh izam.
Marazi uaghan Aswanin
nguibamin amadaghan ikegh
izam.*
- 13 O overiam, ni bar akongezir ighiabar
amu.
O nguazim, ni bar akuegh tiarim akar.
O ia mighsiaba, ia bar akongezir ighiabar
amu.
Ia ganigha fo, Ikiavira Itir God,
gavgavim isa uan gumazamizibagh
aningizi,
me navir amirizimin iti.
Me osimtizir aviriba ateri,
ezi datirikin Ikiavira Itir God, men
apangkuvigha deraghvira me gami.
- 14 Ezi Saionin nguibamin gumazamiziba ka-
maghin migia ghaze,
"Ikiavira Itir God, en Ekiam,
ti e bakinighinigha akirim ragha e
gasaraghama."
- 15 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin men akam
ikaragha ghaze,
"Amebatam ti otezir borir iririvimin
apangkuvigh otem a danighan
kogham o?
Amebatam ti kamaghin damuam,
ezi ko, ki ia bakinighnighan
kogham. Bar puvatigham.
- 16 "Ki ni gin amadaghan kogham.
Ni gan! Ki nin nedazimin ingarigha
nin ziam uan dafarimningin an osira,
aneghorezi a iti.
- Egha ki zuraram an gara ni
ginighnisi.
- 17 Nin boriba zuamira uamategha izi,
ni gasighasighizir darasi, me ni ategh
bar aregham.
- 18 Ni uan dapanim fegh pura tintinibar gan!
Nin boriba uari akuvagh ni bagh izam.
Ki Ikiavira Itir God, ki zurara ikivira ikiam,
kamaghin amizi, ki guizbangira ia
migei,
'Ni, mati amizim pamin ikiasa bar
akuegha kurkazir aghuibar uabin
kurti moghin,
ni ua me inigh me bagh bar
akuegham.'
- 19 "Guizbangira, ni bar moghira ikuvigha
bar pura iti.
Ezi gin nin boriba uamategh izi bar
ni gizivaghti, ni me arighamin dan-
ganiba puvatigham.
Eghti ni gasighasighizir darasi, me bar nin
saghon ikiam.
20 Dughiar kamin, nin borir amebaba kal-
abusin ikia me bateziba, me kam-
aghin ni mikimam,
'Nguazir kam a bar sufi. E nguazir
asizir ekiatamin ikiasa.'
- 21 Eghti ni kamaghin uabira uabi mikimam,
'Tinara borir kaba bar na ganingi?
Nan boriba ovengezi, ki ua boriba
batan kogham.
Apaniba na kalabus darighasa na inigha
ghu.
Tinara borir kaba bategha dar gari da
ghuava ekefe?
Ki fo, ki uabira iti, ezi borir kaba bar
managhira ize?"
- 22 Ikiavira Itir God, en Ekiam, kamaghin
Jerusalem in gumazamizibav gei,
"Ki uan inir avizim asaraghti, an aba-
banimin min ikiam,
eghti ki uan dafarim, ababanimin min
uaghan a ghufegham.
Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba
an ganigh nin boriba uam ada inigh
izam.
Me nin otariba uan evaribar arigh me
inigh izam.
Me nin guiviba isi uan dipizibar
afegh me inigh izam.
- 23 Atriviba ko atrivir amiziba uan boribar
gari moghin, nin boribar ganam.
Me nin ziam fisi,

49:10: Onger Akaba 121:6; Aisaia 33:16; 35:7; Akar Mogomem 7:16-17 * 49:12: Hibrun akam ghaze, "Sinim," ezi e
fozir puvti nguibar kam managhira iti. Gumazir aviriba kamagh nighnisi, Godin akam inigha izir gumazim, an Aswan
nguibar ekiamin migei, a kantri Isipin nguibar ekiar sautin amadaghan itir mam. 49:15: Malakai 3:17; Matyu 7:11;
Rom 11:29 49:16: Ua Me Ini 13:9; Solomon 8:6

nin suemningin boroghin uan
teviba apirigh, dapaniba avigh
nguazim ginivigham.
Eghti ni fogh suam, ki uabira, ki Ikiavira Itir
God.
Gumamazir nighnizir gavgavim nan
ikia, nan akurvazim bagha mizua
itiba,
me na mizuam iki aghumsighan
kogham.”

24 Eghti apaniba izi misogh midorozir
gumazir gavgavir tamin adarazi
kalabuziam datigh an bizir aghuiba
inighti,
a ti dikavigh uamategh uan adarazi ko
men biziba inigham o?
Bar puvatigham.

25 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Jerusalem
migel,
“Ki guizbangira nin adarazi ko nin bizir
aghuiba, apanir gavgaviba ko atrivir
kuraba dam ada iniam.
Ni misozir gumaziba, ki ni bagh men
midoroziba ikarvaghham,
egh nin boribar akuragh ua me
inigham.

26 Egh ki nin apanibar amuti, me uarira
uariv sogh uarigh asighasigham,
mati gumazim uan namakabar tuzibar
amam.

Me pamtem uarira uariv sogham,
mati gumazim uan namakabar ghuz-
iba apa bar onгани.
Eghti nguazir kamin gumamaziziba bar
bizir ki amizir kamin ganigh, me ka-
maghin fogh suam,
Ki uabira, ki Ikiavira Itir God.
Ki gumazir uamategha uan gumamaziziba
isim.
Ki ian Akurvazir Gumazim.
Ki Jekopin adarazir Godin Gavgav-
iba Bar Itim.”

50

1 Egha Ikiavira Itir God kamaghin Is-
raelian gumamazizibav gei:

“Jerusalem in nguibar ekiam, mati ian ame-
bam.

Ia ti ghaze, gumazim uan amuim
batuegha bar anemadazi a ghuzi
moghin,

ki akirim ragha bar a gasara, a?
Egh ia mamaghin nighnighti, akinafarir
poroghamiba uari ataghirazimin
akam, a managh iti?

Egha ki uaghan gumazitam in bizitam
inizir puvatigha, uam a ikarazir pu-
vati.

Ezi ia tizim bagha kamaghin nighnigha
ghaze,
ia nan boriba, ki uan ikarvazim
akirmighsi,
dagiaba bagh pura ingangarir gumazir
kinibar min gumazir igharazibar in-
garsi, ia amadagham?
Kamaghin puvati.

Ian arazir kurar aviribara na gamima, ki ian
aningaghegha,
akirim ragha Jerusalem gasaragha, a
isa gumazir igharazibar agharim
gati.

2 “Egha ki iza ia bagha rui gari, ezi man-
maghin amizi gumazitam itir puvati?
Egha ki ian deir dughiamin, ia tizim
bagha nan dimdiam ikarvaghan
aghua?

Ia ti ghaze, ki ua ia inian gavgaviba puvati.
Ia ghaze, ki ian akurvaghamin gavgav-
iba puvati.

Ki mikimti, ongarim bar dakegham.
Ki mikimtima, faner ekiaba bar dakegh
gigir kinibar otivigham.
Eghti dar osiriba arimighiregh ku-
ram.

3 Egh ki uaghan overiam damighti a bar
pigham,
mati gumazim ovengezi, ana bagha azi-
rakar korotiam aru.”

*Gumamaziziba Ekiam in ingangarir gu-
mazim pazav a gami*

4 Ikiavira Itir God, en Ekiam, nan sure
gamigha,
uan akabar igharaz darazir sure
damuamin fofozir aghuim na
ganingi.

Ezi ki an akam inigha, gumamazir ami-
agha pura itiba,
deraghvira men sure damuva gav-
gavim me daningam.

Egha zurara mizarazibar, a na gaghurima,
ki dikava suren gumazimin min, an
migrigiaba baraghasa bar ifonge.

5 Ikiavira Itir God, en Ekiam, uan akam
baraghasa nan kuarimning kuizi,
ki an akam batoghezir puvati.

Egha ki akirim ragha a gasarazir
puvati.

6 Ki pura uabi isa apanibar taghizi,
me aghorimin nan akiragharim
misogha, nan ghuamasiziba asi.

Me akar kurabar na migel,
ki men gari me nan guam giparima,
ki uan guam men modozir puvati.

7 Guizbangira, Ikiavira Itir God, nan Ekiam,
nan gara nan akurvasi,

kamaghin amizi, men akar kurar katam na abirazir puvati.
 Ki fo, ki amir ingangarir kam bagh aghumsizim inian kogham, kamaghin amizi, ki gavgavim uabi ganiga uan ingangarim gami.
⁸ God bar nan boroghira ikia ghaze, arazir kuratam nan itir puvati.
 Eghti apanir tuivighav itir kabar tav na isi kot datigh, akatam na gasi na mikemeghan kogham.
 Bar puvatigham.
⁹ Ia gan! Ikiavira Itir God, nan Ekiam, a uabira nan akurvasi.
 Ezi ua tina na mikim suam, ki arazir kuram iti? Puvati.
 Akaba na gasi darasi, me mati korotiaba barareba da api, da okozokoregha bar ikuvizi moghin, me bar moghira ikuvigham.
¹⁰ Ia Ikiavira Itir Godin atiatia an apengan ikia, an ingangarir gumazimin akabar gintiziba, ia atiatingan marki.
 Ia angazangarim puvatigha mitarmemin arui darasi, ia nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin ikiva a mizuam iki.
¹¹ Ia gan! Ia nighnizir gavgavim Ekiamin itir puvati, ia mati gumazamiziba tuavir mitarmebar mangasa, uari uan adenir avibagh aboi, ia uan arazir kamin gin mangi, e ganika.
 Ia mangi ikiamin danganim, Ekiam an amisevegha gifa, a mizazir bar kuram iniamin danganim.*

51

Gumazamiziba nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin gavgavimin iki
¹⁻² Ikiavira Itir God kamaghin mikeme:
 "Ia arazir aghuimin gintighasa a bagha pamten ingara, Ikiavira Itir Godin ifongiam buria a baghavira itir darasi, ia nan akam baragh!
 Ia uan inazir afeziam Abraham ko amebam Sara ginighnigh.
 Aning mati dagiam, ki aning abigha ia ini.
 Ki Abrahamin diazir dughiamin, a boriba puvati.
 Ezi ki deragha aning gamizima, aningin ovavir borir bar avirim otifi.

³ "Ki Ikiavira Itir God, nguibar datirighin ikuvigha itir kam Saionin, ki bar an apangkufi.
 Egh ki an osimtiziba, bar dar amighti da givagham.
 A datirighin mati gigir kinimin min iti, eghti, ki bizir avirir bar aghuibar amuti da a bativighti,
 an azenir ki Idenin ingarizimin min gan bar deragh gan ikiam.
 Eghti bar akongezir arazim bar a givavaghti, an itir gumazamiziba zurara ighiar na minabibar amu ikiam.
⁴ "Ia nan gumazamiziba, ia deraghvira nan akam baragh.
 Ki dabirabir aghuimin arazim bagh gumazamiziba bar men sure damuam, eghti nan guizin arazim, angazangarimin min kantriba bar dar ikiam.
⁵ Ki men akuragh ua me iniamin dughiam, a roghira izegha gifa.
 Ki arazir aghuimin gin mangi, uan gavgavimra kantriba bar dar ganam.
 Saghon itir arighatizibar gumazamiziba, nighnizir gavgavim nan gavgavimin iki, egh uarir akurvaghsi, na mizuam ikiam.
⁶ Ia kogh pin overiamin ganiva, egh vin nguazimin gan!
 Overiar kam, migharimin min mangigh givagham, eghti nguazim, inimin min bighiregh givagham.
 Eghti gumazamiziba, itibar min pura tintinibar bar arighiregham.
 Ezi nan arazir gumazamizibar akurvagha ua me isim, a zurara iki givaghan kogham.

⁷ "Ia arazir aghuim deragha a gifogha uan navir averiabar aven nan akamin suiragha gavgavizir darasi, ia gumazir ian atarava akar kurabar ia gamua, ia gasighasizibar atiatingan marki.
⁸ Barareba inim apa bar anegivazi moghin, me bar givagham.
 Eghti nan arazir gumazamizibar akurvagha ua me isim, givaghan kogham.
 Bar puvati.
 A zurara iki mamaghira ikiam."

⁹ O Ikiavira Itir God, ni osegh dikafigh!
 Ni fomiram amizi moghin, dikavigh uan gavgavir ekiam sara izi en akuragh.

Nirara, ni Rahap a bira, ongarimin itir kuruzir aser dafar kam,
egha ni bar aneghoragharighizi, a bar mizumzuiaribar ire.

¹⁰ Egha nirara, gumazamiziba firighirigh daru mangasa ongarir konim gamizima,
a misingizi tuavim oto.

¹¹ Kamaghira, gumazamizir Ikiavira Itir God akuragha ua iniziba, me uamategh izi,
Saionin Mighsiamin boroghin iziva, bar akongegh tiariba akariva tuavir kamin iziva ongam.

Egh me dabirabir bar aghuim ikiti,
bar akongezir arazir kam, a men iki me gizivagh kamaghira ikiam.
Eghti mizaziba ko osimtiziba me ategh ua men ikian kogham.

¹² Ezi Ikiavira Itir God kamaghin uan gumazamiziba migei,
“Ki uabi, ki gavgavim ian navibagh aniga, ian osimtizibagh ami da gefi.

Kamaghin amizi, ia tizim bagha gumazamizir igharazir atiati?
Me gavgaviba puvati.

Gumazamiziba bar zuamira arimighiregh, mati ogheba zuamira misingi.

¹³ Ki Ikiavira Itir God, ia ti na bakinighinigha gifa.

Kirara, ki ian ingari.

Ki overiam an danganimram anetigha,
nguzamin ingarigha, gavgavim an mingarim ganingi.

Ezi ia tizim bagha gumazir kurar ia dikabin ia gasighasighamibar atiati?

Gumazir kaba bizitamın ia damighan kogham.

Men aningazir kuram pura givagh.

¹⁴ Kalabusin ikia osimtiziba aterir darasi,
me mozimin aven kalabusin iki arimighireghan kogham.

Puvati.

Me zuamira kalabus ategh azenan izegh pura ikiam.

Egh me damamin dagher aviriba ikiam.

¹⁵ “Ki Ikiavira Itir God, ian Ekiam.

Ki ongarim gamima, ongarim dipira iza niginir dafam gami.

Nan ziamra kara,

Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim.

¹⁶ Ki uan akaba ia ganingi, eghti ia nan akaba bar deraghvira da akunam.

Egha ki bar deravira uan agharimin ia monge.

Ki Ikiavira Itir God, ki overiam ko nguazim isa aningin danganibaram arighizi,
aning bar gavgavighavira iti.

Ezi ia Saionin gumazamiziba, ki kamaghin ia mikeme,
‘Ia nan gumazamizibara.’”

Ekiam ua Jerusalemın aningazir puvati

¹⁷ O Jerusalemia, ia dikafigh.

Ia dikavigh uamategh tugh gavgafigh.

Ikiavira Itir Godin aningagharim, mati wainin kap a ia ganingi,
egha a ia gamizi, ia bar anepava anegivagha, bar ongani.

¹⁸ Jerusalemın nguibar ekiam,
nin borir tuavim nin akakagh, nin dafarimin suiragh mangamiba puvati.
Boritam nin dafarimin suiragh,
ni damuti, ni deragh daruan kogham.

¹⁹ Ni bar osimtizir dafam ateri,
ezi tina nin apangkuvigh nin navim damighti, a ua deraghham?

Apaniba iza ni abigha, ni gasighasiki.

Egha me uaghan nin gumazamizir avirim, midorozir sababar me misozima, me ariaghire.

Ezi mitiriaba azir dughiar ekiam ni bato.

Ezi ni ghaze, ki nin navir osimtizim agivsi, bizitamın nin akuragham?
Bar puvati.

²⁰ Nin gumazamiziba gavgaviba puvatigha,
men damaziba men siri,
me tuavir miriabar pura tintinibar irav iti.

Me mati asiziba, azuaziba dar suighizi, da tintinibar ira iti.

Egh me bizitam damuan iburagh.

Ikiavira Itir God, ian God, uan aningagharim ko ivezir kuram me gingezi,
me bar ikuvigha iti.

²¹ Kamaghin amizi, Jerusalemia, ia oragh!

Ia osimtizir bar aviriba atera, mati amizim bar puv ongananganigha iti.

Ni wainin dipam amegha onganizir pu. Puvati.

Ekiamın aningagharimra ni gamima, ni bar ongani.

²² Ezi Ikiavira Itir God, nin God, a nin Ekiam,
a gumazir kotin aven nin akurvazima ni uan apaniba dikabirrim, a kamaghin migei,

“Ni ganigh! Nan aningagharimin aven itir itarir nin agharimin itir kam, ki anedangi,
kar itarir ni an apava onganigha pura tintinibar ingarizim.

Eghti ni gin ua kavin kamın wainin
dipam aman kogham.

²³ Eghti ki itarir kam isi
gumazir paza ni gamibar agharim
datigham.

Me fomira akar gavgavim ni ganiga ghaze,
ni nguazim girighiv ikiti, me ni diki, nin
akiragharim gisin daru,
mati me nguazir kinim gisin arui.”

52

*Ikiavira Itir God gumazamiziba inigh ua-
mategh Jerusalemin izam*

¹ O Saion, ni dikavigh tugh gavgavigh!
O Jerusalem, ni God baghavira itir
nguibar ekiam!

Ni kurkazir bar aghuiba uabin kurkegh
ganganir bar aghuim damuam.

Guizbangira, Ekiam gifozir puvatiziba,
me gumazir uan mikarzir mogomer in-
iba aghorezir puvatiziba, ko Godin
damazimin zuezir puvatiziba,
me uam nin aven izan kogham.

² O Jerusalem, noka! Ni datirighin kal-
abuziamin iti,
egh ni dikavigh uan mikarzimın nguaz-
iba apisigh.

O Saion, senin nin firim gikeziba,
ni da adangigh mangi, uan atrivir
dabirabim daperagh.

³ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin migei,
“Gumazitam na givezezir puvatigha,
nan gumazamiziba inigha ghuzi, me
an ingangarir gumazamizir kinibar
otifi.

Puvati.

Kamaghin amizi, ki ua me inisi, me givezan
kogham.

Puvati. Ki pura ua me iniam.

⁴ Ki Ikiavira Itir God, ian Ekiam, ki kam-
aghin migei,

Fomira nan gumazamiziba ghua Isipin itir
dughiamin,
me mati gumazamizir pura guighav
itibar min ghua
pura kantrin kamın iti.

Ezi gin, Asiriaba iza ingangarir gumaza-
mizir kinibar min me inigha ghu.

Asiriaba na givezezir puvatigha pura
me inigha ghu.

⁵ Ezi ki garima, Babilonia uaghan arazir
kamram ami.

Me pura nan gumazamiziba inigha
ghua kalabuziam gati,
egha nan adarazir gumazir da-
panibagh amizi, me bar puviram
azi.

Ezi ki bizitam inizir puvati.

Gumazamiziba zurara na dipovava,
nan ziam gasighasisi.

⁶ Kamaghin amizi, ki uabi misevezir
dughiamin, ki uabi uan gumazamiz-
iba ua me iniam,
eghti me deravira nan ziam gifogham.

Egh me kamaghin fogh suam, kirara, ki
Ikiavira Itir God,
ki uabira biziba bar dar gun migei.”*

⁷ Godin akar aghuim inigha izir gumaza-
mizibar darorim, a bar dera.

Me mighsiabar pin ikegha akar aghuim
inigha iza Saionin aven iza kamaghin
migei,

“Ia dabirabir aghuim ko navir amirizimin
iki!

Bizir bar aghuiba ia bativam,

God ian akurvaghti ia deravira ikiam.

Eghti ia Saionin gumazamiziba, ian
God, an atrivimin ikiam.”

Eghti gumazamiziba akam inigha
izir gumazamizibar gansi bar
akuegham.

⁸ Ia oragh. Ian gumazir nguibar ekiamin
bizibar gariba,
uari uan damazibar ganti,

Ikiavira Itir God uamategh Saionin
nguibamin izam,
eghti me bar akuegh pamten dimiva,
arangiva onger akabar amu.

⁹ Ia Jerusalemin nguibar apaniba
asighasighizimin gumazamiziba,
ia kamaghin fogh, Ikiavira Itir God uan
gumazamizibar osimtiziba agivagha
gavgavim isa me ganingi.

A Jerusalemin nguibamin itir gumazamiz-
iba ua me ini.

Kamaghin amizi, ia bar akuegh pamten
dimiva onger akabar amu.

¹⁰ Ikiavira Itir God uan gavgavim, kantribar
gumazamiziba an ganasa,
anekagha gifa.

Eghti a uan gumazamizibar akuragha ua
me inizir gavgavir ekiam,
nguazir kamın gumazamiziba bar an
ganam.

¹¹ Ia bar moghira Babilon atakigh!

Ia dikavigh zuamiram azenan izi!

Egh ia bar deraghvira uari bagh gan,
ia ua bizir Godin damazimin zuezir pu-
vatizitam uam an suighan marki.

Egha ia Ikiavira Itir Godin Dipenimin
itariba ateri darasi,
ia uari Godin damazimin zueghamin
arazimin gin mangi.

52:1: Akar Mogomem 21:2; 21:27

52:5: Rom 2:24

* 52:6: Hibrun akam deragha ves 4-6in akabar mingariba

abigha dar gun mikemezir puvati.

52:7: Onger Akaba 93:1; Aisaia 61:1; Nahum 1:15; Rom 10:15; Efesus 6:15

52:11:

2 Korin 6:17

Ia bar moghira uari zuegh izi.

¹² Ia fomira Isip ategha zuamiram ar-avghuzi moghin, ia Babilon ategha zuamira ari izan kogham. Puvati.

Ia bar aghumra daru izam.

Eghti Ikiavira Itir God, a ian faragh mangam.

Egh uaghan ian gin izam,
egh a bar deragh ian gan, ia geghuv
ian aku izam.

*Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazim,
gumamaziziba arazir kurabar osimtiziba
ateri*

¹³ Ikiavira Itir God kamaghin migei,
"Ia oragh, bizir nan ingangarir gumazim
amaziba,

da bar moghira deraghviram
otivigham.

Eghti gumamaziziba ziar ekiam a
daningiva,
an ziam bar a pirafam.

¹⁴ Me faragha an mikarzim ko guam
gasighasighizi,
gumamaziziba an garima, a nguazir
kamin gumazimin min garir puvati.
Gumamaziziba digavir kuram
gamua an ganan atiatingi.

¹⁵ Eghti gin kantrin aviribar gumamaziziba
ko men atriviba,
me bizir fomira nighnigha ganizir pu-
vatizibar gan dagh fofogham.

Gumamazizir eghaghaniba faragha da
baraghizir puvatiziba, datirighin da
baragham.

Kamaghin amizi, me digavir kuram
damigh, pura ganiva uan akabar ku-
migh,
bizitam mikiman asagham."

53

¹ Ezi gumamaziziba akam ikaragha ghaze,
"Tinara datirighin, e orazir akaba nighnizir
gavgavim adar iti?

Terara, Ikiavira Itir God, uan ingan-
garir gavgaviba isa men akazi,
me dar gani?

² Guizbangira, Ekiam uan ingangarir gu-
mazim ataghizi,
a mati temer mam nguazir
misingizimin oto.

Ingangarir gumazir kam, an ganganim tong
en damazibar derazir puvati,
kamaghin amizi, a ziaba puvati.

Ezi bizir aghuitam an itir puvati, eghti e an
ganiva a gakongam.

³ Ezi gumamaziziba akirim ragha a
gasaragha, pazavira a gamua bar a
gifongezir puvati.

Ezi mizaziba ko osimtizir aviriba a
gizifa.

Gumamaziziba an ganan aghuagha, uan
guaba monge.

Egha akirim ragha bar a gasara.

Ezi e an gara ghaze,
a pura gumazir kinim.

⁴ "E nighnigha ghaze,
God ti ivezir kuram a ganiga, a misogha
osimtizir kabagh amizi, da a batifi.

Ezi puvati.

Ingangarir gumazir kam, e bagha en
osimtiziba ko mizaziba isa da ateri.

⁵ Ezi en akaba batozir arazim bagha, me an
ekianim bira.

Arazir kurar e amiba bangin, me a
dikabiragha a gasighasiki.

Egha me puv a misozima an mikarzim tin-
tinibar biaghire,
mizazir a inizir kam e gamizi, e ghua-
aghegha ua deragha bar deravira iti.

⁶ Guizbangira, e bar moghira sipsipbar min
tintinibar arua,
vaghvagha uan ifongiabar gin arui.

Ezi Ikiavira Itir God, en arazir kuraba ikar-
vaghsi pazaviram e damuan firin,
a kamaghin amizir puvati.

A uan ingangarir gumazim gamizi,
a en danganim inizi, e iniamin
mizaziba, an ada isa a ganingi."

⁷ Gumaziba ingangarir gumazir kam pazav
a gami,

ezi a uabi dikabira mizazir kuram ini.

Egha migirigiar tam gamizir puvati.

A mati sipsipin nguzim uan akam
dukuazi,
me a misueghti an aremeghasa a
inigha zui.

Egha uaghan mati sipsip me an ariziba
aghorasava amima,
a bizitam migeir puvati.*

⁸ Ezi me guizin arazim oteghavkinigha, pu-
ram a isa kalabus gatigha, a inigha
kotin ghu,
ezi kot a migia ghaze, an aremegham.

Ezi me a misoghezi an areme.

Egha an adarazir tav kamaghin nighnigha
fozir puvati,

52:14: Aisaia 53:2-3 **52:15:** Rom 15:21 **53:1:** Jon 12:38; Rom 10:16 **53:2:** Aisaia 11:1; 52:14 **53:3:** Matyu 27:30-31 **53:4:** Matyu 8:17; 1 Pita 2:24 **53:5:** Rom 4:25; 1 Korin 15:3; Hibr 5:8; 1 Pita 2:24 **53:6:** Aisaia 53:11; Aposel 13:38-39; Rom 5:15; 5:18; 1 Pita 2:25 **53:7:** Matyu 26:62-63; Mak 15:3-5; Luk 23:9; Jon 19:9; Akar Mogomem 5:6 **53:7:** Aposel 8:32-33 * **53:7:** Fofozir gumaziba deragha fozir puvati, tinara akar ves 7-9in itimin mikeme. Marazi ghaze, Ikiavira Itir God mikeme. Ezi marazi ghaze, gumamaziziba mikeme. Ezi marazi ghaze, kar Godin akam inigha izir gumazimin akam.

a men danganim inigha mizazir me uari iniamin an a ini,
 egha en arazir kuraba gin aman-
 gasa areme.†

9 Ezi me an kuam isa gumazir arazir kurabagh amiba ko, dagiar aviriba itir gumaziba ko anefa.
 Ezi e fo, a uabi arazir kuratam gamizir puvati,
 egha a uaghan ifavarir akatam mikemezir puvati.

10 Ezi Ikiavira Itir God, uabi uan ifongiamin gin ghua
 uan ingangarir gumazir kam dikabiragha a gamizi, a mizazim isi.
 A fo, ingangarir gumazim gumazamizibar arazir kuraba gin amangisi,
 osimtiziba agivamin ofan min uan mikarzim anighti, an ikirimirim bar ruaraghti, a uan ovavir boribar ganam.
 Egh ingangarir an amim, Ikiavira Itir God ingarasa ifongezir araziba, a dar amuam.
 Egh a bizir kabar amuti, da der-
 aghviram otivam.

11 Ezi osimtizir ekiar an aterezir kamin gin, a bizir bar aghuilar ganti da otivam, eghti a bar akuegham.
 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin migei,
 "Nan ingangarir gumazir nan damazimin derazir kam, a deraghavira na gifo.
 Egha a gumazamizir aviribar arazir kuraba ateri,
 egh arazir kamin a me damuti, me nan damazimin derazir gumazamizibar otivigham.

12 "Kamaghin amizi, gumazamiziba an gari, a mati gumazir kuram.
 Egha a gumazamizir avirimin arazir kurabar osimtiziba atera, uabi isa me bagha areme.‡

Egha a gumazamizir arazir kurabagh amibar akurvaghasa God ko migei.
 Kamaghin amizi, ki gumazir gavgavir bar ekiaba itibar tongin, ziar ekiam a daningam.
 Egh mati midorozir gumazir gavgaviba, uan apaniba dikabiragha men bizir aghuariba inigha,
 da tuisigha uan adarazigh aningizi moghin,
 ki bizir aghuiba isi a daningam."§

54

Ikiavira Itir God bar Jerusalem gifonge

1 Ikiavira Itir God kamaghin migei,
 "O Jerusalem, noka! Ni mati amizir furabaghatim.
 Ni boritam batezir puvati.
 Ni mati amizir borim batasa an mizazim inizir puvatizim.
 Ni mati amizir nin pam ni ataghizim.
 Egh ni gin borir bar aviriba inighti,
 nin boribar dibobonim, amizir uan pam ko itimin boribar dibobonim gafiragham.
 Kamaghin amizi, ni bar akuegh dimiva ighi-
 abar amu.

2 "Egh ni uan averpenim asamimin dan-
 ganir mitaghniyam a gisifagh,
 egh uan averpenir ekiam asaragh.
 Egh ni uan averpenim bar an arokegh,
 egh an beniba ateghti da tong ruaragh,
 egh averpenim gavgavim a daningamin afughafuziba isi pamtemin nguazimin dagh afughafughti, da magireghti,
 ni beniba pamtemin afughafuzir kabagh ikegh.

3 Guizbangira, nin nguazim aruegh bar ekevegh,
 agharir guvimin tugh mangi agharir kiriamin tugham.
 Eghti nin ovavir boriba Kantrin Igharazibar Gumazamiziba dikabinam.
 Egh nguibar apaniba asighasighizir pura itiba, me ua da inigh, dar apiagh ikiam.

4 "O Jerusalem, ni uam aghumsighan kogham.
 Ni osimiva atiatingan marki.
 Gumazamiziba ua dibovir akabar ni mikiman kogham.
 Ni fomira aghumsizim ikezir dughiaba ginamadagham.
 Ni fomira uabira ikia,
 mati amizimin pam ovengezi, a uabira ikia, bar aghumsigha oseme.
 Kamaghin amizi, ni dughiar faragha ghuzir kam uam a ginighnighan kogham.

5 "Gumazir nin ingarizim, a nin pamin min iti.
 An ziam kara, Ikiavira Itir Godin Gav-
 gaviba Bar Itim,
 a Israelian Godin Bar Zuezim,

† 53:8: Hibrun akam deragha ves 8in akar avirir mabar mingariba abighizir puvati. 53:9: Matyu 27:57-60; 1 Pita 2:22 53:10: Onger Akaba 22:30; Jon 1:29 53:11: Aposel 13:38-39; Rom 5:15; 5:18 53:12: Aisaia 50:6; Mak 15:28; Luk 22:37; 23:34; Rom 3:25 ‡ 53:12: Akar faraghavira 53:12in itim, gumazir maba ghaze, e kamaghin a giragham, "A gumazamizir arazir kurabagh amibar danganim inigha me iniamin osimtizim an a ini." § 53:12: Ves 53:12, an akar namba 2, gumazir maba ghaze, e kamaghin a giragham, "Kamaghin amizi, ki gumazamizir kaba isi a daningam, mati bizir a midorozim gafiragha iniziba. Egh a dagh ativagh dar ganam." 54:1: Galesia 4:27

a nin Akurvazir Gumazim,
a nguaziba bar dagh ativagha dar garir
God.

6 “Guizbangira Ikiavira Itir God ghaze, ki nin
diaghti ni uam na bagh izam.
Ni mati amizir igiam uan pamin ikezi,
an pam gin anetaghizi, an navim
bigha bar oseme.
Kamaghin amizi, ki ghaze, ni ua izi.

7-8 “Ki Ikiavira Itir God, nin Akurvazir Gu-
mazim, ki ghaze,
ki dughiar bar otevimin ni ategha,
datirighin ki apanguvir ekiam nin
iti.
Kamaghin amizi, ki ua ni inigh izam.
Ki dughiar otevimin bar puvira nin
atara, uan guam modo.
Ki datirighin nin apanguv ni gifuegh,
zurara deraghvira ni damuam.

9 “Ki fomira Noa ko akam akira ghaze,
ki nguazim gasighasighsi uam aperiam
damighi, an otivan kogham.
Kamaghira, ki guizbangira ni migia
ghaze,
ki fomira Noa ko akam akirizi moghin,
ki uam ni ko akam akira ghaze, ki nin
aningaghegh, ni batueghan kogham.
10 Ki Ikiavira Itir Godin bar ia gifongezim,
ki ghaze, mighsiaba ko akiriba ti
sivaghsivagh mangi bar givagham,
eghti nan apanguvir arazir ian itim, a
gavgavigh iki mamaghira ikiam.
Ki fomira ia ko Akar Dikirizir Gav-
gavim, e uari inigh deragh ikiasa a
gamigha gifa.
Eghti ki Akar Dikirizir Gavgavir
kam abighan kogham.”

11-12 Ikiavira Itir God ghaze,
“O Jerusalem nguibam, noki, gumazi-
tam nin apanguvizir puvati,
egha osimtizir aviriba ni garigha ni
apirizi ni iri.

Eghti ki dagiar bar aghuiba inigh ua nin
ingarighi,
ni nguibar bar aghuim otogham.

Ki dagiar aghuir ivezim bar pin koziba inigh
nguazimin dar afegh, adagh isin ni
afagham.

Egh divazir gavgavim ni gighuigh an
ingarigh,
egh ki dagiar igharagha gara taghtazir
aghuiba inigh, divazimin tiar akabar
ingarigh,
uaghan divazimin min, dipenir bar pin
itibar ingarigham.

13 Ki Ikiavira Itir God, ki uabi nin boriba bar
men sure damuam,
eghti me dabirabir bar aghuim ikiam.

14 Ki uan arazir aghuimin gin mangi ni
damighi, ni gavgavigham.
Eghti gumazir ni dikabiraghamin tam
ua nin boroghin ikian kogham.
Eghti ni bizitam uam an atiatingan
kogham.
Atiatar arazim nin saghon ikiam.

15 Eghti gumazitaba ni ko misoghsi iziti,
ni kamaghin fogh suam, ki me
amadazir puvati.
Me uan fongiamin izi.
Kamaghin amizi, tina ni misoghasa izi,
a uabi kuram iniam.

16 “Ki uabi gumazir ainin bizibar ingaribar
ingarigha, fofozim me ganing.
Egha me avim atigha, a givima a
dafogha pamtem isima, a ain isava
avim gatizi, avim an isima a bar
puvira isi.

Ezi me ain inigha a misozima a bar-
avizima, me misoghamin bizir guar
aviribar ingari.

Egha kirara, ki uaghan midorozir gumaz-
ibar ingarizi,
me bizir kaba isa misogha kantrin
igharazibagh asighasisi.

17 Eghti misoghamin bizir katam ni
gasighasighan kogham.

Eghti ni mitigh gavgavigh gumazir pura
migirigiaba ni gasibar migirigiaba
ikarvagham,
eghti men migirigiaba gavgaviba bar
puvatigham.

Ezi arazir kamra ki deravira uan ingangarir
gumazamizibar garava,
me gamizi, me uan apaniba dikabiri.

Nan arazir kam, a ivezir aghuimin min,
ki a isa uan ingangarir gumazamiz-
ibagh anidi.

Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha
gifa.”

55

*God uan gumazamiziba deravira me
damuasa me migei*

¹ Ikiavira Itir God kamaghin migei,

“O gumazamizir dipam bagha kuariba
piriba,
ia na bagh izi dipabar ami.

Ia gumazir dagiaba puvatiziba, ia na bagh
izi, dagheba inigh dar ami.

Ia izi wainin dipaba ko oter eborim
inigh, dar iveziba puvati.

54:9: Genesis 9:8-17 54:10: Onger Akaba 46:2; 89:33-34; Aisaia 51:6 54:11-12: Akar Mogomem 21:18-21

54:13: Jon 6:45; 1 Korin 2:10; 1 Tesalonika 4:9; 1 Jon 2:20 54:14: Jeremaia 30:20 55:1: Jon 4:14; 7:37; Akar

Mogomem 3:18; 21:6; 22:17

² Manmagh amizi, ia ingangarir dafam gamua uan dagiaba isa pura bizir ian akurvazir puvatiziba bagha da agefi, ezi mitiriaba ian aghavira iti?

Ia kuariba arigh deravira nan akam baragh, ki mikemezi moghin damu, egh dagher guar aghuir avirir ki ia ganingiziba izivagham.

Dagher kaba bar isingigh gavgavim ia daningam.

³ Ia nan gumazamiziba, ia izi kuariba arigh na baragh, ian ikirimirim deragham.

Eghti ki Atrivim Devit ganingizir apanguvir arazim ia daningisi, Akar Dikirizir Gavgavim ia ko a damigham, eghti a gavgavigh ikivira ikiam.

⁴ Ia oragh, ki Devit gamizi, a gumazir ekiamin otogha, Kantrin Igharazibar Gumazamizibagh ativagha men gari.

Anarira, nan gavgavim isa gumazamizibar aka.

⁵ Ia fomira kantrin igharazir maba, ia me gifozir puvati, ezi me uaghan ia gifozir puvati.

Eghti ia men dimam.

Ki Ikiavira Itir God, ian God, ki Israelian Godin Bar Zuezim, ki datirighin ziar ekiam isa ia ganingigha gifa.

Kamaghin amizi, ia kantrin kabar amighti, me zuamira ivegh ia bagh izegham.”

⁶ “Ikiavira Itir God bar ian boroghira ikia ia mizua iti.

Kamaghin, ia datirighin a buri izi an dimiva, a baghvira iki.

⁷ Eghti gumazamizir arazir kurabagh amiba uan arazir kuraba ategh, uam adar amusi nighnighan kogham.

Egh me uamategh Ikiavira Itir God, en God, a bagh iziti, a men apanguvigh men arazir kuraba gin amangam.”

⁸ Ikiavira Itir God ghaze,

“Ia gumazamiziba ian nighniziba, nan nighnizibar min zuir puvati. Ezi nan araziba, ian arazibar min itir puvati.

⁹ Overiam bar nguazim gafiragha pin mar iti moghin, nan araziba ko nighniziba, da ian araziba ko nighniziba bar dagh afira.

¹⁰ E fo, amozim overiamin ikia izaghira, pura uamategha ghuavanadir puvati.

A dipam nguazim ganiga, daghebagh amima da azenibar aghuima, gumazamiziba da isa dar maba apava, maba opari.

¹¹ Ezi kamaghira, nan akam uaghan, pura uamategh na bagh izeghan kogham. Puvati. A ki mikemezi moghira bizibar amuti da otivam.

Eghti ingangarir ki damuasa ifongeziba, a adar amuti dar dagheba otivam.

¹² “Ia kalabus ategh bar akuegh mangam, eghti ki ia inigh iziti, ia navir amirizim ikiti, bizir ia damuti ia atiatingamin tam, ia damuan kogham.

Mighsiaba, ian damazibar ighiabar amu bar akuegham, eghti temeaba bar akuegh dafaribav sogh ighiabar amuam.

¹³ Temer kurar dikoniba itir danganim, datirighin temer painba a bativ an aghungam.

Eghti temer muziarir bar aghuiba datirighin benir ataghatariba ikezi naghin ikiam.

Egh temer aghuir kaba zurara danganir kamin otivam, eghti bizir kam abanimin min ikiam.

Eghti gumazamiziba zurazurara bizir kamin gan,

Ikiavira Itir God amizir ingangarir gavgavibagh nighnigham.”

Ikiavira Itir God, Jerusalem in igiamin atrivimin ikiam

56

(Sapta 56–66)

Gumazamizir Ikiavira Itir Godin apengan itiba, an Dipenim me bagha kuiaghiri

¹ Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze:

“Ia nan gumazamiziba, ki ian akurvaghamin dughiam, a bar roghira ize.

Gumazamiziba ganti, ki ua ia iniam.

Kamaghin amizi, nan gumazamiziba, ia nan guizin arazibar gin mangi arazir aghuubar amu.

² “Gumazamiziba arazir aghuubar gin mangasa gavgavigha, Sabatin araziba deraviram dar gin ghua,

egha arazir kurabagh amir puvati, me bar akongegh.

Ki deraghvira me damuam.”

³ Kantrin igharazibar gumazamizir Ikiavira Itir Godin gumazamiziba ko itiba, me kamaghin uarira uariv kiman marki, “Ikiavira Itir God e ateghti, e uam an gumazamiziba ko ikian kogham.” Puvati.

Ezi gumazir me an mikarzir mogomemin ovizim amisevegha givazim, a kamaghin nighnigham kogham, “Ki boriba puvatigh, egh ziam puvatigham. Ki mati temer mam misigha gifa.” Puvatigham.

⁴ Ikiavira Itir God kamaghin migei, “Gumazir kamaghin amiziba, me Sabatin arazibar gin mangi, egh arazir ki ifongezibar gin mangi,

egh ki uan gumazamiziba ko amizir Akar Dikirizir Gavgavimin akabar gin mangiti,

⁵ ki men ziam itir ababanitam uan Dipenimin aven anetigham.

Eghti gumazamiziba zuraram an gan me ginighnigham.

Eghti men ziar ekiam, gumazir boriba itibar ziabagh afrigham.

Ki men ziam damighiti a givaghan kogham.”

⁶ Ikiavira Itir God ghaze,

Kantrin Igharazibar Gumazamizir maba, me Ikiavira Itir Godin gumazamiziba ko ikiasa ifonge.

Egha na bagha ingara bar na gifuegha, nan gin iza nan ziam fa, nan apengan ikia, Sabatin dughiaba deravira dar gin zui.

Egha ki Akar Dikirizir Gavgavir uan gumazamiziba ko amizim, me deravira an suiragha an gin zui.

⁷ Ezi gumazamizir kaba, ki me inigh uan Mighsiamin mavanangam.

Me nan Dipenir na ko migeimin ikiti, ki me damuti me bar akuegham.

Me nan ofa gamir dakozim izi, asizim tuaghti a bar isi mighirighamin ofa ko, ofan igharaziba na daningti, ki da iniam.

Guizbangira, nan Dipenimin ingangarimin mingarim kamakin, kar Nguaziba Bar Men Gumazamiziba na ko Migeir Dipenim.

⁸ Ki Ikiavira Itir God, ian Ekiam ghaze, Ki Israelian gumazamizir apaniba inigha kalabus gatziba, ki uamategh me inigh izam.

Egh gumazamizir ki kalabusin inigha iza akuvaziba,

ki ua gumazamizir igharazir taba inigh me gifuragham.

God Israelian gumazir dapanibar atari

⁹⁻¹⁰ Israelian gumazir dapaniba, deragha gumazamizibar garir puvatizi, God akar kam gami,

“Apaniba ia datirighin izi.

Ia ruariba ko mighsiabar asizir atiabar min izi.

Ia izi Israelian gumazir dapanibagh asighasigh.

Gumazir dapanir kaba, bizir kurar izi kantri gasighasighamibar gun gumazamizibav kimamin ingangarim iti.

Egha me deragha uan ingangarim gamir pu. Puvati.

Me mati gumazir damazir okaviriziba, apaniba bagha gara ikia bizitamin garir puvati.

Egha me mati afiar dapurir puvatiziba, me okimakiar gumazim ganigh, a dapuran kogham.

Fofozir muziaritam men dapanimin itir puvati.

Me dakuasavira gara, irebar igharagha garibar ganasa bar ifonge.

¹¹ Me afiabar min daghem bagha bar ikufi, egha tong izivazir puvati.

Me mati sipsipbar garir gumazim uan ingangarim gifozir puvati.

Me vaghvagha uan ifongiabar gintisi.

Me uarira uarigh nighnigha bizibagh amua uarira uarir akurvasi.

¹² Me uari akuvazir dughiamin, me vaghvagha kamaghin uariv gia ghaze,

‘Aria, ia izi, ki wainin dipam inigh, e anemi mangi e uan ifongiaba agivaka.

Egh e, gurumzaraghan uam uari akuvagh bar an dafam damuam.”

57

Israelia orazi puvatigha, asebar ziaba favira iti

¹ Gumazamizir aghuiba ariaghirir dughiamin, gumazamiziba men gara men apanguvir puvati.

Egha me kamaghin nighnizir puvati, Ekiam gumazamizir kaba ataghizi, me ovea zui, me gin izamin dughiar kurabagh itaviragham.

² Gumazamizir arazir aghuibagh amiba, me ovengamin dughiamin, me uan mozibar akua, avugh sazir bar aghuim ini ikiam, eghti dughiar kuratam me bativan kogham.

³ Ekiam kamaghin migei,

"Ia gumamazizir arazir kurar guar aviribagh amiba,
ia kukunir amizibar boriba,
ia gumamazizir poroghamiba uari bakiava uari isava akuir arazim gamir gumamazizibar boriba,
ia tuavimin amizibar boriba,
ia kagh izi.

⁴ Ia gumazir akaba barazir puvatiziba ko ifavarir gumamazizibar boriba,
ia dibovir akar kuramin tina migei?

Ia akaba ikizirigha, mizeba onga tina garisi?
Ki fo, ia arazir kurar kaba nararam ami.

⁵ "Ia asebar ziaba fasa, ian inivafizibar ifongiamin agorogem dikavima,
ia ghua temer ekiabar apengan uan godin ifavaribar ziaba fer danganibar,
poroghamiba uari isava akuir arazim gami.

Egha ia uan boribav sozi da ariagherima,
ia da isa danganir zarimin dagiar ekiabar tongin
aseba bagha ofan min da tue.

⁶ Egha ia danganir kamın dagiabar gara ghaze, ian aseba dar aven iti.
Ezi da ian godba.

Ia asebar ziabagh nighnigha,
wain inger ofa ko witin ofaba me ganidi.

Ia arazir kabagh amua ghaze,
ki uan nighnizim giragh ian apangkuvam?
Bar puvatigham.

⁷ Ia mighsiabar ghuavanaga aseba fer danganibar ofa gamua,
poroghamiba uari isava akuir arazim gami.

⁸ Ia bar akirim ragha na gasara.
Ia uan asebar nedaziba uan dipenibar aven tiar akabar boroghın da gui.

Ia dar ziaba fasa, tintinibar tuavir amiziba ko tuavimin gumaziba isa me ko dakuasa, uan dakozir ekiabar ingari,
egha dar misiaba adangizi, da pura mizua iti.

Ia dakozir ekiar kabagh nighnigha bar ifonge.

Egha ia dagiaba me ganidima, me izima,
ia men bibiamra itir mikarzirbar gara bar akonge.

Egha ia me ko dakozir ekiar kabagh isin poroghamiba uari isav akuir arazim gami.

⁹ Ia paura ko sandan mughuriar bar isingtizim zuim uari gaghua,
asem Melekin ziam fasa zui.

Egha ia asebar ziaba fasa, abuir gumaziba amadima,
me aseba buria nguibar bar saghon tibar zui.

Egha ia uaghan me amadima, me Gumamazizir Oveaghuezibar Nguibamin ghua, dar duaba buri,
eghti ia dar ziaba fisi damuam.

¹⁰ Ia aseba buria ingangarir dafam uari ganingi,
ezi ian gavgaviba gifa.

Egha ia bizir kam barazir puvatigha ghaze,
'E pura uan gavgaviba agefi. E ti arazir kam ateka.'

Puvati.

Ian inivafizimin ifongiar kurar kam gavgavigha ia getuima,
ia ghuavira iti.*

¹¹ "Ia bar tinaram atiata,
na gifara akirim ragha na gasaragha bar na bakinighniki?

Ki ti bar dughiar ruarimin ian atarizir puvati, kamaghın amizi,
ia ua nan atiatir puvati.

¹² Ia ti ghaze, ia arazir aghuibaram ami.
Ian arazir ia amiba, ki da azenim datigham.

Eghti da tong ian akuraghan kogham.
Bar puvatigham.

¹³ Egh osimtizim ia bativamin dughiamin,
ia ti marvir guar ia akuvazir kabar dimti,
me izi ian akuraghan, o?
Bar puvatigham.

Da gavgaviba puvati, aminir bar muziarim me givaragh mangigham.

Ezi gumamazizir na bagha iza nighnizir gavgavim nan ikia nan aven modoghav itiba,
me nguazir kam iniam.

Me uaghan mighsiar ki ua bagha inabazir kam inigh an ikiam."

God gumamazizibar arazir kuraba gin amadagh, egh dughiar aghuim me daningam

¹⁴ Ikia vira Itir God kamaghın migia ghaze,
"Nan gumamaziziba ua na bagh izi.

Kamaghın amizi, ia me bagh deraghvira tuaviba akir,
egh tuavim apirizi biziba isi da makun.

Puvatighi, bizir katam men suetam mitightima
me daghiregham.

¹⁵ "Kirara, ki God, ki ziar bar pin itim ikia,
egha zurara iti.

Ezi nan ziam bar zue.

Ki bar pin ikia uan Nguibar Zuezimra iti.

* **57:10:** Hibrun akam deragha ves 8-10in akabar mingarim abigha mikemezir puvati. **57:15:** Onger Akaba 147:3; Aisaia 33:5; 40:28; 66:2

Egha ki uaghan gumazamizir uari dikabira, uan arazir kuraba ataghiragha navibagh iraziba, ki me ko iti.

Egha ki gavgavim men navibagh aniga, men ikirimirim gamima, a ua deraghaviram oto.

¹⁶ Ki uan gumazamiziba zurara akam me gasi men ataran kogham.

Ki men atar me damuti, men ikirimirim ikuvigh bar givagham, men ikirimirir kam, ki uabi me ganingi.

¹⁷ Me faragha bizir aviriba iniasa, arazir kurar guar aviribagh ami, kamaghin amizi, nan aningagharim men ikia,

puv me gamua, egha uan guam men modo.

Ezi me akaba barazir puvatigha, uan ifongiabar gintisi.

¹⁸⁻¹⁹ “Me amir arazir kuraba, ki dar ganigha gifa, egh ki me gasighasighan kogham. Puvati.

Ki men arazir kuraba adeghti, me ua ghuamaghegham.

Egh gumazamizir osimtiziba ikiava araiba, ki men aku tuavim men akagh me damuti,

me osimtizir arazim ataghiragha, na minabi bar akueghamin ighiabar amuam.

Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migei, Bar guizbangira, nan navir amirizim ko dabirabir aghuim, gumazamizir roghira itiba ko nguibar saghon itiba baghavira iti.

Ki me damighi me ua deraghti, ki dughiar aghuim me daningam.

²⁰ Ezi gumazamizir arazir kurabagh amiba, me uan arazir kuram ateghan kogham.

Me mati ongarim zurara dipira iza, minezir guar avirim atera iza ongarir dadarimin da akuri.”

²¹ Nan God kamaghin migei, “Gumazamizir arazir kurabagh amiba, me navir amirizim ko dabirabir aghuim batoghan kogham.”

58

Ia dagheba ataghiragha, egh uaghan arazir kurabar amuan marki

¹ Ikiavira Itir God kamaghin Aisaia migei, “Ni bar pamtemin dim! Egh aghumra diman marki!

Ni tiarir arozim akar, mati sigham arang kamaghin nan gumazamiziba mikim, me nan Akar Gavgavibar gintizir puvati.

Ni Jekopin ovavir boribar arazir kurabar gun me mikim.

² Guizbangira, me nan ifongiam gifoghasa ifuegha, bizir ki damuasa mikemezibar aghuazir puvatigha, dughiabar zurara nan ziam fer arazibagh ami.

Me ifara ghaze, me nan boroghira ikiasa bar akonge.

Me ifara, arazir aghuibar deragh uari damuasa nan azangsisi.

Bar puvati, gumazamizir kaba bar moghira ifari.

Me guizbangira akirim ragha nan akabagh asaragha arazir kurabagh ami.

³ Me kamaghin na migei,

“Ikiavira Itir God, ni en gari, e dagheba ataghiragha uari abiri, ezi ni tizim bagha en akurvaghamin bizitam gamir puvati?”

“Ezi ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin men akam ikaragha ghaze,

Ia oragh!

Ia dagheba ataghiraghamim dughiar ia inabazimin, ia uarira uan bizibagh nighnigha, paza uan ingangarir gumazamizibagh ami.

⁴ Ia oragh! Ia ti ghaze, ia dagheba tagh na ko mikimam.

Ezi ian araziba guizbangira bar igharagha ghu.

Ia atara misogha, dafariba apira gumazir igharaziba me misoghavira iti.

Egh ia dagheba ataghiraghamin dughiamin arazir kurar kabar amuti, ki bar ian dimdiatam bareghan kogham.

⁵ Ia ti ghaze, ia dagheba ataghirazir araziba, ki da misevegha dagh ifonge, a?

Ia azirakar korotiaba aghuigha uan dapaniba avigha uaghira,

mati ighurunim aminim a givarazi, a nguazim girighav iti,

egha ia avernim gisin akua uaghan uari abinasa arazir maba saram ami.

Egha ia ti ghaze, arazir kaba ti na damuti, ki navir aghuim ian ikiam, a?

Bar puvati.

⁶ “Ia dagheba ataghirazir arazir kamaghin garim, ki an aghua.

Ezi nan ifongiam kamakin, ia arazir kuraba ko gumazamizir igharaziba dikabira paza me gamir araziba, bar ada atakigh.

Gumazamizir kaba, mevzigh mati ia kal-abuziabar min beniba ko senbar me ike,

Egha mati ia bulmakauba ter ararim men firibagh ike,

egh me damuti me ian ingangarim damuam.

Ian arazir kam bar ikufi.

Ki ghaze, Ia arazir aghuimin me damuva men senba aghoregh,

me ateghti me mangi.”

⁷ God kamaghin migei,

“Arazir ki ifongezim a kamakin:

Ia dagheba isi mitiriaba azir gumazamizibar aning.

Ia gumazir onganarazibar ganti, me dakuamin dipeniba puvatighi,

ia me inigh uan dipenibar mangi.

Ia gumazimin ganti, a uan mikarzim avamin iniba puvatighi,

ia iniba a daning.

Ia uan adarazir ganti me osimtiziba initi,

ia men akurvagh.

⁸ “Eghti ia arazir ki ifongezir kabar amuti,

ki zuamira ian osimtiziba agivagh,

mati aruemin angazangarim isir-
agha mitatem agifa.

Egh ki ian mikarzibar amuti, ia zuamira ua deragham.

Ki arazir aghuim gamir Ikiavira Itir God,

ki ian faragh mangam.

Egh ki angazangarim ko gavgavim sara ian gin iziva,

egh deraviram ian ganam.

⁹ Egh ia na ko migia nan deir dughiam,

ki Ikiavira Itir God, ki ian dimdiam baragham.

Eghti dughiar ia uarir akurvaghsi na bagh arangamimin,

ia fogh suam, ki ia ko iti.

“Eghti ia guizbangira igharaz darazi dikabirir arazim ko paza me gamir arazim ategh,

dafariba me gasa, akar kuraba migeir arazim atakigh.

¹⁰ Egh ia gumazamizibar ganti me bizibar otevegh dagheba puvatighi, ia uari baghvira nighnighan marki,

ia men apanguvigh bizir me oteveziba isi me daning.

Egh gumazamizir osimtiziba ateribar gan,

men akurvagh.

Ia kamaghin damuti,

ki bar deravira ia damuam.

Nan dughiar aghuim ia batogham,

mati aruer angazangarir bar gavgavim isiragha mitarmem agifa.

¹¹ “Ezi ki Ikiavira Itir God, ki zurara deravira ian gara

ia mangamin tuavim ian akakagh,

bizir ian ifongiaba agivamba ia daningam.

Ia datirighin mati nguazir dipaba puvatizim, a bar ikuvighav iti,

eghti ki ia damighi ia bar deragh gumazamizir bar gavgavibar otivigham.

Egh ia bar deravira ikiam, mati azenir dipar avirim itim,

egha mati mozir dipam datir puvati.

¹² Egh ia nguibar ikuviziba ua dar ingaram.

Ia dipenir ghurir fomira ikezir dan-ganiba, ua dar dipenibar ingaram.

Eghti me kamaghin ziar kamning ia darigham,

‘Nguibar Ekiamin Divazir Gavgavir akuaghireziba ua Dar Ingarir Gumazamiziba’ ko,

‘Nguibamin Aven Itir Tuaviba ua Deraviram da Akiri Darasi.’”

Ia Sabatin dughiamin araziba deraviram dar gintigh, egh bar deravira ikiam

¹³ Ikiavira Itir God kamaghin migei,

“Ia Sabatin dughiamin araziba abighan marki, kar dughiar ki ua bagha misevezim.

Egh ia dughiar kamin uari uan bizibar amusi nighnighan marki.

Ki Ikiavira Itir God, ia nan dughiar kam bar a gifongegh kamaghin a ginighnigh,

kar nan dughiar bar ekiam.

Egh ia pura tintinibar mangi uan ingan-garibar amuava,

uan migirigiar guar aviribar amuan marki.

¹⁴ Egh ia Sabatin dughiamin arazibar gintigh, ki Ikiavira Itir God,

ia na bagh bar akuegham.

Egh ki ia damuti, ia uan apaniba dikabiraghti,

ki ian aku mangi mighsiar bar pin itibar mavanangvira ikiam.

Egh ki fomira ian inazir afeziam Jepok ko an adarazi ganingizir nguazim ia daningti,

ia dagher bar aviriba iki, egh bizir bar aviriba iki bizitamin oteveghan kogham.”

Akar kam Ikiavira Itir Godin akatorimin ize.

59

Israelia arazir kuramin gin mangasa bar gavgaf

¹ Ia oragh! Ia kamaghin nighnighan marki, Ikiavira Itir God ian akurvaghamin gavgaviba puvati.

Egh ia kamaghin nighnighan kogham, an kuariba pirizi, e an deir dimdiaba, an ada barazir puvati.

² Ian arazir kurabaram amima, God uan guam ian modogha, ian dimdiaba barazir puvati.

Ian arazir kuraba mati, davarir konim ia ko ian God abighizi, ia an saghon iti.

³ Egha ian dafariba gumaziba misozi me ariaghirima, men ghuziba ian dafaribar pueghavira iti.

Ian dafariba arazir kurabagh ami.

Ian akaba, akar ifavarir guar aviribagh ami. Akar kurabar ian mizebar otivaghiri.

⁴ Ia deravira kotiabagh amir pu. Puvati.

Ia akar ifavaribagh amua, pura gumazir igharazibagh ekua kotiam bagha zui.

Egha ia migirigiar ifavarir guar aviribagh ami, eghti me iararam oragh igharaz darazi dikabinam.

Ian nighniziba ko naviba, arazir kurabar amuamin araziba dagh gizifa, ezi ia arazir kurar guar aviribagh amima da otifi.

⁵⁻⁶ Ian nighnizir kuraba, mati kuruzir divimin aroriaba.

Eghti gumazitama kuruzir divimin aroriaba abigh dar amegh, an aremegham.

Eghti aroriar kabar aven kuruzir nguziba otivigham.

Kamaghira, ian nighnizir kuraba osimtizir guar aviribagh ami da otiva, gumazir igharazibar ikirmiribagh asighasisi.

E garima, boghoboriba uan dipenibar ingari, eghti apizir muziariba mighi izi dar poghti, me dar amam.

E fo, gumazitaba boghoboribar dipeniba inigh, dar inibar ingarigh, korotiabar min dar aghuan kogham.

Ia boghoboribar min ikia igharaz darazigh ifarasa men suigha, paza me gamua men ikirmiribagh asighasisi.

Guizbangira, ian ingangarir kurar ia amiba, da ian modoghan kogham.

Puvati. Ian arazir kuraba azenim giram.

⁷ Ia zuraram arazir kuram damuasa bar ifonge.

Egha ia zurara atamra ghua gumazamizir arazir kurabagh amir puvatizibav sozi, me ariaghiri.

Ia bizir kurabara damuasa nighnsi.

Egha ia gumazamizibar ikirmirim gasighasighasava arua bizibagh ami.

⁸ Ia navir amirizimin tuavim gifozir puvatigha igharaz darazi ko deragha apiaghiri puvati.

Ian ikirmirim, guizin arazim an itir puvati, ia mati tuavir ikizirizimin zui.

Ian araziba bar derazir puvati,

eghti gumazitama ian gin tuavir ia zuimin mangi,

navir amirizim ko dabirabir aghuim batoghan kogham.

Gumazamiziba uan arazir kuraba aghuri

⁹ Ezi gumazamiziba kamaghin migei:

“O God, e datirighin fo, e arazir kurar kam gami,

ezi bizir kam bagha ni uan guizin arazim en akazir puvati.

Ezi nin arazir aghuim, e batozir puvati.

E mati, gumazamiziba mitarmemin iti moghin iti.

Egha e dughiar aghuim e bativasa, e bar ifuegha a mizua iti,

mati aruemin angazangarim anang e gisiragham.

Ezi puvati.

E mitarmer dafamin tongin arua, egha osimtizir igharagha garir aviriba batifi.

¹⁰ Osimtizir kaba e gamima, e mati gumazir damazir okavirizibar min tuavim buriagh arui.

Egha pura arua ghua dipenir birimin suighasava amuav avenge.

Egha e aruer arizimin arua

mati gumazamiziba mitarmemin arua, uan sueba isa dagiabagh asa daghiri.

E ghaze, e ti bar gavgavigha deravira iti, puvati.

E gumazamiziba ariaghirezi moghin iti.

¹¹ Osimtizir kaba e gamima, e bar osemegha arai, mati afiar atiaba aroi.

E dughiabar aghumra ikia aziavira iti, mati kuarazir bunbaba aghumram arai.

E Godin guizin arazim bagha mizua iti. Bar puvati.

- E Godin akurvazim bagh an gara iti. Ezi a bar en saghon iti.
- 12 "O Ikiavira Itir God, en arazir kuraba nin damazimin bar avirase me.
Egha da e isa kot gati.
Ezi akaba batozir arazimin osimtizim, en poroghavira iti.
Ezi e uari uan arazir kurar e amibagh fo.
- 13 Ikiavira Itir God, en God, e arazir kuramin ni gamigha, akirim ragha ni gasaragha ni barazir puvati.
E igharaz darazi dikabiragha, akaba barazir puvatizir arazir guar aviribagh ami.
E igharaz darazigh ifarasa tuavir bar aviribagh nighnigha,
dar gun migei.
- 14 E arazir kabagh amima, en arazir kam guizin nin arazim ko arazir aghuim gamima,
aning en saghon iti,
kamaghin amizi, ni en akuragha, uam e inizir puvati.
E arazir zuruzim ko guizin migeir arazim ataghizi, aning en itir puvati.
Egha e uari akuvir dughibar, arazir kamning uaghan itir puvati.
- 15a Guizin arazitam en itir puvati.
Eghti gumazitam uan arazir kuraba ateghti,
igharaz darazi pazav a damusi tu-aviba buriam."
- Ikiavira Itir God uan gumazamizibar amuti me deravira ikiam*
- 15b Ikiavira Itir God garima, gumazamiziba guizin arazim gamir puvati,
ezi a navir aghuim men itir puvati.
- 16 A garima, gumazamiziba paza gumazir igharazibagh amima, men akuraghamin gumazitam itir puvati.
Ezi a kamaghin ganigha digavir kuram gami.
Egha uabi uan gavgavim ko uan arazir aghuimin, a ua me inigha,
me gamizi me deravira iti.
- 17 An arazir aghuir a zuraram amiba, evarimin pizir korotiamin min aneru.
Egha a gumazamizibar akurvaghamin gavgavim ginighnigha, an nighnizir kam mati a dapanir asuar gavgavimin min aneruzi, an an dapanim ave.
Egha gumazir kuraba ivezir kuram me ikarvaghamin gavgavim, uan midorozir korotiamin min aneru.

- Egha uan aningagharir ekiam, korotiar ruarimin min aneru.
- 18 Egh Ikiavira Itir Godin aningagharimin, a uan apanibar arazir kuraba ikarvagh,
puv me damigham.
Egha uaghan gumazamizir kantrin roghira itiba ko, saghon itir arighatizibar gumazamiziba,
puvira me damu ivezir kuram me daningam.
- 19 Ikiavira Itir God puv ingara,
mati aminim iza dipam giverazi, dipam bar puvira ivemari moghin,
Ikiavira Itir God izam.
Eghti nguazir kamin ruaghateviba bar dar itir gumazamiziba, aruem anadi naghin tugha ghua aruem uaghiri naghin,
me Ikiavira Itir Godin ziar ekiam ko gavgavim gifogh,
an ziamin atiating an apengan ikiam.
- 20 Ikiavira Itir God kamaghin migei,
"Ki men Akurvazir Gumazimin min Saionin izam.
Ki Jekopin ovavir borir uan arazir kuraba ataghiziba, ki ua bar me iniam."
- 21 Egha Ikiavira Itir God kamaghin migei,
"Ki me ko Akar Dikirizir Gavgavim gamigha kamaghin migei,
'Ki uan Duam ko uan Akaba ia ganingizi, da ia ko iti.
Akar kaba, ia ko ikivira ikiti,
ia dar gun mikimam.
Eghti gin ian boriba ko ian ovavir boriba, me uaghan zurara nan akam akunam.
Nan Akar Dikirizir Gavgavir kam zurara iki mamaghira ikiam.'
Ki Ikiavira Itir God, kar nan akamra!"

60

*Godin angazangarir ekiam ko gavgavim
Jerusalem in ikiam*

- 1 Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze,
"O Jerusalem, ki Ikiavira Itir God, nan gav-
gavir ekiam otogha angazangarimin
min ni gisira.
Nan ziar ekiam otogha, mati aminim
tirazi aruem anadi.
Kamaghin amizi, ni dikavigh
aruemin min isiragh.
2 Ni gan, ghuariar piziba nguazir kamin
danganiba bar da avara.

59:12: Esra 9:6; Jeremaia 14:7; Hosea 5:5 59:16: Onger Akaba 98:1; Aisaia 63:5; Esekiel 22:30 59:17: Aisaia 9:7

59:19: Onger Akaba 113:3; Aisaia 11:9; 24:15; 30:28 59:20: Rom 11:26 59:21: Aisaia 11:2; 44:26; Jeremaia

- Mitater kuram, kantriba bar da modi.
 Eghti Ikiavira Itir God otoghti, an angazan-
 garir gavgavim ni bagh izi,
 ni gisiraghti gumazamiziba an ganam.
 3 Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba
 nin angazangarir kamın ganigh, ni
 bagh izam.
 Eghti atriviba uaghan nin angazan-
 garir ekiar kamın ganigh,
 dikavigh ni bagh izam.
- 4 "Ni kogh pin tintinibar ganti, nin gumaza-
 miziba uari akuvagh ni bagh izam.
 Nin otariba nguibar saghuibar ikegh
 me ko daru izam.
 Nin guivibar ameboghfeziaba, me guribagh
 afegha izi moghin,
 Kantrin Igharazibar Gumazamiz-
 iba nin guiviba isi uan guribar
 afegh izam.
- 5 Eghti ni bizir kamın ganigh, nin guam
 angazangarimın min taghtaghti,
 nin navir averiam bar akuegham.
 Guizbangira, kurir ekiaba, bizir aghuir
 aviriba inigh ongarim abigh ni bagh
 izam,
 eghti ni dagiaba ko bizir aghuiba
 nguazir kamın kantriba dam ada
 iniam.
- 6 Midianın kantri ko Efan kantri, aningın
 gumazamiziba, uan kamelin aviriba
 inighti,
 da bizir aghuir aviriba ater ni bagh
 izam.
 Egh uaghan Seban kantri gol ko pauran
 me iter balsamın eborimın ingariz-
 iba inigh ni bagh izam.
 Ki Ikiavira Itir God, me tuavimın izi nan
 ziar ekiam fam.
- 7 "Eghti Kedaria ko Nebaiotia uan sipsipba
 ni bagh da inigh izam.
 Eghti ki uan gumazamizibar ganti,
 me uan sipsipba inigh nan ofa
 damusi nan ofa gamir dakoizimın
 iziti,
 ki men gan bar akuegham.
 Eghti ki uan Dipenir dirim damighti,
 a ziar ekiam inigh bar pin ikiam.
- 8 "Munar bizir ghurghurir tiziba ghuarimın
 mın garima, amınim ada inigha on-
 garim gisın izi,
 egha mati kuarazim migha uamategha
 uan mikonim bagha izi?
 9 Kar, Tarsisin nguibar bar saghon itimın
 kuriba.
 Bar guizbangira, saghon itir
 arighatizibar gumazamiziba uarir
 akurvaghasa na mizua iti.
- Egh me nin boriba inigh uamategh ni
 bagh me amangisi, kurir ekiar kaba
 amangiti, me izam.
 Egh gumazamizir kaba uaghan gol
 ko silvan avırım isi kurir kabar da
 ameghti, da izam.
 Me garima, ki bar deravira ni gamizi, ni ziar
 ekiam iti,
 kamaghın amizi, me arazir kam gami.
 Me fo, ki Ikiavira Itir God, ian God, ki Is-
 raelian Godin Bar Zuezim,
 egha me ziar ekiam na daningasa kam-
 aghın ami.*
- 10 "O Jerusalem, Kantrin Igharazibar Gu-
 mazamiziba izi ua nin divazir gav-
 gavibar ingaram.
 Eghti men atriviba nin ingangarim
 damuam.
 Ki faragha bar puv nin atara ni gasighasiki.
 Egha datirighin, nan navim nin itima, ki
 nin apangkufi.
- 11 Kamaghın nin divazir gavgavibar tiar
 akaba, arueba ko dimagaribar
 kuighiregh ikiti,
 Kantrin Igharazibar Gumazamiziba
 uan dagiaba ko biziba ni bagh ada
 inigh izam.
- Egh me uaghan uan atriviba inigh iziti,
 me nin ingangarir gumazir kinibar oti-
 vam.
- 12 Ezi kantrin nin apengan ikia nin ingan-
 garibar amuan aghuaziba,
 me bar moghira ikuvigh bar givagham.
- 13 "Kantrin Igharazibar Gumazamiziba,
 Lebanonın kantrin ruarir ekiamın
 ghuvanegh,
 temer painın bar ruariba ko, saipresba
 ko temer ruarir igharaziba saram
 okegh da inigh ni bagh izam.
 Eghti gumaziba izi temer kaba inigh,
 nan Dipenimın ingarigh anesaraghti,
 an ganganim bar deragham.
 Dipenir kam, ki an aven ikia uan dagarim-
 ing arizir danganim.
 Egh ki a damighti, a bar pin iki, ziar
 ekiam ikiam.
- 14 Egha fomira paza ni gamua bar ni gi-
 fongezir puvatizir darasi,
 men ovavir boriba uan dapaniba avigh
 ni bagh izi, nin apengan ikiam.
 Egh me nin suemin boroghın, uan
 teviba apirigh, nin ziam fam.
 Egh me kamaghın ni diponam,
 'Ikiavira Itir Godin Nguibar Ekiam' ko,
 'Saion, Israelin Godin Bar Zuezimın
 Nguibar Ekiam.'

* 60:9: Ni Aisaia 51:5in gan. 60:11: Akar Mogomem 21:25-26 60:14: Akar Mogomem 3:9

15 "O Jerusalem, ni bar ikuvigha pura itima, gumazitam nin tuavibar mangi izegh gamir puvati.

Ni mati amizim, an pam an aghuagha anetegha arav ghuzi moghin iti.

Eghti, ki ni damighti, ni bar deragh pin ikiti, gumazamiziba ni bagh bar akuegham.

Eghti ni zurazurara kamaghira ikiam.

16 Ni kantrin igharazibar bizir bar aghuibara initi, atriviba uan bizir aghuiba ni daningam,

mati amizim otem uan borim ganidi.

Eghti ni kamagh fogh suam, kirara ki Ikiavira Itir God.

Ki uan gumazamiziba ua me isir God, ki nin Akurvazir Gumazim, ki Jekopin ovavir boribar Godin Bar Gavgavim.

17 "Ki nin brasba inigh, da ikarvagh golba isi ni daningam.

Ki nin ainba inigh, da ikarvagh silvaba ni daningam.

Ki nin temer arariba inigh, da ikarvagh brasba ni daningam, egh nin dagiaba inigh, da ikarvagh ainba ni daningam.

Eghti atrivitam ua nin gan, pazi ni damuan kogham.

Ki nin atrivibar amuti, me navir amirizim ko arazir aghuimin gin mangi deraghvira nin ganam.

18 Egh nguazir kamin ruaghatavir ni gariba, gumazamiziba ua tintinibar uariv soghan koghti, ni bizir asighasizir niginitam bareghan kogham.

Eghti nin divazir gavgavimin ziam kamaghin ikiam, 'Ekiam Gumazamizibar Akurvasi.'

Eghti nin divazir gavgavimin tiar akar ekiamin ziam kamaghin ikiam, 'E Ekiamin Ziam Fam.'

19 "Aruem ua ni bagh angazangarimin min ikian kogham,

eghti dimangan, iakinim uam angazangarim ni daningam kogham.

Ki Ikiavira Itir God, ki uabi aruem ko iakinimin min, angazangarim ni daning mamaghira ikiam.

Ki nin God, ki gavgavim ko angazangarir ekiamin min ni gisiraghti, ni ganganir bar aghuarim damuam.

20 Ki Ikiavira Itir God, ki zurara nin angazangarimin min ikiti,

nin osimtizibar dughiam givagham.

Eghti ni ua aruem uaghilir arazimin ganan kogham.

Egh ni ua, iakinim uaghilir arazimin ganan kogham.

21 Nin gumazamiziba bar moghira arazir aghuibara damu,

egh ki me bagha misevezir nguazim me a inigh, a dapiagh zurara ikiam.

Guizbangira, nan dafarimin, ki men ingarigha me gamizi me ikizir vamiran gumazamizibar otogha,

mati ki temer oviziba oparizi, da biar aviriba otifi.

Ki kamagsua, ki kamaghin damighti, ikizir igharazibar gumazamiziba ganiva, ziar ekiam na daningam.

22 O Jerusalem, gumazir nin ikia ziam puvatizim, a gumazamizir ikizir dafamin afeziamin otogham.

Ezi ikizir muziariba, me bar avirasemegham, mati kantrin bar ekiar gavgavibar gumazamizibar min otivigham.

Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha misevezir dughiam, ki bizir kabar amuti, da zuamiram otivigham."

61

Ikiavira Itir God uan gumazamiziba deravira me damuamin dughiam otogha gifa

¹ Ikiavira Itir God, akar aghuim gumazamizibav kinasa na misevegga, boreman nan dapanim ginge,

kamaghin amizi, Ikiavira Itir God, en Ekiamin Duam, a nan iti.

Egha uaghan akam akunasa na amada, eghti ki kamaghin me mikim suam, gumazir osimtizibar apengan itiba, men osimtiziba givagham,

eghti kalabusin itir gumazamiziba, me bagh kalabusin tiar akam kuighti, me kalabus ategh firighiregh mangam.

² A kamaghin akam akunasa na mikemegha na amada:

Ikiavira Itir God gumazamizibagh ifongezir dughiam, an otogha gifa.

Dughiar kamin, God izevir kuram isi ghen apanibar aningam.

Egha, a gumazamizir osemegha aziba, gavgavim men navibar aningasa na amada.

³ Gumazamizir Saionin nguibamin aven ikia aziba,

ki bar akongezir arazim ko navir
 amirizim me daningti, me gavgav-
 igham.
 Egh ki averenir me uan dapanibagh atiziba
 adeg,
 kurkazir aghuiba men kurkegham.
 Ki borem me daghuighti,
 me bar akuegh, men osimtizir ararem
 givagham.
 Egh me ua uan gavgavim inigh, gumazim
 korotiar aghuim aruzi moghin,
 Ikiavira Itir God bagh bar akongegh
 onger akar aghuibar amuam.
 Egh me temer Okin, Ikiavira Itir God, uabi
 oparizibar min,
 tuivigh iki deraghvira Ikiavira Itir
 Godin gin mangi an ziar ekiam fam.

⁴ Ia Ikiavira Itir Godin gumazamiziba,
 ia fomira ikuvizir nguibar ekiaba ua da
 akir,
 egh bizir ikuvigha givagha azenir
 aviribar ikegha givaziba akiram.

⁵ Kantrin Igharazibar Gumazamiziba izi ian
 ingangaribar amuam.
 Me ian sipsipba ko bizibar ganiva, ian
 akunibar ingarigh dagheba oparam.
 Egh me uaghan ian wainin azeni-
 bar ganam.

⁶ Eghti ia uari Ikiavira Itir Godin ofa gamir
 gumazibar min ikiti,
 me ziar kam Godin ingangarir gumaz-
 iba ia darigham.

Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba
 ia bagh bizir aviriba inigh iziti,
 ia bizir bar aviriba ikiam.

Eghti ia bizir avirir me ia daningamiba
 bagh,
 bar akuegham.

⁷ Ia faragha bar aghumsizir dafam inigha
 uan guaba monge.

Egh gin ia uari uan nguazim inigh a
 dapiagh bizir bar avirim initi,
 da bizir ia faragha inizibagh afi-
 ragham.

Eghti ia bar akongegh iki kamaghira
 ikiam.

⁸ Ki Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze,
 Ki guizin araziba baghavira iti.

Egha okimakiar arazim ko paza
 igharaz darazigh amir arazibagh
 ifongezir puvati.

Nan gumazamiziba osimtizir aviriba ateri,
 ezi datirighin ki bar guizbangira bizir
 aghuiba me daningam.

Egh ki me koma Akar Dikirizir Gavgavitam
 damighti
 a iki mamaghira ikiam.

⁹ Eghti nan gumazamizibar ovavir boriba,

Kantrin Igharazibar Gumazamizibar
 tongin iki ziar ekiam ikiam.

Eghti gumazamiziba men ganigh fogh
 suam,
 gumazamizir kaba me nan adarasi, ezi
 ki Ikiavira Itir God, ki uabi deravira
 me gami.

¹⁰ Godin ingangarir gumazim ghaze:

Ki uan Ikiavira Itir God bagh bar
 akongegham.

Guizbangira, a nan akurazi, an arazir
 aghuim mati korotiar ruarim na
 avara,
 egha mati gumazim amuimin iki-
 asa deragha kurke,
 egha mati amizim pamin ikiasa de-
 ragha kurke.

Kamaghin amizi, an navir averiamin
 aven itir bar akongezir arazim bar na
 gizifa.

¹¹ Ki fo, Ikiavira Itir God, nan Ekiam,
 uan arazir aghuim ko uan akurvazir
 arazim nan akagham,
 mati nguazim dagher oviziba an aven
 ikia biaba otiva anaga azenim giri.

Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba
 Ekiamin arazir kamın ganigh
 an ziam fam.

62

Jerusalem ziar igiam ini

¹ Ki Saionin nguibam bagh zurazurara
 Ekiam mikimvira ikiti,
 a deravira a damuam.

Guizbangira, ki Jerusalemın nguibam
 ginighnighvira iki,
 kamaghin ki uan akam dukuaghan
 kogham. Bar puvatigham.

Egh ki Ekiamın dimvira iki mangiti, arazir
 aghuimin dughiam Jerusalemın gu-
 mazamiziba batogham,
 mati aruemin angazangarim
 mizarazimin otifi.

Egh ki Ekiamın dimvira iki mangiti, an akur-
 vazir arazimin dughiam Jerusalemın
 gumazamiziba batogham,
 mati adenir angazangarim dimagarimin
 otifi.

² Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiz-
 iba ganti, God Jerusalemın akurvagh
 suam, ni nan damazimin dera.

Eghti atriviba ganti, God gavgavim ko
 ziar ekiam isi ni daningam.

Egh me ziar igiam ni darigham,
 kar ziar Ikiavira Itir God uabi ni
 daningamim.

³ Jerusalem, ni atrivimin dapanir asuar
 kurkazir aghuiba itimin min ikiam.

Eghti Ikiavira Itir God, ian God, dapanir asuar aghuir kam uan dafarimningin an suiragham.

⁴ Eghti gumazamiziba ua kamaghin ni diponan kogh suam,
“Ekiam ni ategha gifa.”

Eghti nin nguazim gumazamiziba ua kamaghin a diponan kogham,
“Nguazir kam, gumaki, a bar ikuvigha pura iti.” Puvati.

Kamaghin amizi, me kamaghin fogham, Ikiavira Itir God navir aghuim nin ikiava, ni bagha bar akonge.

Egh me ziar igiam kamaghin ni dipon suam, “God bar a gakonge.”

Ezi nin nguazim mati amizim, an pam uam a inigha, a bagha bar akonge.

Eghti nin nguazim me kamaghin a diponam, “An amizir pamim itimin min iti.”

⁵ Eghti nin otariba ni inigh, ni ko deraghvira ikiam,
mati gumazir igiam amizir igiamin ikia, aning uaning ko deravira iti.

Guizbangira, nin God bar ni gakuegham, mati gumazim igiamra amuimin ikia uan amuim gakonge.

⁶ O Jerusalem, nin divazir mitiar gavgavibar pin, ki apaniba bagha garir gumaziba afe,
eghti ganganir gumazir kaba, arueba ko dimagaribar uan akabar kumighan kogham.

Ki kamaghin me mikeme,
“Ia Ikiavira Itir Godin deir gumazamiziba, ia avughsan marki.

⁷ Ia an dimvira iki mangiti, a Jerusalem damightima,
a uamategh tugh gavgavighamin dughiam otogham.

Eghti dughiar kamim, Jerusalem nguazir kamim gumazamizibar damazimin, bar pin ikiam.”

⁸ Ikiavira Itir God akar dikirizim gami,
ezi an gavgavir ekiamin, an akar dikirigha mikemezim, guizbangiram otogham.

Ikiavira Itir God kamaghin Jerusalemin migei,
“Ki uamategh apaniba ateghtima me izi, nin gumazamizibar witba ko bizir me ingangarir dafam gamuava opariziba inian kogham.

Ki ua Kantrin Igharazibar Gumazamiziba ateghti, me izi nin gumazamiziba ingarizir wainin dipaba inian kogham.

Puvatigham.

⁹ Nin gumazamizibara witin anigha givaziba inigh bretbar ingarigh dar amam.
Egh me ziar ekiam Ikiavira Itir God daningam.

Eghti nin gumazamiziba wainin ovizir andiziba inigh wainin dipabar ingaram.

Egh me da inigh nan Dipenimin divazimin aven izi, dar amiva bar akuegham.”

¹⁰ Ia datirighin Jerusalemin itir darasi,
ia zuamira bar moghira nguibar ekiam atakigh.

Ia nguibam ategh azenan mangi,
ia gumazamizir uamategha iziba bagh deravira tuavim akir.

Ia me bagh deravira tuaviba azeniva,
tuavim apirizir dagiaba isi da makun.

Egh Kantrin Igharazibar Gumazamiziba gansi,
ia inir avizir ababanim asaragh.

¹¹ Ia oragh! Ikiavira Itir God, kamaghin nguazir kamim gumazamiziba bar me mikemegha ghaze:
“Ia Saionin nguibamin gumazamiziba bagh mangi kamaghin me mikim suam,
‘Ia gan, ian Akurvazir Gumazim, a izi!
A faragha midorozim gamua apanibagh afiragha,
gumazamiziba bizir aghuibar min me inizi, me a ko izi.’”

¹² Me gumazamizir kaba kamaghin me diponam,
‘God Baghavira Itir Gumazamiziba’ ko,
‘Ikiavira Itir God, ua Inizir Gumazamiziba.’

Egh me kamaghin ian nguibam diponam,
‘Nguibar God Bar Ifongezim’ ko,
‘Nguibar Ekier God ua Izegha Itim.’”

63

Ekiam ivezir kuram isa uan apanibagh anidi

¹ Ia gan! Mar gumazir manam atrivimin min bar deravira kurkegha Idomin kantrin aven,
Bosran nguibam ategha azenan izi?
Mar gumazir manam uan dapanim aviragha uan gavgavir ekiam sara izi?
Ezi an korotiam bar aghevezi moghin gari.

“Kar ki Ekiamra.

62:11: Aisaia 40:10; Akar Mogomem 22:12 * **62:11:** Akar kam gighan tuavir igharazir mam kamakin, “Egha a bizir aghuiba isiva uan gumazamizibar aningasa, da sara izi.” **63:1:** Aisaia 34:5-17; Jeremaia 49:7-22; Esekial 25:12-14; 35:1-15; Amos 1:11-12; Obadia 1:1-14; Malakai 1:2-5

Ki gumamazizibar akurvazir gavgavim iti, egha ki kamaghin mikimasa, nan arazir aghuimin, ki men apaniba abiragha gifa!”

² Nin korotiaba tizim bagha bar aghefe?

Da mati gumazim wainin dipabar ingarasa, wainin oviziba mirmiramin dagiar miner bar ekiamin aven ghugha,

wainin oviziba dikabirima, wainin dipar aghevir avirim otozi moghin aghefe.

³ “Ki uabira, ki wainin oviziba dikabira da mirmiri moghin, kantriba dikabiri, ezi kantrin tamnin gumazitam nan akurazir puvati.

Ki men atara bar men aningaghe, egha bar pamtemin me dikarazi, men ghuziba pura tintinibar asavamaga, nan korotiabagh ira dar poke.

⁴ Ki uan navir averiamin aven uan gumamazizibar apaniba ikarvagh, me gasighasighamin dughiam ginighnighavira iti.

Ezi datirighin dughiar ki ua gumamaziziba iniamin otogha gifa.

⁵ Ki garima, nan akurvaghamin gumaziba puvati, kamaghin amizi, ki digavir kuram gami.

Ezi nan gavgavim ko nan aningagharimra na gamima, ki uan gumamazizibar apaniba abira.

⁶ Nan aningagharir bar ekiam na gamima, ki ikizir aviribar gumamaziziba dikabini.

Ki puv me gamua uan aningagharim men akazi, me a baraki, mati me nan aningagharim itir itarimin wainin dipam ame, egha bar onгани.

Ezi ki me misogha men ghuziba isa nguazim ginge.”

Gumamaziziba Ikiavira Itir Godin arazir aghuim ginighnisi

⁷ Ki Ikiavira Itir Godin apanguvir ekiamin gun mikimasa.

Egh an arazir aghuim bagh an ziam fam.

E Israelia, God en akurvagha bizir aghuir bar aviriba isa e ganidi.

Egha bar deravira e gamizi, e an ziam fe.

Guizbangira, a bar e gifuegha apanguvir ekiam en iti.

⁸ E fo, Ikiavira Itir God kamaghin mikemegha gifa,

“Gumamazizir kaba, me nan gumamazizibara.

Egh me nan akaba batogh, na gifaran kogham.”

Kamaghin amizi, a men osimtizibar tongin men Akurvazir Gumazimin oto.

⁹ Egha me mizaziba ko osimtiziba aterir dughiamin,

Ekiam uaghan me ko mizaziba ko osimtiziba ateri.

God uabi, ensel o abuir gumazimin min otogha ua me ini.

Bar fomira an ifongiam ko apanguvim men ikiavira iti,

kamaghin amizi, a dughiar bar rarimin me atera bar deravira men gari.

Bizir kam bagha, a men akurvasi.

¹⁰ Guizbangira, me a barazir puvatighava, an Duam gamima a bar oseme.

Kamaghin amizi, God uabi men apanimin min otogha, me ko misosi.

¹¹ Egha me gin God fomiram amizir bizibagh nighnisi.

Men nighnizim uamategha Moses ko an gumamazizibar ghua kamaghin migei:

“Ikiavira Itir God managh iti?

A fomira uan gumamaziziba ko, men gumazir dapaniba inigha izima, me iza ongarim abigha vongin oto.

Ikiavira Itir God managh iti?

A fomiram uan Duam amadazi, a men tongin iti.

¹² A uan gavgavir bar ekiam isa Moses ganing.

Ezi an ongarim tongiram an abighizi, an akuar pumuningin otozi, an gumamaziziba vongin ghue.

Ezi arazir kamin, a zurara ikiamin ziar ekiam ini.

¹³ A men faragha zuima, me tuavir ongarir bar konimin itimin aruava an gin zui.

Egha me ghua dipaba puvatizir danganimin itir, hoziar atibabar min

pamtemin dika ghua daghirezir puvati.

¹⁴ Ikiavira Itir Godin Duam uabi, an gumamaziziba avughsazim isa me ganing,

mati bulmakauba ghua danganir zarimin ikia ogheba apava, avughsa iti.”

Ikiavira Itir God, ni kamaghin ifonge, gumamaziziba bar nin gavgavim ko ziar ekiam gifogham.

63:3: Akar Mogomem 14:20; 19:13-15

63:5: Onger Akaba 44:3; 98:1; Aisaia 59:16

63:7: 1 Atriviba 8:66;

Nehemia 9:25; 9:35; Onger Akaba 92:2

63:9: Gumazir Dapaniba 10:16; Malakai 3:1; Aposel 9:4; 12:11

63:12: Ua

Kamaghin amizi, ni uan gumazamizibar akua zui.

Israelia Ikiavira Itir God men akurvaghasa, me an azangsi

¹⁵ O Ikiavira Itir God, ni uan Nguibamin iti, nguibar kam nin gavgavim ko angazangarim a gizifa.

Eghti ni pin iki vazimin en gan.

Ni tizim bagh dikavigh uan arazir e baghavira itim ko gavgavir ekiam en akakaghan aghua?

Ni ti uamategh uan apangkuvim ko ifongiar uan navir averiamin aven itim, en akakaghan aghua.

Ni ti uam e gifongezir puvatiz, o?

¹⁶ O Ikiavira Itir God, ni bar guizbangira en Afeziam.

En inazir afeziamning, Abraham ko Jekop,

aning ua e ko itir puvati, egha e gifozir puvati.

Ezi nirara, ni fomiram en Akurvazir Gumazimin ikia, e geghuva deragha en gara iza datirighin tu.

¹⁷ O Ikiavira Itir God, ni manmaghsua e gamizi, e tintinibar ghua nin akabar gin zuir puvati?

Egha manmaghsua, ni en naviba ko nighnizibagh amizi, e nin atiatia nin apengan itir puvati?

E nin ingangarir gumazir ni ua baghavira inabaziba,

e nin anabamra, egha ni baghavira iti. Kamaghin amizi, ni uamategh e ko iki.

¹⁸ E nin gumazamizibara.

Ezi Dipenir ni ua baghavira inabazim, a bar dughiar otevimin en agharimin iti.

Ezi gin en apaniba iza nin Dipenim gasighasiki.

¹⁹ Ezi e datirighin mati gumazamizir ni fomira me gatavazir puvatiziba.

Egha mati gumazamizir ni uan ziam me gatizir puvatizibar min iti.

64

¹ O Ikiavira Itir God, ni overiam abigh kagh izighiri!

Ni kamaghin damuti, mighsiaba nin damazimin atiating bar puviram akongam.

² Ni gumazim dazir suzibar avim atizi, dipam isiaghtui moghin,

ni uan ziar ekiam isi uan apanibar akagham.

Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba nin damazimin atiating bar puviram akongam.

³ Ni fomira iza dughira bizir igharagha garir e ganizir puvatizibagh amizi da otivima, e dar gara digavir kuram gami.

Ni izaghirir dughiar kamin, ni mighsiabagh amizi

da nin damazimin bar puviram agoi.

⁴ Bar fomira iza datirighin, gumazitam uan damazimin gara uan kuarim atigha orazi,

godin nin min iti tam, ua itir pu.

Bar puvati.

Ni uabira, gumazamizir nighnizir gavgavim nin ikia ni mizuaba, ni me bagha pamtem ingara men akura.

⁵ Gumazir arazir aghuibara damuasa ifuegha nin tuavim ginighnigha an gin zuiba, nirara me bativa me gifonge.

E fo, ni faragha en ataravira itima, e tong uan arazir kuraba ataghirazir puvati.

E dughiar bar ruarimin arazir kurabar amuasa bar gavgavighavira iti.

Ezi marki, ni uan gavgavir ekiam sara izi uam e inigh.*

⁶ E nin damazimin arazir kurabagh amigha, bar mize.

E amir arazir kaba e ghaze, da ti derazi e dagh ami,

arazir kaba nin damazimin bar ikuvigha, mati inir avizir bar pughpurizim.

En arazir kurar kabara e gamima, e aminim ter afarir midiaribagh ivarazi da ghuezi moghin, e bar misigha atam ariaghire.

⁷ Gumazitam nin ziam dibora ni ko migeir puvatigha, akurvazim bagha nin boroghin zuir puvati.

E ghaze, en arazir kuraba bangin, ni bar uan guam en modogha e ataghizi, en arazir kuraba e gasighasighizi, e bar ikuvigha iti.

⁸ O Ikiavira Itir God, ni en Afeziam, ni mati minebar ingarir gumazim.

Ezi e mati, gumazim nguazim isa uan dafarimningin nguazir minebar ingari.

Ezi ni uan dafarimningin en ingari.

⁹ O Ikiavira Itir God, ni zuraram en arazir kurar e amibagh nighnigh puv en aningaghan marki.
Ni kamaghin nighnigh, e bar nin gumazamiziba,
ni tong en apangkufigh.
¹⁰ Nin nguibar ekiaba, danganir kinibar min iti,
ezi Saion, a gumazamiziba puvatizir danganimin min oto.
Guizbangira, Jerusalem bar moghira ikuvizi,
gumazitam an itir puvati.
¹¹ Ezi nin Dipenir e an mangi nin ziam famim,
a uaghan avim an isizi, a bar moghira ikufi.
Fomira Dipenir kam bar dipenir dirim,
ezi en inazir afeziaba an ghua nin ziam fe.
Egha datirighin a ikuvizi,
bizir aghuir e ifongeziba, da uaghan bar ikuvigha iti.
¹² O Ikiavira Itir God, ni bizir kabar gara,
en akuragh bizitam damuasa nin navim ni dikafi, o puvati?
Ni ti kamaghsua,
e osimtizir aviriba ater mangivira ikiam, o?
Ni en migirigiaba baragha da ikarvaghan aghua, o?
E ghaze, ni ti en akuraghham.

65

God gumazir akaba barazir puvatizibagh asighasigh, uan ingangarir gumazamiziba devavira me damuam

¹ Ikiavira Itir God kamaghin migei,
“Gumazamizir na bagha azai puvatiziba,
ki men dimdiaba baragh, men akurvaghasa me mizua iti.
Gumazamizir na burir puvatiziba, na bagh izasa ki me mizua iti.
Ki fo, me bar nan saghon ikia nan ziamin nan diman aghua.
Ezi ki kamaghin men dia ghaze,
‘Kirara kagh iti. Ki kagh iti.’
² Ki zurara dughiabar gumazamizir nan akaba batoziba ua me iniassa me baghavira ikia uan dafarim amadagha men azangsighavira iti.
Kar gumazamizir uan arazir kurabar tu-avibar gin mangasa bar ifongeziba.
Me uan ifongiabar gintisi.
³ Egha me zurara nan damazimin arazir na damuti,
ki men aningagheghambagh ami.
Me azeniba itir danganibar uari akua ikia aseba bagha ofabagh amua,

asebar ofa gamir brighin dakoziabar ghua, pauran migharim otivim tuti,
a mughuriar aghuim mangasa me a tue.
⁴ Egha me ghua gumazir oveaghueziabar mozibar boroghin apiaghav ikia,
men migirigiaba iniassa men azangsigha iti.
Egha dimagaribar me danganir kabar ikia asebar ziaba fe.
Egha me dabar tuziba apava,
asizir guar igharagha garir nan damazimin zuezir puvatizibar siariba api.
⁵ Egha me kamaghin igharaz darazi migia ghaze,
‘E uari isa asebagh aniga da baghavira itima, dar gavgaviba en iti,
kamaghin amizi, ia bar en saghon iki.
Ia en poghan marki.’
Gumazamizir kaba amir araziba, ki bar dar aghua.
Me na gamima, ki bar men aningaghezi, nan aningagharimin migharim nan atinimin otifi.
Mati avim isia bar gavgavizi moghin,
nan aningagharir men itim givaghan kogham.
⁶ “Ia oragh! Ia gumazamizir kuraba, ki Ikiavira Itir God, ian arazir kuraba uan akinafarimin da osiri.
Egh nimira ikian kogham. Puvati.
Ki bar ia gasighasigh,
ian arazir kurabar ivezimra ia ikarvaghham.
⁷ Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migei, ki ia damuti,
ia uan arazir kurabar osimtiziba ko uan inazir afeziabar osimtiziba saram ateram.
Ian inazir afeziaba mighsiabar ghua-vanega,
asebar ziaba fer danganibar, ofan migharir mughuriar aghuiba zuibagh ami.
Egha me mighsiabar pin ikia arazir kurar aviriba nan damazimin dagh amua,
egha arazir kamin na dipova aghumsizim na ganidi.
Kamaghin amizi, ki men arazir kurar me amizibar ivezimra me daningam.”
⁸ Egha Ikiavira Itir God kamaghin migei,
“Gumazitam wainin ikarizir ovizir kurar aviriba itiba makunsi damuti,
gumazir igharazim suam,
‘Ni tong orarkegh. Ki wainin ovizir aghuir mabar garima, da an iti.

- E da inigh wainin aghui tabar amigh,
dar ami bar akongegham.’
Kamaghira, ki Ikiavira Itir God, ki fo,
Israelia nan ingangarir gumazamiziba,
ezi ki me baghavira ikia,
bar moghira me gasighasighan
kogham.
- ⁹ Judan anabamin adarasi, me Jekopin
ovavir boriba, ki bar deraghvira me
damuam.
Ki me damuti, me bar gumazamizir
bar aviribar otivigh, nan mighsiabar
dapiagham.
- Gumazamizir kaba, ki me amisevezi me
nguazir kamin nan ingangarir gu-
mazamizibar min iti.
Egh me nguazir kamin ikiam.
- ¹⁰ Eghti men sipsipba ko bulmakauba
nguazir kam gizivagham.
Da Saronin danganir zarir aruem
uaghiri naghin tugh mangi, Akorin
danganir zarir aruem anadi naghin
tughti,
men sipsipba ko bulmakauba bar
avirasemegham.
Egh grazir aviriba ikiti, me dar ami avughsi
ikiam.
Gumazamizir na gifuegha na buria na
baghavira itiba, ki bizir kabar me
damuam.
- ¹¹ “Ia akiriba igha Ikiavira Itir God gasiba,
ia nan mighsiam Saionin, nan ziam fer
arazim ataki,
kamaghin amizi, ia bar dughiar ku-
ram iniam.
Ia Gat ko Menin ziamning fasa, aning bagh
isar ekiabagh amua wainin dipabar
ofabagh ami.
Aser kamning, ia ghaze,
aning ia gami ia uan apaniba
dikabira, egha ia dughiar
aghuim isi.
- ¹² Ezi ki ia bagha dughiar igharagha garim
amisevegha gifa.
Ian apaniba izi, uan midorozir sababar
ia misoghti, ia arimighiregham.
Ia uan teviba apirigh, avigh dapaniba
nguazimin ganti, apaniba ian firiba
aghoram.
Ia fo, ki ian deima, ia nan dimdiam
ikarazir puvati.
Ki uaghan uan akam ia mikeme, ezi ia an gin
zuir puvati.
Ia nan akaba batogha, arazir kurar ki
bar aghuaziba nan damazimin dagh
ami.
Kamaghin amizi, dughiar kurar
kam ia bativam.
- ¹³ Kamaghin ki, Ikiavira Itir God, ian Ekiam,
ki kamaghin migei,
Bar guizbangira, nan ingangarir gumaza-
miziba guizbangira dipaba ko dagher
aviriba ikiam,
eghti akirim ragha na gasi darasi, ia
mitiriamra iki, damamin dipaba ko
dagheba puvatigham.
Bar guizbangira, nan ingangarir gumaza-
miziba, me bar akuegh ikiam,
eghti ia bar aghumsigham.
- ¹⁴ Nan ingangarir gumazamiziba, men
navir averiaba
guizbangira bar akongezir arazim me
gizivaghti,
me bar akongezir ighiabar
amuam.
Eghti ian naviba osimtizir ekiam dagh
izivaghti,
ian nighniziba deragh ingaran koghti,
ia bar puviram aziv arangam.
- ¹⁵ Eghti nan adarazi me akar kuramin
igharaz darazir aningsi, me kam-
aghin mikimam,
‘Ikiavira Itir God, en Ekiam, gumazir
kurar kabagh asighasighizi moghin,
ia gasighasigham.’
Kamaghin amizi, gumazamiziba
ian ziabagh nighnigh suam, da
bizir kuraba.
Eghti God ziar aghuir igiam isi uan in-
gangarir gumazamizibar aningam.
- ¹⁶ Eghti me uam osimtizir fomiram amiziba
bar da bakinighnigham.
Eghti ki Ikiavira Itir God, me fomiram
amizir osimtiziba ua dar ganam kogh,
bar ada ginamadagham.
Ki Godin bar guizbangira bizibav migeim,
kamaghin migei:
Nguazir kamin ruaghaveviba bar adar
itir gumazamiziba, deragh uari
damusi nan azangsigh,
egh gavgavim uan migirigiabar aningsi,
kamaghin mikimam:
Bar guizbangira, Godin ziar bar pin
itim, a uabira nan gara fo,
nan akam a guizbangira.”
- Jerusalem in igiamin aven, biziba bar
moghira deravira ikiam*
- ¹⁷ Ikiavira Itir God kamaghin migei,
“Ia ganigh! Ki overiar igiam ko nguazir
igiamin ingarasava ami.
Eghti gumazamiziba ua fomiram
otivizar bizibagh nighnighan
kogham.
Guizbangira, ia bar da
bakinighnigham.
- ¹⁸ Ia bizir igiar ki datirighin ingarizim bagh
naviba deragh

zurara bar akuegh iki.
Ia gan! Jerusalem in igiar ki ingaramin kam,
a nguibar gumazamiziba bar ifuegh
bar akueghamim,

eghti an gumazamiziba navir
aghuimin ikiam.

¹⁹ Ki uaghan Jerusalem bagh bar akuegh
uan gumazamiziba bagh navir
aghuim ikiam.

Eghti Jerusalem in igiamin aven,
gumazamiziba mizazim isava arair
niginiba ua puvatighi,
gumazamiziba, azirakaba pu-
vatigham.

²⁰ Eghti borir muziariba uaghan igiagara iki
ovengan kogham.

Eghti gumazamiziba dughiar bar ru-
arimin iki mangi bar ghurigham.

Tarazi 100plan azeniba ikiti,
gumazir igharaziba men ganiva mikim
suam, me ti bar gumazamizir
igiagara iti.

Eghti men tarazi 100plan azeniba
agivaghan kogh aremeghti,
igharaz darazi suam, Ekiam ti uabi me
gamizi me ariaghire.

²¹ “Nan gumazamiziba dipenibar ingariva
dar ikiam.

Egh me wainin azeniba opariva, dar
ingar dar wainin ovizibar amam.

²² Apaniba ua izi nan gumazamiziba batogh
men dipenibar dapiaghan kogham.

Egh men wainin azeniba inigh, wainin
ingar dar aman kogham.

Nan gumazamiziba, temer bar gavgavibar
min, dughiar bar ruarimin ikiam.

Gumazamizir ki ua bagha miseveziba,
me uari ingarizir bizibar ganiva,
dughiar bar ruarimin bar akuegham.

²³ Ingararir me amiba puram mangighan
kogham. Dar dagheba otivam.

Eghti dughiar kuratam men boriba
batoghan kogham.

Guizbangira, kar gumazamizir ki deravira
damuamibar boriba.

Ki Ikiavira Itir God, ki bar deravira me
damu

men gin otivamin boriba sara
damuam.

²⁴ Egh me ifongezir biziba bagh nan
azangsighti,

ki men azangsiziba ikarvaghham.

Me na ko mikimvira ikiti,

ki me baregh men akurvaghham.

²⁵ Eghti afiar atiaba ko sipsipin nguziba uari
inigh damam.

Eghti laionba, bulmakaubar min oghe-
bar amam.

Eghti kuruziba nguazimin
minezibar amam.

Egh da nan mighsiamin ikiva, bar moghira
bar deravira uari inigh ikiva,
egh pazi uarir amuan kogham.

Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha
gifa.”

66

*Ikiavira Itir God uan apaniba dikabiragh,
egh an apengan itir darazi deragh me
damuam*

¹ Ikiavira Itir God kamaghin migei,
“Overiam, a nan atrivir dabirabim,
ezi nguazim ki uan dagarimning arizir
danganim.

Eghti ia managh nan Dipenimin ingaram?
Eghti danganir manamra nan avugh-
sazir danganimin min ikiam? Bar
puvatigham.

² Ki uabi, uan dafarimningin overiam ko
nguazim ko biziba bar dar ingarizi,
da otivigha iti.

Nan navim kamaghin amir gumazamizibar
iti:

Gumazamizir uari abirava, uan arazir
kuraba bagha osemegha,
nan akam baregha nan atiatia nigha,
nan apengan itiba,
ki men gara bar me gifonge.

Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.

³ “Gumazamizir maba uan ifongiar
kuramin gintigha arazir kurabar
amuasa bar ifonge.

Egha me uari kamaghin nighnigha
ghaze, me guizbangira nan ziam fe.
Egha me amir ofan kaba, ki bar dar
agha.

Ki garima, me bulmakaubav sogha na
bagha ofabagh amua,
merara uaghan gumazir maba isa, me
misuegha uan aseba bagha ofabagh
ami.

Me na bagha sipsipin nguzibar ofabagh
amua,
me uaghan aflaba isa dav suegha,
aseba bagha dar ofabagh ami.

Me witba isa na bagha ofabagh amua,
me uaghan uan aseba bagha dabar
ghuzibar ofabagh ami.

Me na bagha pauran me iter balsamin
eborimin ingarizimin ofabagh amua,

- egha uaghan asebar marvir guaba
bagha ofabagh ami.*
- 4 Eghti kirara, ki me amir arazir kam
baghvira osimtizim amiseveghti me
aneteram,
kar osimtizir me ateran bar atiatin-
gizim.
Guizbangira, ki men dei, ezi me nan
dimdiam ikarvaghan aghua.
Ki uaghan uan akam me mikiri, ezi me
an gintighan aghua.
Puvati. Me nan akaba munasi.
Egha arazir kurabara nan damazimin dagh
ami,
kar arazir kurar ki bar aghuaziba.
- 5 "Ia Ikiavira Itir Godin akam baragh an
apengan ikia, an akamin atiatia agoi
darasi,
ia akar ki datirighin ia mikinamim
baragh!
Ia an gintighasa bar gavgafi,
kamaghin amizi, ian adarazi bar ia gi-
fongezir puvatigha, akirim ragha ia
gasaragha ghaze, ia men tongin ikian
kogham.
Egha me dibovir akabar ia migia, kamaghin
migei,
'Ikiavira Itir God uan gavgavir ekiam
ko izi ia damuti, ia bar akongeghti, e
ganika.'
Ezi ki kamaghin ia migei, Ia men
ganti, me bar aghumsigham.†
- 6 Ia nguibar ekiamin aven otivir dimdiar
ekiar munam baragh!
Egh nan Dipenimin aven otivir niginir
dafar kam baragh!
Ki Ikiavira Itir God, mar nan dimdiam ko
niginimra.
Ki uan apanibar arazir kuraba ikar-
vagha ivezir kuram me daningasa an
gug migei.
- 7 "Nan nguibar ekiam mati, amizim borim
zuamiram a bate.
A borim batasa mizazim baraghizir pu-
vatigha, a bate.
- 8 Gumazitam fomira bizir kamın ganigha, a
baraghizir puvati!
Kantrin tam ti dughiar vamiram otozir
puvati!
Bar guizbangira, ikizir ekiatam dughiar
vamiran, zuamiram otozir puvati.
Bar puvati!
Eghti Saion borim batisi mizazim
baragh, a bar zuamiram uan boriba
bategham.
- 9 Ki Ikiavira Itir God, ian God, ki ian azai,
Ki ti amizim gamima a borim batasa
mizazim isi,
- egh manmagsua, ki an navim
apirighiti, an borim otoghan kogham?
Bar puvatigham.
- 10 "Ia Jerusalem gifongezir darasi, ia a ko
bar akongegh.
Ia gumazamizir a bagh azia itiba, ia
datirighin a bagh bar akongegh.
- 11 A datirighin deravira ikiti, ia an aven
itir bizir aghuir avirim inisi bar
akuegham.
A mati amebur otem boribagh anidir
mam.
Eghti ia mati, an boriba an otem
ami bar izivagh navir amirizimin
ikiam."
- 12 Egha Ikiavira Itir God kamaghin migia
ghaze,
"Ia oragh! Ki Jerusalemın nguibar ekiam
damighiti, a zurara bar deravira
ikiam.
A kantrin igharazibar bizir aghuir
aviriba iniam.
Mati faner zurara emira ivemara gevir pu-
vatizi moghin,
bizitamın oteveghan kogham.
Ia bizir kaba iniva bar akuegham,
mati borim amebamın otem apava bar
akongezi,
amebam a ifragha aruima a bar
akonge.
Egha amebam a isa
uan apozim gatigha a gikararaima,
a bar akonge.
- 13 Ia Jerusalemın nguibar ekiamın gumaza-
miziba,
amebam deravira uan borimın gara
akar aghuimın a migeima, a navir
amirizim iti moghin,
ki bar deraghvira ian gan
navir amirizim isi ia daningti, ia der-
aghvira ikiam.
- 14 Ki ia gamizir bizir kam, ia an ganigh ian
naviba bar akueghti,
ian mikariziba bar gavgavighti ia de-
ravira ikiam.
Eghti gumazamiziba kamaghin fogh suam,
Ikiavira Itir God uan gavgavimın uan
ingangarib gumazamizibar akura.
Egha apanibara, a men atarima, me an
aningagharimın mizazim barasi."
- 15 Ia gan! Ikiavira Itir God avim sara izam,
mati a uan karis daperagh aminir bar
gavgavimın min bar puv akigh izam.
Eghti an aningagharimın avivzariaba, an
apanibar isiti,
a ivezir kuram me daning, bar me
agivagham.

† 66:5: Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati. 66:7: Akar Mogomem 12:5

16 Guizbangira, Ikiavira Itir God, avim isi, ivezir kuram gumazamizbar aningam.

Eghti an midorozir sabam, gumazamizir bar avirimin arazir kuraba ikarvagh
me misoghti, me arimighiregham.

17 Ikiavira Itir God kamaghin migei,
“Gumazamizir maba, asebar ziaba fasa uari zueghamin arazibar gin ghua, egha uan azenibar itir marvir guabar ziaba fer danganibar ghua, men tongin itir gumazir dapanimin gin zui.[‡]

Egha me dabar tuziba ko kuarziba ko bizir igharazir nan damazimin zuezir puvatiziba saram api.

Egh me bar moghira ikuvigh bar givagham.”

Kantriba bar men gumazamiziba, Ikiavira Itir Godin apengan ikiam

18 Ikiavira Itir God ghaze,
“Ki gumazamizbar nighniziba ko arazibar ganigha fo,
kar dughiar ki gumazamiziba bar me akuvamim.

Kantriba bar dar itir gumazamiziba ko akar igharazibav migeir gumazamiziba, me bar moghira izam.

Me izi uari akuvaghamin dughiamin, me nan angangarir ekiam ko gavgavimin ganam.[§]

19 Eghti ki men tongin ababanitam asaragh men akagham.

Egh ki gumazamizir ikiavira itir varazira amangiti,
me saghon itir arighatizibar gumazamizir igharaziba bagh mangam.

Egh nan ziar ekiam ko gavgavimin gun gumazamizir tong oraghizir puvatizibav kimam.

Ki kantrin kaba bagh me amangiti, me mangam,

Tarsisin kantri ko, Pulin kantri ko, Lidian kantri,

me barir pibar asir fozozir aghuim itir gumaziba.

Egh Tubalin kantri, ko Grikin kantri,
ko nguibar arighatizir ongarir torir saghon itiba, me bagh mangam.

Gumazamizir ikiavira itir varaziran kabanang,

kantrin kaba bagh mangegh nan ziar ekiam ko gavgavimin gun me mikimam.

20 Ki Ikiavira Itir God, ki ghaze, gumazamizir kaba mangi,
ian namakar kantrin kabar aven itiba, me me isi Ikiavira Itir Godin ofan min me inigh na bagh izam.

Egh me isi hoziba ko, karisba ko, dabirabir akuriaba ko, donkiba ko, kamelbar afegh,

men aku na bagh nan mighsiamin itir nguibar ekiam Jerusalem izam.

Israelia zurara witin oviziba ofabar min, da isa itarir nan damazimin zuezibagh arigha, da atera na bagha nan Dipenim izi moghin,
me men aku na bagh izam.

21 Eghti ki men tarazi amiseveghti me ofa gamir gumazibar otivti,
tarazi Livaibar adarazir otivam.”
Kar Ikiavira Itir God mikemezir akaba.

22 “Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migei,
Overiar igiam ko nguazir igiar ki ingarasava amir kamning,
aning nan damazimin iki gavgavigh mamaghira ikiam.

Eghti kamaghira ian ovavir boriba iki gavgavigh mamaghira ikiti,
ian ziam zurara ikivira ikiam.

23 Eghti iakinir igiar otivamba ko Sabatin dughiar ekiar nan ziam famiba, nguazir kamin itir ruaghateviba bar dar itir gumazamiziba izi nan damazimin teviba apirigh,
bar moghira izi nan ziam fam.
Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.

24 “Me nan Dipenim ategha zuir dughiamin, me gumazir nan akaba munasa na barazir puvatizibar kuabar ganti,
me ireghiv ikiam.

Me ariaghiregha givagha pura tintinibar nguazim gireghav iti.

Ezi apizir muziariba men kuaba amivira iki mangi da givaghan kogham.

Eghti avir men kuabar isim uaghan mungeghan kogham.

Men kuaba bar bizir kuribar min ganti,
gumazamiziba bar dar aghuagham.”

[‡] 66:17: Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati. [§] 66:18: Hibrun akam deragha vezin kamin faragha itir akamin mingarim abigha an gun mikemezir puvati. 66:22: Aisaia 65:17; 2 Pita 3:13; Akar Mogomem

Godin Akam Ingha Izir Gumazim Jeremaian Akinafarim O Jeremaia Akar faragha zuim

Akam ingha izir gumazim Jeremaia Jerusalem itima Babilonian Atrivim Nebukatnesar iza Judabagh asighasiki. Jeremaian akar aviriba a Judaba ko Israelia dughiar kam bagha ikiangsizir akaba me ganingi. Eghti gumazamiziba aseba ategh navibagh iraghan koghti, God me gasighasigham. Ezi me Jeremaia miageir akaba baraghan aghua. Ezi Jeremaian akar maba, Godin akar dikirizimin gun me miagei, God gin Judabar apangkufigh men akuraghti, me uamategh uan nguazimin izam.

Jeremaian akinafarim akam ingha izir gumazir igharazibar akinafariba mong men ighara. A kamakin, Jeremaia uabi an eghaghanir aviriba an aven iti. Jeremaia uabi Godin akam akunasa ifongezir puvati, a pura uan ifongiam abiragha Godin ifongiamin gin ghu. A dughiar aviribar navim osemegha uabira uabin apangkufi. Egha a uan navir osimtizim modozir puvati. A guizbangira an gun mikemezi, an migirigiaba akinafarir kamın iti. Jeremaia Judaba bar me gifonge, ezi God Akar Gavgaviba a ganidima, an adar gun mikimasa ifongezir puvati. Ezi gumazamiziba an akam baraghan aghuagha a gasighasighasava amima, a me bagha pamten God miagei.

Jeremaian akar bar aghuir mam sapta 31:31-34in iti. Jeremaian akam kagh God uan gumazamiziba ko Akar Dikirizir Gavgavir Igiam damuamin akabar gun miagei. Akar Dikirizir Gavgavir Igiar kam, me dagiam ko akinafarimra an osirighan kogham. A gumazamizibar navir averiabar ikiti, me uari an gin mangisi bar ifuegham. E Iesusin gin zuir gumazamiziba, Godin Duamin ingangarimin gara Akar Dikirizir Gavgavir Igiar kam ginighnisi.

God uan akam akunasa Jeremaian dia

(Sapta 1)

Azenir God uan akam isa Jeremaia ganidiba

¹ Akinafarir kam, Jeremaia mikemezir migirigiaba an iti. Jeremaia, a Hilikian

otarim, a ofa gamir gumazir mam, a Benjaminin anabamin gumazim, egha Anatotin nguibamin iti. ² Ezi Emonin otarim Josaia, a Judan kantrin atrivimin itima, an 13plan azenibar dughiamin Ikiavira Itir God, akar kaba isa Jeremaia ganingi. ³ Ezi gin Josaian otarim Jehoiakim atrivimin itima, Ikiavira Itir God, ua akar aviriba isa Jeremaia ganigavira ikia ghua Josaian otarim Sedekaia atrivimin itir dughiamin, an namba 11plan azenimin tu. Ezi azenir kamın namba 5 iakinimin, apaniba Jerusalem gumazamiziba ingha ghua kantrin igharazimin kalabusin me ariki.

God, uan akam ingha izir ingangarim damuasa Jeremaian dia

⁴ Ki Jeremaia, Ikiavira Itir God, kamaghin na migia ghaze:

⁵ “Ki tighar nin amebamin navir averiamin aven nin ingaramin dughiam, ki ni gifogha, ni ginabagha gifa. Nin amebam tighar ni batamin dughiamin, ki kantribar tongin akam ingha izir gumazimin ingangarim damuasa ni amisefe, ni na baghavira ikiamin gumazimin ikiasa, ki ni amisevegha gifa.”

⁶ Ezi ki Ikiavira Itir Godin akar kam baregha, kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Ti puvatigham. Ikiavira Itir God, nan Ekiam, ki gumazir bar igiam, egha ki akam akunamin arazibagh fozir puvati.”

⁷ Ezi Ikiavira Itir God, kamaghin na miagei:

“Ni kamaghin mikiman marki suam, ki gumazir bar igiam. Egh ki gumazamizir manaba me bagh ni amangam, ni me bagh pura mangi. Egh akar ki bar ni mikemeziba, ni dar gun me mikim.

⁸ Ki ni ko iki egh nin akurvagham. Kamaghin, ni men atiatingan marki. Ki Ikiavira Itir God, ki ni mikemegha gifa.”

⁹ Egha Ikiavira Itir God, uan dafarim isa nan akam gatigha, kamaghin miagei:

“Ni oragh. Ki datirighin uan akaba isa nin akam garisi, eghti ni dar gun mikimam.

¹⁰ Ezi datirighin dughiar kamın, ki kantrin igharazir aviribar gumazamizibav kimamin gavgavim ni ganidi.

Eghti ni biziba asiamin gavgavim,
 ko biziba apirarighamin gavgavim,
 ko bizibagh asighasighamin gavgavim,
 ko biziba dikabinamin gavgavim,
 ko bizibar ingaramin gavgavim,
 ko biziba oparamin gavgavim,
 ki bar da isa ni ganidi.”

God bizir pumuning isa Jeremaian aka

¹¹ Ezi Ikiavira Itir God gin kamaghin nan azara, “Jeremaia, ni tizimin gari?” Ezi ki a ikaragha ghaze, “Ki amonin temer aguamin gari.” ¹² Ezi Ikiavira Itir God, kamaghin na migei, “Ni deragha migei. Kamaghin, ki uabi uan akam deraviram an gari. Eghti, ki mikimamin biziba guizbangiram otivam.”*

¹³ Egha Ikiavira Itir God bizir igharazim nan akagha nan azara, “Jeremaia, ni tizimin gari?” Ezi ki a ikaragha ghaze, “Ki notin amadaghan gari minem isiaghkua ikia, en amadaghan fuaghanadaghsava ami.” ¹⁴ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin na migei, “Bizir kam a kamakin: Bizir bar kurar mam notin amadaghan ikegh izi, en nguazir kamin gumazamiziba bar me gasighasigham. ¹⁵ Ni gan! Ki Ikiavira Itir God, ki datirighin ni migei, ni deraghviram oragh. Ki datirighin notin itir kantribar atrivibar diaghiti, me uan midorozir gumaziba ko izam. Eghti atrivir kaba izi uan atrivir dabirabiba Jerusalemin tiar akabar boroghin dar afegham. Egh me nguibar ekiam aghuizir divazir gavgaviba akararigham. Egh me uaghan Judan nguibar igharaziba kamaghira dar amuam. ¹⁶ Nan gumazamiziba akirim ragha na gasaragha, uari bagha marvir guabar ingarigha, dar damazimin dapaniba avia da bagha ofan mughuriar aghuiba zuibagh amua dar ziaba fe. Me kamaghin amua, bar arazir kuram gami. Kamaghin, ki me isi kot datigham.

¹⁷ “Ezi Jeremaia, ni uabira uabi akirigh dikavigh mangi akar ki ni mikemeziba ni dar gun me mikim. Ni men atiatingan marki, ni atiatingti ki ni damighti, ni men damazibar bar atiatigham. ¹⁸ Jeremaia, ni orakigh. Ki datirighin ni gamizi ni nguibam avinizir divazir gavgavimin min gavgavigha, mati ainin dipenir akinir guarim, ko divazir me brasin ingarizimin min gavgafi. Eghti Judan atriviba ko, atrivimin inganaribar faragha zuir gumazir dapaniba ko, ofa gamir gumaziba ko, nguazir kamin itir gumazamizir bar gavgaviba, me ni dikabiragh ni abiraghan kogham. ¹⁹ Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa, Ki uabi ni ko iki nin akurvagham. Eghti gumazir kaba nin apanimin ikiva, ni dikabiragh ni abinsi damuva avegham.”

Jeremaia Godin akam Judaba ko Jerusalemia mikiri

2

(Sapta 2--25)

*Israelia datirighin
 Ikiavira Itir God ataki*

¹ Ikiavira Itir God na migia ghaze:

² “Ni Jerusalemia bagh mangi nan akamin gun kamagh me mikim:

Ikiavira Itir God ghaze, ia bar faraghavira nan gumazamizibar otivizir dughiamin,
 ia mati amizim igiamra pamın ikia uan pam gifongezi moghin,
 ia uari isa na ganigha na gifueghavira iti.

Egha ia na baghavira ikia gumazamiziba puvatizir danganimin nan gin zui,
 kar nguazir gumazitam dagheba oparizir puvatizim.

³ Egha dughiar kamin ia Israelia, ia nan gumazamizibara ikia,
 mati nan azenimin itir dagher faragha aniziba.

Ezi nan dagher kabar maba isir gumazamiziba,
 osimtizim me batozi ki me gasighasiki.
 Ki Ikiavira Itir God ki mikemegha gifa.”

Israelian inazir afeziabar arazir kuraba

⁴ Ia Jekopin ovavir boriba,
 ia bar Israelian ikiziba,
 ia bar Ikiavira Itir Godin akam baragh.

⁵ Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze:
 “Ian inazir afeziaba arazir kurar manamin gari, ki a gamizi,
 me na ategha bar nan saghon ghue?
 Egha marvir guar kinibar ziaba fema,
 da tong men akurvazir puvati.

⁶ Me na ginighnizir puvati.
 Egha me bizir ki men akurvaghasava amiziba dagh nighnizir puvati.
 Kirara Isipin kantrin me inigha men akua ize.

Ezi me pura danganir dipaba puvatizir ekiam abiki.
 Danganir kam, pura gigir kinim an iti,
 egha mozir konir kuraba tintinibar an iti.

A gumazamiziba puvatizir danganim ko amoziba izir puvatizim.
 Danganir kam, mitater kuram anevara.
 Gumazamiziba uaghan danganir kam garuir puvatigha,
 uaghan an itir puvati.

* 1:12: Hibrun akam, “Amon,” an akar otevir kam ko magh ghu, “Ni deragha gari.”

7 Ki ian inazir afeziaba inigha nguazir aghuir dagheba deraviram aghuir kamin me ariki.

Ezi ia an ikia dagher aghuiba ko ter ovizir aghuiba apa bar akonge.

Egha dughiar ia nan nguazimin itim, ia an ikia arazir kurar bar kuribagh ami, egha ia nguazir ki ia ganingizir kam gamizi,

a nan damazimin bizir bar mizezimin min oto.

8 Ezi nan ofa gamir gumaziba uaghan na ginighnizir puvati.

Ezi Moses Osirizir Arazibagh fozir gumaziba, me uaghan na gifozir puvati.

Ezi ian atriviba, me akirim ragha na gasara. Ezi ian akam inigha izir gumazamiziba me asem, Bal, an ziamin gun migei. Me bar moghira bizir kinir men akurvaghan koghamibar ziaba fe.”

Ikiavira Itir God, uan gumazamiziba isa kot gati

9 Ikiavira Itir God, kamaghin migia ghaze:

“Ia amizir arazir kurar kaba bagh, ki ia isi kot datigham.

Egh ki uaghan ian boriba, ko ian ovavir borir gin otivamiba,

ki me isi kot datigh me tuisigham.

10 Ia kurim inigh mangi Saiprusin Arighatizimin mangi, an aruem ghuaghiri naghin iti.

Egh ia Saiprusian arazibar ganigh.

Egh ia uaghan gumaziba amadaghti, me aruem anadi naghin amadaghan Arabian nguazimin mangi, egh bar deraghvira men arazibar ganigh.

Ia ganti arazir ia amir kaba, men tarazir dar amuam ti?

Bar puvatigham.

11 Ezi kantrin igharazibar aseba, da guizbangira godba puvati.

Ezi gumazamizir kaba uan aseba ataghiragha godin igiabar gin ghua dar ziaba fer puvati.

Ki God, ki gavgavim ikia, ziar ekiam ti.

Ezi ia nan gumazamiziba, ia na ategha godin kurar ian akurvazir puvatizibar gin ghua dar ziaba fe.

12 Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze,

‘O overiam, ni Israelian arazir kurar kamin ganiva digavir kuram damu.

Egh ni atiating navim ikuvigh mam-aghira iki.

13 Nan gumazamiziba arazir kurar pumuning gami.

Ki mati, dipar aghuir ikirimirir aghuim anidim me bagha fashagha iri.

Ezi me akirim ragha na gasara.

Me uari bagha dipabar suighasa dagiaba okora toribagh ami.

Ezi me okorezir dagiar mozir dipar kaba tintinibar bighireghti, dipaba dar aven ikian kogham.’”

Israelia akirim ragha God gasaragha, uari uarigh asighasiki

14 Egha Ikiavira Itir God, ua kamaghin migia ghaze:

“Israelia, ia pura ingangarir gumazir kinibar min itir puvati, ia firighirezir gumazamiziba.

Ian amebaba ti ingangarir amizir kinibar ikia ia batezi, kamaghin ia ti firighireghe azenan izeghan koghai. Bar puvati.

Ia firighiregh ikti, manmaghsu apaniba asizibar min

ian gintigh ia misoghinarigham?

15 Apanir kaba Israelia abiragha mati laionbar min pantemin me dazera tiariba akara iti.

Egha me Israelian nguazim gamizi a danganir kinir mammin min iti.

Egha ian nguibabagh apongezi da isigha, nguibar sueribar otifi.

16 Ia Israelian gumazamiziba, Isipin nguibar ekiar kamning, Memfis ko Tapanesin midorozir gumaziba, me izi

ian dapanir tuaribagh isegham.*

17 Israelia, ki Ikiavira Itir God, ian God, ki ia inigh tuavir aghuimin izasa,

ezi ia aghuagha akirim ragha na gasara. Ia uari kamaghin amizi, osimtizir kam ia bato.

18 Ia bizir aghuir manam inisi nighnigh kantri Isipin mangi,

men akurvazim bagh men azangam, mati ia Nailin Fanemin dipam amasa?

Egh bizir aghuir manam inisi nighnigh kantri Asirian mangi,

men akurvazim bagh men azangam, mati ia Yufretisin Fanemra masa?

2:13: Aisaia 12:3; 65:11; Jeremaia 17:13 * 2:16: Vezin kam ti osimtizir Isipian Atrivim Neko kantri Juda ganingizir akar isin zuimin gun migei. Ni 2 Atriviba 23:33-35in an gan. † 2:18: Judan gumazir aruaba kamaghin nighnisi, Judaba kantrin gavgavibav kemeghti me men akuragham, eghti apaniba me abiraghan kogham. Gumazir aruar maba kamaghin nighnisi, me kantri Isip ko namakabar amuam, ezi marazi kantri Asiria ko namakabar amuasa. Ezi Jeremaia kamaghin men akakaghasa, God ubi men akurvaghti me deravira ikiam. Kantrin gavgavir kaba men akuraghan kogham. God mati dipar aghuir ikirimirir aghuim anidim. (Ni ves 13in gan.) Me tizim bagh saghon itir kantribar fanebar mangi dipam amasa?

Arazir kam tong ian akuraghan
kogham. Bar puvatigham.[†]

¹⁹ Ian arazir kuramra puv ia damigham.

Ia akirim ragha na gasara, ezi ian arazir
kam bangin ia bar ikuvigham.

Ki Ikiavira Itir God, ian God,

ia na ataki, egha ua nan apengan itir
puvati.

Kamaghin amizi, ia deraghvira nighnigh,
egh kamaghin fogham,

ian arazir kaba bar kufi, egha mizaziba
ia ganidi.

Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba
Bar Itim, ki mikemegha gifa.”

*Israelia, Ikiavira Itir Godin gin mangan
aghua*

²⁰ Ikiavira Itir God, a ua kamaghin migia
ghaze:

“Israelia, ia oragh.

Fomira ia uari nan akabar gin mangi
nan apengan iktan aghuagha, ingan-
garir ki ia ganingizim ategha ghaze,
'Ingangarir e damuasa ni e
ganingizim, e a damuan
kogham.'

Egha ia mighsiabar ghuanaga ruarir
ghuribar temer ekiabar apengan,
marvir guabar ziaba fe.

Ia mati, tuavimin amizimin min
ghua gumazir aviriba ko tintini-
bar akui moghin ami.[‡]

²¹ Ki nguazir kamin ia ati,

mati gumazim uan azenimin wainin
ikarizir aghuir mam ginabagha
anekara,
eghti a gin biva ovizir bar aghuiba
ikiam.

Ezi manmaghin amizi ia datirighin iragha
ruarimin wainin ikarizir atiamin min
oto?

²² Ian mikarziaba arazir miziriziba dar
puegha gavgafi,

Ia ti ghaze, ia osimtizir kaba rusi sopin
gavgavibagh ivezegh,
da ruti da givagham.

Bar puvati.

Ian arazir mizirizir ian mikarziabar poghez-
iba, nan damazimin ikiavira iti.

Ki Ikiavira Itir God, ian Ekiam.

²³ Ia uarir ghuangsiagh kamaghin mikiman
kogham,

E asem Balin ziam fezir puvati.

Ia arazir kurar ia Hinomin danganir
zarimin ikiava amizim ginighnigh.

Ia asizir kamelin amebar igiamin min
apuriba buria ivemara danganiba
bar dagh arui moghin,

ia asebar ziaba fasa ivemaragha
arui.

²⁴ Egha ia uaghan mati, donkin amebar
atiamin min,

an iakinir a donkin apuriba buriam
otozi,

an ada buria gumazamiziba pu-
vatizir danganibagh arui.

A kamaghin damuti tav an ifongiar kam
abiniva avegham.

Egh uaghan donkin apuriba a bativsi
iburaghuburaghan kogham.

Me an dughiamrama a bativam.

²⁵ Israelia, ia asebar ziaba fisi ivemar dar
gin mangan marki.

Ia kamaghin damuva, ian dagarir
asuaba ti dighoraghireghti,
ian kuariba bar ia misigham.

Ezi ia ghaze, En ifongiam aser kabar iti,
ezi e dar gin mangivira ikiam.

E nin akam baragham aghua.”

Israelia aghumsizir ekiam iniam

²⁶ Ikiavira Itir God, ua kamaghin miği:

“Me okimakiar gumazimin suirazi an
aghumsighizi moghin,
kamaghira ia Israelia bar aghum-
sigham.

Ian atriviba, ko gumazir dapaniba, Godin
ofa gamir gumaziba, akam inigha
izir gumazamiziba, ko Israelian gu-
mazamiziba bar,

ia uaghan aghumsizim iniam.

²⁷ Ia dagiaba ko temebar dikirizir marvir
guabar ziaba fa ghaze,

Da en ingarigha ikirimirim e ganingi.

Da en afeziabara.

Egha ia akirim ragha na gasara.

Egha osimtiziba isir dughiar,

ia uarir akurvaghasa nan dei.[§]

²⁸ Ezi marvir guar ia uari ingariziba,
dar dibobonim Judan nguazimin itir
nguibabar dibobonim gafira.

Kamaghin amizi, ia osimtizim itir dughiam,
ia men dimti,

da ian akurvaghamin tuavitam iki, ian
akurvagh. Ti puvatigham!”

[†] 2:20: Akar isin zuir kam kamakin. Israel a mati amizir mam, ezi God mati an pam. Ezi Israelia Godin ziamra fan aghua. Puvati. Me ghua tintinibar asebar ziaba fe, mati amizim uan pam ategha ghua gumazir igharaziba ko akui. Tuavimin amizir pura gumaziba koma akuimin akar isin zuir eghaghanim dughiar aviribar Jeremaian akinafarimin iti, egha a uaghan Godin akam inigha izir gumazir igharazibar akinafaribar iti. Gumaziba temer ekiabar azebaba ko mighsiabagh isin asebar ziaba fasa danganibar ingari. 2:22: Jop 9:30; 14:17; Hosea 13:12 § 2:27: Gumazamiziba temeba ko dagiaba isa asebar marvir guabar ingari. Me ghaze, me ingarizir aser kaba ikirimirim angamira itim me ganingi. 2:28: Godin Araziba 32:37; Gumazir Dapaniba 10:14; Aisaia 45:20

²⁹ Ikiavira Itir God, ua kamaghin Israelia migia ghaze:

“Ia uari nan akam batoke,
egha manmaghsua akam na gasa na migei?”

³⁰ Ian marazi ki ivezir kuram me ganiga, me misoghezi me ariaghire,
ezi ian aviriba ki ia gamizir bizir kamin ganigha,
me uan arazir kuraba ataghizir pu.
Bar puvati.

Ia mati laionba asiziba zuamira dar suigha dav sozi da ariaghiri moghin,
ia nan akam inigha izir gumaziba, midorozir sabamin me misoghezi me ariaghire.

³¹ Ia Israelian datirighin iti darasi,
ki Ikiavira Itir God, ki ia mikimasa.

Ia deraghvira kuariba arigh,
nan akam baragh.

Ia ti ghaze, ki bizir kuram, egha mati danganir dakightizim?
Ki mati danganir bar mitatem, a? Bar puvati.

Egha manmaghsua ia nan gumazamiziba ghaze,

Datirighin e uari uan ifongiabar gin mangi tintinibar daruam.

E ua ni bagh izan kogham.

³² Egha ia ti ghaze, guivir igiaba me uan kurkazir aghuiba ategham, o puvatigham?

Eghti amizir igiar pamin ikiamim,
uan kurkazir korotiar aghuiba bakinighnigh dar aghuan kogham, o?

Puvatigham.

Ezi ia nan gumazamiziba, fomira iza datirighin ia na ginighnizir puvati.

Gumazitam ti, dughiar ia na bakinighnighavira itibar dibobonim, mengiva avegham.

³³ “Israelia, ia gumazamiziba uari isava akuir arazim deragha a gifogha a buriagha arui.

Ezi ian arazir kurar kaba, tuavimin amizibar arazir kurabagh afira.

Ia kamaghin amir arazim bar a gifo, ia ti tuavimin amizibar sure damuam.

³⁴ Gumazir onganaraziba ian dipeniba akarigha okimasa dar aven ghuzir puvati.

Bar puvati.

Ezi ia pura me misoghezi me ariaghire.

Men ghuziba ian korotiarbar puegha ikiavira iti.

Ian arazir kurar kabanangh bagh, ki osimtizim ia daningam.

³⁵ Ia ti ghaze, ia osimtiziba puvati.

Egha ghaze, ki ua ian ataran kogham.

Ia uan arazir kurabar ghuangsighti,
ki ia isi kot datigh ia tuisigh, ivezir kuram ia daningam.

³⁶ Ezi ia manmaghin amigha tuavir mamin gin ghua anetegha zuamira ghua tuavir igharazimin gin zui?

Isipia tong ian akuraghan kogham, eghti ia bar aghumsigham,
mati Asiria ian akurazir puvatizi ia aghumsighizi mokin.

³⁷ Ki Ikiavira Itir God, gumazir ia nighnizir gavgavim men itiba,
ki akirim ragha me gasaragha gifa.

Eghti me bizitam ian akuragh,
ia bagh bar a damighan kogham.

Kamaghin, ia uaghan Isipia ategham,
egh dughiar kamin ia aghumsigh naviba bar osemegham.”

3

Israelia Ikiavira Itir God ategha gifa

¹ Ikiavira Itir God ua Israelia migia ghaze:

“Gumazim uan amuim batueghti a mangi gumazir igharazimin ikegh,
egh uamategh uan par faragha ikezim bagh izeghti,
an par faragha ikezim uam a inian kogham.

A kamaghin damighti, kantrin kamin nguazim nan damazimin bar mizegham.

Israelia, ia tintinibar gumazir aviriba isa me koma akuigha gifa.

Egha datirikin ia uamategh na bagh izasa, a?*

² Ia kogh mighsiabar ganiva deraghvira nighnigh.

Ia mighsiar kabanangin, ti dar tam gisin gumaziba ko amiziba uari isava akuir arazim gamizi moghin, asebar ziaba fez, o?

Puvati, ia mighsiabar vaghvaghha arazir kam gami.

Ia aseba baghavira iti,

mati tuavimin amizim, tuavir miriabar apiav ikia gumaziba bagha gari.

Egha uaghan mati Arebiabar min gumazamiziba puvatizir danganibar mogav ikia

gumazibar biziba okimasa me mizua iti.

Ia mati amizim gumaziba isa me koma akuir arazir kuram gami moghin,

uan nguazim gamizi, a nan damazimin bar mize.

³ Ezi bizir kam bangin, ki amozimin tivazima, a tong ian nguazim gizezir puvati.

Ezi ia tuavimin amizimin mirarama amua, akam baraghan aghuagha, aghumsizir puvati.

⁴ Ia datirighin na migia ghaze, 'Ikiavira Itir God, ni en afeziam, egha igiamra e gifongegha iza datirikin.

⁵ Ia kamaghin na migia ghaze, ni ti zurara en aningaghi egh zurara en ataran kogham.'

Ia kamaghin migia, egha uan ifongiamin gin ghua arazir kurar aviribagh amua ghuavira iti."

Israelia ko Judaba, nighnizir gavgavir Ikiavira Itir Godin itir arazim ataki

⁶ Dughiar kamin Josai a trivimin itima, Ikiavira Itir God, kamaghin na migei, "Jeremaia, Israelia me nighnizir gavgavir nan itir arazim, me anetegha gifa. Me tuavimin amizim ami moghin, me mighsiabar ghua dar ghuanaga dar itir temer ekiabar apebabar asebar ziaba fe. Ni bizir kamin ganiz, o? ⁷ Ki kamaghin nighnigha iti, me uan arazir kurar kabar amigh givagh, gin ua na bagh izam. Ezi puvati, me ua izezir pu. An buaramizim Juda, amizir par ikizibagh asighasizir kam, a Israelian arazimin gani.[†] ⁸ Juda garima, Israelia nighnizir gavgavim nan itir puvatigha, gumaziba isa da koma akuir arazim gami. Ezi ki par ikizimin anegivasa akinafarim osirigha a ganingi. Ezi an buaramizim Juda arazir kamin ganigha, atiatir puvatigha nighnizir gavgavir nan itir arazim ataki. A uaghan ghua asebar ziaba fe, mati tuavimin amizim arazir gumaziba okia me isava akuim gami. ⁹ A ghaze, an arazir tuavimin amiziba gumaziba okia me isava akuir kam, a pura bizim. Egha a dagiaba ko temebar marvir guabar ziaba fe. A kamaghin amua, nguazir kam gamizi, a nan damazimin bar mize. ¹⁰ Israelin buaramizim Juda, nighnizir gavgavir nan itir arazim ategha, arazir kurabagh ami, egha guizbangira uan navim girazir puvatigha ua na bagha ize. Bar puvati. A ifara navim gira. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa."

¹¹ Ikiavira Itir God migia ghuavira ikia ghua kamaghin migei:

"Israelia ko Judaba, aning na ataghiragha ghua arazir kurabagh ami.

Egha Judabar arazir kuraba bar Israelian arazir kurabagh afira.

¹² Kamaghin amizi, Jeremaia, ni dikavigh notin amadaghan mangi dimiva nan akamin gun kamaghin me mikim, Ki Ikiavira Itir God, ki ghaze, Israelia, ia nighnizir gavgavir nan itir arazim ataki,

mati amizim uan pam ategha par igharazimin iti.

Nan apangkuvir arazim a bar ekefe.

Kamaghin ia uamategh na bagh izi.

Ki ua navir kuram ian iki

zurara ian aningaghan kogham.

¹³ Ki Ikiavira Itir God, ki ghaze, Israelia, ia bighivira kamaghin mikim,

'E osimitizim gamigha givagha uan Ikiavira Itir God, en God, akirim ragha a gasaragha gifa.

Egha uaghan, e nin akabar gin zuir puvati.

E temer ekiabar apebabar ghua arazir kuram gamua asebar ziaba fe.'

¹⁴ "Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migia ghaze,

Ia gumazamizir akirim ragha na gasaraziba,

kirara ian Ekiam,

ezi ia nan boribara.

Ki vaghvagh ian nguibaba ko ikizibar aven, ian tarazi inigh ua uan mighsiam Saionin izam.

Kamaghin amizi, ia uamategh na bagh izi.

¹⁵ Eghti gumazamizir zurara nan arazibara gin zuiba ki me amiseveghti, me fofozim ko nighnizir aghuim sara ian gan ia geghuv ian faragh mangam.

¹⁶ Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migia ghaze,

Dughiar gin zamin kamin, ian dibobonim ian nguazimin bar avirasemegham.

Eghti gumazamiziba ua nan Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam mikiman kogham.

Egh ia Boksir kam gin amadagh uam a ginighnighan kogham.

3:6: 2 Atriviba 22:1–23:30; 2 Eghaghaniba 34:1–35:27 † **3:7:** Jeremaian dughiamin, kantri Israel notin amadaghan ua tir puvati. Apaniba fomira a gasighasigha gifa. Akar otevir kamin, God gumazamizibav kemezi, me bizir fomira Israel bativizibagh nighnigh. Kamaghin amizi, danganir kamin ziar kam "Israel," a gumazamizir kagh notin amadaghan Judan kantrin ikezibar kantrin ababanin gami. Ezi Jeremaian akinafarimin danganir aviriba, ziar kam Israel a Jerusalemin gumazamizibav gei, egha Judan danganir maba sara. Me uaghan Jekopin ovavir boriba, an ziar igharazim Israel. Kamaghin amizi, apaniba Israelia inigha ghua not amadaghan kantrin igharazimin me isa kalabus gatizi, Judan kantri gumazamiziba ua ziar kam Israel inigha uari uari gati.

Egh ia Akar Dikirizir Gavgavimîn Boksiar
igiatam,
uam an ingarighan kogham.

¹⁷ Eghti dughiam iziti gumamaziziba kam-
aghin mikimam,
Jerusalem uabi, a Ikiavira Itir Godin
atrivir dabirabimîn min iki.

Eghti kantriba bar dar gumamaziziba izi an
uari akuv,

Ikiavira Itir Godin ziar ekiam fam.

Egh me uan navir averiabar aven damuasa
ifongezir arazir kuraba ko men
arazir akam batoziba,
me ua dar gin mangan kogham.

¹⁸ Eghti dughiar kamin Judaba ko Israelia,
uari inigh notin amadaghan itir
nguazir me itim ategh izi uari
akuvagham.

Egh me izi nguazir ki ian inazir afezi-
abagh aningizimîn ikiti, nguazir kam
men adarazir nguazimîn min iki, ka-
maghira ikiam.”

Israelia aseba atakigh

¹⁹ Ki Ikiavira God, ki ua kamaghin migei,
“Israelia, ki fomira ia damighti ia
guizbangira nan boribar otivasa
nighnisi.

Egha nguazir bar aghuir kam ia
daningasa bar akonge.

Nguazir dirir kam, gumamazizir igharaz-
ibar nguaziba bar dagh afira.

Eghti ia an iki mamaghira ikiam.

Ki kamaghin ia ginighnigha ghaze,
ia na dipon suam,

Ni en Afeziam.

Egh ia zurara nan gin izi, uamategh
mangan marki.

²⁰ Ezi puvati. Ia Israelia, ia na tegha givagha,
mati amizim pamin ikiava anetegha
par igharazimîn iti.

Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha
gifa.”

²¹ Gumamaziziba orazi, niginir dafam
mighsiabagh isin otifi.

Kar Israelian gumamazizir arazir
kurabagh amiba
puviram arava azia ikia, uarir
apangkuvighasa azangsighavira
iti.

Me fo, me Ikiavira Itir God, men God,
me anetegha tuavir kurar igharazimîn
ghue.

Kamaghin me pamtem azi.

²² Ikiavira Itir God kamaghin migei:

“Ia akirim gigha Ikiavira Itir God gasa zuir
boriba,
ia uamategha a bagh izi.

Eghti a ian arazir kuraba batueghti,
ia ua ghuamaghegham.”

Ezi gumamaziziba kamaghin an akam
ikaragha ghaze,

“Ni en Ikiavira Itir God, en God,

kamaghin e uamategha ni bagha
ize.

²³ E fo, e mighsiabar pin ikia asebar ziaba fa
niginir dafam gamir arazir kam,
tong bar guizbangirama en akuraghan
kogham.

Ikiavira Itir God, en God,

a uabira Israelia en akuragham.

²⁴ E aser aghumsizim itim, Bal, e an ziam fer
dughiamin,

e uan sipsipba ko, bulmakauba ko,
otariba ko, guiviba ko bizir aghuir en
inazir afeziaba ingara iniziba, e bar
ada gifa.

E uan igiabara arazir kurar kam
gamuavira ikia iza datirighin tu.

²⁵ O Ikiavira Itir God, en God, e uan inazir
afeziaba ko, uan mugabara ikia
arazir aghumsizir kurabar ni gamua
iza datirikin tu.

E nin akabar gin zuir puvati.

Kamaghin amizi, e bar aghumsigh guaba
avigh nguazim mituagham.

Egh teghti, en aghumsizir kam inimin
min e avaraghti,
e a sara ikiam.”

4

*Israelia Ikiavira Itir God bagh izisi uan
navibagh iragh*

¹ Ikiavira Itir God kamaghin migei:

“Ia Israelia, ia na bagh izisi, egh na baghvira
izi.

Ia pura tintinibar tuavir igharazibar
mangan marki.

Bar marki, ia nighnizir gavgavim narara iki.

Egh marvir guar ki bar aghuaziba nan
damazimîn da batokegh.

² Egh ia gavgavim uan akabar aningsi, kam-
aghin mikim suam,

E Ikiavira Itir Godin zurara itimin
ziamin, e guizbangira migei.

Egh dughiar kamin ia guizin akam ko,
arazir aghuim ko, arazir voroghira
zuimin gin mangi
akar kam damuam.

Egh ia kamaghin damuti, Kantrin Igharaz-
ibar Gumamaziziba deragh uari
damusi nan azangti,

ki deragh me damuam, mati ki deravira
ia gami mokin.

Eghti me ziar ekiam na daningam.”

³ Ikiavira Itir God, kamaghin Judaba ko
Jerusalemia migia ghaze:

“Ia akaba barazir puvatigha, naviba bar
gavgafi.

Ia tong uan navibar amighti da
amiragh,

mati nguazir ararir gavgavim me
anebigha anemisarizi moghin
iki.

Ian arazir kuraba ian dabirabibagh
asighasisi.

Ia uan arazir kuraba adeggh da maku-
nigh,

mati gumazim akunimin in-
garigha, an tongin aghuir
ikarizir dikoniba itiba asizi,
dagheba deraviram aghui.

⁴ Ia Judaba ko Jerusalemia, ia na bagha
uan mikarzir mogomebar inibar
ghoregha na ko akam akirizi moghin,
kamaghira ia na baghvira iki uari isi na
daning.

Ia kamaghin damighan koghti, nan
aningagharim avir ekiamin min
otogh,

ia amizir arazir kuram bagh ian isiti,
gumazitam anemungueghan
kogham.”

Apaniba Judaba ko misoghasa

⁵ Ikiavira Itir God, Judaba ko Jerusalemia
akam me mikinasa kamaghin na
mikeme.

An akam kamakin:

“Ia kantrin danganiba bar dar mangi
sigham givi.

Egh gumazamizibar dim me mikim
suam,

‘Ia izi bar moghira uari akuvagh,
egh mangi divazir gavgaviba itir
nguibabar aven mangi uari mon-
gegh.’

⁶ Egh ia nir avizir gumazamiziba ganigh
foghfoghamim,

ia a feghti me an ganigh ari Saionin
mangam.

Ki apanibagh amizi me bar pazavira ia
gasighasighasa

notin itir nguazim ategha izi.

Kamaghin amizi, ia sughsughan marki,
ia ivemar mangi mongegh.

⁷ Apanir kaba uan nguibam ategha mati
laion uan mogomer danganir itim
ataki.

Apanir kaba nguibar aviribagh
asighasigha izi.

Me izi Judan kantri bar a gasighasighti a bar
ikuvighti,

gumazamiziba ua nguibar kabar ikian
kogham.”

⁸ Ikiavira Itir Godin aningagharir ian itim
givazir puvati,
an aningagharim ikiavira iti.

Kamaghin amizi, ia azirakar korotiabar
aghuigh aziva,
azirakar ighiar amirizibar amu.

⁹ Ikiavira Itir God, kamaghin migia ghaze,
“Dughiar kamin, atrivim uan gumazir da-
paniba ko bar atiatigham.

Eghti ofa gamir gumaziba, ko akam
inigha izir gumaziba,
digavir kuram damigham.”

¹⁰ Ezi ki kamaghin migei:

“Ame! Ikiavira Itir God, nan Ekiam,
ni Judaba ko Jerusalemia gifara ghaze,
Kar me deraghvira ikiamin
dughiam.

Ezi puvati, datirighin apaniba izi,
uan midorozir sababar me misoghti me
arimighiram.”

Apaniba aminir fefemin min izi

¹¹ Eghti apaniba izamin dughiamin,
Ikiavira Itir God kamaghin Judaba ko
Jerusalemia mikim suam,

“Aminir fefem nguazir mighsiar gumaza-
miziba puvatizibar ikegh dikavigh,
nan gumazamiziba iti naghin vang
izam.

Aminir kam nimira izi arazir kuraba
batoghasa puvati,
mati aminim nimira iza witin ovizibar
misevibagh ivavamadi mokin. Pu-
vati.

¹² Aminir kam bar gavgavigh izi,
bar me gasighasigham.

Ki uabi gumazamizir kaba isa kot gatigha
gifa,
egha ki ivezir kuram me daningasava
ami.

Kamaghin amizi, ki uabi mikemezi apaniba
izi,
mati aminir kuram izi.”

¹³ Ezi ki Jeremaia, ki Ikiavira Itir Godin
akamin, kamaghin gumazamizibav
gei,

“Ia gan! Apaniba ghuariar pizimin min
pighatome,
men midorozir gumazibar karisba,
mati aminir bizibagh asighasizim
pamten iza tingagha nidi,
ezi men hoziaba mati kuarazir
bagabar min akizirigha bar
puvira izi.

Ezvika!

E datirighin bar ikuvigha gifa.

¹⁴ O Jerusalemia, ia manadzoghin uan
navir averiamin aven itir nighnizir
kuraba batuegham?”

Ia bar uan arazir kuraba batuegh zueghti,
 Ikiavira Itir God, ian akuragham.
 15 Ia gan, gumaziba Danin nguibar ekiam ko Efraimin mighsiaba ategha iza, osimtizir kamin akam akura iza.
 16 Ikiavira Itir God, gumazir kabav gia ghaze,
 Ia Kantrin Igharazibar Gumamazibav kemegh,
 'Apaniba Judan otivigha gifa.'
 Egh ia Jerusalemia kamaghin me mikemegh,
 'Apaniba nguibar saghon itiba ategha iza,
 Judan nguibaba ko misosi.
 Me nguibar kaba avinigh, pamten tiariba akar,
 egh akar ekiamin gumamazibav kimam.'
 17 Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migia ghaze,
 Ia Jerusalemia nan akam batoke.
 Kamaghin, apaniba Jerusalem avinigham, mati gumaziba dagher azenim divazimin min an okari.
 18 Ia uari osimtizir kabagh amigha, tuavir kuramin ghu.
 Ezi bizir kam bagha ia bar osimtizir ekiam ini.
 Ian arazir kurabara ia gamima, ia mizazir kam isima, ian naviba biaghire."

Jeremaia uan adarazi bar men apangkufi
 19 Jeremaia kamaghin migei:
 "Ki tizim bagha mizazir dafar kurar kam isi?
 Ki mizazir kurar kam isima, nan navir averiam bar na basemezi,
 nan dighorim bar pamten na ginivima,
 ki bar mikirighasava ami.
 Mizazir kam bar na abirazi nan nighnizim uaghan bar nan ikufi.
 Ki midorozir gumaziba barazi, me midorozim bagha pamtemin sighabagh ivi.
 Kamaghin amizi, ki uan akam dukuagh, nimira ikian kogham.
 20 Ki garima, me kantrin aven itir danganiba bar dar gumamaziziba paza me gamua
 me gasighasizima, biziba bar moghira ikufi.
 Ki garima, me zuamira en purir-penibagh asighasiki.
 21 Eghti dughiar manatamra apaniba e ategh ua uan nguibabar mangam.

Egh me manadizoghin sigham givia, nir avizim ghufir arazim ategham?
 Ki arazir kamra ikia ghua bar amira!*"

 22 Ezi Ikiavira Itir God, kamaghin na ikaragha ghaze,
 "Nan gumamaziziba fofozir aghuiba puvati,
 egha na gifozir puvati.
 Me boribar min fofoziba puvatigha bar on-gani.
 Egha arazir kuram gamir arazim me bar a gifogha,
 arazir aghuibar amuamin arazim me bar a gifozir puvati."

Jeremaia irebamin min bizimin gani
 23 Ki Jeremiah ki garima,
 nguazim bar ikuvigha pura itima,
 bizir aghuitam a gisin itir puvati.
 Ezi ki overiamin gari,
 angazangaritam an itir puvati.
 24 Ezi ki mighsiabar garima,
 mikimkizim adagh nuabima,
 dar ghuaba mangigh zeghi gami.
 25 Ezi ki tintinibar gara gumazitam in apizir puvati.
 Ezi kuaraziba migha tintinibar bar ghue.
 26 Ezi ki ua garima, fomira nguazir otevir biziba bar deravirama aghuiba,
 da datirighin dipaba puvatizir danganir kinibar otifi.
 Ezi nguibar ekiar nguazir kamin itiba bar ikufi.
 Kar Ikiavira Itir Godin aningagharim bar ekevegha,
 bizir kabagh amizi da otifi.
 27-28 Egha Ikiavira Itir God, kamaghin migia ghaze,
 "Ki bizir kabar amighti da otivasa uan nighnizim gamigha gifa.
 Egh ki ua uan nighnizim giraghan kogham.
 Nguazir kam, ki a damighti a mangi bar danganir kinimin otogham.
 Egh ki bar a gasighasighan kogham.
 Eghti bizir mingarir kam bagh, nguazim azirakar onger akabar amuti,
 overiam pin pighatomegham."

29 Ki Jeremaia, ki garima, midorozir gumazir maba hoziabagh apiazi,
 gumazir maba uan pibar suigha midorozim bagha iza.
 Ezi gumamazizir danganir kabar itiba, me baregha, bar moghira uan nguibaba ataghiraghava are.

* **4:21:** Me apanibar ganti me izamin dughiam, me nir avizim ghufegh sigham giviam, eghti gumamaziziba oregh ari mangi, nguibar divazir gavgaviba itibar mongegham. Ni saptan kamin, ves 5 ko 6in gan. **4:23:** Jenesis 1:2; Aisaia 5:25

Men marazi ara ghua ruaribar aven
monge,
ezi marazi ghua dagiar toribar
aven monge.

Ezi nguibaba bar moghira pura misevir
kinibar itima,
gumazamiziba puvati.

³⁰ O Jerusalem, ni ikuvighamin dughiamin,
ni manmaghin damuam?

Nin gumazir fomira bar ni gifongegha
ni ko akuir kaba,
me datirighin nin aghuagha, ni
misueghti ni aremeghasava ami.

Kamaghin amizi, ni pura korotiar aghevir
aghuibar aghuan marki,
egh me golin ingarizir kurkazibar
uabin kurkian marki,
egh uan damazimning aghivan
marki.

Kurkazir kaba tong nin akuraghan
kogham.

³¹ Ki ararem barazi, mati amizim otasava
amir ararem.

Egha uaghan mati amizim datirighiram
otirimir igiam gami, egha mizazir
ekiam isi.

Kar Saionin nguibar ekiamin
ararem.

A bar avighagheghe, uan aghariba kavkira,
kamaghin migei,

“E uarir apangkufi! E ikuvigha gifa.

Apaniba e misueghti e arimighiram.”

5

*Jerusalemia bar akirim ragha Ikiavira
Itir God gasara*

¹ Ikiavira Itir God, kamaghin migia ghaze:

“Ia Jerusalem gumazamiziba, ia uan tu-
aviba bar dar aru,
uan biziba amadir danganibar ganigh
fogh suam,
gumazamizir aghuitam iti, o pu-
vati.

Egh ia ganti, gumazamizir arazir aghuim ko
guizin arazimin gin zuitam ikti,
ki nguibar ekiar kamän arazir kuraba
gin amadagham.

² Egha ia gavgavim uan migirigiabar
aningasa

Ikiavira Itir Godin ziam dibora pin
arigha migei,
kar ia ifara pura migei.”

³ Ezi ki Ikiavira Itir God ikaragha ghaze:

“Ki fo, ni gumazamizir deravira guizin
arazimin gin zuiba, ni bar me gi-
fonge.

Egha ni gumazamizir kabav soghezi,
me mizazim baraghizir puvati.

Ni me akirasa me gasighasighizir bizir kam,
me an ganigha fofozim inian aghua.
Men dapaniba dagiabar min gavgafi,
ezi me uan navibagh iraghan aghua.

⁴ Ezi ki ghaze,
Gumazamizir kaba, pura onganarazibagh
amir gumazamizibar min ikia,
egha fofoziba bar men puvati.

Egha me Ikiavira Itir God, men God,
a me damuasa ifongezir araziba, me
deravira dagh fozir puvati.

Kamaghin, me arazir onganibagh
ami.

⁵ Kamaghin amizi, ki mangi gumazir da-
panibar gan, me ko mikimam.

Me ti Ikiavira Itir God, men God, a me
damuasa ifongezir arazibagh fo.

Ezi ki fo, gumazir dapanir kaba uaghan
Ikiavira Itir Godin akaba batueghe,
an ifongiamin gin mangan aghua.

⁶ Gumazamizir kaba arazir kurar aviribagh
amua,

egha dughiar aviribar Ikiavira Itir God,
akirim ragha a gasara.

Bizir kam bagh, men apaniba, laionin ru-
arir ghuribar itiba azenan izi
me misoghti me arimighiram.

Apanir kaba, afiar atiar danganir kinibar
itibar min izi me gasighasigham.

Apanir kaba, kaziar atiar ekiabar min
izi,

Judan nguibar ekiabar boroghin
mongegh iki ganam,

eghti gumazim o amizitam nguibam
ategh azenan iziti,

apaniba kaziar ekiar kabar min
uari fi me mikin, men mikarziiba
abighirarigham.”

⁷ Ikiavira Itir God akar kam Jerusalem
nguibamin itir gumazamizibav gia
ghaze,

“Bizir me ifongeziba, ki bar ada isa me
ganingi,

ezi me ua na ategha aser kabar gin zui,
mati gumazim uan amuim ategha,
tuavimin amizibar gin ghu.

Kamaghin, ki manmaghsuvira ian arazir
kuraba gin amangam?

Bar puvatigham.

⁸ Gumazir kabar naviba, gumazir igharaz-
ibar amuiba bagha dikafi,
mati afiar apurir gavgaviba, afiar ame-
baba bagha naviba dikafi.

⁹ Ki Ikiavira Itir God, ki ghaze,
Gumazamizir kaba nan ziar ekiam
gasighasisi.

Kamaghin, ki guizbangira gumazamizir
kabar arazir kuraba ikarvaghiva,
bar me gasighasigham.

- 10 “Ia Israelian apaniba,
ia mangi men wainin azenibar aruva
dagh asighasigh.
Egh bar dagh asighasighan marki.
Purama adar aghariba aghoregh.
Wainin ikarizir agharir kaba, da nan
biziba puvati.
Kamaghin amizi, ia dar aghariba
aghoregh.
- 11 Guizbangira, Israelia ko Judabar gumaza-
miziba, me akirim ragha bar na
gasaragha gifa.
Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.”
*Ikiavira Itir God, apaniba amangighi me
Israelia gasighasigham*
- 12 Israelia Ikiavira Itir God, an gin mangan
aghuagha ifara ghaze:
“Ikiavira Itir God, arazir kuratam damighi
an e batoghan kogham.
Apaniba iziva e misoghan kogham,
eghti mitiriar ekiatam otoghan
kogham.
- 13 Guizbangira, akam inigha izir gumaziba
akar kabar e migei.
Ezi men akar kabar mingariba puvati,
da mati aminim ivai.
Ikiavira Itir God, akatam me ganingizir pu-
vati.
Kamaghin, bizir manam me a migei,
bizir kamra ua ragh maghira me
gasighasigham.”
- 14 Gumazamizir kaba akar kamagh garir
mabav keme,
kamaghin amizi, Ikiavira Itir Godin
Gavgaviba Bar Itim, kamaghin na
migia ghaze,
“Jeremaia, migirigiar ki ni ganidiba ni
darara Israelia mikim.
Migirigiar nin aka torimin otivamin
kaba, da avimin min otiv mangi.
Eghti gumazamizir kaba dazibar min ikiti,
nan akam me giri, mati avim men isi
moghin, bar men isigham.”
- 15 Ki Ikiavira Itir God, kamaghin Israelia ia
migia ghaze,
Ia Israelia, ia oragh!
Ki saghon itir nguibar mamin
midorozir gumaziba inigh iziti,
me ia ko misogham.
Me fomira uan kantrin ikia iza datirikin,
egha me gumazamizir bar gavgav-
iba.
Egh ia men akar me migeim mikiman
iburagham.
Egh uaghan a gifoghsi damuva
avegham.
- 16 Men midorozir gumaziba bar moghira,
midorozir gumazir bar gavgaviba.
- Egha me barir pibar asa bar fogha,
gumazamizibagh asi me ariaghiri.
- 17 Ia ti ghaze, ian nguibaba divazir gavgav-
iba dar iti,
eghti ia deravira dar aven ikiam.
Bar puvatigham.
Apanir kaba izi ian nguibar kabagh
asighasigham.
Egh ian azenibar itir dagheba ko
dipenibar itiba sara,
dar ami da agivagham.
Egh ian otariba ko guivibav soghirarigh,
ian sipsipba, bulmakauba, bar a dav
soghirarighi
da arighiregham.
Egh me ian wainin ikariziba, ko fighin
temebagh asighasigham.
- 18 Egha Ikiavira Itir God, dughiar kamin ua
kamaghin na migei,
“Apaniba dughiar kamin izi, egh Is-
raelia bar me gasighasighan kogham.
- 19 Eghti gumazamizir itiba kamaghin nin
azangsigham,
“Manmaghsua Ikiavira Itir God, en God,
akirim ragha e gasarazi, bizir kurar
kam e bato?”
Eghti Jeremaia, ni me mikim suam,
“Ia akirim ragha na gasara, ia uan
nguazimin ikia kantrin igharazibar
asebar apengan ikia
dar ziaba fe.
Kamaghin, ia datirighin gumazamizir
igharazibar kantrin mangi an iki,
pura men ingangarir gumazir
kinibar min iki, men ingangarim
damu
men apengan ikiam.”’
*Ikiavira Itir God, Akar Gavgavim gu-
mazamizibagh aningi*
- 20 Ikiavira Itir God, kamaghin migia ghaze,
Ni akar kam isi Jekopin ovavir boriba
ko Judan nguazimin itiba me
daningigh:
21 Ia gumazamizir nighnizir aghuiba ko fo-
ziba puvatiziba.
Ia damaziba ikia, bizibar garir puvati.
Egha ia kuariba ikia, biziba barazir
puvati.
Ia datirighin kuariba arigh
deraghvira nan akaba baragh.
- 22 Ikiavira Itir God kamaghin ia migia ghaze,
Ia manmaghsua nan damazimin atiativa
agoir puvati?
Ki ongarim dipir izi mitivasa danganimin
abaragha gifa,
ezi ongarir dadarim an ongarim dipir
izi
tuivamin divazimin min iki mam-
aghira ikiam.

Eghti ongarir ekiam pamten dipir izi,
 egh divazir kam azovagh mangighan
 kogham.

23 Ezi ia gumamaziziba bar igharaghava
 ami.

Egha bar puvira nan akaba batogha
 uan nighniziba bar dar kumi.

Egha akirim ragha na gasaragha
 tintinibar ghue.

24 Ki Ikiavira Itir God, ian God.

Ezi ia nan apengan ikian aghua.

Egha ia kamaghin nighnizir puvati,
 ki uabi azeniba oparir dughiam ko
 dagheba asir dughiamin,
 amozim amadi, a izi.

Egha ki uabi daghebagh amima da uan
 dughiamram otivima,
 ia azenibar, vaghvagha zurara da isi.

25 Ezi ian arazir kurar kabara bizir aghuir
 kabar tuavim apirizi
 ia da isir puvati.

26 “Nan gumamazizibar tongin marasi,
 arazir kurabagh amir adarasi.

Me gumamazizir igharaziba arazir
 kurabar me damuasa mizua iti.

Mati gumazim kuarazim izi ivemin
 aven mangasa aneguragha a
 mizua iti.

27 Me ifavarir arazibagh amua gumazir
 igharazibar bizir aviriba puram ada
 isi.

Mati gumazim ivem aguragha kuarazir
 aviriba inizi an akiram izifa.

Egha arazir kamin me gavgavigha ikia,
 dagheba ko bizir aviriba iti.

28 Egha me bar puvirama apava naviba ifiki.
 Me arazir kurabar amuasava atiatir
 puvatigha dagh ami.

Me kotin aven guizin arazibar gin zuir pu-
 vatigha,
 arazir kamin borir afeziaba ariaghirez-
 iba, arazir kurabar me gami.

Ezi onganarazibagh amir gumamaziziba
 osimtiziba itima,
 me men akurvazir puvatigha, men
 osimtizir kaba agevir puvati.

29 “Ki Ikiavira Itir God, guizbangira migei,
 Ki gumazir kabar arazir kuraba bagh
 pazivira me damigham.

Bar guizbangira, ki gumamazizir kabanang
 ikarvagh
 ivezir kuram me daningam.

30 Guizbangira, bizir bar kurar atiatim
 anidim
 nguazir kamin oto.

31 Ki garima, akam inigha izir gumaziba,
 uari uan akaba akuri, egha gumaza-
 mizibagh ifari.

Ezi ofa gamir gumaziba,

gumamazizibagh ativagha akam
 inigha izir gumazibar akar ifavarir
 kabar gin zui.

Ezi nan gumamaziziba arazir kam bar a
 gifonge.

Ki mizazir kuram ia gaseghti ian arazir
 kurar kam givagham.

Eghti dughiar kamin men tinara
 ian akuragham?”

6

Apaniba iza Jerusalemia misosi

1 Ia Benjaminin anabamin adarasi, ia
 Jerusalem ategh ari mangi.
 Puvatighi, ia bar ikuvigham.

Ia Tekoan nguibamin aven sighbagh ivi
 mangi,

Bet Hakeremin nguibamin avim atighti
 an migharim mavanangam,
 eghti gumamaziziba an ganigh
 fogh ari mangam.

Bizir kurar ia gasighasighamim notin
 amadaghan dikavigha,
 bar roghira izi.

2 Saionin nguibar ekiam, mati guivir bar
 dirir mam,
 a nguibar ekiar bar aghuim.

Ezi Ikiavira Itir God nguibar ekiar kam bar
 moghirama,
 a gasighasigh anegivagham.

3 Atriviba uan midorozir gumaziba ko
 Jerusalem misoghsizizam,
 mati sipsipbar garir gumaziba uan sip-
 sipba ko izam.

Me azenan nguibam ekiarugh, vaghvagh
 nguazir akuar nguibam boroghin
 itiba, uan averpenibar ingaram.

Egh midorozir gumazir kaba sip-
 sipin okoruar dafabar min bar
 avirasemegham.

4 Eghti gumazir men faragha zuiba kam-
 aghin mikimam,
 “Aria, e misoghsivira gan ikiam.

E aruer arizimin dikavigh mangi me ko-
 rogh,
 me misogham.”

Egh me gin kamaghin mikimam,
 “Amei, e tighar midorozir bizibar
 akiram, aminim piri.

5 Kamaghin amizi, marki,
 e dimagarimin midorozim foregh,
 men divazir gavgavibagh
 asighasigham.”

6 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, bar
 deravira nguibar ekiar kamin ave-
 riamin gan.

Egha kamaghin midorozir gumazibav
 gei,

“Nguibar ekiar kamin gumamaziziba, uan
 namakaba bar arazir kurabar me
 gamua me abiri.

Kamaghin amizi, nguibar ekier kam osimtizir bar ekiam iniam.
 Ia mangi temeba okegh izi divazir gavgavimin miriamin dar pozim mikinigh nguazim adav kinighti, a figh uanaboghti,
 ia mangi a gisin mitivigh nguibar ekiam ko misogham.
 7 Ki orazi, arazir kuram, mati dipaba mozir pamin ikia zuraram otivavira iti moghin,
 zurara Jerusalem otifi.
 Me zurara nguibar ekiamin aven bizibagh asighasigha,
 gumazamizir igharazibav sosi.
 Ki men gari, men aviriba duaba ikia egha arimariaba iti.
 8 O Jerusalemia, ia nan akam barakigh.
 Puvatighiti, ki zuamira akirim ragh ia gasaragham.
 Egh ki ia damighti ia nguibar soriam gavaghti,
 gumazamiziba puvatigham.”
Israelia akam bar a batoke
 9 Ki Jeremaia, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, kamaghin na migei,
 “Apaniba Israelian gumazamizir vaghvazir ikiavira itiba ateghti, me ikian kogham,
 me bar me gasighasigham.
 Mati gumaziba ghua wainin azenimin wainin oviziba
 bar da kuarizi tam itir puvati.
 Kamaghin ti deragham, ni faragh mangi Jerusalemin aven akam akunigh.
 Mati gumazim ghua wainin azenimin averiam getiagha arua gari,
 wainin ovizir vaghvazir maba iti.
 Kamaghira, gumazamizir vaghvaziba ti nin akam baregham.”
 10 Ezi ki Ikiavira Itir Godin akam ikaragha ghaze:
 “Ki ikiangsizim me daning me mikimti,
 tina men tongin na baregham?
 Me kuarir toriba puvati.
 Men naviba gavgavizi me nin akam baraghan aghua.
 Me nin akam migia ghaze, a bizir kuram, egha a gifongezir puvati.
 11 Ezi Ikiavira Itir God, nin aningagharir ni men itir kam uaghan na gizifa.
 Ezi ki an suiraghti a dughiar ruarimin nan ikian ki aghua. Ki bar amira.”
 Ezi Ikiavira Itir God, kamaghin na ikaragha ghaze:
 “Ni nan aningagharir kam isi, borir pura tintinibar tuavibar ikarara itiba ko,

gumazamizir igiar uari akuva itiba me gingegh.
 Egh uaghan poroghamiba ko gumazamizir bar ghuriba, uaghan me gingegh.
 12 Ki Ikiavira Itir God, ki kantrin kamin itir gumazamiziba uan gavgavir ekiamin bar me gasighasigham.
 Egh igharaz darazir amamangatighiti,
 me izi men dipeniba ko nguaziba ko men amuiba iniam.
 13 Men gumazamizir ziaba puvatizibar ikegha ghua, gumazamizir ziaba itibar tuziba,
 me bar moghira ifara uari baghavira nighnigha,
 arazir kurar aviribagh amua dagiaba ko biziba isi.
 Ezi gumazir ofa gamiba, ko akam inigha izir gumaziba,
 me uaghan arazir kurar kamin gin ghua ifavaribagh ami.
 14 Nan gumazamiziba, duar dafaba isia iti, ezi ofa gamir gumaziba ko akam inigha izir gumaziba men duabar gari,
 da pura biziba,
 egha deraghvira da akira da nozir puvati.
 Egha me akar aghumin gumazamizibav gia ghaze,
 ‘Biziba en derazi e deraghvira iti.’
 Me kamaghin migei, ezi guizbangira bizitam deragha itir puvati.
 15 Me ti arazir kurar me amizibar aghumsighama?
 Bar puvati. Me tong aghumsizir puvati.
 Kamaghin, ki men igharaz darazigh asighasighizi moghin,
 ki gumazamizir kaba mizazim me daning me gasighasigham.
 Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.”
Israelia, Ikiavira Itir Godin akamin gin mangan aghua
 16 Ikiavira Itir God uan gumazamizibav gia ghaze:
 “Ia tuavir akamin mitigh nighnigh, ia tuavir manan mangisi ifuegh, an mangi.
 Ia tuavir aghuir ian inazir afeziaba faragha ghuezim bagh gan an apigh an mangi.
 Ia tuavir kamin mangiti, bizitam osimtizim ia daningan koghti,
 ian naviba purama amiraghirigh nimira ikiam.”
 Ezi Israelia a ikaragha ghaze,
 “Ti puvatigham,

E tuavir mamin gin mangan aghua.”

¹⁷ Ezi Ikiavira Itir God ghaze,
 “Ki ian faragh mangi ikiangsizim ia daningamin gumaziba amisevegha gifa.
 Egha ki kamaghin ia migei,
 ‘Osimtizim otivamin dughiamin me sigham giviti,
 ia deravira me baragh.’”

Ezi me ghaze,
 “Ti puvatigham.
 E gumazir kabar akaba bareghan kogham.”

¹⁸ Ezi Ikiavira Itir God, nguazimin itir kantriba bar me migia ghaze:
 “Ia izi bar uari akuvagh uan damazibar gan oraghti,
 ki Israelia damuamin bizibar gun ia mikimam.
 Ia uan damazibar bizir kabar ganam.”

¹⁹ O nguazim, ni oragh!
 Nan gumazamiziba na ginamadagha,
 Arazir Ki Me Ganingizibar gin zuir puvati.
 Kamaghin, ki men arazir kurar kaba ikarvagh,
 uan gumazamizir kabagh asighasigham.

²⁰ Me ofa gamua nan ziam fasa
 Seban adarazi da pauran mughuriar aghuim zuim ko, saghon itir gumaziba da borer aghuim givese.
 Egha ghaze, bizir kaba nan damazimin deragham.
 Bar puvati.

Ki ofan me tue bar isia mighiriba ko ofan igharazir me na bagha amiba,
 ki bar adagh ifongezir puvati.
 Ki da inighan kogham.

²¹ Ki Ikiavira Itir God ki ghaze,
 Ki gumazamizir kabar amighti me asaghporegham.
 Egh ameboghfeziaba, ko boriba, gumazamiziba ko
 men namakar men boroghin itiba sara arimighiregham.”

Apaniba notin amadaghan ikegha izi

²² Ikiavira Itir God kamaghin migei,
 “Ia gan! Midorozir gumaziba notin amadaghan ikegha izasava ami.
 Me bar gavgavigha, bar saghon ti.
 Egha me misoghasa
 midorozir biziba akira iti.

²³ O Saion, ni mati guivir dirim!

Ezi apanir kaba, me apangkuviba puvatizir gumaziba.

Me gumazir igharazibagh asighasighasa bar ifonge.

Me barir piba ko barir afuziba suisi.

Me hoziabar apiagh iziti, niginir ekiam otivam.

Mati ongarim gigim gira tingazi.

Egh me uari darigh mitivigh iki,
 egh Babilon ko misoghsivira gan ikiam.”

²⁴ Ezi Jerusalemia kamaghin migei:
 “E apanir kam, an eghaghanim baregha gifa.
 Egha e men atiatia agharapaniba bar en amia.

E nighnighava avenge, en ararem mati,
 amizim borim batasa mizazir ekiam isava arai.

²⁵ Apaniba me bar gumazir kuraba, egha danganiba bar adar iti.
 Egha misoghasavira gara itima e atiatingi.
 Kamaghin amizi, e tuaviba ko azenibar aruan kogham.”

²⁶ Ezi Ikiavira Itir God, kamaghin migei:
 “O, nan gumazamizir ki bar ifongeziba,
 ia azir korotiabar aghuigh averenim gipoghogh.

Ia fo, apanir izi ia gasighasighamim pura kaghiram otoghti,
 ia atam mangeghti me ia gasighasigham.
 Kamaghin, ia puvirama aziva, azir onger akaba bangi.

Mati poroghamimning borir bar vamirara iti, an aremezi, aning a bagh azia an kuarkufi.”

Gumazamiziba mati silvan kuram

²⁷ Ikiavira Itir God, kamaghin na migia ghaze,

“Jeremaia, ki ni isa uan gumazamizibar tongin ni ati.

Eghti ni gumazamiziba tuisigh, mati gumaziba silva tuava a gifofogi moghin,
 me tuva me gifofogham,
 men araziba guizbangira dera, o ti puvati.”

²⁸ Ezi ki an akam ikaragha ghaze:
 “Gumazamizir kaba me akaba batogha,
 akaba uarigh asa girakirangin uarira uariv gei.

Me ifavaribagh amua men araziba bar ikufi.

Egha men naviba ain ko brasin min bar gavgavigha,

arazir kurabar amuasa bar gav-
gafi.*

²⁹ Nan gumazamiziba mati silvan mineziba
itiba,

ni masinin avim giviti a puvira isi
minezir dar itir kabar isigh da bat-
ueghan kogham.

Ingangarir gumaziba pura ingan-
garir kam damigham.

Kamaghira, nan gumazamiziba arazir
kurabagh ami,

egh arazir kurar kaba me da ateghan
kogham.

³⁰ O Ikiavira Itir God, ni akirim ragha uan
gumazamizibagh asaragha gifa.

Kamaghin amizi, me silvan kurar me
otoghezibar min iti.”

7

*Godin Dipenim, Judabar amuti, me Godin
damazimin deraghvira ikian kogham*

¹ Ki Jeremaia, Ikiavira Itir God kamaghin
na migei, ² “Ni mangi Ikiavira Itir Godin
Dipenim avinizir divazimin tiar akamin
tugh, kamaghin mikim: Ia Judan Ikiavira
Itir Godin Dipenimin ghua an ziam fe
darasi, ia kuaribar arigh an kam baragh.

³ Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim,
Israelia ian God, ki ghaze, Ia uan daroriba
ko arazibar kirigh deraviram otoghti, ki ia
teghti ia deraghvira uan nguazimin ikiam.

⁴ Ia kamaghin migei, ‘Kar Ikiavira Itir Godin
Dipenim. Kar Ikiavira Itir Godin Dipenim.
Kar Ikiavira Itir Godin Dipenim.’ Egha ia
kamaghin migia uarira uarigh ifari. Dipenir
kam tong ian akuragh ia damuti, ia Godin
damazimin deraghvira ikian kogham.*

⁵ Ian daroriba ko arazir ia datirighin amiba,
ia da ategh tuavir aghuimin gin mangi.

Egh arazir aghuibara uari damu iki. ⁶ Ia
Kantrin Igharazibar Gumazamizir ia ko
itiba, pas me damuan marki. Egh borir
ameboghfeziaba ariaghireziba, ko amizir
paba ariaghireziba ia paza me damuan
marki. Egh ia uan nguazir kamin aven,
gumazamizir osimtiziba itir puvatiziba
pura me misoghti me arighiram marki. Egh
ia asebar ziaba fan marki. Ian arazir kam ia
gasighasigham. ⁷ Ia nan akar kaba bar dar
gin mangiti, ki ia teghti ia nguazir ki fomira

ian inazir afeziabagh aningizir kam, ia an
iki deravira iki mamaghira ikiam.

⁸ “Ia uarir gan. Ia akar ifavarir kaba
nighnizir gavgavimin dar iti. Ada tong ian
akuraghan kogham. ⁹ Ia gumazir igharaz-
ibar biziba okiava, egha gumazibav sozi da
ariaghiri. Egha poroghamiba uari isava
akuir arazim gamuavira iti. Egha uan
akaba gavgavim dar aningasa akam akiri,
egha ia guizbangira akar ifavaribagh ami.
Egha ia asem Bal, a bagha ofan mughuriar
aghuim zuibagh ami. Egha ia aser ia
faragha fozir puvatizibar ziaba fe. ¹⁰ Ia
arazir kabagh amigha nan Dipenir ki uan
ziam fasa inabazimin aven izegha nan ziam
fa ghaze, E deraghavira iti. Ia gin nan
Dipenim ategha azenan ghuegha arazir kur-
rar ki ifongezir puvatizibagh amuvira iti.
Ia ghaze, Kar ti arazir aghuim, a? ¹¹ Ia
Dipenir kamin nan ziam fasa ki a ginaba.
Ezi ia ghaze, kar okimakiar gumaziba modir
danganim, a? Ki Ikiavira Itir God uabi
guizbangira migei, arazir ia amiba, ki bar
adar ganigha gifa.

¹² “Kamaghin, ia mangi Silon nguibar
ki uan ziam fasa faragha inabazimin, ki
amizir bizibar ganigh. Nan gumazamiziba
Israelia, me arazir kuram gami, kamaghin
amizi, ki nguibar kam bar a gasighasiki.†

¹³ Ezi ia uaghan arazir kurar kabagh
amuavira ikia zuima, ki dughiar aviribar
ia arazir kurar kaba ataghiragh navim
giraghasa ia mikemezi, ia oraghan aghua.
Ki ian deima, ia nan dimdiam ikarazir
puvati. ¹⁴ Ia guizbangira kamaghin
nighnighan marki egh suam, nan Dipenir
kam ian akuraghti, ia deravira ikiam. Ki
fomira ian inazir afeziaba, me mikemezi,
me nan ziam fasa kagh an ingari. Datirighin
ki Silon nguibam gasighasighizi moghin,
a gasighasigham. ¹⁵ Egh ia Judaba, ki
Efraimin anabamin adarazi batoghezi
moghin, ia batuegh ua ian ganan kogham.”‡

Israelia Ikiavira Itir Godin akam batoke

¹⁶ Egha Ikiavira Itir God, ua kamaghin
na migei, “Jeremaia, ni ua gumazamizir
kaba bagh nan azangsigh nan dimiva
arangan marki. Ki nin azangsighitam
bareghan kogham, kamaghin ni men
akurvaghsi nan azangan marki. ¹⁷ Ni uabi
Judan gumazamizibar garima, me uan
nguibabar aven arazibagh amua, egha

* **7:4:** Gumazamiziba ti akar Onger Akaba 132:13-14in aven itim ginighnigha, egha me kamaghin nighnsi, Ikiavira Itir Godin Dipenim Jerusalem iti. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God zurara Jerusalem geghuvam. A bizir kuraba ateghti da Jerusalem koma an itir gumazamiziba bativan kogham. **7:11:** Aisaia 56:7; Matyu 21:13; Mak 11:17; Luk 19:46

7:12: Onger Akaba 78:60; Jeremaia 26:6 † **7:12:** Josuan dughiamin, Israelia Ikiavira Itir Godin Purirpenim Silon nguibamin anesara. (Ni Josua 18:1in an gan.) Ezi ofa gamir gumazim Elin dughiamin, Godin Purirpenim Silon iti. (Ni 1 Samuel 1-3in an gan.) Ezi dughiar Filistiaba Israelia abirazir kamin me ti Silon nguibam gasighasiki, ezi gin nguibam pura ikiavira iti. (Ni 1 Samuel 4in an gan.) **7:13:** 2 Eghaghaniba 36:15; Aisaia 65:12; Jeremaia 35:17 ‡ **7:15:** Israelian akar kam, a fomira notin amadaghan kantri Israelin adaraziv gei. Ni Jeremaia 3:7in ganigh. **7:18:** Jeremaia 44:17-19

Jerusalemın nguıbamın tuavir torıbar arazıbagh ami. ¹⁸ Men borıba dazıbagh eghuva izıma, afeziaba avıba arısı, ezi amebaba bısketba tuasa plaua gamı, kar aser amızır kam, Astarten me a bagha ofa gamı, me a dibora ghaze, Overıamın Garır Atrıvır Amızım. Egha me uaghan aser ıgharagha garıba bagha wain isa me bagha ofa gamı. Me kamaghın amua paza na damuasava ami. ¹⁹ Ezi ki İkiavıra İtir God, ki ghaze, Me kamaghın amua paza nararam amir pu. Bar puvati. Me paza uarıra uarigh amua aghumsızım uarıra uarigh anıngı. ²⁰ Kamaghın, ki İkiavıra İtir God, men Ekıam, ki uan anıngagharım bar a isi nguıbar ekıar kamın gumazamızıba, ko asızıba, ko temeba, ko dagheba, ki bar me gıngegham. Nan anıngagharım avır ekıamın mın ırıtı tav anemungeghan kogham.”

²¹ Egha İkiavıra İtir God kamaghın Judabav geı, “Ki İkiavıra İtir Godın Gavgavıba Bar İtm, İsraelıan God, ki ia mıkimasa. Ia fo, ofan maba, ia asızıba inıgh dav suegh, da tueghtı da bar isi mıghırıgham, egh dar tuzıba aman kogham. Ezi ofan maba, ia dar tuzıba, ki amamangati, ia dar amam. Ezi ki ghaze, Markı! Ia bar ada inıgh dar ami, da pura bizım. ²² Ia bizır kam gıngıghnıgh: ian inazır afeziaba, ki İsipin me inıgha ızır dughıamın, me ofan tuezi bar isia mıghırızıba ko ofan ıgharazıba, ki tam damuasa me mıkemezır puvati. ²³ Ki kamaghın me mıkemı, ‘İa nan Akar Gavgavır ki ia mıgeıba baragh deraghvıra dar gın mangıti, ki ian Godın ikıti, ia nan gumazamızıbar mın ikıam. Eghtı bizıba bar ian deragham.’ ²⁴ Ezi ian inazır afeziaba nan akam baragham aghua. Men navıba arazır kurabar amuasavıra nıghnıgha, uan ifongıabar gın ghua akırım ragha na gasaragha, uamategha bar saghon ghuvıra itı. ²⁵ İan inazır afeziaba İsip ategha ızezır dughıamın ıza datırıghın, ki uan akam inıgha ızır gumazıba, me nan ıngarır gumazıba, me ian inazır afeziaba akam me danıngasa ivıvıgha me amagavıra itı. ²⁶ Ezi ian inazır afeziaba nan akam baragham aghua. Egha akaba batogha men faragha zuır ovavıbagh afıragha arazır kurabagh ami.

²⁷ “Jeremaia, ni İsraelıan gumazamızıba akar kabar me mıkimti, me da bareghan kogham. Ni men dimti, me nın dımdıam ıkaraghan kogham. ²⁸ Eghtı ni kamaghın me mıkim suam, ‘Kantrın kamın gumazamızıba, İkiavıra İtir God, men Godın akamın gın ghuzır puvati. Egh God ateghti a me akırmıghasa me nıghnızır puvati. Egha

guızın akamın gın zuır tuavir kam, me bar anetaki.”

Gumazamızıba Hinomın danganır zarımın ikıa arazır kurabagh ami

²⁹ Jerusalemia, ia uan azırakar arazım akakagh uan dapanır arızıbagh isegh da makunıgh. Nın gumazamızıba İkiavıra İtir God gamızı, a bar anıngagharır ekıam itı. Egha a gumazamızır kabar aghuagha akırım ragha me gasara. Kamaghın, ia mıghsıabar ghuavanegh azırakar ıghıaba bangı.

³⁰ İkiavıra İtir God kamaghın mıgıa ghaze, “Judaba nan damazımın arazır kurar avırıbagh ami. Me marvır guar ki ifongezır puvatızır kaba isa, nan Dıpenır ki uan zıam fasa inabazır kamın aven da arıki. Egha kamaghın nan Dıpenım gamıma, a nan damazımın bar mıze. ³¹ Egha me Hinomın danganır zarımın ghua ofa gamır dakozıbar ıngara da dibora ghaze, Tofet. Egh me uarı uan otarıba ko guıvıba inıgh ofan mın avımın ada tuam. Arazır me amır kamın nıghnızıtım nan navır averıamın itır pu. Bar puvati. Ki kamaghın damuasa akatam me mıkemızır puvati. ³² Ki İkiavıra İtir God, ki ikıangsızım me ganıga ghaze, Gın gumazamızıba ua danganır kam, Tofet o Hinomın danganır zarım a darıghan kogham. Apanıba dughıar kamın Judan gumazamızır avırıav sueghtı, me arımıghıram. Eghtı Tofetın danganım, a Judabar matmatıar danganımın mın ikıti, men kuaba bar a gızıvaghti, men kuaba afamın danganıba ua puvatıgham. Eghtı me danganır kam kamaghtı a dıponam, Danganır Gumazıav Sozi Me Ariaghrım. ³³ Eghtı gumazır kuar avırıba pura nguazımın ıreghıv ikıti, kuarazıba ko asızır atıaba ızı dar tuzıbar amam. Eghtı gumazır kuarazıba ko asızır atıaba batoghamıba puvatıgham. ³⁴ Eghtı gumazamızıba ua Judan nguıbaba ko Jerusalemın tuavıbar ikıan kogham. Ki bizır kaba bar dar amıghtı, da otıvam, eghtı navır aghuımın arazım ko, agoroger arazım ko, poroghamır ıgıabar ısar ekıaba, da bar gıvagham. Eghtı kantrın kamın danganıba ikuvıgh ikıam.”

8

¹ “Ki İkiavıra İtir God, ua kamaghın mıgeı. Dughıar kamın ian apanıba, matmatıabar mangı, Judabar atrıvıba ko, gumazır dapanır, ofa gamır gumazıba, akam inıgha ızır gumazır dapanıba, ko Jerusalemın aven itır gumazamızır ıgharazıba sara bar men agharıbagh kuıgham. ² E fo, Judaba bar aruem ko iakınım ko mıkovıezıbagh ifonge. Egha me bizır kaba bagha itevıba apıra

dar ziaba fava, da ko migia, egha uarir akurvaghasa dar azangsis. Kamaghin amizi, dughiar gin izamim, men apaniba Judabar aghariba inigh tintinibar buarir aviribar min nguazimin ada akunigham. Eghti, aruem, ko iakinim, ko mikoveziba, men agharibagh isiragham. Eghti men aghariba inigh da oparamin gumaziba puvatigham. ³ Eghti Judan gumazamizir kurar kantrin kamın aven ikiavira itiba, ki men amangighti, me kantrin igharazibar tintinibar mangegham. Egh gumazamizir ikiavira itir varazira, me angamira ikisi nighnighan kogham, me ovengsivira ifuegham. Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim kamaghin mikemegha gifa.”

Judaba uan arazir kurabar aghumsizir puvati

⁴ Ikiavira Itir God, kamaghin gumazamizir ibav kimasa na migei:

“Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migei.

Ia fo, gumazamiziba daghira, egha me ua dikavrosi.

Egha ia fo, me tuavim ataghiragha ghua, egha me ua tuavimin izi.

⁵ Ezi Jerusalemin gumazamizir kaba na ategha, ua izir puvati.

Me zurara akiribagh igha na gasi.

Me ifavarir arazimin gin mangasa bar gavavigha, ua na bagh izan aghua.

⁶ Ki kuarim atigha me barazi, me deragha guizin akatam na migeir puvati.

Egha men tav uan arazir kuraba gin amangasa migeir puvati.

Egha nan azangsigha ghaze, ki arazir kurar manamrama ami?

Me vaghvagha uan ifongiabar girara ghua,

mati hoziaba midorozim bagha ghuaba arigha ivemara ghuavira iti.

⁷ E fo, kuarazir ekiaba ko doziba mighegh mangi ikegh,

ua izamin dughiam me a gifo.

Ezi nan gumazamiziba, me bizir ki damuasa mikemeziba me dar gin zuir puvati.

⁸ “Manmaghin amizima ia Judaba ghaze,

‘E nighnizir aghuim ko fozozim iti. Ikiavira Itir God uan Araziba e ganingi.’

Bar guizbangira, nan Arazibagh fozir gumaziba bar adagh iragha akar ifavariba osiri.

Kamaghin amizi, ia kamaghin mikiman marki.

⁹ Ki Ikiavira Itir God, ian fozozir gumaziba nan akabar aghuagha akirim ragha dagh asara.

Manmaghsua me ghaze, me datirighin fozoziba iti? Puvati.

Me datirighin azuazim asizimin suizi moghin, dughiar kuram men suiraghti

me bar aghumsigham.

Eghti men nighniziba bar ikuvigham.

¹⁰ “Men gumazir ziaba itiba ko ziaba puvatiziba sara arazir kurar kam gami. Ezi men ofa gamir gumaziba ko akam inigha izir gumaziba uaghan gumazamizibagh ifari.

Kamaghin, ki men azeniba ko amuiba isi azenan itir gumazir igharazibar anigam.

¹¹ Nan gumazamiziba, mati duar dafaba isia iti,

ezi ofa gamir gumaziba ko akam inigha izir gumaziba men duabar gari, da pura biziba, egha deraghvira da akira da nozir puvati.

Egha me akar aghuimin gumazamizibav gia ghaze,

‘Biziba en derazi e deraghvira iti.’

Me kamaghin migei,

ezi guizbangira bizitam deragha itir puvati.

¹² “Me ti arazir kurar me amizibar aghumsighama?

Bar puvati. Me tong aghumsizir puvati.

Kamaghin, ki men igharaz darazigh asighasighizi moghin,

ki gumazamizir kaba mizazim me daning, me gasighasigham.

Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.

¹³ “Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei, Ki bar me agivagham.

Me mati wainin ikariziba ko fighin temeba, da ua ber puvati,

ezi dar dafariba misingi.

Ezi kamaghin ki apaniba amadaghti me izi me dikabiragham.”

¹⁴ Eghti Judaba kamaghin mikimam:

“Manmaghin amizi e puram apia?

E uari akuvagh mangi nguibar ekiar divazir gavgaviba itibar aven mongam.

Egh e nguibar kabar aven arighiram.

E arazir kuramın Ikiavira Itir God gami, a en God.

Ezi a ghaze, e ovengam.

A ivezir kuram e daningam,
mati gumazir mam marasinin kurar gumazibagh asighasizim me daningti me aneremam.

¹⁵ E ghaze, e deravira dapiam, egha e der-
agha apiazir puvati.

Egha e ghaze, ua deraghamin dughiam
iti,

ezi apaniba iza e gamima, e bar
atlatingi.

¹⁶ Ezi apaniba notin amadaghan, Danin an-
abamin adarazir nguazimin otivigha
gifa,

ezi e hoziaba barazi me bar puv
avighagha pamtemin arai.

Ezi hoziar kaba araima, en nguazir oteviba
ivavzavima,
e bar puvirama atiati.

E fo, apaniba Jerusalem nuibam ko an tir
gumazamiziba ko, bar
en nguazimin itir biziba bar dagh
gasighasighasa izi.”

¹⁷ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin migei:

“Ia oragh. Ki apaniba amadaghti,
da mati kuruzir kurabar min ia bagh izi
ia giviam.

Ia me damuti me nimira iki, me ia
ateghamin tuaviba puvati.
Bar puvati.”

*Ki Jeremaia ki bar uan adarazir
apangkufi*

¹⁸ Ki Jeremaia, ki kamaghin migei:

“Nan apanguvir ekiam ko navim bar os-
eme,

ezi nan nighniziba bar ikufi.

Nan osimtizim agivamin tuaviba
puvati.*

¹⁹ Mevzika, nan adarazi nguazir oteviba bar
adar ikia egha ara kamaghin dei,

‘Ikiavira Itir God ua Saionin nguibamin
atrivimin itir puvatighama, a?

Egha a manmaghsua en akurazir
puvati?’”

Ezi Ikiavira Itir God kamaghin akam
ikaragha ghaze:

“Manmaghsua ia nan gumazamiziba
kantrin igharazibar asebar nedaz-
ibar ingara

egha dar ziaba fe?

Ian arazir kam na gamima,

ki bar ian aningaghe.”

²⁰ Ezi gumazamiziba kamaghin diava ara
migei:

“Aruem garir dughiam gifa,
ezi me azenibar aven itir dagheba bar
ada asigha gifa.

Ezi God ua e iniasa nighnizir pu-
vati.”

²¹ Ki Jeremaia, ki uan gumazamizir ki bar
ifongezibar garima,
me dighoraghire, ezi nan nighniziba
ikufi.

Ki bar osemegha aziava aravira iti.

²² Ki orasi, Gileatin nguazim ti marasinin
aghuiba uam an iti.

Egha me ti uaghan doktan maba iti.

Ezi manmagh amizi, nan gumaza-
miziba ghuamaghezir puvati?†

9

¹ Ki ghaze,

Kamaghin deragham,

nan dapanim dipamin min ikiti,
nan damazimning mozir dipar zu-
rara anaga ivemarimin min iki.

Eghti ki arueba ko dimagaribar nan gu-
mazamizir ki bar ifongeziba,
apaniba misoghezi ariaghireziba,
me bagh aziva arangvira ikiam.

² Kamaghin deragham,

ki ti gumazamiziba puvatizir dangani-
tamin mangi

tuavir miriamin averpenir gumaziba daru
dakuamin tamin ingarigh,
an aven ikiam.

Nan gumazamiziba bar, Godin itir nighnizir
gavgavimin arazim anetegha,
asebar gin ghua arazir mizirizibagh
ami.

Kamaghin amizi, ki ti me ategh
mangi saghon ikiam.

³ Ikiavira Itir God na ikaragha ghaze:

“Mati gumazim pir baribar asiva amangasa
ami moghin,

ifavarim nan gumazamizibar aka-
toribar otiv mangasava ami.

Egha men ifavarir arazim, men kantrin bar
ekefe.

Ezi nan gin zuir guizin arazim a itir
puvati.

Akar ifavarim bar ekefe.

Ezi me nighnizir gavgavim nan itir pu-
vati.”

* **8:18:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. **8:22:** Jeremaia 14:19 † **8:22:** Jeremaia danganir kam akar isin zuimin a migei. Judaba Gileatin Distrighin marasinba isi. (Ni Jenesis 37:25in gan.) Ezi Jeremaia kamaghin fo, arimariar an gumazamiziba batozir kam, kar men arazir kurar me amiba bagha arimariar kam me bato. Ezi doktan aghuiba ko marasinba me damighti me ghuamagheghan kogham.

4 "Ia gumazamiziba kamaghin fogh, ian namakaba ko aveghbuaba ifara, mati ia uan inazir afeziam Jekopin min ifari.*

Kamaghin amizi, ia bar me bagh deraghvira gan,
nighnizir gavgavim men akabar ikian marki.

5 Gumazamiziba bar moghira uan adarazigh ifara,
egha guizin bizitam migeir puvati.

Men mizeba ifavarir arazim bar a gifozi,
me arazir kurar kam gamua ghuavira iti.

Me uarigh ifarir arazir kam, uarira uarir akakasi.

Egha me uan navibagh iraghan aghua.†

6 Me uarira uari abirir arazim gamua ghuavira ikia,
egha ifavarir arazibagh amuavira iti.

Me nighnizir gavgavim nan iki, nan gin mangan aghua.

Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikemegha gifa."

7 Kamaghin, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim migia ghaze:

"Ki uan gumazamizibar araziba tuisigh,
mizazim me daningiva men gan me gifofogham,

mati gumazim silva isa avimin a tua, an mineziba misiva da batozi mokin.

Ki gumazamizir kabar arazir kuraba bagh damuamin tuavitam ua itir puvati.

Bar puvati.

8 Men mizeba, mati barir gumazibagh asi me ariaghiriba.

Me ifavarir gumazamiziba.

Me uan namakaba akar aghuubar me migia,
egha men navir averiaba, me me gasighasighasa nighnisi,
mati gumazim asizimin suighasa azuazim agura.

9 Bar guizbangira, ki gumazamizir kabar arazir kuraba ikarvaghiva,
bar me gasighasigham.

Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa."

10 Ki Jeremaia, ki garima,

Mighsiaba ko tuziba itir danganiba,
me bar adagh aponggha dagh asighasighizi gumazamiziba ua dagh aruir puvati.

Ezi bulmakaubar arareba puvatizi,
kuarazibar arareba ua dar otivir puvati.

Kamaghin ki dagh nighnigha puvirama azi.

Ki da bagha osemegha azir akam bange.

11 Ezi Ikiavira Itir God na migia ghaze,
"Ki Jerusalem gasighasighiti a irigh dagiar pozim mitigham.

Egh afiar atiabar danganimin otogham.
Eghti ki Judan nguibar igharazibagh asighasighiti,
nguibaba pura ikiti gumazamiziba dar ikian kogham."

12 Ezi ki Jeremaia kamaghin Ikiavira Itir God migei,

"Nguazir kam tizim bagha ikuvigha gifa,
egha gumazamiziba puvatizir danganimin min iti?

Gumazir manatam Ikiavira Itir God nighnizim a danighiti,
a bizir kamin mingarimin gumazamizibav kimam?"

13 Ezi Ikiavira Itir God a ikaragha ghaze:

"Bizir kamin mingarim kamakin.
Gumazamizir kaba nan Arazir Ki Me Ganingizibar gin zuir puvatigha,
nan akam batuegha,
tuavir ki men akazimin gin zuir puvati.

14 Men navir averiaba gavgavigha uan ifongiamin gin ghua
men inazir afeziaba men sure gamizi moghin,
me aser Balbar ziaba fe.

15 Kamaghin, ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, ki ghaze,
Ia gan, ki gumazir kabar amighiti me osimtizir ekiaba iniam,
mati me dagher akabav sozibar amam.

Me bar ivezir kuram iniam,
mati me imeziba itir dipabar amam.

16 Ki me batuegh me amadaghti, me mangi tintinibar kantrin fomira men inazir afeziaba ko me fozir puvatizibar tongin me ko ikiam.

Eghti ki apanibar amangatighiti,
me men gintigh mangi dughiar ki me gasighasighamim otogham."

Jerusalemia azirakar amirizibagh ami

17 Egha Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, kamaghin migei:

"Bizir ia bativir kaba, ia deravira dar gan.
Egh azir akabagh amir amizibar diagh!
Ia amizir gumazir kuaba bagha igiar amirizibagh amua fozibar diagh me inigh iziti,

9:4: Jenesis 27:36 * 9:4: Israelian inazir afeziam Jekopin ziamin mingarim kamakin: Ifari. Ezi a guizbangira gumazir igharazibagh ifari. Ni Jenesis 27:36in gan. Vezin kam a nighnizir kam an aven iti. † 9:5: Hibirun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. 9:16: Ofa Gami 26:33; Godin Araziba 28:64; Esekziel 5:2; 5:12

me azirakar amirizibar amu.”

¹⁸ Ezi gumazamiziba kamaghin migei:

“Are, me zuamira iziva e bagh azirakar ighi-
abar amu.

Me pamtem azi mamaghira iki mangiti,
e aziti temeriba en damazibar iziv
otiv iram.

¹⁹ Guizbangira, Saionin nguibar ekiamin
aven,

gumazamiziba kamaghin ara egha azi-
rakar ighiabagh amua ghaze,

‘Aio! E bar ikufi!

Apaniba en dipenibagh asighasigha
gifa.

Ezi e uan nguazim ategham.

Kamaghin e bar aghumsiki.”

²⁰ Ezi ki ghaze:

Ia Jerusalemin amiziba,

ia kuariba arigh Ikiavira Itir Godin
akam baragh.

Ia uan guiviba azirakar ighiabar men sure
damu.

Egh vaghvagh namakaba azirakar
kamin men sure damu,

²¹ “Ovevem e batogha gifa.

A en dipenir gavgaviba ko danganir
mogomoeban aven izegha gifa.

Boriba ikarara tuavibar itima ovevem me
batifi.

Egha uari akuvir danganibar gumazir
igiaba batifi.”

²² Ikiavira Itir God mikimasa na migia
ghaze,

“Ariaghirir gumazamizibar kuaba pura tin-
tinibar nguazimin ikiam,
mati afar buariba, ko witin ikiziba
pura tintinibar irav iti.

Ezi gumazir dagh eghuvamiba pu-
vati.”

²³ Ikiavira Itir God ghaze:

“Fofozir gumazim uan fofozim bagh bar
akuegh uabi fan marki.

Eghti gumazir gavgavim uan gavgavim
bagh bar akuegh uabi fan marki.

Eghti dagiaba izivazir gumazim
uan dagiaba bagh bar akuegh
uabi fan marki.

²⁴ Gumazim bar akueghsi, a bizir bar
vamira bagh bar akongegham. Bizir
kam kamakin:

Ki Ikiavira Itir God, a na gifozir bizim
bagh bar akongegh.

Ki zurara nguazimin gumazamiziba bar
men apangkufi.

Egha ki zurara guizin arazimin gin ghua
arazir aghuibar me gami.

Ki arazir kam damuasa bar akongegh.

Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin
mikemegha gifa.”

²⁵ “Ikiavira Itir God ghaze,

Gumazir uan mikarzir mogomebar iniba
aghozezir kaba,

men araziba azenan paza zui, egha me
nan akamin gin zuir puvati.

Gumazir kaba, dughiam iziti ki puv
me damigham.

²⁶ Ia nguibar kabar gumaziba,

kar Isipia, Judaba, Idomia, Amonia,
Moapia ko gumazir uan gumaza-
miziba puvatizir danganimin ikia
uan dapanir dakurir arizibagh isezi
da oteveziba,

gumazamizir kaba me gumazir
God gifozir puvatiziba.

Ezi Israelia uaghan men arazibar gin zui.

Israelian gumaziba uan mikarzir
mogomer iniba aghoregha,

uan navir averiabagh irazir puvati.

Egha me mati gumazir uan mikarzir
mogomer iniba aghorezir pu-
vatiziba.”

10

*Ikiavira Itir God an atrivim, ezi aseba
pura biziba*

¹ O Israelia, ia deraghvira Ikiavira Itir
Godin kam baragh. ² A kamaghin migia
ghaze:

“Ia kantrin igharaziba amir arazibar gin
mangan marki.

Me overiamin igharagha garir otivir
bizibar gara bar atiatingi.

Ezi ia dar ganiva, atiatingan marki.

³ Ezi gumazir kabar arazir men aseba feba,
da guizin araziba puvati.

Me temer mam ruarimin an okegha,
digiribagh amir gumazibagh
aningizi,

me temer kamin asemn marvir guam
akiri.

⁴ Egha gumaziba gol ko silvan marvir guar
kam asigha,

hama ko dikoniba inigha, a iran
aghuagha a gafu.

⁵ Ezi marvir guar kaba biziba dar puvati, da
nedazir kiniba.

Kuaraziba izi gumazibar azenibar zu-
ravariba ko daghebar amisi, dar gan
atiatingasa

me dar ingarigha da ase.

Men marvir guar kaba migeir puvati.

Egha da aruir puvatizi, gumaziba da
ateragha arui.

Me ian tav gasighasighan kogham, kamaghin ia dar atiatingan marki.

Me uaghan bizir aghuitam damighti an otoghan kogham.”

⁶ Ikiavira Itir God gavgavir bar ekiam iti, ezi ua godin tam nin min itir puvati.

Nin ziam gavgavir ekiam iti.

Egha ni bizir igharagha garibagh amima da nin gavgavim aka.

⁷ Ni kantriba bar dar gumamaziziba bar me gativagha men gari, ezi me bar nin atiating nin apengan iki nin ziamra fam.

Ezi nguazir kamin fozozir aghuiba itir gumaziba ko atriviba, men tav nin min amir puvati.

⁸ Gumazir kaba bar fozoziba puvatigha bar onгани.

Marvir guar me temebar dikirigha arighizir kaba, pura biziba, da fozozir aghuir manatam me daningam? Bar puvati.

⁹ Aser marvir guar kaba, me dar kurkiasa, Tarsisin nguibamin ghua silva isa, egha ghua Ufasin nguibamin gol ini.

Egha iza gol ko silvan ingarir darazigh anidi,

eghti me uan marvir guaba avam.

Egha me inir blupla ko pighagheviba isamigha

asebar marvir guar kabar kurti.

Kurkazir marvir guar kabar itiba, kar digiribagh amir fozozir gumaziba ingangarir kaba bar dagh ami.

¹⁰ Ezi Ikiavira Itir God, a guizbangira God.

A Godin zurara ikia mamaghira itim, egh atrivimin iki mamaghira ikiam.

Ezi an aningagharim nguazim gamima, a ivavvasi, eghti gumamaziziba deraghvira ikian kogham.

¹¹ “Israelia, ia kamaghin nighnizir gavgavim Godin itir puvatizir gumamazizibav kim,

Ian aseba overiam ko nguazimin ingarizir puvatizi,

da ua nguazim ategh an ikian kogham, egh overiamin apengan ikian kogham.”

*Godin ziam fer ighiam
(Jeremaia 51:15-19)*

¹² Ikiavira Itir God uan gavgavimin nguazir kamin ingari.

A uan nighnizir aghuimin nguazir kam isa uan danganimra anetizi, a gavgafi.

A uan fozozimin overiamin ingara an onegha gifa.

¹³ A tiarim akarigha migeima, overiam bar pamtemin tingazi.

Ezi ghuariar piziba nguazir otevibar migha iza,

egha uari akufa.

God onimaribagh amima, da taghtazima amozim izaghiri.

Egha aminim asirafima, a a uan danganim ataghiragha iza.

¹⁴ Ezi gumamaziziba, me bar onganigha bizitam gifozir puvati.

Gumazir marvir guaba golin dar ingariba,

me bizir me ingarizir kaba bagh bar aghumsigham.

Kar guizin godba puvati.

Marvir guar kaba, da aminir datirighin en ikia angamira itir kam puvati.

¹⁵ Kar me dibovir akabay kimasa pura ingarigha arighizir bizir kiniba.

Eghti Ikiavira Itir God, me tuisighamin dughiam iziti me bar ikuvigham.

¹⁶ Ezi Ikiavira Itir God, a Jekopin ovavir boribar God, a uabi biziba bar adar ingari.

Egha bizir kabar min garir puvati.

A Israelia amisevezi me an adarazira iti.

An ziamra karta:

Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim.

Ikiavira Itir God Judaba batuegham

¹⁷ O Jerusalema, apaniba ia ekiarugha gifa. Ezi ia uan biziba bar ada akuvagh da inigh mangi.

¹⁸ Ikiavira Itir God, kamaghin ia migia ghaze,

“Dughiar kamin ki nguazir kamin itir gumamaziziba batueghti me mangegham.

Ki osimtizir ekiam me danighti, me mizazir ekiam baragham.”

¹⁹ Eghti Jerusalema kamaghin mikimam:

“Maia, e ikuvigha gifa.

Osimtizir ekiam e batogha duamin min bar ekevegha misingizir puvati.

Ezi marki, osimtizir kam e batogha givazi e aneteram.”

²⁰ Jerusalem ikuvigha gifa, egha pura iti, mati purirpenir mam dipirigha iri.

A mati en purirpenibar benir dar suighiziba dighoraghirezi da dipiraghiregha ire.

Ezi gumamaziziba bar Jerusalem ategha ghuegha gifa, mati en boriba bar ariaghiregha tav ua itir puvati.

Kamaghin amizi, ua Jerusalem ingaramin gumazitam ua itir puvati.

21 Ezi kantrin gumazir dapaniba onganigha fofoziba puvati,
 egha nighnizir aghuim bagha Ikiavira Itir Godin azangsizir puvatigha ire.
 Kamaghin me deragha ingangarir aghuim gamizir puvati,
 ezi apaniba iza gumazamiziba batoghezi me tintinibar ghuegha kantrin igharazibar iti,
 mati sipsipbar garir gumazim deragha dar garir puvatizi, afiar atiaba sipsipba batoke.

22 Ia oragh! Niginir ekiar mam notin amadaghan oto.
 Kar apanibar midorozir gumazibar mighsizir niginir dafar kuram, me niga akizirigha izi.
 Me uan nguibam ategha Judan nguibaba ko misoghasa izi.
 Me Judan nguibaba bar ada agivaghti, da afiar atiabar nguibamin otogham.

Jeremaia uan gumazamizibar akurvaghasa Godin azara

23 O Ikiavira Itir God, ki fo, e gumazamiziba uari uan daroriba gativagham kogham.

E mangamin tuaviba, e deragha dar garir puvati.

24 O Ikiavira Itir God, ni uan arazir aghuimin e akirmigh, pura en aningaghan marki.

Ni en aningagheghti e bar moghira ikuvigham.

25 Egh Kantrin Igharazibar Gumazamizir nin ziam dibora a fer puvatiziba, ni men aningaghi me gasighasigh.

Gumazamizir kaba, e Jekopin adarasi, me en maraziv soghezi me ariaghire.

Me bar e agivagha en nguaziba ko dipeniba sara bar dagh asighasiki.

Kamaghin amizi, ni me gasighasigh.

11

Israelia, Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavim abiki

1 Ikiavira Itir God kamaghin Jeremaia migei, 2 "Ni deraghvira nan Akar Dikirizir Gavgavimin akaba baregh mangi Judaba ko Jerusalem gumazamizibav kemegh: 3 Ni mangi me mikim suam, Ki Ikiavira Itir God, Israelian God, ki ia migia ghaze, Gumazir manam nan Akar Dikirizir Gavgavimin gin mangan koghti, ki a damighi a bar ikuvigham. 4 Ki fomira ian inazir afeziaba Isipin me inigha iza Akar Dikirizir Gavgavir kam me koma a gamizi, a gavgavigha kamaghira iti. Dughiar me Isip ataghizim,

danganir kam bar puv fei, mati avim men isi, ezi ki me inigha iza kamaghin me migei, 'Ia nan Akar Gavgaviba bar adar gin mangi, egh ia nan gumazamizibar ikiti, ki ian Godin ikiam. 5 Ki ian inazir afeziaba ko Akar Dikirizir Gavgavim gamigha nguazir aghuim isi me daningasa, kar nguazir bar aghuir biziba an ikia deraviram aghuim. Ia nan Akar Gavgavimin gin mangiti, ki a isi ia daningam.' Nguazir kam ia datirighin an iti." Ezi ki Jeremaia Ikiavira Itir God ikaragha ghaze, "Bar guizbangira! Bizir kam otogham."

6 Ezi Ikiavira Itir God, na migia ghaze, "Ni nan migirigiar kaba isi Judan nguibaba ko Jerusalem tuavir aguabar mangi, dar gun ivivigh me mikim: Ia datirighin nan Akar Dikirizir Gavgavimin akaba baragh, dar gin mangi! 7 Ki ian inazir afeziaba Isipin me inigha iza datirighin, ia ikiangsigha ivivigha ia migia ghaze, ia nan Akar Dikirizir Gavgavimin gin mangi. 8 Ezi ian inazir afeziaba nan akam barazir puvatigha an gin zuir pu. Puvati. Me akaba batogha uan ifongiabara gintigha arazir kurabara damuasavira nighnisi. Ezi Akar Dikirizir Gavgavim mikemezi moghira, ki ivezir kuraba me ganidi."

9 Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin na migei, "Judaba ko Jerusalemia, nan akamin gin mangan aghuagha, akiribagh iragh na gasasa akam misoke. 10 Me uamategha men ovaviba amizir arazir kurabar gin zui. Men ovaviba fomiram amizi moghin me nan akam baraghan aghua. Israelian kantri ko Judabar kantri, aning uaghara asebar gin ghua men ziaba fe, egha Akar Dikirizir Gavgavir ki men ovaviba ko amizim abigha gifa. 11 Kamaghin ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei, ki zuamira bar me gasighasighi, me itavraghamin tuaviba puvatigham. Egh me akurvazim bagh nan dimiva arangti, ki me bareghan kogham. 12 Eghti Judaba ko Jerusalemia, aser me ofan mughuriar aghuim zuiba anidiba bagh mangam. Egh me aser kabar dimti, da dughiar kurar kamin aven men akuraghan kogham.

13 "Judaba, ian aser ia ziaba febar dibobonim, ian nguibar ekiabar dibobonim ko magh ghu. Egha ia aghumsizim itir asem Bal bagha, ofan migharir mughuriar aghuim zuim damuasa dakozir aviribar ingari. Ezi dakozir kabar dibobonim da Jerusalem nguibar ekiamin tuavir aguabar dibobonim ko magh ghu. 14 Jeremaia, gumazamizir kaba dughiar kuram bativamin dughiamin, ni me bagh na ko mikamin marki. Ni me bagh pamten nan diman marki. Ni men akurvaghisi

nan azangsighan marki. Guizbangira, me uarir akurvaghsi nan dimti ki me bareghan kogham.”

¹⁵ Ikiavira Itir God kamaghin Judabav gia ghaze:

“Ia gumazamizir ki bar ifongeziba, ia arazir bar kurar aviribagh ami, kamaghin, ia nan ofa gamir Dipenimin aven mangan kogham.

Ki ian amamangatighti, ia aven mangam.

Ia uaghan uari bagha ofa damuasa asiziba na bagha da inigha iza ghaze, ofan kaba ian akurvaghti ia ikuvighan kogham. Bar puvatigham.

Ki ia gasighasighamin dughiamin, ia bar biziba puvatigh bar akongeghan kogham.*

¹⁶ Ki faragha ia dibora ghaze, Israelia ia mati olivin temer aghuir mam bava ovizir aghuiba iti.

Eghti ki datirighin olivin temer kam avim a datighti,

avim ararimin min pamten dagarvagh, temer kam gaseghti,

a isiva aguaba bar dipirighiregh bar givagham.

¹⁷ Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki tememin min nguazir kamin ia akara,

egha datirighin ia gasighasighasa migei.

Ki garima, ia Israelin kantri ko Judan kantrin gumazamiziba,

ia ofan mughuriar aghuim zuiba isa asem Bal bagha, dagh ami.

Ezi ian arazir kurar kam na gamizi, ki bar ian aningaghe.”

Gumaziba Jeremaia misueghti an aremeghasa akam misoke

¹⁸ Ki Jeremaia, ki Ikiavira Itir God ko migia ghaze:

“Ikiavira Itir God, gumazamizir maba paza na damuasa migei.

Ezi me damuasa amir bizir kam, ni an gun nan akazi, ki fo.

¹⁹ Ki faragha fozir puvati, me paza na damuasa na bagha akam misosi.

Ki mati sipsipin nguzim gumaziba a misueghti an aremeghasa an akua zui.

Ezi gumazir kaba akam misueghta ghaze, ‘Aria, e datirighiram a misueghti an aremegham,

mati gumazim temem bema, me an dughiamrama an oti mokin.

E bar a kuavaremeghti, gumazamiziba uam an ginighnighan kogham.’

²⁰ O Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ni arazir aghuimin gin ghua gumazamizibar araziba tuisisi.

Ni deravira men nighniziba ko naviba tuisisi.

Ki osimtizir kam isa nin dafarim gati.

Ki fo, Ni gumazamizir kaba ivezir kuram me daningiva bar me gasighasigham.”

²¹ Ki orazi Anatotin nguibamin gumazir maba na misueghti, ki aremeghasa kamaghin na migia ghaze, “Ni Ikiavira Itir Godin ziamin uam akatam mikiman marki. Ni ua tam mikimti, e ni misueghti ni aremegham.” Ezi Ikiavira Itir God, nan dimdian baregha kamaghin na migei,

²² “Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki guizbangira migei: Ki Anatotin gumazamiziba pazivira me damighiva, ivezir kuram me daningam. Ki me misoghsi apaniba amadaghti me izi men gumazir igiavav sueghti me arimighiregham. Eghti dughiar kamin, Anatotin gumazamiziba dagheba puvatighti, men otariba ko guiviba arimighiram. ²³ Anatotin gumazamizir paza ni damuasava amiba, ki me ikarvagh me gasighasighamin dughiam, ki a ginabagha gifa. Men tarazi miseveghirighan kogham. Me bar moghira ikuvigham.”

12

Jeremaia osimtizim ikia Ikiavira Itir Godin azangsis

¹ O Ikiavira Itir God, ni kotiaba tuisizir arazim a bar dera,

ezi ki zurara uan osimtizim akirsi akamadaram ni ko a damuan kogham.

Ezi arazir ki fozir puvatizir maba iti, ezi guizn nin arazir kotiaba tuisizim, ki a bagh nin azangsighasa.

Manmaghiram amizi gumazamizir arazir kurabagh amiba me zurara deragha iti?

Ezi manmagh amizi, ifavaribagh amir gumaziba deraghavira ikia ghuavira iti?

² Ni me isa nguazir kam garighizi, me deraghviram otiva,

mati gumazim temem akarazi, an biba nguazim giraghuezi,

temem aghuigha bava oviziba iti.

Me zurara nin ziam diborava, men nighniziba nin saghuiamin iti.

³ O Ikiavira Itir God, ni bar na gifogha, ki amir araziba sara fo.

Egha na tuisigha bar deravira na gifo.

Ni na bagh apanir kaba batueghasa, ki ifonge.

* 11:15: Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati.

Mati gumaziba sipsipbav sueghti da aremeghasa, da inigha zui.
Ki nin azai, ni inabazir dughiamin,
ni me misueghti me arighiregham.

⁴ Gumamazizir kaba arazir kurabagh ami.
Egha uaghan me ghaze,
“Bizir e bativamin kaba, Jeremaia
bar dar ganighan kogham.”*

Kamaghin amizi, ni gumamazizibar
arazir kurabar osimtiziba ikarvagh
nguazim gamizi,
an aghazagharizi, graziba bar misingi.
Ezi asiziba ko kuaraziba tintinibar
ariaghiri.

Ezi ki nin azai, Ni dazoghin bizir kam
agivaghti,
nguazim ua deragham?

⁵ Ezi Ikiavira Itir God na ikaragha ghaze:
“Jeremaia, osimtizir ni datirighin isir kam,
a gin otivamin osimtizim min garir
puvati.

Ni gumaziba ko ia tuavimin ivemar, ni
me gitaviraghsi damuva avegham, ni
avighaghegham,
egh ni manmaghin hoziaba ko ive-
maram?

Ni nimira uan kantrin aven danganir azen-
tuzimra deragh iki,
ni manmaghin mangi Jordanin
Fanemin boroghin itir ruarir ave-
riamin ikiam?

⁶ Ezi nin aveghbuaba ko nin adarazi akirim
ni gasaragha,
osimtizim ni darigh pazi ni damuasa
akam misoke.

Egha uari akuvagha ni ekiarugha givagha,
bar nin suighasa roghira izi.
Kamaghin amizi, me izi akar aghuibar ni
mikimti,
me baraghan marki.”

*Ikiavira Itir God, uan gumamaziziba bar
me baseme*

⁷ Ikiavira Itir God ghaze,
“Israelian gumamazizir ki ua baghavira
miseveziba,
ki akirim ragha me gasaragha gifa.

Gumamazizir ki bar gifongezir kaba,
ki datirighin apanibar amamangatighi,
me me dikabiragham.

⁸ Nan gumamazizir kaba, nan apanim
gamigha,
na dikabinasa pamten diava arai,
mati laionin mam ruarimin ikia pamten
aroi.

Kamaghin, ki me gifongezir puvasi.

⁹ Nan gumamazizir ki ua baghavira inabaz-
iba,
me mati kuarazir mam, kuarazir isaba
iza anekiarugha a gasighasisi.

Ki kantrin igharazibar diaghti me izi nan
gumamazizir ki ua baghavira inabaz-
ibagh asighasigham,
Mati gumazim asizir atiabar diaghti,
me uaghan izi kuarazir kam amam.

¹⁰ “Kantrin Igharazibar Gumamazizibar gu-
mazir dapanir aviriba iza,
nan wainin azenir dirim gasighasiki.

Me azenir dirir kam dikezi,
a danganir midiarimin min iti.
Ezi gumamaziziba uam an itir pu-
vasi.

¹¹ Eghti nguazir kam pura ikiti, gumamaziz-
iba an puvasigham.
A dipaba puvasizir danganimin min
otogham.

Eghti nguazim ikiva aziti, ki a
baragham.

Eghti nguazir kamini itir gumaziba,
ua a ginighnighan kogham.

¹² Eghti apanir aviriba otivigh, gumamaziz-
iba puvasizir danganir mighsiabar
tuavimin izi,
biziba bar dagh asighasigham.

Guizbangira, ki Ikiavira Itir God, ki apani-
bar amuti,
me ian kantrin otevir mamin ikegh,
mangi otevir igharazimin gumaza-
miziba bar me gasighasigham.

Eghti gumazitam ua deragh ikian
kogham.

¹³ Ia Israelia witin oviziba oparigh,
da iniamim dughiamin, ia benir
dikonibar ganti darara ikiam.

Ia pura ingangarir mitiabagh amua bizir
muziaribara isi.

Ki Ikiavira Itir God, nan aningagharim
ian ikiavira iti,
kamaghin ia witin ovizir
muziariba bangin aghumsigham.”

*Ikiavira Itir God, Israelian boroghin itir
kantriba bagha akar dikirizim gami*

¹⁴ Ikiavira Itir God kamaghin migei, “Ki
Israelian boroghira itir kantriba akam men
iti. Me arazir kurabagh amua, egha nguazir
ki uan gumamazizibagh aningizir kam
pazav a gami. Ni oragh! Ki apanir kaba
men nguazimra me batuegham. Judaba
uaghan apanibar tongin uan nguazir ki
me ganingizimra iti, eghti ki uaghan me
batuegham. ¹⁵ Ki bar moghira me batuegh
givagh, gin ua men apangkuvigh, men aku

* **12:4:** Gumazir maba kamaghin akar kam gira, “God bizir e amibar gari puvasi.” Gumamaziziba kamaghin Jeremaian mikimam, egh me ti kamaghin nighnigh suam, a men faragh ovegham. O me ti ghaze, me uari an misueghti an aremegham. Ni Jeremaia 11:18-23in an gan. **12:5:** Jeremaia 49:19; 50:44 **12:15:** Jeremaia 48:47; 49:6; 49:39

12:16: Josua 23:7; Aisaia 49:6; Jeremaia 3:17; 16:19

men nguazibara mangam. ¹⁶ Eghti nan gumazamiziba nan ziam fer arazibza, me dughiar kamin dar gan dagh fofogham. Fomira gumazir kaba nan gumazamiziba, me aser Balin ziamin guizbangira mikimasa pin arigha migei, egha nan gumazamizibar sure gami. Me datirighin uari nan ziamin pin darigh guizbangira mikim suam, Ikiavira Itir God, a zurara iki mamaghira ikiam. Me arazir kabar gin mangi, uaghan nan gumazamizibar otivigham. ¹⁷ Eghti kantrin tamin gumazamiziba nan akam bareghan aghuaghti, ki me batuegh bar me gasighasigham. Ki Ikiavira Itir God ki mikemegha gifa.”

13

Ikiavira Itir God, inim in akar isin zuimin Jeremaia migei

¹ Ikiavira Itir God kamaghin na migia ghaze, “Ni mangi inir aghuitam givezegh, a ikegh. Egh inir kam isi dipam daghuan marki.” ² Ezi Ikiavira Itir God mikemezi moghira, ki ghua inir mam givezegha a ike. ³ Ezi Ikiavira Itir God ua kamaghin na migei, ⁴ “Inir ni ivezegha uan ivariam gikezir kam, a inigh dikavigh Peratin Fanemin mangi, egh inir kam isi dagiar torimin aven a modogh.”* ⁵ Ezi ki Ikiavira Itir God mikemezi moghin amua, inir kam Peratin Fanemin a modo. ⁶ Ezi aruer aviriba ghua givazima, Ikiavira Itir God, ua kamaghin na migei, “Ni dikavigh uamategh Peratin Fanemin mangi, egh ki ni mikemezi ni modozir nir kam uam a inigh.” ⁷ Ezi ki Peratin ghugha, inim modozir danganim gutui. Egha ki inim inigha an garima, a ikuvigha givagha, ua ingangariba an puvati.

⁸ Ezi Ikiavira Itir God ua kamaghin na migei, ⁹ “Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migei: Ki Judaba ko Jerusalemia uari uan ziaba feir arazim abiraghti, me inir ikuvizir kamin min ikuvighti, men ziar ekiam givagham. ¹⁰ Gumazamizir arazir kurabagh amir kaba, me uan kuaribav konegha nan akaba baraghan aghua. Men naviba gavgavizi, me uan nighnizibar gin zui. Egha asebar gin ghua men ziaba fe. Egh gin gumazamizir kaba ikuvigham, mati inir kam ikuvigha ingangariba an puvati. ¹¹ Ki Ikiavira Itir God, ki ghaze, Ki faragha Israelin kantrin gumazamiziba ko Judan kantrin gumazamiziba bar me gamizi, me nan porogha gavgavizi moghin, mati gumazim inim isa uan ivariam gikegha, anemighirizi a gavgafi. Ki kamagsua, me nan gumazamizibara iki, egh nan ziam fi na bagh bar akuegh ziar ekiam na daningam. Ezi me na baragh nan gin mangan aghua.”

Jerusalemia nguazir minemin min ikuvigham

¹² Ikiavira Itir God ua na migia ghaze, “Jeremaia, ni mangi kamaghin Israelia mikim suam, ‘Ikiavira Itir God, a Israelian God, a kamaghin migia ghaze: Gumazamiziba wainin dipam isa nguazir minebagh fufuzi da izefe.’ Eghti Jerusalemia ti oregh ni mikim suam, ‘Ni ghaze, e ti bizir kam gifozir puvati, a?’ ¹³ Eghti ni kamaghin me mikim, ‘Ikiavira Itir God kamaghin migei, Ki uabi nguazir kamin itir gumazamiziba wainin dipam men gunasava ami, eghti me bar onganigham. Devitin ikizimin atriviba ko, ofa gamir gumaziba ko, akam inigha izir gumaziba ko, Jerusalemin gumazamiziba bar, mati wainin dipam nguazir minem gizivazi moghin, wainin dipam me gizivagham. ¹⁴ Ki gumazamizir kaba bar me gasighasigham, mati gumazim nguazir mineba isa uariv sosi da biaghiri moghin. Men ameboghfeziaba ko, boriba sara ki me ginighnigh men apangkuvighan kogham. Bizitam bar nan tuavim apirighan kogham. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.’”

God ivezir kuram isi Judabar aningam

¹⁵ Ia Judaba, Ikiavira Itir God, ia mikemegha gifa.

Kamaghin amizi, ia deraghvira kuaribar arigh nan akam baragh.

Egh ia ifaghati uari fan marki.

¹⁶ Ia datirighin Godin akurvazimin angazangarim bagha garavira iti.

Eghti gin Ikiavira Itir God, angazangarir kam giraghti, a mitarmer bar ekiamin otogham.

Guizbangira, dughiar kuram otogham, mati Ikiavira Itir God ian nguibaba mitarmem dar anighti,

ia mighsiabar pin daruva asaghpors tintinibar iregham.

Kamaghin, arazir kam faragha otivamin dughiamin,

ia zuamira ziar ekiam isi Ikiavira Itir God, ian God, a daning.

¹⁷ Ia Ikiavira Itir Godin gumazamiziba, ia mati an sipsipin bizim, a deravira ia geghufi.

Ia nan akam baraghan aghuaghavira ikiti, apaniba izi, ia inigh mangi,

kantrin igharazimin pura ingangarir gumazir kinibar min ia arigham.

Eghti, ki uabira modogh ikiva ian ifaghatir arazim ginighnigh,

ia bagh pamtem aziti, temeriba nan damazimning gizivagh izighiram.

18 Ikiavira Itir God kamaghin na migia ghaze:

“Ni mangi akar kam isi atrivim uan amebam ko aningin mikim suam,
Gua gin ua kantri gativaghan kogham.
Guan atrivir dapanir asuar dirimning, pura bizir kinimningin min otogham.

Kamaghin amizi, gua atrivir dabirabimning atakigh.

19 Apaniba izi Judan sautin amadaghan itir Distrik Negev, an itir nguibaba ekiarugh dar divazibar tiar akaba asegham.

Me Judaba bar me inigha nguibar igharazimin, pura ingangaris gumazir kinibar min me arighsi, me inigh mangedgham.

Kamaghin amizi, Judan gumazitam ua nguibabar tiar akaba kuigh mangi izegh damuan kogham.

20 “O Jerusalem nguibar ekiam, ni kogh notin amadaghan izir midorozir gumazibar ganti, me ni bagh izam.

Gumazamizir ni bar ifuegha deragha me geghuva men gariba,
me mati sipsipin dirir ni me bagha bar akongeziba, me managh iti?^f

21 Eghti gumazir ni namakabagh amigha akurvaghiziba,
me izi ni dikabiragh ni gativam.

Eghti ni manmaghin me mikimam?

Ni amizim otasa mizazim isi moghin,
ni ti mizazir bar kuram baragham.[‡]

22 Egh ni ti uan navir averiamin aven uabi uabin azangsigham,
manmaghin amizi, bizir kurar kaba na batifi?

Ni kamaghin fogh, Nin arazir kuram bar ekefe.

Kamaghin amizi, gumaziba nin korotiaba suegha arazir kurabar ni gami.

23 Eghti Itiopian kantrin gumazamiziba, men mikarzir piziba, mikarzir ghurghuribar otivam, ti puvati.

Eghti kaziar atiam, me a dibora ghaze, lepat,
a ti uan mikarzir dighdiriba itiba giragham, a?

Bar puvati.

Kamaghira, arazir kurar kam, nin arazimra,

ezi ni aneteghan kogham.

24 O Jerusalem, ki nin arazir kurar kam bangin

aminim gumazamiziba puvatizir danganimin ikegha iza, witin afezibagh ivai da zui moghin,
ki nin gumazamiziba batuegham.

25 Ki Ikiavira Itir God, ki ghaze,
ni na bakinighinigha ifavarir aseba nighnizir gavgavim dar iti.

Kamaghin amizi, bizir ni bativir kaba, ki deraghavira fogha da misevegha gifa, eghti da ni bativam.

26 Ki uabi nin korotiam fegh uanaboghti, gumazamiziba nin mikarzir mogomemin ganti,
ni bar aghumsigham.

27 Ki uabi gari, ni arazir bar kurar ki ifongezir puvatizibagh ami.

Ni asebar gin mangasa pamtemin ingara, mighsiaba ko danganir tuziba itibar dar ziaba fe.

Ni mati gumazim uan roroamin amuim ko dakuasa an giriabagh suagha arui, egha mati hoziar apurim pamten hoziar amebamin gin ghuava aroi.

O Jerusalem, nin araziba bar mize, egh ni kamaghira iki mangi manadizoghin ua zuegham? Bar puvatigham.

Noka! Ni bar ikuvigham.”

14

Judan kantri amoziba puvati

¹ Dughiar kamin Judan kantri amoziba izi puvatizima, Ikiavira Itir God, an gun migia akar kam isa Jeremaia ganingi:

² Judan kantrin gumazamiziba bar osimtizir ekiamin ikia azi.
An nguibabar aven itir gumazamiziba bar pazavira iti.

An gumazamiziba tintinibar nguazim girav ikia puviram azima,
men azirakam Jerusalem nguibamin ikegha, nan kuarim bagha ghuvanadi.

³ Men gumazir dapaniba dipaba tuasa ingangaris gumaziba amangizi,
me mozir dipabar ghuegha gari mozir paba dakegha gifa.

Ezi me miner miseviba ua da inigha nguibar ekiamin ghue.

Egha me paza uari baragha aghumsigha, osemegha uan guaba monge.

⁴ Amoziba Judan kantri gizir puvatizi, nguazim bar misingi.

Kamaghin amizi, gumazir azeniba opariba, bar osemegha aghumsigha uan guaba monge.

[†] 13:20: Ves 20-27 in aven itir migirigiaba, God akam isa Jerusalemian mikiri. Egha a kamaghin akar isin zuimin migei, Jerusalem uabi mati amizir mam, egha an akar kam amizir kamra mikiri. Ezi gumazamizir nguibar kamin itiba me mati an boriba. [‡] 13:21: Hibrun akam deragha migirigiari kamin mingarim abighizir puvati. 13:27: Aisaia 65:7;

- ⁵ Ezi asizir atiaba nguziba batima, da damamin graziba puvati.
Kamaghin, me uan nguziba ataghirazi, da pura iti.
- ⁶ Ezi donkin atiaba mighsiabar tuivav ikia, afiar atiabar min avighagha pamtemin aminim isi.
Da pamtem damamin graziba bagha ruia gari.
Ezi graziba bar puvati,
kamaghin men damaziba bar mikirvagha iraghue.
- ⁷ Ezi nan gumazamiziba kamaghin na ko migia dia ghaze,
“Bar guizbangira, e akirim ragha ni gasaragha givagha, arazir kurar avirim gami.
Ezi en arazir kurar kaba e isa kotiam gati.
Ezi Ikiavira Itir God, ni uan ziar ekiam ginighnigh,
en apangkufigh.
- ⁸ E Israelia zurara uarir akurvaghasa nirara nighnigha ni mizua iti.
Egha osimtizar dughiaabar ni uam e isi.
Ezi manmagh amizi, ni datirighin e gifozir puvatizi moghin iti?
Manmagh amizi, ni nguibar igharazimin gumazir guraghav itimin min iza dimagarir vamiran e ko ikegha ghu?
- ⁹ Manmagh amizi, ni gumazir okam nighnizimin min, en akurvaghamin gavgaviba puvati?
Manmagh amizi, ni mati, midorozir gumazim uan apaniba abinamin gavgaviba puvati?
Ikiavira Itir God, e bar fo, ni kamaghin amir puvati.
E fo, ni en tongin itima, e nin gumazamizibara iti.
Kamaghin, ni e ataghiraghan marki.”
- ¹⁰ Ezi Ikiavira Itir God, gumazamizibagh nighnigha ghaze:
“Me pura tintinibar daruasa bar ifuegha, deragha uan daroribar garir puvatigha akirim na gasara.
Ezi ki Ikiavira Itir God, ki arazir kam bagha bar me gakongezir puvati.
Ki datirighin men arazir kurar kabagh nighnigh,
me ikaragh ivezir kuram me daningam.”
- ¹¹ Egha Ikiavira Itir God, kamaghin na migia ghaze:

- “Jeremaia, gumazamizir kaba, ki deragh me damusi,
ni me bagh nan azangsighan marki.
- ¹² Eghti me ti na bagh dagheba ataghiragh nan akurvazim bagh na ko mikimti,
ki me bareghan kogham.
Eghti me ti, ofan na bagh tueghti bar isi mighiramiba ko, witin ofan tuamiba, na daningti,
ki dagh ifuegh da inighan kogham. Puvati.
Ki apaniba amadaghti, me izi me misueghti me arimighiregham.
Egh ki me damuti, me dagheba puvatigh arimighiregham.
Egh ki arimariar ekiabar amuti,
da me bativti me arimighiregham.”
- ¹³ Ezi ki an akam ikaragha ghaze,
“Oio, Ikiavira Itir God, en Ekiam, ni oragh.
Nin akam inigha izir gumazir maba akar igharagha garibar gumazamizibav gei.
Me kamaghin nin akam akura ghaze,
Apaniba ia misueghti ia arimighireghan kogham.
Egh ia dagheba otevegha arimighireghan kogham.
Egh Ikiavira Itir God deragh ia damighti,
ia nguazir kam bar deraghvirama an ikiam.”
- ¹⁴ Ezi Ikiavira Itir God, kamaghin na migei:
“Akam inigha izir gumazir kaba nan ziamin ia migia, ifavarir akabar ia migei.
Ki me amangizir puvati, egha uaghan akatam me ganingizir puvati.
Akam inigha izir gumazir kaba, me uari uan nighnizibar migei.
Me ghaze, me irebamin min garir bizibar gara migei.
Puvati, me ifari.
Egha bizir otivamiba me dav gia, pura migei.
- ¹⁵ Ki Ikiavira Itir God, ki gumazir iza nan ziamin akam akunizir kaba, ki men gun ni migia ghaze,
Ki me amangizir puvati.
Me ifara pura iza nan ziamin ghaze,
‘Midoroziba ko dagheba puvatighamin dughiam kantrin kamın otivan kogham.’
Ezi ki ia migei,
Midoroziba ko mitiriar arazimra,
Godin akam inigha izir gumazir kabara bativ bar me kuavaremegh.
- ¹⁶ Eghti gumazamizir akam inigha izir gumazir kabar akaba baraghiziba,
me midorozim ko dagheba puvatizir bizim bagh arimighiriti,

me men kuaba isi Jerusalem n'nguibar ekiamin tuavir toribav kinighti, gumazir men kuaba isi mozibar afamiba bar puvati'gham.

Eghti men amuiroghboriba uaghan, arazir kamra men kuaba bativigham.

Ki garima, Jerusalemia arazir kuram gami, kamaghin ki bar me gasighasigham."

17 "Jeremaia, ni gumazamizibar apangkuvamin akamin me mikim. Ni kamaghin mikim,

'Ki Jeremaia, ki arueba ko dimagaribar azivira ikiti, nan damazimning temeriba dagh izivagh mamaghira ikiam.

Nan gumazamiziba, guivir ki bar ifongezimin min, ki bar deravira men gari.

Ezi apaniba nan gumazamiziba puvira me misoagharighizi, me bar moghira ikufi, mati me duar dafar kuraba iti.

18 Ki nguibar ekiamin azenan ghua gari, midorozimin ariaghirezir gumazibar kuaba irav iti.

Egha nguibar ekiamin tuavibar aven arua gumazir dagheba otevezibar gari, me ariava men mikarziba ikuvigha aghariba guni.

Ki arua garima, akam inigha izir gumaziba ko ofa gamir gumaziba purama arua bizitam gifozir puvati."

Jeremaia amozim amangasa Godin azangsis

19 Ezi ki kamaghin Ikiavira Itir Godin azangsis,

"O Ikiavira Itir God, ni bar akirim ragha Judan kantri gasara, o?

Ni Saionin nguibar ekiamin gumazamiziba bar me gifongezir puvati, a?

Egha ni manmaghsua, bar e gasighasighizi, e ua deraghan kogham?

E ghaze, e ti deraghvira dapiam. Ezi puvati, e deragha apiazir puvati.

E ghaze, e ti osimtiziba ategh, avughsi deravira ikiam.

Ezi puvati, apaniba iza e gamima e bar atiatingi.

20 Bar guizbangira, Ikiavira Itir God, e fo, e uan inazir afeziaba ko, arazir kurar aviribagh amua,

nin damazimin e dar osimtiziba iti.

21 Ni uan ziar ekiam bagh akirim ragh e gasan marki.

Nin Dipenim, a mati nin atrivir dabirabir aghuim, ni a ginighnigh, apaniba ateghti me Dipenir kam paza a damuan marki.

Egh ni e ko amizir Akar Dikirizir Gavgavir kam ginighnigh anebighan marki.

22 Kantrin igharazitamin aser kuratam amozim damighiti an arigham ti? Puvati.

O overiam uabi amozim e danigham ti? Bar puvati.

Ikiavira Itir God, en God, nirara ni bizir kamagh garibagh ami da otifi.

Kamaghin amizi, e nighnizir gavgavim nin iti."

15

Judaba bar ikuvigham

1 Egha Ikiavira Itir God, kamaghin na migei, "Jeremaia ni oragh. Moses ko Samuel nan boroghin iziva, gumazamizir kabar akurvaghsi izi nan damazimin tugh na ko mikim nan azangam, eghti ki apangkuvitam men ikian kogham. Ni gumazamizir kaba batueghti me mangi! Nan mukuragh! Ki ua kagh men ganan aghua. 2 Eghti me ti kamaghin azangam, 'E managhira mangam?' Eghti ni me mikim suam:

"Ki Ikiavira Itir God ki kamaghin migei: Men gumazamizir ki arimariar kuramin arimighirasa amiseveziba, me arimariar kuraba iniam.

Eghti gumazamizir ki midorozir sabamin ovengasa amiseveziba, me mangi misogh arimighiram.

Eghti gumazamizir dagheba oteveggh arimighiran ki miseveziba, me dagheba puvatighiva arimighiram.

Eghti gumazamizir mangi nguibar igharazimin kalabusin ikiasa ki miseveziba,

me mangi nguibar igharazibar kalabusin ikiam.

3 "Ki Ikiavira Itir God, ki bizir gumazamiziba bar me agivamin 4plan kaba amangi: Apaniba me misoghti me arimighireghti, ariaba men kuaba kurvagh mangiti, da dighorti kuarazir pin mighagha aruiba izighiri dar tuzibar amiti, asizir atiaba izi dar naba bar ada ami da agivagham. 4 Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, bizir ki Judabagh amizir kam baregh atiatigh digavir kuram damigham. Ki garima, Hese kian otarim Manase, a Judan atrivimin ikia, Jerusalem n'aven arazir bar kurabagh

ami. Ezi bizir ki amir kam, a Manasen arazir kuram ikarvasi.”

⁵ Ikiavira Itir God kamaghin diagha ghaze: “O Jerusalem gumazamiziba, tina ian apangkuvigham?

Eghti tina ia bagh aziam?

Eghti tina ian kuarkuv ia gifofogham, ia deragha iti o puvati?

Gumaziba puvati.

⁶ Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei, ia akirim na gasaragha bar nan saghon iti.

Ezi ki uabi uan agharimin ian misogh, ia gasighasighasava ami.

Ki dughiar aviribar ian apankuva ghua, datirighin ki aghua.

⁷ “Judan gumazamiziba uan arazir kurabagh irazir puvati.

Kamaghin amizi, ki Judan nguibava vaghvagha dar gumazamiziba bar me inigha,

me givaragha me batoghezi me ghuezi moghin, mati aminim witin afezibagh ivarazi da ghue.

Ki uan gumazamiziba bar me gasighasigha men boribav soghezi me ariaghire.

⁸ Eghti men midorozir gumazir ariaghirezibar amuir odiaribar dibobonim nan damazimin bar ghuanabogh, ongarir gigimin dibobonim gafiragham.

Ki aruer arizimin apaniba amadazi, me iza, men midorozir gumazir igiabav soghezi me ariaghire.

Ezi bizir kam gumazir igiar kabar amebabagh amizi, me digavir kuram gamigha, osimtizir ekiamin ikia bar atiatingi.

⁹ Ezi amizir borir 7pla batezim, an boriba bar arimighireghti, amebar kamin navir averiam bar ikuvigh, mati minemin min isikuam, eghti an kuarmizim mati asizir agharim an guraghti, an angam aremeghsi damuam.

Amebar kamin dughiar aghuim, ua dughiar bar kuramin otoghti, a bar aghum-sigham.

Mati an aruer arizimin itima, aruem zuamira iraghugha gifa.

Kamaghira, Judan ikiavira itir varazira, ki apaniba amangighti, me izi me misueghti me arimighiregham. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.”

Jeremaia uan osimtizimin gun God migei

¹⁰ Ki kamaghin migei:

“Ki bar uabin apangkuvigha osemegha kamaghin uabira uabin migei, O nan amebam, ni ti tizim baghavira na batezi ki nguazir kamin ize?

Gumazamizir nguazir kamin itiba nan akaba ikarvazima, ki akamadariba me koma adagh ami.

Ki gumazitam in amamangatizi, a pura nan bizitam in izir puvati.

Ki gumazitam pura na da bizitam in izir puvati.

Ezi gumaziba bar moghira nan atara ghaze, ki ikuvigham.”

¹¹ Ezi Ikiavira Itir God, ghaze:

“Ni osiman marki. Ki nin akuraghti ni deraghvira ikiam.

Eghti ki apanibar amighti, me osimtizim ko dughiar kuramin aven ikiva,

uarir akurvaghsi ni bagh izi nin azangsigham.”*

¹² Egħa Ikiavira Itir God, gumazamizibav ġia ghaze:

“Gumazitam ain ko bras apiramin gavgav-iba puvati.

Ezi apanir notin amadaghan iziba, me bras ko ainin min bar gavgafi.

¹³ Ia nguibar kamin ikia arazir kurar bar aviribagh ami.

Eghti ki bizir kam ikarvaghamin ivezimin min, ian dagiaba ko bizir aghuiba isi, pura apanir kabar aningam.

¹⁴ Egħ ki ian apanibar amighti me ia inighti ia pura men ingangarir gumazir kinibar iki,

nguazir ia fozir puvatizimin mangam.

Nan aningagharir ian itim, ki a damighti an avim min bar puvira ian isi iki kamaghira ikiam.”

¹⁵ Ezi ki Jeremaia ki kamaghin migei:

“O Ikiavira Itir God, ni biziba bar dagh fo, egħa gumazir paza na gamiba, ni bar me gifo.

Kamaghin, ni gumazir nin ziam bagħa dibovir osimtiziba na garizibar ganiva,

na ginighnigh nan akuragh.

Egħ gumazir na gasighasizir kaba, ni ivezir kuram me ikaragh.

Ni ti men sughsughti, me na misueghti ki aremegham.

¹⁶ O Ikiavira Itir Godin Bar Gavgaviba Itim, ni uan ziam na garizima, ki ni nan anavira.

Ezi nin akam na batogħa, mati nan daghemra min iti,

mati dagher mam, gumazim, a isa anepava gavgavim namnam ko duam ganiđi.
 Ezi nin akam na gamima,
 ki uan navir averiamin aven bar akongeha nan navim dera.
 17 Ki gumazir dughiar aghuiba baghavira itiba ko apiavkia
 bizibav gia atir puvati. Bar puvati.
 Gumazamizir arazir kurar me amiba bangin, aningazim na gizifa.
 Kamaghin, ki uabi abiragha bar nin apengan ikia uabira iti.
 18 Manmagh amizi mizazir kam nan ikiavira iti?
 Egha manmagh amizi, me osimtizim na ganigavira iti,
 mati duaba nan mikarzim
 ikiavira ikia midir puvati?
 Ki garima, ni nan akurazir puvati,
 mati gumazim mozir pam bagha ghua garima,
 a dakezi a tam amezir puvati.”

19 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin na ikaragha ghaze:
 “Ni akar kabanang ategh navim giragh ua na bagh iziti, ki ua ni inighti,
 ni ua nan ingangarim damuam.
 Egh ni akar kuraba akurir arazim ategh, akar aghuimram akunam,
 egh ni nan akatorimin min iki nan akamin gum mikimam.
 Eghti gumamaziziba nin akaba baragh nin gin mangam.
 Ni men akaba baragh men gin mangan marki.
 20 Ki gumazamizir kabar damazimin ni damighti,
 ni brasin divazimin min tugh gavgav- igham.
 Ki datirighin nin akuragha, ni ko iti.
 Eghti gumazamizir kaba nin apanim damuva
 ni dikabiraghan kogham.
 Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikemegha gifa.
 21 Ki gumazir arazir kurabagh amiba ko apangkuviba puvatizir gumaziba,
 men agharim da ua ni inighti, me ua ni gasighasighan kogham.”

16

Jeremaia Godin Akar Gavgavim akunamin ingangarim iti

¹ Ki Jeremaia, Ikiavira Itir God ua kamaghin na migei, ² “Ni nguazir kamin amizitamin ikian marki, egh ni boriba puvatigh. ³ Ki Ikiavira Itir God, ki nguazir kamin itir boriba ko, men amebaba ko

afeziar me batamiba, ki me bativamin bizibar gun ni mikimasa. ⁴ Me bar arighiregham. Tarazi arimariar kuraba iniva arimighiram. Eghti apaniba izi taraziv soghti me arighiram. Eghti men tarazi dagheba puvatighiva, arimighiram. Eghti gumazir men kuabar apangkuv aziva, me isi mozibar afamiba puvatigham. Eghti men kuaba pura tintinibar afiar buaribar min nguazim giriv ikiam. Eghti kuarazir pin mighagha aruiba ko asizir atiaba men kuabar amam.

⁵ “Ki Ikiavira Itir God, ki ua kamaghin migei: Ni gumazir ovevem gibua itibar pizir isam bagh, men dipenimin mangan marki. Gumazamizir kaba, ki ua deragh men apangkuv me damu navir amirizim me ko a inian aghua. Kamaghin, ni me bagh azirakar ighiabar amuan marki. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikemegha gifa. ⁶ Ki ghaze, nguazir kamin gumazamizir ziaba itiba, ko ziaba puvatiziba sarama arighiregham. Eghti gumazir men kuaba mozibar afamiba puvatigham. Eghti gumazir me bagh aziva uan apangkuvim akakagh mikarzim aghoriva, dapanir arizim gisamiba puvatigham. ⁷ Eghti gumazitaba gumazir aremeziba bagh azi ikiti, gumazir me bagh dagheba ko dipaba ater izi men navibar amuti, me navir amirizimin iki nimira ikiamiba puvatigham. Eghti men amebaba ko afeziaba aremeghti, gumazir izi gumazir kabagh ibua itiba bagh dagheba ko, dipaba ater izi me daning, me ko ikiva gavgavim me daning me ko ikiamiba puvatigham.

⁸ “Ni gumazamizir isar ekiabagh amilbar dipenibar mangi, me ko iki dagheba ko dipabar aman marki. ⁹ Ki, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, ki guizbangira migei, gumazamiziba ua nguazir kamin ikian kogham. Eghti bar akongezir arazim ko navim deragha itir arazim ko poroghamiba uarir itir arazim, ki bar moghira da agivagham. Eghti gumazamizir datirighin itiba, uari uan damazibar bizir kamin ganti, an otivam.

¹⁰ “Jeremaia, ni kamaghin me mikimti, me ti kamaghin ni mikimam, ‘Manmaghin amizi, Ikiavira Itir God bizir kurar kabar amuti da e bativasa migei? En arazir manam ikufi? E uan God, Ikiavira Itir God, arazir kurar manamin a gami?’ ¹¹ Eghti ni kamaghin me mikim suam, ‘Ian inazir afeziaba nan akam batuegha, na ategha ghua asebar ziaba fe. Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir God, ki arazir kabar ia damuasa. ¹² Ezi ian arazir kuraba bar ian inazir afeziaba amizir arazir kurabagh afira. Ia vaghvagha nan akam batogha, uari

uan nighnizir kurabar gin zui. ¹³ Kamaghin amizi, ki nguazir kamin ia batueghti, ia mangi, nguazir igharazir ia ko ian inazir afeziaba fomira fozir puvatizimin ikiam. Ki ian apangkuvighan kogham, kamaghin amizi, ia nguizar kamin arueba ko dimagaribar ia asebar ziaba fam.”

Ikiavira Itir God ua gumazamiziba inigh men nguibamra izam

¹⁴⁻¹⁵ Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migia ghaze, “Ki gumazamizir kaba batuegh, gin ua men aku nguazir ki men inazir afeziabagh aningizimin izam. Me datirighin uan akam gavgavim a daningisi mikim suam, ‘Bar Guizbangira, Ikiavira Itir Godin zurara itim, a Isipin e inigha en akua ize, e an ziamin gun migei.’ Egh ki ua men aku izamin dughiam, me arazir kam giragh kamaghin mikim suam, ‘Bar guizbangira, Ikiavira Itir Godin zurara itimin ziamin, notin amadaghan itir kantri ko kantrin igharazir an e amadazi e ghua ikeziba, a ua e inigha en akua en nguazimin ize, ezi e an ziamin gun migei.’”

Judaba Ikiavira Itir Godin mongiva avegham

¹⁶ Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze, “Ki apaniba amadaghti, me iziva Judan gumazamizibar suigh me iniam, mati gumazim uan ivem akunigha osirir aviriba ini. Eghti gin ki uam apanir igharaziba ameghti, me mangi gumazamizir mighsiabar mongeziba, ko dagiar toribar mongeziba, buri men suigham, mati gumazim ruarimin asiziba buria dar suisi. ¹⁷ Me amir biziba bar nan modozir puvati. Da bar nan damazimin azenara iti. Me uan arazir kuraba mongiva avegham. ¹⁸ Me nguazir ki me ganingizir kam, marvir guar kurar kaba isa nan nguazim garighizi, da nan damazimin mize. Kamaghin ki me amizir arazir kuramin ivezim giviragh, ua a ikaragham.”

Gumazamiziba bar moghira Ikiavira Itir God gifogham

¹⁹ O Ikiavira Itir God, ni gavgavim na ganiga, nan danganir mogomemin min ikia, egha osimtizibar dughiabar ni nan akurvasi. Nguazir kamin oteviba bar dar gumazamiziba bar, ni bagh izi kamaghin mikimam: En inazir afeziabar aseba, da pura bizir kiniba, da e gifara, en akuraghan kogham. ²⁰ Gumaziba uari baghvira godin tabar ingaram ti? Puvati. Marvir guar gumaziba ingariba, da guizbangira godba puvati.

²¹ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin migei, “Ni oragh! Ki gumazamizir arazir kurabagh amiba dughiar vamirara men sure damigham. Dughiar kamin ki men sure damuti, me nan gavgavir ekiam gifogham. Egh me fogh suam, Nan ziam, Ikiavira Itir God.”

17

Ikiavira Itir God, Judabar arazir kuraba bagha me gasighasiki

¹ Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze, “Judaba, arazir kurar ia amiba kar ian arazir ia zurarama amiba da zurara ian ikiavira ikiam. Mati gumazim tuizimin akar oteviba aghorezi moghin, ia dar uan navir averiar gavgavibar da osirigha, da isa ofa gamir dakozibar 4plan mikebabar, bulmakaun komba aghoregha da osiri. ² Ian gumazamiziba zurara asebar ofa gamir dakoziba ko temer guarir aser amizim Aseran nedazim itibagh nighnisi. Ia marvir guar kaba isa azenara temer ekiaba bar dar apengan da asava, maba mighsiar pin itibar ada asezi da tuivighav iti, ezi ia dar ziaba fe. ³ Ia mighsiar kaba ko azenan itir tuzibar ghua dar ziaba fe. Kamaghin amizi, ki ian dagiaba ko ian bizir bar aghuiba isi apanibar aningam. Ia uan kantrin aven arazir kurar avirim gami. Kamaghin, ian arazir kuraba bangin, ki apanir kaba ateghti, me ia ofa gamir dakoziba iniam. ⁴ Ian arazir kurar ia amir kaba bangin, ki ia damighti ia nguazir ki aningizir kam ategham. Egh ki ia damighti ia nguazir ia fozir puvatizimin pura uan apanibar ingangarir gumazir kinibar otivigham. Guizbangira, nan aningagharim mati avir amr isia iti. Ia uari avir kam uam a gamizi a dikafi. Eghti avir kam isi mamaghira ikiam.”

Gumazir pumuningin arazim

⁵ Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze, “Gumazim akirim ragha na gasaragha, nighnizir gavgavim gumazir kinimin ikia ghaze, ki uan gavgavimin uabin akurvagh deravira ikiam, gumazir kam a bar ikuvigham. ⁶ A mati temer muziarim dipaba puvatizir danganimin ikiava aghui. Danganir kam gumaziba puvatizi, nguazim amangsizim a gifiza. Gumazir kamaghin garim, dabirabir aghuiba puvatigham.

⁷ “Ezi gumazamizir nighnizir gavgavim nan itiba,

ki bar deraghvira me damuam.

⁸ Me mati temem me dipar miriamin anekara.

Ezi temer kamin biba nguazim giraghuegha dipam isi.

Ezi aruem garir dughiam, an atiatir puvati. An dafariba angamira ikiavira iti.

Egha amoziba izir puvatizir dughia bar, a nighnizir aviribagh amir puvati.

A bar ikia mamaghira ti.”

Ikiavira Itir God, gumazamizibar araziba bar moghira da tuisisi

⁹ Ikiavira Itir God, kamaghin migia ghaze, “Gumazamizibar navir averiaba arazir kurabara damuasavira me dikafi.

Egha men nighniziba bar kufi.

Ezi tina arazir kamin mingarim gifogham? Bar puvati.

¹⁰ Ki Ikiavira Itir God, kirara, ki gumazamizibar navir averiaba ko men nighniziba aven men gari.

Egha vaghvaghera gumazamizibar araziba tuisigha, me amir arazaraziba bar da ikarvagha ivezim me ganidi.”

Me arazir kurabagh amua isir dagiaba, da ovengam

¹¹ Gumazim ifariva bizir aviriba iki, a mati kuarazir mam, kuarazir igharazimin aroriaba okemegha dagh isin itima da afoaghirezi, an adar nguziba ini.

Ezi gumazir kamin dagiaba ko biziba, da gumazir kam tighar ghurighamin dughiam da ovengam.

Eghti gin, gumazamiziba fogham, a mati gumazir onganim.

Israelia uarir akurvaghasa Ikiavira Itir God mizuai

¹² En Godin Dipenim, a mati Godin atrivimin dabirabir bar aghuim.

A fomira ziar ekiam ikia, iza kamaghira iti.

¹³ Ikiavira Itir God, e Israelia zurara nighnizir gavgavim ni ikia, ni en akurvaghasa e ni bagha mizuai iti. Gumazamizir akirim ragha ni gasaraziba, me bar aghumsigham.

Men ziaba, gumazamiziba zuamira me bakinighnigham, mati gumazim uan ziam nguazimin an osirizima a zuamira angaraghire.

Ezi gumazir kaba ni ataki.

Ikiavira Itir God, ni mati emimir pam, dipar ikirimirim e ganidimin min iti.

Jeremaia uabin akurvaghasa Ikiavira Itir Godin azangsis

¹⁴ O Ikiavira Itir God, ni nan arimariam akirighti, ki bar guizbangira ghuamagheka.

Ni nan akuraghti, ki guizbangira deraghvira ikiam.

Ki ziar ekiam niraram anidi.

¹⁵ Israelia kamaghin na dipova migia ghaze, “E manadizoghin ganti, Ikiavira Itir God, bizir kurar a damuasava mikemezir kabar amuti, da otivam?

A datirighin guizbangira dar amuti, da otivti, e dar ganika!”

¹⁶ Ikiavira Itir God, ni uan gumazamizibagh eghuvir ingangarir kam na ganingi, mati gumazir sipsipbagh eghuvim.

Ezi ki ingangarir kam ataghizir puvati.

Ezi ni fo, ki dughiar kuram gumazamizir kaba bativasa me bagha ni mikemezir puvati. Bar puvati.

Ki nin damazimin mikemezir akaba, ni bar deraghvira dagh fo.

¹⁷ Ni na damuti ki bar puviram atiatingan marki. Puvati.

Ni dughiar kurabar aven, nan mogomer danganir aghuimin min iti.

¹⁸ Egh datirighin ni paza na gamir gumaziba, aghumsizim me daningighti, me digavir kuram damighti, ki digavir kuram damigh aghumsighan kogham.

Ni men arazir kuram bangin dughiar kuram damighti, a me batogh bar me gasighasikigh.

Judaba Sabatin dughiamin damuamin araziba

¹⁹ Ikiavira Itir God na migia ghaze, “Ni mangi nguibar ekiamin divuzimin tiar akar me kamaghin diborim, Gumazamizibar Tiarakam, ni an boroghin tughiv iki. Kar Judan atrivibar nguibar ekiamin aven mangigh izegh gamir tiar akam. Egh ni gin anetegh mangi Jerusalem tiar akar igharaziba uaghan bar dar boroghin tughiv iki. ²⁰ Egh ni gumazamiziba kamaghin me mikim suam, ‘Ia Judan atriviba, ko Judan gumazamiziba, ko Jerusalem tiar akar kamin mangigh izegh gamiba, ia deraghvira kuariba arigh Ikiavira Itir Godin akam baragh. ²¹ Ikiavira Itir God, kamaghin migia ghaze: Ia deraghvira uan ikirimirim bagh nighnigh. Egh Ia Sabatin dughiamin biziba ater Jerusalem aven

mangisi, tiar akar kabar aven mangan marki. ²² Egh ia uaghan Sabatin dughiamin, uan dipenibar itir biziba ater daruan marki. Egh ingangaribar amuan marki. Ki ian inazir afeziabav kemezi moghin, ia Sabatin dughiam amiseveghti, a na baghvira iki. ²³ Ezi ian ovaviba nan akam batuegha, nan gin zuir puvatigha, nan suren akar aghuiba baraghan aghua. ²⁴ Ki Ikiavira Itir God, ki ghaze: Ia nan akam barakigh! Ia Sabatin dughiamin biziba ater Jerusalem aven izan marki. Ia Sabatin dughiam amiseveghti a nan dughiamra ikiti, ia an ingangaritam bar a damuan marki. Ia nan akamin gin mangi, ²⁵ eghti atriviba zurara Devitin ikizimin otivam, egh me Devitin ikizimin atrivir dabirabim dapiam. Eghti atriviba uan gumazir aruaba ko, hoziabar apiagh, karisbar tuivigh Jerusalem tiar akabar aven mangi izegh damuan. Eghti Judaba ko Jerusalemia tiar akar kabar mangi izegh damuan. Egh dughiar zurara gumazamiziba Jerusalem ikiam. ²⁶ Eghti gumazamiziba Judan kantrin danganiba bar da ategh, uan ofaba inigh nan Dipenimin izam. Me Judan nguibar ekiaba ko, Jerusalem boroghin itir nguibaba ko, Benjaminin anabamin nguazim ko, mighsiar dozir aruem uaghiri naghin itiba ko, mighsiaba itir danganir igharaziba ko, sautin amadaghan Negev iti naghin, me danganir kaba bar da ategh, Jerusalem izam. Me izi, asizir tue bar isia mighsir ofaba ko, asizir igharazibar ofaba ko, witba tuer ofaba ko, mughuriar aghuim zuir ofaba ko, na minabir ofaba, me da inigh na bagh Ikiavira Itir Godin Dipenimin izam. ²⁷ Egh ia nan akamin gin mangan aghuagh, Sabatin dughiam amiseveghti a nan dughiamra ikian kogh, ia biziba inigh Sabatin dughiamin Jerusalem tiar akabar aven mangigh izegh damuti, ki tiar akar kaba avim dar atighi da isiam. Eghti Jerusalem itir dipenir ekiaba bar isigham. Eghti tav avir kam amungeghan kogham.”

18

God mati nguazir minebar ingarir gumazim

¹ Ki Jeremaia, Ikiavira Itir God, na migia ghaze, ² “Ni dikavigh gumazir nguazir minebar ingarimin dipenimin magiritima ki ua ni mikimam.” ³ Ikiavira Itir God, na mikemegha givazi, ki gumazir nguazir minebar ingarimin dipenimin ghua garima, a minebar ingarir wilin boroghin aperaghav ikia minemin ingara a gighavkiri. ⁴ A garima, dughiar mabar nguazir miner a uan dafarimin ingarir kam, an damazimin mong derazir puvati. Egha

a ua miner kamin nguazir kamra inigh an suiragha, ua an ingara uan ifongiamin gin ghua nguazir miner igharagha garimin ingari.

⁵ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin na migei. ⁶ “Ki Ikiavira Itir God, ki akar mam Israelia ian iti. Ki ti gumazir nguazir minemin ingarizi moghin bizibar ia damuan kogh, a? Puvati, ki uan ifongiamin gin mangam. Mati gumazim minemin ingarasa nguazimin suirazi an an dafarimin iti moghin, ia Israelia nan dafarimin iti. ⁷ Egh ki kamaghin mikim suam, gumazamizitaba o kantrin tam, ki me abinigh me batuegh, me gasighasighi me damuam. ⁸ Eghti kantrin kamin gumazamiziba navibagh iraghti, ki uan nighnizim giragh, bizir kurar ki me damuasa mikemezibar amuan kogh. ⁹ Egha dughiar mabar ki kantrin maba gavgavim me daning, men akurvaghti me deravira ikiasa migei. ¹⁰ Eghti me nan damazimin arazir kuram damuti, ki uan nighnizim giragh, me damuasa mikemezi moghin me damuan kogh.”

¹¹ “Jeremaia, ni kamaghin Judaba ko Jerusalemia mikim, ‘Ki Ikiavira Itir God, ki ghaze, ia oragh! Bizir kurar ki ia damuamim, ki anekirigha gifa. Ki ivezir kuram ia daningasava ami. Kamaghin amizi, ia vaghvagh uan arazir kuraba ategh, uan dabirabiba akirigh arazir aghuibara gin mangi.’ ¹² Eghti gumazamiziba kamaghin nin akam ikaragham, ‘Marki e aghua. E uari uan nighnizibar gin mangasa ifonge. E bar moghira nin akam baraghan aghua, e uan navir averiar kurabar gin mangasa.’”

Gumazamiziba Ikiavira Itir God gin amada

¹³ Ikiavira Itir God ua kamaghin migia ghaze:

“Ni mangi Kantrin Igharazibar Gumazamizibar azaragh fogh, me tong kamaghin oraghiz, o?

Israelia amizir arazir kurar kaba, kantrin igharazir taba uaghan, Israelian min arazir kurabagh amiz, o? Puvati.

Israel, mati nan guivir igiar ki bar ifongezimin min iti.

Ezi an arazir bar kurar ki bar ifongezir puvatizim gami.

¹⁴ Lebanonin kantrin dagiar mighsiaba, ti dughiar tabar ais dar amera ira uaghiri o? Ti puvati.

Mighsiar kabar dipar orangtiziba ti dati, o?

Bar puvati.

¹⁵ Ezi nan gumazamiziba bar na gin amada.

Egha me aseba bagha ofan migharir mughuriar aghuim zuibagh ami. Me kamaghin amua iregha, tuavir men afeziba fomira gin zuim ategha, datirighin tuavir aguar kurar kabar zui.

¹⁶ Kamaghin, men nguazim ikuvigha pura danganir kinimin min iti.

Eghti Kantrin Igharazibar Gumamazimba danganir kamin izi an ganigh, dapaniba rongiva dibovir akabar me damuva misoribar aningiva, digavir kuram damigh bar atiatigham.

¹⁷ Eghti ki uan gumamazimba akirim me gasaragh men akurazibah koghti, apaniba izi men agiraghti me aregham. Mati aminim aruem anadi naghin ikegha pamtemin iza tintinimin bizibagh ivaima, da zui.”

Gumamazimba Jeremaia paziva a damuasa

¹⁸ Gumamazimba kamaghin migia ghaze, “Jeremaia guizbangira akatamin migeir puvati. Kamaghin, e Jeremaia misoghsi tuaviba buriam. E ghaze, Ofa gamir gumaziba suren akam akurir ingangarim ataghiraghan kogham. Eghti gumazir nighnizir aghuim ko fozozir aghuiba itiba, me uan nighnizim ko fozozir aghuim ateghan kogham. Eghti akam inigha izir gumaziba Godin akam e mikimvira ikiam. Kamaghin amizi, e Jeremaia baraghan kogham. E a isi kotiam darigham.”

¹⁹ Ezi ki Jeremaia, ki kamaghin God ko migei, “Ikiavira Itir God, nan dimdiam barakigh. Ni nan apaniba mikemezir akam ginighnigh. ²⁰ Gumazitam arazir aghuim damuti, gumaziba ti a ikaragh arazir kuram a daningam, o? Puvati. Eghti gumazir kaba na gasighasigham, me mati gumazim mozim gutui, eghti asizim atamakuigh an magirigham. Ni, arazir ki fomira amizim ginighnigh. Ki nin boroghira iza me bagha nin azangsigha ghaze, ni uan aningagharim agivagh, gumamazizir kaba deraghvira me damu. ²¹ Ezi datirikin, ni men boribar amuti, me dagheba puvatigh arighiregham. Egh apaniba ateghti, me izi gumazitabav sueghti me arighiregh. Eghti gumazitaba arimariar kurataba ini arighiri. Eghti gumazir igiaba midorozimin arighiri. Kamaghin, men amuiba boriba ko paba puvatigham. ²² Nan apaniba nan suiragh na gasighasighasa, mati asizim mozimin magirasa mozim gutui, egha mati gumazim asizimin suighasa azuazim aguragha a mizua iti. Kamaghin amizi, ni zuamira gumazir kuraba ameghti me izi gumazir kaba ko misogh, me gasighasikigh, eghti me bar puviram atiatingiva, uan dipenibar

aven mongegh bar puviram arangam. ²³ Ikiavira Itir God, ni fo, me na misueghti ki aremeghasava ami. Eghti ni men arazir kuraba gin amangan marki. Men osimtiziba agivan marki. Ni men aningaghvira ikiva, men apanibar amuti, me izi nin damazimin me dikabiragh.”

19

Judaba nguazir minem bighizi moghin bar ikuvigham

¹ Ikiavira Itir God kamaghin na migia ghaze, “Jeremaia, ni mangiva nguazir minebar ingarir gumazim da nguazir minetam givesegh. Egh miner kam inigh mangi gumamazibar gumazir dapanir taba ko ofa gamir gumazibar dapanir taba inighti, me ni ko mangi. ² Egh ia mangi Jerusalem divazimin tiar akar me kamaghin diborim, Mineba Biaghirezir Tiarakam, an boroghin mangi Hinomin Danganir Zarimin otogh. Egh ni kagh tugh nan akam akun suam,* ³ Ia Judan atriviba ko Jerusalem gumamazimba, ia Ikiavira Itir Godin akam baragh! Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, ki guizbangira migei. Ki bizir bar kuram damighti, a danganir kamin otivam. Eghti gumamazizir bizir otivamin kamin akaba bareghamiba, me bar digavir kuram damigham. ⁴ Ki kamaghin damuamin bizimin mangarim, a kamakin, gumamazizir kaba akirim ragha na gasaragha, aseba bagha ofan migharir mughuriar aghuim zuibagh ami. Gumamazizir kaba, ko men ovaviba, ko Judan atriviba, me fomira aser kabagh fozir puvati. Ezi datirighin, me aser kabar ziaba fe, egha arazir kamin me danganir kam gamima a nan damazimin bar mize. Me uaghan pura gumamazizir arazir kurabagh amir puvatizir aviribav soghezi, me ariaghirezi men ghuziba danganir kam gire. ⁵ Egha me Jerusalem asem Balin ziam fasa danganibar ingarigha, uari uan boriba isa ofan bar isia migharibar min, avimin da tua asem Bal bagha ofa gami. Arazir ia amizir kam a nan arazim puvati. Ki kamaghin arazir kam damuasa me mikemezir puvati. Bar puvati. Egha uaghan arazir kamagh garir tam ki me daningasa nighnizir puvati. ⁶ Egha Ikiavira Itir God ghaze, me gin ua danganir kamin ziam, Tofet o Hinomin Danganir Zarim a darighan kogham. Puvati. Me kamaghin danganir kam diponam, Danganir Zarir Gumazir Aviribav Sozi Me Ariaghirim!

⁷ “Judaba ko Jerusalemia danganir kamin bizir aviribar amuasa nighnisi, ezi

ki men tuavim apirighti me dar amighan kogham. Eghti ki apaniba ameghti, me izi me misueghti me arimighiregham. Eghti ki kuaraziba ko asizir atiaba ameghti, da izi men kuabar amegham. ⁸ Eghti Jerusalem ikuvigham, eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba danganir kamin izi, bizir kurabar ganti, da an ikiam. Eghti me, me dipov aki misoribar aning, digavir kuram damigh atiatingam. ⁹ Apaniba Jerusalemia misoghsi, izi men nguibar ekiam avinigham. Eghti bizir kam an osimtizir bar ekiam Jerusalemia danighti, dagheba bar men puvatigham. Eghti gumazamiziba uari uan boribav sogh dar amiva, egh uari uan namakabav sogh me amam.”[†]

¹⁰ “Jeremaia, ni akam akunti gumazamiziba ni baragh nin ganti, ni nguazir miner ni suirazim ni anemisarakigh. ¹¹ Egh kamaghin me mikim, ‘Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim kamaghin migia ghaze: Ki Judan kantrin gumazamiziba ko Jerusalemia gumazamiziba bar, nguazir minem amisaragarighizi moghin me misararigham. Eghti gumazatim uam anekirighan kogham. Eghti Tofetin danganim, Judabar matmatin min otoghti, men kuaba danganir kam bar a gizivagham. ¹² Ki Ikiavira Itir God, ki ua kamaghin migia ghaze, ki nguibar ekiar kam ko, an itir gumazamiziba arazir kamin me damigham. Ki Tofetin danganim gamizi moghin, Jerusalemia nguibar ekiam damigham. ¹³ Ia Jerusalemia nguibar ekiamin itir dipeniba ko Judabar atrivibar dipenir siriabagh isin ghua mikoveziba bagha mughuriar aghuim zuir ofabagh amua, aseba bagha wain inger ofabagh ami. Eghti Jerusalemia itir dipenir kaba bar moghira Tofetin danganimin min otoghti, gumazamiziba kuaba dar aven iki Godin damazimin bar mizegham.”

¹⁴ Ikiavira Itir God na mikemezi moghin, ki Tofetin danganimin ghugha an akam akuri. Egh gin, ki Tofet ategha Ikiavira Itir Godin Dipenimin ghua, Dipenir miriamin uari akuvir danganimin tughu, kamaghin gumazamizibar dia me migei. ¹⁵ “Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, a Israelian God, a kamaghin migei, ‘Ia deraviram oragh! Ia akaba batogha, nan akam baraghan aghua. Ezi kamaghin bizir kurar ki ia damuasa mikemezi, ki dar amighti, da bar ian nguibar ekiam ko an boroghin itir nguibar dozibar otivam.”

20

Jeremaia akar gavgavimra ofa gamir gumazim Pasur ganingi

¹ Jeremaia akar kam akurir dughiamin, Imerin otarim Pasur, an ofa gamir gumazir mam. A Ikiavira Itir Godin Dipenim geghuvir gumazibar, gumazir dapanim, a ikiava orazi, Jeremaia akam akuri. ² Ezi Pasur midorozir gumazibav kemezi, me Jeremaian suiragha, a misuegha a isa Ikiavira Itir Godin Dipenimin divazimin itir Benjaminin Tiarakar Pin Itimin ghugha, a isa kalabus gatigha, an suemning pantem temem sara aning ike. ³ Egha amimzaraghan, Pasur kalabusin Jeremaia isa azenim gatizi, Jeremaia kamaghin a migia ghaze, “Ikiavira Itir God, ziam Pasur ni gatigha, ni diborir puvati. A ziar igharazir kam ni gatigha ni dibora ghaze: Atiatim Danganiba Bar Dar Ikiam. ⁴ Egha Ikiavira Itir God kamaghin akam nin iti, ‘Ki bizir kuram damighti a ni ko nin roroabar amighti ia bar atiatingam. Egh ni ganti apaniba midorozir sabamin nin roroabav soghti me bar arimighiram. Egh ki Judaba bar me isi Babilonin atrivimin agharim datighti, a taraziv sueghti me arimighireghti, a tarazi me inigh mangi Babilonin pura ingangarir gumazir kinibar min me arigham. ⁵ Eghti ki apaniba ateghti me izi midorozir gavgavim Jerusalemia a damu dagiaba bar ada iniva, gumazamizibar bizir aghuiba ko Judan atrivibar dagiaba ko, biziba bar ada akumakumigh Babilonin mangigham. ⁶ Pasur, ni oragh. Ni ko nin dipenimin itir darasi, ia bar Babilonin mangi kalabusin ikiam. Ni akar ifavaribar uan roroabav keme. Kamaghin, ni uan roroar kaba ko ia Babilonin aremegham. Eghti me nguibar ekiar kamin ia afegham.”

Jeremaia osemegha, Ikiavira Itir God ko migei

⁷ O Ikiavira Itir God, ni uan ingangarim damuasa na apezeperezi, ki nin apezeperir akar kam baraki.

Ni bar gavgavizi, nin akam bar na gafrazi, ki pura nin apengan ghu.

Ezi datirighin gumazamiziba na dipovana ingaravati.

⁸ Ki zurara nin akam akurima, ni na gamima ki tiarim akara kamaghin dia migei, “Midorozim otoghti, ia ikuvigham!”

Ezi gumazamiziba akar kam baragha, zurara aghumsizim na ganiga akar kurabar na migei.

⁹ Ki kamaghin uabira uabi mikimam, ki ti ni gin amadagh ua nin ziamin nin akamin gup me mikiman kogh,

[†] 19:9: Hibrun akam deragha migirigiar kamin ingarim abighizir puvati. Gumazamiziba ti igharaz daraziv sogh me amam, akar kamaghin amizim 2 Atriviba 6:26-29in iti. O me ti igharaz darazir kuabar mikarzaribar asizibar amam, mati Azirakam 2:20 ko 4:10in iti? E deravira fogan kogham.

egh ki kamaghin nin akam ginighnigh suam,
nin akam mati avim nan navir
averimin ikia,
nan agharibar isia iti.

Ki ua nin akam mikiman koghasava
amuava avenge.
Bar puvati.

¹⁰ Ki orazi, gumazamiziba bar nimira uarira
uariv gia ghaze,
Jeremaia, a ghaze, bizir kurar kam bar
danganibar iti,
an e damuti e atiatingam.

Kamaghin e a isi kotiam datika.
E datirighirama a isi gumazir ekiabar
damazimin kotiam darigham.

Nan namakaba kamagsua ifonge,
bizir kurar na bativir kaba na
dikabiragham.

Me ghaze, "E ti a gifaragh a dikabiraghiva,
an arazir kuram ikarvaghham."

¹¹ Ezi Ikiavira Itir God, mati midorozir gu-
mazir bar gavgavir mam,
a nan akurvaghasa nan boroghin
tughav iti.

Eghti gumazir izi pazi na damuamin kaba,
bizir kuram me batoghti me
daghiregham.

Egh me bar aghumsighti,
men aghumsizir kam iki mamaghira iki
givaghan kogham.

¹² O Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim,
ni gumazamizibar nighniziba ko navir
averiaba tuisigha dagh fo,
ezi nin kotiam a bar guizin araz-
imra gin ghua bar dera.

Ezi ki uan osimtizir kam isa nin dafarim
garsi.
Kamaghin amizi, ki ghaze, ni nan
apaniba ivezir kuram me daningti,
ki ganika.

¹³ E fo, Ikiavira Itir God, gumazamizir onga-
narazibagh amiba,
a bar men akuragha gumazir kurabar
dafarim da ua me ini.

Kamaghin amizi, e Ikiavira Itir God bagh
ongiva,
an ziam fam.

¹⁴ Nan amebam na batir dughiar kam,
God a gasighasighizi deraghai.
Egha God bizir aghuitam dughiar kam in a
gamizi,
a an otozir puvatizi deraghai.

¹⁵ Ezi dughiar kam in gumazir mam akam
inigha nan afeziam bagha ghua, ka-
maghin a migei,
"Nin amuim otarim bate."

Ezi nan afeziam oregha bar akonge.

Ezi God gumazir akam inigha afeziam
bagha ghuzim paza a damuasa ki
ifonge.

¹⁶ Ikiavira Itir God, nguibar ekiabagh
asighasighizi moghin,
gumazir kam ikuvighasa ki ifonge.

Ikiavira Itir God, nguibar ekiar kabar
apangkuvizir puvati.

Ezi bar mizaraghara, gumazamiziba
apanibar ganigha bar puviram azi.

Egha aruer arizimin apaniba nguibamin
aven zegha misoghasa pamten dei.

Gumazir kam, arazir kamra, God a
gasighasighasa ki ifonge.

¹⁷ Gumazir kam, nan amebamin navir ave-
riamin na misoghezi ki aremeghai.

A kamaghin amizi, nan amebamin
navir averiam na afazi mozimin min
otoghai.

Ezi puvati. Gumaka!

¹⁸ Manmaghsua ki amebamin navimin
ikegha otogha osimtizir kamagh
garibar ikia,
egha zurara bar puviram aghumsisi?

Ki bar uabin apangkufi.

21

*Ikiavira Itir God, Atrivim Sedekaiian
azangsizim baraghizir puvati*

¹⁻² Atrivim Sedekaia, gumazir pumuning
Jeremaia bagha aning amada. Aningin zi-
amning, Malkian otarim Pasur, ko Masean
otarim Sefanaia, an ofa gamir gumazir
mam. Aning Jeremaia migia ghaze, "Ba-
bilonin Atrivim Nebukatnesar, e ko misosi.
Ezi ni e bagh Ikiavira Itir Godin azaraghti,
an en akuraghasa e ifonge. A ti e bagh mi-
rakelin tam damigham, a fomira en adarazi
bagha amizi mokin. Eghti a mirakelin kam
Atrivim Nebukatnesar damighti anetegh
mangam." Me migeima, Ikiavira Itir God,
migirigiam isa Jeremaia ganidi.

³ Ezi Jeremaia aningin akam ikaragha
ghaze, "Gua mangi Sedekaia mikim suam,
⁴ Ikiavira Itir God, a Israelian God, ka-
maghin migia ghaze, 'Datirighir Babilonin
atrivim, Kaldiabar midorozir gumaziba ko
iza Jerusalem divazim ekiaru. Ezi Is-
raelian midorozir gumaziba midorozir biz-
ibar suigha divazimin azenan gara Babilo-
nia ko misosi. Eghti ki ian midorozir
bizir kabagh iraghti, da nguibar ekiamin
tongira ikiti, ki kagh bar moghira da aku-
vagh pozir ekiam mikinigham. ⁵ Ki uabi bar
ian aningaghegh ian atariva uan gavgavim
sara ia misogh bar ia gasighasigham. ⁶ Egh
ki nguibar ekiar kam in itir gumaza-
miziba ko asizitaba arimariar kuraba me
danighti, me arimighiregham. ⁷ Ki Ikiavira

Itir God ki ua kamaghin migei. Gumazamizir avirim, arimariar kaba ko, midorozir kam ko, dagheba puvatighamin dughiam bangin arighiram. Egh gin ki Atrivim Nebukatnesar ko an midorozir gumaziba ateghti, me Atrivim Sedekaia uan gumazir ekiaba ko gumazamizir ikiavira itiba inigh mangam. Apanir kaba Israelia ia misoghti ia aremeghasa bar ifonge. Nebukatnesar kuarkuvim ko, ifongiam ko, apanguvir arazim tong ian ikeghan kogham. Egh ian tav ateghti, a ikian kogham.’”

⁸ Ezi Ikiavira Itir God ghaze, “Jeremaia, ni kamaghin gumazamizibav kim suam, ‘Ia oragh! Ikiavira Itir God tuavir pumuning ian aka. Tuavir mam, an angamira itir ikirimirimim zuir tuavim, ezi tuavir igharazim, an ovevemim zuir tuavim.’⁹ Eghti gumazamizir nguibar ekiar kamin aven itiba, me arimighiregham. Apaniba izi me misogham, eghti tarazi dagheba men puvatighi me arimighiregham, eghti tarazi arimariar kuram me gasighasighi, me arimighiregham. Eghti gumazamizir angamira ikiasa ifongeziba, me nguibar ekiar kam ategh mangi pura uari isi, Babilonian divazimim anenan ikia misoghasa garir darazi pura uari isi me danigh, men gin mangi, angamira iki mati apaniba midorozim gafiragha suirazir pura ingangarim gumazamizibar kinibar min ikiam.¹⁰ Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migia ghaze, Ki Jerusalemin nguibar ekiam gasighasighasa nighnigha gifa. Ki ua deraghvira a damuan aghua. Ki Babilonin atrivimim amamangatighi, a nguibar ekiar kam inigh uan midorozir gumazibav kemegehti, me a daboroghti, a bar moghira isigh ikuvigh puvatigham.’”

Ikiavira Itir God, Judan atrivimim adarazigh asighasigham

¹¹⁻¹² Ikiavira Itir God, ua ia mikimasa kamaghin na migia ghaze:

“Ia Judan Atrivim Devitin anabamin ikizim, ia nan akam baragh!

Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin ia migei, ia zurara mizarazibar kotin gumazamiziba tuisizir arazim a deraghvira mangi.

Egh gumazim gumazir igharazitamin bizim okemegh osimtizim a danighi, ia gumazir osimtizim itir kamin akuragh an osimtizim akirigh.

Ia kamaghin damighan koghti, ki ian arazir kurar kam bagh,

nan aningagharim avimin min bar ekeveghti,

ki pazavira ia damigham.

Eghti gumazitam anemungiva avegham.

¹³ “O Jerusalem, ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira ni migei.

Ni oragh! Ni bar pin mar aperaghav ikia danganir zarir vin itibar gari.

Ni mati dagiar bar pin itim.

Ni ghaze, “Tina izi e misogham?”

Tinara iziva en nguibar e aven modimim aven izam?”

Ezi puvati.

¹⁴ Ki ian arazir kurar ia amiziba ikarvagh pazavira ia damigham.

Ki avim damighi a Jerusalemin nguibar ekiamin otogham,

mati avim ruarir arizimim dikavigha isi,

egh avir kam atrivimim dipenimin isiti, Jerusalemin dipeniba uaghan bar moghira isigham.

Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.”

22

Jeremaia atrivim uan gumazamiziba ko, akam me mikiri

¹ Ikiavira Itir God kamaghin migei, “Jeremaia ni Judan atrivimim dipenimin magiriva, egh akar kam akun.² Ni kamaghin mikim: O Judan atrivim, ni Atrivim Devitin atrivir dabirabim gapiaghiri, ni Ikiavira Itir Godin akam baragh. Ni uan gumazir dapaniba ko nin gumazamizir atrivimim dipenimin tiar akar kabar mangi izegh gamiba, ia bar moghira akam baragh.

³ Ikiavira Itir God kamaghin migei, ia arazir aghuibara damu. Eghti gumazitam gumazir igharazimim bizim okemegha osimtizim a ganing, ia gumazir osimtizim itir kamin akuragh an osimtizim agifagh. Ia borir afeziaba ariaghireziba, ko amizir paba ovengeziba, ko Kantrin Igharazibar Gumazamizir ia ko itiba, ia pazi me damuan marki. Egh ia uaghan uan nguazir kamin aven, gumazamizir osimtiziba itir puvatiziba, pura me misoghti me arighiram marki.⁴ Egh ia nan akamin gin mangiti, atriviba zurara Atrivim Devitin ikizimim otivam. Egh atriviba hoziaba ko karisbar apiagh, egh atrivimim dipenimin divazimim tiar akamin mangi zegh damuan. Eghti gumazir dapaniba ko gumazamiziba, me uan atrivim ko daruam.⁵ Egh ia nan akamin gin mangan koghti, ki Ikiavira Itir God, ki bar guizbangira uabi uan ziam dibora ghaze, dipenir kam ki a gasighasigham.⁶ Ki Ikiavira Itir God, ki Judan atrivimim dipenim migirigiar kam an iti:

“O atrivimìn dipenim, ki nìn garima, ni bar dera,

nìn ganganim bar deragha mati Distrik Gileatin ruarir ekiam, egha mati kantri Lebanonin mighsiar ekiaba.

Eghti ki ni damighti, ni pura nguazir kinimin min ikiam,

mati danganir misingiziba ko nguibar gumazamiziba itir puvatiziba.

⁷ Ki apaniba ameghti, me izi ni gasighasigham.

Me uan sobiaba ko midorozir biziba inigh izi, nìn dipenir akinir me sidan temebar ingariziba okegh da abigh, dar ararir kaba inigh avim mikinigham.

⁸ “Eghti gin, kantrin igharazir aviribar gumazamiziba danganir kam daruam. Egh me Jerusalem faragha itir danganimin ganiva, kamaghin uarira uarir azangsigham, ‘Ikiavira Itir God manmaghsua arazir kamin nguibar ekiar kam gami?’ ⁹ Egh me uari kamaghin uari ikarvaghham, ‘Bizir kamin mingarim kamakin. Gumazamizir kaba, me Ikiavira Itir God, men God, me an Akar Dikirizir Gavgavim akirim ragha a gasara. Egha me asebar ziaba fa dar apengan iti.’”

Gumazamiziba me Atrivim Joahas bagh aziam

¹⁰ Ia Judaba, ian Atrivim Josaiia aremegha gifa,

ezi ian apangkuv a bagh azian marki.

Ezi Atrivim Josaiian otarim Joahas e ategha gifa.

A uamategh uan nguibamin izeghan kogham.

Kamaghin amizi, ia Joahas bagh puv azi.*

¹¹ Joahas, an ziar mam Salum, a uan afeziam Josaiian danganim inigha, Judabar atrivimin oto.

Egha Joahas Jerusalem ategha gifa. Ikiavira Itir God Joahas ginighnigha kamaghin mikeme,

“Gumazir kam ua izeghan kogham.

¹² Apaniba a inigha nguibar igharazimin ghu.

Ezi a uan nguazir kamin ganighan kogham. Puvati.

A kantrin igharazimin aremegham.”

Jeremaia akam Atrivim Jehoiakim mikiri

¹³ Ikiavira Itir God ua kamaghin migei: “Gumazim ua bagha ingarizir dipenim ginighnigha,

an arazir kurabar gin ghua dipenir kamin ingarir gumaziba paza me gami.

An akar gumaziba ingangarir kam gamua, an dipenimin ghuriar pin itibar ingarizi,

a guizim arazim ategha me givezir puvati.

Me pura ingari.

Gumaka Gumazir kam bar ikuvigham.

¹⁴ Gumazir kam ti kamaghin migei,

‘Ki ua baghavira dipenir ekiamra ingaram.

Eghti an ghuriamin pin danganir ekiaba ikiam.

A dipenir kamin winduan ekiabar ingari.

Egha temer Sidan ararir aghuibar dar ingarigha

Egha ter araribar uan dipenimin biribagh afughafuki.

Egha penin aghevimin dipenim asingi.’

¹⁵ “O atrivim, ni sidan temer ararir aviriba iti,

egha ti ghaze, da ni gamima ni atrivir aghuimin oto, a?

Nin afeziam, gumazir igharazibar min dagheba ko dipaba apava bar akonge.

Egha a guizbangira arazir aghuibar gumazamizibagh ami.

Ezi dabirabir aghuim iti.

¹⁶ Dughiar onganarazibagh amir gumazamiziba ko, biziba puvatizir gumazamiziba, me kotiamin otivima, nìn afeziam men akaba arazir aghuimra gin ghua me tuisisi.

Ezi gumazamiziba bar moghira dabirabir aghuim iti.

Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei, arazir kamaghin amizim, kar guizbangin na gifozir gumazamizibar arazim.

¹⁷ Ezi ni uabira uabi ginighnigha, egha zurara bizir igharagha gariba iniasa puv a dagh ifuegha, ifavarir arazim gamuava bizir kaba isi.

Egha ni pura gumazir arazir kurabagh amir puvatizibav sozi me ariaghiri.

Egha ni gumazamiziba dikabira paza me gami.”

¹⁸ Ezi bizir kam bangin, Ikiavira Itir God Jehoiakim ginighnisi, a Josaiian otarim, Judabar atrivim. Ezi Ikiavira Itir God kamaghin migei:

* **22:10:** Ni 2 Atriviba 23:28-34in gan. **22:11:** 2 Eghaghaniba 36:1-4 **22:13:** Jeremaia 17:11; Maika 3:10; Habakuk 2:9 **22:18:** 2 Atriviba 23:36-24:6; 2 Eghaghaniba 36:5-7

“Jehoiakin aremeghamin dughiamin, gumamaziziba an apangkuv, egh a bagh azian koghiva kamaghin mikimam.

‘O noki, nan aveghbuam,’
‘O noki, nan amizim.’

Egh me kamaghin mikiman kogham,

‘O noki, en gumazir aruam,’
ezi ‘Noki, en atrivim.’

Puvati, me bar kamaghin mikemeghan kogham.

¹⁹ Me an kuam donkin kuamin min a batoke.

Egh me an kuam amikirigh, a inigh mangi,

Jerusalemin divazimin azenan a makunigham.”

Ikiavira Itir God Jerusalema bagha Akar Gavgavim iti

²⁰ Ikiavira Itir God kamaghin migei:

“Jerusalem, gumazir ni me gifuegha me ko arazir kurabagh amiba, me bar ikuvigha gifa.

Kamaghin amizi, ni mangi,

Lebanon mighsiar ekiaba ko Basan mighsiam ko Abarimin Mighsiamin ghuavanabogh,
pantemin dimiva azi.

²¹ Ni deragha itir dughia bar ni bizir aviriba itima,

ki akam ni ganingi.

Ezi ni kamaghin migei, ‘Ki nin akam baraghan aghua.’

Ni zurara nan akam batosi.

Ni kamaghin amir arazir kam, ni uan igiamra itir dughiamin a gamua iza datirighin tu.

²² Kamaghin amizi, apaniba aminir gavgavimin min iziva,

nin gumazir dapaniba inigh mangam.

Apaniba izi nin gumazir ni ifuegha me ko arazir kurabagh amiba inigh mangiti,

me kantrin igharazimin kalabusin ikiam.

Egh dughiar kamin ni uan arazir kurar ni amiziba bagh,

bar aghumsigham.

²³ Me faragha Lebanonin temer sidan temer ararir aghuibar nin dipenimin ingari, ezi ni dabirabir aghuim iti.

Ezi noka, ni mizazir ekiam iniam,

mati amizim borim batasa mizazir ekiam isi moghin,

ni bar puviram arangam.

Ikiavira Itir God Atrivim Jehoiakin migei

²⁴ “Ki Ikiavira Itir God, ki zurara ikia mamaghira iti, ezi ni Jehoiakin, Judan

atrivim ki guizbangira ni migei. Ni nan atrivimin ziar ekiam ko gavgaviba akakaghamin ringin min nan dafarir guvimin ikiam, ki bar ni gifueghan koghiva, ni batuegham.[†] ²⁵ Egh ki ni isi ni gasighasighamin gumazibar anigam, kar ni atiatir gumaziba. Ki Babilonin Atrivim Nebukatnesar uan Kaldian midorozir gumaziba ko me migei. ²⁶ Ni uan amebam ko, ki gua inigh, gua isi kantrin igharazim mikinigham. Kar guizbangira guan kantrin guan amebamning gua batezir puvatizim, eghti gua an iki mangiva an aremegham. ²⁷ Ia uamategh uan nguazimin izisi ifuegh, egh uam an izeghan kogham.”

²⁸ Ezi Jeremaia kamaghin migei:

“Manmagh ami? Gumazir kam Jehoiakin, a mati nguazir miner kurar mam bighizi

gumamaziziba an aghuaz, o?

Manmaghsua Ikiavira Itir God an boriba sara

nguazir me fozir puvatizimin me akunasa?

²⁹ O Israelian nguazim, Israelian nguazim, Israelian nguazim,
ni Ikiavira Itir Godin akam baragh!”

³⁰ Ikiavira Itir God kamaghin migei:

“Ni kamaghin gumazir kamin eghaghanim osirigh.

Gumazir kam, mati gumazim boriba puvatizi moghin,

bizir an amiba bar deragh otivan kogham.

Bizir kam bangin, an horitam an danganim inigh,

Devitin atrivir dabirabim daperagh, Judan nguazim gatavaghan kogham.”

23

Atrivir bar aghuim Israelia gatavagh men ganam

¹ Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze, “Ia gumazir dapaniba, Iavzika! Ia bar ikuvigham. Ia nan gumamaziziba paza me gami. Ia sipsipbar gari gumazir kuraba, ia men agintigha me gasighasizima me tintinibar zui. ² Kamaghin, ki Ikiavira Itir God, Israelian God, ki bighavira gumazir dapanir nan gumamazizibagh ativiba me migia ghaze, ia nan sipsipba batogha men agintizi me tintinibar ara ghue. Ia deragha men gara me geghuvir puvati. Kamaghin ki Ikiavira Itir God, ki ghaze, ia amizir arazir kurar kam, ki deraghvira an gan egh a ikarvagham. ³ Gumamazizir ki amangizi ghua kantrin igharazibar itiba, ki ua men ikiavira

itir varazira aku izi me isi men divazimin aven me arigham. Eghti me borir aviriba bativa bar avirasemegham. ⁴ Ki Ikiavira Itir God, ki ghaze, Ki gumazir dapanir igiaba amiseveghti, me deraghvira gumazamizir kaba sipsipbar min me geghuv men gamam. Eghti gumazamiziba bizitamın atiatingan koghiva, osimtizitaba puvatigh, egh men tav ovegeghan kogham.

⁵ “Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migia ghaze, Dughiam iziti, ki Atrivim Devitin adarazir tongin, gumazir aghui tam amisevegham. Eghti a Temer Ghuzir Igiam temer dakamin otogha aghui moghin ikiam. Gumazir kam atrivimin iki, nighnizir aghuim iki, ingangarim damuam. Egh guizin arazimin gin mangi nguazir kamin gumazamiziba arazir aghuubar me damuam. ⁶ Eghti an atrivimin ikiamin dughiamin, Israelin nguibamin itir darasi, me dabirabir aghuim ko navir amirizimin ikiam. Eghti Judaba, God men akurvaghti, me uam osimtiziba puvatigh deravira ikiam. Eghti me Jerusalem ziar kam a darigh a diponam, ‘Ikiavira Itir God, A Guizir Arazir Aghuimin Mingarim.’

⁷⁻⁸ “Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migei. Ki gumazamizir kaba batoke, egha ki ua men aku men nguazimra izasa dughiar mam ginaba, eghti me deraghviram an ikiam. Me datirighin gavgavim akam ganidir arazim kamakin: Me kamaghin migei, ‘Ikiavira Itir Godin zurara ikia mamaghira itim, a Isipin kantrin e inigha ize, e an ziam dibora guizbangira migei.’ Ezi dughiar ki me inigha izezimin, me arazir kam giraghti, akar igharazitam an danganim iniam. Eghti me kamaghin mikim suam, ‘Ikiavira Itir Godin zurara ikia mamaghira itim, a kantrin notin amadaghan itim ko kantrin igharazir e amangiziba, adar uam Israelia e inigha e akua en nguazimra ize, e an ziam diborogha guizbangira migei.’”

Jeremaia, a Godin akam inigha izir gumazir ifavaribar gun akam akuri

⁹ Ezi Jeremaia Godin akam inigha izir gumazibagh nighnigha kamaghin migei:

“Ki Ikiavira Itir God gifo,
egha an akar bar zueziba sara fo.
Egha ki garima, Godin akam inigha izir gumaziba arazir kurabagh amua,
Godin akabar gin zuir puvati.
Ezi bizir kam bangin nan nighnizim bar ikufi.
Ezi ki atiatia nan aghariba bar puvira nisi.

Ki mati gumazim wainin dipar onganir aviriba amegha givagha bar onani.
¹⁰ Nguibar kamin gumazamizir avirim Ikiavira Itir God ataki,
egha amiziba ko gumaziba uan paba ko amuiba ataghiragha,
tintinibar uari isava akui.

Gumazamiziba zurara tuavir kurabar gin zui,
egha me uan gavgaviba isa puv arazir kuramra aniga,
gumazamizir igharaziba paza me gami.

Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God, uan akamin gin ghua nguazir kam gasighasiki.
Ezi graziba bar misiga gifa, ezi nguazim azi.

Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.”

¹¹ “Ki Ikiavira Itir God, ki ua kamaghin migei,
Godin akam inigha izir gumaziba ko ofa gamir gumaziba uaghan Godin akaba batosi.

Egha me nan Dipenimin aven ingara, arazir kurabar amuasa atitir puvati.

¹² Kamaghin amizi, tuavir me zuir kam, ki a damighi a bar apighsigham,
eghti mitatem bar me avaragham.
Eghti ki bar mighighvira me abinti me iregham.

Ki me gasighasighasa dughiam ginabagha gifa,
eghti dughiar kamin ki bar puv me gasighasigham.

Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.”

¹³ “Ki fomira Samarian Godin akam inigha izir gumazibar garima,
me kamaghira arazir kurar ki bar aghuazim gami.

Me asem Balin ziamin, akam akuri,
egha nan gumazamizibar akua tuavir kuramin zui.*

¹⁴ Ezi ki datirighin Jerusalemın gumazir Godin akam inigha izibar gari,
me arazir bar mizirizibagh ami.

Ezi men arazir kuraba bar kurigha,
Samarian akam inigha izir gumazibar arazibagh afira.

Me amuir ikiziba ko, par ikiziba abizir arazim gamua,
egha uaghan ifavarimin arazim gami.

23:5: Jeremaia 33:14-16 * **23:13:** Samaria, a not amadaghan kantri Israelin nguibar ekiam. Jeremaian amebam a batezir puvatizir dughiamin, apaniba Samarian nguibam gasighasigha, an gumazamiziba inigha ghua me isa pura ingangarir gumazamizir kinibar me ati. **23:14:** Genesis 18:20; Esekiel 16:49

Me gumazir arazir kurabagh amiba gav-
gavim me ganidi.

Kamaghin amizi, gumazitam akirim
ragha arazir kabanang gasarazir pu-
vati.

Ki Jerusaleman garima, me bar gumaza-
mizir kuraba,
mati Sodom ko Gomora.

15 “Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim,
ki Godin akam inigha izir gumazir
kabagh nighnigha kamaghin migei,
Jerusalem in itir akam inigha izir gu-
maziba, nan akaba barazir puvati,
ezi arazir kam bar moghira
nguzir kam bar anevara.

Kamaghin amizi, ki mizazir bar ekiam me
danningam.

Ki mati marasinin misozim me ganiga,
me gamima me anepi,
egha mati, ki me gamima me
gumazamizibagh asighasizir
imezir dipam ame.”

16 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim
kamaghin Jerusalema migei, “Ia Godin
akam inigha izir gumaziba migeir akaba
baraghan marki. Me ia gifara ghaze ia
deraghvira ikiam. Me uan nighnizibar
aven irebabar min garir bizibar gara ia
migei. Ki akar kaba me ganidi puvati.
17 Gumazamizir nan akam baraghan
aghuaziba, akam inigha izir gumazir kaba
kamaghin me migei, ‘Ia dabirabir aghuim
ikiam.’ Egha gumazamizir akaba batogha,
uan nighnizibar gin zuiba, akam inigha izir
gumazir kaba, kamaghin me migei, ‘Bizir
kuram, ia bativan kogham.’”

18 Ezi Jeremaia kamaghin migei:

“Godin akam inigha izir gumazir katam,
bar Ikiavira Itir Godin Nguibamin
ikia uari akuvir dughiamin ikegha,
Godin akatam ko an nighnizir
aghuitam inizir puvati.

Gumazir kaba deraghavira kuarim atigha
Godin akam baragha fozir puvati.

19 Ia gan!

Ikiavira Itir Godin aningagharim
aminir gavgavim ko amozimin min
gumazir kuraba bativam,
mati aminir bar gavgavir kuram,
men dapaniba dikabinam.

20 Ikiavira Itir Godin aningagharim ikiavira
iki mangi,
bizir a damuasa nighniziba bar ada
givagham.

Egh dughiar abuananamin,

ia gumazamiziba bizir kaba der-
aghviram adagh fogham.”

21 Ikiavira Itir God kamaghin migei,
“Ki akam inigha izir gumazir kaba
amadazir puvati.

Me uan avivizibar ghua uan akaba
akuri.

Ki akatam me ganingizir puvati,
ezi me akam inigha izir gumazimin min
akam akuri.

22 Me ti na ko nan Nguibamin ikia uari aku-
vir dughiamin ikegha,
nan nighnizitam inigha,
egha me ghua guizbangira nan ak-
abar gun nan gumazamizibav
kemeghai.

Ezi akar kam gumazamizibagh amizi,
me arazir kurar me amiba ategha, ua-
mategha na bagha izeghai.

23 “Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin ian
azangsis:

Ia ti ghaze, ki ti roghira kagh itir dan-
ganir kamin Godra, a? Puvati.

Ki dangniba bar dar God. Ki
roghira ikia, egha uaghan
saghon iti.

24 Eghti gumazitam mangi igharagh
modogham,
eghti ki Ikiavira Itir God, ki ti an
ganighan kogham?

Puvati. Ki Ikiavira Itir God, ki bar overiam
ko nguazimin iti.

Kamaghin amizi, ki gumazir kamin
gari.

25 “Ki akam inigha izir gumaziba nan
ziamin gun migeir akar ifavariba baregha
gifa. Me kamaghin migei, ‘Ki irebamin gani.
Ki irebamin gani.’ 26 Akam inigha izir gu-
mazir kaba, manadizoghin navibagh iragh
uan akar ifavarir gumazamizibav geir kaba
ataghiragham? Bar puvatigham. 27 Me uari
uan irebabar gun uarira uariv gei, egha
me ghaze bizir kam gumazamizibar amuti,
me na gin amadagham, mati men inazir
afeziaba fomira na gin amadagha, asem Bal
bagha tevibar pira an ziam fe. 28 Ki Ikiavira
Itir God, ki guizbangira migei, akam inigha
izir gumazitam irebar kinitamin ganigh,
uan irebar kinim geghanam. Eghti ki akam
isi gumazitam danighti, a nan akar kam
deraghviram anekunigh. Nan akam mati
witin dagher aghuim, ezi akam inigha izir
gumazir kabar akaba, da pura biziba, mati
witin miseviba. 29 Ki Ikiavira Itir God, ki
guizbangira migei, nan akam mati avim.
Egha mati haman ekiam, a dagiaba bigha
dagh amima, da mineminiar kiniba iri.

30 “Kamaghin amizi, ia oragh. Ki Ikiavira
Itir God, ki guizbangira akam inigha izir
gumazir kabar apanim gami. Me uarira

uan akaba okiava ifara ghaze, me na dama akaba ini. ³¹ Bar guizbangira, ki Ikiavira Itir God, ki akam inigha izir gumazibar garima, me pura mizebav gia kamaghin migia ghaze, 'Kar Ikiavira Itir Godin akam.' Kamaghin amizi, ki men apanim gami. ³² Ia gan! Ki Ikiavira Itir God, ki garima, akam inigha izir gumazir kaba, uan ifavarir irebabar gara dar gun gumazamizibav gei. Egha me gifara ghaze, ki da isa me ganidi. Me akar ifavarir igharagha garir aviriba akuri, ezi bizir kam gumazamizibagh etuma me nan saghon iti. Ki me amadazir puvatigha, ingangarim me ganingizir puvati. Kamaghin amizi, me gumazamizibar akurvazir puvati. Bar puvati. Kamaghin amizi, ki men apanim gami. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa."

Judaba osimtizim Ikiavira Itir God ganingi

³³ Ikiavira Itir God kamaghin Jeremaia mikeme, "Gumazamiziba o, Godin akam inigha izir gumaziba o, ofa gamir gumazitam, me ti izi kamaghin nin azangsigham, 'Ikiavira Itir God, akar osimtizim ititam iti, o puvati?' Eghti ni a ikaragh nan akar kamin gun mikim suam, 'Ki Ikiavira Itir God, ki akam ian iti. Iarara osimtizim na gati. Kamaghin amizi, ki ia batuegham.'[†]
³⁴ Eghti akam inigha izir gumazitam o, ofa gamir gumazitam o, gumazir kinitam, ti kamaghin mikimam, 'Ikiavira Itir Godin akam, bar oseme.' Eghti ki gumazir kam ikarvagh osimtizim a daningiva, an adarazi sara osimtizim me daningam. ³⁵ Ia uan namakaba ko aveghbuabav geir dughiamin, ia kamaghin mikim, 'Ikiavira Itir God, manmaghin akam ikara?' o 'Ikiavira Itir God, akar manam mikeme?' ³⁶ Eghti ia ua kamaghin mikiman marki, 'Ikiavira Itir Godin akam, a bar oseme.' Puvati. Ian akabara, osimtizim ia ganidi. Ezi ia uari nan akam adavadafi. Ki Godin zurara ikia mamaghira itim. Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki ian God. ³⁷ Eghti gumazitam akam inigha izir gumazitam in azangsighsi, a kamaghin mikim, 'Ikiavira Itir God akar manamin ni ikara?' o 'Ikiavira Itir God manmaghira mikeme?' ³⁸ Eghti ia kamaghin mikimam, 'Ikiavira Itir Godin akam bar oseme,' ki Ikiavira Itir God, ki deraghavira ia migei. Ki akar kamin mikiman ian anogoroke, ezi ia nan akam batuegha ua migei, 'Ikiavira Itir Godin akam bar oseme.' ³⁹ Ezi guizbangira, ki ia inigh ia asirafagh, ia akunighti ia nan saghuiamin mangigham. Ki kamaghira ia damuva, ia

ko ian ovavibagh aningizir nguibar ekiar kam, ki uaghan a makunigham. ⁴⁰ Ki ia damighti, gumazir igharaziba dibovir akaba ia gasiti, ia bar aghumsigham. Eghti aghumsizir kam iki mamaghira ikiam, eghti ia a gin amadaghan kogham."

24

Ki Jeremaia, ki fighin temebar ovizibargani

¹ Babilonin Atrivim Nebukatnesar, Jerusalem abiragha givagha, Judaba inigha ua Babilonin ghu. A uaghan Atrivim Jehoiakimin otarim ini, otarir kamin ziar mam Jehoiakin, an ziar igharazim Jekonia. Egha a uaghan Judan gumazir ekiaba ko fofozir gumazir, bizir aghuibar ingariba ko ainin bizibar ingarir gumaziba sara inigha Jerusalem ataki. Ezi bizir kabar gin, Ikiavira Itir God bizir mam irebamin min garir bizimin aven nan aka, ezi an aven ki akirar pumuningin garima, fighin oviziba akirar kamningin iti. Akirar kamning, Ikiavira Itir Godin Dipenimin tiar akamin boroghin iti. ² Fighin ovizir faragha azenibar ania iti moghin, akirar mam fighin ovizir bar aghuiba an iti. Ezi akirar igharazim fighin ovizir bar kuraba an iti, ezi gumazamiziba dar aman iburagham. ³ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin na migei, "Jeremaia, ni bizir tizimin gari?" Ezi ki kamaghin a ikaragha ghaze, "Ki fighin ovizibargani. Fighin aghuiba da bar dera, ezi fighin kuraba, da bar ikufi, gumaziba dar aman iburagham."

⁴ Ezi Ikiavira Itir God akar mam na ganingi. Akar kam kamakin: ⁵ "Ki Ikiavira Itir God, Israelian God, ki ghaze, Judan gumazamizir ki me batogezhi, me ghua Kaldian nguazimin ghueziba, ki men garima, me mati fighin ovizir aghuiba. ⁶ Ezi ki bar deraghvira men ganiva, deraghvira me geghuvam. Egh ua me inigh nguazir kamin izam. Ki gavgavim me daning me abinan kogham. Ki me akaragh me asian kogham. ⁷ Egh ki men navir averiabar aven nighnizir aghuiba me daningti, me kamaghin fogh suam, Ki uabi, ki Ikiavira Itir God. Eghti me ua na bagha iziva, na ko navir vamiran ikiam. Egh nan gumazamizibar otivighti, ki men Godin ikiam.

⁸ "Ki, Ikiavira Itir God, ki kamaghin migei: Ki Atrivim Sedekaiya uan gumazir dapaniba ko, Jerusalemian gumazamizir uan nguazimin ikiavira itir varazira, ko gumazamizir Isipin ghueziba, ki gumazamizir kaba pazi me damigham, mati gumazim paza fighin ovizir kurar gumaziba daman

[†] 23:33: Me Hibrun akamin aven, akar kam, "akam," ko akar kam, "osimtizim," aningin arerem voroghira ghu. Akar kamin arerem, a mingarir pumuning iti. Jerusalemia kamaghin a ginighnigha dibovir akabar kamaghin a dibori, "Ikiavira Itir Godin akam bar oseme." 24:1: 2 Atriviba 24:12-16; 2 Eghaghania 36:10

iburazibagh ami. ⁹⁻¹⁰ Eghti Kantrin Igharazibar Gumamaziziba, ki Judan amizir biziba baregh, digavir kuram damigh, egh bar atiatigham. Guizbangira, ki apaniba ameghti me izi Judan gumamazizir ikiavira itibav sueghti me arighiregham, eghti tarazi dagheba puvatigh arighiram, eghti arimariar kuram tarazigh asighasighti me arimighiram. Ki me batueghti me tintinibar mangegham. Eghti arazir kamin, ki nguazir ia ko ian ovavibagh aningizir kamin aven, ki bar ia agivagham. Eghti kantrin igharazir kabar gumamaziziba, ki Judaba batoghezi me dar ghueziba, me pazivira me damuva me dipovam. Egh gumamazizir kaba uan apanibar atar akar kurabar me mikim suam, 'Ia Judaba ikuvizi moghin, ia ikuvigham.'

25

Atrivim Nebukatnesar Judabagh asighasigham

¹ Ikiavira Itir God Judabav kimamin akam iti, egha akar kam isa Jeremaia ganingi. Dughiar kamin Josaian otarim Jehoiakim, a Judabar atrivimin itima, an namba 4in azenim oto. Ezi Nebukatnesar Babilonin atrivim itima an namba 1in azenim oto. ² Ezi Godin akam inigha izir gumazim Jeremaia akar kam Judaba ko Jerusalemia mikiri. A kamaghin me mikeme:

³ Emonin otarim Josaiia, a Judabar atrivimin itima, an namba 13in azenimin, ki Jeremaia Ikiavira Itir God na ganingizir akam akuravira ikia iza namba 23in azenim ikia. Ezi ia a baraghan aghua. ⁴ Ikiavira Itir God, ia bagha dughiar aviribar uan akam inigha izir gumaziba amadi, kar an ingangarir gumaziba. Ezi ia uan kuariba apirigha men akaba baraghan aghua. ⁵ Godin akam inigha izir gumazir kaba ghaze, 'Ia bar vaghvagh navibagh iragh, tuavir kurar ia gin zuim atakigh, egh arazir kurar ia amiba atakigh. Egh arazir kaba ateghti, Ikiavira Itir God ia ateghti, ia nguazir ia ko ian ovavibagh aningizir nguazimin deraghvira iki mamaghira ikiam. ⁶ Ia asebar gin mangi egh dar ziaba fiva dar ingangaribar amuan marki. Egh ia aser kabar marvir guabar ingariva, Ikiavira Itir God damuti, a ian aningaghan marki. Ia Ikiavira Itir Godin akamin gin mangiti, a pazi ia damighan kogham.'

⁷ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin migei, 'Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei, Nan akam inigha izir gumazim nan akar kamin gun mikemezi, ia nan akam baraghan aghua. Puvati. Ia asebar marvir guabar

ingara, na gamima, ki aningaghe. Ezi arazir kam bangin, ia paza uarira uarigh ami.

⁸ 'Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki ghaze, ia nan akam baraghan aghua. ⁹ Kamaghin amizi, ia oragh! Ki Ikiavira Itir God, ki notin amadaghan itir ikizibar diaghiva, egh uaghan Babilonin Atrivim Nebukatnesar, an diagham, a nan ingangarir gumazimin min ami. Egh ki me inigh iziti, me nguazir kam ko an boroghin itir kantriba dagh asighasigham. Eghti me ikuvigh mamaghira ikiam. Eghti gumamazizir igharaziba men ganigh, akirim ragh me gasi dibovir akabar me mikimiva, egh digavir kuram damuva, egh puviram atiatingam. Eghti nguazir kamin gumamaziziba aghumsizim iki mamaghira ikiam. ¹⁰ Egh ki men navir aghuimin agoroger arazim ko, bar akongezir arazim ko, gumaziba amuibar ikiamin arazim, ki bar ada givagham. Eghti witin oviziba mirmiramin gumaziba puvatigham, kamaghin wit mirmiramin dagiaba ua tingaghan kogham. Eghti lamin angazarariba ua danganir kamin puvatigham. ¹¹ Eghti nguazir kam bar ikuvigh danganir kamin otogham. Eghti 70plan azenibar, nan gumamazizir kaba, Babilonin atrivimin ingangarir gumazir kinibar ikiam.

¹² 'Eghti 70plan azeniba givaghtima, ki Babilonin atrivim ko an gumamaziziba, ki men arazir kurar me amiba ikarvagh puv me damigham. Egh Babilonin kantri gasighasigham, an ziar mam Kaldia. Eghti Babilonin nguazim pura iki mamaghira ikiam. ¹³ Ki Babilon gasighasighasa mikemezir biziba, Jeremaia bar adav keme. Ki bizir kaba bar dar amuti, da otivigham. Jeremaia osirizir akinafarir kam, ki kantriba bar dagh asighasighasa mikemezir akaba bar an iti. ¹⁴ Ki ivezir kuram isi Babilonin gumamaziziba, men arazir kurar me amiziba bagh me daningam. Eghti kantrin igharazir aviribar atrivir gavgaviba me dikabin me damuti, me pura ingangarir gumamazizir kinibar min ingangarim damuam.'

God gumamaziziba bar me gasighasighasa

¹⁵ Ikiavira Itir God, a Israelian God, a kamaghin na migei, 'Jeremaia, wainin kavin ki suirazir kam, kar nan aningagarimin ababanim. Ni kavin kam inighti, ki ni amadaghti, ni gumamazizir aviriba bagh mangigh, me damighti, me wainin kavin kamin itim ami. ¹⁶ Eghti ki apaniba ameghti, me, me misoghiva, me gasighasigham, kamaghin me mati, me wainin dipar kabar

25:1: 2 Atriviba 24:1; 2 Eghaghaniba 36:5-7; Daniel 1:1-2 24:7; Jeremaia 7:34; 16:9; Esekial 26:13; Hosea 2:11; Akar Mogomem 18:22-23 25:10: Aisaia 29:10; Daniel 9:2

25:5: 2 Atriviba 17:13; Jeremaia 18:11 25:10: Aisaia

25:11: 2 Eghaghaniba 36:21; Jeremaia

amegh givagh, gumazir onganibar min otivigh, bar pazivira daruam.”

¹⁷ Ezi ki Ikiavira Itir Godin dafarimin wainin kavin kam inigha, gumazamizir kaba bagha ghugha, me gamizima me aneme.* ¹⁸ Ki faragha ghua Jerusalem ko Judan nguibar igharaziba, ko atriviba, ko Judan gumazir dapaniba, ki me gamizi, me wainin dipar kam ame. Egha Judan atrivim ko gumazir dapaniba bar ikuvizi, nguazir kam pura nguazir kinimin oto. Ezi gumazamizir igharaziba Judan kantrin gara, akirim ragha me gasa dibovir akabar me migia, bar digavir kuram gamua, puviram atiati. Egha gumazamizir kaba akar kurabar uari uan apanibav kimasa, kamaghin me migei, “Ia Judaba ikuvizi moghin ia ikuvigham.” Bizir kaba datirighin bar moghira otivigha gifa. ¹⁹ Ezi ki wainin kavin kam inigha ghua, Isipin atrivim ko, an ingangarir gumaziba ko, an gumazir dapaniba ko, an gumazamiziba ko, ²⁰ gumazamizir igharazir Isipin tongin itiba sara bar me ganingi. Egha ki ghua Usin nguazimin atriviba ko, Filistian nguazimin atriviba sara, ki bar me ganingi. Filistia nguibar kaba iti: Askelon, Gasa ko, Ekron ko Asdotin nguibamin ikiavira itir varazira. ²¹ Ezi ki wainin kavin kam inigha ghua, Idomin kantri ko, Moapin kantri ko, Amonia ko, ²² Tairin atriviba ko, Saidonin atriviba ko, ongarimin vongin itir nguibabar atriviba sara, ki bar me ganingi. ²³ Egha ki ghua Dedanin gumazamiziba ko, Teman gumazamiziba ko, Busin gumazamiziba ko, gumazamizir uan dapanir minedevir arizibar pira da oteviba, sara bar me ganingi. ²⁴ Egha ki ghua Arebian atriviba ko, gumazamiziba puvatizir danganimin itir ikizir igharagha gariba, men atrivibagh aningi. ²⁵ Egha ghua Simrin atriviba ko, Elamin kantrin atriviba ko, Midian kantrin atriviba ko, ²⁶ nguazir notin amadaghan itibar atriviba, men marazi saghon itima, marazi roghira iti, ki vaghvagha bar me ganingi. Ki nguazir kamin kantriba bar dar atriviba, ki bar me ganingi, ezi me aneme. Ezi bar abuan Babilonin atrivim abuananam ame.

²⁷ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin na mikeme, “Jeremaia, ni akar kam gumazamizir kabav kemegh. Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, ki kamaghin migei, ‘Ki apaniba amadaghti, me izi ia misogh ia gasighasigham, eghti ia wainin dipar kam ami mangivira iki wainin dipar bar aviribar amiva, ia bar onganigh, mighiva nguazim giregh ua dikavan kogham.’” ²⁸ Jeremaia, me ti nin

dafarimin kavin kam inian aghuaghti, ni kamaghin me mikim, ‘Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki mikeme, ia a inigh aneremi! ²⁹ Ia oragh! Ki nguazir kamin gumazamiziba bar pazivira me damigham. Ki Jerusalem bizir kam faragh a damuam, kar nan nguibamra, ki uan ziam fasa a ginaba. Ezi ia ti ghaze, ki ia gitagham, a? Bar puvati. Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki mikeme, ki apaniba ateghti me mangi nguazir kamin gumazamiziba bar me misogham.’

³⁰ “Jeremaia, ki ni ganingizir akaba, ni bar adar gun mikemegh. Ni gumazamizir kaba kamaghin me mikemegh:

“Ikiavira Itir God uan Nguibamin overiamin ikiva,
pantemin tiarim akarigh uan gumazamizibav kimam.

A pantemin nguazir kamin uan gumazamizibar diagham,
mati gumaziba wainin dipaba otivasa wainin oviziba dika dei moghin dimam.

³¹ An dimdiar kamin niginim, bar nguazim avaragham.

Ezi dimdiar kamin mingarim kamakin.
Ikiavira Itir God nguazir kamin gumazamiziba bar me tuisigham.

A kantriba bar dar gumazamiziba isi kot darigham.

Egh ana apaniba ameghti me mangiva,
gumazamizir arazir kurabagh amibav soghti, me arimighiram.

Ikiavira Itir God, a kamaghin mikeme.

³² “Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, kamaghin mikeme:

Ia oragh. Kantriba bar ikuvigham.
Bizir kam, faragh kantrin tamim otogham,
egh mangi bar kantribar otivam.

Ezi asighasizir kam, mati aminir ekiam bar saghon dikavigha iva iza nguazim bar a garui.’”

³³ Eghti dughiar kamin, Ikiavira Itir God gumazamizibav misoghti me arighiriti, men kuaba tintinibar nguibaba bar dar ikiam. Eghti men apangkuv aziva, men kuaba akuva, me afamin gumaziba puvatigham. Men kuaba afiar buaribar min tintinibar nguazimin iriv ikiam.

³⁴ Ia gumazamizibar gumazir dapaniba ko me geghuva men gariba,
mati sipsipbar garir gumaziba uan sipsipbagh eghufi, ia bar puvirama azi.

* 25:17: Jeremaia kamaghin migia ghaze, gumazamiziba amezir kavin dipar kamin akar isin zuim kamakin: God men arazir kuraba ikarvagh ivezim kuram me daningam. Ni Jeremaia 46-51in uaghan an gan.

Apaniba izi ia misoghti ia arimighiramin dughiam otogha gifa.

Eghti gin me gumazamizir ikiavira itiba batuegham.

Kamaghin amizi, ia nguazim giregh a gipoghphogh.

Ia nguazir miner aghuim irigha biaghirezi moghin, ia iregh bar ikuvigham.

³⁵ Sipsipbagh eghuvir gumaziba, ia ari mangi bizir kurar kam gitaghamin mogomer danganiba puvati.

³⁶ Ikiavira Itir God danganir men sipsipba apir grazibagh asighasiki.

Kamaghin amizi, ia oragh!

Datirighin sipsipbagh eghuvir gumaziba bar puv aziava arai.

³⁷ Ikiavira Itir God bar puviram ian aningaghe.

Kamaghin amizi, a mati sipsipba avughsa nimira itir danganir grazir aghuiba itibagh asighasiki.

³⁸ Ikiavira Itir God dikavigha, laionin min uan danganir mogomem ataki.

Ikiavira Itir God bar aningaghegha apaniba amangizi, me iza Judabav sosi.

Ezi men nguazim bar ikuvigha, danganir kinim gava.

Gumazir dapaniba ko gumazamiziba Jeremaian akam batoke

26

(Sapta 26–36)

Gumazamiziba Jeremaia misueghti an aremeghasa

¹ Josaian otarim Jehoiakim, a Judan atrivimin otivir dughiamin, Ikiavira Itir God, kamaghin Jeremaia migei, ² “Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migei: Ni mangi Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir divazimin aven mangi, me uari akuvir Danganimin tughiv ikiva, Judan itir nguibabar gumazamiziba akam bar me mikim. Kar gumazamizir nan Dipenimin aven iza nan ziam feba. Eghti akar ki ni ganingiziba, ni me mikemegh. Ni akatam ataghiraghan marki. ³ Egh dughiar ni nan akaba bar ada akunam, eghti gumazamiziba nin akam baragh, egh navibagh iragh, egh arazir kurar me amiba ategham. Eghti ki nighnizim giragh, bizir kurar ki me damuasa mikemezibar amuan kogham. ⁴ Ni akar kamin me mikemegh, Ikiavira Itir God kamaghin ia mikimasa: Ia nan akam baragh, ki ia ganingizir Arazibar

gin mangi. ⁵ Egh nan akam inigha izir gumaziba, me nan ingangarir gumaziba, me ia ganingizir akaba, ia bar dar gin mangi. Dughiar aviribar ki akam inigha izir gumaziba amadima, me iza akam ia mikiri, ezi ia men akabar gin zuir puvati. ⁶ Egh ia nan akam batueghti, ki Dipenir kam gasighasigham. Mati ki fomira uan dipenim Silon nguibamin a gamizi mokin. Eghti nguibar igharazibar gumazamiziba gin uan apaniba akar kurabar me mikimsi, me kamaghin me mikimam, “Ia Jerusalemia ikuvizi moghin ia ikuvigham.” ’ ’

⁷⁻⁸ Ezi Jeremaia dikavigha Ikiavira Itir Godin Dipenimin ghugha, Ikiavira Itir God a mikemezir akar kaba bar dar gun gumazamiziba bar me mikeme. Ezi ofa gamir gumaziba ko, akam inigha izir gumaziba ko, gumazamiziba bar akam baraki. Ezi Jeremaia mikemegha givazima, ofa gamir gumaziba ko, akam inigha izir gumaziba ko, gumazamiziba bar an suigha ghaze, “Na aremegh. ⁹ Manmaghsua ni Ikiavira Itir Godin ziamin, akar kurar kam akuri? Ni kamaghin mikiman marki, Dipenir kam Silo ikuvizi moghin a ikuvigham. Egh ni kamaghin mikiman marki, nguibar kam ikuvigham, eghti gumazamiziba uam an ikian kogham.” Ezi Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir divazimin aven itir gumazamiziba, me bar iza Jeremaia ekiaru.

¹⁰ Ezi dughiar kamin Judan gumazir dapaniba atrivimin dipenimin ikia, egha bizir kabar akaba barasi. Egha me dikavigha ghuavanaga, Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir tiar akamin otifi. Egha me uan dabirabibagh apia. Men dabirabiba Ikiavira Itir Godin Dipenimin avinizir divazimin aven mangamin tiar akam boroghin iti, tiar akar me kamaghin diborim, Tiarakar Igiam. ¹¹ Ezi ofa gamir gumaziba ko, akam inigha izir gumaziba ko, gumazir dapaniba ko, gumazamiziba bar moghira me migei, “Gumazir kam kamaghin mikeme, nguibar ekiar kam ikuvigham. Ia uari an akar kam baraki. Kamaghin amizi, bizir kam bangin, an aremegham.”

¹² Ezi gumazir dapaniba ko, gumazamiziba bar moghira, Jeremaia kamaghin men akaba ikara, “Ikiavira Itir God uabi na amadazi, ki akam inigha izir gumazimin akar ia oraghizir kam, an gun mikeme. A uabi ghaze, Dipenir kam ko nguibar ekiar kam ikuvigham. ¹³ Eghti datirighin ia uan daroriba ko arazibar kirigh. Egh ia Ikiavira Itir God, en Godin akamin gin mangi. Egh ia kamaghin damighti, Ikiavira Itir God uan nighnizim giraghiva, bizir a

ia gasighasighasa mikemezibar amighan kogham. ¹⁴ Ezi ko, ki ian agharimin iti. Ia bizitamın na damusi, egh ia a ginighnigh suam, ian arazir kam deragh voroghira mangiti, ia a damu. ¹⁵ Ezi ki kamaghsua, ia deraghavira kamaghin fogh. Bar guizbangira, Ikiavira Itir God uabi na amadazi, ki iza akar ki ia mikemezir kabav gei. Eghti ia na misueghti ki aremegham, ia kamaghin fogh, ia gumazir arazir kuratam gamizir puvatizim puram a misueghti an aremeghti, ia an osimtizim iniam. Eghti osimtizir kam a nguibar ekier kamin ikiva, uaghan bar moghira nguibar kamin gumazamiziba sara ikiam."

¹⁶ Jeremaia mikemegha givazima, gumazir dapaniba ko gumazamiziba bar moghira dikavigha ofa gamir gumaziba ko, akam inigha izir gumazibav gia ghaze, "Gumazir kam, Ikiavira Itir God, en God, an ziamın akam akuri. An osimtiziba puvati, kamaghin amizi, e a misueghti ana aremeghan kogham."

¹⁷ Ezi Judan gumazir aruar maba dikavigha kamaghin uari akuvagha itir gumazamizibav gei, ¹⁸ "Fomira, Hesekia Judan atrivimın itir dughiamın, Moresetin nguibamın itir Godın akam inigha izir gumazim Maika, akam Judabav kira ghaze, 'Ikiavira Itir Godın Gavgaviba Bar Itim ghaze, Jerusalem biziba bar ikuvigham, egh minezir pozimın otogham. Egh Saion nguazir kinimın min ikiti, gumazamiziba an dagher azenibar ingaram. Eghti Ikiavira Itir Godın Dipenim iti naghin mighsiar kam, ruarim a batogham.' ¹⁹ Maika kamaghin migei, Hesekia ko Judaba bar moghira ti a misoghezi an areme, a? Bar puvati. Hesekia Ikiavira Itir Godın apengan ikia, egha uan gumazamiziba bagha an azangsisı. Ezi Ikiavira Itir God nighnizim giragha, bizir kurar a me damuasa mikemezibagh amizir puvati. Ezi erara, arazir e Jeremaia damuasa mikemezim, an osimtizir ekiam inigh izi e datigham!"

²⁰ (Ezi gin gumazir mam, an ziam Uria, a Godın akam inigha izir gumazir mam, a Ikiavira Itir Godın ziamın akam akuri. Uria a Semaian otarim, egha Kiriati Jearimın nguibamın gumazim. A Jeremaia mikemezi moghin, Jerusalem nguibar ekiam ko Judan nguazim ikuvighasa a mikeme. ²¹ Ezi Atrivim Jehoiakim uan gumazir dapaniba ko, midorozir gumaziba ko, me Urian akar kam baraki. Egha atrivim a misoghasa amima, Uria atiatigha ara Isipin ghu. ²² Egha Atrivim Jehoiakim, Akborın otarim Elnatan amadazi a gumazir maba ko me Isipin ghue. ²³ Me ghua Uria inigha atrivim bagha ize. Ezi atrivim gumazibav kemezi

me midorozir sababar a misoghezi an aremezi, me an kuam isa gumazir kinibar matmatiam mikini.)

²⁴ Ezi gumaziba iza Jeremaia misueghti an aremeghasa amima, Safanın otarim Ahikam Jeremaian akurazi, me paza a gamizir puvati.

27

Kantriba bar, Atrivim Nebukatnesarın apengan ikiam

¹ Josaian otarim Sedekaia, Judan atrivimın itir dughiamın, Ikiavira Itir God kamaghin Jeremaia mikeme, ² "Ni ter ararir ruarir taba inigh, benir ruarir dar afamiba inigh, mati gumazim ingangarim damuasa bizir kamning isa bulmakaun tuem garizi moghin, da isi uan tuem datigh. ³ Egh ni tuebagh arizir ter araribar ingarigh, vaghvagh Idomın atrivim ko, Moapın atrivim ko, Amonın atrivim ko, Tairin atrivim ko, Saidonın atrivim, me bagh ada amadagh. Ni fo, atrivir kabar gumazir dapaniba, en atrivim Sedekaia ko mikimasa Jerusalemın ize. Kamaghin amizi, ni tuebagh arizir ter ararir kaba isi me daningigh, eghti me da inigh uan atriviba bagh mangi. ⁴ Ni kamaghin men atrivibav mikimsi gumazir kabav kemegh: Ki Ikiavira Itir Godın Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, ki kamaghin akam ian atrivibar iti: ⁵ Ki uabi uan gavgavir ekiamın nguazir kamin ingari, egha ki uaghan gumazamiziba ko, asizibar ingarizi da nguazir kamin iti. Ki uabi uan ifongiamın gin ghua, nguaziba abigha gumazamizibagh anidi. ⁶ Ki datirighin ian kantriba isa, Babilonın Atrivim Nebukatnesar ganıdi, a nan ingangarir gumazim. Egha uaghan ki asizir atiaba isa bar a ganıngi, eghti gin me an apengan ikiam. ⁷ Kantriba bar an apengan iki, egh uaghan an otarim ko, an igiav otarir gin otivamim sara men apengan ikiam. Me Babilonın apengan iki mangi, ki Babilon gasighasighamin dughiar ki misevezimın tugham. Dughiar kamın, kantrin aviriba ko atrivir gavgaviba Babilonın dikabiragh, me damuti me pura men ingangarir gumazir kinibar otivigham.

⁸ "Egh kantrin igharaz tamın gumazamiziba Atrivim Nebukatnesar ateghti, a me gativagh men ganan aghuagham, mati gumazim ingangarim damuasa ter ararim isa bulmakaubar tuebagh ariki, eghti ki kantrin kam paziva a damigham. Egh ki Ikiavira Itir God, ki apaniba amadaghti me izi me misogham. Eghti me dagheba otevegh arimariar kuraba iniam. Eghti arazir kabar, ki Atrivim Nebukatnesar ateghti, a kantrin kamin gumazamiziba

bar me agivagham. ⁹ Kamaghin amizi, ia atriviba, ian akam inigha izir gumaziba ko, ian kukunir gumaziba ko, ian irebabar mingaribar gun migeiba ko, ian imezibagh amir gumaziba ko, ian akavsiabagh amir gumaziba, ia kuaribar arigh me baraghan marki. Gumazir kaba ghaze, ia Babilonin atrivimin apengan ikian kogham. ¹⁰ Me ia gifari. Ia men akaba nighnizir gavgavimin dar ikiti, ki ia batueghti ia uan nguaziba ategh saghon mangegham. Egh ia bar ikuvigham. ¹¹ Eghti kantrin tamın gumazamiziba Babilonin atrivim ateghti, a me gativagh men ganam, kar mati bulmakau pura uabi isa gumazimin taghizi a ter ararim isa an tuem gatigha, egha ingarasa a getui. Eghti ki gumazamizir kaba ateghti, me deraghvira uan nguazimin ikiva, uari bagh dagher azenibar ingaram. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.”

¹² Ezi ki Jeremaia, ki akar kamra Judan Atrivim Sedekaia ganingi. Ki kamaghin a mikeme, “Ia Judaba, ia uan tueba isi Nebukatnesarin ter araribar apengan ada amangigh, aneteghti a uan gumazamiziba ko, me ia gativagh ian ganam. Ia kamaghin damu, ia deraghvira ikiam. ¹³ Ikiavira Itir God mikemegha gifa: Ni uan gumazamiziba ko Babilonin apengan ikian aghuaghti, apaniba ian taraziv sueghti me arimighiregham, eghti tarazi dagheba puvatigh arimighiregham, eghti tarazi arimariar kuram inigh arimighiregham. Ni uan gumazamiziba ko, onganigh akaba batoghti, bizir kaba ia gasighasigham. ¹⁴ Ia fo, akam inigha izir ifavarir gumaziba ghaze, ia Babilonin atrivimin apengan ikian kogham. Puvati, me pura ia gifari. Ia men akaba baraghan marki. ¹⁵ Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei, ki me amadazir puvati. Me nan ziamin akar ifavarim akuri. Ia men akaba nighnizir gavgavimin dar ikiti, ki ia batueghti, ia uan nguibam ategh bar ikuvigham. Ezi akam inigha izir ifavarir gumazir akaba ia mikiriba, me uaghan bar ikuvigham.”

¹⁶ Ki ofa gamir gumaziba ko, gumazamiziba bar me bagha kamaghin akam akura ghaze, “Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei, ia akam inigha izir gumazir ifavarir kabar akaba baraghan marki. Me ghaze, ‘Me kiran oveghangin Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven ingangarim damuamin bizir Babilonin itiba, me bar ada inigh ua Jerusalemiziam.’ Godin akam inigha izir gumazir ifavarir kaba pura ia gifari. ¹⁷ Ia men akam baraghan marki. Ia Babilonin atrivimin apengan iki, deraghvira ikiam. Puvatightima, nguibar kaba ikuvigham. ¹⁸ Gumazir kaba, me guizbangira akam

inigha izir gumaziba, egh me guizbangira Ikiavira Itir God, dama akam inigh izisi, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin azaraghti, an apaniba ateghti me Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven ingangarim damuamin biziba, ko atrivimin dipenimin itir bizir aghuiba ko, Jerusalemın danganir igharaziba bar moghira, dar itir bizir naba inigh Babilonin mangan kogham.

¹⁹⁻²¹ “Atrivim Nebukatnesar Jerusalemın izegha, Judan Atrivim Jehoiakin ini, a Jehoiakimin otarim. Egha uaghan Juda ko Jerusalemian gumazir dapaniba ini. Egha men akua kalabus bagha Babilonin ghu. Egha a bizir aghuir maba ataghizi da Jerusalemın iti. A brasin dipenir akiniba ko, tengin ekiar me brasin ingarizim ko, me brasin ingarizir bizir me tengin doziba isin afamiba, me bizir kaba inizir puvati. Egha uaghan ingarizir bizir aghuir nan Dipenimin itir maba ko, atrivimin dipenimin itiba ko, bizir igharazir Jerusalemın itir maba inizir puvati. Ezi ki God, ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, ki kamaghin ia migei, ²² ‘Apaniba bizir kaba bar ada inigh Babilonin mangam. Eghti bizir kaba Babilonin iki mangi dughiar ki inabazimin, ki uam adagh inirigham. Eghti dughiar kamin ki ua me inighti, me ua Jerusalemın ikiam.”

28

Hanania gumazamizibagh ifari

¹ Azenir kamin, Sedekaia Judan atrivim igiamra an otogha atrivimin ikia zuima an namba 4in azenim. Egha azenir kamin namba 5in iakinimin, Gibeonin nguibamin gumazir mam, a Godin akam inigha izir gumazim Hanania, Asurin otarim, a iza Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven iza ofa gamir gumaziba ko gumazamiziba bar moghira, men damazimin akar mam Jeremaia ganidi. A kamaghin migei, ² “Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, a Israelian God, a kamaghin mikeme, ‘Babilonin atrivim ia gativagha, mati gumazim ter ararim isa bulmakaun tuem gatigha a gatifa. Ezi ki ter ararir ian tuebagh atiziba, ki dar pirigha gifa, ezi da ua ia gativagh ian ganam kogham. ³ Azenir pumuning ikivira ikiti, ki ua Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven ingangarim damuamin bizir kaba bar ada inigham, kar bizir Nebukatnesar inigha Babilonin ghuziba, ezi ki ua da inigh Jerusalemın iziam. ⁴ Egh ki uaghan Judan Atrivim Jehoiakin, a Jehoiakimin otarim, a inigh egh Babilonin kalabusin itir marazi sara ua men aku Judan nguazimin iziam. Guizbangira, ki

Babilonin atrivim ian tuebagh arighizir ter arariba, ki kaba apirigham. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.”

⁵ Ezi Godin akam inigha izir gumazim Jeremaia datirighin dikavigha ofa gamir gumaziba ko, gumazamizir Ikiavira Itir Godin Dipenimin boroghin tuivighav itibar damazimin, Godin akam inigha izir gumazim Hananian akam ikarvasi. ⁶ Jeremaia kamaghin migei, “Bar guizbangira, Ikiavira Itir God, ni mikemezi moghin damuasa ki ifonge. Ikiavira Itir God nin akam inigha izir gumazimin akar kabar amuti, da guizbangiram otivigham. Egh a uan Dipenimin biziba uam ada iniam. Egh Babilonin itir gumazamizir kaba, a ua me inigh Jerusalem inizam. ⁷ Ezi datirighin gumazamiziba ko ia bar moghira oraghti, ki akar igharazim mikimasa. ⁸ Bar fomira iza datirikin, Godin akam inigha izir gumaziba en faragha otifi. Me kamaghin migia ghaze, Midorozir ekiaba ko, mitiriar ekiaba ko, arimariar kuraba, da kantrin aviriba bativ, uaghan nguibar ekiabar otivam. ⁹ Eghti akam inigha izir gumazibar tav kamaghin mikim suam, Gumazamiziba dabirabir aghuim ikiam, e fogan kogham, akar kam a guizbangira, o puvati. Eghti gin, akam guizbangiram otoghti, e datirighin fogham, Bar guizbangira, Ikiavira Itir God akar kam isa, akam inigha izir gumazim ganingigha anemadazi a ize.”

¹⁰ Jeremaia akar kam mikemegha givazi, Hanania ter ararim Jeremaia uabi uan tuem gatzir kam ini. Egha Hanania ter ararir kam bar anepiraghariki. ¹¹ Egha a gumazamizibar damazimin tughha ghaze, “Ikiavira Itir God kamaghin mikeme. Ezi arazir kamra, ki ter ararir Nebukatnesar tintinibar kantribar gumazamizibar tuebagh ariziba apirarigham. Azenir pumuning givaghan koghtima, ki kamaghin damigham.” Jeremaia akar kam baregha ghu.

¹² Godin akam inigha izir gumazim Hanania, a Godin akam inigha izir gumazim Jeremaian firimin itir ter ararir kam apirighati, ezi dughiar maba givazima, gin Ikiavira Itir God kamaghin Jeremaia migia ghaze, ¹³ “Ni mangi akar kamin gun Hanania mikemegh. Me tememin ingarizir ter ararir kam ni anepirigha gifa. Ezi ni ainin igiatamin ingarigh, egh ter ararir ni dipirizir kamin danganim datigh. ¹⁴ Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, ki kamaghin mikeme: Ki uabi ainin me ingarizim inigha Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bar moghira men tuebagh ariki, ezi me pura Babilonin Atrivim Nebukatnesarin ingangarir gu-

mazamizibar iti. Egha ki asizir atiaba sara a ganingizi, da uaghan an apengan iti.”

¹⁵ Jeremaia akar kam mikemegha givagha, ua kamaghin Hanania migei, “Hanania, ni oragh. Ikiavira Itir God ni amadazi ni izezir puvati. Ezi ni gumazamizibagh ifarazi, me nin akar ifavariba nighnizir gavgavimin dar iti. ¹⁶ Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God kamaghin migei: Nin akaba gumazamizibagh ekuizi, me nan akaba barazir puvati. Kamaghin, ki nguazir kamin ni agivagham. Ni azenir kamnaghiram aremegham.”

¹⁷ Ezi azenir kamra an namba 7in iakinim ikiavira itima, Godin akam inigha izir gumazim Hanania aremegha gifa.

29

Jeremaia Judan Babilonin itiba bagha akinafarim osiri

¹ Jeremaia Jerusalem in ikiava, akinafarim osirigha gumazamizir kaba bagha anemada: Gumazir dapanir ikiavira itiba ko, ofa gamir gumaziba ko, Godin akam inigha izir gumaziba ko, Judan gumazamizir Babilonin itiba. Gumazamizir kaba bar moghira, Atrivim Nebukatnesar faragha Jerusalem in me inigha, Babilonin kalabus darighasa men akua ghue. ² Babilonia faragha iza Jerusalem in izegha, Atrivim Jehoiakin ko gumazamizir avirim inigha men akua Babilonin ghuegha gifa, ezi gin Jeremaia akinafarir kam osiri. Me atrivim ko an amebam, ko atrivimin dipenimin ingarir gumazir ekiaba ko, Judaba ko Jerusalemian gumazir dapaniba ko, fofozir gumazir bizir aghuibar ingariba ko, ainin bizibar ingarir gumaziba, me bar moghira ghue. ³ Dughiar kamin Judabar Atrivim Sedekaia, a Safanin otarim Elasa ko, Hilikian otarim Gemaria, aning amadazi aning Babilonian Atrivim Nebukatnesar bagha zui. Ezi Jeremaia Judan Babilonin itiba bagha akinafarir kam isa aning ganingizi aning a inigha zui. Akinafarir kam kamaghin mikeme, ⁴ “Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, ki kamaghin mikeme. Ia Judaba, ia oragh. Ki Jerusalem in ia batuegha ia amadazi ia Babilonin ghue. ⁵ Egh ia uari bagh dipenibar ingariva, dagher azeniba opariva, azenir kabar dagheba ini. ⁶ Egh ia gumaziba amuibar ikiva boriba bati. Eghti ian otariba gin amuibar ikiva uari, uari bagh boriba bati. Egh ia ikizir avirir ekiam ikiam. Ia uari uari damuti, ian dibobonim magiran marki. ⁷ Ki ian akua nguibar ekiar ia datirighin itir kamin ghu. Eghti ia nguibar ekiar kam bagh pamten ingar deragh a damuti an amiraghirigh

deraghvira ikiam. Eghti ia a bagh Ikiavira Itir God ko mikimti, a nguibar ekjar kam deraghviram a damuam. Guizbangira, nguibar kam amiraghirigh deraghvira ikiti, ia uaghan amiraghirigh deraghvira ikiam. ⁸ Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, ki guizbangira ia migei, ia akam inigha izir ifavarir gumaziba ko kukunir gumaziba, ia me ateghti me ia gifaran marki. Egha ia garir irebar aghuiba, gumazir dar mingariba abigha ia migeiba, ia me baraghan marki. ⁹ Akam inigha izir gumaziba nan ziamin gun migeir akar kaba, da pura ifavarir akaba. Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei, Ki akatam me ganingizir puvati.

¹⁰ "Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migei: Akar kam in mingarin a kamakin. Babilon ia gativagh ian ganasa, ki 70plan azenibagh inaba. Eghti azenir kaba givaghtima Babilon ikuvigham. Eghti dughiar kam in ki ia ginirigh, ua ian aku Jerusalem izam, kar ki uan akar dikirizimin gin mangiva a damuam. ¹¹ Ki Ikiavira Itir God, ki bizir ian akurvaghsi damuamiba, ki adagh nighnigha dagh fogha gifa. Ki deraghvira ia damuti ia navir amirizim ko, dabirabir aghuim ikiasa ki ifonge. Ki pazi ia damuan aghua. Ia bizir ki damuamin kabagh nighnigh, dughiar kam mizuam ikiti, an otogham. ¹² Egh dughiar kam in ia nan boroghin iziva, egh nan dimiva, egh na ko mikimti, ki ian dimiam baragham. ¹³ Eghti dughiar kam in ia uan ifongiaba ko navir averiabar na buri nan gansi bar pamtem in ingaram. Ia kamaghin damu nan apigh nan boroghira izam. ¹⁴ Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei, ki ia ateghti ia nan boroghira izam. Eghti ki ua ia damuti ia deraghvira ikiam. Eghti ki kantriba ko danganir ki ia batoghezi ia ghueziba, ki me da bar moghira ia akuvagh ia iniam. Egh ki ua ian aku danganir ia fomira ikezimin mangam.

¹⁵ "Ia ti ghaze, ia Babilonin itir dughiam in, Ikiavira Itir God, uan akam inigha izir gumaziba, ia ganingi." ¹⁶ Ezi Ikiavira Itir God, atrivir datirighin Judan kantri gativagha Devitin atrivir dabirabim gaperaghav itir kam ginighnigha, egha ian akar gumazir ia ko kalabusin ikezir puvatizibagh nighnigha, kamaghin migei: ¹⁷ Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki ghaze, ki apaniba amadaghti me izi gumazamizir Judan ikiavira itir daraziv sogham. Eghti ki me damuti me dagheba puvatigh, arimariar kuram iniam. Me bar fighin kurabar min

otivigham, eghti gumazamiziba dar aman iburagham. ¹⁸ Egh ki kamaghira damuvira mangi midorozir ekiaba ko, dagheba puvatighamin dughia ko arimariar kurabar amuti, da me bativira ikiam. Eghti Kantrin Igharazir Gumazamiziba bizir kurar ki Judaba me damuasa mikemezibar akam baregh, bar digavir kuram damigh atiatingam. Egh ki Judaba batueghti me tintinibar mangegham. Eghti kantrin igharazir kabar gumazamiziba pazi me damuva, dibovir akabar me mikimam. Egh gumazamizir kaba uari uan apaniba akar kurabar me mikimsiva, kamaghin me mikimam, 'Ia Judaba ikuvizi moghin, ia ikuvigham.' ¹⁹ Ki Ikiavira Itir God, ki ghaze, me nan akam batoghezi, kamaghin ki bizir kabar me damuam. Ki dughian aviribar uan akam inigha izir gumaziba amadi, me nan ingangarir gumaziba. Ezi me ia bagha izima, ia men akaba baraghan aghua. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikemegh gifa.

²⁰ "Ia gumazamizir ki Jerusalem bar ia batueghe, ia amadazi ia Babilonin ghueziba, ia Ikiavira Itir Godin akam deraghviram abaragh. ²¹ Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, ki akam inigha izir gumazir ifavarir pumuning ginighnsi. Kar, Kolaian otarim, Ahap ko, Masean otarim, Sedekaia. Egha ki kamaghin migei, Aning nan ziam gifara akam akuri. Kamaghin amizi, ki aning isi Babilonin Atrivim Nebukatnesarin agharim datigham. Eghti a kamaghin mikimam, me ian damazibar aning misueghti aning aremegham. ²² Ezi ia Judan Babilonin itiba, ia namakatam akar kuramin a mikimamin dughiam in, ia kamaghin mikimam, 'Ikiavira Itir God ni gasighasigham, mati a Sedekaia ko Ahap gamizi, Babilonin atrivim avimin aning gaponge.' ²³ Aning Israelian tongin bar arazir kuram gami, egha aning namakabar amuiba koma akuava, nan ziam gifara akam akuri. Ki akar kam me ganingizir puvati. Kirara, ki aning gara aning gifogha givagha aningin gun migei. Kamaghin amizi, ki aning gasighasigham. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikemegha gifa."

Jeremaia akar gavgavim isa Semaia ganingi

²⁴ Ikiavira Itir God kamaghin mikeme, "Jeremaia, ni Nehelamin nguibamin gumazim Semaia akar kam a mikemegh. ²⁵ Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim,

29:10: 2 Eghaghaniba 36:21; Jeremaia 25:11; Daniel 9:2

29:11: Aisaia 40:9-11; Jeremaia 30:9-10; 30:18-22

29:12:

Onger Akaba 50:15; 145:19; Jeremaia 33:3

29:13: Godin Araziba 4:29; 1 Eghaghaniba 22:19; 2 Eghaghaniba 6:37;

Jeremaia 24:7

29:14: Aisaia 43:5-6; Jeremaia 16:15; 23:8; 30:3

*

29:15: Ikiavira Itir God ua akam inigha izir

gumazibar gumazir pumuningin, a ves 20-23in aven gun migei.

Israelian God, ki kamaghin mikeme, Semaia, ni uan nighnizimin gin ghua, Masean otarim Sefanaia, a ofa gamir gumazir mam, a ko ofa gamir gumazir igharaziba bar, ko gumazamizir Jerusalem in itiba bar moghira, ni uan ziamin akinafarim osirigha me bagha anemada. Nin akinafarim kamaghin mikeme: ²⁶ Sefanaia, Ikiavira Itir God ni amisefe, eghti ni ofa gamir gumazimin iki, ni Jehoiadan danganim inigh, Ikiavira Itir God in Dipenimin ganam. Eghti gumazitam ifaragh onganigh akam inigha izir gumazimin min akam akunti, kar nin ingangarir ni damuamim: Ni a isi kalabus datigh, an sueba ko dafariba ikegh, ainin an firim dafagh. ²⁷ Egha ni manmaghsua Anatotin nguibamin gumazim Jeremaia akiran aghua? Kar gumazir ian tongin akam inigha izir gumazimin min akam akurir gumazim. ²⁸ E Babilonin kagh itir gumazamiziba, an e bagha akam amadagha ghaze, 'Ia dughiar ruarimin kalabusin ikiam. Kamaghin amizi, ia uari bagh dipenibar ingariva, azenibar dagheba opariva, azenir kabar dagheba ini."

²⁹ Ofa gamir gumazim Sefanaia, Semaian akinafarim inigha Jeremaia bagha ghugha, a bagha akinafarir kam dibori. ³⁰ An a diponegha givazima, Ikiavira Itir God kamaghin akam isa Jeremaia ganingi, ³¹ "Jeremaia, ni akam isi bar Judan Babilonin kalabusin itir adarazi bagh anemadagh, kamaghin me mikim suam: Ikiavira Itir God, Nehelamin nguibamin gumazim Semaia ginighnigha ghaze, ki ia bagha Semaia amadazir puvati. Ezi an akam inigha izir gumazimin min akamin gun ia mikeme, egha ia gamizima, ia akar ifavarir kam nighnizir gavgavim an iti. ³² Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei, Nehelamin nguibamin gumazim Semaia, gumazamizibagh etuima me nan akaba batosi. Kamaghin amizi, ki a ko an adarazi puv me damigham. Egh bizir aghuir ki uan gumazamiziba bagh damuti da otivighamiba, an adarazir gumazitam, bizir kabar gansi ikeghan kogham. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa."

30

Ikiavira Itir God uan gumazamiziba deragh me damuasa akam akiri

¹ Ikiavira Itir God kamaghin akam Jeremaia ganiga ghaze, ² "Ki Ikiavira Itir God, Israelian God, ki kamaghin mikeme: Ni akinafaritam inigh, egh ki ni ganingizir akaba bar ada osirigh. ³ Ki Ikiavira Itir God, nan gumazamiziba Israelia ko Judaba, me ua deraghvira ikiasa, ki me bagha dughiam

amisevegha gifa. Ki ua men aku nguazir ki men ovavibagh aningizimin izam, eghti a ua men nguazimra otogham."

⁴ Ikiavira Itir God Israelia ko Judabagh nighnigha ghaze:

⁵ "Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme: E orazima, gumazamiziba navir amirizimin itir puvatigha,

bar atiatia digavir kuram gamua bar puviram azi.

⁶ Manmaghin ami?

Gumaziba ti boriba bati, a? Puvatigham.

Ezi manmaghsua, ki gumazibar garima, me vaghvagha dafariba isa uan navibagh ariki,

mati amizim borim batasa mizazir ekiam isi moghin arai.

Manmaghsua, men guaba igharagha otivigha gari,

mati gumazim bar puviram atiati.

⁷ Iavzika! Dughiar bar kurar mam otivasava ami.

Egha dughiar kam bar dughiar kurar maba bar adagh afira.

Nan gumazamiziba, Israelia, me dughiar kamin osimtizir bar ekiam iniam.

Eghti ki ua me iniam."

⁸ "Egh dughiar kamin apaniba Israelian tuebagh atizir ter ararir kaba ki da apirigh, men kalabuziam agivagham. Eghti me ua pura igharaz darazir ingangarir gumazir kinibar min ikian kogham. Puvati. Ki Ikiavira Itir God in Gavgaviba Bar Itim, ki kamaghin mikeme. ⁹ Ki Ikiavira Itir God, men God, me nan apengan ikiam. Eghti ki me bagh Atrivim Devitin ovavir boribar tav amiseveghti, a me gativagh men ganam. Eghti me an apengan ikiam."

¹⁰ Ikiavira Itir God kamaghin migei:

"Ia Israelia, ia Jekopin ovavir boriba, ia nan ingangarir gumazamiziba, ia atiatingiva digavir kuram damuan marki.

Bar guizbangira, ia kantrin saghon itir kamin kalabusin iti.

Eghti ki ua ia inighti,

ia ua uan nguazimra izegh, deraghvira dapiagham.

Eghti tarazi ua ia damuti ia atiatingan kogham.

¹¹ Ki Ikiavira Itir God, ki ia ko iki ian akurvagham.

Ki ia batoghezi, ia ghua kantrin igharazibar tongin itiba, ki bar me agivagham.

Egh ki ia agivaghan kogham.

Guizbangira, ki puv ia damigham,

ki arazir voroghira itim
ginighnigha ia akiri.”

¹² Ikiavira Itir God ua kamaghin migei:

“Ia Israelia, me puv ia misoke,
eghti ian mizazim ikivira ikiti, ian duar
ekiaba akumighan kogham.

¹³ Ki ian akurvaghsi, ia bagh na ko
mikimamin gumaziba puvati.
Egha uaghan ian mikarziba akirighi,
da ua deraghamin marasinba pu-
vati.

¹⁴ Ia arazir kurar aviribagh amigha
osimtizir ekiam iti.

Kamaghin amizi, ki ia gasighasiki,
mati gumazim uan apanimin
apanguvir puvatigha, a
gasighasiki.

Kamaghin amizi, iavzika, gumazir fomira
ian namakabagh amiziba, me ia gin
amadagha gifa,
egha me ua ia ginighnizir puvati.

¹⁵ Ia uan duar kaba bagh azirakar aviribar
amuan marki.

Duar kaba akumighan kogham.

Ia arazir kurar aviribagh ami, egha
osimtizir ekiam iti.

Kamaghin ki arazir kamin ia gami.

¹⁶ Guizbangira, ia gasighasizir adarasi, me
uari ikuvigham.

Ian apaniba mangi saghon itir
nguibabar kalabusin ikiam.

Gumazir paza ia gamigha ian biziba oke-
meziba,

apaniba pazi me damuva, men biziba
okimam.

¹⁷ Ian apaniba kamaghin migei:

‘Saion mati bizir kinim, egha bar ikufi.

Ezi gumazitam an apanguvir puvati.

Ki uabi ian mikarzibar amighti, da ua der-
agham,

egh ian duabar amighti, da misigham.’

Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin
mikemegha gifa.”

¹⁸ Ikiavira Itir God kamaghin migei:

“Ki Jekopin adarazir apanguvigh, egh men
akuragham.

Eghti me uari bagh dipenibar ingar, egh
deraghvira ua uan nguazimin ikiam.

Egh Jerusalem fomira ikezi moghin, me
uam an ingaram.

Egh atrivimin dipenim me an dangan-
imra an ingaram.

¹⁹ Eghti Israelia na minabir ighiabar
amuam.

Egh me ighiabar amuva, egh bar
akongegham.

Eghti ki me damighti me bar avirasemegham,
egh me ua varazira ikian kogham.

Eghti ki gumazamizir igharazibar amighti,
me men ziaba dikabiraghan kogham,
me ziar ekiam me daningam.

²⁰ Israelia fomira gavgavizi moghin ikiam.
Eghti ki men akuraghti me deraghvira
uan nguazim dapiagham.

Eghti gumazir pazi me damuamiba,
ki puv me damigham.

²¹ Eghti men gumazitam uabi men gumazir
dapanir ekiamin otogh, me gativagh
men ganam.

Ki uabi gumazir kamin aku uabin
boroghira izam.

Guizbangira, gumaziba uan ifongiabar gin
ghua nan boroghira izir puvati.

Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin
mikemegha gifa.

²² Eghti ia Israelia, ia nan gumazamiz-
ibaram otoghti,
ki ian Godin ikiam.”

²³ Ia gan! Ikiavira Itir Godin aningagharim
gumazir kuraba bativasava ami,
mati aminir gavgavim ko amozir ekiam
me bato,

egha mati aminir ighuagha aruim
men dapaniba abini.

²⁴ Ikiavira Itir Godin aningagharim iki
mangivira ikiti,
bizir a damuasa nighniziba, a bar
moghira dar amu da givagham.

Eghti ia dughiar abuananamin,
bizir kabagh fogham.

31

*Israelia uamategh izi deraghvira uan
nguibamin ikiam*

¹ Ikiavira Itir God kamaghin migei:

“Dughiar ki inabazimin, ki Israelian ikiziba
bar men Godin ikiam,
eghti me nan gumazamizibaram
otogham.

² Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migei:

Apaniba Israelia misozima, men ikiavira
itir varazira apanibagh itagha
ara ghua gumazamiziba puvatizir dan-
gaminin iti.

Ezi ki me gifuegha, arazir aghuubar me
gamima,

me ghua avughsazir danganimin ghue.”*

³ Ikiavira Itir God, dangansir saghuiamin ikegha, e bagha izegha kamaghin migei,

“Ia Israelia, ki ia damighti ia na gifuegh nan boroghira izasa, kamaghin ki zurara ia gifonge, ezi nan ifongiamin arazir kam iki mamaghira ikiam.

Guizbangira, nan apangkuvim ian itima, ki ia baghvira iti.

⁴ Ia Israelia, ia mati nan guivir igiar ki bar ifongezim, ki ia damighti ia ua kantrin gavgavim in ikiam.

Egh ia akuegh, mati amizir igiaba buabav sogha, egha ighiam gizir marazi ko akueghiva ighavamang iki.

⁵ Egh ia uam uari, uari bagh Samarian mighsiabar wainin azenir igiabar ingar.

Egh ia wainin azenir kaba oparizir darasi, ia uari uan wainin ikarizir kabar oviziba iniva bar akuegham.

⁶ Eghti dughiar kamin, Efraimin anabamin adarazir gumazir eghuvir mighsiabar itiba, me kamaghin dimam,

“Ia bar moghira dikavigh izi, e Saionin Mighsiamin mavanangam.

E Ikiavira Itir God bagh mangam, en God.”

⁷ Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “Ia, Jekopin adarazi bagh bar akongegh ighiabar amu,

gumazamizir kaba gumazir igharazibagh afira.

Ia pamtem, ziar ekiam na daningamin ighiabar amu, egh kamaghin mikim,

“Ikiavira Itir God, ni uan gumazamiziba ua me inigh, kar Israelian ikiavira itir varazira.”

⁸ Bar guizbangira, ki notin amadaghan itir nguibar kam ko nguazir oteviba bar uan gumazamiziba inigh, ua men aku izam.

Damazir kuraba itir gumaziba, ko suer kuraba itir gumaziba ko, amizir

navir adaseba ko, amizir boriba batasava amiba, me uaghan izam.

Eghti gumazamizir avirim uamategh nguibar kamin izam.

⁹ Ki men aku izamin dughiamin, me uan arazir kurar me amiziba gin amangisi, na ko mikim azi, na ko tuavimin izam.

Ki me inigh men faragh mangi dipar aghuim itir danganimin otogh, men aku tuavir aghuibar mangiti, me ireghan kogham.

Guizbangira, ki Israelian afeziamin min itima, Efraim nan otarir ivariam in min iti.

¹⁰ “Ia Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, ia deraghvira kuaribar arigh nan akam baragh, ki Ikiavira Itir God.

Egh ia nan akar kamin gun bar gumazamizir ongarimin vongin saghon arighatizibar itibav kin.

Ia kamaghin me mikim, ‘Ikiavira Itir God Israelia batoghezi me tintinibar ghue, ezi a ua me inigh izam.

Egh a ua deraghvira men ganam, mati gumazim uan sipsipbar gara me geghufi.’

¹¹ Ki Ikiavira Itir God, ki apanir gavgavibar agharimin, ua Jekopin gumazamiziba, iningham.

¹² Eghti me izi Saionin Mighsiamin tugh bar akuegh, egh bar pamtem in araghasi dim ighiabar amuam.

Egh bizir bar aghuir Ikiavira Itir God me ganingiziba bagh bar akuegham.

Egh me wit ko, wain ko, olivin boreba ko, sipsipba ko, bulmakaun ki me ganingiziba,

me da bagh bar akuegham.

Egh me bar deraghviram otivigham, mati dagher azenim dipamin otevezir puvati.

Egh me ua pazi ikian kogham.

¹³ Eghti dughiar kamin guivir igiaba bar akuegh kumatizibagh ighiam, eghti gumazir igiaba ko, gumazir ghuriba uaghan bar akuegh kumatizibagh ighiam.

* **31:2:** Ves 1 ikegha ghua 22in aven itir akaba, da Israelian gumazamizibar gun migei, me fomira notin amadaghan Judan kantrin Israelin kantrin ike. Gumazamizir kaba arazir kurabagh amima, God apaniba taghizi me me inigha ghua uan kantri ike, me kamaghin a dibori, “Kantri kam notin amadaghan iti.” Ni ves 8in gan. Me dughiar ruarimin kantrin kamin ikezi, eghti datirighin God ua me inigh Israel kantri bagh izeghti me bar moghira ikizir vamiran otivigh deravira iki Godin apengan ikiam. Samarian nguibar ekiam Israelin kantri nguibar mam. Ni ves 5in gan. Efraim anabamin adarasi, a Israelian ikizir dafam. Ezi God Efraimin ziam dibori dughiam, a Israelian notin amadaghan iti darazi bar moghira me dibori. Ni ves 6 ko 9 ko 18 ko 20in gan. **31:3:** Godin Araziba 4:37; Onger Akaba 25:6; Jeremaia 24:6 **31:8:** Godin Araziba 30:4; Aisaia 42:16; Esekial 34:16; Maika 4:6

Ki men azir akaba agivagh, me damuti men naviba bar deragh.

Ki men navibar itir osimtizibar amuti, da amiragh ikiti, me bar akuegham.

14 Ki gumazamizibar amuti, me ofan aviriba inigh na bagh izam.

Eghti kamaghira, ofa gamir gumaziba dagher aghuir aviriba ikiam.

Eghti ki bizir bar aghuiba uan gumazamizibar aningti, me bizitamin oteveghan kogham.

Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.”

Ikiavira Itir God Israelian apangkufi

15 Ikiavira Itir God kamaghin migei:

“Me Raman nguibamin tiarir mam barasi, azir akam ko tuatem.

Reselin boriba ua itir puvati.

Kamaghira, a uan ovengezir boriba bagha azi.

A navir amirizim inian aghua.†

16 Ezi ki Ikiavira Itir God, ki ghaze,

Resel, ni uam azian marki.

Ni uan damazimin teriba adisigh.

Nin azir akam pura zuir puvati.

Nin boriba apanibar kantri ategh ua ni bagh izam.

17 Ki Ikiavira Itir God ki kamaghin migei:

ni bizir otivamin kam ginighnigh.

Nin boriba uamategh uan nguibamin izamimin dughiam ni a mizuam.

18 “Ki Efraimin adarazir azir akam baregha gifa.

Me azia kamaghin migei:

‘Ikiavira Itir God, ni e akirasa, mizazim e ganingi,

mati gumazim bulmakaun igiar orazir puvatigha akaba batozim misosi.

Ikiavira Itir God, nirara en God, kamaghin ni ua e ateghti, e uamategh ni bagh izam.

19 E ni ategha givagha, datirighin e ua uan nighnizibagh iragha gifa.

Egha e uan osimtizim gifozir dughiamin, e osemegha bar aghumsiki, egha dapaniba avingi.

Faragha en adarazi gumazamizir igiabar min ike, egha me arazir kurar aviribagh ami.

Egha datirighin e uan arazir kuraba, bar dar aghumsiki.’

20 Ki Ikiavira Itir God, ki mikeme:

Ki bar Efraim gifonge, a nan otarim.

Ki zurara an ziamin dia, egha puv a ginighnisi.

Dughiar mabar ki an atari.

Ezi guizbangira ki a ginighnigh an apangkuvigham.

21 “Ia Israelia, ia uan nguibam ategha ghuzir tuavir kam, ia deragh a ginighnigh, egh ia ua izisi, ababanir taba uari bagh ada asegh.

Ia Israelia, ia mati nan guivir igiar ki bar ifongezim, ia datirighin uamategh uan nguibabar izi.

22 Ia mati nan guivim, egha ia akirim na gasara.

Ia manadzoghin navir pumuning itir arazim ategham, egh ua na bagh izam?

Ki Ikiavira Itir God, ki arazir igiam atizi a nguazir kamin oto.

Arazir kam kamakin:

Mati amizim ua uan pam gifuegha, an ikiasa an azangsisu.”‡

Ikiavira Itir Godin gumazamiziba dabirabir aghuim ikiam

23 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, a kamaghin mikeme:

“Ki gin Judan nguazim damighti, a deraghvira ikiam.

Eghti Judaba uan nguazim ko nguibar ekiabar ikiam.

Egh me fomira mikemezi moghin ua mikim suam,

‘Ni Ikiavira Itir Godin mighsiam,

Ikiavira Itir God nin ikia, bar arazir aghuibagh ami!

Ikiavira Itir God bar deraghvira ni damu!’

24 Gumazir azenibar ingariba ko, gumazir sipsibagh eghuva, egha dar gariba sara uaghan,

me Judan nguaziba ko nguibar ekiabar ikiam.

25 Eghti gumazitamin mikarzim amiragh, ki ua gavgavim a daningam.

Eghti gumazitam amiragh damaziba an siram, ki gavgavir igiam a daningam.”

26 Ezi ki osegha dikavigha tintinibar gari, egha ghaze, ki deragha akui.§

31:15: Genesis 35:16-19; Matyu 2:18 † 31:15: Resel a Jekopin amuim, ezi Israelia kamaghin nighnisi, a men inaghamir amebam. Me fo, Reselin kuam afazir mozim Raman nguibamin iti. Kamaghin amizi, gumazamizir kaba kamaghin migei, Resel Raman nguibamin ikia uan ovavir borir oveaghuezbagh nighnigha aziavira ikia iti. ‡ 31:22: Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. § 31:26: Akar kamin mingarim deragha otozizir puvati, egha uaghan kamaghin deragha otozizir puvati, tina akar kam akuni. A ti Jeremaia, o ti gumazir igharazim? E foghnan kogham.

²⁷ “Ki Ikiavira Itir God, ki ghaze, Ki dughiar mam amisefe, egh ki gumazamiziba ko asizibar amighti, da Judaba ko Israelian nguazimin otiv bar avirasemegham. Mati gumazim dagher azenimin ingarigha, dagher avitribagh amizi da otifi. ²⁸ Ki fomira da asiasa dar gara, da abigha, egha dagh asighasigha paza dagh ami. Egha datirighin, ki dar ganiva, dar ingariva da oparti da deraghvira ikiam. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme. ²⁹ Eghti dughiar kamin gumazamiziba ua kamaghin akar isin zuir kamin mikiman kogham: Afeziaba ko amebaba wainin ovizir angamtiziba api. Ezi wainin ovizir kaba isingtiziba puvatigha boribar akabav sozi men atariba me giri. ³⁰ Puvati. Dughiar kamin, gumazitam arazir kuratam damigham, a uabi aremegham. Mati gumazim wainin ovizir anizir puvatiziba amezi, da an akam misozi an atariba a giri.”

³¹ Egha Ikiavira Itir God migia ghua kamaghin migia ghaze, “Dughiam a iziti, ki Israelia ko Judaba, me ko Akar Dikirizir Gavgavir Igiam damuam. ³² Ki Ikiavira Itir God, ki ghaze, Akar Dikirizir Gavgavir Igiam, ki fomira men ovavir afeziaba ko amizir Akar Dikirizir Gavgavim, an a min mangan kogham. Fomira itir dughiam, ki uan dafarimin men suigha me inigha Isipin kantri ategha azenan ize, egha ki men pamin min itima me nan amuimin min iti. Egha me Akar Dikirizir Gavgavir Ghurir kam abiki. ³³ Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin ia migei, Gin izamin dughiam otoghti, ki Israel ko Akar Dikirizir Gavgavim damighti, a kamaghin mangam: Ki uan araziba men nighnizibar arigh, egh da isiva men navir averiabar da osiram. Egh ki men Godin ikitima me nan gumazamizibar ikiam. ³⁴ Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei, dughiar kamin gumazamiziba vaghvagh uan namakaba ko uan adarazir sure damuan kogh suam, ‘Ia Ikiavira Itir God gifogh.’ Puvati. Me bar moghira na gifogham, gumazamizir kiniba ko ziaba itir gumazamiziba. Eghti ki men arazir kuraba gin amadaghiva ua dagh nighnighan kogham.”

³⁵ Ikiavira Itir God angazangarim aningasa aruemin ingari,
 egha a iakinim ko mikoveziba
 dimagaribar angazangarim
 aningasa
 dar ingarigha, dar danganibar da
 ariki.

Egha an ongarim fezi, ongarir ekiaba dikava pamtemin dipiraghira tingazi. An ziam kamakin, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim.

A kamaghin mikeme:

³⁶ “Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei, Israelian adarasi, me zurara iki mamaghira ikiam,
 mati aruem ko iakinim ko
 mikoveziba.

Eghti aruem ko iakinim ko mikoveziba, me uan ingangarir ki me ganingizim damuan kogham,
 eghti dughiar kamra Israelian adarazi givagham.

³⁷ Ki Ikiavira Itir God, ki ghaze,
 Gumazitam ti overiamin danganibar ababaniba bar da inigh,
 egh gumazir kam ti nguazimin dikinimin magirigh,
 nguazimin oteviba bar dar ganigh deraghvira dagh foghti,
 eghti dughiar kamra ki Israelian gumazamiziba akirim ragh bar me gasaraghiva,
 men arazir kurar me amiziba ikarvaghham.
 Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.”

³⁸ Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “Ki dughiar mam amisefe, eghti me ua Jerusalem ingaram, nan nguibar ekiar kam. Jerusalem divazir notin amadaghan ghuzimin ababanim, an Hananelin Tauan ikegh mangi divazimin Mikebamin Tiar Akamin tugham. ³⁹ Eghti an mitaghniyam mangi Garepin mighsiar dozimin, aruem ghuaghiri naghin tugham, egh ua ragh mangi Goan nguibamin tugham. ⁴⁰ Egh nguibamin mitaghniyam mangi sautin amadaghan mangi Kidronin danganir zarimin miriam gighuigham. Nguibamin mitaghniyam aven nguazir kam, matmatiam ko danganir avereniba akurim iti. Eghti aruem anadi naghin nguazir zarimin ruaghatevibar itir danganir kaba, bar moghira uaghan nguibar kamin mitaghniyam aven ikiam. Eghti mitaghniyam aruem anadi naghin mangi Hoziba Zuir Tiar Akamin tugham. Eghti nguazir nguibar ekiar kamin aven itiba, kar bar nan nguibabara, ki Ikiavira Itir God. Eghti apaniba izi nguibar kam gasighasigh, uam an biziba akararighan kogham. Puvatigham. Nguibar kam a deraghvira iki mamaghira ikiam.”

32

Jeremaia nguazir otevir mam givese

¹ Ezi namba 10in azenimin Sedekaia Judan atrivimin itir dughiamin, Ikiavira Itir God akam isa Jeremaia ganingi. Kar Atrivim Nebukatnesar Babilonin atrivimin iti a namba 18in azenim.

² Ezi dughiar kamin Babilonin atrivimin midorozir gumaziba, Jerusalemin nguibamin divazim azui, ezi Godin akam inigha izir gumazim Jeremaia Judan atrivimin dipenimin boroghin itir danganimin kalabusin aven iti.

³⁻⁵ Jeremaia faragha kamaghin Godin akam inigha izir gumazimin min akam akuri, "Ikiavira Itir God kamaghin mikeme: Bar guizbangira, ki Babilonin atrivim ateghti a nguibar ekiar kam iniam. Eghti Sedekaia Babilonian arimangighan kogham, kar Kaldiaba. Puvati. Ki Ikiavira Itir God, ki Babilonin atrivim ateghti, an an suiragham, eghti Sedekaia, Nebukatnesarin guamin tugh, gua uaghara uaningin gan, egh ni an azangisiziba deraghviram ada ikarvaghham. Nebukatnesar Sedekaia inigh Babilonin mangighiti, a nguibar ekiar kamin iki mangi dughiar ki uam a ginighnighamimin tugham. Kamaghin amizi, ia Babilonia misoghsi damuva, ia me dikabiragham kogham. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa." Ezi Atrivim Sedekaia akar kam baregha, kamaghin Jeremaian atara ghaze, "Tinarar ni mikemezi, ni Godin akam inigha izir gumazimin min akar kam akuri?" Egha Sedekaia maghira Jeremaia inigha kalabus gati.

⁶ Kar Jeremaian akamra. Ki Jeremaia, ki kalabusin itir dughiamin, Ikiavira Itir God kamaghin na mikeme:

⁷ "Ni oragh. Nin aveghbuam, Hanamel, a nin afeziar dozim Salumin otarim, a ni bagh izam. Egh a nguazir Anatotin itim givesi nin azangam. Ni fo, ni an aveghbuar bar an boroghira itim, ezi ni nguazir kam givezamin faragh mangamin gumazim."*

⁸ Ezi Hanamel gin iza danganir midorozir gumaziba iti naghin kalabusin nan gani, Ikiavira Itir God mikemezi mokin. Ezi Hanamel kamaghin na mikeme, "Ni Anatotin nan nguazim givesegh, a Benjaminin anabamin nguazibar nguazir otevir mam. Ni fo, ni nan aveghbuar roghira itim, ni nguazir kamin faragh mangi a givezamin gumazim. Ni ua bagh a givezeghti, nguazir kam nin nguazimra ikiam." Egha Hanamel uabi mikemegha givazi, ki fo, kar Ikiavira Itir Godin akamra, eghti ki Ikiavira Itir God ifongezi moghira damuam.

⁹⁻¹⁰ Egha ki nguazir kam givese. Ki nguazim givezasa akam akirigha an osirigha, gumazir mabar damazibar, uan ababanim a gati. Egha ki nguazir otevimin ivezim bagha 200 silvan daghaba mengegga, da isa Hanamel ganingi.

¹¹ Egha ki nguazim givezasa akar dikirizir akinafarir pumuning osiri, ezi akinafarir kamning bizir ga damuasa akam akirizir akaba aningin iti. Ezi akinafarir mam ki a dukua, ezi igharazim ki a dukuazir pu-vati. ¹² Egha ki akinafarir otevir kamning inigha Baruk ganingi, a Nerian otarim, egha Masean igiavotarim. Ezi gumazir aviriba nan garima, ki nguazim givezasa bizir kabagh ami. Nan aveghbuam Hanamel ko, gumazir akinafarimin men ziaba osiriziba, ko Judan gumazir danganir kamin aperaghav itiba, me bar moghira bizir kabar garima, ki dagh ami. ¹³ Gumazir kaba garavira itima, ki kamaghin Baruk migei, ¹⁴ "Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, a kamaghin migei, 'Baruk, ni akar dikirizimin akinafarir kamning inigh, dukuazir puvatizim ko dukuazim. Egh aning isi nguazir minetam darugh, eghti aning deraghvira dughiar ruarimin ikiam.'"

¹⁵ Guizbangira, arazir kamin mingarim kamakin: Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar itim, Israelian God, a ghaze, Gin gumamaziziba ua dipeniba ko, nguaziba ko, wainin azeniba nguibar kamin a dagh ivezam.

Jeremaia Ikiavira Itir God ko migei

¹⁶ Nerian otarim Baruk, akar dikirizir gavgavim itir akinafarim inigha givazi, ki kamaghin Ikiavira Itir God ko migei, ¹⁷ "O Ikiavira Itir God, nan Ekiam, nin gavgavir ekiamin, ni overiam ko nguazimin ingari. Ni bizitam damusi iburagham kogham. ¹⁸ Ni zurara tausenin gumazamizir aviribar apangkufi. Eghti gumazitam arazir kuratam damigham, ni ivezir kuram a daningiva, uaghan an boriba ko an arazir kuraba ikarvaghham. God ni bar gavgafi, ezi nin gavgavim bar en gavgavim gafira. Ezi nin ziam kamakin: Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar itim. ¹⁹ Ni bizir aghuubar amuasa nighnisi. Ni gavgavim ikia, egha ni ingangarir ekiabagh ami. Ni gumazamiziba amir biziba ni bar adar gari. Egha ni vaghvaghera gumazamiziba amir araziba tuisigha, arazir me amubar ivezimra ikarvagh me ganidi.

²⁰ "Ni fomira Isipin kantrin mirakelin eki-abagh ami. Egha ni Israelia ko gumazamizir igharaziba bar, men tongin arazir kamagh garibagh amuavira iti. Kamaghin amizi, gumazamiziba bar ziar ekiam ni ganidi.

²¹ Nin gavgavir ekiamin, ni mirakel bagh

amua, egha bizir ekiar igharagha garir aviribagh ami, egh Isipia damuti me bar atiatigham. Ezi arazir kamin ni uan gumazamiziba Israelia, ua Isipin me inigha azenan ize. ²² Egha ni men ovaviba ko akam akirizi moghin, ni nguazir kam me ganing. Nguazir kam bar dera, ezi dagheba an ikia bar deraghaviram aghui. ²³ Me nguazir kam inigha an ikia, egha nin akaba ko Arazir Ni Me Ganingziba, me dar gin zuir puvati. Me nin akam batuegha nin Arazibar ikiavkini. Kamaghin amizi, ni bizir kurar kabagh amizi, da me batifi.

²⁴ “Ni gan. Datirighin Babilonia me misoghasava amua, Jerusalem ekiarugha gifa. Me nguibar ekiamin divazim boroghira mitivigh misoghasa nguazim akuvagha divazim boroghira dar pozir ekiabav kini, egha nguibam iniasa. Apanir kaba me misozima, me dagheba puvatigha, arimariar kuraba me batifi. Kamaghin Kaldiaba Jerusalem iniam. Bizir ni mikemeziba, da otivigha gifa, ezi ni datirighin dar gari. ²⁵ Bar guizbangira, Ikiavira Itir God, nan Ekiam, ni uabi nguazir kam givezasa kamaghin na mikeme, ‘Ni gumazamiziba inigh iziti, me uan ziaba akinafarir dikirizir kamin ada osiram.’ Ezi Kaldiaba me nguibar ekiar kam iniasava ami.”

²⁶ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Jeremaia migei, ²⁷ “Ni gan! Ki uabi ki Ikiavira Itir God, ki nguazir kamin gumazamiziba bar moghira men God. Ki bizitam damuan iburaghan kogham. ²⁸ Kamaghin amizi, ki Babilonin Atrivim Nebukatnesar ko Kaldiabar midorozir gumaziba, ki me ateghti me nguibar ekiam iniam. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme. ²⁹ Me izi nguibar ekiar kam daboroghti a isigham. Eghti avir kam dipeniba bar dar isigham, dipenir kaba gumazamiziba faragha dagh isin ghuavanaga, ofan migharir mughurir aghuim zuiba aser Bal bagha dagh amua, wainin ofaba aser igharaziba bagha da inge. Ezi gumazamiziba amir arazir kaba na gamima ki bar aningaghe.

³⁰ “Israelia ko Judaba, me igiamra ikia iza datirikin, me nan damazimin arazir kurabaram ami. Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei, Me arazir kurar kamin na gamima, ki aningaghe. ³¹ Me Jerusalem ingarir dughiamin ikegha iza datirikin, Jerusalemia na gamima ki bar aningaghe. Kamaghin amizi, ki nguibar ekiar kam uam an ganan aghuagha a gasighasighasa. ³² Israelia ko Judaba na

damuti ki bar men aningaghivira ikiasa, me arazir kurar igharagha garibagh amuavira iti. Gumazamizir kiniba ko, atriviba ko, gumazir dapaniba ko, ofa gamir gumaziba ko, akam inigha izir gumaziba ko, Judan gumazamiziba ko, Jerusalem itir gumazamiziba, me bar moghira arazir kurabagh ami. ³³ Me akirim ragha na gasaragha, nan boroghin izir puvati. Ki dughiar aviribar men arazir kuraba bagha men sure gami, ezi me nan akam baraghan aghua, egha dar gin zuir puvati. ³⁴ Ki uan ziam fasa inabazir dipenir kam, me asebar marvir guaba aven da asezi, da bar kuri. Egha arazir kamin me dipenim gamima, a nan damazimin bar mize. ³⁵ Egha me Hinomin danganir zarimin asem Balin ziam fasa danganim akiri. Egha me uari uan boriba isi asem Molekin ofa damuasa. Ki kamaghin damuasa me mikemezir puvati. Ezi ki uaghan arazir kam me daningasa nighnizir pu. Bar puvati. Me arazir bar kurar kurizir kam damuan ki ifongezir puvati. Me kamaghiram amua Judabar naviba fezi, me arazir kurar kamin osimtizim iti.”

Ikiavira Itir God uan gumazamiziba deragh me damuam

³⁶ Ikiavira Itir God, a Israelian God, a kamaghin migei, “Apaniba e misozima, e dagheba puvatizi, arimariar kuram e gasighasisi. Eghti arazir kamin Ikiavira Itir God, Babilonin atrivim ateghti a en nguibar ekiar kam iniam.’ Ezi ki nguibar ekiar kam ginighnigha, egha akar igharazim iti. ³⁷ Bar guizbangira, ki aningaghegha atara gumazamiziba batoghezi me ghezir kantriba, ki kantrin kaba da ua me iniam. Egh men aku ua nguazir kamin izeghti, me deraghvira ikiam. ³⁸ Egh me nan gumazamizibar ikiti, ki men Godin ikiam. ³⁹ Ki men navir averiabar aven navir vamira me danighti, me tuavir vamiran gin mangam. Egh me zurara nan atiating nan apengan ikiti, ki me ko men boriba sara deraghvira me damuam. ⁴⁰ Egh ki me ko Akar Dikirizir Gavgavir Igiam damuam. Eghti Akar Dikirizir Gavgavir kam iki mamaghira ikiam. Ki kamaghin akam akirigh suam, Ki deragh me damuam arazim ateghan kogham. Egh ki nighnizir aghuim me daningam, eghti me nan atiating nan apengan ikiam, egh me ua na ateghan kogham. ⁴¹ Egh ki uaghan uan navir averiamin aven nighnizir vamira ikiam, kar ki me gakuegh deraghvira me

32:27: Diboboniba 16:22; Jeremaia 32:17 **32:28:** 2 Atriviba 25:1-11; 2 Eghaghaniba 36:17-21 **32:33:** Jeremaia 2:27; 7:13; 7:24 **32:34:** 2 Atriviba 23:10; Jeremaia 7:30-31; 19:1-6 **32:35:** Ofa Gami 18:21; 2 Atriviba 23:10; Jeremaia 7:31 **32:37:** Godin Araziba 30:3; Jeremaia 23:6; Esekial 37:21 **32:38:** Jeremaia 30:22; 31:33 **32:40:** Aisaia 55:3; Jeremaia 31:31-33

damuam, egh me ateghti me deraghvira nguazir kamin ikiam.

⁴² “Ki Ikiavira Itir God, ki ua kamaghin migei, Ki faragha bizir kurar mabagh amizi da otiva, me gasighasiki. Ezi, kamaghira, ki me bagh akam akirizi moghira, ki datirighin bizir aghuir avirim damuti da me bativti, me dabirabir aghuim ikiam, ⁴³ Gumamaziziba ghaze, ‘Ikiavira Itir God nguazir kam isa Kaldiaba ganingi. Kamaghin amizi, nguazir kam a ikuvigha gifa, ezi gumamaziziba ko asiziba an itir puvati.’ Ezi kirara, ki ghaze, gin Judaba ua uan nguazim dapiagh, egh me nguazim uam a givezegh anemangam.

⁴⁴ “Gumamaziziba nguazim givesi akar dikirizibar akinafariba da osiram. Egh men damazibar gumamazizir maba me akar dikirizim damuva, uan ababanibar arighiva akinafarir kabar kumam. Da nguazir otevir kaba: Benjaminin anabamin nguaziba ko, Jerusalem boroghin itir danganiba ko, Judan nguibar ekiair igharaziba ko, mighsiar dozir aruem uaghiri naghin itiba ko, mighsiaba itir danganir igharaziba ko, sautin amadaghan Negevin danganim sara. Eghti dughiar kamin, ki Judan kantri damighti, a ua deraghvira ikiam. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.”

33

Ikiavira Itir God uan akar dikirizim damuti a guizbangira otogham

¹ Jeremaia, atrivimin divazimin aven itir midorozir gumazibar danganimin kalabusin ikiavira itima, Ikiavira Itir God akar igharazim a ganiga ghaze, ² “Ki Ikiavira Itir God, ki bizitam damusi a ginighnighiva, ki bizir kam damighti an otogham. Ki Ikiavira Itir God, kar nan ziamra. Ezi ki kamaghin migei: ³ Ni nan dimti, ki nin dimdian ikaragham. Egh bizir ekiair modogha itir ni fozir puvatiziba, ki dar gun ni mikimam.

⁴ “Ki Ikiavira Itir God, Israelian God, ki Jerusalem dipeniba ko, Judan atrivimin dipenibagh nighnisi. Apaniba iza Jerusalem avinigha, an divazim boroghira mitivigh misoghasa nguazim akuvagha, divazim boroghira dar pozir ekiabav kini, egha nguibar ekiam ini-asava ami. Ezi Jerusalemia uari uan dipeniba apirigha, divazim gavgavim a daningasa dagiaba ko, ter ararir oteviba inigha ghua divazimin boroghira da ariki. ⁵ Egha me dikavigha Kaldiabav soghasava ami. Ezi ki Jerusalemian arazir kuraba bagha ataravira ikia, bar puviram me aningaghegha, men akuraghan aghua.

Kamaghin, apaniba me misoghti me arighiram, eghti men kuaba men nguibar ekiamin dipenibagh izivagham.

⁶ “Eghti ki gin nguibar ekiair kamin akuragham, eghti nguibam ko an gumamaziziba ua deragh otivigham. Eghti ki dughiar bar aghuim me danighti, me deragh dapiaghti, apaniba me misoghan kogham. ⁷ Ki dughiar kamin Judaba ko Israelia damighti me ua deraghvira ikiam. Egh me damighti me uan gumamazizir fomira ikeziba, ikezi moghin gavgavigh ikiam. ⁸ Me na batuegha, arazir kuram gami. Ezi ki men arazir kuraba ginamadagham, egh men arazir kurabar osimtizim agivagh me damighti, me nan damazimin zuegham. ⁹ Eghti nguazir kamin gumamaziziba bar bizir avirir aghuir ki Jerusalemia gamizibar ganigham. Egh gumamazizir kaba bar akuegh navir amirizim nan ikiva, ziar ekiam na daningam. Egh gumamazizir kaba Jerusalemian dabirabir aghuimin ganiva, bizir aghuir ki Jerusalem ganingizibar ganiva, atiating nighiva akong digavir kuram damigham.”

¹⁰ Egha gin Ikiavira Itir God kamaghin migei, “Datirighin gumamaziziba ghaze, ‘Nguibar ekiair kam ikuvigha gifa, ezi gumamaziziba ko asiziba an tir puvati. Judan nguibaba ko Jerusalem tuaviba pura iti, ezi gumamaziziba ko asiziba dagh aruir puvati.’ Ezi ki Ikiavira Itir God, ki ghaze: Gumamaziziba gin ua nguibar ekiair kamin ikiam. ¹¹ Egh me navir aghuimin ikiva, bar akuegh poroghamiba uarir ikiamin isabar amuam. Egh gumamaziziba na minibir ofaba inigh Ikiavira Itir Godin Dipenimin izam. Egh me ofaba inigh izi, kamaghin ighiaba bangam:

“Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim bar deravira e gami.

A zurara bar en apangkufi. Kamaghin, e a minamam.

“Dughiar kamin, ki Ikiavira Itir God, ki nguazir kam damighti a fomira ikezi moghin ua deraviram otogham.

¹² “Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki kamaghin mikeme: Datirighin nguazir kam ko an itir nguibaba ikuvigha iti, ezi gumamaziziba ko asiziba dar itir puvati. Ezi gin, gumamaziziba ua nguibar kabar ikiam. Eghti grazir aghuiba dar aghungam, eghti sipsipbagh eghuivir gumaziba kantrin kamin nguazir oteviba bar, ua uan ingangarim damuam. Me graziba itir danganir aghuibar sipsipbar aku mangiti me aghuvsam. ¹³ Egh me uan

sipsipba mengam. Ingangarir kam, me uan mighsiar dozir aruem uaghiri naghin itiba ko, mighsiaba itir danganir igharaziba ko, Negevin sautin amadaghan iti naghin ko, Benjaminin anabamin nguazim ko, Jerusalem boroghin itir nguibaba ko, Judan nguibar ekiaba bar, me ingangarir kam damuam. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme.”

¹⁴ Egha Ikiavira Itir God ghaze: Dughiar ki misevezim iziti, ki faragha Israelia ko Judaba, me ko dikirizir akam, a guizbangiram otivam. ¹⁵ Ki dughiar kamin, Devitin adarazir aven gumazir bar aghuutam a damighti an otogham, mati Temer Ghuzir Igiam temer aguamin otogham. Gumazir kam atrivimin iki arazir aghuimin gin mangi, guizin arazimin nguazir kamin itir gumazamizibagh ativagh men ganam. ¹⁶ Eghti dughiar kamin Jerusalem nguibar ekiamin itir darasi, me dabirabir aghuim ko navir amirizimin ikiam. Eghti Judaba, God men akurvaghti, me uam osintiziba puvatigh deravira ikiam. Eghti me Jerusalem ziar kam a darigh a diponan, “Ikiavira Itir God, A Guizin Arazir Aghuimin Mingarim.” ¹⁷ Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migei: Devitin ikizimin, Israelia zurara atrivibar otiv ikiam. ¹⁸ Eghti uaghan Livain anabamin ikiziba, me ofa gamir gumazibar ikiam, egh me zurara nan damazimin na bagh ofan igharagha garibar amuam, kar ofan bar isia mighiriziba ko, witin ofaba ko, ofan igharaziba.

¹⁹ Ikiavira Itir God kamaghin Jeremaia mikeme, ²⁰ “Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei: Ki aruem ko, dimagarim ko, akam akirigha gifa, eghti aning zurara dughiar ki aning bagha inabazimin otivam. Ezi gumazitam nan akar dikirizir gavgavir kam giraghan kogham. ²¹ Ezi kamaghira, gumazitam nan Akar Gavgavir ki Devit ko dikirizir kam abighan kogham, Devit nan ingangarir gumazim. Akar Dikirizir Gavgavir kam kamaghin ghaze, Devitin ikizimin, atriviba zurara otivira ikiam. Ezi uaghan, ki Livain anabamin ofa gamir gumaziba ko, Akar Dikirizir Gavgavim gamua ghaze, Livain ofa gamir gumaziba, me zurara nan ingangarir gumazibar ikiam. Eghti gumazitam Akar Dikirizir Gavgavir kam abighan kogham. ²² Gumaziba mikoveziba ko, ongarimin gigiba mengiva avegham. Eghti kamaghira ki uan ingangarir gumazim Devit ko, nan ingangarir gumaziba, Livaiba, me damighti, men ovavir boriba bar avirasemeghti, gumazamiziba me mengan iburagham.”

²³ Ikiavira Itir God kamaghin Jeremaian migei, ²⁴ “Gumazamiziba ghaze: ‘Fomira Ikiavira Itir God Israelia ko Judaba me amisevezi, me a baghavira ikizir pumuningin iti. Ezi datirighin an akirim ragha me gasaragha gifa.’ Gumazamizir kaba akar kamagh garibav gia, egha me nan gumazamizibagh ifongezir puvatigha, ghaze, men ganganimin, nan gumazamizibar kantri ovegha gifa. ²⁵ Ezi ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei: Ki aruem ko, dimagarim ko Akar Gavgavim akirigha, overiam ko nguazim bagha bizir ki damuasa mikemeziba bar da ariki, ²⁶ ezi bar guizbangira, ki Jekopin ovavir boriba ko nan ingangarir gumazim Devitin ikizim, akirim ragh me gasaraghan kogham. Puvati. Ki Abraham ko, Aisak ko, Jekopin ovavir boriba gativsi, Devitin ovavir boribar tongin atrivibar amuti me otivam. Guizbangira, ki kuarkuvim men iki me damuti, me ua deraghvira ikiam.”

34

Ikiavira Itir God, migirigiam Atrivim Sedekaian iti

¹ Babilonin Atrivim Nebukatnesar uan midorozir gumaziba ko, iza Jerusalemia ko, Judan nguibar ekiaba ko misozir dughiamin, Ikiavira Itir God akam isa Jeremaia ganingi. Nebukatnesarin apengan itir kantriba bar dar ikizibar midorozir gumaziba, me bar Nebukatnesarin gin ghua Jerusalem misosi. Dughiar kam, Ikiavira Itir God kamaghin Jeremaia migei, ² “Ki Ikiavira Itir God, ki Israelian God, ki ghaze, ni Judan Atrivim Sedekaia bagh mangigh kamaghin a mikemegh: Ki Ikiavira Itir God, ki nguibar ekiar kam isi Babilonin atrivim daningam, eghti an a daboroghti a isigham. ³ Sedekaia, ni an arimangan marki. Puvati. Ni ikiti me nin suiragh ni inigh a bagh mangam. Ni an guamin tugh, egh gua uaghara uaningin gan, egh ni an azangsi ziba deraghviram ada ikarvagh. Eghti me nin aku Babilonin mangam. ⁴ O Judan Atrivim Sedekaia, ki Ikiavira Itir God, ki akar igharazir kam nin iti. Ni deraghvira nan akar kam barakigh: Me ni misueghti ni aremeghan kogham. ⁵ Puvati. Ni deraghvira iki mangi, egh aremegham. Eghti ni aremeghamin dughiamin, me pauran mughuriar aghuim itim tuegh, ziar ekiam ni daningam, mati me nin Judan atrivibar itir ovaviba bagha amizi mokin. Egh me azi mikim suam, ‘O noki, en gumazir aruam.’ Ki Ikiavira Itir God, ki akam akirigha egha mikemezi moghin bizir kam otivam.”

⁶ Atrivim Sedekaia Jerusalemin itima, ezi Godin akam inigha izir gumazim Jeremaia ghua akar kaba bar a mikeme. ⁷ Ezi dughiar kamin, Babilonin atrivimin midorozir gumaziba Jerusalema ko, Laksin nguibam ko, Asekan nguibam ko misosi. Apaniba faragha Judan nguibar divazir gavgaviba itir maba bar ada ini, ezi nguibar 3plan kabara ikiavira iti.

Judaba ingangarir gumazir kiniba paza me gami

⁸ Atrivim Sedekaia ko Jerusalemin gumazamiziba ko, akar gavgavim akirigha ghaze, Men ingangarir gumazamizir kiniba, me me damighti me firighiregham. Ezi dughiar kamin, Ikiavira Itir God akam isa Jeremaia ganingi. ⁹ Me kamaghin akam misoke. Israelian gumazitam o amizitam, namakar tamin ingangarir gumazir kinimin ikiti, a gativazir gumazim aneteghti a firighirigh iki. Kamaghira, Judaba namakabar suiraghti me men ingangarir gumazamizir kinibar ikian kogham. ¹⁰ Gumazir dapanir aviriba ko gumazamizir avir maba akar dikirizir gavgavir kam gifonge, egha me bar akam misuegha ghaze, me pura men ingarir gumazamizir kinibar suighan kogham. Me akam misuegha gifa, egha me ingangarir gumaziba ko, ingangarir amiziba ataghizi me firighire. ¹¹ Egha me gin nighnizim giragha, egha gumazir kaba ko amizir kaba inigha, me gamizima me ua ingangarir gumazamizir kinibar otifi.

¹² Kamaghin, Ikiavira Itir God akam isa Jeremaia ganingigha ghaze, ¹³ "Ki Ikiavira Itir God, Israelian God, ki ian ovaviba ko Akar Dikirizir Gavgavim gami. Me Isipin ingangarir gumazamizir kinibar itima, ki kalabuziar danganimin me inigha azenan ize. Egha gin ki me ko Akar Gavgavim akiri. Akar Dikirizir Gavgavir kam kamaghin nigei: ¹⁴ 'Ia zurara azenir namba 7in vaghavagh, uan ingangarir gumazamizir kinibar amuti me firighiregham. Ian namakaba me ian uari amangiti, ia me inighti me ian ingangarir gumazamizir kinibar otivigh, ian ingangaribar amuam. Egh me ingar mangivira iki 6plan azeniba givagh. Eghti azenir an girara irimra, ia me ateghti me pura mangi.' Ian ovaviba akar kam gifo, egha me nan akam barazir puvatigha, an gin zuir puvati.

¹⁵ "Ia faragha akar kam bar an gin zuir puvati. Egha bar boghimra, ia navibagh iragha guizin araziba nan damazimin dagh ami. Ia vaghvagh namakar ingangarir

gumazamizir kinibar mikimti, me ian ingangarir gumaziba ko ingangarir amizibar ikian marki. Egh uaghan ia nan Dipenimin tuivigh, Akar Dikirizir Gavgavim nan damazimin a damuva mikim suam, Ia uan namakaba ateghti, me pura mangi. ¹⁶ Egha datirighin ia ua nighnizibagh iragh, gumazamizir ia me ataghizi me uan ifonglamin pura ghueziba, ia ua me inigha, me gamizi me ua ian ingangarir gumazamizir kinibar otifi. Ezi arazir kamin ia nan ziar ekiam dikabira.

¹⁷ "Ezi bizir kam bagha, ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme: Ia nan akamin gin zuir puvati, egha ia aveghbuar kaba ko namakaba, ia ategh mangasa, ia me mikemezir puvati. Egh ia oragh. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme: ki ia ateghti ia uari pura mangam. Guizbangira, ia pura mangi aremegham. Apaniba ian taraziv sueghti ia arimighiregham, eghti tarazi arimariar kuraba iniva arighiram, eghti tarazi dagheba puvatigh arighiram. Ezi Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bizir ki ia gamizibar akam baregh, atiating digavir kuram damigham. ¹⁸ Ian ovaviba fomira nan damazimin Akar Dikirizir Gavgavir kam gamua, akam akiramin arazimin gin ghua, bulmakaun nguzim misuegha, akuar pumuningin anebiki. Egha ia bulmakaun akuar kamningin tizimningin arui. Ezi gin ian gumazamizir aviriba Akar Dikirizir Gavgavir kam abiki. Kamaghin amizi, ki ia damighti ia bulmakaun nguzir ian ovaviba misoghezir kamin miraram otogham. ¹⁹ Gumazamizir bulmakaun akuamningin tizimin aruziba, me akar dikirizim abighti, ki kamaghin bar moghira me damuam. Kar Judaba ko, Jerusalemin gumazir dapaniba ko, atrivimin gumazir dapanir ekiaba ko, ofa gamir gumaziba ko, gumazamizir igharaziba bar. ²⁰ Ki me isi apanibar dafarim datighti, apaniba me misueghti me arimighiregham, eghti kuaraziba ko asiziba izi men kuabar amam. ²¹ Egh uaghan, ki Atrivim Sedekaia uan gumazir aruaba ko me isi apanir me misoghti me arimighirisi damuamin kabar dafarim datigham. Kar Babilonin atrivimin midorozir gumaziba. Guizbangira, Babilonia ia ategha ghue.* ²² Eghti ki Ikiavira Itir God, ki mikemeghti, me ua izi Jerusalem ko misogh egh nguibar ekiar kam iniam. Egh men nguibar ekiaba, avimin dar apongegham. Eghti ki Judan nguibaba bar dagh asighasigham, eghti nguibar kiniba ikiti, gumazamiziba dar puvatigham."

34:14: Ua Me Ini 21:2; Godin Araziba 15:12 * **34:21:** Jeremaian akinafarimin itir akaba, biziba otivizir dughiamin gin deravira zuir puvati. Jeremaia saptan kamin aven akunizir akaba, da bizir otivizibar eghaghanim, Jeremaia 37:5 ko 37:11in iti.

35

Rekapia deravira uan ovavibar akabar gin zui

¹ Josaian otarim Jehoiakim, Judan atrivimin itir dughiamin, Ikiavira Itir God kamaghin Jeremaia migei, ² “Ni mangi Rekapin adarazir gumazamizibar ganiva, egh me ko mikimiva men aku nan Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven itir danganir mam bagh izi. Egh ni wain isi me danighti me aneremam.” ³ Ikiavira Itir God mikemegha givazi, ki ghua Rekapian mav ini, an ziam Jasanía. A Jeremaian otarim, egha Habasinian igiavotarim. Ki an aveghbuaba ko, an otariba ko, Rekapin adarazir gumazir igharaziba bar me inigha, ⁴ men akua Ikiavira Itir Godin Dipenimin ghu. Egha ki men akua Ikdalian otarim Hananin adarazir danganimin ghu. Hanan a Godin akamin gin zuir gumazir mam. Danganir kam, a Ikiavira Itir Godin Dipenimin gumazir ekiabar danganimin boroghin iti. Egha a Masean danganim gisin iti, a Salumin otarim. Masea, a Ikiavira Itir Godin Dipenimin gumazir ekiar faragha itim, egha a Dipenibar Tiar Akabar gari gumazim.

⁵ Ezi ki wainin minér izivirizim ko kavin dipaba apiba inigha Rekapin adarazi ganiga, kamaghin me migei, “Aria, ia dami.”

⁶ Ezi me kamaghin akam ikaragha ghaze, “Noki, e wainin dipam aman kogham. En ovavim Jonadap, Rekapin otarim, a ikiangsizir mam e ganiga, e ko en ovavir boriba wainin dipabar aman en anogoroke. Bizir kam bangin, e wainin dipaba apir puvati. ⁷ Jonadap uaghan e migia ghaze: Ia dipenibar ingaran marki, egh azeniba opan marki, egh wainin azenibar ingaran kogh, uaghan wainin azenitam ikian marki. Puvati. E zurara averpenibar ikiam. Egh akar kabar gin mangam, egh e zuamiram oveghan kogham. E dughiar ruarimin nguazir kamin ikiam. ⁸ En ovavim, Rekapin otarim Jonadap, e ganingizir akar kaba e zurara bar dar gin zui. E uan amuiba ko boriba sara wainin dipaba apir puvati. ⁹ E dipenibar ingarir puvatigha, egh e wainin azeniba ko azenir igharaziba puvati. ¹⁰ E purirpenibar iti, ezi arazir kamin, e Jonadap e ganingizir akaba bar adar gin zui. ¹¹ Ezi dughiar Babilonin Atrivim Nebukatnesar iza nguabar ekiar kam ko misozima, e Kaldia ko Sirian midorozir gumazibar atiatingi, egha e Jerusalemin ikiasa akam misoke. Kamaghin amizi, e datirighin Jerusalemin ikiavira iti.”

¹² Me mikemegha givazima, ezi Ikiavira Itir God kamaghin Jeremaia migei, ¹³ “Ki

Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, ki kamaghin mikeme: Ni mangi Judaba ko Jerusalemia kamaghin me mikim suam, Ki Ikiavira Itir God, ia nan akamin gin mangamin arazimin, ki ian sure damuasa. ¹⁴ Fomira Rekapin otarim Jonadap, uan adaraziv gia ghaze, me wainin dipabar aman kogham. Ezi fomira ikegha iza datirighin tughá zui, Rekapia uan ovavimin akaba deraviram dar gin ghua, egha wainin dipaba apir puvati. Ezi ki dughiar aviribar akaba ia ganidi, ezi ia nan akam barazir puvati. ¹⁵ Nan akam inigha izir gumaziba, ki dughiar aviribar me amadima, me ia bagha izi, me nan ingangarir gumaziba. Me kamaghin migia ghaze: Ia vaghvagh uan nighnizibagh ira uan arazir kuraba ategh, uan araziba akirigh. Egh ia asebar gin mangiva, dar ziaba fan marki. Ia nan akar kamin gin mangiva, nguazir ki ian ovaviba ko ia ganingizir kam, deraghviram an ikiam. Nan akam inigha izir gumaziba akar kamin gun ia mikeme, ezi ia nan akam barazir puvatigha, an gin zuir puvati. ¹⁶ Rekapin otarim, Jonadapin adarasi, deravira uan ovavimin akabar gin zui. Ezi ia gumazamiziba nan akamin gin zuir puvati. ¹⁷ Kamaghin, ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, ki kamaghin mikeme: Ia Judaba ko Jerusalemia, ia oragh! Ki fomira akam ia mikini, ezi ia kuariba arigha akar kam barazir puvati. Ki ian diazi, ia nan dimdian ikarazir puvati. Bizir kam bangin, ki damuasa mikemezi moghin, ki bizir kuraba bar adar amuti da ia bativam.”

¹⁸ Egha gin, Jeremaia kamaghin Rekapia migei, “Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, a Israelian God, a ghaze: Ia uan ovavim Jonadapin akaba baragha, egh an akaba bar dar gin ghua, a damuasa ia mikemezir biziba ia bar adagh ami. ¹⁹ Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar itim, Israelian God, ki ian migei, ia Rekapin otarim Jonadapin adarasi, ian ovavir boriba zurara nan ingangarim damuamin gumazamizibar ikiam.”

36

Jeremaia, Godin akam gumazamiziba bagh a diponasa Baruk migei

¹ Ezi azenir namba 4, Josaian otarim Jehoiakim, Judan atrivimin itir dughiamin, Ikiavira Itir God kam isa Jeremaia ganiga ghaze, ² “Ni akinafarir tam inigh bizir Israel ko, Juda ko, kantrin igharazibar otivamin akaba bar ada osirigh. Ni akar kaba bar ada osirigh, ki Atrivim Josaian dughiamin faragha ni ganingizir akabar ikegh izi, datirighin otoziba sara, ni bar

ada osirigh. ³ Eghti Judaba bizir kurar ki me damuamibar akar kaba baregh, uan nighnizibagh ira uan arazir kuraba ateghti, ki men arazir kuraba ko osimtiziba gin amadagham.”

⁴ Ezi Jeremaia dikavigha Nerian otarim, Barukin diazi, a ize. Ezi Jeremaia akar Ikiavira Itir God a ganingiziba bar dar gun a mikeme, ezi Baruk akar kaba akinafarir mamın bar ada osiri. ⁵ Ezi gin Jeremaia kamaghın Baruk migei, “Ki uabi ki Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven mangighan kogham.*” ⁶ Kamaghın amizi, ki osirasa ni mikemezir akinafarir kam, ni a iniasa ki ifonge. Ni dagheba ataghazir dughiar ekiatam bagh Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven mangiva, Godin akar kaba Judan nguibar gumazamiziba bagh adar pon. Dughiar kamın me bar moghira uari akuvagh, Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven ikiiva, uaghan akar kam baragham. ⁷ Ikiavira Itir God atara bar gumazamizir kaba bar men aningaghe, egha bizir kuratamin me damuasa migei. Eghti gumazamiziba ti uan arazir kurar me amiba ategh, Ikiavira Itir God ko mikimti, a men dimdiam baragham.”

⁸⁻⁹ Ezi namba 5in azenimin, an namba 9in iakinimin, Jehoiakim Judan atrivimin itir dughiamın, gumazamiziba uarir akurvaghasa, Ikiavira Itir Godin azangsighasa, dagheba ataghiraghasa dughiar mam amisefe. Ezi Jerusalemin itir gumazamiziba ko Judan nguibar gumazamiziba bar iza Ikiavira Itir Godin Dipenimin uari akufa. Ezi dughiar kamın Baruk bizir Jeremaia a mikemeziba bar adagh ami. A Ikiavira Itir Godin akaba itir akinafarim inigha, Ikiavira Itir Godin Dipenimin ghu. ¹⁰ Egha a Ikiavira Itir Godin Dipenimin divazimin aven tughav ikia, Jeremaian akar akinafarir kamın itiba bar ada dipone, ezi gumazamiziba bar da baraki. Baruk danganir mamın tiar akamin tughav ikia akinafarir kam dibori. Danganir kam, a Safanin otarim Gemarian danganim. A fomira Safanin atrivimin akinafariba osirir gumazimin iti. Danganir kam, a danganir me uari akuvimin pin ikia, egha Ikiavira Itir Godin Dipenimin tiar akamin boroghira iti. Me ziam, Tiarakar Igiam a garisi.

Baruk atrivimin gumazir dapaniba bagha akinafarim dibori

¹¹ Mikaia, a Gemarian otarim, egha Safanin igiavotarim. A Ikiavira Itir Godin Dipenimin ikia, Baruk barazima, a Ikiavira Itir Godin Akar Akinafarir kamın itiba dibori. ¹² Egha an atrivimin dipenimin

iraghu. Egha atrivimin akinafariba osirir ingangarir gumazimin danganimin aven ghua garima, gumazir dapanir aviriba apiaghav iti. Gumazir dapanir kabar ziabar kara: Akinafariba osirir ingangarir gumazim Elisama ko, Semaian otarim Delaia, ko Akborin otarim Elnatan, ko Safanin otarim Gemaria, ko Hananian otarim Sedekaia. Ezi gumazir ekier maba uaghan iti. ¹³ Baruk gumazamiziba bagha diponezir akar akaba, Mikaia faragha da baregha, bar dar gun gumazir dapanir kaba me geghani.

¹⁴ Gumazir dapanir kaba, me Mikaian akam baregha, Baruk iniasa gumazir mam amada. Gumazir kamın ziam, Jehudi, a Netanian otarim, egha Selemian igiavotarim, ezi Selemia, a Kusin otarim. Ezi Jehudi ghua kamaghın Baruk migei, “Ni akinafarir gumazamiziba bagha diponezir kam inigh, egh ni izi.” Ezi Baruk akinafarir kam inigha, gumazir dapaniba bagha ize. ¹⁵ An otogha givazima, gumazir dapaniba a migei, “Ni daperagh egh akinafarir kam diponti e a baragham.” Ezi Baruk akinafarir kam me bagha a dibori. ¹⁶ Me akinafarir kamın akaba bar ada baragha, atiatigha digavir kuram gami, egha uarira uarir gari. Egha me kamaghın Baruk migei, “Bar guizbangira, e mangi bizir kabar gun atrivim mikemeka.” ¹⁷ Egha me kamaghın Barukin azara, “Ni e mikemegh. Ni manmaghsua akar kaba osiri? Jeremaia ti migeima ni da osiri, a?” ¹⁸ Ezi Baruk me ikaragha ghaze, “Bar guizbangira. Jeremaia akar kaba bar na ganingi, ezi ki finfinim inigha, an akaba akinafarir kamın bar ada osiri.” ¹⁹ Ezi gumazir dapaniba kamaghın Baruk migei, “Ni mangi Jeremaia inigh gua mangi modogh. Ni gumazitam ateghti a gua modir danganım gifoghan marki.”

Gumazir mam atrivim bagha akinafarim dibori

²⁰ Ezi gumazir dapaniba Barukin dafarimin da akinafarim inigha, a isa Elisaman danganimin aneti, an atrivimin akinafariba osirir gumazim. Egha me dikavigha atrivimin ganasa uari akuvir danganimin ghugha, bizir otivizir kabar gun a migei. ²¹ Atrivim akar kaba baregha, akinafarir kam iniasa Jehudi amada. Ezi Jehudi ghua Elisaman danganimin akinafarim inigha atrivim bagha ize. Egha an atriviba ko gumazir ekier atrivimin boroghira tuivigha itiba, me bagha a dibori. ²² Kar bizir namba 9in iakinimin otiviziba, kar orangtizimin dughiam. Dughiar kam, atrivim uan dipenir a zurara orangtizimin

* **36:5:** E fozir puvati, manmaghin amizi Jeremaia Ikiavira Itir Godin Dipenimin mangan aghua. A ti kamaghın nighnisi: an aven mangiti me pazi a damigham o, an aven mangan atiatingiz o, a ti arimariar tam iti o, gumazir aruaba ti aven mangan an anogoroke.

dughiamin itimin ikiava, avimin boroghira aperaghav ikia, uan mikarzim fefem a ganidi. ²³ Ezi Jehudi akinafarim dibora iti, egha osizirir mabar ponegha givazima, atrivim afuar dozir mam inigha, Jehudi diponezir akar otevir akinafarimin itir kam atugha a isa avim mikini. Jehudi akinafarim dibora ghuavira itima, atrivim kamaghira amuavira ghua, akinafarir otevir maba bar da tue. ²⁴ Atrivim uan gumazir dapaniba ko me bar akar kaba baraki. Egha me tong atiatia digavir kuram gamizir puvatigha, uan arazir kurabagh nighnigha, egha osemegha uan korotiaba abighizir puvati. ²⁵ Ezi Elnatan ko, Delaia ko, Gemaria, me atrivim akinafarim tuan me bar aghuagha gavgavigha a gakaghori. Ezi atrivim men akam baraghan aghua. ²⁶ Egha atrivim uan otarim Jeramel ko, Asrielin otarim Seraia, ko Apdelin otarim Selemia, akar gavgavimra me ganiga ghaze, la mangi Godin akam inigha izir gumazim Jeremaia ko akinafariba osirir gumazim Baruk, aningin suiragh. Ezi Ikiavira Itir God aning modozi, me aningin apizir puvati.

Ikiavira Itir God akinafarir igharazim osirasa Jeremaia migei

²⁷ Atrivim, Baruk osirizir akinafarir kam tuazi a isizi, an gin, Ikiavira Itir God kamaghin Jeremaia migei, ²⁸ “Ni akinafarir igharazim inigh, Atrivim Jehoiakim tuazi isizir akinafarir kam in itir akabar mirarama ada osirigh. ²⁹ Egh ni uaghan, atrivim bagh kamaghin akam osir suam:

“Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migei, Atrivim Jehoiakim, ni akinafarir kam tuagha kamaghin mikeme, “Tizim bagha Jeremaia akar kam osirigha ghaze, Babilonin atrivim izi nguazir kam gasighasigh, gumazamiziba ko asiziba bar me misuegti, me arighiregham?” ³⁰ Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir God, ki Atrivim Jehoiakim ginighnigha kamaghin migei, an adarazir gumazitam atrivimin otogh, Devitin atrivir dabirabim dapergham kogham. Eghti Jehoiakim aremeghamin dughiam, me an kuam isi nguazimin anekunighti, aruem a dapongti, dimagarimin ghuarium a giram. ³¹ Eghti ki an arazir kuraba ikarvaghsi, a ko, an boriba ko, an ingangarir gumazir ekiaba sara bar pazivira me damigham. Egh ki damuasa mikemezi moghin, ki bizir kurabar amuti da Jerusalemia ko Judaba bativam. Ki

akar kam me ganingizi, me a baraghan aghua.”

³² Ezi Jeremaia akinafarir igiam inigha, egha akinafariba osirir gumazim Nerian otarim, Baruk ganingi. Egha Atrivim Jehoiakim tuazi akar akinafarir kabar itiba, Jeremaia bar adar gun mikeme. Egha uaghan kamaghira ghuzir akar igiar maba sara mikeme. Ezi Baruk akar kaba bar da isa akinafarir igiamin ada osiri.†

Jeremaia mikemezi moghin, God bar pazavira Juda ko Jerusalem gami

37

(Sapta 37:1--40:6)

Ikiavira Itir God akam Sedekaian iti

¹ Babilonin Atrivim Nebukatnesar, faragha Josaian otarim, Sedekaia amisevezi, a Judan atrivimin oto. An Atrivim Jehoiakimin danganim ini. Jehoiakin, an ziar mam Konia, egha a Jehoiakimin otarim. ² Dughiar kam in, Jeremaia Ikiavira Itir God, a ganidir akabav gei, ezi Sedekaia uan gumazir dapaniba ko gumazamiziba ko me bar moghira deragha kuariba arigha, akar kam barazir puvati.

³ Egha dughiar mam in, Sedekaia, Selemian otarim Jehukal ko, ofa gamir gumazim Sefanaia, a Masean otarim, aning amadazi, aning Godin akam inigha izir gumazim Jeremaia bagha ghua kamaghin a migei, “Atrivim ghaze, Ni e bagh Ikiavira Itir God, en God, a ko mikim.” ⁴ Dughiar kam in Jeremaia tighar kalabusin mangam. A zurara gumazamizibar tongin uan ifongiamin mangi izegh gami. ⁵ Ezi uaghan dughiar kam in, Kaldiabar midorozir gumazir Jerusalem misoghasava amiba orazima, Isipin atrivimin midorozir gumaziba, Isip ategha Jerusalem in izi. Kamaghin, Kaldiaba Jerusalem ataki.

⁶ Ezi Ikiavira Itir God akam isa uan akam inigha izir gumazim Jeremaia ganingi, ezi an akam isa Jehukal ko Sefanaia mikiri. Ikiavira Itir God in akam kamakin, ⁷ “Ki Ikiavira Itir God, Israelian God, ki kamaghin migei: Judan atrivim nan azangsigh na gifoghasa gua amada, egh fogh suam, ki ian akuragham, ti puvatigham? Eghti ni kamaghin atrivim mikim, Isipin midorozir gumaziba ian akurvaghasa Isip ategha izi. Ezi me izi ia batogham kogham. Puvati. Me tuavimin uamatogh ua uan kantrin mangam. ⁸ Eghti Babilonia uamatogh izi

† 36:32: Fofozir gumazir aviriba kamaghin nighnsi, akinafarir igiar kam in itir akaba, da datirighin Godin Akam Inigha Izir Gumazim Jeremaian Akinafarir kam, an akar faragha zuir akabar aven iti, e da dibori. Egha e fozir puvati, migirigiar kaba me managh ada osiri, egha me ti managh ikegha uam ada osira ghu. 37:1: 2 Atriviba 24:17; 2 Eghaghaniba

Jerusalemia misoghiva, nguibar ekjar kam iniam. Egh me nguibam daboroghti a isigham. ⁹ Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira Akar Gavgavimin ia migei, Ia uarira uarigh ifar suam, 'Kaldiaba uamategh Jerusalemie izeghan kogham.' Akar kamaghin garim, a guizin akam puvati. Me ua izam. ¹⁰ Ia ti Kaldiaba me misogha, men midorozir gumazir aviriba bar me abirazi deraghai. Men midorozir gumazir ikivira ikiamin varazira ti duar ekjar aviriba ko midorozimin osimtiziba iki uan averpenibar ikegh, me guizbangira ua dikavigh izi nguibar kam daboroghti a isigham."

Me Jeremaia isa kalabus gati

¹¹ Kaldiabar midorozir gumaziba orazi, Isipin atrivimin midorozir gumaziba Jerusalem bagha izi. Ezi Kaldiaba Jerusalem ategha ghue. ¹² Ezi dughiar kamin Jeremaia Jerusalem ategha Benjaminin anabamin nguazimin mangasa, egh uan namakabar tongin men nguazir otevir mam iniasa. ¹³ A ghua Jerusalemie divazimin tiar akar kamin oto, me kamaghin a dibori, Benjaminin Tiarakam. Ezi midorozir gumazibar gumazir dapanir mam, tiar akar kamin tugha gumazamiz-ibagh eghuva, men gari me mangi izegh gami. Gumazir dapanir kamin ziam, a Iriya, a Selemian otarim, egh Hananian igiavotarim. Ezi Iriya Jeremaian suiragha ghaze, "Ki fo, ni ari mangi Kaldiaba ko ikiasava ami." ¹⁴ Ezi Jeremaia kamaghin an akam ikaragha ghaze, "Ni ifari. Ki Kaldiaba bagha zuir puvati." Ezi Iriya nighnizir gavgavimin Jeremaian akabar itir puvati. Kamaghin, a Jeremaian suiragha a inigha, gumazir dapaniba bagha ghu. ¹⁵ Gumazir dapaniba Iriyan akam baregha, puvira Jeremaian atari. Egha me benimin a misuegha a isa atrivimin akinafariba osirir gumazim Jonatanin dipenimin kalabus gati. Me faragha Jonatanin dipenim kalabusin min a gami. ¹⁶ Dipenir kam, an kalabuziar danganim nguazimin aven iti. Me Jeremaia danganir kamin a kalabus gati, ezi a dughiar ruarimin iti.

¹⁷ Ezi gin, Sedekaia Jeremaian aku atrivimin dipenimin izasa me mikeme. Ezi Sedekaia amizir bizir kam, gumazir igharaziba a gifozir puvati. Ezi aning uaningra ikia egha Sedekaia kamaghin Jeremaian azara, "Ikiavira Itir God akatam ni ganingi, o puvati?"

Ezi Jeremaia ghaze, "Are, Ikiavira Itir God akar mam na ganingi. Akar kam a kamakin. Me ni isi Babilonin atrivim dafarim darigham."

¹⁸ Egha Jeremaia kamaghin Sedekaian azara, "Ki arazir kurar manamin ni gami, o

nin gumazir dapanitam, o nin gumazamiz-ibagh amizi, ia na isa kalabus gati? ¹⁹ Nin akam inigha izir gumazir maba kamaghin akam akunigha ghaze, 'Babilonin atrivim izi ni ko kantrin kamin misoghan kogham.' Egha datirighin akam inigha izir gumazir kaba managh iti. ²⁰ Ezi uaghan, ga uaning, gumazir ekiam, ki bizir mam bagh nin azangsighasa. Ni nan apangkuvigh, ua na amadaghti, ki akinafariba osirir gumazim Jonatanin dipenimin mangan marki. Puvatighitima, ki an dipenimin iki mangiva aremegham." ²¹ Jeremaia mikemegha givazima, Atrivim Sedekaia migeima, me Jeremaia isa atrivimin divazimin aven midorozir gumazibar danganir mam, Jeremaia isa kalabus gati. Egha atrivim me mikemezi, me dughiaaba bar bretba tuer dipenimin, bretba vaghvagha da isa iza Jeremaia ganidi. Me arazir kam gamuavira ikia, ghua nguibar ekiamin bretba bar givazir dughiam otozi, me ua kamaghin amir puvati. Dughiar kabar, Jeremaia kamaghira midorozir gumazibar danganimin kalabusin ikiavira iti.

38

Me Jeremaia isa mozir mam gati

¹⁻³ Jeremaia kamaghin akam gumazamiz-ibav mikiri, "Ikiavira Itir God ghaze: Gumazamizir nguibar ekjar kamin itiba, me arighiram. Apaniba taraziv suehti me arimighiregham, tarazi dagheba puvatigh arighiram, tarazi arimariar kuram pazi me damighti me arimighiregham. Kamaghin amizi, me angamira ikisi, me nguibar ekiam ategh Babilonin midorozir gumaziba bagh mangi. Egh me Babilonia ateghti me men suiraghti, me arimighireghan kogham. Ikiavira Itir God uaghan kamaghin migei, 'Ki Babilonin atrivimin midorozir gumaziba ateghti me nguibar ekjar kam iniam.'"

Ezi atrivimin gumazir dapanir maba, Jeremaian akar kam baraki. Men ziabar kara: Matan otarim Sefatia ko, Pasurin otarim Gedalia ko, Selemian otarim Jehukal ko, Malkian otarim Pasur.

⁴ Ezi gumazir dapanir kaba ghua kamaghin atrivim migei, "Gumazir kam Jeremaia, a migeir akaba, nguibar ekjar kamin ikiavira itir midorozir gumaziba ko, gumazamizibar navir averiaba ko, nighniziba ko gavgavim dikabiri. Gumazir kam, men akuraghti me deragh ikian aghua. Puvati. A me ikuvighasa a ifonge. Kamaghin amizi, ni a misueghti, an aremegh." ⁵ Ezi Atrivim Sedekaia kamaghin men akam ikaragha ghaze, "A ian dafarimin iti. Ki ian anogoreghan kogham." ⁶ Ezi gumazir kaba Jeremaia inigha mozir dipar mam ghu. Egha me

benimin an agharimning ikegha, aghumra anetaghirazima a mozimim uaghira, mozir kamin dikinimim tu. Mozir kam a dipatam an itir puvati. Nguazir beghneazimra an iti. Ezi Jeremaia mozir dikinimim tuzi an suemning nguazir beghneazir kam giraghu. Kar atrivimim otarim Malkian mozim, a midorozir gumazibar danganimim ikia atrivimim dipenim avinizi divazimim aven iti.

⁷ Ebetmelek a Itiopian kantrin gumazir mam, an atrivimim dipenimim gumazir dapanir mam, a kamaghin akam baraki, me Jeremaia isa mozir kam gati. Ezi dughiar kamin, atrivim Benjaminin Tiarakamin boroghram aperaghav ikia, gumazamizbar kotiam barasi. ⁸ Ezi Ebetmelek atrivimim dipenim ategha, atrivim bagha ghua, kamaghin a migia ghaze, ⁹ "Ga uaning, gumazir aruam, gumazir kaba arazir bar kuramin, akam inigha izar gumazim Jeremaia gami. Me a isa mozir mam mikini. Eghti a mozir kamin ikiva, dagheba puvatigh aremegham. Ni fo, dagheba nguibar ekiar kamin bar puvati." ¹⁰ Ezi atrivim akar kam baregha, kamaghin Itiopian gumazim Ebetmelek migei, "Ni mangi, na ko itir gumazibar tongin gumazir 30pla inigh, egh ia mangi mozir kamin Jeremaia gekuigh anang. Eghti an aremeghan kogham." ¹¹ Ezi Ebetmelek gumazir kaba inigha atrivimim dagiaba itir dipenimim apengan itir danganir mamin ghu. Egha me inir ghuriba inigha Jeremaia itir mozir kamin ghu. Egha Ebetmelek inir ghurir kaba isa benir gavgavim gikegha, Jeremaia bagha da kunizi da ghuaghiri. ¹² Egha a kamaghin Jeremaia migei, "Inir kaba uan reziamning datigh, egh benir gavgavim inigh izi dagh isin uabi gikegh. Eghti e ni gekuamin dughiamin, benim ni aghoran kogham." Ezi Jeremaia Ebetmelek mikemezi moghiram ami. ¹³ Ezi me Jeremaia gekuizi a mozimim anabo. Egha me ua Jeremaia isa midorozir gumazibar danganim gatizi a ikiavira iti.

Sedekaia ua Jeremaia ko migei

¹⁴ Ezi gin, Atrivim Sedekaia gumaziba amangizi, me Godin akam inigha izar gumazim Jeremaia iniassa ghue, egha me an akua iza Ikiavira Itir Godin Dipenir tiar akar namba 3in atrivim bato. Aning uaningra ikiava, atrivim kamaghin Jeremaia migei, "Ki bizitam bagh nin azangasa. Eghti ni deraghviram a ikaragh. Ni akam nan mongan marki."

¹⁵ Ezi Jeremaia kamaghin an akam ikaragha ghaze, "Ki akamin gun ni mikemeghti, bar guizbangira, ni na misueghti ki aremegham. Ki ti ni ghnizir

aghuim ni daningti, ni nan akam baraghan kogham."

¹⁶ Ezi Atrivim Sedekaia akar dikirizir mam Jeremaia bagha a gamigha ghaze, "Bar guizbangira, Ikiavira Itir Godin bar pin itim, a Godin ikirimirir angamira itim isa gumazamizibagh anidim, ki an ziamin ni migei, ki ni misueghti ni aremeghan kogham. Egh ki ni isi gumazir ni gasighasighamibar dafarim datighan kogham. Bar puvatigham."

¹⁷ Ezi Jeremaia kamaghin Sedekaia migei, "Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, a ghaze, Ni midorozim ategh, egh Babilonin atrivimim gumazir dapaniba ateghti me ni inigh, ni misueghti ni aremeghan koghti, me nguibar kam daboroghti a isighan kogham. Eghti ni uan amuiroghboriba ko ia deraghvira ikiam. ¹⁸ Egh ni Babilonia ateghti me ni inighan kogham, eghti ki me ateghti me nguibar kam inigham, egh me a daboroghti a isigham. Eghti ni uabi men arimangighan kogham."

¹⁹ Ezi Sedekaia kamaghin Jeremaia migei, "Ki Judan ar ghua Babilonia ko itir darazir marazir atiatingi. Kamaghin Babilonia ti na isi Judan kabar dafarim datighi, me pazivira na damigham."

²⁰ Ezi Jeremaia ghaze, "Me ni isi Judabar dafarim datighan kogham. Puvati. Ni Ikiavira Itir God nan akam garugha ni ganingizir akaba bar adar gin mangi, egh ni deraghvira ikiti, me ni misueghti ni aremeghan kogham. ²¹ Egh ni Babilonia ateghti me ni inighan koghti, bizir kurataba ni bativigham. Ikiavira Itir God irebamin min garir bizir mamin aven, bizir kam nan aka. ²² Ezi irebar kamin ki Babilonian garima, me amizir nin dipenimim ikiavira itiba, me inigha men akua Babilonin atrivimim gumazir dapaniba bagha ghue. Ezi ki amizir kaba barazi me kamaghin migei:

"O Atrivim Sedekaia, ni namakabar akam baraki,
me ni gifaragha ni dikabira.
Datirighin dughiar kuram ni bato,
mati nin dagarimning nguazir beghneazim giraghu.
Ezi namakaba anetaki."

²³ "Ki irebar kamin gani, egha ki fo, bar guizbangira, Babilonia nin amuiroghboriba iniam. Ezi ni uaghan men ariv avegham. Puvati. Babilonin atrivim nin suiragham. Egha ni akam batoghezir arazim bangin, Babilonia nguibar ekiar kam daboroghti a isigham."

²⁴ Ezi Sedekaia kamaghin Jeremaian akam ikaragha ghaze, "Ni, ga uan akamin gun gumazir igharazitam mikiman marki.

Ni mikemeghiva, aremegham. ²⁵ Gumazir dapaniba kamaghin oregh suam, ga uaning mikeme, egh me ti izi kamaghin nin azangsiham, 'Ni manmaghin atrivim mikeme? Ezi atrivim akar manam ni mikeme? Ni e mikemegh. Ni akar kam mongan marki. Puvatighti, e ni misueghti ni aremegham.' Me akar kamagh garitam ni mikemeghti, ²⁶ ni kamaghin men akam ikaragh, 'Puvati. Ki atrivim ko migia, egha an azangsi, a ua na amadaghti ki Jonatanin dipenimin kalabusin ikian kogham. Puvatighti, ki dipenir kamin iki mangi aremegham.'

²⁷ Egha gin gumazir dapanir kaba bar Jeremaia bagha izegha, an azangsi. Ezi ana atrivim a mikemezi moghin, kamaghin men akaba ikara. Ezi gumazitam atrivim ko Jeremaian akatam baraghizir puvati. Kamaghin amizi, gumazir dapaniba ua an azangsihan iburagha, Jeremaia ategha ghu. ²⁸ Ezi Jeremaia midorozir gumazir danganimin ikiavira ikia ghua, apaniba Jerusalem inizir dughiamin tu.

39

Babilonia me Jerusalem ini (Jeremaia 52:1-11)

¹ Egha namba 9in azenimin Sedekaia atrivimin ikia ghua, namba 10in iakinimin otogha ghua an namba 10in iakinir kamin aruemin oto. Ezi Babilonin Atrivim Nebukatnesar uan midorozir gumaziba bar me inigha iza, Jerusalemin nguibar ekiam korogha a iniasa misosi. ² Me misogha ikiavira itima iakinir 6pla gifa, ezi Sedekaia atrivimin itir azenir namba 11 otozi, azenir kamin namba 4in iakinim oto, egha an namba 9in dughiamin, me divazimin vuer mam akarigha, Jerusalemin aven ghue. ³ Egha dughiar kam, Babilonin atrivimin gumazir dapaniba bar nguibar ekiamin aven ghue. Gumazir dapanibar ziabar kara: Nergal Sareser ko, Samgar Nebo ko, gumazir ekiar faragha zuim Sarsekim ko, midorozir gumazibar dapanim Nergal Sareser. Me ghua nguibar ekiamin divazir kamin Arighan Itir Tiarakamin ghuegha, nguibar ekiam gativaghasa a gapiagha iti. ⁴ Judan Atrivim Sedekaia uan midorozir gumaziba ko me bar moghira garima, Babilonia izima, me are. Me dimagarimin suebar ghuava atrivimin dagher azenimin otivigha ghua, danganir divazir pumuning uaning isasuiragha itir tiar akar kamin ghua, nguibar ekiamin otivigha ghue. Egha me Jordanin Fanemin danganir zarimin ghua tuavimin zui. ⁵ Ezi Babilonin midorozir gumaziba men

agirazi, me ghua Jerikon nguibar ekiamin boroghin itir danganir zarimin otozi, me Sedekaian suira. Egha me a inigha Atrivim Nebukatnesar bagha ghua. Ezi dughiar kamin Atrivim Nebukatnesar Riplan nguibamin iti, Hamatin nguazimin aven itir nguibam. Ezi Nebukatnesar uan kotin aven Sedekaian gara ghaze, Sedekaia uan arazir kurar an amizimin ivezim iniam.

⁶ Ezi Babilonian atrivim Riplan nguibamin ikia Sedekaian otariba inigha, Sedekaian damazimin bar me misuaghariki. Egha a uaghan Judan gumazir dapaniba me misuaghariki. ⁷ Egha atrivim mikemezi, me Sedekaian damazimning asi, egha an suemning ko dafarimning senin ada ikegha, a inigha Babilonin ghu.

⁸ Ezi Kaldiabar midorozir gumaziba Jerusalem in ikia atrivimin dipenim ko gumazamizbar dipenibagh apongezi da isi. Egha Jerusalem avinizir divaziba bar da akaraghariki. ⁹ Ezi Nebusaradan, a Babilonin gumazir dapanibar faragha zuim, a Jerusalem in iti, a Jerusalem gumazamizir ikiavira itiba bar me inigha, men akua kalabus bagha Babilonin ghu. Egha uaghan Judan faragha Jerusalem ategha ara ghua, an gara a ko ikezibar akua, me inigha Babilonin kalabus bagha ghu. ¹⁰ Egha Nebusaradan, gumazamizir onganarazibagh amir maba ataghizi, merara Judan nguazimin ikiavira iti. Gumazamizir kaba nguaziba ko biziba puvati. Ezi a dughiar kamin wainin azeniba ko, azenir igharaziba sara me ganingi.

Atrivim mikemezi, Jeremaia kalabus ataki

¹¹ Atrivim Nebukatnesar Jeremaia ginighnigha, egha Jerusalemin Nebusaradan bagha anemada, Babilonin gumazir dapanibar faragha zuim. Nebukatnesarin akam kamakin, ¹² "Ni mangi Jeremaia inigh deraghviram an gan. Ni pazi a damuan marki. Ni an ifongiamin gin mangiva, bizir manam ana damuasa nin azai, ni a damu." ¹³ Ezi Babilonin gumazir dapanibar faragha zuim Nebusaradan, a ko an gumazir ekiar an apengan ikia faragha itimning, Nebusaradan ko Nergal Sareser, aning ko Babilonin gumazir ekiar igharaziba, me bar dikavigha, ¹⁴ gumaziba amangizi, me midorozir gumaziba itir danganimin ghua Jeremaia ini. Egha me Jeremaia isa, Gedalian dafarin gati. Gedalia, a Ahikamin otarim, egha Safanin igiavotarim. Me, Jeremaia inigh an dipenimin mangasa Gedalia migei. Kamaghin, Jeremaia ua uan nguibamin

ghua uan namakaba ko Judan nguazimin ikiavira iti.

Ikiavira Itir God akam Ebetmelek ganingi

¹⁵ Jeremaia faragha midorozir gumazibar danganimin ikiavira itima, Ikiavira Itir God kamaghin akam isa a ganiga ghaze, ¹⁶ "Ni Itiopian gumazim Ebetmelek bagh mangi, kamaghin a mikim suam: Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, a Israelian God, a kamaghin mikeme, Ki fomira nguibar ekier kam gasighasighasa, ezi datirighin nan akamin daghem otogham. Ki nguibar ekier kam deraghvira a damuan kogham. Ezi ni uabi bizir ki damuasa mikemezib ganam. ¹⁷ Ki Ikiavira Itir God, ki mikemes, Ki bizir kam damuamin dughiam, ki nin akuraghti, me ni isi gumazir ni atiatibar dafaribar atighan kogham. ¹⁸ Ki deraghvira nin akurvagh nin ganam, eghti me ni misueghti ni aremeghan kogham. Ni nighnizir gavgavim nan iti, kamaghin ni aremeghan kogham. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa."

40

Nebusaradan Jeremaia ko migei

¹ Nebusaradan Jeremaia ataghizi a firighirigha zuir dughiamin, Ikiavira Itir God akam isa Jeremaia ganingi. Babilonia Jeremaia ko, Judaba ko, Jerusalemia inigha senbar me ike, egh men aku kalabus bagh Babilonin mangam. Egha me Raman nguibamin otivir dughiamin, gumazir dapanir faragha zuim Nebusaradan, Jeremaian garima a me ko iti, ezi a anetaghizi a firighirigha ghu. ² Ezi dughiar kamin Nebusaradan kamaghin Jeremaia migei, "Ikiavira Itir God, nin God, bizir kurar kantrin kamin otivamimin gun mikeme. ³ Egha datirighin Ikiavira Itir God mikemezi moghin bizir kabagh amima da otifi, Ia Israelia Ikiavira Itir Godin akaba batuegha, an damazimin arazir kuram gami. Ezi bizir mingarir kam bagha, bizir kaba ia batifi. ⁴ Ni oragh. Datirighin ki senin nin dafarimning ikezir kam firi, ezi ni datirighin firighirigh iki. Egh ni na ko Babilonin izisi, kamaghin ni izi, eghti ki deraghvira nin ganam. Ni aghuagh mark, a dera ni iki. Ezi kantrin kamin danganir manaba ni dar mangasa ifonge, ni pura mangi."

⁵ Jeremaia akar kam bareghe, Nebusaradan ataghizir puvati. Kamaghin amizi, Nebusaradan Jeremaia migia ghua ghaze, "Puvatighi, ni Gedalia bagh mangi, an Ahikamin otarim, egha Safanin igiavotarim. Babilonin atrivim Judan nguibabagh ativagh dar ganasa anemisefe. A gumazamizir maba ko kagh ikiti, ni a

ko iki. Ni aghuaghiva, managh mangasa ifonge, ni mangi." Egha Nebusaradan bizir aghuir mam ko dagher maba sara Jeremaia ganigha anetaghizi, a ghu. ⁶ Ezi Jeremaia ghua Gedalia bagha nguibam Mispan ghu. Jeremaia a gumazamizir Judan nguazimin ikiavira itibar tongin me ko iti.

Me Jeremaian akua Isipin zui

(Sapta 40:7--45:5)

Gedalia Judan gavmanin gumazir faragha zuimin iti

(2 Atriviba 25:22-24)

⁷ Judan midorozir gumazir maba uan gumazir dapaniba ko, me kantrin danganir mabar ikiavira iti. Me kamaghin akam baraki, Babilonin atrivim, Gedalia Judan nguazimin, gavmanin gumazir dapanir faragha zuimin ikiasa anemisefe. Ezi a onganarazibagh amir gumazamiziba ko borir Babilonia inigha Babilonin kalabusin ghuezir puvatizir kabar ganamin ingan garim iti. ⁸ Ezi gumazir dapanir kaba uan midorozir gumaziba inigha, me Gedalian ganasa Mispan ghue. Gumazir dapanir kabar ziabar kara: Netanian otarim Ismael ko, Karean otarimning Johanan ko Jonatan, ko Tanhumetin otarim Seraia ko, Netofan nguibamin gumazim Efain otariba ko, Makan nguazimin gumazim Jesania. ⁹ Ezi Gedalia me ko akam akira ghaze, "Bar guizbangira, ia Babilonia men apengan ikiva, men atiangnan marki. Puvati. Ia nguazir kamin ikiva, Babilonin atrivimin apengan iki deraghvira ikiam. ¹⁰ Ki uabi, ki Mispan kagh ikiam. Babilonia izi en ganamin dughiam, ki Judaba e uan abuir gumazimin ikiam. Iarara, ia uamategh nguibar ia inizir kabar mangi, wainin ikarizir oviziba ko ovizir igharazir aghuiba inigh, wain ko borebar ingar, egh gin izamin dughiam bagh ada isi minebar arigh."

¹¹ Ezi dughiar kamin Judan marazi Moap ko, Amon ko, Idom ko kantrin igharazibar iti. Me kamaghin akam baraki, Babilonin atrivim gumazamizir varazira ataghizi me Judan nguazimin itima, ezi atrivim me gativagh men ganasa, Gedalia amisefe, a Ahikamin otarim, egha Safanin igiavotarim. ¹² Ezi Judan gumazamizir apaniba me batoghezi me ghuezir nguibar kaba, me da ategha uamateghe Judan nguazimin ize. Egha me Gedalian ganasa Mispan ghue. Egha gin, wainin ikarizir oviziba ko, ovizir igharazir aghuiba azenibar da isava, me wainin aviriba ko dagher aghuiba iti.

Ismael Gedalia misoghezi an areme
(2 Atriviba 25:25-26)

¹³ Ezi dughiar mamín, Karean otarim Johanan ko, Judan midorozir gumazibar, gumazir dapaniba, me kantrin danganir mabar ikegha Gedalia bagha Mispan ize. ¹⁴ Egha me kamaghin a migei, "Amonin kantrin Atrivim Balis, ni misueghti ni aremeghasa, Netanian otarim Ismael amadazi, a ize. Ni bizir kam gifo, o puvati?" Ezi Gedalia men akam nighnizir gavgavim an itir puvati. ¹⁵ Ezi Johanan ko Gedalia uaningra itir dughiamín, Johanan nimira kamaghin Gedalian migei, "Ga uaning, Ni na ateghti ki mangi Ismael misueghti ana aremeká. Gumazitam bizir kam gifoghan kogham. Ni aneteghti a ni misueghti, ni aremeghti, Judan datirighin iza ni akuvagha itiba, me tintinibar mangegham. Eghiti en gumazamizir ikiavira itir varazira, e bar ikuvigham." ¹⁶ Ezi Ahikamin otarim Gedalia kamaghin Karean otarim Johanan akam ikaragha ghaze, "Ni arazir kam damuan marki. Ki fo, ni Ismaelin gunmigeir akar kam, a guizin akam puvati. Ni ifari."

41

¹⁻² Ismael a Netanian otarim, egha a Elisaman igiavotarim, egha a Judan atrivimín ikizir mam. An atrivimín gumazir dapanir faragha zuir mamín ike. Babilonin atrivim Judan gavmanin faragha zuir gumazimín ikiasa Gedalia amisefe, ezi azenir kamín, an namba 7in iakinim otozi, Ismael 10plan gumaziba inigha, Gedalian ganasa Mispan ize. Egha me Gedalia ko apiagha apir dughiamín, Ismael 10plan gumaziba ko me dikavigha, uan midorozir sababa inigha Gedalia misoghezi an areme. ³ Ezi Ismael uaghan Judan Gedalia ko Mispan itiba sara misuegha, Kaldiabar midorozir gumazir dughiar kamín Mispan itiba sara misoghezi, me ariaghire.

⁴ Ezi amimzaraghan, gumaziba fozir puvati, Gedalia aremegha gifa, ⁵ ezi Sekemin nguibam ko, Silon nguibam ko, Samarian nguibamín gumazir 80pla arua iza Mispan boroghira izi. Me wit ko pauran mughuriar aghuim zuum inigha, Ikiavira Itir Godin Dipenim bagha Jerusalemin mangi ofa damuasa zui. Gumazir kaba uan ghuamasizibagh isava, uan korotiaba abigha, tintinibar uan mikarziabar ghora uan apangkuvim ko osimtizim akakaghasa. ⁶ Dughiar kam, Netanian otarim Ismael men gari, me izima, a Mispa ategha, me gifara aziava me bagha tuavimín zui. A ghaze, an azirakam ti gumazibar amuti, me suam, a me ko apangkuvir kam iti. Egha a ghua me batogha kamaghin me migei, "Ia izi, Ahikamin otarim Gedalia, ia an ganasa ai ifonge." ⁷ Me nguibar

ekiamín aven ghuezi, Ismael uan adarazi ko me gumazir avirir kabav suegha, men kuaba akunizi me mozir dipar ekiar mam giraghue. ⁸ Ezi gumazir kabar tongin itir 10plan gumaziba kamaghin migei, "Ni en misueghti e aremeghan marki. E tuzimín dagher bar aviriba mongezi da iti, witba ko, baliba ko, olivin boreba ko, haniba. E da ni daningam." Ezi Ismael men akam baregha, 10plan gumazir kabav soghezi me ariaghirezir puvati.

⁹ Mozir dipar kam, Judan Atrivim Asa, fomira ghaze, Israelian Atrivim Basa izi Mispan misoghiva, nguibar ekiam avinighiti, Mispan gumazamiziba dipamin oteveghan kogham. A Mispan gumazamiziba dipamin oteveghan aghuagha an a gikui. Mozir dipar kamra, datirighin Ismaelin adarazi me Gedalia misoghezi an aremezir dughiamín, me gumazir kuar kaba inigha mozir kam gaghuizi, mozir kam izifa.

¹⁰ Ezi gin, Ismael Mispan itir gumazamizir igharaziba inigha, Mispa ategha, men akua Amonin kantrin zui. Babilonin midorozir gumazibar dapanim Nebusaradan, a faragha gumazamizir kaba, Mispan nguibamin me ataghizi me itima, a men ganasa Gedalia amisefe. Ezi Judan atrivimín guiviba uaghan men tongin iti.

¹¹ Ezi Karean otarim Johanan, ko Judan midorozir gumazibar dapanir maba, me Netanian otarim Ismael amizir arazir kuraba bar da baraki. ¹² Kamaghin amizi, me dikavigha uan midorozir gumaziba inigha, Ismael misoghasa an gintigha zui. Me an gintigha ghua Gibeonin nguibamin itir dipar akarer ekiamín boroghira a bato. ¹³ Ezi Ismael Mispan inigha a ko izezir gumazamiziba, me Karean otarim Johanan ko gumazir dapanir mabar ganigha, bar akonge. ¹⁴ Egha me bar Ismael ategha, ivemara Karean otarim Johanan bagha ghue. ¹⁵ Ezi Johanan adarazi Ismaelin suighasa amima, a uan gumazir 8pla ko, me ara ghua Amonin kantrin ghue.

¹⁶ Ezi Karean otarim Johanan, ko gumazir dapanir an gin zuiba, me Ismaelin dafarimín ada ua Mispan gumazamiziba ini. Midorozir gumazir igharaziba ko, men amuiroghboriba, ko atrivimín ingangarir gumaziba, me ikizir kamín tongin iti. Gumazamizir kabara, Netanian otarim Ismael faragha Gedalia misuegha givagha, egha kalabuziabar min bar me inigha Mispa ategha Gibeonin ghu. Ezi datirighin me bar Gibeon ategha ghue. ¹⁷⁻¹⁸ Johanan men aku Isipin mangasava ami. Ezi me fo, Ismael Gedalia misoghezi an areme, gumazir kam Babilonin atrivim Judan nguazim gativagh an ganasa anemisefe. Egha me atia-

tia niġħni, Kaldiaba ti men otvizir biziba bareġham, eġh izi me gasighasigham. Kamagħin amizi, me Isipin mangasa ifonge. Eġha me Betlehemin nguibamin boroghira, Gerut Kimhamin nguibamin otvigha iti.

42

Gumamaziziba Ikiavira Itir God ko mikimasa Jeremaian azangsisi

¹ Eġha ġin, Karean otarim Johanan ko, Hosaian otarim Jesania ko, midorozir gumazir maba ko, gumamaziziba bar, kar gumazir aruaba ko gumazir kiniba, me bar dikavigha, ² Godin akam inigha izir gumazim Jeremaia bagħa ġhuc. Eġha me kamagħin a miġei, “E uari, ni Ikiavira Itir God, nin God, ni a ko mikim, eġh an azaragħti, a en gumamazir ikiavira itir varazira an en akuragħam. E fomira aviraseme, ezi datirighin ni garima, e bar ikizir muziariba iti. ³ E kamagħsua, Ikiavira Itir God, nin God, tuavir manamin e mangam, ko bizir tizir e damuamim, an e mikemegħ.” ⁴ Ezi Godin akam inigha izir gumazim Jeremaia kamagħin miġei, “A dera. Ki ian akamin amamangati. Ezi ia nan azarazi mogħin, ki Ikiavira Itir God, ian God, a ko mikimam. Eġhti Ikiavira Itir God akar manamin na ikaragħti, ki an ġun ia mikimam. Ki akatam ian modogħan kogħam.”

⁵ Ezi gumamaziziba kamagħin Jeremaia miġei, “Bar ġuizbangira, Ikiavira Itir God, nin God, e an akaba bar adar ġin mangam. Ikiavira Itir God ġuizin araziba ko, voroghira zuir araziba zurara adagħ ami. Eġhti e an akar, an e bagħa ni ganingizibar ġin mangan kogħti, a uan kotin aven e tuisigham. ⁶ Ikiavira Itir God e bagħa en azangsiziba ikarvagħa ni ganidir akar kaba, da pazi e damuam o, da deragħ e damuam, e pura dar ġin mangam. Bar ġuizbangira, e Ikiavira Itir Godin akabar ġin mangam, an en God, ezi e deragħvira ikiam.”

Ikiavira Itir God Jeremaian azangsizim ikara

⁷ Ezi Jeremaia Ikiavira Itir God ko miġeima, 10plan dugħiabar ġin, an akam a ganingħi. ⁸ Ezi Jeremaia dikavigha, Karean otarim Johanan ko midorozir gumazibar dapanir a ko itiba ko, gumamaziziba bar, kar gumazir aruaba ko gumazir kiniba, a men diazi me a bagħa ize. ⁹ Ezi a kamagħin me miġei, “Ia Ikiavira Itir God ko mikimasa nan azangsiki. Ezi Ikiavira Itir God, Israelian God, kamagħin miġei: ¹⁰ Ia Judan nguazimin kagħ ikiti, ki ġavgavim ia daningħ, eġh ia dikabiragħan kogħam. Ġuizbangira, bizir kurar ki ia ġamizir kam, a na ġamima ki bar oseme. Kamagħin ki

ia akaragħ, ua ia asighan kogħam. ¹¹ Ia Babilonin atrivimin atiati, ezi ki Ikiavira Itir God, ki ġuizbangira miġei, Ki ia ko iti. Eġh ki ian akuragħ an dafarimin ua ia inigham. Kamagħin, ia uam an atiatingan marki. ¹² Ki ian apangkuvigh, eġh a damuti, a uagħan ian apangkuvigham. Eġh ia ategħti, ia uamategħ uan nguazimin mangam. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegħa ġifa.

¹³ “Ezi ia nan akaba batogħan marki, ki Ikiavira Itir God, ian God. Eġh ia kamagħin mikiman marki, ‘E Judan ġuguzimin ikian aghua. ¹⁴ Puvati. E Isipin mangam. E Isipra ikiti, apaniba e misuegħan kogħam. Eġhti gumamaziziba misogħsi sighbagħ iviva, en dıman kogħam. Eġhti e dagħebar otevegħan kogħam. E pura Isipin ikiam.’ ¹⁵ O Judan ikiavira itir varazira, ia oragħ! Ia akar kamagħin amizim mikemegħti, ki Ikiavira Itir God, ki akam ian ikiam. Ki Ikiavira Itir Godin Ġavgaviba Bar Itim, Israelian God, ki ia miġei, Ia ti ġavgavigh mangi Isipin ikiti, ¹⁶ bizir ia atiatiba, da Isipin ia bativam. Apaniba ia misogħti ia arighiram, eġh ia dagħeba puvatigh arighiram. ¹⁷ Gumamazir otuegħ ġavgavigh, mangi Isipin ikiamiba, me bar arighiregħam. Apaniba taraziv suegħti me arighiram, eġhti tarazi dagħeba puvatigh arimighiregħam, eġhti tarazi arimariar kuram iniva arimighiram. Ki bizir kurar kabar amuti, da me bativti, men adarazi bar ġivagħti, men ikiavira itir varazira, ua ikian kogħam.

¹⁸ “Ki Ikiavira Itir Godin Ġavgaviba Bar Itim, Israelian God, ki ġuizbangira miġei: Ki faragħa puvira Jerusalemian aningagħa, bar pazavira me gasighasiki. Eġhti kamagħira, ia Isipin mangighiti, ki bar puvira ian aningagħegħ, bar pazivira ia gasighasigham. Eġhti Kantrin Igharazibar Gumamaziziba, bizir ki ia ġamiziba baregħiva, atiating, digavir kuram damigham. Eġh me pazi ia damuva, eġh dibovir akabar ia mikimam. Eġh me uari akar kurabar uan apaniba mikimsi, me kamagħin mikimam, ‘Ia Judaba ikuvizi mogħin, ia ikuvigham.’ Eġh ia ua uan nguazir kamin ganighan kogħam.”

¹⁹ Jeremaia Ikiavira Itir Godin akam akunigha ġivagħa, kamagħin miġei, “O ia Judan gumamazir ikiavira itir varazira, ia oragħ! Ikiavira Itir God, Isipin mangan ian anogoregħa mikeme. Ezi ia akar ikiangsizir ki datirighin ia ganingizir kam deragħvram a ġinighnigh. ²⁰ Ia, Ikiavira Itir God, ian God, a ko mikimasa nan azangsigha, kamagħin miġei, ‘Jeremaia, ni mangi Ikiavira Itir God, en God, ni a ko mikim, eġh an azaragħti, an akam e

daningh. Eghti akar manam a ni danighti, ni e mikemeghti, e an gin mangam.’ Ezi ia datirighin arazir igharazim damuasava ami. Ian arazir kam, a bar derazir puvati. A ia damuti, ia ikuvigham. ²¹ Ikiavira Itir God, ian God, a ia daningasa na ganingzir akam, ki datirighin ia ganingi. Ezi ia akar kamin gin zuir puvati. ²² Kamaghin, ia deraghvira fogh, danganir ia mangi ikiasa amir kam, apaniba ian taraziv sueghti me arimighiregham, eghti tarazi dagheba puvatigh arimighiregham, eghti tarazi arimariar kuram iniva arimighiregham.”

43

Me Jeremaia inigha, gumazamizir ikiavira itir varazira sara Isipin ghue

¹ Akar Ikiavira Itir God, men God, gumazamizibav kimasa Jeremaia mikemeziba, Jeremaia dar gun gumazamizibav kemegha givazima, ² Hosaian otarim Asaria, ko Karean otarim Johanan, ko gumazir akaba batozir maba, me kamaghin Jeremaia migei, “Ni ifari. Ikiavira Itir God, en God, e mangi Isipin ikiasa en anogorogha, e mikimasa ni amadazir puvati. Bar puvati. ³ Kar Nerian otarim Baruk, anarira e dikabinasa nin nighnizimin fe. Ni Kaldiaba e inigh e misueghti e aremeghasa, o en aku kalabus bagh Babilonin mangasa ni ifonge.” ⁴ Egha me akar kam mikemezi, ezi Karean otarim Johanan ko gumazir dapanir maba, ko gumazamiziba bar moghira Ikiavira Itir Godin akam batogha, Judan nguazimin ikian aghua. ⁵⁻⁶ Karean otarim Johanan uan gumazir dapaniba ko, me dikavigha, Judan gumazamizir ikiavira itir varazira, bar moghira me inigha zui. Gumazir kaba, ko amiziba ko boriba, apaniba fomira me batoghezi me kantrin igharazibar ghueziba, me fomira uamategha Judan nguazimin ize. Ezi datirighin Johanan uaghan, Judan atrivimin guiviba ko gumazamizir igharaziba ini. Kar Nebusaradan, Babilonin midorozir gumazibar gumazir faragha zuim, me gativagh men ganasa Gedalia amisefe. Ezi datirighin Johanan ko gumazir dapaniba, Judan gumazamizir kaba ko, Godin akam inigha izir gumazim Jeremaia ko Nerian otarim Baruk, bar me inigha zui. ⁷ Egha me men akua bar Isipin ghu. Egha arazir kamin me Ikiavira Itir Godin akam batoke. Egha me ghua nguibam Tapanesin otifi, kar Isipin kantrin nguibar mam.

⁸ Me Tapanesin itima, Ikiavira Itir God kamaghin Jeremaia mikeme, ⁹ “Ni mangi dagiar ekiar taba inigh mangi Isipin atrivimin dipenir nguibar kamin itimin tiar

akamin apengan, nguazim gikuigh an aven dar afeqh. Judan marazi nguibar kamin iti, me nin ganti, ni a damu.* ¹⁰ Egh Judan kaba kamaghin me mikemegh: Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, a kamaghin mikeme: Ki Ikiavira Itir God, ki uan ingangarir gumazim Babilonin Atrivim Nebukatnesarin diagham. Eghti a danganir kamin izam. Egh dagiar ki mozim gikuigha dafezir kabagh isin, uan atrivir dabirabim afagham. Egh a uaghan uan purirpenim asaragh, nguazir otevir dagiar kaba itir kam avaragham. ¹¹ A izi Isipin kantri gasighasigham. Ki gumazir maba me arimariar kuram inigh arighirasa me amisefe, eghti dughiar kamin me arimariar kuram iniam. Ezi gumazir maba me mangi kantrin igharazimin kalabusin ikiasa, ki me amisefe, eghti dughiar kamin me kalabusin mangam. Ezi ki gumazir maba me mangi misogh arighirasa, me amisefe, eghti dughiar kamin me mangi misoghiva arighiram. ¹² Egh ki Isipin asebar ziaba fer dipenibar apongegham. Dipenir kaba, da Isipin asebar marvir guaba dar iti. Eghti Nebukatnesar marvir guar katabar apongiva, taba inigh uan kantrin mangam. Egh a Isipin kantrin biziba bar ada batuegham, mati sipsipbagh eghuvir gumazim, uan korotiamin piba batosi. A Isipiba bar me gafiragham. Egh a kantrin kam ategh deraghvira mangam. ¹³ A Isipin ikiamin dughiamin, a dagiar dipenir akinir ruarir dipenir kamin itiba apirigham, gumazamiziba zurara dipenimin ghua, aruemin ziam fe, mati men asem. Egh a bar Isipian asebar ziaba fer dipeniba, bar dar apongti da isigham.”

44

Ikiavira Itir God akam isa Judan Isipin itibagh anidi

¹ Ikiavira Itir God akam isa Judan Isipin itir daraziv kinas Jeremaia ganingi. Me Mikdoln nguibam ko Tapanesin nguibam ko, Memfisin nguibam ko, Isipin sautin amadaghan itiba. Ezi Jeremaia kamaghin me migei, ² “Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, a Israelian God, a kamaghin migei: Ki Ikiavira Itir God, ki Jerusalem ko Judan nguibar ekiabagh amizir bizir kuraba, ia bar a dar gani. Ia gan, da datirighin bar ikuvigha iti. Ezi gumazamiziba uam adar itir puvati. ³ Judan kaba me arazir kurar aviribagh ami, ezi bizir kam na gamima ki men aningaghe. Me asebar ziaba fe, egha ofan migharir mughuriar aghuim zuiba me ganidi. Me fomira aser kabagh fozir puvati.

Ezi ia Judan kagh itiba, ko ian inazir afeziaba uaghan, ia bar moghira aser kabagh fozir puvati. Kamaghin amizi, ki Judan gumazamizibagh asighasiki. ⁴ Ki faragha dughiar aviribar uan ingangarir gumaziba amangi, me Godin akam ingha izir gumaziba, me Judaba ia bagha ize. Egha me kamaghin nan akam akura ia gakaghori, 'Ia arazir kurir ki aghuazir kabar amuan marki.' ⁵ Ezi Judan kaba kuariba arigha akar kam barazir puvati, egha an gin zuir puvati. Me uan arazir kuram ataghizir puvati, egha me asebar ofa gamir arazim ataghizir puvati. ⁶ Kamaghin amizi, ki bar men aningaghegha, Judan nguibaba ko Jerusalem tuaviba bar pazavira dagh amua dagh asighasiki. Ezi me ikuvigha kamaghira iti.

⁷ "Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar itim, Israelin God, ki datirighin kamaghin migei: Ia manmagsua uarira uari gasighasighasava ami? Ia arazir kam damuti, ian Judabar tongin itir gumaziba ko amiziba ko boriba, bar moghira ikuvigham. Egh ian ikiavira itir varazira ua ikian kogham. ⁸ Ia datirighin Isipin ikia, egha ia uan dafaribar asebar marvir guabar ingara, ofan migharir mughuriar aghuim zuiba, aser igharagha garibagh anidi. Ezi ian arazir kam na gamima, ki bar puviram aningaghe. Eghti kamaghin ia ikuvigham. Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bar ia dipova, akar asuir kurabar ia mikimam. Egh me uan apaniba akar kurabar me mikimsi, me kamaghin mikimam, 'Ia Judaba ikuvizi moghin ia ikuvigham.' ⁹ Ian inazir afeziaba ko atriviba, ko atrivibar amuiba, arazir kuram gami. Egha ia uaghan uan amuiba ko arazir kuram gami. Ia bar moghira arazir kam Judan nguibaba ko Jerusalem tuavibar arazir kam gami. Ia ti bizir kurar kaba ginamadagha gifa, a? ¹⁰ Fomira ikegha iza datirighin, ia arazir kurar kabar aghumsizir puvati. Egha ia nan atiatia nan apengan itir puvatigha, nan Araziba ko arazir ki ifongeziba, ki da isa ia ko ian ovavibagh aningi, ia dar gin zuir puvati.

¹¹ "Kamaghin ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, ki mikeme: Ia Judaba, ki ia gasighasighasa nighnigha gifa. Ezi ian tav ikian kogham. ¹² Ia Judan ikiavira itir varazira, ia izi Isipin ikiasa gavgafi. Iarara, ki bar ia gevegham. Egh ia Isipin ikiamin dughiamin, ia arighiram. Apaniba izi ian taraziv soghti ia arighiram, ian tarazi dagheba puvatighiva arighiram, gumazir aruaba ko gumazir kiniba sara. Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bizir ki ia gamizir kaba baregh, me atiating, digavir bar kuram damigham. Egh me ia dipov, ia gasighasigh akar kurar asuibar ia

mikimam. Egh me uari akar kurabar uan apanibav mikimsi, me kamaghin mikimam, 'Ia Judaba ikuvizi moghin ia ikuvigham.' ¹³ Ia Isipin itir darasi, ki Jerusalem amizir arazir kamra, ki ia damigham. Apaniba taraziv suegti me arighiregham, eghti tarazi dagheba puvatigh arighiram, eghti tarazi arimariar kuram iniva arighiram. ¹⁴ Ia Judan datirighin Isipin ikiavira itir varazira, ia Judan nguazimin mangasa bar ifonge. Ezi ian tav asighasizir kam gitaghan kogham, egh uamategh uan nguazimin mangighan kogham. Ia bar moghira ikuvigham. Eghti gumazir bar vaghvazibara uamategh ar mangi uan nguazimin mangam."

¹⁵ Dughiar kamän, Judan avirir ekiam iza uari akuvagha itima, Jeremaia akar kam akuri. Judan Isipin sautin amadaghan itiba, me uaghan iti. Gumaziba bar uari akuvagha ikia, kamaghin fo, men amuiba ofan mughuriar aghuim zuiba aseba bagha dagh ami. Egha gumazir kaba uan amuiba ko kamaghin Jeremaian akam ikaragha ghaze, ¹⁶ "Ni Ikiavira Itir Godin ziamin akaba e mikiri. E e akar kam bareghan kogham. Puvati. E aghua. ¹⁷ E bizir e damuasa akam akiriziba, e dar amuam. E ofan mughuriar aghuim zuiba, aser amizir kam bagh dar amuam, me kamaghin a dibori Overiamin Kwin. Egh e wainin ofaba a gingam. Mati e fomira, en ovaviba ko atriviba, ko en gumazir dapaniba, e bar moghira Overiamin Kwin bagha ofan kabagh amizi moghin dagh ami. E ofan kaba Judan nguibaba ko Jerusalem tuavibar dagh ami. E dagh amir dughiaibar, e dagher aviriba ikia deraghavira iti, ezi bizir kuratam e batozir puvati. ¹⁸ E fomira ikegha iza datirighin Overiamin Kwin baghava wainin ofaba ko, ofan igharazir avirir amir kaba ategha, e biziba bar puvati. Apaniba iza en marazi misoghezi me ariaghire, ezi marazi dagheba puvatigha ariaghire." ¹⁹ Ezi amiziba ua kamaghin migei, "E guizbangira, Overiamin Kwin bagha ofan kabagh amua, bisketba tua dagh amima da an nedazim min otifi. Egha e wainin ofaba a ginge. Ezi ni ti ghaze, en paba ti arazir kamän aghua, a? Puvati, me arazir kaba bar dagh fogha, da bagha bar akonge."

²⁰ Jeremaia akar kam baregha, egha gumaziba ko amiziba virara, kamaghin men akam ikaragha ghaze, ²¹ "Fomira ia ko, ian ovaviba, ko atriviba, ko gumazir dapaniba, ko gumazamizir igharaziba bar, ia Judan nguibaba ko Jerusalem tuavibar ikia, aseba bagha ofan migharir mughuriar aghuim zuibagh ami. Ezi ia ti ghaze, Ikiavira Itir God, ti ian arazir kabagh nighnizir puvati, a? Puvati. A deraghvaram dagh fogha dagh nighnisi.

22 Ia arazir bar kuribagh ami, ezi gin Ikiavira Itir God ian arazir kurar kam bar a giporpore. Bizir kam bangin, a ian nguazim gamizi, a ikuvigha nguazir kinimin oto. Ezi gumazitam an itir puvatigha iza datirighin tu. Kamaghin amizi, Kantrin Igharazibar Gumazamiziba akar kurabar uan apanibav kimasa kamaghin migei, 'Ia Juda ikuvizi moghin, ia ikuvigham.' 23 Ia aseba bagha ofan migharir mughurir aghuim zuibagh amua, egha arazir kuraba, Ikiavira Itir Godin damazimin dagh ami. Egha ia an Araziba ko an arazir a ifongeziba batuegha, an akabar gin zuir puvati. Kamaghin amizi, dughiar kurar ia batozim ikiavira iti."

24 Egha Jeremaia uam akar maba bar Judabav keme. An akam amizibagh asa, kamaghin migei, "Ia bar Judan Isipin itiba, deragh kuaribar arigh, Ikiavira Itir Godin akam baragh. 25 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, a ghaze: Ia uan amuiba ko, uan akar dikirizimin bizibar amuti da otivasa. Ia kamaghin akam akirigha mikeme, 'E ofan migharir mughurir aghuim zuim tuegh, Overiamin Kwin bagh wainin ofaba ingasa akam akiri. Ezi bar guizbangira, e akar dikirizir kam damuti an otivam.' Aria, ia bizir ia damuasa akam akiriziba, ia mangi dar amuti da otiv.

26 "Ia Judan Isipin iti darazi bar, ia deraghvira kuariba arigh Ikiavira Itir Godin akam baragh. Ikiavira Itir God kamaghin migei: Ki uan ziar ekiam bagha pin arigha guizbangira migei: Ia Judan tav Isipin kantrin ikivira ikiva, akar dikirizir tam uan ziamin a damighan kogham. Ia ua kamaghin mikemeghan kogham, 'Bar guizbangira, Ikiavira Itir Godin pin ikiavira itimin ziam, e uan akam gavgavim a ganiga migei.' Bar puvati. 27 Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei, Ki deraghvira ia damuan kogham. Puvati. Ki paza ia damuasa ian gari. Ia Judan Isipin iti darasi, ki apaniba amadaghti, me izi ian tarazir soghirarigham. Eghti tarazi dagheba puvatigh arimighiregham. Egh ia bar gevegham. 28 Ian vaghvazibara midorozimin ikuvighan koghiva, Isip ategh ua Judan nguazimin mangam. Ia Judan ikiavira ikia iza Isipin ikezir varazira, ia dughiar kamin deraghvira foghham, tinan akam bar gavgafi, nan akam, o ian akam?

29 "Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei, Ki ian akakaghsi bizitam kamaghin a damigham. Ia kantrin kamin ikiamin

dughiamin, ki ia gasighasigham. Ia bizir kamin ganigh, egh ia foghham, nan akam pura mangighan kogham. Puvati. 30 Bizir ki ia damuamim a kamakin, Isipin Atrivim Hofra, ki a isi apanir a misueghti ana aremeghamimin dafarim darigham. Arazir kamra, ki faragha Judan Atrivim Sedekaia gami. Babilonin Atrivim Nebukatnesar Sedekaian apanim gami, egh a misueghti an aremeghasa, ki a isa Nebukatnesar ganingi."*

45

Jeremaia Ikiavira Itir Godin akam isa Baruk ganidi

1 Namba 4in azenimin, Josaiian otarim Jehoiakim, Judan atrivimin itir dughiamin, Godin akam inigha izir gumazim Jeremaia akam isa Nerian otarim Baruk ganingi. Jeremaia Ikiavira Itir God a ganingizir akaba, bar adar gun mikeme. Ezi Baruk akinafarir mamin ada osiri. Egha aning ingangarir kam gamir dughiamin, Jeremaia kamaghin Baruk mikeme, 2-4 "Baruk, ni oragh. Ni kamaghin mikeme, 'Aio! Ki osimtizir aviriba ko mizazir aviriba iti, ezi Ikiavira Itir God ua nan osimtizibagh isivagha ghu. Ki ikiavira ikia, ghua bar iporpore. Nan osimtiziba da gevur puvati. Da kamaghira itima, ki bar amiragha avugh-saziba puvati.' Ezi Baruk, ni oragh. Ikiavira Itir God, Israelian God, ni mikimasa kamaghin na mikeme, 'Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei. Ki datirighin bizir ki ingariziba abisi. Ezi ki oparizir biziba, ki da asiam. Bizir ki bighiva asiamin kaba, da bar nguazir kamin gumazamiziba bar me bativam. 5 Ezi manmaghin amizi, bizir aghuivara ni bativasa ni ifonge? Ni nighnizir kam atakigh. Guizbangira, ki Ikiavira Itir God, ki nguazir kamin gumazamiziba bar pazavira me damigham. Egh ki nin akuragham, eghti ni danganir manamin mangam, me ni misueghti ni aremeghan kogham.'"

Ikiavira Itir God kantrin maba migirigiam dar iti*

46

(Sapta 46-51)

Isipia midorozimin ire

1 Ikiavira Itir God, kantrin maba bagha akam ikia, egha akar kam isa Jeremaia ganingi.

44:22: Jeremaia 25:11; 25:18; 25:38 44:30: 2 Atriviba 25:1-7 * 44:30: Jeremaian eghaghanim, a sapta 44in gifa. Dughiar kamin, Jeremaia Isipin kantrin ikia egha ghurigha gifa. Ezi fofozir gumaziba ghaze Jeremaia Isipin kantrin ikia ghua areme. 45:1: 2 Atriviba 24:1; 2 Eghaghaniba 36:5-7; Daniel 1:1-2 45:2-4: Jeremaia 1:10 * 46: Jeremaia Jerusalemin Godin akam akuri dughiamin, God dughiar mabar kantrin igharazir tintinibar itiba bagha akaba isa a ganidi. Akar kaba me bar ada isafuragha Godin Akam Inigha Izir Gumazim Jeremaian Akinafarimin aven bar abuan ada ariki.

² Akar mam, Isipia bagha ghu. Akar kam, a Isipin atrivim Nekon midorozir gumaziba bagha ghu. Midorozir gumazir kaba Yufretisin Fanemin boroghin, Karkemisin nguibamin otifi. Ezi namba 4in azenimin, Josaian otarim Jehoiakim, Judan atrivimin itima, Babilonin Atrivim Nebukatnesar uan midorozir gumaziba ko, iza Isipia misogha me dikabira. Dughiar kamın, Ikiavira Itir God Babilonia ginighnigha akar kam isa Isipia ganiga ghaze:

³ “Ia Isipia, ia oraba inigh,
mangi misoghsi uari arigh gan iki.

⁴ Ia hoziabar kir.
Eghti ia midorozir gumazir hoziabagh apiaghira misoziba,
ia uan hoziabar apiagh.

Ia uan midorozir dapanir asuabar aghuigh,
tuivigh misoghsi gan iki.

Ia uan afuziba akiriva, egh ia vaghvagh uan midorozir korotiabar aghuigh.

⁵ Ezi datirighin manmaghin ami?
Ki Ikiavira Itir God, ki Isipian garima,
me bar puviram atiatigha ara uamategha ize.

Apaniba men midorozir gumazir gavgaviba dikabira, ezi Isipia midorozim ategha zuamira ua ize.

Me atiatir biziba da tintinibar iti.
Kamaghin me ua ikigha girakirangin garir puvati.

⁶ Egha gumazir puv ivemariba ko misozir gumazir gavgaviba,
me apanibar ariv avegham. Puvati.

Me notin amadaghan ikia,
tintinibar onganigha Yufretisin Fanemin boroghira ire.

⁷ “Ikizir manaba, Isipin kantrin itir Nailin Fanemin min ekefe?

Me gavgavigha, mati faner ekiam aperiar gavgavim an otogha zui.

⁸ Kar Isipin adarazira.
Me Nailin Fanemin min ekevegha otivigha, mati faner ekiam aperiam an oto.

Isipin gumazamiziba kamaghin mikeme:
‘Ki bar ekevegh otogh nguazimin danganiba bar ada avaragham.

Egh ki nguibabagh asighasighiva,
dar itir gumazamiziba saram asighasigham.

⁹ Ia nan hoziaba, ia ivemar mangi.
Ia nan karisba, ia bar puvira ivemar.

Ia nan midorozir gumazir gavgaviba, ia Itiopia ko Libian kantrining, ia aningın midorozir gumaziba,
ia oraba suizir gumaziba, ia Lidian kantrin pibar asir gumaziba,

ia bar moghira mangi misogh.’

¹⁰ “Isipia kamaghin mikemegha gifa.
Ezi midorozir kam, kar Godin Gavgaviba Bar Itimin bizim.

A en Ekiam.
Egha dughiar kamın a uan apaniba ivezir kuram me ikarvasi.

Midorozim bar gavgavizi, gumaziba pura tintinibar ariaghiri.

Mati midorozir sabam mitiriam puv an azima,

a gumazibar mikarziba ko ghuziba apava, bar izifa.

Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, gumazamizir kabav soghezi me ariaghire.

Egha mati, a uabi notin amadaghan,
Yufretisin Fanemin boroghın ofa gami.”

¹¹ Ikiavira Itir God kamaghin migei,
“Kantri Isip, ni mati guivir igiar mam duabannın mikarzimın otifi.

Ni Gileatin mangigh danganir kamın marasinin aghuiba buri.

Egh ni marasinin igharagha gariba bagh,
bar puvira ingar da inighan kogham.

Marasinin tam nın duabar amuti, da akumighan kogham.

¹² Nın midorozir gumaziba tintinibar are,
egha me uarira uarigh ivezegha, uari inigha ire.

Ni midorozimin irigha bar aghumsiki,
ezi kantrin igharaziba nın aghumsizir akam baraki.

Nın ararem bar nguazir kamın danganiba bar adagh izifa.”

Atrivim Nebukatnesar iza Isipia misosi

¹³ Babilonin Atrivim Nebukatnesar iza Isipin kantri ko misoghamin dughiamın, Ikiavira Itir God akar mam isa uan akam inigha izir gumazim Jeremaia ganingi. Akar kam kamakin:

¹⁴ “Ia Mikdol ko Memfis, ko Tapanes ko, Isipin itir nguibar maba sara akam akun.

Egh kamaghin me mikim, ‘Apaniba otivigh puv ia misoghırarigh,
egh ian kantrin aven bizir aviribagh asighasigham.

Kamaghin amizi, ia Isipia, uan midorozir biziba akirigh
tuivigh misoghsi iki.

¹⁵ Manmaghsua Apis, an aser ia bulmakaun apurir ingarizim,
an arav ghu, egha tugha gavgavizir puvati?

An mangarim kamakin,

Ikiavira Itir God uabi anekunizi a iraghu.

16 Ezi Ikiavira Itir God, Isipian avirim gamizi, ia tintinibar ire.
Ezi Kantrin Igharazibar Gumazamiziba uariv gia ghaze:
Aria, e ti Isip ategh uamategh uan gumazamiziba bagh mangam.
Apaniba kantrin kam gasighasisi, kamaghin amizi, e uamategh uan nguibamra mangam.’

17 Ia ziar igiam kamaghin Isipin atrivim daningh,
Gumazim Puram Akam Arava Tintinibar Ifaghata Uan Dughiamin Atam Ghuzi A Gifa.”

18 Ezi atrivimin ziar bar guizbangiram atrivimin itim, a Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim.
A kamaghin mikeme,
“Ki zurara angamira iti, ki guizbangira migei:
Gumazitam izam.
Eghti an gavgavim bar gumazir igharazibar gavgavim gafiragham,
mati Taborin Mighsiam bar ruaragha, mighsiar mabagh afira.
Egha mati Karmelin Mighsiam ongarir dadarimin ikia,
bar pin mar iti.

19 Ia Isipia, ia mangi kantrin igharazibar kalabusin ikiam,
kamaghin amizi, ia uan bizibar kir.
Apaniba Memfis gasighasigham,
eghti nguibar kam pura ikiam, eghti gumazamiziba ua an ikian kogham.”

20 Ikiavira Itir God kamaghin migei,
“Isipin kantri, mati bulmakaun amebar igtar bar dirim.
Ezi difuar bar kurar mam notin amadaghan ikegha iza a givi.

21 Ezi igharaz darazir gumaziba, Isipia uan midorozir gumazibar ikiasa me givese.
Egha Isipia bar deraghavira men gari, ezi me bar deraghavira iti,
mati bulmakaun mikarzim saram aghungiziba.
Egha apaniba otivizir dughiamin, gumazir kaba midorozim ategha are.
Ezi Isipin midorozir gumaziba uaghan kamaghin ami.
Ezi midorozimin aven, dughiar bar kuram me batozi, me bar ikufi.
Kamaghin amizi, me midorozim bagha tuivigha gavgavizir puvati.

Ezi dughiar kamın me arazir kurar me amiziba bagha ivezir kuram isi.

22 “Apaniba bizir ekiamin arua izima,
Isipia bar atiatigha nimira kuruzimin min uari amikrivegha are,
egha me niginir tam gamizir puvati.

Apaniba sobiabar me misoghasa izi,
mati gumazim sobiam suiragha temeba okasa izi.†

23 Isipia me aviraseme, egha me bar gavgavigha,
mati ruarir ekiamin temeba bar uari anighafiri,
ezi gumaziba aven mangan asaghasaki.

Ezi apanibar midorozir gumazibar dibobonim bar ghuavanabo,
egha odezibar dibobonim gafira,
eghti gumazitam men dibobonim mangan iburagham.

Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir God, ki ghaze,
apaniba bar Isipia agivagham,
mati gumaziba ruarir ekiamin temeba bar ada oke.

24 Ki Isipia isa notin amadaghan itir gumazibar dafarim gatizi,
me bar aghumsiki.”

25 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, kamaghin migei, “Ia oragh. Tebesin nguibamin asem Emon, ko Isipin atrivim ko, men aser igharaziba ko, Isipin kantrin aven itir biziba bar ko, an atrivim ko, gavmanin gumazir dapaniba ko, gumazamizir nighnizir gavgavim uan atrivimin itiba, me bar moghira, ki ivezir kuram isi me daningam. 26 Atrivim Nebukatnesar uan gumazir dapaniba ko Isipia misueghti me arighireghasa. Ki Isipia isi Babilonian dafarim darigham. Eghti gin, gumazamiziba fomira Isipin apiagha ikezi moghin, gumazamiziba ua Isipin nguazimin ikiam. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.”

Ikiavira Itir God ua uan gumazamiziba iniam

27 Ikiavira Itir God kamaghin mikeme:

“Ia Israelia, ia Jekopin ovavir boriba, ia nan ingangarir gumazamiziba,
ia atiatingiva digavir kuram damuan marki.

Bar guizbangira, ia kantrin saghon itir kamın kalabusin iti.
Eghti ki ua ia inighti,

† 46:22: Hibrun akam deragha migirigiar kamın mingarim abighizir puvati. 46:27: Aisaia 41:13-14; 44:2 46:27: Jeremaia 30:10-11 46:28: Jeremaia 10:24; 30:11

ia ua uan nguazimra izegh, deraghvira dapiaghham.

Eghti tarazi ua ia damuti ia atiatingan koghham.

²⁸ Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migei: Ki ia ko iki ian akurvaghham.

Kamaghin amizi, Ia Israelia, ia nan adarasi, ia nan ingangarir gumazamiziba, ia atiatingan marki.

Ki ia batoghezi, ia ghua kantrin igharazibar tongin iti.

Eghti ki kantrin kaba bar me ageveg-ham.

Egh ki ia agivaghan koghham.

Guizhangira, ki puv ia damigham, ki arazir voroghira itim ginighnigha ia akiri.”

47

Ikiavira Itir God akam Filistian adarazir iti

¹ Ikiavira Itir God akam Filistian kantrin adarazir iti. Dughiar kamin Isipian atrivim tighar Gasamisogham, kar Filistian nguibar ekiar mam. Ezi God akam isa an akam inigha izir gumazim Jeremaia ganingi. ² Ikiavira Itir God kamaghin mikeme:

“Ia gan!

Apaniba notin ikia uari akuvasava ami, mati notin amadaghan itir dipaba bar ekefe.

Egha da bar puvira ivemara, dar aperiaba bar gavgafi.

Apaniba nguazir kam avaraghham, mati aperiam nguazim ko an itir biziba bar ada avegham.

A nguibaba ko dar itir gumazamiziba saram avaraghham.

Kamaghin nguibar kabar gumazamiziba bar atiatingiva, pamtemin dimiva, bar puviram arangam.

³ Eghti hoziaba ivemar iziti, dar suer puziba puvira nguazim misogh tingaghti, me da baraghham.

Eghti me karisbar niginim baraghti da puvira ivemarti, dar wilba pamtemin tingaghham.

Eghti gumazamiziba bar puviram atiatingiva, areghham.

Eghti ameboghfeziaba onganigh uan boribagh nighnighan koghiva, me mizuamighan koghham.

⁴ “Filistiaba gasighasighamin dughiam a izegha gifa.

Ki men tuavim apirigham, eghti me ua Tair ko Saidonin akuraghan koghham. Fomira Filistian ovaviba Kritin Arighatizim ategha iza Filistian nguibar ekiabar iti.

Ezi datirighin, ki Ikiavira Itir God, ki nguibar ekiamin itir Filistian varazira gasighasighasava ami.

⁵ Gasaba, men naviba bar oseme, ezi me uan dapanir ariziba apiri.

Ezi Askelonin nguibam bar ikufi.

Ia danganir zarir kamin ikiavira itir varazira, ian apangkuvim manadizoghin givaghti, ia tintinibar uan inivafiziba aghorir arazim ategham?

⁶ Ia kamaghin dia ghaze,

‘O Ikiavira Itir Godin midorozir sabam, ni manadizoghin e gasighasizir ingangarir kam ategham?’

O midorozir sabam, ni uamategh uan asuamin aven magari.

Ni ingangarir kam ategh avughsi.’

⁷ Ezi ki Ikiavira Itir God, ki ingangarir kam isa uan midorozir sabam ganingi.

Ki Askelonia ko ongarir dadarimin itir gumazamizir igharaziba sara misoghasa midorozir sabar kam amada.

Kamaghin, a nimira iki avughsan koghham.”

48

Moapin kantri ikuvigham

¹ Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, a Moapin kantri ginighnigha kamaghin mikeme:

“Iavzika, Nguibar ekiam Nebon gumazamiziba.

Apaniba Nebo bar a gasighasigham.

Me Kiriataim dikabiraghham, a nguibar divazir gavgavim itim.

Me a gasighasigham.

Eghti nguibar kamin gumazamiziba bar aghumsigham.

² Moapin ziar ekiam a iraghugha gifa.

Apaniba Hesbonin nguibamin otifi, egha me Moapia gasighasighamin arazimin akam misosi.

Me kamaghin migei,

‘Aria, e mangi gumazamizir kaba bar me agivaka,

eghti Moapin kantri ua ikian koghham.’

Ia Matmenia, apaniba bar ia gasighasighti, ia matmatin mangam.

³ “Ia dimdiar ararer ekjar Horonaimin nguibamin otozim baragh.

Me kamaghin dei:
Biziba bar ikufi.

⁴ Moap ikuvigham,
eghti men boribar ararem bar ekeveg-
ham.

⁵ Moapia, me aregham.
Me bar puv arava, Luhitin tu-
avimin ghuavanaga, Horonaimin
nguibamin ghuaghiri.

Ezi men ararem ghuavira ikiava
bar ekefe.

⁶ Me kamaghin migei: Ia zuamiram aregh.
Puvatighi ia ikuvigham.
Ia asizir atiabar min mangi
gumazamiziba puvatizir dan-
ganimin mongegh.*

⁷ “Moap, ni ingarizir biziba ko, dagiaba
bagha pamtemin nighnigha ghaze:

Bizir kaba nin akuraghti ni deraghvira
ikiam.

Ezi nin nighnizir kam derazir pu-
vati.

Kamaghin amizi, nin apaniba midorozimin
ni dikabiragham.

Egh me nin aser kam Kemos inigh
mangi kantrin igharazimin kalabus
datigham.

Egh me ughan Kemosin ofa gamir
gumaziba ko, an ingangarir gu-
mazibar dapaniba sara iniam.

⁸ Apaniba izi nguibaba bar dagh
asighasigham,

eghti nguibatam deragh ikian kogham.

Ki Ikiavira Itir God, ki mikemezi moghin,
me danganir zariba ko, danganir
mighsiabar itibagh asighasigham.

⁹ “Moap, ki amangsizim nin nguazim
datigham.

Eghti nin nguibaba bar ikuvigh pura
ikiam.

Eghti gumazitaba dar ikeghan
kogham.”†

¹⁰ Gumazamiziba Ikiavira Itir God
me ganingizir ingangarim damuan
aghuaghti, a me gasighasigham. Egh a
gumazir igharaziba midorozir sabamin
me misueghti me arimighirisi gumazitam
mikemeghti, gumazim a damighan koghti,
Ikiavira Itir God a gasighasigham.

Moapin nguibaba bar ikuvigham

¹¹ Ikiavira Itir God kamaghin migei:

“Moapin kantri fomira igiamra ikegha iza
datirighin dughiar kamin tu,

apanitam iza a gasighasighizir puvati,
egha gumazamiziba inigha ghua
kantrin igharazimin me isa kal-
abus gatizir puvati.

Moap mati wainin aghuim, gumaziba an
ingarigha, anetaghiza a iti.

Me dipar misevir tabar a ruizir puvati.
Ezi an isingtizim kamaghira ikia,
egha an mughuriam dera.

¹² Ezi ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira
migei:

Ki dughiar mam amisefe, ezi dughiar
kamin ki gumazitaba amadaghti

me izi Moapia gasighasigham,
mati gumaziba iza wainin kam nguazir
kamin a ingegha,
wain ruir mineba abiaghariki.

¹³ Eghti dughiar kamin Israelia asem Betel
bangin aghumsighizi moghin,
Moapia asem Kemos bangin bar
aghumisigham.

Me ghaze, aser kam, a men
akuragham.

¹⁴ Ia Moapia, manmaghsua ghaze,
ia midorozir gumazir gavgaviba,
egha ia bar midorozibar misogha
fo?

¹⁵ “Atrivir kam, an ziam, Ikiavira Itir Godin
Gavgaviba Bar itim, a kamaghin
migei:

Apaniba izi Moap gasighasigh, an
nguibaba iniam.

Me Moapian gumazir igiar diribav
soghirarigham.

¹⁶ Moap ikuvighamin dughiam a roghira
izegha gifa.

Asighasizir kam a bar zuamiram
otogham.

¹⁷ Ia Moapian boroghira itir darazi ko, gu-
mazir an ziar ekiam gifoziba,
ia an apangkuvigh kamaghin azi
mikim,

‘Iavzika, ian nguibar kamin ziar
ekiam ko gavgavim a irigha gifa.’

¹⁸ “Gumazir Moap gasighasighamin ingan-
garim itim,

a ia batogh ian divazir gavgavibagh
asighasigham.

Kamaghin amizi, ia Dibonin nguibar
ekiamin gumazamiziba,

ia mati atrivimin guivir dirim uan ziam
fe,

egh ia uan ziar ekiaba gin amadagh,
gumazir kinibar min nguazir midiarim
dapiagh.

¹⁹ Ia Aroerin nguibar ekiamin gumazamiz-
iba,

* **48:6:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. **48:7:** Diboboniba 21:29; Aisaia 46:1-2; Jeremaia 43:12; 49:3 † **48:9:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati.

ia mangi tuavir miriamin tuivigh ganti,
gumazamiziba me ari izam.

Eghti ia men azaragh,

'Bizir tizim otozi ia ari?'

²⁰ Eghti me kamaghin akam ikaragham,

'Moapin kantri a ikuvigha gifa,

egha datirighin a bar aghumsiki.

Kamaghin amizi, ia apangukuv, bar
pantemin azi.

Ia Arnonin Fanemin mangiva, kam-
aghin gumazamizibav kemegh,
Moap ikuvigha gifa.'

²¹ "Mighsiabar pin danganir voroghira
itibar nguibar ekiaba, me uan ivezir kuram
isi. Nguibar ekiar kaba kara: Holon, Jasa,
Mefat, ²² ko Dibon, Nebo, ko Bet Diplataim,
²³ ko Kiriataim, ko Betgamul, ko Betneon,
²⁴ Keriot ko Bosra. Moapin nguibar ekiar
roghira itiba ko, saghon itiba, me bar
moghira ivezir kuram ini. ²⁵ Apaniba
Moapin gavgavim dikabira. Ezi Moap uabin
akuraghasa bizitam gamizir puvati. Ki
Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa."

Ikiavira Itir God Moap dikabiragham

²⁶ Ikiavira Itir God kamaghin migei:

"Moap na batoke, kamaghin amizi, apaniba
a dikabinasa ki ifongeh.

Egh a damighti a mati gumazim dipar
onganim amezi moghin otogham.

A uan mimizibagh isin daku, egh tintinibar
poghpogham,

eghti gumazamiziba an ingariva akam.

²⁷ Moap, ni fomira akar asuibar Israelia
migia,

men ingarav ake. Manmaghin ami?

Ni ti ghaze, Israelia okimakiar gumazimin
min iti, ezi ni men ziam dikabira,

egha zurara me geghara dapaniba roi,
a?

²⁸ "Ia Moapia, ia uan nguibaba ategh mangi
dagiabar tongin mongegh.

Ia kuaraziba danganir kurabagh isin
mikonibar ingari moghin damu.

²⁹ "E bar Moapian akaba batozir arazim
gifo.

A uabi uan ziam fe, egha puv ifaghata,
egha ghaze, a bar dera.

³⁰ Ki Ikiavira Itir God, ki an akaba batozir
arazim gifo.

A ifaghata puram akam arai,
ezi an amir biziba, tam otivir pu-
vati.

³¹ Kamaghin amizi, ki Moapia bar moghira
me bagh azir akabar amuam.

Ki Kirheresin gumazamizibar
apangukvam.

³² Jaserin nguibam ikuvizir dughiamin, ki
azi.

Eghti Sipman nguibam, ni ikuvighti, ki
ni bagh azivira ikiam.

Sipma, nin wainin azeniba, da bar
avirasemegha ghua,

Amangsizim Itir Dipar Akaremin
miriamin tugha ghua, Jaserin dipar
akaremin tu.

Apaniba izi wainin ikarizir ovizir aghuiba,
ko nin temer taba saram asighasigham.

³³ Moapian nguazim dagher aviribagh
amima da otifi,
ezi gumazamiziba da isa bar akonge.

Eghti, agoroger arazir kam ko akazim, da
bar givagham.

Ki a me damighti, me ua wainin oviziba
dika da mirmimir miner ekiabar aven,
wain damuan kogham.

Egh me bar akongiva dimiva arang wainin
oviziba dikabinan kogham.

Guizbangira, me dimiva araghasi, egh
me agoroger araghasizibar amuan
kogham.

³⁴ "Moapia bar puviram arangiva,
Hesbonin nguibamin ikegh mangi,
Elealen nguibar ekiam ko notin
amadaghan, Jahasin nguibamin
tugham.

Egh Soarin nguibamin ikegh mangi Horon-
aimin nguibam ko sautin amadaghan
Eklat Selisian nguibamin tugham.

Guizbangira, men kantrin nguibaba
bar ikuvigham.

Eghti Nimrimin Fanem uaghan bar
dakegham.

³⁵ Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei,
Moapian adarazir ghua mighsiabar
pin itir danganibar ghua, ofan
mughuriar aghuim zuiba ko ofan
igharazir maba sara uan aseba bagha
dagh amiba,
ki bar me agivagham.

³⁶ Guizbangira, Moapia inizir bizir aghuiba,
da bar ovegham.

Kamaghin amizi, Kirheresin
nguibamin gumazamiziba ko
Moapia bar moghira,
ki uan navimin aven bar men
apangukufi.

Ki mati gumazim apangukvir ekiam ikia,
egha marvim givia azirakar onger ak-
abagh amua iti.

³⁷ "Moapia bar uan dapanir ariziba
ko ghuamasiziba apir bar adar
apanguvigham.

Egh me tintinibar uan dafaribar
ghoriva, apangukvir korotiabar
aghuigham.

³⁸ Ki Ikiavira Itir God, ki Moapin kantri
gasighasigham,

mati nguazir m̄iner ingangariba pu-
vatiziba, gumazim ada abiaghariki.
Kamagh̄in amizi, Moapin kantri ararer bar
ekiam otogham.

Eghti me pin dipenibar azuaribar
ikiam, o danganir me iviriabagh
amua uari akua itibar ik̄iva,
bar puviram aziam.

³⁹ Bar guizbangira, Moap bar b̄ighiregham,
eghti gumazamiziba bar puv arangam.
Moap, a aghumsizir gumazimin min
otogh̄iva,
uan guam modogham.

Moapin boroghira itir kantribar gumaza-
miziba bizir kam̄in ganti, a Moapin
otivti,
me bar atiatigh dibovir akar Moapin
mikimam.”

Moap asighasizir kam gitaghan kogham

⁴⁰ Ikiavira Itir God kamagh̄in migei:

“Ia gan. Apaniba Moap gasighasighasa bar
puvira izi,
mati kuarazir isam asizim iniasa,
uan avizimning onegha tuigha
iraghu.

⁴¹ Apaniba nguibaba iniva, egh danganir
misozir gavgaviba sara iniam.
Eghti dughiar kam̄in, Moapian
midorozir gumaziba atiatigh, okam
nighnigham,
mati amiziba boriba batasa
mizazim isi.

⁴² Ki Ikiavira Itir God, Moapia uari fa na
batoke.

Kamagh̄in amizi, Moap bar ikuvigham.
Gin kantri Moap ua ikian kogham.

⁴³ Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei,
atiatim gumazamizibagh anidir biziba
ko, mozir ekiaba ko azuaziba,
da Moapian gumazamizibagh
asighasighasa me mizua iti.

⁴⁴ Eghti gumazitam atiatim gumazamiz-
ibagh anidir bizibar, ari mangam,
a mozir ekiamin magiram.

Egh a mozim ategh ananḡiva otoghti,
ivem an suiragham.

Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei:
Ki Moapia gasighasighasa dughiar kam
amisefe,
ezi ki me gasighasighasava ami.

⁴⁵ “Moapian gumazamiziba apanibar ati-
atigha,
ari mangi Hesbonin nguibamin mon-
gasa.
Ezi Puvati.

Mati Hesbonin nguibam fomira Atrivim Si-
honin dughiamin isizi moghin,
me an garima a ua isia iti.

Kamagh̄in amizi, me nguibamin aven
mangeghan kogham.

Me bizitam damuamin gavgaviba pu-
vati.

Avir kam kantrin kam̄in biziba bar adagh
apongezi da isi.

Kantrin kam̄in mitaghniamin boroghin
iti darasi, ko kantri kam̄in aven itir
mighsiabar pin iti darasi,
midorozim bagha bar ikuvigha
puv misozir gumazir kaba, me
bar moghira isigham.

⁴⁶ “Ia Moapia, iavzika.

Ia asem Kemosin gumazamiziba, ia
ovegha gifa.

Apaniba ian otariba ko guivibar suigh, me
inigh mangi,
kantrin igharazimin me isi kalabus
darigham.

⁴⁷ “Eghti dughiar abuananamin,
ki Moapian dabirabim damighti a ua
deragham.

Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha
gifa.”

Ikiavira Itir God, Moapia kot darighasa
mikemezir akar kaba,
da datirighin gifa.

49

Ikiavira Itir God

Amonia gasighasigham

¹ Ikiavira Itir God, akam Amonian gu-
mazamizibar iti. A kamagh̄in mikeme:

“Manmaghin ami?

Israelia ti otariba puvati, me uan afezi-
abar nguaziba iniam, a?

Ezi men tarazi ti uan nguazir kabar
iti, o?

Manmaghsua aser Milkomin ziam fer
adarasi,

Gatin anabamin adarazir nguazim ini?

Manmaghsua Amonia ghua

Israelian nguibabar iti?

² Ki Ikiavira Itir God, ki mikeme:

Bar guizbangira ki dughiar mam amisefe,
egh dughiar kam̄in ki apaniba ameghti
me izi,

Raban nguibam misogham, kar
Amonin kantrin nguibar ekiam.

Me nguibar kam gasighasigham, eghti a
pura minezir akuvazibar min ikiam.

Eghti apaniba nguibar ekiamin
boroghira itir nguibabar apongam.

Eghti, Israelia gin ua Amonia inizir nguazir
kam iniam.

Ki Ikiavira Itir God, kar nan akam.

³ “Ain nguibar ekiam ikuvigha gifa,
kamagh amizi, Hesbonin nguibar
ekiamin gumazamiziba, ia
pantemin azi.

Ia Raban gumazamiziba, ia uaghan
azi.

Apaniba izi asem Milkom a inigh,
mangi kantrin igharazimin kalabus
datigham,

egh an ofa gamir gumaziba ko Amo-
nian gumazir dapaniba sara iniam.

Kamaghin amizi, ia azirakar korotiar
pizibar aghuigh, apanguvir onger
akaba bangi.

Egh ari mangi uan dagher azenibar
mongegh.

⁴ “O Amon, ni fo, nin danganir zariba bar
dera,

ezi ni zurara uabi fa, dagher danganir
kamin otiviba bagha migia, egha bar
akonge.

Ni akaba batozir guivimin min iti, ni man-
magsua akar kabav gei?

Ni uan dagiaba ko bizibagh nighnigha,
ghaze,

“Tina izi na misogham?”

⁵ Ia oragh. Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba
Bar itim, ki ian Ekiam,

ki guizbangira migei, ki nin boroghin
itir darazi bar me feghti,

me izi ni damuti, ni bar atiatigham.

Eghti me ia batueghti,

ia ari tintinibar danganibar
mangegham.

Eghti ua ia gehvur ia akuvamin gu-
maziba puvatigham.

⁶ “Eghti gin izamin dughiam,
ki ua ian dabirabim damuti, a ua der-
agham.

Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha
gifa.”

Ikiavira Itir God Idomia gasighasigham

⁷ Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Ido-
mian gumazamiziba akam men iti.

A kamaghin migei:

“Manmaghin ami?

Temanin Distrighin gumazamiziba ti
nighnizir aghuiba ko fofoziba puvati,
a?

Ezi fofozir gumaziba ti akar aghuibav geir
arazim ataki, a?

Men nighnizir aghuim ko fofozim
ovegha gifa, a?

⁸ Dughiar ki arazir kurar ia amiziba bagh
ivezir kuramin ia ikarvaghamin, ki
anemisevegha gifa.

Egh ki dughiar bar kuram damighti, a
Idomia bativam.

Ia Ison ovavir boriba, ia bar ikuvigham.

Kamaghin, ia Dedanin gumazamiziba,
ia nguibam ategh ari mangi der-
aghvira mongegh.

⁹ “Gumaziba iza wainin ikarizir ovizir
andiziba isir dughiamin,

me ti bar ada isir puvati.

Me maba ataghirasi.

Okimakiar gumaziba dimagaribar izir
dughiamin,

me ti bizir me ifongezibara isi.

¹⁰ Eghti ki ua Ison ovavir boribagh
asighasighamin dughiamin,

ki ian biziba bar adagh asighasigham.

Ki ian mogomer danganiba bar adagh
asighasighti,

ia ua mongan kogham.

Ian boriba ko, ian namakaba ko, ian
boroghira itir darasi,

ia bar moghira ikuvigham.

Egh Idomian adarazi bar geveg-
ham.

¹¹ Ia Idomia, ia uan boriba bagh nighnighan
marki.

Ian afeziaba arighireghti, ki uabi ian
boribar ganam.

Eghti ian amuiba uari, uari isi nan
dafarim darigham.”

¹² Ikiavira Itir God kamaghin migei, “Ki
gumazamizir avirim ivezir kuram me
daningam. Osimtizir ekiaba puvatizir
darasi, ki uaghan me gasighasigham. Ezi
Idom, ni ghaze ki ni gitagham, a? Bar
puvati. Ki ni gitaghan kogham. Ki uaghan
ni gasighasigham. ¹³ Ki Ikiavira Itir God,
ki guizbangira uabi uan ziamin pin arigha,
kamaghin migia ghaze, ki Bosran nguibam
bar pazaviram a gasighasigham, eghti a
danganir kinimin otogham. Eghti igharaz
darazir gumazamiziba bizir ki Bosran
amizir kaba baregh, me atiatingiva, digavir
kuram damigham. Egh me dipov akar
asuibar Bosran mikimam. Ezi gumazamizir
kaba uari akar kurabar uan apañibav
kimamin dughiamin, me kamaghin
mikimam, ‘Ia Bosra ikuvizi moghin ia
ikuvigham.’ Ki Idomian nguibabara bar
dagh asighasigham, eghti da ikuvigh
mamaghira ikiam.”

¹⁴ Ki Jeremaia, Ikiavira Itir God kamaghin
na migei:

“Ki gumazir mam amadazi

a ghua akam kantriba bar dar gumaza-
mizibav kinigha ghaze:

Ia bar uari akuvagh dikavigh mangi Idomia misogh.

Ia me misoghsı uari akırıghası iki.”

¹⁵ Ikiavira Itir God kamaghın İdomın kantri migei:

“İdom, ni oragh.

Ki ian gavgavıba abıghtı, kantrin ıgharazıbar gavgavıba ian gavgavıbagh afıragham.

Eghtı gumazamızıba bar ian aghuagh dibovır akabar ia mikim egh akırım ragh ia gasaragham.

¹⁶ Ni ifaghata ghaze, ni kantrin ıgharazıbagh amıma me puvıram atıati.

Egha ni ti ghaze, ni bar dera.

Puvati, ni uabi fer nıghnızımra ni gifarı.

Dagıar gavgavır ekiaba ian nguıbar ekıam, divazımın mın avınızım, ia mıghsıamın bar pın mar iti.

Ni uan nguıbam kuarazır isaba uan mıkonıbar ıngarır danganıbar an ıngarı.

Eghtı ki ni gekuıghtı ni izıghıram.

Ki İkiavıra İtir God, kar nan akam.”

¹⁷ İkiavıra İtir God kamaghın mikeme:

“İdomia ikuvıgham, eghtı Kantrin İgharazıbar Gumazamızıba İdomın nguazımın izi, bizır kurabar gantı, da an ikıam.

Eghtı me, me dipov akı mısorıbar anıng, digavır kuram damıgh atıatingam.

¹⁸ Ki fomıra Sodomın nguıbam ko Gomoran nguıbam ko, nguıbar anıngın boroghıra itıba saram asıghasıki.

Ezi da nguıbar kınıbar otıfi.

Ki İkiavıra İtir God, ki mikeme:

Bızır kamra İdomın otogham, eghtı gumazıtım an ikeghan kogham.

¹⁹ Ki zuamıra İdomian nguazımın me batuegham,

matı laionba sıpsıbagh amı mokın.

Laion Jordanın Fanemın boroghın itır ruarır pızımın ikegha otogha ghua, sıpsıpba grazıba apa itır danganıar aghuımın men gıntıki.

Ezi ki gumazıtım amıseveghti, a nguazır kam gatıvagh an ganam.

Ki kamaghın damuamın dughıamın, gumazır manam na ko ga akamın uanıng mısogham?

Ezi tına nan mın gavgavır kam itı?

Eghtı gumazır sıpsıpbar garır manam na ko apanım damuam? Bar puvatıgham.

²⁰ “Ki gumazamızıba ko borıba uaghan bar me batuegham, matı laion sıpsıpba bar me mıseuegha, egha men kuaba amıkırıvaghı zui.

Eghtı İdomın kantri uabi,

ki damuamın bizım bagh digavır kuram damıgham.

Kamaghın amızı, ia deraghvıra kuarıbar arıgh oragh,

egh bizır İkiavıra İtir God Temanın nguıbar ekıam ko İdomın kantri sara damuasa nıghnızıba baragh.

²¹ İdomın kantri ırıghamın dughıamın, mikımkızım nguazımın otoghti nıgınır ekıam otogham.

Eghtı İdomian ararem otogh ekevegh mangı,

Ongarır Aghevımın tugham.

²² Ia gan! Apanıba Bosran nguıbam gasıghasıghasa puvıra izi, matı isam mıghegha pın ghuavan-abogha,

tuıgha izaghıra asızım inıasa avızıba one.

Eghtı dughıar kamın, İdomın mıdorozır gumazıba atıatıgh okam nıghnıgham, matı amızıba borıba batasa mıazıba barası.”

İkiavıra İtir God, Damaskus ıvezır kuram a danıngam

²³ İkiavıra İtir God akam Damaskusın nguıbar ekıamın gumazamızıbar itı. A kamaghın migei:

“Hamat ko Arpatın nguıbar ekıamnıngın gumazamızıba, me batıvamın bizır kuraba me da baregha, digavır kuram gamı.

Me atıatia, nırızır agorogem sara ikıa deragha apıazır puvati.

Me matı ongarır ekıam dipıraghıra puv ıngara amıraghırıgha itır puvati.*

²⁴ Damaskusın gumazamızıba ua gavgavıba puvati.

Me matı amızır mam arasa atıatım a gamıma an aran ıburı.

Me mıazızır ekıam ko osımtızım itı, matı amızım borım batasa mıazızım ısı.

²⁵ “Nguıbar ekıar kam zıar ekıam itıma, ki bar a gifonge.

Ezi ki datırıghın ikıangsızım ia ganıdı:

Ia nguıbar kamın itır gumazamızıba arı mangı.

Apanıba otıvıgha izı.

Ia ikıan markı!

²⁶ Ki İkiavıra İtir Godın Gavgavıba Bar İtim, ki guızbangıra migei:

49:18: İenesıs 19:24-25

49:23: Aısaia 17:1-3; Amos 1:3-5; Sekaraia 9:1

*

49:23: Hıbrun akam deragha mıgırıgıar

kamın mıngarım abıghızır puvati.

Dughiar kamın apaniba Damaskusin gumazir igiavav sueghti,
me arighiriva, tintinibar uari aku-
vir danganibar iriv ikiam.

Eghti apaniba bar moghira Damaskusin midorozir gumazibav sueghti,
me arighiregham.

²⁷ Ki Damaskusin nguibam avinizir divazim avim a datighti,
avir kam uaghan Atrivim Benhadatin dipenir gavgavim uaghan an isigham.”

Ikiavira Itir God Kedar ko Hasor; ivezir kuram aning daningam

²⁸ Ikiavira Itir God, Kedarın ikizim ko Hasorin nguazimin aven itir distrihbar adarazi akam men iti. Babilonın Atrivim Nebukatnesar me misogha me dikabiragha gifa. God datirighin kamaghin Kedarian apanibav gei:

“Ia dikavigh mangi Kedarian misogh.
Ia aruem anadi naghin itir gumaza-
mizir kaba bar me agifagh.

²⁹ Egh men purirpeniba ko sipsipba ko,
purirpenibar iniba ko, men bizir maba saram ater mangi.

Egh uaghan men kamelba inigh mangi.

Egh kamaghin men dım:
Bizir ia damuti ia atiatingamim, a bar danganibar iti.”

³⁰ Ikiavira Itir God, kamaghin Hasorin gumazamizibav migei,

“Babilonın Atrivim Nebukatnesar, a ia gasighasighasa nighnigha gifa.
Kamaghin amizi, ia ivemar saghon mangedh, deraghvira mongegh.”

³¹ Ikiavira Itir God kamaghin Babilonia migei:

“Ia dikavigh mangi,
gumazamizir deraghvira ikia bizitam bagha nighnizir pu-
vatizibav sogh.

Men nguibam divaziba puvati.
Kantrin gavgavir tam men boroghin itir puvati.

Me uarira iti.

³² Ia men kamelba ko men bulmakauba ko sipsipba inigh.

Gumazir pura gumazamiziba puvatizir danganimın ikia, egha uan dapanir dakurir arizibagh isiba,
ki me batueghti me tintinibar mangedham.

Ki Ikiavira Itir God, ki apaniba ia damighti,
ia tintinibar danganiba bar dar otivighti,

Hasor bar dughiar kuram batogham.

³³ Eghti Hasor afiar atiabar danganimın min otogham,
egh a ikuvigh mamaghira ikiam.
Eghti nguibar kam pura ikiam.
Gumazamiziba ua an puvatigham.”

Ikiavira Itir God, Elamin kantri gasighasigham

³⁴ Ikiavira Itir God, akam Elamin kantrin gumazamizibar iti. Ezi Sedekaia Judan atrivimın otozir dughiamra, God akar kam maghira a isa uan akam inigha izir gumazim Jeremaia ganingi:

³⁵ Ikiavira Itir Godın Gavgaviba Bar itim,
a kamaghin migei:

“Barir pim, a mati Elamin kantrin agharim,
ezi me apaniba dikabinasa bar gavgafi.
Eghti ki men barir piba apirarigham.

³⁶ Ki nguazir kamın danganiba bar apani-
bar afeghti,
me tintinibar izi Elamia misogham,
mati aminir gavgaviba iza me gasighasiki.

Ezi ki me batueghti,
me tintinibar danganiba bar dar mangi,
eghti Elamin gumazamiziba tin-
tinibar kantriba vaghvagh dar ikiam.

³⁷ Apaniba izi Elamia misoghti me arighiramin dughiam,
ki me damighti me foghiva, bar puviram atiatigham.

Ki Ikiavira Itir God, ki uan aningagharim akakaghisi,
bizir bar kuram damighti, an Elam batogham.

Egh ki midorozir gumazibar amighti,
me, me misogh men agintigh mangiti,
me bar arighireghamin dughiamın tugham.

³⁸ Ki Ikiavira Itir God, ki uan atrivir dabirabim Elam datigh, me gativagham.

Egh ki men atrivim ko an gumazir dapaniba sara misoghırarigham.

³⁹ “Egh dughiar abuananamın, ki Elamian dabirabim akirighti,
a ua deragh otogham.

Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.”

50

Ikiavira Itir God akam kantri Babilonın iti

¹ Babilonin nguibar ekjar Kaldian nguazim itim, Ikiavira Itir God akam an gumazamizibar iti. An akar kam isa uan akam inigha izir gumazim Jeremaia ganingi. Ezi Jeremaia kamaghin akar kam akuri:

² “Ni Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bagh mangi, akam me mikin.
Ni nir avizim fegh ghuanang,
eghti gumazamiziba an ganigh, izi akam baragh.

Egh akam mongan marki.

Ni mangi kamaghin me mikemegh,
‘Apaniba Babilonin nguibam inigha gifa.
Babilonin aser kam, Bel, a bar aghumsiki.

Ezi asem Marduk digavir kuram gami.

Ezi Babilonin asebar marvir guaba bar aghumsiki,
ezi dar nedazir kuriba digavir kuram gami.’”*

³ Gumazamiziba not ategh izi Babilonia misogham.

Egh apanir kaba bar Babilonin nguibam gasighasigham,
eghti a pura danganir kinimin otogham,
eghti gumazamiziba an ikian kogham.

Gumazamiziba ko asiziba bar anetegh aregham.

Israelia uamategh uan nguazimin mangam

⁴ Ikiavira Itir God kamaghin mikeme:

“Bizir kaba otivamin dughiamin,

Israelian gumazamiziba ko Judaba uari akuvagh ua uan nguazimin izam.

Me iziva navibagh iragh aziva, uamategh na baghvira izam.

Ki Ikiavira Itir God, men God.

⁵ Me Saionin Mighsiamin mangisi,
tuavir an mangamin bagha azangsis.

Me kamaghin mikim suam,

‘Aria, e mangi Ikiavira Itir God ko Akar Dikirizir Gavgavim damika,
egh an gumazamizibar ikiam.’

Eghti Akar Dikirizir Gavgavir kam iki mamaghira ikiam.

Eghti gumazitam a ginamadaghan kogham.

⁶ “Nan gumazamiziba sipsipbar min ovegha iti.

Me geghuvir gumaziba me gamima me tuavir aghuim ataki,

egha tintinibar mighsiamin arui.

Me tintinibar mighsiamin arua,
egha uan avughsir danganir divazim itim gin amada.

⁷ Ezi gumazir maba men gara me misosi.

Ezi men apanir kaba kamaghin migei:

‘Gumazamizir kaba, uari arazir kuramin Ikiavira Itir God gami.

Ikiavira Itir God, danganir aghuimin min iti, me an mangi deraghvira ikiam.

Men ovaviba nighnizir gavgavim an ikia,
a men akuraghosa me a mizua iti.

Ezi Ikiavira Itir Godin kam, me anetegha arazir kuram gami.

Kamaghin ami, e me gasighasigh egh, osimtiziba puvatigham.’”

⁸ Ikiavira Itir God kamaghin mikeme:

“Ia Israelia ko Judaba, ia Babilon ategh ari mangi.

Mati memen apurim memen mabar faragha zui moghin,
ia kalabuziar gumazamizibar faragh mangi.

⁹ Ki notin gumazamizir gavgavizir aviriba feghiva, Babilonin misoghsi men aku izam.

Me tuivigh uarir akuigh, egh Babilonia ko misogh me dikabiragham.

Apanir kaba barir pibar asa bar fo, egha me asavamadir dughiamin,
me ni gitaghan kogham.

Kamaghin, ia Babilon atakigh.

¹⁰ Eghti me Babilonin bizir aghuiba iniam.

Gumazir vaghvaziba bizir aviriba iniva, egh uan ifongiaba agivagham.

Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.”

Babilon bar moghira ikuvigham

¹¹ Ikiavira Itir God kamaghin mikeme:

“Ia Babilonia, ia nan kantri gasighasiki,
egha nan gumazamizibar biziba ini.

Mati bulmakaun nguzim raizin miseviba dikabira uabi fa uabi ekura, egha bar akongezi moghin,
ia bar akongegh.

Egha ia hoziar apuribar min tiariba akara bar akonge.

¹² Ezi ian kantri Babilon bar aghumsigham,
eghti an ziar ekiam bar moghira irigham.

Eghti a bar kantrin kuramin min ikiva,
kantrin igharazibar tongin ziaba puvatigham.

Egh a danganir misingizim ko danganir kinimin min ikiam.

¹³ Ki Ikiavira Itir God, ki puvira ian aningazi,

* **50:2:** Aser kaba angamira itir ikirimirim puvati, ezi gumazir kaba akar isin zuimin migia ghaze, da aghumsigha digavir kuram gami. **50:6:** Aisaia 53:6; 1 Pita 2:25 **50:8:** Akar Mogomem 18:4 **50:13:** Jeremaia 25:12; 49:17

ki ia damuti ian kantri bar moghira
 ikuvigham,
 eghti gumamaziziba an ikian
 kogham.
 Ezi gumazir igharaziba danganir kamin
 mangamin dughiamin,
 me Babilonia ia bativizir bizir kurabar
 ganiva,
 dibovir akabar ia damuva misoribar
 aningiva,
 digavir kuram damigh bar ati-
 atigham.”

14 Ikiavira Itir God kamaghin Babilonin
 apanibav keme:

“Ia barir pibar asavamadir darasi, ia Ba-
 bilonin nguibam ekiarugh, egh tuiv-
 igh misogh.

Ia uan barir afuzibar bar a gasegh!
 Ia tam ataghiraghan marki.

Babilonia me arazir kuramin Ikiavira Itir
 God gami,
 kamaghin amizi, ia nguibar kam bar a
 gasighasikigh.

15 Ia an divazir gavgaviba ko an tauaba
 apirarighti da daighireghti,
 a ua misoghan iburagh, ia teghti ia a
 inigh,
 dughiar kamin ia danganiba bar,
 adar dimiva tiariba akar.

Egh a faragha igharaz darazigh
 asighasighizi moghin,
 ia datirighin bar a gasighasikigh.

Ki Ikiavira Itir God, ki ivezir kuram a
 daning, a gasighasighasava ami,
 kamaghin amizi, ia bar puv a damigh.

16 Ia bar Babilonia agifagh,
 eghti gumazir dagheba oparitam
 ko, gumazir dagheba iniamiba
 puvatigham.

Eghti kantrin igharazir Babilonin itiba,
 ia Babilonia gasighasizir gumaziba, me
 ian atiatingam.

Egh me zuamira Babilon ategh uamategh
 uan kantribar mangegh,
 uari uan gumamazizibara me ko
 ikiam.”

*Israelia ua deravira uan nguazim dapi-
 agham*

17 Ikiavira Itir God kamaghin mikeme:
 “Israelia mati sipsipin mam,
 ezi nguibar maba mati laionba, me a
 gasighasighasa an agintisi.

Asirian atrivim faragha an suiragha aneme.
 Egha gin Babilonin Atrivim Nebukatne-
 sar an aghariba ame.

18 Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir Godin
 Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, ki
 mikeme.

Ki fomira Asirian atrivim gasighasighizi
 moghin,
 ki Babilonin atrivim ko an kantri
 gasighasigham.

19 Ki Israelia inigh, sipsipbar min men aku
 ua men danganimin izam,
 eghti me Karmelin Mighsiam ko,
 Basanin Distrik ko, Efraimin
 Mighsiam ko, Gileatin Distrighin, dar
 grazibar amam.

Me puvira dar ami mangi naviba
 bar izevegham.

20 Ezi ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migei:
 Dughiar kamin ki Israelia ko Judan ikiavira
 itir varazira,
 kar ki taghizi deravira itiba,
 ki men arazir kuraba gin
 amadagham.

Eghti arazir kuratam ko osimtizir tam men
 ikian kogham.

Eghti gumazitam akatam me gasisi
 damuva avegham.”

*Ikiavira Itir God bar pazivira Babilonia
 damigham*

21 Ikiavira Itir God kamaghin Babilonian
 apanibav gei:

“Ia mangi Babilonia misogh.
 Ia Merataimin nguazimin gumamaziz-
 iba ko, Pekotin nguazimin itir adarazi
 ko misogh.

Egh puv me misuegh men bizibagh
 asighasigh.

Ia nan akaba bar adar gin mangi.

22 Midorozimin niginim, Babilonian
 nguazimin aven otozh bar ekeveg-
 ham,
 eghti kantrin kam bar ikuvigham.

23 Babilon mati haman mam, tintinibar
 nguazir kamin kantriba bar da
 misaraghariki.

Ezi datirighin ia Babilonin apaniba,
 kantrin kam apirigh, a gasighasikigh,
 datirighin haman kam bar
 misarighiregham.

Eghti Kantrin Igharazibar Gumamaziziba
 an ganigh,
 bar digavir kuram damigh, bar
 moghiram atiatigham.”

24 Ikiavira Itir God kamaghin mikeme:
 “Babilon, ki nin suighasa azuazir mam ati,
 ezi ni a gifozir puvati, a managh iti.

Ki Ikiavira Itir God, ni nan apanim gami,
 kamaghin amizi, azuazir kam nin
 suiragham.”

25 Ikiavira Itir God Babilonin aningaghe,
 egha uan midorozir biziba aven itir
 dipenimin tiar akam kuigha,

- midorozir biziba inigha azenan ize.
- Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, an Ekiam, a ingangarir ekiam mam ua iti, a Babilonin kantri damuasa.
- 26 Ia apanir saghon danganiba bar adar itiba, ia bar izi Babilonia misogh.
Ia dagheba arizir dipeniba bar adagh asighasikigh.
- Egh Babilonin biziba bar ada inigh, tintinibar dar pozibav kinigh, mati gumaziba raiziaba aghora dar pozibav kini.
Ia bizitam ko gumazitam ateghti a ikian marki.
- 27 Mati gumaziba bulmakaubav sozi moghin,
ia Babilonin midorozir gumazir gavgaviba bar me misoghararikigh.
- Ikiavira Itir God me gasighasighamin dughiam an otivasa,
kamaghin amizi, me bar moghira ikuvigham.
- 28 Ia bar oragh!
Israelia ko Judan marasi, me Babilon ategha ara uamategha Saionin izi.
Me kamaghin mikimasa izi,
"Ikiavira Itir God, en God, a izevir kuram isa gumazir an Dipenim gasighasiziba ikarvasi."
- 29 Ikiavira Itir God kamaghin Babilonin apanibav keme:
"Babilon bar puvira ifaghata na batoke, ki Israelian Godin Bar Zuezim.
Kamaghin amizi, ia gumazir barir pibar asa foziba, ia izi Babilon misogh.
Ia Babilon korogh deragh anevinigh.
Egh ia Babilonin tav ateghti an ari mangan marki.
Me igharaz darazigh asighasighizi moghin, ia pazi me damuva, bar me gasighasikigh.
- 30 Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei, Dughiar kamin ia apaniba, Babilonian gumazir igiavav soghararigham,
eghti me danganir uari akuvibar tintinibar iriv ikiam.
Egh ia Babilonin midorozir gumazibav soghti me arighiram.
- 31 "Babilon, ni oragh! Ni ifaghata uabi fer gumazimin min ami.
Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim,
ki nin Ekiam,
ki guizbangira migei, Ki nin apanim gami.
- Ki ni gasighasighamin dughiam otogha gifa, ki izevir kuram ni daningam.
- 32 Babilon, ni kantrin akaba batozim, ni irigh bar ikuvighiti, gumazir ua ni gifueghamiba puvatigham.
Ki avim nin nguibabar atighiti,
eghti avir kam nin biziba bar dar isigham."
- 33 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, a kamaghin mikeme:
"Apaniba faragha Israelia ko Judaba bar me abira.
Egha apaniba me isa kalabus gati,
egh me ateghti me mangan me aghua."
- 34 Ezi men Akurvazir Gumazim, a gavgavir ekiam iti,
ezi an ziam kara, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim.
A men akuragh men apaniba abiragham.
Egh a dabirabir aghuim isi nguazir kamin gumazamiziba bar me daningam.
Eghti Babilonia puvatigham.
A me damighiti me pazivira ikiam.
- 35 Ikiavira Itir God kamaghin migei:
"Babilonin kantri ikuvigham.
Eghti Babilonin gumazamiziba ko gumazir dapaniba ko, fofozir gumaziba sara ikuvigham.
- 36 Babilonin akam inigha izir gumazir ifavariba ikuvigh,
gumazir onganibar min otivigham.
Babilonin midorozir gumaziba ikuvigham, egh me bar atitigham.
- 37 Babilonin hoziaba ko karisba bar ikuvigham.
Eghti kantrin igharazibar midorozir gumazir Babilonin akurvaziba, me bar ikuvigham.
Me amizibar min otivigh gavgaviba puvatigham.
Babilonian bizir bar aghuiba ikuvigham.
Apaniba izi bizir kaba inigh, ada ater mangegham.
- 38 Asebar marvir guaba da nguibar kam gizifa.
Ezi Babilonia aser kabar gin ghua, dar atiatia gumazir onganibar min otifi.
Kamaghin amizi, aruem dughiar ruarimin Babilonian gan me inigh mangiti,
men faneba ko daghuriba bar misigham.
- 39 Eghti kamaghira, gin izamin dughia bar gumazitam ua Babilonin ikian kogham.

Eghti kaziar atiaba ko afiar atiaba ko poneba, darara ikiam.

⁴⁰ Ki fomira Sodomín nguibam ko Gomoran nguibam ko, nguibar aningin boroghira itiba saram asighasiki. Ezi da nguibar kinibar otifi.

Ki Ikiavira Itir God, ki mikeme: Bizir kamra Idomín otogham, eghti gumazitam an ikeghan kogham.

⁴¹ “Ia gan! Midorozir gumaziba notin amadaghan ikegha izasava ami. Me bar gavgavigha atrivir aviriba ikia, egha bar saghon ti. Egha me misoghasa midorozir biziba akira iti.

⁴² O Babilon, ni mati guivir dirim. Ezi apanir kaba, me apangkuviba puvatizir gumaziba. Me gumazir igharazibagh asighasighasa bar ifonge. Me barir piba ko barir afuziba suisi. Me hoziabar apiagh iziti, niginir ekiam otivam. Mati ongarim gigim gira tingazi. Egh me uari darigh mitivigh iki, egh Babilon ko misoghsivira ikiam. O Babilon, ni mati guivir dirim.

⁴³ Babilonin atrivim apanir kabar eghaghanim baraghti me iziti, an atiatigh egh agharapaniba bar an amiragham. An atiatigh nighnighiva avegh, egh an ararem mati, amizim borim batasa mizazir ekiam isava arai.

⁴⁴ “Mati laionba sipsipbagh ami moghin, ki zuamira Babilonia men nguazimra me batuegham. Laion Jordanin Fanemin boroghin itir rurir pizimin ikegha, otogha ghua sipsipba graziba apa itir danganir aghuimin men agintisi. Ezi ki gumazitam amiseveghiti, a nguazir kam gativagh an ganam. Ki kamaghin damuamin dughiamin, gumazir manam na ko ga akamin uaning misogham? Ezi tina nan min gavgavir kam iti? Eghti gumazir sipsipbar garir manam na ko apanim damuam? Bar puvatigham.

⁴⁵ Ia deraghvira kuaribar arigh, bizir ki Babilonin kantri damuasa nighniziba baragh! Ki uaghan gumazamiziba ko boriba sara bar me batuegham,

mati laion sipsipba, bar me misuegha, dar kuaba amikirvagha zui.

Ezi Babilonin kantri uabi, ki damuamin bizim bagh digavir kuram damigham.

⁴⁶ Apaniba Babilon iniamin dughiamin, mikimkizim nguazimin otoghti niginir ekiam otogham.

Eghti Babilonin ararem otogh ekevegh mangiti, Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bar a baragham.”

51

Ikiavira Itir God Babilonin apanim gami

¹ Ikiavira Itir God kamaghin mikeme: “Ki tarazir nighniziba feghti me bizir aviribagh asighasigham, egh me mati aminir gavgavimin min izi, Babilonin kantri ko an itir gumazamiziba sara misogham.

² Ki gumazitaba ameghti me izi aminim raiziabar misevibagh ivarazi da ghuezi moghin Babilonia giveragham. Me aminimin min an nguazimin a giveragh an biziba bar da batuegham.

Me a gasighasighamin dughiam, me tintinibar danganibar bar otivigh izi a gasighasigham.

³ Ia Babilonin apaniba, ki kamaghin ia migei, Ia zuamira Babilonin midorozir gumazibav sogh. Me tighar uan midorozir korotiabar aghuva, egha tighar uan pibar afam, ia Babilonin gumazir igiaba ko midorozir gumaziba bar me gasirarikigh. Ia men tav ateghti a ikian marki. Bar markiam. Ia bar moghira me agifagh.

⁴ Ia uan barir afuzibar Babilonia gasiti, me arighiri kuaba tintinibar Babilonin kantrin tuavibar iregham.”

⁵ Israelia ko Judaba faragha uan nguazimin itir dughiamin, me Israelian Godin Bar Zuezimin damazimin arazir kurar aviribagh ami.

Ezi Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, an akirim ragha me gasarazir puvti, egha me ataghizi me mati amizir paba ovengezibar min pura itir puvti.

- ⁶ Ia Israelia ko Judaba, ia arimangegh deraghvira ikiam.
Puvatighi, ia Babilonian tongin iki, men osimtizim bangin me ko ikuvigham.
Datirighin Ikiavira Itir God, Babilonin arazir kuraba bagh ivezir kuram a daningamin dughiam.
Kamaghin amizi, ia zuamira Babilon ategh mangi.
- ⁷ Ikiavira Itir God fomira nguazir kamin kantriba, ivezir kuram isi bar adar aningasa,
ezi Babilonin kantri an ingangarir kam gami.
Babilon golin kavin mamin min Ikiavira Itir Godin dafarimin iti.
Egha kantrin igharazibagh amima, me kavin kamin wain ame.
Egha me datirighin tintinibar on-gani.
- ⁸ Eghti Babilon uabi zuamira irigh ikuvigham.
Kamaghin amizi, ia a bagh aziva an apangkuv.
Ia mangi a bagh marasinba inigh, an du-abar aghuighi da akumigham.
Eghti a ti ua deragham.
- ⁹ Eghti Israelia ko Judaba an aven iki kamaghin mikimam,
"E kalabuziar gumazamiziba pura Babilon damuti, a ua deraghasa,
ezi a ua deragha otozir puvati."
Egh me gin kamaghin mikimam,
"Marki. E fo, Babilonin osimtizim a bar ekefe, egha overiamin pin ghuavan-abo.
Eghti Ikiavira Itir God bar pazivira Babilon damuam.
Kamaghin, e Babilon ategh uamategh vaghvagh uan nguibabar mangam.
- ¹⁰ Ikiavira Itir God Babilon gasighasiki,
ezi arazir kamin a en gumazamizibar arazir aghuiba azenim gati.
Aria, e Saionin mangiva,
Ikiavira Itir God, en God amizir bizibar gun mikimam."
- ¹¹ Ia Babilonin apaniba, ia midorozim bagh mangisi
uan afuziba aminiva, oraba ini.
Ikiavira Itir God ghaze, Babilonia an Dipenim gasighasiki,
ezi a ivezir kuramin me ikarvaghasa.
Egh a Midian atrivibar nighniziba feghti, me Babilonia misoghama.
A tuavir kamra, bar Babilon gasighasigham.
- ¹² Ia apaniba, ia nir avizir ababanin ghufeghti,
midorozir gumaziba mighvira misogh,
Babilonin nguibar ekiamin divazim akarika.
Ia midorozir gumaziba arighi, me nguibar ekiam bagh arav iki,
egh uan ingangarim deragh a damu.
Ia midorozir gumazibav kemeghti me mangi mongegh,
Babilonia misoghsi damu iki.
Ikiavira Itir God, Babilonin gumazamizibagh asighasighasa mikemegha gifa,
egha datirighin a bizir kam damuasa.
- ¹³ O Babilon, ni dipar aviriba ko bizir aghuir bar aviriba nin nguibamin iti.
Ezi ni ikuvamin dughiam a roghira izegha gifa.
Nin ikirimirim mati tretin mam,
me datirighin aneghorasava ami.
- ¹⁴ Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, a guizbangira uan ziamin pin arigha mikeme.
A kamaghin mikeme:
"O Babilon, ki apanibar gumazir okoruar avirim inigh iziti, me ni misogh, ni dikabiragham.
Me nin nguazim gizivagham, mati odezir okoruam.
Egh me ni gafiragh ni abinamin dughiamin, me bar akuegh pamtemin dimam."
Godin ziam fer ighiam (Jeremaia 10:12-15)
- ¹⁵ Ikiavira Itir God uan gavgavimin nguazir kamin ingari.
A uan nighnizir aghuimin nguazir kam isa uan danganimra anetizi, a gav-gafi.
A uan fozozim overiamin ingara an onegha gifa.
- ¹⁶ A tiarim akarigha migeima, overiam bar pamtemin tingazi.
Ezi ghuariar piziba nguazir otevirar migha iza,
egha uari akufa.
God onimaribagh amima,
da taghtazima amozim izaghiri.
Egha aminim asirafima,
a uan danganim ataghiragha izi.
- ¹⁷ Ezi gumazamiziba, me bar onganigha bizitam gifozir puvati.
Gumazir marvir guaba golin dar ingariba,
me bizir me ingarizir kaba bagh bar aghumsigham.
Kar guizn godba puvati.
Marvir guar kaba, da aminir datirighin en ikia angamira itir kam puvati.

18 Kar me dibovir akabav kimasa pura in-
garigha arighizir bizir kiniba.

Eghti Ikiavira Itir God, me tuisighamin
dughiam iziti, me bar ikuvigham.

19 Ezi Ikiavira Itir God, a Jekopin ovavir
boribar God, a uabi biziba bar dar
ingari.

Egha bizir kabar min garir puvati.

A Israelia amisevezi me an
adarazira iti.

An ziamra kara:

Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim.

Babilon mati Ikiavira Itir Godin ifanim

20 Ikiavira Itir God kamaghin migei:

“Babilon, ni mati ki misoghasa in-
izir bizir mam, ni nan ifanim min
iti.

Ki ni inigha, kantrin aviriba
misaragharigha,
egha nguibar gavgavir aviribagh
asighasiki.*

21 Ki ni inigha midorozir hoziaba,
ko gumazir hoziabagh apiaziba
amisaraghariki.

Ki ni inigha, midorozimin karisba ko,
gumazir karisbar suiziba saram
asighasiki.

22 Ki ni inigha, bar gumaziba ko amiziba
amisaraghariki.

Egha gumazir igiaba ko gumazir
ghuriba, ki bar me amisaraghariki.

Egha gumazir igiaba ko amizir
igiaba, ki bar me amisaraghariki.

23 Ki ni inigha sipsipba ko me geghuva men
garir gumaziba sara misaraghariki.

Ki ni inigha bulmakaun ainba
mikirvagha nguaziba abiziba ko, dar
ghuaviba sara misaraghariki.

Egha ki ni inigha gavmanin gu-
maziba ko, gumazir dapaniba
amisaraghariki.

24 “Egha ki Ikiavira Itir God, ki mikeme,
Babilonian arazir kurar me Saionin
amiziba bar, ki ada ikarvagh ivezir
kuram me daningam.

Eghti ia Israelia ko Judaba, ia bizir
ki damuamin kabar ganam.

25 “Babilon, ni oragh. Nin gavgavim bar
ekevegha mati mighsiar ekiam,
egha nguazir kamin danganiba bar
adagh asighasiki.

Ezi bar guizbangira, ki Ikiavira Itir God, ki
nin apanim gami,

ki uan gavgavim itir dafarimningin nin
suiragh, ni isi davarir konimin ni aku-
nighi,

ni poghpogh magiri nguazimin otoghti,
avim bar ni agivagham.

26 Eghti gumazitam dipenimin mikebamin
asisi, nin aven dagiatam inighan
kogham.

Gumazitam uan dipenimin ingarsi,
dipenim aterir dagiatam, nin aven
a inighan kogham. Puvati.

Ni bar ikuvigh kamaghira ikiam.

Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.”

Apaniba izi Babilonia misogham

27 Ia kantrin aviribar tongin akaba amang,
egh nguaziba bar dar gumazamizibar
tongin sigham givi,

eghti me Babilonia misoghsi biziba
akir.

Ia Araratba ko, Miniba ko, Askenasba, men
diaghti me izi.

Egh midorozim bagh gumazir ekiar
tam amisefegh.

Midorozir gumaziba uan hoziabar apiagh,
egh odezir okoruamin min izam.

28 Egh uaghan Midian atriviba ko, gumazir
dapaniba ko, gumazamizir Midian
gavman gativagha an gariba, ia men
diagh.

Ia kantrin avirir me gativibar gumaz-
ibar amuti,
me bar izi Babilon misoghsi biziba
akir.

29 Ikiavira Itir God Babilon gasighasighasa
mikemegha gifa,

egh a damighi a danganir kinimin
otogham,
eghti gumazitam ua an ikian
kogham.

Eghti Ikiavira Itir God ingangarir kam
damuamin dughiamin,
mikimkizir dafam nguazim bativira
ikiam,

mati gumazim mizazir bar kuram
isima mikarzim a gasi.

30 Babilonin midorozir gumaziba
midorozim ategh, midorozir dipenir
gavgavimin aven ikiam.

Egh me amizibar min ikiva, gavgaviba
puvatigham.

Apaniba Babilonian dipenibar apongiva,
egh nguibabar divazibar tiar akaba
akaram.

31 Gumazir akaba inigha izir aviriba, ive-
mar mangi ivivigh Babilonin atrivim
mikimam,

Abuir gumazir kaba izi a mikim suam,
Apaniba nin nguibar ekiamin dan-
ganiba bar ada inigha gifa.

* 51:20: Fofozir gumazir aviriba kamaghin nighnisi, ves 20in ikegha ghua ves 23, akar kaba Babilonin gun migei. Ni Jeremaia 50:23in an gan. Ezi gumazir maba kamaghin nighnisi, a gumazamizir igharazibar gun migei.

³² Apaniba dipabagh iregh vongin mangamin tuaviba inigh, tintinibar dakarabar itir ighurunibar apuegham.

Eghti Babilonin midorozir gumaziba bar puviram atiatigh, egh tintinibar onganigham.

³³ Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, a kamaghin mikeme: “Babilon, a guivir dirimin min iti.

Eghti mati gumaziba raizin daghem ini-asa a dikabiri moghin, apaniba a dikabinigham.

Ezi ingangarir kam damuamin dughiam, a roghira izegha gifa.”

³⁴⁻³⁵ Ezi Jerusalemin nguibar ekiam kamaghin migei:

“Babilonin Atrivim Nebukatnesar puvira na misoke, mati a na apava bar na agifa.

A mati aser mam bar na tuavareme.

Egha nan bizir aghuibar uan navim gazuima a izifa.

Ezi ki mati itarir mam, an amegha givazi, dagher nataba an itir puvati.

Egha gin a bar na disi.

Babilonia bar nan mikarzim gasighasiki, ezi nan ghuzim ire.

Kamaghin amizi, me osimtizim iti, ezi Ikiavira Itir God men osimtizir kam ikarvagham.”

Ikiavira Itir God, ivezir kuram isi Israelian apanibar aningam

³⁶ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin migei:

“Jerusalem, ni oragh!

Bar guizbangira, ki nin akuragh Babilonia ni gamizir osimtizim ikaragh.

Ki Babilonian faneba ko dipavsiziba bar dar amighti, da dakegham.

³⁷ Ki Babilon gasighasighti, an dagiar pozibara ikiam.

Eghti an afiar atiarbar danganimin otoghti,

gumazamiziba an puvatigham.

Eghti gumazir igharaziba ian ganigh, akirim ragh ia gasi, dibovir akabar ia mikimiva,

bar digavir kuram damigh puviram atiatingam.

³⁸ Eghti Babilonia laionbar min tiariba akar dimdiar kuram damuam.

Me laionin nguziba asizibar amasa puvira aroi moghin damuam.

³⁹ Ezi ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei:

Men naviba arazir kurabar amusi dikavamin dughiamin, ki isar ekiatam me bagh a damighti, me dipar onganir aviribar amiva, bar ikuvigham.

Egh me gin dakuv onganigh, egh ua dikavighan kogham.

⁴⁰ Mati gumaziba sipsipin nguziba ko, sipsipin apuriba ko, memen apuribagh ami moghin,

ki men aku danganir me misoghti me arimighiramimin mangam.”

⁴¹ Ikiavira Itir God kamaghin mikeme:

“Ia bar gan! Nguazir kamin gumazamiziba bar ziar ekiam isa Babilonia ganidi, ezi apaniba izi a misogh, a iniam.

Kantrin Igharazibar Gumazamiziba an ganigh, digavir kuram damigham.

⁴² Apaniba Babilonia avaragh, mati ongarim dipiraghira iza bar gigim avara.

⁴³ An nguibar ekiaba bar ikuvigham.

Eghti kantrin kam danganir dakightizir kinimin min ikiam.

Eghti gumazamiziba an ikian koghiva, a daruan kogham.

⁴⁴ Ki mizazim Bel gasegham, a Babilonin asem.

Ki a damighti bizir a tuavaremeziba, uam a dar migham.

Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba uam an izan kogham.

Eghti Babilonin divazir ekiam bar akarighirigham.†

⁴⁵ “Ia nan gumazamiziba, ia Babilon ategh aregh.

Ia vaghvagh aregh deraghvira ikiam.

Ki Ikiavira Itir God, ki puv Babilonian aningaghe.

Kamaghin, ki ti ia ko me saram asighasigham.

Kamaghin, ia zuamira ari manglegh.

⁴⁶ Ia tintinibar akar nguazir kamin otiviba baragh,

ian naviba digavir kuram damuti ia atiatingan marki.

Ia orazima, azenir mam in akar mam oto, ezi azenir igharazimin akar igharazim oto.

Me midorozir ekiaba otivir akabav gei, ezi atrivir mam atrivir igharazim misosi.

⁴⁷ Ki dughiar mam amisefe, egh dughiar kamin,

† 51:44: Babilonia kantrin igharazibar bizir aghuir aviriba inigha ghua ofabar min da isava uan asebagh aningi. Ni ves 34-35in an gan. Aser kam mati bizir aghuir kaba tuavareme, eghti datirighin Ikiavira Itir God a damighti a uam adar mighi, gumazir igharaziba ua uan biziba iniam.

Ki Babilonin nguibamin asebar marvir guabagh asighasigham.
Eghti Babilonin nguibam bar aghum-sigham.

Eghti apaniba izi Babilonin gumazir aviribav soghirarighi,
men kuaba tintinibar Babilonin nguazim giregh ikiam.

⁴⁸ Ki Ikiavira Itir God, ki ghaze,
Bizir aviribagh asighasizir gumazir maba,
me not ategha Babilonia misoghasa izi.

Kamaghin, overiam ko nguazim, ko aningin itir biziba,
da Babilon iramin dughiamin bar akongegham.

⁴⁹ Babilonin arazir kamra,
Israelia gamizi moghira, a ikuvigham.
Ezi kantrin aviriba Babilonin agharimin ariaghire.”

⁵⁰ Eghti ia Israelia, Babilonia ia gasighasighizir puvatizir darasi, ia zuamira Babilon ategh ari mangegh.
Guizbangira, ia uan nguibamin saghon iki,

egh ia Ikiavira Itir God ginighnigh.
Egh ia Jerusalem bakinighnighan marki.

⁵¹ Egha datirighin ia kamaghin migei:
“E bar aghumsiki.

Kantrin Igharazibar Gumazamiziba Ikiavira Itir Godin Dipenimin anogroghezir danganimin aven ghue.

Egha me akar kurabar e mikeme.
Kamaghin amizi, e bar aghumsiki.”

⁵² Ikiavira Itir God kamaghin mikeme:

“Ki dughiar mam amisefe, ezi dughiar kamin, ki Babilonian kantrin asebar marvir guabagh asighasigham.

Egh Babilonin danganiba bar, gumazir aviriba midorozimin mizaziba iniva, puram arangam.

⁵³ Eghti Babilon ti overiamin ghuanabogh, egh misoghamin danganir gav-gavimin ingarighi,
ki gumaziba ameghti, me izi a gasighasigham.

Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.”

⁵⁴ Ararer ekiam Babilonin otogham.

Apaniba bar pazivira Babilonin kantri gasighasigham.

Eghti niginir ekiam otogham.

⁵⁵ Eghti apanir aviriba izi Babilonia misogh, niginir ekiam damuam,

mati ongarimin niginim.

Ikiavira Itir God bar pazivira Babilon gasighasighasa,
egha an akar arozim dukumasava ami.

⁵⁶ Gumazir bizibagh asighasiziba, me izi Babilon misogh me dikabiragham.

Egh me Babilonin midorozir gumaziba kalabus darigh,
men piba apirarigham.

Ikiavira Itir God, a Godin guizbangin ivez-iba ikarvazim.

Egh guizbangira a Babilonian arazir kuraba bagh ivezim me daningam.

⁵⁷ Atrivir kam, an ziam, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, kamaghin mikeme:

“Ki Babilonin gumazir dapanibar amighi, me wainin dipabar ameghiva onganigham.

Kar fofozir gumaziba ko, gumazir ekiaba ko, gavmanba ko, midorozir gumaziba.

Me daku onganigh, ua dikavighan kogham.

⁵⁸ Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki ghaze:

Apaniba Babilonin kantrin ekiam avinizir divazir gavgavim tintinibar an akararighi,
an divazir otevitam ikian marki.

Egh an tiar akar ekiabar apongegham.

Bizir kam kamakin. Kantriba bar dar gumazamiziba pura ingari.

Eghti bizir me ingariziba, da bar isigham.”

Jeremaia Babilonia bagha akam amada

⁵⁹ Ezi namba 4in azenimin Sedekaia Judan atrivimin itir dughiamin, Jeremaia akar mam Babilonin anemada. Ezi dughiar kamin, Atrivim Sedekaia Babilonin mangasava amima, Seraia a ko mangasa. Seraia a Nerian otarim, egha Masean igiavotarim. An atrivimin ingangarir gumazim. Jeremaia akar kam isa a ganing. ⁶⁰ Jeremaia bizir kurar bar Babilonin otivamiba bagha akam akinafarimin an osiri, kar akar Ikiavira Itir God a ganingiziba. ⁶¹ Ezi

Jeremaia kamaghin Seraia migei, “Ni mangi Babilonin otoghamin dughiam, ni akar kaba bar adar ponegh. ⁶² Egh ni kamaghin God ko mikim, ‘O Ikiavira Itir God, ni nguibar kam gasighasighasa mikemegha gifa, eghti gumazitam ko asizitam an ikian kogham. Eghti dughiar zurara danganir kam pura ikiam.’ ⁶³ Seraia, ni akinafarir kam diponegh God ko mikemegh, dagiatam akinafarir kamin a righiva anekunighi, a Yufretisin Fanemin magirigh. ⁶⁴ Egh

ni kamaghin Ikiavira Itir Godin akam akun, 'Ki Ikiavira Itir God, ki bar Babilon gasighasigham. Babilon akinafarir kamin min magiram, egh uam otoghan kogham.'"

Jeremaian akam iza kagh tu.

Apaniba Jerusalem gasighasizir eghaghanim

52

(*Sapta 52*)

*Babilonia Jerusalemia misogha men
nguibar ekiam ini*

(*2 Atriviba 24:18–25:7; Jeremaia 39:1-10*)

¹ Sedekaia 21plan azeniba ikia, Judan atrivimin oto. Egha 11plan azenibar Jerusalem azenibamin ike. An amebam, Hamutal, a Jeremaian igharazimin guivim, a Lipnan nguibar ekiamin gumazir mam. ² Sedekaia, Jehoiakimin arazibar gin ghua, egha Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kurabagh ami.

³ Judaba ko Jerusalemian arazir kuraba Ikiavira Itir God gamizi, a bar men aningaghe. Egha Ikiavira Itir God gumazamizir kaba bar me batoghezi, me an guamin saghon ghue.

Ezi gin Sedekaia, Babilonin atrivim, a gativagh an ganan a bar aghua, egha a uam an apengan itir puvati.

⁴ Egha namba 9in azenimin Sedekaia atrivimin ikia ghua, namba 10in iakinimin otogha ghua namba 10in iakinir kamin aruemin oto. Ezi Babilonin Atrivim Nebukatnesar uan midorozir gumaziba bar dar akua iza Jerusalem avinigha, nguibam iniassa misosi. Me Jerusalem korogha, ghua temeba okegha iza nguibar ekiamin divazir gavgavimin boroghira dar pozim mikini. Egh me nguazim adav kinighti, da figh ghuavanaboghti, me mangi dagh isin mitivigh nguibar ekiam ko misogham. ⁵ Me azenir vamira ko akuamin Jerusalem avinigha iti. Ezi Sedekaia 11plan azenibar atrivimin iti, ⁶ ezi an namba 4in iakinimin otogha ghua, namba 9in aruem otozi, men dagheba bar gifa. Kamaghin amizi, Jerusalem gumazamiziba mitiriam bar puv men azi. ⁷ Dughiar kamin Babilonia divazimin vuer mam akarigha Jerusalem aven ghue. Ezi Atrivim Sedekaia Jerusalem midorozir gumaziba koma are. Me dimagarimin suebar ghuava atrivimin dagher azenimin otivigha ghua, danganir divazir pumuning uaning isasuiragha itir tiar akar kamin ghua, Jerusalem nguibar ekiamin otivigha ghue. Egha

me Jordanin Fanemin danganir zarimin ghuaghilir tuavimin zui. ⁸ Ezi Babilonin midorozir gumaziba Atrivim Sedekaian agiragha ghua Jerikon nguibar ekiamin boroghin itir danganir zarimin a bato. Ezi Sedekaian midorozir gumaziba anetegha, ara tintinibar ghue.

⁹ Ezi Babilonia Sedekaian suiragha a inigha Babilonin atrivim bagha ghu. Ezi dughiar kamin Atrivim Nebukatnesar Ripan nguibamin iti, an Hamatin nguazimin aven itir nguibam. Ezi Nebukatnesar uan kotin aven Sedekaian gara egha ghaze, Sedekaia uan arazir kurar an amizimin ivezim iniam. ¹⁰ Ezi Babilonian atrivim Ripan nguibamin ikia Sedekaian otariba inigha, Sedekaian damazimin bar me misuaghariki. Egha a uaghan Judan gumazir dapaniba me misuaghariki. ¹¹ Egha atrivim mikemezi, me Sedekaian damazimning asi, egha an suemning ko dafarimning senin ada ikegha, a inigha Babilonin ghua. Egha a isa kalabus gatizi a ikia ghua areme.

Babilonia Jerusalem gasighasiki (2 Atriviba 25:8-17)

¹² Nebukatnesar Babilonin atrivimin itima, ezi an namba 19in azenim otogha ghua an namba 5in iakinimin, an namba 10in dughiam oto. Ezi dughiar kamin, Nebusaradan, an atrivimin garir midorozir gumazibar gumazir dapanir faragha zuim, a dikavigha Babilonin atrivimin ingan-garim gativagh an ganasa Jerusalem ize. ¹³ Egha a Ikiavira Itir Godin Dipenim ko Judan atrivimin dipenim ko, Jerusalem gumazir aruabar dipeniba sara, a bar dagh aponge. Babilonian dipeniba bar, a vaghvagh dagh aponge. ¹⁴ Babilonian midorozir gumazir Nebusaradanin gin zuiba, me bar moghira Jerusalem avinizir divazim gasighasigha bar anekaraghariki. ¹⁵ Nebusaradan gumazamizir Jerusalem ikiavira itiba inigha ghua, Babilonin kalabus gati. Men marasi, onganarazibagh amir gumazamiziba. Egha a uaghan Judan faragha Jerusalem ategha ara ghua an gara, a ko ikezar akua, me inigha Babilonin kalabus bagha ghue. Egha fofozir gumazir bizir igharagha garir aviriba akiribar akua, Babilonin kalabuziabar min me inigha ghue. ¹⁶ Egha Nebusaradan, gumazamizir onganarazibagh amir marazi ataghizi, merara Judan nguazimin ikiavira iti. Egha a me migia ghaze, ia wainin azeniba ko, azenir igharazibar gan iki.

¹⁷ Egha Babilonia ghua Ikiavira Itir Godin Dipenimin ghuegha, brasin guarir akiniba ko, tengin doziba pin da afasa

brasin ingarizir osazariba apiraghariki. Egha me uaghan tengin dipar ekiar me brasin ingarizim abiki. Israelia fomira kamaghin a dibori, "Ongarim." Egha me brasin kaba bar da inigha Babilonin ghue.¹⁸ Babilonia uaghan averenin iniamin itariba ko, savolin muziariba ko, lamba munger biziba ko, itarir ofan ghuzibar arighamiba ko, pauran mughurir aghuim zuiba tuer itariba ko, Judaba Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven, ingarasa amizir brasin biziba sara me da ini.¹⁹ Egha Nebusaradan uaghan bizir gumaziba gol ko silvan ingariziba ini, kar itarir muziariba ko, itarir avim ateriba ko, ofan ghuziba arizir itarir ekiaba ko, mineba ko, lamin aghoriba ko, itarir pauran mughurir aghuim zuir tuezir itariba ko, wainin ofabar arighamin itarir ekiaba sara ini.

²⁰ Atrivim Solomon fomira bras inigha guarir akinir kamning ko, tengin ekiar me kamaghin diborim "Ongarim," adar ingari. Egha uaghan a bras inigha bulmakaun 12plan nedaziba tengin ekiar kamin apengan itimin ingara, egha wilkarin itarir ekiar dagh isin darighambar ingari. Ezi Solomon mikemezi, me bizir kaba isa Ikiavira Itir Godin Dipenimin ada ariki. Ezi brasin kabar osimtizim bar ekefe, eghti gumazitam dar osimtizim gifofoghsi, da isi skel tam darighan iburagham.²¹⁻²² Gumaziba fomira ababanir vamiran brasin guarir akinir kamningin ingari. Aningin ruarimning 8 mitan tu, ezi aningin arozmning 5 mita ko 30 sentimitan tu. Me dipenir akinir pumuning paip brasin ekiamningin min aningin ingari, ezi bras mitemegha an mitiam, 7 sentimita ko akuamin tu. Egha guarir akinimning dapanimning, me brasin aningin ingari, ezi dipenir akinir kamning mong ekefe. Ezi dapanir pin ghuvanadam 2 mita ko 20 sentimitan tu. Ezi me bras inigha iver nuzimin min anesingi, mati temer pomigranetin oviziba. Me pomigranetin kaba tintinibar iver nuzimin min da ike. Egha me guarir akinir kamningin dapanimning gighuigha, aning asingi.²³ Guarir akinimning vaghvagha 100plan pomigranetin oviziba aningin dapanimningin iti. Egha 96plan pomigranetba aningin 4plan miriaba iti.

Judaba ghua Babilonin kalabusin iti
(2 Atriviba 25:18-21)

²⁴ Nebusaradan, Babilonian gumazir dapanir faragha zuir kam, an ofan gamir gumazibar dapanim Seraia, ko Seraian apengan itir gumazim Sefanaia, ko Godin Dipenimin tiar akamin garir gumazir 3plan igharaziba sara ini.²⁵ Egha Jerusalem, gumazir dapanir Jerusalem midorozir gumazibar garim ini. Egha nighnaziba Judan

atrivim ganidir gumazir 7pla ini. Egha a Judan midorozir gumazibar gumazir dapanibar akinafariba osirir gumazim ini, kar gumazir gumaziba isima, me midorozir gumazibar otivim. Egha a 60plan gumamazizibar garima me Jerusalem ikiavira iti, ezi a uaghan me ini.²⁶ Egha Nebusaradan gumamazir kaba bar me inigha Babilonin atrivim bagha Riplan nguibamin ghu.²⁷ Kar Hamatin nguazim. Ezi atrivim mikemezi, me gumazir kabav soghezi me ariaghire.

Babilonia kamaghin amigha, me gin Judan igharaziba inigha ghua Babilonin kalabus gati.²⁸ Nebukatnesar inigha ghua kalabus gatzir gumamazizibar dibobonim, a kamakin: Namba 7in azenimin an atrivimin itir dughiam, a Judan 3,023plan gumamaziziba ini.²⁹ Egha a namba 18in azenimin atrivimin itir dughiamin, a 832plan Jerusalemian gumamaziziba ini.³⁰ Ezi a namba 23in azenimin atrivimin itir dughiamin, gumazir dapanir faragha zuim, Nebusaradan, Judan gumamazir 745pla inigha kalabus gati. Me bar moghira men dibobonim, 4,600plan gumamaziziba.

Babilonin atrivim, a kalabusin Atrivim Jehoiakin firi

(2 Atriviba 25:27-30)

³¹ Judan Atrivim Jehoiakin, Babilonin 37plan azenibar kalabusin itima, Evil Merodak, Babilonin atrivimin oto. Egha azenir kamin aven an namba 12in iakinim otogha ghua, namba 25in aruemin otozi, Evil Merodak Jehoiakinin apangkuvigha, kalabusin anegifa.³² Evil Merodak arazir aghuimin a gamua, ziar ekiam ko dabirabir aghuim a ganingi, ezi an dabirabir kam atrivir igharazir Jehoiakin ko Babilonin kalabusin ikezibar dabirabim gafira.³³ Kamaghin amizi, Jehoiakin ua kalabuziar korotiaba azuir puvati. Egha a zurara dughiahar Babilonin atrivim ko apiav ikia apa ghua, Jehoiakin aremezir dughiamin tu.³⁴ Babilonin atrivim mikemezi, me dughiahar dagiaba isa Jehoiakin ganidi, eghti a deraghvira ikiam. Me kamagharam amua ghua, Jehoiakin aremezir dughiamin tu.

Gumazamiziba Jerusalem Bagha Aziava Arai O Azir Akam Akar faragha zuim

Babilonia Jerusalem gasighasizir dughiamin, gumazamiziba bar uan nguibar ekiar aghuimin apangkufi, ezi Godin akam inigha izir gumazim, Jeremaia akinafarir kam osiri. Fomira Jerusalem nguibar ekiam ko Godin Dipenir an aven itim, aning mati God Israelian adarazi ko itir nedazim aka. Ezi Jerusalem ikuvizir dughiamin, Israelian nighnizir gavgavim mong irizi, men nighniziba derazir puvati. Kamaghin amizi, me an kuarkuvigha zurarama azi.

Akinafarir kamin saptaba vaghvagha mati ighiar maba, gumazamiziba Jerusalem apankuva a bagha azir onger akabagh ami. Judan adarazi me dughiar ekiabar, osimtizir me batozir kam ginighnigha ighiar kabagh ami.

Israelian arazir me akar kam osirizim, me kamaghin Inglisin a dibori, "Poetry." A Hibrun akamin mong igharagha amizir arazir mam, men akam alfabetin 22plan letaba iti. Me dughiar mabar akam osirasa 22plan akuabar ana osiri, egha me an osirir dughiam, me letaba uan akamin alfabet osiri moghin vaghvagha da osira iraghu. Ezi gumazir maba Hibrun akamin akar maba igha da osirir dughiamin, me men arazir kamin gin ghua an osirir puvati. Ezi e fo, Aruamin akam osiramin 21 letaba iti, a bar Hibrun akamin letabar dibobonim ko magh ghua. Kamaghin amizi, Aruamin akamin akinafarir kam (Azir Akam), e Hibrun akamin arazimin gin ghua a gira, ni e an osirizir arazir kamin ganam, a manmaghin zui. Ni bar deravira akinafarir kamin gan, ni ganti Sapta 1, 2, 4, ko 5, ni ganti vezin kaba vaghvagha alfabet letabar gin zui. Namba 1 leta ves 1, kar leta A. Ezi ves 2, namba 1 leta, a leta B, da bar kamaghira ghua, vezin abuananamin namba 1 leta, a leta Z. Hibrun akam 22plan letaba iti, ezi Aruamin akam 21plan letaba iti, egha uaghan Aruamin akam letan kam i, akaba osirir dughiam a faragha itir puvati, a letan mabar tizibar iti. Kamaghin amizi, e dughiar mabar vezin pumuningin da isafufusi. Akinafarir kamin Aruamin akamin sapta 3, 66pla vesba iti. Kamaghin amizi, e Hibrun akamin gin ghua, akuar faragha zuim, a ves 1-6, kar Leta A.

Egha ves 7-9, kar leta B. Egha 10-12, kar leta D, ghua akuar abuananamin, ves 64-66, kar leta Z. E kamaghira an osira 3pla ves isafufuki. Hibrun akamin, kamaghin amizir osizirir arazim, an akinafarir kamra itir pu. Puvati, a uaghan Onger Akaba 9, 10 ko 25 ko 34 ko 37 ko 111 ko 112 ko 119 ko 145, ko Dabirabir Aghuim sapta 31 a uaghan iti.

*Jerusalem osimtizir ekiam iti**

- ¹ Aio! Jerusalem, gumaka! A fomira gumazamizir avirim iti, ezi gumaka, a datirighin bar puvati. A fomira kantrin igharazibar tongin ziar ekiam iti, ezi datirighin an osimtizir dafam iti, mati amizim, an pam areme. A fomira, mati atrivimin amuimin ikia, egha nguibaba bar dagh atifa, ezi datirighin apaniba bar an abirazima a mati ingangarir amizir kanimin min iti. Gumaki!
- ² Bar fomira nguibar igharaziba an namakar aghuibar ike, egha datirighin nguibatam osimtizir kamin aven an akuragha gavgavim a ganidir puvati. An namakar kaba a gifaragha datirighin an apanibar otifi. Kamaghin amizi, Jerusalem datirighin dimagaribar puvirama azima, an temeriba ira mamaghira iti.
- ³ Datirighin apaniba bar pazavira Judabagh amuava, me inigha ghua kantrin igharazimin me isava kalabus gati. Me pura ingangarir gumazamizir kinibar min me gamima me iti. Apaniba an agintizima, ana aran iburazi me an suirazi a iti. Judaba datirighin kantrin igharazibar tongin ikiava, deragh daperagh avughsamin danganir aghuiba puvati. Bar puvati.
- ⁴ Ezi tuavir ekiar Saionin nguibar ekiamin zuim pura ikiava azia iti, gumazamiziba uam a garui puvati. Me Godin ziam famin isar ekiaba bagha uari akuvamin dughiba bagha a garuir puvati. Kamaghin amizi, Saionin zuir tuaviba pura ikiava azia iti. Nguibar ekiamin itiar akaba pura iti. Ezi ofa gamir gumaziba bar puvirama aziava naviba bar oseme, mati gumazim mizazim barasi.

* 1:: Sapta 1-5 Aruamin letaba Hibrun akamin poetrin arazim gin ghua an osiri, vesba bar moghira alfabetin letaba gin zuir osizirim iti.

Ezi Saionin amizir igiaba bar osimtizir ekiam barasi.

Ezi Saionin nguibar ekiam uabi bar pazavira uabi barasi.

⁵ Faragha Jerusalem apaniba a gatifa.

Egha apanir kaba nimira apiaghav ikia an apangkuvir puvati.

Me kamaghin fo,

Jerusalemia osimtizitam me danighan kogham.

Me fo, Jerusalemia bar arazir kurar aviribagh ami,

kamaghin amizima Ikiavira Itir God mizazir ekiar kam me ganingi.

Ezi an apaniba Jerusalem boriba inigha ghua,

bar saghon me isava kalabus gati.

⁶ Guizbangira datirighin Saionin ziar ekiam irigha gifa,

mati atrivimin guivim uan diriba sue.

An gumazir dapaniba mitiriam men azima,

men gavgaviba bar gifa, mati asizir dian atiaba mitiriam men azima, me grazibar amasa da buri-ava avenge.

Egha me bar amiagha gavgaviba puvati.

Apaniba men agintizima, men agharapaniba bar men amirazi, me apanibar aran ibura.

⁷ Ghuezir dughiabar bizir aghuir faragha Jerusalem ikezir kabanang, da datirighin bar ikuvigha itima, gumazamiziba anetegha tintinibar ghue.

Egha me datirighin bizir aghuir a fomira ikeziba bagha nighnisi.

Dughiar Jerusalem apaniba an gumazamiziba isimin, igharaz darazi an akurazir puvati.

Egha apanir kaba an garima, a bar pazavira iri, ezi me bar a dipova puvirama an ingaravati.

⁸⁻⁹ Igharazi darazi fomira Jerusalem ziam fe.

Ezi an gumazamiziba bar arazir kurabagh ami,

egha bar mizegga, mati bizir kurir mamin min mughuasi.

Kamaghin amizi, igharaz darazi datirighin an garima a bibiamra itima, me aghumsizir ekiam a ganidi.

Egha me bar an aghua.

Ezi Jerusalem mizazir dafam isava, egha aghumsigha pamtem aziava uan guam modo.

Fomira an arazir kuraba bar azenimra iti, mati amizimin korotiam bar mize.

Ezi a kamaghin nighnizir puvati, a ikuvigham.

Kamaghin amizi, a datirighin ikuvizi, gumazitam datirighin bar an apangkuvizir puvati.

Ezi a kamaghin migei,

“O Ikiavira Itir God, ni nan osimtizir kamin gan.

Apaniba bar na abiragha gifa, ezi ki bar ikufi.”

¹⁰ Kamaghin amizi, noka! Jerusalem, nin bizir bar aghuariba,

apaniba bar ada okeme.

Ikiavira Itir God faragha Akar Gavgavim aniga ghaze,

Kantrin Igharazibar Gumazamizir kaba, me Godin Dipenimin aven mangan kogham.

Kar Godin gumazamiziba uari akuvamin danganim.

Ezi men midorozir gumaziba datirighin aven izezi,

Jerusalemia bizir kurar kamin garima an oto.

¹¹ Mitiriam Jerusalemian gumazamizibar azima,

me bar pamten dagheba bagha rui.

Egha bar puvirama azi.

Me bar uan bizir aghuibara dagiaba bagha da amagava, daghebagh ivezava apava mong deragha iti.

Ezi Jerusalem kamaghin migei,

“O Ikiavira Itir God, ni kagh gan.

Me bar pazavira na gami.

¹² “Nan gumazamiziba fomira kamaghin mizazitam inizir puvati, ezi marazi ghaze, kar pura bizim.

Jerusalem, gumazamizir an boroghin tuavimin aruibar dia ghaze,

‘Ia kagh gan, ki bar mizazir dafam ateri. Ikiavira Itir God nan aningaghegga mizazir dafam na ganingi.’

¹³ “Nguibar kam, ki Jerusalem, Ikiavira Itir God avim amadazima a izaghirava,

nan agharibar isiava nan gavgavim gamizi ki amira.

A iver mam gamigha pamten nan suira.

Egha na akunizima ki ghua akiribar moghin iri.

Egha a na taghizima,

ki zurara bar pazavira uabi baragha damaziba nan siri.

¹⁴ “Osimtizir kaba, Ekiam bar da isafuragha da ikehava nan firim gike.

Nan arazir kurabar osimtizir kaba bar ose-megha

nan gavgaviba bar ada gifa.

Ezi Ekiam na isava apanibar agharim gatizi, ki me ko misoghan kogham.

15 “Puvatigham.

Ekiam bar nan midorozir gumazir gav-gaviba akirim ragha me gasara.

An apanibar midorozir gumazibar diazima, me izava na ko misoghava nan gumazir igiaba bar pazavira me gami.

Ekiam Judan kantrin gumazamiziba bar me dikava me righiriki, mati gumazim wainin oviziba mirmiramın dagiar mın̄er bar ekiamin, wainin oviziba dikava da righiriki.

16 “Righirighizir bizir kam na gamizima nan temeriba iri.

Ezi na ko osimtizir kamin ikiva gav-gavim na daningamin gumaziba ua puvati.

Apaniba bar na abiragha givazi nan boriba bar pazavira iti.”

17 Saion uabin akurvaghasa uan agharim amadima,

tav gavgavim a ganidir puvati.

Ezi Ikiavira Itir God an namakabar diazima, me an apanibar otivigha tintinibar moghin izava a ko misosi.

Me an garima, a mati bizir mizirizir mam.

18 Tuighsizir arazim, Ikiavira Itir God uabi na tuisiki.

Ki Jerusalem, ki kamaghın migei, ki uabi Ikiavira Itir Godin akaba batoke, kamaghın amizi, arazir na batozir kam, a dera.

Ezi ia Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, ia deravira nan akar kam baragh.

Ia gari, ki mizazir ekiar kam isi.

Apaniba nan gumazir igiaba ko amizir igiaba inigha ghua nguibar bar saghon itimin me isava kal-abus gati.

19 Ua tav nan akuraghan kogham.

Ki uabin akurvaghasa uan namakabar dei.

Ezi puvati, me na gifara nan apanim gami.

Nan ofa gamir gumaziba ko gumazir dapaniba, mitiriam bar puvira men az-ima,

me damiva deragh ikiamin dagheba buria, bar ingangarir dafam gami.

Ezi dagheba puvatizima gumazir kaba bar moghira ariaghire.

20 Vanginan kagh nan gan, O Ikiavira Itir God!

Ki bar osimtizir dafam ikiava bar pazavira iti.

Ki uabi ni baraghizir puvatigha nin akaba bar da batoke,

kamagh amizi nan nighniziba bar ikufi.

Apaniba nan tuavibar nan gumazamizibav soghezi me ariaghire.

Ezi dipenibar itir gumazamiziba uaghan ariaghire.

21-22 Zurara igharaz darazi nan mizazir kamin azir akam barasi.

Egha tav tong gavgavim na ganidir puvati.

Nan apaniba uaghan ni na ganingizir osimtizir kam baraki.

Egha me bizir ni na gamizir kam bagha bar akonge.

Ni fomira fofozim na daningasava dughiar kam ginaba,

ezi datirighın dughiar kam oto.

Ezi ki kamaghsua, ni na gamizi moghira nan apanibar amigh.

Zurara ki mizazim isava arai.

Ni nan arazir kurabagh nighnigha ivezir kuram na ganingi.

Ezi datirighın, ni nan arazir kurabagh nighnigha, bar pazavira na gamizi moghira,

ni dagh nighnigh nan apaniba kam-aghira men araziba ikaragh.

Ki mati amizim mizazim isava arai moghin arai,

ezi nan navim bar ikuvigha, mati amizim arimariar bar ekiam iti.

2

Ikiavira Itir God bar pazavira Jerusalem gami

¹ Ame! Saionin nguibar ekiar aghuir kam, noka!

Ekiam nin aningaghegha mamaghira iti,

ezi an aningagharim mati overiar pizim nguazim avarazi mitatem oto.

Fomira kantri Israelin, Jerusalemın nguibar ekiam, an ganganim bar deragha an ziam bar pin iti,

ezi datirighın Ekiam anekunigha anebirazima, nguibar ekiar kam bar ikuvigha iti.

Ezi Ekiam Jerusalem gasighasizir dughiam, a uan Dipenir nguibar ekiamın itim ginighnizir pu.

Puvati. A nguibar ekiam bar a gasighasiki.

² Bar guizbangira, Ekiam Jekopin ovavir boribar apanguvizir puvatigha,

bar men dipenibagh asighasiki.
 A bar men aningaghegha
 men nguibar ekiar gavgavir aghuarir
 Judan kantrin aven itiba,
 a tintinibar bar ada apiraghariki.
 A kantri ko an itir gumazir dapaniba sara a
 bar me abirazima
 me bar aghumsiki.

³ Datirighin Ekiam bar aningaghegha Is-
 raelian gavgavim gasighasighizi me
 bar amira.
 Ezi apaniba Israelia misoghasa izima a
 men akurazir puvati. Bar puvati.
 A bar Jekopin ovavir borir kabar nguazim
 gasighasiki,
 mati avir bar ekiam isia biziba bar ada
 agifa.

⁴ Egha a Saionin nguibar ekiamin apanim
 gamigha,
 an itir gumazamiziba, uan barir pimin
 me gasasa men akuighav iti.
 A uabi uan gavgavim in Jerusalem in gu-
 mazamizir e bar ifongeziba,
 a bar me misuaghariki.
 An aningagharim
 mati avir fefem Jerusalem in nguibar
 ekiamin isi.

⁵ Faragha Ekiam Israelian apanim gamigha
 men kantri bar a gasighasiki.
 A men nguibar ekiar gavgavibagh
 asighasigha
 egha uaghan men atrivibar dipenir
 diriba tintinibar da apiraghariki.
 Egha Judan adarasi, an osimtizir ekiaba me
 ganidima me naviba bar osemegha
 azia mamaghira iti.

⁶ Gumazim uan azenimin itir averpenim
 apiriaghatizi moghin,
 Ikiavira Itir God uan Dipenir me
 a bagha ghua an ziam fem a
 gasighasiki.
 Egha arazir kamin, Ekiam,
 me an ziam fer isar ekiabar dughiaaba
 ko, Sabatin dughiaaba sara a bar da
 gifa.
 Kamaghira, Jerusalem in itir gumazamiziba
 ua isar ekiaba ko Sabatin dughiaabar an
 ziam fer puvati.
 Ekiam bar atriviba ko ofa gamir gumazibar
 aningaghegha,
 men ingangaribar me agifa.

⁷ Ghua tintinibar Godin Dipenimin
 aven itir apanir kaba,
 Ekiam uan Dipenim ko ofa gamir
 dakozim isa men taki.
 Egha apaniba ataghizi,
 me Jerusalem ko an itir atrivibar
 dipenir gavgaviba ini.

Egha me an Dipenimin ikia niginir ekiam
 gami,
 mati Israelia fomira an Dipenimin
 ikia isar ekiabagh amua an ziam fe
 mokin.
 Kamaghira, Ekiam uabi,
 bar uan ofa gamir dakozim ko an
 Dipenim,
 a bar akirim ragha aning
 gasaragha gifa.

⁸ Ikiavira Itir God Saionin nguibar ekiar
 aghuimin divazir gavgavim akarasa
 nighnisi.
 A bar deravira an divazimin gara ane-
 savsuisi,
 egha mati dipenimin ababanim damuasa
 benim inigha an ababanim gamigha
 givagha,
 bar a gasighasiki.
 A ingangarir kam damuasa iburaghuburazir
 puvati.
 A bar divazir gavgavim akara a
 gasighasiki, ezi da bar ikuvigha gifa.
 Divazir kaba mati gumazamiziba
 bar ikuvigha azia mamaghira iti.

⁹ Kar divazimin itiar akaba, God tintinibar
 da akarizi, da vazim gireghav iti.
 Egha itiar akaba asir tiar iguguniba an
 ada apiraghariki.
 Ezi da mizumzuiaribar otifi.
 Egha da nguazimin irezima nguazir
 mineziba ada avara.
 Ezi apaniba men atriviba ko gumazir da-
 paniba inigha
 kantrin igharazibar ghua kalabus
 gariki.
 Ezi ofa gamir gumaziba ua deravira Godin
 Akar Gavgaviba gumazamizibagh
 eghari puvati.
 Ezi Godin akam inigha izir gumaziba
 ua ireebar min garir bizibar garir
 puvatigha,
 ua Ikiavira Itir God da migirigibaba
 isir puvati.

¹⁰ Merara, Saionin gumazir aruaba, me
 pura nguazim gapiaghav itia
 akabar kumigha nimira iti.
 Me osemegha nguazir mineziba uan da-
 panibagh aghuigha
 azir akar korotiar piziba aghui.
 Ezi Jerusalem in amizir igiaba bar ose-
 megha
 dapaniba avigha pura nguazimin gari.

¹¹ Nan navim bar osemezi,
 ki bizir bar kurar Jerusalem in otiviz-
 ibagh nighnigha azia,
 kamaghira ikia ghua nan damaz-
 inning na gami.

Ki uan gumazamizibar gari, me bar iku-
vigha onganarazibagh amua itima,
ki bar pazavira uabi barasi.

Ki garima, borir iririviba ko borir igiaba
pura nguibar ekiamin tintinibar tu-
avir arizibar ariaghira irav iti,
kamaghin amizi, nan dighorim bar biki.

12 Nguibar kamin itir borir kaba,
mitiriam ko dipam bagha mikirvagh
arava uan amebabar gari.

Me ghaze, Mamo, dagheba,
dagheba, mitiriam en azi.

Me pura tuavir arizibar ariaghira irav iti,
mati midorozir gumaziba midorozimin
aven ariaghira irav iti.

Ezi men amebaba men suigha itima
me men dafaribar ariaghire.

13 O, nan quivim Jerusalem, ki bar nin
apangkufi.

Osimtizir ni inizir kam, nguibar eki-
atam a inizir puvati.

Ezi ki manmaghin garir migirigia tam
damuva

gavgavim nin navim daningam?

Nin osimtizim, mati ni duar ekiam ati,
egha ongarimin min bar kone.

Ezi tinara ua ni damighti ni ua
ghuamaghegham?

14 Pura ni gifarir gumazir Godin akam
inigha iziba, me ni gifara ghaze,
me irebamin min garir bizibar gani.

Puvati, me bar ni gifara.

Me nin akuraghti ni deragh ikiasa,
nin arazir kurabar gun ni mikemezir
puvati.

Me Godin akamin gun migeir ingangarimin
abazim gami,
ezi men akaba ni gamizi, ni bar navim
girazir puvati.

15 Raghiragha uan dapaniba roava ni
dipovava, atiniba muno kura iparav
amaga sighsirir akabar uariv gei
darasi,

kar Jerusalemian gumazamizir
nguibar ekiar kam garuiba, me nin
gari.

Egha me ifara digavir kuram gamua
dafariba nin akakagha arui.

Egha me kamaghin ni migia ghaze,
"Ka ti nguibar ekiar kam aghuir me
migiava ghufir kamnang, a?

Nguazir kamin itir gumazamiziba bar, me ti
bar a gifonge, a?

Ti bar puvati!"

16 Saghuiaba ko roghira itir nin apaniba bar,

nin aghuagha akar bar kurabar ni
migia ni gasighasighasa.

Egha atariba kuskugha
iriviba tagharigha nin ingaravaka kam-
aghin migei,

"Bar guizbangira e Jerusalem gasighasigha
gifa.

Dughiar e migia mizua itir kam a
datirighin otogha gifa."

17 Tiziba Ikiavira Itir God fomira damuasa
nighnighizi moghin
a datirighin a gami.

A fomira kamaghin migia ghaze,
Israelia an akam batueghti, a bar me
gasighasigham.

O Jerusalem, a datirighin nin apanguvir
puvati.

A nin apanibagh amizi me bar gavgav-
igha ni abiragha gifa.

Ezi ni ikuvizi bizim bangin me bar akonge.
A me gamizi me gavgavir bar ekiam iti.

18 Uarir akurvaghsi uan navir averiabar
Ekiamin dimiva an azangsigh.

O Saion, noka!

Nin divazir mitiar gavgaviba uaghan,
arueba ko dimagaribar puviram
aziam,

eghti nin teriba iri mamaghira iki,
mati aperiam otogha ivemari.

Ni avughsan marki,
ni azi mamaghira iki.

19 Virara dafarimning feghiva,
dimagaribar dughiar aviribar Ekiamin
dim.

Ni pamtemin a ko mikimiva
an damazimin uan navir averiamin
aven itir osimtizim ko nighnizimin
gun an mikim.

Nin boriba mitiriam bangin ariaghira
tintinibar nin tuavibagh irav iti.

Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God nin
boribar apanguvighsi,
ni uabin gun a mikim.

20-22 Zurara Jerusalemia kamaghin migei,

"O Ikiavira Itir God, ni bizir kurar ni uan
adarazi gamizir kamin gan.

Amizir bar uan boribagh ifongeziba,
me datirighin uan boribar kuaba api.

Ezi apaniba nin Dipenimin aven ghuegha,
ofa gamir gumaziba ko nin akam inigha
izir gumazibav soghezi me ariaghire.

Apaniba uaghan nan amizir igiaba ko nan
gumazir igiaba afuzibar bar me
ginivizi,
me ariaghire.

O Ikiavira Itir God, ni bar nan gumazamizir
 kabar aningaghe,
 egha ni tong men apanguvir puvati.
 Bar puvati.
 Ni bar me misoghezi me ariaghire.
 Zurara, ni bar nan aningaghegha tintinibar
 apanibar diazi,
 me izava bar pazavira na gami.
 Apanir bar aviriba ize, mati gumaza-
 mizir bar avirim isar ekiam gamir
 dughiamin otivi moghin,
 otivigha dughiar kamın uari akufa.
 Egha apaniba nan gumazamiziba bar me
 misoghezi me ariaghire,
 ezi tav ua itir puvati.
 Ki bar uan gumazamizibagh ifongegha de-
 ravira me geghufi.
 Ezi nan apaniba izava bar me agifa.”

3

*Ki navim giragha, Ikiavira Itir God nan
 osimtiziba agivasa, a mizuai*

1-6 *Aio! Ikiavira Itir God nan aningaghegha
 fofozim na ganingi,
 ezi ki bar osimtizir ekiam ateri.
 A na gamima ki bar tuavir mitatemin zui.
 Ki bar angazangaritam itir puvatigha
 puram arui.
 A dughiaabar zurara mizaziba nararam
 anidi.
 A gumazir igharaziba kamaghin arazi-
 tamın me gamizir puvati.
 Ana misogha, nan aghariba apiragharighizi,
 nan inivafizim bar amiragha gavgav-
 iba puvati.
 An osimtizir igharagha gariba na ganingizi
 da na okarigha mizazim na gasi mati ki
 kalabusin iti.
 A na gamizi ki bar mitater ekiamın aven iti,
 mati gumazamiziba fomira ariaghiregha
 iti.
 7-9 Bar guizbangira, a bar na okarizi, ki
 azenim giran ibura.
 Mati me senin osimtizibar na ikezi ki
 kalabuziamın iti.
 Ki zurara uabın akurvaghasa Ekiamın dei.
 Ezi a tong bar kuarim atigha nan
 dimdiam barazir puvati.
 Ezi ki mangasava amir danganiba, ana da
 piri.
 Mati me dagiar dafaba nan tuavim
 apiri.

10-12 Datirighin Ekiam na gasighasighasa,

* **3:1-6:** Akinafarir kamın danganir mabar Jerusalem uabi akam akuri. Ezi saptan kamın, puvati. Gumazir akam akurir kam, a Israelian gumazim, ana osimtizir a bativiziba ko osimtizir Israelian igharaz darazi bativizibar gun mikimasa.

3:13-15: Jop 30:9; Onger Akaba 69:12; Jeremaia 20:7 **3:22-24:** Ua Me Ini 34:6; Onger Akaba 119:57; Jeremaia 10:16; Sefanaia 3:5

a mati asizir atiam asizir tam misuegh
 anemasava a bagha modogha gara
 iti.
 Ekiam na gamizi ki uan tuavim ataghizi a na
 gasighasiki,
 mati asizir atiam asizir mamın
 agiragha ghua a misuegha, a kurugha
 ghua bar an aneghoragh sue,
 ezi ki datirighin bar ikufi.
 Ekiam uan barir pim dafagha na gasasa
 nan akuighav iti.

13-15 Egha a uan barir afuzibar nan navim
 gase,
 ezi an barir afuziba nan navim oko-
 regha nan ovizimning miti.
 Ezi nan gumazamiziba bar datirighin na
 dipovava
 dughiaaba bar nan ingarav ati.
 A bar osimtizir kurar aviriba na ganingizi ki
 bar izifa.
 Mati gumazim na gaghora dipar
 puvira misozim na ganingizi, ki a
 tuavareme.

16-18 Faragha a bar pazavira na gami.
 A mati nan guam isava nguazim gasezi
 dagiaba nan atariba apiraghariki.
 Egha a mati ki bar aghumsigha
 atiatigha guagha uaghira av-
 erenimın modo.
 Ki uam navir amirizim ko agoroger
 arazimın itir puvati.
 Egha dabirabir aghuimın arazim gin
 amada.
 Kamaghin amizi, ki ghaze, Ikiavira Itir God
 bizitam na daningan kogham,
 eghti ki dughiar ruarimın nguazir
 kamın ikeghan kogham.

19-21 Ganganir ki uabın gara uabi
 ginighnizim, mati ki pura guraghav
 ikiava arui.
 Egha ki uan osimtizir ekiabagh
 nighnisi.
 Ezi bizir kam mizazir ekiam na ganingi,
 mati ki marasinın kuram ame.
 Ki dughiaabar zurara bizir kabagh
 nighnigha,
 nan navim bar oseme.
 Egha ki bizir igharazim ginighnisi,
 ezi bizir kam na gamima ki gavgavigha
 Ikiavira Itir God mizua iti,
 a nan akuragham.
 Bizir kam a kamakın.

22-24 Ghuariaba zurara mizarazibar iri
 moghira,

Ikiavira Itir God, nin apanguvir arazir kam, zurara e ko iti.
 Ikiavira Itir God zurara en apanguva, uan navim isa bar e ganigavira iti.
 Ezi an arazir kam a givaghan kogham.
 Kamaghin amizi, e fo, e bar ikuvizir puvati.
 Ezi an apanguvir kam, dughiabar zurara otivavira iti.
 O God, nin arazir kam, a bar deragha mamaghira iti.
 Ki ghaze, ki bizir igharazibagh nighnighan kogham.
 Bar guizbangira, Ikiavira Itir God uabira, a nan Akurvazim.
 Ezi a nan akuraghasa ki gavgavigha a mizua iti.

25-27 Ia gumazamizir Ikiavira Itir God buria, egha uarir akuraghasa a mizua itiba, a deraghavira ia gami.
 Kamaghin ti deragham, gumazamiziba nimira ikiva
 Ikiavira Itir God mizuamti, a ua me iniam.
 Egh uaghan kamaghin ti dera, gumazamiziba uan igiagara osimtiziba ater, egh nimira iki.
 28-30 Kamaghin amizi, Ekiam osimtizitam gumazitam daningighti, gumazir kam danganitamin mangi uabira nimira iki.
 Gumazitam uabi abiragh nimira iki ganti, Ekiam ua an akuragham.
 Eghti gumaziba a misoghiva dibovir akaba ko adarir kuraba a damuti, a pura uabi isiva men teghti, me mar a damu.

31-33 Marki, Ekiam zurara akirim ragh e gasan kogham.
 A osimtiziba isava gumazamizibagh anigava,
 egha a gin ua men apangukufi.
 Guizbangira, a Godin puvira gumazamizibar apangukuvim.
 A uaghan mizaziba ko osimtiziba me daningasa ifongezir puvati.

34-36 Ni ge! Ekiam bar arazir kurar kabar aghua:
 Arazir gumaziba pazava kalabuziar gumazibagh amua me dikabiriba,
 ko arazir gumaziba kotiamin gumazibagh ifara me dikabiriba,

ko Godin Bar Pin Itimin damazimin, gumazir maba guizin arazibar amuan men anogorosi.
 Guizin arazir kaba, kar God damuasava e mikemezir araziba.

37-39 Nguazimin gumazir manamra mikemeghti, biziba otivam? Ua gumaziba puvati,
 Ekiam uabira nighnigh mikemeghti, biziba otivam.[†]
 Godin Bar Pin Itim migeima,
 bizir aghuiba ko bizir kuraba otifi.
 Eghti gumazitam tizim bagh,
 uan arazir kuram bangin ivezir kurar a inizim bagh imomam?[‡]

40-42 Oraghiva arazir aghuibar amuva, e bar derivara uan araziba ko uan daroriba tuisigham.
 Egh e uan arazir kuraba ateghiva uamategh Ikiavira Itir God bagh izam.
 Egh e Godin Uan Nguibamin Itim ko mikimsi, e pura aghariba fan kogham.
 E bar guizbangira uan navibar God ko mikimiva kamaghin mikimam,
 "E ni barazi puvatigha arazir kuram gami, ezi ni en arazir kuraba gin amadazir puvati."

43-45 Puvati. Ni en agiragha en misoghezi e ariaghire.
 Nin aningagharim e avara, egha ni bar en apanguvir puvati.
 Ni en aningaghegva uan kuarimning migoro.
 Mati ni overiamin itir ghuariar bar pizir mitiamin uabi avarazi,
 en migirigiaba mavanang ni bativan ibura.
 Ni bar e abirazima, igharaz darazi ghaze e bar mizegha,
 mati pura dagariba adizir bizim.

46-48 Roghira itir apaniba bar,
 en aghuagha akar bar kurabar e migia e gasighasighasa.
 Ezi bizir otivir kaba bar e gamizima,
 e mati mozim giraghuezi moghin atitigha iti.
 E bar ikuvigha iti.
 Ki uan gumazamizibar garima, me bar onganir arazibagh amua itima,
 ki me bagha azia teriba ira,

3:25-27: Onger Akaba 33:18; Aisaia 30:18; Maika 7:7
 Akaba 78:38; 94:14; 106:43-45; Esekial 33:11; Hosea 11:8; Hibru 12:10

3:28-30: Aisaia 50:6; Matyu 5:39 3:31-33: Onger
 Hibru 12:10 † 3:37-39: Gumazir maba ghaze, vezin kam,

‡ 3:37-39: Gumazir maba, vezin kamin kamaghin migei, Hibrun akam ghaze, "Gumazim arazir kuram damighti, God ivezir kuram a daningighti, a imoman marki." 3:40-42: Onger Akaba 119:59; 139:23; 2 Korin 13:5 3:43-45: Onger Akaba 97:2; Azir Akam 2:1; Sekaraia 7:13

mati faner ekiam ivemari moghin,
ivemara kamaghira iti.

49-51 Saghon mar ikegha izi, ki uan azir
akam agivaghan kogham.

Kamaghin amizi, nan temeriba iri kam-
aghira ikiam.

Ki azi kamaghira iki mangi, Ikiavira Itir
Godin Uan Nguibamin Itim beragh
vanginan deraghvira nan ganiva na
ginighnigham.

Ki uan nguibar ekiamin itir amizir igiabar
garima,
me bar dughiar kuram isima, nan
navim bar oseme.

52-54 Tav tong bizir mingarir tam nan itir
puvati.

Me pura nan apanim gamua na buria
na misueghti ki aremeghasa.

Egha mati gumazim kuarazim
agintizi moghin nan agintisi.

Egha mati me angamira na fegha mozim
mikini,

egh dagiaba na mikinighti ki are-
meghasa.

Ezi mati dipar dafam na avarazi,
ki ghaze, ki aremegham.

55-57 Uan kuarimning dukuman marki! O
Ikiavira Itir God, ga uaning!

Ni nan azir akam baragh,
ki mati gumazim mozir bar
konimin iti moghin ikia nin
ziamin dei.

Egha bar pazavira ikiava uabin akur-
vaghasa nin dei.

O Ekiam!

Ki kamaghin nin dei, ezi ni nan dimdiar kam
baraki.

Ki nin deir dughiamin, ni nan boroghin
izava kamaghin na migei,
"Ni atiatingan marki."

58-63 Vezir bar kuram, ki a ini. O Ekiam, ni
nan akuragha apaniba abira.

Ni ua na inizi ki deragha iti.

O Ikiavira Itir God, ni jasin min nan garima,
gumazir kaba arazir kurar aviribar
na gami.

Ga uaning! Ni tong nan akuragh arazir
aghuibar na damu.

Ekiam, ni fo, me nan apanim gamua na
dipova kamaghira iti.

Me arazir kurabar na damuasa
nighnigha migirigiari kurabar na
gami.

Me zurara dughiabar sighsizir akaba ko
imobir akabar na gamua,
egha na misoghasa na bagha tuaviba
buria akabav sosi.

Ni ganam, me managh dapiaghiv ikiam, o
me dikavigh managh mangam,
me dughiabar zurara na dighoro
dibovir onger akabagh ami.

64-66 Zuamira! O Ikiavira Itir God, ni men
arazir kabagh nighnighiva,
me ikaragh arazir kabara ua me
daning.

Ni osimtizir kurabar men navibar aning,
onganim men nighnzibar aningigh.
Ni ivezir kuram men daningiva bar me
gasighasikigh.

Ni men aningaghegh asizibar min men
agintigh bar me misogh me agifagh,
eghti men tav tong Ikiavira Itir Godin
overiamin apengan itir nguazir kam
uam an ikian bar marki.

4

*Jerusalemian apaniba me misozir
dughiamin Jerusalemia bar dughiar kuram
ini*

1-2 Aio! Saionin gumazamiziba, mezvika,
me bar ikuvigha iti.

Me fomira mati golin dagiar bar pin kozimin
min taghtagha bar dera.

Ezi me datirighin bar mighovegha, ua
dagiar bar pin kozimin min taghtazir
puvati.

Fomira Ekiamin gumazamizir kaba mati,
Godin Dipenimin itir dagiar bar pin
kozir bar aghuibar min iti.

Me datirighin bar tegha, mati dagiaba
misaraghira tintinibar nguibar
ekiamin tuavibagh ire.

Gumazamizir igiar kaba datirighin ua ziaba
puvati.

Me datirighin mati nguazir min
ghurir, gumaziba ingarizibar min
gari.

3 Boribara, nan gumazamiziba deravira
uan boribar garir puvasi.

E gari, afiar atiar amebaba oteba uan
nguzibagh arisi.

E fo, afiar atiaba derazir puvasi.

Ezi nan gumazamiziba afiar atiar
min arazir aghuim gamir pu. Puvati.

Me mati, ponebar min danganir
dakirtizimin arazir kurabagh amua
iti.

Me deragha uan boribagh amir pu. Pu-
vasi.

Me bar akirim ragha me gasara.

4 Daghem bagha pura tintinibar aruava, gu-
mazamizibar azangsizir boriba,
tav daghetam me ganingizir puvasi.

- Ezi borir aghegheviba otem bagha kuariba men piri.
- ⁵ Ezi fomira dagher bar aghuir aviriba iti darasi,
me datirighin dagheba puvatigha daghem bangin ariaghiri.
Ezi men kuaba pura nguibar ekiamin tuavibar irav iti.
Me fomira bar bizir aviriba ikia dar kurka iti.
Me datirighin bar biziba puvatigha onganarazibagh amua ikia,
egha bizir kuraba makurir dan-ganibar damasa dagheba buri.
- ⁶ Faraghavira, Ekiam Sodom gasighasizir dughiamin, a bar zuamira a gasighasiki.
Ezi nan adarazi Jerusalemia,
men arazir kuraba bar Sodom in gumazamizir arazir kurabagh afira.
Kamaghin amizima, Ekiam bar pazavira Jerusalemia gami.
Ezi apaniba bar pazavira Jerusalemia gamizi moghin,
pazavira Sodomia gamizir puvati.
- ⁷ Gumazir dapaniba fomira bar deravira ikia men mikarziba bar dera.
Me bar gumazir gavgaviba,
mikarziba bar zuegha dafogha,
mati daghar pin kozibar min tagh-tasi.
- ⁸ Ghuezir dughiabar men mikarziba bar dera,
ezi datirighin men mikarziba pighatomegha bar ikuvigha mighofe.
Egha me tuavibar aruir dughiabar, gumazamiziba deragha men gara me gifozir puvati.
Me bar aghariba gunigha men mikarziba bar misingi.
- ⁹ Ia gumazir faragha midorozimin aven oveaghuezibagh fo,
me bar dera, me angavsinhin faragha ovegha ghue.
Ezi gin ariaghirezir darazi dughiar ru-arimin daghem bagha amua,
mitirir mizazir ekiaba isa ghua, bar aghariba guigha gin ariaghire.
- ¹⁰ Kar borir ariaghribar kuaba, mevzika.
Men amebaba fomira bar uan boribar apangkufi.
Ezi boriba ariaghirezi,
amebaba uari uan boribar kuaba avigha da api.
- Apaniba iza nan gumazamizibav sozир dughiamin,
arazir kam oto.
- ¹¹ Maia! Ikiavira Itir God bar Saionin aningaghe,
egha uan aningagharim a ginge.
A Saionin nguibar ekiam avimin a gaborozi, a bar isi.
- ¹² Nighnizir atriviba ko nguibar igharazibar gumazamizibar itim,
me ghaze,
apaniba ti Jerusalem abiragh an tiar akaba akarigh, nguibar ekiamin aven mangeghan kogham.
- ¹³ Nguibar ekiamin itir ofa gamir gumaziba ko, akam inigha izir gumaziba uari arazir kuram gamua,
Jerusalem in gumazamizir aghuibav soghezi, me ariaghire.
Kamaghin amizi, God apaniba ataghizima,
me bar Jerusalem gasighasiki.
- ¹⁴ Ofa gamir gumaziba ko akam inigha izir gumaziba, gumazamizir ariaghirezir kabar ghuziba men korotibar puegha,
bar Godin damazimin mize.
Ezi me bar osimtizir dafam iti.
Kamaghin amizi, ofa gamir gumaziba ko akam inigha izir gumaziba,
datirighin onganigha pura tintinibar tuavibagh arui.
Ezi gumazamiziba men boroghin mangan aghua.
- ¹⁵ Pamtemin, gumazamiziba kamaghin men dia ghaze,
"Ia e gitagh.
Ia Godin damazimin mize,
ia en boroghin ikian marki.
Ia kamatigh, en kantrin ikian marki."
Kamaghin amizi, ofa gamir gumaziba ko akam inigha izir gumaziba,
ara ghua tintinibar kantrin igharazibar aghunababar min guav iti.
Ezi Kantrin Igharazibar Gumazamiziba uaghan me batogha ghaze, ia bar e gitagh.
- ¹⁶ Roghira kagh me ikian kogham, Ikiavira Itir God uabi me amadazima,
me tintinibar mar ghuezi, a ua me ginighnizir puvati.
Guizbangira, ofa gamir gumaziba ko gumazir dapaniba,

ua gumazamizibar damazimin ua ziba puvati.

¹⁷ Saghon mar, e pura gumazir izi uamategh en akurvaghamba bagha gara iti.

E pura tuavir akabar gara ghua damaziba e gami.

Egha e pura gara me mizua itima, me tong izir puvati.

Kantrin igharazitam tong en akuraghan kogham.

¹⁸ Tuaviba bar, apaniba e gasighasighasa en daroribar aravima, e ua daruan atiatingi.

E bar givamin dughiam roghira ize.

Me en dughiba dibori, en dughiar abuananam izegha gifa.

¹⁹ Uaghan e ara zuima, en apaniba en agintisi.

Me bar zuamira ivegha izava e ekiaru, mati kuarazir bagam overiamin ikegha izaghira asizimin suighasa.

Me mighsiabar en agintigha zui.

Men marazi danganir dakirtizimin, e bagha mongegha gara ikia en suiki.

²⁰ Vaghvagh kamaghin fogh,

atrivir Ikiavira Itir God inabazir kam,

a en ganti e an apengan ikiva, en dabirabim deraghti e kantrin igharazibar min deravira ikiam.

A uaghan e ko ikia e geghuva en akurvagha, en gara itir gumazim.

Ezi puvati. Me uan mozir azuazimin an suira.

²¹⁻²² Zuamira! Idomin gumazamizir Usin nguazimin itiba,

ia datirighin dibovir akabar amu bar akongegh suam, Saionin nguibar ekiam datirighin bar ikufi.

Ia ganti, Ekiamin aningagharim mati wainin dipar onganimin kap,

an a isiva Saionin gumazamizibar aningti me anemam.

A uaghan a isi ia daningam, eghti ia uaghan onganigh puvira mizebav kimam.

Mati ia uan mikarziabar korotiaba suegh bar aghumsigham.

Zurara, ia Saionin gumazamiziba, ia arazir kurabagh ami.

Ezi datirighin Ekiam ian arazir kuraba ikarvagha mizazim ia gasegha gifa.

Kamaghin amizi, kalabuziar ian gumazamiziba ikezim,

datirighin gifa, eghti ia deraghvira ikiam.

Ezi Idom, Ekiam nin arazir kuraba aghurigh azenim datigh,

mizazim ni daningighti ni fogham, kar nin arazir kurabar ivezim.

5

Jerusalemia uarir apangkuvighasa Ikiavira Itir Godin azai

¹ Aio! Ikiavira Itir God, bizir e bativiziba ni adagh nighnigh, en apangkufigh.

Ni kagh en gan.

E bar pazavira ikia egha gumazamizir igharazibar damazimin bar aghumsiki.

² Bar guizbangira, en nguazim kantrin igharazimin gumazamizibar darfarinin iti.

Ezi me en dipenibar iti.

³ Dughiar e itir kam, e mati afeziaba puvatigha borir asaghasazibar min iti.

Egha e bar pura iti, mati amizir odiarir paba ariaghireziba.

⁴ E fomira daziba ko dipaba pura da isi, ezi datirighin e dagiar ekiabar iveza, daziba ko dipaba isi.

⁵ Faragha iza datirighin, apaniba bar e abiragha mamaghira itima, e bar amira.

Me tong e ataghizima, e avughsir puvati.*

⁶ Gatirighin e dagheba puvatigha, Isipia ko Asiriabar apengan ikia men azangszima, me dagheba amadima e dagh ivesi.†

⁷ Ghuezir inazir afeziar kaba arazir kuram gamigha, oveaghue.

Ezi e datirighin men osimtizimin ivezir kuram isi.

⁸ Ia Babilonian ingangarir gumazir kiniba e gativagha en gari, ezi gumazir me dama e iniamba puvati.

⁹ Kar gumazir e gasighasighamiba tintinibar en kantrin iti.

E dagheba burir dughiaabar, okimakiar gumazir kaba, e misoghti e arimighirasa me en tuaviba asia iti.

* 5:5: Hibrun akamin me kagh deragha akam abighizir puvati. † 5:6: Gumazir maba ghaze, vezin kam, Hibrun akamin kamaghin migei, "E fomira Isipia ko Asiria en akurvaghasa me ko akam akiri."

¹⁰ Mitiriar avir mizazir igharaziba en azi.
Ezi en mikarziba fei, mati avim isi.

E ghaze, ni faragha deragha e
gamizima, e deragha ikezi moghin,
ni kamaghira ua e damu.

¹¹ Nan apaniba en amuiba ko guivir igiar
Saion ko Judan nguibar ekiamin
itiba,
pura men suighava arazir kurabar me
gami.

¹² Nguibar kamın gumazir dapaniba,
apaniba me inigha benibar men
firiba dafegha me gui.
Egha en gumazir aruaba, me arazir
aghuitamin me gamir puvati.

¹³ Otarir igiaba me puvira me abirima
me pura witin oviziba mirmira,
dazir ikizir osimtizir bar dafaba at-
eragha arui.

¹⁴ Puvati. Gumazir aseba datirighin ua
nguibar ekiamin tiar akamin apiav
itir puvati.
Ezi gumazir igiaba ua marvibagh ivia
dibiaribav sozi puvati.

¹⁵ Roghira roghira, en agoroger en navibar
itiba gifa.
E ighiabagh amir arazir kam e ataghizi,
e datirighin azir akamrama amua iti.

¹⁶ Saion, en ziar ekiam iraghugha gifa.
E uari arazir kuram gamigha,
arazir kurar kam bangin,
e datirighin bar tegha gifa.
Evezika!

¹⁷⁻¹⁸ Tina en akuragham, e ghaze Saionin
Mighsiam bar ikuvigha givagha,
afiar atiarbar nguibamin min oto.
Ezi e a bagha arei moghin uari baragha
aziavira itima,
en damaziba e gami.

¹⁹ Uaghan ni, Ikiavira Itir God,
ni Atrivir ikia mamaghira itim.
En ovavir boriba uaghan zurara nin apen-
gan iki,
mamaghira ikiam.

²⁰ Vanginan kagh en gan,
ni tizim bagha zurara e bakinighinigha
akirim ragha e gasara?

²¹⁻²² Zurara ni ko ikiamin arazim,
ni ua e damuti e an gin mangam.
O Ikiavira Itir God, ni akirim ragha bar e
gasaragha bar en aningaghe.
Ni ti bar e gin amadagham, o?
E ua ni bagh izasa.

Godin Akam Inigha Izir Gumazim Esekielin Akinafarim O Esekiel Akar faragha zuim

Esekiel, a Godin ofa gamir gumazir mam, a uaghan akam inigha izir gumazim. A gumazamizir apaniba inigha ghua Babilonin kalabus gatiziba, a men tongin ikia, bizir gin otivambar gun gumazamizir bizir pumuning virara me migei. Gumazamizir maba Esekiel ko Babilonin iti, ezi gumazamizir maba Jerusalemra iti.

Akinafarimin aven danganir mabar Esekiel, Ikiavira Itir God pazavira Judabar amuamin ikiangsizir Akar Gavgavibar me migei. Egha danganir mabar a ghaze, God gumazir Judabagh asighasighiziba, men araziba tuisigh osimtizir ekiam me daningam. Egha akar otevir igharazibar, Esekiel kamaghin migia ghaze, God gumazamizibar amighti me navir amirizimin ikiam. A ghaze, God dughiar aghuim damighti a gin otivam. Eghti Israelia ua uan kantri damighti a ua tughti, me ua God bagh Dipenir igiamin ingaram.

Ezi Judan gumazamizir Babilonin itiba, me nighnizir aviribagh ami. Me ua Godin nguibar ekiamin itir puvatigha, Godin Dipenimin saghon iti. Kamaghin amizi, me fozir puvati, God me ko ikiavira iti, o ti puvati? Ezi Esekiel Godin akabar me migia, men nighnizibar amighti da gavgavighti me kamaghin fogham, God me ko ikiavira iti. Egha arazir aghuibar amuasa vaghvaghera gumazamizibar naviba fer akabar me migei.

Dughiar aviribar God irebabar min garir bizibar migirigiabar Esekiel migei. Ezi Esekiel bizir a garir kabagh eghari. An migirigiabar kabar mingariba dughiar mabar azenara iti e dagh fogha da baraghasa ifonge. Ezi migirigiabar mabar mingariba mongezi, e deragh dar mingaribagh fofghasa divaghdivasi.

God akam inigha izir ingangarim Esekiel ganingi

(Sapta 1–3)

Esekiel Godin atrivir dabirabimin gari

¹ Ki Esekiel, ki Judabar tongin Babilon Kantrin aven Kebaran Fanemin boroghin iti. Babilonia faragha e inigha iza kalabus gatizi, e danganir kamnin iti. Ezi

azenir namba 30, an iakinir namba 4, egha an aruer namba 5, ki irebamin min garir bizimin garima, overiam kuiagherizi, ki Godin gari. ² Babilonia atrivim Jehoiakin Jerusalem a inigha Babilon kantrin ghuzi, azenir 5pla givazi, gin, bizir kaba otifi. ³ Ki Esekiel, Godin ofa gamir gumazim Busin otarim. Ki kantri Babilonin Kebaran Faner miriamin ikia, Ikiavira Itir God barazi, a na migeima an gavgavim iza na avara.

⁴ Ezi ki kogha, notin amadaghan pin garima, Ame! Aminir ekiam miturir ekiar mitiam sara izi. Ezi onimariba miturir mitiar kamnin aven taghtazima, an angazangarim avimin min bariba sigha ghuvavira iti. Ezi avir kamnin tongin bizir mam brasin min angazangarigha taghtasi. ⁵ Ezi miturir mitiar ekiar kamnin tongin ki gari, bizir angamira itir 4pla iti. Dar namnaba, gumazimin namnamin min gari. ⁶ Egha da vaghvaghera 4plan guaba ikiava 4plan aviziba iti. ⁷ Dar sueba gumazamizibar suebar min minaghira, ezi dar dagarir oniba mati bulmakaun dagarir beraba. Dar dagariba ko dagarir beraba, mati me bras dagh aghuizi, da taghtasi. ⁸ Ezi dar namnabar miriar 4pla vaghvaghera aviziba iti. Egha 4plan avizibar apengan da vaghvaghera gumazamizibar dafaribar min dafariba iti. Ezi dar aviziba ko guaba kamaghin iti. ⁹ Ezi bizir angamira itir 4plan kaba, vaghvaghera uan aviziba kuizi dar avizir suiaba uarir suigha, mati boksiam 4plan ruaghataviba iti. Egha da zuir dughiar, da kamaghira ikia uari inigha zui, egha namnaba gighavkira tintinibar zuir puvati.

¹⁰ Egha bizir angamira itir 4plan kaba, da vaghvaghera 4plan guaba iti. Gumazir guam faragha iti, ezi laionin guam agharir guvimin itima, bulmakaun guam agharir kiriamin iti, ezi kuarazir bagamin guam, girakirangan iti. ¹¹ Bizir angamira itir kaba uan aviziba kuizima dar avizir suiaba uarigh inifi, ezi dar avizir igharaziba, me dar uan namnaba ave. ¹² Ezi bizir angamira itir kaba vaghvaghera Godin Duamin gin bighatighavira zui. Egha uan namnaba ighaghira tintinibar zuir puvati.

¹³ Ki bizir angamira itibar tongin gari, mati adenir avim isia, bizir angamira itir kabar tongin ghua ua izi. Ezi avimin angazangarim bar gavgavigha onimarimin min taghtagha tintinibar zui. ¹⁴ Ezi bizir angamira itir kaba, mati onimarim taghtasi, ezi da mangi zegh gami.

¹⁵ Ki bizir angamira itir kabar gari, da vaghvaghera dar boroghin, wilin mam nguazim gisirara iti. Egha da vaghvaghera wilin vamira vamira iti. ¹⁶ Ezi wilin kaba

magh gari, da vaghvagha dagiar iangurir pin kozibar min taghtasi. Egha uaghan da vaghvagha dar aven wilin igharazir mam ua vaghvagha wilin kabar aven dagh ighuvagha iti. ¹⁷ Ezi wilin kaba managh mangisi pura bighiratigh mangi ua ighighiran kogham. ¹⁸ Wilin kabar rimba ekevezi dar tuiriviba pin iti, ezi ganamin damaziba bar wilin kaba noegha iti. Ezi ki dar gara bar atiatingi. ¹⁹ Bizir angamira itir kaba sivaghsivagh mangiti, wilin kaba uaghan mangam. Eghti bizir kaba nguazim ategh pin ghuavanangti, wilin kaba uaghan ghuavanangam. ²⁰ Godin Duam managh zui, ezi bizir angamira itir kaba uaghan zuima, wilin kaba uaghan da ko zui. Bizir angamira itir kabar duam, wilin kabagh apazagha iti, kamaghin amizi, da bar uari inigha virara zui. ²¹ Bizir angamira itir kabar duam willbagh apazagha iti. Kamaghin amizi, bizir angamira itir kaba mangiti wilba uaghan mangam. Eghti da tuivighi, wilba tuivigham. Eghti bizir angamira itir kaba nguazim ategh ghuavanangti, wilba nguazim ategh ghuavanangam.

²² Ezi ki bizir angamira itir kabar dapanibagh isin gari, bizir mam mati itarir bar dafam fuaghav iti. Egha a glasin aghuir mammin min bizir angamira itir kabar dapanibagh isin onegha taghtasi. ²³ Bizir angamira itir kaba itarir dafamin min garir bizir kamin apengan ikia, uan aviziba kua uarir amangizi, dar suiaba uarir suisi. Ezi dar avizir igharazir pumuning vaghvagha dar namnaba ave. ²⁴ Egha da migha zuima, ki dar avizibar niginim barazima, mati ongarim dipira tingazi, egha mati midorozir gumazir okuruar gavgavir mam misoghasa zui, egha mati Godin Gavgaviba Bar Itimin tiarim, ararimin min dagarvasi. Egha da mighagha ghua tuivigha, uan avizibar kumi. ²⁵ Ki orazima, gumazimin tiarim, bizir angamira itir kabar dapanibagh isin itir itarir ekiar fuaghav itimin ikegha izi. Ezi bizir angamira itir kaba tuivigha uan avizibar kumi.

²⁶ Ezi itarir ekiar kam gisin mati atrivir dabirabir me dagiar bar gavgavir bluplan ingarizim, ezi atrivir dabirabim gisin, mati gumazim a gaperaghav iti. ²⁷ Ezi ki gumazir kamin gari, an ivariam in ikegha uanadi, a brasin min angazangarigha taghtasi. Ezi an angazangarim avimin min bar ekefe. Egha an ivariam in ikegha uaghiri, ki gari, mati avim isia bar ekeveghe bar an okari. ²⁸ Ezi angazangarir kam, ekianimin min overiam in ikia dirir aghuiba an iti.

Angazangarir ki gari kam, kar Ikiavira Itir Godin angazangarir gavgavim a izi.

Ezi ki an ganigha, irigha uan guam isa nguazim gatigha orazima, migirigiam kamaghin na bagha izi.

2

God, akam inigha izir gumazimin ingan-garim damuasa Esekiel amisefe

¹ Ezi tiarir kam kamaghin na migia ghaze, "O nguazir kamin gumazim, ni dikavigh tughti, ki ni mikimasa." ² God na migiavira itima, an Duam na bagha iza nan aven ghua, na fezi ki dikavigha tu. Egha ki God barazima, a ua kamaghin na migia ghaze. ³ "O nguazir kamin gumazim, ki datirighin Israelia bagha ni amadi. Me gumazamizir akaba barazir puvatiziba, me nan akam batoke. Me uan inazir afezi-abar min akaba batogha, akiribagh igha na gasi, mati men inazir afeziaba fomira amizi mokin. ⁴ Men naviba gavgavizi me nan akam barazir puvati. Ezi ki ni amadaghti, ni me bagh mangi kamaghin me mikim suam, 'Kar Ikiavira Itir Godin Ekiam, ia bagha akar kam amada.' ⁵ Eghti e pura ganam, gumazamizir kaba ti nin akam baregham, o an aghuaghama. Bar guizbangira, kar gumazamizir akaba barazir puvatiziba. Egh me kamaghin fogham, Godin akam inigha izir gumazir mam me ko iti.

⁶ "Ezi nguazir kamin gumazim, ni men migirigiar me ni gamibar atiatingan marki. Me nin akaba dikabiragh ni abinam, mati ni benir ataghataribar torimin iti moghin ikiam. Egh uaghan mati ni tuighakabagh isin aperaghav iti. Eghti ni gavgafigh. Me akaba batozir adarasi. Kamaghin amizi, ni men akabar atiatingan marki. ⁷ Ni fo, kar akaba batozir adarasi. Me ni baragham, o ti puvatigham, ni pura nan akabar me mikim mangivira iki.

⁸ "Nguazir kamin gumazim, nirara, akar ki ni migeiba, ni deragh da baragh. Egh gumazamizir akaba batozir kabar min akaba batoghan marki. Ni uan akam akarigh bizir ki ni daningamin am."

⁹ Ezi ki garima, Ame! Dafarir mam miniaghirigha na bagha izi, ezi akinafarir righizim an iti. ¹⁰ Ezi God akinafarir righizir kam nan damazimin an onezi, ki garima, tuater arareba ko, azirakar ighiaba ko, gumazamiziba osimtiziba itir akaba, me da osirizi, da vong ko vong sara iti.

3

¹ Ezi God kamaghin na migei, "O nguazir kamin gumazim, ni akinafarir righizir

kam amegh givagh, egh mangi Israelian adaraziv kim.”² Ezi ki uan akam akarizima, an akinafarir righizir kam amasa a isa nan akam garu. ³ Egha a kamaghin na migei, “Nguazir kamın gumazim, ni akinafarir righizir kam amiti, nin navim bar izifagh.” Ezi ki anepima, a nan akamın ikia, hanin min isingi.

⁴ Ezi God kamaghin na migia ghaze, “O nguazir kamın gumazim, ni Israelian adarazi bagh mangiva, ki ni mikemezir akabar me mikim. ⁵ Ki Kantrin Igharazibar Gumamazir akar igharazibav geiba bagha ni amadir puvati. Ki Israelian adarazi baghavira ni amadi. ⁶ Ki Kantrin Igharazibar Gumamazir avirir, uan akabav kimti ni foghan koghamiba bagha ni amadir puvati. Ezi kamaghin ti deragham, ki kantrin igharazir kaba bagh ni amadaghti, me nin akaba baragh dar gin mangam. ⁷ Israelian adarasi, me oraghan aghuagh. Me bar moghira akaba barazir puvatigha naviba bar gavgafi. Kamaghin amizi, men tav tong bar ni migeir akatam bareghan kogham.

⁸ “Ni oragh! Men nighniziba gavgavizi moghin, ki nin nighnizim damighi a gavgavigham. Ezi men naviba gavgavizi moghin, ki datirighin nin navim damighi a men damazibar gavgavigham. ⁹ Ki nin nighnizim damighi ni daimonin dagiamin min gavgavigham. Eghti ni men ganganibar ganiva digavir kuram damu men atiatingan marki. Me bar akaba batozir adarasi.”

¹⁰ Egha God ua kamagh na migia ghaze, “Nguazir kamın gumazim, ni deraviram nigirigiar ki ni mikimamin kaba uan kuarir torimningin da baregh, da isi uan navim datigh dagh nighnighvira iki. ¹¹ Nin gumamaziziba iza Babilonin kalabusin iti, ni me bagh mangi me mikim suam, Ikiavira Itir Godin Ekiam, ia mikimasa na mikemezi biziba ki ia migei. Eghti me uari, me ni baragham, o puvatigham.”

¹² Ezi Godin Duam na fezi, Ikiavira Itir Godin angazangarir gavgavim uan danganimin ikegha izima, ki uabin girakirangin niginir dafam barasi. ¹³ Ezi niginir dafar izir kam, kar 4plan angamira itir bizir kaba uan aviziba kuizi dar avizir suiaba uarir suigha uanaga izaghiri, ki dar niginim barasi. Ezi wilin kaba dar boroghin ikia uaghan niginir ekiam gami, mati mikimkizir ekiam izi. ¹⁴ Ezi Godin Duam na fegha na inigha zuima, ki paza uabi baragha atara nan navim bar oseme. Ezi Ikiavira Itir Godin gavgavim na avara. ¹⁵ Ezi ki iza Israelia kalabusin itir nguibam, Telabipin oto. Nguibar kam Kebarin Fanemin miriamin iti. Ki danganir kamın ikia, 7plan aruebar

bizitam damuamin gavgaviba puvatigha, puram aperaghav ikia bizir ganizir kabagh nighnigha bar osemegeha iti.

Ikiavira Itir God, Israelia geghuv men ganasa Esekiel amisefe (Esekiel 33:1-9)

¹⁶ Ezi 7plan arueba givazima, Ikiavira Itir God ua kamaghin na migei, ¹⁷ “Nguazir kamın gumazim, ki Israelia geghuv men ganasa ni amisefe. Egh ki me mikimsi akatam mikemeghti, ni oregh, ikiangisizim me daning me mikim. ¹⁸ Eghti gumazitam arazir kurabar amighti, ki aremeghsi a mikimam, eghti ni ikiangisizir akamin a mikim suam, a navim giragh uan arazir kuraba ategh, angamira ikiam. Ni a mikemeghti, a uan arazir kurabagh iraghan kogh, ovegham. Ni a mikemeghan koghti, an arazir kuraba ikivira ikiti an oveghti, an ovevemın osimtizim nin ikiam. ¹⁹ Egh ni uabi, ni arazir kurabagh amir gumazir kam mikemeghti an arazir kuraba ataghiraghan aghuagh aremegham. A uabi uan arazir kuraba bangin aremegham. Eghti ni an ovevemın osimtizim ateran kogham. Egh arazir kamın, ni uabi uan ikirimirimın akuragh, ovengan kogham.

²⁰ “Eghti gumazir aghuitam uan arazir aghuim ategh arazir kuram damighi, ki an tuavim apirighi, an aremegham. Ni dughiar kamın ikiangisizir akam a mikemeghan koghti, a uabi uan arazir kuraba bangin aremegham. A faragha amizir arazir aghuiba, ki dagh nighnighan kogham. Puvati. An aremegham. Eghti an ovevemın osimtizim nin ikiam. ²¹ Eghti ni gumazir aghuitam arazir kurabar anogorogh ikiangisizir akamin a mikemeghti, a nin akam baregh arazir kurabar amuan koghiva, aremeghan kogham. Eghti arazir kamın, ni uabi uan ikirimirimın akuragh ovengan kogham.”

God Esekiel gamizi, an mizem osemezi, a mikiman asa

²² Ki danganir kamra ikiavira itima, Ikiavira Itir Godin gavgavim na bagha iza na avara. Ezi ki orazima, a kamaghin na migei, “Ni dikavigh danganir zarimin magiriti, ki munagh ni ko mikimam.” ²³ Ezi ki dikavigha danganir zarimin zuima, Ikiavira Itir Godin angazangarir gavgavim munagh tughav iti. A mati ki faragha Kebarin Fanemin miriamin ikia ganizir angazangarir gavgavim mirara gari. Ezi ki uan tevimming apirigha guam isa nguazim gati. ²⁴ Ezi Godin Duam nan aven iza na gamizi ki dikavigha tu. Egha na ko migia ghaze, “Ni mangiva uan dipenimin aven mangi uan tiar akam

asaragh. ²⁵ Nguazir kamin gumazim, ni oragh! Me benir gavgavibar ni ikeghti, ni ua gumazamizbar tongin daruan kogham. ²⁶ Eghti ki nin mizem damighti, an anang nin akar averiam apirighti, ni mikiman asagham. Eghti ni uam akaba batozir ikizir kam, ni me akirsi me mikiman kogham. ²⁷ Eghti gin ni nan akam gumazamizibav kinsi ifongeghti, ki nin mizem damighti, ni ua mikimam. Egh ni me mikim suam, 'Kar Ikiavira Itir Godin Ekiam, ia mikimasa mikemezir akaba.' Eghti tarazi ni baraghsi ifuegham, a dera, me mar ni baragh. Eghti tarazi oraghan aghuagh, marki, me mar aghuagh. E fo, me gumazamizir akaba batoziba."

Esekiel akam akura ghaze, Jerusalem ikuvigham

4

(Sapta 4--24)

Apaniba Jerusalem gasighasigham

¹ Egha God ua kamaghin migei, "O nguazir kamin gumazim, ni mangi brighin tam inigh nguazim datigh, egh Jerusalemin nguibar ekiamin nedazim brighin kam osirizi moghin an aghoregh. ² Egh brighin kamin boroghin, ni mati midorozir gumaziba nguibar ekiar mam avinigh a misogh a iniamin arazibar ababaniba, ni bar dar arikigh. Egh daghurimin ababanim damighti a nguibar ekiar kam bar anevinigh, egh nguazibagh kuva nguibar ekiar kamin divazimin boroghin dar pozibav kinigh. Eghti da danganir aghuir midorozir gumaziba isin ghuanang tuiv iki misoghamibar min ikiam. Egh midorozir gumaziba iki misoghamin averpeniba nguibar ekiamin boroghin dar ababaniba arikigh. Egh nguibar ekiamin divazim ginivti an akarighirisi, me temer bar ekiaba inigh da isi akuriabar arigh, egh dagh afughafuzir ababanibar moghin, ni bar moghira dar ababanim nguazimin dar amu. ³ Egh ni dar ababaniba arigh givagh, ainin itaritam inigh anekirigh a isi ni uabi ko nguibar ekiamin tongin anesaragh, egh ni uan guam nguibar ekiam mituagh, egh nguibar ekiar kam bagh misogh a iniamin ababanim damu. Eghti Israelian gumazamiziba bizir kamin gan fogham, gin midorozir gumazitaba izi Jerusalemin nguibar ekiam gasighasigham."

⁴⁻⁵ "Ni kamaghin damigh givagh, egh ragh uan agharir kiriam moghin mitogh, 390plan dughiabar irighiv iki arazir kurar Israelia amizibar osimtizibar ivezir kuram ateram. Ki 390plan dughiaba ni ganingi, ezi dughiar kaba Israelin ikizim osimtizir me

ini ikiamim, a 390plan azenibar dibobonim ko magh ghu. Kamaghin amizi, ni bar dughiar ruarir kamin me amizir arazir kurabar osimtizim iniam. ⁶ Ni kamaghin damigh givagh, namba 2in dughiamin ua mitogh. Egh ni uan agharir guvim moghin mitogh egh irighiv iki, egh Judan gumazamiziba amizir arazir kurabar osimtizimin ivezir kuram ateram. Ki 40plan dughiaba ni ganingi, ezi dughiar kaba Judabar ikizimin osimtizir me ini ikiamin azenibar dibobonim ko magh ghu.

⁷ "Ni irighiv ikiva, apaniba Jerusalem iniasava amir ababanir nedazir itibar gan. Egh ni mati midorozim damuasava ami moghin damu, egh nan akam isi kamaghin pamtem an gun mikim, 'Nguibar ekiar kam ikuvigham.' ⁸ Ni orakigh, ki benir gavgavimin ni ikeghti ni uabi gighivkinisi damuva avegham. Ni kamaghira iki mangi, dughiar ki ni ganingizir kaba, da mangi bar givagham.

⁹ "Ni datirighin, witin igharagha gari taba ko, balin taba ko, nguezir igharagha garir taba inighiva bar moghira da isi itarir ekiatam datigh, dagh asegh da veregh ua bagh bretin tabar ingarigh da tuegh. Ni 390plan dughiar kabar uan agharir kiriamin ofizibara irighvira ikiva darara dami iki. ¹⁰ Egh dagher aruer vamiran ni damamin osimtizim, 200pla gremra tu, a tong ua sivazir puvati. ¹¹ Egh uaghan dipar ni aruer vamira damamim a 1 litara tugh, a tong uam afraghan marki. ¹² Egh ni bret tusi gumazir buariba inigh dar arikigh. Buariba misingighti, ni da inigh dar avim atigh bretba tu. Ni gumazamizibar damazimin bizir kabar amuti, me ni amir bizir kabar ganam."

¹³ Ikiavira Itir God ua kamaghin migia ghaze, "Arazir ni amir kaba, kar Israelia damuamin arazibar ababaniba. Ki gin apanibar amamangaitighti, me mangi Israelia ko misoghiva me inigh kantrin igharazimin mangigham. Eghti me kantrin igharazimin iki dagher nan damazimin zuezir puvatizibar amam."

¹⁴ Ezi ki an akam ikaragha ghaze, O Ikiavira Itir Godin Ekiam, "Ni orakigh! Ki kamaghin damighan kogham. Bar puvati. Ki uan igiamin ikegha iza datirighin, nin damazimin mizezir puvati. Egha asizir atiaba misozir asiziba ko, uari ariaghirir asizibar tuziba, ki uan akamin tam amezir puvati. Egha dagher nin damazimin zuezir puvatiziba, ki uan akamin tam amezir puvati."

¹⁵ Ezi a nan akam ikaragha ghaze, "Mamaghin, ki nin amamangarisi, ni gumazir

buariba ategh egh bulmakaun buaribara inigh avim atigh bretta tu.”

¹⁶ Egha a ua kamaghin na migei, “O nguazir kamin gumazim, ni oragh! Ki Jerusalemin daghebar amighti da bar oteveggham. Eghti gumazamiziba atiatim sara, aruer vamirara men tughatighamin damamin daghebara ikiam. Eghti gumazamizibar dipabar daghem, ki anetughti, me arueba vaghvagh dughiar vamiran dipam ami bar osemegham. ¹⁷ Eghti dagheba ko dipaba bar men oteveghti, me osimtizir ekiamin iki uarira uarir ganam. Me gumazamizir arazir kurabagh amiba, kamaghin amizi, ki ivezir kuram me daning men dagheba ko dipabar amighti, da bar oteveghti, me bar aghariba gunigham.”

5

Esekiel uan dapanir arizim gise

¹ God ua kamaghin migia ghaze, “O nguazir kamin gumazim, ni mangi midorozir sabar bar ghumtuzir tam inigh resan min an suiragh uan ghuamasizim ko dapanir ariziba bar adagh isegh. Egh arizir kaba bar da isi skel datigh dar osimtuzim gifogh, egh 3plan pozibar da tuiragh da arikigh. ² Egh 390plan aruebar gin ivezir kurar kam givaghti ni dikafigh. Eghti arazir kam kamaghin Israelian akagham, apaniba Jerusalem inigha gifa. Ni dikavigh uan arizir pozir faragha itim inigh, Jerusalemin akazir ababanim gamir brighin kam gisin datigh, a daboroghti a isi. Egh arizir pozir namba 2 inigh, brighin kamin miriam daruva da akun, uan midorozir sabamin tintinibar ada aghor mangi. Egh arizir pozir namba 3 inigh da akunighti, aminim da ater tintinibar mangi. Eghti ki uan midorozir sabam inigh arizir kabar gintigh mangam. ³ Egh ni arizir vabara ateghti da ikiti, ni da inigh uan azenan itir korotiamin miriam gitorogh da isamigh. ⁴ Egh arizibar tongin, ni ua taba inigh avim mikinighti da isi. Eghti dar avim isi mangi Israelin ikizim girigh, bar moghira men isigham.”

⁵ Egha Ikiavira Itir Godin Ekiam, kamaghin na migei, “Ni Jerusalemin nguibar ekiamin gan, ki a isa kantrin igharazibar nguibabar tongiram aneti. Ezi me bar an okarigha iti. ⁶ Ezi Jerusalema, bizir ki damuasa me mikemeziba ko arazir ki ifongezibar gin zuir puvatigha, me amir arazir kuraba, Kantrin Igharazibar Gumazamiziba amir arazir kuraba bar dagh afira. Me bar akirim ragha bizir ki damuasa me mikemezibagh asaragha, nan arazir ki ifongezibar gin zuir puvati. ⁷ Bizir kam bangin, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam,

ki kamaghin migei: Jerusalema, ia oragh! Ia arazir ki ifongeziba batuegha bizir ki damuasa ia mikemezibar gin zuir puvatigha, kantrin ian boroghin itiba men arazibagha ami. Ezi arazir kurar ia amiba, kantrin igharaziba amir bizir ki damuasa mikemezibar arazir kuraba bar dagh afira. ⁸ Bizir kam bangin, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki ghaze, nan agorogetam tong ian itir pu. Bar puvati. Ki ian apanimin min iti. Egh kantrin igharazibar damazibar, ki ian araziba tuisighti gumazamiziba bar ian ganam. ⁹ Ia arazir ki ifongezir puvatizir bar aviribagh amigha gifa. Ezi ki ivezir kuram ia daningiva arazir fomira amizir puvatizir kaba, datirighin ia damuam. Egh ki ua gin kamaghin ia damighan kogham. ¹⁰ Eghti arazir kurar ia amizibar ivezir kuram, ia ameboghfeziaba uan boribav soghiva dar tuzibar amiti, boriba uan ameboghfeziabav sogh men tuzibar amam. Ki pazivira ia damuam, eghti ariaghrezir puvatizir darasi, ki me aghamsighti me tintinimin nguazir kamin danganir igharazibar mangegham.

¹¹ “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki zurara ikia uan ziamin guizbangira migei. Ia arazir kurar ki ifongezir puvatizir aviriba, nan Dipenimin aven dagh amizi nan Dipenim nan damazimin bar mize. Eghti ki ian apangkuv ian asughasuighan kogham. Ia mati gumazim uan dapanir arizim bar a gise. Kamaghira, ki guizbangira bar ia gasighasigham. ¹² Ki ia isi 3plan okoruabar ia arigham. Eghti namba 1in okoruam, mitiriar ekiam ian aghiti arimariaba ia damuti ia nguibar ekiamin aven arighiregham. Eghti namba 2in okoruam, apaniba izi nguibar ekiamin azenan midorozir sababar me misoghti me arighiregham. Eghti namba 3in okoruam, ki me aghamsigh tintinimin me amangighti me nguazimin danganiba bar dar mangeghti, ki apanibar amamangatighiti me uan midorozir sababa inigh men agintigh mangi me misoghirarigham.

¹³ “Egh ki kamaghin damighti nan adarir ekiam ko aningagharim givagham. Bizir kaba otivti, ia nan akam ginighnigh fogham, ki Ikiavira Itir God, ki asetamin amamangatighiti, a nan dangamin inighan kogham. ¹⁴ Ki ia gasighasighti, kantrin igharazir ian boroghin itibar gumazamiziba izi ian gan kamaghin mikimam, ‘Mevzika! Me bar moghira ikufi. Ikiavira Itir God, men arazir kuraba ikarvagha me gasighasiki.’

¹⁵ “Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migia ghaze, nan aningagharim ia bagha bar nan ekefe, ezi ki bar pazavira ia damu ia gasighasigham. Eghti arazir kam kantrin

igharazir ian boroghin itibar gumazamiz-bar damazimin ikiangsizir arazimin min otogham. Eghti me ian ganigh atiatigh nighnizir aviribar amuam. Egh me dibovir akabar ia mikimti ia bar aghumsigham. ¹⁶ Egh ki ian dagher damamibar amighti,* da bar oteveghti, mitiriaba puv ian agham. Eghti mitiriar aghazir kam, mati me baribar ia gasima, ia mizazir ekiaba isi moghin uari baragham. ¹⁷ Egh ki mitiriar aghazir ekiam ia bagh anemadagh, asizir atiabar amamangatighi, da ian boribav soghirarigham. Egh ki arimariar bar kurabar amamangatighi da ia bagh izam. Egh ki apaniba amadaghti, me izi bar ia misoghinarigh ia agivagham. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.”

6

Ikiavira Itir God

gumazamizir asebar gin zuibar atari

¹ Ikiavira Itir God kamaghin na migia ghaze, ² “O nguazir kamin gumazim, ni Israelin kantrin mighsiabar amadaghan ganiva nan akamin gun dav kim, ³ egh suam, ia Israelin kantrin mighsiaba ia Ikiavira Itir Godin Ekiamin akam baragh. Ikiavira Itir Godin Ekiam, uan akam isa ia mighsiar ekiaba ko mighsiar doziba, ko daghurir ekiaba, ko danganir zariba, ia ganidi! A ghaze: Ki apanibar amamangatighi me izi, gumazamiziba asebar ziaba fer danganir pin itiba bar dagh asighasigham. ^{4,5} Egh apaniba, ian ofa gamir dakoziba, ko ian ofan migharir mughuriar aghuim zuim gamibar dakoziba bar da apirarigham. Egh ki apanibar amuti, me Israelian gumazamiziba bar me misoghinarigh, men kuaba ian marvir guabar damazibar da akunighti, da ireghiv ikiam. Eghti ki apanibar amamangatighi, me men aghariba ian ofa gamir dakozir kabar miriabar tintinibar da aghamsighti da ireghiv ikiam. ⁶ Egh apaniba, Israelin nguivar ekiaba bar dagh asighasighti da ikuvigham. Eghti men mighsiabar pin itir danganir ia asebar ziaba feba ko, men ofa gamir dakoziba ikuvigh pura ikiam. Eghti ian asebar marvir guaba me bar dagh asighasigham. Egh mughuriar aghuim zuir ofa gamir dakoziba bar da akararighti, Israelia amir arazir kurar kaba bar moghira givagham. ⁷ Eghti apaniba Israelin kantrin averiam bar a daru, egh gumazamizibav soghirarigham, eghti ariaghirezir puvatigha angamira itiba ganigh kamaghin fogh suam, ki Ikiavira Itir God.

⁸ “Ki tarazi ateghti, me ikivira ikiam. Eghti tarazi midorozimin tintinibar aregh mangi kantrin igharazibar ikiam. ⁹ Me saghon itir kantrin igharazir kabar kalabusin iki, na ginighigh kamaghin fogh suam, me uan navir averiabar aven akirim ragha na gasara, ezi arazir kam bar na abira. Me uan damazir kurabar aseba bagha pamtem garava, bar dagh ifonge, ezi arazir kam na gamima, ki bar me baseme. Me fo, me arazir kurar ki ifongezir puvatizir aviribagh ami. Eghti me uan arazir kurar mizirizir amiziba bagh bar aghumsigham. ¹⁰ Egh me kamaghin fogh suam, Kirara ki Ikiavira Itir God. Egh me foghham, Akar Gavgavir ki amizim, a purama akar kinim puvati.”

¹¹ Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin migel, “Ia uan dafaribav sogh, pamtemin dagaribar nguazim dikiva, osemezi moghin kamagh mikim, ‘Mevzika! Israelin ikizim, me arazir kurar ki ifongezir puvatizir aviribagh ami.’ Kamaghin amizi, apaniba iziva men tarazi, bar me misoghinarigham. Eghti men tarazi, mitiriaba ko arimariaba me damuti, me arighiregham. ¹² Men tarazi saghon iki arimariaba bangin arimighiram. Eghti tarazi roghira ikiti apaniba izi me misoghti me arimighiram. Eghti angamira ikiavira iti darasi, mitiriar ekiam men aghiti me arimighiregham. Kamaghira, ki men aningaghegh bar ivezir kuram me daningam. ¹³ Eghti apaniba, Israelian gumazamizibar marvir guabar ofa gamir dakoziba, ko mighsiabar pin itir danganir asebar ziaba feba, ko temer ekiabar azebaba, ko me aseba bagha ofan migharir mughuriar aghuim gamir danganibar Israelian tabav soghirarighti, men kuaba pura tintinibar ireghiv ikiam. Eghti dughar kamin, Israelia arazir kamin gan fogh suam, kirara ki Ikiavira Itir God. ¹⁴ Ki uan agharim men nguazimin anemadaghti a bar moghira ikuvigham. Ki notin amadaghan Diplan nguibamin ikegh mangi gumazamiziba puvatizir danganir sautin itimin otogh, men nguaziba bar dar amighti, da gumazamiziba puvatizir danganibar min ikiam. Ki men nguibatam ateghti a ikian kogham. Da danganir kinibar min ikiam. Eghti gumazamiziba deravira na gifogh suam, ki uabi ki Ikiavira Itir God.”

7

God Israelia agivam

¹ Ikiavira Itir God kamagh na migei: ² O nguazir kamin gumazim, ki Ikiavira Itir

* **5:16:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. **5:17:** Akar Mogomem 6:8 **6:8:** Aisaia 6:13; Jeremaia 30:11; 44:14; 44:28; Esekiel 7:16 **6:10:** Jeremaia 5:12-14; Esekiel 6:7

Godin Ekiam, ki kamaghin Israelin nguaz-
ibar itir gumazamizibav gia ghaze:

Kar dughiar abuananam!

Dughiar abuananam a nguazir oteviba
bar dar otivasava ami.

³ Ia Israelia, ian dughiar abuananam otogha
gifa.

Eghti ki datirighin uan aningagharim ia
bagh anemadagh,
ia amizir araziba tuisigham.

Egh arazir kurar ki ifongezir puvatizir
aviriba ikarvagh
ivezir kuram ia daningam.

⁴ Ki ian gan egh ian kuarkuvighan kogham.
Ia arazir kurar ki ifongezir puvatizir
aviribagh ami.

Arazir kaba bangin, ki ivezir kuram isi ia
daningam.

Eghti ia bizir kamin ganigh fogh suam,
ki Ikiavira Itir God.

⁵ Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin
migia ghaze:

Ia gan! Bizir kurar ia gasighasighamin
kaba,
uari tivaghtivagh izivira iki bar
moghira ia agivaghham.

⁶ Ia gan! Ian dughiar abuananam datirighin
roghira izegha gifa,
egha ia agivasava ami.

⁷ O Israelin nguazimin itir gumazamiziba, ia
bar moghira,
ian dughiam roghira izegha gifa.

Eghti ia ua mighsiabar uari akuv bar
akueghan kogham.

Ia datirighin atiatim sara uari akuv
akong ikiam.

⁸ Ki ian arazir kurar ia amizir kaba bagh ia
tuisigh,

zuamira ian arazir kurar avirir ki
ifongezir puvatizir kaba ikarvagh
ivezir kuram ia daning,

egh uan aningagharim ia gingeghti,
ia osimtizir ekiaba iniam.

⁹ Ki ian gan egh ian kuarkuvighan kogham.
Ia arazir kurar ki ifongezir puvatizir
aviribagh ami.

Arazir kaba bangin, ki ivezir kuram isi ia
daningam.

Eghti ia bizir kamin ganigh, fogh suam,
ki Ikiavira Itir God, ki bizir kurar
kaba amada.

¹⁰ Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin na
migei:

Ia gan! Dughiam otogha gifa!

Ezi asighasizir ekiam otivasa.

Israelia zurara uan namakabar ikuvava,
arazir aghuibar me gamir puvati.

Me zurara uari pirafir arazim gami.

¹¹ Men arazir kurar kaba ghuavira ikia
datirighin ekevegha gifa.

Kamaghin amizi, ki men bizir aghuir
aviriba bar dagh asighasigham.

Egh men ziam abiraghti,
me uam arazir kurabar amuan
kogham.*

¹² Osimtizim otivamin dughiam a roghira
izegha gifa.

Eghti dughiar kamin gumazamiziba
bizibagh ivesi akongan marki.

Eghti gumazamizir biziba amangasa amiba
naviba osiman marki.

Dughiar kamin ki gumazamiziba bar
me gasighasigham.

¹³ Eghti gumazitam uan biziba amangiti tav
adagh ivesi ifuegh,
aning dughiar kamin angamira ikivira
iki,

ua uan biziba amang dagh iveza-
min arazim damuan kogham.

Gumazamiziba bar moghira arazir kuram
gami, kamaghin men tav ikian
kogham,

me bar moghira givaghham.

Nan akam a gavgafi, egh a
guizbangiram otivam.

¹⁴ Nan aningagharim gumazamizir kaba
bar men iti.

Kamaghin amizi, me midorozim
damusi sigham givi biziba akiriva,
men gumazitam midorozim bagh
mangan kogham.

God ivezir kuram Israelia ganidi

¹⁵ Ikiavira Itir God ua kamaghin migei:

Apaniba Jerusalem anekiarugha gifa.

Eghti gumazamizir nguibar ekiamin
azenan itiba,
apaniba me misoghti me
arimighiram.

Eghti gumazamizir nguibar ekiamin aven
itiba,

dagheba men oteveghti,

arimariar igharagha garir aviriba me
damuti,
me arimighiram.

¹⁶ Eghti midorozimin ariaghirezir puvatizir
darasi, me ari mighsiabar mangam.

Egh uan arazir kurar me amizibagh
nighnigh

naviba bar osemegh puvirama
aziam.

Eghti men azirakam,

* 7:11: Hibrun akam ves 10 ko 11 deragha aningin mingarim abighizir puvati.

- mati danganir zaribar itir kuarazibar ararebar min mangam.
- 17 Eghti men aghariba men amiragh gavgav-
iba puvatighti,
men teviba me ginuighnuigham.
- 18 Eghti me azirakar korotibar aghuigh,
puvirama atiating akongiva,
bar aghumsigh,
uan dapanir ariziba bar dagh isegh da-
panir tuziba ikiam.
- 19 Me faragha silva ko gol mighigha aning
gagoima,
aning me gamizi, me arazir kurar
aviribagh ami.
- Egha me fo, Ikiavira Itir God, uan
aningagharim men akaghamin
dughiamin,
men gol ko silva men akuraghan
kogham.
- Guizbangira, men gol ko silva, men mitiriar
aghazir ekiar kam agivaghan
kogham.
Kamaghin amizi, me pura uan gol ko
silva isi bizir kurabar min, tintinibar
tuavir toribar da akunti,
da Godin damazimin bizir
mizirizibar min otogham.
- 20 Me gol ko silva itir dughiamin, me ku-
rukazir bar aghuibar ingara uarir
kuruka,
egha da bagha bar akongegha
da isa aser aviribar marvir guabar
ingari.
- Marvir guar kaba ki dagh ifongezir pu-
vatigha, bar a dar aghua.
Kamaghin amizi, ki bizir kabar amighti
da men damazibar bar bizir
mizirizibar otivigham.
- 21 Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin migia
ghaze:
- Ki gumazir kurar azenan itibar amaman-
gatighti me uan kantri ategh izi,
Israelian bizir kaba bar ada okemegh
mangi,
egh dar arazir kurar bar aviribar
amuam.
- 22 Egh ki men amamangatighti me nan
Dipenir aghuimin aven mangi
a damighti, a nan damazimin
mizegham.
Eghti ki men anogoreghan kogham.
Bar puvati.
- 23 Israelin nguazimin itir danganiba bar,
gumazamiziba arazir kurar aviribar
uari gamua,
- egha men nguibar ekiamin aven me
uan avirim misozi me ariaghira
ghuavira iti.
Kamaghin amizi, datirighin sen-
bar ingarigh me ikirarighamin
dughiam oto.†
- 24 Ki kantrin bar kurar igharazibar gumaz-
ibar amamangatighti
me izi Israelian dipenibar me batoghti,
me ari mangiti, me men dipeniba
iniam.
- Egh Israelia asebar ziaba fer danganiba me
bar ada akararigham.
Eghti men gumazir gavgavir uan ziaba
feba, atiatigh,
ua uari pirafan kogham.
- 25 Eghti dughiar bar kuram Israelia bagh
iziti,
me dabirabir aghuim ko navir
amirizimin ikisi bar damuva aveg-
ham.
Bar puvatigham.
- 26 Eghti osimtizir ekiaba uari tivaghtivagh
me bagh izam,
eghti bizir kurar otivir aviribar akaba
uari tivaghtivagh me bagh iziti,
me da baragham.
- Egh bar atiatingiva nan nighnizibagh fo-
foghsi,
akam inigha izir gumazibar
azangsighti,
ki akaba me daningan kogham.
- Eghti ofa gamir gumaziba men sure
damuamin akaba puvatighti,
men gumazir dapaniba me
daningamin nighnizir aghuiba
puvatigham.
- 27 Eghti men atrivimin navim bar a base-
meghti,
an nighniziba bar an ikuvigham.
- Eghti nguazir kamin gumazamiziba
atiatingiva akongam.
- Ki men arazir kurar me amiziba bar da
bagh ivezir kuram me daningam.
Me faragha gumazir igharaziba isa kot
gatigha me tuisizi moghin,
ki datirighin arazir kurar me amiz-
iba bagh me tuisigham.
- Eghti me kamaghin fogh suam,
ki Ikiavira Itir God.

8

*Israelia arazir kuraba**Godin Dipenimin aven dagh ami*

1 E kantri Babilonin kalabusin itir
dughiamin, azenir namba 6in, an iakinir
namba 6in, an aruer namba 5 otozi, ki
uan dipenimin aperaghav itima, Judan
gumazir dapaniba iza na ko e apiaghav iti. E

† 7:23: Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati.
4:20; Azir Akam 2:9

8:2: Esekiel 1:27

7:26: Godin Araziba 32:23; Jeremiaia

apiaghav itima, Ikiavira Itir Godin Duam na bagha iza na avara. ² Ezi ki kogha pin gara irebamin min garir bizimin garima, bizir mam mati, gumazim nedazim avimin min isi. Ezi gumazir kamin mikarzim ko, ivariam inkegha uaghiri, ki an gari, a mati avim isi. Ezi an ivariam inkegha ghuana ga ki garima, a isia bar puvira taghtasi.

³ Ezi ki garima, gumazir kam mati, uan dafarim aneminegha nan dapanir arizimin suira. Ezi irebamin min garir bizir kamin aven, Godin Duam na ghufegha nguazim ko overiamin tizimin ghua na inigha Jerusalem ghua Godin Dipenimin otogha ghua, notin amadaghan itir divazimin tiar akamin tu. Danganir kamin, Israelia faragha aser mam in marvir guam atizi a iti. Ezi God bizir kam bagha bar aningaghe.

⁴ O Israelia, ki e uan Godin angazangarir gavgavimin gari. Ki faragha Kebarin Faner miriamin ikia ganizir angazangarim.

⁵ Ezi a kamagh na migei, "O nguazir kamin gumazim, ni kogh notin amadaghan gan." Ezi ki garima, aser mam in marvir guam tiar akamin boroghira ofa gamir dakozimin boroghin asaraghav iti. Ezi God bizir kurar kam bagha bar aningaghe.

⁶ Egha a kamaghin na migei, "O nguazir kamin gumazim, ni Israelin ikizimin arazir kurar me amibar gari? Me amir arazir kaba, ki bar dar aghua. Da bar ikuvigha, nan Dipenimin na batosi, egha na gamima ki bar men saghon iti. Ni gin me damuamin arazir bar kurar ki bar ifongezir puvatizibar ganam, da ni datirighin garir arazir kurar kabagh afiragham."

⁷ Egha a nan akua ghua divazir Godin Dipenimin avinizimin aven zuir tiar akamin otozi, ki garima, torir mam divazimin iti.

⁸ Egha God kamaghin na migei, "Nguazir kamin gumazim, ni divazimin torir kam akarigh a damighti an arokegh." Ezi ki divazimin torim asigha garima, tiar akar mam iti.

⁹ Ezi a kamagh na migei, "Ni aven mangiva arazir bar kurar mizirizir ki ifongezir puvatizir me amibar ganigh."

¹⁰ Ezi ki aven ghua garima, God ifongezir puvatizir asizir mizirizibar nedaziba ko kuruziba, danganir kamin divaziba bar a dagh izifa. Israelin ikizim fer marvir guaba uaghan iti. ¹¹ Ezi ki garima, Israelian gumazir dapanir 70pla danganir kamin aven iti, ezi Safanin otarim Jasanian, a uaghan me ko iti. Me bar moghira vaghvagh itarir pauran mughuriar aghuim zuibar suighav itima, mighariba dar dikava ghuavanadi.

¹² Ezi Ikiavira Itir God, kamaghin na migei, "Nguazir kamin gumazim, Ni gan! Israelian gumazir dapaniba mitarmemin

mueghav ikia arazir kurar kabagh ami. Me vaghvagh uan marvir guaba bagha ofa gamir dakoziba iti. Me ghaze, Ikiavira Itir God ti men garir puvati. Ikiavira Itir God ti akirim ragha nguazir kam gasara."

¹³ Egha Ikiavira Itir God, ua kamaghin na migei, "Ni men ganti, me arazir kurar ekir ki ifongezir puvatizir aviribar amu mangivira ikiam. Ezi arazir kurar me amir kaba, me faragha amizir arazir kurabagh afira."

¹⁴ Egha a na inigha ghua Ikiavira Itir Godin Dipenimin divazir notin amadaghan itir tiar akamin otogha na migia ghaze, "Ni gan! Amizir munaba ghaze, men asem Tamus areme, ezi me an apanguva a bagha azia iti."

¹⁵ Egha a ua kamaghin na migei, "Nguazir kamin gumazim, ni bizir kamin ganiz, o? Ni arazir bar kurar mabar ganigha gifa, ni datirighin ua arazir bar kurar ki aghuazir igharagha garibar ganam, da arazir ni faragha ganigha givaziba bar dagh afira."

¹⁶ Egha a ua nan akua ghua Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir divazimin bar aven ghua an Dipenimin tiar akamin boroghin oto. Ezi ki garima, Dipenimin tiar akam ko ofa gamir dakozimin tizimin 25plan gumaziba iti. Me akiriba ighegha Ikiavira Itir Godin Dipenim gasaragha guaba aruem anadi naghin gara tevibar pirigha avighav iti.

¹⁷ Egha a ua kamaghin migei, "O nguazir kamin gumazim, ni bizir kamin ganiz, o? Judan ikizim, arazir bar kurar ki aghuazibagh amuava, Israelin nguazim bar an gumazimizir igharaziba bar men apanim gami. Men arazir kurar kamin, me ghaze, ki ti pura bizim, egha na dipova arazir bar mizirizibar na gami. Ezi ni oragh! Me amir arazir kurar kaba na gamizi ki bar men aningaghe. ¹⁸ Kamaghin amizi, ki bar pazivira me damigham. Egh uan aningagharim anegivagham. Ki tong men apangkuv men asughasughan kogham. Me pamtem nan dimiva arangam, eghti ki bar me bareghan kogham."

9

God ivezir kuram isa Jerusalem ganidi

¹ God na mikemegha givagha, tiarim akarigha pamtemin dia migei, "Ia, gumazir nguibar ekiamin itir gumazimizibav soghti me arighiramiba, ia vaghvagh midorozir sababar suigh kagh izi." ² Ezi ki gari, gumazir 6pla divazimin notin amadaghan itir itiar akamin boroghin ikegha izi. Me bar vaghvagh gumazibav soghamin midorozir sababar suiki. Ezi gumazir igharazir mam me ko izi. A korotiar

ghurghurir bar aghuir mam aruzi, osizirir biziba itir mitarir muziarim an oghiriamin mitem gitoroghav iti. Me bar izegha ofa gamir brasin dakozimin miriamin boroghin mitifi.

³ Ezi Israelian Godin angazangarir gavgavir ekiam, enselin bar gavgavim a gisin ikia avughseggha, anetegha uanaga Godin Dipenimin tiar akamin boroghin zui. Ezi Ikiavira Itir God, gumazir korotiar ghurghurir bar aghuim aruzir kamin dia, ⁴ egha kamaghin a migei, "Ni dikavigh Jerusaleming nguibar ekiam bar an averiam daruva gumamazirir men namakaba amir aruzi kurar God aghuazibar osemegha itiba, ni me bativ, men guaba osizirir ababanim me darigh."

⁵ Ezi ki orazi God kamaghin gumazibav soghamin midorozir sababar suighizir gumazir 6plan kabav gei, "Ia dikavigh an gin mangi nguibar ekiamin aven gumamazibav soghti, me arimighiregh. Egh men tavin apangkuvigh aneteghti an angamira ikian marki. ⁶ Ia gumazir dapanir akirim ragha Godin Dipenim gasaraziba faragh me misoghirarigh, egh mangi gumazir ghuriba, ko guiviba ko otarir igiaba, ko amiziba ko boriba, bar me misoghirarikh. Egh osizirir ababanim guabar itir gumamazibava, ia me misueghti me arimighiran marki." Ezi me dikavigha ghua gumazir dapanibav soghezi me ariaghire.

⁷ Egha God kamaghin 6plan gumazir kabav gei, "Ia nan dipenim avinizir divazimin aven iti darazi bar me misoghirarighi men kuaba nan Dipenim gizifagh. Eghti bizir kam bangin nan Dipenim nan damazimin bar mizegham. Aria! Ia dikavigh mangi." Ezi me nguibar ekiamin danganiba bar dagh arua ghua gumamazibava bar me misuagharisi.

⁸ Me gumamazibav soagharizir dughiamin, ki uabira ikia Godin Dipenimin aven iti. Egha ki nguazim girigha fuagha, uan guam nguazim mituagha diava ara ghaze, "O Ikiavira Itir Godin Ekiam, ni uan aningagharim isi Jerusalemia gingamin dughiamin, ni Israelian ikiavira itir varazira bar me gasighasigham, o?"

⁹ Ezi a na ikaragha ghaze, "Israelian ikizim ko Judan ikizim arazir kurar bar avirim gami, ezi osimtizir bar ekiam iti. Nguazir kamin, arazir gumaziba uariv soghava ariaghirim bar ekefe. Ezi nguibar ekiar kamin gumamazibava uariv ikizirizir arazim bar izifa. Me ghaze, Ikiavira Itir God ti nguazir kam akirim ragha a gasara. Egha en garir puvati. ¹⁰ Ezi ki men ganiva

tong men apangkuv men asughasughan kogham. Ki arazir me igharaz darazigh amizibara, uam da ikarvagh dar me damuam."

¹¹ Ikiavira Itir God mikemegha givazi, ki garima, gumazir korotiar ghurghurir bar aghuim aruzim, osizirir biziba itir mitarir muziarim an oghiriamin mitem gitoroghav iti, a uamategha iza kamaghin Ikiavira Itir God migei, "Ni na mikemezi moghin ki amigha gifa."

10

Godin angazangarir ekiam an Dipenim ataki

¹ Ki garima, bizir mam mati itarir bar dafam, enselin bar gavgavir kabar dapanibagh isin pin iti.* Ezi itarir bar dafar kam gisin, bizir mam mati atrivir dabirabim me dagiar bluplan aghuimin an ingarizi a iti. ² Ezi Ikiavira Itir God, gumazir inir ghurghurir aghuim aruzim migia ghaze, "Ni mangi ganigh, 4plan wilba, da enselin bar gavgavir kabar apengan iti. Ni wilbar tongin mangiva dafarim amadagh, avivkiatava inighiva nguibar ekiam gisin tintinibar da kavamadagh." Ezi ki garima, a zui.

³ Ezi a Dipenimin aven zuima, enselin bar gavgavir kaba, Dipenimin aven sautin amadaghan tuivighav iti. Dughiar kamin, ghuariam Dipenim avinizir divazir averiam, bar a koro. ⁴ Ezi Ikiavira Itir Godin angazangarir bar gavgavim, enselin bar gavgavir kaba ategha pin ghuava, Godin Dipenimin tiar akamin boroghin tu. Ezi ghuariam ghua Godin Dipenim bar a koro. Ezi Godin angazangarir bar ekiam Dipenim avinizir divazim gisirazi a taghtasi. ⁵ Ezi enselin bar gavgavir kabar aviziba tingazir niginim, me divazir ekiar azenan itimin aven uaghan da baragham. Dar avizibar niginim, mati Gavgavira Bar Itir Godin tiarim.

⁶ God gumazir korotiar ghurghurir aghuim aruzim migia ghaze, Ni enselin bar gavgavir kaba boroghin mangi, wilbar tongin avivkiatava inigh. Ezi an aven ghua wilin mam boroghin miti. ⁷ Ezi enselin bar gavgavir kabar mav uan dafarim amadagha avir men tongin itimin, avivkiar mam inigha a isava gumazir korotiar ghurghurir aghuim aruzimin dafarim gatizi, ana inigha zui.

⁸ Ki garima, enselin bar gavgavir kaba, mati gumazibar dafaribar min dafariba ikia, dafariba vaghvagh dar avizibar apengan iti.

9:4: Akar Mogomem 7:3; 9:4; 14:1 10:1: Esekiel 1:26; Akar Mogomem 4:2 * 10:1: Enselin bar gavgavir kaba, bizir 4plan angamira itir kabar mirara gari. Esekiel sapti 1, a irehamin min garir bizim, a gun dav gei. 10:2: Akar Mogomem 8:5 10:9: Esekiel 1:15-21

⁹ Ki ua garima, 4plan wilba vaghvagher enselin bar gavgavir kabar boroghin iti. Wilin kaba mati dagiar iangurir pin kozibar min taghtasi. ¹⁰ Ezi wilin 4plan kabar ganganiba da magh gari, egha da vaghvagher dar aven wilin igharazir vamira vaghvagher dar tongira iti. ¹¹ Wilin kaba managh mangisi pura bighiratigh mangi ua ighighiran kogham. Wilin faraghera itim guam danganir manam misuegh mangiti, wilin igharaziba uaghan an girara mangi pura bighiratigh mangam. ¹² Enselin bar gavgavir kabar namnaba, ko men akiragheriba ko, dafariba ko, aviziba ko, men wilin 4pla, ganamin damaziba bar dagh izifa. ¹³ Ezi ki orazi, tiarir mam wilin kaba ziam me garigha ghaze, "Wilin Ivementariba."

¹⁴ Enselin bar gavgavir kaba vaghvagher 4plan guaba iti. Enselin bar gavgavimin guam faraghera iti, ezi gumazimin guam agharir guvimin itima, laionin guam agharir kiriamin iti, ezi kuarazir bagamin guam girakirangin iti.

¹⁵ Enselin bar gavgavir kaba, da bizir angamira itir 4plan kabar min magh gari, ki faraghera Kebarin Fanemin ikia irebamin min garir bizimin aven dar gani. Egha datirighin ua irebamin min garir bizir kamin ua men gari. Ezi me dikavigha mighegha ghuavanadi. ¹⁶⁻¹⁷ Enselin bar gavgavir kaba mangiti, wilin kaba dar miriamin iki uaghan mangam. Eghti enselin bar gavgavir kaba uan aviziba kuigh mighegh ghuavanangti, wilin kaba uaghan nguazim ategh bighiratigh ghuavanangam. Enselin bar gavgavir kabar duam wilbagh apazaghera iti. Kamaghin amizi, enselin bar gavgavir kaba tuivighiti, wilba tuivigham. Eghti enselin gavgavir kaba nguazim ategh ghuavanangti, wilba nguazim ategh ghuavanangam.

¹⁸ Ezi Ikiavira Itir Godin angazangarir gavgavim Godin Dipenimin tiar akam ategha ghua enselin bar gavgavir kabagh isin iti. ¹⁹ Ezi ki garima enselin bar gavgavir kaba uan aviziba kuigha mighegha nguazim atagheraghera ghuvanadi, ezi wilin kaba dar miriabar ikia uaghan ghuvanadi. Da ghua Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizi divazir aruem anadi naghin itir tiar akamin tuifi. Ezi Israelian Ikiavira Itir Godin angazangarir gavgavim me gisin iti.

²⁰ Ezi ki fo, enselin bar gavgavir kaba, kar bizir 4plan angamira itir kabara, ki faraghera Kebarin Faner miriamin boroghin dar garima, da Israelian Godin gavgavimin apengan iti.

²¹ Enselin bar gavgavir kaba vaghvagher 4plan guaba ko 4plan aviziba iti. Egha

men avizibar apengan me vaghvagher gumazibar dafaribar min, dafariba iti. ²² Ki faraghera Kebarin Faner miriamin ikia 4plan angamira itir bizibar guabar ganizi moghin, ki datirighin ua dar guabar gari. Enselin bar gavgavir kaba guaba danganir manamin mituagh mangisi pura bighiratigh mangam. Me uan namnaba gighaghira tintinibar zuir puvati.

11

Israelia ikuvigham

¹ Bizir kabar gin, Godin Duam na ghufegha na inigha ghua, Godin Dipenim avinizir divazir aruem anadi naghin itir tiar akamin na ati. Ezi ki itiar akamin boroghin 25pla gumazibar gari me iti. Ezi ki men tongin Asurin otarim Jasiaia ko Benaian otarim Pelatian garima, aning iti. Aning gumazamizibar faraghera zuir gumazir dapanimning.

² Ezi God kamaghin na migia ghaze, "O nguazir kamin gumazim, gumazir kaba nighnizir kuraba ikia, arazir kuram damuamin tuavim buri. Egha uan nighnizir kurar kaba Jerusalem in gumazamiziba me gani. ³ Me ghaze, 'E datirighin dipenibar ingaramin dughiam puvati. E dera. En nguibar ekiam mati isaghapir minem, ezi e asizir tuzibar min an aven iti.' ⁴ Kamaghin amizi, nguazir kamin gumazim, ni akam inigha izir gumazimin min, bizir gin otivamibar gun akam me gasi me mikim."

⁵ Ezi Ikiavira Itir Godin Duam nan aven izegha akar kam na migia ghaze, "O Israelin ikizim, kar nin nighnizim. Ezi nin nighnizimin averiam, ki bar moghirama a gifo. ⁶ Ia nguibar ekiar kamin averiam in gumazamizir aviribav sozi me ariagherizima, men kuaba nguibar ekiamin tuaviba bar adagh izefe.

⁷ "Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin ia migia ghaze, Jerusalem in nguibar ekiar kam mati isaghapir minem, ezi ariagherigha ireghav itir kuar kaba asizir tuzibar min an aven iti. Kamaghin ti puvatigham, ki Jerusalem in nguibar ekiamin ia batueghti ia mangi azenan ikiam. ⁸ Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei, ki fo ia midorozir sababar atiatia iti. Ki gumazir midorozir sababav soziba amangighti, me ia misoghsi izam. ⁹ Ki nguibar ekiamin aven ia inigh Kantrin Igharazibar Gumazamizibar dafaribar arigham. Egh arazir kamin, ki ian arazir kuraba ikarvagh ivezir kuram ia daningam. ¹⁰ Ki ian arazir kuraba ikarvagh ivezir kuram ia daningti, apaniba Israelin kantrin mitaghnamra, midorozir sababar ia misoghti ia arimighiram. Eghti

arazir kamin ia kamaghin fogh suam, ki Ikiavira Itir God. ¹¹ Nguibar ekiar kam a nin isaghapir minemin min ikian kogham. Egh ia minemin min asizir tuziba an averiamin ikian kogham. Ki ian arazir kuraba ikarvagh Israelin kantrin mitaghnamra, bar pazavira ia damigham. ¹² Eghti ia kamaghin fogham, ki Ikiavira Itir God, ia arazir ki ifongezibar gin zuir puvatigha bizir ki damuasa ia mikemeziba abisi. Egha kantrin igharazir ian boroghin itibar gin ghua men arazibagh ami.”

¹³ Ki Godin akamin me miyavira itima, Benaian otarim Pelatia irigha maghirama areme. Ezi ki tevmining apirigha guam nguazim girigha pamten kamaghin dia migei, “O Ikiavira Itir Godin Ekiam, manmaghin ami? Ni ti Israelian gumazamizir ikiavira itir varazira ni bar me kuvarimasa o?”

God Israelian kalabusin itir darazi bagha amizir akar dikirizim

¹⁴ Ezi Ikiavira Itir God kamagh na migei: ¹⁵ “O nguazir kamin gumazim, ni ko nin aveghbuaba, nin namakaba, ni ko kalabusin itiba, me Israelin ikizim, ia bar moghira, Jerusalem itir gumazamiziba ia ginighnigha ghaze, ‘Ikiavira Itir God, me batoghezi me ghua bar nguibar saghuiamin itimin iti. Guizbangira, a nguazir kam isa e ganingizi, a guizbangira en nguazimra.’ ¹⁶ Eghti ni uan namakar Babilonin kalabusin itiba kamaghin me mikim suam, ‘Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, kirara ki ia aghamsigha ia amangizi, ia tintinibar kantrin saghon itibar ghue. Ia datirighin iki nan ziam famin dipeniba puvati. Eghti ki dughiar ovezinim danganir ia ghua itir manaba ki uabi ia ko ikiti, ia nan ziam fivira ikiam.’

¹⁷ “Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migia ghaze: Kantrin igharazir ki faragha ia amangizi ia ghua itir kabar, ki ua ia inigh izi ia akuvagh, Israelin nguazim isi ua ia daningam. ¹⁸ Egh me uamategh Israelin nguazim in izeghiva asebar marvir guar ki bar aghuaziba, bar da batokegh. ¹⁹ Eghti ki me damuti, me navir vamiran ikiam. Ki duar igiam isi men navir averiabar atigham. Faragha men navir averiaba dagiabar min bar gavgafi. Eghti ki men navir averiabar amuti, da amiraghamiregh na gifuegh na baghvira ikiam. ²⁰ Egh me arazir ki ifongeziba guizbangira dar suiraghiva, deravira bizir ki damuasa me mikemezibar gin mangam. Egh me nan gumazamizibar min ikiti, ki

men Godin ikiam. ²¹ Egh gumazamizir asebar marvir guar ki bar aghuazibar ziaba feba, ki me amir arazir kaba ikarvagh iveziz kuram me daningam. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki mikemegha gifa.”

Godin angazangarir gavgavim Jerusalem ataki

²² Egha gin, enselin bar gavgavir kaba uan aviziba kuigha migheghasava amua, wilin kaba dar miriabar ikia uaghan uanangasa. Dughiar kamin, Israelin Godin angazangarir gavgavim me gisin iti. ²³ Ezi Ikiavira Itir Godin angazangarir gavgavim nguibar ekiam ategha ghuanaga aruem anadi naghin itir mighsiam gisin iti. ²⁴ Ezi Godin Duam irebamin min garir bizimin aven na fegha uamategha na inigha Israelian kalabuziaba itir naghin kantri Babilonin ize. Ezi irebamin min garir bizir kam gifa. ²⁵ Ezi ki Ikiavira Itir God nan akazir biziba bar dar gun kalabusin itir gumazamizibav gei.

12

Esekiel gumazim kalabusin zuir abanin gami

¹ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin na migei, ² “O nguazir kamin gumazim, ikizir ni datirighin men tongin itir kam, me akaba batozir darasi. Me damaziba ikia gari puvati. Egha me kuariba ikia biziba barazir puvati. Me akaba batogha orazir puvatizir ikizim.

³ “Kamaghin amizi, nguazir kamin gumazim, ni datirighin uan biziba inigh, mati gumazim kalabus bagha nguibar saghuiamin itimin mangasa. Egh aminim tighar pirsu damuti, ni mangiti me bar nin ganigh. Ki kamaghin ifonge, me ni amir bizir kamin mingarim deragh a gifogh. Me gumazamizir akaba batoziba, egh me ti an mingarim deragh a gifoghan kogham. ⁴ Aruem pazaghar torimin ikivira ikiti me nin ganvira ikiti, ni kalabus bagh mangisi uan biziba ini. Egh aruem magiriti, me ganvira ikiti ni ifar mati kalabusin mangasa ami moghin mangi. ⁵ Me ganvira ikiti ni divazimin toritam asigh, uan biziba ater torir kamin aven mangi vongin otogh. ⁶ Egh me ganvira ikiti ni uan biziba dipizim datigh mitarmemin mangi. Ni mangi uan guam avaragh, egh foghan kogham, ni nguazir manamin zui. Ni amir arazir kam, ababanir arazim Israelin ikizimin akagham.”

⁷ Ikiavira Itir God na mikemezi moghin ki ami. Aruer kamin ki gumazim kalabuziam bagh mangasa biziba isi moghin ami. Egha aminim prima, ki uan dafarimin divazimin

torim gamigha azenan ghu. Me bar garima ki biziba uan dipizim gatigha mitarmemîn zui.

⁸ Ezi amîzaraghan, Ikiavîra Itir God kamaghin na migei, ⁹ “Nguazir kamîn gumazim, Israelian akaba batoziba kamaghin nin azaraghan, ni tizim gami? ¹⁰ Eghti ni me mikim suam, Ki Ikiavîra Itir Godin Ekiam, ki me migia ghaze, kar atrivir Jerusalem gativagha an garim, ko Israelin ikizir Jerusalemîn munagh itibar migirigiam.* ¹¹ Ni me mikim suam, bizir ni amizir kam, a Jerusalemia bativamin bizimîn ababanim. Eghti apaniba kalabuziabar min me inigh mangi, kantrin igharazimîn me isi kalabus darigham. ¹² Atrivir men tongin itim, uan biziba dipizim datigh mangi uan dafarimîn divazimîn toritam damigh, uan biziba ater torir kamîn aven mangi vongin otoghîva mitarmemîn mangam. A mangi uan guam avaragh uan damazimningin nguazimîn ganan kogham. ¹³ Eghti ki uan ivem aguraghti an an suiragh. Egh a inigh Babilonin nguibar ekiamin mangigham, kar Kaldiabar nguazim. Eghti a nguazir kamîn ganighan kogham.† Egh a nguazir kamîn iki mangi aremegham. ¹⁴ An dipenimîn itir darasi, ki bar me kavkinigham, eghti an ingangaribagh amir gumaziba ko an midorozir gumaziba, ki me damighi me tintinibar mangegham, eghti gumaziba me misoghîsi me buriam.”

¹⁵ “Ki me aghamsighti me tintinibar kantrin igharazibar mangegham. Eghti me kamaghin fogh suam, kirara ki Ikiavîra Itir God. ¹⁶ Ki men varazira ateghti me iki, midorozim ko, dagheba otevir dughiam ko, arimariar kurabar arimighireghan kogham. Egh kantrin igharazibar tongin iki, me amizir arazir kurar ki bar aghuaziba me uari dar gun mikimam. Eghti me fogh suam, kirara ki Ikiavîra Itir God.”

Esekiel nighava agoi

¹⁷ Ikiavîra Itir God kamaghin na migei, ¹⁸ “O nguazir kamîn gumazim, ni nighvîra uan daghem ami, egh atiating akongîva dipam ami. ¹⁹ Egh ni nguazir kamîn itir gumazamiziba bar moghîra me mikim suam, kar Ikiavîra Itir Godin Ekiamin akam, a Jerusalemîn gumazamizir Israelin nguazimîn itiba bagha izi. Nguazir kamîn itir darasi, me dughîaba bar uan namakaba pazavîra me gamua arazir kurar aviribagh ami. Bizir kam bangin, apaniba izi men biziba bar da avigh mangegham. Kamaghin amizi, me atiatingvîra daghebar amiva,

atiatingvîra dipabar ami. ²⁰ Nguibar ekîar datirighin gumazamiziba izivaziba ikuvigham. Eghti kantri pura danganir kinimîn min ikiam. Eghti Israelia kamaghin fogh suam, Kirara, ki Ikiavîra Itir God.”

Dughîar ovezimîn akam inigha izir gumazimîn migirigiam guizbangîram otivam

²¹ Ikiavîra Itir God ua na migia ghaze, ²² “O nguazir kamîn gumazim, bizir tizim bagha Israelian gumazamiziba zurara akar otevir kam gami? Me ghaze, ‘Akam inigha izir gumaziba bizir gin izamibav gîa ghaze, da otivam. Ezi azenir avîriba iza zui, irebabar min garir bizir kabar aven otivir akaba guizbangîra otivir puvatigha pura zui.’ Ezi ki Israelian aghuzir akar kamîn aghua. ²³ Ni datirighin me mikim suam, Ki Ikiavîra Itir Godin Ekiam kamaghin mikimasa. Aghuzir akar me zurara migeir kam ki datirighin anegivagham. Me Israelin kantrin aven uam a mikîman kogham. Ni kamagh me mikim suam, ‘Dughiam otogha gîfa. Eghti irebamîn min garir bizibar akaba, da vaghvagh guizbangîra otivam!’

²⁴ “Ezi datirighin, akam inigha izir gumazir maba Israelin gumazamizibar tongin ikia irebamîn min garir bizibar gara, akar ifavariba ko apezeperir akavsiabar gun me migei. Eghti ki Israelin ikizimîn aven bar arazir kam agivagham. ²⁵ Ki Ikiavîra Itir God, ki uabi Israelia me ko mikimam. Eghti bizir ki mikemeziba, da zuamiram otivam. Ia akaba batozir ikizim, ia oragh! Ia aremeghan kogh ikivîra ikiti, ki mikemezi moghin damuam. Ki Ikiavîra Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme.”

²⁶ Ikiavîra Itir God ua kamagh na migei, ²⁷ “Nguazir kamîn gumazim, Israelin ikizim ghaze, ‘Esekiel, irebamîn min garir bizibar gara, egha gin otivamin bizibar migirigîabar gun migei. Ezi bizir a migeir kaba datirighin otivan kogham. Puvati, da bar gin otivam.’ ²⁸ Eghti ni me mikim suam, Ki Ikiavîra Itir Godin Ekiam me ikaragha ghaze, Ki sughsughan kogham. Bizir ki mikemeziba, da datirighin otivam. Ki Ikiavîra Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikemegha gîfa!”

13

God, akam inigha izir gumazir ifavaribar atari

¹ Ikiavîra Itir God kamaghin na migei, ² “O nguazir kamîn gumazim, ni mangi Israelin akam inigha izir gumazibav kim. Men

* **12:10:** Hibrun akam deragha migirigiar kamîn mingarim abighizir puvati. **12:13:** 2 Atriviba 25:7; Jeremiaia 52:11 † **12:13:** Dughîar kabar gin, Babilonia, Atrivim Sedekaiar suiragha egha a inigha a isi kalabus darighasa Babilonin ghu. Me a gamizi, an damazimning okafi. Ezi arazir kamîn akar isin zuir kam a guizbangîra oto. Egha a bar uan damazimningin Babilonin nguazimîn ganizir puvati, egha a nguazir kamîn areme. Ni eghaghanir kam, 2 Atriviba 25:7 ko Jeremiaia 52:11, an gan.

marazi uan nighnizibar gin ghua, gin otivamin bizibar gun migei. Ni pamtemin men atar me mikim. Ni kamaghin me mikim, 'Ia Ikiavira Itir Godin akam barakigh.'

³ "Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin migei: Akam inigha izir gumazir onganir kaba, Mevzika! Me bar ikuvigham! Me irebabar min garir bizibar garir puvati. Me uari uan navir averiabar aven itir bizibar gin ghua, uan nighnizibar dav gei. ⁴ O Israelian gumazamiziba, ian akam inigha izir gumaziba, mati afiar atiaba nguibar ekiar ikuvizir mam puram a garui. ⁵ Me nguibar ekiam avinizir divazir akaraghrezir danganibar gara ua dar ingarir puvati. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God Izamin Dughiar Ekiamin midorozim otoghti, ia Israelian tuivigh gavgavighan kogh apanibav soghan iburagham. ⁶ Akam inigha izir gumazir ifavarir kaba, me irebabar min garir bizibar aven itir biziba, da bizir ifavariba. Me gin otivamin bizibar migirigiabav gei, ezi da guizbangira puvati. Me ghaze, me Ikiavira Itir Godin akabav gei. Ezi puvati, Ikiavira Itir God me amadazir puvati. Egha me ti manmaghin nighnigha ghaze, men migirigiabar dagheba otivam? Bar puvatigham.

⁷ "Ki ia mikimasa, ia irebamin min amizir bizir ia gariba, da guizbangira puvati. Ezi gin otivamin bizir ia migeiba, da akar ifavariba. Ia ghaze, kar Ikiavira Itir Godin migirigiaba. Ezi puvati. Ki akatam ia mikemezir puvati! ⁸ Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, kamaghin me migia ghaze, ian migirigiaba guizbangira puvati. Ezi ia irebamin min garir biziba, da gumazamizibagh ifari. Kamaghin amizi, ki ia ko itir puvatigha, navim ia bagha bar ikufi. ⁹ Ia akam inigha izir gumazir ifavariba irebamin min garir bizibar gara akar ifavaribagh amua, egha gin otivamin biziba deraghavira gumazamizibagh eghari puvati. Kamaghin amizi, ki pazivira ia damigham. Nan gumazamiziba uari akuvagh ikiti, ia men tongin ikeghan kogham. Eghti ian ziaba uaghan Israelin ikizimin osirizir ziabar aven ikian kogham. Eghti ia ua Israelin nguazimin izeghan kogham. Egh ia kamaghin fogh suam, kirara ki Ikiavira Itir Godin Ekiam.

¹⁰ "Ia akam inigha izir gumazir ifavariba, ia ifara nan gumazamizibav gia ghaze, men dabirabim bar dera. Ezi guizbangira men dabirabim bar derazir puvati! Nan gumazamizibar dabirabim mati, gumazim divazimin ingarizi a guizbangira deragha gavgavizir puvati. Ezi ia akam inigha izir gumazir ifavariba izava, divazir kurar kam penin ghurghurim a gaghui.

Ezi datirighin divazir kamın azenan itir gaganim bar dera. Ezi puvati. A guizbangira irigh ikuvigham. ¹¹ Ni mangi gumazir penin ghurghurimin aghuizir gumazir kabav kim suam, men divazim akarighirigham. Ki amozir izi mamaghira ikiamim amadagham. Eghti amozir ofizir ekiar dagiabar min gariba a gisin iram, eghti aminir gavgavim a givangam. ¹² Eghti divazim irightima, me bar ian azangsigham, 'Divazir kam bar gavgavizir puvati! Ian penin ghurghurim tong divazimin akurazir puvati. Ia e gifari.'

¹³ "Ezi datirighin, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin migia ghaze, nan aningagharimin, ki amozir izi mamaghira ikiamim, ko amozir ofizir ekiar dagiabar min gariba, ko aminir gavgavim amadaghti, da divazir kam gasighasigham. ¹⁴ Divazir ia penin ghurghurimin aghuizir kam, ki anekararigh, an divazir mingarimin aven itir dagiaba aghamsighi da pura tintinibar ikiam. A degeghirigh bar ia misogharrigham. Eghti ia bar fogh suam, kirara, ki Ikiavira Itir God.

¹⁵ "Kamaghira, divazir kam ko gumazir divazim penin ghurghurim aghuzir kaba, me nan aningagharimin gavgavim baragham. Eghti ki ia mikim suam, divazim a itir puvati, kamaghira, te penin ghurghurim a gaghui, me uaghan ikian kogham. ¹⁶ Akam inigha izir gumazir ifavarir manaba, irebabar min garir bizibar gara, Jerusalem migia ghaze, an dabirabim bar dera, ezi guizbangira an dabirabim bar derazir puvati. Kamaghin amizi, ki adagh asighasiki. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikemegha gifa."

God amizir imezibagh amibar atari

¹⁷ Ikiavira Itir God kamaghin migei, "O nguazir kamın gumazim, ni Israelian amizir imezibagh amibar atar, me zurara gin otivamin bizibar gun migeir kabav gei. Akar me migeir kaba me uan nighnizibar dagh ami. Ni nan akam inigh mangi me mikim. ¹⁸ Ni me mikim suam: Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin ia migia ghaze, 'Iavzika! Ia amizir kuraba, ia gifa! Ia akavsiar kuraba bagha daveriabar ingara da isava gumazamizibar agharibagh azui. Egha akavsiabar amuamin iniba isamigha da isa men dapaniba ave. Gumazamizir otevilla ko ruariba, ia kamaghira bar moghira me gami. Eghti me bizir kaba uari darigh gavgavim inigh gumazamizir igharazibagh ativaghasa. Ia amizir kaba uarira uarigh nighnigha, gumazamizir maba paza me gamua marazi deragha me gami. Ia ghaze, arazir ia amir kam ti dera?

Bar puvati. ¹⁹ Ia nan gumamazizibagh ifara ghaze, ia ziar ekiam na ganidi. Ezi puvati, ia nan ziam abiravira iti. Ia akuzir arazim gamua gumamazizir mabav sozi me ariaghiri, egha marazir akurvasi. Gumazir ki ovengam ifongezir puvatiziba, ia me misozi me ariaghiri, egha ki ovengasa ifongezir gumamaziziba ia deragha me gami. Ezi gumamaziziba ian arazir kam bagha bar ifongegha bretin otevíba ko balin muziaribar ia givezima, ia arazir kurar kabaghami.

²⁰ “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migia ghaze, Ia oragh! Ia akavsiar kuraba bagha daveriabar ingara da isava gumamazizibagh ativaghasa men agharibagh azui. Mati gumazim ruarimin kuarziba buri moghin ia gumamazizibagh ami. Ezi ki daveriar kaba bar dagh ifongezir puvati. Ia agharibagh aghuizir daveriar kaba, ki bar da aghoreghti, ia uam akavsiabar amuan kogham. Eghti gumamazizir ia ativazir kaba ua ian apengan ikian kogham. ²¹ Egh ki uaghan akavsiabar amuamin inir ia gumamazizibar dapaniba aveziba adeggham, eghti nan gumamaziziba firighiregh ua ian apengan ikian kogham. Eghti ia kamaghin mikim suam, kirara, ki Ikiavira Itir God.

²² “Ia akar ifavarir bar aviribagh amua, gumamazizir aghuibar nighnizibagh asighasiki. Ezi ki uabi me gamizi, me osemezir puvati. Ia gumamazizir arazir kurabagh amibav gia, gavgavim me ganidima me uan navibagh ighasa nighnizir puvati, kamaghin amizi, me zurara itir ikirimirim inighan kogham. ²³ Kamaghin amizi, ia ua irebabar min garir bizir ifavaribar ganan kogham. Eghti gin otivamin bizibar apezeperir akar ia amiba, da bar givagham. Eghti ki uan gumamazizibar akuragh ua ia da me inighti, ia ua me gativagh men ganan kogham. Eghti ia kamaghin fogh suam, kirara ki Ikiavira Itir God.”

14

Gumamaziziba asebar ziaba fan, God aghua

¹ Dughiar mam Israelian gumazir dapanir maba, Ikiavira Itir Godin ifongiam gifofoghasa nan azangsighasa izi. ² Ezi Ikiavira Itir God na migia ghaze, ³ “O nguazir kamin gumazim, gumazir kaba uan naviba isa asebagh aningizi, arazir kam bangin men arazir kuraba ghua bar ekefe. Me bar uan asebagh ifongegha da ataghiraghan aghua. Me datirighin pura izi nighniziba bagha nan azangsisi. Eghti

ki guizbangira men azangsizim ikarvaghan aghua.”

⁴ Datirighin ni me mikim suam, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin migei, Israelin ikizimin tongin gumazitam uan navim isi asebar anigam, eghti arazir kam bangin an arazir kuraba mangi bar ekeveghti, a uan aseba bar dagh ifongegh da ataghiraghan aghuagh, a pura izi nighniziba bagh Godin akam inigha izir gumazimin azangsigham, eghti ki Ikiavira Itir God, nan ikiravazim kamakin, ki fo, a ziar ekiaba aser aviribagh anidi. ⁵ Aser kaba Israelin ikizim gamizi, me akirim ragha na gasara. Ezi nan ifongiam kamakin, ki ua men navir averiaba iniasa nighnisi, eghti me na baghvira ikiam.

⁶ “Ezi datirighin, ni Israelin ikizimin mikim suam, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin migel, ia navibagh iragh, uan aseba akirim ragh dagh asaragh, arazir kurar ki bar aghuaziba da atakigh.

⁷ “Eghti Israelin ikizimin gumaziba o amiziba, o Kantrin Igharazibar Gumamazizir uan kantri ategha iza Israelia ko itiba, akirim ragh na gasaragh uan navim isi asebar anigam, eghti arazir kam bangin men arazir kuraba mangi bar ekeveghti, me uan aseba bar dagh ifongegh da ataghiraghan aghuagh, egh me pura izi nighniziba bagh nan akam inigha izir gumazimin azangsigham, eghti ki Ikiavira Itir God, ki uabi men ikiravazim me daningam. ⁸ Ki men apanim damu, egh uan gumamazizibar tongin me batuegham. Eghti ia Israelia bizir ki me gamizir kamin ganigh, egh kamaghin mikim suam, ‘Ikiavira Itir God, gumamazizir akirim iragha a gasiba, arazir kamin me gami.’ Eghti ia kamaghin fogh suam, kirara ki Ikiavira Itir God.

⁹ “Eghti gumazir kamagh garitam izi nan akam inigha izir gumazitam apezeper a damuti, an akatam a daningam, bizir kamin mingarim mati, ki Ikiavira Itir God, ki uabi nan akam inigha izir gumazim gifarazi an akar kam a ganing. Kamaghin amizi, ki ivezir kuram a daningiva Israelian gumamazizibar tongin a batuegham. ¹⁰ Eghti nan akam inigha izir gumazim ko, gumazir nan ifongiam gifofoghasa ghuava an azarazim, aning uaghara ivezir kurar magh garim iniam. ¹¹ Ki kamaghin damigh, Israelin ikizimin tuavim apirighiti me uam akirim ragh na gasan kogham. Egh arazir kurabar amuan kogh nan damazimin mizeghan kogham. Eghti me nan gumamazizibara ikiti, ki men Godin ikiam. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikemegha gifa.”

God vaghvagha gumazamizibar arazir kurabar gari

¹² Ikiavira Itir God kamaghin na migei, ¹³ “Nguazimin gumazim, kantrin tamin gumazamiziba arazir kuram damighiva nighnizir gavgavim nan ikiam koghti, ki uan gavgavim men akagh men daghebar amighti da mangi bar otevegham. Ki mitiriam azir dughiam me bagh anemadaghti, gumazamiziba ko asiziba virara daghem bangin arighiram. ¹⁴ Gumazir 3plan aghuir kaba, Noa, Daniel ko Jop, me kantrin kamin ikiai,* ki 3plan gumazir kabagh nighnigh egh gumazamizir arazir kurabagh amibar apangkuvighan kogham. Puvati. Ki gumazir 3plan kabara me ateghti me deragh ikiam. Eghti, gumazamizir igharaziba arimighiregham. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme.

¹⁵ “Ki maghsuegh, asizir atiaba amadaghti da izi gumazamizibav soghirarigham, egh nguazim damighti atiatim bar anevaraghti, gumazitam a daruan kogham. ¹⁶ Ezi gumazir 3plan aghuir kaba, Noa, Daniel ko Jop, me kantrin kamin ikiavira ikiai, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki angamira itir God, ki uan ziamin kamaghin migei, ki 3plan gumazir kabara nighnigh men otariba ko guivibar apangkuvighan kogham. Puvati. Ki gumazir 3plan kabara me ateghti me deraghvira ikiam. Eghti, gumazamizir igharaziba arimighiregham. Eghti nguazim ruarir kinimin otogham.

¹⁷ “Egh ki maghsuegh, midorozir sababar suighizi apaniba kantrin kam bagh me amadaghti, me izi gumazamiziba ko asiziba uaghan bar me kuavaremegham. ¹⁸ Ezi gumazir aghuir 3plan kaba kantrin kamin ikiavira ikiai, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki angamira itir God, ki uan ziamin kamaghin migei, ki 3plan gumazir kabara nighnigh, men otariba ko guivibar apangkuvighan kogham. Puvati. Ki gumazir 3plan kabara me ateghti me deragh ikiam. Eghti, gumazamizir igharaziba arimighiregham.

¹⁹ “Egh ki maghsuegh, arimariar kuratam amadaghti a bar atamra kantrin kam gimirighti, ki uan aningagharimin gumazamiziba ko asizibav soghirarigham. ²⁰ Ezi gumazir 3plan kaba, Noa, Daniel ko Jop, kagh ikiai. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki angamira itir God, ki uan ziamin kamaghin migei, ki 3plan gumazir kabagh nighnigh men otariba ko guivibar apangkuvighan kogham. Puvati. Ki gumazir 3plan kabara me ateghti me deragh ikiam. Eghti, gumazamizir igharaziba arimighiregham.

²¹ “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam ki kamaghin migei, ki uan ivezir kurar 4plan kaba isi Jerusalem da amangam, kar midoroziba, ko mitiriam azir dughiam, ko asizir atiaba, ko arimariar kuram. Eghti da gumazamiziba ko asiziba uaghara me misoghinarigham. ²² Eghti varazira ikiavira ikiam, kar Israelian otariba ko guiviba. Ki gin men aku azenan izam, eghti me ia bagh iziti, ia me amir arazibar gan. Men araziba bar ikufi. Eghti ni uan navir averiamin fogh suam, ivezir kurar ki Jerusalem bagha amadazim, a voroghira ghu. ²³ Eghti ia kamaghin fogham, ki amizir biziba da mingarir aghuiba itima, ki dagh ami. Ni men arazir kurabar ganigha fo, ki me ikarvaghamin arazim bagh navir amirizim iningham. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme gifa.”

15

Wainin ikarizimin akar isin zuim

¹ Ikiavira Itir God kamaghin na migei:

² “O nguazir kamin gumazim, ni manmaghin nighnisi, wainin ikarizim, a ti derazir puvati.

Wainin ikarizimin agharim, ruarir arizimin temebar agharibar tongin manmaghin deragh aghung, dagh afiragham?

Ti puvati.

³ Ni a isi bizitamin ingarigham, o?

Egh ni wainin ikarizir otevitam inigh, biziba guamin akezibar ingarigham, o?

Ti puvatigham.

⁴ An avim damuamin bizim a bar dera.

An ruaghatevimning isighti an arizim ganadam tong isighti, ni a isi an bizitamin ingarigham, o?

Ti puvatigham.

⁵ Avim tighar an isiam, ingangariba an puvati.

Ezi datirighin avim tong an isighti, a guizbangira ingangariba bar an puvatigham.”

⁶ Eggha Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin migei, “Kamaghira, mati wainin ikarizir ruarir arizimin temebar tongin itim, a derazir puvati. Kamaghin, ki dazimin min anemisevezima, me a gaborozi a isi. Kamaghira, ki Jerusalem itir gumazamiziba inigh pazavira me damigham, me mati avim arighamin daziba. ⁷ Ki men apanim damuva ivezir kuram me daningam. Me ti avim gitaviraghsi damuva

* **14:14:** Noan eghaghanimin akaba, Bar Faraghaviram Otivizir Bizibar Eghaghanimin Akinafarim, sapta 6in ikegha ghua sapta 9in tu. Ezi Jopin eghaghanimin akaba da Jopin Akinafarimra iti. Ezi Danielin eghaghanimin akaba da Danielin Akinafarimra iti. **14:21:** Akar Mogomem 6:8

avegh bar isigham. Ki pazavira me damightima, me fogh suam, kirara, ki Ikiavira Itir God. ⁸ Me nighnizir gavgavim nan itir puvati. Kamaghin amizi, ki nguazir kam damighti a danganir kinimin min ikiam. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin mikemegha gifa.”

16

Jerusalem mati amizim uan pam ataki

¹ Ikiavira Itir God ua na migia ghaze, ² “O nguazir kamin gumazim, ni akam Jerusalemia gasi me mikim suam, me bar arazir kurar ki bar aghuazibagh ami. ³ Ni Jerusalem mikim suam: Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin migia ghaze, Jerusalem, ni amizir mamim min iti. Nin afeziam ko amebam gumazamizir arazir kurabagh amibar tongin ikegha ize. Nin afeziam Amoriant adarazir gumazim. Ezi nin amebam Hitian adarazir amizim. Ezi nin amebam Kenanin nguazimin ni bate. ⁴ Amebam ni batezima, tav nin overapanir sazim atugha ni ruezir puvati. Me amangsizim ni gaghuizir puvati, egha inir avizibar ni nomkezir puvati. ⁵ Tav bar nin apanguvigha bizir katam ni gamizir puvati. Amebam ni batezir dughiamin, tav ni gifongezir puvati. Me pura ni isa danganir arozir kinimin ni akunizi, ni pura irghav iti.

⁶ “Ezi ki arua iza nin garima, ni uan ghuzim gipoghposi. Ghuzim ni avara, ezi ki ni ateghti ni aremeghan aghua. Egha ki ghaze, ‘Ni angamira ikiam. ⁷ Egh aghung ghuvanang, mati akamarir bar aghuim azenimin iti.’ Kamaghira, ni aghua gavavigha ruaragha amizir igiamin oto. Nin otemning otozi, nin mikarziminz ariziba otivigha gifa. Ezi ni bibiamra ikiavira iti.

⁸ “Ki ua iza nin garima, ni gumazimin ikiamin dughiam otogha gifa. Ezi ki uan azenan azuiz korotiam ingha an onegha nin mikarzim avara. Egha ki nin ikiasa ni ko Akar Dikirizir Gavgavim gami, ezi ni konanamra. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin mikemegha gifa.

⁹ “Egha ki dipam ingha nin mikarzim ruava, nin ghuzim adiza olivin mughuriar aghuim zuir boremin nin mikarzim gaghu. ¹⁰ Egha ki korotiar bar aghuir me tretin digirir bar aghuir bar isamizim ni garu. Egha dagarir asuar bar aghuiba ni ganigha, inir bar aghuim nin dapanim gike. Egha azenan azuiz korotiar bar aghuim ni garu. ¹¹ Egha ki kurkazir bizir aghuiba ni ganingi. Ki daveriaba nin agharimning gaghuigha, senin aghuim isa nin firimin da. ¹² Egha ni uan atinin daghuasa ki ring ni ganingi. Egha ni uan kuarimning daghuasa ringning ni ganingi. Egha ki dapanir asuar bar dirim isa

nin dapanim garu. ¹³ Ezi ni uabin kurkamin silva ko golin bar avirim iti. Egha ni zurara, korotiar aghuir me tretin digirir aghuir bar isamizir aghuiba azui. Ki bretin me plauan bar aghuimin ingarizim ko hani ko olivin boremin isa ni ganingizi ni da api. Nin gaganiba bar deraviram oto. Ezi ni atrivir amizimin oto. ¹⁴ Nin gaganiba deraviram otozi, Kantrin Igharazibar Gumazamizir avirim, nin eghaghanim gifo. Ki uabi ni asingizi ni gaganir bar aghuim gamua taghtasi. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme.

¹⁵ “Ezi ni nighnizir gavgavim uabin ikia ghaze, ni amizir bar dirim, egha tuavimin amizimin min oto. Ni uan gaganir aghuim bangin, gumazir aviriba mangigh zegh gamima, ni me gekua me koma akui. Ezi nin gaganir aghuim, gumazir bar men bizir aghuimin min oto. ¹⁶ Ni uan korotiar maba isa asebar ziaba fer danganiba asingi. Ni danganir kabar tuavimin amizimin min amua pura uabi isava gumazibagh anidi. Nin arazir kurar kam, a bar ikufi. ¹⁷ Ni gol ko silvan ni uan mikarziminz kurkiasa ki ni ganingiziba da inigha gumazibar nedazibar ingari. Egha nedazir kaba ko poroghamiba uari bakivava akuir arazim gami. ¹⁸ Ki ni ganingizir korotiar aghuir me tretin digirir bar aghuir bar isamiziba, ni da isa nedazir kabagh aghui. Egha ki ni ganingizir olivin boreba ko pauran mughuriar aghuim itiba, ni da isa nedazir kaba bagha mughuriar aghuim zuir ofabagh ami. ¹⁹ Ki dagher bar aghuiba ni ganingi, mati plauan bar aghuim ko olivin boreba, ko haniba, ezi ni aser kabar naviba iniasava me baghavira nighnigha, ofan min dar men ofa gami. Bar guizbangira, ni arazir kabar dagh ami, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei.

²⁰ “Ni na bagha otezir otariba ko guiviba, ni me misuegha asizibar min me isa marvir guaba damasa ofabagh ami. Ni fo, nin arazir tuavibar amiziba amir arazir kam, a derazir puvati. Ezi ni ti ghaze, ni amir arazir kuram ti pura bizim, ezi ni arazir kurar avirim damu mangivira ikiasa. ²¹ Ni kamaghin ifuegha, ni nan boribav suegha me isa marvir guaba bagha ofabagh ami. ²² Ni uan arazir kurar ki bar aghuaziba ko, nin arazir ni tuavimin amizimin min amibar gin ghua, tong uan aghirimra ikezir dughiam ginighnizir puvati. Dughiar kamin ni bibiamra ikiva uan ghuzim gipoghposi.”

Jerusalem, tuavimin amizimin min oto

²³ Ikiavira Itir Godin Ekiam ua kamaghin migia ghaze, “Iavzika! Ia bar moghira ikuvigham. Iavzika! ²⁴ Ia tuaviba bar, dar gu-

* **16:16:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati.

mazamiziba uari akuvir danganibar ghua asebar ziaba fer arazim ko tuavimin amizibar arazim, aning damuasa danganibar ingari. ²⁵ Ni ghaze, ni bar amizir ganganir bar aghuim gamim, egha gumaziba tuavivar izima, ni me gekua uan mikarzim isa pura gumazir kinibagh anidi. Egha nin arazir tuavimin amiziba amir arazir kam, ekiva ghuavira iti. ²⁶ Ezi Isipian nin boroghin itir darasi, kar gumazir mikarzim puvara dikaviba, ni men amamangatizi, me iza ni ko misiabagh akui. Ezi nin arazir tuavivar amiziba amir arazim ekiva ghuavira ikia na gamima, nan navim ikuvizi ki nin atari.

²⁷ “Ni oragh! Ki uan aningagharim ni gin-gegha uan gavgavimin pazavira ni gamigha, ni ganingizir biziba, ki uan ni dama da ini. Ki ni isava Filistiabar agharim gatizi me uan ifongiabar gin ghua pazavira ni gami. Me bar nin arazir kurar mizirizir kabar aghuagha dar aghumsisi.

²⁸ “Gumazir igharazir kaba iza ni ko akua nin ifongiam agivazir puvati. Kamaghin amizi, ni Asirian gumazibar gin ghua mati tuavimin amizim tintinimin gumaziba bagha ruiagha arui. Me ni koma akuima, ni arazir kam bagha bar ikuvighavira iti. ²⁹ Egha ni uaghan Babilonian, dagiaba bagha ingarir gumaziba, ni men gin arua mati tuavimin amizimin min, ni me koma akui. Me ni koma akuima, ni arazir kam bagha bar ikuvighavira iti.

³⁰ “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei, Ni uan ifongiamin gin ghua, aghumsizir puvatigha tuavimin amizimin min ami. Mati, nin navir averiamin aven, arimariar ekiam an iti. ³¹ Tuaviba bar, gumaziba uari akuvir danganibar ni asebar marvir guabar ziaba fasa danganibar ingarava tintinimin gumaziba koma akuir arazim gami. Egha ni tuavimin amizir igharazibar min amir pu. Bar puvati. Me dagiaba iniasa arazir kam gami. Ezi ni arazir kam gamua dagiaba inian aghua. Ni uan ifongiam agivasa pura me koma akui.

³² “Ni mati amuir uan pam atagharazim. Egha gumazir ni fozir puvatiziba ko, poroghamiba uari bakeir arazim me koma a gami. ³³ Tuavimin amiziba bar, dagiaba isi. Ezi ni puvati. Ni bizir aghuiba isa gumazir ni ifongeziba bar me ganidi. Egha tuavir kamin ni me apezepera me getuima, me tintinivar ikia iza ni ko dakuasava ami. ³⁴ Ni tuavimin amizir igharazibar min amir puvati. Tav kamaghin tuavir amizimin min otivasa ni migia ni gaghonezir puvati. Ni dagiaba isir puvati. Ni dagiaba isa me givesi! Guizbangira, ni bar amizir igharaghav amim.”

Godin aningagharim Jerusalem gisin iti

³⁵ Ikiavira Itir God ua kamaghin migei: “O Jerusalem. Ni tuavimin amizim, ni nan akam barakigh! Ki Ikiavira Itir God. ³⁶ Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin migei: Ni uan ifongiar ekiamin gin ghua uan korotiaba suegha bibiamra ikia, tuavir amizimin min uabi isava gumazir ni ifongeziba pura uabi me ganidi. Egha ni uan marvir guar ki bar aghuaziba baghavira ikia, uan boribav sogha da isa asebar ofa gami. ³⁷ Nin arazir kaba bangin, ni gifongezir gumaziba, ki bar me akuvagham. Gumazir ni ifongeziba, ko ni aghuaziba sara, ki men aku iziti, me bar ni okarigh tuivighti, ki nin korotiaba sueghti, me bar nin ganti, ni bibiabara ikiam. ³⁸ Nin arazir poroghamiba uari bakeir arazim ko gumazibar soagharizir arazim bangin, ki ivezir kuram ni daningam. Egh gumazibar ghuziba irezir bizir kurar kam ikarvagh, uan aningagharim akagh pazavira ni damighti, ni ovengam. ³⁹ Ki ni isi gumazir kabar agharim datighti, me nin danganir ni gumaziba koma akua, egha asebar ziaba feba, me bar da akararigh dagh asighasigham. Me nin korotiaba ko kurkazir aghuiba bar da inigh mangi ni ateghti ni bibiabara ikiam.

⁴⁰ “Gumazir kaba gumazir igharazibar diaghti, me izi dagiabar ni ginivigh, uan midorozir sababar ni aghorarigh bar ni nguemsirigham. ⁴¹ Egh gumazir kaba nin dipenibar apongiva amizir aviribar damazimin ivezir kuram ni daningam. Tuavir kamin, ki nin arazir tuavimin amizimin arazir kam agivagham. Egh ki uaghan ni damighti, gumazir ni gifongeziba, ni uan pura bizir aghuiba isi me daningiva me apezeper me gekuan kogham. ⁴² Eghti nan aningagharim givaghti ki amiraghham. Egh navim uan ni bagh ikuvan kogham. Egh ki navir amirizim iki, uan nin ataran kogham.

⁴³ “Ni aghirimra itima, ki bar deravira ni gami, ezi ni bizir kam bakinighinigha egha arazir kurar kabagh ami. Ni guizbangira arazir kurar avirir ki aghuazibagh ami. Egha ni manmaghsua, tuavimin amizimin arazir kam gami. Kamaghin amizi, ki nin arazir kurar kaba ikarvagh egh ivezir kuram ni daningam. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikemegha gifa.”

Guivim uan amebamin araziba ini

⁴⁴ Ikiavira Itir God ua kamaghin migia ghaze, “O Jerusalem, gin gumazamiziba nin gan aghuzir akar otevir kamin ni mikimam, ‘Guivim uan amebamin araziba bar ada ini.’ ⁴⁵ Guizbangira, nin araziba bar nin amebam ko nin avenemebabar arazibar mirara ghua. Me uan paba ko boribagh ifongezir puvati.

Nin amebam Hitian amizim, ezi nin afeziam Amorian gumazim.

⁴⁶ “Nguibar ekiam Samaria, a notin amadaghan iti, a mati nin avenemebam. Ezi nguibar ekiam Sodom, a fomira sautin amadaghan ike, a mati nin afumim. Ezi nguibar dozir an boroghin itiba, da mati an guiviba. ⁴⁷ Amizir kamning faragha arazir bar kurar ki bar aghuazibagh ami. Ezi ni aningın dagarir noziba dikiva aningın min arazir mizirizibar amuasava ami. Ezi dughiar otevimin nin arazir bar kurar ni amiba bar aning amir arazir kurabagh afira.

⁴⁸ “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki zurara angamira ikia mamaghira iti, ki uan ziamin bar guizbangira ia migei: Nin afumim Sodom ko nguibar dozir an boroghin itiba, me ni ko nin nguibar dozir nin boroghin itibar mirara, arazir bar kurar katabagh amizir puvati.

⁴⁹ “Ni oragh. Nin afumim Sodom uan guiviba ko, me gavgavigha uari fava, dagher avirim ikia navir amirizimin ikia nimira iti. Ezi men osimtizim kamakin, me onganarazibagh amir gumazamizbar akurvaghan aghua. ⁵⁰ Me ifaghata uari fava, egha nan damazimin ki aghuazir arazir kurabagh ami. Kamaghın amizi, ki men arazir kurabar ganigha me batoke.

⁵¹ “Samaritan arazir kuraba avirasemezir puvatizi, dar dibobonim mong nin arazir kurabar dibobonimin apengan iti. Nin arazir kuraba an arazir kurabagh afiragha bar mize. Ia 3plan amiziba, ki ian arazir kurabar gari, nin arazir kurabara bar ikufi. Ezi amizir igharazimningin arazir kuraba, ki dar gari, da mati pura biziba. ⁵² Kamaghın amizi, ni datirighın uan arazir mizirizibar aghumsizim iniam. Ki ian gara bar ian araziba tuisigha ghaze, nin arazir kuraba bar ikuvizi ki bar dar aghua. Ezi amizir igharazimning, nan damazimin amizir aghuimningin min oto. Bizir kam bangin, ni datirighın uan aghumsizir ekiam iniva navim bar ikuvigham.”

God deravira Sodom ko Samaria damuam

⁵³ Ikiavira Itir God ua kamaghın migei, “O Jerusalem, datirighın Sodom ko, Samaria uan guiviba ko, me bar ikuvighavira iti. Eghti ki me damighti, men dabirabim ua deragham. Ki garima, ni aningın tongin ikia bar ikuvighavira iti. Eghti ki uaghan ni damighti, nin dabirabim ua deragham. ⁵⁴ Ni uan arazir kuraba bangin uabin aghumsigham. Eghti amizir igharazimning, nin aghumsizimin gan, fogh suam, aning deravira zui. ⁵⁵ Eghti amizir igharazimning ki aningın akuragham, Sodom uan guiviba

ko, Samaria uan guiviba ko, men dabirabim mati me faragha ikezi moghin ua deragham. Eghti ki uaghan ni ko nin guivibar akuraghti ian dabirabim mati ia faragha iti moghin ua deragham. ⁵⁶ Dughiar ki tighar ni gasighasighamimin, ni gavgavigha ifaghata uabi fa, egha Sodom dipova ghaze, Sodom bar ikufi. ⁵⁷ Ezi nin arazir kurar ni faragha amiziba datirighın azenim gire. Ezi gumazamizir igharazir nin boroghın itiba, me ni gifongezir puvati. Nin dibovir arazim a ua iza nirara iti. Ezi Idom ko, an boroghın itir darazi, me bar ni dipova nin aghua. ⁵⁸ Ni datirighın uan arazir miziriziba ko, arazir kurar avirir ki aghuaziba bagh ivezir kuraba iniam. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghın mikeme.”

Godin Akar Dikirizir Gavgavir Igiyam zurara iki mamaghira ikiam

⁵⁹ Ikiavira Itir Godin Ekiam ua kamaghın migia ghaze: “Ni fomira na ko Akar Dikirizir Gavgavim gamigha akam akirigha ghaze, ni an gin mangam. Egha ni uan akar dikirizimin aghuagha Akar Dikirizir Gavgavim abiki. Kamaghın amizi, ki nin arazir kurar kamra, a ikarvagham. ⁶⁰ Ezi kirara, ki dughiar ni uan igiamra itimin, ki ni ko Akar Dikirizir Gavgavim gami, egh gin ki a ginighnighvira ikiam. Ki ni ko Akar Dikirizir Gavgavim damuasa, eghti Akar Dikirizir Gavgavir kam zurara iki mamaghira ikiam. ⁶¹ Nin avenemebam ko nin afumim gin ua ni bagh izeghti, ki aning ateghti, aning nin guivimningin min ikiam. Arazir kam, a nan Akar Dikirizir Gavgavir ki ni ko amizimin aven itir puvati. Ki uan ifongiamin gin mangi a damuam. Eghti dughiar kamın, ni amizir arazir kuraba, ni dagh nighnigh aghumsigham. ⁶² Ki uan Akar Dikirizir Gavgavir Igiyam, ni ko a damuam. Eghti ni fogh suam, kirara, ki Ikiavira Itir God. ⁶³ Ni amizir arazir kuraba, ki bar ada gin amadagham, eghti ni dagh nighnigh bar aghumsigh mikiman akabagh asagham. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghın mikemegha gifa.”

17

Ikiavira Itir God kuarazir bagamning ko wainin ikarizimin akar isin zuim migei

¹ Ikiavira Itir God kamaghın na migei: ² “O nguazir kamın gumazim, ki kamagh-sua, ni akar isin zuitam Israelia mikim, eghaghanir otevir kamın aven, mingarir mam modoghav iti. ³ Ni kamaghın Israelia mikim suam:

“Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migia ghaze:

Bar maburan kuarazir bagar mam iti,
an aviziba bar ekevegha ariziba bar
ruarigha dirir aghuiba ikia
ganganir bar aghuim gami.

A mighhegha Lebanonin Mighsiabar ghua
temer sidan mamín ghua amiri.

⁴Egha an suiam apirigha a inigha mighhegha
ghua dagiaba bagha ingangaribagh
amir nguazir mamín ghugha,
a isa biziba amaga dagh ivezir gu-
mazamizibar nguibar ekiamin
anekara.

⁵Egha a dikavigha mighhegha
Israelin nguazimin ghua wainin
ikarizir mamín biam asigha,
azenir mamín nguazir bar
aghuimin an opari.

Nguazir kam, a dipar miriamin ikia bar
dera,
eghti gin wainin ikarizir kam an iki
aghung
mangi bar ekevegham.

⁶Ezi wainin ikarizimin biar kam aghua
vazimra aghariba asava wainin
ikarizimram oto.

An aghariba aghua iragha kuarazir bagam
iti naghin gari,
ezi an biba diza bar vin mar uaghiri.
Ezi wainin ikarizimin aghariba ko
an dafariba bar aviraseme.

⁷“Ezi kuarazir bagar ekiar igharazir mam
uaghan iti.
An aviziba bar ekevegha arizir aviriba
iti.

Ezi wainin ikarizir kam nguazir a itir kamin
aghua,
egha a uan biba ko agharibagh iragha
kuarazir bagar kam itir dan-
ganimin da amangi.

Wainin ikarazim nighnisi,
kuarazir bagar igharazim tir nguazim
ti dipar aghuim a daningam.

⁸Ezi nguazir wainin ikarizir kam faragha
itim,
a guizbangira nguazir bar aghuim.

A dipar bar aviriba ikiava, ikarizim damuti,
an aghung dafariba muriva,
biva oviziba ikiva bar deragham.

⁹“Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir Godin
Ekiam kamaghin nin azai,
Wainin kam deravira ikiva aghungam?
Ti puvatigham.

Kuarazir bagar faragha izim ti izi
bibu sarama anesigh an oviziba adegh,
an aghariba apirigh da ateghti da
misingingham.

Gavgaviba puvatizir gumazim o gumazir
kinir puningra,
me ti wainin ikarizir kam asighirafagham.

¹⁰Ni oragh! Me wainin ikarizir kam nguazir
aghuimin an opari.

Eghti a deraghvira ikiva aghungam, o?
Ti puvatigham.

Aruem anadi naghin ikezir aminim izi a
givantgi, a imuigham.

A danganir a faragha aghuimra, iki bar
misigham.”

Akar isin zuimin mingarim

¹¹Ikiavira Itir God ua kamaghin na
migei, ¹²“Ni mangi Israelin ikizir akaba
batozimin azaragh, me ti akar isin zuir
kamin mingarim gifos, ti puvati? Akar
isin zuir kamin mingarim kamaghin ghu.
Babilonian atrivim, Jerusalemín izegha
atrivim ko an gumazir dapaniba ua bagha
me inigha Babilonin ghu. ¹³Babilonin
atrivim, Judan kantrin ikiavira ikiava,
Judan kantrin atrivimin adarazir mav
inigha a ko akar dikirizir gavgavim gami. A
ghaze, gumazir kam, a Judan kantrin atrivir
igiamin otogham. Egha ghaze, atrivir igiam
an apengara ikiasa. Egha a Judan kantri
ateghasa amua gumazir ziaba itiba, a me
inigha kalabusin ghu. ¹⁴Babilonin atrivim
ghaze, atrivir igiam akar dikirizir gavgavir
kamin gin mangan aghuagh, a uan kantri
damuti a ua gavgavigh dikavigh Babilon
misoghsi damuam, eghti Babilonin atrivim
ua izi bar Judan kantri gasighasigham.
¹⁵Ezi Judan atrivir igiar kam Babilonin
atrivimin akam batuegha, Isipin atrivim
bagha akam amadagha ghaze, a hoziaba
ko midorozir gumazir aviritaba amadaghti
me an akurvaghsi izam. Ni manmaghin
nighnisi, atrivir igiar kam deravira ikiam,
o? Puvatigham. A Babilonin atrivimin
akar dikirizir gavgavim abiki. Kamaghin
amizi, Babilonin atrivim izi pazaviram a
damigham.

¹⁶“Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki
zurara angamira ikia mamaghira iti, ki uan
ziamin guizbangira kamaghin migei: Judan
atrivim mangi Babilonin kantrin kalabusin
iki mangi aremegham. Bizir kamin
mingarim kamakin, Babilonin atrivim
anemisevezi, an atrivir igiamin iti. Egha
a Babilonin atrivim ko akar dikirizir gav-
gavim gamua ghaze, an an apengan ikiva
bizibar amuam. Egha a uabi akar dikirizir
gavgavimin aghuagha anebiki. ¹⁷Eghti
Babilonia izi, Jerusalemín nguibar ekiam
ekiarugh nguazim giku divazim boroghin
dar pozibav mikinigham. Egh me nguazir
pozir kabagh isin tuivigh iki midorozim
damuam. Me kamagh nighnigha ghaze,
gumazir avirim arighiregham. Eghti Isipin

atrivimin midorozir gumazir avirir bar gavgavim, midorozimin dughiamin izi men akuraghan kogham. ¹⁸ Ia oragh! Judan atrivir igiam, akar dikirizir gavgavimin aghuagha anebiki. Egha a bizir kaba bar dagh ami. A datirighin arimangighan kogham.

¹⁹ “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki zurara angamira ikia mamaghira iti, ki uan ziamin guizbangira kamaghin migei: Ki atrivir kam ikaragh pazavira a damigham. A guizbangira nan ziamin akar dikirizir gavgavim gami, egha anebiki. ²⁰ Ki an suiragham, mati gumazim asizibar suizir ivem onegha a mikinizi an an suira. Ki a inigh Babilonin mangi munagh an arazir akirim ragha na gasarazim tuisigh, egh ivezir kuram a daningam. ²¹ An midorozir gumazir gavgavir aghuiba, me bar arighiregham. Eghti midorozir gumazir ikiavira itir varazira, me tintinimin suaraghirigham, mati aminim iza ivaima biziba tintinibar ghue. Eghti ia kamaghin fogh suam, ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.”

God Israelian akuraghasa akam akiri

²²⁻²³ Egha Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin migei:

“Ki uabi, ki sidan temer ruarim an aguar muziarir bar pin ititam atugham.

Egh a inigh mangi Israelin mighsiar igharazir bar dagh afirazimin an anekaragham.

Eghti temer kam aghuigh ekevegh aguar ruariba iki biva, oviziba ikiam.

Egh a sidan temer bar dirimin otogh, sidan temer mabagh afiragham.

Eghti kuarazir guar aviriba izi an aguabar dapighiri aruemin uari apazam.

Egh me an aguar kabar mikonibar in-garam.

²⁴ Eghti nguazir kamin itir temeba, me bar kamaghin fogh suam, ki Ikiavira Itir God.

Ki temer ruariba otima, da uaghiri, egha temer igiabagh amima, da aghua ghuavanadi.

Ki temer dafarir angamtizibagh amima, da midil.

Egha temer dafarir midiaribagh amima, dar dafariba angamira iti.

Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa, egh ki mikemezi moghin, ki biziba bar dar amuam.”

18

Gumazamiziba bar God vaghvagha men arazib gari

¹ Ikiavira Itir God kamaghin na migia ghaze, ² “Ia manmaghsua zurara Israelian nguazim ginighnigha aghuzir akar kamin a migei?

“Afeziaba ko amebaba wainin ovizir angamtiziba api.

Ezi wainin ovizir kaba isingtiziba puvatigha

boribar akabav sozi men atariba me giri.’

³ “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki zurara angamira ikia mamaghira iti, ki uan ziamin bar guizbangira ia migei, Israelia ia uarira uarir tongin aghuzir akar kam mikiman kogham! ⁴ Ia oragh! Gumazamiziba bar men ikirimirim, nan bizim, afeziam ko amebamin ikirimirim ko borimin ikirimirim, nan bizim. Eghti gumazir arazir kuram gamizim, anarira aremegham.

⁵ “Gumazitam ti bar deragh, arazir kuraba an puvatighi, gumazir kam deraghvira ikiam. ⁶ Gumazir kam, mighsiabar pin itir aseba famin danganibar zuir puvatigha me bagha ofa gamua dar dagheba apir puvatigha, Israelin asebar marvir guabar ziaba fer puvati, egha gumazir igharazibar amuiba koma akuir puvati, egha uaghan amizir uan iakinibav sozim koma akuir puvati. ⁷ Egha a igharaz darazi abira arazir kurabar me gamir puvati. Egha gumazir igharazibar biziba okeir puvati. Egha a uan namakamin amamangatzizi, a pura ada dagiar kaba ini, ezi namakam ua da ikarvaghamin ababanimin min a uan biziba isa a ganing.

Egha gin namakar kam iza uan dagiar kaba ikarvaghasa, ezi gumazir aghuir kam ua namakamin bizim a ganidi. Egha gumazir aghuir kam, mitriaba azir darasi, a dagheba isa me ganidi. Egha korotiaba puvatizir darasi, a korotiaba isa me ganidi.

⁸ Egha an namakam an dagiaba pura da inigha ua da ikarvaghasa, an dagiar an aningizim gisin ua dagiaba isir puvati. Egha gumazamiziba kotiaba bagha izi, a guizin arazimin gin ghua men kotiaba tuisisi. Egha an arazir kurabar amuan aghua. ⁹ Gumazir kamaghin amim, an arazir ki ifongeziba ko bizir ki damuasa ia mikemeziba baragha deravira dar gin ghua dagh ami. Gumazir kam, nan damazimin dera, kamaghin amizi, an angamira iki mamaghira ikiam. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme.

¹⁰ “Eghti gumazir kam otaritam ikiti, otarir kam gumazibav soghti me arimighram, kar otarimin osimtizimra.

¹¹ “Eghti gumazir kam otaritam ikiti, otarir kam gumazibav soghti me arimighram, kar otarimin osimtizimra.

¹² “Eghti gumazir kam otaritam ikiti, otarir kam gumazibav soghti me arimighram, kar otarimin osimtizimra.

¹³ “Eghti gumazir kam otaritam ikiti, otarir kam gumazibav soghti me arimighram, kar otarimin osimtizimra.

¹⁴ “Eghti gumazir kam otaritam ikiti, otarir kam gumazibav soghti me arimighram, kar otarimin osimtizimra.

¹⁵ “Eghti gumazir kam otaritam ikiti, otarir kam gumazibav soghti me arimighram, kar otarimin osimtizimra.

¹⁶ “Eghti gumazir kam otaritam ikiti, otarir kam gumazibav soghti me arimighram, kar otarimin osimtizimra.

¹¹ An afeziam arazir kabagh amir puvati, otarim uabira arazir kabagh ami. A miḡhsiabar pin itir aseba famin danganibar ghua da bagha ofa gamir dagheba api. Egha gumazir igharazibar amuiba koma akui. Egha dagher me aser marvir guaba bagha ofa gamiziba apava gumazir igharazibar amiba ko arazir kurar ki aghuazibagh ami. ¹² Egha a gumazamizir onganaraziba abira arazir kurabar me gami. Egha gumazir igharazibar biziba okei. Eghti namakatam an dagiar a iniziba ikarvaghsi iziti, gumazir kurar kam ua namakamin ababanir bizim a danighan kogham, a pura ua bagha a ini. Egha marvir guabar ziaba fe. Egha arazir kurar ki aghuazir igharazibagh ami. ¹³ Egh an namakam an dagiaba inigh, ua da ikarvaghsi, an dagiar an aningizim gisin, a ua dagiar igharaziba isi. Gumazir kam ti angamira ikiam ti? Puvatigham. A ikian kogham. An arazir kurar ki aghuazir kabagh ami, kamaghin amizi, an ovengam. A uabi uan osimtizim bangin ovengam.

¹⁴ “Eghti gumazir kurar kamin otarim, uaghan otaritam ikiti, otarir kam uan afeziamin ganti, an arazir kurabar amuam. Eghti a uan afeziamin min arazir kurabar amuan aghuaghham. ¹⁵ Egh otarir kam, miḡhsiabar pin itir aseba famin danganibar mangan kogh, da bagh ofabar amu, dar daghebar aman kogham. Egh gumazir igharazibar amuiba ko dakuan kogham. ¹⁶ Egh a igharaz darazi arazir kurabar me damuan aghuaghham. Egh gumazir igharazibar biziba okiman aghuaghham. Egh a uan namakamin amamangatizi, a pura ada dagiar taba inigh, eghti namakam ua da ikarvaghamin ababanim inian aghuaghham. Egh gumazir aghuir kam, mitiriaba azir darasi, a dagheba isi me daningam. Egh korotiaba puvatizir darasi, a korotiaba isi me daningam. ¹⁷ Egh an namakam an dagiaba pura da inigh, egh ua da ikarvaghsi, an dagiar an aningizim gisin ababanim inighan kogham. Egh an arazir kurabar amuan aghuaghham. A bizir ki damuasa ia mikemeziba ko arazir ki ifongeziba baragh deravira dar gin mangi dar amuan. Otarir kam, uan afeziamin arazir kurabar osimtiziba inigh, da bangin aremeghan kogham. Puvatigham. An angamira ikiam. ¹⁸ An afeziamin bar arazir igharagha garibagh ami. A ifara biziba okiava zurara arazir kurabar igharaz darazigh ami. Kamaghin amizi, a uabi uan arazir kurar an amizibagh ipurigh aremegham.

¹⁹ “Ezi ia kamaghin azai, ‘Tizim bagha, otarim afeziamin arazir kurabar ivezir

kuram inian kogham?’ Ezi ian azangsimin ikarvazim kamakin. An otarim nan arazir aghuiba ko arazir ki ifongezibar suiragha deravira dar gin zui, kamaghin amizi, an aremeghan kogh deravira ikiam. ²⁰ Gumazim an arazir kuram gami, anariram aremegham. Otarim afeziamin arazir kurabar ivezir kuram inian kogham. Eghti afeziam, otarimin arazir kurabar ivezir kuram inian kogham. Gumazir arazir aghuim gamizim, an an ivezir aghuim iniam. Eghti gumazir arazir kurabagh amim, a da bangin ivezir kuram iniam.

²¹ “Gumazir arazir kurabagh amitam arazir kuraba ategh arazir ki ifongezibar suiragh arazir aghuibar amuam, an aremeghan kogham, an angamira ikiam. ²² A datirighin arazir aghuibagh ami. Egha a faragha amizir arazir kuraba ki da gin amada, egh ua dagh nighnighan kogham. Kamaghin amizi, an angamira ikiam. ²³ Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin ia migei. Gumazir arazir kurabagh amiba ariaghiri, ki bizir kam bagha bar akongezir pu. Puvati. Ki kamaghsua, me navibagh iragh angamira ikiasa ki ifonge.

²⁴ “Eghti gumazir aghuitam arazir aghuiba ategh, arazir miziriziba ko arazir kurar ki aghuazibar amu, egh an angamira ikian kogham. A faragha amizir arazir aghuitam, ki tam ginirighan kogham. An akirim ragha na gasara, kamaghin amizi, a uan arazir kuraba bangin ovengam.

²⁵ “O Israelin ikizim, ia zurara kamaghin migei, ‘Ekiam amir arazir kaba, da derazir puvati.’ Israelia, ia deravira nan akam baragh. Ia ghaze, nan araziba ti ikufi. Bar puvati. Iarara ian arazibara bar ikufi! ²⁶ Gumazir aghuitam, arazir aghuim ategh arazir kuram damigh an osimtizim ikiam. Egh a uan osimtizir kam bagh an ovengam. ²⁷ Eghti gumazir kuratam, arazir kuram ategh arazir aghuim damu, an aremeghan kogham. A deraghvira ikiam. ²⁸ An arazir kurar amizir kam gifogha givagha, anetegha arazir aghuim in gin zui. Bizir kam bangin, an aremeghan kogham. An angamira iki deraghvira ikiam. ²⁹ Ezi ia Israelin ikizim, ia ghaze, Ekiam amir araziba, derazir puvati. Ezi puvati. Ian arazibara bar ikufi.

³⁰ “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin ia migia ghaze, O Israelin ikizimin gumazamiziba, ki vaghvagh bar ian araziba tuisigham. Kamaghin amizi, ia navibagh iragh, ia amir arazir kuraba ategh, akirim ragh dagh asaragh. Eghti ian arazir kuraba ia gasighasighan kogham. ³¹ Arazir kurar

ia amiba, ia bar ada atakigh. Egh nighnzir igiam ko navir igiam inigh. O Israelian ikizim, ia manmaghsuava ovengasava ami?
³² Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam ki kamaghin migei: Ian tav aremeghan ki bar aghua. Kamaghin amizi, ia uan arazir kuraba akirim ragh dagh asaragh, egh ia angamira ikiam.”

19

Esekiel azirakar ighiam bange

¹ Ikiavira Itir God Israelian atrivir pumuning bagha azirakar ighiar kam bangasa na mikeme:

² Nin amebam bar laionin amebam aghuim. A laionin apurir ekiabar tongin ikia uan nguzibar akuaghapi.

A uan nguzibar gara dagh eghuvima, da aghuava ekefe.

³ A uan nguzir mam deragha a geghuva an garima, an aghuigha bar dera.

An asiziba burir arazimin an akakasi, ezi gin a gumazamizibav sogha me api.

⁴ Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, bar laionin kamin eghaghanim baregha, a bagha azuazimin min mozim gikuizi laion iza mozir kam giraghu.

Ezi me akezim an koviamin guragha anemikirigha

Isipin kantrin ghu.

⁵ Amebam a bagha dughiar ruarimin a mizua itima, a izezir puvati.

Ezi a tagha ua nguzir igharazir mam inizi an an danganim ini,

ezi an an gara a geghuvima, a bar mikarzim saram aghungigha, laionin igiar aghuimin oto.

⁶ A bar ekevegha givagha laionin igharaziba koma arui.

A uaghan asiziba buri dav sogh, egh dar amamin arazimin fozoziba ini.

Egha uaghan gumazamizibav sogha me api.

⁷ A men dipenir gavgaviba akaragharigha, men nguibar ekiabagh asighasisi.

A tiarim akara dazerima, nguazir kamin gumazamiziba bar puvirama atiati.

⁸ Kantriba ko provinsin an boroghin itiba bar dar gumaziba, a misoghasa tintinibar uan nguibabar iza uari akufa.

Egha me mozimin aven laionbar suizir iveba onegha an suira.

⁹ Me akezimin an guragha a inigha boksiar mam garugha

a inigha Babilonin atrivim bagha ghu. Egha a isa kalabus gati.

A uam ari mangi Israelian mighsiabar mangan kogham.

Eghti gumazamiziba uam an dazezerir tiarim baragham kogham.

¹⁰ Nin amebam mati wainin ikarizir me dipar miriamin dikarazim.

Egha a dipar aviriba iti, kamaghin amizi, an agharir aviriba ikia puvira be.*

¹¹ Wainin ikarizir kamin aghariba bar gavgafi, ezi me da isa dar atrivibar asadivibar ingari.

Wainin ikarazir kam aghua agharir aviriba ko dafarir bar aviriba ikia, bar ruaragha overiamin suighasava ami.

Ezi gumazamiziba bar saghon mar ikia an gari, a bar ruaragha aghariba ko dafarir aviriba iti.

¹² Ezi gumazir an aningagheziba biba saram anesigha a isa nguazim mikini.

Ezi aminir bar puvira ivaim aruem anadi naghin ikegha iza an ovizibagh ivarazi, da kuaraghiregha misingi.

Ezi an agharir gavgavim misingizi, me a gaborozi a isi.

¹³ Me datirighin a inigha dipaba puvatizir danganimin ghua, nguazir dakightizimin anekara.

¹⁴ Ezi avim ikarizir kamin agharir gavgavimin otogha vaghvagha an aghariba ko ovizibar isizi,

a ua agharir gavgaviba puvati.

Egh da ua atrivimin asadivimin min otogham kogham.

Kar azirakar ighiar dughiar aviribar ongezim.

20

Israelia Godin gintizir puvati

¹ E Babilonin kalabusin min itima, azenir namba 7in, an iakinir namba 5, an aruer namba 10 otozi, Israelian gumazir dapaniba na bagha iza, Ikiavira Itir Godin ifongiam gifofoghasa nan damazimin apiaghav iti. ² Ezi Ikiavira Itir God kamaghin na migei, ³ “O nguazir kamin gumazim, ni nan akamin gun gumazir dapanir kibar kim suam, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin ia migei. Ia manmaghsua nan ifongiam gifofoghasa nan azangsighasa izi? Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki zurara angamira ikia mamaghira iti, ki uan ziamin bar guizbangira ia migei,

* 19:10: Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati.

ia pura ize. Ki bizitamın ian azangszitam ikaraghan kogham. Bar puvatıgham.

4 “O nguazir kamin gumazim, ni men arazir kurar me amiziba bagh akam me gasi me tuisigham. Ni me isi azenara me atıgh me tuisigh. Ni men inazir afeziaba amizir arazir bar kurar ki aghuazibar gun me mikim. 5 Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam mikemezi moghin, ni me mikim. Ki Israelia ginabazir dughiamın, ki Jekopin ikizimın ovavir boriba ko Akar Gavgavim akirigha uabi isa men aka. Dughiar kamin, me Isipin nguazimın itima, ki uabin gun me migia ghaze, ki Ikiavira Itir God, ki ian God. 6 Dughiar kamin ki akar dikirizim gamua ghaze, ki Isipin nguazimın me inigh nguazir ki me bagha inabazimın mangam. Nguazir kam bar deragha, nguazir otevir maba bar dagh afira. Nguazir kam bar derazi dagheba an ikia, bar deraghavıram aghui. 7 Ezi ki kamaghın me migei, ia bar moghıra vaghvagh Isipian marvir guar mızirizir ia bar ifongeziba makunigh. Ki Ikiavira Itir God, ian God, ki me mikeme, bizir ia damuti ia nan damazimın zueghan koghamiba, ia dar ziaba fan marki. 8 Ezi me akaba batogha, oraghan aghua. Men tav uan marvir guar mızirizir me bar ifongezitam a makunizir puvati. Egha me Isipian aseba ataghırazir puvati. Me Isipin itima, ki ghaze, ki ti uan aningagharim me gingegh mızazir kuram me danıngam. 9 Ezi puvati, ki kamagh amizir puvati. Ki kamaghın damighıva, uabi uan ziam abiri moghin damuam. Dughiar kamin, Israelia Kantrin Igharazibar Gumamazıbar tongin itima, ki men damazıbar uabi isa Israelian akagha Akar Dikirizir Gavgavim Israelia koma a gamigha ghaze, ki Isipin kantrin aven me inigh azenan mangam. Kamaghın amizi, dughiar kamin ki uan ziar ekiam bangin, mızazir kuram Israelia ganıngizir puvati.

10 “Egha ki me inigha Isip ategha gumamazıba puvatizir danganimın ize. 11 Ki uan arazir ki ifongezıba, ki da isa me ganıga, bizir ki damuasa me mikemezıba, men sure gami. Men tina Akar Gavgavıba baragha dar gıntisi, me deravıra ikiam. 12 Egha ki Sabatin dughiam isa me ganıga, na ko men tongin ababanımın mın aneti. Me dughiar kamin avughısıva kamaghın fogham, ki Ikiavıra Itir God, ki me gamıma me nan damazimın zue. 13 Egha Israelın ikizim gumamazıba puvatizir danganimın ikia na barazir puvati. Me arazir ki ifongezıba abıgha bizir ki damuasa me mikemezıba, me dar aghuagha akirıbagh ighegha na gasara. Kar Akar Gavgavıba, men tina dar gıntıgh,

egh deraghıvıra ikiam. Me bar moghıra Sabatin arazimın gin zuir puvatıgha anebıragha ghaze, a pura dughiar kinim. Me gumamazıba puvatizir danganimın itima, ki ghaze, ki ti uan anıngagharım me gingegh mızazir kuram me danıngam. 14 Ezi puvati, ki kamaghın amizir puvati. Kantrin Igharazıbar Gumamazıba nan garıma, ki Israelia Isipın kantrin aven me inigha azenan ize. Kamaghın amizi, dughiar kamin ki uan ziar ekiam bangin, mızazir kuram Israelia ganıngizir puvati. 15 Egha ki gumamazıba puvatizir danganimın akar dikirizim gamua me migia ghaze, ki me inigh nguazir ki me bagha inabazimın mangan kogham. Nguazir kam bar dagh afira. Nguazir kam bar derazi, dagheba an ikia bar deraghavıram aghui. 16 Me bizir ki damuasa me mikemezıba abıgha arazir ki ifongezıba, me dar aghuagha akirıbagh ighegha na gasara. Me bar moghıra Sabatin arazimın gin zuir puvatıgha anebıragha ghaze, a pura dughiar kinim. Egha me uan navir averıabar aven asebar ziaba fasa. Kamaghın amizi, nguazir ki me ganıngizim, ki me inigh an mangan aghua.

17 “Egha ki men apangkuvıgha, gumamazıba puvatizir danganimın me gasıghasızir puvati. 18 Ki men boriba gumamazıba puvatizir danganimın me migia ghaze, ia uan ameboghfeziaba amizir arazıba, ia dar suıghan marki. Ia bizir me damuasa ia mikemezıbar gıntıghan marki. Egh me asebar ziaba fı uari damu nan damazimın mızeghan marki. 19 Ki Ikiavıra Itir God, ian God. Ia nan arazir ki ifongezıbar gin mangı, egh bizir ki damuasa ia mikemezıba baragh dar amu. 20 Ia nan Sabatin dughiam damıghtı, a nan damazimın zuegh iki. Eghtı a na ko ian tongin ababanımın mın ikiam. Eghtı ia kamaghın nıghnıgh suam, ki Ikiavıra Itir God, ian God.

21 “Ezi dughiar kamin otivizir borir kaba, gumamazıba puvatizir danganimın ikia na barazir puvati. Me arazir ki ifongezıba abıgha arazir ki damuasa me mikemezıba me dar aghuagha akirıbagh ighegha na gasara. Kar Akar Gavgavır men tina dar gıntıgh, egh deragh ikiamıba. Me bar moghıra Sabatin arazimın gin zuir puvatıgha anebıragha ghaze, a pura dughiar kinim. Me gumamazıba puvatizir danganimın itima, ki ghaze, ki ti uan anıngagharım me gingegh mızazir kuram me danıngam. 22 Ezi puvati, ki kamaghın amizir puvati. Kantrin Igharazıbar Gumamazıba nan garıma,

ki Israelia Isipin kantrin aven me inigha azenan ize. Kamaghin amizi, dughiar kamin ki uan ziar ekiam bangin, mizazir kuram Israelia ganingizir puvati. ²³ Me gumazamiziba puvatizir danganimin itima, ki Akar Gavgavir mam me ganiga ghaze, ki me aghamsighti, me tintinibar kantrin igharazibar mangegham. ²⁴ Me bizir ki damuasa me mikemeziba abigha arazir ki ifongeziba me dar aghuagha akiribagh ighegha na gasara. Me bar moghira Sabatin arazimin gin zuir puvatigha anebiragha ghaze, a pura dughiar kamin. Egha me uan inazir afeziabar asebar ziaba fasa zurara da bagha gari. Kamaghin amizi, nguazir ki me ganingizim, ki me inigh an mangan aghua. Kamaghin amizi, ki ghaze, ki me aghamsighti, me tintinibar kantrin igharazibar mangegham.

²⁵ “Ki uaghan arazir ki ifongezir igharazir maba ko, bizir ki damuasa mikemeziba me ganingi. ²⁶ Ki men amamangatizi, me uari uan aseba bagha ofabagh amua nan damazimin bar mize. Egha ki men amamangatizi me uan otarir ivariaba isa aseba bagha me misogha ofabagh ami. Nan nighnizim kamakin, me ti arazir kurar kabar amuva, bar digavir kuram damigh uan arazir kaba bar da ategham. Egh me fogh suam, kirara ki Ikiavira Itir God.”

*God Israelia damighti,
me nguazir kamin araziba ategham*

²⁷ Ezi Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “O nguazir kamin gumazim, ki Israelia migeir akaba, ni me mikim. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin ia migei, Ian inazir afeziaba, arazir igharazir mam gamigha, nan ziam abiragha akirim ragha na gasara. ²⁸ Nguazir ki me bagha inabazir kam, ki me inigha nguazir kamin ize. Ezi gin me temer ekiaba ko mighsiabar gara kamaghin nighnisi, kar danganir aghuir asebar ziaba famiba. Egha me zurara danganir kabar ofabar amuasa iza, asiziba inigha ghua dar ofa gamua dar mughuriar aghuim isa aseba bagha pin da amadi. Egha me wainba inigha iza dagh ingegha aseba bagha ofa gami. Me kamaghin amuava na gamima, ki bar men aningaghe. ²⁹ Egha ki men azangsis, ‘Ia manmaghsua ghua mighsiar kabar ghuavanaga asebar ofa gami?’ Kamaghin amizi, Israelia, fomira iza datirighin danganir ofa gami kaba kamaghin dar bori, ‘Pin Itir Danganiba.’

³⁰ “Kamaghin amizi, ni mangi Israelin ikizim mikim suam, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei, ia manmaghsua uan inazir afeziabar arazir kurabar gin zui? Ia me amizir arazir kurar ki aghuazir kabagh amuava men asebar gin ghua nan damazimin mize. ³¹ Ia tuavimin amizimin

min aser ki bar aghuaziba bagha ofa gamuavira ikia, uan boribav sogha me isa da bagha ofabagh ami. Bar fomira iza datirighin, ia arazir kam gamua, nan damazimin bar mize. Egha ia Israelia bar tong aghumsizir puvatigha, na bagha izava nan ifongiam gifogghasa nan azangsis. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki zurara angamira ikia mamaghira iti, ki uan ziamin bar guizbangira ia migei, ki ian amamangatighan koghti, ia nan ifongiam bagh azangsigghan kogham.

³² “Ia kamaghin nighnigha ghaze, ia Kantrin Igharazibar Gumazamizibar min ikiva men min temeaba ko dagiabar ziaba fasa. Eghti ki ti ian amamangatighi ia kamaghin otogham. Bar puvatigham.

³³ Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki zurara angamira ikia mamaghira iti, ki uan ziamin bar guizbangira ia migei, ki uan gavgavimin uan agharim ian amadagh uan aningagharim isi ia gingam, egh ian atrivimin ikiam. ³⁴ Ia tintinimin kantrin igharazibar kalabusin itima, ezi ki datirighin ia itir kantrin kabar ia inigh izi danganir vamiran ia akuvagham. Egh ki datirighin uan gavgavimin, uan agharim ian amadagh uan aningagharim isi ia gingegh uan gavgavim ian akaghti, ia a gifogham. ³⁵ Ki ia inighava, Kantrin Igharazibar Gumazamiziba Puvatizir

Danganimin mangighiva, egh ki munagh ikiva ian damazibar ian arazir kuraba bagh ia tuisigham. ³⁶ Ki arazir kamra, ian inazir afeziaba Isipin kantrin boroghin gumazamiziba puvatizir danganimin itir dughiamin, ki men arazir kuraba tuisiki. Eghti kamaghira, ki gin uaghan ia tuisigham. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme.

³⁷ “Ki datirighin danganir kamin mati, sipsipbagh eghuvir gumazim uan sipsipbagh eghuva asadivim suirazi sipsipba an apengan iti an ada meder moghin, ki ia gativagh ia damighti, ia nan Akar Dikirizir Gavgavim baragham. Eghti ki bar deraghvira vaghvagh ian araziba bagh ia tuisigham. ³⁸ Ian tongin itir akaba batogha arazir kurabagh amir gumazamiziba, ki me batueghti, me ua ian tongin ikian kogham. Me datirighin kantrin igharazibar nguazibar ikia kalabuziamin iti, eghti ki dar me inigh azenan izam. Eghti me ua Israelin nguazimin aven mangan kogham. Eghti ia kamagh fogh suam, ki Ikiavira Itir God.

³⁹ “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki datirikin kamaghin migei, O Israelin ikizim, ia ti na baraghan aghuagh, egh ia vaghvagh datirighin pura iki mangi, uan ifongiabar gin mangi uan asebar ziaba fi. Egh ia asebar ofa damuti, ian ofan arazir kam ua nan ziar zuruzim abinan kogham.

⁴⁰ “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei, kotiar kam givaghtima, ia nan gumazamiziba bar uamategh Israelin nguazimin mangi nan mighsiar ruarir bar pin ghuavanabozir kamin mangi nan ziam fam, eghti ki bar ia gakuegham. Ia uan ofaba ko, ian bizir ia ifongegha faragha atiziba ko, ian bizir bar aghuir na baghavira itiba, ia na bagh ada inigh izi na daningti ki bar akuegham. ⁴¹ Ia tintinimin kantrin igharazibar ghuegha dar aven itiba, ki ia inigh azenan izi, egh ki mughuriar aghuim zuir ofaba bagha bar akongezi moghin, ki ia bagh navim deragh bar akuegham. Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, bizir ki ia gamir kabar ganigh kamaghin fogh suam, nan araziba bar zue. ⁴² Ki ia inigh Israelin nguazimin izam, kar nguazir ki ian inazir afeziabar aningasa akar dikirizim gamizim. Eghti dughiar kamin, ia kamaghin fogh suam, ki Ikiavira Itir God. ⁴³ Eghti ia uan arazir kurar ia amiziba ko, arazir ia uari uari gamua nan damazimin zuezir puvatizibagh inirigham. Ia amizir arazir mizirizir kaba bangin, ia bar uarir ikuragh suam, e bar ikufi. ⁴⁴ O Israelin ikizim, ki uan ziar aghuim bangin deragha ia gami. Ki ian arazir kurabar ivezir kuram isa ia ganingizir puvati. Eghti ia kamaghin fogh suam, ki Ikiavira Itir God.

“Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki mikemegha gifa.”

Avim sautin amadaghan otogham

⁴⁵ Ikiavira Itir God na migia ghaze, ⁴⁶ “O nguazir kamin gumazim, ni sautin amadaghan ganiva pazavira sautin mikimiva, Negevin danganimin itir gumazamiziba puvatizir danganir arozimin atariva akam a gasi. ⁴⁷ Ni Negevin danganim mikim suam, ni Ikiavira Itir Godin akam baragh! Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin ni migei, ki avitam atighti, a nin aven itir temer angamtiziba ko misingiziba bar, a dar isigham. Eghti bizitam avir ekiam amungeghan kogham. A sautin amadaghan ikegh mangi notin amadaghan otogham. Eghti gumazamiziba bar, men mikariziba an mizariabar fefem bar men isigham. ⁴⁸ Eghti gumazamiziba bar ganigh fogh suam, ki Ikiavira Itir God, ki avir kam ati, eghti gumazitam anemungeghan kogham.”

⁴⁹ Ikiavira Itir God mikemegha givazima, ki kamaghin an akam ikaragha ghaze, “O Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki manmaghira akar kam akunam. Gumazamiziba zurara ki migeir akar isin zuir kaba baragha ghua na giporpore.”

21

God uan midorozir sabamin Jerusalemia misoghirarigham

¹ Ikiavira Itir God ua kamaghin na migei, ² “O nguazir kamin gumazim, ni munagh Jerusalemin ganiva kamaghin Israelin nguazimin itir gumazamiziba akam me gasi me mikim suam, me arazir kurabagh amir ikizim. Gumazamiziba asebar ziaba fer danganiba, ki uaghan dagh ifongezir puvati. ³ Ni nan Akar Gavgavim isi kamaghin Israelin nguazimin itir gumazamizibav kim suam, ki Ikiavira Itir God ghaze, ki ian apanim damuva, uan midorozir sabamin bar ia misoghirarigham, ian gumazamizir aghuiba ko kuraba sara. ⁴ Guizbangira, ki ian gumazamizir aghuiba ko kuraba uaghara me misoghsi sautin amadaghan ikegh uan midorozir sabamin me misogh mangi notin amadaghan tugham. ⁵ Eghti gumazamiziba bar moghira fogh suam, ki Ikiavira Itir God uabi uan midorozir sabamin an misevimin anesigha gifa, egh ki uam a isi anerugham kogham. Puvati. Ki bar puvira ia damigham.”

⁶ Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “O nguazir kamin gumazim, ni mangi gumazamizir kabar kuabatighin azenara tugh tiarim akar arang, mati nin dighorim bighasava ami. ⁷ Eghti me ti nin azaragham, ni tizim bagha tiarim akarava arai? Eghti ni kamaghin me mikim suam, ia bativamin bizimin migirigiam izegha gifa. Dughiar kurar kam, izi otoghti, atiatim ian navibagh izivaghti, ian agharapaniba ian amiraghti ia gavgaviba puvatighti, ian sueba inighiva akongam. Ia deraghviram oragh, dughiar kuram otivasav ami. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin mikeme.”

⁸ Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin na migei, ⁹ “O nguazir kamin gumazim, ni gin izamin bizimin gun gumazamizibav kim suam:

“Ekiam kamaghin migei:

Midorozir sabar mam iti,

midorozir sabar kam me aneminezi a bar ghumigha iti.

Me uaghan borem a gaghuzi a bar zuegha taghtasi.

¹⁰ Me misoghasavira aneminezi a iti.

Me uaghan borem a gaghuzi a zuegha onimarinin min taghtasi.

Ezi ia nan gumazamiziba, ia ti ghaze, ia deravira iki bar akuegh ikiam?

Bar puvati.

Ki migirigiar gavgaviba ia gamua mizazim ia gasima, ia tong nan akam barazi puvatigha da batoke.

11 Midorozir sabar kam, me datirighira borem a gaghuizi a bar zuegha iti.

A ingangarim damuasa me anakiri.

Me aneminegha borem a gaghuigha a isa gumazir gumazibav soghti me arimighiramimin dafarim garisi.

12 O nguazir kamin gumazim, ni pamtemin tiarim akar puv azi.

Midorozir sabar kam, me a inigh nan gumazamizibav sogham.

Egh uaghan Israelian gumazir dapanibav sogham.

Eghti me bar arighiram.

Aia! Nin navir averiam bar bighti, ni uan evarim misoghiva azi.

13 “Ki datirighin uan gumazamiziba osimtizim me danigh men ganigham, me navibagh iraghan koghti, bizir kaba me bativam. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki mikemegha gifa.

14 “Nguazir kamin gumazim, ni datirighin, gin izamin bizim mikim uan dafaribav sogh.

Eghti midorozir sabam okivira iki mangi gumazamizir aviriba okiti me arimighiregham.

Kar midorozir sabar kuar aviriba kurim.

15 Midorozir sabar kam, nan gumazamizibagh amima,

me gavgaviba puvatigha daghiri.

Midorozir sabar kam, onimarimin min taghtagha nguibar ekiamin tiar akamin ikia

kuaba akunasavira gara iti.

16 O midorozir sabam, ni agharir guvimin amadaghan dughor kuniva, agharir kiriamin dughor kun.

Ni midorozir sabar ghumtizim!

Ni manmaghin uabi ighavkirir dughibav sogh.

17 Ki uaghan uan dafaribav sogh mamaghira iki mangiti,

nan aningagharim givaghham.

Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.”

Babilonian atrivim izi Jerusalem misogham

18 Ikiavira Itir God kamaghin na migei, 19-20 “O nguazir kamin gumazim, Babilonian atrivim uan midorozir sabam suiragh izamin tuavir pumuning amisefe. Tuavir kamning uaghara kantrin vamiran ikegh izam. Ni tuavir akar kamningin bizitam osirigh anesaragh. Eghti atrivim izi an ganigh fogham, tuavir mam Amonian nguibar ekiam Raban zui. Tuavir akar igharazim, a kantri Judan nguibar ekiam Jerusalem zui. 21 Eghti Babilonin

atrivim iziva tuavir akamningin ni osirigha asarazir bizimin miriamin mitigham. Egh a tuavir manamra mangisi fofoghsi, faragh uan barir pibar midorozir akavsiabar amu, uan afuzir mizebagh ivivamang dagh inobagh inobaghham. Egh a uan afuzitam Raban akagh, egh tam Jerusalem akakagham. Eghti atrivim afuzir vamira iniam. A uaghan asebar azangsighsi, ofa gamizir asizir dighorimin ganiva anesavsuigham.

22 Ezi afuzir atrivim uan agharir guvimin suirazim, barir pimmin afuzim Jerusalem akaghti, a fogh me mikim suam, me mangi Jerusalem midorozim damuam. Egh me Jerusalem itiar akabar aven mangisi, me temer bar ekiaba inigh da isi akuriabar arigh, dagh afughafugham. Egh midorozir gumaziba tiariba akariva, temer bar ekiar kaba inigh mangi nguibar ekiamin itiar akaba akaram. Egh Jerusalem konsi, nguazibagh kuva nguibar ekiar kamin divazimin boroghin dar pozibav kinam. Eghti da danganir aghuir midorozir gumaziba isin ghuavanang tuivigh iki misoghamibar min ikiam.

23 “Jerusalem kamaghin nighnigh suam, bizir kam a guizbangira puvati. Me fo, me fomira Babilonian atrivim ko akar dikirizibagh amua ghaze, me an apengan ikiam. Kamaghin amizi, me ghaze, midorozitam me bativan kogham. Ezi puvati. Babilonin atrivim, men arazir kuraba bangin akam me gasi, men suigh me isi kalabus darigham.

24 “Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki Israelia ian mikimasa, ian arazir kuraba aghua ghua bar ekefe. Ki ian arazir kurar kaba gin amadaghan kogham. Ia arazir kurar kaba azenara dagh ami, ezi gumazamiziba ian arazir kurabagh fo. Osimtizir ekiam ian iti. Kamaghin amizi, ki ia isi ian apanibar agharim darigham.

25 “Ni Israelin atrivim,

ni nan akaba batogha arazir kurabaram amir gumazim,

ki nin arazir kuraba ikarvaghamin dughiam, a izegha gifa.

26 Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei,

ni uan atrivir dapanir asuam ko inir ni dapanim ikezim suegh.

Biziba kamaghira ikian kogham, da ighighiregham.

Ki onganarazibagh amir gumazamizibar amighti, me gavgaviba ikiam!

Eghti ziaba itir adarasi, ki me abiraghham!

27 Asighasigham, asighasigham!

Guizbangira, ki nguibar ekiam gasighasighti a bar ikuvigham.

Asighasizir arazir katam fomira nguazimin otozi, gumazitam an ganizir puvati.

Nguibar kam pura iki mangi gumazir ki inabazimin dughiamin otogham.

Eghti ki nguibar ekiam isiva an dafarim darigham.”

God pazavira Amonia damuam

²⁸ Ikiavira Itir Godin Ekiam ua kamaghin migei, “O nguazir kamin gumazim, ni gin otivamin bizimin gun Amonian mikim. Gumazir kaba akar kurabar Israelia migia akaba me gasi. Eghti ni me mikim suam:

“Midorozir sabar mam, me an misevimin anesizi a gumazibagh asighasighasava ami.

Me gumazamiziba misoghinarighasa borem a gaghuzi

a zuegha onimarimin min taghtasi.

²⁹ Ia Amonia irebam in min garir bizir ifavariba ia dar gari,

egha gin otivamin bizir ia migeiba, da guizbangira puvati.

Ia ghaze, ia uari midorozir sabar kamin suiragh, egh gumazir nan akaba batogha arazir kurabagh amibav soghinarigham.

Ezi irebar kam, guizbangira puvati.

Bar guizbangira, ian arazir kuraba ikarvaghamin dughiam izegha gifa, ezi ia a damighan kogham.

³⁰ “Ia midorozir sabar kam isi uam an misevim darugh!

Ian amebam ia batezir nguazim, a ian nguibamra,

ki ian arazir kuraba isi azenim datigh ia tuisigham.

³¹ Ki uan aningagharim ia gingegh ia gasighasigham,

mati avir mizariaba mighi ia bagh mangam.

Egh ki ia isi bar puvira aningazir gumazibar agharibar arigham,

kar bizibagh asighasizir fofozim itir gumaziba.

³² Avim ia gasighasigham, eghti ian ghuziba ian nguazimra iram.

Eghti tav ua ia ginighnighan kogham.

Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikemegha gifa.”

22

Jerusalemia arazir kurar aviribagh ami

¹ Ikiavira Itir God kamaghin na migei,

² “O nguazir kamin gumazim, Jerusalemian

nguibar ekiamin gumazamiziba, gumazamizir avirimin misoghezi me ariaghire. Kamaghin amizi, ni me isi kotiam datigh me tuisigham, o? Ni bighivira me amir arazir mizirizir ki aghuazibar gun me mikemeghti, me fogham. ³ Egh ni nguibar ekiar kam mikim suam, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam ki ghaze, ia Jerusalemia uari uan gumazamizir avirim misuaghariki. Egha ia uari bagha marvir guabar ingara dar ziaba fava, egha ia uari kamaghin amigha nan damazimin mize. Kamaghin amizi, ki ia gasighasighamin dughiam roghira ize. ⁴ Ia gumazamizibar ghuzibagh amizi, da ire, egha marvir guabar ingarigha nan damazimin mize, ezi arazir kurar kabar osimtizim ian iti. Kamaghin amizi, ian dughiam izegh gifa! Arazir kam bangin, ki kantrin igharaziba bar men amamangatighi, me ian aghumsizimin ganiva ia dipov ian ingaravakam. ⁵ Kantrin ian boroghin itiba ko kantrin saghon mar itiba ian gara fo, ia arazir bar kurabagh amir gumazamiziba. Kamaghin amizi, me ian ingaravati.

⁶ “Ia oragh! Ian tongin itir Israelian gumazir dapaniba bar uari uan gavgaviba fava igharaz daraziv suagharisi. ⁷ Ian aven itir gumazitam tong deravira uan ameboghfeziabar akaba baragha men apengan itir puvati. Kantrin igharazibar gumazamizir ian tongin itiba ia me abiri. Egha ian tongin itir amizir odiarir paba ovengeziba, ko ameboghfeziaba ariaghirezir boriba, ia men biziba isa pazavira me gami. ⁸ Ia ghaze, nan ziam fer biziba, da pura biziba. Egha ia Sabatin arazimin gin zuir puvatigha anebiragha ghaze, a pura dughiar kinim.

⁹ “Ian gumazamizir maba, akar ifavaribar igharaz darazigh amua me misoghinarighasava ami. Ezi ian marasi, asebar ofa gamir dagheba api. Ezi marasi, zurara uan inivafizir agorogeb arazimin gin ghua aghumsizir arazibagh ami. ¹⁰ Ezi ian marasi, uan afeziabar amuiba koma akui. Ezi marasi, amizir uan iakinibav sozir dughiarbar me ko arazir kurabar amuasa me gakaghoru. ¹¹ Ezi marazi poroghamiba uari bakeir arazim gami. Ezi igharaziba uan otaribar amuiba koma akui. Ezi marasi, uan afeziabar guiviba koma akui. ¹² Ezi ian gumazamizir maba, iveziba isa ghua igharaz daraziv suagharisi. Ezi marasi, uan namakabar dagiaba pura da inigha ua da ikarvaghisi an dagiar an aningizim gisin ua dagiaba ini. Ezi marasi, uan namakar gumazibagh ifara me gami me atiatima, me me da dagiaba isa bizir

aviriba iti. Ia bar na gin amadagha na ginighnizir puvati. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme.

¹³ “Ia gan! Ia okimakiabagh ami darasi, ko igharaz daraziv suagharizi darasi, ki ian aningaghe, kamaghin amizi, ki ivezir kuram ia daning uan dafaribav sogham. ¹⁴ Dughiar ki pazavira ia damuamin kamin, ia uan navir averiabar aven osimtizir kam ateriva puvira atiatingam. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemezi moghin, ki damuam. ¹⁵ Ki ian gumamaziziba inigh tintinimin kantrin igharazibar me aghamsigham, eghti arazir kuraba dutugh mangi givagham. ¹⁶ Eghti kantrin igharaziba ian ganiva ian aghuagh mikim suam, ia pura bizir kinim. Eghti ia uari fogh suam, ki Ikiavira Itir God.”

Godin aningagharim mati avir ekiam

¹⁷ Ikiavira Itir God kamaghin na migei, ¹⁸ “O nguazir kamin gumazim, Israelin ikizim, ki bar men amira. Me mati gumaziba silva iniassa dagiaba avir ekiamin minemin aven da tuema, da amera egha emira dar muziarir kurar ingangariba puvatziziba iri. Ezi me da isa da makuni. ¹⁹ Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin ia migei, ia nan ikiangsizir akam deravira a baragh. Ia silvabar min amir puvati, ia mati dar muziarir kurar ingangariba puvatzizir kaba. Kamaghin amizi, ki bar moghira ia akuvagh ia inigh mangi Jerusalem inguubar torimra mizazim ia gasam. ²⁰ Nan adarim ko aningagharim mati avir ekiam. Gumaziba silva iniassa avir ekiamin dagiaba minemin da tue moghin, ki ia tuam. Me dagiaba akuvagha avim givima a pamten isima, dagiaba amera dipamin min emira iri moghin, ki ia akuvagh ian atar ian aningagham. ²¹ Ki ia inigh ia akuvagh mizazim ia gasegham. Guizbangira ki bar ian aningaghe. Kamaghin amizi, nan aningagharim avir ekiamin min bar ian isigham. Eghti ia ameregham. ²² Egh ia mati silva minemin aven avir ekiamin isia ameri moghin, ia datirighin nan gavgavim ganiva deravira na gifogh suam, ki Ikiavira Itir God, ki uabi uan aningagharim ia gingegha mizazim ia gase.”

Israelin gumazir dapaniba arazir kurabagh ami

²³ Ikiavira Itir God ua kamaghin na migei. ²⁴ “O nguazir kamin gumazim, ni Israelia mikim suam, me arazir kurar aviribagh amizi, men nguazim nan damazimin bar mize. Kamaghin amizi, ki bar men aningaghe, egh mizazim me gasisi amozim amadaghan kogham. ²⁵ Gumazir dapanir ian tongin itiba mati, laionba asizim

misuegha an kuamin miriam dazera an tuziba asiagharigha da api. Me gumamazizibar dagiaba ko men bizir aghuiba isi. Egha uan namakabav soghezi me ariaghire. Men arazir kamin, amuir avirim paba puvatigha odriariba iti. ²⁶ Men ofa gamir gumaziba, nan Akar Gavgavibar gin zuir puvatigha da abiki. Egha ghaze, nan ziam fer biziba, da pura biziba. Egha me fozir puvati, bizir tizim bar zue, ezi bizir manam nan damazimin pura bizim. Egha nan damazimin zuezir biziba ko bizir mizirizibar gun gumamazizibar sure gamir puvati. Me bar moghira Sabatin arazimin gin zuir puvati. Egha me uarir uan tongin nan ziam abiragha ghaze, nan ziar ekiam a pura bizir kinim.

²⁷ “Ian gumazir aruaba, mati afiar atiaba asizim misuegha uarir tongin an kuam getuima, a dighoraghire. Me bizir aviriba ikiasa gumazibav suagharigha, egha ifara pura men biziba isi. ²⁸ Akam inigha izir gumazir ifavariba, me gumazibar arazir kurar kaba moga mati gumaziba birim, penin ghurhurim a gaghui. Egh irebamin min garir bizir ifavaribar garava, gin otivamin bizir ifavaribav gei. Guizbangira, ki Ikiavira Itir God, ki akatam me mikemezir puvati. Ezi me ifara ghaze, me Ikiavira Itir Godin Ekiamin akam migei. ²⁹ Nguazir kamin itir gumamaziziba, uan namakabagh ifara biziba okei. Egha zurara arazir kurabar onganarazibagh amir gumamazizibagh amua pazavira me gami. Egha Kantrin Igharazibar Gumamazizir men tongin itiba abira men biziba okei, egha me guizir arazim ategha kotiamin aven men tuavim apiri.

³⁰ “Ki gumazir men tongin itir kamaghin garitam, a bagha ruia an apizir puvati. Tinara nguazir kamin gumamaziziba bagh nan damazimin tughiva, nguubar ekiam avinizir divazir akaraghireziba akiram. Eghti ki nguubar kam gasighasighan kogham. Ki kamaghin damuamin gumazitamin apizir puvati. ³¹ Kamaghin amizi, men arazir kurar me amiziba bangin, ki uan aningagharim avimin min a isa me gingegha me gasighasiki. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme.”

23

Amizir pumuning, tuavimin amizimin arazibagh ami

¹ Ikiavira Itir God kamaghin na migei. ² “O nguazir kamin gumazim, guivir pumuning iti. Amebar vamira aning bate. ³ Guivir kamning uan igiamra ikia Isipin kantrin ikia, deravira itir arazim ategha tuavibar amizimin arazimin

gin ghua pura tintinimîn gumaziba ko ikarara uan mikarzimning isa me ganîdi. ⁴Avenemebam, an ziam Ohola, a Samarian nguibar ekiamin ababanim gami. Ezi an afumimîn ziam Oholiba, a Jerusalemîn nguibar ekiamin ababanim gami. Ki uaghara aningîn iti, ezi aning nan boriba bati.

⁵“Ohola, a nan amuimra, egha a pura tintinimîn gumaziba koma akuir arazir kam bagha bar ikuvigha, Asirian midorozir gumaziba, a bar me gifongegha zurara me bagha an mikarzim dikava me baghavîra iti. ⁶Asirian midorozir gumazir kaba, me gumazir aruar ziaba itiba, ko midorozir gumazir dapaniba, egha me korotiar bar aghuir bluplaba azui. Midorozir gumazir igiar kaba hoziabagh isin apiav ikia misosi. Ohola gumazir igiar kabar marvir guaba sara gari me an damazimîn bar derazi, an navim me bagha dikavizi, a me ko arazir kuram gami. ⁷An Asirian kantrin faragha zuir gumazir igiaba, men tuavir amizimîn min otozi, an agoroger kam a gamima, me a ko arazir mîzirizibagh ami. Egha an Asirian marvir guabar ziaba bar da fava, egha uan arazir kam bangin a mîze. ⁸A uan igiamra Isipin ikia tuavimîn amizimîn arazir kam, a gamuavîra iti. Dughiar kamîn, gumaziba a koma akua a ko ikararaima, a uan mikarzim isa me ganîga ghuavîra iti. ⁹Kamaghin amizi, ki a isa, Asirian gumazir a bar ifongegha, me baghavîra itibar agharim gati. ¹⁰Ezi me an korotiam suezîma, a bibiabara iti. Egha me midorozir sabamîn Ohola misoghezi ana aremezi, me an guiviba ko otariba bar me ini. Ezi amizir tintinibar itiba, Ohola batozir arazir kamîn eghaghanim baregha sighsirir akabar nimîra, kamaghin uariv gei, ‘A uan arazir kurabar ivezim ini.’

¹¹“An afumim Oholiba garima, arazir kam Ohola batozi, a bizir kam ginighnizi pu. Bar puvati. An arazir pura tintinibar gumaziba koma akuir kam gamuavîra iti, an arazir kuraba bar Ohola amizir arazir kurabagh afira. ¹²A uaghan Asirian gumazir dapaniba ko, ziaba itiba ko, midorozir gumazir midorozir korotiar aghuiba azuiba ko, gumazir hoziabagh isin apiav ikia misoziba, a me baghavîra ikia bar me gifonge. Gumazir kaba bar, me gumazir igiar bar diriba. ¹³Ki kamaghin an arazir kamîn garima, a bar ikuvigha, uan avenemebamîn mirara ghu. Aningîn araziba bar mîze.

¹⁴“Oholiba arazir kurar kabagh amua ghuavîra iti. A Babilonian gumazir aruabar nedazibar gari, me birimîn penin aghevimîn men nedazibar ingarigha da aghefe. ¹⁵Egha dar ivariabar letiabar da amighîni, egha iniba isa uan dapanibagh

ikezi dar otevir muziariba guighav iti. Oholiba Babilonian gumazir aruar kabar nedazibar gari da bar an damazimîn derazi, ¹⁶an navim dikavizi, a maghîra Babilonian gumazir kaba bagha akam amadagha ghaze, Kaldian kantrin gumaziba izîva a ko dakuam. ¹⁷Ezi Babilonia izava a ko poroghamiba uari koma akuava amir arazir kurabagh ami. Men agorogem me gami me an gin ghua arazir kurar igharazibar a gamizi a bar mîze, ezi a men aghuagha akirim ragha bar me gasara. ¹⁸Oholiba bibiamra ikia azenara arazir kurabagh ami, ezi gumaziba bar a gifo, an amizir bar kuram. Ezi ki an avenemebamîn aghuazi moghin, ki an aghuagha akirim ragha a gasara. ¹⁹Ezi a tintinimîn gumaziba koma akuir arazir kam gami an ekiva ghuavanagavîra iti, mati a faragha Isipin igiamra ikia tuavimîn amizimîn arazir kam gami. ²⁰An navim arazir kurar kam bagha puv a dikafi. Guizbangira, gumazir kabar mikarzir mogomeba bar ekevegha mati donkin aminasîziba, ezi a da baka. Men aminasîzibar dipaba mati hoziabar aminasîzibar dipaba.

²¹“Oholiba, ni Isipin guivir igiamra ikî-ava amizir arazir kaba bagha bar ifonge. Dughiar kamîn gumaziba nin otemning gikararava ni koma akui.”

God Oholiba gasighasigham

²²Ezi Ikiavîra Itir God ua kamaghin mîgei, “O Oholiba, ki Ikiavîra Itir Godin Ekiam, ki fo, ni ifongezir gumaziba, ni bar men aghuagham. Eghti ki me damighti me adarim nin iki, egh tintinibar ikegh izi pazi ni damu ni gasighasigham. ²³Ki Babilonia ko Kaldian gumaziba bar, ko Pekotia ko, Soaba ko, Koaba ko, Asirian gumaziba bar, me akuvagh me inigh zam. Me gumazir igiar diriba, ko gumazir ziaba itiba, ko gumazir dapaniba ko, midorozir gumaziba, me bar hoziabagh isin dapiaghti ki me inigh zam. ²⁴Me midorozir gumazir avirir ekiam ko karisba ko biziba aterir dakoziba sara notin amadaghan ia misoghsî zam. Me orar ekiaba ko orar doziba ko midorozir dapanir asuaba inigh uarir pigh izi bar ni ekiarugham. Ki ni isi men agharim datighti, me uan arazibar gin mangi bizir me ni damuasa mikemezibar gintigh ivezir kuram ni daningam. ²⁵Ki nin atara ni bagha nan muriam bar kufi, kamaghin amizi, ki me ateghti, me uari uan aningagharamîn ni damuam. Me nin atanim ko kuarimning atugh, egh nin ikiavîra ikiamin adarasi, me midorozir sabamîn me misoghîrarigham. Bar guizbangira, me ni da nin otariba ko guivibar suighti, gumamazizitaba ikivîra ikiti me angamîra

me dapongti me isiam. ²⁶ Me nin korotiaba bar da surarigh nin bisba ko ringin diriba inigham. ²⁷ Ni tuavimin amizimin araziba ko arazir mizirizir ni fomira Isipin nguazimin ikia iza datirighin amiziba, ki bar ada agivaghham. Eghti ni uam asebar ziaba fan kogh, egh ua Isipia ginighnighan kogham.”

²⁸ Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin migei, “Ni gan! Ki ni isi gumazir ni ifongezir puvatizibar agharim datighti, me izi pazi ni damigham. ²⁹ Gumazir kaba, bar nin aghua, kamaghin amizi, me nin bizir ni ingara iniziba bar da inighiva, ni ateghti, ni bibiamra ikiam. Mati ni fomira arazir mizirizibagh amua tuavimin amizimin min bibiamra ike. ³⁰ Ni kantrin igharazibar arua men asebar ziaba fava tuavimin amizimin min amua, uabi uabi gamigha nan damazimin mize. Kamaghin amizi, ki ni damuti, ni osimtizir kaba iniam. ³¹ Ni uan avenemebamin diarir nozibar gin zui. Kamaghin amizi, ki a ganingizir ivezir kurar kavin izivazir kam, ki a isi ni daningighi ni anemam. ³² Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migia ghaze:

“Ki bar pazavira ni damigham,
ki paza nin avenemebam, gamizi
moghin pazi ni damigham.
Ki ni damighi ni ivezir kuram iniam, mati
ivezir kuram itir kavin bar izivazir
mam ni aneremam.
Eghti gumazamiziba bar nin gan ni
dipov nin ingaravakam.
³³ Kavın kam, mati ki nin avenemebam
Samaria, ganingizir kap.
Ni anemeghonganigh bar osemegh ati-
atigham.
³⁴ Ni wainin kam ami bar an agivaghham,
egh kavın kam abigh an akuar
misaraghirezibar amisi damuam.
Egh an akuar misaraghireziba isi uan
otemning abighirarigham.
Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kam-
aghin mikemegha gifa.”

³⁵ Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin migei, “Ni na gin amadagha akirim na gasara. Kamaghin amizi, ni uan inivafizir agorogho ko tuavimin amizimin arazim bagh mizazim iniam.”

God amizir kurar kamning gasighasigham

³⁶ Ikiavira Itir God kamaghin na migei, “O nguazir kamin gumazim, ni Ohola ko Oholiba akam aning gasi aning tuisigh, aning amizir arazir kurar ki aghuazibar gun aning mikim. ³⁷ Aning amizir poroghamiba uari bakeir arazim gamimning, egha gumazibav sozi me ariaghiri. Aning uaghan poroghamiba uari bakeir arazim, uan marvir guaba ko

dagh ami. Aning na bagha boriba bate, egha me misuegha me isa aseba bagha ofa gami. ³⁸ Aning arazir kamnangram amizir puvati. Aning nan dipenim gamizi a bar mize. Aning bar moghira Sabatin arazimin gin zuir puvatigha anebiragha ghaze, a pura dughiar kinim. ³⁹ Aning uan boribav suagharigha da isa asebar ofa gamizir dughiar kamra, ua nan Dipenimin ghugha a gamizi a nan damazimin bar mize. Aning nan Dipenimin arazir bar mizirizibagh ami.”

⁴⁰ “Aning zurara saghuimin itir gumaziba bagha akaba amadima me izi. Ezi aning ghua ruava uan damaziba aghiva bisin aghuubar uaningin kurti. ⁴¹ Egha dabirabir bar aghuim gapera, ezi aningın guamningin, me bizir aghuiba dakozimin da avara. Bizir aghuir me avezir kabar tongin, nan migharir mughuriar aghuim zuim koma olivin borer ki me ganingizim uaghan iti. ⁴² Ezi aning orazi, gumazir avirimin niginim oto. Gumazir igharagha garir aviriba izi. Me marasi, wainin dipaba apa onganizir gumazir kuraba, me gumazamiziba puvatizir danganimin ikegha ize. Ezi amizir kamning, daveriaba uan agharibagh aghuigha atrivir dapanir asuar bar aghuimning uan dapanimning garu. ⁴³ Ezi ki uabi uabi migia ghaze, ‘Amizir kamning ti poroghamiba uari bakeir arazim gamua bar amiraghama. Ezi puvati, gumazir kaba ghua aning ko arazir mizirizibagh amuavira iti. ⁴⁴ Me zurara amizir kamning bagha ghua tuavimin amizimin arazimin min aning gami. Ohola ko Oholiba, kar amizir arazir mizirizibagh amimning. ⁴⁵ Aning arazir kurar poroghamiba uari bakeir arazim ko igharaz daraziv soagharizir arazim gami. Kamaghin amizi, jasin arazir aghuibagh amiba, kotiamin aven aningın arazir kaba bagh aning ikuvighsi aningın mikimam. Me fo, aning arazir kurar kabagh amima aningın dafariba ghuziba dar iti.’

⁴⁶ “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Ki midorozir gumazir okoruatamin aku iziti, me pazavira aning damuti aning atiatighti me aningın biziba okemegham. ⁴⁷ Me dagiabar aning giniv, midorozir sababar aning okiva, aningın boribav soghirarigh, aningın dipenibar apongegham. ⁴⁸ Eghti nguazir kamin aven, ki arazir mizirizir kam batuegham. Eghti amiziba arazir kamin ganigh fogham, me aningın min arazir mizirizir kabar amuan kogham. ⁴⁹ Gumazamizir kaba, guan arazir miziriziba ko asebar ziaba fer arazir kurar kaba bangin gua ikaragh, mizazim gua daningam. Eghti gua kamaghin fogh suam, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam.”

24

Jerusalem mati miner mam

¹ E namba 9in azenimin Babilonin kalabuzin itima, an namba 10in iakinimin, an namba 10in aruem otozi,* Ikiavira Itir God kamagh na migei. ² “O nguazir kamin gumazim, ni datirighin aruer kamin dughiam osirigh. Datirighin, dughiar kamra, Babilonian atrivim ghua, Jerusalem ekiarughasava ami. ³ Ni ikizir akaba batozir kam, ki me bagha ni ganidir akar isin zuir kam isi, me mikemegh:

“Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin me migei,
Ni minem isi avim dafagh,
egh dipam a gingeghti a izifagh.
⁴⁻⁵ Egh sipsipbar tongin, sipsipin bar aghuir mikarzim sara ititam inigh a misuegh aneghoregh,
an gurir tuzir bar aghuim ko an sueba, ko an agharir aghuiba inigh minem daghuigh.
Egh agharir igharaziba isi asizibar apengan da amangigh,
egh asizir aghariba ko tuziba avikigh.

⁶ “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei,
Gumaka! Jerusalemin nguibar ekiar kam, a bar ikuvigham.
A gumazamizir aviribav suaghariki.
A mati miner mam, an averiam bizir miziriziba an iti,
me tong a rueghan kogham.
Ni asizir tuzir kaba ko aghariba vaghvagh da inigh azenim darigh,
eghti tam ua minemin aven ikian marki.
Guizbangira, Jerusalemia bar ikuvigham.

⁷ Guizbangira, men arazir kuram azenimra iti.
Me mati, gumazim, misoghezi an aremezi, an ghuzim dagiam gire.
Gumazir kamin ghuzim nguazim girezi nguazir mineziba anevaragha a modozir puvati.
A dagiar azenan itim gisin ire.
Kamaghira, me azenara gumazamizibar damazimin kamaghin amima,
me bar men gari.

⁸ Kirara, ki ghuzim gamizi
a dagiar azenan itim gisin ikia mamaghira itima, ki an gari.
Eghti me modoghan kogham.
Kamaghin amizi, ki men arazir kuram ginighnigh,
puviram atariva a ikarvagham.

⁹ “Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migei,
Gumaka! Jerusalemin nguibar ekiar kam, a bar ikuvigham.

A gumazamizir aviribav suaghariki.
Ki uabi dazibar pozim mikanam.
¹⁰ Ni dazir aviriba inigh izi!
Egh avim atigh a givi!
Egh asiziba amangsizim ko iriziba sara da vereghti, da isi.

Eghti asizir tuziba isi mangiti dipam dakeghti,
asizir aghariba bar isigh mighirigh.

¹¹ Ni datirighin minevsevimi isi avivkiabagh isin anefaghti,
a isi mangi bar aghefegh.
Miner kam, a bar mize,

eghti minemin itir mineziba isi mangi bar givaghti,
minem ua bar zuegham.

¹² Ezi ki fo, avim miner kamin minezibar isi da agivaghan kogham.
Nan ingangarim pura ghu, ezi ki bar amira.

¹³ O Jerusalem, miner kamin itir mineziba, da nin arazir mizirizibar ababanim gami.

Ki zueghasa ni gamima,
ni mizeghvira iti.
Ni zueghan kogh iki mangi dughiar nan aningagharim givaghamimin tugham.

¹⁴ Ki Ikiavira Itir God kamaghin mikeme,
ki ia gasighasighamin dughiam izi.
Ki a damu,
egh ian arazir kuraba ateghan kogham.
Egh ian apanguvighan kogham.
Ki ia amizir arazir kuraba tuisigh,
da bagh ivezir kuram ia daningam.
Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikemegha gifa.”

Godin akam inigha izir gumazim Esekiel, an amuim areme

¹⁵ Ikiavira Itir God kamaghin na migei.
¹⁶ “O nguazir kamin gumazim, ki fo ni uan amuim bar faraghvirema anerigha bar a gifonge. Ki zuamira ni dam amizir kam inighti ni pura ikiam. Eghti ni a bagh azian kogh temeriba iran marki. ¹⁷ Eghti tav nin ararem baraghan marki. Ni nimira iki uan navir averiamin aven osemegh. Ni zurara ami moghin uan inim isi uan dapanim gikeghiva uan dagarir asuabar aghuigh, egh gumazim aremezi me a bagh aziava amir araziba, ni dar amuan marki. Ni uan guam avan marki. Egh ni azia itir darazi ni daningamin daghebar aman marki.”

¹⁸ Dughiar kamin, bar mizaraghara ki gumamaziziba ko migia iti. Ezi guaratighin

* **24:1:** Kar e azeniba vaghvagh da diborir diboboniba. Ezi kar azenir vamiran iakiniba dar dughiar dibobonim a 588. Dibobonir kam a Kraisin otrivimin faragha iti. **24:2:** 2 Atriviba 25:1; Jeremaia 52:4

nan amuim areme. Ezi amimzaraghan ki Ikiavira Itir God na mikemezi moghin ami. ¹⁹ Ezi gumazamiziba kamaghin nan azai, "Ni manmaghsua kamaghin ami? Ni bizir kamin mingarimin gun e mikim."

²⁰ Ezi ki kamaghin me migei, "Ikiavira Itir God na migia ghaze: ²¹ Ni Israelin ikizimin mangi akar kam me mikim. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Ia nan Dipenim bagha bar akongegha ghaze, a bar deragha gavgafi. Ia Dipenir kam bar faraghvirema anerigha bar a gifonge. Ia nan navir averiabar aven, zurara a baghavira iti. Ia bizir kam gifogh, ki a gasighasighti a bizir kinimin min otogham. Eghti ian borir Jerusalem in ikiavira itiba, me midorozimin aven arimighiregham. ²² Eghti dughiar kamin, ia ki amizi moghin damu. Egh uan akaba avan marki. Egh ia, azia itir darazi ia daningamin daghebar aman marki. ²³ Ia zurara ami moghin, iniba isi uan dapaniba ikeghva dagarir asuabar aghuigh. Egh ia aziva arangan marki. Ia uan arazir kurabagh nighnigh aghariba guigh, uari uan navir averiabar aven osemegh azi. ²⁴ Ezekiel ia bagha ababanim gami, ezi ia an amizi moghira damu. Bizir kaba otoghamin dughiamin ia fogh suam, kirara, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam."

²⁵ Ikiavira Itir God ua migia ghaze, "O nguazir kamin gumazim, nan Dipenim men tongin itima me an gavgavim ko dirimin gara, ziar ekiam isa naviba bar akonge, egha me bar faraghvirema anerigha zurara bar a gifonge. Me uan navir averiabar aven, zurara a baghavira iti. Eghti ki me da a batuegham. Egh uaghan men boriba me dama da inigham. ²⁶ Ki kamaghin damuamin dughiamin, tav dughiar kurar kamin Jerusalem in miseveghirigh ni bagh izi ni mikimam. ²⁷ Eghti dughiar kamra, ni ua bizibav kimam. Eghti ni gumazir kam ko mikim, egh ua nimira ikian kogham. Arazir kamin, ni mati ababanimin min ikiva fofozim gumazamizibar aningam, eghti me fogh suam, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam."

Ezekiel akam akura ghaze, kantrin igharaziba ikuvigham

25

(Sapta 25--32)

God Amonia gasighasigham

¹ Ikiavira Itir God kamaghin na migei,
² "O nguazir kamin gumazim, ni Amonian nguazimin gan akam me gasi me

mikim suam, me ikuvigham. ³ Ni kamaghin me mikim: O Amonia, ia Ikiavira Itir Godin Ekiam migeir migirigiba, deragh da baragh. Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin migia ghaze, Ia nan Dipenim garima, a ikuvigha ikia bizir kinimin oto. Ezi Israelin nguazim, apaniba izegha a gasighasiki. Ezi apanir igharaziba Judan ikizim inigha kalabuziabar min me inigha kantrin saghuiaimin itimin ghua me isa kalabus gati. Ezi ia men gara men ingaravaka ghaze, 'A dera!' ⁴ Kamaghin amizi, ki aruem anadi naghin itir gumazibar amamangatighti, me izi ia abinigh ian nguazim inigham. Egh me ian kantrin aven, ian tongin uari bagh uan averpenibar ingariva dar ikiam. Egh ia damamin azenibar itir dagheba ko ian bulmakaun oter eboriba, me dar amam. ⁵ Ki Raban nguibar ekiam gasighasigh a damighti, a kamelbar arighamin danganimin otoghti, da iki grazibar amam. Eghti ki Amonin nguazim damighti a sipsipbar arighamin danganimin otoghti, da an aven iki avughsam. Eghti ia kamaghin na gifogh suam, ki Ikiavira Itir God.

⁶ "Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Ia Israelin nguazim bar an aghuagha, uan dafaribav sogha bar akuegha uari fa uari akuri. ⁷ Kamaghin amizi, ia oragh! Ki uan gavgavim itir agharim amadagh, ia isi Kantrin Igharazibar Gumazamizibar agharim datighti, me bar ia gasighasigh ia kuavaremehti, ia ua kantrin tamin min ikian kogham. Eghti ia kamaghin na gifogh suam, ki Ikiavira Itir God."

God ghaze, Moapin kantri ikuvigham

⁸ Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin migia ghaze, "Ia Moapia ko Seiria ghaze, Ia gan! Judan ikizim, me mati kantrin igharazibar mirara iti. ⁹ Kamaghin amizi, ki apanibar amamangatighti, me izi Moapin kantrin mitaghniamin boroghin itir nguibar ekiar gavgavibagh asighasigham. Egh me men nguibar ekiar dirir kaba, Bet Jesimot, Balmeon, ko Kiriataim, bar dagh asighasigham. ¹⁰ Eghti apaniba aruem anadi naghin ikegh iziti, ki Moapia ko Amonia isi apanibar agharim datighti, me me abinigh men nguazim inigham. Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba uam Amonin kantri ginighnighan kogham. ¹¹ Guizbangira, Ki Moapia amizir araziba tuisigh, ivezir kuram me daningam. Eghti me kamaghin fogh suam, ki Ikiavira Itir God."

God ghaze, Idomin kantri ikuvigham

¹² Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin migei, "Idomia ikarvazir arazim gamua, egha bar arazir kurabar Judan ikizim gamizi, arazir kurar kam bar ekefe. Me osimtizir ekiam uari gati. ¹³ Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migia ghaze: Ki datirighin uan agharir gavgavim isi Idomin kantrin amadagh, a gasighasigham. Egh Temanin nguibamin ikegh midorozir sabamin gumazamiziba ko asizibav soghirarigh mangi Dedanin nguibamin tugham. Eghti Idomin kantri pura ikiam. ¹⁴ Ki Idomian arazir kuraba ikarvagh. Kamaghin amizi, ki uan gumazamiziba, Israelia, me amadaghti me mangi me misogham. Eghti Idomia nan adarim ko aningagharir ekiar kam iniam. Egh Idomia uari nan ikarvaghamin arazim gifogham. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikemegha gifa."

God ghaze, Filistiaba ikuvigham

¹⁵ Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin migei, "Filistiaba fomira ikegha iza datirighin, me uan navir averiabar aven Judabar apanim gamua, apangkuvir arazim men puvatigha ikarvazir arazim me gamua, arazir kurabar me gamua me gasighasigha ghuavira iti. ¹⁶ Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Ia oragh! Ki uan agharir gavgavim amadagh Filistiaba bar me abiragham. Men ziar mam Keretia, kar ongarir dadarimin ikiavira itir darasi, ki bar me gasighasigham. ¹⁷ Ki adarir ekiam men iti. Ki me amizir arazir kuraba ikarvagh, pazavira me damu me gasighasigh me akuatigham. Eghti me nan mizazim inigh, egh me kamagh fogh suam, ki Ikiavira Itir God."

26

God ghaze, Tair ikuvigham

¹ E kalabusin itima, namba 11in azenim, an iakinir mamın aruer faragha zuim otozi,* Ikiavira Itir God kamaghin na migei, ² "O nguazir kamın gumazim, Tairin nguibar ekiamın gumazamiziba bar akuegha tiariba akara kamaghin migei:

"Bar dera, Jerusalemın nguibar ekiam, a ikuvigha gifa,
ezi Kantrin Igharazibar Gumazamiziba
ua an mangi
dagiari ingangaribar amuan
kogham.

Me datirighin e baghvıra izi dagiar ingan-
garim damuti
e bizir bar aviriba ikiam.

³ "Kamaghin amizi, datirighin, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam ghaze:

"O Tairia, ia oragh, ki ian apanim.

Ki kantrin aviribar gumazibar aku ia
misoghsi izam,
eghti me ongarim dikava izi
moghin izam.

⁴ Me ian nguibar ekiam avinizir divaziba akararigham.

Eghti ki bar dar tauaba avigh da maku-
nigham.

Egh ki nguibar kamın nguaziba bar dar
aning da adeghti,
dagiari kinimra ikivira ikiam.

⁵ Egh dagiar kam ongarimın tongin ikiti,
osiriba isir gumaziba, uan iveba a gisin
da onegh aruemin dar arigham.

Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin
mikeme,

Kantrin Igharazibar Gumazamiziba izi
ia inigh pazavira ia damuam.

⁶ Me uan midorozir sababar ian kantrin
aven itir nguibar dozibar gumaza-
mizibav soghirarigham.

Eghti Tairia kamaghin fogh suam,
ki Ikiavira Itir God.

⁷ "Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam ki ka-
maghin migei: Babilonin kantri gatvir
atrivir bar gavgavim Nebukatnesar, ki an
aku iziti, a Tairia ia ko misogham. A
notin amadaghan ikegh izi, uan hoziaba
ko, karisba ko, hoziabagh isin dapiamin gu-
maziba ko, midorozir gumazir bar avirim
sara izam.

⁸ "A izi, nin kantrin aven itir nguibar doz-
ibar gumazamiziba,
midorozimın aven me misoghti me
arighiregham.

Apaniba izi nguibar ekiam ekiarugh
nguazim giku divazim boroghın da poz-
ibav kinigham.

Egh me nguazir pozir kabagh isin tuivigh iki
midorozim damuam,
egh uari mongsi birir gavgavibar
amuam.

⁹ Egh me temer bar ekiaba inigh mangi
nguibar ekiamın divaziba akararigh,
egh uan sobiar bar gavgavibar
divazimın tauaba akurarigham.

¹⁰ An hoziaba bar avirasemegh ivemar izi
nguazim dikiti,

25:15: Aisaia 14:29-31; Jeremaia 47:1-7; Joel 3:4-8; Amos 1:6-8; Sefanaia 2:4-7; Sekaraia 9:5-7 **26:1:** Aisaia 23:1-18; Joel 3:4-8; Amos 1:9-10; Sekaraia 9:1-4; Matyu 11:21-22; Luk 10:13-14 * **26:1:** Hibrun akam iakinibar dibobonim itir puvati.

nguazir mineziba dikav bar ia avaragham.
 Eghti men midorozir gumazir hoziabagh apiaziba ko, dar wilba, ko dar karisba, pamtem ivemar izi, nguibar ekiamin tiar akabar mangigh zegh damuam.
 Eghti hoziar kaba niginir bar ekiam damuti ian divaziba vazvaghham.
 11 Men midorozir gumazibar hoziaba, ian tuavir dozibar akizirigh izi ia dikabiragham.
 Eghti apaniba midorozir sababar ian gumazamizibav soghirarighham.
 Eghti ian dagiar dipenir akinir gavgavir ekiaba magiri nguazim gireghham.
 12 Ian apaniba ian dagiaba okimiva, ia dagiaba bagha amadir biziba tintimin da iniam.
 Me ian divaziba akurarighi da iriti, me ian dipenir bar aghuiba akararigh bar adagh asighasighham.
 Egh me ian dagiaba ko temeaba ko nguaziba isi ongarimin da makunighham.
 13 Eghti ki ian onger akaba ko, gitabav sozir arazim bar ada agivaghham.
 14 Ki ian nguibam damighi, dagiar kinimra an ikiavira ikiam.
 Eghti dagiar kamin, osiriba isir gumaziba, uan iveba a gisin da onegh da aruem darighham.
 Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme, gumazitam ua ian nguibar ekiamin ingarighan kogham.

15 “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki Tairin nguibar ekiamin gumazamiziba kamaghin me migei: Ian nguibar ekiam akarighiregh irighi, gumazamizir ongarir miriamin itiba, me nguibam akaraghirezir niginim baragh, egh gumazamiziba mizazir ekiam isir niginim baragh, uarir tongin gumazamizibav sozi me ariaghirir niginim baragh, digavir kuram damigh akongam.
 16 Kantrin ongarir miriamin itibar atriviba, uan atrivir dabirabiba ategh, uan atrivir korotiaba ko tretin diribar isamizir korotiar azenan azuiba suegh, pura nguazim dapiagh atiatingiva inighiva akong mamaghira ikiam, eghti men nirizir agorogem givaghan koghan.
 17 Me ni bagh azirakar ighiar kam damuam:

“Ziar ekiam itir nguibar ekiam, ni bar ikufi!

Gumazamizir nguibar ekiar kamin itiba, fomira ongarimin ize,
 Egha kurir aviriba ikia ongarim bar a gativagha,
 ongarimin ingangarir kaba me faragha dagh ami.
 Egha ongarir dadaribar boroghin nguibabar itir darazigh amizi, me atiatia okam nighnigha digavir kuram gami.
 Ezi datirighin ni ua ongarimin itir puvati.
 Noki!
 18 Datirighin dughiar kamra, ni irigha gifa.
 Ezi ongarimin boroghin itir darasi, inighava agoi,
 ezi arighatizibar gumazamiziba atiatia, pazava otozir arazir kamin aguaghfa.

19 “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: O Tair, ki ni damighi ni pura ikiam, mati nguibar ekiar akaraghirezimin min, nin gumazamiziba puvatigham. Ki ongarir konir gavgavimin ni avaragham.
 20 Ki nin amadaghti, ni Oveaghuezibar Nguibamin magiri gumazamizir bar fomira ikeziba ko ikiam. Ki ni damighi, ni nguazimin apengan magiri nguibar ekiar ki asighasighiziba ko zurara ikiam. Bizir kam bangin, gumazitam ua nin danganimin ikian kogham. Eghti ni ua nguazir kamin nguibar aghuitamin min otogham kogham.
 21 Ki ni gasighasigh ni damighi, ni mati bizir kuramin min otogh gumazamizibar amuti me atiatingam. Gumazamiziba ni buriva, nin apighan kogham. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikemegha gifa.”

27

Tairin nguibar ekiam ikuvizi, Esekiel a bagha azi

1 Ikiavira Itir God kamagh na migei. 2 “O nguazir kamin gumazim, Tairin nguibar ekiam ikuvigham, kamaghin amizi, ni a bagh azirakar ighiam bangi. 3 Nguibar ekiar kam, ongarir dadarimin boroghin ikiava, gumazamizir ongarir miriabar itiba ko dagiaba bagha bizibagh iveza da amadir ingangaribagh ami. Ni a mikim suam, Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin migei:

“O Tair, ni uabi uan ganganir bar dirim migia a pirafi.

4 Nin ingarizir gumaziba, kurir dirimin min nin ingari,
 ezi ongarir torim, a nin nguibar mitaghniamin min iti.

⁵ Me Hermonin Mighsiamin ghua painin temer aghuiba inigha kurir kamin ingari.

Me Lebanonin ruarimin ghua sidan temer aghuim inigha, kurimin tughav itir guarir akinim asara.

⁶ Egha me Basanin nguazimin ghua temer okin aghuiba inigha an pulbar ingari. Egha Saiprusin Arighatizimin ghua temer aghuiba inigha, kurimin ghuriamin ingari.

Egha elefanin atariba inigha an ghuriam asingi.

⁷ Egha me Isipin kantrin ghua inir bar aghuir mam inigha kurimin duir inimin ingari.

Inir kam me digirir bar aghuiba tretin da isami.

Eghti kurim saghon mar iziti, gumazamiziba bar deragh an ganam.

Egha me Saiprusin Arighatizimin ghua bluplan nir aghuiba ko, inir pighaghevir maba inigha kurimin da gui.

Eghti kurimin ingangarir gumaziba dar apengan dapiv ikiam.

⁸ Me Saidonin nguibar ekiam ko Arvatin nguibar ekiamin ghua, pul damuamin gumaziba ini.

O Tair, nin ingangarir gumazir fofoziba itiba,

me nin kurimin suizir gumaziba.

⁹ Gebalin nguibamin gumazir aruaba, me kurimin ingarir fofozir gumaziba, me ni ko arua, kurimin toriba apirir ingangarim gami.

Tairin nguibar ekiam, kurir kam a nin abananim gami,

ezi nin fofoziba itir gumaziba, kurimin suizir gumazibar min ami.

Kantrin igharazibar kuriba bar ni bagha ize, egha dar ingarir gumaziba,

nin nguibar ekiamin aven ghua nin biziba amadir dipenibar, dagiaba bagha ingangarir bizibagh ami.

¹⁰ Persian kantri ko Lidia ko Libia, men marasi, nin midorozir gumaziba.

Me uan oraba ko dapanir asuaba nin divazibar da gui.

Gumazir kaba nin akuragha misoghezi, ni ziar ekiam ini.

¹¹ Arvatin nguibamin midorozir gumaziba nin divazir gavgavir mitiabagh isin, tuivav ikia apaniba bagha gari.

Ezi Gamatin midorozir gumaziba nin tauan ruaribagh isin ikia,

apaniba bagha gara iti.

Gumazir kaba uan oraba nin divazibar da guigha ni gamima, nin ganganim bar dera.

¹² “Ni kantri Spen ko bizibagh iveza da amadir dagiar ingangarim gami.

Ezi me ni da bizir bar aviriba iniasa, silva ko ain ko bizir igharazir maba sara isa ivezimin min ni ganidi.

¹³ Ni kantri Grik ko, kantri Tubal ko, kantri Mesek ko bizibagh iveza da amadir dagiar ingangarim gamua,

dar ikarvazim bagh ingangarir gumazir kiniba ko bizir avirir me brasin ingariba isi.

¹⁴ Ni Togarman nguibar ekiamin gumazamiziba ko dagiaba bagha ingangaribagh ami.

Egha uan biziba uari ikarvagha uari ganiga,

me dama ingangarim damuamin hoziaba, ko hoziar mangi misoghamiba ko donkiba isi.

¹⁵ Dedanin gumazamiziba ni ko ikarvazir arazim gami,

ezi ongarimin miriabar itir gumazamiziba, ni ko ikarvazir arazim gamua,

elefanin atariba ko ebonin temer piziba ni ganiga ni da bizibagh ivesi.

¹⁶ Sirian gumazamiziba, ni ko biziba uari ikarvasi.

Me dagiar bluplan ivezim bar pin koziba ko, inir pighaghevir aghuiba ko, inir me tretin diribar isamiziba ko,

ongarimin dagiar bar aghuir pin koziba, ni ganiga,

nin bizir me ifongezibagh ivesi.

¹⁷ Juda ko Israelia ni ko biziba uari ikarvasi.

Me Minitin nguazimin itir azenibar aghuir wit ko, hani ko, olivin borem ko, marasin ko, bizir igharaziba ni ganiga,

nin bizir me ifongezibagh ivesi.*

¹⁸ Ezi Damaskusin gumazamiziba ni ko dagiaba bagha ingangarim gamua,

egha wainin dipar me Helbonin nguibar ekiamin iniziba ko, sipsipbar arizir me Saharin dangamin iniziba, isa ni ganidi.

¹⁹ Wedanin adarazi ko Grikba ko Usalian adarazi† dagiaba bagha ingangarim ni koma a gami.

Egha me ain ko, borer me temer igharagha garir mam in ingarizim ko, ighurunir mughuriar aghuim zuiba, me da isa,

* 27:17: Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. † 27:19: Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati.

- bizir avirir me ni da iniamibagh izevaza bizir kaba inigha ize.
- ²⁰ Ezi Dedanin gumamaziziba hoziabar satelin apengan arizir nir mitiaba isa, nin biziba bagha, ni ko ikarvazir arazim gami.
- ²¹ Ezi Arabian gumamaziziba ko kantri Kedarin gumazir dapaniba, ni ko dagiaba bagha ingara, uan sipsipin nguziba ko sipsipin apuriba ko memeba, nin biziba bagha, da isa ni ko ikarvazir arazim gami.
- ²² Ezi kantri Seba ko Raman nguibar ekiamin dagiaba bagh ingangaribagh amir gumaziba, ni ko ikarvazir arazim gami. Me uan gol ko pauran mughuriar aghuim zuiba ko, ivezim bar pin kozi dagiaba isa, ni ganigha, ni da bizibagh ivevaza.
- ²³ Ezi Haranin nguibar ekiam ko, Kane ko Idenin gumaziba, ko kantri Seba ko, Asur ko Kilmatin kantri, men gumazir dagiaba bagha ingangaribagh amiba, ni ko ikarvazir arazim gami.
- ²⁴ Me ikarvazir arazim gamua, korotiar bar aghuiba ko, korotiar pighagheviba ko, korotiar me tretin diribar isamiziba ko, blanketin mitiar me ghuriabar ghuaribar, nedazir aghuariba itiba, me da riga benibar da ikegha ni bagha da inigha ize. Me bizir kaba ni daningigh, bizir ni da iniamibagh, ivevam.
- ²⁵ Ezi kurir bar ekiaba, nin bizir avirir kaba, kantrin igharaziba bagha da ateragharui. Ni uabi, mati kurir bar ekiar mam, ongarir torimin bizir bar avirim ateri.
- ²⁶ “Ezi nin pul gamir gumaziba ni inigha ongarir torimin zuima, aruem anadi naghin aminim iza ni givarazi, ni bar saghon mar ghua uabi gasighasiki.
- ²⁷ Ezi nin dagiaba ko, dagiaba bagha amadir bizir aghuiba ko, kurkazir biziba ko, kurimin suirazir gumaziba ko, nin ingangarir gumaziba ko, nin kurimin ingarir gumaziba ko, nin biziba amadir gumaziba ko, nin midorozir gumaziba ko, kurimin aruir gumaziba, me bar kurimin itima, kurim ikuvizima, me bar ongarir torimin ovenge.
- ²⁸ Ezi kurimin suizir gumaziba, pamtem tuavara deima men tuater ararem otozi, gumamazizir ongarir dadarimin itiba a baragha nighava agoi.
- ²⁹ “Ezi kurir igharaziba, ongarim ategha dadarimin ghue. Ezi kuribar suizir gumaziba, ko gumazir pul gamiba, kuribar faghafiagha nguazimin tufifi.
- ³⁰ Egha me bar puvira ni bagh aziava arai. Egha me uan osimtizim akakagha, nguazir mineziba isa uan dapanibav kira averenim gipoghposi.
- ³¹ Me ni bagha uan dapanir arizibar suigha da asiagharigha, azirakar korotiar bibiziba aghui. Me ni bagha arava men navir averiaba bar ikufi.
- ³² Me ni bagha azirakar ighiam gamua ghaze, ‘O Tair, nguibar ekiar igharazitam ni ikuvizi moghin garir puvati. Tair datirighin ongarir torimin aven nimira iti.’
- ³³ Ni dagiaba bagha ongarir torimin azenan amadir biziba, da kantriba bar dar ifongiaba agifa. Atriviba, nin bizir ni amadiba bangin, biziba bar zifafa.
- ³⁴ Datirighin ni ikuvigha ongarir torir konimin aven iraghu. Nin biziba ko gumazir nin ingariba, me bar ni ko ongarim giraghuegha givagha puvati.
- ³⁵ Ongarir dadarimin itir gumamaziziba bar, nin biarim baregha digavir kuram gami. Men atriviba uaghan agoava atiati, ezi atiatim me gami men guaba igharagha gari.
- ³⁶ Ni bar ikuvigha gifa, egh ua ikian kogham. Ezi nguazir kamän dagiaba bagha ingarir gumamaziziba bar, akongiva atiating ghuariaba su suam, nguibar kam batozir bizim, uaghan ti e batogham.”

28

God ghaze, Tairin atrivim ikuvigham

¹ Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin na migei, ² “O nguazir kamän gumazim, ni Tairin atrivim mikim suam:

“Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin a migei:

Ni puvira uabi fa, uabi mugia ghaze, ni godin mam.

Ni ghaze, ni godin mamın min atrivir dabirabim gaperaghav iti, ezi ongarim ni ekiaru.

Ni ghaze, nin nighnizim godin mamın nighnizim ko magh ghu.

Ezi puvati! Ni pura nguazir kamin gumazir kinim!

Ni god puvati.

³ Ni ghaze, nin fofozim bar ekevegħa, Danielin fofozim gafira, egħti bizitam nin modogħan kogħam.

⁴ Nin fofozim ko ingangaribar amuamin fofozim ni gamima, nin gol ko silva bar aviraseme.

⁵ Ni fofozir bar aghuir dagiar ingangaribagh amiba ikia, egħa dagiar aviriba uam ada isi.

Egħa uan dagiar avirir kaba bagħa uabi fa, uan navir averiamın aven puvira ifagħati.

⁶ “Ezi datirighin, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamagħin ni migei: Ni ghaze, ni godin mamın min fofozim iti.

⁷ Kamagħin amizima, ki apanir bar kurabar aku ni gasighasighsi izam.

Egħti ni fofozir ekiamın amodogħin amua inizir bizir aghuiba ko ziar ekiam ni ganidir bizir diriba, me bar adagħ asighasigham.

⁸ Me bar ni gasighasigh ongarir torimra ni misuegħti ni aremegħ,

Gumazamizir Oveagħuezibar Nguibamın magiram.

⁹ Me izi ni misogħamin dugħiamın, ni ti kamagħin me mikim suam, ki godin mam.

Ni misogħamin adarazi iziti, ni men guamin gumazir kinimın otogħ aremegħ uam angamira ikian kogħam.

Dugħiar kamin ni fogħ suam, ni pura nguazir kamin gumazir kinim! Ni god puvati.

¹⁰ Apanir azenan izezir kaba ni misuegħti, nin ovevem bar ikuvigh,

egħ mati gumazir mizirizir kinimın min otogħam.

Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, Akar Gavgavir kam anigha gifa.”

¹¹ Ikiavira Itir God ua kamagħin na migei:

¹² “O nguazir kamin gumazim, ni mangi Tairin atrivim bagħ azirakam damu, a mikim suam:

“Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam kamagħin ni migei:

Ni faragħa gumazamiziba bar me gafiragħa gumazir aghuimın oto.

Ezi nin fofozim bar ekevegħa ni gamizi nin ganganiba bar dera.

¹³ Ni mati Idenin azenimın iti, kar Godin azenir aghuim.

Egħa ni dagiar guar avirir igħaragħa garir bar pin koziba uabin kurti.

Me golin diriba inigha dagiabar suizir golin kurkazibar ingari.

Dagiar kabar kara, rubi, topa, daimon, beril, kanilian, jaspas, sapaia, emeral koma ganet.

Ni nguazimın otozir dugħiamın, ki ni bagħa dagiar kaba bar dar ingari.

¹⁴ Ki kagħ enselin bar gavgavim, isa ni gegħuvasav aneti.

Ni nan mighsiamın ikia dagiar aghuir tagħtazir kabagħ isin arui.

¹⁵ Ki nin ingarizi, ni otozir dugħiamın, nin araziba bar dera.

Egħa iza datirikin, ni arazir kurabagħ amua nan damazimın osimtizim iti.

¹⁶ Ni zurara bizibagħ iveza da amadi.

Ezi bizir kam ni gamima, ni akamadariiba ko arazir kurabagħ ami.

Ezi ki uan Mighsiamın, bizir mizirizir kinimın min ni batosi.

Ezi enselin bar gavgavir ki ni gegħuvasava atizim dikavigha,

dagiar aghuir tagħtazir kabar tongin ni inigha da ategħa mar ghu.

¹⁷ Ni ganganir bar aghuim gamua, uabi uabi fe.

Egħa fofozir aghuim ikia ghaze, fofozir kam ziar ekiam ko gavgavim ni daningam.

Kamagħin amizi, ki ni kavkinizi ni nguazim giri.

Ki ni isi azenara atrivir igħarazibar damazim datighi, me nin iririm deragħ an ganam.

¹⁸ “Ni bizibagħ iveza da amaga, arazir kurar aviribagħ amua,

nan ziam fer danganibagħ amizi, da bar mize.

Kamagħin amizi, ki nin nguibar ekiam avim a gatizi,

a isia ghua nguazir kinim oto.

Ezi gumazamizir nin gariba, ni men damazimın averenimın oto.

¹⁹ Ezi ni bar ikuvigha gifa.

Egħ ua nguazir kamin ikian kogħam.

Gumazamiziba bar mogħira, ni batozir arazir kamin biarim baregħa,

puvira aguava atiatia digavir kuram gami.”

God ghaze, Saidonin nguibar ekiam ikuvigham

²⁰ Ikiavira Itir God kamaghin na migei:
²¹ “O nguazir kamin gumazim, ni Saidonin
 nguibar ekiamin ganiva, a ikuvighsi a
 mikim:

²² “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin
 ia migei.

O Saidonia, ki ian apanim gami.

Ki ian tongin uan gavgavim ian akagham,
 eghti gumazamiziba nan ziar ekiam
 fam.

Ki ian arazir kuraba tuisigh ivezir kuram ia
 daningam.

Egh uan ziar bar zuezim ian akagham.
 Eghti ia kamaghin fogh suam, ki
 Ikiavira Itir God.

²³ Ki arimariar kuraba ia bagh da amangam.
 Egh apanibar amangighti me bar tin-
 tinimin izi ia ekiarugh,
 egh ian gumazamizibav
 soghirarigham.

Egh ghuzim damighti, a ian tuavibar
 emiram.

Eghti ia kamaghin fogh suam,
 ki Ikiavira Itir God.”

God deraghvira Israelia damuam

²⁴ “Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migei:
 Israelin ikizimin boroghin itir kantrin
 igharaziba, men apanim gamua dibovir
 akar kurabar me migei, mati benir atariba
 ko dikoniba gumazim mīkarzim mitifi.
 Egh me gin uam arazir kam damuan
 kogham. Eghti dughiar kamin, Israelia
 deragh na gifogh suam, ki Ikiavira Itir Godin
 Ekiam.

²⁵ “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kam-
 aghin migei, ki Israelin ikizir ki aghamsigha
 tintinibar kantrin igharazibar amangizibar
 tongin ua me inigh, me akuvagh me inigh
 izam. Eghti kantriba bar Israelian ganti, ki
 uan zuezir arazim isi men akagham. Eghti
 Israelin gumazamiziba ua uan nguazimra
 ikiam. Kar nguazir ki uan ingangarir gu-
 mazim Jekop ganingizim. ²⁶ Me nguazir
 kamin deravira iki, egh dipenibar ingariva
 wainin azeniba oparam. Men boroghin itir
 gumazamizir men apanim gamua dibovir
 akar kurabar me migeiba, ki ivezir ku-
 ram me daningam. Eghti Israelia, deravira
 ikiam. Eghti me kamaghin fogh suam, ki
 Ikiavira Itir God, men God.”

29

God ghaze, Isipin kantri ikuvigham

¹ Ekalabuziabar min itima, azenir namba
 10in, an iakinir namba 10in, an namba
 12in aruemin, Ikiavira Itir God kamaghin
 na migei: ² “O nguazir kamin gumazim,
 ni Isipin atrivimin ganiva, a ko Isipia bar

ikuvighsi a mikim. ³ Ni kamaghin a mikim
 suam:

“Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin
 Isipin atrivimin migia ghaze,
 Ki nin apanim gami.

Ni mati, goar bar dafar Isipin dipabar itim.
 Ni ghaze, Nailin Fanem, ni ua bagha an
 ingarizi a nin bizimra.

⁴ Ki akezir taba isi nin aghozimningin
 guraghiva,
 osirir dipamin itibar amighti, da nin
 naziabar puegham.

Egh ni ko osirir nin naziabar pueghav itiba
 saram ekuigh,
 azenim mikinigham.

⁵ Ki ni ko osirir kaba isi dipaba puvatizir
 nguazim mikinigham.

Eghti nin kuam, me nguazim gikuigh
 anefaghan kogham,
 a pura nguazim girighiv ikiam.

Ki daghemin min a isi kuaraziba ko asizir
 atiabar aningighti,
 da nin kuam amam.

⁶ Eghti Isipin gumazamiziba bar fogh suam,
 ki Ikiavira Itir God.

Ni fo, Israelia akurvazim bagha Isipia ian
 gari.

Israelia ghaze, ni mati, men asadivir
 aghorir gavgavim.

Ezi puvati.

⁷ Me daruasa nin suirazi, ni dipirigha,
 men dipizibagh amizi da mizazir ku-
 ram ini.

Me nin suirazi, ni mati ighurunir kinimin
 min dipirizi,
 men sueba amirazi, me ira uan ogaba
 amiki.

⁸ “Ezi datirighin, ki Ikiavira Itir Godin
 Ekiam, ki kamaghin migei: Ia oragh! Ki
 apaniba inighti me midorozir sababa inigh
 iziva ia ekiarugh nin gumazamiziba ko
 asiziba bar me misoghirarigham. ⁹ Eghti
 Isipin kantri, a ikuvigh nguazir kinir biziba
 puvatizimin min ikiam. Eghti ia kamagh
 fogh suam, ki Ikiavira Itir God.

“Atrivim, ni ghaze, Nailin Fanem, ni
 ua bagha an ingarizi a nin bizimra.

¹⁰ Kamaghin amizi, ki ni ko nin Nailin
 Fanemin apanim damuam. Ki Isipin
 nguazim bar a damighti a nguazir kinimin
 ikiam. Ki notin amadaghan Mikdolin
 nguibar ekiamin ikegh mangi sautin
 amadaghan Aswanin nguibar ekiamin

mangi Itiopian nguazir mitaghniamin
 tugham. ¹¹ Eghti 40plan azenibar gumazi-
 tam o asizitam an ikiva, a daruan kogham.

¹² Ki Kantri Isip gasighasighti, a bar ikuvigh
 nguazir kamin kantrin ikuviziba, bar

dagh afiragham. Eghti 40plan azenibar, Isipin nguibar ekiaba bar ikuvigh, nguibar ekiar igharazir ikuvizibagh afiragham. Ki Isipia damighti, me mati nguaziba puvatizi moghin mangi Kantrin Igharazibar Gumazamizbar tongin ikiam.

¹³ “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam ki kamaghin migei: 40plan azeniba givaghti, Isipian aghamsigha tintinibar kantrin igharazibar itiba, ki ua me inigh izam. ¹⁴ Egh me ateghti me Isipin kantrin sautin amadagham ikiam, kar guizin men ovavibar danganimra. Me kagh ikiti, men kantri gavgaviba puvatigham. ¹⁵ Eghti men kantri pura bizir kinimin min otogham. Eghti me uam kantrin igharazibagh ativan kogham. Ki me damighti me ziaba puvatigh, fomira kantrin igharazibagh ativazi moghin gavgaviba puvatigham. ¹⁶ Eghti Israelin ikizim uam akurvazim bagh Isipian azangsighan kogham. Isip ikuvizir eghaghanim Israelia damuti, me fogh suam, me arazir kuram gami. Egh Israelia ua kamaghin fogh suam, Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam.”

Atrivim Nebukatnesar Isip abiragham

¹⁷ E kalabusin itima, azenir namba 27in, an iakinir faraghavira itimin, an aruer faragha zuimin Ikiavira Itir God na migia ghaze, ¹⁸ “O nguazir kamin gumazim, Babilonin Atrivim Nebukatnesar uan midorozir gumaziba ko iza Tairin nguibar ekiam misoghavira iti. A uan midorozir gumazibagh amizi, me misoghamin bizir osimtiziba ateri. Egha bizir kam bangin men dapanariziba asiaghirezi men dipizir iniba bar dizaghire. Ezi atrivim ko an midorozir gumaziba pura mizaziba inigha, uari bagha Tairian bizitam inizir puvati. ¹⁹ Ezi datirikin, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin migei: Ki Isipin nguazim isi Atrivim Nebukatnesar daningam. Eghti a Isip gasighasigh, an dagiaba ko bizir aghuiba bar da isi uan midorozir gumaziba uan ivezimin min da inigh mangigham. ²⁰ Ki an ingangaribar ivezimin min Isipin nguazim isi a daningam. Guizbangira, an midorozir gumaziba na bagha ingari. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme.

²¹ “Bizir kam otoghamin dughiamin, ki Israelin ikizim damighti me ua gavgavigham. Eghti Ezekiel, ki nin amamangatighti ni men tongin mikimti, me bar ni baragham. Egh me kamaghin bar fogh suam, ki Ikiavira Itir God.”

30

Ikiavira Itir God Isip gasighasigham

¹ Ikiavira Itir God ua kamaghin na migei, ² “O nguazir kamin gumazim, ni nan akaba inigh dar gun mikim:

“Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei:
Iavzika!

Dughiar kuram a izi.

³ Ikiavira Itir God Izamin Dughiar Ekiam, a roghira ize.

Kar dughiar God gumazamizibagh asighasighamim.

Dughiar kamin, overiamin ghuariar ekiaba otivighti,

God kantribar araziba tuisigh, ivezir kuram me daningam.

⁴ Dughiar kamin apaniba izi Isipia misogham.

Eghti Itiopiaba osimtizir ekiam iniam.

Eghti Isipin gumazamizir avirim arighiram.

Apaniba bar a gasighasigh anekararighti a ikuvigh ikiti,

me an itir bizir aghuiba bar da inigh mangegham.

⁵ “Midorozimin aven,

Itiopian gumazamiziba ko,

Putin gumazamiziba ko,

Lidian gumazamiziba ko,

Libian gumazamiziba ko,

nan gumazamiziba

uaghan arimighiregham.

⁶ “Ki Ikiavira Itir God ki kamaghin migei:

Gumazir manaba Isipian akurvagha me bagha misosi, me bar arimighiregham.

Egh notin amadaghan Mikdolin nguibamin ikegh mangi,

Sautin amadaghan Aswanin nguibamin tugham.

Eghti Isipin midorozir gumazir gavgavir ikia uari feba, me bar arimighiregham.

Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme.

⁷ Isipin nguazim bar ikuvighiva, kantrin igharazibar nguazir ikuviziba bar dagh afiragham.

Eghti an nguibar ekiaba bar akarighiregh iki,

kantrin igharazibar nguibar ekiar ikuviziba bar dagh afiragham.

⁸ Ki avim Isip datighti a isiti, gumazir an akuragha a bagha misoziba arighiregham.

Eghti Isipia kamaghin fogh suam, ki Ikiavira Itir God.

⁹ “Dughiar kamin, Itiopiaba deraviram api-
agha ghaze,

bizir kuratam me bativan kogham.
 Eghti Isip ikuvightima, ki gumazitaba
 amadaghti
 me kuriba inigh mangi Itiopiabav kim
 suam,
 Isip bar ikuvigha gifa.
 Eghti Itiopiaba bar atiatigh digavir kuram
 damigham.
 Ia ikiangsizir akam baragh!
 Dughiar kurar kam, bar roghira
 izi!

¹⁰ “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin
 migei:

Ki Babilonian Atrivim Nebukatnesar
 amamangatighi,
 a Isipin gumazamizir aviriba
 agivagham.

¹¹ A uan midorozir gumazir bar kuraba
 ko iziva Isipin nguazim bar a
 gasighasigham.

Me izi uan midorozir sababar Isipia
 misoghirarighi,
 Isipin nguazim gumazir kuaba bar
 a gizivagham.

¹² Ki Nailin Fanem damighi a dakegham.

Egh Isip isi gumazir arazir bar
 kurabagh amibar dafarim datigham.

Egh ki azenan izezir gumazamizibar ama-
 mangatighi,
 me izi nguazim ko a gisin itir biziba bar
 dagh asighasigham.

Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin
 mikeme.

¹³ “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin
 migei:

Ki Isipin kantrin nguibar ekiam Memfis,
 an marvir guaba ko aseba bar adagh
 asighasigham.

Eghti tam ua Isipin atrivimin ikian
 kogham.

Egh ki gumazamiziba bar me
 damighi me bar atiatigham.

¹⁴ Ki Isipin sautin amadaghan itir nguibar
 ekiam Patros damighi, biziba bar an
 puvatigham.

Egh notin amadaghan nguibar ekiam
 Soan, avim a datighi a isigham.

Egh ki nguibar ekiam Tebes, an
 gumazamiziba tuisigh ivezir ku-
 ram a daningam.

¹⁵ Pelusiumin nguibar ekiam, a Isipin
 nguibar ekiar bar gavgavim,

ki uan aningaharim a gingegh a
 damighi,
 an gumazamiziba osimtiziba ini
 maburan mizaziba ateram.

Egh Tebesin nguibar ekiam,

ki an gumazamizir avirim bar me
 gasighasigham.

¹⁶ Ki Isip avim a datigham.

Eghti nguibar ekiam Pelusium, mabu-
 ran osimtiziba ko mizaziba iniam.

Eghti apaniba Tebesin nguibar ekiamin
 divaziba akararigham.

Eghti Memfisin nguibar ekiam,
 apaniba dughiar bar zuraram an
 izivira ikiti,
 an nguibar ekiam aperiam a
 batogham.

¹⁷ Eghti Heliopolisin nguibar ekiam, ko
 Bubastisin nguibar ekiam, an-
 ingin gumazir igiaba midorozimin
 arighiregham,

eghti aningin gumazamizir igharaziba,
 apaniba me inigh mangi
 kantrin igharazimin me kalabuzi-
 abar min me arigham.

¹⁸ Isipia faragha uan gavgaviba bagha bar
 akongegha uari fe.

Eghti ki bar Isipin gavgaviba
 abiragham.

Eghti mitarmer kuram,

Tapanesin nguibar ekiam avaragham.

Overiamin ghuariar pizir tam Isip
 avaraghti,

apaniba an gumazamiziba bar me
 inigh kalabuziabar min me arigham.

¹⁹ Ki Isipian arazir kuraba tuisigh ivezir ku-
 ram isi me daningighi,
 me fogh suam, ki Ikiavira Itir God.”

Isipin atrivimin gavgavim gifa

²⁰ E kalabuziabar min itima, namba
 11in azenimin, an faragha zuir iakinimin,
 namba 7in aruemin, Ikiavira Itir God
 kamaghin na migei, ²¹ “O nguazir kam
 gumazim, ki Isipin atrivimin gavgavim
 abira, mati ki an agharim misogha anepiri.
 Ezi tav an agharim noghezir puvari, eghti
 a ua deragh gavgavighi, a ua midorozir
 sabamin suigham. ²² Datirighin, ki Ikiavira
 Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei:
 Ia oragh! Ki Isipin atrivimin apanim
 gami. Egh ki an agharimning uaghara
 aning misogh aning apirigham. Eghti an
 agharir aghuim ko agharir dipiriaghizim
 suirazir midorozir sabam ateghti a irigham.

²³ Egh ki Isipia batuegh me agham-
 sighti, me tintinibar kantrin igharazibar
 mangegham. ²⁴ Eghti ki Babilonian
 atrivimin agharimning damighi aning
 gavgavigham. Ki uan midorozir sabam
 an dafarim datigham. Ki Isipin atrivimin
 agharimning apirighi, a mizazir bar ekiam
 iniam. Egh Babilonian atrivimin damazimin
 mati gumazim aremeghasava amua bar
 puvara tuava arai. ²⁵ Guizbangira, ki Isipin
 atrivim damighi a gavgaviba puvatigham.
 Egh ki Babilonian atrivim damighi a
 gavgavigham. Ki uan midorozir sabam isi

a danighti, a Isipian akaghti me bar fogh suam, ki Ikiavira Itir God. ²⁶ Egh ki Isipia batuegh me aghamsighti, me tintinibar kantrin igharazibar mangegham. Eghti me kamaghin fogh suam, ki Ikiavira Itir God.”

31

God ghaze, Isipian atrivim mati temer sida

¹ E kalabuzibar min itima, azenir namba 11in, an iakinir namba 3in, an aruer bar faraghavira zuimin, Ikiavira Itir God kamaghin na migei, ² “O nguazir kamin gumazim, ni Isipian atrivim ko an gumazamizir aviriba me mikim suam:

“Ia Isipia gavgavir bar ekiam iti.

Bizir manamra, ia an min gavgafi?

³ Ia Asirian kantri ginighnigh, a fomira tughu bar gavgavigha iti, mati Lebanonin kantrin itir temer sida ruaragha tughav ikia, aguar diriba ikia dughuazir aghuim isa ruarim ganidi.

Egha bar ruaragha ghuanaaga ove-riamin ghuariabar suiragha iti.

⁴ Dipar aviriba nguazimin aven ikia temer kam gamizi an aghua ruara.

Ezi dipar emimirir mam nguazimin aven ikia, dipam temer sida ganidima an aghua bar ekefe.

Ezi dipar isin emirir ivemara ghua temer kamin povim boroghin ghua, uaghan ruarimin itir temer igharazir tintinibar itiba bar dar zui.

⁵ Dipar emimirir zurara itir kam bangin, temer kam deraghaviram aghua bar ruaragha ruarimin temer igharaziba bar dagh afira.

Ezi an aguaba aghua bar ekevegha ruari.

⁶ Ezi kuarazir guar igharagha garir avirim an aguabar mikonibagh ami.

Ezi asizir atiaba iza an apebamin oti.

Ezi kantrin gavgavibar gumazamiziba, temer gavgavir kamin dughuazimin apengan avughsa iti.

⁷ Temer kam, aguar bar ruariba ikiava, an ruarimin ganganim bar dera.

Ezi an biba nguazimin aven bar iraghuezi a dipar aviriba isi.

⁸ Godin azenim Idenin aven, temer sidan tam a ko magh garir puvati.

An ganganim bar dera.

Ezi temer guar igharaziba, an min aguar ruariba itir puvati.

⁹ Ki Ikiavira Itir God, ki temer kam gamizi,

an ganganim bar deragha aguar bar aviriba iti.

Ezi Idenin azenimin itir temeaba, da an gara an min otivasa.

¹⁰ “Ezi datirighin, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Temer kam bar ruaragha ghuariabar suiragha, uabi fa ghaze, bizir tizitam na batogham? ¹¹ Kamaghin amizi, ki an aghuagha, a isa kantrin igharazibar atrivimin agharim gati. Ezi atrivir kam temer kamin arazir kuram bangin ivezir kuram a ganingi. Ezi ki uabi a makunigha gifa. ¹² Kantrin kurar igharazibar adarazi iza, an okegha anetaghizi, a irighav iti. Ezi an aguaba tintinibar mighsiaba ko danganir zaribar ire. Kantrin igharazibar gumazamizir an aguabar dughuazibar apengan itiba, anetegha igharagha ghue. ¹³ Eghti kuaraziba izi temer irizir kam gisin dapiam, eghti asizir atiaba izi an aguabagh isin daruam. ¹⁴ Kamaghin amizi, datirighin ikegh mangiva temer deravira dipam isava aghuir ruaribagh amiba, ua puvatigham. Temeaba bar arighiram, mati gumazamiziba ariaghira ghua Oveaghuezibar Nguibamin iti.

¹⁵ “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Temer kam, Oveaghuezibar Nguibamin ghuzir dughiamin, ki nguazimin apengan itir dipabagh amizi, da azir akam gamua bar anevara. Ki dipabar anogoroghezi, da uam emirir puvati. Ki mitarmem gamizi, a Lebanonin Mighsiaba avarazi, da temer kam bagha azi. Ezi ki ruarir ekiamin temeaba bar dagh amizi, da misingi. ¹⁶ Ki temer kam, mozim magirammin temer igharaziba sara, da isi Oveaghuezibar Nguibamin me akunamin dughiamin, dar iririmin tingagharim, kantriba bar a bareghiva akongam. Eghti Idenin azenimin temeaba ko Lebanonin temer bar aghuiba ko, temer igharazir deravira dipam isiba, me an iririm baregh bar akongegham. ¹⁷ Gumazamizir an dughuazimin apengan ikezbiba, kar kantrin an akurvaghiziba, me a ko Oveaghuezibar Nguibamin mangi apaniba faragha midorozir sabamin misoghezir gumaziba ko ikiam.

¹⁸ “Isipin atrivim, ni ko nin gumazamizir avirim, ia mati temer kam, nguazir kamin ikia bar ruaragha gavgafi. Ezi Idenin azenimin aven temetam nin min ruaragha gavgavizir puvati. Ezi datirighin, me ni okeghti ni iri, mati Idenin ikezi temeaba bar ariaghire. Ni Oveaghuezibar Nguibamin mangi, God gifozir puvatiziba ko midorozimin aven ariaghirezir darazi ko

ikiam. Arazir kaba, da Isipin atrivim ko an gumazamizir avirim bativam. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki mikemegha gifa.”

32

Isipin atrivim ikuvigham

¹ E kalabuziabar min itima, namba 12in azenim otozi, an iakinir namba 12in, an aruer faragha zuimin, Ikiavira Itir God kamaghin na migei: ² “O nguazir kamin gumazim, ni Isipin atrivim bagh azirakar ighiar kam bangiva a mikim suam:

“Atrivim, ni uabi migia ghaze,
ni mati laionin mam kantribar tongin
iti.

Ezi puvati, ni goar ekiar mamin min on-
garim abighava arui.

Ni fanebagh aruima nin dagariba
dipaba ditima da kovakova nedi.

³ Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam ki kamaghin
migei:

Ki ikizir igharazibar gumazamizir
aviriba inigh izi me akuvagh men
damazimin,

ki uan iver ekiam ni mikinigh ni
gekuigh azenim mikinigham.

⁴ Egh ki ni isi nguazimin azenara ni aku-
nigham.

Eghti kuarazir pin mighagha aruiba ko
nguazir kamin asizir atiaba izi,
ni ami bar izevegham.

⁵ Ki nin asizir nataba mighsiabav kinigh,
egh nin asizir nar ikuviba isi,

danganir zariabav kinighti, dan-
ganir zariba bar izevegham.

⁶ Ki nin ghuzim ingeghti, a danganiba bar
dar emir mangam.

Egh fanebagh izevegh mighsiaba aveg-
ham.

⁷ Ki ni gasighasighamin dughiamin,
ki overiam avaragh mikovezibar

angazangariba amungegham.

Egh overiamin ghuariabar amighti da aruer
angazangarim apazaghti a isiraghan
kogham.

Eghti iakinim uaghan isiraghan
kogham.

⁸ Guizbangira, ki overiamin angazangariba
bar ada mungegham.

Eghti nin kantri bar mitarmegham. Ki
Ikiavira Itir Godin

Ekiam, ki kamaghin mikeme.

⁹ “Ki ia amadaghti ia kantrin ia fozir pu-
vatizibar mangi

dar aven kalabuziabar min ikiam.

Eghti ikizir igharazibar gumazamizir
avirim,

ki ni gasighasighizir biarir kam baregh
bar atiatigham.

¹⁰ Ki ni gamizir bizir kam, Kantrin Igharaz-
ibar Gumazamizibar amighti,
me digavir kuram damigham.

Men atriviba ian biarim baregh ati-
atigham.

Ki uan midorozir sabamin ni gasighasighti,
atriviba ko men gumazamiziba bizir
kamin ganigh,

puvira atiatingiva nighiva
akongam.

Egh me vaghvagh uarigh nighnigh kam-
aghin mikim suam,

God ti arazir kamra uaghan e
damigham.

¹¹ “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki Isipin
atrivim migia ghaze:

Babilonin atrivim uan midorozir
sabamin ni misoghsi izam.

¹² Ki kantrin kurar kabar midorozir gu-
mazir bar gavgaviba amangighti,
me izi uan midorozir sababar nin

gumazamizir avirim bar me
misoghizarigham.

Egh me bizir aghuir, ia Isipia da bagha uan
ziaba fa bar akongeziba,
me bar dagh asighasigham.

¹³ Eghti nin bulmakaun dipar aviriba itir
danganibar ikiava apiba,
ki bar adav soghizarigham.

Eghti bulmakauba ko gumazamiziba ua iki
dipaba dikan kogham.

Egh dar amuti da nengan kogham.

¹⁴ Ki ian dipabar amighti da dikirigh,
olivin boremin min amiraghvira emir
mangam.

Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam ki
mikemes.

¹⁵ Ki Isipin nguazim gasighasighti a ikuvigh
nguazir kinimin min ikiam.

Egh ki uaghan gumazamiziba ko bizir
an aven itibagh asighasigham.

Eghti me kamaghin fogh suam, ki
Ikiavira Itir God.

¹⁶ Eghti kantrin igharazibar amiziba, Isipin
kantri ko an itir gumazamizir avirim
bagh azirakar ighiar kam bangam.

Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, Ki
mikemegha gifa.”

*Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin
itiba*

¹⁷ E kalabuziabar min itima, azenir
namba 12in, an akinir faragha zuimin,
aruer namba 15in, Ikiavira Itir God,
kamaghin na migei:

¹⁸ “O nguazir kamin gumazim,

ni Isipin gumazamizir avirir kam bagh azi.

Egh ni me amadaghti,
me mangi kantrin gavgavir igharazibar gumazamiziba ko, Gumazamizir Oveaghueziar Nguibamin magiri.

¹⁹ Ni kamaghin Isipian mikim suam,
ia ghaze, ia ti bar deragha gumazamizir igharazibagh afira? Bar puvati.

Ia magiri gumazir Oveaghueziar Nguibamin,
God gifozir puvatizir gumazamiziba, me ko ikiva avughsi.

²⁰ "Isipia gumazamizir midorozir sabamin ariaghrezibar tongin, me arimighiram. Ki me isa apanibar dafarim gati, ezi me Isipin gumazamizir avirim misoghasava ami. ²¹ Eghti Oveaghueziar Nguibamin aven, gumazir faragha midorozimin ziar ekiaba ikeziba, Isipia ko Isipin akuragha misoghezir darazi mikim suam: kar Gumazir God gifozir puvatiziba, me midorozir sabamin ariaghiregħa izaghira Oveaghueziar Nguibam gireghav iti.

²² "Asirian kantri uaghan Nguibar kamın iti, ezi an midorozir gumazibar moziba uaghan iti. Apaniba midorozimin aven bar mogħira me misuagħariki. ²³ Ezi men kuaba afir moziba, Oveaghueziar Nguibamin sagħuamin itir danganim iti. Ezi Asirian kantrin mozim uabi, an midorozir gumazibar moziba an okarizi, a men torimin iti. Asiriaba faragħa angamira itir dugħiamin, me gumazamizibagh amizi, me puvirama aguava atiati.

²⁴⁻²⁵ "Kantri Elam, ko an midorozir gumaziba bar mogħira midorozimin ariaghire. Ezi an midorozir gumazibar moziba bar an mozim okarizi, a tongira iti. Elamia God gifozir puvatigha, me angamira ikiavira ikia gumazamizir avirim gamizi, me aguava atiati. Me datirighin uaghira Oveaghueziar Nguibamin ikia, gumazir aremezibar tongin ireghav ikia bar aghumsiki.

²⁶ "Kantri Mesek ko kantri Tubal, ko aningın midorozir gumazir avirim uaghan danganir kamın iti. Ezi aningın midorozir gumazibar moziba bar aningın mozimning okarizi, aning tongira iti. Kantrin kamningın gumaziba God gifozir puvatigha, midorozimin aven bar ariaghire. Aning angamira ikiavira itir dugħiamin, aning kantrin aviribar gumazamizibagh amizi me aguava atiati. ²⁷ Me nguibar kamningın midorozir gumazir kaba, mozibagh arigha gumazir onganarazibagh amibar min pura me afi. Me fomira midorozir gumaziba mozibagh arizir arazibar gin ghua me afir puvati. Me men arazir kurar me

fomiram amizibar gin ghua, men midorozir sababa men dapanibar aghonegħa, men oraba men agharibagh isin ariki, ezi me Gumazamizir Oveaghueziar Nguibamin ghuaghiri. Mesek ko Tubal angamira itir dugħiamin, aning gumazamizir bar avirim atiati me ganingı. Kamaghın amizi, aningın arazir kurabar osimtızim aningın ikiavira itima aning areme.

²⁸ "Eghti kantri Isip uaghan ikuvigh mangi, apaniba midorozimin misuagħarighizir gumazibar tongin ikiam. Gumazir kaba, me God gifozir puvati.

²⁹ "Ezi kantri Idom uaghan Oveaghueziar Nguibamin iti. A uan atriviba ko gumazir dapaniba ko iti. Fomira Idomia midorozir gumazir bar gavgavibar min ike. Egħa datirighin, me ariaghiregħa ghua apaniba midorozimin misoagħarighizi gumaziba ko iti. Gumazir kaba God gifozir puvati.

³⁰ "Ezi notin amadagħan itir atriviba uaghan bar danganir kamın iti. Ezi Saidonia me ko iti. Idomia fomira bar gavgavigha gumazamizir aviriba atiati me ganidi. Egħa datirighin me ariaghiregħa, ghua gumazir igharazir apaniba midorozimin aven misoagħarighiziba ko iti. Gumazamizir kaba God gifozir puvati. Egħa me gumazamizir faragħa Oveaghueziar Nguibamin itiba ko, virara ivezir kurar magħ garim inigha, men min bar aghumsiki.

³¹ "Isipin atrivim, danganir kamın izegħ gantima, gumazir igharazir aremeziba danganir kamın ikiam. Egħti a navim deragħam, egh uan midorozir gumazir avirir ovengeziba bagħ bar aghumsighan kogħam. Kar an midorozir gumazir apaniba misogheziba. Ki ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghın mikeme. ³² Ki uabi Isipin atrivim gamizi, a uan midorozir gumaziba ko gumazamizir avirim atiati me ganingı. Ezi datirighin, apaniba midorozimin an midorozir gumazir avirim misoghıarighiti, me mangi Oveaghueziar Nguibamin iki apaniba midorozimin misuagħarighizir gumazibar tongin ikiam. Gumazir kaba me God gifozir puvati. Ki ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghın mikemegħa gıfa."

God Israelia damighti me ua deraghvira ikiasa, Esekiel akam akuri

33

(Sapta 33--37)

God Israelia gegħuv men ganamin gumazimin min ikiasa, Esekiel amisefe (Esekiel 3:16-21)

¹ Ikiavira Itir God na miğia ghaze:
² "O nguazir kamın gumazim, ni uan

gumamazibav kim suam: Ki apaniba amadaghti, me kantrin tamin mangiti, kantrin kamin gumamaziziba ti uan tav amiseveghti, a men nguazir mitaghniame geghuv an ganamin gumazimin otogham. ³ A ganti, apaniba iziti, a gumamaziziba fofoghsi sigham giviam. ⁴ Eghti gumazitam sigham in ikiangszir ararem bareghiva, ari mangi uabi mongan aghuaghti, apaniba iziva a misueghti an aremegham. Eghti an ovevem in osimtizim, a uabi a iniam. ⁵ Eghti gumazir kam sigham in ikiangszim baregh aran aghuaghti, apaniba mar a misueghti an aremegh, kar an osimtizim in areme. Guizbangira, a ti oregha ara ghua modogha, ti osimtizim batoghan koghai. ⁶ Eghti eghuvir gumazitam apanibar ganti me iziti, a ikiangszim damu sigham giveraghan koghti, apaniba izi gumazibav soghti me arighiregham. Eghti gumamazizir uan arazir kuraba akirizir puvatigha ariaghire, kar men osimtizim puvati. Kar eghuvir gumazir kamin osimtizim, a ikiangszim me ganingizir puvati.

⁷ “Kamaghin amizi, nguazir kamin gumazim, ki Israelin ikizim geghuvasa ni amisefe. Ikiangszir akar ki ni daningamiba, ni oragh me mikim. ⁸ Ki gumazitam in ganti an arazir kuratam damuti, ki suam, an aremegham. Eghti ni ikiangszim a daning a mikim suam, a uan navim giragh arazir kurar kaba atakigh. Ni a mikiman aghuaghti, an arazir kuraba kamaghira ikiti an aremegham. Eghti nan damazimin, an osimtizim in ghuzim nin dafarimin ikiam. ⁹ Eghti ni ikiangszir akam arazir kuram gamir gumazim mikemeghti, a uan arazir kuraba ataghiraghan aghuaghti, an arazir kurar kam an iki a gasighasighi an aremegham. Eghti ni bizir kamin osimtizim puvatigham, egh ni ovengan kogham.”

Ikiavira Itir God, arazir kurabagh amir gumamaziziba aremeghan an aghua

¹⁰ Ikiavira Itir God ua na migia ghaze, “O nguazir kamin gumazim, ni nan akamin gun Israelin ikizim mikim suam: Ia ghaze, e akiriba God gasaragha arazir kurar aviribagh amigha bar oseme, egha da bagha aghariba guni. E manmaghin angamira ikiam? ¹¹ Ni me mikim suam, ki Ikiavira Itir God in Ekiam, ki zurara angamira ikia mamaghira ikia, egha ki uan ziam in bar guizbangira ia migei: Arazir kurabagh amir gumamaziziba ariaghirima, nan navim derazir puvati. Ki kamaghsua, me arazir kuraba ategh angamira ikiasa ki ifonge. O Israelin ikizim, ia oragh! Arazir kurar ia

amiba, ia da atakigh, egh ua na bagh izi. Ia tizim bagha ovengasa?”

¹² “Ezi datirighin, nguazir kamin gumazim, ni Israelia mikim suam, gumazir aghuim arazir kuram gami, an arazir aghuir a faragha amiziba an akuraghan kogham. Eghti arazir kurabagh amir gumazim uan arazir kuraba ateghti, ki a gasighasighan kogham. Eghti gumazir aghuitam arazir kurabar amuam, egh an arazir aghuir a faragha amizibagh nighnigh, da bangin nan damazimin deraghvira ikian kogham. Bar puvati. ¹³ Ki gumazir aghuibav gia ghaze, me deraghvira ikiam. Eghti gumazitam nighnigh suam, an arazir aghuir an amiziba an akuraghti a deravira ikiam, egh arazir aghuiba ategh arazir kurabar amuam, eghti ki an arazir aghuir a fomirama amizibagh nighnighan kogham. Bar puvati. A datirighin uan arazir kuraba bangin an aremegham. ¹⁴ Egh ki gumazir kuraba me mikim suam, ia aremegham. Eghti gumazir arazir kuram gamim, an akirim ragh uan arazir kurabagh asaragh, egh arazir aghuibar amuam, ¹⁵ an aremeghan kogham. Egh a uan namakam da ikarvaghamin ababanimin min inizir bizim, a uam a daningam. Egh an okemezir biziba a ua dar aningam. Egh an arazir ki ifongezir ikirimirir aghuim anidibar gintigh aremeghan kogham, an angamira ikiam. ¹⁶ An arazir aghuibar gintighi, kamaghin ki an arazir kuraba gin amadaghti an angamira ikiam.

¹⁷ “Ezi nin gumamaziziba ghaze, arazir Ekiam amizir kam derazir puvati. Bar puvati. Men arazir me amibara derazir puvati. ¹⁸ Eghti arazir aghuibagh amir gumazim, uan arazir aghuiba ategh arazir kurabar amu, egh da bangin ovegham. ¹⁹ Eghti arazir kurabagh amir gumazim arazir kuraba ategh arazir aghuibar amu, egh da bangin angamira ikiam. ²⁰ Ezi Israelin ikizim, ia ghaze, arazir Ekiam amir kam a derazir puvati. Ki gin ia amir arazibara, da bagh vaghvagh ia tuisigham.”

Jerusalem in nguibar ekiam ikufi

²¹ E kalabuziabar min itima, azenir namba 12 otozi, an iakinir namba 10 in aven, an aruer namba 5 in, Jerusalem in ikezir gumazir mam ara na bagha iza na migia ghaze, “Jerusalem in nguibar ekiam, apaniba a inigha bar a gasighasiki.” ²² Gumazir kam tighar izamin guaratizir faragha zuimin, Ikiavira Itir God in gavgavim, aminimin min nan mikarzim in izi. Ezi gumazir kam amimzaraghan

mizaragharam oto. Ezi dughiar kamra, Ikiavira Itir God ua mikimamin gavgavim na ganingi.*

Gumamazir kantri Israel ikiavira itiba, me arazir kurabagh ami

²³ Ikiavira Itir God kamaghin na migei, ²⁴ O nguazir kamin gumazim, Israelin nguazimin itir danganir ikuvizibar ikiavira itir gumamaziziba ghaze, Abraham a gumazir vamira, ezi nguazir kam bar moghira an anam. Ezi e bar avirasemegha ghaze, ti guizbangira, God nguazir kam e ganingi. ²⁵ Kamaghin amizi, ni me mikim suam: Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, kamaghin migia ghaze: Ia ghuziba itir asiziba apavira iti. Egha ia asebar ziaba fava gumamaziziba sozi me ariaghiri. Ia tizimsua ghaze, nguazir kam a ian nguazim? ²⁶ Ia zurara midorozibagh ami da otifi. Egha ia arazir kurar ki aghuazibagh ami. Ia bar moghira poroghamiba uari bakeir arazibagh ami. Egha manmaghsua ia ghaze nguazir kam a iananam? Bar puvati, ia a inighan kogham.

²⁷ “Ni me mikim suam: Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki zurara angamira ikia mamaghira iti, ki uan ziamin bar guizbangira ia migei: Danganir ikuvizibar ikiavira itir gumamaziziba, apaniba izi me misoghirarigham. Ezi nguibabar azenan itir gumamaziziba, ki asizir atiabar amuti, da izi me misogh me amam. Eghti mogomer danganiba ko dagiar toribar moga iti darasi, arimariar kuraba me damuti me arighiram. ²⁸ Ki nguazir kam damighti a ikuvighti gumamaziziba ko biziba an puvatigham. Egh ki me damighti, me uari fava amir ifaghatir arazim, a bar givaghham. Eghti Israelin mighsiaba bar ruaribagh avagh, mitemeghti me dar aruan aghuaghham. ²⁹ Gumamazir arazir kurar ki aghuazibagh amiba, ki pazavira me damighti, nguazim ikuvighti gumamaziziba ko biziba an puvatigham. Eghti me kamaghin ganigh fogh suam, ki Ikiavira Itir God.”

Gumamaziziba Godin akam inigha izir gumazimin migirigiabar gintzir puvati

³⁰ Ikiavira Itir God kamaghin migei, “Nguazir kamin gumazim, nin gumamaziziba nguibar ekiamin divazimin boroghin ikia, uan dipenibar tiar akabar uari akuva ikia ni ginighnigha, kamaghin uariv gia ghaze, Ia izi. E mangi Ikiavira Itir God datirighin e mikimamin akaba baragham.”

³¹ “Nan gumamaziziba ni mikimamin migirigiaba baraghasa, nin damazimin uari akuvagha apiaghav ti. Egha arazir ni

damuasa me migeiba, me dagh amir puvati. Me gumamaziziba uari isava akuava amir arazibagha amua, egha dagiaba iniasavira nighnigha iti. ³² Ni kamaghin fogh, me nin akaba barazima, da mati gumazim amizim gifuegha uan gita misogha, uan tiarir aghuimin ighiar aghuibagh ami. Ezi me pura da baragha, dar gin mangan aghua. ³³ Eghti gin, nin migirigiaba guizbangin otivti, me kamaghin fogh suam, Godin akam inigha izir gumazir mam men tongin iti.”

34

God, Israelian gumazir dapanibar araziba tuisisi

¹ Ikiavira Itir God kamaghin na migia ghaze, ² “O nguazir kamin gumazim, ni Israelian gumazir dapanibar atar ikuvighsi me mikim suam: Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin ia migei: Iavzika! Ia ivezir kuram iniam. Israelia mati sipsipin bizim, ezi ia mati sipsipbagh eghuvir gumaziba. Ia uarira uarir akuaghapi. Egha ia uan sipsipbar akuaghapi puvati. ³ Ia sipsipin aghuir mikarziaba sara itibav sogha da apava, dar arizibar ingarizir korotiabar uarir kurti. Egha ia dar akuaghapi puvati. ⁴ Ia sipsipin gavgaviba puvatiziba, deragha men garir puvati. Egha arimariaba itiba, ia men arimariaba agevima, me ua ghuamazir puvati. Egha duaba itiba, ia men duaba nozir puvati. Egha tintinibar zuiba, ia ua me isa izir puvati. Egha ovengeziba, ia me burir pu. Puvati. Ia uan gavgavimin dagh ativagha bar pazavira dagh ami. ⁵ Nan sipsipbagh eghuvir gumaziba puvati, kamaghin amizi, da pura tintinibar zu, ezi asizir atiaba dav sogha da api. ⁶ Nan sipsipba tintinibar arua mighsiabar ghuavanadi. Egha pura tintinibar nguazir kamin danganiba bar dar zu. Ezi tav me bagha gara me burir puvati.

⁷ “Kamaghin amizi, datirighin ia sipsipbagh eghuvir gumaziba, ia Ikiavira Itir Godin migirigiam baragh: ⁸ Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki zurara angamira ikia mamaghira iti, ki uan ziamin bar guizbangira ia migei: Sipsipbagh eghuvir gumaziba puvati. Kamaghin amizi, asizir atiaba dav sogha da api. Nan sipsipbagh eghuvir gumaziba tong nan sipsipba burir puvati. Me deraghasa uarira uarir akuaghapi, egha sipsipbar akuaghapi puvati. ⁹ Kamaghin amizi, ia sipsipbagh eghuvir gumaziba, ia Ikiavira Itir Godin akam deragh a baragh: ¹⁰ Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migia ghaze, ki ian apanim gami. Ki uan sipsipba ian dafariba dam ua da inigham,

* **33:22:** Ni Esekiel 24:25-27in gan. **33:33:** 1 Samuel 3:20; Esekiel 2:5 **34:5:** Diboboniba 27:17; 1 Atriviba 22:17; 2 Eghaghaniaba 18:16; Aisaia 56:9; Jeremaia 12:9; Matyu 9:36; Mak 6:34

egh ia ateghti ia ua sipsipbagh eghuvir gumazibar min iktan kogham. Egh ia ua uarira uarir akuraman kogham. Ki uan sipsipba ian akatoriba da ua da inighti, ia uam damamin sipsipba puvatigham.”

Ikiavira Itir God, a uabi sipsipbagh eghuvir gumazir aghuim

¹¹ Egha Ikiavira Itir Godin Ekiam, kamaghin migei, “Ia oragh. Ki uabi uan sipsipba buriva ua me inigh izi deraghvira men ganam. ¹² Nan sipsipba tintinibar ghuegha, mitarmer ekiamin aven iti. Ezi ki gumazir dagh eghuvimin min da akumakum da inigh izam. ¹³ Ki kantrin igharazibar mangi ua da inigh Israelin kantrin izam, kar dar nguazimra. Eghti da mighsiaba ko faneba ko gumaziba itir danganibar boroghin iki, grazibar ami deraghvira ikiam. ¹⁴ Egh da Israelin mighsiabar ikiva grazir aghuubar amam. Da nguazir aghuimin iki avughsi deraghvira ikiam. ¹⁵ Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki ghaze, ki uabi uan sipsipbagh eghuv dar ganam. Egh ki uabi men aku aghuvsazir danganir aghuimin mangam. ¹⁶ Eghti nan sipsipin taba oveghti, ki mangi da buri da bativ ua da inigh izam. Egh sipsipin tintinibar ghueziba, ki ua dar aku izam. Eghti taba ikuvigh duaba ikiti, ki dar duaba akir da nogham. Eghti taba arimariaba ikiti, ki da akirighi da ua ghuamaghegham. Egh sipsipin mikarziba sara itiba ko sipsipin gavaviba, ki dagh asighasigham. Guizbangira, ki guizin arazim damu, egh sipsipbagh eghuv dar ganam. ¹⁷ Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Ki vaghvagh ian araziba tuisigham, egh ki sipsipba vongin dar arigh, memeba vongin dar arigham.

¹⁸ “Ian marazi grazir aghuiba apava, naviba izefi, egha grazir ikiavira itiba, ia pura da dika da mirmiri. Ia dipar dikiriaba amegha givagha, gin ia da dikabira dagh amima, da nedi. ¹⁹ Ezi nan sipsipin igharaziba, grazir ia dika mirmiriziba apava, dipar ia dikabiri negariba api. Ian arazir kam, a bar ikufi.

²⁰ “Ezi datirighin, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, kamaghin ia migei: Ia oragh! Ki vaghvagh ian araziba tuisigh ia tuiragham. Egh ia sipsipin gavgavir mikarziba sara itiba ki vongin ia arigh, egh vongin sipsipin gavgaviba puvatizibar arigham. ²¹ Ia sipsipin gavgaviba itiba, ia zurara sipsipin gavgaviba puvatiziba uan komba ko, uan dapaniba ko, uan namnabar da munamadima, da tintinibar zui. ²² Kamaghin

amizi, ki uan sipsipba ia da da inighti, ia ua pazavira dar amuan kogham. Ki vaghvagh uan sipsipba tuisighiva sipsipin aghuiba vongin dar arigh, egh sipsipin kuraba vongin dar arigham.

²³ “Ki uan ingangarir gumazim Devit, an ikizimin gumazitam amiseveghti, a sipsipbagh eghuvir gumazimin ikiam. Egh a deravira dar ganam. ²⁴ Eghti ki Ikiavira Itir God, ki men Godin Ekiam. Eghti atrivitam, mati nan ingangarir gumazim Devitin min me gativagh men ganam. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme. ²⁵ Me navir amirizimin iki deragh dapiagh ikisi, ki me ko Akar Dikirizir Gavgavim damuam. Me misoghirarighamin asizir atiaba, ki bar ada givagham, eghti da ua men nguazimin iktan kogham. Guizbangira, nan sipsipba deravira ikiva ruarir ekiabar dakuam.

²⁶ “Ki deravira uan gumazamiziba ko nguazir nan mighsiam avinizar amuam. Egh amozir dughiamin, ki amozir aviribar amuti da nguazim giri a damighti a bar deragham. ²⁷ Eghti men azenibar itir temeba oviziba ikiam. Eghti azenibar dagheba otivam. Ki kantrin apanir nan gumazamiziba isa kalabuziabar min me atizim, ki kantrin kamin dafarimin ua me inigh izam. Eghti me bar moghira uan nguazibar deravira dapiagh ikiam. Egh dughiar kamin me fogh suam, ki Ikiavira Itir God. ²⁸ Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba ua me abinan kogham. Eghti asizir atiaba ua me misoghirarigh me aman kogham. Me deravira ikiti, tav ua me damuti me atiatingan kogham.

²⁹ “Ki men nguazim damuti, dagheba bar deraviram an aghungam. Eghti mitiriaba gumazamizibar azir arazim, a givagham. Eghti kantrin igharaziba ua me dipovan kogham. ³⁰ Eghti Israelia bar moghira fogh suam, ki Ikiavira Itir God men God, egha me ko iti. Ezi me nan gumazamiziba, me Israelin ikizim. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei.

³¹ “Ia nan gumazamiziba, ia nan sipsipbar min ikia, nan nguazimra iti. Ezi ki daghebar ian akuaghapa, ia geghuva, egha ian Godin iti. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki mikemegha gifa.”

35

God Idomia gasighasigham

¹ Ikiavira Itir God kamaghin na migia ghaze, ² “O nguazir kamin gumazim, ni Seirin Mighsiamin ganiva, Idomin kantri

34:12: Aisaia 40:11; Esekiel 30:3; Joel 2:2 **34:13:** Aisaia 65:9-10; Jeremaia 23:3; Esekiel 28:25 **34:14:** Onger Akaba 23:2; Jeremaia 33:12 **34:16:** Maika 4:6; Matyu 18:12-14; Mak 2:17; Luk 5:32 **34:23:** Akar Mogomem 7:17
34:24: Esekiel 37:24 **34:25:** Aisaia 11:6-9; Jeremaia 23:6; Hosea 2:18 **34:30:** Esekiel 34:24; 37:27 **34:31:** Onger Akaba 100:3; Jon 10:11 **35:1:** Aisaia 34:5-17; 63:1-6; Jeremaia 49:7-22; Esekiel 25:12-14; Amos 1:11-12; Obadia 1:1-14; Malakai 1:2-5

ikuvighsi akam a gasiva a mikim. ³ Egh gumazamizibav kim suam:

“Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam ghaze:

Ni oragh! Seirin Mighsiam, ki nin apanim gami.

Ki uan agharim nin nguazimin amadagh ni damighti ni ikuvighti, gumazamiziba ko biziba nin puvatighti, ni pura ikiam.

⁴ Ki nin nguibar ekiabar amighti da ikuvighti, gumazamiziba ko biziba dar puvatighti, da pura ikiam.

Eghti ia kamaghin fogh suam, ki Ikiavira Itir God.

⁵ “Ia Idomia fomira Israelian apanim gami, egha ki ivezir kuram me ganidir dughiamin, apaniba iza me misozima, ia apanibar akuragha Israelia misoghezi me ariaghire. ⁶ Kamaghin amizi, Ki Ikiavira Itir Godin Ekiar angamira itim, ki guizbangira ghaze, apaniba ian agintigh ia misoghtima ia arimighiram. Ia fomira gumazamizibav sozi me ariaghirir arazimin atiatingizir puvasi, kamaghin amizi, datirighin apaniba ia misueghti ia arimighiram. ⁷ Ki Seirin Mighsiam damighti, a danganir kinimin otoghti, gumazamiziba ko biziba bar an puvatigham. Eghti gumazamizir an mangigh zegh gamiba, ki bar me kuavaremeghti, me ua ikian kogham. ⁸ Ki nin nguazim ko nguibar ekiabar amuti, da mighsiabar pura tintinibar iriv ikiam, egh uaghan danganir zariba ko daghurir dakeziba bar, men kuaba dagh izevegham. ⁹ Ki nin nguazim ko nguibar ekiabar amighti, da pura ikiti, gumazamiziba ko biziba ua dar aven ikian kogh kamaghira ikiam. Eghti ia fogh suam, ki Ikiavira Itir God.

¹⁰ “Ia kamaghin migia ghaze, Juda ko Israelin kantrin nguazimning, ian nguazimning, eghti ia aning gativagham. Ezi puvasi, ki Ikiavira Itir God, ki men God, ki nguazir kamningin iti. ¹¹ Kamaghin amizi, Ki Ikiavira Itir Godin Ekiar angamira itim, ki uan ziamin guizbangira migei, ki ian arazir kuraba ikarvagham. Ia Israelian aghuagha men atara navir kuram men ikia pazavira me gami. Kamaghin amizi, ki arazir kurar kabara ikarvagham, dar ivezir kuram isi ia daningam. Ki tuavir kamin uabi isi Israelia akakaghti, me nan arazir ki ia gasighasighamimin ganiva, deravira na gifogham. ¹² Eghti ia Idomia kamaghin deravira fogh suam, ki Ikiavira God, ki orazima, ia Israelian mighsiaba dipova akar kurabar kamaghin dav keme, ‘Israelian mighsiaba ikuvigha bar gifa. Eghti e datirighin kantrin kam inigh a gativagham.’

¹³ Ia Idomia puv ifaghata uari fa akar kurabar na migei. Ki ian migirigiar kaba baregha gifa. ¹⁴ Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Ki bar moghira ia gasighasighti, Kantrin Igharazibar Gumazamiziba kamaghin ganigh bar akongegham. ¹⁵ Nan gumazamiziba, Israelin ikizim, ikuvigha itir dughiamin ia bar akonge. Kamaghira, ia Idomia, ki datirighin me batozir osimtizimin mirara bar moghira ia gasighasigham. Eghti Seirin Mighsiam ko ian kantrin danganiba, da danganir bar ikuvizibar min otogham. Eghti Israelia kamaghin fogh suam, kirara, ki Ikiavira Itir God.”

36

God deravira Israelia damuam

¹ Ikiavira Itir God kamaghin na migei: O nguazir kamin gumazim, ni Israelin mighsiaba kamaghin me mikim: “O Israelian mighsiaba, ia Ikiavira Itir Godin migirigiam baragh. ² Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Nin apaniba akam ni gasi suam, ‘Bar dera! Mighsiar ekiar kaba datirighin e dar ghuaviba ikegham!’

³ “Kamaghin amizi, ni ikuvighsi dav kim. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, kamaghin migei: Israelin boroghin itir kantriba iza, ia ekiarugha ia abinigha, ia gasighasigha ia inigha kantrin igharazibagh aningi. Ezi Kantrin Igharazibar Gumazamiziba ia dipova akar kurabar ia gasa ia migei. ⁴ Kamaghin amizi, O Israelin mighsiaba, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin ia mikimasa. Ian mighsiaba ko, daghuriba ko, danganir zariba ko, danganir asighasighiziba ko nguibar ekiar akaraghiregha biziba bar puvatiziba, kantrin igharazir Israelin boroghin itiba, ian biziba okiava ia dipova akar kurabar ia migei.

⁵ “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin ia migei: Ki aningagharir ekiam avimin min, kantri Idom ko kantrin igharazibar ikia, pamtem ia migei. Ia zurara navir averiar kuraba ikia bar akongegha ghaze, ki pura bizim, egha nan nguazim ini. Egha nguazir kamin aven itir tuziba ko ruaribagh ifongegha uari bagh an biziba okemegha, dar ghuaviba ikiangi.

⁶ “Kamaghin amizi, ni Israelin nguazim ginighnigh a mikim suam: Ia mighsiaba ko daghuriba ko danganir zariba, Ikiavira Itir Godin Ekiam, kamaghin ia migei: Kantrin igharaziba ia dipova akar kurabar ia migei, kamaghin amizi, ki uan aningagharir ekiam sara kamaghin ia mikimasava ami. ⁷ Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam akam akirigha guizbangira migia ghaze, Israelin boroghin

itir kantriba, me uaghan igharaz darazi dipov akar kurabar me mikimam.

⁸ “Eghti Israelin mighsiaba, ia gisin temeaba ua muriva Israelin ikizim bagh uam oviziba ituam. Me bar kiran oveghangin uamategh uan nguibabar izam. ⁹ O mighsiaba, ki ia baghavira iti. Kamaghin amizi, ki deraghvira ian ganti, Israelia ian dagher azenibar ingaram. ¹⁰ Ki Israelin ikizim bar moghira me damighti, me bar avirasemegh ian ikiam. Eghti me ua nguibar ekiaba ko danganir men apaniba asighasighizbar ingaram. ¹¹ Ki ian itir gumazamiziba ko asiziba bar dar amighti, dar dibobonim mavanangam. Ian dibobonim bar ghuavanaboghti, gumazamiziba bar avirasemegham. Ki ia damighti, gumazamiziba ian danganir mikebaba bar dar ikiam, mati ia fomira ikezi moghin ikiam. Eghti ian dabirabim bar deragham, egh ia fomira ikezi dabirabim bar a gaffiragham. Eghti ia kamaghin fogh suam, ki Ikiavira Itir God. ¹² Egh Israelia, nan gumazamiziba, ki men aku mangiti me ia dapiagh, deravira ikiam. Egh me ian ghuaviba ikegham. Eghti ia men nguazibar min ikiam. Egh ia ua men boribagh asighsighan kogham.

¹³ “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Gumazamizir maba ghaze, ‘En nguazir kam, a gumazamiziba api, egha a guizbangira en boribagh asighasisi.’ ¹⁴ Ezi datirighin ikegh mangam, ia ua gumazamizibar aman kogham, egh ia uan boribagh asighasighan kogham. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme. ¹⁵ Eghti kantrin igharaziba, Israelin mighsiaba dipova akar kurabar ua ia mikiman kogham. Ia mighsiaba datirighin, ua men aghumsizir akaba baraghan kogham. Egh ia ua uan kantrin gumazamizibar amuti, me arazir kuram bangin irighan kogham. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme.”

*God Israelia gamizi,
me gumazamizir igiabar oto*

¹⁶ Egha Ikiavira Itir God uan akam isa na ganiga ghaze, ¹⁷ “Nguazir kamin gumazim, Israelin ikizim uan nguazimin itir dughiamin, me arazir bar mizirizibagh amua, nguazir kam gasighasiki. Me mati, amizim uan iakinir arimariabagh amua nan damazimin mize. ¹⁸ Me gumazir avirim misoghezi me ariaghire. Egha me marvir guabar ziaba fe, egha uan nguazim gamiziba, a nan damazimin bar mize. Kamaghin amizi, ki uan aningagharim me gingegha, ivezir kuram isa bar me ganingi. ¹⁹ Ki men arazir kuram me amizir

kaba tuisigha da ikarvagha me batoghezi, me tintinibar kantrin igharazibar ghue. ²⁰ Me tintinibar ghuezi, Kantrin Igharazibar Gumazamiziba men garima, me nan ziar bar zuezim gasighasigha ghaze, a pura ziar kinim. Ezi Kantrin Igharazibar Gumazamiziba ghaze, ‘Kar Ikiavira Itir Godin adarasi. A me gamizi, me an nguazim ategha gifa.’ ²¹ Ezi ki fo, Israelia ghuezir danganiba bar, kantrin kabar gumazamizibar tongin nan ziar bar zuezim dipovava a gasighasigha ghaze, a pura ziar kinim. Ezi ki uan ziam bagha oseme.

²² “Kamaghin amizi, ni akar kam Israelin ikizim daningh: Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin ia migia ghaze: Ia kantribar gumazamizir igharazibar tongin itima, me ian gara nan ziar bar zuezim dipova a gasighasigha ghaze, a pura ziar kinim. Bizir gavgavir ki damuamin kaba, ia Israelin ikizim, ki ia ginighnigha dagh amir pu. Bar puvti. Ki uan ziar ekiam baghavira nighnigha dar amuasa. ²³ Ki uabi Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin ia migei, Ia Israelia, ia Kantrin Igharazibar Gumazamizibar tongin, nan ziar ekiam gasighasigha ghaze, a pura ziar kinim. Eghti ki Kantrin Igharazibar Gumazamizibar amighti, me ganigh fogh suam, ki uabi Ikiavira Itir God, ezi nan arazir ki ia gamiba, da bar moghira zue. Eghti me ziar ekiam na daningam.

²⁴ “Bizir ki ia damuamin kam a kamakin, ki kantrin ia datirighin itibar, bar ia inigh izi ua ian nguazimra ia arigham. ²⁵ Egh dipar dikiriam inigh, ian dapanibagh isin a kavamang ian arazir kuraba batueghti, ia nan damazimin bar zuegham. Egh ian arazir kurar ia marvir guaba fem bagh, ia rueghti ia zuegham. ²⁶ Egh ki ian navir averiabar amighti da ua igiabar otivigham. Egh duar igiam ia datigham. Ian naviba faragha dagiabar min gavgafi. Ki datirighin ian navir kuraba batuegh nighnizir igiam isi ian navir averiabar arigham. ²⁷ Egh ki uan duam isi ia daningam, eghti a ian navir averiabar ikiam. Egh ia fiti, ia deraghvira arazir ki ifongeziba ko bizir ki damuasa ia mikemezibar gin mangam. ²⁸ Egh ia nguazir ki fomira ian inazir afeziabagh aningizir kamin ikiam. Egh ia nan gumazamizibaram otoghti, ki ian Godin ikiam.

²⁹ “Ki ian akuragh ia damuti, ia ua nan damazimin arazir mizirizibar amuan kogham. Ki ian dagher azenibar amighti, da dagher aviriba ikiam. Eghti dagheba otevir dughiaba ua ia bativan kogham. ³⁰ Ki ian temer bebar amighti, da ovizir bar aviriba iki bar avirasemegham. Eghti dagheba otevir dughiaba ua ia bativan kogham.

Eghti ia Kantrin Igharazibar Gumamazizbar damazimin uam aghumsighan kogham. ³¹ Egh ia uan arazir kurar ia amiziba ko arazir mizirizir ki aghuazibagh nighnigham. Egh arazir kurar kaba bangin, ia uari dar aghuazhiva bar aghumsigham.

³² "O Israelin ikizim, ia kamaghin fogh, ki ian akurvaghasa arazir kabagh amir pu. Puvati, ki uan ziar ekiam ginighnigha dagh ami. Ki kamaghsua, ki arazir kabar amuti, ia uan arazir kurabagh nighnigh bar osemech aghumsigham. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme."

³³ "Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Ki ian arazir kuraba batueghti ia zueghamin dughiamin, ki ia ateghti ia ua uan nguibar ekiabar ikiva, ua danganir ian apaniba asighasighizibar ingaram. ³⁴ Gumamaziziba faragha ian nguazir ikuvizibagh arua dar garima, da pura ikia bar mitemegha ruarir ekiabar min gari. Eghti ki dar amighti, ia ua dar ingariva oparam. ³⁵ Eghti me bar suam, manmagh amizi, nguazir kam faragha pura ikia ruarir ekiar mitiamin min gari, egha datirighin, a deraviram oto, mati Idenin azenim. Manmagh amizi, nguibar ekiar me akara asighasighizir bar ikuviziba, Israelia datirighin ua dar ingarigha, vaghvagha da avinigha divazir gavgavibar ingari. Ezi gumamazizir bar avirim vaghvagha uam adar aven iti. ³⁶ Eghti kantrin ian boroghin ikiavira itiba fogh suam, ki Ikiavira Itir God, ki uabi nguibar ekiar ikuviziba, ki ua dar ingari. Egha nguazir pura itiba, kirara uam ada opari. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin damuasa Akar Gavgavim gami. Guizbangira, ki dar amuam.

³⁷ "Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Ki Israelin ikizim ua men amamangatighiti, me uarir akurvaghsi ua nan azangsigam. Eghti ki me damighti, men gumamaziziba sipsipin okoruar mamim min, bar avirasemegham. ³⁸ Me Jerusalem ofa damuasa inigha izir sipsipbar min, me bar avirasemegham. Eghti Israelia ua ingaramin nguibar ekiar kabagh izivagham. Eghti me kamaghin fogh suam, ki Ikiavira Itir God."

37

Ezekiel gumamazizibar agharir avirimin gari

¹ Ikiavira Itir Godin gavgavim nan izezi, an Duam na inigha ghua danganir zarir mamim na ati. Danganir kam, gumamazizibar agharir aviriba an iti. ² Egha a na inigha, ga ghua danganir zarir kam garua, agharir pozir bar avirimin garima, agharir

kaba bar misigha ireghav iti. ³ Ezi a kamaghin nan azara, "Nguazir kamin gumazim, ni manmaghin nighnisi, agharir kaba, da ua gumamazizibar min otivigh angamira ikiam, o puvatigham?"

Ezi ki a migia ghaze, "O Ikiavira Itir Godin Ekiam, ni uabira fo, ki fozir puvati."

⁴ Ezi a kamaghin na migei, "Ni nan akar kam agharir kabav kim suam: Ia agharir midiariba, ki Ikiavira Itir God, ia nan akam baragh. ⁵ Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin agharir kabav gei: Ki aminim ia daningam, eghti ia ua gumamazizibar min otivigh angamira ikiam. ⁶ Ki agiriba ko tuziba ia darigh, egh mikarzir inimin ian agiriba ko tuzir kaba avegham. Egh ki ia damighti ia gumamazizibar min otivighti, ki aminim ia danighti ia angamira ikiam. Eghti ia deraghvira fogh suam, ki uabi ki Ikiavira Itir God."

⁷ Ezi ki a mikemezi moghin amua, akam akuravira ikia orazima, Maia! Niginir dafar kuram oto. Ki oraghavira itima, aghariba tingazi. Egha ki garima, aghariba uamategha uan danganibara ghua uariv tifi. ⁸ Egha gin ki agiriba ko tuzibar garima, da uam agharibar poke, ezi dar mikarziba otivigha da avara. Ezi me gumamazizibar min otifi, ezi aminim men aven ghuzir puvati.

⁹ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin na migei, "Nguazir kamin gumazim, ni kamaghin aminim mikim suam: Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki Akar Gavgavim aminim ganiga ghaze: Ni nguazir kamin otevir 4pla bar dar ikegh izi mikarzir kinir kabar aven mangiti, me uamategh angamira ikiam." ¹⁰ Ezi ki an akar kam akurima, aminim mikarzir kuar kabar aven zuima, me angamira itir ikirimirim inigha, bar moghira tuifi. Me gumamazizir bar avirim oto. Ezi men dibobonim bar ghuavanabo.

¹¹ Ezi a kamaghin na migei, "Nguazir kamin gumazim, Israelin ikizim, mati agharir misingizibar min aremezi moghin iti. Egha me zurara ghaze: En aghariba misigha gifa. E ua deraghvira iktan kogham. Egh e bar givagham. ¹² Kamaghin amizi, ni nan akam me mikinasa ki ifonge, egh kamaghin me mikim suam: O nan gumamaziziba, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki ian gumazir kuaba afezir mozibagh kuigh, ia inigh azenan izegh, egh ia inigh ua Israelian nguazimin mangam, kar ian nguazim. ¹³ O nan gumamaziziba, dughiar ki ian mozibagh kuigh ia feghamimin, ia deraghvira fogh suam, ki uabi ki Ikiavira Itir God. ¹⁴ Egh ki uan Duam ia danighti, ia angamira ikiam. Eghti ki ua ian aku ian nguazimra mangam,

eghti ia an iki deraghvira ikiam. Eghti ki kamaghin damuamin dughiamin, ia deraghvira fogh suam, ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin damuasa Akar Gavgavim gami. Guizbangira, ki dar amuam."

Israelia kantrin vamiran otogham

¹⁵ Ikiavira Itir God ua na migia ghaze, ¹⁶ "O nguazir kamin gumazim, ni ter araritam inigh akar kamin an osirigh: 'Ker Judan adarazi ko Israelian igharazir me ko itiba, men ter ararim.' Egh ni ter ararir igharazitam inigh akar kamin an osirigh, 'Ker Josepin adarasi, me Efraimin anabamin gumazamiziba ko Israelian me ko iti adarazir ter ararim.'

¹⁷ "Egh ni ter ararir kamningin ruaghat-
evimning uaghara uan dafarimin aning
suiragh, egh aning isafuraghti, aning ter
ararir vamiran min iki. ¹⁸ Eghti nin gu-
mazamiziba nin azaragham, bizir kamin
mingarim manmakin? ¹⁹ Eghti ni kam-
aghin mikim: Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam,
ki kamaghin migei: Ia gan! Ter ararir
kam, a Josepin adarazir ababanim gami, me
Efraimin anabamin gumazamizir Israelia
ko itiba, men ter ararim, ki a inigh, Judabar
ter ararim sara isafuragham. Egh aning
damighiti aning nan dafarimin ter ararir
vamiran min ikiam.

²⁰ "Ni uan dafarimin osizirim itir ter
ararimning uaghara aning suiraghti,
gumazamiziba aning ganam. ²¹ Eghti
ni me mikim suam: Ki Ikiavira Itir Godin
Ekiam, ki kamaghin migei: Israelia ghua
kantrin igharazibar tongin itibar aven, ki
me akuvagh, me inigh ua men nguazimin
izam. ²² Ki me damighiti me kantrin
vamiran otogh uan nguazimin ikiam.
Eghti Israelin mighsiabar pin, atrivir
vamirara me gativagh men ganam, eghti
me bighan kogh ua kantrin pumuningin
ikian kogham. ²³ Me ua aseba ko bizir ki
aghuazibar ziaba fan kogh, nan damazimin
mizeghan kogham. Egh arazir kurabar
amuam kogham. Ki men akuragh arazir
kurar me amibar me firighiti, me ua
uarigh asighasighan kogham. Ki me
damighiti me nan damazimin zuegham.
Dughiar kamin, me nan gumazamizibar
ikiti, ki men Godin ikiam. ²⁴ Eghti nan
ingangarir gumazim Devit, an ikizimin
tongin gumazitam men atrivimin ikiam.
Me bar uari inigh atrivir vamiran apengan
ikiti, a uabira me geghuvam, mati sipsipba
geghuvir gumazim deravira uan sipsipbagh
eghufi. Dughiar kamin, me deraghvira
arazir ki ifongeziba ko bizir ki damuasa
me mikemezibar gin mangam. ²⁵ Me
nguazir ki uan ingangarir gumazim Jepok

ganingizimin aven ikiam. Ker nguazir men
inazir afeziaba ikezim. Me uan boriba ko
men gin otivamin ovavir boriba, me zurara
nguazir kamin iki mamaghira ikiam. Nan
ingangarir gumazim, Atrivim Devit, an
ikizimin gumazitam me gativagh men gan
mamaghira ikiam. ²⁶ Ki me ko Akar Dikirizir
Gavgavim damighiti a iki mamaghira ikiam.
Me Akar Dikirizir Gavgavimin gin mangi
navir amirizim ko dabirabir aghuim ikiam.
Eghti ki deravira me damuam. Ki me
damighiti, me ekiva bar avirasemegham.
Egh ki uan Dipenim men tongin anetighiti,
a iki mamaghira ikiam. ²⁷ Nan Dipenim
men tongin ikiti, ki men Godin ikiti, me
nan gumazamizibar ikiam. ²⁸ Nan Dipenim
zurara men tongin ikiam, eghti kantriba bar
kamaghin fogh suam, ki Ikiavira Itir God,
ki Israelia ginaba, eghti me na baghvira
ikiam."

Atrivim Gokin Eghaghanim

38

(Sapta 38--39)

*Ikiavira Itir God, migirigiam Atrivim
Gokin iti*

¹ Ikiavira Itir God kamagh na migia ghaze,
² "O nguazir kamin gumazim, ni Atrivim
Gok mikim. Gok, a Magokin nguazimin
gumazim. A Mesekin kantri ko Tubalin
kantri, aningin atrivir faragha zuim. Ni
ikuvighsi a mikim. ³ Ni kamaghin a mikim
suam: Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki
kamaghin ni migei: O Gok, ni Mesekin
kantri ko Tubalin kantri, aningin atrivir
faragha zuim. Ki nin apanim gami. ⁴ Ki
ni damighiti ni ighighiregham, eghti ni ko
nin midorozir gumaziba bar, ki akezibar
ian aghozibar aghuigh, ia gekuigh ia inigh
mangigham. Nin hoziaba, ko hoziabagh
isin apiaghiri gumaziba, ko midorozir
gumazir uan midorozir biziba ateriba, ko
midorozir gumazir oraba ko midorozir
sabar itir bar avirim, ki bar ia gekuigh
ia inigh mangam. ⁵ Ezi Persian kantri ko
Itiopian kantri ko Libian kantrin midorozir
gumaziba bar ia ko iti. Egha me bar oraba
ko midorozimin dapanir asuaba iti. ⁶ Ezi
kantri Gomerin midorozir gumaziba ko,
kantri Bet Togarman notin amadaghan itir
midorozir gumaziba, me uaghan ia ko iti.
Ezi ikizir igharazir aviriba uaghan ia ko iti.
⁷ Atrivim Gok, ni midorozim bagh biziba
akir. Egh midorozir gumazir ni ativaziba,
me uari akuvagh uaghan midorozim bagh
uari akir. Eghti ni deraghvira me geghuv.
⁸ Ni dughiar ruarimin mizuam mangiti,
gin dughiar abuananamın ki nin diagh ni
amadaghti, ni kantri Israel bagh mangam.

Kantrin kam bar fomira midorozimin aven ikuvigha dughiar ruarimin gumazamiziba puvatizir danganimin min iti. Ezi ki an gumazamiziba kantrin igharazibar tongin me akuvagha me inigha uamategha men nguazimin izezi, me datirighin navir amirizimin uan nguazir mighsiabar iti. Gin izamin dughiam otoghti, ni mangi kantrin kam misogham. ⁹ Ni uan midorozir gumaziba ko, kantrin igharazibar midorozir gumaziba, ia nguazir kamin gumazamizir kabav soghsi mangam. Ia amozir ekiam ko ghuariam mitarmegha izi moghin, men nguazim avaragham.

¹⁰ "Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin Gok migei: Dughiar kam otoghti, nighnizir taba ni bativti ni arazir kuratabar amusi nighnigh, dar amuamin tuaviba buriam. ¹¹ Ni suam: Kantrin kamin gumazamiziba navir amirizimin ikiava deravira iti. Men nguibar ekiaba bar, divazir gavgavir da aviniziba ko tiar akar gavgaviba puvati. Kamaghin amizi, ki pura aven mangi me korogham. ¹² Men nguibar ekiaba faragha ikuvizi, me kantrin igharazibar ikegha uari akuvagha uan nguazimin ize. Egha me datirighin, bulmakauba ko biziba ikiava nguazir kamin kantribar tongira iti. Eghti ni mangi me gasighasigh men biziba okemegeh da inigh mangi. ¹³ Eghti kantri Seba ko kantri Dedanin gumazamiziba, ko kantri Spenin dagiaba bagha ingarir darazi ko, an midorozir gumazir igiaba bar, me izi kamaghin ni mikimam: Ni ti biziba okimasa ize. Ni ti uan midorozir gumazir aviriba akuvagh izi, egh me korogh men bizibagh asighasigh men silva ko gol ater, men bulmakauba ko men bizir aghuir aviriba inigh mangasa.

¹⁴ "Nguazir kamin gumazim, ni nan akam an gun Atrivim Gok mikim suam, 'Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Ni ganti, nan gumazamiziba Israelia deravira dapiagh ikiam. Eghti ni dughiar kamra dikavigh me bagh mangi. ¹⁵ Ni saghon notin amadaghan ikegh, uan midorozir gumazir gavgavir avirir dafam inigh Israelia misoghsi izam. Midorozir gumazir avirir kaba, me kantrin igharazir aviribar tongin ikegh izi, egh me bar hoziabar apiagh ni ko izam. ¹⁶ Ni nan gumazamiziba Israelian apanim damusi izam, mati amozir ekiamin ghuariar pizim me avara. Dughiar abuananam otoghti, ki ni isi uan nguazim misoghsi ni amadagham. O Gok, ki kamaghsua, ni damighamin arazir kamin, ki uabi isi Kantrin Igharazibar Gumazamizibar akagham, eghti me na gifogh suam, ki Godin bar zuezim. ¹⁷ Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Fomira

nan ingangarir gumaziba, kar nan akam inigha izir gumaziba, ki me mikemezi, me ikiangszir akaba Israelia ganiga ghaze: Ki gin izamin dughiatamin apaniba amadaghti me Israelia gasighasigham. Ezi Gok, ni apanir kam, ezi dughiar kam izi."

God pazavira Atrivim Gok damuam

¹⁸ "Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Atrivim Gok Israelin nguazim misoghamin dughiamin, nan aningagharim puvira dikavigham. ¹⁹ Ki atariva navir kuram iki, nan aningagharim avimin min na dikavti, ki kamaghin mikim suam: Ki mikimkizir ekiam amadaghti, a Israelin nguazimin otogh a ginobaghnobagham. ²⁰ Ongarimin itir osiriba, ko overiamin itir kuaraziba, ko nguazimin itir asizir ekiaba ko doziba, ko gumazamizir nguazir kamin itiba, da bar nan damazimin puvira akongiva atiatingam. Mighsiaba iriti danganir kuraba bighiram, eghti nguibar ekiaba avinizir divaziba akarighiram. ²¹ Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Ki midorozir ekiam damighti, a nan mighsiabar tongin Atrivim Gok gasighasigham. Eghti an midorozir gumaziba uan midorozir sababar uari uariv soghirarigham. ²² Ki Atrivim Gokin araziba tuisigh pazavira a damighti arimariar kuraba a giram. Eghti midorozimin aven an midorozir gumazir ovengezibar ghuziba emir ivemaram. Eghti ki amozir dafar kuraba, ko amozir ofizir ekiar dagiabar min gariba, ko avim, ko salfan dagiar avir bar puvira isim amadaghti, da a ko an midorozir gumaziba, ko gumazamizir an akurazibagh isin iram. ²³ Arazir kamin, ki uabi isi Kantrin Igharazibar Gumazamizibar akaghti me fogham, ki Godin bar zuezim, egha ki ziar ekiam iti. Eghti me fogh suam, ki Ikiavira Itir God."

39

Ikiavira Itir God Atrivim Gok abira

¹ "O nguazir kamin gumazim, ni nan akamin gun Atrivim Gok mikim: Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: O Gok, ni Mesekin kantri ko Tubalin kantri, aningin atrivir faragha zuim, ni oragh! Ki nin apanim gami. ² Ki ni giraghti ni bar saghon mar notin amadagham ikegh izi, Israelin mighsiabar otoghiva Israelia misoghsi izam. ³ Eghti ki nin agharir kiriamin suirazir barir pim ko, nin agharir guvimin itir baribav suegti da iregham. ⁴ Eghti Gok, ni uan midorozir gumaziba ko nin akurazir darasi, ia Israelin mighsiabar arighiregham. Eghti ian kuaba, kuarazir guar aviriba, ko asizir atiaba dar amam. ⁵ Ia arimighiregh azenara nguazim gireghiv ikiam. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme.

6 “Ki Magokin nguazim ko ongarir dadaribar deravira apiaghav itir gumazamiziba avim me datigham. Eghti me bar moghira fogh suam, ki Ikiavira Itir God.

7 “Ki kamaghin damightima, nan gumazamiziba Israelia, nan ziar bar zuezim gifogham. Ki ua uan ziar bar zuezim damighti, me uam aghumsizim na daningan kogh, egh kamaghin mikiman kogham, a pura bizim. Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba kamaghin fogh suam, ki Ikiavira Itir God, Israelian Godin bar zuezim.

8 “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki ghaze: Dughiar ki mikemezim, a kiran oveghangin otogham. Bar guizbangira, dughiar kam zuamiram otoghti, ki bizir kabar amuam. 9 Gumazamizir Israelin nguibar ekiabar aven itiba, me uan nguibaba ategh mangi midorozir bizir apaniba pura taghizi itiba iniam. Kar men oraba ko, barir piba ko, barir afuziba ko, afuzir ruariba ko, midorozir ifaniba. Me dazibar min dar avibar arigh mangi 7plan azenibar tugham. 10 Egh me ua 7plan azenir kabar ua ruariba ko, tuzibar dazibar kuan kogham. Me avibar arighsi midorozir bizir kabar ikiziba ater mangi dar avibar arigham. Gumazir men biziba okemeziba, Israelia kamaghira, me ikaragh men biziba okemeqham. Apanir men bizibagh asighasighiziba, Israelia uaghan me ikaragh men bizibagh asighasigham. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme.”

Gokin midorozir gumaziba afamin nguazim

11 Ikiavira Itir God kamaghin migei, “Bizir kaba bar otivightima, ki Israelin nguazimin Gok afisi nguazim a danigham. Danganir kam, Amangsizim Itir Dipar Akaremin aruem anadi naghin danganir zarimin ikiam, egh gumazamizir mangigh izegh gamibar tuavim apirigham. Me gin Gok uan midorozir gumaziba ko, danganir zarir kamin bar me afam. Egh me ziar kam a darigham, ‘Gokin Midorozir Gumazibar Danganir Zarim.’ 12 Israelin ikizim, 7plan iakinibar gumazir kuaba afir ingangarim damu mangi givaghti, nguazim ua deragh zuegham. 13 Israelin nguazimin itir gumazamiziba bar, gumazir kuar kabar afamin ingangarim damuam. Dughiar kamin, ki uan ziar ekiam ko gavgavim men akaghti me nan ziam fam. Egh me uaghan, uan kuabar afamin ingangarir kam bangin ziar ekiam iniam. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme. 14 Me gumaziba amiseveghti, me mangi nguazim daru gumazir kuar nguazimin ikiavira itiba buri, da isi mozibar afam. Me kamaghin

damighti, nguazim ua zuegham. Me 7plan iakinibar kamaghin kuaba buriamin ingangarim damuam. 15 Me Israelian nguazimin averiam zurara mavanaboghin izighirigh damuva abharitabar apigh, egh ifevim damigh ababanimin min dar boroghin anesaragham. Eghti gumazir kuaba afiba izi, agharir kaba inigh mangi Gokin Midorozir Gumazibar Danganir Zarimin dar afam. 16 Eghti nguibar ekiar tam danganir kamin boroghin ikiam. Eghti me ziar kam a darigham, ‘Midorozir Gumazir Bizir Ekiam.’ Me kamaghin ingangarir kam damighti nguazim ua deragh zuegham.

17 “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migia ghaze: O nguazir kamin gumazim, ki kamaghsua, ni kuarazir guar aviriba ko, asizir atiar tintinibar itiba bar dar diaghti, me izi uari akuvagh ofan ki me bagh damuamin kam ami. Kar Israelin mighsiabar isar bar ekiam. Da iziva gumazir kuar kabar tuzibar amiva dar ghuzim dozam. 18 Ia iziva midorozir gumazir bar gavgavir kabar tuziba amiva, men ghuziba dozam, mati me Basanin Distrighin itir sipsipba ko, memeba ko, bulmakaun mikarziaba sara itiba ofan min ada api. 19 Ki ofa damuasa ami moghin gumazir kabav soghirarighi, kuaraziba ko asiziba izi dar tuzibar amiva naviba bar izevegham, egh men ghuzibar ami mangi mati, me dipar onganiba apava ongani. 20 Me izi nan dagher dakozimin hoziaba ko, dagh apiaghirir gumaziba ko, midorozir gumazibar tuzibar ami mangi bar izevegham. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme.”

Ikiavira Itir God, ua Israelia inigham

21 Ikiavira Itir God ua migia ghaze, “Ki gumazamizibar arazir kuraba ikarvagh ivezir kuram me daningam. Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba dughiar kamin nan gavgavir ekiamin ganigh fogham, egh ziar ekiam na daningam. 22 Egh dughiar kamin ikegh mangi dughiba bar, Israelin ikizim kamaghin deragh fogham, Ki Ikiavira Itir God, ki men God. 23 Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, ki Israelin ikizim gamizir bizir mingarim gifogham. Dughiar kamin Israelia nan akam batuegha arazir kurabagh ami. Kamaghin amizi, me kantrin igharazimin kalabuziabar min ghue. Ezi ki akirim ragha me gasaragha me ataghizima, apaniba me abira midorozibar me misoghariki. 24 Me arazir mizirizir bar kurabagh ami. Ezi ki akirim ragha me gasarazi, me uan arazir kurar kabar ivezim ini.

²⁵ “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Jekopin ovavir borir kantrin igharazibar kalabuziabar min itiba, ki datirighin men apangkuvigh ua me inigh, men ikizim damighti me ua deragham. Egh ki uan ziar zuruzim deragh an ganti, gumazitam anebiragham kogham. ²⁶ Israelia ua deraghvira uan nguazimin ikiti, gumazitam ua me damuti, me atiatingan kogham. Egha me faragha akirim ragha na gasaragha amizir arazir kurabagh nighnigh, aghumsizir ekiam iniam. ²⁷ Ki apanibar kantribar tongin ua uan gumazimiziba inigh izam. Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, ki Israelia gamizir bizir kamin ganigh fogh suam, nan araziba bar zuegha dera. ²⁸ Eghti Israelia ki me gamizir bizibagh nighnigham. Ki me amadazi me ghua kantrin igharazibar kalabusin min itima, ki ua me akuvagha me inigha men nguazimin ize. Ki men tav ateghti, a kantrin kabar aven ikivira ikian kogham. Eghti me kamaghin fogham, ki Ikiavira Itir God, men God. ²⁹ Ki uan Duam isi Israelin ikizim gingegham, egh uam akirim ragh me gasaragham kogham. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme.”

God, gin kantri Israelin otivamin bizir aghuibar Esekielin akaksi

40

(Sapta 40–48)

*Ikiavira Itir God Esekiel inigha
Jerusalem in ghu*

¹ E kalabuziabar min itima, azenir namba 25 otozi, an iakinir faragha zuimin, an dughiar namba 10in, Ikiavira Itir Godin gavgavin na avara. Kar apaniba Jerusalem in nguibar ekiam inigha givazi, an azenir namba 14in gin otozi dughiam. Dughiar kamra Ikiavira Itir God uan Duamin aven na inigha Jerusalem in ghu. ² Ezi ki irebamin min garir bizimin garima, God na isa Israelin nguazimin ghua mighsiar mamin bar pin na ati. Ezi ki garima bizir mam sautin amadaghan mighsiar kamin ikia, mati nguibar ekiamin min gari. ³ A na inigha bar roghira ghuzi, ki garima gumazir mam brasin min taghtasi. A divazimin tiar akar mamin miriamin tughav ikia bizibar abarir aghorim ko, bizibar abarir benim, uan dafarimin aning in suiraghav iti.

⁴ Egha gumazir kam kamaghin na migia ghaze, “Nguazir kamin gumazim, ni gan! Deraghvira kuarim atigh! Akar ki ni migeiba baragh! God bizir kam bagha ni inigha ize, kamaghin amizi, ni deraghvira

bizir ki nin akakaghamibar gan. Egh ni gin mangi bizir kabar gun Israelian ikizim mikemegh.”

*Esekiel aruem anadi naghin itir
divazimin tiar akamin gani*

⁵ Ki ganizir bizir kam, a Godin Dipenim, ezi divazir mam anevini. Gumazir kam uan bizibar abarir aghorim inigha divazimin abari. Aghorir kamin ruarim 3 mitan tu. Ezi divazir kamin tuirivimin ababanim a 3 mitan tu, ezi a mitemezir ababanim 3 mitan tu. ⁶ Egha a tiar akar aruem anadi naghin itimin ghu. A dagiar adriziar itariba dika ghuanaga aven zuir danganimin tiar akamin gara an abari. Ezi aven zuir tuavimin ruarimin ababanim 3 mitan tu. ⁷ An aven ghua garima, gumazir divazimin garibar danganir mizuariba vong ko vongin sara iti. Egha dar aroziba ko ruariba bar moghira, 3 mita, 3 mitan tu. Ezi danganir kaba abighizir birim, an arozimin ababanim, 2 mita ko akuamin tu. Danganir kabagh itagh sivagh mangi, aven zuir tuavim iti, an tiar akam Godin Dipenim avinizir divazimin aven amadaghan gari. Gumazir kam danganir muziarir bar aven zuimin ruarimin abari, ezi an ababanim 3 mitan tu. ⁸⁻⁹ Ezi an aven zuir tuavir kamin azuarir dozimin abarima, an arozimin ababanim 4 mitan tu. Azuarir dozimin miriamningin birimning vong ko vongin ikia, aning in arozim 3 mitan tu. Azuarir dozimin vongin, tiar akar Godin Dipenim avinizir divazimin aven amadaghan gari. Gumazir kam ghua tiar akar kamin miriamin vong ko vongin itir guarir akinimning in arozimning in abarima, aning in ababanim uaghara 1 mitan tu.

¹⁰ Gumazir divazimin garibar danganir muziarir 6pla, da aven zuir tuavimin miriamning in iti. Ezi danganir kabar ababaniba vaghvagha magh ghue. 3pla vong in itima, 3pla vong in iti. Ezi guarir akinir dar tongira itibar ababaniba, uaghan uaghara ghu. ¹¹ Egha gumazir kam gin uamategha ghua tiar akar aven mangamin abari. Ezi tiar akamin arozim uabi 6 mita ko akuamin tu. Eghti me tiam kuamin dughiamin, an arozimin ababanim 5 mitan tu. ¹² Ezi divazimin garir gumazibar danganir muziariba, da birir otteviba iti. Dar tuiriviba 50 sentimita, ezi dar aroziba uaghan 50 sentimita. Ezi danganir kabar ruariba ko aroziba uaghara magh ghuegha, 3 mitan tu. ¹³ Gumazir kam, divazimin garir gumazibar danganir mamin aven girakirangin ikegha, an abaragha ghua vong in itir danganir mamin akirangin

tu. Ababanir kam 12 mita ko akuamin tu. Ababanir kam, a dipenir siriamin, otevir mamın ikegha ghua vongin otevir mamın tuzimin ababanim, an mirara ghu. ¹⁴ Egha gumazir kam gin ghua azuarir dozimin abari. An tuirivim 10 mitan tu. Ezi tiar akar vongin azuarir dozimin itim, an miramningin guarir akinir pumuning iti, egha a bar ghua Godin Dipenim avinizir divazimin aven ghua, uari akuvir danganim oto.* ¹⁵ Ezi Dipenim avinizir divazimin azenan itir tiar akamin ikegha, bar aven ghua azuarir dozimin vongin otozimin ruarim, 25 mitan tu. ¹⁶ Ghurjar kaba bar moghira, winduan doziba iti. Ezi gumazir divazimin garibar danganibar biriba, da bar winduaba iti. Egha dar guarir akiniba, misizibar min garir temem detin nedaziba iti.

Esekiel, divazimin aven danganir ekiar uari akuvimin gari

¹⁷ Egha gumazir kam na inigha ga danganir kaba ategha, Godin Dipenim avinizir divazimin aven ghua 30plan danganir muziarir igharazibar garima, da divazir ekiar kamin pueghav iti. Me fomira dagiar aviriba isa nguazim gatigha daruamin danganimin ingari. Daruamin danganir kam, danganir muziarir kabar guamin ikia divazir ekiar kamin averiam bar an avini. ¹⁸ Egha daruamin danganir kam bar ghua Dipenim avinizir divazir tiar akaba itibar tu. Daruamin danganir kamin ruarimin ababanim, tiar akabar arozibar ababaniba ko magh ghue. Ezi uari akuvir danganir ekiar kam vazimin itima, Godin Dipenim pin iti. ¹⁹ Danganir uari akuvir ekiar kam, bar moghira divazir namba 2 anevini. Divazir namba 2in kam, Godin Dipenim an aven iti. Divazir namba 2in kamin aven, uari akuvir danganir igharazim ikia, egha a mong pin iti. Ezi namba 2in divazir kamin aruem anadi naghin, tiar akar mam iti. Ezi gumazir kam nguazir divazir kamningin tizimin itimin abari. An azenan itir divazir ekiamin tiar akamin ikegha ghua, aven itir divazir namba 2in tiar kamin tu. Ezi nguazir kamin ababanim, 50 mitan tu.

Esekiel notin amadaghan itir tiar akamin gari

²⁰ Ezi gumazir kam divazir ekiar notin amadaghan itir tiar akamin abanasa zui. Egha tiar akamin ruarim ko arozimin abari. ²¹⁻²² Ezi notin amadaghan itir tiar akam, an danganir muziarir 6pla iti, 3pla vongin itima 3pla vongin iti. Tiar akar kam ko, an danganir muziariba ko, biriba ko, azuarir dozim ko, winduan doziba ko,

temer aghuibar nedaziba, dar ababaniba aruem anadi naghin itir tiar akamin danganiba ko magh ghue. Tiar akamin danganibar arozimin ababanim 12 mita ko akuamin tu. Ezi an ruarimin ababanim, 25 mitan tu. Ezi tiar akar kamin adiriziar diki mavanangamim, ighuvir 7pla iti, eghti me da diki pin mavanang an azuarir dozimin aven mangam. ²³ Ezi notin amadaghan itir divazir ekiamin tiar akam, an vongin, namba 2in divazimin tiar akar mam iti. Aning aruem anadi naghin itir tiar akamning ko magh ghue. Ezi gumazir kam tiar akar kamningin tizimningin itir nguazimin abari. An azenan itir divazir ekiamin tiar akamin ikegha ghua aven itir divazir namba 2in tiar kamin tu. Ezi nguazir kamin ababanim, 50 mitan tu.

Esekiel sautin amadaghan itir tiar akamin gari

²⁴⁻²⁶ Ezi gumazir kam na inigha sautin amadaghan ghua, egha ga ghua divazir ekiamin tiar akamin oto. Egha tiar akar kamin danganiba ko guarir akiniba ko azuarir dozim, dar ruarim ko arozimin abari. Ezi tiar akar kamin aven itir danganiba ko azuarir dozim, da winduan doziba ikia, da tiar akar igharazimning itir biziba ko bar moghira magh ghue. Ezi danganir kamin ruarimin ababanim, 25 mitan tu, ezi an arozim 12 mita ko akuamin tu. Ezi tiar akar kamin adiriziar diki mavanangamim, ighuvir 7pla iti, eghti me da diki pin mavanang an azuarir dozimin aven mangam. Egha adiriziamin boroghin itir guarir akinimning, vong ko vongin itima, aning misizimin min garir detin temer nedaziba iti. ²⁷ Ezi sautin amadaghan, namba 2in divazim, uaghan tiar akar mam iti. Gumazir kam ghua nguazir divazimningin tiar akar kamningin tizimin itimin abari, mati a faragha aruem anadi naghin ababanim gamizi mokin. Nguazir kamin ababanim uaghan 50 mitan tu.

Esekiel namba 2in divazimin tiar akabar gari

²⁸ Ezi gumazir kam na inigha ga namba 2in divazimin tiar akamin aven ghua, danganir me uari akuvir igharazir Godin Dipenimin guamin itimin oto. Ezi gumazir kam sautin amadaghan itir tiar akamin danganibar abarima, an ababaniba, tiar akar igharazibar ababaniba ko uaghara ghu. ²⁹ An danganir muziariba, ko an guarir akiniba, ko azuarir dozim, da danganir igharazir a faragha abaraziba ko magh ghue. Danganir kam ko an azuarir dozim, uaghan winduan dozir aviriba iti. Ezi an

* 40:14: Me Hibrun akam kagh deragha a mingarim abighizir puvati.

ruarimin ababanim, 25 mitan tu, ezi an arozimin ababanim, 12 mita ko akuamin tu. ³⁰ Danganir kam, azuarir ekiaba an vong ko vong sara iti. Azuarir kabar ruarim 12 mita ko akuamin tu, ezi dar aroziba 2 mita ko akuamin tu.† ³¹ Azuarir kaba, me azenan uari akuvir danganir ekiam guam amisuegha iti. Ezi azuarir dozimin guarir akinimning, misizimin min garir detin temer nedaziba iti. Ezi an adiriziam, ighuvir 8pla iti.

³²⁻³⁴ Ezi gumazir kam na inigha ga aruem anadi naghin itir tiar akamin aven ghua, me uari akuvir danganir igharazir mamin oto. Egha aven mangamin tiar akamin danganibar abarima, an ababaniba tiar akar igharaziba ko magh ghu. An danganir muziariba, ko an guarir akiniba, ko azuarir dozim, da danganir igharazir a faragha abaraziba ko magh ghu. Danganir kam ko an azuarir dozim, da uaghan winduan dozir aviriba iti. Ezi an ruarimin ababanim, 25 mitan tu, ezi an arozimin ababanim, 12 mita ko akuamin tu. An azuarim, me azenan uari akuvir danganir ekiamin guam misuegha iti. Ezi azuarir dozimin guarir akinimning, misizimin min garir detin temer nedazir aghuiba iti. Ezi an adiriziam, ighuvir 8pla iti.

³⁵⁻³⁷ Ezi gumazir kam na inigha ga ghua notin amadaghan itir namba 2in divazimin tiar akamin oto. Egha aven mangamin tiar akamin danganibar abarima, an ababaniba tiar akar igharaziba ko magh ghu. An danganir muziariba, ko an guarir akiniba ko, azuarir dozim, da danganir igharazir a faragha abaraziba ko magh ghu. Danganir kam ko an azuarir dozim, da uaghan winduan dozir aviriba iti. Ezi an ruarimin ababanim, 25 mitan tu, ezi an arozimin ababanim, 12 mita ko akuamin tu. An azuarir dozim, an azenan uari akuvir danganir ekiamin guam misuegha iti. Ezi azuarir dozimin guarir akinimning, misizimin min garir detin temer nedazir aghuiba iti. Ezi an adiriziam, ighuvir 8pla iti.

Esekiel danganir me ofabar amuamimin gari

³⁸ Ezi divazir namba 2in notin amadaghan itir tiar akamin azuarimin boroghin, danganir mam uaghan iti. Danganir kam tiar akam, azuarimin boroghin iti. Me ofan bar isia mighiriba bagh asiziba inigh izi, danganir kam in aven da ruam. ³⁹ Tiar akar kam in boroghin itir azuarir kam, an aven, 4plan dakoziba iti, pumuning vongin itima, pumuning

vongin iti. Ezi me ofa damuamin asiziba isa dagh arigha dav sosi. Ofan kabanang, ofan avim bar isia mighiriziba, ko arazir kuraba gin amangamin ofaba, ko osimtiziba agivamin ofaba. ⁴⁰ Ezi notin amadaghan itir tiar akamin boroghin itir azuarir kam, an azenan, 4plan dakozir igharaziba ua iti. Da azuarir kam in ghuavanadir adiriziam in boroghin iti. Dakozir pumuning vongin itima, pumuning vongin iti. ⁴¹ Ezi datirighin ofa damuamin asizibav soghamin dakozir 8pla iti. 4plan dakoziba, azuarimin azenan itima, 4plan dakoziba, azuarimin aven iti. ⁴² Ezi dakozir 4plan igharaziba, ua iti, me dagiabar adar ingari. Dakozir kabar turivibar ababanim 50 sentimita, ezi dar ruariba ko arozibar ababanim 75 sentimitan tu. Me dakozir bagh isin, afuaba ko bizir igharaziba arisi, kar asizibav sogh, ofan bar isi mighiramibar amuamin biziba. ⁴³ Ezi asiziba aguamin akeziba, me azuarir kam in aven itir biribar da dui. Akezir kabar ruaribar ababaniba, 7 sentimita ko akuamin tu. Ezi me ofa damuamin asizir tuziba dakozir kabar da arisi.

Esekiel ofa gamir gumazibar ghuriabar gari

⁴⁴ Ezi gumazir kam na inigha namba 2in divazimin aven ghua, uari akuvir danganim in aven otogha garima, God bagha ighiabagh amir gumazibar danganimning iti. Danganir mam, notin itir tiar akamin boroghin ikia guam sautin misoke. Ezi danganir igharazim, sautin amadaghan itir tiar akamin boroghin ikia, guam notin misoke. ⁴⁵ Ezi gumazir kam kamaghin na migei, "Danganir guam sautin misoghezim, kar ofa gamir gumazir Godin Dipenimin ingangaribar garibar danganim. ⁴⁶ Ezi danganir guam notin misoghezim, kar ofa gamir gumazir ofan dakozibar ingangaribagh amiba, men danganin. Me Livain anabamin ovavir boribar aven otivigha Sadokin ovavir boribar adarazira. Merara, Ikiavira Itir Godin boroghin mangi an ingangarim damuam."

Aning Godin Dipenimin oto

⁴⁷ Ezi gumazir kam Godin Dipenimin uari akuvir danganim in abarima, an ruarim 50 mita, ezi an arozim uaghan 50 mita, egha aning uaghara ghu. Ezi ofa gamir dakozim, Godin Dipenimin faragha iti.

⁴⁸ Ezi gumazir kam ua na inigha ghua Godin Dipenimin otogha an azuarir mam nan aka. Egha an tiar akamin boroghin itir guarir akinir vong ko vongin itimningin

† **40:30:** Hibrun akam vezin kam deragha an mingarim abighizir puvati. ‡ **40:48:** Akar ababanir kamningin itim ua datirighin Hibrun akamin itir puvati. Akar kam fomira ikia iza datirighin a itir puvati. Akar kam ikiavira itir dughiamin, gumazir maba Grikin akamin a gira, ezi akar kam akinafarir me Grikin akamin an osirizimin iti.

abari, aningın ababanım uaghara ghugha, 2 mita ko akuamın tu. Ezi Godın Dipenimın tiar akamın arozimın ababanım,[‡] 7 mitan tu. Ezi birir otevir tiar akamın miriamningın itimning, aning uaghara ghugha 1 mita ko akuamın tu.

⁴⁹ Ezi azuarir kamın ruarimın ababanım 10 mitan tu. Ezi an arozimın ababanım 5 mita ko akuamın tu. Egha adiriziam, danganir me uari akuvimın ikegha azuarir kamın anabo. Ezi guarir akinir dafar pumuning azuarir kamın tiar akamın miriamningın mitighav iti.

41

¹ Ezi gumazir kam na inigha Godın Dipenimın aven ghu. Ga garima, Anogoroghezir Danganım iti. Egha a tiar akamın boroghın itir guarir akinimning vong ko vong itimın abarima, aningın arozim 3 mitan tu. ² Ezi a tiar akamın arozimın abarima, an ababanım 5 mitan tu. Ezi tiar akamın miriamningın birir otevir vong ko vongın itimning virara voroghira ghu. Aningın arozimın ababanım 2 mita ko akuamın tu. Egha gumazir kam Anogoroghezir Danganir kamın abarima, an ruarimın ababanım, 20 mita, ezi an arozimın ababanım 10 mitan tu.

³ Egha a bar aven ghua Danganir Bar Anogoroghezimın oto. Egha a tiar akamın boroghın itir guarir akinir vong ko vong itimningın abarima, aningın arozimning, 1 mitan tu. Ezi tiar akamın arozimın ababanım, 3 mitan tu. Ezi tiar akamın miriamningın birir otevir vong ko vongın itimning virara voroghira ghu. Aningın arozimningın ababanım 3 mita ko akuamın tu.* ⁴ Egha a Danganir Bar Anogoroghezir kamın abarima, an ruarim ko arozim, aning uaghara ghua 10 mitan tu. Egha a kamaghın na migei, “Danganir kam, a Danganir Bar Anogoroghezim.”

Esekiel Godın Dipenimın poghezir ghuriabar gari

⁵ Ezi gumazir kam Godın Dipenimın birir mitiamın abari, ezi an ababanım 3 mitan tu. Godın Dipenim azenan danganir muziarir aviriba anevinigha iti. Egha danganir kabar arozimın ababanım, 2 mitan tu. ⁶ Danganir muziarir kaba, da uari gisin ikia ghua va anaga 3plan ghuriaba iti, ezi 3plan ghuriar kaba, vaghvaghera 30plan danganir muziarir kaba iti. Me dar ingarir dughiamın, me dipenir akiniba asegha akoriba dagh isin da arigha 3plan ghuriar danganir muziariba itiba, pin dar ingari. Eghiti dar otevirba izi Godın Dipenimın birim

biraghan kogham. ⁷ Danganir muziarir Godın Dipenimın avinizir kaba, dar ghuriar dar itiba kamaghın iti: Danganir vanginan itiba, dar arozim 2 mitan tu. Ezi dar pin danganir muziarir ghuriar namba 2in itiba, dar ababaniba mong ekeveggha dar apengan itir danganibar ababanibagh afira. Ezi dar pin danganir muziarir ghuriar namba 3in itiba, dar ababaniba mong ekeveggha dar apengan itir danganibar ababanibagh afira. Ezi adiriziar mam, ghuriar vanginan itimın ikegha pin ghua namba 2in ghuriamın ghua bar pin namba 3in ghuriamın oto.†

⁸ Ki gari, Godın Dipenim ghuriar vazimın itim biragha azenan ghuzir daruamin tuavim, a ghuriar kabar apengan dar mingarimın min ikia, Dipenir miriaba bar da avini, egha a ghuriar pin itibar mingariba gavgaviba dagh anidi. Mingarir kam, nguazimın ikegha pin ghua daruamin tuavimın tu, an tuirivimın ababanım 3 mitan tu. ⁹ Danganir muziarir kabar azenan itir divazimın mitiamın ababanım, a 3 mita ko akuamın tu. Ezi vanginan itir nguazir pura itim, a Godın Dipenim avinizir danganir mizuaribar ikegha ghua, ¹⁰ Godın Dipenim avinizir dipenir igharazir mabar oto. Danganir aruir kam, Dipenim bar anevinigha gumaziba daruamin tuavimın min iti, ezi an arozimın ababanım 10 mitan tu. ¹¹ Ezi danganir mizuarir kabar aven mangamin tiar akar pumuning iti, egha aningın azenan aruir tuavim guam a misuegha iti. Egha tiar akar mam a Godın Dipenimın sautin amadaghan itima, mam notin amadaghan iti. Ezi ki ua garima, pin itir tuavim, kar danganir muziariba avinizir tuavim, an arozimın ababanım, 2 mita ko akuamın tu.

Godın Dipenimın ababanım

¹² Godın Dipenimın akirangın aruem uaghiri naghın, dipenir ekiar mam iti. Egha Godın Dipenim avinizir nguazir pura itim, guam a misuegha iti. Dipenir kamın arozimın ababanım, a 35 mitan tu, ezi an ruarim 45 mitan tu. Dipenir kamın birir azenan ghuzim, an mitiamın ababanım a 2 mita ko akuamın tu.

¹³ Egha gumazim Godın Dipenimın ruarimın abarima, a 50 mitan tu. Egha a gin nguazir Godın Dipenim avinizim ko aruem uaghiri naghın itir dipenibar abari. A Godın Dipenimın tiamın mikebamin ikegha an abara ghua dipenir igharazir kamın girakirangın oto. Ezi an ababanım 50 mitan tu. ¹⁴ Egha a Godın Dipenimın guam ko nguazir kinir vong ko vong sara itimın

* **41:3:** Hibrun akam deragha migirigiar kamın mingarim abighizir puvati. Ezi akar kam, datirighın itir Grighın akamın gin zui. † **41:7:** Hibrun akam deragha migirigiar kamın mingarim abighizir puvati.

ruaribar abari, dar ababanim bar moghira uaghan 50 mitan tu.

^{15a} Egha a ghua, Godin Dipenimin akirangin itir dipenimin abari, dipenir kam Godin Dipenim avinizer nguazir kinim guam a misuegha iti. A dipenir kam ko an dipenir ruarir vuem ko vuemin itimning, dar ruaribar abarima, dar ababanim uaghan 50 mitan tu.

Esekiel Godin Dipenimin aven an biribar digiribar gari

^{15b-16} Godin Dipenimin aven zuir danganim, ko an azuarir faragha itimin birim ko Anogoroghezir Danganimin birim, ko winduan ruariba ko, 3plan birir tiar akamin boroghin itiba, me temer arariba isa, ghuriamin ikegha ghua winduabar otogha, birir kabar pogha da ariki. Egha uaghan temer arariba winduaba aven dagh ase.

¹⁷ Me Godin Dipenimin Anogoroghezir Danganim ko, Bar Anogoroghezir Danganimin biriba ko, tiar akam gisin danganir pin itimin biriba ko, Dipenimin aven zuir danganimin biriba nedazibar digiribar gin ghua da aghore.[‡] ¹⁸ Digirir kam kamakin: temer aghuir mamn nedazim iti, ezi an gin enselin bar gavgavir mamn nedazim iti, ezi an gin detin tememin nedazim iti, egha ghua dar nedaziba kamaghira uari aghoravkira ghua, danganir kam bar a ini. Enselin bar gavgavir kaba vaghvagha guar pumuning iti. ¹⁹ Mam gumazir guam iti, ezi igharazim laionin guam iti. Egha aningin guamning detin tememin gari, detin temer roghira itir vong ko vongin itimningin gari. Digirir kamaghira gariba, bar Dipenimin biribagh izifa. ²⁰ Egha da vanginan itir ghuriamin ikegha uanaga tiar akabagh afiragha isin tu. ^{21a} Anogoroghezir Danganimin guarir akinimning, 4plan miriaba iti. Egha aning magh gari.

Esekiel ofa gamir dakozimin gari, a Ikiavira Itir Godin boroghin iti

^{21b-22} Bar Anogoroghezir Danganimin aven mangamin tiar akamin boroghin, bizir mam iti, a ofa gamir dakozir mamn min gari. Ofa gamir dakozir kam, me temer araribar an ingari. An tuirivimin ababanim, 1 mita ko akuamin tu, ezi an arozimin ababanim, 1 mitan tu, ezi an ruarim 1 mitan tu. An mikebaba, ko an dikanim,[§] ko an miriaba, me temer araribar dar ingari. Ezi gumazir kam kamaghin na migei, "Ofa gamir dakozir kam, a zurara Ikiavira Itir Godin damazimin tughav iti."

Godin Dipenimin tiar akaba

²³⁻²⁴ Danganir Anogoroghezimin aven zuir tiar akam, tiar pumuning iti. Tiar kamning vaghvagha akuar pumuning iti, ezi me hinsbar da isav suiki. Pumuning vongin itima, pumuning vongin iti. Da kuamin dughiam, da sivagh sivagh mangi uarigh puegham. Ezi kamaghira Danganir Bar Anogoroghezim uaghan tiar pumuning iti.

²⁵ Ezi me Anogoroghezir Danganimin tiamningin, detin temeaba ko enselin bar gavgavibar nedazibar ghore, mati nedazir me Dipenimin aven itir biribar ghore. Ezi tiar akar azuarimin aven mangamimningin azenan, me temer araribar dipenir ivem, tiar akam gisin an ingari. ²⁶ Ezi aven mangamin azuarimin birimningin, vong ko vong, winduan ruariba ko detin temebar nedaziba iti. Ezi Dipenimin miriaba avinizer danganir muziariba, dar biriba uaghan nedazir kabanang dar iti.

42

Ofa gamir gumazibar dipenir pumuning

¹ Egha gumazir kam na inigha azenan itir danganir me uari akuvimin aven otogha, Godin Dipenimin notin amadaghan dipenir ruarir mamn gari. Dipenir kam, daruamin nguazir kinir Godin Dipenim avinizimin vongin iti, egha an mikebar mam Godin Dipenimin girakirangin itir dipenir ekiam mong an boroghira iti. ² Dipenir kamn ruarim, 50 mitan tu, ezi an arozim, 25 mitan tu.

³ Dipenir kamn kuebam daruamin nguazir kinir Godin Dipenim avinizim bira, egha azenan itir danganir me uari akuvir ekiamin guam a misuegha iti. Me ghurir 3pla dipenir kamn dar ingara ghuanabo. ⁴ Dipenir kamningin tizimin, daru aven mangamin tuavim iti. An arozimin ababanim, 5 mitan tu. Ezi an aven zuir danganin notin amadaghan iti, an arozim, 50 sentimitan tu. ⁵ Dipenir kamningin namba 3in ghuriamin danganir muziariba, da namba 2in ghuriam ko namba 1in itir ghuriamin danganir muziariba mong dar sufi. Me namba 3in ghuriamin ingarir dughiam, me mong anesuvagha an ingarizi, an danganir muziariba sufi. ⁶ Dipenir kamningin ghuriaba me dipenir akinibagh isin da arighizir puvati, mati me uari akuvir danganimin boroghin itir dipenir igharazibar ingari. Puvati. Namba 1in ghuriam, a nguazim gaperagha namba 2in ghuriam ko namba 3in ghuriam gavgavim aning ganidi. Kamaghin amizi, pin itir ghuriamin danganir muziariba mong sufi.

[‡] **41:17:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. [§] **41:21b-22:** Hibrun akam, akar kam, "an dikanim," a guizbangira ghaze, "an ruarim." Fomira itir gumazir maba akinafarir kamin akam gira, egha ghaze, akar kam ghaze, "an dikanim." **42:3:** Esekiel 40:17; 41:10

7-8 Dipenir namba 2in ruarimin ababanim, a 25 mitan tu. Ezi dipenir ruarir faragha itimin ruarimin ababanim, a 50 mitan tu. Dipenir ruarir faragha itim, me an guamin vongin divazir mamir ingari, ezi an ruarim, mati dipenir ruarir namba 2in ruarimin min ikia, 25 mitan tu. Divazir kam, a danganir uari akuvamin azenan itimin miriamin iti. 9-10 Divazir kam, ko dipenir ruarir faragha itir kam, aningin tizimin daruamin tuavim iti. Gumazitam dipenir kamin aven mangisi, azenan ikia uari akuvir danganim ategh divazimin mikebamin boroghin aven izi, aruem anadi naghin ikegh mangi, daruamin tuavir kamin aven mangam.*

Ezi dipenir igharazir pumuning, aning uaghan Godin Dipenimin vongin, danganir uari akuvimin boroghin sautin amadaghan iti.† Egha daruamin nguazir kinir Godin Dipenim avinizimin vongin iti. Egha aningin mikebamning Godin Dipenimin girakirangin itir dipenir ekiam mong an boroghira iti.

11 Dipenir kamningin ababaniba, dar aroziba ko ruariba ko tiar akaba, da bar moghira notin amadaghan itir dipenimningin ababaniba ko magh ghue. Ezi dipenir kamningin tizimin, daruamin tuavir aven mangamim, aningin tiamningin iti. 12 Gumazitam sautin itir dipenimningin aven mangisi, divazimin mikebamin boroghin aven izi, aruem anadi naghin ikegh izi, daruamin tuavir kamin aven izam. Tuavir kam, a notin amadaghan itir tuavimin mirara gari.

13 Ezi gumazir kam kamaghin na migei, "Notin itir dipenir kamning ko sautin itir dipenir kamning, Godin Dipenim avinizir nguazir kinimin vongin ikia, egha uaghan Godin danganibara, egha bar zue. Ofa gamir gumazir Ikiavira Itir Godin boroghin zuiba, me dar aven ikia ofan bar zueziba api. Ki dipenir kabagh amizi da zue. Kamaghin amizi, ofa gamir gumaziba ofan bar zueziba kagh dar arigham. Kar witba tuamin ofaba, ko arazir kuraba gin amangamin ofaba, ko osimtiziba agivamin ofaba. 14 Ofa gamir gumaziba Godin Dipenimin aven ikegh, me azenan uari akuvir danganim mangisi, me korotiar zueziba suegh dipenir kabar danganir mizuarir kabar aven dar arigham. Korotiar zuezir kaba me Ikiavira Itir Godin ingangarim damuasa da azui. Egh korotiar igharaziba aghuigh azenan itir danganir gumazamiziba uari akuvimin mangam."

* 42:9-10: Akar ves 3in ikegha ghua 10in tuziba, Hibrun akam deragha migirigiar kabar mingarim abighizir puвати.

† 42:9-10: Hibrun akar datirighin itim, ghaze, "aruem anadi naghin." Fomira itir gumazir maba akinafarir kam akabagh iragha da osiri, egha me ghaze, akar kam, sautin amadaghan itir naghin migei. 43:2: Ezekiel 10:3-4; 10:18-19; 11:22-23; Akar Mogomem 1:15

Gumazir kam divazir ekiar Godin Dipenim avinizimin abari

15 Gumazir kam Godin Dipenimin aven tir danganibar abaragha givagha, na inigha ga ghua aruem anadi naghin itir tiar akamin azenan otogha, a Godin Dipenimin avinizir divazir ekiamin abari. 16 A bizibar abarir aghorim inigha aruem anadi naghin divazimin ababanim gamima, a 250 mitan tu. 17-19 Egha a ghua notin amadaghan ko, sautin amadaghan ko, aruem uaghiri naghin divazir kamin abarima, dar ababanibar ruariba vaghvagha 250 mitan tu. 20 Godin Dipenim avinizir divazir kam, a 4plan miriaba iti, ezi dar ababaniba bar 250 mitan tu. Divazir kam, Godin bizir zueziba, ko nguazir kamin gumazamizibar bizir kiniba, tongira da abigha iti.

43

Ikiavira Itir God, uamategha uan Dipenimin ize

1 Gumazir kam na inigha divazir tiar akar aruem anadi naghin garimin amadaghan ghu. 2 Ezi ki garima, Israelian Godin angazangarir ekiam ko gavgavim aruem anadi naghin ikegha izi. Ezi angazangarir ekiam ko gavgavim izir dughiamin, ki niginir ekiam barazima, a mati ongarir ekiaba dipira tingazi. Ezi Godin angazangarim nguazim gamima a bar dafogha taghtasi. 3 Irebamin min garir bizir kam mati ki faragha irebamin min garir bizimningin min ghu. Irebamin min garir bizir mamir aven, God Jerusalem gasighasighasa ami. Ezi irebamin min garir bizir igharazim, ki Kebarin Fanemin miriamin ikia an gani. Irebar ki datirikin garir kam, aning ko magh ghu. Kamaghin amizi, ki uabi fegha nguazim mikinigha guam nguazim gati. 4 Ikiavira Itir Godin angazangarir ekiam ko gavgavim iza aruem anadi naghin amadaghan tiar akamin aven iza Godin Dipenimin aven ghu.

5 Ezi Ikiavira Itir Godin Duam na fegha na inigha bar aven itir danganir me uari akuvimin ghu. Ezi ki kagh garima, Ikiavira Itir Godin angazangarir ekiam Godin Dipenim gizifa. 6 Ezi gumazir kam nan boroghin tughav ikiavira iti, ezi ki orazima, gumazir mamir tiarim Godin Dipenimin aven ikia na migei. 7 A kamaghin na migei, "O nguazir kamin gumazim, dipenir kam kar nan atrivir dabirabimin danganim. Egha a uaghan nan dagarir onimning ikiamir danganim. Ki Israelin ikizim zurara men tongin kagh ikiva, me gativagh men gan

iki mamaghira ikiam. Israelin ikizim ko men atriviba, me faragha nan ziar bar zuezim gasighasigha ghaze, a pura ziar kinim. Egh gin izamin dughiamin, me ua kamaghin damuan kogham. Me faragha asebar ziaba fa arazir bar kurabagh amua mati amizim tuavir amizibar arazibar gin zui. Egh gin me ua kamaghin damuan kogham. Eghti men atrivibar kuaba, ua danganir kamin ikian kogham. ⁸ Men atriviba faragha uan dipeniba nan Dipenimin boroghin dar ingari. Ezi men dipenir tiar akaba nan Dipenimin tiar akam boroghira iti. Ezi divazir vamira me dipeniba ko na dipenim abigha iti. Ezi me arazir bar kurar ki aghuaziba me dagh ami. Ezi bizir kamin, me nan ziar zuruzim gamizi, a nan damazimin bar mize. Bizir kam bangin, ki bar men aningaghegha me gasighasiki. ⁹ Me datirighin ua asebar ziaba fan marki, mati tuavir amizimin arazir an amiba. Egh me uan atrivibar kuaba nan saghon da arikigh. Me kamaghin damighiti, ki zurara men tongin iki mamaghira ikiam.”

¹⁰ Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin na migei, “O nguazir kamin gumazim, ni Dipenimin danganir gin ikiamimin gun Israelin ikizim mikim me geghan. Eghti me uan arazir kurar me amiziba bagh aghumsigham. ¹¹ Me uan arazir kurar me amizibar aghumsigh givaghti, ni Godin Dipenimin digiriba ko ganganimin gun me mikim. An ababaniba, ko tiar akar aven ghua azenan iziba ko, an averiamin itir biziba ko, an aven ingaramin araziba ko, an bizir ki damuasa mikemeziba, ni bizir kaba men damazibar bar ada osirighiti, me bar nan akabar gan dar gin mangi dar amu.

¹² “Kar Godin Dipenimin Akar Gavgavim: Mighsiar orazir Godin Dipenim aperaghav itim, an danganiba bar anevinigha itir danganiba, da bar moghira zuegh na baghvira ikiam. Guizbangira, kar Godin Dipenimin Akar Gavgavim.”

Ofa gamir dakozimin ababaniba

¹³ Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “Kar ofa gamir dakozimin ababanim. Ofa gamir dakozir kamin mingarimin povir nguazim gaperaghav itim, an tuirivimin ababanim, 50 sentimitan tu. Ezi an povimin miriamin ikegha aven zuir danganimin arozim, an ababanim, 50 sentimitan tu. Divazir dozir mam, an mingarim povir kamin miriaba azenan isin ikia bar anevini, ezi an tuirivimin ababanim, 25 sentimitan tu. ¹⁴⁻¹⁵ Ofa gamir dakozir kam a 3plan miteba iti. An povim gisin aperaghav itir miter namba 1, an tuirivimin ababanim 1 mitan tu. Ezi miter kamin miriamin

ikegha aven zuir danganimin arozim, an ababanim, 50 sentimitan tu. Ezi miter kam gisin itir namba 2in mitem, an tuirivimin ababanim, a 2 mitan tu. Ezi miter kamin miriamin ikegha aven zuir danganimin arozim, an ababanim, 50 sentimitan tu. Ezi miter kam gisin itir namba 3in mitem, an tuirivimin ababanim 2 mitan tu. Miter bar pin itir kam, kar ofaba tuer danganin. Ezi ofaba tuer danganin, bulmakaun kombar min garir biziba, an mikebar 4pla gaseghav iti.

¹⁶ “Ofa gamir dakozimin ofaba tuer danganir kamin siriam, an ruarimning ko, arozimningin ababaniba uaghara ghuegha 6 mitan tu. ¹⁷ Ofa tuer danganir kam, an apengan itir miter namba 2, an ruarimning ko arozimningin ababaniba magh ghuegha 7 mitan tu. Ezi miter namba 2in miriamin ikegha aven zuir danganimin arozim, an ababanim, 50 sentimitan tu. Ezi divazir dozir mam, a miter kamin miriaba azenan isin ikia bar anevini, ezi an tuirivimin ababanim, a 50 sentimitan tu. Ezi adiriziar mam, ofa gamir dakozim gasaraghav ikia, guam aruem anadi naghin misuegha iti.”

Ofa gamir dakozim, me a isa God ganidi

¹⁸ Ikiavira Itir God, kamaghin na migia ghaze, “Nguazir kamin gumazim, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Kar bizir ki damuasa mikemeziba, me ofa gamir dakozim gisin asiziba tue da mighirir ofabar amuva, ofan bar isi mighiramim damuamin asizir ghuziba, a gisin da kavamangsi, ofa gamir dakozimin ingarigh givaghti, dughiar kamra, ni arazir kabar gin mangi dar amu. ¹⁹ Ni bulmakaun apuritam inigh Livain anabamin ofa gamir gumaziba, me Sadokin ovavir boribar maba, me daningigh. Merara izi nan boroghin nan ingangarim damuam. Egh ofa gamir gumazir kaba bulmakaun apuritam misuegh gumazamizibar arazir kuraba gin amangamin ofa damu. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki Akar Gavgavir kam gami. ²⁰ Egh ni bulmakaun kamin ghuzitaba inighiva ofa gamir dakozimin, mikebabar komin 4plan kabar aghuigh. Egh gumazamizibar arazir kuraba gin amangisi ofa gamir dakozir namba 2in mitemin mikebabar aghuva, an divazir dozir bar anevinizim a daghuigh. Ni kamaghin damighiti, ofa gamir dakozim nan damazimin zueghiva, na baghvira itir bizimin min ikiam. ²¹ Ia bulmakaun apurim inigh, Godin Dipenim avinizar divazimin aven itir danganir God inabazimra mangi, arazir kuraba gin amangamin ofan min, a misuegh an ofa damu. Danganir kam,

a Anogoroghezir Danganimin azenan iti. ²² Egh amimzaraghan, ia memen apurir duaba puvatizitam inigh, egh arazir kuraba gin amangamin ofan min ofa damu. Eghti ofan kam ofa gamir dakozim damighti, a zuegham. Mati ia faragha bulmakaun apurimin ghuzim gamizi mokin. ²³ Ia kamaghin ofa gamir dakozim damighti a zuegh givaghti, ia bulmakaun apurir duaba puvatizi tam inighiva, sipsipin okoruamin tongin sipsipin apurir duaba puvatizitam inigh, ²⁴ Ikiavira Itir Godin damazimin izi. Eghti ofa gamir gumaziba amangsizim isi aning gisuaghsuegh, ofan bar isia mighirizimin min, aning isi Ikiavira Itir God bagh ofa damu. ²⁵ Ia 7plan aruebar, ia vaghvagh aruer vamiran memen tam inigh izi aruzir kuraba gin amangamin ofan min a misuegh ofa damu. Egh uaghan bulmakaun apuritam ko sipsipin okoruamin tongin sipsipin apuritam inigh izi. Eghti asizir kaba, duatam dar mikarziabar ikian marki. ²⁶ Ofa gamir gumaziba aruer 7plan ofa gamir dakozim damighti a zueghsi, ofan kabar amuam. Me kamaghin ofa gamir dakozim damighti, a nan bizimra an min ikiam. ²⁷ Eghti 7plan aruer kaba givaghti, namba 8in aruemin ikegh mangi, ofa gamir gumaziba, Israelia ia bagh ofa damuam. Me ofan tue bar isia mighiriziba ko, gumazamiziba God ko navir vamiran ikiamin ofabar amuam. Me kamaghin damighti, ki ofan kaba bagh bar akongegh da iniam. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikemegha gifa.”

44

Aruem anadi naghin itir tiam dukuaghav iti

¹ Ezi gumazir kam na inigha, ga ua Godin Dipenimin aruem anadi naghin amadaghan itir divazimin ghua ki gari, an tiam dukuaghavira iti. ² Ezi Ikiavira Itir God na migia ghaze, “Tiar kam dukuaghvira iki kuighirighan kogham. Gumazitam an aven mangan kogham. Ki Ikiavira Itir God, Israelian God, kirara ki an aven ize. Kamaghin amizi, a kuighirighan kogh kamaghira ikiam. ³ Atrivimin otarimra, Ikiavira Itir Godin damazimin daghebar amisi tiar akamin aven izi Dipenimin aven dapiam. A tiar akamin aven iziva, Dipenimin aven mangamin azuarimin aven izam, egh gin a mangisi a kamaghira tuavir kamra azenan mangam.”

Godin gumazamizibara, Godin Dipenimin aven mangam

⁴ Egha gumazir kam na inigha ga notin amadaghan itir tiar akamin aven ghua, Godin Dipenimin tiamin oto. Ezi ki garima,

Ikiavira Itir Godin angazangarir ekiam, Ikiavira Itir Godin Dipenim bar a gizifa. Kamaghin amizi, ki degiaghirigha uan guam nguazim gati. ⁵ Ezi Ikiavira Itir God kamagh na migei, “O nguazir kamın gumazim, ni deravira ganigh. Bizir ni garava orazir kaba, ni deravira dagh nighnigh. Ki bizir Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven damuamiba ko Akar Gavgaviba ni mikimasa. Eghti ni deravira fogham, tinara Godin Dipenimin aven mangigh uam azenan izam, eghti tina puvatigham.

⁶ “Ni Israelin ikizir akaba batozir kamın mikim suam: Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: O Israelin ikizim, ia amir arazir kurar ki bar aghuaziba, ia da atakigh! ⁷ Ia na bagha ofabagh amua asizir aghuiba ko, oviba ko, gubziba na ganidir dughiabar, ia Kantrin Igharazibar Gumazamizibar amamangatizi me nan Dipenimin aven ize. Me uan mikarzir mogomebar iniba aghorezir puvati, egha uan navir averiabar aven nighnzir gavgavim nan itir puvati. Me nan Dipenimin aven ize, ezi tuavir kamın ia nan Dipenim gamizi, a nan damazimin mize. Ia arazir kurar ki bar aghuazir aviribagh ami. Kamaghin amizi, ia nan Akar Dikirizir Gavgavim abiki. ⁸ Ia nan bizir bar zuruziba deravira dar garir puvati. Egha ia Kantrin Igharazibar Gumazamizibar arizima, me ian danganim inigha nan Dipenimin ingangarir kabagh ami.

⁹ “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin ia migei: Kantrin Igharazibar Gumazamizir Israelin ikizimin tongin ititam, a uan mikarzir mogomemin inim atughan kogh, egh uan navir averiamin aven nighnzir gavgavim nan ikian kogh, gumazir kam, nan Dipenimin aven izan kogham. Bar puvatigham.”

Livaiba ofa damuamin ingangarim damuan kogham

¹⁰ Ikiavira Itir God na migia ghaze, “Israelin ikizim akirim na gasaragha bar nan saghon zuima, Livain anabamin adarazi uaghan, nan aghuagha asebar ziaba fa nan saghon ghu. Kamaghin amizi, ki men arazir kuraba ikarvagh pazavira me damigham. ¹¹ Ki kamaghsua, me nan Dipenimin aven ingangaribar amuam, egh nan Dipenimin tiar akaba deraghvira dar ganam. Egh gumazamizibar akurvagh, ofan bar isia mighiriba, ko ofan igharaziba bagh asizibav soghiva, ofabar amua gumazamizibar damazimin tuiv, me bagh Godin ingangarim damuam. ¹² Ezi puvati, me ua Israelin ikizimin faragha ghua, asebar ziaba fe, egha me gamizi me asaghpora ira arazir kuramin aven zui.

Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki akar dikirizim gamua guizbangira kamaghin me migei, ki men arazir kuraba ikarvagh pazavira me damigham. ¹³ Eghti me nan boroghin izi ofa gamir gumazibar iki nan ingangarin damuan kogham. Me nan damazimin ofan zueziba ko anogoroghezir bizitamin boroghin mangan kogham. Me uan arazir kurabagh nighnigh bar aghumsigham. Egh arazir kurar ki bar aghuazir me amiziba bagh, ivezir kuram iniam. ¹⁴ Eghti ki me amiseveghti, me nan Dipenimin ganiva an aven damuamin ingangariba bar dar amuam.”

Ofa gamir gumazibar ingangariba

¹⁵ “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin miqia ghaze: Ofa gamir gumazir Livain anabamin itiba, me Sadokin ovavir boriba, dughiar Israelin ikizim akirim ragha na gasarazimin, merara nan Dipenimin aven itir biziba deravira dar garava, nan ingangarim bagha gavgafi. Kamaghin amizi, merara nan ingangarim damusi nan boroghin izi, na bagh ofabar amusi asizibar oviba ko ghuziba isi ofabar min na daningam. ¹⁶ Merara nan Dipenimin aven izam. Merara nan ingangarim damusi nan dakozim boroghira izam. Merara nan bizibar ganam.

¹⁷ “Ofa gamir gumaziba, namba 2in divazir nan Dipenim avinizimin tiar akamin aven mangi uari akuvir danganimin otivsi, me ofa gamir gumazibar korotiar me inir ghurghuribar ingarizibar aghuigh. Me nan Dipenimin boroghin uari akuvir danganin kamin aven iki, nan ingangarim damuamin dughiamin, me sipsipin arizibar ingarizir korotiabar aghuan marki. ¹⁸ Me inir ghurghurir avizir ruarir taba dapanir asuabar min uan dapanibagh ighuigh. Egh trausizir otevilla isi uan korotiar ruaribar apengan dar aghuigh. Egh doriba men aghan koghsi me inir ruariba ikiva, miter gavgavibar uan ivariaba amighinan marki. ¹⁹ Me azenan ikia uari akuvir danganimin gumazamiziba bagh mangisi, me Godin Dipenimin aven ingangarim damuasa aghuizir korotiaba suegh danganir muziarir zuezibar dar arikigh. Egh me korotiar igharazitabar aghuigh azenan mangi. Puvatightima, gumazamizir kiniba men korotiar bar zuegha anogoroghezibar suigh, egh me arimighiregham. Kamaghin amizi, me korotiar igharazitabar aghuigh azenan mangam.

²⁰ “Ofa gamir gumaziba uan dapanir ariziba apir, bar adagh isiti da dapanir tuziba ikian marki. Egh me uan dapanir ariziba ateghti da mangi ruarighan marki. ²¹ Ofa gamir gumaziba, aven ikia uari akuvir danganimin aven mangisi, wainin tam aman marki. ²² Ofa gamir gumazitam, amizir pam taghizir tamin ikian marki. A Israelin ikizimin amizir igiar gumazitam koma akuizir puvatizitamin ikti deragham. Egh a uaghan ofa gamir gumazir aremezimin amuir odiarimin ikti deragham. A gumazir kinir ovengezitamin amuir odiarimin ikian marki.

²³ “Ofa gamir gumaziba, bizir na baghavira itiba ko nguazir kamin bizir kiniba, nan gumazamizibar sure damu. Egh bizir manam, nan damazimin zue, ezi bizim manam nan damazimin mize, ni dar men sure damuam. ²⁴ Akam adaritam otoghti, ofa gamir gumaziba nan Akar Gavgabibagh isin tugh men adarim tuisigh. Me isar ekiabar Arazibar suigh, dagh nighnigh dar gin mangi, arazir ki ifongezibar amuva, egh Sabatin dughiamin arazimin gin mangiti, a na baghvira itir dughiamin min ikiam.

²⁵ “Ofa gamir gumazitam, ovengezir gumazir kuamin boroghin mangi an suiragh, nan damazimin mizeghan marki. Egh an tavira, mati an afeziam o amebam, o an borir tam, o an aveghbuatam, o an amizir patamin itir puvatizim aremeghti, a men kuabar suigh dar afegh, egh a nan damazimin mizegham. ²⁶ Egh gin a ua nan damazimin zueghamin arazibar gin mangi ua nan damazimin zuegh givaghiva, gin a 7plan aruer igharazibar ua pura iki mizuamam. ²⁷ Aruer kaba givaghti, a gin Godin Dipenim avinigha uari akuvir danganimin mangi, ua bagh arazir kuram gin amangamin ofa damu. Egh a kamaghin, ua Godin Dipenimin Anogoroghezir Danganimin aven mangi ua ingaram. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikemegha gifa.

²⁸ “Ofa gamir gumaziba, Israelin nguazimin aven nguazitam inian kogham. Me nan ingangarir kam ini, a mati men bizir aghuir ki me ganingizim. Kirara, ki bizir aghuir me inigh zurazurara suiragh ikiamin kam. ²⁹ Ofa gamir gumaziba, me wit tuamin ofa, ko arazir kuraba gin amangamin ofa ko, osimtiziba agivamin ofaba, dagher kaba kar ofa gamir gumazibar dagheba. Egh Israelin nguazimin aven, bizir gumazamiziba na bagha arighizi da na baghvira itiba bar, ofa gamir gumaziba

da iniam. ³⁰ Gumazamiziba faragha anizir dagheba asighiva, dar tongin dagher bar aghuir faraghavira itiba inigh ofa gamir gumazibar aningam. Egh bizir igharazir gumazamiziba isa nan ingangarim bagha anidiba, ofa gamir gumaziba uaghan da iniam. Gumazamiziba dughiabar zurara bretba tuva, faraghivira tuamin bretba, me ofan min da isi ofa gamir gumazibar aningh. Egh gumazamiziba kamaghin damuti, nan bizir aghuiba men dipeniba ko ikizibagh izivagh.

³¹ “Ofa gamir gumaziba, kuarazim o, asizir uabi aremezir tam aman marki. Egh asizir igharazim misuegha atizir asizim uaghan, me aneman marki.”

45

Israelia Ikiavira Itir God bagh nguazir tam ginabagh

¹ Ikiavira Itir God ua na migia ghaze, “Ia uamategh uan kantrin mangegh, Israelia uan nguazim abigh, uan ikiziba vaghvagha me daningiva, ki Ikiavira Itir God, na bagh nguazir ekiatam atigh. Eghti an ruarim, 12 kilomita ko akuamin tugham, eghti an arozim 10 kilomitan tugham.* Eghti danganir kam bar moghira zuoghiva na baghvira ikiam. ² Nguazir kamin aven, ia Godin Dipenim in garsa danganitam ginabagh. Nguazir kamin 4plan miriabar ababaniba bar moghira 250 mitan tugham. Egh ia ua nguazir otevir igharazitam amiseveghti, a Godin Dipenim ikiamin nguazir otevir kam avinighti, an arozim 25 mitan tughti, a pura ikiam. ³⁻⁵ Eghti ia nan nguazir ekiar kam, akuar pumuningin anebighti, akuar pumuning aning ababanir vamiran iki. Nguazir kamningin abanimin ruarimning uaghara 12 kilomita ko akuamin tugh, eghti aningin arozim, 5 kilomitan tugh. Nguazir kamningin tam, ki ofa gamir gumaziba bagh a ginabagh, kar nguazir nan Dipenim itir kam. Ofa gamir gumazir nan Dipenim aven ingangaribar amuasa nan boroghin iziba, me nguazir ki me bagha inabazir kamin uari bagh dipenibar ingaram. Ezi nguazir kam a danganir bar zuruzim, egha a nan bizimra, nan Dipenim uaghan danganir kamin aven ikiam. Eghti ki uan nguazir kamin otevir igharazim isi Livain adarazir aningam. Livaiha nan Dipenim ingangarir igharazibagh ami. Egh me nguazir kamin uan nguibar ekiabar ingaram.†

⁶ “Danganir zuruzir kamin miriam, danganir igharazir mam an boroghin ikiam. An ruarimin ababanim, 12 kilomita ko akuamin tughti an arozimin ababanim, 2 kilomita ko akuamin tugham. Nguazir kam a Israelin gumazamiziba bar men nguazim, eghti me an uan nguibar ekiamin ingaram.”

God atrivim bagha nguazim ginaba

⁷ Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “Ia nguazir otevir pumuning atrivim bagh aning ginabagh. Nguazir otevir faragha zuim, an aruem anadi naghin amadaghan nan nguazimin miriam ko nguazir ian nguibar ekiam itimin miriamin ikegh, mangi aruem anadi naghin amadaghan Israelin kantrin nguazibar mitaghniamin tugh. Eghti namba 2in nguazir otevim, aruem uaghiri naghin amadaghan nan nguazim ko nguibar ekiam itir nguazimin miriamin ikegh, mangi aruem uaghiri naghin Israelin kantrin nguazir mitaghniamin tugh. Kamaghin amizi, nan nguazim ko nguibar ekiam itir nguazim, ko atrivimin nguazir otevimning, da Israelin kantrin danganir kam bar a iniam. Nguazir kam, aruem anadi naghin itir mitaghniamin ikegh, mangi aruem uaghiri naghin itir mitaghniamin tugham. Eghti nguazir kamin ekiamin ababanim, Israelian anababa vaghvagha ghuaviba ikiangizir nguazibar ababaniba ko magh mangigh. ⁸ Israelin nguazimin aven, atrivim ua baghvira nguazim ikiam. Eghti gin atriviba, nan gumazamiziba abin ua men nguaziba inian kogham, mati atriviba faragha amizi mokin. Atriviba gin Israelin ikizimin anababa, vaghvagh men nguaziba me daningam.

⁹ “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Ia Israelian atriviba, ia bar dughiar ruarimin arazir kurabagh ami! Ia kuaba kurir arazim ko igharaz darazi abirir arazim atakigh. Bizir manam dera ia damu. Ia uamategh nan gumazamiziba, men nguazim me dama a inisi, me batoghan marki. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin ia migei.”

Ia guizin arazimin gintigh bizibar ababanibar amu

¹⁰ Ia bar guizin arazimin gintigh, bizibar osimtiziba ko ababanibar amu. ¹¹ Efa, a bizir midiariba tuisigh dar osimtizimin ganamin bizim. Ezi bat, a bizir dipamin itibar ababanim damuamin bizim. Aningin bizibar abarir ababaniba uaghara magh ghu. Kamaghin amizi, efan 10pla, a homan

44:31: Ofa Gami 22:8 * **45:1:** Hibrun akar datirighin itim, akar kam kamaghin migei, “5plan kilomita.” Ezi gumazir fomira itir maba, akar kam Grighin akamin kamaghin a gira, “10plan kilomita.” † **45:3-5:** Hibrun akar datirighin itim, akar kam kamakin, “20plan danganiba.” Egha gumazir fomira itir maba, akar kam Grighin akamin a gira, “Men nguibar ekiam.” **45:10:** Ofa Gami 19:36

vamira ko magh ghu. Ezi batin 10pla, homan vamira, o korin vamira ko magh ghu. Bizir guar aviriba bar, me homan ababanimin gin ghua, dar osimtiziba ko ababanimbar adagh ami.[‡] ¹² Bizibar osimtizibar ababanim kamakin: 20plan gera, sekelin vamira. Ezi 60plan sekel, minan vamira. §

¹³ “Ia Israelia dagher biziba ofan min da inigha na bagha izi, ia kamaghin dar ababanimbar amu. Ia witin 60plan efa iki, egh dar tongin efan vamira isi ofa damu. Egh balin 60plan efa iki, dar tongin efan vamira isi ofa damu. ¹⁴ Egh ia uan temer olivin borer 100plan batba iki, ia dar tongin batin vamiran isi ofa damu. ¹⁵ Egh sipsipin Israelin nguazimin dadaba apir 200pla iki, ia dar tongin sipsipin vamira isi ofa damu. Ia bizir kaba inigh izi, wit tuamin ofaba, ko ofan bar isia mighiriba, ko na ko navir vamira ikiamin ofaba, ia dar amu. Ia ofan kabar amutima, ki ian arazir kuraba gin amadagham. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme.

¹⁶ “Kantrin kamin gumazamiziba bar, bizir kaba inigh Israelian atrivim bagh mangiva ofabar amuam. ¹⁷ Kar atrivimin ingangarir a damuamim: ofan bar isia mighiriba, ko wit tuamin ofaba, ko wain ko olivin boremer inger ofaba ko, dughiar ekiabar isaba ko, iakinir igiabar dabirabiba ko, Sabatin dughiaba ko, Israelin ikizimin dughiar ekiar igharazir God inabaziba. Atrivim, Israelin ikizimin arazir kuraba agivsi, ofan kabar amuam. Ofan kabanang: arazir kuraba gin amadir ofaba ko, wit tuamin ofaba ko, ofan isia bar mighiriba ko, God gumazamiziba ko navir vamiran ikiamin ofaba.”

Godin ziam famin dughiar ekiaba

¹⁸ “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Azeniba vaghvaghera dar iakinir faragha itimin, an aruer farazimin, ia Godin Dipenim damighti a zueghsi, bulmakaun apurir igiar duaba puvatizitam inigh an ofa damu. ¹⁹ Eghti ofa gamir gumazim arazir kuraba gin amangamin ofan kamin ghuzitaba inigh, Godin Dipenimin guarir akinir tiar akamin boroghin itibar aghuva, ofa gamir dakozir namba 2in mitemin mukebar 4pla daghuva, aven itir danganir me uari akuvimin tiar akabar boroghin itir guarir akinibar aghu. ²⁰ Iakinir kamin, an namba 7in aruemin, tina deraghvira fozir puvatigha atamakuigha arazir kurar manam gami, ia a bagh ofan kabar amu.

Egh tuavir kamin, ia Godin Dipenim damuti a zuegham.

²¹ “Takinir faragha zuimin, an namba 14in aruemin, ia God Israelia Gitazir Dughiam bagh Isar Ekiam damu. Egh aruer 7plan, ia yis puvatizir bret amam. ²² Isar ekiamin dughiar faragha zuimin, atrivim uan arazir kuraba ko kantrin kamin itir gumazamizibar arazir kuraba gin amangisi, arazir kuram gin amangamin ofa damusi bulmakaun apurir igiatam isi ofa gamir gumazibar anighti, me an ofa damu. ²³ Isar kamin arueba vaghvagh, atrivim Ikiavira Itir God bagh ofan bar isia mighiribar amusi, gumazamiziba inigha izir bulmakaun apurir igiar 7pla, ko 7plan sipsipin apurir duaba puvatiziba isi ofabar amu. Egh 7plan dughiar kabar vaghvagh a uaghan memen apurim isi arazir kuraba gin amangamin ofabar amuam.

²⁴ “Egh atrivim bulmakaun apurir kaba ko sipsipin apurir kaba iniva vaghvagh 14 kilogram wit ko 3 lita olivin boremer sara inigh izi. Eghti ofa gamir gumaziba, bulmakauba ko sipsipin kaba isi ofa damuva, wit ko olivin boremer sara ofa damuam.

²⁵ “Eghti iakinir namba 7in, an aruer namba 15in, Averenibar Ikiamin Dughiar Ekiam ko Dagher Abuananaba Asiamin Dughiam otogh mangi 7plan aruebar tugham. Eghti atrivim 7plan aruer kabar vaghvagh da inigh izi ofa gamir gumazibar aningam. Ofan kaba, arazir kuraba gin amangamin ofaba ko, avimin bar isia mighirir ofaba ko, wit tuamin ofaba ko, olivin boremer ofaba. Asizir kaba ko, witba ko, olivin borebar dibobonim, da God Israelia Gitazir Dughiamin ofabar dibobonim ko magh ghu.”

46

God, atrivim damuamin ofabav gei

¹ “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Aven itir danganir me uari akuvimin tiar akar aruem anadi naghin itim, wighba vaghvagh, dar 6plan ingangarir aruebar, tiam dukuagh iki mamaghira iki. Egh Sabatin dughiam ko iakinir igiamin isar ekiamin dughiamin, tiam kuighirigham. ² Godin ziam famin dughiam otoghti, atrivim azenan itir me uari akuvir danganimin ikegh, izi azuarir dozir aven mangamin mangi namba 2in divazimin aven otogh, an tiar akamin guarir akinimin boroghin tughiv ikiam. A ganti, ofa gamir gumaziba izi, an ofan

‡ **45:11:** Ababanir kamning, homa ko kor, aningin ababanim 175 litan ghu. Ezi ababanir kamning efa ko bat, aningin ababanim, 17 lita ko akumin tu. § **45:12:** Sekelin osimtizim, 11 gremin tu, ezi minan osimtizim, 648 gremin tu. Hibrun akam vezin kamin aven, “60plan sekel,” a migeir puvati. A ghaze, “20plan sekel, ko 25plan sekel, ko 15plan sekel.” Ezi kar 60plan sekel. **45:21:** Ua Me Ini 12:1-20; Diboboniba 28:16-25 **45:25:** Ofa Gami 23:33-36; Diboboniba 29:12-38

bar isi mighiramim ko, gumazamiziba God ko navir vamiran ikiamin ofabar amigh givaghti, atrivim tiar akamin boroghira ikiva tevimming apirigh, dapanim aviragh, Godin ziam fam. Egh gin uamategh azenan mangam. Eghti me tiar akam asaraghan kogh iki mangi guaratizimin tugham. ³ Sabatin dughiaba ko iakinir igiabar isaba bar, kantrin kamin gumazamiziba uaghan tiar akar kamin azenan Ikiavira Itir Godin damazimin iki, an ziam fi teviba apirigh dapaniba avigham.

⁴ “Sabatin dughiaba bar, atrivim izi Ikiavira Itir God bagh ofan bar isia mighiribar amusi, 6plan sipsipin nguzir duaba puvatiziba ko sipsipin apurir duaba puvatizir tam inigh izi. ⁵ A sipsipin apurir kam iniva 14 kilogrem wit sara inigh izam. A sipsipin nguziba iniva, a uan ifongiamin gin mangi witin aviritaba sara inigh izam. A witin avirir kaba bagh olivin borer da ko voroghira mangamiba inigh izi. Dar ababanim kamakin: a 14 kilogrem wit iniva, a 3 litan olivin borem sara inigh izi.

⁶ “Egh atrivim iakinir igiamin isam bagh, a bulmakaun apurir igiatam ko 6plan sipsipin igiaba, ko sipsipin apurir ekiar vamira, duaba dar mikarzirbar puvatiziba, ana da inigh izam. ⁷ A bulmakaun apurir kam iniva 14 kilogrem wit sara inigh izi. A sipsipin apurir kam iniva 14 kilogrem plaua sara inigh izi. A sipsipin igiaba iniva, a uan ifongiamin gin mangi witin aviritaba sara inigh izi. Egh witin avirir kaba bagh olivin borer da ko voroghira mangamiba inigh izi. Dar ababanim kamakin: a 14 kilogrem wit iniva, a 3plan litan olivin borem sara inigh izi. ⁸ Atrivim nan ziam fisi, an azenan itir me uari akuvir danganimin ikegh, izi azuarir dozir aven mangamimin mangi namba 2in divazimin tiar akamin aven otogham. Egh a nan izam fegh givagh ua mangisi, a izezi moghin ua mangi azenan itir me uari akuvir danganimin otogham.

⁹ “Isar ekiabar dughiabar, kantrin kamin gumazamiziba Ikiavira Itir Godin ziam fisi izi, tina notin amadaghan itir tiar akamin aven izegh, a uamategh mangisi, a sautin amadaghan itir tiar akamin azenan mangi. Eghti tina sautin amadaghan itir tiar akamin aven izegh, a uamategh azenan mangisi notin itir tiar akamin azenan mangi. Tav aven izezir tiar akam moghin uam azenan mangan kogham, a vongin itir tiar akamin otogh azenan mangi. ¹⁰ Gumazamiziba aven izisi, atrivim uaghan me ko aven izam. Eghti me azenan mangisi, atrivim uaghan me ko azenan mangam. ¹¹ Isar ekiabar dughiaba ko ofa gamir dughiar ekiabar, gumazitam ofa

damusi a bulmakaun apurir tam iniva, 14 kilogrem wit sara inigh izi. A sipsipin apurir ekiar tam iniva, 14 kilogrem plaua sara inigh izi. A sipsipin igiataba iniva, a uan ifongiamin gin mangi witin aviritaba sara inigh izi. Egh witin avirir kaba bagh olivin borer da ko voroghira mangamiba inigh izi. Dar ababanim kamakin: a 14 kilogrem wit iniva, 3plan litan olivin borem sara inigh izi.

¹² “Atrivim uabi, Ikiavira Itir God bagha, uan ifongiamin gin mangamin ofa a daningam, kar ofan bar isia mighirim ko, God ko navir vamiran ikiamin ofaba, a da isi a uan ifongiamin gin mangamin ofabar min, da inigh izi. Dughiar kamin, me a bagh namba 2in divazimin aruem anadi naghin itir tiar akam kuighti, an aven mangigham. Egh a uan ofan bar isia mighirim ko, God ko navir vamiran ikiamin ofabar amuam, mati a zurara Sabatin dughiabar ofa gami moghira, an ofabar amuam. Egh a uam azenan mangiti, me tiam dukuagh.”

God, me dughiabar vaghvagh ofan damuamibav gei

¹³ Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “Mizarazibar zurara, ia sipsipin igiar azenir vamira ikia duaba puvatizitam inigh izi, Ikiavira Itir God bagh ofan bar isia mighirimin min ofa damu. Ofan kamaghin amizim, ia dughiabar zurara a damu. ¹⁴ Egh uaghan mizarazibar zurara, ia ofan bar isia mighiramim damusi asizim iniva, witin aghuir kilogremin pumuning ko olivin borer litan tam sara inigh izi aning veregh. Kar wit tuamin ofa. Arazir mizarazibar Ikiavira Itir God bagh ofa damuamin kam, a iki mamaghira ikitam. ¹⁵ Ia kamaghira sipsipin igiam ko wit ko olivin borem inigh izi, mizarazibar zurazurara Ikiavira Itir God bagh ofan bar isia mighiribar amu mamaghira iki.”

Atrivimin nguazim

¹⁶ “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Atrivim nguazir otevir tam isi, bizir aghuimin min uan otarim danigham, eghti nguazir kam, an an ghuavim ikegham. Nguazir kam zurara an otarimin adarazir nguazimra. ¹⁷ Eghti atrivim uan nguazir otevir mam isi, uan ingangarir gumazir mam danighti, azenir namba 50 otoghti, a nguazir inizir kam uam atrivim daningam. 50plan azenibar zurara, Judaba ua biziba ikarvaghamin arazir kam damuam. Dughiar kam otoghti, nguazir kam uam atrivimin nguazim gavagham. Kar an bizimra, ezi a uan otariba ko uan ovavir boriba, me zurara an ghuavim ikegham.

¹⁸ “Eghti atrivim gumazamizibar nguazitam me dama a inian kogham. A nguazir

manam isi uan otaritam daningisi, a uan nguazimra isi a daningam. Eghti nguazir kam an otarimin bizimra. A gumazamiziba abiniva men nguaziba me dama da inian kogham. Kamaghin amizi, nan gumazamiziba uan nguazibar iki deraghvira dapi-aghham. Me aghamsigh tintinibar nguazir igharazibar mangan kogham.”

*Esekiel Godin Dipenimin
ofa tuer danganibar gari*

¹⁹ Gumazir kam na inigha, namba 2in divazimin tiar akamin aven ghua, daruamin nguazir kinir Godin Dipenim avinizimin otogha notin itir dipenimin oto. Dipenir kamin danganir doziba, da Godin danganibara, egha da bar zue. Dar aven, ofa gamir gumazir Ikiavira Itir Godin boroghin zuiba dar iti. Ezi gumazir kam aruem uaghiri naghin itir danganim nan aka. ²⁰ Egha kamaghin na migei, “Danganir kamin aven, ofa gamir gumaziba, osimtiziba agivamin ofaba ko arazir kuraba gin amangamin ofabar asizir tuziba inigh izi da avigham. Egh me uaghan wit tuamin ofaba inigh izi danganir kamra da tuam. Ofa gamir gumaziba bizir zuezi taba inigh, azenan gumaziba uari akuvir danganimin mangan kogham. Puvatightima, gumazir kiniba bizir bar zuegha anogoroghezir kabar suighiva me ovengam. Kamaghin amizi, bizir zuezir kaba bar men saghon ikiam.”

²¹ Egha gumazir kam na inigha azenan ghua, me uari akuvir danganimin otogha an mikebar 4pla nan akakasi. Ki garima, an mikebar 4pla vaghvaghera ua danganir muziarir maba iti. ²² Danganir muziarir kaba, dar ababaniba magh ghu. Dar ruraribar ababanim, 20 mitan tu, ezi dar arozibar ababanim, 15 mitan tu. ²³ Da vaghvaghera birir dagiabar ingarizir mam iti. Ezi avim arighamin danganim dar biribar poroghav iti. ²⁴ Ezi gumazir kam kamaghin na migei, “Kar ofan dagheba tuamin danganim. Godin Dipenimin ingangarir gumaziba, gumazamiziba ofa damuasa inigha izir asiziba inigh, me kagh adar tuziba avigham.”

47

*Dipam Godin Dipenimin ikegha emira
ghuaghiri*

¹ Egha Esekiel ghaze, gumazir kam ua na inigha Godin Dipenimin tiar akamin ize. E fo, Godin Dipenim aruem anadi naghin gari. Dughiar kamin, ki garima, Ame! Dipam tiar akar aruem anadi naghin itimin apengan otogha emira ghuaghiri. Ezi sautin amadaghan itir tiar akam uaghan dipam

an otogha sautin amadaghan itir ofa gamir dakozimin boroghin emira ghuaghira, ofa gamir dakozim gita. ² Ezi a na inigha ghua tiar akar notin amadaghan itimin azenan ghugha, ga divazir ekiar Godin Dipenim avinizimin azenan ghu. Egha ga arua divazimin miriamin azenan ghua tiar akar aruem anadi naghin itimin oto. Egha ki dipamin garima, a sautin amadaghan itir divazimin tiar akamin apengan otogha emira zui.

³ Ezi gumazir kam uan ababanir benim inigha dipamin miriamin ghua an ruarimin abari, a aruem anadi naghin ghuaghira 500 mitan tu. Ezi a na migia ghaze: Ga dipam girigh mangam. Ezi ki an gin ghua dipam girigha vongin zuima, dipam nan duiamningin tu. ⁴ Ezi a ua dipamin miriamin sivagha ghua an abarima, a 500 mitan tu. Ezi a nan akua dipam girigha vongin zuima, dipam nan itevimningin tu. Ezi a ua dipamin miriamin sivagha an abarima, a 500 mitan tu. Ezi a ua nan akua dipam girigha vongin zuima, dipam nan ivariamtu. ⁵ Ezi a ua dipamin miriamin sivagha an abarima, a 500 mitan tu. Dipam kagh faner ekiamin otogha bar kone. Ezi ki an aven daru vongin mangan ibura. Gumazir uabi afozofogh damuan fozitam, a ti tong an aven mangam. Kar faner ekiar gumazitam vongin mangan koghamim. ⁶ Ezi gumazir kam kamaghin na migei, “O nguazir kamin gumazim, ni ti bizir kaba deravira dar gari?” Egha gumazir kam ua na inigha faner dadarimin miriamin ghu.

⁷ Ki kagh otozir dughiamin, ki garima temer bar avirim, faner miriamningin uaghara bar izivagha iti. ⁸ Ezi a kamaghin na migei, “Dipar aruem anadi naghin ikegha ivemarim, a Jordanin Fanemin ghua Araban danganir zarimin ghuaghiri, egha bar ghua Amangsizim Itir Dipamin tu. E fo, ongarir kam, amangsizim bar a gizifa. Eghti faner kam a damuti, a dipar aghuimin otogh amangsizim puvatigham. ⁹ Eghti faner kam zuir danganiba, asizir igharagha gariba izi an boroghin ikiam. Eghti osirir aviriba an ikiam. Guizbangira, faner kam Amangsizim Itir Dipam damuti a deragham. Egh faner kam ivemara ghuaghiri naghin, biziba bar angamira ikiam. ¹⁰ Eghti osiriba isir gumaziba, Amangsizim Itir Dipamin miriamin boroghin tughiv iki, Engedin dipam emirava otivi naghin ikegh, bar mangi Eneklamim dipam emirava otivi naghin tugh, osiriba buriam. Egh me danganir kamin uan iveba aruemin da onegh da kirkiram. Eghti Mediteranian Ongarir Ekiamin itir osirir guar aviriba iti moghin, da kagh ikiam. ¹¹ Eghti danganir

kamin boroghin itir dipar muziarir begh-neazim izivaziba, dar dipaba deraghviram otivan kogham. Puvatigham, amangsizim dagh izivagham. ¹² Ezi Godin Dipenimin otozir faner kamin miriamningin, temer igharagha garir aghuiba otiv bivira ikiam. Temer kabar dafariba da misingan kogham. Temer kaba, dipar iza Godin Dipenimin otozim boroghin iti, kamaghin amizi, da iakinibar zurara bivira ikiam. Eghti gumazamiziba temer kabar ovizibar amiva, dar dafariba iniva uan duaba ko arimariaba akiram.”

Kantri Israelin nguazir mitaghniaba

¹³⁻¹⁴ Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin migei, “Ki bar fomira akar dikirizim ian inazir afeziaba bagha a gamua ghaze, ki Israelin nguazir kam isi ia danighti, a zurara ian nguazimra ikiam. Kamaghin amizi, ia nguazir kam deraghvira a tuisigh bar uari romegh Israelian anabar 12pla bagh anebigh me daning. Anababa bar, da vaghvagh nguazir otevir tam iniam, eghti Josepin anabam, a nguazir otevir pumuning iniam. Nguazir kamin mitaghniabar, kara.

¹⁵⁻¹⁶ “Nguazir kamin mitaghniyam, a Notin amadaghan Mediterenianin Ongarir Ekiamin miriamin ikegh, mangi aruem anadi naghin mangi nguibar ekiam Hetlonin otogh mangi, nguibar ekiam Hamatin mangamin tuavir akar ekiamin otogh mangi, nguibar ekiam Sedatin mangi, Berota ko Sibraimin nguibar ekiamningin otogham. Sibraim, a nguibar ekiam Damaskus ko nguibar ekiam Hamat, aningin mitaghniyam tizimin iti. Eghti ian mitaghniyam bar mangi nguibar ekiam Tikonin tugham. Tikon, a Hauranin Distrighin mitaghniyam in iti. ¹⁷ Kamaghin amizi, Israelin nguazimin mitaghniyar notin itim, a Mediterenianin Ongarir Ekiamin ikegh, bar vongin mangi aruem anadi naghin amadaghan mangi, nguibar ekiam Enonin otogham. Nguibar kam, Damaskusin nguazim ko Hamatin nguazimin mitaghniyam in iti. Kar Israelin nguazir notin amadaghan itir mitaghniyam.

¹⁸ “Eghti aruem anadi naghin nguazir mitaghniyam, a nguibar ekiam Damaskus ko Hauran Distrighin tizimin ikegh mangi, Jordanin Fanemin magiri sautin amadaghan mangi, Gileatin Distrik ko Israelin nguazimin tizim abighva bar sautin mangi, Amangsizim Itir Dipamin tugham. Kar Israelin nguazir aruem anadi naghin amadaghan itir mitaghniyam.

¹⁹ “Eghti sautin itir nguazir mitaghniyam, a nguibar ekiam Tamarin ikegh mangi, aruem uaghiri naghin amadaghan bar

mangi, dipam itir danganim, Kades Meriban otogham. Egh mangi Isipin nguazir mitaghniyam in iti fanemin magiri, Mediterenianin Ongarir Ekiamin otogham. Kar Israelin nguazir sautin amadaghan itir mitaghniyam.

²⁰ “Eghti aruem ghuaghiri naghin itir nguazir mitaghniyam, a Mediterenianin Ongarir Ekiam. A sautin ikegh ongaramin dadarimin mangi, bar notin amadaghan mangi nguibar ekiam Hamatin otogham. Kar Israelin nguazir aruem ghuaghiri naghin amadaghan itir mitaghniyam.

²¹ “Ia arazir kamin gin kamagi nguazir kam, uari bagh uan anababa ko, anebigh vaghvagh uari daningam. ²² Nguazir kam, a zurara ia ko ian ovavir boribar bizimra min ikiam. Kantrin igharazibar gumazamizir ian tongin itiba, ko tina ian tongin ikia boriba isi, ia nguazir kam abigha uari ganidir dughiam, ia uaghan nguazir asizitaba me bagh da abigh me daningigh. Me mati bar Israelian gumazamizibar min, ia arazir aghuibar me damu. Eghti me uaghan Israelian anababar tongin, nguazir otevilla ia ko da inighti, da zurara me ko men ovavir boribar nguazibara ikiam. ²³ Kantrin igharazibar gumazamizir iza ia ko ian gumazamizibar tongin apiaziba, me uaghan uari bagh danganim me itibar nguazir otevitaba iniam. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikemegha gifa.”

48

Me notin itir nguazim abigha Israelian anababa vaghvagha me ganidi

¹ Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “Israelian anababar ziabar kara:

“Kantri Israelin nguazir mitaghniyar notin itim, a Mediterenianin Ongarir Ekiamin miriamin ikegh mangi, aruem anadi naghin mangi nguibar ekiam Hetlonin otogham, kar nguibar ekiam Hamatin zuir tuavir akam. Egh an mitaghniyam mangi nguibar ekiam Enonin otogh mangi, nguibar ekiamning Damaskus ko Hamatin mitaghniyam in tugham. Eghti Danin anabamin adarasi, notin amadaghan itir nguazir kamin, nguazir otevir kam iniam. Men nguazimin mitaghniyam, kantrin kamin aruem anadi naghin itir mitaghniyam ikegh, ua izi aruem uaghiri naghin amadaghan mangi, Mediterenianin Ongarir Ekiamin tugham.

²⁻⁷ “Ezi Aserin anabamin nguazim Danin anabamin nguazir otevimin akuighav iti. Ezi Naptalin anabamin nguazim, Aserin anabamin nguazir otevimin akuighav iti. Ezi Manasen anabamin nguazim, Naptalin

anabamın nguazir otevimın akuighav iti. Ezi Efraimın anabamın nguazim, Manasen anabamın nguazir otevimın akuighav iti. Ezi Rubenin anabamın nguazim, Efraimın anabamın nguazir otevimın akuighav iti. Ezi Judan anabamın nguazim, Rubenin anabamın nguazir otevimın akuighav iti. Nguazir mitaghniar kaba bar aruem anadi naghin ikegha, ghua aruem uaghiri naghin tu.”

God ghaze, Israelin kantrin tongira, nguazir ekiar mam ikiam (Esekiel 45:1-8)

⁸ Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “Judan anabamın nguazimın mitaghniamin, sautin amadaghan nguazir otevir ekiar mam ikiam. Ia an ingangarir bar igharazim bagh anebigh igharaghvira anetigh. An arozimın ababanım, 12 kilomita ko akuamın tugham, kar arozir notin ikegh mangi sautin otoghamım. Eghti nguazir otevir kam, aruem anadi naghin ikegh mangi aruem uaghiri naghin Mediterenianın Ongarir Ekiamın otogham, an ruarimın ababanım mati Israelin anababar nguazibar ruarimın ababanım. Eghti Godın Dipenım nguazir otevir kamın tongira ikiam.

⁹⁻¹⁰ “Nguazir kamın tongira, ia nguazir otevir tam isi Ikiavira Itir God bagh anetigh. An mitaghniar notin itim ko mitaghniar sautin itim, aningın ababanımning uaghara mangi, 12 kilomita ko akuamın tugham. Eghti an mitaghniar aruem anadi naghin itim ko mitaghniar aruem ghuaghiri naghin itim, aningın ababanımning uaghara mangi, 5 kilomitan tugham. Nguazir otevir kam, a ofa gamir gumazibar nguazimra. Eghti Ikiavira Itir Godın Dipenım, nguazir otevir kamın tongira ikiam. ¹¹ Nguazir kam bar zuegh na baghvira iki. Egh ofa gamir gumazibar tongin, Sadokin ovavir boriba, me na baghvira ikiamın gumaziba, a men nguazimra. Sadokin ovavir boriba, dughiar Israelin ikizim akirim ragha na gasarazimın, merara nan Dipenimın aven itir biziba deravira dar garava nan ingangarım bagha gavgafi. Mati Livain anabamın adarazir marazi amizi moghin, me amizir puvati. Kamaghın amizi, na baghvira ikiamın nguazir kam, ia me baghvira anetigh. ¹² Kamaghın amizima, ki nguazir otevir kam isi me daningam. A bar moghira anogoregh, bar zuezir nguazimın ikiam. Nguazir kamın mitaghniam, a Livain anabamın nguazir mitaghniam ko poroghiv ikiam.

¹³ “Eghti Livain anabamın adarasi, men nguazim, ofa gamir gumazir kabar nguazimın miriamın mitaghniam ko poroghiv ikiam. Eghti an ruarimın

ababanım, 12 kilomita ko akuamın tugham, eghti an arozimın ababanım, 5 kilomitan tugham. ¹⁴ Nguazir me bigha Ikiavira Itir God baghvira ikiamım, a nguazir bar aghuir nguazir igharaziba bar dagh afraghamım. Eghti ofa gamir gumaziba an akua tam isi dagiaba bagh anemangan kogham. Me bizir igharaziba bagh a ikarvaghan kogham. Me gumazir igharazitamin amamangatighti, an a inian kogham. Bar guizbangira, a Ikiavira Itir Godın nguazimra, egh bar anogoregham.

¹⁵ “Nguazir zuruzir kamın akuigha itir danganir igharazim, a pura nguazir kinim. An ruarimın ababanım, 12 kilomita ko akuamın tughti, an arozimın ababanım, 2 kilomita ko akuamın tugham. Nguazir kamın, nguibar ekiar mam an tongin iki, eghti nguibar ekiamın gumazamiziba, an uan dipenibar ingaram. Eghti an danganir maba pura ikiam. ¹⁶ Eghti nguibar ekiar kam avinizir divazimın miriar 4pla, dar ababaniba uaghara mangi, 2,250 mitan tugham. ¹⁷ Nguibar ekiam avinizir nguazir azenan itim, a pura ikiam. Eghti an arozimın ababanım, 125 mitan tugham. ¹⁸ Men nguibar ekiam, gumazamizibar nguazimın tongin an ingarigh givaghti, nguibar ekiam nguazim abighti nguazir otevir pumuning otogh, vong ko vong iki pura ikiam. Nguazir otevir tam, aruem anadi naghin ikiti, nguazir otevir igharazim aruem ghuaghiri naghin ikiam. Eghti aningın ruarimningın ababanımning uaghara 5 kilomitan tugham. Nguazir otevir kamning, gumazamizir nguibar ekiamın aven ingar ikiamıba, aningın ingariva opar aningın daghebar amam. ¹⁹ Israelin gumazamiziba nguibar ekiar kamın aven ikia ingariba, me nguazir kamningın azenibar ingariva oparam.

²⁰ “Eghti nguazir ekiar otevir kam, an aven, nguazir me God bagh datighamım ko ofa gamir gumazibar nguazim, ko Livain anabamın adarazir nguazim, ko gumazamizir nguibar ekiamın itibar nguazim, da bar nguazir ekiar kamın ikiam. Eghti an ruarimning ko arozimningın ababanıba, uaghara mangi 12 kilomita ko akuamın tugham.

²¹⁻²² “Nguazir na baghvira ikiamın kam, ko gumazamiziba itir nguibar ekiamın nguazir kam, aning nguazir bar ekiamın tongira iti. Eghti ki nguazir bar ekiam isi, ingangarir igharazim bagh anetigham. Nguazir an vong ko vongin itimning, aning atrivimın nguazimningra. Nguazir otevir mam, na baghvira ikiamın nguazimın ikegh mangi aruem anadi naghin Jordanın Fanemın tugham. Eghti nguazir otevir igharazim, na baghvira ikiamın nguazimın ikegh mangi aruem ghuaghiri naghin

Mediterenianin Ongarir Ekiamin tugham. Eghti nguazir otevir nan Dipenim an torimin ikiamim, ko gumazamizibar nguazir men nguibar ekiam ikiamim ko Livaibar nguazim, da bar atrivimin nguazimin torimra ikiam. Egh mangi notin amadaghan Judan anabamin nguazir mitaghniamin otogham. Egh mangi sautin amadaghan, Benjaminin anabamin nguazir mitaghniamin tugham.”

Anabar igharazibar nguazir oteviba

²³⁻²⁷ Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “Israelin anabar igharazibar nguaziba, ia me bagh nguazir otevir kaba isi me daningam:

“Nguazir me bigha God bagh datighamimin mitaghniamin, sautin amadaghan itir nguazim, a Benjaminin anabamin adarazir nguazir otevim. Men nguazimin mitaghniamin, kantrin kamin aruem anadi naghin itir mitaghniamin ikegh, ua izi aruem uaghiri naghin amadaghan mangi, Mediterenianin Ongarir Ekiamin tugham.

“Ezi Simeonin anabamin nguazim, a Benjaminin nguazir otevimin akuighav iti. Ezi Isakarın anabamin nguazim, a Simeonin nguazir otevimin akuighav iti. Ezi Sebulunin anabamin nguazim, a Isakarın nguazir otevimin akuighav iti. Ezi Gatin anabamin nguazim, a Sebulunin nguazir otevimin akuighav iti. Nguazir mitaghniar kaba bar aruem anadi naghin ikegha ghua, aruem uaghiri naghin tu.

²⁸ “Nguazir me bigh Gatin anabamin adarazi daningamim, kantrin kamin sautin itir nguazir mitaghniamin iti. A nguibar ekiam Tamarın ikegh mangi aruem uaghiri naghin amadaghan bar mangi, dipaba itir danganim, Kades Meriban otogham. Egh mangi isipin nguazir mitaghniamin itir fanemin magiri bar mangi Mediterenianin Ongarir Ekiamin otogham. Kar Israelin kantrin sautin amadaghan itir mitaghniamin.

²⁹ Ia arazir kamin gin mangi nguazim abigh Israelin anababar aninghti, me dar iki uari bagh da iniam. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikemegha gifa.”

God Jerusalemın tiar akabar gun migei

³⁰⁻³⁴ Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “Gin otivamin nguibar ekiam avinamin divazim, an azenan mangamin tiar akar 12pla iki. Eghti divazir kamin 4plan miriaba vaghvagh dar ababaniba, uaghara mangi, 2,250 mitan tugham. Egh divazimin miriar 4plan kaba vaghvagh, 3plan tiar akaba iki. Tiar akaba, Israelin anababar ziaba vaghvagh dar iki. Tiar akar notin amadaghan ikiamibar ziabar kara: Ruben, Juda, ko

Livai. Ezi tiar akar aruem anadi naghin ikiamibar ziabar kara: Josep, Benjamin, ko Dan. Ezi tiar akar sautin ikiamibar ziabar kara: Simeon, Isakar, ko Sebulun. Ezi tiar akar aruem uaghiri naghin ikiamibar ziabar kara: Gat, Aser, ko Naptali. ³⁵ Kamaghin amizi, nguibar ekiam avinizir divazimin 4plan miriaba, dar ababanim bar moghira 9,000 mitan tugham. Eghti dughiar kamin ikegh mangi zurazurara ikiamin dughiamin, me nguibar ekiar kamin ziam dipon suam, ‘Ikiavira Itir God Kagh Iti.’”

Godin Akam Ingha Izir Gumazim Danielin Akinafarim O Daniel Akar faragha zuim

Godin Akam Ingha Izir Gumazim Danielin Akinafarim a 6plan eghaghaniba ko 4plan irebabar akaba an iti. Me akinafarir kam Judaba osimtiziba sara itir dughiamin an osiri, ezi akinafarir kam men nighnizir gavgaviba gavgavim me daningasa. Kar men akurvaghti me kamaghin fogh suam, God gumazamizir bar deragha an pozibar akurvasi. Eghti gin God men osimtiziba givagh dabirabir aghuim me daningam.

Danielin akinafarim, akuar pumuning iti.

1. Sapta 1--6. Kar Daniel ko an namakabar eghaghaniba. Dughiar aviribar apaniba pazi me damuasa, ezi kamaghin me pamten nighnizir gavgavim Godin ikia egha arazir aghuibagh ami, ezi apaniba me damuamin bizim me ibura.

2. Sapta 7--12. Kar Daniel ganizir irebaba. Dughiar kamin, God gifozir puvatizir gumazamizir kantriba bar gavgavigha iti. Eghti me ti Godin gumazamiziba bar me agivagham. Ezi irebar kaba kamaghin men akakasi, God uan gumazamizibar akuragh, egh kantrin kabar gavgaviba agivagham. Eghti gin Godin gumazamiziba bar deraghvira ikiam.

Daniel uan namakaba ko men eghaghanim

(Sapta 1--6)

Judan gumazir igiar maba atrivimin dipenimin iti

¹ Fomira Jehoiakim Judabar atrivimin itima, azenir pumuning ko mikezim givazima, Babilonin kantrin Atrivim Nebukatnesar, a izi Jerusalemın nguibar ekiam ko misoghasa, egha an midorozir gumaziba nguibam bar an ekiaru. ² Ezi Ekiam Nebukatnesar amamangatizima, an Atrivim Jehoiakim ingha Judan gumazamizir avirim ingha Godin Dipenimin kavın aghuiba ko itariba ini. Egha da ingha Babilonin kantrin ghua uan asebar dipenimin ghu. Egha bizir aghuir kaba

isa dipenir kamin aven itir danganir mogomemin da ati.

³ Ezi Atrivim Nebukatnesar Judabar tongin gumazir igiar maba iniasa, uan dipenimin ingarir gumazibar faragha zuir gumazim, Aspenas migei. A ghaze, ni Atrivim Jehoiakimin anabamra ganiva gumazir igiagara iniva egh uaghan gumazir ekiabar adarazir otaritaba sara inigh. ⁴ Egh a kamaghin garir gumazir igiaba iniam: me guar aghuiba ikiva, namnar aghuiba ikiva, egh tav mikarzir tam ikuvighan kogh, egh fofozir aviriba ikiva, suren aghuibar amuva, uaghan zuamira fofozim inigham. Eghti me atrivimin dipenimin ingaramin fofozim ikiam. Egh Aspenas uabi men sure damuti me Babilonin akam osiriva egh a diponom. ⁵ Egha atrivim uaghan kamaghin migei, dughiaaba bar dagher me apiba ko wainin dipar me apiba, me atrivimin dipenimin itir gumazibar min dar amam. Egh me azenir pumuning ko mikezimin sure damighiva gin me atrivimin ingangarir gumazibar otivam.

⁶ Men tongin misevezir gumazibar ziabar kara: Daniel, ko Hanania, ko Misael, ko Asaria, me bar Judan anabamin gumazir igiaba. ⁷ Egha Aspenas ziar igiaba me gariki. Daniel a Beltesasar a gati, egha Hanania a Satrak a gati, egha Misael a Mesak a gati, egha Asaria an Abetnego a gati.

⁸ Ezi Daniel dagheba ko wainin dipaba ko bizir me atrivimin dipenimin isa me ganidiba, ana dar aman aghua. A pamten kamaghin nighnisi, a dagheba ko wainin dipam amegh, Godin damazimin mizegham.* Kamaghin amizi, a uabin akurvaghasa Aspenasin azangsisı, eghti me dagher igharazitam a daningam. ⁹ Ezi God Aspenas gamima a Danielin apangkuvigha an akurvaghasa. ¹⁰ Egha Aspenas kamaghin Daniel migei, "Ki uan ekiamin atiatingi. Ki fo, a ia bagha dagheba ko dipaba amisevegha gifa. Eghti ia mikarziba suegh aghariva guigh, egh ia, ia ko izezir gumazibar min ganan koghtima, a na misueghti ki aremegham."

¹¹ Aspenas faragha Daniel, Hanania, Misael, ko Asaria, men ganasa gumazir mam amisefe. Ezi Daniel ghua gumazir men garim kamaghin a migei, ¹² "Ni kamaghin e damu ganigh, ni azenibar oparir dagheba ko dipamra, da e daning mangi 10plan dughiaabar tugh. ¹³ Egh 10plan dughiar kabar gin, ni gumazir igiar

1:1: 2 Atriviba 24:1; 2 Eghaghaniba 36:5-7

1:2: 2 Atriviba 20:17-18; 24:10-16; 2 Eghaghaniba 36:10; Aisaia 29:7-8

1:8: Esekial 4:13; Hosea 9:3

* **1:8:** Danielin nighnizimin mingarim, a deragha bigha migeir puvati. Guizbangira, Babilonia bizir guar avirir God Israelian anogorogheziba me dapi. Ezi Israelian Araziba, wainin dipabar amasa men tivazir puvati. Babilonia ti dagheba uan aseba ofabar min dagh anidi, ezi bizir kabar Daniel daman aghua. O a ti ghaze, an atrivimin dagher aghuiba iniam, egh arazir kamin an atrivim kamaghin an akagha ghaze, a bar atrivim aningizir akabar gin mangam. **1:9:** Jenesis 39:21

atrivimin dagheba apibar ganiva, egh ni en gan. Egh ni fogham, en mikarziba men mikarzarbar min deraviram oto, o puvati? Egh ni gin bizir tizimin e damusi, ni puram e damu.”¹⁴ Ezi gumazir men garim, a Danielin akamin gin ghua Daniel mikemezi moghin ami.

¹⁵ Ezi 10plan dughiabar gin, men gan-ganim bar deragha, men mikarziba saram aghua gavgavigha, gumazir igiar atrivimin dipenimin amezibagh afira. ¹⁶ Ezi gumazir men garim, an atrivimin dipenimin dagheba ko wainin dipaba isa zurara munagh da arisi. Egha azenibar oparir daghebara me ganigavira iti.

¹⁷ Ezi 4plan gumazir igiar kaba, God biziba bar dar amuamin fofozim ko, akinafaribar gara dagh fozir fofozir aghuim, ko nighnizir aghuim me ganingi. Egha God Daniel fofozim a ganingizima, a irebaba ko irebamin min garir bizibar mingaribar gun mikimamin fofozim ti.

¹⁸ Ezi Judan gumazir igiar kaba bar, me azenir pumuning ko mizezimin sure agifa, dughiar Atrivim Nebukatnesar inabazim. Ezi Aspenas me inigha atrivim bagha ghu. ¹⁹ Ezi atrivim me ko migiava kamaghin gari, Daniel, Hanania, Misael, ko Asaria, men fofozim gumazir igiar mabar fofozibagh afira. Kamaghin amizi, a me inizima me an ingangarir gumazir otifi. ²⁰ Egha atrivim bizir aviribar men azangsigha, me ko migi gari, men fofozim Babilonin fofozir gumazibar fofoziba, bar moghira me gafira. Atrivimin irebar mingaribagh fogha dar gun migeir gumaziba ko, kukunir gumaziba bar, me Judan gumazir 4plan kabagh afirghan kogham. Bar puvati.

²¹ Egha Daniel dughiar ruarimin atrivimin ingangarim gami. Egha a ingara ikiavira itima, Sairus Babilonin atrivimin oto.

2

Nebukatnesarin irebam

¹ Nebukatnesar azenir pumuning uan kantrin garava an atrivimin iti. Egha dimagarir mam, a irebamin gani. Ezi irebar kam a gamima a bar osemegha akuava avenge. ² Kamaghin amizi, irebar mingaribagh fogha dar gun migeir gumaziba ko, kukunir gumaziba ko, imezibagh amir gumaziba ko, akavsiar ifavaribagh amir gumaziba, me bagha akam amada. Eghti me izi an irebamin mingarimin gun mikimam. Egha me iza atrivimin guamin tuivizi, ³ a kamaghin me migei, “Ki irebamin ganizi, irebar kam na gamima nan navim

bar oseme. Kamaghin amizi, ki irebamin mingarim gifoghasa.”

⁴ Egha me kamaghin Aramin akamin atrivimin akam ikaragha ghaze, “Atrivim,^{*} ni bar deraghvira iki mamaghira iki. E ghaze, ni faragh uan irebamin e mikemeghti, e an mingarimin gun ni mikimam.”

⁵ Ezi atrivim kamaghin gumazir kabav gia ghaze, “Ki guizbangira ia migei, ia bizir ki irebamin ganizibar gun na mikemeghan kogh, egh uaghan an mingarimin gun mikemeghan koghti, ki midorozir gumazibav kemeghti, me ian sueba ko aghariba asighti, ia aremegham. Egh me ian dipenibagh asighasighiva, dar amuti da bar ikuvigham. ⁶ Egh ia virara irebam ko an mingarim sara na mikemeghti, ki bizir avirim ia daning, egh ia damuti ia ziar ekiam iniam. Kamaghin datrighin, ia irebam ko an mingarimin gun na mikim.”

⁷ Egha me uam atrivim migei, “Ni irebar kamin gun e mikemeghti, e an mingarimin gun ni mikimam.”

⁸ Ezi atrivim kamaghin migei, “Ki ian ifavaribagh fogha gifa. Ia dughiar ruarim mizuamasa, kamaghin ia ghaze, ki akam otavkiri. Ezi bar puvati. ⁹ Guizbangira, ia bizir ki irebamin ganizibar gun na mikemeghan koghiva, ia bar osimtizir magh gariba iniam. Ki fo, ia bar navir vamira inigha ghaze, ia na gifar mangiti ki uan nighnizim otevkingham. Kamaghin, ia irebar kamin gun na mikim, eghti ki fogham, ia uaghan an mingarim sara na mikemegh.”

¹⁰ Ezi fofozir gumazir kaba atrivimin akam baregha, kamaghin a ikaragha ghaze, “Atrivim, nguazir kamin gumazitam bizir ni damuasa e mikemezim damighan kogham. Bar puvati. Atrivim, atrivir gavgavir ekiatam, uan irebar mingaribagh fogha dar gun migeir gumazitam, ko kukunir gumazitam, ko akavsiar ifavaribagh amir gumazitam, an azangsiar katamin a gamizir puvati. ¹¹ Atrivim, bizir ni en azangsihiba, e dav kiman ibura. Ezi gumazitam dar amighan kogham. Aseba dar amuam. Egha aser kaba da gumaziba ko itir puvati.”

¹² Ezi atrivim akar kam baregha bar puviram atari. Kamaghin amizi, a midorozir gumaziba bagha akam amadagha ghaze, me Babilonin fofozir gumaziba bar me misueghtima me aremegham. ¹³ Ezi midorozir gumaziba ghua, Daniel uan namakaba ko me misueghti me aremeghasa me buriagha arui.

^{1:20}: 1 Atriviba 10:1 ^{*} ^{2:4}: Akar kagh ikegha ghua Daniel 7:28in tuziba, me Hibrun akamin dar osirizir puvati. Me Aramin akamin an osiri. ^{2:11}: Jenesis 41:39; Aisaia 57:15; Daniel 5:11

God irebamin mingarim Danielin aka

¹⁴ Ezi atrivimin midorozi gumazibar garir gumazim Ariok, dikavigha Babilonin fofozir gumazibav sueghti me aremeghasa zui. Ezi Daniel a mikimasa deravira nighnigha, ¹⁵ kamaghin Ariokin azara, "Manmaghsua, atrivim fofozir gumazibav sueghti me aremeghasa migirigiar gavgavir kam gami?" Ezi Ariok bizir otivizir kabar gun a migei.

¹⁶ Ezi Daniel fofozir gumaziba aremeghan aghuagha, zuamira ghua atrivimin migia ghaze, "Ni tong dughiam na danighti ki irebamin mingarimin gun mikimam."

¹⁷ Ezi atrivim akar kam amamangatizi, Daniel uamategha uan dipenimin ghugha uan namakaba, Hanania, Misael, ko Asaria, bizir otiviziba bar dar gun me mikeme. ¹⁸ Egha apanguvim bagha Godin Uan Nguibamin Itim ko mikimasa me migei. Egha uaghan irebar mogomemin itim bagh azangsighti, an an mingarim en akagham. Eghti e Babilonin fofozir gumazir igharaziba ko aremeghan kogham. ¹⁹ Ezi dimagarir kamra God, atrivimin irebamin mingarim Danielin aka. Ezi Daniel Godin Uan Nguibamin Itimin ziam fa, ²⁰ egha kamaghin migei:

"God, ki nin ziam fi mamaghira ikiam.

Guizbangira, fofoziba ko gavgaviba bar nina.

²¹ Ni amozim ko aruemin dughiam gatifa, egha ni uabi gumazibagh inabi, da atrivibar otifi,

egha ni men ingangaribar me a gefi.

Egha fofozir aghuiba ko nighnizir aghuiba gumazibagh anidi.

²² Egha God ni bizir aven modoghav itir me fofir puvatiziba men akakasi.

Ezi zurara angazangarim nin iti, ezi ni mitatemin itir biziba, ni dagh fogha gifa.

²³ Nan ovavibar God, ni fofozim ko gavgavim na ganingi

egha ni nan dimdiam baraki, egha bizir e nin azangsighizir kam, en aka.

Egha ni atrivimin irebamin mingarim, en aka.

Ki bizir kam bagha ni minabagha, bar nin ziam fe."

Daniel irebamin mingarimin gun atrivim migei

²⁴ Egha Daniel Ariok bagha ghu, gumazir kam atrivim Babilonin fofozir gumazibav sueghti me aremeghasa anemisefe. Ezi

Daniel kamaghin a migei, "Ni fofozir gumazibav sueghti me aremeghan marki. Ni na inigh atrivim bagh mangi, eghti ki irebamin a geghaniva irebamin mingarimin gun a mikimam."

²⁵ Ezi zuamira Ariok Daniel inigha atrivim bagha ghugha, kamaghin atrivim migei, "Ki Judan adarazir mav inigha izi, me fomira kalabuziar gumazir mamin min an kantrin a inigha kagh ize. Ezi a irebamin mingarimin gun ni mikimam."

²⁶ Ezi Daniel, an ziar mam Beltesasar, atrivim kamaghin an azara, "Ni nan irebamin ko an mingarim mikimamin fofozim iti?"

²⁷ Ezi Daniel kamaghin atrivim migei, "Atrivim, fofozir gumazitam, ko kukunir gumazitam, ko imezibagh amir gumazitam, ko akuzibagh amir gumazitam, me bar modoghav tir bizir kamin mingarim abighiva avegham. ²⁸ Ezi Godin Uan Nguibamin Itim, a iti, a bizir mogomebar mingariba azenim garisi. Atrivim, God bizir gin otivamibar nin akaghasa irebar kam ni ganingi. Ezi ki datirighin irebar ni uan dakozimin akua ganizimin, gun ni mikimam.

²⁹ "Atrivim, ni akuima God irebamin bizir gin otivamiba nin aka. Ezi Godin kam, a bizir mogomeba azenim garisi. Egha bizir gin otivamiba nin aka. ³⁰ Egha Godin kam bizir modoghav itim nan aka. Kirara fofozir ekiam ikia egha fofozir gumazir igharazibagh afirazir pu. Puvati. God bizir kam nan aka, eghti ni uan irebamin mingarim ko nighnizibagh gifogham.

³¹ "Atrivim, ni irebamin garima marvir guar dafam iti. Ezi bizir kam a gavgavigha bar puvira taghtasi. Ezi ni an ganigha bar atiatingi. ³² Me golin puvira taghtazimin an dapanimin ingari. Egha an evarim ko agharimning, me silvan aningin ingari, egha an ivariam me brasin dar ingari. ³³ Egha an suemning me ainin aningin ingarigha, an dagarimningin vin, me uaghara ain ko nguazim veregha aningin ingari. ³⁴ Ezi dughiar ni marvir guar kamin garavira itimin, dagiam a uabi mighsiamin kuiaghiri, gumazitam a poghezir puvati. A uabi izaghira marvir guar kam misogha an dagarir me nguazim ko ainin ingarizimning misoke. Ezi aning bar misaraghire. ³⁵ Ezi ainba, ko nguazim, ko bras, ko silva, ko gol, da bar biaghiregha mati raizin miseviba, ni da isa da makuri. Ezi aminin dagh ivavamadi, ezi minezir taba ua itir puvati. Ezi dagiar marvir guar kam misoghezim, an aghua mighsiar ekiamin otoghava nguazir kam bar anevara.

³⁶ “Kar irebar ni ganizim. Ezi datirighin ki irebamin mingarimin gun ni mikimam. ³⁷ Atrivim, ni faraghavira ikia, egha atrivir maba bar dagh afira. Ezi Godin Uan Nguibamin Itim, a nin amamangatizi ni atrivimin iti. Ezi a gavgavim ni ganiga egha ziar ekiam ni ganingi. ³⁸ Egha ni gamima, gumazamiziba bar, ko asiziba, ko kuaraziba bar, ni me gatifa. Ezi ni dapanir me golin ingarizimin min iti.

³⁹ “Eghti atrivir mam nin gin otivam, egh a nin min gavgavighan kogham. Egh gin atrivir mikezim otoghiva, nguazir oteviba bar dagh ativaghham. Ezi atrivir kam mati bras. ⁴⁰ Eghti ua gin namba 4in atrivim otivam. An ainin min gavgavigham. E fo, ain bizibav sozima da bigha minemniaba iri. Ezi kamaghira atrivir kam kantrin fomira ikezarib gavgaviba bar dagh afiragh ada givaghham. ⁴¹ Ezi ni irebamin kamaghin gari, bizir kamin dagarimning ko dagarir puziba, me ain ko nguazim uaning veregha dar ingari. Ezi bizir kamin mingarim kamakin. Gumazamizir atrivir kam ativaziba, me uarira uari abigh, men tarazi gavgavigh ikivira ikiam. Ain ko nguazim virara dagarir pumuningin iti, a kamaghin nin aka, dar gavgavim ainin min gavgavigh egh bar gavgavighan kogham. ⁴² Ezi dagarir puzir me ain ko nguazimin ingarizim, a kamakin, kantrin otevir mam ainin min gavgavigham. Eghti an otevir mam nguazim min gavgavighan kogham. ⁴³ Ezi me, nguazim ko ain aning veregha marvir guar kamin dagarimin ingari. Ezi bizir kamin mingarim kamakin. Atrivim gumazamizir biaghireziba, ua me akuvasa nighnisi. Eghti me atrivir igharazibar guivibar iki, egh me deragh uari ko poroghan kogham.† Kamaghira ain deragha nguazim ko pozir puvati.

⁴⁴ “Ezi dughiar atrivir kaba ikiavira itimin, Godin Uan Nguibamin Itim, a Dughiar a Gumazamizibagh Ativaghamin Tam a damighti, an otivam. Eghti a iki maghira ikiam. Eghti atrivir maba da God Gumazamizibagh Ativaghamin Dughiar Kam dikabiraghan kogham. Eghti God Gumazamizibagh Ativaghamin Dughiam, an atrivir igharazibagh asighasigham. Eghti an atrivir dughiar kam a iki maghira ikivira ikiam. ⁴⁵ Ni dughiamin gari, a uabi mighsiamin pura kuiaghiri, gumazitam a poghezir puvati. Dagiar kam ira, marvir guar me ain ko bras ko nguazim ko silva ko golin ingarizim a misoghezi, a bar misaraghire. Dagiar kam, a God gumazamizibagh ativaghamin dughiamin ababanim.

“Godin ziar ekiam itim, a bizir gin otivamiba nin aka. Guizbangira, bizir ni irebamin ganiziba, da ki ni mikemezi moghiram otivam.”

Atrivim ziar ekiam Daniel ganingi

⁴⁶ Atrivim Nebukatnesar Danielin akam baregha, egha Danielin boroghira tevimmning apirigha irigha uan guam isa nguazim gatigha ghaze, me Danielin ofa damu borer mughuriar aghuim zuim tuva an ziam fi. ⁴⁷ Ezi atrivim kamaghin Daniel migei, “Ni irebar modozir kamin gun mikemegha gifa. Kamaghin amizi, ki kamaghin fo, nin God a godin igharazibagh afira. Ana atriviba bar dar ekiam, egha bizir mogomeba azenim garisi.”

⁴⁸ Ezi atrivim Babilonin provinsin gavmanin dapanimin ikiasa Daniel amisefe. Egh a gumazir nighnizir aghuiba atrivim ganidibar gumazir dapanimin iti. Ezi atrivim uaghan Daniel bizir avirir aghuiba a ganingi. Ezi Daniel ziar ekiam iti. ⁴⁹ Egha Daniel Babilonin provinsin gatifa. Egha a ingangaribar ganasa nighnighava, Satrak ko Mesak ko Abetnego, me amisivasa atrivimin azangsis. Ezi atrivim an azangsisir kamin amamangatizi, me dar gari. Egha Daniel uabi atrivimin dipenimin iti.

3

Nebukatnesar marvir guamin tevimmning apirigh a ziam fasa gumazamizibav gei

¹ Atrivim Nebukatnesar migeima me gol inigha marvir guar mamnin ingari. Ezi marvir guar kamin ruarim a 27 mitan tuzi, an baravim 3 mitan tu. Ezi me marvir guar kam isa Babilonin provinsin Duran nguazir zarimin aneti. ² Ezi me anetigha givazima, atrivim uan gavman gumazir dapaniba bar me migia ghaze, me izi uari akufagh. Eghti gavmanin faragha zuir gumaziba ko, gumazir dapaniba ko, gumazir ekiar faragh zuiba ko, nguibamin gavmanin garir gumaziba ko, dagiabar garir gumaziba ko, jasba ko, nguibabar gavmanin gumaziba me izi uari akufagh. Me izi, marvir guar Atrivim Nebukatnesar asarazir kam bagh, dughiar faragha zuimin an ziam fisi izam. ³ Ezi gavmanin gumazir ekiar kaba iza bar marvir guam itir naghin dughiar namba wanin an ziam fasa bar uari akufa.

⁴ Egha gavmanin gumazir akam akurir mam pamten kamaghin diagha migei, “Ia nguibaba bar dar gumazamiziba, kantriba bar dar gumazamiziba, nguibabar akaba bar ia bar atrivimin akam baragh! ⁵ Ia sighaba ko mariviba ko gitaba ko buaba ko ighiar igharaziba baraghti da arangam.

† 2:43: Aramin akam deragha akar otevir kamin mingarim abighizir puvati.

2:48: Daniel 2:6; 4:9; 5:11

Egh ia ighiar kam baragh, uan teviba pirigh avigh marvir guar Atrivim Nebukatnesar asarazir kamin ziam fi. ⁶ Eghti gumazitam tevimning apirigh aviragh, marvir guamin ziam fan koghti, e zuamira a inigh danganir ekciar avir bar pamten isimin aven anekunigham.”

⁷ Kamaghin me ighiam baragha, nguibaba bar dar gumazamiziba ko kantriba bar dar gumazamiziba ko nguibabar akaba bar, maghira teviba apirigha aviragha marvir guar Atrivim Nebukatnesar asarazir kamin ziam fe.

Me Judan gumazir 3plan gun mikeme

⁸ Ezi dughiar kamin Babilonin gumazir maba iza Judan gumazamizibar ziabagh asighasighasa men gun atrivim mikeme.

⁹ Egha me kamaghin Atrivim Nebukatnesarin migei, “Gumazir ekiam, ni iki mamaghira ikiam!” ¹⁰ Atrivim, ni gumazamiziba bar kamaghin me migia ghaze, me sighaba ko mariviba ko gitaba ko buaba ko ighiar igharaziba baraghiva, gumazamiziba bar teviba apirigh avigh, golin marvir guar ni ingarigha asarazir kamin ziam fam.

¹¹ Eghti gumazitam tevimning apirigh aviragh marvir guamin ziam fan koghti, ni zuamira a inigh danganir ekciar avir bar pamten isimin aven anekunigham. ¹² Ezi Judan gumazir pumuning ko mizekir kaba, Satrak, Mesak, ko Abetnego, kar ni Babilonin provins gatvagh an ganasa me amisefe, ezi me nin akam batoke. Egha me nin asebar ziaba fer puvati, egha uaghan teviba apirigha aviragha golin marvir guar ni asarazir kamin ziam fer puvati.”

¹³ Ezi Atrivim Nebukatnesar akar kam baregha bar puviram atara egha ghaze, ia 3plan gumazir kaba inigh na bagh izi.

¹⁴ Me izegha givazima a kamaghin men azai, “Satrak ko Mesak ko Abetnego, me ghaze ia nan aseba ko godin marvir guar ki asarazir kam ia uaghan teviba apira aviragha an ziam fer puvati. Guizbangira, o?” ¹⁵ Ezi datirighin, ia sighaba ko mariviba ko gitaba ko buaba ko ighiar igharaziba baraghiva, teviba pirighiva avigh marvir guar kamin ziam fi. Ia kamaghin damuan koghti, ki datirighira gumazibav kemeghti me ia isi danganir ekciar avir bar pamten isimin aven ia kunigham. Eghti godin manam ian akuragh nan gavgavim da ua ia inigham?”

¹⁶ Ezi Satrak, Mesak ko Abetnego atrivim ikara, “Atrivim Nebukatnesar, bizir ni e damuasa ifongezir kam, e akaba an puvati.

¹⁷ E guizin Godin ziam fe. Ni mikemezi moghin e damigh, eghti en Godin gavgavim itim, an en akuraghti, nin gavgavim ko danganir ekciar avir bar pamten isim, e a gitagham. God en akuragham. ¹⁸ Eghti an

en akuraghan koghti, ni bizir kam gifogh, e nin asebar ziaba fan koghiva, egh uaghan teviba pirighiva aviragh golin marvir guar ni asarazir kamin ziam fan kogham.”

Me Satrak, Mesak ko Abetnego isava avim mikini

¹⁹ Nebukatnesar akar kam baregha egha bar Satrak, Mesak ko Abetnego men aningaghegha, an damazimning bar aghefe. Egha a uan ingangarir gumazibav kemeghti me avim atighti a puvira isim. Avim faragha kamaghin isizir puvati.

²⁰ Egha a uan midorozir gumazir gavgavibav gia ghaze, me Satrak, Mesak ko Abetnego, ikegh me isiva danganir ekciar avir bar pamten isimin me kunigh. ²¹ Kamaghin, me 3pla uaghara men korotiar ruariba ko siotba ko dapanir asuaba sara me ikeghava, me isa danganir ekciar avir bar pamten isimin, me akuni. ²² Dughiar kam atrivim faragha migeima me avim gamima a bar pamtemin isia mizariaba zui. Kamaghin, midorozir gumazir me inigha avir danganir ekiamin ghuezigh, avir mizariaba bar men isizi me ariaghire. ²³ Ezi Satrak, Mesak ko Abetnego, me avimin torim giraghue. Ezi me ikezir beniba kamaghira iti.

²⁴ Ezi Atrivim Nebukatnesar men ganigha digavir kuram gamigha zuamira dikavigha tu. Egha kamaghin gumazir nighnizir aghuiba a ganidibar azara, “E 3plan gumaziba ikegha me isa avim mikini, o puvati?” Ezi me a ikara, “Are, atrivim, e manmaghiram ami.”

²⁵ Ezi a ghaze, “Manmaghin amizi ki 4plan gumazibar garima me avimin torimin arui? Egha benir e me ikezbiba, ua men namnabar itir puvati. Egha avim uaghan men isir puvati. Ezi namba 4in gumazim asebar borimin min gari.”

Avim 3plan gumazibar isizir puvati

²⁶ Ezi Nebukatnesar danganir ekciar avir bar pamten isimin tiar akamin boroghira ghugha kamaghin dei, “Satrak! Mesak! Abetnego! Ia Godin Bar Pin Itimin ingangarir gumaziba! Ia azenan izi!” Ezi me avim ategha azenan ize. ²⁷ Ezi gavmanin faragha zuir gumaziba ko, gumazir dapaniba ko, gumazir aruar faragh zuiba ko, gumazir nighnizir aghuiba atrivim ganidiba, me iza Judan gumazir 3plan kabar ganasa uari akufa. Me gara fo, me isizir puvati. Egha avim men dapanir ariziba ko korotiabar isizir puvati, egha me mikarzitam isigha mughazir puvati, egha avir mughurir tam zuir puvati.

²⁸ Ezi atrivim kamaghin migei, “E bar Satrak, Mesak, ko Abetnego, men Godin ziam fam. God uan ensel amadazi a

3plan gumazir an ziam fa egha nighnizir gavgavim an itibar akura. Me nan akam batuegha ovengan atiatingizir puvati. Egha godin igharazitam tevimning apirigha an ziam feir puvati. Me uan Godin ziamra fe. ²⁹ Ezi ki fo, Satrak, Mesak ko Abetnego, men God men akurazi moghin, godin igharaz tam uan gumazamizbar akuraghan kogham. Kamaghin amizi, ki migirigiar kam damuasa, ia gumazamiziba bar Godin kam a dipova, akar kuratamin a mikiman kogham. Egh nguibaba bar dar gumazamiziba ko kantriba bar dar gumazamiziba ko nguibabar akaba bar, me arazir kam damuti, ki midorozir gumazibav kemeghti me men sueba ko aghariba asighti, me aremegham. Egh me men dipeniba akararigh bar dagh asighasigham.”

³⁰ Ezi atrivim mikemegha givagha, egha Satrak, Mesak ko Abetnego ingangarir igiam Babilonin provinsin me ganingi, ingangarir kam ingangarir me faragha amizim gafira.

4

Nebukatnesarin namba 2in irebam, a temer ekiamin gani

¹ Atrivim Nebukatnesar nguazimin nguibaba bar dar gumazamiziba ko kantriba bar dar gumazamiziba ko nguibabar akaba bar, me bagha akam amada. An akam kamakin:

Ia bar deraghvira iki!

² Datirighin ki arazaraziba ko mirakelin bar ekiaba, Godin Bar Pin Itim na bagha dagh amizibar gun ia mikimasa.

³ God arazarazir bar ekiabar en aka!

Egha bar gavgavigha mirakel bagh ami!

God iki mamaghira ikiam;

an atrivimin dughiba zurara ikivira ikiam.

⁴ Ki Nebukatnesar, nimira uan dipenimin aperaghav ikia uan ingangaribar garima, da bar deragha oto. Egha ki bizir avirim ikia, egha bar akuegha iti. ⁵ Ezi dimagarir mamim ki irebamin ganigha bar puviram atiatingi. Ki irebamin aven ganizir biziba na gamizi ki digavir kuram gami. ⁶ Egha ki Babilonin fofozir gumaziba bagha akam amada, eghti me izi irebamin mingarimin gun na mikimam. ⁷ Ezi irebar mingaribagh fogha dar gun migeir gumaziba ko, kukunir gumaziba ko, imezibagh amir gumaziba ko, akavsiabagh amir gumaziba, me bar ize. Ki irebamin gun me migeima, me

irebamin mingarimin gun na mikiman ibura. ⁸ Ezi gin Daniel izi. (An ziar mam Beltesasar, ziar kam nan asemim ziam. Guizbangira, aser bar gavgavibar duaba nighnizim Daniel ganingi.) Ezi ki uan irebamin gun a migei. Ki kamaghin a migei:

⁹ “Beltesasar, fofozir gumazibar gumazir dapanim, ki fo, aser bar gavgavibar duaba, nighnizim ni ganingizi, ezi bizitam nin pin kogh, nin modoghan kogham. Ezi ni datirighin nan irebam baragh, egh an mingarimin gun na mikim.

¹⁰ “Ki uan dakozim girighav ikia irebamin garima, temer bar dafam nguazim bar moghira an tongira tughav iti. ¹¹ Egha an aghua bar ekiva ghuana overiamin suira, nguazimin itir gumazamiziba bar an gari. ¹² Ezi temer kam dafarir bar aghuiba iti, egha ovizir aviriba iti, nguazimin itir gumazamiziba bar dar amegh izivagham. Ezi kuaraziba an aguabar mikonibagh amima, nguazimin asizir atiaba iza an apengan avughsi, egha da bar an oviziba api.

¹³ “Ki uan dakozim girighav ikia irebamin garavira itima enselin mam Godin Nguibamin ikegha izaghiri, an enselin maba ko me bizibar garir enselba. ¹⁴ Egha pamtemin dia ghaze: Ni temem okeghti a irigh. Egh an aguaba aghoregh, an dafariiba aghor da makunigh, an oviziba tintinibar da kunigh. Egh asizir an apebamin itiba batokegh, egh kuarazir an aguabar itiba batokegh. ¹⁵ Egh temer dakam biba saram aneteghti a nguazimin grazibar tongin iki, eghti ainin kuakar ekiatam ko bras inigh an povim gighuigh. Egh gumazir kam ateghti amariba dimagaribar a giram. Eghti an asizibar min dadabar ami ikiam. ¹⁶ Egh gumazir kam, a 7plan azenibar gumazamiziba nighnizi moghin nighnighan kogham, ana asizibar min nighnigh ikiam. ¹⁷ Ezi bizibar garir enselba bizir kaba otivasa me mikeme, eghti angamira itir gumazamiziba bar kamaghin fogham, Godin Bar Pin Itim bar gumazamizibagh ativagha men gari. Egha a uabi uan ifongiamin gin ghua, gumazir ziar ekiaba itiba ko gumazir kiniba, atrivimin ikiasa me amusevima me otifi.”

¹⁸ Egha ki ua kamaghin Daniel migei, ki uan irebam ni mikemegha gifa. Nan fofozir gumaziba irebamin mingarimin gun na mikiman ibura. Kamaghin amizi, Beltesasar, ni datirighin an mingarimin gun na mikimam. Ki fo, aser bar gavgavibar duaba nighnizim ni ganingi, kamaghin nirara na mikimam.

Daniel irebamin mingarimin gun migei

¹⁹ Ezi Daniel irebamin mingarim gifogha gifa, kamaghin amizima a bar osemegha digavir kuram gamigha, atrivimin mikiman atiati.* Ezi atrivim kamaghin a migei, "Beltesasar, irebar kam ko an mingarim ni damuti ni osimiva atiatingan marki."

Ezi Beltesasar a ikara, "Atrivim, ki irebar kam mikemezir biziba ni bativan ki ifongezir puvati. Da nin apanibara otivasa ki ifonge! ²⁰ Ni temer ekier mamin gani, a bar ruaragha ghuana overiamin suira, ezi nguazir kamin gumazamiziba bar an gari. ²¹ A dafarir bar aghuiba ko ovizir aviriba iti, nguazimin itir gumazamiziba bar dar amegh izivagham. Ezi asizir atiaba an apengan avughsi, ezi kuaraziba an aguabar mikonivar ingari.

²² "Atrivim, nirara temer kam, ruaragha bar gavgafi. Ezi nin gavgavim bar ekeveghe pin ti, ezi nin gavgavim nguazimin itir gumazamiziba bar dar gari.

²³ "Ezi ni garima, enselin mam Godin Nguibamin ikeghe izaghira ghaze, 'Ni temer kam okegh a gasighasikigh, egh an dakam ateghti a nguazimin iki. Egh ainin kokam ko bras inigh an povim gighuigh. Egh ti ghuariar dipaba dimangan gumazir kam giram, egh aneteghti a 7plan azenibar asizir atiaba ko ikiam.'

²⁴ "Atrivim, irebar kamin mingarim kamakin, kar Godin Bar Pin Itim mikemezir bizim, ni bativam. ²⁵ Ni gumazamizibar nguibam ategh, mangiva asizir atiaba ko ikiam. Ni bulmakaubar min dadabar ami, egh puram azenan dakuam. Egh ti dimagarimin ghuariar dipaba 7plan azenibar ni giram. Ni kamaghira iki, mangi kamaghin fogham, Godin Bar Pin Itim bar gumazamizibagh atifa. Ezi a uabi uan ifongiamin, gumaziba misevima me atrivir otifi. ²⁶ Ni ensel barazi, a temer dakam ateghti a nguazimin aven ikiasa mikeme. Bizir kamin mingarim kamakin, ni bar kamaghin fogh mikim, God Uabira Nguazimin Biziba Bar Dagh Atifa. Ni fogha gifa, egha gin ni uam atrivimin otivam. ²⁷ Kamaghin amizi, atrivim, ni datirighin ki ni mikimamin akamin gin mangam:† Ni arazir kurabar amuan koghiva, arazir aghuubar amu, egh gumazamizir onganarazibar apangkuf. Ni kamaghin damuva, egh ni ti deraghvira ikiti, bizir ni amiba bar deraviram otivam."

²⁸ Ezi Daniel mikemezi moghira, bizir kaba bar Atrivim Nebukatnesar batifi.

²⁹ Ezi: 12plan iakiniba givazi, atrivim

dughiar mamin uan dipenir Babilonin itimin azuarim garui. ³⁰ Egha kamaghin migei, "Ia gan, Babilon a nguibar bar ekiam egha bar dera. Nan gavgavimin ki uabi an ingari, ki nguibar kam gamizi an otogha, uan gavgavim ko ziar ekiam isi gumazamizibar akakaghasa."

³¹ A migiavira ikiava egha orazima, tiarir mam Godin Nguibamin ikeghe izi. Tiarir kam kamaghin migei, "Atrivim Nebukatnesar, ni nan akam barakigh. Kantrin ni ativazir kam, ki datirighin ni dam a inigham.

³² Egh ti ki ni batueghti ni uan gumazamiziba ko ikian kogham. Ni mangi asizir atiaba ko ikiam. Egh ni 7plan azenibar, bulmakaubar min dadabar amam. Ni kamaghira iki mangi dughiar ni fogh suam, Godin Bar Pin Itim bar gumazamizibagh atifa. A uabi uan ifongiamin, gumazibagh amima me atrivir otifi."

³³ Ezi bizir ensel mikemeziba, da zuamira Nebukatnesar batifi. Me gumazamizibar tongin a batoghezi, a bulmakaubar min dadaba api. Egha dimagarimin ghuariar dipaba an namnam giri. Egha an dapanir arizim bar ruaragha taragiar arizibar min gari. Egha an dafarir puziba bar ruaragha mati kuarazir puzibar min gari.

Nebukatnesar Godin ziam fe

³⁴ Gin 7plan azeniba givazi, ki Nebukatnesar, ki kogha Godin nguibamin gara, egha nan nighniziba ua dera. Egha ki Godin Bar Pin Itim bagha bar akonge. A Godin ikia mamaghira itim, kamaghin, ki an ziam fam. Egha ki kamaghin migei:

God atrivimin iki mamaghira ikiam.

Egh ti an atrivir kam dughiar ikivira ikiam.

³⁵ A gari, nguazimin itir gumazamiziba mati pura biziba.

An Nguibamin itir enselba ko nguazimin itir gumazamiziba an apengan iti, a bar me gatifa.

Egh a bizitam damusi an a damuam, egh ti gumazitam an anogoreghan kogham.

Guizbangira, gumazitam kamaghin an azangsigghan kogham,

Ni bizir tizim gami. Bar puvati.

³⁶ Ezi ki migirigiar kam gamir dughiamin, nan nighnizim ua dera, ezi ki ua uan ziar ekiam ini. Egha datirighin ki kantrin faragha ativazim, ki uam a gativagh an ganamin gavgavim ini. Ezi gumazir nighnizir aghuiba na ganidiba, ko nan

* **4:19:** Akar kam, 4:19in ikeghe ghua 4:33in tu, kar akar otevir mam Atrivim Nebukatnesar gumazamiziba bagha anemada. (Ni Daniel 4:1in ganigh.) Egha kagh atrivim bizir a bativizibagh eghanizir puvati. † **4:27:** Gumazir maba ghaze, vezin kam, a dughiar Nebukatnesar uam atrivimin otivamin a migeir puvati. Me ghaze, Daniel kamaghin mikeme, atrivim arazir aghuubar amuti, bizir kurar kaba a bativan kogham.

gumazir ekiaba, me ua iza na ko iti. Ezi ki uam atrivimîn ikia, egha ziar bar ekiam iti, a ziar ekiaŕ ki faragha inizim gafira.

³⁷ Egha datirighin ki Nebukatnesar, ki Atrivir Uan Nguibamîn Itim bagha bar akonge, egha an ziam fa ziar ekiam a ganidi. Ki fo, bizir ana amiba bar voroghira ikia bar dera. Egha a gumazir uan ziaba feba da dikabiri.

5

Atrivim Belsasarin isar ekiam

¹ Ezi datirighin Belsasar atrivir igiamin otogha, dimagarir mamîn a isar ekiaŕ mam gamua, egha uan gumazir ekiaŕ tausen plan diazi me isar kamîn izegha, a ko wainin dipam api. ² Egha me wainin dipam apavira itima, Belsasar, gol kapba ko silvan kapba inigh izasa uan ingangarir gumazibav migei. Kavin kaba, an afeziam Nebukatnesar Jerusalemîn nguibamîn itir Godin Dipenimîn ghugha da inigha Babilonîn nguibamîn ize. Atrivim ghaze, a uan gumazir ekiaba ko uan amuiba ko an amuir doziba ko, me bar kavin kabar wainin dipabar amam. ³ Kamaghin amizi, ingangarir gumaziba golin kapba inigha ize. Ezi gumazamiziba bar kavin kabar wainin dipaba api. ⁴ Egha me wainin dipaba apa ikiava, aser me gol, ko silva, ko bras, ko ain, ko temem, ko dagiamin, ingarizir marvir guabar ziaba fe.

⁵ Me kamaghin amima, gumazimîn dafarim zuamira birimin otogha birim gisin osiri. Danganir kamîn lam isia an angazangarim bar ekefe, ezi atrivim bar deraghavira dafarir kamîn garima, an osiri. ⁶ Egha a bar atiatigha, an atiatir guam asaragha, an gavgavim givazi, an soroghafariba a ginisi.

⁷ Ezi a kukunir gumaziba, ko imezibagh amir gumaziba, ko akavsiar ifavaribagh amir gumaziba, tav a bagh me inigh izasa a pamten dei. Me izegha givazima, atrivim kamaghin me migei, "Gumazitam akar kam diponegh an mingarimîn gun na mikemeghti, ki atrivimîn korotiar aghevim a danighi aneghuam. Egh ki golin sen an firimin daghti, a ziar ekiam iniam. Eghti ki a damighi a namba 3in gavmanin gumazimîn ikiam."

⁸ Ezi fozozir gumaziba aven izegha givazi, atrivim akar kam bar me mikemez, men tav akar kam diponan ibura. Egha men tav akar kamîn mingarimîn gun atrivim mikemezir puvati. ⁹ Kamaghin amizi, Atrivim Belsasar bar atiatingi. Egha an atiatir guam asaragha an gavgavim givazima, an soroghafariba a ginisi. Ezi an gumazir ekiaba nighnighava avenge, kamaghin amizi, me bizitam damuan ibura.

¹⁰ Dughiar kam atrivimîn amebam niginir kam baraki, niginir atrivim uan gumazir ekiaba ko me amizim. Egha a isar ekiam itir danganimîn aven ghugha ghaze, "Atrivim, ni deraghvira iki mamaghira iki. Ni bizir kam ateghti an osimtizim ni daningan marki. ¹¹ Ni oragh, gumazir mam nîn kantrin iti, ezi aser bar gavgavibar duaba nighnizim a ganingi. Ezi dughiar nîn afeziam atrivimîn itimin, nîn afeziam gumazir kamîn garima, a fozozir ekiaba ko nighnizir aghuiba iti. Egha an fozozim bar ekevegha aser gavgavibar fozozimîn min ghu. Ezi nîn afeziam Atrivim Nebukatnesar, gumazir kam isa, irebabar mingaribar gun migeir gumaziba ko, kukunir gumaziba, ko imezibagh amir gumaziba, ko akavsiar ifavaribagh amir gumaziba, bar men gumazir dapanimîn ikiasa anemisefe. Nîn afeziam kamaghin ami. ¹² A fo, gumazir kam bar fozozir aghuiba ko nighnizir aghuiba iti, egha irebabar mingariba ko akar isin zuiba, ko bizir mogomebar mingaribar gun migei. Kamaghin amizi, ni Daniel bagh akam amadagh. Atrivim Nebukatnesar ziam Beltesasar a gati. Ni a mikemeghti a izi akar birimin itimin mingarimîn gun ni mikimam."

Daniel akar dipenir birimin itimin mingarimîn gun migei

¹³ Egha me Daniel inigha aven ghuzima, an atrivimîn boroghin tughav iti. Ezi atrivim kamaghin a migei, "Ni Daniel, ni ti Judan gumazir mam? Ni ti Judan adarazir mav, fomira nan afeziam, Atrivim Nebukatnesar, ni inigha ize? ¹⁴ Ki kamaghin oraki, aser bar gavgavibar duaba nighnizim ni ganingi, ezi ni fozozir ekiaba ko nighnizir aghuiba iti. ¹⁵ Ki fozozir gumaziba ko kukunir gumazibar dia, eghti me izi akar birimin itim diponiva, an mingarim gun na mikimasa. Ezi puvati, me mikimam ibura. ¹⁶ Ezi ki kamaghin oraki, ni bizir mogomeba ko akar isin zuibar gun migei. Egh ni osizirir kam diponiva an mingarim gun na mikemeghti, ki atrivimîn korotiar aghevim ni da arugh, egh gol sen nîn firimin datighi ni ziar ekiam iniam. Eghti ni nan gavmanin gumazir namba 3in otogham."

¹⁷ Ezi Daniel an akam ikaragha ghaze, "Marki, ki ni da bizir aghuitam inighan kogham. Ni ifueghiva, gumazir igharazir tam daningigh. Ezi Atrivim, ki datirighin osizirir kam diponiva an mingarimîn gun ni mikimam.

¹⁸ "Ni oragh. Godin Bar Pin Itim, a nîn afeziam Nebukatnesar gamizi, a bar atrivir ekiamin otogha bar gavgafi, egha ziar ekiam ikia bar pin ti. ¹⁹ A gavgavir bar ekiam iti, kamaghin amizi, nguibaba bar

dar gumazamiziba ko, kantriba bar dar gumazamiziba ko, nguibabar akaba bar, me an atiatigha egha nisi. Eghti a gumazitam misueghti an aremeghsi an aremegham. Eghti a gumazitam ateghti a ikisi, a ikiam. Egha a kamaghin ami, a gumazitam ziam fisi, a fam. Eghti a gumazitam dikabiragh a gasighasighsi, ana damuam. ²⁰ Egha a uan ziam fava, akaba batogha, arazir igharazibagh amima, Godin Ikiavira Itim, atrivimin ikian a batoke, ezi an ziar ekiam iraghuzi, a uan danganim ataki. ²¹ Ezi Godin Ikiavira Itim gumazamizibar nguibamin a batoke, ezi an nighnizim, gumaziba nighnizi moghin nighnizir puvati, an asizibar min nighnisi. Egha a ghua donkiba ko ikia, bulmakaubar min dadaba apava, puram azenan akui. Ezi dimagarimin ghuariar dipaba a giri. Ezi a kamaghin amua ghua gin a kamaghin fo, Godin Bar Pin Itim gumazamiziba bar me gativagha men gari. Egha a uabi uan ifongiamin gumaziba misevima me atrivibar otifi.

²² "Ni Nebukatnesarin otarim, ni bizir kabagh fogha gifa. Egha ni uabi dikabirazir puvati. ²³ Ni uabi uan ziam fasa nighnigha, Ekiar Uan Nguibamin Itim, ni nan ziam dikabira. Egha uan ingangarir gumazibav kemezi me kavin nin afeziam Godin Dipenimin iniziba inigha ize. Egha ni uan gumazir ekiaba ko uan amuiba ko nin amuir doziba ko, ia bar kavin kabar wainin dipaba api. Egha ia marvir guar me gol ko, silva ko, bras ko, ain ko, temeaba ko, dagiamin ingarizibar ziaba fe. Ezi marvir guar kaba me garir puvatigha migirigiaba barazir puvatigha bizitam gifozir puvati. God uabira nin ikirimirim ko ni amir biziba bar dar gara dagh atifa. Ezi ni an ziam fer puvati. ²⁴ Kamaghin amizi, God dafarir kam amadazi an akar kaba osiri. ²⁵ Akar kam kamakin:

'Dipon, dipon, tuisigh, abikigh.'

²⁶ "Akar kam in mingarim, 'Dipon,' a kamakin,
God ni atrivimin ikiamin dughiaa diponsi.

Datirighin nin dughiar abuananam.

²⁷ Ezi akar kam in mingarim, 'Tuisigh,' a kamakin,
God nin araziba tuisigha gifa, ezi an ababanim kamaghin nin aka,
ni arazir aghuibagh amir puvati.

²⁸ Ezi akar kam in mingarim, 'Abikigh,' a kamakin,
God nin kantri abighizi, an vuer mam Midian kantrin ghu,

ezi an vuer mam Persian kantrin ghu."*

²⁹ Ezi Atrivim Belsasar zuamira uan ingangarir gumazibav geima, me korotiar aghevum Daniel garugha egha golin sen an firimin da. Egha Daniel gamizi a Belsasarin gavmanin namba 3in gumazir dapanir ekiamin oto.

³⁰ Ezi dimagarir kamra, Midian kantrin gumaziba iza Babilonin Atrivim Belsasarin misoghezi ana areme. ³¹ Ezi Darius, a Midian gumazim, a 62plan azeniba ikiava, datirighin Babilonin atrivimin oto, egha kantrin kam gativagha an gari.

6

Me Daniel akunizi a laionba itir mozim giraghu

¹ Dughiar kam Darius atrivimin otogha givagha, egha 120plan gavmanin faragha zuir gumaziba amiseveghti me kantrin aven tir nguibabagh ativagh dar ganam. ² Ezi atrivim, Daniel ko gumazir igharazir pumuning a me amisevezi, me gavmanin faragha zuir gumazir kabagh ativagh, atrivimin ingangaribar ganam. Eghti atrivimin ingangaribar tongin bizitam ovengan kogham. ³ Ezi atrivim, Danielin ingangarimin garima a bar dera, egha gavmanin faragha zuir gumaziba ko a ko ingarir gumazimning a men ingangaribagh afira. Kamaghin amizi, atrivimin nighnizim a Daniel amiseveghti a kantrin gumazir dapanimin ikiam. ⁴ Ezi gavmanin faragha zuir gumazir kaba ko, Daniel ko ingangarir vamiram aminning, me nighnizir kam gifongezir puvati. Egha me Danielin ingangarimin aven gari, a bizitam paziva a damighti, me a kot darigham. Me garima, Daniel a gumazir bar aghuim, egha an ingangarim bar dera. A ifarir puvatigha arazir kuratam gamizir puvati, kamaghin amizi, me an arazir kuratamin apizir puvati. ⁵ Egha me uarira uariv gei, "E Danielin ingangarimin aven arazir kuratam batoghan kogh egh, a kot darighiva avegham. Egh arazir a uan Godin gin ghua amibar ganiva, tuavitam batoghiva a kot darigham."

⁶ Egha me atrivimin ganasa ghugha kamaghin a migei, "Atrivim Darius, ni deraghvira iki mamaghira ikiam! ⁷ Ezi e bar, nin gumazir ekiar nin kantri gativamiba, e gavmanin gumazir dapaniba, ko gavmanin faragha zuir gumaziba, ko distrighin faragha zuir gumaziba, e bar, ni akar bar gavgavitam damuasa, e akam akirigha gifa. En ifongiam kamakin, ni gumazamiziba

5:22: 2 Eghaghaniba 33:23; 36:12

*

5:28: Aramin akamin, akar kam "Abikigh," a Persian kantrin ziamin mirara

ghu.

bar me mikim, eghti 30plan dughiaba me bizitam bagh ase tam o gumazitam ko mikiman marki. Me nırara ni ko mikim. Eghti gumazitam akar gavgavir kam batueghti, ni anekunighti a laionba itir mozimin magiri. ⁸ Ezi atrivim, ni gumazibav kemeghti me akar gavgavir kam akinafarimin an osirighti, ni uan ziam osirighti an akar gavgavir kam a damuti a gavgavigham. Eghti gumazamiziba bar an gin mangam. Akar kam e Midia ko Persia, a en akar gavgavim, an e bagh iki mamaghira ikiam. Gumazitam anebighan kogham.” ⁹ Ezi Atrivim Darius gumazibav geima me akar kam osirizi, a uan ziam akinafarir kamin an osiri.

¹⁰ Egha Daniel atrivimin akam baregha fo, Atrivim uan ziam osiri. Egha zurarama ami moghin, a dikavigha uan dipenimin ghu. Egha a bar ghuriamin pin itir danganamin ghugha, winduan Jerusalem amadaghan itimin bar an boroghira tevimmning apirigha, God ko migia egha an ziam fe. A dughiar vamira, 3plan dughiabar God ko migei. ¹¹ Ezi Danielin apaniba bar moghira uari inigha, an dipenimin ghua an garima, a uan God ko migei. ¹² Egha me uamategha atrivim bagha ghugha kamaghin a migei, “Atrivim, guizbangira ni ghaze, gumazamiziba 30plan dughiabar nırara mikimam. Egh me asetam o gumazitam ko mikiman kogham. Gumazitam akar gavgavir kam batueghti, ni anekunighti a laionba itir mozimin agiram.”

Ezi atrivim ghaze, “Are. Akar gavgavir kam tugha bar gavgafi, kar Midia ko Persian akar gavgavim, a ikivira ikiam.”

¹³ Egha me atrivim migei, “Daniel, gumazir kam Judan adarazir mav, me fomira kalabuziar gumazir mamın min an kantrin a inigha kagh ize, a nin akaba batogha, ni atizir akar gavgavimin gin zuir puvati. A zurara 3plan dughiar vamiran, dughiar 3plan dughiabar dughiar vamiran uan God ko migei.” ¹⁴ Ezi atrivim akar kam baregha an navim bar osemi, egha Danielin akurvaghasa tuaviba buria ghuavira itima aminim piri.

¹⁵ Ezi Danielin apaniba uamategha atrivim bagha izegha kamaghin pamten a migei, “Atrivim, ni e Midia ko Persian arazim gifo. A kamakin, atrivim akar gavgavitam damighti, akar gavgavir kam iki mamaghira ikiam.”

¹⁶ Ezi atrivim gumazibav geima, me Daniel inigha laionbar mozimin anekunizi a iraghu. Ezi a kamaghin Daniel migei, “Nin Godin ni nighnizir gavgavim an ikia egha zurara teviba apira an ziam fer kam, a nin akuragh.”

¹⁷ Ezi me Daniel akunigha givagha, dagiar ekıar mam inigha mozir akam apiri. Egha atrivim uan gumazir dapaniba ko, me uan ringin dafaribagh aghuizir ababaniba isa dagiar kam gati. Egha bizitam Daniel damuan gumazamizbar anogoroke. ¹⁸ Egha gin atrivim uamategha uan dipenimin ghu. Egha dimagarir kamin daghetam amezir puvatigha, gumazamizibar diazi me iza a koma aperazir puvati. Egha a uaghan akuava avenge. Bar puvati.

¹⁹ Ezi aminim tirazima bar mızaraghara atrivim dikavigha zuamira ghua mozimin ghu. ²⁰ Ana otogha givagha, bar osemi kamaghin dei, “Daniel, ni Godin Iki Mamaghira Itimin ingangarir gumazim! Nin Godin ni nighnizir gavgavim an ikia zurara teviba apira an ziam fer kam, a nin akuragha laionbar akabar kuazi, da ni amezi o puvati?”

²¹ Ezi Daniel mozimin aven ikia kamaghin a ikaragha ghaze, “Atrivim, ni deraghvira iki mamaghira iki! ²² God uan ensel amadazi a iza laionbar akabar kuazi da na gasighasighizir puvati. A fo ki deraghavira ikia, egha arazir kuratam ni gamizir puvati. Kamaghin, a nan akura.”

²³ Ezi atrivim bar akuegha laionbar mozimin Daniel gekuigh azenim darighasa gumazibav gei. Me mozimin a gekuigha azenim gatigha givagha, an garima, Daniel guizbangira nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin iti, kamaghin amizi, laionba duatam a gatzir puvati.

²⁴ Ezi atrivim migeima me gumazir Daniel isa kot gatzir kaba ko, men amuiba ko boriba inigha laionbar mozim mikini. Ezi me tighar nguazim giram, laionba pirara men suigha men mikarziba aghoraghsua men aghariba orovoregha me tuvareme.

²⁵ Ezi Atrivim Darius, nguazir kamin itir nguibaba bar dar gumazamiziba ko kantriba bar dar gumazamiziba ko nguibabar akaba bar me bagha akinafarim osira ghaze:

“Ia bar navir amirizimin iki!

²⁶ Ki kamaghin ia migei, ia nan kantrin gumazamizir ki ativaziba,
ia ziar ekiam Danielin God daning,
egh Godin kamin atiating an apengan iki.

“Kar Godin Iki Mamaghira Itim,

egh an atrivimin iki mamaghira ikiam.
An Dughiar an Atrivimin Ikiamim
ko an gavgavim givaghan
kogham.

²⁷ A gumazamizibar akurvagha ua me isi;
an arazaraziba ko mirakelba overiam
ko nguazimin dagh ami.

Bar guizbangira, a Danielin akurazi laionba a gasighasighizir puvati.”

²⁸ Ezi Darius atrivimin ikia ghua gin Persian Atrivim Sairus uaghan atrivimin itima, Daniel dughiar ruarimin gumazir dapanimin iti. Egha uaghan gumazir bar ekiamin iti.

Daniel uan irebabagh eghari

7

(Sapta 7–12)

Daniel 4plan asizibar irebamın gani

¹ Dughiar Belsasar Babilonin kantrin atrivim itima, an azenir farazimin, ki Daniel, ki dimagarim mamin dakozim girighav ikia irebamın min bizimin gani. Egha ki irebar kamin eghaghanim akinafarir mamin an osiri.

² Kar bizir ki dimagarimin irebamın ganiziba. Aminim dangniba bar dar iza ongarim gamima a dikafi, egha dipira tintinibar zui. ³ Ezi 4plan asizir dafar vaghvagha igharagha gariba, ongarim ategha azenan izi.

⁴ Ezi farazim laionin min gara, avizimning ikia taragiir ekiamin min gari. Ki garavira itima me an avizimning asigha an suemning asarazi a gumazim min tughav iti. Ezi me gumazibar nighnizim a ganingi.

⁵ Ezi ki garima naba 2in asizim, a bean mirara gara uan suemningin tu. Egha an asizir mamin iviragharir 3pla uan akamin da isaghvira, ezi tiarir mam a migia ghaze, “Aria, ni asizir tuzir aviribar ami!”

⁶ Egha ki garavira itima asizir atiar kaziamin min gari, ezi me a dibora ghaze lepat, an oto. An akiragharim avizir 4pla an iti. Da kuarazir avizibar min gara, dapanir 4pla iti. Egha me bizibagh ativagh dar ganamin gavgavim a ganingi.

⁷ Egha ki garavira itima, namba 4in asizir bar dafam oto. An guam bar igharagha gari, egha gavgavir ekiam iti. Ezi ki bar puviram an atiatingi. An ainin atarir bar ekiaba ikiava, biziba bar da apava da orovorogha dagh asighasisi. Egha gin minezir ireziba dikava da misaragharisi. Asizir kam 10plan komba an dapanimin iti. Kamaghin amizi, a 3plan asizir faragha otivizibar min garir puvati.

⁸ Egha ki mighigha 10plan kom kabar gara, komin dozir mamin garima a mabar tongin oto. Ezi komin igiar kam 3plan komin faragha itiba asi. Ezi komin igiar kam

gumazimin damazimning ko akam iti. Egha bar akongegha, uabi uan ziam fe.

Daniel irebamın garima, Fomira Fomira Itir Gumazim iti

⁹ Ezi ki irebamın garima me atrivir dabirabiba inigha iza dar afi. Ezi Fomira Fomira Itir Gumazir mam iza atrivir dabirabir mam gaperaghav iti. Egha an korotiaba ghuariamin min bar ghurghurizi, an dapanir ariziba sipsipin arizibar min bar ghurghuri. Ezi atrivir dabirabir kam, wilba iti, egha dabirabim ko an wilba, avir mizariaba dar ikiava anekiarugha anevara. ¹⁰ Ezi avizariaba dabirabimin otivaghira bar ekevegha dipamin min buigha izaghira tintinibar zui. Ezi tausen tausenin gumazamiziba Gumazir Kam bagha ingari, ezi milionin gumazamiziba an damazimin tuivighav iti. Egha marazi kotibar amuasa akinafariba tui.

¹¹ Ezi ki garavira ikia orazima, namba 4in asizimin komin dozir kam uabi uan ziam favira iti. Egha ki garima me namba 4in asizir kam misuegha an kuam inigha ghua avim mikinzi a bar isi. ¹² Ezi 3plan asizir ikiavira itir kaba, me dar gavgaviba agifa, eghti da ua bizibagh ativagh dar ganam koghām. Egha me zuamira dav soghezi da ariaghirezir puvati. Me da ataghizima da dughiar bar otevimin ike.

¹³ Ezi nan irebar ki dimagarimin ganizir kam, ki gumazir mam, a Gumazamizibar Otarimin min ki an gani. A ghuariamin tongin ikegha nan boroghın izi. Ezi me a inigha ghua Fomira Fomira Itir Gumazir Kam ganingi. ¹⁴ Ezi Fomira Fomira Itir Gumazir Kam uabi a gamizi an atrivimin otozi, a gavgavim ko ziar ekiam a ganingi. Eghti ana atrivimin ikiti, an gavgavim mamaghira ikiam. Eghti an atrivir inganarim givaghan kogham. Eghti nguibaba bar dar gumazamiziba, ko kantriba bar dar gumazamiziba ko nguibabar akaba bar, me bar an apengan iki a bagh ingaram.

Irebar kamin mingarim

¹⁵ Ezi ki Daniel, ki bizir kaba irebamın dar ganigha digavir kuram gamigha nighnizir aviribagh ami. ¹⁶ Egha ki gumazir kabar mav bagha ghu, an atrivir dabirabimin boroghira tughav iti, ezi ki uan irebamın gun mikimasa an azangsisı. Ezi an an mingarimin gun na migei. ¹⁷ A ghaze, “Asizir 4plan ekiar kaba, da kantrin gavgavir 4plan ababanım, da nguazir kamin

7:3: Akar Mogomem 13:1; 17:8 7:4: Akar Mogomem 13:2 7:7: Akar Mogomem 12:3; 13:1 7:8: Akar Mogomem 13:5-6 7:9: Akar Mogomem 1:14; 20:4 * 7:9: Vezin kamin akar kam, “Fomira Fomira Itir Gumazim,” a Godin gun migei. 7:10: Akar Mogomem 5:11; 20:12 7:13: Matyu 24:30; 26:64; Mak 13:26; 14:62; Luk 21:27; Akar Mogomem 1:7; 1:13; 14:14 † 7:13: Aramin akamin ziar kam, “Gumazamizibar Otarim,” Iesus uabi dibori mokin. 7:14: Akar Mogomem 11:15 7:18: Akar Mogomem 22:5

otivam. ¹⁸ Eghti gin Godin Bar Pin Itimin gu-mazamiziba, me gavgavim inighiva, biziba bar dagh ativagh, iki mamaghira ikiam.”

¹⁹ Ezi ki akar kam baregha givagha, namba 4in asizir kam bar a gifoghasa. A mabar min garir puvati, ezi ki bar ana atiatingi. A bizir aviriba uan brasin dagarir puzibar da isa, da apava ainin ataribar da orovorogha dagh asighasisi. Egha gin minezir ireziba dikava da misaragharisi. ²⁰ Ezi ki uaghan, 10plan komin an dapanimin itiba ko komin dozir gin otozim, ki dagh foghasa. Egha komin dozir kam a 3plan komin faragha itiba asizi da ire. Ezi a damazimning ikia, akam ikia, egha akam arava uabi uan ziam fe. Egha ki komin dozir kamin gara, ki bar atiatingi. Ki komba bar dar atiatiava, egha dozir kam ki bar an atiatingi. ²¹⁻²² Ezi irebar kam ki an garima, komin kam Godin gumazamiziba ko misogha ikia, me dikabira ghuavti Fomira Fomira Itir Gumazim oto. Egha a komin kam isa kotiam gatigha kamaghin migei, Godin Bar Pin Itimin gumazamiziba, me kotiamin aven komin kam gafira. Ezi dughiam otozima Godin gumazamiziba, me biziba bar dagh ativamin gavgavim ini. †

²³ Ezi gumazir ki azarazir kam, a kamaghin na mikeme, “Irebar kamin mingarim kamakin, namba 4in asizir kam, a namba 4in kantrin ababanim gami. Egh a kantrin igharazibar min ganan kogham. A kantrin igharaziba bar dagh asighasigh da dikabiragh egh da givagham. ²⁴ Ezi 10plan komin kaba, da 10plan atrivibar ababanim, me kantrin kamin otivam. Eghti gin atrivir igharazitam otogham, egh an atrivir faragha itibar min ganan kogham. An atrivir 3pla batuegham. ²⁵ Eghti an akar kurabar Godin Bar Pin Itim mikimiva, egh an gumazamiziba dikabinam. Egh me Arazir God Me Ganingiziba ko, dughiar ekier Godin ziam feba, da batoghsi damuam. Egh an azenir pumuning ko mizekim ko akuamin Godin gumazamizibagh ativagh men ganam. †

²⁶ “Eghti an dughiar kam givaghti, Godin kotiam otivam, eghti ana atrivir kamin gavgavim agiva, egh bar a gasighasigham. ²⁷ Egh Godin Bar Pin Itim, a nguazimin atriviba bar dar gavgaviba isi uan gumazamizibar aningam. Eghti me atrivibar iki mamaghira ikiam. Eghti kantriba bar Godin gu-

mazamizibar apengan ikiva, egh ingariva men akaba baragham.”

²⁸ Kar irebar ki ganizimin eghaghanim, a kamaghira tu. Ezi ki Daniel, ki bar atiatingi, egha atiatiar guam asara, egha ki bizir kaba puviram a dagh nighnisi. **

8

Daniel irebamin sipsipin mam ko memen mamin gari

¹ Ezi 3plan azeniba Belsasar atrivimin itima, ki bizir igharazir mam irebamin min an gani. ² Ki irebamin uabin garima, ki zuamira ghua Elamin provinsin oto. Egha Susan nguivar ekiamin tughav iti. Ulain Fanemin boroghin. ³ Egha ki garima sipsipin apurir mam fanemin boroghin tughav iti. Egha komin pumuning iti. Ezi an komning ruara, ezi komin mam farazimin gin otogha bar ruara. ⁴ Ezi ki sipsipin apurir kamin garima, ana aviragha ivegha ghua aruem uaghiri naghin, ko not ko sautin ghu. Eghti asizitam an tivaghan kogham. Eghti tav an gavgavimin arimangighan kogham. A biziba uan ifongiamin dagh amua egha bar gavgavigha uan ziam fe.

⁵ Ezi ki bizir kamin mingarim nighnizir aviribar a gamuavira ikia, egha memen apurir mamin garima, an aruem ghuaghiri danganim ategha izi. A bar puvira ivemara an sueba nguazim ditir puvati. Ezi komin bar ekier vamira an damazimning tizimin tughav iti. ⁶ Ezi komin pumuning itir sipsipin Fanemin boroghira tughav itir ki ganizim, memen kam an ganigha puv ivegha ataravira sipsipin kam bagha ghu. ⁷ Egha ki an garima a sipsip misosi. Ezi memen kam bar aningaghegha, gavgavim uabin akuigha ivegha ghua, sipsipin apurim uabi a gasegha an komning apiriaghati. Sipsipin apurim a munasan gavgaviba puvati, ezi meme anekunizi a nguazim giraghuzi, ana dikabini. Ezi sipsipin kamin akurvaghamin bizitam itir puvati. ⁸ Egha memen kam bar puvira ifaghata, uan gavgavim akakasi. Egha an gavgavim bar ekevezir dughiamin, an komin ekiam dipiri. Ezi an danganimin 4plan komin igharaziba otifi. Egha da bar ekefe. Ezi komin 4plan kaba nguazimin 4plan ruaghateviba bar dar gari.

7:21-22: Akar Mogomem 13:7; Akar Mogomem 20:4 † **7:21-22:** Akar kam, Aramin akam, deragha an mingarim abighizir puvati. Gumazir maba ghaze, akar kam kamakin, “Gumazim ghaze, Godin Bar Pin Itimin gumazamiziba me gumazir igharazibagh afira.” Ezi gumazir maba ghaze, akar kam kamakin, “Gumazir Godin Bar Pin Itimin gumazamiziba gavgavim me ganidim, a kotiam gatifa.” **7:24:** Akar Mogomem 17:12 **7:25:** Akar Mogomem 12:14; 13:5-6

§ **7:25:** Aramin akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati. Marazi ghaze, an azenir pumuning ko mizekim ko akuam migei. Ezi marazi ghaze, akar kam, a guizbangira, akar mogomem, egha an osimtizim kam givaghamin dughiam deragha an gun migeir puvati. **7:27:** Akar Mogomem 20:4; 22:5 ** **7:28:** Aramin akam kagh gifa.

Me akar sapta 8in ikegha ghua 12in tuziba, Hibrun akamin an osiri.

⁹ Ezi komin dozir igiar mam, 4plan komin kabar mam gisin aghui. Egha komin igiar kamin gavgavim bar ekefegha ghuavira ikia gumamazizir sautin amadaghan itiba ko, aruem anadi naghin itiba ko, God uan gumamazizibagh aningizir nguazir aghuir kamin me dikabira. ¹⁰ Ezi komin kam bar gavgavigha mikovezibav sosi. Mikoveziba Godin Nguibamin itir midorozir enselbar min misosi. Ezi komin kam mikovezir maba kunizi da nguazim giraghue, ezi a me dikabini. ¹¹ Egha komin kam uaghan Godin Nguibamin midorozir gumazibar atrivim dikabinasa. An atrivim bagha zurara ofa gamir arazim agivagha, Godin Dipenim gasighasigha a gamima a bar mize. ¹² Gumamaziziba arazir kurabagh ami, kamaghin komin kam gavgavim inigha Godin Nguibamin midorozir gumaziba me dikabinasa, egh dughiaubar zurara ofa gamir arazim agivasa.* Ezi Godin akaba bar guizbangira, ezi komin kam Godin guizin akam gasighasiki. Ezi gumamaziziba uam an gin zuir puvati. Ezi biziba bar komin kam dar amuasa, a pura dagh ami.

¹³ Egha ki enselin mam barazima a migeima enselin igharazir mam kamaghin an azai, "Bizir kurar e irebamin garir kaba, da dazoghin givagham? Gumamaziziba dazoghin ua Godin ofa damuam. God bar aghuazir bizim an Dipenim in it, kamaghin a uan Dipenim ataki, eghti dughiar manamin arazir kurar kam givagham? Eghti dughiar manamin komin kamin gavgavim givagham? Eghti a ua Godin Dipenim gasighasighan koghiva, Godin Nguibamin midorozir gumaziba uan suemningin me dikabinan kogham?"

¹⁴ Ezi ki orazima enselin igharazim a ikaragha, kamaghin migei, "Fomira me mizaraziba ko guaratizibar ofa God ganidi. Eghti bizir kurar kam itir dughiamin, me 2,300plan ofaba God daningan kogham.† Dughiar kam givaghti, me Godin Dipenim akiriva, ua Godin ofa damuam."

¹⁵ Ezi ki Daniel, ki irebar kamin garavira ikia, egha ki an mingarim gifoghasa puvira nighnsi. Egha ki garima gumazir mam zuamira nan boroghin tughav iti.‡

Ensel Gebriel irebamin mingarimin gun migei

¹⁶ Ezi ki gumazir mamin tiarim barazi a Ulain Fanemin ikia dia egha kamaghin migei, "Ensel Gebriel, ni bizir Daniel ganizir kamin mingarimin gun mikim."

¹⁷ Ezi Gebriel iza nan boroghin tuzi, ki bar atiatigha, nguazim girigha fuaghav iti. Ezi Gebriel kamaghin na migei, "Ni pura nguazimin gumazim, ezi ki kamaghsua, ni irebar kamin mingarim gifogh. Irebar kam, nguazim givaghamin bizibar migirigiam an ti."

¹⁸ A migiavira itima, nan damaziba nan sirizi, ki ira mitogha akuava onгани. Ezi a nan suiragha na fezi ki tu.

¹⁹ Ezi a migei, "Ki Godin aningagharim givaghamim dughiamin, ni mikimasa. Kar God inabazir dughiar abuananam. Bizir kaba ni irebamin ganizi moghin otivam.

²⁰ "Sipsipin apurir komin pumuning itir ni ganizim, a kantri Midia ko kantri Persian ababanim. ²¹ Ezi memen apurir ni ganizim, a kantri Grikin ababanim. Egha an damazimningin tongin tughav tir komin ekiar kam, a kantri Grikin faragha itir atrivimin ababanim. ²² Ezi ni ganizir komin ekiar dipirizir kam, 4pla komin maba an danganim otifi. Bizir kamin mingarim kamakin. Kantri Grik bigh kantrin igiar 4pla ikiam. Egh me gavgaviba puvatigham, mati fomira kantri bighizir puvatizi mokin.

²³ "Ezi kantrin kabar gavgavim gevir dughiamin, gumamazizibar arazir kuraba bar pazav otoghti, dughiar kamra, atrivir tam otogham. A bar gumazir kuram. Egh an akaba batoghiva, navim gavgavigh ifavaribar amuam. ²⁴ An otogh gavgavigh ikiam, ezi kar guizbangira an gavgavim puvati. Eghti a bizir avirim gasighasighiva, biziba bar dar amusi nighnigh, a pura dar amuam. A gumazir gavgaviba itibagh asighasigh, egh Godin gumamazizibagh asighasigham. ²⁵ Egh a gumamazizibagh ifaramin fozozir aghuim ikiva, egh an ifavarir arazir kamin an afiragh bar pin ikiam. Egh a uan navir averiamin nighnigh suam a bar ekefe. Eghti gumamaziziba suam me deravira iti. Puvati, a zuamira dikavighiva men aviribagh asighasigham. Egh a dikavigh Atrivir Atriviba Bar Dagh Afirazir Kam misoghsi damuam. Eghti dughiar kamin gumazitam a gasighasighan kogham, a uabi kuram iniam."

²⁶ Ki guaratiziba ko mizarazibar ofabagh amir arazim, ki an irebar mingarimin gun ni mikeme. Ezi bizir ni ganiziba da otivam. Egh bizir kaba zuamiram otivighan kogham, kamaghin ni irebar kamin akar mogomer kamin gun gumamazizibav kiman marki.

²⁷ Ezi ki akar kam baregha givagha, bar oseme, egha dughiar mabar ki arei. Ezi

8:10: Akar Mogomem 12:4 * **8:12:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati. † **8:14:** Hibrun akam, dibobonir kam iti, 2,300in arueba. Me vaghvagh arueba mengti, da 2,300plan arueba. Egh me zurara mizaraziba ko guaratizibar ofa gamir dughiaaba mengti, da 1,150plan aruebar tugham. ‡ **8:15:** Gumazir kam, ensel Gebriela. (Ni ves 16 ko 17in gan.) Ezi Daniel ghaze, a gumazir mamin min an gani. **8:16:** Luk 1:19; 1:26

arimariam givazima, ki dikavigha ua ingangarir Atrivim Belsasar na ganingizim bagha ghu. Egha ki irebar kam puv a ginighnigha, nighnizir aviribagh amua deragha an mingarim gifozir puvati.

9

Daniel Israelia bagha God ko migei

¹ Darius, Serksisin otarim, a kantri Midian gumazim, egha a kantri Babilonin atrivimin iti. ² An azenir farazim, ana atrivimin itima, ki Daniel, ki Godin akinafariba gara da dibori. Egha, Godin akam inigha izir gumazim Jeremaia, Ikiavira Itir God a ganingizir akam, ki a ginighnisi. A ghaze, Jerusalem 70plan azenibar ikuvighvira ikiam. ³ Ezi ki Ikiavira Itir God ko migei, Ekiam. Osimtizim nan navimin itima, ki daghetam apir puvatigha, azir akamin korotiaba aghuigha, averenim isa uan mikarzim gaghui. Ki kamaghin ikia, egha pamtem God ko migei.

⁴ Ezi ki Israelian gumamazibar arazir kurabar gun uan Ikiavira Itir Godin gavgavim migei. Ki kamaghin migei, "O Godin Ekiam, ni gavgavir ekiam iti, ezi e nin ziam fe. Egha ni zurara e koma amizir Akar Dikizir Gavgavimin girara zui. Egha ni zurara gumamazir ni gifuegha, nin akamin gin zuiba, ni bar men apangkufi.

⁵ "E gumamazir derazir puvatiziba. E arazir kuram gami, egha nin gin zuir tuvavim ataki. E nin akam batuegha, Akar Gavaviba ko, bizir ni damuasa e mikemeziba e dagh amir puvati. ⁶ Nin akam inigha izir gumaziba, me nin ingangarir gumaziba, e men akam barazir puvati. Me nin ziamin, akam en atrivibav kira, en gumazir dapanibav kira, egha en ovaviba ko en kantrin itir gumamaziziba bar me mikini.

⁷ "Ekiam, ni arazir aghuibagh amima, ezi en arazir kuraba aghumsizir ekiam e ganingi. Ezi kar bar guizbangira, e Judan nguibamin iti, o e Jerusalem in iti, o Israelian gumamazir kantrin roghira itiba ko saghon itiba bar. Guizbangira, e nin akam batoghezi, kamaghin ni e amadazi e tintinibar ghue, ezi aghumsizir kam en mikarzibar ikiavira iti.

⁸ "O Ikiavira Itir God, e ko, en atriviba ko en gumazir dapaniba ko en ovaviba, arazir kuraba ni gamigha aghumsizir ekiam e ganingi. ⁹ E nin akaba batosi, ezi ni Ekiam en God, en apangkuvigha en arazir kuraba gin amadi. ¹⁰ En Ikiavira Itir Godin Gavgavim, e nin akam barazir puvati. Akar Gavgavir kam, nin akam inigha izir gumaziba ni e mikimsa me mikeme, ezi e an gin zuir puvati. ¹¹ Ezi e Israelia bar nin Akar Gavgaviba abigha, nin akam

barazir puvati. Egha akirim ragha nin akam gasara. E arazir kuram ni gami. Kamaghin amizi, ni en arazir kuraba tuisigha gifa. Egha Akar Gavgavir kam ni Moses ganingizi an an osiri. Ni ivezir kuram gumamazir akirim ragha nin akam gasaraziba me daningam. Ni ivezir kurar kam e gingegha gifa. ¹² Egha ni en gumazir dapaniba ko e damuasa mikemezi moghin, ni bizir kam gami. Egha ni Jerusalem puv a gamigha, bar pazaviram a gasighasiki. Jerusalem gasighasizir arazir kam, a nguazimin itir nguibar igharazibagh asighasizir arazim bar a gafira. ¹³ Ezi ni Moses osirizir akabar aven mikemezi moghin e osimtiziba isi. Ezi datirighin e uaghan arazir kuram gamir arazim ataghizir puvati, egha ni Ikiavira Itir God, en God, ni e gakongasa e bizitam gamizir puvati. Egha e nin guizin akam barazir puvati. ¹⁴ Ezi Ikiavira Itir God, ni en arazir kuraba ikarvaghasa iti. Ezi datirighin ni a gamigha gifa. Guizbangira, Ikiavira Itir God, en God, ni arazir aghuibaram ami. Ezi e nin akam barazir puvati.

¹⁵ "O Ekiam, en God, ni uan gavgavim akaghava uan gumamaziziba Isipin kalabusin me inigha ize. Ezi datirighin Kantrin Igharazibar Gumamaziziba, ingangarir ni amizir kamin gavgavim ginighnighavira iti. Egha me ziar ekiam ni ganidi. Bar guizbangira, e arazir kurar avirim gamigha nin akam batoke. ¹⁶ O Ekiam, ni en arazir kuraba ko en ovavibar arazir kurabar ganigha, egha puv e gamigha, Jerusalem in nguibar ekiam gasighasiki. Ezi Jerusalem boroghira itir kantribar gumamaziziba, me bar dibovir akabar Jerusalem miyava, e nin gumamaziziba sara migei. E kamaghsua, ni uam Jerusalem ataran marki. Bar guizbangira, kar nin nguibam a nin mihsiam gisin ti. Ni fomira an ingangarir aghuir avirim e bagha dagh ami, ezi ni ua kamaghin e bagh damuasa e ifonge.

¹⁷ "O en God, nan dimdiam ko azangsizim barakigh. Ki kamaghsua, ni uan ziar ekiam ginighnigh, ua uan Dipenir me asighasighizir kam akirigh, eghti me bar fogh suam, ni Ekiam. ¹⁸ O nan God, en ararem baregh, en gan. Ni osimtizir kamin gari an en ti, ezi osimtizim nin nguibar ekiamin ti. E gumazir aghuibar min nin azangsighan kogham. E fo nin apangkuvim iti, kamaghin e nin azangsisi. ¹⁹ O Ekiam, en dimdiam baragh! O Ekiam en arazir kuraba gin amadagh! O Ekiam, e baragh egh en akuragh! Jerusalem in nguibar kam ko an gumamaziziba sara, e nin adarazira. Kamaghin amizi, ni suighsuighan marki. O nan God, ni uan ziar ekiam ginighnigh egh zuamira en akuragh!"

Ensel Gebriel, Jeremaian akamin mingarimin gun migei

²⁰ Ki Daniel, ki God ko miġiavira iti, eġha uan arazir kuraba ko Israelia, me nan gumazamiziba, men arazir kuraba sara, ki dar gun migei. Eġha Ikiavira Itir God, nan God ki an azangsisi, eġhti a uan Dipenim ua miġhsiar kam gisin an ingarighti a tugham. ²¹ Ezi ki God ko miġiavira itima, enselin kam Gebriel, ki uan irebar farazimin an gani, ezi a datirighin miġhegha izaghira danganir ki itimin ize. Ezi dughiar kam, bar guaratizimin ofa gamir dughiam. ²² Eġha a iza kamaghin na migei, "Daniel, ki nin nighnizim akirasa ize. Eġhti ni fofozir aghuir aviriba ikiam. ²³ Daniel, ni God ko miġeir dughiar kamra, a nin azangsizim ikaragha gifa. God bar ni gifonge, kamaghin amizi, ki a nin azangsizimin ikarvazir akam inigha ni daningasa izi. Ezi ni datirighin deraghviram oraghti ki akar ni diponezir kamnin mingarimin gun ni mikimam.

²⁴ "Ni 70plan dughiahar, 7plan azeniba akuvagh kamaghira damu mangi 490in azenibar otogham.* Kar dughiar God inabazim, a nin gumazamiziba ko nin nguibam Jerusalem, a uamategh men arazir kuraba akirigh da avegham. A gumazamizibar arazir kuraba bar ada agivaghti, me arazir aghuim damu mamaghira ikiam. Eġhti Godin Dipenim uam a baghvira ikiam.† Eġhti a bizir kabar amuti, akam inigha izir gumazibar akaba ko irebaba guizbangiram otivam.

²⁵ "Ni oreghiva, kamaghin fogh: Dughiar Jerusalem uam an ingaramin miġirigiam otogh mangi 49plan azeniba givaghtima, gumazir God en akurvaghasa misevezim, an otogham. Eġhti me ua Jerusalemin ingariva, nguibar ekiamin aven tuavibar ingariva, afemozir ekiam gekuighti a nguibar ekiamin divazir gavgavim gighuigham. Eġhti Jerusalem 434plan azenibar ka-

maghira ikiam, eġhti azenir kaba, kar osimtiziba ikiamin azeniba.‡ ²⁶ Eġh 434plan azeniba givaghti, me gumazir God en akurvaghasa misevezim misueghti an aremegham. Eġhti an bizitam ikian kogham.§ Eġhti atrivir gavgavir mamim midorozir gumazir bizir ekiam iziva Jerusalem ko Godin Dipenim gasighasigham. Eġhti dughiar abuananamin, mati aperm faner ekiamin otogha, biziba atera zui. Eġhti midorozir ekiam iki mangiti, God mikemezi moghin, dughiar abuananam otogham. ²⁷ Eġhti atrivir kam gumazamizir avirim ko akar dikirizir gavgavim damuam, eġhti me an akam baragham. Eġhti akar dikirizir gavgavir kam 7plan azenibar ikiam. Eġh mangi azenir 3pla ko akuamim agivaghti, an arazir Godin ofa gamim agivagham. Eġhti me bizir kurar God bar aghuazim isi Godin Dipenim gisin anetigham, kamaghin a uan Dipenim ategham. Eġhti gumazir bizibagh asighasizim dipenir kamnin iki mangi, God a gasighasighasa inabazir dughiam otogham.**

10

Daniel Taigrisin Fanemin miriamin iki-ava irebamin gani

¹ Ezi Sairus 3plan azenibar kantri Persian atrivim itima, God akam aghurigha Daniel ganingi. Danielin ziari mam Beltesasar. Ezi akar kam bar guizbangira, eġha mong bar pin kozi, an osemegha ghaze, a manmaghin a gifogham?* Ezi God irebamin an gun migei.

² Ezi dughiar kabar ki, Daniel, ki 3plan wikbar oseme. ³ Eġha dagher isingtizitam amezir puvatigha, asizitam ko wainin dipatam nan akatorim giraghuzir puvati. Eġha boretam uabi gaghua eġha uan dapanir arizim akirizir pu, bar puvati, ezi wighin pumuning ko mikezim gifa.

9:21: Luk 1:19; 1:26 * **9:24:** Daniel 9:24in, akar namba 1. Godin akam inigha izir gumazim Jeremaia ghaze, Israelin kantri ikuvigh iki mangiti 70plan azeniba givagham. Ezi vezin kamin, ensel Gebriel kamaghin migei, "70plan azenir kaba," da guizbangira 70plan azeniba puvati, da 70plan wikba. Gumazir aviriba ghaze, akar kam, "wikba," Hibrun akamin mingarim kamakin 7plan azeniba. Kamaghin amizi, 70plan wikba, kar 70plan azeniba, ezi ni 7plan azeniba inigh 70plan dughiahar da akuvaghti, da bar moghira 490plan azenibar otogham. Ezi marazi ghaze, puvati, Hibrun akam wikbara migei. Ezi gumazir maba ghaze, a pura bizir gin otivamibar akar isin zuibav gei, eġha dughiar tamin ababanim gamizir puvati. † **9:24:** Daniel 9:24in akar namba 2, gumazir maba ghaze, e kamaghin akar kam giragham, "A danganir anogoroghezir tam ua baghvira an amisevegham." Eġhti arazir kamin, "God uabi gumazitam amisevegham, a gumazir bar zuegha arazir aghuibagh amim." ‡ **9:25:** Gumazir maba ghaze, e kamaghin akar kam giragham, "E kamaghin oregh fogham, me ua Jerusalemin ingaramin miġirigiam otoghti, 7plan dughiahar, 7plan azeniba akuvaghamin dughiam ko 62plan dughiahar, 7plan azeniba akuvaghamin dughiam givaghti, God miseveghamin gumazir ekiam kam otogham. Dughiar kamin, me ua Jerusalemin ingariva, nguibar ekiamin aven tuavibar ingariva, eġh ua afemozir ekiam gekuighti a nguibar ekiamin divazir gavgavim gighuigham. Eġhti azenir kaba, osimtiziba itir azenibar min ikiam." § **9:26:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati. **9:27:** Daniel 11:31; 12:11; Matyu 24:15; Mak 13:14 ** **9:27:** Hibrun akam ves 27in akar avirim deragha a miġeir puvati. Kamaghin amizi, gumazir maba akar kam gira arazir igharazibar an osiri. * **10:1:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati. **10:5:** Akar Mogomem 1:13-15; 2:18; 19:12

⁴ Ezi ki iakinir faragha zuimîn, an dughiar namba 24in, Taigrisin Faner ekiamin miriamin tughav iti. ⁵ Egha uan guam fegha garima, gumazir mam korotiar bar ghurghurim arugha, letiar golin aghuimin ingarizim ike. ⁶ Egha an mikarzim dagiar angazangarim itimin min taghtasi. Ezi an guam mati onimarim taghtasi. Ezi an damazimning avimin min dafogha isi. Ezi an aghariba ko sueba da brasin min ghurghurizi, an tiarim mati gumazir aviriba migei.

⁷ Ezi ki, Daniel, ki uabira irebar kamin gani. Ezi na ko itir darasi, me bizitamin ganizir puvatigha men mikarziba pura me dikafi. Ezi me atiatiaava ara ghua monge. ⁸ Ezi ki bar uabira ikia digavir kuram gamir irebar kamin gani. Egha ki ua gavgaviba puvatizi, nan guam ovever guam asaragha bar ikufi. ⁹ Egha ki an tiarim baregha, egha nguazim girigha akuava onganigha, uan guam nguazim tua.

¹⁰ Ezi gumazir mam uan dafarimin nan suira. Egha na ghufezi ki uan dafarimning ko tevir akirimningin tu. Egha ki nuighnuigha irasa amuvira iti.

¹¹ Ezi ensel kamaghin na migei, "Daniel, God ni gifonge. Eghti ni dikavigh bar deraghvira na baraghti, ki bizir ni mikimamim ni mikimam. God uabi na amadazi ki ize." Egha a mikemegha givazima ki dikafi, egha tughu aguavira iti.

¹² Ezi a ua kamaghin migei, "Daniel, ni atiatingan marki. Dughiar farazimra ni uabi dikabiragha egha an fofozim iniasava ami. Ezi dughiar kamra, God nin dimdiam baraki. Egha datirighin na amadazi, ki nin azangszim bangin ize. ¹³ Ki zuamira izasa, ezi puvati. Aser kurar Persian ngubar ekiam gativazim, 21plan dughiabar nan tivazi ki ike. Ezi ki uabira Persian atriviba ko itima gumazir nan akurvaghambiba puvati. Kamaghin amizi, enselbar faragha zuir enselin mam, an ziam Maikel, a nan akuraghasa ize.† ¹⁴ Ezi ki bizir gin nin gumamaziba bativamim mikimti ni foghasa ize. Ni irebamin min ganizir bizir kam, a bizir gin izamibar eghaghanim nin aka."

¹⁵ Egha a kamaghin migeima, ki uan guam nguazim mituagha migirigiaba nan puvati. ¹⁶ Ezi enselin kam nguazimin gumamaziba en min gari, egha uan dafarim isa nan akam gati. Ezi ki akam akarigha kamaghin a migei, "Ekiam, ki irebar kamin

ganigha bar atiatigha, puvira nigha gavgaviba gifa. ¹⁷ Kamaghin amizi, ki migirigiar manatam ni mikimam? Ki mati ingangarir gumazir uan gumazir ekiamin damazimin tughav itim. Egha ki gavgaviba puvatigha avighazi."

¹⁸ Ezi enselin kam ua nan suirazi, ki ua gavgafi. ¹⁹ Egha a kamaghin na migei, "God bar ni gifonge, ezi ni navir amirizimin ikiva, atiatingan marki. Ni tugh gavgafigh." Egha a mikemegha givazima, ki bar gavgavigha egha kamaghin a migei, "Gumazir ekiam, ni gavgavim na ganigha gifa, kamaghin, ni datirighin bizir kabar gun na mikim."

²⁰⁻²¹ Ezi a kamaghin na migei, "Ni fo, ki tizim bagha ni bagha ize? Ki Guizin Akar Akinafarimin aven osirizir, akar mabar gun deraghvira ni mikimasa ize. Egh ki dughiar ruarimin ikeghan kogham. Ki zuamira uamategh mangiva, aser kurar Persian kantrin garim ko misogham. Eghti midorozir kam givaghti, Grighin kantrin garir aser kuram otogham. Tav nan akurazir puvati. Ensel Maikel, a Israelia ian gari, egha a uabira nan akura."

11

¹ Ezi, azenir faragha zuimîn Midian kantrin gumazim Darius Babilonin kantrin atrivimin itima, ki ensel Maikelin akura.

Isip ko Sirian atrivimning uaning misosi

² Ezi enselin kam ua kamaghin na migei, "Daniel, ni oragh. Bizir ki ni mikimamin kaba, da bar guizbangiram otivam. Eghti atrivir 3pla otoghiva Persian kantri gativagh an ganam. Eghti gin atrivitam uam otogham. Egh namba 4in atrivir kam dagiar aviriba ko bizir aviriba ikiva, kantri Persian atrivir maba bar dagh afiragham. Eghti an gavgavim bar ekeveghti, a bizir avirim ikiam, egh a kantriba bar dar amuti men naviba bar ikuvighi me kantri Grik ko misoghsi damuam. ³ Eghti gin atrivir gavgavitam otogh, egh kantrin aviriba ko gumamazir aviribagh atrivagham. Egh bizir manam ana damusi, ana damuam. ⁴ Eghti an gavgavim ikivira ikiti, an kantri bigh, 4plan kantribar otovighi, an boribara kantrin kabagh ativagh dar ganam kogham. Puvati. Gumazir igharaziba dagh ativagham, eghti dar gavgavim atrivir kamin gavgavimin min gavgavighan kogham.

10:12: Daniel 9:3-4; 9:22-23; Aposel 10:4 **10:13:** Daniel 10:20-21; 12:1; Jut 1:9; Akar Mogomem 12:7 † **10:13:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati. **10:19:** Gumazir Dapaniba 6:23 **10:20-21:** Akar Mogomem 12:7

* **11:5:** Hibrun akamin me deragha kantrin kamning, Isip ko Siria, aningin ziamning deragha aning diborir puvati. Me ghaze, "Notin amadaghan itir kantri," egha "Sautin amadaghan itir kantri." Ezi sapta 11in vezin aviriba, e dar gara ghaze, "Notin amadaghan itir kantri," a guizbangira Sirian kantri migei. Ezi "Sautin amadaghan itir kantri," a Isipin kantri migei. Ezi sapta 11in vezin abuananam, marazi ghaze, akar kam ua Isip ko Siria migeir puvati. Me ghaze, a kantrin igharazibav gei.

⁵ “Eghti dughiar kamin, Isipin atrivim,* gavgavim ikiam. Eghti an gumazir dapanir mam kantrin igharazimin atrivimin ikiam. Egh an gavgavim bar ekeveghti, a Isipin atrivimin gavgavim gafiragham. Eghti kantrin a ganamin kam, a bar ekevegh kantrin igharazibagh afiragham. ⁶ Eghti azenir mabar gin Isipin atrivim uan borir guivim amadaghti a mangi Sirian kantrin atrivimin amuimin ikiam. Arazir kam kantrining damighti aning uaning inigh deraghvira ikiam. Eghti amizir kamin gavgavim dughiar ruarimin ikeghan koghti, an pamin gavgavim givagham. Eghti me amizir kam ko, an borim ko, a ko ghuezir darazi ko, an pam, me me misueghti me aremegham.†

⁷ “Eghti gin amizir kamin anabatam Isipin atrivimin otogham. Egh atrivir kam Sirian atrivimin midorozir gumaziba ko misogh, egh nguibar ekiamin divazir gavgavimin aven mangi, misoghiva me kuavaremegham. ⁸ Egh a men asebar marvir guaba, ko men aseba baghavira itir bizir aghuir me silva ko golin ingariziba, ko bizir aghuir igharaziba sara, inigh Isipin mangam. Eghti bizir kabar gin azenir tabar midoroziba puvatigham. ⁹ Eghti gin Sirian atrivim Isipin mangi egh Isip ko misogham. Egh midorozim ategh, ua uan kantrin mangam.

¹⁰ “Sirian atrivimin otariba, midorozir gumazir aviriba inigh me akuvagh midorozim bagh ikiam. Eghti atrivimin otaritam, midorozir gumazir kaba inigh zuamira mangi aperiemin min men nguibaba avaragham. Egh me nguibar divazir gavgavim itim ko misogham, kar nguibar Isipin atrivim ativizim.

¹¹ “Eghti Isipin atrivim adarir ekiam iki mangi Sirian atrivim ko misogh, egh an midorozir gumazir avirim dikabiragh kalabus datigham. ¹² Egh a midorozir kam dikabiragh, egh kamaghin a bar akuegh uan ziam fam. A tausenplan midorozir gumazir avirim misueghti me arighiregham, eghti an gavgavim dughiar ruarimin ikian kogham.

¹³ “Egh Sirian atrivim uamategh uan kantri bagh mangiva midorozir gumazir avirim akuvaghti, men dibobonim fomira misoghezir midorozir gumazibar dibobonim gafiragham. Eghti azenir gin izamin, a uamategh izi midorozir gumazir gavgavir avirim inigh mangi Isipin atrivim ko misogham. Egh me dagher aviriba ko bizir aviriba sara inigh mangam.

¹⁴ “Eghti dughiar kamin gumazir avirim Isipin atrivimin apanimin ikiam. Ezi Daniel nin adarazir marasi, me aningagharir arazim iki, irebamin ganigh, bizir kam bagh dikavigh misoghsi damuam. Egh me Isip ko misogh, egh me iregham. ¹⁵ Eghti Sirian atrivim uan midorozir gumaziba ko, me izi nguibar gavgavir mam divazimin min anerugh nguibam inisi misogh, egh a dikabiragham. Eghti Isipin midorozir gumaziba ua misogham kogham. Eghti men midorozir gumazir gavgavir aghuiba, uaghan misoghamin gavgaviba puvatigham. ¹⁶ Eghti, Sirian atrivim uan ifongiamin bizibar me damuam. Eghti gumazitam an anogoreghan kogham. Egh a nguazir aghuir God uan gumazamizibagh aningizir kam inigh, egh nguazir kam gasighasighamin gavgavim an dafarimin ikiam.

¹⁷ “Egh gin Sirian atrivim uam uan midorozir gumaziba bar me inigh, Isipin kantri ko misoghsi mangisi nighnigham. Egh kantrining uaning inigh deragh ikiasa, a uan guivim amadaghti a mangi Isipin atrivimin amuimin ikiam. A ghaze, tuavir kamin a Isipin nguibam dikabiragham. Eghti an nighnizir kam guizin otoghan koghti, a bizitam inighan kogham.‡ ¹⁸ Eghti gin a mangi nguibar ongarimin miriamin itiba ko misogh, egh nguibar aviriba dikabiragham. Eghti kantrin igharazimin gumazir dapanim, a Sirian atrivim uabi fer arazir kuram dikabiragh, egh an arazir kurar kamra a ikaragh, bar a dikabiragham. ¹⁹ Eghti Sirian atrivim uamategh uan nguibamin mangigh, nguibar ekiamin divazimin ikiam. Egh a irigh bar givaghti, me uam an ganighan kogham.

²⁰ “Eghti atrivir igharazitam an danganim inigh, kantrin an ativaziba bizir aghuiba ua bagh da inisi nighnigh, egh gumazitam amadaghti, a nguibar bar aghuir kamin mangi me abin men dagiaba iniam.§ Egh atrivir kam midorozimin aremeghan kogham. Egh uaghan gumazitam an atar a misueghti an aremeghan kogham. Eghti atrivir kam bar dughiar otevimin ikegh ovengam.”

Sirian kantrin itir atrivir kuram

²¹ Ezi ensel ghua kamaghin Daniel migei, “Eghti gin atrivir tam Sirian kantrin otogh, egh an araziba bar ikuvigham. Gumazir kam, Sirian gumazamizibar ifongiamin atrivimin otoghan kogham, a uan nighnizimin atrivimin otogham.

† **11:6:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati. Marazi ghaze, vezin kam an amizir kamin borim migei, egha anafeziam migeir puvati. ‡ **11:17:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati.

§ **11:20:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati. Gumazir maba ghaze, “nguibar bar aghuir kam,” a Jerusalem ninguibar ekiam migei. Ezi marazi ghaze, a Godin Dipenir Jerusalem in itim migei.

Egh a zuamira otogh akar asuibav kimiva akar ifavaribar amu, egh Sirian atrivimin ikiam. ²² Eghti midorozir gumazir avirim a misoghsi iziti, a me dikabiragh bar me a gevegham. Egh uaghan, a Godin Ofa Gamir Gumazibar Dapanir Ekiam dikabiragh. ^{**} ²³ An kantri suvizi, eghti a kantrin taba ko, akar dikirizir gavgavir ifavarir tabar amigham, egh mikim suam a me ko deraghvira ikiam. Egh a zuamira kantrin a misoghasa nighnizir puvatiziba ko misogham. Eghti arazir kamin an gavgavim bar ekevegham. ²⁴ Eghti kantrin maba navir amirizimin iki misoghsi nighnighan koghti, a zuamira dikavigh pura me ko misogham. Ezi kantrin kaba, kar kantrin dagiar aviriba itiba. Egh a bizir aghuir a misogha iniziba, a uan roroaba ko da tuiragh me da iniam. Kar an ovaviba fomiram amizir puvatizir arazim. Egh a nguubar divazir gavgaviba itiba inisi, ua misoghsi nighnigh, egh a men tarazi iniam. Egh a bizir kaba dughiar bar otevimra dar amuam.

²⁵ "Egh atrivir kam Isipin atrivimin atiatighan kogham. Egh, a midorozir gumazir avirir ekiam akuvagh Isip ko misogham. Eghti Isipin atrivim midorozir gumazir gavgavir taba ua bagh da inigh, egh uaghan Sirian atrivim ko misogham. Eghti gumazitaba Isipin atrivim gifariva a damuti a bar foghan kogh, egh kamaghin, a irigham. ²⁶ Isipin atrivimin gumazir dapanibara pazavira a damigham. Eghti Sirian midorozir gumaziba an midorozir gumazibav sueghti me bar arighiregham. ²⁷ Egh gin atrivir kamning uaning inigh daperagh damam. Egh aningin nighniziba bar ikuvighi, aning akam gitiva, akar ifavarir aviribar uaning mikimam. Egh bizir aning damuasa ifongeziba, aning dar amighan kogham. God bizir kabar amuasa inabazim dughiam a tighar otivam. ²⁸ Egh Sirian atrivim, bizir a midorozimin iniziba, bar da inigh izam, egh a ua uan nguibamin mangam. Egh gumazamiziba Godin ziam fer arazim gasighasighsi nighnizir tam damuam. Ezi bizir a damuasa ifongeziba, a pura dar amuam. Egh gin a uamategh uan nguibamin mangam.

²⁹ "Eghti dughiar God inabazimin, Sirian atrivim Isipin mangighiva ua Isip ko misogham, egh a dughiar kamin a faragha me misogha me abinisi moghin, ua kamaghin damighan kogham. ³⁰ Eghti Romin gumazamiziba kuribar iziva a

misogham, eghti a bar atiatigham. Egh a bar puv atariva uamategh mangi, gumazamizir Godin ziam fer arazim gasighasighsi damuam. Egh a gumazamizir akirim ragha God gasaraziba men migirigiba ko nighnizibar gin mangam.

³¹ "Eghti an midorozir gumaziba otivigh Godin Dipenim damuti a Godin damazimin mizeggham. Egh me Israelian tivaghti, me zurara ofa gamir arazim damuan kogham, egh bizir bar kuratam Godin Dipenimin a damighti a tugham, kamaghin a uan Dipenim ategham. ^{††} ³² Egh atrivim gumazamizir akirim ragha God gasaraziba, akar bar isingtizir aghuubar me mikimtima, me an gin mangam. Eghti gumazir Godin apengan itiba, me tuivigh gavgavigh an akaba batogham.

³³ "Eghti Israelian gumazir dapanir fofozir aghuiba itiba, me gumazamizibar akurvagh nighnizir aghuiba me daningam. Eghti men tarazi, apaniba midorozir sababar me misoghti me arimighiram, egh tarazi me me dapongti me arimighiram. Egh me gumazir dapanir tabar bizitaba okimiva me isi kalabus darigham. Egh me arazir kam dughiar ruarimin a damighan kogham. ³⁴ Eghti dughiar me Godin gumazir dapanibav soghti me arimighiramim, gumazitaba men akurvagham. Eghti men aviriba uari uarir akurvaghsi nighnighiva, men akurvagham. ³⁵ Eghti apaniba gumazir dapanir tabav soghti me arighiram. Eghti men osintizir kam gavgavim gumazamizir mabar aningam. Me arazir aghuubar amuva, Godin damazimin bar zuegham. Eghti arazir kam givaghan kogham. A kamaghira iki mangi God inabazir dughiar abuananamim tugham.

³⁶ "Eghti Sirian atrivir kam uan ifongiamin bizibar amuam. Egh a uabi uan ziam fiva kamaghin mikim suam, ki aseba bar dagh afira. Egh an akar dibovibav kimiva, Godin Bar Pin Itimin ziam dikabinam. A kamaghira damu mangivira iki mangiti Godin aningagharimin dughiam otogham. Guizbangira, God uan nighnizimin gin mangi, biziba bar dar amuam. ³⁷ Eghti atrivir kam uan ovavibar aseba bar men aghuaghiva, uaghan amiziba gin zuir asemn aghuaghiam. Egha, a uabi migia ghaze, ki uabira faraghavira ikia dagh afira, egh kamaghin, a bar aseba akirim ragh dagh asaraghiam. ^{‡‡} ³⁸ Egh an aser vamira ziar ekiam a daningam. Aser kam, a nguubar ekvir divaziba itibar gari.

****** **11:22:** Gumazir maba ghaze, akar kam ofa gamir gumazibar dapanimin migeir puvati. Me ghaze, gumazir dapanir igharazim atrivim ko akaba akiri. **11:31:** Daniel 12:11; Matyu 24:15; Mak 13:14 **††** **11:31:** Akar kam, "bizir bar kuratam," an akar bar faraghavira itim, a Daniel 9:27in iti. **11:32:** Daniel 11:21; 11:34; Maika 5:7-9; Sekaraia 10:3-6

11:36: 2 Tesalonika 2:3-4; Akar Mogomem 13:5-6 **‡‡** **11:37:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati.

Ezi atrivir kamın ovaviba aser kamın ziam fomiram a feir puvati. Eghti atrivim gol ko silva ko dagiar bar aghuiba, ko bizir aghuir maba sara aser kam bagh dar aningam. ³⁹ Eghti a nguibar divazir gavgaviba itibav soghsi mangi, egh a uabin akurvaghshi men aser kamın azangsigham. Egh a gumazir a gifongeziba, a men atrivimın iki, egh a ziar ekiam me daning, egh a me damuti me gumazir dapanibar otivti, a nguaziba bizir aghuibar mın me daningam, egh akurvazir me a gamizim ikarvaghham.

⁴⁰ “Eghti dughiar abuananam roghira iziti, Isipin atrivim izi a ko aning uaning misogham. Eghti Sirian atrivim karisba ko hoziaba ko kuriba inigh, zuamira mangi Isipin atrivim ko pamtem misogham. Egh kantrin aviriba aperiam dafamin mın otogh me arigham. ⁴¹ Eghti midorozir gumazir kaba izi God uan gumazamizibagh aningizir nguazir aghuir kamın otogham. Egh me tausen tausenın gumazamizibav soghırarıgham. Egh midorozir gumazir kaba kantri Idom ko Moap ko kantri Amonin nguazir otevir ekiam inighan kogham. ⁴² Eghti atrivir kam nguibar avirim dikabıragh, egh uaghan Isip ateghti a deraghvıra ikian kogham. Puvati. ⁴³ Egh a Isipin ıvezir ekiaba itir bizir aghuir maba ko gol ko silvan avirim inigham. Egh kantri Libia ko İtiopia dikabıraghti, aning an apengan ikiam. ⁴⁴ Eghti gın gumaziba aruem anadı naghın ko notın ikegh izıva akar tam a mikemeghti, akar kam a damıghti a dıgavir kuram damıgh bar anıngaghegham. Egh a navım bar an ikuvıghti, a pamtem misogh gumazamizir avirim kuavaremegham. ⁴⁵ Egh a ua bagh averpenir ekiaba, nguazir otevir mamın dar ingaram, nguazir kam a Mediteranianın Ongarır Ekiamın miriam ko Godın Dıpenım itır mıghsiamın tızımın itı. Mıghsıar kam bar zuegha bar deragha taghtası, kar Godın mıghsıam. Eghti atrivir kam bar gıvaghham, eghti tav an akuraghan kogham.”

12

Dughiar abuananam

¹ Ezi enselin korotiar ghurghurim aruzim, kamaghın mıgei, “Dughiar kam otivam, enselin bar ekiam Maikel, kar İsrailin gumazamizıbar garır ensel, an

otogham. Eghti dughiar kamın osımtızır bar ekiam otivam. Egha fomıra osımtızır kamaghın garıtam nguazır kamın nguıbatamın otozır puvati. Ezi dughiar osımtızır kam otivamım, İsrailian gumazamizır men ziaba Godın akınafarımın aven itıba God ua me iniam. ² Eghti God gumazamizır avırır ovengezıba ua me fıti me ua dikavam. Men marazı zurara itır ikırımırır aghuım iniam. Eghti men tarazı bar aghumsıghıva kamaghıra ikıvıra ikiam. ³ Eghti gumazır fıfozır aghuıba ko nıghnızır aghuıba itıba, me mıkovetzıba isı moghın isı taghtagham. Eghti gumazır gumazamizır avırım arazır aghuıbar gın mangasa men sure gamıba, me zurara mıkovetzıbar mın isı taghtagh mamaghıra ikiam. ⁴ Ezi datırıghın a na mıgıa ghaze, “Ni Daniel, ni akaba itır akınafarır kam dukuagh, egh kendel grıs a datıghtı, an akaba modogh ikiam. Egh akınafarır kam dukuagh mamaghıra ikı mangı dughiar abuananam otogham. Eghti gumazamizır avırım pamtem akar kamın mıngarım fıfoghı damuva avegham.”*

Dıpar mıriamın itır enselningın irebam

⁵ Ezi ki Daniel, ki gın garıma, gumazır pumuning fanemın mıriamningın tughav itı. Mam vongın itıma, ezi mam vongın itı. ⁶ Ezi aningın mav, enselin korotiar ghurghurım arugha mong fanemın pın itım kamaghın an azangsıgha ghaze, “Dughiar manamra bizır me ganıva atiatingamıba gıvaghham?”

⁷ Ezi enselin korotiar ghurghurım aruzım, a uan agharımning vıraram aning ghufegha Godın Nguıbamın akui. Egha kamaghın mıgei, “Ki Godın Mamaghıra İtimın zıamın, bar guızbangıra mıgei. Bizır ni ganıva atiatingamıba, azenır pumuning ko mıkezım ko akuumın mangıva gıvaghham. Eghti me Godın gumazamizıbar gavgavım dikabıraghti, eghti me bar ikuvıgha, dughiar kamra bizır kaba uaghan gıvaghham.”†

Enselningın irebamın mıngarım

⁸ Ezi a mıgeıma, ki a baregha, akamın mıngarım fıfızır puvati. Egha ki kamaghın an azai, “Gumazır ekiam, bizır kaba manmaghın gıvaghham?”

⁹ Ezi a kamaghın nan akam ikaragha ghaze, “Daniel, ni mangı. Guızbangıra, akınafarım ni a dukuagha gıfa. Eghti

12:1: Matyu 24:21; Mak 13:19; Akar Mogomem 7:14; 12:7

12:2: Aısaia 26:19; Matyu 25:46; Jon 5:29

12:3:

Daniel 11:33-35; Matyu 13:43; 1 Korın 15:41-42; Jems 5:20

12:4: Akar Mogomem 22:10

* **12:4:** Amos 8:12 vezın

kamın itır akamın mırarıba ghu. Ezi Hıbrun akam deragha akar kamın mıngarım abıghızır puvati. Gumazır avırım ghaze an mıngarım kamaghın ghu, “Gumazamizır avırım danganıba bar dar aruam, egh bizır guar avırıbar fıfozır avırıba iniam.”

12:7: Akar Mogomem 10:5; 12:14

† **12:7:** Hıbrun akam deragha vezın kamın mıngarım abıghızır puvati.

Gumazır maba ghaze, a azenır pumuning ko mıkezım ko akuum mıgei. Ezi gumazır maba ghaze, akar kam, a guızbangıra akar mogomem, egha osımtızır kam gıvaghámın dughıam deragha a mıgeır puvati. **12:10:** Akar Mogomem 22:11

akar kamin mingarim modogh mamaghira iki mangi dughiar abuananam otogham. ¹⁰ Eghti bizir kaba otiv gumazamizibar amuti me arazir aghuibar amuam. Egh me Godin damazimin zuegham. Egh gumazamizir fofozir aghuiba ko nighnizir aghuiba itir kaba, merara bizir kamin mingarim gifogham. Eghti gumazamizir kuraba me bizir kamin mingarim gifoghan kogham. Egh me arazir kurar avirim damuam.

¹¹ “Eghti gin apaniba Israelian tivaghti me zurara ofa gamir arazim damuan kogham. Eghti bizir bar kuratam me Godin Dipenimin aven anesaraghti, kamaghin a uan Dipenim ategham, kar God bar aghuazir bizim. Dughiar kam iki mangi, 1,290plan dughuiba givaghtima, bizir kurar kam givagham. ¹² Eghti gumazamizir God bagha tuivigha gavgavigha itiba, a mizuam mangiti 1,335plan dughuiba givaghti, me bar akuegh ikiam.

¹³ “Eghti ni, Daniel, ni datirighin tugh gavgavigh mangiti dughiar abuananam otogham. Eghti ni aremegham, egh ni gin ua dikavigham, egh dughiar abuananam God ni bagha inabazir biziba, ni da iniam.”

Godin Akam Ingha Izir Gumazim Hosean Akinafarim O Hosea Akar faragha zuim

Godin Akam Ingha Izir Gumazim Hosean Akinafarim, a 12plan Godin akam ingha izir gumazibar akinafarir otevirbar faragha zuir akinafarim. Godin akam ingh izir gumazibar akinafarir igharazibar, akam ingh izir gumazim Aisaia ko, akam ingha izir gumazim Jeremaia ko, akam ingha izir gumazim Esekiel, men akinafariba, kar akinafarir bar ruariba. Kamaghin amizi, akinafarir otevir 12plan kaba, me kamaghin da dibora ghaze, akam ingha izir gumazibar akinafarir otevir 12pla.

Dughiar kantri Asiria iza Israelin kantri bar a gasighasighasava amimin, Hosea notin amadaghan Israelin nguazimin ikia, Godin akabar gun migei. Kar, osimtizir ekiamin dughiam, ezi dughiar kamin Israelia bar deraghavira ikezir puvati.

Akar Hosea gun mikemezir mam, an otevir pumuning iti. An otevir mam, a gumazamiziba uan arazir kuraba akirasa Akar Gavgavimin me migei. Me God ategha asebar marvir guabar gin zui. Ezi an akar otevir igharazim, a bar guizbangira Godin apanguvim ko gumazamizibagh ifongezir arazimin gun migei. A uaghan, Godin arazir an arazir kuraba gin amadim ko, gumazir arazir kuram gamizim uam a inizir akabar gun migei.

Hosean ikirimirimin araziba, Godin arazir kamin ababanimin min oto. Hosean amuim ghua arua poroghamiba uari bakeir arazibagh ami, Arazir kamra, Israelia uari God ategha tintinibar asebar marvir guabar gin zui. Ezi gin Hosea ua uan amuim ini, ezi bizir kam a God uan gumazamizibar apanguva ua me inizir ababanimin min iti. God bar uan gumazamizibagh ifonge, egh a me ateghan kogham.

Hosea uan amuim ko an boribar eghghanim

(Sapta 1-3)

¹ Akar kaba, Ikiavira Itir God, Hosea ganidi, a Berin otarim. Dughiar kamin aven, Usia atrivimin ike, ezi an gin Jotam atrivimin ikezi, an gin Ahas atrivimin ike, ezi an gin Heskia, me bar kantri Judan atrivibar itima, Jehoasin otarim Jeroboam, a kantri Israelin atrivimin iti.

Hosean amuim boriba bati

² Ikiavira Itir God Israelia mikimasa, Hosean dughiar bar faragha zuimin, akam isa a ganiga kamaghin a migei, “Nan gumazamiziba ua na gifongezir puvati, egha asebar ziaba fe, mati tuavimin amizir tintinimin gumaziba koma akuim. Ni kamaghin men akakagham, ni mangi tuavir amizitam inigh an ikiti, a poroghamiba tintinibar uari bakeir arazim damuvira ikiam. Eghti an boriba, tuavimin amizim oteghamin boribar min ikiam.”

³ Ezi Hosea ghua Diplaimin guivim Gomer inigha an ti. Ezi gin Gomer navim asegha otarim bate.

⁴ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin a migei, “Ni otarim, ziar kam, ‘Jesril,’ a datigh. Ni fo, Israelian atrivibar inazir afeziam Jehu, a faragha atrivibar nguibam Jesrilin ikia, atrivir pumuning misoghezi aning areme. Kamaghin amizi, kiran oveghangin, ki an arazir kuram ikarvagh Israelian atrivir datirighin itim ivezir kuram a daningam. Egh ki Jehun ikizimin aven gumazitam ateghti, tav uam Israelian atrivimin ikian kogham. Kar ziam Jesrilin mingarim. Gumazamiziba otarir kamin ziam baraghiva Jehu amizir arazir kuram ginighnigham. ⁵ Egh dughiar kamin, ki Israelian midorozir gumazibar gavgavim Jesrilin dangarin zarimin a gasighasigham.”

⁶ Ezi gin Hosean amuim Gomer ua navim asegha borir guivim bate. Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Hosea migei, “Ni ziam, ‘Loruama,’ a datigh. Ziar kamin mingarimra kara, ki ua Israelia me gifongeghan kogham, men arazir kuraba gin amadaghan kogham. ⁷ Ki Judan gumazamiziba, bar me gifongeghavira iti. Ki Ikiavira Itir God, men God, ki uan gavgavimin men akurvagh. Ki midorozir sabam ko, barir pim inigh me bagh misogh men akuraghan kogham. Ki men akurvaghsi midorozir gumaziba ko hoziaba amadaghan kogham. Puvati, ki tuavir igharazim iti.”

⁸ Ezi gin Hosean guivim, Loruama, otem ataghizi, Gomer ua navim asegha otarir igharazim bate. ⁹ Ezi Ikiavira Itir God Hosea migia ghaze, “Ni ziar kam a datigh, ‘Loami.’ Ziar kamin mingarimra kara, Ia Israelia, ia nan gumazamiziba puvati. Eghti ki ian Godin ikian kogham.”

Israelian kantri ua derivira ikiam

¹⁰ Israelia ua bar avirasemegham, mati ongarir dadarimin gigim, eghti me me mengan iburagham.

1:1: 2 Atriviba 14:23-29; 15:1-7; 15:32-38; 16:1-20; 18:1-20:21; 2 Eghghaniba 26:1-23; 27:1-8; 28:1-27; 29:1-32:33

1:4: 2 Atriviba 10:11

1:7: 2 Atriviba 19:35; Sekaraia 4:6

1:10: Jenesis 32:12; Hosea 2:23; Jon 1:12; Rom

9:26; 1 Pita 2:10; 1 Jon 3:1

Datirighin God kamaghin me migei, "Ia nan gumazamiziba puvati."

Egh gin dughiatam iziti, a kamaghin me mikim suam,

"Ia Godin Zurazurara Angamira Itimin boriba."

¹¹ Eghti ikizir kamning, Juda ko Israel ua uaning akuvagh, kantrin vamiran otogham.

Me gumazir men faragh mangamin vamira amiseveghti, men kantri, ua kantrin bar gavgavimin otogham, eghti me damuamin biziba, da bar deraviram otivam.

Me mati God ingarizir azenimin min otogham, mati Jesrilin azenir aghuim.*

Bar guizbangira, God ingangarir kam damuamin dughiam, a bar dughiar ekiam.

2

¹ Datirighin, ia Israelia, uan adarazigh nighnigh, ziar kamning me darigh, "Ia Godin Gumazamizibara," ko "God Bar Ia Gifonge."

Israelia God ataki, mati Gomer Hosea ataki

² Ezi God akar isin zuim uan gumazamizibagh amua ghaze:

"O nan boriba, ian amebam ua nan amuimin min itir puvati, ezi ki uam an pamin min itir puvati.

Ia pamten, a mikim a gakaghonti, a uan arazir tintinimin gumaziba ko akuim atakigh.

A ua tuavimin amizimin arazim damuan marki.

³ An arazir kam ateghan koghti, ki an korotiaba sueghti, a bibiamra iki bar aghumsigham.

Ki a damighti, a nguazir bar kuramin min otogham.

Nguazir kam, bar misingizi temeba ko biziba an aghuir puvati, egha dipar apiba an puvati.

Arazir kamin ki a gasighasigham.

⁴ An boriba, me tuavimin amizim otezir boribar min iti.

Kamaghin amizi, ki an boribar apangkuvan kogham.

⁵ Men amebam kam uan pam ategha, tintinibar gumazir igharaziba ko akua navim asegha aghumsiziba puvati, egha kamaghin migei,

"Ki gumazir ki ifongezibar gin mangam.

Me dipaba ko, dagheba ko, korotiaba ko, olivin borem ko, wainin dipaba ko, bizir maba sara na ganidi.'

⁶ "Kamaghin amizi, ki temer dikoniba itiba inigh an tuavim apirigham.

Ki divazimin min an tuavim avinigham, eghti a gumazir kaba bagh mangan kogham.

⁷ A ifongezir gumazibar gin ivegh mangi, egh me batoghan kogham.

A me burisi mangiva, egh men apighan kogham.

Egh a kamaghin mikimam, 'Ki faragha deraghavira iti, ezi datirighin puvati.

Kamaghin amizi, ki ti uamategh uan par faragha ikezim bagh mangam.'

⁸ "A kamaghin foghan aghua, ki uabi dagheba ko, wainin dipam ko, olivin borem ko, silva ko, gol ko, bizir maba sara bar a ganingi.

Ezi puvati, a bizir bar aghuir kaba inigha ghua asem Balin ziam fe.

⁹ Kamaghin amizi, dagheba asiamin dughiam otoghti, ki dagheba ko wainin a ganingiziba,

ki ua da inigham.

Egh korotiaba ko bizir aghuir a ganingiziba, ki ua da inigham.

¹⁰ Egh a ifongezir gumazibar damazimin, ki an korotiaba suegham.

Eghti gumazitam nan dafarimin uam a inighan kogham.

¹¹ Dughiar ekiar a bar akongeziba, ki bar da agivagham.

Dughiar ekiar kaba kamakin.

Kar, dughiar ekiar zurara azeniba bar dar otiviba, ko, iakinir igiaba,

ko, Sabatin dughiaaba, ko, Godin ziam fer dughiar igharaziba sara.

¹² Ki an wainin ikariziba ko fighin temeba ki bar dagh asighasigham.

A ghaze, a gifongezir gumaziba temer kaba isa an ivezimin min a ganingi.

Eghti asizir atiaba izi wainin azeniba ko fighin temebagh asighasigham.

Eghti wain ko fighin azenir kaba ruarir kinibar otivigham.

¹³ A dughiar ruarimin na ginamada, egha ghua migharir mughuriar aghuim zuir ofaba isa asem Bal bagha ofabagh ami.

Egha kurkazir aghuaribagh amua gumazir a ifongezibar gin arui.

Kamaghin amizi, ki ivezir kuram a danigham.

Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migei."

* **1:11:** Akar kam ghaze, God ingarizir azenim, Hibrun akamin me a dibora ghaze, Jesril. Borir 3plan ziaba, faragha bizir kurabar ababanim gami. Ezi datirighin ziar 3plan kaba bizir aghuubar ababanim gami.

Ikiavira Itir God uan gumazamiziba bar me gifonge

¹⁴ Egha Ikiavira Itir God uam akar isin zuimin kamaghin migei:

“Ki akar aghuimin amizir kam mikimiva, egh uam a gekuigh gumazamiziba puvatizir danganimin mangigham.

Egh an asughasugh anepezeperiva, kamaghin a mikimam, ‘Ki bar ni gifonge.’

¹⁵ Egh ki wainin azeniba isi ua a daningam. Egh danganir zarir kam me kamaghin a dibori, ‘Osimtizibar Danganir Zarim,’ ki a giragham, eghti a bizir aghuir gin izamiba bagh mizuamamin danganimin otogham.

Eghti nan amuim danganir kamin aven iki nan akamin gin mangam, mati a fomira igiamra itir dughiamin, Isip ategha izava amizi mokin.”

¹⁶ Egha Ikiavira Itir God kamaghin Israelia migei:

“Ia dughiar kamin, nan amuimin min iki kamaghin na dipon suam, ‘Ni nan pam.’ Egh ia ua kamaghin na ginighnighan kogh suam, ‘Ni aser kam Bal, ni nan Ekiam.’ Puvati.

¹⁷ Ki ia ateghti, ia amizir kamin min uam asem Balin ziam diponan kogham. Bar puvatigham.

¹⁸ “Dughiar kamin, ki asizir atiaba ko, kuruziba ko, kuaraziba koma akar dikirizir gavgavim damigham.

Eghti da nan gumazamizibagh asighasighan kogham.

Egh midorozim gamir biziba, mati barir piba ko, afuziba, ki bar ada apirarigham.

Eghti nan gumazamiziba navir amirizimin iki nguazir kamin ikiam, egh uam atiatingan kogham.

¹⁹ “Israel, ki ni damighti ni nan amuimin min otogham,

egh ni kamaghira iki mamaghira ikiam. Ki arazir aghuim ko guizin arazimin ni damuam, egh ni ateghan kogham.

Egh ni gifuegh mamaghira ikiam, egh nin apanguvira ikiam.

²⁰ Ki uan akar dikirizimin gintigham,

eghti ni nan amuimin min iki mamaghira ikiam.

Egh ni fogh suam, kirara, ki nin Ikiavira Itir God.

²¹⁻²² Ki Ikiavira Itir God, ki dughiar kamin uan gumazamiziba Israelian azangsziba baragham.

Egh amozim amadaghti, a nguazim gizam. Eghti men azenibar dagheba ko, wainba ko, olivin temer me borem isiba,

biva avirasemegham, mati Jesrilin azenir aghuim.*

²³ Egh ki uan gumazamiziba nguazir kamin me arighti, me aghung azenir aghuir ki ingarizimin min ikiam.

Ki faragha kamaghin uan gumazamizibav gia ghaze,

‘Ki Ia Gifongezir Puvati.’ Egh gin ki bar me gifuegham.

Ki faragha kamaghin me migei, ‘Ia Nan Gumazamiziba Puvati.’

Egh gin ki kamaghin me mikim suam, ‘Ia nan gumazamizibara.’

Eghti me kamaghin nan akam ikaragham, ‘Ni en God.’”

3

Hosea ko an amuir kuram

¹ Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin na migei, “Ni ua mangi uan amuim gifongegh. Ni faragha uan amuim gifonge, ezi a ghua poroghamiba uari bakeir arazim gami. Ni bar a gifongegh, mati ki uan gumazamiziba Israelia bar me gifonge. Guizbangira, me na ategha aseba bagha ghue, egha wainin ovizir me apuziziba isa asebar ofa gami. Me kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir God me gifueghavira iti.”

² Kamaghin amizi, ki dikavigha ghua 150 kina ko, 6plan balin beghiaba uan amuim uam a givese. ³ Egha ki kamaghin a migei, “Guizbangira, ni nan amuimra, ezi datirighin ki ni ko dakuighan kogham. Ni faragh dughiar ruarimin pura ikegh, dughiar kamin, ni tuavimin amizimin min ikian marki. Ki ni baghvira mizuamam.”

⁴ Kamaghira, Israelia dughiar ruarimin tong pura ikegham. Egh me atriviba ko gumazir dapaniba puvatigham. Me aseba bagh ofabar amuan kogham. Egh dagiar guariba, ko nedazir me dar gara bizir gin otivamibagh fofoziba, ko marvir guaba, me bar da ategham. ⁵ Dughiar kam givaghti, Israelia uamategh Ikiavira Itir God, men God bagh izi, akongiva atiatingvira an

2:15: Josua 7:24-26 * **2:21-22:** Vezin kamin, Godin akam inigha izir gumazim Israelia migei, egha a ziam, “Jesril,” Israelia garisi. God bizir kurar a Israelia gamizim giragha, ua deragha me gami. Kamaghin amizi, ves 21-23in aven, God Hosean borir 3plan ziabagh ira. Ni uaghan Hosea 1:11in gan. **2:23:** Jeremaia 31:27; Sekaraia 13:9; Rom 9:25; 1 Pita 2:10 **3:5:** Jeremaia 31:9; 50:4-5; Esekil 34:24

ziamra fam. Egh me Atrivim Devitin ovavir borir mamin gin mangam. Egh me Ikiavira Itir Godin akamin apengan ikiti, gin izamin dughiamin a bizir aghuariba me daningam.

Hosea Godin aningharimin gun Israelia migei

4

(Sapta 4--13)

Ikiavira Itir God migirigiam isa Israelia gasi

¹ Kantrin kamin itir gumazamiziba, Ikiavira Itir God mati kotin aven kamaghin migirigiam me gasi:

“O Israelia, ia Ikiavira Itir Godin akam baragh!

A kamaghin ia migei,

‘Kantrin kamin gumazamiziba guizin arazibar gin zuir puvati.

Egha gumazamizir igharazibagh ifongezir puvati.

Me kamaghin nighnizir puvati, ki men God.

² Me akar kurabar gumazamizibav gei.

Me uarigh ifarava,

gumazamizibav sozi me ariaghiri,

egha igharazibar biziba okiava, egha poroghamiba uari bakeir arazim gami.

Me arazir kurar avirim saram ami, egha gumazamizibav suagharigha ghuavira iti.

Ezi arazir kam bar ekevegha ghuavira iti.

³ Kamaghin amizi, nguazir kam osimtizim ikia misigham.

Ezi nguazimin itir gumazamiziba, ko an itir biziba bar,

kar asiziba ko, kuaraziba, ko, osiriba, da bar arimighiregham.”

Ikiavira Itir God akam ofa gamir gumazibagh asi

⁴ Egha Ikiavira Itir God mati kotin aven ua kamaghin migei:

“Gumazitam akam gumazamizibagh asan kogham. Markiam.

Ia ofa gamir gumaziba, arazir kurar kamin mingarim a ian iti.

Ezi gumazamiziba migirigiam ian iti.

⁵ Ia zurara ingangarim gamua, deraghavira ingarir puvatigha asaghporavira iti.

Ezi Godin akam inigha izir gumaziba uaghan kamaghiram ami.

Kamaghin amizi, ki Israel gasighasigham, a mati ian amebam.

⁶ Nan gumazamiziba nan akamin gin zuir puvati.

Kamaghin amizi, me ikuvigham.

Ia ofa gamir gumaziba uaghan, nan gin zuir puvati, egha nan fofozim batuegha gifa.

Kamaghin amizi, ki ia batuegham.

Egh ian otariba ateghti, me nan ofa gamir gumazibar ikian kogham.

⁷ “Ia ofa gamir gumaziba bar aviraseme, egha kamaghin ia arazir kurar avirim gami.

Ia datirighin ziar ekiaba iti.

Eghti ki ia abiraghti, ia bar aghum-sigham.

⁸ Nan gumazamizibar arazir kuraba mati ian daghem.

Kamaghin amizi, me arazir kurabar amuvira ikiasa ia bar ifonge.

⁹ Ki pazi gumazamizibar amighiti, me ikuvigham.

Eghti ia ofa gamir gumaziba, men mirara ikuvigham.

Ki ian arazir kurar ia amiziba ikarvagh pazi ia damuam.

¹⁰ Ia akirim ragha Ikiavira Itir God gasaragha pura asebar gin zui.

Kamaghin amizi, ia dagher aghuubar amiva, egh izivaghan kogham.

Ia borir aviriba inisi, asebar ziaba fiva, poroghamiba uari bakeir arazim damuva,

egh ia boriba puvatigh kamaghira ikiam.”

Ikiavira Itir God gumazamizir asebar zibabab febar aningaghe

¹¹ Egha Ikiavira Itir God kamaghin migei:

“Wainin dipaba apir arazim ko, tuavir amiziba ko, akuir araziba,

nan gumazamizibar nighnizibagh amizi,

me onganigha, deraghavira nighnizir puvati.

¹² Egha me akar mogomeba azenim darighasa,

pura ter otevirar ingarizir marvir guabar azangsis.

Me ghaze, ter otevir kaba, bizir me foghasa ifongezibar gun me mikimam.

Me na ategha gifa, egha asebar gin zui, mati amizir mam tintinimin gumaziba koma akui.

¹³ Me mighsiabar orazir ghuavanaga ofabagh ami.

Pin itir temer kabar apengan dughuazir orangtizim iti.

Kamaghin amizi, me temer ekiabar apengan ikia ofan migharir mughuriar aghuim zuibagh ami.

Kamaghin amizi, ian guiviba tuavimin amizibar min tintinimin gumaziba koma akui.

Ezi ian otaribar amuiba poroghamiba uari bakeir arazim gami.

14 “Ia uari uaghan asebar ziaba fer dipenibar itir, tuavimin amizibar gin arui.

Egha ia me ko ikiava me ko asebar ofa gami.

Ezi kamaghin ki ian guiviba ko, ian otaribar amuibar arazir kuraba ikaraghan kogham.

Egha ki bighavira kamaghin ia migei, ‘Ia gumazamizir nighnizir aghuariba puvatiziba, ia ikuvigham.’

15 “Ia Israelian gumazamiziba mati amizim tintinimin gumaziba koma akui, egha ia na ategha gifa.

Ia deraghvira ganigh, ia Judan gumazamizibar amamangatighi, me ian min arazir kamra damigh uaghan osimtizim ikiam.

Ia Gilgal ko, Betelin mangi ofabar amuan marki.

Ia aningin mangiti, aning uaghan nguibar kuramningin min otogham.

Egh ia nguibar kamningin iki, ki Ikiavira Itir Godin Zurara Itimin akakagh nan ziamin akar dikirizibar amuan marki.

16 Israelian dapaniba bar gavgafi, mati bulmakaun amebat igiar akaba batoziba.

Me ghaze, Ikiavira Itir God me geghuvam, mati sipsipbagh eghuvir gumazim uan sipsipin nguzibagh eghufi.

Ki garima, me puv akaba batosi, eghti ki manmaghin me geghuvam? Ti puvatigham!

17 Efraimia bar uari isa asebagh anigha dar gin zui.

Marki, ia me ateghti me mar uan ifongiabar gin mangi.

18 Men gumazir aruaba aghumsizir arazim bar a gifonge.

Kamaghin amizi, me wainin aviriba apava ongani, egha gin me poroghamiba uari bakeir arazim tintinimin a gami.*

19 Ia oragh! Ki aminir gavgavim bizibagh ivai da zui moghin, ki me inigh mangiti me ikuvigham.

Eghti me ofan asebagh amizibagh nighnigh, bar aghumsigham.”

5

1-2 “O ofa gamir gumaziba, ia akar kam baragh.

Ia Israelia, deravira kuaribar arigh nan akam baragh.

Ia atrivimin adarasi, ia oragh.

Ia kotin aven tughti, ki deravira ian osimtiziba tuisigham.

Ki fo, ia ofa gamir gumaziba azuazimin min gumazamizibagh ifarava me gekua, Mispan nguibam ko Taborin Mighsiamin asebar ziaba fe.

Kamaghin amizi, ia gumazamizir aviribar nighnizibar suirazi, me okam nighnisi.

Ia mati asizir atibar suizir mozibar min iti. Kamaghin amizi, ki ivezir kuram isi bar ia daningam.

3 Ia Efraimia ko Israelia, ki ian arazibagh fo. Ia manmaghin nan modogham?

Ia nan gin zuir puvati, egha ia bar nan damazimin mize, mati amizir tintinimin gumaziba koma akuim.”

Israelia ua Ikiavira Itir God bativan kogham

4 Israelia uan God ategha asebar ziaba fema, men arazir kam tuavir amizimin arazibar min iti.

Arazir kam me gativagha, pamten men nighniziba ikiagharisi, eghti me uamategh uan God bagh izeghan kogham.

5 Israelian arazir uari fem, a me isa kot gati. Israelia ko Efraimian arazir kuramra me gamima me asaghporaghire.

Ezi Judaba uaghan me ko ire.

6 Ikiavira Itir God me ategha gifa.

Kamaghin amizi, me sipsipba ko bulmakauba inigha a bagha iza, an ofa damuasava ami.

Mevzika, me uam a batoghan kogham.

7 Bar guizbangira, me Ikiavira Itir God ategha gifa,

mati amizim uan pam ataki, egha tintinimin gumaziba koma akua men boriba bate.

Ezi men boriba kamaghin fozir puvati, Godra guizin men afeziam.

* 4:18: Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati.

5:6: Aisaia 1:15; Jeremaia 14:12; Esekiel

Kiran ovehangin iakinir igiamin
dughiamin, apaniba izi,
me gasighasigh men nguazim
saram asighasigham.

Judaba ko Israelia uariv sosi

⁸ Ia Gibeon gumaziba, ko Raman gumaziba,
ko Betelin gumaziba ko Benjaminin
anabamin gumaziba,
ia bar sighbagh ivi.

Ia pamten dimiva ivemar mangi
midorozim damu.

⁹ Dughiar kamra ia Efraimia bar ikuvigham.
Ki ia migei, guizbangira, bizir kam ki
mikemezi moghin,
a Israelin anababar tongin
otogham.

¹⁰ Ikiavira Itir God kamaghin migei:

“Ia oragh. Judan gumazir dapaniba,
mati gumaziba gumazir igharazimin
nguazir otevim okimasa nguazir
mitaghniabagh sivaghsivasi.

Ki men arazir kurar kam bangin men
aningaghegh me gasighasigham,
mati aperiam otogha bizibagh
asighasisi.

¹¹ Efraimia uan atrivimin akar gavgavimin
gin ghua marvir guar kinibar ziaba
fe.

Kamaghin amizi, ki kotin aven me
tuisigh ivezir kuram me daningiva
me dikabinam.

¹² Kamaghira, ki Efraimia ko Judaba virara
me gasighasigham,
mati apizir bizibagh asighasizim.

¹³ “Efraimia uarir gara fo, me puv arei.
Ezi Judaba uari uan duar ekiabar gari.
Egha me dikavigha kantri Asirian ghua
uarir akurvaghasa atrivir ekiam gaka-
ghora an azangsisi.

Ezi Asirian atrivim men arimariabagh
amima, me ghuamazir puvati.
A men duabagh amima, da ua
aguir puvati.

¹⁴ Ki datirighin bar gavgavigh laonin gav-
gavimin min otogh
Efraimia ko Judabav sogham.

Ki uabi tintinimin me abighirarigh me kur-
vagh mangiti,
gumazitam men akuraghan kogham.

¹⁵ “Ki uan gumazamiziba ategh uamategh
uan nguibamin mangam.

Eghti me uarira iki uan arazir kurabar
ivezir kuram ini mangiti, mizazir
kam givaghamin dughiam otogham.

Me uan arazir kurabar ikarvazim bagh
ivezir kuram ko mizazim iniam,
egh gin me uamategh na bagh izi na
buriam.

Me pazi uari baregh,
egh gin me ua na baghvira izam.”

6

*Gumazamiziba guizin navim girazir pu-
vatigha ghaze, me ti ua Ikiavira Itir God bagh
mangam*

¹ Ezi gumazamiziba kamaghin migei:

“Aria, e uamategh Ikiavira Itir God bagh
mangam.

An e abiagharigha gifa, egh a ti e
damuti, e ua deraviram otogham.

An e misoghezi duaba e batifi,
egh a duar kaba ua da ikegham.

² Dughiar pumuning o pumuning ko
mikezim mangi givaghti,
an e damuti e ghuamaghegham.

A ti uam e feghti,
e an damazimin deravira ikiam.

³ E Ikiavira Itir God gifoghsi, bar puvira
ingaram.

E fo, mizarazibar, aruem zuraram
anadi.

E fo, aruem garir dughiba givaghti, amozir
dughiaab, amoziba nguazim giri.
Kamaghira, e fo, Ikiavira Itir God iziva
deravira e damuam.”

*Ikiavira Itir God gumazamizibar
migirigiaba ikarvasi*

⁴ Ezi Ikiavira Itir God men akam ikaragha
ghaze:

“Ia Israelia ko Judaba, ki manmaghin ia
damuam?

Ia na gifongezir arazim, a zuamira gifa.
Mati mizarazimin ghuariam a zuamirama
asigha ghuavanabogha puvati.

Egha uaghan mati ghuariar dipam dad-
abagh irezi,
aruem anadi da zuamira misigha
gifa.

⁵ Kamaghin amizi, ki uan akam akunasa,
akam inigha izir gumaziba amangi.

Eghti me akam ia mikinti, akar kaba ian
arazir kuraba tuisigh
osimtizir ekiam ia daningam.

Bizir ia damuasa ki ifongezim, ia a baregha
a gifogha gifa.

Bizir kam, azenimra ikia kamaghin iti:

⁶ Guizbangira, Ki apanguvir arazim gi-
fonge,
ki ofan kinibagh ifongezir puvati.

Ia zurara ofan bar isia miḡhiribagh ami, ezi ki dar aghua.

Ki bizir kam bagha bar ifonge, a kamakin,
ia deraghvira na gifogh nan akamin gin mangi.

⁷ “Gumazamizir kaba, bar faraghavira otozir gumazim Adamin min ikia, Akar Dikirizir Gavgavir ki me ko amizim abiki.*

Me zuamira akirim ragha na gasara.

⁸ Arazir kurabagh amir gumazamiziba ko gumazibav sozi me ariaghirir gumazamiziba,
me Gileatin nguibar ekiam gizifa.

⁹ Ofa gamir gumazibar okoruaba mati okimakiar gumaziba tuavir miriabar uari akuva,
moga gumazibagh asighasigha, men biziba okei.

Egha tuavir Sekemin nguibar ekiamin zuimin,

me gumazamizir Godin ziam fasa zuibav sozi, me ariaghiri.

Me gumazir bar kuraba.

¹⁰ Ki arazir bar kurar mamın garima, a Israelin otifi.

Nan gumazamiziba asebar ziaba fava egha nan damazimin bar mize.

Efraimian arazir kam mati, gumazir ghua tuavir amiziba ko akuim.

¹¹ “O Judaba, ia uakan, ki ia amizir araziba bagh ian aningaghamin dughiam ginabagha gifa,

eghti ia ivezir kuram iniam, mati gumazim uan azenimin dagheba asi.

Egh gin, ki uan gumazamizibar amuti, me ua deraghvira ikiam.”

7

¹ “Ki Israelia damuti me ua deraghasa ifonge. Ezi puvati.

Ki Efraimian arazir kurabar garima, da azenara otifi.

Ki Samarian nguibar ekiamin gumazamizibar bizir kurar me amibar gari.

Me uari uarigh ifara dipeniba akara biziba okei.

Ezi men okoruar kurar maba nguibar ekiamin tuavibar gumazamizibar biziba pura da isi.

² Ki men arazir kuraba gin amadaghan kogham. Puvatigham.

Ezi me bizir kam ginighnizir puvati.

Men arazir kuram me avara,
ezi ki zurara men arazir kurar kamra gari.”

Me arazir kuram damuasa akam akiri

³ Egha Ikiavira Itir God kamaghin migei:

“Gumazamizir maba tintinimin arazir kurabar amuasa akam akiri,
egha atrivim ko an gumazir dapaniba apezepera me gifari.

⁴ Me bar poroghamiba tintinibar uari bakia uari koma akuir gumazamiziba.

Men navir averiaba arazir kam bagha isi, mati bret tuamin danganimin min iti.

Bretba tuer gumazim avim atizi a isi, egh aneteghti a ikiti bret buigham.

Bret buigh givaghti, an avim giveraghti a dafogh isi bar ekeveggham.

Men arazim a kamaghin zui.

⁵ Atrivim isar ekiam gamir dughiamin, a uan gumazir dapaniba ko,
me wainin dipar bar aviriba ame.

Egha me bar onganigha arazir onganibagh amua,

dibovir gumaziba ko arazir kuram damuamin akam misosi.

⁶ Men nighnizir me bizir kuram damuasa amim,

mati bret tuer danganimin min fei.

Ezi dimagarimin gumazir danganir kamin bretba tuem, an akui,

egha me mati avivkiabar min isi, ezi nigharimram otifi.

Egha mizarazimin da bar puvira isi.*

⁷ “Me bret tuamin danganimin min puvira aningaghegha,

gumazir dapaniba ko atriviba vaghvaha me misoghezi me ariaghire.

Men arazir kurar kam men kantrin aven itima,

ezi gumazitam nan dia na ko migeir puvati.”

Israelia ghaze, kantrin igharaziba men akurvagham

⁸ Egha Ikiavira Itir God kamaghin migei:

“Efraimia Kantrin Igharazibar Gumazamiziba ko porogha men arazibar gin zui,

mati amizim bretin ingarasa plaua ko olivin borem isa da verevere.

* 6:7: Hiibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati. 7:2: Onger Akaba 9:16; 90:8; Jeremaia 17:1

* 7:6: Akar kam, gumazir maba amizir bizibagh eghari. Ezi e datirighin fozir puvati, bizir manamra dughiar kamin oto. Vezin kamin aven, “gumazir danganir kamin bretba tuem,” a gumazir kabar gumazir dapanimin akar isin zuim gami.

7:7: Onger Akaba 14:4; Aisaia 9:13; Hosea 7:16; Sefanaia 1:6

Kamaghin amizi, men araziba derazir puvati,
mati bret deragha isizir puvati.

⁹ Israelia kantrin igharaziba ko pozir arazir kam, a men gavgavim abiragha gifa, ezi me bizir kam gifozir puvati.

Me mati gumazir ghurir apanim, ua gavgaviba puvati,
egha me uaghan bizir kam gifozir puvati.

¹⁰ Israeliar arazir akaba batozim me isa kot gati.

Ezi me navim girazir puvati,
egha Ikiavira Itir God, men God, me uam a bagha izir puvati.

Bizir kurar aviriba me batози,
me God baghavira ikian aghua.

¹¹ Efraimia, mati kuarazir onganir mam, egha tintinimin uari akuri.

Faragha me akurvazim bagha Isipin azara,
egha gin me akurvazim bagha uaghan ivemara Asiriaba bagha ghue.

¹² Egh dughiar me mighi mangamimin, ki uan iver ekiam pin aneguragh men suigham.

Me arazir kuram damusi uari akuvti, ki zuamira ivezir kuram me daningam.

¹³ "Mevzika! Me bar ikuvigham.

Me na ategha gifa, egha nan akam batosi.

Kamaghin amizi, ki me gasighasigham.

Ki faragha men akurvaghasava amima, me nan moga na gifari.

¹⁴ Me ifara na ko migei, egha gumazir na gifozir puvatizibar min uan misiabar irav ikia puv arai.

Me dagheba ko wainin dipaba iniasa uan asebar deir dughiaabar,
me tintinimin uan mikarziabar ghori,
mati na gifozir puvatizir gumazamiziba.

Me akirim na gasa puvira nan akaba batosi.†

¹⁵ Guizbangira, kirara men akurazi, me ekeveggha gavgafi.

Egha me arazir kuramin na damuasa akam akiri.

¹⁶ Osimtizibar dughiaabar, me uarir akurvaghaha na bagh izir pu.

Puvati, me aser gavgaviba puvatiziba baghavira zui.

Me paza zuir tuavir kam, a mati barir pir kuram.

Men gumazir dapaniba uari fa ghaze,

me gavgavim ikia uari uan apaniba midorozimin me abinigham.

Ezi puvati. Me midorozimin aven arimighiregham,
eghti Isipia puvira men ingaravakam."

8

Israelia asebar ziaba fema, God me isa kot gati

¹ Egha Ikiavira Itir God kamaghin migei:

"Ia midorozim damusi sigham givi.

Apaniba atamra izi nan Dipenim misoghasava ami,
mati kuarazir isam asizim iniasa zuamira mighegha nguazimin izaghiri.

Guizbangira, nan gumazamiziba Akar Dikirizir Gavgavir ki me ko amizim abiki,
egha nan akam batoke.

² Israelia nan dia ghaze,
'Ni en God, e ni gifo!'

³ Ezi puvati, me arazir aghuim ataki.
Kamaghin amizi, apaniba men agintigham.

⁴ "Nan gumazamiziba gumazir dapaniba amisevima,
ki men amamangarizir puvati.

Me uan silva ko golba isa uari bagha marvir guabar ingari.

Kamaghin amizi, ki gumazamizir kabagh asighasigham.

⁵ O Samariaba, ki ian golin bulmakaun marvir guar kam bar an aghua.
Kamaghin, ki bar ian aningaghe.

Ki kamaghin ifonge, me uan arazir kurar kam zuamiram anetakigh.
Ezi ti puvatigham.

⁶ Israeliar ingangarir gumazir mam marvir guar kamin ingari.
Bizir kam, a God puvati, a pura nedazir kinim.

Bar guizbangira, ki bulmakaun kam abighirarighiti,
a pura minezir kinimin otogham.

⁷ Men arazir kuram, mati pura aminir muziarim,
eghti arazir kurar kamra, gumazamizibagh asighasigham,
mati aminir ekiam iza gumazamizibagh asighasisi.

Egha mati witin azenir dagheba misevir puvatizim,
ezi bretbar ingaramin witba puvati.

Eghti witin kurar kam dagher bar muziariba misevegghiti,

kantrin igharazimin gumazamizibara
izi dar amam.

⁸ Israelia ua derazir puvati.

Me kantrin igharazibar miraram oto.
Datirighin me mati nguazir minem biki,
egh me ua nan ingangarim damuan
kogham.

⁹ Me donkin atiabar min puvira akaba
batosi,
egha uan ifongiabar gin zui.

Egha uarir akurvaghasa Asiriaba bagha
ghua men azangsis.

Egha me uarir akurvaghasa kantrin
igharazibar atrivibagh iveza me
apezeperi.

¹⁰ Ezi datirighin ki bar me akuvagh
pazi me damuam.

Dughiar ovezimn, Asirian atrivim bar me
abinigh,
egh osimtizir ekiar bar kuram me
darigham.

Eghti gin me avirasemeghan
kogham.

¹¹ "Efraimia arazir kuraba gin amadir ofa
damuasa,
ofa gamir dakozir aviribar ingari.

Ezi ofan kaba derazir puvati.

Kamaghin amizi, me arazir kurar
avirim gamuavira iti.

¹² Ki men sure damuasa uan arazir aviriba
osiri.

Ezi me arazir kabar garima, da mati
ikizir igharazibar arazir igharagha
gariba.

Egha me dar gin zuir puvati.

¹³ Me ofan aviribagh amua ofa gamir
asizibar tuziba api.

Ezi ki Ikiavira Itir God, ki ofan kabagh
ifongezir puvati.

Kamaghin amizi, ki datirighin men arazir
kurabagh inirigh,

ivezir kuram isi me daningam.

Ki me amadaghti, me mangi
ua Isipin kantrin otogh kalabuziabar
min ikiam.

¹⁴ "Israelia ghaze, atriviba ti men akur-
vaghamin gavgaviba itima,
me atrivibar dipenibar ingari.

Bar guizbangira, ki God, ki gumazamizibar
ingari.

Ezi me bizir kam gin amada.

Judaba uaghan osimtizir kamra iti,
me divazir gavgaviba itir nguibar eki-
abar ingari.

Egha ghaze, me deravira ikiam.

Ezi puvati, ki avim amadaghti,
a izi nguibar ekiar kaba ko atriv-
ibar dipenibar isigham."

9

God ivezir kuram Israelia daningam

¹ O Israelia, ia God gifozir puvatizir gumaza-
mizibar min ikia,
isar ekiaba ko nan ziam fer dughiaabar
bar akongezir arazim gami.

Ia arazir kam atakigh.

Ia akirim ragha uan God gasaragha gifa,
egha an gin zuir puvati.

Ia danganiba bar, asem Balin ziam fe,
mati tuavimin amizim tintinimin gu-
maziba koma akui.

Egha ghaze, Bal ian azenibagh amima,
dagher aviriba otifi, mati tuavimin
amizimin ivezim.

² Ezi kiran oveghangin ia dagheba,
ko wainin dipaba puvatigham.

³ Egh ia Efraimia, ia uam Ikiavira Itir Godin
nguazimin ikian kogham.

Eghti ian tarazi uamategh mangi Isipin
kalabuziabar min ikiam.

Eghti ian tarazi uaghan Asirian kantrin
mangi kalabuziabar min ikiam.

Ia kantrin kamningin iki dagher God
anogoroghezibar amam.

⁴ Ia ikizir igharazibar kantrin ikiamin
dughiamin,

ia asiziba ko wainin dipaba ofan min
Ikiavira Itir God daningan kogham.

Ian dagheba ia damighti, ia Godin
damazimin mizegham,

mati dagher me gumazir kuamin azia,
egha apim,

ezi dagher kam me gamizi, me
mize.

Dagher kaba, ia pura naviba izivsi da iniam.

Ia dagher nar katam inigh
Ikiavira Itir Godin Dipenimin

mangi an ofa damighan kogham.

⁵ Eghti Ikiavira Itir Godin ziam famin
dughiar ekiam iziti,

ia manmaghin damuam?

Ia ofa damuamin tuaviba bar pu-
vatigham.

⁶ Ia oragh! Gin osimtizir ekiam otoghti,
ia tintinibar ari mangedham.

Eghti Isipia izi ia batogh ia inigh mangiti,
ia Isipin kantrin otivigh kalabuziabar
min ikiam.

Egh ia iki mangi arighireghti, me uan
nguubar ekiam Memfisin ian kuabar
afegham.

Ia uamategh uan nguibamin izeghan
kogham.

Puvatigham.

Eghti ian silvan dagiaba ko dipeniba ko ian
bizir aghuiba pura ikiti,

ruarim aghung bar da avaragham.

⁷ God pazi ia damuamin dughiam otogha gifa.

Eghti ia uan arazir kurar amizibar ivezir kuram iniam.

Arazir kam otoghamin dughiamin, ia Israelia fogham,
kar dughiar God ia ikarvaghiamim.

Ia kamaghin na migei,

“Akam inigha izir gumazir kam ongani.
Gumazir Godin Duam itir kam, a nighnizir aghuiba puvati.”

Ia gumazamiziba, ian arazir kuram bar ekefe,

kamaghin amizi, ia bar na gifongezir puvati.

⁸ God uabi Akar Gavgavim uan gumazamizibar aningasa,

akam inigha izir gumazimin min na amada.

Ezi danganir ki aruiba bar, ia nan suighasava ami,

mati gumazim kuaraziba guasa ivem adui.

Egha Godin Dipenimin uaghan nan apanim gami.

⁹ Ia arazir kuram gamuavira iti,
mati ian inazir afeziaba fomira Gibean nguibar ekiamin amizi mokin.

Kamaghin amizi, God ian arazir kurabagh nighnigh,

ia ikarvagh ivezir kuram ia daningam.*

Israelian arazir kuraba ko dar ivezir kuram

¹⁰ Egha Ikiavira Itir God kamaghin migei:

“Ki faraghavira ian apizir dughiamin, ia bar dera,

mati wainin ikarizim nguazir midiarimin otogha deraghavira be.

Ezi ian inazir afeziaba, mati temer fikin ovizir faraghaviram aniba.

Egha gin me Peorin Mighsiamin otivigha,
egha faraghavira asem Balin ziam fava aghumsizir araziba baghavira iti.

Me bar aser kam gifonge, egha an mirara bar ikufi.

¹¹ Efraimian gavgavim mangi givaghiam,
mati kuarazim mighhegha ghu.

Eghti men amiziba naviba asang boriba batan kogham.

¹² Tarazi boriba batiti,
ki me misueghti, me arimighiregham.

Ki tav ateghti a ikian kogham.

Ki gumazamiziba ateghamin dughiamin,
bizir kuraba tintinimin me bativam.

Mevzika!”

¹³ Egha Hosea kamaghin migei:

“O Ikiavira Itir God, Efraimia faragha, mati Tairin nguibar ekiamin min bar deravira iti.

Ezi ki garima, apaniba izava Tair gasighasiki.

Eghti arazir kam uaghan Efraimian otivam.
Apaniba izi men boribav soghti me arimighiram.

¹⁴ O Ikiavira Itir God, ni ti ivezir manam me daningam?

Ni men amizibar amuti me naviba asangan kogham.

Ni amizir borir iririviba itiba men oter eboribar amighti da misingh,

eghti me oteba boribar aningan kogham.”

¹⁵ Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin migei:

“Efraimia fomira Gilgalin ikia egha faraghavira arazir kurar kabagh ami.

Ezi dughiar kamra, ki uaghan men aningagha men atari.

Gumazamiziba arazir kurar avirim gamima,

men gumazir dapaniba uaghan nan akaba batosi.

Kamaghin amizi, ki uan dipenimin me batuegham.

Egh ua me gifueghan kogham.

¹⁶ Efraimia boriba batan kogham,
mati temem an biba misigha gifa, egh ua ban kogham.

Eghti tarazi boriba batiti, ki borir me bar ifongezir kabav soghti,
me arimighiregham.”

Hosea ghaze, God pazavira Efraimia damuam

¹⁷ Gumazamizir kaba nan Godin akaba batogha an akamin gin zuir puvati.

Kamaghin amizi, an akirim ragh uan gumazamizibagh asaragham.

Eghti me kantrin igharazibar tongin pura guighav itir gumazamizibar min ikiam.

10

¹ Israelia bizir avirim ikia, mati wainin ikarizir aghuim puvira be.

Men bizir aghuiba bar avirasemegha iti.

Kamaghin amizi, me asem bagha ofa gamir dakoziba ko dagiar guarir akinir aviribar ingara,

egha bar deravira dagiar guarir akinir kabar kurti.

² Me ifarir gumazamiziba.

* 9:9: Ni Gumazir Dapaniba sapta 19 ko 20in gan.

9:10: Diboboniba 25:1-5

Kamaghin amizi, me uan osimtizibar
ivezir kuram iniam.
Ikiavira Itir God men ofa gamir dakozi-
ba, ko dagiar guarir akiniba apirarigham.

³ Kiran oveghangin, Israelia kamaghin
mikimam,
“E Ikiavira Itir Godin akamin gin zuir pu-
vati,
kamaghin amizi, Ikiavira Itir God en
atrivim batoke.

Egh e atrivim ikiti,
a manmaghin en akurvagh?
Ti puvatigham.

⁴ Atriviba en akurvaghasa pura migirigiar
kinibagh ami.
Me puram akar gavgaviba akira,
egha kantrin igharazibar atriviba
ko puram akabav sosi.”

Israelia arazir aghuim ategha, arazir ku-
ram gamuavira iti.
Ezi arazir kurar kam, mati imezim
itir ogher kurar gumazamizibagh
asighasizim.

⁵ Golin bulmakaun nedazir Betelin itir kam,
Samaritan nguibar ekiamin itir gu-
mazamiziba, me a bagh akongiva
arangam.

Guizbangira, apaniba an kurkaziba
adegham.
Kamaghin amizi, ofa gamir gumaziba
ko an gumazamiziba bar,
me an apangkuv egh aziam.

⁶ Eghti Asiriaba golin bulmakaun nedazir
kam inigh mangi,
mati me takis gavman ganidi moghin,
me uan atrivir ekiam daningam.

Israelia fozozir gumazibar akabar gin zui,
ezi fozozir gumazibar akaba dagheba
puvati.

Kamaghin amizi, apaniba Israelia abiraghti,
me bar aghumsigham.

⁷ Israelian atrivim, apaniba a inigh
mangigham,
mati dazir suzim, aperiam a inigha
ghu.

⁸ Asebar ziaba fer danganiba, da
mighsiabar pin iti,
ezi Israelia kagh men ziaba fa arazir
kurabagh ami.

Eghti God danganir kabagh asighasigham,
eghti ogheba ko benir dikoniba aghung
ofa gamir danganir kaba avegham.

Eghti gumazamiziba apinibar mongsi,
kamaghin mighsiabav kimam,
“Ia e gisin iriva e mongegh.”

Ikiavira Itir God ghaze, Israel ikuvigham

⁹ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin migei:

“Fomira Israelia Gibeana nguibar ekiamin
ikia arazir kuramin na gami,
egha arazir kurar kam ataghizir puvati.
Kamaghin amizi, apaniba izi gumazamizir
kurar kabav sogh,
egh mangi Gibeana tugham.*

¹⁰ Kamaghira, ki gumazamizir arazir
kurabagh amir kabav soghasa akam
misuegha gifa.

Egh ki pazavira me damigham.
Me arazir kurar avirim gami.
Kamaghin amizi, ki kantrin igharazibar
amuti,
me izi uari akuvagh me misogham,
egh me inigh ingangarir gumaza-
mizir kinibar min me ikirarigh
me inigh mangam.

¹¹ “Fomira Efraim mati bulmakaun amebur
igiar mam,
a rais dikabinasa deravira sure gami,
eghti gumazamiziba raizin
daghem iniam.

Egha a ingangarir kam bar a gifonge.
Ingangarim faragha bar an dera, ezi
datirighin ki a damighiti,
an ingangarim bar osemegham.

Datirighin ki Israel ko Juda damighiti, aning
bulmakaun min,
gumazim temem an firim gikeghti,
a nguazim abizir bizim gekuam.

A ingangarir dafam damuva, bizir kam
gekuti,
temem an firim aghoram.

¹² Ki kamaghin Israelia ko Judabav gei,
‘Ia arazir kurar kam ategh, arazir aghuibar
amu, egh guizbangira nan ziam fi,
mati gumazim azenir igiamin nguazim
abigha dagheba oparima,
da deraviram aghua dagher
aviriba bati.

Datirighin ia ua Ikiavira Itir God bagh izi.
Ia ua na bagh iziti, ki bar deravira ia
damuam.’

¹³ Ezi ia kamaghin amir pu.
Puvati, ia mati gumazim azenimin in-
gari,
ezi ian azenibar, ia arazir kuram ko
ifavarir arazim opari.

Kamaghin amizi, ian azeniba, dagher
kuraba dar aghui,
ezi ia da api.

“Ia ti ghaze, ian midorozir gumazir avirim
ian akuragham.

Ia ghaze, ia deravira ikiamin tuavim
gifogha gifa.
Ezi puvati.

¹⁴ Kamaghin amizi, ian apaniba izi ia
misogham,

egh ian nguibar ekiar divazir gavgav-
iba itibagh asighasigham.
Osimtizir kam, mati Atrivim Salman
fomiram amizir arazim,
a Betarbelin nguibar ekiam ko misogha
bar a gasighasiki.
An adarazi men boriba ko amiziba isa
nguazimin me apizima,
me tintinibar ariaghiri.
¹⁵ Ia Betelia, ia arazir kurar avirim gami,
kamaghin amizi, bizir kurar kamaghira
garitam ia bativam.
Aruem anangti, me Israelian atrivim
misueghti,
an aremegham.”

11

*Gumazamiziba Godin akaba batosi, ezi a
me gifueghavira iti*

¹ Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin
migei:

“Israel borir aghirimin min itima, ki bar a
gifonge.

Ezi nan borir kam Isipin kantrin itima,
ki an diazima an azenan ize.

² Ezi dughiar aviribar gin, nan akam inigha
izir gumaziba nan gin mangasa Is-
raelian gumazamizir kabar dei.

Ezi akam inigha izir gumaziba
men deima, me dughiar zurara
akiribagh igha me gasi.

Nan gumazamiziba asem Bal bagha
ofabagh ami.

Me mughurir aghuim zuir ofaba mar-
vir guaba bagha dagh ami.

³ Ki uabi, ki Efraimia geghara me afi, mati
borim daruasa, afeziam a geghara
anefi.

Egha ki uaghan uan agharimningin
men suigha me ateri.

Ki deraghavira men gari, ezi me kamaghin
fozir puvati,

kirara ki me gamizi, me ghuamaghe.

⁴ Ki bar me gifongegha men apangku-
vigha deragha me gamua men asug-
hasugha,

me inigha uabi da izegha, men osimtizir
me ateriba adangi.

Egha ki aviragha men akurvagha
dagheba me ganidi.

⁵ “Ezi me ua na bagh izan aghua.

Kamaghin amizi, me ua Isipin mangi,
o Asiriaba me gativagh men
ganam.

⁶ Midorozir ekiam otoghti, apaniba nguibar
ekiam avinizir divazimin tiar akar
ekiam akarigh,
ivemar nguibar ekiamin aven mangi
me ko misogham.

Nan gumazamiziba uan ifongiamin gin zui,
kamaghin amizi, midorozir kam me
agivagham.

⁷ Me zurara akirim na gasi,
kamaghin ivezir kurar ki me
daningamim, me a gitaghan kogham.

Me uarir akurvaghsi asebar dimam.
Eghti aser kinir kaba men akuraghan
kogham.

⁸ “O Efraimia, ki ia ateghan kogham, egh ian
ari mangighan kogham.

Egh ki bar ia kuavaremeghan kogham,
mati ki Atma ko Seboimin nguibar
ekiamning bar moghira aning
kuavareme.

Ki bar ia gifonge,
kamaghin amizi, ki bar ia gasighasighan
kogham.

⁹ Nan aningagharim ian ti.
Eghti ki pazi ia damuan kogham.
Egh ki ua ia gasighasighan kogham.

Nan araziba gumazamizibar arazibar min
zuir puvati.

Ki Godin Bar Zuezim, ezi nan araziba
bar deragha bar zue, egha ki ia ko iti.
Ki atar izi bar ia gasighasighan
kogham.

¹⁰ “Ki uan gumazamizibar apaniba atiating
me daningsi, pamtemin dimam,
mati laion tiarim akara dazeri.

Eghti nan gumazamiziba atiating akongiva,
aruem ghuaghirir danganim ategh
zuamira izi nan gin mangam.

¹¹ Me puviram atiating nighiva akong
zuamira Isip ko Asiria ategh izam,
mati kuaraziba migha zui.

Eghti ki men aku uamategh men nguibar
me itimin izam.

Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.”

Israelia ko Judaba Ikiavira Itir God ataki

¹² Ikiavira Itir God ua kamaghin migei:

“Efraimian gumazamiziba bar dughiar
aviribar na gifari.

Ki Godin Bar Zuezim, ki zurara uan
akar dikirizimin gin zui.

Ezi Judaba nan apengan ikia gav-
gafi.”*

12

¹ Bizir Efraimia arueba ko dimagaribar amiba, da bar moghira ikuvigha meraram asighasisi.

Ifavarir arazim ko midorozir arazim men tongin bar ekefe.

Me kantri Asiria ko ingarasa akam akiri.

Egha me olivin borebar dagiar ingan-garim gamua da isa Isipin da amadi, ezi Isipia dagh ivesi.

² Ikiavira Itir God Judaba tuisighamin migirigiam iti.

Egha a Israelia amizir arazir kuram ikarvagh izevir kuram me daningam.

³ Men inazir afeziam, Jekop, a uan aveghbuam ko, aning uan amebamin navir averiamin ikia, uaning misosi.

Gin Jekop ekevegha givagha God ko misosi.

⁴ Dughiar kamin, a Godin ensel ko misogha a gafira.

Egha Jekop uabin apanguvasa puvira Godin ingarava ara, an azangisi.

Dughiar igharazimin, God Betelin nguibamin Jekop bato, egha a ko migei.*

⁵ Jekop ko migeir Godin kam, a Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim.

E kamaghin an ziam diponam, Ikiavira Itir God.

⁶ Kamaghin amizi, ia nighnizir gavgavim uan Godin ikiva uam a bagh izi.

Egh ia apangukuvir arazim ko guizin arazimin gin mangi.

Egh a ian akurvaghisi ia a mizuam.

Israelian arazir kurabar osimtizim bar ekefe

⁷ Ikiavira Itir God kamaghin migei:

“Efraimia, Kenanian gumazir dagiaba bagha ingaribar min dagiar ingan-garibagh amua, egha arazir aghuim sara dagh amir puvati.

Me gumazir iza men bizibagh ivezibagh ifarasa bar ifonge.

Me amadir biziba, me guizin ivezibar mirara da amadir puvati.

⁸ Egha me kamaghin migei:

‘E dagiaba itir gumazibar otivigha gifa.

E bizir aviriba iti.

Eghti gumazitam kamaghin mikiman kogham,

e okimakiar arazim gamua dagiar gumazibar otifi.

E arazir kuratam gamizir puvati.’

⁹ Ezi ki Ikiavira Itir God, ki ian ifavarim gifogha gifa.

Ki fomira kantri Isipin ia inigha ian akua azenan ite.

Egh ki ia damuti, ia uan dipenir aghuiba ategh ua purirpenibar dakuam, mati ki ia ko gumazamiziba puvatizir danganimin itima, ia amizi mokin.

¹⁰ “Ki uan akam inigha izir gumaziba ko migei,

egha irebamin min garir bizir aviribar me mikeme.

Egha akam inigha izir gumazibar akatoribar,

ki akar isin zuibar Israelia migei.

¹¹ Ezi me orazir puvati.

Me Gilgalin nguibar ekiamin arazir kurar aviribagh ami.

Kamaghin amizi, me guizbangira bizir kinibar min otogham.

Me Gilgalin nguibar ekiamin ikia bulmakaun apuriba isa uan ofa gamir dakozir kurabar ofabagh ami.

Eghti ki ofa gamir dakozir kaba apirighti, da dagiar pozir kinibar min azenara ikiam.”

¹² Bar fomira en inazir afeziam Jekop, ara Mesopotemian kantrin ghu.

Egha an amizimin ikiasa, gumazir igharazimin sipsipbagh eghufi.

Egha tuavir kamin a gumazir kamin guivim givese.

¹³ Israelia Isipin itir dughiamin, Ikiavira Itir God uan akam inigha izir gumazir mam amada,

ezi a me inigha Isip ataki.

Egha akam inigha izir gumazir kam deravira me geghufi.

¹⁴ Guizbangira, Efraimia arazir kurar avirim gamima, men Ekiam men aningaghe.

Kamaghin amizi, me osimtizir kam bangin arighiram.

Me Ekiamin ziam dikabiri, kamaghin amizi, a pazi me damigham.

13

God Israelia gasighasigham

¹ Fomira Efraimin anabamin adarazi migeima,

anabar igharazibar gumazamiziba atiativ agoi, egha orasi.

12:3: Genesis 25:26 12:3: Genesis 32:24-26 12:4: Genesis 28:10-22 * 12:4: Jekop, a Israelian inazir afeziam, ezi an gin otivamin ovavir boriba, me uan inazir afeziam ko itima God a ko migei. Ezi me ghaze, God “e ko migei.” 12:9: Ofa Gami 23:42-43 12:12: Genesis 29:1-20 12:13: Ua Me Ini 12:50-51

Efraimia uari Israelian anababar tongin uan ziam fe.
 Egha Efraimin adarazi ua asem Balin ziam fava arazir kamin arazir kuram gamigha gifa.
 Kamaghin amizi, me arighiregham.
 2 Egha datirighin me arazir kuram gamua ghuavira iti.
 Me uari bagha marvir guaba silvan dar ingara egha dar ziaba fe.
 Gumazir maba uari dagh nighnigha, egha uan dafaribar dar ingari.
 Egh nedazir kaba bagh ofa damuasa gumaziba amisefe.
 Me bulmakaun nedazir kabar tori.
 Amei! Kar gumazamizir anabar bar kuraba.
 3 Kamaghin amizi, gumazamizir kaba mizarazimin ghuariamın min pura givagham.
 Me dimagarimın ghuariamın min iti, eghti aruem anangti, ghuariam zuamira misingigham.
 Me raizin misevibar min aminim dagh ivangti, da pura tintinibar mangam.
 Egh me avir migharimin min pin ghuvanang pura givagham.
 4 Ikiavira Itir God ua kamaghin migei:
 “Ki Ikiavira Itir God, ian God, ki Isipin ia inigha ian akua azenan ize.
 Ki uabira, ki ian God.
 Ua godin igharaziba puvati.
 Kirara ki ian Akurvazir Gumazimra!
 5 Ia gumazamiziba puvatizir danganimin itima,
 ki deravira ia geghufi.
 Danganir kam, aminir fefem itima, dipaba an puvati.
 6 Ezi gin ia nguazir aghuimin otogha dagher aviriba ikia, egha biziba bar iti.
 Ia bizir kaba inigha givagha egha ifaghata uari fa ghaze,
 ia uari uan gavgavibar da ini.
 Egha kamaghin ia na ginamada.
 7 Kamaghin amizi, ki ian tuavibar mongiva ia mizuamam,
 mati laion ko kaziar atiar igharaziba ami moghin,
 ia misoghti ia arimighiram.
 8 Ki uabi fegh ia mikinigh, egh ian evariba abigham,
 mati bean amebam, an nguzim ovengezi an a bagh atari.
 Egh ki ia abigharirigh egh zuamira ia tuigham,

mati laion ko asizir atiar igharaziba ami mokin.

- 9 “O Israelian gumazamiziba, ki uabira ian Akurvazir Gumazim.
 Ezi ia aghua, kamaghin ia ikuvigham.
 Iavzika!
 10 Ia atrivim ko gumazir dapaniba uari daningasa nan azara.
 Eghti me manmaghin ian akurvagham?
 Me bar ian akuraghan kogham.*
 11 Ezi ki aningaghegha atriviba ia ganingi.
 Ezi datirighin ki bar puvira ian aningagha,
 ian atriviba batuegha gifa.
 12 “Ki Efraimian arazir kuraba bar,
 uan akinafarimin aven da osirigha givagha,
 deravira da atizi da iti.
 13 Israelia deravira ikian firin, me onganigha egha aghua.
 Men arazir kam, mati borim amebamin navimin itima,
 amebam a batasava amima, an azenan otivan aghua.
 14 Ki ti Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin gavgavim da ua me inigham, a? Puvatigham.
 O ovevem, ni gumazamiziba dikabirir gavgavim managh iti?
 O ovevem, ni gumazamiziba mizazim me ganidir gavgavim managh iti?
 Apangukuvir arazim ti nan damazimin modogham.†
 15 “Efraimia bar avirasemegha Israelian anabar igharazibagh afra.
 Ezi ki aruem anadi naghin aminir fefem amadagham,
 eghti a men mozir dipabar amuti da dakegham.
 Egh men bizir aghuiba bar da inigh mangigham.
 16 Samariaba bar nan akaba barazir puvati, kamaghin amizi, me ivezir kuram iniam.
 Apaniba izi me misoghti me arimighiram.
 Egh borir doziba isi nguazimin me apisti, me uaghan arimighiram.
 Egh amizir navir adasebar naviba abigham.”

Israelia uan arazir kuraba ategh, uam Ikiavira Itir God bagh izam

13:4: Ua Me Ini 20:3; 2 Atriviba 18:35; Aisaia 45:21-22 13:5: Godin Araziba 8:11-17 13:10: 1 Samuel 8:5-6

* 13:10: Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati. 13:11: 1 Samuel 10:17-24; 15:26 † 13:14: Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati. Gumazir maba ghaze, Vezin kamin nighnizim kamaghin migei, God Israelia pazi me damigh egh me amadaghti me Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin mangam.

14

(*Sapta 14*)

*Israelia ua Ikiavira Itir God bagh izasa,
Hosea me migei*

¹ O Israelia, ian arazir kuraba ia gamizi, ia asaghpora ire.

Kamaghin amizi, ia uamategh Ikiavira Itir God, ian God bagh izi.

² Ia uamategh Ikiavira Itir God bagh izi, ofan min kamaghin a ko mikim:

“O God, ni bar moghira en arazir kuraba gin amadagh, egh e ni daningamin bizir aghuiba ingh.

Datirighin e bulmakaun apuriba misogh nin ofa damuan kogham.

Puvatigham. Arazir aghuir e fomira damuasa ni ko akam akiriziba, e dar amuam.*

³ Asiriaba en akuraghan kogham.

Eghti midorozir hoziaba en akuraghan kogham.

E uan dafaribar marvir guabar ingari, egh gin e kamaghin ua dav mikiman kogh suam,

‘Kar en aseba.’

E fo, e mati asaghasazir borir e geghuvamin amebaba ko afeziaba puvati, ezi nirara, zurara en apangkufi.”

Ikiavira Itir God ghaze, Israelia deravira dapiam

⁴ Ikiavira Itir God kamaghin migei:

“Ki gumazamizir na ataghizir kaba ua me iniam.

Ki uan navir averiamin bar me gifuegh, uam men ataran kogham.

⁵ Ki Israelia deravira me damuam, mati amozim danganir misingizim gizi.

Ki me damuti, me akimarir aghuiba ko Lebanonin temer ekiabar min otivam.

Temer kabar biba bar nguazir averiamin ghuaghiri.

⁶ Me deraghvira otogham, mati tememin ghuzir iglaba otifi.

Men ganganim bar deragham, mati olivin temer dirimin min bar dera.

Eghti gumazamiziba bar me bagh bar akuegham,

mati me kantri Lebanonin temer sidabar mughuriar aghuariba bagha agoi.

⁷ Me ua izi na ko ikiti, ki me geghuvam, mati me nan orangtizir dughuazimin apengan iti.

Eghti men azeniba dagher aviriba ikiam.

Egh borir aviriba batam,

mati wainin azenimin itir wainin ikariziba deraghavira oviziba bati.

Egh me ziar ekiaba ikiam, mati Lebanonin kantrin wainin dipar bar aghuir faraghavira itim.

⁸ “O Efraimia, ia ua marvir guabar ziaba fan kogham.

Ki uabira, ian azangsiziba baragham.

Egh deraghvira ia geghuvam.

Eghti ia nan apengan ikiam, mati gumazim aruemin dughiamin, temer ekiamin dughuazimin apengan aperaghviti.

Ia isir bizir aghuiba bar, kirara dar mingarim.”

Akar abuananam

⁹ Gumazir nighnizir aghuarim itiba, me akinafarir kamin aven tir migirigiaba, me dar fofozir aghuim iniam.

Ezi ki kamaghsua, me akar kam ginighnigh, egh an gin mangam.

Ikiavira Itir Godin Araziba bar dera, ezi gumazamizir aghuariba dar gin zui.

Ezi gumazamizir arazir kurabagh amiba, me dar gin zuir puvati.

Kamaghin amizi, me asaghpora iri.

* **14:2:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati.

14:9: Aghuzir Akaba 10:29; Daniel 12:10;

Jon 8:47; 2 Korin 2:16; 1 Pita 2:7-8

Godin Akam Inigha Izir Gumazim Joelin Akinafarim O Joel Akar faragha zuim

Akinafarir kam, Godin akam inigha izir gumazim Joel mikemezir migirigiaba an iti, ezi a Godin akam inigha izir gumazimin gun mikemezir puvati, a gumazir manmaghin amizimra. Kantri Persia gavgavigha itir dughiamin a ti ike, kar dughiar Israelian gumazimiziba Babilon ategha ua Judan nguazimin izezim.

Dughiar bar kurar mam kantrin otozi, Joel an gari. Aruer ekiam isiragha biziba bar dagh amizi, da bar misingizi, odezir bizir ekiam uaghan otogha, dagheba ko bizibagh asighasighasava ami. Joel bizir kamin garima, a mati, gumazamizir Godin apanim damuasava amiba, ikiangsizir akar mam me bagha izi. Me arazir kurabar amu mangiti, Ikiavira Itir Godin Kotiar Ekiamin Dughiam otoghti, a gumazamizir kurabagh asighasigh, gumazamizir an ifongiamin gin zuiba deravira me damuam.

Joel gumazamizibav gia ghaze, me uan navibagh iraghti, God men apangkuvigham. Akam inigha izir gumazim Joelin akabar aven, akar dikirizir ekiar mam iti, akar kam a Joel 2:28-32in iti. A ghaze, God uan Duam amadaghti, a gumazamiziba bagh izam, gumazamizir aseba ko igiaba uaghara. God uan Duam Iesusin suren gumazamiziba bagha anemadazir dughiamin gin, Pita kamaghin migia ghaze, Bizir kam, a Godin akam inigha izir gumazim Joelin akam gamizima a guizbangiram oto. Ni Aposel 2:1-42in gan.

Odeziba Judan kantri gasighasigha, ua gumazamiziba inigha God bagha izi

(Sapta 1:1--2:17)

Gumazamizibar dagheba ko biziba bar ikuvizi, me azi

¹ Kar Ikiavira Itir Godin akam, a Petuelin otarim Joel bagha ize.

² Ia gumazamizir aruaba, ia oragh.

Ia Judan nguazimin itir gumazamiziba bar, kuariba arikigh.

Ki datirighin otivir biziba bagh ian azangsighasa.

Fomira bizir kamaghin garitam

ti ian dughiam ko ian inazir afezi-abar dughiamin otoz, o puvati?

³ Ia bizir kamin gun uan boribav kim.

Eghti ian boriba uan boribav kimti, men boriba gin otivamin adaraziv kim.

⁴ Odezir guar igharagha garir 4pla otivigha, bizir nguazimin aghuibar dafariba bar ada gifa.

Faragha zuir odeziba da kun odeziba, da bizir dafarir maba api.

Ezi dar girara, odezir bizir avirir mighagha aruaba, iza bizir maba api.

Ezi dar girara, odezir febaba uari fa kura iza bizir dafarir maba api.

Ezi dar girara, odezir akiraba, kar odezir bar ekiar bizibagh asighasiziba, da izir dughiamin bizitam itir puvati, da bar da agifa.

⁵ Ia gan, odezir kaba bar ian wainin ovizibagh asighasiki.

Kamaghin amizi, ia gumazir mighigha wainin dipam apava onganiziba, ia osegh dikavigh azi!

Ia gumazamizir wainin dipaba apiba, ia uaghan uan wainin dipar isingtiziba bagh azi.

⁶ Odezir bizir ekiam, mati midorozir gumazir bizir ekiam en kantri bar a noke.

Da bar gavgavigha bar aviraseme, ezi e da diponan ibura.

Ezi dar atariba bar ghumi, mati laionin atariba.

Egha mati laionin amebam uan atarir afuzibar asizibav sogha da aghor-aghari.

⁷ Da en wainin ikarizibagh asighasigha, en fighin temeba apima da midia dipiraghire.

Da temer iniba bar da amezi, dar aguaba ghurghurigha misigha iti.

⁸ Ia gumazamiziba, ia azi, mati guvir igiam gumazir igiamin iki-asa a ginabazi an areme,

ezi a uan pam bagha puv azia, azirakar korotiar piziba aghui.

⁹ Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven, ofa damuamin dagheba ko wainin dipaba puvati.

Ofa gamir gumaziba, me Ikiavira Itir Godin ofa damuamin biziba puvati.

Kamaghin amizi, me azi.

¹⁰ Azeniba pura ikia dagheba puvati.

Azenimin itir dagheba bar ikufi, kamaghin amizi, nguazim pura ikia misinghi.

Ezi wainin oviziba bar misigha gifa.

- Ezi olivin borer igiam givasava ami.
- 11 Witba ko, baliba ko, dagheba ko, bizir maba sara bar ikufi.
Kamaghin amizi, ia gumazir azenimin ingariba ko, gumazir wainin azenimin ingariba,
ia naviba osemegh azi.
- 12 Wainin ikariziba ko fighin temeba bar misingi.
Ezi temer igharazir ovizir aghuiba itiba, da uaghan misingi.
Kamaghin amizima, gumazamizibar arazir bar akongezim,
a bar gifa.
- 13 E uan Godin Dipenimin ofa damuamin dagheba ko wainba puvati.
Kamaghin amizi, ia ofa gamir gumazir ofa gamir dakoizimin ingangarim gamiba,
ia azirakar korotiar piziba aghuigh egh azi.
Ia dimagarimin azirakar korotiar piziba aghuigh,
Godin Dipenimin aven mangegh iki mangiti aminim tiragh.
- 14 Ia gumazamiziba bar me mikemeghti, me dagheba atakigh.
Egh Judan nguazimin itir gumazamiziba bar men diaghti,
me izi Ikiavira Itir God, ian Godin Dipenimin uari akuvagh, an dimiva arang.
- 15 Bar guizbangira, dughiar kuram kiran oveghangin otivam,
kar Ikiavira Itir God Izamin Dughiar Ekiam.
Kar Godin Gavgaviba Bar Itim, uan gavgavimin ivezир kuram gumazamizibar aningamin dughiam.
Ezvika!
E uarira uarir apangkufi, dughiar kam, a bar moghira ikuvigham.
- 16 En dagheba en damazimin bar ikuvigha gifa, e manmaghira damuam?
E uan Godin Dipenimin mangi, bar akuegh ighiabar amuan kogham.
- 17 Nguazimin aven dipaba puvati,
ezi dagher oviziba nguazimin aven ariaghire,
ezi dagheba otivir puvati.
Kamaghin amizi, ruar dipenir dagheba ariziba,
da pura ikia ikufi.
- 18 Graziba puvatizi, bulmakaun okoruaba mitiriam puvira men azi,
kamaghin amizi, me arai,

- egha dar okoruaba pura tintinibar aruava ongani.
Ezi sipsipin okoruaba uaghan mitiriam men azi,
ezi me aghariba gunigha bar amira.
- 19 Temeba ko graziba bar misingi,
mati avivzariam dar isi.
Kamaghin amizi, O Ikiavira Itir God,
ki pamten ni ko migia nin dei.
- 20 Faneba ko, daghuriba ko, dipar atuiba bar misingigha gifa,
ezi graziba mati avim bar adar isi.
Kamaghin amizi, asizir atiaba uaghan nin dei.

2

- Odeziba mati Ikiavira Itir Godin Kotiar Ekiamin Dughiamin ikiangsizir akam*
- ¹ Ikiavira Itir God Izamin Dughiar Ekiam,
a bar roghira izi.
Kamaghin amizi, Saionin nguibam, a Godin mighsiamra, ia a gisin iki,
sighabagh iviva dibiaribar tong.
Eghti Judan nguazimin itir gumazamiziba bar nighiva akong.
- ² Ikiavira Itir Godin Dughiar Ekiam kam, a bar mitarmegham,
eghti ghuariar pizir aviriba overiam apazagham.
Odezir bizir ekiam, mati midorozir gumazibar bizir bar ekiam,
zuamira mighsiabar otifi,
mati aminim tiasava amua bar mitarmangi.
Bizir kamaghin garitam fomiram otozir puvatigha iza datirighin,
egh bizir kamaghin garitam gin uam otivan kogham.
- ³ Da mati, avim dadabar isi moghin dagheba ko, graziba, ko, bizir igharaziba sara bar ada agifa.
Danganir da tighar mangamiba, da bar deragha,
mati Idenin Azenim.
Ezi danganir me ter afariba ko, graziba amegha givaziba,
da mati danganir misingizim.
Da bizitam ataghizi, a itir puvati.
Bar puvati.
Da biziba bar ada gifa.
- ⁴ Odezir kaba, mati midorozir hoziabar min,
ivemara izi.
- ⁵ Da mighsiar orazibar uari akura ghuvanadir dughiamin,
dar niginim mati, karisba dagiabagh isin ghua tingazi,

egha mati tuzim isia mizariaba dikava tingazi.
 Egha mati midorozir gumazir bizir bar ekiam,
 midorozim damuasava ami.
⁶ Da roghira izir dughiamin,
 gumamaziziba bar atiatigha, men guaba ighegha igharagha gari,
 egha me bar dukome.
⁷ Odezir kaba, midorozir gumazibar min ivemara izi.
 Egha nguibar ekiamin divazir gavgavimin bira ghuavanadi.
 Egha mati midorozir gumaziba bizimin voroghira zui.
 Egha me ragha tuavir igharazitamin zuir puvati.
 Me vaghvagha uan bizim ataghirazir puvati.
⁸ Me ghua gumazir igharazitabar tuaviba apirir puvati.
 Me vaghvagha bigha ghuavira iti.
 Me ghua men afuziba ko barir pibar atiatir puvati,
 eghti bizitam men tivaghan kogham.
⁹ Me ivemara nguibar ekiabar zui.
 Me divazir gavgavibar ghuavanaga ghua ghira nguibar ekiabar aven zui.
 Egha dipenibar biribar ghuavanaga winduabar aven ghuaghiri,
 mati okimakiar gumaziba.
¹⁰ Me zuima nguazim mati mikimkizim a ginobazi a ivazvasi,
 ezi overiam mati God a ginobazi a nidi.
 Ezi aruem ko iakinim mitarmangizi,
 mikoveziba ua isir puvati.
¹¹ Ikiavira Itir God uan midorozir gumaziba Akar Gavgavim me ganidi,
 ezi an migirigiaba mati ararim dagarvasi.
 An midorozir gumaziba bar aviraseme,
 eghti gumazitam me diponiva avegham.
 Ikiavira Itir God Izamin Dughiar Ekiam, gumamazizibar amuti,
 me bar atiatigham.
 Eghti tinara dughiar kamän aven mangi ikuvighan kogh, deravira ikiam?
 Ti puvatigham.
 God navibagh ighasa gumamazizibar dei

¹² Egha Ikiavira Itir God kamaghin migei,
 "Guizbangira, bizir kurar kaba bar otivam,
 eghti ia datirighira uan navibagh iragh ua na bagh izi.

Egh dagheba ategh uan navir ave-
 riaba sara azi ua na bagh izi.

¹³ Ia pura uan korotiaba abighiva azir arazim damuan marki.

Ian navir averiaba aven bighiregh, ian ararem akagham.

Ia fo, Ikiavira Itir God gumamaziziba bar me gifongegha bar men kuarkufi.

Egha zuamirama atarir pu. Puvati.

An apangkuvim bar moghira men ekefe.

Egha a zurara uan nighnizim gighasa ifongeghavira ikia,

egha gumamazizibar arazir kuraba ikarvazir puvati.

Kamaghin amizi, ia ua Ikiavira Itir God, ian God bagh izi.

¹⁴ Ia ua Ikiavira Itir God, ian God, ia a bagh iziti,

a ti uan nighnizim giragh, deraghvira ia damuam, egh dagher aviriba ia daningam.

Eghti ia a bagh ofa damuamin dagheba ko wainba ikiam.

¹⁵⁻¹⁶ Ia Saionin Mighsiamin iki sigham givi.

Egh uari akuvagh dagheba ateghamin dughiam ginabagham.

Egh gumamaziziba bar me akuvagh, me mikimti,

me nan ziam fisi, uan bizir kuraba ko arazir kuraba ategh,
 nan damazimin bar zuegh.

Men gumamazizir ghuriba ko, borir ekiaba ko otem apir borir iririviba, me bar moghira,

ni me inigh izi.

Poroghamir igiaba, me uan dipeniba ategh uaghan izi.

¹⁷ Nan ofa gamir gumaziba, me nan ingan-garir gumaziba, ni me mikemeghti,

me Godin Dipenimin azuarim ko, ofa gamir dakozimin tongin tugh aziva arang kamaghin mikim,

'O Ikiavira Itir God, e nin gumamazizibara. Ni uan gumamazizibar apangkufigh.

Puvatighi, kantriba bar, akirim ragh e gasaragh

dibovir akabar e mikimam.

E nin azai, ni Kantrin Igharazizibar Gumamaziziba ateghan koghti,

me e dipova kamaghin mikiman kogham, Ian God managh iti?"

God uamategh uan gumamaziziba deravira me damuam

(Sapta 2:18-3:21)

Ikiavira Itir God daghebagh amizi da uam otifi

¹⁸ Ezi gin, Ikiavira Itir God, bar puvira uan nguazim ginighnigha,
 uan gumamazizibar apangkufi.

19 Egha Ikiavira Itir God uan gumazamiziba
 ikaragha kamaghin me migei:
 “Ia gan! Datirighin ki dagheba ko wain
 dipaba, ko olivin borem ia danighti,
 ian dagheba avirasemegham.
 Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba,
 dibovir akabar ia damuan kogham.
 20 Eghti ki notin amadaghan itir odeziba
 batueghti, da ian saghon mangam.
 Da danganir misingizir gumazamiziba
 itir puvatizimin mangam.
 Dar okoruar faragha zuim, ki da batueghti,
 da Amangsizim Itir Dipar Akaremin
 magiram.
 Eghti dar okoruar igharazim, ki da bat-
 ueghti,
 da Mediteranianin Ongarir Ekiamin
 magiram.
 Dar kuaba kurigh mughuriar bar aninganir
 kuram otivam.
 Bar guizbangira, ki arazir gavgavir bar
 ekiam damuam.
 21 “Ki Ikiavira Itir God, ki arazir bar gavgavir
 ekiaba ni bagha dagh ami.
 Kamaghin amizi, O nan nguazim, ni
 atiatingan marki.
 Ni bar akongegh navim deragh.
 22 Graziba uam gumazamiziba puvatizir
 danganibar otifi.
 Ezi temeaba ua be.
 Ezi fikin temeaba ko wainin
 ikariziba dagher aviriba iti.
 Kamaghin amizi, ia asizir atiaba, ia ati-
 atingan marki!
 23 “Ia nan damazimin deraghasa,
 ki ian akurvagha amozir aviriba ia
 ganidi.
 Amozir dughiabar iakinir faragha zuiba, ki
 amoziba ia ganiga,
 egha uaghan amozir dughiabar gin izir
 iakiniba, ki amoziba ia ganidi.
 Kamaghin amizi, ia Saionin gumazamiziba,
 ia bar akongegh.
 Ki Ikiavira Itir God, ian God,
 ki ian akurvaghasa amizir biziba,
 ia da bagh bar akongegh.
 24 Witin iniba kua dar dagheba isir dan-
 ganiba, bar izevegham.
 Eghti wain ditir danganiba ko olivin
 oviziba mirmirir danganiba,
 wainin dipaba ko, olivin boreba
 bar dagh izivagh fasfagham.
 25 Ki uabi, midorozir gumazibar min,
 odezir okoruar kaba ia bagha da
 amangi.
 Maba, odezir bizir avirir mighagharuiba,

maba, odezir febaba,
 maba, odezir bar ekiar bizibagh
 asighasiziba,
 maba, da kunodezir biziba aghoriba,
 da bar izegha ian dagheba ame.
 Kamaghin amizi, ki ua da ikaragh der-
 aghvira ia damuam.
 26 Ia dagher aviribar ami, egh bar izeveg-
 ham.
 Ki digavir kuram gamir arazir aghuir
 aviriba ia bagha dagh ami.
 Eghti ikizir igharazibar gumazamiziba, me
 nan gumazamizibar amuti,
 me uam aghumsighan kogham.
 Eghti kamaghin, ia Ikiavira Itir
 God, ian God, ia an ziam fam.
 27 Kamaghin amizi, ia Israelia, ia fogh suam,
 Ki ian tongin iti.
 Ki Ikiavira Itir God, ian God, ezi
 godin igharazitam nan min itir
 puvati.
 Eghti ikizir igharazibar gumazamiziba, me
 ia damuti,
 ia uam aghumsighan kogham.”
*God uan Duam isi gumazamiziba bar me
 daningam*
 28 Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze:
 “Dughiar gin izamimin
 ki uan Duam gumazamiziba bar me
 ingegham.
 Eghti ian otariba ko guiviba Godin
 akam inigha izir gumazibar min
 mikimtima,
 ian gumazir ghuriba irebabar gantima,
 ian gumazir igiaba irebabar min
 amizir bizibar ganam.
 29 Egh dughiar kabar ki uaghan uan Duam
 isi,
 uan ingangarir gumaziba ko ingan-
 garir amizibagh ingegham.”
*Ikiavira Itir Godin Kotiar Ekiamin
 Dughiamin arazaraziba*
 30 Egha Ikiavira Itir God, ua kamaghin
 migei:
 “Ki pin overiamin digavir kuram gamir
 araziba akakagh,
 uaghan nguazimin digavir kuram
 gamir arazibar amuam.
 Eghti ghuzim ko, avim ko, migharir
 pizir ekiaba otivam.
 31 Eghti aruem mitarmeghti,
 iakinim ghuzimin min otogham.
 Bizir kaba faragh otivighti,
 gin Ikiavira Itir God Izamin Dughiar
 Ekiam otogham.
 Dughiar ekiar kam otoghti, gu-
 mazamiziba bar atiatigham.

2:25: Joel 1:4 2:27: Aisaia 45:5; Esekiel 37:26-28; 39:22; 39:28; Joel 3:17 2:28: Sekaraia 12:10; Jon 7:39 2:28:
 Aposel 2:17-21 2:30: Matyu 24:29; Mak 13:24; Luk 21:11; 21:25 2:31: Aisaia 13:9-10; Malakai 4:5; Matyu 24:29;
 Mak 13:24-25; Luk 21:25; Akar Mogomem 6:12-13 2:32: Aisaia 11:11; 11:16; Obadia 1:17; Maika 4:7; Rom 9:27; 10:13;
 11:26

³² Eghti dughiar kamın, Ikiavıra Itir Godin ziamin diaghamin adarasi, a men akurvagh.

Eghti Ikiavıra Itir God mikemezi moghin, gumazamizir Saionin Mihsiam ko Jerusalemın nguibamin itiba, men tarazi oveghan kogham.

Gumazamizir Ikiavıra Itir God ua bagha inabaziba, me men tongin iki deraghvıra ikiam.”

3

God kantriba bar dar gumazamiziba akuvagh kotiam damuam

¹ Egha Ikiavıra Itir God ghaze:

“Ia oragh! Gin izamin dughiamin, ki Jerusalem ko Judan gumazamizibar amighti, me ua deragh otivigham.

² Eghti ki kantriba bar dar gumazamiziba bar me inigh izi, danganir zarir mamın otogham.

Me danganir zarir kam kamaghın a dibori, God Gumazamiziba Tuisisi.

Ki kagh me akuvagh, arazir me nan gumazamizibagh amiziba bagh akam me gasam.

Gumazamizir kaba, me nan gumazamizir ki ua bagha inabazibara.

Kantrın kabar gumazamiziba, nan nguazim inigha anebigha uarigh aningı,

egha Israelia inigha tintinimin kantrın igharazibar ghue.

³ Egha me nan gumazamiziba bagha satu gikarara

uari uari amisevegha gari, terara vaghvagh me iniam.

Egha me Israelian otariba amaga, dar ikarvazimin, uari bagha tuavimin amiziba isi.

Egha me Israelian guvir doziba amaga, uari bagha dagiaba isa wainin dipabagh ivesi.

⁴ “Ia Tair ko, Saidonın nguibamningin adarazi ko, Filistian kantrın danganiba bar,

ia manmaghin na damuasa?

Ia ti ghaze, Ki arazir kuram gamizi, ia na ikarvaghasa a?

Ia kamaghın nighnighi, ki zuamira ian arazir kuram ikaragham.

⁵ Ki fo, ia nan gol ko, silvan biziba ko, bizir aghuir iveziba bar pin kozir aviriba sara,

inigha ghua uan asebar ziaba fer dipenibar da ariki.

⁶ Ia Tair ko, Saidon ko, Filistiaba, ia Jerusalem ko, Judan danganir igharazibar gumazamiziba inigha, bar saghon ghua me amada,

ezi Grikba me givezezi, me pura men ingangarir gumaziba ko ingangarir amizir kinibar otifi.

⁷ Ezi datirighın ki ua me inighi, me ua danganir ia me amangiziba ategham.

Eghti ia me gamizir arazimra, ki a ikarvagh ia damuam.

⁸ Ki Judabar amamangatighi, me ian otariba ko guivibagh ivezam.

Egh me inigh Sabean kantrın ikizir saghon itimin me amadagham.

Ki Ikiavıra Itir God, ki mikemegha gifa.”

⁹ Egha God akar kam Kantrın Igharazibar Gumazamizibar tongın mangı a mikimasa Joel mikeme,

“Ia God ko midorozim damusi biziba akir iki,

egh midorozir gumaziba bar men diaghti,

me izi uari akuvagh, egh misoghsi mangam.

¹⁰ Ia uan nguazibagh tuir ainbav soghti, da midorozir sababar min otifigh.

Egh uan sabar ikizirizen in garibav soghti, da afuzibar min otifigh.

Eghti gumazir gavgaviba putaviziba, uaghan midorozir gumazibar otivam.

¹¹ Ia kantrın roghıra itibar gumazamiziba, ia bar moghıra zuamira izi, danganir zarir kamın uari akufagh.”

O Ikiavıra Itir God, ni uan midorozir gumazir gavgaviba amadaghti, me izi apandır kaba ko misogh.

¹² Ezi God kamaghın migei:

“Kantribar gumazamiziba bar, dikavigh danganir zarir kamın izi.

Me danganir zarir kam kamaghın a dibori, God Gumazamiziba Tuisisi.

Ki danganir kam daperagh,

Israelin boroghın itir kantribar gumazamiziba bar men arazir kuraba tuisigham.

¹³ Ikizir kaba, me bar gumazamizir kuraba! Kamaghın amizi, ia sabar ikiziriziba inigh me aghor, mati daghem anigha gifa.

Egh pamten me dikabin, mati gumazim wainin oviziba dikabiri danganimin da diti.

Ezi wainin dipaba bar izivagha fasfasi. Eghti, gumazamizir kaba kamaghira bar ikuvigham.”

14 Gumazamizir bar avirim, bar avirasemegh kotiam bagh danganir zarir kamin uari akuvagham.

Ikiavira Itir God Izamin Dughiar Ekiam,

bar dughiar ovezimın danganir zarir kamin otivam.

Danganir zarir kamin ziar igharazim, God Ivezir Kuram Gumazamizibar Aningasa Mikeme.

15 Eghti aruem ko iakinim mitarmeghti, mikoveziba ua isian kogham.

God uan gumazamiziba bar deravira me damuam

16 Ikiavira Itir God, Jerusalemin aven Saionin Mighsiamin pamtemin deima,

an dimdiam mati ararim dagarvasi, ezi overiam ko nguazim nisi.

Ezi God uan gumazamizibagh eghufi, eghti me ikuvighan kogham.

A Israelian mogomer danganimin min iti.

17 A kamaghin migei,

“Dughiar kamin ia Israelia fogham, kirara ki Ikiavira Itir God, ian God.

Saion, nan mighsiamra, ki danganir kamin iti.

Ki Jerusalem damighti, a nan nguibar eki-amra ikiam,

eghti azenan itir darazi uam an aven mangan kogham.

18 Dughiar kamin, wainin azenir aviriba otivigh mighsiaba avegham,

eghti mighsiar muziariba bar, bul-makaun aviriba dar ikiam.

Eghti gin Judan nguazimin itir daghurir dakeziba, dipar aviriba zurara dagh izivagh ivemaram.

Eghti dipatam Ikiavira Itir Godin Dipenimin ikegh azenan izi,

emir ivemar Akasin Temeba Itir Danganir Zarimin mangam.

19 Isipin kantri ko Idomin kantri, aningin midorozir gumaziba iza,

Judaba ko misogha, pura gumazamizir osimtiziba puvatiziba,

me misoghezi me ariaghire.

Kamaghin amizi, Isipin nguazim danganir midiarimin min otogham,

eghti Idomin nguazim danganir kinimin min otoghti,

gumazitam uam an ikian kogham. 20-21 Eghti gumazir, gumazamizir kabav soghezi me ariaghireziba,

ki men arazir kurar kamra ua me ikarvagham.

Osimtizim itir gumazir kaba, ki men tav ateghti a ikian kogham.

Eghti nan gumazamizir Jerusalem ko Judan danganir igharazibar itiba,

me zurara iki mamaghira ikiam.

Eghti ki Ikiavira Itir God, ki Saionin

Mighsiamin ikiam.”

Godin Akam Inigha Izir Gumazim Amosin Akinafarim O Amos Akar faragha zuim

Akam inigha izir gumazim Amos, a gumazir akam inigha izir igharazir Godin Akinafarimin aven itir akinafaribar itiba, a ti men faragha oto. Amos a Judan kantrin aven itir nguibar dozir mamin gumazim, egha a faragha sipsipbagh eghuva dar garir gumazim. Ezi God uan gumazamizir Israelin kantrin aven notin amadaghan itiba bagha, uan akam me mikinasa anemisefe. Dughiar kamin, Israelia deravira ikia, egha osimtizir ekiataba batvizir puvati.

Ezi Israelia ghaze, me deravira iti, ezi Amos me migia ghaze, Me Godin damazimin derazir puvati. Gumazamizir onganarazibagh amua men tongin itiba me deragha men gara me gamir puvati. Egha uan namakaba arazir aghuibar me gamir puvati. Ezi Amos akar bar gavgavim men nighniziba ko araziba akirasa me ganingi. A ghaze, me uan navibagh iraghan koghti God bar ivezir kuram me daningam. Ezi Israelian gumazir ekiaba kamaghin a baregha, uam anemadaghti a Judan kantrin mangasa migei.

Ezi Amos gumazamizibav gia ghaze, Me kamaghin nighnighan marki suam, God me amir araziba mighigha dagh nighnizir pu. Bar puvati. Men nighnizir kaba kamaghin men akagha ghaze, Me bar Godin saghon iti. Me bar deravira kamaghin fogh suam, God a men Ikiavira Itir God, egha biziba bar dar amuamin gavgavim iti. Egha a uaghan ivezir kuram me daningamin gavgavim iti.

Israelia osimtizir dafam itima, Amos Godin akam me mikiri

(Sapta 1:1-5:3)

God akam isa Amos ganingi

¹ Ki Amos, ki Tekoan nguibar ekiamin gumazim, egha ki sipsipbar garir gumazim. Ki irebamin min garir bizimin garima, God akar kam na ganingi. Dughiar kamin, Usia Judan kantrin atrivimin itima, Joasin otarim Jeroboam, Israelin kantrin atrivimin iti. Ki bizir kam irebamin min an

ganigha givazi, azenir pumuning givazima, mikimkizim oto.

Ikiavira Itir God ivezir kuram isi gumazamizibar aningamin gavgavim iti
(Amos 5:8-9; 9:5-6)

² Amos kamaghin migei:

“Ikiavira Itir God, Jerusalem in nguibar ekiamin Saionin Mighsiamin iti.

Egha an azenan iza pamtemin dia dagarvasi.

Ezi grazir aghuariba ko, Karmelin Mighsiamin orazimin itir tera-fariba bar missingi.”

Ikiavira Itir God, Sirian kantrin gumazamizibar araziba tuisisi

³ Amos kamaghin migei:

“Ia oragh! Ikiavira Itir God Akar Gavgavir kam ia ganiga ghaze,

Sirian kantrin aven itir nguibar ekiam Damaskus,

an gumazamiziba arazir kurabagh amua ghuavira iti.

Me Gileatin Distrighin itir gumazamiziba bar

me dikabiragha me abini.

Kamaghin amizi, nan aningagharim guizbangira me bagha bar ekefe,

ezi ki ivezir kuram me daningam.

⁴ Kamaghin amizi, ki avim isi Atrivim Hasaelin dipenim mikinighiti,

avim Atrivim Benhadatin nguibar ekiar gavgaviba bar dar isigham.

Nguibar kaba, divazir bar gavgaviba da avinizi da gavgavigha iti.

⁵ Ki nguibar ekiar kam Damaskus, an ainin tiar akabar divazir gavgaviba bar ada akararigham.

Egh ki Avenin Danganir Zarimin itir gumazamiziba batuegh,

uaghan Beteden kantrin atrivim batuegham.*

Eghti kantri Sirian itir gumazamiziba mangi

aruem anadi naghin itir nguazim Kirin, aven kalabusin min ikiam.

Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme!”

God Gasan nguibar ekiamin gumazamizibar araziba tuisisi

⁶ “Ia oragh! Ikiavira Itir God Akar Gavgavir kam ia ganiga ghaze,

Filistian kantrin aven itir nguibar ekiam Gasa,

1:1: 2 Atriviba 14:23-29; 15:1-7; 2 Eghaghaniba 26:1-23 **1:3:** Aisaia 17:1-3; Jeremaia 49:23-27; Sekaraia 9:1 * **1:5:** Avenin Danganir Zarim ko Beteden kantri, aning Damaskusin nguibar ekiamin boroghin iti. Egha Hibrun akam, ziar kam Avenin Danganir Zarim akar kamin mirara ghu. “Arazir Kurabar Danganir Zarim.” Ezi ziam Beteden an akar kamin min iti. “Bar Akongezir Nguibam.” Egha ziar kamning, gumazamizir God asighasighamibar araziba akakasi. **1:6:** Aisaia 14:29-31; Jeremaia 47:1-7; Esekiel 25:15-17; Joel 3:4-8; Sefanaia 2:4-7; Sekaraia 9:5-7

an gumazamiziba arazir kurabagh amua ghuavira iti.

Me ikizir mabar gumazamiziba inigha ghua Idomin kantrin kalabusin min me ati.

Kamaghin amizi, nan aningagharim guizbangira me bagha bar ekefe, ezi ki ivezir kuram me daningam.

⁷ Kamaghin amizi, ki avim isi Gasan nguibar ekiamin itir divazim mikinighiti, avim an dipenir gavgaviba bar dar isigham.

⁸ Egh ki Asdotin nguibamin itir gumazamiziba bar me batuegh, uaghan Askelonin atrivim batuegham.

Egh uan gavgavimin Ekronin nguibar ekiam gasighsigh, Filistian ikiavira itir varazira, ki me misueghti, me arimighiregham. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme!”

God Tairin nguibar ekiamin gumazamiziba araziba tuisisi

⁹ “Ia oragh! Ikiavira Itir God Akar Gavgavir kam ia ganiga ghaze,

Tairin nguibar ekiamin gumazamiziba, arazir kurabagh amua ghuavira iti. Me ikizir mabar gumazamiziba bar me isa Idomin kantrin me amadazi, Idomia me isa kalabusin min me ati.

Me fomira ikizir kaba ko deragh dapiasa akam akiri, ezi puvati, me datirighin uan akar dikirizim abiki.

Kamaghin amizi, nan aningagharim guizbangira me bagha bar ekefe, ezi ki ivezir kuram me daningam.

¹⁰ Ki avim isi Tairin divazim mikinighiva, an aven itir dipenir gavgaviba bar dar apongegham.”

God Idomin kantrin gumazamiziba araziba tuisisi

¹¹ “Ia oragh! Ikiavira Itir God Akar Gavgavir kam ia ganiga ghaze,

Idomin kantrin aven itir darasi, arazir kurabagh amua ghuavira iti. Me uan adarazira Israelia, men agintigha, men marazi† midorozir sababar me misozi me ariaghirima, me tong men apanguvir pu.

Bar puvati. Men aningagharir arazir kam men tongin ikiavira iti.

Kamaghin amizi, nan aningagharim guizbangira me bagha bar ekefe, ezi ki ivezir kuram me daningam.

¹² Kamaghin amizi, ki Temanin Distrighin avim akunighiti a magiram.

Eghti ki Bosran nguibar ekiamin itir dipenir gavgavibar apongiti da isiam.”

God Amonin kantrin gumazamiziba araziba tuisisi

¹³ “Ia oragh! Ikiavira Itir God Akar Gavgavir kam ia ganiga ghaze,

Amonian kantrin gumazamiziba, arazir kurabagh amua ghuavira iti. Me ua nguazitaba iniasa misosi, egha Gileatin Distrighin itir amizir naviba adaiba, me men naviba abizi da biaghiri.

Kamaghin amizi, nan aningagharim guizbangira me bagha bar ekefe, ezi ki ivezir kuram me daningam.

¹⁴ Kamaghin amizi, ki avim isi Raban nguibar ekiamin divazibav kinighiti, men dipenir ekiaba bar isigham.

Eghti midorozir gumaziba misoghiva pamtemin dagarvagh dimam, eghti midorozim bar gavgavigham, mati aminir ekiam dughiar kuramin oto.

¹⁵ Eghti Amonin atrivim uan midorozir gumaziba ko me mangi kantrin igharazimin kalabusin min ikiam.

Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme!”

2

Ikiavira Itir God, Moapin kantrin gumazamiziba araziba tuisisi

¹ “Ia oragh! Ikiavira Itir God Akar Gavgavir kam ia ganiga ghaze,

Moapia arazir kurabagh amua ghuavira iti. Me Idomin kantrin atrivim inigha a misoghezi an areme.

Ezi me gin uam an aghariba inigha avimin da tuezi da isigha arinimin min oto.

Kamaghin amizi, nan aningagharim guizbangira Moapia bagha bar ekefe, ezi ki ivezir kuram me daningam.

² Kamaghin amizi, ki avim isi Moapin kantrin anekunighiti, Keriotin nguibamin dipenir gavgaviba bar isigham.

Eghti midorozir bar ekiam otoghti,

1:9: Aisaia 23:1-18; Esekziel 26:1-28:19; Joel 3:4-8; Sekaraia 9:1-4; Matyu 11:21-22; Luk 10:13-14 **1:11:** Aisaia 34:5-17; 63:1-6; Jeremaia 49:7-22; Esekziel 25:12-14; 35:1-15; Obadia 1:1-14; Malakai 1:2-5 † **1:11:** Israelia, me Jekopin ovavir boriba, ezi Idomia me Jekopin avebam Ison ovavir boriba. Ni Jenesis 36:1-8in ganigh. **1:13:** Jeremaia 49:1-6; Esekziel 21:28-32; 25:1-7; Sefanaia 2:8-11 **2:1:** Aisaia 15:1-16:14; Aisaia 25:10-12; Jeremaia 48:1-47; Esekziel 25:8-11; Sefanaia 2:8-11

midorozir gumaziba pamten dimiva
sighabagh iviam.

Eghti Moapia midorozir kamin
tongin arimighiregham.

³ Eghti ki Moapin atrivim ko an ingangarir
gumaziba bar me misueghti,
me arimighiregham.

Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin
mikeme!”

Ikiavira Itir God, Judabar araziba tuisisi

⁴ “Ia oragh!

Ikiavira Itir God Akar Gavgavir kam ia
ganiga ghaze,

Judaba arazir kurabagh amua ghuavira iti.
Me nan Araziba batogha, arazir ki
ifongezibar gin zuir puvati.

Egha me uan inazir afeziaba faragha gin
ghuezir aser ifavariba,
uaghan dar gin zui.

Kamaghin amizi, nan aningagharim
guizbangira me bagha bar ekefe,
eghti ki ivezir kuram me daningam.

⁵ Kamaghin amizi, ki avim isi Judan
nguibabav kinighti,
Jerusalem dipenir gavgaviba bar
isigham.”

Ikiavira Itir God, Israelian araziba tuisisi

⁶ “Ia oragh!

Ikiavira Itir God Akar Gavgavir kam ia
ganiga ghaze,

Israelia arazir kurabagh amua ghuavira iti.
Israelia uan namakabar amaman-
gatizi,

me pura men biziba inigha, ua da
ikarvaghan iburaghuburaki.

Ezi Israelia pura uan bizir namakabagh
aningizibagh nighnigha,
gumazir kaba biziba amadi moghin me
amadi, ezi gumazir ekiaba me givese.

Ezi me pura gumazir ekiar kabar
ingangarir gumazir kinibar
ikiam.

Ezi Israelia gumazir ekiar kaba da dagiaba
inigha,
gumazir pura men bizir me da inizar
biziba ikarvasi.

Gumazir men biziba pura da inizariba,
mevzika, me osimtiziba puvati,
ezi bizir me Israelia da pura inizariba dar
ivezim ekevezir puvati.

Dar ivezimin dibobonim, dagarir asuamn-
ing givezamin dagiabar ko magh
ghue.

Egha Israelia tong men apangkuvir pu-
vati.

Kamaghin amizi, nan aningagharim
guizbangira me bagha bar ekefe.

Eghti ki ivezir kuram me daningam.

⁷ Me gumazir gavgaviba puvatiziba
dikabira,
onganarazibagh amir gumazamiziba
batosi.

Egha afeziz maba uan otariba ko me
amizir vamira ko akua arazir
kurabar a gami.

Me kamaghin amua nan ziar aghuim
gasighasisi.

⁸ Danganir me Godin ziam feba,
me pura namakaba da inizar iniba
ghuara dagh isin akui.

Inir kaba kamaghin akagha ghaze,
gumazir pura dagiaba inizar kaba, me
ua da ikarvaghham.

Egha me inir kaba ua me ganidir
puvati.*

Egha me uan namakar men biziba inizar
isa kot garigha

wainin dipabagh ivezasa me da
dagiaba isi.

Egha me Godin Dipenimin aven
wainin dipar kaba api.

⁹ “Israelia nan gumazamiziba, ki ia bangin
Amoria gasighasiki.

Gumazir kaba temer sidabar min ruar-
igha, egha okin temebar min gavgafi.

Ezi Amoria ki bar moghira me
gasighasiki.

¹⁰ Ki Isipin nguazimin aven ia inigha azenan
ize.

Egha ia inigha Amorian nguazimin ia
arighasa,

40plan azenibar gumazamiziba pu-
vatizir danganimin

ki ian faragha ghua ian akua ize.

¹¹⁻¹² Ki ian otarir maba, akam inigha izir
gumazibar min me amisefe.

Ezi me nan akam akunan aghuagha
men anogoroke.

Egha ki ian gumazir igiar maba, Nasan gu-
mazibar min otivigh nan ingangarim
damuasa me amisefe.†

Ezi ia me gakaghonezi me wainin
dipaba ame.

Israelia ia fo, kar bar guizbangira!

Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa!

¹³ “Ia oragh!

Ki datirighin ia dikabiraghti ia
magiregham.

Osimtizir ia iniamim

mati gumazim bizir osimtizim ateri an
akiragharim a gami moghin,

ia mizazir ekiam baragham.

* **2:8:** Ni Ua Me Ini 22:26-27in itir Arazibar gan. **2:9:** Godin Araziba 3:8-11 † **2:11-12:** Gumazir ziar kam, “Nasa,” itiba, me uari uari isa God ganiga egha wainin dipaba ko dipar onganibar anogoroke, egha uaghan arazir igharazir mabagh ami. Ni Diboboniba 6:1-8in gan.

¹⁴ Gumazir puvira ivemariba, me ari mangi mongan iburagham.

Gumazir gavgaviba, me ua gavgaviba puvatigham.

Midorozir gumaziba deragh ikisi uarir akurvaghsi damuva avegham.

¹⁵ Gumazir barir pibar misoziba, me tuivigh gavgavigh misoghiva avegham.

Gumazir puvira ivemariba, me deragh ikisi uarir akurvaghsi ive-maran iburagham.

Eghti gumazir hoziabagh apiagha misoziba me uaghan ari mangan iburagham.

Men apaniba me misoghti me bar moghiram arimighiregham.

¹⁶ Dughiar kamin, midorozir gumazir atitir puvatigha misoziba,

me bar moghira uan midorozir biziba ategh puram ari mangegham.

Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikemegha gifa!"

3

¹ O Israelin gumazamiziba, ia oragh! Ikiavira Itir God Isipin kantrin aven ia inigha azenan ize, ia bar moghira deragh an akar a ia gasim baragh. ² A kamaghin migei:

"Ikizir aviriba nguazir kamin iti.

Ezi ki men tongin iarara inabazi, ia nan gumazamizibara iti, ezi ki bar deravira ia geghufi.

Kamaghin amizi, ki ian ganti, ia arazir kurabar amuti,

ki bar ada ikarvagh ivezir kuram isi ia daningam."

God akam aningighti, akam inigha izir gumazim anekunam

³ Gumazir pumuning uaning ko darusi, faragh akam akirighan kogh,

mamaghin uaning inigh daruam? Puvatigham.

⁴ Laion asizitam ruarimin a inighan kogh, manmaghsu dazeram?

Eghti laionin igiam dagiar torimin iki asizitam ameghan kogh,

manmaghsu dimiva arangam? Puvatigham.

⁵ Eghti ivetam, asizir otevir kuarazibagh ifaramim an ikian koghti,

kuaraziba manmaghin puram an aven mangam?

Eghti asizitam azuazimin aven mangigham koghti,

azuazim manmaghsu pura irigham. Bar puvatigham.

⁶ Eghti midorozim nguibatamin aven otvsi, gumazamiziba fofoghsi me sigham giviam.

Ezi ia manmaghin nighnisi, gumazamiziba atiatingam, o?

Ezi kamaghira, nguibar ekiatam asighasizim a batogham.

Ezi ia manmaghin nighnisi, Ikiavira Itir God ti asighasizir kam amadaz, o?

⁷ Bar guizbangira, Ikiavira Itir Godin Ekiam damuasava amir biziba,

a faragh uan ingangarir gumazibav kemegham,

kar an akam inigha izir gumaziba, egh gin a mikemezi moghira dar amuam.

⁸ Gumazim laion baraghti, a pamten dazerti, a ti atiatingam, o?

Eghti Ikiavira Itir Godin Ekiam uan akam gumazitam danighti, an anekunan kogham o?

Puvati, an an gun mikimam.

Amos ghaze, Samarian nguibam ikuvigham

⁹ Ia mangi, gumazir Asdotin nguibar ekiamin dipenir gavgavibar itiba,

ko Isipin kantrin dipenir gavgavibar itiba,

men diagh, akar kamin gun me mikemegh,

"Ia bar mangi Samarian mighsiabar uari akuvagh iki,

egh Samarian gumazamizibar gan, me bar onganigha atiatim uarira uarigh anidi.

Egh men igharaz darazi dikabirir arazir kurar me amiba ia dar ganigh."

¹⁰ Ikiavira Itir God kamaghin migei,

"Samarian gumazamiziba okimakiar arazim ko midorozir arazim gamua,

pura bizir aviriba isa ghua uan dipenir gavgavibagh arizi, da bar izefe.

Me guizbangin arazir aghuivar amuan fofoziba bar puvati."

¹¹ Ezi Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin migia ghaze,

"Apanitaba izi men kantri ekiarugh an aven daru,

egh men nguibar ekiamin divazir gav-gaviba akarigh,

men bizir aghuir men dipenir gav-gavibar itiba iniam."

¹² Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin migei,

"Laion sipsipin tam misuegh anemeghti, sipsipbagh eghuvir gumazim uam a inisi,

mangi ganti, an midiarir muziaribara ikiam,

mati an suer agharimning ko kuarir nam.

Eghti arazir kamra, God Samarian itir gumamazizbar amuam.

Samaria, a Israelin kantrin aven itir nguibar ekiam.

Gumamazizir kaba deragha apiagha bar akongeha iti, me datirighin bar ikuvigham.

Men tongin itir ikizir bar muziarim deragh ikivira ekiam,
mati nguibar ekiamin itir bizir aghulba bar ikuvizi,
dakozir suemin otevimra irigh mamaghira ikiam.”

¹³ Ikiavira Itir Godin Ekiam, a Godin Gavviba Bar Itim, a kamaghin migei:

“Ni deragh kuarimning atigh oregh,
Jekopin ovavir boriba ikiangsizir akar kam me daningh:

¹⁴ Dughiar ki Israelian arazir kuraba ikarvaghamin,

ki Betelin nguibar ekiamin ofa gamir dakozibagh asighasigh,

egh ofa gamir dakozimin mikebabar itir bulmakaun kombar min garir biziba, ki bar da apirarighti da nguazim giregham.*

¹⁵ Egh ki dipenir aghuir gumaziba dughiar orangtiziba bagha ingarizibagh asighasigh,
dipenir aghuir me aruem garir dughiamin avughsi ikiamibagh asighasigham.

Egh dipenir me elefanin ataribar kurkeziba, ki bar da apirarighti da minezir kinibar otivigham.

Eghti dipenir ekiaba bar moghira ikuvigham.

Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikemegha gifa!”

4

¹ Ia Samarian amiziba, ia akar kam baragh:

Ia mati bulmakaun aghuibar min grazir avirim apava ian mikarziba bar dera.

Gumamazizir gavviba puvatiziba, ia bar pazavira me gami.

Egha ia osimtiziba isa onganarazibagh amir gumamazizibagh aniga,
tong men apanguvir puvati.

Egha ia uaghan uan pabar dia uari bagh wainin dipaba inigh izasa me migia ghaze,

“Ia wainin dipar aviriba inigh iziti,

e dar ami onganam.”

² Ikiavira Itir Godin Ekiam, a Godin bar zuezim,

a uan ziar zuruzim akagha, akam akirigha givagha ghaze,

“Bar guizbangira, dughiatam iziti, apaniba akezinin ian guigh ia mikirivagh mangegham.

Ia bar moghira,

mati gumazim dipamin akezinin osiribar guava azenan izi moghin, me akezibar ian guigh danganir igharazimin mangam.

³ Apaniba ia inigh nguibar ekiamin divazim akaraghirezi naghin

mangi azenan otogham,

egh ia isi Harmonin danganir bizir kuraba akurimin, ia akunighti, ia magiregham.*

Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikemegha gifa.”

God ivezir kuram Israelia ganingizi, me uan navibagh irazir puvati

⁴ Ikiavira Itir God, a God, a kamaghin migia ghaze:

“Ia Israelia, ia dikavigh mangi

Betelin nguibar ekiamin arazir kurabar amuva nan akam batogh.

Egh ia Gilgalin nguibar ekiamin mangi akirim ragh na gasi mamaghira iki.

Ia mizarazibar zurara ofa damusi asiziba inigh izi.

Egh dughiar mikezinin, ia uan azenibar dagheba ko, biziba tuiragh pozir 10pla mikinigh,

egh ia pozitam isi na daningam.

Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme.

⁵ Aria, ia pura mangi na minabaghsi, bretin ia tueziba inigh, na bagh ofa damu.

Egh ia uan ifongiamin gin mangi bizir aviriba inigh izi nan ofa damuva, tuavir kamin gumamazizibar damazimin uarira uan ziaba fi.

Ki fo, ia Israelia, ia arazir kabar amuasa bar ifonge.

Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme.”

⁶ “Kirara, ki mitiriar ekiam gamizi, a ian nguibaba bar da batozi, dagheba puvati.

Ezi ia tong uan navibagh irazir pu.

Bar puvati.

3:14: 2 Atriviba 23:15 * **3:14:** Israelia bulmakaun kombar min bizibagh ingara egha da isa uan ofabagh amir dakozibar mikebabagh arisi. Ni Ua Me Ini 27:2in gan. * **4:3:** Hibrun akam vezin kam deragha migeir puvati. Egha uaghan, e fozir puvati, Harmonin nguibam a bar managhira iti, egha a nguibar managhira gara iti.

Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme.”

⁷ “Dughiar kamin, ian azenibar dagheba tighar aghungamin iakinir 3pla ikiavira iti, ezi ki amozimin anogoroke.

Ki amozim gamizi, a nguibar mabar ize, egha nguibar mabar puvati.

Ki amozim gamizi, an azenir mabagh ize, ezi azenir maba amoziba puvatigha bar misingi.

⁸ Ezi nguibar mabar gumazamiziba dipam bagha aremeghasava amua, nguibar igharazibar ghua dipam burigha arui.

Ezi dipam bar men oteveghavira iti.

Ki bizir kabagh amizi, ia tong uan navibagh iraghasa nighnizir pu.

Bar puvati.

Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme.”

⁹ “Ki aminir bar puvira feir mam ko, arimariar kurar mam amadazi, aning iza ian azenibagh asighasiki.

Ezi odeziba iza ian dagher azeniba ko, wainin azeniba ko, fighin temeaba ko, olivin temeaba, da apa bar ada agifa.

Ki bizir kabagh ami, ezi ia tong uan navibagh iraghasa nighnizir pu.

Bar puvati.

Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme.”

¹⁰ “Ki faragha Isipia bagha arimariar mam amadazi moghin, ki datirighin ian marazigh asighasighasa arimariar mam ia bagh anemada.

Midorozir dughiamin, ki apanibar amamangatizi, me ian gumazir igiabav soghezi me ariaghire.

Ki ian apanibar amamangatizi, me ian hoziaba okeme.

Gumazir ariaghirezibar kuaba, ki dagh amizi, dar mughuriar kuraba ian fetoribar aven zui.

Ki bizir kabagh amizi, ia tong uan navibagh iraghasa nighnizir pu.

Bar puvati.

Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme.”

¹¹⁻¹² “Ian marasi, ki Sodom ko Gomoran nguibanming gasighasighizi moghin, ki me gasighasiki.

Ezi ia ikiavira iti darasi, mati dazir otevim avim gasaraghav ikia isima, gumazir mam a gekuizima, a isizir puvati.

Ki bizir kabagh amizi, ia tong uan navibagh iraghasa nighnizir pu.

Bar puvati.

Kamaghin amizi, Israelia, ki mizazim ia gasam.

Ki kamaghin damighti, ia fogh uan Godin kotiamin tuivsi uari akirmigh ikiam.

Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.”

Ikiavira Itir God, biziba bar dar amuamin gavgaviba iti (Amos 5:8-9; 9:5-6)

¹³ Ia oragh!

Godin mighsiabar ingarizim, an aminibagh amima, da otiva ivai.

Egha a uan nighniziba isa gumazamizibar akakazima, me dagh fo.

Anarira aminirbirim damighti an angangarim otoghamin gavgavim iti.

A mighsiabagh isin arua nguazir kamin danganiba bar dagh ativagha dar gari.

An ziam, Ikiavira Itir God, a Godin Gavgaviba Bar Itim.

5

Amos azirakar ighiaba Israelia bagha da bange

¹ O Israelia, ia oragh! Ia mati gumazim aremezi moghin iti. Kamaghin amizi, ki azirakar ighiar mam ia bagh a bangiti, ia a baragham. ² Azirakar kam kamaghin ghu:

“Kantri Israel mati amizir igiar kam, a irigha givagha, ua dikavan kogham.

A datirighin uan nguazim girighav iti, ezi an akurvagh, uam a famin gumaziba puvati.”

³ Ikiavira Itir Godin Ekiam, a kamaghin migei:

“Israelin kantrin aven an nguibar mam 1,000plan midorozir gumaziba midorozim bagha me amadazi, 100plan midorozir gumazibara uamategha ize.

Ezi nguibar igharazir mam 100plan midorozir gumaziba amadazi, midorozir gumazir 10plara uamategha ize.”

Ikiavira Itir Godin biziba bar dagh ativazim, a Israelian araziba akirasa

(Sapta 5:4-15)

Israelia ua navibagh iragh God bagh izi, egh ikirimirir angamira itim iniam

⁴Egha Ikiavira Itir God, kamaghin Israelia migei:

“Ia ua izi na baghvira iki,
egh dabirabir aghuim iniam.

⁵Egh Ia Berseban nguibamin mangi
nan ziam fan marki.

Ia Betelin nguibamin mangi, tong na burian
marki,

Betelin nguibam bar moghira ikuvigham.

Ia Gilgalin nguibamin mangi nan ziam fan
marki,

Gilgalin gumazamiziba mangi kantrin
igharazimin kalabuziabar min ikiam.

⁶“Ia uamategh izi Ikiavira Itir God baghvira
iki,

egh dabirabir aghuim iniam.

Puvatightima, a ian atariva avir mizariamin
min isi izighiri,

ia Josepin ovavir boriba bar ian
isigham.

Avir kamra Betelin nguibam bar an
isigham.

Eghti avir mizariar isir kam
amungamin gumaziba puvatigham.”

Gumazir arazir kurabagh amiba me bar ikuvigham

⁷Iavzika, ia gumazir kotiabagh ifariba ko
gumazir arazir aghuiba dikabiriba, ia bar
ikuvigham!

Ikiavira Itir God, biziba bar dar ingaramin gavgavim ikia, egha uaghan ivezir kuram gumazamizibar aningamin gavgavim iti

(Amos 1:2; 4:13; 9:5-6)

⁸⁻⁹God mikovezir kamning Guezam ko, Iav-
ibamin ingarigha,

egha uaghan mikovezir pin ikia
angazangarim anidiba sara ingari.

A mitarmer bar pizim girazi, angazangarim
oto.

Egha angazangarim girazi mitatem oto.

Egha ongarimin deima, a izima,
an a isa nguazim ginge.

A gumazir gavgaviba ko men dipenir gav-
gaviba sarama asighasisi.

God bar bizir kabagh ami,

ezi an ziam, Ikiavira Itir God.

Amos Israelia amir arazibar gun me migei

¹⁰Gumazir aghuiba, kotiamin otiva
guizbangira migia,
egha gumazir arazir kurabagh amibar
atari,
ezi ia gumazir aghuir kabar aghua.

¹¹Ia onganarazibagh amir gumazamiziba
dikabira

men biziba pura dagh ekuava, men
dagheba okei.

Ia dagiar gavgavibar dipenir aghuibar in-
gari,

egh ia dipenir katamin ikeghan
kogham.

Ia wainin azenir aghuiba opari,
egh ia azenir kabar wainin dipatabar
ameghan kogham.

¹²Ia amir arazir kuraba, ki bar dagh fo.
Ki fo ia osimtizir bar aviribagh ami.

Ia gumazamizir aghuiba paza me gami.

Gumazir kuraba ia apezpera moga
daghaba ia ganidima, ia daghaba isa,
gumazir onganarazibagh amibar,
kotiabar me gifara me abiri.

¹³Gumazamiziba arazir kurar kabar
amuam,

eghti ia gumazamizir fofozir aghuiba
itiba,

ia akabar kumigh bizitamin me
mikiman marki.

Bar guizbangira, kar arazir kuraba
otivir dughiamra.

Ia arazir aghuimin girara mangiti, God ia ko ikiam

¹⁴Ia arazir aghuibara damu, arazir kurabar
amuam marki.

Egh kamaghin, ia ikirimirir angamira
itim inigh,

ian ikirimirim deragham.

Ia kamaghin migia ghaze,

Ikiavira Itir God,

a Godin Gavgaviba Bar Itim, a ia ko
iti.

Ezi ia arazir aghuir kabar amuti,

God guizbangira ia ko ikiam.

¹⁵Ia arazir kuraba ategh,
arazir aghuibara ifongegh dar gin
mangi.

Ia kotiamin tugh guizbangira
mikim.

Ia kamaghin damuti,

Ikiavira Itir God, a Godin Gavgaviba
Bar Itim,

ia Josepin ovavir borir ikiavira itir
varazira, a ti ian apangkuvam.

Ikiavira Itir God ivezir kuram Israelia daningam

(*Sapta 5:16–9:15*)

Israelia uan arazir kurabagh nighnigh aziam

¹⁶⁻¹⁷ Ia arazir kurar kabagh ami, kamaghin nan Ikiavira Itir Godin Ekiam, a Godin Gavgaviba Bar Itim, a kamaghin migia ghaze:

“Ki ian tongin izi ivezir kuram isi bar ia daningam.

Eghti ia nguibar ekiamin aven itir tuaviba ko biziba amadir danganibar pamten azi suam,
‘Ezvika! Evzika!’

Eghti ia gumazir azenibar ingaribar diaghti, me uaghan aziam.

Eghti gumazamizir gumazir aremeziba bagha azia foziba, me uaghan izi ian akuragh aziam.

Eghti gumazamizir wainin azenimin aven itiba, me uaghan izi ian akuragh azirakabar amuam.

Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.”

Godin ziam fer arazibara, Israelian akuraghan kogham

¹⁸ Ia bar moghira kamaghin ifonge, Ikiavira Itir God Izamin Dughiar Ekiam,* a bar zuamirama otogham.

Iavzika!

Ia bizir aghuir manamra dughiar kamin an ganti an otivam?

Ia ti ghaze, dughiar kamin aminim ti ian tiragham.

Bar puvati.

Aminir birim a iki kamaghira ikiam.

¹⁹ Dughiar kam kamaghin otivam, mati gumazim laionin ara ghua bea ba-tozi,

bea a misuegha aneme.

Dughiar kam uaghan kamaghin otogham, mati gumazir mam uan dipenimin aven ghua dipenir birimin suirazi, kuruzim birimin ikiava a givi.

²⁰ Ikiavira Itir God Izamin Dughiar Ekiamin, aminim bar mitategham.

Eghti angazangarim an ikian kogham.

Bar puvatigham.

²¹ Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze, “Ian isar ekiabar dughiaaba, ki bar dar aghua,

Guizbangira, ki bar dagh ifongezir puvati.

Ia nan ziam fer dughiar ekiaba, da nan atinimin kurigha mughasi.

²² Ian ofan bar isia mighiriziba ko, ofa damuasa inigha iziriziba, ki bar tam inighan kogham.

Ia bulmakaun aghuir mikarziba sara itiba, inigh

izi gumazamiziba na ko navir vamiran ikiasava amir ofabar amuti, ki ofan kabar ganighan kogham.
Bar puvatigham.

²³ Ia ua ighabar amuan marki.

Ia ua gitaba ko buabav soghan marki, da nan kuarir torimin pura niginir kinim gami.

Ezi ki da baraghan aghua.

²⁴ Ki kamaghin ifonge, ia guizin arazibara damu,

eghti arazir aghuiba zurara iki mati faner ekiar mam zurara, emira ivemara uaghira datir puvati.

²⁵ “O Israelia,

ki 40plan azenibar ian akua, gumazamiziba puvatizir danganimin iza, ofan kamagh garitam ua bagh a damuasa ian azarazir puvati.

²⁶⁻²⁷ Ezi ia datirighin na ategha givagha uari bagh aser pumuningin marvir guamningin ingari.

Marvir guar mam, ia atrivimin ziam Sakut a gatigha,

marvir guar igharazim, ia mikovezimin ziam Kaiwan a gati.†

Kamaghin amizi, ki Damaskusin vongin amadaghan itir kantrin mamin kalabusin min ikisi ia amadaghti, ia ti marvir guar kamning inigh aning sara mangam.

Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migei.

Nan ziamra kara, Godin Gavgaviba Bar Itim.”

6

Israelian gavgavimra men akurvaghti, me deravira ikian kogham

¹ Egha God ghaze:

Iavzika, ia Saionin nguibamin gumazamizir deravira itiba,

ko ia Samarian nguibamin itir gumazamiziba, Iavzika, ia kamaghin nighnigha ghaze, bizitam e gasighasighan kogham.

Iavzika!

Ia Israelin kantrin faragha zuir gumazir dapaniba, ia ghaze, e ziar ekiaba ikia, egha kantrin igharaziba bar me gafira.

Ezi gumazamiziba akurvazim bagha ia bagha izi.

Iavzika, ia bar moghira ikuvigham!

* 5:18: Ni Joel 1:15–2:11in gan. 5:21: Aisaia 1:11-14 kam deragha migeir puvati.

5:25: Aposel 7:42-43 † 5:26-27: Hibrun akam vezin

2 Ia mangi Kalnen nguibar ekiamin ganighiva,
 egh gin mangi Hamatin nguibar bar ekiamin ganighiva,
 egh ua mangi Filistian kantrin aven itir nguibam Getin ganigh, kar kantrin gavgaviba.
 Ia men gan nighnigh, ian gavgaviba men gavgavibagh afirazir puvati.
 Men nguaziba ti, guan nguazim gafirazir puvati.*

3 Ia ghaze, dughiar kurar kam ti ia bativan kogham.
 Iavzika, ia uari, ian arazir kurar ia amiba,
 dughiar kurar kam inigha bar roghira ize.

4 Ia gumazir dagiar aviriba ikia, dakozir bar aghuibagh irav ikia, bulmakau ko, sipsipin asizir aghuiba apiba,
 Iavzika, ia uari bagh derivira gan.
 Dughiar kuram ia batogham!

5 Ia Devit ami moghin, ighiar igiaba osira, da bangasa gitabav sosi.

6 Ia itarir ekiaba itir wainin dipaba apa mamaghira ikia, egha tong avughsir puvati.
 Egha ia borer bar aghuiba isa uan mikarzipagh azui.
 Egha ia Josepin ovavir boriba ikuvighamin bizir kam,
 ia an kuarkuva a ginighnizir puvati.

7 Kamaghin amizi, iarara faragh mangi kantrin igharazitamin kalabusin min ikiam.
 Egh ua isar ekiabar amuan kogham.

8 Ikiavira Itir Godin Ekiam, a Godin Gavgaviba Bar Itim,
 a uan ziamin Akar Gavgavim akira ghaze,
 Jekopin ovavir boriba uari fava amir arazir kam,
 ki bar an aghua.
 Egha uaghan men nguibar ekiamin aven itir dipenir gavgaviba, ki bar dagh ifongezir puvati.
 Kamaghin amizi, ki nguibar kam ko bizir bar an aven itiba isi
 apanibar dafaribar arigham.

9 Eghti 10plan gumazamizibara dipenir tamin aven iki,

me bar moghiram arimighiregham.

10 Gumazitam aremeghti, an ikizimin tav izi an kuam inigh mangi a tusi,
 dipenimin aven izi, egh dipenimin aven modogha itir gumazir kamin diagh a mikim suam,

“Gumazir igharaziba uaghan aven ikiavira iti, o puvati?”

Eghti gumazir modozir kam kamaghin a ikaragh suam, “Puvati.”

Eghti gumazir kuam iniamim, a kamaghin a ikaragh,

“Ni aghumra iki. Egh Ikiavira Itir Godin ziam diponan marki.”†

11 Ia oragh! Ikiavira Itir God mikimti,
 dipenir ekiaba ko, doziba sara bar dipirighiri akuar muziaribar otivigham.

12 Ia ti ghaze,
 hoziaba dagiar ekiabagh isin ive-maram?

Egha ia ghaze,
 gumazim bulmakau inigh mangi, ti dagiabagh isin mangi nguazim abigham?

Ti Puvatigham.
 Arazir kaba da bar guizbangira puvatigham.

Ia guizin arazibagh irazi, da ghua imezimin min oto.

Egha ia arazir aghuim girazi, a ghua bizir kuramin min oto.

13 Ia midorozim gamua Lodebarin nguibam ini,[‡]
 egha bizir kam bagha bar akongegha uari fa iti.

Egha ia uaghan ghaze,
 Ia uan gavgavimin Karnaimin nguibam ini.

14 Ezi Ikiavira Itir God,
 a Godin Bar Gavgaviba Itim kamaghin migei,

“Israelia, ki kantrin igharazibar midorozir gumazitaba amadaghti,
 me izi ia ko misogham.

Egh me notin amadaghan itir nguibam Hamatin ikegh ia gasighasigh,
 mangi sautin amadaghan Araban Fanemin tugham.”

* 6:2: Hibrun akam deragha vezin kam migeir puvati. † 6:10: Hibrun akam vezin kam deragha migeir puvati.

Israelia gumazamizir ariaghirezibar kuaba tuer arazimin gin zuir puvati. E fo, midorozir ekiabar dughiar, arimariar kuraba otifi, ezi fofozir gumazir maba ghaze, me ti gumazir kuaba dughiar kamin da tue. Ezi fofozir gumazir maba ghaze, Israelia ghaze, Ikiavira Itir God uabi asighasizir kam me bagha an akua ize, kamaghin amizi, dughiar kabanangin me ti Ikiavira Itir Godin ziam a diponan atiati. Me an ziam diponti a ti puvira me ginighnigh bar me gasighasigham.

‡ 6:13: Hibrun akamin aven ziam Lodebar, an akar kam bar an mirara ghu, “Ingangarir mingariba puvatizim.” Ezi ziam Karnaim akar kamin mirara ghu, “Bar gavgafi.” Dughiar kamin, Israelia nguibaba misogha me abini, ezi akam inigha izir gumazim gumazamizibar nighniziba fasa egha nguibar kamningran ziamning diboro.

7

Amos irebamin min garir bizimin aven odezibar gari

¹ Ikiavira Itir Godin Ekiam, a irebamin min garir bizir mam nan aka. Ame! Ki Ikiavira Itir Godin garima, an odezir okoruar bar dafamin ingarizi da otifi. Dughiar kamin atrivimin ingangarir gumaziba an nguazimin grazibagh ighizigha gifa. Ezi grazir kabar dafarir igiaba uam otivir dughiamra, odezir kaba otifi. ² Ki garima, odeziba nguazir kamin graziba ko biziba bar da apa ada agifa. Ezi ki kamaghin migei:

“O Ikiavira Itir Godin Ekiam, ga uaning, ki nin azai,
ni Jekopin ovavir boribar arazir kuraba gin amadagh.

Men ikizim avirasemezir puvatizi,
me uarira uarir akurvaghamin gavgav-
iba puvati.

Ni men arazir kuraba ikarvaghshi damuti,
me ua manmaghira damuam?”

³ Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God uan nighnizim giragha kamaghin migei,
“Bizir ni garir kam, an otoghan kogham.”

Amos irebamin min garir bizimin aven avimin gari

⁴ Ikiavira Itir Godin Ekiam ua irebamin min garir bizimin aven bizir igharazim nan aka. Ki irebamin min garir bizimin gari, Ikiavira Itir Godin Ekiam, ivezir kuram uan gumazamizibar aningasa avim gamizi a iza-ghiri. Ezi gin avir kam ongarir ekiar bar konimin isigha, gin nguazimin isia ghuavira iti. ⁵ Ezi ki kamaghin migei:

“O Ikiavira Itir Godin Ekiam, ga uaning, ki nin azai,
ni Jekopin ovavir boribagh nighnigh,
bizir kam damuan marki.

Men ikizim avirasemezir puvatizi,
me uarira uarir akurvaghamin gavgav-
iba puvati.

Ni men arazir kuraba ikarvaghshi damuti,
me manmaghin uarir akurvaghamin, me gavgaviba puvati?”

⁶ Kamaghin amizi, Ikiavira Itir Godin Ekiam, uan nighnizim giragha kamaghin migei,
“Bizir ni garir kam, a uaghan otoghan kogham.”

Amos irebamin min garir bizimin aven ainin muziarir guraghav itimin gari

⁷ Ekiam, bizir igharazir mam irebamin min garir bizimin aven nan aka. Ki Ekiamin garima, a dipenir mamın divazir miriamin boroghira tughav iti. Gumazir dipenir

kamin ingariziba, me ainin muziarir guraghav itimin suiragha dipenir kamin biribar abaragha fo, an biriba pura voroghira tuivighav iti. Ki gari Ekiam benir kamin suiraghav iti.* ⁸ Egha a kamaghin nan azara, “Amos, ni bizir tizimin gari?”

Ezi ki kamaghin migei, “Ki ainin muziarir benimin guraghav itimin gari.”

Ezi a kamaghin na migei:

“Ni oragh!

Ki ainin benir muziarir guraghav itimin suiragha,

Israelian gumazamizibar aban men arazir kamaghin ganiva da tuisighasa.

Ki men gari,

me mati dipenir divazibar min voroghira tuivighav itir puvati.

Ki men arazir kuraba ua da ikarvaghasa, egh ki ua uan nighnizim giraghan kogham.

⁹ Israelin nguivar kaba, kar Aisakin ovavir boribar

danganir pin itir me asebar ziaba feba, da bar ikuvigham.

Guizbangira, ki dikavigh atrivim Jeroboamin adarazi bar me agivaghamin.”

Amos ofa gamir gumazim Amasian atari

¹⁰ Dughiar kamin, Amasia, a Betelin nguibamin itir ofa gamir gumazir mam. A Israelian atrivim Jeroboam bagha akam amaga kamaghin migia ghaze, “Israelian gumazamiziba nin apanimin ikiasa Amos men navibagh inifi. Ni purama n ganti a ikiti, an migirigiar kaba kantrin kam bar a gasighasigham. ¹¹ Amos kamaghin migei:

“Jeroboam midorozir ekiatamin mangi aremeghti,

Israelia uan kantri ategh mangi,
kantrin saghuiamin itimin kal-
abusin min ikiam.”

¹² Ezi Amasia ghua kamaghin Amosin migia ghaze, “O ifavarir gumazim, ni Betel ategh ari uamategh Judan nguazimin mangi. Ni mangi Judaba akam me mikimti, me ivezim ni daning. ¹³ Ni akam inigha izir gumazibar akatam ua kagh Betelin nguibamin en mikiman marki. Guizbangira, atrivim nguivar kamin Godin ziam fe. Godin Dipenir kagh itim, a Israelia bar men dipenim.”

¹⁴ Ezi Amos kamaghin Amasian akam ikaragha ghaze, “Ki akam inigha izir gumazir igharazibar min amir puvati. Egha uan ivezim bagha azangsizir puvati. Ki pura sipsipbar gara dagh eghuvir gumazir

* 7:7: Hibrun akam vezin kam deragha a migeir puvati.

kinim, egha fighin temebar garir ingan-
garim gami. ¹⁵ Ki uan inganaribagh amua
itima, Ikiavira Itir God na inigha kamaghin
na migei, 'Ni mangi nan gumazamiziba
Israelia, nan akamin me mikim.' Kam-
aghin amizi, ki izi. ¹⁶ Ni datirighin, Ikiavira
Itir Godin akam baragh. God adarim Is-
raelian ti, ezi ni Godin akam inigha izir
gumazimin akaba, Israelia mikiman nan
anogoroke. ¹⁷ Amasia, ni akar kam na gasi.
Ezi datirighin, Ikiavira Itir God kamaghin
akam nin iti.

"Nin amuim, nguibar ekier kamin aven
tuavimin amizimin min gumaziba isi
me ko dakuam,
eghti apaniba izi misogh nin boribav
sueghti me arimighiregham.
Egh me nin nguazim inigh anebighirarigh
gumazir igharazibar aningam.
Egh apaniba ni inigh, gumazamizir
God gifozir puvatizibar kantrin
mangighi,
ni kantrin kamin aremegham.
Eghti apaniba Israelia inigh mangi kantrin
saghuiamin itir igharazir kamin,
me isi kalabuziamin min me arigham."

8

*Amos irebamin min garir bizimin
akiramın gari, dagher aghuir anigha givazir
abuananaba an iti*

¹ Ki irebamin min garir bizimin gari,
Ikiavira Itir Godin Ekiam, dagher aghuir
anigha givazir abuananaba itir akiram nan
aka. ² Egha a nan azara, "Amos, ni bizir
tizimin gari?"

Ezi ki a ikaragha ghaze, "Ki dagher aghuir
anigha givazir abuananabar gari, da akirar
mam gizivagha iti."

Ezi Ikiavira Itir God, ua kamaghin na
migei:

"Dughiar abuananam otogha gifa, kar
dughiar ki ivezir kuram isi
uan gumazamiziba Israelia daningamim,
mati gumazamiziba dagher aghuir
anigha givazir abuananaba asi-
amin dughiam otogha gifa.
Egh ki ua uan nighnizim giraghan kogham.
Ki bar me gasighasigham.

³ Dughiar kamin, gumazamizir atrivimin
dipenimin itiba,
me uam ighiabar amuan kogham.
Me azivira ikiam.

Eghti gumazamizir ariaghirezibar kuaba,
tintinibar danganibar iriv ikiam.
Me gumazir kuaba azenan da akunti,
gumaziba mikiman iburagham.
Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki ka-
maghin mikeme."

Israelin kantri ikufi

⁴ Ezi Ikiavira Itir God ghaze,
Israelia, Ia oragh. Ia Israelia, ia gumaza-
mizir biziba oteveziba dikabira,
egha gumazamizir onganarazir ian
kantrin itiba

ia me gasighasisi.

⁵ Ia kamaghin uariv gia ghaze,
Godin ziam fer isar ekier kaba zuamira
givaghti,
e uan daghetaba inigh mangi dagiaba
bagh da amangam.

Dughiar manamra Sabat givagham?
Eghti e uan dagheba inigh da amadir
danganimin mangi
dar iveziba pin dar arigham.

Egh ababanir ifavaribar amu,
egh skel guva me gifarti, me bizir
kabagh ivezam.

⁶ E witin kurabar dagiaba pin dar arigh, egh
dar dagiar ekiaba iniam.

E gumazir onganarazim inighti,
an e da inizir biziba, dagiar
muziarimin da ikarvagham.

Eghti dagiar kam pura dagarir asuam-
ing givezamin dagiamin ababanimin
min ikiam.

Egh e an suiragh anemadaghti,
a gumazir igharazimin inganarir
gumazir kinimin min otogham.

Eghti gumazir igharazir kam, dagiaba isi,
onganarazir gumazir kam danighti,
a uan osimtizir kam ikarvaghsi dagiaba
e daningam.

⁷ Ikiavira Itir God, a Jekopin ovavir boribar
God,
an akam akirigha ghaze,
Ia Israelia, ia amir arazir kurar
kaba, ki da bakinighnighan
kogham.

⁸ Kamaghin amizi, ki nguazim damighti,
mikimkizim a ginobaghti,
nguazir kamin itir gumazamiziba atiat-
ingiva arangam.

Eghti nguazir kamin danganiba bar
akongam.

Mati Isipin kantrin itir Nailin Fanemin,
aperiam otogha buigha ua mikirizi
moghin,

nguazir kam bar buigh ghuvan-
abogh ua izighiram.

⁹ Dughiar kam otoghti, ki aruem
damightima, ana aruer arizimin
mitategham,

Aminir birim aruer arizimin, nguazir
kamin itir gumazamiziba batogham.
Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki ka-
maghin mikeme.

¹⁰ Ia isar ekiabagh amua bar akongezir
dugiaba, ki dagh iraghti,

9

da mati gumazim ovengezi, ia an
aghuimazimin iti moghin ikiam.

Ki ian onger akabagh iraghti,
da azir onger akabar min otivigham.

Ki ia damuti ia azirakar korotiabar aghuigh,
egh uan osimtizim akakaghsi, bar
moghira uan dapanir arizibagh
isegham.

Ki ia damuti ia mati poroghamimning borir
vamirara itima, an areme,
ezi aning a bagha osemezi moghin, ia
azi bar osemegham.

Dughiar kurar kamin osimtizim,
mati ia dagher misozim amezi a ia
misozim moghin,
a mangivira iki mangi givaghham.

¹¹ Ikiavira Itir Godin Ekiam, ua kamaghin
migia ghaze:

“Ki mitiriar ekiam damighti a ian kantrin
otivam.

Eghti gumazamiziba mitiriam bar
puvira men agham,
eghti me daghem bagh mitiriam
men aghan kogham. Puvati.

Kuarim puvira men piram,
eghti me dipam bagh kuarim men piran
kogham. Puvati.

Me Ikiavira Itir Godin akam baraghsi
mitiriam men agham.

Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki ka-
maghin mikeme.

¹² Gumazamizir kaba bar, Ikiavira Itir
Godin akam baraghsi ifueghiva,
a inisi ongarir vuemin ikegh vuemin
mangi,

aruem anadi naghin ikegh aruem uaghiri
naghin mangi

Godin akam bagh mangigh zegh damu
a buriva a batoghan kogham.

¹³ “Dughiar kamin amizir igiar diriba ko gu-
mazir igiaba, nan akam inisi damu,
damaziba men sirighti me iregham,
mati gumazamiziba dipam bagha
ariaghire.

¹⁴ Ezi gumazamizir maba Samarian asebar
ziabar gavgavim uan akabagh aniga,
kamaghin migei, ‘E aser Danin nguibar
ekiamin itimin ziamin, e guizbangira
migei.’

Egha ‘E aser Berseban nguibar
ekiamin itimin ziamin, e
guizbangira migei.’

Kamaghin amizi, gumazamizir kaba
guizbangira osimtiziba iki
arighiregham,
egh ua dikavan kogham.”

Ikiavira Itir God Israelian araziba tuisisi

¹ Ki Ekiamin garima, a uan Dipenim
avinizir divazimin aven itir ofa gamir
dakozimin boroghin tughav iti. Egha
kamaghin migei:

“Ia nan Dipenimin guarir akinir ruaribar
dapanibav soghti,
dipenimin azuarimin danganiba bar
ivavzagh.

Eghti Dipenir akinir guariba dipirighiri,
gumazamizibar dapanibav soghti me
arimighiram.*

Eghti ariaghirezir puvatiziba ikivira ikiti, ki
apanibar amamangatighiti me izi me
misoghti, me arimighiregham.

Men tarazi aregh deraghvira ikian
kogham.

Bar puvatigham.

² “Egh me nan ari mangisi, uari bagh moz-
ibagh ku magiri

Gumazamizir Oveaghuezibar
Nguibamin ikiam,
eghti ki uaghan magiri men suigham.

Me pin overiamin ghuavanaboghti,
ki uamategh me gekuigh izighiram.

³ Me Karmelin Mighsiamin orazimin mangi
uari mongeghti,
ki me buri men apigham.

Me magiri ongarimin dikanimin mongeghti,
ki ongarimin itir kuruzir aser dafam
mikemeghti,
a me misuegh me amegham.

⁴ Apaniba me inigh saghon mangi kalabusin
min me atighti,
ki apanibav kemeghti, me me misueghti
me arighiregham.

Ki men akurvaghan aghua,
ki bar moghira me gasighasighasa.”

*Ikiavira Itir God, biziba bar dar
amuamin gavgavim iti*

(Amos 1:2; 4:13; 5:8-9)

⁵ Ikiavira Itir Godin Bar Gavgaviba Itim, a en
Ekiam,

a uan dafarimin nguazimin suirazi,
mikimkizim a ginobaghnobasi.

Eghti nguazimin itir gumazamiz-
iba, men naviba osemeghti me
arangam.

Eghti nguazir kamin danganiba bar
akongam.

Mati Isipin kantrin itir Nailin Fanemin
aperiam otogha buigha ua mikirizi
moghin,

nguazir kam bar buigh ghuana-
abogh izighiram.

* 9:1: Hibrun akam vezin kam deragha a migeir puvasi.

9:2: Onger Akaba 139:8; Jeremaia 51:53; Obadia 1:4

9:3: Jop 34:22; Onger Akaba 139:9-12; Aisaia 27:1; Jeremaia 16:16

⁶ Ikiavira Itir God, uan Dipenim uan Nguibar bar pin itimin an ingarigha, egha overiam gamizi, a bar pin ikia nguazim avara,
mati dipenimin siriam anevara.

Egha an ongarimin diazi, a dikavigha izima, ana isa nguazim gisin a inge.

God uabira bizir kabagh ami, ezi an ziam kamakin, Ikiavira Itir God.

God gumazamiziba me geghuva deravira men gari

⁷ Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze:

“O Israelia, ki Itiopian gumazamiziba der-
agha men gari moghin,
ki uaghan deragha ian gari.

Ki Kritin nguibamin Filistiaba inigha ize,
egha kantri Kirin, ki Sirian gumazamiz-
iba inigha ize,

egha kamaghira, ki Isipin kantrin
ia inigha ize.

⁸ Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki gara fo,
arazir kuram bar ia gizifa.

Egha ki uan damazimin bar deravira
Israelia, ian arazibar gari.

Kamaghin amizi, ki bar ia gasighasigh ia
agivagham.

Eghti Jekopin ovavir boribar tongin
ikiavira itir varazira, ki me
gasighasighan kogham, me ikivira
ikiam.

Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin
mikeme.

⁹ “Ia oragh! Ki pura mikimtima, Israelia
nighiva akongam,
mati gumazim rais misogha, da
amisivasa dagh ivazvasi.

Eghti Israelian gumazamizir kuraba raizin
afezibar min,
kantrin igharazibar tongin nguazim
giregham.

¹⁰ Gumazir arazir kurabagh amir kaba ka-
maghin migei,
‘God bizitamin e damigh e
gasighasighan kogham.’

Puvatigham. Ki apanibar amamangatighi,
me me misueghti me arimighiregham.”

*God kantri Israel damighti a ua der-
agham*

¹¹ Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze,
“Dughiatam otoghti, ki Atrivim Devitin
ikizimin aven atrivitam damighti, a
tugham.

Dipenir kam ki gin uam anekirigh, an
divaziba ua da aseghti,
dipenir kam fomira ikezi moghin
ua ganam.

¹² Eghti Israelia Idomin kantrin nguazir
ikiavira itiba bar ada inigh,
egh kantrin igharazir ki ua bagha in-
abaziba uaghan da iniam.

Kar Ikiavira Itir God, bizir kabar
amuti da otivasa migei.”

¹³ Egha Ikiavira Itir God kamaghin migia
ghaze,

“Dughiatam otoghti, nguazim bar deraghti
dagheba zuamiram aghuigh bar
avirasemegham.

Eghti, gumazir dagheba opariba ko
dagheba isibar ingangarim uari
tivaghtivagham.

Eghti wainin ikariziba zuamirama aghuigh
ovizir bar aviriba ikiam,
eghti gumazir wainin dipabar ingariba,
da agivsi damuva avegham.

Eghti gumazamiziba wainin dipar isingtizir
bar avirim ikiam,
mati dipaba mighsiabar izevegha ive-
mara uaghiri.

¹⁴ Ki uan gumazamiziba Israelia inigh,
uamategh men nguibamin mangam.
Eghti me uan nguibar ekiar ikuviziba
akirigh, ua dar apiam.

Eghti me ua wainin ikariziba opar
wainin dipabar amiva dar amam.

Egh me uam azenibar ingar dar
dagheba iniva dar amam.

¹⁵ Ki uan gumazamizibar amamangatighi,
me nguazir ki me ganingizir kam de-
ragh a dapiagh ikiam.

Eghti gumazitam uam me batueghan
kogham.

Ki Ikiavira Itir God, ian God, ki
mikemegha gifa.”

**Godin Akam Inigha Izir
Gumazim
Obadian Akinafarim
O
Obadia
Akar faragha zuim**

Godin akam inigha izir gumazim Obadia dughiar Babilonia iza Jerusalem gasighasighizimın gın uan akamın gun miğei. Fomira Idomia Israelian apanim gami, egha dughiar Babilonia iza Jerusalemia gasighasighizimın, Idomia bar akonge, egha Babilonian akuragha paza Israelia gami. Kamaghın amizi, Obadia kamaghın Godin otivir akabar gun miğia ghaze, God bar pazivira Idomia damigham. Kantri Idom ko, kantrin igharaziba Israelian apanim gamiziba, me bar ovegham.

**Idomian gumazamiziba
arazir kuram gamizima, God
men arazir kuram ikara**

Idomian arazir kuram bangin, God ivezир kuram me daningam

¹ Ikiavira Itir Godin Ekiam akar kaba isa Obadia ganingi, God arazitam Idomia damuamin akaba.

Ikiavira Itir God akam inigha izir gumazir mam amadazima, a kantriba bar adar ghu.

Ezi e an akam baregha gifa.

A kamaghın miğia ghaze,

“Ia uarira uarir ariragh, egh dikavigh e mangi Idomia misogham.”

² Ezi Ekiam kamaghın Idomia miğei:

“Ki ian gavgaviba abighti, kantrin igharazibar gavgaviba ian gav-gavibagh afragham.

Eghti gumazamiziba bar ian aghuagh dibovir akabar ia mikim, egh akirim ragh ia gasaragham.

³ Ia uari fer niğhnizimra ia gifari.

Dagiar gavgavir ekiaba ian nguibar ekiam, divazimın min anevinizima, ia miğhsiamın bar pin mar iti.

Ezi ia kamaghın miğia ghaze,

“Tina e gekuigh izighiramin gavgavim iti?”

Bar puvati.’

⁴ Ezi ki God, ki ia miğei,

‘Ia kuarazir isabar min miğha bar pin ghuavanaga,

egha uan dipeniba bar pin mikovezibar tongin dar ingari,
ezi ki ia gekuighti ia bar izighiregham.”

⁵ Egha Ekiam ghaze:

“Okimakiar gumaziba dimagaribar iza, egha bizir ifongeziba isa egha bizir me ifongezir puvatiziba ataghırası.

Ezi gumaziba wainın azenimın iza wainın oviziba isa,

egha igharaziba ataghırazi da iti.

Ezi ia, ian apaniba guizbangira bar ia agivagham.

⁶ Ezi ia Idomia, ia Ison ovaviba, apaniba guizbangira ian bizir aghuir mongeghav itiba okemegh, bar ada inigh mangigham.

⁷ Eghti kantrin ia ko uari isa bizibagh amiba, me ia gifaram.

Me ia batueghtima, ia uan kantrin ategh mangam.

Eghti kantrin deragha ia ko apiav itiba, me midorozim ia ko a damuva ia abinam.

Eghti ian namakar aghuir ia koma apiba, me itarim giragh asızibar suizir azuazimın min ia bagh aneguraghti a ian suiragham,

eghti me suam, ‘Idomian fofozim managh iti.”

⁸ Ezi Ikiavira Itir God ua ghaze:

“Ki ia gasighasighamin dughiam, ki Idomian fofozir gumazibagh asighasigham,

egh miğhsıabar pin itir Ison ovavibar fofozir aghuiba itir gumaziba, ki me da bar da batuegham.

⁹ Ia Temanın nguibamin gumazir midorozir fofozim itiba, ia bar atiatigham.

Eghti miğhsıabar pin itir Ison ovaviba, ki bar me misueghti me arimighiregham.”

Idomian arazir kuramin, me osimtızir bar dafam ini

¹⁰ Ikiavira Itir God ua kamaghın miğei:

“Ia Idomia, ia uan aveghbuaba, me Jekopin ovavir boriba,*
ia me misoghezi me ariaghire.

Kamaghın amizi, ki bar ia gasighasigh ian ziabar amighti,
da magireghti ia aghumsigham.

¹¹ Dughiar kamin Judan apaniba Jerusalemın divazimın tiar akaba akari,

1:1: Aisaia 34:5-17; 63:1-6; Jeremaia 49:7-22; Esekıel 25:12-14; 35:1-15; Amos 1:11-12; Malakai 1:2-5 1:3: 2 Atriviba 14:7; Aisaia 14:13-15; Akar Mogomem 18:7 * 1:10: Jekop ko Iso afeziar vamira iti. Ezi Israel ko Juda kar Jekopin ovavir boriba. Ezi Idomia, kar Ison ovavir boriba.

egha Judabar dagiaba ko bizir aghuiba okemegha,
uan nguibamin arazimin ikarara da tuisigha uari ganidi.

Ezi ia pura tuivighav ikia, egha Judabar akurazir puvati.

Kamaghin amizi, ia uaghan okimakiar gumazir kabar min iti.

¹²⁻¹⁴ Egha arazir avirir ia Judabagh amiziba da derazir puvati, kar ian aveghbuaba.

Me osimtizim isir dughiamin, ia bar akuegha

naviba ian dera.

Me osimtizim isir dughiamin, ia me dipova me abiri.

Me osimtizim isir dughiamin, nan gumazamiziba bar ikuvizima,
ia men nguibar ekiabar aven ghua men osimtizir kaba bagha bar akuegha, men bizir aghuariba ini.

Me osimtizim isir dughiamin, Ia tuavir akabar tuivighav ikia Judaba bagha gari,

me ariti ia men suigh me isi men apanibar aningam.

Arazir ia amir kaba, da bar derazir puvati.”

God bizitam gumazamizibar amighti me fogham

¹⁵ Ikiavira Itir God ua kamaghin migei:

“Ikiavira Itir God Izamin Dughiar Ekiam, a roghira izegha gifa.

Kar dughiar ki kantriba bar men gumazamizibar araziba tuisighamin.

Ia Idomia amizir arazir kuraba, ki dar ia damuam.

Osimtizir ia iniamim, kar arazir kurar ia amizibar ivezim.”

¹⁶ Egha Ikiavira Itir God Judan gumazamizibav gei:

“Ia nan Dipenimin itir mighsiamin ikia, misozir dipam ame.

Kamaghira, ki kantriba bar men gumazamiziba fofozim me daningam, mati ki dipar misozim me ganingi.

Eghti me bar moghira me agivagham.”

Israelia midorozim damu apaniba abiragham

¹⁷ Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin migia ghaze:

“Gumazamizir Saionin Mighsiamin itiba, me ikuvighan kogham,

eghti Saionin Mighsiam Nan Nguibamin min zuegh ikiam.

Eghti Jekopin ovavir boriba, ki me ganingizir nguazir kam, me uam a iniam.

¹⁸ Egh Jekopin ovavir boriba, me avimin min otivigham.

Guizbangira, Josepin ovavir boriba, me avir mizariamın min otivigham,

egh Ison ovavir boriba avim dadam girigha an isi moghin men isigham.

Eghti Ison ovavir boritam ua ikian kogham.

Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.”

¹⁹ Ikiavira Itir God Israel migia ghaze:

“Gumazamizir Negevin Distrighin aven itir nguibabar itiba,

me Ison ovavir boribar mighsiaba inigh dar ikiam.

Eghti ian gumazamizir mighsiar muziaribar itiba, me Filistian nguaziba iniam.

Eghti Israelin igharaz darazi Efraimin nguazim ko Samaria nguazim iniam,

eghti Benjaminin adarazi Jordanin Fanem girigh,

vongin aruem anadi naghin Gileatin danganım iniam.

²⁰ Israelin notin itir midorozir gumaziba, me faragha kantrin igharazimin kalabusin ikezima,

men kalabuziam givazima me ua ize.

Gumazir kaba mangi Fonisian nguazim inigh,

mangi notin amadaghan Sarefatın nguibamin tugham.

Ezi Jerusalemın itir midorozir gumazir kalabusin ikegha uamategha izeziba,

me Sarefatın nguibamin ikia, Negevin Distrighin aven itir nguibaba iniam.

²¹ Eghti midorozim gamua apaniba abiniziba,

me Saionin Mighsiamin ghuvanangam.

Kamaghin amizi, me Ison ovavir boribar mighsiabagh ativagh dar ganam.

Eghti ki Ikiavira Itir God, ki uabi atrivimin ikiam.”

Godin Akam Ingha Izir Gumazim Jonan Eghaghanim O Jona Akar faragha zuim

Godin Akam Ingha Izir Gumazim Jonan Eghaghanim, a Godin akam ingha izir gumazir igharazibar eghaghanibar min garir puvati. Akinafarir kam, Jona amizir bizibara gun migei. Egha uaghan, Jona amizir arazir maba mong derazir puvati.

God Niniven nguibar ekiamin gumazamizir God gifozir puvatiziba bagh akam akunasa Jona mikeme. Ezi Jona aghuagha, faragha Godin ari mangasa. Ezi God uam a ingha ize, egha dughiar kamin Jona Niniven ghugha Godin akam otivizir akabar gun me migei. Egha a gari, me navibagh irazi, a kamaghin fo God me gasighasighan kogham, ezi an navim ikuvigha iti. Kamaghin amizi, God Jona arazir apangkuvim bagha bar deraghavira an sure gami.

Judan gumazamizir maba kamaghin nighnisi, God merara ifonge, egha gumazamizir igharaz darazigh ifongezir puvati. Akinafarir kam deraghvira kamaghin e mikimasa, God nguazimin gumazamiziba bar moghira me gifonge. Ezi ingangarir God Israelia ganingizir mam, a kamakin, me gumazamizir igharazibar aku a bagh izam.

Jona ari mangasa amima God uam a ingha ize

(Sapta 1--2)

Jona Godin dimdiamin ari

¹ Dughiar mam Ekiam akam isa Amitain otarim Jona ganiga ghaze, ² "Niniven nguibar bar ekiam, an arazir kuram nan damazimin otogha gifa. Kamaghin amizi, ni datirighira mangi, akam akuniva a gasiva a mikim." ³ Ezi puvati Jona Ikiavira Itir Godin ari, nguibar ekiam Tarsisin mangasa nighnisi. Egha Jopan nguibar ekiamin uaghira kuriba itir danganimin gari, ezi Tarsisin mangamin kurir mam iti. Ezi a uan kurir ivezim akirigha givagha kurimin ingarir gumaziba ko kurimin biragha Ekiamin arava Tarsisin zui.

⁴ Ezi Ekiam aminir bar dafam amadazima an ongarim gisin ivai, ezi osimtizir dafam

ongarim batozima kurim bighirighasava ami. ⁵ Ezi kurimin suighava an ingarir gumaziba atiatia aguava, vaghvagha akurvazim bagha uan asebar diava arai.* Egha me kurim mighivghighasa, kurimin itir bizir maba isa ongarimin ada akuri. Dughiar kamnaghin, Jona kurimin dikinim giraghu, egha akuava ongani.

⁶ Ezi kurimin suizir gumazir ekiam a bagha ghuava a migia ghaze, "Ni manmaghsuava akui? Ni osegh dikavigh uan asemin dim! Eghti aser kam ti en apangkuvigh en akuraghti e ovengan kogham."

⁷ Ezi kurimin ingarir gumaziba uariv gia ghaze, "Ia izi e arazitam damigh fogham, tinara amizima osimtizir kam e bato." Egha me foghasa uan nguibamin arazir mam gikarara zuima Jonan ziam oto.

⁸ Ezi me an azara, "Ni, osimtizir e bativir kaba ingha izir gumazim, ni dar gun e mikemegh. Ni tizim kagh a gami? Ni ten gumazim, egha managhira ikegha izi? Ni nguibar manam ko, ikizir manamra gumazim?"

⁹ Ezi a men akam ikaragha ghaze, "Ki Hibruian gumazir mam, egha ki Godin ziam fer gumazim. A Godin uan Nguibamin itim, an ongarim ko nguazimin ingari."

¹⁰ Ezi Jona me geghanizi me kamaghin fo, a Ikiavira Itir Godin ari. Ezi me bar atiatigha aguava an azara, "Ni manmaghiram ami?"

¹¹ Dughiar kamnaghira ongarim bar moghira ikuva zui. Ezi me an azara, "E manmaghira ni damightima, ongarim e bagh amiragh magiram?"

¹² Ezi a ghaze, "Nan suiragh na isi ongarir torimin na akunigh, eghti ongarim amiragh magiram. Ki fo, na bangin aminim ko ongarim osimtizir ekiam ia ganingi." ¹³ Ezi puvati, kurimin ingarir gumaziba kurim ingha azenan nguazimin mangasava pul gami. Datirighin ongarim bua bar ekevegha ghuanabogha, faragha ingarizi moghin bar a gaffira. Kamaghin me ghuava avenge.

¹⁴ Egha me Ikiavira Itir God diava arai, "O Jonan Ekiam, e nin dei! E gumazir kam ongarim mikinighti, ni an ovevem ikaraghti e ovengan kogham. Ni gumazir osimtiziba puvatizir kamin ovevem e gasan marki. O Ikiavira Itir God, ni uabi ifongezir bizir kaba otifi, ni uabi dar amu." ¹⁵ Egha me Jona ingha anekunizi, a iraghuzi, ongarir mighigha ingarir kam maghira amiragha uaghiri. ¹⁶ Bizir kamin kurimin ingarir gumaziba bar Ikiavira Itir Godin atiatigha, gin an ofa gamua akam akirigha, an ziam fe. ¹⁷ Ezi Ikiavira Itir God osirir dafar mam

1:1: 2 Atriviba 14:25 1:3: Josua 19:46; 2 Eghaghaniba 2:16; Ongar Akaba 139:7-10; Jona 4:2; Aposel 9:36 1:4:

Ongar Akaba 107:25 1:5: Aposel 27:18-19; 27:38 * 1:5: Kurimin ingarir gumazibar aseba, mati en marvir guaba ko asizir nedaziba ko aser avirir maba uakan. 1:6: Ongar Akaba 107:28 1:7: Josua 7:14-16; 1 Samuel 10:20-21;

Aposel 1:26 1:17: Matyu 12:40

amadazi, a iza Jona tuizi, an an navir averiam giraghu. Jona osirir kamin navir averiam aruer 3pla ko dimagarir 3plan an aven iti.

2

Jona osirimín aven ikia egha God ko migei

¹ Egha Jona osirimín navimín aven ikia uan Ikiavira Itir God ko migei.

² A ghaze, “O Ikiavira Itir God, ki osimtizim ikia nin dei, ezi ni nan akuragh, nan dimdiam barakigh.

Ki Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibar kuramin ikia, nin diava arai.

Ezi ni nan ararem baraki.

³ Ni na akunizi ki ongarir dikinim giraghu.

Ki guizbangira bar ongarir dikinimin iti.

Ezi ongarim bar na avara.

Ongarim na gisin dipiraghira zui.

⁴ Ki kamaghin migia ghaze,

‘Ni na batoghezi, ki ni ko ikian kogham. Ki ti ua nin Dipenimin ganan kogham.’

⁵ Ki ongarimin aven iraghu, egha ki avighazi.

Ezi ongarim bar na avara.

Ongarimin aghuir tevseviba bar nan dapanim agiragiri.

⁶ Ki ongarimin itir mighsiaba bar dar apengan iraghu.

Danganir kurar kam bar nan suiragha bar na ikiaghariki.

Ezi Ikiavira Itir God, ni nan God, ni uam na ini.

Ezi ki danganir kuram ategha angamira ni ko iti.

⁷ Ekiam, ki ovengamin moghin uabi ginighnigha, egha ni ginighnisi.

Ki ni ko migeir migirigiar kam nin Dipenir ekiar zuezimin ni batozi, ni na baraki.

⁸ Gumazir maba gavgaviba puvatizir marvir guabar ziaba fe.

Gumazir kaba arazir nin gin zuim ataki.

⁹ Ezi ki uabi, ighiam bangiva nin ziam fiva asizitam misuegh ofa isi ni daningasa.

Bizir ki ni ko akam akirigha givaziba, ki dar amuam.

O Ikiavira Itir God, ni uabira en akuravazima, e angamira ni ko iti.”

¹⁰ Ezi Ikiavira Itir God osirim mikemezima, a ghua dadarimin Jonan mik.

Jona Godin akam Niniven anekuri

3

(Sapta 3–4)

Jona Niniven zui

¹ Ezi Ikiavira Itir God, uam akam Jona ganiga ghaze, ² “Ni dikavigh, Niniven nguibar bar ekiamin mangi. Akar ki ni ganidim, ni a isi gumazamizir nguibar kamin itiba, an gun me mikim.”

³ Ezi Jona Ikiavira Itir Godin akam baregha, dikavigha Niniven zui. Ninive a nguibar bar ekiam. Ni nguibar kam fagh vongin otivsi, aruer 3plan anebigh mangam. ⁴ Ezi Jona dikavigha nguibar ekiar kamin averiamin ghuava, aruer vamiran darorim gamua, kamaghin pamtemin gumazamizibar dia ghaze, “40plan dughiaa givaghtima, Ninive bar moghira ikuvigham.”

⁵ Ezi Niniven gumazamiziba Godin akar kam nighnizir gavgavim an ikia, egha kamaghin migia ghaze, “E dagheba ategham. E bar moghira, gumazir dapaniba ko gumazir kiniba uaghara, e azir korotiabar aghuigh, egh uan azirakar kam akaghti, God fogh suam, e guizbangira navibagh iragha gifa.” Egha me mikemezi moghin, ami. ⁶ Ezi migirigiar kam Niniven atrivim batozi, an oregha uan Atrivir dabirabim ataki. Egha a uan atrivimin korotiar aghuiba suegha, ada arigha azirakar korotiaba aghui, egha averenim gisin aperaghav iti, egha kamaghin uabi Godin akagha ghaze, a uan navim gira.

⁷ Egha atrivim Niniven gumazamiziba bar me bagha akaba amangi. Egha kamaghin migei, “Kar ki, uan gumazir dapaniba ko en akam. Ia bar moghira dagheba atakigh. Ia gumazamiziba, ko, uan bulmakauba ko, sipsipba ko, ia dipatam ko, daghetam aman bar marki. ⁸ Ia bar moghira azirakar korotiabar aghuigh, egh uan bulmakauba ko sipsipba azirakar korotiaba uaghan me gikegh. Egh ia mighighvira God ko mikim, egh ia amir arazir bar kuraba ko pura uariv sogha ariaghirir arazim, ia bar moghira da atakigh. ⁹ E kamaghin damightima, God ti ua uan nighnizim giragh, egh uam ataran koghti, e ovengan kogham.” ¹⁰ Egha me uan arazir kuraba ataki, ezi God me amizir arazir kamin gani. Egha uan nighnizim giragha, bizir kurar a Niniven gumazamizibar amuasa mikemezim, an a gamizir puvati.

4

God apangkuvim iti, ezi Jona Godin atari
¹ Jona, Ikiavira Itir God, Niniven gumazamizibar apangkuvizir arazir kamin osemegha, navim an ikufi. ² Egha a kamaghin Ikiavira Itir God ko migia ghaze, "Ekiam, ni nan akam barakigh. Ki tighar nguibam ataghiraghamin dughiamin, ki fo, arazir ni amizir kam ni a damuam. Kamaghin amizi, ki ari mangasa, egha ara Tarsisin zui. Ki fo, ni gumazamiziba bar me gifongegha, bar men apangkufi. Egha ni zuamirama atarir pu. Puvati. Nin apangkuvim bar moghiram en ekefe. Egha ni zurara uan nighnizim gighasa ifongeghavira ikia, egha gumazamizibar arazir kuraba ikarvazir puvati. ³ Aria, Ikiavira Itir God, ni ikirimirir ki datirighin itim agifagh. Ki oveghti, kamaghin deragham. Ki oveghan koghti, kamaghin ti deraghan kogham."

⁴ Ezi Ikiavira Itir God an akam kamaghin a ikaragha ghaze, "Jona, adarir arazir ni amir kam a deras, o? Bar puvati!"

⁵ Ezi Jona nguibar ekiam ategha ghua aruem anadi naghin apera. Egha a purirpenir mamın ingarigha an aven aperaghav iti. Egh an an iki nguibar ekiamın ganasa, bizir tizimram a bativam. ⁶ Ezi Ikiavira Itir Godin Gavgavim, kamaghin Jona ginighnisi, aruem an mikarzim dapongan koghtima a deravira ikiam. Kamaghin, a ruarimin ikarizir mam gamizima an aghua, Jonan purirpenimin ava Jona avara. Ezi Jona ikarizir kam bagha bar akonge. ⁷ Ezi aminim tirazi amimzaraghan mizaraghara, God apizir kurar mam amadazima, a ikarizir kam bagha izegha anemezi, ikarizim misingi. ⁸ Ezi gin aruem anadima, God aminir bar puvira feim amadazima, an aruem anadi naghin izi. Ezi aruem Jonan dapanim gaboi, an damaziba an sirima a irasava ami.

Ezi Jona kamaghin nighnigha God migei, "Ki aremeka. Ki aremeghti, kamaghin deragham. Ki aremeghan koghti, kamaghin deraghan kogham."

⁹ Ezi God kamaghin Jona migei, "Ikarizir kam misigha givazima, ni atari. Nin adarim ti arazir aghuim, o? Bar puvati."

Kamaghin amizi, Jona bar God basemegha ghaze, "Guizbangira, nan adarim arazir aghuim. Nan adarim bar ekefe, a na damighti, ki aremeghti deragham."

¹⁰ Ezi Ekiam kamaghin a migei, "Ikarizir kam dimagarir vamiran aghuava ekefe, egha dimagarir igharazimin a misingi. Ni tong an ingarizir puvati, egha ni a gamizi an ekevezir puvati. Egha bar bizir muziarir kam, ni an apangkufi. ¹¹ Ki uaghan apangkuvir ekiam Niniven nguibar bar

ekiamin iti. An aven, arazir kuratam gamizir puvatizir borir aviriba iti, men dibobonim 120 tausen gafira. Egha uaghan bulmakaun bar aviriba iti."

**Godin Akam Inigha Izir
Gumazim
Maikan Akinafarim
O
Maika
Akar faragha zuim**

Godin akam inigha izir gumazim Maika, Godin akam inigha izir gumazim Aisaian dughiamin, a uaghan Godin akam akuri. Ezi Aisaia Jerusaleman gumazim, egha an akam isa gumazir aruabav kiri. Akam inigha izir gumazim Maika, a Judan nguibar dozir mam Moresetin ize. A kamaghin gumazamizibav gei, me akirim God gasaragha arazir aghuiba ataki, kamaghin amizi, a mizazim me gasam.

Maika inigha izezir akar mabar tongin, akar dikirizir aghuir maba uaghan iti. A ghaze, God gin bar deraghvira uan gumazamizibar amuam. A Devitin ikizimin gumazitam amiseveghtima, an arazir aghuibar gin mangi me gativagham.

Maikan akar otevir mam, akam inigha izir gumazir aviriba mikemezir akabar mingaribar mirara ghu. Akar kam kamakin, "Ikiavira Itir God arazir aghuibar e mikemegha gifa, eghti e arazir aghuir a ifongezir kabara damu: E guizin arazibara damuam, egh igharaz darazir apanguvir arazim gifongegh, egh e uari abin uan Godin apengan iki, anarira gin mangam." Akar kam, Maika 6:8in iti.

**God ivezir kuram isi uan
gumazamizibar aningam**

(*Sapta 1-2*)

¹ Fomira Atrivim Jotam ko, Atrivim Ahas ko, Atrivim Heskia me vaghvagha Judan gumazamizibagh ativagha men atrivibar ikezir dughiaabar, Ikiavira Itir God migirigiar kam isa Maika ganingi, Maika a Moresetin nguibamin gumazir mam. Ikiavira Itir God Samarian nguibar ekiam ko, Jerusalemin nguibar ekiamin otivamin bizibar gun Maika migei.

*God jasin min izi mizazim Samaria ko
Jerusalemia daningam*

² Ia kantriba bar dar gumazamiziba, ia deraghvira akar kam baragh!

Ia nguazimin itir gumazamiziba, ia deraghvira kuariba arigh Ikiavira Itir Godin akam baragh!

Ikiavira Itir God, ian Ekiam, a ia isa kot gatigha gifa.

Ezi ia deraviram oragh.

Ekiam uan Dipenimin ikia migirigiar kam gami.

³ Ia gan! Ikiavira Itir God uan Nguibar Aghuim ategh izasa.

A izighiri mighsiabagh isin daruam.

⁴ Eghti mighsiaba an suemningin apengan dipabar min otivigham, mati kendel isia amera izaghira dipamin min emiri.

Mighsiar kaba, iri danganir zaribar otivigham,

eghti dagiaba pogh-pogh izighiri, mati dipam mighsiabar ikegha ive-mara izaghiri.

⁵ Israelia, me Godin akam batuegha arazir kuram gami,

kamaghin amizi, bizir kaba bar me bativam.

Israelia akam batozir arazir kam, kar ten osimtizim?

Samariaba, kar ian osimtizim.

Ezi Judaba asebar ziaba feir arazir kam, kar ten osimtizim?

Jerusalemia, kar ian osimtizim.*

⁶ Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God ghaze,

"Ki Samarian nguibar ekiam gasighasigh, an mizumzuariba azenan dar pozim mikinigham.

Eghti a wainin biar igiaba oparamin danganimin min otogham.

Ki an dipeniba bar da apirarighiti, da dagiar muziaribar otivigh ikiam.

Eghti dagiar muziarir kaba iri pogh-pogh danganir zarimin magiri, dipenibar danganir faragha ikezi-iba avaragham kogham.

⁷ Eghti ki asebar marvir guaba abighirarigh, da isi avimin da kunigham.

Eghti marvir guar kaba bizir mizumzuarir pozim mikinizibar min otivigham.

Samariaba akirim ragha God gasaragha aser kabar ziaba fe,

mati amizim uan pam ategha gumazir igharaziba ko tintinibar akui.

Bizir kam bangin, igharaz darazi izi Samariaba abinigh,

bizir me arazir kuram gamua iniziba, me me da, bar ada inigham.

Bizir kaba me da inigh kantrin igharazibar mangegh da isi uan asebar aningam."

⁸ Ezi Maika kamaghin migei:

"Bizir kaba otivam, eghti nan navim bighti ki aziam.

Ki uan osimtizir kam akakaghshi dagarir
 asuabar aghuan kogham,
 ki pura inir kurar bibiziba ikiam.
 Egh ki afiar atiabar min arongam.
 Egh ki ponemin min arangam.
 9 Eghti Samaritan gumazamizibar
 osimtizim,
 mati midir puvatizir duaba.
 Eghti Judaba, uaghan kamaghira
 mizazim iniam.
 Jerusalem, kar nan gumazamizibar
 nguibam,
 a mizazim iniamin dughiam uaghan
 bar roghira izi.”

Apaniba Jerusalemin boroghira ize

10 Getin nguibamin itir gumazamiziba, me
 en apaniba, ezi ia kamaghin me
 mikiman marki,
 God e gasighasiki,
 me ian ganti, ia azenara azian
 marki.

Ia Bet Leafra adarasi, ian naviba ose-
 meghti ia azi,
 nguazim gipoghogh, an mineziba uan
 mikarzaribar aghu.†

11 Ia Safirin nguibamin gumazamiziba, ia
 bibiagara ikiva aghumsigh,
 kalabuziar gumazamizibar min
 kantrin igharazimin mangi.

Ia Sananin nguibamin gumazamizibar ati-
 atigh, nguibam ategh
 azenan izan kogham.

Ia oraghti, Beteselin nguibamin adarazi
 arangti ia fogh,
 mongamin danganitam kagh itir pu-
 vati.‡

12 Ikiavira Itir God Jerusalem gasighasighamin
 dughiam bar roghira ize,
 kamaghin amizi, Marotin nguibamin
 adarazir naviba bar osemegha,
 uarir akurvaghasa gumazamiziba
 bagha pura mizua iti.

13 Ia Lakisin nguibamin adarasi, ia Israelian
 arazir kurabar gin ghua,
 Jerusalemia gamizi, me arazir kuram
 gami.

Kamaghin amizi, ia karisba inigh
 hoziar bar puvira ivemaribagh ikegh
 aregh.

14 Ia Judaba, ia Moreset Getin nguibamin
 apangkufigh.

Ia ganti, igharaz darazi a inighti, a ua
 ian nguibam gavaghan kogham.
 Eghti Aksipin nguibamin adarasi,
 Israelian atrivibar akuraghan kogham.

15 Ezi ia Maresan nguibamin adarasi,
 Ikiavira Itir God,
 ia isi ian apanibar dafarim datighti,
 me ian nguibam inigham.

Eghti Israelian gumazir dapaniba ari
 mangi,
 Adulamin dagiar toribar aven
 muegham.

16 Egh apanir kaba ian borir ia bar ifongez-
 iba inigh mangegham.
 Kamaghin amizi, ia me bagh nighnigh
 azi,
 egh uan dapanir arizibagh isegh
 dapanir tuziba ikiam.

2

*Gumazir arazir kurabar gumazir onga-
 narazibagh amiba, God me gasighasigham*

1 Ia gumazir dimagaribar akui puvatigha,
 arazir kurabar amuasa nighnigha
 itiba,
 aminim tirazi arazir kurar kam
 damuamin tuavim otozi, ia
 zuamirama a gami.

Ia kamaghin amir gumazamiziba
 iavzika!
 Ia bar ikuvigham.

2 Ia gumazamizibar azenibar gara dagh
 ifuegha purama da isi darasi.
 Egha ia men dipenibar gara dagh
 aguava pura da isi.

Ia ifavaribagh amuva,
 gumazamizibar nguaziba ko, biziba ko,
 dipenibar okei darasi.

3 Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God kam-
 aghin migia ghaze,

“Ia oragh! Ki ia gasighasighasa nighnisi,
 eghti ia ari mangamin tuaviba pu-
 vatigham.

Dughiar kurar kam ia batoghti ia ganigh
 fogham,
 egh ia ua gin, uan ziaba fisi kamaghin
 damuan kogham.

4 Ia bativamin bizir kaba otivti,
 gumazamiziba ia geghan akam ia gasi
 ia mikimam.

† **1:10:** Bet Leafra nguibar ekiam ko nguibar igharaziba ko nguazir ves 10-15in itiba, da Jerusalemin nguibar ekiamin boroghin iti. Apaniba Jerusalemin misoghshi mangi nguazir kam ko nguibar kamin otogh mangam. Gumazir maba ghaze, akam inigha izir gumazim Maika ti akar kam, pura ikararer dibovir akabar a gamua ziar kam a gati. Hibrun akamin ziar kam, Bet Leafra mong kamaghin ghu, “Nguazir menemeniar dipenim.” Kamaghin amizi, akam inigha izir gumazim kamagh me migia ghaze, me nguazir minemeniam uan mikarzaribar aghuam. Ziar kam Sanan (a ves 11in iti) a mong ziar kamin min ghu “Anetaki.” Ezi akam inigha izir gumazim men migia ghaze, me uan nguibar kam ategham. Akam inigha izir gumazim uaghan ziar igharazir maba kamaghira ikararer dibovir akabar da gei. Ezi Hibrun akam danganir maba me deragha dar mingariba abighizir puvati. ‡ **1:11:** Hibrun akamin me akamin mingarim kagh deragha anebighizir puvati.

Egh me kamaghin azirakar ighiar
amirizibar amuam:

‘E bar moghira bar ikufi.

Ikiavira Itir God, en nguazim inigha en
apanir igharazibagh aningi.

Gumazir kaba e inigha ghua
nguazir igharazimin e isa kalabus gati.

Maia! A datirighin manmaghin
en nguazir, e da nizim ikarvagh e
damuam?’*⁵

⁵ Kamaghin amizi, ia Ikiavira Itir Godin gu-
mazamiziba, ia gin ua izi uari aku-
vagh,

nguazim abigh uari daningsi, a bagh
satu gikarangamin dughiam,
ia gumazir arazir kurabagh amiba,
ian ovavir boriba nguazir otevir katam
inighan kogham.

⁶ Ezi gumazamiziba kamaghin na migia
ghaze,

“Ni kamaghin garir akabar gun e mikiman
marki.

E nin akaba baraghan aghua.
God e gasighasighan koghti, e
aghumsighan kogham.”

⁷ Ia Jekopin ovavir boriba, ia ghaze,
Ikiavira Itir Godin apangkuvim ia ko
ikiavira ikiam, a?

Egh bizir kuratamin ia damighan
kogham, a? Puvati.

Ikiavira Itir God ghaze,
gumazir nan damazimin arazir
aghuibagh amiba,
ki nimira me migei.

⁸ Ikiavira Itir God kamaghin gumazir kabav
gia ghaze,
nan gumazamiziba, ia apanibar min
me gami.

Men marazi midorozim gamigha ua-
mategha uan dipenibar izegha
ghaze,

e deragha uamategha izegha
avughsi.

Ezi puvati, ia ghua me azenan azuir
korotiaba men akiragharibar da
adangi.[†]

⁹ Egha ia nan gumazamizibar tongin itir
amizir odiariba,
ia men dipenir me ifongeziba bagha me
batosi.

Egha ki men boriba, gin me daningamin
bizir aghuiba,

ia men tuavim apirigha da okemegha
gifa.

¹⁰ Ia gumazir arazir kurabagh amua nan
damazimin zuezir puvatiziba,

ia kagh deravira ikiamin danganir
aghuiba puvatigham.

Ki bar pazavira ia gasighasigham.

Kamaghin amizi, ia dikavigh mangi.

¹¹ Eghti akam akurir gumazitam ti gumazir
kurar kaba bagh izi,

wainin dipar onganiba ko dipar
onganir igharazibar akar ifavaribar
mikim suam,

“Ki guizin kamaghin migei, ia wain ko dipar
onganir aviriba ikiam,”
gumazir kurar kaba, ti gumazir akam
inigha izir kam bar a gifuegham.

*Ikiavira Itir God uamategh uan gumaza-
miziba iniam*

¹² Ikiavira Itir God ua kamaghin Jekopin
ovavir boribav gia ghaze,

“Ki uamategh Israelian gumazamizir itir
varazira ua me akuvagham.

Egh mati gumazim sipsipba inigha iza
divazimin aven me akuvi moghin,
ki ua me akuvagham.

Eghti me kalabusin dipenibar tiar ak-
abar uari akuvam.

Eghti gumazamiziba ua ian nguazim bar a
gizivagham,

mati sipsipin avirim grazir aghuir
aviribar tongin ikia ada api.”

¹³ Ikiavira Itir God uan gumazamiziba kal-
abusin me firigh,

me inigh azenimin izam.

Eghti me kalabuziar divazibar tiar akaba
akar azenan iziti,

men Atrivim a Ikiavira Itir God, a uabi
men faragh mangam.

God gumazamizibar araziba akir, deragh me damuam

3

(Sapta 3--5)

*Maika Israelian gumazir dapanibar
atari*

¹ Ki ghaze:

“Ia oragh, ia Jekopin ovavir boribar gu-
mazir dapaniba, ia Israelian gumazir
aruaba,

ia arazir aghuibagh nighnigh da bagh
ingar.

² Ia arazir aghuir kamin aghuagha arazir
kuram bagha bar ifonge.

Ian arazir kaba mati, ia nan gumaza-
mizir angamira itibar iniba aghora
da misi.

Egha men agharibar itir tuziba
aghora da misefi.

* 2:4: Hibrun akamin me akamin mingarim kagh deragha anebghizir puvati. † 2:8: Hibrun akamin me akamin mingarim kagh deragha anebghizir puvati.

³ Ian arazir kaba mati ia nan gumazamizibar iniba misa men aghariba apiragharigha dagh asegha, men tuziba aghoraghsua da api.
 Ia mati, me minem daghuasa asizir tuzir agharibar itiba aghoraghsuegha da minem gaghui.
⁴ Eghti dughiatam gin iziti, ia akurvazim bagh Ikiavira Itir Godin arangti, a ia bareghan kogham.
 Ia arazir kurabagh ami, kamaghin amizi, a ian azangsiziba bareghan kogham, mati a uan guam ian modo.”
⁵ Godin akam inigha izir gumazir maba, deragha nan gumazamizibagh amir puvati.
 Eghti tav dagheba me daningti, me a ko akaba akir suam, a dughiar aghuibar ikiam.
 Puvati, kar me a gifari.
 Eghti gumazamiziba dagheba me danighan kogham, eghti me akar atiatibav kim ifar suam, men apaniba izi me gasighasigham.
 Ezi Ikiavira Itir God, akam inigha izir gumazir kabav gia ghaze,
⁶ “Ia nan gumazamizibagh ifari, kamaghin amizi, ki ian anogoreghti, ia ua irebamin min gari bizibar ganan kogham, egh dar mingariba abighan kogh, egh ia gin otivamin bizibagh foghan kogh, dav kiman kogham.
 Ia aruem iraghugha givagha aminim pirizi moghin, ian dughiaaba givagham.”
⁷ Eghti akam inigha izir gumazir gin otivamin bizibar gara dav geir kaba, me aghumsigh naviba men ikuvigham. Men arazir kurar kam bangin, God men azangsiziba baraghan kogh, bizir me ganamin kabar amuti, da otivan kogham.
⁸ Ezi ko, Ikiavira Itir Godin Duam gavgavim na ganingi, egha guizin arazim damuasa nighnizim isa na ganingi.
 Egha Israelian arazir kuraba bar dar gun me mikimasa gavgavim na ganingi.
 Eghti ki Jekopin ovavir boribar arazir akaba batozimin gun me mikimam.
⁹ Ia Jekopin ovavir boribar gumazir dapaniba deragh na baragh, ia guizin arazibar aghua.
 Ia Israelian gumazir aruaba, ia arazir aghuibagh irazi,

da ghua arazir kurabar min otifi.
¹⁰ Ia uari bagha Saionin nguibamin dipenir aghuir aviriba ingarasa, gumazamizibav sozi me ariaghiri.
 Ia guizin arazimin aghuagha, onganarazibagh amir gumazamiziba abiragha men ghuzim ingegha ghaze, kar Ikiavira Itir Godin nguibam Jerusalem, e anesarazi a tugha gavgafi.
¹¹ Ezi Jerusalem gumazir dapaniba kotin dughiamin, gumazamizibar amamangatizi, me modogha dagiaba me givezegha me gagaghorima, me paza kotiaba tuisisi.
 Ezi ofa gamir gumaziba, gumazibar amamangatighi me dagiaba me daningti, me Godin Akar Gavgavibar mingariba abigh me mikimam.
 Ezi akam inigha izir gumaziba uaghan ghaze, me dagiaba inighiva, akar mogomebar mingariba deragh da abigham.
 Jerusalem gumazir ekar kaba bar, me kamaghin amua ghaze, “Ikiavira Itir God e ko iti. Ezi bizitam e gasighasighan kogham.”

¹² Kamaghin amizi, ia gumazir dapaniba ko ofa gamir gumaziba ko akam inigha izir gumaziba, ia amizir osimtizir kaba bangin, God Jerusalem gasighasigham.
 Eghti Jerusalem biziba bar ikuvigham, egh minezir pozimin otogham.
 Eghti Saion nguazir kinimin min ikiti, gumaziba an dagher azenibar ingaram.
 Eghti Ikiavira Itir Godin Dipenim iti naghin mighsiar kam, ruarim a batogham.

4

Ikiavira Itir God uan gumazamiziba bar men atrivimin ikiam (Aisaia 2:1-4)

¹ Gin otivamin dughia tamin, mighsiar Ikiavira Itir Godin Dipenim tughav itim, ziar bar ekiam iniam.
 Egh a pin mar iki mighsiar igharaziba bar dagh afragham.
 Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bar izi an uari akuvagh ikiam.
² Kantrin aviribar gumazamiziba izi suam, “Ia izi, e Saionin Mighsiamin mavanangam, a Ikiavira Itir Godin mighsiam. Kar Jekopin Godin Dipenim.

E mangiti a uan arazir a ifongezibar en sure damuam.

Egh a uabi misevezir tuavim, e an gin mangam.”

E fo, Moses Osirizir Araziba, Saionin Mighsiamin ikegh mangiti gumazamiziba a iniam.

Guizbangira, Jerusalemın nguibam, kar danganir Ikiavira Itir God uan akam isi, uan gumazamizibar aningamim, eghti me azenan mangi an akam akunam.

³ Eghti Ikiavira Itir God, jasin min iki kantriba bar dar gumazamizibar araziba tuisigh, men osimtiziba deragh da akirti, me uari inigh deragh ikiam.

Egh me uan midorozir sababa inigh dav soghti, da baravigh nguazibagh tuir ainbar min otivigham.

Egh me uan afuzibav soghti, da ikizirigh sabar azenibar ingaribagh ami moghin, otivigham.

Egh danganiba bar dar itir gumazamiziba, uam uariv soghan kogh ikiva, ua midorozir arazibar sure damuan kogham.

⁴ Kar Ikiavira Itir Godın Gavgaviba Bar Itim akam akirigha ghaze, gumazamiziba vaghvagh deraghvira uari uan wainin ikariziba ko fighin temebar boroghin dapiam.

Egh me deragh ikiti, tav ua izi atiatim me daningan kogham.

⁵ Kantrin Igharazibar Gumazamiziba uan asebar ziaba fi, men akabar gin mangam.

Eghti e Israelia, Ikiavira Itir God, en God, e zuraram an ziam fi mamaghira ikiam.

Israelia uamategh uan nguibamin izam

⁶ Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze, “Gin otivamin dughiamin, gumazamizir ki faragha ivezir kuram me ganiga, kal-abuziar gumazamizibar min kantrin igharazimin amadaziba ko, suer kurar daruan iburaziba, ki ua me akuvam.

⁷ Ezi gumazamizir ikiavira itir varazira, me uan nguibamin saghon ikia, egha daruan iburaghburaki, me gumazamizir suer kurar pazava aruiba.

Ezi datirighin itir varazira ki ua me damighti, me kantrin bar gavgavimin min otogham.

Eghti datirighin ikegh mangi, ki Ikiavira Itir God, ki Saionin Mighsiamin iki,

men atrivimin iki, me gativagh mamaghira ikiam.”

⁸ Ezi ni Jerusalem, God nin ikia uan gumazamizibar gari, mati sipsipbar gari gumazim uan sipsipbar garir dipenir divazimin aven iti.

Ni faragha me geghuvi moghin, ni bar ekevegh uan kantrin nguibaba bar da gativagh, dagh eghuvam.

⁹ Jerusalem, ni manmaghsua pamten arai? Ni tizim bagha amizim borim batasa mizazim isi moghin uabi barasi?

Ni ti atriviba puvati, a? Ezi nin fozozir gumaziba ti ariaghire, a?

¹⁰ Ia Jerusalemia, ia dimiva arang, mati amizim borim batasa mizazim baragha, uabi gighavkiravira iti.

Ia datirighin nguibam ategh graziba itir danganimin mangi.

Eghti me ia inigh Babilonin mangam.

Eghti gin Ikiavira Itir God, ian apaniba da ua ia inigham.

¹¹ Ezi kantrin aviriba ia gasighasighasa uari akufa.

Egha me ghaze,

“Aria, e Jerusalemın nguibar ekiam bar a gasighasigh, an ganti a bar ikuvigh ikiam.”

¹² Egha kantrin kabar gumazamiziba Ikiavira Itir Godın nighnizim gifozir puvati, a manmaghin nighnisi.

Me kamaghin fozir puvati, a me akuvagh me gasighasigham.

Mati gumazim witba akuvagh da mirmirighti, da witin daghebar min otivigham.

¹³ Egha Ikiavira Itir God ghaze,

“Jerusalemia, ia dikavigh mangi uan apanibagh asighasigh.

Ki ia damighti, ia gavgavigh ikiam, mati bulmakaun mam ainin komba ko, brasin sueba ikia bar gavgafi.

Kamaghin amizi, ia kantrin aviriba diki me abinigham.

Egh apaniba faragha ia misogha inizir biziba,

ia uam ada inigh na daningam, ki nguazir kam bar a gativazir Ikiavira Itir God.”

5

¹ Ia Jerusalemia, ian midorozir gumaziba uari akuvagh, arang uan mikariziba aghor. Apaniba ia ekiarugha gifa.

Me Israelian gumazir dapanim misogh
aghumsizim a daningasa,
mati apanim aghorim inigha gu-
mazimîn koviam misoke.

*God akam akira ghaze, gumazir dapani-
tam Betlehemin nguibamin otivam*

² Ikiavira Itir God ghaze,

“O Betlehem, ni Efratan Distrighin itir
nguibam,
ni Judan anababar nguibabar tongin, ni
nguibar bar dozim,

ezi nin aven gumazitam na bagh
gumazir dapanimîn otogh
Israelia gatavagh men ganam.

Ezi bar fomira, an ovavir bar faraghavira
itim, an otogha ike,
ezi an adarazi datirighin ikia ghuavira
iti.”

³ Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God uan
adarazi ateghti,
me uan apanibar dafaribar ikivira iki
mangiti,
amizir God inabazim, an otarim
bategham.

Eghti dughiar kamin Israelian kantrin
igharazibar ikeziba, uamategh izi
uan adarazi ko uam uari akuvagh.

⁴ Eghti gumazir dapanir kam otogh,
uabi uan gumazamiziba Ikiavira Itir
Godin gavgavimîn men ganam,
mati sipsibagh eghuvir gumazim
deravira uan sipsibagh eghufi.

Guizbangira, a Ikiavira Itir God, an God,
an an ziar ekiamîn me gatavagh.

Eghti gumazamizir kantrin igharazibar
itiba an gavgavim gifogham.

Eghti an gumazamiziba deragh ikiam.

⁵ Eghti a navir amirizim ko, dabirabir
aghuim isi uan gumazamizibar
aningam.

Eghti Asirian midorozir gumaziba
izi, en nguibar ekiar gavgavibar
divaziba akarti,

e uan midorozir gumazir faragha zuir gav-
gaviba amisevegheti,

me mangi me ko misogh.

⁶ Me Asirian kantri ko misogh me abinigh,
men kantri iniam, an ziam Nimrot,* me
me dama a inigham.

Eghti arazir kamin, gumazir dapanir kam,
Asirian e gasighasighasa iziba,
a men dafarimin en akuragh, uam e
inigham.

⁷ Eghti Jekopin ovavir boribar ikiavira itir
varazira,
me kantrin igharazir aviribar gumaza-
mizibar tongin iki,

men akurvaghamin gumazibar
min ikiam.

Mati dimagaribar grazibagh irir ghuariaba,
ko, temebagh izir amoziba,
Ikiavira Itir God da amadagha dagh
amizi, da deraghaviram otifi.

Bizir kaba me Godin gavgavimra dar
amuam,
men gavgaviba puvati.

⁸ Eghti Jekopin ovavir boribar ikiavira itir
varazira,

me kantrin igharazir aviribar gumaza-
mizibar tongin iki,

mati laion ruarimîn itir asiziba ko,
sipsipin divazimîn aven itibar
amasa gari.

A sipsipbar tongin mangi, uabi fi sipsipbar
kin me givi me aghoram.

Eghti gumazir men akurvaghamba pu-
vatigham.

⁹ Eghti tuavir kamin Israelia uan apaniba
abinigh bar me agivagh.

¹⁰ Ikiavira Itir God, kamaghin Israelia migia
ghaze:

“Gin otivamin dughiamin, ki midorozir biz-
ibagh asighasigham.

Egh ian hozibagh asighasigh ian
karisba apirarigham.

¹¹ Egh ki ian nguibar ekiaba ko dar divazir
gavgaviba bar ada akarighi,
ia uam adar mongiva avegham.

¹² Egh ki ian meziba ko akavsiaba batuegh,
ian kukunir gumaziba agivaghti, me ua
ikian kogham.

¹³ Egh ki ian marvir guaba ko, asebar nedaz-
iba bar da batuegham.

Ia uari uan dafaribar ingarizir bizibar
ziaba fan marki.

¹⁴ Egh ki temer guarir aser amizim Aseran
nedazim itiba apirarigh,
ian nguibamin bar da batuegham.

Egh ian nguibar ekiaba bar adagh
asighasigham.

¹⁵ Ki arazir kam bagha nan navim bar ose-
megha atari.

Egh kantribar gumazamizir nan akaba
batozir arazir kam, ki a ikarvagh.”

God Israelian arazir kurar me amiziba bagh me tuisigh, gin me damighi me an gumazamizibar otivigham

6

(Sapta 6--7)

Ikiavira Itir God Israelia isa kot gati

¹ Ia oragh!

Ikiavira Itir God Israelia isa kot gati.

5:2: Matyu 2:6; Luk 2:4; Jon 7:42 * 5:6: Nimrot, a gumazir Niniven nguibar ekiamin ingarizim, an Asiriabar nguibar ekiam. Kamaghin amizi, kantri Asiria, me ziar kam a garsi “kantri Nimrot.” Ni Jenesis sapta 10:8-12in gan.

O Israelia, ia dikavigh izi kotiamin, ia uan osimtizimin gun mikim.
Eghti mighsiaba jasin min iki,
ia baragh ian akaba tuisigham.

² Eghti ia mighsiaba ko, dagiar bar gavgavir nguazimin apengan ikia, an suirazi a gavgavigha ikia mamaghira itiba, ia Ikiavira Itir Godin kotiam baragh.
Eghti Ikiavira Itir God, kotin aven uan gumazamiziba ko uari adoghodoghiva, egh an akam me gasam.

³ Ikiavira Itir God kamaghin migei,
“O nan gumazamiziba, ki arazir kurar man-amra ia gami?
Ki ian azai, ki bizir tizim gamigha osimtizim ia ganingi?
Ia na mikim!

⁴ Guizbangira, kirara dughiar ia Isipin kalabusin itimin ia inigha azenan ize.
Ki tuavim ian akaghasa, Moses ko, Aron ko, Miriam, me amadazi,
me ian faragha ghua ia inigha ize.

⁵ O nan gumazamiziba, ia Moopian Atrivim Balak faragha ia gamizir arazir kuram ginighnigh.

Beorin otarim Balam, ia Balak mikemezir akam ginighnigh.

Egha ia Sitimin nguibam ategha ghua Gilgalin zuir dughiamin, ki amizir bizir ekiabagh nighnigh.

Ia bizir kabagh nighnigh fogh suam, ki ian akurvaghasava bizir aghuibagh ami.”*

Ikiavira Itir God, arazir a ifongezibar amuasa gumazamizibav gei

⁶ Ikiavira Itir God, a Godin Bar Pin Itim, ki an damazimin izi

tevimning apirigh an ziam fisi,
bizir tizimra inigh izam?

Ki ti bulmakaun igiar mikarziba sara itir aghuiba inigh izi, a daningisi ofan bar isia mighirizim min bar da tueghti da isi mighirigham, a?

⁷ Ki ti sipsipin apurir 1,000pla o, 10,000plan olivin borer mineba inigh izam,
eghti Ikiavira Itir God bizir kaba bagh bar akuegham, o?

Ki ti uan arazir kuramin ivezim bagh uan otarir ivariam ofa damusi a misueghti an aremegham, o?
Bar puvatigham.

⁸ Ia nguazir kamın itir gumazamiziba, Ikiavira Itir God arazir aghuibar ia mikemegha gifa,
eghti ia arazir aghuir a ifongezir kabara dar amu:

Ia guizin arazibara damuam,
egh igharaz darazir apangkuvir arazim gifongegh,
egh ia uari abin uan Godin apengan iki, anarira gin mangam.

⁹ Ia fofozir aghuim gifueghiva,
Ikiavira Itir Godin atiating an apengan ikiam.

Ia oragh! Ikiavira Itir God Jerusalemın nguibar ekiamin diagha ghaze,
“O nguazir kamın itir gumazamizir iza nguibar kamın uari akuviba, ia oragh!†

¹⁰ Ia gumazir arazir kurabagh amiba,
ia bizir aghuiba uan dipenibar aven da mongezi da ikiavira iti,
ezi bizir ia itir kaba, kar ia arazir kuram gamua inizir biziba.

Ia uan biziba gumazir igharaziba bagha da amadir dughiam,
ia ifara deragha dar osimtiziba tuisigha dar ivezibar abarir puvati.

Ki arazir kurar kam bar an aghua.

¹¹ Ki garima, ian gumazir maba igharaz darazigh ifara men bizir amadiba,
deragha dar osimtizar iveziba me ganidi puvati.

Ki men arazir kuraba gin amadir puvati. Ki aghua.‡

¹² Ezi nguibar ekiamin itir gumazir dagiar aviriba itiba,
me onganarazibagh amir gumazamizibagh ifara men biziba pura dagh ekua,

egha paza me gami.

Nguibar ekiar kamın gumazamiziba,
me bar ifavarir gumazamizibara.

¹³ Kamaghin amizi, ian arazir kurar kaba bangin,
ki ia gasighasigham.

¹⁴ Ia daghebar ami, izivaghan kogham,
eghti mitiriaba ian aghivira ikiam.

Egh ia biziba inigh dipenimin ada akuvam,
eghti da deravira ikian kogham.

Eghti ia bizir manaba iti, ki apaniba amadaghti,
me izi ia misogh dagh asighasigham.

¹⁵ Ia azeniba opariva,
dar daghetam inighan kogham.

6:4: Ua Me Ini 4:10-16; 12:50-51; 15:20 **6:5:** Diboboniba 22:2–24:25; Josua 3:1–4:19 **6:5:** Vezin kam ghaze, Ikiavira Itir God digavir kuram gamir arazir aghuir aviribagh ami. Israelia Sitimin nguibam ategha izir dughiamin, a Jordanin Fanem gamizi a dakezi me nguazir dakirtizim giregha vongin Gilgalin ghue. **6:8:** Godin Araziba 10:12; 1 Samuel 15:22; Aisaia 1:17; Hosea 6:6 † **6:9:** Hibrun akamin me akamin mingarim kagh deragha anebighizir puvati. ‡ **6:11:** Hibrun akamin me akamin mingarim kagh deragha anebighizir puvati. **6:15:** Godin Araziba 28:30; 28:38-40; Amos 5:11; Sefanaia 1:13

Egh ia olivin oviziba dikabin da mirmir,
 egh olivin borer tam uan mikarzim
 daghuighan kogham.
 Egh ia wainin oviziba dikabin da mirmir,
 egh wainin dipatam ameghan kogham.
¹⁶ Atrivim Omri ko an otarim, Atrivim Ahap,
 ia aningın arazir kurabar gin ghuezir
 gumazamiziba,
 aning faragha amizir araziba, ia
 datirighin aningın gin ghua dagh ami,
 kamaghın amizi, ki ia gasighasighti,
 Kantrin Igharazibar Gumazamiziba,
 akirim ragh ia gasi dibovir akabar ia
 mikimam.
 Eghti ia nan gumazamizir nguibar ekiar
 kamin itiba
 bar moghiram aghumsigham.”

7

Israelia arazir kurabagh ami

¹ Maia! Ki uabin apangkufi.

Ki ti ovengam.

Gumazamiziba mitiriaba men azi moghin,
 mitiriam nan azi, ezi ki temer ovizitam
 amasa da bagha tememin garima, da
 puvati.

Temer fighin oviziba ko, wainin
 oviziba, me bar ada inigha gifa.*

² Gumazir aghuitam nan kantrin aven itir
 puvati.

Gumazitam guizbangira Godin gin zuir
 puvati.

Bar puvati.

Dughiabar zurara gumazamiziba uarira
 uarir apanibagh amua uarigh
 asighasighasa uari bagha tuaviba
 buri,

mati gumazim asizibav soghasa,
 azuazim agura.

³ Gumazamizir bar arazir kurabagh fogha
 dagh amiba,
 me zuraram arazir kurabagh ami.

Gavmanin ingarir gumaziba ko, jasba
 kotin dughiamin, me gumazamizibar
 azangsizima,

me moga dagiabar me giveza me gak-
 aghorima,

me paza kotiaba barasi.

Gumazir ziar ekiaba itiba pura uan ifon-
 giabar jashav geima,

jasba guizin arazim ategha pura gu-
 mazir kurar kabar ifongiabar gin
 zui.†

⁴ Ezi gumazir igharaziba ghaze me deragha
 arazir aghuibagh ami,
 ezi God men gari,

me ikuvigha mati grazir
 ataghatariba ko, benir dikoniba
 itiba.

Dughiam otogha gifa, ezi God uan gumaza-
 mizibagh asighasighasa,
 mati an akam inigha izir gumazim
 mikemezi mokin.

God kamaghin damuti,
 an gumazamiziba okam nighnigh on-
 ganigh tintinibar nighnigham.

⁵⁻⁶ Eghti dughiar kamin otariba dibovir ak-
 abar uan afeziabav kinti,
 guiviba uan amebabar akaba
 batogham.

Eghti paba itir amiziba, uan ivozir amebaba
 ko akabar uari adogham.

Gumazamizibar anababa uari, men
 apanim ikiva, men ikuvigham.

Kamaghin amizi, ni uan namakam ko ro-
 roamin akaba, nighnizir gavgavim
 dar ikian marki.

Egh ni uaghan uan amuim o uan
 pam mikimsi deraghvira nighnigh a
 mikim.

⁷ Ezi ki uabi, nighnizir gavgavim Ikiavira Itir
 Godin iki a mizuamam.

Eghti a ki a ko migeir azir akaba baregh,
 izi nan akuragh na inighti, ki der-
 aghvira lkiam.

*Ikiavira Itir God ua uan gumazamiziba
 ini*

⁸ Eghti en apaniba aghumsizir akabar e
 damuan kogham.

E guizbangira iregga gifa, egh e ua
 dikavigh tuivigham.

E datirighin aminirbirimin iti,
 eghti Ikiavira Itir God uam angazan-
 garim e daningam.

⁹ E datirighin Ikiavira Itir Godin damazimin
 arazir kuram gami.

Eghti Ikiavira Itir God bar dughiar ote-
 vimra uan aningagharim akagh, e
 gasighasigham.

Egh a gin ua en akuragh guizin arazimin gin
 mangiva,

pazavira e gamir darazir arazir kuraba
 ikarvagham.

Egh a mitatemın e inigh angazangarimin e
 atighti,

e angamira iki an ganti, an en apanibar
 dafaribar uam e iniam.

¹⁰ Apaniba faragha kamaghin e migia ghaze,
 “Ikiavira Itir God, ian God managh iti?”

Egh me gin ganti Ikiavira Itir God en
 akuraghti,
 me bar aghumsigham.

6:16: 1 Atriviba 16:23-24; 21:25-26 * **7:1:** E fozir puvati tinara akar kam akuni. Gumazir maba ghaze kar akam inigha izezir gumazim Maika, an akamra. Ezi gumazir maba ghaze, akam inigha izir gumazim, a Jerusalem o Samarian nguibamningin amizimin akar isin zuim migei. Ezi akar kam amizir kam akam akuni. † **7:3:** Hibrun akamin me akamin ingarim kagh deragha anebighizir puvati. **7:5-6:** Matyu 10:35-36; Luk 12:53 **7:7:** Aisaia 8:17

E ganti Ikiavira Itir God me dikiti,
 mati gumazamiziba tuavimin
 beghneazim diti moghin, a me
 dikabinigham.

11 Ia Jerusalem gumazamiziba, ia gin
 nguibar ekiamin divaziba uam adar
 ingaramin.

Egh nguazimin mitaghniabagh
 isivaghti da mangi ekevegham.

12 Dughiar kamın nin gumazamizir kantrin
 igharazibar kalabusin itiba, me ua-
 mategh tintinibar izam.

Tarazi Yufretisin Fanemin amadaghan
 ikegh izam,

eghti tarazi aruem anadi naghin kantri
 Asirian ikegh izam,

eghti tarazi sautin amadaghan kantri
 Isip ategh izam.

Israelia bar moghira kantrin saghon
 itibar mighsiaba ko, ongarir
 dadarimin itibar ikegh izam.

13 Ezi kantrin kabar gumazamiziba bar
 arazir kurabagh ami.

Kamaghin amizi, da danganir bar
 kurabar min ikiam.

*Ikiavira Itir God, ni Israelian apangku-
 figh*

14 O Ikiavira Itir God, ni gumazamizir ua
 bagha miseveziba, ni me eghuvir gu-
 mazimin min iki,

mati sipsipbagh eghuvir gumazim de-
 ravira uan sipsipbagh eghufi.

Me ruarir arizibar mighsiabar ikia, nguazir
 aghuiba puvati.

Ezi azenibar ingaramin nguazir
 aghuiba vin iti.

Me faragha amizi moghin, ni men amaman-
 gatighi,

me mangi Basan Distrik ko Gileatin Dis-
 trighin nguazir aghuibar azenibar
 ingaram,

mati sipsipba grazir aghuiba itir
 nguazim garua grazir aviriba
 api.

15 Ikiavira Itir God akam ikaragha ghaze:

“Ki faragha Isipin ia inigh azenan izasa
 digavir kuram gamir araziba,

ki datirighin uam ada ian akaghiam.

16 Eghti kantrin igharazir gavgaviba itiba,
 me datirighin nan gavgavimin
 ganighiva digavir kuram damigh
 aghumsigham.

Egh me atiatigh uan kuariba ko,
 akabar kumigham.

17 Egh me fogh suam, me gavgaviba bar
 puvati,

mati kuruziba uan navibar nguazim
 davaram.

Egh akongiva atiatigh uan danganir
 mogomeba ategh,

Ikiavira Itir God bagh izam, a en God.”

18 O Ikiavira Itir God, ua godin igharazitam
 nin min itir puvati.

Nin gumazamizir ikiavira itir varazira,
 ni men arazir kuraba gin amadi.

Nin adariba dughiar ruaribar itir puvati.

Ni zurara en apangkuvigha, arazir
 aghuibar e damuasa bar akonge.

19 Ni uam en apangkufigh.

Egh uan suemin biziba dika da abiri
 moghin,

en arazir kuraba diki da abinigh,
 da akunighi da ongarir konim bar an
 aven magirigh.

20 Egh ni uan akaba bar dar gin mangiva,
 zurara Israelia en apangkufigh.

E Abraham ko Jekopin ovavir boriba, e
 nin gumazamizibara.

Ni fomira en inazir afeziaba koma akar
 dikirizim gamua ghaze,

ni en apangkuvigham,
 egh ni uan akar dikirizir kam damuti,
 a guizbangiram otogham.

**Godin Akam Inigha Izir
Gumazim
Nahumin Akinafarim
O
Nahum
Akar faragha zuim**

Godin akam inigha izir gumazim Nahum, e deraviram an ikirimirim gifozir puvati. Niniven nguibar ekiam a ikuvigha gifa, kamaghin amizi, akinafarir an osirizir kam, kar an migirigiar bar akongeziba.

Ninive, a kantri Asirian nguibar ekiam. Asiria a kantrin bar gavgavir mam, ezi an midorozir gumaziba kantrin igharazir aviribar gumamazizibav sogha me abini. Kantrin kamra notin amadaghan Israelian kantri gasighasiki. Egha an gumamaziziba inigha ghuezi, me danganir igharazibar iti.

Kamaghin amizi, Israelia orazi apaniba Niniven nguibar ekiam gasighasighizi, me bar akonge. Godin akam inigha izir gumazim Nahum kamaghin migei, me akaba batogha arazir kurar avirim gami. Kamaghin amizi, God men arazir kuraba ikarvagha uabi bizir kam gamizi, a Ninive bato.

**Ikiavira Itir God Niniven
nguibar ekiam gasighasiki**

(Sapta 1–3)

Ikiavira Itir God Niniven nguibar ekiamin aningazi

¹ Godin akam inigha izir gumazim Nahum, a irebamin min garir bizir mamin garima, God akar kam a ganingizi, an akinafarir kam osiri. Akar kam, a Niniven nguibar ekiamin akam. Godin akam inigha izir gumazim Nahum, an nguibam Elkos.

² Ikiavira Itir God uabira God, a gumamaziziba ateghti, me asebar ziaba fan kogham.

An akam batozir gumamaziziba, a mizazim me ganidi.

Ikiavira Itir God, a uan apanibar aningagha, men arazir kuraba ikarvagha ivezir kuram me ganidi.

³ Ikiavira Itir God a zuamiram atarir puvati. A Godin Gavgavir Ekiaba Itim, egha a zurara arazir kurabagh amir gumamaziziba mizazim me gasi.

Ikiavira Itir God, danganir manamin mangiti, aminir ekiam ko amozim otivam,

eghti ghuariaba mati an dagarimning nguazim ditima, nguazim mineziba mizi.

⁴ An ongarim dagarvagh an atarti, ongarim dakegham.

Egha uaghan fanebagh ami da dati.

Egh a suam, biziba ikuvigham, eghti azeniba ko, grazir aghuariba misingigh arimighiregham.

Basanin nguazir aghuimin itir azeniba ko, Karmelin Mighsiamin itir temeaba ko, Lebanonin kantrin itir akimariba, da bar midiava ariaghiri.

⁵ God uan gavgavim akazi, mighsiaba agoa nigha, dipabar min otifi.

A uan gavgavim akazi, mikimkizim nguazim ginobagha a gamima a nisi, ezi gumamaziziba uaghan agoa nisi.

⁶ An aningazir dughiam, tina deravira iki ikuvighan kogham. Bar puvatigham.

A gumamazizibar aningagha, an damazimning mati avim isiava aghefe, An aningagharim, dagiaba misaragharisi.

⁷ Ikiavira Itir God, an arazir aghuibar e gami.

Osimtizibar dughiaabar a uan gumamazizibar mogomer danganimin min ikia,

egha gumamazizir a bagha zuiba, a men akurvasi.

⁸ An aperiar ekiamin min, Niniven nguibar ekiam bar a gasighasigham.

Egha gumazir an akam batoziba, a me misozi me ariaghiri.

⁹ Ia apaniba, ia arazir manam Ikiavira Itir God damuasava a migei?

Ia ganigh, a bar ia kuavaremegham.

Guizbangira, apanitam dughiar pumuning akirim ragh a gasaragham kogham.

¹⁰ Ia mati gumazim dipar onganim amegha bar ongani,

eghti a bar ia agivagham, mati avim benir dikoniba ko, grazir bar misingizibar isi.*

¹¹ Ia Niniven adarasi, ian mav nighnizir kuram iti,

egha a pazi Ikiavira Itir God damuasa akam akiri.

¹² Ezi Ikiavira Itir God uan gumamaziziba Israelia, a kamaghin me migei,

“Asiriaba me bar avirasemegha gumazir gavgaviba iti,

1:1: Aisaia 10:5-34; 14:24-27; Sefanaia 2:13-15 1:2: Ua Me Ini 20:5; Godin Araziba 32:35; 32:41; Onger Akaba 94:1

1:3: Ua Me Ini 34:6-7; Onger Akaba 104:3; Aisaia 29:6; Amos 1:14 1:7: Onger Akaba 25:8; 28:8; 37:39-40 * 1:10:

Hibrun akamin me kagh akam deragha anebghizir puvati.

ezi ki me gasighasighti, me bar givagham.

Nan gumazamiziba, ki osimtizer ekiam ia gati,
egh ki ua kamaghin damuan kogham.
Bar puvatigham.

¹³ Asiriaba faragha ia gativagha ike,
ezi datirighin ki men gavgavim
abiragham,
eghti me ua ia gativagh, ian ganan kogham.

Eghti ia ua men kalabusin aven ikian kogham.”

¹⁴ Egha Ikiavira Itir God Akar Gavgavimin kamaghin Asiriabav gei,
“Ian ovavir boriba uam otivan kogham.

Ian dipenir asebar ziaba feba,
ki dar aven marvir guaba bar dagh asighasigham.

Egh me ian kuaba afamin moziba, ki ia bagh dar akiram.

Ia gumazamizir kiniba, kamaghin amizi, ia ua ikian kogham.”

¹⁵ Ia gan, gumazir mam mighsiamin itir tu-avimin izi,
egha akar aghuim inigha izi.

Kamaghin amizi, ia Judan gumazamiziba, ia izi

uari akuvagh Ikiavira Itir Godin ziam fisi isam damuam.

Egh bizir ia God daningasa akam akirigha givaziba,

ia da isi a daning.

Eghti gumazamizir kuraba ua ian nguazim inian kogham.

Guizbangira, God me gasighasigha gifa.

2

¹⁻² Apaniba faragha Israelia gasighasigha, men biziba bar da inigha ghue.

Ezi datirighin Ikiavira Itir God, Israelin ziar ekiam damuti,
a faragha ikezi moghin uam otivam.

O Niniven adarasi, apaniba datirighin ia misosi.

Ia gasighasighamin gumazim izegha gifa.

Ia midorozir gumaziba arighti me ian nguibar ekiamin okarigham.

Ia bar deravira tuavibar gan.

Ia misoghsi tuivigh gavgavigh gan.

Ninive ikuvigham

³ Ian apaniba orar aghevibar suigha, midorozir korotiar agheviba aghuigha,
ia misoghasa izi.

Me misoghasa ivemara izima, men karisba taghtasi,
mati avim isi.

Ezi men afuzir ruarir me painin temebar ingariziba,
da misoghasa amua dar koniba igha izi.

⁴ Men karisba bar pamten ivemara nguibar ekiamin aven izi,
egha gumazamiziba uari akuvir dan-
ganibar me dar mangi izegh gami.

Me adenir avibar min isia,
tintinibar ghua mati onimarim tagh-
tasi.

⁵ Men faragha zuir gumazim, midorozir gumazir dapanibar diazi,
me ivemara asaghpora irasava amua divazim bagha zui.

Me zuamira ivemara ghua averpenimin aven zui,
me averpenimin apengan, divazim ginivti, anekaramin temer otevir mam iti.

⁶ Me temer otevir kam, tiar akar fanemin boroghin itim ginivima,
tiar akam akariaghiri.

Ezi dipam bar puvira ivemara, atrivimin dipenimin aven izima, aperiar ekiam otozi,
gumazamizir atrivimin dipenimin itiba bar atiatingi.

⁷ Apaniba Asirian atrivim gamizi, a tughav itima, me an amuimin korotiaba suegha,
a inigha kalabusin ghu.

Ezi an ingangarir amizibar naviba bar ikuvizi me aziava,
bar an apangkuvigha uan evaribav sosi.

⁸ Dughiar bar ruarimin Niniven nguibar ekiam nimira iti, mati dipar akarem.

Ezi datirighin an gumazamiziba ara nguibar ekiam ategha azenan zui,
mati dipam apirizir divazim akariaghirizi, dipam puvira ivemari.

Men marazi pamten dia ghaze,
“Ia mitifigh, ia mitifigh. Ia ari mangan marki.”

Ezi tav mitigha uamategha zuir puvati. Bar puvati.

⁹ An apaniba kamaghin uan adaraziv gei,
“Aria, ia men gol ko silvaba okemegh bar da inigh.

Bizir aghuir bar aviriba, men nguibar ekiam gizifa.”

¹⁰ Ninive bar ikuvigha, pura danganir kinir gumazamiziba puvatizimin min iti.

Gumamaziziba nguibar ekiam ategha tintinibar are.
 Me puviram aguava bar atiatigha, men sueroghofariba nisi.
 Men gavgaviba bar givazima, men nav-
 iba me gighaghirima,
 men damaziba atiaghiregha guaba
 bar ghuari.
 11-12 Nguibar ekiam kam faragha bar gavgafi,
 mati laionba itir danganim, ezi
 datirighin puvati.
 Ninive fomira mati laionin igiaba ikia apir
 danganim, ezi laionin apuriba ko,
 amebaba ko, men nguziba an moga
 deravira itima,
 apaniba me misozir puvati.
 Laionin apurim asizibav sogh da
 nguemsirighi, amebam ko, nguziba
 deravira damam.
 Egha asizir naba isa dipenim garizima
 a izifa.
 Ezi datirighin laionin dipenim a managh iti?
 A ikuvigha gifa.
 13 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim
 kamaghin Ninivebav gei,
 "Kirara ian apanim.
 Ki ian karisba dapongti da bar isigham.
 Eghti ian midorozir gumaziba,
 laionin igiabar min midorozimin aven
 arimighiregham.
 Eghti bizir ia igharaz darazi da iniziba, ki
 bar uam ada inigham.
 Eghti Kantrin Igharazibar Gumamaziz-
 iba
 ua ian abuir gumaziba baraghan
 kogham."

3

1^O Ninive! Men gumamaziziba puvira ifara
 gumamazizibav sozi me ariaghiri.
 Egha bizir avirim okemegha, nguibar
 ekiam garizima a bar izifa.
 Kamaghin amizi, God gumamazizir kaba
 bar me gasighasigham.
 Mevzika!
 2 Ia oragh, benir hoziabar akiriba ifo-
 zorozim ikia tingazi,
 ezi hoziabar sueba ko, karisin wilba
 tuavimin tingazi.
 Ezi karisba tuavimin dagiabagh
 isin ghua nidi.
 3 Midorozir gumaziba hoziabagh apiagha
 ivemara izi,
 ezi men midorozir sababa ghasin min
 taghtasi.
 Egha gumazir avirim misozima, men kuaba
 tintinibar uarigh isin irav iti,
 ezi ni da diponan lburagham.
 Ezi gumamaziziba aruava gumazir
 kuaba dika, me gasaghpomaghi.

4° Ninive, ni mati tuavimin amizim, ka-
 maghin amizi, God ivezir kuram ni
 ganidi.
 Nin ganganim bar derazi, ni kantrin
 igharazibagh etui,
 mati tuavimin amizim akavsiaba
 ko, imezibagh amua gumaz-
 ibagh etui.
 Kantrin Igharazibar Gumamaziziba ni
 bagha ghua tuavimin amizimin min
 ni ko, arazir kurabagh ami.
 Egha me nin kalabuziar gumaza-
 mizibar min iti.
 5 Ezi Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim
 kamaghin migei,
 "O Ninive, ki ni gasighasigham.
 Ni tuavimin amizimin min itima, ki
 datirighin nin korotiaba sueghti ni
 bibiamra ikiam.
 Ni korotiaba puvatighi, Kantrin Igharaz-
 ibar Gumamaziziba nin ganti,
 ni bar aghumsigham.
 6 Ki pazi ni damuva, bizir mughurir kuraba
 zuibar ni avaragham.
 Eghti Kantrin Igharazibar Gumamaziz-
 iba nin ganiva bar atiatigham.
 7 Me nin ganiva nin ari miriabar mangam.
 Me kamaghin mikim suam,
 'Ia gan. Ninive ikuvigha gifa.
 Gumazitam an apangkuvighan
 kogham.
 Migirigiar aghuaritam a damuva
 an akurvaghamin gumaziba pu-
 vati.'"
 8° Ninive, ni ti ghaze, nin gavgavim Tebes
 gafira, a?
 Kar Isipin nguibar ekiam mam.
 A uaghan Nailin Faner Ekiamin boroghin
 iti,
 ezi Nail mati an divazim.
 9 Ia ti fo, Tebes, kantri Isip ko, kantri Itiopian
 ruaghatevir mam gativagha aningin
 gari.
 Ezi kantrin tam an gavgavim abirazir
 puvati.
 Ezi kantri Put ko, kantri Libia a ko,
 porogha midorozibagh ami.
 10 Ezi a pura bizim, apaniba Tebesia gafi-
 ragha,
 kalabusin ingangarim bagha me inigha
 ghue.
 Me men boriba, tuavir akar
 uari bativibar me misozim me
 ariaghiri.
 Egha Tebesin gumazir aruaba me senbar
 me ikegha vaghvagha me inigha
 ghue,
 ezi me men ingangarir gumazir kinibar
 min ingari.

11 Ia Niniveba, ia uaghan Tebesbar min otivam.

Ia dipar onganibar ami gumazir onganibar min otivam.

Ian nighniziba onganighti ia daighiram, egh apanibar atiating ari mangi mongsi danganiba buriam.

12 Eghti apaniba ian nguibar ekiam inisi pamten ingaran kogham. Puvatigham.

Ian nguibar ekiar gavgaviba mati fighin temer oviziba faragha anigha gifa.

Eghti apaniba zuamiram a iningham, mati gumazim temer figh ginobazi, an oviziba ira gumazimin akatorimra iraghu.

13 Ian midorozir gumaziba mati amiziba, kamaghin amizi, me apanibav sogh, me batueghan kogham.

Ian nguibar ekiamin tiar akar ekiar, gavgaviba apazir igugunir gavgaviba, avim dar isigham.

Eghti nguibar ekiamin tiar akam bar kuighirighti, apaniba puram an aven izegham.

14 Niniven gumazamiziba, apaniba ian nguibar ekiam korogham, kamaghin amizi, ia dipaba tuigh, da inigh nguibar ekiamin aven izi.

Egh ia nguazir aghevim inigh a dikiti an amereghti,

ia brighbar ingarir boksiabar arigh. Egh brighba inigh mangi gavgavim isi nguibar ekiamin divazim daning.

15 Ia dar amuti da uaghan bar ian akuraghan kogham.

Avim izi ia ko ian nguibar ekiamin isiti, ia isigh arighiregh bar givagham, mati odeziba bar dagheba agifa.

Ia faragha odezibar min bar aviraseme.

16 Egha ian gumazir dagiar ingangaribagh amiba

bar avirasemegha, overiamin mikovezibar dibobonim gafira.

Ezi datirighin me bar ghuegha gifa, mati odeziba zuravariba amegha givagha, uan aviziba kuigha mighegha ghue.

17 Ian gumazir dapaniba mati odezir okoruam, orangtizimin dughiam, da divazibagh isin iti.

Ezi aruem anadima da migha ghue. Ezi gumazamiziba fozir puvati, da managh ghue?

18 O Asirian atrivim, ni oragh.

Nin gumazir dapaniba ko, gumazir ziba itiba,

me ariaghirezi men kuaba ireghav iti.

Ezi apaniba nin gumazamizibagh amizi, me tintinibar mighsiabar ghue.

Ezi ua men akuva, me inigh nguibamin izamin gumaziba puvati.

19 Ni mati gumazir duar ogorim iti.

Ezi nin duam damighti an akumamin marasinba puvati.

Nin duam akumighan kogham.

Bar puvati.

Ni fomira paza gumazir aviribagh ami, ezi gumazitam arazir bar kurar ni me gamitam ari mangighan kogham.

Kamaghin amizi, gumazamiziba nin osimtizim bareghiva, dafaribav sogh bar akuegham.

**Godin Akam Ingha Izir
Gumazim
Habakukin Akinafarim
O
Habakuk
Akar faragha zuim**

Babilonin kantri bar gavgavigha itir dughiamin, Godin akam ingha izir gumazim Habakuk, Godin akam akuri. Egha a garima, Babilonian araziba bar ikufi. Me pura misogha, igharaz darazigh asighasisi, ezi bizir kam Habakuk gamima, a nighnizir aviribagh ami. A kamaghin Godin azangsis, "Ki fo, ni guizin arazibagh ami, egh ni arazir kurabagh amir gumamazibar araziba tuisigh, ivezir kuram me daning. Gumamazizir kurar kaba, gumamazizir mong derazibagh asighasisima, ni puram aperaghav ikia gari. Ni bar tizim bagha kamaghin ami?" Ni Habakuk 1:13in ganigh.

Azangsisir kam bar fomira ikia, iza datirighin tu. Ezi Godin ikarvazim uaghan ikiavira iti. A kamaghin migia ghaze, a uabi biziba bar dar afeziam, ezi an ifongiam ko, dughiar a uabi misevezimin, a biziba bar da akirmigham. Ezi gumamazizir Godin Akar Gavgavibar gin zuiba, me nighnizir gavgavim Godin iti, egh me zurara ikivira ikiam.

Habakukin akar mam uaghan kamaghin migia ghaze, God gumamazizir kurabagh asighasisgham. Egh akinafarir kam agivsi, Godin ziam famin ighiar mam iti, eghti an aven Habakuk uabi uan nighnizir gavgavim akakagham.

**Habakuk uan navir
osimtizibar gun migeima,
Ikiavira Itir God an akam
ikarvasi**

(*Sapta 1--2*)

¹ Kar Godin akam ingha izir gumazim Habakuk, a irebamın mın garir bizimın aven akar kam baraki.

Habakuk gumazir kurabar arazibar gun Ikiavira Itir God migei

² O Ikiavira Itir God, dughiar bar ruarim ki nin diava ara iti.

Ezi ni dazoghın nan dimdiam baregh, en akuragham,

eghti bizir bar kurar e bativiba, e gasighasighan kogham?

³ Ki osimtizir bar aviribar gari da gumamaziba batifi.

Ni manmagsua osimtizir kaba ataghizi, da otifi?

Manmaghin amizi ni bizir kurar kabar garima,
da gumamaziziba bativima, ni bizitam gamir puvati?

Ki danganiba bar a dar gari,
gumazir kuraba, gumamaziziba ko,
men biziba saram asighasisi.

Ezi gumamaziziba atara pura tintinibar misosi.

⁴ Gumamaziziba Moses Osirizir Arazibar gintizir puvatigha ghaze,
nin Arazir kaba pura biziba.

Ezi jasba zurara kotin aven nin guizin Arazibar gin zuir puvati.

Gumamazizir arazir kurabagh amiba, me gumazir arazir aghuibagh amiziba dikabira,

egha zurara nin guizin araziba adavadafi.

Ikiavira Itir God akar mam uan gumamazizibagh aningi

⁵ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin uan gumamazizibav migei,

"Ia bar deraghvira kantrin igharazimın gumamazizibar gan!

Maia! Ia nguazir kamin itir dughiamin,
ki bar bizir igharagha garim ian tongin a damigham.

Eghti ia bizir kam bareghamin dughiamin,
ia ti nighnizir gavgavim an ikian kogham!

Kamaghin amizi, ia bar digavir kuram damigham!

⁶ Ia oragh! Ki Babilonia damighti me gumamazizir bar gavgavibar otivigham.

Gumamazizir kaba, me gumamazizir bar kuraba, me uaghan misozir gumamaziziba.

Egha me datirighin pura tintinibar kantribar ghua, gumamazizir igharazibar dipeniba isa,
me dikabiri.

⁷ Me gumamazizibagh amima, me bar ati-atigha puvira nisi.

Gumazir kurar kaba, me guizin arazir tamın gintizir puvati.

Me uari fa, uan ifongiabar gintisi.

⁸ "Men hoziaba bar puvira ivemari,
egha me asizir atiar ruarimın ikia puvira ivemaribagh afira.

Egha hoziar kaba bar puvira misosi, ezi me misozir arazim,

afiar atiarbar midorozir arazim gafira.

Hoziar kaba uari fa, uari akuri, ezi misoghamin gumaziba, me hoziar kabagh apiagha,

nguibar bar saghon itibar ikegha, midorozim foreghasa izi.

Me bar puviram akigh izam, mati kuarazir isam nguazim gisin uan asizimin apigha
a misuegh anemasa, pura tuigha iraghu.

⁹ Men midorozir gumaziba, kantrin me in-abazimra mangasa nighnisi.

Me izima, gumamaziziba me baregha, puvira atiatia nisi.

Egha me bar apanguviba puvatigha puvira kantri gasighasigh,
gumamaziziba inigh mangi kal-abuziam datighi me pura ingaram.

Kalabuziar gumazir me inizir kabar dibobonim bar avirasemegha
mati ongarir gigim.

¹⁰ Me atriviba ko, nguibar ekiabar gumazir dapanibar ingaravaka,
dibovibar me gami.

Egha me nguibar ekiamin garima, a divazir gavgavim iti,
ezi me puv an ingaravati.

Egha me divazir miriamin nguazir pozim mikinigh, egh an mavanang divazimin uari akunigh,
nguibar ekiamin aven mangi an biziba bar ada inigham.

¹¹ Me midorozim zuamiram anegivagha, ivegha zuamira danganir igharazimin ghue,
mati aminim va iza zui.

Gumazir kaba, me godin tamain gintizir puvati.

Me uari fa uan ifongiam ko, gav-gavimin gintisi,
egha me bar osimtizir dafam iti.”

Habakuk atara uamategha Ikiavira Itir God migei

¹² O Ikiavira Itir God, ni fomira ikia iza datirighin, ni ikiavira iti.

Nan God, ni nan Godin Bar Zuezim.

Ni zurara iki mangi aremeghan kogham.

O Ikiavira Itir God, ni mati dagiar bar gav-gavim, ezi e nin girakirangin uari modi.

E fo, ni en arazir kuraba ikarvagh, puv e damuasa,

Ni Babilonia amisevegha gavgavim me ganingi.

¹³ Babilonia me gumamazizir ifariba, egha me arazir kurar aviribagh ami.

Ezi bar manmaghiram amizi, ni me ataghizi, me nin ingangarim gami?

Ki fo, ni bar moghira zue, egha ni gumazir arazir kurabagh amibar araziba tuisigh,

egh men arazir kuraba bagh, ivezir kuram me ikarvagh.

Ezi gumamazizir kurar kaba, me gumamazizir mong derazibagh asighasisi.

Ezi ni puram aperaghav ikia men gari. Ni bar tizim bagha kamaghin ami?

¹⁴ Ni gumamazizibagh amizi, me ongarimin itir osiribar min iti.

Ni me gamizi, me sibar davaragh aruibar min ikia,
men ganamin gumazir dapaniba puvati?

¹⁵ Ezi Babilonia gumamaziziba isa kal-abuziam garisi,
mati amiziba ivebar osiriba isi.

O mati, gumaziba akezibar osiribar dui.

Egha Babilonia me isa kalabuziam gatigha givagha,
bar akuegha diava arai.

¹⁶ Egha arazir kamra, me dagher aviriba ko, bizir aghuir avirim
uari bagha da akumakua,
dar pozim mikiri.

Egha me uan asebar ziaba fava, bizir mughuriar aghuiba zuiba tuava,
mughuriar aghuiba me ganiga, me bagha ofabagh ami.

¹⁷ Babilonia uan apanibar apanguvir puvati.

Eghti ni me ateghti,
me zurara kamaghira kantrin igharazibav misogh me gasighasigham, o?

2

Ikiavira Itir God Habakukin akam ikara

¹ Ki uan osimtizimin gun Ikiavira Itir God mikemegha gifa,

egha a na daningamin migirigiam mizua iti,

eghti ki uam an migirigiam ikarvagh.

Mati midorozir gumaziba nguibam avinizir divazir mitiar gavgavimin pin ghua-vanega,

tuivigha apaniba bagha gara iti moghin,

ki a bagha gara mizua iti.

² Ezi Ikiavira Itir God, kamaghin nan akam ikaragha ghaze,

“Ki uan akam, ni irebamain min bizimin gari moghin,

ki a isi nin akagh.

Eghti ni akar kam deravira dagiatamin an osirigh,

eghti gumazir a diponamim deraghviram an gan zuamira a diponam.

³ Bizir kam otivamim dughiam, a tighar maghin izi guizin otivam.

Kamaghin amizi, bizir ki nin akaghamin kaba, ni da osirighti da iki.
Bizir ki nin akakaghamiba, da bar guizbangira kiran oveghangin otivigham.

Ni ti ghaze, da zuamira otoghan kogham, puvati, ni pura mizuam iki, bizir kam bar aghumra iziva otogham.

⁴ Akar kam kamakin,

'Gumazamizir kurar uan navir averiabar aven, uarira uari fa akaba batoziba, me iregham.

Ezi gumazamizir Godin Akar Gavgavibar gin zuiba, me nighnizir gavgavim Godin iki, me zurara ikivira ikiam.'"

Gumazir arazir kurabagh amiba, me bar ikuvigham

⁵ Gumazir bizir aviriba iniasa naviba isiba, men arazir kam, zurara me gifari.

Gumazir uari fa akaba barazir puvatiziba, me deragh dapiagh dughiar ruarimin ikian kogham.

Me zurara kantrin avirim dikabin, me inigh me gativaghasa.

Kamaghira, me zurara bizir bar aviriba iniasa ifonge,

Mati ovevem ko Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibam zurara gumazamizir aviriba iniasa, egha izevir puvati.*

⁶ Eghti gumazamizir men apengan itiba, me dibovir akabar men garir gumazibav kimam.

Me kamaghin me mikim suam,
"Iavzika!

Ia gumazir igharaz darazir biziba okeiba, ia bar ikuvigham.

Ia manadizoghin arazir gumaziba pura ian biziba inizi, ia men avighti me zuamira uam ada ikarvaghamin arazir kam ataghiragham?"

⁷ Ia gumazir igharaz darazi abiniziba, ia uari gumazir munamin bizim inigh, egh uam a ikarvaghamin osimtizir ekiaba ikiam.

Eghti igharaz darazi zuamira ia bagh izi, ia mikim suam,

arazir gumazir munamin bizim inigha uam a ikarvaghamin, ia zuamiram a ikaragh.

Guizbangira, apaniba izi ian bizibagh eku, da ater mangam.

⁸ Ia kantrin avirir igharazibar gumazamizibar biziba, ia bar da okeme.

Egha ia men gumazamizir bar avirim misoghezi me ariaghirezi, ia men nguibar ekiabagh asighasiki.

Egha men gumazamizir varazira ataghizi me ikiavira iti.

Egh me gin, igharaz darazi gamizi moghira, me dikavigh arazir kamra ia damuam.

⁹ "Iavzika! Ia gumazir igharaz darazir bizir aviriba iniziba, ia bar ikuvigham.

Ia bizir kaba isa uan adaraziram aningi.

Egha ian biziba deravira ikiasa, ia da bagha dipenir bar gavgavibar ingari, egha ia ghaze, arazir kamin osimtizim izi ia gitaviragham. Puvatigham.

¹⁰ Ian arazir kurabara, ian adarazir ziam dikabiragha aghumsizim me ganingi.

Ia kantrin avirim gasighasiki, kamaghin amizi, iarara bar ikuvigham.

¹¹ Eghti dagiar ia dipenibar biriba gavgavim dagh anidiba,

da uaghan ian dimiva arangiva akaba ia gasam.

Eghti ian dipenir afiaba uaghan ian akam ikaragh migirigiar kamram damuam.

¹² "Iavzika! Ia uan nguibar ekiam damighti, a tugh gavgavighasa,

ia gumazamizir avirim misoghezi me ariaghire.

Egha ia uan nguibar ekiam damighti, ia mitigh gavgavighasa nighnigha, arazir kurar aviribagh ami.

Kamaghin amizi, ia bar ikuvigham.

¹³ Ia kantriba dikabiragha, men gumazamiziba isa kalabuziam gariki,

ezi me bar ingangarir dafamin ian bizibagh ami.

Eghti avim bizir kaba bar dar isighti, ingangarir me amizir kabar dagheba puvatigham.

Guizbangira, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, bizir kam damightima an otogham.

¹⁴ Eghti nguazimin itir gumazamiziba bar deraghvira Ikiavira Itir God gifogham.

Eghti fofozir kam, nguazimin oteviba bar dagh izivagham, mati ongarim bar ghua uan danganimra tu.

2:4: Rom 1:17; Galesia 3:11; Hibiru 10:38 * 2:5: Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati.

2:14: Onger Akaba 22:27; Aisaia 11:9; Sekaraia 14:8-9

2:15: Jenesis 9:22; Hosea 7:5

15 “Iavzika! Ia gumazir igharaz darazir atara bar pazavira me gamiba, ia bar ikuvigham.
Ian aningagharim mati wainin kap.

Egha ia paza me gami, mati gumazim uan namakam wainin dipar aviriba a ganingizi, an ada amegha, bar onganigha inim firiaghirizi, a bibiamra ikia bar aghumsiki.

16 Kamaghira Ikiavira Itir God ian ziar ekiam abiraghtima, ia bar aghumsigham.

A ivezir kuram ia daningam, mati a uabi ia gamima, ia uari wainin dipar aviriba apa bar ongani.

Egh gumaziba ian ganti ia bibiabara ikiti, ian ziar ekiam degeghirighiti, ia bar aghumsigham.

17 Ia Lebanonin ruarir pizimin itir temer bar aviriba oke, kamaghin amizi, God arazir ia amizir kamra, ua ia damuam.

Ia mati ruarimin itir asizir atiaba, asizir bar avirim misuaghariki, ezi datirighin ia uari ikuvigham.

Ia gumazamizir bar avirim misozi me ariaghire, egha ia nguazir kam ko, nguibar ekiaba ko, dar aven itir adarazi bar me gasighasiki, kamaghin amizi, bizir kaba otivam.†

18-19 “Iavzika! Ia gumazir kamaghin ter ote- viba ko, dagiabav migeiba, ‘Ia daguim ategh dikavigh,’ ia bar ikuvigham.

Ia ti ghaze, bizir kam dikavigh bizitam ian akagham.

Bar puvatigham.

Marvir guar kaba manmaghin ian akuragham?

Me ian akuragham kogham.

Marvir guar kaba, kar bizir gumaz- iba uari gol ko, temer ote- vibar ingariziba.

Kamaghin amizi, bizir kaba guizin akatam akarigh ia mikemeghan kogham.

Da pura ia gifari,

ezi ia bar ikuvigham.

Gumazim uabi marvir guar kam akirigha ghaze, bizir kam a nan akuragham.

Bar puvatigham.

Marvir guar kam, bar akam akarigh bizitam mikemeghan kogham.

Eghti ia silva ko, golin bar deraghviram an kurkegham, arazir kam a pura bizim. Guizbangira, an angamira itir puvati, egh a bar bizitam ia bagh a damighan kogham.

20 “Ezi Ikiavira Itir Godra, uan Dipenir Bar Zuezir uan Nguibamin itimin iti. Eghti ia nguazir kamın itir gumazamiz- iba bar moghira izi, an damazimin tuivigh, uan akabar kumigh nımira ikiam.”

Habakuk God ko migei

3

(Sapta 3)

Godin akam inigha izir gumazim, Is- raelian akurvaghasa Godin azangsis

1 Kar Godin akam inigha izir gumazim Habakuk, God ko migeir akaba, ezi da onger akar kamın mın zui. Gumazamiziba onger akar kabar amuva, me azir akamin arazimin gin mangi, ighiabar amu. Eghti gumazir onger akabar faragha zium gumaz- ibav mikimti, me gitabav misogham.*

2 O Ikiavira Itir God, ni uan gavgavimin amizir bizibar akaba,

ki da baraki.

O Ikiavira Itir God, ki nin ingangaribar akaba baregha, digavir kuram gami.

Ni fomiram amizir bizir bar ekiaba, ni datirighin en dughiamin, ni ua dar amuasa ki ifonge.

Eghti datirighin itir dughiamin gumazamiz- iba,

uaghan nin arazibagh fogham.

Guizbangira, nin adarim en iti, ni Godin apangukuvim.

Ezi ki nin azangsis, ni en apangukuvigh en akuragham.

3 God Idomin nguazim ategha uamategha izi.

Godin Bar Zuezim, a Paranın Mighsiamin dikavigha izi.

(Ighiam gamua an suiam atugha avughsegha ua

ighiam gami.)

An gavgavim ko, ziar ekiam ko, an angazan- garim otogha, overiamin danganiba, bar da avara.

Ezi nguazir kamın itir gumazamiziba bar an angazangar ekiamın garima, arazir an ziam fem, bar me gizifa.

† 2:17: Hibrun akam deragha vezin kamın mingarim abighizir puvati. 2:20: Sekaraia 2:13 * 3:1: Hibrun akam deragha vezin kamın mingarim abighizir puvati. 3:2: Jop 42:5-6; Onger Akaba 44:1; 119:120; Jeremaia 10:7

4 An gavgavir ekiamin angazangarim, danganiba bar dagh isira.

Egha angazangarir kam, an dafarimin ikegha onimarimin min taghtagha tintinibar zui.

An dafarimra, an gavgavim moga itir danganim.

5 An arimariar igharagha garir aviriba amadazi,

da an faragha ghue.

Eghti arimariar bar ekiar gumazamizibar amuti me arimighiramiba,

da an gin izam.

6 A ghua tuzi dughiamin, nguazim bar moghira ivazvasi.

Egha a ghua kantribar gumazamizibar garir dughiamin,

me atiatiava agoa puvira nisi.

Egha a fomira itir mighsiar ekiar bar gavgavibagh amizi, da pura dipira uaghiri.

Egha a mighsiar muziarir a fomira isin aruizibagh amizi,

da isivagha uaghiri.†

7 Ki Kusanin kantrin gumazamizibar garima, men averpeniba bar moghira ikuvizi

me bar atiatingi.

Ezi Midianian purirpeniba, pura tintinibar irezi

me puvira atiata nisi.

8 O Ikiavira Itir God, ni aminir ekiam amadazima,

a iza faneba ko, ongarim gamizima, da dikavigha puvira ingari.

Ni ti men atara kamaghin ami, o?

Ni dikavigh izi uan gumazamizibar akuragh men apaniba abinamin dughiar kamın,

amozimin ghuariar ekiaba mati, nin midorozir hoziaba ko karisba.

9-10 Ni uan pim asigha a dafagha, anekirigha gifa.

Ni barir aviriba isa bariba azuir mitarir misevim gaghui.

(Ighiam gamua an suiam atugha avughsegha ua

ighiam gami.)

Egha mighsiaba nin garir dughiaabar, me nisi.

Ni amozir ekiaba akuri da nguazim gira anebisi,

ezi faner ekiabar dipaba emira izi.

Ezi aperiar ekiaba dar otiva izaghiri.

Ezi dipar nguazimin aven itiba uaghan tingagha,

buav anaga overiamin suisi.

11 Nin bariba akizirigha zuir dughiamin, dar angazangarim bar ekefe.

Nin afuzim akigha zuir dughiamin, an onimarimin min taghtasi.

Ezi aruem ko, iakinim dar gara, voroghira mitighav iti.

12 Ni adarir ekiam kantriba bar dar ikia, egha ni nguazim gisin arua, nguibaba bar da dikabini.

13 Ni tizim bagha arazir kabagh ami?

Guizbangira, ni uan gumazamiziba ko, atrivir ni misevezimin akurvaghasa ifonge,

egha ni arazir kabagh ami.

Egha ni gumazir kurabar gumazir dapanim misuegha, bar an adarazi gasighasiki,

mati gumazim dipenir siriamin ikegha anekaragharigha, bar izaghira an dipenir akinibar tu.

(Ighiam gamua an suiam

atugha avughsegha ua ighiam gami.)

14 Apaniba en agiraghti e pura tintinibar ari mangasa,

me aminir bar dafamin min izi.

Apaniba e dikabinasa bar akuegha, mati gumaziba pazi gumazir biziba pu-

vatizibar amuasa izima, gumazir biziba puvatiziba mon-

gegha iti.

Ezi puvati, ni apanibar midorozir gumazibar dapanimin barir afuziba inigha dar anariram ase.

15 Ni uan hoziabagh aperazi, da ongarim dika anebigha zui.

Ezi bizir kam ongarim gamima

a dikava nigarpiri.

16 Ki bizir kaba bar da baregha agoi.

Ki atiata agoima, nan akam uaghan nisi.

Nan agharapaniba amiraghamiregha berir amirazimin min oto.

Ezi nan suemning nan amirazi, ki ua gavgaviba puvati.

Ki fo, God izi apanir e gasighasighizir kaba puv me damigham.

Ezi ki dughiar kam mizua iti.

Kamaghin amizi, ki pura uabin asugha nimira iti.‡

17-18 Eghti fighin temeba ban koghti,

wainin ikariziba, wainin oviziba dar ituan koghti,

olivin temeba, oviziba dar ituan koghti, azenimin dagheba puvatighiti,

sipsipba bar arimighireghti,

bulmakaubar dipenim pura ikiti,

† 3:6: Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati.

‡ 3:16: Hibrun akam deragha vezin kamin

mingarim abighizir puvati. 3:17-18: Jop 13:15; Aisaia 41:16

eghti kirara Ikiavira Itir God bagh bar
akongegham.

Ki fo, God, a uamategh na iniam.

Kamaghin amizi, osimtizir kaba otivamin
dughiamin,

ki bar akuegh navir amirizimin ikiam.

¹⁹Ikiavira Itir God, a nan Ekiam, a gavgavim
na ganidi.

A nan suemning gamizi, aning gavgav-
igha, mati asizir dian sueba,

Egha a na gamima, ki deravira
mighsiabagh isin arui.

(Gumazir onger akar kabar faragha zuim,
gumazibav geima,
me gitabav sosi.)

**Godin Akam Ingha Izir
Gumazim
Sefanaian Akinafarim
O
Sefanaia
Akar faragha zuim**

Dughiar atrivim Josaia Judabar arazir kuraba akirizimın, Sefanaia gin iza Ikiavira Itir God a ganingizir akabav gei. (Ni 2 Atriviba, sapta 22 ko, 23in gan.) Sefanaia ghaze, Judan adarazi arazir kurar me Godin ziam fava amiba ataghiragham. Puvatightima, God me bagh osimtizir ekiam amadaghti a izam.

Sefanaia uaghan migia ghaze, kantrin igharazir Judabar apanim gamiba, God uaghan me gasighasigham. Eghti Jerusalem uaghan ikuvigham. Eghti gumazamizir navibagh iragha arazir aghuibagh amiba, me deraghvira ikiam. Eghti gin Jerusalem ua deragh otoghti, gumazamizir Godin damazimin deraziba an aven ikiam.

**Ikiavira Itir God Izamin
Dughiam Otogham**

(Sapta 1–3)

Ikiavira Itir God Izamin Dughiam otoghti, a gumazamiziba isi kot darigham

¹Emonin otarim Josaia, a Judan atrivimin itima, Ikiavira Itir God akar kam Sefanaia ganingi. Sefanaia Atrivim Hese kian anabamin oto. Kusi, a Sefanaian afeziam, ezi Kusin afeziam Gedalia, ezi Gedalian afeziam Amaria, ezi Hese kia Amarian afeziam.

²Ikiavira Itir God kamaghin Sefanaia migei:

“Ki nguazir kamin itir biziba bar ada avigha da makunizi moghin, dagh asighasigham,

³kar gumazamiziba bar moghira, ko asiziba, ko kuarazir overiamin mighagha aruiba, ko osirir ongarimin aruiba.

Bizir kaba gumazamizibagh amima, me arazir kurabagh ami, ki bar ada agivagham.

Eghti tam ua ikian kogham.

Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.

⁴“Judan gumazamiziba ko Jerusalemın gumazamiziba bar moghira, ki mizazim me gasegham.

Asem Balin ziam fer arazimın bizir ikiavira itir vaghvaziba, ko an ofa gamir gumaziba,

ki bar me gasighasigham, eghti gumazamiziba ua me ginighnighan kogham.

⁵Gumazamizir uan dipenibar isiriabar ghuvanaga, aruem ko, iakinim ko, mikovezibar ziaba feba, ki me gasighasigham.

Gumazamizir avirim nan ziam fa kamaghin migei,

‘E Ikiavira Itir Godin ziamın pin an akakagha ghaze, Bar guizbangira, e an gin zui.’

Ezi puvati, me uaghan asem Molekin ziam fa ghaze,

‘E asem Molekin ziamın pin akakagha ghaze, Bar guizbangira, e asem Molekin gin zui.’

Kamaghin amizi, ki me gasighasigham.

⁶Gumazamiziba akirim na gasa, ua nan gin zuir puvati,

egha tuavim uarir akakaghasa na bagha iza, nan azangsizir puvati.

Ki uaghan gumazamizir kabagh asighasigham.”

⁷Ikiavira Itir God Izamin Dughiar Ekiam a roghira izegha gifa.

Kamaghin amizi, ia an boroghın izi nimira iki.

Ikiavira Itir God uan gumazamiziba me misoghasava ami,

mati gumaziba ofa damuasa asizibav sosi.

Egha gumazir igharazibar diazi me iza garima,

a uan damazimin zuezir arazim damuasa me migei.*

⁸Ikiavira Itir God ghaze, Dughiar ki uan gumazamizibav soghamim,

ki atrivimin gumazir dapaniba ko, atrivimin otariba ko, kantrin igharazibar arazibagh amir gumazamiziba,

ki me gasighasigham.

⁹Dughiar kamin, gumazamizir asebar ziaba fa,

uan gumazir ekiamın dipenim damuti a izivasa,

me okiava gumazibav sozi me ariaghiri,

gumazir kaba, ki me gasighasigham.

1:1: 2 Atriviba 22:1–23:30; 2 Eghaghaniba 34:1–35:27

*

1:7: Vezin kamin akar isin zuim, a kamaghin migia ghaze, bizir God damuasa mikemeziba, da mati gumaziba God bagh ofa damuasa amizir bizibar dughiam. Me asizibav sogha ofabagh ami. Egha me gumazir igharazibar deima me iza me ko uari akuvava asizir ofan kaba api. Ezi e deragha fozir puvati, akar isin zuim, gumazir igharazir kaba, me taia. Gumazir maba ghaze, kar God diazir gumazir izi Judabagh asighasighamiba.

¹⁰ Ikiavira Itir God ghaze,
 Dughiar kamin ia oraghti ararem Osirir
 Tiar Akar Jerusalemın itimin ikegh
 otivam,
 eghti azirakam Jerusalemın ru-
 aghatevir igiamin ikegh otivam.
 Egh ia oraghti, miğhsiabagh isin dipeniba
 iri,
 pamten tinggham.

¹¹ Ia ganti, ian gumazir dagiar ingangarib-
 agh amiba,
 me bar arimighiregham.

Kamaghın amizi, ia nguibar ekiamın dan-
 ganir zarimın iki, bizir kaba baragh
 aziam.

¹² Dughiar kamin, ki lamba inigh
 Jerusalemın averiam buriam.
 Gumazir nan arazibagh ifongezir pu-
 vatiziba, me ghaze me uari biziba bar
 dar amuam.

Me ghaze God pura iti.

A gumazir aghuibar akurvazir pu-
 vatigha,
 gumazir kurabar araziba ikarvazir
 puvati.

Eghti ki gumazir kabagh asighasigham.

¹³ Gumazir kaba, gumazir igharaziba
 izi men biziba okemegh, men
 dipenibagh asighasigham.
 Me dipenir igiabar ingarigh, dar ikian
 kogham.

Egh wainin azenir me opariba,
 me dar wainin dipabar aman kogham.

¹⁴ Ikiavira Itir God Izamin Dughiar Ekiam, a
 roghira ize,
 egh a bar zuamiram otogham.

Ikiavira Itir God Izamin Dughiar Ekiam, a
 gumamazizibar amuti,
 me bar osemegham.

Dughiar kamin, midorozir gumazir gav-
 gav-
 iba,
 me uaghan atiating pamten arangam.

¹⁵ Dughiar kamin, Ikiavira Itir Godin
 aningagharim azenim giram,
 eghti gumamaziziba osimtizir ekiamin
 aven iki men naviba bar ikuvigham,
 eghti biziba tintinimin ikuvam.

Eghti ghuariaba aruem avaraghti,
 mitater pigha duar dafam otogham.

¹⁶ Dughiar kamin midorozir sigham arangti,
 midorozir gumaziba izi,
 nguibar ekiar divazir gav-
 gav-
 iba itiba,
 me dav sogh pamten mikim,
 dimiva arangam.

¹⁷ Ikiavira Itir God kamaghın migei,
 Gumamaziziba arazir kurabar na
 gami,
 kamaghın amizi, ki bizir kurar avırım
 damuti da me bativam,
 eghti me damazir okavirizibar
 min punpun, daruamin tuaviba
 buriam.

Eghti men ghuziba dipamin min iriti me
 arimighiram.

Eghti men kuaba nguazim gisin
 kurighiri mati afiar buariba.

¹⁸ Dughiar kamin, Ikiavira Itir God uan
 aningagharim akagham,
 eghti men gol ko silva tong bar men
 akuraghan kogham.
 Bar puvatigham.

An aningagharim, avimin min otogh
 nguazimin ruaghateviba
 bar dar isigham.

A zuamiram otogh, nguazimin gumamaziz-
 iba
 bar me agivagham.

2

Gumamaziziba navibagh iragh

¹ Ia kantrin kamin gumamaziziba,
 ia uan arazir kurabar aghumsizir pu-
 vati.

Ia deravira arazir kam ginighnigh,
 egh a bagh aghumsigh.

² Puvatighi, Ikiavira Itir God uan
 aningagharim akaghti,
 ia ikuvigham mati akimariba midii.

Puvatighi, Ikiavira Itir God ian ataram,
 eghti an adarim avimin min ian isiam.

³ Ia gumamazizir uari abira, Ikiavira Itir
 Godin apengan itiba,
 ia a bagh izi a baghvira iki.
 Egh uari abinigh Godin damazimin
 arazir aghuibar amu.

Ia kamaghın damuti, Ikiavira Itir God uan
 aningagharim amadaghti
 a izi arazir kuraba ikarvaghamin
 dughiam,
 ia ti an aven modogh deraghvira
 ikiam.

Judan kantrin boroghın itir kantriba Ikiavira Itir God me gasighasigham

⁴ Ikiavira Itir God Filistian kantri
 gasighasighi,
 gumazitam Gazan nguibar ekiamın
 ikian kogham.

Eghti Askelonın nguibar ekiam
 uaghan gumaziba puvatigham.

Asdotin itir gumazamiziba, apaniba dughiar vamiran me batuegham, egh me uaghan Ekronin itir gumazamiziba batuegham.

⁵ O Filistian ongarir dadarimin itiba, ia ikuvigham.

Ikiavira Itir God ia isa kot gatigha gifa.
A ia gasighasighti, ian tav ikian kogham.

⁶ Ian nguazir ongarir miriamin itim, grazir kinim a batogham.

Danganir kamin sipsipbagh eghuvir gumaziba,
ia uari bagha dipenir doziba ko sipsipba ikiamin divazibar ingaram.

⁷ Ezi Judan ikizimin ikiavira itir varazira, me ian nguazim iniam.

Eghti men sipsipba danganir kamin itir grazibar amiti,
Judaba Askelonin nguibamin itir dipenibar dakuam.

Eghti Ikiavira Itir God, a men God,
a me ko iki me damuti
me derivira ikiam.

⁸ Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim kamaghin migei,

“Ki Moapin kantri ko, Amonin kantri barazima,
aning nan gumazamiziba dipova akar kurabar me migia uari fe.

Me pamten migia ghaze,
me Israelia abinigh men nguazim inigham.

⁹ Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God,

ki zurara angamira ikia, guizbangira migia Akar Gavgavir kam gami,
Moapia ko, Amonia me ikuvigham,
mati Sodom ko, Gomora ikuvizi moghin me ikuvigham.

Eghti ikarizir ataghatariba otivigh men nguazim bar anevegham.

Eghti amangsizim itir moziba nguibar kamin otoghti
a bar ikuvigh kamaghira ikiam.

Eghti nan adarazir ikiavira itir varazira,
me, me misogh pura men biziba iniva,
men nguaziba iniam.”

¹⁰ Moapia ko, Amonia uari fava akaba batosi,

egha Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin gumazamiziba,
me dibovir akar kurabar me migei.

Kamaghin amizi, God me ikaragh pazavira me damuam.

¹¹ Ikiavira Itir God me damuti,
me puviram atiatingam.

Kantriba bar, a men asebar amuti
da pura bizir kinibar min otivam.

Eghti gumazamizir ongarimin miriamin itiba ko, gumazamizir ongarir arighatizimin itiba,
me uan nguibabara ikiva
uan teviba apir dapaniba avighiva an ziam fam.

¹² O Itiopian gumazamiziba, ia uaghan Ikiavira Itir God midorozimin aven ia misoghti
ia arimighiram.

¹³ Ikiavira Itir God uan gavgavimin Asirian gumazamizibagh asighasigham,
kantrin kam a notin amadaghan iti.

Egh a men nguibar ekiam Ninive gasighasigham.

Eghti nguibar ekiar kam dipaba puvatizir danganimin min otogham,
eghti gumazamiziba ua an ikian kogham.

¹⁴ Bulmakauba ko, sipsipba ko, memeba ko, asizir atiabara izi a dakuam.

Apaniba dipenibar itir ter arariba isi tintinimin da kunigham.

Kamaghin amizi, dipenir kaba bar ikuvigham.

Eghti dimagarimin kuarazir biariba ko, mighiaba ko, dariaba

da pura izi dipenir kabar ikiva
dar dipenir akiniba ko, tiar akaba ko, winduabar dapiagh ikiva arangam.

¹⁵ Niniven adarazi nighnigha ghaze, me gavgavir ekiam iti,

me ikuvighan kogham, kamaghin amizi, me bar akonge.

Egha me ghaze, men nguibar ekiam a uabira kantrin igharazibar nguibar ekiaba, bar dagh afira.

Ezi bar puvati.

Bizir kurar kaba Ninive bato.

Ezi nguibam ikuvigha kamaghira ikia,
asizir atiabar danganim gava.

Gumazir an boroghin zuiba me atiatiava dapaniba roava bar an aghua.

3

Ikiavira Itir God Jerusalemian arazir kuraba gin amada

¹ O Jerusalem, ni ikuvigham.

Nin gumazamizabar araziba, Ikiavira Itir Godin damazimin bar mizegha,
kurigha bar ikufi.

Me an akaba batogha uan
adarazira, paza me gami.

² Me Ikiavira Itir Godin akam barazir pu-
vati,

egha Ikiavira Itir God men araziba
akiran me aghua.

Egha nighnizir gavgavim an ikian aghua,
egha uarir akurvaghasa an azangsizir
puvati.

³ Men gumazir dapaniba mati laionba,
mitiriam men azima
me pamten arava aroi.

Ezi men gumazir kotiaba tuisiziba, mati
afiar atiaba mitiriam puv men azi,
ezi me asiziba apava,
gurumzaraghan bagha agharitam
atizir puvasi.

⁴ Godin akam inigha izir gumaziba der-
aghavira uan ingangarim gamir pu-
vati,

egha ifaghata gumazamizibagh
asighasighasa pura me gifari.

Ofa gamir gumaziba, me bizir
anogorogheziba paza dagh ami,
egha uarira uarir akurvaghasa Godin
Akar Gavgaviba otavkiri.

⁵ Ezi Ikiavira Itir God Jerusalem in ikiavira
iti.

A guizin arazir aghuibaram ami, egha
arazir derazir puvasiziba ana dagh
amir puvasi.

Mizarazibar zurara, a guizin uan arazimin
gin ghua,
bar deragha kotiabagh amua, gumaza-
mizibar araziba tuisisi.

Egha ingangarir kam ataghirazir
puvasi.

Ezi gumazir kurar nguibar ekiar kam in
itiba,

me guizin arazimin gin zuir puvasi,
egha aghumsizir puvasi.

Bar puvasi.

⁶ Ikiavira Itir God kamagh in migia ghaze,
“Ki kantrin maba bar me agifa, egha men
nguibar ekiabagh asighasiki.

Ezi dar nguibar ekiar divazir gavgaviba
itiba ko, dipenir ruarir ganganir gu-
maziba itiba,
da ikuvigha iti.

Gumazitaba nguibar ekiabar itir puvasi,
kamagh in amizi, gumazamiziba ua
nguibar ekiabar aven itir tuavibagh
aruir puvasi.

⁷ Ki ghaze gumazamiziba nan arazir kabar
gan, nan apengan ikiam,
egh me nan amamangatighi ki men
arazir kuraba akiram.

Egh ki deraghvira men sure gamizir biziba,
me deragh dagh nighnighi,
ki me gasighasighan kogham.

Ezi me nan suren akaba barazir pu-
Puvati.

Me zuamira ua dikavigha arazir
kurabagh ami.”

⁸ Ikiavira Itir God kamagh in an gin zuir
gumazamizibav gei,

“Ki men atara kamagh in uan nighnizim
akirigha gifa,

ki kantriba bar dar gumazamiziba
inigh izi me akuvagh,
men arazir kuraba ikarvagh.

Eghiti nan aningagharim avimin min
nguazir kam in danganiba bar dagh
asighasigham.

Kamagh in amizi, ia nighnizir aviribar
amuan marki.

Ia Dughiar ki kantriba bar dar gumaza-
miziba isi kot darigham in bagh pura
mizuam iki.

⁹ “Dughiar kam in, ki kantriba bar dar
gumazamiziba migeir migirigibagh
iraghti,

da ua igiabar otivigham.

Eghiti me migeir migirigiba bar
zuegh bar deragham.

Egh me ua aseba ko, mikiman kogham,
me narara mikimam.

Egh me navir vamira iki, nan in-
gangarim damuan.

¹⁰ Nan gumazamizibar marazi tintinimin
kantrin igharazibar ghue,
ezi marazi kantri Itiopian iti,
me ofaba inigh na bagh izam.

¹¹ “Nan gumazamiziba,

ia guizbangira nan akam batoke.

Eghiti ki bizir kabar amuti da otivamin
dughiam in,

ian tong in itir gumazir uari fa akaba
batoziba,

ki bar me batuegham.

Eghiti ia Jerusalem in ikiam, kar nan
mighsiam,

egh ia ifaghati ua nan akaba batoghan
kogham.

Kamagh in amizi, ia uamategh Jerusalem in
izeghiva,

ni ua uan arazir kurabagh nighnigh
aghumsighan marki.

¹² Eghiti gumazamizitaba, ki me ateghti me
Jerusalem in nguibamin ikiam.

Me bizir aviriba puvasigh guizbangira
uari dikabiragham.

Egh na bagh izi uarir akurvaghsi
nan azangsigham.

13 Israelian ikiavira itir varazira, men dibobonim bar sufi.

Me arazir kurabar amuan koghiva, akar ifavaribar amuan kogham.

Me guizin akabar amu, egh ifaran kogham.

Me deraghvira dapiagh avughsam, eghti bizitam me damuti me atiatingan kogham.”

Bar akongeghamin onger akar mam

14 O Israelian gumazamiziba, ia pamten dimiva ighiabar amu!

O gumazamizir Jerusalemin nguibamin itiba, ian navir averiaba deraghti ia bar akuegh mamaghira iki!

15 Ikiavira Itir God, ia gasighasighasa mikemezir akar kam, a anegivagha ian apanibar agirazi me are.

Ikiavira Itir God, a Israelian atrivim, a ian tongin iti.

Kamaghin amizi, ia bizitamın atiatingan marki.

16 O Jerusalem, Dughiam iziti me ni mikim suam,

Ia Saionin gumazamiziba, ia puram akongiva bizitamın atiatingan marki.

17 Ikiavira Itir God, a ian God, a ia ko iti.

An gavgavim ian akurazi, ia midorozimin uan apaniba abira.

A ia bagha bar akongegh ighiabar amuam.

Mati gumazamiziba uari akuva Godin ziam fa onger akabagh ami moghin, a ia bangin pamtem ongam.

Guizbangira a bar ia gifonge, ia kamaghin nighnizir kam damuti, a migirigiabagh asagham.

18 Ikiavira Itir God ua kamaghin migei,

“Ki faragha puv ia gamizi, ia nan saghon iti.

Ia fo, ia nan ziam fe puvati, ezi bizir kam ia gamima ia bar aghumsiki.

Ezi ki datirighin ua ia inigh izasa.*

19 Dughiar kamra, apanir ia abiragha paza ia gamiziba,

ki me gasighasigham.

Ia Israelian tintinibar kantrin igharazibar itiba,

ia mati sipsipba tintinibar ghuezi, ian sueba ikufi.

Ki ia inigh ua ian nguibamin izam.

Ia datirighin igharaz darazir damazimin bar aghumsiki,

ezi ki ian aghumsizim agivagh ziar ekiam ia daningam.

Eghti nguazimin danganiba bar,

dar gumazamiziba ian ziaba fam.

20 Dughiar kamin, ia itir danganiba bar,

ki ia inigh uamategh ian nguibamin izam.

Egh ziar ekiam ia danighi, nguazimin gumazamiziba bar ian ziam fam.

Egh Dughiar kamin, ki ian ingangaribar amuti da bar deragh otivam, eghti ian dabirabim deragham.

Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.”

3:15: Aisaia 54:14 3:17: Godin Araziba 30:9; Aisaia 62:5; Jeremaia 32:41

deragha akamin mingarim abighizir puvati.

* 3:18: Hibrun akam me kagh

Godin Akam Inigha Izir Gumazim Hagain Akinafarim O Hagai Akar faragha zuim

Judaba, kantri Babilonin kalabus ategha ua Jerusalem izezi, Hagai Ikiavira Itir God, a ganingizir akar kamin gun me migei. Me azenir mabar Jerusalem ikia, zuamira Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingarizir puvati. Ezi Hagai ko, Godin akam inigha izir gumazim Sekaraia, aning Serubabel, ko Josuan, nighniziba fasa akabar aning migei. Aning Judabar gumazir dapanimning. Eghti aning Godin Dipenim uam an ingarsi Judabar gumazamizibav kemegh, uaghan Godin ziam fer arazimin arazir kuraba akiram.

Hagai kamaghin migia ghaze, Judaba ingangarir kam damuam, a men akuraghti, me uari ko ingarir arazir kam bar deragham. Eghti Godin akar dikiriziba, an akam inigha izezir gumaziba mikemezi moghin, da guizbangirama otivam. Eghti God bar deragh uan gumazamizibar amuti, me dughiar bar aghuarimra ikiam.

God uan Dipenimin ingarasa gumazamizibav gei

(Sapta 1:1--2:9)

God ua uan Dipenimin ingarasa gumazamizibar avisi

¹ Dughiar kamin Darius, Persian kantriv atrivir ekiamin itima, an namba 2in azenim. Ezi an iakinir namba 6in, an aruer faragha zuimin aven, Ikiavira Itir God migirigiam isa, uan akam inigha izir gumazim Hagai ganingi. Eghti an akar kam isi Judabar gumazir dapanim Serubabel daningam, a Sealtielin otarim. Egh uaghan akar kam isi Jehosadakin otarim Josua, a Judabar ofa gamir gumazibar dapanim daningam.* ² Egha Hagai kamaghin aning migia ghaze, "Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim kamaghin migei, 'Gumazamizir kaba ghaze, 'Godin Dipenimin ingaramim dughiam tighar maghin otivam.' "

³ Ezi Ikiavira Itir God, gumazamizibav kimasa migirigiaba isa ua Hagai ganingi. ⁴ A ghaze, "Nan gumazamiziba, ia manmaghsua uari bagha dipenir bar aghuubar ingara dar itima, nan dipenim ikuvigha iti? ⁵ Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, datirighin ghaze, Ia bizir kurar ia bativir

karabar gara nighnisi o puvati? ⁶ Ia dagher aviriba oparigha, dar dagher aviriba isir puvati. Ia apava izevir puvati. Ia dipaba apava, kuariba ian piravira iti. Ia korotiaba ikia da aghuava, arugarughvira ikiam. Gumazir dagiaba bagha ingara da isiba, da zuamira gefi, mati ia da isa dagiavtarir toriba itibagh azui. ⁷ Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki kamaghin ia migei, ia bizir kurar ia bativir kabar gara nighnisi, o puvati? ⁸ Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, Ia mighsiabar mavanang temeba okegh izighiri nan Dipenim uam an ingarigh. Eghti nan navir averiam deragh bar akongegham. Egh ia an aven nan ziam fiti, ki uan angazangarim ko, gavgavim saram otogh, ziar bar ekiam iniam.

⁹ "Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, Ia nan Dipenim ataghizi a ikuvigha itima, ia uari uan dipenibar ingarigha arui. Kamaghin amizi, ia uan azenibar dagher ekiataba inisi damuva avegham. Ia dagher muziarir kaba inigh agheghti, ki dagh iveraghti da zuamira gevegham. ¹⁰ Ian arazir kaba bangin, ghuariaba irir puvatizima dagheba ian azenibar otivir puvati. ¹¹ Ki uabi amozimin anogroko. Egha ki aruer ekiam gamizi, a nguazim koma, mighsiaba ko, ian witin azeniba, ian wainin azeniba, ian olivin temeba, nguazimin otivava aghuir zuravariba, ian asiziba, gumazamiziba ko, me oparir dagher guar aviriba, a bar dagh apongezi da misingi."

Gumazamiziba Godin akam baregha an gin zui

¹² Dughiar kamin, Judabar gumazir dapanim Serubabel, a Sealtielin otarim ko, Josua Jehosadakin otarim, a ofa gamir gumazibar dapanim ko, Judan gumazamizir ua izegha aning ko itir vabara, me Ikiavira Itir God, men God, an migirigiaba baraki. Egha me an akam inigha izir gumazim Hagai migirigiaba baregha Ikiavira Itir Godin atiatingi. Me fo, Ikiavira Itir God, anemadazima a izi. ¹³ Ezi Hagai, an akam inigha izir gumazim, a kamaghin Ikiavira Itir Godin akamin gun gumazamizibav gei, "Ikiavira Itir God ghaze, 'Ki ia koma akam akira ghaze, ki zurara ia ko ikiam.' "

¹⁴ Ezi Ikiavira Itir God, Judabar gumazir dapanim Serubabel, a Sealtielin otarim ko, Josua a Jehosadakin otarim, a ofa gamir gumazibar dapanim ko, Judan gumazamizir aning ko itir vabara, men nighniziba ua da fema, me iza ua Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, a men God, me an Dipenim ingari. ¹⁵ Darius atrivimin itir dughiamin, an azenir pumuningin namba 6 iakinimin

1:1: Esra 4:24-5:2; Esra 6:14 * 1:1: Azenir kam 520, an azenir fomira Kraisin dughiamin ikezim, an dughiam Ogas 29. 1:6: Godin Araziba 28:38-40; Hosea 8:7; Hagai 2:16

dughiar namba 24in, me ingangarir kam foregha a gani.†

2

Godin Dipenir igiam bar deragham

¹ Darius atrivimin itir azenir namba 2in, an iakinir namba 7in, dughiar namba 21in, Ikiavira Itir God uam akam isa, akam inigha izir gumazim Hagai ganingi.* ² God Hagai migia ghaze, “Ni mangi Judabar gumazir dapanim Serubabel Sealtielin otarim ko, Josua Jehosadakin otarim, a ofa gamir gumazibar dapanim ko, Judan ikiavira itir varazira, kamaghin me mikim suam, ³ Fomira nan Dipenimin ganganim bar dera, ezi ian tarazi ti an ganigha a ginighnighavira ikiama? Datirighin ia an gari, a kamaghira garavira iti o, a pura bizir kinimin min iti? ⁴ Ikiavira Itir God ghaze, O Serubabel, ni tugh gavgafigh. O Josua, Jehosadakin otarim, ni ofa gamir gumazibar dapanim, ni tugh gavgafigh. Ia nguazir kamin itir gumazamiziba, ia tuivigh gavgafigh. Guizbangira, ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, ki ia ko iti, kamaghin amizi, ia dikavigh ua ingangarim damu. ⁵ Ia fomira Isip ategha azenan izasava amima, ki ia ko Akar Gavgavim akira ghaze, ki ia ko zurara ikiam. Guizbangira nan Duam ian tongin ikiavira iti. Kamaghin amizi, ia atiatingan marki.

⁶ “Kar Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim kamaghin migei. Dughiar otevimin, ki ua overiam ko, nguazim ko, ongavim ko, nguazir midiarimin itir bizibagh nobagh-nobagham. ⁷ Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, Ki kantrin igharazibagh nubaghti me akong, uan bizir aghuir ivezir bar pin koziba inigh kagh iziti, nan Dipenim ganganir aghuim damuam. ⁸ Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, Kantriba bar dar itir silvaba ko golba, da bar nan biziba. ⁹ Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, Nan Dipenir igiar kam an ganganim ko, ziar ekiam bar deragh, nan Dipenir ghurim gafiragham. Eghti ki bizir aviriba gumazamizibar aningti, me navir amirizim ko, dabirabir aghuim ikiam. Ki Ikiavira Itir Godin gavgaviba Bar Itim, ki mikemegha gifa.”

God deragh gumazamiziba ko, gumazir dapanim Serubabel, damuam (Sapta 2:10-23)

Arazir miziriziba gumazamizibar ofabagh asighasisi

¹⁰ Darius atrivimin itir dughiamin, an azenir namba 2in, iakinir namba 9in, an dughiar 24in, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, migirigiar mam ua Hagai ganingi.†

¹¹ Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim kamaghin migei, “Ni nan azangsizir kamin mingarim gifoghfoghsi, ofa bagh amir gumazibar azaragh, Moses Osirizir Araziba manmaghin migei. ¹² Gumazitam, God ganingizir ofa gamir asizir tuzitam inigh, uan korotiamin aven anerugh mangiti, an korotiar otevitam bretin tam o, dagher isamiziba o, wain o, olivin borem o, dagher guar igharagha garitam uaghan a seregh mangiti, dagher kam God baghvira iki bar anogoregham o puvatigham?” Ezi Hagai ghua ofa gamir gumazibar azarazi me kamaghin migei, “Mamaghin puvatigham.”*

¹³ Ezi Hagai ua men azara, “Gumazitam uan dafarim isi gumazir kuatam gisin datigh, gin daghebar suiraghti, dagher kaba Godin damazimin mizegham, o puvatigham?” Ezi ofa gamir gumaziba ghaze, “Are, da mizegham.”

¹⁴ Ezi Hagai kamaghin migei, “Ikiavira Itir God ghaze, ‘Gumazamizir kaba ko, men kantrin me amir biziba nan damazimin kamaghira ghue. Men nighniziba ko, me amir araziba mize. Kamaghira ofan me ofa gamir dakozimin amiba, da bar moghira nan damazimin mize.’”

God uan gumazamiziba deragh me damuasa akam akiri

¹⁵ Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God ghaze, “Ia tighar nan dipenimin ingaramin dughiam, faragha ia bativizir biziba ia dagh nighnigh. ¹⁶ Dughiar kamin bizir maba ia batifi. Ia dagher pozir mam aghuasa ghua ghaze, ia 4plan daghevtaribar aghuigham. Ezi puvati, ia daghevtarir pumuningrama aghui. Ia ghaze, ia ti wainin tengin ekiamin mangigh, 10plan mineba tuvigham. Ezi puvati, ia miner 4plara tui. ¹⁷ Ikiavira Itir God ghaze, Ki aminir gavgavir fefeim itim ko, arimariar kurar mam ko, aisin amozir kuram amadazi, da izaghirava ian dagher ia oparizibagh asighasiki. Ia bizir kabar gara navibagh ighasa nighnizir puvati. ¹⁸ Datirighin namba 9in iakinimin, an 24in dughiam ia nan Dipenimin ingarasa, dagiar ekiaba isa Dipenimin apengan iki, gavgavim a daningasa da ariki. Kamaghin amizi,

† **1:15:** Azenir kam 520, an azenir fomira Kraisin dughiamin ikezim, an dughiam Septemba 21. * **2:1:** Dughiar kam, a Oktoba 17. **2:3:** Esra 3:12; Sekaraia 4:10 **2:5:** Ua Me Ini 29:45-46 **2:6:** Joel 3:16; Hagai 2:21; Hibru 12:26 **2:7:** Aisaia 60:4-9; Daniel 2:44 **2:8:** 1 Eghaghaniba 29:14-16 † **2:10:** Azenir kam 520, an azenir fomira Kraisin dughiamin otozir dughiam, an dughiam Disemba 18. ‡ **2:12:** Ni Ofa Gami 6:25-27in ganigh. **2:13:** Diboboniba 19:11-22 **2:16:** Hagai 1:6; 1:10-11; Sekaraia 8:10-12

datirighin ia bizir aghuir ki damuamibar ganam. ¹⁹ Guizbangira, ian dagher dipenir ekiar dagheba ariziba, datirighin witba dar puvati. Eghti ian wainin ikariziba ko, fighin temeba ko, pomigranetin temeba ko, olivin temeba, da tighar bam. Datirighin ikegh mangi, ki bar deraghvira ia damuam.”

Ikiavira Itir God, ziar ekiam isi Serubabel daningam

²⁰ Dughiar kamra, iakinir kamran an dughiar 24in Ikiavira Itir God, a uam Hagai migei, ²¹ “Ni Judabar gumazir dapanim Serubabel, kamaghin a mikim, ‘Ki overiam ko, nguazimin itir biziba ua dagh inobagh inobaghasava ami. ²² Ki kantrin igharaziba ko, atrivibar gavgaviba agivagham, egh karisba ighirarighi, dar karisbar suizir gumaziba da sara daighiregham. Eghti hoziaba arimighireghti, men midorozir gumaziba dikavigh kaghira uan roroabav sogh bar me agevegham. ²³ Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, O Serubabel, nan ingangarir gumazim, Sealtielin otarim, dughiar kam otoghti, ki ni inighti ni guizbangira nan ziamin gumazamizibagh ativagh men ganam. Ki nirara amisefe, ezi ni mati nan atrivimin ziar ekiam ko, gavgaviba akaghamin ringin nan dafarimin itimin min ikia, gumazamiziba geghuvamin gavgavim iti. Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim nan migirigiba kamaghira tu.”

Godin Akam Ingha Izir Gumazim Sekaraian Akinafarim O Sekaraia Akar faragha zuim

Godin akam ingha izir gumazim Sekaraia, an Hagai ko ingarir gumazir mam. A uaghan nighnizir gavgavim Judabar ikia ghaze, Me uamategh Godin Dipenimin ingarigh, arazir aghuubar amuamin gumazamizibar iki. Sekaraia uaghan Godin Akamin gun migia ghaze, God dughiar aghuim damighti a me bativam.

Sapta 1–8, an akam ingha izir gumazimin akam an iti, a Esekiel ko Danielin akinafarir akar e gariba, mong a dar mirara ghu. Sekaraia irebabar min garir bizibar gari, ezi an akaba, akar isin zuir aviriba iti.

Sapta 9–14, a bizir gin otivamibar gun migei, kar dughiar God ikiziba bar dar itir gumazamizibar araziba tuisighiva, egh uaghan God gumazitam amadaghtima a izi an ingangarim damuam. Akinafarir kamin akar maba akam ingha izir gumazimin akamin min, mati Iesus amizir bizir mabar mirara ghu.

Sekaraia irebabar min garir bizibar gari

(Sapta 1–6)

Ikiavira Itir God ghaze, an gumazamiziba a bagh uamategham

¹ Darius Persian kantrin atrivim itima, azenir mam givazima, an namba 2in azenimin, namba 8in iakinimin, Ikiavira Itir God, migirigiar kam isava Sekaraia ganingi. Sekaraia Berekian otarim, ezi Berekia Idon otarim.

² A kamaghin migia ghaze: Ki Ikiavira Itir God, ki fomira puvira ian inazir afezi-abar atari. ³ Kamaghin amizi, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ia mikimasa na migei: Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, ia na bagh ua iziti, ki ua ia bagh izam, kar Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin migirigiaba. ⁴ Ia uan inazir afezi-abar min damuam ikian marki. Fomira Godin akam ingha izir gumaziba nan akam me mikira ghaze, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, ia pazavira itir arazir kuraba ataghiragh. Ezi me na barazi puvatigha, nan gin izir puvati. Kar Ikiavira Itir Godin migirigiam. ⁵ Ian ovaviba ko, Godin

akam ingha izir gumaziba, me datirighin itir puvati, me bar ariaghire. ⁶ Nan akam ingha izir gumaziba, kar nan ingangarir gumaziba, me nan akaba ko, arazir ki ifongeziba isa ian ovavibagh aningizi, me me baraghan aghuagha osimtizibar aven zui. Egha gin me navibagh iragha fogha ghaze, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, fomira mikemezi moghin, en arazir kurar kaba bangin ivezir kuram e ganingi.

Akam ingha izir gumazim irebamin min garir bizimin, hoziabar gari

⁷ Darius atrivimin itima, an namba 2 azenimin, egha an namba 11in iakinim, kar Sebatin iakinim, an dughiar 24, Ikiavira Itir God migirigiar mam irebamin min garir bizim na ganingi. Ki Sekaraia, ki Godin akam ingha izir gumazir mam, ki Berekian otarim, ezi Berekia a Idon otarim. ⁸ Ki dimangan irebamin min garir bizir mamin garima, Ikiavira Itir Godin enselin mam, hoziar aghevim gaperagha izi. A iza danganir zarir mamin tevsevibar tongin tughav itima, an akarin hoziar agheviba ko, baghiraviba dukumiziba koma, ghurghuriba tuivighav iti. Ezi enselin maba hoziar kabagh apiaghav iti. ⁹ Ezi ki azara, “Nan gumazir ekiam, bizir kabar mingarim, manmakin?” Ezi enselin na migeim, na ikaragha ghaze, “Ki dar mingarim ni akagham.” ¹⁰ Ezi enselin faragha zuim, a tevsevibar tongin tughav ikia na migia ghaze, “Ikiavira Itir God uan enselin kaba amadazi, me ghua nguazir oteviba bar dar gari.”

¹¹ Ezi enselin igharaziba, enselin faragha ghua tevsevibar tongin tughav itim kamaghin a migei, “E nguazim bar a garua garima, nguazimin gumazamiziba bar moghira osimtiziba puvatigha deraviram apia.” ¹² Ezi Ikiavira Itir Godin enselin faraghavira zuim kamaghin migei, “O Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ni 70plan azenibar Jerusalem ko, Judan nguibar ekiaba bagha atara navim bar nin ikufi. Ni bar dughiar manamra ua men apangkuvigham?”

¹³ Ezi Ikiavira Itir God, apangkuvir akaba ko, gavgavim anidir migirigiaba enselin na migeir kam ganidi. ¹⁴ Ezi enselin kam, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin akam akunasa na migei: Ki ifongir bar ekiam ko, apangkuvir nighnizim Jerusalem bagha iti, an ziar mam Saion, a nan nguibar ekiam. ¹⁵ Ki fomira uan gumazamiziba mong men atara, egha Kantrin Igharazibar Gumazamizibav mikemezi, me iza mizazim me gase. Me izava

1:1: Esra 4:24–5:1; Esra 6:14 **1:3:** Jeremaia 25:5; Maika 7:19; Malakai 3:7; Luk 15:20; Jems 4:8 * **1:7:** Azenir kam 519, a Kraiss tighar otivamin dughiamin fomira otozir dughiam, ezi an dughiam, 15 Februari. **1:8:** Akar Mogomem 6:2-4

amiraghavira me gasighasighizir puvati. Me, me gasighasighamin mitaghnam gafiragha bar me gasighasiki. Ezi kantrin igharaziba datirighin osimtiziba puvatigha deraghavira iti. Ezi ki osimtizir ekiam men iti. ¹⁶ Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God ghaze, Ki ua Jerusalem uan apangkuvim men akaghasa izegha gifa. Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, Me nan Dipenimin ingarighti, a ua Jerusalem tugham. Mati gumazim dipenimin ingarasa benibar an ababaniba asi moghin, me Jerusalem nguibar ekiam, an ababaniba asi, egh bar aneghuigham.

¹⁷ Ezi ensel uaghan kamaghin akam akunasa na migia ghaze, "Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, An nguibar ekiaba bizir aghuir aviriba dagh izivaghham. Eghti gumazamiziba deraghvira ikiam. Ikiavira Itir God, gavgavim ua Saion daningti, a ua tugh gavgavigham. Egh ua baghvira uam Jerusalem ginabagham."

Sekaraia irebamin min garir bizimin aven bulmakaun kombar gani

¹⁸ Ki irebamin min garir bizimin aven, bulmakaun komin 4plan gari. ¹⁹ Egha ki enselin na ko migeimin azara, "Kar manmaghin amizir biziba?" Ezi a kamaghin na ikara, "Komin kaba, dar mingarim kamakin, da Judaba ko, Israelia ko, Jerusalem gumazamiziba gasighasigha me aghamsighizir kantriba."

²⁰ Egha Ikiavira Itir God, 4plan ingangarir gumaziba nan akazima, me vaghvagha hamam ainbav sozibar suiki. ²¹ Ezi ki an azara, "Gumazir kaba tizim damuasa izi?" Ezi a kamaghin na ikara, "Kantrin pazavira Judan nguazim gamua an gumazamiziba aghamsighiziba, ingangarir gumazir kaba izi, me damuti me atiatingti me bar men gavgaviba dikabiragham."

2

Sekaraia ingangaribagh amir benir ababanin, irebamin min garir bizimin aven an gari

¹ Ki kogha irebamin min bizir mamim garima, gumazir mam ababanibagh amir benir mamim suira. ² Ezi ki an azara, "Ni managh zui?" Ezi a kamaghin na ikara, "Ki Jerusalem ababanin damuva, an arozm ko, an ekiam gifoghasa zui."

³ Ezi ki garima, enselin faragha na migeim zuima enselin igharazim iza a batogha, ⁴ kamaghin a migei, "Ni ivegh mangi gumazir igiar munam mikim suam, Gumazamiziba ko, asizir aviriba bar avirasemegham, kamaghin amizima, me

Jerusalem divazibar biribar ingaran iburagham. ⁵ Eghti ki Ikiavira Itir God, ki uabi deragh an ganam, mati ki birir avimin min an divazim aghuigham. Egh ki an aven iki, an angazangarim ko gavgavimin min ikiam."

God Judabar diazima me uamategha uan nguazimra ize

⁶⁻⁷ Ikiavira Itir God uan gumazamiziba kamaghin me migei, "Ia izi! Ia izi! Ki fomira tintinibar ia aghamsighizi, ia nguazir kamin danganiba bar dar ghue. Ezi datirighin, ia kalabusin itiba, ia Babilonin nguibar ekiam ategh ari ua Saionin izi. Ia dikavigh zuamira izi!"

⁸ Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, uan ziar ekiam bangin gavgavim na ganiga, kantrin pazavira an gumazamizibagh amiba, a me mikimasa na amadagha ghaze, "Tina paza me gami, a paza nan bizir bar pin kozim gami." ⁹ Ki uabi ivezir kuram me daningasava ami, eghti gumazamizir me abirazi men ingangarir gumazir knibar ikeziba, me dikavighiva, uan apaniba pazavira me damuva me da men biziba iniam." Bizir kam otoghtima, me bar fogh suam, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, na amada.

¹⁰ Egha Ikiavira Itir God ua ghaze, "Ia Saionin nguibamin gumazamiziba, ia mati nan guivir ki ifongezim, ia araghasiva bar akongezir ighiabar amu. Bar guizbangira, ki uabi izi ian tongin ikiam. ¹¹ Dughiar ekiar ki ian akurazi kamin, kantrin aviribar gumazamiziba Ikiavira Itir God bagh izi, an gumazamizibar ikiam. Guizbangira, ki izi ia ko ikiva ian tongin ikiam." Bizir kam otoghti, ia fogh suam, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, a uabi na amadazi ki ia bagha ize. ¹² Eghti Judaba, Ikiavira Itir Godin kantrin kamra iki, egh me an damazimin bar faraghivira ikiam. Eghti a bar Jerusalem gifueghiva, ua bagh anemisevegham. A Jerusalem gifongezim moghin, nguibar ekiatam gifueghan kogham.

¹³ O gumazamiziba, ia pura ikiva oragh! Ikiavira Itir God dikavigha uan Nguibam ategha e bagha izasava ami. Kamaghin amizi, e bar moghira uan akabar kumigh nimira ikiva a mizuamam.

3

Sekaraia irebamin min garir bizimin aven ofa gamir gumazibar dapanimin gani

¹ Egha ki irebamin min garir bizir mamim aven garima, Ikiavira Itir God ofa gamir gumazibar dapanim Josua, nan aka. Josua

Ikiavira Itir Godin enselin boroghin tughav iti. Ezi Josuan agharir guvimin amadaghan, Satan tughav ikia, a isi kotiam darighasava ami. ² Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Satan migei, "Satan, ki Ikiavira Itir God, nin atara ghaze, ni akatam mikiman kogham! Ki Ikiavira Itir Godin Jerusalem gifongezim, ki ni migia ghaze, ni nimira iki. Gumazir kam Josua, ki uam a ini, a mati gumazir aviradiar avim isim inigha anemunge."

³ Ki garima, Josuan korotiam bar pughpurizima a enselin boroghin tughav iti. ⁴ Ezi enselin kam, enselin an faragha tuivighav itibav gia ghaze, "Ia korotiar pughpurir an aghuiziba suegh." Egha a Josua migia ghaze, "Ni oragh. Ki nin arazir kuramin osimtizim ko, korotiar pughpurir kaba suegha gifa. Ki datirighan korotiar igiaba ni daningam." ⁵ Ki kamaghin migei, "Kamaghin ti deragham, me inir zuruzitam inigh Josuan dapanim gighuigh a ikegh." Ezi ki mikemezi moghin, me ami. Ikiavira Itir Godin ensel an boroghin itima, enselin igharaziba korotiar igiaba Josua gazui.

⁶ Ezi gin Ikiavira Itir Godin ensel kamaghin Josua migei, ⁷ "Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, ni nan Akar Gavgavibar gin mangiva, ingangarir ki ni daningamiba ni bar dar amuti, ki ni ateghti ni nan Dipenim ko, bizir nan ziam feba ni dar ganam. Egh ki ni ateghti, ni enselba ami moghin, nan boroghin izam. ⁸ Ofabagh amir gumazibar dapanim Josua, ni oragh. Ezi ia ofa gamir gumazir igharaziba, ia uaghan oragh. Ia mati bizir aghuir gin otivamibar ababanir gumaziba. Ia oragh. Ki uan ingangarir gumazim amadaghti a izam, an ziam Temer Ghuzir Igiam. ⁹ Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki dagiar aghuir mam inigha Josuan boroghin aneti. Dagiar kam, a 7plan damaziba iti. Eghti dagiar kam gisin, ki akatam osirigham. Egh ki dughiar vamiran, nguazir kamin arazir kurabar osimtizim gin amangam. ¹⁰ Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki ghaze, dughiar kam otoghtima, ia vaghvagh uan namakaba inigh izi ia ko ikiam. Eghti me ia ko wainin azenibar daperagh fighin temebar apengan iki, avughsi deraghvira ikiam."

4

Sekaraia irebamin min garir bizimin, golin ingarizir lamin aghorimin gari

¹ Ezi Enselin faraghavira na ko migeim, a uamategha na bagha iza, mati gumazim akuima me a gaghuri moghin, a na gaghuri. ² Egha a kamaghin nan azara, "Ni tizimin

gari?" Ezi ki ghaze, "Ki garima, me golin ingarizir aghorim ko, borem arighamin itarir ekiam, an pin iti. Ezi golin itarir ekiar kamin 7plan lamin aghoriba a gaseghav ti. Ezi 7plan lamin kaba, da vaghvagha borer itarir ekiamin itim gekuasa 7pla wikba iti. ³ Ezi olivin temer pumuning itima, lamin aghorir kam aningin tizimningin tughav iti, mam vongin itima mam vongin ti."

⁴ Ki kamaghin ganigha enselin azara, "Nan gumazir ekiam, bizir kabar mingarim manmakin?" ⁵ Ezi enselin na ko migeim nan azara, "Ni fos ti puvati?" Ezi ki kamaghin a ikaragha ghaze, "Gumazir ekiam, ki fozir puvati."

God Serubabel bagha akam akiri

⁶ Ezi ensel Ikiavira Itir Godin akam, gavmanin gumazir dapanim Serubabel daningasa, kamaghin na migei, "Kar, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin akam: Ni ingangarim damusi, ni uan midorozir gumazibar gavgavim ko, ni uan gavgavimin amodoghin bizibar amuam marki. Bar marki. Nan Duamin gavgavim ni ko ikiti, ni gavgavir kamin amodoghin ingangaribar amuam. ⁷ Eghti bizir ekiaba mati mighsiaba nin tuavim apirti, ki bar da batueghti da voroghira ikiam. Eghti ni ua nan Dipenimin ingaram, egh ni dagiar abuananam nan dipenim datighti, gumazimiziba tiariba akar suam, 'Dipenir kam a bar dera. God deraghvira a damu!'"

⁸ Egha Ikiavira Itir God ua migirigiar mam na ganiga ghaze, ⁹ "Serubabel uan dafarimningin nan Dipenimin ingarasa danganim akirigha gifa. Egh a uabi an ingar anegivaghham. Nan Dipenim givaghamin dughiamin, nan gumazimiziba fogh suam, ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki uabi ni amadazi ni me bagha ghu. ¹⁰ Me ingangarimin garima a zuamira dikavigha zuir puvati, ezi men naviba bar oseme. Egh me Serubabelin gantima, an ain itir ikarizimin suiragh nan dipenimin ingaram. Me fo, ikarizir kam, dipenir ingangariba voroghira zuir ababanim. Eghti me ganigh fogh suam, dipenir ingangarim deraghvira zui, eghti me bar akongegham."

Ensel Sekaraia irebamin ganizir lamba ko, olivin temer pumuningin mingarimin, gun a migei

Ensel ua kamaghin na migei, "Lamin 7plan kaba da Ikiavira Itir Godin damazibar ababanimin min iti. A zurara nguazir kamin otevilla bar dar gari."

¹¹ Ezi ki an azara, "Olivin temer pumuning, lamin aghorimin agharir guvim ko, agharir kiriamin tughav itimningin

mingarim manmaghin ghu?" ¹² Egha ki uam an azara, "Kar olivin aguar manmaghin amizimning, aningin boroghin golin borem, golin itamningin torimin aven ivemara ghuaghiri?"

¹³ Ezi a kamaghin nan azara, "Ni ti fozir puvati, a?" Ezi ki ghaze, "Puvati, nan gumazir ekiam." ¹⁴ Ezi ensel kamaghin na migia ghaze, "Olivin aguar kamning, aning gumazir pumuningin ababanim gami. Ekiam, a nguazir kamin otevíba bar dar gari, egha a uan ingangarim damuasa aning amisevegha, borem isa aningin dapanimning ginge."

5

Sekaraia irebamin min garir bizimin garima, akinafarir irighizir mam mighegha zui

¹ Ki ua kogha gara irebamin min bizir mamín garima, akinafarir irighizir mam mighegha zui. ² Ezi ensel na migia ghaze, "Ni bizir tizimin gari?" Ezi ki ghaze, "Ki garima akinafarir irighizir mam mighegha zui. Ezi an ruarim 10 mitan tu, ezi an arozim 5 mitan tu."

³ Egha a kamaghin na migei, "Akinafarir kam ghaze, dughiar kuram otogh mangi nguazir kamin itir gumazamiziba bar me avaragham. Ezi akinafarir kamin osizirir mam ghaze, gumazir okeiba, God kantrin kamin me batuegham. Ezi akinafarir kamin osizirir igharazir mam ghaze, te ifavaribagh amua pura pin akakagha ghaze guizbangira, a uaghan me batuegham."

⁴ Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, "Ki akar kam amadazima, a zui, eghti a mangi okeir gumaziba ko, gumazir ifavaribagh amua pura nan ziam diboriba, a men dipenibar aven mangam. Egh akinafarir kam men dipenir akiniba ko, dagiaba bar da agivaghti, gumazir kaba bar ikuvigham."

Sekaraia irebamin min garir bizimin garima, amizir mam akiramín aven iti

⁵ Ezi ensel uam otogha, na migia ghaze, "Ni gan. Bizir igharazir mam ua izi." ⁶ Ezi ki an azara, "Bizir tizim?" Ezi a ghaze, "Kar akirar mam. Egha akirar kam a mati, kantrin kamin itir gumazamiziba bizir kurar me ifongezibar ababanimín min * iti."

⁷ Akirar kamin asuam, me ainin an ingari. Ezi ki garima an asuam kuiagherizi, an aven amizir mam aperaghav iti. ⁸ Ezi ensel ghaze, "Amizir kam, an arazir kuraba bar dar nedazimin min iti." A mikemegha

givagha uam amizim abiragha, akiramín asuam dukua. ⁹ Ezi ki kogha pin gara amizir pumuningin garima, aning aviziba ikia na bagha izima, aminim iva aningin avizibar akurvazi, aning mighegha nan amadaghan izi. Aningin avizibar ganganiba ekevegha, mati kuarazir bagamin aviziba. Ezi aning akirar kam inigha pin mighegha nguazim ko, overiamín tizimningin zui.

¹⁰ Ki amizir kamningin ganigha kamaghin enselin azara, "Kaning akirar kam inigha managh zui?" ¹¹ Ezi ensel kamaghin na ikara, "Aning akirar kam inigh Babilonin mangiva, a bagh an ziam famín dipenir ekiatamin ingaram. Aning dipenimín ingarigh givaghiva, akirar kam an averiam datigham. Eghti Babilonin gumazamiziba me dipenir kamin an ziam fam."

6

Sekaraia irebamin min garir bizimin garima, 4plan karisba iti

¹ Ki gin ua kogha irebamin min bizir mamín garima, karisin 4pla iti, me brasin mighsiar pumuningin tizimin iza, azenan oto. ² Karisin faragha izim, hoziar agheviba a kurvasi. Ezi an gin izar karis, hoziar piziba a kurvasi. ³ Ezi aningin girara izar karis, hoziar ghurghuriba a kurvasi. Ezi bar dar gin izar karis, baghiraviba dukumizir hoziaba a kurvasi. Ezi hoziar kaba gavgaviba dar iti. ⁴ Egha ki kamaghin enselin azara, "Nan gumazir ekiam, karisin 4plan kabar mingariba manmaghin ghu?"

⁵ Ezi a kamaghin na ikaragha ghaze, "Karin 4plan kaba, da 4plan aminir overiamín pin itibar ababanim gami. Da datirighira nguazir kamin otevíba bar dar garir Ekiamín damazimin ikegha, anetegha izi." ⁶ Hoziar piziba mikirvazir karis, a notin amadaghan itir kantrin zui. Ezi hoziar ghurghuriba mikirvazir karis, a kantrin aruem ghuaghiri naghin itimin zui. Ezi baghiraviba dukumizir hoziaba mikirvazir karis, a sautin amadaghan itir kantrin zui.* ⁷ Hoziar aghuir kaba, azenan otivigha, zuamira kantribar mangi da getiasava ami. Ezi ensel ghaze, "A dera, ia mangi." Ezi me ghue. ⁸ Ezi ensel pamtemin nan diagha ghaze, "Hoziar notin amadaghan itir kantribar ghueziba, me navir amirizim isa Ikiavira Itir Godin Duam ganing."

God Sekaraia migei, An atrivibar dapanir asuam isi Josuan dapanim daghuam

⁹ Ezi Ikiavira Itir God akar kam na ganiga ghaze, ¹⁰ "Ni datirighin Sefanaian

* 5:6: Hibrun akam deragha akar kamin mingarim abighizir puvati. 6:2: Akar Mogomem 6:4-5 6:3: Akar Mogomem 6:2 6:5: Akar Mogomem 7:1 * 6:6: Hibrun akam deragha akar kamin mingarim abighizir puvati. Gumazir maba kamaghin nighnisi, e akar kam giraka, "An aruem uaghiri naghin uaghiri," mati, "a ghua hoziar pizibar gintisi." Gumazir avirim kamaghin nighnisi, "kantrin notin amadaghan itir kam," a kantri Babilonin ababanim gami.

otarim Josaian dipenimin mangi otogh, gumazir 3plan kaba, Heldai, Tobia ko, Jedaia, me dama silvaba ko, golba inigh. Me Babilonin kalabus ategha Jerusalemin iza datirighiram oto. ¹¹ Egh ni me da silvaba ko, golba inigh, dar atrivir dapanir asuamin ingarigh. Egh a inigh mangi ofa gamir gumazibar dapanim Josuan dapanim darugh, a Jehosadakin otarim. ¹² Egh ni kamaghin an mikim, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, 'Gumazir mam, me kamaghin a dibori, Temer Ghuzir Igiam. Eghti an aghungigh aguar ekiam gavagh bar deraghviram otogham. Egh a gin Ikiavira Itir Godin ziam fer Dipenimin ingaram. ¹³ Guizbangira, a uabi Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingaram. Eghti gumazamiziba atrivimin min ziar ekiam a daningam. Egh a uan atrivir dabirabim daperagh gumazamizibagh ativagh men ganam. Eghti ofa gamir gumazitam an atrivir dabirabim boroghin tughiv iki, aning uaning inigh ingariva, uaghara navir amirizimin fozozim aningn tongin ikiam.† ¹⁴ Eghti atrivimin dapanir asuam, Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven ikiam. Eghti gumazamiziba atrivimin dapanir asuar kamin ganiva God ginighnigham. Eghti gumazir kaba, Heldai, Tobia, Jedaia, ko, Sefanaian otarim Josai, atrivimin dapanir asuamin ganamin ingangarim, men dafaribar ikiam.'

¹⁵ "Eghti gumazamizir saghuiaimin itiba iziva, men akuragh Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingaram. Eghti ia kamaghin fogh suam, Ikiavira Itir Godin Gavgavir Bar Itim ia bagha na amada. Ia bar deravira Ikiavira Itir Godin Akar Gavgaviba baragh dar gin mangi, eghti bizir kaba otivigham."

God osimtiziba itir dughiam agivagh, bar akongezir arazim damightima an otogham

7

(Sapta 7-8)

Ikiavira Itir God ghaze, ia dagheba ataghirazir ifavarir arazim damuan marki

¹ Darius atrivimin itir dughiamin, an namba 4in azenimin, an iakinir namba 9, me Kislota a garisi, an aruer namba 4in, Ikiavira Itir God akar mam na ganingi.*

² Dughiar kamin Betelin nguibamin gumazamiziba, Sareser ko, Regemelek ko,

men adarazi amangizi, me Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin Dipenimin ghue. Me deragh uari damuasa, ghua Ikiavira Itir God ko migei. ³ Egha me kamaghin ofa gamir gumaziba ko, Godin akam inigha izir gumaziba men azangsighasa, "Azenir aviriba givazima, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin Dipenim ikuvigha iti. Ezi e a bagha bar osemegha aziavira iti, egha e zurara namba 5in iakinibar dagheba ataghirasi. E ti zurara kamaghin damuam, o?"

⁴ Ezi Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim kamaghin na migei, ⁵ "Ni kantrin kamin gumazamiziba ko, an ofa gamir gumaziba kamaghin me mikim, 'Guizbangira, 70plan azeniba dar namba 5in iakiniba ko, namba 7in iakiniba ia dagheba ataghiragha azia aghuimazimin iti. Ezi ia nan ziam fasa arazir kam gamizir pu. Bar puvati. ⁶ Egha ia apir dughiasa, ia pura uan navibar amuti da izivaghara ia api.'"

⁷ Fomira Ikiavira Itir God uan akar kam, uaghan gumazamizibav kinasa akam inigha izir gumazibagh aningi. Dughiar kamin, Jerusalem deravira itima bizir aghuir aviriba a gizifa. Dughiar kamin, Jerusalem ko, nguibar ekiar an boroghin itiba ko, sautin amadaghan itiba ko, mighsiar dozir aruem ghuaghiri naghin itiba, gumazamizir aviriba bar dagh izifa.

Ikiavira Itir God, Judaba kalabusin ikezir bizimin mingarimin gun Sekaraia migei

⁸ Ezi Ikiavira Itir God, akar mam ua Sekaraia ganiga ghaze, ⁹ "Bar fomira, ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, akar kam uan gumazamizibagh aniga ghaze, ia arazir aghuiba damu gumazamizibar araziba akir. Egh ia uan adarazir apangkuv men akurvagh. ¹⁰ Ia pazivira amizir paba ariaghirezibar amuan marki. Egh borir afeziba ariaghireziba ko, gumazamizir saghuiaimin iza ia ko itiba ko, gumazamizir biziba puvatiziba, ia pazi me damuan marki. Egh ia uaghan uan adarazi gasighasighan marki.

¹¹ "Ezi gumazamiziba akaba baraghan aghuagha uan kuaribav konegha, uan nighnizibar kumi. ¹² Guizbangira, me uan dapanibagh amizi da dagiabar min gavgafi. Me nan akam baraghan aghua, ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim. Nan Duam akar kam me bagha a isa nan akam inigha izir gumazibagh aningi. Ezi me akar kamin gin zuir puvati, ezi ki puvira men

6:12: Jeremaia 23:5; 33:15; Sekaraia 3:8 † **6:13:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. Gumazir maba kamaghin nighnigha ghaze, a kamaghin migei, "A nan dipenimin ingarigh egh, an atrivim ko ofa gamir gumazimin min iki egh uan gumazamizibagh ativagh men ganam. Eghti an atrivim ko ofa gamir ingangarir an amir kam bar deraviram otogham." * **7:1:** Azenir kam 518, an azenir fomira Kraisin dughiamin otomez, ezi an aruem Disemba 7. **7:9:** Ua Me Ini 22:21-22; Ofa Gamu 19:17-18; 25:35; Godin Araziba 10:17-19; 15:11; Jeremaia 7:5-6; 22:3

atari. ¹³ Me nan akaba barazir puvatizir bizim bangin, ki men azangsziba barazi puvati. Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim kamaghin, ki mikemegha gifa. ¹⁴ Bar guizbangira, ki me batoghezi, me ghua Kantrin Igharazibar Gumazamizibar tongin, pura guighav iti, mati aminir ekiam bizibagh ivara. Ezi men nguazir aghuir kam, danganir kuramin min otozi, gumazitam uam a garuir puvati.”

8

Ikiavira Itir God, ua deragh Jerusalem damuasa akam akiri

¹ Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim akar kam Sekaraia ganingi. ² Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, “Ki bar Saionin nguibamin gumazamizibagh ifonge. Kamaghin amizi, ki men akurvaghasa. Ki bar me gifonge, men apaniba bagha navim isia bar ikufi. ³ Ki uamategh izi Saionin nguibamin aven ikiam, an ziar mam Jerusalem, a bar guizbangira nan nguibar ekiamra. Jerusalem, a ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin mighsiam, eghti me kamaghin a dipon suam, Godin Mighsiar Anogoroghezim. Eghti ikizir igharazibar gumazamiziba Jerusalem gumazamizibar gan suam, ‘Guizbangira, Jerusalemia deraghavira Ekiamin gin zui.’ ⁴ Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki ghaze, Midoroziba ko, osintiziba Jerusalem otivan kogham. Eghti gumazamiziba iki bar ghurigh asadivir aghoribar suigh an tuavibar daruam. Egh me nguibar ekiamin uari akuvir danganiba bar, me pura tintinibar dapiagh avughsam. ⁵ Eghti borir doziba nguibar ekiamin uari akuvir danganibagh izivagh ikarang ikiam.

⁶ “Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki ghaze, gumazamizir kabar varazira, me kamaghin nighnisi, ki mikemezir biziba ti otivan kogham. Ezi ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim kamaghin nighnizir pu. Puvati. Ki biziba bar dar amuamin gavgavim iti, ki dar amusi dar amuam.” ⁷⁻⁸ Egha Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, “Ki uan gumazamizir kantrin aruem anadi naghin itiba ko, kantrin aruem uaghiri naghin itiba, ki men akurvaghasava ami. Ki me inigh ua Jerusalem iziti me an ikiam. Eghti me nan gumazamizibar ikiti, ki men Godin ikiam, egh guizin araziba ko arazir aghuibar me damuam.”

⁹ Egha Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, “Ia uan aghariba gavgavim dar aning, nan Dipenimin ingar. Godin akam

inigha izir gumaziba, me fomira Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin Dipenimin ingangarim forir dughiamin ikia Godin akamin gun migei. Ezi ia datirighin men akatoribar otivizir akabara ia ua dagh nighnigh. ¹⁰ Akam inigha izir gumaziba tighar izi akar kam akunamin dughiamin, bar faraghavira, ingangarir gumaziba ko ingangarir asizibagh ivezamin dagiaba puvati. Ezi apaniba dughiarbar pura tintinibar arua osimtizibagh amima, gumazamiziba avughsaziba puvati. Ezi ki me gamima, namakaba uarira uariv sosi, ezi men dabirabim derazir puvati. ¹¹ Ezi Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, Ki fomiram amizir arazim, ki datirighin itir varazira damighan kogham. ¹² Ki me ateghti, me navir amiriziban ko, dabirabar aghuim ikiva uan azeniba oparam. Eghti amozir ekiar aviriba izitima men wainin ikariziba bitima, men dagheba deraviram otivam. Nan gumazamizibar ikiavira itir varazira, ki me bagh bizir aghuir kabar amuam. ¹³ Ia Judaba ko Israelia, ia uagharam oragh. Fomira Kantrin Igharazibar Gumazamiziba ian garima, ian araziba ikuvizima me uan apanibav migia ghaze, ‘E kamaghsua, Judaba ko, Israelia ikuvizi moghin, ia uaghan ikuvigham.’ Ezi datirighin, ia Judaba ko, Israelia, ki ua ia inigh deraghvira ia damuam. Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba ian gan, uan akar gumazibav mikim suam, ‘E kamaghsua, ia Judaba ko, Israelia bar deravira iti moghin, ia bar deravira ikiam.’ Kamaghin amizi, ia atiatingan marki! Ia tuivigh gavgavigh iki!”

¹⁴ Ezi Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim kamaghin migei, “Fomira ian inazir afeziaba na gamizima, ki me basemegha me gasighasighasava ami. Egha ki uan nighnizim girazir puvati. Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki men aningagheghega me gasighasiki. ¹⁵ Egha ki datirighin ghaze, Ki ua deragh Jerusalemia ko, Judabar amuasava ami. Kamaghin amizima ia atiatingan marki. ¹⁶ Egh ia arazir kabar amu: Ia bar moghirama guizin akabar gumazamizir igharazibar kam. Egh ia kotiamin deragh guizin akam akirighiti, migirigiyaba bar givagham. ¹⁷ Ia arazir kurabar gumazamizir igharazibar amusi nighnighan marki. Ia kotiamin mitivigh, akar ifavaribar amuan marki. Ki ifavarir arazim ko, kotiam oteghavkirir arazim ko, uarir atara uariv soziz araziba, ki bar dar aghua.”

¹⁸ Egha Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim migirigiar igharazir mam ua Sekaraia ganingi. ¹⁹ Ikiavira Itir Godin

Gavgaviba Bar Itim kamaghin migei, “Ia iakinir namba 4, ko 5, ko 7, ko 10in, ia dar aruer maba ia osimtizir ia bativiba dagh nighnigha dagheba ataghirasi. Ezi osimtizibar dughiar kaba, da Judaba bar akongeghamin dughiar ekiaba. Kamaghin amizi, ia guizin akaba ko, gumazamizir igharaziba ko, deraghvira dapiaghamin araziba bar dagh ifongegh, dar amu.”

²⁰ Egha Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ua kamaghin migei, “Gin nguibar ekciar aviribar gumazamiziba ua Jerusalemin izam. ²¹ Eghti nguibar ekciar mamin gumazamiziba kamaghin nguibar ekciar igharazimin gumazamizibav kim suam, ‘E Jerusalemin mangiva Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin ziam fiva deragh uari damusi, an azangam. Ia e ko izi.’ ²² Ezi ikizir igharazir aviriba ko, kantrin gavgavir aviribar gumazamiziba, me Jerusalemin iziva Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin ziam fiva, deragh uari damusi an azangsigham. ²³ Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki ua kamaghin migei, Dughiar kamin saghon itir nguibar gumazamizir 10pla iziva Judan gumazitamın korotiar otevitamin suiragh a mikim suam, ‘E kamaghin oraki, God ia ko iti. Kamaghin amizi, e uaghan ia ko ikizir vamiran ikiasa ifonge.’”

Ikiavira Itir God uan gumazamizibar akuraghsi, bizir igharagha garibar amighti da otivam

9

(Sapta 9--14)

God Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, ivezir kuram me daningam

¹ Ikiavira Itir God kamaghin uan akam na ganiga ghaze, Ikiavira Itir God, Distrik Hadrak ko, Damaskusin nguibar ekiam daperagh avughsi ikiam. Guizbangira, a uan damazimningin Israelian anababar gari moghin, a kantriba bar dar gumazamizibar gari. ² Egha uaghan a Hamat, a nguibar ekciar Distrik Hadrakin boroghin itim, ko, Tairin nguibam ko, Saidonin nguibamin gari. Tair ko Saidonin gumaziba ti ghaze, me fofozir aghuir aviriba iti. Ezi Ikiavira Itir God guizbangira uaghan men gari. ³ Tair, a nguibar ekciar gavgavimin

oto. Ezi an gumazamiziba uari bagha divazir mitiar bar gavgavimin ingarigha uan nguibar ekiam avini. Me uaghan uari bagha silvan aviriba geghufi, da nguazir minezibar min iti. Ezi me golin bar aviriba itima, da men damazibar pura bizir kinibar min iti. ⁴ Ezi puvati, Ekiam men bizir aghuiba bar da batuegham. A Tairin biziba ko, an divazir mitiar bar gavgaviba, a bar da isi ongarim da kunigham. Eghti apaniba izi men nguibar ekiam daborogh bar a gasighasigham.

⁵ Eghti Askelonin nguibar ekiamin gumazamiziba bizir kamin ganigh bar atiatigham. Me uaghan kuram iniam, eghti men nguibam, gumazamiziba gin an ikian kogham. Eghti Gasaba uaghan bizir kamin ganti, osimtizir ekiam me batogham, mati amizim borim batamin mizazim a bato. Eghti men atrivim aremegham. Eghti Ekronba uaghan bizir kamin ganiva osimtizir ekciar kam iniam, mati amizim borim batasa mizazim isi. Me kamaghin nighnisi, Tairba ti men akuragham. Ezi puvati, me bar ikuvigham. ⁶ Eghti gumazir pura tighin itir igharaziba izi Asdotin nguibar ekiamin ikiam. Ikiavira Itir God kamaghin migei, “Filistian kaba, me gumazir uari fa akaba batoziba, ki bar me dikabiragham. ⁷ Eghti Filistian ikiavira itir varazira, me nan gumazamizibar min otivigh Judan anababar tongin ikiam. Jebusia* fomiram amizi moghin, Ekronba datirighin nan gumazamizibar ikiam. Kamaghin amizima, me ghuziba itir asizir tuzibar aman koghiva, uaghan Judaba ataghizir dagheba, me dar aman kogham.†

⁸ “Ki uan gumazamizibar garima me mizazir ekiam ini. Kamaghin amizi, ki uan kantri geghuv, midorozir gumaziba ateghtima, me nguazir kamin izeghan kogham. Ki uam apaniba ateghti me ua nan gumazamiziba abiniva arazir kurabar me damuan kogham.”

Guizin atrivim izam

⁹ Ia Saionin nguibar ekiamin itir gumazamiziba, ia bar akongegh!

Ia Jerusalemin itir gumazamiziba, ia bar tiariba akar pamtemin dim.

Ia gan, ian atrivim mara ia bagha izi!

A ziar ekiam ikiava midorozim gamuava uan apaniba abiri.

Egha a uabi uan ziam fer puvati.

9:1: Aisaia 17:1-3; Jeremaia 49:23-27; Amos 1:3-5 **9:1:** Aisaia 23:1-18; Esekiel 26:1-28:26; Joel 3:4-8; Amos 1:9-10; Matyu 11:21-22; Luk 10:13-14 **9:5:** Aisaia 14:29-31; Jeremaia 47:1-7; Esekiel 25:15-17; Joel 3:4-8; Amos 1:6-8; Sefanaia 2:4-7

* **9:7:** Jebusia, me Jerusalemin nguibamin nguazir ghueba. Devit gin taun Jerusalem iniam, Jebusia Israelia ko iti. Ni Josua 15:63in gan. † **9:7:** Judaba asizim isamsi faragh bar deravirama an ghuzim rueghiva gin a isamigh aneremam. Ezi Filistiaba arazir kam gamir puvatigha, Moses osirizi moghin me Godin damazimin mize. (Ni vezin kabar gan: Jenesis 9:4; Ofa Gami 3:17 ko 7:26-27; Godin Araziba 12:16 ko 15:23.) Ikiavira Itir God kagh kamaghin migia ghaze, me asizim ghuziba sara ikiti me aneman a men anogoroke. **9:9:** Matyu 21:5; Jon 12:15

A gumazir kınir ziaba puvatızir mamin min donkin mam gaperagha izi.

Kar donkin amebamin nguzir asem.

¹⁰ Ikiavira Itir God ghaze,

Ki karisba ko, midorozibagh amir hoziaba batueghti, da ua Israelin tongin ikian kogham.

Egh ki men bariba bar da apırarıgham.

Ian atrivim, kantrin ekiaba bar dar amighti, da midorozir arazim ategh deraghvıra dapiagh, navir amırızimın ikiam.

A nguazir otevíbar gumazamızıba bar me gativagh men ganam.

Nguazir kaba, da ongarir ekiamın ikegh mangı ongarir saghon mar itibar tugham.

Egh Yufretisın Fıner ekiamın ikegh vongın amadaghan mangı bar saghon mar tugham.

Ikiavira Itir God ua uan gumazamızıba dabırabım akırı

¹¹ Ikiavira Itir God ua kamaghın mıgei,

“Ki Akar Dıkırızır Gavgavır mam Judaba ia ko a gamı.

Ian inazır afeziaba ofabar amuasa asızıbar sozıma dar ghuzıba ire.

Ezi ghuzır kam gavgavım en Akar Dıkırızır Gavgavım a ganıngı.

Kamaghın amızı, ki ia teghtıma ia kantrin ıgharazımın kalabus ategham.

Kalabuzıar kam bar ikufı,

matı me ia isa mozır ekiamın ia arıghızı ia damamın dıpaıa puıatı.

¹² Ia kamaghın fo, ki ian akuraghasa ifonge.

Kamaghın amızı, ia uamategh uan nguıbamın ızı deravıra ikiam.

Ia osımtızır Bar ekiam aterı, ezi ki ia mıgıa ghaze, ki arazır aghuıbar ia damuam.

Eghtı arazır aghuır kam bar osımtızır kam gafıragham.

¹³ Judaba, ki uan barır pımın mın men suıragh, egh Eframın adarası, ki uan barır afuzıbar mın men suıragham.

Eghtı Saonın gumazıba me matı midorozır sabam, eghtı ki Grikıba ko mısogham.

¹⁴ “Ikiavira Itir God uan gumazamızıbagh ısın azenaram otogh barır pımın asam.

Eghtı an afuzıba onımarım mın taghtagh zuamıra mangam.

Eghtı Ikiavıra Itir Godın Ekiam sıgham gıvıgh,

sautın amadaghan ikegh, pamtem sueıba akun daru, amınır bar gavgavım ko, amozım sara ızam.

¹⁵ Ikiavıra Itır Godın Gavgavıba Bar Itım, oramın mın deravıra uan gumazamızıbagh eghuvam,

eghtı me katapelıbar uan apanııav sogh bar me abıragham.

Me midorozımın aven, me matı gumazıba dıpar onganıba amegha fıarıba akara uan apanııav suagharısı.

Men ghuzıba, matı me ofabar amuasa asızır ghuzır itarım ınıgha, ofa gamır dakozım gıngı.

¹⁶ “Dughıar kamın, Ikiavıra Itır God men God uan gumazamızıba ınıam,

matı laıon sıpsııbagh asıghasıghasava amıma, sıpsııbagh eghuvır gumazım uam me ınıam.

Eghtı me bar deraghvıram an nguazımın ikiam,

matı atrıvımın dapanır asuamın fıtır dagıar ıvezır bar pın kozıbar mın taghtagham.

¹⁷ Nguazır kam bar deraghtı, me deravıra ikiam.

Eghtı gumazamızır ıgııaba, me dagher avırıba ko, wainın avırıbar amııa aghungtı,

men ganganıba bar deragham.”

10

God uan gumazamızıba ua me ınıasa akam akırı

¹ Dagheıa aghungamın dughıamın, ia amozım bagh Ikiavıra Itır Godın azangısıgh.

Ikiavıra Itır God overıar pızım ko, ghuarıam akuvıma, amozım ızı, ezi dagheıa ko, bıızıba aghuı.

² Gumazamızıba, me gın otıvamın bıızıbagh fıghasa, aseıa ko kukunır gumazııar azangısısı.

Ezi me fııavarır akabar me gamı.

Gumazır maba ireıabar mıngarıbar gun mıgeı, me uaghan ia gıfarı.

Me ghaze ia navır amırızım ınıam, ezi puıatı, ian navır osımtızım ıkıvıra ikiam.

Gumazamızıba matı sıpsıııba fıntınıba arua ovegha gıfa.

Me geghuvır gumazıba puıatızı, kamaghın amızı me osımtızıba aterı.

³ Ezi Ikiavıra Itır God kamaghın mıgeı,

“Kantrin ıgharazıbar Gumazamızııbar gumazır dapanır nan gumazamızıba gatııavızıba,

nan navım men atara me bagha nan ısı.

Ki ivezir kuram me daningam.
Judan gumazamiziba, me nan gumazamiz-
ibara.

Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar
Itim, ki deraghvira men ganam,
mati sipsipbagh eghuvir gumazim
uan sipsipbar gari.

Egh ki Judan anababa bar dar amuti,
me midorozir hoziar bar gavgavimin
min ikiam.

⁴ Eghti Judan anababar tongin, gumazir da-
panir gavgavir maba otivam,
egh me mati dipenim aterir dagiaba ko,
dipenim aterir guariba ko,
midorozir barir pibar min ikiam.

⁵ Me midorozir gumazir gavgavibar min
uari inigh, uan apaniba abinti,
mati midorozir gumaziba nguibar
ekiamin zuir tuavimin uan apaniba,
nguazir beghneazibar me dikabiri.

Ki Ikiavira Itir God me ko ikiam.
Kamaghin amizi, me bar pamtemin
misogh mangi,
hoziabagh apiazir midorozir gumaz-
ibav sogh me abinigham.

⁶ “Ki Judan gumazamizibar amighti, me bar
gavgavigham.

Egh ki Israelian gumazamiziba ua me
iniam.

Ki men apangkufi,
kamaghin amizi, ki bar me inigh ua-
mategh men nguazimra izam.

Eghti me deravira ikiam, mati ki
me batoghezir puvati.

Ki Ikiavira Itir God, ki men God,
kamaghin amizi, ki men migirigiar me
na migeiba ki da baragham.

⁷ Israelian gumazamiziba me midorozir gu-
mazir gavgavibar min otivigh
bar akuegham,
me mati gumaziba wainin dipaba
ame.

Eghti men ovavir boriba gin otivigh,
ki Ikiavira Itir God, me gamizir bizir
aghuir kabagh nighnigh
bar akuegham.

⁸ “Ki uan gumazamiziba bar men dimiva,
me akumakum me inigh izam.

Ki ua me inigh me damuti,
me fomira ikezi moghin bar
avirasemegham.

⁹ Ki guizbangira me batuegha me
aghamsiki,
ezi me pura tintinibar kantrin igharaz-
ibar iti.

Egh me nguibar saghuiabar ikiva,
me na ginighnighvira ikiam.

Ikizir kaba uan boriba ko, me ikivira ikiva,
bar moghira uari akuvagh, uamategh
uan nguazimra izam.

¹⁰ Nan gumazamizir Isip ko, Asirian kantrin
itiba,
ki ua me inigh izitima,
me uan nguazimra dapiagham.

Ki nguazimin mitaghniam gisivaghtima,
me Gileatin Distrik ko, Lebanonin
nguazim sara iniam.

Eghti gumazamiziba nguazir kam
bar a gizivagham.

¹¹ Ki me inighti me uamategh uan
nguibamin izam,
eghti Isipia ko, Asiriaba ongarir
ekiamin min men tuavim apirighti,
ki me abinigham.

Kamaghira, ki Isipian gavgavim agivagh,
egh uaghan Nailin Fanem damighti a
misigham.

Eghti Asirian gavgavim uaghan
givagham.

¹² Ki uan gumazamizibar amighti me gav-
gavigham.

Eghti me nan apengan iki nan ziam fiva,
nan akabar gin mangam.

Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha
gifa.”

11

Atrivir kuraba mati temer kuraba

¹ O Lebanonin gumazamiziba, avim ian
temer sidabar isigham,
kamaghin amizi, ia tuavim apiran
marki,

ia uan tiar akaba kuigh.

² Sidan temeba iregha gifa, temer kaba ziar
ekiaba iti,
da ikuvigha gifa.

Kamaghin amizi, painin temeba ia
azi.

Me ruarir arizimin temeba okegha gifa,
kamaghin amizi, ia Basanin itir okin
temeba ia azi.

³ Atrivibar gavgaviba ko, men ziar ekiaba
gifa,
kamaghin amizi, men naviba bar ose-
mezi, me azi.

Ia oragh, atriviba pamtemin arava azi.

Me mati laionba Jordanin Faner
miriamin moga itir ruarir ekiam, me
an temer ekiaba okava,
a gasighasighizima da aroi.

*God, uan gumazamizibar garir gumazir
dapanir guar pumuningin migei*

⁴ Egha Ikiavira Itir God, nan God kamaghin
na migel,

“Ni sipsipbagh eghuvir gumazimin min
damu.

Sipsipin kaba dar ghuaviba dav sogh
dar amasa.

⁵ Sipsipin kabar ghuaviba dav sogha ghaze,
‘E ti arazir kuram gamir puvati.’

Me sipsipbav sogha, dar tuziba dagiaba bagha da amagava, dagiaba isa ghaze,

‘E dagiar gumazibar otivigha gifa.

Kamaghin amizi e Ikiavira Itir Godin ziam fam.’

Ezi sipsipbagh eghuvir gumaziba me uaghan, sipsipbar apangukuvir puvati.”

⁶ Ikiavira Itir God kamaghin migei,

“Ki nguazimin gumazamizbar apanguvighan kogham.

Ki uabi vaghvagh me isi men atriviba ko, men adarazir agharibar arigham.

Eghti me pazavira me damuam, mati sipsipin ghuaviba uari pazavira me gami.

Atriviba ko, men adarazi pazavira me damuti, ki men akuraghan kogham.”

⁷ Ezi ki gumazir bizibagh iveza da amadiba bagha, sipsipbagh eghuvir gumazimin min oto.

Kar sipsipin me misuegh damasava amiba.

Ezi ki sipsipbagh eghuvir gumaziba suizir aghorir pumuning ini.

Aghorir mam, ki ziam Apanguvim a gatigha,

igharazim, ki Navir Vamira a gati.

Ki aghorir kamningin suiragha, sipsipin okoruar kamin gari.*

⁸ Egha ki, sipsipbagh eghuvir gumazir 3plan atara men aghua.

Ezi me uaghan na gifongezir puvati.

Ezi iakinir vamiran aven ki me batoke.

⁹ Egha ki kamaghin sipsipin okoruar kam migei,

“Ki ua ia geghuvir gumazimin ikian kogham,

eghti me aremeghsi tina ginabaghti, an aremegh.

Eghti me tina gasighasighasa nighnisi, me a gasighasigh.

Eghti te miseveaghirigha iti, me uari uan inivafizibar ami!”

¹⁰ Ki gumazamizir kaba koma amizir Akar Dikirizir Gavgavim aghorasava amua,

aghorir ki ziam Apanguvim a gatizim, ki a inigha anepiri.

¹¹ Kamaghin amizima, Akar Dikirizir Gavgavir kam dughiar kamra gifa.

Ezi bizir ki amizibar aven, gumazir bizibagh iveza da amadiba nan ganigha fo,

kar Ikiavira Itir God me migei.

¹² Ezi ki kamaghin me migei,

“Ia nan ivezim na daningisi, ia na daning. Puvatighti marki, ia uari.”

Ezi me 30plan silvan dagiaba isa na ganingi.

¹³ Gumaziba ghaze, ki ingangarir gumazir kuram.

Egha me ivezir bar muziarim na ganingi.

Ezi Ikiavira Itir God kamaghin na migia ghaze,

“Ni dagiaba isiva Godin Dipenimin dagiaba arizir danganim datigh.”

Ezi ki 30pla silvan dagiaba inigha Godin Dipenimin dagiaba arizir danganimin da ati.

¹⁴ Egha ki gin, aghorir namba 2 apiri, aghorir kam ki ziam Navir Vamira a garisi.

Ezi arazir kam kamaghin men akagha ghaze,

Judaba ko Israelia, uari abigha ikizir pumuningin oto.

¹⁵ Ikiavira Itir God ua kamaghin na migei,

“Ni ua sipsipbagh eghuvir gumazimin iki, egh dughiar kamin ni sipsipbagh eghuvir gumazir kuramin min damu.

¹⁶ Guizbangira, ki uan gumazamizibar ganasa gumazir mam ati, me mati sipsipin okoruar mam.

Ezi gumazir kam sipsipbar tongin dar ikuvizibar akurvazir puvati,

egha a uaghan sipsipin ovengeziba tong da buria dar deir puvati.

A uaghan dar duaba nozir puvati, egha deravira itiba, a dagheba dagh anidir puvati.

Bar puvati.

A mikarziba sara itiba, a uabi dar tuziba apava

dar duiaba ko, puziba sara bar da asigha da ame.

¹⁷ O sipsipbagh eghuvir gumazir bar kurar pura sipsipba kavkirim,

an apaniba izi an agharim ko damazir agharir guvimin itim misogh

an gavgaviba bar da agivagh.

Eghti an agharim an amiraghtima, an damazir agharir guvimin itim bar an okavigham.”

12

God gin ua Jerusalem iniam

¹ Kar migirigiar Ikiavira Itir God Israelia bagha aningizim. Ikiavira Itir God overiam ko, nguazimin ingarigha, gumazamizibar ingarigha, ikirimirir angamira itim me ganingi. A kamaghin migei, ² “Ki Jerusalem damighti a wain itir kavin min otogham. Eghti kantrin igharazir an boroghin ikia, a

* **11:7:** Hibrun akam deragha akar kamin mingarim abighizir puvati.

11:12: Matyu 26:15

11:12: Matyu

gasighasighasava amiba, me mati gumazir wainin kavin kam amegha onganiziba. Me midorozim bagh Jerusalemın nguibar ekiamin mangiva, me Judan nguibar dozir igharaziba bar da sara ekiarugham. ³ Dughiar kam otogh givaghti, ki Jerusalem damightima a dagiar bar osimtizimin min otogham. Eghti kantriba bar a ko misoghsı uari akuvagh, me uari ikuvigham, mati gumazim dagiar osimtizir kam fava mızazim isi. ⁴ Ki Ikiavira Itir God, ki dughiar kamin apanibar hoziabar amighti, da bar atiatigham, eghti dagh isin apiazir gumaziba bar onganigham. Ki Judabagh eghuva, men apanibar hoziabar amighti dar damaziba bar okavigham. ⁵ Eghti Judan gumazir dapaniba bizir kamin ganigh, uarira uariv kim suam, 'God, a Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, a gavgavim uan gumamazir Jerusalemın itibagh aningi.*

⁶ "Dughiar kamin ki Judan gumazir dapanibar amighti, me mati tuzim dafogha isi moghin, o mati witin azenir bar misingizim dafogha isia mizariaba zui. Eghti kantrin men boroghin itiba da bar givagham. Eghti Jerusalemın nguibar ekiamra, a itir danganimra ikivira ikiam.

⁷ "Ki Ikiavira Itir God, ki Judan midorozir gumazibar amighti, me faraghivira apaniba abinigh ziar ekiam iniam. Eghti Devit uan ovavir boriba ko, Jerusalemın gumamaziba, men ziar ekiam, Judan gumamazibar ziar ekiam gafghan kogham. ⁸ Dughiar kamin ki Ikiavira Itir God, ki Jerusalemın gumamaziba geghuvam, mati gumazim oramin uabi modi. Ki gavgavim me daningti, gumazir midorozibar gavgavizir puvatiziba, me Atrivim Devitin min gavgavigham. Eghti Devitin ovavir borir gin otivamiba, me, men gumazir dapanibar ikiam, eghti me mati Ikiavira Itir Godin ensel o God uabi, egh me, me geghuvam. ⁹ Eghti dughiar kamin, kantrin igharazir Jerusalem ko misoghava amiba, ki bar dagh asighasigham."

Gumazir afuzimin ruazir aremezim, me gin an aghuimazimin ikiam

¹⁰ Ezi Ikiavira Itir God ua ghaze, "Ki Devitin ovaviba ko, Jerusalemın nguibamin itir gumamazir igharaziba, ki me damuti, me uan navir averiabar aven apanguvir

arazim ko, God ko migeir arazimin gin mangam. Egh gumazir me afuzimin ruazim, me an ganigh a bagh bar puv aziam. Mati gumazim otarir ivariamra itima, an aremezi, an a bagha puviram azi moghin, me bar osemegh puviram aziam.† ¹¹ Dughiar kamin Jerusalemın nguibamin azirakar bar ekiam an aven otogham. Mati, me fomira Megidon danganir zarimin ikia, asem Hadatrimon bagha bar puviram azi moghin, men azirakam an mirara mangam.‡ ¹²⁻¹⁴ Ikiziba bar, me vaghvagh an aghuimazimin ikiva aziam. Devitin ikizimin adarazi uari baghvira ikiti, Natatin ikizimin adarazi uari baghvira ikiti, Livain ikizimin adarazi uari baghvira ikiti, Simein adarazir ikizim uari baghvira ikiti, eghti ikizir igharaziba bar moghiram aziam. Ikiziba bar vaghvagh uari akuvagh, eghti men gumaziba uari baghvira ikiva azitima, men amiziba uari baghvira ikiva aziam.

13

¹ "Dughiar kam otoghti ki mozir dipam damighti an anang otogh iram. Devitin ovaviba ko, Jerusalemın nguibamin itir gumamazir igharaziba, me godin ifavaribar ziaba fava, arazir mızirizir aviribagh ami. Eghti dipar kam men arazir kuraba ruam."

Akam inigha izir gumazir ifariba givagham

² Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ua kamaghin migei, "Ki dughiar kamin godin ifavarir marvir guaba nguazir kamin da batuegham, eghti gumazitam uam a dagh nighnighan kogham. Egh uaghan akam inigha izir ifavarir gumaziba ko, duar mıziriziba, ki nguazir kamin da batuegham. ³ Eghti akam inigha izir gumazitam, Godin akamin min ifavarir akabav kimti, an amebam ko, afeziam uaning kamagh a mikim suam, 'Ni uan akar ifavarimin gun migei. Kar Ikiavira Itir Godin akam puvati. Kamaghin amizi, ni aremegham.' Gumazir kam akar ifavarir kam mikimti, an amebam ko, an afeziam afuzimin a biraghtima, an aremegham. ⁴ Dughiar kamin, akam inigha izir gumazir ifavariba, men tav uan irebabar min garir biziba bagh aghumsigh, bar akongeghan kogham. Me Godin akam

* **12:5:** Hibrun akam deragha akar kamin mingarim abighizir puvati. **12:10:** Jeremaia 31:9; Akar Mogomem 1:7

† **12:10:** Hibrun akam deragha akar kamin mingarim abighizir puvati. Ekiam faragha kamaghin migia ghaze, Israelia Godra rua, egha a gin akam giragha kamaghin migia ghaze, me gumazir igharazim birazi, an areme. Fofozir gumazir maba kamaghin nighnisi, faragha migirigiar igharazim iti, ezi me gin mong akam pazav an areme. Fofozir gumazir maba kamaghin nighnisi, faragha migirigiar igharazim iti, ezi me gin mong akam pazav an osiri. Jon 19:37 ko Akar Mogomem 1:7 migirigiar otevir kamning, Kraisin otozir bizimin ababanim. ‡ **12:11:** Fofozir gumazir aviriba kamaghin nighnisi, Hadatrimon, an aser mamın ziam. Gumamazir an ziam feba, me nighnizir gavgavim an ikia ghaze, an azenibar zurara dar dughiar vamiran aremegham, eghti me a bagh puviram aziam. Egha gin, me ghaze, a uam angamira iti. **13:1:** Onger Akaba 51:2; 51:7; Aisaia 1:16-18; Esekial 36:25; Jon 1:29 **13:3:** Godin Araziba 18:20

inigha izir gumazibar korotiatam aghuan kogham. Egh Godin akam inigha izir gumazibar arazitam gumazamiziba gifarisi, a damighan kogham. Puvati⁵ A kamaghin mikim suam, 'Ki Godin akam inigha izir gumazim puvati. Ki azenibar ingarir gumazim. Ki gumazir igharazimin pura ingangarir gumazir kinim.*⁶ Eghti gumazitam kamaghin an azaragham, 'Kar manmaghin amizir duar kurim nin evarimin iti?' Eghti a ifar suam, 'Ki uan namakamin dipenimin a ini.'[†]

God sipsipbagh eghuvir gumazim migei

⁷ Ezi Ikiavira Itir Godin Gavgavim Bar Itim kamaghin migei, "O nan midorozir sabam, dikavigh na bagh uan namakam, a sipsipbar garir gumazim, a misueghtima, sipsipba tintinimin aregham. Kamaghira, mati gumazim sipsipin nguzibav sosi moghin, ki uan gumazamizibav sogham.⁸ Egh ki kantrin kamin gumazamiziba me tuiraghti, me 3plan ikizibar otogham. Eghti ki ikizir pumuning misueghti aning aremegham. Eghti ikizir abuananam ikiam.⁹ Eghti ikizir itir kam, a nan damazimin zueghsi, ki a damu ganigham, mati me silvaba ko, golin mineziba batueghasa, avimin da tuema da isi. Eghti me na ko mikimti, ki men migirigiaba baragham. Egh ki kamaghin me mikim suam, 'Ja nan gumazamiziba.' Eghti me kamaghin na mikimam, 'Ni Ikiavira Itir God ni en God.'"

14

Apaniba izi Jerusalemia ko misogham

¹ Eghti Ikiavira Itir Godin kotiar ekiamin dughiam izam. Eghti dughiar kamin apaniba izi Jerusalemin dagiaba ko biziba iniam. Me ian damazibar bizir aghuir kaba tuiragh uari daningam.² Eghti Ikiavira Itir God uabi kantrin igharazibar midorozir gumaziba bar da inighti, me izi Jerusalemisogham. Me Jerusalemia abinigh bizir dipenimin itiba bar ada inigham. Egh arazir otuaribar amizibar amuam. Egh gumazamizir kabar nar mam inigh mangiti, me kantrin igharazibar kalabusin ikiam. Eghti men akuar mam Jerusalem ateghan kogham, me an ikivira ikiam.³ Eghti Ikiavira Itir God zurara midorozibagh ami moghin, a dikavigh mangi kantrin kabav sogham.⁴ Midorozim otivir dughiar kamin, Ikiavira Itir God

dikavigh, Jerusalemin boroghin Olivin Mighsiam gisin tughiv ikiam. Olivin Mighsiam a Jerusalemin aruem anadi naghin iti. Eghti Olivin Mighsiam tongria bighiva, akuar pumuning otoghti, mighsiar akua tam mangi sautin amadaghan otoghti, an akuar vuem notin amadaghan ikiam. Eghti aningin tizimningin danganir zarir ekiam ikiam.⁵ Danganir zarir kam, a bar mangi, Asalin nguibamin otogham. Eghti ia ari danganir zarir kamin mangi vongin otogham. Fomira Usia Judan atrivimin itima, mikimkizir ekiam otozi ian ovaviba arezi moghin, ia zuamiram aregham. Eghti dughiar kamin, Ikiavira Itir God, nan God, uan enselba bar ada inigh ia bagh izam.⁶ Eghti angazangarim aruemin dughiamra otivan kogham. Puvati.*⁷ Aminim pirir dughiamin, angazangarim isi mamaghira ikiam. Eghti arueba ko, dimagaribar dughiaaba givagham, da uam otivan kogham. Ikiavira Itir God uabira, bizir otivamin kabar dughiam gifo.

⁸ Dughiar kamin, dipar aghuir ikirimirir aghuim anidim Jerusalemin ikegh ivemar mangam, eghti an tam Amangsizim Itir Dipar Akaremin mangitima, an tam Mediterenianin Ongarir Ekiamin mangam. Dipar kam dughiaaba ivemar mamaghira ikiam, an amoziba ko, aruebar dughiamin ivemar mamaghira ikiam. A bar dakeghan kogham.⁹ Eghti Ikiavira Itir God nguazir kamin kantriba bar dagh ativagh dar Atrivimin ikiam. Eghti a bar uabira, gumazamiziba bar moghira ziar vamira a darigh, an ziam fam.

¹⁰ Eghti nguazir Jerusalemin boroghin itim, a voroghira itir danganir zarimin otogham, a notin amadaghan Geban nguibar ekiamin ikegh, mangi sautin amadaghan Rimonin nguibar ekiamin otogham. Jerusalemin nguibar ekiamra mighsiam gisin ikiam. Eghti Jerusalema avinamin divazir bar mitiar gavgavim, a fomira ikezi moghira, a kamaghira ikiam. Jerusalemin divazim, a Benjaminin Tiar Akamin ikegh mangi, Mikebamin Tiar Akamin otogham, danganir kam tiar akar mam fomira iti. Egh ababanir mitaghnar Hananelin Tauan ikegh mangamin, a mangi me atrivim bagha wainin ingarir danganimin otogham.¹¹ Eghti Jerusalemin itir gumazamiziba danganir kamin deravira ikiam, eghti bizitam ua me

* **13:5:** Hibrun akam deragha akar kamin mingarim abighizir puvati. † **13:6:** Akam inigha izir gumazir maba, me afuan inigha pura tintiniban uan mikarzim aghorir arazimin gintisi. (Ni 1 Atriviba 18:28in ganigh.) Egha gumaziba an evarimin afura dighoribar ababanibar ganigha me fo, kar akam akurir gumazim. Ezi a me gifara ghaze, puvati. **13:7:** Matyu 26:31; Mak 14:27 **14:4:** Esekial 47:1-10; Maika 1:3-4; Habakuk 3:6; Sekaraia 4:7; 14:8 * **14:6:** Hibrun akam deragha akar kamin mingarim abighizir puvati. **14:7:** Aisaia 60:19; Matyu 24:36; Akar Mogomem 21:23; 22:5 **14:8:** Esekial 47:1; Joel 3:18; Jon 7:38; Akar Mogomem 22:1 **14:9:** Aisaia 2:2-4; 45:21-24; Sekaraia 9:9; 14:16-17 **14:11:** Akar Mogomem 22:3

gasighasighan kogham.

¹² Kantrin Jerusalem ko misoziba, Ikiavira Itir God arimariar bar kuram me bagh anemangam. Arimariar kam kamakin, gumazamiziba angamira ikiti, men mikarziba ko damaziba ko mizeba bar kurighti, dar kuriba pura iram. ¹³ Dughiar kamin Ikiavira Itir God me damighti, me atiatingiva onganigham. Egh me uarir boroghin itir darazir suighiva, uariv soghiva arighiram. ¹⁴ Eghti Judan gumaziba Jerusalem akurvaghsi misogham, eghti an gumazamiziba ikuvighan kogham. Egh me kantrin igharaziba bar, me da, men gol ko silva ko korotiar avirir aghuiba inigham. ¹⁵ Eghti men apanibar averpeniba itir danganimin, arimariar kurar kamra men hoziaba ko kamelba ko donkiba ko asizir guar igharaziba bativam.

Kantriba bar men gumazamiziba Godin ziam fam

¹⁶ Judaba uan apaniba abiraghti, men apanir mikeaghiriziba, me azenibar zurara Jerusalem iziva Atrivimin ziam fam, a Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim. Egh me Averpenibar Ikiamin Dughiar Ekiamin aven ikiam. ¹⁷ Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamizitaba, atrivim Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, me an ziam fan aghuaghti, amozim men nguazim gizan kogham. ¹⁸ Eghti Isipia, Averpenibar Ikiamin Dughiar Ekiamin aven iki, Ikiavira Itir Godin izam fan aghuaghtima, faragha isamin mangan aghuazir darazi inizir arimariar kurar kamra, Isipia uaghan a iniam. ¹⁹ Isipia ko Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, me uaghan Averpenibar Ikiamin Dughiar Ekiamin mangi Ikiavira Itir Godin ziam fan aghuaghiva, me uaghara uan arazir kuraba bagh ivezir kurar magh garim iniam.

²⁰ Dughiar kamin, me kamaghin nighnigham, bizir kaba, da Ikiavira Itir Godin bizir zuezibara. Hoziabar firibagh ikezir belon muziariba, da uaghan osizirim kamaghin dar ikiam, "Bizir kaba, da bar Ikiavira Itir Godin damazimin bizir zueziba." Eghti Ikiavira Itir Godin Dipenimin itir miner kiniba, da Ikiavira Itir Godin damazimin guizin zuezir bizibar otivam, mati itarir ekiar me ofa damuasa asizir ghuziba isa ofa gamir dakozim gingem. ²¹ Eghti Jerusalemia ko, Judabar dipeniba bar dar itir miner kiniba, da uaghan Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin damazimin zuezir bizibar ikiam. Eghti gin gumazamiziba ofabar amusi, pura miner kaba inigh dar ofabar amuamin asizir tuziba avigham. Dughiar kamin, Ikiavira

Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin Dipenimin bizibagh iveza, da amadir gumaziba ua ikian kogham.

Godin Akam Inigha Izir Gumazim Malakain Akinafarim O Malakai Akar faragha zuim

Godin akaba inigha ziar gumazim Malakai, a Godin akam inigha izir gumazir igharazibar gin, a uan akam akuri. Dughiar kamin Judaba Jerusalem Godin Dipenimin ingarigha gifa. Godin Dipenim givazi, Malakai garima, Godin ziam fer arazir maba ko, ofabagh amir arazir maba mong derazir puvati. Kamaghin amizi, a ofa gamir gumaziba ko, gumamaziziba gavgavim men nighnizibar aningasa akam akuri, eghti me deraghvira Godin damazimin arazir aghuubar gin mangam.

Malakai Godin Akar Dikirizir Gavgabibagh nighnigha akar aviribav gei. An Akar Dikirizir Gavgavir kamin apengan ikiasa Judabav gei. Gumaziba deraghvira uan amuubar porogh iki, egh me arazir aghuubar amuamin gumamazizibar otivam.

Malakai arazir kuraba ko, navim igharamin arazimin gun migei. Egha a uaghan Ikiavira Itir Godin dughiar otivamin gun migei, eghti Ikiavira Itir God gumamaziziba bar men araziba tuisigham.

Malakain akar abuananam migia ghaze, Elaija izeghti an gin, God amizir akar dikirizimin gin mangiva bizir aghuir aviribar amuam. Akar aghuir kam, a Godin akam inigha izir gumazibar akinafariba agifa, egha en nighnizibagh ekuigha, God uan gumamaziziba ko, damuamin Akar Dikirizir Gavgavir Igiar bagha zui. Ezi akar aghuir kamin mingarim, ensel Gebriel ofa gamir gumazim Sekaraia migia ghaze, a Gumamaziziba Ruer Gumazim Jonin afeziamin otogham. Ensel ghaze, Jon Godin akam inigha izir gumazim Malakain akabar amighi da guizbangira otivam. Ni Luk 1:15-17in gan.

E Ikiavira Itir Godin apengan iki, egh bizir e amiba bagh ziar ekiam a daningam

(Sapta 1--4)

God bar Israelia gifongea

¹ Ikiavira Itir God, Israelia mikimasa akar kam isa Malakai ganingi. ² Ikiavira Itir God kamaghin migei, "Ki bar fomira ia gifueghavira iti." Ezi ia ghaze, "Ni manmaghiram e gifongea?"

Ezi Ikiavira Itir God ghaze, "Ia oragh, fomira Jekop ko Iso, aning aveghbuamning, ezi ki Jekop gifuegha, Ison aghua. ³ Iso uan ovavir boriba ko, me Idomia me garisi, ezi ki me gifongezir puvati. Kamaghin amizi, ki Ison danganir mighsiam gasighasigha gifa, egha an nguazim gamizima, an afiar atiabar nguibamin oto."

⁴ Eghti Idomia kamaghin mikim suam, "En nguubar ekiaba ikuvigha gifa, ezi e uam adar ingaram," eghti Ikiavira Itir Godin Gavgabiba Bar Itim men akam ikaragh mikim suam, "Ia uam adar ingarti, ki da apirarighi da ua bar ikuvigham. Eghti gumamazizir igharaziba, me Idomia ia mikim suam, 'Me gumamazizir kuraba,' egha 'Me gumamazizir, Ikiavira Itir God zuraram atariba.'" ⁵ Ia Israelian gumamaziziba, ia uan damazibar bizir kamin ganam. Egh ia kamaghin mikim suam, "Ikiavira Itir God, gavgavir ekiam ikia, Israelia iararam akurvazir puvati, a uaghan kantrin igharazibar ingangarir gavgabibagh ami."

*Ikiavira Itir God
ofa gamir gumazibar atari*

⁶ Egha Ikiavira Itir Godin Gavgabiba Bar Itim kamaghin ofa gamir gumazibav gia ghaze, "Boriba uan afeziabar apengan ikia men ziaba fe, ezi ingangarir gumaziba uan gumazir dapanibar apengan ikia men akabar gin zui. Kamaghin amizi, ia oragh. Ki ian afeziam. Ia manmaghin amigha nan apengan itir puvati? Ki ian gumazir dapanim. Ia manmaghira amigha nan akabar gin zuir puvati? Ia nan aghuagha akirim ragha na gasi. Egha ia kamaghin na migia ghaze, 'E manmaghira nin aghuagha akirim ragha ni gasi?' ⁷ Ia oraghti, ki ian arazir kuramin gun ia mikimam. Ia nan ofabagh amir dakozimin asizir kuraba inigha iza ofaba tue. Egha ia gin kamaghin nan azangsis, 'E manmaghira nin ziam gasighasiki?' Ki datirighin ia mikimam. Ia ghaze, nan ofa gamir dakozim ti pura bizim, ia kamaghin amua nan ziam gasighasiki. ⁸ Ia ofa gamua, asizir damazir okavirizir mam inigha na bagha an ofa gami, ia ghaze, ian arazir kam ti deras, o? Egha ia asizir arimariaba itiba ko, agharir dibiriba, ia da isa na bagha ofa damuasa da inigha izi, ia amir arazir kam a deras, o? Ia asizir kamagh garitam isi uan gavmanin faragha zuir gumazir dapanim danighi, a ti ia amizir arazir kam gifuegham, o? Egh a bizir kam ikarvagh bizir bar aghuitam ia daningam, o? Ti bar puvatigham! Ki Ikiavira Itir Godin Gavgabiba Bar Itim, ki kamaghin ia mikeme."*

⁹ Aria, ie ofa gamir gumaziba, ia God deragh e damusi an azangsigh. Eghti a bar ian azangsizim bareghan koghti, tinara osimtizir kam ateram? Osimtizir kam iarara aneteram. Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, kamaghin ia migei.

¹⁰ Ezi Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, "Kamaghin ti deragham, gumazitam nan Dipenimin tiar akaba asegham, eghti gumazitam aven mangi ofan mingariba puvatizir kabar amusi ofa gamir dakozimin avim arighan kogham. Ki ian arazir kabagh ifongezir puvati. Egh ofan ia na bagha inigha iziba, ki da inian kogham.

¹¹ "Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki ghaze, gumazamizir aruem anadi naghin itiba ko, aruem uaghiri naghin itir kantriba, me bar moghira ziar ekiam na ganidi. Nguibaba bar dar gumazamiziba mughurir aghuim zuir ofaba ko, ofan igharazir guar aviriba sara na daningam. Gumazamizir kaba me bar moghira ziar ekiam na ganidi. ¹² Ezi ia nan ofa gamir dakozim migia ghaze, a pura bizim, egha dagher kurar ia aghuaziba, ia da isa ofan min na ganidi. Ia kamaghin amua nan ziam fer puvati.[†] ¹³ Ia kamaghin migia ghaze, 'Oio, e ofa damuamin arazim a bar e baseme.' Ezi ian arazir kam kamaghin akagha ghaze, ia Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin ziar ekiam, a ganidir puvati. Ia asizir atiaba misoghezir asiziba isa, dar ofabagh ami. Ia uaghan asizir arimariaba itiba ko, agharir dibiriba isa na bagha izi. Egha ia ghaze, Ki Ikiavira Itir God, ki ti ia amir ofan kabagh ifuegham, a? Ti bar puvatigham! ¹⁴ Ian tina, na ko ofa damuasa akam akirigha inabazir asizir mikarziba sara itir aghuiba ategha, asizir kurar miziriziba inigha Ikiavira Itir God, bagha izi. Ia ifavarir arazir kam bangin ia ivezir kuram iniam. Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim. Ki atrivibar Ekiam, ezi kantribar gumazamiziba bar nan atiatia nan ziamra fe. Kamaghin amizi, ki bizir kam bagh ia gasighasigham."

2

¹ Egha Ikiavira Itir God kamaghin migei, "O, ofa gamir gumaziba, ki Akar Gavgavir mam ia mikimasa. ² Ia na bagh ingangaribar amusi, ia guizbangira nan ziar ekiam famin ingangaribar amu. Ia nan akaba batogh da baragham koghti, ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki kamaghin migei, ia bar ikuvigham. Egh bizir aghuir ia uarir akurvaghasa isiba, ki dagh asighasigham. Ia ghaze, ki ti pura migei,

egha nan akaba batosi. Kamaghin, ki ia gasighasigha gifa. ³ Ia oragh, ia bangin ki ian ovavir boriba ivezir kuram me daningam. Egh ia ofa gamir asizibar buariba isi ian guabar aghuigham. Egh ia batueghti, ia mangi me asizibar buariba akuri naghin ikiam. ⁴ Ki kamaghin damighti, ia ganigh fogh suam, ki uabi Akar Gavgavir kam isa ia ganing. Ia ofa gamir gumaziba, ia Livain ovavir boriba, Akar Dikirizir Gavgavir ki ian adarazi ko amizir kam, ia anebighan marki. Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki mikemegha gifa.

⁵ "Nan Akar Dikirizir Gavgavir kam, ki me ko akam akirigha ghaze, ofa gamir gumaziba me dughiar ruarimin nguazimin ikiti, ki dabirabir aghuim me daningam. Ki kamaghin me damightima, me nan ziam fam. Me faragha nan apengan ikia, nan ziam fes. ⁶ Me guizin arazibar gumazamizibar sure gami. Egha arazir kuratamin men sure gamizir puvati. Ezi men ikirimirim na ko bar dera. Egha me uari arazir aghuibaram amua gumazamizir igharazir aviribar akurvazima, me arazir kuraba ataghirasi. ⁷ Kar ofa gamir gumazibar ingangarim, me gumazamizibar sure damuti, me guizbangira na gifogham. Ofa gamir gumaziba, me Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin akam akurir gumaziba.

⁸ "Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki kamaghin ia migia ghaze, Ia ofa gamir gumaziba, ia datirighin guizin nan tuavim ataki. Ian suren ifavariba gumazamizibagh amizi, me iregha arazir kurar mabagh amigha gifa. Bar guizbangira, ia Livain adarasi, ki ia ko amizir Akar Dikirizir Gavgavim, ia anebigha gifa. ⁹ Ia nan akabar gin zuir puvati. Egha gumazamizibar sure damuasa akar magh garibar men sure gamir puvati. Ia marazi akar isingtizibar me migia egha marazir atari. Kamaghin, ki Israelia damighti me akiriba ia gasegh ian aghuagham."

Israelia God ataki

¹⁰ E bar moghira afeziar vamira iti. Ezi Ikiavira Itir Godin vamira an e gamizi e otifi. Egha manmaghsuavira, e uari uan namakaba ko, dikirizir akaba abiagharisi? Egha manmaghsuavira, e Ikiavira Itir God, en ovaviba ko Dikirizir Akar Gavgavim an gin zuir puvati? Arazir kam, bar ikufi!

¹¹ Fomira Israelia ko Judaba, me Godin akamin gin mangasa akar mam akiri. Ezi puvati, me anebigha uam arazir bar kurar mam gami. Arazir kurar kam me kantrin aven nguibabar bar a gamua, egha uaghan Jerusalem in a gami. Men gumazir

1:10: Aisaia 1:11; Jeremaia 6:20; Amos 5:21 [†] **1:12:** Hibrun akam deragha akar kamin mingarim abighizir puvati.
2:4: Diboboniba 3:11-13 **2:5:** Diboboniba 25:12 **2:6:** Godin Araziba 33:10; Jeremaia 23:22; Jems 5:20

maba, asebar ziaba fer adarazir amiziba isa dar iti. Ezi men arazir kam, Ikiavira Itir Godin Dipenir a bar ifongezim gamizi, a bar an damazimin mize. ¹² Ki kamaghsua, Ikiavira Itir God gumazir kamagh amiba bar me agivaghti, me ko men ikiziba sara ua Israelian gumazamizibar tongin ikian kogham. Kamaghin amizi, men tav ua Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim bagh ofaba inigh mangan kogham.

¹³ Ezi ki bizir kurar igharazir ia amir mamn gun ua ia mikimam. Ofan ia Ikiavira Itir God bagha inigha zuiba a ua da isir puvati. Kamaghin amizima, ia pamtemin aziava araima, ian temeriba Ikiavira Itir Godin ofa gamir dakozim giri. ¹⁴ Ezi ia kamaghin Godin azangsis, "Manmagh amizi, ni en ofaba isir puvati?" Bizir kamin mingarim kamakin, Ikiavira Itir God fo, ni fomira uan mugamra ikia, amuimin ikiasa Godin damazimin akar dikirizir gavgavim gamigha ghaze, ni amizir kam ateghan kogham. Amizim, kar nin roroam. Ezi puvati, ni akar dikirizir kam abigha gifa. ¹⁵ Gua poroghamimning, God gua gamizi, gua mikarzir vamira ko, nighnizir vamira iti. God tizim bagha arazir kam gami? A kamaghsua, E boriba batiti, me guizbangira Godin adarazir ikiam. Egh ia bizir kam bagh deraghvira gan, ia uan amuir inigha itir kaba ko akar dikirizir gavgavir kaba, ia da abighan marki.* ¹⁶ God, a Israelian Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim kamaghin migia ghaze, "Ki poroghamiba uari ataghirazir arazir kam, bar an aghua. Ni uan amuim pazavira a damuam, nin arazir kam, mati ni inim isa gua uaning avarazi moghin, nin aghumsizir arazir kuram gua avara, egha mati gua poroghamimning uaning abisi. Ia poroghamiba, bar deravira uan ikirimirim geghuv, ifavarir arazibar uari damuan marki."[†]

Ikiavira Itir God izamin dughiam roghira izi

¹⁷ Ia migirigiar guar aviribagh amizima, Ikiavira Itir God ian migirigiar kaba bar dar amira. Ia kamaghin azangsis, "E migirigiar manabagh amizi, Ikiavira Itir God en amira?" Ia kamaghin migei, "Ikiavira Itir God gumazir arazir kurabagh amibav gia ghaze, Me dera, ezi a me gifonge." Egha ia tintinibar kamaghin migei, "Gumazamiziba ghaze, God arazir aghuibaram amua gumazamizibar araziba akiri. Ezi e an garima, a guizin arazir katam gamizir puvati." Kamaghin amizi, a ian migirigiar kaba bar dar aghua.

3

¹ Ezi Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, a kamaghin akam ikaragha ghaze, "Ia oragh! Ki uan abuir gumazim amadaghtima, a faragh mangiva na bagh tuavim akiram. Ia ghaze, ia datirighin Ekiam bagha gara iti. Eghti a zuamira izi uan Dipenimin ikiam. Abuir gumazir ia bar ifongezim izi, Akar Dikirizir Gavgavir kamin gun ia mikimam. Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki ghaze, An darorim izi." ² Eghti dughiar a izamin kam, tinara an kotiamin aven guizbangira mikimam? Eghti an azenaram otogh izamin dughiar kam, tinara tugh an ganam? Bar puvatigham. Guizbangira, a mati, avim bar puvira isia golin isigha bizir kuraba bar da adangizi moghin, a izam. Egh mati, sopin gavgavir inir mizirizim ruti a bar zueghamimin min ganam. ³ Avim golin isima a golrama otivi moghin, a gumazamizibar araziba tuisigham. Kamaghira Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazim, Livain adarazir arazir kuraba batuegh, egh Ikiavira Itir God bagh ofan aghuiba inigh izam. ⁴ Eghti gin Jerusalemia ko, Judaba mati me faragha amizi moghin, Ikiavira Itir God bagh ofan a ifongeziba uam ada inigh izam. Eghti a da bagh bar akuegham.

⁵ Egha Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, "Ki izi ian araziba tuisigham. Ki bar zuamira kotin aven gumazamizir kabar arazir kurabar gun me mikimam. Gumazamizir kabar kara: imezibagh amir gumazamiziba ko, kukunir gumaziba ko, gumazamizir poroghamibagh asighasiziba ko, gumazamizir kotin akabagh ifariba ko, gumazir dapanir deragha uan ingangarir gumaziba ivezir puvatiziba ko, gumazir amizir odiaribagh ifara pura men biziba isiba ko, gumazamizir afeziaba ariaghirezir boribar biziba isiba ko, gumazamizir Kantrin Igharazibar Gumazamizir men tongin itibar akurvazir puvatiziba. Gumazamizir arazir kaba bar dagh amiba me nan apengan itir puvati."

Bizir akuatam God daningamin arazimin akam

⁶ Egha Ikiavira Itir God ua ghaze, "Kirara ki Ikiavira Itir God, ki uan nighnizim giraghan kogham. Kamaghin amizi, ia Jekopin ovavir boriba bar givazir puvati. ⁷ Ian ovaviba fomiram amizi moghin, ia ami. Ia nan arazir ki ifongeziba akirim ragha dagh gasaragha dar gin zuir puvati. Ia uan arazir kuraba ategh ua na bagh iziti, ki uan aningagharim ategh ua ia iniam.

* **2:15:** Hibrun akam deragha akar kamin mingarim abighizir puvati. [†] **2:16:** Hibrun akam deragha akar kamin mingarim abighizir puvati. **3:1:** Matyu 11:10; Mak 1:2; Luk 1:76; 7:27 **3:2:** Aisaia 33:14; Joel 2:11; Sekaraha 13:9; Matyu 3:10-12; 1 Korin 3:13-15; Akar Mogomem 6:17

Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki mikemegha gifa. Ia kamaghin migei, 'E bizir tizim damighiva, ua ni bagh izam?'⁸ Ezi ki ia migia ghaze, Ia nan biziba okei. Egha ia ti ghaze, arazir ia amir kam a dera, a? Bar puvati. Egha ia arazir kam ataghirazir puvati. Egha ia gin ua kamaghin nan azangsis, 'Ni manmaghsua ghaze e nin biziba okei?' Ki kamaghin ia mikimam, Nan Akar Gavgavim ghaze, ia ingara isir biziba, ia bar da tuiraghti pozir 10plan otoghti, ia pozitam isi na daningam. Kar nan bizimra.⁹ Guizbangira, ki pamtem kamaghin ia migei, Ia bar moghira nan biziba okemes. Kamaghin amizima, ia bar kuram iniam.¹⁰ Ia uan biziba 10plan pozibar arigh egh dar pozir tam inigh izi nan dipenim datigh. Eghti nan ingangarir gumaziba, dagher aviriba ikiam. Ia kamaghin damighiti, ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki uan Nguibamin tiar akaba kuigh, uan bizir aghuiba isi amozimin min da ingegham, eghti ia bizir aghuir avirim iki egh ua bizitamin oteveghan kogham. Ia tuavir kamin gin mangi damu ganigh, egh fogh suam, nan akam a bar guizbangira.¹¹ Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki ghaze, 'Ia kamaghin damighiti, ki apizibar tivaghti, da ian azenibar itir bizibagh asighasighan kogham. Eghti ian wainin aghariba bar puvira biti dar oviziba iki mangi anizir dughiamin otogham.¹² Eghti kantrin igharaziba ian ganigh suam, Israelian nguazim bar derazi, me deraghavira a gapiagha bar akonge. Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, nan akam kamaghira tu.'

God ivezir aghuim isi gumazamizir aghuibar aningam

¹³ Egha Ikiavira Itir God ghaze, "Ia bar akar kurar aviribar pamten na migei. Egha ia nan azangsigha ghaze, 'E akar kurar manabara ni mikeme?'¹⁴ Ia uarira uariv gia ghaze, 'E Godin ziam fe, ezi a en akurazir puvati. Ezi e tizim bagh an ziam fam? Egha Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin damazimin, e uan arazir kuraba bagha os- emegha aziava dar gun a mikeme, ezi a bizir aghuitamin e gamizir puvati. Ezi e manmaghsua pura uan arazir kurabar gun a mikeme?'¹⁵ E gumazir uari fa akaba batozibar gari, me bar akuegha deraghavira iti. Ezi gumazir arazir kurabagh amiba, me bizir aghuir aviriba iti. Ezi gumazir arazir kuraba Godin akakaghasa dagh amiba, me ghaze, God ti me gasighasigham, ti pu-

vatigham? Ezi God me gasighasighizir pu. Bar puvati.'"

¹⁶ Ezi gin gumazamizir Ikiavira Itir Godin atiatia va an apengan itiba uarira uariv gei, ezi Ikiavira Itir God men migirigiam barasi. Egha Ikiavira Itir God mikemezi, en- selba an Nguibamin ikia akinafarir righizir mam isa Godin damazimin an gumaza- mizir kabar ziaba osiri. Kar gumazamizir Ikiavira Itir Godin atiatia va an apengan iki- ava, zurazurara an ziam feba. Akinafarir righizir kam, kar otivizir biziba gin dagh nighnighamin akinafarim.¹⁷ Ezi Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, "Gumazamizir kaba, me nan adarazira ikiam. Eghti dughiar ki inabazir kam otoghti, gu- mazamizir kaba guizbangira na baghvira ikiam. Eghti nan apanguvim men iki ma- maghira ikiam, mati borim afeziamin in- gangarim gamizima, afeziam an apangukufi.¹⁸ Eghti dughiar kamin, ia gumazamizir arazir aghuibagh amiba ko arazir kurabagh amiba, ki me gamir arazim, ia an ganam. Arazir aghuibagh amir gumazim, a nan akamin gin zui. Ezi arazir kurabagh amir gumazim, a nan akam batosi."

4

Ikiavira Itir Godin Dughiar Ekiam Oti- vam

¹ Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, "Ia deragh oragh. Dughiatam iziti, gumazamizir akaba batogha uan ziaba fava arazir kurabagh amiba, avir ekiam tuzibar isi moghin, otogh bar men isiti, me bar gevegham. Eghti temer aguatom, o ter bitam ikian kogham.² Eghti dughiar kamin, ia gumazamizir nan ziam fa nan atiatia nan apengan itiba, ia bagh aminim tiraghti, aruem anang ia gisiragh, ian arazir aghuiba akakagham. Mati aruem ia gisiragha gara fefem ian mikarziabagh anidi moghin, a ia damuti ian arimariaba givaghti ia ghuam- aghegham. Egh ia mati bulmakaun nguz- iba bar akuegha uari akura divazim ategha ivemara azenan zui moghin, ia bar akuegh mangi.³ Ki Ikiavira Itir Godin Gavgav- iba Bar itim ghaze, bizir kabar amuamin dughiamin, ia gumazir kurar kaba ia tuzir siribar min me dikabin me abinigham.

⁴ "Ki Sainain Mighsiamin, uan ingarir gu- mazim Moses ganingizir arazir ki ifongez- iba ko, bizir ki damuasa ia mikemeziba, ia da bakinighnighan marki. Israelian gu- mazamiziba bar akar kabar gin mangasa, ki da isa ia ganingi.

3:10: Ofa Gami 27:30; Diboboniba 18:21-24; Godin Araziba 12:6; 14:22-29; 2 Atriviba 7:2; 1 Eghaghaniba 26:20; 2 Eghaghaniba 31:10; Nehemia 10:38; 13:12 3:17: Godin Araziba 7:6; Onger Akaba 103:13; Taitus 2:14; 1 Pita 2:9 4:2: Malakai 3:16; Luk 1:78; Efesus 5:14; 2 Pita 1:19; Akar Mogomem 2:28 4:5: Matyu 11:14; 17:10-13; Mak 9:11-13; Luk 1:17; Jon 1:21

⁵ “Nan Dughiar kam, a Dughiar Bar Ekiam, ki an gumazamizibar amighti me bar atiatigham. Dughiar kam a tighar otivam, ki faraghivira Elaija amadaghtima an akam akurir gumazimin min ia bagh izam.
⁶ Egh an afeziaba ko, men boribar navibar amighti, me navir vamiran otogh ikiam. Kamaghin amizi, ki nguazir kamin izi gumazamiziba bar me gasighasighan kogham.”

Matyu Osirizir Akar Aghuim O Matyu Akar faragha zuim

Matyu Osirizir Akar Aghuim, a 4plan akinafaribar tongin faragha zui. Egha akinafaribar 4plan kaba, da Iesusin Akar Aghuim miġia, egha dughiar Iesus nguazimin ikiava amir bizir otivizibagh eghari.

Matyun akinafarim, a Maria Iesus batezir dughiamin otivizir bizibagh egharava, egha ghua dughiar me Iesus misoghezi an aremezimin tu. Egha a ua mozimin dikavigha, uan adarazi ategha Godin Nguibamin ghua-
vanabo.

Ezi bizir ekiar mam Matyu anakak-
aghasa, a kamakin, Iesus bizir God fomira dikirizir akamin dagh anigha gifa. Me Akar Dikirizir Gavgavir Ghurimin da osirizi, da iti. God akam akirigha ghaze, a Israelia ua me inisi gumazitam amadaghti a izam. Ezi akinafarir kam kamaghin en aka, Iesus a gumazir kamra. Egha Matyun akinafarir otevir aviravirir mabar, akaba kamaghin e miġia ghaze, bizir Iesus amiziba, da bar miġirigiar Godin akam nigha izir gumaziba fomira mikemezir akabar miraram otivigha gifa. Ni vezin kabar gan: Matyu 1:22-23, 2:4-6, 2:14-15, 2:23, 4:13-16, 8:16-17, 12:15-21, 13:34-35, 21:2-5, 21:16, 26:24, 26:31, 26:54, 27:6-10in gan.

Ezi bizir ekiar igharazir mam, Matyun akinafarim a miġei, a God Bizibagh Ativamin Dughiamin miġei. God kamaghin ifonge, Iesusin ingangarimin God bar gumamazibar atrivimin ikiasa, egha gumamaziziba bar an ifongiamin gin mangam.

Matyun akinafarimin aven, Iesus mikemezir akar ruarir 5pla, da iti. Faragha zuim, a sapta 5, 6 ko, 7in iti, kar akar Iesus miġsiar mam gisin ikia, mikemeziba. Akar kam a guizbangira God gumamazibar arazibar en aka. Ezi namba 2in akar ruarim, a sapta 10in iti. Kar akar Iesus uan suren gumazibagh aningizim. Dughiar kam, me mangiva Iesusin akam gumamazizir igharazibav kimasas, ezi Iesus me mangi damuamin bizibav gei.

Ezi namba 3in akar ruarim, a sapta 13in iti, Iesus God Bizibagh Ativamin Dughiamin akar isin zuibar gumamazizibav gei. Ezi namba 4in akar ruarim, a sapta 18in iti, Iesus gumamazizir guizbangira an suren gumazibar itir arazibar gun miġei. Egha namba 5in akar ruarim, a sapta 24 ko 25in iti, Iesus Dughiar Abuanamin bizibar gun miġei.

Akinafarir kam uabi, gumazir akinafarim osirizimin gun mikemezir puvati. Akinafarir kam kamaghin ziar kam ini, Matyu Osirizir Akar Aghuim. Guizbangira, me ti dagiaba isir gumazim Matyu, a ginighnisi. (Ni Matyu 9:9-13in gan.)

Iesus nguazir kamın oto

(Sapta 1:1-4:16)

*Iesusin inaziba ko ovavibar ziaba
(Luk 3:23-38)*

¹ Kar Kraisis Iesusin inaziba ko ovavibar eghaghanim. Iesus a Devitin ovavim. Ezi Devit Abrahamin ovavim.

² Abraham Aisakin afeziam. Ezi Aisak, Jekopin afeziam. Ezi Jekop Juda ko an aveghbuabar afeziam.* ³ Ezi Juda, Peres ko Seran afeziam. Aningin amebam Tamar. Ezi Peres Hesronin afeziam, Ezi Hesron, Ramin afeziam. ⁴ Ezi Ram Aminadapin afeziam, Ezi Aminadap Nasonin afeziam, ezi Nason Salmonin afeziam. ⁵ Ezi Salmon Boasin afeziam. An amebam Rahap. Ezi Boas Obetin afeziam, an amebam Rut. Ezi Obet Jesin afeziam, Ezi Jesi Atrivim Devitin afeziam.

⁶ Ezi Devit Solomonin afeziam, an amebam Urian amuim.† ⁷ Ezi Solomon Rehoboamin afeziam. Ezi Rehoboam Abiyin afeziam, Ezi Abiya Asan afeziam. ⁸ Ezi Asa Jehosafatin afeziam. Ezi Jehosafat Jehoramın afeziam. Ezi Jehoram Usian afeziam. ⁹ Ezi Usia Jotamin afeziam. Ezi Jotam Ahasin afeziam. Ezi Ahas Hesekean afeziam. ¹⁰ Ezi Hesekeia Manasen afeziam. Ezi Manase Emonin afeziam. Ezi Emon Josaiin afeziam. ¹¹ Ezi Josai Jehoiakin ko an aveghbuar mabar afeziam. Dughiar kamın Israelia ghua kalabuziar gumamazizibar min Babilonin nguibar ekiamin ghue.

¹² Ezi me Babilonin kalabuzin ghuezi, gin Jehoiakin Sealtielin afeziam. Ezi Sealtiel Serubabelin afeziam. ¹³ Ezi Serubabel Abiutin afeziam. Ezi Abiut Eliakimin

1:1: Stt 22:18, 1 Sto 17:11 1:1: Genesis 22:18; 1 Eghaghaniba 17:11 * 1:2: Juda uan aveghbuaba ko, me Israelin anabar 12plan inaziba. 1:3: Stt 38:29-30, Rut 4:18-22 1:3: Jenesis 38:29-30; Rut 4:18-22 1:6: 2 Sml 12:24
1:6: 2 Samuel 12:24 † 1:6: Amizir ziar kagh otiviziba, Israelin amiziba puvati. Me Israelin gumazibar iti. Tamar ko Rahap aning Kenanin amizimning. Rut, a Moapin amizim. Bateba Solomonin amebam, a uabira Israelin amizim. A faragha Urian ike, Uria Hititin gumazim. 1:7: 1 Sto 3:10-16 1:7: 1 Eghaghaniba 3:10-16 1:11: 2 Kin 24:14-15, 1 Sto 3:15, 2 Sto 36:10, Jer 27:20 1:11: 2 Atriviba 24:14-15; 1 Eghaghaniba 3:15; 2 Eghaghaniba 36:10; Jeremaia 27:20
1:12: Esr 3:2 1:12: Esra 3:2

afeziam. Ezi Eliakim Asorin afeziam.
¹⁴ Ezi Asor Sadokin afeziam. Ezi Sadok Akimin afeziam. Ezi Akim Eliutin afeziam.
¹⁵ Ezi Eliut Eleasarin afeziam. Ezi Eleasar Matanin afeziam. Ezi Matan Jekopin afeziam.
¹⁶ Ezi Jekop Josepin afeziam, a Marian pam.

Ezi Maria Iesus bate, ezi me ziar kam Kraisa a gati. A Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim.

¹⁷ Kamaghin amizi, Abrahamin dughiamin ikegha ghua Atrivim Devitin dughiamin tu, 14plan ovaviba otifi. Ezi Devitin dughiamin ikegha ghua dughiar Israelia Babilonin nguibar ekiamin kal-abuziabar min ikezim, 14plan ovaviba otifi. Ezi dughiar me kalabuziabar min ikezim ikegha ghua God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim, Kraisin dughiamin tuzim, uaghan 14plan ovaviba otifi.

Maria Kraisa Iesus bate, a God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim (Luk 2:1-7)

¹⁸ Kraisa Iesus otozir eghaghanimra kara, a God Uam e Iniasa Misevezir Gumazim. An amebam Maria, me Josepin ikiasa a ginaba. Egha aning tighar uaning inigh ikiasava amima, Maria navim asangi. Godin Duamra borim a gati. ¹⁹ Ezi Josep Godin damazim derazir gumazim an averara Maria ataghiraghasa nighnisi. An azenan Maria aghumsizim a daningan aghua. ²⁰ Egha a kamaghin nighnigha itima Ekiamin enselin mam irebamin kamaghin a migei, "Josep, ni Devitin ovavim, ni atiatingan marki. Ni Maria inigh an iki. A navim asangizir borim, a Godin Duam da ize. ²¹ An otarim bateghtima, eghti a uan gumamazibar arazir kuraba gin amadagh men akurvaghm. Kamaghin ni ziam Iesus a datigh."*

²² Arazir kaba kamaghin otiva, egha Godin akam inigha izir gumazir mamim migirigiamin miraram otifi. ²³ A kamaghin mikeme:

"Amizir gumazitam ko akuizir puvatizim navim asegh, otaritam bategham.

Eghti me ziar kam Emanuel a darigham, ziar kamin mingarim kara, 'God e ko iti.'"

²⁴ Ezi Josep daguraguimin dikavigha, Ekiamin ensel irebamin aven a mikemezi moghin, ghua Maria inigha an iti. ²⁵ A poroghamiba uari isava akuir arazitam Maria gamizir puvatigha, ghua dughiar an otarim batezim. Ezi a ziam Iesus isa a gati.

2

Saghon itir fozozir gumaziba Iesus bagha ize

¹ Maria Distrik Judian aven itir nguibam Betlehemin Iesus bate. Dughiar kamin Herot, Atrivimin iti. Amebam Iesus batezima fozozir gumazir maba aruem anadi naghin ikegha Jerusalem in ize.* ² Egha me kamaghin azai, "Borir Judabar Atrivimin ikiamin, amebam a batezi a managh iti? E an gun migeir mikovezim aruem anadi naghin an ganigha an ziam fasa izi." ³ Ezi Herot akar kam baregha an dighorim a bira. Ezi Jerusalem itir darazi uaghan kamaghin ami. ⁴ Egha Herot ofa gamir gumazir ekiaba ko Judan Arazibagh fozir gumazibar diagma me akuvagha kamaghin men azai, "God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim, an amebam managh a batam?" ⁵ Ezi me ghaze, "Judian Distrighin aven itir nguibam Betlehem in, an amebam a batam. E bizir kam kamaghin a gifo, Godin akam inigha izir gumazimin osizirim kamaghin iti:

⁶ "Ni Betlehem, ni Judan nguazimin aven iti.

Ni Judabar nguibar ekiabar tongin uaghan ziam iti,

nin aven gumazitam na bagh gumazir dapanimin otogh Israelia gativagh men ganam.'"

⁷ Ezi Herot averara aruem anadi naghin izezir gumazibar diagma mikovezim otozir dughiam bagha men azai. A me faraghavira mikovezimin apizir dughiam gifogha, ⁸ egha me isa Betlehem in amadagh kamaghin me migei, "Ia mangi borim bativsi deraghvira rui. Ia a batoghiva ua na bagh migirigiam amadagh. Eghti ki uaghan mangi, an ziam fam."

⁹ Me Herot baregha zuima mikovezir me faragha aruem anadi naghin ganizim, men faragha ghua borim itir danganim batogha

1:18: Lu 1:27, 1:35 **1:18:** Luk 1:27; 1:35 **1:19:** Lo 24:1 **1:19:** Godin Araziba 24:1 **1:21:** Lu 1:31, 2:21, Ap 4:12, 13:23, 13:38 **1:21:** Luk 1:31; 2:21; Aposel 4:12; 13:23; 13:38 † **1:21:** Ziam Iesus Hibrun akamin migirigiar kam ko magh ghu, "Ekiam, a gumamaziba ua me iniamin gumazim." Ziam Iesus Grighin akam. Me Hibrun akamin ziam, "Josua," Iesus garisi. **1:23:** Ais 7:14 **1:23:** Aisaia 7:14 **1:25:** Lu 2:7, 2:21 **1:25:** Luk 2:7; 2:21 * **2:1:** Atrivim Herot Judian Distrik ko Judian boroghin itir distrighbar gari. Herot Atrivimin ikia, uaghan Romin Atrivir Ekiam Sissarin apemin iti. **2:2:** Num 24:17 **2:2:** Diboboniba 24:17 **2:6:** Mai 5:2, Jo 7:42 **2:6:** Maika 5:2; Jon 7:42
 † **2:9:** Betlehem a Jerusalem in saghon itir puvati. Aning tizim 8 kilomitan iti. **2:11:** Sng 72:10, Ais 60:6, Mt 12:46
2:11: Onger Akaba 72:10; Aisaia 60:6

a gisirara iti.[†] ¹⁰ Me mikovezimîn ganigha bar akonge.

¹¹ Egha me dipenimîn aven ghua borim uan amebam Maria ko, aning bato. Me tevibar pirigha avigha ghuaghira borimîn ziam fe. Egha me uan mitariba kuigha bizir aghuir a bagha inigha izezibar an ekarim gami. Me gol ko mughuriar aghuim itir borem ko avir migharir mughuriar aghuim gamim da isava a ganingi.

¹² Ezi God irebamin me batogha Herot bagh ua mangan me anogoroke. Ezi me tuavir igharazimîn uamatogha uan nguibamin ghue.

Josep ko Maria borim inigha Isipin zui

¹³ Fofozir gumaziba ghuezima Ekiamin enselin mam irebamin Josep batogha a migia ghaze, "Ni dikavigh borim iniva an amebam sara inighiva ia ari Isipin mangi. Herot borim bagh ruiva amisueghti an aremeghasa. Kamaghin amizi, ia mangi maghira iki mangiti, dughiar ki ua ni mikimamin." ¹⁴ Ezima Josep dikavigha borim isa an amebam inigha me dimagarir kamra Isipin ghue. ¹⁵ Egha Josep Isipin ikia ghua, dughiar Herot ovegezim. Arazir kabanagh otiva Ekiamin akam inigha izir gumazir mamîn akatorimin mikemezir migirigiabar min otifi. A kamaghin mikeme, "Nan Otarim Isipin kantrin itima, ki an diazima an azenan ize."

Atrivim Herot mikemezima, me borir aviribav soghezima da ariaghire

¹⁶ Ezi Herot garima, fofozir gumazir aruem anadi naghin izeziba a gifara. Ezi Herot bar puv atara uan midorozir gumaziba amadagha, migirigiar gavgavim me ganiga, me amadima me ghua, Betlehem koma an boroghin itir nguibaba bar dar ghua otarir azenir pumuning ko an apengan itiba, me misozima me ariaghire. Kar ana aruem anadi naghin izezir fofozir gumazibar migirigiamin gin ghua kamaghin ami. ¹⁷ Arazir kabanagh otiva Godin akam inigha izir gumazim Jeremaia mikemezi moghin, otifi. A ghaze:

¹⁸ "Me Raman nguibamin tiarir mam barasi, azirakam ko tuatem.

Reselin boriba ua itir puvati. Kamaghira a uan ovegezir boriba bagha azi.

A navir amirizim inian aghua."

Josep uan amuim ko Iesus inigha uamatogha uan nguibamin ize

¹⁹ Herot ovegezima, Josep Isipin itima, Ekiamin ensel irebamin Josep bato. ²⁰ Egha kamaghin a migei, "Borim misoghasa amir darazi me ovege. Kamaghin amizi, ni dikavigh borim koma an amebam inigh ua Israelin mangi." ²¹ Ezi a dikavigha borim isa an amebam inigha me ua Israelin ghue.

²² Egha an orazima, Arkelaus uan afeziam Herotin danganim inigha Judian Atrivimin iti. Ezi Josep Judian Distrighin mangan atiatingi. Egha God da irebamin migirigiam inigha Galilin Distrighin ghu.[‡] ²³ A ghua Galilin Distrighin nguibar mam, Nasaretin apera. Bizir kaba otiva Godin akam inigha izir gumazim mikemezi moghin otifi, a ghaze, "Me Nasaretian Gumazim, a darigham."

3

Jon, Gumazamiziba Ruer Gumazim, akam akuri

(Mak 1:2-8; Luk 3:1-18; Jon 1:19-28)

¹ Dughiar kamnaghin Gumazamiziba Ruer Gumazim Jon izava, Judian gumazamiziba puvatizir danganimin ikia akam akuri. ² Egha ghaze, "God Bizibagh Ativamin Dughiam, a roghira ize. Kamaghin amizi, ia navibagh iragh."*

³ Godin akam inigha izir gumazim Aisaia fomira Jonin gun migia ghaze, "Gumazir tiarir mam gumazamiziba puvatizir danganimin dia ghaze, 'Ia Ekiam bagh tuaviba azeniva, dar kir.'"

⁴ Jon an asizim kamelin arizibar ingarizir iniba ikegha asizir inim uan ivariam ike. A inir kaba ikeghava odeziba ko ruarimin haniba api.[†] ⁵ Ezi gumazamiziba, me Jerusalem nguibar ekiam ko Judian Distrik ko Jordanin danganimin ikegha, bar a bagha izava, ⁶ uan arazir kurabar gun migeima a Jordanin Fanemin me rue.

⁷ Egha a garima, Farisiba ko Sadyusibar avirim, a gumazamiziba ruer danganimin

2:15: Hos 11:1 **2:15:** Hosea 11:1 **2:18:** Stt 35:19, Jer 31:15 **2:18:** Jenesis 35:19; Jeremaia 31:15 **2:20:** Kis 4:19 **2:20:** Ua Me Ini 4:19 **‡ 2:22:** Atrivim Herot ovegezima Romin gavman a garir kantri abigha an otaribagh aningi. Ezi Arkelaus atrivimin ikia Distrik Galili ko Distrik Judian gari. A 10plan azenibar atrivimin ike. **2:23:** Ais 11:1, 53:2, Mk 1:24, Lu 2:39, Jo 1:45 **2:23:** Mak 1:24; Luk 2:39; Jon 1:45 **3:1:** Mk 1:4, 1:15, Lu 3:2-3, Jo 1:28 **3:1:** Mak 1:4, 1:15; Luk 3:2-3; Jon 1:28 **3:2:** Mt 4:17, Mk 1:15 **3:2:** Matyu 4:17; Mak 1:15 * **3:2:** Ziar kamning, "Kingdom Bilong God," ko "Kingdom Bilong Heven," aning God Bizibagh Ativamin Dughiam migei. Ezi kagh Matyu osirizi Akar Aghuimin aven e ghaze, "God Bizibagh Ativamin Dughiam." **3:3:** Ais 40:3, Mk 1:3, Lu 1:76, Jo 1:23 **3:3:** Aisaia 40:3; Mak 1:3; Luk 1:76; Jon 1:23 **3:4:** 1 Sml 14:25-26, Sek 13:4, Mk 1:6 **3:4:** 1 Samuel 14:25-26; Sekaraia 13:4; Mak 1:6 [†] **3:4:** Jon apir dagheba ko an azuir korotiaba an akakagha ghaze, a Godin akam inigha izezir gumazim Elaijan min iti. Ni akar 2 Atriviba 1:8in itimin gan. **3:7:** Mt 12:34, 23:33, Lu 3:7, Ro 5:9, 1 Te 1:10 **3:7:** Matyu 12:34; 23:33; Luk 3:7; Rom 5:9; 1 Tesalonika 1:10

izi. Ezi a kamaghin me migei, “Ia kuzir divir anababa, tina ia mikemezi, ia Godin aningagharir gin izamimin ari man-gasa? ⁸ Ia navim girazir arazibar amu. ⁹ Egh ia pura uarigh nighnigh suam ‘E Abrahamin ovaviba.’ Ki ia migei, God dagiar kabara amighti da Abrahamin ovavibar min otivighamin gavgavim iti. ¹⁰ Sobiam datirighin temer povibar iti, eghti temer dagher ovizir aghuiba itir puvatiziba, God bar da okeghiva da isiva avim mikinam.

¹¹ “Ia navibagh irazir arazim akakaghasa ki dipamin ia rue. Ezi nan gin izir gumazim, an gavgavim nan gavgavim gafira. Ezi ki an dagarir asuabar ateramin gavgaviba puvati. Gumazir kam Godin Duam ko avimin ia ruam. ¹² A witba misevir savol an agharimin iti, eghti a uan witba misiva dar daghebar arghiva, witba misevir dipenimin witin miseviba aviva, egh dar miseviba avir munger puvatizimin da akuntima, da isiam.”

Jon Iesus rue

(Mak 1:9-11; Luk 3:21-22)

¹³ Ezi dughiar kamin Iesus Galilin Distrik ategha Jon a ruasa, Jordanin Fanemin zui. ¹⁴ Ezi Jon an anogorogha ghaze, “Ni man-maghsua, uabi ruasa na bagha izi? Ni na ruti, kamaghin deragham!”

¹⁵ Ezi Iesus an migirigiam ikaragha a migia ghaze, “Marki. Ni datirighin ki ni migei moghin ni damu. Ga arazir kamin, God ifongezir arazibar gintighti, da otivam.” Ezi Jon an migirigiamin min ghu.

¹⁶ Ezi Iesus ruegha givagha zuamira dipamin anagava oto. Ezi overiam kuiaghirizi a garima, Godin Duam bunbamin min mighhegha izaghira a gisin apera. ¹⁷ Ezi tiarir mam Godin Nguibamin ikia dia ghaze, “Kar nan Otarim, ki bar a gifonge. Ki a bagha bar akonge.”

4

Satan Iesus gifarasa a gakaghori

(Mak 1:12-13; Luk 4:1-13)

¹ Dughiar kamin Godin Duam Iesus inigha ghua Satan a gifarasa gumazamiziba puvatizir danganimin ghu. ² Ezi Iesus

40plan arueba ko dimagaribar daghetam inizir puvati. Ezi mitiriam an azi. ³ Ezi gumazir ifavaribagh amim Satan iza a batogha kamaghin a migei, “Ni guizbangira Godin Otarim, ni dagiar kaba akar gavgavim dav kemeghti da Bretin rubuzibar min otifigh.”

⁴ Ezi Iesus Satan ikaragha ghaze, “Godin Akinafarim kamaghin migei, ‘Gumazamiziba daghebara damiva dar gavgavimin ikian kogham. Puvati. Me God migeir migirigiaba bar dar gin mangiva me ikirimirir aghuim iniam.”

⁵ Ezi Satan Iesus inigha Jerusalem ghugha a isa Godin Dipenim pin mar anefa. ⁶ Egha kamaghin a migei, “Ni oragh, Godin Akinafarim kamaghin migei, ‘A ni bagh uan enselba akar gavgavim me mikimtima me deraghvira nin ganam. Egh me uan dafaribar ni fueghti, ni uan dagarim dagiatamin aneseghan kogham!’ Kamaghin amizi, ni guizbangira Godin Otarim, ni kagh iki uabi ekunigh.”

⁷ Ezi Iesus an akam ikaragha ghaze, “Godin Akinafarim uaghan kamaghin migia ghaze, ‘Ni uan Ekiam Godin Araziba tuisigh a gifoghsa an gavgavim bagh azangan marki.’”

⁸ Ezi Satan ua Iesus inigha ghua mighsiar bar pin itir mamin ghuvanabogha nguazir kamin kantriba bar, ko dar bizir aghuiba an akakagha ghaze, ⁹ “Ni tevimning apirigh nan ziam feghti, bizir kaba ki bar da ni daningam.”

¹⁰ Ezi Iesus a migia ghaze, “Satan ni na gitagh! Godin Akinafarim kamaghin migei, ‘Ni uan Ekiam God, ni an apengara iki an ziamra fam.’”

¹¹ Ezi Satan Iesus ataghizima, Godin enselba an garava an akurvasi.

Iesus Galilin Distirighin ingari

(Mak 1:14-15; Luk 4:14-15)

¹² Iesus orazima me Jon, Gumazamiziba Ruer Gumazim a isa kalabus gati, ezi a uamategha Galilin Distirighin ghu. ¹³ Egha a Nasaretin nguibam ategha ghua Kaperneamin nguibamin iti. Nguibar kam, Galilin Dipar Akaremin dadarimin Sebulun

3:9: Jo 8:33, Ap 13:26, Ro 2:28-29, 4:1, 4:11-12, 4:16 **3:9:** Jon 8:33; Aposel 13:26; Rom 2:28-29; 4:1; 4:11-12; 4:16
3:10: Mt 7:19, Lu 13:6-9, Jo 15:6 **3:10:** Matyu 7:19; Luk 13:6-9; Jon 15:6 **3:11:** Ais 4:4, Mal 3:2, Jo 1:26-27, 1:33, Ap 1:5, 2:3-4, 1 Ko 12:13 **3:11:** Aisaia 4:4; Malakai 3:2; Jon 1:26-27; 1:33; Aposel 1:5; 2:3-4; 1 Korin 12:13 **3:12:** Mal 3:3, 4:1, Mt 13:30 **3:12:** Malakai 3:3; 4:1; Matyu 13:30 **3:16:** Ais 11:2, Mk 1:10, Lu 3:22, Jo 1:32-33 **3:16:** Aisaia 11:2; Mak 1:10; Luk 3:22; Jon 1:32-33 **3:17:** Stt 22:2, Sng 2:7, Ais 42:1, Mt 12:18, 17:5, Mk 1:11, Lu 9:35, Jo 12:28, 2 Pi 1:17 **3:17:** Jenesis 22:2; Onger Akaba 2:7; Aisaia 42:1; Matyu 12:18; 17:5; Mak 1:11; Lu 9:35; Jon 12:28; 2 Pita 1:17
4:1: Mk 1:12-13, Lu 4:1-13, Hi 2:18, 4:15 **4:1:** Mak 1:12-13; Luk 4:1-13; Hibru 2:18; 4:15 **4:2:** Kis 34:28, 1 Kin 19:8
4:2: Ua Me Ini 34:28; 1 Atriviba 19:8 **4:3:** Jo 6:30-31 **4:3:** Jon 6:30-31 **4:4:** Lo 8:3 **4:4:** Godin Araziba 8:3 **4:6:** Sng 91:11-12, Jo 7:3-4 **4:6:** Onger Akaba 91:11-12; Jon 7:3-4 **4:7:** Lo 6:16 **4:7:** Godin Araziba 6:16
4:9: Jo 6:14-15 **4:10:** Lo 6:13, 10:20, Jos 24:14 **4:10:** Godin Araziba 6:13; 10:20; Josua 24:14 **4:11:** Hi 1:6, 1:14
4:11: Hibru 1:6; 1:14 **4:12:** Mt 14:3, Mk 1:14, 6:17, Lu 3:19-20, Jo 4:43 **4:12:** Matyu 14:3; Mak 1:14; 6:17; Luk 3:19-20; Jon 4:43 **4:13:** Jo 2:12 **4:13:** Jon 2:12

ko Naptalin nguazir asizimîn iti.* ¹⁴ Arazir kabanagh otiva fomira Godin akam inigha izir gumazim Aisaia mikemezi moghin ofifi. A ghaze, ¹⁵ "Ia gumazamizir Sebulunin nguazim ko Naptalin nguazimîn itiba, nguazir kam a tuavir ongarimîn zuimîn boroghira itir danganim ko Jordanin Fanemîn dadarir vongin itir danganim, a Galilin Distrighin nguazim. Danganir kam Kantrin Igharazibar Gumazamizir aviriba uaghan an aven iti. ¹⁶ Gumazamizir arazir kurabar mitatemîn aven aruiba, me datirighin angazangarir ekiamîn gari. Me danganir mitatemîn apiaghav ikiava aremeghasava ami, ezi datirighin aminim tirazi angazangarim me gisira."

Iesus Akar Aghuim akuri

(*Sapta 4:17--9:34*)

*Iesus suren gumazir 4plan diazi,
me an gin zui*

(*Mak 1:16-20; Luk 5:1-11*)

¹⁷ Dughiar kamîn Iesus ingangarim foregha akam akura gumazamizibav gia ghaze, "God Bizibagh Ativamin Dughiam a roghira ize. Kamaghin amizi, ia navibagh iragh!"

¹⁸ Ezi Iesus Galilin Dipar Akaremin dadarimîn ghua gari aveghbuar mamning iti. Saimon, me "Pita," a garisi. A uan dozim Andru ko, aning iver ekiaba dipamin da kuri. Aning osiriba isa dagiaba bagha da amadir gumazimning. ¹⁹ Ezi Iesus aning migia ghaze, "Gua nan gin izitima ki guan akakaghtima, gua osiriba isi moghin gumazamiziba iniam." ²⁰ Ezi aning an akam baraghavira, uan iveba ategha an gin zui.

²¹ Ezi Iesus mong sivagha ghua aveghbuar mamningin api. Jems, a Sebedin otarim, a uan dozim Jon ko iti. Aning uan afeziam Sebedi ko me botin mamîn iti. Men iveba dighoraghirezi, me dar toribar kiri. Ezi Iesus aning diazima, ²² aning maghira uan afeziam ko bot ategha Iesusin gin zui.

*Iesus akam akura arimariabar kiri
(Luk 6:17-19)*

²³ Iesus Galilin Distrik bar a garua me God ko migeir dipenibar aven men sure gami. Egha a God Bizibagh Ativamin Dughiamin akam me migia men arimariaba ko osimtizir men namnabar itiba bar da gefi. ²⁴ Ezi an biarim Sirian Provins bar an ghu. Ezi gumazamizir arimariaba itiba, me bar me isa a bagha izi. Gumazir aria mizazir kuraba baraziba, ko duar kuraba apazaziba, ko gumazir arimariar inirizibagh amiba, ko gumazir agharapaniba ariaghireziba, me bar me inigha a bagha izi. Ezi Iesus men arimariaba bar da gifa.† ²⁵ Ezi gumazamizir bizir dafam, me a koma arui. Galilin Distrighin itir darazi ko Distrik Dekapolisin itir darazi ko Jerusalem ko Judian Distrik, ko Jordanin vongin itir danganimin itir darasi, me an gin arui.

5

Iesus mighsiamin akam akuri

¹ Iesus gari avirir ekiam an gin izima, a mighsiar mamîn ghuanabogha apera. Ezi an suren gumaziba a bagha izi.*

*Iesus gumazamizibar sure gami
(Luk 6:20-23)*

² Ezi Iesus kamaghin uan suren gumazibar sure gamua ghaze:†

³ "Ia Godin damazimîn ia fo, ia an bizibagh asa,
ia God Bizibagh Ativamin Dughiamin
aven mangam.

Kamaghin ian naviba deragh.

⁴ Ia datirighin azia itir gumazamiziba,
ia bar akuegham.

Kamaghin ian naviba deragh.

⁵ Ia gumazamizir uari abira aghumra itiba,
God nguazim bar ia daningam.

Kamaghin ian naviba deragh.

⁶ Ia gumazamizir arazir aghuiba baghavira
ikia egha mati gumazim mitiriam an

* **4:13:** Israelin inazir pumuning Sebulun Ko Naptali fomira Galilin Dipar Akaremin dadarimîn ike. Egha Iesusin dughiamin aning Galilin Distrighin aven iti. **4:15:** Aisaia 9:1-2 **4:16:** Ais 42:7, Lu 2:32 **4:16:** Aisaia 42:7; Luk 2:32 **4:17:** Mt 3:2, 10:7, Mk 1:14-15 **4:17:** Matyu 3:2; 10:7; Mak 1:14-15 **4:19:** Mt 13:47, Lu 5:1-11 **4:19:** Matyu 13:47; Luk 5:1-11 **4:20:** Mt 19:27, Mk 10:28, Lu 18:28 **4:20:** Matyu 19:27; Mak 10:28; Luk 18:28 **4:23:** Mt 9:35, Mk 1:39, Lu 4:15, 4:44, Ap 10:38 **4:23:** Matyu 9:35; Mak 1:39; Luk 4:15; 4:44; Aposel 10:38 **4:24:** Mk 6:55 **4:24:** Mak 6:55 † **4:24:** Judan Nguibam Rom gavmanin apengan itir dughiamin, kantri Israel a Romin Provinsin ekiam Sirian aven iti. **4:25:** Mk 3:7-8 **4:25:** Mak 3:7-8 * **5:1:** Judabar arazim, men tsiba apiava akam akuri. (Ni Matyu 13:2 ko 24:3 ko Luk 4:20in gan.) † **5:2:** Matyu 4:23-25 ko 9:35 ghaze, Iesus ingangarir pumuning gami. A faragha gumazamizibar sure gamigha gin men arimariaba batosi. Kamaghin e Matyu sapta 5in ikegha ghua sapta 7in tu Iesus, God Bizibagh Ativamin akabar men sure gami. Egha gin Matyu sapta 8 ko 9 e gari, Iesus men arimariaba batosi. Matyun Osirizir Akar Aghuimin aven Iesus migirigiar bar ruarir 5pla akuni, sapta 5-7in itir migirigiar ruarim a 5plan kabar faragha ofifi, ezi 4pla ikiavira iti. Akar sapta 5-7in itiba a mighsiar mamîn ikia da akuni. **5:3:** Sng 51:17, Ais 57:15, Lu 6:20 **5:3:** Onger Akaba 51:17; Aisaia 57:15; Luk 6:20 **5:4:** Ais 61:2, Lu 6:121, MAA 7:17 **5:4:** Aisaia 61:2; Luk 6:21; Akar Mogomem 7:17 **5:5:** Sng 37:11, Ais 29:19 **5:5:** Onger Akaba 37:11; Aisaia 29:19 **5:6:** Ais 55:1-2, 65:13 **5:6:** Aisaia 55:1-2; 65:13

- azi, egha mati gumazim kuarim an piri,
 God ian mitiriam a givagham.
 Kamaghin ian naviba deragh.
- ⁷ Ia gumazamizir igharaz darazir apangkuviba,
 God ian apangkuvam.
 Kamaghin ian naviba deragh.
- ⁸ Ia gumazamizir navir averiaba zueziba, ia Godin ganam.
 Kamaghin ian naviba deragh.
- ⁹ Ia gumazamizir adariba ko midoroziba ageviba,
 me 'Godin Boriba,' ia darigham.
 Kamaghin ian naviba deragh.
- ¹⁰ Ia gumazamizir arazir aghuibagh amiba, ezi me arazir kam bagha osimtiziba ko mizaziba ia ganidi,
 God Bizibagh Ativamin Dughiam, a iana.
 Kamaghin ian naviba deragh.
- ¹¹ Me ian gari ia na ko iti, ezi bizir kam bangin me paza ia gamua osimtiziba ko mizaziba ia ganidi,
 egha migirigiar ifavarir aviriba ia gasi,
 kamaghin ian naviba deragh.
- ¹² Ivezir bar ekiam ia mizua Godin Nguibamin iti.
 Godin akam inigha izir gumazir ian faragha ghueziba, me uaghan kamaghira osimtiziba ko mizaziba me ganingi.
 Kamaghin ia naviba deragh bar akongegh."

Ia amangszim ko angazangarimin min iti

(Mak 9:50; Luk 14:34-35)

¹³ Egha Iesus ua me migia ghaze, "Ia nguazir kamin itir gumazamiziba bar me bagha, amangszimin min iti. Ia fo, amangszim uan isingtizim ateghti, ia manmaghin a damighti a ua singigham? Amangszir kamaghin otiviba ingangariba puvati. Me a isi nguazimin anekunigh a dikabinam. ¹⁴ Ia mati nguazir kamin angazangarim. Ia kamagh nighnigh! Nguibar ekiatam mighsiamin iki modoghan kogham. ¹⁵ Egha gumazitam lamin tam

gaborogha a isa minetamin aven anetizir puvati. An a isi dakozim dafaghtima, an angazangarim gumazamizir dipenimin itiba bar me gisiragham. ¹⁶ Nin angazangarim kamaghira isiraghtima, gumazamiziba bar an ganam. Egh me ian arazir aghuir kabar ganiva ian Afeziar uan Nguibamin itim, me an ziam fam."

Moses Osirizir Arazibar akaba

¹⁷ Egha Iesus ua migia ghaze, "Ia kamaghin nighnighan marki, egh suam, ki Moses Osirizir Araziba ko Godin akam inigha izir gumazibar akaba batoghasa ize. Puvati. Ki izi dar amuti dar dagheba guizin otivam. ¹⁸ Ki bar guizbangira ia migei, Moses Osirizir Arazibar akar muziaritam givaghan kogh, mangi nguazim ko overiam givaghamin dughiam otogham. Dar osirizir otevir muziariba ko ababanir me osiriziba, da kamaghira iki mangi bizir otivamiba bar otivigham. ¹⁹ Kamaghin amizi, gumazir manam Moses Osirizir Arazitam in kuragh suam, a pura bizim, egh kamaghira igharaz darazir sure damuam, gumazir kamaghin amim, God Bizibagh Ativamin Dughiamin an ziam bar gin ikiam. Eghtima gumazir manam Moses Osirizir Arazibar gin mangiva egh kamaghira ua igharaz darazir men sure damuti me an min arazir kabar gin mangiti, gumazir kamaghin amizim, God Bizibagh Ativamin Dughiam, a ziar bar ekiam iniam. ²⁰ Kamaghin amizi, ki ia migei, ia Godin ifongiamin gintighan koghiva, ian arazir aghuiba Judan Arazibagh fozir gumaziba ko Farisibar arazir aghuibagh afraghan koghti, ia God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven mangan kogham."

Iesus akabar kirir arazim migei (Luk 12:57-59)

²¹ Egha Iesus ua kamaghin migei, "Ia migirigiar ian ovaviba iniziba, ia da baregha givagha dagh fo, ia tav misueghtima an aremeghan marki. Ian tav gumazitam misueghtima an aremegham, a kotiamin otivam. ²² Ezi ki kamaghin ia migei, gumazir manam uan aveghbuamin

5:7: Mt 6:14, Mk 11:25, Hi 6:10, Je 2:13 5:7: Jems 2:13 5:8: Sng 15:2, 24:3-4, 51:10, 73:1, 1 Ko 13:12, Hi 12:14, 1 Jo 3:2-3 5:8: Onger Akaba 15:2; 24:3-4; 51:10; 73:1; 1 Korin 13:12; Hibru 12:14; 1 Jon 3:2-3 5:9: Mt 5:45, Lu 6:35, Ro 14:19 5:9: Matyu 5:45; Luk 6:35; Rom 14:19 5:10: 2 Ko 4:17, 2 Ti 2:12, Hi 12:4, 1 Pi 3:14 5:10: 2 Korin 4:17; 2 Timoti 2:12; Hibru 12:4; 1 Pita 3:14 5:11: Lu 6:22, Je 1:2, 1 Pi 4:14 5:11: Luk 6:22; Jems 1:2; 1 Pita 4:14 5:12: 2 Sto 36:16, Lu 6:23, Ap 5:41, 7:52, 1 Te 2:15, Hi 11:32-38, Je 5:10, 1 Pi 4:13 5:12: 2 Eghaghaniba 36:16; Luk 6:23; Aposel 5:41; 7:52; 1 Tesalonika 2:15; Hibru 11:32-38; Jems 5:10; 1 Pita 4:13 5:13: Mt 9:50, Lu 14:34-35 5:13: Mak 9:50; Luk 14:34-35 5:14: Snd 4:18, Jo 8:12, 9:5, Fl 2:15 5:14: Aghuzir Akaba 4:18; Jon 8:12; 9:5; Filipai 2:15 5:15: Mk 4:21, Lu 8:16, 11:33 5:15: Mak 4:21; Luk 8:16; 11:33 5:16: Jo 15:8, 1 Ko 14:25, Ef 5:8-9, 1 Pi 2:12 5:16: Jon 15:8; 1 Korin 14:25; Efesus 5:8-9; 1 Pita 2:12 5:17: Mt 3:15, 9:13, 10:34-35, Ro 3:31, 10:4, Ga 3:24 5:17: Rom 3:31; 10:4; Galesia 3:24 5:18: Lu 16:17, 21:33 5:18: Luk 16:17; 21:33 5:19: Je 2:10 5:19: Jems 2:10 5:20: Ro 9:31, 10:3 5:20: Rom 9:31; 10:3 5:21: Kis 20:13, 21:12, Wkp 24:17, Lo 5:17 5:21: Ua Me Ini 20:13; 21:12; Ofa Gami 24:17; Godin Araziba 5:17 5:22: Je 1:19, 1 Jo 3:15 5:22: Jems 1:19; 1 Jon 3:15

atari, a kotiamin mangam. Egh gumazitam migirigiar kurabar uan aveghbuam mikim suam, a Kotiar Ekiamin otivam. Egh gumazitam gumazir mamin atar suam, a gumazir onganim, a helin avir ekiamin mangam.

²³ “Egh ni ofa damusi ofa gamir dakozimin mangi, egh ni nighnigham, ni uan aveghbuam ko migirigiar osimtizim iti, ²⁴ egh ni uan ofaba ofa gamir dakozimin dar atigh. Egh uamategh mangi aveghbuam ko migirigiabar kirigh. Gua dar kirigh, egh ni datirighin mangi uan ofa isi God daning.

²⁵ “Eghti nin apanim ni inigh kotiamin mangiti, ni a ko osimtizir kam akirsi tuavimin a mikim mangi. Puvatightima, a ni inigh jasin damazimin mangam. Eghti jas ni inigh polis in agharim datightima, polis ni inigh kalabuziam datigham. ²⁶ Ezi ki guizbangira ni migei, ni azenim giran kogham, iki mangi ni ivezim bar anekirighamin dughiamin gin, azenim giram.”

Iesus poroghamiba uari bakeir arazibav gei

²⁷ Egha Iesus ua kamaghin migei, “Ia kamaghin oraki, me fomira ghaze, ia poroghamiba uari bakeir arazim, damuan marki. ²⁸ Ezi ki kamaghin ia migei, ni gumazitam ni amizir mamin gara paza a ginighnisi, ni poroghamiba uari bakeir arazim uan navir averiamin aven, a ko a gamigha gifa.

²⁹ “Eghti nin damazir guvimin itim ni damuti, ni arazir kuram damighti, ni anesigh a makunigh. Kamaghin deragham, ni uan mikarzitam atugh, egh arazir kuratam damighan kogham. Puvatightima, me nin mikarzim bar a isiva helin anekunigham. ³⁰ Eghti nin dafarir guvim ni damuti ni arazir kuratam damighti, ni anetugh a makunigh. Kamaghin dera, nin mikarzitam dutugh deragham, egh ni arazir kuratam damuan kogham. Puvatightima, me nin mikarzim bar a isi helin anekunigham.”

Iesus ghaze, gumaziba uan amuiba ataghiragham kogham
(Matyu 19:9; Mak 10:11-12; Luk 16:18)

³¹ Egha Iesus ua migia ghaze, “Me fomira kamaghin migei, ‘Gumazir manam uan amuim ataghiraghsi, an a bagh akinafarim osirigh egh anetegham.’ ³² Ezi ki kamaghin ia migei, Gumazir manam uan amuimin garima, a gumazir igharazitam ko akuizir puvatizi a puram anetaki, gumazir kam uan amuim gamima a poroghamiba uari bakeir arazim gami. Eghti amizir kam gumazir igharazitamin ikiam, a poroghamiba uari bakeir arazim gami. Eghti gumazitam amizir pam ataghizimin ikiva, egh gumazir kam uaghan poroghamiba uari bakeir arazim gami.”

Iesus ghaze, ia bizibav kim egh guizbangira darigh Godin Nguibamin akakaghan marki

³³ Egha Iesus ua kamaghin migei, “Migirigiar mam ian ovaviba a inizi ia a baraki, a kara, ‘Ia ifariva Godin Nguibamin akakagh mikiman marki. Ia Ekiamin damazimin migeir akamin mirara mangi, arazir kam deragh a damu.’ ³⁴ Ezi ki ia migei, uan migirigiaba gavgavim dar aningsi, bizir katamin akakagh mikiman marki. Bar markiam. Ia Godin Nguibamin akakagh egh mikim suam, ‘Bar guizbangira,’ ia kamaghin damuan marki. Bar markiam. Kar Godin Atrivir Dabirabim. ³⁵ Ia uan migirigiaba gavgavim dar aningsi, nguazir kam diponan marki. God nguazimin uan suemning arisi. Egh ia uan migirigiaba gavgavim dar aningsi, Jerusalem diponan marki. Jerusalem Atrivir Ekiamin nguibar ekiam. ³⁶ Egh ia uan migirigiaba gavgavim dar aningsi uan dapanibar akakaghan marki. Ia fo, ian tav uan dapanir arizitam damuti a pigham, o ghurghurighan kogham. ³⁷ Ia pura kamaghin mikim, ‘Guizbangira,’ o ‘Puvati.’ A kamaghin dera. Ezi migirigiar igharazir isafuraziba, da Satanin otivaghirir migirigiaba.”

Iesus ghaze, ia arazir kuraba ikarvagham marki
(Luk 6:29-30)

³⁸ Egha Iesus ua kamaghin migei, “Ia oraki, me fomira ghaze, ‘Tav igharaz tavin damazim a gasighasighti, me uaghan an

5:23: Mt 8:4, 23:19, Mk 11:25 **5:23:** Matyu 8:4; 23:19; Mak 11:25 **5:24:** Mt 18:15-20, 1 Ti 2:8, 1 Pi 3:8 **5:24:** Matyu 18:15-20; 1 Timoti 2:8; 1 Pita 3:8 **5:25:** Mt 6:14-15, 18:34-35 **5:25:** Matyu 6:14-15; 18:34-35 **5:27:** Kis 20:14, Lo 5:18 **5:27:** Ua Me Ini 20:14; Godin Araziba 5:18 **5:28:** 2 Sml 11:2, Snd 6:25, 2 Pi 2:14 **5:28:** 2 Samuel 11:2; Aghuzir Akaba 6:25; 2 Pita 2:14 **5:29:** Mt 18:9, Mk 9:47, 1 Ko 9:27, Kl 3:5 **5:29:** Matyu 18:9; Mak 9:47; 1 Korin 9:27; Kolosi 3:5 **5:30:** Mt 18:8, Mk 9:43 **5:30:** Matyu 18:8; Mak 9:43 **5:31:** Lo 24:1-4, Jer 3:1, Mt 19:7, Mk 10:4
5:31: Godin Araziba 24:1-4; Jeremaia 3:1; Matyu 19:7; Mak 10:4 **5:32:** Mt 19:9, Mk 10:11-12, Lu 16:18, Ro 7:3, 1 Ko 7:10-11 **5:32:** Matyu 19:9; Mak 10:11-12; Luk 16:18; Rom 7:3; 1 Korin 7:10-11 **5:33:** Kis 20:7, Wkp 19:12, Nam 30:2, Lo 23:21 **5:33:** Ua Me Ini 20:7; Ofa Gami 19:12; Diboboniba 30:2; Godin Araziba 23:21 **5:34:** Ais 66:1, Mt 23:22, Ap 7:49, Je 5:12 **5:34:** Aisaia 66:1; Matyu 23:22; Aposel 7:49; Jems 5:12 **5:35:** Sng 48:2, Ais 66:1 **5:35:** Onger Akaba 48:2; Aisaia 66:1 **5:37:** Kl 4:6, Je 5:12 **5:37:** Kolosi 4:6; Jems 5:12 **5:38:** Kis 21:24, Wkp 24:20, Lo 19:21
5:38: Ua Me Ini 21:24; Ofa Gami 24:20; Godin Araziba 19:21

damazim gasighasigham. Eghti tav tavin ataritam asighti, me uaghan an ataritam asigham.’³⁹ Ezi ki kamaghin ia migei, gumazim arazir kuratam ia danightima, ia a ikarvaghan marki. Egh gumazitam ian koviatam apezeghti, ia koviar vuem sara a daningh. ⁴⁰ Eghti tav ian korotiar azenan azuim bagh ia isi kotiam datighti, ia uaghan uan aven azuir korotiam saram a daningh. ⁴¹ Eghti tav uan biziba iniassa ni bagha gavgava ghaze, ni an biziba ater an aku tuavir asizitam mangam, eghti ni an aku tuavir asizir ruarir pumuningin mangi. ⁴² Eghti tav biziba bagh ian azangisighti, ia a daningh. Eghti gumazitam pura ia da biziba iniassa ian azai, ia akirim ragh a gasan marki.”

Jesus ghaze, ia uan apanibagh ifongegh (Luk 6:27-28; 6:32-36)

⁴³ Egha Iesus ua kamaghin migei, “Ia kamaghin oraki, me fomira kamaghin migei, ‘Ia uan namakabagh ifongegh, egh pazi uan apanibar amu.’”⁴⁴ Ezi ki kamagh ia migei, ia uan apanibagh ifongegh, egh me bagh Godin azangti, God gumazir osimtiziba ko mizaziba ia ganidibar apanguvam. ⁴⁵ Arazir kam kamaghin ian akagham, ia guizbangira uan Afeziar uan Nguibamin itimin boribara. Guizbangira, an aruem gamima, a gumazir kuraba ko aghuiba bar me gisisi. Egha an amozim gamima, a gumazir aghuiba ko gumazir arazir kurabagh amiba sara me gizi. ⁴⁶ Eghti ia gumazir ia gifongezibara ifueghiva ia ivezir aghuir manatam iniam? Puvati. Gumazir dagiaba isiba uaghan arazir kabagh ami. ⁴⁷ Egh ia dughiam isi uan adarazir aning, egh ian arazir manam igharaz darazir arazim gafiragham? Gumazir God gifozir puvatiziba ti uaghan ia amir arazibagh ami! ⁴⁸ Kamaghin amizi, ia uan Afeziar uan Nguibamin itim, an arazir aghuibagh ami moghin, ia uaghan arazir aghuibar amu.”

6

Jesus igharazibar akurvazir arazim migei

¹ Egha Iesus ua kamaghin migei, “Ia deraghvira gan. Ia gumazamiziba gansi osamiva, arazir aghuibar amuan marki. Ia kamagh damu, uan Afeziar uan Nguibamin itim da ivezir aghuitam inghan kogham.

² “Egh ia bizitam isi gumazir asaghasazitam daningsiva, tav amadaghtima a mangi ian arazir aghuir kamän, gun mikiman marki, egh mati gumazir maba me God ko migeir dipeniba ko tuavibar tuiva odava ami mokin. Ia men min damuan marki. Kamagh amir darasi, me gumazamizibar damazibar uan araziba akakaghtima, me men ziaba fasa. Ki guizbangira ia migei, me uan ivezim inigha gifa. ³ Ia asaghasazitamin akurvaghsi, ian agharir guvim arazir kam damuti, agharir kiriam arazir kam gifoghan kogham. ⁴ Eghti ian akurvazir arazir kam averara ikiti, ian Afeziar bizir mogomebar garim, ian arazir aghuim ikaragham.”

Jesus God ko migeir arazibagh eghari (Luk 11:2-4)

⁵ Egha Iesus ua kamaghin migei, “Ia God ko mikimsi, gumazir ifavariba ami moghin damuan marki. Me God ko migeir dipeniba ko tuavir ekiabar akabar tuiva, God ko mikimasa bar akonge. Me odava, egha ghaze, gumazamizir aviriba nan ganigh nan ziam fam. Ki guizbangira ia migei, me uan ivezim inigha gifa. ⁶ Eghti ia God ko mikimsi, uan dipenir averiamin mangi tiam asaragh, egh modogh ia uan Afeziam ko mikim. Kamaghin, ian Afeziar bizir mogomebar garim, a ian ivezim ia daningam.

⁷ “Ia God ko mikimsi migirigiar kinir aviribar amuva, God gifozir puvatizir darazi ami moghin damuan marki. Me ghaze, me migirigiar aviribar amuan, eghti kamaghin God me baragham. ⁸ Me ami moghin, ia damuan marki. Guizbangira, ia puvatizir biziba, ia da bagh tighar uan Afeziamin azangsighamim dughiamin, an adagh fogha gifa.

⁹ “Kamaghin amizi, ia kamaghin God ko mikim:

5:39: Wkp 19:18, Ais 50:6, Lu 6:29, Jo 18:22-23, Ro 12:17-19, 1 Ko 6:7, 1 Pi 3:9 5:39: Ofa Gami 19:18; Aisaia 50:6; Luk 6:29; Jon 18:22-23; Rom 12:17-19; 1 Korin 6:7; 1 Pita 3:9 5:40: 1 Ko 6:7 5:40: 1 Korin 6:7 5:42: Lo 15:8-10, Lu 6:30, 6:35 5:42: Godin Araziba 15:8-10; Luk 6:30; 6:35 5:43: Lo 23:6, Sng 41:10 5:43: Godin Araziba 23:6; Onger Akaba 41:10 5:43: Migirigiar uan namakabara ifongeghamim, a Ofa Gami 19:18in iti. Ezi akar uan apanibagh ifongeghan koghamim itir danganim e a gifozir puvasi. Ni Godin Araziba 7:2, ko 20:16, ko Onger Akaba 139:21-22in gan. 5:44: Kis 23:4-5, Lu 23:34, Ap 7:60, Ro 12:14, 12:20, 1 Ko 4:12-13, 1 Pi 2:23 5:44: Ua Me Ini 23:4-5; Luk 23:34; Aposel 7:60; Rom 12:14; 12:20; 1 Korin 4:12-13; 1 Pita 2:23 5:45: Jop 25:3, Ef 5:1 5:45: Jop 25:3; Efesus 5:1 5:48: Wkp 11:44, 19:2, Lo 18:13, Lu 6:36, Kl 1:28, 1 Pi 1:15-16 5:48: Ofa Gami 11:44; 19:2; Godin Araziba 18:13; Luk 6:36; Kolosi 1:28; 1 Pita 1:15-16 6:1: Mt 6:5, 6:16, 23:5 6:1: Matyu 6:5; 6:16; 23:5 6:3: Mt 25:37-40 6:4: Mt 6:6, 6:18 6:4: Matyu 6:6; 6:18 6:5: Mt 23:5, Mk 11:25, Lu 18:10-14 6:5: Matyu 23:5; Mak 11:25; Luk 18:10-14 6:6: 2 Kin 4:33, Mt 6:4, 6:18 6:6: 2 Atriviba 4:33; Matyu 6:4; 6:18 6:7: 1 Kin 18:26-29, Ais 1:15 6:7: 1 Atriviba 18:26-29; Aisaia 1:15 6:8: Mt 6:32 6:8: Matyu 6:32 6:9: Lu 11:2-4 6:9: Luk 11:2-4

“En Afeziar uan Nguibamin itim, nin ziam bar zue,

ezi arazir kuraba an saghon iti.

¹⁰ Eghti Dughiar Ni Bizibagh Ativamim, a izi.

Eghti nin Nguibamin itir darazi nin ifongiamin gin zui moghin, e uaghan nguazir kamin nin ifongiamin gin mangam.

¹¹ E datirighin damamin dagheba, ni datirighin da isi e daning.

¹² Egh me e gamir arazir kuraba e da gin amadi moghin, ni en arazir kuraba gin amang.

¹³ Egh e ateghti, e osimtizibar aven ikiti bizitam en navim biraghti, e arazir kuratam damuan kogham.

Ni arazir kurabar gavgavim da e inigh.*

¹⁴ “Guizbangira, ia gumazamiziba ia gamir arazir kuraba gin amangiti, ian Afeziar uan Nguibamin itim, ian arazir kuraba gin amangam. ¹⁵ Ia men arazir kuraba gin amangan koghti, ian Afeziam uaghan ian arazir kuraba gin amangan kogham.”

Iesus dagheba ataghirazir arazibav gei

¹⁶ Egha Iesus ua me migia ghaze, “Ia dagheba ataghirazir dughiamin ia gumazir ifavaribar min uan guabagh ekuan marki. Gumazir ifavariba dagheba ataghirazir dughiamin, gumaziba men ganasa, me uan guaba ruer puvatigha pughpurighav arui. Me odava arazir kabagh ami. Ki guizbangira ia migei, me uan ivezim inigha gifa. ¹⁷ Eghti ia dagheba ataghirazir dughiamin, ia borem uari aghiva uan guaba ru, ¹⁸ eghti gumazamiziba ia dagheba ataghirazir arazir kam gifoghan kogham. Eghti ian Afeziar danganir mogomemin itim, anarira ian ganigh fogham. Egh gin ian Afeziar bizir mogomebar garim, a ian ivezim ia daningam.”

Iesus biziba akumakuir arazibav gei (Luk 12:33-34)

¹⁹ Egha Iesus ua me migia ghaze, “Ia nguazimin ikia uari bagh bizir aghuiba akumakum dar pozibav kinam marki. Nguazir kamin, barereba ko omebaba dar amiti, da maziva akughiregham. Eghti okimakiar gumaziba biriba akar da okimam. ²⁰ Ia Godin Nguibamin uari bagh bizir aghuiba pozibav kin. Godin Nguibamin barereba ko omebaba bizibar aman koghti, da mazigh, akughiran kogham. Eghti okimakiar gumazitam biritam akarigh da okemeghan kogham. ²¹ Nin bizir aghuiba itir danganim, nin navir averiamin itir ifongiam, a uaghan danganir kamra ikiam.”

Damazim a namnamin angazangarim (Luk 11:34-36)

²² Egha Iesus ua me migia ghaze, “Damaziba, da lamin min namnamin angazangarimin min iti. Damazim derazi, nin namnam angazangarim bar a gizivaghti, ni arazir aghuubar amuum. ²³ Eghti nin damaziba ikuvigham, nin namnam bar mitarmeghtima, ni arazir kurabar amuum. Eghti nin angazangarim mitarmegham, mitarmer kam bar pirigham.”

Ingangarim gumazitam, gumazir ekiair pumuning bagh ingaran kogham (Luk 16:13)

²⁴ Egha Iesus ua me migia ghaze, “Ingangarim gumazitam o amizitam, gumazir ekiair pumuning bagh ingaran kogham. A tavin aghuagh, tav gifuegham. O, a tav baghvira iki, tav akirim a gasaragham. Ia God ko dagiaba bagh uaghara ingaran marki.”

Ia panten biziba bagh dighorim isiva dagh nighnighan marki (Luk 12:22-31)

²⁵ Egha Iesus ua me migia ghaze, “Kamaghin amizi, ki ia migei, ia panten uan ikirimir ginighnighiva, kamaghin azangan marki, e dagher manatamra damam, o e dipar manatamra damam? Egh ia panten uan inivafizibagh nighnigh mikiman marki,

6:10: Sng 103:19-21, Mt 7:21, 26:39, 26:42, Lu 11:2, 22:42, Ap 21:14 **6:10:** Onger Akaba 103:19-21; Matyu 7:21; 26:39; 26:42; Luk 11:2; 22:42; Aposel 21:14 **6:12:** Mt 6:14-15, 18:21-35 **6:12:** Matyu 6:14-15; 18:21-35 **6:13:** 1 Sto 29:11-13, Mt 26:41, Lu 22:40, 22:46, Jo 17:15, 1 Ko 10:13, 2 Te 3:3, 2 Ti 4:18, Je 1:13, 2 Pi 2:9 **6:13:** Matyu 26:41; Luk 22:40; 22:46; Jon 17:15; 1 Korin 10:13; 2 Tesalonika 3:3; 2 Timoti 4:18; Jems 1:13; 2 Pita 2:9 * **6:13:** Fofozir gumazir maba migirigiar kam “arazir kuraba,” a ghaze “Gumazir arazir kurabagh amin,” a Satanra. Fofozir gumazir maba ghaze, migirigiar otevir mam uaghan vezin kamin ikiam. Migirigiar kam kamakin: “Atrivir arazim koma, gavgavim koma, ziar ekiam bar ni nanabara, egh zurazurara ikiam.” **6:14:** Ef 4:32, Kl 3:13 **6:14:** Efesus 4:32; Kolosi 3:13 **6:14:** Mak 11:25-26 **6:15:** Mt 18:35, Je 2:13 **6:15:** Matyu 18:35; Jems 2:13 **6:16:** Ais 58:5-9 **6:16:** Aisaia 58:5-9 **6:18:** Mt 6:4-6 **6:18:** Matyu 6:4-6 **6:19:** 1 Ti 6:17, Hi 13:5, Je 5:2-3 **6:19:** 1 Timoti 6:17; Hibru 13:5; Jems 5:2-3 **6:20:** Mt 19:21, Lu 12:33-34, 18:22, Kl 3:1-2, 1 Ti 6:19, 1 Pi 1:4 **6:20:** Matyu 19:21; Luk 12:33-34; 18:22; Kolosi 3:1-2; 1 Timoti 6:19; 1 Pita 1:4 **6:21:** Lu 12:34 **6:21:** Luk 12:34 **6:22:** Lu 11:34-36 **6:22:** Luk 11:34-36 **6:24:** Lu 16:13, Ga 1:10, 1 Ti 6:17, Je 4:4, 1 Jo 2:15 **6:24:** Luk 16:13; Galesia 1:10; 1 Timoti 6:17; Jems 4:4; 1 Jon 2:15 **6:25:** Sng 55:22, Fl 4:6, 1 Ti 6:6-8, Hi 13:5, 1 Pi 5:7 **6:25:** Onger Akaba 55:22; Filipai 4:6; 1 Timoti 6:6-8; Hibru 13:5; 1 Pita 5:7 **6:26:** Jop 38:41, Sng 147:9, Mt 10:29-31, Lu 12:6-7, 12:24

e inir manatam uan mikarziba avam? Gumazimin ikirimirim ti daghebagh afira, ezi gumazimin mikarzim ti inibagh afira. ²⁶ Ia kuarazibar gari, da dagheba oparir puvatigha da pozibagh aghua da isa dagher dipenibar amadir puvati. Ian Afeziar uan Nguibamin itim, dagheba dagh anidi. Ezi ian ikirimirim ti kuarazibar ikirimirim gafirarizir puvati? ²⁷ Egh ian tav deraghvira ikisi nighnigh kamaghin a ti uan ikirimirim damuti a tong ruaragham? Bar puvati.

²⁸ "Ia tizimsua, pamten korotiabagh nighnisi? Ia akimarir aghuaribagh nighnigh. Da manmaghin otifi? Da ingangarir ekiatam gamir puvati. Egha da korotiatam isamizir puvati. ²⁹ Ezi ki ia migei, fomira Atrivim Solomon bizir bar aviriba ikia an azuir adiariba bar dera, egha an korotiatam akimarir kabar min otozir puvati. ³⁰ E fo, graziba pura biziba, da iti, gurumin gumazitam dar akoreghiva da isiva avitam mकिनigham. Grazir kinir kabanagh God adiariba me gazui. Ia bizir kam gifogh, God uagh an adiariba ia daningam. Ia gumazimizir nighnizir gavgavir muziarim itiba! ³¹ Kamaghin, ia pamten nighnigh mikiman marki, 'E dagher manatam ramegham? O, dipar manatam amam? O, e inir manatam ikegham?' ³² Gumazir God gifozir puvatiziba pamten bizir kabagh nighnisi. Ezi ian Afeziar uan Nguibamin itim fo, ia bizir puvatizir kaba, ia da iniam. ³³ Ezi bizir ia bar faragh damuamimra kara: Ia God Bizibagh Ativamin Dughiam baghvira nighnigh, egh God ifongezir arazir aghuubar amuti, a bizir kaba ko maba sara bar ia daningam.

³⁴ "Kamaghin amizi, ia pamten gurumzaragham bagh dighorim isiva nighnighan marki. Gurum izamin dughiam, a mar uan bizibara nighnigh. Dughiar manamin otivir osimtiziba, da anarira iki. Aruer manamin otivamin biziba, mar an biziba."

7

*Ia munen araziba tuisighan marki,
egh suam, men araziba ikufi
(Luk 6:37-38; 6:41-42)*

¹ Egha Iesus ua kamaghin migei, "God ia tuisigh ian ikuraghan koghsi, kamaghin ia munen araziba tuisighan marki, egh suam men araziba ikufi. ² Ia me tuisigha men ikurakurazi moghin, God kamaghira ia tuisigham. Egh ia men gara me ginighnizi moghira, God ia ginighnigham. ³ Tizim bagha, minezir bar muziarim nin aveghbuamin damazimin itima, ni ti an gara egha temer ararir ekiar nin damazimin itimin garir puvati? ⁴ Ter ararir ekiam nin damazimin ikiti, ni manmaghin uan aveghbuam mikim suam, 'Aveghbuam, ki nin damazimin itir minezim batuegham?' ⁵ Ni bar ifari! Ni faraghvira ter ararir nin damazimin itim asigh, egh deragh ganiva minezir nin aveghbuamin damazimin itim asigh.

⁶ "Ia God baghvira itir biziba inigh, afibar aningan marki. Guizbangira, da ua raghirigh ia givigham. Egh ia uan manmaniar ikarizir aghuiba isi dabav kinan marki. Da pura da dikabinigham."

*God bizir aghuiba isiva, gumazir a ko migeibar aningam
(Luk 11:9-13)*

⁷ Egha Iesus ua me migia ghaze, "Ia God ko mikim, egh biziba bagh an azang, eghti a da isi ia daningam. Egh ia biziba bagh ruiva, ia da bativam. Egh ia tiam gafughafughti, God ia bagh tiam kuigham. ⁸ Gumazir Godin azaiba, me biziba isi. Ezi gumazir biziba bagha ruim, da batifi. Ezi gumazir itiam gafughafuzim, God a bagh tiam kuigham. ⁹ Ezi ia afeziaba, ian boritam bretha bagh ian azangsighti, ia ti dagiatam a daningam? Puvati. ¹⁰ Eghti boritam osiriba bagh uan afeziamin azangti, a ti kuruzitam a daningam? Bar puvati.

¹¹ "Ia afeziar arazir kurabagh amiba, ia zurara bizir bar aghuiba uan boribagh anidi. Ia deraghvira kamaghin fogh, guizbangira ian Afeziar uan Nguibamin itim bar akueghvira bizir aghuiba isi gumazimizir a ko migeibar aningam.

¹² "Kamaghin amizi, ia arazir aghuir igharaz darazi ia damuasa ia ifongeziba, ia arazir kabara me damu. Migirigiar kaba, Moses Osirizir Araziba ko Godin akam

6:26: Jop 38:41; Onger Akaba 147:9; Matyu 10:29-31; Luk 12:6-7; 12:24 **6:29:** 1 Kin 10:4-7, 2 Sto 9:3-6 **6:29:** 1 Atriviba 10:4-7; 2 Eghaghaniba 9:3-6 **6:32:** Mt 6:8 **6:32:** Matyu 6:8 **6:33:** 1 Kin 3:13-14, Sng 37:4, 37:25, Ro 14:17 **6:33:** 1 Atriviba 3:13-14; Onger Akaba 37:4; 37:25; Rom 14:17 **6:34:** Kis 16:4, 16:19; Mt 6:11 **6:34:** Ua Me Ini 16:4; 16:19; Matyu 6:11 **7:1:** Lu 6:37, Ro 2:1, 1 Ko 4:3-5, Je 4:11-12 **7:1:** Luk 6:37; Rom 2:1; 1 Korin 4:3-5; Jems 4:11-12 **7:2:** Mk 4:24 **7:2:** Mak 4:24 **7:3:** Lu 6:41-42 **7:3:** Luk 6:41-42 **7:6:** Mt 10:14 **7:6:** Matyu 10:14 **7:7:** Jer 29:13-14, Mk 11:24, Lu 11:9-10, Jo 14:13-14, 15:7, 16:16, 16:23-24, Je 1:5, 1 Jo 3:22 **7:7:** Jeremaia 29:13-14; Mak 11:24; Luk 11:9-10; Jon 14:13-14; 15:7; 15:16; 16:23-24; Jems 1:5; 1 Jon 3:22 **7:8:** Snd 8:17, Jer 29:12-13, Lu 11:10, Je 1:5, 1 Jo 3:22-23, 5:14-15 **7:8:** Aghuzir Akaba 8:17; Jeremaia 29:12-13; Luk 11:10; Jems 1:5; 1 Jon 3:22-23; 5:14-15 **7:9:** Lu 11:11 **7:9:** Luk 11:11 **7:11:** Lu 11:13, Je 1:17 **7:11:** Luk 11:13; Jems 1:17 **7:12:** Mt 22:39-40, Lu 6:31, Ro 13:8-10, Ga 5:14, 1 Ti 1:5 **7:12:** Matyu 22:39-40; Luk 6:31; Rom 13:8-10; Galesia 5:14; 1 Timoti 1:5

inigha izir gumazibar osiziriba, dagh isin tu.”

*Tiar akar asuvazim ko aroghezim
(Luk 13:24)*

¹³ Egha Iesus ua me migia ghaze, “Ia tiar akar asuvazimin aven mangi. Tiar akar aroghezim nguibar ikuvtizimin zui. Ezi nguibar kamin zuir tuavim an aruegha bar ekefe. Ezi gumazamizir avirim an zui. ¹⁴ Ezi nguibar aghuimin zuir tiar akam bar asufa, egha tuavir an zuim bar piri. Ezi gumazamizir vaghvaziba tuavir kam batogha an zui. Kamaghin amizi, ia tiar akar asuvazimin aven mangi.”

Ia akar ifavarim akurir gumaziba bagh deravira gan

(Luk 6:43-44; 13:25-27)

¹⁵ Egha Iesus ua me migia ghaze, “Ia akar ifavarim akurir gumazamiziba bagh deravira gan. Me ia gifarisi migirigiar aghuibar amuam. Egha me guizbangira ia gasighasighasa izi. Me guizbangira afiar atiabar min ikia, egha me ifara en damazibar sipsipbar min sipsipbar ariziba aghui. ¹⁶ Ia men arazibar gan me gifogh, egh suam, me akar ifavarim akurir gumazamiziba. Gumaziba ter ataghataritamain wainin ovizitam kuarizir puvati. Egha me ti fighin ovizitam kuaras ghuu, dikonir ataghatarimin, da isi? Bar puvati. ¹⁷ Ezi kamaghira temer aghuiba ovizir aghuiba bati, ezi temer kuraba ovizir kuraba bati. ¹⁸ Eghti temer aghuitam ovizir kuratam bateghan kogham. Eghti temer kuratam ovizir aghuitam bateghan kogham. ¹⁹ Temer ovizir aghuiba batir puvatziba, me da oka da isa avim mikiri. ²⁰ Kamaghin amizi, ia men arazibar gan fogham, me akar ifavarim akurir gumazamiziba, o me akar aghuim akurir gumazamiziba.

²¹ “Ia kamaghin nighnighan marki, gumazamizir ‘Ekiam, Ekiam’ na gariziba, me bar moghira God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven ikiam. Puvati. Gumazamizir nan Afeziamin ifongiamin gin zuiba, merara God Bizibagh Ativamin

Dughiamin aven ikiam. ²² Godin Kotin Dughiamin, gumazamizir avirim kamaghin mikimam, ‘Ekiam, Ekiam, e nin ziamin Godin akam akuri. Egha nin ziamin duar kuraba batogha, nin ziamin mirakelin bar aviribagh ami.’ ²³ Eghti ki Dughiar kamin bighivira me mikim suam, ‘Ki tong ia gifozir puvati. Ia gumazamizir arazir kurabagh amiba, ia na gitagh!’”

*Dipenimin ingangarir arazir pumuning
(Luk 6:47-49)*

²⁴ Egha Iesus ua me migia ghaze, “Gumazir nan akam baragha an gin zuim, a mati gumazir mam fofozir aghuim ikia, egha uan dipenim ingara gavgavim a daningasa dagiam gisin an ingari. ²⁵ Ezi amozim izima, aperiarn otozima, aminir ekiam dikavigha dipenir kam givava a munamadi. Ezi dipenir kam dipiriaghirizir puvati. Dipenir kam me dagiam gisin an ingari. Kamaghin amizi, a irizir puvati. ²⁶ Ezi gumazir nan migirigiba baragha dar gin zuir puvatzim, a mati gumazir oganiamin min gigimin uan dipenim okore. ²⁷ Ezi amozim izima aperiarn otozima, aminir ekiam dipenir kam pamtem a givai. Bizir kaba dipenir kam gunabagha a munamadima, a iri. A guizbangira bar pazavira iri.”

²⁸ Iesus migirigiar kabav kemegha givazima, gumazamizir avirim ekiam digavir kuram gami. ²⁹ Me fo, Iesus Judan Arazibagh fozir gumaziba ami moghin migeir puvati. A gavgavim itir gumazimin min men sure gami.

8

*Iesus lepa itir gumazim gamizi,
a ua dera*

(Mak 1:40-44; Luk 5:12-14)

¹ Egha Iesus mighsiam ategha ghuaghirima avirim ekiam an gin zui.* ² Ezi gumazir lepa itir mam, Iesus bagha iza uan tevmining apirigha a migia ghaze, “Ekiam, ni fueghiva na damighi, ki Godin damazimin zuegh ua deraka.”†

7:13: Luk 13:24, Jo 10:7-9 **7:13:** Luk 13:24; Jon 10:7-9 **7:14:** Ap 14:22 **7:14:** Aposel 14:22 **7:15:** Ese 22:27, Mt 24:4, 24:24, Mk 13:22, Lu 6:26, Ap 20:29, 2 Pi 2:1, 1 Jo 4:1 **7:15:** Esekiel 22:27; Matyu 24:4; 24:24; Mak 13:22; Luk 6:26; Aposel 20:29; 2 Pita 2:1; 1 Jon 4:1 **7:16:** Mt 7:20, 12:33, Lu 6:43-44, Ga 5:19-22, Je 3:12 **7:16:** Matyu 7:20; 12:33; Luk 6:43-44; Galesia 5:19-22; Jems 3:12 **7:17:** Jer 11:19 **7:17:** Jeremiaia 11:19 **7:18:** Lu 6:43 **7:18:** Luk 6:43
7:19: Mt 3:10, Lu 3:9, Jo 15:2, 15:6 **7:19:** Matyu 3:10; Luk 3:9; Jon 15:2; 15:6 **7:20:** Mt 12:33 **7:20:** Matyu 12:33 **7:21:** Hos 8:2, Mt 21:31, Lu 6:46, Ap 19:13, Ro 2:13, Je 1:22, 1:25 **7:21:** Hosea 8:2; Matyu 21:31; Luk 6:46; Aposel 19:13; Rom 2:13; Jems 1:22; 1:25 **7:22:** 1 Ko 13:2 **7:22:** 1 Korin 13:2 **7:23:** Sng 6:8, Mt 10:33, 13:41-42, 25:12, 25:41, Lu 13:25-27, 2 Ti 2:19 **7:23:** Onger Akaba 6:8; Matyu 10:33; 13:41-42; 25:12; 25:41; Luk 13:25-27; 2 Timoti 2:19 **7:24:** Lu 6:47-48 **7:24:** Luk 6:47-48 **7:28:** Mak 1:22; Luk 4:32 **7:29:** Jo 7:46 **7:29:** Jon 7:46

* **8:1:** Ni Akar Matyu 5:2in itimin gan. **8:2:** Mt 9:18, Mk 1:40-44, Lu 5:12-14, Ap 10:25 **8:2:** Mak 1:40-44; Luk 5:12-14 † **8:2:** Moses osirizir akaba migia ghaze, gumazim o amizir lepan arimariam itim, a Godin damazimin mize. An arimariam givaghtima a ua mangi uabi isiva, ofa gamir gumazibar akagh, eghti me an ganti an arimariam givagham, eghti me a mikim suam, a Godin damazimin zuegha ua dera. Ni Ofa Gami saptu 13 ko 14in gan.

³ Ezi Iesus uan agharim isa gumazir kam gatigha ghaze, “Ki ifonge. Nin mikarzim zuegh, egh ua deragh.” A kamaghin miġiavira itima, gumazir kamin lepan arimariam zuamira anetaghizima gumazim ua dera.[‡]

⁴ Ezi Iesus a miġia ghaze, “Ni oragh, ni batozir bizir kamin gun mikiman marki. Ni mangi uan mikarzim isi ofa gamir gumazimin akagh, egh Moses fomira e mikemezi moghin, ni ua bagh Godin ofa damu. Eghti gumazamiziba fogh suam, nin arimariam gifa.”

Iesus midorozir gumazimin ingangarir gumazimin arimariam a gifa
(Luk 7:1-10)

⁵ Egha Iesus ghua nguibar ekiam Kaperneamin aven ghu. Ezi 100plan midorozir gumazibar garir gumazir dapanim iza, Iesus gaghora ghaze,⁶ “Ekiam, nan ingangarir gumazim ariava muna dipenimin iti. An soroghafariba bar amira, ezi a mizazir kuram barasi.”

⁷ Ezi Iesus ghaze, “Ki mangi a damighti, a ua deragh.”

⁸ Ezi midorozir gumazir dapanim Iesusin akam ikaragha a miġia ghaze, “Ekiam, ki gumazir aghuir manam, ni nan dipenimin aven izam? Marki. Ni pura mikimtima, nan ingangarir gumazim deragh.” ⁹ Ki uabi midorozir gumazir mabar apengan iti, egha uabi mabar garima, me nan apengan iti. Egh ki me mikim suam, ‘Ia mangi,’ eghti me mangam. O, ki me mikim suam, ‘Ia izi.’ Eghti me izam. Egh ki uan ingangarir gumazir mam mikim suam, ni ingangarir kam damu, eghti an a damuam. Egha ki fo, ni mikimti, nan ingangarir gumazim ua deragh.”

¹⁰ Ezi Iesus miġirġiar kam baregha, digavir kuram gami. Egha ragha a ko izir gumazamizibav ġia ghaze, “Ki bar guizbangira ia miġei, ki Israelin aven kamaghin nighnizir gavgavim itir gumazitamın ganizir puvati.

¹¹ “Ki ia miġei, gumazamizir aviriba uan nguibar aruem anadi naghin itiba ko aruem ghuaghiri naghin itiba ategh izi, Abraham ko Aisak ko Jekop dukuagh, God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven dakozimin daperagh damam. ¹² Eghti God faragh uan Nguibamin ikiasa misevezir darasi, God me

batuegh me isiva danganir mitatem me akuningham. Eghti me tuangiva arangiva atariba kuskugh danganir kamin ikiam.”

¹³ Egha Iesus 100plan midorozir gumazibar garir gumazir dapanimin miġia ghaze, “Ni mangi. Bizir ni nighnizir gavgavim itim, a ni bagh otogham.” Dughiar kamra, gumazir kamin ingangarir gumazim ua dera.

Iesus Pitan ivozir amizim gamizi, a ua dera

(Mak 1:29-31; Luk 4:38-39)

¹⁴ Ezi Iesus ghua Pitan dipenimin aven ghua garima, Pitan asamimin mikarzim an feima, an aria dakozim girighav iti.

¹⁵ Ezi Iesus an dafarimin suirazima, an arimariam maghiram anetaghizima, a dikavigha Iesus bagha isai.

Iesus gumazamizir avirim gamizi, me ghuamaghe

(Mak 1:32-34; Luk 4:40-41)

¹⁶ Ezi aruem gevima, me gumazamizir avirir duar kuraba apazaziba inigha, Iesus bagha izi. Ezi Iesus duar kurar kabav ġia me batozima, me an akamin gumazamiziba ataghirasi. Ezi Iesus arimariaba itir gumazamiziba bar men arimariaba agifa. ¹⁷ Godin akam inigha izezir gumazim Aisaia ghaze, “A uabi, e bagha en osimtiziba ko mizaziba isa da ateri, ezi da ghue.” Iesus Aisaian akam damighti, an otivasa, arazir kabagh ami.

Iesus uabin ġin mangamin arazibav ġei
(Luk 9:57-60)

¹⁸ Egha Iesus garima, avirir ekiam anek-ufa. Ezi a uan suren gumazibav ġia ghaze, “E dipar kam abigh an vongin mangam.”

¹⁹ Ezi Judan Arazibagh fozir gumazir mam iza, kamaghin Iesus miġei, “Tisa, ni danganir manamin mangam, ki uaghan ni ko mangam.”

²⁰ Ezi Iesus a miġia ghaze, “Afiar atiaba nguazir toribar itima, kuaraziba mikonibar iti, ezi Gumazamizibar Otarim, dakuamin danganiba puvati.”

²¹ Ezi gumazir mam, a uaghan Iesusin suren gumazim, a kamaghin Iesus miġei, “Ekiam, ni faragh nan amamangatighi, ki mangi uan afeziam mozim dafaka.”

[‡] **8:3:** Judabar akar mam ghaze, gumazim lepan arimariam ikiti ni an suiragh, ni uaghan Godin damazimin mize. Ezi Iesus uan dafarim isava gumazir lepa itir kam gati, egha Godin damazimin mizezir puvati. A gumazimin arimariam a gifa, ezi gumazim ua dera. **8:4:** Wkp 14:1-32, Mt 9:30, Mk 5:43, 7:36, Lu 5:14, 17:14 **8:4:** Ofa Gami 14:1-32; Matyu 9:30; Mak 5:43; 7:36; Luk 5:14; 17:14 **8:5:** Jo 4:47 **8:5:** Jon 4:47 **8:10:** Mt 15:28 **8:10:** Matyu 15:28 **8:11:** Sng 107:3, Lu 13:29 **8:11:** Onger Akaba 107:3; Luk 13:29 **8:12:** Mt 13:42, 21:43, 22:13, 25:30, Lu 13:28, 2 Pi 2:17, Ju 13 **8:12:** Matyu 13:42; 21:43; 22:13; 25:30; Luk 13:28 **8:14:** Mk 1:29-34, Lu 4:38-41, 1 Ko 9:5 **8:14:** Mak 1:29-34; Luk 4:38-41; 1 Korin 9:5 **8:16:** Mk 1:32, Lu 4:40-41 **8:16:** Mak 1:32; Luk 4:40-41 **8:17:** Ais 53:4, 1 Pi 2:24 **8:17:** Aisaia 53:4; 1 Pita 2:24 **8:19:** Lu 9:57-58 **8:19:** Luk 9:57-58 **8:20:** 2 Ko 8:9 **8:20:** 2 Korin 8:9 **8:21:** 1 Kin 19:20, Lu 9:59-60, Jo 5:25 **8:21:** 1 Atriviba 19:20; Luk 9:59-60

²² Ezi Iesus a migia ghaze, “Marki. Ni nan gin izi, gumazir ovengeziba uari uan gumazir kuabar afi.”

*Iesus migeima, aminir ekiam gifa
(Mak 4:36-41; Luk 8:22-25)*

²³ Ezi Iesus botin anabozi, an suren gumaziba an gin zui. ²⁴ Me ghua ongarimin torimin aminir bar ekiam dikava ongarim gamima, a dipira kurim avasava ami. Ezi Iesus akuavira iti. ²⁵ Ezi an suren gumaziba a gaghuragha a migei, “Ekiam, ni en akuragh, e arimighiregham!”

²⁶ Ezi a kamaghin me migei, “Ian nighnizir gavgavim bar sufi. Ia tizim bagha atiatu?” Egha a dikavigha aminim ko ongarim migirigiar gavgavim aning ganingizi, aminim givazi, dipam uam amiraghiri.

²⁷ Ezi an suren gumaziba nighnizir aviribagh amua ghaze, “Kar gumazir manmaghin amizim? A migeima, aminim ko dipavsizim an akam barasi!”

*Iesus gumazir pumuningin
duar kuraba batoke*

(Mak 5:1-17; Luk 8:26-37)

²⁸ Ezi Iesus ghua Galilin Dipar Akaremin vongin oto. Kar Gadaran nguazir asizim. A iza duar kuraba apazazir gumazir pumuning bato. Aning matmatiamin tongin ikegha izi. Egha aning bar ikuvizima, gumazamiziba aningin atiatigha tuavir kam garuir puvati. ²⁹ Ezi aning pamten dia ghaze, “Ni Godin Otarim, ni manmaghin ga damuasa? Dughiam tighari, ni kagh izi ga gasighasighasa?” ³⁰ Ezi dar bizir ekiam mam mong sagon apa iti.

³¹ Ezi duar kurar kaba pamten Iesus gakhghora ghaze, “Ni e batueghsi, kamaghin ni e ateghti, e mangi dar okorur munamin aven mangam.”

³² Ezi Iesus duar kurar kabav gia ghaze, “Ia mangi.” Ezi duar kuraba gumazir kamning ategha ghua dabar aven ghue. Ezi dar bizir ekiam kam puv ara ghua davarir kurar mammin ghuaghira dipam apa bar ariaghire.

³³ Ezi gumazir dabar gariba dar ganigha ara ghua, nguibar ekiamin otivigha bizir kabar gun gumazamizibagh eghari. Me uaghan gumazir duar kuraba apazazir pumuning bativizir bizibagh eghari. ³⁴ Kamaghin amizi, nguibar ekiam kamin itir gumazamiziba Iesus bagha izi. Me iza an gara

a gakhghora ghaze, a men nguazim ategh danganir igharazitamin mangi.

9

*Iesus gumazir soroghafariba amirazim
akirizi, a ua dera*

(Mak 2:1-12; Luk 5:17-26)

¹ Ezi Iesus ua bot inigha uamategha ongarir dadarir vongin itimin ghua uan nguibamin oto. ² Ezi me soroghafariba amirazir gumazir mam inigha a bagha izi. Gumazir kam akuriamin iti. Ezi Iesus gumazir kabar nighnizir gavgavimin ganigha kamaghin arimariar gumazir kam migei, “Nan borim, nin navim bar amiragh iki. Ki nin arazir kuraba gin amada.”

³ Ezi Judan Arazibagh fozir gumazir maba Iesusin migirigiar kam baregha kamaghin uariv gia ghaze, “Gumazir kam Godin danganim inigha kamaghin migei.”

⁴ Ezi Iesus men nighnizibagh fogha givagha kamaghin me migei, “Ia tizim bagha nighnizir kurar kaba uan navir averiabar dagh ami? ⁵ Ki akar manam mikimam? Pura gumazir kinitam kamaghin a mikim suam, ki nin arazir kuraba gin amada. Egh uaghan gumazir kinitam kamaghin a mikiman kogham, ni dikavigh uan akuriam inigh mangi, egh ua deragh. ⁶ Ki arazir kam damightima, ia ganigh fogham, Gumazamizibar Otarim a nguazir kamin arazir kuraba gin amangamin gavgavim iti.”

Egha a kamaghin gumazir soroghafariba amirazim migei, “Ki ni migei, ni dikavigh uan akuriam inigh dipenimin mangi.” ⁷ Ezi gumazir kam dikavigha uan dipenimin ghua.

⁸ Ezima gumazamiziba arazir kamin ganigha digavir kuram gamigha Godin ziam fava kamaghin migei, “Godra gavgavir kam isa gumazamizibagh anidi.”

Iesus Matyun diazi, an an gin zui

(Mak 2:13-17; Luk 5:27-32)

⁹ Ezi Iesus danganir kam ategha ghua garima, gumazir mam dagiaba isir dipenimin aperaghav iti. An ziam Matyu. Ezi Iesus a migia ghaze, “Ni nan gin izi.” Ezi Matyu dikavigha an gin zui.

¹⁰ Ezi Iesus an dipenimin ikiava apima, gumazir dagiaba isiba ko gumazir arazir kurabagh amir aviriba, me iza Iesus ko an suren gumaziba koma api.* ¹¹ Ezi Farisiba

8:24: Sng 4:8 **8:24:** Onger Akaba 4:8 **8:26:** Sng 65:7, 89:9, 107:29, Mt 14:31, 16:8 **8:26:** Onger Akaba 65:7, 89:9; 107:29; Matyu 14:31; 16:8 **8:28:** Mk 5:1-2, Lu 8:26-27 **8:28:** Mak 5:1-2; Luk 8:26-27 **8:29:** Mk 1:24, Lu 4:34, 4:41 **8:29:** Mak 1:24; Luk 4:34; 4:41 **9:2:** Mt 8:10, Mk 2:3-5, Lu 5:18-20 **9:2:** Mak 2:3-5; Luk 5:18-20
9:4: Sng 94:11, Mt 12:25, Lu 6:8, 9:47, Jo 2:25 **9:4:** Onger Akaba 94:11; Matyu 12:25; Luk 6:8; 9:47; Jon 2:25 **9:5:** Mk 2:5, 2:9, Lu 5:20, 7:48 **9:5:** Mak 2:5; 2:9; Luk 5:20; 7:48 **9:6:** Jo 5:8, 17:2 **9:6:** Jon 5:8; 17:2 **9:10:** Luk 15:1-2 * **9:10:** Matyu osirava migirigiar kam abizir puvati. Me ti tinan dipenimin api? Avirir ekiam ghaze, ti Matyun dipenim. (Mak 2:15) Marazi ghaze, Iesusin dipenim. **9:11:** Matyu 11:19; Mak 2:16; Luk 5:30; 19:7

kamaghin gara Iesusin suren gumazibar azai, "Ian Tisa, a tizim bagha dagiaba isir gumaziba ko arazir kurabagh amir gumaziba koma api?"†

12 Ezi Iesus migirigiar kam baregha kamaghin me migei, "Arimariaba puvatizir gumazamiziba, dokta bagha zuir puvati. Gumazamizir arimariaba itibara, me dokta bagha zui. 13 Ia mangi, Godin Akinafarimin itir osizirim da fozozim inigh. Ki apanguvir arazim gifonge, ki ofan kinibagh ifongezir puvati."

Egha Iesus ua me migia ghaze, "Ki Godin damazimin derazir gumazamiziba bagha izezir puvati. Ki gumazamizir arazir kurabagh amibar dimasa ize!"

Iesus dagheba ataghirazir arazim migei
(Mak 2:18-22; Luk 5:33-39)

14 Ezi Gumazamiziba Ruer Gumazim Jonin suren gumaziba iza, kamaghin Iesusin azai, "Kar manmaghin amizir arazim? E ko Farisiba, e God ko mikimasa dagheba ataghirazima, nin suren gumaziba dagheba ataghirazir puvati?"

15 Ezi Iesus men akam ikaragha ghaze, "Gumazir amuimin ikiamim, a ia ko ikiti, ia a bagha izezir gumazibav kimiti, me ti amughamugh, dagheba ataghiraghan kogham? Puvati. Me dagheba ataghirazir dughiam iti. Gin dughiam izitima gumazir amuimin ikiamim, me me dama a inigh mangitima, dughiar kabar me dagheba ataghiragham.

16 "Gumazitam inir avizir igiatam inigha korotiar ghurimin porogha a isamizir puvati. A kamaghin damighiva egh a rutima, inir avizir igiam ekonegh korotiar ghurim gekuigh, anebightima an torim guizbangira bar ekevegham. 17 Eghti gumazitam wainin igiam inigh, a isiva asizir inir misevir ghoritam guruighan kogham. A kamaghin damightima, wainin dipam gin buva anangiva asizir inir ghurir kam abighti, wainin dipam nguazim giregham. Eghti wain ko asizir inin virara ikuvigham. Kamaghin me wainin igiam isi asizir inir

igiabaram guruigh, eghti aning virara deraghvira ikiam."‡

Iesus guivir aremezim gamizi, a ua dikafi. Egha uaghan amizir mamin arimariam agifa
(Mak 5:22-43; Luk 8:41-56)

18 Ezi Iesus Jonin suren gumaziba ko migiavira itima, gumazir dapanir mam iza Iesusin boroghin tevimmng apirigha kamaghin a migei, "Nan guivim datirighirama areme, ezi ni izi uan dafarim a datightima a ua dikavigham." 19 Ezi Iesus dikavigha an gin zuima, an suren gumaziba a ko zui.

20 Ezi amizir 12plan azenibar ghuzim batir arimariam itir mam, me ko zui. Amizir kam Iesusin girakirangin iza an korotiar avizimin suira. 21 A kamaghin nighnigha ghaze, "Ki ti an korotiar avizimin suiraghti, nan arimariam ti givagham."

22 Ezi Iesus ragha an gara a migia ghaze, "Nan guivim, ni navim bar amiragh iki. Ni nighnizir gavgavim nan iti. Kamaghin, nin nighnizir gavgavim ni gamizi ni dera." Dughiar kamra, amizir kam in arimariam gifa.

23 Ezi Iesus ghua gumazir dapanir kam in dipenimin otogha gari, amiziba ko gumaziba azia iti. Gumazir maba sighbagh ivima, gumazamiziba azia niginir ekiam gami. 24 Ezi Iesus me batogha me migia ghaze, "Ia dikavigh mangi. Guivim aremezir puvati. An akui." A kamaghin migeima, me a dipofi. 25 A me batoghezi, me azenan ghuezima, Iesus aven ghua guivimin dafarimin suirazima, a dikafi. 26 Ezi Iesus amizir bizir kam in eghaghanim nguibaba bar dar ghu.

Iesus gumazir damazir okavirizir pumuning, ko gumazir migeir puvatizir mam, me gamizi, me ua dera

27 Ezi Iesus danganir kam ategha zuima, gumazir damazir okavirizir pumuning an gin iza kamaghin an dei, "O Devitin Otariam, ni gan apangukufigh."§

† 9:11: Farisiba bar akar gavgavir aviribagh amigha dar gin zui. Egha ghaze, gumazir manam men migirigiabar gin zuir puvati, egha arazir kuram gami, kamaghin me Godin damazimin mize. Egh gumazir igharazitam gumazir kam ko ikegham, a uaghan Godin damazimin mize. Farisiba uaghan ghaze, gumazir Romin gavman bagha dagiaba isiba, me zurara Romin itir darazi ko iti, kamaghin me Godin damazimin mize. 9:12: Mak 2:17; Luk 5:31 9:13: Hos 6:6; Mt 12:7; Mk 2:17, Lu 5:32, 1 Ti 1:15 9:13: Hosea 6:6; Matyu 12:7; Mak 2:17; Luk 5:32; 1 Timoti 1:15

9:15: Jon 3:29 ‡ 9:17: Judaba asizir memebav soghava dar iniba isava dar dipav kivizibagh ami, egh me da inigh wainin dipabar aghuam. Wainin oviziba, me igiamra da mirmirighiva, da isiva wainin misevibar aghuam, egh aneteghti a dughiatabar ikegham. Egh wain, onganin itir dipamin otogham. Wain memen inir kam in aven iki buv mangi, egh memen inir ghurim abigham. Me wainin misevir bar igiam a gurighti, wain deravira iki, egh inir igiam abighan kogham. 9:18: Mk 5:22, Lu 8:41-42 9:18: Mak 5:22; Luk 8:41-42 9:20: Mk 5:25, Lu 8:43 9:20: Mak 5:25; Luk 8:43 9:21: Mt 14:36 9:21: Matyu 14:36 9:24: Jo 11:11 9:24: Jon 11:11 9:27: Mt 15:22, 20:29-34

9:27: Matyu 15:22; 20:29-34 § 9:27: Judaba ghaze, Gumazir God ua Gumazamiziba Iniasa Misevzim, Atrivim Devitin ikizimin otivam. Gumazir damazir okavirizir kamning nighnizir gavgavim Iesus ikia ghaze, Israelia gumazir kamra mizuai. Kamaghin aning dia ghaze, "Devitin Otariam."

²⁸ A ghua dipenimin aven ghuzima, gumazir kamning a bagha izima, a kamaghin aningnin azai, "Gua bizir ki damuamin kam, gua nighnizir gavgavim an iti, o puvati?"

Ezi aning ghaze, "Are, Ekiam ga nighnizir gavgavim an iti."

²⁹ Ezi Iesus uan dafarim isa aningnin damazibagh atigha kamaghin migei, "Gua nighnizir gavgavim iti. Kamaghin, gua uan gan."

³⁰ Ezi aningnin damaziba kuiaghirezi, aning ua gari. Ezi Iesus aningnin anogorogha aning miqia ghaze, "Gua tong bizir gua batozir kam tavin mikiman marki." ³¹ Ezi puvati. Aning ghua Iesus amizir arazir aghuir kamin gun bar distriqhin kamin itir gumamazizibav keme.

³² Gumazir kamning Iesus ategha zuima, gumamaziziba miqeiir puvatizir gumazir mam inigha, Iesus bagha izi. Gumazir kam, duar kuraba a gapasa. ³³ Ezi Iesus an duar kuraba batoghezima, gumazir kam ua migei. Ezi gumamaziziba digavir kuram gamua ghaze, "Fomira, kantri Israelin aven, bizir kamagh garitam otozir puvati."

³⁴ Ezi Farisiba ghaze, "A duar kurabar gumazir dapanimin gavgavimin duar kuraba batosi."

Iesus ingangarim isa uan suren gumazibagh anidi (*Sapta 9:35–10:42*)

Iesus gumamazizibar apangkufi

³⁵ Ezi gin, Iesus nguibar ekiaba ko nguibar doziba bar dagh arua, me uan God ko migeir dipenibar aven ghua, gumamazizibar sure gami. A God Bizibagh Ativamin Dughiamin akam me miqia men arimariaba ko osimtizir men namnabar itiba bar da gefi. ³⁶ A gumamazizir avirir dafamin garima, men nighniziba tintinibar itima, me osimtizibar aven arua, mati sip-sipbar min ami, me ghuaviba puvatigha asaghasazibar min puram arui. Kamaghin amizi, a bar men apangkufi. ³⁷ Egha a uan suren gumazibav gia ghaze, "Dagher bar avirir anigha givagha azenimin iti. Ezi ingangarir gumamazizir da iniamin aviriba puvati. ³⁸ Kamaghin amizi, ia azenir kamin

ghuavimin azangsighti, a ingangarir gumamaziziba amangitima, me an azenimin mangi, dagheba iniam."

10

12plan suren gumazibar ziaba

(*Mak 3:13-19; Luk 6:12-16*)

¹ Egha gin, Iesus uan suren gumazir 12plan diazima, me a bagha izezima, a duar kuraba batoghamin gavgavim ko gumamaziziba itir arimariaba akirammin gavgavim sara me ganingi.

² Aposel 12plan ziabar kara: Men faragha zuim, Saimon, an ziar mam Pita, ko an dozim Andru. Jems, ko Sebedin otarim, ko an dozim Jon, ³ Filip, Bartolomyu, Tomas, Matyu, a gumazir dagiaba isim, ko Jems, an Alfusin otarim, ko Tadius, ⁴ ko Saimon, a marazi ko me Selotin ikizimin iti, koma Judas Iskariot, gumazir Iesus isava, apanibagh aningizim.

Iesus ingangarim isa, 12plan aposelbagh anidi (*Mak 6:7-13; Luk 9:1-5*)

⁵ Ezi Iesus gumazir 12plan kaba amaga akar kam me ganiga ghaze, "Ia Kantrin Igharazibar Gumamaziziba bagh mangan marki. Egh Samarian nguibar ekiabar mangan marki.* ⁶ Ia Israelin ikizimin itir sip-sipin ovengeziba bagh mangi. ⁷ Ia mangi, akam akun suam, 'God Bizibagh Ativamin Dughiam a roghira izegha gifa.' ⁸ Ia mangi gumamazizibar arimariaba agiva, egh gumamazizir aremeziba me damuti me ua dikav, egh lepa itir gumamazizibar amuti me ua zuegh, egh duar kurar gumamazizibagh apazaziba da batogh. Bizir ia inimiz ia purama a ini, ia a givezezir puvati. Kamaghira ia pura a isi gumamazizibar aning. Ia a bagh ivezitam inian kogham.

⁹ "Ia golin tam o silvan dagiatam o kapan dagiatam inigh mangan marki. ¹⁰ Ia daruamin dughliabar, ia biamitaritam inian marki. Egh ia sotiatar pumuning, o dagarir asuatam o fidizitam inigh mangan kogham. Bar puvati. Guizbangira, ingangarir gumamaziziba damamin dagheba, me da isi me daning.

9:29: Mt 8:13 9:29: Matyu 8:13 9:30: Mt 8:4 9:30: Matyu 8:4 9:32: Mt 12:22 9:32: Matyu 12:22
9:33: Mk 2:12 9:33: Mak 2:12 9:34: Mt 10:25, 12:24, Mk 3:22, Lu 11:15 9:34: Matyu 10:25; 12:24; Mak 3:22; Luk 11:15 9:35: Mt 4:23, Mk 1:39, Lu 4:44 9:35: Matyu 4:23; Mak 1:39; Luk 4:44 9:36: Nam 27:17, 1 Kin 22:17, 2 Sto 18:16, Ese 34:5, Sek 10:2, Mt 14:14, Mk 6:34 9:36: Diboboniba 27:17; 1 Atriviba 22:17; 2 Eghaghaniba 18:16; Esekuel 34:5; Sekaraia 10:2; Matyu 14:14; Mak 6:34 9:37: Mk 6:34, Jo 4:35 9:37: Jon 4:35 9:37: Luk 10:2 10:1: Mt 9:35, Mk 3:13-15, 6:7, Lu 9:1 10:1: Matyu 9:35; Mak 3:13-15; 6:7; Luk 9:1 10:5: Ap 13:46 10:5: Aposel 13:46 * 10:5: Kar Iesusin migirigiar ruarir mam, Namba 2. Akar sapta 10:5-42in itiba, da suren gumaziba Godin akam akun darutima arazir me bativamibav gei. 10:6: Jer 50:6, Mt 15:24 10:6: Jeremaia 50:6; Matyu 15:24 10:7: Mt 3:2, 4:17, Lu 10:9-11 10:7: Matyu 3:2; 4:17; Luk 10:9-11 10:7: Luk 10:4-12 10:8: Ap 20:33 10:9: Lu 10:4 10:9: Luk 10:4 10:10: Nam 18:31, Lu 10:7, 1 Ko 9:14, 1 Ti 5:18 10:10: Diboboniba 18:31; Luk 10:7; 1 Korin 9:14; 1 Timoti 5:18

¹¹ “Egh ia nguibar ekiatamin mangam, o nguibar dozitamın mangisi, ia deraghviram azangsigh fogh, gumazir manam an arazir aghuibagh amua egha bar dera. Egh ia gumazir kam ko iki mangi dughiar ia nguibar kam ataghiraghamim. ¹² Egh dipenir ia aven zuim, ia kamaghın an aven itir daraziv kim, ‘God deragh ia damuam.’ ¹³ Egh gumazamizir dipenir kamın itiba, ia gifueghiva ia inighti, ia me ko iki, egh ia Godin azaraghti, ian navir amirizim me ko iki. Me ian aghuaghti, ia uan navir amirizir kam me da uam a inigh. ¹⁴ Egh gumazitam ia inigh uan dipenimin mangan aghuagh, egh ian akam baraghan koghti, ia dipenir kam o nguibar kam ataghiraghamim dughiam, ia uan dagaribar itir mınneziba apisigh.† ¹⁵ Ki guizbangira ia migei, Godin Kotin Dughiamın, osimtizim gumazamizir nguibar kamın itiba iniamim, an osimtizir Sodom ko Gomora inizim gafiragham.”

*Osimtizir aviriba otivam
(Mak 13:9-13; Luk 21:12-17)*

¹⁶ Egha Iesus ua kamaghın migei, “Ia oragh, ki sipsipbar mın ia isava afiar atiabar tongin ia amadi. Eghti ia kuruzibar araziba iniva deravira bizibagh nighnigh egh gin dar amu. Egh ia kuarazir bunbabar arazibar amu, kamaghın ia arazir kuratam damusi nighnighan marki. ¹⁷ Ia deraghvira uari bagh gan. Me ian suiragh, uan kaunselbar damazibar ia isi kotiam darighiva, egh me uan God ko migeir dipenibar ia fozorogham. ¹⁸ Egh me nan ziam bangin, ia iniva gavmanba ko atrivibar damazibar mangam. Eghti ia Akar Aghuimın gun gumazir ekiar kabav kim. Egh ia uaghan Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, me mikim. ¹⁹ Me ia inigh kotiamın mangitima ia atiating kamaghın nighnighan marki, ‘E migirigiari manatam damuam? O, e manmaghin men akaba ikarvagham?’ Puvati. God uabi dughiar kamın ia mikimamin akaba ia danıngam. ²⁰ Ia uari mikiman kogham, puvati. Ian Afeziamın Duamra, ian akatoribar aghu mikimam.

²¹ “Aveghbuaba uarira uari isi apanibar aningti me me misoghti me arimighiram. Eghti afeziaba uan boriba uaghan kamaghira me damuam. Boriba uan ameboghfeziabar akaba batoghiva ovengamin arazibar me damuti, me arimighiram. ²² Eghti gumazamiziba bar nan ziam bangin ian aghuagham. Eghti gumazamizir gavgavigh iki mangi dughiar abuananamin otoghambia, God men akurvagham. ²³ Egh gumazamiziba nguibar ekiar mamın pazi ia damuti, ia ari nguibar ekiar igharazimin mangi. Ki guizbangira ia migei, ia Israelin nguibar ekiar kabar aven damuamin ingangariba, da givaghan koghti Gumazamizibar Otirim uamatagham.

²⁴ “Suren gumazitam o amizitam uan tisa gafrazir puvati, ezi ingargarir gumazim o amizim uan gumazir ekiam gafiragham kogham. ²⁵ Eghti suren gumazim uan tisan mın otoghiva, egh deragham. Egh ingargarir gumazim uan ekiamın mın otoghiva, a uaghan deragham. Me ziar kam Belsebul isa dipenimin ghuavim gati, ezi e kamaghın fo, me uaghan bar ziar kuraba da isiva an adarazir arigham.”‡

*Gumazamiziba Godrama atiatingam
(Luk 12:2-7)*

²⁶ Egha Iesus ua kamaghın migei, “Gumazamiziba pazi ia damuti, ia men atiatingan marki. Moegha itir tıbıba, da azenim giregham. Akar aven itiba, gumazamiziba dagh fogham. ²⁷ Ki mitatemın ia mikemezir akaba, ia aruer angazangarimın dav kim. Egh sighsirir akar ia oraghiziba, ia mangi dipenir nogoribar tuiv dar gun gumazamizıbav kim. ²⁸ Ia gumazir namnar kinıbav sozibar atiatingan marki. Me ian duabav sueghan kogham. Puvati. Ia Godram atiating. A namnam ko duam uaghara aning isiva helin avimın aning gasighasighamin gavgavim iti.

²⁹ “Ia fo, gumazamiziba kuarazir dozir pumuning wan toian virara aning givezegham. Ezi ian Afeziam deraghavira kuarazir kabar gari. Ian Afeziam ifueghan koghtıma, kuarazir katam nguazim giran

10:12: Lu 10:5-6 **10:12:** Luk 10:5-6 **10:14:** Ap 18:6 **10:14:** Aposel 18:6 † **10:14:** Suren gumazıba arazir kam damutima, nguibar ekiamın itir gumazamizıba gan fogh suam, me arazir kuram gami. Ni Mak 6:11 ko Aposel 13:51ın gan. **10:15:** Stt 19:24-28, Mt 11:24, Ju 7 **10:15:** Genesis 19:24-28; Matyu 11:24; Ju 1:7 **10:16:** Lu 10:3, Jo 10:12, Ap 20:29, Ro 16:19, 1 Ko 14:20, Ef 5:15 **10:16:** Luk 10:3; Jon 10:12; Aposel 20:29; Rom 16:19; 1 Korin 14:20; Efesus 5:15 **10:17:** Mt 24:9 **10:17:** Matyu 24:9 **10:17:** Mak 13:9-11; Luk 12:11-12; 21:12-15 **10:18:** Ap 25:23, 27:24 **10:18:** Aposel 25:23; 27:24 **10:20:** Jo 14:26, 1 Ko 2:4 **10:20:** Jon 14:26; 1 Korin 2:4 **10:21:** Mai 7:6, Mt 10:35, 13:12, Lu 21:16 **10:21:** Maika 7:6; Matyu 10:35; Luk 21:16 **10:22:** Mt 24:9, 24:13, Mk 13:13, Lu 21:17, Jo 15:18-21 **10:22:** Matyu 24:9; 24:13; Mak 13:13; Luk 21:17; Jon 15:18-21 **10:23:** Mt 16:28 **10:23:** Matyu 16:28 **10:24:** Lu 6:40, Jo 13:16, 15:20 **10:24:** Luk 6:40; Jon 13:16; 15:20 **10:25:** Mt 9:34, Mk 3:22, Lu 11:15 **10:25:** Matyu 9:34; Mak 3:22; Luk 11:15 ‡ **10:25:** Ziam Belsebul, a Satanın ziar mam. Ni Matyu 12:22-28ın gan. **10:26:** Mk 4:22, Lu 8:17 **10:26:** Mak 4:22; Luk 8:17 **10:28:** Ais 8:12-13, Lu 12:4, Je 4:12, 1 Pi 3:14 **10:28:** Aisaisa 8:12-13; Luk 12:4; Jems 4:12; 1 Pita 3:14 **10:30:** Lu 21:18, Ap 27:34 **10:30:** Luk 21:18; Aposel 27:34 **10:31:** Mt 6:26, 12:12 **10:31:** Matyu 6:26; 12:12

kogham. ³⁰ Egha God uaghan ian dapanir ariziba menge, egha a bar deraghavira ia gifo. ³¹ Kamaghin amizima, ia atiatingan marki. Ia kuarazir dozir kabar min itir puvati. Ia Godin damazimin bar ekeveggha dagh afira.”

*E Iesusin adarazir ikiva
aghumsighan kogham
(Luk 12:8-9)*

³² Ezi Iesus ua kamaghin migei, “Gumazir manam gumamazizibar damazimin ghaze, a nan anavira, eghti ki uaghan uan Afeziar uan Nguibamin itimin damazimin mikim suam, gumazir kam a nan anav. ³³ Eghti tina gumamazizibar damazimin mikim suam, a nan adarazir mav puvati, eghti ki uaghan uan Afeziar uan Nguibamin itimin damazimin mikim suam, gumazir kam nan anav puvati.”

*Ia Iesus bar a gifuegh, faragh anetigh
(Luk 12:51-53; 14:26-27)*

³⁴ Egha Iesus ua kamaghin migei, “Ia ti ghaze, ki navir vamiran arazim inigha, nguazir kamin ize. Ia kamaghin nighnighan marki. Ki adariba ko midoroziba agivasa izezir pu. Puvati, ki midorozir sabam inigha ize. ³⁵ Ki bizir kam bagha ize, ki gumazim damuti, a uan afeziamin apanimin ikiam. Eghti guivim uan amebamin apanimin ikiam. Eghti paba itir amiziba, uan ivozir amebaba ko akabar uari adogham. ³⁶ Gumamazizibar anababa uari, men apanimin ikiva, men ikuvigham.

³⁷ “Tina uan afeziam ko amebam bar aning gifongegha, faragha aning arigha, egha na isa gin arisi, a guizbangira nan namakam puvati. Tina uan otarim o guivim bar aning gifongegha, faragha aning arigha, egha na isa gin arisi, a nan namakam puvati. ³⁸ Eghti tina uan ter ighuvir an ovengamin gisaghpugha nan gin zuir puvati, a nan namakam puvati. ³⁹ Eghti gumamazizir manam uan ikirimirim suiraghsi nighnighi, an ikirimirim givagham. Eghti gumamazizir manam na bagh uan ikirimirim ateghiva, a uan ikirimirim iniam.”

*Gumamazizir manam Kraisin adarazi
deragha me gami,
me uan ivezir aghuim iniam
(Mak 9:41)*

⁴⁰ Egha Iesus ua kamaghin migei, “Gumamazizir manam ia inigha arazir aghuubar ia gami, a na inigha arazir aghuubar na gami. Gumamazizir na iniziba, me Godin na amadazi ki izezim ini. ⁴¹ Eghti gumazitam o amizitam suam, ki Godin akam inigha izir gumazitam akurvaghasa, egha Godin akam inigha izir gumazir kamin akua uan dipenimin ghua an akurvagha deragha a gami, God gumazir kam, bizir aghuir an akam inigha izir gumaziba isiba, God da isiva a daningam. Eghti gumazitam suam, ki gumazir aghuitamin akurvaghasa, egha gumazir aghuir mam inigha uan dipenimin ghua deraghavira an akurvaki, God gumazir kam uaghan, bizir aghuir gumazir aghuiba isiba, God da isiva a daningam. ⁴² Eghti tav suam, ki Iesusin suren gumazitam akurvaghshi, egh pura dipar orangtizim isiva suren gumamazizir ziaba puvatizir katam daningam, bar guizbangira ki ia migei, God ivezir aghuim a daningam.”

Iesus bar tinara

11

(Sapta 11:1–16:20)

Gumamaziziba Ruer Gumazim Jon, uan suren gumaziba amadazi me Iesus bagha ghue

(Luk 7:18-35)

¹ Egha Iesus akar kaba uan 12plan suren gumazibagh aniga, egha danganir kam ategha nguibar igharazibar ghua men sure gamua Godin akam me mikiri.

² Jon kalabusin ikia kamaghin God Ua Gumamaziziba Iniasa Misevezir Gumazimin ingangariba baregna uan suren gumaziba a bagha me amada. ³ Egha ghaze, ia mangi kamaghin Iesusin azang, “Ti nirara, gumazir God faragha amangasa mikemezim? O, e ti u gumazir igharazitam mizuamam?”

⁴ Ezi Iesus men azangsziba ikaragha ghaze, “Ia mangi, bizir ia garava orazibar

10:32: Lu 12:8, Ro 10:9-10, MAA 3:5 **10:32:** Luk 12:8; Rom 10:9-10; Akar Mogomem 3:5 **10:33:** Mk 8:38, Lu 9:26, 2 Ti 2:12 **10:33:** Mak 8:38; Luk 9:26; 2 Timoti 2:12 **10:34:** Lu 12:49-53 **10:34:** Luk 12:49-53 **10:35:** Maika 7:6 **10:36:** Sng 41:9, 55:13 **10:36:** Onger Akaba 41:9; 55:13 **10:37:** Lo 33:9, Lu 14:26 **10:37:** Godin Araziba 33:9; Luk 14:26 **10:38:** Mt 16:24, Mk 8:34, Lu 9:23, 17:33, Jo 12:25 **10:38:** Matyu 16:24; Mak 8:34; Luk 9:23 **§ 10:38:** Romin gavman, nguibar gumazir igharaziba ko pura ingangarir gumazir arazir kurabagh amiziba, me me isava ter ighuvir me dui. Me faragh uan ter ighuvim gisaghpugh mangi danganir me misevizimin otohgam. Iesus akar isin zuir kamin uan suren gumazibav gia ghaze, tina guizbangira an suren gumazimin otivsi uaghan ovengamin nighnizim iki. **10:39:** Mt 16:25, Mk 8:35, Lu 9:24, 17:33, Jo 12:25 **10:39:** Matyu 16:25; Mak 8:35; Luk 9:24 **10:40:** Mk 9:37, Lu 9:48, 10:16, Jo 13:20 **10:40:** Mak 9:37; Luk 9:48; 10:16; Jon 13:20 **10:41:** 1 Kin 17:10, 2 Kin 4:8 **10:41:** 1 Atriviba 17:10; 2 Atriviba 4:8 **10:42:** Mt 18:5-6, 25:40, Mk 9:41, Hi 6:10 **10:42:** Matyu 18:5-6; 25:40; Mak 9:41; Hibru 6:10 **11:2:** Mt 14:3 **11:2:** Matyu 14:3 **11:3:** Mal 3:1 **11:3:** Malakai 3:1

gun Jon mikim suam: ⁵ Gumazamizir damazir okaviriziba ua gari, ezi gumazamizir suer amiriziba uam arui. Ezi gumazamizir lepa itiba ua zuegha dera, ezi gumazamizir kuarir orazir puvatiziba uam orasi. Ezi ovegezir gumazamiziba ua dikavima, ezi gumazamizir onganarazibagh amiba Akar Aghuim barasi.* ⁶ Gumazamizir nan ganigha nighnizir gavgavim nan itiba, men nighnizir gavgavim ikivira iki, eghti men navir averiaba deraghti me bar akuegham!"

⁷ Ezi Jonin suren gumaziba anetegha ghuezima, Iesus an gun gumazamizibav gei, "Ia gumazamiziba puvatizir danganimin ghua tizimin ganasa ghue? Ia ti ighurunir aminim ivaimin ganasa ghue? Puvati. ⁸ Ia tizimra ganasa ghue? Ia ti gumazir korotiar aghuiba aghuizitam ganasa ghue? Puvati. Gumazir korotiar aghuiba azuiba, atrivibar dipenibar iti. ⁹ Ezi ia tizimin ganasa ghue? Ia Godin akam inigha izir gumazitam ganasa ghue? Bar guizbangira! Ki ia migei, Godin akam inigha izir gumazir kam, a Godin akam inigha izir gumazir igharaziba, bar me gafira. ¹⁰ Gumazir kam baghavira Godin Akinafarim migia ghaze, 'Ia oragh. Ki uan abuir gumazim amadaghtima, a faragh mangiva ni bagh tuavim akiram.' ¹¹ Ki guizbangira ia migei, Gumazamiziba Ruer Gumazim Jon, nguazimin itir gumazamiziba bar me gafira, ezi tina borimin min God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven iti, a bar Jon gafira.

¹² "Gumazamiziba Ruer Gumazim Jonin dughiamin ikegha iza datirighin, gumazir kuraba God Bizibagh Ativamin Dughiam iniasa puv ingara misosi. Egha me midorozir arazir anabar igharazibagh amua, egha osimtizir aviriba a ganidi.† ¹³ Godin akam inigha izir gumazibar osiziriba ko Moses Osirizir Araziba, da Godin akam akura iza Jon otozior dughiamin tu. ¹⁴ Kamaghin amizi, ia dar akam baraghsi ifuegh, a baragh, 'Godin akam inigha izir gumazim Elaija izam,' kar a Jon baghavira migei. ¹⁵ Tina kuarimning iti, an oragh.

¹⁶ "Eghti ki datirighin itir gumazamizibar arazir gun mikimsiva akar isin zuir

manam mikimam? Me boribar min gara biziba amadir danganibar apiav ikia uarir dei:

¹⁷ "E ia bagha marvibagh ivima, ia ighian aghua.

Ezi e ongerakar amirizibagh amima, ia azir puvati.'

¹⁸ "Datirighin itir gumazamiziba, borir kabar min ami. Jon izava pamten apir puvatighava wainin dipaba apir puvatizima, me ghaze, 'Duar kuraba a gapasa.' ¹⁹ Ezi Gumazamizibar Otarim izava dagheba ko wainin dipaba api. Ezi me ghaze, 'Ia gan, a gumazir puv daghem ko wainin dipam apim. Egha a dagiaba isir gumazamiziba ko gumazamizir arazir kurabagh amiba, a men roroabagh amua me ko iti.' Me kamaghin migeima, gumazamiziba men gara fo, Godin fozozim a guizbangira bizim."

Navibagh irazir puvatizir gumazamiziba, me bar ikuvigham
(Luk 10:13-15)

²⁰ Iesus nguibar ekiar mabar mirakelin aviribagh amizi me uan navibagh irazir puvati. Ezi Iesus dughiar kamin nguibar kabar gumazamizibar atara ghaze, ²¹ "Ia Korasinin nguibamin itir gumazamiziba, Iavzika! Ia kuram iniam. Ia Betsaidan nguibamin itir adarasi, Iavzika! Ia bar ikuvigham. Gumazitam Tairin nguibam ko Saidonin nguibamin ghua, mirakelin ki amiziba men tongin dagh amigha, Tair ko Saidonin itir darazi ti fomira navibagh iragha, egha azir adiariba aghuigha, averenim gapiava a guruava, egha uan arazir kamin uari akakagha ghaze, me uan arazir kuraba ataki. ²² Ezi ki ia migei, Godin Kotin Dughiamin, osimtizir ia iniamim, an osimtizir Tair ko Saidon iniamim gafiragham. ²³ Ezi ia Kaperneamin nguibamin itir darasi, ia ghaze, ia uari fegh Godin Nguibamin ikiam, a? Bar puvati, God ia akunighti ia Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin magiram. Ezi gumazitam ti Sodom in nguibamin ghua mirakelin ki ian tongin amizibagh amizi, kamaghin Sodom ti ikiavira ikiai. ²⁴ Ezi ki ia migei, Godin Kotin Dughiamin, osimtizir ia iniamim, an osimtizir Sodom inimizir gafiragham."

* **11:5:** Godin akam inigha izezir gumazim Aisaia fomira ghaze, God uan adarazi Israelian akurvaghiamim dughiam, arazir kaba otivam. Ni Aisaia 35:1-7 ko 61:1-4n gan. **11:6:** Mt 13:57, 26:31 **11:6:** Matyu 13:57; 26:31 **11:7:** Mt 3:5 **11:7:** Matyu 3:5 **11:9:** Lu 1:76 **11:9:** Luk 1:76 **11:10:** Mal 3:1, Mk 1:2, Jo 3:28 **11:10:** Malakai 3:1; Mak 1:2; Jon 3:28 **11:12:** Luk 16:16 † **11:12:** Grighin akamin migirigiar kam me deragha anebighizir puvati. Marazi nighnigha ghaze, Iesus ghaze, gumazitaba otivigh Romin gavman ko misogh me batuegh eghiva God Bizibagh Ativamin Dughiam damightima, a nguazimin ikiam. **11:14:** Mal 4:5, Mt 17:10-13, Mk 9:11-13 **11:14:** Malakai 4:5; Matyu 17:10-13; Mak 9:11-13 **11:18:** Mt 3:4 **11:18:** Matyu 3:4 **11:19:** Mt 9:10-14, Lu 7:35 **11:19:** Matyu 9:10-14; Luk 7:35 **11:21:** Aisaia 23:1-18; Esekiel 26:1-28:26; Joel 3:4-8; Amos 1:9-10; Jona 3:6; Sekaraia 9:2-4 **11:23:** Stt 19:24-28, Ais 14:13-15 **11:23:** Jenesis 19:24-28; Aisaia 14:13-15 **11:24:** Mt 10:15, Lu 10:12 **11:24:** Matyu 10:15; Luk 10:12

Ia na bagh izi va aghuvsazim iniam
(Luk 10:21-22)

²⁵ Egha dughiar kamin Iesus kamaghin migei, "Afeziam, ni nguazim ko overiam gativazir Ekiam! Ni fozozim ko nighnizir aghuiba itir gumazamiziba bizir kaba men modo, egha boribar min itir gumazamizibar aka. Kamaghin ki ni minabi. ²⁶ Guizbangira Afeziam, ni uan ifongiamin kamaghin ami."

²⁷ Egha Iesus ua kamaghin migei, "Nan Afeziam biziba bar da isa nan dafarim gati. Ezi gumazitam Otarim gifozir puvati. Afeziam uabira a gifo. Egha tav Afeziam gifozir puvati. Otarim uabira, ko gumazir Otarim ifuegha Afeziam isa men akaziba, merara Afeziam gifo. ²⁸ Ia, gumazamizir ingangarir ekiabagh amua osimtizir aviriba ateriba, ia bar moghira na bagh izi. Eghti ki aghuvsazim ia daningam. ²⁹ Ia na da fozozim iniva nan migirigiabar apengan iki, egh mati temer ruarir me bulmakauningin tuemning gatizima aning uaning inigha ingangarim gami moghin, ia nan apengan iki. Ia na gifo, ki uan navir averiamin aven uabi dikabiragha, egha gumazamizibar asughasusi. Egh ki ia damuti ia aghuvsazim iniam. ³⁰ Ter ruarir ki ian tuebagh arizim, ia a gumuam, ezi bizir ki aterim an osemmezir puvati."

12

Farisiba Sabatin dughiam bagha
Iesus adoghodosi

(Mak 2:23-28; Luk 6:1-5)

¹ Egha Iesus Sabatin dughiar mam in uan suren gumaziba ko, raizin min garir dagher mam wit, an azenir ekiamin torimin zui. Ezi an suren gumaziba mitiriam men azima, me witin ovizir maba isa da api. ² Ezi Farisiba men ganigha kamaghin Iesus migei, "Ni gan, arazir nin suren gumaziba amiba, en Judan Araziba ghaze, me Sabatin dughiamin dar amuan kogham."*

³ Ezi Iesus me ikaragha ghaze, "Ia ti Devit fomira amizir arazimin eghaghanimin

ganiz, o puvati? Devit dughiar kamin uan adarazi ko mitiriam men azi, ⁴ ezi Devit Godin Purirpenimin aven ghua me ofa damuasa atizir bretin rubuziba inigha uan adarazi ko me da ame. E fo, me bretin kabar aman kogham. Puvati, Moses Osirizir Araziba ghaze, ofa gamir gumazibara bretin kabar amam. ⁵ Egha ia ti Moses Osirizir Arazibar ganizir puvati, a ghaze, ofa gamir gumaziba me Sabatin Godin Dipenimin aven ingaram. Me ingara, egha Godin damazimin arazir kuraba puvati. ⁶ Ezi ki ia migei, bizir Godin Dipenim gafirazim a kagh iti. ⁷ Egha Godin Akinafarimin aven itir migirigiari mam ghaze, 'Ki apanguvir arazim gifonge, ki ofan kinibagh ifongezir puvati.' Ia migirigiari kam gifogha, egha pura osimtiziba gumazir aghuibaigh arighan koghai. ⁸ Ezi Gumazamizibar Otarim a Sabatin dughiamin Ekiam."

Iesus gumazir dafarir ekonezim Sabatin dughiamin a gamizi a dera

(Mak 3:1-6; Luk 6:6-11)

⁹ Egha Iesus danganir kam ategha nguubar ekiar mam in ghua God ko migeir dipenimin aven ghu. ¹⁰ Ezi gumazir mam dipenir kamin aven iti, an dafarir mam bar ekone. Ezi gumazir maba Iesus akatam a gasasa, egha kamaghin an azai, "Moses Osirizir Araziba manmaghin migei? E Sabatin dughiamin gumazamizibar arimariaba akiram, o puvatigham?"

¹¹ Ezi Iesus kamaghin me migei, "Ian tongin itir gumazitam, a sipsipin tam ikitima, egh Sabatin dughiamin sipsipin kam mozitamin magirightima, a ti mangi uam a gekuigham, o? ¹² E fo, gumazimin ikirimirim sipsipin ikirimirim bar a gafra! Kamaghin amizima, e fo Moses Osirizir Araziba en amamangatizi, e Sabatin dughiamin gumazamizibar akurvagham."

¹³ Egha a gumazir kam migei, "Ni uan dafarim onegh." Ezi gumazim uan dafarim onezima an dafarim dafarir vuem in min, ua dera. ¹⁴ Ezi Farisiba dikavigha God ko

11:25: 1 Ko 1:26-29 **11:25:** 1 Korin 1:26-29 **11:27:** Mt 28:18, Jo 1:18, 3:35, 10:15, 17:2, Fl 2:9 **11:27:** Matyu 28:18; Jon 1:18; 3:35; 10:15; 17:2; Filipai 2:9 **11:28:** Jer 31:25 **11:28:** Jeremia 31:25 **11:29:** Jer 6:16, Sek 9:9, Jo 13:15, Fl 2:5, 1 Jo 2:6 **11:29:** Jeremia 6:16; Sekaraia 9:9; Jon 13:15; Filipai 2:5; 1 Jon 2:6 **11:30:** 1 Jo 5:3 **11:30:** 1 Jon 5:3 **12:1:** Lo 23:25, Mk 2:23-28, Lu 6:1-5 **12:1:** Godin Araziba 23:25; Mak 2:23-28; Luk 6:1-5 **12:2:** Kis 20:10, Mt 12:10, Lu 13:14, Jo 5:10, 7:23 **12:2:** Ua Me Ini 20:10; Matyu 12:10; Luk 13:14; Jon 5:10; 7:23 * **12:2:** Moses Osirizir Araziba, Sabatin ingangaribar amuasa Judabar anogorosi. Me Sabatin damuan koghamin ingangarir mam, a dagher andiziba iniamin ingangarim. Ni, Ua Me Ini 34:21in gan. Farisiba ghaze, Iesusin suren gumaziba arazir kamin gin zuir puvati. **12:3:** 1 Samuel 21:1-6 **12:4:** Wkp 24:9 **12:4:** Ofa Gami 24:9 **12:5:** Nam 28:9-10 **12:5:** Diboboniba 28:9-10 **12:6:** Mt 12:41-42, Lu 11:31-32 **12:6:** Matyu 12:41-42; Luk 11:31-32 **12:7:** Hos 6:6, Mt 9:13 **12:7:** Hosea 6:6; Matyu 9:13 **12:10:** Lu 14:3 **12:10:** Luk 14:3 **12:11:** Kis 23:4-5, Lo 22:4, Lu 14:5 **12:11:** Ua Me Ini 23:4-5; Godin Araziba 22:4; Luk 14:5 **12:14:** Mt 26:4, 27:1, Mk 3:6, Lu 6:11, Jo 7:1, 7:19, 11:53 **12:14:** Matyu 26:4; 27:1; Mak 3:6; Luk 6:11; Jon 7:1; 7:19; 11:53 † **12:14:** Farisiba ghaze, arimariaba a gevir arazim uaghan ingangarir mam, egha Sabatin arazir kaba uaghan dar anogoroke. Ezi Farisiba gari, Iesus Sabatin arimariaba agefi, kamaghin me a basemegha a misoghasa tuaviba buri. Ni Luk 13:14 ko Jon 5:16-18in gan.

migeir dipenim ategha uari akuvagha Iesus misoghasa tuaviba buri.†

Iesus a guizbangira Godin ingangarir gumazim

15 Farisiba Iesus misoghasa tuaviba burima, a men arazir kam gifoghava nguibar ekjar kam ategha ghu. Ezi gumazamizir aviriba an gin zuima, a men arimariaba bar dar kirima, me ua dera. 16 Ezi a men anogorogha ghaze, me an gun gumazir igharazibav kiman marki. 17 A Godin akam inigha izir gumazim Aisaian migirigiam damuti, an otivasa, egha a kamaghin ami. Aisaia kamaghin mikeme:

18 “Kar nan ingangarir gumazim, ki uabi anemisefe,
egha ki bar a gifuegha, a bagha bar akonge.

Ki uan Duam a datighi, a Kantrin Igharazibar Gumazamizibav kim suam,
dughiar ki men araziba tuisighamim otivam.

19 Gumazir kam mikimamin dughiamin,
a pamten akam akarigh mikiman koghham.

Me tuavibar an tiarim baraghan koghham.

20 Ighurunim gavgaviba puvatigha dipirasava amim,
a bar anepirighan koghham,
egh lamın pamtem isir puvatizim,
a anemungeghan koghham.

Egh a kamaghira, gavgaviba puvatizir gumazamizibar asughasugh deravira me damuam.

A kamaghira damu mangi,
guizin arazim damighi,
a iki gavgavigham.

21 Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba nighnizir gavgavim an ikiva uarir akurvaghı a mizuam ikiam.”

Me ghaze, Iesus Belsebulin

gavgavimin ingari

(Mak 3:20-30; Luk 11:14-23; 12:10)

22 Dughiar kamin me duar kuram apazazir gumazir mam inigha Iesus bagha ize. Gumazir kam migeir puvatigha uaghan garir puvati. Ezi Iesus gumazir kam a gamizi a deragha ua migia egha uaghan gari. 23 Ezi gumazamiziba digavir kuram

gamigha migia ghaze, “Gumazir kam ti Devitin otarim, a?”‡

24 Ezi Farisiba migirigiar kam baregha ghaze, “Gumazir kam, duar kurabar gumazir dapanim Belsebul, gavgavim a ganingizi, a gavgavir kamin duar kuraba batosi.”§

25 Ezi Iesus men nighnizibagh fogha egha kamaghin me migei, “Kantrin tamın gumazamiziba uari tuiragh uarira uariv soghti, men dabirabim ikuvigham. Eghti dipenir vamiran itir darazi o nguibar vamiran itir darazi uari tuiragh uarira uariv soghti, men dabirabim ikuvigham.

26 Ezi kamaghira e fo, Satan uan adarazi ko uari abigh uariv sogh, egh me manmaghin tugh gavgavigh bizibar ganamin gavgavim ikiam? Bar puvatigham. 27 Ia ghaze, ki Belsebul da gavgavim isa duar kuraba batosi. Ezi kamaghin, tinara ian adarazir akurvazima, me duar kuraba batosi? Ian adarazi amir araziba, darara ian akagha ghaze, ia paza na migei. 28 Eghti ki Godin Duamin gavgavimin duar kuraba batoghti, ia kamaghin fogh suam, God Bizibagh Ativamin Dughiam ia batogha gifa.

29 “Eghti gumazir manatam mangi pura gumazir gavgavitamin dipenimin aven mangiva an biziba okemegham? Puvatigham. A faraghivira benibar gumazir gavgavir kam ikegham. A kamaghin a damigh gumazir kamin dipenimin aven mangi, an biziba okemegham.

30 “Tina nan namakam puvati, a nan apanim. Ezi gumazim nan akuragha gumazamiziba akumakuir puvati, gumazir kam men gintizima me tintinibar zui.

31 “Kamaghin amizi, ki ia migei, gumazamiziba amir arazir kuraba ko me Godin ziam gasighasizir akaba, God bar da gin amadagham. Eghti gumazitam Godin Duamin ziam gasighasighti, God an arazir kurar kam gin amadagham koghham.

32 Eghti gumazitam akar kuratam Gumazamizibar Otarim mikemeghti, God an arazir kurar kam gin amadagham. Eghti gumazitam Godin Duam akar kuratam a mikemeghtima, God dughiar kam ko gin izamin dughiamin, an arazir kurar kam gin amadagham koghham. An arazir kurar kam an ikivira ikiam.”

12:15: Mk 3:7-10 12:15: Mak 3:7-10 12:16: Mt 8:4, Mk 3:12 12:16: Matyu 8:4; Mak 3:12 12:18: Aisaia 42:1-4; Matyu 3:17; 17:5 12:22: Mt 9:32-33 12:22: Matyu 9:32-33 ‡ 12:23: Ni akar Matyu 9:27in itimin gan.

12:24: Mt 9:34, 10:25, Mk 3:22, Lu 11:15 12:24: Matyu 9:34; 10:25; Mak 3:22; Luk 11:15 § 12:24: Belsebul uaghan Satanin ziar mam. 12:25: Mt 9:4, Jo 2:25, MAA 2:23 12:25: Matyu 9:4; Jon 2:25; Akar Mogomem 2:23

12:28: Dan 2:44, 7:14, Lu 1:33, 17:20-21, Ap 10:38, 1 Jo 3:8 12:28: Daniel 2:44; 7:14; Luk 1:33; 17:20-21; Aposel 10:38; 1 Jon 3:8 12:29: Ais 49:24, Lu 11:21-23, 1 Jo 4:4 12:29: Aisaia 49:24; Luk 11:21-23; 1 Jon 4:4 12:30: Mk 9:40, Lu 9:50, 11:23 12:30: Mak 9:40; Luk 9:50; 11:23 12:31: Mk 3:28-29, Lu 12:10, Ap 7:51, 1 Ti 1:13, Hi 6:4-6, 10:26, 1 Jo 5:16 12:31: Mak 3:28-29; Luk 12:10; Aposel 7:51; 1 Timoti 1:13; Hibru 6:4-6; 10:26; 1 Jon 5:16 12:32: Mt 11:19, Lu 12:10, Jo 7:12, 7:52, 1 Ti 1:13 12:32: Matyu 11:19; Luk 12:10; Jon 7:12; 7:52; 1 Timoti 1:13

Temer kuraba ovizir kuraba bati
(Luk 6:43-45)

³³ Egha Iesus ua kamaghin migei, “Temer aghuim ikitima, an ovizir aghuiba uaghan ikiam. Egh temer kuram ikitima, an ovizir kuraba uaghan ikiam.” ³⁴ Ia gumazir kuraba, ia kuruzir kurabar min iti! Egh manmagh migirigiari aghuitam mikemegham? Puvati. Ian navir ave-riabagh izivazir nighnizibar mara ian akatoribar otifi. ³⁵ Gumazir aghuim, an navir averiamin aven nighnizir aghuiba a gizifa, egha amara arazir aghuiba am. Gumazir kuram, an navir averiamin aven nighnizir kuraba a gizifa, egha a mara arazir kurabagh ami. ³⁶ Ezi ki ia migei, Godin Kotin Dughiamin, a pura men migirigiari nighniziba puvatiziba bagh vaghvagh men azangsighiva, me tuisigham. ³⁷ God gin nin migirigiabagh nighnighiva, ni tuisigham, eghti nin migirigiabara ni damuti, God gumazir aghuim o gumazir kuram ni darigham.”

Me mirakelin tam damuasa Iesusin azai
(Mak 8:11-12; Luk 11:29-32)

³⁸ Ezi Judan Arazibagh fozir gumazir maba ko Farisin maba kamaghin Iesus migei, “Tisa, ni mirakelin arazitam damighti, e an ganigh fogh suam, ni guizbangira Godin ingangarin gami.”

³⁹ Ezi Iesus me ikaragha ghaze, “Gumazamizir dughiar kamin itiba, me bar gumazamizir kuraba! Egha me guizbangira God baghavira itir puvati. Me zurara mirakelin tamin ganasa. Me tamin ganighan kogham. Puvati. God mirakelin arazir vamira men akagham. Godin akam inigha izir gumazim Jona batozir mirakelin kamra, me an ganam. ⁴⁰ E fo, Jona arueba ko dimagarir pumuning ko mikezimin osirir ekiar mamn navir averiamin ike. Ezi kamaghira Gumazamizibar Otarin aruer 3pla ko dimagarir 3plan nguazimin aven ikiam.” ⁴¹ Eghti Godin Kotin Dughiamin, Niniven gumazamiziba dikavigh ian arazir kurabar gun mikimam. Ia fo, Niniven adarazi Jona akunizir akam baregha navibagh ira. Ezi gumazir datirighin ian tongin itir mam, a bar Jona gafira! ⁴²

Fomira Seban Atrivir Amizim nguazir kamin saghon ikegha Solomonin fozozir aghuimin akaba baraghasa ize. Ezi gumazir mam bar Solomon gafiragha ian tongin iti. Kamaghin amizi, Gumazamiziba Godin Kotiamin Tuivamin Dughiamin, Seban Atrivir Amizim tugh datirighin itir gumazamizibar arazir kurabar gun mikimam.”

Duar kuram uamategha ize
(Luk 11:24-26)

⁴³ Egha Iesus ua kamaghin migei, “Duar kuram gumazir mam ategha dipaba puvatizir danganibar arua ikiamin danganiba buri, egha a tam batozir puvatigha, ⁴⁴ egha uabi migia ghaze, ‘Ki uamategh faragha ikezir dipenimin mangam.’ Egha a uamategha ghua garima, me dipenim avizi, a bar zuezima an itir biziba bar deragha ikia egha pura iti. ⁴⁵ Egh duar kurar kam mangi, 7plan duar kurar a gafiragha arazir kurabagh amiba, men aku izam. Egh me mangi, dipenir kamin ikiam. Gumazir kam faragha paza ike, egh a datirighin bar pazavira ikiam, eghti an dabirabim a faragha ikezir dabirabim bar a gafiragha bar ikuvigham. Arazir kamagharam amim, gumazamizir kurar datirighin itiba uaghan me bativam, eghti me bar pazavira ikiam. Eghti men dabirabim, faragha ikezir dabirabim bar a gafiragha bar ikuvigham.”

Terara Iesusin amebam ko doziba
(Mak 3:31-35; Luk 8:19-21)

⁴⁶ Iesus gumazamizir aviribav giavira itima, an amebam ko doziba iza dipenimin azenan ikia a ko mikimasa. ⁴⁷ Ezi gumazir mam a migia ghaze, “Ni gan, nin amebam ko doziba azenan tuivighav ikia ni ko mikimasa.”^{††}

⁴⁸ Ezi Iesus gumazir kam ikaragha ghaze, “Tina nan amebam? Te nan doziba?”

⁴⁹ Egha uan suren gumazamizibar akagha ghaze, “Ia gan! Nan amebam ko dozibar kara. ⁵⁰ Gumazamizir nan Afeziar uan Nguibamin itim ifongezir arazibar gin zuiba, me nan doziba ko nan amiziba ko nan amebam.”

12:33: Mt 7:16-20, Lu 6:44 **12:33:** Matyu 7:16-20; Luk 6:44 **12:34:** Mt 3:7, 15:18, 23:22, Lu 3:7, 6:45 **12:34:** Matyu 3:7; 15:18; Luk 3:7; 6:45 **12:38:** Mt 16:1, Mk 8:11, Lu 11:16, Jo 6:30, 1 Ko 1:22 **12:38:** Matyu 16:1; Mak 8:11; Luk 11:16; Jon 6:30; 1 Korin 1:22 **12:39:** Mt 16:4, Mk 8:12, Lu 11:29-32 **12:39:** Matyu 16:4; Mak 8:12; Luk 11:29-32
** **12:40:** Ni Jona 1:17in gan. Godin akam inigha izir gumazim Jona, uaghan Jonan gun migia ghaze, a ghua nguibar ekiar Niniven ghua akam akurima gumazamiziba a baregha uan navibagh ira. **12:41:** Jna 3:5 **12:41:** Jona 3:5
12:42: 1 Kin 10:1-10, 2 Sto 9:1-12, Mt 12:6 **12:42:** 1 Atriviba 10:1-10; 2 Eghaghaniba 9:1-12; Matyu 12:6 **12:43:** Jop 1:7, Lu 11:24, 1 Pi 5:8 **12:43:** Jop 1:7; Luk 11:24; 1 Pita 5:8 **12:45:** Hi 6:4, 2 Pi 2:20-22 **12:45:** Hibru 6:4; 2 Pita 2:20-22 **12:46:** Mt 13:55, Mk 3:31, Jo 2:12, Ap 1:14 **12:46:** Matyu 13:55; Mak 3:31; Jon 2:12; Aposel 1:14 †† **12:47:** Fozozir gumazir maba, vezin kamin akabav gia ghaze, Matyu uabi da osirizir puvati. Gumazir igharazim akar kaba Mak 3:32 koma Luk 8:20 mirara mangasa, gin da osiri. **12:50:** Jo 15:14, Ro 8:29, Ga 5:6, 6:15, Kl 3:11, Hi 2:11 **12:50:** Jon 15:14; Rom 8:29; Galesia 5:6; 6:15; Kolosi 3:11; Hibru 2:11

13

*Iesus witin oviziba
akurir akar isin zuim migei
(Mak 9:14; Luk 8:4-8)*

¹ Aruer kamra Iesus dipenim ategha azenan ghu. Egha ghua dipar dadarimin aperaghav iti. ² Ezi gumazamizir aviriba a bagha ize, egha men avırım bar ekefe. Kamaghin a kurir mamın biraghava apera. Ezima gumazamiziba dipar dadarimin tuiyghav iti. ³ Ezi Iesus akar isin zuir aviribar me migei. Egha kamaghin migei, "Ia oragh. Gumazir mam witin oviziba inigha ghua uan azenimin da akuragha arui.*" ⁴ An ada akurima witin ovizir maba tuavimin irezima, kuaraziba iza da ame. ⁵ Ezi maba dagiabagh isin itir nguazir evarim gire. Nguazir kam mitemezir puvati, ezi witin oviziba zuamira afuangi. ⁶ Ezi dar biba bar nguazimin aven iraghuezir puvati, ezi aruem anaga dagh isirazi, da isia misingi. ⁷ Ezi witin ovizir maba benir dikoniba itir nguazim giregha, benibar tongin afuangizi, benir dikoniba aghuava da ikiaghariki. Ezi dar oviziba misevezir puvati. ⁸ Ezi witin ovizir maba nguazir aghuim giregha dagheba misefi. Maba 100plan oviziba misevima, maba 60plan oviziba misevima, maba 30plan oviziba misefi. ⁹ Tina kuarimning iti, an oragh."

*Iesus nighnizir manam ikia, akar isin
zuibara migei
(Mak 4:10-12; Luk 8:9-10)*

¹⁰ Ezi Iesusin suren gumaziba gin iza kamaghin an azai, "Ni tizim bagha akar isin zuibar gumazamizibav gei?"

¹¹ Ezi a me ikaragha ghaze, "God fozim ia ganingizi, ia God Bizibagh Ativamin Dughiamin akar mogomebagh fo. Ezi a fofozir kam me ganingizir puvati. ¹² Gumazitam o amizitam Godin akabagh foghti, God uan akabar fofozir igharaziba a daningam, eghti a Godin akar aviribagh fogham. Eghti Godin akabagh foghan aghuazir tav, an fofozir muziarim God a dam a iningham. ¹³ Men damaziba gara, egha me bizitamin gari puvati. Egha me oragha, me bizitamin mingarim bar anebighizir puvati. Ki bizir kamın tughha akar isin zuibar me migei. ¹⁴⁻¹⁵ Godin akam inigha izir gumazim Aisaian migirigiaba gumazamizir kaba bagha guizbangiram otifi. A kamaghin mikeme:

“Gumazamizir kaba uan navir averiabar kua,
ezi men kuariba oraghan aghua,
ezi men damaziba okafi.

Me kamaghin amima, God ghaze, marki,
men damaziba bizitamin ganighai,
men kuariba oreghai.

Ezi men naviba kuiaghirezi me
migirigiabagh foghava egha nav-
ibagh iragha na bagha izima,
ki ua me inigha me gamizima me der-
aghai.

Me kamaghin damuan aghua,
kamaghin me zuraram oraghiva,
egh deragh bizitamin mingarim
gifoghan kogham.

Me zurara ganiva,
egh deragh bizitamin ganighan
kogham.’

¹⁶ “Ezi ia, ian damaziba bizibar gari, ezi ian kuariba akam barasi. Kamaghin ia bar akongeh! ¹⁷ Ki guizbangira ia migei, fomira Godin akam inigha izir gumazir aviriba ko gumazamizir aghuir aviriba, me ia datirighin garir bizibar ganamin ifongiar bar ekiam ikia, me dar ganizir puvati. Egha ia datirighin orazir akar kaba, me da baraghan ifongiar bar ekiam ikia, me tam baraghizir puvati.”

*Witin akar isin zuimin mingarim
(Mak 4:13-20; Luk 8:11-15)*

¹⁸ Ezi Iesus ua kamaghin migei, "Ia datirighin oragh, gumazim witin oviziba akunizir akar isin zuimin mingarimra kara. ¹⁹ Gumazamizir God Bizibagh Ativamin Dughiamin akam baragha anebizir puvatziba, me witin ovizir tuavim girezibar min ami. Me Godin akam barazima, Satan zuamira izava me oraghizir akaba me dama, da ini. ²⁰ Ezi witin ovizir dagiabagh isin itir nguazim gireziba, da gumazamiziba Godin akam baragha zuamira nighnizir gavgavim an ikia bar akonge. ²¹ Ezi men biba puvati, egha dughiar bar otevimra iti. Eghti gumazitaba izi Godin akam bagh pazi me damuva osimtiziba me darightima, me zuamira God ategham. ²² Ezi witin ovizir benir dikonibar tongin ireziba, kar gumazamiziba Godin akam baraghava, egha uaghan nguazir kamın osimtizibagh nighnigha, uaghan dagiar aviriba iniasa nighnsi. Ezi bizir kaba Godin akaba ikiagharighizima da

13:2: Lu 5:1-3 **13:2:** Luk 5:1-3 * **13:3:** Kar Iesusin migirigiari ruarir Namba 3, a Matyun osiziribar aven iti. Akar kaba, da 12:3-52in iti. Ezi God Bizibagh Ativamin Dughiamin, migirigiari aviriba dar iti. **13:12:** Mt 25:29, Mk 4:25, Lu 8:18, 19:26 **13:12:** Matyu 25:29; Mak 4:25; Luk 8:18; 19:26 **13:13:** Lo 29:4 **13:13:** Godin Araziba 29:4
13:14-15: Ais 6:9-10 **13:14-15:** Aisaia 6:9-10; Mak 4:12; Jon 12:40; Aposel 28:26-27; Hiebru 5:11 **13:16:** Luk 10:23-24 **13:17:** Jo 8:56, Hi 11:13, 1 Pi 1:10-12 **13:17:** Jon 8:56; Hiebru 11:13; 1 Pita 1:10-12 **13:22:** Mt 6:19-34, Lu 12:16-21, 1 Ti 6:9-10, 6:17 **13:22:** Matyu 6:19-34; Luk 12:16-21; 1 Timoti 6:9-10; 6:17

misevir puvati. ²³ Ezi witin ovizir nguazir aghuim gireziba, kar gumazamizir Godin akam baragha deragha anebigha a gifoziba. Gumazamizir kaba mati witin oviziba misiva, maba 100plan oviziba misefi, ezi maba 60plan oviziba misefi, ezi maba 30plan oviziba misefi.”

Ogher kuraba azenimin otivizir akar isin zuim

²⁴ Egha Iesus uam akar isin zuir mamin kamaghin me migei, “God Bizibagh Ativamin Dughiam mati gumazir mam witin ovizir aghuiba uan azenimin da akuni. ²⁵ Ezi gumazamiziba akuima gumazir witin oviziba akunizimin apanim iza ogher kuramin oviziba isa witbar tongin da akunigha ghu. ²⁶ Ezi witba gin aghuigha misivasava amima, me gari ogher kurar kam uaghan iti. ²⁷ Ezi azenir kamin ghuavimin ingangarir gumaziba ghua a migia ghaze, ‘Gumazir ekiam, e ghaze ni witin ovizir aghuiba uan azenim mikini. Manmagh amizima, ogher kurar kam uaghan otifi?’

²⁸ “Ezi a me migia ghaze, ‘Nan apanir mam arazir kam gami.’

“Ezi an ingangarir gumaziba an azai, ‘Ni ifueghtima, e mangi ogher kam suegham?’

²⁹ “Ezi a ghaze, ‘Marki. Ia ogher kuraba asighsuva, uaghan witba asiam. Kamaghin da asian marki. ³⁰ Ia da ateghtima da mar witba ko aghung, mangi dagheba iniamin dughiamin otogh. Eghti ki ingangarir kam damuamin gumaziba kamagh me mikimam: Ia ogher kurar kam faragh anesiva a dapongsiva an ikizibar amu. Eghiva ia witba iniva da akuvagh da isiva nan dagher dipenim darigham.’”

Mastetin ovizimin akar isin zuim
(Mak 4:30-32; Luk 13:18-19)

³¹ Egha Iesus akar isin zuir igharazir mamin me migia ghaze, “God Bizibagh Ativamin Dughiam mati zuravarir me mastet arizimin ovizimin min ami. Gumazir mam mastetin ovizim inigha ghua uan azenimin anakuni. ³² Mastetin ovizim dagher igharazibar ovizibar min ekevezir puvati. A bar sufi. Egha an aghuir dughiamin an azenimin itir zuravarir mabagh afragham. A tememin min aghungigham, eghtima kuaraziba iziva an aguabar mikonibar ingaram.”

Yisin akar isin zuim
(Luk 13:20-21)

³³ Egha Iesus akar isin zuir igharazir mam kamaghin me migei, “God Bizibagh Ativamin Dughiam, a yisin min ami. Amizir mam yisin muziarir mam inigha, plauan dramin ekiamin itim inigha, aning verevere. Ezi plauan kam gin bar bul.”

Iesus Godin akam
akar isin zuibara anakuri
(Mak 4:33-34)

³⁴ Iesus gumazamizibav geir migirigiaba, an akar isin zuibara da akuri. Egha a migirigiatam abigha me mikemezir puvati, an akar isin zuibara me migei. ³⁵ Fomira Godin akam inigha izir gumazim kamaghin migia ghaze, “Ki akar isin zuibara ia mikimam. Bizir maba, nguazir kam otozir dughiamin da muega iza datirighin tu, ezi ki bizir kabar eghaghanim damuasa.” Iesus akar kam damuti an otivasa, kamaghin an akar isin zuir kabagh ami.

Ogher kurabar akar isin zuimin mingarim

³⁶ Egha Iesus gumazamiziba ategha ghua dipenimin aven ghu. Ezi an suren gumaziba an gin iza ghaze, “Ni ogher kurabar akar isin zuimin mingarimin gun e mikimam, o?”

³⁷ Ezi Iesus me ikaragha kamaghin migia ghaze, “Gumazir witin ovizir aghuiba akunizim, a Gumazamizibar Otirim. ³⁸ Azenim, kar nguazir kam. Witin ovizir aghuiba, kar gumazamizir God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven ikiamiba. Ogher kuraba, kar Satanin gumazamiziba. ³⁹ Apanir ogher kuram akunizim, a Satan. Dagheba iniamin dughiam, kar nguazir kam givamin dughiam. Ezi enselba, me dagheba iniamin ingangarir gumaziba. ⁴⁰ Egha mati gumaziba ogher kuraba akuva dagh aboi, kamaghira enselba nguazir kam givamin dughiamin, me kamaghin damuam. ⁴¹ Gumazamizibar Otirim uan enselba amadaghti, me God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven itir gumazamiziba, men tongin itir gumazir arazir kurabagh amiba ko gumazir nighnizir gavgavibagh asighasiziba, enselba bar me batuegham. ⁴² Egh me me isiva, avir ekiam me kunigham. Eghti me avir kamin ikiva arangiva atariba kuskugham. ⁴³ Eghti dughiar kamin gumazamizir aghuiba uan Afeziam Bizibagh Ativamin Nguibamin aven iki, aruemin min sigham. Tina kuarimning iti, an oragh.”

Bizir ivezim bar pin kozimin akar isin zuim

⁴⁴ Egha Iesus ua kamaghin migei, "God Bizibagh Ativamin Dughiam mati, me bizir ivezir bar pin kozim isava azenimin nguazimin aven a modo. Ezi gumazir mam a bato, egha uam anevara. Egha bar akuegha, ghua uan biziba bar da amaga, dagiaba inigha ghua, azenir kam itir nguazim givese."

Manmaniar ivezir bar pin kozimin akar isin zuim

⁴⁵ Ezi Iesus ua kamaghin migei, "God Bizibagh Ativamin Dughiam mati, dagiar ingangarim gamir gumazir mam. Gumazir kam manmaniar bar aghuiba bagha ruiagha arui. ⁴⁶ Egha ghua manmaniar bar aghuir ivezir bar pin kozir mam bato. Egha ghua uan biziba bar dagiaba bagha da amada. Egha ghua manmaniar bar aghuir kam givese."

Ivem'in akar isin zuim

⁴⁷ Egha Iesus ua kamaghin migei, "Akar isin zuir mam kamakin. God Bizibagh Ativamin Dughiam mati, me ivem akunizi a dipar averiamin ghuaghira, osirir guar aviriba, dar kome. ⁴⁸ Ezi ivem izivazima, me a gekuigha dipar dadarim gati. Egha me apiagha osirir aghuiba misiva da isava itaribav kiri. Egha osirir kuraba me da makuri. ⁴⁹ Nguazir kam givamin dughiam kamaghira. Enselba iziva gumazir kuraba, gumazir aghuir tongin me amisivam. ⁵⁰ Egh me isiva, avir ekiamin me akunam. Eghti me avir ekiar kamin iki, arangiva atariba kuskugham."

⁵¹ Egha Iesus uan suren gumazibar azai, "Ia ti akar kamin mingarim gifo?"

Ezi me ghaze, "Are."

⁵² Ezi a kamaghin me migei, "Kamaghin amizi, gumazir manam Judan Arazibagh fozir gumazimin ikia, egha gin God Bizibagh Ativamin Dughiamin akabar mingariba a dagh fo, egha a mati dipenir mam'in ghuavimin min ami. A uan dipenimin aven ghua bizir igiaba ko ghuriba bar da isava azenim garisì."

Nasaretin itir darazi Iesusin aghuagha, akiribagh ighegha a gasara

(Mak 6:1-6; Luk 4:16-30)

⁵³ Iesus akar kaba akunigha givagha danganir kam ategha, ⁵⁴ uan nguibamin

ghu. A ghua men God ko migeir dipenimin aven ghugha, Godin akamin gumazimizar sure gami. Ezi me an akam baragha digavir kuram gami. Egha ghaze, "Gumazir kam managh fozozir kam ini? Egha a mirakelba manmaghin dagh ami? ⁵⁵ E a gifo, a dipenibar ingarir gumazimin otarim, ezi Maria an amebam. Ezi Jems ko Josep ko Saimon ko Judas, me an doziba. ⁵⁶ An buaramiziba bar kagh e ko iti. Kamaghin a manmaghin bizir kabar amuti, da otivam." ⁵⁷ Me kamagh migia navir averiaba Iesusin ikufi. Ezi Iesus me migia ghaze, "Godin akam inigha izir gumazim, nguibar igharazibar ziar ekiam otifi. Egha a uan nguibam ko uan dipenimin aven, a ziaba puvati." ⁵⁸ Me nighnizir gavgavim an itir puvati, kamaghin amizi, a nguibar kamin mirakelin aviribagh amizir puvati.

14

Herot ghaze, Iesus ti Jon, Gumazamiziba Ruer Gumazim

(Mak 6:14-29; Luk 3:19-20; 9:7-9)

¹⁻² Dughiar kamin Galilin Distrighin Atrivim Herot, a Iesus amizir araziba baregha, kamaghin uan ingangarir gumazibav gei, "Gumazir kam ti, Gumazamiziba Ruer Gumazim Jon, an aremegha ua dikafi. Kamaghin a mirakelbar amuamin gavgavim iti."*

³⁻⁴ Herot fo, a faragha uan dozimin Filipin amuim Herodias inigha an iti. Ezi Jon bizir kam bagha Herot mighavira ikia ghaze, "Ni arazir kuram gamua uan dozimin amuim inigha an iti." Ezi Herot bizir kam bagha Jonin suiragha a ikegha a isava kalabus gati. ⁵ Egha a misueghti an aremeghasa nighnisi. Egha a gumazamizibar atiatingi. A fo, me ghaze, Jon Godin akam inigha izir gumazim.

⁶ Ezi aruer mam'in gumazir maba iza Herotin gara, an amebam a batezir dughiam ginighnigha, a koma apa iti. Ezi Herodiasin guivim men guamin ighiam gizi. Ezi Herot bar an ighiam bagha bar akonge. ⁷ Egha Herot dafarim overiamin akuigha kamaghin a migei, "Bar guizbangira, ni bizir manam gifongegh nan azaraghti, ki bizir kam ni danigham."

⁸ Ezi Herodias nighniziba uan guivim ganingì, ezi guivim ghua kamaghin Herot

13:46: Snd 2:4, 3:14-15, 8:10, 8:19 **13:46:** Aghuzir Akaba 2:4; 3:14-15; 8:10; 8:19 **13:47:** Mt 22:9-10 **13:47:** Matyu 22:9-10 **13:49:** Mt 25:32 **13:49:** Matyu 25:32 **13:50:** Mt 13:42, Lu 13:28 **13:50:** Matyu 13:42; Luk 13:28 **13:53:** Mt 7:28 **13:53:** Matyu 7:28 **13:54:** Mt 2:23, Mk 6:1, Lu 4:16, 4:22, Jo 7:15 **13:54:** Matyu 2:23; Mak 6:1; Luk 4:16; 4:22; Jon 7:15 **13:55:** Jo 6:42 **13:55:** Jon 6:42 **13:57:** Mt 11:6, Mk 6:3-4, Lu 4:24, Jo 4:44 **13:57:** Matyu 11:6; Mak 6:3-4; Luk 4:24; Jon 4:44 **13:58:** Mk 6:5-6 **13:58:** Mak 6:5-6 * **14:1-2:** Herotin kamin ziar mam Antipas. A Galilin Distrighin gari. An afeziam atrivimin itima, Maria Iesus bate. Ni Matyu 2in gan. **14:3-4:** Wkp 18:16, 20:21, Mt 11:2, Lu 3:19-20 **14:3-4:** Ofa Gami 18:16; 20:21; Matyu 11:2; Luk 3:19-20 **14:5:** Mt 21:26, Lu 20:6 **14:5:** Matyu 21:26; Luk 20:6

migei, "Ni Jon, Gumazamiziba Ruer Gumazimin dapanim isi itaritam dafagh a inigh izi na daningh."†

⁹ Atrivim akar kam baregha bar oseme. Egha a fo, a uabi gumazir a ko itibar damazimin akar gavgavim gamigha, kamaghin, an aghumsizim inian aghua. Egha a midorozir gumaziba akar gavgavim me ganingizima me guivim mikemezi moghin ami. ¹⁰ A gumazir mam amadazima, a ghua kalabusin midorozir gumazibav kemezi, me Jonin firim atu. ¹¹ Egha Jonin dapanim itarir mam dafagha, guivim bagha a inigha iza a ganing. Ezi an a inigha ghua uan amebam ganing. ¹² Ezi Jonin suren gumaziba iza an kuam inigha ghua anefa. Me anefagha givagha ghua Iesus mikeme.

*Iesus dagheba isa
5,000 gumazibagh aningi*

(Mak 6:31-44; Luk 9:10-17; Jon 6:1-13)

¹³ Ezi Iesus kamaghin oraki, me Jonin firim atuzima an areme. Ezi a nguibar kam ategha kurim inigha uan suren gumaziba ko, gumazamiziba puvatizir danganir mam in ghu. Ezi gumazamizir avirim orazima, a danganir kamin ghu. Ezi me nguibar ekiam ategha, a buria uan suebar zui. ¹⁴ Ezi Iesus ghua dipar dadarimin otogha garima, gumazamizir bar aviriba iti. Ezi a men apanguva men gumazamizibar arimariaba akira da gefi.

¹⁵ Aruem gevima, Iesusin suren gumaziba iza kamaghin a migei, "Kar gumazamiziba puvatizir danganim, ezi aminim pirasava ami. Kamaghin amizi, ni gumazamiziba amangiti, me mangi nguibabar uari bagh daghebagh ivez."

¹⁶ Ezi Iesus uan suren gumaziba kamaghin me migei, "Me tizim bagh mangam? Ia uari daghetaba me daning."

¹⁷ Ezi me ghaze, "E bar bretin rubuzir 5pla ko osirir pumuningra iti."‡

¹⁸ Ezi a ghaze, "Ia bretba ko osirimning inigh izi."

¹⁹ Egha Iesus gumazamizibav geima, me grazim gapia. Ezi a 5plan bretba ko osirir pumuning inigha kogha overiamin gara Afeziam minabi. Egha bretba bigha uan suren gumazibagh aning. Ezi an suren gumaziba da isava gumazamizibagh anidi. ²⁰ Ezi gumazamizir kaba bar amegha, naviba

bar izefe. Ezi dagher naba itima, me da akuvagha 12plan akirabagh aghui. ²¹ Gumazir amezibar dibobonim 5,000in tu. Me amiziba ko boriba diponezir puvat.

*Iesus dipam gisin tugha zui
(Mak 6:45-52; Jon 6:16-21)*

²² Ezi Iesus uan suren gumaziba amaga me migia ghaze, me faragh bot inigh dipamin vongin mangi. A uabi iki gumazamiziba amangam. ²³ A gumazamiziba amadagha, egha uabira ikia God ko mikimasa mighsiamin ghuavanabo. Ezi aminim pirizima, Iesus uabira iti. ²⁴ Ezi bot dadarimin saghon ghuzima, aminim botin guamin dikavigha me givaima ongarim men bot misosi. ²⁵ Ezi aminim tiasava amima, Iesus dipam gisin arua uan suren gumaziba bagha zui. ²⁶ Me garima, Iesus dipam gisin izima, me bar puv atiatiava agoa ghaze, kar ti duam. Egha atiatiava arai. ²⁷ Ezi Iesus zuamira me migia ghaze, "Ia gavgafigh, kar kirara. Ia atiatingan markil!"

²⁸ Ezi Pita an akam ikaragha kamaghin migei, "Ekiam, guizbangira nirara, ni na mikemeghti, ki dipam gisin ni bagh mangam."

²⁹ Ezi Iesus ghaze, "Ni izi."

Ezi Pita bot ategha dipam gisin Iesus bagha zui. ³⁰ A ghua aminir gavgavimin gari, a bar ekevezima an atiati dipamin aven ghuaghiri. Egha dei, "Ekiam, ni nan akuragh!"

³¹ Ezi Iesus zuamira uan agharim amadagha Pitan suari. Egha kamaghin Pitan migei, "Nin nighnizir gavgavim sufi. Ni tizim bagha okam nighnsi?" ³² Egha aning me gatin botin ghuavanabo, ezi aminim pura gifa.

³³ Ezi botin itir gumaziba Iesusin ziam fa ghaze, "Bar guizbangira, ni Godin Otarim!"

*Iesus Genesaretian arimariar gumazamizir aviribar arimariaba agifa
(Mak 6:53-56)*

³⁴ Egha Iesus uan suren gumaziba ko dipamin vongin ghugha, ghua Genesaretin nguibamin otifi. ³⁵ Ezi kagh itir darazi Iesusin gara a gifo. Egha akam amadazi, a nguibar roghira itibar ghuzi, me arimariaba itir darazi bar me inigha Iesus bagha ize. ³⁶ Egha me a gakhghora

† **14:8:** Herodias uan guivim ko, aning deraghvira foghasa, Jon guizbangira areme, kamaghin amizi, aning ghaze, ni an dapanim isiva itarim datigh a inigh izi ga daningh. **14:10:** Mt 17:12, Mk 6:27, Lu 9:9 **14:10:** Matyu 17:12; Mak 6:27; Luk 9:9 **14:14:** Mt 9:36, Mk 6:34 **14:14:** Matyu 9:36; Mak 6:34 ‡ **14:17:** Judaba ingarir bretba ekevezir puvat. Da en skonbar min gari. Ezi bretin 5pla, gumazir pumuningra damam. **14:19:** Mt 15:35-39, Mk 8:6-10

14:19: Matyu 15:35-39; Mak 8:6-10 **14:20:** 2 Kin 4:44, Mk 6:42-43, Lu 9:17, Jo 6:11-13 **14:20:** 2 Atriviba 4:44; Mak 6:42-43; Luk 9:17; Jon 6:11-13 **14:23:** Lu 6:12, 9:28 **14:23:** Luk 6:12; 9:28 **14:26:** Lu 24:37 **14:26:** Luk 24:37 **14:29:** Jo 21:7 **14:29:** Jon 21:7 **14:31:** Mt 8:26 **14:31:** Matyu 8:26 **14:33:** Sng 2:7, Mk 4:39, Lu 4:41, Jo 6:69, Ap 8:37, Ro 1:4 **14:33:** Onger Akaba 2:7; Mak 4:39; Luk 4:41; Jon 6:69; Rom 1:4 **14:36:** Mt 9:20-21, Mk 5:27-28, Lu 8:44 **14:36:** Matyu 9:20-21; Mak 5:27-28; Luk 8:44

ghaze, a men asughtima, arimariaba itiba an korotiar avizibar suigham. Ezi gumazamizir an korotiamin suiziba, men arimariaba gifa.

15

Godin Araziba Judan ovavibar arazibagh afira

(Mak 7:1-13)

¹ Dughiar kamin Farisin maba ko Judan Arazibagh fozir gumazir maba Jerusalem ategha Iesus bagha ize. Egha me kamagh an azai, ² “Manmaghin amizi, nin suren gumaziba en ovaviba aningzir arazibar gin zuir puvati? Egha me damasa uan dafariba ruer puvati.”*

³ Ezi Iesus men akam ikaragha kamaghin me migei, “Manmagh amigha ia Godin Arazibar gin zuir puvati, egha uan arazibar gin zui? ⁴ E fo, God ghaze, ‘Ia uan afeziaba ko amebabar akaba baragh men apengan iki.’ Egha ghaze, ‘Gumazitam akar kuratam uan afeziam ko amebam mikemeghti, ia gumazir kam misueghti, an aremegh.’

⁵ Ezi ia kamaghin migei, ‘Gumazitam uan amebam ko afeziamin akurvaghsi dagiaba atigha, egha ua gin aningin akuraghan aghuagha, kamaghin aning migei, ‘Ki guan akuraghasa atizir dagiaba, gua marki. Ki da isi God daningam.’” ⁶ A kamaghin mikimiva, amebam ko afeziam ginighnigh deragh aningin akurvaghan kogham. ⁶ Ia kamaghin amua, ian arazir kabar, ia Godin Araziba ategha, uan ovavibar araziba faraghavira darisi. Egha Godin akam gamima, a mati pura bizim.

⁷ “Ia uarira uarigh gifarir gumazibara! Godin akam inigha izezir gumazim Aisaia guizbangira ian arazibar gun kamaghin migei, ⁸ ‘Gumazamizir kaba, me uan akatoribar nan ziam fe, egha men naviba ko nighniziba bar saghon iti. ⁹ Me gumazibar akabar uari sure gamua uari gifara egha ghaze, kar Godin akam. Kamaghin amizi, me nan ziam guizbangira a fer puvati.”

Iesus Godin damazimin mizezir bizibav gei

(Mak 7:14-23)

¹⁰ Egha Iesus gumazamizibar diazima me a bagha izima a kamaghin me migei,

“Ia oragh, egh deragh nighnigh! ¹¹ Bizir gumazamizir akatoribar ikegha ghuaghiriba, da me gamima, me Godin damazimin mizezir puvati. Bizir navibar ikia akatoribar otiviba, da gumazamizibagh amima, me Godin damazimin mize.”

¹² Ezi gin an suren gumaziba iza kamaghin a migia ghaze, “Ni ti kamaghin fo, Farisiba ni mikemezir migirigiam baregha men muriaba bar ikufi?”

¹³ Ezi Iesus me ikaragha ghaze, “Nan afeziar uan Nguibamin itim, an azenim iti. Egha bizir a dikezir puvatiziba, a biba sara da asiam. ¹⁴ Ia gumazir kabagh nighnighan marki. Me damazir okaviriziba, egha me tuavim isava gumazir igharazimin akakasi. Eghti gumazir damazir okavirizim tuavim isava gumazir okavirizir mamin akakagh, egh aning virara mangi mozimin magirigham.”

¹⁵ Ezi Pita Iesusin azai, “Ni gumazamizibav kemezir akar isin zuimin mingarim e bagh anebighti, e a gifogham?”

¹⁶ Ezi Iesus ghaze, “Manmagh ami, ia ti uaghan gumazir igharazibar mirara fozir puvatighavira iti. ¹⁷ Ia ti kamaghin fozir puvati, bizir akatorimin aven zuiba ghua navimin zuima, muriam da batozima, ezi gumazim dagh avi. ¹⁸ Ezi bizir akatoribar otiviba da nighnizimin ikegha ize. Egha da gumazamizibagh amima, me Godin damazimin mize. ¹⁹ Ki gumazamizibar nighnizibar otivir bizir kabav gei, nighnizir kuraba, ko gumazibav soagarizir araziba, ko gumazamiziba tintinibar uari isava akuir araziba, ko poroghamiba uari bakeir araziba, ko okimakiar araziba, ko kotiarar gumazamizibagh ifarir araziba, ko gumazamizibar ziabagh asighasizir araziba. ²⁰ Arazir kaba gumazamizibagh amima, me Godin damazimin mize. Gumazamiziba dafariba ruer puvatigha api, arazir kam me gamima me Godin damazimin mizezir puvati.”

Kenanian amizim nighnizir gavgavim Iesusin iti

(Mak 7:24-30)

²¹ Ezi Iesus nguibar kam ategha ghua nguibar ekiamning Taia ko Saidonin nguazimin ghu. ²² Ezi Kenanian amizir mam danganir kamin ikegha iza kamaghin

15:2: Mk 7:5, Lu 11:38 **15:2:** Mak 7:5; Luk 11:38 * **15:2:** Suren gumazibar dafariba bar mizezir puvatizi me api. Puvati. Judaba Godin damazimin mizan atiatingi, egha bizir mizirizitamin suighan aghua. Kamaghin amigha me ghaze, me faragh uan dafariba ruegh, Godin damazimin zuegh, egh daghebar amam. **15:4:** Kis 20:12, 21:17, Wkp 20:9, Lo 5:16 **15:4:** Ua Me Ini 20:12; 21:17; Ofa Gami 20:9; Godin Araziba 5:16 **15:8:** Ese 33:31 **15:8:** Esekiel 33:31 **15:8:** Aisaia 29:13 **15:9:** Kl 2:18-22, Ta 1:14 **15:9:** Kolosi 2:18-22; Taitus 1:14 **15:11:** Mt 12:34, Ap 10:15, Ro 14:14, 14:17, 1 Ti 4:4, Ta 1:15 **15:11:** Matyu 12:34; Aposel 10:15; Rom 14:14; 14:17; 1 Timoti 4:4; Taitus 1:15 **15:13:** Jo 15:2, 1 Ko 3:7 **15:13:** Jon 15:2; 1 Korin 3:7 **15:14:** Ais 9:16, Mal 2:8, Mt 23:16, Lu 6:39, Ro 2:19 **15:14:** Aisaia 9:16; Malakai 2:8; Matyu 23:16; Luk 6:39; Rom 2:19 **15:18:** Mt 12:34, Je 3:6 **15:18:** Matyu 12:34; Jems 3:6 **15:19:** Stt 8:21, Snd 6:14, Jer 17:9, Mt 12:34, Mk 7:21 **15:19:** Jenesis 8:21; Aghuzir Akaba 6:14; Jeremaia 17:9; Matyu 12:34; Mak 7:21

dei, “Ekiam, ni Devitin Otarim, ni nan apangkuvigh! Duar kuram nan guivim gapazagha a gasighasisi.”

²³ Ezi Iesus migirigiatamin a ikarazir pu-
vati. Ezi an suren gumaziba a bagha iza a
migia ghaze, “Amizir kam diaghdiagha en
gin izi. Ni anemadaghti a mangi.”

²⁴ Ezi Iesus kamaghin me ikaragha ghaze,
“God Israelian akurvaghavira na amada.
Me sipsipba gumazir dar ganamiba pu-
vatizi moghin iti.”

²⁵ Ezi amizir kam Iesusin boroghira iza,
tevinning apirigha aviragha uan guam
nguazim gatigha a migia ghaze, “Ekiam, ni
nan akuragh.”

²⁶ Ezi Iesus a ikaragha ghaze, “Kar arazir
kuram, gumazimin boribar dagheba inigh
afiabv kinam.”†

²⁷ Ezi amizim ghaze, “Ekiam, ni
guizbangira migei. Ezi afiar doziba uaghan
uan ghuavimin dakozimin apengan irezir
dagher muzemziariba api.”

²⁸ Ezi Iesus akar kam baregha kam-
agh amizim migei, “Amizim, nin nighnizir
gavgavim bar ekefe. Bizir ni bativasa ni
ifongezim, a mar ni batif.” Ezi dughiar
kamra an guivim ua dera.

*Iesus arimariaba itir gumazamizir
aviribar arimariaba agifa*

²⁹ Ezi Iesus nguibar kam ategha Galilin
Dipar Akaremin dadarimin zui. Egha ghua
mighsiar mamin anabogha apera. Ezi avirir
ekiam a bagha izi. ³⁰ Egha suer kuraba
ko, damazir okaviriziba ko, soroghafarir
ikiziriziba ko, migeir puvatiziba ko,
arimariar igharaziba uaghan, me da inigha
iza Iesusin dagarimningin boroghin me
ariki. Ezi a bar men arimariaba batozima,
me ua dera. ³¹ Ezi gumazamiziba garima,
migeir puvatiziba migei, soroghafarir
ikiziriziba ua dera, suer kuraba uam
arui, damazir okaviriziba ua gari, ezi me
nighnizir aviribagh ami. Egha me Israelin
Godin ziam fe.

*Iesus dagheba
4,000plan gumazibagh aningi*
(Mak 8:1-10)

³² Ezi Iesus uan suren gumazibar
diazi, me izima a kamaghin me migei,
“Gumazamizir kaba, me na ko aruer
pumuning ko mikezimin ikia, egha dagheba
puvatigha mitiriam men azi, kamaghin ki

men apangkufi. Mitiriam men aghiti, ki me
amangan aghua. Me mangi damaziba men
isirti, me tuavimin dagh iram.”

³³ Ezi an suren gumaziba a migei, “Kar
gumazamiziba puvatizir danganim. E man-
agh Bretin aviriba inigh avirir ekiar kam
daningam?”

³⁴ Ezi Iesus men azai, “Ia manmagh
bretba iti?”

Ezi me ghaze, “E 7plan Bretin rubuziba ko
osirir dozir vaghvaziba iti.”

³⁵ Ezi Iesus gumazamizibav geima, me
nguazim gapia. ³⁶ Ezi a 7plan Bretin rubuz-
iba ko osiriba inigha God minabagha da
biagsuegha da tuiragha uan suren gumaz-
ibagh aningi. Ezi suren gumaziba da isava
gumazamizibagh anidi. ³⁷ Ezi me bar apa
izifa. Ezi dagher naba itima, me da isa
7plan akirabagh aghui. ³⁸ Gumazir amez-
iba, men dibobonim 4,000in tu. Me amiziba
ko boriba diponezir puvati. ³⁹ Ezi Iesus me
amadazi, me zuima a bot inigha Magadan
nguazimin ghu.

16

*Me Iesus migia ghaze,
a mirakelin tam damuam*
(Mak 8:11-13; Luk 12:54-56)

¹ Ezi Farisiba ko Sadyusiba Iesus
basamasa a bagha izi. Me iza ghaze,
a mirakelin arazitam damighti, me an
ganigh kamaghin fogham, a guizbangira
Godin ingangarim gami. ² Ezi a kamaghin
men migirigiaba ikaragha ghaze, “Ia
guaratizibagh ghaze, overiam aghevezi,
gurumin dughiam deragham. ³ Egha
mizarazibar ia ghaze, ghuariam korogha
pizima, aruem aghevezi, ia ghaze, amozim
datirighin izitima, dughiam deraghan
kogham. Guizbangira, ia overiamin otivir
biziba deravira dagh fo. Egha ia dughiar
kamin otivir arazibar gara da abizir
puvati.* ⁴ Gumazamizir dughiar kamin
itiba, me bar gumazamizir kuraba! Egha
me guizbangira God baghavira itir puvati.
Me zurara mirakelin tamin ganasa. Me
tamin ganighan kogham. Puvati. God
mirakelin arazir vamira men akagham.
Godin akam inigha izir gumazim Jona
batozir mirakelin kamra, me an ganam.”
Egha Iesus me ategha ghu.

15:24: Mt 10:5-6, Ap 3:25-26, Ro 15:8 **15:24:** Matyu 10:5-6; Aposel 3:25-26; Rom 15:8 † **15:26:** Iesus amizir kam dikabinasava amir puvati. A kamaghin ifonge, a faraghavira Godin Akar Aghuim isi Israelin adarazir aningighti, gin igharaziba oragham. Kamaghin Iesus akar isin zuir kam gamua ghaze, Israelia boribar min itima, igharaz darazi afiabar min iti. Da afiar atiaba puvati, en afiar e ko dipenibar akuiba. Ezi Iesus amizir kamin nighnizir gavgavimin ganigha an akura. **15:28:** Mt 8:10, 8:13 **15:28:** Matyu 8:10; 8:13 **15:31:** Mk 7:37 **15:31:** Mak 7:37 **15:32:** Mt 14:14 **15:32:** Matyu 14:14 **16:1:** Mt 12:38, Lu 11:16, 1 Ko 1:22 **16:1:** Matyu 12:38; Luk 11:16; 1 Korin 1:22 * **16:3:** Fofozir gumazir aviriba ghaze, ves 2 ko ves 3in itir migirigiaba, gumazir igharazir mam gin da osiri. Egha ghaze, Matyu da osirizir puvati. **16:4:** Mt 12:39, Lu 11:29 **16:4:** Matyu 12:39; Luk 11:29

*Farisiba ko Sadyusibar
yisin akar isin zuim
(Mak 8:14-21)*

⁵ Egha Iesus uan suren gumaziba ko ghua dipamin vongin otifi, egha gin gari, me bretin tam inian okinighniki. ⁶ Ezi Iesus kamaghin me migei, "Ia deragh uari bagh gan. Ia Farisiba ko Sadyusibar yis bagh deravira gan."

⁷ Ezi an suren gumaziba maghira uarira uariv gia ghaze, "E ti bretin tam inigha izezir puvatizi, a kamaghin yisin bizimin e migei."

⁸ Ezi Iesus me migeir migirigiabagh fo, egha me migia ghaze, "Ia gumazir nighnizir gavgavir muziariba itiba! Ia tizim bagha uarira uariv gia ghaze, e bretba puvati? ⁹ Ia ti fozir puvati? Ia ti okinighniki, ki bretin 5pla inigha gumazir 5,000pla dagheba me ganingi. Me amez, ia akiraba manmaghin dagh aghui, ia dagh nighnighavira iti, o puvati? ¹⁰ Egha ia ti fo, ki bretin 7pla inigha gumazir 4,000pla dagheba me ganingi. Ezi gin men dagher naba itima, ia akiraba manmaghin dagh aghui? ¹¹ Ia manmaghin amigha bizir kam gifozir puvati, ki bretbagh nighnigha ia migeir puvati? Ki ghaze, ia Farisiba ko Sadyusibar yis bagh deragh uari bagh gan." ¹² Ezi me akar kam baregha fo, Iesus bret bagha amir yisin migeir puvati. Me fo, a Farisiba ko Sadyusiba sure gamir akabagh nighnigha ghaze, ia akar kaba bagh deravira uari bagh gan.

*Pita Iesusin gun migei
(Mak 8:27-30; Luk 9:18-21)*

¹³ Ezi Iesus ghua Sisaria Filipain nguibamin boroghin itir danganimin ghu, egha dughiar kamän uan suren gumazibar azai, "Gumamaziziba manmaghin migei, Gumamazizibar Otarim a tina?"

¹⁴ Ezi me ghaze, "Marazi ghaze, ni Jon Gumamaziziba Ruer Gumazim, marazi ghaze ni Elaija, marazi ghaze ni Jeremaia, o ni ti Godin akam inigha izir gumazir mam."

¹⁵ Ezi Iesus men azai, "Ezi ia uari, ia manmaghin na diponam? Ki tina?"

¹⁶ Ezi Saimon Pita a ikaragha ghaze, "Ni Kraisa, God Ua E Iniasa Misevezir Gumazim. Ni Godin Zurara Ikiavira Itimin Otarim."

¹⁷ Ezi Iesus a ikaragha kamaghin a migia ghaze, "Saimon, Jonin otarim, nguazimin gumazitam migirigiär kam nin akazir pu.

Puvati. Nan Afeziar uan Nguibamin itimra, nin aka. Kamaghin ni bar akongeh. ¹⁸ Ezi ki ni migei, ni Pita. Egh dagiar kam gisin ki uan siosin ingaram, eghti Ovevemän Gavgavim an suiragh anepirighiva a gasighasighan kogham.[†] ¹⁹ Eghti ki God Bizibagh Ativamin Dughiamin kiba isiva nin dafarim datigham. Eghti bizir manam ni nguazimin a ikeghti, God uan Nguibamin uaghan a ikegham. Eghti ni nguazimin bizir manam a firighi, God uan Nguibamin uaghan kamaghiram a firigham. ²⁰ Egha Iesus pamten uan suren gumazibar anogorogha ghaze, me tong an gun tav mikim suam, a Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim."

**Iesus ovengasa, egha uan
suren gumazibav gia ghaze,
me uaghan an amir arazibar
amuam**

(Sapta 16:21–20:34)

*Iesus ghaze, an ovegh ua dikavam
(Mak 8:31–9:1; Luk 9:22–27)*

²¹ Ezi dughiar kamän ikegha ghua, Iesus uan suren gumaziba bighavira me migia ghaze, a Jerusalemän mangam, eghti gumazir aruaba, ko ofa gamir gumazir ekiaba, ko Judan Arazibagh fozir gumaziba, a men dafarimin bar mizazir ekiaba ko osimtiziba iniam. Eghti me an aghuaghiva a misueghtima an aremegham. Egh dughiar mizekizimin a ua dikavigham. ²² Ezi Pita akar kam baregha Iesus inigha miriamin ghua kamaghin an atara a migia ghaze, "Bar puvatigham. Arazir kaba ni bativan kogham."

²³ Ezi Iesus raghirigha kamaghin Pita migei, "Satan, ni na gitagh mangi! Ni nguazimin bizibagh nighnigha, egha Godin bizibagh nighnizir puvati, kamaghin ni nan tuavim apiri."

²⁴ Egha Iesus kamaghin uan suren gumazibav gei, "Gumazitam, o amizitam nan gin izisi, a ifongezir biziba gin amadagh uan ter ighuvim gisaghpuh nan gin izi.

²⁵ Gumamazizir manam uan ikirimirimin suighasa nighnisi, an ikirimirim givagham. Eghti gumamazizir manam na bagh uan ikirimirim ateghiva, uan ikirimirim iniam.

²⁶ Gumazitam o amizitam nguazimin itir biziba bar da inigh, a gin oveghti, bizir

16:6: Lu 12:1 **16:6:** Luk 12:1 **16:9:** Mt 14:17-21
Matyu 15:34-38 **16:14:** Mt 14:1-2, Mk 6:14-15, Lu 9:7-8

Jo 6:68-69, Ap 8:37, Hi 1:2, 1:5, 1 Jo 4:15 **16:16:** Jon 6:68-69; Hibru 1:2; 1:5; 1 Jon 4:15 **16:17:** Mt 17:5, 1 Ko 2:10, Ga 1:15-16, Ef 2:8 **16:17:** Matyu 17:5; 1 Korin 2:10; Galesia 1:15-16; Efesus 2:8 **16:18:** Jo 1:42, Ef 2:20, MAA 21:14

16:18: Jon 1:42; Efesus 2:20; Akar Mogomem 21:14 [†] **16:18:** Grighin akamin aven, ziar kam Pita, an mingarimra kara, Dagiam. **16:19:** Mt 18:18, Jo 20:23 **16:19:** Matyu 18:18; Jon 20:23 **16:20:** Matyu 17:9; Mak 9:9 **16:24:** Mt 10:38, Lu 14:27, Ap 14:22, 2 Ti 3:12 **16:24:** Matyu 10:38; Luk 14:27; Aposel 14:22; 2 Timoti 3:12 **16:25:** Mt 10:39, Lu 17:33, Jo 12:25 **16:25:** Matyu 10:39; Luk 17:33; Jon 12:25 **16:26:** Sng 49:7-8, Mt 4:8-9 **16:26:** Onger Akaba 49:7-8; Matyu 4:8-9

16:9: Matyu 14:17-21 **16:10:** Mt 15:34-38 **16:10:** Mt 15:34-38 **16:16:** Matyu 14:1-2; Mak 6:14-15; Luk 9:7-8 **16:16:** Matyu 14:1-2; Mak 6:14-15; Luk 9:7-8 **16:16:** Matyu 14:1-2; Mak 6:14-15; Luk 9:7-8

16:17: Mt 17:5, 1 Ko 2:10, Ga 1:15-16, Ef 2:8 **16:17:** Mt 17:5; 1 Korin 2:10; Galesia 1:15-16; Efesus 2:8 **16:18:** Jo 1:42, Ef 2:20, MAA 21:14

16:18: Jon 1:42; Efesus 2:20; Akar Mogomem 21:14 [†] **16:18:** Grighin akamin aven, ziar kam Pita, an mingarimra kara, Dagiam. **16:19:** Mt 18:18, Jo 20:23 **16:19:** Matyu 18:18; Jon 20:23 **16:20:** Matyu 17:9; Mak 9:9 **16:24:** Mt 10:38, Lu 14:27, Ap 14:22, 2 Ti 3:12 **16:24:** Matyu 10:38; Luk 14:27; Aposel 14:22; 2 Timoti 3:12 **16:25:** Mt 10:39, Lu 17:33, Jo 12:25 **16:25:** Matyu 10:39; Luk 17:33; Jon 12:25 **16:26:** Sng 49:7-8, Mt 4:8-9 **16:26:** Onger Akaba 49:7-8; Matyu 4:8-9

kaba manmaghin an akuragham? Bar puvati. A ivezir manam uan duam bagh anereningam? Bar puvati.²⁷ Guizbangira, Gumamazibar Otarim uan enselba ko, uan Afeziamin angangarir ekiam sara izam. Egh dughiar kamin ivezim isi gumamazibiba vaghvagh men araziba bagh me daningam.²⁸ Ki guizbangira ia migei, ia kagh tuivighav itir darasi, ian tarazi oveghan kogham. Ia ikivira iki gantima, Gumamazibar Otarim, Atrivir Ekiamin min otogh ua izam.”

17

Jesusin mikarzim igharagha oto
(Mak 9:2-13; Luk 9:28-36)

¹ Ezi 6plan arueba givazima, Jesus Pita ko Jems uan dozim Jon, ko a me inigha, me mighsiar ekiar mamin ghuavanabogha, uarira kagh iti. ² Egha me garavira itima, Jesusin mikarzim igharaghav oto. Ezi an guam mati aruem a gisira, ezi an korotiaba ghurghurigha angazangarir mamin min sira. ³ Ezi Moses ko Elaija otogha Jesus ko migei. ⁴ Ezi Pita kamaghin gara, egha Jesus migia ghaze, “Ekiam, bar deragha e kagh iti! Ni ifueghtima, ki purirpenir pumuning ko mikezimin ingaram. Ni bagh tam, Moses bagh tam, egh Elaija bagh tam.”
⁵ Pita migiavira itima, ghuariam angangarimin min isiragha me avara. Ezi ghuariar kamin aven me tiarir mam barazima a kamaghin migei, “Kar nan Otarir ki bar ifongezim. Ia anariram oragh!”

⁶ Me kamaghin oragha, bar puv atiatigha tevibar pirigha uan guaba nguazimin akuigha ireghav iti. ⁷ Ezi Jesus me bagha iza men suigha kamaghin me migei, “Ia dikafigh, egh atiatingan marki.” ⁸ Ezi me dikavigha ua tavin garir puvati, Jesus uabira iti.

⁹ Egha me mighsiam ategha ghuaghira a me migia ghaze, “Ia irebamin min ganizir bizim, bar an gun tav mikiman marki. Egh iki mangi Gumamazibar Otarim ovegh ua dikavigham.”

¹⁰ Egha me an azai, “Manmaghsua Judan Arazibagh fozir gumaziba ghaze, Elaija

faragh izeghti, God Ua e Iniasa Misevezir Gumazim gin izam?”

¹¹ Ezi a me ikaragha ghaze, “Guizbangira Elaija faragh izeghiva bizibar akiram. ¹² Ezi ki ia migei, Elaija izegha gifa. Ezi gumamazibiba a gifozir puvati, egha uan nighnizibar gin ghua arazir kurabar a gami. Egh me kamaghira Gumamazibar Otarim arazir kurabar a damuti, a mizazir kuram iniam.”¹³ Jesus kamaghin migeima me fo, a Gumamazibiba Ruer Gumazim Jon, an gun migei.

Jesus otarir mam da duar kuram batoke
(Mak 9:14-29; Luk 9:37-42)

¹⁴ Ezi Jesus uan suren gumazir pumuning ko mikezim inigha ghua gumamazir avirim bato. Ezi gumazir mam iza Jesusin boroghin tevimming apirigha egha ghaze, ¹⁵ “Ekiam, ni nan otarimin apangkufigh. An dapanim abanganizi, a bar pazavira iti. Egha dughiar aviriba an aviba ko dipabar ghuaghiri. ¹⁶ Ki a inigha nin suren gumazir maba bagha izezima me anekiran ibura.”

¹⁷ Ezi Jesus an akam ikaragha kamaghin migei, “Oio, ki bar amira, ia dughiar kamin itir gumamazibiba, ian nighnizir gavgaviba puvati, ian araziba ko nighniziba bar derazir puvati. Dughiabar manmaghin, ki ia ko iki ian osimtiziba ateram? Ni uan otarim inigh kagh izi.” ¹⁸ Ezi Jesus duar kuram batoghezi, duar kuram otarim ataghizima, an arimaria maghira gifa.

¹⁹ Ezi Jesusin suren gumazibara gin iza kamaghin an azai, “Manmagh amizi, e duar kurar kam batoghava avenge?”

²⁰⁻²¹ Ezi a me migia ghaze, “Ian nighnizir gavgavim bar sufi, ezi ia a batoghan ibura. Ki guizbangira ia migei, ian nighnizir gavgavim zuravarim mastetin ovizitimin min ikiva, ia mighsiar kam ovikim suam, ni sivagh munagh mangi, eghti a mangam. Ia nighnizir gavgavim iki, ia guizbangira biziba bar dar amuam.”*

Jesus ua ghaze, an ovegh dikavam
(Mak 9:30-32; Luk 9:43-45)

²² Ezi Jesus uan suren gumaziba ko ghua Galilin Distrighin uari akuvagha kamaghin me migei, “Me Gumamazibar Otarim isi

16:27: Sng 62:12, Snd 24:12, Sek 14:5, Mt 25:31, 26:64, Mk 8:38, Lu 9:26, Ro 2:6, 1 Pi 1:17, MAA 22:12 **16:27:** Onger Akaba 62:12; Aghuzir Akaba 24:12; Sekaraia 14:5; Matyu 25:31; 26:64; Mak 8:38; Luk 9:26; Rom 2:6; 1 Pita 1:17; Akar Mogomem 22:12 **16:28:** Mk 9:1, Lu 9:27 **16:28:** Mak 9:1; Luk 9:27 **17:1:** 2 Pita 1:17-18 **17:5:** Stt 22:2, Lo 18:15, Sng 2:7, Ais 42:1, Mt 3:17, 12:18, Mk 1:11, Lu 3:22 **17:5:** Genesis 22:2; Godin Araziba 18:15; Onger Akaba 2:7; Aisaia 42:1; Matyu 3:17; 12:18; Mak 1:11; Luk 3:22 **17:9:** Mt 8:4, 9:30, 12:16, 16:20 **17:9:** Matyu 8:4; 9:30; 12:16; 16:20 **17:10:** Mal 4:5 **17:10:** Malakai 4:5 **17:12:** Mt 11:14 **17:12:** Matyu 11:14 **17:13:** Lu 1:17 **17:13:** Luk 1:17 **17:17:** Lo 32:5, 32:20, Jo 14:9 **17:17:** Godin Araziba 32:5; 32:20; Jon 14:9 **17:19:** Mt 10:1 **17:19:** Matyu 10:1 **17:20-21:** Mt 21:21, Mk 11:23, Lu 17:6, 1 Ko 12:9, 13:2 **17:20-21:** Matyu 21:21; Mak 11:23;

Luk 17:6; 1 Korin 12:9; 13:2 * **17:20-21:** Fofozir gumazir maba nighnigha ghaze, migirigiar mam uaghan vezin kamin iti. A kamakin: “Duar kurar kaba batozir arazir vamira. E dagheba ataghiragh egh uaghan God ko mikimam. Bar tuavir kamra e duar kuraba batogham, ua tuaviba puvati.” **17:22:** Mt 16:21 **17:22:** Matyu 16:21

gumazibar agharim datigham. ²³ Eghti me a misueghti an aremeghiva, egh dughiar mizekimin a ua dikavigham." Ezi an suren gumaziba akar kam baregha, naviba bar oseme.

Jesus Godin Dipenimin ivezim aningi

²⁴ Ezi Iesus gin uan suren gumaziba ko ghua nguivar ekiam Kaperneamin otivigha itima, Godin Dipenimin takis isir gumaziba, Pita bagha iza kamaghin an azai, "Ian tisa ti uaghan Godin Dipenimin takis anidi, o?"

²⁵ Ezi Pita ghaze, "Are."

Egha dipenimin aven zuima, Iesus maghira an azai, "Saimon, ni manmaghin nighnisi? Nguazir kamın atriviba takisin aviriba isa, egha me te da, takisba isi? Me uan adarazi da takisba isi, o me Kantrin Igharazibar Gumamaziziba da takisba isi?"

²⁶ Ezi Pita ghaze, "Me gumazir igharaziba da takisba isi." Ezi Iesus a mişia ghaze, "Kamaghin amizima, men adarazi uari takisbar aningan kogham. ²⁷ Eghti me an etaran koghsiva, ni dipamin mangi akezim akun. Egh osirir ni faraghivira guraghamim, a inigh an akam akarigh, egh dagiatamin gantima a ikiam. Egh ni dagiar kam inigh, egh ga uaning bagh a isi me daninghig."

18

God Bizibagh Ativamin Dughiamin, tina ziar ekiam iniam

(Mak 9:33-37; Luk 9:46-48)

¹ Dughiar kamın Iesusin suren gumaziba iza kamaghin an azai, "Tina God Bizibagh Ativamin Dughiamin ziar ekiam iniam?"*

² Ezi Iesus borir mamın dia, ezi a izima a men tongin anesara. ³ Egha a kamaghin me migei, "Ki guizbangira ia migei, ia uari giragh borir dozir kabar min otoghan kogh, ia God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven ikin kogham. ⁴ Gumazir uabi dikabiragha, borir dozir kamın min itim, gumazir kam God Bizibagh Ativamin Dughiamin ziar ekiam ikiam. ⁵ Egh gumazitam o amizitam

na ginighnigh egh borir dozir kamagh gari-tam inigh an akuragham, kamaghin a na inigha nan akurvasi."

Nighnizir gavgavibagh asighasizir bizir kuraba

(Mak 9:42-48; Luk 17:1-2)

⁶ Ezi Iesus ua kamaghin migei, "Tina nighnizir gavgavim nan itir borir katam damighti an arazir kuratam damighti, a helin mangiva, izevir bar kuram iniam. Kamaghin dera, me dagiar ekiam an firim dafaghiva ongarir konim mikinighti an aremegham.

⁷ "Ki ghaze, gumazamizir nguazimın ikiava igharaz darazigh amima me arazir kurabagh amiba, mevzika! Me kuram iniam! Arazir kuraba guizbangira otifi, ezi arazir kurabagh amima da otivir gumamaziziba, ki ghaze, lavzika! Ia kuram iniam!

⁸ "Eghti nin dafarim o suem ni damuti, ni arazir kuratam damighiva, anetugh a makunigh. Kamaghin dera, ni dafarir vamira ko suer vamira ikiva zurara itir ikirimirir aghuimın aven mangam. Ni dafarir pumuning o suer pumuning ikiti me ni isiva avir munger puvatizim mikinigham. ⁹ Egh nin damazim ni damuti ni arazir kuratam damighti, ni anesigh a makunigh. Kamaghin dera, ni damazir vamira iki, egh uaghan zurara itir ikirimirir aghuimın aven mangam. Ni damazir pumuning ikiti me ni isiva helin avim mikinigham.

¹⁰⁻¹¹ "Ia deragh uari bagh gan! Ia borir dozir kabar tongin tav ginighnigh kamaghin mikiman marki, a pura bizim.† Puvati. Ki ia migei, men enselba zurara nan Afeziar uan Nguibamin itimin damazimın iti."‡

Sipsipin ovengezimin akar isin zuim
(Luk 15:3-7)

¹² Ezi Iesus ua kamaghin migei, "Ia manmaghin nighnisi? Gumazitam 100pla sipsipba ikiti tam oveghtima, a ti manmaghin damuam? A ti a burian kogham, o? Puvati. A 99pla ateghti da puram azenan iki damiti, eghti a mangi ovengezim buri mangi, an apighvira givagham. ¹³ Ki guizbangira ia migei, an a batogh egh bar akuegham. Egh

17:24: Kis 30:13, 38:26 **17:24:** Ua Me Ini 30:13; 38:26 **18:1:** Lu 22:24 **18:1:** Luk 22:24 * **18:1:** Matyun osiziribar aven, Iesusin migirigiar ruaribar dibobonim 5pla. Kar namba 4. Ezi abuananam ikiavira iti. Migirigiar 18:3-35in aven itiba, da arazir Iesusin gin mangamin gumamaziziba deragh uari damuamibav gei. **18:3:** Mt 19:14, Mk 10:15, Lu 18:17 **18:3:** Matyu 19:14; Mak 10:15; Luk 18:17 **18:4:** Mt 20:27, 23:11 **18:4:** Matyu 20:27; 23:11 **18:5:** Mt 10:40-42, Lu 9:48, 10:16, Jo 13:20 **18:5:** Matyu 10:40-42; Luk 9:48; 10:16; Jon 13:20 **18:6:** Mt 17:27, Lu 17:1-2, 1 Ko 8:12 **18:6:** Matyu 17:27; Luk 17:1-2; 1 Korin 8:12 **18:7:** Lu 17:1, 1 Ko 11:19, 1 Ti 4:1 **18:7:** Luk 17:1; 1 Timoti 4:1 **18:8:** Mt 5:30, Mk 9:43 **18:8:** Matyu 5:30; Mak 9:43 **18:9:** Mt 5:29, 17:27, Mk 9:47 **18:9:** Matyu 5:29; Mak 9:47 **18:10-11:** Stt 48:16, Sng 34:7, Lu 19:10, Jo 3:17, 12:47, Hi 1:14 **18:10-11:** Jenesis 48:16; Onger Akaba 34:7; Luk 19:10; Jon 3:17; 12:47; Hibrur 1:14 † **18:10-11:** Akar faraghavira itimin, Grighin akam ghaze, "borir dozir kaba." Akar otevir kam uaghan, ves 6 ko ves 14in iti. Akar kam Matyu 10:42, uaghan an iti, egha ghaze, "Suren gumazir ziaba puvatiziba." Iesus ti boribara migeir puvati, a uaghan uan suren gumazir igharazibav gei. ‡ **18:10-11:** Akar abuananamın, fofozir gumazir maba ghaze, migirigiar otevir mam uaghan vezin kamın iti. Akar kam ghaze, "E fo, Gumamazizibar Otarim gumamazizir tuavim ataghiziba iniassa ize."

an agoroger ekiar kam, an agoroger 99plan ovengezir puvatizir kaba bagha itim, bar a gafiragham. ¹⁴ Kamaghira ian Afeziar uan Nguibamin itim, borir katam ovengan an aghua.”

Aveghbuar arazir kuram ni gamizim

¹⁵ Egha Iesus ua kamaghin migei, “Nin aveghbuam arazir kuram ni damighti, ni an bighan mangi egh gua uaningra ikiva ni a ko gua bizir kam anekirigh. A ni baraghti, ni ua uan aveghbuam iningham. ¹⁶ Egh a ni baraghan aghuaghti, ni gumazim uam, o igharazir pumuning uam me inighti, me nin gin mangi. E fo, Godin Akinafarim kamaghin migei, ‘Ni gumazim arazir kuram an gun a mikimsi, gumazir pumuning ko mikezim gavgavim nin migirigiabar aningam.’ ¹⁷ Egh gumazir ni migeir kam uaghan men akam baraghan aghuaghtima, ni an arazibar gun Siosin adaraziv kimam. Eghti a uaghan me baraghan aghuaghti, ni God gifozir puvatizir gumazim o dagiaba isir gumazimin min a damu.

¹⁸ “Ki guizbangira ia migei, bizir manam ia nguazimin a ikeghti, God uan Nguibamin uaghan a ikegham. Egh ia nguazimin bizir manam firighi, God uan Nguibamin uaghan a firigham.

¹⁹ “Egha ki ua ia migei, gua taning kagh nguazimin bizitam bagh nighnizir vamira ikia a iniasa a bagha God ko migei, nan Afeziar uan Nguibamin itim a isi gua daningam. ²⁰ Egh gumazir pumuning, o pumuning ko mikezim nan ziamin uari akuvagh ikiti, ki uabi men tongin ikiam.”

Iesus igharaz darazir arazir kuraba gin amangasa akar isin zuim akuri

²¹ Ezi dughiar kamin Pita iza kamaghin Iesusin azai, “Ekiam, ki manmaghin dughiabar arazir kurabar na gamizir gumazimin araziba gin amangam. Ti 7plan dughiaba?”

²² Ezi Iesus kamaghin a migei, “Ki 7plan dughiabar an arazir kuraba gin amangasa ni migeir puvati. Ni zurazurara an arazir kuraba gin amang.

²³ “Ia oragh. God Bizibagh Ativamin Dughiam mati, atrivir mam ko an ingangarir gumazibar eghaghanim. Atrivim uan

dagiaba isa uan ingangarir gumazibar dafarim gatigha ghaze, me gin ua da ikarvagham. Dughiar mam atrivim me a ikarvaghamin bizim akirasa. ²⁴ An adar kirir dughiam, me gumazir atrivim da 10 milien kina inimizim akua izi. ²⁵ Ezi a dagiar inizir kabar ikarvaghan ibura. Kamaghin atrivim me migia ghaze, me gumazir kam inigh an amuiroghboriba sara dagiaba bagh me amadagh, egh men ivezim inigh. Egh me ateghti me gumazir igharazimin ingangarir gumazir kinibar min iki. Egh an biziba bar da amadagh, dagiaba inigh egh a na da inizir biziba ikarvagham. ²⁶ Ezi ingangarir gumazir kam kamaghin oregha atrivimin guamin irigha kamagh migia a gakaghori, ‘Ni nan apangkuvigh, egh na mizuam. Eghti ki ni da inizir biziba bar da ikarvagham.’ ²⁷ Ezi atrivim an apangkuvigha, a inizir biziba uaghan da gin amada.

²⁸ “Ezi ingangarir gumazir kam atrivimin dipenim ategha ghua a ko ingaritav bato. A ko ingarir gumazir kam, faragha a da 10 kina inigha a ikarazir puvati. Ezi gumazir atrivim ko ikegha izir kam, maghirama an firimin suigha anegoava kamaghin a migei, ‘Ni na da inizir dagiaba bar da ikaragh.’

²⁹ “Ezi gumazir kam an guamin irigha a kakaghora ghaze, ‘Ni nan apangkuvigh, egh na mizuam. Eghti ki ni da inizir biziba ua da ikarvagham.’ ³⁰ Ezi gumazir kam a baraghan aghua, egha a inigha ghua kalabus gati, eghti a iki mangi dagiar kaba ikaragham.

³¹ “Ezi aning ko ingarir marasi, arazir kamin ganigha men naviba bar men ikufi. Egha me ghua atrivim batogha gumazir kam, a ko ingarir gumazim gamizir arazibar gun a mikeme. ³² Ezi atrivim gumazir kamin diazima, a uam a bagha ghu. Ezi a kamaghin a migia ghaze, ‘Ni bar ingangarir gumazir kuram! Ni faragha na gamuava araima, ki dagiar ni iniziba bar da gin amada. ³³ Ki nin apangkufi, kamaghin amizi, ni tizim bagha ni ko ingarir tavin apangkuvan aghua?’ ³⁴ Egha atrivim atarava gumazir kam isa, mizazim a gasamin gumazibar dafarim gati. Eghti a kaghira iki mangi, a biziba bar da ikarvaghamin dughiamin tugham.

18:15: Wkp 19:17, Lu 17:3, Ga 6:1, Je 5:19-20, 1 Pi 4:8

18:15: Ofa Gami 19:17; Luk 17:3; Galesia 6:1; Jems 5:19-20;

1 Pita 4:8 **18:15:** Vezin kamin itir migirigiar otevim, “ni damightima,” fofozir gumazir maba kamaghin nighnisi, gumazir ti igharazim an osiri. Matyu uabi puvati. **18:16:** Lo 19:15, Jo 8:17, 2 Ko 13:1, 1 Ti 5:19 **18:16:** Godin Araziba 19:15; Jon 8:17; 2 Korin 13:1; 1 Timoti 5:19 **18:17:** Ro 16:17, 1 Ko 5:9, 5:13, 6:1-6, 2 Te 3:6, 3:14 **18:17:** Rom

16:17; 1 Korin 5:9; 5:13; 6:1-6; 2 Tesalonika 3:6; 3:14 **18:18:** Mt 16:19, Jo 20:23 **18:18:** Matyu 16:19; Jon 20:23 **18:19:** Mk 11:24, Jo 15:7, 1 Jo 3:22, 5:14 **18:19:** Mak 11:24; Jon 15:7; 1 Jon 3:22; 5:14 **18:20:** Mt 28:20, Jo 14:23

18:20: Matyu 28:20; Jon 14:23 **18:21:** Luk 17:3-4 **18:22:** Stt 4:24, Mt 6:14, Mk 11:25, Kl 3:13 **18:22:** Jenesis 4:24; Matyu 6:14; Mak 11:25; Kolosi 3:13 **18:25:** 2 Kin 4:1, Neh 5:8 **18:25:** 2 Atriviba 4:1; Nehemia 5:8 **18:34:** Mt 5:25-26 **18:34:** Matyu 5:25-26 **18:35:** Mt 6:12-15, Mk 11:25-26, Ef 4:32, Kl 3:13, Je 2:13 **18:35:** Matyu

6:12-15; Mak 11:25-26; Efesus 4:32; Kolosi 3:13; Jems 2:13

³⁵ “Eghti ia uan aveghbuabar arazir kurrar me ia gamiba, ia guizbangira uan navir averiabar aven, da gin amangan koghtima, nan Afeziar uan Nguibamin itim uaghan kamaghira ia damuam.”

19

Iesus poroghamiba uari ataghirazir arazibav gei (Mak 10:1-12; Luk 16:18)

¹ Iesus migirigiar kaba agivagha, Galilin Distrik ategha, Judian Distrighin ghua Jordanin Fanemin vongin ghu. ² Ezi gumazamizir avirim an gin zui, ezi a danganir kamin men arimariaba agifa. ³ Ezi Farisin maba Iesus basamasa iza kamaghin an azai, “Ni manmaghin nighnisi? Gumazim uan ifongiamin gin ghua uan amuim puram anetaghiraghsi damuti, Judan Araziba ti an amamangatigham, o ti puvatigham?”

⁴ Ezi Iesus me ikaragha kamaghin men azai, “Ia ti Godin migirigiaba itir Akinafarimin ganizir puvati? Akar kam ghaze, ‘God bar faraghavira nguazir kam ko biziba bar dar ingara, gumazamizabar ingarigha me gamizi, men marazi gumazibar min otivizi, marazi amizibar min otifi.’ ⁵ Ezi God ghaze, ‘Kamaghin amizi, gumazim uan ameboghfeziaba ategh mangi, a uan amuim ko aning unaningin porogham. Egh aning inivafizir vamiram otogham.’ ⁶ God kamaghin mikemezima, aning ua gumazir pumuning puvati. Aning inivafizir vamira ikiam. Kamaghin amizi, God bizir pumuning isafuraghti, gumazitam aning abighan kogham.”

⁷ Ezi Farisiba kamaghin a migei, “Manmaghin amizi, Moses osira ghaze, gumazim amuim ataghiraghsiva, a bagh akinafarim osirigh a daningigh, egh amuim batueghtima a mangi?”

⁸ Ezi Iesus kamaghin me migia ghaze, “Ia naviba gavgafi. Kamaghin amizi, Moses ian amamangatizima, ia uan amuiba ataghirasi. Faraghavira arazir kam puvati. ⁹ Ezi ki kamaghin ia migei, gumazitam in amuim, a gumazir igharaziba tintinibar me isava akuir arazitam damighan koghtima, an a batuegh egh amizir igharazitam inigh an ikiam, gumazir kam poroghamiba uari bakeir arazim gami.”

¹⁰ Ezi Iesusin suren gumaziba akar kam baregha kamaghin Iesus migei, “Arazir kabanagh poroghamibar tongin ikitima, gumaziba amuibar ikian kogham.”

¹¹ Ezi Iesus kamaghin me migei, “Gumazamiziba bar akar kam inian kogham. Puvati, God gavgavir kam isava gumazir vabaram aningi. Kamaghin me amuibar ikian kogham. ¹² Guizbangira, marazi amebaba me batima, men inivafiziba ikufi. Marazi, me me aghori, eghti me boriba inian kogham. Marazi God Bizibagh Ativamin Dughiam ginighnigha amuiba ko pabar ikian aghua. Tina akar kam inisiva a mar a ini.”

Iesus ghaze, Ia boriba ateghti, me na bagh izi (Mak 10:13-16; Luk 18:15-17)

¹³ Ezi dughiar kamin gumazamiziba borir doziba inigha Iesus bagha izi. Eghti a uan dafarimning me gisin darigh me bagh God ko mikimasa me izima, an suren gumaziba men atara men anogorosi. ¹⁴ Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ni tina God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven ikisi, borir dozir kabar min iki. Kamaghin amizi, ia borir doziba ateghti, me na bagh izi, egh men anogoroghan marki.”

¹⁵ Egha Iesus dafarimning vaghvaha me gisin arigha, danganir kam ategha ghu.

Gumazir igiar bizir aviriba itim iza Iesus ko migei (Mak 10:17-31; Luk 18:18-30)

¹⁶ Ezi gumazir mam iza kamagh Iesusin azai, “Tisa, ki manmaghin damigh zurara itir ikirimirir aghuarim iniam?”

¹⁷ Ezi Iesus kamaghin a migia ghaze, “Ni tizim bagha arazir aghuiba bagha nan azai? Gumazir vamira, a dera. Egh ni zurara itir ikirimirir aghuim inisi, Godin akabar gin mangi.”

¹⁸ Ezi gumazir kam kamaghin Iesusin aza ghaze, “Ni Godin Akar Gavgavir manabav gei?”

Ezi Iesus ghaze, “Ia gumazitam misueghti an aremeghan marki, ia poroghamiba uari bakeir arazim damuan marki, ia okiman marki, egh ia pura gumazamizibagh ifariva, me isi kotiam darighan marki, ¹⁹ egh ia uan amebaba ko afeziabar apengan iki me

19:3: Mt 16:1 **19:3:** Matyu 16:1 **19:4:** Stt 1:27, 5:2, Mal 2:15 **19:4:** Jenesis 1:27; 5:2; Malakai 2:15 **19:5:** Stt 2:24, 1 Ko 6:16, 7:2, Ef 5:21, 5:31 **19:5:** Jenesis 2:24; 1 Korin 6:16; 7:2; Efesus 5:21; 5:31 **19:7:** Lo 24:1-4, Mt 5:31
19:7: Godin Araziba 24:1-4; Matyu 5:31 **19:9:** Mt 5:32, Mk 10:11, Lu 16:18, 1 Ko 7:10-11 **19:9:** Matyu 5:32; Mak 10:11; Luk 16:18; 1 Korin 7:10-11 **19:10:** 1 Korin 7:1-2; 7:7-9; 7:17 **19:12:** 1 Ko 7:32-34, 9:5, 9:15 **19:12:** 1 Korin 7:32-34; 9:5 **19:14:** Mt 18:2-3 **19:14:** Matyu 18:2-3 **19:16:** Mk 10:17, Lu 10:25, 18:18 **19:16:** Mak 10:17; Luk 10:25; 18:18 **19:17:** Wkp 18:5, Lu 10:28 **19:17:** Ofa Gami 18:5; Luk 10:28 **19:18:** Kis 20:13-16, Lo 5:17-20 **19:18:** Ua Me Ini 20:13-16; Godin Araziba 5:17-20 **19:19:** Kis 20:12, Wkp 19:18, Lo 5:16, Ro 13:9, Ga 5:14, Je 2:8 **19:19:** Ua Me Ini 20:12; Ofa Gami 19:18; Godin Araziba 5:16; Rom 13:9; Galesia 5:14; Jems 2:8

baragh, egh ia uarigh ifongezi moghin gumamazir igharazibagh ifongegh.”

²⁰ Ezi gumazir igiar kam kamaghin Iesus migei, “Akar kabanagh, ki bar dar gin zui. Ki ua tizim damuam?”

²¹ Ezi Iesus kamaghin a migia ghaze, “Ni bar deragh otivan ifueghiva, mangi uan biziba bar da amadagh. Egh dar dagiaba inigh egh da isi gumamazir biziba puvatizibar aningh. Ni kamaghin damighti, bizir bar aghuiba ni bagh Godin Nguibamin ikiam. Egh ni nan gin izi.”

²² Gumazir igiar kam, a bizir bar aviriba ikia, kamaghin oregha navim bar an osemezi, a ghu.

²³ Ezi Iesus kamaghin uan suren gumazibav gei, “Bar guizbangira ki ia migei, gumamazir bizir bar aviriba itiba, God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven mangin iburagham. ²⁴ Egha ki ua ia migei, kamelin tam iniba isair dikonir torimin aven mangisi ingangarir dafam damigh aven mangam. Eghti gumamazir biziba avirasemeziba, me God Bizibagh Ativamin Dughiamin mangisi guizbangira bar iburagham!”

²⁵ Ezi an suren gumaziba akar kam baregha digavir kuram gamigha ghaze, “Kamaghin damighti, tinara zurara itir ikirimirir aghuir kam iniam?”

²⁶ Ezi Iesus damazim meraram asaragha ghaze, “Bizir kaba gumazimin bar osemegham. Bizir kaba Godin osemezir puvati. A biziba bar dagh ami.”

²⁷ A kamaghin mikemezi, Pita an akam ikaragha ghaze, “Ni ge, e uan biziba bar da ategha, nin gin ize. E tizitam iniam?”

²⁸ Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ki guizbangira ia migei, God nguazim ko overiar igiam akiramin dughiamin Gumamazibav Otarin ziar bar ekiam iniam, egh atrivir dabirabim daperagham. Eghti ia nan gin aruizir darasi, ia uaghan 12plan atrivir dabirabibar apiagh Israelian anabar 12plan ganam. ²⁹ Eghti tina nan ziam bagh nighnigh, uan dipeniba, aveghbuaba, buaramiziba, afeziam, amebam, boriba ko nguaziba, ateghti, God gumazir kam ivezir bar aghuim a daningam. Ivezir kam, a nguazir kam in itir bizir kaba bar dagh afiragham. Eghti a uaghan zurara itir ikirimirir aghuimin aven ikiam. ³⁰

Eghti dughiar kam in faragha itir gumamazir aviriba, me gin ikitima, datirighin gin itir gumamazir aviriba, me gin faragh mangam.”

20

Wainin azenimin ingarir gumazibar akar isin zuim

¹ Egha Iesus ua kamaghin migia ghaze, “Ki gumamaziziba faragh ikiasa migeir nighnizim ki kamaghin a mikimasa. God Bizibagh Ativamin Dughiamin mati, gumazir mam wainin azenir ekiam iti. Egha a mizarazimra ghua wainin azenimin ingarasa ingangarir gumazir maba ini. ² Ezi gumazir kaba a ko akam akiri, egha wan kina wan kina aruer vamira iniasa ifonge, ezi gumazir ekiam me amadazi me an wainin azenimin ingarasa ghue. ³ Ezi gumazir ekiar kam 9 klok kamaghin ghua biziba amadir dangamin gumazir mabar gari, me iti. ⁴ Ezi a kamaghin me migei, ‘Ia uaghan mangi nan wainin azenimin ingar, eghti ki ian ingangarimin mirara ia givezam.’ ⁵ Ezi me ingarasa ghue. Ezi gumazir ekiar kam 12 klok ko 3 kloghin ghua arazir kamram amua ua gumazir maba ini.

⁶ “Egha 5 klok ko kamaghin ghua ua gumazir mabar gari, me pura tuivighav iti. Ezi a kamaghin men azai, ‘Ia manmaghin amigha aruer kam in pura iti.’

“Ezi me a migia ghaze, ⁷ ‘Tav ingangaritam e ganingizir puvati.’

“Ezi gumazir ekiam me migia ghaze, ‘Ia uaghan mangi nan wainin azenimin ingar.’

⁸ “Ezi aruem givazima gumazir ekiam uan ingangarir gumazibar garir gumazim kamaghin a migia ghaze, ‘Ni ingangarir gumazibar diagh men ivezim me daning. Egh ni gumazir bar gin izezibar ikegh ivezim me daning, mangi faragha izezibar gifagh.’

⁹ Ezi gumazir 5 kloghin izeziba iza wan kina, wan kina isi. ¹⁰ Ezi gin gumazir faraghavira ingariba iza nighnigha ghaze, me ti dagiar ekiatam iniam. Puvati, me uaghan wan kina wan kina ini.

¹¹ “Egha me dagiar me inizibar gara wainin azenimin ghuavimin atara kamaghin a migia ghaze, ¹² ‘Gumazir kaba bar gin izegha auan vamiran ingari, ezi e mizaraghara izegha ingangarir ekiam

19:21: Mt 6:20, Lu 12:33, Ap 2:45, 4:34-37, 1 Ti 6:18-19 **19:21:** Matyu 6:20; Luk 12:33; Aposel 2:45; 4:34-37; 1 Timoti 6:18-19 **19:23:** Mt 13:22, Mk 10:24, 1 Ti 6:9-10 **19:23:** Matyu 13:22; Mak 10:24; 1 Timoti 6:9-10 **19:26:** Stt 18:14, Jop 42:2, Jer 32:17, Sek 8:6, Lu 18:27 **19:26:** Jenesis 18:14; Jop 42:2; Jeremaia 32:17; Sekaraia 8:6; Luk 18:27 **19:27:** Mk 10:28, Lu 5:11, 18:28 **19:27:** Mak 10:28; Luk 5:11; 18:28 **19:28:** Mt 20:21, 25:31, Lu 22:30, 1 Ko 6:2-3, MAA 2:26, 3:21 **19:28:** Matyu 20:21; 25:31; Luk 22:30; 1 Korin 6:2-3; Akar Mogomem 2:26; 3:21 **19:29:** Mk 10:29-30, Lu 18:29-30, Hi 10:34 **19:29:** Mak 10:29-30; Luk 18:29-30; Hibru 10:34 **19:30:** Mt 20:16, Mk 10:31, Lu 13:30 **19:30:** Matyu 20:16; Mak 10:31; Luk 13:30 **20:1:** Mt 21:33 **20:1:** Matyu 21:33 **20:8:** Wkp 19:13, Lo 24:15 **20:8:** Ofa Gami 19:13; Godin Araziba 24:15

gamima, aruem e gaponge. Ezi ni ivezir vamira bar e ganingi.’

¹³ “Ezi azenimin ghuavim akar kam baregha kamaghin men mav migei, ‘Namakam, ki arazir kuratam ia gamizir puvati. Ia ti faragha, ia wan kina iniasa akam akiri?’ ¹⁴ Ni uan ivezim inigh mangi. Ki kamaghin ifonge, ki dagiaba gumazir gin izezim givezir moghira ni givesi. ¹⁵ Kar nan bizimra. Ki ti uan dagiaba uan ifongiamin dar aningan kogham? Egha ki arazir bar aghuim gumazir kabagh amizima ni tizim bagha navir averiamin na baseme?”

¹⁶ Egha Iesus ghaze, “Kamaghira gumazir gin izeziba faragh ikiam, eghti faragha itiba me gin mangam.”

Iesus uan ovever dughiam, dughiar mikezimin uam a migei

(Mak 10:32-34; Luk 18:31-33)

¹⁷ Egha Iesus uan suren gumazir 12pla ko Jerusalemin zui. Egha me ghua a me inigha danganir miriar mamın ghua me uarira ikiava, egha kamaghin a me migia ghaze, ¹⁸ “Ia oragh, E nguivar ekiam Jerusalemin ghuavanadi. Eghti gumazitam Gumamazizibar Otarim isiva, Judan Arazibagh fozir gumaziba koma ofa gamir gumazir ekiabar aningam. Eghti me a isi kotiam datighiva, egh a misueghti an aremeghsiva me akabar kiram, egh me kamaghin a mikim suam, Ni aremegham. ¹⁹ Egh me a inigh Kantrin Igharazibar Gumamazizibar dafaribar arighti, gumazir kaba a dipovam, egh a ifozoroghiva a isi ter ighuvimin a gafughti an aremegham. Eghti aruer mikezim givaghti, a ua dikavigham.”

Jems ko Jon gumazir ekiamningin otivasa

(Mak 10:35-45)

²⁰ Ezi Sebedin amuim uan otarimning ko Iesus bagha izi. Me izava aningın amebam itevimning apirigha, ua bagha bizitam damuasa an azai. ²¹ Ezi Iesus an azara, “Ni tizim baka?”

Ezi a ghaze, “Ni kamaghin na bagh damu, ni Atrivir Ekiamin otogh, egh nan otarimning ateghti, tav nin agharir guvim daperaghti, tav nin agharir kiriam daperagh.”

²² Ezi Iesus akam baregha kamaghin a ikaragha ghaze, “Ni azangsizir bizir kam, ni an mingarim gifozir puvati, egha ni a bagha nan azai.”

Egha aningın azara, “Gua ti ki ateramin osimtizim, uaghan an ateramin gavgavim iti?”

Ezi aning ghaze, “Are, ga gavgavim iti.”

²³ Ezi Iesus kamaghin aning migia ghaze, “Guizbangira, gua ki ateramin osimtizim, gua a iniam. Egha ki tav amiseveghti a nan kiriam ko guvimin dapiamin bizim, a nan bizim puvati. Ezi danganir kabanang, nan Afeziam dar apiasa gumazir maba amisevegha, me bagha dar kirigha gifa.”

²⁴ Ezi suren gumazir 10pla akar kam baregha aningın atari. ²⁵ Ezima Iesus men diazi, me izima a ghaze, “Ia fo, Kantrin Igharazibar Gumamazizibar atriviba pamten me gamima, me bar men apengan iti. Ezi men gumazir dapaniba uan akaba baraghasa puvira me abiraghbirasi. ²⁶ Eghti arazir kaba ian tongin ikian kogham. Gumazir manam ian tongin ekiamin ikisi, a ingangarir gumazimin min iki. ²⁷ Eghti gumazir manam ian faragh mangisi, a bar ian ingangarir gumazir kinimin min iki. ²⁸ Ezi kamaghira Gumamazizibar Otarim iza, gumamazizibar amuti me a bagh ingarasa, a izezir pu. Puvati, a me bagh ingarasa ize. Egha a gumamazizir aviriba bagh aremegh ua me givezegh me iniasa ize.”

Iesus gumazir damazir kurar pumuning gamizi, aning gari

(Mak 10:46-52; Luk 18:35-43)

²⁹ Egha Iesus uan suren gumaziba ko Jerikon nguivar ekiam ategha zui. Ezi avirir ekiam an gin zui. ³⁰ Ezi gumazir damazir kurar pumuning tuavir apinimin aperaghaviti. Egha aning orazima Iesus tuavir kamın izima, aning pamten kamaghin dei, “Ni Devitin Otarim, ni gan apangkufigh.”

³¹ Ezi gumamaziziba aning barazi, aning deima, me pamten aningın anogorogha ghaze, gua uan akamning dukuagh. Me kamaghin aning migeima, aning tiarim akarava dia ghaze, “Ekiam, ni Devitin Otarim, ni gan apangkufigh.”

³² Kamaghin amizi, Iesus tugha aningın dia ghaze, “Ki tizim gua bagha a damuasa, gua ifonge?”

³³ Ezi aning a ikaragha ghaze, “Ekiam, ni gan damaziba kuighiti, ga ua ganasa.” ³⁴ Ezi Iesus aningın apangkuvigha egha dafarim

20:16: Mt 19:30, Mk 10:31, Lu 13:30 **20:16:** Matyu 19:30; Mak 10:31; Luk 13:30 **20:18:** Mt 16:21, 17:22-23
20:18: Matyu 16:21; 17:22-23 **20:21:** Mt 19:28, Lu 22:30 **20:21:** Matyu 19:28; Luk 22:30 **20:22:** Mt 26:39, 26:42, Mk 14:36, Jo 18:11 **20:22:** Matyu 26:39; 26:42; Mak 14:36; Jon 18:11 **20:23:** Mt 25:34, Ap 12:2, Ro 8:17, 2 Ko 1:7, MAA 1:9 **20:23:** Matyu 25:34; Aposel 12:2; Rom 8:17; 2 Korin 1:7; Akar Mogomem 1:9 **20:25:** Luk 22:25-26
20:26: Mk 10:43, Lu 9:48 **20:26:** Mak 10:43; Luk 9:48 **20:26:** Matyu 23:11; Mak 9:35; Luk 22:26 **20:28:** Lu 22:27, Jo 13:14, Fl 2:7, 1 Ti 2:6, Ta 2:14, 1 Pi 1:19 **20:28:** Luk 22:27; Jon 13:14; Filipai 2:7; 1 Timoti 2:6; Taitus 2:14; 1 Pita 1:19 **20:30:** Mt 9:27, 15:22 **20:30:** Matyu 9:27; 15:22

aningin damazibagh atizi, aningin damaz-
iba maghira ua derazi, aning ua gari. Egha
maghira Iesusin gin zui.

Iesus Jerusalem otagha gumamazibar sure gami

21

(Sapta 21–25)

Iesus atrivimin min Jerusalem aven zui
(Mak 11:1-11; Luk 19:28-40; Jon 12:12-
19)

¹ Egha Iesus uan suren gumaziba ko
me Jerusalem boroghin izava Olivin
Mighsiamin iza Betfagen nguibamin oto.
Egha Iesus uan suren gumazir pumuning
amaga, ² kamaghin aning migei, “Gua
nguibar munagh itimin mangi, egh gua
gantima, donkin mam me a ikezima a uan
nguzir asem ko iti. Aningin benim firigh
na bagh aning inigh kagh izi. ³ Eghti
gumazitam guan azangtima, gua a mikim
suam, ‘Ekiam ingangarim aningin iti.’ Eghti
gumazir kam zuamira puram aning ateghti,
aning izam.”

⁴ Godin akam inigha izir gumazim Ai-
saia faragha mikemezir akaba otivasa, bizir
kaba otifi. Akar kam kamakin, ⁵ “Ni
akar kam isiva Saionin nguibar ekiamin
itir gumamazizibav kemegh. Ia gan, ian
atrivimra mara, ia bagha izi! A gumazir
kinir ziaba puvatizir mam min donkin
mam gaperagha izi, kar donkin amebamin
nguzir asem.”

⁶ Ezi Iesusin suren gumazimning ghua
a mikemezi moghin ami. ⁷ Egha aning
donkin amebamin nguzir asem sara aning
inigha iza, egha uan korotiar azenan azuiba
suegha donkiningin akirimning gisin atizi,
Iesus korotiar kabagh isin apera. ⁸ Ezi gu-
mazamizir aviriba uan korotiar azenimin
azuiba suegha tuavim mughara zui. Ezi
marazi temer aguaba oka da isa tuavir
torim garisi. ⁹ Ezi gumamazizir faragha
zuiba ko Iesusin gin iziba, uan tiariba akara
ghaze, “Hosana! Ia Devitin Otarimin ziam
fi! Gumazir, Ekiamin ziam ko gavgavim
izim, God deragh a damu! Hosana! Ia
Nguibar bar pin itimin itir Godin ziam fi!”

¹⁰ Ezi Iesus Jerusalem aven ghuzi, an
itir gumamaziziba digavir kuram gamigha
tintinibar uarir azai, ¹¹ “Kar gumazir
manam?”

Ezi Iesusin gin izezir darazi ghaze, “Kar
Iesus, a Godin akam inigha izir gumazim.
A Galilin Distrighin aven itir nguibam
Nasaretian gumazim.”

*Iesus Godin Dipenim avinizir divazimin
aven biziba amadir gumamaziziba,
me batosi*

(Mak 11:15-19; Luk 19:45-48; Jon 2:13-
22)

¹² Ezi Iesus ghua Godin Dipenim avinizir
divazimin aven gumamazizibar garima,
me biziba amadi, ezi a me batosi. Egha
gumamazizir dagiaba uarir ikarvazibar
dakoziba, ko kuarazir bunbaba amadir
gumamazizibar dabirabiba, da fava egha
da ighavkiri.* ¹³ Egha kamaghin me
migei, “Godin Akinafarimin aven, osizirim
kamaghin iti, ‘Nan Dipenim, God ko migeir
Dipenimra. Ezi ia a gamizi, an okimakiar
gumazizibar mogomer danganimin min
oto!’”

¹⁴ Egha a Godin Dipenimin aven itima,
damazir okaviriziba ko suer amiriziba a
bagha izima, a men arimariaba gefi. ¹⁵ Ezi
ofa gamir gumazir ekiaba koma Judan
Arazibagh fozir gumaziba izava an amir
arazir ivinbabar gari. Egha me orasi, boriba
Godin Dipenim avinizir divazimin aven ikia
dia ghaze, “Hosana! Devitin Otarimin ziam
fi.”

Kamaghin amizi, me bizir kaba bagha
atari. ¹⁶ Egha kamaghin Iesusin azai, “Ni
boriba migeir akaba barasi, o?”

Ezi Iesus me ikaragha ghaze, “Are, ia
ti Godin Akinafarimin ganizir puvati?
A ghaze, ‘Ni borir bar iririviba ko otem
apavira itibagh amima, me deravira nin
ziam fe.’”

¹⁷ Egha a me ategha ghua Jerusalem
nguibam ategha Betanin nguibamin ghua,
egha kagh akui.

Iesus temer figh mikemezi, a misingi

(Mak 11:12-14; 11:20-24)

¹⁸ Egha mizaraghara Iesus dikavigha ua
Jerusalem ziuima, mitiriam an azi, ¹⁹
ezi a tuavir apinimin temer fighin mam
garima, a iti. Ezi a roghira ghua garima,
fighin oviziba puvati. A pura dafarir kiniba
iti. Ezi Iesus temer kam migia ghaze, “Ni ua
ban kogham. Bar puvatigham.” Ezi temer
maghira misingi.

²⁰ Ezi an suren gumaziba bizir kam
ganigha digavir kuram gamigha, ghaze,

21:3: Mt 26:18 **21:3:** Matyu 26:18 **21:5:** Ais 62:11, Sek 9:9, Jo 12:15 **21:5:** Aisaia 62:11; Sekaraia 9:9; Jon
12:15 **21:8:** 2 Kin 9:13 **21:8:** 2 Atriviba 9:13 **21:9:** Sng 118:25-26, Mt 23:39 **21:9:** Onger Akaba 118:25-26;

Matyu 23:39 **21:11:** Mt 21:46 **21:11:** Matyu 21:46 * **21:12:** Gumamaziziba Godin Dipenim avinizir divazimin
aven iki bizibagh ivezisi, ofa gamir dagiabar dagh ivezam. Me Rom ko Grighin dagiabar ivezan kogham. Kuaraziba ko
bizir me kagh iveziba, da Godin ofa gamir biziba. **21:13:** Ais 56:7, Jer 7:11, Mk 11:17, Lu 19:46 **21:13:** Aisaia
56:7; Jeremaia 7:11; Mak 11:17; Luk 19:46 **21:14:** 2 Sml 5:8, Ais 35:5-6 **21:14:** Aisaia 35:5-6 **21:16:** 2 Sng 8:2
21:16: Onger Akaba 8:2 **21:19:** Lu 13:6 **21:19:** Luk 13:6

“Temer figh manmaghin amigha zuamira misingl?”

²¹ Ezi Iesus kamaghin me ikaragha ghaze, “Ki guizbangira ia migei, ia nighnizir gavgavim ikiva, okam nighnighan kogh, egh ki fighin temem gamizir arazim, ia uaghan a damuamin gavgavim ikiam. Egha anarira puvati, ia uaghan mighsiar kam mikim suam, ‘Ni dikavigh mangi, uabi isi ongarim mikinigh.’ Eghti a ia mikemezi moghin otivam. ²² Egh ia nighnizir gavgavim ikiva God ko mikimiva, egh biziba bagh Godin azangsigh, egh ia da iniam.”

Judan gumazir dapaniba Iesusin gavgavim bagha an azai

(Mak 11:27-33; Luk 20:1-8)

²³ Egha Iesus ghua Jerusalemin otogha Godin Dipenim avinizir divazimin aven gumazamiziba Godin akam men sure gami. Ezi ofa gamir gumazir ekiaba ko Judabar gumazir aruaba iza kamaghin an azai, “Ni gavgavir manamin amodoghin bizir kabagh ami? Ezi tina gavgavir kam ni ganingl?”

²⁴ Ezi Iesus me ikaragha ghaze, “Ki uaghan azangsizir mam ia damuasa. Ia deraghviram a ikaraghti, ki ia mikimam, ki gavgavir manamin amodoghin bizir kabagh ami. ²⁵ Ki Jon bagha ian azai, tina gavgavim Jon ganingizi a gumazamiziba rue? A ti Godin Nguibamin gavgavir kam ini, o a ti gumazamiziba dama a ini?”

Ezi me uarira uariv gia ghaze, “E suam, ‘An rurim Godin ize,’ eghti a ua kamaghin en azaragham, ‘Ia manmaghin amigha nighnizir gavgavim Jonin ikian aghua?’ ²⁶ Eghti e suam, ‘Jonin rurim gumazamizibar ize,’ kamaghin e gumazamizibar atiatingi. E fo, me bar Jonin migia ghaze, a Godin akam inigha izir gumazir mam.”

²⁷ Kamaghin amizi, me Iesus migia ghaze, “E fozir puvati.”

Ezi Iesus kamaghin me migia ghaze, “Kamaghira, ki uan gavgavim inizir tuavimin gun ia mikemeghan kogham.”

Iesus gumazir mam otarimning akar isin zuim migei

²⁸ Egha Iesus uam ofa gamir gumazir ekiaba ko gumazir dapaniba kamaghin me migei, “Ia manmaghin nighnisi? Gumazir mam otarir pumuning iti. Egha a ghua kamaghin otarir ekiam migei, ‘Otarim, ni

datirighin mangi, wainin azenimin aven ingar.’ ²⁹ Ezi otarim ghaze, ‘Ki aghua.’ Egha ua gin, nighnizim giragha ghua ingari. ³⁰ Ezi afeziam ghua otarir dozim kamaghira an azara. Ezi otarim ghaze, ‘Ki mangi ingaram.’ Egha ghuzir puvati. ³¹ Ezi ia manmaghin nighnisi, otarir kamningin manamra afeziamin akam baregha an gin zui?”

Ezi me Iesus migia ghaze, “Otarir ekiam.”

Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ki guizbangira ia migei, gumazir dagiaba isiba ko amizir arazir kurabagh amiba, me ia gafragha faragha God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven zui. ³² Guizbangira, Jon otogha arazir aghuimin tuavim ian aka, ezi ia nighnizir gavgavim an akamin ikian aghua. Ezi dagiaba isir gumaziba ko amizir arazir kurabagh amiba, me nighnizir gavgaviba an iti. Ia bizir kamin ganigha uan nighnizibagh irazir puvati, egha nighnizir gavgavim Jonin akamin itir puvati.”

Wainin azenimin garir gumazir kurabar akar isin zuim

(Mak 12:1-12; Luk 20:9-19)

³³ Egha Iesus gumazir dapaniba ua kamaghin me migei, “Ia akar isin zuir igharazir kam baragh. Gumazir mam wainin azenimin ingarigha, an divazim aghui. Egha wainin oviziba mirmiramin itarim gikuigha azenir dipenimin ingari, eghti ingangarir gumaziba an iki azenimin ganam. Egha azenir kam isa gumazir mabar agharim gatigha ghaze, me gin wainin dipataba uam a ikaragham. Egha dikavigha nguibar saghon itimin ghu.† ³⁴ Ezi wainin oviziba kuaramin dughiam roghira izezima, gumazir kam uan ingangarir gumazir maba amadzama, me wainin ovizi taba iniasa ghue. ³⁵ Ezi azenimin garir gumaziba ingangarir gumazir kaba inigha, mam misuegha, igharazir mam me a misoghezima an areme, egha dagiabar igharazir mam ginifi.

³⁶ Ezi azenimin ghuavim gin ua ingangarir gumazir igharaziba amangi. Me aviraseme, egha men dibobonim faragha izezibagh afira. Ezi wainin azenimin garir gumazir kaba kamaghira uam azenimin ghuavimin ingangarir gumazibagh ami.

³⁷ “Kamaghin amizi, azenimin ghuavim abuan uan otarim amada. Afeziam ghaze,

21:21: Mt 17:20, Lu 17:6, Jo 14:12, 1 Ko 13:2, Je 1:6 **21:21:** Matyu 17:20; Luk 17:6; Jon 14:12; 1 Korin 13:2; Jems 1:6

21:22: Mt 7:7-11, 18:19, Mk 11:24, Lu 11:9, Jo 14:13-14, Je 5:16, 1 Jo 3:22 **21:22:** Matyu 7:7-11; 18:19; Mak 11:24; Luk

11:9; Jon 14:13-14; Jems 5:16; 1 Jon 3:22 **21:23:** Jo 2:18 **21:23:** Jon 2:18 **21:26:** Mt 14:5, 21:46, Mk 6:20, Lu

20:6 **21:26:** Matyu 14:5; 21:46; Mak 6:20; Luk 20:6 **21:28:** Lu 15:11 **21:28:** Luk 15:11 **21:31:** Lu 7:29,

7:50 **21:32:** Lu 3:12, 7:29-30 **21:32:** Luk 3:12; 7:29-30 **21:33:** Mt 25:14 **21:33:** Matyu 25:14 † **21:33:**

Wainin azenimin migri giaba, Iesus Aisaia 5:1-2in da ini, egha God Israelia damuamin akar isin zuim mikeme. Akar kamin mingarim kamaghin ghu, God uabi, gumazir azenimin ingarizim. Ezi Israelia wainin azenimin min iti. **21:35:** Mt 22:6

21:35: Matyu 22:6

'Me nan otarimin akam baregh deragh a damuam.'

³⁸ "Puvati, gumazir kaba otarimin gari, a izima, me uarira uariv gei, 'Gumazir kam iziva uan afeziamin biziba bar da iningham. Aria. E a misueghti, an aremek. Egh e uari bagh wainin azenim iniam.' ³⁹ Kamaghin, me maghira an suigha, wainin azenimin azenan anekunigha, otarim misoghezi an areme.

⁴⁰ "Eghti wainin azeniminin ghuavim izi manmaghin gumazir kabar amuam? Ia manmaghin nighnisi?"

⁴¹ Ezi me a migia ghaze, "A gumazir kurar kaba puv me misueghti me arimighiregham. Eghti an azenim isiva gumazir igharazibar anigam, eghti wainin oviziba iniamin dughiamin me a bagh pozim daghuigh a daningam."

⁴² Ezi Iesus kamaghin men azai, "Ia Godin Akinafarimin aven itir osizirir kabar ganis, o puvati? Osizirir kaba kamaghin migei:

"Kar dipenir akinir ingangarir gumaziba aghuazim,
a datirighin dipenim aterir guarim gava.
Ekiam uabi arazir kam gamizima an oto.
Ezi e an garima, a bar dera.'

⁴³ "Kamaghin amizi, ki ia migei, God Bizibagh Ativamin Dughiam, God ia dama a inigh a isiva, gumazamizir dughiar kamin aven iki arazir aghuibar amuamibar anigam. ⁴⁴ Eghti gumazir manam dagiar kam gisin irighiva, an aghariba misarighiregham. Eghti dagiar kam gumazitam gisin irighiva, bar anemisrarigham."[‡]

⁴⁵ Ofa gamir gumazir ekiaba ko Farisiba akar isin zuir kam baregha fo, Iesus akam isa, me gasara. ⁴⁶ Kamaghin amizi, me an suighasava amua, egha gumazamizir aviribar atiatingi. Me fo, gumazamiziba Iesusin migia ghaze, a Godin akam inigha izir gumazir mam.

22

*Poroghamibar isar ekiamin
akar isin zuim
(Luk 14:16-24)*

¹ Ezi Iesus uam akar isin zuir mam in gumazir dapanibagh amua kamaghin me

migei, ² "God Bizibagh Ativamin Dughiam mati, atrivir mam in otarim amuamin ikiasava amima, an a bagh isar ekiam gami. ³ Isar dughiam tighar otivam, a faraghavira isam bagh izasa gumazamiziba bagha akam amada. Ezi isamin dughiam otozima, a gighamizir gumazamiziba izasa uan ingangarir gumaziba amada. Ezi puvati, gumazamizir a gighamiziba, me izan aghua. ⁴ Ezi a uan ingangarir gumazir maba amaga, kamaghin me migei, 'Ia mangi, gumazir ki gighamiziba kamagh me mikim, "Ia oragh. Ki dagheba tuegha givagha, uan bulmakaun apuribav suegha, egha uaghan uan asizir ekiabav soke. Ezi isamin biziba bar gifa. Ia poroghamibar isar ekiamin izi.' "

⁵ "Ezi ingangarir gumaziba ghua akar kamin gumazibav gei. Ezi me oraghan aghuagha tintinibar zui. Mav uan azenimin zui, ezi mav uan dagiar ingangarim bagha zui. ⁶ Ezi marazi atrivimin ingangarir gumazibar suigha, puv me misoghezi me ariaghire.

⁷ "Kamaghin amizi, atrivim puv atari, egha uan midorozir gumaziba amada. Ezi me ghua an ingangarir gumazibav soghezir gumaziba, me misogha bar me agivaghava, men nguibar ekiam gaborozi a isi.

⁸ "Egha atrivim uan ingangarir gumazibav gei, 'Poroghamibar isamin dagheba isigha gifa. Ezi gumazir ki gighamiziba, me gumazir kuraba, kamaghin me isamin ikian kogham. ⁹ Kamaghin amizi, ia mangi tuavir ekiaba bar dar mangi, egh gumazir manaba ia me bativigh, egh ia men diaghti, me poroghamibar isar kamin izi.' ¹⁰ A kamaghin mikemezima, an ingangarir gumaziba tuaviba bar dar ghuaa gumazamiziba bar me akufa, gumazamizir aghuiba ko kuraba sara. Ezi me iza damasa poroghamibar isar dipenim gapiazi a bar izifa.

¹¹ "Ezi gumazamiziba apiazima, atrivim men ganasa aven zui. Egha a ghua gumazir mam in garima, a poroghamibar isamin azuir adiaritam aruzir puvati. ¹² Ezi atrivim an azara, 'Namakam, manmaghin amizi, ni adiarir aghuitam aruzir puvatigha, puram aven ize?' Ezi gumazim mikiman asa.

¹³ "Kamaghin amizi, atrivim ingangarir gumazibav gia ghaze, 'Ia an soroghafariba ikegh, a isiva azenan mitatem in anekunigh.

21:38: Mt 27:18 **21:38:** Matyu 27:18 **21:39:** Hi 13:12 **21:39:** Hibru 13:12 **21:42:** Sng 118:22-23, Ais 28:16, Mk 12:10, Ap 4:11, Ro 9:33, Ef 2:20, 1 Pi 2:6-8 **21:42:** Onger Akaba 118:22-23; Aisaia 28:16; Mak 12:10; Aposel 4:11; Rom 9:33; Efesus 2:20; 1 Pita 2:6-8 **21:44:** Ais 8:14-15, 60:12, Dan 2:44-45, Sek 12:3, 1 Pi 2:8 **21:44:** Aisaia 8:14-15; 60:12; Daniel 2:44-45; Sekaraia 12:3; 1 Pita 2:8 [‡] **21:44:** Baibelin fofozir gumazir maba ghaze, akar ves 44in aven itiba, Matyu da osirizir puvati, ti gumazir igharazim gin da osiri. Ni Luk 20:18in gan. **21:46:** Mt 21:11, 21:26, Lu 7:16, Jo 7:40 **21:46:** Matyu 21:11; 21:26; Luk 7:16; Jon 7:40 **22:4:** Mt 21:36 **22:6:** Mt 21:35 **22:6:** Matyu 21:35 **22:8:** Mt 10:11-13, Ap 13:46 **22:11:** 2 Ko 5:3, Ef 4:24, MAA 3:4, 19:8 **22:11:** 2 Korin 5:3; Akar Mogomem 3:4; 19:8 **22:13:** Mt 8:12, 25:30, Lu 13:28 **22:13:** Matyu 8:12; 25:30; Luk 13:28

Danganir mitater kamın me puvira tuavara atariba kuskusi.’

¹⁴ “Ia oragh. God gumazamizir aviribar dei, egha varazira, a me amisevima, me aven zui.”

Gumazamiziba dagiaba Atrivim Sisar daningam, o markiam?

(Mak 12:13-17; Luk 20:20-26)

¹⁵ Ezi Farisiba ghua akabav suegha Iesusin suighasa tuaviba buri. Egha me ghaze, a pazi bizitam mikemeghti, me an migirigiam baghaviram an suigham. ¹⁶ Egha me uan suren gumazir maba ko Herotin gin zuir marazi amadazi, me Iesus bagha ghua kamaghin a migei, “Tisa, e fo ni guizbangira bizibav geir gumazim. Ni Godin Arazibar gumazamizibar sure gamua guizbangira me migei. Ni tavin nighnizimin gin zuir puvati. Akar vamira ni gumazamizir ziaba itiba, ko gumazamizir kiniba uaghara, me migei. ¹⁷ Kamaghin, ni deragh e mikim. Judan Araziba manmaghin migei? E dagiaba isiva Atrivim Sisar daningtama, arazir kam Godin damazimin dera, o puvati? Ni manmaghin nighnisi?”

¹⁸ Ezi Iesus men nighnizir kurar kam gifo, egha kamaghin me migei, “Ia gumazir ifavaribagh amiba, ia tizim bagha na gifarasava ami? ¹⁹ Ia gavman ganidir dagiatam nan akagh.” Ezi me dagiar mam inigha iza a ganingi.

²⁰ Ezi Iesus kamaghin men azai, “Kar tinan nedazim ko tinan ziam?”

²¹ Ezi me ghaze, “Mar Sisarın nedazim ko an ziam.”

Ezi a me migia ghaze, “Kamaghira, ia Sisarın biziba isi Sisar daning, egh Godin biziba isi, God daning.”

²² Ezi me migirigiar kam baregha digavir kuram gamigha, anetegha ghue.

Sadyusiba gumazir aremegha ua dikavizibar arazim bagha Iesusin azai

(Mak 12:18-27; Luk 20:27-40)

²³ Ezi aruer kamra, Sadyusiba Iesus bagha ize. Sadyusiba ghaze, gumazir aremeziba ua dikavir puvati. Egha me kamaghin Iesusin azai, ²⁴ “Tisa, Moses kamaghin mikeme, Gumazir manatam boriba puvatigh aremeghti, an aveghbuatam an amuim inigh an ikiti, amizir kam boriba

batiti, an aveghbuamin ikizim kuavare-meghan kogham. ²⁵ Ezi fomira aveghbuar 7pla, en tongin ike. Men avebam amuimin ikiava boritam inizir puvati, egha areme. Kamaghin amizi, an dozir mam an amuim inigha an iti. ²⁶ Ezi an dozir kam uaghan boritam inizir puvatigha areme. Ezi aningin dozir mizekim ko an gin iziba kamaghiram ami. ²⁷ Egha me bar ariaghire, ezi abuan amizir kam uaghan areme. ²⁸ Kamaghin ni e mikim, gumazamiziba ua dikavamin dughiamin, amizir kam tinan amuimra? Ni nighnigh, me bar an ike!”

²⁹ Ezi Iesus me ikarvagher kamaghin me migei, “Ia Godin Akınafarimin itir akam gifozir puvati, egha ia uaghan Godin gavgavim gifozir puvati. Kamaghin, ia paza migei. ³⁰ Gumazamizir aremeziba ua dikavamin dughiamin, paba amubar ikian kogham, uaghan me amuiba isi pabar arighan kogham. Me enselbar min Godin Nguibamin ikiam.

³¹ “Ezi ki ua dikavamin dughiam baghian azangasa. Ia ti God ia mikemezir akar kamın ganiz, o puvati? A ghaze, ³² ‘Ki Abraham ko Aisak ko Jekopin God.’ God gumazir ariaghirezibar God puvati, a gumazir angamira itibar God.”

³³ Ezi gumazamiziba an akar kam baregha digavir kuram gami.

Godin Akar Gavgavir faraghavira itim

(Mak 12:28-31; Luk 10:25-28)

³⁴ Farisiba orazi, Iesusin migirigiba Sadyusibagh amizima, me mikiman ibura. Ezi me uari akuvagher a bagha izi. ³⁵ Me ko izir gumazir mam, a Judan Arazibagh fozir gumazim. Egha a Iesus basamasa kamaghin an azai, ³⁶ “Tisa, Godin Akar Gavgavir manamra maba bar dagh afira egha faraghavira iti?”

³⁷ Ezi Iesus kamaghin a migia ghaze, “Ia bar uan navir averiaba ko uan duaba ko uan nighniziba ko uan gavgaviba sara bar a gifongegh. ³⁸ Kar Akar Gavgavir bar ekiam, egha Akar Gavgavir igharazibar faraghavira iti. ³⁹ Ezi an girara irim. A kamakin: ni uabira uabi gifongezim moghin, gumazamizir igharazibagh ifongegh. ⁴⁰ Moses Osirizir Araziba ko Godin akam inigha izir gumazibar akaba, da bar arazir kamning gisin tu.”

22:14: Mt 20:16, 2 Pi 1:10, MAA 17:14 22:14: 2 Pita 1:10; Akar Mogomem 17:14 22:15: Mk 3:6 22:15: Mak 3:6 22:16: Mk 3:6, 8:15, 12:13 22:16: Mak 3:6; 8:15; 12:13 22:21: Stt 1:27, Ro 13:7 22:21: Rom 13:7
22:23: Ap 23:8 22:23: Aposel 23:8 22:24: Lo 25:5 22:24: Godin Araziba 25:5 22:29: Jo 20:9 22:29: Jon 20:9 22:30: 1 Jo 3:2 22:30: 1 Jon 3:2 22:32: Kis 3:6, Mt 8:11, Mk 12:26, Lu 20:37, Ap 7:32 22:32: Ua Me Ini 3:6; Matyu 8:11; Mak 12:26; Luk 20:37; Aposel 7:32 22:33: Mt 7:28 22:33: Matyu 7:28 22:37: Lo 6:5, 10:12, Lu 10:27 22:37: Godin Araziba 6:5; 10:12; Luk 10:27 22:39: Wkp 19:18, Mk 12:31, Ro 13:9, Ga 5:14 22:39: Ofa Gami 19:18; Mak 12:31; Rom 13:9; Galesia 5:14 22:40: Mt 7:12, Ro 13:10, Ga 5:14, 1 Ti 1:5 22:40: Matyu 7:12; Rom 13:10; Galesia 5:14; 1 Timoti 1:5

Jesus God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim bagha Farisibar azai

(Mak 12:35-37; Luk 20:41-44)

⁴¹ Farisiba uari akuvagha ikiav itima, Iesus men azara, ⁴² "Ja God Ua Gumazamiziba Iniasa Misevezir Gumazim, manmaghin a ginighnisi? A tinan otarim?"

Ezi me an migia ghaze, "A Devitin Ovavim."

⁴³ Ezi Iesus kamaghin men azai, "Manmaghin amizi, Godin Duam nighnizim Devit ganingizi, a gumazir kam, 'Ekiam,' a gati, egha kamaghin migia ghaze:

⁴⁴ "Ekiam, nan Ekiam migia ghaze, 'Ni nan agharir guvimin daperagh iki mangiti, ki nin apaniba dikabiragh me isi nin dafarim datighti, me nin dagarimningin apengan ikiam."

⁴⁵ "Ezi ia nighnigh, Devit uabi gumazir kamin migia ghaze, a nan Ekiam. Ezi manmaghin, gumazir kam ua Devitin Ovavimin min iti?"

⁴⁶ Ezi men tav bar Iesus ikarvaghan buraghburaki. Egha me aruer kamin ikegha ghua ua gin bizitam bagha an azangan atiati.

23

Farisiba ko Judan Arazibagh fozir gumaziba arazir kurabagh ami

(Mak 12:38-39; Luk 11:43; 11:46; 20:45-46)

¹ Ezi Iesus gin gumazamizir aviriba ko an suren gumazibagh eghari. ² Egha kamaghin migei, "Judan Arazibagh fozir gumaziba ko Farisiba, me Mosesin danganim inigha Moses Osirizir Araziba ia geghari. ³ Kamaghin amizi, me ia migeir akaba, ia da baragha dagh eghari moghin dar amu. Egh me amir araziba, ia men gin mangi dar amuan marki. Me migirigiar

bar aviribagh amua egha uari dar gin zuir puvati. ⁴ Me kamaghin amua, mati me bizir bar osimtiziba isava gumazamizibar dipizibagh isin arizima, me da ateran buraghburasi. Egha me tong uan dafar puzitamın men akurvaghan nighnizir puvati.

⁵ "Arazir me amiba, me uarir ganasa oda dagh ami. Me Godin Akar maba, uan daveriaba ko guaghafivbar da osirigha, egha dagh amizi, da bar ekefe, ezi me da azui. Egha korotiar apinibar itir dueviar bar ruariba, me da azui. Egha ghaze, e arazir kamin uari akakagh suam, e guizbangira Godin akabar gin zui.* ⁶ Egha isar ekiabar me danganir ziaba itiba isava, God ko migeir dipenibar aven dabirabir aghuaribagh apiaghiri. ⁷ Egh me maketin danganibar mangiti, gumazamiziba 'Tisaba' me darigh, men ziaba fasa me bar akonge.

⁸ "Ki ghaze, gumazitam ia 'Tisa' a darighan marki. Bar marki. Bar tisan bar vamira, ia bar aveghdiariba. ⁹ Egh ia nguazimin kagh gumazitam 'Afeziam' a darighan marki. Ian Afeziar bar vamira, a uan Nguibamin iti. ¹⁰ Egh me 'Gumazir Dapanim' ian tav darighan marki. Ian Gumazir Dapanir vamira iti, a Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim. ¹¹ Ian gumazamizir ekiaba pura ian ingangarir gumazamizibar min iki. ¹² Gumazamizir uan ziaba feba, God me abınam. Eghti gumazamizir uari abiriba, God me feghti me ziar ekiaba iniam."

Jesus Judan Arazibagh fozir gumaziba ko Farisibar arazir kurabar gun me migei

(Mak 12:40; Luk 11:39-52; 20:47)

¹³⁻¹⁴ Egha Iesus ua kamaghin migei, "Ja Judan Arazibagh fozir gumaziba ko Farisiba, lavzika, ia bar ikuvigham! Ia ifavaribagh amir gumaziba! Ia God Bizibagh Ativamin Dughiamin tiam asarazi, gumazamiziba azenan iti. Egha ia uaghan aven mangan aghua. Ezi gumazamiziba aven mangasava amima ia men tuaviba apiri.†

22:42: Jo 7:42 **22:42:** Jon 7:42 **22:43:** Sng 110:1, Mt 26:64 **22:44:** Sng 110:1, Ap 2:34, 1 Ko 15:25, Hi 1:13

22:44: Onger Akaba 110:1; Matyu 26:64; Aposel 2:34; 1 Korin 15:25; Hibru 1:13 **22:46:** Mk 12:34, Lu 14:6, 20:40

22:46: Mak 12:34; Luk 14:6; 20:40 **23:3:** Mal 2:7-8 **23:3:** Malakai 2:7-8 **23:5:** Mt 6:1 **23:5:** Matyu

6:1 **23:5:** God ko migeir daveriaba, kar Judaba akinafarir dozibar Godin akar maba osiri, egha da isa mitarir nguzir mabagh aghui. Egha da isava uan agharir kiribagh aghui, egha maba isa uan guabagh afe. Ni Ua Me Ini 13:9 ko 13:16 ko Godin Araziba 6:8 ko 11:18, dar gan. Judaba uaghan Akinafarim Dibobanım 15:37-41 in garava sazır otevíba uan korotiabagh itui. Iesus Judan Arazibagh fozir gumaziba ko Farisiba me migia gia ghaze, me daveriar ekiaba aghuigha, egha sazır ruariba azui, egha uari akakagha ghaze, e guizbangira Godin akabar gin zui. Kar me uarir ganasa odava arazir kabagh ami. **23:6:** Mt 6:5, Mk 12:38-39, Lu 11:43, 14:7 **23:6:** Matyu 6:5; Mak 12:38-39; Luk 11:43; 14:7 **23:11:** Mt 20:26-27, Mk 9:35, 10:43-44, Lu 22:26 **23:11:** Matyu 20:26-27; Mak 9:35; 10:43-44; Luk 22:26 **23:12:** Jop 22:29, Snd 15:33, 29:23, Ese 21:26, Lu 14:11, 18:14, Je 4:6, 1 Pi 5:5 **23:12:** Jop 22:29; Aghuzir Akaba 15:33; 29:23; Esekıel 21:26; Luk 14:11; 18:14; Jems 4:6; 1 Pita 5:5 **23:13-14:** Lu 11:52 **23:13-14:** Luk 11:52 † **23:13-14:** Fofozir gumazir maba ghaze, akar kamnagh uaghan kagh ikiam. A kamakin, "Ja Judan Arazibagh fozir gumaziba ko Farisiba, lavzika. Ia gumazir mizer pumuning itiba, ia amizir paba ovengezibagh ifara men dipenibar okia, oda migirigiar bar ruariba God ko dagh ami. Kotiamin Dughiamin ia bar ikuvigham." Ni Mak 12:40 in gan.

¹⁵ “Ia Judan Arazibagh fozir gumaziba ko Farisiba, Iavzika! Ia bar ikuvigham! Ia ifavaribagh amir gumaziba! Ia ongariba ko nguazir igharaziba bar dar ghua, suren gumazir vamira iniasa ruiagha arui. Eghti ia gumazitam batogh Judan Arazibar a geghanti, a ian nighnizibar gin mangi, egh a bar ian mirara uaghan helin mangam. Ia a damighti, a bar ia gafiragh arazir kurabar amuam.

¹⁶ “Ia damazir okaviriziba, egha ia gumazir igharaziba tuavim men akakaghasa! Iavzika, ia bar ikuvigham! Ia kamaghin gumamazibar sure gamua ghaze, ‘Gumazir manam guizin mikimsiva, Godin Dipenimin akakagh mikimti, an araziba pura bizim. Egh gumazir kam guizin mikimsi, golin Godin Dipenimin aven itibar akakagh mikimti, kar a guizbangira migei, egh a mikemezir arazimin gin mangi, a damu.’ ¹⁷ Ia gumazir onganir damazir okaviriziba, tizim Godin damazimin ekefe? Ti gol, o ti Godin Dipenim? Ia fo, golin kam Godin Dipenimin aven iti, egha tuavir kamın golin kam Godin bizimın oto. ¹⁸ Egha ia uaghan kamaghin men sure gamua ghaze, ‘Gumazitam uan migirigiaba gavgavim dar aningsi, ofa gamir dakozimin akakaghti, an migirigiaba pura biziba. Eghti gumazim ofa gamir dakozimin itir ofabar akakagh mikimti, kar a guizbangira migei, egh a mikemezir migirigiabar gin mangi.’ ¹⁹ Ia damazir okaviriziba, bizir manam Godin damazimin ekefe, ti ofa gamir dakozimin itir ofaba, o ofa gamir dakozim uabi? Ia fo, ofaba ofa gamir dakozimin iti, egha tuavir kamın ofan kam Godin bizimın oto. ²⁰ Eghti gumazim uan migirigiaba gavgavim dar aningsi, ofa gamir dakozimin akakagh mikimti, an migirigiaba ofa gamir dakozim ko ofa gamir dakozimin itir ofaba uaghara aningın akakasi. ²¹ Egh gumazim uan migirigiaba gavgavim dar aningsi Godin Dipenimin akakagh mikimti, an migirigiaba Godin Dipenim, ko Godin uan Dipenimin aven itim, virara aningın akakasi. ²² Eghti gumazitam uan migirigiaba gavgavim dar aningsi, Godin Nguibamin akakagh mikimti, an migirigiaba Godin atrivir dabirabim, ko Godin uan atrivir dabirabim gaperazim, uaghara aningın akakasi.

²³ “Ia Judan Arazibagh fozir gumaziba ko Farisiba, Iavzika, ia bar ikuvigham! Ia ifavaribagh amir gumaziba! Ia isingtizim daghebagh anidir zuravarir 10plan poz-

ibar da arigha, egha dar pozir vamira God ganıdi. Egha Moses Osirizir Arazibar aven itir arazir ekiaba ataghırası. Ia, Godin guizin arazim, ko apangkuvir arazim, ko nighnizir gavgavim Godin itir arazim, ia da gin amadi. Ia faragh arazir ekiar kabir gin mangi dar amu, egh uaghan arazir dozir ia amiba sara, uaghan dar amu. ²⁴ Ia damazir okaviriziba, egha gumazir igharaziba tuavim men akakaghasa! Ia mati, gumazim sibaba diparsizimin itima, a bar deravira gara da isa da makuri. Ezi asizir ekiam kamel, a diparsizimin aven itima, an an garir puvatigha, a tui.

²⁵ “Ia Judan Arazibagh fozir gumaziba ko Farisiba, Iavzika! Ia bar ikuvigham! Ia ifavaribagh amir gumaziba! Ia bar deraghavira kapba ko itaribar azeniba rue, ezi dar aven itir dagher kaba bar izifa. Ia, okimakiar araziba ko uarira uarigh nighnizir arazibar tuavimin, dagher kaba ini. ²⁶ Ia Farisiba, ian damaziba okafi! Ia faraghvira kapbar averiaba ruegh, eghti dar otighinaba uaghan zuegham.

²⁷ “Ia Judan Arazibagh fozir gumaziba ko Farisiba, Iavzika! Ia bar ikuvigham. Ia ifavaribagh amir gumaziba! Ia mati, me matmatiam penin ghurghurim a gaghui, ezi matmatiamın ganganim azenan bar dera. Ezi an aven gumazir kuabar aghariba ko bizir kuriba bar izifa. ²⁸ Ia uaghan kamaghin iti. Me azenan ian gara ghaze, ia gumazir aghuiba. Ezi ifavarir araziba ko arazir bar kuraba, guizbangira ian navir averiabagh izifa.”

²⁹ Egha Iesus ua kamaghin migei, “Ia Judan Arazibagh fozir gumaziba ko Farisiba, Iavzika! Ia bar ikuvigham! Ia ifavaribagh amir gumaziba! Ia, fomira itir Godin akam inigha izir gumaziba, men moziba deraghvira dar kirmigha, egha gumazir arazir aghuibagh amizibar moziba deraghvira dar adiaribagh ami. ³⁰ Egha kamagh uariv gei, ‘E ti uan inazibar dughiamin ikia, egha ti men akuragha Godin akam inigha izir gumazibav soghezir puvatighai.’ ³¹ Ia kamagh nigia uari akakagha ghaze, ‘E Godin akam inigha izir gumazibav soghezir gumazibar boriba!’ ³² Aria, mangi, ia uan inaziba amua taghizir arazir kuraba, bar da gifagh!

³³ “Ia kuruziba! Ia dabirizir anababa! God uan kotin aven ian araziba tuisighıva, ia isi helin avir ekiamın ia amangam! Ia man tuavitamin mangi, helin avim gitagham? Bar puvatigham!

23:16: Mt 5:33-34, 15:14 **23:16:** Matyu 5:33-34; 15:14 **23:22:** Ais 66:1, Mt 5:34 **23:22:** Aisaia 66:1; Matyu 5:34
23:23: Wkp 27:30, Hos 6:6, Mai 6:8, Lu 11:42 **23:23:** Ofa Gami 27:30; Hosea 6:6; Maika 6:8; Luk 11:42 **23:25:** Mk 7:4 **23:25:** Mak 7:4 **23:27:** Lu 11:44, Ap 23:3 **23:27:** Luk 11:44; Aposel 23:3 **23:28:** Lu 16:15 **23:28:** Luk 16:15 **23:31:** Ap 7:52 **23:31:** Aposel 7:52 **23:33:** Mt 3:7, 12:34, Lu 3:7 **23:33:** Matyu 3:7; 12:34; Luk 3:7 **23:34:** Mt 10:23, 1 Te 2:15 **23:34:** Matyu 10:23; 1 Tesalonika 2:15

³⁴ “Kamaghin amizi, ia oragh, ki ia bagha Godin akam inigha izir gumaziba, ko gumazir nighnizir aghuiba itiba, ko Godin Arazibagh fozir gumaziba, me amangam. Eghti ia men taraziv soghti me arimighiram, egh tarazi isi ter ighuvibar me afughafugham, egh tarazi ian God ko migeir dipenibar aven benibar me fozorogham. Egh ia uan nguibar ekiabar me batogh men gintighti, me ari nguibar igharazibar mangam. ³⁵ Eghti arazir aghuibagh amir gumazamiziba bar, me misoghezir gumazibar ivezir kuram, ia a iniam. Gumazir aghuibav sozir arazir kam, gumazir aghuim Abelin dughiamin ikegha, iza Berekian otarim Sekaraian dughiamin tu. Gumazir kam, ia Godin Dipenin ko ofa gamir dakozim tizimin ia a misoghezi an areme, ezi iarara ivezir kuram uan arazir kuram bagh a iniam. ³⁶ Ki guizbangira ia migei, arazir kurar kabazir ivezir kuram, a datirighin itir gumazamiziba me bativam.”

Jesus Jerusalemin apangkufi
(Luk 13:34-35; 19:41-44)

³⁷ Egha Iesus ua kamaghin migei, “Oio, ia Jerusalemin adarasi, ki ian apangkufi! Ia Godin akam inigha izir gumazibav sozi me ariaghiri, egha God ia bagha amadir gumaziba, ia dagiaba isa, me ginivi, me ariaghiri. Dughiar aviribar ki ian boriba akuv me mughasa, mati tuarir amebam uan avizimigin nguziba avarazi moghin, ki ia damuasa ifonge. Ezi ia na bagh izan aghua. ³⁸ Ia oragh! Ian nguibam, God anetaki, ezi a nguibar soriam gava. ³⁹ Ki guizbangira ia migei, ia ua nan ganam kogh, kamaghira iki mangi dughiar ia suam, ‘Gumazir, Ekiamin ziam ko gavgavimin izim, God deragh a damu!’”

24

Jesus ghaze, Godin Dipenin akarighirigham
(Mak 13:1-2; Luk 21:5-6)

¹ Egha Iesus Godin Dipenin miriam ategha azenan zuima, an suren gumaziba a bagha izi. Egha me Godin Dipenin an akakasi. ² Ezi an akar kamin me migei,

“Ia Dipenin itir bizir aghuir kabar gari? Ki guizbangira ia migei, dagiar kaba, gumaziba bar da pueghti da bar moghira dagh iregham. Eghti tam tam gisin ikegham kogham.”*

Jesus ghaze, osimtizir aviriba gin otivam

(Mak 13:3-13; Luk 21:7-19)

³ Egha Iesus ghua Olivin Mighsiamin aperaghav itima, an suren gumaziba uarira iza kamaghin an azai, “Ni e mikim, bizir kaba dughiar manamin otivam? Arazir manamnagh faragh otoghti, e fogh suam, ‘Ni ua izam,’ eghti nguazir kam uaghan givam?”

⁴ Ezi Iesus me ikaragha kamaghin me migei, “Ia uari bagh deraghvira gan, gumazitam izi ia gifaran marki. ⁵ Kamaghin amizi, gumazir bar aviriba izi, nan ziam isiva uari gasi suam, ‘Kirara, ki Gumazir God Gumazamiziba Ua Me Iniasa Misevezim.’ Egh me gumazamizir aviribagh ifaram. ⁶ Eghti ia roghira itir midorozir ekiabar niginiba baragh, egh saghon itir midorozir ekiabar akaba baragh. Egh ia digavir kuram damuan marki. Arazir kaba otivam, eghti nguazir kam givamin dughiam tighar izam. ⁷ Kantrin mamn itir darazi dikavigh kantrin igharazimin itir darazi ko misogham. Eghti atrivir mamn adarazi dikavigh atrivir igharazimin adarazi ko misogham. Danganir mabar dagheba bar puvaratightima, gumazamiziba mitiriam ikiam. Eghti mikimkiziba uaghan otivam. ⁸ Osimtizir kaba mati, amizim otasa faraghavira mizazim barazi mokin.

⁹ “Dughiar kamin me ian suighiva osimtiziba ia darighiva ia misoghti, ia arimighiram. Eghti gumazamiziba bar nan ziam bangin ian aghuagh. ¹⁰ Egh dughiar kamin gumazamizir aviriba, me uan nighnizir gavgavir nan itim ategham. Egh pazi uarira uarir amuva, uari isi apanibar agharim darigham. ¹¹ Eghti akar ifavarim akur gumazir aviriba otivigh, gumazamizir aviribagh ifaram. ¹² Eghti arazir kuraba bar izivaghti, kamaghin

23:35: Stt 4:8, 2 Sto 24:20-21, Hi 11:4 **23:35:** Jenesis 4:8; 2 Eghaghaniba 24:20-21; Hibru 11:4 **23:37:** 2 Sto 24:21, Sng 17:8, 91:4, Ap 7:59, 1 Te 2:15 **23:37:** 2 Eghaghaniba 24:21; Onger Akaba 17:8; 91:4; Aposel 7:59; 1 Tesalonika 2:15

23:38: 1 Kin 9:7-8, Jer 12:7, 22:5 **23:38:** 1 Atriviba 9:7-8; Jeremaia 12:7; 22:5 **23:39:** Sng 118:26, Mt 21:9 **23:39:** Onger Akaba 118:26; Matyu 21:9 **24:2:** Jer 26:18, Mai 3:12, Lu 19:44 **24:2:** Jeremaia 26:18; Maika 3:12; Luk 19:44

* **24:2:** Kar Matyu osirizir Iesusin migirigiar ruarir abuananam. (Apla faragha gifa.) Akar kaba, da 24:2–25:46in iti. Da nguazim givamin dughiamin arazibar gun migei. **24:3:** Mt 24:27, 24:37-39, Mk 13:3, 1 Te 5:1 **24:3:** Matyu 24:27; 24:37-39; Mak 13:3-4; 1 Tesalonika 5:1 **24:5:** Jer 14:14, 23:21, 23:25, Mt 24:23-24, Jo 5:43, Ap 5:36-37, 1 Jo 2:18 **24:5:** Jeremaia 14:14; 23:21; 23:25; Matyu 24:23-24; Jon 5:43; Aposel 5:36-37; 1 Jon 2:18 **24:7:** 2 Sto 15:6, Ais 19:2, Hag 2:22, Sek 14:13, Ap 11:28 **24:7:** 2 Eghaghaniba 15:6; Aisaia 19:2; Hagai 2:22; Sekaraia 14:13; Aposel 11:28 **24:9:** Mt 10:22, Mk 13:9, Lu 21:12, Jo 15:18-20, Ap 4:2-3, MAA2:10, 2:13 **24:9:** Matyu 10:22; Mak 13:9; Luk 21:12; Jon 15:18-20; Aposel 4:2-3; Akar Mogomem 2:10; 2:13 **24:10:** Mt 11:6, 13:57, 2 Ti 1:15 **24:10:** Matyu 11:6; 13:57; 2 Timoti 1:15 **24:11:** Mt 7:15, 24:5, 24:24, Ap 20:29, 1 Ti 4:1, 2 Pi 2:1, 1 Jo 4:1 **24:11:** Matyu 7:15; 24:5; 24:24; Aposel 20:29; 1 Timoti 4:1; 2 Pita 2:1; 1 Jon 4:1

gumazamiziba uarigh ifongezir arazim ategham. ¹³ Eghti tina arazir kabar tongin gavgavigh iki, mangi dughiar nguazir kam givaghamim otoghti, God uam a iniam. ¹⁴ Eghti God Bizibagh Ativamin Dughiamin Akar Aghuir kam, me a inigh a isiva nguazimin itir ikiziba bar dar gumazamiziba bar me mikimtima, me a baragham. Eghtima gin nguazir kam givamin dughiam otivam.”

Jesus ghaze, bizir bar kuram otogham
(Mak 13:14-23; Luk 21:20-24)

¹⁵ Egha Iesus miġia ghua kamaghin migei, “Ia gantima, bizir bar kurar God ifongezir puvatzim, Godin Dipenimin aven ikiam. A ikiti, God uan Dipenim ategham. Fomira Godin akam inigha izir gumazim Daniel bizir kamın gun mikeme. (Gumazir osizirir kamın garim, a deraghvira nighnigh egh a gifogh.) ¹⁶ Dughiar kamın Judian Distrighin itir gumazamiziba ari mighsiabar ghuavanangam. ¹⁷ Egh tav dipenimin pin itir avughsazir danganimin ikegh, nguazimin magiri, egh uam aven mangi uan bizitam inisi nighnighan marki. ¹⁸ Egh gumazir manam azenir ekiamin ikegh, egh uamategh dipenimin mangi uan azenan azuir korotim inian marki. ¹⁹ Naviba adair amiziba ko boriba oteba apir amebaba, mevzika; dughiar izamin kaba bar men ikuvigham! ²⁰ Ia amozimin dughiam ko Sabatin dughiatamin aran aghuaghiva, uari bagh God ko mikim. ²¹ Dughiar izamin kaba, da osimtizir ekiabar dughiaaba. God nguazim ko overiamin ingarizir dughiamin iza datirikin, egh ua kamaghin dughiatam otoghan kogham. ²² Ekiam uan gumazamizir misevezibagh nighnigha, dughiar kurar kamın dughiar maba aghorezi, da mong otefa. A ti dar aghorezir puvatizi, gumazamiziba bar ariaghireghai.

²³ “Dughiar izamimin, tav ia mikim suam, ‘Ia gan, Kraisra kara! A God Ua E Iniasa Misevezir Gumazimra,’ o, ‘Ia gan, Kraisra muna!’ ia an akam baragham marki. ²⁴ Gumazitaba iziva ia gifar suam, ‘Kirara, God Gumazamiziba Ua me Iniasa Misevezir Gumazim,’ o ‘ki Godin akam inigha izir

gumazir mam,’ egh me mirakelin bar ekiaba koma digavir kuram gamir arazibar amuti da otivam. Me kamaghin ifonge, me gumazamiziba bar me gifaraghti, me onganigham. Egh me gavgavim iki, uaghan God ua bagha misevezir gumazamiziba, me uaghan me gifarasa. Kamaghin me mirakelin kabar amuam. Egh dughiataba me me gifarisi damuva avegham. ²⁵ Ia oragh! Bizir ki faragha ia mikemeziba, da otivam.

²⁶ “Kamaghin amizi, me ia mikim suam, ‘Ia gan. A muna gumazamiziba puvatzir danganimin iti,’ eghti ia mangan marki. Egh me suam, ‘Ia gan. A kara, dipenir kamın aven modoghav iti,’ ia men akam baragham marki. ²⁷ Ia fo, onimarim taghtagha, an angazangarim aruam anadi naghin ikegha nguazim bar anevragha ghua aruem ghuaghiri naghin tu. Eghti Gumazamizibar Otarim ua izamin arazim, uaghan kamagharam otivti, nguazimin itir darazi bar an ganam.

²⁸ “Gumazir kuaba iti naghin, taragiaba uari akuvagham. Kamaghira, Gumazamizibar Otarim izitima, gumazamiziba bar an ganam.”

Jesus ghaze, Gumazamizibar Otarim gin izam

(Mak 13:24-27; Luk 21:25-28)

²⁹ Egha Iesus ua kamaghin migei, “Osimtizir ekiar kaba otivigh givaghti:

“‘Aruem mitategham,
eghti iakinim isiraghan kogham,
eghti mikoveziba overiamin asighiram,
overiamin itir bizir gavgaviba bar
uarira uari sivaghsivagh,
uan danganiba ataghiragham.’

³⁰ “Eghti, Gumazamizibar Otarim Izamin Dughiam, an arazarazim overiamin otivtima, nguazimin itir nguibaba bar aziam. Dughiar kamın gumazamiziba ganti, Gumazamizibar Otarim ghuariabagh isin iki, uan gavgavir ekiam koma angazangarir ekiam sara izam. ³¹ Eghti sigham bar pamten arangti, a uan enselba ameghti, me nguazim ko overiamin danganiba bar dar

24:13: Mt 10:22, Mk 13:13, Hi 3:6, 3:14 **24:13:** Matyu 10:22; Mak 13:13; Hibru 3:6; 3:14 **24:14:** Mt 9:35, 10:18, 28:19, Ro 10:18, Kl 1:6, 1:23 **24:14:** Matyu 9:35; 10:18; 28:19; Rom 10:18; Kolosi 1:6; 1:23 **24:15:** Dan 9:27, 11:31, 12:11

24:15: Daniel 9:27; 11:31; 12:11 **24:17:** Luk 17:31 **24:21:** Dan 9:26, 12:1, Jol 2:2, MAA 7:14 **24:21:** Daniel 9:26; 12:1; Joel 2:2; Akar Mogomem 7:14 **24:22:** Ais 65:8-9, Sek 14:2-3 **24:22:** Aisaia 65:8-9; Sekaraia 14:2-3

24:23: Mt 24:5, 24:11, Mk 13:21, Lu 17:23, 21:8 **24:23:** Matyu 24:5; 24:11; Mak 13:21; Luk 17:23; 21:8 **24:24:** Lo 13:1-3, Mk 13:22, 2 Te 2:8-9, MAA 13:13-14

24:24: Godin Araziba 13:1-3; Mak 13:22; 2 Tesalonika 2:8-9; Akar Mogomem 13:13-14 **24:26:** Luk 17:23-24 **24:27:** Mt 24:37-39 **24:27:** Matyu 24:37-39 **24:28:** Lu 17:37, 2 Pi 3:10

24:28: Luk 17:37 **24:29:** Ais 13:10, 34:4, Ese 32:7, Jol 2:10, 2:31, 3:15, MAA 6:12-13 **24:29:** Aisaia 13:10; 34:4; Esekial 32:7; Joel 2:10; 2:31; 3:15; Akar Mogomem 6:12-13 **24:30:** Dan 7:13, Sek 12:10-14, Mk 13:26, MAA 1:7, 6:12-13

24:30: Daniel 7:13; Mak 13:26; Akar Mogomem 1:7; 6:12-13 **24:31:** Ais 27:13, Mt 13:41, 1 Ko 15:52, 1 Te 4:16 **24:31:** Aisaia 27:13; Matyu 13:41; 1 Korin 15:52; 1 Tesalonika 4:16

mangi, a ua bagha misevezir gumazamiziba akuvam, egh enselba nguazimin otevíba bar, me akuvagh, men aku a bagh izam.”

*Jesus ghaze, ia temer fighin gan fogh
(Mak 13:28-31; Luk 21:29-33)*

³² Egha Jesus ua kamaghin migei, “Temer fighin aguaba ua diz murti, ia fogh suam, amozimin dughiam roghira ize. Ia temer fighin gan nighnizim iniam. ³³ Kamaghira ia bizir kabar ganti da otivti, ia fogh suam, Gumazamizibar Otarim a ua izamin dughiam roghira ize. A tiar akamin tughav iti. ³⁴ Ki guizbangira ia migei dughiar kamin itir gumazamizir kaba ikivira ikiti bizir kaba bar otivam. ³⁵ Overiam ko nguazim givagham, eghti nan migirigiaba givagham koghham.”

Jesus ghaze, a ua izamin dughiam, tav a gifozir puvati

(Mak 13:32-37; Luk 17:26-30; 17:34-36)

³⁶ Egha Jesus ua kamaghin migei, “Bizir ki ia migeir kaba otivamin dughiam, tav a gifozir puvati. Enselin Godin Nguibamin itiba ko Godin Otarim uaghan fozir puvati. Afeziam bar uabira fo. ³⁷ Ezi bizir Noan dughiam otiviziba, da uaghan Gumazamizibar Otarim Izamin Dughiam otivam. ³⁸ Dipar ekiar nguazim bar anevarazim tighar izamin dughiamin, gumazamiziba dagheba ko dipaba apa, uarir ikia mamaghira iti. Me kamaghin amua ikiav itima, Noa kurimin aven ghu. ³⁹ Me bizir me bativamin tam gifozir puvati, egha pura ikiav itima, aperiar ekiam otogha bar me avaragha me avigha ghue. Gumazamizibar Otarim izamin dughiam, uaghan kamaghiram otivam. ⁴⁰ Gumazir pumuning azenimin ikiti, God tav inighiva tav ategham. ⁴¹ Amizir pumuning bretbar amusi plaua mirmir ikiti, God tav inighiva tav ategham.

⁴² “Kamaghin amizi, ia deragh gan iki. Ian Ekiam izamin dughiam, ia a gifozir puvati. ⁴³ Ia arazir kam ginighnigh. Gumazir manam, okimakiar gumaziba dimagarimin izava an dipenim akarasava amima, a men dughiam gifogha, men arafa. Egha me ataghizi me an dipenim akarizir puvati. ⁴⁴ Kamaghira, ia uaghan aravagh iki gan. Guizbangira, dughiar ia Gumazamizibar

Otarim mizuaman koghhamim, a dughiar kamram otogham.”

*Ingangarir gumazir aghuim ko ingangarir gumazir kuramin akar isin zuim
(Luk 12:42-46)*

⁴⁵ Egha Jesus ua kamaghin migei, “Ingangarir gumazir manamra nighnizir aghuiba ikia deravira uan ingangarim gami? An gumazir ekiam a damuti, a ingangarir gumazir igharazibar ganam. Egh dughiar an gumazir ekiam ifongezimin, a dagheba isi ingangarir gumazibar aningam. ⁴⁶ Ingangarir gumazir kam ingara itima, an gumazir ekiam izava a batogha an ingangarir kamin garima, gumazir kamin navir averiam bar an dera. ⁴⁷ Ezi ki guizbangira ia migei, ingangarir gumazir kamin ekiam a damightima, an an ingangarir gumazir mabar ekiamin ikiva an biziba bar dar ganam. ⁴⁸ Eghti ingangarir gumazir kam guizbangira ikuvigh, egh a uabi kamaghin nighnigham, ‘Nan ekiam zuamira izeghan koghham.’ ⁴⁹ Egha uaghan a ko ingarir daraviz sogh, wainin dipabar ami gumazir dipar onganiba apiba ko ikiam. ⁵⁰ Eghti an ekiam, dughiar an ingangarir gumazim a bagha garir puvatizimin, an otogham. A dughiar a fozir puvatizimin uamategham. ⁵¹ Ingangarir gumazir kamin gumazir ekiam bar pazav, a damigh, ivezibar bar kuram a daningam. Egh a isiva ifavaribagh amir gumazibar tongin anetigham. Eghti a danganir kamin ikiva, arang atariba kuskugh mamaghira ikiam.”

25

Jesus 10plan guivir igiabar akar isin zuim migei

¹ Egha Jesus ua kamaghin migei, “God Bizibagh Ativamin Dughiam mati, guivir igiar 10plan eghaghanimin min mangam. Gumazir mam igiamra amuimin ikiasa izi. Ezi guivir igiar maba uan lamba inigha tuvimin an apuasa zui. ² Men 5pla, nighnizir aghuiba itima, 5pla nighnizir aghuiba puvati. ³ Egha 5plan nighnizir aghuiba itir puvatiziba, uan lamba isa, egha da bagha boretaba inizir puvati.* ⁴ Ezi guivir igiar nighnizir aghuiba itiba, uan lamba isa, egha

24:33: Je 5:9 **24:34:** Mt 16:28, 23:36, Mk 13:30, Lu 21:32 **24:34:** Matyu 16:28; 23:36; Mak 13:30; Luk 21:32
24:35: Sng 102:26, Ais 40:8, Mt 5:18, Mk 13:31, Lu 21:33, Hi 1:11 **24:35:** Aisaia 40:8; Matyu 5:18; Mak 13:31; Luk 21:33
24:36: Sek 14:7, Ap 1:7, 1 Te 5:1-2 **24:36:** Sekaraia 14:7; Aposel 1:7; 1 Tesalonika 5:1-2 **24:37:** Stt 6:5-8
24:37: Jenesis 6:5-8 **24:38:** Stt 6:3-5, Lu 17:26, 1 Pi 3:20 **24:38:** Luk 17:26; 1 Pita 3:20 **24:39:** Stt 7:6-24, 2 Pi 3:6
24:39: Jenesis 7:6-24; 2 Pita 3:6 **24:42:** Mt 25:13, Mk 13:33, Lu 21:36 **24:42:** Matyu 25:13; Mak 13:33; Luk 21:36
24:43: 1 Te 5:2, 2 Pi 3:10, MAA 3:3, 16:15 **24:43:** 1 Tesalonika 5:2; 2 Pita 3:10; Akar Mogomem 3:3; 16:15
24:43: Luk 12:39-40 **24:44:** Mt 25:13, 1 Te 5:6 **24:44:** Matyu 25:13; 1 Tesalonika 5:6 **24:46:** MAA 16:15
24:46: Akar Mogomem 16:15 **24:47:** Mt 25:21-23 **24:47:** Matyu 25:21-23 **24:51:** Mt 8:12, 25:30 **24:51:**

Matyu 8:12; 25:30 **25:1:** Lu 12:35, MAA 19:7 **25:1:** Luk 12:35; Akar Mogomem 19:7 * **25:3:** Israelin adarazi olivin boreme isava, uan lambagh ruava dagh aboi, me en min karasin lambagh aboir puvati.

uaghan borem itir misevir maba sara, ini.⁵ Ezi gumazir amuimin ikiamim zuamira izezir puvati, ezi guivir kaba pariam men azima, me akui.

⁶ “Ezi dimagarir arizimin gumazir mam dia ghaze, ‘Gumazir amuimin ikiamim, a roghira izi. Ia izi, e mangi, tuavimin a batogh a ko izam.’⁷ Ezi guivir igiar kaba dikavigha uan lambar kiri.

⁸ “Ezi guivir nighnizir aghuiba puvatiziba, nighnizir aghuim itibar aza ghaze, ‘En lamba mungasava ami. Kamaghin amizi, ia boretaba e daningigh.’

⁹ “Ezi nighnizir aghuim itir guiviba, me ikaragha kamaghin migei, ‘Puvatigham! Borem bar en tughatighan kogham. Ia mangi, boreba amadir danganitamın uari bagh tabagh ivesegh.’¹⁰ Ezi guivir nighnizir aghuiba puvatizir kaba ghuezima, gumazir amuimin ikiamim oto. Ezi guivir boreba itiba, a ko isar ekiam bagha dipenimin aven ghue. Ezi gumaziba tiam asara.

¹¹ “Ezi gin guivir ghueziba uamategha iza kamaghin migei, ‘Ekiam! Ekiam, ni izi e bagh tiam kuigh.’

¹² “Ezi a me ikaragha kamaghin migei, ‘Ki guizbangira ia migei, ki ia gifozir puvati.’”

¹³ Egha Iesus ghaze, “Kamaghira, ia deraghavira gan. Ian Ekiam, aruem ko dughiar ia fozir puvatizimin, an otogham.”

Ingangarir gumazibar dagiaba inizimin, akar isin zuim

(Luk 19:11-27)

¹⁴ Egha Iesus ua kamaghin migei, “God Bizibagh Ativamin Dughiam mati, gumazir mam nguibar saghon itimin mangasava ami mokin. Gumazir kam uan ingangarir gumazibar diazi me izima, a uan biziba isi, me danightima, me a bagh dar ganam.¹⁵ A gumazibar araziba ko gavgavibar gara, dagiaba tuiragha da isa me ganingı. A mav 5,000 kina a ganiga, mav 2,000 kina a ganiga, mav 1,000 kina a ganingı. A kamaghin amigha ghu.¹⁶ A ghuzima, gumazir 5,000 kina inimiz maghira an ingara, 5,000 kinan mam a dagh isin uam a ini.¹⁷ Ezi gumazir 2,000 kina inimiz kamaghira amua, uaghan 2,000 kinan mam dagh isin uam a ini.¹⁸ Ezi gumazir 1,000 kina inimiz ghua mozim okoregha uan gumazir ekiamin dagiaba isa mozim gatigha da modo.

¹⁹ “Ezi gumazir ekiam dughiar ruarimin saghon ikegha uamategha ize. Egha uan

ingangarir gumazibar ingangaribagh fofoghasa men dei.²⁰ Ezi gumazir 5,000 kina inimiz, 5,000 kinan mam a dibagha, a inigha iza kamaghin migei, ‘Ekiam, ni 5,000 kina na ganingı. Ni ge, ki dagiar ingangarim gamua, 5,000 kinan mam dagh isin uam a ini.’

²¹ “Ezi an ekiam kamaghin a migei, ‘Ni ingangarir gumazir aghuim, ni ingangarir aghuim gami. Ni bizir doziba deravira dar gari. Kamaghin amizima, ni ingangarir ekiabar ganasa, ki ifonge. Ni izi uan ekiamin isamin aven iki, egh a ko bar akuegham.’

²² “Ezi gumazir 2,000 kina inimiz iza kamaghin migei, ‘Ekiam, ni 2,000 kina na ganingı. Ni ge, ki dagiar ingangarim gamua, 2,000 kinan mam dagh isin uam a ini.’

²³ Ezi an ekiam kamaghin a migei, ‘Ni ingangarir gumazir aghuim, ni ingangarir aghuim gami. Ni bizir doziba deravira dar gari. Kamaghin amizi, ni ingangarir ekiabar ganasa, ki ifonge. Ni izi, uan ekiamin isamin aven iki, egh a ko bar akuegham.’

²⁴ “Ezi gumazir 1,000 kina inimiz uaghan iza kamaghin migei, ‘Ekiam, ki fo, ni gumazir apanguviba puvatizim. Ni gumazir igharaziba oparir azeniba, ni uaghan daghebagh tui. Egha gumazir igharazim dagher oviziba akurima, ni uaghan pura dar aghafi.²⁵ Kamaghin amizi, ki atiatingı, egha nin 1,000 kina inigha ghua nguazir mozim gatigha egha da modo. Nin dagiabar kara.’

²⁶ “Ezi an ekiam a ikaragha kamaghin a migei, ‘Ni ingangarir gumazir kuram! Ni gumazir amirazim. Ni na gifo, ki gumazir igharaziba oparir azenibar daghebagh tui. Egha uaghan gumazir igharazim dagher oviziba akurima, ki uaghan pura dar aghavam.²⁷ Ezi ni tizim bagha nan dagiaba isa, dagiar dipenim gatizir puvati? Eghti ki ua iziva, uan dagiaba iniva dagiar igharazitaba dagh isin da iniam.²⁸ Kamaghin amizi, ia a da 1,000 kina inigh, a isiva 10,000 kina itir gumazim daningigh.²⁹ Gumazitam o amizitam Godin akabagh foghti, God uan akabar fozozir igharaziba a daningam, eghti a Godin akar aviribagh fogham. Eghti Godin akabagh foghan aghuazir tav, an fozozir muzarim God a dam a iningham.³⁰ Ezi ingangarir gumazir bar kurar kam, ia a isi, azenan itir danganir mitatemin anekunigh. Danganir kamin me puvira tungıva arang, atariba kuskugh ikiam.’”

25:11: Luk 13:25 25:12: Mt 7:23 25:12: Matyu 7:23 25:13: Mt 24:42-44, 1 Te 5:6, 1 Pi 5:8 25:13: Matyu 24:42-44; 1 Tesalonika 5:6; 1 Pita 5:8 25:14: Mk 13:34 25:14: Mak 13:34 25:15: Ro 12:6 25:15: Rom 12:6
25:21: Mt 24:45-47, Lu 12:44, 16:10, 2 Ti 2:12, Hi 12:2, 1 Pi 1:8 25:21: Matyu 24:45-47; Luk 12:44; 16:10; 2 Timoti 2:12
25:29: Mt 13:12, Mk 4:25, Lu 8:18, Jo 15:2 25:29: Matyu 13:12; Mak 4:25; Luk 8:18; Jon 15:2 25:30: Mt 8:12, 22:13, Lu 13:28 25:30: Matyu 8:12; 22:13; Luk 13:28

Gumazamizibar Otarim, gumazamiziba bar me isi uan kotiamin aven men araziba tuisigham

³¹ Egha Iesus ua kamaghin migei, “Gumazamizibar Otarim, Atrivimin min otogh uamategh uan enselba bar me ko iziva, egh uan atrivir dabirabim daperagham. ³² Eghti nguazimin itir gumazamiziba bar iziva an guamin uari akuvagham. Eghti a me tuiragh, egh bizir pumuning damuam, mati sipsipbar garir gumazim sipsipba isava, bizir mamim me amaga, memeba bizir mamim me amadi. ³³ A sipsipba isi agharir guvimin da amang, egh memeba isi agharir kiriamin amangam. ³⁴ Egh Atrivim kamaghin agharir guvimin itir gumazamizibav kimam, ‘Ia izi, nan Afeziam deragh ia damuasa ifonge! Ia iziva, danganir Afeziam fomira ia bagha inabazim inigh, a nguazir kam otozir dughiamin a ia bagha danganir kam akiri. ³⁵ Ki faragha mitiriam nan azima, ia dagheba na ganing, ezi kuarim nan pirima, ia dipam na ganing, ezi ki nguibar igharazimin gumazimin min itima, ia na inigha uan dipenimin ghu, ³⁶ ezi ki bibiamra itima, ia korotiaba na ganing, ezi ki areima, ia nan akurvasi, ezi ki kalabusin itima ia iza nan gari. Kamaghin amizi, ia aven izi.’

³⁷ “Eghti gumazamizir aghuiba kamaghin a ikaragham, ‘Ekiam, dughiar manamra, mitiriam nin azima, e dagheba ni ganing? Ezi dughiar manamra, kuarim nin pirima, e dipam ni ganing? ³⁸ Ezi dughiar manamra, ni nguibar igharazimin gumazimin min itima, e ni inigha uan dipenibar ghue? Ezi dughiar manam, ni bibiamra itima, e korotiaba ni ganing? ³⁹ Ezi dughiar manam, ni areima, e nin akura, o ni kalabusin itima, e ghua nin gani?’

⁴⁰ “Eghti Atrivim me ikaragh kamaghin me mikimam, ‘Ki guizbangira ia migei, arazir ia nan gumazamizir kinibagh amiziba, ia dar na gami.’

⁴¹ “Egh Atrivim uan agharir kiriamin itir darazi kamaghin me mikimam, ‘Ia na gitagh! Ia Godin aningharimin aven itir darazi! Ia mangi, avir munger puvatizimin mangi. Avir kam, me Satan uan

enselba ko me bagha anetizima a iti. ⁴² Ki faragha mitiriam nan azima, ia daghetam na ganingizir puvati, ezi kuarim nan pirima, ia dipatam na ganingizir puvati. ⁴³ Egha ki nguibar igharazimin gumazimin min itima, ia na inigha uan dipenibar ghuzir puvati, ezi ki bibiamra itima, ia korotiatam na ganingizir puvati, ezi ki areima, ia nan akurazir puvati, ezi ki kalabusin itima, ia ghua nan ganizir puvati. Kamaghin amizi, ia na gitagh!’

⁴⁴ “Eghti me kamaghin a mikimam, ‘Ekiam, e dughiar manam nin gari, mitiriam nin aghe, o kuarim nin piri, o ni nguibar igharazimin gumazimin min ike, o ni bibiamra ike, o ni arei, o ni kalabusin ikezi, e devavira ni gamizir puvati?’

⁴⁵ “Eghti a me ikaragh kamaghin me mikimam, ‘Ki guizbangira ia migei, arazir ia gumazamizir kinibagh amizir puvatiziba, ia uaghan arazir kabar na gamizir puvati.’ ⁴⁶ Eghti gumazamizir kamaghin amiziba mangi, ivezir kuram iniam, kar mizazir givan koghamim. Eghti gumazamizir aghuiba mangi, ikirimirir aghuir zura itim iniam.”

Iesus mizazim inigha aremegha ua dikafi

26

(Sapta 26–28)

Gumazir dapaniba Iesus misueghti an aremeghasa migirigiabar kiri

(Mak 14:1-2; Luk 22:1-2; Jon 11:45-53)

¹ Iesus migirigiabar kaba agivagha, uan suren gumaziba kamaghin me migei, ² “Ia fo, aruer pumuning givaghtima, God Israelia Gitazir Dughiamin isar ekiam otivam. Eghti me Gumazamizibar Otarim isi apambar agharim datighti me a isiva ter ighuvimin a gafugham.”

³ Dughiar kamim, ofa gamir gumazir ekiaba koma Judabar gumazir aruaba ghua, ofa gamir gumazibar dapanimin dipenimin uari akufa. Gumazir kamim ziam Kaiafas. ⁴ Egha me arazir mogometamin Iesusin suiragh a misueghti an aremeghasa tuaviba buria, akabav sosi. ⁵ Egha me kamaghin uariv gei, “E isar ekiamin dughiamin an

25:31: Sek 14:5, Mt 16:27, 19:28, Ap 1:11, 1 Te 4:16, 2 Te 1:7, MAA 1:7, 20:11-13 25:31: Matyu 16:27; 19:28; Aposel 1:11; 1 Tesalonika 4:16; 2 Tesalonika 1:7; Akar Mogomem 1:7; 20:11-13 25:32: Ese 20:38, 34:17, Ro 14:10, 2 Ko 5:10, MAA 20:12 25:32: Esekiel 20:38; 34:17; Rom 14:10; 2 Korin 5:10; Akar Mogomem 20:12 25:34: 1 Ko 6:9, 15:50, Ga 5:21, Hi 4:3, 1 Pi 1:20 25:34: 1 Korin 6:9; 15:50; Galesia 5:21; Hibru 4:3; 1 Pita 1:20 25:35: Ais 58:7, Ese 18:7, 18:16, Hi 13:2, Je 1:27 25:35: Aisaa 58:7; Esekiel 18:7; 18:16; Hibru 13:2; Jems 1:27 25:36: 2 Ti 1:16, Je 2:15-16 25:36: 2 Timoti 1:16; Jems 2:15-16 25:40: Snd 19:17, Mt 10:42, 18:5, Mk 9:41, Hi 6:10, MAA 22:12 25:40: Aghuzir Akaba 19:17; Matyu 10:42; 18:5; Mak 9:41; Hibru 6:10; Akar Mogomem 22:12 25:41: Mt 7:23, Mk 9:48, Lu 16:24, MAA 12:9, 20:10 25:41: Matyu 7:23; Mak 9:48; Luk 16:24; Akar Mogomem 12:9; 20:10 25:45: Sek 2:8, Ap 9:5 25:45: Sekaraia 2:8; Aposel 9:5 25:46: Dan 12:2, Jo 5:29, Ro 2:7 25:46: Daniel 12:2; Jon 5:29; Rom 2:7 26:2: Kis 12:1-27, Mt 20:18, Mk 14:1, Lu 22:1, Jo 13:1 26:2: Ua Me Ini 12:1-27; Matyu 20:18; Mak 14:1; Luk 22:1; Jon 13:1

suigham kogham. E damuti, gumazamizir isamin itiba men naviba osemegh, egh midorozir dafatam damigham.”

*Amizir mam borem isa
Iesusin dapanim ginge*

(Mak 14:3-9; Jon 12:1-8)

⁶ Ezi Iesus ghua Betanin nguibamin aven Saimonin dipenimin iti, Saimon faragha lepan arimarian an mikarzim gami. ⁷ Dughiar kamin Iesus dagher dakozimin aperaghav itima, amizir mam, borer mughuriar aghuim zuir mam, inigha izi. Borer aghuir kamin misevim, me dagiar ziam alabastan an ingari. Ezi borer kamin ivezim bar pin ko. Ezi amizir kam borer kam isava, Iesusin dapanim ginge. ⁸ Ezi an suren gumaziba kamaghin an gara, navir averiaba ikufi. Egha me ghaze, “Tizim bagha kav borer mughuriar aghuim zuim pazava a gami?” ⁹ E ti anemadagha dagiar ekiatam inigha asaghasazibagh anighai.”

¹⁰ Ezi Iesus men migirigiabagh fogha kamaghin me migei, “Ia tizim bagha osimtizim amizir kam garisi? Anetakigh! An arazir aghuim na gami. ¹¹ Asaghasaziba zurara ia ko ikiam. Kirara, ia ko zurara ikian kogham. ¹² Amizir kam nan namnam mozim bagh anekirasa, borer aghuir kam na ginge. ¹³ Ki guizbangira ia migei, me nguazir kamin danganir manabar Godin Akar Aghuim akuniva, amizir kam amizir arazim uaghan a mikimiva a ginighnighvira ikiam.”

Judas Iesus isiva gumazir ekiabar agharim darighasa akam akiri

(Mak 14:10-11; Luk 22:3-6)

¹⁴ Dughiar kamin Judas Iskariot, a 12plan suren gumazir mam, a ofa gamir gumazir ekiaba bagha ghu. ¹⁵ Egha a kamaghin men azai, “Ki Iesus isiva ian dafaribar atighi, ia tizim na daningam?” Ezi me 30plan silvan dagiar maba mengeggha, da isa a ganingi.* ¹⁶ Ezi dughiar kamin ikegha ghua, Judas, Iesusin suiragh men dafaribar arighasa tu-aviba buri.

Iesus uan suren gumaziba ko api

(Mak 14:12-21; Luk 22:7-14; 22:21-23; Jon 13:21-30)

26:7: Luk 7:37-38 **26:7:** Luk 7:37-38 **26:11:** Lo 15:11, Jo 12:8, 14:19, 17:11 **26:11:** Godin Araziba 15:11; Jon 12:8; 14:19; 17:11 **26:14:** Jo 11:57 **26:14:** Jon 11:57 **26:15:** Sek 11:12, Mt 27:3 **26:15:** Sekaraia 11:12;

Matyu 27:3 * **26:15:** Dagiar 30 silvan kaba ti datirighin en dagiabar dibobonim, ti manmakin? Da aviraseme, egha gumazim iakinir 5pla o 6plan ingarizir ivezim min otogham. Ni Matyu 27:9-10in gan. **26:17:** Kis 12:6, 12:14-20, Mk 14:12, Lu 22:7-9 **26:17:** Ua Me Ini 12:6; 12:14-20; Mak 14:12; Luk 22:7-9 **26:18:** Mt 21:3 **26:18:** Matyu 21:3

26:23: Sng 41:9, Lu 22:21, Jo 13:18 **26:23:** Onger Akaba 41:9; Luk 22:21; Jon 13:18 **26:24:** Ais 53, Dan 9:26, Mk 9:12, Jo 17:12 **26:24:** Aisaia 53:1-12; Daniel 9:26; Mak 9:12; Jon 17:12 **26:26:** Mt 14:19, 1 Ko 10:16 **26:26:** 1 Korin 10:16 **26:28:** Kis 24:8, Jer 31:31-34, Sek 9:11, Ro 5:15, 1 Ko 10:16, Hi 9:22 **26:28:** Ua Me Ini 24:8; Jeremaia 31:31-34; Sekaraia 9:11; Rom 5:15; 1 Korin 10:16; Hibru 9:22 **26:29:** Mk 14:25, Lu 22:18, Ap 10:41 **26:29:** Mak 14:25; Luk 22:18; Aposel 10:41

¹⁷ Ezi Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiam, an faragha zuir dughiam otozi, Iesusin suren gumaziba iza kamaghin a migei, “Ni danganir manamin God Israelia Gitazir Dughiamin isam amisi ifongeghti, e an mangi bizibar kiram?”

¹⁸ Ezi a kamaghin me migei, “Ia nguibar ekiamin aven mangi, egh gumazir kam bagh mangi kamaghin a mikim, Tisa ghaze, nan dughiam roghira izegha gifa. Ezi ki uan suren gumaziba ko, God Israelia Gitazir Dughiamin isam, e nin dipenimin daghebar amam.” ¹⁹ Ezi suren gumaziba Iesus mikemezi moghin ghua God Israelia Gitazir Dughiam bagha dagheba ko bizibar kiri.

²⁰ Ezi guaratighin Iesus uan aposelba ko me dagher dakozimin min apiaghav iti. ²¹ Me apava a kamaghin me migei, “Ki guizbangira ia migei, ian tav na isi gumazir nan apanim gamibar agharim darigham.”

²² Ezi an suren gumaziba akar kam baregha, naviba bar oseme. Egha me bar vaghvagha kamaghin an azangsis, “Ekiam, kirara markiam?”

²³ Ezi a kamaghin me ikaragha ghaze, “Gumazir na isiva apanibar agharim darighamim, a uaghan na ko ga uan dafarimning isa itarir vamira garugha uam aning asi. ²⁴ Gumazamizibar Otarim, Godin Akinafarim mikemezi moghin, an aremegham. Eghti gumazir Gumazamizibar Otarim isava apanibar agharim gatizim, gumaka! A bar ikuvigham! Amebam a batezir puvatizi deraghai!”

²⁵ Ezi gumazir Iesus isiva apanibar agharim darighamim, a Judas, a kamaghin an azai, “Ekiam, ni ti na migia ma?”

Ezi Iesus ghaze, “Nirara, ni migei moghira!”

Iesus bret ko wain uan suren gumazir ibagh anidi

(Mak 14:22-26; Luk 22:15-20; 1 Korin 11:23-25)

²⁶ Iesus uan suren gumaziba ko apava, a bretin mam inigha God minabagha anebigha, a isa uan suren gumazibagh aniga kamaghin me migei, “Kar nan inivafizim. Ia a inigh aneremi.”

²⁷ Egha a wain apir kavin mam inigha God minabagha, a isa me ganiga kamaghin

migei, "Ia bar wainin dipar kam ami. ²⁸ Kar nan ghuzim, an Akar Dikirizir Gavgavim, a gavgavim a ganidi. A, gumazamizir aviribar arazir kuraba gin amangasa, nan ghuzim me bagha ire. ²⁹ Ki guizbangira ia migei, ki ua wainin ovizimin dipatam rameghan kogh, kamaghira iki mangi Dughiar Afeziam Bizibagh Ativamimin otogham. Eghti dughiar kam, ki ia ko wainin dipar igiam amam."

³⁰ Egha me Godin ziam fer ighiar mam gamigha, dikavigha Olivin Mighsiamin ghue.

Jesus ghaze, Pita akirim ragh a gasaragham

(Mak 14:27-31; Luk 22:31-34; Jon 13:36-38)

³¹ Egha Iesus kamaghin uan suren gumazibav gia ghaze, "Ia dimagarir kamın na bativamin arazibar ganiva ian nighnizir gavgavir nan itim givaghtima, ia na ategh aregham. Egh Godin Akinafarim mikemezi moghin otivam:

"Ki sipsipbar garir gumazim misueghtima, sipsipba tintinimin aregham."

³² "Ki aremegh ua dikavigh ian faragh Galilin Distrighin mangam."

³³ Ezi Pita an akam ikaragha kamaghin a migia ghaze, "Me ti bar, ni bativamin arazibar ganiva, ni ataghiragh aram, eghti kirara ni ateghan kogham."

³⁴ Ezi Iesus kamaghin a migei, "Ki guizbangira ni migei, datirighin dimagarir kamın ni uabi dughiar pumuning ko mikezimın, ni suam, 'Ki a gifozir puvati,' eghti tuarim gin akam."

³⁵ Ezi Pita a migei, "Ki ni ko ovengsiva ovengam, ki bar mamaghin mikemeghan kogham. Bar puvatigham!" Ezi suren gumaziba bar kamaghiram a migei.

*Jesus Getsemanin Azenimin
God ko migei*

(Mak 14:32-42; Luk 22:39-46)

³⁶ Egha Iesus uan suren gumaziba ko dan-ganir ziam Getsemanin ghue. Egha a kamaghin me migei, "Ia kagh dapiaghiv ikiti, ki munagh mangi God ko mikimam." ³⁷ Egha a Pita ko Sebedin otarimning inigha, me ghue. Ezi an navim bar a basemezi, a bar paza uabi barasi.

³⁸ Egha a kamaghin me migei, "Nan navir averiam, osimtizim a itaragha ghuaghiri.

Ezi ki aremeghasava ami. Ia kagh iki, egh na ko gan."

³⁹ Egha a mong isivagha ghugha, uan guam moghin nguazim girigha kamaghin God ko migei, "Nan Afeziam ni ifueghiva, ni na da osimtizir kam inigh. Ni nan ifongiamin gin mangan marki. Puvati, ni uan ifongiamra gin mangi."

⁴⁰ Egha a dikavigha uamategha uan suren gumazir pumuning ko mikezim bagha ghugha garima me akui. Ezi a kamaghin Pitan azai, "Manmaghin ami? Ia ti na ko dughiar otevimin gan ikian kogham o? ⁴¹ Ia na bagh deravira gan, egh God ko mikim, eghti osimtizim ia damuti, ia ireghan kogham. Ki fo, ian navir averiaba ifonge, ezi inivafiziba gavgaviba dar puvati. Kamaghin pariam ian azi."

⁴² Egha a uamategha ghua kamaghin Afeziam ko migei, "Nan Afeziam, osimtizir kam na gitaghan koghti, ki anertertima, kamaghin ni uan ifongiamin gin mangi."

⁴³ Egha a uamategha suren gumaziba bagha iza gari, me akuavira iti. Pariam puv men azi. ⁴⁴ Ezi a me ategha dughiar mizekimin ghua, faragha Afeziam ko mikemezi moghin uam a ko migei. ⁴⁵ Egha a gin iza suren gumaziba kamaghin me migei, "Ia avughsava akuavira iti? Arazir kam atakigh! Dughiam oto. Ia gan, Gumazamizibar Otarim me a isiva gumazir arazir kurabagh amibar dafarim darighasa. ⁴⁶ Ia dikafigh! E mangam! Ia gan. Gumazir na isiva apanibar aningamim, a muna izi!"

*Judas Iesus isava
an apanibar agharim gati*

(Mak 14:43-50; Luk 22:47-53; Jon 18:3-12)

⁴⁷ Iesus kamaghin migiavira itima, Judas oto, a 12plan suren gumazibar mav. Maburan avirim a ko midorozir sababa ko asianiba inigha Iesus bagha izi. Ofa gamir gumazir ekiaba ko Judabar gumazir aruaba, me me amangizi, me izi. ⁴⁸ Gumazir Iesus isi men dafaribar arighasava amim faragha ghaze, "Ki arazir kam ian akagham. Gumazir ki toramim, anarira Iesus. Ia an suiragh."

⁴⁹ Egha a Iesus bagha ghuavira ikia ghaze, "Tisa, dimagarir aghuim." Egha an tore.

⁵⁰ Ezi Iesus kamaghin a migia ghaze, "Namakam, ni damuasa izezir bizim, ni zuamiram a damu." Ezi gumaziba izava Iesusin agharibagh iregha, pamtem

26:30: Lu 22:39, Jo 18:1 26:30: Luk 22:39; Jon 18:1 26:31: Sek 13:7, Jo 16:32 26:31: Sekaraia 13:7; Jon 16:32 26:32: Mt 28:7, 28:16, Mk 14:28 26:32: Matyu 28:7; 28:16; Mak 14:28 26:34: Mt 26:69-75 26:34: Matyu 26:69-75 26:35: Mt 26:56 26:35: Matyu 26:56 26:38: Jo 12:27 26:38: Jon 12:27 26:39: Mt 6:10, 20:22, Jo 6:38, Hi 5:7-8 26:39: Matyu 6:10; 20:22; Jon 6:38; Hibru 5:7-8 26:41: Mt 6:13, Ef 6:18, Hi 2:14, 4:15 26:41: Matyu 6:13; Efesus 6:18; Hibru 2:14; 4:15 26:44: 2 Ko 12:8 26:44: 2 Korin 12:8 26:45: Jo 12:27, 13:1 26:45: Jon 12:27; 13:1 26:46: Jo 14:31 26:46: Jon 14:31

an suiki.[†] ⁵¹ Ezi gumazir Iesus ko itir mam, uan midorozir sabam asigha, ofa gamir gumazibar dapanimin ingangarir gumazimin kuarim atu, ezi an kuarim dutuaghiri.

⁵² Ezi Iesus kamaghin a migia ghaze, “Ni ua uan sabam isi an misevim darugh. Gumazir sababar igharazibav soziba, me sababaram arighiram. ⁵³ Ni ti kamaghin fozir puvati? Ki ifueghiva uan Afeziamin azaraghti, a midorozir enselin aviriba amadagham, men dibobonim 12plan midorozir gumazir okoruar bar ekiabagh afiragham. Ezi me iza nan akuraghai. ⁵⁴ Ki kamaghin damighiti, Godin Akinafarim mikemezir migirigiaba otivan kogham. Godin Akinafarim na bativamin bizir kabav keme.”

⁵⁵ Egha Iesus maghirama gumazir an suighasa izeziba kamaghin me migia ghaze, “Ki okimakiar gumazim puvati. Ia tizim bagha nan suighasa midorozir sababa koma asianiba suigha izi? Ki zurara ia ko ikia, Godin Dipenim avinizir divazimin aven gumazamizibar sure gami. Ezi ia nan suighan aghua. ⁵⁶ Godin Akinafarimin Osizirim mikemezi moghira ia kamaghin na gami.”

Ezi Iesusin suren gumaziba bar aneteghava are.

Me Iesus isa kot gati

(Mak 14:53-65; Luk 22:54-55; 22:63-71;

Jon 18:13-14; 18:19-24)

⁵⁷ Ezi gumazir Iesusin suighiziba a inigha, ofa gamir gumazibar dapanim, Kaiafasin dipenimin ghue. Ezi Judan Arazibagh fozir gumaziba ko Judabar gumazir aruaba iza uari akuvagha iti. ⁵⁸ Ezi Pita mong tizim a gatigha Iesusin gin ghua bar ghua, ofa gamir gumazibar dapanimin dipenim avinizir divazimin aven ghu. Egha Godin Dipenimin garir polisba ko aperaghav iti. Egha a me Iesus gamir arazibar ganasa.

⁵⁹ Dughiar kamin, ofa gamir gumazir ekiaba koma Judan kotin aven itir gumaziba bar, akar ifavaribar Iesus gasasa tuaviba buri. Me nighnigha ghaze, me an arazir kuratam batogh amisueghti an aremegham.

⁶⁰ Egha me tam batozir puvati. Ezi gumazir aviriba iza akar ifavariba isa Iesus gasi. Ezi gin gumazir pumuning iza, ⁶¹ kotin aven migia ghaze, “Gumazir kam kamaghin migei, ‘Ki Godin Dipenim akarigh, egh aruer pumuning ko mikezimin uan an ingarigham.’”

⁶² Ezi ofa gamir gumazibar dapanim tugh kamaghin Iesusin azai, “Ni akatam ikarvaghan aghua? Me ni gasir akar kam, a guizbangira, o?” ⁶³ Ezi Iesus nimira ikia migirigiagam gamir puvati. Ezi ofa gamir gumazibar dapanim a migia ghaze, “Ki akar gavgavim ni ganidi, ni Godin zurara itimin ziamin akakagh, egh guizbangira e mikim. Ni ti, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim, ni ti Godin Otirimra, o puvati?”

⁶⁴ Ezi Iesus kamaghin a migia ghaze, “Are, ni mikemezi moghira. Ki guizbangira ia migei, ia gin ganti, Gumazamizibar Otirim gavgavim itir Godin agharir guvim daperagh overiamin ghuariabagh isin izam.”

⁶⁵ Ezi ofa gamir gumazibar dapanim uan korotiam abigha kamaghin migei, “A Godin ziam gasighasisi! E tizim bagh uam akar akurvaziba buriam? Markiam! Ia datirighin uari a barasi, a migirigiar kurabar Godin ziam gasighasisi! ⁶⁶ Ezi ia manmaghin a ginighnisi, e arazir manatamin a damuam?”

Ezi me a ikaragha ghaze, “An arazir kuram gami, kamaghin an ovengam.”

⁶⁷ Egha me Iesusin guam giparava a misogha, marazi dafariba onegha a misosi. ⁶⁸ Egha ghaze, “Ni, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim! Ni Godin akam inigha izir gumazibar arazitam damuva, egh e mikim, ‘Kar gumazir manam ni misosi?’”

Pita ghaze, a Iesus gifozir puvati

(Mak 14:66-72; Luk 22:56-62; Jon 18:15-18; 18:25-27)

⁶⁹ Ezi Pita dipenimin divazimin aven an miriamin aperaghav iti. Ezi ingangarir guivir mam an boroghira iza ghaze, “Ni uaghan Galilin gumazim Iesus ko ike.”

⁷⁰ Ezi Pita uabin ghuara, ezi me bar an garima, a ghaze, “Ni migeir akar kam, ki a gifozir puvati.” ⁷¹ Egha gin ghua dipenimin divazimin itir tiar akar

[†] **26:50:** Migirigiar otevir kam Grighin akam deragha anebighizir puvati. Gumazir maba akar kam giragha ghaze, Iesus kamaghin migei, “Namakam, ni bizitam bagha izi?” **26:51:** Jo 18:26 **26:51:** Jon 18:26 **26:52:** Stt 9:6, MAA 13:10 **26:52:** Jenesis 9:6; Akar Mogomem 13:10 **26:53:** 2 Kin 6:17, Dan 7:10 **26:53:** 2 Atriviba 6:17; Daniel 7:10 **26:54:** Ais 53:7, Mt 26:56, Mk 14:49 **26:54:** Aisaia 53:7; Matyu 26:56; Mak 14:49 **26:55:** Lu 19:47, 21:37 **26:55:** Luk 19:47; 21:37 **26:56:** Mt 26:31 **26:56:** Matyu 26:31 **26:60:** Lo 19:15, Sng 27:12, Mk 14:55, Ap 6:13 **26:60:** Godin Araziba 19:15; Onger Akaba 27:12; Mak 14:55; Aposel 6:13 **26:61:** Mt 27:40, Jo 2:19 **26:61:** Matyu 27:40; Jon 2:19 **26:63:** Ais 53:7, Mt 27:12 **26:63:** Aisaia 53:7; Matyu 27:12 **26:64:** Sng 110:1, Dan 7:13, Mt 24:30, Lu 21:27, Ap 7:55, 1 Te 4:16, MAA 1:7 **26:64:** Onger Akaba 110:1; Daniel 7:13; Matyu 24:30; Luk 21:27; Aposel 7:55; 1 Tesalonika 4:16; Akar Mogomem 1:7 **26:65:** Mt 9:3, Mk 14:63, Jo 10:33, Ap 14:14 **26:65:** Mak 14:63; Aposel 14:14 **26:65:** Ofa Gami 24:16 **26:66:** Jo 19:7 **26:66:** Jon 19:7 **26:67:** Ais 50:6, 53:5, Mt 27:30, Jo 19:3 **26:67:** Aisaia 50:6; 53:5; Matyu 27:30; Jon 19:3

ekiamin ghua tughav iti. Ezi ingangarir guivir igharazir mam iza an ganigha, gumazamizir an boroghin itiba kamaghin me migia ghaze, "Gumazir kam, a Nasaretin gumazim Iesus ko ike." ⁷² Ezi Pita ua uabin ghuaragha ghaze, "Bar guizbangira, ki Godin damazimin ia migei, ki gumazir kam gifozir puvati." ⁷³ Ezi gin gumazir roghira tuivighav itiba iza kamaghin Pita migei, "Bar guizbangira, ni men mavira, ni men mirara migei." ⁷⁴ Ezi Pita ua bagha pamtem migia ghaze, Ki guizbangira migei, ki ifaraghtima God na gasighasigham. Egha migia ghaze, "Bar guizbangira ki Godin damazimin ia migei, ki gumazir kam gifozir puvati. Ki ifartima, God na gasighasigh." A kamaghin mikemegha givazi, tuarim magharam ake.

⁷⁵ Ezi Pita Iesus mikemezir migirigiam giniri, "Tuarim tighar akegham, eghti ni faraghivira dughiar pumuning ko mikezim, na mikim suam, ni na gifozir puvati." Egha Pita azenimin ghua bar puvirama azi.

27

Me Iesus inigha Pailat bagha zui
(Mak 15:1; Luk 23:1-2; Jon 18:28-32)

¹ Ezi aminim dutuzima ofa gamir gumazir ekiaba ko Judabar gumazir aruaba Iesus misueghti an aremeghasa akabar kiri. ² Egha me gin senbar a ike, egha a inigha ghua Romin gavmanin gumazir ekiam Pailatin agharim gati.*

Judas in ovevem
(Aposel 1:18-19)

³ Ezi Judas, gumazir Iesus isava apanibar agharim gatizim, a garima me paza Iesus gamuava a isa kotiam garigha ghaze, an aremegham. Ezi Judas gara ghaze, ki uabi arazir kuram gami. Egha uan nighnizibagh ira. Egha dagiar silvan 30plan ofa gamir gumazir ekiaba ko Judabar gumazir aruaba a ganingiziba inigha ua me daningasa zui. ⁴ Egha ua kamaghin migei, "Ki Godin damazimin arazir kuram gami. Gumazir ki ian dafaribagh atizim, arazir kuratam gamizir puvati. Ezi ia purama a misueghti an aremegham."

Ezi me an akam ikaragha kamaghin migei, "Kar en bizim puvati. Nin bizimra." ⁵ Ezi Judas dagiar silvan kaba isa Godin

Dipenim avinizer divazimin aven da kunigha ghua uabi guragha areme.

⁶ Ezi ofa gamir gumazir ekiaba, dagiar silvan kaba inigha ghaze, "Dagiar kaba, gumazir ghuzimin ivezim. E fo, Moses Osirizir Araziba ghaze, e da isi ofa gamir dagiaba sara dar arighan kogham." ⁷ Egha me akam misuegha dagiar kaba inigha ghua Minebar Ingangarir Gumazimin Nguazim givese. Me ghaze, nguazir otevir kam, gumazir saghon izezibar afamin matmatiamin otogham. ⁸ Kamaghin amizi, nguazir otevir kam, me ziar kam "Ghuzir Nguazim," a gati. Ezi me dughiar kamin ikegha iza, datirighin, nguazir kam me ziar kamra a garigha iti.†

⁹ Kamaghin amizi, Godin akam inigha izir gumazim Jeremaia mikemezir akaba guizin otifi. A kamaghin migia ghaze, "Me 30plan silvan dagiaba ini, kar Israelia gumazir kam givezasa atizir ivezim. ¹⁰ Egha Ekiam na mikemezi moghira, me dagiar kabar Minebar Ingarir Gumazimin Nguazim givese."

Pailat Iesusin azai,
"Ni Judabar atrivim, o?"
(Mak 15:2-5; Luk 23:3-5; Jon 18:33-38)

¹¹ Ezi Iesus ghua gavmanin gumazir ekiam Pailatin damazimin tuzima Pailat kamaghin an azai, "Ni Judabar atrivim, o?"

Ezi Iesus ghaze, "Are, ni mikemezi moghira." ¹² Ezi ofa gamir gumazir ekiaba koma Judabar gumazir aruaba akar aviriba isa Iesus gasi. Ezi a men akatam ikarvazir puvati.

¹³ Kamaghin amizi, Pailat ua kamaghin an azai, "Me ni gasir akar avirir kaba, ni da barazi, o?" ¹⁴ Ezi Iesus Pailatin akatam ikarvazir puvati, ezi Pailat nighnizir aviribagh ami.

Pailat Iesus isi ter ighuvimin
a gafughasa migei
(Mak 15:6-15; Luk 23:13-25; Jon 18:38-19:16)

¹⁵ Azeniba bar, Romin gavmanin gumazir ekiam arazir kam gami, a isar ekiar kamin dughiamin, a kalabusin itir gumazitam ateghti, an azenimin mangam. Kalabusin itir gumazir gumazamiziba ifongezir manam, Pailat a isi me bagh anemangam. ¹⁶ Ezi dughiar kamin gumazir arazir

26:74: Mk 14:71 26:74: Mak 14:71 26:75: Mt 26:34, Mk 14:30, Lu 22:61-62, Jo 13:38 26:75: Matyu 26:34; Mak

14:30; Luk 22:61-62; Jon 13:38 27:1: Lu 22:66 27:1: Luk 22:66 * 27:2: Pailat Romin gumazim. Romin gavman Judan atrivimin aneti. Judaba uari Iesusin misueghan kogham. Romin gavmanra gumazibav soghtima da arimighiram. Kamaghin Judaba Iesus inigha Pailat bagha ghu. Ni Jon 18:31in gan. 27:3: Mt 26:14-15 27:3: Matyu 26:14-15

27:5: 2 Sml 17:23 † 27:8: Migirigiar otevir kam "me dughiar kamin ikegha iza, datirighin, nguazir kam me ziar kamra a garigha iti," an en dughiam migeir puvati. A Matyu akar kaba osirizir dughiam migei. 27:9: Jeremaia 32:6-15; Sekaraia 11:12-13 27:11: Mk 15:2, Lu 23:3, Jo 18:33, 18:37, 1 Ti 6:13 27:11: Mak 15:2; Luk 23:3; Jon 18:33; 18:37; 1 Timoti 6:13 27:12: Ais 53:7, Mt 26:63, Jo 19:9 27:12: Aisaia 53:7; Matyu 26:63; Jon 19:9 27:14: Jo 19:9 27:14: Jon 19:9

kurabar ziam itir mam, a kalabusin iti. An ziam Barabas. ¹⁷ Ezi gumazamizir aviriba iza uari akufa, ezi Pailat kamaghin men azai, "Ia tina gifonge, eghti ki ia bagh anetaghiragham. Ki Barabas ataghiragham, o Iesus, me a dibora ghaze, 'Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim,' ki anetaghiragham?" ¹⁸ Pailat fo, me Iesus amir biziba bagha naviba ikuvava, a inigha kotiamin ize, egha kamaghin men azai.

¹⁹ Egha Pailat uaghan kotiabagh amir dabirabimin aperaghav itima, an amuim a bagha akam amaga ghaze, "Ki dimangan irebamin arazir kuraba puvatizir gumazir kamin gani, egha bar oseme. Kamaghin, ni arazitamin a damuan marki."

²⁰ Ezi ofa gamir gumazir ekiaba koma Judabar gumazir aruaba, gumazamizir avirimin navibagh iniva ghaze, me Pailatin azangti, a Barabas ategh, egh Iesus misueghti, an aremegham. ²¹ Ezi gavmanin arazir ekiam ua men aza ghaze, "Ia gumazir manam gifonge, eghti ki anetaghiragham?"

Ezi gumazamiziba dia ghaze, "E Barabas gifonge."

²² Ezi Pailat men azai, "Eghti, Iesus me a dibora ghaze, 'God Ua E Iniasa Misevezir Gumazim,' ki manmaghin a damuam?"

Ezi me bar dia ghaze, "A isi ter ighuvimin a gafugh!"

²³ Ezi Pailat kamaghin men azara, "Manmagh su? An arazir kurar manam gami?"

Ezi me bar pamten dia ghaze, "A isi ter ighuvim gafugh!"

²⁴ Ezi Pailat datirighin fo, me an akatam bareghan koghham. Egha a gari, midorozir ekiam otivasava ami. Egha dipam inigha men damazibar uan dafariba rua ghaze, "Gumazir kamin ovevem, a nan osimtizim puvati. Kar ian bizimra."

²⁵ Ezi gumazamiziba a ikarvaghera ghaze, "An ovevem osimtizim mar en iki, egh en boribar iki."

²⁶ Kamaghin amizi, Pailat me bagha Barabas ataki. Egha midorozir gumazibav geima, me benibar Iesus ifozoroke. Egha gin a isa midorozir gumazibar agharim gati, eghti me a isi ter ighuvim gafugham.

Midorozir gumaziba Iesus dipofi
(Mak 15:16-20; Jon 19:2-3)

²⁷ Ezi gavmanin gumazir ekiamin midorozir gumaziba Iesus inigha, gavmanin dipenir ekiamin miriamin aven ghuzi, midorozir gumaziba bar uari akuvazi, Iesus men tongin tughav iti. ²⁸ Egha me an korotiaba suegha, korotiar aghevur ruarir mam isa a garu. ²⁹ Egha me dikoniba itir beniba inigha atrivimin dapanir asuamin min an ingarigha, an dapanim garu. Egha fidizir mam isava an agharir guvim gatizi, an an suira. Ezi me tevibar apira a dipova ghaze, "Judabar Atrivim, nirara atrivir ekiam!"[‡] ³⁰ Egha me a giparava a suirazir fidizim inigha an dapanim misosi. ³¹ Me arazir kabar a gamua a dipovegha givagha, korotiar me a gaghuziba suegha, uam ananaba a gaghui. Egha a isa ter ighuvim a gafughafughasa an akua zui.

Me Iesus isa ter ighuvim gafu

(Mak 15:21-32; Luk 23:26-43; Jon 19:17-27)

³² Ezi midorozir gumaziba Iesus inigha, nguibar ekiam ategha ghua, Sairinin nguibamin gumazir mam bato. An ziam Saimon. Egha me a gakaghorima, a Iesusin ter ighuvim gisaghu. ³³ Egha me ghua danganir mamin otifi, an ziam Golgota. (Danganir kamin ziamin mingarim kamakin, Dapanir Agharir Danganim.) ³⁴ Ezi me danganir kamin Iesus damasa me dipar aninganir mam wain sara a veregha, mam inigha Iesus ganidi. Ezi a muziarimram amegha puram anetaki. ³⁵ Ezi midorozir gumaziba Iesus isa ter ighuvimin a gafu. Egha an korotiaba tuiaghu uari daningasa satu gikararai. ³⁶ Egha danganir kamin apiagha anesavsuisi. ³⁷ Me an dapanim gisin, an kotim gamizir migirigiam osiri. Men osirizir akam ghaze, "Kar Iesus, a Judabar Atrivim."

³⁸ Me gumazir okiava midorozibagh amizir pumuning, Iesusin boroghin uaghan aning agura. Me mav isa Iesusin agharir guvimin itir ter ighuvim gafu, egha mav isa agharir kiriamin itir ter ighuvim gafu. ³⁹ Ezi gumazamiziba mangi izegh gamua Iesus dipova, uan dapaniba roa ghaze, ⁴⁰ "Ni, gumazir Godin Dipenim akarigh aruer pumuning ko mikezim in uam an ingarasa mikemezim! Ni uabi uabin akuragh! Egh

27:18: Jo 11:47-48, 12:19 **27:18:** Jon 11:47-48; 12:19 **27:20:** Ap 3:14 **27:20:** Aposel 3:14 **27:24:** Lo 21:6-9, Mt 27:4 **27:24:** Godin Araziba 21:6-9; Matyu 27:4 **27:25:** Jos 2:19, 2 Sml 1:16, Mt 23:35, Ap 5:28 **27:25:** Josua 2:19, 2 Samuel 1:16; Matyu 23:35; Aposel 5:28 **27:28:** Lu 23:11 **27:28:** Luk 23:11 **27:29:** Sng 69:19, Ais 53:3
27:29: Onger Akaba 69:19; Aisaia 53:3 ‡ **27:29:** Midorozir gumaziba Iesus dipovasa atrivimin min an adiarim gami. Dughar kamin, atriviba kamaghin adiaribagh ami, me korotiar agheviba aghuava atrivibar dapanir asuaba azui. Egha me atrivibar dabirabibagh apia uaghan uan difizibar suisi. **27:30:** Ais 50:6, Mt 26:67 **27:30:** Aisaia 50:6; Matyu 26:67 **27:31:** Ais 53:7 **27:31:** Aisaia 53:7 **27:34:** Sng 69:21, Mt 27:48 **27:34:** Onger Akaba 69:21; Matyu 27:48 **27:35:** Sng 22:18 **27:35:** Onger Akaba 22:18 **27:38:** Ais 53:12 **27:38:** Aisaia 53:12 **27:39:** Sng 22:7, 109:25 **27:39:** Onger Akaba 22:7; 109:25 **27:40:** Mt 26:61, Jo 2:19 **27:40:** Matyu 26:61; Jon 2:19

ni guizbangira Godin Otarim, ni ter ighuvim ategh izighiri.”

⁴¹ Ezi kamaghira ofa gamir gumazir ekiaba ko Judabar gumazir aruaba izava a dipova ghaze, ⁴² “A gumazir igharazibar akurvasi, egha uabi uabin akurvaghan ibura. A Israelian Atrivim, kamaghin a ter ighuvim ategh izighiri, eghti e nighnizir gavgavim an ikiam. ⁴³ A nighnizir gavgavim Godin ikia, egha ghaze, ki Godin Otarim. Eghti God guizbangira ifongiam an ikiva, datirighin an akuraghti, e ganika!” ⁴⁴ Ezi kamaghira okimakiar gumazir Iesusin boroghin ter ighuvimningin guraghav itimning, uaghan akar kabar a dipova a migei.

Iesus areme

(Mak 15:33-41; Luk 23:44-49; Jon 19:28-30)

⁴⁵ Ezi aruem iza pazaghar torim gatima, mitatem nguazimin itir nguibaba bar da avaragha ghua, dughiam 3 kloghin guaratizimin tu. ⁴⁶ Egha dughiam 3 kloghin boroghira izima, Iesus pamten kamaghin dei, “Eli, Eli, lama sabaktani?” Akar kamamin mingarim kamakin, “Nan God, nan God, ni tizim bagha na ataki?”

⁴⁷ Ezi roghira tuivighav itir darazi akar kam baregha ghaze, “Gumazir kam ti Elaijan dei.”

⁴⁸ Egha men mav zuamira ivegha ghua dipamin suizir bizir mam inigha wainin afangtizim isava a gati. Ezi wain a gizivazima, an a isa aghorir mam gati. Egha aneremasa a isa Iesusin amadi. ⁴⁹ Ezi marazi migia ghaze, “Ia tegh, e ganika, Elaija ti iziva an akuragham, o puvati.”

⁵⁰ Ezi Iesus ua pamtem diagha uan duam suegha areme.

⁵¹ Ezi dughiar kamra, Godin Dipenimin guraghav itir inir ekiam pin ikegha tongira bigha, ghuaghira vin otogha akuar pumuning iri. Ezi mikimkizim otozima, dagiar ekiaba biaghire. ⁵² Ezi matmatiaba kuaghirima, Godin gumazamizir avirir ariaghireziba ua dikavigha, ⁵³ egha uan moziba ataki. Eghti gin Iesus dikavightima, me nguibar ekiam Jerusalem aven mangam. Eghti avirir ekiam men ganam. ⁵⁴ Ezi 100plan midorozir gumazibar garir gumazir dapanir mam, uan midorozir gumaziba ko, me garima mikimkizim otozima, arazir kaba otivima, me bar

puviram atiati. Egha me kamaghin migei, “Bar guizbangira, gumazir kam Godin Otarimra.” ⁵⁵ Amizir aviriba uaghan izegha iti. Me Gallilin Distrik ategha Iesusin akurvaghasa an gin ize. Amizir kaba mong saghon tuivighav ikia gari. ⁵⁶ Men tongin, Makdalan nguibamin amizim Maria, ko Jems ko Josepin amebam Maria, ko Sebedin otarimningin amebam.

Me Iesusin kuam isa, dagiar torim gati
(Mak 15:42-47; Luk 23:50-55; Jon 19:38-42)

⁵⁷ Ezi aminim pirasava amima, Ari-matean nguibar ekiamin gumazir mam izi. An ziam Josep, a dagiar aviriba itir gumazim. ⁵⁸ A uaghan Iesusin suren gumazir mam. Egha Pailat bagha ghua Iesusin kuam iniasa an azai. Ezi Pailat midorozir gumazibav kemezi, me Iesusin kuam isa Josep ganigi.

⁵⁹ Ezi Josep a inigha inir ghurghurir aghuir mam in a riki. ⁶⁰ Egha an kuam inigha ghua, a isa ua bagha okorezir mozir igiam gati. Egha Josep dagiar ekiam mam poghpuegha ghua mozimin akam gasaragha, anepiri. A kamaghin amigha ghua.

⁶¹ Ezi Maria, Makdalan nguibamin amizim, koma Marian igharazir mam, aning mozimin boroghin aperaghav ikia, an gara iti.

Midorozir gumaziba mozimin gara iti

⁶² Ezi Sabat bagha bizibar kirir dughiam gifa, ezi an gin izir dughiamin ofa gamir gumazir ekiaba ko Farisiba Pailat bagha ghue. ⁶³ Me ghuegha kamaghin a migei, “Gumazir ekiam, e gumazir ifavarir kam ikia mikemezir migirigiar mam giniri. A ghaze, ‘Aruer pumuning ko mikezim givaghtima ki ua dikavam.’ ⁶⁴ Kamaghin amizi, ni mikemeghti, me mozim aruer pumuning ko mikezimin deragh anepirigh. Puvatightima, an suren gumaziba an kuam okemegh, egh gumazamizibav kim suam, a ua dikafi. Eghti an ifavarir akar kam, a faragha amizir ifavarir akam gafiragham.”

⁶⁵ Ezi Pailat kamaghin me migei, “Ia mangi, midorozir gumaziba inigh me mikemeghti, me mozimin gan iki. Egh ia mangi, mozim apirasa ifongezi moghin, ia damuva, egh bar anepirigh.” ⁶⁶ Ezi me ghua mozim apiri. Egha ifevimin min bizir

27:42: Jo 11:50 27:43: Sng 22:8 27:43: Onger Akaba 22:8 27:46: Sng 22:1, Hi 5:7 27:46: Onger Akaba 22:1

27:48: Sng 69:21 27:48: Onger Akaba 69:21 27:51: Kis 26:31-33, Mk 15:38, Lu 23:45, Hi 10:19-20 27:51:

Ua Me Ini 26:31-33; 2 Eghaghaniba 3:14; Mak 15:38; Luk 23:45; Hibru 6:19; 10:19-20 27:55: Luk 8:2-3 27:56: Mt

20:20 27:56: Matyu 20:20 27:58: Lo 21:22-23 27:58: Godin Araziba 21:22-23 27:60: Ais 53:9 27:60:

Aisaia 53:9 § 27:62: Kar Sabatin dughiamra. 27:63: Mt 12:40, 16:21, 17:23, 20:19, Mk 8:31, 9:31, 10:33-34, Lu 9:22,

18:31-33, Jo 2:19-21 27:63: Matyu 12:40; 16:21; 17:23; 20:19; Mak 8:31; 9:31; 10:33-34; Luk 9:22; 18:31-33; Jon 2:19-21

27:65: Dan 6:17 27:65: Daniel 6:17 27:66: Dan 6:17 27:66: Daniel 6:17

mam mozir akam gighufa, egh me fogham, gumazitam dagiam giraghan kogham. Egha midorozir gumaziba arighizima, me mozimín gara iti.

28

Iesus ua dikafi

(Mak 16:1-10; Luk 24:1-10; Jon 20:1-18)

¹ Ezi Sabatin dughiam givazima, Sanden bar mizaraghara aruem anadim, Makdalan amizim Maria, ko Marian igharazim uamategha mozimín ganasa izi.*

² Ezi mikimkizir ekiam maghíram oto. Ezi Godin enselin mam Godin Nguibam ategha izaghira, dagiar Iesusin mozir akamin itim pohpuegha, mong mozir apinimín ghugha, dagiam gaperaghav iti. ³ Enselin ganganim, mati onimarim taghtazi moghin gari, ezi an korotiaba bar ghurghuri. ⁴ Ezi midorozir gumaziba an atiatia, inigha egha aremezi moghin iti.

⁵ Ezi ensel kamaghin amizir kamning migei, "Gua atiatingan marki. Ki fo, gua me ter ighuvim gafuzir gumazim Iesus bagha gara izi. ⁶ A kagh itir puvati. A faragha mikemezi moghin a ua dikavigha gifa. Gua izi, a kagh irighav ikezir danganimin gan.

⁷ "Egh gua zuamira mangi, an suren gumazibav kim suam, a ua dikavigha givagha mozimín itir puvati. Ia oragh. A ia bativasa faragha Galilin Distrighin zui. Ia mangi, munagh an ganam. Ki bizir kamín gun gua mikimasa ize."

⁸ Ezi amizimning puv atiatia, egha uaghan bar akonge. Egha zuamira mozim ategha, ivegha Iesusin suren gumazibav kimasa zui.

⁹ Ezi Iesus tuavimín maghira aning bato, egha ghaze, "Mizarazir aghuim." Ezi aning an boroghin ghua, an dagarimningin suiragha an ziam fe.

¹⁰ Ezi Iesus kamaghin aning migia ghaze, "Gua atiatingan marki. Gua mangi, nan aveghbuabav kim suam, me Galilin Distrighin mangi egh munagh nan ganam."

Midorozir gumaziba mikemezir akam

¹¹ Amizimning Iesusin suren gumaziba bagha zuima, midorozir gumazir mozimín gara ikeziba Jerusalemín ghuegha, otivizir araziba bar dar gun ofa gamir gumazir ekiabav keme. ¹² Ezi ofa gamir gumazir ekiaba, Judabar gumazir aruaba inigha akar mam akiri. Egha dagiar aviribar

midorozir gumazibagh ivezegha, ¹³ egha me migia ghaze, "Ia kamaghin mikim suam, e akuima, an suren gumaziba dimagarimín izava an kuam okemegha ghue. ¹⁴ Eghti gavmanin gumazir ekiam akar kam bareghtima, e uari a ko migirigiam akiram, eghti ia osimtiziba puvatigham." ¹⁵ Ezi midorozir gumaziba dagiar kaba inigha, gumazir ekiaba mikemezi moghin ami. Ezi akar kam ghua Judabar tongin bar ekefegha iza dughiar kamín, Judaba kamaghira migiavira iti.

Iesusin suren gumaziba damuamin ingangarim, Iesus an gun me migei

(Mak 16:14-18; Luk 24:36-49; Jon 20:19-23)

¹⁶ Ezi Iesusin suren gumazir 11pla Galilin Distrighin ghua, mighsiar a me bativasa mikemezimín oto. ¹⁷ Egha me Iesusin garava an ziam fe, egha men marazi okam nighnisi. ¹⁸ Ezi Iesus men boroghira iza kamaghin me migei, "God nguazim ko overiam gativamin gavgaviba bar na ganingi. ¹⁹ Kamaghin amizi, ia nguazimín itir nguibaba bar dar mangi, ikiziba bar dar gumazamiziba, me damuti, me nan suren gumazamizibar otiv. Eghti ia Afeziamin ziam ko, Otarimín ziam, ko Godin Duamin ziamin me ru. ²⁰ Egh ki ia mikemezir migirigiba, ia bar da isiva men sure damu, eghti me dar gin mangi. Ia deravira fogh, ki ia ko ikivira iki mangiti, nguazir kamín dughiam givagham."

* **28:1:** Wikbar dughiar faragh zuim, a Sandera. **28:3:** Dan 10:6, Mt 17:2, Ap 1:10 **28:3:** Daniel 10:6; Matyu 17:2; Aposel 1:10 **28:6:** Mt 12:40, 16:21 **28:6:** Matyu 12:40; 16:21 **28:7:** Mt 26:32 **28:7:** Matyu 26:32 **28:10:** Hi 2:11 **28:13:** Mt 27:64 **28:13:** Matyu 27:64 **28:16:** Mt 26:32, 28:7-10, Mk 14:28 **28:16:** Matyu 26:32; 28:7-10; Mak 14:28 **28:18:** Dan 7:13-14, Mt 11:27, Jo 3:35, 13:3, Ap 2:36, 1 Ko 15:27, Ef 1:20-22, Hi 1:2, MAA 17:14 **28:18:** Daniel 7:13-14; Matyu 11:27; Jon 3:35; 13:3; Aposel 2:36; 1 Korin 15:27; Efesus 1:20-22; Hibru 1:2; Akar Mogomem 17:14 **28:19:** Mk 16:15-16, Ap 1:8 **28:19:** Mak 16:15-16; Aposel 1:8 **28:20:** Mt 18:20, Jo 14:23 **28:20:** Matyu 18:20; Jon 14:23

Mak Osirizir Akar Aghuim

O Mak Akar faragha zuim

Mak Osirizir Akar Aghuimın akinafarim, an akar faragha itim kamaghin migei, “Kar Godin Otarim Kraiss Iesusin Akar Aghuimın mingarim.” Akinafarir kam e an gari, Iesus a gumazir ingangarir aviribar amuamin gavgavim ko ziam itim. Ezi dughiar a gumazamizibar sure gamiziba, ko dughiar a duar kuraba batogheziba, ko dughiar a gumazamizibar arazir kuraba gin amadaziba, e akinafarir kamin aven eghaghanir kabar gara kamaghin fo, a gavgavir ekiam ko ziar ekiam iti. Iesus a kamaghin uabi dibora ghaze, “Gumazamizibar Otarim.” Egha a kamaghin migei, “A gumazamizir aviriba bagh ovegh ua me givezegh me iniasa ize.” (Ni Mak 10:45in gan.)

Mak Iesusin ingangarir aviribagh eghani. Egha a Iesus gumazamizibar sure gamizir akar aviribagh eghanizir puvati. Mak faragha Gumazamiziba Ruer Gumazim Jonin ingangarim, ko Iesusin rurim, ko Satan Iesus gifarasa a gakaghorir eghaghanimın gun migei. Ezi gin e Iesusin garima, a gumazir osimtizir aviriba ateribar apangkufi, egha men sure gami. Ezi faragha suren gumaziba Iesus amir bizibar mingaribagh fozir puvati. Egha me nimira nimira gin dagh fofosi.

E uaghan Iesusin apanibar gari, me osimtizir aviriba a garisi. Ezi Mak Osirizir Akar Aghuimın akar abuananaba, a Iesus aremegha ua dikavizir eghaghanim geghari.

Iesus, God Bizibagh Ativamin Dughiamın gun gumazamizibav kimasa ize

(Sapta 1:1–3:6)

*Jon, Gumazamiziba Ruer Gumazim,
faragha izava Iesusin akam akuri*

(Matyu 3:1-12; Luk 3:1-9; 3:15-17; Jon 1:19-28)

¹ Kar Godin Otarim Kraiss Iesusin Akar Aghuim.

² God fomira uan akam isa, an akam inigha izir gumazim Aisaia ganingı. Ezi

an an osirizima, an akinafarimın iti. Akar kamra kara:

“Ia oragh! Ki uan abuir gumazim amadaghtıma,

a faragh mangi ni bagh tuavim akiram.

³ Gumazir tiarir mam gumazamiziba puvatizir danganimın dia ghaze,
‘Ia Ekiam bagh tuaviba azenıva, dar kir.’”

⁴ Kamaghin amizıma, Gumazamiziba Ruer Gumazim Jon izava gumazamiziba puvatizir danganimın ikiava gumazamiziba rua kamaghin akam akuri, “Ia navibagh iraghti, ki ia rueghti, God ian arazir kuraba gin amadagham.” ⁵ An akar kabav geıma Judian Distrighin itir nguıbaba koma Jerusalemın nguıbar ekiamın itir gumazamiziba, me bar iza uan arazir kurabar gun migeıma, a Jordanin Fanemin me rue.

⁶ Jon, Gumazamiziba Ruer Gumazim, an asizim kamelin arizibar ingarizir iniba ikegha asizir inim uan ivariam gıke. A inir kaba ikeghava odeziba ko ruarimın hanıba api. ⁷ Ezi an akam kamaghin migei, “Nan gin izamin gumazim an gavgavim guızbangıra nan gavgavim gafıra. Ki an mın garir puvati. Ki uaghan aviraghıva an dagarir asuabar benıba fıran gavgavıba puvati. ⁸ Ki dipamin ia rue, eghtı a gin Godin Duamin ia ruam.”

*Iesus ruezıma gin Satan a gifarasa
a gakaghorı*

(Matyu 3:13-17; 4:1-11; Luk 3:21-22; 4:1-13)

⁹ Dughiar kam Iesus Galilin Distrighin itir nguıbam, Nasaret, ategha Jon bagha izezıma, a Jordanin Fanemin a rue. ¹⁰ Iesus dipamin aven ikegha azenan otıvavıra ikia garima overiam kuiaghırızı Godin Duam bunbamin mın mıghegha a bagha ızaghırı. ¹¹ Ezi tiarir mam Godin Nguıbamin ikiava kamaghin dei, “Ni nan Otarim. Ki guızbangıra ni gifuegha ni bagha bar akonge.”

¹² Ezi Godin Duam anemadazıma a gumazamiziba puvatizir danganimın ghu. ¹³ A ghugha, 40plan dughıabar danganir kamin itıma, Satan a gifarasa a gakaghorı. A ruarimın itir asizıba ko ikia dar torimın itıma, Godin enselba an garava an akurvası.

1:2: Ais 40:3, Mal 3:1, Mt 11:10, Lu 7:27 1:2: Aisaia 40:3; Malakai 3:1; Matyu 11:10; Luk 7:27 1:3: Ais 40:3, Mt 3:3, Lu 3:4, Jo 1:15, 1:23 1:3: Aisaia 40:3; Matyu 3:3; Luk 3:4; Jon 1:15; 1:23 1:4: Ap 13:24, 19:4 1:4: Aposel 13:24; 19:4 1:6: Wkp 11:22, 2 Kin 1:8, Mt 11:8 1:6: Ofa Gami 11:22; 2 Atrıvıba 1:8; Matyu 11:8 * 1:6: Ni kamel ko hanıbar mıngarıbagh foghsi, akinafarir kamin akırangın itir Akar Mıngarıbar gan. 1:7: Ap 13:25 1:7: Aposel 13:25 1:8: Ais 44:3, Jol 2:28, Ap 2:4, 10:45, 1 Ko 12:13 1:8: Aisaia 44:3; Joel 2:28; Aposel 2:4; 10:45; 1 Korin 12:13 1:11: Stt 22:2, Sng 2:7, Ais 42:1, Mt 3:17, 12:18, Mk 9:7, Lu 3:22 1:11: Jenesıs 22:2; Onger Akaba 2:7; Aisaia 42:1; Matyu 3:17; 12:18; Mak 9:7; Luk 3:22 1:13: Sng 91:11-13 1:13: Onger Akaba 91:11-13

Iesus faragha zuir suren gumazibar dei
(Matyu 4:12-17; Luk 4:14-15; Matyu 4:18-22; Luk 5:1-11)

¹⁴ Ezi me Jon, Gumazamiziba Ruer Gumazim, inigha kalabus gatizima, Iesus gin Galilin Distrighin ghugha Godin Akar Aghuim akuri. ¹⁵ A kamaghin migei, "Dughiam otogha gifa. God Bizibagh Ativamin Dughiam roghira ize. Ia navibagh iragh nighnizir gavgavim Godin Akar Aghuim iki."

¹⁶ Dughiar mam Iesus Galilin Dipar Akaremin dadarimin ghua Saimon uan dozim Andru ko aningın garima, aning osiriba baghava uan iver ekiaba akuri. Aning osiriba isa dagiaba bagha da amadir gumazimning. ¹⁷ Ezi Iesus kamaghin aning migei, "Gua nan gin iziti ki guan akakaghtima, gua osiriba isi moghin gumazamiziba iniam." ¹⁸ Ezi aning an akam baraghavira uan iveba ategha an gin zui. ¹⁹ Ezi a mong sivagha ghua, Sebedin otarim Jems uan dozim Jon ko aningın garima aning uan botin ikiava uan iver ekiabar kiri. ²⁰ An aningın garavira aningın diazima, aning maghira uan afezimin Sebedi koma an ingangarir gumaziba ataghizi me uan botin itima aning Iesusin gin zui.

Iesus duar kurar mam batoghezi
a gumazim ategha azenan ize
(Luk 4:31-37)

²¹ Ezi Iesus ko an gin zuir darazi Kaperneamin ghue. Me zuezi Sabat otozima, a God ko migeir dipenimin aven ghugha, dipenir kamin aven itir gumazamizibar sure gami. ²² A men sure gamima gumazamiziba bar an akam baregha digavir kuram gami. An migirigiari kaba mati gavgavim itir gumazimin migirigiaba. An migirigiaba Judan Arazibagh fozir gumazibar migirigiabar min zuir puvati. Ezi gumazamiziba digavir kuram gami.† ²³ A kamaghin me miaviava itima gumazir duar kuram apazazir mam God ko migeir dipenimin aven izegha dei. ²⁴ A dia kamaghin migei, "Ni manmaghin e damuasa, Nasaretin gumazim Iesus? Ni e gasighasighasa ize? Ki ni gifo, ni God amadazir gumazim, ni Godin damazimin zuezir gumazim."

²⁵ Ezi Iesus akar gavgavimin kamaghin a migei, "Ni nimira iki, egh gumazir kam

ategh azenan izegh." ²⁶ Ezi duar kurar kam Iesus baregha gumazir kam gumabagha araviram azenan ize.

²⁷ Ezi gumazamiziba bar bizir kamin ganigha guizbangira digavir kuram gamigha uarira uarir azangsi, "Kar manmaghin amizir bizim? A suren arazir igiam e gami. A gavgavim itir akabav gei. A uaghan akar gavgavimin duar kurabav geima da an akam barasi." ²⁸ An amizir bizibar eghaghanim zuamira Galilin Distrik bar a garui.

Iesus gumazamizir aviribar akuragha
me gamizi me ghuamaghe
(Matyu 8:14-17; Luk 4:38-41)

²⁹ Ezi Iesus gumazir maba ko God ko migeir dipenim ategha Saimon ko Andrun dipenimin zuima, Jems ko Jon me ko zui. ³⁰ Me ghua garima Saimonin asamim aria mikarzim fiava dakozim girighav itima gumazir maba an gun Iesus migei. ³¹ Me a mikemezima, an a bagha ghuaava an dafarimin suiragha a ghufe. Ezi an arimariam anetaghizima a dikavigha dagheba me ganidi.

Iesus gumazamizir aviribagh amizi,
me ua dera
(Matyu 8:16-17; Luk 4:40-41)

³² Guaratizir kamra, aminim pirizima me gumazamizir arimariar kuraba koma gumazamizir avirir duar kuraba apazaziba bar me inigha Iesus bagha izi. ³³ Nguibar kamin itir gumazamiziba bar izava dipenir kamin tiar akamin uari akufa. ³⁴ Ezi Iesus arimariar guar aviriba itir gumazamizir aviriba men arimariabagh amizi, me ghuamaghe. A duar kurar aviriba saram otoghezima da gumazamiziba ategha azenan ize. Duar kuraba a gifo, a Godin Otarim. Ezi kamaghin a ghaze, ia kamaghin mikiman marki suam, Ki Godin Otarim. Egha a men anogoroke.

Iesus gumazamiziba puvatizir dan-
ganimin God ko migei
(Luk 4:42-44)

³⁵ Egha aminzaraghan aminim tighar itima, Iesus dikavigha dipenim ategha ghuaava gumazamiziba puvatizir danganimin ghugha God ko migei. ³⁶ A ghuzi Saimon uan roroaba ko a buriagharui. ³⁷ Me ghua an apigha kamaghin a migei, "Gumazamiziba bar ni buri."

1:14: Mk 6:17 1:14: Mak 6:17 1:15: Dan 9:25, Mt 3:2, Ga 4:4, Ef 1:10 1:15: Daniel 9:25; Matyu 3:2; Galesia 4:4; Efesus 1:10 1:17: Mt 13:47, Lu 5:1-11 1:17: Matyu 13:47; Luk 5:1-11 1:18: Mt 3:20, 19:27, Lu 5:11 1:18: Matyu 4:20; 19:27; Luk 5:11 1:21: Mt 4:13 1:21: Matyu 4:13 1:22: Mt 7:28-29 1:22: Matyu 7:28-29
† 1:22: Ni Judan Arazibagh fozir gumazibar mingarim gifoghsi, akinafarir kamin akirangin itir Akar Mingaribar gan.
1:24: Mk 5:7 1:24: Mak 5:7 1:26: Mk 9:26 1:26: Mak 9:26 1:28: Mt 4:24 1:28: Matyu 4:24 1:34: Mk 3:11-12, Lu 4:41 1:34: Mak 3:11-12; Luk 4:41 1:35: Mt 14:23, Mk 6:46, Lu 4:42 1:35: Matyu 14:23; Mak 6:46; Luk 4:42 1:39: Mt 4:23, 9:35 1:39: Matyu 4:23; 9:35

³⁸Ezi Iesus men akam ikaragha kamaghin migei, "E nguibar igharazir roghira kagh itibar mangam. Ki munagh uaghan Godin akam akunam. Ki bizir kam bagha ize." ³⁹ A kamaghin mikemegha, Galilin Distrighin danganiba bar dagh aruava God ko migeir dipenibar aven Godin akam akurava gumamazizibagh apazazir duar kuraba batosi.

Iesus lepa itir gumazir mam gamizima, a ua dera

(Matyu 8:1-4; Luk 5:12-16)

⁴⁰Ezi gumazir lepa itir mam Iesus bagha izava, an guamin aviragha tevinning apirigha puvira a gaghori, "Ni fueghiva na damighti, ki Godin damazimin zuegh ua deraka."⁴¹ Ezi Iesus kamaghin oregha, guizbangira bar an apangkufi. Egha uan agharim isa gumazir kam gatigha ghaze, "Ki ifonge. Nin mikarzim zuegh, ua deragh."⁴² Iesus kamaghin miaviava itima, lepan arimariam zuamira gumazir kam ataghizi an mikarzim ua dera.

⁴³Ezi Iesus gumazir kam amaga akar gavvimin kamaghin a migei, ⁴⁴"Ni oragh, ni batozir bizir kam ni an gun mikiman marki. Ni mangi uan mikarzim isi ofa gamir gumazimin akagh, egh Moses fomira e mikemezi moghin, ni ua bagh Godin ofa damu. Eghti gumamaziziba fogh suam, nin arimariam gifa."⁴⁵ Ezi gumazir kam Iesus a mikemezi moghin damuan aghuagha, bizir kamin gun bar me migei. Kamaghin amizi, maburan avirim Iesus akuvazima, a nguibar ekiatamin aven azenaram aruir puvati. A uabira itir dangaminin itima, gumamaziziba a bagha tintinibar izavira iti.

2

Iesus gumazir soroghafariba amirazir mam gamizima a ua dera

(Matyu 9:1-8; Luk 5:17-26)

¹Ezi dughiar maba givazima, Iesus uamategha Kaperneamin ghu. A ghua dipenimin itima gumamazizir aviriba a uamategha izezir akam baraki. ²Me akar kam baregha izezima dipenim bar izivazi an tiar akam sara zifafa. Ezi Iesus Godin akam me mikiri. ³An akam akurima, gumazir maba soroghafariba amirazir gumazir mam ingha a bagha izi. Gumazir pumuning ko pumuning akuriamin a gisaghpugha izi. ⁴Me iza garima dipenimin tiar akam bar zifafa,

kamaghin amizi, me Iesus bagh mangan ibura. Egha me gumazir kam ingha dipenir siriamin ghuavanabogha dipenir siriamin torim gamigha beniba akuriam dafegha anemadazima a Iesus bagha ghuaghiri.* ⁵Ezi Iesus gumazir kabar nighnizir gavgavimin ganigha kamaghin soroghafariba amirazir gumazim migei, "Nan borim, ki nin arazir kuraba gin amada."

⁶Iesus kamaghin a migeima, Judan Arazibagh fozir gumaziba apiaghav ikiava uarira uan navir averiabar kamaghin migei, ⁷"Gumazir kam tizim bagha kamaghin migei? A Godin danganim iniasava ami! Gumazir kinitam gumazir igharazitamin arazir kuraba gin amadaghan kogham. God uabira." ⁸Me kamaghin nighnizima, Iesus zuamira uan navir averiamin men nighnizibagh fogha kamaghin me migei, "Ia manmagsua uan navir averiabar aven kamaghin nighnisi?" ⁹Ki akar manam mikimam? Pura gumazir kinitam kamaghin mikim suam, ki nin arazir kuraba gin amada. Egh uaghan gumazir kinitam kamaghin mikiman kogham, ni dikavigh uan akuriam inigh mangi, egh ua deragh. ¹⁰Ki arazir kam damightima, ia ganigh fogham, Gumamazizibar Otarim a nguazir kamin arazir kuraba gin amangamin gavgavim iti."

Egha kamaghin gumazir soroghafariba amirazim migei, ¹¹"Ki ni migei, ni dikavigh uan akuriam inigh dipenimin mangi." ¹²Egha a miaviava itima me gari gumazir kam dikavigha uan akuriam inigha azenan ghu.

Gumamaziziba bar an ganigha digavir kuram gamigha Godin ziam fa kamaghin migei, "E faragha bizir katamin ganizir puvati!"

Iesus uabin gin mangasa Livain dei

(Matyu 9:9-13; Luk 5:27-32)

¹³Ezi Iesus ua Galilin Dipar Akaremin miriamin ghuaghiri. A ghuaghiri, gumamazizir aviriba izava uari akuvazi, a men sure gami. ¹⁴A men sure gamua dipar miriamin ghua Alfiusin otarim Livain garima, a gavman daningamin dagiaba isir dipenimin aperaghav iti. Iesus an gara, kamaghin a migei, "Ni nan gin izi." Ezi Livai a baregha, dikavigha an gin zui.†

‡ **1:40:** Lapan arimariam fomira Baibelin dughiamin ikezim ighara. Ezi datirighin itir lepan arimariam a igharaghav ami. Fomira ikezim pura mikarzir ghurghurim gumazir namnabar otifi. Egha uaghan bizir igharaziba sara posi. **1:44:**

Ofa Gami 14:1-32; Mak 3:12; 7:36; Luk 5:14 * **2:4:** Judabar dipeniba boksiabar min gari. Dar inogoriba puvatigha, egha pin barafi. Ezi dar miriabar azenan adidiaba iti. Dar dipenir akiniba puvati. Me pura nguazim gisin dar ingari.

2:5: Lu 7:48 **2:5:** Luk 7:48 **2:7:** Jop 14:4, Ais 43:25, 1 Jo 1:9 **2:7:** Jop 14:4; Aisaia 43:25; 1 Jon 1:9 **2:12:** Mt 9:33 **2:12:** Matyu 9:33 **2:14:** Jo 1:43 **2:14:** Jon 1:43 † **2:14:** Matyun ziar igharazim kara, Livai.

¹⁵ Egha gin Iesus Livain dipenimin ikiava uan suren gumaziba koma api. Ezi dagiaba isir gumazir aviriba ko arazir kurabagh amir gumazir aviriba, me uaghan me koma api. Gumazir kamaghin amir aviriba, me uaghan Iesusin gin arui. ¹⁶ Me apavira itima, Judan Arazibagh fozir gumazir maba, me uaghan Farisiba, me an ganigha, an suren gumazibar azangsis, "A manmaghsua dagiaba isir gumaziba ko arazir kurabagh amir gumaziba koma api?"[‡]

¹⁷ Ezi Iesus men azangsimizim baregha kamaghin me migei, "Arimariaba puvatizir gumazamiziba, dokta bagha zuir puvati. Gumazamizir arimariaba itibara, me dokta bagha zui. Ki Godin damazimin derazir gumazamiziba bagha izezir puvati. Ki gumazamizir arazir kurabagh amibar dimasa ize!"

Me God ko mikimasa dagheba atagharazir arazim bagha Iesusin azangsis

(Matyu 9:14-17; Luk 5:33-39)

¹⁸ Ezi dughiar mam Jonin suren gumaziba ko Farisin suren gumaziba, me God ko mikimasa dagheba ataghirasi. Ezi Iesusin suren gumaziba dughiar kamin apima gumazir maba Iesus bagha izava kamaghin an azangsis, "Kar manmaghin amizir arazim, Jonin suren gumaziba ko Farisibar suren gumaziba, me datirighin God ko mikimasa dagheba ataghirazima, nin suren gumaziba God ko mikimasa dagheba ataghirazir puvati?"

¹⁹ Ezi Iesus men akam ikaragha ghaze, "Gumazir amuimin ikiamim, a ia ko ikiti, ia a bagha izezir gumazibav kimti me dagheba ategham, o puvati? Puvatigham. A me ko ikiti me dagheba ataghiraghan kogham. ²⁰ Me dagheba ataghirazir dughiam iti. Gin dughiam izitima gumazir amuimin ikiamim, me me dam a inigh mangitima, dughiar kabar me dagheba ataghiragham.

²¹ "Gumazitam inir avizir igiatam inigha korotiar ghurimin porogha a isamizir puvati. A kamaghin damighiva egh a ruti, inir avizir igiam ekonegh korotiar ghurim gekuigh, anebightima an torim guizbangira bar ekevegham. ²² Eghti gumazitam wainin igiam inigh, a isiva asizir inir misevir

ghuritam guruighan kogham. A kamaghin damighiti, wainin dipam gin buva anangiva asizir inir ghurir kam abighiti, wainin dipam nguazim giregham. Eghti wain ko asizir inim virara ikuvigham. A kamaghin damuan kogham. A wainin igiam inigh asizir inir misevir igiamra ruigham."

Iesus Sabatin Ekiam

(Matyu 12:1-8; Luk 6:1-5)

²³ Egha Iesus Sabatin dughiar mamin, raizin min garir dagher mam wit, an azenir ekiamin torimin zui. Ezi an suren gumaziba a ko ghuava witin oviziba isi. ²⁴ Me zuima Farisin maba men ganigha kamaghin Iesus migei, "Ni gan. Me manmaghsua arazir kam gamuava Sabatin arazimin gin zuir puvati?"

²⁵ Ezi Iesus me ikaragha kamaghin migei, "Devit amizir bizim, me an osirizima a iti, ezi ia ti an ganiz, o puvati? A uan adarazi ko mitiriam men azima a bizir kam gami. ²⁶ Devit Godin Purirpenimin aven ghua me ofa damuasa atizir bretin rubuziba inigha uan adarazi ko me da ame. An da apava, uaghan maba isa uan gumazibagh aningizima, me uaghan da ame. Dughiar kam Abiatar, ofa gamir gumazibar dapanim itima, Devit bretin kaba ame. Judabar arazir kam iti. Bretin kaba ofa gamir gumazibaram ada api, gumazamizir kiniba puvati. Ezi Devit, a gumazir kinim, egha a bretin kaba ame."

²⁷ Egha Iesus migia ghua kamaghin me migei, "God gumazamizibar akurvaghasa Sabat ati. A Sabat bagha gumazamiziba atizir puvati. ²⁸ Ezi Gumazamizibar Otarim a Sabatin dughiamin Ekiam."^{**}

3

Iesus Sabatin dughiamin gumazir dafarim ekonezir mam gamizima a ua dera

(Matyu 12:9-14; Luk 6:6-11)

¹⁻² Egha dughiar igharazir mam Iesus God ko migeir dipenimin ghua garima, dafarim ekonezir gumazir mam, gumazamizir aviribar tongin dipenir kamin aven iti. A itima gumazir maba uaghan iti. Me, Iesus bizitam damighiti, me akam agasasa bar deraviram an gari. Me kamaghsua an gari. A Sabatin gumazir kamin akuragham, o? ³ Me bizir kam bagha an garavira itima,

2:16: Mt 11:19, Lu 15:1-2 **2:16:** Matyu 11:19; Luk 15:1-2 ‡ **2:16:** Farisibar arazir aviriba iti. Gumazamizir men arazibar gin zuir puvatiziba me kamaghin ginighnisi, me Godin damazimin derazir puvati. Farisiba kamaghin dagiaba isir gumazibagh nighnisi, me Romin gavman bagha dagiaba isi. Kamaghin amizi, me uaghan Godin damazimin derazir puvati. Me kamaghin amuava Romin gumaziba ko arazir kurabagh ami. **2:23:** Lo 23:25 **2:23:** Godin Araziba 23:25 § **2:23:** Ni witin mingarim gifoghshi, akinafarir kamin akirangin itir Akar Mingaribar gan. **2:24:** Lo 23:25 **2:24:** Godin Araziba 23:25 **2:25:** 1 Samuel 21:6 **2:26:** Wkp 24:9 **2:26:** Ofa Gami 24:9 **2:27:** Lo 5:14 **2:27:** Godin Araziba 5:14 **2:28:** Mt 12:8 **2:28:** Matyu 12:8 ** **2:28:** Ni Gumazamizibar Otarimin mingarim gifoghshi, akinafarir kamin akirangin itir Akar Mingaribar gan.

Iesus kamaghin dafarim ekonezir gumazim migei, “Ni dikavigh izi bar en guamin tugh.”

⁴ Gumazim dikavigha tuzima, Iesus kamaghin men azara, “Arazir manam Sabatin arazim abiki? E arazir aghuim damuam, o arazir kuram damuam, o gumazimin akuragham, o gumazim gasighasigham?” A kamaghin men azarazima, me bar nimira iti.

⁵ An damazimning bar gumamazizibagh aruava, navimin aven men atari. A men garima, men naviba gavgavigha apanguvir nighniziba men puvati. Kamaghin a bar osemegha gumazim kamaghin a migei, “Ni uan dafarim onegh.” Ezi gumazir kam uan dafarim onezima, an dafarim ua dera. ⁶ Ezi Farisiba kamaghin ganigha dipenim ategha azenan ghuegha Herotin gumaziba ko ikia Iesus misoghasa akabar kiri.

Iesus uan gavgavim men akazima an adarazi nighnizir gavgavim an itir puvati

(*Sapta 3:7--6:6*)

Gumamazizir aviriba Iesusin gin zui (Luk 6:17-19)

⁷ Ezi Iesus uan suren gumaziba ko Galilin Dipar Akaremin ghuaghiri. A ghuaghirima gumamazizir aviriba Galilin Distrighin ikegha an gin ghuaghiri. ⁸ Gumamazizir aviriba Judian Distrik ko, Jerusalem inguiba ko, Idumean Distrik ko, Jordanin Fanemin vongin itir danganiba ko, Tair ko Saidonin nguibanningin ikegha Iesus bagha ghuaghiri. Gumamazizir avirir kaba, me an amizir bizibar akam baregha a bagha ghuaghiri. ⁹⁻¹⁰ Me iraghezima, Iesus gumamazizir aviribar akurazima, men arimariaba gifa. Arimariaba itir gumamazizir aviriba uan arimariaba agivasa Iesusin boroghin uari akuvagha, Iesusin suighasa uari munamadi. Kamaghin amizi, Iesus uan suren gumazibav gia ghaze, “Ia botin tam inigh izi puram anetighti a iki. Eghti gumamaziziba bar na akuvaghtima ki botin ghuavanangam.” ¹¹ Iesus me migeima, duar kuraba apazazir gumazir maba iza, Iesusin gara duar kuraba zuamira me gamima me Iesusin guamin daighira kamaghin dia migei, “Ni Godin Otarim.”

¹² Me kamaghin migeima, a men anogorogha ghaze, me an gun gumazir igharazibav kiman marki.

Iesus 12plan aposelba me amisefe (Matyu 10:1-4; Luk 6:12-16)

¹³ Egha Iesus dipar miriamin ikegha dikavigha mighsiamin ghuavanabogha uan ifongezir gumazibar diazima, me a bagha zui. ¹⁴ Me zuima a gumazir 12pla misevegha ziar kam, aposelba, me gati. Eghti me a ko ikiti, a gin me amangiti me mangi Godin Akar Aghuim akunam. ¹⁵ Egh a uan gavgavim me daningtima me uaghan duar kuraba batogham. ¹⁶ A misevezir gumazir 12plan ziarbar kara. Saimon (Iesus gin ziar kam, Pita, a gati), ¹⁷ Sebedin otarimning Jems ko Jon (A ziar kam aning gati, Boanerges. Ziar kamin mingarim kamaghin ghu, atara pamtem migeir gumazimning), ¹⁸ Andru ko Filip, Bartolomyu, Matyu, Tomas, Alfusin otarim Jems, Tadius, Saimon (a Selotbar gumazir mam), ¹⁹ ko Judas Iskariot, gumazir Iesus isava, apañibagh aningizim.

Me kamaghin migei, “Iesus Belsebulin gavgavimin ingari.” (Matyu 12:24-32; Luk 11:14-23; 12:10)

²⁰ Egha Iesus uamategha dipenimin aven ghugha itima gumamazizir aviriba izava anakufa. Me bar anakufa, kamaghin amizi, a uan suren gumaziba ko daghebar aman ibura. Me damamin dughiaba puvati. ²¹ Ezi gumamazizir maba kamaghin migei, “An ongani.” Ezi Iesusin adarazi akar kam baregha, a inigh mangasa izi.

²² Ezi Judan Arazibagh fozir gumazir maba Jerusalem ikegha izaghira kamaghin migei, “Belsebul a gapasa. A duar kurabar gumazir dapanimin gavgavimin duar kuraba batosi.”*

²³ Ezi Iesus me migeir akam baregha, egha kamaghin gumamazizibar diagha akar isin zuir mabar me migei, “Satan manmaghin uabira uabi batuegham? ²⁴ Kantrin tamin gumamaziziba uari tuiragh uarira uariv soghti, kantrin kam ikian kogham. ²⁵ Eghti dipenir vamiran itir darazi uari abigh uarira uariv sogh dipenir kamin itir darazi ikian kogham. ²⁶ Kamaghira Satan uan adarazi ko uari abigh uariv sogh, egh me manmaghin tugh gavgavigh bizibar ganamin gavgavim ikiam? Bar puvatigham.

3:4: Luk 14:3 3:4: Luk 14:3 3:5: Jo 11:33 3:5: Jon 11:33 3:6: Mt 22:15-16
 3:8: Mt 4:25 3:8: Matyu 4:25 3:9-10: Mk 4:1, Lu 5:1-3 3:9-10: Matyu 9:21; 14:36; Mak 4:1; Mak 5:29; 6:56;
 Luk 5:1-3; Luk 7:21 3:11: Mk 1:23-24, Lu 4:41 3:11: Mak 1:23-24; Luk 4:41 3:12: Mt 8:4, 12:16, Mk 1:34
 3:12: Matyu 8:4; 12:16; Mak 1:34 3:16: Jo 1:42 3:16: Jon 1:42 3:17: Lu 9:54 3:17: Luk 9:54 3:20:
 Mk 6:31 3:20: Mak 6:31 3:21: Jo 7:5, 10:20 3:21: Jon 7:5; 10:20 3:22: Mt 9:34, 10:25 3:22: Matyu
 9:34; 10:25 * 3:22: Satanin ziar mamra kara, Belsebul. 3:23: Mt 4:10, Lu 11:17-22 3:23: Matyu 4:10; Luk
 11:17-22 3:27: Ais 49:24, Mt 12:29 3:27: Aisaia 49:24; Matyu 12:29

²⁷ “Eghti gumazir manatam puram aven mangi gumazir gavgavitamin dipenim akarighiva an biziba okemegham? Puvatigham. A faraghivira benibar gumazir gavgavir kam ikegham. A kamaghin a damigh, egh gumazir kamin dipenimin aven mangi, an biziba okemegham.

²⁸ “Ki guizbangira ia migei, gumazamizabar arazir kuraba ko me Godin ziam gasighasizir akaba, God da gin amangamin tuavim iti. ²⁹ Eghti gumazitam Godin Duamin ziam gasighasightima God an arazir kurar kam, a gin amadaghan kogham. Egh gumazir kam aremeghti, arazir kurar kam an ikivira ikiam.”

³⁰ Me faragha kamaghin a migia ghaze, “Duar kurar mam a gapasa.” A bizir kam bagha, akar kabar me migei.†

*Iesusin amebam ko an doziba
(Matyu 12:46-50; Luk 8:19-21)*

³¹ Ezi Iesusin amebam ko doziba izava, a itir dipenimin tiar akamin tughava gumazir mam amadazima a Iesus mikimasa aven zui. ³² Ezi gumazamizir aviriba a koma apiaghav ikia kamaghin a migei, “Ni oragh, nin amebam ko doziba ni bagha izeghava azenan iti.”

³³ Me a mikemezima a kamaghin men azara, “Tina nan amebam? Te nan doziba?”

³⁴ A kamaghin men azaragha, egha an okarigha apiaghav itir gumazamizabar gara, kamaghin me migei, “Ia gan! Nan amebam ko dozibara kara. ³⁵ Gumazamizir God ifongezir arazibar gin zuiba, me nan doziba ko nan amiziba ko nan amebam.”

4

Iesus akar isin zuimin kamaghin migei, “Gumazir mam witin oviziba inigha azenimin da akuragharui.”

(Matyu 13:1-23; Luk 8:4-15)

¹ Dughiar igharazir mam Iesus ua dipar miriamin ikiava, gumazamizir mabar sure gami. Me an akaba baraghasa anekuvagha guizbangira bar aviraseme. Ezi a botin mamın biragha dipam gisin aperaghav iti. Gumazamizir kaba an boroghin dadarimin apiaghav iti. ² An akar isin zuir aviribar men sure gamuava, kamaghin me migei, ³ “Ia oragh. Gumazir mam raizin min garir daghem wit, ana da inigha ghua azenimin da akuragharui. ⁴ An ada akurima witin ovizir maba tuavimin irezima, kuaraziba iza da ame. ⁵ Ezi

maba dagiabagh isin itir nguazir everim gire. Nguazir kam mitemezir puvati, ezi witin oviziba zuamira afuangi. ⁶ Ezi dar biba bar nguazimin aven iraghuezir puvatizi, aruem anaga dagh isirazi, da isia misingi. ⁷ Ezi witin ovizir maba benir dikoniba itir nguazim giregha, benibar tongin afuangizi, benir dikoniba aghuava da ikiaghariki. Ezi dar oviziba misevezir puvati. ⁸ Ezi witin ovizir maba nguazir aghuim giregha aghuava dagheba misefi. Egha maba 30plan oviziba misevima maba 60plan oviziba misefe. Ezi maba 100plan oviziba misefe.”

⁹ Iesus migia ghua kamaghin me migei, “Tina kuarimning iti, an oragh.”

*Iesus manmaghsuavira
akar isin zuibagh ami*

(Matyu 13:10-17; Luk 8:9-10)

¹⁰ Ezi gumazamizir aviriba bar ghuezi, Iesus uabira itima, an 12plan gumaziba ko an boroghin itir gumazamiziba, me an akar isin zuimin mingarim bagha an azara. ¹¹ Me an azarazima a kamaghin me migei, “God fofozim ia ganingizima, ia God Bizibagh Ativamin Dughiamin akar mogomebagh fo. Egha ki azenan itir gumazamiziba pura akar isin zuibar me migei. ¹² Kamaghin amizima:

“Me zurara ganiva,
egh deragh bizitamin ganighan
kogham.

Me uaghan zurara oraghiva,
egh me deragh bizitamin mingarim
gifoghan kogham.

Me amuava akar mingarim gifogha,
uan navibagh irazi,
God men arazir kuraba gin
amadaghai.”*

*Witin akar isin zuimin mingarim
(Matyu 13:18-23; Luk 8:11-15)*

¹³ An akar kam ua kamaghin me migei, “Ia witin akar isin zuir kamin mingarim gifoz, o puvati? Ia manmaghin akar isin zuir igharazir tabagh fogham? ¹⁴ Akar isin zuimin aven itir gumazir kam, a mati gumazir Godin akam akuragharuim. ¹⁵ Gumazamizir maba tuavim girezir witin ovizibar min ami. Me Godin akaba baraghizi, Satan zuamira iza me oraghizir Godin akaba, me dama ada ini. ¹⁶ Gumazamizir maba dagiaba itir nguazim girezir witin ovizibar min ami.

3:28: Matyu 12:31-32; Luk 12:10; 1Jon 5:16 † **3:30:** Iesus Godin Duamin gavgavimin ingari. Ezi me ghaze, a Satanin gavgavimin ingari. Me kamaghin Godin Duamin ziam gasighasisi. **3:31:** Mk 6:3, Jo 2:12, Ap 1:14 **3:31:** Mak 6:3; Jon 2:12; Aposel 1:14 **4:1:** Mk 3:7-9, Lu 5:1-3 **4:1:** Mak 3:7-9; Luk 5:1-3 **4:2:** Mt 13:34, Mk 4:33-34 **4:2:** Matyu 13:34; Mak 4:33-34 **4:8:** Mt 13:8, Lu 8:8, Jo 15:5, Kl 1:6 **4:8:** Matyu 13:8; Luk 8:8; Jon 15:5; Kolosi 1:6 **4:12:** Ais 6:9-10, Jo 12:40, Ap 28:26-27 **4:12:** Aisaia 6:9-10; Jon 12:40; Aposel 28:26-27 * **4:12:** Iesus Godin gin mangasa gumazamizabar anogorozir puvati. Marazi uari Godin gin mangan aghua.

Me Godin akaba baregha da bagha bar akonge. ¹⁷ Egha men biba iraghuiezir puvatigha, uaghan dughiar ruarimin ikezir puvati. Me itima osimtiziba ko Godin gin zuir gumazamizibagh asighasizir araziba izima, me pura God ataki. ¹⁸ Gumazamizir maba benir dikoniba itir nguazim girezir witin ovizibar min ami. Me Godin akaba baraki. ¹⁹ Me da baregha uaghan nguazir kamin biziba bagha nighnigha, dagiar aviriba iniassa ifavarir nighnizibagh amua, nguazir kamin bizir aviribar garava da bagha agoi. Bizir kabar nighniziba izava Godin akaba ikiagharighizi da misevir puvati. ²⁰ Ezi gumazamizir maba nguazir aghuim girezir witin ovizibar min ami. Me Godin akaba baregha dar suuragha dar gin zui. Gumazamizir kaba mati witin oviziba misiva, maba 30plan oviziba misevima, maba 60plan oviziba misevima maba 100plan oviziba misefe.”

Lamin danganimra aneguragh
(Luk 8:16-18)

²¹ Egha Iesus kamaghin me migei, “Ia tina lam gaborogha a inigha itarir ekiamin anevara? O an a inigha dakozimin apengan aneti? Puvati! Ia lam daborogh a inigh azenan an danganimram aneguragh. ²² Kamaghira mogomer biziba da gin azenan otivigham. Eghti bizir amigha aveziba da uaghan gin azenan otivigham. ²³ Tina kuarimning iti, an oragh.”[†]

²⁴⁻²⁵ Egha a ua kamaghin migei, “Ia deraghvira akar kam baragh. Gumazitam o amizitam Godin akabagh foghti, God uan akabar fofozir igharaziba a daningam, eghti a Godin akar aviribagh fogham. Eghti Godin akabagh foghan aghuazir gumazim o amizim, an fofozir muziarim God a dam a iningham.”

Dagher ovizir afuarazibar akar isin zuim

²⁶ Egha Iesus migia ghua kamaghin me migei, “God Bizibagh Ativamin Dughiamin arazim a kamakin. Gumazir mam dagher oviziba inigha nguazimin da akuri. ²⁷ Gumazir kam da kunigha, dimagaribar akuava, aruebar dikavigha arui. An aruima dagher ovizir kaba da afuegha aghui. Dagher ovizir kaba manmaghin afuegha aghui? Gumazir kam fozir puvati. ²⁸ Ezi nguazimra dagher ovizir kabagh amizima da aghua misefe. Da faragha afuegha

aghua ghua aghariba otivigha, ada ghua akimariba otivigha misefe. ²⁹ Da misevegha dagheba itima, gumazir kam sabam inigha dar akori. A fo, dagheba iti, ezi da akoramim dughiam oto.”

Mastetin ovizimin akar isin zuim
(Matyu 13:31-32; Luk 13:18-19)

³⁰ Egha a ua kamaghin migei, “E manmaghin God Bizibagh Ativamin Dughiamin arazim mikimam? O, e akar isin zuir manamin an mingarimin gun mikimam? ³¹ A mastetin ovizimin min gari. Mastetin zuravarir oviziba bar sufi. Temer igharazibar oviziba bar a gafiragha ekefe. ³² Gumazir mam anekunizima a gin aghua bar ekevegha azenimin itir zuravariba bar dagh afiragha bar ekefe. An ekevegha an aguar ekiaba uari tuirazima kuaraziba izava an aguabar dughuazimin aven ikia mikonibar ingari.”

Iesus akar isin zuibara akam akuri
(Matyu 13:34-35)

³³ Egha Iesus men nighniziba tuzinaghira, an akar isin zuir aviribar Godin akabar me migei. ³⁴ An akabar gumazamizibav giava zurara akar isin zuibar me migei. Egha a uan suren gumaziba ko me uarira ikiava a bizibar mingariba abigha me migei.

Iesus aminir ekiam ko dipavsizim batoghezi aning pura nimira irighav iti
(Matyu 8:23-27; Luk 8:22-25)

³⁵ Aruer kamin aminim pirasava amima Iesus kamaghin uan suren gumazibav gia ghaze, “E dipar kam abigh an vongin mangam.” ³⁶ A kamaghin me migeima gumazamiziba dadarimin ikiavira iti, ezi me Iesus aperaghav itir botin ghuavanabogha pul gamua vongin zui. Botin igharazir maba uaghan me ko vongin zui. ³⁷ Iesus uan suren gumaziba ko zuima, Maia! Aminir ekiam dikafi. Ezi dipavsiziba izava bot gafirazi dipam botin aven ghuaghira, bot gizivazi, an atam dipamin aven magirasava ami.

³⁸ Bot magirasava amima, Iesus botin kamin girakirangan dapanir aghoghonir mam uan dapanimin aghorogha akui. Ezi an suren gumaziba a gaghuragha kamaghin a migei, “Tisa, e gifa! Ni e bagha nighnisi, o puvati?”

4:18: Mt 26:31 4:18: Matyu 13:26 4:19: Mt 19:23-24, 1 Ti 6:9, 6:17 4:19: Matyu 19:23-24; 1 Timoti 6:9; 6:17 4:21: Mt 5:15, Lu 11:33 4:21: Matyu 5:15; Luk 11:33 4:22: Mt 10:26, Lu 12:2 4:22: Matyu 10:26; Luk 12:2 † 4:23: Iesus akar isin zuibar gumazamizibar sure gami. A kamaghin foghasa, me guizbangira God gifongez ti puvati. Gumazir God gifongeziba, akar isin zuiba baregha, dagh nighnighava gin dar mingaribar gara dagh fo. Ezi gumazir God gifongezir puvatziba, nighnigha ghaze, akar isin zuiba, eghaghanir onganiba. Kamaghin me akar isin zuiba, dagh nighnizir puvatigha, dar mingaribar garir puvati. 4:24-25: Matyu 7:2; Matyu 13:12; 25:29; Luk 6:38; Luk 19:26 4:27: Je 5:7 4:27: Jems 5:7 4:29: Jol 3:13, MAA 14:15-18 4:29: Joel 3:13; Akar Mogomem 14:15-18 ‡ 4:31: Ni mastetin mingarim gifoghisi, akinafarir kamin akirangan itir Akar Mingaribar gan.

³⁹ Ezi Iesus dikavigha akar gavgavim aminim ganiga, egha kamaghin ongarim migei, "Gua amiragh, nimira iki!" A migeima, aminim amirazi, dipam pura nimira irighav iti.

⁴⁰ Ezi Iesus kamaghin uan suren gumazibav gei, "Ia tizim bagha puv atiati? Ia nighnizir gavgavim oteveghavira iti?"

⁴¹ Ezi me bar atiatiha kamaghin uarira uariv gei, "Kar gumazir manmaghin amizim? A migeima, aminim ko dipavsizim an akam barasi!"

5

Iesus Gerasan gumazir mam in duar kuraba batoghezima da anetaki (Matyu 8:28-34; Luk 8:26-39)

¹ Ezi Iesus uan suren gumaziba ko dipam abigha vongin Gerasan danganimin oto. ² Me otivigha, Iesus bot ategha dadarimin anadima gumazir duar kuram apazazir mam, a matmatiamin tongin ikegha Iesus bativasa izi. ³⁻⁴ A matmatiamin ikiava a gaku. Me dughiar aviriba senkar an agharimning ikiava, ankavba an suemning gazui. Ezi a zurara senin kabar suigha da aghora egha an suemning ikezir ankavbav sogha da aghoragharisi. Kamaghin amizi, gumazitam gumazir kamin suiragh a ikiva avegham. Me uaghan senbar a ikeghti da an suiraghan kogham. Egh gumazitam gavgavigh a ikeghan kogham. ⁵ A dimagariba ko aruebar matmatiam ko mighsiabar purama arua pamtem arava dagiabar uabi uan mikarzim aghori.

⁶ A saghon ikia Iesusin ganigha ivegha a bagha izava an guamin uan tevimning apiri. ⁷⁻⁸ Ezi Iesus kamaghin duar kuram migei, "Ni duar kuram, ni gumazir kam ategh azenan izi."

Iesus kamaghin a migeima, gumazir kam pamtem ara kamaghin migei, "Ni manmaghin na damuasa, Iesus, Godin Bar Pin Itimin Otarim. Ki Godin damazimin pamtem nin azangsisi, ni arazir kuratam na damuam marki!"

⁹ A kamaghin migeima Iesus kamaghin a migei, "Ni uan ziam diborogh."

Ezi duar kurar kam a ikaragha kamaghin a migei, "E bar aviraseme, kamaghin nan ziam Aviriba."

¹⁰ A Iesus danganir igharazitamin me amangan aghuagha Iesus vivigha a gakaghor.

¹¹ Dughiar kam, men boroghira itir mighsiar miriamin dar aviriba ikiava api.

¹² Ezi duar kurar kaba kamaghin Iesus migiava a gakaghor, "Ni e mikemegh e

amadaghti e mangi dar okoruar munam gapazaka." ¹³ Ezi a men amamangatizi duar kurar kaba gumazir kam ategha azenan izegha ghua dabagh apasa. Dar avirir kaba, dar dibobonim 2,000in boroghin ghua. Ezi daba puv ivemara ghua davarir kuram giraghuegha dipamin aven ghuegha dipam apava ariaghire.

¹⁴ Ezi dabar garir gumaziba daba batoghezir bizimin ganigha ghua nguibar ekiamin ghua danganir kamin itir nguibar dozibar ghua bizir otozir kamin gun migei. Ezi gumazamiziba bizir kamin ganasa dikavigha izi. ¹⁵ Me iza Iesusin boroghin duar kuraba apazazir gumazimin garima, an nighnizim ua derazi, a korotiaba aghuigha aperaghav iti. Me an ganigha atiati. ¹⁶ Ezi otozir bizir kamin ganizir gumazamiziba, me duar kuraba apazazir gumazim batozir bizir kabar gumazir igharazibav gei. Me dar gun migia uaghan daba batozir bizimin gun migei. ¹⁷ Egha gumazamizir kaba bizir kam baregha iza an gara a gakahora ghaze, a men nguazim ategh danganir igharazitamin mangi.

¹⁸ Ezi Iesus danganir kam ategh mangasa botin birima duar kuraba apazazir gumazim Iesus ko mangasa pamtem a gaghori. ¹⁹ Ezi Iesus an anogoregha kamaghin a migei, "Ni uamategh uan adarazi bagh dipenimin mangiva Ekiam nin akuragha ni gamizir bizibar gun me mikimiva, a uaghan bar nin apangkuvizir bizimin gun me mikim." ²⁰ Ezi gumazir kam a baregha ghua Iesus an akurazir bizimin gun Dekapolisin Distrihgin itir nguibabar ghua bar me migei. Gumazamizir kaba a baregha digavir kuram gami.

Iesus aremezir guivir mam ko, arimariar amizir mam gamizi aning ua dera

(Matyu 9:18-26; Luk 8:40-56)

²¹ Ezi Iesus bot inigha uamategha dipamin vongin ize. A izegha dipar dadarimin itima, gumazamizir aviriba izava anekufa. ²²⁻²³ Ezi God ko migeir dipenimin bizibar garir gumazir mam, an ziam Jairus, a iza Iesusin gara an guamin uabi ekunigha an dagarimningin boroghin irigha kamaghin puviram a gaghori, "Nan guivim aremehghasa an dighorimra isi. Ni iziva uan dafarim a datigti an arimariar givagh ua ikiam." ²⁴ Ezi Iesus a ko zui.

A zuima gumazamizir avirim bar anekuvagha an gin zui. ²⁵ Me zuima men tongin amizir 12plan azenibar ghuzim batir arimariam itir mam uaghan me ko zui. Amizir kam ghuzim batir arimariam an

itima 12plan azeniba gifa. ²⁶ A fomira arimariam agivasa doktaba bagha zuima, me an arimariam a givazir puvati. Ezi a mizazir kuram isi. A uan arimariam agivasa pura uan dagiabar me givezima an dagiaba bar gifa. Bizir kaba an arimariam in akurazir puvati. An ekiva ghuavira iti.

²⁷⁻²⁸ A Iesus amir bizibar akam baregha, kamaghin nighnisi, "Ki puram an azenan itir korotiamra suiragh nan arimariam givagham." A kamaghin nighnigha egha damuasa. Amizir kam gumazamizir aviribar gin izava me munamaga iza Iesusin korotiar avizimin suira. ²⁹ Amizim Iesusin korotiamin suizir dughiamra, an ghuzir arimariam pura dutugha ghu. A uabi baregha fo, an mikarzim ua dera.

³⁰ A kamaghin amimra, Iesus zuamira uabi baregha God gumazamizibar arimariaba givaghasa a ganingizir gavgavim, an mikarzim ataghizi a fo, nan gavgavim ingari. Egha a ragha gumazamizibar garava men azara, "Tina nan korotiamin suira?"

³¹ Ezi an suren gumaziba a ikaragha kamaghin a migei, "Ni garima, gumazamizir aviriba ni akufa. Ezi ni tizim bagha kamaghin azai, Tina nan korotiamin suira?"

³² Me kamaghin Iesus miagiavira itima, Iesus an korotiamin suirazir gumazim o amizim gifoghasa raghirigha garagharui.

³³ A ruavira itima, amizir kam a batozir bizim gifogha iza Iesusin guamin degiaghirigha, atiatia nigha guizbangira a batozir bizimin gun migei. ³⁴ Ezi Iesus kamaghin a migei, "Nan guivim, ni navim bar amiragh iki. Ni nighnizir gavgavim nan iti. Kamaghin, nin nighnizir gavgavim ni gamizi ni dera. Ni navir amirizim sara mangi, eghti nin arimariar kam ua ni damuan kogham."

³⁵ Iesus amizir kam miagiavira itima gumazir maba God ko migeir dipenimin bizibar garir gumazim, Jairusin dipenimin ikegha iza kamaghin Jairus migei, "Nin guivim areme. Ni osimtizim Tisa daningan marki."

³⁶ Me kamaghin migeima Iesus me baregha kamaghin Jairus migei, "Ni atiatingan marki. Ni pura nighnizir gavgavim nan iki."

³⁷ An gin aruir gumazamiziba a ko mangasa amima a men anogoregha, Pita, ko Jems uan dozim Jon ko, a merara inigha me zui. ³⁸ Me ghua Jairusin dipenimin otivigha

Iesus gumazamiziba barazima, me bar azia niginir dafam gami.

³⁹ Ezi a me bagha aven ghua kamaghin me migei, "Ja tizim bagha azia niginir dafam gami? Borir kam aremezir puvati. An akui."

⁴⁰ A kamaghin me migeima, me a dipova an ingarava kava uariv gei, "E fo, a guizbangiram areme." Gumazamiziba kamaghin migeima, a bar me batuegha guivimin afeziam ko amebam inigha an suren gumazir pumuning ko mizezim, merara a ko zui. A me inigha me guivimin kuam itir danganimin aven ghue. ⁴¹ Me ghuegha a guivimin dafarimin suiragha kamaghin a migei, "Talita kum!" (Akar kamin mingarim kamaghin iti, "Guivir dozim, ki ni migei, ni dikafigh!") ⁴² An a migeimrama, guivim dikavigha tughava arui. (An azenir 12pla.) A dikavigha tughava aruima, me kamaghin guizbangira digavir kuram gami. ⁴³ Ezi an akar gavgavimin guizbangira me migia ghaze, ia bizir kamin gun gumazir igharazitam mikimam marki. A kamaghin me miagiava daghetam a daningasa me migei.

6

Iesusin nguibamin itir darazi an aghuagha akirim a gasara (Matyu 13:53-58; Luk 4:16-30)

¹ Egha Iesus danganir kam ategha uan nguibamin ghuavanadima an suren gumaziba a ko zui. ² Ezi, Sabatin dughiam otozi a God ko migeir dipenimin aven ghua, gumazamizibar sure gami. Gumazamizir aviriba an akaba baregha digavir kuram gami.

Me digavir kuram gamigha kamaghin azai, "Gumazir kam managh akar kaba ini? A managh nighnizir aghuir kaba ini? A uaghan managh mirakelbagh amir gavgavir kam ini? ³ E fo, kar pura dipenibar ingarir gumazim. A Marian otarim, egha a Jems ko Josep, Judas, ko Saimon, a men avebam. An buaramiziba e ko iti." Kamaghin amizi, me dibovir akabar a miagiava navibar aven an atari.

⁴ Ezi Iesus kamaghin me migei, "Godin akam inigha izir gumazim, a nguibar igharazibar zuima, me an ziam fe. Ezi an nguibamin an adarasi, me an ziam fer puvati." ⁵ Kamaghin amizi, a nguibar kamin mirakelin aviribagh amizir puvati. A pura dafarim arimariar gumazir vabaram arighizima, men arimariaba gifa. ⁶ Ezi me

5:27-28: Matyu 14:36 5:30: Lu 5:17, 6:19, 8:46 5:30: Luk 5:17; 6:19; 8:46 5:34: Mk 10:52, Lu 7:50, 17:19, Ap 14:9 5:34: Mak 10:52; Luk 7:50; 17:19; Aposel 14:9 5:40: Mt 9:25, Lu 8:54, Jo 11:11 5:40: Matyu 9:25; Luk 8:54; Jon 11:11 5:41: Lu 7:14 5:41: Luk 7:14 5:43: Mk 1:44, 7:36, Lu 8:55 5:43: Mak 1:44; 7:36; Luk 8:55 6:2: Jo 7:15 6:2: Jon 7:15 6:3: Jo 6:42 6:3: Jon 6:42 6:4: Mt 13:57, Lu 4:24, Jo 4:44 6:4: Matyu 13:57; Luk 4:24; Jon 4:44 6:6: Ais 59:16, Mt 9:35, Lu 13:22 6:6: Matyu 9:35; Luk 13:22

nighnizir gavgavim an itir puvatizima, a kamaghin digavir kuram gami.

Iesus uan gavgavim suren gumazibar akazi, me deragha a gifozir pu

(Sapta 6:6–8:21)

Iesus uan 12plan aposelba ingangarim me ganigha me amada

(Matyu 10:5-15; Luk 9:1-6)

Egha Iesus nguibabagh arua gumazimizar sure gami. ⁷ Iesus men sure gamua, egha 12plan aposelbar diazi, me a bagha izezi, a me akuvagha, me migia me amada. Gumazir pumuning uaning inigha zui, ezi gumazir pumuning uaning inigha zui. A kamaghin amua uaghan duar kuraba batoghamin gavgavim me ganigha me amada.

⁸⁻⁹ A migirigiar kam me gamuava me amada, “Ia mangi, bizitaba uari bagh da inian marki. Ia bretin tam ko mitaritam inian marki. Ia dagiatam suighan marki. Ia uan dagarir asuaba aghuva, ua siotin tam inian marki. Ia uan aghorir asadivibara suigh mangi. ¹⁰ Ia kamaghin damigh, dipenir ia aven zuir manam, ia dipenir kamra iki, mangi dughiar ia nguibar kam ataghiraghamim. ¹¹ Ia kamaghin damu mangi nguibatamin mangighi, me ian aghuagh ia inigh uan dipenibar mangighan kogh, egh uaghan ia migeir akaba baraghan koghtima, ia kamaghin damu. Ia nguibar kam ategh mangisi uan dagarir mineziba apezegh, nguibar kam ategh mangi. Ia kamaghin damighi, me ganigh fogham, me arazir aghuim ia gamizir puva.”*

¹² A kamaghin me mikemegha me amadazi me nguibabar ghua Godin akam akura ghaze, ia uan navibagh iragh. ¹³ Me kamaghin me migiava, egha uaghan gumazir aviribar duar kuraba batogha arimariar gumazir aviriba boremin men dapanibagh inga me gamima, me ua dera.

Herot Jon, Gumazamiziba Ruer Gumazim, firim atu

(Matyu 14:1-12; Luk 3:19-20; 9:7-9)

¹⁴ Iesus bizir aviribagh amizi an ziam otogha ekevezi, gumazir aviriba a gifo. Ezi danganir kamın Atrivim Herot, a baraki. Men marazi kamaghin migei, “Jon Gumazamiziba Ruer Gumazim aremegha ua dikafi. Kamaghin a mirakelbar amuamin gavgavim iti.”

¹⁵ Ezi men marazi kamaghin migei, “A Elaija.”

Ezi marazi kamaghin migei, “Kar Godin akam inigha izir gumazir mam, a mati fomira ikezir Godin akam inigha izir gumazibar min ami.”

¹⁶ Me akar kabav geima, Herot da baregha a fo, a fomira Jonin firim atu. Kamaghin amizi a kamaghin migei, “Ki fomira mikemezi, me Gumazamiziba Ruer Gumazim Jonin firim atu, ezi a ua dikafi.”

¹⁷⁻²⁰ Herot kamaghin amigha a fo, a fomira uan dozim Filipin amuim Herodias ini. Ezi Jon zurara kamaghin a migei, “Herot, ni arazir kuram gamuava uan dozim da an amuim ini.” Jon kamaghin migeima, Herodias a bagha guizbangira navim isia, egha Jonin misueghti an aremeghasa a bagha puvara Herot migei. Ezi Herot Herodias ifongezi moghin damuan aghuagha, uan gumazir mavav kemezi me Jonin suiragha a inigha kalabus gati. Herot fo, Jon Godin damazimın zuegha derazir gumazimra. Kamaghin amizi, Herot an atiata, a inigha deragha an gari. Herot uaghan Jon migeir akaba baragha nighnizir aviribagh amua, ana akaba baraghasa ifonge.

²¹ Ezi Herodias datirighin Jonin misueghti an aremeghasa tuavim bato. Herotin amebam a batezir dughiam otozi, a dughiar kam ginighnigha isar ekiam gami. Ezi Herodias Jon misoghamin dughiam datirighin oto. Herot isar kam gamuava, uan ingangaribar gari gumazir ekiaba, ko uan midorozir gumazibar gari gumazir ekiaba, ko Galilin itir gumazir ekiaba, a men diazima me a ko damasa ize. ²² Me izegha isam apima Herodiasin guivim izava me apir danganımın ghugha men guamin ighiam gizi. A ighiam gizima, Herot ko ikia apir gumaziba an ighiamın ganigha guizbangira bar a gifongegha a bagha bar akonge.

Me bar akuegha, Herot kamaghin guivir igiam migei, “Ni bizir manam gifongegh nan azaragh. Eghti ki bizir kam ni danigham.”

²³ A kamaghin a mikemegha, akar dikirizir gavgavim kamaghin a migei, “Ki guizbangira ni migei, ni bizitam gifongegh, na mikim. Ni ki garir bizibagh ifongeghiva, na mikim. Ki tongira da bighiva, taba ni danigham.”

6:7: Lu10:1 6:7: Luk 10:1 6:8-9: Matyu 10:9-10 6:8-9: Luk 10:4-11 6:11: Ap 13:51 6:11: Aposel 13:51

* 6:11: Judabar arazim kara, ni me baraghan koghtima, me nin sagh, uan dagarir asuaba mineziba apizighiva ni ategh igharagh mangam. Ezi en arazim kamakin, ki ni mikimti ni na baraghan koghti, ki apem apirigh uan tuavim gighuvagh, egh suam, ki nin sagham. 6:13: Je 5:14 6:13: Jems 5:14 6:14: Matyu 16:14; Mak 8:28; Luk 9:19 6:17-20: Ofa Gami 18:16; 20:21; Matyu 14:4; Luk 3:19-20 6:23: Est 5:3, 5:6, 7:2 6:23: Esta 5:3; 5:6; 7:2

²⁴ Guivir igiar kam akar kam baregha, azenan izegha ghua kamaghin uan amebam migei, "Amebam, ki bizir tizim bagh an azaragham?"

Ezi an amebam kamaghin a migei, "Jon, Gumazamiziba Ruer Gumazimin dapanim."

²⁵ Ezi guivir kam akar kam baregha, zuamira uamategha aven ghugha kamaghin Herot migei, "Ni datirighira Jon, Gumazamiziba Ruer Gumazimin, dapanim itaritam datigh na daningigh."

²⁶ Ezi Herot a baregha, an navim bar oseme. A faragha akar dikirizir gavgavim migeima a ko apir gumaziba a baraki. Kamaghin amizi, an an azangsizim pueghan kogham. ²⁷ Egha Herot a baraghavira, akar gavgavim uan midorozir gumazim mikemegha anemadazi a ghua kalabusin aven iraghugha Jonin firim atu. ²⁸ A Jonin firim atugha an dapanim inigha itarir mam gatigha a inigha izava guivir kam ganingizi anenigha ghua uan amebam ganing. ²⁹ Ezi Jonin suren gumaziba an ovevem baregha izava an kuam inigha ghua a mozim gati.

Iesus dagheba

5,000in gumazibagh anidi

(Matyu 14:13-21; Luk 9:10-17; Jon 6:1-13)

³⁰ Ezi Iesusin aposelba ua izegha an boroghin uari akufa. Egha me aruava amizir biziba ko akar me gumazibar sure gamizibar gun Iesus geghari. ³¹ Dughiar kam gumazamizir aviriba me bagha mangigh izegh gamima, me damamin dughiaa puvati. Ezi Iesus kamaghin me migei, "Ia uarira na ko mangiva gumazamiziba puvatizir danganimin mangiva avughsam."

³² A kamaghin me migia, egha me uarira bot inigha gumazamiziba puvatizir danganimin mamin zui. ³³ Me zuima, gumazamizir aviriba men ganigha me gifo. Ezi nguibabar itir gumazamiziba bar men faraghavira ivegha ghua me zuir danganimin otifi. ³⁴ Ezi Iesus ghua dipar dadarimin otogha garima, gumazamizir bar aviriba iti. A men gari, me mati sipsipbar min amua, ghuaviba puvatigha asaghasazibar min puram arui. Kamaghin amizi, a bar men apangkufi. Egha a bizir aviribar men sure gami.[†]

³⁵ A migiavira itima, aminim pirizi an suren gumaziba a bagha iza kamaghin a migei, "Kar gumazamiziba puvatizir danganim, ezi aminim piri. ³⁶ Ni gumazamiziba amadaghti, me mangi danganir kamın itir nguibaba ko roghira itir nguibar dozibar mangiva me damisi uari bagh daghebagh ives."

³⁷ Ezi a me ikaragha kamaghin migei, "Ia uari daghetaba me daning."

Ezi me kamaghin a migei, "Dagiar e me bagh bretbagh ivezamim, a 200 kinan tu. E da inigh, mangi, me bagh bretbagh ivezegh me daningasa, ni ifongea?"[‡]

³⁸ Ezi Iesus men azara, "Ia manmaghira bretha iti? Ia mangi ganigh."

A mikemezi, me ghua ganigha kamaghin a migei, "E bar bretin rubuzir 5pla ko osirir pumuningra iti."

³⁹ Ezi Iesus me mikemezi me gumazamizibav gei, me uari uari tuiragha grazim gapia. ⁴⁰ Ezi me uari tuiragha okoruabar apiaghiri. Ezi okoruar maba 50plan gumazamiziba iti, ezi okoruar maba 100plan gumazamiziba iti. ⁴¹ Me apiaghav itima, Iesus bretin 5pla inigha, osirir pumuning inigha, pin overiamin gara God minabagha bretha abighariki. Egha uan suren gumazibav geima, me da isa, gumazamizibagh anidi. A uaghan osirimming sara abigharighizi, me da isa, me ganidi. ⁴² Ezi gumazamizir kaba bar amegha, naviba bar izefe. ⁴³ Men naviba bar izevezima Iesusin suren gumaziba, dagher nar me ataghiziba inigha, akirar 12pla gaghuizima, da bar izifa. ⁴⁴ Dagheba amezir gumazibara, men dibobonim 5,000in tu.

Iesus dipam gisin tugh zui

(Matyu 14:22-36; Jon 6:16-21)

⁴⁵ Gumazamiziba amegha givazima, Iesus kamaghin uan suren gumazibar ariragha ghaze, Ia botin binighiva faragh Betsaidan nguibamin vongin mangi. Ki uabira iki gumazamiziba amadaghti me ua uan nguibabar mangam. ⁴⁶ A me amadazi me ghuenzi, a God ko mikimasa mighsiamin ghuaavanabo.

⁴⁷ Dughiar kam aminim pirima, men bot dipamin tongin itima, Iesus uabira dadarimin iti. ⁴⁸ A ikiava uan suren gumazibar garima, aminir gavgavim izava men bot givai. Me pul gamua ingangarir dafam gamuava aminim ko uari adosi. Egha

6:26: Mt 14:9 **6:26:** Matyu 14:9 **6:30:** Lu 10:9-10, 10:17 **6:30:** Luk 10:9-10; 10:17 **6:31:** Mk 3:20 **6:31:** Mak 3:20 **6:34:** Nam 27:17, 1 Kin 22:17, 2 Sto 18:16, Ese 34:5, Mt 9:36 **6:34:** Diboboniba 27:17; 1 Atriviba 22:17; 2 Eghaghaniba 18:16; Esekil 34:5; Matyu 9:36 † **6:34:** Ni sipsipin mingarim gifoghsi, akinafarir kamın akirangin itir Akar Mingaribar gan. **6:35:** Mt 14:15, Mak 8:1-9, Lu 9:12 **6:35:** Matyu 14:15; Mak 8:1-9; Luk 9:12 **6:37:** Nam 11:13, 11:22, 2 Kin 4:43, Mt 14:16, Lu 9:13, Jo 6:7 **6:37:** Diboboniba 11:13; 11:22; 2 Atriviba 4:43; Matyu 14:16; Luk 9:13; Jon 6:7 ‡ **6:37:** Grighin akam kamaghin migia ghaze, gumazim bretha kamaghin ivesiva, an 8plan iakinibar ingarigam. **6:41:** Mk 7:34 **6:46:** Mk 1:35, Lu 5:16, 6:12, 9:28 **6:46:** Mak 1:35; Luk 5:16; 6:12; 9:28 **6:49-50:** Matyu 14:26; Luk 24:37; Jon 6:19

aminim tiasava amima, Iesus dipam gisin arua me bagha izi. A mangi me gitagh mangasa. ⁴⁹⁻⁵⁰ Ezi me an gari, a dipam gisin arua izima, me kamaghin nighnisi, "Kar ti duatam."

Me tiatnizir kam gamua, bar an ganigha puv atiatiava arai. Me araima, a zuamira kamaghin me migei, "Ia gavgafigh, kar kirara. Ia atiatingan marki!" ⁵¹⁻⁵² A kamaghin me migiava, me gatin botin aven ghuzi, aminim pura dutugha ghu. Ezi Iesus 5,000plan gumaziba bretba me ganingizi me damezi, me bizir kabar ganigha, tong bar fozir puvati. Men nighniziba otefe. Egha me bizir kabagh nighnigh guizbangira digavir kuram gami. §

*Iesus Genesaretin
arimariar aviriba agifa
(Matyu 14:34-36)*

⁵³ Egha Iesus uan suren gumaziba ko dipamin vingin ghugha, ghua Genesaretin nguibamin otivigha, bot ike. ⁵⁴ Me botin ikegha dadarimin anadima, gumamaziziba Iesusin garavira a gifo. ⁵⁵ Me a gifogha, egha gumamaziziba Iesus itir danganim baregha, ivegha danganir kam garua uan arimariar gumamaziziba inigha me akuriabagh arigha Iesus bagha izi. ⁵⁶ Iesus nguibar ekiaba ko nguibar doziba ko rurir nguibabar zui. A zuir nguibar kaba me arazir kamram ami, me arimariar gumamaziziba inigha iza nguibamin tongin da arigha, egha a gakaghora ghaze, a men asughtima, arimariaba itiba an korotiar avizibar suigham. Ezi gumamazizir an korotiamin suiziba, men arimariaba gefi.

7

*Godin Araziba
Judan ovavibar arazibagh afira
(Matyu 15:1-9)*

¹ Ezi Farisin gumazir maba ko Judan Arazibagh fozir gumazir maba, me Jerusalem inikegha, izaghira, Iesus bagha izava anekufa. ² Me iza ikia garima, Iesusin suren gumazir maba men ovavibar arazibar gin ghua dafariba rua dagheba apir puvati. Me pura dagheba api. ³ Farisin kaba ko Judan gumamaziziba bar, me uan ovavibar arazibar suighavira ikia, dafariba ruava api. Me pura daghebar aman kogham. ⁴ Me uaghan maketin inigha izir dagheba, me dar aman kogham. Me faragh da ruegh egh

dar amam. Me uaghan uan ovavibar arazir avirir maba sara suighavira iti. Me pura dagheba isamigh dar ameghan kogham. Me faragh uan mineba ko itariba ko apir dakoziba, rueghiva egh me dagheba isamam.

⁵ Kamaghin amizi, Farisiba ko Judan Arazibagh fozir gumaziba, me Iesusin azara, "Manmaghin amizi nin suren gumaziba en ovavibar arazibar gin mangi dafariba ruan aghuagha, pura dagheba api?"

⁶ Ezi Iesus me ikaragha kamaghin migei, "Ia uarira uarigh ifarir gumazibara. Godin akam inigha izir gumazim Aisaia, a guizbangira ia amir arazibar gun migia kamaghin osiri:

"Gumamazizir kaba, me uan akatoribar nan ziam fe,
egha men naviba ko nighniziba bar saghon iti.

⁷ Me gumazibar akabar uari sure gamua uari gifara egha ghaze, kar Godin akam.

Kamaghin amizi, me nan ziam guizbangira a fer puvati.'

⁸ "Ia kamaghin amua, Godin akaba, ategha, uan ovavibar arazibar suuragha gavgafi."

⁹ A migia ghua kamaghin me migei, "Ia ghaze, ia arazir aghuim gamua Godin akaba ategha uan arazibar gin zui. Ian arazir kaba bar ikufi. ¹⁰ Moses fomira kamaghin mikeme, 'Ia uan afeziaba ko amebabar akaba baragh men apengan iki, egh gumazitam akar kuratam uan afeziam ko amebam mikemeghti, ia gumazir kam misueghti, an aremegh.' ¹¹ Ezi ia kamaghin migei, 'Gumazitam uan amebam ko afeziamin akurvaghasa dagiaba atigha, egha ua gin aning in akuraghan aghuagha, kamaghin aning migei, "Guan akurvaghasa atizir dagiaba, gua marki. Ki da isi God daningam." ' ¹² Ia kamaghin migeima, gumazir kam bizitam uan amebam ko afeziamin akurvazir puvati. ¹³ Ia kamaghin amua, uan ovaviba da inizir arazibar gin ghua, da gumazir igharazibagh anidi. Ian arazir kabar, ia Godin Araziba ategha, uan ovavibar araziba faragha da arisi. Egha Godin akam gamima a mati pura bizim. Ia amir bizir avirir maba uaghan iti."

6:51-52: Mak 4:39; Mak 8:17 § 6:51-52: Dughiar kamin Iesus bret gumamazizibagh anigava, uan gavgavim men akakasi, me kamaghin ganigh suam, a bizir bar avirir igharagha garibar anuamin gavgavim iti. Ezima an suren gumaziba bizir kabar garava a dagh fozir puvati. Kamaghin me Iesusin garima a dipam gisin aruava aminim gamizima an amirazima me ganighava digavir kuram gami. 6:56: Mt 9:20, 14:36, Ap 19:12 6:56: Matyu 9:20; 14:36; Aposel 19:12 7:2: Lu 11:38 7:2: Luk 11:38 7:3: Mk 7:5, 7:8, Jo 2:6, Ga 1:14 7:3: Mak 7:5; 7:8; Jon 2:6; Galesia 1:14 7:4: Mt 23:25 7:4: Matyu 23:25 7:6: Aisaia 29:13; Matyu 15:8-9 7:10: Kis 20:12, 21:17, Wkp 20:9, Lo 5:16, Mt 15:4 7:10: Ua Me Ini 20:12; 21:17; Ofa Gami 20:9; Godin Araziba 5:16; Matyu 15:4

*Godin damazimin mizezir biziba,
Iesus dav gei
(Matyu 15:10-20)*

¹⁴ Egha Iesus ua uabin boroghin itir gumamazibar diazima, me a bagha izima, a kamaghin me migei, "Ia bar na baragh, nan akar kaba deraghvira dagh fogh. ¹⁵⁻¹⁶ Bizitam azenan ikegh gumazimin navimin aven magiri an navir averiam damighti, a Godin damazimin mizeghan kogham. Puvati, gumazimin navimin aven ikegha azenan izezir biziba, an navir averiam damighti, a Godin damazimin mizegham."*

¹⁷ Iesus akar kaba gumamazir aviribav kemegha, me ategha ghua dipenimin aven ghuzima, an suren gumaziba akar isin zuimin mingarim bagha an azara. ¹⁸⁻¹⁹ Ezi Iesus kamaghin me migei, "Eee! Ia ongani? Ia uaghan akar kam deravira a gifozir puvati? Ia bizir kam gifo? Daghetam guizbangira gumazimin navir averiamin magirigh ikeghan kogham. Bizir akatorimin aven zuiba ghua navimin zuima, muriam da batozima, gumazim dagh avi. Kamaghin gumazim apir bizitam azenan ikegh an akam ko muriamin magirigh, an muriam damighti a Godin damazimin mizeghan kogham." (Iesus akar gavgavim kamaghin migia ghaze, dagheba bar Godin damazimin bar zue. Ezi e dar amam.)

²⁰ A migia ghua kamaghin me migei, "Gumazimin navimin aven ikegha azenan izezir biziba, an arazir kuraba, a gamima, an navim Godin damazimin mize. ²¹ Gumazimin navimin aven ikegha azenan izezir arazir kara, nighnizir kuraba, gumamaziziba tintinibar uari koma akui, biziba okei, gumamazizibav sozi da ariaghiri, ²² poroghamiba uari bakei, mighghavira bizibagh ifonge, gumamazizir igharazibagh asighasighasa nighnisi, ifavariba, aghumsiziba puvatizir arazir kuraba, bizim bagha navim ikufi, gumazir igharazimin ziam gasighasisi, uabira uabi fe, arazir onganiba, ²³ arazir kurar kaba bar navimin aven ikegha azenan iza, gumazim gamima a Godin damazimin mize."

*Fonisian amizim nighnizir gavgavim
Iesusin iti
(Matyu 15:21-28)*

7:15-16: Ap 10:14-15 **7:15-16:** Aposel 10:14-15 * **7:15-16:** Bizir apiba azenan ikegha ghuaghira gumazimin muriar averiam gamima a Godin damazimin mizezir puvati. Ezi bizir kurar navimin aven ikegha azenan iziba a gamima an navir averiam mize. **7:20:** Mt 15:8, Mk 7:23 **7:20:** Matyu 15:18; Mak 7:23 **7:31:** Mt 15:29-31 **7:31:** Matyu 15:29-31 **7:32:** Mt 9:32, Lu 11:14 **7:32:** Matyu 9:32; Luk 11:14 **7:33:** Mk 5:23, 8:23, Lu 4:40, 13:13, Jo 9:6 **7:33:** Mak 5:23; 8:23; Luk 4:40; 13:13; Jon 9:6 **7:34:** Mk 6:41, Jo 11:33, 11:38, 11:41, 17:1 **7:34:** Jon 11:33; 11:38; 17:1 **7:35:** Ais 35:5-6, Mt 11:5 **7:35:** Aisaia 35:5-6; Matyu 11:5 **7:36:** Mk 1:43-45 **7:36:** Mak 1:43-45 **7:37:** Ais 35:5 **7:37:** Aisaia 35:5

²⁴ Egha Iesus Genesaret ategha Tairin nguibar ekiamin danganimin ghu. A gumamaziziba a gifoghan an aghuagha, mogomebar ghua dipenir mamin aven ghugha egha modozir puvati. Me bar fo, a dipenimin aven iti. ²⁵ A dipenir kamin itima, guivir duar kuram apazazimin amebam, a Iesus izezir darorim baregha, zuamira a bagha izava an dagarimningin boroghin uan tevimming apiri. ²⁶ Amizir kam, an amebam Fonisian Distrighin a bate. A Sirian danganir ekiamin aven itir distrik. Egha a Grighin akam migei. A duar kurar an guivim gapazazim batoghasa Iesus migiava a gakaghoiri.

²⁷ Ezi Iesus kamaghin a migei, "E faragh boribar dagheba me daningti, me damam. Arazir kuram, ki boribar dagheba inigh afi-abav kinam."

²⁸ Ezi amizim kamaghin Iesus migei, "Gumazir Ekiam, Ki fo, afiar doziba uaghan boribar dakozimin apengan irezir dagher muzuemziariba api."

²⁹ Ezi Iesus kamaghin a migei, "Nin migirigiam dera. Kamaghin ni uamategh uan dipenimin mangi. Duar kurar kam nin guivim ategha azenan ize."

³⁰ Ezi a uamategha uan dipenimin ghua garima, an guivim uan dakozim girighav iti. Ezi an an ganigha fo, duar kurar kam anetegha azenan ghu.

*Iesus gumazir kuarir onganir mamin
akurazima a dera*

³¹ Egha Iesus dikavigha Tairin danganim ategha, ghua Saidonin danganimin otogha ghua, Dekapolisin Distrighin otogha ghua, Galilin Dipar Akaremin dadarim giraghu.

³² A ghuzima, gumazir maba gumazir kuarir onganir mam inigha Iesus bagha izi. Gumazir kam uaghan mizem osemegha deravira migeir puvati. Me izegha dafarim a darighasa Iesus gakaghoiri.

³³ Ezi Iesus gumazir kam inigha gumazir aviriba ategha aning uaningra miriamin ghugha, egha a uan akakazir dafarimning gumazimin kuarimning gatigha aning asigha, egha iparigha, an mizemim suira. ³⁴ Egha Iesus pin overiamin garava, gumazir kam bagha navim bigha ara kamaghin migei, "Efata!" (Akar kamin mingarim kamaghin ghu, "Kuighirigh!") ³⁵ Iesus kamaghin migiavira itima, an kuarimning kuiaghiri. Ezi an mizem mighivghiki, ezi a deravira bizibav gei.

³⁶ Ezi Iesus akar gavgavimin bizir kamin gun mikiman men anogoro. A men anogoroghezi me ua puviram bizir kamin gun migiavira iti. ³⁷ Me akar kam migeima, gumazamizir kaba a baregha guizbangira digavir kuram gamigha kamaghin migei, "Gumazir kam an amir biziba da bar dera. A kuarir onganibagh amima, me uam orasi. Egha, mizer osimtizibagh amima, me ua deravira bizibav gei."

8

Jesus 4,000in gumaziba dagheba me ganidi

(Matyu 15:32-39)

¹ Dughiar kamin, gumazamizir avirir igharaziba iza uari akufa. Me damamin dagheba puvati. Kamaghin amizi, Iesus uan suren gumazibar diazi me a bagha izima a kamaghin me migei, ² "Gumazamizir kaba, me na ko aruer pumuning ko mikezimin ikia, egha dagheba puvatigha mitiriam men azi, kamaghin ki men apangkufi. ³ Men marazi saghon ikegha ize. Kamaghin amizi, ki me amadaghti, me mitiriaba sara, uan nguibabar mangiva damaziba men isirtima me iram."

⁴ Ezi an suren gumaziba kamaghin an akam ikaragha ghaze, "Kar gumazamiziba puvatizir danganim. Ezi e managh brettebri inigh gumazamizir kabar aningam?"

⁵ Me kamaghin migeima Iesus kamaghin men azara, "Ia manmagh bretteba iti?"

Me a ikaragha kamaghin migei, "7pla."

⁶ Ezi Iesus nguazimin dapiasa gumazamizibav kemezi me apia. Ezi a 7plan brettebri rubuziba inigha God minabagha egha da biagharigha, gumazamizibar aningasa uan suren gumazibagh aningizi, me me ganidi.

⁷ Me uaghan osirir muziarir maba iti. Ezi a uaghan da bagha God minabagha da me daningasa uan suren gumazibav gei. ⁸ Gumazamizir aviriba me amegha bar izifa. Ezi gin, an suren gumaziba dagher nar me taghiziba inigha 7pla akirabagh aghuizi, da izefe. ⁹ Dughiar kamin itir gumazamizibar dibobonim 4,000in boroghin ghu. Me amegha givazi, a me amadazi, me uan nguibabar ghue. ¹⁰ Me zuima, a uan suren gumaziba ko botin binigha, Dalmanutan danganimin ghue.

Me mirakelbar amuasa Iesus migei
(Matyu 16:1-4)

¹¹ Ezi Farisiba izegha ifavarir azangszibar Iesus gami. Eghti God gavgavim a danighti, a mirakelin arazitam

damighiti, me ganigh fogh suam, God guizbangira anemada. ¹² Ezi a men azangszibar ifavaribar amiragha ghuariaba suegha, kamaghin me migei, "Ia datirighin itir gumazamizir kaba tizim bagha mirakelin arazim bagha nan azangszibar? Ki guizbangira ia migei, God mirakelin arazitam ian akaghan kogham." ¹³ Egha a me ategha uamategha botin biragha, dipamin vongin ghu.

Farisiba ko Herotin yisin akar isin zuim
(Matyu 16:5-12)

¹⁴ Egha me ghuava Iesusin suren gumaziba brettebri bakinighinigha ize. Me brettebri vamira inizima a me ko botin iti. ¹⁵ Ezi Iesus akar gavgavimin kamaghin me migei, "Ia deragh uari bagh gan! Ia deravira Farisibar yis ko Herotin yis bagh deravira gan."*

¹⁶ Iesus me mikemezi, me kamaghin uarira uariv gei, "E ti brettebri tam inigha izezir puvatizi, a kamaghin yisin bizimin e migei."

¹⁷ Me uarira uariv geima, Iesus men migirigabagh fogha kamaghin men azara, "Ia tizim bagha ghaze, e brettebri tam inigha izezir puvati? Eee, ia ki amir bizibar garava, fozir puvati. Ia tighar deraghvira dagh fofogham? Ian nighniziba bar otefe. ¹⁸ Ia damaziba ikia, garir puvati? Ia kuariba ikia, orazir puvati? Ia bizir kabagh nighnizir puvati? ¹⁹ Ia, ki brettebri 5pla biagharigha ia ganingizi, ia 5,000in gumazibagh aningizima, me da apa izivagha, ataghizir naba, ia manmaghin akirabagh aghui?"

Ezi me kamaghin a ikaragha ghaze, "E 12pla akirabagh aghui."

²⁰ Ezi a ua kamaghin me migei, "Ezi ki brettebri 7pla biagharigha ia ganingizi, ia gumazir 4,000pla dagheba me ganingizi, me da apa izivazi dar naba, ia manmaghin akirabagh aghui?"

Ezi me kamaghin a ikaragha ghaze, "E 7pla akirabagh aghui."

²¹ Me kamaghin a migeima, a kamaghin me migei, "Eee, ia tighar bizibagh fofogham."

Jesus uan suren gumazibar sure gami

(Sapta 8:22-10:52)

Jesus Betsaidan gumazir damazir kurar mamin akurazi, an damazimning ua dera

²² Egha me Betsaidan ghuezima, gumazir maba gumazir damazir kurar mam inigha, Iesus bagha izi. Me izegha dafarim a

8:2: Mt 15:32-39; Mk 6:34-44 **8:2:** Matyu 15:32-39; Mak 6:34-44 **8:11:** Mt 12:38, Lu 11:16, Jo 6:30 **8:11:** Matyu 12:38; Luk 11:16; Jon 6:30 **8:12:** Mt 12:39, Lu 11:29 **8:12:** Matyu 12:39; Luk 11:29 **8:15:** Lu 12:1 **8:15:** Luk 12:1
* **8:15:** Ni yisin mingarim gifoghshi, akinafarir kamin akirangin itir Akar Mingaribar gan. **8:17:** Mk 6:52
8:17: Mak 6:52 **8:18:** Jer 5:21, Ese 12:2, Mk 4:12, Ap 28:26 **8:18:** Jeremaia 5:21; Esekial 12:2; Mak 4:12; Aposel 28:26

darighasa Iesus gakaghori. ²³ Ezi Iesus gumazir damazir kuramin agharimin suiragha, a inigha nguibam ategha azenan ghu. Aning azenan ghugha, Iesus gumazimin damazimning giparigha uan dafarimning a gisin atigha kamaghin an azara, “Ni bizitamın gari?”

²⁴ Ezi gumazir kam kogha gara kamaghin migei, “Are, ki garima, gumazamiziba temebär min garav arui.” ²⁵ Ezi Iesus uan dafarimning an damazimningin suirazi, gumazimin damazimning kuiaghirizima, a ua deragha bizibar gari.

²⁶ Ezi Iesus anemaga kamaghin a migei, “Ni uan nguibar kamin aven mangan marki. Ni uan dipenimin mangi.”

Pita Iesusin gun migei
(Matyu 16:13-20; Luk 9:18-21)

²⁷ Egha Iesus uan suren gumaziba ko dikavigha Sisaria Filipain nguibar ekiamin boroghın itir nguibar dozibar zui. Me ghuava a tuavimın men azara, “Gumazamiziba tina na garisı?”

²⁸ Ezi me a ikaragha kamaghin a migei, “Marazi ghaze, ni Jon, Gumazamiziba Ruer Gumazim. Ezi marazi ghaze, ni Godin akam inigha izir gumazim Elaija. Ezi marazi ghaze, ni fomira ikezir Godin akam inigha izir gumazir mam.”

²⁹ Ezi Iesus kamaghin men azara, “Ezi ia? Ia tina na garisı?”

Ezi Pita kamaghin a ikaragha ghaze, “Ni Krais, God Uam e Iniasa Misevezir Gumazim.”

³⁰ Ezi Iesus akar gavgavimın kamaghin me migei, “Ia nan gun gumazitam mikiman marki suam, ki tina.”

Iesus uan ovevem ko
ua dikavamin migirigiam gami
(Matyu 16:21-28; Luk 9:22-27)

³¹ Egha Iesus men sure gamua kamaghin migei, “Gumazamizibar Otarim bar mizazir ekiaba koma osimtiziba iniam. Eghti Judabar gumazir aruaba, koma ofa gamir gumazir ekiaba, koma Judan Arazibagh fozir gumaziba, me an aghuaghıva a misueghti an aremegham. Egh dughiar pumuning ko mizezim givaghti a ua dikavigham.”

³² Iesus kamaghin uan ovevem aghurigha me migeima, Pita a inigha miriamin ghua kamaghin an atara a migia ghaze, “Ni mamaghin mikiman marki.”

³³ A kamaghin migeima, Iesus ragha uan suren gumazibar garava, Pitan atara kamaghin a migei, “Satan, ni na gitagh mangi! Ni nguazimin bizibagh nighnigha egha Godin bizibagh nighnizir puvati.”

³⁴ Egha Iesus gumazamiziba ko uan suren gumazibar diazi, me a bagha izima, a kamaghin me migei, “Gumazitam nan gin izisi, a ifongezir biziba gin amadagh uan ter ighuvim gisaghpugh nan gin izi. ³⁵ Gumazamizir manam uan ikirimirim suiraghsı nighnighı, an ikirimirim givagham. Eghti gumazamizir manam, Akar Aghuim ko na bagh uan ikirimirim ateghıva, uan ikirimirim iniam. ³⁶ Gumazitam o amizitam nguazimin itir biziba bar da inigh a gin oveghti, bizir kaba manmaghin an akuragham? Bar puvati. ³⁷ A ivezir manam uan duam bagh anereningam? Bar puvati. ³⁸ Ezi datirighin itir gumazamiziba me God akirim ragha a gasaragha arazir kurabagh ami. Men tina nan ziam ko nan Akar Aghuimın gun mikiman aghumsighti, gin Gumazamizibar Otarim uan afeziamin boroghın ikeghıva Godin damazimin uezir enselba koma Godin angazangarim sara izighiri, uaghan men aghumsigham.”

9

¹ Iesus ua kamaghin migei, “Ki guizbangira ia migei, ia kagh tuivighav itir darasi, ian tarazi oveghan kogham. Ia ikivira iki gantıma, God Bizibagh Ativamin Dughiam gavgavim sara izighiram.”

Iesusin mikarzim igharagha oto
(Matyu 17:1-13; Luk 9:28-36)

² Ezi dughiar 6pla givazima, Iesus Pita ko Jems ko Jon inigha mighsiar ekıar mamin ghuavanabogha, me uarira kagh iti. A kagh an mikarzim men damazimin igharaghav oto. ³ An korotiabar angazangarir gavgavir kam guizbangira ghurghuri. Ghurghurir kam nguazimin gumazitam ruezir bizir ghurghuritam an min garir puvati. ⁴ Me garima Elaija ko Moses otogha Iesus ko me uariv gei.*

⁵⁻⁶ Me uariv giavira itima, Pita, Jems ko Jon me bar atiatigha, Pita mikimamin migirigiabagh asagha pura kamaghin Iesus migei, “Tisa, bar deragha e kagh iti! E purirpenir pumuning ko mizekimın ingaram. Ni

8:28: Mk 6:14-15, Lu 9:7-8 **8:28:** Mak 6:14-15; Luk 9:7-8 **8:29:** Mt 16:16, Mk 9:9, Jo 6:68-69, 11:27 **8:29:** Matyu 16:16; Mak 9:9; Jon 6:68-69; 11:27 **8:31:** Mt 17:22 **8:31:** Matyu 17:22 **8:34:** Matyu 10:38-39; Luk 14:27
8:35: Lu 17:33, Jo 12:25 **8:35:** Luk 17:33; Jon 12:25 **8:38:** Mt 10:33, Lu 9:26, Ro 1:16, 2 Ti 1:8 **8:38:** Matyu 10:33; Luk 9:26; Rom 1:16; 2 Timoti 1:8 **9:1:** Mt 16:28, 24:30, 24:34, Mk 13:30, Lu 9:27, 22:18 **9:1:** Matyu 16:28; 24:30; 24:34; Mak 13:30; Luk 9:27 **9:2:** 2 Pita 1:17-18 **9:3:** Dan 7:9 **9:3:** Daniel 7:9 * **9:4:** Moses ko Elaija bar fomiram ovegezima, Iesus boghimra nguazir kamin ize. **9:7:** Lo 18:15, Mt 3:17, Mk 1:11, Lu 3:22, Ap 3:22
9:7: Godin Araziba 18:15; Matyu 3:17; Mak 1:11; Luk 3:22; Aposel 3:22

bagh tam, Moses bagh tam, egh Elaija bagh tam.”

⁷ Ezi ghuariam otogha me avarazi, tiarir mam ghuariam tongin otogha kamaghin migei, “Kar nan Otarir ki bar ifongezim. Ia anarim oragh!”

⁸ Ezi zuamira me gara ua gumazitamin garir puvati. Iesus uabira me ko iti.

⁹ Egha me uamatogha mighsiamin iza-ghira Iesus bizir otozir me ganizimin gun gumazitam mikiman bar men anogoroke. Kamaghira iki mangi Gumazamizibar Otarim aremegh ua dikavigham. ¹⁰ Me ganizir bizir kam merara iti, ezi me aremegh ua dikavighamin migirigiar mingarim bagha uarira uariv gei.

¹¹ Egha me an azara, “Manmaghsua Judan Arazibagh fozir gumaziba ghaze, Elaija faragh izeghti, God Ua e Iniasa Misevezir Gumazim gin izam?”

¹² Ezi Iesus kamaghin men azangszim ikara, “Guizbangira Elaija faragh izeghiva bizibar kiram. Ezi tizim bagha fomira Godin Akinafarimin osizirim kamaghin iti, ‘Gumazamizibar Otarim osimtizir aviribar aven mangiti me akirim a gasaragham?’ ¹³ Ezi ki ia migei, Elaija izegha gifa. Ezi gumazamiziba akinafarimin osizirir an gun mikemezim mīrara, me uan arazir me ifongezibar a gami.”[†]

Iesus otarir duar kuram apazazim gamizima a ua dera

(Matyu 17:14-23; Luk 9:37-45)

¹⁴ Egha me iza suren gumazir igharaziba bativigha garima, gumazamizir avirim me akuvazi Judan Arazibagh fozir gumaziba me ko uariv gia uari adosi. ¹⁵ Me uari adozima gumazamiziba Iesusin garavira digavir kuram gamigha dughiam a daningasa ive-mara zui. ¹⁶ Ezi a kamaghin men azara, “Ia tizim bagha me ko ia uari adosi?”

¹⁷ Ezi gumazir mam gumazamizir avirimin torimin ikia kamaghin migei, “Tisa, ki uan otarim inigha ni bagha ize, duar kuram a gapazazima, a migeir puvati. ¹⁸ Dughiar aviribar duar kurar kam a gamua anekurima, a daghira pupuviba an akam misevima an atariba uariv tivima a mikirvasi. Ki duar kuram batoghasa nin suren gumazibar azangszima me a batoghezir puvati.”

¹⁹ Ezi Iesus kamaghin migei, “Oio! Ki bar amira, datirighin itir gumazamiziba nighnizir gavgaviba puvati. Ki fomira ia ko itima, ia dazoghin bizitam gifogham? Dughiar manmaghin, ki ia ko iki egha ian osimtiziba ateram? Otarim inigh na bagh izi.”

²⁰ Ezi me otarim inigha Iesus bagha ize. Ezi duar kuram Iesusin apigha, maghira otarim gamima a nigha nguazim girigha, poghpogha pupuviba an akam misefi. ²¹ Ezi Iesus otarimin afeziamin azara, “A man dughiamin duar kuram a gapasa?”

Ezi afeziam kamaghin migei, “An aghirimra itima an a gapasa. ²² An a damighti an aremeghasa dughiar aviribar anekurima an aviba ko dipabar ghuaghiri. Ni bizir kabar amuva, en apangkuvigh en akurvagh.”

²³ Ezi Iesus kamaghin migei, “Ni uabi! Ni nighnizir gavgavim ikiti biziba bar der-aghiam.”

²⁴ Ezi otarimin afeziam zuamira kamaghin diagha migei, “Ki nighnizir gavgavim ikiava, an ofefe. Ezi ni nan akuragh!”

²⁵ Egha Iesus garima gumazamiziba ive-mara men boroghin zuima a duar kuram batogha kamaghin a migei, “Ni duar kurar gumazamizibagh ami me orazi puvatizim ko migeir puvatizim, ki ni migei, azenan izi egh uam aven mangan marki!”

²⁶ Ezi duar kam aregha pamtemin a gunabagha azenan ize. Ezi otarim gumazir kuamin min gari, ezi me bar kamaghin migei, “An areme.” ²⁷ Ezi Iesus an agharimin suiragha a ghufezi a dikavigha tu.

²⁸ Egha Iesus dipenimin aven ghuzima an suren gumaziba mogomemin kamaghin an azara, “Manmagh amizi, e duar kurar kam batoghava avenge?”

²⁹ Ezi a kamaghin me ikaragha ghaze, “Duar kurar kamaghin amiba God ko migeir arazimin gavgavimin azenan izi.”

Namba 2in dughiam Iesus ghaze, an aremegh ua dikavigham

(Matyu 17:22-23; Luk 9:43-45)

³⁰⁻³¹ Egha me danganir kam ategha Galilin Distrighin otogha zui. Me ghuava Iesus uan suren gumazibar sure gami. Bizir kamin Iesus me iti naghin gumazitam foghan an aghua. Me ghua, a kamaghin me migei, “Me Gumazamizibar Otarim

9:9: Mt 12:16, Mk 8:30 9:9: Matyu 12:16; Mak 8:30 9:11: Malakai 4:5; Matyu 11:14 9:11: Malakai 4:5; Matyu 11:14
 9:12: Sng 22:1-18, Ais 53:3, Dan 9:26, Mal 4:5, Lu 23:11, Fl 2:7 9:12: Aisaia 53:3; Daniel 9:26; Malakai 4:5; Luk 23:11; Filipai 2:7 9:13: Mt 11:14, 17:12, Lu 1:17 9:13: Matyu 11:14; 17:12; Luk 1:17 † 9:13: Dughiar kamin Iesus Elaija izamin bizim migei, egha guizbangira Jon, Gumazamiziba Ruer Gumazim migei. Ni foghsi, Matyu 17:12in gan. Jon izava Iesus izasava a bagha tuavibar akira faragha ize. 9:23: Mt 17:20, 21:21, Mk 11:23, Lu 17:6, Jo 11:40 9:23: Matyu 17:20; 21:21; Mak 11:23; Luk 17:6; Jon 11:40 9:24: Lu 17:5 9:24: Luk 17:5 9:26: Mk 1:26 9:26: Mak 1:26 9:30-31: Mak 8:31; 10:32-34; Jon 7:1 9:32: Lu 9:45, 18:34 9:32: Luk 9:45; 18:34

isiva gumazibar dafarim darigham. Eghti me a misueghti an ovegham. Eghti dughiar pumuning ko mikezim givaghti a ua dikavigham.”³² Ezi me migirigiar a mikemezim gifozir puvati, egha a bagha an azangsighan atiatingi.

Tinarama Ekiam

(Matyu 18:1-5; Luk 9:46-48)

³³ Egha me Kaperneamin izegha dipenimin aven ikia Iesus men azara, “Ia tuavimin tizim migia uari adosi?”³⁴ Me tuavimin uarira uari adoghodogha ghaze, tina men dapanimin ikiam. Kamaghin me nimira iti.

³⁵ Ezi Iesus aperaghav ikiava suren gumazir 12plan diagha kamaghin me migei, “Tina faragh ikisi, a bar gin kegh gumazamiziba bar men ingarir gumazimin otogh.”

³⁶ Egha a borir dozim inigha me uan tongin anesarazi a tughav iti. Egha a uan agharimningin a muigha kamaghin me migei,³⁷ “Gumazitam o amizitam na ginighnigh egh borir dozir kamagh garitam inigh an akuragham, kamaghin a na inigha nan akurvasi. Egha ni tina nan akurvasi, ni na gamir puvati. Ni uaghan gumazir na amadazim gami.”

Tina en apanim gami puvati a en anav

(Luk 9:49-50)

³⁸ Ezi Jon kamaghin a migei, “Tisa, e garima gumazir mam nin ziamin duar kuraba batosi. E fo, a en mav puvati, ezi e an anogoroke.”

³⁹ Ezi Iesus kamaghin migei, “Ia an anogoroghan marki. Gumazitam nan ziamin mirakel damigh, egh dughiar igharazimin akar kurabar na damighan kogham.⁴⁰ Tina en apanim gami puvati a en anav.⁴¹ Ki guizbangira ia migei, ia Gumazir God Uam E Iniasa Misevezimin adarasi. Kamaghin tina nan ziamin dipatam ia daningam, God ivezir aghuim a daningam.”

Arazir kuraba

nighnizir gavgavim gasighasisi

(Matyu 18:6-9; Luk 17:1-2)

⁴² Iesus ua kamaghin migei, “Tina nighnizir gavgavim nan itir borir katam damighti an arazir kuratam damighti, a helin mangiva, ivezir bar kuram iniam. Kamaghin dera, me dagiar ekiam an

firim dafaghiva ongarim mikinighti an aremegham.⁴³⁻⁴⁴ Nin agharim ni damighti ni arazir kuratam damigham, ni anetugh. Kamaghin dera, ni agharir vamira ikiva zurara itir ikirimirir aghuarimin aven mangam. Ni agharir pumuning virara ikiva helin mangam, a nguibar avim mungemari puvatizim.⁴⁵⁻⁴⁶ Egh nin suem ni damighti ni arazir kuratam damigham, anetugh. Kamaghin dera, ni suer vamira ikiva zurara itir ikirimirir aghuarimin aven mangam. Ni suer pumuning virara ikiti me ni isiva helin ni akunigham.⁴⁷ Egh nin damazim ni damuti ni arazir kuratam damigham, anesigh. Kamaghin dera, ni damazir vamira ikiva me God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven mangam. Ni damazimning virara ikiti, God ni isiva helin ni akunigham.

⁴⁸ “Danganir kamın, apizir nguzir men mikarziba apiba givaghan kogham. Ezi men mikarziba isir avim uaghan mungueghan kogham.”

⁴⁹ “Gumazamiziba ofa God daningasa, me amangsizim ofa gamir daghebagh arigha avimin da tuava da isa, God ganidi. Amangsizim ko avim ofa gamir daghebagh amima da Godin damazimin zue. Kamaghira, osimtiziba gumazamiziba bativam. Egh me damuti, me Godin damazimin zuegham.⁵⁰ Amangsizim a dera, egh a uan isingtizim ateghti, ia manmaghin a damighti a ua singigham? Ia amangsizim inigh uari darigh, egh uari ko navir amirizimin iki.”[‡]

10

Poroghamiba uari ataghiris

(Matyu 19:1-12; Luk 16:18)

¹ Egha Iesus nguibar kam ategha ghua, Judian Distrihgin ghua Jordanin Fanemin vongin oto. An otözima, gumazamizir aviriba ua iza, anekuvazi, a zurara ami moghin men sure gami.

² A men sure gamima, Farisin maba Iesus basamasa iza kamaghin an azai, “Ni manmaghin nighnsi? Gumazim uan ifongiamin gin ghua uan anuim puram anetaghiraghsi damuti, Judan Araziba ti an amamangatigham, o ti puvatigham?”

9:34: Lu 22:24 9:34: Luk 22:24 9:35: Mt 20:26-27, 23:11, Mk 10:43-44, Lu 22:26 9:35: Matyu 20:26-27; 23:11; Mak 10:43-44; Luk 22:26 9:37: Mt 10:40, Lu 10:16, Jo 13:20 9:37: Matyu 10:40; Luk 10:16; Jon 13:20 9:38: Nam 11:27-29, Lu 9:49 9:38: Diboboniba 11:27-29; Luk 9:49 9:39: 1 Ko 12:3 9:39: 1 Korin 12:3 9:40: Mt 12:30, Lu 11:23 9:40: Matyu 12:30; Luk 11:23 9:41: Mt 10:42 9:41: Matyu 10:42 9:43-44: Mt 5:30 9:43-44: Matyu 5:30 9:47: Mt 5:29 9:47: Matyu 5:29 9:48: Ais 66:24 9:48: Aisaia 66:24 9:49: Ese 43:24 9:49: Esekial 43:24 9:50: Mt 5:13, Lu 14:34-35, Ro 12:18, Ef 4:29, Kl 4:6, Hi 12:14 9:50: Matyu 5:13; Luk 14:34-35; Rom 12:18; Efesus 4:29; Kolosi 4:6; Hibru 12:14 ‡ 9:50: Ves 49 ko 50in migirigiar aviriba aningin aven iti. Ezima Grighin akam deragha dar akar mingarim abghizir puvati. Ezi migirigiar kam fofozir gumaziba uaghan nighnizir vamiram an itir puvati.

³ A men azangsizim ikaragha kamaghin men azara, “Moses arazir manam damuasa ia mikeme?”

⁴ Ezi me kamaghin migei, “Moses, gumazitam amuim ateghsi poroghamimning uaning ataghiraghamin akinafarir avizim osirigh amizim amadaghasa, e mikeme.”

⁵ Ezi Iesus kamaghin me ikaragha ghaze, “Tan naviba gavgafi. Kamaghin amizi, Moses ia bagha arazir kam osiri. ⁶ God bar faraghavira nguazir kam ko biziba bar dar ingara, gumazamizibar ingarigha me gamizi, men marazi gumazibar min otivizi, marazi amizibar min otifi. ⁷ Kamaghin amizi, gumazim uan amebogh-feziaba ategh mangi, a uan amuim ko aning uaningin porogham. ⁸ Egh aning inivafizir vamiram otogham. Aning ua gumazir pumuning puvati. Aning inivafizir vamira ikiam. ⁹ Kamaghin amizi God bizir pumuning isafuraghti, gumazitam aning abighan kogham.”

¹⁰ Egha me umategha dipenimin aven ghua, Iesusin suren gumaziba bizir kam bagha an azara. ¹¹ A me ikaragha kamaghin migei, “Gumazitam uan amuim ategh amizir igharazimin ikiva, gumazir kam uan amuim gasighasigha poroghamiba uari bakia uari isava akuir arazim gami. ¹² Eghti amizitam uan pam ategh gumazir igharazimin ikiva, amizir kam poroghamiba uari bakia uari isava akuir arazim gami.”

Iesus ghaze, me boriba ateghti me a bagh izam

(Matyu 19:13-15; Luk 18:15-17)

¹³ Ezi gumazamiziba borir doziba inigha Iesus bagha izi. Eghti a uan dafarimning me gisin darighasa me izima, an suren gumaziba men atara men anogorosi. ¹⁴ Me men atarima, Iesus men ganigha navim an ikuvizima, a kamaghin me migei, “Ni tina God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven ikisi, borir dozir kabar min iki. Kamaghin amizi, ia borir doziba ateghti, me na bagh izi. Men anogorogham marki. ¹⁵ Ki guizbangira ia migei, gumazitam borir dozir kabar min God Bizibagh Ativamin Dughiamin inighan koghiva, an aven mangan bar iburagham.” ¹⁶ A kamaghin me mikemegha, boriba vaghvagha me isa me musi. Egha dafarim vaghvagha me gisin arighava, God arazir aghuim me damuasa God migei.

Bizir aviriba itir gumazim

(Matyu 19:16-30; Luk 18:18-30)

¹⁷ Egha Iesus dikavigha zuima, gumazir mam ivegha izava, uan tevimning apirigha Iesusin guamin kamaghin a migei, “Tisan Aghuim, ki manmaghin damigh zurara itir ikirimirir aghuarim iniam?”

¹⁸ Ezi Iesus an akam ikaragha ghaze, “Ni manmaghsua gumazir aghuim na garisi? Gumazir aghuitam itir puvati. God uabira gumazir aghuim. ¹⁹ Ni God Moses ganingizir arazim gifo, ‘Ni gumazim misueghti an aremeghan marki, ni poroghamiba uari bakeir arazim damuam marki, ni gumazamizir igharazibar biziba okiman marki, ni bizibagh ifaran marki, ni ua bagh biziba inisi gumazamizibagh ifaran marki, ni uan afeziam ko amebamin apengan iki aning an akaba baragh.”

²⁰ Ezi an a ikaragha kamaghin migei, “Tisa, ki fomiram aghirimra ikiava arazir kabagh amua iza datirighin ikia kati.”

²¹ Ezi Iesus gumazir kamin garava, a gifongegha kamaghin a migei, “Ni bizir vamira tighar a damuam. Bizir ni itiba bar da amadagh dagiaba inighiva, gumazamizir biziba puvatizibar aningh. Egh ni Godin Nguibamin bizir aghuariba iniam. Egh ni nan gin izi.” ²² Ezi gumazir kam akar kam baregha, an guam misingi. A fo, a guizbangira bizir aviriba itir gumazim. Kamaghin, an navim bar osemegi a ghu.

²³ Ezi Iesusin damaziba uan suren gumazibagh aruava, kamaghin me migei, “Gumazamizir bizir bar aviriba itiba, me God Bizibagh Ativamin Dughiamin mangisi bar iburagham!”

²⁴ An suren gumaziba an akar kaba baregha, digavir kuram gamizi, Iesus ua kamaghin me migei, “Boriba, gumazim God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven mangisi, a guizbangira bar iburaghubregham. ²⁵ Kamelina tam iniba isair dikonir torimin aven mangisi ingangarir dafam damigh aven mangam. Eghti gumazamizir biziba avirasemeziba, me God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven mangisi guizbangira bar iburagham!”*

²⁶ A me migeima, me guizbangira digavir kuram gamigha nighnizir aviribagh amua uarira uariv gei, “Kamaghin damighiti, tinara zurara itir ikirimirir aghuir kam iniam?” ²⁷ Ezi Iesus men gara kamaghin

10:4: Lo 24:1-4, Mt 5:31 **10:4:** Godin Araziba 24:1-4; Matyu 5:31 **10:6:** Stt 1:27, 5:2 **10:6:** Jenesis 1:27; 5:2

10:7: 1 Ko 6:16, Ef 5:31 **10:7:** 1 Korin 6:16; Efesus 5:31 **10:7:** Jenesis 2:24 **10:11:** Matyu 5:32; 1 Korin 7:10-11

10:14: 1 Ko 14:20, 1 Pi 2:2 **10:14:** 1 Pita 2:2 **10:15:** Mt 18:3 **10:15:** Matyu 18:3 **10:19:** Kis 20:12-16, Lo

5:16-20, 24:14, Je 5:4 **10:19:** Ua Me Ini 20:12-16; Godin Araziba 5:16-20; 24:14; Jems 5:4 **10:21:** Mt 6:19-20, 10:38,

Mk 8:34, Lu 12:33 **10:21:** Matyu 6:19-20; 10:38; Mak 8:34; Luk 12:33 **10:23:** Mt 19:23, Mk 4:19, Lu 18:24, 1 Ti 6:17

10:23: Matyu 19:23; Mak 4:19; Luk 18:24; 1 Timoti 6:17 * **10:25:** Ni kamelin mingarim gifoghsi, akinafarir kamin

akirangin itir Akar Mingaribar gan. **10:27:** Jer 32:17, Lu 1:37 **10:27:** Jeremiaia 32:17; Luk 1:37

me migei, "Bizir kaba bar gumazamizibar osemegham. Bizir kaba Godin osememiz pivati. A biziba bar dagh ami."

²⁸ Ezi Pita kamaghin a migei, "Ni ge, e uan biziba bar da ategha, nin gin ize."

²⁹ Ezi Iesus kamaghin me migei, "Ki guizbangira ia migei, gumazitam nan Akar Aghuim ko na bagh, uan dipenim, o uan aveghbuaba, buaramiziba, o uan afeziam, amebam, ko boriba, o uan nguaziba ategh, ³⁰ egh gumazir kam datirighin nguazir kamin, God guizbangira bizir a faragha itiba bar dagh afiragh a daningam. A dipenir aviriba, aveghbuaba, buaramiziba, amebaba, borir aviriba, ko azenir aviriba a daningam. Eghti Godin gin zuir gumazamizibagh asighasizir araziba a uaghan dar aven ikiam. Eghti dughiar gin izamim zurara itir ikirimirir aghuarim an a daningam. ³¹ Datirighin dughiar kamin faragha itir gumazamizir aviriba, me gin ikitima, datirighin gin itir gumazamizir aviriba, me gin faragh mangam."

*Iesus uan ovevem,
dughiar mikezim in uam a migei*

(Matyu 20:17-19; Luk 18:31-34)

³² Egha me Jerusalemin ghuavanaga Iesus farazima, an suren gumaziba an gin ghua nighnizir aviribagh amima, me ko zuir gumazamiziba atiati. Ezi Iesus ua uan 12plan suren gumaziba inigha me miriamin ghuegha, a bizir a bativamibar gun me migei. ³³ A kamaghin me migei, "Ia oragh. E nguivar ekiam Jerusalemin ghuavanadi. Eghti gumazitam Gumazamizibar Otarim isiva, Judan Arazibagh fozir gumaziba ko ofa gamir gumazir ekiabar aningam. Eghti me a isi kot datigh, egh a misueghti an aremeghsiva akabar akiram, egh me kamaghin a mikim suam, An aremegham. Egh me a misueghti an aremeghsiva, a inigh Kantrin Igharazibar Gumazamizibar dafaribar arigham. ³⁴ Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, me dibovir akabar a mikim, a gipariva, a fozoroghiva, a misueghti an aremegham. An aremeghti, dughiar pumuning ko mikezim givaghti a ua dikavigham."

*Jems ko Jon ziar ekiamning
iniasa ifonge*

(Matyu 20:20-28)

³⁵ Ezi Sebedin otarimning, Jems ko Jon, Iesus bagha iza kamaghin migei, "Tisa, ga bizir mam bagha ifonge. Ni ga bagha a damuasa ga nin azai."

³⁶ Ezi Iesus kamaghin aning in azara, "Ki manmaghin guan akurvagham?"

³⁷ Aning a ikaragha kamaghin migei, "Ni atrivir ekiamin otogh egh ga damighti gan tav nin agharir guvim daperaghti, tav nin agharir kiriam daperagham."

³⁸ Ezi Iesus kamaghin migei, "Gua azangszir bizir kam, gua an mingarim gifozir puvatigha a bagha nan azai. Gua ti ki ateramin osimtizim, uaghan an ateramin gavgavim iti? O osimtizir dipar ki ruamim gua uaghan a guruam?"

³⁹ Ezi aning kamaghin a ikaragha ghaze, "Are, ga gavgavim iti."

Ezi Iesus kamaghin aning migei, "Guizbangira, gua ki ateramin osimtizim, gua a iniam, egh osimtizir dipar ki ruamim gua a guruam. ⁴⁰ Egha gua nan agharir guvim ko kiriam dapiasa azangsis, kar nan bizim pivati. Danganir kaba Godin bizimra. A danganir kabar dapiamin gumazamizibagh fogha, me bagha danganir kabagh ami."

⁴¹ Ezi Jems ko Jon bizir kamin Iesus migeima, 10plan suren gumazir igharaziba a baregha, bizir kam bagha Jems ko Jonin atari. ⁴² Ezi Iesus men diagha, me akuvagha kamaghin me migei, "Ia fo, Kantrin Igharazibar atriviba uan gumazamiziba pamten me gamima, me bar men apengan iti. Ezi men gumazir dapaniba uan akaba baraghasa puvira me abiraghsirasi. ⁴³ Eghti arazir kaba ian tongin ikian kogham. Gumazir manam ian tongin ekiamin ikisi, a ingangarir gumazim in min iki. ⁴⁴ Eghti gumazir manam ian faragh mangisi, a bar ian ingangarir gumazir kinimin min iki. ⁴⁵ Ezi kamaghira Gumazamizibar Otarim iza, gumazamizibar amuti me a bagh ingarasa, a izezir pu. Puvati, a me bagh ingarasa ize. A gumazamizir aviriba bagh ovegh ua me givezge me iniasa ize."

*Iesus gumazir damazir kurar mam
gamizi a dera*

(Matyu 20:29-34; Luk 18:35-43)

⁴⁶ Egha Iesus uan suren gumaziba ko Jerikon izegha, gumazamizir avirim sara Jerikon nguivar ekiam atagharasi. Ezi gumazir damazir kurar mam, an ziam Bartimeus (Timeusin otarim), a tuavir miriamin aperaghava ikia biziba bagha inge. ⁴⁷ Egha an orazima Nasaretin gumazim Iesus uaghan iza zuima a dia ghaze, "Iesus Devitin Otarim, nan apangkufigh!"

10:30: 2 Sto 25:9, Lu 18:30 **10:30:** 2 Eghaghaniba 25:9; Luk 18:30 **10:31:** Mt 20:16, Lu 13:30 **10:31:** Matyu 20:16; Luk 13:30 **10:32:** Mk 8:31, 9:31 **10:32:** Mak 8:31; 9:31 **10:38:** Mk 14:36, Lu 12:50 **10:38:** Mak 14:36; Luk 12:50 **10:39:** Ap 12:2, MAA 1:9 **10:39:** Aposel 12:2; Akar Mogomem 1:9 **10:42:** Luk 22:25-26 **10:43:** Lu 9:48 **10:43:** Luk 9:48 **10:43:** Matyu 23:11; Mak 9:35; Luk 22:26 **10:45:** Jo 13:14, Fl 2:7, 1 Ti 2:5-6 **10:45:** Jon 13:14; Filipai 2:7; 1 Timoti 2:5-6 **10:47:** Mt 9:27, 15:22 **10:47:** Matyu 9:27; 15:22

⁴⁸ Ezi gumazamizir aviriba dıman an anogoregha nımıra ikiasava a migei. Ezi a pamtem diavıra iti, “Devitın Otarım, ni nan apangkufigh!”

⁴⁹ Ezi İesus tugha kamaghın migei, “An diagh.”

Ezi me gumazir damazir kuramın diagha ghaze, “Ni uabın gavgavigh, egh dikafigh! İesus nin dei.” ⁵⁰ Ezi a uan korotiar azenan azuım suegha anekunigha zuamıra dikavigha İesus bagha ize.

⁵¹ Ezi İesus an azara, “Ki tizim ni bagha a damuasa, ni ifonge?”

Ezi gumazir damazir kuram kamaghın migei, “Tisa, ki ganasa ifonge.”

⁵² Ezi İesus kamaghın a migei, “Mangi. Ni nighnızir gavgavım Godın itima, a ni gamizi ni ua dera.” Ezi zuamıra a ua gari. Egha a İesusın gın tuavımın zui.

İesus mızazım inigha aremegha ua dikafi

11

(Sapta 11–16)

İesus atrivımın mın Jerusalemın zui

(Matyu 21:1-11; Luk 19:28-40; Jon 12:12-19)

¹ Egha İesus uan suren gumazıba ko Jerusalemın boroghın izava Betfage ko Betanin boroghın Olivın Mıghsıamın oto. Egha İesus uan suren gumazir pumuning amaga, ² kamaghın aning migei, “Gua nguıbar munagh itımın mangi gantıma, donkın igiar mam me a ikezıma, a iti. Gumazıtam dughıatamın a gaperagha aruızir puvati. Gua an benim fıriğhıva a inigh kagh izi.” ³ Eghti tav guan azang suam, ‘Gua tızim bagha donkı fıri?’ eghti gua a mıkim suam, ‘Ekıam ingan-garım an iti. A uam anemangam.’”

⁴ Ezi aning ghua gari donkı me dipenir tiar akamın azenan tuavımın a ike. Ezi aning a fırima, ⁵ gumazir maba tuıvıghav ikia aningın azara, “Gua tızim bagha donkın benim fıri?” ⁶ Ezi İesus mıkemezi moghın aning men akam ikara. Ezi gumazamizıba aning amamangıtızıma aning donkı inigha zui. ⁷ Egha aning donkı inigha İesus bagha izegha uan korotiar azenan azuıba suegha donkı gısın da ghuanızı, İesus a gısın apera. ⁸ Ezi gumazamizir avirıba uan korotiar azenan azuıba suegha tuavımın da ghuari. Ezi marazi ruarımın tev sevıba aghoregha da arısı. ⁹ Egha faragha zuıba ko gın zuıba me bıava ara kamaghın migei:

“Hosana!

İa Godın zıam fı!

Gumazir, Ekıamın zıam ko gavgavımın izım,

God deragh a damu!”

¹⁰ “En ovavım Devit fomıra en atrivımın ikezı moghın

gumazir kam en atrivımın ikiasa izi.

Eghti God deravıra a damu.

Hosana!

Bızıba bar dar pın itir Godın zıam fı!”

¹¹ Ezi İesus Jerusalemın aven ghugha Godın Dipenir mıriamın ghu. A ghugha bıızıbar gara da asavsuisi. Ezi aruem gıvazi, a uan suren gumazıba ko me Betanin ghue.

İesus temer fıgh bar an anogoroke

(Matyu 21:18-19)

¹² Amımzaraghan İesus uan suren gumazıba ko ua Betanı ataghıragha, İesus mıtirıam an azi. ¹³ A saghın garıma temer fıghın mam dafarıbara iti. Ezi a roghıra mangi fıghasa a dagheba iti, o puvati. Kar fıghın temeıba bamin dughım puvati. Ezi kamaghın a ghua ovızıtamın apızir puvati, dafarıır kınıbaram an itı.† ¹⁴ Egha a kamaghın temem migei, “Tav gın nın ovızıtam rameghan kogham.” An a mıkemezi, an suren gumazıba oraki.

İesus Godın Dipenir mıriamın ghua

gumazir asızıba amadıba batosi

(Matyu 21:12-17; Luk 19:45-48; Jon 2:13-22)

¹⁵ Egha İesus uan suren gumazıba ko Jerusalemın otıvıgha, İesus Godın Dipenim avınızir dıvazımın aven ghuaıva gumazamizir asızir ofa gamıbagh ıvezıba ko, asızir ofa gamıba amadıba, me batosi. Egha dagıaba uarı ikarvazir gumazamızıbar dakozıba ko kuarazir bunbaba amadıbar dabırabıba fa, egha da ıghagharısı. ¹⁶ Egha a tav bıızir amadıtam inıgh Godın Dipenim avınızir dıvazımın aven izı mangan an anogoroke. ¹⁷ Egha a men sure gamuava kamaghın me migei, “Mıgırıgıar kam Godın Akınafarımın osızırımın itı, o puvati?”

“Nan Dipenımın ingangarımın mıngarım kamakın,

kar Nguazıba Bar Men Gumazamızıba God ko Mıgeır Dipenım.’

“Ezi ia a gamızı, an okımakıar gumazıbar mogomer danganımın mın oto!”

¹⁸ Gumazamizir avırım bar an suren mıgırıgıaba baregha dıgavır kuram gamı.

10:52: Mt 9:22, Mk 5:34 **10:52:** Matyu 9:22; Mak 5:34 akırangın itir Akar Mıngarıbar gan. **11:9:** Sng 118:25-26

11:13: Mak 11:20 † **11:13:** Ni fıghın mıngarım fıgıghsı, akınafarır kamın akırangın itir Akar Mıngarıbar gan.

11:14: Lu 13:6 **11:14:** Luk 13:6 **11:17:** Aıs 56:7, Jer 7:11 **11:17:** Aısıa 56:7; Jerımaıa 7:11 **11:18:** Mk

14:1 **11:18:** Mak 14:1

* **11:2:** Ni donkın mıngarım fıgıghsı, akınafarır kamın akırangın itir Akar Mıngarıbar gan. **11:9:** Onger Akaba 118:25-26 **11:13:** Mk 11:20

Ezi kamaghin ofa gamir gumazir ekiaba ko Judan Arazibagh fozir gumaziba Iesusin ati-atigha, a misueghti an aremeghasa maghira tuaviba buri. ¹⁹Ezi aruem gevima Iesus uan suren gumaziba ko me Jerusalem in nguibar ekiam ategha azenan zui.

*Temer fighin misingizim
(Matyu 21:20-22)*

²⁰ Egha mizaraghara Iesus uan suren gumaziba ko ghua garima temer figh, biba sara misingi. ²¹Ezi Pita nirigha Iesus migei, "Tisa ni gan, temer fighin ni asighasighasa mikemezim, a misingi!"

²² Ezi Iesus an migirigiam ikaragha kamaghin me migei, "Nighnizir gavgavim Godin iki. ²³ Ki guizbangira ia migei, tina mighsiar kam mikim suam, 'Mangi uabi fegh ongarim mikinigh,' egh uan navir averiamin igharagh nighnighan kogh, nighnizir gavgavim a mikemezir bizimin iki suam, 'An otivam,' eghti bizir kam a bagh otogham. ²⁴ Kamaghin amizi, ki ia migei, ia nighnizir gavgavim iki God ko mikimiva, egh biziba bagh Godin azangsiggh, da iniam. ²⁵⁻²⁶ Egh ni tugh God ko mikim egh osimtizim tinan iti, ni an arazir kuram gin amadagh, eghti kamaghin nin Afeziar Ekliar uan nguibamin itim, nin arazir kuraba gin amadagham."‡

*Judan gumazir dapaniba
Iesusin gavgavim bagha azara
(Matyu 21:23-27; Luk 20:1-8)*

²⁷ Egha Iesus uan suren gumaziba ko uamategha Jerusalem otogha, Iesus Godin Dipenim avinizir divazimin aven aruima, ofa gamir gumazir ekiaba ko, Judan Arazibagh fozir gumaziba ko, Judabar gumazir aruaba a bagha ize. ²⁸ Egha me kamaghin Iesusin azara, "Ni gavgavir manamin amodoghin bizir kabagh ami? Egha tina bizir kabar amuasa gavgavim ni ganingi?"

²⁹ Ezi Iesus me ikaragha ghaze, "Ki azangsigzir mam ia damuasa, ia na mikemeghti, ki bizir kabagha amir gavgavimin gun ia mikimam. ³⁰ Jonin rurim, kar Godin bizim, o gumamazizibar bizim? Na mikemegh!"

³¹ Ezi me uarira uariv kemegha ghaze, "E suam, 'An rurim Godin ize,' eghti a kamaghin uam en azaragham, 'Ia manmaghin amigha nighnizir gavgavim Jonin ikian aghua?' ³² Eghti e suam, 'An rurim

gumamazizibar ize.'" (Gumamaziziba bar moghira fo, Jon a guizbangira Godin akam inigha izir gumazim, kamaghin me gumamazizibar atiatingi.)

³³ Egha me Iesusin azangsigzir ikaragha kamaghin migei, "E fozir puvati." Ezi Iesus kamaghin me migei, "Kamaghira, ki uan gavgavim inizir tuavimin gun ia mikemeghan koghham."

12

Wainin azenimin garir gumazir kurabar akar isin zuim

(Matyu 21:33-46; Luk 20:9-19)

¹ Ezi Iesus akar isin zuibar Judan gumazir dapanibav gei, "Gumazir mam wainin azenim oparigha an divazim aghui. Egha wainin oviziba mirmiramim itarim gikuigha, pin iki wainin azenimin ganamin dipenimin ingari. Egha a wainin azenim isa wainin azenimin ganamin gumazir mabagh aningi. (Eghti me gin wain taba uam a ikaragham.) Egha savhon igharagha ghu.* ² Ezi wainin oviziba kuaramin dughiam otozi, wainin azenir ghuavim ingangarir gumazir mam amadazi a wainin ovizitaba iniasa wainin azenimin garir gumaziba bagha ghu. ³ Ezi me an suiragha, a misuegha anemadazi a dafarir kinibar uamategha ghu. ⁴ Ezi azenir ghuavim, ingangarir gumazir igharazim amadazi, me a misogha an dapanim abigha aghumsizir arazibar a gami. ⁵ Ezi a ua mikezim amada, ezi ingangarir gumazir kam, me uaghan a misoghezi an areme. Ezi a ingangarir gumazir avirir igharazir maba amangi, ezi maba me pura me misoke, egha maba me me misoghezi me ariaghire.

⁶ "Ezi an otarir kamran a bar ifongezir abuananam itima an anemangasa. A bar men gin anemaga kamaghin migia ghaze, 'Me nan otarimin akam baregh deragh a damuam.' Egha anemadazi a ghu. ⁷ Ezi wainin azenimin garir gumaziba kamaghin uariv gei, 'Kar gin wainin azenir kam iniamin otarim. Aria, e uari inigh a misueghti an areme. Egh wainin azenir kam, e an ghuaviba ikegham.' ⁸ Egha me an suiragha a misoghezi an areme. Ezi me a isava wainin azenimin azenan anekuni.

⁹ "Ezi wainin azenimin ghuavim bar manmaghira damuam? A izi wainin

11:20: Mk 11:14 **11:20:** Mak 11:14 **11:23:** Mt 17:20, Lu 17:6, 1 Ko 13:2 **11:23:** Matyu 17:20; Luk 17:6; 1 Korin 13:2 **11:24:** Mt 7:7, Lu 11:9, Jo 14:13, Je 1:5-6 **11:24:** Matyu 7:7; Luk 11:9; Jon 14:13; Jems 1:5-6 **11:25-26:** Mt 5:23, 6:14-15, Kl 3:13 **11:25-26:** Matyu 5:23; 6:14-15; Kolosi 3:13 † **11:25-26:** Fofozir gumazir maba kamaghin nighnsi, migirigiar otevir mam uaghan vezin kamin aven iti. Migirigiar kamra kara, "Egh ia gumamazir igharaziba, ia gamizir arazir kuraba gin amadaghan koghti, ian Afeziar uan nguibamin itim a uaghan ian arazir kuraba gin amadaghan koghham." **11:32:** Mt 14:5, Mk 6:20 **11:32:** Matyu 14:5; Mak 6:20 **12:1:** Ais 5:1-2 **12:1:** Aisaia 5:1-2 * **12:1:** Ni wainin mingarim gfighshi, akinafarir kamin akirangin itir Akar Mingaribar gan. **12:6:** Mt 3:17 **12:6:** Matyu 3:17 **12:8:** Hi 13:12 **12:8:** Hibru 13:12 **12:10-11:** Sng 118:22-23 **12:10-11:** Ongker Akaba 118:22-23

azenimîn garir gumazir kabav soğtîma me arimighîram. Egh wainîn azenim isîva îgharaz darazir aningam. ¹⁰⁻¹¹ Ia Godin Akinafarimîn osizirir kamîn ganiz, o puvati?

“Kar dipenir akinir ingangarir gumazîba aghuazim,
a datirighîn dipenim aterir guarim gava.
Kar Ekiam arazir kam gami,
ezi an en ganganimîn bar dera.”

¹² Ezi me fo an akar isin zuim me gasara, ezi kamaghîn me an suiragh a iniâsa tu-avîba buri. Egha me an suighasa gumazamizbar atiatigha, anetegha ghue.

Gumazamizîba dagîaba Sîsar daningam, o puvatigham?

(*Matyu 22:15-22; Luk 20:20-26*)

¹³ Egha gîn Judan gumazir dapanîba Farisîn maba ko Herotin gîn zuir marazi amadazi, me Iesusin migirigiar otevitamin suighasa ize. ¹⁴ Me izegha kamaghîn migei, “Tîsa, e fo nî guizbangîra bizîbav geir gumazim. Nî Godin Arazîbar gumazamizbar sure gamua guizbangîra me migei. Nî tavîn nighnizimîn gîn zuir puvati. Akar vamîra nî gumazamizir ziaba itîba, ko gumazamizir kinîba uaghara, me migei. Nî e mikim, Judan Arazîba manmaghîn migei? E dagîaba isîva Atrivim Sîsar daningîma, arazir kam Godin damazimîn dera, o puvati?”

¹⁵ Ezi Iesus men ifavarim gifogha kamaghîn men azara, “Ia tizim bagha na gifari? Dagiatam na bagha a inigh iziti ki an ganika.”

¹⁶ Ezi me dagiam a bagha a inigha izezi a men azara, “Tinan nedazim ko ziamra kara?”

Ezi me kamaghîn Iesus ikara, “Sîsarîn nedazim.”

¹⁷ Ezi Iesus kamaghîn me migei, “Kamaghîra, ia Sîsarîn bizîba isî Sîsar daning, egh Godin bizîba isî, God daning.” Ezi me an îkarvazimîn digavir kuram gami.

Sadyusîba gumazim aremegh ua dikavamin bizim bagha Iesusin azangîsî

(*Matyu 22:23-33; Luk 20:27-40*)

¹⁸ Ezi Sadyusîba, kamaghîn nighnîsî, gumazim aremegh ua dikavighan kogham. Egha me azangîsîzîr mam sara Iesus bagha ize.[†] ¹⁹ Me izegha kamaghîn an azara, “Tîsa, Moses fomîra kamaghîn e bagha

osîrî, gumazim ovegh uan amuim ategh egh borîba puvatighî, an aveghbuam an amuir odîarimîn ikîva a bagh borîba inîam. ²⁰⁻²¹ Ezi dughîar mamîn 7plan aveghbuaba itî. Avebam amuimîn ikîa borîba puvatigha aremezî, ua avebamra irim an ikîa borîba puvatighava uaghan areme. Ezi mîkezim kamaghîram amî. ²² Ezi 7plan aveghbuar kaba bar me an ikîa, borîtaba inîzîr puvatigha ariaghîre. Ezi abuan, amîzîm uaghan areme. ²³ Aveghbuar 7pla an îke. Egh kamaghîn gumazamizîba ua dikavamin dughîamin, amîzîr kam tinan amuimra?”

²⁴ Ezi Iesus kamaghîn me îkaragha ghaze, “Ia Godin Akinafarimîn itîr akam gifozîr puvatigha, uaghan Godin gavgavim gifozîr puvati. Kamaghîn, ia paza migei. ²⁵ Ariaghîrezîba dikavamin dughîam paba amûibar ikian kogham, uaghan me amûiba isî pabar arighan kogham. Me enselbar mîn Godin Nguibamin ikiam.

²⁶ “Ezi ariaghîrezîba ua dikavîzîr bizim bagha, ia Mosesin Akinafarimîn aven temer isîzîmîn eghaghanîm ia an ganiz, o puvati? Eghaghanîr kamîn, God kamaghîn Moses mîkeme, ‘Kî Abraham, ko Aîsak ko Jekopin God.’ ²⁷ God gumazamizîbar ariaghîrezîbar God puvati, a gumazamizîr angamîra itîbar God. Ia bar paza nighnigha migei.”

Godin Akar Gavgavîr faragha zuim (Matyu 22:34-40; Luk 10:25-28)

²⁸ Ezi Judan Arazîbagh fozîr gumazîr mam izîma Sadyusîba Iesus ko uari adoizîma, a me barasî. An orazîma Iesus îkarvazîr aghuim me ganîngîzîma, a Iesusin azara, “Godin Akar Gavgavîr manamra maba bar dagh afîra egha faraghavîra itî?”

²⁹⁻³⁰ Ezi Iesus a îkaragha ghaze, “Akar Gavgavîr bar ekîamarra kara: ‘Îsraêlia, ia deravîram oragh. Ekîam, a bar uabîra îan God. Eghtî ia bar uan navîr averîaba ko uan duaba ko uan nighnîzîba ko uan gavgavîba sara bar a gifongegh.’ ³¹ Ezi Akar Gavgavîr anarîra irimra kara, ‘Nî uabîra uabî gifongezî moghîn, nî gumazamizîr îgharazîbagh îfongegh.’ Ua arazîtam, arazîr kamnîngîn mîn ekeveggha anîngî gavfîrazîr puvati.”

³² Ezi gumazîr kam kamaghîn Iesus ikara, “Nî guizbangîra migîa ghaze, God uabîra, tav ua itîr puvati. ³³ E uan navîr averîam ko, uan nighnîzîm ko uan gavgavîmîn Ekîam gifongegh, egh uabî gifongezî moghîn, gumazamizîr îgharazîbagh îfongegh. E arazîr

12:13: Mk 3:6 12:13: Mak 3:6 12:17: Ro 13:7 12:17: Rom 13:7 12:18: Ap 23:8 12:18: Aposel 23:8 † 12:18: Nî Sadyusîba mingarîm gifoghsî, akînafarîr kamîn akîrangîn itîr Akar Mingarîbar gan. 12:19: Lo 25:5 12:19: Godin Arazîba 25:5 12:25: 1 Ko 15:42, 15:49, 15:52 12:25: 1 Korin 15:42; 15:49; 15:52 12:26: Kis 3:2, 3:6 12:26: Ua Me İni 3:2; 3:6 12:29-30: Lo 6:4-5 12:29-30: Godin Arazîba 6:4-5 12:31: Wkp 19:18, Ga 5:14, Je 2:8 12:31: Ofa Gami 19:18; Galesîa 5:14; Jems 2:8 12:32: Lo 4:35 12:32: Godin Arazîba 4:35 12:33: 1 Sml 15:22, Aîs 45:21, Hos 6:6, Mai 6:6-8, Mt 22:37, Lu 10:27 12:33: 1 Samuel 15:22; Hosea 6:6; Matyu 22:37; Luk 10:27

kamningin gin mangiti, arazir kamning ofan me bar avimin tueba ko ofa damuamin biziba bar dagh afiragham.”

³⁴ Iesus orazima a deravira mikemezi, Iesus a migei, “Ni God biziba bar dagh ativagh dar ganamin dughiamin saghon itir puvati.” Egha datirighin tav ua azangsizitam Iesusin azangan atiatingi.

Iesus, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim bagha gumazamizibar azangsis
(Matyu 22:41-46; Luk 20:41-44)

³⁵ Egha Iesus Godin Dipenir miriamin gumazamizibar sure gamua, men azara, “Manmagh amizi Judan Arazibagh fozir gumaziba kamaghin migia ghaze, Krai, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim, a Devitin Ovavim?” ³⁶ Devit uabi, Godin Duam nighnizir kam a ganingizi, a kamaghin mikeme:

“Ekiam, nan Ekiam migia ghaze,
“Ni nan agharir guvimin daperagh iki mangiti,
ki nin apaniba dikabiragh me isi nin dafarim datighti,
me nin dagarimningin apengan ikiam.”

³⁷ “Egha Devit uabi ‘Ekiam’ gumazir kam gati. Ezi manmaghin amizi a ua Devitin Ovavim?” Ezi gumazamizir aviriba an migirigiaba baregha bar akonge.

Judan Arazibagh fozir gumaziba arazir kurabagh ami
(Matyu 23:1-36; Luk 11:37-54; 20:45-47)

³⁸ Ezi Iesus gumazamizibar sure gamua kamaghin migei, “Ia Judan Arazibagh fozir gumaziba bagh ganigh. Me korotiar ruaribar aghuigh daruti gumazamiziba maketin danganibar ziar ekiaba me daningasa, me bar ifonge. ³⁹ Egh God ko migeir dipenibar aven dabirabir aghuariba iniva, egh isar ekiabar dughiaabar, me danganir ziaba itiba iniasa bar ifonge. ⁴⁰ Me amuir odiaribagh ifarava men dipeniba okia, ghaze e dera. Egha gumazamiziba men ziaba fasa, me God ko migia migirigiari ruaribagh ami. Kamaghin amir gumaziba, men ivezir kuram gumazamizir arazir kurabagh amibar ivezim bar a gafiragham.”

Amuir odiarimin ofa
(Luk 21:1-4)

⁴¹ Egha Iesus ghua dagiaba arizir danganimin boroghin aperaghav ikia gumazamizir aviribar garima me uan dagiaba

isa Godin Dipenimin dagiaba arizir danganimin a da arisi. Gumazamizir dagiar aviriba itiba dagiar aviriba arisi. ⁴² Ezi biziba puvatizir amuir odiarir mam iza dagiar muziarir pumuning ati, ezi aning dagiar rubuzir muziarir vamiran min ghu. ⁴³ Ezi Iesus uan suren gumazibar diagha kamaghin me migei, “Ki guizbangira ia migei, biziba puvatizir amuir odiarir kam dagiar muziarir pumuning dagiaba arizir danganim gati, ezi an dagiar pumuning gumazir igharaziba arighizir dagiabagh afira. ⁴⁴ Me uan dagiar aviribar amodoghin dagiar muziariba aningi. Ezi a uan dabirabir onganarazimin mirara dagiar muziarir abuananam ati.”

13

Iesus ghaze, Godin Dipenim gin ikuvigham

(Matyu 24:1-2; Luk 21:5-6)

¹ Egha Iesus Godin Dipenim ategha azenan zuima, an suren gumazir mam a migei, “Tisa! Ni gan, kar dagiar bar ekiaba, me dar Godin Dipenimin ingarizima, an ganganim bar dera! Godin Dipenim koma dipenir dozir an miriamin itiba, da bar dipenir diriba!”

² Ezi Iesus kamaghin a ikaragha ghaze, “Ni dipenir dafar kabanangin gari? Da bar ikuvigham. Egh dagiar kaba, gumaziba bar da pueghti da bar moghira dagh iregham. Eghti tam tam gisin ikeghan kogham.”

Iesus ghaze, osimtizir aviriba gin otivam

(Matyu 24:3-14; Luk 21:7-19)

³ Egha Iesus Olivin Mighsiam gisin, Godin Dipenim guam a misuegha aperaghav itima, Pita, Jems, Jon ko Andru me uarira ikiava an azara, ⁴ “E mikemegh, dipeniba ikuvighamin bizim, a manadizoghin otivam? Eghti arazir manam faragh otoghtima, e fogh suam bizir kaba otivamin dughiam roghira ize?”

⁵ Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ia uari bagh deraghvira gan, gumazitam izi ia gifaran marki. ⁶ Gumazir aviriba nan ziamin izi, suam, ‘Ki Krai, God ua e iniasa misevezir gumazim,’ egh gumazamizir aviribagh ifaram.

⁷ “Eghti ia roghira itir midorozir ekiabar niginiba baragh, egh saghon itir midorozir ekiabar akaba baragham. Egh ia digavir kuram damuan marki. Arazir kaba otivam, eghti nguazir kam givamin dughiam tighar izam. ⁸ Kantrin mamn itir darazi dikavigh kantrin igharazimin itir darazi ko

misoghham. Eghti atrivir mamın adarazi dikavigh atrivir igharazimin adarazi ko misoghham. Danganir mabar dagheba bar puvaratightima, gumamaziziba mitiriamra ikiam. Eghti mikimkiziba uaghan otivam. Osimtızir kaba faragh otivigham, eghti nguazir kam givamin dughiam tighari. Osimtızir kaba mati, amizim otasa faraghavira mizazim barazi mokin.

⁹ “İa deravira uarira uari bagh gan. Gumazitaba ia isi nguibabar garir gumazibar aningam. Egh me God ko migeir dipenibar ia misoghham. Egh ia na bangin atriviba ko gavmanın gumazir ekiabar damazibar tuiv, egh ki amizir biziba ia dar gun me mikimam. ¹⁰ Eghti Godın Akar Aghuim, gumamaziziba faragh mangi ikiziba bar dar gumamaziziba dav kinigh. ¹¹ Eghti gumamazizitaba dughiar tamin ian suigh ia inigh kotin mangiti, ia mikimsi nighnigh osiman marki. God migirigiar manam kotin aven ia danighti, ia mikim. Kar ia uari migeir puvati, Godın Duam migei.

¹² “Aveghbuaba uarira uari isi apanibar aningti me me misoghti me arimighiram. Eghti afeziaba uan boriba uaghan kamaghira me damuam. Boriba uan ameboghfeziabar akaba batoghıva ovengamin arazibar me damuti, me arimighiram. ¹³ Eghti gumamaziziba bar nan ziam bangin ian aghuagham. Eghti gumamazizir gavgavigh iki mangi dughiar abuananamin otoghambiba, God men akurvaghham.”

Iesus ghaze, bizir bar kuram otivam
(Matyu 24:15-28; Luk 21:20-24)

¹⁴ Egha İesus ua kamaghın migei, “İa gantima, bizir bar kurar God ifongezir puvatizim, Godın Dipenimin aven ikiam. Kar a ikian koghamın danganim. A ikiti, God uan Dipenim ategham. (Ni tina osizir kamin ganigh, deravira nighnighıva a gifogh.) God bar aghuazir bizir kam, dughiar kamin otoghti, İudian Distrighın itir gumamaziziba ari mighsiabar ghuvanangam. ¹⁵ Tav dipenimin pin itir avughsazir danganimin ikeghıva dipenimin aven mangi uan bizitam inian marki. ¹⁶ Tav azenir ekiamın ikeghıva uamategh dipenimin mangi uan azenan azuir kototiam inian marki. ¹⁷ Naviba adair amiziba ko boriba oteba apir amebaba, mevzika; dughiar izamin kaba bar men ikuvigham! ¹⁸⁻¹⁹ Dughiar izamin

kaba, da osimtızir ekiabar dughıaba. God nguazim ko overiamın ingarizir dughiamın iza datirikin, egh ua kamaghın dughiatam otoghan kogham. Ezi kamaghın, ia amozimin dughiamın aran aghuaghıva, uari bagh God ko mikim. ²⁰ Ekiam uan gumamazizir misevezibagh nighnigha, dughiar kurar kamin dughiar maba aghorezi da mong otefe. A ti da aghorezir puvatizi gumamaziziba bar ariaghireghai.

²¹ “Dughiar izaminın, tav ia mikim suam, ‘İa gan, Kraısra kara! A God Ua E İniasa Misevezir Gumazimra,’ o, ‘İa gan, Kraısra muna!’ ia an akam baraghan marki. ²² Gumazitaba izi ia gifar suam, ‘Kırara, God Gumamaziziba Ua Me İniasa Misevezir Gumazim,’ o ‘ki Godın akam inigha izir gumazir mam,’ egh me mirakelin bar ekiaba ko digavir kuram gamir arazibar amuti da otivam. Me kamaghın ifonge, me gumamaziziba bar me gifaraghti, me onganigham. Egh me gavgavim iki, uaghan God ua bagha misevezir gumamaziziba, uaghan me gifarasa. Kamaghın me mirakelin kabar amuam. Egh dughiataba me me gifarısı damuva avegham. ²³ Ki gin otivamin biziba bar dar gun ia mikeme. Kamaghın ia deravira uari bagh gan.”

Iesus ghaze, gin
Gumamazizibar Otarim izam
(Matyu 24:29-31; Luk 21:25-28)

²⁴ Egha İesus ua kamaghın migei, “Osimtızir ekiar kabar dughiam givaghti, gin izamin dughiamın bizir kaba otivam.

“Aruem mitategham,
eghti iakinim isiraghan kogham;
²⁵ eghti mikoveziba overiamın asighiram,
eghti overiamın itir bizir gavgavıba bar uarira uari sivaghsivagh,
uan danganıba ataghıragham.’

²⁶ “Dughiar kamin gumamaziziba ganti Gumamazizibar Otarim gavgavir ekiam ko angazangarır ekiam sara ghuariamın tongin izam. ²⁷ Egh a uan enselba amadaghti me mangi nguazim ko overiamın danganıba bar ko nguazimin otevíba bar dar mangıva God misevezir gumamaziziba men aku a bagh izam.”

13:9: MAA 2:10 **13:9:** Akar Mogomem 2:10 **13:9:** Matyu 10:17-20; Luk 12:11-12 **13:12:** Mt 10:21 **13:12:** Matyu 10:21 **13:13:** Dan 9:27, 11:31, 12:12, Mt 10:22, Jo 15:21 **13:13:** Matyu 10:22; Jon 15:21 **13:14:** Dan 9:27, 11:31, 12:11 **13:14:** Daniel 9:27; 11:31; 12:11 **13:15:** Luk 17:31 **13:17:** Lu 23:29 **13:17:** Luk 23:29 **13:18-19:** Daniel 12:1; Joel 2:2; Akar Mogomem 7:14 **13:22:** Lo 13:1-3, MAA 13:13 **13:22:** Godın Arazıba 13:1-3; Akar Mogomem 13:13 **13:24:** Ais 13:10, Ese 32:7, Jol 2:10, 2:31, 3:15, MAA 6:12, 8:12 **13:24:** Aisaia 13:10; Esekiel 32:7; Joel 2:10; 2:31; 3:15; Akar Mogomem 6:12; 8:12 **13:25:** Ais 34:4, Jol 2:10, MAA 6:13 **13:25:** Aisaia 34:4; Joel 2:10; Akar Mogomem 6:13 **13:26:** Dan 7:13, Ap 1:11, 1 Te 4:16, MAA 1:7 **13:26:** Daniel 7:13; Aposel 1:11; 1 Tesalonika 4:16; Akar Mogomem 1:7 **13:27:** Mt 13:41 **13:27:** Matyu 13:41

*Iesus ghaze, ia temer fighin gan fogh
(Matyu 24:32-35; Luk 21:29-33)*

²⁸ Egha Iesus ua kamaghin migei, "Temer fighin aguaba ua diz murti, ia fogh suam, amozimin dughiam roghira ize. Ia temer fighin gan nighnizim iniam. ²⁹ Kamaghira ia bizir kabar ganti da otiviti, ia fogh suam, Gumazamizibar Otarim a ua izamin dughiam roghira ize. A tiar akamin tughav iti. ³⁰ Ki guizbangira ia migei, dughiar kamin itir gumazamizir kaba ikivira ikiti bizir kaba bar otivam. ³¹ Overiam ko nguazim givagham, eghti nan migirigiaba givaghan kogham."

*Iesus ghaze, a ua izamin dughiam
tav a gifozir puvati
(Matyu 24:36-44)*

³² Egha Iesus ua kamaghin migei, "Bizir ki ia migeir kaba otivamin dughiam, tav a gifozir puvati. Enselin Godin Nguibamin itiba ko Godin Otarim uaghan fozir puvati. Afeziam bar uabira fo.

³³ "Ia deravira uari bagh ganiva mizuum iki, dughiar izamim, ia a gifozir puvati. ³⁴ Dughiar kam mati gumazim igharagha zui. A uan dipenim ategha ghua uan dipenim isa uan ingangarir gumazibar dafarim garigha dipenimin ingangariba me rome. A tiar akamin itir gumazim migia ghaze, ni deravira gan.

³⁵ "Dipenimin ghuavim izamin dughiam ia a gifozir puvati, a bogarangra izam, o dimagarir arizimin izam, o tuariba akiti a izam, o aminim tiraghti a izam, o? Kamaghin ia deravira gan. ³⁶ Puvatightima, a zuamiram otogh ian ganti, ia dakuvira ikiam. ³⁷ Ki ia migeir bizir kaba, ki gumazamiziba bar me migei, 'Ia deravira gan!'"

14

*Gumazir dapaniba Iesus misueghti an
aremeghasa migirigiabar kiri
(Matyu 26:1-5; Luk 22:1-2; Jon 11:45-53)*

¹ Dughiar kam, God Israelia Gitazir Dughiam, ko Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiam, dughiar pumuningra ikiavira itima, ofa gamir gumazir ekiaba, ko Judan Arazibagh fozir gumaziba, arazir mogometamin Iesusin suiragh a misueghti an aremeghasa tuaviba buri.* ² Egha me kamaghin uariv gei, "E isamin dughiamin an suighan kogham. E damuti isamin itir gumazamiziba midorozir ekiatam damigham."

*Amizir mam mughuriar aghuim zuir
borem Iesusin dapanim ginge
(Matyu 26:6-13; Jon 12:1-8)*

³ Egha Iesus Betanin nguibamin ikiava, Saimonin dipenimin aven dagher dakozimin apava aperaghav iti. (Saimon faragha lepan arimariam an mikarzim gami.) Iesus apava aperaghav itima, amizir mam mughuriar aghuim zuir borer mam inigha izi. Borer kam alabastan ingarizir misevimin aven iti. Boremzin ziam nat, an ivezim bar pin ko. Amizir kam borer kam inigha Iesus bagha izegha borev sevim abigha borev Iesusin dapanim ginge. ⁴ Ezi uaghan itir darasi, men naviba isia kamaghin uariv giavira iti, "Kav tizim bagha borer mughuriar aghuim zuim pazava a gami? ⁵ A ti nemadagha dagiar aviriba inighai. An ivezim azenir vamiran ivezim gafira. Eghti an dagiaba onganarazibagh amibar akuragham." Egha me puv an atari, egha an anogorosi.

⁶ Ezi Iesus kamaghin me migei, "Ia tizim bagha osimtizim a garisi? An arazir aghuim na gami. Ia anetakigh! ⁷ Onganarazibagh amiba zurara ia ko dikiam. Ia dughiar manam men akurvaghsi, men akurvagh. Ki zurara ia ko ikian kogham. ⁸ Ki aremeghti a damuamin bizim, a datirighin na gami. A faragh mughuriar aghuim zuir borev nan mikarzim daghuighti me gin na mozim darigham. ⁹ Ki guizbangira ia migei, me nguazir kamin danganir manabar Godin Akar Aghuim akuniva egh amizir kam amizir arazim uaghan a mikimiva a ginighnighvira ikiam."

*Judas Iskariot Iesus inigh ofa gamir gu-
mazir ekiabar dafarim darighasa akar gav-
gavim akiri*

(Matyu 26:14-16; Luk 22:3-6)

¹⁰ Ezi Judas Iskariot 12plan aposelin mam, a Iesus isi ofa gamir gumazir ekiabar dafarim darighasa me bagha ghu. ¹¹ Ezi Farisiba an akar kam baregha bar akonge, egha dagiaba a daningasa akam akiri. Ezi Judas, Iesusin suiragh me dafaribar arighasa tuaviba buri.

Iesus uan suren gumaziba koma api

*(Matyu 26:17-25; Luk 22:7-14; 22:21-23;
Jon 13:21-30)*

¹² Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiar faragha zuir aruemin, Judan gumazamiziba arazir kam iti. Me faragh God Israelia Gitazir Dughiam ginighnigh

13:32: Mt 24:36 **13:32:** Matyu 24:36 **13:34:** Mt 25:14, Lu 12:36-38 **13:34:** Matyu 25:14; Luk 12:36-38 **13:35:** Lu 12:38 **13:35:** Luk 12:38 **14:1:** Kis 12:1-27, Mk 11:18 **14:1:** Ua Me Ini 12:1-27; Mak 11:18 * **14:1:** Ni Israelia Gitazir Dughiam koma Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiamin mingariba gifoghshi, ni akinafarir kamin akirangan itir Akar Mingaribar gan. **14:3:** Lu 7:37-38 **14:3:** Luk 7:37-38 **14:7:** Lo 15:11 **14:7:** Godin Araziba 15:11 **14:8:** Jo 19:40 **14:8:** Jon 19:40 **14:12:** Kis 12:6, 12:14, 12:20, Mt 26:17, Lu 22:7 **14:12:** Ua Me Ini 12:6; 12:14; 12:20; Matyu 26:17; Luk 22:7

sipsipin igiam inigh God danighiva an ofa damuam. Ezi Iesusin suren gumaziba an azara, "Ni danganir manamin God Israelia Gitazir Dughiamin isam amisi ifueghti, e an mangi biziba akiram?"

¹³ Ezi a uan suren gumazir pumuning amaga kamaghin aning migei, "Gua nguibar ekiamin mangiti gumazitam dipar minem ater izi gua batoghti, gua an gin mangi. ¹⁴ Dipenir an aven zuim gua an mangiva an ghuavim mikim suam, Tisa kamaghin migei, 'Nan danganir ki uan suren gumaziba ko God Israelia Gitazir Dughiamin isam amamin a mana?' ¹⁵ Eghti a pin dipenimin aven itir danganir ekiam an akagham. Danganir kam biziba bar ikia e baghavira mizuai. Eghti ia danganir kam e uari bagh biziba bar adar kirigh." ¹⁶ Ezi an suren gumazimning me ategha nguibar ekiamin aven ghua garima biziba an migirigiamin mirara ghuzi, aning maghira God Israelia Gitazir Dughiam bagha dagheba ko bizibar kiri.

¹⁷ Ezi guaratighin Iesus uan 12plan suren gumaziba ko otifi. ¹⁸ Egha dagher dakozimin apiaghav ikia apava, Iesus kamaghin me migei, "Ki guizbangira ia migei, ian tav na isi gumazir nan apanim gamibar agharim darigham, a uaghan na ko ikiava api."

¹⁹ Me an akam baregha, naviba bar oseme. Egha me bar vaghvagher an azangsigha kamaghin migei, "Ki ti markiam?"

²⁰ Ezi a me ikaragha kamaghin me migei, "Gumazir na ko bret isa itarir vamiram aghua, uam a isim, a gumazir na isiva apanibar agharim darighamim, a ian 12plan mavira. ²¹ Godin Akinafarim mikemezi moghin, gumamazibar Otaram aremegham. Eghti gumazir Gumamazibar Otaram isava apanibar agharim gatizim, gumaka! A bar ikuvigham! Amebam a batezir puvatizi, deraghail!"

Iesus bret ko wain

uan suren gumazibagh aningi

(Matyu 26:26-30; Luk 22:15-20; 1 Korin 11:23-25)

²² Egha Iesus uan suren gumaziba ko apa ikiava, a bretin mam inigha God minabagha anebigha, a isa uan suren gumazibagh aniga kamaghin me migei, "Kar nan inivafizim. Ia a inigh aneremi." ²³ Egha a wain apir kap inigha God minabagha me ganingizi, me vaghvagher uarir guri.

²⁴ Me wain apima a kamaghin me migei, "Kar nan ghuzim, an Akar Dikirizir Gavgavim, gavgavim a ganidi. A gumamazir aviriba bagha ire. ²⁵ Ki guizbangira ia migei, Ki uam wainin ovizimin dipatam rameghan kogham, kamaghira iki mangi Dughiar God Bizibagh Ativamimin otogham. Eghti dughiar kamin, ki wainin dipar igiam amam."

²⁶ Egha me Godin ziam fer ighiar mam gamigha dikavigha Olivin Mighsiamin ghue.

Iesus ghaze, Pita gin mikim suam, a Iesus gifozir puvati

(Matyu 26:31-35; Luk 22:31-34; Jon 13:36-38)

²⁷ Egha Iesus kamaghin uan suren gumazibav gei, "Godin Akinafarimin osizirim kamaghin iti:

"Ki sipsipbar garir gumazim misueghti sipsipba tintinimin aregham."

"Kamaghin amizi, ian nighnizir gavgavir nan itim givaghtima, ia bar na ategh aregham. ²⁸ Ki ia migei, ki aremegh ua dikavigh ian faragh Galilin Distrighin mangam."

²⁹ Ezi Pita kamaghin migei, "Me ti bar, ni ataghiragh aram, eghti kirara ni ateghan kogham."

³⁰ Ezi Iesus kamaghin a migei, "Ki guizbangira ni migei, datriighin dimagarir kamin ni uabi dughiar pumuning ko mikezimin suam, 'Ki a gifozir puvati,' eghti tuarim gin akazir pumuning damuam."

³¹ Ezi Pita akar gavgavimra amua ghaze, "Ki ni ko ovengsiva ovengam, ki bar kamaghin mikemeghan kogham. Bar puvatigham!" Ezi suren gumaziba bar kamaghiram a migei.

Iesus Getsemanin azenimin God ko migei

(Matyu 26:36-46; Luk 22:39-46)

³² Egha Iesus uan suren gumaziba ko Getsemanin ghuegha, a kamaghin me migei, "Ia kagh dapiaghiv ikiti ki God ko mikimam." ³³ Egha a Pita, Jems ko Jon inigha ghu. Egha a bar osemegha, bar paza uabi barasi. ³⁴ Egha kamaghin me migei, "Nan navir averiam, osimtizim a itaragha ghuaghiri. Ezi ki aremeghasava ami. Ia kagh ikiva, deravira gan."

³⁵ Egha a mong isivagher ghugha, uan guam moghin nguazim girigha kamaghin

God ko miġia ghaze, tuavir iġharazitam ikiti God dughiar kurar kam na dam a inigh. ³⁶ A kamagħin God ko miġei, "O Ame, nan afeziam, bizitam bar nin osememiz puvati. Kamagħin osimtizir kam, ni na dam a inigh. Ni nan ifongiamin gin mangam marki. Puvati, ni uan ifongiamra gin mangi."

³⁷ Egha a dikavigha uamategha uan suren gumazir pumuning ko mikezim bagha ghua gari me akui. Ezi a kamagħin Pitan azai, "Saimon, ni akui? Ni tong dughiar otevimin angamira ikeghan kogham?" ³⁸ Ia na bahg deravira gan, egh God ko mikimti, osimtizitam ia damuti ia ireghan kogham. Ki fo, ian navir averiaba ifonge, ezi inivafiziba gavgaviba dar puvati. Kamagħin pariam ian azi."

³⁹ Egha a uamategha ghua faragha God ko mikemezi mogħin uam a ko miġei. ⁴⁰ Egha a uamategha suren gumaziba bagha iza gari, me akuavira iti. Pariam puv men azi. Ezi a me gaghurazi, me a mikimamin akabagh asa.

⁴¹ Ezi a dughiar mikezimin ghua God ko mikemegha uamategha iza me miġei, "Ia avughsava akuavira iti? Arazir kam atakigh! Dughiam oto. Ia gan, Gumazamizibar Otarim me a isiva gumazir arazir kurabagh amibar dafarim darighasa. ⁴² Ia dikavigh, e mangam. Ia gan. Gumazir na isiva apanibar aningamra muna izi!"

Judas Iesus isava apanibar dafarim gati

(*Matyu 26:47-56; Luk 22:47-53; Jon 18:3-12*)

⁴³ Egha Iesus Pita, Jems ko Jon miġiavira itima, Judas oto, a 12plan suren gumazibar mav. Maburan avirim a ko midorozir sababa ko asianiba inigha Iesus bagha izi. Ofa gamir gumazir ekiaba ko Judan Arazibagh fozir gumaziba ko Judabar gumazir aruaba, me me amangizi, me izi. ⁴⁴ Gumazir Iesus isi men dafaribar arighasava amim faragha ghaze, "Ki arazir kam ian akagham. Gumazir ki toramim, kar Iesusra. Ia an suiragh, deraghvira an ganiva, egh a inigh mangi."

⁴⁵ Ezi Judas Iesus bagha ghuavira ikia kamagħin miġei, "Tisa!" Egha an tore. ⁴⁶ Ezi gumaziba izava Iesusin agharibagh iregha, pamtem an suiki.

⁴⁷ Ezi Iesusin borogħin itir gumazir mam uan midorozir sabam asigha, ofa gamir gumazibar dapanimin ingangarir gumazimin kuarim atuzi, an kuarim dutuaghiri. ⁴⁸ Ezi Iesus kamagħin me miġei, "Ki okimakiar gumazim inigh. Ia tizim bagha nan suighasa

midorozir sababa koma asianiba suigha izi? ⁴⁹ Ki zurara ia ko ikia, Godin Dipenim avinizir divazimin aven gumazamizibar sure gami. Ezi ia nan suighan aghua. Ezi Godin Akinafarimin osizirim mikemezir mogħira ia kamagħin na gami." ⁵⁰ Ezima Iesusin suren gumaziba bar aneteghava are.

Gumazir iġiar mam arav gh

⁵¹ Ezi gumazir iġiar mam bizitam aruzir puvatigha, inir ghurghurir azenan itimra ikegha Iesusin gin zui. Ezi Iesusin apaniba an suirazima, ⁵² a uan azenan itir inir ghurghurim ategha bibiamrama arav gh.

Iesus Judan kotin aven iti

(*Matyu 26:57-68; Luk 22:54-55; 22:63-71; Jon 18:13-14; 18:19-24*)

⁵³ Ezi Iesusin apaniba a inigha ofa gamir gumazibar dapanim bagha gh. Ezi ofa gamir gumazir ekiaba ko Judabar gumazir aruaba, ko Judan Arazibagh fozir gumaziba, me bar iza uari akufa. ⁵⁴ Ezi Pita mong tizim a gatigha Iesusin gin ghua bar ghua ofa gamir gumazibar dapanimin dipenimin divazimin aven gh. Egha kagh ganganir gumaziba ko apiaghav ikia avimin fii.

⁵⁵ Ezi ofa gamir gumazir ekiaba ko, Judan kotin aven itir gumaziba bar, me Iesusin misuegħti an aremegħasa akar men akurvaziba buria, tam batozir puvati. ⁵⁶ Gumazir aviriba ifavarir migirigiabar Iesus gami, ezi men migirigiaba voroghira zuir puvati. ⁵⁷ Ezi marazi dikavigha ifavarir akar kamin a miġei, ⁵⁸ "E orazi, a ghaze, 'Ki Godin Dipenir gumaziba ingarizim apirigh, egh dughiar pumuning ko mikezimin, iġharazitamin ingarigham. Godin Dipenir ki ingaramim, gumaziba uan dafaribar ingarizir puvatizimin ingarigham.'" ⁵⁹ Ezi migirigiari kaba uaghan guizbangira voroghira zuir puvati.

⁶⁰ Ezima ofa gamir gumazibar dapanim dikavigha men tongin tugh agha Iesusin azara, "Ni akatam ikarvagħan aghua? Me ni gasir akar kam, a guizbangira, o?" ⁶¹ Ezi Iesus nimira ikia men migirigiatam ikarazir puvati.

Ezi ofa gamir gumazibar dapanim uam an azara, "Ni Kraiss, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim? Ni gumazamiziba ziam fer Godin Otarim?"

⁶² Ezi Iesus kamagħin a miġei, "Ki an Otarimra. Ia ganti, Gumazamizibar Otarim gavgavim itir Godin agharir guvim daperagh overiamin għuariaba sara izam."

⁶³ Ezi ofa gamir gumazibar dapanim uan korotiaba abigha azara, "E tizim bagħ

14:38: Lu 11:4, Ro 7:23, Ga 5:17 14:38: Luk 11:4; Rom 7:23; Galesia 5:17 14:49: Ais 53:7, Lu 19:47, 22:37, Jo 18:20

14:49: Aisaia 53:7; Luk 19:47; 22:37; Jon 18:20 14:50: Sng 88:8 14:58: Jo 2:19 14:58: Jon 2:19 14:61: Ais 53:7, Mk 15:5, Lu 23:9 14:61: Aisaia 53:7; Mak 15:5; Luk 23:9 14:62: Dan 7:13 14:62: Daniel 7:13

ua akar akurvaziba buriam? Markiam!⁶⁴ Ia uari a barasi, a migirigiar kurabar Godin ziam gasighasisi. Ezi ia manmaghin nighnisi?" Ezi me bar akam a gasa ghaze, an aremegham.

⁶⁵ Egha marazi a gipari. Egha me an damaziba avaragha, uan agharibar a misogha kamaghin migei, "Ni mikim. Tinara ni misosi?" Ezi ganganir gumaziba a ingha a misoghavira iti.

Pita ghaze, a Iesus gifozir puvati

(*Matyu 26:69-75; Luk 22:56-62; Jon 18:15-18; 18:25-27*)

⁶⁶ Dughiar kamra Pita dipenimin divazimin aven vanginan itima, ofa gamir gumazibar dapanimin ingangarir guivir mam izi. ⁶⁷ Egha Pitan garima an avimin fiima, a dikiraviram an gara, kamaghin migei, "Ni uaghan Nasaretin gumazir kam, Iesus ko ike."

⁶⁸ Ezi Pita uabin ghuaragha ghaze, "Ki ni migeir bizir mam gifozir puvati." Egha divazimin tiar akar ekiamin otivasa azenan ghu. Ezi tuarim ati.

⁶⁹ Ezi ingangarir guivir kam kagh an apigha tuivighav itir gumazamiziba ua me migei, "Muna men mav." ⁷⁰ Ezi a ua uabin tira.

Ezi me mong gin, an boroghin tuivighav itir darazi Pita migei, "Ni Galilin gumazim, kamaghin guizbangira ni men mavira."

⁷¹ Ezi a pamtem migia ghaze, Ki guizbangira migei, ki ifaraghtima God na gasighasigham. Egha kamaghin me migei, "Ki gumazir ia migeir kam gifozir puvati."

⁷² A kamaghin migiavira itima tuarim uam ake.

Ezi Pita Iesus a mikemezir migirigiam giniri, "Ni faragh dughiar pumuning ko mikezimin suam, ki Iesus gifozir puvati, eghti tuarim gin dughiar pumuningin akegham." Egha Pita nighnighava avegha bar puvirama azi.

15

Me Iesus ingha Pailat bagha ghu

(*Matyu 27:1-2; 27:11-14; Luk 23:1-5; Jon 18:28-38*)

¹ Egha bar mizaraghara, ofa gamir gumazir ekiaba, ko Judabar gumazir aruaba, ko Judan Arazibagh fozir gumaziba, ko Judan kotin aven itir gumazir igharaziba sara, me nighnizir mam bato. Egha me Iesusin dafariba ikegha an akua ghua Pailat ganingi. ² Ezi Pailat an azai, "Ni Judabar atrivim, o?"

Ezi Iesus ghaze, "Are, ni mikemezi moghira." ³ Ezi ofa gamir gumazir ekiaba bizir aviribar a migiava, a gasi.

⁴ Ezi Pailat uam an azara, "Ni migirigiar kaba ikarvaghham, o puvati? Ni orasi, me bizir aviriba ni migia ni gasi." ⁵ Ezi Iesus bar migeir puvatizima, Pailat digavir kuram gami.

Pailat ter ighuvimin Iesus aguasa migei

(*Matyu 27:15-26; Luk 23:13-25; Jon 18:38-19:16*)

⁶ Ezi Pailat amir arazim kamakin, azeniba bar isar ekiar kamın dughiam, me Pailat mikimti a kalabusin itir gumazir me ifongezim, ateghti, a mangam. ⁷ Gumazir mam, an ziam Barabas, a gumazir gavman ko misoziba me ko kalabusin iti. Me bizir kam bagha kalabusin iti. Me gavman ko uariv sogha gumazir mavav soghezi me ariaghire. ⁸ Ezi gumazamiziba Pailat iti naghin ghuavanabogha kalabusin itir gumazir me ifongezim ateghasa Pailatin azangsisi. Kar arazir Pailat zurara amim.

⁹ Ezi Pailat men azara, "Ki Judabar Atrivim ategh ia bagh anemangasa, ia ifonge?"

¹⁰ Pailat fo, ofa gamir gumazir ekiaba Iesus amir biziba bagha naviba ikuvava, a isa Pailatin dafarim gati. ¹¹ Ezi ofa gamir gumazir ekiaba migirigiar navibagh iniviba gumazamizibagh anidi. Eghti me Pailat mikemeghti a Iesusin anogoregh, Barabas ateghti a me bagh izam.

¹² Ezi Pailat azara, "Gumazir ia Judabar atrivim arizim, ki manmaghin a damuam?"

¹³ Ezi gumazamiziba pamtem dia kamaghin migei, "A isi ter ighuvimin a gafugh!" ¹⁴ Ezi Pailat men azara, "Manmagh su? An arazir kurar manam gami?"

Ezi me bar pamtem dia migei, "A isi ter ighuvimin a gafugh!" ¹⁵ A me damuti men naviba deraghasa, Pailat Barabas ataki. Egha midorozir gumazibav geima, me benibar Iesus ifozoroke. Egha gin a isa midorozir gumazibar agharim gati, eghti me a isi ter ighuvimin a gafugham.

Midorozir gumaziba Iesus dipofi

(*Matyu 27:27-31; Jon 19:2-3*)

¹⁶ Egha midorozir gumaziba Iesus ingha gavmanin dipenir ekiamin miriamin aven ghuaghira midorozir gumaziba bar men diazi me iza uari akufa. ¹⁷ Egha me korotiar aghevir ruarim a garugha dikoniba itir teniba ingha atrivimin dapanir asuamin min an ingarigha, an dapanim garu. ¹⁸ Egha me maghira an diava a migei, "Judabar Atrivim, nirara atrivir ekiam!" ¹⁹ Egha me aghorim an dapanim misogha, egha

uaghan a giparavira iti. Egha me ifara uan teviba apirigha ira mati me guizbangira an ziam fe moghin ami. ²⁰ Me arazir kabar a gamua a dipovegha givagha, a da korotiar me a gaghuziba suegha, ananaba a gaghui. Egha me a isa ter ighuvimin a gafughasa an akua zui.

Midorozir gumaziba Iesus isa ter ighuvimin aneguragha a gafu
(Matyu 27:32-44; Luk 23:26-43; Jon 19:17-27)

²¹ Ezi Sairinin gumazir mam Saimon, a Aleksander ko Rufusin afeziam, a nguibar igharazimin ikegha Jerusalem an aven zui. Ezi midorozir gumaziba Iesus guamin ter ighuvim ateras an suirazi, an aneteri.

²² Egha me ghua danganir mam in ziam Golgota, me an otifi. (Danganir kamin ziam in mingarim kamakin, Dapanir Agharir Danganim.) ²³ Egha me wain ko mizaziba a gevir dipam veregha Iesus ganidima an an aghua. ²⁴⁻²⁵ Ezi aruem anabozi, me a isa ter ighuvimin aneguragha a gafu. Ezi midorozir gumaziba an korotiaba tuiragh uari daningasa satu gikararai. Tina faragh otogh, korotiar manam iniam. ²⁶ Egha me an gun migeir akar kam osiri, "A Judabar atrivim." Me ghaze, a bizir kam bagha kotin tughava areme. ²⁷⁻²⁸ Me gumazir okia midorozibagh amizir pumuning, Iesusin boroghin uaghan aning agura. Me mav isa Iesusin agharir guvimin itir ter ighuvimin a gafu, egha mav isa agharir kiriamin itir ter ighuvimin gafu.

²⁹ Ezi iza zui darazi dibovibar a migiava uan dapaniba roa ghaze, "Ore! Ni, gumazir Godin Dipenim akarigh aruer pumuning ko mizekimin uam an ingarasa mikemezim, ³⁰ datirighin ni uabi uabin akuragh, ter ighuvim ategh izighiri!"

³¹ Ofa gamir gumazir ekiaba ko Judan Arazibagh fozir gumaziba uaghan kam-agharam a dipova uariv gei. Me kamaghin migia ghaze, "A igharaz darazir akurvagha uabira uabin akurvaghan asa! ³² Gumazir kam, ghaze, ki God Ua Gumazamiziba Iniasa Misevezir Gumazim ko Israelian Atrivim, a ter ighuvim ategh izighiritima, e an ganigh nighnizir gavgavim an ikiam." Gumazir okimakiar an boroghin guraghav itimning uaghan migirigiar kurar aviriba puviram a migiavira iti.

Iesusin ovevem
(Matyu 27:45-56; Luk 23:44-49; Jon 19:28-30)

³³ Aruem iza pazaghar torimin itima mitatem nguazimin itir nguibaba bar da avaragha, ghua dughiam 3 kloghin guaratizimin tu. ³⁴ Egha dughiam 3 kloghin itima Iesus tiarir ekiamin pamtem kamaghin dei, "Eloi, Eloi, lama sabaktani?" Akar kamin mingarim kamakin, Nan God, nan God ni tizim bagha na ataki?

³⁵ Ezi roghira tuivighav itir darazi akar kam baregha ghaze, "Ia oragh, a Elaijan dei." ³⁶ Ezi gumazir mam ivegha ghua dipamin suizir bizim isa wainin afangtizim garugha a isa aghorir mam gatigha, Iesus damasa an an amadi. Egha a ghaze, "Ia tegh, e ganika, Elaija ti iziva an akuragham, o puvati." ³⁷ Ezi Iesus pamtem diagha duam sue.

³⁸ Ezi Godin Dipenimin itir inir ekiar guraghav itim pin ikegha tongira bigha ghuaghira vin otogha akuar pumuning iri. ³⁹ Ezi midorozir gumazir 100plan garir gumazir dapanir mam, Iesusin boroghin tughav ikia orazi a pamtem diagha aremezir arazir kamin ganigha ghaze, "Bar guizbangira, gumazir kam Godin Otarimra!"

⁴⁰ Ezi amizir maba mong saghon tuivighav ikia gari. Men tongin Makdalan nguibamin amizim Maria, ko Jemsin igiam ko Josepin amebam Maria, ko Salome. ⁴¹ Amizir kaba Galilin Distirighin ikegha Iesusin akurvaghava an gin arui. Amizir avirir maba sara Iesus ko Jerusalem an-abogha uaghan iti.

Me Iesusin kuam isa dagiar torim gati
(Matyu 27:57-61; Luk 23:50-55; Jon 19:38-42)

⁴²⁻⁴³ Datirighin Sabat bagha bizibar kirir dughiam. (Eghti guaratizim Sabat otogham.) Ezi kamaghin aruem gevima, Arimatean gumazim Josep, Judabar kotin aven itir gumazir aghuir me bar fozim. A uabi uaghan God Bizibagh Ativamin Dughiam bagha mizuai. An atiatir puvatigha Iesusin kuam iniasa ghua Pailatin azai. ⁴⁴ Ezi Pailat orazi, Iesus aremegha givazi, a digavir kuram gami. Egha a midorozir gumazir 100plan garir gumazir dapanin bagha akam amadazi a izima an an azara, "Iesus guizbangira aremez, o?" ⁴⁵ Ezi an an migirigiam baregha a fo, Iesus guizbangiram areme. Ezi a Iesusin kuam iniasa Josepin amamangati. ⁴⁶⁻⁴⁷ Ezi Josep inir ghurghurir aghuir mam givezegha iza Iesusin kuam adangi. Egha a righa ghua

15:21: Ro 16:13 15:21: Jon 19:17; Rom 16:13 15:24-25: Onger Akaba 22:18 15:27-28: Ais 53:12 15:27-28: Aisaia 53:12 15:29: Sng 22:7, 109:25, Mk 14:58, Jo 2:19 15:29: Onger Akaba 22:7; 109:25; Mak 14:58; Jon 2:19
15:33: Amo 8:9 15:33: Amos 8:9 15:34: Sng 22:1 15:34: Onger Akaba 22:1 15:36: Sng 69:21 15:36: Onger Akaba 69:21 15:38: Kis 26:31-33 15:38: Ua Me Ini 26:31-33; 2 Eghaghaniba 3:14; Hibru 6:19 15:40: Luk 8:2-3 15:42-43: Lu 2:25, 2:38 15:42-43: Luk 2:25

dagiar torir me dutuzimin ghugha aneti. Ezi Makedalan amizim Maria ko Josepin amebam Maria, aning gari, Josep Iesusin kuam isa dagiar torimin aven anetigha, dagiar ekjar mam poghpuegha iza an akam dukua.

16

Jesus ua dikafi

(Matyu 28:1-8; Luk 24:1-12; Jon 20:1-10)

¹ Ezi Sabatin dughiam givazima, Makedalan amizim Maria, Jemsin amebam Maria, ko Salome mangi Iesusin kuam daghuasa borer mughuriar aghuaribagh ivese. ²⁻³ Egha 7plan dughiar faragha zuir dughiamin mizaraghara, aruem anadima me dagiar torir matmatiamin ghua uarira uariv gei, "Tina dagiar torimin akam gasarazir dagiam puegham?" ⁴ Me ghua garima dagiar ekjar kam, me a poghpuegha ghu. ⁵ Ezi me dagiar torir akamin aven ghua garima gumazir igjar mam korotiar ghurghurir ruarim arugha agharir guvimin amadaghan aperaghav iti. Ezi me an ganigha bar aguaghfa.

⁶ Ezi a kamaghin migei, "Ia akongan marki. Ia Nasaretin gumazim Iesus bagha gari. A ter ighuvimin aremegha ua dikafi! A kagh itir puvati. Ia kagh a irighav ikezir danganimin gan. ⁷ Egh ia mangi, Pita ko an suren gumazir igharazibav kemegh, 'A ian faragh Galilin Distrighin mangam. A mikemezi moghin ia munagh a bativam.'"

⁸ Ezi me digavir kuram gamigha aguava azenan ghuegha puv are. Me atiatigha, kamaghin taraziv kemezir puvati.

Makedalan amizim Maria Iesusin gani

(Matyu 28:9-10; Jon 20:11-18)

⁹ Iesus 7plan dughiar faragha zuir dughiamin mizaraghara ua dikavigha Makedalan amizim Maria faragha uabi isava an aka. Amizir kamnaghira Iesus faragha duar kurar 7pla an itiba batoke. ¹⁰ Ezi gumazamizir Iesus ko aruava ikeziba, me a bagha bar osemegha puv azia itima, Maria ghugha Iesusin gun me migei. ¹¹ Ezi me orazi, Iesus ua dikavigha uabi isa Makedalan Marian akazi, an an gani. Me kamaghin oregha nighnizir gavgavim amizir kamin akabar itir puvati.

Suren gumazir pumuning tuavimin Iesusin gani

(Luk 24:13-35)

¹² Egha dughiar kamnaghira gin Iesus gumazir igharazimin min otozi, suren gumazir pumuning nguibar ekiamin azenan zuima an aning bato. ¹³ Ezi aning uamategha iza bizir kamin gun maraziv kemezi, me uaghan nighnizir gavgavim aning an akabar itir puvati.

Jesus me damuamin ingangarimin

gun uan suren gumazibav gei

(Matyu 28:16-20; Luk 24:36-49; Jon 20:19-23)

¹⁴ Egha gin 11plan suren gumaziba apima Iesus uabi isa men aka. Egha a, me nighnizir gavgavim puvatizir bizim ko, me navir gavgavim ikia a ua dikavizi migirigiam marazi an ganigha migeima me nighnizir gavgavim migirigiar kamin itir puvati, ezi bizir kaba bagha Iesus me nigia men atari. ¹⁵ Egha a kamaghin me migei, "Ia mangi nguazir kam bar a daruva nguazir kamin itir gumazamiziba bar Akar Aghuim me mikim. ¹⁶ Eghti tina nighnizir gavgavim nan iki, egh rueghti, God an akuraghti, a zurara God ko ikiam. Eghti tina nighnizir gavgavim nan itir puvati, a Godin kotin iki ivezir kuram iniam. ¹⁷⁻¹⁸ Eghti nighnizir gavgavim nan itiba, mirakelin arazir kaba uaghan me bativam: me nan ziamin duar kuraba batoghiva, me nguibabar akar fozir puvatizibav kimiva, egh kuruziba uan dafaribar dar suigham. Egh me imezir dipar ariagheritam rameghti a tong men navibagh asighasighan kogham. Egh me uan dafariba isi arimariar gumazamizibar arighti men arimariaba givam."

God Iesus inigha

uan Nguibamin ghuavanabo

(Luk 24:50-53; Aposel 1:9-11)

¹⁹ Egha Ekiam Iesus bizir kaba me mikemegha givazi God a inigha uan Nguibamin ghuavanabo. Ezi a Godin agharir guvimin amadaghan aperaghav iti. ²⁰ Ezi suren gumaziba nguazir kamin danganiba bar dar ghuava akam akuri. Ezi Ekiam me ko ingara uan akam gavgavim a ganiga mirakelin araziba sara akakasi, kamaghin gumazamiziba fo, akar kam a guizbangira.*

16:7: Mt 26:32, Mk 14:28 **16:7:** Matyu 26:32; Mak 14:28 **16:9:** Lu 8:2 **16:9:** Luk 8:2 **16:10:** Lu 24:10
16:10: Luk 24:10 **16:14:** 1 Ko 15:5 **16:14:** 1 Korin 15:5 **16:15:** Mt 28:19, Ap 1:8, Kl 1:23 **16:15:** Matyu 28:19; Aposel 1:8; Kolosi 1:23 **16:16:** Jo 3:18, 3:36, 12:48, Ap 2:38, Ro 10:9, 1 Pi 3:21 **16:16:** Jon 3:18; 3:36; 12:48; Aposel 2:38; Rom 10:9; 1 Pita 3:21 **16:17-18:** Luk 10:19; Aposel 2:4; 5:16; 8:7; 10:46; 28:3-9; 1 Korin 12:10; 12:28; Jems 5:14-15 **16:19:** Sng 110:1, Ap 1:2-3, 1:9-11, 2:33-34, 7:55 **16:19:** Onger Akaba 110:1; Aposel 1:2-3; 1:9-11; 2:33-34; 7:55 **16:20:** Ap 5:12, 14:3; 1 Ko 2:4-5, Hi 2:3-4 **16:20:** Aposel 5:12; 14:3; 1 Korin 2:4-5; Hibru 2:3-4 * **16:20:** Fofozir gumazir aviriba Sapta 16, ves 9in ikegha ghua 20in tuzir akabav gia ghaze, Mak uabi an osirizir pu, gumazir mam gin an osiri.

Luk Osirizir Akar Aghuim O Luk Akar faragha zuim

Luk Osirizir Akar Aghuim in akinafarim in aven, e Iesusin garima, a Israelian gumamaziziba ua me inigha, egha Kantrin Igharazibar Gumamaziziba, uaghan me ini. Iesus faragha uan ingangarim damuasa, kamaghin gumamazizibav migei, "God Akar Aghuim onganarazibagh amir gumamazizibav kinas na misevegga, borem nan dapanim ginge, kamaghin amizi, Ekiamin Duam nan iti." (Ni Luk 4:18 in gan.) Ezi bar guizbangira, akinafarim kam in Luk Iesus geghara ghaze, a gumamazizir osimtizir aviriba ateribar apangkuvigha deravira me gami.

Bizir Iesus amiba, da an adarazigh amima, me bar a gakonge. Dughiar Maria a batezimin, gumamaziziba bar akonge. (Ni Luk 1:42-48 ko 2:10 in gan.) Egha ghua akinafarim givazi naghin tuzi, Iesus Godin Nguibamin ghuavanabozima, gumamaziziba bar akuegga mamaghira iti. (Ni Luk 24:52 in gan.)

Iesusin ikirimirim in bizir aviriba, Luk uabira dagh eghari. Bizir kaba, da akinafarir igharazitamin itir puvati. Luk uabira, Iesus nguazimin izezir bizir avirir otivizibagh eghari. Luk uabira, a Iesusin akar isin zuir kam geghari, a kamakin: Gumazir mam osimtizim tuavimin a bato, ezi Samarian gumazim an akura. Ezi akar isin zuir igharazim, Luk a geghari, otarim afeziam ategha ghua tintinibar aruigha gin uamategga ize. Egha Luk Iesusin akar isin zuir mabanang uaghan dagh eghari. Egha Luk uabira, bizir Sakius batozim geghari, kar gumazir dagiaba isim.

Bizir maba Luk akar aviriba dar iti, dar kara: God ko mikimvira ikiamin arazim, ko Godin Duamin ingangarim, ko God gumamazizibar arazir kuraba gin amadir arazim. Egha Luk uaghan amiziba ingarizir bizibar akar aviriba da iti.

Luk in akaba, da akinafarir kamra itir puvati. Luk uaghan akinafarir igharazim osiri, e a dibora ghaze, Aposelbar Ingangaribar Akinafarim. E fo, Iesus Godin Nguibamin ghuavanabogha givazima, Aposelba bizir aviribagh ami. Ezi

akinafarir kam in aven, Luk aposelba amizir bizibar eghaghanim osiri.

Luk osirizir akar faragha zuim

(Sapta 1:1-4)

¹⁻⁴ Gumazir aruam, Tiofilus, ni fo, gumamazizir aviriba God en tongin amizir bizibar ganigha, dar gun osirasava ami. E uari uan damazibar ganizir gumamazizibar akam baraki. Me faragha Godin akamin ingangarir gumamazizibar otivigha, an akam akuri. Kamaghin amizi, ki uaghan akar kam osirigh ni bagh anemangasa. Egha ki deraghavira dar mingaribagh foghasa ingara ghua dagh foghava, ni bagha bar deravirama da osiri. Ni dar gan fogh suam, bizir ni oraghizir kaba da guizin biziba.

Jon Gumamaziziba Ruer Gumazimin amebam a batezir dughiam ko Maria Iesus batezir dughiamin mighirigiam

(Sapta 1:5-2:52)

Ensel Sekaraian migia ghaze, Jon otogham

⁵ Dughiar kam in Herot Judian atrivimin itima, Godin ofa gamir gumazir mam in ziam Sekaraia, an Abiyan adarazir gumazir mam. Ezi an amuim Elisabet, a Aronin ovavim. ⁶ Aning bar deraghavira Godin Akar Gavgaviba ko bizir a damuasa e mikemeziba, aning dar gin zui. Ezi God aningin garima, aning an damazimin bar dera. ⁷ Elisabet furabar iti, kamaghin amizi aning boriba puvatigha, dughiar ruarim pura ikia ghua bar ghuri.

⁸ Ezi dughiar mam in ofa gamir gumaziba ingarima, Sekaraia uaghan ofa gamir gumazimin min Godin damazimin ingari.

⁹ Ezi me Godin Dipenimin ofa gamir gumazibar arazibar gintigha, gumazim amisivasa me dagiaba akuri. Ezi God Sekaraia amisefe. Eghti Sekaraia Godin Dipenimin aven mangi migharir mughuriar aghuim zuim dapongam. ^{*} ¹⁰ Ezi migharir mughuriar aghuim zuim dapongamin dughiam otozima, gumamazizir Godin ziam feba, Godin Dipenimin miriamin uari akuvagha God ko migei.

¹¹ Ezi Ekiamin Ensel a batogha, pauran mughuriar aghuim tuamin ofa gamir

1:1-4: Jon 15:27; Aposel 1:1; 11:4; 15:28; Hibru 2:3; 1 Pita 5:1; 1 Jon 1:1 **1:5:** 1 Sto 24:10 **1:5:** 1 Eghaghaniba 24:10 **1:6:** Stt 17:1, 1 Kin 9:4, Ap 23:1, Fl 3:6 **1:6:** Jenesis 17:1; 1 Atriviba 9:4; Aposel 23:1; Filipai 3:6 **1:8:** 1 Sto 24:19, 2 Sto 8:14, 31:2 **1:8:** 1 Eghaghaniba 24:19; 2 Eghaghaniba 8:14; 31:2 **1:9:** Kis 30:7-8, 1 Sml 2:28, 2 Sto 29:11

1:9: Ua Me Ini 30:7-8; 1 Samuel 2:28; 2 Eghaghaniba 29:11 ***** **1:9:** Kar men arazim, God gumazim uan ingangarim bagh anemisivasa, me ikararer kam gami. Ikararer kam a Satun ikararer biziba ini asa ikararemin amir puvati. **1:10:** Wkp 16:17, MAA 8:3-4 **1:10:** Ofa Gami 16:17; Akar Mogomem 8:3-4

dakozimîn agharir guvimîn amadaghan tughav iti. ¹² Ezi Sekaraia an apigha digavir kuram gamigha bar atiatingi. ¹³ Ezi ensel kamaghîn a migei, "Sekaraia, ni atiatingan marki, ni God ko mikemezir migirigiam, God a baraki. Ezi ni amuim Elisabet ni bagh otarim bategham. Eghti ni ziar kam, Jon a datigh. ¹⁴⁻¹⁵ Egh ni bar akuegh navir amirizimîn iki. Eghti a Godin damazimîn ziar ekiam iniam, kamaghîn amizi gumazamizir aviriba an otoghamin dughiamin bar akuegham. Eghti a wain ko dipar onganibar aman kogham. A uan amebamin navir averiamin aven ikivira ikiti, Godin Duam bar a gizivagham. ¹⁶ Egh a uam Israelin gumazamizir aviriba inigh, men Ekiam God bagh mangam. ¹⁷ Eghti Elaijan itir Godin Duam ko gavgavir kamra Jonin ikiti, a Ekiamin faragh mangiva, afeziabar amuti me ua uan boribagh ifueghiva, akiriba ragha God gasaraziba ua me damuti, me ua nighnizir aghuivar gumazamizibar amuva, egh gumazamizibav kintima me uari akirighasi, egh Ekiam bagh mizuum ikiam."

¹⁸ Ezi Sekaraia enselin azara, "Ki ghurizi, nan amuim uaghan ghurigha gifa. Kamaghîn amizi, ki manmaghîn guizbangira bizir kam gifogham?"

¹⁹ Ezi ensel an akam ikaragha ghaze, "Ki Gabriel. Ki Godin damazimîn tughav iti. God uabi na amadazima, ki akar aghuir kamin ni mikimasa ize. ²⁰ Ni nan akaba baregha nighnizir gavgavim dar itir puvati. Bizir kam bangin ni mikiman kogh mamaghira ikiti, bizir kaba otivamin dughiam otogham."

²¹ Ensel Sekaraia migeima, gumazamiziba azenan ikia Sekaraia mizua ghuvav amiragha pura nighnisi, manmaghîn amizima, a dughiar ruarimîn Godin Dipenimîn aven iti? ²² Ezi an azenan otogha, me mikiman asaghasaki. Ezi me fo, a ti Godin Dipenimîn aven irebamin min bizitamîn gani. Egha an akamin me migeir puvatigha dafaribara me migei.

²³ Ezi an ingangarir dughiam givazima, a uan nguibamin ghu. ²⁴ Dughiar maba ghua givazima, an amuim Elisabet navim

ada 5plan iakinibar uabi modo. ²⁵ Egha a kamaghîn migei, "Ekiam na bagha bizir kam gami. A nan apangkuvigha nan aghumsizim gumazamizibar damazimîn anedangi."

Ensel Maria bagha akam inigha zui

²⁶ Elisabetin navir adasem 6plan iakinimîn otozima, God ensel Gabriel Nasaretin anemada, kar Galilin Distrighin aven itir nguivar ekiam. ²⁷ Ezi ensel ghua, guvivar igiar gumazitam koma akuizir puvatizim bato, an ziam Maria, me gumazim Josepin ikiasa a ginaba. Josep, an Atrivim Devitin ovavimra. ²⁸ Ensel a bagha ghua kamaghîn a migei, "Dughiar aghuarim Maria. Ekiam ni gifongegha deravira ni gamua egha ni ko iti."

²⁹ Ezi Maria an akam baregha digavir kuram gamigha pura nighnisi, "Kar akar manmaghîn amizim?"

³⁰ Ezi ensel kamaghîn a migia ghaze, "Maria, ni atiatingan marki, God bar ni gifuegha ni ko iti. ³¹ Ni oragh, ni navim asegh otarim bateghiva, ziar kam Iesus, a datigh. ³² A ziar ekiam ikiti, me suam, kar Godin Bar Pin Itimin otarim. Eghti God a damighti, a uan ovavim, Atrivim Devitin min ikiam. ³³ Eghti a Jekopin adarazir atrivimîn ikivira ikiam. Eghti a Bizibagh Ativamin Dughiar kam givaghan kogham."

³⁴ Ezi Maria kamaghîn enselin azara, "Ki guvivar igiar patamin itir puvatizim. Ezi bizir kam manmaghîn na batogham?"

³⁵ Ezi ensel an akam ikaragha kamaghîn migei, "Godin Duam ni bagh izeghti Godin Bar Pin Itimin gavgavim ni avaragham. Eghti borim Godin damazimîn zueghti me Godin Otarim a darigham. ³⁶⁻³⁷ Bizitam Godin aven kozir puvati. Nin anabam Elisabet, a ghuri, egha a uaghan navim adai. Me ghaze, a navim asangan kogham, ezi an navir adasem datirighin iakinir 6plan tu."

³⁸ Ezi Maria kamaghîn ensel ikara, "Ki Godin ingangarir amizim. Ni mikemezir moghira God bizibar na damu." Ezi ensel anetegha ghu.

Maria Elisabetin ganasa zui

1:12: Het 6:22, Dan 10:8, Lu 1:29, Ap 10:4 **1:12:** Gumazir Dapaniba 6:22; Daniel 10:8; Luk 1:29; Aposel 10:4
1:14-15: Diboboniba 6:3; Gumazir Dapaniba 13:4; Jeremaia 1:5; Galesia 1:15 **1:16:** Mal 4:5-6 **1:16:** Malakai 4:5-6 **1:17:** Mal 3:1, 4:5-6, Mt 11:14, 17:11-13, Mk 9:12 **1:17:** Malakai 3:1; 4:5-6; Matyu 11:14; 17:11-13; Mak 9:12
1:18: Stt 18:11 **1:18:** Jenesis 18:11 **1:19:** Dan 8:16, 9:21, Mt 18:10, Hi 1:14 **1:19:** Daniel 8:16; 9:21; Matyu 18:10; Hibru 1:14 **1:20:** Ese 3:26, 24:27, Lu 1:45 **1:20:** Esekiel 3:26; 24:27; Luk 1:45 **1:23:** 1 Sto 9:25 **1:23:** 1 Eghaghambiba 9:25 **1:25:** Stt 30:23, Ais 4:1, 54:1, 54:4 **1:25:** Jenesis 30:23; Aisaia 4:1; 54:1; 54:4 **1:27:** Mt 1:18, Lu 2:5 **1:27:** Matyu 1:18; Luk 2:5 **1:28:** Het 6:12, Dan 9:23, 10:19 **1:28:** Gumazir Dapaniba 6:12; Daniel 9:23; 10:19 **1:31:** Ais 7:14, Mt 1:21, Lu 2:21 **1:31:** Aisaia 7:14; Matyu 1:21; Luk 2:21 **1:32:** Sng 132:11, Jer 23:5, Mk 5:7 **1:32:** Onger Akaba 132:11; Jeremaia 23:5; Mak 5:7 **1:32:** 2 Samuel 7:12-16; Aisaia 9:7 **1:33:** Dan 2:44, 7:14, 7:27, Mai 4:7, Jo 12:34, Hi 1:8 **1:33:** Daniel 2:44; 7:14; 7:27; Maika 4:7; Jon 12:34; Hibru 1:8 **1:35:** Mt 1:20, 14:33, Jo 1:34, Ap 8:37 **1:35:** Matyu 1:20; 14:33; Jon 1:34 **1:36-37:** Jenesis 18:14; Jeremaia 32:17; Sekaraia 8:6; Matyu 19:26; Rom 4:21

³⁹ Ezi dughiam kamın Maria uan biziba akirighava, zuamıra nguibar ekiar Judian Distriğhin miğhsiamın itimın ghu. ⁴⁰ Egha a Sekaraian dipenimin aven ghugha dughiam Elisabet ganingi. ⁴¹ Ezi Elisabet Marian tiarim barazima, an borim an navimın aven aguaghfa, ezi Godin Duam Elisabet gizifa. ⁴² Ezi a pamtemin tiarim akarigha kamaghın miğei, “Ni amizibagh afirazi God bar bizir aghuim ni gami. Egh a uaghan bizir aghuim borir ni oteghamim gami. ⁴³ Ezi God tizim bagha deravira na gami, ezi nan Ekiamın amebam na bagh izi? ⁴⁴ Ni dughiam na ganidima, ki ni barazir dughiamra, borir nan navir averiamın itim bar akuegha aguaghfa. ⁴⁵ Ni niğhnizir gavgavim Godin iti, ezi Ekiam ni mikemezi moghin bizibar ni gami. Kamaghın amizi ni bar akongegh.”

Marian iğhiam

⁴⁶⁻⁴⁹ Ezi Maria kamaghın miğei:

“Ki pura Ekiamın ingangarir amizim, kamaghın amizima a na giniri. Kamaghın amizi nan navim Ekiamın ziam fe.

Ezi nan duam God bagha bar akonge, a nan akurvazim.

God a bar gavgavigha bizir bar ekiabar na gami.

Ezi an ziam bar zuegha dera.

Kamaghın amizi, datirighın tugh mangi gumamaziziba na mikim suam,

God deravira ni gami.

⁵⁰ God gumamazizir an atiativa an apengan itibar apangkufi.

A kamaghira datirighın itir gumamazizibar amu,

egh gin izamin gumamazizibar amu mamaghira ikiam.

⁵¹ A uan dafarimın bizir bar gavgavibagh ami.

Gumamazizir uarira uan ziaba feba, a men agirazi me are.

⁵² God atrivibar gavgavim dikabiragha gumamazizir kiniba fe.

⁵³ A bizir aghuiba isava mitiriaba azibagh anigha,

biziba bar izivaziba amangizima me pura ghue.

⁵⁴⁻⁵⁵ A uan ingangarir gumazim Israelin akura.

Egha en ovavibagh amizir Akar Gavgavim ginighnighavira iti.

Egha Abrahamın apangkuvigha, gin otivamin gumamazizibar apangkuvigh mamaghira ikiam.”

⁵⁶ Maria iakinir pumuning ko mikemizim Elisabet ko ikegha gin uamategh uan nguibamın ghu.

Elisabet Jon batezir dughiam

⁵⁷ Elisabet otamin dughiam otozima, an otarim bate. ⁵⁸ An boroghira itir darazi ko an anababa kamaghın oraki, Ekiam an apangkuvigha bizir aghuimın a gamizi, me a ko bar akonge. ⁵⁹ Ezi an 7plan arueba givazima, me borimın mikarzir mogomemın inim aghorasa izi. Egha me an afeziamın ziam Sekaraia a darighasa. ⁶⁰ Ezi an amebam kamaghın me miğei, “Puvati! E Jon a darigham.”

⁶¹ Ezi me kamaghın a miğei, “Nin ababatam ziar katam itir puvati.” ⁶² Egha me dafarimra an afeziamın azangsisı, a ziar manatam uan otarim darigham.

⁶³ Ezi Sekaraia an ziam osirasa biziba bagha dafaribara men azangsisı. Egha kamaghın osiri, “An ziam Jon.” Ezi me kamaghın ganigha bar aguaghfa. ⁶⁴ Ezi an akam zuamıra kuiaghırizima an mizem firighırizi, a maghira miğiava Godin ziam fe. ⁶⁵ Ezi an boroghın itir darazi kamaghın ganigha, bar atiatingi. Ezi Judian Distriğhin itir nguibar miğhsıabar itibar gumamaziziba bizir otivizir kaba baregha dar gun uariv gei.

⁶⁶ Ekiamın gavgavim borir kam ko iti. Ezi me bar moghira bizir kam baregha, a ginighnigha a bagha azangsisı, “Borir kam bar manmaghıram otogham?”

Sekaraian iğhiam

⁶⁷ Ezi an afeziam Sekaraia Godin Duam a gizivazima, a Godin niğhnizimın gun miğei:

⁶⁸ “Ekiam iza uan gumamaziziba ua me ini,

1:41: Lu 1:15 **1:41:** Luk 1:15 **1:42:** Lo 28:4, Het 5:24 **1:42:** Godin Araziba 28:4; Gumazir Dapaniba 5:24
1:45: Lu 1:20 **1:45:** Luk 1:20 **1:46-49:** 1 Samuel 2:1-10; Onger Akaba 34:2-3; 71:19; 111:9; 126:2-3; Habakuk 3:18
1:46-49: 1 Samuel 1:11; Onger Akaba 138:6; Malakai 3:12; Luk 1:25; 11:27 **1:50:** Kis 20:6; Sng 103:13-18 **1:50:**
 Ua Me Ini 20:6; Onger Akaba 103:13-18 **1:51:** 2 Sml 22:28, Sng 33:10, 98:1; Ais 40:10, 1 Pi 5:5 **1:51:** 2 Samuel 22:28;
 Onger Akaba 98:1; Aisaia 40:10; 1 Pita 5:5 **1:52:** 1 Sml 2:6; Jop 5:11, 12:19, Sng 113:6, 147:6 **1:52:** 1 Samuel 2:6;
 Jop 5:11; 12:19; Onger Akaba 147:6 **1:53:** 1 Sml 2:5, Sng 34:10, 107:9 **1:53:** 1 Samuel 2:5; Onger Akaba 34:10;
 107:9 **1:54-55:** Stt 17:7, 17:19, 18:18, 22:17, Sng 98:3, 132:11, Ais 41:8, Mai 7:20, Ro 11:28, Ga 3:16 **1:54-55:** Jenesis
 17:7; 17:19; 18:18; 22:17; Onger Akaba 98:3; 132:11; Aisaia 41:8; Maika 7:20; Rom 11:28; Galesia 3:16 **1:59:** Stt 17:12,
 Wkp 12:3, Lu 2:21 **1:59:** Jenesis 17:12; Ofa Gami 12:3; Luk 2:21 **1:60:** Lu 1:13 **1:60:** Luk 1:13 **1:66:** Stt
 39:2, Sng 80:17, Ap 11:21 **1:66:** Jenesis 39:2; Onger Akaba 80:17; Aposel 11:21 **1:67:** Jol 2:28 **1:67:** Joel 2:28
1:68: Sng 41:13, 72:18, 106:48, Lu 7:16 **1:68:** Onger Akaba 41:13; 72:18; 106:48; Luk 7:16 **1:69:** Sng 18:2 **1:69:**
 Onger Akaba 18:2

kamaghin amizi, e an ziam fe,
a Israelian God.

⁶⁹ God en akurvaghasa
uan ingangarir gumazim Devitin
adarazir aven gumazir bar gavgavim
amisefe.

⁷⁰ Godin akam ingha izir gumaziba
bizir kamin gun fomira kamaghin me
mikeme.

⁷¹ An en apaniba ko en atara pazav e
gamibar dafaribar e iniassa ize.

⁷² Egh apangkuvim en ovavibar akak-
aghiva,
uan Akar Dikirizir Gavgavim
ginirigham,

⁷³ Akar Gavgavir en ovavim Abra-
ham ganingizim.

⁷⁴ Egh en apanibar dafaribar uam e inigh,
en amamangatighti,

e an ingarsi atiatingan kogham.

⁷⁵ Egh an damazimin arazir aghuir a
ifongezibar gin mangiti,
a ifongezir arazir aghuir kaba en ikiam.

⁷⁶ Ezi ni nan borim, ni faragh mangi Ekiam
bagh tuavim akir.

Kamaghin amizi, me Godin Bar Pin
Itimin akam ingha izir gumazim ni
darigham.

⁷⁷⁻⁷⁸ Godin apangkuvim e ko itima,
a uan gumazamiziba ua me iniamin
fofozim me ganiga,
men arazir kuraba gin amadi.

Aruemin angangarim Godin Nguibamin
ikegh
e bagh izighiram.

⁷⁹ Egh angangarim mitarmemin ikiava
aremeghasava amibagh feghiva,
egh navir amirizimin tuavim en suebar
akagham.”

⁸⁰ Ezi Jon gin aghua gavgavizi, an duam
uaghan aghua gavgafi. A ghua Judian gu-
mazamiziba puvatizir danganimin ikegha,
gin Israelin gumazamizibar damazimin
azenan oto.

2

*Maria Iesus bate
(Matyu 1:18-25)*

¹ Ezi dughiar kam Sisar Ogastus akar
gavgavim amadagha ghaze, “Rom garir
nguibabar gumazamiziba bar mangi uan
ziaba osir.” ² Dughiar kam Kwirinius, a
Sirian gumazir dapanimin itima, ziaba
osirir dughiar faragha zuir kam oto.*

³ Ezi gumazamiziba uan ziaba osirasa
uan nguibabara zui. ⁴ Ezi Josep uaghan
Devitin anabar mam. Kamaghin amizi
a Galilin Distrighin itir nguibam Nasaret
ategha, Judian Distrighin itir nguibam
Betlehemin zui, kar Devitin nguibam. ⁵
A mangiva uan amuir inabazim Maria
ko aning uan ziamning osirasa. Dughiar
kam Maria borimin navim adai. ⁶ Egha
aning ghua Betlehemin itima, Maria borim
batamin dughiam oto. ⁷ Ezi a uan otarir
ivariam bate. Egha inir avizibar borim
nomke. Dughiar kam dipenir akuim
izifa. Kamaghin amizi, aning borim isava
bulmakauba apir danganimin aneti.

*Enselba akam ingha sipsipbar garir gu-
maziba bagha zui*

⁸ Ezi sipsipbar garir gumazir maba
nguibamin azenan ikiava, dimagaribar
uan sipsipbar gara dagh eghufi. ⁹ Ezi
Ekiamin enselin mam pura me batozi,
Ekiamin angangarim me gisirazi, me
bar atiatingi. ¹⁰ Ezi ensel kamaghin me
migei, “Ia atiatingan marki. Ia oragh!
Ki akar aghuim ingha ia bagha izi.
Akar aghuir kam, gumazamiziba bar
me damighti, me bar akongegham. ¹¹
Datirighin Devitin nguibamin Akurvazir
Gumazim ia bagha oto. A God Ua
Gumazamiziba Iniassa Misevezir Gumazim,
a en Ekiam. ¹² Ia mangi kamaghin ganigh
fogham, ia gantima me inir avizibar borim
nomkeghiva bulmakauba apir danganim
datightima a irighiv ikiam.”

1:70: Jer 23:5-6, Dan 9:24, Ap 3:21, Ro 1:2 **1:70:** Jeremaia 23:5-6; Daniel 9:24; Aposel 3:21; Rom 1:2 **1:71:** Sng
106:10 **1:71:** Onger Akaba 106:10 **1:72:** Stt 17:1, 17:7, Wkp 26:42, Sng 105:8-9, 106:45 **1:72:** Jenesis 17:1;
17:7; Ofa Gami 26:42; Onger Akaba 105:8-9; 106:45 **1:73:** Stt 22:16-17, Mai 7:20 **1:73:** Jenesis 22:16-17; Maika 7:20
1:74: Ro 6:18, 6:22, Hi 9:14 **1:74:** Rom 6:18; 6:22; Hibru 9:14 **1:75:** Ef 4:24, 2 Ti 1:9, Ta 2:12-14, 1 Pi 1:15, 2 Pi
1:4 **1:75:** Efesus 4:24; 2 Timoti 1:9; Taitus 2:12-14; 1 Pita 1:15; 2 Pita 1:4 **1:76:** Ais 40:3, Mal 3:1, 4:5, Mt 3:3, 11:10
1:76: Aisaia 40:3; Malakai 3:1; 4:5; Matyu 3:3; 11:10 **1:77-78:** Jer 31:34, Ais 60:1-2, Mk 1:4, Lu 3:3 **1:77-78:** Aisaia
60:1-2; Jeremaia 31:34; Mak 1:4; Luk 3:3 **1:79:** Ais 9:2, 49:9, 58:8, Mt 4:16, Ap 26:18 **1:79:** Aisaia 9:2; 49:9; 58:8;
Matyu 4:16; Aposel 26:18 **1:80:** Mt 3:1, 11:7, Lu 2:40 **1:80:** Matyu 3:1; 11:7; Luk 2:40 * **2:2:** Dughiar kam,
Romin gavman Israelian nguibaba bar dagh ativagha dar gari. Israelin nguibar ekiam, a Provins Sirian aven iti. Romin
gaymanin gumaziba, me men garir atriviba dibora ghaze, “Sisar.” **2:5:** Lu 1:27 **2:5:** Luk 1:27 **2:7:** Mt 1:25
2:7: Matyu 1:25 **2:10:** Stt 12:3, Mt 28:19, Mk 1:15, Lu 24:47, Kl 1:23 **2:10:** Jenesis 12:3; Matyu 28:19; Mak 1:15;
Luk 24:47; Kolosi 1:23 **2:11:** Ais 9:6, Mt 1:16, 1:21, Ap 2:36, Fl 2:11 **2:11:** Aisaia 9:6; Matyu 1:16; 1:21; Aposel 2:36;
Filipai 2:11 **2:13:** Sng 103:20, Dan 7:10, Hi 1:14, MAA 5:11 **2:13:** Onger Akaba 103:20; Hibru 1:14; Akar Mogomem
5:11 **2:14:** Ais 57:19, Lu 19:38, Ro 5:1, Ef 2:17, Kl 1:20 **2:14:** Aisaia 57:19; Luk 19:38; Rom 5:1; Efesus 2:17; Kolosi
1:20

¹³ Ezi maghira, Godin Nguibamin enselin avirir bar dafam otogha enselin kam ko me Godin ziam fa kamaghin migei:

¹⁴ “Ia Bizibar Pin Itir Godin ziam fi.

Eghti nguazimin itir gumazamizir God ifongeziba,
me navir amirizimin iki.”

Sipsipbar garir gumaziba Iesusin ganasa zui

¹⁵ Ezi enselba sipsipbar garir gumaziba ategha Godin Nguibamin ghuezima, sipsipbar garir gumaziba uarira uariv gei, “Aria, e Betlehemin mangiva Ekiam e mikemezir bizir otozimin ganika.” ¹⁶ Egha me zuamira ghua Josep ko Marian api, egha borimin garima a bulmakauba apir danganim girighav iti. ¹⁷ Egha sipsipbar garir gumaziba borimin ganigha, ensel borimin gun me mikemezir akabar gun gumazamizir igharazibav gei. ¹⁸ Ezi gumazamiziba sipsipbar garir gumazibar eghaghanim baregha digavir kuram gami. ¹⁹ Ezi Maria bizir kaba uan navir averiam gatigha, dagh nighnighavira iti. ²⁰ Ezi sipsipbar garir gumaziba uamatenge. Ensel me mikemezi me oraghizi moghin bizibar gari da otifi. Kamaghin amizi me bar akuegha Godin ziam fa zui.

Godin ensel me mikemezi moghin, me ziam Iesus a gati

²¹ Ezi 7plan arueba givazima an mikarzir mogomemin inim aghoramin dughiam otozi me ziam Iesus a gati. Maria tighar navim asangam, ensel faragha a gatizir ziam.

Simeon ko Ana Godin Dipenimin Iesusin gari

²² Ezi Moses Osirizir Arazibar min amebam Godin damazimin zueghamin dughiam otozima, Maria ko Josep borim inigha Ekiam daningasa Jerusalem zui. ²³ Ekiam Moses ganingizir arazibar osizirim iti, otarir ivariaba me da isi ua Ekiam daningam. ²⁴ Ezi aning Ekiamin arazir osiriziba mikemezi moghin, aning ofa damuasa, kuarazir bunbar igiar pumuning o osirvar igiar pumuning inigha izi.

²⁵ Ezi Jerusalem in aven gumazir mam, an ziam Simeon, a Godin damazimin deragha

God baghavira iti. A Israelin gumazamizibar osimtiziba agivamin dughiam bagha mizuai iti. Ezi Godin Duam a ko iti. ²⁶ Godin Duam bizir kam azenarama an akagha gifa, a faragh Ekiamin Kraiss (Gumazir God Ua Gumazamiziba Iniasa Misevezim), an an ganighiva, gin aremegham. ²⁷ Kamaghin amizi Godin Duam nighnzim a ganingizi a Godin Dipenir avizimin zui. Ezi Josep ko Maria Iesus inigha aven iza Ekiamin arazir osirizim mikemezi moghin, a damuasa. ²⁸ Ezi Simeon Iesus inigha uan dafarimningin a ifiragha Godin ziam fa kamaghin migei:

²⁹⁻³² “Ekiam, ki nin ingangarir gumazim.

Eghti nin akurvazimin angazangarim, ni Kantrin Igharazibar Gumazamiziba me daningam.

Egh ziar ekiam Israelia daningam; me nin gumazamiziba.

Ni gumazamizibar damazibar me bagha akurvazir bizir kam gami.

Ezi ni en akuragh ua e iniamin bizir kam,

ki uan damazimin an ganigha gifa.

Kamaghin amizi, ni fomira mikemezi moghin

ni na ateghti ki mangi,
navir amirizimin ikiam.”

³³ Ezi borimin amebam ko afeziam, Simeon an gun mikemezir migirigiaba baregha nighnzir aviribagh ami. ³⁴

Ezi Simeon ghaze, God bizir aghuiba ia bagh dar amu, egha Simeon kamaghin an amebam Maria migei, “Borir kam God a ginaba, eghti Israelin aviriba God bagh tugh gavgavigham. Eghti aviriba iregham. Eghti gumazamiziba bizir an amibar ganiva akar kurabar dav kimam. ³⁵ Eghti gumazir aviribar nighnzir navimin aven itiba azenim giram. Eghti osimtizir ekiatam uaghan nin navir averimin otivam, mati afuzim nin dighorim mati.”

³⁶ Ezi Godin akam inigha izir amizir mam iti, an ziam Ana, a Panuelin guivim, egha Aserin anabam. A faragha pamin ikia, aning in 7plan azenibar ike, ezi an pam aremezima, a datirighin bar ghuri. ³⁷ Egha a 84plan azenibar odarimin iti. A Godin Dipenim ataghrazir puvati, egha

2:16: Lu 2:10-12 **2:16:** Luk 2:10-12 **2:19:** Lu 1:66, 2:51 **2:19:** Luk 1:66; 2:51 **2:21:** Wkp 12:3, Mt 1:21, 1:25, Lu 1:31, 1:59 **2:21:** Ofa Gami 12:3; Matyu 1:21; 1:25; Luk 1:31; 1:59 **2:22:** Ofa Gami 12:1-8 **2:23:** Kis 13:2, 13:12-15, Nam 3:13, 8:17 **2:23:** Ua Me Ini 13:2; 13:12-15; Diboboniba 3:13; 8:17 **2:25:** Ais 40:1, 49:13, Mk 15:43, Lu 2:38 **2:25:** Aisaia 40:1; 49:13; Mak 15:43; Luk 2:38 **2:26:** Sng 89:48, Hi 11:5 **2:26:** Hibru 11:5 **† 2:26:** Kraisin mingarimra kara, God Ua E Iniasa Misevezir Gumazim. **2:29-32:** Jenesis 46:30; Aisaia 9:2; 42:6; 49:6; 52:10; 60:1-3; Matyu 4:16; Luk 3:6; Aposel 13:47; 28:28; Filipai 1:23; Taitus 2:11 **2:34:** Ais 8:14, Hos 14:9, Mt 21:42, Ap 28:22, Ro 9:32-33, 1 Ko 1:23, 1 Pi 2:7-8 **2:34:** Aisaia 8:14; Hosea 14:9; Matyu 21:42; Aposel 28:22; Rom 9:32-33; 1 Korin 1:23; 1 Pita 2:7-8 **2:35:** Sng 42:10, Jo 19:25 **2:35:** Onger Akaba 42:10; Jon 19:25 **2:37:** Ap 26:7, 1 Ti 5:5 **2:37:** Aposel 26:7; 1 Timoti 5:5 **2:38:** Ais 52:9, Mk 15:43, Lu 2:25, 24:21 **2:38:** Aisaia 52:9; Mak 15:43; Luk 2:25; 24:21

dimagariba ko aruebar, a Godin ziam fa, dagheba ataghira God ko migei. ³⁸ Egha dughiar kamra a uaghan iza men miriamin tu. A biziba bagha God minabi. Egha borir kamin gun gumazamizir aviribav gei, me God ua Jerusalem in gir gumazamiziba ini-amin dughiam bagha mizuai.

Josep uamategha Nasaretin zui

³⁹ Josep ko Maria biziba bar Ekiamin arazir osirizim mikemezi moghin dagh amigha givagha, uamategha Galilin Distrighin aven itir nguabam Nasaretin ghu. ⁴⁰ Ezi borim aghuiga gavgafi. Ezi fofozir aghuiba bar a gizivazi, God arazir aghuubar a gami.

Iesus otarir igiamra ikiava, Godin Dipenimin ghu

⁴¹ Azeniba zurara Iesusin amebam ko afeziam, God Israelia Gitazir Dughiamin Isam bagha Jerusalem zui. ⁴² Ezi Iesus azenir 12pla ikia, arazim mirara me isam bagha zui. ⁴³ Isam givazima, an gin, an amebam ko afeziam uamategha nguibamin zuima, aning otarim Iesus Jerusalemra itima aning a gifozir puvati. ⁴⁴ Aning ghaze, a ti uan namakaba ko izi. Egha aruer kamin ghuavira iti. Egha aning maghira uan namakaba koma anababar tongin a bagha rui. ⁴⁵ Egha aning an apizir puvatigha, a buriasa uamategha Jerusalem zui. ⁴⁶ Dughiar mikezimin gin, aning Godin Dipenir avizimin an api. A tisabar torimin aperaghav ikia, me baragha azangszibar me gami. ⁴⁷ Gumazir kaba bar an fofozim ko akar ikarvazir kaba baragha digavir kuram gami. ⁴⁸ Ezi an amebam ko afeziam an apigha, digavir kuram gami. Egha an amebam kamaghin a migei, "Nan otarim, ni tizim bagha arazir kurar kamin ga gami? Ga ni bagha bar osemegha ni buri."

⁴⁹ Ezi a kamaghin aning azara, "Gua tizim bagha na buri? Gua ti fozir puvati, ki uan Afeziamin Dipenimin aven ikiam?" ⁵⁰ Ezi a migeir bizimin mingarim, aning a gifozir puvati. ⁵¹ Egha a aningin akam baregha aning ko Nasaretin uaghiri. Ezi an amebam bizir kaba baregha dagh nighnighavira iti. ⁵² Ezi Iesus fofozir aghuim ko mikarzim sarama aghui. Ezi an araziba God ko gumazamizibagh amima, me a gifonge.

Jon Iesus bagha tuavim akiri

2:39: Mt 2:23 **2:39:** Matyu 2:23 **2:40:** Lu 1:80, 2:52 **2:40:** Luk 1:80; 2:52 **2:41:** Kis 12:1-27, 23:14-17, 34:23, Lo 16:1-8 **2:41:** Ua Me Ini 12:1-27; 23:14-17; 34:23; Godin Araziba 16:1-8 **2:49:** Jo 2:16 **2:49:** Jon 2:16
2:50: Lu 9:45, 18:34 **2:50:** Luk 9:45; 18:34 **2:51:** Lu 2:19 **2:51:** Luk 2:19 **2:52:** 1 Sml 2:26, Snd 3:4, Lu 1:80 **2:52:** 1 Samuel 2:26; Aghuzir Akaba 3:4; Luk 1:80 **3:2:** Lu 1:80 **3:2:** Luk 1:80 **3:3:** Ap 13:24, 19:4
3:3: Aposel 13:24; 19:4 **3:4:** Aisaia 40:3-5 **3:6:** Sng 98:2, Ais 52:10 **3:6:** Onger Akaba 98:2; Aisaia 52:10
3:7: Mt 12:34, 23:33 **3:7:** Matyu 12:34; 23:33 **3:8:** Jo 8:33, 8:39 **3:8:** Jon 8:33; 8:39 **3:9:** Mt 7:19 **3:9:** Matyu 7:19 **3:10:** Ap 2:37 **3:10:** Aposel 2:37 **3:11:** Lu 11:41, 2 Ko 8:14, Je 2:15-16, 1 Jo 3:17 **3:11:** Luk 11:41; 2 Korin 8:14; Jems 2:15-16; 1 Jon 3:17

3

(Sapta 3:1-4:13)

Jon, Gumazamiziba Ruer Gumazim, a faragha izava Iesusin akam akuri

(Matyu 3:1-12; Mak 1:2-8; Jon 1:19-28)

¹ Dughiar kamin, Sisar Taiberius 15plan azenibar Romin atrivimin iti. Ezi Pontius Pailat Judian Distrighin gavmanin gumazir dapanimin iti, ezi Herot Galilin Distrighin gavmanin gumazir dapanimin iti. Ezi an aveghbuam Filip Iturian Distrik ko Trakonitisin Distrighin gavmanin gumazir dapanimin iti, ezi Lisania Abilenen Distrighin gavmanin gumazir dapanimin iti. ² Ezi Anas ko Kaiafas Godin ofa gamir gumazibar dapanimningin iti. Dughiar kamin, Jon, a Sekaraian otarim, a gumazamiziba puvatizir danganimin itima, God uan migirigiam a ganing. ³ Ezi Jon Jordanin Fanemin dipar miriamin aruava akam akura kamaghin migei, "Ia uan navibagh iraghiva rueghti, God ian arazir kuraba gin amadagham." ⁴ Godin akam inigha izir gumazim Aisaian akinafarimin itir migirigiar osirizibar mirara ghu, a kamaghin migei:

"Gumazir tiarir mam gumazamiziba puvatizir danganimin dia ghaze,
 'Ia Ekiam bagh tuaviba azeniva, dar kir.
⁵ Danganir zariba apemiva,
 mighsiaba ko akiribagh kuti da magiri.
 Egh tuavir ikiziriziba,
 ia dar ingarighti,
 da voroghira mineghirigh.
 Egh tuavir kuraba,
 ia deraghvira da akir.
⁶ Eghti nguazir kamin gumazamiziba bar
 Godin Akurvazimin ganam.'"

⁷ Ezi Jon gumazamizir bizir ruasa a bagha izibav gei, "Ia kuruzir divir anababa! Tina ia mikemezi ia Godin aningagharir gin izamimin ari mangasa?" ⁸ Ia navim girazir arazibar amu. Egh ia pura Abrahamin ovavibar uari arigh mikiman marki. Ki ia migei, God dagiar kabar amighti da Abrahamin ovavibar min otivighamin gavgavim iti. ⁹ Sobiam datirighin temer povibar iti, eghti temer dagher ovizir aghuiba itir puvatiziba, God bar da okehiva da isiva avim mikanam."

¹⁰ Ezi gumazamiziba Jonin azara, “Ezi e manmaghira damuam?” ¹¹ Ezi Jon me ikaragha ghaze, “Gumazir korotiar aven azuir pumuning itim, a tam isi gumazir puvatizim daningh. Ezi dagheba itiba uaghan kamaghira damu.”

¹² Ezi gavmanin dagiaba isir gumaziba uaghan ruasa ize. Egha me azangsigha ghaze, “Tisa, e manmaghira damuam?”

¹³ Ezi a kamaghin me migei, “Gumazamizibar dagiaba okimsiva, akar ifavaribar me gasan marki. Ia uan ingangarimin ivezimra initi deragham.”

¹⁴ Ezi midorozir gumazir maba Jonin azara, “Ezi eia, e manmaghin damuam?”

Ezi a me ikaragha ghaze, “Gumazamizibar dagiaba okimsiva, akar ifavaribar me gasan marki. Ia uan ingangarimin ivezimra initi deragham.”

¹⁵ Gumazamiziba bizir kabar gara men navir averiaba me ginivima me pura nighnigha ghaze, Jon ti God Ua Gumazamiziba Iniasa Misevezir Gumazim?

¹⁶ Ezi Jon bar men nighniziba ikaragha ghaze, “Ki dipamin ia rue. Ezi gumazir mam gin izam, an gavgavim bar nan gavgavim gafira. An dagarir asuabar beniba ki da firan gavgaviba puvati. A Godin Duam ko avimin ia ruam. ¹⁷ Witba misevir savol an dafarimin iti, eghti a uan witba misiva dar daghebar arighiva, witba misevir dipenimin witin miseviba aviva, dar miseviba avir mungir puvatizimin da akuntima, da isiam.” ¹⁸ Jon migirigiar avirir maba sara me migia men navibagh inifi. Egha Akar Aghuim me mikiri.

Herot Jon kalabus gati

¹⁹ Dughiar kamin Herot gavmanin gumazir dapanimin ti. Egha a uan aveghbuam Filipin amuim Herodias koma akui, egha arazir kurar maba saram ami. Kamaghin amizi Jon Herodias bagha Herotin guam gatigha a mikeme. ²⁰ Herot uan arazir kurar maba ko kam sara isin atigha, Jon kalabus gatighava an tiam asara.

Jon Iesus rue

(Matyu 3:13-17; Mak 1:9-11)

²¹ Jon gumazamiziba ruer dughiamin, Jon uaghan Iesus rue. Ezi Iesus uan afeziam God ko migeima, overiam kuiaghirizi, ²² Godin Duam bunbamin min mighegha izaghiri. Ezi tiarir mam overiamin otogha kamaghin migei, “Ni nan Otarim. Ki

guizbangira ni gifueghava ni bagha bar akonge.”

Iesusin inaziba ko ovaviba

(Matyu 1:1-17)

²³ Dughiar kamin Iesus uabi 30plan azeniba iti. Egha a uan ingangarim maghiram a gami. Gumazamiziba ghaze, Iesus Josepin otarimra. Ezi Josep, a Helin otarim. ²⁴ Ezi Heli, a Matatin otarim. Ezi Matat, a Livain otarim. Ezi Livai, a Melkin otarim. Ezi Melki, a Janain otarim. Ezi Janai, a Josepin otarim. ²⁵ Ezi Josep, a Matatiasin otarim. Ezi Matatias, a Amosin otarim. Ezi Amos, a Nahumin otarim. Ezi Nahum, a Eslin otarim. Ezi Esl, a Nagain otarim. ²⁶ Ezi Nagai, Matin otarim. Ezi Mat, a Matatiasin otarim. Ezi Matatias, a Seminin otarim. Ezi Semin, a Josekin otarim. Ezi Josek, a Judan otarim. ²⁷ Ezi Joda, a Joanain otarim. Ezi Joanai, a Resean otarim. Ezi Resea, a Serubabelin otarim. Ezi Serubabel, a Sealtielin otarim. Ezi Sealtiel, a Nerin otarim. ²⁸ Ezi Neri, a Melkin otarim. Ezi Melki, a Adin otarim. Ezi Adi, a Kosamin otarim. Ezi Kosam, a Elmadamin otarim. Ezi Elmadam, a Erin otarim. ²⁹ Ezi Er, a Josuan otarim. Ezi Josua, a Elieserin otarim. Ezi Elieser, a Jorimin otarim. Ezi Jorim, a Matatin otarim. Ezi Matat, a Livain otarim. ³⁰ Ezi Livai, a Simeonin otarim. Ezi Simeon, a Judan otarim. Ezi Juda, a Josepin otarim. Ezi Josep, a Jonamin otarim. Ezi Jonam, a Eliakimin otarim. ³¹ Ezi Eliakim, a Melean otarim. Ezi Melea, a Menan otarim. Ezi Mena, a Matatan otarim. Ezi Matata, a Natanin otarim. Ezi Natan, a Devitin otarim. ³² Ezi Devit, a Jesin otarim. Ezi Jesi, a Obetin otarim. Ezi Obet, a Boasin otarim. Ezi Boas, a Salmonin otarim. Ezi Salmon, a Nasonin otarim. ³³ Ezi Nason, a Aminadapin otarim. Ezi Aminadap, a Atminin otarim. Ezi Atmin, a Arnin otarim. Ezi Arni, a Hesronin otarim. Ezi Hesron, a Peresin otarim. Ezi Peres, a Judan otarim. ³⁴ Ezi Juda, a Jekopin otarim. Ezi Jekop, a Aisakin otarim. Ezi Aisak, a Abrahamin otarim. Ezi Abraham, a Teran otarim. Ezi Tera, a Nahorin otarim. ³⁵ Ezi Nahor, a Serukin otarim. Ezi Seruk, a Reun otarim. Ezi Reu, a Pelekin otarim. Ezi Pelek, a Eberin otarim. Ezi Eber, a Selan otarim. ³⁶ Ezi Sela, a Kainainin otarim. Ezi Kainan, Arpaksatin otarim. Ezi Arpaksat,

3:12: Mt 21:32, Lu 7:29 **3:12:** Matyu 21:32; Luk 7:29

Gami 19:11 **3:16:** Mt 3:11, Ap 13:25 **3:16:** Matyu 3:11; Aposel 13:25

3:17: Mai 4:12, Mt 13:30 **3:17:** Maika

4:12; Matyu 13:30 **3:19:** Matyu 14:3-4; Mak 6:17-18

3:21: Jo 1:32 **3:22:** Stt 22:2, Sng 2:7, Ais 42:1, Mt 3:17,

17:5, Mk 1:11, Lu 9:35, Jo 1:32 **3:22:** Jenesis 22:2; Onger Akaba 2:7; Aisaia 42:1; Matyu 3:17; 17:5; Mak 1:11; Luk 9:35;

Jon 1:32 **3:23:** Lu 4:22, Jo 6:42 **3:23:** Luk 4:22; Jon 6:42

3:27: 1 Sto 3:17-19, Esr 3:2 **3:27:** 1 Eghaghaniba

3:17-19; Esra 3:2 **3:31:** 2 Sml 5:14 **3:31:** 2 Samuel 5:14

3:32: Rut 4:17-22, 1 Sml 16:1-13 **3:32:** Rut 4:17-22;

1 Samuel 16:1-13 **3:33:** Stt 29:35 **3:33:** Jenesis 29:35

3:14: Kis 23:1, Wkp 19:11 **3:14:** Ua Me Ini 23:1; Ofa

3:17: Mai 4:12, Mt 13:30 **3:17:** Maika

3:21: Jo 1:32 **3:22:** Stt 22:2, Sng 2:7, Ais 42:1, Mt 3:17,

3:27: 1 Sto 3:17-19, Esr 3:2 **3:27:** 1 Eghaghaniba

3:32: Rut 4:17-22, 1 Sml 16:1-13 **3:32:** Rut 4:17-22;

3:36: Stt 11:10-26 **3:36:** Jenesis 11:10-26

a Siemñ otarim. Ezi Siem, a Noan otarim. Ezi Noa, a Lamekin otarim. ³⁷ Ezi Lamek, a Metuselan otarim. Ezi Metusela, a Enokin otarim. Ezi Enok, a Jaretin otarim. Ezi Jaret, a Mahalalelin otarim. Ezi Mahalalel, a Kenanin otarim. ³⁸ Ezi Kenan, a Enosin otarim. Ezi Enos, a Setin otarim. Ezi Set, a Adamin otarim. Ezi Adam, a Godin otarim.

4

*Satan Iesus gifarasa a gakaghorì
(Matyu 4:1-11; Mak 1:12-13)*

¹ Godin Duam bar Iesus gizivazima, a Jordanin Fanem ategha uamategha Galilin Distrighin zui. Ezi Godin Duam a inigha gumazamiziba puvatizir danganimin ghu. ² Danganir kamin Iesus 40plan arueba ko dimagaribar itima, Satan bizibar a gifari. Iesus dughiar kabar daghetam amezir pu-vati. Ezi dughiar kaba givazima mitiriam an azi.

³ Ezi Satan kamaghin a migei, "Ni guizbangira Godin Otarim, ni dagiar kaba akar gavgavim dav kemeghti, da Bretin rubuzibar min otogh."

⁴ Ezi Iesus Satan ikaragha ghaze, "Godin Akinafarim kamaghin migei, 'Gumazamiziba daghebara damiva, dar gavgavimin ikian kogham.'"

⁵ Ezi Satan ua Iesus inigha danganir bar pin itimin ghuavanabogha, zuamira nguazir kamin kantriba bar an aka. ⁶ Egha Satan kamaghin Iesus migei, "Bizir kaba bar nan dafarimin iti, kamaghin amizi, ki tina daningisi fueghiva, a daningam. Ki nguibar kabar ganamin gavgavim ko, dar bizir aghuiba ni daningam. ⁷ Kamaghin amizi ni tevimning apirigh nan ziam fehtima, ki bizir kaba bar da ni daningam."

⁸ Ezi Iesus kamaghin an akam ikara ghaze, "Godin Akinafarim kamaghin migei, 'Ni uan Ekiam God, ni an apengara iki an ziamra fam.'"

⁹ Ezi Satan Iesus inigha Jerusalem ghugha a isa Godin Dipenim pin mar anefa. ¹⁰⁻¹¹ Egha kamaghin a migei, "Godin Akinafarim kamaghin migei, 'A ni bagh uan enselba akar gavgavim me mikimtima me deraghvira nin ganam. Egh me uan dafaribar ni fueghti, ni uan dagarim dagiatam gaseghan kogham!' Kamaghin amizi, ni guizbangira Godin Otarim, ni kagh iki uabi ekunigh."

¹² Ezi Iesus an akam ikaragha ghaze, "Godin Akinafarim kamaghin migei, 'Ni uan

Ekiam Godin Araziba tuisigh a gifoghsi an gavgavim bagh azangan marki.'"

¹³ Ezi Satan ifavarir kaba bar Iesus gamigha givagha anetaki. A Iesus ategha ghua dughiar igharazim bagha mizuai.

Iesus Galilin Distrighin ghua Godin Duamin gavgavimin ingangarim gami

(Sapta 4:14-9:50)

Iesus Galilin ghughava maghira uan ingangarim gami

(Matyu 4:12-17; Mak 1:14-15)

¹⁴ Iesus Godin Duamin gavgavimin a uamategha Galilin Distrighin ghu. Ezi an akam bar moghira nguibabar ghu. ¹⁵ Egha a God ko migeir dipenibar men sure gamima, me bar an ziam fe.

*Nasaretin itir gumazamiziba
Iesusin aghua*

(Matyu 13:53-58; Mak 6:1-6)

¹⁶ Ezi Iesus ikiava aghungizi naghin Nasaretin ghu. Egha Sabatin dughiamin a God ko migeir dipenimin aven ghu, kar arazir a zuram amim. A tugh Godin Akinafarim diponasava ami. ¹⁷ Ezi me Godin akam inigha izir gumazim Aisaian akinafarir righizim a ganingi. Ezi Iesus akinafarir righizir kam onegha, migirigiar kamin api:

¹⁸⁻¹⁹ "God Akar Aghuim onganarazibagh amir gumazamizibav kinasa na misevegha,

borem nan dapanim ginge,

kamaghin amizi, Ekiamin Duam
nan iti.

Egha uaghan akam akunasa na amada,

eghti ki kamaghin me mikim suam,

gumazir damazir kuraba ua
ganam.

Eghti kalabusin itir gumazamiziba ko gumazir osimtizibar apengan itiba,

ki me bagh kalabusin tiar akam kuighi,
me kalabus ategh firighiregh
mangam.

Ki kamaghin me mikimam,

Ekiam gumazamizibagh ifongezir
dughiam,

an otogha gifa."

²⁰ Ezi Iesus akinafarim uam a righa, a isava ingangarir gumazim ganigha apera. Ezi me bar moghira God ko migeir

3:38: Stt 4:25-5:32 **3:38:** Jenesis 4:25-5:32 **4:2:** Kis 34:28, 1 Kin 19:8 **4:2:** Ua Me Ini 34:28; 1 Atriviba 19:8
4:4: Lo 8:3 **4:4:** Godin Araziba 8:3 **4:6:** Mt 28:18, Jo 12:31, 14:30, MAA 13:2, 13:7 **4:6:** Matyu 28:18; Jon 12:31;
14:30; Akar Mogomem 13:2; 13:7 **4:8:** Lo 6:13-14, 10:20 **4:8:** Godin Araziba 6:13-14; 10:20 **4:10-11:** Onger
Akaba 91:11-12 **4:12:** Lo 6:16, 1 Ko 10:9 **4:12:** Godin Araziba 6:16; 1 Korin 10:9 **4:13:** Hi 2:18, 4:15 **4:13:**
Hibru 2:18; 4:15 **4:16:** Mt 2:23, Mk 6:1, Ap 13:14, 17:2 **4:16:** Matyu 2:23; Mak 6:1; Aposel 13:14; 17:2 **4:17:** Ais
61:1-2 **4:18-19:** Ais 61:1-2 **4:18-19:** Aisaia 61:1-2

dipenimin aven pamtemin an gari. ²¹ Ezi a kamaghin me migei, "Datirighin Godin migirigiar ia oraghizim, a guizbangiram oto!"

²² Ezi me an akabagh ifongeghava nighnizir aviribar akar aghuir a mikemezibagh ami, egha me kamaghin azara, "Kar ti Josepin otarimra o?"

²³ Ezi Iesus kamaghin me migei, "Ia ti akar isin zuir kam na mikimam, 'Dokta, ni uabi uan mikarzim akirigh!' Egh e oraghizir bizir ni Kaperneamin amiziba, ni kagh uaghan uan nguibamin dar amu."*

²⁴ Egha a migia ghuavira ikiava kamaghin migei, "Ki guizbangira ia migei, Godin akam inigha izir gumaziba, men adarazi me baraghan aghua. ²⁵ Ki guizbangira ia migei, Elaijan dughiamin, amuir odiarir bar avirim Israelin iti. Ezi amozim izir puvatigha ghua azenir pumuning ko mizezim ko azenir akuamin oto. Ezi dagheba bar puvatizir dughiam bar nguibabar oto. ²⁶ Ezi God Israelin amizitam bagha Elaija amadazir puvati. A Saidonin danganir aven itir nguibar mam, Sarefetin itir amuir odiarim baghavira anemada. ²⁷ Ezi Godin akam inigha izir gumazim Elisian dughiamin, lepan arimariam itir gumazir avirim Israelin ti. Ezi God men tav gamizima a zuegha derazir puvati. Ezi Namanra, God a gamizima a zuegha dera, a Sirian gumazir mam."

²⁸ Ezi gumazamizir God ko migeir dipenimin aven itiba bar bizir kam baregha men naviba Iesus bagha men isi. ²⁹ Egha me dikavigha, Iesus batoghezima a nguibam ategha azenan ghuzima, me a inigha nguibar ekiam itir mighsiar avarir konimin anekunasa zui. ³⁰ Ezi a men tongin ghua munagh otogha ghu.

*Iesus duar kuram gumazir mam
dam a batoke*

(Mak 1:21-28)

³¹ Iesus Galilin Distirighin aven itir nguibam, Kaperneamin ghuaghiri. Egha Sabatin dughiamin, a gumazamizibar sure gami. ³² Ezi an akaba gavgavim dar itima, me an suren migirigiaba baragha digavir kuram gami.

³³ Ezi duar kuram apazazir gumazir mam, a God ko migeir dipenimin aven ikia, pamtemin dia kamaghin migei, ³⁴ "Iesus, Nasaretin gumazim, ni manmaghira e damuasa ize? Ni e gasighasighasa izi? Ki ni gifo, ni Godin damazimin zuezir gumazim!"

³⁵ Ezi Iesus an atara a migia ghaze, "Ni nimira iki! Egh gumazir kam ategh azenan izi!" Ezi duar kurar kam men damazibar gumazim akunigha azenimin iza gumazim gasighasighizir puvati.

³⁶ Ezi me bar aguaghfagha uarira uariv gei, "Eei, kar migirigiar manam? An akar gavgavimin duar kuraba batoghezima da azenan izi." ³⁷ Ezi an amizir bizir kaba, dar migirigiam bar nguibabar ghu.

Iesus Pitan asamim akirizima a ghuam-aghe

(Matyu 8:14-15; Mak 1:29-31)

³⁸ Egha Iesus God ko migeir dipenim ategha Saimonin dipenimin ghu. Ezi Saimonin asamim ariava mikarzim puvira feima, me an akurvaghasa Iesusin azai. ³⁹ Ezi Iesus amizimin min tughaviragha akar gavgavimin an arimariam batoghezima, arimariam ghu. Ezi amizim zuamira dikavighava me bagha daghebagh amuava me ganidi.

*Iesus gumazamizir aviribagh amizi,
me ua dera*

(Matyu 8:16-17; Mak 1:32-34)

⁴⁰ Ezi aruem ghuaghirima, gumazamiziba me gumazir arimariam igharagha garir aviriba inigha Iesus bagha ize. Ezi a vaghvagha uan dafariba me gisin arizima me ghuamazi. ⁴¹ Egha a uaghan duar kurabagh ami da gumazamiziba ataghiragha azenan iza kamaghin dei, "Ni Godin Otarim!" Duar kuraba fo, kar God Gumazamiziba Ua Me Iniasa Misevezir Gumazim. Kamaghin amizi Iesus mikiman dar anogoroke.

*Iesus nguibar igharazibagh arui
(Mak 1:35-39)*

⁴² Aminim tirazima, Iesus gumazamiziba puvatizir danganimin ghu. Ezi gumazamiziba a buria ghua a batogha, an anogorogha ghaze, a me ategh mangan kogham. ⁴³ Ezi a kamaghin me migei, "God Akar

4:22: Sng 45:2, Mt 13:54, Mk 6:2, Lu 3:23, Jo 6:42 4:22: Matyu 13:54; Mak 6:2; Luk 3:23; Jon 6:42 4:23: Mt 4:13, Jo 2:12 4:23: Matyu 4:13; Jon 2:12 * 4:23: Dokta uabi uan mikarzim akiramin akar mingarim, a kamaghin ghu. Gumazim ingangaritam damusi, a deravira gumazamizibar damazimin a damighti, me nighnizir gavgavim an akamin ikiam. Luk 4:18-19in aven, Iesus God a ganingizir ingangarir ekiabav gei. Kamaghin, Iesus ghaze, gumazamiziba kamaghin nighnigham, me an ganti a faragh mirakelbar amighti, me an akam nighnizir gavgavim an ikiam. 4:24: Jo 4:44 4:24: Jon 4:44 4:25: 1 Kin 17:1, 17:7, 1 Kin 18:1 4:25: 1 Atriviba 17:1; 17:7; 18:1 4:26: 1 Kin 17:8-16 4:26: 1 Atriviba 17:8-16 4:27: 2 Kin 5:1-14 4:27: 2 Atriviba 5:1-14 4:30: Jo 8:59, 10:39 4:30: Jon 8:59; 10:39 4:31: Mt 4:13, Mk 1:21, Lu 4:23 4:31: Matyu 4:13; Mak 1:21; Luk 4:23 4:32: Mt 7:28-29, Jo 7:46, Ta 2:15 4:32: Matyu 7:28-29; Jon 7:46; Taitus 2:15 4:33: Mt 8:29, Mk 1:23, Lu 8:28 4:33: Matyu 8:29; Mak 1:23; Luk 8:28 4:34: Lu 1:35, 4:41, Jo 6:69 4:34: Luk 1:35; 4:41; Jon 6:69 4:41: Mt 8:29, Mk 1:25, 1:34, 3:11-12 4:41: Matyu 8:29; Mak 1:25; 1:34; 3:11-12 4:43: Lu 8:1 4:43: Luk 8:1

Aghuim akunasa na amada. Kamaghin amizi ki nguibar igharaziba uaghan dar mangi God Bizibagh Ativamin Dughiamin Akar Aghuim akunam.”⁴⁴ Egha a Judian Distrighin God ko migeir dipenibar akam akura ghuavira iti.

5

*Jesus faragha diazir suren gumaziba
(Matyu 4:18-22; Mak 1:16-20)*

¹ Dughiar mamın İesus Genesaretin dipar akarer miriamin tughav itima, gumazamiziba anekuvagha Godin akam barasi.* ² Ezi a dipar miriamin garima, osiriba isir gumazibar botin pumuning pura iti. Aningin ghuaviba uan iver ekiaba rue. ³ Ezi İesus botin mamın ghuavanabo, kar Saimonin bot. Egha an azaragha ghaze, ni tong a gisivaghtima a dipar miriam atakigh. Ezi a bot gaperaghav ikia gumazamizibar sure gami.

⁴ İesus mikemegha givagha Saimon migei, “Ni bot gisivagh dipar konimin mangiva iver ekiaba osiriba bagh da akunigh.”

⁵ Ezi Saimon an akam ikaragha ghaze, “Ekiam, e dimagarir kamın ingara ghua bar osiritam inizir puvati. Ezi ni migeima kamaghin ki iver ekiaba akunam.”

⁶ Egha me İesus mikemezi moghin amigha, osirir bar aviriba inizima men iver ekiaba maghira akarasava ami. ⁷ Ezi me uan namakar botin igharazimin itiba me gikarizima me iza men akura, egha me iza botin pumuning uaghara aning gaghuizima aning bar izivagha osemegha maghira dipamin ghuaghiri.

⁸⁻¹⁰ Ezi Saimon Pita ko a ko iti darasi, me osirir me inizir kabar ganigha digavir kuram gami. Saimonin roroamning Jems ko Jon, Sebedin otarimning. Aning Saimon ko ingarir gumazimning, aning uaghan digavir kuram gami. Kamaghin amizi Saimon kamaghin ganigha, tevimning apirigha İesusin suemningin boroghin iri. Egha ghaze, “Ekiam, ki gumazir arazir kurabagh amim! Kamaghin amizi ni na ategh mangi.”

Ezi İesus kamaghin Saimon migei, “Ni atitingan marki, datirighin ikegh mangi, ni gumazamiziba iniam.”¹¹ Ezi me uan botba mikirveggha, dipar dadarimin ghuavanega, biziba bar da ategha İesusin gin zui.

*Gumazir lepan arimariam itim
(Matyu 8:1-4; Mak 1:40-45)*

¹² İesus nguibar ekiar mamın itima, gumazir mam lepan arimariam bar anegirizima, a izava oto. Egha a İesusin apigha ira uan guam nguazim mituagha kamaghin a migei, “Ekiam, ni fueghiva na damighiti, ki Godin damazimin zuegh ua deraka.”[†]

¹³ Ezi İesus uan agharim isa gumazir kam gatigha ghaze, “Ki ifonge. Nin mikarzim zuegh, ua deragh.” Ezima lepan arimariam zuamira anetaki.

¹⁴ Egha İesus akar gavgavim a ganiga ghaze, “Ni tav mikiman marki. Egh mangi, uabi Godin ofa gamir gumazimin akagh, egh Moses mikemezi moghin, ni uabi zueghsi ofa damu. Eghti gumazamiziba fogh suam, nin arimariam gifa.”

¹⁵ Ezi İesus amizir bizir kabar eghaghanim bar mar ghu. Kamaghin amizi gumazamizir avirim a baraghiva men arimariaba ua deraghasa izi. ¹⁶ Ezi İesus zurara me ataghiragha ghua, gumazamiziba itir puvatizir danganimin ikia God ko migei.

*İesus gumazir soroghafariba amirazim
gamizima a dera
(Matyu 9:1-8; Mak 2:1-12)*

¹⁷ Dughiar mamın İesus gumazamizibar sure gamima, Farisiba ko Judan Arazibagh fozir gumaziba, me Galilin Distrik ko Judian Distrighin itir nguibaba bar, ko Jerusalemın nguibamin ikegha iza apiaghav iti. Ezi Ekiamın gavgavim uaghan iti, kamaghin İesus men arimariabar amuti da deragham. ¹⁸ Ezi gumazir maba soroghafariba amirazir gumazir mam inigha akuriam gatigha a inigh dipenimin aven mangi İesusin guamin anerighasa. ¹⁹ Ezi gumazamiziba bar aviraseme. Ezi me aven mangan iburagha dipenir siriamin ghuavanabogha dipenir siriamin torim gamigha benibar an akuriam dafagha, nimira anetaghirizima a ghuaghira gumazamizir okoruamin tongin İesusin guamin aneti.

²⁰ Ezi İesus gumazir kabar nighnizir gavgavimin ganigha kamaghin migei, “Namakam, ki nin arazir kuraba gin amada.”

²¹ Ezi Farisiba ko Judan Arazibagh fozir gumaziba maghira uan navir averiabar aven nighnisi, “Kar gumazir manam Godin danganim iniasa migirigiar kam gami? Gumazir kinitam arazir kuraba gin amangam, o puvati? God uabira.”

4:44: Mt 4:23 **4:44:** Matyu 4:23 **5:1:** Matyu 13:1-2; Mak 3:9-10; 4:1 * **5:1:** Ziam “Genesaret,” a Galilin Dipar Akaremin ziar mam. **5:5:** Jo 21:3 **5:5:** Jon 21:3 **5:6:** Jo 21:6 **5:6:** Jon 21:6 **5:8-10:** 2 Samuel 6:9; 1 Atriviba 17:18; Matyu 4:19 **5:11:** Mt 4:20, 19:27; Mk 1:18, Lu 18:28 **5:11:** Matyu 4:20; 19:27; Mak 1:18; Luk 18:28
† **5:12:** Ni akar Matyu 8:2in itimin gan. **5:14:** Wkp 14:1-32 **5:14:** Ofa Gami 14:1-32 **5:16:** Mt 14:23; Mk 1:35, 6:46 **5:16:** Matyu 14:23; Mak 1:35; 6:46 **5:20:** Lu 7:48 **5:20:** Luk 7:48 **5:21:** Sng 32:5, Ais 43:25, Lu 7:49
5:21: Onger Akaba 32:5; Aisaia 43:25; Luk 7:49

²² Ezi Iesus men nighnizibagh fogha men azara, "Ia tizim bagha bizir kaba uan navir averiabar aven dagh nighnisi?" ²³ Ki akar manam mikimam? Pura gumazir kinitam kamaghin mikim suam, ki nin arazir kuraba gin amada. Egh uaghan gumazir kinitam kamaghin mikiman kogham, ni dikavigh mangi ua deragh. ²⁴ Ki arazir kam damightima, ia ganigh fogham, Gumamazibar Otarim a nguazir kamin arazir kuraba gin amangamin gavgavim iti."

Egha kamaghin gumazir sorogha-fariba amirazim migei, "Ki ni migei, ni dikavigh uan akuriam inigh dipenimin mangi." ²⁵ Ezi a zuamira men damazibar dikavigha, irighav ikezir akuriam inigha uan nguabamin ghuaa Godin ziam fe.

²⁶ Ezi me bar digavir kuram gamigha Godin ziam fe. Egha agorogem me gizivazi me kamaghin migei, "E datirighin bizir bar igharagha garibar gari."

Iesus uabin gin mangasa Livain dei
(*Matyu 9:9-13; Mak 2:13-17*)

²⁷ Bizir kabar gin Iesus ghua garima, gavmanin dagiaba isir gumazir mam, an ziam Livai, a uan dagiaba isir dipenim gaperaghav iti. Ezi Iesus kamaghin a migei, "Nan gin izi." ²⁸ Ezi Livai dikavigha, biziba bar da ategha an gin zui.

²⁹ Egha Livai isar ekiam Iesus bagha uan dipenimin aneru. Ezi dagiaba isir gumazir avirim ko gumazir maba sara iza me koma api. ³⁰ Ezi Farisiba ko Judan Arazibagh fozir gumazibar adarasi, me migirigiar mabar Iesusin suren gumazibagh ami, "Ia tizim bagha dagiaba isir gumaziba ko arazir kurabagh amir gumaziba koma api?"

³¹ Ezi Iesus men akam ikaragha ghaze, "Arimariaba puvatizir gumazamiziba, me dokta bagha zuir puvati. Gumazamizir arimariaba itibara dokta bagha zui. ³² Ki Godin damazimin derazir gumazamiziba bagha izezir puvati. Ki, gumazamizir arazir kurabagh amiba navibagh iraghasa, ki ize."

Dagheba ataghirazir arazimin azangsizim
(*Matyu 9:14-17; Mak 2:18-22*)

³³ Ezi me kamaghin a migei, "Jonin suren gumaziba, me zurara God ko mikimasa dagheba ataghirasi. Ezi Farisin suren gumaziba uakan. Ezi ninanaba apa mamaghira iti."

³⁴ Ezi Iesus men akam ikaragha ghaze, "Gumazir amuimin ikiamim, a ia ko ikiti, ia a bagha izezir gumazibav kimti me dagheba ategham, o puvatigham? Puvatigham. ³⁵ Gin dughiam izitima gumazir amuimin ikiamim, me me dama a inigh mangitima, dughiar kabar me dagheba ataghiragham."

³⁶ Egha Iesus akar isin zuir kamin me geghari, "Gumazitamin korotiar ghurim torim an ikiti, a korotiar igiatam abigh, inir avizir kam isi, korotiar ghurim dukuagh a isaman marki. A kamaghin damighti, korotiar igiar kam arizigham. Egh uaghan inir avizir igiar korotiar ghurim dukuagha isamizim, korotiar ghurimin min ganan kogham. ³⁷ Eghti gumazitam wainin igiam inigh, a isiva asizir inir misevir ghuritam guruighan kogham. A kamaghin damighti, wainin dipam gin buva anangiva asizir inir ghurir kam abighti, wainin dipam nguazim giregham. Eghti wain ko asizir inim virara ikuvigham. ³⁸ A kamaghin damuan kogham. A wainin igiam, wainin misevir igiam gurigh.** ³⁹ Egh gumazim wainin ghurim amegh, igiam gifueghan kogham. Egh a kamaghin mikim suam, 'Ghurim a dera.'"

6

Iesus uabi Sabatin Ekiam
(*Matyu 12:1-8; Mak 2:23-28*)

¹ Sabatin mam, Iesus uan suren gumaziba ko raizim min garir dagher mam wit, me an kuriabagh aruava, an suren gumaziba witin oviziba isa uan dafaribar dar iniba misiva da api. ² Ezi Farisin maba kamaghin migei, "Ia manmaghsua arazir kam gamua Sabatin arazimin gin zuir puvati?"*

³ Ezi Iesus me ikaragha ghaze, "Ia ti Devit fomira amizir arazimin eghaghanimin ganizir puvati? Devit dughiar kamin an adarazi ko mitiriam men azi, ⁴ ezi Devit Godin Purirpenimin aven ghua me ofa damuasa atizir Bretin rubuziba inigha uan adarazi ko me da ame. E fo, me Bretin kabar aman kogham."

⁵ Egha Iesus kamaghin me migei, "Gumazamizibar Otarim a Sabatin dughiamin Ekiam."

Iesus Sabatin dughiamin dafarir ekonezir gumazim gamizi a ua dera
(*Matyu 12:9-15; Mak 3:1-6*)

5:24: Jo 5:8 5:24: Jon 5:8 † 5:27: Ziar kam Livai, ti Matyun ziar igharazir mam. Ni Matyu 9:9in gan. 5:30: Lu 15:1-2 5:30: Luk 15:1-2 § 5:30: Ni Matyu 9:11in itir akamin gan. 5:32: 1 Ti 1:15 5:32: 1 Timoti 1:15
5:33: Mt 9:14, Mk 2:18 5:33: Matyu 9:14; Mak 2:18 5:34: Jo 3:29 5:34: Jon 3:29 ** 5:38: Ni Matyu 9:17in itir akamin gan. 6:1: Lo 23:25 6:1: Godin Araziba 23:25 6:2: Kis 20:10, Jo 5:10 6:2: Ua Me Ini 20:10; Jon 5:10 * 6:2: Ni Matyu 12:2in itir akamin gan. 6:3: 1 Samuel 21:1-6 6:4: Wkp 24:5-9 6:4: Ofa Gami 24:5-9 6:7: Lu 14:1 6:7: Luk 14:1

⁶ Sabatin dughiar igharazim Iesus God ko migeir dipenimin aven ghugha men sure gami, ezi gumazir mam men tongin iti. An dafarir guvim ekonegha an areme. ⁷ Farisin maba ko Judan Arazibagh fozir gumaziba an arazitamin apigh, akam a gasasa bar deravira an gari. Me kamagh-sua, a Sabatin arimariaba batogham, o? ⁸ Kamaghin amizi Iesus men nighnizibagh fogha dafarim ekonezir gumazim migei, "Ni dikavigh men damazibar tughti me bar nin ganika." Ezi a dikavigha tughav iti.

⁹ Ezi Iesus me migia ghaze, "Ki ian azai, arazir manam Sabatin dera? E arazir aghuim damuam, o arazir kuram damuam, o gumazimin akuragham, o e a gasighasigham?"

¹⁰ Egha a bar men ganigha gumazim migei, "Ni uan dafarim onegh." Ezi a uan dafarim onezima an dafarim bar moghira ua dera. ¹¹ Ezi me bizir kam bangin atara, egha uarira uariv gia ghaze, e arazir man-ates Iesus damuam.

Iesus 12pla aposelba misefe
(Matyu 10:1-4; Mak 3:13-19)

¹² Dughiar kamin Iesus God ko mikimasa mighsiamin ghuavanabogha, God ko migeima aminim a bangin tira. ¹³ Aminim tirazima, a uabin gin aruir gumazibar diazi me izezi, a 12pla amisevegha maghira ziam aposelba me gati: ¹⁴ Saimon (Iesus Pita a gati) ko an dozim Andru, Jems, Jon, Filip, Bartolomyu, ¹⁵ Matyu, Tomas, Jems Alfusin otarim, Saimon, a Selotbar gumazir mam, ¹⁶ Judas Jemsin otarim, ko Judas Iskariot, gumazir gin Iesus isa apanibagh aningizim.

Iesus arimariaba batosi
(Matyu 4:24-25; Mak 3:7-12)

¹⁷⁻¹⁸ Egha Iesus uan suren gumaziba ko ghuaghira danganir zarimin tu. An gin aruir gumazamizir avirim iti. Ezi maburan avirir Jerusalem ko Tair ko Saidonin Ongarir dadarim, ko Judian aven itiba bar, Iesus baraghiva men arimariaba ghuam-aghasa me ize. Ezi gumazamizir duar kuraba asighasighiziba, ua dera. ¹⁹ Ezi gavavim Iesus ategha azenan ghua gumazamizibagh amima me ghuamazi, kamaghin amizi, me bar moghira Iesusin mikarzimim suighasa.

Iesus ghaze, onganarazibagh amiba
me bar akongegh
(Matyu 5:1-12)

²⁰ Ezi Iesus kogha uan gumazir an gin aruibar gara kamaghin migei:

"Ia biziba puvatiziba, ia God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven iti, kamaghin ian naviba deragh.

²¹ Ia datirighin mitiriam aziba, ia gin izivagham, kamaghin ian naviba deragh.

Ia datirighin azi darasi, ia gin akam, kamaghin ian naviba deragh.

²² Me ian ganti ia Gumazamizibar Otarimin gin mangitima, men naviba ia bagh bar ikuvigham.

Egh me ia batoghiva pazi ia damuva ian ziabagh asighasigham.

Bizir kaba ia bativti ian naviba deragh.

²³ Men afeziaba fomira kamaghira Godin akam inigha izir gumazibagh amizi moghin, me ia gami.

Ia uaghan ivezir ekiam Godin Nguibamin a iniam.

Kamaghin amizi dughiar kam otoghti, ia bar akongeghiva

agorogem sara pin uari akun.

²⁴ Ia bizir aviriba itiba, ia datirighin navir aghuim inigha gifa, kamaghin ia ikuvigham.

²⁵ Ia dagher aviriba itiba, ia gin mitiriam ian agham, kamaghin ia ikuvigham.

Ia datirighin ati darasi, ia gin arangiva temeribagh ruam, kamaghin ia ikuvigham.

²⁶ Gumazamiziba migirigiar aghuibar ia damuti, ia bar ikuvigham.

Fomira men inaziba akam inigha izir gumazir ifariba migirigiar aghuiba me gami.

Kamaghira, gumazamiziba me bar migirigiar aghuiba ia damuti, ia bar ikuvigham."

Arazir apanibagh ifongeziba
(Matyu 5:38-48)

²⁷ Iesus ua kamaghin migei, "Ia na barazi darasi, ki kamaghin ia migei, ia uan

6:8: Lu 5:22, 9:47 **6:8:** Luk 5:22; 9:47 **6:12:** Mt 14:23 **6:12:** Matyu 14:23 **6:13:** Mt 10:3-4, Mk 3:13-19, Jo 6:70 **6:13:** Matyu 10:3-4; Mak 3:13-19; Jon 6:70 **6:20:** Mt 5:3, 11:5, Je 2:5 **6:20:** Matyu 5:3; 11:5; Jems 2:5
6:21: Sng 126:5-6, Ais 55:1, 61:3, MAA 7:16-17 **6:21:** Onger Akaba 126:5-6; Aisaia 55:1; 61:3; Akar Mogomem 7:16-17
6:22: Mt 5:11, Jo 15:19, 16:2, 1 Pi 2:19, 4:14 **6:22:** Matyu 5:11; Jon 15:19; 16:2; 1 Pita 2:19; 4:14 **6:23:** 2 Sto 36:16, Mt 5:12, Ap 5:41, 7:52, Kl 1:24, Je 1:2 **6:23:** 2 Eghaghaniba 36:16; Matyu 5:12; Aposel 5:41; 7:52; Kolosi 1:24; Jems 1:2
6:24: Amo 6:1, Mt 6:2, 6:5, Je 5:1 **6:24:** Amos 6:1; Matyu 6:2; 6:5; Jems 5:1 **6:25:** Snd 14:13, Ais 65:13, Je 5:1-6
6:25: Aghuzir Akaba 14:13; Aisaia 65:13; Jems 5:1-6 **6:26:** Jo 15:19, 1 Jo 4:5 **6:26:** Jon 15:19; 1 Jon 4:5 **6:27:** Kis 23:4, Snd 25:21, Mt 5:44, Ro 12:20 **6:27:** Ua Me Ini 23:4; Aghuzir Akaba 25:21; Matyu 5:44; Rom 12:20 **6:28:** Lu 23:34, Ap 7:60 **6:28:** Luk 23:34; Aposel 7:60

apanibagh ifongegh, egh ia gifongezir pu-
vatiziba, ia arazir aghuubar me damu,²⁸
egh migirigiar kurabar ia gamir darasi, ia
migirigiar aghuubar me damu, egh paza ia
gamir darasi, ia me bagh afeziam ko mikim.
²⁹ Eghti tav ian koviatam apezeghti, ia
koviar vuem sara a daningigh. Eghti tav ian
korotiar azenan azuim inighti, ni uaghan
aven itir korotiam sara an takigh.³⁰ Egh tav
biziba bagh ian azangsighti, ia a daningigh.
Egh te ian biziba ini, ia ua da bagh mikimiva
me dama da inian marki.³¹ Ia arazir aghuir
me ia damuamin ia ifongeziba, ia arazir
kabara me damu.

³² “Egh ia gumazir ia gifongezibara
ifueghiva ia ivezir manatam iniam? Pu-
vati. Arazir kurabagh amiba uaghan kam-
aghiram ami. Me, me gifongezir daraziragh
ifonge.³³ Ia deraghvira deragha ia gamir
darazigh ami, kamaghin amizi ia arazir
aghuir manam gami? Gumamazir arazir
kurabagh amiba uaghan kamaghiram ami.
³⁴ Ia pura uan biziba me daning, egh
nighnigh suam, me ti da ikarvaghiam, egh
ia manmaghin arazir aghuitam damigham?
Gumamazir arazir kurabagh amiba me
uaghan ghaze, ki gumazir kurar igharazim
uan biziba a daningti, a gin ua da ikar-
vaghiam.³⁵ Ia uan apanibagh ifuegh de-
ravira me damu, biziba pura me daningiva,
uamategh da ikarvaziba inisi nighnighan
marki. God arazir aghuiba gumazir arazir
kurabagh amiba ko gumazir a minabir pu-
vatizibagh ami. Kamaghin amizi, gin ian
ivezim bar ekeveghti, ia Godin Bar Pin
Itimin boribar min ikiam.³⁶ Afeziamin
apangkuvimin mirara, ia apangkuvim iki.”

*Igharaz darazir araziba
tuisighan marki
(Matyu 7:1-5)*

³⁷ Iesus ua kamaghin migei, “God ia
tuisigh ian ikuraghan koghsi, ia munen
araziba tuisighan marki, egh suam men
araziba ikufi. Ivezir kuram aningan
marki, eghti God ivezir kuram ia danighan
kogham. Ia men arazir kuraba gin
amadaghti, God ian arazir kuraba gin
amadagham.³⁸ Ia bizibar aningti, God
ia daningam. Nin minem bar deravira
izivaghtima, a biziba isi mikebabar
amangiva, dagh asavkon, eghti da iri magiri
ian apozibar inibagh iram. God bizir

iziviriziba, ia ganidi moghin ia igharaz
darazir aning.”

³⁹ Iesus uaghan akar isin zuir mam sara
me mikeme, “Gumazir damazir kuram
damazir kurar igharazitamin suiragh
mangam, o? Aning virara mozimin
magirigham.⁴⁰ Suren gumazim, uan tisa
gafirazir puvati. Ezi suren gumazir bar
deravira uan sure agivazim, a uan tisan
mirara ghu.⁴¹ Tizim bagha, minezir bar
muziarim nin aveghbuamin damazimin
itima, ni an gara egha temer ararir ekar nin
damazimin itimin garir puvati?⁴² Ter ararir
ekiam nin damazimin ikiti, ni manmaghin
uan aveghbuam mikim suam, ‘Aveghbuam,
ki nin damazimin itir minezim batuegham?’
Ni bar ifari! Ni faraghvira ter ararir nin
damazimin itim asigh, egh deragh ganiva
minezir nin aveghbuamin damazimin itim
asigh.”

*Temem ko an ovizim
(Matyu 7:16-20; 12:33-35)*

⁴³ Egha Iesus ua kamaghin migei, “Temer
aghuitam ovizir kuratam batezir puvati, ka-
maghira temer kuratam ovizir aghuitam
batezir puvati.⁴⁴ Gumamaziziba temer
ovizibar gara fogha ghaze, temer aghuim
o temer kuram. Me fighin oviziba temer
ataghatarimin da kuari puvati. Egha me
wainin oviziba temer ataghatarir muziarir
kuramin da isir puvati.⁴⁵ Gumazimin
navir averiamin ikezir biziba, an akatorim
dav gei. Kamaghin amizi gumazir aghuim
bizir aghuiba an navir averiamin ikegha
otivaghiri. Ezi gumazir kuram bizir kuraba
an navir averiamin ikegha otivaghiri.”

*Dipeninin ingarir gumazir dikiriam
ko onganin
(Matyu 7:24-27)*

⁴⁶ Iesus ua kamaghin migei, “Ia tizim
bagha ‘Ekiam’ na garisi, egha ki migeir
biziba ia dagh amir puvati?⁴⁷ Tina na
bagha iza nan migirigiaba baragha dagh
ami, ki an araziba ian akagham.⁴⁸
A mati gumazim dipeninin ingara, an
okora bar vin ghuaghira dagiam gisin ter
akiniba kuni. Dipenir kam me bar de-
raviram an ingari. Kamaghin amizima ape-
riamin dughiam, dipam dipenir kamnin aven
ghuzima a nuighnuizir puvati.⁴⁹ Ezi gu-
mazir nan migirigiaba baragha dar gin zui

6:29: Mt 5:39; 1 Ko 6:7 6:29: Matyu 5:39; 1 Korin 6:7 6:30: Lo 15:7-10; Snd 21:26; Mt 5:42 6:30: Godin
Araziba 15:7-10; Aghuzir Akaba 21:26; Matyu 5:42 6:31: Mt 7:12 6:31: Matyu 7:12 6:32: Mt 5:46 6:32:
Matyu 5:46 6:34: Mt 5:42 6:34: Matyu 5:42 6:35: Wkp 25:35-36; Sng 37:26; Mt 5:45 6:35: Ofa Gami
25:35-36; Onger Akaba 37:26; Matyu 5:45 6:37: Mt 6:14, 7:1 6:37: Matyu 6:14; 7:1 6:38: Snd 19:17; Mt 7:2,
Mk 4:24; Je 2:13 6:38: Aghuzir Akaba 19:17; Matyu 7:2; Mak 4:24; Jems 2:13 6:39: Mt 15:14 6:39: Matyu
15:14 6:40: Mt 10:24-25; Jo 13:16, 15:20 6:40: Matyu 10:24-25; Jon 13:16; 15:20 6:41: Mt 7:3 6:41: Matyu
7:3 6:43: Mt 7:16-17 6:43: Matyu 7:16-17 6:44: Mt 12:33 6:44: Matyu 12:33 6:45: Mt 12:34 6:45:
Matyu 12:34 6:46: Mal 1:6; Mt 7:21, 25:11; Lu 13:25 6:46: Malakai 1:6; Matyu 7:21; 25:11; Luk 13:25 6:48: Mt
7:24 6:48: Matyu 7:24

puvatizim, a mati gumazim uan dipenim nguazir kinim ko bizitam gisin an ingazir puвати. Eghti dughiar aperiам otoghamim dipenir kam biraghtima, a irigh bar ikuvigham.”

7

Midorozir gumazir dapanimin nighnizir gavgavim

(Matyu 8:5-13)

¹ Iesus bizir kabar gumazamizibav ke-megha givagha, Kaperneamin aven zui. ² Ezi 100plan midorozir gumazibar garir gumazir dapanir mam iti. An ingangarir gumazir a bar ifongezim, ariava are-meghasava ami. ³ Ezi midorozir gumazir dapanir kam Iesus amizir biziba baregħa, Judabar gumazir aruar maba Iesus bagħa me amangi. ⁴⁻⁵ Ezi me Iesus bagħa izegħa a gaghora kamaghin a migei, “Gumazir kam en gumazamiziba bar me gifonge. Egha e bagħa God ko migeir dipenimin ingari. Kamaghin amizi gumazir kam akurvazim bagħava ami, ni an akuragh.” ⁶ Ezi Iesus tagħa me ko zui. A ghua dipenimin boroghin otozi, midorozir gumazir dapanim uan namakaba amangizi me kamaghin a migei, “Ekiam, ki gumazir aghuir manam, ni nan dipenimin aven izam? Ni nan dipenimin aven izan marki. Ni pazi uabi damuan marki.” ⁷⁻⁸ Kamaghin amizi ki uabi ni bagħ migirigiam inigh izan kogham. Ki uabi midorozir gumazir mabar apengan iti, egha uabi mabar garima, me nan apengan iti. Egh ki me mikim suam, ‘Ia mangi,’ eghti me mangam. O, ki me mikim suam, ‘Ia izi.’ Eghti me izam. Egh ki uan ingangarir gumazitam mikim suam, ni ingangarir kam damu, eghti an a damuam. Egha ki fo, ni mikimti, nan ingangarir gumazim ua deragħam.” ⁹ Ezi Iesus kamaghin oregħa, digavir kuram gamigha, ragħirigha gumazamizir a gin zuibav gei, “Ki ia migei, ki Israelin aven kamaghin nighnizir gavgavim itir gumazitamın ganizir puвати.” ¹⁰ Ezi gumazir amadaziba uamategħa dipenimin ghua ingangarir gumazimın garima a dera.

Amuir odiarimin otarim ua dikafi

¹¹ Egha gin Iesus nguibar ziam Nainin zui. Ezi an suren gumaziba ko gumazir avirim an gin zui. ¹² Egha a nguibar kamın tiar akar ekiar kamın boroghin ghua garima, gumazir maba gumazir kuam gisaghpughā

nguibar ekiamın ikegħa azenan izi. Gumazir aremezir kamnagh, an amizir pam aremezimın otarir vamira. Ezi nguibar ekiar kamın itir gumazir avirim amuir odiarir kam ko iti. ¹³ Ezi Iesus an gara bar an apangkuvigha kamaghin a migei, “Ni arangan marki.” ¹⁴ Egha Iesus roghira ghua gumaziba isaghpughav itir boksiamın suira. Ezi a gisaghpughav itir gumaziba voroghira mitivighav iti. Ezi a kamaghin gumazir igiamın migei, “Gumazir igiam, ki ni migei, ni dikafigh.” ¹⁵ Ezi gumazir aremezim dikavigha magħira migeima, Iesus uam a isa an amebam ganingi. ¹⁶ Ezi me kamaghin ganigha bar digavir kuram gamigha, Godin ziam fa ghaze, “Godin akam inigha izir gumazir ekiar mam en tongin oto.” Egha me ghaze, “God uan gumazamizibar akurvaghāsa ize.” ¹⁷ Ezi Iesus amizir bizir kamın eghagħanim bar Judian Distrik ko an boroghin itir nguibaba sara għu.

Gumazamiziba Ruer Gumazim Jon, a Iesus bagħa azangsisı

(Matyu 11:2-19)

¹⁸ Ezi Jon, Gumazamiziba Ruer Gumazim, an suren gumaziba, bizir kabar gun bar a mikeme. Ezi a uan suren gumazir pumuningin diagħa, ¹⁹ Ekiam Iesusın azangsigħasa aning amada, “Ti nirara, gumazir God faragħa amangasa mikemezim? O, e ti ua gumazir igharazitam mizuamam?” ²⁰ Ezi gumazimning Iesus bagħa izegħa, kamaghin a migei, “Jon, Gumazamiziba Ruer Gumazim nin azangsigħasa ga amada, ‘Ti nirara, gumazir God faragħa amangasa mikemezim? O, e ti ua gumazir igharazitam mizuamam?’” ²¹ Ezi dughiar kamnaghira Iesus gumazamizir arimariaba itiba gamuavira itima, me għuamazi. Egha duar kuraba batogħa gumazir damazir kurar aviribagh amima, me ua gari. ²² Kamaghin amizi, Iesus Jonın suren gumazimningin akam ikaragħa ghaze, “Gua uamategħ mangi bizir gua ganigha oraghizibar gun Jon mikemegħ, ‘Gumazamizir damazir okaviriziba ua gari, ezi gumazamizir suer amiriziba uam arui. Ezi gumazamizir lepa itiba ua zuegħa dera, ezi gumazamizir kuarir orazir puvatiziba uam orasi. Ezi ovengezir gumazamiziba ua dikavima, gumazamizir onganarazibagh amiba Akar Aghuim barasi.” ²³ Gumazir nan ganigha nighnizir gavgavim nan itiba, men nighnizir gavgavim ikivira iki, eghti

7:13: Lu 8:52 **7:13:** Luk 8:52 **7:14:** Lu 8:54, Jo 11:43, Ap 9:40, Ro 4:17 **7:14:** Luk 8:54; Jon 11:43; Aposel 9:40; Rom 4:17 **7:15:** 1 Kin 17:23, 2 Kin 4:36 **7:15:** 1 Atriviba 17:23; 2 Atriviba 4:36 **7:16:** Lu 1:68, 19:44, 24:19, Jo 4:19 **7:16:** Luk 1:68; 19:44; 24:19; Jon 4:19 **7:19:** Onger Akaba 40:7; Malakai 3:1; Matyu 11:3; Akar Mogomem 1:8

7:22: Ais 35:5-6, 61:1, Mt 11:4-5, Lu 4:18 **7:22:** Aisaia 35:5-6; 61:1; Matyu 11:4-5; Lu 4:18 * **7:22:** Ni Matyu 11:5in itir akamin gan. **7:23:** Ais 61:1, Lu 4:18 **7:23:** Aisaia 61:1; Lu 4:18 **7:24:** Mt 11:7 **7:24:** Matyu 11:7

men navir averiaba deraghti me bar akuegham!”

²⁴ Ezi Jonin suren gumazimning uamategha ghuzima, Iesus maghira Jonin gun gumazamizibav gia ghaze, “Ia tizimin ganasa gumazamizibav puvatizir danganimin ghue? Ia ti ighurunir aminim ivaimin ganasa ghue? Puvati. ²⁵ Ia tizimra ganasa ghue? Ia ti gumazir korotiar aghuiba aghuizitamini ganasa ghue? Puvati. Gumazir korotiar aghuiba azuiba atrivibar dipenibar iti. ²⁶ Ezi ia tizimin ganasa ghue? Ia Godin akam inigha izir gumazitamini ganasa ghue? Bar guizbangira! Ki ia migei, Godin akam inigha izir gumazir kam, a Godin akam inigha izir gumazir igharaziba, bar me gafira. ²⁷ Gumazir kam baghavira, Godin Akinafarim migia ghaze, ‘Ia oragh. Ki uan abuir gumazim amadaghtima, a faragh mangiva ni bagh tuavim akiram.’ ²⁸ Ki ia migei, Jon nguazimin itir gumazamiziba bar me gafira, ezi tina borimin min God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven iti, a bar Jon gafira.” ²⁹ (Jon gumazamizir aviriba sara rue. Kamaghin amizi me Iesusin akam baregha fo, Godin arazim a bar guizbangira. ³⁰ Ezi Farisiba ko Judan Arazibagh fozir gumaziba, me Jonin rurim inizir puvati. Kamaghin amizi me akirim ragha God men akazir tuavir aghuim gasara.)

³¹ Iesus ua kamaghin migei, “Ki gumazamizir datirighin itibar arazibav kimsi akar isin zuir manam mikimam? Me manmaghira gari? ³² Me boribar min gara biziba amadir danganibar apiav ikia uarir dei:

“E ia bagha marvibagh ivima,
ia ighian aghua.

Ezi e ongerakar amirizibagh amima,
ia azir puvati.’

³³ “Ezi Jon, Gumazamiziba Ruer Gumazim iza dagheba ko wainin dipaba apir puvatizi, ia ghaze, ‘Duar kuraba a gapasa.’ ³⁴ Ezi Gumazamizibar Otarim izava dagheba ko wainin dipaba api. Ezi ia ghaze, ‘Ia gan, a gumazir puv daghem ko wainin dipam apim. Egha a dagiaba isir gumaziba ko gumazir arazir kurabagh amiba, a men roroabagh amua me ko iti.’ ³⁵ Ezi gumazamizir Godin fozozim iniziba, me gara fo, Godin fozozim a guizbangira bizim.”

Amizir arazir kurabagh amir mam Iesusin dagarimning rue

³⁶ Ezi Farisin gumazir mam uabi ko damasava Iesus bagha mikeme. Kamaghin amizi an a ko daperagh damasa an dipenimin ghu. ³⁷ Ezi amizir arazir kurabagh amua nguibar kamini itim orazi, Iesus Farisin dipenimin ikiava api. Ezi amizir kam borer mughuriar aghuim zuim itir alabastan ingarizir misevim inigha izi. ³⁸ Egha a Iesusin girakirangin an dagarimningin boroghin tughav ikia azima, an teriba Iesusin dagarimning giri. Ezi a uan dapanir arizimin an dagarimning adizava, an dagarimningin tora borem an dagarimninging ginge. ³⁹ Ezi Farisin an diazimin bizir kamini ganigha uabira uabi migei, “Gumazir kam guizbangira Godin akam inigha izir gumazim a fogh suam, kar amizir manam an suisi, kar amizir arazir kurabagh amim.”

⁴⁰ Ezi Iesus an akam ikaragha ghaze, “Saimon ki ni mikimamin bizir mam iti.”

Ezi Saimon ghaze, “Tisa, ni na mikemegh.”

⁴¹ Ezi Iesus kamaghin a migei, “Gumazir pumuning gumazir mam da dagiaba pura da ini, egh aning gin a da ikarvaghham. Ezi mav a da 500in dagiaba ini, ezi mav a da 50plan dagiaba ini. ⁴² Ezi aning uaghara an dagiaba ikarvaghan ibura. Ezi a aning ikarvaghamin dagiar kaba gin amada. Ezi ni nighnigh, aning tina gumazir kam bar a gifuegham?”

⁴³ Ezi Saimon an akam ikaragha ghaze, “Ki kamaghin nighnisi, gumazir dagiar aviriba inigha ua da ikarvaghan iburazim.”

Ezi Iesus kamaghin a migei, “Ni deragha migei.”

⁴⁴ Egha a ragha amizimin gara kamaghin Saimon migei, “Ni amizir kamini gari? Ki nin dipenimin izezima, ni nan dagarimning ruasa dipatam na ganingizir puvati. Ezi amizim uan temeribar nan dagarimning ruegha, uan dapanir arizimin da disi. ⁴⁵ Ezi ni nan torezir puvati. Ezi amizir kam dughiar ki aven izezimin a nan dagarimningin tora mamaghira ikia iza datirikin. ⁴⁶ Ezi ni borem nan dapanim gingezir puvati. Ezi amizir kam a borer mughuriar aghuim inigha nan dagarimning ginge. ⁴⁷ A bar na gifonge, kamaghin amizi, God an arazir kurar aviriba bar da gin amada. Ki ia migei, tina God an arazir kurar muziarim gin amadaghti, kamaghin a God gifongezir arazir muziarim ikiam.”

⁴⁸ Ezi Iesus kamaghin amizimin migei, “Nin arazir kuraba, ki da gin amada.”

7:26: Mt 11:9, Lu 1:76 7:26: Matyu 11:9; Luk 1:76 7:27: Mal 3:1 7:27: Malakai 3:1 7:29: Matyu 21:32;
Luk 3:12 7:31: Matyu 11:16-17 7:33: Mt 3:4, 11:18, Mk 1:6 7:33: Matyu 3:4; 11:18; Mak 1:6 7:34: Mt
11:19, Lu 15:2 7:34: Matyu 11:19; Luk 15:2 7:36: Mt 26:6, Mk 14:3, Lu 11:37 7:36: Matyu 26:6; Mak 14:3;
Luk 11:37 7:37: Matyu 26:7; Mak 14:3; Jon 12:3 7:44: Stt 18:4 7:44: Jenesis 18:4 7:46: Sng 23:5 7:46:
Onger Akaba 23:5 7:47: 1 Ti 1:14 7:48: Mt 9:2, Mk 2:5, Lu 5:20-21 7:48: Matyu 9:2; Mak 2:5; Luk 5:20-21
7:49: Mt 9:3, Mk 2:7 7:49: Matyu 9:3; Mak 2:7

⁴⁹ Ezi gumazir a ko ikiava apiba kamaghin oregha, maghira uarira uariv gei, “Kar gumazir manam uaghan arazir kuraba gin amadi?”

⁵⁰ Ezi Iesus kamaghin amizim migei, “Nin nighnizir gavgavim nin akura, kamaghin amizi ni navir amirizimin mangi.”

8

Amizir maba Iesusin gin arui

¹ Bizir kabar gin, Iesus, nguibar ekiaba ko nguibar dozibagh arui, egha God Bizibagh Ativamin Dughiamin akam akuri. Ezi an suren gumazir 12pla uaghan an gin arui. ² Ezi amizir maba uaghan, me fomira Iesus men arimariaba ko duar kuraba batoke: Maria, me Makdalan nguibamin amizim a garisi, Iesus fomira a gamizima, 7plan duar kuraba anetegha azenimin ize, ³ Joana ko Susana ko amizir avirir igharaziba uaghan a koma arui. (Joana, a Kusan amuim, a Herotin dipenir averiamin garir gumazir dapanim.) Amizir kaba uan bizibar Iesus ko an suren gumazibar akurvasi.

Witin oviziba akurir akar isin zuim (Matyu 13:1-9; Mak 4:1-9)

⁴ Gumazamizir avirim uan nguibaba ategha Iesus bagha iza uari akuvazima, an akar isin zuir kamin me migei: ⁵ “Azenibar ingarir gumazir mam ghuava raizin min garir daghem wit, an oviziba inigha uan azenimin da akuri. An ada akura zuima, maba tuavim gira ghuzima gumazamiziba da dike. Ezi kuarazir pin itiba izaghira bar da ame. ⁶ Ezi maba dagiaba itir danganibagh iregha afuangi. Ezi dipaba nguazimin puvati, kamaghin amizi, witin kaba ua misinghira ariaghire. ⁷ Ezi witin ovizir mabanang benir ataghataribar torim gire, egha benir ataghatariba sara aghuima da da ikiaghariki. ⁸ Ezi mabanang nguazir aghuim giregha, aghua dagher bar aviriba iti, kamaghin amizi da vaghvaghera 100pla bar misevegha iti.”

An akar isin zuir kam me mikemegha, a pamtem kamaghin me migei, “Tina kuarimning iti, an oragh.”

Iesus manmaghsua akar isin zuibagh ami

(Matyu 13:10-17; Mak 4:10-12)

⁹ Ezi Iesusin suren gumaziba akar isin zuir kamin mingarim baghava an azara. ¹⁰ Ezi a me migia ghaze, “God fofozim ia ganingizima, ia God Bizibagh Ativamin

Dughiamin akar mogomebagh fo. Ezi igharaz darazi ki akar isin zuibara me migei, eghti me zurara ganiva, egh deragh bizitamin ganighan kogham. Egh uaghan zurara oraghiva, egh me deragh bizitamin mingarim gifoghan kogham.”

Witin akar isin zuimin mingarim (Matyu 13:18-23; Mak 4:13-20)

¹¹ Iesus ua kamaghin migei, “Kar akar isin zuir kamin mingarim. Witin ovizim a Godin akam. ¹² Ezi witin ovizir tuavim gireziba mati gumazamizir Godin akam baraghiziba, me a baraghizi Satan iza men navir averiabar Godin akam batoke, eghti me nighnizir gavgavim Godin ikian koghti God ua me inighan kogham. ¹³ Ezi dagiaba itir danganibagh irezir witin oviziba mati, gumazamizir akam baregha bar akongeziba, ezi men biba nguazim giraghuezir puvati. Me dughiar otevimin nighnizir gavgavim Godin iti, ezi osimtizibar dughiam me God ataki. ¹⁴ Ezi witin ovizir benir ataghataribar tongin ireziba mati gumazamizir akam baraghizibar min iti. Me deragha tuavimin zuima inivafizibar agoroger osimtiziba, ko dagiar nighnizir osimtiziba, koma nguazir kamin bizir ganganir agorogem me isima, me dar aven ikia egha misevir puvati. ¹⁵ Ezi witin ovizir nguazir aghuim gireziba mati, gumazamizir Akar Aghuim baraghiziba, me a inigha uan navir averiabagh atigha dar suiragha gavgavigha ikia, dagher aghuiba otifi.”

Gumazitam lam gaborogha minemin aven anevarazir puvati (Mak 4:21-25)

¹⁶ Egha Iesus ua kamaghin migei, “Gumazitam lam gaborogha minemin aven a modogha a isa dakozimin apengan anefazir puvati. An a inigh dakozim gisin anefagham, eghti tina aven iziva angazangarimin ganam. ¹⁷ Kamaghira mogomer biziba da gin azenan otivigham. Eghti bizir amigha aveziba da uaghan gin azenan otivigham. ¹⁸ Kamaghin amizi ia deraghvira akar kam baragh. Gumazitam o amizitam Godin akabagh foghti, God uan akabar fofozir igharaziba a daningam, eghti a Godin akar aviribagh fogham. Eghti Godin akabagh foghan aghuazir gumazim o amizim, an fofozir muziarim God a dam a inigham.”

Tinara a Iesusin amebam ko doziba (Matyu 12:46-50; Mak 3:31-35)

7:50: Mt 9:22, Mk 5:34, 10:52, Lu 8:48, 17:19, 18:42	7:50: Matyu 9:22; Mak 5:34; 10:52; Luk 8:48; 17:19; 18:42	8:1:
Lu 4:43	8:1: Luk 4:43	8:2: Matyu 27:55-56; Mak 15:40-41; 16:9; Luk 23:49
8:1: Matyu 13:3; Mak 4:3	8:10: Ais 6:9-10, Mk 4:12	8:5: Mt 13:3, Mk 4:3
8:10: Ais 6:9-10, Mk 4:12	8:10: Aisaia 6:9-10; Mak 4:12	8:11: Hi 4:12, 1 Pi 1:23
8:11: Hibru 4:12; 1 Pita 1:23	8:16: Mt 5:15, Lu 11:33	8:11: Matyu 5:15; Luk 11:33
8:16: Matyu 5:15; Luk 11:33	8:17: Mt 10:26, Lu 12:2	8:17:
8:18: Mt 13:12, 25:29, Lu 19:26	8:18: Matyu 13:12; 25:29; Luk 19:26	

¹⁹ Ezi Iesusin amebam ko doziba an ganasa izi. Ezi gumazamiziba bar anakufa, kamaghin amizi, me an boroghira mangan ibura. ²⁰ Ezi mav Iesus migia ghaze, "Nin amebam ko doziba muna azenan tuivighav ikia nin ganasa."

²¹ Ezi Iesus an akam ikaragha ghaze, "Tina Godin akam baragha an gin zui, me nan amebam ko doziba."

*Iesus migeima aminir ekiam areme
(Matyu 8:23-27; Mak 4:35-41)*

²² Dughiar mamin, Iesus uan suren gumazibav gia ghaze, "E dipar kam abigh vongin mangam." Egha me botin ghuvanega vongin zui. ²³ Me ghuava, Iesus pariam an azima an akui. Ezi aminir ekiam amozim sara dipamin oto, ezi dipam men bot bar a gizifa. Kamaghin amizi me osimtizir ekiamin aven iti.

²⁴ Ezi suren gumaziba ghuava a gaghuragha a migia ghaze, "Gumazir Ekiam, ni dikafigh! E ovengam!" Ezi a dikavigha aminim ko dipar puvira ingarim akar gavgavimin aning migei. Ezima aminim ko dipam aremegha amiragha iti.

²⁵ Ezi a kamaghin uan suren gumazibar azara, "Ian nighnizir gavgavim managh iti?"

Ezi me atiatia, nighnizir aviribagh amuava, uarira uarir azangsis, "Kar gumazir manmaghin amizim? A migeima, aminim ko dipam an akam barasi!"

*Iesus gumazir mamin
duar kuraba batoke*

(Matyu 8:28-34; Mak 5:1-20)

²⁶ Iesus uan suren gumaziba ko botin ghuava Gerasan Distrighin otifi, a Galilin Dipar Akaremin vongin iti. ²⁷ Egha Iesus bot ategha azenan izima, nguibar ekiar kamın itir gumazir duar kuraba apazazim a bato. A fomira iniba itir puvatigha dipenibar aven itir puvati, a gumazir ovengezibar dagiar mozir toribar aven iti. ²⁸⁻²⁹ Egha duar kurar kam dughiar aviribar an suigha anekurima a daghiri. Egha uaghan an dafariba ko sueba me senbar da ike, ezi an garir gumaziba an boroghira ikiava an gari, ezi duar kurar kam a gamima a uan senba aghorava, ara ghua gumazamiziba puvatizir danganimin iti. Ezi Iesus duar kuram batogha ghaze, ni gumazim ategha azenan izi. Ezi a Iesusin apigha, arava Iesusin dagaribar apengan irigha pamtem dia migei, "Ni tizim na damuasa, Iesus, Godin Bar Pin Itimin Otirim? Ki nin

azangsis ni arazir kuratam na damuam marki!"

³⁰ Ezi Iesus an azara, "Nin ziam tina?"

Duar kurar aviriba an aven iti. Kamaghin amizi, a kamaghin migei, "Aviriba."

³¹ Ezi duar kuraba kamaghin Iesus gahoravira iti, "Ni e batuegh e amadaghtima e torir mingariba puvatizir kamın mangan marki."

³² Dughiar kamın, dar bizir ekiar maba mighsiar miriamin roghira ikiava api. Ezi duar kuraba Iesus gakaghora ghaze, "Ni en amamangatighi e mangi dar munabar aven mangeda." Ezi a men amamangatizi me zui. ³³ Ezi duar kuraba gumazim ategha azenan iza dabar aven ghue. Ezi dar bizir kam ara ghua davarir kuram giraghuegha dipam amegha ariaghire. ³⁴ Ezi dabar garir gumaziba garima bizir kaba otivizi, me ara ghua nguibar ekiamin bizir kabar gun migeima, nguibar azenan roghira itiba saram orasi. ³⁵ Ezi gumazamiziba ganasa izi, bizir tizimram oto? Egha me Iesus bagha iza garima, gumazir duar kuraba ategha azenan izezim, a Iesusin dagarimin min aperaghav iti. A korotiaba aghuizi an nighnizim ua dera. Kamaghin amizi me atiatingi. ³⁶ Ezi ikia bizir kamın ganizir darazi gumazamizibagh eghara ghaze, Iesus duar kuraba apazazir gumazim gamizi a ua dera.

³⁷ Ezi gumazamizir Gerasan Distrighin itiba puvira atiatia, egha Iesusin azangsis, "Ni e ategh danganir igharazitamin mangi." Ezi a botin ghuavanabogha uamategha ghu.

³⁸ Ezi duar kuraba ataghizir gumazir kam Iesusin azangsigha uaghan an gin mangasa, ezi Iesus anemadagha, a migia ghaze. ³⁹ "Ni uamategh uan nguibamin mangi, egh God ni gamizir biziba bar me mikim." Ezi gumazim uamategha ghua nguibam garuava Iesus a gamizir biziba bar dar gun migei.

Iesus aremezir guivir mam gamizi a ua dikafi, egha aminir an korotiamin suirazim gamizima a uazera

(Matyu 9:18-26; Mak 5:21-43)

⁴⁰ Iesus uamategha Galilin Dipar Akaremin vongin izezima, gumazamiziba a izi me bativasa me a bagha oragha a mizua iti. ⁴¹⁻⁴² Ezi gumazir mam, an ziam Jairus, a God ko migeir dipenimin gumazir dapanim. An guivir vamira an azenir 12plan boroghira ghugha, aremeghasava ami. Kamaghin amizi a iza Iesusin dagarimningin boroghin iri. Egha uan dipenimin mangasa Iesus gakaghori. Ezi Iesus ghuavira itima maburan avirim

8:21: Lu 6:47, 11:28, Jo 14:21 8:21: Luk 6:47, 11:28; Jon 14:21 8:23: Mt 8:24, Mk 4:37 8:23: Matyu 8:24; Mak 4:37 8:24: Mt 8:25, Mk 4:38 8:24: Matyu 8:25; Mak 4:38 8:31: MAA 9:11 8:31: Akar Mogomem 9:11
8:32: Mt 8:30, Mk 5:11 8:32: Matyu 8:30; Mak 5:11 8:41-42: Matyu 9:18; Mak 5:22 * 8:41-42: An guivir vamira, a 12plan azenibar boroghira ghu, kamaghin amizi, e ghaze, an azenir 12plan boroghira ghu.

bar an okarigha kaghira uari dikabiri.*

⁴³ Ezi amizir 12plan azenibar ghuzim batir arimariam itir mam, gumazitam an akuraghti a deraghan kogham. ⁴⁴ A Iesusin gin izava an korotiar avizimin suirazi, an ghuzir arimariam zuamira dutgha ghu. ⁴⁵ Ezi Iesus azara, "Tina nan suira?"

Ezi me bar uarir tiragha, ezi Pita ghaze, "Gumazir Ekiam, gumazamiziba bar ni akuvagha ni adughadusi."

⁴⁶ Ezi Iesus ghaze, "Ki kamaghin fo, gumazim nan suirazima gavgavim na ategha azenan ghu."

⁴⁷ Ezima amizim uabira uabin gara fo, a modoghan kogham. Egha atiatim sara iza Iesusin guamin degiaghrigha, gumazamizibar damazibar migia ghaze, nan arimariam givaghasa, ki Iesusin korotiamin suira, ezi nan arimariam zuamira gifa. ⁴⁸ Ezi Iesus a migia ghaze, "Nan guivim, ni navim bar amiragh iki. Ni nighnizir gavgavim nan iti. Kamaghin amizi, nin nighnizir gavgavim ni gamizima ni dera. Ni navir amirizim sara mangi."

⁴⁹ Iesus migiavira itima, gumazir mam God ko migeir dipenimin garir gumazir dapanim Jairusin dipenimin ikegha, Jairus bagha izi. Egha kamaghin Jairus migei, "Nin guivim areme. Ezi ni ua ingangarim tisa daningan marki."

⁵⁰ Ezi Iesus kamaghin oregha, Jairus migia ghaze, "Ni atiatingan marki. Pura nighnizir gavgavim iki, eghti nin guivim ua deraghan." ⁵¹ Egha a Jairusin dipenimin otogha, ua tavin amamangatightima an an gin aven mangan an aghua, egha a Pita, ko Jon, ko Jems ko guivimin amebam koma afeziam, a merara ingha dipenimin aven ghue. ⁵² Dughiar kamin gumazamiziba bar, me uan evaribav sogha azia iti.

Ezi Iesus me migia ghaze, "Azir akam atakigh. Guivim aremezir puvati. An akui." ⁵³ Me fo, guivim areme, kamaghin amizi me an ingaravati. ⁵⁴ Ezi Iesus guivimin dafarimin suiragha a migia ghaze, "Nan borim, ni dikafigh!" ⁵⁵ Ezi an duam uamategha izezima, a zuamira dikavigha tu.

Ezi Iesus me migia ghaze, "Ia daghetam a daningh." ⁵⁶ Ezi an amebam ko afeziam bar aguaghfa. Ezi a kamaghin migia aning

abira, gua otozir bizir kamin gun gumazitam mikiman marki.

9

Iesus 12pla gumaziba amangi (Matyu 10:5-15; Mak 6:7-13)

¹ Iesus uan suren gumazir 12plan diazima, me a bagha izezi, a duar kuraba batoghamin gavgavim ko gumazamiziba itir arimariaba akiramin gavgavim sara me ganingi. ² Egha me amaga ghaze, ia God Bizibagh Ativamin Dughiamin akam akun, egh gumazamizibar arimariaba akirmighti me ua deraghan. ³ Egha a kamaghin me migei, "Ia mangisiva bizitam inian marki, mitariba, dagheba, dagiaba, ko siotin ia gin daghuamin tam inian marki. ⁴ Ia kamaghin damigh, dipenir ia aven zuir manam, ia dipenir kamra iki, mangi dughiar ia nguibar kam ataghiraghamim. ⁵ Eghti gumazamiziba ia gifueghan koghti, dughiar ia men nguibar ataghiraghamim, ia uan dagaribar mineziba apisigh, eghti me fogh suam, arazir me amizir kam, a derazir puvati."* ⁶ Ezi Iesusin suren gumaziba nguibabar ghuava, Akar Aghuim akura egha arimariagar gumazamizibagh amima me ghuamazi.

Herot foghasa, Iesus a tinara (Matyu 14:1-2; Mak 6:14-16)

⁷⁻⁸ Ezi Herot, gavmanin dapanim, a bizir Iesus amiba baraghizima da ghuavira iti. A fo, marazi ghaze, Jon aremegha ua dikafi, ezi marazi ghaze, Elaija oto, ezi marazi ghaze, Godin akam ingha izir gumazir mam fomira ikegha aremegha ua dikafi. Kamaghin amizima, Herot bar nighnizir aviribagh ami. ⁹ Egha Herot kamaghin migei, "Ki Jonin firim atu. Ezi tina bizir kabagh amima me dar gun migei?" Egha a Iesusin ganasa.

Iesus dagheba 5,000in gumazibagh anidi (Matyu 14:13-21; Mak 6:30-44; Jon 6:1-13)

¹⁰ Ezi Iesusin aposelba uamategha izegha, bizir me amizibar gun a migei. Ezi a me ingha me uarira nguibar mam an ziam Bet-saidan ghue. ¹¹ Ezi gumazir bizir avirim a gifoghava an gin zui. Ezi Iesus me gifuegha, God Bizibagh Ativamin Dughiamin gun

8:44: Mt 9:20, Mk 5:28 **8:44:** Matyu 9:20; Mak 5:28 **8:46:** Mk 5:30, Lu 6:19 **8:46:** Mak 5:30; Luk 6:19 **8:48:** Lu 7:50 **8:48:** Luk 7:50 **8:52:** Lu 7:13, Jo 11:11-13 **8:52:** Luk 7:13; Jon 11:11-13 **8:54:** Lu 7:14, Jo 11:43
8:54: Luk 7:14; Jon 11:43 **8:56:** Mk 7:36, Lu 5:14 **8:56:** Mak 7:36; Luk 5:14 **9:1:** Mt 10:1, Mk 3:13-15 **9:1:** Matyu 10:1; Mak 3:13-15 **9:3:** Luk 10:4-11 **9:4:** Mt 10:11, Mk 6:10 **9:4:** Matyu 10:11; Mak 6:10 **9:5:** Mt 10:14, Mk 6:11, Ap 13:51 **9:5:** Matyu 10:14; Mak 6:11; Aposel 13:51 * **9:5:** Judabar arazim kara, ni me baraghan koghtima, me nin sagh, uan dagarir asuaba mineziba apizighiva ni ategh igharagh mangam. Ezi en arazim kamakin, ki ni mikimti ni na baraghan koghti, ki apem apirigh uan tuavim gighuvagh, suam, ki nin sagham. **9:6:** Mk 6:12 **9:6:** Mak 6:12 **9:7-8:** Mt 16:14, Mk 8:28, Lu 9:19 **9:7-8:** Matyu 16:14; Mak 8:28; Luk 9:19 **9:9:** Lu 23:8 **9:9:** Luk 23:8 **9:12:** Mt 14:15, Mk 6:35-36, Jo 6:5 **9:12:** Matyu 14:15; Mak 6:35-36; Jon 6:5

me miġiava, gumazamizbar arimariaba akiri. ¹² Bar guaratizimin Iesusin 12plan aposelba a bagħa izegħa kamagħin a miġei, “E gumazamiziba puvatizir danganimin iti. Ni gumazamiziba amadagħti, me danganir kamīn itir nguibaba ko nguibar roghira itibar mangiava, uari bagħ dagħeba ko dakuamin danganiba buri.”

¹³ Ezi Iesus men akam ikaragħa ghaze, “Ia uari dagħetaba me daning.”

Ezi me kamagħin miġei, “E bar bretin rubuzir 5pla ko osirir pumuningra iti. Egh e mangi gumazir avirir kaba bagħ dagħer tabagħ ivezghan kogħti, dagħeba bar otevegħam.” ¹⁴ (Dugħiar kam gumazibar dibobonim, 5,000 borogħin għu.)

Ezi Iesus kamagħin uan suren gumazibav gei, “Ia me miġimti me 5pla ten, 5pla tenin okoruabar dapighiri.” ¹⁵ Ezi suren gumaziba kamagħiram amizima, gumazamiziba bar apia. ¹⁶ Ezi Iesus bretin rubuzir 5pla ko osirir pumuning inigħa kogħa overiamin gara Afeziar Ekiam minabagħa, bretba ko osirimning apirigħa gumazamizibar aningasa uan suren gumazibagħ aningizi me me ganidi. ¹⁷ Ezi gumazamizir kaba bar amegħa, naviba bar izifa. Ezi Iesusin suren gumaziba, dagħer nar me atagħiziba, me da inigħa 12plan akirabagħ aghuizima da bar izefe.

Pita Iesusin gun miġia ghaze, a tina
(*Matyu 16:13-19; Mak 8:27-29*)

¹⁸ Dugħiar mamīn Iesus uabira Afeziam ko miġeima, an suren gumaziba a ko itima, a men azara, “Gumazamiziba tina na garisi?”

¹⁹ Ezi me kamagħin an akam ikaragħa ghaze, “Marazi ghaze, ni Jon, Gumazamiziba Ruer Gumazim, ezi marazi ghaze, ni Elaija, ezi marazi ghaze, Godin akam inigħa izir gumazir fomira itir mam aremegħa ua dikafi.”

²⁰ Ezi Iesus men azara, “Ezi ia? Ia uari ghaze ki tina?”

Ezi Pita an akam ikaragħa ghaze, “Ni Godin izezir Kraisi, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim.”

Iesus ghaze, an aremegħ
ua dikavigham

(*Matyu 16:20-28; Mak 8:30-9:1*)

²¹ Iesus miġirigiar gavgavim uan suren gumazibagħ anigħa ghaze, ia nan gun tavin miġiman marki. ²² Egha a kamagħin miġei, “Gumazamizibar Otarim bar mizazir ekiaba ko osimtiziba iniam. Eghiti Judabar gumazir aruaba koma ofa gamir gumazir ekiaba, ko Judan Arazibagħ fozir gumaziba, me an aghuaghiva a misuegħti an aremegħam. Egh dugħiar mikezimin a ua dikavigham.”

²³ Egha a bar mogħira me miġia ghaze, “Gumazitam o amizitam nan gin izisi, a ifongezir biziba gin amadagħ uan ter ighuvm zurara a gisagħpugh nan gin izi. ²⁴ Gumazamizir manam uan ikirimirim suiragħsi nighnighti, an ikirimirim givagħam. Eghiti gumazamizir manam na bagħ uan ikirimirim ategħiva, uan ikirimirim iniam. ²⁵ Gumazim o amizim nguazimin itir biziba bar da inigħ, a gin ovegħti, bizir kaba manmagħin an akuragħam? Bar puvati. ²⁶ Tina nan ziam ko nan Akar Aghuimīn gun miġiman aghumsigħti, gin Gumazamizibar Otarim uan afeziamin borogħin ikeghiva Godin damazimin zuezir enselba ko Godin angazangarim sara izighiriva, uaghan men aghumsigħam. ²⁷ Ki guizbangira ia miġei, ia kagħ tuivighav itir darasi, ian tarazi oveghan kogħam. Ia ikivira iki gantima, God Bizibagħ Ativamin Dugħiam otogħam.”

Iesusin miġarzim igharagħa gari
(*Matyu 17:1-13; Mak 9:2-13*)

²⁸ Iesus bizir kabav kemezi, 8plan dugħiaba givazima, a gin Pita, ko Jon, ko Jems inigħa me God ko miġimasa miġisiar ekiar mamīn ghuavanaba. ²⁹ Egha a God ko miġeima, an guamin ganganim ragħa igharagħa oto. Ezi an korotiaba bar għurghurigha onimarimīn min tagħtasi. ³⁰ Gumazir pumuning, Moses ko Elaija, ³¹ aning Afeziar Ekiamin angazangarimīn aven ikia, egha Iesus ko uariv gei. Me Iesus nguazir kam atagħiragħam koma bizir a Jerusalemin damuamin bizibav gei. ³² Pita uan namakamning ko pariam men azima me akui, me osegha Iesusin angazangarir gavgavimīn ganigha uaghan gumazir pumuningin gari, aning a ko tugħav iti.†

³³ Ezi gumazimning an atagħirazima Pita kamagħin Iesus miġei, “Tisa, bar deragħa

9:18: Mt 16:13, Mk 8:27 9:18: Matyu 16:13; Mak 8:27 9:19: Mt 14:1-2, Mk 6:14-15, Lu 9:7-8 9:19: Matyu 14:1-2; Mak 6:14-15; Luk 9:7-8 9:20: Mt 16:15-16, Mk 8:29, Jo 6:68-69 9:20: Matyu 16:15-16; Mak 8:29; Jon 6:68-69
9:22: Mt 16:21, 17:22, Mk 8:31, 9:31, Lu 9:44, 18:32-33 9:22: Matyu 16:21; 17:22; Mak 8:31; 9:31; Luk 9:44; 18:32-33
9:23: Mt 10:38, 16:24, Mk 8:34, Lu 14:27 9:23: Matyu 10:38; 16:24; Mak 8:34; Luk 14:27 9:24: Mt 10:39, Lu 17:33, Jo 12:25 9:24: Matyu 10:39; Luk 17:33; Jon 12:25 9:25: Mt 16:26, Mk 8:36 9:25: Matyu 16:26; Mak 8:36 9:26: Mt 10:33, Mk 8:38, Lu 12:9, 2 Ti 2:12 9:26: Matyu 10:33; Mak 8:38; Luk 12:9; 2 Timoti 2:12 9:28: 2 Pita 1:17-18 9:31: Mt 17:3, 17:9, Mk 9:4, 9:9, Lu 9:22, 13:33 9:31: Matyu 17:3; 17:9; Mak 9:4; 9:9; Luk 9:22; 13:33
9:32: Mt 17:2-3, Mk 9:2-4, Jo 1:14, 2 Pi 1:16-18 9:32: Matyu 17:2-3; Mak 9:2-4; Jon 1:14; 2 Pita 1:16-18 † 9:32: Bizir otozir kam ti dimagarimīn oto.

e kagh iti! E purirpenir pumuning ko mizezim ingaram. Ni bagh tam, Moses bagh tam, egh Elaija bagh tam.” (Pita akar kam migia, egh uabi migirigiar a mikemezir kam gifozir puvati.)

³⁴ A miyavira itima, ghuariar mam otogha me avara, ezi me ghuariamin aven ghua bar atiatingi. ³⁵ Ezi tiarir mam ghuariamin tongin otogha kamaghin migia ghaze, “Kar nan Otarim, ki a ginaba. Ia anariram oragh!” ³⁶ Tiarir kam mikemegha givazima, me Iesusin garima a uabira iti. Ezi Iesusin suren gumaziba bizir me ganizimin gun gumazitam mikemezir puvati.

Otarir mam, duar kuram a gapazazima Iesus a batoke

(Matyu 17:14-23; Mak 9:14-32)

³⁷ Egha me aminzaraghan mighsiam ategha izaghirima, gumazamizir avirim iza tuavimin a bato. ³⁸ Ezi gumazir mam men torimin ikia dei, “Tisa, ki ni gakaghor, nan otarir bar vamira iti, kamaghin amizi ni an ganigh. ³⁹ Duar kuram an aven ikia a gamima a zuamira ara dei. Egha anekurima a nguazim gira puv nisi. Ezima pupuviba an akamin otifi. Duar kurar kam dughiar mabar an ikia bar pazava a gamuava, anetaghazir puvati. ⁴⁰ Ki a batoghasa nin suren gumazibagh aghori. Ezi me a damuan ibura.”

⁴¹ Ezi Iesus kamaghin me ikaragha ghaze, “Oio, ki bar amira, ia dughiar kamin itir gumazamiziba, ia nighnizir gavaviba puvati, ian araziba ko nighniziba bar derazir puvati. Dughiar manmaghin, ki ia ko iki egh ian osimtiziba ateram? Ni uan otarim inigh kagh izi.” ⁴² Ezi otarim izavira itima, duar kuram an ekunizima a nguazim girigha uam aguava egha puv nisi. Ezi Iesus duar kuram batoghezima, a borim ataghizi a dera. Ezi Iesus a inigha uam an afeziam ganingi. ⁴³ Ezi gumazamiziba bar Godin gavgavimin ganigha digavir kuram gami.

Me bar puv Iesus amizir bizibagh nighnizima, a uan suren gumazibav gei, ⁴⁴ “Ia deraghvira na baraghti, ki bizitam ia mikimasa. Me Gumazamizibar Otarim isi gumazir kurabar dafarim darigham.” ⁴⁵ Ezi me migirigiar kamin mingarim gifozir

puvati. A men modo, kamaghin amizi me a gifozir puvatigha an azangsighan atiatingi.

Tina ziar ekiam iniam

(Matyu 18:1-5; Mak 9:33-37)

⁴⁶ Ezi Iesusin suren gumaziba uarira uari adoghodogha ghaze, tina men dapanimin ikiam. ⁴⁷ Me migeima, Iesus men nighnizibagh fogha borim inizi, borim an min tughav iti. ⁴⁸ Egha a kamaghin me migei, “Gumazitam o amizitam na ginighnigh egh borir dozir kamagh garitam inigh an akuragham, kamaghin a na inigha nan akurvasi. Egha tina nan akurvasi, a nan Afeziar na amadazimin akurvasi. Kamaghin amizi, tina ian tongin ziam puvati, a ziar ekiam iniam.”

Tina ian apanim gamir puvati, a ian anav

(Mak 9:38-40)

⁴⁹ Ezi Jon Iesus migei, “Tisa, e garima gumazir mam nin ziamin duar kuraba batosi. E fo, a en mav puvati, ezi e an anogoroke.”

⁵⁰ Ezi Iesus kamaghin migei, “Tina ian apanim gamir puvati, a ian anav. Eghti, ia an anogoroghan marki.”

Iesus uan suren gumaziba ko Jerusalem zui

(Sapta 9:51–19:28)

Samarian gumazamiziba Iesus men nguibamin izan me an aghua

⁵¹ God Iesus inigh uan Nguibamin ghuanangamin dughiam roghira izezima, Iesus Jerusalem mangasa nighnizim gamigha iti. ⁵² Egha uan migirigiar gumazir maba amangizima, me akam inigha faragha ghue. Me Samarian nguibar mamin a bagha bizibar akirasa ghue. ⁵³ Ezi gumazamizir nguibar kamin itiba fo, Iesus Jerusalem zui, kamaghin amizima me Iesus inian aghua.[‡] ⁵⁴ Ezi suren gumazimning, Jems ko Jon bizir kabar ganigha an azara, “Ekiam, ni ifueghtima e Godin Nguibamin itir avim bagh diaghtima a izighiriva gumazamizibar isigham.” ⁵⁵ Ezi Iesus raghava aningin atari. ⁵⁶ Egha me nguibar igharazimin ghue.

Iesusin gin mangamin ivezim

(Matyu 8:19-22)

9:35: Ais 42:1, Mt 3:17, 12:18, 17:5, Mk 1:11, 9:7, Lu 3:22

Luk 3:22 9:44: Mt 16:21, 17:22, Mk 8:31, 9:31, Lu 9:22, 18:32-33

9:44: Matyu 16:21; 17:22; Mak 8:31; 9:31; Luk

9:22; 18:32-33 9:45: Mk 9:32, Lu 2:50, 18:34 9:45: Mak 9:32; Luk 2:50; 18:34 9:46: Lu 22:24 9:46: Luk

22:24 9:48: Mt 10:40, 23:11-12, Mk 9:37, Lu 10:16, Jo 12:44, 13:20 9:48: Matyu 10:40; 23:11-12; Mak 9:37; Luk

10:16; Jon 12:44; 13:20 9:49: Nam 11:28, Mk 9:38 9:49: Diboboniba 11:28; Mak 9:38 9:50: Mt 12:30, Lu 11:23

9:50: Matyu 12:30; Luk 11:23 9:51: Mk 10:32, 16:19 9:51: Mak 10:32; 16:19 9:53: Jo 4:9 9:53: Jon 4:9

‡ 9:53: Samarian gumazamiziba, me Gerasen Mighsiamin uari akuva God bagha ofa gamua Godin ziam fe. Ezi Judaba

Jerusalem nguibamin ghua ofa gamua Godin ziam fe. Ni Jon 4:20in gan. Samarian gumazamiziba ghaze, Judaba

deravira Ekiamin ziam fer arazimin gin zuir puvati. Kamaghin, me dughiar kam Iesusin akurvaghan aghua. 9:54: 2

Kin 1:9-16 9:54: 2 Atriviba 1:9-16

⁵⁷ Iesus uan suren gumaziba ko tuavimin zuima, gumazir mam Iesus migei, “Ni danganir manamin mangam, ki uaghan ni ko mangam.”

⁵⁸ Ezi Iesus a migia ghaze, “Afiar atiaba nguazir toribar itima, kuaraziba mikonibar iti, ezi Gumazamizabar Otarim dakuamin danganiba puvati.”

⁵⁹ Egha Iesus gumazir igharazim migei, “Nan gin izi.”

Ezi gumazim an akam ikaragha ghaze, “Ekiam, ni faragh nan amamangatighti, ki mangi uan afeziam mozim dafaka.”

⁶⁰ Ezi Iesus kamaghin a migei, “Marki. Gumazir ovegeziba uari uan gumazir kuaba afi. Ni mangiva God Bizibagh Ativamin Dughiamin akam akunam.”

⁶¹ Ezi gumazir mam uan Iesus migia ghaze, “Ekiam, ki nin gin mangam. Ni faragh nan amamangatighti, ki mangi uan adarazir ganika.”

⁶² Ezi Iesus a ikaragha ghaze, “Tav itazim kuazagh egh raghirigh gin ganam, a God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven ingaran kogham.”

10

Iesus 72plan gumaziba amangizi me ghua an ingangarim gami

¹ Egha bizir kabar gin Ekiam 72plan gumazir igharaziba misevegha pumuning pumuning faragh nguibar ekiaba ko danganir a mangasa nighnizibar me amadi.*

² Egha a kamaghin me migei, “Dagher bar avirim anigha givagha azenimin iti. Ezi ingangarir gumazamizir da iniamin aviriba puvati. Kamaghin amizi, ia azenir kamin ghuavimin azangsighti, a ingangarir gumazamizibar amangiti, me an azenimin mangi dagheba iniam. ³ Ia mangi! Ki sipsipin nguziba afiar atiabar torimin iti moghin ia amadazi ia zui. ⁴ Egh dagiaba azuir mitarim ko beghiam ko dagarir asuaba inian marki. Eghti gumazitam tuavimin ia batoghiva dughiam ia daningti, ia a ikaraghan marka.

⁵ “Egh ia dipenitamin aven mangi egh faragh kamaghin mikim suam, navir amirizim ia ko iti. ⁶ Eghti gumazir navir

amirizim kagh ikiti, ia navir amirizim an iki. Puvatighti, ian navir amirizim ua ia bagh izegham. ⁷ Guizbangira, ingangarir gumazamiziba uan ivezim isi. Kamaghin amizi ia dipenir kamin aven iki, dagheba ko dipar tizir me ia ganidiba, ia dar ami. Egh dipenir mam in ikegh mam in mangan marki.

⁸ “Egh ia nguibar ekiamin aven mangightima, me ia inigh tizim ia daningti, ia puram anemi. ⁹ Egh ia arimariaba itir darazir amighti me ghuamagheghti, ia kamaghin me mikim, God Bizibagh Ativamin Dughiam roghira ize. ¹⁰⁻¹¹ Egh ia nguibar ekiatamin aven mangitima, me ia inighan koghtima, ia tuavir dozibar aven mangi mikim suam, 'ian nguibar ekiamin nguaziba an dagaribar poghezi, e da disi, eghti ia kamaghin ganigh fogh suam, ia amizir arazir kam, a derazir puvati. Egh ia fogh suam, God Bizibagh Ativamin Dughiam roghira ize.’ ¹² Ezi ki ia migei, Godin Kotin Dughiamin, osimtizir nguibar kam iniamin, an osimtizir Sodom inimiz gafiragham.”

Gumazamizir navim girazir puvatiziba bar ikuvigham

(Matyu 11:20-24)

¹³ Egha Iesus ua kamaghin uan 72plan gumazibav gei, “Ia Korasinin nguibamin itir gumazamiziba, iavzika! Ia kuram iniam. Ia Betsaidan nguibamin itir adarasi, Iavzika! Ia bar ikuvigham. Gumazitam Tairin nguibam ko Saidonin nguibamin ghua, mirakelin ki amiziba men tongin dagh amighai, Tair ko Saidonin itir darazi ti fomira navibagh iragha, azir adiariba aghuigha, averenim gapiava a gurua, egha uan arazir kamin uari akakagha ghaze, me uan arazir kuraba ataki. ¹⁴ Godin Kotin Dughiamin, osimtizir ia iniamin, an osimtizir Tair ko Saidon iniamin gafiragham. ¹⁵ Ezi ia Kaperneamin nguibamin itir darasi, ia ghaze, ia uari fegh Godin Nguibamin ikiam, a? Bar puvati, God ia akunighti ia Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin magiram.

¹⁶ “Tina ia barasi a uaghan na barasi, tina ia barazir puvati a uaghan na barazir

9:61: 1 Kin 19:20 9:61: 1 Atriviba 19:20 10:1: Mt 10:1, Mk 6:7 10:1: Matyu 10:1; Mak 6:7 * 10:1: Fozozir gumazir aviriba kamaghin nighnisi, gumazir Iesus amadazibar dibobonim, a 72 puvati. Me ghaze, men dibobonim 70ra. Eghti namba 70, a Luk 10:1in ikiti, eghti Luk 10:17 uaghan, namba 70 an iki. 10:2: Mt 9:37-38, Jo 4:35, 2 Te 3:1 10:2: Matyu 9:37-38; Jon 4:35; 2 Tesalonika 3:1 10:3: Mt 10:16 10:3: Matyu 10:16 10:4: 2 Kin 4:29 10:4: 2 Atriviba 4:29 10:4: Matyu 10:7-14; Mak 6:8-11; Luk 9:3-5 10:7: Mt 10:10-11, 1 Ko 9:14, 10:27, 1 Ti 5:18 10:7: Matyu 10:10-11; 1 Korin 9:14; 10:27; 1 Timoti 5:18 10:8: 1 Ko 10:27 10:8: 1 Korin 10:27 10:10-11: Ap 13:51 10:10-11: Matyu 10:14; Luk 9:5; Aposel 13:51; 18:6 10:12: Stt 19:24-28, Mt 10:15, 11:24 10:12: Jenesis 19:24-28; Matyu 10:15; 11:24 10:13: Ais 23:1-18, Ese 26:1-28:26, Jo 3:4-8, Amo 1:9-10, Mt 11:21-23, Sek 9:2-4 10:13: Aisaia 23:1-18; Esekiel 26:1-28:26; Joel 3:4-8; Amos 1:9-10; Sekaraia 9:2-4; Matyu 11:21-23 10:15: Ais 14:13-15 10:15: Aisaia 14:13-15 10:16: Mt 10:40, Mk 9:37, Lu 9:48, Jo 5:23, 13:20 10:16: Matyu 10:40; Mak 9:37; Luk 9:48; Jon 5:23; 13:20

puvati. Egha tina na barazir puvati, a nan Afeziar na amadazim uaghan a barazir puvati.”

72plan gumaziba uamatenge

¹⁷ Ezi 72plan gumaziba ua iza bar akuegha kamaghin migei, “Ekiam, e nin ziam diborima duar kuraba en akabar mirara zui.”

¹⁸ Ezi a me migia ghaze, “Ki Satanin garima a ira onimarimin min Godin Nguibamin tagha gifa. ¹⁹ Ezi ki gavgavim ia ganigha gifa, eghti ia kuruziba ko tuighakabagh isin daruva da dikiva, egh uan apambar gavgavim a givagham. Eghti me bizir kuratam ia damuan iburagham. ²⁰ Eghti duar kuraba ian akam mirara ghuzir bizim bagh akongan marki. God uan Nguibamin ian ziaba osirizir bizim baghiva ia akong.”

Iesus bar akuegha uan Afeziam minabi (Matyu 11:25-27; 13:16-17)

²¹ Ezi dughiar kamra, Godin Duam Iesus gamima a bar akongegha kamaghin migei, “Afeziam, ni nguazim ko overiam gatavazir Ekiam! Ni fofozim ko nighnizir aghuiba itir gumazamiziba bizir kaba men modo, egha boribar min itir gumazamizibar aka. Kamaghin amizi ki ni minaba. Guizbangira Afeziam, ni uan ifongiamin kamaghin ami.”

²² Egha Iesus ua kamaghin migei, “Nan Afeziam biziba bar da isa nan dafarim gati. Ezi gumazitam Otarim gifozir puvati. Afeziam uabira a gifo. Egha tav Afeziam gifozir puvati. Otarim uabira, ko gumazir Otarim ifuegha Afeziam isa men akaziba, merara Afeziam gifo.” ²³⁻²⁴ Egha a ragha uan suren gumazibar gara kamaghin me migei, “Ki guizbangira ia migei, fomira Godin akam inigha izar gumazir aviriba ko gumazamizir aghuir aviriba, me ia datirighin garir bizibar ganamin ifongiar bar ekiam ikia, me dar ganizir puvati. Egha ia datirighin orazir akar kaba, me da baraghan ifongiar bar ekiam ikia, me tam baraghizir puvati. Ezi ia, ian damaziba bizibar gari, kamaghin amizi ia bar akongegh!”

Samaritan gumazim Judan mavin akurazir eghaghanim, Iesus a gami

²⁵ Ezi dughiar mamın, Judan Arazibagh fozir gumazir mam dikavigha Iesus gifarasa purama an azara, “Tisa, ki

manmaghin damighiva zurazurara itir ikirimirir aghuarim iniam?”

²⁶ Ezi Iesus a ikaragha ghaze, “Akar Gavgavir manam Moses Osirizir Arazibar akamin aven iti? Ni manmaghin an gari?”

²⁷ Ezi an a ikaragha ghaze, “Ni uan Ekiam, a nin God, ni bar uan navir averiam ko uan duam ko uan nighnizim ko uan gavgavim sara bar a gifongegh. Egh uaghan, ni uabira uabi gifongezı moghin, uan namakabagh ifongegh.”

²⁸ Ezi Iesus an akam ikaragha ghaze, “Ni bar deragha migei. Ni mamaghira damigh zurara itir ikirimirir aghuarim iniam.”

²⁹ Ezi a gumazamizibar damazimin deraghasa, kamaghin a Iesusin azara, “Ezi tina nan namakaba?”

³⁰ Ezi Iesus an akam ikaragha ghaze, “Gumazim Jerusalem ateghava Jerikon uaghira, egha gumazir kuraba batozima, me an korotiaba suegha, puviram a misueghava are, egha anetaghizima a mikirigha irighav iti. ³¹ Ezi ofa gamir gumazim tuavir kamra uaghira egha an gara a gitagha zui.

³² “Kamaghira Livain gumazim uaghan iza danganir kamnaghira an gara a gitagha zui.

³³ “Ezima Samaritan gumazir mam iza danganir gumazir kam itimra izava, an apighava bar an apangkufi. ³⁴ Egha a bagha ghua wain ko borem an duaba ruegha da nomke. Egha a gumazim isa uan donki gisin anefagha, a inigha ghua daguir dipenir mamın aven ghugha, deraviram a gami. ³⁵ Egha aminzaraghan a dagiar pumuning dipenir ghuavim ganigha ghaze, ‘Ni deragh an gan, eghti dughiar ki uamategh izamim, ki izi bizir tizir ni uam a gamiziba, ki da ikaragham.’

³⁶ “Ezi ni manmaghin nighnisi, gumazir pumuning ko mizekir kabar manam gumazir kuraba misoghezir gumazimin namakam?”

³⁷ Ezi Judan Arazibagh fozir gumazim a ikaragha ghaze, “Gumazir an apangkuvizim.”

Ezi Iesus a migia ghaze, “Ni mangiva kamaghira damu.”

Iesus Maria ko Martan dipenimin iti

³⁸ Iesus uan suren gumaziba ko tuavimin ghua nguibamin oto. Ezi amizir mam, an

10:18: Jo 12:31, 16:11, MAA 9:1, 12:8-9 **10:18:** Jon 12:31; 16:11; Akar Mogomem 9:1; 12:8-9 **10:19:** Sng 91:13, Mk 16:18, Ap 28:5 **10:19:** Onger Akaba 91:13; Mak 16:18; Aposel 28:5 **10:20:** Kis 32:32, Ais 4:3, Dan 12:1, Mt 7:22, Fl 4:3, Hi 12:23, MAA 3:5, 21:27 **10:20:** Ua Me Ini 32:32; Aisaia 4:3; Daniel 12:1; Matyu 7:22; Filipai 4:3; Hibru 12:23; Akar Mogomem 3:5; 21:27 **10:22:** Mt 28:18, Jo 1:18, 3:35, 10:15, 17:2 **10:22:** Matyu 28:18; Jon 1:18; 3:35; 10:15; 17:2 **10:23-24:** Matyu 13:16-17; 1 Pita 1:10 **10:25:** Mt 19:16, Lu 18:18 **10:25:** Matyu 19:16; Luk 18:18 **10:25:** Matyu 22:35-40; Mak 12:28-34 **10:27:** Wkp 19:18, Lo 6:5 **10:27:** Ofa Gami 19:18; Godin Araziba 6:5 **10:28:** Wkp 18:5, Neh 9:29, Ese 20:11-13, Ro 10:5, Ga 3:12 **10:28:** Ofa Gami 18:5; Nehemia 9:29; Esekial 20:11-13; Rom 10:5; Galesia 3:12 **10:29:** Lu 16:15 **10:29:** Luk 16:15 **10:33:** Jo 4:9 **10:33:** Jon 4:9 **10:33:** 2 Eghaghaniba 28:15 **10:38:** Jon 11:1

ziam Marta, a Iesus inigha uan dipenimin ghu. ³⁹ Ezi an afumimin ziam Maria. A Iesusin dagarimin boroghira aperaghav ikiava a barazima a migei. ⁴⁰ Ezi Marta ingangariz avirim an nighnizimin izi, ezi an osimtizim sara dagher me damamibagh ami. Egha a Iesus bagha iza an azara, "Ekiam, nan afumim na ataghizima ki uabira ingangaribagh ami, ezi ni na ginighnisi, o? A mikemeghtima a nan akuragh!"

⁴¹ Ezi Ekiam a ikaragha ghaze, "Marta, Marta, ni bizir aviribagh nighnigha da bagha muriam ni dighori. ⁴² Ni bizir vamira bagh nighnigh. Maria a bizir aghuimra misefe. Ezi bizir kam, gumazitam a dama a inighan kogham."

11

*Iesus God ko migeir arazibar
men sure gami*

(Matyu 6:9-15; 7:7-11)

¹ Iesus dangarim mamın ikia God ko mikemegha givazima, an suren gumazir mam a migia ghaze, "Ekiam, ni God ko migeir arazibar en sure damu, mati Jon uan suren gumazibar sure gamizi mokin."

² Ezi Iesus kamaghin me migei, "Ia God ko mikimamin dughiamin, ia kamaghin mikim:

"En Afeziam, nin ziam bar zue, ezi arazir kuraba an saghon iti.

Dughiar Ni Bizibagh Ativamim, a izi.

³ E datirighin damamin dagheba, ni datirighin da isi e daning.

⁴ Egh me e gamir arazir kuraba e da gin amadi moghin,

ni en arazir kuraba gin amang.

Egh e ateghti,

e osimtizibar aven ikiti

bizitam en navim biraghti,

e arazir kuratam damuan kogham."

⁵⁻⁶ Ezi Iesus kamaghin uan suren gumazibav gei, "Ian tongin gumazitam namakatam ikiva, egha dimagarir arizimin a bagh mangiva kamaghin a mikimam, 'Namakam, ni daghetaba nan akuragh. Nan akar gumazim tuavimin iza na batosi, ki a daningamin dagheba puvati.'

⁷ "Eghti, gumazir dipenimin aven itim kamaghin an akam ikaragham, 'Ni ingangarim na daningan marki. Ki tiar

akam asaragha gifa, egha uan boriba koma akui. Kamaghin ki dikavighiva bizitam ni daningan kogham.' ⁸ Ezi ki ia migei, dipenir ghuavim dikavighiva uan namakam puvatizir biziba bar a daningan. A bizir kaba uan namakam daningan ifongezir puvati, egha an a ganingi. An namakam a dimvira ikian an aghuagha, dikavigha iza bizir a bar ifongeziba a ganingi."

⁹ Egha Iesus ua kamaghin migei, "Ia God ko mikim, egh biziba bagh an azangti, a da isi ia daningan. Egh ia biziba bagh ruiva, ia da bativam. Egh ia tiam gafughafughti, God ia bagh tiam kuigham. ¹⁰ Gumazir Godin azaiba, me biziba isi. Ezi gumazir biziba bagha ruim da batifi. Eghti gumazir itiam gafughafuzim, God a bagh tiam kuigham.

¹¹ "Ian boritam uan afeziam, osiriba bagh an azangsightima, a ti kuruzitam a daningam? Bar puvati. ¹² Egh borim tuarir aroriam bagh uan afeziamin azangsightima, a ti tuighakam a daningam, o? ¹³ Ia afeziar arazir kurabagh amiba, egha ia zurara bizir bar aghuiba uan boribagh anidi. Ia deraghvira kamaghin fogh, guizbangira ian Afeziar uan Nguibamin itim bar akueghvira uan Duam isi gumazir a ko migeibar aningam."

Me ghaze, Iesus duar kuram ko ingari

(Matyu 12:22-30; Mak 3:20-27)

¹⁴ Egha Iesus duar kurar gumazim gamima a migeir puvatizim batoke. Ezi duar kuram anetaghizi, gumazir migeir puvatizim datirighin migei. Ezi gumazamiziba digavir kuram gami. ¹⁵ Ezi marazi ghaze, "A Belsebulin gavgavimin duar kuraba batosi, a duar kurabar gumazir dapanim."*

¹⁶ Ezi marazi Iesus basamasa ghaze, "Ni Godin gavgavimin mirakelin arazitam damighi, an overiamin ikegh izighiriti, e an ganigh fogham."

¹⁷ Ezi Iesus men nighnizibagh fogha, kamaghin me migei, "Kantrin tamin gumazamiziba uari tuiragh uarira uariv soghti, men dabirabim ikuvigham. Eghti dipenir vamiran itir darazi uariv sogh, egh uari abigh egh men dabirabim ikuvigham. ¹⁸ Ia ghaze, ki ti Satanin gavgavimin duar kuraba batosi. Kamaghin amizi, ki ian azai, Satan uan adarazi ko uari abigh uariv sogh, egh me manmaghin tugh gavgavigh bizibar ganamin gavgavim ikiam? Bar puvatigham. ¹⁹ Ia ghaze, ki Belsebul da

10:39: Jo 12:2-3 **10:39:** Jon 12:2-3 **10:42:** Sng 27:4, Mt 6:33 **10:42:** Onger Akaba 27:4; Matyu 6:33 **11:1:** Lu 5:33 **11:1:** Luk 5:33 **11:2:** Matyu 6:9-13 **11:8:** Lu 18:1, 18:5 **11:8:** Luk 18:1; 18:5 **11:9:** Mt 7:7, Mk 11:24, Jo 15:7, 1 Jo 3:22 **11:9:** Matyu 7:7; Mak 11:24; Jon 15:7; 1 Jon 3:22 **11:11:** Mt 7:9-10 **11:11:** Matyu 7:9-10 **11:15:** Mt 9:34, 10:25, 12:24 **11:15:** Matyu 9:34; 10:25; 12:24 * **11:15:** Satanin ziar mamra kara, Belsebul. **11:16:** Mt 12:38, 16:1, Mk 8:11 **11:16:** Matyu 12:38; 16:1; Mak 8:11 **11:17:** Mt 12:25, Mk 3:24, Jo 2:25
11:17: Matyu 12:25; Mak 3:24; Jon 2:25

gavgavim isa duar kuraba batosi. Ezi tinara ian adarazir akurvazima, me duar kuraba batosi? Ian adarazi amir araziba, darara ian akagha ghaze, ia paza na migei. ²⁰ Eghti ki Godin Duamin gavgavimin duar kuraba batoghiti, ia kamaghin fogh suam, God Bizibagh Ativamin Dughiam ia batogha gifa. ²¹ Gumazir gavgavitam midorozir biziba bar da inigh, egh uan dipenim bagh ganti an biziba bar deraghvira ikiam. ²² Eghti gumazitam bar gavgavigh a ko misogh, anebiragh, an midorozir bizir a gamima a gavgavim ikia misoziba inigh mangi, da tuiragh da isi gumazir igharazibar aningam. ²³ Tina nan namakam puvati, a nan apanim. Ezi gumazim nan akuragha gumamaziziba akumakuir puvati, gumazir kam men gintizima me tintinibar zui.”

*Duar kuram uamategha ize
(Matyu 12:43-45)*

²⁴ Iesus ua kamaghin migei, “Duar kuram gumazir mam ategha dipaba puvatizir danganibar arua ikiamin danganiba buri, egha a tam batozir puvatigha, egha uabi migia ghaze, ‘Ki uamategh faragha ikezir dipenimin mangam.’ Egha a uamategha ghua garima, me dipenim avizi, a bar zuezima an itir biziba bar deragha ikia pura iti. ²⁵ Egha a uamategha ghua garima, me dipenim avizi, a bar zuezima an itir biziba bar deragha iti. ²⁶ Egh duar kurar kam mangi, 7plan duar kurar a gafiragha arazir kurabagh amiba, men aku izam. Egh me mangi, dipenir kamin ikiam. Gumazir kam faragha paza ike, egh a datirighin bar pazavira ikiam, eghti an dabirabim, dabirabir a faragha ikezim bar a gafiragh bar ikuvigham.”

Gumazir manaba bar akuegham?

²⁷ Ezi Iesus bizir kabav giavira itima, amizir mam gumamazizibar tongin ikia kamaghin dia migei, “Amizir ni bategha oteba ni ganingizim, a bar akongegh.”

²⁸ Ezi Iesus a ikaragha ghaze, “Te nan Afeziamin akam baragha an gin zui, me bar akongegh.”

*Mirakelin azangsisim
(Matyu 12:38-42; Mak 8:12)*

²⁹ Ezi gumamaziziba otiva izavira itima, Iesus kamaghin me migei, “Datirighin itir

gumamaziziba bar ikufi. Me mirakelin arazir ki damighti me ganigh foghamin bagha azangsisim. Eghti ki arazitam men akakaghsi me danighan kogham. God Jona gamizir arazimin min, me arazir kamin ganam. ³⁰ Fomira Jona batozir arazim Niniven nguibar ekiamin gumamazizibar aka. Kamaghira, Gumamazizibar Otirim datirighin itir gumamaziziba arazitam men akagham. ³¹ Fomira Seban Atrivir Amizim nguazir kamin saghon ikegha Solomonin fofozir aghuimin akaba baraghasa ize. Ezi gumazir mam bar Solomon gafiragha ian tongin iti. Kamaghin amizi, Gumamaziziba Godin Kotiamin Tuivamin Dughiamin, Seban Atrivir Amizim tugh datirighin itir gumamazizibar arazir kurabar gun mikimam. ³² Eghti Godin Kotin Dughiamin, Niniven gumamaziziba dikavigh ian arazir kurabar gun mikimam. Ia fo, Niniven adarazi Jona akunizir akam baregha navibagh ira. Ezi Gumazir datirighin ian tongin itir mam, a bar Jona gafiral!”

Nin damazimning mikarzimn angazangarim

(Matyu 5:15; 6:22-23)

³³ Egha Iesus ua kamaghin migei, “Gumazitam lam gaborogha danganir mogometamin a modozir puvati, o a inigha itarir ekiamin aven amadazir pu. Puvati, an a isi an danganimram anefagham. Eghti tina aven izi, an angazangarimin ganam. ³⁴ Damaziba, da lamin min namnamin angazangarimin min iti. Damazim derazi, angazangarim bar nin namnam gizivagham. Eghti nin damazim ikuvighiti, mitatem nin namnam, avaragham. ³⁵ Kamaghin amizi, ni ua bagh deravira gan, puvatighiti, angazangarim nin itim, mitarmem an epazagham. ³⁶ Kamaghin amizi, angazangarim bar nin mikarzim gizivaghti, mitarmem tong an epazagham koghti, nin mikarzim bar angazangarimin ikiam, mati lamin angazangarim ni gisirazi mokin.”

Farisiba ko Judan Arazibagh fozir gumamaziba, arazir kurabagh ami

(Matyu 23:1-36; Mak 12:38-40; Luk 20:45-47)

³⁷ Iesus mikemegha givazima, Farisin mam Iesus ko damasa an gighamizi, Iesus

11:20: Kis 8:19 **11:20:** Ua Me Ini 8:19 **11:22:** Kl 2:15 **11:22:** Kolosi 2:15 **11:23:** Mt 12:30, Mkk 9:40, Lu 9:50 **11:23:** Matyu 12:30; Mak 9:40; Luk 9:50 **11:24:** Mt 12:43 **11:24:** Matyu 12:43 **11:26:** Mt 12:45, Jo 5:14, Hi 6:4, 2 Pi 2:20 **11:26:** Matyu 12:45; Jon 5:14; Hibru 6:4; 2 Pita 2:20 **11:27:** Lu 1:28, 1:42, 1:48 **11:27:** Luk 1:28; 1:42; 1:48 **11:28:** Mt 7:21, Lu 8:15, 8:21, Je 1:25 **11:28:** Matyu 7:21; Luk 8:15; 8:21; Jems 1:25 **11:29:** Mt 16:4, Mk 8:12 **11:29:** Matyu 16:4; Mak 8:12 **11:30:** Jna 1:17, 2:10, 3:4 **11:30:** Jona 1:17; 2:10; 3:4 **11:31:** 1 Kin 10:1-10, 2 Sto 9:1-12 **11:31:** 1 Atriviba 10:1-10; 2 Eghaghaniba 9:1-12 **11:32:** Jna 3:5 **11:32:** Jona 3:5 **11:33:** Mt 5:15, Mk 4:21, Lu 8:16 **11:33:** Matyu 5:15; Mak 4:21; Luk 8:16 **11:34:** Mt 6:22 **11:34:** Matyu 6:22 † **11:34:** Israelia kamaghin nighnsi, nin damazimning angazangarim puvatighiti, me suam ni akurvazir puvati. **11:37:** Lu 7:36, 14:1 **11:37:** Luk 7:36; 14:1

an dipenimin aven ghugha dagher dakozim gaper. ³⁸ Ezi Farisin kam garima, Iesus ruezir puvatigha a koma api. Ezi a kamaghin ganigha aguaghfa.

³⁹ Ezi Ekiam kamaghin a migei, "Ia Farisiba, Ia bar deraghavira kappa ko itaribar areniba rue, ezi ian navir averiabar aven bar ikuvigha mize. Ia okimakiam koma arazir kurabagh ami. ⁴⁰ Ia bar gumazir onganiba! God azenan ingarizir biziba, a uaghan aven dar ingari? ⁴¹ Eghti ia bizir itaribar averiabar itiba isiva gumazir onganarazibar aning, eghti ian biziba bar zuegham.

⁴² "Ia Farisiba, ia ghaze, ia isingtizim daghebogh anidir zuravarir 10plan pozibar da arigha, egha pozir vamira God ganidi. Egha ia Godin guizin arazim ko a gifongezir arazim ataghira. Ia faragh arazir ekiar kabbar gin mangi dar amu, egh uaghan arazir dozir ia amiba sara, uaghan dar amu. Kamaghin amizi, iavzika, ia bar ikuvigham!

⁴³ "Ia zurara God ko migeir dipenibar aven dabirabar aghuariba iniasa bar ifonge. Egha uaghan maketin danganiba me dughiba ia daningasa, ia bar ifonge. Kamaghin amizi, iavzika, ia bar ikuvigham.

⁴⁴ "Ia mati matmatiar me gan foghan koghamibar min iti. Ezi gumazamiziba dagh fozir puvatigha dagh isin arui. Egha Godin damazimin zuezir puvati. Kamaghin amizi, iavzika, ia bar ikuvigham!"

⁴⁵ Ezi Judan Arazibagh fozir gumazir mam a ikaragha ghaze, "Tisa, ni bizir kabav gia, uaghan e gasighasisi."

⁴⁶ Ezi Iesus a ikaragha ghaze, "Ia Judan Arazibagh fozir gumaziba, ia osimtiziba gumazamizibagh arizima me da ateran ibura. Ezi ia uari uan dafar puzitamin men akuragha bizitam aterir puvati. Kamaghin amizi, iavzika, ia bar ikuvigham! ⁴⁷ Ian inazir afeziaba Godin akam inigha izir gumazibav soghezima me ariaghire. Ezi ia me bagha dagiar mozir aghuiba okoregha men aghariba mozibagh ariki. Kamaghin amizi, iavzika, ia bar ikuvigham! ⁴⁸ Ia arazir kam gumazamizibar akakagha ghaze, ian inazir afeziaba amir arazir kam dera. Ezi me Godin akam inigha izir gumazibav soghezi me ariaghire, ezi ia me bagha mozibagh ami.

⁴⁹ "Bizir kam bagha, Godin fofozir aghuim kamaghin migei, 'Ki me bagh nan akam inigha izir gumaziba koma aposelba amangam, eghti men tarazi, me me misoghtima, me arighiram. Eghti igharaziba, me arazir kurabar me damuam!' ⁵⁰ Fomira nguazir kam otozir dughiam, Godin akam inigha izir gumaziba, me me misoghezi me ariaghire, ezi arazir kam iza datirighin tu. Kamaghin amizima ia datirighin iti darazi men ivezim iniam. ⁵¹ Ezi modorozir arazir kam, an Abelin dughiamin ikegha iza Sekaraian dughiamin tu. Gumazir kam, Sekaraia, me ofa gamir dakozim ko Godin Dipenimin tizimin a misoghezima an areme. Ezi ki ia migei, arazir kurar kabbar ivezim gumazir datirighin itiba bativam.

⁵² "Ia Judan Arazibagh fozir gumaziba, ia Godin fofozimin tiar akamin kiba inigha ghue. Ia uari aven ghuezir puvatigha, aven mangamin gumazamizibar tiar akam apiri."

⁵³ Egha Iesus danganir kam ataghirazima, Judan Arazibagh fozir gumaziba ko Farisiba, me akar kurabar a migei. Egha azangsizir aviribar a gami. ⁵⁴ Egha me an gari, a bizitam paziva a mikemeghtima, me an suigham.

12

Farisibar arazir ifavariba bagh gan (Matyu 10:26-27)

¹ Ezi dughiar kam in gumazamizir bar avirim uari akuvaghav ikia uari dikabiri. Ezi Iesus maghira uan suren gumaziba faragha dav gia ghaze, "Ia uari bagh gan. Farisiba mati, yis bretin aven ghugha a gamizima a bar buizi moghin ian aven mangi ia gasighasigham. Kamaghira ifavarir araziba uaghan bar ia gasighasigham. ² Moegha itir biziba, da azenim giregham. Akar aven itiba, gumazamiziba dagh fogham. ³ Ezi bizir ia mitatemin mikemeziba, me aruer angazangarinin da baragham. Ezi bizir tizir ia sighsirir akabar uan kuaribagh arigha dipenir averiabar uariv kemeziba, me mangi dipenir nogoribar tuiv dar gun mikimam."

Gumazim Godram atiating (Matyu 10:28-31)

11:38: Mt 15:2, Mk 7:3 **11:38:** Matyu 15:2; Mak 7:3 **11:39:** Mt 23:25, Mk 7:4, Ta 1:15 **11:39:** Matyu 23:25; Mak 7:4; Taitus 1:15 **11:41:** Ais 58:7, Dan 4:27 **11:41:** Aisaia 58:7; Daniel 4:27 **11:42:** Wkp 27:30, Mt 23:23 **11:42:** Ofa Gami 27:30; Matyu 23:23 **11:43:** Mt 23:6-7, Mk 12:38-39 **11:43:** Matyu 23:6-7; Mak 12:38-39 **11:44:** Sng 5:9, Mt 23:27 **11:44:** Onger Akaba 5:9; Matyu 23:27 **11:46:** Mt 23:4 **11:46:** Matyu 23:4 **11:47:** Mt 23:29-31 **11:47:** Matyu 23:29-31 **11:51:** Stt 4:8, 2 Sto 24:20-21 **11:51:** Jenesis 4:8; 2 Eghaghaniba 24:20-21 **11:52:** Mt 23:13 **11:52:** Matyu 23:13 **11:54:** Lu 20:20 **11:54:** Luk 20:20 **12:1:** Mt 16:6, 16:12, Mk 8:15 **12:1:** Matyu 16:6; 16:12; Mak 8:15 **12:2:** Mt 10:26, Mk 4:22, Lu 8:17 **12:2:** Matyu 10:26; Mak 4:22; Luk 8:17 **12:4:** Ais 51:7, Jer 1:8, Mt 10:28, Jo 15:14-15 **12:4:** Aisaia 51:7; Jeremiaia 1:8; Matyu 10:28; Jon 15:14-15

⁴ Iesus ua kamaghin migei, "Nan namak-aba, ki ia migei, ia gumazir namnar kinibav sozibar atiatingan marki. Me gin ua bizitam damighan kogham. ⁵ Ezi, ia tinarama atiatingam, ki ian akagham. Ia Godin atiating, a ian namnam gasighasighiva, gin ia inigh helin avim mikinamin gavgavim iti. Ezi ki guizbangira ia migei, ia Godin atiating. ⁶ Ia fo, gumazamiziba kuarazir dozir 5pla wan toian vaghvagh dagh ivezegham. Ezi God dar tam bakinighnighan kogham. ⁷ God uaghan ian dapanir ariziba munge, egha a bar deraghvira ia gifo. Kamaghin amizima, ia atiatingan marki. Ia kuarazir dozir kabar min itir puvati. Ia Godin damazimin bar ekevegha dagh afira."

E Iesusin ziamin aghumsighan kogham (Matyu 10:32-33; 12:32; 10:19-20)

⁸ Iesus ua kamaghin migei, "Ki ia migei, Gumazir manam gumazamizibar damazimin ghaze, a nan anam, eghti Gumazamizibar Otarim uaghan Godin enselbar damazibar mikim suam, gumazir kam a nan anam. ⁹ Eghti tina gumazamizibar damazimin mikim suam, a nan adarazir mav puvati, eghti ki uaghan Godin enselbar damazibar mikim suam, gumazir kam nan anav puvati. ¹⁰ Eghti gumazitam akar kuratam Gumazamizibar Otarim mikemeghti, God an arazir kurar kam gin amadagham. Eghti gumazitam akar kuratam Godin Duam mikemeghtima, God an arazir kurar kam gin amadaghan kogham. ¹¹ Me ia inigh God ko migeir dipenibar mangam. Egha gavmanin gumazir ekiaba ko gumazir ziaba itubar damazibar mangitima, ia atiatingan marki. Egh suam, ki manmaghin ua bagh ganam, o manmaghin mikimam? ¹² Dughiar kamra, Godin Duam ni mikemeghtima ni me mikimam."

Gumazir dagiaba bar avirasemezir onganimin akar isin zuim

¹³ Ezi gumazir mam gumazamizibar torimin ikia kamaghin Iesus migei, "Tisa, nan aveghbuam mikemeghtima, a gan afeziam ga bagha taghizir bizitaba na bagh taba tuiragh."

¹⁴ Ezi Iesus a ikaragha ghaze, "Tinara guan osimtizibar kir guan biziba tuiraghasa na misefe?" ¹⁵ Egha a kamaghin me migei, "Ia uari bagh ganigh. Biziba bar

dagh ifongezir arazir kaba bagh, uari bagh ganigh! Gumazimin dabirabim a bizir avirir a itir kaba saram otozir puvati."

¹⁶ Egha an akar isin zuir kamın me migei, "Gumazir dagiaba bar avirasemezir mam iti. Egha uan nguazimin dagher aghuir aviriba isi. ¹⁷ Egha a kamaghin uabi ginighnisi, 'Ki manmaghin damuam? Ki uan daghebar arighamin danganiba puvati.'

¹⁸ "Egha a ghaze, 'Ki kamaghin damuam. Ki uan dagher dipeniba kuarighiva, dipenir ekiabara ingarigham. Egh dipenir ekiaba, ki uan maziaba ko dagheba ko biziba bar dar arigham. ¹⁹ Egh ki uabira uabi mikimam, "Ni dughiar aviriba bagha ua bagha bizir aghuir avirim ariki. Egh ni damiva, wainin dipabar amiva, egh dughiar aghuarim iniva, egh bar akuegh ikiam."

²⁰ "Ezi God a migia ghaze, 'Ni gumazir onganim. Dimagarir kamra ki nin ikirimirim inighti, ni aremegham. Eghti ni ua bagha arighizir biziba, tina da iniam?"

²¹ "Kamaghira, tina ua bagh biziba puv dar pozim mikiniva, egh a Godin damazimin onganarazibar amuam, eghti bizir kam a bativam."

Nighnizir aviribar amuan marki (Matyu 6:25-34)

²² Egha Iesus kamaghin uan suren gumazibav gei, "Kamaghin amizi, ki ia migei, ia pamten uan ikirimirim ginighnighiva, kamaghin azangan marki, e dagher manatamra damam? Egh ia pamten uan inivafizibagh nighnigh mikiman marki, e inir manatam uan mikarziaba avam? ²³ Gumazimin ikirimirim ti daghebagh afira, ezi gumazimin mikarzim ti inibagh afira. ²⁴ Ia kuarazibar gan. Da dagheba opari puvatigha dagh eghuvir puvati, da dagheba arizir dipeniba puvati. Ezi God dagheba dagh anidi! Ezi ian ikirimirim bar kuarazibagh afira. ²⁵ Egh ian tav deraghvira ikisi nighnigh, kamaghin a ti uan ikirimirim damuti a tong ruaragham? Bar puvati. ²⁶ Ni bizir muzarir kam damuan iburagh, ni tizim bagha biziba bar a dagh nighnigha nighnizir aviribagh ami?

²⁷ "Ia akimarir aghuaribagh nighnigh. Da manmaghin otifi? Da ingangarir ekiatam gamir puvati. Egha da korotiatam isamizir puvati. Ezi ki ia migei, fomira Atrivim Solomon bizir bar aviriba ikia an

12:5: Hi 10:35 **12:7:** Lu 12:24, 21:18, Ap 27:34 **12:7:** Luk 12:24; 21:18 **12:8:** Lu 15:10 **12:8:** Luk 15:10
12:9: Mk 8:38, Lu 9:26, 2 Ti 2:12, 1 Jo 2:23 **12:9:** Mak 8:38; Luk 9:26; 2 Timoti 2:12; 1 Jon 2:23 **12:10:** Mt 12:31-32, Mk 3:28-29, 1 Jo 5:16 **12:10:** Matyu 12:31-32; Mak 3:28-29; 1 Jon 5:16 **12:11:** Matyu 10:19-20; Mak 13:11; Luk 21:14-15 **12:15:** 1 Ti 6:7-10 **12:15:** 1 Timoti 6:7-10 **12:19:** Sav 11:9, 1 Ko 15:32, Je 5:5 **12:19:** Fofozir Gumazim 11:9; 1 Korin 15:32; Jems 5:5 **12:20:** Sng 39:6, 52:7, Jer 17:11, Je 4:14 **12:20:** Onger Akaba 39:6; 52:7; Jeremia 17:11; Jems 4:14 **12:21:** Mt 6:19-20, 1 Ti 6:18-19, Je 2:5 **12:21:** Matyu 6:19-20; 1 Timoti 6:18-19; Jems 2:5
12:24: Jop 38:41, Sng 147:9, Lu 12:7 **12:24:** Jop 38:41; Onger Akaba 147:9; Luk 12:7 **12:27:** 1 Kin 10:4-8, 2 Sto 9:3-6 **12:27:** 1 Atriviba 10:4-8; 2 Eghaghaniba 9:3-6

azuir adiariba bar dera, egha an korotiatam akimarir kabar min otozir puvati. ²⁸ E fo, graziba pura biziba, da iti, gurumın gumazitam da akoreghiva da inigh avitam mikinigham. Grazir kinir kaba, God adiariba dagh azui. Ia bizir kam gifogh, God uaghan adiariba ia daningam. Ia gumazamizir nighnizir gavgavir muziarim itiba! ²⁹ Ian nighnizim dagheba ko dipabara ikian marki. Egh ia pamtem dagh nighnighan marki. ³⁰ Nguazir kamın gumazamiziba pamten bizir kabagh nighnisi. Ezi ian Afeziam fo, ia da iniam. ³¹ Ezi bizir ia bar faragh damuamimra kara: Ia faragh God atighti, a ian Atrivimın ikiti, ia an gin mangiti, a bizir kaba ia daningam.”

Bizir aghuiba akumakuir arazim
(Matyu 6:19-21)

³² Egha Iesus ua kamaghin migei, “Ia sipsipin bizir muziarim, ian Afeziam ia damighti, ia Atrivimın otivasa a bar akonge. Kamaghin ia atiatingan marki. ³³ Ia uan biziba amangiva dagiaba inigh, egh gumazamizir onganarazibar aning. Egh uari bagh dagiaba azuir mitariba inigh dar arightima da dighoran kogham. Ian bizir aghuir Godin Nguibamin itiba, da givaghan kogham. Godin nguibamin okimakiar gumaziba roghira izan kogham, eghti barareba dagh asighasighan kogham. ³⁴ Nin bizir aghuiba itir danganim, nin navir averiamın itir ifongiam uaghan danganir kamra ikiam.”

Dakuan marki, ia uari bagh gan
(Matyu 24:42-44)

³⁵ Egha Iesus ua kamaghin migei, “Ia ingaramin korotiabar aghuighiva otivamin bizim bagh ganiva uan lamba ateghtima da isi mamaghira iki. ³⁶ Egh mati gumazim uan gumazir aruamin amuir ikizir isam bagha ghugha uamategh izasa, me a mizuai. Eghti a uamategh izi tiam gafughafughti, me zuamiram a bagh tiam kuigham. ³⁷ Ingarir gumazir kabar gumazir aruam uamategh izi men ganti, me a mizua gari. Kamaghin me bar akuegham. Ki guizbangira ia migei, a dagheba me daningisi uabin kurukegham. Egh me mikemeghti, me dakozim dapiaghti a izi dagheba me daningam. ³⁸ Egh men gumazir aruam dimagarir arizim, o aminim titi a uamategh izi men ganti me a bagh gan mizuam ikiti, kamaghin me bar akuegham.

³⁹ Ia arazir kam ginighnigh. Gumazir manam, okimakiar gumaziba dimagarimın izava an dipenim akarasava amima, a men dughiam gifogha, men arafa. Egha me ataghizi me an dipenim akarizir puvati. ⁴⁰ Kamaghira, ia uaghan aravagh iki gan. Guizbangira, dughiar ia Gumazamizibar Otarim mizuaman koghamim, a dughiar kamram otogham.”

Ingangarir gumazir aghuim ko kuramin akar isin zuim
(Matyu 24:45-51)

⁴¹ Ezi Pita Iesusin azara, “Ekiam, ni akar isin zuir kamın erara migei, o e bar moghira?”

⁴² Ezi Ekiam an akam ikaragha ghaze, “Ingangarir gumazir manamra nighnizir aghuiba ikia deravira uan ingangarim gami? An gumazir ekiam a damuti, a ingangarir gumazir igharazibar ganam. Egh dughiar an gumazir ekiam ifongezimın, a dagheba isi ingangarir gumazibar aningam. ⁴³ Ingangarir gumazir kam ingara itima, an gumazir ekiam iza a batogha an ingangarir kamın garima, gumazir kamın navir averiam bar an dera. ⁴⁴ Ezi ki guizbangira ia migei, ingangarir gumazir kamın gumazir aruam a damightima, an an ingangarir gumazir mabar ekiamın ikiva an biziba bar dar ganam. ⁴⁵ Egh ingangarir gumazibar dapanim uabira uabi kamaghin nighnigham, ‘Nan gumazir ekiam zuamira izeghan kogham.’ Egh a dikavigh ingangarir gumaziba ko ingangarir amizibav soghiva, damiva, wainin dipabar amiva dapanim onganigham. ⁴⁶ Eghti an gumazir ekiam, dughiar an ingangarir gumazim a bagha garir puvatizimın, an otogham. A dughiar a fozir puvatizimın uamategham. Eghti an gumazir ekiam bar anerghorarighiva a inighiva gumazir God gifozir puvatiziba ko anetigham.

⁴⁷ “Ingangarir gumazibar dapanim fo, an gumazir ekiam bizir tizim damuasava a mikeme, ezi an a gamizir puvati. Eghti an gumazir ekiam dughiar aviribar a ifozoregham. ⁴⁸ Eghti ingangarir gumazim an gumazir ekiam ifongezir arazibagh fozir puvatighiva, egh a uabi misoghamin arazibar amuti, an gumazir ekiam dughiar aviribar a ifozoreghan kogham. Tina bar bizir aviriba ini, a ua bizir aviriba God

12:31: Mt 6:33 **12:31:** Matyu 6:33 **12:32:** Mt 25:34, Lu 22:29, MAA 1:6 **12:32:** Matyu 25:34; Luk 22:29; Akar Mogomem 1:6 **12:33:** Mt 19:21, Lu 18:22, Ap 2:45, 4:34 **12:33:** Matyu 19:21; Luk 18:22; Aposel 2:45; 4:34 **12:35:** Kis 12:11, Mt 25:1-13, Ef 6:14, 1 Pi 1:13 **12:35:** Matyu 25:1-13; 1 Pita 1:13 **12:36:** Mk 13:34-36, 1 Pi 1:13 **12:36:** Mak 13:34-36; 1 Pita 1:13 **12:37:** Jo 13:4 **12:37:** Jon 13:4 **12:39:** 1 Te 5:2, 2 Pi 3:10 **12:39:** 1 Tesalonika 5:2; 2 Pita 3:10 **12:39:** Matyu 24:43-44 **12:40:** Mk 13:33, 1 Te 5:6, 2 Pi 3:12 **12:40:** Mak 13:33; 1 Tesalonika 5:6; 2 Pita 3:12 **12:44:** Mt 25:21-23 **12:44:** Matyu 25:21-23 **12:47:** Lo 25:2, Ap 17:30, Je 4:17 **12:47:** Godin Araziba 25:2; Aposel 17:30; Jems 4:17 **12:48:** Wkp 5:17, 1 Ti 1:13 **12:48:** Ofa Gami 5:17; 1 Timoti 1:13

daningam. Ezi tina God bizir aviriba an dafarim gariki, God uam a dam aviriba inisiva an azangsigham.”

*Jesus gumazamiziba abighasa ize
(Matyu 10:34-36)*

⁴⁹ Egha Jesus ua kamaghin migei, “Ki nguazim avim a darighasa ize. Ezi avim datirighira isiasa ki ifonge. ⁵⁰ Ki tighar rurir mam iniam. A mati dipam gumazim avarazi moghin, osimtiziba na bativam. Ezi ki a inizir puvati. Kamaghin amizi ki bar osemegh mangi dughiar kam otogham! ⁵¹ Ni ti ghaze, ki navir vamiran arazim inigha, nguazir kamin ize? Puvati, ki ia migei, ki gumazamiziba abighasa ize. ⁵² Datirighin tugh mangi 5plan amuiroghboriba dipenir tamin iki uari tuiragham, 3pla pumuningin apanimin ikiam, eghti, pumuning 3plan apanimin ikiam. ⁵³ Me uari tuiragham, afeziam uan otarimin apanimin ikiam, eghti otarim uan afeziamin apanimin ikiam. Eghti guivim uan amebamin apanimin ikiti, amebam uan guivim apanimin ikiam. Eghti paba itir amiziba, uan ivozir amebaba ko akabar uari adoghti, otarimin amebam uan otarimin amuimin apanimin ikiam.”

*Jesus dughiar otivamibar gun migei
(Matyu 16:2-3)*

⁵⁴ Egha Jesus gumazamizir aviribav gei, “Ia ganti, ghuariam aruem magiramin amadagham anangtima, ia zuamira suam, ‘Amozim izam,’ eghti a izam. ⁵⁵ Egh Sainain aminin vangti, ia suam, aruem gan bar puvira isiam. Eghti an otogham. ⁵⁶ Ia ifavarir gumazamiziba! Ia guizbangira, overiamin otivir biziba deravira dagh fo. Egha ia dughiar kamin otivir arazibar gara da abizir puvati.”

Ni gumazir ni isi kot daraghasa migeim ko akabar kirigh

(Matyu 5:25-26)

⁵⁷ Jesus ua kamaghin migei, “Ezi ia uari uarir azangsighan aghua, bizir tizim a dera. ⁵⁸ Egh nin apanim ni inigh mejstretbar damazimin mangitima, ni a ko osimtizir kam akirsi tuavimin a mikim ganigh. Puvatightima, a ni inigh jasin damazimin mangam. Eghti jas ni inigh polis in dafarim datighti polis ni isi kalabuziam datigham. ⁵⁹ Ki guizbangira ni migei, ni azenim giran kogham, egh iki mangi ni ivezim bar anekirighamin dughiamin gin, azenim giram.”

13

Gumazamiziba navibagh iraghan kogh arimighiregham

¹ Ezi dughiar kamin gumazir maba ikia Galilin gumazibar gun Jesus migei, ezi Pailatin midorozir gumaziba me misoghezima men ghuziba God bagha tuer asizibar ghuziba sara verevere. ² Ezi Jesus men akam ikaragha ghaze, “Galilin gumazir kaba kamaghin ariaghire. Kamaghin amizima ia ghaze men arazir kuraba Galilin gumazir igharaziba bar men arazir kurabagh afira? ³ Ezi ki guizbangira ia migei, bar puvati! Ia navibagh iraghan koghiva, ia uaghan bar arimighiregham. ⁴ Egh ia uaghan bizir kam ginighnigh, 18plan gumazir Siloamin dagiar dipenim dipirigha me misoghezima me ariaghire. Ezi ia ghaze, men arazir kuraba bar Jerusalem itir gumazamiziba men arazir kurabagh afira? ⁵ Ezi ki guizbangira ia migei, bar puvati. Ia navibagh iraghan koghiva, ia uaghan bar arimighiregham.”

Temer ber puvatizimin akar isin zuim

⁶ Jesus akar isin zuir kamin me migei, “Gumazir mam temer figh uan wainin azenimin anekara, egha a ghua oviziba bagha an gara tamin apizir puvati. ⁷ Egha a wainin azenimin garir gumazim kamaghin a migei, ‘Ki 3plan azenibar arua izava, fighin oviziba bagha garava avenge, da bar puvati. An okegh! Manmaghsua a puram aghui?’

⁸ “Ezi ingangarir gumazim kamaghin a migei, ‘Ekiam, aneteghtima, an azenir tam uam an ikitima, ki nguaziba an povim darightima a dagher aghuiba iniam. ⁹ An azenir munamin beghti, deragham. Puvatightima, ni na mikemeghtima ki an okegham.”

Jesus amizir akirir kuram akirizi, a ua dera

¹⁰ Egha Jesus Sabatin dughiamin God ko migeir dipenir mam in aven gumazamizibar sure gami. ¹¹ Ezi amizir mam 18plan azenibar duar kuram an akiragharim gamizi an aviraghavira ikiava bar uabi aminava avenge.

¹² Ezi Jesus an apigha an diazi an ada zuima, a kamaghin a migei, “Amizim, nin arimariam ni ataki.” ¹³ Egha uan dafarimning a gisin atizima, a zuamira uabi aminegha tugh, Godin ziam fe.

12:50: Mt 20:22, 26:38, Mk 10:38-39, Jo 12:27 12:50: Matyu 20:22; 26:38; Mak 10:38-39; Jon 12:27 12:51: Mt 10:34
12:51: Matyu 10:34 12:53: Mai 7:6 12:53: Maika 7:6 12:58: Snd 25:8, Mt 5:25 12:58: Aghuzir Akaba 25:8; Matyu 5:25 13:2: Jo 9:2-3 13:2: Jon 9:2-3 13:3: Sng 7:12 13:3: Ongger Akaba 7:12 13:6: Ais 5:2, Mt 21:19 13:6: Aisaia 5:2; Matyu 21:19 13:7: Lu 3:9 13:7: Lu 3:9 13:8: 2 Pi 3:9, 3:15 13:8: 2 Pita 3:9; 3:15 13:13: Mk 16:18, Ap 9:17 13:13: Mak 16:18; Aposel 9:17

¹⁴ Iesus Sabatin dughiamin amizim akirizima a dera, ezi bizir kam bagha God ko migeir dipenimin garir gumazim atara kamaghin gumazamizibav gei, "Ingangarir dughiar 6pla iti, ia dughiar kabar izitima, a ian arimariaba akiram. Egh ia Sabatin dughiamin izan marki."

¹⁵ Ezi Ekiam an akam ikaragha ghaze, "Ia uarira uari gifarir gumaziba! Ian tav Sabatin dughiamin uan bulmakau o donki firigha a inigha ghua dipatam a ganidir puvati?" ¹⁶ Kamaghin amizi, amizir kam an Abrahamin ovavim, Satan 18plan azenir kabar a ike. Kamaghin amizima ki Sabatin dughiamin a firighi a deragham."

¹⁷ A kamaghin mikemezima, an apaniba bar moghira aghumsiki. Ezi gumazamiziba an amizir bizir aghuubar gara bar akonge.

Mastetin ovizir akar isin zuim
(Matyu 13:31-32; Mak 4:30-32)

¹⁸ Egha Iesus gumazamizibar azara, "God Bizibagh Ativamin Dughiamin manmaghin gari? Ezi ki akar isin zuir manamin a mikimam?" ¹⁹ A mastetin ovizim mingari. Ezi gumazim a inigha uan azenimin an ekarazima, an aghua ghuava temem gava. Ezi kuaraziba an aguubar mikonibagh ami."

Yisin akar isin zuim
(Matyu 13:33)

²⁰ Egha Iesus ua gumazamizibar azara, "Ki bizir manatamin God Bizibagh Ativamin Dughiamin akar isin zuim mikimam?" ²¹ A yisin min ami. Amizir mam yisin muzarir mam inigha, plauan dramin ekiamin itim inigha, aning verevere. Ezi plauan kam gin bar bui."

Tiar akar asuvirizim
(Matyu 7:13-14; 7:21-23)

²² Egha Iesus Jerusalem ghuava nguubar ekiaba ko doziba bar dar itir gumazamizibar sure gamua zui. ²³ Ezi mav an azara, "Ekiam, God gumazamizir vabara ua me iniam, o?"

²⁴ Ezi a kamaghin me migei, "Ki ia migei, gumazamizir aviriba tiar akar asuvazimin aven mangiva avegham. Kamaghin amizima ia gavgavigh tiar akar asuvirizir kamir dirighiva aven mangi. ²⁵ Eghti dipenimin ghuavim dikavigh tiam asaragham. Eghti ia azenan ikiva tiam

misogh dimiva avegh suam, 'Ekiam, e bagh tiam kuigh.' Eghti a kamaghin ian akam ikaragham, 'Ki ia gifozir puvati. Ia managh izava otifi?'

²⁶ "Eghti ia kamaghin mikimam, 'E ni ko dagheba ko dipaba ame. Ezi ni tuavibar en sure gami.'

²⁷ "Eghti a kamaghin ian akam ikaragham, 'Ki ia gifozir puvati. Ia managh izava otifi. Na gitagh, ia arazir kurabagh amiba!'

²⁸ "Egh ia Abraham ko Aisak ko Jekop ko Godin akam inigha izir gumaziba, me God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven ikitima ia men gan ikiam. Egh ia azenan ikiva bizir kam bagh tuangiva arang atariba kuskugh danganir kamir ikiam. ²⁹ Egh gumazamizir aviriba nguazimin mikebaba bar dar ikegh iziva God Bizibagh Ativamin Dughiamin isam bagh uan danganiba iniam. ³⁰ Ia oragh, gumazir gin izeziba faragh ikiam, eghti faragha itiba me gin mangam."

Iesus Jerusalem in apangkufi
(Matyu 23:37-39)

³¹ Ezi dughiar kamra Farisin maba Iesus bagha iza kamaghin a migei, "Herot ni misoghasa. Kamaghin amizi ni nguubar kam ategh igharagh mangi."

³² Ezi Iesus kamaghin men akam ikaragha ghaze, "Ia mangi afiar atiar mam mikemegh, 'Ni oragh, ki datirighin ko gurumzaraghan duar kuraba batoghiva, gumazamizibar arimariaba akiram. Egh ki zuerimin uan ingangarim agivam.' ³³ Ezi ki ia migei, Godin akam inigha izir gumazitam Jerusalem azenan aremeghan kogham. Ezi ki datirighin ko gurumzaraghan ko zuerimin mangivira ikiam."

³⁴ Egha Iesus ua kamaghin migei, "Oio, ia Jerusalem adarasi, ki ian apangkufi! Ia Godin akam inigha izir gumazibav sozi me ariaghiri, egha God ia bagha amadir gumaziba, ia dagiaba isa me ginivi me ariaghiri. Dughiar aviriba ki ian boriba akuv me mughasa, mati tuarir amebam uan avizimigin nguziba avarazi moghin, ki ia damuasa ifonge. Ezi ia na bagh izan aghua. ³⁵ Ia oragh! Ian nguibam, God anetaki, ezi a nguubar soriam gava. Ki guizbangira ia migei, ia ua nan ganan kogh,

13:14: Kis 20:9-10, Lo 5:13-14, Mt 12:10, Mk 3:2, Lu 6:7, Jo 5:16 **13:14:** Ua Me Ini 20:9-10; Godin Araziba 5:13-14; Matyu 12:10; Mak 3:2; Luk 6:7; Jon 5:16 **13:15:** Lu 14:5 **13:15:** Luk 14:5 **13:16:** Lu 19:9 **13:16:** Luk 19:9
13:24: Mt 7:13, Jo 7:34, Ro 9:31, Fl 3:12 **13:24:** Matyu 7:13; Rom 9:31; Filipai 3:12 **13:25:** Sng 32:6, Ais 55:6, Mt 7:23, 25:10-12, Lu 6:46 **13:25:** Aisaia 55:6; Matyu 7:23; 25:10-12; Luk 6:46 **13:27:** Sng 6:8, Mt 7:23, 25:41 **13:27:** Onger Akaba 6:8; Matyu 7:23; 25:41 **13:28:** Mt 13:42, 22:13, 24:51, 25:30 **13:28:** Matyu 13:42; 22:13; 24:51; 25:30
13:28: Matyu 8:11-12 **13:29:** Sng 107:3, Lu 14:15 **13:29:** Onger Akaba 107:3; Luk 14:15 **13:30:** Mt 19:30, 20:16, Mk 10:31 **13:30:** Matyu 19:30; 20:16; Mak 10:31 **13:34:** Mt 23:37 **13:34:** Matyu 23:37 **13:35:** Sng 118:26, Ais 1:7, Jer 22:5, Mai 3:12, Mt 21:9, Mk 11:9-10, Jo 12:13 **13:35:** Onger Akaba 118:26; Aisaia 1:7; Jeremaia 22:5; Maika 3:12; Matyu 21:9; Mak 11:9-10; Jon 12:13

kamaghira iki mangi dughiar ia suam, 'Gumazir, Ekiamin ziam ko gavgavim'in izim, God deragh a damu!'

14

Iesus mikarzim buizir gumazim gamizi a ua dera

¹ Sabatin dughiar mam Iesus ghua Farisibar gumazir ekiamin dipenimin api. Ezi dughiar kam gumamaziziba bar deraviram an gari. ² Ezi an guam'in gumazir mikarzim buizir mam iti. ³ Ezi Iesus Farisiba ko Judan Arazibagh fozir gumazibar azara, "Moses Osirizir Araziba, da Sabatin gumamazizibar arimariaba ghuamaghosa amaman-gatiz, o puvati?" ⁴ Ezi me nimira itima a gumazim'in suiragha a gamizima a dera. Egha anemadazi a ghu.

⁵ Egha a men azara, "Ian tavin otaritam o bulmakaun tam Sabatin dughiamin mozirpamin magir'ightima, ia ti mangi uam a gekuigham, o?" ⁶ Ezi me mikimamin akabagha asa.

Iesus ghaze, ia uarira uari fan marki

⁷ Dughiar kam Iesus gari, gumazir gighamiziba me dabirabir danganir ekiaba dagher dakozim'in da isi. Ezi Iesus akar isin zuir kamin me migei, ⁸ "Gumazitam amuir ikizim'in isam bagh diaghiti, ni mangi dabirabir danganir ekiar faragha itim dapian marki. Me, gumazir ziar ekiar nin ziam gafirazim, a bagha a ginaba. ⁹ Eghti, isar ghuavir virara guan diazim izi kamaghin ni mikimam, 'Ni uan misiam gumazir kam daningigh.' Eghti ni bar aghumsighva, danganir bar gin itim iningham. ¹⁰ Kamaghin amizi dughiar me nin diazim, ni danganir apengan itim inigh, eghti isar ghuavim izi suam, 'Roroam, ni danganir aghuir pin itim'in mangi.' Eghti ni ziar aghuarim ni ko itir darazir tongin a iniam. ¹¹ Gumamazizir uan ziaba feba, God me abinam. Eghti gumamazizir uari abiriba, God me feghti me ziar ekiam iniam."

Godin ikarvazim, o gumazibar ikarvazim?

¹² Egha Iesus ua isar ghuavim migei, "Ni isam damuva, uan roroaba ko aveghbuaba, o anababa, o nin namakar biziba bar avirasemeziba, ni men diman marki. Ni men diaghiti, me uamategh nin diaghiti,

ni kamaghin uan ikarvazim uamategh a iningham. ¹³ Ezi ni isam damuamin dughiam, ni onganarazibagh amiba, soroghafariba ikuviziba, suer kurar aruir puvatiziba, ko damazir kurabar diagh. ¹⁴ Eghti God arazir aghuimin ni damuam. Gumazir kaba nin dagheba ikaraghan kogham. Kamaghin amizi, ni uan ikarvazim dughiar gumazir Godin damazim'in deraziba ua dikavamim'in a iniam."

Isar ekiamin akar isin zuim (Matyu 22:1-10)

¹⁵ Egha Iesus ko dakozim'in itir gumazibar mav Iesusin akaba baregha, kamaghin Iesus migei, "Gumazir God Bizibagh Ativamin Dughiamin isar ekiam amamim, a bar akongegham."

¹⁶ Ezi Iesus kamaghin a ikaragha ghaze, "Dughiar mam gumazir mam isar ekiam bagha biziba akirava gumamazizir avirim'in dia. ¹⁷ Isam azuir dughiamin, isar ghuavim a gighamiziba bagha uan ingangarir gumazim me mikimasa anemaga ghaze, 'E biziba bar ada akirigha gifa, kamaghin amizi ia izi.'

¹⁸ "Ezi me bar moghira mangan aghuagha uan dimdiam avahghboava migirigiri ifavaribagh ami. Egha men mav faragha kamaghin migei, 'Ki datirighira nguazim givese, egh mangiva an ganasa. Noka, ki izan kogham.' ¹⁹ Ezi igharazim ghaze, 'Ki 10plan bulmakaubagh ivese, egha ki da ingangarim gatigha dar ganasa zui. Noka, ki izan kogham. Ga uaning, ni nan gun isar ghuavim mikemeqh.' ²⁰ Ezi gumazir mizezim kamaghira a migei, 'Ki amuim ini, kamaghin amizi, ki izan kogham.'

²¹ "Ezi ingangarir gumazim uamategha izava akar kabar gun uan ekiam mikeme. Ezi isar ghuavim atara kamaghin migei, 'Ni zuamira azenan mangiva nguibar ekiamin itir tuavir ekiaba ko afeghtiar mangiva onganarazibagh amiba, ko soroghafariba ikuviziba, ko damazir kuraba, ko suer kurar aruir puvatiziba, me inigh izi.' ²² Ezi ingangarir gumazim kamaghin a migei, 'Ekiam, ni mikemezi moghin ki amigha gifa, ezi danganir maba ikiavira iti.' ²³ Ezi isar ghuavim uan ingangarir gumazim kamaghin a migei, 'Ni mangi tuavir ekiaba ko tuavir dozibar itiba bar me mikimti, me izi, eghti nan dipenim izivaka. ²⁴ Ezi, ki ni

14:1: Lu 11:37 14:1: Luk 11:37 14:3: Mt 12:10, Lu 6:9 14:3: Matyu 12:10; Luk 6:9 14:5: Kis 23:5, Lo 22:4, Mt 12:11, Lu 13:15 14:5: Ua Me Ini 23:5; Godin Araziba 22:4; Matyu 12:11; Luk 13:15 14:6: Mt 22:46 14:6: Matyu 22:46 14:7: Mt 23:6 14:7: Matyu 23:6 14:8: Aghuzir Akaba 25:6-7 14:11: Snd 29:23, Mt 23:12, Lu 18:14, Je 4:6, 1 Pi 5:5 14:11: Aghuzir Akaba 29:23; Matyu 23:12; Luk 18:14; Jems 4:6; 1 Pita 5:5 14:13: Lo 14:29, Neh 8:10-12 14:13: Godin Araziba 14:29; Nehemia 8:10-12 14:14: Jo 5:29 14:14: Jon 5:29 14:15: Lu 13:29, MAA 19:9 14:15: Luk 13:29; Akar Mogomem 19:9 14:17: Snd 9:2, 9:5 14:17: Aghuzir Akaba 9:2; 9:5 14:20: 1 Ko 7:33 14:20: 1 Korin 7:33 14:24: Mt 21:43, 22:8, Ap 13:46 14:24: Matyu 21:43; 22:8; Aposel 13:46

migei, gumazir ki faragha diaziba men tav isar kamin daghetam ameghan kogham.”

*Ia faragh deravira nighnighiva
Iesusin gin mangi
(Matyu 10:37-38)*

²⁵ Ezi gumamazir bizir dafam Iesus koma arui. Ezi a ragha men gara kamaghin migei, ²⁶ “Tina na bagh iziva, egha uan afeziam ko amebam, o amuim ko boriba, o aveghbuaba, o amezamebaba ko buaramiziba bar men aghuaghiva, egha uaghan uan ikirimirim ateghan koghiva, egh nan suren gumazim o amizimin otoghan kogham. ²⁷ Egh tina uan ter ighuvir an ovengamim a gupugh, egh nan gin izan koghiva, nan suren gumazim o amizimin otoghan kogham.*

²⁸ “Ia tina dipenir ekiamin ingarasa, a ti faragh daperagh nighnighiva, egh suam, ki dagiaba manmaghira dipenir kam agivagham? ²⁹⁻³⁰ Egh ia tina dipenir ekiamin ingarsi, a faragh daperagh nighnigh suam, ‘Ki dagiaba manmaghira dipenir kam a givagham?’ Puvatightima, a ghuriamra damighiva, egh anegivaghan koghtima, me bar an ganiva dibovir migirigiabar a damu, suam, ‘Gumazir kam dipenimin ingara bar anegivazir puvati.’

³¹ “O, ki kamaghin mikim suam, atrivir mam atrivir igharazim ko midorozir ekiam damuasa. A ti faragh daperagh uabira uabin azangsiggh suam, ‘Ki ti 10 tausenin midorozir gumaziba ko mangi, na bagha izir atrivimin 20 tausenin midorozir gumazibagh afiragham, o puvatigham?’

³² A misoghan iburaghiva, egh atrivim saghuimra ikitima, an abuir gumaziba mangi suam, midorozim marki. ³³ Ezi kamaghira, ia tina bizir a itiba bar moghira a da ateghan koghiva, egh nan suren gumazim o amizimin otoghan kogham.”

*Amangsizir kuramin akar isin zuim
(Matyu 5:13; Mak 9:50)*

³⁴ Egha Iesus ua kamaghin migei, “Amangsizim a dera, egh a uan isingtizim ateghti, ia manmaghin a damighti a ua singigham? ³⁵ An obarir nguazim ko bulmakaubar buariba uaghan dar akuraghan kogham. Kamaghin amizi, me a makuni. Tina kuarinning iti, an oragh.”

14:26: Lo 33:9, Mt 10:37, Lu 18:29, Jo 12:25, MAA 12:11

12:25; Akar Mogomem 12:11

14:27: Mt 10:38, 16:24, Mk 8:34, Lu 9:23, 2 Ti 3:12

8:34; Luk 9:23; 2 Timoti 3:12

14:34: Mt 5:12, Mk 9:50

14:34: Matyu 5:13; Mak 9:50

15:4: Aposel 11:3; Galesia 2:12

15:5-6: 1 Pita 2:10; 2:25

15:7: Lu 5:32

15:7: Luk 5:32

15:13: Snd 29:3

15:13: Aghuzir Akaba 29:3

*Sipsipin ovengezimin akar isin zuim
(Matyu 18:12-14)*

¹ Ezi arazir kurabagh amir gumaziba ko dagiaba isir gumaziba, me Iesus baraghasa anekuvagha iti. ² Ezi Farisiba ko Judan Arazibagh fofozir gumaziba an atara a migia ghaze, “Gumazir kam gumazir arazir kurabagh amiba ko migia me koma api.”

³ Ezi Iesus akar isin zuir kamin me migei, ⁴ “Ia tav 100pla sipsipba ikiti tam oveghtima, a 99pla ateghti da puram azenan iki damiti, eghti a mangi ovengezim buri mangi, an apighvira givagham, o? ⁵⁻⁶ Egh an an apighiva bar akuegh a isi uan dipizim datigh a gisaghpugh ngun mangam. Egh a uan namakaba ko an boroghin itir darazir diagh me akuvagh, egh kamaghin mikimam, ‘Ki uan sipsipin ovengezim uam an api! Ia izi. E a givarvaram.’ ⁷ Ki ia migei, kamaghira enselba gumazir kuram bagha agoir agorogem bar 99plan derazir gumamazir kabagh afiragham. Gumazir kuram a navim gira. Ezi 99pla gumamaziziba me ghaze me dera egha navibagh irazir puvati.”

Dagiar ovengezimin akar isin zuim

⁸ Egha Iesus ua kamaghin migei, “Amizitam 10pla wan kina ikiti, tam oveghtima, a manmaghin damuam? A lam daborogh, egh dipenim aviva a buri mangi, an apighvira givagham. ⁹ Egh an apigh, uan namakaba ko an boroghin itir darazir diagh me akuvagh kamaghin me mikimam, ‘Ki uan ovengezir wan kina batogha gifa. Ia na ko e a givarvaram.’”

¹⁰ Egha Iesus ua kamaghin migei, “Ki ia migei, gumazir arazir kurabagh amitam navim giraghti, ia nguazimin a givarvara akongezi moghin Godin enselba Godin Nguibamin a givarvaram.”

Afeziar otarir pumuning itimin akar isin zuim

¹¹ Egha Iesus ua kamaghin migei, “Gumazir mam otarir pumuning iti. ¹² Ezi dozim kamaghin uan afeziam migia a gaghora ghaze, ‘Afeziam, ni ga bagh biziba tuiragh nananaba na daningigh.’ Ezi aningin afeziam uan biziba aning bagha da tuira.

¹³ “Ezi dughiar otevimin gin, otarir dozim uan biziba akuvagha da inigha saghon itir nguibar mamim ghu. Egha nguibar kamin

14:26: Godin Araziba 33:9; Matyu 10:37; Luk 18:29; Jon

14:27: Matyu 10:38; 16:24; Mak

14:33: Fl 3:7-8

14:33: Filipai 3:7-8

15:1: Luk 5:29-30

15:2: Ap 11:3, Ga 2:12

15:4: Esekiel 34:11; 34:16; Matyu 18:12; Luk

15:5-6: 1 Pita 2:10; 2:25

15:7: Luk 5:32

15:13: Snd 29:3

15:13: Aghuzir Akaba 29:3

ikiava pura tintinimin arazir kurabagh amima, an dagiaba bar gifa. ¹⁴ Ezi an dagiaba bar givazima, nguibar a itir kam dagheba puvatizir dughiam oto. Ezi a ua bizitam itir puvati. ¹⁵ Kamaghin amizi, a ghua nguibar kamir itir gumazir mamin ingarasa a bato. Ezi a anemadazi a ghua an dabar gara dar akuaghapi. ¹⁶ Ezi gumazitam daghetam a ganingizir puvati. Kamaghin amizi, a dabar gari da ngezibar miseviba api. Ezi a uaghan tabar amasa bar iforge.

¹⁷ “Ezi datirighin nighnizir aghuarim an izima, a kamaghin migei, ‘Nan afeziamin ingangarir gumazamiziba dagher aviriba iti. Ezi ki kagh iki mitiriam bangin aremegham. ¹⁸ Ki ti uamategh uan afeziam bagh mangi kamaghin a mikimam, ‘Afeziam, ki arazir kuramin God ko ni gami. ¹⁹ Ki datirighin gumazir aghuim puvati. Eghti ni borim na darighan marki. Ni na ateghti ki pura nin ingangarir gumazimin min ikiam.’” ²⁰ Egha a dikavigha uan afeziam bagha zui.

“A saghon izavira itima, an afeziam an apigha bar an apangkufi. Egha an a bagha ivegha ghua uan dafarimningin a muigha an tori.

²¹ “Ezi an otarim kamaghin a migei, ‘Ki arazir kuram God ko ni gami. Ki ua gumazir aghuim puvati, ni borim na darighan marki.’

²² “Ezi an afeziam kamaghin uan ingangarir gumazibav gei, ‘Ia zuamira! Korotiar bar aghuir ruarim inigh iziva a darugh. Egh ring an dafarim darugh, dagarir asuaba a daghuigh! ²³⁻²⁴ Nan borim aremegha ua angamira iti. An ovengezi e uam an api. Kamaghin amizi, ia mangi bulmakaun nguzir mikarzim sara itim a inigh iziva a misuegh e anemiva a givarvaram.’ Egha me a givarvara isam gami.

²⁵ “Ezi dughiar kamir otarir ekiam azenibar ikegha izi. A dipenimin boroghin iza orazi, me ongava ighiam gizi. ²⁶ Ezi a uan afeziamin ingangarir gumazir mamin di-gha an azara, ‘Marazi tizim gami?’

²⁷ “Ezi a an akam ikaragha ghaze, ‘Nin dozim uamategha ize. An aremezir puvatigha derivira ikia uamatenge. Kamaghin amizi, nin afeziam a bagha bulmakaun nguzir mikarzim sara itim misoke.’

²⁸ “Ezi an otarir ekiam atara dipenimin aven mangan aghua. Ezi an afeziam azenan ghua aven mangasa a gakaghoravira iti. ²⁹ Ezi a kamaghin uan afeziamin akam ikaragha ghaze, ‘Ni gan! Ki azenir kabar ki pura ingangarir gumazir kinimin min

ikia pura nin ingara, nin akaba batozir puvati. Ezi ni bar dughiatamin ki uan namakaba ko iki bar akueghasa ni memen nguzitam na ganingizir puvati. ³⁰ Ezi nin otarir kam arazir kurabagh amua amiziba ko ikia uan dagiaba agivagha izezi, ni bulmakaun nguzir mikarzim sara itim a bagha a misoke!’

³¹ “Ezi afeziam kamaghin a migei, ‘Nan otarim, ni zurara na ko iti. Ezi nan biziba da nin biziba. ³² Nin dozim aremegha ua dikafi. Egha an ovengezi e uam an api. Kamaghin amizi, e a bagh isam gamua ivarvari.’”

16

Gumazir fofozir aghuim ikiava nighnizir aghuaribagh amimin akar isin zuim

¹ Egha Iesus kamaghin uan suren gumazibav gei, “Dughiar mamin dagiaba bar avirasemezir gumazir mam, an ingangarir gumazibar dapanim iti. Ezi an ingangarir gumaziba a migia ghaze, ‘Nin gumazir dapanim nin dagiaba pura da makuri.’ ² Ezi an an diazi an aven ghuzima an an azangsis, ‘Ni bizir tizim gamizi ki ni baraki? Ni uan ingangarimin aven ni amizir bizibar gun migeir akinafarim na daningigh. Ezi bizir kam bagh ni ua gumazir dapanimin ikian kogham.’

³ “Ezi gumazibar dapanim uabira uabi migei, ‘Nan gumazir ekiam, nan ingangarimin na givazima, ki manmaghin damuam? Egha ki nguazim gikuamin gavviba puvatigha, biziba bagh azangsighan aghumsiki. ⁴ Ezi ki fo, ki manmaghin damuam, nan gumazir ekiam ingangarimin na givaghtima, gumazamiziba na mikimtima ki men dipenibar mangam.’

⁵ “A fo, gumazamizir maba pura gumazir ekiamin biziba ini, me tighar an biziba ua da ikarvagham. Ezi a gumazamizir kaba vaghvagha men deima me aven zui. Ezi a faragha zuimin azara, ‘Ni manmaghin nan gumazir ekiam da biziba ini?’ ⁶ Ezi a kamaghin migia ghaze, ‘Ki 800pla dram wel ini.’ Ezi gumazir dapanim kamaghin a migia ghaze, ‘Ni uan akinafarim inigh zuamira daperagh 400 osirigh.’ ⁷ Egha a ua mavin azara, ‘Ni manmaghin nan gumazir ekiam da biziba ini?’ Ezi a ghaze, ‘100 bek plaua.’ Ezi a kamaghin a migei, ‘Ni uan akinafarim inighiva 80 osirigh.’

⁸ “Nguazir kamir gumazamiziba me amir ingangariba me bar dagh fo. Egha angangarimin itir gumazamiziba bar me

gafira. Ezi kamaghin gumazir ekiam gumazir dapanim amizir arazim gifogha, gumazir dapanir kurar kamın ziam fe. A gumazir nighnizir aghuim itimin arazim gami.

⁹ “Ki ia migei, ia nguazir kamın dagiar kuram, gumazamizibar akurvagh me ko namakabar amu. Eghti dughiar da givamim otoghti, God ni inighti ni mangi iki mamaghira ikiamin nguibamin mangam.

¹⁰ “Egh tina bizir doziba deraghavira dar gari, a uaghan bizir ekiaba deraghavira dar ganam. Egha tina deraghavira bizir dozibar garir puvati, a uaghan bizir ekiaba deraghavira dar ganam koghām. ¹¹ Egh ia nguazir kamın dagiar kuram deragh an ganam koghtima, tina guizbangin biziba ia daningti ia dar ganam? ¹² Egh ia gumazir igharazimin biziba deraghvira dar ganam koghtima, tina ian biziba ia daningam?

¹³ “Ingangarir gumazitam o amizitam, gumazir ekiar pumuning bagh ingaran koghām. A tavın aghuagh, tav gifuegham. O, a tav baghvira iki, tav akirim a gasaraghām. Ia God ko dagiaba bagh uaghara ingaran koghām.”

Farisin dagiaba bagha bar ifongeziba

(Matyu 5:31-32; 19:9; Mak 10:11-12)

¹⁴ Farisin dagiaba bagha bar ikuviziba bizir kaba baregha Iesusin garav minbaba sighsiravira iti. ¹⁵ Ezi a kamaghin me migei, “Ia gumazamizibar damazibar bizibagh amua ghaze ia dera. Ezi God ian nighnizibagh fo. Ezi bizir gumazamiziba gari men damazibar bar deraziba, da Godin damazimin bar ikufi.”

¹⁶ Egha Iesus ua kamaghin migei, “Moses Osirizir Araziba ko Godin akam inigha izir gumaziba akam akura mamaghira ikia, ghua Jonin dughiamin tu. Ezi dughiar kamın, Jon God Bizibagh Ativamin Dughiamin Akar Aghuim akuri. Ezi gumazamiziba bar moghira dughiar kamın aven mangasa uari ghasaghasagha uari munakuri. ¹⁷ Nguazim ko overiam givaghām. Eghti God Osirizir Arazibar akar otevitam, miseveghirighan koghām.

Iesus poroghamiba uari ataghirazir arazim migei

(Matyu 5:31-32; 19:9; Mak 10:11-12)

¹⁸ “Ezi ni gumazir manam uan amuim ategha amizir igharazimin iki mati,

ni amizir munamin mikarzim okeme. Ezi ni gumazir manam ni amizir me ikegha taghizimin iti, ni uaghan amizimin mikarzim okeme.”

Gumazir dagiaba avirasemezim ko Lasarus

¹⁹ Iesus ua kamaghin migei, “Dughiar mamın, gumazir dagiaba avirasemezir mam iti. Egha a korotiar bar aghuir aghevım arugha dagher aghuiba ikia zurara isabagh amua da apa mamaghira iti. ²⁰ Ezi an tiar akamın, gumazir puv biziba bagha azangsisir mam, duaba bar a gizivazima a irighav iti, an ziam Lasarus. ²¹ Egha a gumazir dagiaba avirasemezir kamın dagher otevir dakozimin apengan suaghiriba, a dar amasa gara iti. Ezi afiaba uaghan izava an duaba ozisi.

²² “Ezi gumazir puv biziba bagha azangsisir aremeghamin dughiam otozima, an areme. Ezi enselba a inigha ghua Abrahamin min aneti. Ezi gumazir dagiaba avirasemezim uaghan aremezi me anefa. ²³ Ezi a Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin ikia mizazir kuram isi. Egha a kogha pin garava Abrahamin garima, a bar saghon itima Lasarus an min iti. ²⁴ Egha an Abrahamin dei, ‘Afeziam Abraham, nan apangkufigh. Ki mizazim isava avimin iti. Ezi ni bizir kam bagh Lasarus amadaghtima, a uan dafarir puzim dipam darugh nan mizem orangigh.’

²⁵ “Ezi Abraham an dimdiam ikaragha ghaze, ‘Otarim, ni bizir kam uam a ginirigh, ni angamira itir dughiamin, ni bizir aghuiba iti. Ezi Lasarus bizir kuraba iti. Ezi a datirighin kagh deraghavira itima ni mizazir kuram isi. ²⁶ Ezi ua bizir mam, ga ko no en tizimin, ruzir konim e abiki. Ezi te kagh ikegh ni bagh mangisi iburaghām, o tina magh ikegh kagh izisi iburaghām.’

²⁷⁻²⁸ “Ezi dagiaba avirasemezir gumazim Abrahamin akam pamtemin a ikaragha ghaze, ‘Ki aveghbuar 5pla iti. Kamaghin amizi, Afeziam, ki pamtemin nin azangsis, Lasarus amadaghtima a nan afeziamin dipenimin mangi. Egh me mikemeghti, me ki itir nguibar mizaziba isir kamın izan marki.’

16:9: Dan 4:27, Mt 6:19-20, Lu 14:14, 1 Ti 6:17-19 **16:9:** Daniel 4:27; Matyu 6:19-20; Luk 14:14; 1 Timoti 6:17-19
16:10: Mt 25:21, Lu 19:17-26 **16:10:** Matyu 25:21; Luk 19:17-26 **16:13:** Mt 6:24 **16:13:** Matyu 6:24 **16:14:** Mt 23:14 **16:15:** 1 Sml 16:7, Sng 7:9, Snd 6:16-17, Mt 23:28, Lu 10:29, 18:9-14 **16:15:** 1 Samuel 16:7; Onger Akaba 7:9; Aghuzir Akaba 6:16-17; Matyu 23:28; Luk 10:29; 18:9-14 **16:16:** Mt 4:17, 11:12-13, Lu 7:29 **16:16:** Matyu 4:17; 11:12-13; Luk 7:29 **16:17:** Sng 102:26-27, Ais 40:8, Mt 5:18, 1 Pi 1:25 **16:17:** Onger Akaba 102:26-27; Aisaia 40:8; Matyu 5:18; 1 Pita 1:25 **16:18:** Mt 5:32, Mk 10:11, 1 Ko 7:10-11 **16:18:** Matyu 5:32; Mak 10:11; 1 Korin 7:10-11 **16:20:** Matyu 15:27 **16:24:** Ais 66:24, Sek 14:12, Mk 9:44 **16:24:** Aisaia 66:24; Sekaraia 14:12; Mak 9:43 **16:25:** Jop 21:13, Lu 6:24 **16:25:** Jop 21:13; Luk 6:24 **16:29:** Ais 8:20, Jo 5:39, 5:45, Ap 15:21 **16:29:** Aisaia 8:20; Jon 5:39; 5:45; Aposel 15:21

²⁹ “Ezi Abraham an akam ikaragha ghaze, ‘Moses ko Godin akam inigha izir gumazibar osiziriba iti. Eghti me men akaba baragh.’

³⁰ “Ezi a kamaghin Abraham migei, ‘Puvati, Afeziam. Gumazir ovengezitam ua dikavigh me bagh mangitima, me navibagh iragham.’

³¹ “Ezi Abraham kamaghin a migei, ‘Me Moses ko Godin akam inigha izir gumazibar akaba baragham koghtima, tav aremegh ua dikavigh izi me mikimtima, me uaghan nighnizir gavgavim an akabar ikian kogham.’”

17

Arazir kuraba, nighnizir gavgavim gasighasisi

(Matyu 18:6-7; 18:21-22; Mak 9:42)

¹ Iesus kamaghin uan suren gumazibav gei, “Gumazir nguazimin ikiava igharaz darazigh amima me arazir kurabagh amiba, mevzika! Me kuram iniam! Arazir kuraba guizbangira otifi, ezi arazir kurabagh amima da otivir gumazim, ki ghaze, Noka! Ni kuram iniam! ² A ikiva borir katam arazir kuratam an akagham, kamaghin ia a inighiva dagiam an firim ikeghiva a isi ongarim mikinighti, an aremeghti deragham. ³ Kamaghin amizi ia deravira uari bagh gan.

“Egh nin aveghbuam arazir kuratam damightima, ni pamtem a mikim suam, ni da atakigh. Egh a navim giraghtima, ni an arazir kuraba gin amada. ⁴ Egh a 7plan dughiabar arazir kurabar ni damighiva, egh a 7plan dughiabar uamategh ni bagh izi kamaghin mikimam, ‘Ki navim gira,’ eghti ni an arazir kuraba gin amadagh.”

Iesus nighnizir gavgavim arazim migei

⁵ Ezi aposelba kamaghin Iesus migei, “Ni en nighnizir gavgavim damighti an ekefeghi!”

⁶ Ezi a kamaghin me migei, “Ian nighnizir gavgavim suvigh zuravarim mastetin ovizitamin min ikitima, ia temer kam mikim suam, ‘Ni uabi asigh egh biba sara mangiva ongarimin uabi ekaragh,’ eghti a ian akam baragham.”*

Iesus ingangarir gumazimin arazim migei

⁷ Egha Iesus ua kamaghin migei, “Ian tav ingangarir gumazitam an azenimin ingari o sipsipbar gari. Ingangarir gumazim azenibar ikegh izitima, eghti a suam, ni izi daperagh dami? Puvati. Ia kamaghin migeir puvati. ⁸ Gumazir dapanim kamaghin mikimam, ni na bagh dagheba isamigh uan inim kegh da tuigh faragh na danighti ki dar amam, eghti ni gin dami. ⁹ A ingangarir gumazim amizir bizir kaba bagha a minabagham, o puvatigham? Puvati. ¹⁰ Ezi ia uaghan God damuasa ia mikemezir biziba ia bar dagh ami, egh ia suam, E pura ingangarir gumazir kuraba, ingangarir Ekiam e ganingiziba e pura dagh ami.”

Iesus 10plan gumazir lepa itiba akirizi me ua dera

¹¹ Iesus Jerusalemin ghuava, Samaria ko Galilin Distrighin tizimin zui. ¹² Egha a nguubar mamn avin zuima, 10pla lepa itir gumaziba a bato. Me mong saghon tuivighav ika, ¹³ tiarim akara an dei, “Iesus, Gumazir Ekiam, en apangkufigh.”

¹⁴ Ezi a men apigha kamaghin me migei, “Ia mangiva, uari isiva Godin ofa gamir gumazibar akagh.” Ezi me me bagha ghua tuavir arizimin men mikarziba zuegha dera.

¹⁵ Ezi men mav, uabin garima an arimariam givazima a uamategha izava pamtemin Godin dia egha an ziam fe. ¹⁶ Egha Iesusin suemningin boroghin nguazim girigha fuagha, Iesus a gamizir bizim bagha a minaba. A Samarian gumazimra.

¹⁷ Ezi Iesus kamaghin azara, “Ezi ki ti 10plan gumazir kaba akiris, o puvati? Ezi 9pla managh iti? ¹⁸ Ezi Judan gumazitam ua iza, Godin ziam fe, o puvati? Gumazir saghuamin izezim uabira izava Godin ziam fe.”

¹⁹ Egha Iesus kamaghin a migei, “Ni dikavigh mangi. Nin nighnizir gavgavim ni gamizi, ni dera.”

God Bizibagh Ativamin Dughiam izam (Matyu 24:23-28; 24:37-41)

16:31: Jo 11:44-48, 12:10-11 **16:31:** Jon 11:44-48; 12:10-11 **17:1:** Mt 18:6-7, Mk 9:42, 1 Ko 11:19 **17:1:** Matyu 18:6-7; Mak 9:42 **17:3:** Wkp 19:17, Snd 17:10, Mt 18:15, Je 5:19 **17:3:** Ofa Gami 19:17; Aghuzir Akaba 17:10; Matyu 18:15; Jems 5:19 **17:5:** Mk 9:24 **17:5:** Mak 9:24 **17:6:** Mt 17:20, 21:21, Mk 9:23, 11:23 **17:6:** Matyu 17:20; 21:21; Mak 9:23; 11:23 * **17:6:** Mastetin ovizim, a bar suffi. **17:8:** Lu 12:37 **17:8:** Luk 12:37 **17:10:** Mt 25:30, Ro 3:12, 1 Ko 9:16-17, Fm 11 **17:10:** Matyu 25:30; Rom 3:12; 1 Korin 9:16-17; Filemon 1:11 **17:11:** Lu 9:51-52, 13:22, Jo 4:4 **17:11:** Luk 9:51-52; 13:22; Jon 4:4 **17:12:** Wkp 13:46 **17:12:** Ofa Gami 13:46 † **17:12:** Lapan arimariar fomira Baibelin dughiamin ikezhim ighara. Ezi datirighin itir lepan arimariam a igharaghav ami. Fomira ikezhim, pura mikarzir ghurghurim gumazir namnabar otifi. Egha uaghan bizir igharaziba sara posi. **17:13:** Wkp 13:45-46 **17:13:** Ofa Gami 13:45-46 **17:14:** Wkp 13:2, 14:1-32, Mt 8:4, Lu 5:14 **17:14:** Ofa Gami 13:2; 14:1-32; Matyu 8:4; Luk 5:14 **17:19:** Mt 9:22, Mk 5:34, Lu 7:50 **17:19:** Matyu 9:22; Mak 5:34; Luk 7:50 **17:20:** Jo 3:3, 18:36 **17:20:** Jon 3:3; 18:36

²⁰ Dughiar mamin Farisin gumaziba Iesusin azara, "God Bizibagh Ativamin Dughiam manadzoghin izam?"

Ezi Iesus men akam ikaragha ghaze, "Ia oragh, God Bizibagh Ativamin Dughiamin arazaraziba ia uan damazibar dar ganighan kogham. ²¹ Eghti gumazitam kamaghin mikiman kogham, 'A kara,' o 'A muna.' Ezi God Bizibagh Ativamin Dughiam, a ian navir averiamin aven iti."[‡]

²² Egha Iesus uan suren gumazibav gei, "Dughiam izitima, ia Gumazamizibar Otarim izamin dughiam bagh gansi damuva avegham. ²³⁻²⁴ Gumazamiziba ia mikimam, 'Ara muna!' o 'Ara kara!' Ezi ia fo, Gumazamizibar Otarim izamin dughiam an onimarimin min taghtagham. Eghtima an angazangarin bar overiamin ruaghatevimning uagharam aningn tagham. Eghti ia ivemar men akaba gin mangan marki. ²⁵ A faragh bizir aviriba bagh mizazim iningham. Eghti datirighin dughiar kamin itir gumazamiziba an aghuagham.

²⁶ "Ezi bizir Noan dughiamin otiviziba, da uaghan Gumazamizibar Otarim izamin dughiamin otivam. ²⁷ Gumazamiziba dagheba ko dipaba apava, uarir ikiava maghira ikia ghua, Noa uan kurimin ghua-vaabozir dughiamin, aperiam iza bar me kuavareme.

²⁸ "Ezi Lotin dughiamin kamaghira, gumazamiziba dagheba ko dipaba apava, dagiaba bagha biziba amagava, dagh ivezava, dagheba oparava dipenibar ingari. ²⁹ Ezi Lot Sodom ataghizir dughiamin, avim ko dagiar isiba amozimin min overiamin ikegha sua izaghira bar moghira me kuavareme.

³⁰ "Gumazamizibar Otarim azenara izighiramin dughiamin, biziba uaghan kamaghiram otivam. ³¹ Eghti dughiar kamin ni tina uan dipenimin pin itir avughsazir danganimin ikeghiva, egha uan biziba ataghizi da aven iti, ni da bagh magiri da inian marki. Kamaghira, tina azenibar iti, a bitizam bagh nguibamin

mangan marki. ³² Ni Lotin amuim ginighnigh! ³³ Gumazamizir manam na bagh uan ikirimirim ateghiva, uan ikirimirim iniam. ³⁴ Ki ia migei, dimagarir kamin taning uaning inigh misiar vamira dakuti, God tav inighiva tav ategham. ³⁵⁻³⁶ Eghti amizir pumuning uaning inigh maziaba righirighitima, God tav inighiva tav ategham."[§]

³⁷ Ezi me an azara, "Ekiam managhira?"

Ezi a men akam ikaragha ghaze, "Gumazir kuaba managh iti naghin, taragiaba uari akuvagham."

18

Zurara God ko migeir arazimin akar isin zuim

¹ Egha Iesus akar isin zuir mamin uan suren gumazibav gei, egh men akaghti, me zurara God ko mikim mamaghira ikiam. Egh amirvaghan kogham. ² Egha a kamaghin me migei, "Nguibar ekiar mamin aven jasin mam iti, a Godin atiatir puvati. Egha gumazamizibagh nighnizir puvati. ³ Ezi amuir odiarir mam uaghan nguibar ekiar kamin iti. Ezi gumazir mam pazava a gamua osimtiziba a garisi. Ezi a jas bagha zurara izava a migei, 'Ni kotiamin nan akuragh.'

⁴ "Ezi dughiar avirir maba a bitizam gamizir puvati. Egha abuan a uabira uabi migei, 'Ki Godin atiatir puvati. Egha ki gumazamizibagh nighnizir puvati. ⁵ Ezi amuir odiarir kam dughiar aviribar na bagha izi. Ki bar amira. Kamaghin amizi, ki ua bagh zuamira an osimtizim akirigham, eghti a ua izi na damutima ki bar amiraghan kogham!'"

⁶ Egha Iesus ua migia ghaze, "Ia jasin kuramin migirigiam baragh. ⁷ God inabazir gumazamiziba, me dimagariba ko aruebar a bagha araima, a men osimtiziba bagh izi da akiram, o puvatigham? A me ataghiraghti me pura mangam? Bar puvati. ⁸ Ki ia migei, a men osimtizibar ganiva, zuamira men akuragham. Kamaghin amizima, Gumazamizibar Otarim

17:21: Mk 13:21, Lu 17:23, Ro 14:17 **17:21:** Mak 13:21; Luk 17:23; Rom 14:17 [‡] **17:21:** Gumazir maba kamaghin akar otevir kam giragha ghaze, "Ia oragh. God Bizibagh Ativamin Dughiam, ian aven iti." **17:22:** Mt 9:15, Jo 17:12
17:22: Jon 17:12 **17:23-24:** Matyu 24:23-27; Mak 13:21; Luk 17:21; 21:8 **17:25:** Mk 8:31, 9:31, Lu 9:22 **17:25:** Mak 8:31; 9:31; Luk 9:22 **17:26:** Stt 6:5-8, 7:1-24, Mt 24:37 **17:26:** Jenesis 6:5-8; 7:1-24; Matyu 24:37 **17:27:** Stt 7:6-24 **17:27:** Jenesis 7:6-24 **17:28:** Jenesis 18:20-19:25 **17:30:** 2 Te 1:7 **17:30:** 2 Tesalonika 1:7 **17:31:** Stt 19:17, 19:26, Mt 24:17-18, Mk 13:15-16 **17:31:** Jenesis 19:17; 19:26; Matyu 24:17-18; Mak 13:15-16 **17:32:** Stt 19:26 **17:32:** Jenesis 19:26 **17:33:** Mt 10:39, 16:25, Mk 8:35, Lu 9:24, Jo 12:25 **17:33:** Matyu 10:39; 16:25; Mak 8:35; Luk 9:24; Jon 12:25 **17:34:** Mt 24:40-41, 1 Te 4:17 **17:34:** Matyu 24:40-41; 1 Tesalonika 4:17 [§] **17:35-36:** Baihelin fofozir gumazir maba ghaze akar otevir mam uaghan kagh iti. Akar otevir kam kamakin, "Gumazir pumuning azenimin ikiti, God aningn tav inigh egha tav ategham." Ni deragh foghsi, Matyu 24:40in gan. **17:37:** Jop 39:30, Mt 24:28 **17:37:** Jop 39:30; Matyu 24:28 **18:1:** Ro 12:12, Ef 6:18, Kl 4:2, 1 Te 5:17 **18:1:** Rom 12:12; Efesus 6:18; Kolosi 4:2; 1 Tesalonika 5:17 **18:5:** Lu 11:7-8 **18:5:** Luk 11:7-8 **18:7:** MAA 6:10 **18:7:** Akar Mogomem 6:10 **18:8:** Hi 10:37, 2 Pi 3:8-9 **18:8:** Hibru 10:37; 2 Pita 3:8-9

uamateghamin dughiamin, a ganti, nguazimin itir gumazamiziba nighnizir gavgavim an ikiam, o puvatigham?"

Gumazir pumuning God ko migeir akar isin zuim

⁹ Gumazamizir mabara uarira uan ziaba fa, egha igharaz daraziv gia ghaze, me derazir puvati. Ezi Iesus kamaghin amir gumazamiziba bagha akar isin zuir kam gami, ¹⁰ "Gumazir pumuning God ko mikimasa Godin Dipenimin ghu, aningin mav Farisi, ezi mav dagiaba isir gumazim. ¹¹ Ezi Farisin gumazim tugha ua bagha kamaghin God migei, 'Ki ni minaba, ki gumazir mabar min amir puvati. Me biziba okiava, arazir kurabagh amuava egha amizir paba itiba okia me koma akui. Egha ki uaghan dagiaba isir gumazir kamin min amir puvati. ¹² Ki wighin vamiran dughiar pumuningin ni ko mikimasa dagheba ataghirasi. Egha bizir ki isiba, ki 10plan pozibar da arigha, dar pozir vamira uaghan ni ganidi.' ¹³ Ezi dagiaba isir gumazim mong munamaghin tu. Egha a kogha overiamin gari puvatigha uan evarim misogha kamaghin migei, 'Ki gumazir kuram, God ni nan apangkufigh!' ¹⁴ Kamaghin amizi ki guizbangira ia migei, gumazir dagiaba isir kam, a Godin damazimin dera, egha dipenimin ghu. Ezi igharazim puvati. Gumazamizir uan ziaba feba, God me abinam. Eghti gumazamizir uari abiriba, God me feghti me ziar ekiaba iniam."

Iesus ghaze, borir doziba na bagh izi (Matyu 19:13-15; Mak 10:13-16)

¹⁵ Ezi Iesus dafarimning borir dozibar arighasa, gumazamiziba me inigha izi. Ezi an suren gumaziba kamaghin ganigha men atara men anogorosi. ¹⁶ Ezi Iesus borir dozibar diazi me a bagha zuima, a kamaghin me migei, "Tina God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven ikisi, a borir dozir kabar min iki. Kamaghin amizi, ia borir doziba ateghti me na bagh izi, egh men anogorogan marki. ¹⁷ Ki guizbangira ia migei, gumazitam borir dozir kabar min God Bizibagh Ativamin Dughiam

inighan koghiva, egh an aven mangan bar iburagham."

Gumazir dapanir biziba avirasemezim, Iesus ko migei

(Matyu 19:16-30; Mak 10:17-31)

¹⁸ Ezi Judabar gumazir dapanir mam Iesusin azara, "Tisan Aghuim, ki manmaghin damigh zurara itir ikirimirir aghuarim iniam?"

¹⁹ Ezi Iesus an akam ikaragha ghaze, "Ni manmaghsua gumazir aghuim na garis? Gumazir aghuitam itir puvati. God uabira gumazir aghuim. ²⁰ Ni God Moses ganingizir arazim gifo, 'Ni gumazim misuegti an aremehan marki, ni poroghamiba uari bakeir arazim damuam marki, ni gumazamizir igharazimin biziba okiman marki, ni bizibagh ifaran marki, ni ua bagh biziba inisi gumazamizibagh ifaran marki, ni uan afeziam ko amebamin apengan iki aningin akaba baragh.'"

²¹ Ezi a kamaghin Iesus migei, "Ki fomiram aghirimra ikia, arazir kabagh amua iza datirighin ikia kati."

²² Ezi Iesus kamaghin oregha a ikaragha ghaze, "Ni bizir vamira ni tighar a damuam. Bizir ni itiba bar, ni da amanghiva dagiaba inigh, egh gumazamizir biziba puvatizibar aningigh. Egh ni Godin Nguibamin bizir aghuariba iniam. Egh nan gin izi." ²³ Gumazir kam, biziba bar aviriba iti, kamaghin amizima, a Iesusin akam baregha bar osemi.

²⁴ Ezi Iesus an gara egha a migia ghaze, "Gumazamizir bizir bar aviriba itiba, me God Bizibagh Ativamin Dughiamin mangisi bar iburagham! ²⁵ Kamelin tam iniba isair dikonir torimin aven mangisi ingangarir dafan damigh aven mangam. Eghti gumazamizir biziba avirasemeziba, me God Bizibagh Ativamin Dughiamin mangisi guizbangira bar iburagham!"

²⁶ Ezi marazi kamaghin oregha an azara, "Kamaghin damightima, tinara zurara itir ikirimirir aghuir kam iniam?"

²⁷ Ezi Iesus kamaghin me ikaragha ghaze, "Bizir kaba gumazimin bar osemegham. Bizir kaba Godin osememizir puvati. A biziba bar dagh ami."

18:9: Lu 10:29, 16:15 **18:9:** Luk 10:29; 16:15 **18:11:** Sng 135:2, Ais 1:15, 58:2, Lu 16:15, MAA 3:17 **18:11:** Onger Akaba 135:2; Aisaia 1:15; 58:2; Luk 16:15; Akar Mogomem 3:17 **18:12:** Stt 14:20, Ais 58:2-3, Mt 23:23 **18:12:** Jenesis 14:20; Aisaia 58:2-3; Matyu 23:23 **18:13:** Sng 51:1 **18:13:** Onger Akaba 51:1 **18:14:** Jop 22:29, Mt 23:12, Lu 14:11, Je 4:6, 1 Pi 5:5-6 **18:14:** Jop 22:29; Matyu 23:12; Luk 14:11; Jems 4:6; 1 Pita 5:5-6 **18:15:** Mt 19:13, Mk 10:13 **18:15:** Matyu 19:13; Mak 10:13 **18:16:** Mt 19:14, Mk 10:14, 1 Ko 14:20, 1 Pi 2:2 **18:16:** Matyu 19:14; Mak 10:14; 1 Korin 14:20; 1 Pita 2:2 **18:17:** Mt 18:3, Mk 10:15 **18:17:** Matyu 18:3; Mak 10:15 **18:18:** Mt 19:16, Mk 10:17, Lu 10:25 **18:18:** Matyu 19:16; Mak 10:17; Luk 10:25 **18:20:** Kis 20:12-16, Lo 5:16-20, Ro 13:9, Ef 6:2, Kl 3:20 **18:20:** Ua Me Ini 20:12-16; Godin Araziba 5:16-20; Rom 13:9; Efesus 6:2; Kolosi 3:20 **18:22:** Mt 6:19-20, 19:21, 1 Ti 6:19 **18:22:** Matyu 6:19-20; 19:21; 1 Timoti 6:19 **18:24:** Mt 19:23, Mk 10:23, Snd 11:28 **18:24:** Aghuzir Akaba 11:28; Matyu 19:23; Mak 10:23 **18:27:** Jer 32:17, Sek 8:6, Mt 19:26, Mk 14:36 **18:27:** Jeremaia 32:17; Sekaraia 8:6; Matyu 19:26; Mak 14:36 **18:28:** Mt 4:19-20, 19:27, Mk 10:28 **18:28:** Matyu 4:19-20; 19:27; Mak 10:28

²⁸ Ezi Pita kamaghin a migei, "Ni ge, e uan biziba bar da ategha, nin gin ize."

²⁹ Ezi Iesus kamaghin me migei, "Ki guizbangira ia migei, gumazitam God Bizibagh Ativamin Dughiam bagha uan dipenim, o uan amuim, o aveghbuaba, o ameboghfeziaba, o boriba ataki, ³⁰ egh datirighin itir dughiar kamin, God bizir avirir me faragha inizir bizibagh afragh me daningam. Egh dughiar gin otivamim me zurara itir ikirimirir aghuarim iniam."

Dughiar mizezim Iesus ua migia ghaze, an aremegh ua dikavigham

(Matyu 20:17-19; Mak 10:32-34)

³¹ Egha Iesus 12plan suren gumaziba inigha me uarira ikiava, a kamaghin me migei, "Ia oragh! E nguibar ekiam Jerusalem ghuavanadi. Eghti Godin akam inigha izir gumaziba, Gumazamizibar Otaramin gun mikemezir osizirir biziba bar, guizbangira otogham. ³² Eghti me a isi Kantrin Igharazibar Gumazamizibar dafaribar arigham. Eghti me a dipova a mikimam. Egh aghumsizir arazibar a damuam. Egh a gipariva, a ifozoregh a misueghti an aremegham. ³³ Eghti dughiar mizezim a ua dikavigham." ³⁴ Ezi an suren gumaziba bizir katam gifozir puvati, a bizir tizim migei. Dar mingariba men monge, ezi me bar fozir puvati.

Iesus gumazir damazir kuram gamizi a gari

(Matyu 20:29-34; Mak 10:46-52)

³⁵ Iesus Jerikon boroghira izima, gumazir damazir kurar mam tuavir miriamin aperaghav ikia biziba bagha azangisisi. ³⁶ Egha an orazima gumazamizir avirir iza zuima, a men azara, kar tizim. ³⁷ Ezi me a migia ghaze, "Nasaretin gumazim Iesus iza zui."

³⁸ Ezi a dia migei, "Iesus, Devitin Otaram, ni nan apangkufigh!" ³⁹ Ezi gumazir faragha zuiba me an atara a migia ghaze, ni nimira iki.

Ezi a bar pamtem dia migei, "Devitin Otaram, ni nan apangkufigh!"

⁴⁰ Ezi Iesus tughia akar gavgavim gumazibav gia ghaze, "Ia gumazir munam inigh na bagh izi."

Ezi a roghira izima, Iesus an azara, ⁴¹ "Ki tizim ni bagh a damuasa, ni ifonge?"

Ezi an a ikaragha ghaze, "Ekiam, ki ganasa ifonge."

⁴² Ezi Iesus a migia ghaze, "Ni gan. Nin nighnizir gavgavim nin akurazi ni dera."

⁴³ Ezi a zuamira gari. Egha Iesusin gin ghua Godin ziam fe. Ezi gumazamiziba an ganigha, uaghan Godin ziam fe.

19

Iesus Sakiusin dipenimin ghu

¹ Iesus Jerikon nguibar ekiam abigha zui.

² Ezi gumazir mam nguibar kamin iti, an ziam Sakius. A dagiaba isir gumazibar gumazir dapanim, a dagiaba bar aviraseme.

³ A Iesusin ganasa, a manmaghira garir gumazim. Sakius bar gumazir otivim, egha gumazamizir avirimin tongin iti. Kamaghin amizi a Iesusin garir puvati. ⁴ A fo, Iesus tu-avir kamra izam. Kamaghin amizi, a ivegha faragha ghua, Iesusin ganasa temer fighin ghuavanabo.

⁵ Ezi Iesus danganir kamin oto. Egha kogha temer kam gisin gara, kamaghin Sakius migei, "Sakius ni zuamira izighiri. Datirighin ki nin dipenimin ikiam." ⁶ Ezi a zuamira izaghirigha bar akonge. Egha Iesus inigha uan dipenimin zui.

⁷ Ezi gumazamiziba bar an ganigha, kamaghin migia ngavamadi, "A ghua gumazir kuramin dipenimin iti."

⁸ Me dipenimin ikia, Sakius tughia, kamaghin Ekiam migei, "Ekiam, Ni oragh! Datirighin ki uan biziba bar da tuiragham. Egh ki taba isi gumazir biziba puvatizibar aningam. Egh ki gumazitam gifaragh an bizitam okomeghiva, ki datirighin uamategh bizir pumuning ko pumuning a daningam."

⁹ Ezi Iesus kamaghin a migei, "Gumazir kam a uaghan Abrahamin ovavim. Kamaghin amizi, datirighin God dipenir kamin gumazamiziba bar men akura. ¹⁰ Gumazamizibar Otaram, gumazamizir ovengeziba bagha ruiava men akuravaghasa ize."

Dagiaba inizir ingangarir gumazir 10plan akar isin zuim

(Matyu 25:14-30)

¹¹ Gumazamiziba ikia Iesus barazima, a migei. A Jerusalem boroghin itima, me

18:29: Lo 33:9, Mt 19:29, Mk 10:29-30 **18:29:** Godin Araziba 33:9; Matyu 19:29; Mak 10:29-30 **18:30:** Mt 19:29, Mk 10:30 **18:30:** Matyu 19:29; Mak 10:30 **18:31:** Sng 22, Ais 53, Mt 16:21, Mk 10:32, Lu 24:44 **18:31:** Onger Akaba 22:1-31; Aisaia 53:1-12; Matyu 16:21; Mak 10:32; Luk 24:44 **18:32:** Mt 27:2, Lu 9:22, 9:44, 23:1, Jo 18:28, Ap 3:13 **18:32:** Matyu 27:2; Luk 9:22; 9:44; 23:1; Jon 18:28; Aposel 3:13 **18:34:** Mk 9:32, Lu 9:45, Jo 10:6, 12:16 **18:34:** Mak 9:32; Luk 9:45; Jon 10:6; 12:16 **18:38:** Mt 15:22 **18:38:** Matyu 15:22 **18:42:** Lu 7:50, 17:19 **18:42:** Luk 7:50; 17:19 **19:7:** Mt 9:11, Lu 5:30, 15:2 **19:7:** Matyu 9:11; Luk 5:30; 15:2 **19:8:** Kis 22:1, Nam 5:6-7, 1 Sml 12:3, 2 Sml 12:6 **19:8:** Ua Me Ini 22:1; Diboboniba 5:6-7; 1 Samuel 12:3; 2 Samuel 12:6 **19:9:** Lu 13:16, Ap 16:31, Ro 4:11-13, Ga 3:7 **19:9:** Luk 13:16; Aposel 16:31; Rom 4:11-13; Galesia 3:7 **19:10:** Mt 10:6, 18:11, Lu 15:4, Jo 3:17, 1 Ti 1:15 **19:10:** Matyu 10:6; Luk 15:4; Jon 3:17; 1 Timoti 1:15 **19:11:** Mt 25:14-30, Ap 1:6 **19:11:** Matyu 25:14-30; Aposel 1:6

ghaze, datirighira God Bizibagh Ativamin Dughiam otogham. Kamaghin amizi, an akar isin zuir mam me migei. ¹²A kamaghin me migei, "Gumazir aruar mam nguibar saghuamin mangasa, eghti me a damighti an atrivimin ikiam. A gin uamategh uan nguibamin izegh men ganam. ¹³A mangasa uan ingangarir gumazir 10plan diagha, 20 kina, 20 kina bar moghira me rome. Egha kamaghin me migei, 'Ia dagiar kaba inighiva uari bagh dagiar ingangaribar amu ikiti, ki uamategham.'

¹⁴ "An apengan itir gumaziba me bar navir kuram an iti. Kamaghin amizi, me akam inigha zuir gumaziba amadazima me nguibar gumazir aruam ghuzimin ghu. Me kamaghin migei, 'Gumazir kam en atrivimin otivan e aghua.' ¹⁵Ezi gumazir igharaziba gumazir aruar kam gamizi an atrivimin otogha, gin uamatenge. A uamategha izegha kamaghin me migei, 'Gumazir ki fomira dagiaba aningiziba, men diagh. Ki foghasa me manmaghin nan dagiabagh isin dagiaba ini.'

¹⁶ "Ezi gumazir faragha zuim iza kamaghin migei, 'Ekiam, ki nin 20 kinan kamın dagiar ingangarim gamighava, a gisin 200 kina ini.' ¹⁷ Ezi atrivim kamaghin a migei, 'Ni nan ingangarir gumazir aghuim, ni ingangarir bar aghuim gami. Ni bar de-raghvira bizir muziarim gami, kamaghin ki datirighin bizir ekiam ni danightima, ni nguibar ekiar 10plan ganam.'

¹⁸ "Ezi ingangarir gumazir igharazim iza kamaghin migei, 'Ekiam, ki nin 20 kinan kamın dagiar ingangarim gamigha datirighin a gisin 100 kina ini.' ¹⁹ Ezi atrivim a migei, 'Ki ni atighti ni nguibar ekiar 5plan ganam.'

²⁰ "Ezi ingangarir gumazir mizekim iza kamaghin migei, 'Ekiam nin 20 kina ikia kati. Ki inir avizimin a nomkezima, a kati. ²¹ Ki ni gifo, ni gumazir apangkuviba puvatizim. Gumazir igharaziba amir biziba, ni pura da isi. Egha dagher me opariziba, ni uaghan pura da isi. Kamaghin amizi ki nin atiati.'

²² "Ezi atrivim kamaghin ingangarir gumazim migei, 'Ni ingangarir gumazir kuram! Nin akamra ki ni tuisigham. Ni kamaghin na ginighnisi, ki ti gumazir apangkuviba puvatizim. Egha ki gumazir igharaziba amir biziba, ki ti pura da isi. Egha dagher me opariba, ki ti uaghan pura da isi?' ²³ Manmaghin amizi, ni nan dagiaba

isa, dagiar dipenim gatzir puvati, eghti ki uamategh iziva da iniva dagiataba dagh isin ua da iniam?' ²⁴ Egha a kamaghin an boroghin tuivighav itir gumazibav gei, 'Ia ada 20 kina inighiva gumazir 200 kina itim daningh.' ²⁵ Me kamaghin a migei, 'Ekiam, a 200 kina inigha gifa.'

²⁶ "Ezi a ghaze, 'Ki ia migei! Gumazim o amizim Godin akabagh foghti, God uan akabar fofozir igharaziba ia daningam, eghti a Godin akar aviribagh fogham. Eghti Godin akabagh foghan aghuazir tav, an fofozir muziarim God a dam a iningham. ²⁷ Nan apaniba, ki men atrivimin ikiam me aghua, ia me inigh kagh iziva, nan damazimin me misueghti me arimighiregh.'

²⁸ Iesus akar isin zuim gamigha givagha, uan darorim gamua tuavir Jerusalemın zuimin ghuavanadi.

Iesus Jerusalemın otogha Godin Dipenimin gumaziba ko amizibar sure gami

(Sapta 19:29–21:38)

Iesus atrivimin min

Jerusalemın aven zui

(Matyu 21:1-11; Mak 11:1-11; Jon 12:12-19)

²⁹ Iesus Betfage ko Betanin boroghin oto, nguibar kamning Olivin Mighsiam gisin iti. Egha a uan suren gumazir pumuning amaga, ³⁰ kamaghin aning migei, "Gua nguibar munagh itimin mangi. Gua nguibar kamın mangi gantima donkin igiar mam me a ikezima, a iti. Gumazitam dughiatamin a gaperagha aruizir puvati. Gua an benim firighiva donki inigh kagh izi. ³¹ Eghti tav kamaghin guan azaragham, "Gua tizim bagha donkin kam firi?" eghti gua a mikim suam, 'Ekiam ingangarim an iti.'

³² Egha Iesus aning amadazi aning ghua garima, biziba bar moghira Iesus mikemezi moghin iti. ³³ Ezi aning donkin benim firima, an ghuaviba aningın azara, "Gua tizim bagha donkin benim firi?"

³⁴ Ezi aning kamaghin me migei, "Ekiam ingangarim an iti."

³⁵ Egha aning donki inigha Iesus bagha izi. Egha aning uan azenan azuir korotiar ruariba donki gisin da ghuani. Egha aning Iesusın akurazima a donki gisin apera. ³⁶ A donki gaperagha zuima, gumazamiziba uan korotiar ruariba suava tuavimin da mighuari. ³⁷ A iza danganir tuavir Olivin Mighsiamın ghuaghirimın

19:14: Jo 1:11 19:14: Jon 1:11 19:17: Mt 25:21, Lu 16:10 19:17: Matyu 25:21; Luk 16:10 19:21: Mt 25:24
19:21: Matyu 25:24 19:22: 2 Sml 1:16, Jop 15:6, Mt 12:37, 25:26 19:22: 2 Samuel 1:16; Jop 15:6; Matyu 12:37;
25:26 19:26: Mt 13:12, 25:29, Mk 4:25, Lu 8:18 19:26: Matyu 13:12; 25:29; Mak 4:25; Luk 8:18 19:30: Matyu
21:2-3; Mak 11:2-3 19:32: Lu 22:13 19:32: Luk 22:13 19:35: 2 Kin 9:13, Mt 21:7, Mk 11:7, Jo 12:14 19:35:
2 Atriviba 9:13; Matyu 21:7; Mak 11:7; Jon 12:14 19:36: 2 Kin 9:13, Mt 21:8 19:36: 2 Atriviba 9:13; Matyu 21:8

20

boroghin izima, an gin aruir darazi, me God amizir mirakelbar ganighava da bagha bar akongegha pamtem Godin ziam fe. ³⁸ Me araghasa kamaghin migei, "Gumazir Ekiamin ziam ko gavgavim'in izim, God deragh a damu! Navir amirizim Godin Nguibamin iti. Nguibar bar pin itimin itir Godin ziam fi!"

³⁹ Ezi Farisin marazi gumamazir kabar tongin ikia, kamaghin Iesus migei, "Tisa, ni uan suren gumazibav kintima, me nimira iki! Me kamaghin mikiman marki!"

⁴⁰ Ezi a kamaghin me migei, "Ki ia migei, me nimira ikiti dagiaba uari araghasam!"

Iesus Jerusalem bagha azi

⁴¹ Iesus Jerusalem boroghira iza, egha an gara a bagha azi. ⁴² Egha a kamaghin migei, "Jerusalem, ki kamaghsua, ni amua datirighin navir amirizim'in bizibagh foghai. Kamaghin amizi, da datirighin nin modo. ⁴³ Dughiam iziti, nin apaniba izi nguibar avinizir divazim'in boroghin nguazir pozir ekiabav kiniva ni ekiarughti, ni arimanghian kogham. ⁴⁴ Ni Jerusalem, me nin borir nin aven itiba sarama asighasigham. Ni Godin dughiar nin akuraghasa izezin, ni a gifozir puvati. Bizir kam bagh me dipenimin ingarizir dagiatam, ateghti, tam tam gisin ikeghan kogham."

Ivezir gumamaziziba ko biziba amadir gumamaziziba Iesus Godin Dipenimin me batosi

(Matyu 21:12-17; Mak 11:15-19; Jon 2:13-22)

⁴⁵ Egha a Godin Dipenim avinizir divazim'in aven ghua, biziba amadir gumaziba batosi. ⁴⁶ Egha kamaghin me migei, "Godin Akinafarim'in aven, osizirim kamaghin iti, 'Nan Dipenim, God ko migeir Dipenimra. Ezi ia a gamizi, an okimaktiar gumazibar mogomer danganimin min oto.'"

⁴⁷ A zurara Godin Dipenimin aven men sure gami. Ezi ofa gamir gumazir ekiaba ko Judan Arazibagh fozir gumaziba ko gumazir dapaniba, me a misueghti an aremeghasa. ⁴⁸ Ezi gumamaziziba a baraghasa bar ifongegha, bar an boroghin iti. Kamaghin amizi, an apaniba a misoghian ibura.

Me Iesusin gavgavim bagha an azara (Matyu 21:23-27; Mak 11:27-33)

¹ Dughiar mam'in Iesus Godin Dipenir avizim'in aven ikia, gumamazizibar sure gamuava Akar Aghuim akuri. Ezi ofa gamir gumazir ekiaba, ko Judan Arazibagh fozir gumaziba, ko Judabar gumazir aruaba, me iza anekufa. ² Egha me kamaghin a migei, "E mikemegh, ni gavgavir manamin bizir kabagh ami? Tina gavgavir kam ni ganingi?"

³⁻⁴ Ezi Iesus kamaghin men akam ikaragha ghaze, "Ki uaghan azangsizitam ia damuasa. Ia na mikim, Jonin rurim, a Godin ize o gumamazizibar ize?"

⁵ Ezi me uarira uariv gei, "E suam, 'An rurim Godin ize,' eghti, a kamaghin mikim suam, 'Ia manmaghin amigha ia nighnizir gavgavim Jonin ikian aghua?' ⁶ Egh e suam, 'An rurim gumamazizibar ize,' eghti gumamaziziba dagiabar e ginivighi, e arighiregham. Me kamaghin fo Jon a Godin akam inigha izir gumazim."

⁷ Egha me Iesus ikaragha ghaze, "E fozir puvati, Jonin rurim manmaghin ize."

⁸ Ezi Iesus kamaghin me migei, "Kamaghira, ki uan gavgavim inizir tuavimin gun ia mikemeghan kogham."

Wainin azenir gumazibar akar isin zuim

(Matyu 21:33-46; Mak 12:1-12)

⁹ Egha Iesus migia ghua ua akar isin zuir kam'in gumamazizibav gei, "Gumazir mam wainin azenim oparigha, egha azenimin garir gumazir mabar dafarin garigha ghaze, me gin a givezam. Egha a ghua dughiar ruarimin saghon iti. ¹⁰ Egha wainin oviziba kuarir dughiamin, a ingangarir gumazir mam amadagha ghaze, me wainin ovizir taba a daningam. Ezi azenimin garir gumaziba a misuegha anemadazima, a dafarin kinibar uamatenge. ¹¹ Ezi a ingangarir gumazir igharazim amada, ezi me uaghan a misuegha aghumsizir arazibar a gamigha, anemadazi a dafaribara uamatenge. ¹² Ezi a ua mizekim amadazi, me bar puv a misuegha a isa azenim mikini.

19:38: Sng 118:26, Lu 2:14, 13:35, Ef 2:14 **19:38:** Onger Akaba 118:26; Luk 2:14; 13:35; Efesus 2:14 **19:40:** Hab 2:11 **19:40:** Habakuk 2:11 **19:41:** Jo 11:35 **19:41:** Jon 11:35 **19:42:** Ais 6:9-10, Mt 13:14, Ro 11:8 **19:42:** Aisaia 6:9-10; Matyu 13:14; Rom 11:8 **19:43:** Ais 29:3-4, Jer 6:3, 6:6, Lu 21:20 **19:43:** Aisaia 29:3-4; Jeremiaia 6:3; 6:6; Luk 21:20 **19:44:** Dan 9:24, Mai 3:12, Mt 24:2, Mk 13:2, Lu 1:68, 21:6 **19:44:** Daniel 9:24; Maika 3:12; Matyu 24:2; Mak 13:2; Luk 1:68; 21:6 **19:45:** Mt 21:12, Mk 11:11, 11:15, Jo 2:14-15 **19:45:** Matyu 21:12; Mak 11:11; 11:15; Jon 2:14-15 **19:46:** Ais 56:7, Jer 7:11 **19:46:** Aisaia 56:7; Jeremiaia 7:11 **19:47:** Lu 21:37, 22:53, Jo 7:19, 8:37, 18:20 **19:47:** Luk 21:37; 22:53; Jon 7:19; 8:37; 18:20 **19:48:** Mt 21:46, Mk 14:1-2, Lu 20:19 **19:48:** Matyu 21:46; Mak 14:1-2; Luk 20:19 **20:2:** Ap 4:7, 7:27 **20:2:** Aposel 4:7; 7:27 **20:6:** Mt 14:5, 21:26, Lu 7:29 **20:6:** Matyu 14:5; 21:26; Luk 7:29 **20:9:** Ais 5:1 **20:9:** Aisaia 5:1 **20:10:** 2 Sto 36:15-16 **20:10:** 2 Eghaghaniba 36:15-16

13 “Ezi wainin azenir ghuavim uabira uabi migei, ‘Ki manmaghin damuam? Ki uan otarir ifongezim amangam. Eghti me ti a baregh deragh a damuam.’ 14 Ezi wainin azenimin garir gumaziba otarir kamın ganigha, kamaghin uariv gia ghaze, ‘Kar otarir gin azenir kam iniamim. E a misueghti an aremeghti, e uari bagh wainin azenir kam iniam.’ 15 Egha me a isa azenim mikinigha a misoghezima an areme.”

Egha Iesus ua kamaghin gumazamizibav gei, “Wainin azenir ghuavim manmaghira azenimin garir gumazir kabar amuam? 16 A iziva azenimin garir gumazir kabav soghti, me arimighiram. Eghti a wainin azenim inigh gumazir igharazibar anigam.”

Ezi gumazamiziba bizir kam baregha migia ghaze, “Bar puvatigham!”

17 Ezi Iesus merara gara, egha men azara, “Ezi Godin Akinafarimin migirigiar otevir kam, an mingarim manmakın?”

“Kar dipenir akinir ingangarir gumaziba aghuazim,
a datirighin dipenim aterir guarim gava?”

18 “Ni tina temer guarir kam gisin irighiva dipirigh irigham, eghti a tina gisin irightima gumazir kam bar misarighiregham.”

19 Ezi Judan Arazibagh fozir gumaziba, ko ofa gamir gumazir ekiaba, me bar kaghira Iesusin suighasa tuaviba buri. Me fo, an akar isin zuir kam me gasara, ezi me an suighan gumazamizibar atiati.

Dagiaba Sisar ganidi
(Matyu 22:15-22; Mak 12:13-17)

20 Egha me bar deravira a bagha gara, egha moga garir gumaziba amadazi, me ifara mati me guizin migei. Me kamaghsua, me Iesusin migirigiar otevitamin suuraghiva, egh a isi Romın gavmanin gumazir ekiam danigham. 21 Ezi moga garir gumazir kaba an azangsisı, “Tisa, e fo ni guizbangira bizibav geir gumazim. Ni Godin Arazibar gumazamizibar sure gamuava guizbangira me migei. Ni tavın nighnizimin gin zuir puvati. Akar vamira ni gumazamizir ziaba itiba, ko gumazamizir kiniba uaghara, me migei. 22 Ni e mikim, Judan Araziba manmaghin migei? E dagiaba isiva Atrivim Sisar daningtima, arazir kam Godin damazimin dera, o puvati?”

23-24 Ezi a men nighnizir ifavaribagh fogha kamaghin me migei, “Dagiatam nan akagh. Tinan nedazim ko ziam an iti?”

25 Ezi me kamaghin migei, “Sisarın ziam koma nedazim an iti.”

Ezi a me migei, “Kamaghira, ia Sisarın biziba isi Sisar daning, egh Godin biziba isi God daning.” 26 Ezi me gumazamizibar tongin, a mikemezir migirigiaba bagha an suighan ibura. Egha me pura an migirigiabagh nighnigha nimira iti.

Aremezir gumazamiziba ua dikavigham
(Matyu 22:23-33; Mak 12:18-27)

27 Sadyusin maba azangsisir mam sara Iesus bagha ize. (Me kamaghin nighnisi, aremeziba ua dikavan kogham.) 28 Egha me kamaghin Iesus migei, “Tisa, Moses e bagha akinafarim osira ghaze, gumazitamin aveghbuam amuimin ikiva boriba puvatigh aremeghti, anarira irir aveghbuam an amuir odiarimin ikiva a bagh boriba iniam. 29 Ezi 7plan aveghbuaba iti. Egha men mav faragha amuimin ikiva boriba puvatigha areme. 30-31 Ezi anarira irim an ikia kamaghira, ezi mikezim kamaghira ghu. Kamaghira, 7plan aveghbuaba bar ariaghiregha boriba puvati. 32 Ezi amizir kam gin uaghan areme. 33 Fomira me bar amizir kamın ike. Kamaghin amizi gumazamiziba ua dikavamin dughiamın, amizir kam tinan amuimra?”

34 Ezi Iesus men akam ikaragha ghaze, “Dughiar kamın itir gumazamiziba, me poroghamibagh ami. 35 Eghti gin gumazamizir God inabaziba, me uaghan dughiar izamim ko ua dikavamin dughiamın, me poroghamibar amuan kogham. 36 God me damightima, me ua dikavigham. Me ua dikavighti e fogh suam me Godin boribara, egh me enselbar min ikiam. Kamaghin amizi me uam arimighiran koghiva, egh poroghamibar amuan kogham. 37 Ezi Moses uabi temer avimin eghaghanimin aven en aka, aremeziba ua dikavam. A kamaghin migei, ‘Ekiam, Ni Abraham ko Aisak ko Jekopin God.’ 38 Kamaghin e fo, God gumazir ariaghirezibar God puvati, a gumazir angamira itibar God. Ezi an damazimin an boriba bar angamira iti.”

39 Ezi Judan Arazibagh fozir gumazir maba kamaghin migei, “Mar migirigiar aghuim, Tisa.” 40 Egha me uam an azangan atiati.

20:17: Sng 118:22, Mt 21:42 20:17: Onger Akaba 118:22; Matyu 21:42 20:18: Ais 8:14-15, Dan 2:34-35, Mt 21:44
20:18: Aisaia 8:14-15; Daniel 2:34-35; Matyu 21:44 20:19: Mt 21:46, Mk 14:1-2, Lu 19:47-48 20:19: Matyu 21:46;
Mak 14:1-2; Luk 19:47-48 20:20: Lu 11:54 20:20: Luk 11:54 20:25: Mt 22:2, Mk 12:17 20:25: Matyu 22:21;
Mak 12:17 20:27: Mt 22:21, Mk 12:18, Ap 23:8 20:27: Matyu 22:23; Mak 12:18; Aposol 23:8 20:28: Lo
25:5 20:28: Godin Araziba 25:5 20:36: Ro 8:23, 1 Ko 15:42, 15:49, 15:52, 1 Jo 3:1-2 20:36: Rom 8:23; 1 Korin
15:42; 15:49; 15:52; 1 Jon 3:1-2 20:37: Kis 3:6 20:37: Ua Me Ini 3:6 20:38: Ro 6:10-11, 14:8-9 20:38: Rom
6:10-11; 14:8-9

Iesus a tina?

(Matyu 22:41-46; Mak 12:35-37)

⁴¹ Ezi Iesus kamaghin gumazamizibav gei, "Manmaghin amizi gumazamiziba ghaze, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim Kraisa, a Devitin ovavim?" ⁴² Ezi Devit uabi Onger Akabar Akinafarimim aven kamaghin mikeme:

"Ekiam, nan Ekiam migia ghaze,
"Ni nan agharir guvimin daperagh iki mangiti,*

⁴³ ki nin apaniba dikabiragh me isi nin da-
farim datighti,
me nin dagarimningin apengan ikiam."

⁴⁴ "Egha Devit 'Ekiam' a gati. Manmaghin amizi, a Devitin Ovavim?"

Judan Arazibagh fozir gumaziba arazir kurabagh ami

(Matyu 23:1-36; Mak 12:38-40; Luk 11:37-54)

⁴⁵ Ezi gumazamiziba orazima a kamaghin uan suren gumazibav gei, ⁴⁶ "Ia Judan Arazibagh fozir gumaziba bagh gan. Me uari fava korotiir ruarir kaba aghuruusa ifonge. Ezi gumazamiziba maketin danganibar men ziaba fasa me bar akonge. Egha God ko migeir dipenibar aven dabirabir aghuariba iniva, egha isar ekiabar dughiaabar me danganir ziaba itiba iniasa bar ifonge. ⁴⁷ Me amuir odiaribagh ifara, men dipeniba okia ghaze e dera. Egha gumazamiziba men ziaba fasa, me God ko migia migirigiar ruaribagh ami. Kamaghin amir gumaziba, men ivezir kuram gumazamizir arazir kurabagh amibar ivezim bar a gafiragham."

21

Amuir odiarim dagiamning God ganing'i (Mak 12:41-44)

¹ Iesus kogha garima, dagiaba itir gumazamiziba uan dagiaba isa Godin Dipenimin dagiaba arizir danganim garisi. ² Ezi a garima biziba puvatizir amuir odiarir mam uaghan uan dagiar muziarimning ati. ³ Ezi Iesus kamaghin migei, "Ki guizbangira ia migei, biziba puvatizir amuir odiarir kam dagiar muziarir pumuning dagiaba arizir danganim gati, ezi an dagiar pumuning gumazamizir igharaziba arighizir dagiabagh afira. ⁴ Me

uan dagiar aviribar amodoghin dagiar muziariba aningi. Ezi a uan dabirabir onganarazimim mirara dagiar muziarir abuananamning ati."

Iesus ghaze, Godin Dipenim ikuvigham (Matyu 24:1-2; Mak 13:1-2)

⁵ Ezi an suren gumazir maba Godin Dipenimin garava kamaghin migei, "Me dagiar bar aghuubar an ingarighava, Afeziar Ekiam daningamin bizir aghuir maba an kuruke." ⁶ Ezi Iesus kamaghin me migei, "Ia datirighin garir bizir kabanagh, dughiam izitima dagiar kaba, gumaziba bar da pueghti da bar moghira dagh iregham. Eghti tam tam gisin ikeghan kogham."

Iesus ghaze, osimtiziba gin otivam (Matyu 24:3-14; Mak 13:3-13)

⁷ Ezi me an azara, "Tisa, bizir kaba manadizoghin otivam? Arazir manam faragh otoghti, e fogh suam, dughiar kam roghira ize?" ⁸ Ezi Iesus kamaghin migia ghaze, "Ia uari bagh deraghvira gan, ia men ifavariba baraghan marki. Gumazir aviriba nan ziamin izi suam, 'Kar kirara!' Eghti tarazi suam, 'Dughiam roghira ize!' Eghti ia men gin mangan marki. ⁹ Egh ia inogoviba ko adoghodozir midorozir akaba baraghiva, atiatingan marki. Bizir kabanagh faragh otivigham, eghti nguazir kam givamin dughiam datirighira otoghan kogham."

¹⁰ Egha a kamaghin me migei, "Kantrin mamim itir darazi dikavigh kantrin igharazimim itir darazi ko misogham. Eghti atrivir mamim adarazi dikavigh atrivir igharazimim adarazi ko misogham. ¹¹ Eghti danganir maba mikimkizir gavgaviba, ko dagheba otevir dughiaaba koma arimariar gavgaviba otivti, atiatingamin biziba ko overiamin pin arazarazir ekiaba otivam."

¹² "Bizir kaba gin otivam, me faragh ian suiraghiva arazir kurabar ia damuam. Me ia kotiam darighsi ia inighiva God ko migeir dipeniba koma kalabuziabar aven mangam. Eghti ia nan gin zuir gumazamiziba me bizir kam bangin ia inighiva atriviba ko gavmanin gumazir ekiabar damazimim mangam. ¹³ Eghti kar dughiar aghuir ia nan akam me mikinamim. ¹⁴ Eghti ia deraghvira nighnigh. Ia faragh me mikimsi akabagh nighnighan marki. ¹⁵ Eghti ki nighnigh aghuiba ko migirigiar aghuiba ia daningtama, ia migirigiar aghuibara

20:42: Onger Akaba 110:1 * **20:42:** Ekiam Iesus, God ko biziba bar dar ganam. **20:46:** Mt 23:5, Lu 11:43

20:46: Matyu 23:5; Luk 11:43 **21:1:** Mak 12:41 **21:1:** Mak 12:41 **21:3:** 2 Ko 8:12 **21:3:** 2 Korin 8:12

21:6: Mt 24:2, Mk 13:2, Lu 19:44 **21:6:** Matyu 24:2; Mak 13:2; Luk 19:44 **21:8:** Mt 24:4-5, Mk 13:5-6, Ef 5:6, 2 Te

2:3 **21:8:** Matyu 24:4-5; Mak 13:5-6; Efesus 5:6; 2 Tesalonika 2:3 **21:10:** Matyu 24:6-7; Mak 13:7-8 **21:12:**

Mt 24:9, Mk 13:9 **21:12:** Matyu 24:9; Mak 13:9 **21:14:** Mt 10:19, Mk 13:11 **21:14:** Matyu 10:19; Mak 13:11

21:14: Luk 12:11-12 **21:15:** Ap 6:10 **21:15:** Aposel 6:10

damuti, ian apanitam ian akaba batoghiva ia adoghan kogham.

¹⁶ “Eghti ian ameboghfeziaba, ko aveghbuaba, ko anababa, ko namakaba, merara ia inghiva gumazir kurabar dafaribar atighi, me ian taraziv soghti ia arimighiregham. ¹⁷ Eghti gumazamiziba bar nan ziam bangin ian aghuaghham. ¹⁸ Egh me bar tong arazitam ia damuan kogham. Kamaghin ian dapanarizitam asighiran kogham. ¹⁹ Ia tugh gavgavighvira ikiva, dabirabir bar aghuim iniam.”

Jesus ghaze Jerusalem ikuvigham
(Matyu 24:15-21; Mak 13:14-19)

²⁰ Iesus ua kamaghin migei, “Ni Jerusalem inguibamin ganti midorozir gumaziba izi a kontima, ni fogh suam, a gasighasighamin dughiam roghira ize. ²¹ Egh gumazir Judian itiba ari mighsiabar mangiti, Jerusalem inguibamin itiba azenan mangitima, Jerusalem azenan itir gumazamiziba uam an aven mangan markiam. ²² Kar osimtizibar dughiam, God da isi Israelia daningiva, men arazir kuraba ikarvaghham. A fomira osirizi moghin otogham. ²³ Naviba adair amiziba ko boriba oteba apir amebaba, mezvika; dughiar izamin kaba bar men ikuvigham! Eghti God gumazir kabar atartima, osimtizir ekiam nguazir kam bativam. ²⁴ Eghti midorozir gumaziba misozir sababar tarazigh inviti me arighiriti, me tarazi suighiva, me amangitima me nguibar Israelin azenan itibar mangam. Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bar paziva Jerusalem damu mangi dughiar me Jerusalem ganamin dughiam givaghham.”

Gumazamizibar Otarim gin izam
(Matyu 24:29-31; Mak 13:24-27)

²⁵ Egha Iesus ua kamaghin migei, “Eghti arazaraziba aruem ko iakinim ko mikoveziba bativam. Eghti ongarim dipir tingaghivira ikitima, nguazimin gumazamiziba bar atiatigh okam nighnigham. ²⁶ Eghti overiamin biziba bar nigham,

kamaghin amizi gumazamiziba atiatingiva damaziba men isirtima, me daighiriva otivamin biziba bagh mizuamiva nighnigham. ²⁷ Egh me dughiar kamin Gumazamizibar Otarimin ganti, a ghuariamın tongin gavgavir ekiam ko angazangarir ekiam sara izam. ²⁸ Eghti bizir kabanagh otivighiritima ia dikavigh, uan dapaniba fegh gan! God ua ia iniamin dughiam roghira ize!”

Temer fighin akar isin zuim
(Matyu 24:32-35; Mak 13:28-31)

²⁹ Egha Iesus kamaghin akar isin zuimin me migei, “Ia emer fighin ganiva emer maba sara gan. ³⁰ Temebar dafariba asighiriti ia fogh suam, aruem ganamin dughiam roghira ize. ³¹ Kamaghira, ia bizir kabar gan fogh suam, God Bizibagh Ativamin Dughiam roghira ize.

³² “Ki guizbangira ia migei, dughiar kamin itir gumazamizir kaba ikivira ikiti bizir kaba bar otivam. ³³ Overiam ko nguazim givaghham, eghti nan migirigiaba givaghan kogham.”

Iesusin suren gumaziba uari bagh der-aghvira gan

³⁴ Egha Iesus ua kamaghin migei, “Ia uari bagh ganigh! Isaba ko, dipar onganiba ko nguazir kamin biziba, ia puv dagh nighnighti, da ia dikabinti, dughiar otivamin kam puram otoghiva, asizibar suizir azuazimin min ian suigham. ³⁵ Dughiar kam, nguibaba ko nguazir kamin gumazamiziba bar me bativam. ³⁶ Ia zurara uari bagh gan Afeziam ko mikimvira ikiti, a gavgavim ia daningtima ia bizir otivamin kabagh itaviraghham. Egh ia Gumazamizibar Otarimin damazimin tuivam.”

³⁷ Dughiar zurara, Iesus Godin Dipenimin aven men sure gamuava, guaratizibar Olivin Mighsiamin ghuava dimagaribar an iti. ³⁸ Ezi gumazamiziba bar Iesus baraghasa, mizarazibar Godin Dipenimin arui.

21:16: Mai 7:6, Mt 10:21-22, Mk 13:12, Ap 7:59, 12:2 **21:16:** Maika 7:6; Matyu 10:21-22; Mak 13:12; Aposel 7:59; 12:2
21:17: Matyu 10:22 **21:18:** Matyu 10:30; Luk 12:7 **21:19:** Matyu 10:22; 24:13; Hibru 10:36 **21:20:** Mt 24:15, Mk 13:14 **21:20:** Matyu 24:15; Mak 13:14 **21:22:** Lo 32:35, Jer 5:29, 46:10, Dan 9:26-27, Hos 9:7 **21:22:** Godin Araziba 32:35; Jeremiaia 5:29; 46:10; Daniel 9:26-27; Hosea 9:7 **21:23:** Mt 24:19, Mk 13:17, 1 Ko 7:26 **21:23:** Matyu 24:19; Mak 13:17; 1 Korin 7:26 **21:24:** Esr 9:7, Sng 79:1, Ais 63:18, Ro 11:25, MAA 11:2 **21:24:** Esra 9:7; Onger Akaba 79:1; Aisaia 63:18; Akar Mogomem 11:2 **21:25:** Sng 46:2-3, 65:7-8, Ais 13:10, Ese 32:7, Jol 2:31, Mt 24:29, 2 Pi 3:10-12, MAA 6:12-13 **21:25:** Onger Akaba 46:2-3; 65:7-8; Aisaia 13:10; Esekiel 32:7; Joel 2:31; Matyu 24:29; 2 Pita 3:10-12; Akar Mogomem 6:12-13 **21:27:** Dan 7:13, Mt 24:30, 26:64, MAA 1:7, 14:14 **21:27:** Daniel 7:13; Matyu 24:30; 26:64; Akar Mogomem 1:7; 14:14 **21:28:** Ro 8:19, 8:23, 13:11 **21:28:** Rom 8:19; 8:23; 13:11 **21:33:** Sng 102:26-27, Ais 40:8, Lu 16:17, 1 Pi 1:25 **21:33:** Onger Akaba 102:26-27; Aisaia 40:8; Luk 16:17; 1 Pita 1:25 **21:34:** Mt 24:48-50, Mk 4:19, Lu 17:27, Ro 13:13, 1 Te 5:3, 5:6, 1 Pi 4:7 **21:34:** Matyu 24:48-50; Mak 4:19; Luk 17:27; Rom 13:13; 1 Tesalonika 5:3; 5:6; 1 Pita 4:7 **21:35:** 1 Te 5:2, 2 Pi 3:10, MAA 3:3, 16:15 **21:35:** 1 Tesalonika 5:2; 2 Pita 3:10; Akar Mogomem 3:3; 16:15 **21:36:** Mt 24:42, Mk 13:33, Lu 18:1, Ef 6:13, MAA 6:17 **21:36:** Matyu 24:42; Mak 13:33; Luk 18:1; Efesus 6:13; Akar Mogomem 6:17 **21:37:** Lu 19:47 **21:37:** Luk 19:47

Iesus mizazim inigha aremegha ua dikafi

22

(*Sapta 22-24*)

Judas Iesus isa gumazir kurabar dafarib-agh ati

(*Matyu 26:1-5; 26:14-16; Mak 14:1-2; 14:10-11; Jon 11:45-53*)

¹ Datirighin Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiam roghira izi. An ziam, God Israelia Gitazir Dughiam. ² Ezi ofa gamir gumazir ekiaba, ko Judan Arazibagh fozir gumaziba, me gumazamizibar atiati, kamaghin amizi me Iesus misoghasa tuaviba buri. ³⁻⁴ Iesusin 12plan suren gumazir mam Judas, an ziar mam Iskarlot. Satan an navir averiamin ghu. Ezi a Iesus isava Godin Dipenimin garir gumazir ekiaba, ko ofa gamir gumazir ekiabar dafaribar arighasa ghua me koma migirigibagh ami. ⁵ Ezi me an migirigiam gifuegha ivezim a daningasa akabar kiri. ⁶ Ezi Judas ivezim inian ifuegha Iesusin suiragh men dafaribar arighasa tuaviba buri. A ghaze, Iesus uabira ikiti, an an suiragh men dafarim darigham.

Suren gumazimning daghebar kiri
(*Matyu 26:17-25; Mak 14:12-21; Jon 13:21-30*)

⁷ Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiam datirighin oto. Ezi dughiar kamin me God Israelia Gitazir Dughiamin isam bagha sipsipin nguzim misuegh anemi ikiva, a ginighnighasa.* ⁸ Ezi Iesus Jon ko Pita amadagha kamaghin aning migia ghaze, "Gua mangiva, e God Israelia Gitazir Dughiamin isam amamin daghebar kir."

⁹ Ezi aning an azara, "Ga managh a bagh danganim akiram?"

¹⁰ Ezi a kamaghin aning migei, "Gua nguibar ekiamin aven mangiti, gumazitam miner dipam ater izi gua batoghtima, gua an gin a zuir dipenimin mangi. ¹¹ Egh dipenimin ghuavim mikim suam, 'Tisa kamaghin migia ghaze, "Nan danganir ki

uan suren gumaziba ko God Israelia Gitazir Dughiamin isam amamin mana?"' ¹² Eghti a ghuriamin aven danganir bar ekiatam guan akagham, dakoziba ko dapiagh damamin dabirabiba ko biziba bar ikiti, gua magh bizibar kir."

¹³ Ezi aning ghua garima, biziba bar Iesus mikemezi moghirama otifi. Ezi aning God Israelia Gitazir Dughiam bagha dagheba ko bizibar kiri.

Iesus bret ko wain uan aposelbagh anidi
(*Matyu 26:26-30; Mak 14:22-26; 1 Korin 11:23-25*)

¹⁴ Ezi damamin dughiam otozi, Iesus uan aposelba ko me dagher dakozimin min apiaghav iti. ¹⁵⁻¹⁶ Egha a kamaghin me migei, "Ki guizbangira ia migei, ki ua God Israelia Gitazir Dughiamin isamin dagher katam ameghan kogh, kamaghira iki mangi, God Bizibagh Ativamin Dughiamin otoham. Kamaghin amizima, ki ia ko isar kam amasa bar ifonge. Egh ki gin mizazim iniam."

¹⁷⁻¹⁸ Egha Iesus wain apir kap inigha Ekiam minabagha kamaghin migei, "Ki ia migei, ki uam wainin ovizimin dipar katam aman kogh, kamaghira ikiti God Bizibagh Ativamin Dughiam otoham. Kamaghin amizi, ia a inigh ia uari daning."

¹⁹ Egha a bret inigha, Ekiam minabagha anebigha me ganiga kamaghin me migei, "Kar nan inivafizim, ki ia bagha aneningi. Ia anemi na ginighnigh."

²⁰ Me amegha givazima, arazir kamra a wain apir kap inigha kamaghin migei, "Kavin aven itir wainin kam, an Akar Dikirizir Gavgavir Ighiam, ki uan ghuzimin a gamizima, a ia bagha iri.† ²¹ Eghti ia gan, gumazir na inighiva gumazir kurabar dafarim darighamim, a kara na ko dakozim gaperaghav iti. ²² Eghti Gumazamizibar Otirim tuavir Afeziam faragha a bagh atizimin gin mangam. Ezi gumazir a inigha gumazir kurabar dafarim gatizim, gumaka, a bar ikuvigham."

²³ Ezi me akar kam baregha uarira uarir azangisi, "Tina bizir kam damuam?"

Iesusin aposelba uari adogha migei, tina faragham?

22:1: Kis 12:1-27 **22:1:** Ua Me Ini 12:1-27 **22:2:** Sng 2:2, Lu 20:19, Ap 4:27 **22:2:** Onger Akaba 2:2; Luk 20:19; Aposel 4:27 **22:3-4:** Matyu 26:14; Mak 14:10; Luk 4:13; Jon 13:2; 13:27 **22:5:** Sek 11:12 **22:5:** Sekaraia 11:12

22:7: Kis 12:1-27 **22:7:** Ua Me Ini 12:1-27 * **22:7:** Ni, God Israelia Gitazir Dughiam koma Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiamin mingariba gifoghsi, ni akirangan itir Akar Mingaribar gan. **22:13:** Lu 19:32 **22:13:** Luk 19:32 **22:15-16:** Luk 13:29; 14:15; Aposel 10:41; Akar Mogomem 19:9 **22:19:** Mt 26:26, Mk 14:22, Lu 24:30, 1 Ko 11:24 **22:19:** Matyu 26:26; Mak 14:22; Luk 24:30; 1 Korin 11:24 **22:20:** Jer 31:31-34, 1 Ko 10:16 **22:20:** Jeremaia 31:31-34; 1 Korin 10:16 † **22:20:** Fofozir gumazir maba kamaghin nighnisi, vezin kamin itir akaba, Luk uabi da osirizir puvati. Gumazir igharazim gin a da osiri.

22:21: Sng 41:9, Mt 26:21-23, Mk 14:18, Jo 13:21-22, 13:26 **22:21:** Onger Akaba 41:9; Matyu 26:21-23; Mak 14:18; Jon 13:21-22; 13:26 **22:22:** Mt 26:24, Ap 2:23, 4:28 **22:22:** Matyu 26:24; Aposel 2:23; 4:28 **22:23:** Mt 26:22, Jo 13:22, 13:25 **22:23:** Matyu 26:22; Jon 13:22; 13:25 **22:24:** Mt 18:1, Mk 9:34, Lu 9:46 **22:24:** Matyu 18:1; Mak 9:34; Luk 9:46 **22:25:** Mt 20:25-27 **22:25:** Mak 10:42-45 **22:25:** Matyu 20:25-27; Mak 10:42-44

²⁴ Egha aposelba uari adogha ghaze, tinara en faragham? ²⁵ Ezi Iesus kamaghin me migei, "Kantrin Igharazir Gumazamizibar atriviba, me uan gavgaviba ko ziaba fava, arazir kurabar gumazamizibagh amua kamaghin migei 'E gumazamizibar akurvasi.'" ²⁶ Ia kamaghin damuan marki. Gumazir ian torimin ikia ian faragha zuim, a uabi apengan ikiva, borimin min uabi arigh. Ezi gumazir ian faragha zuim, ian ingangarir gumazimin min iki. ²⁷ Tinara ekefe, gumazir pura dagher dakozimin aperaghav itim o gumazir dagheba anidim? Gumazir pura dagher dakozimin aperaghav itim. Ezi ki ian torimin ikia mati ian ingangarir gumazim.

²⁸ "Ki osimtiziba aterima ia na ko iti. ²⁹ Kamaghira, nan afeziam Atrivimin min na atizima, ki uaghan atrivibar min ia arighasa. ³⁰ Eghti nan atrivir dughiamin aven ia na ko atrivimin dabirabir aghuaribar apiaghiva Israelian anabar 12plan ganam."

Iesus kamaghin migia ghaze, Pita akirim ragha a gasaragham
(Matyu 26:31-35; Mak 14:27-31; Jon 13:36-38)

³¹ Egha Iesus kamaghin migei, "Saimon, Saimon, Satan nin nighnizir gavgavim tuisigh a gifoghasa Godin azara. ³² Ezi ki ni bagha Afeziar Ekiam ko mikemegha gifa, nin nighnizir gavgavim irighan kogham. Egh ni uamategh na bagh izi, egh gavgavim uan aveghbuubar aning." ³³ Ezi Pita kamaghin a migia ghaze, "Ekiam, ki ni ko kalabusin mangam o aremeghasa ifuegha iti."

³⁴ Ezi Iesus kamaghin Pitan akam ikaragha ghaze, "Ki ni migei, ni datirighin dughiar pumuning ko mikezimin mikim suam, ni na gifozir puvati, eghti tuarim maghira akam."

Iesus ghaze, suren gumaziba uan dagiar mitariba ko ruagha aruir mitariba ko midorozir sababa ini

³⁵ Egha Iesus men azara, "Ki dughiar kamin ia amadagha bizir kataba sara ia

amadazir puvati, dagiaba azuir mitariba ko ruagha aruir mitariba koma dagarir asuaba. Ezi ia bizitamın otevez, o puvati?"

Ezi me kamaghin migia ghaze, "Puvati."

³⁶ Ezi a kamaghin me migei, "Eghti datirighin, gumaziba dagiaba itir mitarir muziariba iki da inigh, egh gumaziba ruagha aruir mitariba iki, uaghan da inigh. Eghti gumazir midorozir sababa puvatiziba, ia uan initam amadaghiva tam givesegh. ³⁷ Guizbangira Godin Akinafarim ghaze, 'Gumazamiziba an gari, a mati gumazir kuram.' Ki ia migei, bizir kaba na bativam. Are, Afeziar Ekiamin Akinafarim osirizi moghin biziba na bativavira iti."

³⁸ Ezi me kamaghin a migei, "Ekiam, ni gan. E midorozir sabar pumuning kati."

Ezi a kamaghin me migei, "A gifa."

Iesus Olivin Mighsiamin God ko migei
(Matyu 26:36-46; Mak 14:32-42)

³⁹ Egha Iesus nguibar ekiam, Jerusalem ategha, Olivin Mighsiamin bagha zui. A zurara ami mokin. Ezi an suren gumaziba an gin zui. ⁴⁰ Me danganir kamin otivigha a kamaghin me migel, "Ia uari bagh God ko mikim. Eghti osimtizir ekiam kam ia damuti, ia ireghan kogham."

⁴¹ Egha a me ategha, mati gumazim dagiam akunizir tizimin ababanimin min, mong saghon ghugha, tevimning apirigha kamaghin God ko migei, ⁴² "Afeziam, ni ifueghava na da osimtizir kam inigh. Egh ni nan ifongiamin gin mangan marki. Ni uan ifongiamin gin mangi."

⁴³ Ezi ensel mam Godin Nguibamin ikegha iza gavgavim a ganidi. ⁴⁴ Ezi Iesus nighnigha bar oseme, egha a pantem Afeziam ko migei. Ezi an doriba otivaghira mati ghuzim nguazim giri. ⁴⁵ An Afeziam ko mikemegha, dikavighava uamategha uan suren gumaziba bagha zui. Egha a men garima, me bar osemegha akuavira iti. ⁴⁶ Ezi a kamaghin me migei, "Ia tizim bagha akui? Ia dikavighiva Afeziam ko mikim. Eghti osimtizir ekiam ia damuti, ia ireghan kogham."

22:26: Mt 23:11, Mk 9:35, Lu 9:48, 1 Pi 5:3 **22:26:** Matyu 23:11; Mak 9:35; Luk 9:48; 1 Pita 5:3 **22:27:** Mt 20:28, Lu 12:37, Jo 13:12-15, Fl 2:7 **22:27:** Matyu 20:28; Luk 12:37; Jon 13:12-15; Filipai 2:7 **22:28:** 2 Ko 1:7, 2 Ti 2:12, Hi 4:15 **22:28:** 2 Korin 1:7; 2 Timoti 2:12; Hibrui 4:15 **22:29:** Lu 12:32 **22:29:** Luk 12:32 **22:30:** Sng 49:14, Mt 19:28, 1 Ko 6:2, MAA 3:21 **22:30:** Onger Akaba 49:14; Matyu 19:28; 1 Korin 6:2; Akar Mogomem 3:21 **22:31:** Amo 9:9, 2 Ko 2:11, 1 Pi 5:8 **22:31:** Amos 9:9; 2 Korin 2:11; 1 Pita 5:8 **22:32:** Sng 51:13, Jo 17:9-11, 17:15, 17:20, 21:15-17 **22:32:** Onger Akaba 51:13; Jon 17:9-11; 17:15; 17:20; 21:15-17 **22:33:** Lu 22:54 **22:33:** Luk 22:54 **22:34:** Mt 26:34, Mk 14:30, Jo 13:38 **22:34:** Matyu 26:34; Mak 14:30; Jon 13:38 **22:35:** Mt 10:9-10, Mk 6:8-9, Lu 9:3, 10:4 **22:35:** Matyu 10:9-10; Mak 6:8-9; Luk 9:3; 10:4 **22:36:** Lu 22:49 **22:36:** Luk 22:49 **22:37:** Ais 53:12, Mk 15:28, Lu 22:52 **22:37:** Aisaia 53:12; Luk 22:52 **22:39:** Lu 21:37, Jo 18:1 **22:39:** Luk 21:37; Jon 18:1 **22:40:** Mt 6:13, 26:41, Mk 14:38, Lu 22:46 **22:40:** Matyu 6:13; 26:41; Mak 14:38; Luk 22:46 **22:42:** Mt 6:10, Jo 5:30, 6:38 **22:42:** Matyu 6:10; Jon 5:30; 6:38 **22:44:** Jo 12:27, Hi 5:7 **22:44:** Jon 12:27; Hibrui 5:7 [‡] **22:44:** Fofozir gumazir maba kamaghin nighnisi, vezin kamin itir akaba, Luk uabi da osirizir puvati. Gumazir igharazim gin a da osiri.

Judas Iesus isava, gumazir kurabar dafarim gati
(Matyu 26:47-56; Mak 14:43-50; Jon 18:3-11)

⁴⁷ Egha Iesus miġiavira itima maburan gumazir biżim oto. An 12plan suren gumazir mam Judas, a men faragha iza tuavim men aka. A Iesusin boroghira izegħa an torasava ami. ⁴⁸ Ezi Iesus kamaghin an azara, “Judas, kar ni Gumamazibar Otarimin torehiva, a inigh gumazir kurabar dafarim darighasa?”

⁴⁹ Ezi suren gumaziba Iesus ko ikia garima arazim otivasava amima, me kamaghin miġei, “Ekiam, e uan midorozir sababar me misogħam o?” ⁵⁰ Ezi men mav midorozir sabam inigha, ofa gamir gumamazibar ekiamin ingangarir gumazir mam misogħa, bar an kuarim anetuzi a iri.

⁵¹ Ezi Iesus kamaghin miġei, “Arazir kam atakigh!” Egha Iesus an kuarimin suirazi, a ua dera.

⁵² Ezi ofa gamir gumazibar ekiaba, ko Godin Dipenimin garir gumazir ekiaba, ko Judabar gumazir aruaba, me iza Iesusin suighasava amima, a kamaghin me miġei, “Ia midorozir sababa ko asianiba inigha iza mati, ia okimakiar gumazim o midorozir gumazim buri?” ⁵³ Ki zurara ia ko Godin Dipenimin aven itima, ia dafarim na garizir puvati. Ezi datirighin ian dughiam. Datirighin mitarmemin gavgavim oto.”

Pita ghaze, a Iesus gifozir puvati
(Matyu 26:57-58; 26:69-75; Mak 14:53-54; 14:66-72; Jon 18:12-18; 18:25-27)

⁵⁴ Iesusin apaniba an suigha a inigha ofa gamir gumazibar dapanimin dipenimin zui. Ezi Pita men gin ghua mong girara iti. ⁵⁵ Ezi me dipenimin divazimin aven avim atigha apiaghav itima, Pita uaghan me koma aperaghav iti. ⁵⁶ Ezi ingangarir guivir mam avir angazangarimin an garima, a me koma aperaghav iti, ezi a mighigha an garava kamaghin a miġei, “Gumazir kam a ko ike.”

⁵⁷ Ezi Pita kamaghin miġia ghaze, “Puvati! Amizim, ki a gifozir puvati.”

⁵⁸ A mong ikezima, mav ua gin iza an apigha kamaghin a miġia ghaze, “Ni uaghan men mav.”

Ezi Pita kamaghin miġei, “Ai! Ki an suren gumazim puvati!”

⁵⁹ Dughiam mong ghughha givazima, gumazir igharazim izava pamtem ghaze, “Guizbangira kav, a Galilin gumazimra.

Kamaghin e guizbangira fo, a uaghan a ko ike.”

⁶⁰ Ezi Pita kamaghin miġia ghaze, “Aiee! Ni tizim miġei? Ki bar fozir puvati!” Egha a miġiavira itima, tuarim ake.

⁶¹ Ezi Ekiam ragħirigha mighigha Pitan garima, a mikemezir akabagh iniri, “Ni datirighin dughiar pumuning ko mizekimin mikim suam, Ni na gifozir puvati, egħti tuarim magħirama akegham.” ⁶² Egha Pita inirighava, azenan ghughha bar puvirama azi.

Me Iesus misogħava a dipofi
(Matyu 26:67-68; Mak 14:65)

⁶³ Ezi gumazir Iesusin suighiziba dibovir akabar a miġiava a misosi. ⁶⁴ Egha me inir avizimin an damazimmin ikegħa kamaghin a miġei, “Godin akam inigha izir gumazim, ni e mikim! Tina ni misoke?” ⁶⁵ Egha me akar kurar avirir maba saram a mikeme.

Iesus gumazir apanibar damazimin tughav iti

(Matyu 26:59-66; Mak 14:55-64; Jon 18:19-24)

⁶⁶ Ezi aminim tirazima, Judan kotin aven itir gumazir aruaba (ofa gamir gumazir ekiaba, ko Judan Arazibagh fozir gumaziba) me bar iza uari akuvaghav itima, me Iesus inigha men damazimin zui. ⁶⁷ Ezi me kamaghin miġei, “Ni e mikim, kar ni Kraiss, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim, o ti puvati?”

Ezi a kamaghin me miġia ghaze, “Ki ia mikemegħtima, ia nighnizir gavgavim nan ikian kogħam. ⁶⁸ Egħti ki ian azaragħtima, ia na mikemegħan kogħam. ⁶⁹ Egħti datirighin ko gin izamin dughiaaba, Gumamazibar Otarim gavgaviba bar itir Godin agharir guvimin daperaghiv ikiam.”

⁷⁰ Ezi me bar an azara, “Kar ni Godin Otarim?”

Ezi a me miġia ghaze, “Ia guizbangira miġei, ki an Otarimra.”

⁷¹ Egha me kamaghin miġia ghaze, “E tizim baħ uamategħ gumaziba inighi me gumazir kamın arazibar gun e mikimam? A uabi bizir kam mikemezima, e an akatorim baregħa ġifa.”

22:47: Matyu 26:47; Mak 14:43; Jon 18:3 22:49: Lu 22:36 22:49: Luk 22:36 22:52: Lu 22:37, Jo 7:30, 8:20, Kl 1:13 22:52: Luk 22:37; Jon 7:30; 8:20 22:53: Lu 19:47, 21:37, Jo 12:27 22:53: Luk 19:47; 21:37; Jon 12:27; Kolosi 1:13 22:54: Sng 31:11, Lu 22:33 22:54: Onger Akaba 31:11; Luk 22:33 22:56: Ap 4:13 22:56: Aposel 4:13 22:61: Lu 22:34 22:61: Luk 22:34 22:67: Jo 3:12, 8:45, 10:24 22:67: Jon 3:12; 8:45; 10:24 22:69: Ap 7:56, Hl 1:3, 8:1 22:69: Aposel 7:56; Hbru 1:3, 8:1 22:70: Lu 4:3, 4:9 22:70: Luk 4:3; 4:9

23

Me Iesus inigha Pailatin damazimin zuima a mitighav iti

(Matyu 27:1-2; 27:11-14; Mak 15:1-5; Jon 18:28-38)

¹ Egha gumazir bizim bar dikavigha Iesus inigha Pailat bagha zui. ² Egha me dikavigha a gifara, kamaghin a migia ghaze, "E gumazir kamin garima an en gavmanin ikura. Egha a dagiaba Sisar daning bar en anogoregha, kamaghin migia ghaze, a uabi atrivim ko God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim, Krais."

³ Ezi Pailat Iesusin azai, "Ni Judabar atrivim, o?"

Ezi Iesus ghaze, "Are, ni mikemezi moghira."

⁴ Ezi Pailat kamaghin ofa gamir gumazir ekiaba koma gumazamizibav gia ghaze, "Ki gumazir kamin arazir kuratamin apizir puvati."

⁵ Ezi me bar gavgavigha kamaghin migia ghaze, "A Galilin Distrihgin ikegha nguibabagh aruava men sure gamua men navibagh inivava da fe. Egha datirighin a Judian Provinsin izegha kagh otogha kamaghin amuavira iti."

Me Iesus inighava Herotin damazimin zui

⁶ Ezi Pailat migirigiar kam baregha kamaghin men azara, "Kar Galilin gumazim?"

⁷ Iesus, Herot garir Provinsin ikezima, Pailat kamaghin fogha anemadazi, a Herot bagha ghu. Dughiar kamin Herot uaghan Jerusalem in iti. ⁸ Herot fomira Iesusin ganasa ifuegha, an ganizir puvatigha dughiar kamin an an ganigha, bar akonge. Egha Iesusin akaba baregha an mirakelin tamin ganasa.

⁹ Egha Herot azangisizir aviraviribar Iesus gamima, a bar an azangisizim ikarazir puvati. ¹⁰ Ezi ofa gamir gumazir ekiaba, ko Judan Arazibagh fozir gumaziba, me roghira tuivighav ikia an atara akaba pamtem a gasi. ¹¹ Ezi Herot uan midorozir gumaziba ko an atarava dibovir akar kurabar a migei. Egha me atrivimin inir aghuir mam inigha a gikegha, uam anemadazi, a Pailat bagha zui. ¹² Fomira Herot Pailatin apanim, egha dughiar kamin, aning roroamning.

Me Iesus isi temem gafughasa, Pailat migei

(Matyu 27:15-26; Mak 15:6-15; Jon 18:38-19:16)

¹³ Ezi Pailat, ofa gamir gumazir ekiaba ko gumazir aruaba ko gumazamiziba, men deima me bar uari akuvagha iti. ¹⁴ Ezi a kamaghin migei, "Ia gumazir kam inigha na bagha ize. Egha ia kamaghin migei, 'A gumazamizibav geima me gavmanin ikura.' Ezi ki ian damazimin arazir kabanagh bagha an azangisiki. Ia oragh! Ki gumazir kamin arazitam batozir puvati. Ia purama a gifari. ¹⁵ Ezi Herot uaghan nighnizir kam ikia, gumazir kam e bagha uam anemada. Ia oragh! An arazir kuratam damighiva, an ovengam. Gumazir kam arazir kuratam gamizir puvati, an ovengam kogham. ¹⁶⁻¹⁷ Kamaghin amizi, ki pura a fozoregh, an ateghti a mangam."*

¹⁸ Ezi gumazamiziba bar moghira tuai, "Gumazir mamin misokegh! Egh Barabas ateghti an e bagh izi!" ¹⁹ (Barabas a fomira Romin gavmanin ikuragha Jerusalem in nguibamin aven midorozim fore. Ezi gumazir maba ariaghire. Ezi me a isa kalabus gati.) ²⁰ Ezi Pailat Iesus ateghti a mangasa ua me migei.

²¹ Ezi me kamaghin tuai, "A isi ter ighuvimin a gafugh! E a isi ter ighuvimin a gafugh!"

²² Ezi dughiar mikezim a kamaghin migei, "Manmagh su? An arazir kurar manam gami? Ki an arazir kuratamin apizir puvati. An arazir kuratam damighiva an ovengam. Gumazir kam arazir kuratam gamizir puvati. Ki puram a fozoreghiva aneteghti, a mangam."

²³ Ezi me bar moghira gavgavigha dei, "Iesus isiva ter ighuvimin a gafugh!" Ezi men dimdiaba bar Pailatin akam gafira. ²⁴ Ezi Pailat men akamin gin ghugha, Iesus migia ghaze, an ovengam. ²⁵ Gumazamiziba me Pailatin deima a Barabas ataki. Gumazir kam a gavman ikuragha midorozim forezima, gumazir maba ariaghire. Ezi me a isa kalabus gati. Ezi Pailat gumazamizibar nighnizimin gin ghuava, Iesus isa midorozir gumazibar dafarim gati.

Me Iesus isa ter ighuvimin a gafu

(Matyu 27:32-44; Mak 15:21-32; Jon 19:17-27)

23:2: Mt 17:27, Lu 20:25, Jo 19:12, Ap 17:7 23:3: Matyu 17:27; Luk 20:25; Jon 19:12; Aposel 17:7 23:3: Mt 27:11, 1 Ti 6:13 23:3: Matyu 27:11; 1 Timoti 6:13 23:4: 1 Pi 2:22 23:4: 1 Pita 2:22 23:7: Lu 3:1 23:7: Luk 3:1 23:8: Mt 14:1, Mk 6:14, Lu 9:9 23:8: Matyu 14:1; Mak 6:14; Luk 9:9 23:11: Ais 53:3 23:11: Aisaia 53:3 23:12: Ap 4:27 23:12: Aposel 4:27 23:16-17: Mt 27:15, Jo 18:39 23:16-17: Matyu 27:15; Jon 18:39

* 23:16-17: Fofozir gumazir maba migia ghaze, akar igharazir mam uaghan vezin kam iti. A kamakin, "Me arazir kam iti, me azeniba bar, Isar Ekiamin Dughiar kamin itima, Pailat kalabusin gumazir mam ataghizi a me bagha zui." Ni Mak 15:6in gan.

²⁶ Ezi midorozir gumaziba Iesus inigha zuima, Sairinin gumazir mam an ziam Saimon, a Jerusalemin mangasa iza me gitavirizima, me an suira. Egha me ter ighuvim an dipizim gatigha a migeima, a Iesusin gin zui.

²⁷ Ezi gumazir avirim an gin ghua, amiziba a bagha aziava azirakar ighiar amirizibagh ami. ²⁸ Ezi Iesus raghirigha kamaghin me migia ghaze, "Ia Jerusalemin amiziba, ia na bagh arangan marki. Ia uari ko uan boriba bagh arang! ²⁹ Gin dughiatam otoghtima, me kamaghin mikim suam, 'Amizir furabaghatiba ko amizir tighar boriba batamiba ko, amizir oteba boribagh aningizir puvatiziba, me bar akuegham.'

³⁰ "Egh me dughiar kamin kamaghin mighsiabav kimam, "Ia e gisin irighiva, e mongegh!"

³¹ "Me datirighin arazir kamin temer angamtizim damighiva arazir manatamin temer midiarim damuam?"

³² Ezi midorozir gumaziba gumazir kurar pumuning Iesus ko aning misueghtima, me aremeghasa aning inigha izi. ³³ Egha me ghua danganir mam in oto, an ziam Dapanir Agharim. Egha me danganir kam Iesus isa ter ighuvimin anegura. Me uaghan gumazir kuramning agurazima, mam an agharir guvim in itima, mam an agharir kiriamin iti. ³⁴ Ezi Iesus kamaghin migei, "Afeziam, me amir biziba, me dagh fozir puvati. Ni men arazir kuraba gin amadagh." Ezi midorozir gumaziba Iesusin korotiaba iniasa satu gikararai.

³⁵ Ezi gumazamiziba an gara tuivighav itima, gumazir dapaniba uaghan an gara minbaba sighsirava kamaghin a migei, "A gumazir mabar akurvakis. Egh a guizbangira God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim, gumazir God inabazim, a uabi uabin akuragh."

³⁶⁻³⁷ Ezi midorozir gumaziba iza uaghan a dipovava, egha wainin dipar misozim a ganiga kamaghin a migei, "Ni guizbangira Judabar atrivir gumazim, ni uabi uabin akuragh!"

³⁸ Egha midorozir gumaziba osizirir mam Iesusin dapanim gisin anegura. An osiziriba kamaghin migei, "Gumazir kam Judabar Atrivim."

³⁹ Ezi gumazir kurar mam ter ighuvimin guraghav ikia, atara kamaghin Iesus migei, "Ni guizbangira God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim, ni uabin akurvaghiva ga sarama akuragh!"

⁴⁰ Ezi gumazir kurar igharazim atarava kamaghin migei, "Ni ovengasava amuava, Godin atiati, o puvati? ⁴¹ Me deragha ga gami, ga uan arazir kurabagh ipuri. Ezi gumazir kam arazir kuratam gamizir puvati."

⁴² Egha gumazir kam kamaghin Iesus migei, "Iesus, ni gin atrivimin ikiamin dughiam, ni na ginirigh."

⁴³ Ezi Iesus kamaghin a migei, "Ki guizbangira ni migei, ni datirighin na ko Godin Nguibar Aghuarimin ikiam."

Iesus areme

(*Matyu 27:45-56; Mak 15:33-41; Jon 19:28-30*)

⁴⁴⁻⁴⁵ Ezi aruem dughiar kamin garir puvati. Kamaghin amizi, mitatem 12 kloghin nguazim bar anevargha ghua 3 kloghin tu. Ezi Godin Dipenimin itir inir ekiam tongira biki.

⁴⁶ Ezi Iesus pamtem kamaghin dei, "Afeziam, ki uan duam nin dafarim garisi." A kamaghin mikemegha, uan duam sue.

⁴⁷ Ezi midorozir gumazibar gumazir dapanim kamaghin ganighava Godin ziam fe. Egha kamaghin migei, "Guizbangira, kar gumazir aghuim, a bitizam pazava a gamizir puvati." ⁴⁸ Ezi gumazamizir iza itiba bizir kabanangin gari da otivima, me azia, uan afarizibav sogha, uan dipenibar zui.

⁴⁹ Ezi Iesus gifozir gumaziba, ko amizir an gin Galilin Distirighin izeziba, me mong saghon tuivigha ikia, bizir kabar gari da otifi.

Me Iesusin kuam dagiar torim garisi

(*Matyu 27:57-61; Mak 15:42-47; Jon 19:38-42*)

⁵⁰⁻⁵¹ Ezi gumazir mam, an ziam Josep, a Judan Provinsin nguibam Arimatean ikegha ize. A gumazir aghuim, a Godin damazimin arazir aghuibagh amir gumazim, egha a Judan kotin aven itir

23:26: Mt 27:32, Mk 15:21 **23:26:** Matyu 27:32; Mak 15:21 **23:29:** Mt 24:19, Lu 21:23 **23:29:** Matyu 24:19; Luk 21:23 **23:30:** Ais 2:19, Hos 10:8, MAA 6:16 **23:30:** Aisaia 2:19; Hosea 10:8; Akar Mogomem 6:16 **23:31:** Jer 25:29, Ese 20:47, 1 Pi 4:17 **23:31:** Jeremiaia 25:29; Esekiel 20:47; 1 Pita 4:17 **23:33:** Mt 27:33, Mk 15:22, Jo 19:17-18
23:33: Matyu 27:33; Mak 15:22; Jon 19:17-18 **23:34:** Sng 22:18, Ais 53:12, Mt 5:44, Ap 3:17, 7:60 **23:34:** Onger Akaba 22:18; Aisaia 53:12; Matyu 5:44; Aposel 3:17; 7:60 **23:35:** Sng 22:7, Sek 12:10, Mt 27:39, Mk 15:29 **23:35:** Onger Akaba 22:7; Matyu 27:39; Mak 15:29 **23:36-37:** Onger Akaba 69:21 **23:42:** Mt 16:27-28 **23:42:** Matyu 16:27-28 **23:44-45:** Ua Me Ini 26:31-33; 36:35; Amos 8:9 **23:46:** Sng 31:5, Ap 7:59 **23:46:** Onger Akaba 31:5; Aposel 7:59 **23:48:** Lu 18:13 **23:48:** Luk 18:13 **23:49:** Sng 38:11, Lu 8:2-3 **23:49:** Onger Akaba 38:11; Luk 8:2-3 **23:50-51:** Luk 2:25; 2:38

gumazir aruabar gumazir mam. Egha a men nighniziba ko arazibar gin mangan aghua. A God Bizibagh Ativamin Dughiam baghavira mizua iti. ⁵² Egha Josep Iesusin kuam iniassa ghua Pailatin azarazima, Pailat an amangati. ⁵³ Ezi a Iesusin kuam ter ighuvimin anedegha, inir ghurhurimin a righa, a inigha ghua dagiar torir me fomira gumazir kuatam atizir puvatizim gati. ⁵⁴ Kar dughiar bizibar kirim, ezi Sabatin dughiam roghira ize.

⁵⁵ Ezi amizir Iesusin gin Galilin Distrighin izeziba, me Josepin gin ghua dagiar torimin gari. Egha me uaghan garima, Josep manmaghin Iesusin kuam ati. ⁵⁶ Egha me ganigha givaghava, uamategha uan dipenibar ghua bizir mughuriaba itiba ko boreba isa da arisi. Egha Godin osizirim mikemezi moghin, me Sabatin dughiamin avughsi.

24

Jesus ua dikafi

(*Matyu 28:1-10; Mak 16:1-8; Jon 20:1-10*)

¹ Ezi Sanden bar mizaraghara, amiziba borer mughuriar aghuir me arighiziba, inigha dagiar torimin zui.* ² Egha me gari, torim avarazir dagiam, me a puegha ghu. ³ Egha me aven ghua Iesusin kuam bagha garava avenge. ⁴ Egha me kamaghin ganigha nighnizir aviribagh amua tu-ivighav itima, gumazir pumuning zuamira aningn korotiaba onimarimin min taghtagha men min tughav iti. ⁵ Ezi amiziba bar atiatigha avigha nguazimin gari, ezi gumazimning kamaghin me migei, "Ia tizim bagha gumazir angamira itim, gumazir ovengezibar danganimin a buri?" ⁶ A kagh itir puvati; a ua dikafi! A ia ko Galilin ikia mikemezir bizim, ia a ginighnigh, ⁷ 'Gumazamizabar Otarim, me a isi gumazir arazir kurabagh amibar dafarim datighti, me a isi ter ighuvimin a guragham. Egha a dughiar mikemizim ua dikavigham.'" ⁸ Ezi a mikemezir akaba, me dagh iniri.

⁹ Egha me mozim ategha uamategha ghua bizir kabar gun Iesusin suren gumazir 11plan migiava igharaz darazi sara mikeme. ¹⁰ Amizir bizir kabar gun Iesusin

11plan aposelba ko igharaz daraziv kemeziba. Makdalan nguibamin amizim Maria, ko Joana, ko Maria a Jemsin amebam, ko amizir igharazir maba uaghan me ko ikia bizir kabar gun aposelbav gei. ¹¹ Ezi me amizibav gia ghaze, me ti onanighama, kamaghin amizi me nighnizir gavgavim men akabar itir puvati. ¹² Pita kamaghin oregha dikavigha ivegha mozimin ghu. Egha an aviragha, mozimin aven gara bizitamin apizir puvatigha inir ghurhuribara gari da ireghav iti. Egha a uamategha ghua nighnizir aviribagh amua ghaze, kar manmaghin amizir bizim.†

Gumazir pumuning Emeusin tuavimin Iesus bato

(*Mak 16:12-13*)

¹³ Ezi dughiar kamra gumazir pumuning Emeusin nguibamin zui, Emeusin nguibamin ikegha Jerusalem zuir tuavimin ruarim, a 11 kilomita. ¹⁴ Ezi aning bizir otivizir kabar gun uaningra uaning migei. ¹⁵ Egha aning bizir kabav gia uaningin azangszima, Iesus uabi otogha aning ko me zui. ¹⁶ Ezi aning an garava, deragha a gifozir puvati.

¹⁷ Ezi an aningn azara, "Gua tizibar uaning migia tuavimin zui?"

Ezi aning tughav an garava bar osemegha aziasava ami. ¹⁸ Ezi aningn mav, an ziam Kliopas, an azara, "Jerusalem in izezir gumazamiziba bar bizir kam gifo. Ezi ni ti uabira dughiar givazibar Jerusalem bizir kabagh fozir puvati?"

¹⁹ Ezi Iesus aningn azara, "Bizir tiziba?"

Ezi aning a ikaragha ghaze, "Ga Nasaretin Iesus bativizir bizibav gei. A Godin akam inigha izir gumazir mam, ezi an akaba ko ingangariba God ko gumazamizibar damazimin bar gavgafi. ²⁰ Ezi en ofa gamir gumazir ekiaba ko en gumazir aruaba a isa gavmanin dafarim gatizi, me a misoghezi an areme, ezi me ter ighuvimin anegura. ²¹ Ezi e faragha nighnizir gavgavim kamaghin an iti, a God Ua Israelia Iniasa Misevezir Gumazim.

"Ezi migirigiar mam ua iti, bizir kaba otivigha givazi, ezi datirighin an aremezir dughiar mikemizim oto. ²²⁻²³ Ezi datirighin en amizir maba mizaraghara mozimin ghuegha an kuamin apizir puvati. Egha

23:55: Lu 23:49 **23:55:** Luk 23:49 **23:56:** Kis 20:10, Lo 5:14 **23:56:** Ua Me Ini 20:10; Godin Araziba 5:14

* **24:1:** Wikbar faraghavira zuir aruam, a Sandera. **24:4:** Ap 1:10 **24:4:** Aposel 1:10 **24:5:** Lu 2:9 **24:5:** Lu 2:9 **24:6:** Matyu 16:21; 17:22-23; 20:18-19; Mak 8:31; 9:31; 10:33-34; Luk 9:22; 18:31-33 **24:9:** Mk 16:10
24:9: Mak 16:10 **24:10:** Lu 8:3 **24:10:** Luk 8:3 **24:11:** Mk 16:11, Lu 24:25 **24:11:** Mak 16:11; Luk 24:25
† **24:12:** Fofozir gumazir maba kamaghin nighnigha ghaze, vezin kamin akaba, Luk uabi da osirizir puvati. Gumazir igharazir mam gin da osiri. **24:15:** Mt 18:20, Lu 24:36 **24:15:** Matyu 18:20; Luk 24:36 **24:16:** Jo 20:14, 21:4
24:16: Jon 20:14; 21:4 **24:18:** Jo 19:25 **24:18:** Jon 19:25 **24:19:** Mt 21:11, Jo 6:14, Ap 2:22 **24:19:** Matyu 21:11; Jon 6:14; Aposel 2:22 **24:20:** Lu 23:1, Ap 13:27-28 **24:20:** Luk 23:1; Aposel 13:27-28 **24:21:** Lu 1:68, 2:38, 19:11, Ap 1:6 **24:21:** Luk 1:68; 2:38; 19:11; Aposel 1:6 **24:22-23:** Matyu 28:8; Mak 16:10; Luk 24:1-11; Jon 20:18

me iza e mikemezi, e bar aguaghfa. Me ghaze, e irebamin min enselbar garima, me kamaghin e migia ghaze, a ua dikafi. ²⁴ Ezi en marazi mozimin ghuegha amiziba mikemezi moghin bizibar gari da iti, ezi me an apizir puvati.”

²⁵ Ezi Iesus kamaghin aning migei, “Gua gumazir onganimming! Gua Godin akam inigha izar gumazimin akaba nighnizir gavgavim ko navim zuamirama dar itir puvati.

²⁶ Ezi gua ti fozir puvati? God Ua Gumazamiziba Iniasa Misevezir Gumazim, faragh mizaziba inigh egh gin Godin damazimin ziar ekiam iniam.” ²⁷ Egha Iesus aning geghari. A faragha Moses osirizir akabav gia, ghua, Godin akam inigha izar gumazibar akaba bar aning migei. A Godin Akinafarimin itir akar an gun mikemeziba, dar mingariba bar aningin sure gami.

²⁸ Egha me nguibar me ikiamimin boroghira ghuava, Iesus aning bada ghuavira itima, ²⁹ aning a migia ghaze, “Aruem bar givazima aminin piri. Ni ga ko dakuam.” Ezi a ghuava aning koma akui. ³⁰ Egha Iesus damasa aning koma aperaghav ikia, bret inigha Afeziar Ekiam minabagha, bret abigha aning ganidi.

³¹ Ezi aning datirighin an gara a gifofozima, a pura puvati. ³² Ezi aning maghira uaning migei, “A tuavimin ga batogha Godin Akinafarimin akabar ga migeima, gan navimning dikafi.”

³³ Egha aning dikavigha zuamira uamategha Jerusalemin ghua garima, Iesusin 11pla suren gumaziba, me marazi ko uari akuvagha iti. ³⁴ Egha me kamaghin aning migei, “Bar guizbangira! Iesus aremegha dikavigha ghua Saimon bato!” ³⁵ Ezi aning maghira tuavimin otivizir bizibar gun me migia ghaze, a bret abighizima ga an ganighava a gifo.

Iesus uan suren gumaziba bato

(Matyu 28:16-20; Mak 16:14-18; Jon 20:19-23)

³⁶ Iesusin suren gumazir 11pla ko marasi, bizir kabar gun uariv geima, Iesus pura

men tongin tughav ikia, kamaghin me migei, “Navir amirizim ia ko iki.”³⁷ Ezi me bar atiatigha ghaze, me duamin gari.

³⁸ Ezi a kamaghin me migei, “Ia tizim bagha atiatia nighnizir aviribagh ami? ³⁹ Ia kagh nan darariba ko dagaribar gan. Egh ia fogh suam, kar ki Iesus uabi. Egh ia nan suigh ia fogham. Duaba aghariba ko inivafiziba puvati. Ezi ia nan gari, ki aghariba ko inivafizim iti.” ⁴⁰ A kamaghin mikemegha uan duar torir dararimning itimning, men aka. ⁴¹ Ezi me bar akuegha tintinibar nighnigha, nighnizir gavgavim an itir puvati.

Ezi a men azara, “Ia damamin daghetam iti?” ⁴² Ezi me tuazir osirir akuam a ganingizima, ⁴³ a men damazibar a inighava anepi.

⁴⁴ Egha a kamaghin me migei, “Fomira Moses Osirizir Araziba, ko Godin akam inigha izar gumazibar osiziriba, ko Onger Akabar Akinafarim, da nan gun mikemezir biziba, da bar moghira guizin otivam. Kar bizir ki ia ko ikia ia mikemeziba.” ⁴⁵ Egha a nighnizir aghuiba me ganingizima me Afeziar Ekiamin Akinafarimin akabar mingaribagh fo.

⁴⁶ Ezi a kamaghin me migei, “Afeziar Ekiamin Akinafarim kamaghin mikeme, God Ua Gumazamiziba Iniasa Misevezir Gumazim, Kraisa, an aremegh dughiar pumuning ko mizekimin ikegh uamategh mozimin dikavigham. ⁴⁷ Eghti nan ziamin, ia nan akam inigh mangam. Ia Jerusalemin ikegh nan akam inigh nguazimin mikébaba bar dar mangi. Ia ikiziba bar dar gumazamizibav kinti, me navibagh iraghti ki men arazir kuraba gin amangam. ⁴⁸ Ia uari uan damazibar bizir kabar ganizi moghin dar gun mikim. ⁴⁹ Ia oragh. Afeziar faragha akam akira ghaze, a uan Duam isi ia daningam. Ezi ki a mikemezi moghin, ia bagh anemangam. Kamaghin ia nguibar ekiamin iki. Egh mamaghira

24:24: Jo 20:3-10 **24:24:** Jon 20:3-10 **24:26:** Lu 9:22, 24:44, Ap 17:3, 1 Pi 1:11 **24:26:** Luk 9:22; 24:44; Aposel 17:3; 1 Pita 1:11 **24:27:** Stt 3:15, Nam 21:9, Lo 18:15, Sng 22:1-21, Ais 7:14, 7:53, Dan 9:24, Mal 3:1, Jo 13:31, Ap 3:13 **24:27:** Jenesis 3:15; Diboboniba 21:9; Godin Araziba 18:15; Onger Akaba 22:1-21; Aisaia 7:14; 53:7; Daniel 9:24; Malakai 3:1 **24:30:** Mt 14:19, Lu 22:19 **24:30:** Matyu 14:19; Luk 22:19 **24:34:** 1 Ko 15:4-5 **24:34:** 1 Korin 15:4-5 **24:36:** 1 Ko 15:5 **24:36:** 1 Korin 15:5 **24:36:** Fofozir gumazir maba ghaze, vezin kamin migirigiar otevir abuananam, Luk uabi an osirizir puvati. Gumazir igharazir mam gin da osiri. **24:37:** Mt 14:26 **24:37:** Matyu 14:26 **24:40:** Fofozir gumazir maba ghaze, vezin kamin itir akaba, Luk uabi da osirizir puvati. Gumazir igharazir mam gin da osiri. **24:41:** Jo 21:5 **24:41:** Jon 21:5 **24:44:** Mt 16:21, 20:18, Mk 8:31, Lu 9:22 **24:44:** Matyu 16:21; 20:18; Mak 8:31; Luk 9:22 **24:45:** Lu 24:27, Ap 16:14 **24:45:** Luk 24:27; Aposel 16:14 **24:46:** Sng 22, Ais 50:6, 52:14-53:12, Hos 6:2, Lu 24:26, Ap 17:3 **24:46:** Onger Akaba 22:1-31; Aisaia 50:6; 52:14-53:12; Hosea 6:2; Luk 24:26; Aposel 17:3 **24:47:** Ais 49:6, 49:22, Jer 31:34, Mai 4:2, Mal 1:11, Mt 28:19, 1 Ti 3:16 **24:47:** Aisaia 49:6; 49:22; Jeremaia 31:34; Maika 4:2; Malakai 1:11; Matyu 28:19; 1 Timoti 3:16 **24:48:** Jo 15:27, Ap 1:8, 1:22, 2:32 **24:48:** Jon 15:27; Aposel 1:8; 1:22; 2:32 **24:49:** Ais 44:3, Jol 2:28, Jo 14:16, 14:26, 15:26, 16:7, Ap 1:4 **24:49:** Aisaia 44:3; Joel 2:28; Jon 14:16; 14:26; 15:26; 16:7; Aposel 1:4

iki mangi dughiar God ko itir gavgavim izighiritima, ia a iniam.”

*God Iesus inigha uamategha
uan Nguibamin ghuavanabo*

(Mak 16:19-20; Aposel 1:9-12)

⁵⁰ Egha Iesus uan suren gumaziba inigha ghuava Betanin boroghin itir danganimin tu. Egha a uan agharim ghufegha arazir aghuim me damuasava Godin azai. ⁵¹ An arazir aghuim me damuasa Godin azavira itima, God a inigha uan Nguibamin ghuvanadi. ⁵² Ezi me an ziam fa bar akuegha uamategha Jerusalem zui. ⁵³ Egha me Godin Dipenimin aven ikiava an ziam fa mamaghira iti.

24:51: Jo 20:17, Ef 4:8

24:51: Jon 20:17; Efesus 4:8

24:52: Jo 14:28, 16:22

24:52: Jon 14:28; 16:22

24:53:

Ap 2:46, 5:42

24:53: Aposel 2:46; 5:42

Jon Osirizir Akar Aghuim

O Jon Akar faragha zuim

Jon Osirizir Akar Aghuimin akinafarim, a kamaghin migia ghaze, Iesus a "Godin Akam uabi gumazimin min oto. God anemadazima an en tongin iti." Jon kamaghin ifonge, gumamaziziba bar nighnizir gavgavim Godin Otarim Iesusin ikiam. Egh me kamaghin fogh suam, Iesus a Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim. Jon kamaghin fo, gumamazizir nighnizir gavgavim Iesusin itiba, me ikirimirir aghuarir zurara itim iniam. Kamaghin an akinafarir kam osiri. (Ni Jon 20:31in gan.)

Jon faragha e mikeme, Akar fomira God ko itir kam, kar Iesusra. Egha gin Jon Iesusin mirakelbar eghaghanibar gun nigei. Eghti e dar gan fogh suam, Iesus a Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim, a Godin Otarim. Jon uaghan Iesus amizir mirakelbar akar mingaribar e mikeme. Ezi e gumamazizir mabar gari, me nighnizir gavgavim Iesusin ikiava an gin zui. Ezi marazi nighnizir gavgavim an ikian aghua.

Akar sapta 13-17in itiba, Iesusin apaniba dimagarimin an suirazimin dughiamin otivizir araziba, Jon a dagh eghari. Dimagarir kam, Iesus uan suren gumaziba ko ikia migirigiar aghuir aviriba me ganingi. Ezi gin apaniba Iesusin suiragha a kot gatigha, a isa ter ighuvimin a gafu. Akar abuananam, Iesus mozimin ua dikavizi, an suren gumaziba an gani.

Bizir e dughiar aviribar Jonin akinafarimin garir mam, a kamakin, Iesus nguazimin itir gumamazizibar dabirabimin bizibar gara da isa akar isin zuimin dav gei. Ezi aminimin akam, ko dipamin akam, ko bretin akam, ko angazangarimin akam, ko wainin ikarizimin akam, ko sipsipbar garir gumazimin akam, dipenimin tiar akamin akam, bizir kaba Jonin akinafarimin aven iti.

Akam gumazimin min otagha iza gumamazizibar tongin iti

(Sapta 1)

Akar Ikirimirir Zurara Itim Anidim, a gumazimin min oto

¹ Bar fomira fomira, biziba bar tighar otivamin dughiam, Akam iti. Akar kam God ko iti, egha a uabi God. ² Bar fomira fomira Akam God ko iti.

³ Ezi Akar kamin, God biziba bar dar ingarizima, da otifi. Ezi bizitam tuavir igharazitamin otozir puvati. Akam uabi bizibagh amizima, da otifi. ⁴ Egha Akar kamra, a zurara itir ikirimirir aghuarimin mingarim. Ezi ikirimirir aghuarir kam, a uaghan gumamaziziba angazangarim me ganidi. ⁵ Ezi angazangarir kam a mitatemin isima, mitatem anevaraghava anemungezir puvati.

⁶ Ezi God gumazir mam amada, an ziam Jon. ⁷ An akam akunasa ize. An angazangarir kamin akamin gun mikimtima, gumamaziziba bar moghira a baraghiva nighnizir gavgavim an ikiam. A ingangarir kam damuasa ize. ⁸ Egha Jon uabi angazangarir kam puvati. An angazangarir kamin akamin gun mikimasa ize. ⁹ Ezi angazangarir kam guizbangin angazangarim. Egha nguazir kamin izegha gumamaziziba bar angazangarim me ganidi.

¹⁰ Akam nguazir kamin iti. An gavgavimin, God nguazir kamin ingari, ezi nguazimin itir gumamaziziba a gifozir puvati. ¹¹ A uan nguibamra ghuzima an anababa an aghuagha a inizir puvati. ¹² Ezi gumamazizir maba a ini, egha nighnizir gavgavim an ziamin iti. Kamaghin amizi, a me gamizima me Godin boribar min otifi. ¹³ Me amebaba ko afeziabar ghuzibar otifi, o mikarziabar ifongiamin, o gumazimin ifongiamin Godin boribar otivizir pu. Bar puvati. God uabi me gamizima me an boribar otifi.

¹⁴ Akam uabi gumazimin min oto. A bar Godin Otarir vamira, ezi God a gamizi a Godin gavgavim ko angazangarim ini. Ezi

1:1: Snd 8:22, 8:30, Jo 17:5, Fl 2:6, Kl 1:17, 1 Jo 1:1-2, MAA 1:2, 19:13 **1:1:** Aghuzir Akaba 8:22; 8:30; Jon 17:5; Filipai 2:6; Kolosi 1:17; 1 Jon 1:1-2; Akar Mogomem 1:2; 19:13 **1:2:** Stt 1:1 **1:2:** Jenesis 1:1 **1:3:** Jo 1:10, 1 Ko 8:6, Ef 3:9, Kl 1:16-17, Hi 1:2 **1:3:** Jon 1:10; 1 Korin 8:6; Efesus 3:9; Kolosi 1:16-17; Hibru 1:2 **1:4:** Jo 5:26, 8:12, 9:5, 1 Jo 5:11 **1:4:** Jon 5:26; 8:12; 9:5; 1 Jon 5:11 **1:5:** Jo 3:19 **1:5:** Jon 3:19 **1:6:** Mt 3:1, Mk 1:4, Lu 1:13-17, 1:76, 3:1-2, Jo 1:33 **1:6:** Matyu 3:1; Mak 1:4; Luk 1:13-17; 1:76; 3:1-2; Jon 1:33 **1:7:** Ap 19:4 **1:7:** Aposel 19:4 **1:8:** Jo 1:20 **1:8:** Jon 1:20 **1:9:** Ais 49:6, Jo 1:4, 8:12, 1 Jo 2:8 **1:9:** Aisaia 49:6; Jon 1:4; 8:12; 1 Jon 2:8 **1:10:** Jo 1:3, 17:25, Hi 1:2, 11:3 **1:10:** Jon 1:3; 17:25; Hibru 1:2; 11:3 **1:11:** Lu 19:14, Ap 3:26, 13:46 **1:11:** Luk 19:14; Aposel 3:26; 13:46 **1:12:** Ro 8:15, Ga 3:26, 2 Pi 1:4, 1 Jo 3:1 **1:12:** Rom 8:15; Galesia 3:26; 2 Pita 1:4; 1 Jon 3:1 **1:13:** Jo 3:3-6, Je 1:18, 1 Pi 1:23 **1:13:** Jon 3:3-6; Jems 1:18; 1 Pita 1:23 **1:14:** Ais 60:1-2, Mt 1:16, 1:20, Lu 9:32, Jo 2:11, Ro 1:3-4, Ga 4:4, Fl 2:7, Kl 1:19, 1 Ti 3:16, Hi 2:11-16 **1:14:** Aisaia 60:1-2; Matyu 1:16; 1:20; Luk 9:32; Jon 2:11; Rom 1:3-4; Galesia 4:4; Filipai 2:7; Kolosi 1:19; 1 Timoti 3:16; Hibru 2:11-16 **1:15:** Mt 3:11, Lu 3:16, Jo 1:27-32, 8:58, Kl 1:17 **1:15:** Matyu 3:11; Luk 3:16; Jon 1:27-32; 8:58; Kolosi 1:17

God anemadazima an en tongin iti. Ezi e an gavgavim ko angazangarimin gani. Ezi apangkuvim ko guizin akam bar a gizifa.

¹⁵ Ezi Jon gumazir kamın gun me migei. Egha pamten dia ghaze, “A gumazir kam, ki faragha an gun ia mikemegha gifa. Ki kamaghın migei, ‘Gumazir nan gin izim, a bar fomira iti, ezi nan amebam gin na bate. Kamaghın amizi, an gavgavim bar nan gavgavim gafira.’” ¹⁶ Ezi apangkuvim bar a gizifa, ezi a uan apangkuvimin a dughiar aviribar bar deravira e gami. ¹⁷ Guizbangira, Moses Osirizir Araziba, God e bagha da isa Moses ganingizi, Moses e ganingl. Ezi God, Kraıs İesusin aven apangkuvim ko guizbangın arazim en aka. ¹⁸ Gumazitam bar Godın ganizir puvati. Ezi kar Godın Otarrir vamira, a uabi God, egha a bar Godın boroghira iti. A uabira God en aka.

Jon Gumazamiziba Ruer Gumazim, an akam akuri

(Matyu 3:1-12; Mak 1:7-8; Luk 3:15-17)

¹⁹ Ezi Judan gumazir aruaba, me ofa gamir gumazir maba ko Livain gumazir maba amadazi, me Jerusalem ategha Jon bagha iza kamaghın an azara, “Ni tinara?”

²⁰ Ezi Jon bighavira migia akam modir puvati. A kamaghın migei, “Ki God Ua Gumazamiziba İniasa Misevezir Gumazim puvati.”*

²¹ Ezi me an azara, “Ni tinara? Ni ti Elaija, o?”

Ezi a kamaghın migei, “Puvati.”

Ezi me kamaghın a migei, “Ni ti Godın akam ingha izir gumazir kamra, e ni mizuai.”

Ezi a men akam ikaragha ghaze, “Puvati.”

²² Kamaghın amizima, me uam an azara, “Ni bar tinara? E ikaravazir aghuitam inigh mangıva gumazir e amadazıbav kımam. Ni manmaghıra uabi migei?”

²³ Ezi Jon kamaghın migei:

“Ki gumazir kamın tiarim,

ki gumazamiziba puvatizir dan-ganımın ikia egha kamaghın dia migei,

‘İa Ekiam baghıva tuavıba azenıva, dar kir.’”

(Kar akar Godın akam ingha izir gumazim Aısaia fomıra osirizim.)

²⁴ Gumazir kaba, Farısıba me amangizi me ize. ²⁵ Egha me kamaghın Jonın azara, “Ni Gumazir God Ua Gumazamiziba İniasa Misevezim puvatıgh, egh ni Elaija puvatıgh, ni Godın akam ingha izir gumazir kam puvati, egha ni tizimsua gumazamiziba rue?”

²⁶ Ezi Jon kamaghın men akam ikaragha ghaze, “Ki dipamın me rue. Ezi gumazir mam ian tongin iti, ia a gifozir puvati. ²⁷ A gumazir kam, a nan gin izi. Ki an dagarir asuabar benıba fran ibura.” ²⁸ Jon Betanin nguıbamın ikia akar kam me mikeme, nguıbar kam Jordanın Fanemın vongin iti. Danganır kamın Jon gumazamiziba rue.

İesus a Godın Sipsipın Nguzim

²⁹ Ezi amımaraghan Jon İesusın garıma an a bagha izi. Ezi Jon kamaghın migei, “İa munagh gan! Munar Godın Sipsipın Nguzim. A nguazimın itir gumazamizıbar arazir kuraba gin amadi! ³⁰ A gumazir kam, ki fomıra kamaghın an gun mikeme, ‘Gumazir nan gin izim, a bar fomıra iti, ezi nan amebam gin na bate. Kamaghın amizi, an gavgavim bar nan gavgavim gafira.’ ³¹ Ki uabi a gifozir puvati, a tına. Ki gumazir kam aghurightıma, İsraelın gumazamizıba a gifoghasa, kamaghın ki iza dipamın gumazamizıba rue.”

³² Egha Jon ua kamaghın an gun migei, “Ki garıma Godın Duam kuarazir bunbamın min Godın Nguıbam ategha mighegha ıza-ghıra gumazir kam gısın iti. ³³ Ki uabi a gifozir puvati. God dipamın gumazamizıba ruasa na amadazi ki ize. A faragha kamaghın na mikeme, ‘Ni gantıma, Godın Duam izıghırıghıva, gumazıtam gısın ikiam, a gumazir kamra, a Godın Duamın gumazamizıba ruam.’ ³⁴ Ki uabi bizir kamın ganıgha

1:16: Jo 3:34, Ef 1:6-8, Kl 1:19, 2:9-10 **1:16:** Jon 3:34; Efesus 1:6-8; Kolosi 1:19; 2:9-10 **1:17:** Kis 34:28, lo 4:44, Jo 8:32, Ro 3:24, 6:14, 10:4 **1:17:** Ua Me İnı 34:28; Godın Arazıba 4:44; Jon 8:32; Rom 3:24; 6:14; 10:4 **1:18:** Kis 33:20, Mt 11:27, Lu 10:22, Jo 6:46, 1 Ti 1:17, 6:16, 1 Jo 4:9, 4:12, 4:20 **1:18:** Ua Me İnı 33:20; Matyu 11:27; Luk 10:22; Jon 6:46; 1 Timoti 1:17; 6:16; 1 Jon 4:9; 4:12; 4:20 **1:19:** Jo 5:33 **1:19:** Jon 5:33 **1:20:** Lu 3:15-16, Jo 3:28, Ap 13:25 **1:20:** Luk 3:15-16; Jon 3:28; Aposel 13:25 * **1:20:** Grıghın akamın, God Ua Gumazamizıba İniasa Misevezir Gumazim, me a dibora ghaze, “Krais.” **1:21:** Lo 18:15-18, Mal 4:5, Mt 11:14, 17:10-13, Jo 6:14, 7:40 **1:21:** Godın Arazıba 18:15-18; Malakai 4:5; Matyu 11:14; 17:10-13; Jon 6:14; 7:40 **1:23:** Aıs 40:3, Mt 3:3, Mk 1:3, Lu 3:4 **1:23:** Aısaia 40:3; Matyu 3:3; Mak 1:3; Luk 3:4 **1:25:** Mt 21:25, Jo 1:33 **1:25:** Matyu 21:25; Jon 1:33 **1:27:** Jo 1:15, 1:30, Ap 13:25, 19:4 **1:27:** Jon 1:15; 1:30; Aposel 13:25; 19:4 **1:28:** Mt 3:6, Jo 10:40 **1:28:** Matyu 3:6; Jon 10:40 **1:29:** Kis 12:3, Aıs 53:6-7, 53:11, Jo 1:36, Ap 8:32, 1 Ko 15:3, 1 Pi 1:19 **1:29:** Ua Me İnı 12:3; Aısaia 53:6-7; 53:11; Jon 1:36; Aposel 8:32; 1 Korın 15:3; 1 Pita 1:19 **1:30:** Jo 1:15, 1:27 **1:30:** Jon 1:15; 1:27 **1:32:** Mt 3:16, Mk 1:10, Lu 3:22 **1:32:** Matyu 3:16; Mak 1:10; Luk 3:22 **1:33:** Mt 3:11, Lu 3:2-3, Ap 1:5, 2:4, 19:6 **1:33:** Matyu 3:11; Luk 3:2-3; Aposel 1:5; 2:4; 19:6 **1:34:** Mt 3:17, 17:5, 27:54 **1:34:** Matyu 3:17; 17:5; 27:54

egha an gun kamaghin ia migei, gumazir kamra, a Godin Otarim.”

Aplan gumaziba Iesusin suren gumazibar otifi

³⁵ Egha amimzaraghan Jon uan suren gumazir mamning ko ua danganir kamin tuivighav iti. ³⁶ Egha a garima Iesus a gitavirazima, Jon aning migei, “Gua gan! Kar Godin Sipsipin Nguzim!” ³⁷ Ezi suren gumazir kamning a barazima a kamaghin akar kam mikemezima, aning ghua Iesusin gin zui.

³⁸ Ezi Iesus ikigha gara aningn azara, “Gua tizim buri?”

Ezi aning an azara, “Rabi, ni dipenir manamin iti?” (Ziar kam “Rabi,” an mingarim kamakin, “Tisa.”)

³⁹ Ezi Iesus kamaghin aning migei, “Gua izi ganigh.” Ezi aning ghua dipenir a itimiri gari. Dughiam, 4 kloghin guparatizim. Ezi dughiar kamin aning a ko iti.

⁴⁰ Egha Andru, a Iesusin gin zuir gumazir kamningin mav. A Saimon Pitan aveghbuam. ⁴¹ Egha Andru Iesus ategha maghira ghua uan aveghbuam Saimon batogha, kamaghin a migei, “E Mesaian gani.” (Ziar kam “Mesaia,” a kamakin, “Gumazir God Ua E Iniasa Misevezim.”)

⁴² Egha Andru Saimon inigha Iesus bagha ghua. Ezi Iesus an gara kamaghin a migei, “Ni Saimon, Jonin Otarim. Eghti me gin ziam ‘Sifas’ ni darigh ni diponam.” (Ziar kam “Sifas,” a ziar kam “Pitan,” mirara ghua. An mingarim kamakin, “Dagiam.”)

Iesus Filip ko Natanielin dia

⁴³ Egha amimzaraghan, Iesus Galilin Distrihgin mangasa. Egha a ghua Filip batogha, kamaghin a migei, “Ni nan gin izi!” ⁴⁴ (Filip a Betsaidan nguibamin gumazir mam. Andru ko Pitan nguibam, Betsaida.)

⁴⁵ Ezi Filip ghua Nataniel batogha kamaghin a migei, “E gumazir kamin ganigha gifa, Moses fomira Judan Arazibar Akinafarim osira gumazir kamin gun osiri. Ezi Godin akam inigha izir gumaziba uaghan gumazir kamin gun osiri. A Nasaretin nguibamin gumazim Iesus, a Josepin otarim.”

⁴⁶ Ezi Nataniel kamaghin an azara, “Akurvazir bizir aghuitam Nasaretin nguibamin otivam? Ti puvatigham!”

Ezi Filip kamaghin a migei, “Ni izi ganigh.”

⁴⁷ Ezi Iesus garima Nataniel a bagha izi. Ezi a kamaghin migei, “Ia ganigh. Gumazir izir kam, a guizbangira Israelin gumazim. Ezi ifavarir akatam ko ifavarir arazir tam an itir puvati.”

⁴⁸ Ezi Nataniel kamaghin Iesusin azara, “Ni manmaghin na gifo?” Ezi Iesus kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Filip tighar nin dimamin dughiamin, ni temer fighin povimin itima, ki nin gani.”

⁴⁹ Ezi Nataniel akar kam baregha kamaghin a ikaragha ghaze, “Tisa, ni Godin Otarim! Ni Israelian Atrivim!”

⁵⁰ Ezi Iesus kamaghin a migei, “Ki kamaghin ni migei, ni temer fighin povimin itima, ki nin gani. Ezi bizir muziarir kamin, ni nighnizir gavgavim nan iti. Ni gin bizir ekiabar ganti da bizir kam bar a gafiragham.”

⁵¹ Egha Iesus ua kamaghin me migei, “Ki guizbangira ia migei, ia gin Godin Nguibamin ganti a kuighirighi, ia Godin enselbar ganti da Gumazamizbar Otarim bagh ghuavanang, ua izighiram.”

Iesus uan gavgavir bar ekiam akakagha mirakelin arazibagh ami

2

(Sapta 2–4)

Iesus dipam girazima a wainin dipamin oto

¹ Dughiar pumuning givazima, gumazir mam Kanan nguibamin ikia amizimin ikiasa, ezi amuimin ikiamin isam oto. Kanan nguibam a Galilin Distrihgin aven iti. Dughiar kam Iesusin amebam uaghan iti.* ² Ezi me uaghan Iesus uan suren gumaziba ko men diazima me uaghan amuimin ikiamin isar kamin ghuegha iti.

³ Ezi wainin dipam givazima, Iesusin amebam kamaghin a migei, “Me ua wainin dipaba puvati.”

1:36: Jo 1:29 **1:36:** Jon 1:29 **1:40:** Mt 4:18-20 **1:40:** Matyu 4:18-20 **1:41:** 1 Sml 2:10, Sng 2:2, Jo 4:25

1:41: 1 Samuel 2:10; Onger Akaba 2:2; Jon 4:25 **1:42:** Mt 16:18, Mk 3:16 **1:42:** Matyu 16:18; Mak 3:16 † **1:42:**

Ziar kam Sifas, an Aramin akam ize. Dughiar kamin a Judabar akam. Ezi ziar kam Pita, a Grighin akamin ize. **1:43:** Mt

8:22, Mk 2:14 **1:43:** Matyu 8:22; Mak 2:14 **1:45:** Stt 3:15, 49:10, Lo 18:18, Ais 7:14, 9:6, Jer 23:5, Ese 34:23, Sek 6:12,

Mt 2:23 **1:45:** Jenesis 3:15; 49:10; Godin Araziba 18:18; Aisaia 7:14; 9:6; Jeremaia 23:5; Esekiel 34:23; Sekaraia 6:12;

Matyu 2:23 **1:46:** Jo 7:41, 7:52 **1:46:** Jon 7:41; 7:52 **1:47:** Sng 32:2, Jo 8:39, Ro 2:28, 9:6 **1:47:** Onger Akaba

32:2; Jon 8:39; Rom 2:28; 9:6 **1:49:** Mt 14:33, 16:16, 27:42, Mk 3:11, Jo 12:13 **1:49:** Matyu 14:33; 16:16; 27:42; Mak

3:11; Jon 12:13 **1:51:** Stt 28:12, Mt 4:11, Lu 2:9, 2:13 **1:51:** Jenesis 28:12; Matyu 4:11; Luk 2:9; 2:13 * **2:1:** Iesus

amizir mirakelin aviribar akaba, da Jonin akinafarimin aven iti. Arazir kabar, an akagha ghaze, a guizbangira Godra. Ni vezin kabar gan: Luk 2:11, 2:18-19, 2:23, 3:2, 4:54, 6:2, 6:14, 6:26, 9:16, 11:45, 12:18, ko 12:37. **2:4:** Mt 12:48, Jo 7:6, 7:30,

8:20 **2:4:** Matyu 12:48; Jon 7:6; 7:30; 8:20

⁴ Ezi Iesus kamaghin a migei, "Amebam, kar nin bizim, nan bizim puvati. Nan dughiam a tighar izam."

⁵ Ezi an amebam ingangarir gumazibav gei, "A bizitam damusi ia mikimti, ia a damu."

⁶ Ezi dipenir kamin 6plan dagiar miner ekiaba iti, da ekevegha egha vaghvaghera 100 litan dipaba dar iti. Judaba uan rurir arazibar gin ghua dipar kabagh rue.

⁷ Ezi Iesus kamaghin ingangarir gumazibav gei, "Ia miner kabar dipaba tuigh." Ezi me da tuizima da bar izevegha akabagh imara.

⁸ Ezi a kamaghin me migei, "Ia datirighin miner dozitam inigh dipatam tuighiva a inigh gumazir isamin faragha zuim bagh mangi." Ezi ingangarir gumaziba maba inigha zui. ⁹ Ezi dipar kam wainin dipamin otogha gifa, ezi gumazir isamin faragha zuim anepava a barasi, egha a fozir puvati, me managh wainin dipar kam ini. Ezi ingangarir gumazir dipam tuiziba, merara fo.

Kamaghin amizi, isamin faragha zuir gumazim a gumazir amuimin ikiasava amim, an diagha, ¹⁰ kamaghin a migei, "Gumazamiziba bar wainin dipar aghuim faragha me ganidi. Ezi gumazamiziba wainin avirim amegha givazima, me gin wainin dipar mong afangizim anidi. Ezi no, ni wainin dipar aghuimin anogoregha, egha datirighira ni a inigha izi!"

¹¹ Kar mirakelin arazir Iesus faragham amizim. A Galilin Distrighin aven itir nguubam Kanan, mirakelin arazir kam gami. Ezi mirakelin kamin, Iesus bar uan gavgavir ekiam aka. Ezi an suren gumaziba an ganigha egha nighnizir gavgavim an iti.

¹² Ezi bizir kabar gin, Iesus uan amebam ko aveghbuaba ko an suren gumaziba, me Kanan ategha Kaperneamin nguubamin ghuaghiri. Egha me dughiar mabar nguubar kamin iti.

Iesus Godin Dipenimin aven dagiaba bagha ingarir gumazamiziba batosi

(Matyu 21:12-13; Mak 11:15-17; Luk 19:45-46)

¹³ Ezi God Israelia Gitazir Dughiamin Isam otivasa roghira izima, bizir kam bagha, Iesus Jerusalem nguubar ekiamin ghu. ¹⁴ Egha a Godin Dipenim avinizir divazimin aven ghua bizibar garima, gumazamiziba dagiaba ini asa bulmakauba ko

sipsipba ko kuaraziba amadi. Ezi a garima dagiaba uari ikarvazir gumazamiziba apiaghav iti. ¹⁵ Ezi Iesus beniba inigha bizim min a da ike. Egha a gumazamiziba ko men sipsipba ko bulmakauba bar me batoke, ezi me Godin Dipenimin avizim ategha zui. Ezi a dagiaba uari ikarvazir gumazamizibar dakoziba akuri da ira dagiaba akizirigha tintinibar zui. ¹⁶ Ezi a kamaghin gumazir dagiaba bagha kuaraziba amadiba pamten me migei, "Ia kuaraziba inigh mangi! Ia nan Afeziamin Dipenim biziba amadir danganimin min a damuan marki."

¹⁷ Ezi an suren gumaziba an amizir arazir kamin ganigha, egha me Godin Akinafarimin itir akar mam giniri. Akar kam a kamakin, "Nan navir averiam bar nin Dipenim gifuegha egha a baghavira iti."

¹⁸ Ezi Judan gumazir aruaba Iesus amizir arazir kamin ganigha, kamaghin an azara, "Ni mirakelin arazir manam damigh en akagh suam, ni gavgavim ikia datirighin arazir kam gami?"

¹⁹ Ezi Iesus kamaghin men akam ikaragha ghaze, "Ia Godin Dipenir kam apirighi, eghti ki dughiar pumuning ko mikezimin uam an ingarighima a tugham."

²⁰ Ezi Judaba kamaghin migei, "Me 46plan azenibar Godin Dipenir kamin ingari. Eghti ni ti dughiar pumuning ko mikezimin a ingarighi a tugham, o?"

²¹ Ezi Iesus migeir Godin Dipenir kam, an mikarzimra. ²² Ezi God gin mozimin a gamizima a ua dikafi, ezi an suren gumaziba ua akar a fomira mikemezir kam giniri. Egha akar Godin Akinafarimin itim ko akar Iesus mikemezir kam nighnizir gavgavim dar iti.

Iesus gumazamizibar araziba bar dagh fo

²³ Ezi Iesus, God Israelia Gitazir Dughiamin Isamin Jerusalem itima, gumazamizir avirim mirakelin arazarazir Iesus amizibar gani. Kamaghin amizima me nighnizir gavgavim an iti. ²⁴ Ezi Iesus, a bar men araziba ko nighnizibagh fo. Kamaghin, a nighnizir gavgavim men itir puvati. ²⁵ A uabi gumazamizibar navir averiabar aven itir nighnizibagh fogha gifa. A fozozitamin otevezir puvati, gumazitam gumazamizibar arazibar gun a mikiman kogham.

2:6: Mk 7:3-4 2:6: Mak 7:3-4 2:11: Lu 9:32, Jo 1:14, 4:54, 11:40 2:11: Luk 9:32; Jon 1:14; 4:54; 11:40 2:12: Mt 4:13 2:12: Matyu 4:13 2:13: Kis 12:1-27, Jo 6:4, 11:55 2:13: Ua Me Ini 12:1-27; Jon 6:4; 11:55 2:16: Lu 2:49 2:16: Luk 2:49 2:17: Sng 69:9 2:17: Onger Akaba 69:9 2:18: Mt 12:38, 21:23, Jo 6:30 2:18: Matyu 12:38; 21:23; Jon 6:30 2:19: Mt 26:61, 27:40, Mk 14:58, 15:29, Ap 6:14 2:19: Matyu 26:61; 27:40; Mak 14:58; 15:29; Aposel 6:14 2:21: 2 Ko 6:16, Kl 2:9, 2 Pi 1:14 2:21: 2 Korin 6:16; Kolosi 2:9 2:22: Lu 24:6-8, Jo 12:16, 14:26 2:22: Luk 24:6-8; Jon 12:16; 14:26 2:23: Jo 2:11, 7:31 2:23: Jon 2:11; 7:31 2:25: Mt 9:4, Mk 2:8, Jo 6:64, Ap 1:24, MAA 2:23 2:25: Matyu 9:4; Mak 2:8; Jon 6:64; Aposel 1:24; Akar Mogomem 2:23

3

Iesus Nikodemus ko migei

¹ Gumazir mam iti, an ziam Nikodemus, a Farisin mam, egha a Judabar gumazir aruar mam. ² Dimagarir mam gumazir kam Iesus bagha izegha kamaghin a migei, "Tisa, e fo, God tisan min ni amadazima ni ize. E fo, God gumazitam ko ikian koghtima, gumazir kam mirakelin ni amir kaba, a tam damuva avegham."

³ Ezi Iesus kamaghin an akam ikaragha ghaze, "Ki bar guizbangira ni migei. Gumazitam ua gumazir igiamin otoghan koghiva, a God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven ikian kogham."

⁴ Ezi Nikodemus an azara, "Gumazim ghurigh givagh manmaghin ua igiam gavagham? A ti uamategh uan amebamin navir averiamin mangiti an amebam uam a bategham?"

⁵ Ezi Iesus kamaghin a ikaragha ghaze, "Ki guizbangira ni migei, gumazitam dipam ko Godin Duamin ua gumazir igiamin otoghan kogh, egh a God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven ikian kogham. ⁶ Nguazir kam in itir amiziba boriba batima, borir igiaba otifi. Ezi Godin Duam gumazimin duam gamima, a gumazir igiamin oto. ⁷ Ni akar ki ni mikemezimin digavir kuram damuan marki, 'Ia ua igiabar otifigh.' ⁸ Aminun a uan ifongiamin gintigha egha pura tintinibar vua zui. Ni an niginim barasi, egha ni fozir puvati, a managh iza egha ua managh zui. Kamaghira, Godin Duam gumamaziziba bar me gamima me igiabar otifi."

⁹ Ezi Nikodemus kamaghin an azara, "Bizir ni migeir kam, a manmaghin otogham?"

¹⁰ Ezi Iesus kamaghin an akam ikaragha ghaze, "Manmaghin ami? Ni Israelian tongin itir tisan ekiam, egha ni ti bizir kabagh fozir puvati, o¹¹ Ki guizbangira ni migei, e fozir bizim e a migei. Egha e bizir e ganizimin gun migei. Ezi ia, e mikemezir akam akirim ragha a gasara. ¹² Ki nguazir kam in bizibar ia mikeme, ezi ia nighnizir gavgavim dar itir puvati. Eghti kamaghin

ki Godin Nguibamin bizibar ia mikimti, ia manmaghin nighnizir gavgavim dar ikiam? ¹³ Gumazir igharazitam Godin Nguibamin ghuvanabozir pu. Puvati. Gumamazizibar Otarim uabira Godin Nguibam ategha izaghiri.

¹⁴ "Fomira Moses gumamaziziba puvatizir dangaminin ikia kuruzimin nedazir aghorimin itim a ghufe, eghti kamaghira me Gumamazizibar Otarim ghufam. ¹⁵ God kamaghsua, gumazir nighnizir gavgavim Gumamazizibar Otarimin itiba, me bar zurara itir ikirimirir aghuarim iniam. Bizir kam bagh me Gumamazizibar Otarim ghufam.

¹⁶ "God Otarir bar vamira iti. Egha God nguazimin itir gumamaziziba, bar me gifonge. A kamaghsua, gumamaziziba bar nighnizir gavgavim an Otarimin ikiva ovengan kogh, zurara itir ikirimirir aghuarim iniam. Bizir kam bagha an Otarir bar vamiran kam me ganingi. ¹⁷ God uan Otarim nguazimin gumamazizibar jasin min me tuisighasa anemadazir puvati. A men akurvaghasa anemada. ¹⁸ Gumazim nighnizir gavgavim Otarimin iti, a kotiaba puvati. Ezi gumazim nighnizir gavgavim an ikian aghua, a kotin ikia bar ovegha gifa. A nighnizir gavgavim Godin Otarir vamiran kam in itir puvati, kamaghin amizi, an ovegha gifa. ¹⁹ Ezi Godin kotiamin mingarimin arazim kamakin, Godin angangarim nguazimin izegha gifa. Ezi gumamaziziba, me amir araziba bar ikufi, kamaghin amizi, me mitatem bagha bar ifonge, me angangarimin aghua. ²⁰ Gumamazizir arazir kurabagh amiba bar, angangarimin apaniba. Men arazir kuraba azenim giran me aghua, kamaghin amizi, me angangarimin izir puvati. ²¹ Ezi gumazir guizbangin arazim gamin, a Godin angangarimin izi. A kamaghin ifonge, Godin angangarim deravira kamaghin gumamazizir igharazibar akagham, a Godin gavgavimin uan ingangarim gami. Ezi kamaghin gumazir kam Godin angangarimin aven izi."

Jon Gumamaziziba Ruer Gumazim, deraghavira bighatigha ghaze, Iesus a tina

3:1: Jo 7:50, 19:39 **3:1:** Jon 7:50; 19:39 **3:2:** Mt 22:16, Jo 9:16, 9:33, Ap 2:22, 10:38 **3:2:** Matyu 22:16; Jon 9:16; 9:33; Aposel 2:22; 10:38 **3:3:** Mt 18:3, Ga 6:15, Ta 3:5, Je 1:18, 1 Pi 1:23, 1 Jo 3:9 **3:3:** Matyu 18:3; Galesia 6:15; Taitus 3:5; Jems 1:18; 1 Pita 1:23; 1 Jon 3:9 **3:5:** Ese 36:25-27, Mk 16:16, Ap 2:38, Ta 3:5 **3:5:** Esekiel 36:25-27; Mak 16:16; Aposel 2:38; Taitus 3:5 **3:6:** Sng 51:5, Jo 1:13 **3:6:** Onger Akaba 51:5; Jon 1:13 **3:8:** Sav 11:5, 1 Ko 2:11
3:8: Fofozir Gumazim 11:5; 1 Korin 2:11 **3:11:** Mt 11:27, Jo 3:32, 7:16, 8:26 **3:11:** Matyu 11:27; Jon 3:32; 7:16; 8:26
3:12: Lu 22:67 **3:12:** Luk 22:67 **3:13:** Snd 30:4, Jo 3:6, 6:33, 6:38, Ap 2:34, Ro 10:6, 1 Ko 15:47, Ef 4:9-10
3:13: Aghuzir Akaba 30:4; Jon 3:6; 6:33; 6:38; Aposel 2:34; Rom 10:6; 1 Korin 15:47; Efesus 4:9-10 **3:14:** Nam 21:9, Jo 8:28, 12:32 **3:14:** Diboboniba 21:9; Jon 8:28; 12:32 **3:15:** Jo 3:36, 6:47, 20:31 **3:15:** Jon 3:36; 6:47; 20:31
3:16: Jo 3:36, 10:28, Ro 5:8, 8:32, 1 Jo 4:9-10 **3:16:** Jon 3:36; 10:28; Rom 5:8; 8:32; 1 Jon 4:9-10 **3:17:** Lu 19:10, Jo 5:22, 5:45, 12:47, Ap 17:31, 1 Jo 4:14 **3:17:** Luk 19:10; Jon 5:22; 5:45; 12:47; Aposel 17:31; 1 Jon 4:14 **3:18:** Jo 3:36, 5:24, 6:40, 6:47, 20:31 **3:18:** Jon 3:36; 5:24; 6:40; 6:47; 20:31 **3:19:** Jo 1:4-5, 1:8-12, 8:12 **3:19:** Jon 1:4-5; 1:8-12; 8:12 **3:20:** Jop 24:13-17, Ef 5:11-13 **3:20:** Jop 24:13-17; Efesus 5:11-13 **3:22:** Jo 4:1-2 **3:22:** Jon 4:1-2

²² Ezi bizir kabar gin Iesus uan suren gumaziba ko me Judian Distrighin zui. A me ko danganir kamın ikia gumamaziziba rue. ²³ Jon, Salimin nguibamın boroghin itir nguibam Aionin ikia gumamaziziba rue. Danganir kam dipar aviriba itı, ezi gumamazizir avirim rurim iniasa izi. ²⁴ (Dughiar kamın, Herot tıghar Jon isi kalabus darıgham.)

²⁵ Ezi akavdorozir mam Jonin suren gumaziba ko Judan gumazir mamın tongin oto. Me uari adogha ghaze, e rurir arazir manamın gin mangi, Godın damazim zuegham? ²⁶ Egha suren gumaziba Jon bagha ghuegha kamaghın a migei, "Tisa, gumazir kam fomira ni ko Jordanin Fanemın vongin ike, ezi ni an gun mikeme, gumazir kam datirighin gumamaziziba ruema, gumamaziziba bar a bagha zui."

²⁷ Ezi Jon kamaghın me ikaragha ghaze, "Godın uan Nguibamın itim, bizitam gumazim danıghan koghti, an a inıghan kogham. ²⁸ Ki fomira akar kam ia mikeme, ezi ia uari a baraki, 'Ki God Ua E Iniasa Misevezir Gumazim puvati. God na amadazima ki an faragha ize.' ²⁹ Gumazitam amizitamın ikiam, eghti amizir kam a gumazir kamın amuim. Ezi gumazir kamın namakam, a tughu gumazir amuimın itimın akam baraghasa bar akonge. Ezi kamaghıra agorogem nan navir averiam bar a gizifa. ³⁰ An ziam bar ekevegh mamaghıra ikiti, nan ziam bar magirigh.

³¹ "Gumazir Godın Nguibamın pın ikegha izezim, a bar bizibagh isin iti. Ezi nguazir kamın gumazim, a nguazir kamın bizibagh amua egha nguazir kamın bizibav gei. Ezi gumazir Godın Nguibamın izezim a biziba bar dagh isin iti. ³² A bizir a ganiziba ko oraghizibar gun migei. Ezi gumazitam a mikemezir akar katam inıgha nıghnızir gavgavim an itir puvati. ³³ Ezi gumazim an akam inıgha nıghnızir gavgavim an ikia, egha tuavir kamın kamaghın men aka, God a guizir akam migei. ³⁴ Gumazir God amadazir kam, God uan Duam isa bar a ganingi. Kamaghın amizi, a Godın akam akuri.

³⁵ "Afeziam uan Otarim bar a gifongegha biziba bar an agharim gatizi a bar dagh atifa. ³⁶ Gumazim nıghnızir gavgavim Otarimın iti, a zurara itir ikirimirir aghuarim iti. Ezi gumazim Otarimın akamın gin zuir puvati, a zurara itir ikirimirir aghuarim inian kogham, Godın anıngagharim an ikivira ikiam."

4

Iesus Samarian amizim ko migei

¹ Ezi Farisiba kamaghın oraki, Iesus gumamazizir aviriba ruezı, gumamazizir kaba an suren gumazibar otifi. Ezi men dibobonim Jonin suren gumazibar dibobonim gafıra. ² (Guizbangira, Iesus uabi gumamaziziba ruer puvati. An suren gumaziba me rue.) ³ Iesus kamaghın fo, Farisiba orazima gumamazizir aviriba an suren gumamazizibar otifi, kamaghın a Judian Distrik ategha uamategha Gallin Distrighin ghu. ⁴ Ezi tuavir a zuir kam, a Samarian Distrik abigha ghu.

⁵ Egha a ghua Samarian Distrighin aven itir nguibar mamın oto, an ziam Sikar. Ezi Sikarin nguibam, a nguazir Jekop uan otarim Josep ganıngızimın boroghıra iti. ⁶ Jekop fomıra kuizir mozir dipam iti, a nguibar kamın ti. Ezi Iesus iza ghua bar amıra. Egha a mozir dipar kamın boroghin apera. Ezi dughiam aruer arizimın tu.

⁷ Ezi Samarian amizir mam, a dipam tuasa izi, ezi Iesus kamaghın a migei, "Ni dipatam na danıngam, o?" ⁸ (Dughiar kamın Iesusın suren gumaziba daghebagh ivezasa nguibamın ghu.)

⁹ Ezi Samarian amizim kamaghın a migei, "Ni Judan gumazim ezi ki Samarian amizim. Manmaghsua, ni dipam amasa na migei?" (Amizir kam fo, Judaba me Samarian gumamaziziba ko itir puvati, kamaghın an akar kam Iesus migei.)

¹⁰ Ezi Iesus kamaghın amizim ikaragha ghaze, "Ni, God gumamazizibagh anıngızir bizir aghuim gifoghıva, gumazir dipam bagha ni migeir kam gifogham, egh ni an azaraghti, a dipar ikirimirir zurara itim anıdim ni danıgham."

3:24: Mt 4:12, 14:3, Mk 6:17, Lu 3:19-20 **3:24:** Matyu 4:12; 14:3; Mak 6:17; Luk 3:19-20 **3:26:** Jo 1:26-34 **3:26:** Jon 1:26-34 **3:27:** Jo 19:11, 1 Ko 4:7, Hi 5:4, Je 1:17 **3:27:** Jon 19:11; 1 Korin 4:7; Hibru 5:4; Jems 1:17 **3:28:** Mal 3:1, Mt 11:10, Mk 1:2, Lu 1:17, Jo 1:20, 1:23, 1:27 **3:28:** Malakai 3:1; Matyu 11:10; Mak 1:2; Luk 1:17; Jon 1:20; 1:23; 1:27 **3:29:** Mt 9:15 **3:29:** Matyu 9:15 **3:31:** Mt 28:18, Jo 8:23, Ro 9:5, 1 Ko 15:47, Ef 1:21, Fl 2:9, 1 Jo 4:5-6 **3:31:** Matyu 28:18; Jon 8:23; Rom 9:5; 1 Korin 15:47; Efesus 1:21; Filipai 2:9; 1 Jon 4:5-6 **3:32:** Jo 3:11, 8:26, 15:15 **3:32:** Jon 3:11; 8:26; 15:15 **3:33:** Ro 3:4, 1 Jo 5:10 **3:33:** Rom 3:4; 1 Jon 5:10 **3:34:** Ais 42:1, Jo 1:16, 7:16 **3:34:** Aisaia 42:1; Jon 1:16; 7:16 **3:35:** Mt 11:27, Lu 10:22, Jo 5:20, 10:17, Hi 2:8 **3:35:** Matyu 11:27; Luk 10:22; Jon 5:20; 10:17; Hibru 2:8 **3:36:** Lu 3:7, Jo 1:12, 3:16-18, 6:47, Ro 1:17, 1 Jo 5:10-12 **3:36:** Luk 3:7; Jon 1:12; 3:16-18; 6:47; Rom 1:17; 1 Jon 5:10-12 **4:1:** Jon 3:22; 3:26 **4:5:** Stt 33:19, Jos 24:32 **4:5:** Jenesis 33:19; Josua 24:32 **4:9:** 2 Kin 17:24, Esr 4:1-5, 9:1-10:44, Neh 4:1-2, Lu 9:52-53, Ap 10:28 **4:9:** 2 Atrivıva 17:24; Esra 4:1-5; 9:1-10:44; Nehemia 4:1-2; Luk 9:52-53; Aposel 10:28 **4:10:** Ais 12:3, Jer 2:13, Sek 13:1, 14:8, Jo 4:26 **4:10:** Aisaia 12:3; Jeremaia 2:13; Sekaraia 13:1; 14:8; Jon 4:26

¹¹ Ezi amizim a migei ghaze, “Gumazir ekiam, ni mineba pu. Mozir dipar kam bar kone. Eghti dipar ikirimirir zurara itim anidim, ni managh a iningham? ¹² En ovavim Jekop mozir dipar kam e ganingi. Egha a uabi uan boriba ko bulmakauba ko an asiziba, me bar mozir dipar kam ame. Ezi ni ghaze, ni ti Jekop gafiraz, o?”

¹³ Ezi Iesus kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Gumamaziziba bar dipar kam amegh, men kuariba ua men piram. ¹⁴ Eghti gumazim o amizir ki daningamin dipar kam amegham, an kuarim dughiatamin uam an piran kogham. Puvati. Dipar ki daningamin kam, a dipam nguazir averiamin ikiava otivi moghin, an navir averiamin otivam. Egh dipar ikirimirir zurara itim anidir kam otiv mamaghira ikiva, zurara itir ikirimirir aghuarim a daningam.”

¹⁵ Ezi amizim kamaghin Iesus migei, “Gumazir ekiam, dipar kam na daningigh. Eghti nan kuarim gin ua nan piran koghti ki ua kagh izi dipam tuan kogham.”

¹⁶ Ezi Iesus kamaghin a migei, “Ni mangi uan pamim diagh, egh gua kagh izi.”

¹⁷ Ezi amizim kamaghin a ikaragha ghaze, “Ki paba puvati.”

Ezi Iesus a migia ghaze, “Are, ni deragha migei, ni paba puvati. ¹⁸ Guizbangira, ni faragha 5pla paba iti. Ezi gumazir ni datirighin itim, a guizbangira nin pam puvati. Nin akar kam a bar guizbangira.”

¹⁹ Ezi amizim a migei, “Gumazir Ekiam, ki datirighin fo, ni Godin akam inigha izir gumazir mam. ²⁰ En ovavima me mighsiar kamim uari akuvava, Godin ziam fe. Ezi ia Judaba ghaze, danganir gumamaziziba mangiva Godin ziam fam, a Jerusalemin iti.”*

²¹ Ezi Iesus kamaghin a migei, “Amizim, ni nighnizir gavgavim nan iki. Dughiatam otoghtima ia mighsiar kamim Afeziamin ziam fan kogh, egh uaghan Jerusalemin nguibamin an ziam fan kogham. ²² Ia Samariaba, ia fozir puvatizir God, ia an ziam fe. Ezi e Judaba e fozir God, e

an ziam fe. E fo, Godin gumamazizibar akurvazir ingangarim, a faragh Judabar agharimin ikegh egh gin gumamazizir igharaziba bagh mangam. ²³ Ezi dughiar otivamin, an otogha gifa, ezi gumamaziziba bar guizbangira Afeziamin ziam fasa, me an Duamin gavgavim ko guizbangin arazimin an ziam fam. Ezi Afeziam, gumamazizir kamaghin amiba, me an ziam fasa a bar ifonge. ²⁴ God, a Duam. Ezi gumazir an ziam feba, me Godin Duamin gavgavim ko guizbangin arazimin an ziam fe.”†

²⁵ Ezi amizim kamaghin Iesus migei, “Ki fo, Mesaia a izam. A God Ua E Iniasa Misevezir Gumazim. A izamin dughiam, a biziba bar e mikimam.”

²⁶ Ezi Iesus kamaghin a migei, “Kar kirara, datirighin ni ko migei.”

²⁷ Iesus kamaghin a migeima, dughiar kamin an suren gumaziba uamategha izi. Egha me an garima an amizir kam ko uaning migeima, me okam nighnisi. Egha tav kamaghin amizimin azarazir puvati, “Ni tizim iniasa?”

Egha tav Iesusin azarazir puvati, “Ni tizimsua amizir kam ko migei?”

²⁸ Ezi amizir kam uan minem ategha, uamategha nguibamin ghu. Egha a kamaghin gumamazizibav gei, ²⁹ “Ia izi gumazir kamim ganigh. Ki fomira amizir araziba, a bar dar na mikeme. Ka ti gumazir kamra, God Ua E Iniasa Misevezir Gumazim?” ³⁰ Egha me nguibam ategha, Iesus bagha izi.

³¹ Ezi dughiar kamim, Iesusin suren gumaziba a gakaghora kamaghin a migei, “Tisa, ni dami.”

³² Ezi a kamaghin me migei, “Dagher ki damamim, ia a gifozir puvati.”

³³ Ezi an suren gumaziba uarira kamaghin uariv gei, “Gumazitam ti a bagha dagheba inigha iza a ganingi?”

³⁴ Ezi Iesus kamaghin me migei, “Nan daghemra kara, ki Godin ifongiamin gin zui, a gumazir na amadazi ki izezivim. Ezi a na ganingizir ingangarim, ki anegivaghav. ³⁵ Ia kamaghin migei, ‘4plan iakiniba givaghti,

4:11: Jo 7:37-38, MAA 21:6 **4:11:** Jon 7:37-38; Akar Mogomem 21:6 **4:12:** Jo 8:53 **4:12:** Jon 8:53 **4:14:** Jo 6:35, 6:58, 7:38 **4:14:** Jon 6:35; 6:58; 7:38 **4:19:** Lu 7:16; Jo 6:14, 7:40, 9:17, 1 Ko 14:24-25 **4:19:** Luk 7:16; Jon 6:14; 7:40; 9:17; 1 Korin 14:24-25 **4:20:** Lo 12:5, 12:11-14, 1 Kin 9:3, Sng 122:1-5 **4:20:** Godin Araziba 12:5; 12:11-14; 1 Atriviba 9:3; Onger Akaba 122:1-5 * **4:20:** Mighsiar amizir kam an gun migeim, a Gerazimin Mighsiam, a Samarian Distirighin iti. Samarian gumamaziziba mighsiar kamra ghuava Godin ziam fe. Ni deragh foghsi, Luk 9:53in vezin itir akamin gan. **4:21:** Mal 1:11, 1 Ti 2:8 **4:21:** Malakai 1:11; 1 Timoti 2:8 **4:22:** 2 Kin 17:29-41, Ais 2:3, Lu 24:47, Ro 9:4-5 **4:22:** 2 Atriviba 17:29-41; Aisaia 2:3; Luk 24:47; Rom 9:4-5 **4:23:** Jo 1:17, Fl 3:3 **4:23:** Jon 1:17; Filipai 3:3 **4:24:** Ro 12:1, 2 Ko 3:17, Fl 3:3 **4:24:** Rom 12:1; 2 Korin 3:17; Filipai 3:3 † **4:24:** Gumazir maba akar kam “Godin Duamin gavgavimin,” me a giragha ghaze, “me uari uan duabar gavgavimin.” **4:25:** Jo 1:41 **4:25:** Jon 1:41 **4:26:** Mt 26:63-64, Mk 14:61-62, Jo 9:37 **4:26:** Matyu 26:63-64; Mak 14:61-62; Jon 9:37 **4:34:** Jo 6:38, 17:4, 19:30 **4:34:** Jon 6:38; 17:4; 19:30 **4:35:** Mt 9:37, Lu 10:2, MAA 14:15 **4:35:** Matyu 9:37; Luk 10:2; Akar Mogomem 14:15 **4:36:** Sng 126:5-6, Dan 12:3 **4:36:** Onger Akaba 126:5-6; Daniel 12:3

e dar gin azeniba aghoram.' Ezi ki ia migei, ia tintinibar ganiva egh deravira azenibar gan. Dagheba aghuigha gifa, ezi azeniba aghoramın dughiam otogha gifa! ³⁶ Gumazir dagheba isim, a datirighin uan ivezim isi, egha zurara itir ikirimirir aghuarim bagha dagheba akufi. Kamaghin amizi, gumazir dagheba oparim ko gumazir dagheba isim aning virara bar akuegham. ³⁷ Akar kam a guizbangira, 'Gumazir mam azenim opari, ezi gumazir igharazim an dagheba isi.' ³⁸ Ki, ia faragha ingarizir puvatizir azenimın dagheba iniassa, ki ia amada. Gumazir igharaziba azenir kamin ingari, ezi ia ghua me uan gavgavimın oparizir dagheba isi."

³⁹ Amizir kam faragha ghaze, "Gumazir kam, ki fomira amizir araziba, a bar dar na mikeme." Ezi nguibar kamin itir Samarian gumazamizir aviriba, me amizimın akar kam baregha, nighnizir gavgavim Iesusin iti. ⁴⁰ Egha Samariaba a bagha ize, egha me uarir gan ikiasa a gakaghoravira iti. Ezi a dughiar pumuningin me ko iti. ⁴¹ Ezi gumazamizir igharazir avirir maba, me uaghan Iesusin akam baregha nighnizir gavgavim an iti.

⁴² Egha me kamaghin amizim migei, "E nin akamra baregha nighnizir gavgavim gumazir kamin itir pu. Puvati. E uari an akam baraki, egha e fo, gumazir kamra, a guizbangira nguazir kamin itir gumazamizibar Akurvazir Gumazim. Kamaghin e nighnizir gavgavim an iti."

Iesus atrivimın ingangarir gumazimın borim gamizima, a ua dera

⁴³ Ezi Iesus dughiar pumuningin Samarian adarazi ko ikegha givagha, nguibar kam ategha Galilin Distrighin ghu. ⁴⁴ Iesus uabi migirigiar kam gami, "Godin akam inigha izir gumazim, a uan nguibamra ziaba puvati." ⁴⁵ Galilin Distrighin itir gumazamiziba, me uaghan Israel bagh Itazir Dughiamın Isam bagha Jerusalemın nguibamın ghue, ezi Iesus dughiar kamin mirakelin aviribagh amizima me dar gani. Kamaghin amizi, Iesus datirighin uamategha ghua Galilin Distrighin otozi, Galilin gumazamiziba bar akuegha a ini.

⁴⁶ Ezi Iesus ua Kanan nguibamın ghu, a Galilin Distrighin aven itir nguibam. A faragha nguibar kamin dipam girazima a

wainin dipamin oto. Ezi dughiar kamin atrivimın ingangarir gumazir mam, a Kanan nguibamın iti. Ezi an otarim aria, Kaperneamin nguibamın iti. ⁴⁷ Ezi gumazir kam kamaghin oraki, Iesus Judian Distrik ategha uamategha Galilin Distrighin ize. Ezima a Iesus bagha ghua a gakaghora ghaze, "Ni Kaperneamin nguibamın magiri, nan otarim damighti, a ua deraka. Nan otarim bar ovengasava ami."

⁴⁸ Ezi Iesus kamaghin a migei, "Ia mirakelba ko digavir kuram gamir arazibar ganan koghiva, ia nighnizir gavgavim nan ikian kogham."

⁴⁹ Ezi ingangarir gumazir kam kamaghin a migei, "Gumazir Ekiam, ni zuamira izighiri. Puvatightima, nan otarim aremegham."

⁵⁰ Ezi Iesus a migia ghaze, "Ni mangi, nin otarim angamira ikiam." Ezi gumazir kam nighnizir gavgavim Iesusin akamin ikia, egha ghu.

⁵¹ Egha gumazir kam tuavimın ghuavira itima, an ingangarir gumaziba iza tuavimın a bato, egha me kamaghin a migei, "Nin otarim an angamira iti!"

⁵² Ezi a men azara, dughiar manamra borim mong dera. Ezi me ghaze, "Boghinaron 1 kloghin aruer arizimın, an arimariam givazi mikarzim orangi."

⁵³ Ezi afeziam fo, boghinaron dughiar kamran Iesus a mikeme, "Nin otarim an angamira ikiam." Kamaghin amizi, a nighnizir gavgavim Iesusin itima, an adarazi uaghan nighnizir gavgavim iti. ⁵⁴ Kar dughiar namba 2, Iesus Judian Distrik ategha ua iza Galilin Distrighin ikiava mirakelin mam uam a gami.

Iesus uan ingangarim gamua egha Sabatin dughiar gumazamizibar sure gami

5

(Sapta 5--10)

Iesus Betesdan mozir dipamin gumazir mam gamizi a ua dera

¹ Dughiar maba givazi, Judabar isar ekiam otozi, Iesus isam bagha Jerusalemın nguibar ekiamın ghu.* ² Ezi Jerusalemın mozir dipar ekiam mam iti, ezi Hibrun akam me Betesda, a garisi. A Sipsipba Aven

4:42: Jo 17:8, 1 Jo 4:14 4:42: Jon 17:8; 1 Jon 4:14 4:43: Jo 4:40 4:43: Jon 4:40 4:44: Mt 13:57, Mk 6:4, Lu 4:24 4:44: Matyu 13:57; Mak 6:4; Luk 4:24 4:45: Jo 2:23 4:45: Jon 2:23 4:46: Jo 2:1-11 4:46: Jon 2:1-11 4:47: Mt 8:5-6, Lu 7:1-10 4:47: Matyu 8:5-6; Luk 7:1-10 4:48: Jo 2:18, 20:29, 1 Ko 1:22 4:48: Jon 2:18; 20:29; 1 Korin 1:22 4:50: Mt 8:13, Mk 7:29 4:50: Matyu 8:13; Mak 7:29 4:53: Ap 16:14-15, 16:31 4:53: Aposel 16:14-15; 16:31 4:54: Jo 2:11, 2:23 4:54: Jon 2:11; 2:23 * 5:1: Jonin akinafarimın aven itir saptan 5, 6, 7, 8, 9, ko 10, Iesus Sabatin dughiaaba ko Judabar Isar Ekiamın dughiar, ingangarir aviribar akaba iti. Ni Luk 5:1, 5:9, 6:4, 7:2, ko 10:22ın gan. Fofozir gumazir aviriba kamaghin nighnisi, Jon kamaghin en akaghasa, Iesus a Judabar Dughiar Ekiaba, a uabi dar mingarim. Ni Luk 2:13 ko 2:23 ko 11:55ın gan.

Zuir Tiar Akar Ekiamin boroghira iti. Ezi mozir dipar kamin miriam azuarir 5pla iti.†
 3-4 Ezi azuarir kaba arimariar gumazamizir avirim dar iti, damazir okaviriziba ko suer kuraba, ko soroghafariba amiraziba.‡

5 Gumazir mam an azuarir mamin iti, an suemning bar amirazima a 38plan azenibar arimariar kam iti. 6 Ezi Iesus gumazir kamin garima a irighav iti, ezi a fo, a fomiram aria iti. Ezi Iesus an azara, “Ni ua deraghasa ifonge?”

7 Ezi arimariar gumazim kamaghin Iesusin akam ikaragha ghaze, “Gumazir ekiam, ki akurvazir gumaziba puvati. Dipam sirvamadir dughiamin, gumazitam na ingha ghua mozir dipamin averiam gatizir puvati. Ki uabi mangasa ifonge, ezi gumazamizir igharaziba na gafigha faragha ghuaghiri.”

8 Ezi Iesus kamaghin a migei, “Ni dikavigh uan akuriam inigh, daru mangi.” 9 Ezi gumazir kamin suemning zuamira ua dera. Ezi a uan daguivsiaba ingha zui.

Ezi aruer kamin kar Sabatin dughiam, 10 ezi Judaba gumazir kamin ganigha kamaghin a migei, “Datirighin Sabatin dughiam. Moses Osirizir Araziba ghaze, ni Sabatin dughiamin uan daguivsiaba ater daruan kogham.”

11 Ezi a kamaghin men akam ikaragha ghaze, “Gumazir na gamizi ki derazim, a kamaghin na migei, ‘Ni dikavighiva uan daguivsiaba inigh, daru mangi.’”

12 Ezi me an azara, “Gumazir manamra ni migia ghaze, ‘Ni dikavighiva uan daguivsiaba inigh, daru mangi.’” 13 Ezi gumazir ua derazir kam a fozir puvati, tinara a mikeme. Dughiar kam gumazamizir avirim nguibar kamin iti, ezi Iesus men tongin suiaighirigha ghu. Kamaghin amizi, gumazir kam fozir puvati, tina an akura.

14 Ezi gin Iesus Godin Dipenim avinizir divazimin aven ghua an garima a iti. Ezi Iesus a migei, “Ni oragh. Ni datirighin ua dera. Ni uam arazir kuratam damuan marki. Ni oraghan koghti, osimtizir bar ekiatam ni batogham.”

15 Ezi gumazir kam ghua kamaghin Judabav gei, “Gumazir na gamizi ki derazim, a Iesusra.” 16 Iesus Sabatin dughiamin bizir kabagh ami, bizir kam bagha Judaba osimtiziba Iesus garigha ghaze, an en apanim.

17 Ezi Iesus kamaghin men akam ikaragha ghaze, “Nan Afeziam a zurara ingara iza datirikin. Ezi ki uaghan ki ingari.” 18 Ezi Judaba me akar kam baregha me fo, Iesus Sabatin dughiamin Arazimin gin zuir puvati, egha a uaghan ghaze, God guizbangira nan Afeziamra. Akar kamin, a uabi uabi gamigha egha Godin min oto. Kamaghin amizi, Judaba Iesus misueghti an aremeghasa me bar ifonge.

Godin Otarim a ingangarim damuamin gavgavim iti

19 Ezi Iesus Judabar akam ikaragha ghaze, “Ki guizbangira ia migei, Otarim bizitam uan niighnizimin a damighan kogham. Puvati. An Afeziamin gari, an amir biziba darara a dagh ami. Egha bizir Afeziam amiba, Otarim uaghan dagh ami. 20 Afeziam bar Otarim gifonge, egha bizir a uabi amiba, a bar ada isa uan Otarimin aka. Afeziam kamaghsua, a ia damuti ia digavir kuram damuam, kamaghin a ingangarir ekiar igharaziba sara uaghan uan Otarimin akagham, da ingangarir an amigha givazibagh afiragham. 21 Afeziam gumazir ariaghirezibagh amima me ua dikavima an angamira itir ikirimirim me ganidi. Ezi kamaghira Otarim uaghan gumazir a miseveziba angamira itir ikirimirim me ganidi. 22 Afeziam kotin gumazitam in araziba tuisizir puvati. Egha gumazamizibar araziba tuisighamin ingangarim, an a isa Otarim ganingi. 23 Afeziam kamaghsua, gumazamiziba bar Afeziamin ziam fe moghin, me Otarimin ziam fam, kamaghin a gumazamiziba tuisighamin ingangarim isa Otarim ganingi. Gumazim Otarimin ziam fer puvati, an Afeziar Otarim amadazimin ziam fer puvati.

† 5:2: Dughiar kam Jerusalem nguibamin divazir bar ekiam iti. Ezi tiar akar aviriba an iti. Ezi tiar akar kabar mam, an ziam Sipsipba Aven Zuir Tiar Akam. Betesdan mozir dipar ekiam, a tiar akar kam boroghira iti. ‡ 5:3-4: Fozir gumazir maba ghaze, akar igharazir mam uaghan vezin kam iti. Akar kam kamakin: “Me dipar kam sirvamangasa, me a mizuai. Dughiar maba Ekiamin enselin mam ghuaghirigha dipam gamima a sirvamadi. Dipam sirvamangigha givazi, gumazir arimariar manam itim, a dipamin aven magirigh, egh ua deragham.” 5:8: Mt 9:6 5:8: Matyu 9:6 5:10: Kis 20:10, Neh 13:19, Jer 17:21, Mt 12:2, Mk 2:24, Lu 13:14, Jo 9:14 5:10: Ua Me Ini 20:10; Nehemia 13:19; Jeremaia 17:21; Matyu 12:2; Mak 2:24; Luk 13:14; Jon 9:14 5:14: Jo 8:11 5:14: Jon 8:11 5:16: Mt 12:14 5:16: Matyu 12:14 5:17: Jo 9:4, 14:10 5:17: Jon 9:4; 14:10 5:18: Mt 26:4, Jo 7:1, 7:19, 7:30, 10:30, 10:33, Fl 2:6 5:18: Matyu 26:4; Jon 7:1; 7:19; 7:30; 10:30; 10:33; Filipai 2:6 5:19: Jo 5:30, 8:28-29, 12:49, 14:10 5:19: Jon 5:30; 8:28-29; 12:49; 14:10 5:20: Mt 3:17, Jo 3:35, 2 Pi 1:17 5:20: Matyu 3:17; Jon 3:35; 2 Pita 1:17 5:21: Lo 32:39, 1 Sml 2:6, 2 Kin 5:7, Lu 7:14, 8:54, Jo 11:25, 11:43, Ro 4:17, Ef 2:5 5:21: Godin Araziba 32:39; 1 Samuel 2:6; 2 Atriviba 5:7; Luk 7:14; 8:54; Jon 11:25; 11:43; Rom 4:17; Efesus 2:5 5:22: Mt 11:27, Jo 3:17, 5:27, 9:39, Ap 10:42, 17:31, 1 Pe 4:5 5:22: Matyu 11:27; Jon 3:17; 5:27; 9:39; Aposel 10:42; 17:31; 1 Pita 4:5 5:23: Fl 2:10-11, 1 Jo 2:23 5:23: Filipai 2:10-11; 1 Jon 2:23

²⁴ “Ki guizbangira ia migei, gumazim nan akam baragha, egha nighnizir gavgavim Afeziar na amadazimin ikiava, egha a zurara itir ikirimirir aghuarim iti. A kotiabapuvati. An ovevem ategha, datirighin an angamira iti.

²⁵ “Ki guizbangira ia migei, dughiar otivamim, a datirighin otogha gifa. Ezi gumazamizir ariaghireziba me Godin Otarimin akam baragham. Gumazamizir a baraghiziba, me angamira ikiam. ²⁶ Afeziam, a uabi ikirimirir zurara itim aningamin gavgavim iti. Kamaghira a uan Otarim gamizi, a uaghan ikirimirir zurara itim aningamin gavgavim iti. ²⁷ A Gumazamizibar Otarim, kamaghin amizi Afeziam gumazamizibar araziba tuisighamin gavgavim a ganingi. ²⁸ Ia nan akar kam inigh egh digavir kuram damuan marki. Dughiam otivasava amima gumazamizir ariaghireziba, me bar Otarimin akam baragham. ²⁹ Egh me bar moziba ategh azenimin izam. Gumazamizir arazir aghuibagh amiziba, me ua dikavigh egh zurara angamira ikiam. Eghti gumazamizir arazir kurabagh amiziba, me ua dikavighiva kotiamin ikiam, eghti ki kamaghin me mikimam, me bar helin mangiva ivezir kuram iniam.”

Marazi uaghan ghaze, Iesus a tina

³⁰ Egha Iesus ua kamaghin migei, “Ki uabi uan nighnizimin gin mangi bizitam damighan kogham. Ki akar Afeziam da inizibar gin ghua, egha gumazamizibar araziba tuisisi. Ki uabi uan ifongiamin gin zuir puvati. Ki Afeziamin ifongiamin gin zuima, a na amadazima ki ize. Kamaghin amizi, ki gumazamizibar araziba deravira da tuisisi, ezi nan kotiam a bar guizbangira ghua egha bar dera.

³¹ “Eghti ki uabi ua bagh uan ingangariba ko arazibar gun mikimtima, gumazamiziba nighnizir gavgavim ki migeir akar kabar ikian marki. ³² Ezi igharazitav a iti, egha

a uaghan nan araziba ko nan ingangaribar gun migei. Ezi ki fo, a nan gun migeir akaba guizbangira. **

³³ “Iarara fomira gumazir maba amangizi me Jon bagha ghuezi a nan gun mikeme, ezi an akam guizbangira. ³⁴ Ki uabi, ki gavgavim gumazitamın akam daningasa nighnizir puvati. Ki God ian akurvaghasa, ki ifonge. Kamaghin amizi, ki Jonin akamin gun ia migei. ³⁵ Jon a lamin min ikia isia angazangarim gumazamizibagh anidi. Ezi dughiar otevimin ia an akam iniasa ifonge, ezi Jonin angazangarim ia gisiragha ia gamima ia bar akonge.

³⁶ “Ezi nan gun migeir akar mam iti, a Jonin akam gafira, akar kam datirighin nan gun ia migei. Afeziam, ki ingangarir kam damuva anegivasa, a na ganingi. Ezi ingangarir ki amir kaba, da bar deraghavira nan gun gumazamizibav gei, Afeziam na amadazi ki ize. ³⁷ Ezi Afeziar na amadazi ki izezim, a uabi nan gun migei. Ezi ia tong an akam barazir puvati. Egha ia dughiatam an guamin ganizir puvati. Bar puvati. ³⁸ Ia Afeziam amadazir gumazir kamın akam nighnizir gavgavim an itir puvati. Ian arazir kaba ian gun migei, Afeziamın akam uaghan ian navir averiabar itir puvati.††

³⁹ “Ia ghaze, akar Godin Akinafarimin itim, a zurara itir ikirimirir aghuarim ia ganidi. Kamaghin amizima ia akar Godin Akinafarimin itibar gara da tuisisi. Ezi Godin Akinafarim uaghan nan gun migei! ⁴⁰ Ezi ia na bagh izi zurara itir ikirimirir aghuarim inian aghua.

⁴¹ “Ki gumazamiziba da ziar ekiam iniasa, migirigiar kabagh amir puvati. ⁴² Ki ia gifo. Ian navir averiabar, ia guizbangira God gifongezir puvati.†† ⁴³ Ki uan Afeziamin ziamin ize, ezi ia nan akam baraghan aghua. Eghti gumazitam uabi uan ziamin izeghti, ia an akam zuamiram a baregham. ⁴⁴ Ia uan adarazira me da ziar ekiaba isi. Ezi God uabira ziar

5:24: Jo 3:15-18, 6:40, 8:51, 1 Jo 3:14 5:24: Jon 3:15-18; 6:40; 8:51; 1 Jon 3:14 5:25: Jo 5:28, Ef 2:1, 2:5-6, Kl 2:13
 5:25: Jo 5:28; Efesus 2:1; 2:5-6; Kolosi 2:13 5:27: Dan 7:13-14, 7:22, Jo 5:22, Ap 10:42, 17:31 5:27: Daniel 7:13-14; 7:22; Jon 5:22; Aposel 10:42; 17:31 5:29: Ais 26:19, Dan 12:2, Mt 16:27, Jo 6:40, Ap 24:15, 1 Ko 15:52, 1 Te 4:16
 5:29: Aisaia 26:19; Daniel 12:2; Matyu 16:27; Jon 6:40; Aposel 24:15; 1 Korin 15:52; 1 Tesalonika 4:16 5:30: Mt 26:39, Jo 4:34, 5:19, 6:38 5:30: Matyu 26:39; Jon 4:34; 5:19; 6:38 5:31: Jo 8:13-14, MAA 3:14 5:31: Jon 8:13-14; Akar Mogomem 3:14 § 5:31: Ni Godin Araziba 19:15in gan. 5:32: Mt 3:17, Jo 5:36-37, 8:18, 1 Jo 5:6-9 5:32: Matyu 3:17; Jon 5:36-37; 8:18; 1 Jon 5:6-9 ** 5:32: Iesus “igharazitav,” migia, a uan Afeziam God migei. 5:33: Jon 1:19-34; 3:27-30; Efesus 2:8; Taitus 3:5 5:35: Mt 13:20-21, Mk 6:20, 2 Pi 1:19 5:35: Matyu 13:20-21; Mak 6:20; 2 Pita 1:19 5:36: Jo 3:2, 10:25, 10:38, 14:11, 1 Jo 5:9 5:36: Jon 3:2; 10:25; 10:38; 14:11; 1 Jon 5:9 5:37: Mt 3:17, 17:5, Mk 1:11, Lu 3:22, Jo 5:32, 6:27, 8:18, 1 Ti 1:17, 1 Jo 4:12 5:37: Matyu 3:17; 17:5; Mak 1:11; Luk 3:22; Jon 5:32; 6:27; 8:18; 1 Timoti 1:17; 1 Jon 4:12 †† 5:38: Gumazir Afeziam amadazir kam, a Iesus uabi. 5:39: Lo 18:15-18, Lu 16:29, 24:27, 24:44, Jo 5:46, Ap 13:27, 17:11, 2 Ti 3:15, 1 Pi 1:10-11 5:39: Godin Araziba 18:15-18; Luk 16:29; 24:27; 24:44; Jon 5:46; Aposel 13:27; 17:11; 2 Timoti 3:15; 1 Pita 1:10-11 5:40: Jo 1:11, 3:19 5:40: Jon 1:11; 3:19 5:41: Jo 5:34, 1 Te 2:6 5:41: Jon 5:34; 1 Tesalonika 2:6 †† 5:42: Gumazir maba akar kam giragha ghaze, “Godin apangkuvim ian navibar itir puvati.” 5:43: Mt 24:5, 24:24 5:43: Matyu 24:5; 24:24 5:44: Jo 12:43, Ro 2:29 5:44: Jon 12:43; Rom 2:29

ekiam anidima, ia a inian aghua. Ia arazir kabar amu, egh ia manmaghin nighnizir gavgavim nan ikiam? Bar puvatigham!

⁴⁵ “Ia kamaghin nighnighan marki, ki Afeziamin damazimin akam ia gasam. Puvati. Gumazir akam ia gasamim, a Moses uabi, a gumazir kam ia ghaze, a ian akuragham. ⁴⁶ Ezi akar Moses osiriziba, da nan gun migei. Kamaghin, ia nighnizir gavgavim Mosesin akabar ikiva, egh ia uaghan nighnizir gavgavim nan akabar ikiam. Kamaghin amizi, ia guizbangira nighnizir gavgavim Mosesin akaba ko nan akabar itir puvati. ⁴⁷ Ezi kamaghin, ia nighnizir gavgavim Moses osirizir akabar itir puvati, egh ia manmaghin nighnizir gavgavim na akabar ikiam?”

6

Iesus dagheba isa 5,000plan gumazibagh anidi

(Matyu 14:13-21; Mak 6:30-44; Luk 9:10-17)

¹ Ezi bizir kabar gin Iesus Galilin Dipar Akaremin dadarir vuemim ghu, dipar kamin ziar mam Taiberias. ² Gumazamizir avirim faraghavira an garima a mirakelin arazir aviribar arimariar gumazamizibagh amizi me ua dera. Kamaghin amizi, me datirighin an gin zui. ³ Ezi Iesus mighsiamin ghuavan-abogha, uan suren gumaziba ko aperaghav iti. ⁴ Ezi dughiar kamin God Israelia Gitazir Dughiamin Isam otivasa roghira izi. ⁵ Ezi Iesus kogha garima, gumazamizir avirir ekiam a bagha izi. Ezi a kamaghin Filipin azara, “E managh gumazamizir kaba bagh daghebagh ivezegh me daningam?” ⁶ (Ezi Iesus Filipin nighnizir gavgavim, gavgavim a daningasava, akar kam puram a gami. Iesus uabi bizir a damuamim gifo.)

⁷ Ezi Filip a ikaragha ghaze, “E 200 kina inigh bret givezeghti, da bar gumazamizibar tughatighan kogham, me vaghvagh bretin akuar muziarini ini dar amam.”

⁸ Ezi Iesusin suren gumazibar mav, an ziam Andru, a Saimon Pitan aveghbuam, a kamaghin migei, ⁹ “Otarir mam a kagh iti, a bretin me balin daghemin ingarizir 5pla, ko osirir pumuningra iti. Ezi gumazamizir avirir ekiam iti. Kamaghin bretin kam ko osirir kamning, da manmaghin en akuragham?”

¹⁰ Ezi Iesus kamaghin migei, “Ia gumazamizibav kimitima me dapiagh.” (Grazir

avirim danganir kamin iti.) Ezi gumazamiziba apia. Egha men tongin, 5,000in gumaziba iti. ¹¹ Me apiaghav itima, Iesus bretin kaba inigha God minabagha gumazamizibagh anidi. A uaghan osirir pumuning kamaghira aning gami. A me ganidima, me uan ifongiabar amegha tughati.

¹² Me amegha naviba bar izivazima Iesus kamaghin uan suren gumazibav gei, “Ia dagher nar ikiavira itiba bar da akumakumigh. Taba pura ikian marki.”

¹³ Gumazamiziba, 5plan bretin me balin daghem ingariziba amegha givazima, bretin naba iti. Ezi suren gumaziba bretin nar muziarir itiba akumakumigha 12plan akirabagh aghuizi da izifa.

¹⁴ Ezi gumazamiziba mirakelin arazir Iesus amizir kamin ganigha, kamaghin migei, “Bar guizbangira, kar Godin akam inigha izir gumazim, God nguazir kamin anemangasa mikeme!” ¹⁵ Ezi Iesus akar kam baregha fo, me iziva an suiragh a damighi, a men atrivimin ikiam. Kamaghin amizi, a danganir kam ategha uabira uamategha mighsiamin ghu.

Iesus Galilin Dipar Akarem gisin arua zui
(Matyu 14:22-33; Mak 6:45-52)

¹⁶ Ezi guaratizir kamin Iesusin suren gumaziba dipamin ghuaghiri. ¹⁷ Egha me botin mam inigha dipam abigha Kaperneamin nguibam bagha zui. Iesus tighar me bativam, ezi aminim pirigha gifa. ¹⁸ Ezi aminir dafam otogha, ongarim givaima an ekiabar dikafi. ¹⁹ Ezi me 5 o 6 kilomitan pul gamua ghuu garima, Iesus dipam gisin arua botin boroghin izi. Ezi me bar atiatingi. ²⁰ Ezi Iesus kamaghin me migei “Kar kirara izi. Ia atiatingan marki.” ²¹ Ezi me a inigh botin aven izasa bar ifonge, ezi bot bar zuamira danganir me zuumin oto.

Gumazamiziba Iesus buri

²² Amimzaraghan, gumazamizir dipamin vongin ikiavira ikeziba, me fo, botin vamira boghinaron ike, ezi Iesus uan suren gumaziba ko botin kamin ghuzir puvati. Suren gumazibara botin kamin ghue. ²³ Ezi Taiberiasin botin maba, danganir kamin boroghira izi, danganir kam, Ekiam Iesus, God minabagha bret gumazir aviribagh aningizi me amezim. ²⁴ Ezi gumazamiziba kamaghin ganigha fo, Iesus itir puvatizima,

5:45: Lo 31:26-27, Ro 2:12 5:45: Godin Araziba 31:26-27; Rom 2:12 5:46: Stt 3:15, Lo 18:15-18, Jo 1:45, Ap 3:22, 26:22 5:46: Jenesis 3:15; Godin Araziba 18:15-18; Jon 1:45; Aposel 3:22; 26:22 5:47: Lu 16:31 5:47: Luk 16:31
6:4: Jo 2:13 6:4: Jon 2:13 6:5: Mt 14:14, Mk 6:34, Lu 9:12 6:5: Matyu 14:14; Mak 6:34; Luk 9:12 6:9: 2 Kin 4:43 6:9: 2 Atriviba 4:43 6:14: Stt 49:10, Lo 18:15-18, Mt 11:3, Jo 1:21, 2:11, 4:19, 4:25, 5:46 6:14: Jenesis 49:10; Godin Araziba 18:15-18; Matyu 11:3; Jon 1:21; 2:11; 4:19; 4:25; 5:46 6:15: Mt 14:23, Jo 18:36 6:15: Matyu 14:23; Jon 18:36 6:23: Jon 6:11

an suren gumaziba uaghan itir puvati. Kamaghin amizi, me botin kabar ghuavanega, Iesus buriasa Kaperneamin nguibamin zui.

Iesus, a dagher ikirimirir zurara itim anidim

²⁵ Ezi gumazamiziba dipamin vongin Iesus batogha givagha, kamaghin a migei, "Tisa, ni manadizoghin kagh ize?"

²⁶ Ezi Iesus men akam ikaragha ghaze, "Bar guizbangira ki ia migei, ia mirakelin arazarazir ia ganiziba dagh nighnigha iza na buri, o? Puvati. Ki ghaze, ia dagher ki ia ganingizir kam amegha ia naviba bar izefe, ezi bizir kam bagha ia na buri. ²⁷ Ia dagher kuraghiriba bagh ingar da inian marki. Ia dagher zurara ikia mamaghira itim bagh ingariva a inigh, kar dagher zurara itir ikirimirir aghuarim anidim. Afeziam God kamaghin ian aka, Gumazamizibar Otarim, a uabin torogha gavgavim a ganing. Kamaghin amizi, dagher kam, Gumazamizibar Otarim ia daningam."

²⁸ Ezi me an azara, "E manmaghin damighiva egh e Godin ingangarim damuam?"

²⁹ Ezi Iesus kamaghin men akam ikaragha ghaze, "Godin ingangarim kamakin. Ia gumazir God amadazir kam, ia nighnizir gavgavim an iki."

³⁰ Ezi me kamaghin an azara, "Ni mirakelin arazir manam damighti e an ganighiva, nighnizir gavgavim nin ikiam? Ni tizim damigham? ³¹ En ovaviba dagher mam an ziam mana, me gumazamiziba puvatizir danganimin ikia aneme. Godin Akinafarimin itir akam mikemezi moghin, 'A Godin Nguibamin manan daghem me ganingizima me aneme.'"

³² Ezi Iesus kamaghin me migei, "Ki guizbangira ia migei, Moses Godin Nguibamin daghem ia ganingizir pu. Puvati. Kar nan Afeziam Uan Nguibamin itir guizin daghem ia ganing. ³³ Dagher God e ganingizir kam, a Godin Nguibam ategha izaghiri, a nguazir kam itir gumazamizibagh amima me ikirimirir aghuarim iti."

³⁴ Ezi me an azara, "Ekiam, ni dagher kam zurara e daningvira iki."

³⁵ Ezi Iesus kamaghin me migei, "Ki uabi, dagher ikirimirir zurara itim anidim. Gumazir na bagha izim, mitiriam uam an aghan kogham. Ezi gumazir nighnizir gavgavim nan itim, kuarim uam an piran kogham. ³⁶ Ki ia mikeme, ia nan ganigha gifa, egha ia nighnizir gavgavim itir puvati. ³⁷ Ezi gumazamizir Afeziam na ganingiziba, me bar na bagh izam. Egh gumazir na bagh izamim, ki a batueghan kogham. ³⁸ Ki uan ifongiamin gin mangasa Godin Nguibam ategha izaghizir puvati. Ki Afeziar na amadazim ifongiamin gin mangasa ki izaghiri. ³⁹ Ezi Afeziar na amadazim ifongiam, a kamakin, ki gumazamizir a na ganingizitam ateghan kogham. Puvati. Ki Godin Kotin Dughiamin me damighti me bar ua dikavigham."

⁴⁰ Nan Afeziamin ifongiam kamakin, gumazamiziba bar Otarim ganighiva egh nighnizir gavgavim an ikiva, me zurara itir ikirimirir aghuarim iniam. Eghti Godin Kotin Dughiam otoghti ki me damighti me ua dikavigham."

⁴¹ Ezi Judaba akar kam baraki, "Ki uabi ki dagher kam, Godin Nguibam ategha izaghiri," egha me an atarava a gimobi.

⁴² Me ghaze, "Gumazir kam a Iesus, Josepin otarim. E an afeziam ko amebam gifo. Ezi manmaghsua a ghaze, 'Ki Godin Nguibam ategha, egha izaghiri?'"

⁴³ Ezi Iesus kamaghin men akam ikaragha ghaze, "Ia atara egha uarigh imobir arazir kam atakigh. ⁴⁴ Gumazitam uabi uan ifongiamin na bagh izeghan kogham. Puvati. Afeziar na amadazim, an nighnizim feghiva a inigh na bagh izam. Eghti Godin Kotin Dughiam ki mozimin a damighti a ua dikavighiva angamira ikiam. ⁴⁵ Akar kam kamaghin Godin akam inigha izir gumazibar Akinafarimin iti, 'God bar gumazamizibar sure damuam.' Ezi kamaghin gumazamiziba Afeziamin akam baregha, Afeziam da fozozim isa na bagha izi.

⁴⁶ "Gumazitam Afeziamin ganizir puvati. Gumazir Afeziam ko ikegha izezir kam, a uabira Afeziamin gani. ⁴⁷ Ki guizbangira

6:26: Jo 6:11-12 **6:26:** Jon 6:11-12 **6:27:** Mt 3:17, Lu 3:22, Jo 1:33, 4:14, 6:48-58, Ap 2:22, 2 Pi 1:17 **6:27:** Matyu 3:17; Luk 3:22; Jon 1:33; 4:14; 6:48-58; Aposel 2:22; 2 Pita 1:17 **6:29:** 1 Jo 3:23 **6:29:** 1 Jon 3:23 **6:30:** Ua Me Ini 16:4; 16:15; Diboboniba 11:7-9; Nehemia 9:15; Ongor Akaba 78:24; Matyu 12:38; 16:1; Mak 8:11; Jon 2:18; 1 Korin 1:22; 10:3 **6:34:** Jo 4:14-15, 6:48-58, 7:37 **6:34:** Jon 4:14-15; 6:48-58; 7:37 **6:35:** Jo 4:14, 6:48-58 **6:35:** Jon 4:14; 6:48-58 **6:36:** Jo 6:26, 6:64, 20:29 **6:36:** Jon 6:26; 6:64; 20:29 **6:37:** Mt 11:28, Jo 10:28-29, 17:6-8, 2 Ti 2:19, 1 Jo 2:19 **6:37:** Matyu 11:28; Jon 10:28-29; 17:6-8; 2 Timoti 2:19; 1 Jon 2:19 **6:38:** Mt 26:39, Jo 4:34, 5:30 **6:38:** Matyu 26:39; Jon 4:34; 5:30 **6:39:** Jo 10:28-29; 17:12, 18:9 **6:39:** Jon 10:28-29; 17:12; 18:9 **6:40:** Jo 3:15, 6:27, 6:47, 6:54, 11:24 **6:40:** Jon 3:15; 6:27; 6:47; 6:54; 11:24 **6:42:** Mt 13:55, Mk 6:3, Lu 4:22 **6:42:** Matyu 13:55; Mak 6:3; Luk 4:22 **6:44:** Jo 6:65 **6:44:** Jon 6:65 **6:45:** Ais 54:13, Jer 31:34, Mai 4:2, Hi 8:10 **6:45:** Aisaia 54:13; Jeremaia 31:34; Maika 4:2; Hibru 8:10 **6:46:** Mt 11:27, Lu 10:22, Jo 1:18 **6:46:** Matyu 11:27; Luk 10:22; Jon 1:18 **6:47:** Jo 3:15-18, 3:36, 6:40 **6:47:** Jon 3:15-18; 3:36; 6:40 **6:48:** Jo 6:31-35, 6:58 **6:48:** Jon 6:31-35; 6:58

ia migei, gumazir nighnizir gavgavim nan itim, a zurara itir ikirimirir aghuarim iti. ⁴⁸ Ki uabi, ki dagher ikirimirir zurara itim anidim. ⁴⁹ Ian ovavir kaba me, dagher ziam mana, me gumazamiziba puvatizir danganimin ikia aneme, egha ariaghire. ⁵⁰ Ezi dagher kam Godin Nguibam ategha izaghiri, gumazamiziba anemiva, egh me aremeghan kogham. ⁵¹ Ki uabi dagher kam, ikirimirir zurara itim anidim, Godin Nguibam ategha izaghiri. Eghti gumazitam dagher kam ameghiva, a zurara itir ikirimirir aghuarim iniam. Dagher ki a daningamin, a nan inivafizim. Ki kamaghsua, nguazimin gumazamiziba me angamira ikiam, kamaghin ki me bagh uan inivafizim anenigham.”

⁵² Ezi Judaba akar kam baregha egha uari tongin uarir atara ghaze, “Gumazir kam manmaghin uan inivafizim e danighti e anemam?”

⁵³ Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ki guizbangira ia migei, ia Gumazamizibar Otaramin inivafizim ameghan koghiva, egh an ghuzim ameghan koghiva, egh ia angamira itir ikirimirir an ikian kogham. ⁵⁴⁻⁵⁵ Nan inivafizim a guizin daghem, ezi nan ghuzim a guizin apir bizim. Kamaghin amizi, gumazim nan inivafizim apava egha nan ghuzim api, a zurara itir ikirimirir aghuarim iti. Eghti Godin Kotin Dughiamin ki a danighti a ua mozimin dikavigham. ⁵⁶ Ezi gumazim nan inivafizim apava egha nan ghuzim api, a nan poroghav iti, ezi ki an poroghav iti. ⁵⁷ Afeziar ikirimirir angamira itim anidim, a na amadazima ki ize, ezi ki Afeziamin gavgavimin angamira iti. Ezi kamaghira gumazim nan inivafizim api, a nan gavgavimin ikirimirir angamira itim iniam. ⁵⁸ Dagher kamra, a Godin Nguibam ategha izaghiri. Egha dagher kam, a dagher ian ovavira fomiram anemegha gin ariaghirezimin min garir pu. Puvati. Gumazir dagher kam apim, a zurara itir ikirimirir aghuarim iniam.” ⁵⁹ Iesus Kaprneamin nguibamin itir God ko migeir dipenimin aven ikia, egha gumazamizibar sure gamua akar kamin me mikeme.

Iesusin akaba, da zurara itir ikirimirir aghuarim anidi

⁶⁰ Ezi suren gumaziba Iesusin akar kam baregha, men avirim kamaghin migia ghaze, “Akar kam e gamima e nighnizir aviribagh ami. Tina akar kam baragham?”

⁶¹ Ezi Iesus uan navir averiamin aven kamaghin fo, an suren gumaziba puvira akar a mikemezim migia imobi.

Ezi a men azara, “Akar kam ti ian nighnizir gavgaviba gasighasisi, o? ⁶² Egh ia Gumazamizibar Otaramin ganighti, a nguibar a fomira ikezimin ua ghuaan-aboghti, ia manmaghin nighnigham? ⁶³ Godin Duam uabi, angamira itir ikirimirir gumazamizibagh anidi. Gumazimin gavgavim tong ian akuraghan kogham. Akar ki ia mikemezir kaba, da Godin Duamin bizim, da angamira itir ikirimirir ia ganidi. ⁶⁴ Ezi gumazir ian tongin itir maba, me nighnizir gavgaviba nan itir puvati.” (Iesus fomira iza datirighin, a nighnizir gavgavim itir puvatizir gumazamizibagh fo. Egha a gumazir a isi apanibar dafarim darighamin kam gifo.)

⁶⁵ Egha Iesus ua me migei, “Me nighnizir gavgavim nan itir puvati, ezi bizim kam bagha, ki ia mikeme, ‘Afeziamin gavgavim gumazitam danighan koghti, kamaghin gumazir kam na bagh izeghan kogham.’”

⁶⁶ Iesus akar kamin gun mikemegha givazima, an suren gumazir avirim anetegha ua ghue, egha uam a ko aruir puvati. ⁶⁷ Ezi Iesus kamaghin 12plan suren gumazibar azara, “Ezi ia? Ia ti uaghan na ategh mangasa?”

⁶⁸ Ezi Saimon Pita an akam ikaragha ghaze, “Ekiam, e tina bagh mangam? Nin akabara, da zurara itir ikirimirir aghuarim anidi. ⁶⁹ Ezi e nighnizir gavgavim ikia, egha deravira kamaghin fo, ni gumazir Godin damazimin bar zuegha arazir kuraba nin puvatizim, God ua bagha ni ginaba.”

⁷⁰ Ezi Iesus kamaghin men akam ikaragha ghaze, “Manmaghin ami? Ki uabi ia 12plan suren gumaziba misefe. Ezi ian tongin itir mav, a duar kuram.” ⁷¹ A Judasin migei, a Saimon Iskariotin otarim, a 12plan suren gumazibar mav. Iesus fo, Judas gin a isi apanibar dafarim datighti me a misueghti, an aremegham.

7

Judabar Averenibar Aven Ikiamin Isar Ekiam otozi, Iesus an ganasa zui

¹ Dughiar maba givazima, Iesus Galilin Distrighin aven arui. A fo, Judaba a misueghtiama an aremeghasa a bagha mizuai. Kamaghin amizima, a ua Judian Distrighin mangan aghua. ² Ezi Judabar

6:51: Jo 3:13, Hi 10:5, 10:10	6:51: Jon 3:13; Hibru 10:5; 10:10	6:53: Mt 26:26-28	6:53: Matyu 26:26-28
6:54-55: Jon 4:14; 6:27; 6:40; 6:63	6:56: 1 Jo 3:24, 4:15-16	6:56: 1 Jon 3:24; 4:15-16	6:57: Jo 15:4-5, 1 Jo 3:24
6:57: Jon 15:4-5; 1 Jon 3:24	6:62: Mk 16:19, Jo 3:13, Ap 1:9-11, Ef 4:8	6:62: Mak 16:19; Jon 3:13; Apol 1:9-11;	
Efesus 4:8	6:63: 2 Ko 3:2	6:63: 2 Korin 3:6	6:64: Jo 6:36, 13:11
6:65: Jon 6:44-45	6:68: Matyu 16:16; Mak 8:29; Luk 9:20	6:69: Mt 14:33, Mk 1:24, Jo 1:49	6:69: Matyu 14:33; Mak 1:24; Jon 1:49
7:1: Jon 5:18	7:1: Jon 5:18	7:2: Wkp 23:24, Lo 16:13	7:2: Ofa Gami 23:34; Godin Araziba 16:13

Averpenibar Ikiamin Dughiar Ekiam otivasa roghira izi. ³ Ezi an doziba kamaghin a migia ghaze, “Ni danganir kam ateghiva Judian Distrighin mangi. Eghti nin suren gumaziba ingangarir ni amibar ganam. ⁴ Egh gumazitam gumazamiziba bar a gifoghsi, a modogh ingangarim damuan kogham. Ni bizir kabar amuava, kamaghin ni uabi isi gumazamiziba bar men akagham.” ⁵ (An doziba uaghan nighnizir gavgavim an itir puvati, egha akar kam mikeme.)

⁶ Ezi Iesus kamaghin men akam ikaragha ghaze, “Nan dughiam a tighar izam. Ezi dughiaaba bar, ian dughiar aghuiba. ⁷ Ezi nguazir kamın itir gumazamiziba me ian apanim damuan kogham. Ezi ki men arazir kurar me amibar gun migei. Kamaghin amizi, me nan apanim gami. ⁸ Ia uarira isamin dughiar kam bagh Jerusalem mangi. Nan dughiam tighar izam, kamaghin amizi, ki isam bagh mangighan kogham.” ⁹ A kamaghin me mikemegha, Galilin Distrighin ikiavira iti.

¹⁰ Ezi an doziba ghuegha givazima, Iesus uaghan men gin zui. An azenara zuir puvati, a mogomebar zui, ezi gumazamiziba a gifozir puvati.

¹¹ Ezi isar ekiamin dughiamin, Judabar gumazir ekiaba a bagha garagharua migei, “Gumazir kam managh iti?”

¹² Ezi gumazamiziba uarir tongin a bagha sighsirir akabar uariv gei. Marazi ghaze, “A gumazir bar aghuim.”

Ezi marazi ghaze, “Puvati, a gumazamizibagh ifari.” ¹³ Egha me Judabar gumazir ekiabar atiati. Kamaghin amizi, tav an araziba azenara dav geir puvati.

¹⁴ Ezi isamin dughiar kamın tongin, Iesus Godin Dipenim avinizir divazimin aven ghugha gumazamizibar sure gami. ¹⁵ Judaba an akar kam barasi, egha me nighnizir aviribagh amua kamaghin migei,

“Manmagh amizi gumazir kam fofozir kaba iti? A suren ghuzir puvati.”

¹⁶ Ezi Iesus kamaghin men akam ikaragha ghaze, “Ki ia ganingizir akar kam, kar nan akam puvati, kar Godin akam, a na amadazima ki ize. ¹⁷ Ezi gumazitam Godin akam bar an gin mangasa ifonge, an akar ki mikemezir kamın mingarim bar a gifogham. Egh a fogham, akar kam Godin ize, o a pura nan nighnizimin ize. ¹⁸ Gumazir pura uan nighnizimin migeim, a uabi uan ziam fasa ifonge. Ezi gumazim a gumazir anemadazimin ziam fasa ifonge, gumazir kam a guizin akabara migei, egha a bizitam gifarir puvati.

¹⁹ “Fomira Moses Godin Araziba osirigha ia ganingi. Ezi gumazitam ian tongin ikia Moses Osirizir Arazibar gin zuir puvati. Ia tizim bagh na misueghti ki aremegham?”

²⁰ Ezi gumazamiziba kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Ti duar kuratam ni gapasa! Gumazir manamra ni misueghti na aremegham?”

²¹ Ezi Iesus kamaghin men akam ikaragha ghaze, “Ki mirakelin ingangarir vamira a gami, ezi ia bar nighnizir aviribagh ami.* ²² Ezi ia nighnigh, Moses mikarzir mogomebar iniba aghorir arazim ia ganingi, ezi ia Sabatin dughiaabar uaghan otaribar mikarzir mogomebar inibar ghorii. (Guizbangira, Moses uabi arazir kam atizir puvati. Arazir kam ian ovavibar oto.) ²³ Ia Moses Osirizir Araziba deragh a dar gin mangisi, egh ia Sabatin dughiamin otaribar mikarzir mogomebar inibar ghoram. Ezi ki gumazir mam Sabatin dughiamin a gamizima a ua bar dera, ezi manmaghsua ia nan aningaghe?† ²⁴ Ia pura damazir kinibar bizibar ganiva, da tuisighan marki. Ia guizin arazimin araziba deravira da tuisigh.”

Gumazamiziba foghasa, Iesus a tinara

²⁵ Ezi Jerusalem gumazamizir maba, me Iesus amizir bizibar ganigha kamaghin

7:5: Mt 13:55, Mk 3:21, Ap 1:14 7:5: Matyu 13:55; Mak 3:21; Apotel 1:14 7:6: Jo 2:4, 7:8, 7:30, 8:20 7:6: Jon 2:4; 7:8; 7:30; 8:20 7:7: Jo 3:19, 15:18-19 7:7: Jon 3:19; 15:18-19 7:11: Jo 11:56 7:11: Jon 11:56 7:12: Mt 21:46, Lu 7:16, Jo 10:19 7:12: Matyu 21:46; Luk 7:16; Jon 10:19 7:13: Jo 9:22, 12:42, 19:38, 20:19 7:13: Jon 9:22; 12:42; 19:38; 20:19 7:15: Mt 13:54, Lu 2:47 7:15: Matyu 13:54; Luk 2:47 7:16: Jo 3:11, 8:28, 12:49, 14:10 7:16: Jon 3:11; 8:28; 12:49; 14:10 7:17: Jo 8:43 7:17: Jon 8:43 7:18: Jo 5:41, 5:44, 8:50 7:18: Jon 5:41; 5:44; 8:50 7:19: Kis 24:3, Lo 33:4, Mt 12:14, Mk 3:6, Ap 7:38, 7:53, Ro 2:21-24 7:19: Ua Me Ini 24:3; Godin Araziba 33:4; Matyu 12:14; Mak 3:6; Apotel 7:38; 7:53; Rom 2:21-24 7:20: Jo 8:48, 8:52, 10:20 7:20: Jon 8:48; 8:52; 10:20 * 7:21: Iesus faragha Betesdan mozir dipamin boroghin ikia mirakelin kam gamigha, egha datirighin a migei. Ni Jon 5:1-18 ko, Ua Me Ini 31:14-15in gan. 7:22: Stt 17:9-13, Wkp 12:3 7:22: Jenesis 17:9-13; Ofa Gami 12:3 7:23: Jo 5:8-10, 5:16 7:23: Jon 5:8-10; 5:16 † 7:23: Moses Osirizir Araziba kamaghin migei, amizitam otaritam batezimrama, me an girara dughiaabar bora, egha dughiar namba 8in me otarimin mikarzir mogomemin inim aghori. Ni Ofa Gami 12:3in gan. Iesusin dughiamin, me Sabatin dughiamin ingangaribar anogoro. Eghti otaritamin mikarzir mogomemin inim aghoramin dughiam Sabatin dughiatamin otogham, me ingangarir kam damuam. Me ghaze, mikarzir mogomemin inim aghorir arazim uaghan ingangarir mam, egha me guizbangira ingangarir kam Sabatin dughiam uaghan a gami. 7:24: Wkp 19:15, Lo 1:16-17, Ais 11:3-4, Jo 8:15, Je 2:1 7:24: Ofa Gami 19:15; Godin Araziba 1:16-17; Aisaia 11:3-4; Jon 8:15; Jems 2:1 7:25: Jo 5:18 7:25: Jon 5:18

migei, "Manmaghin ami? Kar gumazir kamra, en gumazir ekiaba a misueghtima an aremeghasa, me ifonge. ²⁶ A kara, an azenara migei, ezi me migirigiatam a gamir puvati. Me ti fo, a gumazir kam, God Ua E Iniasa Misevezir Gumazim? ²⁷ Ezi e gumazir kamin nguibam gifo. Eghti God Ua E Iniasa Misevezir Gumazim otoghti, gumazitam an nguibam gifoghan kogham."

²⁸ Ezi Iesus Godin Dipenimin ikia egha akam gumazamizibav kiri. Egha a kamaghin dei, "Ia ghaze, ia bar na gifo, egha ia ti nan nguibar ki izezim gifo, o? Ki uabi uan ifongiamin izezir puvati. Afeziar na amadazim, an akam bar guizbangira. Ezi ia a gifozir puvati. ²⁹ Ezi ki a gifo. Ki a ko itima, a na amadazi ki ize."

³⁰ Me akar kam baregha a isi kalabus darighasa. Ezi an dughiam tighari, kamaghin amizi, gumazitam an suirazir puvati. ³¹ Gumazamizir avirim nighnizir gavgavim an ikia, egha me kamaghin migei, "Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim otoghiva, a mirakelin aviribar amuti da mirakelin gumazir kam amibagh afragham ti?"

Me Godin Dipenimin garir polisba aman-gizi me Iesus kalabus darighasa izi

³² Ezi Farisiba gumazamiziba barazima, me sighsirir akabar Iesus amizir bizibav gei. Kamaghin amizi, me ko, Godin ofa gamir gumazir dapaniba, me polisin gumaziba amadazi me Iesusin suighasa izi.

³³ Ezi Iesus kamaghin me migei, "Dughiar bar ovezim ki ia ko ikegh, egh ki uamategh Afeziar na amadazim bagh mangam. ³⁴ Eghti ia na buriva, nan apighan kogham. Egh nguibar ki mangi ikiamim, ia an mangighan kogham."

³⁵ Ezi Judaba uarir tongin uarira uariv gia ghaze, "A managh mangighti, e an ganighan kogham? A ti en gumazamizir kantri Grighin itiba bagh mangigham, egh Grighin gumazamizibar sure damuam, o? ³⁶ A manmaghin nighnigha kamaghin migia ghaze, 'Ia na buriva, egh ia nan apighan

kogham.' Egha ghaze, 'Ia nguibar ki ikiamim ia an mangighan kogham.' Ezi akar kamin mingarim manmakim?"

Iesus, dipar ikirimirir zurara itim anidimin gun migei

³⁷ Ezi isar ekiamin dughiar abuananam, a dughiar bar ekiam. Ezi dughiar kamin Iesus tughia egha pamten diagha kamaghin migei, "Gumazitam o amizitam kuarim an pirti, ia na bagh izi egh dipam amam. ³⁸ Akar Godin Akinafarimin itim kamaghin migei, 'Gumazir nighnizir gavgavim nan itim, a dipar ikirimirir zurara itim anidim, an navir averiam gizivagh, fashagh iram.'"³⁹ Iesus Godin Duam ginighnigha migei, gumazir nighnizir gavgavim an itiba, me a iniam. Dughiar kamin Iesus tighar ziar ekiam iniam, ezi kamakin Godin Duam tighar izam.

Gumazamiziba uari abiki

⁴⁰ Ezi gumazamizir maba akar a mikemeziba baregha, kamaghin migei, "Bar guizbangira, gumazir kam a Godin akam inigha izir gumazim, God nguazimin anemangasa mikeme."

⁴¹ Ezi marazi ghaze, "A Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim."

Ezi marazi ghaze, "Puvati, Gumazir God Uam E Iniasa Misevezir kam, a Galilin Distrighin otoghan kogham. Puvati. ⁴² Godin Akinafarim kamaghin mikeme, Gumazir God Uam E Iniasa Misevezir kam Atrivim Devitin anabamin otogham, eghti an amebam Betlehemin nguibamin a bategham, nguibar kam Atrivim Devit fomira an ike." ⁴³ Kamaghin amizi, gumazamiziba nighnizir aviriba Iesusin ikia, egha uarira uari abiki. ⁴⁴ Marazi a isi kalabus darighasa ifonge, ezi gumazitam an suirazir puvati.

Judabar gumazir dapaniba nighnizir gavgavim Iesusin ikian aghua

7:27: Mt 13:55, Mk 6:3, Lu 4:22, Jo 7:41, 9:29 **7:27:** Matyu 13:55; Mak 6:3; Luk 4:22; Jon 7:41; 9:29 **7:28:** Mt 11:27, Jo 5:32, 5:43, 8:14, 8:26, 8:55 **7:28:** Matyu 11:27; Jon 5:32; 5:43; 8:14; 8:26; 8:55 **7:29:** Mt 11:27, Jo 10:15 **7:29:** Matyu 11:27; Jon 10:15 **7:30:** Mk 11:18, Lu 19:47, Jo 7:44, 8:20, 8:37, 13:1 **7:30:** Mak 11:18; Luk 19:47; Jon 7:44; 8:20; 8:37; 13:1 **7:31:** Jo 2:23, 8:30, 10:42, 11:45, 12:11, 12:42 **7:31:** Jon 2:23; 8:30; 10:42; 11:45; 12:11; 12:42 **7:33:** Jo 13:33, 16:16 **7:33:** Jon 13:33; 16:16 **7:34:** Hos 5:6, Jo 8:21, 13:33, 13:36, 17:24 **7:34:** Hosea 5:6; Jon 8:21; 13:33; 13:36; 17:24 **7:37:** Wkp 23:36, Ais 55:1, Jo 4:10, 4:14, 6:35, MAA 22:17 **7:37:** Ofa Gami 23:36; Aisaia 55:1; Jon 4:10; 4:14; 6:35; Akar Mogomem 22:17 **7:38:** Ais 12:3, 58:11, Ese 47:1, Sek 14:8 **7:38:** Aisaia 12:3; 58:11; Esekiel 47:1; Sekaraia 14:8 [‡] **7:38:** Godin Akinafarimin aven, akar otevir mam, akar Iesus vezin kamin mikemezi moghin, akar kam ko, aning magh ghuzir puvati. Ni Aisaia 44:3 ko Aghuzir Akaba 18:4in gan. **7:39:** Ais 44:3, Joel 2:28, Jo 12:16, 16:7, 20:22, Ap 2:4, 2:17, 2:33 **7:39:** Aisaia 44:3; Joel 2:28; Jon 12:16; 16:7; 20:22; Aposel 2:4; 2:17; 2:33 **7:40:** Lo 18:15-18, Jo 1:21, 2:11, 6:14 **7:40:** Godin Araziba 18:15-18; Jon 1:21; 2:11; 6:14 **7:41:** Jo 1:46, 4:29 **7:41:** Jon 1:46; 4:29 **7:42:** 2 Sml 7:12, Sng 89:3-4, 132:11, Jer 23:5, Mai 5:2, Mt 2:5-6, Lu 2:4 **7:42:** 2 Samuel 7:12; Onger Akaba 89:3-4; 132:11; Jeremiaia 23:5; Maika 5:2; Matyu 2:5-6; Luk 2:4 **7:43:** Jo 9:16 **7:43:** Jon 9:16 **7:44:** Jo 7:30 **7:44:** Jon 7:30 **7:45:** Jo 7:32 **7:45:** Jon 7:32

⁴⁵ Ezi Godin Dipenimim garir polisba uamategha Godin ofa gamir gumazir dapaniba ko Farisiba bagha ghu. Ezi me kamaghin men azara, "Manmaghin amizi, ia Iesusin akua izir puvati?"

⁴⁶ Ezi polisins gumaziba kamaghin men akam ikaragha ghaze, "Gumazitam faragha gumazir kam mikemezi moghin migeir puvati."

⁴⁷ Ezi Farisiba kamaghin men akam ikaragha ghaze, "A ti uaghan ia gifara?"

⁴⁸ E gumazir dapaniba ko Farisiba, ia ti en tongin gumazitamın garima a nighnizir gavgavim an iti, o? Bar puvati. ⁴⁹ Nighnizir gavgavim an itir darasi, kar Moses Osirizir Arazibagh fozir puvatizir gumazamiziba. God ghaze, me ovengam."

⁵⁰ Nikodemus, a faragha Iesus bagha ghuzir gumazim, a Farisibar mav, a kamaghin me migei, ⁵¹ "En Arazir Moses Osiriziba ti ghaze, e pura gumazitam kotin aven a mikim suam, ni aremegham? Puvati. E faragh an akam baregham, egh an amizir bizim deravira a gifogham."

⁵² Ezi me kamaghin an akam ikaragha ghaze, "Ni ti uaghan Galilin gumazitam, o? Ni Godin Akinafarimın itir akaba ni bar deravira dar gan, egh ni uaghan kamaghin fogham, Godin akam inigha izir gumazitam Galilin Distrighin otoghan kogham."

Me amizir arazir kuram gamizim inigha Iesus bagha izi

⁵³ Ezi gumazamiziba bar uan dipenibar ghue.

8

¹ Ezi Iesus Olivin Mighsiamin ghu.

² Ezi aminim tirazi, bar mizaraghara a ua Godin Dipenim avinizir divazimın aven ghu. Ezi gumazamiziba bar a bagha izi. Ezi an aperaghav ikia men sure gami. ³ Ezi Judan Arazibagh fozir gumaziba ko Farisiba me pam itir amizir mamın, garima a gumazir igharazir mam ko akuizi me an akua ghua a gamizima, a gumazamizibar damazimın tughav iti. ⁴ Egha me kamaghin Iesus migei, "Tisa, pam itir amizir kam, a gumazir igharazim ko akuizi,

me an gani. ⁵ Ezi Moses Osirizir Araziba kamaghin migei, e dagiaba fiva kamaghin amir amizim mikintima an aremegham. Ezi ni manmaghin mikimam."

⁶ Me ghaze, an akatam mikemeghti, me akar kam bagh akam a gasam. Egha me a gifarasa migirigiar kam gami. Ezi Iesus aviragha uan dafar puzimın nguazim osiri.

⁷ Ezi me an azangsighavira iti, ezi Iesus tughu kamaghin me migei, "Gumazir manam ian tongin arazir kuratam gamizir puvati, a faragh dagiam amizir kam mikinigh." ⁸ Egha a uam aviragha nguazimın osiri. ⁹ Me akar kam baregha, me bar vaghvagha danganir kam ataghiragha zui. Gumazir ghuriba me faragha zui, ezi marazi men gin zui. Ezi Iesus uabiram aviraghavira iti, ezi amizim an damazimın tughav iti.

¹⁰ Ezi Iesus dikavigha tughu kamaghin amizimın azai, "Amizim, gumazir kaba managh ghue? Gumazir akam ni gasamiba ti puvati?"

¹¹ Ezi amizim kamaghin migei, "Ekiam, ua gumaziba puvati."

Ezi Iesus a migei, "Ki uaghan akam ni gasir puvati. Ni mangi, egh gin uam arazir kuratam damuan marki."*

Iesus, a gumazir angazangarim nguazimın itir gumazamizibagh anidim

¹² Egha Iesus ua gumazamizibav gia ghaze, "Ki uabi, ki gumazir angazangarim nguazir kamın itir gumazamizibagh anidim. Gumazim nan gin izi, a mitatemın daruan kogham. Puvati. An angazangarir gumazamizibagh amima me angamira itim, an an aven ikiam."

¹³ Farisiba akar kam baregha kamaghin Iesus migei, "Ni uabi uan ingangariba ko arazibar gun migei. Kamaghin amizi, gumazamiziba nin akar ni mikemezim nighnizir gavgavim an ikian kogham. Nin akam, a pura bizim."

¹⁴ Ezi Iesus men akam kamaghin a ikaragha ghaze, "Guizbangira, ki uabi uan arazibar gun migei. Ezi nguibar ki dikavigha izezim, ki a gifo, egha danganir ki uamategh mangamim, ki a gifo. Kamaghin amizi, gumazamiziba nan akam nighnizir gavgavim an iki. Ia nan Nguibam gifozir puvati. Egha danganir ki

7:46: Mt 7:29, Mk 1:22 7:46: Matyu 7:29; Mak 1:22 7:48: Jo 12:42 7:48: Jon 12:42 7:50: Jo 3:1-2
 7:50: Jon 3:1-2 7:51: Lo 1:16-17, 19:15 7:51: Godin Araziba 1:16-17; 19:15 7:52: Jo 7:41-42 7:52: Jon
 7:41-42 8:1: Lu 21:37 8:1: Luk 21:37 8:5: Wkp 20:10, Lo 22:22-24 8:5: Ofa Gami 20:10; Godin Araziba
 22:22-24 8:6: Mt 22:15 8:6: Matyu 22:15 8:7: Lo 17:7, Ro 2:1 8:7: Godin Araziba 17:7; Rom 2:1 8:9: Mt
 22:22 8:9: Matyu 22:22 8:11: Jo 3:17, 5:14 8:11: Jon 3:17; 5:14 * 8:11: Fofozir gumazir maba kamaghin
 nighnisi, Jon 7:53-8:11, Jon uabi an osirizir puvati. Gumazir igharazim gin an osiri. Ni Jon 8:13 ko Godin Araziba 19:15in
 gan. 8:12: Ais 49:6, Mt 5:14, Jo 1:4-9, 3:19, 9:5, 12:46 8:12: Aisaia 49:6; Matyu 5:14; Jon 1:4-9; 3:19; 9:5; 12:46
 8:13: Jo 5:31 8:13: Jon 5:31 8:14: Jo 5:31-32, 7:28-29, 9:29 8:14: Jon 5:31-32; 7:28-29; 9:29 8:15: Jo 7:24,
 12:47 8:15: Jon 7:24; 12:47 8:16: Jo 5:30, 8:29 8:16: Jon 5:30; 8:29

gin mangamim, ia uaghan a gifozir puvati. ¹⁵ Ia nguazir kamin arazibar gin ghua, gumamazibar inivafizibar gara me tuisisi. Ki gumazitamin araziba tuisizir puvati. ¹⁶ Egh ki gumamazibar araziba tuisighti, gumamaziba nan akar ki mikemezim nighnizir gavgavim an ikiam. Ki uabira a tuisizir puvati. Afeziar na amadazim, a na ko ingari, ezi kamaghin nan tuisizir arazim bar guizbangira. ¹⁷ Ian Arazir Moses Osiriziba, akam kamaghin iti, gumazir pumuning akar otevir vamira mikimam, eghti aningin akam a guizbangira. ¹⁸ Ki uabi ki uan araziba ko ingangaribar gun migei, ezi Afeziar na amadazim, a uaghan nan ingangariba ko arazibar gun migei.”

¹⁹ Ezi Farisiba kamaghin an azara, “Nin Afeziar ni migeir kam, a managh iti?”

Ezi Iesus kamaghin me ikaragha ghaze, “Ia guizbangira na gifozir puvati. Egha ia nan Afeziam gifozir puvati. Ia na gifoghiva egh uaghan nan Afeziam gifogham.” ²⁰ Iesus Godin Dipenimin ikia dagiaba arazir danganimin boroghira gumamazibar sure gami. Ezi an dughiam tighar otivam, kamaghin amizi, gumazitam an suirazir puvati.

Iesus ghaze, ki mangamin danganim gumamaziziba an mangan kogham

²¹ Egha Iesus ua gumamazizibav gia ghaze, “Ki zui. Ia na buriva nan apighan kogham. Ian arazir kuraba ikivira ikiti ia ovengam. Egh ki mangamin danganim, ia an mangighan kogham.”

²² Ezi Judan gumazir aruaba akar kam baregha me uarira kamaghin uariv gei, “Manmaghsua a ghaze, ‘Ia danganir ki zuimin mangan kogham?’ A ti uabira uabi misueghiva aremegham?”

²³ Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ia nguazimin vin itir darasi. Ezi ko, ki pin iti tav. Ia nguazir kamin adarasi. Ezi ki nguazir kamin gumazim puvati. ²⁴ Kamaghin amizi, ki ia mikemegha gifa, ian arazir kuraba ikivira ikiam, eghti ia aremegham. Ia kamaghin nighnizir gavgavim nan ikian kogh egh mikim suam, Ki Uabi Ki Kamaghin Iti, eghti ian arazir kuraba ikivira ikiti ia arimighiram.”[†]

²⁵ Ezi me kamaghin an azara, “Ni tina?”

Ezi Iesus me ikaragha ghaze, “Ki tina, ki faraghavira ia mikemegha gifa. ²⁶ Ki ian araziba bagha akar aviriba ia mikimasa. Egh uaghan ki ian arazir kuraba jasin min da tuisighasa. Ezi Afeziar na amadazim, an araziba bar guizbangira. Ezi akar a na mikemezi ki oraghiziba, ki bar dar gun nguazimin gumamazizibav gei.”

²⁷ Me kamaghin fozir puvati, Iesus uan Afeziamin gun me migei. ²⁸ Kamaghin amizi, a kamaghin me migei, “Ia Gumamazibar Otarim fiva ter ighuvimin aneguragh, egh ia kamaghin fogh, Ki Uabi Ki Kamaghin Iti. Egh kamaghin fogh, ki uabi uan nighnizimin gin ghua bizitam gamir pu. Puvati. Afeziam na mikemezir akabara, ki darara gun migei. ²⁹ Afeziar na amadazi ki izezim, a na ko ikiavira iti. Bizir a ifongeziba ki zurara dagh ami, kamaghin amizi, a na ataghirazi ki uabira itir puvati.”

³⁰ Ezi gumamaziziba orazima Iesus akar kam mikeme, ezi men avirim nighnizir gavgavim an iti.

Guizin akam gumamazizibar amuti me firighirigham

³¹ Ezi Iesus kamaghin Judan nighnizir gavgavim an itibav gia ghaze, “Ia nan akamin suiragh gavgavigh ia guizbangira nan suren gumazibar otogham. ³² Egh ia guizin akam gifoghti, guizin akam ia damuti ia firighirigham.”

³³ Ezi me kamaghin an akam ikaragha ghaze, “E Abrahamin ovaviba. E dughiatamin pura gumazitamin ingangarir gumazir kinibar ikezir puvati. Ezi manmaghsua ni ghaze, ‘Ia firighirigham?’”

³⁴ Ezi Iesus kamaghin men akam ikaragha ghaze, “Bar guizbangira ki ia migei, gumazir arazir kurabagh amiba, me bar arazir kuramin ingangarir gumazir kinibar min iti. ³⁵ Ingangarir gumazir kiniba me zurara uan anababa ko itir Puvati. Ezi otarim zurara anababa ko iti.

³⁶ Kamaghin amizi, Otarim ia damuti, ia firighirighiva, ia guizbangira firighirigham.

³⁷ Ki fo, ia Abrahamin ovaviba. Egha ia nan akam baraghan aghua, kamaghin amizi, ia na misoghhasava ami. ³⁸ Nan Afeziam nan

8:17: Lo 17:6, 19:15, Mt 18:16, 2 Ko 13:1, Hi 10:28 **8:17:** Godin Araziba 17:6; 19:15; Matyu 18:16; 2 Korin 13:1; Hibru 10:28 **8:18:** 1 Jo 5:9 **8:18:** 1 Jon 5:9 **8:19:** Jo 8:55, 14:7, 16:3 **8:19:** Jon 8:55; 14:7; 16:3 **8:20:** Jo 7:30
8:20: Jon 7:30 **8:21:** Jo 7:34-36, 8:24, 13:33 **8:21:** Jon 7:34-36; 8:24; 13:33 **8:22:** Jo 7:35 **8:22:** Jon 7:35
8:23: Jo 3:31 **8:23:** Jon 3:31 † **8:24:** Ua Me Ini 3:14, God Moses ko uaning migia, egha a uabi uan ziam dibora ghaze, “Ki Uabi Ki Kamaghin Iti.” Ezi Iesus uaghan kamaghira uabi dibori. Ezi gumamaziziba a migeir akar kam deragha a gifozir puvati. Ni Jon 8:28 ko 8:58 ko 13:19in gan. **8:26:** Jo 7:28, 12:49 **8:26:** Jon 7:28; 12:49 **8:28:** Jo 3:11, 3:14, 5:19, 5:30, 12:32, Ro 1:4 **8:28:** Jon 3:11; 3:14; 5:19; 5:30; 12:32; Rom 1:4 **8:29:** Jo 8:16, 16:32 **8:29:** Jon 8:16; 16:32 **8:30:** Jo 7:31 **8:30:** Jon 7:31 **8:32:** Ro 6:14, 6:18, 6:22, 8:2, Je 1:25 **8:32:** Rom 6:14; 6:18; 6:22; 8:2; Jems 1:25 **8:33:** Mt 3:9, Lu 3:8 **8:33:** Matyu 3:9; Luk 3:8 **8:34:** Ro 6:16, 6:20, 2 Pe 2:19 **8:34:** Rom 6:16; 6:20; 2 Pita 2:19 **8:36:** Ro 8:2, Ga 5:1 **8:36:** Rom 8:2; Galesia 5:1 **8:37:** Jo 5:38, 7:19, 8:40 **8:37:** Jon 5:38; 7:19; 8:40 **8:38:** Jo 3:32, 5:19, 5:30 **8:38:** Jon 3:32; 5:19; 5:30

akazir akaba, ki dar gun migei. Ezi ia uan afeziam da inizir araziba, ia dagh ami.”[‡]

³⁹ Ezi Judaba Iesusin akam baregha a ikaragha ghaze, “Abraham, en afeziam.”

Ezi Iesus kamaghin me migia ghaze, “Ia guizin Abrahamin boriba kamaghin, ia an mirara arazir an amizibar amuam. ⁴⁰ Guizin akar God nan sure gamiziba, ki dar gun ia migei. Ezi ia datirighin na misoghasa. Kar Abrahamin arazim puvati! ⁴¹ Ia uan afeziamin arazim gami.”

Ezi me kamaghin a migei, “En amebaba pura ikia e batezir pu. Puvati. E afeziar vamira iti, a God.”

⁴² Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ki God ko ikegha ize. Ki uabi uan ifongiamin izezir pu. Puvati. God na amadazi ki ize. Kamaghin God guizbangira ian Afeziamra, eghti ia na gifuegham. ⁴³ Ezi manmaghin amizi ia deravira nan akam gifozir puvati? Ia nan akam baraghan aghua, egha bizir kam bangin ia deravira nan akam gifozir puvati. ⁴⁴ Ia uan afeziam Satanin boriba. Egha ia uan afeziamin ifongiamin gin mangasa bar gavgafi. A fomira ikia gumazamizibav sozima me ariaghiri. Ezi guizbangira arazim an itir puvati, kamaghin amizi, a guizbangin arazibar gin zuir puvati. An akar ifavaribagh ami, kar an akamra. An akar ifavaribagh amir gumazim, egha guizbangira akar ifavaribar afeziam. ⁴⁵ Ezi ko, ki guizin akam akuri, ezi ia nan akam nighnizir gavgavim an itir puvati. ⁴⁶ Ia ghaze, ki ti arazir kuram gami? Ia kamaghin nighnighiva, nan arazir kuram azenim datigh. Ezi ki guizin akam akuri, ezi ia manmaghsua nighnizir gavgavim nan akabar itir puvati? ⁴⁷ Godin boriba Godin akaba bar da barasi. Ezi ia Godin boriba puvati, kamaghin amizi, ia an akaba barazir puvati.”

Jesus ghaze, ki fomira iti, ezi Abraham gin oto

⁴⁸ Ezi Judaba an akam ikaragha ghaze, “E ghaze, ni Samarian gumazir mam, ezi duar kuram ni gapasa. Ezi e nin azai, bizir kam ti guizbangira, o?”

[‡] **8:38:** Fofozir gumazir maba ghaze, e akar kam ti kamaghin a giragham, “Ia bizir ian Afeziam mikemezibara, ia dar amu.” **8:39:** Mt 3:9, Ro 2:28, Ga 3:7, 3:29 **8:39:** Matyu 3:9; Rom 2:28; Galesia 3:7; 3:29 **8:40:** Jo 8:26, 8:37
8:40: Jon 8:26; 8:37 **8:41:** Lo 32:6, Ais 63:16, 64:8 **8:41:** Godin Araziba 32:6; Aisaia 63:16; 64:8 **8:42:** Jo 16:28, 1 Jo 5:1 **8:42:** Jon 16:28; 1 Jon 5:1 **8:43:** Jo 7:17, Ro 8:7 **8:43:** Jon 7:17; Rom 8:7 **8:44:** Mt 13:38, 1 Jo 3:8, Ju 6 **8:44:** Matyu 13:38; 1 Jon 3:8; Jut 1:6 **8:46:** 2 Ko 5:21, 1 Pi 2:22, 1 Jo 3:5 **8:46:** 2 Korin 5:21; 1 Pita 2:22; 1 Jon 3:5 **8:47:** Jo 10:26-27, 18:37, 1 Jo 4:6 **8:47:** Jon 10:26-27; 18:37; 1 Jon 4:6 **8:48:** Mk 3:21-22, Jo 7:20 **8:48:** Mak 3:21-22; Jon 7:20 **8:50:** Jo 5:41, 7:18 **8:50:** Jon 5:41; 7:18 **8:51:** Jo 5:24, 6:40, 6:47, 11:26 **8:51:** Jon 5:24; 6:40; 6:47; 11:26 **8:52:** Sek 1:5, Hi 11:13 **8:52:** Sekaraia 1:5; Hibru 11:13 **8:53:** Jo 4:12 **8:53:** Jon 4:12 **8:55:** Jo 7:28-29 **8:55:** Jon 7:28-29 **8:56:** Lu 10:24, Hi 11:13 **8:56:** Luk 10:24; Hibru 11:13 **8:58:** Ais 43:13, Jo 1:1, Kl 1:17, MAA 1:8 **8:58:** Aisaia 43:13; Jon 1:1; Kolosi 1:17; Akar Mogomem 1:8 **§ 8:58:** Ni akar Jon 8:24in itimin gan. **8:59:** Jo 10:31 **8:59:** Jon 10:31 **9:2:** Kis 20:5, Ese 18:20, Lu 13:2-4 **9:2:** Ua Me Ini 20:5; Esekiel 18:20; Luk 13:2-4 **9:3:** Jo 11:4 **9:3:** Jon 11:4

⁴⁹ Ezi Iesus kamaghin men akam ikaragha ghaze, “Duar kuram na gapazazir pu. Puvati. Ki uan Afeziamin ziamra fe, ezi ia nan ziam dikabiri. ⁵⁰ Ki uabi uan ziam fer puvati. Ezi gumazir mam nan ziam fasa iti, egha a jas. ⁵¹ Ki guizbangira ia migei, gumazir nan akamin gin zuim, an aremeghan kogham. Bar puvati.”

⁵² Ezi Judaba kamaghin Iesus migei, “E datirighin fo, duar kuram ni gapasa. Abraham aremegha gifa, ezi Godin akam inigha izir gumaziba uaghan ariaghiregha gifa. Ezi ni ghaze, gumazir nan akamin gin zuim, an aremeghan kogham? ⁵³ Ni manmaghin nighnigha kamaghin migei? En ovavim Abraham aremegha gifa! Ni ti Abraham gafiraz, o? Ezi Godin akam inigha izir gumaziba uaghan ariaghire. Ezi ni manmaghin uabin gun mikimam, ni bar tinara?”

⁵⁴ Ezi Iesus kamaghin men akam ikaragha ghaze, “Ki uabi uan ziam fiti, nan ziam pura bizim. Ezi nan Afeziam, a nan ziam fe. Ezi ia kamaghin migei, a ian God. ⁵⁵ Ia a gifozir puvati. Ezi ki a gifo. Egh ki suam, ‘Ki a gifozir puvati,’ kamaghin, ki ian min ifavarir gumazim othogham. Ki a gifogha givagha, egha deravira an akamin gin zui.

⁵⁶ “Ian afeziam Abraham, a nan dughiar ki izamimin ganasa, a bar akonge. Ezi an an ganigha givagha, egha an navim bar dera.”

⁵⁷ Ezi Judaba akar kam baregha egha kamaghin Iesus migei, “Ni tighar 50plan azeniba ikiam. Egha ni ti Abrahamin ganis, o?”

⁵⁸ Ezi Iesus kamaghin me ikaragha ghaze, “Ki guizbangira ia migei, Abraham tighar otivam, Ki Fomira Iti.”[§] ⁵⁹ Ezi me a ginivasa dagiaba isi. Ezi Iesus uabi modogha egha Godin Dipenimin miriam ategha azenan ghu.

9

Gumazir damazir okavirizimin eghaghanim

¹ Egha Iesus ghuavigha gumazir damazir okavizir mam in api. An damazimning okavizi amebam a bate. ² Ezi Iesusin suren

gumaziba an azara, “Tisa, tina arazir kuram gami, gumazir kam o an amebam ko afeziam, ezi an damazimning okavizi amebam a bate?”

³ Ezi Iesus kamagħin men akam ikaragħa ghaze, “Gumazir kam arazir kuram gumazir puvati, ezi an amebam ko afeziam uaghan arazir kuratam gamizir puvati. God kamagħsua, bizir gumazir kamın otozım, gumazamiziba an ganıgh fogħam, Godın ingangarım azenım giri. Kamagħsua an damaziba okavizi amebam a bate. ⁴ Ezi datırıghın aruem ikiavıra itima, e gumazir na amadazi ki ızezım an ingangarım damuam. Amınım pırasa roghıra izi, ezi gumazamiziba ingangarıtım damıghın kogħam. ⁵ Dughıar ki nguazır kamın itım, ki gumazır angazangarım nguazımın itır gumazamizıbagħ anıdım.”

⁶ Iesus kamagħin mikemegħa nguazım gıparıgha nguazım sara uan ipazarıba veregha, gumazımın damazımning gaghui. ⁷ Egha Iesus kamagħın a mıgei, “Ni mangıva Siloamın mozır dıpam guruegh.” (Zıar kam Siloam, an mıngarım kamagħın għu, “Amada.”) Ezi gumazır damazır okavırızım ghua rue. Egha uamatagħa ıza, bizıba bar deravıra dar gari.

⁸ Gumazır kam faragħa dagıaba uabı danıngasa gumazamizıbagħ inge, ezi gumazamizır avırıba an gani. Datırıghın men marazi ko an borogħın itır darası, me ghaze, “Gumazır kamra, a faragħa apiav ikia dagıaba bagħa gumazamizıbagħ inge?”

⁹ Ezi marazi ghaze, “Are, gumazır kamra.” Ezi marazi ghaze, “Puvati. A gumazır kamın mırrara gara, a gumazır ıgharazım.”

Ezi gumazır kam uabı ghaze, “Kar kırara.” ¹⁰ Ezi me an azara, “Manmagħın amızıma nın damazımning dera?”

¹¹ Ezi a kamagħın men akam ikaragħa ghaze, “Gumazır kam an zıam Iesus, a nguazım gıparıgha uan ipazarım sara veregha nan damazımning gati. Egha na mıgei, ‘Ni Siloamın mozır dıpamın mangıgh egh ruegh.’ Ezi ki ghua ruezıma nan damazımning dera, ezi ki deravıra bizıbar gari.”

¹² Ezi me an azara, “Gumazır kam managħ itı?” Ezi a kamagħın mıgei, “Ki fozır puvati.”

¹³ Egha me gumazır faragħa damazıba okavızır kam inıgha Farısıba bagħa zui. ¹⁴ Ezi dughıar Iesus nguazır begħneazımın ingarıgha gumazımın damazımning gamızı a

garım, kar Sabatın dughıam. ¹⁵ Kamagħın amızı, Farısıba uam an azai, “Nın damazımning, manmagħın amıgha dera?”

Ezi a kamagħın me mıgei, “A nguazır begħneazım isa nan damazımning gaghui, ki ghua ruegha datırıghın deravıra bizıbar gari.”

¹⁶ Ezi Farısın maba ghaze, “Gumazır kam a Sabatın dughıamın arazıbar gın zuir puvati. Kamagħın e fo, God gumazır kam amadazır puvati.”

Ezi marazi ghaze, “Manmagħ amızı gumazır arazır kuram itım mırakelın kabır amıgham.” Egha me uarı abıki.

¹⁷ Egha Farısıba ua faragħa gumazır damazıba okavızır kamın azangıssı, “Ni ghaze, gumazır kam nın damazımning akırı, ezi ni manmagħın nıghnısi, a gumazır manmagħıra garım?”

Ezi gumazır kam men akam ikaragħa ghaze, “A Godın akam inıgha ızır gumazır mam.”

¹⁸ Bar guızbangıra, faragħa gumazır kamın damazımning okafı, egha datırıghın an damazımning kuiagħırı. Ezi Judan gumazır aruaba nıghnızır gavgavım bizır kamın ikıan aghua. Egha kamagħın me gumazır kamın amebam ko afezıamın dıagħa ghaze, gua izi. ¹⁹ Ezi anıng ızıma me kamagħın anıngın azai, “Ka tı guan borımra, o? Gua ghaze amebam a batezır dughıamın, an damazımning okavıgha itı, Ezi manmagħ amızı a datırıghın gari?”

²⁰ Ezi an amebam ko afezıam kamagħın men akam ikaragħa ghaze, “Ga fo, kar gan borım. Ezi dughıar amebam a batezım, an damazımning okavıgha itı, ga uaghan a gıfo. ²¹ Ezi datırıghın an damazımning manmagħın kuiagħırı, ga uaghan fozır puvati. Ezi tına an damazımning kui, ga uaghan fozır puvati. Ia an azaragħ. An asegha gıfa. A uabı ua bagħ mıkıamın.” ²² An amebam ko afezıam Judabar atıatıgha, egha kamagħın mıgırıgıar kam gamı.

Me fo, Judaba faragħa kamagħın akam mısoke, gumazıtım kamagħın mıkım suam, “Iesus a Gumazır God Uam E İnıasa Mısevezım,” eghı me an anogregħtı a ua God ko mıgeır dıpenımın aven ikıan kogħam.

²³ Kamagħın amızı, gumazır kamın amebam ko afezıam ghaze, “An asegha gıfa. Ia an azangıghın.”

²⁴ Egha gın me ua gumazır faragħa damazımning okavızımın dıagħa a mıgıa

9:4: Jo 4:34, 5:17, 5:20, 11:9, 12:35, 17:4 9:4: Jon 4:34; 5:17; 5:20; 11:9; 12:35; 17:4 9:5: Mt 5:14, Jo 1:5, 1:9, 3:19, 8:12, 12:35 9:5: Matyu 5:14; Jon 1:5; 1:9; 3:19; 8:12; 12:35 9:6: Mk 7:33, 8:23 9:6: Mak 7:33; 8:23 9:7: 2 Kin 5:10 9:7: 2 Atrıvıba 5:10 9:14: Lu 13:14 9:14: Luk 13:14 9:16: Jo 3:2, 7:12, 7:43, 9:23, 9:31-33, 10:19 9:16: Jon 3:2; 7:12; 7:43; 9:23; 9:31-33; 10:19 9:17: Jo 4:19 9:17: Jon 4:19 9:22: Jo 7:13, 16:2, 19:38, Ap 5:13 9:22: Jon 7:13; 16:2; 19:38; Aposel 5:13 9:24: Jos 7:19, 1 Sml 6:5 9:24: Josua 7:19; 1 Samuel 6:5

ghaze, “Ni Godin damazimn guizin akam mikimsi egh akar dikirizim damigh. E fo, gumazir ni migeir kam, an arazir kurabagh amir gumazim.”

²⁵ Ezi a kamaghin men akam ikaragha ghaze, “An arazir kurabagh amir gumazim o puvati, ki kamaghin fozir puvati. Egha bizir vamira, ki a gifo, ki faragha damazimning okafi, egha datirighin nan damazimning kuiaghiri.”

²⁶ Ezi me uam an azara, “A manmaghin ni gami? A manmaghin nin damazimning akiri?”

²⁷ Ezi a kamaghin men akam ikaragha ghaze, “Ki ia mikemegha gifa, ezi ia oraghan aghua. Ia manmagsua dughiar aviribar oraghasa? Ia ti uaghan an suren gumazibar otivasa, o?”

²⁸ Ezi Farisiba dibovibar kamaghin gumazir kam migei, “Nirara an suren gumazim. E Mosesin suren gumaziba. ²⁹ E kamaghin fo, God akam Moses ganingi. Ezi gumazir kam, e fozir puvati, a nguibar manamin gumazim.”

³⁰ Ezi gumazir faragha damazimning okavizir kam, a kamaghin men akam ikaragha ghaze, “Ia akar bar igharazim migeima, ki digavir kuram gami! Gumazir nan damazimning akirizir kam, ia ghaze ia a gifozir puvati, a nguibar manamin gumazim. ³¹ E fo, God gumazir arazir kurabagh amiba barazir puvati. Gumazitam Godin ziam fiva egh an ifongitamin gin mangiti, eghti God a baragham. ³² Bar fomira iza datirikin, e eghaghanir katam baraghizir puvati, gumazitamin damazimning okavizi: amebam a batezi, gin gumazir mam an damazimning akiri. ³³ God gumazir kam amadaghan koghti, a bizitam damighan kogham.”

³⁴ Farisiba me akar kam baregha kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Manmagh ami? Arazir kuram bar ni avara, dughiar nin amebam ni batezimin ikegha iza datirighin, ezi ni ti en sure damuasa, o?” Egha me a batoghezima an azenan ghu.

Gumazir nighnizir gavgavim itir puvatziba, me mati men damaziba okafi

³⁵ Iesus orazima me gumazir kam batoke, ezi a ghua a buri. Egha a batogha kamaghin a migei, “Ni Gumamazibar Otarim nighnizir gavgavim an iti, o puvati?”

³⁶ Ezi a kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Gumazir Ekiam, Gumamazibar Otarir kam a tina? Ki nighnizir gavgavim an ikisi, kamaghin ni na mikim, a tina.”

³⁷ Ezi Iesus a migia ghaze, “Ni an ganigha gifa. A gumazir datirighin ni ko migeim.”

³⁸ Ezi gumazir kam kamaghin migei, “Ekiam, ki nighnizir gavgavim iti.” Egha Iesusin guamin tevimning apirigha an ziam fe.

³⁹ Ezi Iesus ghaze, “Ki gumamazibar araziba tuisighasa ki ize. Ki kamaghsua, gumazir damazir okaviriziba me ganam, eghti gumazir gariba, men damaziba okavigham. Bizir kam bagha, ki nguazir kamini ize.”

⁴⁰ Farisin maba Iesusin boroghira ikia akar kam baraki. Egha me an azara, “Ni ghaze, e ti uaghan damaziba okafi, o?”

⁴¹ Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ia damaziba okavizi, ia arazir kurabar osimtiziba puvatighai. Egha ia ghaze, ‘En damaziba gari.’ Kamaghin amizi ian arazir kurabar osimtizim ikiavira iti.”

10

Iesus, a sipsipbagh eghuvir gumazir aghuim

¹ Egha Iesus ua kamaghin migei, “Ki bar guizbangira ia migei, gumazim sipsipbar divazimin tiar akamin aven zuir puvatigha, tuavir igharazimin divazimin ikiavkinigha aven ghu, a mati okimakiar gumazim, egha gumazir igharazibar biziba okei. ² Ezi gumazir tiar akamin aven zium, a sipsipbagh eghuvir gumazim. ³ Tiar akamin garir gumazim a gumazir kam bagha tiam kui. Ezi sipsipba an tiarim barasi. Ezi a uabi uan sipsipbar ziaba vaghvagha dar diava, egha men akua azenan zui. ⁴ A uan sipsipbar akua azenan ghugha, egha uabi men faragha zui. Ezi sipsipba an tiarim baragha an gin zui. ⁵ Me gumazir igharazibar gin zuir puvati. Me gumazir igharazibar tiaribagh fozir puvati. Kamaghin amizi, gumazir igharazim men dimti, sipsipba an aregham.” ⁶ Iesus akar isin zuimin me mikeme, ezi me akar kamini mingarim gifozir puvati.

⁷ Kamaghin amizi, Iesus ua kamaghin me migei, “Ki bar guizbangira ia migei, ki uabi, ki sipsipba aven zuir tiar akam. ⁸ Gumazir

9:29: Jo 8:14 **9:29:** Jon 8:14 **9:31:** Jop 35:12, Sng 34:15, 66:18, Snd 15:29, Ais 1:15, Jer 11:11, Mai 3:4, Sek 7:13
9:31: Jop 35:12; Onger Akaba 34:15; 66:18; Aghuzir Akaba 15:29; Aisaia 1:15; Jeremaia 11:11; Maika 3:4; Sekaraia 7:13
9:33: Jo 9:16 **9:33:** Jon 9:16 **9:34:** Sng 51:5, Jo 9:2 **9:34:** Onger Akaba 51:5; Jon 9:2 **9:35:** Mt 14:33, 16:16, Mk 1:1, 1 Jo 5:13 **9:35:** Matyu 14:33; 16:16; Mak 1:1; 1 Jon 5:13 **9:37:** Jo 4:26 **9:37:** Jon 4:26 **9:39:** Mt 13:11-15, Jo 3:17, 5:22, 8:15-16, 12:47 **9:39:** Matyu 13:11-15; Jon 3:17; 5:22; 8:15-16; 12:47 **9:40:** Mt 15:14, 23:26, Ro 2:19 **9:40:** Matyu 15:14; 23:26; Rom 2:19 **9:41:** Jo 15:22-24 **9:41:** Jon 15:22-24 **10:4:** Jo 10:27 **10:4:** Jon 10:27 **10:6:** Jo 16:25 **10:6:** Jon 16:25 **10:8:** Jer 23:1-2, Ese 34:2-3 **10:8:** Jeremaia 23:1-2; Esekil 34:2-3
10:9: Sng 118:20, Jo 14:6, Ef 2:18 **10:9:** Onger Akaba 118:20; Jon 14:6; Efesus 2:18

nan faragha izeziba, me bar okimakiar gumaziba egha gumazamizbar biziba isir gumaziba. Ezi sipsipba me barazir puvati. ⁹ Ki uabi ki tiar akam. Ezi gumazitam na bagh izi divazimin aven mangighti, God an akurvaghiam. Eghti an aven mangighiva egh azenan izam, egh daruva dagheba iniam.

¹⁰ “Okimakiar gumazim, a sipsipba okimiva me misoghtima me arimighiram, egh me gasighasighasa izi. A bizir igharazitam damuasa izir puvati. Ezi ko, ki ia angamira itir ikirimirim iniasa, ki ize, eghti ikirimirir aghuarim guizbangira ia gizivagham.

¹¹ “Ki uabi ki sipsipbagh eghuvir gumazir aghuim. Sipsipbagh eghuvir gumazir aghuim, a uan sipsipbar akurvaghisi me bagh aremegham. ¹² Ezi gumazir dagiar ingangarimra amim, a guizbangira sipsipbagh eghuvir gumazim puvati, a sipsipbar ghuavim puvati. Egh a sipsipbar ganti afiar atiatam iziti, a sipsipba ategh arimangigham. Eghti afiar atiam sipsipbar amisi dar agintighti, da tintinibar mangegham. ¹³ Gumazir kam uan ivezim iniasavira ingara iti. A guizbangira sipsipbagh nighnizir puvati. Kamaghin, a sipsipba ategh arimangigham.

¹⁴⁻¹⁵ “Ki uabi ki sipsipbagh eghuvir gumazir aghuim. Afeziam na gifozima, ki Afeziam gifozu moghira ki uan sipsipbagh fo, ezi nan sipsipba na gifo. Ezi ki sipsipbar akurvaghisi, me bagh aremegham. ¹⁶ Ki sipsipin maba uaghan iti, da divazir kamin sipsipba puvati. Ezi ki sipsipin kaba uaghan men aku izam, eghti me nan tiarim baragham. Eghiva me bar sipsipin okoruar vamira ikiti, sipsipbagh eghuvir gumazir vamira bar me geghuvam.

¹⁷ “Ki kamaghsua, ki ua dikavigh angamira ikiam, kamaghin ki aremeghasa ifonge. Kamaghin amizi, Afeziam bar na gifonge. ¹⁸ Gumazitam na misueghti ki aremeghan kogham. Puvati. Ki uabi nan ifongiamin ki aremegham. Ki oveghamin gavgavim ikia, egha uaghan ua dikavamin

gavgavim iti. Nan Afeziam kamaghin damuasa na mikeme.”

¹⁹ Judaba akar kam baregha ua uari tuiragha okoruar pumuning iti. ²⁰ Egha gumazir aviriba ghaze, “Duar kuram a gapasa, ezi an ongani. Manmaghsua ia an akam barasi?”

²¹ Ezi marazi ghaze, “Akar kam, a duar kuram gapazazir gumazimin akam puvati. Eghti duar kuram manmaghin gumazir damazim okavizim akirigham?”

Judaba me Iesusin apanimin iti

²² Ezi dughiar kamin, isar ekiamin dughiam Jerusalem oto. Kar dughiar me fomira Godin Dipenim ginighnigha ghaze, Dipenir kam a God baghavira itir Dipenim. Ezi datirighin me dughiar kam ginighnisi. An orangtizimin dughiamin oto. ²³ Ezi Iesus Godin Dipenimin ikia Solomonin Azuarimin aven arui. ²⁴ Ezi Judaba iza an okarigha kamaghin an azara, “Dughiar manamra ni deravira e mikimam, ni bar tinara? Ni gumazir kamra, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim, egh ni deravira e mikim.”

²⁵ Ezi Iesus kamaghin men akam ikaragha ghaze, “Ki ia mikemegha gifa, ezi ia nighnizir gavgavim nan ikian aghua. Ki ingangariba bar uan Afeziamin ziamin dagh ami, ezi ingangarir kaba nan gun migia ian akakasi, ki tinara. ²⁶ Egha ia nan sipsipba puvati, kamaghin amizima ia nighnizir gavgavim nan itir puvati. ²⁷ Nan sipsipba nan tiarim barasi, ezi ki me gifozu, me nan gin izi. ²⁸ Ki zurara itir ikirimirir aghuarim me ganidi, eghti me ovengan kogham. Bar puvati. Eghti gumazitam nan dafarimin me batueghan kogham. ²⁹ Nan Afeziam me isa na ganing. Egha an gavgavim bar ekeveghe, bizir igharazibar gavgaviba, bar dagh afira. Kamaghin amizi, gumazitam an dafarimin me batueghan kogham. ³⁰ Ezi ki uan Afeziam ko, ga gumazir vamiran min iti.”

³¹ Judaba akar kam baregha me ua a ginivasa dagiaba isi. ³² Ezi Iesus kamaghin me migei, “Nan Afeziam na mikemezi, ki

10:11: Sng 23:1, Ais 40:11, Ese 34:11-23, Jo 15:13, Hi 13:20, 1 Pi 2:25, MAA 7:17 **10:11:** Onger Akaba 23:1; Aisaia 40:11; Esekial 34:11-23; Jon 15:13; Hibru 13:20; 1 Pita 2:25; Akar Mogomem 7:17 **10:12:** Sek 11:16-17, Ap 20:29 **10:12:** Sekaraia 11:16-17; Aposel 20:29 **10:14-15:** Matyu 11:27; Luk 10:22; Jon 10:27; Jon 15:13; 2 Timoti 2:19; 1 Jon 3:16 **10:16:** Ais 56:8, Ese 34:23, 37:22-24, Jo 11:52, Ef 2:14, 1 Pi 2:25 **10:16:** Aisaia 56:8; Esekial 34:23; 37:22-24; Jon 11:52; Efesus 2:14; 1 Pita 2:25 **10:17:** Ais 53:7-8, 53:12, Fl 2:8-9, Hi 2:9 **10:17:** Aisaia 53:7-8; 53:12; Filipai 2:8-9; Hibru 2:9 **10:18:** Jo 2:19, 5:26, 6:38, 14:31, 19:11, Ap 2:24, 2:32 **10:18:** Jon 2:19; 5:26; 6:38; 14:31; 19:11; Aposel 2:24; 2:32 **10:19:** Jo 7:43 **10:19:** Jon 7:43 **10:20:** Jo 7:20, 8:48, 8:52 **10:20:** Jon 7:20; 8:48; 8:52 **10:21:** Sng 94:9, 146:8, Jo 9:6-7, 9:32-33 **10:21:** Onger Akaba 94:9; 146:8; Jon 9:6-7; 9:32-33 **10:23:** Aposel 3:11; 5:12 **10:24:** Ap 3:11, 5:12, Lu 22:67 **10:24:** Luk 22:67 **10:25:** Jo 3:2, 4:26, 5:36, 10:38 **10:25:** Jon 3:2; 4:26; 5:36; 10:38 **10:26:** Jo 6:64, 8:45-47, 1 Jo 4:6 **10:26:** Jon 6:64; 8:45-47; 1 Jon 4:6 **10:27:** Jo 8:47, 10:3-4, 10:14 **10:27:** Jon 8:47; 10:3-4; 10:14 **10:28:** Jo 3:16, 6:37-39, 17:11-12, 18:9 **10:28:** Jon 3:16; 6:37-39; 17:11-12; 18:9 **10:29:** Jo 14:28, 17:2, 17:6 **10:29:** Jon 14:28; 17:2; 17:6 **10:30:** Jo 17:11, 17:22 **10:30:** Jon 17:11; 17:22 **10:31:** Jo 8:59 **10:31:** Jon 8:59 **10:33:** Wkp 24:16, Mt 26:65, Jo 5:18 **10:33:** Ofa Gami 24:16; Matyu 26:65; Jon 5:18

ingangarir aghuir aviribagh amizi, ia dar gani. Egha, ia ingangarir kabar manamra ginighnigha egha dagiabar na ginivasa?"

³³ Ezi Judaba kamaghin an akam ikaragha ghaze, "E ingangarir aghuitam ginighnigha dagiaba fi ni mikinasa, puvati. Ni Godin danganim iniasa, kamaghin amizi, e dagiaba ni mikinasa. Ni pura gumazir kinim, egha ni kamaghin migia ghaze, ni uabi ni God."

³⁴ Ezi Iesus kamaghin men akam ikaragha ghaze, "Ian Arazir Moses Osirizimin aven, akar kam iti, 'God ghaze, 'Tarara godba.'" ³⁵ Fomira God akar kamin gun gumamazibav keme, egha me migia ghaze, me godba. Ezi e fo, Godin Akinafarimin itir akam zurara ikiva, egh ragh igharagh otoghan kogham. ³⁶ Ezi ko, Afeziam uabi na misefe, egha na amadazima ki nguazimin ize. Egha ki ghaze, 'Ki Godin Otarim,' ezi manmaghsua ia ghaze, 'Ni Godin danganim iniasa?'

³⁷ "Ki uan Afeziamin ingangarim damuan koghti, ia nighnizir gavgavim nan akamin ikian marki. ³⁸ Ezi ki an ingangarim gami. Ezi ia nighnizir gavgavim nan akamin ikian aghuaghiva, ia nighnizir gavgavim nan ingangarir ki amizibar iki. Egh ia deravira fofoziba ko nighniziba kamaghin da ini, Afeziam nan aven iti, ezi ki Afeziamin aven iti."

³⁹ Egha me uam an suighasava amima, a men tongin suiaghirigha ghu.

⁴⁰ Egha Iesus uamategha ghua Jordanin Fanem abigha vongin ghu. Egha ghua danganir Jon fomira gumamaziziba ruezimin oto, egha a danganir kamin iti. ⁴¹ Ezi gumamazizir aviriba a bagha iza kamaghin a migei, "Guizbangira, Jon gavgavim uan akam daningasa mirakelin arazitam gamizir puvati. Jon gumazir kamin gun mikemezir akaba, da bar guizbangira." ⁴² Iesus danganir kamin itir dughiamin, gumamazizir avirim nighnizir gavgavim an iti.

Iesus Judian Distrik ko Jerusalem inguibamin ghuzima, gumazir aruaba a misueghti an aremeghasa

11

(Sapta 11--12)

Lasarus aremegha gifa

¹ Gumazir mam Lasarus, an arei. A Betanin nguibamin gumazim. Betanin nguibam, Maria uan avenamebam Marta ko aning itir nguibam.* ² (Marian kamra, a mughuriar aghuim zuir borem isa Ekiamin dagarimning ginge, egha uan dapanir arizibar anedisi. Datirighin an dozim Lasarus arei.) ³ Ezi an amizimning Iesus bagha akam amada, "Ekiam, gumazir ni bar ifongezim, an arei."

⁴ Ezi Iesus oregha, kamaghin aning migei, "Kar gumazim aremegh bar givaghamin arimariam puvati. Kar gumamazizibar amuti, me Godin gavgavimin ganiva egh ziar ekiam a daningamin arimariam. Ezi tuavir kamra, Godin Otarim uaghan ziar ekiam iniam." ⁵ Iesus bar Marta ko an afumim ko Lasarus, me gifonge. ⁶ Ezi a Lasarusin arimariam in akam baregha, ua dughiar pumuningin nguibar a itir kamin ikiavira iti.

⁷ Egha a gin suren gumazibav gia ghaze, "E uamategh Judian Distirighin mangam."

⁸ Ezi suren gumaziba a migia ghaze, "Tisa, boghimra Judian Distirighin itir gumaziba, me dagiabar ni ginivasava ami. Ezi ni uamategh Judian Distirighin mangasa, a?"

⁹ Ezi Iesus kamaghin men akam ikaragha ghaze, "Dughiar vamira aruemin ti 12plan auan gari, o? Gumazim aruemin aruava, angazangarimin gara, kamaghin an asaghpora irir puvati. ¹⁰ Ezi gumazim dimagarimin aruava, a ganamin angazangariba puvati, kamaghin an asaghpor iram."

¹¹ Iesus mikemegha givagha, gin ua kamaghin me migei, "En roroam Lasarus an akui. Eghti ki mangiva a gaghuraghti a ua dikavigham."

¹² Ezi suren gumaziba an akar kam baregha kamaghin migei, "Ekiam, a dakuigh arimariam givagham." ¹³ Suren gumaziba me kamaghin fozir puvati, Iesus ghaze, Lasarus aremegha gifa. Me ghaze, Iesus Lasarusin migia ghaze, a puram akui.

¹⁴ Ezi datirighin Iesus deravira kamaghin me migia ghaze, "Lasarus an aremegha gifa. ¹⁵ Ezi ki ia ginighnisi, egha ki fo, bizir kam ia damuti, ia nighnizir gavgavim ikiam. Kamaghin, ki a ko dughiar kamin ikezir puvatigha, ki bar akonge. Ezi datirighin e a bagh mangam."

10:34: Sng 82:6	10:34: Onger Akaba 82:6	10:35: Mt 5:18	10:35: Matyu 5:18	10:36: Jo 3:17, 5:17-18, 6:27, 9:35-37
10:36: Jon 3:17, 5:17-18; 6:27; 9:35-37	10:38: Jo 14:10-11	10:38: Jon 14:10-11	10:39: Lu 4:30, Jo 8:59	10:39: Luk 4:30; Jon 8:59
10:40: Jo 1:28	10:40: Jon 1:28	10:42: Jo 7:31	10:42: Jon 7:31	
11:1: Lu 10:38-39	11:1: Luk 10:38-39	11:1: Maria ko Marta, aning Lasarusin amizimning.	11:2: Mt 26:7, Mk 14:3, Jo 12:3	11:3: Jo 11:36
11:2: Matyu 26:7; Mak 14:3; Jon 12:3	11:3: Jo 11:36	11:3: Jon 11:36	11:4: Jo 9:3, 11:40	
11:4: Jon 9:3; 11:40	11:8: Jo 8:59	11:8: Jon 8:59	11:9: Jo 9:4-5	11:9: Jon 9:4-5
11:10: Jon 12:35; 1 Jon 2:11	11:11: Mt 9:24	11:11: Matyu 9:24		

¹⁶ Iesus mikemegha givazima, Tomas an ziar mam Fufuzim, a kamaghin suren gumazir igharazibav gei, "E uaghan uan Tisa ko mangiva, a ko ovengam."

Iesus ghaze, Ki uabi, ki gumazir gumazamizibagh amima me ua dikavim, egha ki uabi, ki gumazir ikirimirir zurara itim anidim

¹⁷ Ezi Iesus uan suren gumaziba ko ghuava Betanin nguibamin boroghin zui, egha kamaghin oraki, Lasarus 4plan aruebar mozimim ike. ¹⁸ Betanin nguibam a Jerusalem boroghin iti, tuavimin ruarim a 3 kilomitan tu. ¹⁹ Ezi Judian gumazamizir aviriba iza Marta ko Marian gara iti. Aningin dozimin ovevem bagha, me aningin akurvaghamin migirigiar tabav kimti aningin navimning deraghasa, me ize. ²⁰ Ezi Marta orazima, Iesus izima, a Maria ataghizi a dipenimin itima a ghua tuavimin Iesus bato.

²¹ Egha Marta kamaghin Iesus migei, "Ekiam, ni kagh ikezi, nan dozim aremeghan koghai! ²² Ezi ki uaghan fo, ni datirighin bizitam bagh Godin azaraghti a ni danigham."

²³ Ezi Iesus a migei, "Nin dozim ua dikavigham."

²⁴ Ezi Marta a migei, "Ki fo, a nguazim givaghamin dughiamin dikavigham, dughiar gumazamiziba bar dikavamin."

²⁵ Ezi Iesus kamaghin a migei, "Ki uabi, ki gumazir gumazamizibagh amima me ua dikavim, egha ki uabi, ki gumazir ikirimirir zurara itim anidim. Gumazitam, nighnizir gavgavim nan ikiva aremegh, an angamira ikivira ikiam. ²⁶ Ezi gumazamiziba bar angamira ikia egha nighnizir gavgavim nan iti, me aremeghan kogham. Puvati. Me angamira iki mamaghira ikiam. Ni nighnizir gavgavim akar kabar iti, o puvasi?"

²⁷ Ezi Marta kamaghin Iesus migei, "Are, Ekiam! Ki nighnizir gavgavim ikia fo, ni Godin Otarim. Ni gumazir kam God nguazimin ni amangasa mikeme, Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim."

Iesus Lasarusin apangkuvigha azi

²⁸ Marta kamaghin mikemegha, ghua uan afumim Marian dia. Egha nimira Marian kuarim gatigha kamaghin a migei, "Tisa ize, egha ni bagha azai." ²⁹ Ezi Maria kamaghin oregha, zuamira dikavigha Iesus

bagha ghu. ³⁰ (Iesus tighar nguibamin otivam. A danganir Marta faragha a batozi naghira iti.) ³¹ Ezi Judaba Marian apangkuvigha a ko dipenimin iti, egha an garima, a zuamira dikavigha azenan ghu. Ezi me an gin zui. Me ghaze, a ti aziasa mozimim zui.

³² Ezi Maria ghua Iesus itir danganir kamin otogha Iesus bato. Egha a Iesusin suemningin boroghira tevimming apirigha, kamaghin a migei, "Ekiam, ni ti kagh ikezi, nan dozim aremeghan koghai."

³³ Ezi Iesus Marian garima, an azi. Egha a Judan Marian gin izezibar garima, me uaghan azi. Ezi a bar men apangkuvigha uaghan aziasava ami. ³⁴ Egha a kamaghin men azara, "Ia managh anefa?"

Ezi me kamaghin a migei, "Ekiam, ni ize ganigh."

³⁵ Ezi Iesus azia teriba iri. ³⁶ Ezi Judaba an ganigha kamaghin uariv gei, "Ia munagh gan. A gumazir kam bar a gifonge."

³⁷ Ezi marazi ghaze, "A gumazir damaziba okaviziba akirizima, me ua gari. Egha a gumazir kamin akurazi, an aremeghan koghai. A ti manmagsua an akuraghan aghua?"

Iesus Lasarus gamizima, a ua dikafi

³⁸ Ezi Iesus ua bar osemegha, ghua mozimim oto. Mozir kam a dagiar mozim, me mighsiamin an ingari. Ezi dagiar ekiar mam an tiar akam avara. ³⁹ Ezi Iesus ghaze, "Ia dagiam puegh munagh amadagh."

Ezi gumazir aremezimin amizim Marta, a kamaghin Iesus migei, "Ekiam, an kuam 4plan aruebar mozimim ike. An kuamin mughuriar kuram otivam."

⁴⁰ Ezi Iesus kamaghin a migei, "Ki faragha ni mikemegha gifa, ni nighnizir gavgavim ikiva, egh ni Godin gavgavir ekiamin ganam."

⁴¹ Egha me dagiam puegha munagh amadazi, Iesus kogha overiamin gara kamaghin migei, "Afeziam, ni na barasi, kamaghin amizi ki ni minaba. ⁴² Ki fo, ni zurara na barasi. Ezi ki gumazir kagh tuivighav itibagh nighnigha, kamaghin ifonge, me kamaghin fogh suam, ni na amadazi ki ize. Kamaghin ki akar kam gami."

⁴³ Iesus mikemegha givagha, a pamtem dia ghaze, "Lasarus, ni azenan ize." ⁴⁴ Ezi Lasarus ua dikavigha azenan ize. An sueba ko aghariba ko guam, me inimin da nomke.

11:16: Mk 14:31	11:16: Mak 14:31	11:18: Mt 21:17	11:18: Matyu 21:17	11:21: Jo 11:32	11:21:
Jon 11:32	11:22: Jo 9:31	11:22: Jon 9:31	11:24: Lu 14:14, Jo 5:29	11:24: Luk 14:14; Jon 5:29	11:25:
Jo 6:35, Kl 3:4, 1 Jo 1:1-2, 5:10	11:25: Jon 6:35; Kolosi 3:4; 1 Jon 1:1-2; 5:10	11:26: Jo 8:51	11:26: Jo 8:51	11:26: Jon 8:51	11:26: Jon 8:51
11:27: Mt 16:16; Jo 4:42, 6:14, 6:69	11:27: Matyu 16:16; Jon 4:42; 6:14; 6:69	11:29: Jo 11:20	11:29: Jon 11:20	11:29: Jon 11:20	11:29: Jon 11:20
11:32: Jo 11:21	11:32: Jon 11:21	11:35: Lu 19:41	11:35: Luk 19:41	11:37: Jo 9:6	11:37: Jon 9:6
11:38: Mt 27:60	11:38: Matyu 27:60	11:40: Jo 11:4, 11:23-26	11:40: Jon 11:4; 11:23-26	11:42: Jo 12:30	11:42: Jo 12:30

Ezi Iesus kamaghin me migei, "Ia inim adeghe, egh aneteghti, a daru."

Gumazir dapaniba Iesus misueghti an aremeghasa akam misoke

(Matyu 26:1-5; Mak 14:1-2; Luk 22:1-2)

⁴⁵ Ezi Judan gumazamizir iza Maria ko itiba, men avirim Iesus amizir bizir kamin ganigha kamaghin nighnizir gavgavim an iti. ⁴⁶ Ezi men marazi Farisiba bagha ghuegha bizir Iesus amizir kamin gun me migei.

⁴⁷ Kamaghin amizi, ofa gamir gumazir ekiaba ko Farisiba, me Judan kotin aven itir gumaziba bar men diagha me akuvagha kamaghin me migei, "E manmaghin damuam? Gumazir kam mirakelin avirim gami!" ⁴⁸ E aneteghti an arazir kam damuvira ikiti, kamaghin gumazamiziba bar nighnizir gavgavim an ikiam. Eghti Romin gumazir ekiaba iziva en Godin Dipenim ko en adarazi saram asighasigham."

⁴⁹ Ezi men tongin gumazir mam, an ziam Kaiafas, an azenir kamin ofa gamir gumazibar dapanim. A kamaghin me migei, "Ia fofoziba bar puvati. ⁵⁰ Ia ti arazitam gifozir puvati, a ian akurvagham. Kamaghin a dera, gumazir vamira gumazamizibar danganim inigh egh aremegham. Puvatightima, en adarazi bar ovegham."

⁵¹ Kaiafas uabi uan nighnizimin akar kam mikemezir puvati. A azenir kamin ofa gamir gumazibar dapanimin iti. Egha an arazir Godin akam inigha izimin mirara migia ghaze, Iesus a Judabar akurvaghshi aremegham. ⁵² Ezi Iesus Judabar akurvaghshivira aremeghan kogham. Puvati. A Godin borir tintinibar itiba bagh aremegh me akuvaghti me vamiran otogham. ⁵³ Ezi dughiar kamin ikegha ghua, gumazir aruaba Iesus misueghtima an aremeghasa tuaviba buria egha akabar kiri.

⁵⁴ Kamaghin amizi, Iesus Judabar tongin uabi azenim gatigha aruir puvati. Egha a nguibar kam ategha ghua, gumazamiziba puvatizir danganim boroghin itir nguibar mamini iti. Nguibar kam, an ziam Efraim. A uan suren gumaziba ko, me nguibar kamin iti.

⁵⁵ Ezi God Israelia Gitazir Dughiamin isar ekiam roghira ize. Kamaghin tintinimin nguibabar gumazamiziba, Godin

damazimin uari zuasa Jerusalem ghue. ⁵⁶ Egha me Iesus bagha ruivavira iti. Me Godin Dipenim avinizir divazimin aven tuivighav ikia, egha me uarir tongin kamaghin uarir azangsis, "Ia manmaghin nighnisi? A ti izi isar ekiamin dughiamin ganam, o puvatigham?" ⁵⁷ Ezi gumazir aruaba ko Farisiba me gumazamizibav kemegha gifa, gumazitam danganir Iesus itim gifogh, egh me mikemegh. Eghti me an suiragh kalabus darighasa.

12

Maria mughuriar aghuim zuir borem Iesusin dagarimning ginge

(Matyu 26:6-13; Mak 14:3-9)

¹ Ezi 6plan dughiaaba ikiavira itima, God Israelia Gitazir Dughiamin isar ekiam otivasa. Ezi dughiar kamin Iesus Betanin nguibamin ghu. Betani a Lasarusin nguibam, a gumazir Iesus mozimin a gamizima a ua dikavizim. ² Ezi me nguibar kamin Iesusin ziam fasa dagheba isai. Ezi Marta dagheba tui. Ezi Lasarus, a gumazir Iesus ko dakozimin apiaghav ikia apibar mav. ³ Ezi Maria, mughuriar aghuim zuir borer ivezim bar pin kozim inigha iza Iesusin dagarimning ginge, egha uan dapanir arizimin an dagarimning adisi. Ezi borer kamin mughuriar aghuim dipenim bar a koro. ⁴ Ezi an suren gumazir mam, Judas Iskariot, a gumazir gin Iesus isa apambar agharim gatizim, a kamaghin migei, ⁵ "Manmaghsua kav borer kam 300 silvan dagiaba bagh anemangan aghua, eghti e an dagiaba inighiva gumazamizir onganarazibar aningam?" ⁶ Judas onganarazir gumazamizibagh nighnizir puvati, egha a kamaghin migei. Puvati. An okimakiar gumazim. Iesusin adarazir dagiabar mitarim an gara iti, ezi a dughiar mabar da okei.

⁷ Ezi Iesus akar kam baregha kamaghin me migei, "Amizir kam atakigh! Eghti bizir an amizir kamin nighnizim ikivira iki mangi dughiar ki aremeghti me na mozim datigham. ⁸ Gumazir onganaraziba ia ko ikivira ikiam. Ezi ki ia ko zurara ikivira ikian kogham."

Ofa gamir gumazir ekiaba Lasarus misueghti an aremeghasa, akam misosi

11:45: Jo 4:48, 7:31	11:45: Jon 4:48; 7:31	11:46: Lu 16:31	11:46: Luk 16:31	11:50: Jo 18:14	11:50: Jon 18:14
11:51: Stt 50:20	11:51: Jenesis 50:20	11:52: Ais 49:6, Jo 10:16, 17:21, Ef 2:14-17, 1 Jo 2:2	11:52: Ais 49:6, Jo 10:16, 17:21, Ef 2:14-17, 1 Jo 2:2	11:52: Ais 49:6, Jo 10:16, 17:21, Ef 2:14-17, 1 Jo 2:2	11:52: Ais 49:6, Jo 10:16, 17:21, Ef 2:14-17, 1 Jo 2:2
11:54: 2 Eghaghaniba 13:19; Jon 4:1-4; 7:1	11:54: 2 Eghaghaniba 13:19; Jon 4:1-4; 7:1	11:53: Jo 5:18	11:53: Jon 5:18	11:54: 2 Sto 13:19, Jo 4:1-4, 7:1	11:55: 2 Sto 30:17, Jo 2:13, 5:1, 6:4, Ap 21:26
11:56: Jo 7:11	11:56: Jo 7:11	12:1: Jo 11:1, 11:43	12:1: Jo 11:1, 11:43	12:1: Jo 11:1, 11:43	12:1: Jo 11:1, 11:43
12:2: Lu 10:40	12:2: Luk 10:40	12:3: Lu 7:37-38, 10:38-39, Jo 11:2	12:3: Lu 7:37-38, 10:38-39, Jo 11:2	12:3: Lu 7:37-38, 10:38-39, Jo 11:2	12:3: Lu 7:37-38, 10:38-39, Jo 11:2
12:4: Jo 18:3	12:4: Jon 18:3	12:5: Mt 19:21	12:5: Matyu 19:21	12:6: Jo 13:29	12:6: Jo 13:29
12:7: Jo 19:40	12:7: Jon 19:40	12:8: Lo 15:11, Mt 26:11, Mk 14:7	12:8: Lo 15:11, Mt 26:11, Mk 14:7	12:8: Godin Araziba 15:11; Matyu 26:11; Mak 14:7	12:8: Godin Araziba 15:11; Matyu 26:11; Mak 14:7
12:9: Jo 11:43-44	12:9: Jon 11:43-44	12:9: Jon 11:43-44	12:9: Jon 11:43-44	12:9: Jon 11:43-44	12:9: Jon 11:43-44

⁹ Ezi Judan avirir ekiam oregha me fo, Iesus Betanin nguibamin iti. Ezi me a bagha izi. Me Iesusin ganasavira izir puvati. Me fo, Iesus faragha Lasarus mozimin a gamizima a ua dikafi. Ezi me uaghan Lasarusin ganasa. ¹⁰ Kamaghin amizi, ofa gamir gumazir ekiaba uaghan Lasarus misueghti an aremeghasa akam misosi. ¹¹ Me fo, Judan aviriba Iesus Lasarus gamizir bizim ginighnisi, egha me ofa gamir gumazir ekiaba ategha akirim ragha me gasara, egha nighnizir gavgavim Iesusin iti. Kamaghin amizi, me uaghan Lasarus misoghasava ami.

*Iesus atrivimin min
Jerusalem in aven zui*

(Matyu 21:1-11; Mak 11:1-11; Luk 19:28-40)

¹² Ezi gumazamizir aviriba God Israelia Gitazir Dughiamin isar ekiamin ganasa iza Jerusalem in iti. Boghinaronra Iesus Lasarusin dipenimin ame. Ezi datirighin gumazamiziba kamaghin oraki, Iesus roghira iza Jerusalem otivasa. ¹³ Ezi me uan dafaribar okavir aghuabar suigha ghua tuavimin Iesus batogha me kamaghin dei:

“Hosana!

Ia Godin ziam fi!

Gumazir Ekiamin ziam ko gavgavimin izim,
God deragh a damu!

A Israelian Atrivim!”

¹⁴ Ezi Iesus donkin mam inigha a gaperagha zui, mati Godin Akinafarim mikemezi moghin:

¹⁵ “Ia Saonin nguibar ekiamin itir gumazamiziba, ia atiatingan marki.

Ia gan, ian atrivimra mara, ia bagha izi!

A donkin nguzim gaperagha izi.”

¹⁶ Dughiar kamin an suren gumaziba akar kabar mingaribagh fozir puvati. Egha gin God ziar ekiam isa Iesus ganigha givazima, me akar Godin Akinafarimin itim ginirigha me fo, a Iesusra migei. Egha me ua bizir gumazamiziba Iesus gamizim ginighnisi.

¹⁷ Lasarus aremegha mozimin itir dughiam, gumazamizir avirim Iesus ko ikia egha Iesusin garima, a Lasarus mozimin an diagha a gamizima a ua dikafi. Ezi

datirighin gumazamizir kaba, Iesus amizir bizir kamin gun mighavira iti. ¹⁸ Ezi gumazamiziba orazi a mirakelin kam gamizi, me a bagha ghua tuavimin a bato. ¹⁹ Ezi Farisiba ganigha, me uarir tongin kamaghin uariv gei, “Ia an gan! Bizir e damuamin kam, a datirighin otoghan kogham. Gumazamiziba bar an gin zui.”

Grighin marazi Iesusin ganasa

²⁰ Ezi dughiar kamin, gumazamiziba isar ekiamin Godin ziam fasa Jerusalem in ghua-vanabo, ezi men tongin, Grighin marazi uaghan iti. ²¹ Egha Grighin gumazir kaba Filip bagha ize. (Filip a Betsaidan nguibamin gumazim, a Galilin Distirighin iti.) Egha me kamaghin a migei, “Gumazir ekiam, e Iesusin ganasa ifonge.” ²² Ezi Filip ghua Andru mikemegha aning uaghara ghua Iesus migei.

²³ Ezi Iesus kamaghin aning in akam ikaragha ghaze, “Dughiar Gumazamizibar Otirim ziar ekiam iniamim, an otogha gifa. ²⁴ Ki guizbangira ia migei, witin ovizitam nguazim girigh egh aremeghan koghiva, a uabira ikiam. An aremegh, uam aghungiva witin ovizir aviriba misivam. ²⁵ Gumazamizir uabira uan ikirimirim gifongeziba, me aremegham. Ezi gumazamizir nguazir kamin ikia uabi uan ikirimirim in aghuaziba, me angamira itir ikirimirim in suiragh mangi zurara ikivira ikiam. ²⁶ Ezi gumazir nan ingangarim damuasa ifongeziba, me nan gin izi. Egh nguibar ki itim, nan ingangarir gumazamiziba uaghan na ko ikiam. Eghti gumazamizir nan ingangarim gamiba, Afeziam ziar ekiam me daningam.”

Iesus uan ovevem migei

²⁷ Ezi Iesus ua kamaghin migei, “Datirighin nan navim bar osemegha nighnizir aviriba iti. Eghti ki manmagh mikimam, ‘Afeziam, datirighin na bativamin bizir kam, ni a batokegh?’ Ezi puvati. Ki kamaghin mikiman kogham. Osimtizir dughiar kamin otivim a mar otiv. Bizir kam bagha ki ize. ²⁸ Afeziam ni uan ziam damuti, an ekefegh!”

Iesus mikemegha givazima, tiarir mam Godin Nguibamin izaghira ghaze, “Ki uan ziam gamizima an ekeveghe gifa, eghti ki ua kamaghin damuam.”

12:11: Jo 11:45, 12:18 **12:11:** Jon 11:45; 12:18 **12:13:** Sng 118:25-26, Mt 27:42, Jo 1:49 **12:13:** Onger Akaba 118:25-26; Matyu 27:42; Jon 1:49 **12:15:** Sek 9:9 **12:15:** Sekarai: 9:9 **12:16:** Lu 18:34, Jo 2:22, 7:39, 14:26
12:16: Luk 18:34; Jon 2:22; 7:39; 14:26 **12:17:** Jo 11:43-44 **12:17:** Jon 11:43-44 **12:19:** Jo 11:48 **12:19:** Jo 11:48
Jon 11:48 **12:21:** Lu 19:3, 23:8, Jo 1:44 **12:21:** Luk 19:3; 23:8; Jon 1:44 **12:23:** Jo 13:31-32, 17:1 **12:23:**
Jon 13:31-32; 17:1 **12:24:** 1 Ko 15:36 **12:24:** 1 Korin 15:36 **12:25:** Mt 10:39, 16:25, Mk 8:35, Lu 9:24, 17:33
12:25: Matyu 10:39; 16:25; Mak 8:35; Luk 9:24; 17:33 **12:26:** Jo 14:3, 17:24, 1 Te 4:17 **12:26:** Jon 14:3; 17:24;
1 Tesalonika 4:17 **12:27:** Sng 6:3, 42:5, Mt 26:38, Lu 12:50, 22:53, Jo 18:37 **12:27:** Onger Akaba 6:3; 42:5; Matyu
26:38; Luk 12:50; 22:53; Jon 18:37 **12:28:** Mt 3:17 **12:28:** Matyu 3:17 **12:29:** Ap 23:9 **12:29:** Aposel 23:9

²⁹ Ezi gumazamizir roghira tughav itiba, me tiarir kam baraki, egha me kamaghin migei, "Ararim dagara!"

Ezi marazi ghaze, "Enselin mam a migei!"

³⁰ Ezi Iesus kamaghin akam ikaragha ghaze, "Akar ia datirighin oraghazir kam, a nan akurvaghassa izezir puvati. A ian akurvaghassa ize. ³¹ Datirighin God nguazir kamin gumazamizibar araziba tuisigham. Egh nguazir kam gativazir gumazir dapanim Satan a batuegham. ³² Datirighin ki nguazimin iti, ezi gin me ter ighuvimin na guragham, eghti dughiar kamin ki gumazamiziba bar me damuti me na bagh izam."* ³³ (Iesus migirigiar kam gamua a uan ovengamimin arazimin gun migei.)

³⁴ Ezi gumazamiziba kamaghin an akam ikaragha ghaze, "E kamaghin Moses Osirizir Arazibar akam baraki, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazir otogh, egh iki mamaghira ikiam. Egha manmaghsua ni ghaze, 'Me Gumazamizibar Otarim fegh ter ighuvimin aneguragham?' Gumazamizibar Otarir kam, a bar tinara?"

³⁵ Ezi Iesus kamaghin me migei, "Dughiar ovezimin angazangarim ian tongin ikiam. Datirighin angazangarim ian ikiavira iti, ezi ia angazangarimin aven daru. Puvatighi, mitatem ia avaragham. E fo, gumazir mitatem in arui, a fozir puvati, a managh zui. ³⁶ Angazangarim datirighin ia ko ikiavira iti, eghti ia nighnizir gavgavim angazangarimin iki. Kamaghin ia angazangarimin gumazamizibar min otivigham."

Judan gumazir avirim nighnizir gavgavim Iesusin itir puvati

Iesus gumazamiziba ko mikemegha givagha, me ategha ghua men modo. ³⁷ Me an garima a mirakelin avirim gami. Ezi me nighnizir gavgavim an itir puvati. ³⁸ God kamaghsua, an akam inigha izir gumazim Aisaian akam guizbangira otogham. Aisaia kamaghin mikeme:

"Ekiam, tina en akam nighnizir gavgavim an iti?"

Terara, Ekiam, uan ingangarir gavgaviba isa men akazi, me dar gani?"

³⁹ Me nighnizir gavgavim itir puvatizir bizimin mingarim, Aisaia uaghan akar igharazir mamin an osiri. A kamaghin migei:

⁴⁰ "God kamaghsua, me bizitam in ganan koghiva, egh me naviba akamin mingarim gifoghan kogham.

Egh me navibagh iragh ua na bagh iziti, ki me damighiti me ua deraghan kogham.

Kamaghin God men damazibagh amizi da okafi,

ezi me gari puvati.

Egha men nighnizibagh amizi me onani."

⁴¹ Aisaia Iesusin angazangarim ko gavgavimin ganigha, kamaghin an an gurara migei. ⁴² Guizbangira, gumazir dapanir avirim uaghan nighnizir gavgavim Iesusin iti. Egha me Farisibar atiatigha, uan nighnizir gavgavimin gun migeir puvati. Me atiatigha ghaze, Farisiba men anogoreghti me ua God ko migeir dipenimin aven ikian kogham. ⁴³ Gumazamiziba men ziaba fasa me bar ifonge, egha God men ziaba fasa me ifongezir puvati.

Akar Iesus mikemezim, a gumazamizibar araziba tuisigham

⁴⁴ Ezi Iesus kamaghin diagha ghaze, "Gumazir nighnizir gavgavim nan itim, a nighnizir gavgavim narara itir puvati. A nighnizir gavgavim Afeziar na amadazi ki izezim uaghan an iti. ⁴⁵ Ezi gumazir nan garim, a uaghan Afeziar na amadazi ki izezimin gari. ⁴⁶ Ki kamaghsua, gumazir nighnizir gavgavim nan itiba, me bar mitatem in ikian kogham. Bizir kam bagha ki angazangarimin min nguazir kamin ize.

⁴⁷ "Gumazitam nan akam baregha nan gin zuir puvati, ki jasin min a tuisighan

12:30: Jo 11:42 **12:30:** Jon 11:42 **12:31:** Mt 12:29, Lu 10:18, Jo 9:39, 14:30, 16:11, Ap 26:18, Ef 2:2 **12:31:** Matyu 12:29; Luk 10:18; Jon 9:39; 14:30; 16:11; Aposel 26:18; Efesus 2:2 **12:32:** Jo 3:14, 8:28, Ro 5:18, Hi 2:9 **12:32:** Jon 3:14; 8:28; Rom 5:18; Hibru 2:9 * **12:32:** Iesus ghaze, "Gumaziba na fegh ter ighuvimin na aguragham." Tuavir kamra, God a feghti an an Nguibamin mangi, egh bar pin ikiam. Ni Filipai 2:9-11 in gan. **12:33:** Jo 18:32 **12:33:** Jon 18:32 **12:34:** Sng 89:4, 89:36, 110:4, Ais 9:9, 53:8, Ese 37:25, Dan 2:44, 7:14, Mai 4:7 **12:34:** Onger Akaba 89:4; 89:36; 110:4; Aisaia 9:7; 53:8; Esekuel 37:25; Daniel 2:44; 7:14; Maika 4:7 **12:35:** Jer 13:16, Jo 1:9, 7:33, 8:12, 11:10, Ef 5:8, 1 Jo 2:10-11 **12:35:** Jeremaia 13:16; Jon 1:9; 7:33; 8:12; 11:10; Efesus 5:8; 1 Jo 2:10-11 **12:36:** Ef 5:8 **12:36:** Efesus 5:8 **12:37:** Jo 2:11 **12:37:** Jon 2:11 **12:38:** Ais 53:1, Ro 10:16 **12:38:** Aisaia 53:1; Rom 10:16 **12:40:** Ais 6:9-10, Mt 13:15 **12:40:** Aisaia 6:9-10; Matyu 13:15 **12:41:** Ais 6:1 **12:41:** Aisaia 6:1 **12:42:** Jo 7:48, 9:22 **12:42:** Jon 7:48; 9:22 **12:43:** Jo 5:44 **12:43:** Jon 5:44 **12:44:** Mt 10:40, Mk 9:37, 1 Pi 1:21 **12:44:** Matyu 10:40; Mak 9:37 **12:45:** Jo 14:9 **12:45:** Jon 14:9 **12:46:** Jo 3:19, 8:12, 9:5, 9:39, 12:35 **12:46:** Jon 3:19; 8:12; 9:5; 9:39; 12:35 **12:47:** Jo 3:17, 5:45, 8:15, 8:26 **12:47:** Jon 3:17; 5:45; 8:15; 8:26 **12:48:** Lo 18:19, Mk 16:16, Lu 10:16, Hi 4:12 **12:48:** Godin Araziba 18:19; Mak 16:16; Luk 10:16; Hibru 4:12

kogham. Ki nguazimin gumazamizibar jasın ikiasa izezir puvati. Ki men akurvaghasa ize. ⁴⁸ Ezi gumazim akırım na gasara egha nan akam inizir puvati, a kot iti, eghti jas a tuisigham. Akar ki mikemezim, a nguazim givaghamin dughiamın an an araziba tuisigham. ⁴⁹ Ki uabi uan nighnizimin migeir puvati. Afeziam na amadazi ki ize. A uabi akaba bar na mikeme, ezi ki dar gun migei. ⁵⁰ Ezi ki fo, Afeziamın akam gumazamizibar amuti, me zurara itir ikirimirir aghuarim iniam. Kamaghın amizi, akar ki mikemezir kaba bar, Afeziam na mikemezi moghin ki dar gun migei.”

Iesus kamaghın suren gumazibav gıa ghaze, a me ategh ua Afeziam bagh mangam

13

(Sapta 13–17)

Iesus uan suren gumazibar dagariba rue

¹ Dughiar kam, God Israelia Gitazir Dughiam a gurumzaraghan otivam. Ezi Iesus fo, a mangamin dughiam otozi, a nguazir kam ategh uan Afeziam bagh mangasava ami. A uan gumazamizir nguazir kamın itiba a fomıra bar me gifonge, egha me gifueghavıra ikia ghua an areme. ² Ezi guaratizir kamın me apa iti. Satan faragha nighnizir Iesus isi apanibar dafarim darighamim isa Judasın navim gatigha gıfa. Judas, a Saimon Iskariotın otarım. ³ Iesus kamaghın fo, Afeziam bizibar amuamin gavgavım bar a isa a ganıngi. A uaghan kamaghın fo, God anemadazi a ize, egh a ua God bagh mangam. ⁴ Kamaghın amizi, Iesus dagher dakozim ategha dikavigha uan korotiar ruarım suegha, taulin mam inigha uan ivariam gıke. ⁵ Egha dipam itarır mam gıngegha maghıra uan suren gumazibar dagariba ruegha, taulin uan ivariam amıghırızımın men dagariba adisi. ⁶ Egha a Saimon Pita bagha izezi Pita an azara, “Ekiam, ni ti nan dagariba ruam, o?”

⁷ Ezi Iesus kamaghın an akam ikaragha ghaze, “Bizir ki datırighın amım, ni a gifozir puvati, ni gın a gifogham.”

⁸ Ezi Pita a migia ghaze, “Ni nan dagariba ruan marki. Bar marki!”

Ezi Iesus kamaghın an akam ikaragha ghaze, “Ki nin dagariba rueghan koghti, ni na ko ikian kogham.”

⁹ Ezi Saimon Pita a migia ghaze, “Ekiam, mamaghın ni nan dagaribara ruan marki. Ni nan dagariba ko dafariba ko dapanım sara, bar da ruegh!”

¹⁰ Ezi Iesus kamaghın a migei, “Gumazir ruegha gıvazım, zuegha gıfa, a ua ruan marki. A pura dagaribara ruegh bar zuegham. Ezi ia bar moghıra zuegha gıvagha iti. Ezi ian gumazir vamıra, a zuezir puvati.” ¹¹ (Iesus gumazir a isi apanibar dafaribar arıghamım, an a gifogha gıfa. Egha kamaghın migei, “Ia bar moghıra zuezi, ian vavıra zuezir puvati.”)

¹² Iesus men dagariba ruegha gıvagha, uan korotiar ruarım uam anerugha, ghua uan danganım gıpera. Egha kamaghın men azai, “Ki ia bagha amızir bizir kamın mingarım, ia a gifoz, o?” ¹³ Ia ‘Tisa’ na garıgha ‘Ekiam’ na garisi. Guızbangıra, ki Tisa egha ki ian Ekiam. Egha bar deragha ia kamaghın migei. ¹⁴ Ki, ian Ekiam ko ian Tisa, egha ki ian dagariba rues. Ezi ia uaghan uarıra uarır dagariba ruegh. ¹⁵ Ki arazım ian aka, ezi ia uaghan arazır ki datırighın ia gamızir kamra damu. ¹⁶ Ki guızbangıra ia migei, ingangarır gumazamızir kınıtım uan ekiam gafırızir puvati. Ezi akam inıgha ızır gumazım o amızım, a gumazir anemadazır a ghuzım gafırızir puvati. ¹⁷ Ezi datırighın ia arazır ki amızir kamın mingarım gifogha gıfa, kamaghın ia deraghıra an gın mangıva, egh ia bar akuegham.

¹⁸ “Ki bar ia migeir puvati. Ki gumazir ki ua bagha misevezıbagh fo. Egha ki kamaghın fo, akar Godın Akinafarımın itım, a guızbangırım otivam. Akar kam kamakın ‘Gumazir na ko dagheba apım, nan apanımın oto.’” ¹⁹ Bizir kam tıghar otivam, ezi ki datırighın ia mikemegha gıfa. Eghti

12:49: Lo 18:18, Jo 8:38, 14:10 **12:49:** Godın Arazıba 18:18; Jon 8:38; 14:10 **12:50:** Jo 8:26-28 **12:50:** Jon 8:26-28 **13:1:** Mt 26:2, Jo 7:30, 12:23, 15:13, 17:1, 17:11, Fl 2:8, 1 Jo 3:16 **13:1:** Matyu 26:2; Jon 7:30; 12:23; 15:13; 17:1; 17:11; Filipai 2:8; 1 Jon 3:16 **13:2:** Lu 22:3, Jo 13:27 **13:2:** Luk 23:1; Jon 13:27 **13:3:** Mt 28:18, Jo 3:35, 16:28, Ap 2:36, 1 Ko 15:27, Hi 2:8 **13:3:** Matyu 28:18; Jon 3:35; 16:28; Aposel 2:36; 1 Korin 15:27; Hibru 2:8 **13:4:** Lu 22:27, Fl 2:7-8 **13:4:** Luk 22:27; Filipai 2:7-8 **13:6:** Mt 3:14 **13:6:** Matyu 3:14 **13:8:** 1 Ko 6:11, Ef 5:26, Ta 3:5, Hi 10:22 **13:8:** 1 Korin 6:11; Efesus 5:26; Taitus 3:5; Hibru 10:22 **13:10:** Jo 6:64, 6:70-71, 15:3 **13:10:** Jon 6:64; 6:70-71; 15:3 **13:12:** Luk 22:27 **13:13:** Mt 23:8-10, Lu 6:46, 1 Ko 8:6, 12:3, Fl 2:11 **13:13:** Matyu 23:8-10; Luk 6:46; 1 Korin 8:6; 12:3; Filipai 2:11 **13:14:** Mt 20:28, Lu 22:27, Ro 12:10, Ga 6:1-2, 1 Pi 5:5 **13:14:** Matyu 20:28; Luk 22:27; Rom 12:10; Galesia 6:1-2; 1 Pita 5:5 **13:15:** Mt 11:29, Fl 2:5, Kl 3:13, 1 Pi 2:21, 1 Jo 2:6 **13:15:** Matyu 11:29; Filipai 2:5; Kolosi 3:13; 1 Pita 2:21; 1 Jon 2:6 **13:16:** Mt 10:24, Lu 6:40, Jo 15:20 **13:16:** Matyu 10:24; Luk 6:40; Jon 15:20 **13:17:** Mt 7:24, Je 1:25 **13:17:** Matyu 7:24; Jems 1:25 **13:18:** Sng 41:9 **13:18:** Onger Akaba 41:9 **13:19:** Jo 14:29, 16:4 **13:19:** Jon 14:29; 16:4

kamaghin a gin otoghamin dughiam, ia kamaghin nighnizir gavgavim iki fogh, Ki Uabi Ki Kamaghin Iti.* ²⁰ Ki guizbangira ia migei, gumazir manam ingangarir gumazir ki amadazim inigha deravira a gami, gumazir kam na inigha deravira na gami. Gumazimzizir na iniziba, me Godin na amadazi ki izezim ini.”

*Judas Iesus isi
apanibar dafaribar arigham*
(Matyu 26:20-25; Mak 14:17-21; Luk 22:21-23)

²¹ Iesus bizir kabav kemegha givagha, an navim bar a baseme. Egha a bighavira kamaghin migei, “Ki guizbangira ia migei, ian tav na isiva gumazir nan apanim gamibar agharim darigham.”

²² A kamaghin mikemezi, an suren gumaziba vaghvagha uari uarir gari. Me fozir puvati, Iesus tina migei. ²³ Egha suren gumazibar mav, gumazir Iesus bar ifongezim, a bar Iesusin boroghira iti. ²⁴ Ezi Saimon Pita benim akuigha a migei, “Ni an azaragh, a tina migei?”

²⁵ Ezi suren gumazir kam uan dapanim isa Iesusin afarizim boroghram atigha, kamaghin an azara, “Ekiam, ni tina migei?”

²⁶ Ezi Iesus kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Ki dagher otevir kam inigh itarim darugh uam a inigh, egh gumazitam daningam. A gumazir kamra, ki a migei.” Egha a dagher otevir isa itarim garugha uam a inigha Judas ganingi, a Saimon Iskariotin otarim. ²⁷ Ezi Judas dagher kam inigha givazi, dughiar kamra Satan an navir averiamin aven ghua a gapasa. Ezi Iesus kamaghin a migei, “Bizir ni damuasa ifongezim, ni zuamira a damigh!” ²⁸ Gumazir dakozimn apiaghav itiba, me bar akar Iesus Judas mikemezir kam baregha, me akamin mingarim gifozir puvati. ²⁹ Judas daghiabar mitarimin gari. Ezi marazi ghaze, Iesus ti isar ekiam bagha bizibagh ivezasa a mikeme, o a mangi biziba gumazir onganarazibar aningam. ³⁰ Ezi Judas dagher otevir kam inigha givagha, zuamira azenan ghu. Ezi aminim bar piri.

Iesus Akar Gavgavir Igiam suren gumazibagh anidi

³¹ Judas azenan ghugha givazima, ezi Iesus kamaghin migei, “Datirighin Gumazamizibar Otarimin ziar ekiam azenan oto. God uan Otarim isa gumazamizibar akazi Otarim me damuti me fogham, God ziar bar ekiam iti. ³² God uan ziar ekiam pirafi, uan Otarim isi gumazamizibar akaghti me fogham, Gumazamizibar Otarim ziar ekiam iti. Egh God zuamira a pirafagh ziar ekiam a daningam. ³³ Nan boriba, dughiar otevimra ki ia ko ikiam. Eghti ia na buriam. Ki Judabav kemezi moghin, akar kamra ki ua ia migei, ia danganir ki mangamim, ia an mangan kogham. ³⁴ Ezi datirighin ki Akar Gavgavir Igiam ia ganidi, a kamakin, ia uari uarigh ifongegh. Ki bar ia gifonge, ezi kamaghira ia uari uarigh ifongegh. ³⁵ Ia uari uarigh ifongeghti, gumazamiziba bar arazir kamn ganigh fogh suam, ia nan suren gumaziba.”

*Iesus ghaze, Pita akirim ragh
a gasaragham*
(Matyu 26:31-35; Mak 14:27-31; Luk 22:31-34)

³⁶ Ezi Saimon Pita kamaghin Iesusin azara, “Ekiam, ni managh mangam?”

Ezi Iesus kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Nguibar ki mangamim, ni datirighin nan gin an mangighan kogham. Ni gin nan gin izam.”

³⁷ Ezi Pita an azara, “Ekiam, manmagh amizima ki datirighin nin gin mangighan kogham? Ki ni bagh aremeghasa ifonge.”

³⁸ Ezi Iesus kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Ni ghaze, ni ti na bagh aremegham? Ki guizbangira ni migei, tuarim tighar akam, eghti ni dughiar pumuning ko mikemizim kamaghin mikim suam, ni na gifozir puvati.”

14

Iesus, an Afeziam bagha zuir tuavim

¹ Ezi Iesus ua kamaghin uan suren gumazibav gei, “Ia nighnizir aviribar amuva osiman marki. Ia nighnizir gavgavim Godin iki, egh uaghan nighnizir gavgavim nan iki. ² Nan Afeziamin dipenimin danganir

* 13:19: Ni akar Jon 8:24in itimin gan. 13:20: Mt 10:40, 25:40, Mk 9:37, Lu 9:48, 10:16 13:20: Matyu 10:40; 25:40; Mak 9:37; Luk 9:48; 10:16 13:21: Mt 26:21, Mk 14:18, Lu 22:21, Jo 12:27, Ap 1:17, 1 Jo 2:19 13:21: Matyu 26:21; Mak 14:18; Luk 22:21; Jon 12:27; Aposel 1:17; 1 Jon 2:19 13:23: Jo 19:26, 20:2, 21:7, 21:20, 21:24 13:23: Jon 19:26; 20:2; 21:7; 21:20; 21:24 13:27: Lu 22:3, Jo 6:70, 13:2 13:27: Luk 22:3; Jon 6:70; 13:2 13:29: Jo 12:6 13:29: Jon 12:6 13:31: Jo 12:23, 14:13, 1 Pi 4:11 13:31: Jon 12:23; 14:13; 1 Pita 4:11 13:32: Jo 17:5 13:32: Jon 17:5 13:33: Jo 7:34 13:33: Jon 7:34 13:34: Wkp 19:18, Jo 15:12, 15:17, 1 Pi 1:22, 1 Jo 2:7-8, 3:23, 4:21, 2 Jo 5 13:34: Ofa Gami 19:18; Jon 15:12; 15:17; 1 Pita 1:22; 1 Jon 2:7-8; 3:23; 4:21; 2 Jon 1:5 13:35: 1 Jo 2:5, 4:20 13:35: 1 Jon 2:5; 4:20 13:36: Jo 7:34, 21:18-19, 2 Pi 1:14 13:36: Jon 7:34; 21:18-19; 2 Pita 1:14 13:37: Mt 26:33-35, Mk 14:29-31, Lu 22:33-34 13:37: Matyu 26:33-35; Mak 14:29-31; Luk 22:33-34 14:1: Jo 14:27, 16:33 14:1: Jon 14:27; 16:33 14:2: Jo 13:33, 13:36 14:2: Jon 13:33; 13:36 14:3: Jo 12:26, 17:24, Ap 1:11, 1 Te 4:17 14:3: Jon 12:26; 17:24; Aposel 1:11; 1 Tesalonika 4:17

aviriba iti, ezi ki mangiva ia bagh dangani-bar kiram. Bizir kam guizbangira puvatizi, ki ia mikemeghan koghai.³ Ki mangi ia bagh danganim akirigh, ua izi ia inigh mangiti ia na ko ikiam. Egh nguibar ki ikiamim, ia uaghan na ko an ikiam.⁴ Ezi nguibar ki zuim, ia an tuavim gifogha gifa.”

⁵ Ezi Tomas a migia ghaze, “Ekiam, e fozir pu, ni managh zui, kamaghin e manmaghin tuavir ni zuim gifogham?”

⁶ Ezi Iesus kamaghin a migei, “Ki uabi ki tuavim, egha ki guizin akamin mingarim, egha ki ikirimirir aghuimin mingarim. Ezi gumazitam tuavir igharazimin Afeziam bagh mangighan kogham. Puvati. Kirara ki Afeziam bagha zuir tuavim.⁷ Eghti ia na gifoghiva, egh uaghan nan Afeziam gifogham. Ezi datirighin ikegha zui, ia nan Afeziam gifogha, an gari.”

⁸ Ezi Filip ghaze, “Ekiam, ni Afeziam en akagh, eghti e uan damazibar an ganigh, ua nin azangan kogham.”

⁹ Ezi Iesus kamaghin a migei, “Filip, dughiar ruarimin ki ia ko iti, ezi ia ti na gifozir puvati? Gumazim nan gari, an Afeziamin gari. Ezi manmagsua ni ghaze, ‘Ni Afeziam en akagh?’¹⁰ Filip, ni ti kamaghin nighnizir gavgavim itir puvati, ki Afeziamin aven itima, Afeziam nan aven iti? Akar ki ia migeiba, ki uan nighnizimin dav geir puvati. Afeziar nan aven itim, a uabi uan ingangarim gami.¹¹ Ia nighnizir gavgavim akar kamim iki, ki Afeziamin aven iti, ezi Afeziam nan aven iti. Puvatighi, ia nan ingangarir ki amibagh nighnighti, ingangarir kaba in nighnizir gavgavibar amuti da gavgavighan.¹² Ki bar guizbangira ia migei, gumazir nighnizir gavgavim nan itim, a uaghan ki amir ingangarir kabar amuam. Ki uan Afeziam bagh mangam, kamaghin amizi, ingangarir ekiar gumazir kam damuamiba, da ingangarir ki amibagh afiragham.¹³ Ki kamagsua, Afeziam ziar ekiam uan Otarimin ingangarimin a iniam. Kamaghin, ia nan ziamin biziba bagh azangsighti, ki dar amuam.¹⁴ Ia

nan ziamin bizitam bagh nan azaraghti, ki a damuam.”

Iesus ghaze, a Godin Duam amadaghti a izam

¹⁵ Egha Iesus ua kamaghin migei, “Ia bar na gifueghiva, egh ia deravira nan akaba baragh dar gin mangam.¹⁶ Eghti ki Afeziamin azangsighti, a gavgavim ia daningamin Akurvazir mam ia bagh anemangam. Eghti a ia ko iki mamaghira ikiam.¹⁷ Ezi Akurvazir kam a Godin Duam, a guizin akabav geir Duam. Ezi nguazir kamim gumazamiziba me an ganighan koghiva, egh a gifoghan kogham, kamaghin me a inighan kogham. Ezi iarara, a ia ko iti, egh a ian navir averiabar aven ikiam. Kamaghin ia a gifo.

¹⁸ “Ki ia ateghti, ia mati borir ameboghfeziaba puvatizibar min uarira ikian kogham. Puvati. Ki ua ia bagh izam.¹⁹ Dughiar ovezinim nguazimin gumazamiziba ua nan ganan kogham. Eghti ia nan ganam. Ki angamira iti, eghti kamaghin ia uaghan angamira ikiam.²⁰ Dughiar kamim ia kamaghin fogham, ki uan Afeziamin aven iti moghin, ia nan aven iti, ezi ki ian aven iti.²¹ Ezi tina nan Akar Gavgaviba baragha dar gin zui, gumazir kam a bar na gifonge. Egha gumazir na gifongezim, nan Afeziam a gifuegham. Eghti ki uaghan a gifuegham, egh ki uabi isiva an akagham.”

²² Iesus kamaghin mikemezi, Judasin igharazim (a Judas Iskariot puvati) a kamaghin Iesusin azara, “Ekiam, manmagh su ni uabi isiva en akaghasa, egha ni uabi isiva nguazimin gumazamizibar akaghan aghua?”

²³ Ezi Iesus kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Gumazitam na gifueghiva, deraghvira nan akamin gin mangam. Eghti nan Afeziam bar gumazir kam gifuegham. Eghti ga iziva a ko iki mamaghira ikiam.²⁴ Gumazir na gifongezir puvatizim, a deravira nan akabar gin zuir puvati. Ezi akar ia oraghizir kam, kar nan akam puvati. Kar Afeziar na amadazimin akam.

14:6: Jon 1:4, 1:17, 8:19, 8:32, 10:9, 11:25, Ro 5:1-2, Hi 9:8, 10:20 **14:6:** Jon 1:4; 1:17; 8:19; 8:32; 10:9; 11:25; Rom 5:1-2; Hibru 9:8; 10:20 **14:7:** Jo 8:19 **14:7:** Jon 8:19 **14:9:** Jo 12:45, Kl 1:15, Hi 1:3 **14:9:** Jon 12:45; Kolosi 1:15; Hibru 1:3 **14:10:** Jo 7:16, 8:28, 10:38, 12:49, 14:24, 17:21-23 **14:10:** Jon 7:16; 8:28; 10:38; 12:49; 14:24; 17:21-23 **14:11:** Jo 5:36, 10:38, 14:20 **14:11:** Jon 5:36; 10:38; 14:20 **14:12:** Mt 21:21, Mk 16:16-20, Lu 10:17 **14:12:** Matyu 21:21; Mak 16:16-20; Luk 10:17 **14:13:** Mt 7:7, Lu 11:9, Jo 15:7, 15:16, Je 1:5, 1 Jo 3:22 **14:13:** Matyu 7:7; Luk 11:9; Jon 15:7; 15:16; Jems 1:5; 1 Jon 3:22 **14:15:** Jo 14:21-23, 15:10, 15:14, 1 Jo 5:3 **14:15:** Jon 14:21-23; 15:10; 15:14; 1 Jon 5:3 **14:16:** Jo 14:26, 15:26, 16:7, Ro 8:15, 8:26 **14:16:** Jon 14:26; 15:26; 16:7; Rom 8:15; 8:26 **14:17:** Mt 10:20, Jo 16:13, Ro 8:26, 1 Ko 2:14, 1 Jo 2:27, 4:6 **14:17:** Matyu 10:20; Jon 16:13; Rom 8:26; 1 Korin 2:14; 1 Jon 2:27; 4:6 **14:18:** Mt 28:20, Jo 14:3, 14:28 **14:18:** Matyu 28:20; Jon 14:3; 14:28 **14:19:** Jo 16:16, 1 Ko 15:20 **14:19:** Jon 16:16; 1 Korin 15:20 **14:20:** Jo 10:38, 14:10, 17:21-26 **14:20:** Jon 10:38; 14:10; 17:21-26 **14:21:** Jo 14:15, 14:23, 15:10, 16:27, 1 Jo 2:5, 5:3 **14:21:** Jon 14:15; 14:23; 15:10; 16:27; 1 Jon 2:5; 5:3 **14:22:** Ap 10:41-42 **14:22:** Aposel 10:41-42 **14:23:** Mt 18:20, Jo 14:15, 2 Ko 6:16, Ef 3:17, 1 Jo 2:24, MAA 3:20 **14:23:** Matyu 18:20; Jon 14:15; 2 Korin 6:16; Efesus 3:17; 1 Jon 2:24; Akar Mogomem 3:20 **14:24:** Jo 5:19, 5:38, 7:16, 12:49 **14:24:** Jon 5:19; 5:38; 7:16; 12:49

²⁵ “Dughiar ki ia ko ikiavira itim, ki bizir kabar gun ia mikeme. ²⁶ Ezi Gavgavim ia Daningamin Akurvazir Gumazim, a Godin Duam. Ezi nan ziamin, Afeziam anemadaghti a izam. A biziba bar ian sure damuam. Eghti akar ki ia mikemeziba, a ian sure damuti ia uam a dagh nighnigham.

²⁷ “Ki ia ataghiraghasa, egha ki navir amirizim ia ganidi. Ezi nan navir amirizir ki ia ganidim, a nguazimin gumazamiziba anidi moghin puvati. Kamaghin amizima, ia nighnizir aviribar amuva egh osiman marki, egh atiatingan marki. ²⁸ Ezi ia akar ki ia ganingizir kam baregha gifa, ‘Ki ia ategha zui, egh ki ua ia bagh izam.’ Egh ia bar na gifueghti, akar kam ia damuti ia bar akuegham. Afeziamin gavgavim bar ekevegha nan gavgavim gafira, kamaghin, ki uan Afeziam bagha zui. ²⁹ Ki kamaghsua, bizir kam gin otoghti, ia an ganigh nighnizir gavgavim nan iki. Kamaghin ki datirighin bizir kam tighar otivamin dughiamin, ki an gun ia migei.

³⁰ “Nguazir kam gativazir gumazir dapanim, a na gativamin gavgaviba puvati. Egha a datirighin izi. Kamaghin amizi, ki ua migirigiar aviriba ia mikiman kogham. ³¹ Ki kamaghsua, nguazimin gumazamiziba kamaghin fogh, ki bar Afeziam gifonge, ezi bizir Afeziam na mikemezibara ki dagh ami. Ia dikavigh danganir kam ategh, e mangam.”

15

Jesus a guizbangira wainin ikarizimin min iti

¹ Ezi Iesus ua kamaghin migei, “Ki uabi ki guizbangira wainin ikarizimin min iti. Ezi nan Afeziam a wainin azenimin ghuavim. ² Ezi nan agharir ber puvatiziba, Afeziam vaghavagha dar ghora da makuri. Egha agharir oviziba itiba, Afeziam vaghavagha a dar ghora da otefi. A ghaze, da zuegh iki, egh gin biva ovizir aviriba ikiam, kamaghin an adar ghoru. ³ Ia zuegha gifa. Akar kam ki ia ganidi, a ia gamima ia zue. ⁴ Ia nan

porogh, eghti ki ian porogham. Ezi wainin ikarizimin agharim, a ikarizimin poroghan koghiva, egh a ban kogham. Kamaghira, ia nan poroghan kogh, ia uaghan ban kogham.

⁵ “Ki uabi ki wainin ikarizim, ezi ia wainin aghariba. Ezi gumazim nan porozi ezi ki an poro, a zurara bava ovizir aviriba iti. Ezi ia na ategh, ia bizitam damighan kogham. ⁶ Eghti gumazitam nan poroghan kogh, egh a mati wainin ikarizimin agharim me a makunizi a misingi. Egha me agharir kaba akuva da isava avim mikira egha dagh aboi.

⁷ “Ia nan porogh ikiti, nan akam ian aven ikiam, eghti ia uan ifongiamin bizitam bagh azangam, eghti biziba ia mikemezi moghin otivam. ⁸ Egh ia biva ovizir aviriba iki, egh kamaghin ia nan suren gumazibar min ikiam. Eghti tuavir kam in nan Afeziam ziar ekiam iniam.

⁹ “Afeziam bar na gifonge, ezi arazir kamra ki ia gifonge. Egh ia nan poroghti ki ia gifuegh mamaghira ikiam. ¹⁰ Ki uan Afeziamin Akar Gavgavibar gin zui, egha an porozi a na gifongezim moghin, ia uaghan nan Akar Gavgavibar gin mangiva nan poroghti, ki ia gifuegh mamaghira ikiam.

¹¹ “Nan navir agorogem ian ikiasa ki ifonge. Ezi agoroger kam bar ian navir averiabagh izivagham. Kamaghin amizi, ki akar kabar ia mikeme. ¹² Ki ia mikemezir Akar Gavgavimra kara: ki bar ia gifongezim moghin, arazir kamra ia uari uarigh ifongegh. ¹³ Gumazitam uan namakar aghuim gifuegh a bagh aremegham, ezi an arazir uarira uari ifongezim, a gumazamizir igharazibagh ifongezir araziba bar dagh afira. ¹⁴ Ezi ki ia mikemezi moghin ia ami, egha ia nan namakar aghuibar iti. ¹⁵ E fo, ingangarir gumazim bizir an gumazir ekiam amiba, an adagh fozir puvati. Kamaghin amizi, ki ua ‘ingangarir gumaziba’ ia diborir puvati. Akaba bar ki uan Afeziam da, da baregha ki ia mikemegha gifa. Kamaghin amizi, ki ‘namakar aghuiba’ ia garisi.

14:26: Lu 24:49; Jo 14:16, 15:26, 16:13, 1 Jo 2:20, 2:27 **14:26:** Luk 24:49; Jon 14:16; 15:26; 16:13; 1 Jon 2:20; 2:27
14:27: Jo 14:1, 16:33, Fl 4:7, Kl 3:15 **14:27:** Jon 14:1; 16:33; Filipai 4:7; Kolosi 3:15 **14:28:** Lu 24:51, Jo 14:3, 14:12, 14:18, 16:28, 20:17, Fl 2:6 **14:28:** Luk 24:51; Jon 14:3; 14:12; 14:18; 16:28; 20:17; Filipai 2:6 **14:29:** Jo 13:19, 16:4
14:29: Jon 13:19; 16:4 **14:30:** Jo 12:31, 16:11, Ef 2:2 **14:30:** Jon 12:31; 16:11; Efesus 2:2 **14:31:** Mt 26:46, Jo 10:18, 12:49, Ph 2:8, Hi 5:8 **14:31:** Matyu 26:46; Jon 10:18; 12:49; Filipai 2:8; Hibru 5:8 **15:2:** Mt 3:10, 15:13
15:2: Matyu 3:10; 15:13 **15:3:** Jo 13:10, 17:17, Ef 5:26, 1 Pi 1:22 **15:3:** Jon 13:10; 17:17; Efesus 5:26; 1 Pita 1:22
15:4: Jo 6:56, Kl 1:23, 1 Jo 2:6 **15:4:** Jon 6:56; Kolosi 1:23; 1 Jon 2:6 **15:5:** Hos 14:8, Jo 15:16, 2 Ko 3:5, Fl 1:11, 4:13
15:5: Hosea 14:8; Jon 15:16; 2 Korin 3:5; Filipai 1:11; 4:13 **15:6:** Mt 3:10, 7:19, 13:42 **15:6:** Matyu 3:10; 7:19; 13:42
15:7: Mt 7:7, Jo 14:13-14, 15:16, 16:23 **15:7:** Matyu 7:7; Jon 14:13-14; 15:16; 16:23 **15:8:** Mt 5:16, Jo 8:31, Fl 1:11 **15:8:** Matyu 5:16; Jon 8:31; Filipai 1:11 **15:10:** Jo 14:15, 14:21-23, 1 Jo 2:5 **15:10:** Jon 14:15; 14:21-23; 1 Jon 2:5
15:11: Jo 16:24, 17:13, 1 Jo 1:4 **15:11:** Jon 16:24; 17:13; 1 Jon 1:4 **15:12:** Jo 13:34, 15:17, 1 Te 4:9, 1 Pi 4:8, 1 Jo 3:11, 3:23, 4:21, 2 Jo 5 **15:12:** Jon 13:34; 15:17; 1 Tesalonika 4:9; 1 Pita 4:8; 1 Jon 3:11; 3:23; 4:21; 2 Jon 1:5
15:13: Jo 10:11, Ro 5:7-8, Ef 5:2, 1 Jo 3:16 **15:13:** Jon 10:11; Rom 5:7-8; Efesus 5:2; 1 Jon 3:16 **15:14:** Mt 12:50, Jo 14:15, 14:23 **15:14:** Matyu 12:50; Jon 14:15; 14:23 **15:15:** Jo 17:26, Ap 20:27 **15:15:** Jon 17:26; Aposel 20:27

¹⁶ “Ia uari ko ikiasa na misevezir pu. Puvati. Ia nan adarazir ikiasa ki ia misefe. Egha ki ingangarim ia ganidi, ia mangi biva dagher aviriba iki, eghti ian dagheba ikivira ikiam. Kamaghin ia bizitam uari daningisi nan ziamin Afeziamin azaraghti, a ia daningam. ¹⁷ Kar nan Akar Gavgavim, ki ia ganidi: Ia uari uarigh ifongegh.”

Nguazimin gumamaziziba suren gumaz-ibar apanim damuam

¹⁸ Iesus ua kamaghin migei, “Nguazimin gumamaziziba ian apanim damuti, ia okinighnighan marki, me faragha uaghan nan apanimin ike. ¹⁹ Ia nguazir kamin gumamazizibar min ikiti, nguazimin gumamaziziba uan adarazigh ifongezhi moghin, ia gifongegham. Ezi ia nguazir kamin gumamaziziba puvati. Ki ia misevegha gifa, ezi ia nguazir kamin araziba ataki. Kamaghin amizi, nguazimin gumamaziziba ian aghuagha ian apanim gami. ²⁰ Ia akar ki ia mikemeziba deraghvira da ginighnigh, ingangarir gumaziba uan gumazir ekiam gafirazir puvati. Kamaghira me paza na gamizi moghin, me uaghan pazi ia damuam. Egh me ti nan akam bareghai, me uaghan ian akam baragham. ²¹ Egha me Afeziam gifozir puvati, a na amadazi ki izes. Ezi ia nan adarasi, kamaghin, me arazir kurar kaba bar dar ia damuam. ²² Ezi ki ti izeghan kogha akam me ganingizir puvatizi, ezi ia arazir kurabar osimtiziba puvatighai. Ezi datirighin me uan arazir kurabar mongan tuaviba puvati. ²³ Gumazir nan aghuagha nan apanim gamim, a uaghan nan Afeziamin aghuagha an apanim gami. ²⁴ Ki men tongin ikia mirakelbagh ami, da gumazir igharazitam faragha amizir puvatizir ingangariba. Ezi ki men tongin mirakelin kabagh amizir puvatizi, me arazir kurabar osimtiziba puvatighai. Ezi datirighin me mirakelin ki amizibar ganigha gifa, egha me na ko Afeziam sara,

gan aghuagha gan apanim gami. ²⁵ Osizirir mam, Judan Arazibar aven iti, a kamaghin migei, ‘Gumamaziziba pura nan apanim gami.’ Ezi akar kam guizbangira otivasa, kamaghin me nan apanim gami.

²⁶ “Godin Duar Gavgavim ia Daningamim, an Afeziam ko iti. A guizbangira migeir Duam, an Afeziam ko ikegh izam. A iziva deravira nan araziba ko ingangaribar gun mikimam. ²⁷ Ki faragh ingangarim gamima, ia na ko ikia iza datirighin. Kamaghin, ia uaghan nan gun mikimam.

16

¹ “Ezi ki kamaghsua, ia uan nighnizir gavgavim ataghiraghan marki, kamaghin amizi, ki bizir kamin ia mikeme. ² Me ian anogoreghti ia ua God ko migeir dipenibar aven ikian kogham. Eghti gin dughiam iziti, gumaziba ia misoghti ia arimighiram, egh me suam, me Godin ingangarir aghuim gami. ³ Me Afeziam gifozir puvatigha, uaghan na gifozir puvati. Kamaghin me arazir kabar amuam. ⁴ Ki kamaghsua, gumaziba gin arazir kabar ia damuti, eghti ia akar ki ia mikemezir kam ginighnigham. Kamaghin amizi, bizir otivamin kaba, ki datirighin dar gun ia mikemegha gifa.”

Iesus Godin Duamin ingangarim migei

Egha Iesus kamaghin migei, “Ki faragha uabi ia ko iti, kamaghin ki bizir kabar gun ia mikemezir puvati. ⁵ Egha datirighin Afeziar na amadazi ki izezim, ki a bagha zui. Ezi ian tav nan azarazir puvati, ‘Ni managh zui?’ ⁶ Ki akar kamin ia mikemezi, ian naviba datirighin bar osemi. ⁷ Ezi ki guizbangira ia migei, ki ian akurvaghasa ia ategha zui. Ki fo, ki mangighan koghti, Godin Duar Gavgavim ia Daningamim, a ia bagh izeghan kogham. Ki mangigh ia bagh anemangam. ⁸ Eghti a iziva nguazir kamin gumamazizibar amuti me arazir kuramin mingarim ko arazir aghuimin mingarim ko

15:16: Mt 28:19, Mk 16:15, Jo 6:70, 14:13, 1 Jo 4:10, 4:19
 4:19 15:17: Jo 13:34 15:17: Jon 13:34 15:18: Mt 10:22, 1 Jo 3:1, 3:13 15:18: Matyu 10:22; 1 Jon 3:1; 3:13
 15:19: Jo 17:14, 1 Jo 4:5 15:19: Jon 17:14; 1 Jon 4:5 15:20: Ese 3:7, Mt 10:24, Lu 6:40, Jo 13:16 15:20: Esekiel
 3:7; Matyu 10:24; Luk 6:40; Jon 13:16 15:21: Mt 5:11, 10:22, 24:9, Mk 13:13, Jo 16:3 15:21: Matyu 5:11; 10:22; 24:9;
 Mak 13:13; Jon 16:3 15:22: Jo 9:41, Ro 1:20, Je 4:17 15:22: Jon 9:41; Rom 1:20; Jems 4:17 15:23: Lu 10:16,
 1 Jo 2:23 15:23: Luk 10:16; 1 Jon 2:23 15:24: Jo 3:2, 7:31, 9:32, 9:41, 14:11 15:24: Jon 3:2; 7:31; 9:32; 9:41;
 14:11 15:25: Sng 35:19, 69:4 15:25: Ongor Akaba 35:19; 69:4 15:26: Lu 24:49, Jo 14:26, 16:7, 16:13, Ap 2:33,
 1 Jo 5:6 15:26: Luk 24:49; Jon 14:26; 16:7; 16:13; Aposel 2:33; 1 Jon 5:6 15:27: Lu 1:2, 24:48, Ap 1:8, 1:21-22, 1 Pi
 5:1, 2 Pi 1:16 15:27: Luk 1:2; 24:48; Aposel 1:8; 1:21-22; 1 Pita 5:1; 2 Pita 1:16 16:1: Mt 11:6, 24:10, 26:31 16:1:
 Matyu 11:6; 24:10; 26:31 16:2: Mt 24:9, Lu 6:22, Jo 9:22, 9:34, Ap 8:1, 26:9-11 16:2: Matyu 24:9; Luk 6:22; Jon 9:22;
 Aposel 8:1; 26:9-11 16:3: Jo 15:21, Ro 10:2, 1 Ko 2:8, 1 Ti 1:13 16:3: Jon 15:21; Rom 10:2; 1 Korin 2:8; 1 Timoti 1:13
 16:4: Jo 13:19, 14:29 16:4: Jon 13:19; 14:29 16:5: Jo 7:33, 13:3, 13:36, 14:28, 16:10, 16:16 16:5: Jon 7:33;
 13:3; 13:36; 14:28; 16:10; 16:16 16:6: Jo 14:1, 16:22 16:6: Jon 14:1; 16:22 16:7: Jo 14:16, 14:26, 15:26, Ap 2:33,
 Ef 4:8 16:7: Jon 14:16; 14:26; 15:26; Aposel 2:33; Efesus 4:8 16:9: Jo 3:18, 15:22, Ap 2:22-37 16:9: Jon 3:18;
 15:22; Aposel 2:22-37 16:10: Jo 3:14, 5:32, Ap 2:32, 5:31, Ro 4:25 16:10: Jon 3:14; Aposel 2:32; 5:31; Rom 4:25

Godin kotiamin mingarim gifogham. ⁹ Arazir kuramin mingarim, a kamakin, me nighnizir gavgavim nan itir puvati. ¹⁰ Arazir aghuimin mingarim, a kamakin, ki Afeziam bagh mangighi, ia ua nan ganighan kogham.* ¹¹ Godin kotiamin mingarim, a kamakin, nguazir kam gativazir gumazir dapanim, God kotiamin aven a tuisigha givagha ghaze, a ivezir kuram inigh aremeham.

¹² "Ki ia mikimamin akar aviriba iti, ezi datirighin ian nighniziba bar izifa, eghti ia bar da bareghan kogham. ¹³ Ezi Godin Duam, a guizin akam migeir Duam, a iziva, ian nighnizibar amuti ia guizin akaba bar dagh fogham. A uabi uan nighnizimin akatam mikemeghan kogham. Puvati. Akar an oraghizim, akar kamra an an gun mikimam. Egh a bizir gin otivambar gun ia mikimam. ¹⁴ A nan akam inighiva an gun ia mikimam. Egh arazir kamin a nan ziar ekiam ko nan gavgavim, ian akagham. ¹⁵ Afeziamin biziba da bar nan biziba. Kamaghin amizi, ki kamaghin ia mikeme, an Duam nan akam inighiva an gun ia mikimam."

Bar akongezir arazim, a navir osimtizimin danganim inigham

¹⁶ Egha Iesus ua kamaghin migei, "Dughiar bar ovezimin ia ua nan ganighan kogham. Egh dughiar bar otevimin gin ia ua nan ganam." ¹⁷ Ezi suren gumazir maba uarira uarir tongin uariv gei, "Akar a migeir kamin mingarim manmaghin ghu? A ghaze, 'Dughiar bar ovezimin ia nan ganighan kogham. Egha uaghan ghaze, dughiar otevimin gin ia ua nan ganam.' Egha uaghan ghaze, 'Bizir kamin mingarim, a kamakin, ki Afeziam bagha zui.'"

¹⁸ Egha me migia ghuavira iti, "Dughiar ovezir a mikemezir kam, a bizir tizim? E akar a mikemezir kamin mingarim gifozir puvati."

¹⁹ Ezi Iesus fo, me an azangsighasa, ezi a me migia ghaze, "Ia ti tintinibar akar ki mikemezir kamin mingarim bagha azangsisi? Ki kamaghin migei, 'Dughiar ovezimin ia nan ganighan kogham. Egh gin dughiar otevimin ia uan nan ganam.'"

Ia ti bizir kam bagha azai, o? ²⁰ Ki bar guizbangira ia migei, ia puviram aziva arangam. Eghti nguazimin gumazamiziba bar akuegham. Ian naviba osemegham. Eghti ian navir osimtizir kam raghirighi, navir agorogem otogham. ²¹ Amizim borim batasava amuava, a fo, a mizazim iniamin dughiam otogha gifa. Kamaghin an oseme. Egha an otegha givagha, a ua mizazir kam ginighnizir puvati. An borim nguazimin otogha gifa, kamaghin amizi, a bar akonge. ²² Ezi kamaghira, ia datirighin naviba oseme. Eghti ki ua ian ganti, ian naviba bar akuegham. Eghti tav ian agoroger kam batueghan kogham. ²³ Eghti dughiar kamin ia ua bizitam bagh nan azaraghan kogham. Ki guizbangira ia migei, ia bizitam bagh nan ziamin Afeziamin azaraghti, a ia daningam. ²⁴ Ia fomira ikegha iza datirighin, ia nan ziamin bizitam iniasa azarazir puvati. Ia azangsigh biziba iniam, eghti agorogem bar ian navibagh izivagham."

Iesus nguazir kamin gavgavim dikabirazi a iraghu

²⁵ Egha Iesus ua kamaghin migei, "Ki akar isin zuimin akar kabar ia gami. Ki gin ua akar isin zuitam ia mikemeghan kogham. Puvati. Ki bighivira ia mikimiva, egh Afeziamin gun ia mikimam. ²⁶ Ia dughiar kamin nan ziamin azangsigham. Ki kamaghin migeir puvati, ki ia bagh Afeziamin ko mikimam. Puvati. ²⁷ Afeziam a uabi ia gifonge. Ia a gifongegha ia nighnizir gavgavim nan ikia egha fo, ki Afeziam ko ikegha ize. Kamaghin a ia gifonge. ²⁸ Guizbangira, ki fomira Afeziam ko ikegha nguazimin ize. Egh datirighin ki ua nguazim ategh uam Afeziam bagh mangam."

²⁹ Ezi an suren gumaziba kamaghin migei, "Are, ni datirighin bighavira migei, egh akar isin zuibav geir puvati. ³⁰ Ezi e datirighin fo, ni biziba bar dagh fo. Gumazitam bizitam bagh nin azangasa nighnisi, ni an nighnizim gifogha gifa. Ni an azangsizim bagha mizuai puvati. Kamaghin amizi, e nighnizir gavgavim ikia ghaze, ni God ko ikegha ize."

* **16:10:** Nguazir kamin gumazamiziba Iesus isa kot gatigha ghaze, an arazir kuram gami, egh an ovengam. Ezi God Iesus gamizi a ua dikavizi anenigha ghuzi, an a ko iti. Arazir kamra, God gumazamizibar akagha ghaze, Iesus arazir aghuimram ami. **16:11:** Jo 12:31, Ap 26:18, Ef 2:2, Kl 2:15, Hi 2:14 **16:11:** Jon 12:31; Aposel 26:18; Efesus 2:2; Kolosi 2:15; Hibru 2:14 **16:12:** Mk 4:33, 1 Ko 3:1-2, Hi 5:12 **16:12:** Mak 4:33; 1 Korin 3:1-2; Hibru 5:12 **16:13:** Jo 14:17, 14:26, 15:26, 1 Jo 2:20, 2:27 **16:13:** Jon 14:17; 14:26; 15:26; 1 Jon 2:20; 2:27 **16:15:** Mt 11:27, Jo 3:35, 17:10

16:15: Matyu 11:27; Jon 3:35; 17:10 **16:16:** Jo 7:33, 14:19, 16:10 **16:16:** Jon 7:33; 14:19; 16:10 **16:21:** Ais 26:17 **16:21:** Aisaia 26:17 **16:22:** Ais 66:14, Lu 24:41, 24:52, Jo 14:1, Ap 2:46, 1 Pi 1:8 **16:22:** Aisaia 66:14; Luk 24:41; 24:52; Jon 14:1; Aposel 2:46; 1 Pita 1:8 **16:23:** Mt 7:7, Jo 14:13, 15:16 **16:23:** Matyu 7:7; Jon 14:13; 15:16 **16:24:** Jo 15:11 **16:24:** Jon 15:11 **16:25:** Jo 10:6 **16:25:** Jon 10:6 **16:27:** Jo 14:21-23 **16:27:** Jon 14:21-23 **16:30:** Jo 2:25, 16:27, 17:8, 21:17 **16:30:** Jon 2:25; 16:27; 17:8; 21:17 **16:32:** Mt 26:31, 26:56, Mk 14:27, Jo 8:29, 20:10 **16:32:** Matyu 26:31; 26:56; Mak 14:27; Jon 8:29; 20:10

³¹ Ezi Iesus kamaghin men akam ikaragha ghaze, "Ia datirighin nighnizir gavgavim iti, o?" ³² Ia oragh. Dughiam a roghira izi, egha a izegha gifa, eghti me vaghvagh ian agintighi ta tintinibar uan nguibabar angam. Egh ia na ateghti ki uabira ikiam. Ezi Afeziam na ko iti, kamaghin ki bar uabira ikeghan kogham. ³³ Ia nan poroghiv ikiva egh ia navir amirizim ikiasa ki ifonge. Kamaghsua ki akar kam ia mikeme. Eghti ia nguazir kamin ikiti, osimtiziba ia bativam. Eghti ian naviba gavgavigh iki! Ki nguazir kamin gavgavim dikabiragha anegifa!"

17

Iesus suren gumaziba bagha God ko migei

¹ Egha Iesus suren gumazibav kemegha givagha, kogha overiamin gara, kamaghin migei, "Afeziam, dughiam izegha gifa. Eghti nin Otarim ziar ekiam ni daningisi, kamaghin ni datirighin ziar ekiam uan Otarim daningigh. ² Kamaghin ami, ni gavgavim a ganigha gifa. Ni kamaghin ifonge, a ikirimirir aghuim gumazamizir ni a ganingiziba, bar me daningam. Kar zurara itir ikirimirir aghuarim. Bizir kam bagha, ni gumazamiziba bar men dapanimin ikiasa anemisefe. ³ Ezi zurara itir ikirimirir aghuarim, a kamakin: Gumazamizir ikirimirir aghuarir kam iniziba, me ni gifo, ni uabira ni guizbangin God. Egha me Kraiss Iesus gifo, ni anemadazi a ize.

⁴ "Ki nin ziar ekiam ko gavgavim nguazir kamin gumazamizibar akagha gifa. Egha ki, ingangarir ki damuasa ni na ganingizir kam, ki a gamigha gifa. ⁵ Afeziam, fomira nguazim tighar otivam, ki ni ko ikia nan ziam ekefe. Ezi datirighin ni uan damazimin, ni ua ziar ekiam na daningasa, ki ifonge.

⁶ "Ki nin ziar ekiam isa nguazir kamin gumazir ni na ganingizibar aka. Me nin gumazamiziba, ezi ni me na ganigha gifa. Ezi me deravira nin akam baragha an gin zui. ⁷ Egha me datirighin fo, bizir ni na

ganingiziba, da bar nin ize. ⁸ Ezi akar ni na ganingiziba, ki bar da isa me ganingi. Ezi me da ini, egha me guizbangira kamaghin fo, ki fomira ni ko ikegha, egha ki ize. Egha me nighnizir gavgavim ikia kamaghin fo, ni na amadazi ki ize.

⁹ "Ki me bagha ni ko migei. Ki bar nguazimin gumazamiziba bagha ni ko migeir pu. Ki fo, gumazamizir ni na ganingizir kaba, me nin adarasi. Kamaghin amizi, ki me bagha ni ko migei. ¹⁰ Ezi nan gumazamiziba, me nin adarasi. Ezi nin gumazamiziba, me nan adarasi. Ezi gumazamiziba nan gumazamizir kabar gari, me nan ziar ekiam gifo.

¹¹ "Ki datirighin ni bagh izam, egh ki ua nguazimin ikian kogham. Ezi me nguazimin ikiavira iti. Ezi Afeziam, ni bar zue ezi tav nin min itir puvati! Ki kamaghsua, me uari inigh navir vamira iki, mati ni na ko, ga uaning inigha iti mokin. Bizir kam bagha, ni uan ziamin gavgavimin deravira men gan. Kar ziar ni na ganingizim. ¹² Ezi dughiar ki me ko itiba, ki nin ziamin gavgavimin men gari. Kar ziar ni na ganingizim. Ki bar deravira men garima men tav ovengezir puvati. Ezi gumazir ovengamim, a uabiram ovengam. Ki kamaghsua, nin Akinafarimin itir akam guizbangira otivam, kamaghin gumazir kam ovengam.

¹³ "Ki datirighin ni bagha izi. Ki kamaghin ifonge, nan agorogem men navibagh izivagh ikiam. Kamaghin, dughiar ki nguazimin itim, ki akar kabav keme.

¹⁴ "Nin akam, ki me ganigha gifa. Ki nguazir kamin gumazim puvati. Ezi kamaghira, nan gumazamiziba me nguazir kamin gumazamiziba puvati. Kamaghin amizima, nguazir kamin gumazamiziba men aghuagha men apanim gami. ¹⁵ Ki, ni nguazir kamin me inigh azenan mangasa nin azangszir pu. Puvati. Ki, ni men ganasa, ki nin azai, eghti Gumazir Kuram pazi me damuan kogham. ¹⁶ Ki uabi ki nguazir kamin gumazim puvati. Ezi kamaghira, me nguazir kamin gumazamiziba puvati.

16:33: Jo 14:27, Ro 5:1, 8:37, Ef 2:14, 2 Ti 3:12, 1 Jo 4:4, 5:4
17:1: Jo 11:41, 12:23, 13:32
17:2: Daniel 7:14; Matyu 11:27; Jon 6:37; 1 Korin 15:25-27; Filipai 2:10; Hibru 2:8
17:3: Ais 53:11, Jo 5:36-37, 1 Ko 8:4, 1 Te 1:9, 1 Jo 5:20
17:4: Jo 4:34, 13:31, 14:13, 14:31, 15:10
17:5: Jo 1:1-2, 17:24, Fi 2:6, Kl 1:15-17, Hi 1:3, 1:10
17:6: Onger Akaba 22:22; Jon 6:37-39; 10:29
17:7: Jo 8:28, 12:49, 14:10, 16:27, 16:30
17:8: Jon 8:28; 12:49; 14:10; 16:15
17:9: Jon 6:37; 6:44; 1 Jo 5:19
17:10: Jo 16:15
17:11: Jo 10:30, 13:1, 17:21, 1 Pi 1:5, Ju 1
17:12: Sng 41:9, 109:8, Jo 6:39, 13:18, 18:9, Ap 1:20, Hi 2:13, 1 Jo 2:19
17:13: Jo 15:11
17:14: Jo 8:23, 15:18-19, 17:16, 1 Jo 3:13
17:15: Matyu 6:13; Galesia 1:4; 2 Tesalonika 3:3; 1 Jon 5:18
17:16: Jo 8:23, 15:18-19, 17:16, 1 Jo 3:13
17:17: Onger Akaba 119:142

¹⁷ Ezi nîn akam a bar guizbangira, ezi ni uan akam damuti a men navir averiabar ingarasa, ki ifonge. Eghti ni me damuti me uari isi ni daningam. ¹⁸ Ni fomira na amadazi ezi ki izegħa nguazir kamîn gumazamizbar tongin iti. Ezi kamaghira ni gumazir na ganingiziba, ki me amadagħa ghaze, me nguazir kamîn gumazamizbar tongin ikiam. ¹⁹ Ki kamaghin ifonge, me bar guizbangira uari isi ni daningam. Bizir kam bagħa ki men akurvagħasa, ki bar uabi isa ni ganingi.

²⁰ “Ki gumazir kabara bagħa God ko migeir puvati. Ki, gumazamizir men akam baragħ nighnizir gavgavim nan ikiamiba, ki uaghan me bagħa God ko migei. ²¹ Egha gumazir kaba bar navir vamira ikiasa ki ifonge. Afeziam, ni nan aven itima ki nîn aven iti, ezi kamaghira me gan aven ikiasa ki ifonge. Eghti nguazimîn gumazamiziba nighnizir gavgavim iki egh fogħ suam, ni na amadazi ki ize. Kamaghin ki ghaze, me bar navir vamira iki. ²² Ki ghaze, ni na ko, ga navir vamira iti mogħin, kamaghira me navir vamira ikiam. Bizir kam bagħa, ziar ekiar na ganingizim, ki ziar ekiar kamra isa me ganingi. ²³ Ki kamagħsua, nguazimîn gumazamiziba fogħ suam, ni na amadazi ki ize. Egh fogħ suam, ni na gifongezî mogħira ni nan adarazigh ifonge. Kamaghin ki men aven iti, ezi ni nan aven iti, ezi arazir kamîn me guizbangira navir vamira ikiasa ki ifonge.

²⁴ “Afeziam, gumazamizir ni na ganingiziba, me na ko nguibar ki itimin ikiasa ki ifonge. Me nan angazangarir ekiam ko nan gavgavimin ganasa ki ifonge. Dughiar nguazim tighar otivam, ni na gifonge, egha ni angazangarir kam ko gavgavim na ganingi.

²⁵ “Ni Arazir Aghuibaram Amir Afeziam, nguazimîn gumazamiziba ni gifozir puvati. Ezi ki ni gifo. Ezi nan adarasi, me fo, ni na amadazi ki ize. ²⁶ Ki kamaghin ifonge, me igħaraz darazigh ifongezir arazim inigham, mati ni na gifongezî mokin. Eghti ki uaghan men aven ikiam. Kamaghin ki ni isa men aka, egh ki kamaghin damu namaghira ikiam.”

Iesus mizazim inigha aremegħa ua dikafi

18

(Sapta 18–20)

Judas Iesus isa apanibar agharim gati (Matyu 26:47-56; Mak 14:43-50; Luk 22:47-53)

¹ Ezi Iesus kamaghin God ko mikemegħa givagħa, egha uan suren gumaziba ko me ghua Kidronin Zarim girigha vongin ghue. Ezi dipar kamîn vongin azenir mam iti, ezi Iesus uan suren gumaziba ko me azenir kamîn aven ghue. ² Dughiar aviribar Iesus uan suren gumaziba azenir kamîn me batifi. Kamaghin Judas, a Iesus isi gumazir apanibar agharim darighamim, a uaghan azenir kam gifo. ³ Egha a Romîn midorozir gumaziba ko, ofa gamir gumazir ekiaba ko Farisiba amadazir polisîn maba inigha me danganir kamîn ghue. Egha me adenir aviba ko lamba ko midorozir biziba sara suigha zui. ⁴ Ezi Iesus bizir a bativamiba a bar dagħ fo. Egha a sivagħa men boroghira ghua kamaghin men azara, “Ia tina buri?”

⁵ Ezi me kamaghin an akam ikaragħa ghaze, “E Nasaretin gumazim Iesus buriasa izi.”

Ezi Iesus me migia ghaze, “Kar kirara.” Dughiar kam Judas, a gumazir Iesus isa me ganidim, a me ko tughav iti.

⁶ Me Iesus barazi a kamaghin migei, “Kar kirara,” ezi me ua ekuigha ghua nguazim gire.

⁷ Ezi Iesus ua men azara, “Ia tina buri?”

Ezi me ghaze, “Nasaretin gumazim Iesus.”

⁸ Ezi Iesus kamaghin men akam ikaragħa ghaze, “Ki ia mikemegħa gifa, kar kirara. Kamaghin ia na buriva, gumazir kaba ategħti me mangi.”

⁹ A kamagħsua an akar fomira mikemezim, an dagħem otogħam, “Ezi gumazir ni na ganingiziba, men tav ovengezir puvati.” Kamaghin an arazir kam gami.

¹⁰ Ezi Saimon Pita midorozir sabar mam inigha ize, egha uan sabam a mikirigha ofa gamir gumazibar dapanimîn ingangarir gumazim misogħa, an kuarir guvimîn itim atuzi, a iri. Ingangarir gumazir kamîn

17:18: Jo 20:21 **17:18:** Jon 20:21 **17:19:** 1 Ko 1:2, 1:30, 1 Te 4:7, Hi 10:10 **17:19:** 1 Korin 1:2; 1:30; 1 Tesalonika 4:7; Hibru 10:10 **17:21:** Jo 10:16, 10:38, 17:11, Ro 12:5, Ga 3:28 **17:21:** Jon 10:16; 10:38; 17:11; Rom 12:5; Galesia 3:28 **17:22:** Jo 14:20, Ap 4:32, 1 Jo 1:3, 3:24 **17:22:** Jon 14:20; Aposel 4:32; 1 Jon 1:3; 3:24 **17:23:** Kl 3:14
17:23: Kolosi 3:14 **17:24:** Jo 12:26, 17:5, 1 Te 4:17 **17:24:** Jon 12:26; 17:5; 1 Tesalonika 4:17 **17:25:** Jo 8:55, 15:21; 16:3; 16:27 **17:25:** Jo 15:9, 15:15, 17:6 **17:26:** Jon 15:9; 15:15; 17:6
18:1: 2 Sml 15:23, Mt 26:36, Mk 14:32, Lu 22:39 **18:1:** 2 Samuel 15:23; Matyu 26:36; Mak 14:32; Luk 22:39 **18:2:** Lu 21:37, 22:39 **18:2:** Luk 21:37; 22:39 **18:3:** Mt 26:47, Mk 14:43, Lu 22:47, Jo 7:45, Ap 1:16 **18:3:** Matyu 26:47; Mak 14:43; Luk 22:47; Jon 7:45; Aposel 1:16 **18:9:** Jo 17:12 **18:9:** Jon 17:12 **18:10:** Mt 26:51, Mk 14:47, Lu 22:38, 22:49-50 **18:10:** Matyu 26:51; Mak 14:47; Luk 22:38; 22:49-50 **18:11:** Mt 20:22, 26:39, 26:42, Mk 14:36, Lu 22:42 **18:11:** Matyu 20:22; 26:39; 26:42; Mak 14:36; Luk 22:42

ziam, Malkus. ¹¹ Ezi Iesus Pita migei, “Ni sabam inigh ua an nodozim darugh. Man-magh ami? Ni ghaze, ki ti Afeziam na ganingizir osimtizir kam inian kogham, o?”

Me Iesus inigha Anas bagha zui

¹² Ezi Romin midorozir gumaziba ko men gumazir ekiam, ko Judan polisín gumaziba, me Iesusin suighava benimin a ike. ¹³ Egha faraghava a inigha Anas bagha ghu. Anas a Kaiafasin ivozir afeziam. Kaiafas a azenir kamín ofa gamir gumazibar dapanim. ¹⁴ Egha Kaiafas, Judaba kamaghin me mikemezir gumazim, “Kamaghin a dera, gumazir vamira gumazimizibar danganim inigh aremegham.”

Pita ghaze, a Iesus gifozir puvati

(Matyu 26:69-70; Mak 14:66-68; Luk 22:55-57)

¹⁵ Ezi Saimon Pita ko suren gumazir igharazir mam, aning Iesusin gin zui. Ofa gamir gumazibar dapanim, a suren gumazir kam gifo, kamaghin amizi, a Iesusin gin ghua ofa gamir gumazibar dapanimin dipenimin divazimin aven ghu. ¹⁶ Ezi Pita azenan ikia tiar akamin boroghira tughav iti. Ezi suren gumazir igharazim, a ghua amizir tiar akamin garim mikemegha, Pita inigha aven zui. ¹⁷ Ezi amizir tiar akamin garim a kamaghin Pitan azara, “Ni ti uaghan gumazir kamín suren gumazim?”

Ezi Pita ghaze, “Puvati. Ki an suren gumazim puvati.” ¹⁸ Ezi danganim bar orangi. Kamaghin amizi, ingangarir gumaziba ko polisín gumaziba me avir mam ati. Egha me avimin fiava an min tuivighav iti. Ezi Pita uaghan me ko tughav ikia egha avimin fia iti.

Ofa gamir gumazibar dapanim

Iesusin kotim gami

(Matyu 26:59-66; Mak 14:55-64; Luk 22:66-71)

¹⁹ Ezi dughiar kamín ofa gamir gumazibar dapanim, a Iesusin suren gumaziba ko akar a men sure gamizim bagha, a Iesusin azangsisí. ²⁰ Ezi Iesus kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Ki gumazimiziba azenara me mikeme. Egha ki zurara God ko migeir dipeniba ko Godín Dipenimin aven gumazimizibar sure gami. Kar danganir Judaba

bar uari akuviba. Ki modogha akatam mikemezir puvati. ²¹ Ezi manmagh amizi ni nan azangsisí? Ni gumazimizir akar kam baraghizibar azangsig. Me ki mikemezir akam gifo.”

²² Iesus kamaghin migeima ezi polisín gumazir mam tughav ikia, egha an an guam a misuegha kamaghin migei, “Ni kamaghin ofa gamir gumazibar dapanimin akam ikaragha ghaze, kar ti arazir aghuim, o?”

²³ Ezi Iesus kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Ki akar kuratam mikemeghti, ni deravira akar ki mikemezimin gun mikim. Eghti ki miqirigiar aghuim damighti, ezi ni tizim bagha na apese?” ²⁴ Ezi Anas Iesus isa ofa gamir gumazibar dapanim Kaiafas bagha anemada. Egha me Iesus ikezir benim firizir puvati.

Pita ua ghaze, a Iesus gifozir puvati

(Matyu 26:71-75; Mak 14:69-72; Luk 22:58-62)

²⁵ Saimon Pita tughav ikia egha avimin fii. Ezi me kamaghin an azara, “Ni ti uaghan an suren gumazir mam?”

Ezi a kamaghin migei, “Puvati. Ki an suren gumazim puvati.” ²⁶ Ezi ofa gamir gumazibar dapanimin ingangarir gumazir mam iti, a Pita kuarim atuzir gumazimin adarazir mav.

A ghaze, “Ki ti nin gani, ni Iesus ko azenimin aven ikes?”

²⁷ Ezi Pita ua kamaghin migei, “Puvati.” Ezi dughiar kamra tuarim ake.

Me Iesus inigha Pailat bagha zui

(Matyu 27:1-2; 27:11-14; Mak 15:1-5; Luk 23:1-5)

²⁸ Egha Judaba Iesus inigha Kaiafasin dipenim ategha an akua gavmanin dapanir ekiamín dipenimin zui. Ka bar mizaraghara. Egha me ghaze, “E Godin damazimin mizeghiva, egh e God Israelia Gitazir Dughiamin isar ekiamin asizim ameghan kogham.” Kamaghin amizi, me uari gavman dapanir ekiamín dipenimin aven ghuzir puvati.*

²⁹ Me azenan iti, ezi Pailat me bagha izegha kamaghin men azara, “Ia akar manam gumazir kam gasarazi, a kotin iti?”

18:13: Mt 26:57, Lu 3:2 **18:13:** Matyu 26:57; Luk 3:2 **18:14:** Jo 11:49-50 **18:14:** Jon 11:49-50 **18:15:** Mt 26:58, Mk 14:54, Lu 22:54, Jo 20:3, 21:20, Ap 3:1 **18:15:** Matyu 26:58; Mak 14:54; Luk 22:54; Jon 20:3; 21:20; Aposel 3:1
18:16: Mt 26:69, Mk 14:66, Lu 22:54 **18:16:** Matyu 26:69; Mak 14:66; Luk 22:54 **18:20:** Mt 26:55, Lu 4:15, Jo 7:14, 7:26-28 **18:20:** Matyu 26:55; Luk 4:15; Jon 7:14; 7:26-28 **18:22:** Jer 20:2, Ap 23:2 **18:22:** Jeremiaia 20:2; Aposel 23:2 **18:25:** Mt 26:69-71, Mk 14:69, Lu 22:58 **18:25:** Matyu 26:69-71; Mak 14:69; Luk 22:58 **18:26:** Jo 18:10
18:26: Jon 18:10 **18:27:** Mt 26:74, Mk 14:72, Lu 22:60, Jo 13:38 **18:27:** Matyu 26:74; Mak 14:72; Luk 22:60; Jon 13:38 **18:28:** Mt 27:2, Mk 15:1, Lu 23:1, Ap 3:13, 10:28 **18:28:** Matyu 27:2; Mak 15:1; Luk 23:1; Aposel 3:13; 10:28

* **18:28:** Gavmanin faragha zuir gumaziba, Pailat ko an adarasi, me bar Romin gumaziba. Egha Judan Arazibar gin zuir puvati. Me Godin damazimin zuegh ikiamin nighniziba puvati. Kamaghin amizi, Judaba kamaghin nighnigha ghaze, me Romin gumaziba ko poroghiva Godin damazimin ti mizegham.

³⁰ Ezi me kamaghin an akam ikaragha ghaze, “An arazir kuram gamir puvatizi, e ni bagha a inigha izeghan koghai.”

³¹ Ezi Pailat kamaghin me migei, “Kamaghin, ia a inigh mangiva uan Arazibagh isin a tuisigh.”

Ezi Judaba kamaghin an akam ikaragha ghaze, “E gumazitam puram a misueghti an aremeghan kogham.”[†] ³² (Iesus fomira uan ovengamin arazim migei. A kamaghsua, an akar kam guizbangira otivam, ezi kamaghin Pailat ko Judaba kamaghin uariv gei, ezi bizir kam oto.)

³³ Ezi Pailat uamategha gavmanin dipenimin aven ghua, Iesusin diazima a izi. Ezi a kamaghin an azara, “Ni Judabar Atrivim, o?”

³⁴ Ezi Iesus kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Ni uabi nighnigha akar kam gami, o gumazir igharazitam nan gun ni mikeme?”

³⁵ Ezi Pailat kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Manmaghin ami? Ni ghaze, ki ti Judabar mav o? Nin adarazi ko ofa gamir gumazir ekiaba, me nin akua na bagha ize. Ni bizir tizim gami?”

³⁶ Ezi Iesus kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Ki nguazir kamın atrivim puvati. Ki nguazir kamın atrivimin ikiai, kamaghin nan ingangarir gumaziba na bagha misoghai, egha tav na isa Judabar agharim gatighan koghai. Ezi ki nguazir kamın atrivibar min ingarir puvati.”

³⁷ Ezi Pailat an azara, “Ezi ni guizbangira atrivir mam, o?”

Ezi Iesus kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Atrivimin migirigiar kam, kar nin akamra. Amebam na batezi ki nguazir kamın ingangarir vamira damuasa ize. Ingangarir kam kamakin: ki guizin akam akunam. Ezi gumazamizir guizin akamin gin mangamiba, me nan akam barasi.”

³⁸ Ezi Pailat an azara, “Guizin akam, a bar bizir tizimra?”

Pailat ter ighuvimin

Iesus gafughasa migei

(Matyu 27:15-31; Mak 15:6-20; Luk 23:13-25)

Pailat mikemegha givagha ua Judaba bagha azenan ghu. Egha kamaghin me migei, “Ki an arazir kuratam batozir puvati.

³⁹ Egha, arazir ki gin zuir kam, ia a gifo. Azeniba bar, God Israelia Gitazir Dughiabar, ki ian arazimin gin ghua gumazir vamira kalabusin a isa azenim garisi. Ia ifueghti ki Judabar atrivir kam firigh ia bagh anemangam, o?”

⁴⁰ Ezi me kamaghin dia ghaze, “Mam puvati! Ni Barabasra firigh!” (Barabas, a gumazir okeim egha uaghan misosi.)[‡]

19

¹ Ezi Pailat me mikemezi me Iesus inigha a ifozorosi. ² Ezi midorozir gumaziba dikoniba itir beniba inigha atrivimin dapanir asuamin min an ingarigha, an dapanim garu. Egha me korotiar aghevur mam a garu. ³ Egha me an boroghira izegha a migei, “Judabar Atrivim, nirara atrivir ekiam!” Egha me kamaghin miagiava an guam apezavira iti.

⁴ Ezi Pailat ua azenan ghugha kamaghin gumazamizibav gei, “Ia oragh. Ki a inigh ia bagh azenan izam, eghti ia fogham, ki an arazir kuratamin apizir puvati.”

⁵ Ezi Iesus azenan zui. Ezi dapanir asuar me benir dikoniba itimin ingarizim, an an dapanimin ikiavira iti. Ezi korotiar aghevur kam, a uaghan an ikiavira iti. Ezi Pailat me migei, “Ia gan, gumazir kam a kara.”

⁶ Ezi ofa gamir gumazir ekiaba ko polisin gumaziba an ganigha kamaghin dei, “A isi ter ighuvimin a gafugh! A isi ter ighuvimin a gafugh!”

Ezi Pailat kamaghin me migei, “Ia uari a inighiva egh ter ighuvimin a gafugh. Ki uabi, ki an arazir kuratamin apizir puvati.”

⁷ Ezi Judaba kamaghin an akam ikaragha ghaze, “A uabi ghaze ‘Ki Godin Otarim.’ Ezi en Arazibar Osizirir mam iti, ezi arazir kam kamaghin migei, gumazir kamaghin migeim, an aremegham.”

⁸ Ezi Pailat akar kam baregha bar atingi. ⁹ Egha a ua ghua gavmanin dipenimin aven ghugha, kamaghin Iesusin

18:31: Jo 19:6-7, Ap 18:15 **18:31:** Jon 19:6-7; Aposel 18:15 † **18:31:** Romin gavman Judabar Nguazim gatifa. Egha me amamangatizi, Judaba uari uan kotin aven bizitabar akiram. Egha me Judabar kotiabar kamaghin anogoroke, me gumazitam bagh mikimti, an aremeghan markiam. Arazir gumazim ter ighuvim gafuzi an aremeghamim, kar Rombar arazimra. **18:32:** Mt 20:19, Jo 3:14, 12:32-33 **18:32:** Matyu 20:19; Jon 3:14; 12:32-33 **18:33:** Mt 27:11 **18:33:** Matyu 27:11 **18:35:** Jo 1:11 **18:35:** Jon 1:11 **18:36:** Dan 2:44, 7:14, 1 Ti 6:13 **18:36:** Daniel 2:44; 7:14; 1 Timoti 6:13 **18:37:** Jo 8:47, 1 Ti 6:13, 1 Jo 3:19, 4:6 **18:37:** Jon 8:47; 1 Timoti 6:13; 1 Jon 3:19; 4:6 **18:38:** Mt 27:24, Lu 23:4 **18:38:** Matyu 27:24; Luk 23:4 **18:39:** Mt 27:15, Mk 15:6, Lu 23:17 **18:39:** Matyu 27:15; Mak 15:6; Luk 23:17 **18:40:** Lu 23:19, Ap 3:14 **18:40:** Luk 23:19; Aposel 3:14 ‡ **18:40:** Fofozir gumazir aviriba kamaghin nighnisi, Barabas, a gumazir Judan nguazim bagha Romin gavman ko misozir mav. **19:1:** Mt 20:19, Mk 15:15, Lu 18:33 **19:1:** Matyu 20:19; Mak 15:15; Luk 18:33 **19:2:** Lu 23:11 **19:2:** Luk 23:11 **19:3:** Jo 18:22 **19:3:** Jon 18:22 **19:4:** Jo 18:38, 19:6 **19:4:** Jon 18:38; 19:6 **19:6:** Jo 18:31, Ap 3:13 **19:6:** Jon 18:31; Aposel 3:13 **19:7:** Wkp 24:16, Mt 26:65, Jo 5:18 **19:7:** Ofa Gami 24:16; Matyu 26:65; Jon 5:18 **19:9:** Ais 53:7, Mt 26:62-63, 27:12-14, Lu 23:9 **19:9:** Aisaia 53:7; Matyu 26:62-63; 27:12-14; Luk 23:9

azai, "Ni nguibar manamin ikegha ize?" Ezi Iesus an akar kam ikarazir puvati.

¹⁰ Ezi Pailat a migei, "Manmaghin amizi ni nan akam ikarvaghan aghua? Ki ni firighamin gavgavim iti, egha uaghan ni isi ter ighuvim gafughamin gavgavim iti. Ezi ni ti bizir kam gifozir puvati?"

¹¹ Ezi Iesus kamaghin an akam ikaragha ghaze, "Godin pin itim, a gavgavim ni ganingizir puvatizi, ni na dikabinamin gavgaviba puvatighai. Ezi gumazir na isa nin agharim gatizim, an arazir kuramin osimtizim, a nin arazir kuramin osimtizim, bar a gafira."

¹² Pailat akar kam baregha Iesus ateghti a mangasa tuaviba buri. Ezi Judaba kamaghin dei, "Ni gumazir kam ateghti a mangiti, ni Sissarin namakam puvati. Guizbangira, gumazim uabira uabi migia ghaze, an atrivim, a Sissarin apanim."

¹³ Pailat akar kam baregha, Iesusin akua azenan ghu. Egha a jasin dabirabim gaperaghav iti, danganir kam, me "Dagiar Azuarim," a garisi. (Hibrun akam me ghaze, "Gabata.")

¹⁴ Ezi dughiar kam a dughiar me God Israella Gitazir Dughiamin isam bagh daghebar amu bizibar kiramim. Kar aruer arizim. Ezi Pailat Judabav gei, "Ia ganigh! Ian Atrivim kara."

¹⁵ Ezi me kamaghin dei, "A batokegh! A batueghti a mangi! A isi ter ighuvimin a gafugh!"

Ezi Pailat men azara, "Ia ifonge, ki ian Atrivim isi ter ighuvimin a gafugham?"

Ezi ofa gamir gumazir ekiaba kamaghin an akam ikaragha ghaze, "E atrivir igharaziba puvati. Sissar bar uabira!" ¹⁶ Kamaghin amizi, Pailat Iesus isa, me ter ighuvimin a gafughasa, a men agharim gati.

Me Iesus isa ter ighuvimin a gafu

(Matyu 27:32-44; Mak 15:21-32; Luk 23:26-43)

Ezi me Iesus inigha zui. ¹⁷ Ezi a uabi uan ter ighuvim gupugha, nguibar ekiam ategha danganir mamın zui, an ziam "Dapanir Agharir Danganim." (Hibrun akam me ghaze, "Golgota.") ¹⁸ Ezi danganir kamın me a isa ter ighuvimin anegara. Egha me gumazir igharazir pumuning a ko, aning agura, mam vongin itima, mam vongin iti. Ezi Iesus aningin torimin iti.

¹⁹ Ezi Pailat uaghan me migeima me ziar mam osirigha ter ighuvim gati. Ziar kam a kamakin, "Nasaretin Gumazim Iesus, Judabar Atrivim." ²⁰ Me ziar kam, Hibrun akam ko Romın akam ko Grighin akamin, men akabar an osiri. Danganir me Iesus ter ighuvimin anegurazim, a nguibar ekiam boroghira iti, kamaghin amizi, Judan avirim izava osizirir kamın gara egha a dibori.

²¹ Ezi ofa gamir gumazir ekiaba kamaghin Pailat migei, "Ni kamaghin osiran marki, 'Judan Atrivim.' Bar marki. Ni kamaghin osirigh, 'Gumazir kam ghaze, ki Judabar Atrivim.'"

²² Ezi Pailat kamaghin men akam ikaragha ghaze, "Marki. Akar ki osirigha givazim, a kamaghira iki."

²³ Midorozir gumaziba ter ighuvimin Iesus gafugha givagha, gin me an korotiaba inigha 4plan akuabar uari rome. Egha me akuar vamira vamira isi. Egha me uaghan an korotiar ruarim sara ini, egha midorozir gumaziba kamaghin gari, me inir akuar aviriba inigha korotiar ruarir kam isamizir pu. Puvati. Me inir vamiram an ingarigha, isamizir puvati. ²⁴ Egha midorozir gumaziba kamaghin uarira uariv gei, "E korotiar ruarir kam abighan kogham. Puvati. E satu gikararang foghama tina a iniam."

Godin Akınafarimin itir akar mam kamaghin migei, "Me nan korotiaba tuiragh uarira uari daningam. Egh me satu gikararangiva gumazim amiseveghti a nan korotiar ruarim iniam." Ezi akar kam guizbangira otoghasa, kamaghin arazir kamra midorozir gumaziba a gami.

²⁵ Ezi Iesusin amebam ko, an amebamin afumim ko, Klopasin amuim Maria ko, Makdalan nguibamin amizim Maria, me bar an ter ighuvimin boroghira tuivighav iti. ²⁶ Ezi Iesus garima an amebam ko suren gumazir a bar ifongezim, aning roghira tughav iti. Ezi a kamaghin uan amebam migei, "Amizim, gumazir kam datirighin, a nin otarim."

²⁷ Egha a kamaghin suren gumazir kam migei, "Amizir kam, a datirighin nin amebam." Ezi dughiar kamın ghua, suren gumazir kam Maria inigha uan dipenimin ghugha an gara uan amebamin min a gami.

19:11: Lu 22:53, Jo 7:30, 10:18, Ap 2:23, Ro 13:1 **19:11:** Luk 22:53; Jon 7:30; 10:18; Aposel 2:23; Rom 13:1 **19:12:** Lu 23:2, Ap 17:7 **19:12:** Luk 23:2; Aposel 17:7 **19:14:** Mt 27:62 **19:14:** Matyu 27:62 **19:16:** Mt 27:26, 27:31, Mk 15:15, Lu 23:24 **19:16:** Matyu 27:26; 27:31; Mak 15:15; Luk 23:24 **19:17:** Mt 27:31-33, Mk 15:21-22, Lu 23:26, 23:33 **19:17:** Matyu 27:31-33; Mak 15:21-22; Luk 23:26; 23:33 **19:19:** Mt 27:37, Mk 15:26, Lu 23:38 **19:19:** Matyu 27:37; Mak 15:26; Luk 23:38 **19:23:** Mt 27:35, Mk 15:24, Lu 23:34 **19:23:** Matyu 27:35; Mak 15:24; Luk 23:34 **19:24:** Sng 22:18 **19:24:** Onger Akaba 22:18 **19:25:** Mt 27:55-56, Mk 15:40, Lu 23:49, 24:18 **19:25:** Matyu 27:55-56; Mak 15:40; Luk 23:49; 24:18 **19:26:** Jo 2:4, 13:23, 21:7, 21:20 **19:26:** Jon 2:4; 13:23; 21:7; 21:20 **19:28:** Sng 22:15, 69:21 **19:28:** Onger Akaba 22:15; 69:21

Iesus areme

(Matyu 27:45-56; Mak 15:33-41; Luk 23:44-49)

²⁸ Ezi Iesus fo, an ingangariba datirighin bar gifa. Egha a kamaghin migei, "Nan kuarim nan piri." Godin Akinafarimin itir akar mam guizbangira otivasa, kamaghin an akar kam gami. ²⁹ Ezi miner mam wainin afangtizim an ikia roghira iti. Ezi me dipamin suizir bizim inigha wainin dipam garu. Ezi wain a gizivazima, me a isa hisopin aghorim gikegha a isa Iesusin akam darighasa an amadi. ³⁰ Ezi Iesus wainin kam amegha givagha, kamaghin migei, "A datirighin gifa." Egha a dapanim aviragha uan duam sue.

Midorozir gumazir mam Iesusin ivim bira

³¹ Kar dughiar me Sabat bagha bizibar kirim. Sabatin dughiar kam, a dughiar bar ekiam. Kamaghin amizi, Judaba gumazir kuaba dughiar kamin ter ighuvibar ikian me aghua. Egha me kamaghin Pailatin azangsigha ghaze, a men amamangatighi me ter ighuvibar itir gumazibar suer agharibav sogh da apirighi, me zuamiram aremeghti me men kuaba adeg izighiram. ³² Ezi midorozir gumaziba ghua gumazir Iesus ko guraghav itir mamin suer agharimning misogha aning apirigha, egha ghua gumazir igharazim uaghan an suer agharimning misogha aning apiri. ³³ Egha me iza Iesusin garima an aremegha gifa. Kamaghin amizima me an suer agharimning apirizir puvati. ³⁴ Ezi midorozir gumazir mam afuzim inigha Iesusin ivim bira. Ezi ghuzim ko dipam zuamira ire. ³⁵ (Ki, Jon, ki gumazir bizir kamin ganizim, ki kamaghin ifonge, ia bizir kam gifoghiva nighnizir gavgavim an ikiam. Kamaghin ki an gun ia migei. Akar ki gun migeir kam, a guizbangira. Ki uabi fo, ki guizbangira migei.) ³⁶ Godin Akinafarimin itir akar mam, a kamakin, "Me an agharitam apirighan kogham." God kamagsua, akar kam guizbangiram otogham, ezi kamaghin bizir kam oto.

³⁷ Ezi akar igharazir mam Godin Akinafarimin iti, a kamakin, "Gumazir me afuzimin ruazim, me an ganam."

Me Iesusin kuam isa

mozir igiar mam gati

(Matyu 27:57-61; Mak 15:42-47; Luk 23:50-56)

³⁸ Ezi gin Arimatean nguibamin gumazim Josep ghua Iesusin kuam iniasa Pailatin azangsisi. Josep a Iesusin suren gumazir mam, egha a Judabar atiatigha, uan nighnizir gavgavim modo. Ezi Pailat an amamangatizi, a ghua Iesusin kuam ini. ³⁹ Ezi Nikodemus, gumazir faragha dimagarimin Iesusin ganizim, a uaghan ize. Egha borer mughuriar aghuir maba inigha ize, me temer pumuningin borem inigha aning veregha, borer kam gami. Ezi borer kamin osimtizim 30 kilogremim ghu. ⁴⁰ Ezi Josep ko Nikodemus aning Iesusin kuam inigha borer kam an kuam gaghui. Egha inir aghuimin an mikarzim nomke, Judaba uan gumazir oveaghuezibagh ami mokin. ⁴¹ Ezi midorozir gumaziba Iesus ter ighuvimin anegurazir danganir kamin boroghira, azenir mam iti. Egha azenir kamin mozir igiar mam iti, me dagiar mozir kamin, faragha gumazitamin kuatam afazir puvati. ⁴² Kar dughiar Judaba Sabatin dughiam bagh bizibar kiramim, ezi mozir kam, a Iesus aremezir danganimin boroghira iti. Kamaghin amizi, aning Iesusin kuam inigha ghua mozir kamin aneti.

20*Iesus ua dikafi*

(Matyu 28:1-8; Mak 16:1-8; Luk 24:1-12)

¹ Ezi Sanden bar mizaraghara, aminim mitateghavira iti, ezi Makdalan nguibamin amizim Maria, a mozimim ghu. Egha a garima mozimin tiar akam gasarazir dagiam ua itir puvati.* ² Ezi a, Saimon Pita ko suren gumazir igharazir Iesus bar ifongezim bagha ivegha ghua kamaghin aning migei, "Me Ekiamin kuam mozimin a inigha ghu, ezi e fozir puvati, me managh aneti."

³ Ezi Pita ko suren gumazir igharazir kam, aning nguibam ategha mozimin zui. ⁴ Aning virara ivegha ghua, suren gumazir igharazir kam Pita gafiragha, faragha mozimin oto. ⁵ Egha an aviragha mozimin

19:29: Mt 27:48 **19:29:** Matyu 27:48 **19:30:** Jo 17:4 **19:30:** Jon 17:4 **19:31:** Lo 21:22-23, Mk 15:42, Jo 19:42 **19:31:** Godin Araziba 21:22-23; Mak 15:42; Jon 19:42 **19:34:** 1 Jo 5:6-8 **19:34:** 1 Jon 5:6-8 **19:35:** Jo 21:24 **19:35:** Jon 21:24 **19:36:** Kis 12:46, Nam 9:12, Sng 34:20 **19:36:** Ua Me Ini 12:46; Diboboniba 9:12; Onger Akaba 34:20 **19:37:** Sng 22:16-17, Sek 12:10, MAA 1:7 **19:37:** Onger Akaba 22:16-17; Sekaraia 12:10; Akar Mogomem 1:7 **19:38:** Mt 27:57, Mk 15:42, Lu 23:50, Jo 7:13, 9:22 **19:38:** Matyu 27:57; Mak 15:42; Luk 23:50; Jon 7:13; 9:22 **19:39:** Jo 3:1-2, 7:50 **19:39:** Jon 3:1-2; 7:50 **19:40:** Ap 5:6 **19:40:** Aposel 5:6 **19:42:** Ais 53:9, Jo 19:31 **19:42:** Aisaia 53:9; Jon 19:31 **20:1:** Mt 28:1, Mk 16:1, Lu 24:1 **20:1:** Matyu 28:1; Mak 16:1; Luk 24:1

* **20:1:** Wikbar faraghavira zuir aruem, a Sandera. **20:2:** Jo 13:23, 19:26, 21:7, 21:20, 21:24 **20:2:** Jon 13:23; 19:26; 21:7; 21:20; 21:24 **20:5:** Jo 19:40 **20:5:** Jon 19:40

aven inir aghuir me Iesusin kuam avarazir kabar gara, egha aven ghuzir puvati.

⁶ Ezi Saimon Pita an gin ghua, mozimín averiamín ghu. Egha a inir aghuir kabar garima da iti. ⁷ Egha a inir igharazir mamín garima a uaghan iti, kar inir me Iesusin dapanimín ikezim. Inir kam a inir igharaziba ko itir puvati. Saimon ghaze, me ti a righa igharagha aneti. ⁸ Ezi suren gumazir igharazir faragha mozimín otozim, a uaghan aven ghu. Egha a bizir kabar ganigha nighnizir gavgavim iti. ⁹ (Guizhangira, Godin Akinafarimín itir akam ghaze, Iesus mozimín uan dikavigham. Ezi dughiar kamin aning akar kam tighar deraghvira a gifogham.) ¹⁰ Egha suren gumazimning uamategha dipenimín ghu.

Makdalan nguibamín amizim Maria Iesusin gani

(Matyu 28:9-10; Mak 16:9-11)

¹¹ Ezi Maria mozimín azenan tughav ikia azi. Egha aziavira ikia aviragha mozimín averiamín gari. ¹² Egha a enselin pumuningin garima, aning korotiar ghurghurimning aru. Egha aning danganir Iesusin kuam faragha ikezimín aperaghav iti. Egha mam an dapanim ikezir naghin aperazi, mam an suemning ikezir naghin apera. ¹³ Egha aning kamaghin Marian azai, “Amizim, ni manmaghsuava azi?”

Ezi a kamaghin aning migei, “Me nan Ekiamín kuam inigha ghu, ezi ki fozir puvati, me managh aneti.” ¹⁴ A kamaghin mikemegha, ragha garima, Iesus tughav iti. Ezi Maria fozir puvati, kar Iesus.

¹⁵ Ezi Iesus kamaghin an azara, “Amizim, ni manmaghsuava azi? Ni tina buri?”

Ezi Maria ghaze, kar ti azenimín garir gumazim, egha a kamaghin Iesus migei, “Gumazir aruam, ni an kuam inigh mangighiva, egh danganir ni an atizimín gun na mikemegh. Eghti ki mangiva a iniam.”

¹⁶ Ezi Iesus kamaghin a migei, “Maria!”

Ezi Maria ragha kamaghin Hibrun akamin a migei, “Rabonai.” Akar kamin mingarim a kamakin, “Tisa.”

¹⁷ Ezi Iesus kamaghin a migei, “Ki tighar uan Afeziam bagh mavanangam, kamaghin ni nan suiraghiv ikian marki. Ni nan aveghbuaba bagh mangiva kamaghin me mikim,

ki e uan Afeziam bagha uamategha ghua-vanadi. A nan God, ko uaghan ian God.”

¹⁸ Ezi Makdalan Maria ghua suren gumaziba kamaghin me migei, “Ki Ekiamín ganigha gifa.” Egha an akar Iesus a mikemezimín gun me migei.

Suren gumaziba Iesusin gani

(Matyu 28:16-20; Mak 16:14-18; Luk 24:36-49)

¹⁹ Sanden guaratizimín aminim pirigha givazi, suren gumaziba Judabar atiatigha dipenir me itim, me pamten an tiar akaba ase. Ezi Iesus iza pura suren gumazibar tongin tughu, kamaghin me migei, “Ian naviba amiragh iki.” ²⁰ A kamaghin migia, uan duar torir dafarimningin itimning ko duar ivir vuemin itim, men aka. Ezi suren gumaziba Ekiamín ganigha me bar akonge.

²¹ Ezi Iesus ua me migei, “Ian naviba amiragh iki. Afeziam na amadazi ezi ki ize. Ezi kamaghira ki ia amadima ia zui.”

²² A kamaghin migia, egha uan aminim men a giveragha, men amada, egha kamaghin me migei, “Ia Godin Duam uan navir averiabar a inigh. ²³ Egh ia gumamazibar arazir kuraba gin amadagham, eghti God uaghan men arazir kuraba gin amadaghti, da puvatigham. Eghti ia men arazir kuraba gin amadaghan koghti, men arazir kuraba ikivira ikiam.”

Tomas Iesusin gani

²⁴ Dughiar Iesus uan suren gumaziba ba-tozim, men 12plan suren gumazibar mav, a me ko itir puvati. Kar Tomas, an ziar mam Fufuzim. ²⁵ Ezi suren gumazir igharaziba kamaghin Tomas migei, “E Ekiamín ganigha gifa.”

Ezi Tomas kamaghin me migei, “Ki an duar torir me an dafarimning gafuzim-ingin ganighan koghiva, egh ki uan dafar puzim an duar torimning datighan kogh, egh uan dafarim an ivir vuemin itir duam datighan koghiva, ki nighnizir gavgavim ikian kogham. Bar puvatigham.”

²⁶ Ezi 7plan dughiaba givazima, suren gumaziba ua dipenimín aven iti, ezi Tomas me ko aven iti. Me tiar akaba bar pamten da asegha gifa. Ezi Iesus iza men tongin tughav iti. Egha me migei, “Ian naviba amiragh iki.”

²⁷ Egha a kamaghin Tomas migei, “Ni uan dafar puzimín kagh suiragh, egh nan dafarimningin ganigh. Egh ni uan agharim

20:7: Jo 11:44 **20:7:** Jon 11:44 **20:9:** Sng 16:10, Ap 2:25-31, 13:34-35 **20:9:** Onger Akaba 16:10; Aposel 2:25-31; 13:34-35 **20:11:** Mk 16:5 **20:11:** Mak 16:5 **20:14:** Mt 28:9, Mk 16:9, Lu 24:16, 24:31, Jo 21:4 **20:14:** Matyu 28:9; Mak 16:9; Luk 24:16; 24:31; Jon 21:4 **20:17:** Sng 22:22, Mt 28:10, Ro 8:29, Ef 1:17, Hi 2:11-12 **20:17:** Onger Akaba 22:22; Matyu 28:10; Rom 8:29; Efesus 1:17; Hibru 2:11-12 **20:19:** Mk 16:14, Lu 24:36, Jo 19:38, 1 Ko 15:5 **20:19:** Mak 16:14; Luk 24:36; Jon 19:38; 1 Korin 15:5 **20:20:** Jo 16:22, 19:34, 1 Jo 1:1 **20:20:** Jon 16:22; 19:34; 1 Jon 1:1 **20:21:** Mt 28:18-19, Jo 17:18, 2 Ti 2:2, Hi 3:1 **20:21:** Matyu 28:18-19; Jon 17:18; 2 Timoti 2:2; Hibru 3:1 **20:23:** Mt 16:19, 18:18 **20:23:** Matyu 16:19; 18:18 **20:24:** Jo 11:16, 14:5, 21:2 **20:24:** Jon 11:16; 14:5; 21:2 **20:27:** 1 Jo 1:1 **20:27:** 1 Jon 1:1

amadagh uan dafarim nan ivir vuemîn itir duam datigh. Ni nighnizir pumuning ikian marki. Ni nighnizir gavgavim nan iki.”

²⁸ Ezi Tomas kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Ni nan Ekiam. Ni nan God.”

²⁹ Ezi Iesus kamaghin a migei, “Ni nan ganigha givagha, nighnizir gavgavim nan iti, a? Gumazir nan ganizir puvatiziba, egha nighnizir gavgavim nan iti, gumazir kaba bar akongegh.”

Akinafarir kamin mingarim

³⁰ Iesus mirakelin avirir maba uaghan suren gumazibar damazimin dagh ami. Ezi ki bar Akinafarir kamin da osirizir puvati. ³¹ Ezi akar ki osirizir kam, ki kamaghsua, ia nighnizir gavgavim Iesusin iki-asa, ki an osiri. A Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim, a Godin Otarim. Eghti ia nighnizir gavgavim an ikiva, egh ia an ziamin zurara itir ikirimirir aghuarim iniam. Ki kamaghsua, akinafarir kam an osiri.

Iesus ua uabi isa uan suren gumazibar aka

21

(Sapta 21)

7plan suren gumaziba Iesusin gani

¹ Dughiar maba givazima, Iesus Galilin Dipar Akaremin boroghin, uabi isa ua uan suren gumazibar aka. Galilin Dipar Akaremin ziar mam Taiberiasin dipam. Bizir kam kamaghin oto. ² Dughiar kam Saimon Pita ko Tomas (an ziar mam Fufuzim) ko Nataniel (an nguibam, Kanan nguibar Galilin Distrihgin aven itim) ko Sebedin otarir pumuning, ko Iesusin suren gumazir igharazir pumuning, me bar uari inigha iti. ³ Egha Saimon Pita kamaghin me migei, “Ki osiriba burisi mangam.”

Ezi me ghaze, “E ni ko mangam.” Egha me dikavigha botin mamîn ghuavanabogha me zui. Ezi dimagarir kamin me osirir taba inizir puvati. ⁴ Ezi bar mizaraghara, aruem ovirima, me gumazir mamîn garima a dipamin dadarimin tughav iti. Ezi suren gumaziba kamaghin fozir pu, kar Iesus.

⁵ Ezi Iesus kamaghin men azara, “Otariba, ia osiritaba iniz, o?”

Ezi me kamaghin a ikaragha ghaze, “Bar puvati.”

⁶ Ezi a kamaghin me migei, “Ia ivem inigh, botin agharir guvimin amadaghan anekunigh, egh ia osiritaba iniam.” Ezi me ivem akunizi, osirir bar avirim ivem gizivazi, me a gekuigh anangan ibura.

⁷ Ezi suren gumazir Iesus bar ifongezim, a kamaghin Pita migei, “Kar Ekiamra.” Pita faragha ingarasava uan korotiar aruzim sue.

Egha a kamaghin oraki, “Kar Ekiamra,” egha korotiam uam anerugha uabi ikegha, dipam uabi akunigha egha dipamin ghua dadarimin oto. ⁸ Ezi suren gumazir igharaziba botin mam inigha ghua, osiriba sara ivem amikirigha dadarimin zui. Me saghon itir puvati, me 100 mitan dipar dadarimin boroghira iti. ⁹ Ezi me iza dadarimin otogha givagha, me avir mamîn garima osiri maba avim gisin iti. Ezi bretin maba sara iti.

¹⁰ Ezi Iesus kamaghin me migei, “Osirir ia datirighin iniziba, ia taba inigh izi.” ¹¹ Ezi Saimon Pita botin ghuavanabogha, egha ivem a mikirigha dipar dadarimin ghu. Ezi osirir ekiabara ivem gizifa, da bar moghira, 153plan osiriba. Osiriba bar avirasemezi ivem akariaghirizir puvati.

¹² Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ia izi dami.”

Ezi suren gumaziba atiatigha men tav an azarazir puvati, “Ni tina?” Me fo, kar Eki-amra. ¹³ Ezi Iesus avimin boroghira ghua bret inigha me ganidi. Egha osiriba sara inigha uaghan me ganidi. ¹⁴ Dughiar Iesus mozimin dikavizimin gin, kar an namba 3in dughiam a uabi isa uan suren gumazibar aka.

Iesus Pita migia ghaze, ni nan sipsipba deraghvira men gan men akurvagh

¹⁵ Iesus uan suren gumaziba ko amegha givagha, Iesus kamaghin Saimon Pitan azai, “Saimon, Jonin otarim, ni ti bar na gifonge, egha ni na gifongezir arazir kam, a gumazir kaba na gifongezir arazibagh afira?”

Ezi Pita ghaze, “Are, Ekiam, ni fo, ki ni gifonge.”

Ezi Iesus a migei, “Ni nan gumazamiziba sipsipin nguzibar min men akurvagh deraghvira men gan.”*

20:29: 2 Ko 5:7, 1 Pi 1:8 **20:29:** 2 Korin 5:7; 1 Pita 1:8 **20:30:** Jon 21:25 **20:31:** Lu 1:4, Jo 3:15-16, 5:24, Ro 1:17, 1 Pi 1:8-9, 1 Jo 5:13 **20:31:** Luk 1:4; Jon 3:15-16; 5:24; Rom 1:17; 1 Pita 1:8-9; 1 Jon 5:13
21:2: Mt 4:21, Jo 1:45-51, 20:24 **21:2:** Matyu 4:21; Jon 1:45-51; 20:24 **21:3:** Lu 5:5 **21:3:** Luk 5:5 **21:4:** Jo 20:14 **21:4:** Jon 20:14 **21:5:** Lu 24:41 **21:5:** Luk 24:41 **21:6:** Lu 5:4-7 **21:6:** Luk 5:4-7 **21:7:** Mt 14:29, Jo 13:23, 20:2 **21:7:** Matyu 14:29; Jon 13:23; 20:2 **21:11:** Lu 5:6 **21:11:** Luk 5:6 **21:13:** Jo 6:11, Ap 10:41 **21:13:** Jon 6:11; Aposel 10:41 **21:14:** Jo 20:19, 20:26 **21:14:** Jon 20:19; 20:26 **21:15:** Mt 26:33, Jo 1:42 **21:15:** Matyu 26:33; Jon 1:42 * **21:15:** Gumazir maba Iesusin akar kam kamagh a giragha ghaze, “Ni ti bar na gifogha, egha bizir igharazibagh ifongezir puvati?” Kamaghira gumazir maba uaghan Pitan akar kam giragha ghaze, “Ekiam, guizbangira, ni fo, ki nin roroam.” **21:16:** Ap 20:28, Hi 13:20, 1 Pi 2:25 **21:16:** Aposel 20:28; Hibru 13:20; 1 Pita 2:25

16 Ezi Iesus uam an azara, "Saimon, Jonin otarim, ni ti na gifonge?"

Ezi Pita a ikara, "Are, Ekiam, ni fo, ki ni gifonge."

Ezi Iesus a migei, "Ni nan gumazamiziba sipsipbar min men akurvagh deraghvira men gan."[†]

17 Egha dughiar mikezimin uam an azara, "Saimon, Jonin otarim, ni ti na gifonge?"

Ezi Pita Iesus baseme, a dughiar mikezimin uam an azaragha ghaze, ni ti na gifonge? Ezi a kamaghin Iesus migei, "Ekiam, ni bar bizibagh fo. Ni fo, ki ni gifonge."

Ezi Iesus kamaghin a migei, "Ni nan gumazamiziba sipsipbar min men akurvagh deraghvira men gan.[‡] 18 Ki guizbangira ni migei, ni fomira igiamra ikia, ni uabi letiam uan ivariam ikegha danganir ni mangasa ifongezibagh arui. Egh ni ghurighamin dughiam, ni uan agharimning fehti, gumazir igharazim ni gikegh ni inigh danganir ni mangasa ifongezir puvatizimin mangam."

19 (Iesus migirigiar kam migia kamaghin Pitan aka, a tuavir manamin aremegh ziar ekiam God daningam.) Egha a kamaghin Pita migei, "Ni nan gin izi."

Suren gumazir Iesus bar ifongezir kam in akam

20 Ezi Pita ragha suren gumazir Iesus bar ifongezir kam in garima, an aningin gin izi. Suren gumaziba faragha Iesus koma apava, gumazir kam uan dapanim isa Iesusin afarizim boroghira anetigha, kamaghin an azai, Ekiam, tina ni isi apanibar agharim darigham? 21 Ezi Pita an ganigha kamaghin Iesus azara, "Ekiam, gumazir kam, bizir tizim a batogham?"

22 Ezi Iesus kamaghin an akam ikaragha ghaze, "Ki ifueghti a ikivira iki mangi dughiar ki uamategh izamim otogham, kar nin bizim puvati. Ni nan gin izi."

23 Kamaghin amizi, akar kam tintinibar arui, ezi gumazamiziba kamaghin nighnigha ghaze, "Suren gumazir kam an aremeghan kogham."

Ezi Iesus guizbangira kamaghin mikemezir puvati, an aremeghan kogham. Puvati. A ghaze, "Ki ifueghti a ikivira iki mangi dughiar ki uamategh izamim otogham, kar nin bizim puvati." 24 Kar suren gumazir kamra, a datirighin bizir kabar gun mikemegha, an akar kaba osiri.

E datirighin fo, akar a gun mikemezir kaba, da guizbangira. 25 Ezi bizir avirir igharazir maba Iesus uaghan dagh amizi, da iti. Ezi me ti vaghvagha bizir kabar akinafariba osirighai, nguazir kam in akinafarir kabar arighamin danganiba bar puvatigham.

† 21:16: Gumazir maba Pitan akar kam kamaghin a giragha ghaze, "Ekiam, guizbangira, ni fo, ki nin roroam." 21:17: Jo 13:38, 16:30 21:17: Jon 13:38; 16:30 ‡ 21:17: Gumazir maba Iesusin akar kam kamagh a giragha ghaze, "Ni nan roroam?" Egha Pitan akar kam giragha ghaze, "Ni fo, ki nin roroam." 21:18: Jo 13:36, Ap 12:3-4 21:18: Jon 13:36; Aposel 12:3-4 21:19: Mt 16:24-25, Mk 1:17, Jo 13:36, 2 Pi 1:14 21:19: Matyu 16:24-25; Mak 1:17; Jon 13:36; 2 Pita 1:14 21:20: Jo 13:23-25, 20:2 21:20: Jon 13:23-25; 20:2 21:22: Mt 16:27-28, 25:31, 1 Ko 4:5, MAA 22:7, 22:20 21:22: Matyu 16:27-28; 25:31; 1 Korin 4:5; Akar Mogomem 22:7; 22:20 21:24: Jo 19:35, 3 Jo 12 21:24: Jon 19:35; 3 Jon 1:12 21:25: Jo 20:30 21:25: Jon 20:30

Aposelbar Ingangariba O Aposel Akar faragha zuim

Akinafarir kam, Aposelbar Ingangariba, Lukra an osiri. Luk faragha, akinafarir igharazim osiri, a Luk Osirizir Akar Aghuim. Egha datirighin Aposelbar Ingangariba osiri.

E akinafarir kamın garima, Godin Duam aposelba tuavim men akazi, me Iesusin Akar Aghuim “Jerusalemın nguibar ekiamın aven ko, Judian danganiba bar moghira ko, Samarian Distrik ko, nguazir kamın danganiba bar,” an gun me miġei. (Ni sapta 1:8in gan.)

Aposelbar akinafarim kamaghin miġia ghaze, Iesusin sios Judabar tongin dikavigha egha gin ghua bar ekevegha tintinibar ghua nguazimın otevir mabar ghu. Luk uaghan kamaghin en akaghasa, Kraisin ingangarim ko gumazamizir an gin zuibar dabirabim, da God fomira Israelin gumazamiziba bagha dikirizir akam bar a ko voroghira ghu.

Ezi bizir ekiar mam Aposelbar akinafarim a miġei, a Godin Duamın ingangarim. Pentikosin dughiamın Godin Duam faragha Iesusin suren gumazamizibar ize. Egha gin Godin Duam nighniziba me ganiga, egha gavgavim me ganidi.

Ezi akinafarir kam e uaghan aposelbar akar ruarir aviribar gari. Dughiar aviriba aposelba Iesusin Akar Aghuim gumazamizir igharazibav kinasa. Ezi e garima gumazamizir avirim Akar Aghuir kamın gin zui, ezi sios otogha gavgafi.

Aposelbar akinafarim, an aposelin aviribar eghaghaniba an iti. Egha akar bar aviriba, Pita ko Pol amizir bizibav gei. Pita a suren gumazir mam, a uaghan Iesus ko arui. Ezi Pol faragha Iesusin gin aruizir puvati. A Iesusin siosin gumazamiziba dikabinasa pamtemın ingari. Ezi Iesus Polin diazi, a Iesus baghavira itir gumazimın min otogha guizbangira an ingangarim pamtem a gami.

Ezi akinafarir kamın otevir maba, Luk bizir Pol batvizibagh eghanasa, ghaze, “Eia,” e dagh ami. Fofozir gumazir avirim ghaze, Luk uabi ti Pol ko dughiar mabar arui, kamaghin amizi, a ghaze, “Eia.”

Aposelba Jerusalemın aven Iesusin Akar Aghuim akuri

(Sapta 1:1--8:3)

Iesus akar dikirizimın ghaze, a Godin Duam amangam

1-2 Tiofilus, ki akinafarir kam ni bagha an osiri. Nan akinafarir faragha zuimın, ki Iesus amizir biziba ko, a gumazamizibar sure gamiziba bar, ada osiri. Dughiar kamın Iesus dikavigha uan ingangarim gamua mamaghira ikia, ghua a Godin Nguibamın ghuavanabozir dughiamın tuzir biziba, ki da osiri. A tighar Godin Nguibamın mangasa, aposelba misevegha Godin Duamın gavgavimın ingangarir akabar me miġei.*³ A faragha mızaziba inigha aremegha ua dikafi. Egha a tighar Godin Nguibamın mangasava amua uabi isa uan aposelbar aka. Egha a bizir aviribar men akazi, me bar fo, a ua dikavigha iti. Ezi 40plan dughiaaba, dughiar kamın aven dughiar aviriba a uabi men akakaghava God Bizibagh Ativamin Dughiamın gun me miġei.⁴ Dughiar mamın a me ko ikia, apava migirigiari gavgavir kam me ganingi, “Ia Jerusalemın nguibar ekiam ategh mangan marki. Bizir aghuarir nan Afeziam ia daningasa akam akirizim a izam. Ki an gun ia mikemezi, ia a baraki. Ia a bagh iki.⁵ Jon dipamın gumazamiziba rue, ezi gurumra ia Godin Duamın ruegham.”

⁶ Ezi me uari akuvazir dughiamın, me an azara, “Ekiam, ni dughiar kam atrivim Israel danightima, a ua Israelin nguazimın ganam, o?”†

⁷ Ezi Iesus kamaghin me miġei, “Biziba otivamin dughiaaba, nan afeziam uabi uan gavgavimın da ati. Ezi ia tizim bagh dughiar an atizir kam gifoghasa. Kar ian bizim puvati.⁸ Godin Duam izighiri ia gizivaghti, ia an gavgavim iniam. Eghti bizir ia ganigha foziba, ia Jerusalemın nguibar ekiamın aven ko, Judian danganiba bar

1:1-2: Mak 16:19; Luk 1:1-4; 24:49-51 * 1:1-2: Luk, a akinafarir kam Aposelbar Ingangariba, an osiri. A faragha zuir akinafarim an osirizi, a Luk Osirizir Akar Aghuim. 1:3: Mt 28:17, Mk 16:12, Lu 24:36-49, Ap 10:41, 1 Ko 15:5-7

1:3: Matyu 28:17; Mak 16:12; Luk 24:36-49; Aposel 10:41; 1 Korin 15:5-7 1:4: Lu 24:49, Jo 14:16-17, Ap 2:33 1:4: Luk 24:49; Jon 14:16-17; Aposel 2:33 1:5: Mt 3:11, Mk 1:8, Lu 3:16, Jo 1:33, Ap 11:16 1:5: Matyu 3:11; Mak 1:8; Luk 3:16; Jon 1:33; Aposel 11:16 1:6: Ais 1:26, Dan 7:17, Amo 9:11, Mt 24:3, Lu 24:21 1:6: Aisaia 1:26; Amos 9:11; Matyu 24:3; Luk 24:21 † 1:6: Fomira Israelin gumazir maba uari atrivimın ikia uan nguazimın gari. Egha Iesusin dughiamın Israelia Romın apengan iti. Ezi Iesus dughiar kamın otogha aruima, gumazir aviriba kamaghin nighni, a Romın gavman batueghiva uabi Israelian ganam. Eghti gin Israel Kantrin igharaziba dar ganiva egh dar apengan ikian kogham. 1:7: Mt 24:36, Mk 13:32, 1 Te 5:1 1:7: Matyu 24:36; Mak 13:32; 1 Tesalonika 5:1 1:8: Matyu 28:19; Mak 16:15; Luk 24:47-48; Jon 15:27; Aposel 2:32; 3:15; 5:32

moghira ko, Samarian Distrik ko, nguazir kamin danganiba bar, me geghanam.”

Jesus Godin Nguibamin zui
(Mak 16:19-20; Luk 24:50-53)

⁹ Ezi Iesus kamaghin mikemegha givazi, an aposelba garavira itima God anesiarafazima a Godin Nguibamin ghuvanabo. Ezi ghuariam me gari naghin a modo.

¹⁰ A ghuvanadima me kogha overiamin garavira itima, gumazimning korotiar ghurghurimning arugha bemira men min tu. ¹¹ Egha aning kamaghin me migei, “Galilin gumaziba, ia tizim bagha kagh tuivighav ikia pin overiamin gari? Gumazir kam Iesus, God a inizi a ia ategha uan Nguibamin ghu. Ia an ganizi a Godin Nguibamin ghuzi moghin, kamaghira a uamategham.”

Me Judasin ingangarir danganim bagha Matias amisefe

¹² Egha Iesusin aposelba Olivin Mighsiam ategha ua Jerusalem zui. Olivin Mighsiam kam Jerusalem boroghira ikia an ruarim 1 kilomitan mirara ghu. ¹³ Egha me otivigha, ghuriar pin itir me zurara itimin ghuvanabo. Men ziabar kara:

Pita, Jon, Jems ko Andru, Filip ko Tomas, Bartolomyu ko Matyu, Jems, Alfiusin otarim, ko Saimon a Selotbar gumazir mam, ko Judas, a Jemsin otarim.

¹⁴ Egha me zurara navir vamira ikia uari inigha God ko migei. Ezi amizir maba ko, Iesusin amebam Maria ko Iesusin doziba uakan.

¹⁵ Dughiar kabar aven Pita nighnizir gavgavim Iesusin itir darazir tongin tu. (Men avirimin dibobonin 120.) ¹⁶ Egha kamaghin migei, “Nan adarasi, Godin Duam fomira Devit gamizi, an akar mam mikeme. Ezi akar kam Godin Akinafarimin aven iti. Akar kam a Judasin migei. Judas, a gumazir Iesus isa gumazir an suirazibar akazim. Akar kam datirighin Devit mikemezi moghira otogha gifa. ¹⁷ Judas

fomira en gumazir mamra, egha uaghan ingangarir e amir kam gami.”

¹⁸ (Ivezir Judas uan arazir kuramin inizim, a nguazir mam givese. Egha nguazir kamin a uabi ekunigha aremegha an mikarzim afoaraghiri, ezi an muriaba bar azenim gire. ¹⁹ Kamaghin amizi, Jerusalem itir darazi bar moghira bizir kam baregha, nguazir kam uan akamin ziar kam a gati, Akeldama. An mingarim kamakin, “Ghuzimin Nguazim.”)

²⁰ Egha Pita ua kamaghin migia ghaze, “Godin Akinafarimin itir Onger Akabar aven osizirir kam iti, ‘An danganim pura iki, tav an danganim inian marki.’

“Egha a uaghan ghaze, ‘A gumazir dapanim, eghti igharaz tav an danganim ini.’

²¹ “Kamaghin amizi, e gumazir zurara e ko ikia uaghan Ekiam Iesus ko aruzir gumazitam amisivam. ²² Dughiar Jon gumazamiziba ruezim ko Iesus faragha ingangarim igiamra a gamir dughiam ikegha, ghua dughiar God Iesus inizi an e ategha ghuvanabozir dughiamin tu. E dughiar kaba bar e ko ikezir gumazitam amisivam. Gumazir kam Iesusin garima, a ua dikafi. An e ko migirigiar kamin gun akam akunanam.”

²³ Egha me gumazir pumuningin ziamnng diboro, Josep, an ziar mam Barsabas (an ziar igharazir mam Justus) ko Matias. ²⁴⁻²⁵ Egha me God ko migei, “Ekiam, gumazamizibar navir averiaba, ni bar dagh fo. Ni en akagh, ni aningin tav amiseveghti, an aposelin ingangarim bagh Judasin danganim iniam. Ingangarir kam Judas anetegha uan danganim ikiamimin ghu.” ²⁶ Egha me dagiaba aningin ziamnng osirigha torim gatigha aning givazvasi. Ezi dagiar Matiasin ziam isin itim faragha azenim giri. Ezi me Matias isa, uaghan 11plan aposelbar tongin aneti.

2

Godin Duam izaghiri

¹ Ezi Pentikosin Dughiar Ekiam otozima, nighnizir gavgavim Iesusin itir darasi, me bar moghira uari akuvagha danganir

1:9: Mk 16:19, Lu 24:50-51, Jo 6:62, 20:17 **1:9:** Mak 16:19; Luk 24:50-51; Jon 6:62; 20:17 **1:10:** Mt 28:3, Mk 16:5, Lu 24:4, Jo 20:12, Ap 10:3, 10:30 **1:10:** Matyu 28:3; Mak 16:5; Luk 24:4; Jon 20:12; Aposel 10:3; 10:30 **1:11:** Mt 24:30, 26:64, Lu 21:27, Jo 14:3, 1 Te 1:10, 4:16, MAA 1:7 **1:11:** Matyu 24:30; 26:64; Luk 21:27; Jon 14:3; 1 Tesalonika 1:10; 4:16; Akar Mogomem 1:7 **1:12:** Lu 24:50 **1:13:** Mt 10:2-4, Mk 3:16-19, Lu 6:14-16 **1:13:** Matyu 10:2-4; Mak 3:16-19; Luk 6:14-16 **1:14:** Mt 13:55, Lu 23:49, 23:55, 24:10, Jo 6:42, 7:5 **1:14:** Matyu 13:55; Luk 23:49; 23:55; 24:10; Jon 6:42; 7:5 **1:16:** Sng 41:9 **1:16:** Onger Akaba 41:9 **1:17:** Mt 10:4, Lu 6:16, Ap 1:25 **1:17:** Matyu 10:4; Luk 6:16; Aposel 1:25 **1:18:** Mt 26:15, 2 Pi 2:15 **1:18:** Matyu 26:15; 2 Pita 2:15 **1:18:** Matyu 27:3-8 **1:20:** Sng 69:25, 109:8 **1:20:** Onger Akaba 69:25; 109:8 **1:22:** Mt 3:16, Mk 1:9, 16:19, Lu 3:21, 24:51, Jo 15:27, Ap 4:33 **1:22:** Matyu 3:16; Mak 1:9; 16:19; Luk 3:21; 24:51; Jon 15:27; Aposel 4:33 **1:24-25:** 1 Samuel 16:7; Jeremia 11:20; Jon 2:25; Akar Mogomem 2:23 **2:1:** Lo 16:9-11, Ap 1:14 **2:1:** Godin Araziba 16:9-11; Aposel 1:14 * **2:1:** Pentikosin Dughiar Ekiam, an ziar igharazimra kara: Obaribar Aghavir Dughiar Ekiam. **2:2:** Ap 4:31 **2:2:** Aposel 4:31 **2:3:** Mt 3:11 **2:3:** Matyu 3:11

vamiran iti.* ² Ezi zuamira niginir mam Godin Nguibamin ikegha izaghira mati aminir gavgavim izi. Egha dipenir me api-aghav itim bar a gizivagha anevara. ³ Egha me garima bizir mam mati avir mizarabiabiaghira vaghvaghava men dapanir siriabagh apiaghiri. ⁴ Ezi Godin Duam bar moghira me gizivagha, gavgavim me ganiga me gamima, me nguibar igharazibar akabav gei.

⁵ Ezi Judan gumazamizir Godin apengan itir maba, me nguazimin itir kantriba bar dar ikegha izegha datirighin Jerusalemin iti. ⁶ Egha me niginir kam baregha iza bar uari akuvaghava, vaghvaghava orazima gumazamiziba men nguibabar akabav gei. Kamaghin amizi, me digavir kuram gamua okam nighnisi. ⁷ Egha me digavir kuram gamigha azangsis, "Gumazamizir migeir kaba, me bar Galilin gumazamizibara!" ⁸ Ezi manmaghin amizi, e vaghvaghava me barazi me en nguibabar akabav gei? ⁹ En marazi Partian kantri ko Midian kantri ko Elamin kantribar ize. Ezi marazi Mesopotemian Distrighin ize. Ezi marazi Judian Distrik ko Kapadosian Provins ko, Pontusin Provins ko, Esian Provinsin ize. ¹⁰ Ezi marazi Frigian Distrik ko Pamfilian Provinsin ize. Ezi marazi Isipin kantri, ko Libian Distrighin aven itir nguibar ekiam Sairinin boroghin ikegha ize. Ezi marazi Judan gumazir Romn nguibamin ikegha izeziba. Marazi Judaba, ezi marazi Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, me Judan Arabibagh amua dar gin ghua, egha me uaghan, mati en marasi. ¹¹ Ezi en marazi Kritin Arighatizim ko Arabian Distrighin gumazamiziba, e vaghvaghava me barazima me en nguibabar akabar God amizir bizir ekiabar gun migei!"

¹² Ezi Judan gumazamiziba digavir kuram gamigha pura okam nighnigha uarir azangsis, "Kar bizir tizim?"

¹³ Ezi Judan gumazamizir maba dibovir akabav gia ghaze, "Me wainin dipar aviriba amegha ongani."

Pita akam akuri

¹⁴ Ezi Pita 11plan aposelba ko tughav ikia, egha pamtem kamaghin gumazamizibav gei, "Ia Judaba ko Jerusalemin itir gumazamiziba, ia bar deraghvira na baragh. Ki bizir otozir kamın gun ia mikemeghti, ia a

gifogham. ¹⁵ Gumazamizir kaba wainin dipamin onganizir puvati. Ia fo, kar 9 kloghin mizarazimra.† ¹⁶ Bizir otozir kam, kar Godin akam inigha izir gumazim Joel fomira mikemezi moghin:

¹⁷ "God kamaghin migia ghaze,
Dughiar gin izamibar ki uan Duam gumazamiziba bar me gingegham.

Eghti ian otariba ko guiviba Godin akam inigha izir gumazamizibar min mikimtima,
ian gumazir igiaba irebabar min bizibar ganti,
ian gumazir ghuriba irebabar ganam.

¹⁸ Dughiar kabar ki uaghan uan Duam isi,
uan ingangarir gumaziba ko ingangarir amizibagh ingegham,
eghti me Godin akam inigha izir gumazamizibar akabav kimam.

¹⁹ Eghti ki pin overiamin digavir kuram gamir araziba akakagh,
egh nguazimin mirakelin arazibar amuam.

Eghti ghuzim ko avim ko miturir dafam otogham.

²⁰ Eghti aruem mitarmeghti, iakinim ghuzimin min otogham.
Bizir kaba faragh otivighti,
gin Ekiam Izamin Dughiam otogham.

Dughiar kamın Ekiam uan gavgavim ko angazangarim sara izam.

²¹ Eghti Ekiamın ziamın dimamin adarasi,
a men akurvagham.'

²² "Israelin gumazamiziba, ia migirigiar kam baragh. Nasaretin Iesus, God ia bagha anemadagha gavgavim a ganingizi, a ian tongin ingangarir gavgavir ekiaba ko mirakelin gavgavibagh amizi, da otivizi ia dar ganigha uari fo. ²³ God uan ifongiamin gin ghua ia bagha fomira nighnizir mam gamigha, uan Otarim isa ian agharim gati. Ezi ia gumazir kurabar agharimin, a isa ter ighuvimin a gafuzi, an areme. ²⁴ Ovevem bar Iesusin suiraghan kogham. Kamaghin, God a gamizi a dikavigha ovevemın gavgavim ataki. ²⁵ Devitin Onger Akabar Akinafarim kamaghin mikeme:

2:4: Mk 16:17, Ap 1:5, 4:31, 10:44-46, 1 Ko 12:10, 13:1 **2:4:** Mak 16:17; Aposel 1:5; 4:31; 10:44-46; 1 Korin 12:10; 13:1

2:7: Ap 1:11 **2:7:** Aposel 1:11 **2:9:** 2 Ti 1:15 **2:9:** 2 Timoti 1:15 **2:15:** 1 Te 5:7 **2:15:** 1 Tesalonika 5:7

† **2:15:** Judaba dughiar kamın mizaraghara dipar onganiba apir puvati. Kamaghin Pita akar kam me migei. **2:17:**

Joel 2:28-32; Sekaraia 12:10; Jon 7:38; Aposel 10:45; 21:9 **2:21:** Ro 10:13 **2:21:** Rom 10:13 **2:22:** Jo 3:2, 14:10-11,

Hi 2:4 **2:22:** Jon 3:2; 14:10-11; Hibru 2:4 **2:23:** Mt 27:35, Mk 15:24, Lu 23:33, Jo 19:18, Ap 4:28, 1 Pi 1:20 **2:23:**

Matyu 27:35; Mak 15:24; Luk 23:33; Jon 19:18; Aposel 4:28; 1 Pita 1:20 **2:24:** Mt 28:5-6, Mk 16:6, Lu 24:5, Ap 3:15, 4:10,

10:40, 13:30-31, 17:31, 1 Ko 15:15 **2:24:** Matyu 28:5-6; Mak 16:6; Luk 24:5; Aposel 3:15; 4:10; 10:40; 13:30-31; 17:31; 1

Korin 15:15 **2:25:** Onger Akaba 16:8-11

“Ki Ekiamin garima a zurara bar nan boroghira iti.

A bar roghira ikia gavgavim na ganidi.
Kamaghin amizi, ki atiativa agoir puvati.

26-27 Ni na ateghti,
ki Gumamazir Oveaghueziabar
Nguibamin ikian kogham.

Ni ua bagha inabazir gumazim
aneteghtima,
an inivafizim kurighan kogham.

Kamaghin nan navir averiam bar akonge.
Ezi ki migirigiar aghuibagh ami.

God na damuamin bizir aghuiba,
ki da bagha mizuai.

28 Ikirimirir aghuarim iniamin tuavim,
ni nan akagha gifa.

Ni na ateghti ki ni ko ikiam,
egh ni na damuti,
ki bar akuegham.’

29 “Nan adarasi, ki guizbangira ia migei,
en ovavim Devit aremezi me anefa. Ezi
an dagiar mozim datirighin e ko ikia kati.

30 Devit a Godin akam inigha izir gumazir
mam, egha a fo, God migirigiar gavgavim a
ganiga ghaze, ‘Nin atrivir danganimin ki nin
ovavitam afagham.’ 31 God gin damuamin
bizim, Devit a gifo, a Gumazir God Uam
E Iniasa Misevezim, Krais, an aremegh ua
dikavamin bizim migei. Egha ghaze, God
aneteghtima a Gumamazir Oveaghuezi-
abar Nguibamin ikian kogham. Egh an
inivafizim kurighan kogham.† 32 Ezi gu-
mazir kam Iesus, God a gamizi a ua dikafi.
Ezi e uari uan damazibar an ganigha, an
gun migei. 33 Ezi Iesus ghuanabogha uan
Afeziam Godin agharir guvim gaperaghav
ikia a da gavgavim isi. Ezi an Afeziam a
mikemezi moghin uan Duam Iesus ganingi.
Ezi datirighin ia oragha garir bizir kaba,
Iesus uabi dagh ami. 34 Devit Iesusin min
Godin Nguibamin ghuzir puvati. Egha a
kamaghin migei:

“Ekiam kamaghin nan Ekiam migia ghaze,

“Ni nan agharir guvimin daperagh iki
mangiti,

35 ki nin apaniba dikabiragh me isi nin da-
farim datighi,
me nin dagarimningin apengan ikiam.”

36 “Kamaghin amizi, Israelia ia bar bizir
kam gifo, ia misuegha ter ighuvimin gu-
razir Iesusin kam, God datirighin a gamizi
an Ekiamin oto, a Krais, God Uam E Iniasa
Misevezir Gumazim.”

*Gumamazir aviriba uan naviba iragha
rue*

37 Gumamaziziba Pitan akaba barazima,
da men navibagh kuizi, me kamaghin Pita
ko aposelin igharazibav gei, “En avegh-
buaba, e manmaghin damuam?”

38 Ezi Pita kamaghin me migei, “Ia
bar navibagh iragh Krais Iesusin ziamin
rueghti, a ian arazir kuraba gin amangiti,
God uan Duam ia daningam. 39 God fomira
akam akirigha ghaze, a uan Duam isi, ia ko,
ian boriba ko, ian saghon itir darazi bar,
a uan Duam ia daningam. God, en Ekiam,
gumamazir a diaziba, a uan Duam me
daningam.”

40 Egha Pita migirigiar aviribar me
gamua akar gavgavir maba sara me
mikeme, “Ia uari uarir akuragh, eghti
God dughiar kamın gumamazir kurar
kabagh asighasigh uaghan ia gasighasighan
kogham.” 41 Ezi gumamazir aviriba
an akam baregha a gifuegha, egha rue.
Ezi dughiar kamın God ua 3,000plan
gumamazir maba ua me inizi, me Kraisin
adarazir aven ize.

Godin gumamazizabar ikirimirim

42 Kraisin adarazi me aposelbar
migirigiba baragha, bizibar uarir akur-
vagh, uari isava apava, God ko mikimasa
bar ifonge. § 43 Ezi aposelba digavir kuram
gamir arazir aviriba ko mirakelin aviribagh
ami. Kamaghin gumamazir aviriba
digavir kuram gami. 44 Egha nighnizir
gavgavim Iesusin itir darasi, navir vamira

2:26-27: Aposel 13:35 2:29: 1 Kin 2:10, Lu 1:32, 1:69, Ap 13:36, 2 Ti 2:8 2:29: 1 Atriviba 2:10; Aposel 13:36; 2 Timoti 2:8 2:30: 2 Sml 7:12-13, Sng 89:3-4, 132:11 2:30: 2 Samuel 7:12-13; Onger Akaba 89:3-4; 132:11 2:31: Sng 16:10, Ap 13:35 2:31: Onger Akaba 16:10; Aposel 13:35 † 2:31: Grighin akam me ghaze, “Krais,” an mingarim God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim. 2:32: Ap 1:8, 2:24 2:32: Aposel 1:8; 2:24 2:33: Jo 14:26, Ap 1:4, 5:31, 7:55-56, 10:45, Ef 4:8, Hi 10:12 2:33: Jon 14:26; Aposel 1:4; 5:31; 7:55-56; 10:45; Hibru 10:12 2:34: Onger Akaba 110:1 2:36: Ap 5:30-31 2:36: Aposel 5:30-31 2:37: Sek 12:10, Lu 3:10-12, Ap 9:6, 16:30 2:37: Sekaraia 12:10; Luk 3:10-12; Aposel 9:6; 16:30 2:38: Lu 24:47, Ap 3:19 2:38: Luk 24:47; Aposel 3:19 2:39: Ais 57:19, Jol 2:28, Ap 10:45, 14:27, Ef 2:13, 2:17 2:39: Aisaia 57:19; Joel 2:28; Aposel 10:45; 14:27; Efesus 2:13; 2:17 2:40: Lo 32:5, Fl 2:15 2:40: Godin Araziba 32:5; Filipai 2:15 2:41: Ap 2:47, 4:4, 5:14 2:41: Aposel 2:47, 4:4, 5:14 2:42: Ap 20:7 2:42: Aposel 20:7 § 2:42: Fofozir gumazir aviriba kamaghin nighnisi, Faragha zuir Kraisin adarazi uari akuva egha uari koma api. Me amegha givagh, me Iesusin inivafizim ko ghuzim ginighnigha bret ko wainin dipam api. 2:43: Mk 16:17, Ap 4:33, 5:11-12 2:43: Mak 16:17; Aposel 4:33; 5:11-12 2:44: Ap 4:32-35, 5:12, 6:8 2:44: Aposel 4:32-35; 5:12; 6:8 2:46: Lu 24:53, Ap 1:14, 20:7 2:46: Luk 24:53; Aposel 1:14; 20:7

ikiava, bizir me itiba, me uarir akurvasi. ⁴⁵ Egha me uan nguaziba ko biziba amaga dar dagiaba isava, dagheba otevezibar akurvasi. ⁴⁶ Dughiabar zurara, me Godin Dipenir avizimin uari akufi. Egha dipeniba roa vaghvagh dagh arua, uari isava apava, bar akongegha, men naviba bar dera. ⁴⁷ Egha me Godin ziam fema, gumazamizir igharaziba me bagha bar akonge. Ezi Ekiam dughiabar zurara gumazamiziba akurvaghavira iti. Kamaghin amizi, men dibobonim dughiabar ghuavanagavira iti.

3

Gumazir suer kurar mam ua dera

¹ Aruer mam, aruem 3 kloghin tu, kar Judaba God ko migeir dughiam. Dughiar kamra Pita ko Jon Godin Dipenimin zui. ² Ezi gumazir navimin averara suemning ikuvizir mam iti. Ezi gumaziba anetera ghua Godin Dipenimin tiar akar mam in anerisi, an ziam, Tiar Akar Bar Dirim. A kagh ikiava dagiaba bagha gumazamizir Godin Dipenimin aven zuibagh ginge. ³ Ezi a gari Pita ko Jon Godin Dipenimin aven mangasa izima a dagiaba bagha aning ginge. ⁴ Ezi Pita bar anarira gari, ezi Jon uakan. Egha Pita ghaze, "Ni kagh gan ganigh!" ⁵ Ezi gumazim bizitam iniasha nighnigha, aningra gari.

⁶ Ezi Pita kamaghin migei, "Ki dagiaba puvati, bizir ki itim, ki ni daningasa. Nasaretin gumazim Kraisi Iesus, an ziamin, ni dikavigh daru!" ⁷ Egha Pita an dafarim guvimin suiragha a fe. Ezi an duivaniba ko dagariba zuamira gavgafi. ⁸ Ezi a dikavigha uabi ekunigha maghiram arui. Egha a Pita ko Jon sara Godin Dipenir avizibar aven aruava, pin uabi ekura, Godin ziam fe. ⁹ Ezi gumazamiziba bar an gari an arua Godin ziam fema, ¹⁰ me an ganigha a gifogha ghaze, gumazir kamra Godin Dipenimin tiar akar ziam, Tiar Akar Bar Dirimin apiav ikia, dagiaba bagha gumazamizibagh inge. Egha me digavir kuram gamigha pura nighnisi, manmaghin amizir bizim kav bato.

Pita Godin Dipenimin aven akam akuri

¹¹ Ezi gumazamiziba akar kam baregha, digavir kuram gamigha, ivemara ghua gumazir kam in garima a Pita ko Jonin suiragha, Godin Dipenir azuarimin tughav iti. Dipenir azuarir kam in ziam, Solomonin Azuarim. ¹² Ezi Pita kamaghin ganigha, me migei, "Israelin gumazamiziba, tizim bagha bizir kam ia gamizima ia digavir kuram gami? Ia tizim bagha pamtem gan gara ghaze, ga ti uan gavgavibar tuavim, o ga Godin damazimin deravira itir tuavimin, gumazir kam gamizima an arui? Bar puvati. ¹³ Abraham ko Aisak ko Jekopin God, a en inazir afeziabar God, a uan ingangarir gumazim Iesus bar a pirafa. Ia, an aremeghasa a isa apanibar dafarim gati. Egha dughiar Pailat anetaghiraghasa migeim, ia kamaghin migei, 'E tong a gifongezir puvati!' Egha akirim a gasara. ¹⁴ Ia Godin damazimin zuegha derazir gumazimin aghuaghava, gumazir kuram uari bagh anetaghiraghasa Pailat migei. A gumazibav sozi me ariaghrezir gumazim. ¹⁵ Ia gamizi ia angamira itir gumazim, ia a misoghezi an aremezi God a gamizi a ua dikafi. Ga uaning bizir kam in ganighava a gifogha an gun migei. ¹⁶ Ga Iesusin ziamin nighnizir gavgavim iti. Ezi Iesusin ziamin gumazir ia ganigha fozir kam, a gavgavim ini. Iesusra gan nighnizir gavgavir kam gamizi, nighnizir gavgavir kamra gumazir kam gamizi, a bar derazi, ia datirighin uari an gari.

¹⁷ "Ezi nan adarasi, ki kamaghin fo, ia uan gumazir dapaniba ko amizir arazim, ia a gifozir puvati. ¹⁸ Ezi God fomira an akam ingha izir gumaziba bar me mikemezi, me migia ghaze, God Uam E Iniasha Misevezir Gumazim, Kraisi, mizazim iniam. Ezi God uan migirigiabagh amizi moghin dar dagheba ofiufi.

¹⁹⁻²⁰ "Ia kamaghin itueghitima, God ian arazir kuraba angarighi dughiar kabar Godin Duam iziva ian duaba avughsizim ko navir amirizim, ia danighi, God ia bagh Iesus uam anemangam, a Gumazir God Uam E Iniasha Misevezim, a ia bagha anemisefe. Ia bizir kabagh nighnigh da inisi, uan navibagh iraghiva uamategh God bagh izi. ²¹ God fomira uan akam ingha izir gumazir zuezibav kemezi, me ghaze,

2:47: Ap 2:41, 4:33, 5:14, 6:7, 11:21, 11:24, Ro 14:18 **2:47:** Aposel 2:41; 4:33; 5:14; 6:7; 11:21; 11:24; Rom 14:18 **3:1:** Sng 55:17, Ap 2:46, 10:3, 10:9, 10:30 **3:1:** Aposel 2:42; 10:9; 10:30 **3:2:** Jo 9:1, Ap 14:8 **3:2:** Jon 9:1; Aposel 14:8 **3:4:** Ap 14:9 **3:4:** Aposel 14:9 **3:6:** Ap 3:16, 4:10, 16:18 **3:6:** Aposel 3:16; 4:10 **3:8:** Ais 35:6, Jo 5:14, Ap 14:10 **3:8:** Aisaia 35:6; Jon 5:14; Aposel 14:10 **3:9:** Ap 4:16, 4:21 **3:9:** Aposel 4:16; 4:21 **3:13:** Kis 3:6, 3:15, Mt 22:32, Lu 23:13-25, Ap 2:23, 7:32 **3:13:** Ua Me Ini 3:6; 3:15; Matyu 22:32; Luk 23:13-25; Aposel 2:23; 7:32 **3:14:** Mt 27:15-23, Mk 15:6-14, Lu 23:13-23, Jo 19:12-15 **3:14:** Matyu 27:15-23; Mak 15:6-14; Luk 23:13-23; Jon 19:12-15 **3:15:** Ap 1:8, 2:24, 2:32, 2:36, 4:10 **3:15:** Aposel 1:8; 2:24; 2:32; 2:36; 4:10 **3:16:** Mt 9:22, Ap 4:10, 14:9 **3:16:** Matyu 9:22; Aposel 4:10; 14:9 **3:17:** Lu 23:34, Jo 16:3, 1 Ko 2:8, 1 Ti 1:13 **3:17:** Luk 23:34; Jon 16:3; 1 Korin 2:8; 1 Timoti 1:13 **3:18:** Ais 50:6, 53:5, Lu 24:27, 24:44, Ap 26:22, 1 Pi 1:10-11 **3:18:** Aisaia 50:6; 53:5; Luk 24:27; 24:44; Aposel 26:22; 1 Pita 1:10-11 **3:19-20:** Aposel 2:38

'Iesus datirighin Godin Nguibam iki, mangi dughiar God bizibar amuti da bar igiabar otivam.' Eghti God mikemezi moghin, biziba bar otivam. ²² Ezi akar dikirizir kam God fomira Moses mikemezi, a kamaghin migei, 'Ekiam ian God, a nan min ia bagh akam inigha izir gumazitam, ian tongin gumazitamra misevegham. Bizir a migeiba, ia da baragh dar amu. ²³ A barazir puvatiziba God me gasighasigham. Eghti me ua Godin adarasi ko ikian koghham.* ²⁴ Godin akam inigha izir gumaziba bar, Samuelin tugha izi, me bar migia dughiar kabargun mikeme.

²⁵ "God fomira uan akam inigha izir gumaziba Akar Gavgavim me ganingi, ezi ia men boriba min iki, eghti Akar Gavgavir kabanang uaghan iana. God fomira Akar Dikirizir Gavgavim ian ovaviba ko a gamizi, ia men boribar min iti, ezi Akar Dikirizir Gavgavir kam, a uaghan iana. God kamaghin Abraham mikeme, 'Ki kamaghin damuam, nin ovavibar borimin tuavimin, ki nguazir kamin itir nguibaba bar deravira me damuam.' ²⁶ God kamaghin ateghe, ia vaghvagh uan arazir kuraba ateghti, a deravira ia damuam. Bizir kam bagha a uan ingangarir gumazim amisevegha ia bagha faragha anemada."

4

Pita ko Jon Judan kotin iti

¹ Pita ko Jon gumazimizibav giavira itima, ofa gamir gumaziba ko Godin Dipenimin garir gumazibar gumazir dapanim ko Sadyusiba, me izava aning bato.* ² Egha me fo, Pita ko Jon Iesus aremehga ua dikavizir bizir kamin gun gumazimizibav gei. Kamaghin amizi, gumazir dapanibar naviba aning bagha bar ikufi. ³ Egha me Pita ko Jonin agharimning suiragha aning kot darighasava amima, aminim piri. Kamaghin amizi, me aning sel gatizi aning ikia ghua amimzaraghan. ⁴ Ezi gumazimizir aviriba akar kam baregha

nighnizir gavgavimin an iti. Egha Kraisin adarazir dibobonim bar ekevegha ghua 5,000in boroghin tu.

Me Pita ko Jon kot gati

⁵ Egha amimzaraghan Judan gumazir ekiaba ko Judabar gumazir aruaba ko Judan Arazibagh fozir gumaziba, me Jerusalem uari akuvagha iti.[†] ⁶ Anas, ofa gamir gumazibar dapanim, a uaghan iti, ezi Kaiafas ko Jon ko Aleksanda ko ofa gamir gumazibar dapanimin adarazir gumazir igharaziba, me uaghan iti. ⁷ Egha me mikemezi, gumaziba Pita ko Jon inigha men damazibar izezi, me maghiram aningin azangsis, "Gua gavgavir manam inigha, tinan ziamin gua bizir kabagh ami?"

⁸ Ezi Godin Duam Pita gizivazima, a kamaghin me migei, "Ia Judan gumazir ekiaba ko Judabar gumazir aruaba!" ⁹ Ia ti gumazir suer kurar ga akurazir kam bagha gan azangsighe, egha ti uaghan foghasa, gumazir kam a manmaghin dera. ¹⁰ Eghti ia ko Israelin itir darasi, ia bar moghira bizir kam gifogh! Kar Nasaretin gumazim Kraisi Iesusin ziamin, gumazir ian damazibar tughav itir kam ua dera. Gumazir kam a Iesus, ia a inigha ter ighuvim gafuzi, an aremezi God a gamizi a ua dikafi.[‡] ¹¹ Ezi Iesus:

"'Kar dipenir akinir ingangarir gumaziba aghuazim, a datirighin dipenim aterir guarim gava.'

¹² "Nguazir kamin gumazitam en akuraghan koghham, bar puvati. Iesusin ziamra e akurvazir aghuim iniam. A uabira, en Akurvazir Gumazim."

¹³ Egha me Pita ko Jonin garima aning bar gavgavighav atiatir puvatigha me migeima, me aningin ganighava fo, aning sure gamizir puvati. Aning pura gumazir kinimning. Egha me aningin gara digavir kuram gamigha ghaze, gumazir kamning Iesus koma arui. ¹⁴ Egha me gumazir

3:22: Lo 18:15-19, Ap 7:37 **3:22:** Godin Araziba 18:15-19; Aposel 7:37 **3:23:** Wkp 23:29 **3:23:** Ofa Gami 23:29

* **3:23:** Akar kam, akam inigha izir gumazir God amadazim, a Godin Araziba 18:15, 16, 17, 18, 19in iti. Pita kamaghin migia ghaze, Iesus, a uabi akam inigha izir gumazim. **3:25:** Stt 12:3, 18:18, 22:18, Ro 9:4, 9:8, Ga 3:8, 3:26 **3:25:** Jenesis 12:3; 18:18; 22:18; Rom 9:4; 9:8; Galesia 3:8; 3:26 **3:26:** Mt 10:5, Lu 24:47, Ap 13:32-33, 13:46 **3:26:** Matyu 10:5; Luk 24:47; Aposel 13:32-33; 13:46 **4:1:** Lu 22:4, 22:52 **4:1:** Luk 22:4; 22:52 * **4:1:** Godin Dipenimin garir gumazibar ekiam, a ofa gamir gumazir mam. A Livain gumaziba, a me gatavagha men garima, me Godin Dipenimin miriamin ingara bizibar gara polismanin ingangarim gami. **4:2:** Mt 22:23, Ap 23:8 **4:2:** Matyu 22:23; Aposel 23:8 **4:4:** Ap 2:41 **4:4:** Aposel 2:41 † **4:5:** Gumazir okoruar pumuning ko mikezim, me uari akufa. Egha me Judabar Kaunselbar min iti. Egha men ingangarim kamakin, me Judabar dabirabim gatavagha egha men gari. **4:7:** Mt 21:23, Ap 7:27 **4:7:** Matyu 21:23; Aposel 7:27 **4:8:** Mt 10:19-20 **4:8:** Matyu 10:19-20 **4:10:** Ap 2:24, 3:6, 3:13-16 **4:10:** Aposel 2:24; 3:6; 3:13-16 ‡ **4:10:** Gumazir okoruar kam, Judabar Kaunselba, merara Pailat (Romin gavman faragha zuir gumazim) migia ghaze, a Iesus misueghti an ovengegh. Ni Luk 22:66-23:5in gan. Egha Iesus ovengegha givazi, me gumazimiziba nighnizir gavgavimin an ikian me aghua. **4:11:** Sng 118:22, Ais 28:16, Mt 21:42 **4:11:** Onger Akaba 118:22; Aisaia 28:16; Matyu 21:42 **4:12:** Mt 1:21, Ap 10:43 **4:12:** Matyu 1:21; Aposel 10:43

faragha suer ikuvizimin gari, a Jon ko Pita, ko tughav itima, me bizitam mikiman asa.

¹⁵ Kamaghin amizi, me akar gavgavimra aning ganingizima, aning Judan kotin dipenim ategha zuima, me aning bagha akam misosi. ¹⁶ Egha me uarir azangisi, “E manmaghin gumazir kamning damuam? Jerusalem itir gumazamiziba, fo, aning mirakelin bar ekiam gami. Eghti e kamaghin mikiman kogham, bizir kam guizbangira otozir puvati. ¹⁷ E kamaghin aghua, gumazamizir igharaziba bizir kam baraghan kogham. Egh e akar bar gavgavimra aning danighti, aning ua Iesusin ziamin gun bar tav mikiman kogham.”

¹⁸ Egha me ua aningin diazima aning aven ghuzi, me akar gavgavimin aning migia ghaze, gua uamategh Iesusin ziamin gun mikimiva gumazitabar sure damuan bar marki.

¹⁹⁻²⁰ Ezi Pita ko Jon men akam ikaragha migei, “Ga uaning ganighava oraghizir bizibar ghuangsighan kogham, ga dar gun mikimvira ikiam. Ia uari nighnigh, arazir manam Godin damazimin dera, ga Godin akam baragham, o ga ian akam baragham?”

²¹⁻²² Gumazir Pita ko Jon Godin gavgavimin amizir derazim, a 40plan azenibagh afira. Gumazamiziba uari bizir kabar gari da otivizi, kamaghin me Godin ziam fe. Kamaghin amizi, gumazir dapaniba ivezir kuram aning daningasa pura nighnisi, me manmaghin aning damuam. Egha me atiatir migirigiaba ko migirigiari gavgavir maba uam aning gamigha aning amadazi aning zui.

Nighnizir gavgavim Iesusin itir darazi God ko migei

²³ Ezi Judan kotin aven itir gumaziba Pita ko Jon ataghizima aning azenim girigha uamategha uan adarazi bagha ghu. Egha aning ofa gamir gumazir ekiaba ko Judabar gumazir aruaba aning mikemezir akabar gun uan adarazi bar me mikeme. ²⁴ Ezi me kamaghin oregha uari akuvagha God ko migei. Me kamaghin migei, “En Ekiar en garim, ni overiam ko nguazimin ingarigha, ongarim sara ingari, egha dar itir biziba sara, bar dar ingari. ²⁵ Fomira nin Duam

akar mam en ovavim Devit, a nin ingangarir gumazim, ni akar kam a ganingi. Ezi Devit kamaghin mikeme:

“Ezi Kantrin Igharazibar Gumazamiziba tizim bagha atari?”

Egha me tizim bagha arazir kurabar amuasava akabav sosi?

²⁶ Ezi nguazir kamın itir atriviba me misoghasava ami.

Ezi gumazir ekiaba uari inigha Ekiam misoghasa.

Egha uaghan God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim misoghasa.’

²⁷ “Bar guizbangira, Herot ko Pontius Pailat, Israelin gumaziba, ko Kantrin Igharazibar Gumazamiziba sara, me Jerusalemın nguibamin uari akuvagha arazir kurabar Godin ingangarir gumazir zuezim, Iesus damuasava akabav sosi. A gumazir ni fomira uan ingangarim bagha inabazim. ²⁸ Ni fomiram otivasa mikemezir biziba, me nin gavgavim ko nin nighnizimin gin ghua dagh ami. ²⁹ Ezi Ekiam, ni atiatir akar me e ganingizibagh nighnigh. Egh ni en akuraghtima e tugh gavgavigh atiatingan kogh nin akam akunam. ³⁰ Egh ni uan dafarim arimariar gumazamizibar arighti me ghuamagham. Egh ni mirakelba ko digavir kuram gamir arazibar amuti da Iesusin ziamin otivam, a nin ingangarir gumazir bar zuezim.”

³¹ Egha me Afeziam ko mikemegha givazima, danganir me itim ivazvazima, Godin Duam bar moghira me gizivazi, me atiatir puvatigha Godin akam akuri.

Nighnizir gavgavim Iesusin itir darazi uan bizibar uarir akurvasi

³² Egha nighnizir gavgavim Iesusin itir darasi, me bar navir vamira ko nighnizir vamira iti. Men tav uabira uan bizitam gamir puvati, me uari inighava biziba bar moghira dagh ami. ³³ Egha aposelba Godin gavgavir ekiamin amodoghin, Ekiam Iesus aremegha ua dikavizir bizir kamın gun gumazamizibav gei. Ezi Godin apangkuvir ekiamra me ko iti. ³⁴⁻³⁵ Ezi kamaghin, men tav bizitamın otevezir puvati. Ezi gumazamizir nguaziba ko dipeniba itiba, me da amaga dar dagiaba inigha iza aposelbagh anidima, me da isava gumazamizir biziba puvatizibar akurvasi.

4:16: Jo 11:47, Ap 3:9-10 **4:16:** Jon 11:47; Aposel 3:9-10 **4:18:** Ap 5:28, 5:40 **4:18:** Aposel 5:28; 5:40 **4:19-20:** Aposel 5:29 **4:19-20:** Aposel 1:8; 2:25; 1 Jon 1:1-3 **4:24:** Kis 20:11, Neh 9:6, Sng 146:6 **4:24:** Ua Me Ini 20:11; Nehemia 9:6; Onger Akaba 146:6 **4:25:** Onger Akaba 2:1-2 **4:27:** Mt 27:1-2, Mk 15:1, Lu 23:1, 23:7-11, Jo 18:28-29, Ap 3:13 **4:27:** Matyu 27:1-2; Mak 15:1; Luk 23:1; 23:7-11; Jon 18:28-29; Aposel 3:13 **4:28:** Ap 2:23, 3:18 **4:28:** Aposel 2:23; 3:18 **4:29:** Ap 9:27, 13:46, 19:8, Ef 6:19 **4:29:** Aposel 9:27; 13:46; 19:8; Efesus 6:19 **4:31:** Ap 2:4, 4:29, 16:26 **4:31:** Aposel 2:4; 4:29; 16:26 **4:32:** Ap 2:44-45, 2 Ko 13:11, 1 Pi 3:8 **4:32:** Aposel 2:44-45; 2 Korin 13:11; 1 Pita 3:8 **4:33:** Ap 1:8, 1:22, 2:45-47 **4:33:** Aposel 1:8; 1:22; 2:45-47 **4:34-35:** Aposel 2:45 **4:36:** Ap 11:22-26, 13:2-3 **4:36:** Aposel 11:22-26; 13:2-3

³⁶ Gumazir mam Josep, a Livain gumazim. Ezi aposelba Barnabas a garisi. An mingarim kamaghin ghu, gumazamizbar akurvagha gavgavim me ganidir gumazim. Barnabas, a Saiprusin Arighatizimin gumazim. ³⁷ A uan nguazir mam amadagha, an dagiaba inigha aposelbagh aningi.

5

Ananias ko Safaira God gifari

¹ Gumazir mam Ananias, an amuim Safaira, aning uaghara fuegha uan nguazir mam amadagha an ivezim ini. ² Egha aning uaghara bar fogha, Ananias dagiar maba ua bagha dar suira. Egha naba inigha aposelbagh ifaragha me ganingi.

³ Ezi Pita kamaghin Ananias migei, “Ni manmaghsua, Satan ataghizima a nin navim gizivazi, ni Godin Duam gifari? Egha nguazir ivezimin dagiar maba ni ua bagha dar suira?” ⁴ Kar nin nguazim, ni uabi ifuegha anemada. An ivezimin dagiaba uaghan nin dagiabara. Ni manmaghin nighnigha uan dagiar kabar e gifari? Ni gumazamizibagh ifari puvati, ni God gifari.”

⁵ Ezi Ananias kamaghin oregha degiaghirigha maghiram areme. Ezi gumazamiziba bizir kam baregha atiatir ekiam me ini. ⁶ Ezi gumazir igiaba izava an kuam nomkegha a inigha azenan ghuava a mozim gati.

⁷ Ezi auan pumuning ko mikezim givazi, an amuim fozir puvatigha aven izi. ⁸ Ezi Pita an azara, “Ni na mikim, kar nguazir ivezim, ni Ananias ko gua a ini?”

Ezi a kamaghin migia ghaze, “Are, bar an ivezimra.”

⁹ Ezi Pita kamaghin a migei, “Gua manmaghsua virara fuegha Godin Duam gifari? Ni gan! Gumazir nin pam mozim gatiziba, me tiar akamin iti. Egh me uaghan nin kuam inigh azenan mangam.”

¹⁰ Pita migiavira itima, Safaira maghiram an suemningin irighava areme. Ezi gumazir igiaba aven iza garima an aremezi me a inigha azenan ghugha an pamim mozimim miriamin anefa. ¹¹ Ezi atiatir ekiam Kraisin adarazi bar me batozi, gumazir bizir kaba baraghiziba bar uaghan bar atiatingi.

Mirakelin aviraviriba otifi

5:2: Ap 4:34-37 5:2: Aposel 4:34-37 5:3: Lo 23:21, Lu 22:3, Jo 13:2 5:3: Godin Araziba 23:21 5:12: Ap 2:43, 4:32, 14:3, Ro 15:19, 2 Ko 12:12 5:12: Aposel 2:43; 14:3; Rom 15:19; 2 Korin 12:12 5:14: Ap 2:41, 21:20 5:14: Aposel 2:41; 21:20 5:15: Mt 9:21, 14:36, Ap 19:12 5:15: Matyu 9:21; 14:36; Aposel 19:12 * 5:15: Gumazamizir kaba nighnizir gavgavim kamaghin iti, aruem Pita gisiraghti an nedazim arimariar gumazamizibagh isin ikiti, me ua deragham. 5:16: Mk 6:56, Ap 19:11-12 5:16: Mak 6:56; Aposel 19:11-12 5:17: Ap 4:1-2, 4:6 5:17: Aposel 4:1-2; 4:6 5:19: Ap 12:7-10, 16:26 5:19: Aposel 12:7-10; 16:26 † 5:24: Grighin akam, vezin kamin deragha bigha mikemezir puvati. Gumazir maba akar kam giragha ghaze, “Me nighnigha egha ghaze, bizir tizim datirighin otogham?”

¹² Aposelba mirakelin aviriba ko digavir kuram gamir bizir aviriba, gumazamizbar tongin dagh ami. Ezi nighnizir gavgavim Iesusin itir gumazamiziba, me Solomonin Azuarimin zurara uari akufi. ¹³ Gumazir igharaziba, me ko poghasa tong nighnizir puvati. Me men ziaba fa egha fo, me arazir aghuim gami. ¹⁴ Marazi me ko poghan aghua, ezi avirim nighnizir gavgavim Ekiamin ikia men aven zuima, men dibobonim bar ghuavanabo. ¹⁵ Kamaghin, gumaziba arimariar gumazamiziba inigha men misiaba ko akuriaba sara me atera iza tuavir miriamin me arisi. Me kamaghin nighnizir gavgavim iti, Pitan nedazim me gisin mangiti me ua ghuamagham.* ¹⁶ Ezi uaghan Jerusalem torim gatizir nguibar dozibar gumazir avirim, me uan arimariar gumazamiziba inigha ize. Egha uaghan uan gumazamizir duar kuraba apazaziba inigha izezima, me bar moghira ghuamaghegha dera.

Ensel aposelbar akurazi, me kalabus ataki

¹⁷ Ezi ofa gamir gumazibar dapanim ko an akurvazir adarasi, kar Sadyusibar aven itir gumaziba. Me aposelba amir biziba bagha navim ikufi. ¹⁸ Egha Sadyusiba men suiragha kalabuziar ekiam gati. ¹⁹ Me kalabusin itima, dimangan Ekiamin ensel tiaba kuigha me inigha azenan ize. ²⁰ Egha ensel kamaghin migei, “Ia mangi, Godin Dipenir miriamin avizibar tuiv ikirimirir igiar kamin migirigiaba bar, gumazamizibav kim.”

²¹ Ezi aminim itima aposelba, ensel me mikemezi moghin Godin Dipenir miriamin aven ghua, gumazamizibar sure gami.

Ezi ofa gamir gumazibar dapanim uan akurvaziba ko iza, Judan kotin aven itir gumazibar diazi, me ghua uari akufa. Israelin gumazir aruaba bar uari akufa. Egha me kalabusin dipenimin aposelba inigh izasa akam amada. ²² Ezi polis in maba ghua kalabusin dipenimin otogha garima, me itir puvati, ezi me uamategha iza bizir kamin gun migei, ²³ “E kalabusin dipenimin garima me deravira an tiam asarazi kalabusin dipenimin garir gumaziba an tiar akamin tuivighav iti. Ezi e tiaba kuigha garima, tav aven itir puvati.”

²⁴ Ezi me ghua bizir kamän gun mikemezi, Godin Dipenimin garir gumazibar dapanim ko ofa gamir gumazir ekiaba pura nighnisi, bizir tizitam uam otogham?[†]

²⁵ Ezi gumazir mam iza ghaze, “Ia oragh! Gumazir ia kalabus gatzimba Godin Dipenir miriamin tughav ikia gumazamizibar sure gami.” ²⁶ Kamaghin amizi, Godin Dipenimin garir gumazibar gumazir dapanim, uan gumazir a ko ingariba ko ghua aposelba inigha izi. Me kamaghin atiati, gumazamiziba dagiabar me ginivigham, egha me pura nimira me inigha izi.

Aposelba Judan kotin aven itir gumaziba akam me mikiman atiati puvati

²⁷ Ezi Godin Dipenimin garir gumaziba, me aposelba inigha izegha me migeima, me Judan kotin aven itir gumazibar damazimin tuifi. Ezi ofa gamir gumazibar dapanim me kotin Itir bizim bagha men azangsisi. ²⁸ Ezi ofa gamir gumazibar dapanim kamaghin me migei, “E akar gavgavim ia ganiga ghaze, ia Iesusin ziamin gumazamizibar sure damuan marki! Ezi ia orazir puvatigha men sure gamima ian suren migirigiba Jerusalem bar a garui. Egha ia ghaze, e Iesus misoghezi an areme.”

²⁹ Ezi Pita aposelin igharaziba ko, me kamaghin me migei, “E God baragham, e gumazamiziba baragham koghham. ³⁰ Iarara Iesusin misuegha ter ighuvimin anegurazima an areme. Ezi en ovavibar God Iesus fezi a ua dikafi. ³¹ Ezi God a isa uan agharir guvimin anetizi, an Atrivimin Otarim ko Gumazamizibar Akurvaghamin Gumazimin ikiam. Egh a Israelia damuti me navibagh iraghti, God men arazir kuraba gin amangam. ³² E God amizir bizir kaba uan damazibar dar ganigha dar gun migei. Ezi Godin Duam uaghan bizir kabar gun migei. God baragha an gin zui adarasi, a uan Duam me ganingit.”

Gamalielin fofozim

³³ Judan kotin aven itir gumaziba kamaghin aposelbar akam baregha, men naviba me bagha bar ikufi. Egha me misueghiti me aremeghasa nighnisi. ³⁴ Ezi Farisin gumazir mam Gamaliel, Judan Arazibar sure gamizir gumazir me bar

ifongezim. A Judan kotin aven tugh ghaze, aposelba tong azenan ikegh.[‡] ³⁵ Egha a migirigiar kabagh ami, “Israelin gumaziba, ia arazitam gumazir kabar amusi deravira nighnigh. ³⁶ Boghimra Teudas otogha kamaghin uabi migia ghaze, ki gumazir dapanir mam, ezi 400in boroghira ghuzir gumaziba an gin ghue. Ezi gavman a misoghezi, an areme. Ezi an gin zuir darazi bar uari aghamsiki. Ezi me amizir bizir kam dagheba puvati. ³⁷ Ezi an gin, gavman gumazamiziba diborir dughiam, Gallin gumazir mam Judas oto. Egha, a gumazir bizir mamin faragha ghuava me gavman ko misosi. A uaghan aremezi an gin zuir darasi, me uari aghamsiki. ³⁸ Kamaghin amizi, ki datirighin kamaghin ia mikimasa. Ia bizitamin gumazir kabar amuan marki! Me ateghti me mar mangi! Ia pura gan, men ingangarim gumazitam gisin tughiva, degeghirigham. ³⁹ Egh me Godin tugh bizim damuti, ia men anogoroghan koghham. Ia fogh suam, ia God ko misosi.”

⁴⁰ Ezi me Gamalielin nighnizimin gin ghugha aposelbar diazi, me aven ghuezi me pura me fozoroke. Egha Iesusin ziamin bizibav kiman men anogoregha me ataghizi me ghue.

⁴¹ Egha me ghaze, God e bagha bar akongegha en amamangatizi, e Iesusin ziamin osimtiziba ini. Egha kamaghin me Judan kotin aven itir gumaziba ataghiragha bar akonge. ⁴² Egha dughiaba zurara me Godin Dipenimin miriaba ko dipenibar Akar Aghuim gumazamiziba sure gamuavira iti. Egha akam me mikira ghaze, Iesus a Kraisi, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim.

6

Me 7pla gumazir maba aposelbar akurvaghasa me amisefe

¹ Dughiar kabar Iesusin suren gumazamizibar dibobonim bar ghuavanadi. Ezi suren gumazamizir maba Grighin akamin migei, ezi marazi Aramin akam migei. Ezi Grighba ghaze, “Dughiar aviriba ia zurara gumazamizir dagheba puvatizibar akurvasi, egha ia en amuir odiaribar akurvazir puvati.” Bizir kam bagha me uarir atari.*

5:26: Mt 14:5, 21:26 **5:26:** Matyu 14:5; 21:26 **5:28:** Mt 27:25, Ap 2:23, 2:36, 4:18, 7:52 **5:28:** Matyu 27:25; Aposel 2:23; 2:36; 4:18; 7:52 **5:29:** Ap 4:19 **5:29:** Aposel 4:19 **5:30:** Ap 3:15, 10:39, 13:29, Ga 3:13, 1 Pi 2:24
5:30: Aposel 3:15; 10:39; 13:29; Galesia 3:13; 1 Pita 2:24 **5:31:** Ap 2:33-34, 3:15, Ef 1:20, Fl 2:9, Hi 2:10, 12:2 **5:31:** Aposel 2:33-34; 3:15; Efesus 1:20; Filipai 2:9; Hibru 2:10; 12:2 **5:32:** Jo 15:26-27, Ap 1:8, 2:4, 10:44 **5:32:** Jon 15:26-27; Aposel 1:8; 2:4; 10:44 **5:33:** Ap 2:37, 7:54 **5:33:** Aposel 7:54 **5:34:** Dughiar Pol tighar Kraisin adarazir mavin otivam, gumazir kam Gamaliel an sure gami. Ni akar Aposel 22:3in itimin gan. **5:36:** Ap 21:38 **5:36:** Aposel 21:38
5:37: Lu 2:1-2 **5:38:** Ais 8:10, Mt 15:13 **5:39:** Lu 21:15, Ap 7:51, 9:5, 1 Ko 1:25 **5:39:** Luk 21:15; Aposel 7:51; 9:5; 1 Korin 1:25 **5:40:** Ap 4:18 **5:40:** Aposel 4:18 **5:41:** Mt 5:10-12, 1 Pi 4:13 **5:41:** Matyu 5:10-12; 1 Pita 4:13 **5:42:** Ap 9:22, 17:3 **5:42:** Aposel 9:22; 17:3 **6:1:** Ap 2:41, 4:35, 5:14, 9:29 **6:1:** Aposel 2:41; 4:35; 5:14; 9:29
* **6:1:** Aramin akam, a Judia ko Gallilin Distirighin gumazibar akam. A Hibrun akamin min ghu.

² Ezi aposelin 12pla, suren gumazamiziba bar men diazi me iza uari akuvazima, me kamaghin me migei, “E Godin akam akurir ingangarim ateghiva dagher ingangarim damuam, kamaghin derazir puvati.” ³ Kamaghin amizi, e an adarasi, ia uarir tongin 7plan gumaziba misefegh. Men araziba gumazamizibar damazibar bar deragh, Godin Duam me gizivaghti, me uaghan fofozir aghuarim iki. Eghti e me isi ingangarir kam datighti, me an ganam. ⁴ Eghti e uari ingangarir kamning damuam, e God ko mikimiva, Godin Akar Aghuim gumazamizibar sure damuam.”

⁵ Ezi gumazamiziba akar kam baregha bar a gifonge. Egha me Stiven amisefe, a gumazir bar nighnizir gavgavim itim, ezi Godin Duam bar a gizifa. Egha me uaghan Filip, ko Prokorus, ko Nikanor, ko Timon, Parmenas, ko Nikolas me amisefe. Nikolas an Antioghin gumazim, a Judan gumazim puvati, a faragha Judan Arazibagh amuava dar gin zui. Egha a datirighin Kraisin gin zui. ⁶ Ezi me gumazir kaba inigha aposelbar damazimin ghuzi, me dafariba men dapanibagh isin arigha me bagha God ko migei.

⁷ Ezi Godin akam bar moghira ekevegha bar nguibabar ghue. Ezi Jerusalemin itir suren gumazamizibar dibobonim zuamiram ekefe. Ezi ofa gamir gumazir avirim Godin akam baregha nighnizir gavgavim an ikia uaghan an gin zui.

Judan gumaziba Stivenin suira

⁸ Ezi God guizbangira Stivenin akuragha, apanguvim ko gavgavim a ganingizima, a digavir kuram gamir araziba ko mirakelin araziba gumazamizibar tongin dagh amiza da otifi. ⁹ Ezi marazi dikavigha Stiven ko me migirigiabar uari adosi. Me Judan God ko migeir dipenir mamim gumaziba, dipenir kamın ziam, Friman. Me Sairinin nguibamin gumaziba, ko Aleksandrian nguibamin gumaziba, ko Silisian Provins ko Esian Provinsin gumaziba. Me Stiven ko uari adosi.† ¹⁰ Ezi Godin Duam fofozir aghuim isa Stiven ganingi. Kamaghin amizi, Judan gumaziba an akaba ko mikiman ibura.

¹¹ Ezi me moga, gumazir mabagh ifara me abira ghaze, ia kamaghin mikim, “E

orazima Stiven migirigiabar kurabar Moses ko God gami.”

¹² Ezi me arazir kamın gumazamiziba, ko men gumazir aruaba ko Judan Arazibagh fozir gumazibar navibagh inivima da dikafi. Ezi me Stiven bagha ghugha an suiragha a inigha Judan kotin aven itir gumazibar damazimin ghue.

¹³ Egha me migirigiabar ifavarir tabar a damuasa gumazir maba ini. Gumazir kaba kamaghin migei, “Gumazir kam zurara akar kurabar Godin Dipenim ko Judan Arazibagh asi. ¹⁴ E orazima a kamaghin migei, ‘Gumazir kam Nasaretin gumazim, Iesus, a Godin Dipenir kam apirigh a gasighasigh, egh arazir Moses fomira e ganingiziba otivkinigham.’”

¹⁵ Ezi Judan kotin aven itir gumaziba bar moghira apiaghav ikia dikiravira Stivenin garima, an guam enselin guamin min gara taghtasi.

7

Stiven Judan kotin damazimin akam akuri

¹ Ezi ofa gamir gumazibar dapanim Stivenin azara, “Me ni gasir akar kaba, da guizbangira, o puvati?”

² Ezi Stiven me ikaragha ghaze, “Nan aveghbuaba ko nan afeziaba, ia na baragh! En ovavim Abraham, a tighar Haranin mangam, a Mesopotemian kantrin ikiavira itima angazangarim itir God, a bato. ³ Egha a migia ghaze, ‘Ni uan nguazim ko uan adarazi ategh nguazir ki nin akaghamimin mangi.’”

⁴ “Ezi Abraham Kaldian nguazim ategha Haranin nguazimin ikiasa zui. Ezi an afeziamin ovevemın gin God nguazir ia datirighin itir kamın anemada. ⁵ God tong nguazir otevitam atugha a uan adarazi ko, me ganingizir puvati. God a ko akam akira ghaze, a ko an ovavir gin izamiba nguazir kamın ikiam. Ezi dughiar kamın Abraham uabi boriba puvati. ⁶ Egha God kamaghin Abrahamin migei, ‘Nin ovavir boriba mangi kantrin igharazimin ikiam. Egh pura men ingangarir gumazamizibar min ikiam. Eghti kantrin kamın gumazamiziba 400plan azenibar pazi me damuam. ⁷ Eghti ki osimtizir ekiam isi paza me damuamin

6:3: Lo 1:13, Ap 1:21, 16:2, 1 Ti 3:7 6:3: Godin Araziba 1:13; Aposel 16:2; 1 Timoti 3:7 6:5: Ap 8:5 6:5: Aposel 8:5 6:6: Ap 13:3, 14:23 6:6: Aposel 13:3; 14:23 6:7: Jo 12:42, Ap 2:41, 12:24, 16:5, Kl 1:6 6:7: Jon 12:42; Aposel 2:41; 12:24; 16:5; Kolosi 1:6 6:8: Ap 2:43 6:8: Aposel 2:43 6:9: 2 Ti 1:15 6:9: 2 Timoti 1:15 † 6:9: Frimanin gumazir kaba, me fomira pura ingangarim gamir gumazir kiniba. Egha datirighin me gumazitamin apengan ikia ingarir puvati. 6:10: Ais 54:17, Lu 21:15, Ap 5:39 6:10: Aisaia 54:17; Luk 21:15; Aposel 5:39 6:11: Mt 26:59-61 6:11: Matyu 26:59-61 6:13: Jer 26:11 6:13: Jeremaia 26:11 7:2: Stt 11:31 7:2: Jenesis 11:31 7:2: Jenesis 12:1 7:4: Stt 11:31, 12:4 7:4: Jenesis 11:31; 12:4 7:5: Stt 12:7, 13:15, 15:3, 15:18, 17:8, 26:3, 48:4, Lo 2:5 7:5: Jenesis 12:7; 13:15; 15:3; 15:18; 17:8; 26:3; 48:4; Godin Araziba 2:5 7:6: Stt 15:16, Kis 12:40, Ga 3:17 7:6: Jenesis 15:16; Ua Me Ini 12:40; Galesia 3:17 7:6: Jenesis 15:13-14 7:7: Kis 3:12 7:7: Ua Me Ini 3:12

gumazir kabar aningam. Eghti gin me kantrin kam ategh azenan izegh, danganir kamin nan ziam fam.’⁸ God mikarzir mogomebar iniba aghoramin Akar Dikirizir Gavgavim Abraham koma a gami. Ezi Abraham, Aisakin afeziamin oto, egga amebam a batezi, 8plan dughiabar gin Abraham Aisakin mikarzir mogomemin inim atu. Egga gin Aisak Jekopin afeziamin oto. Ezi Jekop en inazir afeziar 12plan afeziar.

⁹⁻¹⁰ “Ezi en inazir afeziaba navir ave-riabar Josepin ikuvigha Isipin nguibamin ingarin gumazir kinimin ikiasa anemada. Ezi God a ko ikia an osimtiziba agivagha an akura. God fozozir bar aghuiba Josep ganingizi, an arazir aghuarim akakasi, ezi Isipian atrivim bar a gifongegha, a gamizi a Isipin gumazir dapanimin oto. Egga an dipenimin biziba sara gari.

¹¹ “Ezi gin dagheba otevezir dughiam Isipin nguibaba ko Kenanin nguaziba bar me batifi. Ezi gumamaziziba osimtizir ekiam isi. En inazir afeziaba uaghan dagheba puvati.¹² Ezi Jekop orazima dagheba Isipin itima, a uan otariba, en inazir afeziaba, a me amangizi me darorir farazim gamua zui.¹³ Ezi me darorir namba 2in ua zuima, Josep uan avegh-buabagh eghara ghaze, ‘Ki Josep.’ Ezi gin atrivim uaghan Josepin adarazigh fo.¹⁴ Egga bizir kamin gin, Josep uan afeziar Jekop ko an 75plan gumamaziziba bar moghira a bagh izasa, a me bagha akam amada.¹⁵ Ezi Jekop Isipin nguibamin iraghugha, a en inazir afeziaba ko me kagh ariaghire.¹⁶ Ezi me men kuaba inigha uamatagha Sekemin nguibamin ua izegha me dagiar torir mozim gariki, kar Abraham fomira Sekemin nguibamin Hamorin otariba da ivevezir mozim.

¹⁷ “Ezi God Abraham ko dikirizir Akar Gavgavim guizbangira otivasa roghira izima, en gumamazizir Isipin itiba bar aviraseme.¹⁸ Ezi gin atrivir igiar mam Isipin kantrin atrivimin oto. Atrivir kam Josep gifozir puvati.¹⁹ Egga an en gumamazizibagh ifara arazir kurabar en inazir afeziabagh ami. Eghti me uan borir iririviba puram azenan me akunti, me ariaghirasa a me kakaghor.

²⁰ “Ezi dughiar kamin Mosesin amebam a bate, a Godin damazimin bar derazir borim. A iakinir pumuning ko mihezimin uan afeziamin dipenimin itima, me an gari.²¹ Egga gin me a inigha azenan anetizima, atrivimin guivim a inigha ghua uan borimin mirarama an gari.²² Ezi Moses Isipbar fozozir ekiar aghuiba ini, egga an araziba ko an migirigiaba bar gavgafi.

²³ “Moses 40plan azeniba ikia, egga ua uan adarazi Israelian ganasa nighnisi.²⁴ Egga a Israelian mavin garima, Isipian mav a misogha bar pazava a gami. Ezi a ghua an akuragha, Isipin gumazimin arazir kuram ikarvagha, a misoghezi an areme.²⁵ Moses kamaghin nighnisi, an adarazi kamaghin fogh suam, God men akurvaghasa nan aven ingari. Ezi me bar fozir puvati.²⁶ Egga amimzaraghan Moses garima Israelin gumazimningra uaning misosi. Ezi aning uaning gifueghasa a navir amirizimin aning migei, ‘Maning, gua orakigh, gua avetinganing, egga gua tizim bagha kaghira uaning misosi?’

²⁷ “Ezi gumazir igharazitav misozim, Moses a dugha ghua kamaghin migei, ‘Tina ni amisevezi ni en gumazir dapanim ko jasin ikiava en gari?’²⁸ Ni boghinaron Isipian gumazim misoghezi an aremezi moghin, datirighin na misueghti ki aremeghasa?’²⁹ Ezi Moses kamaghin oregha Isip ategha ara ghua Midian nguazir igharazimin ikia egga otarir pumuning ini.

³⁰ “Egga 40plan azenibar gin, Moses gumamaziziba puvatizir danganimin itima, God enselin mam a bagha anemada. Enselin kam Sainain Mighsiamin boroghin temer otevir mamin aguabar tongin avir mizariabar aven, puram a bato.³¹ A bizir kamin ganigha digavir kuram gami. Egh bar roghira mangi deragh ganasava amua, egga Ekiamin tiarim barasi,³² ‘Ki nin inazir afeziabar God, ki Abraham ko Aisak ko Jekopin God.’ Ezi Moses nigha, ganan atiatingi.

³³ “Ezi Ekiam kamaghin a migei, ‘Nguazir ni isin tughav tir kam, kar anogoroghezir nguazim, a nan nguazimra. Kamaghin ni uan dagarir asuaba suegh.’³⁴ Ki arazir bar kurar me Isipin nan gumamazizibagh amibar gani. Egga ki men arareba baregha,

7:8: Stt 17:10-14, 21:2-4, 25:26, 29:31-35:18 **7:8:** Jenesis 17:10-14; 21:2-4; 25:26; 29:31–35:18 **7:9-10:** Jenesis 37:11; 37:28; 39:2; 39:21; 41:37-41 **7:11:** Stt 41:54, 42:1-2 **7:11:** Jenesis 41:54; 42:1-2 **7:12:** Stt 42:1-5 **7:12:** Jenesis 42:1-5 **7:13:** Stt 45:1, 45:16 **7:13:** Jenesis 45:1; 45:16 **7:14:** Stt 45:9-10, 45:17-18, 46:27 **7:14:** Jenesis 45:9-10; 45:17-18; 46:27 **7:15:** Stt 46:1-7, 49:33 **7:15:** Jenesis 46:1-7; 49:33 **7:16:** Stt 23:3-16, 33:19, 50:7-13, Jos 24:52 **7:16:** Jenesis 23:3-16; 33:19; 50:7-13; Josua 24:32 **7:17:** Stt 15:5, Sng 105:24-25, Ap 7:5-7 **7:17:** Jenesis 15:5; Onger Akaba 105:24-25; Aposel 7:5-7 **7:17:** Ua Me Ini 1:7-8 **7:19:** Kis 1:10-22 **7:19:** Ua Me Ini 1:10-22 **7:20:** Kis 2:2, Hi 11:23 **7:20:** Ua Me Ini 2:2; Hibru 11:23 **7:21:** Kis 2:3-10 **7:21:** Ua Me Ini 2:3-10 **7:23:** Ua Me Ini 2:11-15 **7:29:** Kis 2:21-22, 18:3-4 **7:29:** Ua Me Ini 2:21-22; 18:3-4 **7:30:** Ua Me Ini 3:1-10 **7:33:** Jos 5:15 **7:33:** Josua 5:15 **7:35:** Kis 2:14, 14:11-12, Nam 20:16 **7:35:** Ua Me Ini 2:14

men osimtiziba givasa izaghiri. Ni izi, ki ua Isipin ni amangam.'

³⁵ "Mosesin kamra Israelia an aghuagha ghaze, 'Tina ni amisevezi ni en gumazir dapanim ko jasin ikiava en gari?' Ezi kar anarira, gumazir God uabi men gumazir dapanimin iki, ua me iniasava amadazim. E fo, God Moses bagha enselin mam amadazi ensel temer isimin aven otozi Moses an gara God amadazir akam ini. ³⁶ Ezi a me inigha Isip ateghasava egha mirakelin aviribagh ami. A Isipin ko Ongar Aghevimin, dagh ami. Egha gumaziba puvatizir danganimin a 40plan azenibar dagh ami.

³⁷ "Mosesin kamra, a Israelia migia ghaze, 'God ian tongin akam inigha izir gumazitam nan min anemisevegham.' ³⁸ Ezi Israelia gumazamiziba puvatizir danganimin uari akuvagha itima a me ko iti, a Sainaian mighsiamin ghuavanabozi ensel a mikeme. Ezi an akar angamira itir ikirimirim e daningasa, a ini.

³⁹ "Ezi en inazir afeziaba Mosesin akaba baraghan aghua. Egha me an migirigiaba batosi. Egha men navir averiabar aven me uamategh Isipin mangasa. ⁴⁰ Egha me kamaghin Aron migei, 'E fozir puvati, gumazir e inigha Isipin azenan izezim Moses, bizir tizim a bato. Kamaghin amizi, ni e bagh marvir guabar ingarighti da en faragh mangam.' ⁴¹ Dughiar kamin me bulmakaun nguzimin mirarama marvir guamin ingari. Egha uan dafaribar ingarizir bizim bagha ofabagh gamua, ighi-abagh amua bar akonge. ⁴² Ezi God akirim ragha me gasaragha, me ataghizi me overiamin mikovezibar ziaba fe. Akam inigha izir gumazibar akinafarimin akam an mirara ghu:

"'Israelin gumaziba,

mar ia 40plan azenibar gumazamiziba puvatizir danganimin ikia nan ofa gami?

Bar puvati.

⁴³ Ia asem Molekin marvir guamin averpenim aneteri, egha ia uaghan asem Refanin mikovezir nedazim ateragha arui.

Kar asemning,

ia aningin arazibar gin mangasa aningin ingari.

Kamaghin amizi, ki ian nguazimin ia batuegh,

ia amadaghti ia mangi

Babilonin nguazimin vongin ikiam.*

⁴⁴ "En inazir afeziaba gumazamiziba puvatizir danganimin itima, Godin Purirpenim me ko iti. Dipenir kamin aven me fo, God me ko iti. God Moses mikemegha an akazi moghira, a Israelia mikemezi me an ingari. ⁴⁵ Ezi en inazir afeziaba Purirpenim inigha, anetera Josuan gin zui. Me ghua nguibar igharazimin nguazim, God men damazibar me batoghezi, me a ini. Purirpenir kam me ko ikiavira itima Devitin dughiam oto. ⁴⁶ Ezi Devit Godin damazimin derazi God deraviram a gami. Egha a kamaghin Godin azara, 'Ki Jekopin God bagh Dipenimin ingaram, o?' Ezi God ghaze, 'Puvati.' ⁴⁷ Ezi gin Solomon a bagha Dipenimin ingari.

⁴⁸ "Ezi Godin Bar Pin Itim dipenir gumaziba ingaribar itir puvati. Godin akam inigha izir gumazim kamaghin mikeme:

⁴⁹ "'God kamaghin migei:

Overiam, a nan atrivir dabirabim,

ezi nguazim ki uan dagarimning arizir danganim.

Eghti ia managh nan Dipenimin ingaram?

7:36: Kis 7:3, 12:41, 14:21, 16:1, 16:35, Nam 14:33, Sng 105:27 **7:36:** Ua Me Ini 7:3; 12:41; 14:21; 16:1; 16:35; Diboboniba 14:33; Onger Akaba 105:27 **7:37:** Lo 8:15, 8:18, Mt 17:5, Ap 3:22 **7:37:** Godin Araziba 18:15; 18:18; Matyu 17:5; Aposel 3:22 **7:38:** Kis 19:1-20:17, Lo 5:1-33, Ais 63:9, Av 7:53, Ro 3:2, Ga 3:19, Hi 2:2 **7:38:** Ua Me Ini 19:1-20:17; Godin Araziba 5:1-33; Aisaia 63:9; Aposel 7:53; Rom 3:2; Galesia 3:19; Hibiru 2:2 **7:39:** Nam 14:3 **7:39:** Diboboniba 14:3 **7:40:** Kis 32:1, 32:23 **7:40:** Ua Me Ini 32:1; 32:23 **7:41:** Kis 32:2-6, Lo 9:16, Sng 106:19 **7:41:** Ua Me Ini 32:2-6; Godin Araziba 9:16; Onger Akaba 106:19 **7:42:** Sng 81:12, Jer 19:13, Ese 20:25, 20:39, 2 Te 2:11 **7:42:** Onger Akaba 81:12; Jeremiaia 19:13; Esekiel 20:24; 20:39; 2 Tesalonika 2:11 * **7:43:** Molek, a gumazir igharazibar asem, Judaba puvati. Ezi Refan a mikovezir mamin ziam, me Godin min an ziam fe. Migirigiar Stiven amir kamnagh, a Godin akam inigha izir gumazim, Amosin akinafarimin iti. (Amos 5:25-27) Amos kamaghin mikeme, Israelia faragha guizin Godin ziam fer puvati. Me Godin akaba batogha egha gumazir igharazibar godbar ziaba fe. Ezi azenir aviribar gin God Israelian gari me akirim a gasara. Ezi God amamangatizi Babilonba izava Israelia misogha me inigha ghua Babilonin me kalabus gati. (Ni 2 Atriviba 24:10-16in gan.) **7:44:** Kis 25:9, 25:40, 26:30, Hi 8:5 **7:44:** Ua Me Ini 25:9; 25:40; 26:30; Hibiru 8:5 **7:45:** Jos 3:14-17, 18:1, 23:9, Neh 9:24, Sng 44:2, Ap 13:19 **7:45:** Josua 3:14-17; 18:1; 23:9; Nehemia 9:24; Onger Akaba 44:2; Aposel 13:19 **7:46:** 1 Sml 16:1, 2 Sml 7:1-16, 1 Kin 8:19, 1 Sto 17:1-14, Sng 89:19, 132:1-5 **7:46:** 1 Samuel 16:1; 2 Samuel 7:1-16; 1 Atriviba 8:19; 1 Eghaghaniba 17:1-14; Onger Akaba 89:19; 132:1-5 **7:47:** 1 Kin 6:1-38, 8:20, 1 Sto 17:12, 2 Sto 3:1-17 **7:47:** 1 Atriviba 6:1-38; 8:20; 1 Eghaghaniba 17:12; 2 Eghaghaniba 3:1-17 **7:48:** 1 Kin 8:27, 2 Sto 2:6, 6:18 **7:48:** 1 Atriviba 8:27; 2 Eghaghaniba 2:6; 6:18 **7:49:** Mt 5:34-35, 23:22 **7:49:** Matyu 5:34-35; 23:22 **7:49:** Aisaia 66:1-2

Eghti danganir manamra nan
avughsizir danganim ikiam?
Bar puvatigham.

⁵⁰ Ki uabi, uan dafarimningin
overiam ko nguazim ko biziba bar dar
ingari.”

⁵¹ Egha Stiven ua kamaghin Judan kotin
gumazibav gei, “Ia bar orazir puvatizir
darasi! Ian naviba ko nighniziba mati,
God gifozir puvatizir gumazamiziba! Ia
uan inazir afeziabar mirarama ami! Ia
uaghan Godin Duam zurara a batosi! ⁵²
Ian inazir afeziaba Godin akam inigha izir
gumaziba, osimtiziba bar me gariki. Ezi
me fomira Godin damazimin derazir gu-
mazimin izirimin gun migeima, ian inazir
afeziaba me misozi me ariaghire. Ezi
datirighin ia a inigha gumazir kurabar da-
faribagh atigha, a misoghezi an areme. ⁵³ Ia
enselbar dafaribar Moses Osirizir Araziba
inigha, dar gin zuir puvati.”

Me dagiabar Stiven ginivizima an areme

⁵⁴ Ezi me kamaghin oregha, men
navir averiaba a bagha bar ikuvigha uan
ataribagh ivi. ⁵⁵ Ezi Godin Duam Stiven
gizivazima, a kogha Godin Nguibamin
Godin angazangarir gavgavimin gari, ezi
Jesus Godin agharir guvimin tughav iti.
⁵⁶ Ezi a kamaghin migei, “Ia Gan! Ki
Godin Nguibamin gari, a kuiaghirizima
Gumazamizibar Otarim Godin agharir
guvimin tughav iti.”

⁵⁷ Ezi me kamaghin oregha pamtem diava
ara, egha dafaribar uan kuaribav konegha,
ivemara a bagha zui. ⁵⁸ Egha me a
kurugha nguibar ekiamin azenan ghugha,
maghirama dagiabar a ginifi. Egha akam
a gasir darazi uan azenan azuיר korotiaba
suegha gumazir igiam, an ziam Solin da-
garimningin a da arisi.†

⁵⁹ Egha me dagiabar a ginivavira itima,
Stiven kamaghin God ko migei, “Ekiam
Jesus, nan duam inigh.”

⁶⁰ Egha a uan tevimming apirigha irigha
pamtem dei, “Ekiam, ni men arazir kurar
kam ginighnighan marki, a gin amadagh.” A
kamaghin mikemegha areme.

8

¹ Ezi Sol uaghan ikia bizir kamin ganigha
ghaze, a dera.

Sol Kraisin adarazi pazavira me gami

Me Stiven misoghezi dughiamin gin, me
Jerusalemın itir Kraisin adaraziv sogha,
arazir kurabar me gami. Kamaghin
amizi, Kraisin adarazi bar ara Judian
Distrik ko Samarian Distrighin ghue. Ezi
apotelbara Jerusalemın iti. ² Ezi gumazir
God baghavira itiba, me Stivenin kuam
isa mozim gatigha a bagha puvirama azi.
³ Ezi Sol Kraisin adarazigh asighasighavira
ikia, egha vaghvagh men dipenibar ghua
gumazamiziba isa, me kurvagha ghua
kalabus garisi.

Aposelba Akar Aghuim Judian Distrik ko Samarian Distrighin anekuragharui (Sapta 8:4–12:25)

Filip Samarian Distrighin

Akar Aghuim akuri

⁴ Ezi gumazamizir areziba, me Akar
Aghuim nguibar me itibar anekuri. ⁵ Ezi
Filip Samarian Distrighin aven itir nguibar
mamin ghua, God Uam E Iniasa Misevezir
Gumazim, Kraisin akam akuri. ⁶ Ezi gu-
mazamizir okoruaba an akaba baragha,
uan damazibar an amir mirakelbar gara,
kuariba arigha bar deraghavira a barasi.
⁷ Me Filipin garima a duar kurar gumaza-
mizibagh apazaziba batozima, da pamtem
diava arava me ataghiragha azenan izi. Ezi
gumazamizir agharir amiriziba ko suer ku-
rar aviriba, uaghan ua dera. ⁸ Kamaghin
amizi, nguibar kamin gumazamiziba bar
akonge.

Kukunir gumazim Saimonin eghaghanim

⁹ Gumazir mam an ziam Saimon, a
fomira Samarian nguibamin ikia mirakelin
ifavarir kurabagh amima, Samarian
gumazamiziba an ganigha nighnizir
aviribagh ami. A kamaghin migei, “Ki
gumazir ekiam.”

¹⁰ Ezi gumazir ekiaba ko gumazamizir
kiniba, me Saimonin akam baraghasa

7:51: Kis 32:9, Wkp 26:41, Lo 10:16, Ais 48:4, 63:10, Jer 6:10, 9:26 7:51: Ua Me Ini 32:9; Ofa Gami 26:41; Godin Araziba
10:16; Aisaia 48:4; 63:10; Jeremiaia 6:10; 9:26 7:52: 2 Sto 36:16, Mt 21:35, 23:31, 1 Te 2:15 7:52: 2 Eghaghaniba
36:16; Matyu 21:35; 23:31; 1 Tesalonika 2:15 7:53: Kis 20:1, Ap 7:38, Ga 3:19, Hi 2:2 7:53: Ua Me Ini 20:1-17;
Aposel 7:38; Galesia 3:19; Hibru 2:2 7:54: Ap 5:33 7:54: Aposel 5:33 7:55: Mt 22:44, Ap 2:33-34, 5:31, 6:5
7:55: Matyu 22:44; Aposel 2:33-34; 5:31; 6:5 7:56: Ese 1:1, Dan 7:13, Mt 3:16, Ap 10:11, Kl 3:1 7:56: Esekiel 1:1;
Daniel 7:13; Matyu 3:16; Aposel 10:11; Kolosi 3:1 7:58: Lo 13:9, Lu 4:29, Ap 6:13-14, 22:20, Hi 13:12 7:58: Godin
Araziba 13:9; Luk 4:29; Aposel 6:13-14; 22:20; Hibru 13:12 † 7:58: Moses Osirizir Araziba ghaze, gumazitam arazir
kuram damighti, me a inigh nguibamin azenan mangi dagiaba isi a ginivighti, an aremegham. Ni Ofa Gami 24:13-16, ko
Diboboniba 15:35in gan. 7:59: Sng 31:5, Lu 23:46 7:59: Onger Akaba 31:5; Luk 23:46 7:60: Mt 5:44, Lu 23:34,
Ap 9:40, 21:5 7:60: Matyu 5:44; Luk 23:34; Aposel 9:40 8:1: Ap 7:58, 8:4, 11:19, 22:20 8:1: Aposel 7:58; 8:4;
11:19; 22:20 8:3: Aposel 9:1; 9:13; 9:21; 22:4-5; 26:9-11; 1 Korin 15:9; 1 Timoti 1:13 8:4: Mt 10:23, Ap 6:5, 11:19
8:4: Matyu 10:23; Aposel 11:19 8:7: Mt 10:1, Mk 16:17 8:7: Matyu 10:1; Mak 16:17

ifonge. Egha me kamaghin migei, "Kar aser gavgavim, an ziam Gavgavir Bar Ekiam, a Saimonin iti." ¹¹ A dughiar aviribar mirakelin ifavarir kurabagh ami da otivi me dar garava, nighnizir aviribagh ami. Bizir kam bagha, me an akam baraghasa ifongegha an gin arui. ¹² Egha datirighin Filip, a God Bizibagh Ativir Arazimin Akar Aghuim ko Kraisi Iesusin ziam sara kuri. Kamaghin amizi, gumazamiziba nighnizir gavgavim Filipin akamin ikiava, me rue. ¹³ Ezi Saimon uaghan nighnizir gavgavim ikia egha rue. Egha Saimon Filipin gin arua garima, Filip arazarazir ekiaba ko mirakelbagh amima da otifi, ezi a digavir kuram gami.

¹⁴ Ezi Jerusalem itir aposelba orazima, Samarian gumazamiziba Godin akam inigha gifa, kamaghin amizi, me Pita ko Jon amadazi aning me bagha ghu. ¹⁵⁻¹⁶ Samarian gumazamiziba, me Ekiam Iesusin ziamin ruegha Godin Duam inizir puvati. Kamaghin amizi, Pita ko Jon ghua otogha, me Godin Duam iniasa me bagha God ko migei. ¹⁷ Aning God ko mikemegha, uan dafariba me gisin arizima me Godin Duam isi.

¹⁸ Ezi Saimon gari, aposelning uan dafariba me gisin arizima me Godin Duam isi. Ezima a dagiaba inigha aning ganiga, kamaghin migei, ¹⁹ "Gua gavgavir kam uaghan na daningigh. Eghti ki uan dafarim tav gisin datighti, a uaghan Godin Duam iniam."

²⁰ Ezi Pita kamaghin Saimon migei, "Ni ghaze, ni dagiaba ga daningigh, egh tuavir kam in God aningizir bizir aghuim givezam. Bar puvati! Bizir kam bagh ni uan dagiaba sara helin mangam. ²¹ Nin navir averiam Godin damazimin derazir puvati. Kamaghin amizi, ni Godin ingangarimin aven ikian kogham. ²²⁻²³ Ki nin garima, ni navim ikufi, egha uaghan arazir kuraba nin ike. Kamaghin amizi, ni navim giragh arazir kuraba ateghiva, Ekiam ko mikim. Eghti a ti nighnizir kurar nin navir averiamin itiba gin amadagham."

²⁴ Ezi Saimon an akam ikaragha ghaze, "Gua na bagh Ekiam ko mikimtima, bizir gua mikemeziba na bativan kogham."

²⁵ Ezi Pita ko Jon Ekiam aning in akuravaghizir bizibar gun migiava, an akam akuri. Egha aning uamategha Jerusalem ghua, Akar Aghuim Samarian Distirighin nguibar aviribar anakura zui.

Filip Akar Aghuimin Itiopian gumazim migei

²⁶ Ekiamin ensel kamaghin Filipin migei, "Ni Sautin zuir tuavimin mangi, tuavir kam Jerusalem ategha ghughira Gazan nguibamin oto. Tuavir kam gumazamiziba puvatizir dangaminin iti." ²⁷⁻²⁸ Ezi Filip maghira dikavigha zui, a tuavir arizimin Itiopian gumazir mam bato. A gumazir dapanim, a Itiopian Atrivir Amizim Kandasin dagiabar garir gumazim. Gumazir kam Jerusalem ghugha Godin ziam fegha uamategha izi. Egha a karis gaperagha, Godin akam inigha izir gumazim, Aisaian akinafarimin gari.

²⁹ Ezi Godin Duam Filip migei, "Ni mangiva karisin munamin boroghin iki."

³⁰ Ezi Filip ivegha karisin boroghin ghugha Itiopian gumazim barazima, a Godin akam inigha izir gumazim Aisaian akinafarimin gari. Ezi Filip an azara, "Ni garir akinafarir mam ni a gifoz, o puvati?"

³¹ Ezi Itiopian gumazim a ikaragha ghaze, "Ki manmaghin fogham? Tav na gegharaghti, ki fogham."

Egha a Filip migia ghaze, "Ni izivanang na ko daperagh."

³²⁻³³ Itiopian gumazim Godin Akinafarimin itir akar kabar gari:

"A mati sipsipin nguzim uan akam dukuazi, me a misueghti an aremeghasa a inigha zui.

Egha uaghan mati sipsip me an ariziba aghorasava amima, a bizitam migeir puvati.

Kamaghira gumazir kam, me a misoghasava amima, a pura nimira ikia bizitam migeir puvati.

Ezi me guizin arazim oteghavkinigha puram a isa

kalabus gatigha, a inigha kotin ghu, ezi kot a migia ghaze, an aremegham.

Kamaghin amizi, a boriba puvati, ezi tina an gun me geghanam?

Me an ikirimirim agivazi, a ua nguazimin itir puvati."

³⁴ Egha Itiopian gumazim Filipin azara, "Ga uaning, ni na mikemegh, Godin akam inigha izir gumazim, a tinan gun migei? A uabin gun migei, o a gumazir igharazimin migei?" ³⁵ Ezi Filip dikavigha Godin Akinafarimin aven akar kamra an

8:15-16: Matyu 28:19; Aposel 2:38; 10:48; 19:2 **8:17:** Ap 6:6, 19:6, Hi 6:2 **8:17:** Aposel 6:6; 19:6; Hibru 6:2
8:20: Mt 10:8, Ap 2:38, 10:45 **8:20:** Matyu 10:8; Aposel 2:38; 10:45 **8:21:** Sng 78:37 **8:21:** Onger Akaba 78:37
8:22-23: Daniel 4:27; 2 Timoti 2:25; Hibru 12:15 **8:24:** Kis 8:8, Nam 21:7, 1 Kin 13:6, Je 5:16 **8:24:** Ua Me Ini 8:8; Diboboniba 21:7; 1 Atriviba 13:6; Jems 5:16 **8:27-28:** Aisaia 56:3-7; Sefanaia 3:10; Jon 12:20 **8:31:** Jo 16:13
8:31: Jon 16:13 **8:32-33:** Ais 53:7-8 **8:32-33:** Aisaia 53:7-8 **8:35:** Lu 24:27, Ap 18:28 **8:35:** Luk 24:27;

mīngarimīn miġia ghua, egha Iesusin Akar Aghuimīn gun a miġei.

³⁶⁻³⁷ Me tuavimīn ghua, dīpar mam bato. Egha Itiopian gumazim kamaghīn miġei, “Ni gan, dīpam kara. Ki datirighira ruasa, bizir tizitam ua nan suigham?”* ³⁸ Egha Itiopian gumazim karisīn suizir gumazim miġeima, a karis gamizima a tu. Ezi Filip ko Itiopian gumazim dīpamīn ghuaghīrigha, Filip a rue. ³⁹ Aning dīpamīn ikegha azenan izezi, Ekiamīn Duam zuamīra Filip inigha ghu. Ezi Itiopian gumazim ua Filipin garir puvati, egha tuavimīn ghuava bar akonge. ⁴⁰ Ezi Filip gari, a Azotusin nguībamīn oto. Egha ghua, nguībaba bar dar Akar Aghuim akura ghua Sisarian oto.

9

Sol navim ġira

(Aposel 22:4-16; 26:9-18)

¹⁻² Dughiar kamīn Sol Iesusin suren gumazamizibagh asighasigh, me misoghti me arighirasa, miġirigiar gavgavim gamuavira iti. Kamaghīn amizi, an ofa gamir gumazibar dapanim bagha ghua kamaghīn an azal, “Ni Damaskusin itir God ko miġeir dipenibar garir gumazir dapaniba bagh akinafariba osir suam, ‘Gumazitam o amizitam, Iesusin Tuavimīn ġin mangiti, Sol an apigh, an suiragh mangiva kalabuziar gumazimīn min a ikirarighiva, a inigh Jerusalemīn mangam.”

³ Egha Sol Damaskusin nguībamīn boroghīn zuima overiamīn angazangarir gavgavim a ġisira. ⁴ Ezi a nguazim ġirigha orazima, tiarir mam kamaghīn a miġei, “Sol, Sol, ni tizim bagha na gasighasisi?”

⁵ Ezi Sol azara, “Ekiam, ni tina?”

Ezi a kamaghīn a miġei, “Ki Iesus, ni na gasighasisi. ⁶ Ni dikavigh nguībar ekiamin mangi. Egh arazir ni manmaghin damuamim, gumazitam tighar ni mikimam.”

⁷ Ezi gumazir Sol ko zuiba, me pura gumazimīn miġirigiar kinim baragha gumazitamīn garir puvati. Kamaghīn amizi, me miġirigiba puvatigha pura iti. ⁸ Ezi Sol dikavigha, uan damazimning kuigha, ua bizitamīn garir puvati, an damazimning

mitarmangi. Ezi a koma aruir gumaziba an agharimningin suiragha a inigha me Damaskusin zui. ⁹ A Damaskusin itima an damatuzimning dughiar pumuning ko mizekimīn ikuvighavira itima, a daghetam ko dipatam amezir puvati.

¹⁰ Dughiar kamīn Damaskusin aven Iesusin suren gumazir mam iti, an ziam Ananias. Ezi Ekiam irebamīn min garir bizimīn aven an diagha ghaze, “Ananias!”

Ezi Ananias a ikara ghaze, “Ekiam, ki kati.”

¹¹ Ezi Ekiam a miġia ghaze, “Gumazir mam, an ziam Sol, a Tarsusin gumazim. A na ko miġia iti. Kamaghīn amizi, ni dikavigh, tuavir kamīn mangi, an ziam Voroghira Zui. Ni Judasin dipenimīn mangi Sol bagh azaragh. ¹² Sol irebamīn min garir bizimīn garima, gumazimīn ziam Ananias, a iza an damazimning deraghasa uan dafarimning a ġisin ati.”

¹³ Ezi Ananias a ikaragha ghaze, “Ekiam, ki orazima, gumazir aviriba kamaghīn gumazir kamīn gun miġei, me ghaze, a nin gumazir Jerusalemīn aven itiba paza me gami. ¹⁴ Ezi ofa gamir gumazir ekiaba akar gavgavim an amangatizi a ize. Egh te nin ziam fa ni ko miġei, a men suighiva me kalabus darigham.”

¹⁵ Ezi Ekiam kamaghīn Ananias miġei, “Ni mangi! Gumazir kam, mar ki inabazir ingangarir gumazim. A nan ziam ater Kantrin Igharazibar Gumazamiziba ko men atriviba ko Israelin gumazamiziba bagh mangam. ¹⁶ Eghti a nan ziamin iniamin mizaziba ko osimtiziba, ki dar an akagham.”

¹⁷ Ezi Ananias ghua dipenimīn aven ghu. Egha uan dafarimning Sol ġisin atigha kamaghīn miġei, “Nan aveghbuam Sol, ni kagh izima Ekiam Iesus tuavimīn ni bato. Ezi datirighīn ni ua ganti, Godin Duam ni ġizivaghaha, a na amadazi ki ize.” ¹⁸ Ezi zuamira, osirir naziamin min garir bizim, Solin damazimningin ikegha kuiaghirigha iri. Ezi a datirighīn ua rue. Ezi a dikavizima me Iesusin ziamin a rue. ¹⁹ Sol dagher maba amegha ġin ua uan gavgavim ini. Egha

8:36-37: Ap 10:47 **8:36-37:** Aposel 10:47 * **8:36-37:** Fofozir gumazir maba kamaghīn nighnisi, akar otevir igharazir mam uaghan kagh iti. Filip kamaghīn miġei, “Ni ġuibangira uan navimīn aven nighnizir gavgavim ikiti, ki ni ruam.” Ezi Itiopian gumazim kamaghīn miġei, “Ki nighnizir gavgavim Krai Iesusin iti, a Godin Otarim.” **8:39:** 1 Kin 18:12, 2 Ki 2:16, Ese 3:12-14 **8:39:** 1 Atriviba 18:12; 2 Atriviba 2:16; Esekiel 3:12-14 **8:40:** Ap 21:8 **8:40:** Aposel 21:8 **9:1-2:** Aposel 8:3; Galesia 1:13; 1 Timoti 1:13 **9:3:** Ap 22:6, 26:12, 1 Ko 15:8 **9:3:** Aposel 22:6; 26:12; 1 Korin 15:8 **9:4:** Mt 25:40 **9:5:** Ap 5:39, 1 Ko 15:8 **9:5:** Aposel 5:39; 1 Korin 15:8 **9:7:** Ap 22:9, 26:13 **9:7:** Aposel 22:9; 26:13 **9:10:** Ap 22:12 **9:10:** Aposel 22:12 **9:11:** Ap 16:9, 21:39, 22:3 **9:11:** Aposel 16:9; 21:39; 22:3 **9:13:** Ap 8:3 **9:13:** Aposel 8:3 **9:14:** Ap 9:1-2, 9:21, 22:16, 1 Ko 1:2, 2 Ti 2:22 **9:14:** Aposel 9:1-2; 9:21; 22:16; 1 Korin 1:2; 2 Timoti 2:22 **9:15:** Ap 25:13, 25:22, 26:17, 27:24, Ro 1:5, 1 Ko 15:10, Ga 2:7-8, 1 Ti 2:7 **9:15:** Aposel 25:13; 25:22; 26:17; 27:24; Rom 1:5; 1 Korin 15:10; Galesia 2:7-8; 1 Timoti 2:7 **9:16:** Ap 20:23, 21:11, 2 Ko 11:23-28 **9:16:** Aposel 20:23; 21:11; 2 Korin 11:23-28 **9:17:** Ap 13:52, 22:12-13 **9:17:** Aposel 13:52; 22:12-13

a Iesusin suren gumazamiziba ko mong dughiar mabar Damaskusin ike.

Sol Damaskusin Akar Aghuim akuri

²⁰ Egha Sol Iesusin suren gumazamiziba ko Damaskusin ikia maghira God ko migeir dipenibar akam akura ghaze, Iesus a Godin Otarim. ²¹ Ezi Solin migirigiam baraghizir darasi, me digavir kuram gamighava azai, "Kar ti gumazir kamra, a Jerusalemin ikia, Iesusin ziamin deir gumazamizibar suigha me gasighasisi? Egh a ti me inigh mangi kalabusin gumazamizibar min me ikirarigh ofa gamir gumazir ekiabar dafarim darighasa, egha a kagh ize?" ²² Ezi Sol akurir akar kabar gavgavim bar ghuanozobi, a migirigiam bar deravirama anebighizi, Judan gumazamizir Damaskusin itiba fo, Iesus a Kraisi, a Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim.

Judaba Solin apanimin itima an arav ghu

²³ Dughiar aviriba ghua givazima, Judaba Sol misueghti an aremeghasa tuaviba buri. ²⁴ Me a misoghasava amua, a bagha arueba ko dimagaribar zuruzurara nguibar ekiamin tiar akabar gari, ezi Sol men nighnizir kurar kam gifo. ²⁵ Ezi an gin aruir gumaziba, me dimagarimin a mikemezi an akirar ekiam gaperazima, me dagiar divazir torir mamn anetaghizima a ghuaghira nguibar ekiamin divazimin azenan iri.

Sol Jerusalemin iti

²⁶ Sol gin Jerusalemin izegha, a uaghan Iesusin suren gumazibar aven mangasava ami. Ezi me nighnizir gavgavim kamaghin an itir puvati, a Iesusin suren gumazim, egha me bar an atiatingi. ²⁷ Ezi Barnabas a inigha an gun aposelbav kimasa zui. Egha kamaghin me migei, Sol tuavimin ghua Ekiamin gani. Ezi Ekiam a mikemezi, a Damaskusin tavin atiatingizir puvatigha, Iesusin ziamin akam akuri. ²⁸ Ezi Sol Jerusalemin deravira me koma aruava me ko ikia, egha atiar puvatigha Iesusin ziamin akam akura ghuavira iti. ²⁹ Egha a Judan Grighin akam migeir gumaziba ko me uariv gia uari adosi, ezi me a misueghti an aremeghasa tuaviba buri. ³⁰ Ezi Kraisi adarazi kamaghin oregha, a inigha Sisarian nguibamin ghuaghira, egha a isa Tarsusin nguibamin anemada.*

³¹ Ezi Judian Distrik ko Galilin Distrik ko Samarian Distrighin aven itir Kraisi adarasi, dughiar kamn navir amirizimin ikia deravira itima, Godin Duam gavgavim me ganidi. Ezi Kraisi adarazir dibobonim ghuavanadi. Gumazamiziba Godin atiatiava an apengan iti.

Pita Ainas gamizima a ua dera

³² Ezi Pita nguibaba bar dagh aruigha, egha Lidan nguibamin itir Godin gumazamizibar ganasa zui. ³³ Egha a nguibar kamn gumazir mam bato, an ziam Ainas. An soroghafariba an amirazima, a 8plan azenibar misiamra iti. ³⁴ Ezi Pita kamaghin a migei, "Ainias, Kraisi Iesus ni gamizi, ni dera. Ni dikavigh uan akuriam apirigh." Ezi Ainas zuamira dikafi. ³⁵ Ezi Lidan nguibam ko Saronin danganir voroghira irighav itimin itir gumazamiziba, an ganigha uan navibagh iragha Iesus bagha ize.

Pita Tabita gamizima a ua dikafi

³⁶ Ezi Jopan nguibamin suren amizir mam iti, an ziam Tabita, Grighin akamin an ziam Dorkas, a zurarama arazir aghuibagh amuava gumazir onganarazibar akurvasi. ³⁷ Ezi dughiar mamn arimariam a inizima an areme. Ezi me an kuam ruegha a isava ghuriar pin itimin aneti. ³⁸ Jopan nguibam, a Lidan nguibamin boroghira iti, ezi suren gumaziba kamaghin oraki, Pita Lidan nguibamin itima, me a mikimasa gumazir pumunging amadazima aning zui. Aning ghua a migia ghaze, "E uari, ni zuamira datirighira ga ko izi!"

³⁹ Ezi Pita aning ko ghua otogha, maghira ghuriar pin itimin ghuavanabo. Ezi amizir odiarir pura itiba, an miriamin tuivighav ikia azia, Dorkas angamira ikia me bagha ingarizir korotiaba ko korotiar azenan azuiba an akakasi.

⁴⁰ Ezi Pita gumazamiziba bar me aman-gizi me azenan ghue. Ezi a uan tevmining apirigha God ko migei. Egha raghirigha amizir aremezim gara ghaze, "Tabita, ni dikafigh." Ezi Tabita uan damazinning kuigha Pitan apigha, dikavigha apera. ⁴¹ Ezi Pita an akuragha a fezi a dikavigha tu. Egha Pita nighnizir gavgavim God baghavira itir gumazamiziba ko amizir odiaribar diagha Tabita men aka, ezi me gari an angamira iti.

9:21: Ap 8:3, Ga 1:13, 1:23 9:21: Aposel 8:3; Galesia 1:13; 1:23 9:22: Ap 17:3, 18:5, 18:28 9:22: Aposel 17:3; 18:5; 18:28 9:23: Ap 23:12, 25:3, 2 Ko 11:23 9:23: Aposel 23:12; 25:3; 2 Korin 11:23 9:23: 2 Korin 11:32-33 9:26: Ap 22:17, Ga 1:17-19 9:26: Aposel 22:17; Galesia 1:17-19 9:27: Ap 4:36, 9:4, 9:20-22, 1 Ko 9:1, 15:8 9:27: Aposel 4:36; 9:4; 9:20-22; 1 Korin 9:1; 15:8 9:29: Ap 6:1, 9:23, 11:20, 2 Ko 11:26 9:29: Aposel 6:1; 9:23; 11:20; 2 Korin 11:26 9:30: Ga 1:21 9:30: Galesia 1:21 * 9:30: Ezi gin Barnabas Sol inigh Antioghin mangasa, egha ghua Tarsusin nguibamin a buri. Ni Aposel 11:25in gan. 9:34: Ap 3:6, 3:16, 4:10 9:34: Aposel 3:6; 3:16; 4:10 9:35: 1 Sto 5:16, Ap 11:21 9:35: 1 Eghaghaniba 5:16; Aposel 11:21 9:36: 1 Ti 2:10, Ta 3:8 9:36: 1 Timoti 2:10; Taitus 3:8 9:40: Mt 9:25, Mk 5:40-41, Jo 11:43, Ap 7:60 9:40: Matyu 9:25; Mak 5:40-41; Jon 11:43; Aposel 7:60

⁴² Ezi Jopan itir gumamaziziba bizir kamin eghaghanim baregha men aviriba nighnizir gavgavim Ekiamin iti. ⁴³ Ezi Pita dughiar mabar Jopan itir gumazir asizir inibar bizibar ingarir mam, an ziam Saimon, a ko ike.

10

Ensel Kornilius bagha izeghava akam a ganidi

¹ Gumazir mam Sisarian nguibamin iti, an ziam Kornilius. A Romin midorozir gumazir 100plan garir gumazir dapanim. A uaghan men mav, me Italin Kantrin Midorozir Gumaziba. ² Kornilius, a God ifongezir arazibagh amir gumazim, a uan adarazi ko me Godin apengan iti. Egha a uaghan Judan gumamazizir onganarazibar akurvagha, zurara God ko migei. ³ Dughiar mam 3 kloghin guaratizimin Kornilius bar deravira garima Godin ensel irebamin min bizimin aven iza kamaghin a migei, "Kornilius!"

⁴ Ezi Kornilius atiatia dikiraviram an gara, kamaghin an azara, "Ekiam, bizir tizim?"

Ezi ensel an azangsim ikaragha ghaze, "God nin migirigiaba baragha, ingangarir ni gumamazizir onganarazibagh amiba, God dagh ifuegha dagh nighnisi. ⁵ Ni datirighin gumazitaba amadaghti, me Jopan mangi gumazir kam an ziam Saimon, me uaghan Pita a garisi, me a batogh a inigh izi. ⁶ An asizir inibar bizibar ingarir gumazim Saimon ko iti. An dipenim ongarir miriamin iti."

⁷ Egha enselin Kornilius mikemezim anetegha ghuzima, a uan ingangarir gumazimning koma midorozir gumazir bar God gifongezim uaghan a ko itimin diazima me a bagha izi. ⁸ Ezi a bizir otivizir kabar gun bar me mikemegha, me amadazi me Jopan ghue.

Pita irebamin min bizimin gari

⁹ Ezi amimzaraghan aruer arizimin Kornilius amadazir gumaziba ghua Jopan nguibar ekiamin boroghin otivima, dughiar kamra Pita dipenimin avughsir danganimin ghuavanabogha God ko migei. ¹⁰ Ezi mitiriam Pita azima, a daghetam amasa, ezi me daghebagh amuavira itima, a irebamin min bizir mammin gari. ¹¹ Egha a pin garima overiam kuiagherizi, bizir mam inir ekiamin min gari. Bizir kam, me an

ruaghatevir 4plan suirazima, a nguazimin izaghiri. ¹² Egha inir kamin aven, asiziba bar an iti, asizir soroghafariba ikia aruiba, ko nguazim davaragha aruir asiziba, ko pin itir kuaraziba sara an iti. ¹³ Ezi tiarir mam kamaghin a migei, "Pita, ni dikavigh dav suegh dar ami."

¹⁴ Ezi Pita kamaghin a ikaragha ghaze "Ekiam bar puvatigham! Ki fomiram Godin damazimin bizir mizirizitam amezir puvati."

¹⁵ Ezi tiarim uam a migia ghaze, "Bizir God amizir zueziba, ni uam mizirizibar dar arighan marki."

¹⁶ Ezi bizir kamnagh dughiar pumuning ko mizekizimin Pita bato. Ezi inir ekiar kam zuamira uamategha overiamin ghuavanabo.

¹⁷ Pita irebamin min ganizir bizir kamin mingarim ginighnighavira itima, Kornilius amadazir gumaziba otifi. Egha me Saimonin dipenim bagha azangsimi, an dipenim managh iti. Egha me datirighin izava an tiar akamin otifi. ¹⁸ Egha me diava azangsimi, "Saimon, an ziar mam Pita, a kagh iti o puvati?"

¹⁹ Pita irebamin min ganizir bizim ginighnighavira itima, Godin Duam kamaghin a migei, "Saimon, gumazir pumuning ko mizekim ni buriagharui. ²⁰ Ki me amadazi me ni bagha izi. Kamaghin amizi, ni me ko mangisi nighnizir aviribar amuan marki. Ni dikavigh vanginan magiri."

²¹ Ezi Pita vanginan iraghugha me migei, "Kar kirara, ia na buri. Ia tizim bagha izi?"

²² Ezi gumaziba an akam ikaragha ghaze, "Kornilius 100plan midorozir gumazibar garir gumazir dapanim, a ni bagha e amadazi e ize. A Godin damazimin deragha an apengan itir gumazim. Judan gumamaziziba bar a gifongegha an ziam fe. Ezi Godin enselin mam a migia ghaze, ni Pita bagh akam amadaghti a nin dipenimin izegh migirigiatabar amuti ni da baragh." ²³ Egha Pita me migeima, me dipenimin aven ghu. Me akuigha amimzaraghan, Jopan nguibamin nighnizir gavgavim Iesusin itir gumazir maba uaghan me ko Sisarian zui.

Pita Korniliusin dipenimin ghu

²⁴ Me ghua tuavimin akuigha, ua dikavigha ghua Sisarian oto. Ezi Kornilius me nizua iti. A uan roroaba ko uan adarazi

9:43: Ap 10:6 **9:43:** Aposel 10:6 **10:1:** Mt 8:5, Ap 27:1-3 **10:1:** Matyu 8:5; Aposel 27:1-3 **10:2:** Ap 8:2, 10:22, 10:35, 22:12 **10:2:** Aposel 8:2; 10:22; 10:35; 22:12 **10:3:** Ap 3:1, 10:30, 11:13 **10:3:** Aposel 10:30; 11:13
10:6: Ap 9:43 **10:6:** Aposel 9:43 **10:9:** Ap 11:5 **10:9:** Aposel 11:5 **10:11:** Ap 11:5-17 **10:11:** Aposel 11:5-17
10:14: Wkp 11:1-47, Lo 14:3, 14:7, Ese 4:14 **10:14:** Ofa Gami 11:1-47; Godin Araziba 14:3; 14:7; Esekiel 4:14 **10:15:** Mt 15:11, Mk 7:15, 7:19, Ap 10:28, Ro 14:14-20, 1 Ko 10:25 **10:15:** Matyu 15:11; Mak 7:15; 7:19; Aposel 10:28; Rom 14:14-20; 1 Korin 10:25 **10:19:** Ap 11:12, 13:2 **10:19:** Aposel 11:12; 13:2 **10:22:** Ap 10:1-2, 22:12
10:22: Aposel 10:1-2; 22:12 **10:23:** Ap 10:45, 11:12 **10:23:** Aposel 10:45; 11:12 **10:26:** Ap 14:13-15, MAA 19:10 **10:26:** Aposel 14:13-15; Akar Mogomem 19:10

diagha, me akuvagha me ko iti. ²⁵ Pita dipenimin aven zuima, Kornilius a batogha, an suemningin irigha an ziam fe. ²⁶ Ezi Pita an suiragha a fegha ghaze, “Ni dikavigh tugh. Ki pura gumazir kinim.”

²⁷ Pita a miagiavira dipenimin aven ghua garima, gumazamizir aviriba uari akuvagha iti. ²⁸ Ezi Pita kamaghin me miagei, “Ia bar fo, e Judaba en arazim. E Kantrin Igharazibar Gumazamizibar boroghin mangan kogh me ko ikian kogham. Ezi God kamaghin na miage ghaze, ki Godin damazimin gumazitam mizirizim a darighan kogham. ²⁹ Ia na bagha akam amadazi, ki ize, ki aghuazir puvati. Egha ki ian azangsis, ia tizim bagha na bagha akam amada?”

³⁰ Ezi Kornilius kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Dughiar pumuning ko pumuning givazima, ki 3 kloghin guaratizimin uan dipenimin aven ikia God ko miagei. Ezi gumazir mam korotiar ghurghurim arugha bemira nan guamin mitighav iti.* ³¹ Egha ghaze, ‘Kornilius, God nin migirigiam baraki, egha arazir ni gumazamizir onganarazibagh amiba, an adagh nighnsi. ³² Eghti Saimon, an ziar mam Pita, ni a bagh gumazitam amadaghtima, a Jopan mangiva a inigh izi. A Saimon asizir inibar bizibar ingarir gumazimin dipenimin akuima, anan gara iti. Dipenir kam ongarir miriamin iti.’ ³³ Kamaghin amizi, ki ni bagha zuamiram akam amada. Ezi ni deragha izi. E datirighin bar iza Godin damazimin iti. God ni mikemezir akaba, ni dav kimtima e bar da baragham.”

*Pita Korniliusin dipenimin
Godin akam akuri*

³⁴ Ezi Pita kamaghin Korniliusin dipenimin aven itir daraziv gei, “Bar guizbangira, ki datirighin fos. God gumazamizir vabara ifuegha merara garir puvati, a bar gumazamizibagh ifonge. ³⁵ Nguibaba bar dar itir gumazamizir an

apengan ikia, arazir aghuibagh amiba, a me gifonge. ³⁶ Kar God Israelin gumazamiziba bagha amadazir akam. A kamaghin miagei, Kraiss Iesus a bar moghira en Ekiam. Egha an e gamima, e God ko navir amirizimin iti. ³⁷ Ia uari fo, bizir manaba kantri Israelin nguibaba bar da batifi. Bizir kaba Distrik Galilin dikafi. Da, Jon gumazamiziba ruasa akam akuragharuigha givazima, da gin otifi. ³⁸ Ia fo, God Nasaretin gumazim Iesus, uan Duam ko gavgavim a ganingi. Egha God a ko itima, ezi a nguibabagh arua gumazamizibar akurvasi. Egha Satanin apengan itir gumazamizibagh ami me ua dera.

³⁹ “E uari uan damazibar an garima, an en nguibar Judan aven itiba ko Jerusalem in nguibamin bizir aviribagh ami. Ezi me a misuegha ter ighuvimin aneurazima an areme. ⁴⁰ Ezi dughiar pumuning ko mizezim givazima God a gamizi a ua dikafi. Ezi God a isava gumazamizibar akam. ⁴¹ Egha a Judaba bar me bativizir Puvati. E gumazir God miseveziba, erara an gari. An aremegha ua dikavizir dughiamin gin, an e ko ikiava dagheba ko dipaba ame. ⁴² Iesus uan akamin gun gumazamizibav kimasava e mikeme. A ghaze, e kamaghin me mikim suam, God gumazir kam, Iesus anemisevezima, anarira en kotibaba baragham, oveaghueziba ko angamira itiba sara. ⁴³ Godin akam inigha izir gumaziba bar, me Iesusin guizir akar kam akuni. Egha ghaze, gumazitam nighnizir gavgavim Iesusin ziamin ikiti, God Iesusin ziamin an arazir kuraba gin amangam.”

*Kantrin Igharazibar Gumazamiziba
Godin Duam isi*

⁴⁴ Pita akam akuravira iti, gumazamiziba a baragha itima, Godin Duam bar me gisin izaghiri. ⁴⁵⁻⁴⁶ Judan gumazir nighnizir gavgavim itiba, Pita ko ize. Egha me orazima me nguibar igharazibar akabar Godin ziam fe. Kamaghin amizi, me digavir kura ram gamigha kamaghin miagei, “Ia munagh

10:28: Jo 4:9, Ap 15:8-9, Ga 2:12-14, Ef 3:6 **10:28:** Jon 4:9; Aposel 15:8-9; Galesia 2:12-14; Efesus 3:6 **10:30:** Ap 1:10, 3:1 **10:30:** Aposel 1:10; 3:1 * **10:30:** Gumazir kam, a Godin enselin mam. **10:31:** Dan 10:12, Hi 6:4
10:31: Daniel 10:12; Hibru 6:10 **10:34:** Lo 10:17, 1 Sml 16:7, Ro 2:11, Ga 2:6, Ef 6:9, Kl 3:25, 1 Pi 1:17 **10:34:** Godin Araziba 10:17; 1 Samuel 16:7; Rom 2:11; Galesia 2:6; Efesus 6:9; Kolosi 3:25; 1 Pita 1:17 **10:35:** Jo 9:31, Ro 2:13, 1 Ko 12:13, Ga 3:28, Ef 3:6 **10:35:** Jon 9:31; Rom 2:13; 1 Korin 12:13; Galesia 3:28; Efesus 3:6 **10:36:** Sng 107:20, Ais 52:7, 57:19, Mt 28:18, Ro 10:12, MAA 17:14 **10:36:** Onger Akaba 107:20; Aisaia 52:7; 57:19; Matyu 28:18; Rom 10:12; Akar Mogomem 17:14 **10:37:** Mt 4:12-17, Lu 4:14 **10:37:** Matyu 4:12-17; Luk 4:14 **10:38:** Mt 3:16, Lu 4:17-20, Jo 3:2, Hi 1:9 **10:38:** Matyu 3:16; Luk 4:17-20; Jon 3:2; Hibru 1:9 **10:39:** Ap 2:32, 5:30 **10:39:** Aposel 2:32; 5:30
10:40: Ap 2:24, 1 Ko 15:4-7 **10:40:** Aposel 2:24; 1 Korin 15:4-7 **10:41:** Lu 24:42-43, Jo 14:17-24, 15:27, Ap 1:8, 13:31
10:41: Luk 24:42-43; Jon 14:17-24; 15:27; Aposel 1:8; 13:31 **10:42:** Mt 28:19-20, Ap 17:31, Ro 14:9-10, 2 Ko 5:10, 2 Ti 4:1, 1 Pi 4:5 **10:42:** Matyu 28:19-20; Aposel 17:31; Rom 14:9-10; 2 Korin 5:10; 2 Timoti 4:1; 1 Pita 4:5 **10:43:** Ais 53:5-6, 53:11; Jeremia 31:34, Jer 31:34, Dan 9:24, Mai 7:18, Sek 13:1, Ro 3:22 **10:43:** Aisaia 53:5-6; 53:11; Jeremia 31:34; Maika 7:18; Sekaraia 13:1; Rom 10:11; Galesia 3:22 **10:44:** Ap 4:31, 8:15-16, 11:15, 15:8 **10:44:** Aposel 4:31; 8:15-16; 11:15; 15:8 **10:45-46:** Ap 2:4, 10:23, 11:18, 19:6, Ga 3:14 **10:45-46:** Aposel 2:4; 10:23; 11:18; 19:6; Galesia 3:14

gan! God uan Duam bizir aghuarimin min Kantrin Igharazibar Gumazamiziba uaghan me ganingi.”

⁴⁷ Ezi Pita kamaghin me migia ghaze, “Gumazamizir kaba, me en min Godin Duam inis. Ezi tina, e dipamin me ruan en anogorosi?”

⁴⁸ Egha Pita kamaghin gumazir kabav gei, “Ia Kraiss Iesusin ziamin me ruegh.” Ezi me ruegha givagha, uari ko dughiar tabar ikiasa Pita migei.

11

Pita Jerusalem ghugha bizir otivizibar gun migei

¹ Ezi aposelba ko Judian nguibabar aven itir darasi, me kamaghin oraki, Kantrin Igharazibar Gumazamiziba uaghan Godin akam ini. ²⁻³ Ezi Pita uamategha Jerusalem ghuavanabo. Ezi gumazir uan mikarzir mogomebar iniba aghoregha nighnizir gavgavim Iesusin itiba, me Pitan atara ghaze, “Ni arazir manam gamua, egha ghua gumazir uan mikarzir mogomebar iniba aghorezir puvatizibar dipenibar me koma api.”

⁴ Ezi Pita maghira bizir a batoziba, bar deravira dar gun me migei, ⁵ “Ki Jopan nguibar ekiamin ikia God ko migei. Egha irebamin min bizimin garima, bizim mati inir avizir dafam, me an ruaghatavir 4plan suirazima, an overiam ategha izaghira ki iti naghin asara. ⁶ Ezi ki an aven garima, asizir soroghafariba ikia nguazimin itiba, ko asizir atiar maba, ko nguazimin davaragha aruir asiziba, ko pin itir kuaraziba ite. ⁷ Ezi ki orazi, tiarir mam kamaghin na migei, ‘Pita, dikavigh, asizitam misuegh anemi.’

⁸ “Ezi ki kamaghin a ikaragha ghaze, ‘Ekiam! Bar puvatigham! Nan akam Godin damazimin bizir mizirizir katam bar anemezir puvati.’

⁹ “Ezi tiarim ua kamaghin Godin Nguibamin migei, ‘Bizir God amizir zueziba, ni uam mizirizibar dar arighan marki.’ ¹⁰ Ezi bizir kam dughiar pumuning ko mikezimin amigha, ua ekuigha overiamin ghuavanabo.

¹¹ “Ezi dughiar kamra gumazir pumuning ko mikezim, na bagha Sisarin nguibamin iza dipenir ki itimin oto. ¹² Ezi Godin Duam na migia ghaze, ni me ko mangisi nighnizir

aviribar amuan marki. Ezi 6plan aveghbuaba uaghan na ko zui. Egha e gumazir na bagha akam amadazimin dipenimin aven ghue. ¹³ Ezi an e migia ghaze, enselin mam an dipenimin aven a batogha ghaze, ni gumazitaba amangighti, me Jopan nguibamin mangi, Saimon, an ziar mam Pita, a batogh. ¹⁴ Eghti a Godin akam inigh izi, ni mikimti, tuavir kamn ni ko nin dipenimin itir gumazamiziba bar, Ekiam uaghan ua me iniam.

¹⁵ “Ezi ki migiavira itima, Godin Duam maghira me gisin izaghiri, mati bar faraghavira an e gisin izaghirizi mokin. ¹⁶ Ezi ki Ekiam mikemezir migirigiam giniri, ‘Jon dipamin ia rue, eghti ki Godin Duamin ia ruam.’ ¹⁷ E fo, e faragha nighnizir gavgavim Ekiam Kraiss Iesusin itima, Godra uan Duam bizir aghuimin min e ganingi. Egha kamaghira datirighin God Kantrin Igharazibar Gumazamiziba uaghan uan Duam, bizir aghuim min me ganingi. Kamaghin amizi, ki tina, ki God me ko ingaramin ingangarimin anogoregham?”

¹⁸ Ezi nighnizir gavgavim Iesusin itir gumazamiziba kamaghin oregha, uam ataramin nighniziba puvatigha, Ekiamin ziam fa ghaze, “A dera, God uaghan Kantrin Igharazibar Gumazamizibar amamangatighti, me uaghan navibagh iragh egh ikirimir zurara itim iniam.”

Antioghin itir gumazamiziba nighnizir gavgavim Iesusin iti

¹⁹ Me Stivenin misoghezi an aremezir dughiamin, me arazir kuram uaghan nighnizir gavgavim Iesusin itir igharazibagh amizi, me tintinibar ara ghua, Fonisian Distrik ko Saiprusin Arighatizim ko Antioghin nguibar ekiamin ghua, Godin akam Judan gumazamizibav gei. ²⁰ Ezi men marazi uaghan Saiprusin Arighatizim ko Sairinin nguibar ekiamin ikegha ize, egha Antioghin ghuegha Ekiam Iesusin Akar Aghuimin gun Grighin gumazamizibav gei. ²¹ Ezi Ekiamin gavgavim me ko iti. Ezi gumazamizir bar avirim nighnizir gavgavim Ekiamin ikia egha uan navibagh iragha Ekiam bagha ize.

²² Ezi Jerusalem itir Kraissin adarazi bizir kamn eghaghanim baregha, Barnabas amadazima an Antioghin ghu. ²³ Egha an otogha gari, God men apangkuvigha, men akurvagha arazir aghuibar me gamizi

10:47: Ap 8:36, 11:17, 15:8-9, Ro 10:12 **10:47:** Aposel 8:36; 11:17; 15:8-9; Rom 10:12 **10:48:** Ap 2:38 **10:48:** Aposel 2:38 **11:2-3:** Aposel 10:28; Galesia 2:12 **11:5:** Ap 10:9-48 **11:5:** Aposel 10:9-48 **11:12:** Jo 16:13, Ap 10:19, 10:23, 10:45 **11:12:** Aposel 10:19; 10:23; 10:45 **11:14:** Ap 16:31 **11:14:** Aposel 16:31 **11:15:** Ap 2:4 **11:15:** Aposel 2:4 **11:16:** Jol 2:28, Mt 3:11, Jo 1:26, 1:33, Ap 1:5 **11:16:** Joel 2:28; Matyu 3:11; Jon 1:26; 1:33; Aposel 1:5 **11:17:** Ap 10:47, 15:8-9 **11:17:** Aposel 10:47; 15:8-9 **11:18:** Ap 13:48, 14:27, Ro 10:12-13, 15:9, 15:16 **11:18:** Aposel 13:48; 14:27; Rom 10:12-13; 15:9; 15:16 **11:19:** Ap 8:1-4 **11:19:** Aposel 8:1-4 **11:21:** Ap 2:41 **11:21:** Aposel 2:41 **11:22:** Ap 4:36 **11:22:** Aposel 4:36 **11:23:** Ap 13:43 **11:23:** Aposel 13:43

Barnabas bar akonge. Egha me uan navir averiabar aven guizbangira Ekiam ko ikiamin migirigiabar me migei. ²⁴ A bar gumazir aghuim, Godin Duam a gizivazi Godin nighnizir gavgavim an iti. Ezi gumazamizir bar avirim Ekiam bagha ize.

²⁵⁻²⁶ Ezi Barnabas Sol buriasa Tarsusin zui. Egha an apigha, a inigha Antioghin ize. Egha azenir vamira Barnabas ko Sol uaning inigha Kraisin adarazi ko uari akufa. Egha gumazamizir bar aviribar sure gami. Ezi suren gumaziba Antiokin, faragha ziar kam, Kraisin gin zuir darasi, me a ini.

²⁷ Ezi dughiar kamın, Godin akam inigha izir gumazir maba Jerusalemin ikegha Antioghin izaghiri. ²⁸ Ezi men mav, an ziam Agabus, a dikavigha Godin Duamin gavgavimın kamaghın migei, Romin nguaziba bar dagheba otevegham. (Sisar Klodius, atrivimın itir dughiamın bizir kam oto.) ²⁹ Ezi suren gumaziba akam misuegha, vaghvagh uan dabirabimın min dagiaba daningiva, Judian itir darazir akurvaghasa dagiaba amangasa. ³⁰ Me kamaghın amigha, uan dagiaba isa, Barnabas ko Sol ganingizi, aning ghua Kraisin adarazir gumazir dapanibagh aningı.

12

Herot Jems misoghezi an aremezi, a Pita kalabus gati

¹ Dughiar kamın Atrivim Herot Kraisin adarazir marazir suigha me gasighasighasa.* ² Egha a migeima, me Jonin aveghbuam Jems midorozir sabamin a misoghezi, an areme. ³ Ezi Herot garima, an amizir arazir kam, Judaba a gifonge, kamaghın amizi, a uaghan Pitan suiragha a isa kalabus gati. Herot Yis Puvatizir Bretin Isamin Dughiamın bizir kam gami. ⁴ A Pitan suiragha a isa kalabus gati. Egha a isa midorozir gumazir 4plan okoruabar agharim gati. Ezi me dughiaaba isa vaghvagh an gari. Egha 4plan okoruuar kaba, me dar vaghvagh 4plan gumaziba inizima me an gari. Herot, God Israelia Gitazir Dughiamın Isar Ekıar kam gıvaghı, a Pita isi gumazamizir aviribar damazimın a kot darighasa. ⁵ Ezi Pita kalabusin

dipenimın aven itima Kraisin adarazi uan navir averiabar a bagha puvira God ko migiavira iti.

Ensel kalabuziar dipenimın Pita inigha azenin gati

⁶ Egha Herot Pita inigh kot bagh mangasa dughiar mam diboro. Ezi dimagarir kamın, aminim tighar tiam, me senin pumuningin a ikezi a midorozir gumazir pumuningin tongin akui. Ezi midorozir gumazir igharazir maba kalabuziar dipenimın a bagha gara tiar akamin iti. ⁷ Ezi zuamira Ekiamın ensel otozi, an angazangarim kalabuziar dipenimın aven sira. Egha ensel Pitan ivim amisuegha a gaghuragha kamaghın a migei, “Ni zuamira dikafigh!” Ezi senin an agharimning gikezimning firiaghirigha nguazim giri.

⁸ Ezi ensel a migia ghaze, “Ni korotiam arughıva dagarir asuabar aghuigh.”

Ezi Pita kamaghın amigha gıvazi ensel a migei, “Ni uan korotiar ruarım arugh nan gin izi.” ⁹ Ezi Pita kalabuziar dipenim ategha, enselin gin azenan ghu. A bizir kabagh fozir puvatizi, ensel dagh amima, da guizbangıram otifi. Pitan nighnizim ghaze, a irebamin min bizimın gari. ¹⁰ Aning ghuava, kalabusin dipenimın garir gumazir pumuning gitagha, ghua kalabusin zuir ainin tiar akar nguıbar ekiamın zuimın oto. Aning an otozi, tiam uabi kuiaghırizima, aning azenan ghua tuavir mamın zui. Aning mong saghon ghua, ensel zuamira Pita ategha ghu.

¹¹ Ezi Pitan nighnizim ua izima, a kamaghın migei, “Ki datirighın guizbangira fo, Ekiam uan ensel amadazima a ize. Egha a Herotin agharım da nan akura, egha Judaba na damuasa nighnizir bizir kuraba sara nan akura.”

¹² Pita bizir kabagh fogha, Jonin amebam Marian dipenimın ghu. Jonin ziar mam Mak. Ezi gumazamizir avirim uari akuvaghıa dipenir kamın ikia God ko migei. ¹³ Ezi Pita azenan ikia divazimın tiar akar azenan itim gafughafuzima, ingangarir amizimın ziam Roda, a bagha tiam kuasa izi. ¹⁴ Egha a Pitan tiarım baregha, bar akuegha, tiam kuizir puvatigha uamategha ivegha aven ghua, kamaghın

11:24: Ap 2:41, 5:14, 6:5, 11:21 **11:24:** Aposel 2:41; 5:14; 11:21 **11:25-26:** Aposel 9:30 **11:27:** Ap 13:1, 15:32, 21:9, 1 Ko 12:28, Ef 4:11 **11:27:** Aposel 13:1; 15:32; 21:9; 1 Korin 12:28; Efesus 4:11 **11:28:** Ap 21:10 **11:28:** Aposel 21:10 **11:29:** Ro 15:26, 1 Ko 16:1, 2 Ko 9:1 **11:29:** Rom 15:26; 1 Korin 16:1; 2 Korin 9:1 **11:30:** Ap 12:25

11:30: Aposel 12:25 * **12:1:** Atrivir kam Herot, a Maria İesus batezir dughiamın itir Atrivir kam Herotin ovavir borim. Egha a Atrivim Agripan afeziam. **12:2:** Mt 4:21, 20:23 **12:2:** Matyu 4:21; 20:23 **12:3:** Ap 4:3 **12:3:** Aposel 4:3 **12:4:** Kis 12:1-27 **12:4:** Ua Me İni 12:1-27 **12:5:** Je 5:16 **12:5:** Jems 5:16 **12:6:** Ap 5:23 **12:6:** Aposel 5:23 **12:9:** Ap 10:3, 10:17, 11:5 **12:9:** Aposel 10:3; 10:17; 11:5 **12:10:** Sng 34:7, Dan 3:28, 6:22, Ap 5:19, Hi 1:14, 2 Pi 2:9 **12:10:** Onger Akaba 34:7; Daniel 6:22; Aposel 5:19; Hibru 1:14; 2 Pita 2:9 **12:12:** Ap 4:23, 12:5, 12:25, 15:37 **12:12:** Aposel 4:23; 12:5; 15:37

gumamazibav gia ghaze, “Pita muna iza tiar akamin itil!”

¹⁵ Ezi me kamaghin a migei, “Ni onganis ti.”

Ezi a bar gavgavigha kamaghin migei, “Puvati. Guizbangira a iti.”

Ezi me a migia ghaze, “Ni ti an enselin gani.”†

¹⁶ Ezi Pita tiam gafughafuzima, me iza tiam kuigha an apigha, digavir kuram gami.

¹⁷ Ezi Pita uan dafarimin me aminivazima, me aghumra iti. Ezi an Ekiam kalabuziar dipenimin aven a inigha azenan anetizir arazibagh eghari. Egha a kamaghin migei, “Ia bizir kabar gun Jems ko aveghbuaba sara mikemegh.” Egha Pita me ategha dangarir igharazimin ghu.‡

¹⁸ Egha aminim tirazima, midorozir gumaziba Pita bagh garava avenge. Egha bar digavir kuram gamigha uarira uarir azangsigha ghaze, “Pita managh ghu?”

¹⁹ Pita itir puvatizi, Herot a gumazibav kemezi me Pita buriasa ghue. Egha me tong bar an apizir puvati. Kamaghin amizi midorozir gumazir a Pitan ganasa arighiziba, Herot me isa kot gatigha ghaze, me arimighiram. Egha Herot gin Judian danganim ategha, Sisarian nguibar ekiamin ikiasa uaghiri.

Herotin ovevem

²⁰ Egha Herot adarim Tair ko Saidonian gumamazibav iti. Me Herot garir nguibar ekiamin uan dagheba isi. Kamaghin amizi, me datirighin uari akuvagha izi an ganasa. Me faragha Blastus ko uariv kemezi a me ko navir amirizim inis. Blastus, an Atrivim Herot akuir danganimin garir gumazim. Egha gin, me Herotin ganasa zui, Herot men apanguvigh adarir kam me kom anegivagham.

²¹ Herot dughiar atizimin, a uan atrivir korotiaba aghuigha, uan atrivimin dabirabim gaperagha gumamazibav gei. ²² Ezi me pamtem dia ghaze, “Kar gumazim migeir puvati. Kar godin mam migei.” ²³ Herot Godin ziam fer puvati, kamaghin amizi, Ekiamin ensel maghira a misoghezi

a iri. Ezi apiziba angamira anepa zuima, an areme.

²⁴ Ezi Godin akam nguibaba bar dar ghua bar ekevegha ghuavira iti.

²⁵ Ezi Barnabas ko Sol uan ingangarim Jerusalemin anegivagha, uamategha Antioghin ghu. Jon, an ziar mam Mak, aning a inigha a sara ghu.

Pol kantrin aviribar ghua Iesusin Akar Aghuim akuri

13

(Sapta 13:1–21:14)

God kantrin igharazibar Akar Aghuim akunasa Barnabas ko Sol amisefe

¹ Antioghin itir Kraisin adarasi, men marazi Godin akam inigha izir gumaziba ko tisaba. Men ziabar kara: Barnabas, ko Simeon (an ziar mam Niger) ko Sairinin gumazim Lusius, ko Manain (a Atrivim Herotin roroam, a Herot koma aghungi) ko Sol.* ² Ezi dughiar mamn Kraisin adarasi, me Godin apengan ikia uari isa God ganiga, God ko mikimasa dagheba ta. Ezi Godin Duam kamaghin me migei, “Ki Barnabas ko Sol uan ingangarim bagha aning inigha. Ia ingangarir kam bagh aning aniseveghiti, aning nan ingangarim bagh mangi.” ³ Kamaghin amizi, me God ko mikimasa dagheba tagha, God ko migei. Egha uan dafariba Barnabas ko Sol gisin atigha, aning amadazi aning zui.

Barnabas ko Sol Saiprusin Arighatizimin Akar Aghuim akuri

⁴ Ezi Godin Duam Barnabas ko Sol amadazi, aning Selusian nguibar ekiamin ghugha, ua kurim inigha Saiprusin Arighatizimin ghu. ⁵ Egha me Salamisin otivigha Judaba God ko migeir dipenibar, Godin akam akuri. Jon Mak aning ko ghua aning inigha akura.

⁶ Me Saiprusin nguibar arighatizim bar a garua ghua, Pafosin nguibar ekiamin oto. Egha me Judan kukunir gumazir mam bato. A Godin akam inigha izir ifavarir gumazim, an ziam Bar-Iesus. ⁷ A gavmanin gumazir dapanim Sergius Paulus ko

12:15: Mt 18:10, Ap 26:24 **12:15:** Matyu 18:10; Aposel 26:24 † **12:15:** Dughiar kam Judan aviriba kamaghin nighnizir gavgavim iti, enselin maba gumamazibav ganamin ingangariba iti. Egha me ghaze, Pitan ensel markiam. **12:17:** Ap 13:16, 19:33, 21:40 ‡ **12:17:** Jemsin kam a Iesusin dozim. Ni Galesian 1:19in gan. Jems Jerusalemin siosin itir gumazir dapanimin oto. **12:18:** Ap 5:22-24 **12:18:** Aposel 5:22-24 **12:20:** 1 Kin 5:9-11, Ese 27:17 **12:20:** 1 Atriviba 5:9-11; Esekial 27:17 **12:23:** 1 Sml 25-38, 2 Sml 24:17, Sng 115:1, Dan 5:20 **12:23:** 1 Samuel 25:38; 2 Samuel 24:17; Onger Akaba 115:1; Daniel 5:20 **12:24:** Ais 55:11, Ap 6:7, 19:20, Kl 1:6 **12:24:** Aisaia 55:11; Aposel 6:7; 19:20; Kolosi 1:6 **12:25:** Ap 11:29-30, 12:12, 13:5, 13:13, 15:37 **12:25:** Aposel 11:29-30; 13:5; 13:13; 15:37 **13:1:** Ap 11:27 * **13:1:** Ziar kam Niger, an mingarim kamaghin ghu, “pizim.” Gumazir maba ghaze, Simeon Niger, a Afrikan gumazim. **13:2:** Ap 9:15, Ro 10:15, Ga 1:15, Ef 3:7-8, 1 Ti 2:7, Hi 5:4 **13:2:** Aposel 9:15; Rom 10:15; Galesia 1:15; Efesus 3:7-8; 1 Timoti 2:7; Hibru 5:4 **13:3:** Ap 6:6 **13:3:** Aposel 6:6 **13:4:** Ap 15:39 **13:4:** Aposel 15:39 **13:5:** Ap 12:12, 12:25, 13:13, 13:46, 15:37 **13:5:** Aposel 12:12; 12:25; 13:13; 13:46; 15:37 **13:8:** 2 Ti 3:8 **13:8:** 2 Timoti 3:8

iti. Sergius Paulus, a gumazir nighnizir aghuiba ko fofozir aghuiba itim. A Godin akam baraghasa, egha kamaghin a Pol ko Barnabasin diazi aning ize. ⁸ Kukunir gumazir kam, me Grighin akamin ziar kam Elimas a gati, an mingarim kukunir gumazim. Elimas, a gavmanin gumazim Sergius Paulus, nighnizir gavgavim Iesusin ikian an aghua. Elimas, Barnabas ko Solin ingangarim paziva a damuasa. ⁹ Ezi Sol, an ziar mam Pol, Godin Duam a gizivazima, a dikiravira Elimasin gara kamaghin migei,† ¹⁰ “Ni Satanin borim. Ni arazir aghuaribar apanimin iti. Ifavarir araziba ko arazir kuraba bar ni gizifa. Egha ni tizim baghavira Ekiamin arazir aghuibagh asighasisi? Ni ti arazir kuraba ataghiraghan aghua? ¹¹ Datirighin Ekiam nin apanim damu uan gavgavimin nin damazimning okavigham. Eghti ni aruer angazangarimin ganan kogh dughiatabar ikegham.”

Ezi zuamira ghuaribam an damazimning korozi aminin an piri. Ezi a tavin agharimin suighasa pura ruia asaghinifi. ¹² Ezi gavmanin gumazir dapanim, Ekiamin akam baregha digavir kuram gami. A bizir otivizir kabar ganigha, kamaghin a nighnizir gavgavim Ekiamin iti.

Barnabas ko Pol Antioghin aven Iesusin akam akuri

¹³ Ezi Pol ko gumazir a koma aruiba, me Pafosin kurim inigha ghua Pergan nguibamin otifi. A Pamfilian Provinsin aven iti. Ezi Jon Mak kagh me ategha uamategha Jerusalem ghu. ¹⁴ Ezi me Pergan nguibamin dikavigha ghua Antioghin nguibamin otifi, a Pisidian Distrighin aven iti. Egha, Judaba avughsa Godin ziam fer dughiamin, me God ko migeir dipenimin aven ghuegha apiaghav iti.† ¹⁵ Ezi God ko migeir dipenimin garir gumazir dapanir ekiaba, me Moses Osirizir Araziba ko Godin akam inigha izir gumazibar akaba dar bora me migei. Me dar ponegha givagha, Pol ko Barnabas bagha akam amaga ghaze,

“Aveghbuaba, ia akurvazir migirigiatam gumazir kabav kimsi, ia me mikim.”

¹⁶ Ezi Pol dikavigha, uan dafarimin me aminiva, kamaghin me migei, “Ia Israelin gumazamiziba ko, Kantrin Igharazibar Gumazamizir Godin atiatia uari isa God ganidiba, ia na baragh! ¹⁷ Fomira Israelin gumazamizibar God en ovaviba amisevezima, kamaghin me an gumazamizibara. Egha gin me uan nguibam ategha ghua Isipin kantrin ghue. Egha dughiar kamim God me gamima men dibobonim bar pin ghua, me bar aviraseme. Ezima gin God uan gavgavimin Isipin me inighava azenim gati. ¹⁸ Egha a 40plan azenibar gumazamiziba puvatizir danganim me ko ikia, men osimtiziba atera men akurvasi. ¹⁹ Egha Kenanin nguaziba, God 7plan gumazamizir bizim gasighasigha, men nguaziba isa uan gumazamizibagh aningi. Ezi me dar ghuaviba ikiangi. ²⁰ Bizir kaba 450 azenimin aven otifi.

“Egha bizir kabar gin God Israelian ganasa gumazir dapaniba amisiva, mam-aghira ikia ghua, Godin akam inigha izir gumazim Samuelin dughiamin tu.

²¹ “Dughiar kamim Israelia atrivim bagha Godin azangsis. Ezi a Sol me ganingi, a Kisin otarim, egha Benjaminin adarazir gumazim, a 40plan azenibar men gari. ²² Ezi God Sol agivagha, Devit amisevezi an an danganim inigha atrivimin oto. Ezi a Devitin gun me migei, ‘Ki Devitin gani, Jesin otarim, gumazir ki bar ifongezim, bizir ki ifongeziba a bar dar amuum.’

²³ “God fomira akam akirizi moghin, God gumazir mam amadazi a Israelin ize. A Iesus, Devitin ovavir mam, a en Akurvazir Gumazim.

²⁴ “Iesus tighar izamin dughiamin, Jon faragha izava navibagh iraghamin akam ko rurumin akamin Israelin gumazamizibav gei. ²⁵ Jonin ingangarir dughiam givasava amima, a kamaghin me migei, ‘Ia ghaze, ki tina? Ki gumazir ia mizua itim puvati. A nan

† **13:9:** Ziar kam Sol, a Hibrun akamin otivir ziar mam. Ezi ziar kam Pol, a Grighin akam otivir ziam. Gumazir maba ghaze, Sol Grighin akamin migeir darazir tongin ingara, egha kamaghin dughiar kamim a ziar kam Pol uabi garisi.

13:10: Mt 13:38, Jo 8:44, 1 Jo 3:8 **13:10:** Matyu 13:38; Jon 8:44; 1 Jon 3:8 **13:11:** Kis 9:3, 1 Sml 5:6, Ap 9:8 **13:11:** Ua Me Ini 9:3; 1 Samuel 5:6; Aposel 9:8 **13:13:** Ap 13:5, 15:38 **13:13:** Aposel 13:5; 15:38 † **13:14:** A Sabatin dughiam. **13:15:** Lu 4:16, Ap 13:27, 15:21, Hi 13:22 **13:15:** Luk 4:16; Aposel 13:27; 15:21; Hibru 13:22 **13:16:** Ap 12:17 **13:17:** Kis 1:7, 6:6, 12:5, Lo 7:6-7, Sng 105:23-24 **13:17:** Ua Me Ini 1:7; 6:6; Godin Araziba 7:6-7; Onger Akaba 105:23-24 **13:18:** Kis 16:35, Nam 14:34, Lo 1:31, Sng 95:10, Ap 7:36 **13:18:** Ua Me Ini 16:35; Diboboniba 14:34; Godin Araziba 1:31; Onger Akaba 95:10; Aposel 7:36 **13:19:** Lo 7:1, Jos 14:1, Sng 78:55 **13:19:** Godin Araziba 7:1; Josua 14:1; Onger Akaba 78:55 **13:20:** Het 2:16, 1 Sml 3:20 **13:20:** Gumazir Dapaniba 2:16; 1 Samuel 3:20 **13:21:** 1 Sml 8:5, 8:19, 10:1, 10:21 **13:21:** 1 Samuel 8:5; 8:19; 10:1; 10:21 **13:22:** 1 Sml 13:14, 15:23-26, 16:12-13, 2 Sml 2:4, Sng 89:20, Hos 13:11 **13:22:** 1 Samuel 13:14; 15:23-26; 16:12-13; 2 Samuel 2:4; Onger Akaba 89:20; Hosea 13:11 **13:23:** 2 Sml 7:12-16, Sng 132:11, Ais 11:1, Lu 1:32, 1:69, Ro 11:26 **13:23:** 2 Samuel 7:12-16; Onger Akaba 132:11; Aisaia 11:1; Luk 1:32; 1:69; Rom 11:26 **13:24:** Mt 3:1-2, Mk 1:4, Lu 3:3, Ro 11:26 **13:24:** Matyu 3:1-2; Mak 1:4; Luk 3:3; Rom 11:26 **13:25:** Mt 3:11, Mk 1:7, Lu 3:16, Jo 1:20-27 **13:25:** Matyu 3:11; Mak 1:7; Luk 3:16; Jon 1:20-27 **13:26:** Mt 10:6, Lu 24:47, Ap 13:16, 13:46 **13:26:** Matyu 10:6; Luk 24:47; Aposel 13:46

gin izi. Ki an dagarir asuabar beniba firan derazir puvati. Ki gumazir kinim.'

²⁶ "Aveghbuaba, ia Abrahamin igiaba, ko ia God gifuegha an apengan itir Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, e bagha, God uam e iniasa migirigiar kam amadazi a ize. ²⁷ Jerusalem in gumazamiziba ko gumazir ekiaba, me kamaghin fozir puvati, Iesus en Akurvazir Gumazim. Egha me zurara Sabatin dughiamin Godin akam inigha izir gumazimin akaba dibora, egha deragha dagh fozir puvati. Egha ghaze gumazir kam aremegham. Kamaghin amizi, Godin akam inigha izir gumazimin akaba guizbangira otos. ²⁸ Egha me a misueghti an aremeghan migirigiar otevir aghuitam batozir puvati. Ezi me pamtem kamaghin Pailat migei, ni midorozir gumazibav kemeghti me a misueghti an aremegh. ²⁹ Godin akam inigha izir gumaziba fomira mikemezi moghin me ami. Egha me ter ighuvimin anedegha a inigha dagiar torim gati. ³⁰ Ezi God a gamizi a ua dikafi. ³¹ A ko Galilin Distrighin ikia Jerusalem in zuir gumazamiziba, me dughiar aviribar an gani. Ezi datirighin gumazir uari an ganizir kaba, me an gun Judan gumazamizibav gei.

³² "E Akar Aghuim kamaghin ia migei. God fomira en ovaviba bagha akam akira ghaze, a gumazir uam e iniamim amadagham. ³³ Datirighin, a Iesus gamizi a matmatin ua dikafi. E men boriba, kamaghin amizi, an e bagha uan akar dikirizir kam gamizi a guizbangiram oto. Onger Akabar Akinafarim sapta 2, kamaghin a migei:

"Ni nan otarim,
ezi datirighin ki nin afeziamin oto.'

³⁴ "E fo, God a gamizima a ua matmatin dikafi. Ezi a ua matmatin mangi kurighan kogham. God bizir kamin kamaghin mikeme:

"Ki guizbangira deraghvira ia damuva,
bizir aghuiba ia daningam,
ki fomira akar dikirizibar Atrivim Devit mikemezi moghin,
ki bizir aghuiba ia daningam.

Ezi bizir kam ki mikemezi moghin guizbangiram otivam.'

³⁵ "Ezi akar igharazir mam uaghan Godin Akinafarimin iti. A kamaghin migei:

"Ni uan ingangarim bagha misevezir gumazim ateghtima,
a matmatin iki kurighan kogham.'

³⁶ "E fo, dughiar kamin Devit nguazimin ikia, a Godin nighnizimin gin zui. Egha a gin aremezi, me an kuam inigha ghua an ovaviba afi naghin anefazi, an kuam kuri. ³⁷⁻³⁸ Ezi gumazir God amizi a ua matmatin dikavizir kamnang, an kuam kurizir puvati. Nan adarasi, kamaghin amizima, e ua migei, ia akar kam gifogh, gumazir kam Iesus ian arazir kuraba gin amangasa ize. ³⁹ Moses Osirizir Araziba ian akuragh ian arazir kuraba gin amadaghti, ia Godin damazimin deraghan kogham. Puvati. Gumazir kam Iesusin ingangarimin, God gumazir nighnizir gavgaviba itiba bar, men akuragha men arazir kuraba bar, da gin amaga, me gamima me an damazimin dera. ⁴⁰ Ia uari bagh gan, Godin akam inigha izir gumaziba fomira mikemezi moghin, bizitam ia batoghan kogham:

⁴¹ "Ki ian dughiamin bizir igharazitam damighiti
a ia batogham.

Eghti gumazitam ia mikimti
ia nighnizir gavgavim an ikian kogham.
Kamaghin, ia gumazir dibovir akar kurabagh amiba, ia gan,
ia digavir kuram damigh ikuvigham.'

⁴² Egha Pol ko Barnabas Judaba God ko migeir dipenim ataghrazima, gumazamiziba kamaghin aning migei, "Gua Sabatin munamin dughiamin uamategh iziva bizir kabar migirigiar taba uam e mikim." ⁴³ Egha me bar God ko migeir dipenim ategha azenan ghue. Ezi Judan aviriba ko gumazamizir igharaziba, me Judan Arazibar gin zuir gumazamiziba, me Pol ko Barnabasin gin zui. Ezi aning me migia, men nighniziba

13:27: Lu 23:34, 24:20, 24:44, Jo 16:3, Ap 3:17, 15:21, 1 Ko 2:8 **13:27:** Luk 23:34; 24:20; 24:44; Jon 16:3; Aposel 3:17; 15:21; 1 Korin 2:8 **13:28:** Mt 27:22-23, Mk 15:13-14, Lu 23:21-23, Jo 19:15 **13:28:** Matyu 27:22-23; Mak 15:13-14; Luk 23:21-23; Jon 19:15 **13:29:** Mt 27:57-61, Mk 15:42-47, Lu 18:31, 23:50-56, Jo 19:28-30, 19:36-42 **13:29:** Matyu 27:57-61; Mak 15:42-47; Luk 18:31; 23:50-56; Jon 19:28-30; 19:36-42 **13:30:** Mt 28:6, Ap 2:24 **13:30:** Matyu 28:6; Aposel 2:24 **13:31:** Ap 1:3, 1:8 **13:31:** Aposel 1:3; 1:8 **13:32:** Stt 12:3, Ap 13:23, Ro 4:13, Ga 3:16 **13:32:** Aposel 13:23; Rom 4:13; Galesia 3:16 **13:33:** Sng 2:7, Ro 1:4, Hi 1:5, 5:5 **13:33:** Onger Akaba 2:7; Rom 1:4; Hibru 1:5; 5:5 **13:34:** Ais 55:3 **13:34:** Aisaia 55:3 **13:35:** Sng 16:10, Ap 2:27, 2:31 **13:35:** Onger Akaba 16:10; Aposel 2:27; 2:31 **13:36:** 1 Kin 2:10, Ap 2:29 **13:36:** 1 Atriviba 2:10; Aposel 2:29 **13:37-38:** Daniel 9:24; Luk 24:47; Aposel 10:43; 1 Jon 2:12 **13:39:** Ais 53:11, Ro 3:28, 8:3, 10:4, Hi 7:19 **13:39:** Aisaia 53:11; Rom 3:28; 8:3; 10:4; Hibru 7:19 **13:40:** Ais 29:14 **13:40:** Aisaia 29:14 **13:41:** Hab 1:5 **13:41:** Habakuk 1:5 **13:43:** Ap 11:23, 14:22, Ta 2:11, Hi 12:15, 1 Pi 5:12 **13:43:** Aposel 11:23; 14:22; Taitus 2:11; Hibru 12:15; 1 Pita 5:12

14

fa ghaze, ia Godin nighnizimin gin mangi an apangkuvimin apengan iki.

⁴⁴ Ezi Sabatin dughiar igharazim otozi, nguibar ekiar kamin itir gumazamizir avirim bar iza uari akuvagha Ekiamin akam barasi. ⁴⁵ Ezi Judaba gumazamizir okoruar kamin ganigha, men naviba bar ikufi. Ezi me Polin akabar kurakuragha a migei.

⁴⁶ Kamaghin amizi, Pol ko Barnabas atiatir puvatigha, akar bar gavgavimin me migei, "Ia Judaba, ga faragha Godin akamin ia mikeme. Ezi ia akirim ragha akar kam gasara. Egha ghaze, e ikirimirir aghuir zurara itim inian kogham. Kamaghin amizi, ia oragh, ga uam akar kamin ia mikiman kogham. Ga Kantrin Igharazibar Gumazamizibav kimam. ⁴⁷ Ekiam bizir kam bagha kamaghin e mikeme:

"Ki ni amisevegga
ingangarir ekiam ni ganidi.

Egh ni damighti,
ni Kantrin Igharazibar Gumazamiziba
bagh angazangarimin min ikiam.

Eghti ki Kantrin Igharazibar Gumazamiziba
bar men akuragha
ua me iniam."

⁴⁸ Ezi Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, me akar kam baregga, bar akuegga ghaze, akar kam bar dera. Ezi gumazamizir God ikirimirir aghuir zurara ikiam bagha miseveziba, me bar nighnizir gavgavim an iti.

⁴⁹ Ezi Ekiamin akam bar nguibaba bar dar ghu. ⁵⁰ Amizir maba God gifuegga an apengan ikia ziar ekiaba iti, ezi gumazir ziaba itir maba, me uaghan nguibar ekiar kamin iti. Judaba men navibagh inivima, me osimtiziba Pol ko Barnabas garisi. Egha me uan distrighin aning batoke. ⁵¹ Kamaghin amizi, Pol ko Barnabas, uan dagarimningin itir nguaziba apisi, eghti gumazamiziba fogh suam, men arazir kam osimtizim me ganingi. Ezi, Pol ko Barnabas Antiok ategha Aikoniam nguibamin ghu. ⁵² Kamaghin amizi, Antioghin itir Kraisin suren gumazamiziba, Godin Duam bar me gizivazima me bar akonge.

Pol ko Barnabas Aikoniamin Iesusin Akar Aghuim akuri

¹ Pol ko Barnabas Antioghin ikiav amizir arazibara, aning iza Aikoniamin Judaba God ko migeir dipenibar dagh ami. Egha aning kagh bar deraghvira akam akurima, Judan aviriba ko Kantrin Igharazibar Gumazamizir aviriba nighnizir gavgavim Iesusin iti. ² Ezi Judan marazi nighnizir gavgavim men akabar ikian aghuagha Kantrin Igharazibar Gumazamizir nighnizibagh asighasigha men navibagh inivima, me nighnizir kurabar nighnizir gavgavim Iesusin itir darazigh ami. ³ Ezi Pol ko Barnabas dughiar ruarimin Aikoniamin ikiava, Ekiamin apangkuvimin akam mikimasava atiatir puvati. Ezi Ekiam gavgavim aning ganingizi, aning mirakelba ko digavir kuram gamir bizibagh ami, da otifi. Ezi kamaghin Ekiam gumazamizir akakagha ghaze, akar aning me migeir kaba, da guizin akaba. ⁴ Ezi nguibar ekiar kamin itir gumazamiziba uari abiki, marazi Judabar gin zuima, marazi aposelning bagha zui. ⁵ Egha gin Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, me uan gumazir aruaba ko, Pol ko Barnabas aremeghasa me nighnigha aning bagha tuaviba buria ghaze, me arazir kurabar aning damuasa ifonge. Egha me dagiabar aning ginivasava ami.

Pol ko Barnabas Listra ko Derben Akar Aghuim akuri

⁶ Ezi Pol ko Barnabas kamaghin oregha ara Listra ko Derben ghu, aning Likonian Distrighin nguibar ekiamning. Egha aning uaghan nguibar ekiar kamningin boroghin itir nguibaba sara ghu. ⁷ Egha aning kagh Akar Aghuim akuravira iti.

⁸ Listran nguibar ekiamin aven gumazir mam, an suemning ikuvigha an amirazi an aruir puvatigha aperaghavira iti. An amebam a batezima a kamaghira gari. ⁹ A Pol barazi an akam akuri. Ezi Pol dikraviram an gara kamaghin fo, gumazir kam nighnizir gavgavim iti, a deragham.

¹⁰ Egha Pol kamaghin pamtemin dia, "Ni dikavigh mitigh!" Ezi gumazir kam uabi ekunigha mitigha maghram arui.

13:45: Ap 14:2, 18:6, 1 Pi 4:4, Ju 10 **13:45:** Aposel 14:2; 18:6; 1 Pita 4:4; Jut 1:10 **13:46:** Ais 55:5, Lu 7:30, Ap 3:26, 18:6, Ro 1:16, 10:19 **13:46:** Aisaia 55:5; Luk 7:30; Aposel 3:26; 18:6; Rom 1:16; 10:19 **13:47:** Ais 42:6, 49:6, Lu 2:32 **13:47:** Aisaia 42:6; 49:6; Luk 2:32 **13:48:** Ap 11:18 **13:48:** Aposel 11:18 **13:50:** Ap 17:4, 17:12 **13:50:** Aposel 17:4; 17:12 **13:51:** Mt 10:14, Mk 6:11, Lu 9:5, 10:11, Ap 18:6 **13:51:** Matyu 10:14; Mak 6:11; Luk 9:5; 10:11; Aposel 18:6 **13:52:** Mt 5:12, Jo 16:22, Ap 2:46 **13:52:** Matyu 5:12; Jon 16:22; Aposel 2:46 **14:2:** Ap 13:45 **14:2:** Aposel 13:45 **14:3:** Mk 16:20, Ap 19:11, Hi 2:4 **14:3:** Mak 16:20; Aposel 19:11; Hibru 2:4 **14:5:** Ap 14:19, 2 Ti 3:11 **14:5:** Aposel 14:19; 2 Timoti 3:11 **14:6:** Mt 10:23 **14:6:** Matyu 10:23 **14:8:** Jo 9:1, Ap 3:2 **14:8:** Jon 9:1; Aposel 3:2 **14:9:** Mt 8:10, 9:28-29, Ap 3:4 **14:9:** Matyu 8:10; 9:28-29; Aposel 3:4 **14:11:** Ap 8:10, 28:6 **14:11:** Aposel 8:10; 28:6

¹¹ Egha gumazamizir avırım Pol amizir bizir kamın ganigha, pamtemin Likonian akamin dia migei, "Aseba gumazibar min otivigha e bagha izaghire!" ¹² Egha Barnabas, me asem Sus a gati. Pol a migirigiabar faragha zuir gumazim, kamaghin me asem Hermes a gati.* ¹³ Asem Susin dipenim, a Listran nguibar ekiamin avinizir tiar akamin boroghin azenan iti. Ezi Susin ofa gamir gumazim, a ko gumazir aviriba, me Pol ko Barnabas bagh asizibav sueghiva aningin ofa damuasa. Kamaghin, a bulmakaun apuriba ko akimarir biziziba ingha Listran nguibar ekiamin tiar akamin ize.

¹⁴ Ezi aposelning Pol ko Barnabas, aning bizir kaba baregha, uan korotiaba abigharigha, ivegha gumazamizibar okoruamin aven ghua pamtem dia migei, ¹⁵ "Maia! Gumazamiziba, ia tizim bagha arazir kam gami? Ga pura gumazir kinimning, egha uaghan ian mirara gari. Ga kamaghsua Akar Aghuir kam ia migei. Ia pura bizir kinir kabar ziaba fan marki. Ia uari isi Ekiam daning, an Angamira Itir God. A Godin overiam ko nguazim ko ongarimin ingarizim, egha dar itir biziba bar adar ingari. ¹⁶ Fomira, God nguibaba bar, me ataghizima me pura uan nighnizibar arua bizibagh ami. ¹⁷ Egha a ian modozir puvati, eghti gumazamiziba a gifoghan kogham. Puvati. A zuraram arazir aghuubar ia gamua, amozim ia ganiga, dagher aghuir aviriba ia ganiga, dagher aghuibagh ami da otifi. Egha ia gamima ian naviba deragha bar akonge." ¹⁸ Aning bizir kabar pamten me migia, uaningin ofa damuan men anogoroghavira iti.

¹⁹ Ezi gin Judan gumazir maba Antiok ko Aikoniamin ikegha Listran izegha, gumazamizibar nighnizibagh ekuizi, me Polin apanibar otifi. Egha me dagiabar Pol ginivigha an ganigha ghaze, an areme. Egha anemikirigha Listran nguibar ekiamin azenan ghu. ²⁰ Ezi gin suren gumazamiziba iza an okarizi, a dikavigha uamategha Listran nguibar ekiamin ghu. Egha dughiar igharazimin a Barnabas ko Derben zuu.

Pol ko Barnabas gavgavim isa suren gumazamizibagh anidi

²¹ Pol ko Barnabas Derben nguibar ekiamin ikia Akar Aghuim akura gumazamizir aviribagh ami, me suren gumazamizibar otifi. Egha aning uamategha Listra ko Aikoniam ko Antioghin ghu. ²² Aning gavgavim suren gumazamizibagh aniga akurvazir migirigiabar me gamua ghaze, ia uan nighnizir gavgavibar tuivigh gavgafigh. Aning kamaghin me migia ghaze, "E God Bizibagh Ativaghamin Dughiamin aven mangisi, e faragh osimtizir aviribar aven mangigham." ²³ Egha Pol ko Barnabas Kraisin adarazi itir nguibaba bagha vaghvagh gumazamizir dapaniba amisefe. Gumazamizir dapanir kaba nighnizir gavgaviba Ekiamin iti. Ezi aning me bagha dagheba tagha Ekiam ko mikemegha me isava Ekiamin agharim gati.

Pol ko Barnabas uamategha Sirian Distrighin aven Antioghin zuu

²⁴ Egha Pol ko Barnabas Pisidian Distrighin ghugha gin iza Pamfilian Provinsin ghu. ²⁵ Egha aning Pergan nguibamin Akar Aghuim akunigha givagha Atalian nguibam uaghiri.

²⁶ Egha aning Atalian ikegha kurim ingha uamategha Antioghin nguibamin ghu. Nguibar kamra, aning kagh faragha ikezi, Antioghin itir Kraisin adarazi aning isa Godin agharim ganiga ghaze, Godin apangkuvim aning ko ikiti aning ingangarir kam damuam. Ezi aning ingangarir kam gamua iza datirighin anegivagha, uamategha Antioghin ghu. ²⁷ Egha aning Antioghin otogha, Kraisin adarazir diazi me iza uari akuvazima, aning bizir God aningin dafaribam amiziba bar, dar gun me migei. Egha uaghan God Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bagha nighnizir gavgavim in tiam kuizir akam me migei. ²⁸ Egha aning kagh dughiar ruramin suren gumazamiziba ko ike.

15

Kraisin adarazi Jerusalem in nguibamin uari akufa

¹ Ezi Judian Distrighin gumazir maba Antioghin izegha Kraisin adarazir sure gamua ghaze, "Ia Mosesin Arazimin gin mangan

* **14:12:** Grighin gumazamiziba nighnizir gavgavim kamaghin iti, aser aviriba uaghan iti. Men aser mam, Sus, a men asebar gumazir dapanir ekiam. Ezi Hermes, a men aser akaba ingha me bagha izim. **14:15:** Kis 20:11, 2 Sml 12:21, Sng 33:6, 146:6, Ap 10:26, 1 Ko 8:4, 1 Te 1:9, Je 5:17 **14:15:** Ua Me Ini 20:11; Ongor Akaba 33:6; 146:6; Aposel 10:26; 1 Korin 8:4; 1 Tesalonika 1:9; Jems 5:17 **14:16:** Sng 81:13, Ap 17:30, 1 Pi 4:3 **14:16:** Ongor Akaba 81:12; Aposel 17:30; 1 Pita 4:3 **14:17:** Sng 147:8, Jer 5:24, 14:22, Ap 17:27, Ro 1:20 **14:17:** Ongor Akaba 147:8; Jeremaia 5:24; 14:22; Aposel 17:27; Rom 1:20 **14:19:** Ap 13:45, 17:13, 2 Ko 11:25, 2 Ti 3:11 **14:19:** Aposel 13:45; 17:13; 2 Korin 11:25; 2 Timoti 3:11 **14:21:** Mt 28:19 **14:21:** Matyu 28:19 **14:22:** Matyu 7:14; Aposel 11:23; 15:32; 18:23; 1 Tesalonika 3:3 **14:23:** Ap 13:1-3, 15:40 **14:23:** Aposel 15:40 **14:26:** Ap 13:1-3, 15:40 **14:26:** Aposel 13:1-3; 15:40 **14:27:** Ap 11:18, 15:4, 15:12 **14:27:** Aposel 11:18; 15:4; 15:12 **15:1:** Wkp 12:3, Jo 7:22, Ga 2:12, 5:2, Kl 2:8, 2:11, 2:16 **15:1:** Ofa Gami 12:3; Jon 7:22; Galesia 2:12; 5:2; Kolosi 2:11; 2:16

kogh, egh uan mikarzir mogomebar iniba aghoreghan koghti, God ua ia inighan kogham.”* ² Bizir kam bangin, Pol ko Barnabas maburan odorozim me koma a gami. Kamaghin amizi, Kraisin adarazi Pol ko Barnabas ko nighnizir gavgavim Iesusin itir gumazir maba sara me amiseveghe ghaze, me Jerusalem mangi bizir kam bagh aposelba ko Siosin gumazamizir dapanibav kimam.

³ Egha Kraisin adarazi, me amadazima me zui. Me Fonisian Distrik ko Samarian moghin ghua Kantrin Igharazibar Gumazamiziba uan navibagh irazir bizimin gun me migei. Ezi Kraisin adarazi bar migirigiar kam baregha bar akonge.

⁴ Ezi Pol ko Barnabas, me ko zui darazi ko, me Jerusalem otivizi, aposelba ko Kraisin adarazi ko men gumazir dapaniba bar akuegha me ini. Ezi Pol ko Barnabas God aningn agharimin amizir bizibar, gun me migei.

⁵ Ezi nighnizir gavgavim Iesusin itir gumazir maba, me fomira Farisibar min ike, me dikavigha kamaghin migei, “Kantrin Igharazibar Gumazamiziba uaghan Moses Osirizir Arazibar gin mangiva uan mikarzir mogomebar aghor.”†

⁶ Ezi aposelba ko siosin gumazamizir dapaniba akar kam akirasa uari akufa. ⁷ Dughiar ruarimin me bizir kam migia ghua, Pita dikavigha me migei, “Nan adarasi, ia fo dughiar maba givazi God kamaghin ifonge, Kantrin Igharazibar Gumazamiziba nan akatorimin Akar Aghuimin migirigiam bareghiva nighnizir gavgavim Iesusin ikiam. Egha a ian tongin na misefe. ⁸ E fo, God gumazamizibar navir averiabagh fo. Egha a uan Duam me ganingi. An e gamizi moghira, me gami. Egha tuavir kamin a kamaghin en aka, a me gifuegha ua me ini. ⁹ Godin damazimin Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, e bar magh ghue. Kantrin Igharazibar Gumazamiziba nighnizir gavgavim Iesusin itima, God men nighnizir gavgavimin tuavimin, men navibagh amizi me an damazimin dera. ¹⁰ Ezi kamaghin ia tizim bagh God damighti, a ian nighnizibar gin mangam? Egha osimtizir faragha en ovaviba ateran

iburaziba ko, osimtizir e uaghan datirighin ateran iburaziba, da isa nighnizir gavgavim Iesusin itir darazigh arisi. ¹¹ Kamaghin puвати. En nighnizir gavgavim ghaze, en Ekiam Iesusin apangkuvimin, God uam e inizir moghira me ini.”

¹² Ezi gumazir uari akuvaziba bar nimira ikia Barnabas ko Pol barasi. Ezi aning mirakelin arazaraziba ko digavir kuram gamir bizibar gun me migei. Egha aning ghaze, God aningn dafaribar arazir kaba Kantrin Igharazibar Gumazamizibar tongin, dagh ami.

¹³ Aning mikemegha givazi Jems kamaghin migei, “Nan adarasi, ia na baragh. ¹⁴ Saimon kamaghin e geghara ghaze, kar faragha zuir dughiam, God Kantrin Igharazibar Gumazamiziba uan apangkuvim men akagha, men tongin gumazir maba ua bagha me inigha me gamizi, me an gumazamizibar otifi. ¹⁵ Godin akam inigha izir gumazibar migirigiam miraraghu. Me fomira kamaghin osiri, men migirigiamin osizirimra kara:

¹⁶ “God kamaghin migei,
Devitin ovaviba mati, purirpenim degiaghiri.

Egh ki gin uamategh izi,
an ingarighti a tugham.
An bizir ikuviziba ki ua dar ingarigham,
egh ki a damighti
a ua deragham.

¹⁷ Eghti gumazamizir ikiavira itir naba
God bagh ruiam.
Kantrin Igharazibar Gumazamizir nan
ziamin itiba
bar uaghan na buriam.
¹⁸ Ekiam kamaghin mikeme.
A bizir kaba fomira gumazamizibar
akazi
me dagh fo.’”

¹⁹ Jems ua kamaghin migei, “Nan nighnizimra kara, Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, me navibagh iragha God bagha zui. Eghti e men tuaviba apiran kogham. ²⁰ E me bagh osir kamaghin me mikim suam, ia dagher me marvir guabagh anidibar aman marki. Ia dar ami kamaghin ia Godin damazimin mizegham. Ia dagher

* **15:1:** Gumazir kaba me Judan gumaziba, egha me ghaze, gumazir azenan itiba me en arazibar amuam. Men marazi fomira Farisibar ike. **15:2:** Ap 11:30, Ga 2:1 **15:2:** Aposel 11:30; Galesia 2:1 **15:4:** Ap 14:27 **15:4:** Aposel 14:27 † **15:5:** Ni akar Filipai, 3:2in itimin gan. **15:7:** Ap 10:1-43 **15:7:** Aposel 10:1-43 **15:8:** 1 Sto 28:9, Ap 1:24, 2:4, 10:44, 11:15 **15:8:** Aposel 1:24; 2:4; 10:44; 11:15 **15:9:** Ap 10:15, 10:28, 10:34-35, Ro 10:11, 1 Ko 1:2, 1 Pi 1:22 **15:9:** Aposel 10:15; 10:28; 10:34-35; Rom 10:11; 1 Korin 1:2; 1 Pita 1:22 **15:10:** Mt 11:30, 23:4, Lu 11:46, Ga 3:10, 5:1 **15:10:** Matyu 11:30; 23:4; Luk 11:46; Galesia 3:10; 5:1 **15:11:** Ro 3:24, Ga 2:16, Ef 2:5-8, Ta 2:11 **15:11:** Rom 3:24; Galesia 2:16; Efesus 2:5-8; Taitus 2:11 **15:12:** Ap 14:27 **15:12:** Aposel 14:27 **15:13:** Ap 12:17, Ga 2:9 **15:13:** Galesia 2:9 **15:14:** Ap 15:7-9 **15:14:** Aposel 15:7-9 **15:16:** Amos 9:11-12 **15:20:** Stt 9:4, Kis 34:15-17, Wkp 17:10-16, 18:6-23, 1 Ko 6:9, 6:18, 8:1, Ga 5:19, Ef 5:3, Kl 3:5, 1 Pi 4:3 **15:20:** Jenesis 9:4; Ua Me Ini 34:15-17; Ofa Gami 17:10-16; 18:6-23; 1 Korin 6:9; 6:18; 8:1; Galesia 5:19; Efesus 5:3; Kolosi 3:5; 1 Pita 4:3

kabar aman marki. Ia uari isava akuir arazir kurabar amuan marki. Egha asizir me benibar firibagh afi ariaghiriba, dar ghuziba darara iti, ia dar aman marki. Egh ia ghuzibar aman marki. ²¹ E fo, Moses osirizir arazir kamnagh fomira iza datirighin, me an akam nguibar ekiabar aven bar anekura, egha Sabatba zurara God ko migeir dipenibar aven a dibori.”[‡]

Me Kantrin Igharazibar Gumazamizir God gijoziba bagha akinafarim amadi

²² Egha aposelba ko siosin gumazamizir dapaniba ko Jerusalem in itir Kraisin adarazi bar mikemegha, uarir tongin gumazir maba misevegha me amadazi me Pol ko Barnabas ko Antioghin zui. Me gumazir dapanir puneming uaghan aning amisefe: Sailas ko Judas, an ziar mam Barsabas. Gumazir kamning Kraisin adarazir faragha zui. ²³ Egha me akinafarim kam me koma anemada:

E, aposelba ko siosin gumazamizir dapaniba, e ian adarasi.

Ia Kantrin Igharazimin itir nighnizir gavgavim Iesusin itir darasi, ia Antioghin nguibar ekiam ko Sirian Provins ko Silisian itiba. Akinafarim kam ia bagha izi. Dughiar aghuim.

²⁴ E kamaghin oraki, en tongin marazi me en azarazir puvatigha, ghua ia migia ian nighnizibagh asighasiki. Me ia gifarazi ia okam nighnisi. ²⁵ Ezi e bar navir vamira inigha gumazir maba ko en namakar aghuimning Barnabas ko Pol a misevegha me amada. ²⁶ Gumazir kamning, aning en Ekiam Kraisi Iesusin ziam bagha nguazir kam in ikirimirim ategha uaningin sa. ²⁷ Kamaghin amizi, Judas ko Sailas uaghan akamin ia mikimasa, e aning amada. ²⁸ E Godin Duam ko navir vamira ikia kamaghin nighnigha ghaze, e osimtizitam ua ia darighan kogham. Bizir e ia mikemeziba, darara ia dar gin mangi. ²⁹ Ia me marvir guabagh anidir daghebar aman marki, egh asizibar ghuzibar aman marki, egh me beniba firibagh afi ariaghirir asizibar aman marki, egh uari isava akuir arazir kurabar amuan marki.

Ia bizir kaba ategh deragham. En akam kamaghira tu.

³⁰ Egha Jerusalem itir Kraisin adarazi gumazir kaba amadazi, me Jerusalem ategha Antioghin iraghuegha Kraisin adarazi akuvagha akinafarim me ganingi. ³¹ Ezi Antioghin itir Kraisin adarazi akinafarim kam barazima, a gavgavim me ganiga men navibagh ami da dera. Ezi me bizir kam bagha bar akonge. ³² Judas ko Sailas aning uaghan Godin akam inigha izir gumazimning. Egha aning migirigiar aviribagh ami. Kamaghin, aning gavgavim Kraisin adarazi ganiga migirigiar akurvazir aviribar me gami. ³³⁻³⁴ Egha aning dughiar maba mong Antioghin me ko ike. Ezi gin Kraisin adarazi navir amirizim sara me amadazi, me Jerusalem uamategha gumazir me amangiziba bagha zui. ³⁵ Ezi Pol ko Barnabas Antioghin ikia gumazir avirir maba ko gumazamizir sure gamua Ekiamin akam akuri.

Pol ko Barnabas uaning abiki

³⁶ Dughiar maba givazi, gin Pol kamaghin Barnabas migei, “Ga uamategh nguibar ekiar ga Ekiamin akam akuniziba, bar dar mangiva uan adarazir ganam, me manmaghin iti.” ³⁷ Ezi Barnabas kamaghin nighnisi, a Jon, an ziar mam Mak, an a nightima, a aning in gin mangam. ³⁸ Jon Mak Pamfilian purama aning ataki, egha aning ko ingangarim a givazir puvati. Kamaghin an aning ko mangan Pol aghua. ³⁹ Egha aning odorozir dafam gamigha kamaghin aning uaning abiki. Ezi Barnabas ko Mak kurim inigha arighatizim Saiprusin ghu. ⁴⁰ Ezi Pol Sailas amisefe. Ezi Kraisin adarazi uari akuvagha aning isa Godin agharim gatigha kamaghin migei, “Godin akurvazim gua ko iki.” Ezi aning ghu. ⁴¹ Egha aning Sirian Provins ko Silisian moghin ghua Pol gavgavim Kraisin adarazigh anidi.

16

Timoti Pol ko Sailasin gin zui

¹ Pol ghua Derben otogha ghua Listran oto. Ezi kagh suren gumazir mamin ziam

15:21: Ap 13:15 **15:21:** Aposel 13:15 ‡ **15:21:** Judaba, me Israelin nguazimra itir puvati. Fomira me ghua kantrin igharazir Israelin nguazim boroghira itibar iti. Egha men God ko migeir dipeniba, nguibar ekiamin uaghan nguazir kam iti. Ni akar Aposel 2:5-11 in itimin gan. Kamaghin, nguibar ekiar kabar itir gumazamiziba, me Moses Osirizir Arazibar akaba da baregha gifa. **15:24:** Ap 15:1 **15:24:** Aposel 15:1 **15:26:** Ap 13:50, 14:19, 1 Ko 15:30, 2 Ko 11:23, 11:26 **15:26:** Aposel 13:50; 14:19; 1 Korin 15:30; 2 Korin 11:23; 11:26 **15:28:** Mt 23:4 **15:28:** Matyu 23:4 **15:29:** Wkp 17:14, Ap 15:20, 21:25, MAA 2:14, 2:20 **15:29:** Ofa Gamii 17:14; Aposel 15:20; 21:25; Akar Mogomem 2:14; 2:20 **15:32:** Ap 11:27, 13:1, 14:22 **15:32:** Aposel 11:27; 14:22 § **15:33-34:** Fofozir gumazir maba uaghan kamaghin nighnisi, migirigiar otevir mam uaghan kagh iti. Migirigiar kam kamaghin ghu, “Ezi Sailas uan nighnizim gin ghua Antioghin iti.” **15:37:** Ap 12:12, 12:25, Kl 4:10, 2 Ti 4:11 **15:37:** Aposel 12:12; 12:25; Kolosi 4:10; 2 Timoti 4:11 **15:38:** Ap 13:13, Kl 4:10 **15:38:** Aposel 13:13; Kolosi 4:10 **16:1:** Ap 14:6, 2 Ti 1:5 **16:1:** Aposel 14:6; 2 Timoti 1:5 **16:2:** Fl 2:19-22 **16:2:** Filipai 2:19-22

Timoti, a iti. An amebam Judan amizim, a Kraisin mav. Ezi an afeziam Grighin gumazim. ² Listra ko Aikoniamin itir en adarasi, me kamaghin a migei, Timoti gumazir bar aghuim. ³ Ezi Pol a inighti, an a ko mangasa ifonge. Judaba danganir kamın iti. Egha me bar fo, an afeziam a Grighin gumazim. Kamaghin, Pol Timotin mikarzir mogomemin inim atu. ⁴ Egha me nguibar ekiabagh arui. Akar aposelba ko siosin gumazamizir dapaniba Jerusalemın mikemegha amamangatizim, gumazamiziba da baragh, dar gin mangasa, me me migiagharui. ⁵ Kamaghin amizi, Kraisin adarasi, men nighnizir gavgaviba gavgafi. Ezi men dibobonim aruebar zurara pin ghuavanadi.

Pol irebamin min bizimin Masedonian gumazimin gani

⁶ Ezi Godin Duam, Esian Provinsin Akar Aghuim kunan men anogoroke. Kamaghin amizi, Pol, ko Sailas, ko Timoti, me Frigan Distrighin nguibar ekiam ko Galesian Distrighin moghin ghue. ⁷ Egha me Misian Distrik ko Bitinian Provinsin mitaghniamin otogha Bitinian Provinsin aven mangasava amima, Iesusin Duam men anogoroke. ⁸ Kamaghin amizi, me Misian Distrighin miriam gatigha, Troasin ira ghue. ⁹ Ezi dimangan Pol irebamin min bizimin garima, Masedonian Provinsin gumazim tughav ikia a gakaghora ghaze, "Ia Masedonian iziva en akuragh." ¹⁰ Pol irebamin min bizir kamın ganigha givagha, e zuamira bizibar kirigha Masedonian mangasa tuavibar kiri. E fo, God Akar Aghuim me mkinasa en dia.*

Filipain amizim, Lidia, Kraisin anavin oto

¹¹ Egha e Troasin kurim inigha biaghatigha Samotresin zui. Egha amimzaraghan Neapolis bagha zui. ¹² Egha e kagh dikavigha ghua Filipain otifi. Romba fomira izava apiazir nguibar ekiam. A Masedonian Distrighin nguibar faragha zur mam. E kagh dughiar mabar ike.

¹³ Ezi Sabatin dughiamin, e nguibar ekiamin tiar akamin azenan ghua dipamin uaghiri. E ghaze, God ko mikimamin danganitam ti kagh ikiama? Ezi e kagh

amizir mabar gari me uari akuvagha itima, e me migei. ¹⁴ Amizir e barazir kabar mav, an ziam Lidia, a faragha Taiatairian nguibar ekiamin ikia izegha inir pighagheviba amadi. A zurara Godin ziam fer amizim. Ekiam an navim kuizima a Polin migirigiaba barasi. ¹⁵ Egha a ko an gara dipenir vamiran itir darasi, e me ruegha givazi, a uan dipenimin mangasa en gighami. A kamaghin e migia ghaze, "Ia kamaghin na ginighnigh suam, ki guizbangira nighnizir gavgavim Ekiamin iki, kamaghin ia izi nan dipenimin iki." A kamaghin e migia bar e gakaghone.

Pol ko Sailas kalabusin iti

¹⁶ Dughiar mamin e God ko migeir dangaminin zuima, ingangarir amizir igiam, duar kuram a gapazazi, an e bato. Duar kuram a gapazazima a gin otivamin bizibagh fogha dar gun migei. Ezi kamaghin an garir gumaziba an amir ingangarir kamın dagiar aviriba isi. ¹⁷ Ezi guivir kam, Pol ko bar en gin iza kamaghin dia migei, "Gumazir kaba Godin Bar Pin Itimin ingangarir gumaziba. Me God ian akurvaghamin tuavimin gun ia migei." ¹⁸ A dughiar aviribar kamaghin ami.

Ezi Pol an amiragha raghirigha kamaghin duar kuram migel, "Ki Kraisi Iesusin ziamin ni migei, ni azenim girigh!" Ezi duar kuram maghira anetaki.

¹⁹ Ezi an garir gumaziba fo, men dagiaba isir tuavim piri. Kamaghin amizi, me Pol ko Sailasin suiragha aning amikirigha gumazir dapaniba bagha biziba amadir danganir ekiamin ghu. ²⁰ Egha me aning akua jas bagha ghugha kamaghin migei, "Kar Judan gumazimning. Aning en nguibar ekiamin itir gumazamizibar navibagh inivima osimtizir aviriba otifi. ²¹ Egha aning Romin kantri en anogoroghezir arazibar gin mangasa, gumazamizibav gei."

²² Ezi gumazamiziba iza uari akuvagha uaghan akaba Pol ko Sailas gasi. Ezi jas midorozir gumazibav gia ghaze, ia aningin korotiaba suegh aning misogh. ²³ Me Pol ko Sailas puv aning misuegha, aning isa kalabus gati. Egha deraghiva aningin ganamin akar gavgavim isa, kalabusin garir gumazim ganingi. ²⁴ Ezi kalabusin dipenimin garir gumazim jasin akam baregha, aning

16:3: 1 Ko 9:20, Ga 2:3-5 **16:3:** 1 Korin 9:20; Galesia 2:3-5 **16:4:** Ap 15:23-29 **16:4:** Aposel 15:23-29 **16:5:** Ap 2:47 **16:5:** Aposel 2:47 **16:6:** Ap 18:23 **16:6:** Aposel 18:23 **16:7:** 2 Ti 1:15 **16:10:** 2 Ko 2:13 **16:10:** 2 Korin 2:13 * **16:10:** Aposelin akinafarimin akar otevir maba iti, "e," iti. Gumazir avirim a ghaze, Luk, Pol koma dughiar mabar arui, kamaghin a migei, "e." Dughiar kam Luk Pol ko ghua Filipain tughu, Filipain iti. Bizir kam bagha, Pol Filipai ataghizima, akar kam, "e," ua itir puvati. Ni Aposel 16:40, an ganigh. **16:15:** Ap 16:33, 18:8 **16:15:** Aposel 16:33; 18:8 **16:16:** Ap 19:24 **16:16:** Aposel 19:24 **16:17:** Mk 1:24, 1:34 **16:17:** Mak 1:24; 1:34 **16:18:** Mk 16:17 **16:18:** Mak 16:17 **16:19:** Ap 19:25-26, 2 Ko 6:5 **16:19:** Aposel 19:25-26; 2 Korin 6:5 **16:20:** 1 Kin 18:17, Mt 5:11, Mk 13:9, Ap 17:6 **16:20:** 1 Atriviba 18:17; Matyu 5:11; Mak 13:9; Aposel 17:6 **16:22:** 2 Ko 6:5, 11:23-25, Fl 1:30, 1 Te 2:2 **16:22:** 2 Korin 6:5; 11:23-25; Filipai 1:30; 1 Tesalonika 2:2

isa selin danganir bar aven itim gatigha, aningin sueba pamtem temem sara da ike.

²⁵ Ezi dimagarir arizimin Pol ko Sailas God ko migiava ighiabagh ami. Ezi kalabusin itir gumazir maba aning barasi. ²⁶ Ezi zuamira mikimkizir dafar mam otogha, gavgavim kalabuziar dipenimin mingarim ganidir dagiabagh inobaghnobasi. Ezi kalabusin tiar akaba zuamira kuiaghire. Ezi me kalabuziaba ikezir senba bar firiaghire. ²⁷ Ezi kalabusin dipenimin garir gumazim oseghe dikavigha kalabusin dipenimin tiar akabar garima da bar kuiaghirezi, an nighnizim ghaze gumazir kalabusin itiba bar are. Kamaghin a uan midorozir sabam asigha uabi uabi biragh aremeghasa. ²⁸ Ezi Pol pamtemin dia, "Ni pazi uabi damuan marki! E bar ka iti."

²⁹ Ezi kalabusin garir gumazim angazan-gariba bagha dia, eghe ativegha Pol ko Sailas itir danganimin ghua atiatia puvira nigha, aningin suebar iri. ³⁰ Eghe an aning inigha azenan otogha aningin azangsis, "Aruamning, ki tizim damightima God nan akuragham?"

³¹ Ezi aning a ikaragha ghaze, "Ni nighnizir gavgavim Ekiam Iesusin ikiti, a nin akuragh, nin adarazi sara akuragham." ³² Ezi aning Ekiamin akam a migia eghe uaghan a ko itir darazi bar me migei. ³³ Dimagarir kamra, gumazir dapanir kam aning inigha aning duaba rue. Ezi aning zuamira a ko an adarasi, Iesusin ziamin bar me rue. ³⁴ Ezi kalabuzibar garir gumazir dapanim, Pol ko Sailas inigha uan dipenimin aven ghugha dagheba aning ganidi. A uan adarazi ko nighnizir gavgavim Godin iti. Kamaghin amizi, me bar akonge.

³⁵ Ezi aminim tirazi, jasba polisins gumaziba amadazi me iza kamaghin kalabuziar dapanim migei, "Jasba kamaghin migei, Ni Pol ko Sailas ateghtima aning mangi."

³⁶ Ezi kalabuziabar garir gumazir dapanim kamaghin Pol migei, "Jasba ni ko Sailas ataghiraghassa na mikeme. Ezi gua datirighin navir amirizim sara mangi."

³⁷ Ezi Pol kamaghin polisins gumazibav gei, "Ga Romin gumazimning. Me ga

isa kot gatizir puvatigha gumazir aviribar damazimin pura ga misogha, ga isa kalabusin ga amada. Eghe me datirighin nimira ga amangasa? Ti puvatigham! Me uari iziva gan aku mangam."

³⁸ Ezi polisins gumaziba akar kabar gun jashav keme. Ezi me orazi Pol ko Sailas Romin gumazimning. Ezi me atiatingi. ³⁹ Kamaghin amizi, jasba kalabusin dipenimin ghuegha, kamaghin aning migia ghaze, gua ataran marki. Eghe me aningin akua azenan ghuegha, aningin azangsis, "Gua nguibar ekiar kam ategh mangi." ⁴⁰ Ezi aning kalabusin dipenim ategha Lidian dipenimin ghu. Eghe Kraisin adarazir ganigha, akar maba me migia, gavgavim me ganigha, eghe aning ghu.

17

Me Tesalonikan nguibamin aven akam akuri

¹ Pol ko an gin aruir gumaziba, me Afpolis ko Aponianian nguibamning ategha ghuavira ikia Tesalonikan nguibamin oto. Tesalonikan nguibamin aven, Judabar dipenir God ko migeir mam iti. ² Eghe Pol God ko migeir dipenimin aven ghu. Kar a zuraram amir arazim. Eghe Sabatin pumuning ko mikezimin Godin Akinafarimin itir osiziriba me geghara me migei. ³ An osiziriba men akagan dar mingaribav gia ghaze, "Krais mizazim inigh aremegh ua dikavamin migirigiam, a guizbangira."

Eghe kamaghin migei, "Iesusin ki akam akurir kamnagh, a Gumazir God Ua Gumazamiziba Iniasa Misevezim, a Kraiss."* ⁴ Ezi Judan gumazir maba oregha nighnizir gavgavim akar kabar ikia Pol ko Sailasin nighnizimin gin zui. Ezi uaghan Godin atir Grighin gumazir aviriba ko ziaba itir amizir aviriba sara aningin gin zui.

⁵ Gumazir avirim Pol ko Sailasin nighnizimin gin zuima, Judaba kamaghin naviba bar ikufi. Eghe puram aruir gumazir kurar maba akumakumigha gumazir bizer dafam gami. Eghe ghua nguibar ekiamin aven arua pamtem

16:26: Ap 4:31, 5:19, 12:7, 12:10 **16:26:** Aposel 4:31; 5:19; 12:7; 12:10 **16:27:** Ap 12:18-19 **16:27:** Aposel 12:18-19 **16:30:** Lu 3:10, Ap 2:37, 9:6 **16:30:** Luk 3:10; Aposel 2:37; 9:6 **16:31:** Jo 3:16, 3:36, 6:47, 1 Jo 5:10 **16:31:** Jon 3:16; 3:36; 6:47; 1 Jon 5:10 **16:33:** Ap 16:15 **16:33:** Aposel 16:15 † **16:37:** Dughiar

kamin Romin nguibar ekiamin atrivim, an ziam Sissar. A Mediterenianin Ongarir Ekiamin boroghira itir kantribar gari. Kamaghin amizi, Romin kantrin itir gumaziba mati gumazir ziar ekiaba iti moghin iti. Ezi men osirizir arazim kamaghin migia ghaze, Kotiaba ko gavmanin gumaziba pura me misoghan kogham. Dughiar mabar Romba, gumazir igharaziba uaghan me ataghizima me uaghan Romin kantrin gumazibar min otifi. Polin afeziam a uaghan kamaghin amizir gumazir mam. Kamaghin amizi, Polin amebam a batezi, a uaghan Romin kantrin gumazir mam. (Ni Aposel 22:24-29 an ganigh.)

16:39: Mt 8:34 **16:39:** Matyu 8:34 **17:1:** 1 Te 1:1-2, 2:1-2 **17:1:** 1 Tesalonika 1:1-2; 2:1-2 **17:3:** Lu 24:26, Ap 3:18, 9:22, 18:28, Ga 3:1 **17:3:** Luk 24:26; Aposel 3:18; 9:22; 18:28; Galesia 3:1 * **17:3:** Migirigiar kamin mingarim, Kraiss, kamaghin ghu, "God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim."

17:4: Ap 13:50, 15:22, 15:27; 15:40; 28:24 **17:5:** Ro 16:21

atarava araghasi. Me Pol ko Sailas inigh avirir torimin mangasa, aning buriasa ivemara Jesonin dipenimin aven ghue. ⁶ Egha me aningin apizir puvatigha, Jeson ko Kraisin marazi kurivegha nguibar ekiamin garir gumazir dapaniba bagha me inigha ghu. Egha kamaghin dei, "Gumazir kaba osimtizim nguazir kamin nguibaba bar dagh arigha iza datirighin kagh oto. ⁷ Ezi Jeson me inigha uan dipenim gati. Gumazir kaba bar moghira Sisar osirizir arazibar gin mangan aghua. Egha kamaghin migei, Atrivir ekiar igharazim uaghan iti, an ziam Iesus." ⁸ Ezi gumazamizir avirir uari akuvaziba ko nguibar ekiamin garir gumazir dapaniba, me men akar kam baragha digavir kuram gamigha diava arai. ⁹ Egha nguibar ekiamin garir gumazir dapaniba, me Jeson ko an adaraziv kemezi, me sel givese. Ezi me me ataghizi, me zui.

Berian nguibamin itir Judabar arazir aghuim

¹⁰ Ezi aminim pirima, Kraisin adarazi zuamira aning amadazi aning Berian nguibamin ghu. Aning ghua otivavira Judabar dipenir God ko migeimin aven ghu. ¹¹ Berian Judaba, men araziba ko men nighniziba bar dera. Me Polin migirigiaba baraghasa bar ifonge. Egha me Polin migirigiabar mingariba abigh bar dagh fofoghasa zurara Godin Akamin Osiziribar gari. Me kamaghin foghasa, Polin migirigiaba, da guizin migirigiaba, o? Kamaghin, me Tesalonikan itir Judabar arazibagh afira. ¹² Ezi Judan aviriba nighnizir gavgavim Polin migirigiaba iti. Ezi uaghan Grighin amizir ziaba itir maba ko Grighin gumazir aviriba sara aningin gin zui.

¹³ Ezi Judan gumazir Tesalonikan itiba orazi, Pol Berian ikia Godin akam akuri. Ezi me uaghan Berian otivigha gumazamizir kabar nighnizim gasighasigha men navibagh inifi. ¹⁴ Ezi Kraisin adarazi zuamira Pol amadazi an ongarir miriamin ghu. Sailas ko Timoti Berian ikiavira iti. ¹⁵ Ezi Polin akua zuir gumaziba, ghua Atensin aneti. Ezi Pol, Sailas ko Timoti zuamira a bativasa, an aning bagha akam isa me ganingi.

Pol Atensin ikiava akam akuri

¹⁶ Egha Pol Atensin ikia Sailas ko Timoti bagha mizuai. Egha a gari, Atensin nguibar ekiamin aven marvir guaba bar izifa. Ezi Pol bar osemegha an muriam bar ikufi. ¹⁷ Egha a bizir kam bagha God ko migeir dipenibar aven a Judaba ko Grighin Godin atiatia itir gumazamiziba sara migei. Egha uaghan bizibagh ivezir danganimin zurara gumazir pura iza otivibav gei. ¹⁸ Ezi Epikurian ko Stoikin gumazir fofoziba itiba, me Pol ko uari adosi. Marazi kamaghin migei, "Onganir mam tizibav gei?" Ezi marazi kamaghin migei, "A ti aser igharazibar akam akuri." Pol Iesus ua dikavizir bizimin Akar Aghuim akurima, kamaghin me migirigiari kabar a gami.[†]

¹⁹⁻²⁰ Egha me a inigha Atensin garir gumazir dapanibar tongin ghua me mighsiamin Areopagus uari akuvagha iti. Egha me kamaghin Pol migei, "Ni nighnizir e fomira tong oraghizir puvatizibav gei. E dar mingarim gifoghasa ifonge. Kamaghin e foghasa, kar nighnizir igiar manam, ni an gumazamizibar sure gami. Ni e mikim." ²¹ (Atensin gumaziba ko Atensin azenan itir gumazir izeziba, me zurara pura ikiava nighnizir igiar otivir kabara migei.)

²² Ezi Pol Areopagusin Mighsiamin tongira tugha kamaghin migei, "Ia Atensin gumaziba! Ki ian gari, ia godin min asebar gin mangasa bar gavgafi. ²³ Ki arua bar deravira bizir ia ziaba febar gani, egha ki uaghan ofa gamir dakozir mamin gari ziar kam an iti: E fozir puvatizir godin ofa gamir dakozim. Ezi datirighin ki, godin ia fozir puvatigha gin zuim, ki an akam ia mikimasa.

²⁴ "Godin mam iti, a nguazir kam ko an itir biziba bar dar ingari, anarira overiam ko nguazimin Ekiam. Egha a gumaziba dafaribar ingarir dipenibar itir puvati. ²⁵ Godin kam a uabi ikirimirim ko biziba bar gumazamizibagh aningi. Egha a bizitamin otevezir puvati. Kamaghin, e uan dafaribar an akurvagh bizitam damighan kogham. ²⁶ Ezi God gumazir vamiran ingari, egha an ovavir kamin a gumazamiziba bar men ingari. Egha me isa nguazimin danganiba bar dagh ariki. Egha a uabi me ikiamin ikirimirimin dughiaaba ariki. Egha danganir me itiba a me bagha nguazir mitaghniaba ariki. ²⁷ God kamaghin ifonge, gumaza-

17:6: Ap 16:20 17:6: Aposel 16:20 17:7: Lu 23:2, Jo 19:12, 1 Pi 2:13 17:7: Luk 23:2; Jon 19:12; 1 Pita 2:13 17:11: Ais 34:16, Lu 16:29, Jo 5:39 17:11: Aisaia 34:16; Luk 16:29; Jon 5:39 17:13: Ap 13:50, 14:19

17:13: Aposel 13:50; 14:19 17:17: Ap 18:19 17:17: Aposel 18:19 † 17:18: Faragha zuir akam, Grighbar tongin gumazir aviriba, me fofozir gumazir fomira ikezibar nighnizibar gin zui. Men fofozir gumazibar mamning, aning ziamning Epikurian ko Stoik. 17:24: Mt 11:25, Ap 7:48, 14:15 17:24: Matyu 11:25; Aposel 7:48; 14:15 17:24: 1 Atriviba 8:27; Aisaia 42:5 17:25: Jop 12:10, Sng 50:12, Sek 12:1, Ap 7:48 17:25: Jop 12:10; Onger Akaba 50:12; Sekaraia 12:1; Aposel 7:48 17:27: Lo 32:8, Sng 145:18, Ais 55:6, Jer 23:23, Ap 14:17, Ro 1:20 17:27: Onger Akaba 145:18; Aisaia 55:6; Jeremaia 23:23; Aposel 14:17; Rom 1:20 17:28: Kl 1:17, Ta 1:12, Hi 1:3 17:28: Kolosi 1:17; Hibru 1:3

miziba a buri, an boroghin iziva an apigh, kamaghin a bizir kabagh ami. Guizbangira God e vaghvagha en saghon itir puvati.²⁸ 'Anarira e gamima, e ikiava, aruava egha ikirimirim isi.' Ezi ian fozozir gumazir mabara kamaghin mikeme, 'E Godin boribara.'²⁹

²⁹ "Kamaghin amizi, e guizbangira an ovavibar ikiva, egh kamaghin nighnighan kogh suam, God ti golin nedazim o silvan nedazim o dagiabar nedazim. E uaghan kamaghin nighnighan kogh suam, a ti gumazamiziba uari uan dafariba ko uan nighnizibar ingarizir marvir guatam.

³⁰ "Fomira gumazamiziba God gifozir puvati. Dughiar kamin, me fozir puvatigha amizir biziba, God dagh nighnizir puvati. Egha datirighin God Akar Gavgavim aniga ghaze, nguazir kamin danganiba bar dar itir gumazamiziba bar uan navibagh iragh.³¹ God gumazamizibar arazir kuraba bagh me tuisighamin dughiam akirigha gifa. An arazir aghuim mīrara a inabazir gumazim, nguazir kamin gumazamiziba tuisigham. Gumazir kam aremezi God a gamizi a ua dikafi. Bizir kamin God e tuisighamin ingangarim gumazamiziba bar men akazi, me fo, a guizbangiram otohham."

³² Egha me ua dikavamin migirigiam baregha, marazi a dipofi. Ezi marazi kamaghin migei, "Ni dughiatam ua bizir kam mikimti, e ni baraghasa."³³ Ezi Pol me ategha ghu.³⁴ Ezi gumazamizir maba Polin nighnizim gin ghua nighnizir gavgavim an migirigiabar iti. Men tongin Dionisius, a Areopagus kaunselin aven itir gumazir mam. Ezi amizir mam, an ziam Damaris, a gumazamizir igharazir maba ko, me uaghan nighnizir gavgavim Polin migirigiabar iti.

18

Pol Korinin nguibar ekiamin Godin Akar Aghuim akuri

¹ Bizir kabar gin, Pol Atens ategha Korinin nguibamin ghu.² Egha a Judan gumazir mam bato, an ziam Akwila. An nguibam Pontusin Provinsin aven iti. A uan amuim Prisila ko, aning mong fomira kantri Italīn

ike, ezi Sisar Klodius Judabav gia ghaze, me Romīn nguibar ekiam ategh igharagh mangi. Kamaghin amizi, aning Itali ategha Korinin ize. Ezi Pol aning ganasa zui.³ Pol uaghan aning mīrara, selin dipenibar ingari. Kamaghin amizi, an aning ganasa ghugha, aning ko ikia egha me ko ingari.⁴ Sabatin dughiaabar, Pol zurara Judaba God ko migeir dipenibar ghua me ko uariv gei. A Judaba ko Grighbar nighnizibar amutima, me nighnizir gavgavim Iesusin ikiasa me gakaghori.

⁵ Ezi Sailas ko Timoti Masedonia ategha izaghirizi, Pol dughiaabar zurara Godin Akar Aghuim akuri. An akar gavgavim kamaghin deravira Judabagh eghari, Iesus a Kraīs, Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim.⁶ Ezi Judaba Polin akam baraghan aghuagha, migirigiar kuraba a ganidi. Kamaghin amizi, a uan kortiamin mīneziba apizigha, kamaghin me migei, "Kamaghin ia Godin saghon iki oveghiti, mar ian osimtizimra. Ezi ki uabi osimtiziba puvati. Ki datirighin Godin Akar Aghuim Kantrin Igharazibar Gumazamiziba me mikinam."

⁷ Ezi Pol God ko migeir dipenim ategha Titius Jastusin dipenim ghu. Gumazir kam zurara Godin ziam fe. An dipenim a Judaba God ko migeir dipenim boroghin iti.⁸ Krispus, God ko migeir dipenibar garir gumazir dapanim. Ezi a uan adarazi ko me nighnizir gavgavim Ekiamin iti. Ezi Korinin gumazamizir avirim Polin akam baregha, nighnizir gavgavim Iesusin ikia egha rue.

⁹ Ezi dimagarir mam Ekiam irebamīn min garir bizim kamaghin Pol migei, "Ni atiatingan marki, ni mikimvira iki, egh nīmira ikian marki."¹⁰ Ki ni ko iti, nan gumazamizir aviriba nguibar ekiar kamin iti. Kamaghin tav pazi ni damighan kogh, egh ni misueghan kogham."¹¹ Ezi Pol azenir vamira ko akuamin ikiava, Godin Akar Aghuim men sure gami.

¹² Galio, Akaiān Provinsin gavmanin gumazir dapanim itima, Judan gumaziba bar dikavigha Polin apanimin gamua a isa kot gati.¹³ Me ghaze, "Gumazir kam, a gumazamizibav gia ghaze, 'Ia Moses Osirizir

‡ **17:28:** Pol gumazir kaba an akam deravira agifoghasa, egha a men fomira itir Grighin gumazibar akar otevir pumuning isa, uan akam gavgavim a daningasa, aning gun me migei. **17:29:** Ais 40:18-20, 44:10-17, Ap 19:26 **17:29:** Aisaia 40:18-20; 44:10-17; Aposel 19:26 **17:30:** Ap 14:16, Ro 3:25, Ta 2:11-12, 1 Pi 1:14 **17:30:** Aposel 14:16; Rom 3:25; Taitus 2:11-12; 1 Pita 1:14 **17:31:** Sng 9:8, 96:13, Ap 2:24, 10:42, Ro 2:16, 14:10 **17:31:** Onger Akaba 9:8; 96:13; Aposel 2:24; 10:42; Rom 2:16; 14:10 **18:2:** Ro 16:3; 1 Ko 16:19, 2 Ti 4:19 **18:2:** Rom 16:3; 1 Korin 16:19; 2 Timoti 4:19 **18:3:** Ap 20:34, 1 Ko 4:12, 1 Te 2:9, 2 Te 3:8 **18:3:** Aposel 20:34; 1 Korin 4:12; 1 Tesalonika 2:9; 2 Tesalonika 3:8 **18:5:** Ap 9:22, 17:3, 17:14-15, 18:28 **18:5:** Aposel 9:22; 17:3; 17:14-15; 18:28 **18:6:** Ese 18:13, Ap 13:45-46, 13:51, 20:26, 1 Pi 4:4 **18:6:** Aposel 13:45-46; 13:51; 20:26; 1 Pita 4:4 **18:8:** 1 Ko 1:14 **18:8:** 1 Korin 1:14 **18:9:** Ap 23:11, 1 Ko 2:3 **18:9:** Aposel 23:11; 1 Korin 2:3 **18:10:** Jos 1:9, Ais 41:10, Jer 1:8, 1:18-19, Mt 28:20, Jo 10:16 **18:10:** Josua 1:9; Aisaia 41:10; Jeremia 1:8, 1:18-19; Matyu 28:20; Jon 10:16

Araziba riaghiriaghiva, arazir igharazimin Godin ziam fi.”

¹⁴ Pol bar men akam ikarvagasava ami, ezi Galio Judabav gei, “Ia Judaba, gumazir kam Rom osirizir araziba abigham, o an arazir kuratam damightima, ki ian akam baregham. ¹⁵ Ezi ia migirigiaba ko ziba ko ia uan araziba, bagha nighnigha na bagha izi. Markiam. Ia uari dar kirmigh. Ki bizir kabar kotiaba bareghan kogham.” ¹⁶ Kamaghin amizi, a me amadazi, me kot ategha azenan ize. ¹⁷ Ezi Korinin gumaziba, maghira Sostenesin suira, a Judabar dipenir God ko migeimin garir gumazir dapanir, egha kotin danganim boroghira a misosi. Ezi Galio bizir me amizir kam gunuira.*

Pol uamategha Antioghin nguibam ghu

¹⁸ Pol dughiar mabar Korinin ikegha, Kraisin adarazi ategha kurimin ghuavanabogha Sirian Distrighin ghu. Prisila koma Akwila a ko zui. Dughiar a tighar kurimin mangamim, a Senkrian ikia God ko akar dikirizir mam gami. Kamaghin a uan dapanir arizim gise.† ¹⁹ Ezi me Efesus otivigha, Pol Prisila ko Akwila kagh aning ataki. Egha a uabi Judabar dipenir God ko migeimin ghua me ko uariv gei. ²⁰ Ezi me dughiar tabar uarir gan ikiasava a migeima, a ghaze, Puvati. ²¹ A me ataghiragha, akar dikirizim gamua kamaghin me migei, “God ifueghti, ki ua ia bagh izam.” Egha kurim inigha Efesus ategha ghu. ²² Egha a Sisarian otogha, Jerusalem itir Kraisin adarazigh etiasa ghuavanabo. Egha gin Antioghin nguibamin ghuaghiri.

²³ Pol dughiar mabar Antioghin ikegha, Distrik Galesia ko Frigian itir nguibaba bar dagh arua, men nighnizir gavgavir Iesusin itiba gavgavim me ganidi.

Apolos Godin Akar Aghuim Efesusin nguibamin anekuri

²⁴ Judan gumazir mam, an ziam Apolos, an Aleksandrian gumazim. A zia Efesusin nguibamin iti. A bar deravira miqava, Godin Akinafarimin Osiziriba bar dagh fo. ²⁵ Me Ekiamin tuavimin a geghani, ezi a gumazamizibar sure damuasa an navim bar a dikafi. A bar deravira Iesus amizir

bizibar me migei. Egha a Jonin rurimra fo. ²⁶ Egha Apolos Judabar God ko migeir dipenimin ghugha, atiatir puvatigha Godin akam akuri. Ezi Prisila ko Akwila a baregha a inigha uan dipenimin ghugha Godin tuavim a geghanizi, a deravira Godin tuavim gifos.

²⁷ Ezi Apolos Akaian mangasava amima, Efesusin itir Kraisin adarasi, gavgavim a ganidi, egha a iniiasa Akaian suren gumaziba bagha akinafarim osiri. Apolos Akaian otozir dughiamin, a nighnizir gavgavim Godin itir darazi akurvazir ekiam me gami. God men apangkufi, kamaghin amizi, me nighnizir gavgavim Godin iti. ²⁸ Apolos bar gavgavigha gumazamizibar damazibar akam akuri, egha men akaba ikarvagha, Judabar akar kurar me migeiba dikabiri. A Godin Akinafarimin itir akam akuri, eghti me fogh suam, Iesus a God Uam E Iniiasa Misevezir Gumazim, Kraisin.

19

Pol Efesusin akam akuri

¹ Dughiar kam Apolos Korinin ikiavira itima, Pol mighsiabar itir nguibabagh arua ghua iza Efesusin oto. Egha a kagh suren gumazir maba bato. ² Egha men azara, “Ia faraghavira nighnizir gavgavim Iesusin itima, Godin Duam ia gizivaz, o puvati?”

Ezi me ghaze, “Puvati, e uaghan tong oraghizir pu, Godin Duam iti, o puvati.”

³ Ezi Pol men azara, “Ia rurir manamra ini?”

Ezi me ikara ghaze, “Jonin rurim.”

⁴ Ezi Pol ghaze, “Jonin rurim a navim girazir rurim. Jon gumazamizibav gia ghaze, ia nighnizir gavgavim nan gin izamin gumazimin iki, a Iesus.” ⁵ Ezi me kamaghin oraghizi, Pol Ekiam Iesusin ziamin me rue. ⁶ Ezi Pol uan agharimning me gisin atizi, Godin Duam me bagha izegha me avara. Ezi me nguibar igharazibar akabav gei. Egha Godin akam inigha izir gumazibar min Godin akam migei. ⁷ Me bar moghira men dibobonim 12pla.

⁸ Ezi Pol iakinir pumuning ko mizekimin, a God ko migeir dipenimin aven, gumazamiziba akar gavgavibar me miqia atiatir

18:14: Ap 23:29, 25:11, 25:19 **18:14:** Aposel 23:29; 25:11; 25:19 **18:15:** Jo 18:31, Ap 23:29, 25:18-19 **18:15:** Jon 18:31; Aposel 23:29; 25:18-19 * **18:17:** Grighin akam deragha bizir kam gifozir puvati. Fofozir gumazir maba ghaze, Judaba uari uan gumazir dapanir ekiamin atarav egha me a misosi. **18:18:** Nam 6:18, Ap 21:24, Ro 16:1 **18:18:** Diboboniba 6:18; Aposel 21:24; Rom 16:1 † **18:18:** Judaba kamaghin ami, me Godin akar dikirizim gin mangiva, uan dapanir arizim gisegham. **18:19:** Ap 17:17 **18:19:** Aposel 17:17 **18:21:** Ro 1:10, 1 Ko 4:19, Hi 6:3, Je 4:15 **18:21:** Rom 1:10; 1 Korin 4:19; Hibiru 6:3; Jems 4:15 **18:25:** Ap 19:3, Ro 12:11 **18:25:** Aposel 19:3; Rom 12:11 **18:26:** Ap 19:8 **18:26:** Aposel 19:8 **18:27:** 1 Ko 3:6, 2 Ko 3:1 **18:27:** 1 Korin 3:6; 2 Korin 3:1 **18:28:** Ap 9:22, 17:3, 18:5 **18:28:** Aposel 9:22; 17:3; 18:5 **19:1:** 1 Ko 1:12, 3:6 **19:1:** 1 Korin 1:12; 3:6 **19:2:** Ap 2:38, 8:16 **19:2:** Aposel 2:38; 8:16 **19:3:** Mt 3:11 **19:3:** Matyu 3:11 **19:4:** Mt 3:11, Mk 1:4, 1:7-8, Lu 3:4, 3:16, Jo 1:15, 1:26-30, Ap 18:25, 19:4 **19:4:** Matyu 3:11; Mak 1:4; 1:7-8; Luk 3:4; 3:16; Jon 1:15; 1:26-30; Aposel 18:25; 19:4 **19:6:** Ap 2:4, 6:6, 8:17, 10:44-46 **19:6:** Aposel 2:4; 6:6; 8:17; 10:44-46

puvati. A God Bizibagh Ativir Arazimin migirigiamin gun me migia, men nighniziba iraghasa me migei. ⁹ Ezi marazir naviba gavgavizi, me nighnizir gavgavim Polin akabar ikian aghuagha, gumazamizabar damazibar azenara migirigiar kurabar Godin Tuavim gami. Ezi Pol me ategha nighnizir gavgavim Iesusin itir darazi inigha ghu. Egha dughiarbar zurara Tiranusin suren dipenimin bizibar me migei. ¹⁰ Pol azenir pumuningin kamaghin amima, Judaba ko Grighin Esian Provinsin itiba, me bar Ekiamin akam baraki.

Shevan otariba duar kuraba batoghasa

¹¹ Egha God mirakelin bar gavgavir igiaba Polin dafarimningin dagh ami. ¹² Me uaghan inir avizir doriba adiziba ko, inir avizir maba, me da Polin mikarzimmin poegha, da isa ghuava arimariabagh arizi me ghuamazima, duar kuraba me ataghirasi.

¹³ Ezi Judan gumazir maba nguibabagh arua duar kuraba batosi. Me Ekiam Iesusin ziamin duar kurar gumazamizabar aven itiba batoghasa kamaghin migei, "Iesusin Pol akam akurimmin ziamin, ki pamtem ni migei, 'Ni azenan izi.'"

¹⁴ Ezi Sheva, a Judan ofa gamir gumazir dapanir mam. An otarir 7pla, arazir kam gami. ¹⁵ Ezi dughiar mam, duar kurar mam kamaghin me migei, "Iesus, ki a gifo, egha ki Pol, ki a gifo, ezi ia taia?" ¹⁶ Ezi gumazir duar kuram apazazir kam, uabi fegha me mikinigha puv me misuagariki. A mizazir kuram me gasima me ghuzibagh rua bibi-abara dipenim ategha arava azenan ghue.

¹⁷ Ezi Judaba ko Grighin gumazir Efesusin itiba bizir kam baregha bar atiatingi. Ezi Ekiam Iesus an ziam, gumazamiziba bar a pirafa. ¹⁸ Faragha nighnizir gavgavim Iesusin itiba datirighin iza, gumazamizabar damazimin uan arazir kurabar gun migei. ¹⁹ Ezi gumazamizir avirir imeziba ko mirakel kurabagh amiba, me uan akinafarir mirakelin kurabar osiziriba itiba inigha iza, gumazamizabar damazimin da tue. Me mirakelin kurabar akinafarir kabar ivezimin dibobonim diboborima, da 50,000in silvan dagiabar tu. ²⁰ Kamaghin amizi, Ekiamin migirigiam nguibaba bar dar zui. Ezi gumazamizir avirir nighnizir gavgavim

Ekiamin migirigiamin itima a pamtem men navibar aven ingari.

Efesusin nguibamin gumaziba dia Polin atari

²¹ Bizir kaba otivigha givazi, Pol Godin Duamin gin Masedonian Provins ko Akaiian Provins moghin mangi, Jerusalem in otivasa. Egha ghaze, "Ki nguibar kamin ikeghiva, gin uaghan Rom in nguibar ekiamin mangam." ²² Egha an akurvazir gumazimning, Timoti ko Erastus, an aning isa Masedonian aning amada. Egha a uabi mong Esian Provinsin ike.

²³ Dughiar kamra gumazir maba Ekiamin Tuavimin adarir migirigiar dafam gami. ²⁴ Ezi gumazir mam, an ziam Demitrius. A silvan bizibar ingarir gumazim. A dagiaba ini-asa, aser amizim Artemisin dipenimin min, a dipenir dozibar ingarigha, silvan dagh ami. Gumazir aviriba Demitrius ko ingara dagiar aviriba isi. ²⁵ Egha a ko an ingangarir gumaziba ko men ingangarimin min amir ingangarir igharazibagh amir gumaziba, men dia. Egha kamaghin migei, "Maia, ia fo. E dagiar ingangarir kam gamua dagiar dafam isi. ²⁶ Ia garava orasi, gumazir kam Pol, gumazamizir avirir an akaba bangin ira dar gin zui. Efesusin kaghira puvati, Esian Provins bar. A gumazamizibar nighnizibagh ami, da tuavir igharazibar zui. A kamaghin migia ghaze, gumaziba amir marvir guaba, da guizbangira godba puvati. ²⁷ Polin akar kam en dagiar ingangarimin ziar aghuim gasighasigham. Bizir kamra puvati, uaghan gumazamizibar nighnizimin, Artemisin dipenim pura bizir kinim gavagham. Eghti Artemis uabi, me Esian Provins ko nguazir kam bar moghira ua asem in min an ganan kogham. An marvir guam pura bizir kinim gavagham!"

²⁸ Ezi me oregha atara maghira pamtem migia ghaze, "Aser amizim Artemis, an Efesusin bar Ekiam!" ²⁹ Ezi mong gin nguibar kamin itir gumazamiziba bar niginir dafam gami. Egha me bar, Gaius ko Aristarkusin suiragha aning a mikirigha, voroghira uari akuvir danganir ekiamin zuamira ivemara ghue. Aning, Masedonian gumazir Pol koma aruimning. ³⁰ Pol uabi gumazamizir okoruamin tongin mangasa nighnisi.

19:9: Ap 9:2, 2 Ko 6:14-18, 2 Pi 2:2 **19:9:** Aposel 9:2; 2 Korin 6:14-18; 2 Pita 2:2 **19:10:** 2 Ti 1:15 **19:10:** 2 Timoti 1:15 **19:11:** Ap 14:3 **19:11:** Aposel 14:3 **19:12:** Ap 5:15 **19:12:** Aposel 5:15 **19:13:** Mk 9:38
19:13: Mak 9:38 **19:15:** Mk 1:24, 1:34 **19:15:** Mak 1:24, 1:34 **19:17:** Lu 7:16, Ap 2:43, 5:5, 5:11 **19:17:** Luk 7:16; Aposel 2:43; 5:5; 5:11 **19:20:** Ap 6:7, 12:24 **19:20:** Aposel 6:7; 12:24 **19:21:** Ap 18:21, 20:22, 23:11, Ro 1:13, 15:24-28, Ga 2:1 **19:21:** Aposel 18:21; 20:22; 23:11; Rom 1:13; 15:24-28; Galesia 2:1 **19:22:** Ro 16:23, 2 Ti 4:20
19:22: Rom 16:23; 2 Timoti 4:20 **19:23:** 2 Ko 1:8 **19:23:** 2 Korin 1:8 **19:24:** Ap 16:16-19 **19:24:** Aposel 16:16-19 **19:26:** Sng 115:4, Ais 44:10-20, Jer 10:3, Ap 17:29, 2 Ti 1:15 **19:26:** Onger Akaba 115:4; Aisaia 44:10-20; Jeremaia 10:3; Aposel 17:29; 2 Timoti 1:15 **19:29:** Ap 20:4, 27:2, Ro 16:23, 1 Ko 1:14, Kl 4:10, Fm 24 **19:29:** Aposel 20:4; 27:2; Rom 16:23; 1 Korin 1:14; Kolosi 4:10; Filemon 1:24 **19:31:** 2 Ti 1:15 **19:31:** 2 Timoti 1:15

Ezi Kraisin adarazi an anogorosi. ³¹ Ezi uaghan Efesusin gavmanin gumazir maba, me Polin namakaba, me a bagha akam amaga pamtem a gakaghora ghaze, a danganir ekiar gumazamiziba uari akuvimin mangan marki.

³² Ezi uari akuvazir gumazamiziba me okam nighnisi, marazi bizir mam migia dei, ezi marazi bizir igharazim migia dei. Gumazir avirim fozir puvati, me tizim bagha iza uari akufa. ³³ Ezi Judaba, me gumazir mam Aleksanderin tivazi, a ghua faraghavira tu. Ezi marazi ghaze, Aleksander ti osimtizim mingarim. Ezi a uan dafarimra nimira ikiasa me migei. A men akaba ikarvaghasa.* ³⁴ Ezi me fo, a Judan gumazir mam, me bar moghira uari inigha dia ghaze, "Aser amizim Artemis, an Efesusin bar Ekiam." Men dimdiam auan pumuningin ghu.

³⁵ Ezi Efesusin nguibar ekiamin kuskus gumazir okoruar kam me aminivagha kamaghin me migei, "Efesusin gumazamiziba, nguazir kamin gumazamiziba bar fo. Artemis marvir guam overiamin ikeggha kagh suiaghiri. Ezi Efesusin nguibar ekiam, an Artemisin dipenin ko an marvir guamin garir nguibam. ³⁶ E fo, gumazitam akar kabar ghuaraghan kogham. Kamaghin ia nimira iki, zuamira bizitam damuan marki. ³⁷ Ia gumazir kamning inigha kagh ize. Aning Artemisin dipenimin bizitam okemezir puvati. Egha aning Artemisin ziam gasighasighizir puvati. ³⁸ Demetrius ko ingarir gumaziba, me osimtizim gumazitamini ikiti, kotiaba ko gumazir kotiaba baraziba iti. Me men osimtizim kotiamin anekiram. ³⁹ Ka kot puvati. Egh ia osimtizitaba ua ikiva, ia kotin dughiamin dar kir. ⁴⁰ Kamaghin amizi, gavmanin gumaziba bizir datirighin otozir kam baregh, egh e isi kot datigham. Kamaghin e pamtemin atara amizir bizir kam bagh, me e damighti e ivezegham. E amizir bizir kamin mingariba puvati. Me bizir kam bagh azaraghti e mikimamin migirigiaba puvati." ⁴¹ A kamaghin mikemegha gumazamiziba amadazi me ghue.

20

Pol Provins Masedonia ko kantri Grighin zui

¹ Ezi gumazamizibar arareba ko dimdiaba givazima, Pol gumazamizir nighnizir gavgavim Iesusin itiba, men diazi

* **19:33:** Grighin akam bizir kam deragha a gifozir puvati.

20:4: Ap 19:29, 21:29, Ef 6:21 **20:4:** Aposel 19:29; 21:29; Efesus 6:21 * **20:6:** Fofozir gumazir avirim kamaghin nighnisi, Pol Filipain otogha, Luk inigha a ko ghu. Kamaghin amizima migirigiari otevir kam iti, "e." (Ni Aposel 16:10, an gan.) **20:7:** Ap 2:42, 2:46, 1 Ko 16:2, MAA 1:10

20:7: Aposel 2:42; 2:46; 1 Korin 16:2; Akar Mogomem 1:10 **20:7:** Fofozir gumazir avirim kamaghin nighnisi, me dagher kam gamua, Iesusin inivafizim ko ghuzim ginighnisi. **20:10:** 1 Kin 17:21 **20:10:** 1 Atriviiba 17:21

me iza uari akufa. Ezima an akar mabar me migia ghaze, me tuivigh gavgavigh. Egha a men dafariba suigha me ategha Masedonian ghu. ² Egha Pol nguibar kabagh arua akar avirir men navibar amuti, me tuivigh gavgavighamibav gei. Egha a gin ghua Grighin kantrin oto. ³ Egha a iakinir pumuning ko mikezim Grighin iti. Pol kurim inigha Sirian mangasava amima, Judaba a misoghamin migirigiari mam akiri. Kamaghin amizi, a uamategha Masedonian ghu. ⁴ Pol zuima, Berian gumazim, Sopater, a Pirusin otarim, an gin zui. Ezi Aristarkus koma Sekundus, aning Tesalonikan gumazimning. Ezi Gaius, nguibar ekiam Derben gumazim. Ezi Timoti ko Esian gumazir pumuning, Tikikus koma Trofimus, aning Provins Esian gumazimning, me bar moghira Pol ko ghue. ⁵ Gumazir kaba faragha ghua Troasin nguibamin e bagha mizua iti. ⁶ Ezi e Filipain ikiavira itima, Yis puvatizir Bretin Dughhiaba givazi, e kurim inigha Filipai ataki. Ezi 5plan dughhiaba ua givazi e ghua Troasin gumazir e bagha mizuaba batifi. Egha 7plan dughhiaba Troasin iti.*

Pol Troasin nguibamin Yutikus gamizi a ua dikafi

⁷ Wighin kamin faragha zuir aruemin, e bret abiagharigha damasa iza uari akufa. Ezi Pol amimzaraghan mangasa, kamaghin amizi, an akam akura ghuavira ikia dimagarir arizimin tu.† ⁸ Ghuriar e uari akuvazir pin itir kam, lamin aviriba an iti. ⁹ Ezi winduan aperaghav itir gumazir igiam, an ziam Yutikus, an osemegha akuava onani. Pol migiavira itima, Yutikus pin ikeggha deggha nguazim giri. Ezi me ghua a gaghuigha an garima, a bar areme. ¹⁰ Ezi Pol uaghira a gisin ghua a muigha kamaghin migei, "Ia atiatingan marki. An angamira iti."

¹¹ Egha Pol ghuriar pin itimin ghuavanabogha, bret abiagharigha gumazamiziba ko me da api. Pol me migia ghuavira itima aminim tirazi a me ategha zui. ¹² Ezi me gumazir igiar angamira itim inigha an dipenimin ghua bar akonge.

Pol Troas ateghava uan suebar Miletusin nguibamin zui

¹³ Ezi e Pol ategha faragha kurim inigha Asosin nguibamin zui. E ghaze, e Asosin Pol batogh a inigh kurimin mangam. Pol uabi ghaze, ki tuavimin mangam. ¹⁴ Ezi

Pol Asosin e batogha e ko kurir kam inigh Miltinin nguibamin ghue. ¹⁵ Egha amimzaraghan e kurimin ghua Kiosin Arighatizimin ofiti. Dughiar kamin gin e ghua Samosin nguibamin otogha, dughiar abuanamin e ghua Miletusin nguibamin oto. ¹⁶ Pol dughiar aviribar Esian Provinsin ikian aghua, a zuamira mangasa. A Jerusalemin otoghiva, Pentikosin Dughiar Ekiamin ganasa ifonge. Bizir kam bagha an Efesus azovagh mangasa nighnizir mam gami.[‡]

Pol ko Efesusin Kraisin adarazir gumazir dapaniba

¹⁷ E ghua Miletusin otogha, Pol Efesusin Kraisin adarazir gumazamizir dapaniba bagha akam amada.[§] ¹⁸ Ezi me iza otivizima, a kamaghin me migei, “Ia ki amir arazibagh fo, ki dughiar faragha ghuzimin Esian Provinsin izegha arazir kabagh amua, iza datirighin tu. ¹⁹ Judaba na misoghasa migei. Kamaghin ki bar uabi dikabiragha, osimtiziba ko terim sara Ekiamin ingangarim gami. ²⁰ Ia kamaghin fo, ki ian akurvaghamin akatamin ia mikimsi ia mikimam, ki atiatir puvati. Egha ki vaghvaga ian dipeniba ko azenara ian sure gami. ²¹ Ki akar gavgavimra Judaba ko Grighin gumazamizibav gia ghaze, ia uan navibagh iragh, uan arazir kuraba ateghiva Godin gin mangi, egh nighnizir gavgavim e uan Ekiam Kraisi Iesusin iki.

²² “Ia oragh, Godin Duar nan aven itim, a datirighin Jerusalemin mangasa puvira na migei. Ezi ki fozir puvati, bizir manatam munagh na batogham. ²³ Ki kamaghin fo, nguibar ekiar ki zuiba bar Godin Duam na migia ghaze, kalabusba ko osimtiziba na mizua iti.

²⁴ “Ezi ki uan mikarzir angamira itim ginighnizi, a pura bizim. Ekiam Iesus ingangarir mam na ganangi. Ezi ingangarir kam kamakin, ki bizitam iniasa ivemari. Mati gumazim uan ivemarim a givasava ami, kamaghira ki uaghan uan ingangarim agivasa bar ifonge. Ingangarir kam kamakin, God

uan apanguvim gumazamiziba bar me akakaghasa. Ezi ki bizir kabar akam akuri.

²⁵ “Ezi ia oragh. Ki ian tongin ikia God Bizibagh Ativamin Dughiamin akam akuragha arui. Egha ki fo, datirighin ia uan nan guamin apighan kogham. ²⁶⁻²⁷ Bizir kam bagha ki atiatir puvatigha Godin nighniziba bar ia migei. Kamaghin amizima, datirighin ki bar deraghvira ia mikimasa, gumazitam ian tongin oveghti, kar ian osimtizim. ²⁸ Ia uari uari bagh ganiva, egh uaghan Godin gumazamizibar gan. Godin Duam Godin gumazir nighnizir gavgaviba iti, a bar dar ganasa ia mifese. Ia gumaziba gari gumazibar min iki, ia Kraisin adarazir gan. God uabi uan Otaramin ghuzimin me givese. ²⁹ Ki kamaghin fo, ki gin ia ategh mangighi, gumazitaba afiar atiar min ian tongin izam. Ezi afiar atiba sipsibagh asighasizi moghin, gumazir kaba ian gari darazigh asighasigham. ³⁰ Eghti ian tongin tarazi, dikavigh guizin akam giragh nighnizir gavgavim Kraisin itir darazir kinti, me men gin mangam. ³¹ Kamaghin amizi, ia uari bagh gan. Ki azenir pumuning ko mizekimin amizir arabiza, ia dagh nighnigh. Ki arueba ko dimagaribar, teriba sara, zurazurara nighnizir aghuiba vaghvaga ia migia, tong mitetam atizir puvati. Egha ghaze, ia uari bagh ganigh.

³² “Ezi ki datirighin ia isa Godin dafarim gati, eghti an apanguvimin akam ia damuti, ia gavgavigham. Egh gin apanguvimin akar kam, bizir aghuiba ia daningiva, ia ko Godin damazimin zuezir gumazamiziba sara daning, akurvazir aghuubar gumazamizir Godin damazim zuezibar tongin gin ia daningam.

³³ “Ki tavin silva ko gol ko inibagh ifongezir puvati. ³⁴ Ia uari kamaghin fo, nan dafarir kamning, ki uabi ua bagha ingarir biziba isa uabin akurvagha, egha na ko ingarir darazir akurvasi. ³⁵ Ezi ki amizir ingangariba bar, ki kamaghin ian aka, e pamtemin ingangarir arazimin gin mangi, egh kamaghin, e ingaran iburazir gumazibar akurvagham. Egh ia Ekiam Iesus, a

20:16: Ap 18:21, 24:17, 1 Ko 16:8 **20:16:** Aposel 18:21; 24:17; 1 Korin 16:8 ‡ **20:16:** Ni Aposel 2:1in akamin ganigh. **20:17:** Ap 18:21 **20:17:** Aposel 18:21 § **20:17:** Miletusin nguibam, a Efesusin nguibam mong an saghon iti. Aning tongin ababanim 50 kilomitan tu. **20:18:** Ap 18:19, 19:10 **20:18:** Aposel 19:10 **20:19:** Ap 20:3 **20:19:** Aposel 20:3 **20:22:** Ap 19:21 **20:22:** Aposel 19:21 **20:23:** Ap 19:21, 21:4, 21:11, 1 Te 3:3 **20:23:** Aposel 19:21; 21:4; 21:11; 1 Tesalonika 3:3 **20:24:** Ap 21:13, Ro 8:35, 2 Ko 4:1, 4:16, Ga 1:1, 2 Ti 4:7 **20:24:** Aposel 21:13; Rom 8:35; 2 Korin 4:1; 4:16; Galesia 1:1; 2 Timoti 4:7 **20:26-27:** Aposel 18:6; 2 Korin 7:2 **20:28:** 1 Ko 12:28, 1 Ti 4:16, Hi 9:14, 1 Pi 1:19, 5:2-4 **20:28:** 1 Korin 12:28; 1 Timoti 4:16; Hibru 9:14; 1 Pita 1:19; 5:2-4 **20:29:** Mt 7:15, Jo 10:12, 2 Pi 2:1 **20:29:** Matyu 7:15; Jon 10:12; 2 Pita 2:1 **20:30:** 1 Ti 1:20, 1 Jo 2:19 **20:30:** 1 Timoti 1:20; 1 Jon 2:19 **20:31:** Mk 13:37, Ap 19:8-10, 1 Te 2:11 **20:31:** Mak 13:37; Aposel 19:8-10; 1 Tesalonika 2:11 **20:32:** Ap 26:18, Ef 1:18, Kl 1:12, Hi 13:9 **20:32:** Aposel 26:18; Efesus 1:18; Kolosi 1:12; Hibru 13:9 **20:33:** 1 Sml 12:3, 1 Ko 9:11-12, 2 Ko 7:2 **20:33:** 1 Samuel 12:3; 1 Korin 9:11-12; 2 Korin 7:2 **20:34:** Ap 18:3, 1 Ko 4:12, 1 Te 2:9 **20:34:** Aposel 18:3; 1 Korin 4:12; 1 Tesalonika 2:9 **20:35:** Mt 10:8, 2 Ko 11:9, 11:12, Ef 4:28, 1 Te 4:11, 2 Te 3:8 **20:35:** Matyu 10:8; 2 Korin 11:9; 11:12; 1 Tesalonika 4:11; 2 Tesalonika 3:8

uabi mikemezir akam ginighnigh, 'Ni bizir aghuarim munav ganidir arazim, a bar dera. Egha a ni ua baghavira biziba isir arazim gafira.'"

³⁶ Egha Pol akar kam mikemegha, me ko me bar moghira teviba apirigha, gumazir dapaniba ko, me God ko migei. ³⁷ Ezi me bar aziava a muigha an tori. ³⁸ Ezi Pol me migia ghaze, "Ia ua nan guamin ganighan kogham." Ezi bizir kam bagha, me bar osemegha bar nighnighava avenge. Egha Polin akua, kurimin anemangasa zui.

21

Pol kurimin Jerusalem zui

¹ Egha e, Efesusin Kraisin adarazir gumazir dapaniba, ataghiragha bar osemi. Egha e kurim inigha Kosin Arighatizim baghavira zui. Egha amimzaraghan, e Rodesin Arighatizimin ghue. Egha Rodes ategha Pataran nguibamin ghue. ² Egha e Pataran kurir mam batu. A Finisian zuima, e an binigha zui. ³ Egha e Saiprusin Arighatizimin gara, agharir kiriamin amadaghan a gitagha ghua, Sirian Provinsin zui. Egha Tairin nguibamin aghegha kurimin itir biziba kagh dar arighasa. ⁴ E kagh Kraisin adarazir apigha me ko 7plan aruebar ike. Ezi Godin Duam me mikemezi me Pol migia ghaze, ni Jerusalem mangan kogham. ⁵ Ezi kurim Tair ataghiraghasava amima, Kraisin adarazi uan amuiroghoribba ko, en akua nguibar ekiamin azenan zui. Egha ongarir dadarimin e teviba pirigha God ko migei. ⁶ Ezi e me ko uan dafaribar suigha, e kurim inigha zuima, me uamategha uan dipenibar zui.

Godin akam inigha izir gumazim Agabus akar mam Pol ganingi

⁷ Ezi e Tair ategha Tolemesin nguibamin otivigha, dughiar aghuim Kraisin adarazigh anigha, me ko aruer vamiran ike. ⁸ Egha amimzaraghan e me ategha Sisarian nguibar ekiamin otivigha ghua, Filipin dipenimin iti. Filip Ekiamin Akar Aghuim akurir gumazir mam. Egha a 7plan gumazir aposelbar akurvazir gumazamizibar mav. ⁹ A guivir igiar pumuning ko pumuning iti, egha me Godin akam inigha izir amizibar min akam akuri.

¹⁰ E mong dughiar maba Sisarian ikezi, Godin akam inigha izir gumazir mam, Agabus, a Judian Distrighin ikegha Sisarian izaghiri. ¹¹ Egha a en bighan izava Polin letiam uan dafarimning ko suemning ikegha kamaghin migei, "Godin Duam kamaghin migei, Kamaghira Judan Jerusalem itiba, letin kamin ghuavim ikeghiva a isi Kantrin Igharazibar Gumazamizibar aningam.'"

¹² E kamaghin oregha, e ko Sisarian gumazamiziba Jerusalem mangan koghasa Pol kakaghori. ¹³ Ezi Pol me ikaragha kamaghin migei, "Ia tizim bagha aziava nan navim gamima a ikufi? Me na ikisi, a dera. Ki uaghan Ekiam Iesusin ziam bagh Jerusalem aven aremegham, a dera."

¹⁴ Pol bar gavgavizima e tagha anetegha kamaghin migei, "Bizir tizim Ekiam a damusi ifongegh, an a damu."

Pol Judian kalabusin itima me an kotiam barasi

(Sapta 21:15--26:32)

Pol ghua Jerusalem oto

¹⁵ Egha gin e bizibar kirigha Jerusalem ghuavanabo. ¹⁶ Ezi Sisarian itir Kraisin adarasi, men marazi en akua ghua Nasonin dipenimin e ikiamin naghin e ati. A Saiprusin gumazir bar faraghavira Iesus gifogha an gin zuim.

¹⁷ Egha e Jerusalem otozima, Kraisin adarazi e bagha bar akonge. ¹⁸ Egha amimzaraghan, Pol en marazi ko Jemsin ganasa zui. Dughiar kamin siosin gumazamizir dapaniba bar, uaghan iti. ¹⁹ Pol dughiar aghuim me ganigha, Ekiam Kantrin Igharazibar Gumazamizibar tongin an dafarimin amizir biziba bar dar gun me migei.

Gumazir dapaniba Godin Dipenimin mangasa Pol migei

²⁰ Ezi Kraisin adarazir gumazir dapaniba kamaghin oregha Ekiamin ziam fe. Egha me Pol migia ghaze, "En anav, ni fo Judan gumazamizir bar aviriba nighnizir gavgavim Ekiamin iti. Egha me bar Moses Osirizir Araziba bagha gavgafi. ²¹ Ezi gumazir maba me migia ghaze, Pol Judan gumazir Kantrin Igharazibar Gumazamizibar tongin itiba Moses Osirizir Arazibar gin mangan men anogorosi. Egha

20:36: Ap 21:5 **20:36:** Aposel 21:5 **20:38:** Ap 20:25 **20:38:** Aposel 20:25 **21:4:** Ap 20:23, 21:12 **21:4:** Aposel 20:23; 21:12 **21:6:** Ap 20:36 **21:6:** Aposel 20:36 **21:8:** Ap 6:5, 8:5, 8:26, 8:40, Ef 4:11, 2 Ti 4:5 **21:8:** Aposel 6:5; 8:5; 8:26; 8:40; Efesus 4:11; 2 Timoti 4:5 **21:9:** Jol 2:28, Ap 2:17 **21:9:** Joel 2:28; Aposel 2:17 **21:10:** Ap 11:28 **21:10:** Aposel 11:28 **21:11:** Jo 21:18, Ap 20:23, 21:33 **21:11:** Jon 21:18; Aposel 20:23; 21:33 **21:12:** Mt 16:22 **21:12:** Matyu 16:22 **21:13:** Ap 20:24 **21:13:** Aposel 20:24 **21:18:** Ap 15:2, 15:13, Ga 1:19, 2:9 **21:18:** Aposel 15:2; 15:13; Galesia 1:19; 2:9 **21:19:** Ap 15:4, 15:12, Ro 15:18-19 **21:19:** Aposel 15:4; 15:12; Rom 15:18-19 **21:20:** Ap 15:1, 15:5, 22:3, Ro 10:2, Ga 1:14 **21:20:** Aposel 15:1; 15:5; 22:3; Rom 10:2; Galesia 1:14 **21:21:** Ap 16:3, Ga 2:3 **21:21:** Aposel 16:3; Galesia 2:3

ghaze, ia uan boribar mikarzir mogomebar iniba aghoran marki, egh Judaba e uan arazibar amuan marki. ²² E fo, ni izezi, me oregham, eghti e ua manmaghin damuam? ²³ Ni kamaghin damu. Kagh e ko itir gumazir pumuning ko pumuning God ko akar dikirizir gavgavir mam gami. ²⁴ Ni me inigh ia Godin damazimin zueghsi, arazir kam damu. Egh me uan dapanir arizibagh isamin ofaba, ni adagh ivezam. Ni kamaghin damightima, gumazamiziba bar fogh suam, ka ti akar ifavaritam, ezi ni uaghan Judan Arazibagh ami.* ²⁵ Ezi Kantrin Igharazibar Gumazamizir Iesusin gin zuiba, e akinafarir mamin uan nighnizim osirigha me bagha fomira anemada. Egha me migia ghaze, ia marvir guabar ofa gamir asizibar aman marki. Egh ia uaghan asizir ghuziba itiba koma asizir me firagharim dafa misozibar aman marki, egh uari isi dakuva arazir kurabar amuan marki.”

²⁶ Kamaghin amizi, Pol tagha ghua gumazir kaba ini. Egha amimzaraghan, me ghua arazir Godin damazimin zueghamim, a me ko a gamigha, Godin Dipenir miriamin aven ghua ofa gamir gumazibav gia ghaze, dughiar manamin e Godin damazimin zueghamin arazimin dughiam givaghti, me e bagh vaghvagh ofa damuam.

Judan gumaziba Godin Dipenimin Polin suira

²⁷ Ezi dughiar 7pla givasava amima Judan gumazir Esian Provinsin itiba Godin Dipenim avinizir divazimin aven Polin api. Egha gumazamizibar navibagh inivima me Polin suiragha kamaghin dia migei, ²⁸ “Israelin gumaziba, ia en akuragh! Gumazir kam, en gumazamizibagh asighasighasa, gumazir igharaziba ko nguibar igharaziba bar men sure gami. Egha Moses Osirizir Araziba ko Godin Dipenim gasighasigha migei. A uaghan Grighin gumaziba inigha Godin Dipenim avinizir divazimin aven ghua, God ua bagha inabazir Dipenim gamima a Godin damazimin mize.” ²⁹ (Me faragha Efesusin gumazim Trofimusin garima, a Pol ko nguibar ekiamin aven arui. Ezi me kamaghin nighnisi, Pol a inigha Godin Dipenim avinizir divazimin aven ghu.)

³⁰ Ezi nguibar ekiamin gumazamiziba bar naviba me ginivima, me tintinibar ivemara izi. Egha Godin Dipenimin miriamin Polin suiragha a kurugha zui. Egha me zuamira Godin Dipenimin miriamin tiar akar ekiaba ase.†

Romin midorozir gumaziba Polin suira

³¹ Egha Judan gumazamiziba aremeghamin midorozim Pol gamima Romin midorozir gumazibar ekiam oraki. Ezi nigirigiam ghua kamaghin a bato, Jerusalem gumazamiziba uariv sosi. ³² Ezi a zuamira midorozir gumazibar garir gumazir dapanir maba ko, midorozir gumaziba inigha me ivemara danganir gumazamizir avirim iti naghin zui. Ezi Pol misozir gumaziba midorozir gumazir ekiam ko an gumazibar ganigha Pol ataki.

³³ Ezi midorozir gumazibar gumazir dapanim iza Polin suiragha midorozir gumazibav geima, me senin pumuningin a ike. Ezi midorozir gumazibar gumazir dapanim, Judan gumazibar azara, “Kar tina, egha a tizim gami?” ³⁴ Ezi avirir ekiar kamin aven me pura tintinimin bizibav gei. Me niginir dafam gamima, midorozir gumazibar gumazir dapanim deragha bizitam baragha a gifozir puvati. Kamaghin amizi, a uan midorozir gumazibav kemezima, me a inigha uan dipenimin ghu. ³⁵ Pol dipenir kamin adiriziamin otivasava amima gumazamiziba a misoghasa bar kaghiram anerisi. Ezi midorozir gumaziba a gisaghpu. ³⁶ Ezi gumazamizir avirir men gin zuiba dia kamaghin migei, “A misueghti, an aremegh!”

Pol uan nighnizir gavgavimin gun Judabagh eghari

³⁷ Ezi me Pol inigha midorozir gumazibar dipenimin aven mangasava amima, a Grighin akamin men gumazir dapanimin azara, “Ki bizitam ni mikimam, o?”

Ezi midorozir gumazibar gumazir dapanim an azara, “Ni Grighin akam migei? ³⁸ Ki ghaze, ni Isipin gumazim, ni fomira gavman ko misogha, 4,000plan gumazir kuraba inigha ghua gumazamiziba puvatizir danganimin ghu. Ni gumazir kam?”

³⁹ Ezi Pol kamaghin migei, “Puvati. Ki Judabar gumazim, ki Silisian Distrighin aven

21:23: Diboboniba 6:13-21 **21:24:** Ap 18:18 **21:24:** Aposel 18:18 * **21:24:** Ni Aposelbar Ingangariba 18:18in gan, uaghan Diboboniba 6:1-21. **21:25:** Aposel 15:29 **21:26:** Nam 6:13, Ap 24:18, 1 Ko 9:20 **21:26:** Diboboniba 6:13; Aposel 24:18; 1 Korin 9:20 **21:27:** 2 Ti 1:15 **21:27:** 2 Timoti 1:15 **21:28:** Ese 44:7, Ap 6:13
21:28: Esekiel 44:7; Aposel 6:13 **21:29:** Ap 20:4, 24:5-6, 2 Ti 4:20 **21:29:** Aposel 20:4; 24:5-6; 2 Timoti 4:20
† **21:30:** Divazir aviriba Godin Dipenim okari, ezi Kantrin Igharazibar Gumazamiziba divazir faraghavira itimrama aven mangam. Akar kam, “Me Pol kurugha Godin Dipenimin divazir azenan itimin ghu,” a divazir namba 2 migei. Tiar akaba me da ase, kar namba 2in divazimin tiar akaba. Kamaghin gumazamiziba danganir ekiar uari akuvir itimin iti, kar Godin Dipenimin divazir namba 1 an okarizim. **21:33:** Ap 20:23 **21:33:** Aposel 20:23 **21:36:** Lu 23:18, Jo 19:15, Ap 22:22 **21:36:** Luk 23:18; Jon 19:15; Aposel 22:22 **21:38:** Ap 5:36-37 **21:38:** Aposel 5:36-37

itir nguibam Tarsusin gumazim. Ki ziam itir nguibar ekiamin gumazim. Ki ni azai, ni nan amamangatighi, ki akatam gumazamizibav kimasa.”

⁴⁰ Ezi midorozir gumazibar gumazir dapanim a mikemezi, Pol adiriziamin tughu uan dafarimra gumazamiziba aminifa. Ezi me bar moghira nimira itima, a Hibrun akamin me migei.

22

¹ “Nan adarazi ko nan afeziaba, ia oragh. Ki datirighin deravira ia geghanam. Ki osimtizitam gamizir puvati.”

² Ezi me a barazima, a Hibrun akam me migeima, me bar nimira iti. Ezi Pol kamaghin migei, ³ “Ki Judan gumazir mam, nan amebam Silisian Distrighin, Tarsusin nguibamin na bate. Ezi ki Jerusalemin nguibar ekiamin ikiava aghungi. Ki Gamalielin dafarimin itima, a en ovavibar arazibar nan sure gamizi, ki bar deravira dagh fo. Egha ia datirighin ami moghin ki Godin gin mangasa bar gavgafi. ⁴ Ki faragha gumazamizir nighnizir gavgaviba itiba, me Tuavir Kamin zuima, ki me gasighasisi. Egha ki men suigha senbar me ikiava kalabus garisi. ⁵ Godin ofa gamir gumazibar dapanim ko Judan kotin aven itir gumazir aruaba bar nan arazibagh fo, me dar gun ia mikimam. Me Judan Damaskusin itir en darazi bagha osirizir akinafariba na ganingi. Ezi ki ghaze, ki gumazamizir nighnizir gavgaviba itir Tuavir Kamin gin zuiba, kalabusbar min me inigh Jerusalemin iziva, mizaziba me daningam. Egha ki bizir kam bagha Damaskusin ghu.”

Pol manmaghin amigha datirighin Iesus bagha nighnizir gavgavim an iti (Aposel 9:3-19; 26:12-18)

⁶ Pol migia ghua, ua kamaghin me migei, “Ki aruer arizimin Damaskusin boroghira zuima, angazangarir gavgavim Godin Nguibam ikia bar na gisira. ⁷ Ezi ki nguazim girigha orazima, tiarir mam na migei, ‘Sol! Sol! Ni manmaghsua na gasighasisi?’

⁸ “Ezi ki an azara, ‘Ekiam, ni tina?’

“Ezi tiarir kam na ikara, ‘Ki Nasaretin gumazim Iesus, ni na gasighasisi.’ ⁹ Ezi na ko zuir darasi, me angazangarimin ganigha,

me migirigiam baragha deragha fozir puvati, tina na migei.

¹⁰ “Ezi ki azara, ‘Ekiam, ki manmaghin damuam?’

“Ezi Ekiam na migei, ‘Ni dikavigh Damaskusin mangi. Eghti gumazitam munagh, ki ni bagha misevezir ingangariba bar, dar ni mikimam.’ ¹¹ Ezi angazangarir kam nan damazimning okavizi, ki garir puvati. Kamaghin amizi, na ko itir darazi me uan dafaribar nan suigha Damaskusin ghu.

¹² “Ezi gumazir mam, an ziam Ananias, a God baghavira ikiava, egha Moses Osirizir Araziba bar deraghavira dar gin zui. Ezi Judan Damaskusin itir darasi, me a migia ghaze, a gumazir aghuim. Ezi a iza nan gari. ¹³ A iza nan boroghin tughu, kamaghin na migei, ‘Nan aveghbuam, Sol, nin damazimning ua deragh.’ Ezi dughiar kamra, ki maghira an gari.

¹⁴ “Ezi Ananias na migei, ‘En ovavibar God uan nighnizim gifoghasa ni ginaba. Ni Gumazir arazir aghuibagh amir kamin ganiva, an akamin otivir migirigiba baragh. ¹⁵ Ni an akam akun, egh ganigha oraghizir bizibar gun gumazamiziba bar me mikimam. ¹⁶ Ezi datirighin ni tizibav zuai? Ni dikavigh ruegh, an ziamin dighima a nin arazir kuraba gin amadagh.’”

God Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bagha Pol amada

¹⁷ Egha Pol migia ghua ua kamaghin migia ghaze, “Ki gin uamategha Jerusalemin izegha, Godin Dipenimin aven ikia God ko migia irebamin min bizimin gari. ¹⁸ Ki Ekiamin garima a na migei, ‘Ni zuamira dikavigh Jerusalem ategh mangi. Ni kagh nan akam akuntima, me a bareghan kogham.’

¹⁹ “Ezi ki a ikaragha ghaze, ‘Ekiam, gumazir kaba me uari fo, ki God ko migeir dipenibar ghua gumazamizir nighnizir gavgavim nin itibar suigha me kalabus garigha, me misosi. ²⁰ Ezi nin akam akurir gumazir kam Stiven, me a misoghezi an areme. Ki an boroghin tughav ikia, uan damazimin arazir kamin garima a dera. Ezi ki Stiven misoghezi an aremezir adarazir korotiar ruaribar gari.’

22:3: Ap 5:34-39, 9:11, 21:39, 26:5, Ro 10:2, 2 Ko 11:22, Ga 1:14, Fl 3:5 **22:3:** Aposel 5:34-39; 9:11; 21:39; 26:5; Rom 10:2; 2 Korin 11:22; Galesia 1:14; Filipai 3:5 **22:4:** Ap 22:19, 26:9-11, Fl 3:6, 1 Ti 1:13 **22:4:** Aposel 22:19; 26:9-11; Filipai 3:6; 1 Timoti 1:13 **22:4:** Aposel 8:3 **22:5:** Ap 9:2 **22:5:** Aposel 9:2 **22:6:** Ap 9:3, 26:12-13 **22:6:** Aposel 9:3; 26:12-13 **22:12:** Ap 9:17, 10:22, 1 Ti 3:7 **22:12:** Aposel 9:17; 10:22 **22:14:** Ap 9:15, 1 Ko 9:1, 11:23, Ga 1:12 **22:14:** Aposel 9:15; 1 Korin 9:1; 11:23; Galesia 1:12 **22:15:** Ap 23:11, 26:16 **22:15:** Aposel 23:11; 26:16 **22:16:** Ap 2:21, 9:11, 9:18, Ro 10:13, Hi 10:22 **22:16:** Aposel 2:21; 9:11; 9:18; Rom 10:13; Hibru 10:22 **22:18:** Ap 9:29-30 **22:18:** Aposel 9:29-30 **22:19:** Ap 8:3, 22:4, 26:9-11 **22:19:** Aposel 8:3; 22:4; 26:9-11 **22:20:** Ap 7:58, 8:1 **22:20:** Aposel 7:58; 8:1 **22:21:** Ap 9:15, 13:2, 13:46, Ga 1:15-16, 1 Ti 2:7 **22:21:** Aposel 9:15; 13:2; 13:46; Galesia 1:15-16; 1 Timoti 2:7

21 “Ezi Ekiam kamaghin na migei, ‘Ni mangi. Ki saghon itir gumazamizir Kantrin Igharazibar Itiba bagh ni amangam.’”

Pol midorozibar gumazibav gia ghaze, ki Romin gumazim

22 Ezi gumazamizir avirim Polin migirigiaba baragha ghua migirigiar kam gami, a Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bagh mangasa. Ezi Judaba maghira tiariba akara, a dagarvasi, “E a misueghti an aremekal! Gumazir kamaghin amim nguazimin ikian kogham.”

23 Egha me dagarvagha uan korotiaba makurava nguazir minemniaba pin da akuri. 24 Ezi Romin midorozir gumazibar gumazir dapanim, uan midorozir gumazibav geima, me Pol inigha uan dipenibar ghue. A kamagh deragh foghasa, manmaghin amizi me kamaghin Pol dagarvasi. Kamaghin a bizir kam gifoghasa, uan midorozir gumazibav keme, ia a fozoregh an azangsigh. 25 Ezi me Polin soroghafariba ikegha a fozoroghasa. Ezi Pol gari, Romin midorozir gumazir 100plan garir gumazir dapanim tughav itima, Pol an azara, “Romin gavman osirizir arazitam, Romin kantrin gumazitam damuasa ian amamangati, o puvati? Ki Romin gumazim. Ia na kotiam gatizir puvatigha egh na fozoroghasa.”*

26 Ezi midorozir gumazibar garir gumazir dapanim kamaghin oregha, Romin midorozir gumazibar gumazir dapanim bagha ghua kamaghin a migei, “Ni manmaghin damuam? Kar Romin gumazim.”

27 Ezi midorozir gumazibar gumazir dapanim Pol bagha ghua an azara, “Ni na mikim, ni Romin gumazimra?”

Ezi Pol a ikaragha ghaze, “Are, kirara.”

28 Ezi midorozir gumazibar gumazir dapanim kamaghin migei, “Ki ivezir dafam gamigha, egha Romin gumazimin oto.”

Ezi Pol kamaghin a migei, “Nan afeziam, a Romin gumazim, ezi ki Romin gumazim.” 29 Ezi an azangsighasava amir gumaziba me kamaghin oregha, zuamira uarigh ekuigha saghuiamin tuivighav iti. Ezi midorozir gumazibar gumazir dapanir senin Pol ikezim a fo, Pol Romin gumazimra. Kamaghin amizi, a uaghan atiatiing.

Pol Judan kotin aven akam akuri

30 Ezi amimzaraghan midorozir gumazibar gumazir dapanim bar deragh foghasa, Pol arazir kurar manam gamizi, Judaba a migei. Ezi a Polin senba frigha, Godin ofa gamir gumazir ekiaba ko Judan kotin aven itir gumaziba bar men diazi, me iza uari akufa. Ezi a Pol inigha ghuaghira men damazimin anetizi a tughav iti.

23

1 Egha Pol dikiravira Judan kotin aven itir gumazibar garava kamaghin me migei, “Nan adarasi, ki ingangarir God baghava amizim, ki bar deravira a gamua iza datirighin tu. God nan nighnizibagh fo, ki uan araziba deravira da tuisigha arazir aghuimin gin zui.” 2 Pol kamaghin mikemezi, ofa gamir gumazibar dapanim, Ananias, Polin akam misoghasa an boroghin itir gumazibav gei.

3 Ezi Pol kamaghin a migei, “God uaghan ni misuegham! Ni mati dipenir birir kuram, me azenan aneghefe. Eghti me aven an kuramin ganan kogham. Ni magh aperaghav ikia Moses Osirizir Arazibagh isin tugh na kot garisi. Egha ni na misoghasa migeir migirigiamin ni uabi Moses Osirizir Arazim gasighasisi.”*

4 Ezi Polin boroghin tuivighav itir gumaziba kamaghin migei, “Ni Godin ofa gamir gumazibar dapanim akar kuramin a migei.”

5 Ezi Pol kamaghin migei, “Nan adarasi, ki kamaghin fozir puvati, an ofa gamir gumazir dapanir ekiam. Godin Akinafarimin osirizim kamaghin iti, ‘Ia akar kuratam uan gumazir dapanitam mikiman kogh, an ziam gasighasighan kogham.’”

6 Ezi Pol fo men marazi Sadyusiba, ezi marazi Farisiba. Ezi a Judan kotin aven itir gumazibar diagha kamaghin migei, “Nan adarasi, ki Farisin mav, nan afeziam a Farisin gumazim. Nan nighnizir gavgavim kamakin, ovengeziba ua dikavam. Me bizir kam bagha na isa kot gati.”

7 Polin migirigiam me gamizi Farisiba ko Sadyusiba me uari abigha, egha uari adosi.

8 (Sadyusiba ghaze, ovengeziba ua dikavan kogham, egha uaghan ghaze enselba ko duaba itir puvati. Ezi Farisiba ghaze, bizir kaba bar iti.)

22:22: Ap 21:36 22:22: Aposel 21:36 22:25: Ap 16:37 22:25: Aposel 16:37 * 22:25: Ni akar Aposel 16:37in itimin gan. Romin Arazir mam kamaghin migiava anogoroke, me Romin gumazitam bar fozoroghan kogham.

22:29: Ap 16:38 22:29: Aposel 16:38 23:1: Ap 24:16, 1 Ko 4:4, 2 Ko 1:12, 2 Ti 1:3 23:1: Aposel 24:16; 1 Korin 4:4; 2 Korin 1:12; 2 Timoti 1:3 23:2: 1 Kin 22:24, Jer 20:2, Jo 18:22-23 23:2: 1 Atriviba 22:24; Jeremia 20:2; Jon 18:22-23 23:3: Wkp 19:35, Lo 25:1-2, Mt 23:27-28, Jo 7:51 23:3: Godin Araziba 25:1-2; Matyu 23:27-28; Jon 7:51

* 23:3: Ofa Gami 19:15 kamaghin migei, gumazir kotiam barazim an arazir aghuimra kotin a damu. Pol ti migirigiar kam ginighnigha egha kamaghin migei, ofa gamir gumazibar dapanim uabi Moses Osirizir Arazim abiki. 23:5: Kis 22:28 23:5: Ua Me Ini 22:28 23:6: Ap 4:2, 24:15, 24:21, 26:5, Fl 3:5 23:6: Aposel 4:2; 24:15; 24:21; 26:5; Filipai 3:5 23:8: Mt 22:23, Mk 12:18, Lu 20:27 23:8: Matyu 22:23; Mak 12:18; Luk 20:27

⁹ Kamaghin amizi, adoghodozir dafam otozi Judan Arazibagh fozir gumaziba (me Farisiba), me dikavigha pamtem migia ghaze, "Gumazir kam osimtiziba an puvati. A ti guizbangira migei, ensel o duam ti a mikemghama." ¹⁰ Men odorozir bar gavgavizima midorozir gumazibar gumazir dapanim kamaghin atiatingi, Judaba Pol misoghiva a gekuti, an asighiregham. Kamaghin amizi, a midorozir gumazibav kemezi me ghuaghira me da anemikegha a inigha midorozir gumazibar dipenimin ghu.

¹¹ Ezi aminim tirazi ua dimangan, Ekiam an boroghin tughu ghaze, "Ni atiatingan marki! Ni Jerusalemin nan gun mikemezi moghira ni nan gun Rom in me mikim."

Judaba Pol misueghti an aremeghasa akam akiri

¹² Egha amimzaraghan Judan gumaziba uari akuvagha Pol misueghti an aremeghasa God ko akam akiri. Me kamaghin akam akira ghaze, "E daghetam o dipatam rameghan kogh, mangiti dughiar Pol aremeghamim otogham."

¹³ Akam akirizir gumazir kabar dibobonim, 40 gafira. ¹⁴ Egha me ofa gamir gumazir ekiaba ko Judabar gumazir aruaba bagha ghua kamaghin me migei, "E kamaghin akam akira ghaze, e Pol misueghti an aremeghti, e gin daghetam amam."

¹⁵ Ezi datirighin ia ko Judan kotin aven itir gumaziba, ia midorozir gumazibar gumazir dapanim kamaghin a bagh ifar akam amadagh, "E Pol in migirigiar otevitam deravira a gifoghasa. Eghti e a bagh piragham. A tighar izi ia bativti, e a misueghti an aremegham."

¹⁶ Me migeima Pol in amizimin otarim oregha ghua midorozir gumazibar dipenimin Pol mikeme.

¹⁷ Ezi Pol Rom in midorozir gumazir 100plan garir gumazir dapanimin diagha ghaze, "Otarir igiar kam inigh midorozir gumazibar garir gumazir dapanim bagh mangi. A bizir mam in a mikimasa."

¹⁸ Ezi midorozir gumazibar garir gumazir dapanim Pol in amizimin otarim inigha midorozir gumazibar gumazir dapanim bagha zui.

Egha midorozir gumazibar garir gumazir dapanim ghaze, "Kalabusin itir gumazim Pol na bagha akam amada. Egh otarir igiar kam inigh ni bagh izasa nan azara. Otarir

igiar kam ni mikimamin migirigiar mam iti, kamaghin ki a inigha ni bagha izi."

¹⁹ Ezi midorozir gumazibar garir gumazir dapanim, otarimin dafarimin suiragha aning miriamin ghugha an an azara, "Ni tizimin na mikimasa?"

²⁰ Ezi otarim ghaze, "Judaba nin azangsighasa akam akiri. Me ghaze, ni Pol amadaghti a gurumzaraghan Judan kotin mangam. Me ifara ghaze, a mangiti Judan kot deravira an migirigiaba iniam.

²¹ Gumazibar dibobonim 40 gafira, me an aravagha a bagha monge. Kamaghin amizi, ni me baraghan marki. Me akam akirigha gifa, me daghetam ko dipatam ameghan kogh mangi me a misueghti an aremeghvira givagham. Datirighin ni men amangatighamin akamra, me a baghaviram oragha iti."

²² Ezi midorozir gumazibar garir gumazir dapanim, amemaga akar gavgavim kamaghin a migei, "Ni na mikemezi bizir kam tavin mikiman marki."

Me Pol amadazi a gavmanin gumazir ekiam, Feliks bagha ghu

²³ Egha midorozir gumazibar garir gumazir dapanim, uan midorozir gumazir 100plan garir gumazir dapanir pumuningin diagha kamaghin aning migei, "Gua 200plan midorozir gumaziba ko 70plan midorozir gumazir hoziabagh apiaghira misoziba ko 200plan afuzibar misozir midorozir gumaziba akumakum. Egh ia 9 kloghin datirighin dimagarimin Sisarian mangi. ²⁴ Egh Pol isin dapiamin hoziataba, ni uaghan da inigh. Eghti a deravira mangi gavmanin gumazir ekiam Feliks bativam."

²⁵ Ezi midorozir gumazibar garir gumazir dapanim kamaghin akinafarim osiri:

²⁶ Ki Klodius Lisias.

Ki bar pin itir gavmanin gumazir ekiam Feliks bagha akinafarim osiri.

Dughiar aghuim, ni deravira iki.

²⁷ Judaba gumazir kamin suiragh a misueghti an aremeghasa. Ki kamaghin fo, a Rom in gumazim, ezi ki uan midorozir gumaziba ko ghua uam a ini.

²⁸ Ki foghasa, me bizir tizim bagha akam a gasi. Egha ki a inigha men kotin ghu. ²⁹ Ki kamaghin fo, me uan osirizir arazibar migirigiam gamua pura akaba a gasi. An aremegham o kalabusin mangamin arazitam gamizir puvati. ³⁰ Gumazir mam na mikemezi, ki fo, me a misueghti

23:9: Ap 5:39, 22:7, 22:17-18, 25:25 **23:9:** Aposel 5:39; 22:7; 22:17-18; 25:25 **23:11:** Ap 18:9, 19:21, 27:23-24, 28:16-23 **23:11:** Aposel 18:9; 19:21; 25:11; 27:23-24; 28:16-23 **23:15:** Ap 25:3 **23:15:** Aposel 25:3 **23:27:** Ap 21:30-33, 22:25-27, 24:7 **23:27:** Aposel 21:30-33; 22:25-27; 24:7 **23:28:** Ap 22:30 **23:28:** Aposel 22:30 **23:29:** Ap 18:14-15, 25:19, 26:31 **23:29:** Aposel 18:14-15; 25:19; 26:31 **23:30:** Ap 23:20, 24:5-8 **23:30:** Aposel 23:20; 24:5-8

an aremeghasa, moga akabav sosi. Ezi ki ni bagha zuamira anemadi. Egha akam a gasir gumaziba, ki uaghan nin damazimin me uan migirigiabar amuasa, me mikeme.

³¹ Ezi midorozir gumaziba akam baregha dimagarimin Polin akua ghua Antipatrisin oto. ³² Ezi amimzaraghan hoziabagh apiaghira misozir midorozir gumaziba a ko zuima, midorozir gumazir igharaziba uamategha uan dipenibar Jerusalem ghue. ³³ Ezi hoziabagh apiaghirir midorozir gumaziba Sisarian otogha akinafarin isa gavmanin gumazir ekiam ganiga Pol isava a ganingi. ³⁴ Ezi gavmanin gumazir ekiam akinafarinin ganigha Polin azara, "Ni provin sin manamin gumazim?"

Ezi Pol kamaghin migei, "Ki Silisian gumazim."

Gavmanin gumazir ekiam kamaghin oregha, ³⁵ ghaze, "Akam ni gasir gumaziba kagh otivighti ki nin kotiam baragham." Egha a Herotin dipenir ekiamin Pol atigh deraviram an ganasa, me mikeme.

24

Judan gumazir dapanir aruaba Pol kot gati

¹ Aruer 5pla givazima, Godin ofa gamir gumazibar dapanin Ananias, a Judan gumazir aruar maba ko Romin gavman osirizir arazibagh fozir gumazir mam, an ziam Tertulus, me Sisarian ghuahiri. Egha me Pol gasir akamin gun gavman gumazir ekiam migei, egha akar kam bagha me Pol isi kot darighasa. ² Egha gavman gumazir ekiam Polin diazi an aven ghuzima, Tertulus, Feliksin damazimin maghiram akaba a gasi. A kamaghin migei, "Gumazir Ekiam Feliks, ni en akurazima e dughiar ruarimin bar deraghvira iti. Nin nighnizir aghuarimin ni en akurvagha en kantrin aven itir bizir aviribar akiri. ³ Nguibaba bar ko dughiba zurara e bar ni minabi: Feliks, ni bar gumazir aghuim.

⁴ "Ezi ki nin suiraghtima ni dughiar ruarimin ikeghan kogham, ni en deragh en akar otevim baraghasa, ki nin azangisi.

⁵ "E gumazir kamin garima an osimtizir aviribagh ami. A Judan nguibaba bar dar adariba ko midoroziba forma da otifi, a

Nasaretin ifarir darazir gumazir dapanim. ⁶⁻⁸ Egh uaghan, a Godin Dipenim damuti, a Godin damazimin mizegh ikuvighasava ami. Bizir kam bagha e an suighasa. Kamaghin ni uabi gumazir kamin azaragh, egh deraghvira akar e a gasibagh fogham."*

⁹ Ezi Judaba uaghan Tertulusin akuragha akaba bar Pol gasi. Me kamaghin migei, bizir kaba bar guizbangira.

Pol Feliks migei

¹⁰ Ezi gavmanin gumazir ekiam mikimasa dafarin Polin akuizima, a kamaghin me ikaragha ghaze, "Ki fo, azenir aviriba ni gumazamizir kabar jasin iti. Kamaghin ki nin akam ikarvaghasa nan navim bar dera.

¹¹ Ezi ni puram azangisigh, egh fogham, ki 12plan dughiar ghuzibara, Godin ziam fasa Jerusalem ghuavanabo. ¹² Ezi akam na gasibar damazimin, ki gumazitam ko, Godin Dipenim danganimin aven akatamin anedoghezir puvati. Egha me nan gari, ki gumaziba God ko migeir dipeniba o Jerusalem aven me akua men navibagh inivizir puvati. ¹³ Ezi me datrighin na gasir akaba, me nin akaghamin tuavitam itir puvati. Akar me na gasir kam, a guizin akam puvati.

¹⁴ "Ezi ki guizbangira migei, ki en ovavibar Godin ziam fa egha Tuavir kamin zui. Tuavir kamin ziam Judaba kamaghin a dibori, ifarir darasi. Ki nighnizir gavgavim bar Moses Osirizir Araziba ikia, egha Godin akam inigha izir gumaziba osirizir akabar iti. ¹⁵ Ezi ki nighnizir gavgavim Godin ikia kamaghin fo, a gumazir ovengezibar amuti me ua dikavam. Gumazir aghuiba ko kuraba sara. A damuamin bizim, ki a bagha mizuai. Ezi akam na gasir gumaziba uaghan bizir kam bagha mizuai iti. ¹⁶ Kamaghin ki zurara God ko gumazimizibar damazimin uan araziba deravira da tuisigha, arazir aghuimin gin mangasa, pamtem ingari.

¹⁷ "Egha ki azenir mabar nguibar igharazibar ikegha, uamategha Jerusalem ize. Ki God daningamin ofaba ko gumazamizir onganarazibar akurvaghasa dagiaba inigha izi. ¹⁸ Ezi ki Godin Dipenimin itima me nan gari ki Godin damazimin zue. Gumazir avirim na ko itir puvatizi,

24:5: Ap 6:13, 16:20, 17:6, 21:28, 1 Pi 2:12, 2:15 **24:5:** Aposel 6:13; 16:20; 17:6; 21:28; 1 Pita 2:12; 2:15 **24:6-8:**

Ap 21:28-30 **24:6-8:** Aposel 21:28-30 * **24:6-8:** Fofozir gumazir maba kamaghin nighnisi, migirigiar otevir mam uaghan kagh iti. A kamaghin iti: "E uan araziba bagh a isi kot darighasa. Ezi puvati, midorozir gumazibar ekiam Lisias uan gumaziba ko izava en tongin an suiragha a gekui. Egha kamaghin migei, "Tina gumazir kam kot darighsi ni bagh kagh izi." **24:11:** Ap 21:17, 21:26, 24:17 **24:11:** Aposel 21:17; 21:26; 24:17 **24:14:** Ap 24:5, 26:22, 28:23, 2 Ti 1:3

24:14: Aposel 24:5; 26:22; 28:23; 2 Timoti 1:3 **24:15:** Dan 12:2, Jo 5:28-29, Ap 23:6, 26:6-7, 28:20 **24:15:** Daniel 12:2; Jon 5:28-29; Aposel 23:6; 26:6-7; 28:20 **24:16:** Ap 23:1 **24:16:** Aposel 23:1 **24:17:** Ap 11:29-30, 20:16, Ro 15:25-26, 2 Ko 8:4, Ga 2:10 **24:17:** Aposel 11:29-30; 20:16; Rom 15:25-26; 2 Korin 8:4; Galesia 2:10 **24:17:** Aposel 21:17-28

niginir aviriba uaghan puvati.[†] 19 Ezi Judan gumazir Esian itir maba, me iza nan suiki, kamaghin me akatam nan iki, me uari kagh iziva, nin damazimin na isi kot darigh. 20 Ezi dughiar ki Judan kotin aven tughav itim, gumazir kagh itir kaba me nan gar arazir kurar manam nan iti, me ni mikim. 21 Ezi ki men tongin tughav ikia dia mikemezir akam, me ti a gifongezir puvati. Akar kam, 'Gumazir ovengiziba ua dikavam, ezi bizir kam bagha me na inigha ian kot darighasa ize.'

22 Feliks men nighnizir gavgaviba ko arazir me Ekiamin gin zuir Tuavim gifogha gifa. Ezi Pol mikemegha givazima, Feliks Judabav gia ghaze, "Ia orarkegh. Midorozir gumazibar garir gumazir dapanim, Lisias, izitima, ki ian migirigiabar kiram." 23 Egha a Pol kalabus darighasa midorozir gumazibar garir gumazir dapanim migia ghaze, ni kalabusin gavgavim Pol damuan marki. Polin namakaba bizibar an akurvaghti ni men anogoroghan marki.

Feliks Polin tivazi an azenir pumuningin kalabusin iti

24 Dughiar maba givazima, Feliks uan amuim Drusila ko ize. A Judan amizim. Ezi Feliks Polin diagha an migirigiaba barazi a nighnizir gavgavim Kraiss Iesusin itir arazibav gei. 25 Ezi Pol Godin damazimin derazir arazimin migirigiam gamua navir ghurimin arazim dikabirir arazimin migirigiam gamua, Godin Kotiar Gin Izamin migirigiabagh ami. Ezi Feliks bizir kam baregha atiatigha ghaze, "Kamaghira tuzi, ni mangi. Ki gin dughiatam iki ua nin diagham." 26 Ezi dughiar kamra Feliks in nighnizim ghaze, Pol dagiataba inigh a danighi a Pol ateghita a mangam. Bizir kam bagha dughiar aviribar a Polin deima, a iza a ko migirigiabagh ami.

27 Ezi azenir pumuningin givazima, Porsius Festus a Feliks in danganim ini. Feliks Judabar amuti me a bagh bar akueghasa, a Pol ataghizi a kalabusin ikiavira iti.

25

Pol ghaze, Sisar nan kotiam baragham

1 Ezi Festus Judian Distrighin izezi, dughiar pumuningin ko mizekim givazima

a Sisaria ategha Jerusalem in ghuavanadi. 2 Festus Jerusalem in ghuavanabozi, ofa gamir gumazir ekiaba ko Judabar gumazir dapaniba Festus in kotiam in tughha akaba Pol gasi. 3 Me pamtem in kamaghin Festus migei, ni en akuragh gumazir kam amadaghti, a Jerusalem in ghuavanang. Me gumazir mabav gia ghaze, ia Pol misueghti an aremeghsi, mangi an aravagh mongegh. Kamaghin amizi, me kamaghin Festus migei. 4 Ezi Festus me ikara, "Pol a Sisarian kalabusin iti. Ezi ki gurumra Sisarian magiram. 5 Pol guizbangin osimtizim damighi, ia akam a gasisi, ian gumazir dapanir taba nan gin Sisarian magiri kotiam baragh."

6 Festus 8pla o 10plan arueba kamaghin me ko ikegha Sisarian iraghu. Egha amimzaraghan a kotin aperagha me mikemezi me Pol inigha a bagha izi. 7 Pol izava otozima Judan Jerusalem in ikegha izaghireziba an okarigha tuifi. Egha kamaghin migei, gumazir kam arazir kurar aviribagh ami. Egha me an osimtizitam Festus in akazir puvati.

8 Ezi Pol ua bagha kamaghin migei, "Ki Judabar arazitam abighizir puvati. Egha Godin Dipenim gasighasighizir puvati, egha osimtizitam Sisar gatizir puvati."

9 Ezi Festus Judabar akurvaghasa nighnigha Polin azara, "Ni kotiam bagh Jerusalem in ghuavanaboghiti, ki munagh akar me ni gasiba baragham? Ni kamaghin ifongez, o?"

10 Ezi Pol a ikara, "Kotin ki tughav itir kam, kar Sisarin kotiam. Kotin kamra, kar nan kot. Ni uaghan bar fo, ki osimtizitam in Judabagh amizir puvati. 11 Ki guizbangira ovengamin arazitam damighiva ovengam. Ki ovememin arimangighan kogham. Ezi Judaba na gasir migirigiaba, da mingariba puvatighi, tav na inigh Judabar dafarim datighan kogham. Sisar nan kotiam baraghasa ki ifonge!"*

12 Festus a ko kotiam barazir gumazibar nighnizim inigha, kamaghin Pol migei, "Sisar nin kotiam baraghsi, ni Sisar bagh mangi!"

Atrivim Agripa Polin kotiam barasi

† 24:18: Tertulus ves 6in aven Pol akam a gasa ghaze, Pol Godin Dipenim damuti, a Godin damazimin mizegham. Ezi Pol akar kam ikarvaghasa, kamaghin migei, a zuegha givagha gin Godin Dipenimin aven zui. 24:19: Ap 23:30, 25:16, 2 Ti 1:15 24:19: Aposel 23:30; 25:16; 2 Timoti 1:15 24:21: Ap 23:6, 28:20 24:21: Aposel 23:6; 28:20 24:22: Ap 23:26 24:22: Aposel 23:26 24:23: Ap 27:3, 28:16, 28:30 24:23: Aposel 27:3; 28:16; 28:30 24:27: Ap 25:9, 25:14 24:27: Aposel 25:9; 25:14 25:2: Ap 24:1, 25:15 25:2: Aposel 24:1; 25:15 25:3: Ap 23:12, 23:15 25:3: Aposel 23:12; 23:15 25:7: Ap 24:5-6, 24:13 25:7: Aposel 24:5-6; 24:13 25:8: Ap 24:12, 28:17 25:8: Aposel 24:12; 28:17 25:9: Ap 24:27, 25:20 25:9: Aposel 24:27; 25:20 25:11: Ap 23:29, 25:25, 26:31-32, 28:19 25:11: Aposel 23:11; 23:29; 25:25; 26:31-32; 28:19 * 25:11: Romin Arazibar mam ghaze, Romin gumazitam nighnisi, kotin aven me deragha an akam baraghizir puvati, egha a kotin azaraghti, Sisar uabi an kotiam baragham. Sisar, a Rombar atrivibar ziam.

¹³ Ezi dughiar maba givazima, Atrivim Agripa uan amuim Bernaisi ko aning Festusin gan dughiar aghuim a daningasa Sisarian zui.[†] ¹⁴ Aning dughiar aviribar Sisarian itima Festus Polin gun Atrivim Agripa migei. Festus ghaze, “Gumazir mam kagh iti. Feliks a isa kalabus gatizi a ikiavira ikia kagh iti. ¹⁵ Ki Jerusalem itima ofa gamir gumazir ekiaba ko Judabar gumazir aruaba akaba a gasa nan azangsigha ghaze, ki an osimtizim gun mikemeghti, midorozir gumaziba a misueghti an aremegham.

¹⁶ “Ezi ki kamaghin me migei, ‘Romin arazimra kara, me gumazitam puram a misueghan kogham. A faragh akam a gasir gumaziba ko kotiamin tugham. Egh a me ko me uarir ganam. Dughiar kam a ua bagh mikim suam guizin bizim o puvati.’

¹⁷ “Ezi me na ko kagh izezi, ki tong sugh-sughizir puvati. Egha amimzaraghan ki kotiam gaperagha gumazim inigh aven izasa mikemezi, me a inigha ize. ¹⁸ Akam asir gumaziba me akam Pol gasir dughiamin, ki orazi me arazir kuratam baghava a gasir puvati. Ki ghaze, an arazir kuratam gamizi, me akam a gasi. Ezi puvati. ¹⁹ Judaba uan nighnizir gavgaviba bagha Pol ko uari adosi. Egha aremezir gumazir mam Iesus, Pol ghaze, an angamira itima me bizir kam bagha uari adosi. ²⁰ Ki akar kamin mingarim buriava avenge. Ki deragha fozir puvati. Egha kamaghin an azai, ‘Ni ti Jerusalem mangiva akar me ni gasir kaba bagh kotiam damu?’ ²¹ Ezi Pol ghaze, ‘Ki kalabusin ikiam, eghti gin Sisar nan kotiam baragham.’ Kamaghin amizi, ki me mikemezi, me an suirazi a kalabusin iti. Eghti ki gin tuavitam batogh Sisar bagh anemangam.”

²² Ezi Agripa oregha kamaghin migei, “Ki uabi gumazir kam baraghasa.”

Ezi Festus kamaghin migei, “Ni gurumin an kotiam baragh.”

²³ Ezi amimzaraghan Agripa ko Bernaisi atrivimin kurukazir aghuaribagh amigha, midorozir gumazibar garir gumazir dapaniba ko nguibar ekiamin gumazir aruaba sara me gumaziba iti naghin aven zui. Ezi Festus mikemezi me Pol inigha aven ize.

²⁴ Ezi Festus kamaghin migei, “Atrivim Agripa ko ia kagh itir darazi bar, ia gumazir kamin gan! Judan gumazamizir Jerusalem itiba ko Sisarian kagh itiba, me

akam a gasa bar pamtem dia ghaze, ‘Ni a misueghti an aremegh, an angamira ikian marki!’ ²⁵ Ezi ki an aremeghamin arazir kuratam batozir puvati. Ezi Sisar an kotiam baraghasa Pol ifonge. Kamaghin ki a isa Romin anemadi. ²⁶ Ezi ki bizir tizitamra uan ekiam Sisar bagh an osirigh anemangam? Eghti a fogh suam, me bizir kam bagha akam a gasi. Kamaghin amizi, ia bar kagh itir gumaziba ko, nirara Atrivim Agripa, ki a inigha ia bagha ize. Eghti ni an kot bareghti, ki deravira an gun osiram.

²⁷ “Nan nighnizim, ki pura kalabuziar gumazitam amang, an arazimin gun osirighan koghti, kar arazir aghuim puvati.”

26

Pol Agripa migei

¹ Ezi Agripa kamaghin Pol migei, “Ni uabi uabi geghan.”

Ezi Pol uan agharim fegha uan akabav gia ghaze, ² “Atrivim Agripa, ki Judaba na gasir akar kam ikarvaghasa. Ezi bar dera ki an gun ni mikimam. ³ E Judaba, ni en araziba ko bizir e migia uari adoziba ni bar a dagh fo. Kamaghin amizi, ki nin azai, ni nimira daperagh iki nan akaba baragh.

⁴ “Judaba me bar na gifo, ki aghirimra itir dughiamin, ki uan nguibamin uan adarazir ko ikegha, gin ghua Jerusalem iti.” ⁵ Me fomira na gifo, egh me ifongehin, nan arazibar gun ni mikim. Ki uan igiamin ikia, Farisibar gumazir mamim otogha men arazibar gin zui. Ezi gumaziba men arazibar gin mangan bar iburaghuburaki.

⁶ “God fomira en ovaviba ko akar dikirizir mam gami. Ezi ki nighnizir gavgavim akar kamin ikiava a bagha datirighin kotin iti. ⁷ Ezi kar Godin akar dikirizim, en 12plan anababa, me Godin ziam arueba ko dimagaribar a fe, egha nighnizir gavgavim ikia bizir kam baghavira mizuai. O Atrivim, e bizir kam bagha mizuai, ezi bizir kamin, Judaba a bagha akaba na gasi.

⁸ “Manmaghin amizi ia gumazir maba ghaze, e nighnizir gavgavim God ikian kogham, a gumazamizir oveaghuezibar amuti me ua dikavam?”

⁹ “Fomira ki uabi ghaze, ki bizir bar aviribar amuti da Nasaretin gumazim Iesusin ziam gasighasigham.

[†] **25:13:** Atrivim Agripa, a Atrivim Herotin otarim. Atrivim Herot faragha Jonin dozim Jems misoghezi an areme. Ni akar Aposel 12 vin itimin gan. **25:14:** Ap 24:27 **25:14:** Aposel 24:27 **25:19:** Ap 18:15, 23:29 **25:19:** Aposel 18:15; 23:29 **25:20:** Ap 25:9 **25:20:** Aposel 25:9 **25:23:** Mt 10:18, Mk 13:9 **25:23:** Matyu 10:18; Mak 13:9

25:24: Ap 25:2-3, 25:7, 22:22 **25:24:** Aposel 22:22; 25:2-3; 25:7 ^{*} **26:4:** Pol, dughiar aghirimra itimin, a Tarsusin nguibar Silisian Provinsin itimin iti. Ni akar Aposel 22:3in itimin gan. **26:5:** Ap 22:3, 23:6, 24:15, 24:21, Fl 3:5 **26:5:** Aposel 22:3; 23:6; 24:15; 24:21; Filipai 3:5 **26:6:** Lo 18:5, Sng 132:11, Ais 7:14, Dan 9:24, Ap 23:6, 28:20 **26:6:** Daniel 9:24; Aposel 23:6; 28:20 **26:9:** 1 Tim 1:13 **26:9:** 1 Timoti 1:13 **26:9:** Aposel 8:3; 22:4-5 **26:10:** Ap 9:14, 9:21, Ga 1:13 **26:10:** Aposel 9:14; 9:21; Galesia 1:13

¹⁰ “Egha ki bizir kaba Jerusalemın dagh ami. Ki Godın ofa gamir gumazir ekiaba da gavgavim inigha, Kraisin adarazir aviriba isa kalabus gariki. Ezi gumazir dapaniba me misoghti me aremeghasa me migeima, ki uaghan ghaze, me aremegham. ¹¹ Egha dughiar aviriba ki God ko migeir dipenibar aven ghua, men suigha me misosi. Ki kamaghsua, me Iesusin ziam akar kurabar a mikim, egh nighnizir gavgavim Iesusin ikian kogham. Nan navim me bagha puv nan isi, ezi ki nguibar saghon itibar ghua me gasighasighasa me buri.”

*Pol uabi geghari, a manmaghin
Kraisin anavin oto
(Aposel 9:3-19; 22:6-16)*

¹² Egha Pol migia ghua ua kamaghin migei, “Ezi darorir kabar mam, ki Godın ofa gamir gumazir ekiaba da akar gavgavim ini, ezi me na amadazi ki Damaskusin nguibar ekiamın ghu. ¹³ O Atrivim, dughiam kamaghin 12 kloghin zuima, ki tuavimın ghua gari, angazangarir mam Godın Nguibamin ikegha izaghiri. Angazangarir kam bar gavgavigha, aruemin angazangarim gafiragha, na ko zui darazi bar e gisira. ¹⁴ Ezi e bar nguazim gire, egha ki orazima akar mam Hibrun akamin kamaghin na migei, ‘Sol, Sol, ni manmaghsua na gasighasighavira iti? Ki nin akurvaghasava amima, ni nan akurvazim tivagha, uabi osimtizim uabi ganidi.’

¹⁵ “Ezi ki an azara, ‘Ekiam, ni tina?’

“Ezi Ekiam na ikaragha ghaze, ‘Ki Iesus, ni na gasighasighavira iti. ¹⁶ Ni dikavigh tugh. Ki ni amiseveghti, ni nan ingangarir damuasa, ki datirighin ni bato. Ezi bizir datirighin otozir ni ganiziba ko bizir ki gin nin akakaghamiba, ni dar gun mikimam. ¹⁷ Eghti ki nin ganiva nin akurvaghham, eghti nin gumazamiziba ko Kantrin Igharazibar Gumazamiziba pazi ni damighan kogham. Ki me bagha ni amadi, ¹⁸ eghti ni men damaziba kuightima, me akirim ragh mitatemin arazir kurabagh asaragh, angazangarimın izi. Egh me Satanın atrivir gavgavim ateghiva, God bagh izi. Kamaghin ki men arazir kuraba gin amangti, me nighnizir gavgavim nan itir gumazamizibar tongin danganim iniam. Nan gumazamizir kaba, me nighnizir gavgavim nan itima, ki me gamizi me zue.

Ni ingangarir kam damuasa, ki me bagha ni amadi.”

Pol uan ingangarimın gun Agripa migei

¹⁹ Egha Pol ua kamaghin migei, “Atrivim Agripa, ki Godın Nguibamin izezir irebamin min bizimın ganigha an aghuazir puvati, ki an akam baraki. ²⁰ Egha ki faragha Damaskusin nguibamin akam akuni, egha Jerusalemın akam akunigha, Judan nguibaba bar dar akam akurava, uaghan Kantrin Igharazibar Gumazamiziba sara akam me mikira ghaze, ‘Ia uan navibagh iragh ua God bagh izi. Eghti ian arazir ia amiba, ian gun mikim suam, ia navibagh iragha gifa.’ ²¹ Ki bizir kabar akam akurima, Judaba na misueghti ki aremeghasa, me Godın Dipenir avizibar nan suira. ²² God nan akurazi ki deragha ikia iza datirikin, egha ki kagh tughav ikia akam me migei, gumazir kiniba ko gumazir ekiaba me bar. Akar kamra, Moses ko Godın akam inigha izir gumaziba fomira an gun mikeme. Ki uam akar igharazitam akuri puvati. ²³ Me kamaghin migia ghaze, Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim, Kraisi, a mizazim inigh aremegh, egh faraghivira ovevemın dikavighamin gumazimın otogham. Egh, a Godın angazangarimın gun Israelia ko Kantrin Igharazibar Gumazamizibav kimam.”

Pol, nighnizir gavgavim Godın ikiasa Agripa migei

²⁴ Pol akam akurvavira itima, Festus a daragha kamaghin a migei, “Pol, ni ongani! Ni suren aviribagh amizi, da ni gamima ni ongani!”

²⁵ Ezi Pol kamaghin a ikaragha ghaze, “Gumazir Aruam Festus, ki onganizir puvati, ki guizbangira migei, ki nighnizim iki-ava ki migei. ²⁶ Ezi Atrivim Agripa bizir kaba bar dagh fo, da modogha otozir puvati, ezi ki fo, bizir kaba a gitazir puvati. Kamaghin amizi, ki atiatir puvatigha dar gun bar Atrivim Agripa migei. ²⁷ Atrivim Agripa, ni nighnizir gavgavim Godın akam inigha izir gumazibar iti, o puvati? Ki fo, ni nighnizir gavgavim iti.”

²⁸ Ezi Agripa kamaghin Polın azara, “Ni ghaze, ni ti dughiar otevir kamın na damighti, ki Kraisin anavin otogham, o?”

²⁹ Ezi Pol a ikaragha ghaze, “Dughiar otevim o dughiar ruarim, ki kamaghin God ko

26:12: Ap 9:3, 22:6 26:12: Aposel 9:3, 22:6 26:16: Ap 22:15 26:16: Aposel 22:15 26:17: Ap 22:21
26:17: Aposel 22:21 26:18: Ais 35:5, 42:7, 42:16, Jo 8:12, Ap 20:32, 2 Ko 6:14, Ef 2:2, Kl 1:13 26:18: Aisaia 35:5;
42:7; 42:16; Jon 8:12; Aposel 20:32; 2 Korin 6:14; Efesus 2:2; Kolosi 1:13 26:20: Mt 3:8, Ap 9:20, 9:28-29, 11:26, 13:14
26:20: Matyu 3:8; Aposel 9:20; 9:28-29; 11:26; 13:14 26:21: Ap 21:30-31 26:21: Aposel 21:30-31 26:22: Lu
24:27, 24:44, Jo 5:46, Ro 3:21 26:22: Luk 24:27; 24:44; Jon 5:46; Rom 3:21 26:23: Ais 42:6, 49:6, Lu 24:26, 24:44-47, 1
Ko 15:20, Kl 1:18 26:23: Aisaia 42:6; 49:6; Luk 24:26; 24:44-47; 1 Korin 15:20; Kolosi 1:18 26:26: Jo 18:20 26:26:
Jon 18:20

mikimam, ni ko karasi ia datirighin nan akam baraki, ia bar nan min otivigham. Ezi bizir vamira, me senbar ia ikegh ia isi kalabus darighan, ki aghua.”

³⁰ Ezi Atrivim ko gavmanin dapanim ko Bernaisi ko gumazir me ko ikeziba, me dikavigha, ³¹ dipenim ategha ghua, uarira uariv gia ghaze, “Gumazir kam arazir kuratam damighiva, an aremegham, o a kalabusin ikiam. An arazir kuratam gamizir puvati.”

³² Ezi Agripa kamaghin Festus migei, “A uabi ghaze, Sisar nan kotiam baragham. A ti kamaghin mikemezir puvatigha, firighirighai.”

Pol Romin nguibar ekiamin zui 27

(Sapta 27–28)

Me Pol isa kurim gatizi a Romin zui

¹ Me, e kurim inigh Italin mangasa akam akirigha givagha, me Pol ko kalabuziar igharaziba sara isa 100plan midorozir gumazibar garir gumazir dapanimin dafarim gati. An ziam Julius, an Atrivim Sisarin garir midorozir gumazibar mav.*

² E Adramitiumin nguibamin kurimin bini. Kurir kamnagh Esian Provinsin itir ongarir mikebabar mangasa, ezi e an zui. Ezi Aristarkus, a Tesalonikan Provinsin itir nguibam Masedonian gumazim, a uaghan e ko iti.

³ E amimzaraghan Saidonin oto. Egha Julius arazir aghuim Pol gamua anetaghizi a uan adarazi bagha zuima, me dagheba ko bizibar an akurvasi. ⁴ E Saidonin ikegha uamategha zuima aminim bar gavgavizi, kamaghin e Saiprusin Arighatizimin aminim amirazir naghin zui. ⁵ E ongarir ekiam abigha Silisian Provins ko Pamfilian Provinsin dadarimning gitagha ghua, Lisian Provinsin itir nguibar ekiam Mairan oto. ⁶ Ezi 100plan midorozir gumazibar garir gumazir dapanim Aleksandrian, kurimin gari a Italin mangasa, ezi an e isava a gati. ⁷ Egha e dikavigha kurim dughiar aviribar nimira zuima e pamten ingarava ghua nimira Nidusin boroghin zuima, aminim bar gavgavizima kurim uan tuavim ategha ghua Kritin Arighatizimin oto, a Salmonin Arighatizimin nguazir otovin boroghin iti. Egha Kritin aminim ivai puvatizir danganimin ghuaghiri.

⁸ Aminim bar amirazi, e pamten ingara ongarir dadarimin boroghram anaga izava, danganir ziam Ongarir Mikebar Aghuim bato. Danganir kam a Lasean nguibamin boroghin iti.

⁹ Kurir darorir kam ikufi; ezi dughiar aviriba pura gifa. Ezi kamaghin Judaba dagheba ataghirazir dughiar kam otogha gifa. Ezi Pol kamaghin me migei,[†] ¹⁰ “Gumaziba, ki kamaghin nighnsi, e datirighira dughiar kuram bativam, kurim ko bizir avirir an itiba ko e sara, e bar ovengam.”

¹¹ Ezi midorozir gumazibar garir gumazir dapanim Pol baragham firin, kurimin ghuavim ko an suizir gumazimin migirigiam baraki. ¹² Kuritam aminir ekiamin ongarir mikebar kamin ikeghan kogham. A bar ikufi. Kamaghin gumazir aviriba mangivira ikiasa migei. Egha ghaze, me manmaghin Finiksin otivigh ikiti aminir kam givagham. Kar Kritin Arighatizimin itir ongarir mikebam. Finiks, a Kritin Arighatizimin Sautin ongarir mikebamin aven iti. An aruem ghuaghiri naghin gari.

Aminir ekiam ko ongarim dikafi

¹³ Ezi Sautin aminir amirizim dikafi. Ezi me ghaze, me ti derivara mangi ongarir mikebar me mikemezim batoghram. Egha kamaghin me kurimin anka asigha Kritin ongarir dadarimin miriamin zui. ¹⁴⁻¹⁵ Egha mong ikezi aminir bar gavgavim dikavigha ongarim gamima a puvira ingari. Me kamaghin aminir kam dibori, “Not ko aruem anadi naghin tizimin dikavir aminim.” A Kritin Arighatizimin vongin izava pamten kurim givava a munamadi. Aminim bar gavgavizi kurimin ingarir gumaziba kurimin suizir puvatigha kurim ataghizi aminim a givaima a pura zui. ¹⁶ E ghua Kaudan Arighatizimin miriamin ghue. Arighatizim aminim mong anepazazima e botin dozim gekuigha kurimin boroghin izasa bar ingangarir ekiam gami. ¹⁷ Ezi kurimin ingarir gumaziba botin dozim fegha pin anetigha, me benibar a ikegha, kurim sara a ikezi a gavgafi. Egh me mangi Afrikan ongarir dadarimin gigimin ghuanganan atiatigha, kurimin selba akunizi aminim kurim gisivaghsivazima a zui. ¹⁸ Ezi aminim ko ongarim virara bar gavgavigha puvira e misosi. Ezi amimzaraghan kurimin ingarir gumaziba kurimin aven itir biziba isava ongarimin

26:31: Ap 23:9, 23:29, 25:25 26:31: Aposel 23:9; 23:29; 25:25 26:32: Ap 25:11 26:32: Aposel 25:11 27:1: Ap 25:12, 25:25 27:1: Aposel 25:12; 25:25 * 27:1: Pol Jerusalem izima, Luk ti uaghan a ko ize. Ni Aposel 16:10 ko Aposel 21:17in gan. Ezi Pol Judia ategha Romin zuima, Luk ti uaghan a ko ghu. 27:2: Ap 19:29 27:2: Aposel 19:29 27:3: Ap 24:23 27:3: Aposel 24:23 † 27:9: Dughiar ekiar kam, a dughiar ekiar God gumazamizibar arazir kuraba da gin amadi. Ni Ofa Gami 23:26-32in gan. Ezi azenir dughiar kam, aminir ekiaba Mediterenianin Ongarir Ekiamin dikafi, ezi kuriba aruir puvati. 27:10: Ap 27:22 27:10: Aposel 27:22

da makuri. ¹⁹ Dughiar mikezimim me kurimim sel ko an biziba sara uaghan da makuri. Me uan dafaribar da isa da akuri. ²⁰ Egha dughiar aviribar e aruem ko mikovezibar garir puvati. Ezi aminim pamtem vavira iti. Kamaghin amizi, e abuan uarir akurvaghamin nighnizitam ua itir puvatigha ghaze, e arimighiregham.

²¹ Dughiar ruarimin gumaziba daghetam amezir puvatizi, Pol dikavigha men guamin tugha kamaghin migei, "Gumaziba, ia nan akam baregha, e Kritin Arighatizimra ikegha dughiar kurar kam batozir puvatizi, bizitaba oveghan koghai. ²² Ki datirighin ia mikimasa, en tav oveghan kogham. Kamaghin ia atiatingan marki, egh pura nimira iki. Kamaghin amizi, kurim uabira guizbangira bar ikuvigham. ²³ Ki Godin gumazim, ki an ziam fe. Ezi dimangan, Godin ensel iza na boroghin tugha kamaghin migei, ²⁴ 'Pol, ni atiatingan marki. Ni mangiti, Sisar nin kotiam baragh. Ni oragh, God nin azangsizim baregha givagha nin apangkufi. Gumazir ni ko kurimim itiba, me oveghan kogham.' ²⁵ Gumaziba, ia oragh! Ki nighnizir gavgavim Godin ikia kamaghin fo, God na mikemezi moghira biziba otivam. Kamaghin amizi, ia gavgavigh atiatingan marki. ²⁶ E kurim ateghti a mangi arighatizitamin dadarimin poroka."

²⁷ Ezi namba 14in aruemin dimagarimin, aminim e givarazi e Mediterenianin ongarir ekiam gisin zui. Ezi dimagarir arizim roghira izezima kurimim ingarir gumaziba nighnisi, e nguazimin boroghin izi. ²⁸ Kamaghin amizi, me ongarimin konim gifofoghasa benim akunizi a iraghu. Ezi ongarimin konim 40 mitan tu. Egha kurim mong isivagha ghuzi, me ongarimin abarima a 30 mitan tu. ²⁹ Ezi me kamaghin atiatingi, kurim mangi dagiataba iti naghin biraghiva bar misarighiregham. Egha me ankan 4pla kurimim girakirangin da akunigha, aminim zuamira tiasa me God ko migei. ³⁰ Egha kurimim ingarir gumaziba, me kurim ategh arasa tuaviba buri. Egha odava botin muziarim isa ongarim dafa. Egha ifara ghaze, kar kurimim guamin tir anka.

³¹ Ezi Pol kamaghin 100plan midorozir gumazibar garir gumazir dapanim ko midorozir gumazibav gei, "Gumazir kaba kurimim ikian koghti, ia ovegham." ³² Kamaghin midorozir gumaziba botin

muziarimin beniba aghorezi an ongarim giraghu.

³³ Egha aminim tiasava amima Pol daghetam amasa bar me gakaghori, "Ia, 14plan dughiaaba ian dighoriba mitivighav itima dagheba ian navibar puvati, ia daghetam amezir puvati. ³⁴ Ezi datirighin ki daghetam iniassa ia gakaghori. Daghem ian akuraghti ia gavgavigham. Ian tongin tav ikuvighan kogham. Ian dapanir arizitam oveghan kogham." ³⁵ A kamaghin mikemegha givagha, bretin mam inigha men damazibar God minabi. Egha anebigha maghiram anepi. ³⁶ Kamaghin amizi, me bar navir aghuarim ikia, egha uari dagheba api. ³⁷ E gumazir kurimim itiba, en dibobonim bar 276in tu. ³⁸ Egha me amegha naviba izevegha ghaze, kurim mighivghigh pirara ikiam. Egha me witin nar kurimim itiba isa ongarimim da akuri.

Kurim ikufi

³⁹ Ezi aminim tirazi aruem anadima, kurimim ingarir gumaziba ongarir dadarir e zuimin garava a gifozir puvati. Egha me ongarir mikebar mamim gari, a bar aven ghugha egha gigir aghuim iti. Ezi me ghaze, me deravira kurim damighti a ti gigir dadarir kamin azenan mangasa, me ifonge. ⁴⁰ Egha me ankabar suighizir beniba aghorezi da ongarim giraghue. Egha kurimim pul gamir pulin ekiamning ikezir beniba firi. Egha me aminim bagha kurimim guamin itir sel agurazi aminim kurim inigha dadarimin zui. ⁴¹ Ezi kurim ghua ongarir torimin itir gigir fightizimin ghuavanabogha, maghiram aperaghav iti. Kurimim guam gigim vuigha ghugha bar gavgafi. Ezi an ginkevim, ongarim izava a misozima a bar biaghire.

⁴² Midorozir gumaziba kamaghin nighnigha atiati, kalabusin gumazitaba mangiva dadarimin otivigh aregham. Egha me me misueghti me aremeghasa nighnisi. ⁴³ Ezi 100plan midorozir gumazibar garir gumazir dapanim, Pol aremeghan an aghua. Egha a midorozir gumazibar anogoroke. Afozofogha fozir adarasi, a me migia ghaze, ia kurimim uari akunigh afozofogh dadarimin mangi. ⁴⁴ Eghti igharaz darazi ter arariba ko kurimim arariba dagh isin mangi. Ezi me kamaghin bar moghira deravira nguazimin otifi.

‡ 27:19: Grighin akam deravira bizir kam a mikemezir puvati. 27:22: Ap 27:10, 27:31 27:22: Aposel 27:10; 27:31 27:23: Dan 6:16, Ap 23:11, Ro 1:9 27:23: Daniel 6:16; Aposel 23:11; Rom 1:9 27:24: Ap 23:11 27:24: Aposel 23:11 27:25: Ro 4:20-21, 2 Ti 1:12 27:25: Rom 4:20-21; 2 Timoti 1:12 27:26: Ap 28:1 27:26: Aposel 28:1 27:31: Ap 27:22 27:31: Aposel 27:22 27:34: 1 Kin 1:52, Mt 10:30, Lu 12:7 27:34: 1 Atriviba 1:52; Matyu 10:30; Luk 12:7 27:35: Mt 15:36, Jo 6:11, 1 Ti 4:3-5 27:35: Matyu 15:36; Jon 6:11; 1 Timoti 4:3-5 27:41: 2 Ko 11:25 27:41: 2 Korin 11:25 27:44: Ap 27:22-25 27:44: Aposel 27:22-25

28

Pol Maltan arighatizimin iti

¹ E deraghavira ghuava ongarir dadarimin otivigha, gara fo, e arighatizir mamın ti, an ziam Malta. ² Ezi gumazir arighatizir kamın itiba arazir aghuaribar e gami. Ezi amozim izima, en mikarziba bar orangi, kamaghın amızı, e avimin fingsasa, me e bagha avim atigha e inigha avim boroghira ghu. ³ Pol dazir pozir mam inigha da avim garisi. Ezi kuruzir mam dazibar aven itima, avir fefem a inizi an azenan oto. Egha kuruzim Polın agharım givigha guraghav iti. ⁴ Ezi arighatizir kamın itir gumazamiziba kamaghın an garima, kuruzim an agharım gitoroghav itima, me kamaghın uariv gei, “Gumazir kam ti gumazibav sozi me ariaghırir gumazim, an ongarımın aremezir puvati. Kamaghın amızı, aser arazir kuraba ikarvazim datirighın a ikarvaghā ghaze, an angamıra ikian kogham.” ⁵ Ezi Pol kuruzim kavkinizi an avim giraghu. Ezi bizitam Pol batozir puvati. ⁶ Ezi gumaziba pura Polın mizuai, me ghaze, an mikarzim ti buigham, o a ti irighiva aremegham. Me dughiar ruarımın an gara a mizua ghua puram an gari, bizitam a batozir puvati. Egha me ghaze, an aser mam.

⁷ Ezi nguazir mam danganir kamın boroghira iti, kar Publiusn nguazim, an arighatizimın gavman gumazir dapanim. An e inigha uan dipenimın ghuzi, e dughiar pumuning ko mizekimin a ko deraghvira iti. ⁸ An afeziar aria iti, an mikarzim an feima, a buarir dipabagh avi. Ezi Pol an ganasa aven ghugha, a bagha God ko mikemegeha, uan dafarimning a gisin atizima, a ghuamaghe. ⁹ A kamaghın amızı, arighatizir kamın itir arimariar gumazamiziba bar moghira izima a me gamima me ua dera. ¹⁰ Me arazir aghuibar e gami, ezi e kurim inigh mangasava amima, me bizir e puvatiziba isa e ganigava egha da isa kurim garisi.

Pol ghua Romın oto

¹¹ Ezi iakinir pumuning ko mizekim givazima e mangasa. Ezi kurir mam Maltan itima, amınir ekiamın dughiam gifa. An Aleksandrian nguibamin kurim. Kurimın guamın asem Susin otarir fufuzimningin nedazimning an iti. Aningin ziamning Kastor ko Polluks. ¹² Ezi e ghua Sirakyusin

otivigha, dughiar pumuning ko mizekimin an iti. ¹³ Egha e kagh dikavigha ghua Regiumın otifi. Egha amınzaraghan, Sautin amadaghan aminim dikavizi, e dughiar mizekimin Puteolin otifi. ¹⁴ E kagh Kraisin adarazir marazi batifi. Ezi me 7plan aruebar uari ko ikiasa e mikemezi, e me ko iti. Egha me ategha ghua Romın nguibar ekiamın oto. ¹⁵ Ezi nighnizir gavgavim Iesusin itir darazi Romın ikia e barazi e izima, me e bativasā izi. Ezi e Apusian biziba amadir danganım ko Pasindian Dipenir 3pla itir danganımın me batō. Ezi Pol men ganigha, God minabagha an navim gavgavim ini. ¹⁶ Egha e Romın otivizi, gavmanın gumazir dapanım Polın amamangatigha ghaze, a uabira dipenitamin ikiti midorozir gumazitam an ganam.

Pol Romın Akar Aghuim akuri

¹⁷ Ezi 3pla dughiaba givazima, Pol Judan gumazir dapanibar diazi, me iza uari akufa. Ezi a kamaghın me migei, “Nan aveghbuaba, ki bizitam e uan adarazi paza me gamizir puvati, o en ovavibar arazitam iriazir puvati. Ezi me Jerusalemın na kalabus gatighava, na isa Romın gumazibar dafarım gati. ¹⁸ Ezi me nan kotiam baragha, nan gara fo, ki arazir kuratam gamizir puvati. Ki tam damighiva ovegham. Kamaghın amızı, me na ataghiraghāsa. ¹⁹ Ezi Judaba kamaghın aghua. Kamaghın amızı, ki tuaviba ua puvati. Ki ghaze, Sisar nan kotiam baragham. Ezi ki uan adarazi akam me gasamin bizir mingaritam itir puvati. ²⁰ Ezi bizir kam bagha ki ian diazi ia ize. Kamaghın ki ian ganiva ia ko mikimasa. Ezi ki nighnizir gavgavim ikia mizuai bizir kam, Israelia bar uaghan a mizuai. Bizir kam bangin me datirighın senın kamın na ike.”

²¹ Ezi me kamaghın Pol ikara, “E Judian Provinsin gumaziba da akinafarir osirizir ni migeitam inizir puvati. Ezi Judan gumazitam iza eghaghanitam e geghara nigirigiar kuratam ni gamizir puvati. ²² E fo, nguibaba bar men gumazamiziba nigirigiar kurabar Judan aven itir dakozir igiar igharazir kam migei. Kamaghın amızı, e nin nighnizim baraghāsa.”

²³ Ezi me dughiar mam diborogha, gumazir aviriba iza Pol bagha a itir dipenir kamın zui. Mizarazimın ghua guaratizimın, a God Bizibagh Ativir Arazimın akam geghara an gun me migei. Egha Moses

28:2: Ro 1:14, 1 Ko 14:11, 2 Ko 11:27, Kl 3:11 **28:2:** Rom 1:14; 2 Korin 11:27 **28:5:** Mk 16:18, Lu 10:19 **28:5:** Mak 16:18; Luk 10:19 **28:6:** Ap 14:11 **28:6:** Aposel 14:11 **28:8:** Ap 19:11, 1 Ko 12:9, 12:28, Je 5:14-15 **28:8:** Aposel 19:11; 1 Korin 12:9; 12:28; Jems 5:14-15 **28:16:** Ap 24:23 **28:16:** Aposel 24:23 **28:17:** Ap 21:33, 24:12-13, 25:8 **28:17:** Aposel 21:33; 24:12-13; 25:8 **28:18:** Ap 22:24, 25:8, 26:31 **28:18:** Aposel 22:24; 25:8; 26:31 **28:19:** Ap 25:11 **28:19:** Aposel 25:11 **28:20:** Ap 24:15, 26:6-7, 26:29, Ef 3:1-2, 2 Ti 2:9, Fm 10, 13 **28:20:** Aposel 24:15; 26:6-7; 26:29; Efesus 3:1-2; 2 Timoti 2:9; Filemon 1:10; 1:13 **28:22:** Ap 24:5, 24:14, 1 Pi 2:12, 4:14 **28:22:** Aposel 24:5; 24:14; 1 Pita 2:12; 4:14

Osizirir Arazibar akaba ko Godin akam inigha izir gumazibar akabar, men nighniziba fa me migei. Egħa me nighnizir gavgavim akar kabar Iesusin ikiasa, a pamtemin me migei. ²⁴ Ezi marazi ghaze, Pol mikemezir akaba da guizbangira, ezi marazi nighnizir gavgavim dar ikian aghua. ²⁵ Egħa me uarira uarir tongin akaba uariv sogħa me mangasava amima, Pol akar abuananamin me migei, "Godin Duam guizbangira ian ovavibav keme. An akam inigha izir gumazim Aisaian akatorimin kamaghin ia mikeme:

26-27 "Ni gumazamizir kaba bagħ mangi, egh kamaghin me mikim:
 Gumazamizir kaba uan navir averiabar kua,
 ezi men kuariba oraghan aghua,
 ezi men damaziba okafi.
 Me kamaghin amizi, God ghaze, marki,
 men damaziba bizitamın ganighai, me fogħai,
 ezi men kuariba oreghai, ezi me fogħai.
 Ezi men naviba kuiaghirizi
 me migirigibagh fogħa
 navibagh iragħa na bagħa izima,
 ki ua me inigha
 me gamizi me deraghai.
 Me kamaghin damuan aghua,
 kamaghin me zurara oraghiva,
 egh deragh bizitamın mingarim
 gifogħan kogħam.
 Me zurara ganiva,
 egh deragh bizitamın ganighan
 kogħam."

²⁸⁻²⁹ Egħa Pol migia ghua, kamaghin migei, "Kamaghin amizi, ki kamagsua, ia kamaghin fogħ, Godin akurvazim, a Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bagħa anemadagħa gifa. Eghti me oragħam!"*

³⁰ Pol azenir pumuningin dipenir mam ikia egħa dipenir kam givesi. Ezi gumazamiziba an ganasa an dipenimin izima a bar akonge.†

³¹ Pol God Bizibagh Ativamin Dughiamin Arazimin akam akura, egħa Ekiam Kraıs Iesusin akabar gumazamizibar sure gami. Egħa a uaghan atiatir puvatizi, bizitam bar an tuavim apirizir puvati.

28:25: Ais 6:9-10, Mt 13:14 **28:26-27:** Ais 6:9-10 **28:26-27:** Aisaia 6:9-10; Jeremaia 5:21; Esekiel 12:2; Matyu 13:14; Rom 11:8 **28:28-29:** Sng 67:2, Lu 3:6, Ap 13:46-47, 18:6, 22:21, Ro 11:11 **28:28-29:** Onger Akaba 67:2; Luk 3:6; Aposel 13:46-47; 18:6; 22:21; Rom 11:11 * **28:28-29:** Fofozir gumazir mabar ghaze, migirigiar otevir mam uaghan iti. Akar kam kamakin, "Pol akar kam mikemegħa givazima, Judaba anetegħa għu. Ezi adarir dafar men tongin otozima me uarira uariv għa, akabar uariv sosi." **28:30:** Ap 28:16 **28:30:** Aposel 28:16 † **28:30:** Luk azenir pumuning Pol batozir bizimin gun e mikemezir puvati. Ezi gumazir maba ghaze, gavmanin gumaziba kalabusin a firizi a ghua nguivar igħarazibar Godin akam akuri. Ezi gumazir maba ghaze, Romın gavmanin gumaziba Pol misoghezima an aremes. **28:31:** Ap 4:31, 28:23, Ef 6:19 **28:31:** Aposel 4:31; 28:23; Efesus 6:19

Akinafarir Pol Romin Nguibar Ekiamin Itir Sios Bagha Osirizim O Rom Akar faragha zuim

Pol kamaghin ifonge, a mangiva Romin nguibar ekiamin itir Kraisin adarazir ganasa. Kamaghin amizi, an akinafarir kam osiri. A ghaze, a dughiar otevimin me ko ikegh, gin mangi kantri Spenin Akar Aghuim akunam. Akinafarir kamın, Pol bar deraghvira bigha Iesusin Akar Aghuim gun me migia, egha Iesusin gin zuir gumazamizibar ikirimirimın gun me migei.

Pol faragha Romın itir Kraisin adarazi migia ghaze, a zurara God ko migiava, men akurvaghasa Godin azangsisı. Egha gin an akinafarir kamın akar mingarim abigha ghaze, "Nighnizir gavgavimın tu-avimra e Godin damazimın gumazamizir aghuibar otivigham." (1:17) Pol kamaghin migia ghaze, gumazamiziba bar, me Judan adarasi o Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, me bar arazir kurabagh ami. Kamaghin amizi, God men apanguvigh ua me iniam. Gumazamizir nighnizir gavgavim Kraıs Iesusin itiba, God uam me inighti, me Godin namakabar otogh Kraıs Iesusin aveghuabar ikiam.

Kamaghin amizi God ua gumazitam o amizitam inighti, a ikirimirim igiam ikiam. Ezi God a ko itima, Godin Duam a gizifa. Kamaghin, ovevem ko arazir kuram ua a dikabiniva a gativaghamin gavgaviba puvati. Sapta 5, 6, 7, ko 8, Pol Godin Arazibar mingarim migiava, Godin Duamin gavgavim migei. Pol ghaze, Godin Duam, gumazamizir nighnizir gavgavim Iesusin itibar aven ikia, egha men ikirimiribar aven ingari.

Sapta 9, 10 ko 11, Pol uan osimtizir ekiar mamın gun migei. Pol uabi Judabar gumazir mam. Kar gumazamizir God fomira ua baghavira miseveziba. Ezi Judan avirir ekiam, me akirim ragha Iesus gasara. Ezi Kantrin Igharazibar Gumazamizir aviriba, me Iesusin suren gumazamizibar otifi. Ezi Judaba puvati. Ezi Pol kamaghin migei, arazir kurar kam, kar me

uari men osimtizim. Me bizir ekiar God me bagh damuasa ifongezir kam me deragha a ginighnizir puvati. Ezi Polın nighnizim, gin Judan gumazamizitaba uaghan Iesusin adarazir aven izam.

Ezi Polın akinafarimın akar abuananaba, sapta 12, 13, 14, 15, ko 16, Pol Kraisin adarazi gin mangamin arazibav gei. A igharaz darazigh ifongezir arazimın migirigiar aviribagh ami. Egha a uaghan Godın ingangarim damuamin arazim migiava, gavmanın apengan ikiamin arazim migiava, igharaz darazir akurvaghamin arazim migei.

E nighnizir gavgavim Kraisin ikia tuavir kamın, e Godin damazimın dera

(Sapta 1--4)

Pol uan aposelin ingangarimın gun migei

¹ Ki Pol, ki ia bagha akinafarir kam osiri. Ki Kraıs Iesusin ingangarir gumazir mam. Kraıs Iesus nan diagha ghaze, ni Godin aposelin otogham. Egha a na misevegha Akar Aghuim akunamin ingangarim na ganingi.

² Faraghavira God akam akira ghaze, akar aghuir kam otogham. Egha akar kam inigha, an akam inigha izir gumazibav keme. Ezi me akar kam osirizi a Godin Akinafarimın iti. ³ Akar aghuir kam a Godin Otarimın gun migei. Otarir kam, a gumazamizibar min otogha, kamaghin a Atrivim Devitin ikizimın iti. ⁴ Egha Godin Duamin gavgavimın tuavimın, God a gamizi a ua dikavigha kamaghin en aka, a gavgavim itir Godin Otarim: A Kraıs Iesus, en Ekiam. ⁵ God kamaghin ifonge, Kantrin Igharazibar Gumazamizir maba, nighnizir gavgavim Iesusin ikiva an akamin gin mangam. Kamaghin God, Kraıs Iesusin ingangarimın tuavimra, a en apangkufi. Egha God, Kraıs bagha, aposelin ingangarim damuasa e ati. ⁶ Ezi ia uaghan, Kraıs Iesus ian diagha ghaze, ia nan adarasi, ezi ia an gin zui. Egha ia Iesusin aven itir marasi.

⁷ God ia gifongegha ian diagha ghaze, ia nan adarasi, egh na baghvira iki. Ezi ki akinafarir kam ia Romın nguibar ekiamın itir gumazamiziba bagha an osiri.

Egha ki ghaze, en Afeziam God ko en Ekiam Kraıs Iesus, aning ian apanguvighiva navir amirizim ia daningam.

1:1: Ap 9:15, 13:2, 22:21, 1 Ko 1:1, Ga 1:15 1:1: Aposel 9:15; 13:2; 22:21; 1 Korin 1:1; Galesia 1:15 1:2: Ap 26:6, Ro 3:21, 16:25-26, Ga 3:8, Ta 1:2 1:2: Aposel 26:6; Rom 3:21; 16:25-26; Galesia 3:8; Taitus 1:2 1:3: Mt 22:42, Lu 1:32, Jo 1:14, Ap 2:30, Ro 9:5, Ga 4:4, 2 Ti 2:8 1:3: Matyu 22:42; Luk 1:32; Jon 1:14; Aposel 2:30; Rom 9:5; Galesia 4:4; 2 Timoti 2:8 1:4: Ap 13:33, Hi 9:14 1:4: Aposel 13:33; Hıbru 9:14 1:5: Ap 26:16-18, Ro 12:3, 15:18, 1 Ko 15:10, Ga 2:7-9, Ef 3:8 1:5: Aposel 26:16-18; Rom 12:3; 15:18; 1 Korin 15:10; Galesia 2:7-9; Efesus 3:8 1:7: Nam 6:25-26, 1 Ko 1:2-3, 2 Ko 1:1, Ga 1:3, Ef 1:2, 1 Te 4:7 1:7: Diboboniba 6:25-26; 1 Korin 1:2-3; 2 Korin 1:1; Galesia 1:3; Efesus 1:2; 1 Tesalonika 4:7

Pol Romin nguibar ekiamin mangasa bar ifonge

⁸ Ki faragh kamaghin ia mikimasa. Nguazir kamın nguibaba bar dar itir gumamazibiba, me ian nighnizir gavgavimın eghaghanim barasi. Ezi Kraisi Iesus na gamima, ki bar moghira ia bagha God minabi. ⁹⁻¹⁰ Ki bar God bagha pamten ingara, egha uan gavgavim sara ingari, egha an Otarimin Akar Aghuim akuri. God nan gara na gifo, ki ia ginighnighavira iti. Ki God ko migia zurara kamaghin an azai, a ifueghiva, a uabi na bagh tuavitam atighti, ki ia bagh iziva ian ganam.

¹¹ Ki kamaghsua, ki ia damuti, Godin Duam amir ingangarir aghuiba, ian ikiam, eghti ian duaba gavgavigham. Kamaghin amizi, ki ian ganasa bar ifonge. ¹² Nan nighnizim kamakin, e uarira uarir akurvagham. Ian nighnizir gavgavim nan akurvaghti, nan nighnizir gavgavim ian akurvagham.

¹³ Nan adarasi, ia kamaghin fogh, ki dughiar aviribar izi ian ganasava amima, bizir aviriba otiva nan tuavim apirima, kamaghin ki izir puvati. Ki Kantrin Igharazibar Gumamazibar tongin ingarizi, men aviriba navibagh ira. Kamaghira, ki ian tongin ingarti, ian gumamazizir aviriba navibagh iragham. ¹⁴ God Grighba ko gumamazizir Grighin aven itir puvatizibar akurvaghasa ingangarim na ganingi. Fofozir gumamaziziba ko, fofoziba puvatizir gumamaziziba me uakan. Kamaghin, ki gumamaziziba me ikarvaghamin osimtizim ateriva, ingangarir kam damuam. ¹⁵ Kamaghin amizi ia Romin itir gumamaziziba, ki Akar Aghuim uaghan ia mikimasa, nan navim dikafi.

Godin gavgavim, an an Akar Aghuimin aven iti

¹⁶ Ki fo, Godin gavgavim an Akar Aghuimin aven iti. Gavgavir kam gumamazizir nighnizir gavgavir an itiba bar men akurvagham. A faragh Judabar akurvagh, egh uaghan Kantrin Igharazibar Gumamazizibar akurvagham. Kamaghin

amizi, ki Akar Aghuim akunasa aghumsizir puvati. ¹⁷ Akar Aghuir kam, an arazir aghuir God amizir kamın e dipon suam, e an damazimin dera. Ezi nighnizir gavgavimın tuavimra e an damazimin gumamazizir aghuubar otogham. Mati kam Godin Akinafarimın iti, “Gumamazizir nighnizir gavgavim an itiba, God me mikim suam, me nan damazimin dera, eghti gumamazizir kaba zurara deraghvira ikiam.”

Gumamaziziba bar akirim God gasara

¹⁸ E fo, God uan Nguibamin ikia uan aningagharim azenimra aneka. A gumamazizir akirim a gasaragha arazir kurabagh amiba, ivezir kuram me daningam. Men arazir kurar kam guizin akam abiri. ¹⁹ God gumamazizir kaba uabi deravira men akazi, me an arazir aviribagh fo. Me guizbangira fo, egha me akirim God gasara, kamaghin amizi, God ivezir kuram me ganidi. ²⁰ God nguazimin biziba bar dar ingarizir dughiamin ikegha, iza datirighin gumamaziziba bar a ingarizir bizibar gani. Tuavir kamın, gumamaziziba Godin arazir mogomer maba deravira dagh fogham. Egha me an arazir aghuubar mingarim ko an gavgavir bar ekier zurara itim gifos. Kamaghin amizi, gumazitam o amizitam kamaghin mikiman kogh suam, “Ki God gifozir puvati, egha ki osimtiziba puvati.” Ti puvatigham!

²¹ Me God gifogha kamaghin nighnizir puvati, “A guizbangira God.” Egha an ziam fan aghua. Egha a minabir pu. Puvati. Men nighniziba onganizi moghin itima, me fofozir aghuiba puvatizi, mitatem men nighniziba avaragha dagh izifa. ²² Me ghaze, me fofozir aghuim iti. Me guizbangira puvatigha, onganı. ²³ Me Godin zurara itim akirim a gasara, egha an ziam fer pu. Puvati. Me aremeghamin gumamazizibar min gara, marvir guaba ko, kuarziba ko, asiziba ko, kuruziba ko, ipebar marvir guabar ingara, egha da isa dar ziaba fe.

Gumamaziziba arazir kurar igharagharir aviribagh ami

²⁴ Gumamaziziba God akirim a gasara, ezi bizir kam bangin a me ataghizima

1:8: Fl 1:3, Kl 1:3-4, 1 Te 1:2, 1:8 **1:8:** Filipai 1:3; Kolosi 1:3-4, 1 Tesalonika 1:2; 1:8 **1:9-10:** Aposel 19:21; Rom 15:23; 15:32; 2 Korin 1:23; Efesus 1:16; Filipai 1:8; 1 Tesalonika 2:5; 2:10; 3:10; 2 Timoti 1:3; Jems 4:15 **1:13:** Jo 15:15-16, Ap 19:21, Ro 15:23, 16:7, Fl 4:17 **1:13:** Jon 15:15-16; Aposel 19:21; Rom 15:23; 16:7; Filipai 4:17 **1:16:** Sng 119:46, Mk 8:38, Ap 3:26, 13:46, 1 Ko 1:18-24, 2 Ti 1:8 **1:16:** Onger Akaba 119:46; Mak 8:38; Aposel 3:26; 13:46; 1 Korin 1:18-24; 2 Timoti 1:8 **1:17:** Hab 2:4, Jo 3:36, Ro 3:21-22, Ga 3:11, Hi 10:38 **1:17:** Habakuk 2:4; Jon 3:36; Rom 3:21-22; Galesia 3:11; Hibru 10:38 **1:18:** Ap 17:30, Ef 5:6, Kl 3:6, 2 Te 2:12 **1:18:** Aposel 17:30; Efesus 5:6; Kolosi 3:6; 2 Tesalonika 2:12 **1:19:** Jo 1:9, Ap 14:15-17, 17:24-28 **1:19:** Jon 1:9; Aposel 14:15-17; 17:24-28 **1:20:** Jop 12:7-9, Sng 19:1, Ap 14:17, 17:27, Hi 11:3 **1:20:** Jop 12:7-9; Onger Akaba 19:1; Aposel 14:17; 17:27; Hibru 11:3 **1:21:** Jer 2:5, Ef 4:17-18 **1:21:** Jeremaia 2:5; Efesus 4:17-18 **1:22:** Jer 10:14, 1 Ko 1:20 **1:22:** Jeremaia 10:14; 1 Korin 1:20 **1:23:** Lo 4:16-18, Sng 106:20, Jer 2:11, Ese 8:10, Ap 17:29 **1:23:** Godin Araziba 4:16-18; Onger Akaba 106:20; Jeremaia 2:11; Esekiel 8:10; Aposel 17:29 **1:24:** Ap 7:42, 14:16, 1 Ko 6:18, Ef 4:18, 1 Te 4:4 **1:24:** Aposel 7:42; 14:16; 1 Korin 6:18; Efesus 4:18; 1 Tesalonika 4:4

men naviba ifongezir arazir kuraba me dikavima, me arazir bar kurar aghumsiziba itibar uari gami. ²⁵ Kamaghin amir gumamaziziba, me Godin guizin akamin gin mangan firin, akar ifavarimin aneti. Me biziba bar adar ingarizir Godin kamangin ziam fan aghuagha, uam akirim ragha a gasara. Egha a ingarizir bizibar ziaba fava da bagha ingari. God a biziba bar dar mingarim, kamaghin e zurazurara an ziam fi mamaghira ikiam! Guizbangira!

²⁶ Me God akirim a gasara, kamaghin God akirim ragha me gasaragha me ataghizi, me uan aghumsizim itir arazir kurabagh ami. Ezi men amuiba poroghamibar arazir aghuim ategha arazir kuraba amizir igharaziba ko uari gami. ²⁷ Kamaghira, gumaziba poroghamibar arazir aghuim ategha naviba me dikava mati avim men isima, me arazir kuraba gumazir igharaziba ko uari gami. Gumaziba aghumsizir araziba uarira uari gami, egh bizir kamin me uarira uan arazir kurabar ivezir kuram iniam.

²⁸ Me Godin guizin fofozim suiragh a ginighnighan aghua, kamaghin God me ataghizi, me uan nighnizir kurar mizirizibar gin ghua arazir bar kurar e damuan koghamibagh amua, nighniziba bar ikufi. ²⁹ Me arazir kurar avirir kabagh ami: men araziba bar ikuvigha, munavin bizim bagha navim dikafi, egha uarir apanim gamigha, bizir aviriba itir gumamaziziba bagha navim ikufi, egha gumamazizibav sozima da ariaghiri, egha biziba bagha uarir atara uari abisi, egha gumamazizibagh ifari. Egha gumamaziziba paza me damuasa nighnisi, egha girakirangin migirigiar kurabar gumamazizibagh ami. ³⁰ Egha migirigiar ifavarir gumamazizir igharazibar ziabagh asighasizibagh ami. Egha Godin apanim gamua, egha tiraghtirazir arazim gamua, egha uan navir averiabar aven ghaze erara e bar dera, egha me uari uan ziaba fe. Egha me uari arazir kurar igiar mabagh ami da otifi. Egha me uan afeziaba ko amebabar akaba batosi. ³¹ Me nighnizir aghuiba puvati. Egha me uari uan akar dikirizibar gin zuir puvati. Egha me igharaz darazir akurvaghan aghuagha, men apangkuvir puvati. ³² Me fo, Godin Akinafarimin itir Akar Gavgavim

kamaghin migia ghaze, “Gumamazizir kamaghin amiba, me ivezir kuram inigh arimighiregham.” Gumamazizir kaba Godin Akar Gavgavim gifogha, me a batogha arazir kurar aviribagh ami. Egha uaghan me arazir kurar kabarama amir pu. Puvati. Me arazir kurar kabagh amir gumamazizir igharazibar ziaba fe.

2

God gumamazizibar araziba tuisizir arazim, a guizbangira ghua bar dera

¹ Kamaghin amizi, ia akaba igharaz darazi gasir gumamaziziba, ki vaghvagh kamaghin ia mikimasa, ni kamaghin nighnighan marki suam, ki uabi osimtiziba nan puvati. Ia orakigh, ni akam igharazitav gasi, egha ni uabi arazir me amiba ni uaghan dagh ami, kar ni akam uaghan uabi gasi. ² E fo, God, gumamazizir arazir kurar kabagh amiba, men araziba tuisigha ivezir kuram me ganidi, arazir God amir kam a bar guizbangira ghua bar dera. ³ Ia arazir kabagh amir gumamaziziba akam me gasa, egha ia uari arazir kaba uaghan me ko dagh ami. Ni ghaze, God ti akam ni gasan kogham? Bar puvati! ⁴ Manmaghin amizi God arazir aghuibar ni gamua, egha dughiar ruarimin ni mizua ikia, nin arazir kuram bagha ivezir kuram zuamira ni ganingizir puvati. Godin arazir aghuarir kam, ni ti an garima a ti pura bizim? Ni uan navim giraghasa God ifuegha arazir aghuimin ni gami. Ni foz, o?

⁵ Ni uan navimin suiragha gavgavigha uan navim gighasa nighnizir puvati. Egha arazir kamin ni uabi ivezir bar ekiar kuram uabi garisi. ⁶ God gumamaziziba amizir araziba bagh ivezim vaghvagh me daningam. ⁷ Gumamazizir maba arazir aghuiba bagha gavgavigha dar gin ghua, God ko dabirabir aghuim, ko ziar ekiam, ko ikirimirir ikuvighan koghamim, da iniasa tuavim buri. God ikirimirir zurazurara itim gumamazizir kabar aningam. ⁸ Ezi gumamazizir maba uarira uari ginighnigha, guizin akam akirim ragh a gasaragha arazir kurabar gin zui. Eghti God uan aningagharim isi gumamazizir kabagh ingeghiva ivezir bar kuram me daningam. ⁹ Osimtizir ekiam ko mizazir kuram gumamazizir arazir kurabagh

1:25: Ais 44:20, Jer 13:25, 16:19, Amo 2:4, Ro 9:5, 1 Te 1:9, 1 Jo 5:20 1:25: Aisaia 44:20; Jeremaia 13:25; 16:19; Amos 2:4; Rom 9:5; 1 Tesalonika 1:9; 1 Jon 5:20 1:26: Wkp 18:22-23, Ef 5:12 1:26: Ofa Gami 18:22-23; Efesus 5:12
 1:27: Wkp 18:22, 20:13, 1 Ko 6:9 1:27: Ofa Gami 18:22; 20:13; 1 Korin 6:9 1:32: Sng 50:18, Hos 7:3, Ro 2:2, 6:21
 1:32: Onger Akaba 50:18; Hosea 7:3; Rom 2:2; 6:21 2:1: Mt 7:1, Lu 6:37, Jo 8:7-9, Ro 1:20 2:1: Matyu 7:1; Luk 6:37; Jon 8:7-9; Rom 1:20 2:4: Ais 30:18, Ro 3:25, Ef 1:7, 2:9, 2 Pi 3:9, 3:15 2:4: Aisaia 30:18; Rom 3:25; Efesus 1:7; 2:9; 2 Pita 3:9; 3:15 2:6: Sng 62:12, Snd 24:12, Mt 16:27, Jo 5:29, 1 Ko 3:8, 2 Ko 5:10, MAA 22:12 2:6: Onger Akaba 62:12; Aghuzir Akaba 24:12; Matyu 16:27; Jon 5:29; 1 Korin 3:8; 2 Korin 5:10; Akar Mogomem 22:12 2:8: Ro 1:18, 2 Te 1:8 2:8: Rom 1:18; 2 Tesalonika 1:8 2:9: Amo 3:2, Lu 12:47-48, Ro 1:16, 1 Pi 4:17 2:9: Amos 3:2; Luk 12:47-48; Rom 1:16; 1 Pita 4:17

amiba batogham. Judaba faraghtima Kantrin Igharazibar Gumazamiziba gin. ¹⁰ Eghti God dabirabir aghuim ko ziar ekiam ko navir amirizim isi gumazamizir arazir aghuibagh amibar aningam. Judaba faraghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba gin. ¹¹ God ikizitam uabin toroghan kogh, egh bar deravira gumazamizibar araziba tuisigham.

¹² Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, Moses Osirizir Araziba men puvati. Egha arazir kuram gamigha, Moses Osirizir Arazibar saghon ikia me ovenge. Ezi Judaba Moses Osirizir Araziba ikia dagh fo. Egha arazir kuram gamizi, God men gara Moses Osirizir Arazibar aven itir akamin gin ghua men araziba tuisisi. ¹³ E fo, gumazitam o amizitam Moses Osirizir Araziba pura da baragha, Godin damazimin derazir pu. Puvati. Gumazamizir Moses Osirizir Arazibar gin zuibara, God me nigia ghaze, me an damazimin dera. ¹⁴ Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, me Moses Osirizir Araziba puvati. Egha men marazi uan nighnizimra arazir aghuibar gin zui, ezi arazir kaba Moses Osirizir Araziba mirara zui. Me Moses Osirizir Araziba puvati, egha dar aven itir arazir aghuibar gin zui. Arazir kam kamaghin en aka, arazir aghuiba men nighnizimin iti me fo, me manmaghin damuam. ¹⁵ Me amir arazir kam in e fo, God Moses Osirizir Arazibar akam men navir averiabar an osirizima an azenim giri. Dughiar maba men nighnizimra akam me gasi; egha dughiar maba men nighnizim ghaze, ia deraviram ami. Kamaghin amizi, nighnizir men navir averiabar aven itir kam uaghan kamaghin en aka, Moses Osirizir Araziba guizbangira men navir averiabar aven iti. ¹⁶ Kamaghin amizi, Akar Aghuir ki kurim kamaghin migei, God gumazamiziba bar men navir averiabar itir nighnizir mogomeba tuisighamin dughiam, gumazamizir kabar nighnizibara arazir kurar me amiziba bagh men araziba tuisigham. God gumazamizibar araziba bagh me tuisighamin ingangarim isava, Kralesusin dafarim gati.

Judaba ghaze, Moses Osirizir Araziba men akurvasi

¹⁷ Ezi datirighin ia manmaghin ami? Ia ghaze, erara e Judaba; e Moses Osirizir

Arazibagh isin tu. Egha ia uari fa ghaze, e Godin adarasi, erara God uabin toro. ¹⁸ Kamaghin ia God ifongezir arazibagh fo. Moses Osirizir Araziba ian sure gami, ezi ia fo, arazir manaba dera, o da ikufi. ¹⁹⁻²⁰ Ia kamaghin nighnisi, Moses Osirizir Araziba fofozimin mingarir aghuim ko guizin akaba bar e ganingi. Kamaghin ia ghaze, e gumazamizir damazir okaviriziba tuavim men akakasi. Egha mitatem in itir gumazamiziba, angazangarim men akakasi. Egha gumazamizir onganiba fofozim me ganiga, borir dozibar sure gami. ²¹ Guizbangira, ia marazir sure gami. Egha manmaghsua ia uari sure damuan aghua? Ia kamaghin akam akuri, biziba okiman marki. Egha iarara biziba okei. ²² Ia ghaze, poroghamiba uari isi arazir kurabar amuan marki. Egha ia uaghan kamaghin ami. Ia ghaze, e asebar marvir guaba, bar dar aghua. Egha manmaghsua dar dipenibar ghua, marvir guaba okei. ²³ Ia uarira uan ziaba fa ghaze, "E Moses Osirizir Araziba iti." Egha ia dar gin mangan aghua. Egha arazir kam in a Godin ziam gasighasisi. ²⁴ Ia fo, Godin Akinafarim bizir kam in migirigiam iti, "Ia Judaba, ian arazir kuraba bangin, Kantrin Igharazibar Gumazamiziba Godin ziam gasighasisi."

Guizin mikarzir mogomer dighorimin arazim

²⁵ Ia guizbangira Moses Osirizir Arazibar gin mangiti, ian arazir mikarzir mogomemin inim aghorim a dera. Egh ia Moses Osirizir Arazibar gin mangan koghti, ian mikarzir mogomemin inim aghorir arazim pura bizimin oto. ²⁶ Eghti Kantrin Igharazimin Gumazitam, a mikarzir mogomemin inim atuzir puvatizir gumazim, Moses Osirizir Araziba bar dar gin mangiti, God an ganigh mikim suam, a mati gumazir me mikarzir mogomer inim atuzim. ²⁷ Ia Judaba guizbangira Moses Osirizir Arazibar akinafarim iti, ezi me ian mikarzir mogomebar iniba aghore. Ezi ia deravira Moses Osirizir Arazibar gin zuir puvati. Ezi Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, Moses Osirizir Araziba deravira dar gin zui, ezi me men mikarzir mogomebar iniba aghorezir puvati. Bar guizbangira, ia Judaba, Moses Osirizir Arazibar gin mangan koghti, Kantrin Igharazibar Gumazamiziba ian

2:11: Lo 10:17, 2 Sto 19:7, Jop 34:19, Ap 10:34, Ga 2:6, Ef 6:9, Kl 3:25, 1 Pi 1:17 **2:11:** Godin Araziba 10:17; 2 Eghaghaniba 19:7; Jop 34:19; Aposel 10:34; Galesia 2:6; Efesus 6:9; Kolosi 3:25; 1 Pita 1:17 **2:13:** Mt 7:21, Je 1:22-25, 1 Jo 3:7 **2:13:** Matyu 7:21; Jems 1:22-25; 1 Jon 3:7 **2:14:** Ap 10:35 **2:14:** Aposel 10:35 **2:15:** Matyu 25:31; Aposel 10:42; 1 Timoti 1:11; 2 Timoti 2:8; 4:1; 4:8 **2:17:** Ais 45:25, Jo 8:33, 2 Ko 11:22, Je 2:19 **2:17:** Aisaia 45:25; Jon 8:33; 2 Korin 11:22 **2:19-20:** Mt 15:14, 23:16-19, Lu 18:9, Jo 9:34, 9:40, Ro 6:17, 2 Ti 1:13, 3:5, 3:15 **2:19-20:** Matyu 15:14; 23:16-19; Luk 18:9; Jon 9:40; Rom 6:17; 2 Timoti 3:5; 3:15 **2:21:** Sng 50:16-21, Mt 23:3-4 **2:21:** Onger Akaba 50:16-21; Matyu 23:3-4 **2:24:** Ais 52:5, Ese 36:20-23 **2:24:** Aisaia 52:5; Esekil 36:20-23 **2:25:** Jer 4:4, 9:25, Ga 5:3 **2:25:** Jeremaia 4:4; 9:25; Galesia 5:3 **2:26:** Ga 5:6 **2:26:** Galesia 5:6 **2:28:** Jo 7:24, 8:39, Ro 9:6-7 **2:28:** Jon 7:24; 8:39; Rom 9:6-7

araziba tuisigh egh mikim suam, ian araziba ikufi. ²⁸ Akar kamin mingarim kamakin: mikarzir mogomer iniba aghorir arazim gumazitam damuti, a guizin Judan gumazim otoghan kogham. Mikarzir mogomem inibar aghorir arazim a inivafizim bizim pu. ²⁹ Puvati. Guizin Judan gumazim a kamakin: an nighnizim ko navir averiam Judan gumazim iti. Guizin mikarzir mogomer inir dighorim, a uaghan gumazim nighnizim ko navir averiam aven ikegh otivam. Guizin mikarzir mogomer inir dighorim, a Moses Osirizir Arazibar gin zuir tuavim otivir puvati. Kar bizir Godin Duamin tuavim otivim. Gumazir kamaghin amin, gumamazibar damazim ziar aghuim isir puvati. Egha Godin damazim a ziar aghuim isi.

3

God derivira uan akamin gin zui

¹ E fo, mikarzir mogomem inimin dighorim a pura inivafizim bizim puvati. Ezi kamaghin Judaba ti manmaghin Kantrin Igharazibar Gumamazibagh afira? Ezi bizir aghuir manaba mikarzir dighorim arazim otifi? ² God bizir bar aghuir aviriba Judabagh anangi! Bar bizir ekiam, God uan akam isa Judabagh aniga ghaze, ia derivira a geghuv an ganam. ³ Bar guizbangira, Judan marazi akar kam derivira an gin zuir puvati. Eghti God manmaghin damuam? Me nighnizir gavgavim Godin ikian koghti, bizir kam God damighti, a uan akamin gin mangan kogham, o? ⁴ Bar puvati! Gumamaziziba bar moghira ifari, ezi God uabira zurara guizbangira migei. Godin Akinafarim osizirim kamaghin migei:

“God, ni migeima, gumamaziziba fo, ni guizbangira migei.
Egh me nin araziba tuisighiva, me fogh suam, ni arazir kuratam itir puvati.”

⁵ Ezi manmaghin ami? E kamaghin mikim suam, en arazir kuraba ti Godin arazir aghuiba azenim garisi? O, e kamaghin mikim suam, God en arazir kuraba ikarvagh izevir kuraba e ganiga, kamaghin a ti arazir kuram gami? (Migirigiar kaba, nguazim itir gumamazibar migirigiabar

min zui.) ⁶ Bar puvati! God deraghan koghiva, manmaghin gumamaziziba bar men araziba tuisigham? Bar puvati, an araziba dera, kamaghin amizi a gumamazibar arazir kuraba ikarvasi. ⁷ Gumazitam o amizitam kamaghin mikim suam, “Nan akar ifavarim, Godin guizin akam gamizi, an azenim giri, egha an ziam gamima an ekefe. Egh manmagh su, God na mikim suam, ki gumazir arazir kuram gamim, egh nan arazir kuram ikaragham?” ⁸ Migirigiar onganir igharazir mamra kara: “Aria, e arazir kuram damutima arazir aghuim otivam.” Gumamazir maba akam na gasa ghaze, ki kamaghin bizibav gei! Kamaghin God me gasighasighti, bar deragham.

Gumamaziziba Godin damazim derazir puvati

⁹ Ezi manmaghin ami? E Judaba ti Kantrin Igharazibar Gumamaziziba Godin damazim me gafira? Bar puvati! Ki mikemega gifa, Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumamaziziba sara, arazir kurabar gavgavim bar e avarazi e an apengan iti. ¹⁰ Godin Akinafarim bizir kam kamaghin a migei:

“Gumamaziziba bar moghira,
men tav arazir aghuitam bar a gamizir puvati.

Bar puvati.

¹¹ Gumazitam fozozir aghuim itir puvati.
Gumazitam God buri puvati.

¹² Gumamaziziba bar tuavir aghuim ataki.
Gumamaziziba bar pazav ami.

Men tav arazir aghuitam bar a gamizir puvati.

Bar puvati.

¹³ Men akar toriba mati gumamazizir moziba akaba akari;
kamaghin amizi me migeima ovevem otifi.

Me akar ifavarir bar aviribagh ami.

Me gumazibagh asighasighasa migeir akaba,
men akatoribar ikia

mati kuruzim imezir kuram an aven iti.

¹⁴ Dughiaba zurara me akavghuriaba gumamazibagh arigha,

2:29: Lo 30:6, 1 Ko 4:5, 2 Ko 10:18, Kl 2:11, 1 Pi 3:4 **2:29:** Godin Araziba 30:6; 1 Korin 4:5; 2 Korin 10:18; Kolosi 2:11; 1 Pita 3:4 **3:2:** Lo 4:7-8, Sng 147:19-20, Ro 2:18, 9:4 **3:2:** Godin Araziba 4:7-8; Onger Akaba 147:19-20; Rom 2:18; 9:4
3:3: Ro 9:6, 10:16, 11:29, 2 Ti 2:13, Hi 4:2 **3:3:** Rom 9:6; 10:16; 11:29; 2 Timoti 2:13; Hibru 4:2 **3:4:** Sng 51:4, 62:9, Jo 3:33 **3:4:** Onger Akaba 51:4; 62:9; Jon 3:33 **3:5:** Rom 6:19; Galesia 3:15 **3:8:** Ro 5:20, 6:1, 6:15 **3:8:** Rom 5:20; 6:1; 6:15 **3:9:** Ro 1:18-2:24, 3:23 **3:9:** Rom 1:18-2:24; Rom 3:23 **3:10:** Sav 7:20 **3:10:** Fozozir Gumazim 7:20 **3:10:** Onger Akaba 14:1-3; 53:1-3 **3:13:** Sng 5:9, 140:3, Je 5:16 **3:13:** Onger Akaba 5:9; 140:3
3:14: Sng 10:7 **3:14:** Onger Akaba 10:7 **3:15:** Aghuzir Akaba 1:16; Aisaia 59:7-8

- migirigiar gumamazizibagh asighasisibagh Kraisin Iesusin ingarim bangin, God bizir aghuir kam isa puram e ganingi. ²⁵ God kamaghin ifonge, Kraisi aremeghiva, tuavir kamin a gumamazizibar amuti, men arazir kuraba gin amadagham. Bizir kam bagha, God Kraisi amisefe. Eghti tina nighnizir gavgavim Iesusin ikiti, God suam, ni nan damazimin dera. Kraisin ovevem in tuavimin, God uabi en akagha ghaze, a uabi bar dera. Fomira God gumamazizibar asughav ikia, zuamira men arazir kurabar ivezir kuram da ikarazir puvati. ²⁶ Egha datirighin dughiar kam God uabi en akagha ghaze, a uabi bar dera. A uan arazir aghuim kamaghin en aka, eghti gumamaziziba nighnizir gavgavim Iesusin ikiti, a suam, ia nan damazimin dera.
- 15 Me zurara atamra ghua gumamazizir arazir kurabagh amir puvatizibav sozi, me ariaghiri.
- 16 Me aruava bizir gumamazizibar dabirabim gasighasisibagh amua, mizaziba ko osimtiziba me garisi.
- 17 Me navir amirizimin tuavim gifozir puvatigha igharaz darazi ko deragha apiaghiri puvati.
- 18 Me tong Godin atiatia an apengan itir puvati. Bar puvati.”

¹⁹ E fo, God kamaghin ifonge, an kotin dughiamin Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumamaziziba sara, me Godin arazir gumamaziziba tuisizim riagh migirigiatam damighan kogham. Kamaghin God, Moses Osirizir Araziba isa, Judabagh aningi. Eghti me dar gin mangi dar apengan ikiam. ²⁰ E fo, tav Moses Osirizir Arazibar gin mangiti, God kamaghin mikiman kogham, ni nan damazimin dera. Puvati. Gumamazizir Moses Osirizir Arazibar gin mangasava amiba, me uan arazir kurabar gara fo, kar arazir kuram.

Gumazir nighnizir gavgavim Kraisin itim, God ghaze, a nan damazimin dera

²¹ Ezima tuavir e Godin damazimin derazim, a datirighin azenim giri. A Moses Osirizir Arazibar gin zuir tuavimin otozir puvati. A tuavir igharazimin oto. Mosesin Osiziriba, ko Godin akam inigha izir gumazibar Akinafariba bizir kamin gun migei. ²² Bizir kam kamakin, gumamaziziba bar nighnizir gavgavim Kraisi Iesusin ikiti, God suam ia nan damazimin dera. Tuavir igharazitam ua itir puvati. ²³ Gumamaziziba bar moghira arazir kuram gamigha, Godin angazangarimin saghon ikia an aven mangan ibura. ²⁴ Ezi God en apangkuvigha Kraisi amizir ingangarimin a uam e givezegha ghaze, e an damazimin dera. E uan ingangaritam in Godin damazimin derazir pu. Puvati.

4

God Abraham dibora ghaze, a nan damazimin dera

3:18: Sng 36:1 **3:18:** Onger Akaba 36:1 **3:19:** Jo 10:34, Ro 1:20, 2:2, 3:9, 3:23 **3:19:** Jon 10:34; Rom 1:20; 2:2; 3:9; 3:23 **3:20:** Sng 143:2, Ap 13:39, Ro 7:7, Ga 2:16, Ef 2:8-9, Ta 3:5 **3:20:** Onger Akaba 143:2; Aposel 13:39; Rom 7:7; Galesia 2:16; Efesus 2:8-9; Taitus 3:5 **3:21:** Ap 10:43, 15:11, 26:22, Hi 11:4, 1 Pi 1:10 **3:21:** Aposel 10:43; 15:11; 26:22; Hibru 11:4; 1 Pita 1:10 **3:22:** Ro 1:17, 10:12, Ga 2:16, 3:28, Kl 3:11 **3:22:** Rom 1:17; 10:12; Galesia 2:16; 3:28; Kolosi 3:11 **3:23:** Ro 3:9, 5:2, 11:32, Ga 3:22 **3:23:** Rom 3:9; 5:2; 11:32; Galesia 3:22 **3:24:** Ro 5:1, Ef 1:7, 2:8, Kl 1:14, 1 Ti 2:6, 1 Pi 1:18-19 **3:24:** Rom 5:1; Efesus 1:7; 2:8; Kolosi 1:14; 1 Timoti 2:6; 1 Pita 1:18-19 **3:25:** Ap 13:38-39, 17:30, Ef 1:7, Kl 1:20, Hi 9:15 **3:25:** Aposel 13:38-39; 17:30; Efesus 1:7; Kolosi 1:20; Hibru 9:15 **3:27:** Ro 2:17, 2:23, 1 Ko 1:29-31, Ef 2:9 **3:27:** Rom 2:17; 2:23; 1 Korin 1:29-31; Efesus 2:9 **3:28:** Ap 13:38-39, Ro 3:20-22, 8:3, Ga 2:16 **3:28:** Aposel 13:38-39; Rom 3:20-22; 8:3; Galesia 2:16 **3:29-30:** Godin Araziba 6:4; Rom 4:11-12; 10:12; Galesia 3:8; 3:20; 3:28 **3:31:** Mt 5:17, Ro 8:4 **3:31:** Matyu 5:17; Rom 8:4 **4:2:** Ro 3:20, 3:27-28 **4:2:** Rom 3:20; 3:27-28

¹ Kamaghin amizi, e Abraham ginighnigham, an en min nguazir kamin gumazir mam, egha en ovavim. Bizir tizim guizin a bato? ² Ia nighnigh: Abraham arazir aghuivar amuti, God suam ni nan damazimin dera, eghti bizir kam bagh Abraham uan ziam fam. Ezi bizir kam guizin bizim puvati. Abraham tuavir kamin Godin damazimin gumazir aghuim otozir puvati. Abraham bizir kam bagh uan ziam fan kogham. ³ Godin Akinafarim ghaze, "Abraham nighnizir gavgavim Godin itima, God an nighnizir gavgavim bagha a dibora ghaze, ni nan damazimin dera."

⁴ Gumazim ingangarim gamima, me ivezim a ganidi. Ivezir kam, a bizir aghuir me pura a ganidir puvatizim. Puvati. Kar an ingangarimin ivezimra. ⁵ Eghti gumazitam o amizitam Godin damazimin gumazir aghuimin min otivsi, a manmaghin damuam? An arazir aghuim bagh pamten ingaran marki. Puvati. A nighnizir gavgavim Godin iki suam, God arazir kurabagh amizir gumazim dipon suam, ni nan damazimin dera. God gumazir kam o amizir kamin nighnizir gavgavimin garava a mega ghaze, ni nan damazimin dera. ⁶ Devit uaghan akar otevir kam gamua ghaze, gumazamizir arazir aghuibagh amir puvatiziba, God ghaze, me nan damazimin dera. Gumazamizir kaba, me bar akongegh. Devit kamaghin migei:

⁷ "Gumazamizir arazir kurabagh amiba, God men arazir kuraba gin amadagha da avara, eghti gumazamizir kaba bar akuegham.

⁸ Gumazamizir arazir kurabagh amiba, God men arazir kuram mengvira ikian koghti, gumazamizir kaba bar akuegham."

⁹ Bar akongezir arazir kam, ten bizim? A gumazir uan mikarzir mogomebar iniba aghorezibar bizimra? O, gumazir mikarzir mogomebar iniba aghorezir puvatiziba uaghan, men bizim? Ia deravira nighnigh. E kamaghin migei, "Abraham nighnizir gavgavim Godin itima, God an nighnizir gavgavim bagha a dibora ghaze, ni nan damazimin dera." ¹⁰ Ia nighnigh, dughiar manamra God ghaze, ni nan damazimin dera? Dughiar a tighar uan mikarzir mogomemin inim aghoramim, an a mikemez, o? Dughiar a uan mikarzir

mogomemin inim atugha givazimin gin, an a mikeme? Guizbangira, Abraham tighar uan mikarzir mogomemin inim aghoramim dughiamin God ghaze, ni nan damazimin dera! ¹¹ Ezi gin, me an mikarzir mogomemin inim atu. God mikarzir mogomemin inim dighorimin arazim a ganingi, eghti me Abrahamin duar kurimin gan fogh suam, dughiar a tighar mikarzir mogomemin inim aghoramim a nighnizir gavgavim Godin iti. Ezi bizir kam bagha God ghaze, ni nan damazimin dera. Kamaghin amizi, Abraham gumazamizir nighnizir gavgavim Godin itibar ovavimin min oto. Gumazir kaba, me gumazir mikarzir mogomemin inim aghorezir puvatiziba. Egha nighnizir gavgavim Godin itima God ghaze, ia nan damazimin dera. ¹² Egha Abraham uaghan mikarzir mogomebar iniba aghorezir marazir ovavim, me pura mikarzir mogomebar iniba aghorezir pu. Puvati. Me mikarzir mogomebar iniba aghoregha, me uaghan en ovavim Abrahamin arazibar gin ghua, nguazir kamin ikia nighnizir gavgavim Godin iti, mati Abraham, dughiar a tighar mikarzir mogomemin inim aghoramimin, a nighnizir gavgavim Godin iti.

God Abraham ko dikirizir akam

¹³ Fomira God akar dikirizim Abraham ko an gin zuir ovaviba me ganiga ghaze, a nguazir kam me daningam. Abraham, Moses Osirizir Arazibar gin zuir puvatizi, God a ko akar dikirizim gami. Puvati, Abraham nighnizir gavgavim Godin itima, God ghaze, ni nan damazimin dera. Egha God Abrahamin nighnizir gavgavimin ganigha, kamaghin a ko akar dikirizim gami. ¹⁴ Gumazitam o amizitam Moses Osirizir Arazibar gin mangiva a Godin akar dikirizimin biziba initi, kamaghin an nighnizir gavgavim a pura bizimin otozi, Godin akar dikirizim gavgaviba puvatighai. ¹⁵ E kamaghin fo, Moses Osirizir Araziba itima gumazamiziba dar gin zuir puvatiziba bizim kam God gamima a men aningazi. Moses Osirizir Araziba puvatightima, e kamaghin mikiman kogham, gumazamiziba Moses Osirizir Arazibar akaba batosi.

¹⁶ God kamaghin ifonge, a Abrahamin gin zuir ovavibar apangkuvighiva akar dikirizim me daningam. Kamaghin amizi, God Abrahamin nighnizir gavgavimin ganigha, a gisin akar dikirizim Abraham

4:3: Stt 15:6, Ga 3:6, Je 2:23 4:3: Jenesis 15:6; Galesia 3:6; Jems 2:23 4:4: Ro 11:6 4:4: Rom 11:6 4:7: Onger Akaba 32:1-2 4:9: Ro 4:3 4:9: Rom 4:3 4:11: Stt 17:10, Lu 19:9, Ga 3:7 4:11: Jenesis 17:10; Luk 19:9; Galesia 3:7 4:12: Mt 3:9 4:12: Matyu 3:9 4:13: Stt 17:4-6, 22:17-18, Ga 3:29 4:13: Jenesis 17:4-6; 22:17-18; Galesia 3:29 4:14: Ga 3:18 4:14: Galesia 3:18 4:15: Ro 3:20, 5:13, 5:20, 7:8, 2 Ko 3:7-9, Ga 3:10, 3:19 4:15: Rom 3:20; 5:13; 5:20; 7:8; 2 Korin 3:7-9; Galesia 3:10; 3:19 4:16: Ro 3:24, Ga 3:7, 3:22 4:16: Rom 3:24; Galesia 3:7; 3:22

koma a gami. Gumazamizir Moses Osirizir Arazibar gin zuibara, bizir kaba inian kogham. Puvati. Tina Abrahamin min nighnizir gavgavim ikiva me uaghan bizir kaba iniam. Kamaghin, Abraham bar en afeziam. ¹⁷ Kamaghin amizi Godin Akinafarim kamaghin migei, "Ki ni damighti ni kantrin aviribar afeziamin otogham." Akar dikirizir kam, God uabi a gamizi an an damazimin gavgafi. Godin kamra, Abraham nighnizir gavgavim an iti. Egha Godin kamra, a gumazamizir ovengezibagh amima me ua dikafi, egha a pura migeima bizir faragha itir puvatziba, da otifi.*

¹⁸ Abraham fozir puvati, God manmaghin uan akar dikirizim damighti an otivam. Egha a guizbangira nighnizir gavgavim Godin ikia, bizir aghuir a fogha iniamiba bagha mizuai iti. Egha kamaghin a "Kanttrin aviribar afeziamin oto." Godin Akinafarim mikemezi moghin, "Nin ovavir boriba bar avirasemegham." ¹⁹ Abraham fo, an mikarzim bar ghurigha mati aremezir gumazim. Egha a 100plan azenibar roghira ghu. Egha a fo, an amuim Sara boritam batan kogham, a navim ronge. ²⁰⁻²¹ Egha Abraham uan nighnizir gavgavim anetaghizir puvati. Egha Godin akar dikirizim ginighnigha navir pumuningin itir puvati. An nighnizir gavgavim a gamima a bar gavgavigha Godin ziam fe. A bar fo, God uan akar dikirizimin gin mangi bizir kam damuamin gavgavim iti. ²² Kamaghin God Abrahamin nighnizir gavgavim ginighnigha a dibora ghaze, a nan damazimin dera.

²³ Akar kam Godin Akinafarimin iti, "God a dibora ghaze, a nan damazimin dera." Kar an Abrahamra migeir puvati. ²⁴ Kar uaghan en migirigiam. E uaghan nighnizir gavgavim Godin iti. God en Ekiam Iesus gamizi a ua mozimin dikafi, ezi e nighnizir gavgavim an iti. Kamaghin amizi God uaghan a dipon suam, ia nan damazimin dera. ²⁵ En arazir kuraba bagha, God Iesus isa gumazir

kurabar dafarim gatizi me a misoghezi, an areme. E an damazimin deraghasa, an e bagha Iesus gamizi a ua mozimin dikafi.

E Krai ko aremegha uaghan a ko angamira iti

5

(Sapta 5-8)

E datirighin Godin damazimin dera

¹ E nighnizir gavgavim Godin itima, tuavir kamin God ghaze, e an damazimin dera. Kamaghin, en Ekiam Krai Iesus an e gamizi, e navir vamira God ko iti. ² E Krai nighnizir gavgavim an itima, tuavir kamin an e inigha God bagha ghuzima, e datirighin Godin apangkuvimin aven iti. E fo, e Godin ziar ekiam ko dabirabir aghuim a ko a iniasa, bizir kam mizuai ikia bar akonge. ³ Egha e bizir kabanangira bagha bar akongezir puvati. E fo, e osimtizibar aven iti, eghti osimtiziba e damuti, e tugh gavgavighamin arazim gifogham. Kamaghin amizi e bar akonge. ⁴ E tugh gavgavighi, God migirigiar aghuim e damuam. Eghti an migirigiar kam e damuti, e bizir aghuir gin izamiba bagh mizuam iki suam, e da iniam. ⁵ God uan Duamin, an arazir gumazamizibagh ifongezim e gingezi, a bar en navibagh izifa. Kamaghin amizi, e Godin bizir aghuiba bagha mizua, egha bar fo, e pura mizuai puvati, da guizbangira otivam.

⁶ E uarira uarir akurvaghan iburazir dughiamin, Krai e gumazamizir kuraba bagha areme. An ovevem, God inabazir dughiamin oto. ⁷ Guizbangira, gumazir aghuimin akurvaghisi aremeghamin bizim bar oseme. Ezi ti dughiar vabara, tarazi ti, gumazir aghuitam bagh aremegham. ⁸ Ezi e arazir kurabagh amuavira itir dughiamin, Krai en akurvaghasa areme. Arazir kamin, God bar e gifongezir arazim en aka. ⁹ Bizir bar ekiam, Krai e bagh aremezi, tuavir kamin God en gara ghaze, ia nan damazimin dera. Kamaghin amizi e fo, gin Godin kotiamin dughiamin an

4:17: Stt 17:5, Ais 48:13, 1 Ko 1:28, Ef 2:1, 2:5, 1 Pi 2:10 **4:17:** Jenesis 17:5; Aisaia 48:13; 1 Korin 1:28; Efesus 2:1; 2:5; 1 Pita 2:10 * **4:17:** Grighin akam, vezin kam deragha bigha mikemezir puvati. Marazi nighnigha ghaze, vezin kam kamaghin migei, "Abraham, Godin damazimin en ovavir afeziam." **4:18:** Stt 15:5, Hi 11:1 **4:18:** Jenesis 15:5; Hibru 11:1 **4:19:** Stt 17:17, 18:11, Hi 11:11-12 **4:19:** Jenesis 17:17; 18:11; Hibru 11:11-12 **4:20-21:** Onger Akaba 115:3; Hibru 11:19 **4:22:** Stt 15:6 **4:22:** Jenesis 15:6 **4:24:** Ap 2:24, 13:30, Ro 15:4, 1 Pi 1:21 **4:24:** Aposel 2:24; 13:30; Rom 15:4; 1 Pita 1:21 **4:25:** Ais 53:4-5, 1 Ko 15:17, 2 Ko 5:21, Ga 1:4, 1 Pi 1:21 **4:25:** Aisaia 53:4-5; 1 Korin 15:17; 2 Korin 5:21; Galesia 1:4; 1 Pita 1:21 **5:1:** Jo 16:33, Ro 3:24, 3:28-30, 4:24, Ef 2:14, Kl 1:20 **5:1:** Jon 16:33; Rom 3:24; 3:28-30; 4:24; Efesus 2:14; Kolosi 1:20 **5:2:** 1 Ko 15:1, Ef 2:18, 3:12, Hi 3:6, 10:19 **5:2:** 1 Korin 15:1; Efesus 2:18; 3:12; Hibru 3:6; 10:19 **5:3:** Ap 5:41, 2 Ko 12:10, Fl 2:17, Je 1:2-3, 1 Pi 1:5-7, 3:14 **5:3:** Aposel 5:41; 2 Korin 12:10; Filipai 2:17; Jems 1:2-3; 1 Pita 1:5-7; 3:14 **5:5:** Sng 22:5, 25:20, 2 Ko 1:22, Ga 4:6, Ef 1:13-14, Hi 6:18-19 **5:5:** Onger Akaba 22:5; 25:20; 2 Korin 1:22; Galesia 4:6; Efesus 1:13-14; Hibru 6:18-19 **5:6:** Ro 4:25, 5:8-10 **5:6:** Rom 4:25; 5:8-10 **5:8:** Jo 3:16, 15:13, 1 Pi 3:18, 1 Jo 3:16, 4:10 **5:8:** Jon 3:16; 15:13; 1 Pita 3:18; 1 Jon 3:16; 4:10 **5:9:** Ro 1:18, 2:5, 2:8, 3:25, 1 Te 1:10, Hi 9:14, 1 Jo 1:7 **5:9:** Rom 1:18; 2:5; 2:8; 3:25; 1 Tesalonika 1:10; Hibru 9:14; 1 Jon 1:7 **5:10:** Jo 14:19, Ro 8:7-8, 2 Ko 4:10-11, 5:18-19, Kl 1:20-21 **5:10:** Jon 14:19; Rom 8:7-8; 2 Korin 4:10-11; 5:18-19; Kolosi 1:20-21

aningagharim otoghti, a dughiar kam guizin uaghan en akurvaghäm. ¹⁰ E faragha Godin apaniba, ezi an Otarimin ovevemın an e gamizi e an namakaba. Datirighin e an namakaba, ezi İesus anğamıra ikiava, kamaghın bar guizbangıra a en akurvaghäm. ¹¹ Uaghan bizir mam kamakin, en Ekiam Kraıs İesus e gamizi e guizin Godin namakabara, kamaghın e bar akonge.

Adamın aven, ovevem oto, ezi Kraısın aven, ikirimirir zurara itim oto

¹² Kamaghın amizi, gumazir vamıra arazir kuram gami, ezi tuavir kamın arazir kuraba nguazir kamın oto. Ezi nguazir kamın gumazamiziba arazir kurabagh amima, ovevem oto. Ezi gumazamiziba bar arazir kurabagh amima, ovevem bar me bato. ¹³ E fo, fomıra Moses Osirizir Arazibar tighar otivamin dughiam, dughiar kamın arazir kuraba nguazir kamın iti. Ezi Moses Osirizir Araziba itir puvatizi, God gumazamizibar arazir kurar kaba medir puvati. ¹⁴ Ezi Adamın dughiamın ikegha ghua Mosesın dughiamın, ovevem gumazamiziba gativagha me avara. Gumazir maba Adamın min arazir kuratam gamizir puvati, men arazir kuraba ighara. Ezi ovevem uaghan me avara. Ezi Adam mati Gumazir İzamimin nedazim.

¹⁵ Ezi Godin apangkuvir a pura aningizim, an Adam amizir arazir kuramın min amir puvati. Guizbangıra, gumazir vamıra Adam arazir kuram gamizi, tuavir kamın gumazamizir aviriba ariaghire. Ezi gumazir vamıra Kraıs İesus an apangkuvimin, God e gamizi, e an damazimin dera. Ezi Godın apangkuvimin gavgavim bar ovevemın gavgavim gafira. Bizir kam, a gumazamizir aviriba pura me ganingizi, a me gizifa! ¹⁶ Egha uaghan God puram e ganingizir bizim ko, gumazir vamiran arazir kuramın otozir bizim, aning uaghara zuir puvati. Aning arazir vamıra e gamir pu. Bar puvati. Gumazir kam arazir kurar vamıra gamizi, God gumazamiziba me tuisigha ghaze, ia bar ikuvigham. Egha God puram e ganingizir bizim kamakin, gumazamiziba arazir kurar aviribagh amima, God men apankuva gari, mati me arazir kuratam gamizir puvati. ¹⁷ Guizbangıra, gumazir vamıra Godın akam batoke, ezi an arazir kuramın ovevem gumazamiziba bar me gatifa. Ezi God uan

apangkuvim gumazamiziba avarazi a me gizifa, ezi a ghaze, ia nan damazimin dera. Kar a pura aningizir bizim. Egh gumazir vamıra Kraıs İesusın ingangarimin, tina God pura anıdır bizim iniva, a Kraıs ko ikiva bizibagh ativagh dar ganam. Egh me kamagh ikiva me bizibagh ativaghamin gavgavim, ovevemın gavgavim gafiraghäm.

¹⁸ Kamaghın amizi, e deravıra akar kam ginighnigham. Gumazir mam arazir kurar vamıram amizi, God ghaze, gumazamiziba bar moghıra bar ikufi. Kamaghıra, Gumazir İgharazir Vamıra arazir aghuir Godın damazimin derazim gami. Kamaghın amizi God gumazamiziba bar men gari, me mati arazir kuratam gamizir puvati. Egh God zurara itir ikirimirir aghuarim me daningam. ¹⁹ Gumazir vamıra Godın akam baraghizir puvati, ezi an arazir kam gumazamizir aviribagh amizi, me arazir kurabagh amir gumazamizibagh ava. Kamaghıra Gumazir Vamıra Godın akam baraghizi, an arazir kam gumazamizir aviribagh amizi, me Godın damazimin dera.

²⁰ God kamaghın nighnigha, Moses Osirizir Araziba aningi, eghti gumazamiziba arazir kurabar amuamin tuavibagh fogh dar amuti, arazir kurar avirim otivighıram. Kamaghın amizi gumazamiziba puv arazir kurabagh ami, ezi Godın apangkuvim bar ekevegha, bar dar pin iti. ²¹ Arazir kuram faragha gumazamizibagh amima me ariaghiri, kamaghın amizi ovevemın tuavimin, arazir kuram men atrivimin min iti. Kamaghıra, Godın apangkuvim datirighin gumazamizibagh amima, me an damazimin dera. Ezi apangkuvim en atrivimin min iti. Eghti gin izamin dughiam, en Ekiam Kraıs İesusın ingarimin, God zurara itir ikirimirir aghuarim e daningam.

6

E Kraıs ko ovenge

¹ Kamaghın amizi, e manmaghın mikimam? E ti arazir kurabar amuvıra ikiti, Godın apangkuvim ekevegh mangivıra ikiam? ² Bar puvatigham! E aremezir gumazamizibar min ikia, egha arazir kurar e amiba ategha gifa. Egh e manmagh su, uam arazir kurabar tuavimin gin mangivıra ikiam? ³ Ia ti kamaghın fo, e bar Kraıs İesusın aven ruegha a ko poke. Arazir kamın e bar an ovevem ko poke. ⁴ E ruegha,

5:12: Stt 2:17, 3:6, 3:19, Rom 6:23, 1 Ko 15:21 5:12: Jenesis 2:17; 3:6; 3:19; Rom 6:23; 1 Korin 15:21 5:13: Ro 4:15, 1 Jo 3:4 5:13: Rom 4:15; 1 Jon 3:4 5:14: 1 Ko 15:21-22, 15:45 5:14: 1 Korin 15:21-22; 15:45 5:18: 1 Ko 15:22
5:18: 1 Korin 15:22 5:19: Ais 53:11 5:19: Aisaia 53:11 5:20: Jo 15:22, Ro 3:20, 4:15, 7:8, Ga 3:19, 3:23, 1 Ti 1:14 5:20: Jon 15:22; Rom 3:20; 4:15; 7:8; Galesia 3:19; 3:23; 1 Timoti 1:14 5:21: Ro 6:23 5:21: Rom 6:23
6:1: Ro 3:5-8, 6:15 6:1: Rom 3:5-8; 6:15 6:2: Ro 7:4, Ga 6:14, Kl 3:3, 1 Pi 2:24, 4:1 6:2: Rom 7:4; Galesia 6:14; Kolosi 3:3; 1 Pita 2:24; 4:1 6:3: 1 Ko 15:29, Ga 3:27 6:3: 1 Korin 15:29; Galesia 3:27 6:4: Ro 8:11, Ga 6:15, Ef 4:22-24, Kl 2:12, 3:10 6:4: Rom 8:11; Galesia 6:15; Efesus 4:22-24; Kolosi 2:12; 3:10

tuavir kamın Kraisin ovevemın poghezi, Afeziam Kraiso ko mozimın aven e akaragha e avara. A uan gavgavir ekiamın Kraiso kamızı a mozimın ua dikafi, kamaghıra, e uaghan ikirimırir igiar aghuimın ikivıra ikiam.

E Kraiso Iesus ko uaghan ikirimırir aghuarimın ikiam

⁵ E Kraiso ko puegha mati an aremezi moghin areme. Kamaghıra, a ua dikavizi moghin e a ko puegha ua dikavigham. ⁶ E kamaghın fo, en navir ghurimın araziba, da Kraiso ko ter ighuvimın aremegha gıvazi, en inıvafızimın agoroger arazir kurabar gavgavim gıfa. Kamaghın amızı, e ua arazir kuramın ingangarir gumazamizabar ikiam kogham. ⁷ Guizbangıra, gumazim o amızim aremeghti, arazir kuramın gavgavim uam a gativaghti, an an apengan ikiam kogham. ⁸ E ghaze, e Kraiso ko aremegha, nighnızir gavgavim kamaghın iti, e uaghan a ko ikirimırir aghuir kamın ikiam.

⁹ E kamaghın fo, Kraiso mozimın ua dikavigha gıfa. Egh uam aremeghan kogham. Ovevem, a misueghti a uam aremeghamimın gavgavıba puvati. ¹⁰ Kraiso dughıar vamıram areme, egha ua aremeghan kogham. Egha ovever arazir kamın, an arazir kuramın gavgavim agıfa. Eghti ovevem uam a gativsı damuan kogham. A datırighın ikirimırir aghuarimın ikia God baghavıra iti. ¹¹ Ia uaghan nighnızir kamra iki, ia uaghan Kraiso ko aremegha arazir kuramın gavgavim uam an apengan itir puvati. Ia Kraiso Iesus ko puegha God baghavıra ikia ikirimırir aghuimın iti.

¹² E Ovever mıkarzim iti, ezi ia arazir kuram ateghtıma a ian mıkarzıbagh atıvan markı. Arazir kuram ia gekutıma ia mıkarzim ifongezir arazir kuramın gin mangan kogham. ¹³ Egh ia arazir kuramın amangatıghtı a ian soroghafarıba ko bizıtıba ikırarıghtı ia arazir kuratam damuan markı. Ia mati, gumazamizir ovegha mozimın ikegha ua dikavigha angamıra itıba, kamaghın ia uarı isi God daning. Egh Godın amangatıghtı a ian mıkarzim bar a gativaghti ia arazir aghuıbar amu. ¹⁴ Arazir kuram ua ian

mıkarzıbagh atıvan kogham. Ia Moses Osırızir Arazıbar apengan itir puvati, ia Godın apangkuvimın apengan iti.

E arazir aghuıbar ingangarir gumazamizıba

¹⁵ E datırighın ua Moses Osırızir Arazıbar apengan itir puvati. Egh e manmaghın damuam? E datırighın Godın apangkuvimın apengan iti, egh e arazir kurabar amuvıra ikiam o? Bar puvati! ¹⁶ Ia ti kamaghın fos o? Ia uarı isi, gumazıtam daningıva, an akamın gin mangıva, an ingangarir gumazamizabar otıvıgham. Kamaghıra, ia arazir kuramın ingangarir gumazamizabar ikıti, a ia damıghtı ia aremegham. Egh ia Godın akam bareghıva an gin mangıva an ingangarir gumazamizabar ikıti, a ia damıghtı, ia an damazımın deragham. ¹⁷ Guizbangıra, ia faragha arazir kuramın ingangarir gumazamizabar ike, ezi God gin ia isa, uan akamın apengan ia arıki. Me Godın guızın akam ian sure gamızı, ia a inıgha guızbangıra an gin zui. Ezi bizir kamın, e God mınabi! ¹⁸ Faragha arazir kuraba ia ikıgharıghızı, God ia fıri. Egha ia gamızı, ia arazir aghuıbar ingangarir gumazamizabar otıfi.

¹⁹ İavzıka. İan navir ghurıbar nighnızıba otevezi, ia foghasa ki bizir kam akar otevir ısın zuımın ia mıgei. Bizir kam guızbangıra, ia faragha uan mıkarzıba bar da aningızi, da arazir kurabar ingangarir gumazamizabar otıvızı, ia arazir mızırızıba ko bar ikuvızir arazıbagh amı. Egh datırighın ia bar uan mıkarzıbar anıghtı, da arazir aghuıbar ingangarir gumazamizabar otıvıghtı, ia Godın mırara zuegh ikiam.

²⁰ Faragha ia arazir kurabar ingangarir gumazamizabar ikia, arazir aghuimın gavgavimın apengan itir puvati. ²¹ Ia faragha amir arazıbagh da akurvazir manabar ia gamı? Arazir kaba, ia datırighın dagh nighnıgha aghumsısi. Arazir kabara gumazamizıbagh amıma me arıaghiri. ²² Ezi datırighın God ia fırizi, ia arazir kurabar gavgavimın apengan itir puvatıgha, Godın ingangarir gumazamizabar otıfi. Ia inıamın bizir aghuımıra kara, God ia damıghtı, ia Godın mırara zuegh iki, zurara itir ikirimırir aghuarım inıam.

6:5: Fl 3:10-11 **6:5:** Filipai 3:10-11 **6:6:** Ga 5:24, 6:14, Ef 4:22, Kl 2:11, 3:5, 3:9 **6:6:** Galesia 5:24; 6:14; Efesus 4:22; Kolosi 2:11; 3:5; 3:9 **6:7:** 1 Pi 4:1 **6:7:** 1 Pita 4:1 **6:9:** MAA 1:18 **6:9:** Akar Mogomem 1:18 **6:10:** Lu 20:38, Hi 9:26-28, 1 Pi 3:18 **6:10:** Luk 20:38; Hibru 9:26-28; 1 Pita 3:18 **6:11:** Ro 6:2, 2 Ko 5:15, Ga 2:19, 1 Pi 2:24 **6:11:** Rom 6:2; 2 Korin 5:15; Galesia 2:19; 1 Pita 2:24 **6:12:** Stt 4:7, Sng 19:13, 119:133 **6:12:** Jenesis 4:7; Onger Akaba 19:13; 119:133 **6:13:** Ro 7:5, 12:1, Ef 2:5, 5:14, Kl 3:5, Je 4:1 **6:13:** Rom 7:5; 12:1; Efesus 2:5; 5:14; Kolosi 3:5; Jems 4:1 **6:14:** Ro 7:4-6, 8:2, Ga 5:18, 1 Jo 3:6 **6:14:** Rom 7:4-6; 8:2; Galesia 5:18; 1 Jon 3:6 **6:15:** Ro 6:1 **6:15:** Rom 6:1 **6:16:** Mt 6:24, Jo 8:34, 2 Pi 2:19 **6:16:** Matyu 6:24; Jon 8:34; 2 Pita 2:19 **6:18:** Jo 8:32, 1 Ko 7:22, Ga 5:1, 1 Pi 2:16 **6:18:** Jon 8:32; 1 Korin 7:22; Galesia 5:1; 1 Pita 2:16 **6:20:** Jo 8:34 **6:20:** Jon 8:34 **6:21:** Ro 1:32, 7:5, 8:6, 8:13 **6:21:** Rom 1:32; 7:5; 8:6; 8:13 **6:23:** Stt 2:17, Ro 2:7, 5:12, 5:15, Je 1:15, 1 Pi 1:4 **6:23:** Jenesis 2:17; Rom 2:7; 5:12; 5:15; Jems 1:15; 1 Pita 1:4

²³ Guizbangira, arazir kuram ivezim isa uan ingangarir gumazamizibagh aningi. Ivezir kam an ovevemra. Ezi God bizir aghuarir pura e ganingizimra kara, zurara itir ikirimirir aghuarim. Ikirimirir kam, e uan Ekiam Kraiss Iesus ko poroghava a isi.

7

Datirighin e navir igiamin arazibar gin ghua ingangarim gami

¹ Nan adarasi, ia Moses Osirizir Arazibagh fozi ki ia migei. Ia fo, gumazamiziba angamira ikiavira ikia, Moses Osirizir Arazibar apengan iti. Gumazamiziba aremegha uam Moses Osirizir Arazibar apengan itir puvati. ² Amizim pam ikiti, an pam angamira ikivira ikitima, Moses Osirizir Araziba uaghara aning ike. Amizim pam aremeghti, Moses Osirizir Arazir uaghara aning ikezim, uam amizim ikeghan koghti amizim firighirigham. ³ Gumazim angamira ikivira ikiti, amizim gumazir igharazim ko dakuighti, me amizir kam mikim suam, a poroghamiba uari bakeir arazim gamir amizim. Amizir kamin pam aremeghti, Moses Osirizir Arazim a ikeghan koghti a firighirigham. Kamaghin, a gumazir igharazimin ikiti, uam kamaghin mikiman kogham, a poroghamiba uari bakeir arazim gami. Puvati.

⁴ Kamaghira, nan adarasi, ia Kraissin mikarzim ko puegha bizir kamin ia a ko ovegha, uam Moses Osirizir Arazimin apengan itir puvati. God kamaghin ifonge, e a bagh ingarti dagher aghuiba otivam. Kamaghin amizi, ia datirighin gumazir God amizi ua mozim dikavizim, ia an adarasi. ⁵ E faragha uan navir ghurimin arazibar gin zuima, Moses Osirizir Araziba agoroger kuram en mikarizibagh aningizima, e arazir kuram gami. Ezi arazir kamin ovevem e bato. ⁶ Ezi datirighin e Kraissin min ovengegha faragha en suighizir biziba, e da ataki. Kamaghin amizi, Moses Osirizir Araziba uam en suirazir puvatizi e firighire. Ezi datirighin en ingangarir e amiba, ua Moses Osirizir Arazibar gin zuir puvati. Datirighin, Godin Duam e gamima e tuavir igiamin gin ghua ingangarim gami.

Arazir kuraba paza e gami

⁷ Eghti manmakin? Moses Osirizir Araziba agoroger kuram en mikarizibar

anighti, e arazir kuram damigh, manmagh mikimam? Tarazi suam, Moses Osirizir Araziba ti ikufi. Bar puvati. Moses Osirizir Araziba ikian koghtima, ki guizin kamaghin azangam, arazir kuraba, da tizim? Ki dagh foghan kogham. Moses Osirizir Araziba kamaghin migei, "Ni munavin biziba bagh navim dikavan marki." A kamaghin mikemeghan koghti, ki foghan kogham, biziba bagha navim dikavir arazim, an arazir kuram. ⁸ Ezi arazir kuram nan navir ghurimin aven ingara, egha Moses Osirizir Arazibar aven tuavimin apigha nighnizir kuraba na ganadi. Egha tuavir aviribar nan navim gami a dikavima, ki gumazamizir igharazibar bizibar gara nan navim da bagha arai. Moses Osirizir Araziba ti puvatizima, arazir kuram gavgaviba puvatighai. ⁹⁻¹⁰ Fomira Moses Osirizir Araziba itir puvatizi, ki angamira iti. Ezi Moses Osirizir Araziba otozi, arazir kuraba dikavigha angamira iti ki fo, ki Godin damazimin areme. Moses Osirizir Arazibar ingangarimra kara, a ikirimirir aghuarim e ganadi. Ki Moses Osirizir Arazibar tuavimin, ikirimirir aghuarim inizer pu. Puvati. Da na gamizi, ki areme. ¹¹ Ezi arazir kuram nan aven ingara Moses Osirizir Arazibar aven tuavimin apigha na gifari. Egha Moses Osirizir Arazibar tuavimin na misoghezi, ki areme.

¹² E kamaghin fo, Moses Osirizir Araziba, da Godin otivaghire. Moses Osirizir Arazibar aven itir migirigiar gavgaviba, da uaghan Godin otivaghiregha Godin damazimin derazir arazibar amuasa e nigia, egha gumazamizibar akurvasi. ¹³ Ezi manmakin? Bizir aghuir kam ti na gamizi ki ovenge? Bar puvati. Arazir kuram uabi na gamizi ki ovenge. God kamaghin ifonge, arazir kuram azenim girightima e bar fogh suam, arazir kuram a bar bizir kuram. Kamaghin amizi God arazir kuramin amamangatizi, arazir kuram bizir aghuir kamin aven otogha na gamizi ki ovenge. Kamaghin amizi Moses Osirizir Arazibar tuavimin, God guizbangira kamaghin en aka, arazir kuram bar kurigha mughasi.

Arazir kuram en mikarizibagh atifa

¹⁴ E fo, Moses Osirizir Araziba, da Godin Nguibamin bizim, ezi ki nguazir kamin gumazim. Ezi arazir kuramin gavgavim nan

7:2: 1 Ko 7:39 7:2: 1 Korin 7:39 7:3: Mt 5:32 7:3: Matyu 5:32 7:4: Ro 6:2, 6:11, 8:2, Ga 2:19, 5:22, Kl 2:14
 7:4: Rom 6:2; 6:11; 8:2; Galesia 2:19; 5:22; Kolosi 2:14 7:5: Ro 6:13, 6:21, Ga 5:19, Je 1:15 7:5: Rom 6:13; 6:21;
 Galesia 5:19; Jems 1:15 7:6: Ro 2:29, 6:4, 8:2, 2 Ko 3:6 7:6: Rom 2:29; 6:4; 8:2; 2 Korin 3:6 7:7: Kis 20:17, Lo
 5:21, Ap 20:33 7:7: Ua Me Ini 20:17; Godin Araziba 5:21; Aposel 20:33 7:8: Ro 4:15, 5:20, 1 Ko 15:56 7:8: Rom
 4:15; 5:20; 1 Korin 15:56 7:9-10: Ofa Gami 18:5; Esekiel 20:11-13; 20:21; Rom 10:5; 2 Korin 3:7; Jems 1:15 7:11:
 St 3:13, Hi 3:13 7:11: Jenesis 3:13; Hibrü 3:13 7:12: Sng 19:8, 119:138, 1 Ti 1:8 7:12: Onger Akaba 19:8;
 119:138; 1 Timoti 1:8 7:13: Ro 5:20 7:13: Rom 5:20 7:14: Sng 51:5, Jo 3:6 7:14: Onger Akaba 51:5; Jon 3:6
 7:15: Ga 5:17 7:15: Galesia 5:17

suirazi, ki arazir kuramin ingangarir gumazimin oto. ¹⁵ Egha ki amir araziba, ki deragha dar mingaribagh fozir puvati. Arazir ki damuasa bar ifongeziba, ki dagh amir puvati. Egha arazir ki ifongezir puvatiziba, ki zurara dagh ami. ¹⁶ Arazir ki ifongezir puvatiziba, ki dar amuti nan arazir kam kamaghin ian akaghti, ki ti kamaghin mikimam, Are, Moses Osirizir Araziba da bar dera. ¹⁷ Kamaghin amizi, ki uabi arazir kurar kabagh amir pu. Puvati. Arazir kurar nan aven itimra, dagh ami. ¹⁸ Ki uan navir ghurim migei. Ki fo, bizir aghuitam nan aven itir puvati. Kamaghin amizi, ki arazir aghuubar amuasa ifuegha, dar amuamin gavgaviba pu. ¹⁹ Arazir aghuir ki damuasa ifongeziba, ki dagh amir pu. Egha arazir kurar ki damuasa ifongezir puvatiziba, ki dagh ami. ²⁰ Arazir ki aghuaziba, ki dagh amua, kamaghin fo, ki uabi kamaghin amir pu. Puvati. Arazir kurar nan aven itimra, dagh ami.

²¹ Kamaghin amizi ki gari, arazir kam guizbangira nan ingari: ki arazir aghuubar amuasa ifongezir, arazir kuram zurara na ko ikia nan tuavim apiri. ²² Guizbangira, nan navir averiamin aven, Godin otivir Moses Osirizir Araziba, ki dagh nighnighavira ikia da bagha bar akonge. ²³ Kamaghin, ki arazir igharazimin garima, a nan mikarzimmin aven ingari. Egha Godin migirigiar nan nighnizimin aven itibav sosi. Arazir igharazir kam, na gamima, Moses Osirizir Arazibar otozir arazir kuram, a nan mikarzimmin aven ingara na ikiagharigha na gatifa. ²⁴ Maia! Ki ghaze, ki bar ikufi! Tina nan akuraghtima, ki mikarzir ovengamin kamin firighirigham? ²⁵ Godra, a en Ekiam Kraisi Iesusin ingangarimin tuavimin, a nan akuragham! Ezi ki God minabi! Egha ki uabi, uan nighnizimin navir averiamin aven Godin migirigiar ingarir gumazimin iti. Egha uan navir ghurimin aven, ki uaghan Moses Osirizir Arazibar otozir arazir kuram, ki an ingangarir gumazimin iti.

8

Krais arazir kuraba agivagha Godin Duam e ganing

¹ Kamaghin amizi e Kraisi Iesus ko pogheziba, God datirighin uan kotiamin aven uam ivezir kuram e daningisi mikiman kogham. ² E fo, e bar datirighin Kraisi Iesus ko pueghav itiba, Godin Duamin gavgavim ikirimir aghuarim e ganiga, ovevem in arazim ko arazir kuramin e firaghariki. Eghti arazir kaba ua e gativagh e ikirarighan kogham. ³ En navir ghuriba, gavgaviba puvati. Kamaghin amizi, Moses Osirizir Araziba, en arazir kurabar gin amangamin gavgaviba puvati. Ezi Moses Osirizir Araziba damuan koghamin bizir kam, God uabi a gami. God uan Otirim amadazi, a gumazimin min otogha, arazir kurabagh amir gumazimin min gari. A en arazir kuraba agivasa izezi, an ingangarimin tuavimin, God gumazamiziba itir arazir kurabar gavgavim agivagha a gasighasiki. ⁴ Ezi e datirighin navir ghurimin arazibar gin zuir puvati, e Godin Duamin arazibar gin zui. God kamaghin ifonge, Moses Osirizir Arazibar aven itir arazir aghuiba en navibar aven deragh otogham. Kamaghin amizi God en arazir kurabar gavgavim a givagha a gasighasiki.

⁵ Guizbangira, navir ghurimin arazibar gin zuir gumazamiziba, me dughiba bar navir ghurim ifongezir biziba baghavira nighnisi. Ezi Godin Duamin gin zuir gumazamiziba, me Godin Duam ifongezir biziba baghavira nighnisi. ⁶ Eghti gumazim o amizim navir ghurimin araziba baghavira nighnighiva, an aremeham. Eghti tina Godin Duam baghvira nighnighiva, a ikirimir aghuarim ko navir amirizim iniam. ⁷ Eghti gumazim o amizim navir ghurimin araziba baghvira nighnigh, a Godin aghuaghiva an apanimin ikiam. A Godin otivir Moses Osirizir Arazibar gin zuir puvatigha guizbangira dar gin mangan kogham. ⁸ Gumazamizir navir ghurimin arazibar gin zuiba, me God ifongezir arazibar amuan kogham.

⁹ Eghti Godin Duam guizbangira ian navir averiabar aven ikiti, ia ua navir ghurimin arazibar gin mangan kogham, ia Godin Duam ifongezir arazibar gin mangan. Gumazim o amizimin navir averiam Kraisin Duam guizbangira an itir puvati, a Kraisin anav puvati. ¹⁰ Ia arazir kuram gamigha,

7:18: Stt 6:5, 8:21	7:18: Jenesis 6:5; 8:21	7:22: Sng 1:2, 2 Ko 4:16, Ef 3:16	7:22: Onger Akaba 1:2; 2 Korin 4:16; Efesus 3:16
7:23: Ro 6:13, 6:19, Ga 5:17, Je 4:1, 1 Pi 2:11	7:23: Rom 6:13; 6:19; Galesia 5:17; Jems 4:1; 1 Pita 2:11	7:25: Rom 6:13; 6:19; 1 Korin 15:57; Galesia 5:17	8:1: Ro 8:34, 8:39
8:1: Rom 8:34; 8:39	8:2: Jo 8:36, Ro 7:23-25, 2 Ko 3:6, Ga 2:19	8:2: Jon 8:36; Rom 7:23-25; 2 Korin 3:6; Galesia 2:19	8:3: Ap 13:38-39, 15:10, Ro 3:20, 2 Korin 5:21; Filipai 2:7; Hibrui 4:15; 7:18-19
8:3: Ap 13:38-39, 15:10, Ro 3:20, 2 Ko 5:21, Fl 2:7, Hi 4:15, 7:18-19	8:4: Ga 5:16, 5:25	8:4: Galesia 5:16; 5:25	8:5: Jo 3:6, 1 Ko 2:14, Ga 5:22, 5:25
8:5: Jon 3:6; 1 Korin 2:14; Galesia 5:22; 5:25	8:6: Ro 6:21, 8:13, Ga 6:8	8:6: Rom 6:21; 8:13; Galesia 6:8	8:7: Matyu 12:34; Jon 8:43; 12:39; 1 Korin 2:14; Jems 4:4
8:7: Mt 12:34, Jo 8:43, 12:39, 1 Ko 2:14, Je 4:4	8:7: Matyu 12:34; Jon 8:43; 12:39; 1 Korin 2:14; Jems 4:4	8:9: 1 Ko 3:16, 12:3, Ga 4:6, Fl 1:19, 1 Pi 1:11	8:9: 1 Korin 3:16; 12:3; Galesia 4:6; Filipai 1:19; 1 Pita 1:11
8:9: 1 Ko 3:16, 12:3, Ga 4:6, Fl 1:19, 1 Pi 1:11	8:10: 1 Korin 3:16; 12:3; Galesia 4:6; Filipai 1:19; 1 Pita 1:11	8:10: Ga 2:20, Ef 3:17, 1 Pi 4:6	8:10: Galesia 2:20; Efesus 3:17; 1 Pita 4:6

bizir kamın ia ariaghire. Eghti Kraiss ian navir averiabar aven ikiti, God ia mikim suam, ia nan damazimin dera, eghti Godin Duam ikirimirir aghuarim ia daningam. ¹¹ Godin Duam Iesus mozimin a gamizi a ua dikafi, ezi Duar kamra, ian navir averiabar aven iti. Egh gumazir Kraiss gamizi a dikavizir kam, a ian ovengamin mikarzarbar amuti, da ua dikavigh angamira ikiam. God uan Duar ian navir averiabar aven itimin tuavimin, bizir kam damuam.

Godin Duam ia gamizi, ia Godin boribar otifi

¹² Kamaghin amizi, nan adarasi, e ikarvazir ingangarir mam iti. Ikarvazir ingangarir kam, a navir ghurimin bizim puvati, e an gin mangan kogham. ¹³ Ia navir ghurimin arazibar gin mangiva, ia arimighiregham. Ia Godin Duamin gavgavimin tuavimin, ia uan mikarzarbar arazir kurabav soghti, da arimighireghti, ia angamira ikivira ikiam.

¹⁴ E fo, gumazamizir Godin Duam men faragha zuima me an gin zuiba, gumazamizir kaba bar Godin boriba. ¹⁵ E kamaghin fo, Duar God ia ganingizim, a ia gamizi, ia pura ingangarir gumazamizibar otozir puvati, egh ia bizibar atiati. Puvati. Godin Duam ia gamizi, ia an boribar otifi. Egha Godin Duamin gavgavimin e an dia ghaze, "O Ame, En Afeziam!"* ¹⁶ Godin Duam uabi, en duaba ko porozi, e uarir gun migia ghaze, e Godin boriba. ¹⁷ E Godin boriba, egh gin bizir aghuir God e daningasa e bagha inabaziba iniam. Bizir kaba, en avebam Kraiss da inigha gifa. E fo, e datirighin Kraiss ko mizazir a iniziba e da ateriva, gin a ko ziar ekiam ko dabirabir aghuim uaghan a iniam.

E gin Godin Nguibamin mangiva ziar ekiam ko dabirabir aghuim iniam

¹⁸ Ki fo, ziar ekiam ko dabirabir aghuir kam God gin en akaghti, e a gifogham. Ezi ki kamaghin nighnisi, bizir kam, a mizazir e datirighin isiba bar dagh afragham. ¹⁹ Guizbangira, God ingarizir biziba bar, me dughiar God uan boriba

azenim darighamim a bagha mizua, uan dapaniba fegha tintinibar gara nighnighisi, dughiar manamra bizir kam otivam? ²⁰ Guizbangira, God fomira nguazimin itir biziba da tuisigha ghaze, da bar ikufi, da pura bizir kiniba. Da uari kamaghin otozir pu. Puvati. God uabi dagh amizi da kamaghin otifi. Egha da God damuamin bizir aghuim bagha mizuai. ²¹ Datirighin, nguazimin itir biziba da ovevem ko biziba kuraghirir arazimin apengan ikia, mati da kalabusin iti. Egha me kamaghin fo, dughiar God misevezimin, God biziba kalabusin itir arazir kam agvaghiti, biziba bar Godin boriba ko firighireghiva dabirabir aghuarim ko ziar ekiam iniam.

²² E fo, bizir God ingariziba bar moghira, mati amizim borim batasa mizazim isi moghin, da mizazim isi. Egha da bar puv tuava ara, iza datirighin oto. ²³ Ezi bizir kabarama arair pu. Puvati, e uari uaghan arai. E Godin Duam inigha gifa, mati God e daningamin bizir aghuivar faragha zuim a e ganingi. Egha e tuavara, dughiar God e damighti e an boribar miraram otivamin, e a bagha mizuai. Dughiar kam, God en mikarzarbar amighti da firighiregh ganagarir igharazimin otogham. ²⁴ E bizir aghuir e fogha iniamiba bagh mizuai iti, kamaghin amizi God en akura. E suam, e bizir mam bagh mizuam fogham, e tighar a iniam. Egh gumazamiziba tizim bagha bizir me inigha givazim bagh mizuam ikiam? ²⁵ E fo, bizir e tighar iniamiba e guizbangira da iniam. Kamaghin amizi, e navibar suigha da bagha mizuai.

²⁶ Kamaghira, e gavgaviva puvatizir darasi, Godin Duam en akurvasi. E fozir puvati, e manmaghin biziba bagh God ko mikimam? En migirigiaba otefe. Kamaghin amizi, Godin Duam uabi e bagha God ko migia, tuavara, an ararem akar e mikiman asazibagh afira. ²⁷ Ezi God gumazamizibar navir averiaba guizbangira dar gari. A uan Duamin nighnizim gifo. Kamaghin, an Duam Godin ifongiamin gin ghua Godin gumazamiziba bagha a ko migei.

²⁸ E fo, God bizibagh amima da virara

8:11: Ap 2:24, 1 Ko 3:16, 6:14, 2 Ko 4:14, Ef 2:5 **8:11:** Apotel 2:24; 1 Korin 3:16; 6:14; 2 Korin 4:14; Efesus 2:5 **8:13:** Ga 6:8, Ef 4:22, Kl 3:5 **8:13:** Galesia 6:8; Efesus 4:22; Kolosi 3:5 **8:14:** Ga 5:18 **8:14:** Galesia 5:18 **8:15:** 1 Ko 2:12, 4:6, 2 Ti 1:7, Hi 2:15 **8:15:** 1 Korin 2:12; 2 Timoti 1:7; Hibrü 2:15 **8:15:** Galesia 4:5-7 * **8:15:** Aramin akam, a Iesusin nguibamin akam, me uan afeziam dibora ghaze, "Aba." Egha Iesus uan Afeziam ko migia, a kamaghin a dibora ghaze, "Aba." Ni Mak 14:36in gan. **8:16:** 2 Ko 1:22, Ef 4:30 **8:16:** 2 Korin 1:22; Efesus 4:30 **8:17:** Ap 26:18, Ga 4:5-7, Fl 1:29, 2 Ti 2:11-12, MAA 21:7 **8:17:** Apotel 26:18; Galesia 4:5-7; Filipai 1:29; 2 Timoti 2:11-12; Akar Mogomem 21:7 **8:18:** Ro 5:2, 2 Ko 4:17 **8:18:** Rom 5:2; 2 Korin 4:17 **8:19:** Kl 3:4, 2 Pi 3:13, 1 Jo 3:2 **8:19:** Kolosi 3:4; 2 Pita 3:13; 1 Jon 3:2 **8:20:** Stt 3:17-19 **8:20:** Jenesis 3:17-19 **8:21:** 2 Pi 3:13, 1 Jo 3:2 **8:21:** 2 Pita 3:13; 1 Jon 3:2 **8:23:** 2 Ko 5:2-4, Ga 5:5, Ef 1:14, 4:30 **8:23:** 2 Korin 5:2-4; Galesia 5:5; Efesus 1:14; 4:30 **8:24:** 2 Ko 5:7, Hi 11:1 **8:24:** 2 Korin 5:7; Hibrü 11:1 **8:26:** Sek 12:10, Ef 6:18, Je 4:3 **8:26:** Sekaraia 12:10; Efesus 6:18; Jems 4:3 **8:27:** Sng 7:9, 139:1, Ap 1:24, 1 Ko 4:5, 1 Te 2:4, 1 Jo 5:14 **8:27:** Onger Akaba 7:9; 139:1; Apotel 1:24; 1 Korin 4:5; 1 Tesalonika 2:4; 1 Jon 5:14 **8:28:** Ro 9:11, 9:23-24, Ef 1:11, 2 Ti 1:9 **8:28:** Rom 9:11; 9:23-24; Efesus 1:11; 2 Timoti 1:9

uari inigha ingara, gumazamizir bar God gifongezibagh amima, me dera. Kar gumazamizir God ua me iniasa mikemegha givaziba, a men dia. ²⁹ Kar, gumazamizir God fomira ua me iniasa migeiba, a me ginaba, eghti me uaghan an Otarimin min ikiam. Eghti borir aviriba ikiti Kraiss uabi men avebar ekiamin min ikiam. ³⁰ Ezi gumazamizir a fomira me ginabaziba, a uaghan men dia. Egha gumazamizir kaba dibora ghaze, ia nan damazimin dera. Egha gumazamizir an damazimin derazir kaba, a ziar ekiam ko dabirabir aghuim me ganingizi me a ko a isi.

Bizitam e damuti, e God e gifongezir arazimin saghon ikian kogham

³¹ E bizir kabagh foghava, manmaghin mikimam? E fo, God e baghvira ikiti, tina e dikabiragh e gafiragham? Bar puvatigham. ³² God uan Otarimin suirazir pu. Puvati, a bar moghira e bagha ofan min aneningizi, an areme. E fo, a uan Otarim e ganingi, a uaghan bizir aghuir igharaziba bar, da pura e daningam. ³³ Eghti tina God inabazir gumazamizir kotin aven akam me gasam? Puvati. God uabi gumazamizir kabav gia ghaze, ia nan damazimin dera. ³⁴ Tinara e mikim suam, ia uan arazir kuramin ivezim iniam? Puvati, Kraiss Iesus, gumazir aremezim, God a gamizi a ua dikavigha, datirighin Godin agharir guvimin aperaghav iti. Egha anarira e bagha God ko migei!

³⁵ Kraiss bar e gifongehavira iti, kamaghin amizi tina e damuti, e Kraiss e gifongezir arazimin saghon ikiam? Puvati. Osintiziba e bativam, o dughiar kuram e bativam, o gumazamiziba arazir kurabar e damuam o, mitriaba en agham o, bizir daghuamiba puvatigham o, bizir kuram e gasighasigham o, me e misoghti e arimighiram, bizir kabanang e damuti, e ti Kraiss e gifongezir arazimin saghon ikiam, o? Bar puvati. ³⁶ Guizbangira, Godin Akinafarim mikemezi moghin bizir kaba e batifi:

“E nin gin zui, ezi bizir kam bangin,
me zurara e misozima, e ariaghirasava
ami.

Me kamaghin nighnigha ghaze,
e mati sipsipin gumaziba misueghti
aremeghasavirama amibar min,
me e misoghasa.”

³⁷ Bar puvati. Kraiss bar e gifonge, ezi bizir manam e batifi, a zurara e gamima e uan apanim dikabiri. ³⁸ Guizbangira, Kraiss bar e gifonge, ezi nan nighnizir gavgavim kamakin, bizitam e damuti, e Kraiss e gifongezir arazimin saghon ikian kogham: Ovevem, o ikirimirir aghuim, o enselba, o duar kuraba, o gavgaviba itir biziba, o datirighin itir biziba, o bizir gin otivamiba, ³⁹ o bizir pin itiba, o bizir vazimin itiba, o God ingarizir biziba bar, dar tongin bizitam e damuti, e God e gifongezir arazimin saghon ikian kogham. An arazir e gifongezir kam, a Kraiss Iesus en Ekiamin ingangarimin, e ganingi.

God Israelia gamizir arazim, Pol a geghari

9

(Sapta 9–11)

Pol Israelia ginighnigha men apangkufi

¹ Ki Kraissin gumazim, kamaghin amizi ki guizbangira migei, ki ifarir puvati. Godin Duam nighnizir zuezim na ganingizi, nan navimin aven ki kamaghin fo, nan akar kam a guizbangira. ² Ki zurara uan anabam bagha nighnigha, bar men apangkuvigha, osemegha nan navir averim ikufi. ³ Ki kamaghin bar ifonge, God nan anabam Israel, ua men iniam. Eghti Kraiss nan nighnizimin gin mangan koghti, ki an azangsigh a ko mikimti, a uan gumazamizir tongin na batueghti, nan anabam Israel nan danganin iniam. Bizir kam men akurazi, kamaghin deraghai. ⁴ Me Israelin gumazamiziba, ezi God me dibora ghaze, me an boriba. Ezi me Godin ziar ekiam a ko a inigha gifa. Ezi God uan Akar Dikirizir Gavgavim me ko a gami. Egha Moses Osirizir Araziba isa, me ganingi. Egha uan ziam fer arazim men akagha, me ko akam akiri. ⁵ Men ovavir faragha itiba, bar ziar ekiaba iti. Ovavir kabar iza, Gumazir God Uam E

8:29: Jo 17:22, 2 Ko 3:18, Ef 1:5, 1:11, Kl 1:5, 1:11, 1:18, 2 Ti 2:19, Hi 1:6 **8:29:** Jon 17:22; 2 Korin 3:18; Efesus 1:5; 1:11; Kolosi 1:18; 2 Timoti 2:19; Hibru 1:6 **8:30:** Ro 9:24, 1 Ko 6:11, Ef 4:4, 1 Pi 2:9 **8:30:** Rom 9:24; 1 Korin 6:11; Efesus 4:4; 1 Pita 2:9 **8:31:** Nam 14:9, Sng 118:6 **8:31:** Diboboniba 14:9; Onger Akaba 118:6 **8:32:** Jo 3:16 **8:32:** Jon 3:16 **8:33:** Ais 50:8 **8:33:** Aisaia 50:8 **8:34:** Sng 110:1, Ap 7:55-56, Kl 3:1, Hi 7:25, 9:24, 1 Jo 2:1 **8:34:** Onger Akaba 110:1; Aposel 7:55-56; Kolosi 3:1; Hibru 7:25; 9:24; 1 Jon 2:1 **8:35:** Ro 8:38-39 **8:35:** Rom 8:38-39 **8:36:** Sng 44:22, 1 Ko 15:30-31, 2 Ko 4:11 **8:36:** Onger Akaba 44:22; 1 Korin 15:30-31; 2 Korin 4:11 **8:37:** Jo 16:33, 1 Ko 15:57, 2 Ko 2:14, 1 Jo 4:4, MAA 12:11 **8:37:** Jon 16:33; 1 Korin 15:57; 2 Korin 2:14; 1 Jon 4:4; Akar Mogomem 12:11 **8:38:** Ef 1:21, Kl 1:16, 2:15, 1 Pi 3:22 **8:38:** Efesus 1:21; Kolosi 1:16; 2:15; 1 Pita 3:22 **9:3:** Kis 32:32 **9:3:** Ua Me Ini 32:32 **9:4:** Kis 4:22, 9:4, Lo 7:6, 14:1-2, Ap 3:25, 13:22, Ef 2:12, Hi 8:8-10, 9:1 **9:4:** Ua Me Ini 4:22; 9:4; Godin Araziba 7:6; 14:1-2; Aposel 3:25; 13:22; Efesus 2:12; Hibru 8:8-10; 9:1 **9:5:** Mt 1:1-16, Jo 1:1, Ro 1:25 **9:5:** Matyu 1:1-16; Jon 1:1; Rom 1:25

Iniasa Misevezim, Kraisa nguazir kamin gumazimin min men ikizimin aven oto. Kraisa a God, egha biziba bar dar dapanimin iti. Eghti e zurazurara Kraisa in ziam fam!*

God Israelia gamir arazim, Pol an gun migei

⁶ Ki kamaghin migeir puvati, Godin akar dikirizim pura ghua otozir pu. Puvati. E fo, gumazamizir maba Israelin anabamin aven ikia, guizin Israelia puvati. ⁷ Abrahamin ovaviba, men marazi guizbangira Godin boriba puvati. Fomira God kamaghin Abraham mikeme, "Aisakra, nin ovavir boriba otivam." ⁸ Akar kamin mingarim kamaghin ghu, borir inivafizimin otiviziba, me Godin boriba pu. Puvati. Borir Godin akar dikirizimin otiviba, me guizbangira Abrahamin ovaviba. ⁹ Ezi akar dikirizim kamaghin ghu, "Dughiar ki inabazimin, ki uamategh iziti, Sara otarim batam."

¹⁰ Kamaghira, akar igharazir mam kamaghin iti: Rebekan otarim pumuning afeziar vamiran oto, a en ovavim, Aisak. ¹¹⁻¹² God arazir a zurara amimin gin ghua, gumazamiziba uan nighnizimin me ginabi. A gumazamizibar ingangarim bagha nighnizir pu. Puvati. A uabi men diava me ginabi. Kamaghin amizi Rebeka tighar otarim pumuning batamin dughiamin, aning arazir kuratam o arazir aghuim gamizir puvatizi, God kamaghin Rebeka migei, "Otarir faragha irizim, otarir gin irizimin ingangarim gumazimin min ikiam." ¹³ Bizir kam, Godin Akinafarim kamaghin mikeme, "Ki Jekop gifuegha, Ison aghua."

¹⁴ Kamaghin amizi e manmaghin mikimam? E suam, God ti arazir kuram gami? Bar puvati! ¹⁵ Guizbangira, God kamaghin Moses migei, "Ki gumazamizitabar quarkuvighsi, ki men quarkuvam. Ki gumazamizitabar apangkuvsi, ki men apangkuvam." ¹⁶ Kamaghin amizi God gumazitam o amizitam ginabaghsi, an an nighnizim ko an ingangarimin gara a ginabir pu. Puvati. God uan apangkuvimra gin ghua gumazamizibagh inabi. ¹⁷ Guizbangira, Godin Akinafarimin itir akam

Ispin atrivim migia ghaze, "Ki kamaghsua ifonge, ki uan gavgavim isi ian akagham, eghti nguazir kamin danganiba bar, dar gumazamiziba nan ziar ekiam geghanam. Kamaghin amizi, ki a ataghizi ia ikiavira iti." ¹⁸ Kamaghin amizi e fo, God gumazitam o amizitamın apangkuvighsi ifuegh, an apangkuvam. Egh a gumazitam o amizitam damighiti an dapanim gavgavigh an akam batoghsı ifuegh, a damuam.

¹⁹ Ian tav ti na mikim suam, "God kamaghin amigha, tizimsua e migia ghaze, 'Ia uan arazir kurabar ivezim iniam?' Gumazitam o amizitam Godin ifongiam iriaghian kogham." ²⁰ Ia gumazamizir kiniba! Ia Godin arazir an amizim bagh an ataran marki! Nguazir minem kamaghin gumazir an ingarizimin mikiman kogham, "Ni tizim bagha kamaghin nan ingari?" ²¹ Nguazir minemin ingarizir gumazim, a uan nighnizimin gin mangi miner pumuning ingarigham. A nguazitam inigh, miner pumuning ingarighiti, tam dughiar ekiam bagh ikiti, igharazim, me pura bizir kuraba zuraram a mikinam. Kar an nighnizim.

²² God uaghan kamaghiram ami. God kamaghsua, a uan aningagharim anezim datightima, gumazamiziba bar an gavgavir ekiam gifogham. Nguazir miner ivezir kuram iniamiba, kar gumazamizir an asighasighasava amiba, a dughiar ruarim me ganingi. Egh a gin me abighirarigham. ²³ A kamaghsua, an ziar bar ekiam ko dabirabir aghuim anezim girighiti, gumazamiziba bar a gifogham. A fomira uan ziar ekiam ko dabirabir aghuim e a ko da iniasa, gumazim nguazir mineba akirizi moghin, an en navibar akiri. Egha uan ziar ekiam ko dabirabir aghuim isa, nguazir miner an apangkuvim itibagh ingezi, da bar izifa. ²⁴ Nguazir miner apangkuvim iniamin kaba, kar e gumazamizir God deiba. E Israelia merara men tongin izezir puvati, e uaghan Kantrin Igharazibar Gumazamizibar tongin ize. ²⁵ Ezi Hosean akinafarimin, God kamaghin migei:

"Gumazamizir fomira nan adarazi puvatiziba,

* **9:5:** Gumazir maba nighnigha ghaze, vezin kamin migirigiar otevir abuananam e kamaghin a gighi suam, "God biziba bar dar dapanimin iti. Eghti e zuraram an ziam fi mangivira ikiam." **9:6:** Nam 23:19, Jo 8:39, Ro 2:28, 3:3, Ga 6:16 **9:6:** Diboboniba 23:19; Jon 8:39; Rom 2:28; 3:3; Galesia 6:16 **9:7:** Stt 21:12, Ga 4:23, Hi 11:18 **9:7:** Genesis 21:12; Galesia 4:23; Hibru 11:18 **9:8:** Ga 4:23 **9:8:** Galesia 4:23 **9:9:** Stt 18:10, 18:14 **9:9:** Genesis 18:10; 18:14 **9:10:** Stt 25:21 **9:10:** Genesis 25:21 **9:11-12:** Genesis 25:23 **9:13:** Lo 21:15, Mal 1:2-3, Lu 14:26 **9:13:** Godin Araziba 21:15; Malakai 1:2-3; Luk 14:26 **9:14:** 2 Sto 19:7, Jop 8:3, 34:10, Sng 92:15 **9:14:** 2 Eghaghaniba 19:7; Jop 8:3; 34:10; Onger Akaba 92:15 **9:15:** Kis 33:19 **9:15:** Ua Me Ini 33:19 **9:16:** Ef 2:8 **9:16:** Efesus 2:8 **9:17:** Kis 9:16, Ga 3:8, 3:22 **9:17:** Ua Me Ini 9:16; Galesia 3:8; 3:22 **9:18:** Kis 4:21, 9:12, 14:4 **9:18:** Ua Me Ini 4:21; 9:12; 14:4 **9:19:** 2 Sto 20:6; Jop 23:13, Dan 4:35 **9:19:** 2 Eghaghaniba 20:6; Jop 23:13; Daniel 4:35 **9:20:** Ais 29:16, 45:9, 64:8 **9:20:** Aisaia 29:16; 45:9; 64:8 **9:21:** Jer 18:6, 2 Ti 2:20 **9:21:** Jeremaia 18:6; 2 Timoti 2:20 **9:23:** Ro 8:28-30, Ef 1:3-12, Kl 1:27 **9:23:** Rom 8:28-30; Efesus 1:3-12; Kolosi 1:27 **9:25:** Hos 2:23, 1 Pi 2:10 **9:25:** Hosea 2:23; 1 Pita 2:10

datirighin ki me dipon suam, ia nan adarasi.

Kantrin ki fomira aghuazir kam, ki gin me mikim suam,
ia ki bar ifongezir darasi.

²⁶ Ia faragha danganir mamim itima, ki ia migia ghaze,
‘Ia nan adarazi puvati.’

Egh danganir kamnaghira ki ia mikim suam,
‘Ia Godin zurazurara angamira itimin boriba.’”

²⁷⁻²⁸ Aisaia Israelia ginighnigha kamaghin akam akuri, “Guizbangira, Ekiam dughiar vamira gumazamizir nguazimin itiba bar men araziba tuisigh, zuamira men ivezir kuram isi me danighiva bar me gasighasigham. Fomira, Israelian gumazamiziba, mati ongarimin itir gigimin min bar aviraseme, ezi pura bizim, me marki. Ekiam men ikiavira itir varazira, ua me inigham.” ²⁹ Bizir kaba Aisaia fomira mikemezi moghin otifi, a kamaghin migei, “Ekiar Gavgavir Ekiam Itim, en tarazi ataghizir puvatizi, e itir puvatighai. Ezi bar guizbangira, e bar gevegha givaghai, mati bar fomira Sodom ko Gomoran nguibamning bar ikufi.”

Israelia nighnizir gavgavim itir puvati

³⁰ E manmoghin mikimam? E kamaghin mikimam, Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, Godin damazimin deraghasa ingangarir ekiam gamizir puvati. Me nighnizir gavgavim Godin itima, God ghaze, me nan damazimin dera. ³¹ Ezi Israelia me Moses Osirizir Arazibar gin ghua ingara, Godin damazimin deraghasa tuavim buriava, a batozir puvati. ³² Manmoghin amizi, me a batozir puvati? Me Godin damazimin deraghasa, uan gavgavibar pamtem ingarava avenge. Me nighnizir gavgavimin tuavimin gin zuir puvati. Dagiar dagariba asim, me a gasaghoraghiri. ³³ Godin Akinafarim bizir kam migia ghaze:

“Ia oragh!

Ki gumazamiziba asaghorporir dagiar mam amisevegha
a isa Saionin Mighsiamin anefa.

Dagiar kam a gumazamizibagh amima, me asaghpura daighiri.

Egh gumazamizir nighnizir gavgavim an itiba,
me aghumsighan kogham.”

10

Israelia Godin Araziba deravira dagh fozir puvati

¹ Nan adarasi, God ua Israelia iniase ki uan navir averiamin aven bar ifuegha, me bagha God ko migei. ² Ki bar deragha Israelia gifogha kamaghin migei, me Godin Arazibar gin mangasa bar gavgafi. Egha me guizin God ifongezir arazim gifozir puvati. ³ Me, tuavir God ghaze e an damazimin derazim, me a gifozir puvati. Egha uan gavgavibar, Godin damazimin deraghasa tuaviba buri. Kamaghin amizi me Godin damazimin deraghamin tuavimin apengan itir puvati. ⁴ E fo, Krais Moses Osirizir Arazibagh amizima, dar gavgavim gifa. Kamaghin, tina nighnizir gavgavim Kraisin iti, anarira Godin damazimin deragham.

⁵ Gumazamizir Godin damazimin deraghasa Moses Osirizir Arazibar gin zuiba, Moses me migia kamaghin osiri, “Gumazamiziba Moses Osirizir Araziba migei moghin damu egh dughiba zurara dar amuti, arazir kaba me damuti, me ikivira ikiam.” ⁶ Kar Godin Akinafarimin akar otevir mam, a gumazamizir nighnizir gavgavimin tuavimin Godin damazimin deraziba, a kamaghin me migei, “Ia uan navir averiabar kamaghin mikimam marki, “Tina Godin Nguibamin ghuavanangam?” (Akar kam kamakin, ni Krais e bagh izighirisi, ni mangiva an azangam?) ⁷ “Egh ni uaghan kamaghin mikiman marki, “Tina Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin magiram?” (Akar kam kamakin, ni ovevemin mozimim mangi, Krais inigh anangam?) ⁸ Ezi Godin Akinafarim kamaghin migei, “Godin akam bar nin boroghira iti, a nin akatorim ko nin navir averiamin aven iti.” Kar nighnizir gavgavimin akar e ia migeim. ⁹ Ni uan akamin kamaghin mikim suam, “Iesus a nan Ekiam,” egh uan navir averiamin aven nighnizir gavgavim iki, kamaghin fogh, God Iesus gamizi a mozimim ua dikafi, eghti

9:26: Hos 1:10 **9:26:** Hosea 1:10 **9:27-28:** Ais 10:22-23 **9:27-28:** Aisaia 10:22-23; Rom 11:5 **9:29:** Ais 1:9, 13:19, Jer 50:40 **9:29:** Aisaia 1:9; 13:19; Jeremaia 50:40 **9:30:** Ro 1:17, 4:11, 10:20 **9:30:** Rom 1:17; 4:11; 10:20
9:31: Ro 10:2-3, 11:7, Ga 5:4 **9:31:** Rom 10:2-3; 11:7; Galesia 5:4 **9:32:** Ais 8:14, Lu 2:34, 1 Ko 1:23 **9:32:** Aisaia 8:14; Luk 2:34; 1 Korin 1:23 **9:33:** Sng 118:22, Ais 8:14, 28:16, Mt 21:42, Ro 10:11, 1 Pi 2:6-8 **9:33:** Onger Akaba 118:22; Aisaia 8:14; 28:16; Matyu 21:42; Rom 10:11; 1 Pita 2:6-8 **10:2:** Ap 21:20, 22:3, Ga 1:14, 4:17 **10:2:** Aposel 21:20; 22:3; Galesia 1:14; 4:17 **10:3:** Ro 1:17, 9:30-32, Fl 3:9 **10:3:** Rom 1:17; 9:30-32; Filipai 3:9 **10:4:** Mt 5:17, Jo 3:18, Ga 3:24 **10:4:** Matyu 5:17; Jon 3:18; Galesia 3:24 **10:5:** Wkp 18:5, Neh 9:29, Ese 20:11-13, Ro 7:10, Ga 3:12 **10:5:** Ofa Gami 18:5; Nehemia 9:29; Esekiel 20:11-13; Rom 7:10; Galesia 3:12 **10:6:** Godin Araziba 30:12-14
10:9: Mt 10:32, Lu 12:8, Ap 8:37 **10:9:** Matyu 10:32; Luk 12:8

God nin akurvaghti, ni ikivira ikiam. ¹⁰ E fo, ni navir averiamin nighnizir gavgavim Iesusin ikiti, God suam, ni nan damazimin dera. Egh uaghan ni uan akatorimin suam, "Iesus nan Ekiam," eghti God nin akuraghti, ni ikivira ikiam. ¹¹ Godin Akinafarim kamaghin migei, "Gumazamiziba nighnizir gavgavim an itiba, me aghumsighan kogham. Puvati." ¹²⁻¹³ Godin Akinafarim ghaze, "Ekiamin ziamin diaghamin adarasi, a men akurvagham." Kamaghin amizi, Godin vamira iti, a bar en Ekiam. Eghti gumazamizir an deiba, a bar bizir aghuir aviriba men akurvagham. Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, Godin damazimin magh gari.

¹⁴ Ezi manmakin? Gumazamizir nighnizir gavgavim Godin itir puvatiziba, me manmaghin an ziamin dimam? Egh gumazamizir eghaghanim baraghizir puvatiziba, me manmaghin nighnizir gavgavim an ikiam? Eghti gumazamizitaba Akar Aghuim me mikinighan koghti, me manmaghin a baregham? ¹⁵ Eghti siosba Akar Aghuim akurir gumazamiziba amangan koghtima, me manmaghin akamin gun me mikimam? Godin Akinafarimin aven Aisaia kamaghin osiri, "Godin Akar Aghuim inigha izir gumazamizibar darorim, a bar dera."

Israelia Akar Aghuim inizir puvati

¹⁶ Ezi Israelian marasi me Godin Akar Aghuim inizir puvati. Aisaia uabi kamaghin migei, "Ekiam, tinara en Akar Aghuim nighnizir gavgavim an iti?" ¹⁷ Kamaghin e fo, nighnizir gavgavim a gumazamiziba Akar Aghuim barazir tuavimin izam. Eghti gumazamizir Kraisin akam akuribar tuavimin, gumazamiziba Akar Aghuim baregham.

¹⁸ Ezi ki ian azai, Israelin gumazamiziba me Godin Akar Aghuim, me uan kuaribar a baraghizir puvati, o? Ki ghaze, me guizbangira oraki. E fo, Godin Akinafarim kamaghin migei:

"Akam inigha izir gumazibar akatoribar otivir migirigiaba,
da ghua nguazir kamin nguibaba bar dar otozi,
gumazamiziba bar, men kuariba a baraki."

¹⁹ Ezi ki ua ian azai, Israelia me ti akar kamin mingarim gifozir puvati, o? Puvati. Me fos. Moses God bagha faragha kamaghin mikeme:

"Ki Kantrin Igharazibar Gumazamizir ziba puvatigha pura bizibar min itiba ki me inightima, ian naviba bar ikuvigham.

Ki gumazamizir fofoziba puvatiziba inightima, bizir kam ia damightia ataram."

²⁰ Ezi Aisaia uaghan Akar Gavgavimin kamaghin migei:

"Gumazamizir na burir puvatiziba, me nan api. Gumazamizir na bagha azai puvatiziba, ki uabi men aka."

²¹ Egha a Israelia ginighnigha kamaghin migei:

"Ki zurara dughibar men suigh me mughasa me baghavira ikia uan dafarim amadagha men azangsighavira itima, me nan akaba barazir puvatigha akirim ragha na gasara."

11

God Israelian tongin itir varaziran apangkuvigha, ua bagha me amisefe

¹ Kamaghin amizi, ki bizir kam ginighnigha ian azai, God uan gumazamiziba batosi, o? Bar puvati! Ki uabi Israelin gumazir mam, egha Abrahamin ovavim, ki Benjaminin anabar gumazir mam. ² God uan gumazamizir fomira ua bagha miseveziba, a me batozir puvati. Ia Elaijan eghaghanir Godin Akinafarimin itim ginighnigh. Elaija Israelian osemegha me bagha pamtem God azangsigha ghaze, ³ "Ekiam, Israelia nin akam inigha izir gumazibav soghezi me ariaghirezi, me nin ofa gamir dakoziagh asighasiki. Ezi ki uabira ni bagha ikivira itima, me na misoghasava ami." ⁴ Ezi God manmaghin an akam ikara? A ghaze, "Ki ua bagha Israelian tongin itir gumazir 7,000in

10:11: Ais 28:16; Jer 17:7, Ro 9:33 **10:11:** Aisaia 28:16; Jeremaia 17:7; Rom 9:33 **10:12-13:** Joel 2:32; Aposel 2:21; 9:14; 10:36; 15:9; Rom 3:22; 3:29; Galesia 3:28 **10:15:** Ais 52:7, Nah 1:15 **10:15:** Aisaia 52:7; Nahum 1:15
10:16: Ais 53:1, Jo 12:38, Hi 4:2 **10:16:** Aisaia 53:1; Jon 12:38; Hibru 4:2 **10:17:** Jo 17:20 **10:17:** Jon 17:20
10:18: Sng 19:4, Mt 24:14, Mk 16:15, Kl 1:6, 1:23 **10:18:** Onger Akaba 19:4; Matyu 24:14; Mak 16:15; Kolosi 1:6; 1:23
10:19: Lo 32:21, Ro 11:11, Ta 3:3 **10:19:** Godin Araziba 32:21; Rom 11:11; Taitus 3:3 **10:20:** Ais 65:1, Ro 9:30
10:20: Aisaia 65:1; Rom 9:30 **10:21:** Ais 65:2 **10:21:** Aisaia 65:2 **11:1:** 1 Sml 12:22; Sng 94:14, Jer 31:37, 2 Ko 11:22, Fl 3:5 **11:1:** 1 Samuel 12:22; Onger Akaba 94:14; Jeremaia 31:37; 2 Korin 11:22; Filipai 3:5 **11:2:** Sng 94:14, Ro 8:29 **11:2:** Onger Akaba 94:14; Rom 8:29 **11:3:** 1 Kin 19:10, 19:14 **11:3:** 1 Atriviba 19:10; 19:14 **11:4:** 1 Kin 19:18 **11:4:** 1 Atriviba 19:18

varazira amisevezi, me Israelin ikiavira iti. Me asem Baal bagha teviba apirizir puvati.”

⁵ Kamaghira, dughiar kamın uaghan Israelian tongin ikiavira itir varazira, God men apangkuvigha, ua bagha me amisefe.

⁶ Guizbangira, God men apangkuvigha me amisefe. A me amir ingangaribagh nighnizir puvati. God gumazamiziba misevir arazim, gumazamiziba amir ingangarimin tuavimin otoghti, Godin apangkuvimin tuavim, a guizbangira otoghan kogham.

⁷ Ezi manmakin? Israelia Godin damazimin deraghamin bizim bagha pamtem ingara, egha a inizir puvati. Ezi Israelian avirimin tongin itir God misevezir varazira, merara a ini. Israelin igharaz darasi, naviba gavgavigha Godin dimdiamin aghua. ⁸ Godin Akınafarimin osizirim iti:

“God me gamizi, me mati gumazamizir aremeziba moghin akui.

Ezi men damaziba bizibar garir puvatizi, men kuariba biziba barazir puvatigha, iza datirighin tu.”

⁹ Ezi Devit Godin Akınafarimin aven kamaghin migei:

“Kamaghin deragham, dughiar me isar ekiaba bagha uari akuvibar, men isar ekiar kaba me damuti me iri, mati azuazim asizim a misoke. Me iriva, uan arazir kurabar izevim iniam.

¹⁰ Eghti God men damazibar amighti aminim men pirighti, me ua ganan kogham.

A me damuti me osimtiziba ateriva akiraghariba avigh mamaghira ikiam.”

God Kantrin Igharazibar Gumazamiziba ua me ini

¹¹ Ki ua ian azai, Israelia asaghporagh iregh mamaghira iki, ua daruan kogham, o? Bar puvati! Guizbangira, men arazir kuraba bangin Godin akurvazim Kantrin Igharazibar Gumazamizibar ize. God kamaghin ifonge, Israelia na bagh ua izam, kamaghin a Kantrin Igharazibar Gumazamizibar akurvaghti, me men gan naviba

ikuvigh ua na bagh izam. ¹² Israelia akirim God gasarazima, God bizir aghuir aviriba nguazir kamın itir gumazamizibar akura. Israelia Godin arazimin irezi, God akurvazir ekiam Kantrin Igharazibar Gumazamizibagh aningi. Kamaghin amizi, gin Israelian God miseveziba bar God bagh ua izeghti, God guizbangira bizir bar aghuir aviribar gumazamizibar amuam.

¹³ Ia Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, ki ia migei, God ian tongin ingarasa na amadazi ingangarir ki amir kam, ki bar a gifonge. ¹⁴ Tuavir kamın, ki uan adarazir nighnizir amuti, men naviba God ia gamizir arazir aghuim bagh dikavam. Eghti nan ingangarir kamın, God men tarazi ua me iniam. ¹⁵ God Israelia batuegha, nguazimin itir gumazamizibagh amizima me a ko navir vamira iti. Kamaghin amizi gin God ua Israelia inighti, bar deragham, mati God gumazamizir aremezibar amighti, me ua dikavam. ¹⁶ Ni bretin ingar, egh pluan atiaritam inigh faragh a isi ofan min God daningh. Eghti arazir kamnangin bretin igharaziba uaghan Godin biziba. Eghti, gumazitam temer biba God daningti, an aguaba uaghan Godin biziba.

¹⁷ Israelia mati olivin temer aghuir mam, ezi God an aguar maba aghoraghariki. Ezi ia Kantrin Igharazibar Gumazamiziba mati ruarimin itir olivin temer atiamin aguaba. God ia inigha olivin temer aghuimin aguar a dighorezibar danganimin ia isavsuki. Ezi ia datirighin olivin temer aghuimin bimin daghem isa, mati olivin aguar faragha ikezibar min deragha iti. ¹⁸ Ia kamaghin nighnighan marki, ia bar deragha guizin olivin tememin aguabagh afira. Ia faragh deravira nighnigh, egh nighnizir kam damu. Ia olivin aguaba daghem olivin bim ganidir pu. Puvati. Temer bim daghem ia ganidi.

¹⁹ Eghti ia ti kamaghin mikimam, God e isa, temer aguar kabar danganimin e isavsuiraghasa, kamaghin ana dar aghore. ²⁰ Guizbangira, God kamaghin ami. Arazir an amizir kamın mingarim kamakin, me nighnizir gavgavim Godin itir puvatizi, a me aghore. Ezi ia nighnizir gavgavim Godin ikia, egha deravira iti. Kamaghin amizi ia deragh uari bagh gan, uari uan ziaba fan marki. Ia atiatingti deragham. ²¹ Ia nighnigh, God fomira guizin olivin aguaba

11:5: Ro 9:27

11:5: Rom 9:27

11:6: Ro 4:4-5, Ga 3:18

11:6: Rom 4:4-5; Galesia 3:18

11:7: Ro 9:31, 10:3

11:7: Rom 9:31; 10:3

11:8: Lo 29:4, Ais 29:10, Jer 5:21, Jo 12:40, Ap 28:26-27

11:8: Godin Araziba 29:4; Aisaia 29:10; Jeremaia 5:21; Jon 12:40; Aposel 28:26-27

11:8: Godin Araziba 29:4; Aisaia 29:10; Jeremaia 5:21; Jon 12:40; Aposel 28:26-27

11:9: Sng 35:8

11:9: Onger Akaba 35:8

11:9: Onger Akaba 35:8

11:11: Ap 13:46, 22:18, 22:21, Ro 10:19

11:11: Aposel 13:46; 22:18; 22:21; Rom 10:19

11:11: Aposel 13:46; 22:18; 22:21; Rom 10:19

11:12: Diboboniba 15:17-21; Esekiel 44:30

11:12: Diboboniba 15:17-21; Esekiel 44:30

11:17: Jer 11:16, Ap 2:39, Ef 2:11-19

11:17: Jer 11:16; Ap 2:39; Ef 2:11-19

11:18: Jo 4:22, 1 Ko 10:12

11:18: Jo 4:22, 1 Ko 10:12

11:18: Jon 4:22; 1 Korin 10:12

11:18: Jon 4:22; 1 Korin 10:12

Ais 66:2, Ro 12:16, Fl 2:12

11:20: Aisaia 66:2; Rom 12:16; Filipai 2:12

11:20: Aisaia 66:2; Rom 12:16; Filipai 2:12

ataghizima, da ikezir puvati. Kamaghira, ia akaba batoghtima a ia ateghti ia ikian kogham.

²² Kamaghin amizi ia derivira nighnigh. God arazir aghuibagh amua, uaghan ivezir kuraba anidi. Gumamazir an arazibar gin zuir puvatziba, a ivezir kuram ganani. Ia an arazir aghuibar suiragh tugh gavgavightima, an arazir aghuibar ia damuam. Ia dar amuan koghtima, a uaghan ia aghoregham. ²³ Olivin temer aguar a fomira dighoreziba, me nighnizir gavgavim Godin ikian koghamin arazim ateghti, a ua me inigh olivin tememin me isavsuiragh. Guizbangira, God me inigh ua tememin me isavsuiraghamin gavgavim iti. ²⁴ Ia fo, ia fomira ruarimin itir olivin atiamin aguaba, ezi God ia aghoregha olivin aghuimin ia isavsuiiki. Kar guizbangira ian temem pu. Kamaghin amizi, a temer kamin aguar faragha an ikezibara inigh ua da isavsuiigham, kar ingangarir ekiam puvati, a pura bizim.

God uan apanguvim bar gumamazibar akaghasa ifonge

²⁵ Nan adarasi, ia guizin akar mogomer mam gifoghasa ki ia migei. Ia a gifoghiva, kamaghin mikiman kogham, ia fofozir ekiam iti. Akar kam kamakin: Israelin marazi datirighin nighnizir gavgavim ikian aghua; men arazir kam zurara ikivira ikian kogham. Me kamaghira iki mangi, Kantrin Igharazibar Gumamazir God miseveziba bar God bagh izamin dughiamin tugham. Eghti me gin Godin gumamazibar tongin ikiam. ²⁶ Tuavir kamnangra God Israelia bar men akurvagh. Godin Akinafarim kamaghin mikeme:

“Akurvazir Gumazim Jerusalem in ikegh izam.

Egh a Jekopin ovavir boribar amightima

me Godin akam barazir puvatizir arazim ategham.

²⁷ Ki men arazir kuraba bar da agivaghiva, egh dughiar kamin uan Akar Dikirizir Gavgavir kam me ko a damuam.”

²⁸ Israelia Iesusin Akar Aghuim akirim a gasaragha mati Godin apaniba. Ezi men

arazir kam Kantrin Igharazibar Gumamazibar akura. God fomira uan gumamaziba amisevegga, me gifueghavira iti. A men ovavir fomira itibagh nighnigha kamaghin ami. ²⁹ God diazir gumamaziba, a bizir aghuiba me ganingi, egh a gin uamategh uan nighnizim giragh kamaghin mikiman kogham, ia marki, ki uan dimdiam ko bizir aghuiba ua da iniam. ³⁰ Ezi ia Kantrin Igharazibar Gumamaziba, ia fomira Godin akam batoghezi, datirighin Israelia a batosi. Ezi tuavir kamin ia Godin apanguvim ini. ³¹ Kamaghira, Israelia Godin akam batoke. Ezi Godin apanguvir ia inizir kamin tuavimin, me datirighin Godin apanguvim uaghan a iniam. ³² God kamaghin ifonge, a uan apanguvim gumamaziba bar men akagham. Kamaghin amizi, gumamaziba bar Godin akam batoke. God me gamizi me kamaghin amua, uan arazir kuramin apengan ikia kalabuziar gumamazibar min iti.

E Godin ziam fam

³³ Ame! Godin bizir aghuiba ko an fofozim ko an nighnizim, da guizbangira bar ekevegga bar pin iti! Egha ongarimin min bar kone! Gumazitam o amizitam an nighnizimin mingarim manmaghin deriviram a geghanam? Puvati. A zuraram amir araziba, gumazitam o amizitam manmaghin dagh fogham? Bar puvati! ³⁴⁻³⁵ Bizir kam, Godin Akinafarimin aven iti:

“Guizbangira, tina Ekiamin nighnizim gifo? Gumazitam bizibar amuamin fofozim Ekiamin sure damuan kogham.

Gumazitam an faragh mangi nighniziba a daning kogham.

Bar puvati!”

³⁶ E fo, God uan dafarimin biziba bar dar ingari, egha dar mingarim, ezi da a baghavira ikia, mamaghira iti. Kamaghin amizi e zurazurara ziar ekiam a daning mamaghira ikiam! Bar guizbangira.

Pol ghaze, Kraisin adarazi me arazir manabar amuam

12

(Sapta 12:1–15:13)

11:22: Jo 15:2-4, 1 Ko 15:2, Hi 3:14 **11:22:** Jon 15:2-4; 1 Korin 15:2; Hibru 3:14 **11:23:** 2 Ko 3:16 **11:23:** 2 Korin 3:16 **11:25:** Lu 21:24, Jo 10:16, Ro 12:16, 2 Ko 3:14, MAA 7:9 **11:25:** Luk 21:24; Jon 10:16; Rom 12:16; 2 Korin 3:14; Akar Mogomem 7:9 **11:26:** Sng 14:7, Ais 59:20, Mt 23:39 **11:26:** Onger Akaba 14:7; Aisaia 59:20 **11:27:** Jer 31:33-34, Hi 8:8, 10:16 **11:27:** Jeremaia 31:33-34; Hibru 8:8; 10:16 **11:30:** Ef 2:2, Kl 3:7 **11:30:** Efesus 2:2; Kolosi 3:7 **11:32:** Ro 3:9, Ga 3:22, 1 Ti 2:4 **11:32:** Rom 3:9; Galesia 3:22; 1 Timoti 2:4 **11:33:** Jop 11:7, Sng 36:6, 92:5, Ais 55:8-9 **11:33:** Jop 11:7; Onger Akaba 36:6; 92:5; Aisaia 55:8-9 **11:34-35:** Jop 15:8; 35:7; 36:22; 41:11; Aisaia 40:13; 1 Korin 2:16 **11:36:** 1 Ko 8:6, Ga 1:5, 2 Ti 4:18, Hi 13:21, 2 Pi 3:18 **11:36:** 1 Korin 8:6; Galesia 1:5; 2 Timoti 4:18; Hibru 13:21; 2 Pita 3:18

E uan inivafiziba isi ofan min God daningam

¹ Kamaghin amizi, nan adarasi, ki Godin apanguvur ekiam ginighnigha, kamaghin ia gakaghor: Ia uari uan inivafiziba isi angamira itir ofan min God daningvira iki. Egh a baghvira ikiva an ingangarim damu. Egh ia God damuti, a bizir kam bagh bar akuegham. Ia uari isi God daningamin arazir kam, kar guizin arazir Godin ziam fem. ² Ia nguazir kamin itir gumazamiziba amir arazibar gin mangan marki. Ia teghtima God nighnizir igiaba ia daningti ia arazir igiabar amuam. Kamaghin, ia Godin ifongiam gifogham, a kamakin: ia arazir aghuiba, ko God bar akongezir araziba, ko arazir bar deragha arazir mabagh afiraziba, ia dagh fogham.

God ingangaribar amuasa fozoziba isa e ganingi, eghti e igharaziba bagh ingangarim deravira a damuam

³ God uan apanguvimin gin ghua ingangarim damuasa bizir aghuim na ganingizi, ki vaghvagha kamaghin ia mikimasa. Ia uari fiva pin uari arighan marki. Ia deraghighnighiva, God ia ganingizir nighnizir gavgavimin ganiva, tuavir kamin ia uari tuisigh. ⁴ E fo, inivafizir vamira itima, an aven soroghafariba ko bizir maba sara iti. Ezi inivafizir kamin aven itir bizir kaba, vaghvagha ingangarir igharazibagh ami. ⁵ Kamaghira, e gumazamizir aviriba ikia, datirighin Kraisin ko porogha inivafizir vamiran min oto. Egha inivafizir kamin aven itir bizir kabar min, e uari inigha Kraisin poroghav iti. ⁶ Kamaghin amizi, God uan apanguvimin gin ghua ingangaribar amuasa fozoziba isa mati bizir aghuibar min vaghvagha e ganingi. Eghti gumazitam o amizitam, Godin akam inigha izir fozozim ikiva, a uan nighnizir gavgavimin mirara deravira Godin akamin gun me mikimam. ⁷ Eghti gumazim o amizim igharazibar akurvaghamin fozozim ikiva, a deravira men akurvagh. Eghti gumazim

o amizim igharazibar sure damuamin fozozim ikiva, a deravira men sure damu. ⁸ Eghti gumazim o amizim gavgavim igharaz darazir navibar aningamin fozozim ikiva, a bar deravira ingangarir kam damu. Eghti gumazim o amizim biziba isa gumazamizibagh anidir fozozim ikiva, an aviriba me daning. Eghti gumazim o amizim ingangarimin faragha zuir fozozim ikiva, a deravira an apengan itir gumazamizibar ganiva ingangarir kam damu. Eghti gumazim o amizim igharaz darazir apanguvamin fozozim ikiva, a men apanguvsi bar akongegh mamaghira iki.

E navir averiabar aven guizin gumazamizibagh ifongegham

⁹ Ia ifar gumazamizibagh ifongan marki, ia uan navir averiabar aven guizin gumazamizibagh ifongegh. Egh arazir kurabar aghuaghiva, arazir aghuibar suiragh gavgafigh. ¹⁰ Ia uan ikizimin aven uari uarigh ifongezir moghin, ia uaghan Kraisin adarazir aven uari uarigh ifongegh. Egh ia zurara uarira uan ziaba pirafisi pamtem ingar. ¹¹ Ia pamten ingariva amirvaghan marki, Godin Duam ian navibar amuti ia zurara Ekiamin ingangarim damusi naviba dikavam. ¹² Egh ia, bizir aghuir ia fogha iniamiba bagha mizua itiba, da bagh nighnigh bar akongegh. Egh osimtiziba izamin dughiamin, ia iki uaghan da ateriva tugh gavgavigh, egh zurara God ko mikim.

¹³ Eghti Godin gumazamiziba biziba puvatighti, bizir ia itiba men akurvagh. Egh nguibar igharazimin gumazamiziba ian bighan izamin dughiamin, ia me inigh uan dipenibar mangi deragh me damu. ¹⁴ Gumazim o amizim arazir kuramin ni damighti, ni arazir aghuimin a damusi Godin azangsigh. Egh a gasighasighsi Godin azangsighan marki. ¹⁵ Ia igharaz darazi bar akongeghti ia me ko bar akongegh. Egh igharaz darazi osemeghti, ia me ko osemegh. ¹⁶ Ia arazir vabara, gumazamiziba bar me damu. Egh uarira uari fan marki.

12:1: Sng 50:13-14, Jo 4:24, Ro 6:11-13, 1 Ko 6:13, 6:20, Hi 10:20, 1 Pi 2:5 **12:1:** Onger Akaba 50:13-14; Jon 4:24; Rom 6:11-13; 1 Korin 6:13; 6:20; 1 Pita 2:5 **12:2:** Ef 1:18, 4:23, 5:10, 5:17, Kl 1:21, 1 Pi 1:14, 1 Jo 2:15 **12:2:** Efesus 1:18; 4:23; 5:10; 5:17; Kolosi 1:21; 1 Pita 1:14; 1 Jon 2:15 **12:3:** 1 Ko 3:10, 12:7, 12:11, Ga 2:9, Ef 4:7 **12:3:** 1 Korin 3:10; 12:7; 12:11; Galesia 2:9; Efesus 4:7 **12:4:** Ef 4:16 **12:4:** Efesus 4:16 **12:4:** 1 Korin 12:12 **12:5:** 1 Ko 12:27, Ef 4:25 **12:5:** 1 Korin 12:27; Efesus 4:25 **12:6:** 1 Ko 12:28, 13:2, 1 Pi 4:10-11 **12:6:** 1 Korin 12:28; 13:2; 1 Pita 4:10-11 **12:6:** 1 Korin 12:4-11 **12:7:** Ap 13:1, Ga 6:6, 1 Ti 5:17 **12:7:** Aposel 13:1; Galesia 6:6; 1 Timoti 5:17 **12:8:** Ap 15:32, 20:28, 2 Ko 9:7, 1 Pi 5:2 **12:8:** Aposel 15:32; 20:28; 2 Korin 9:7; 1 Pita 5:2 **12:9:** Sng 34:14, Amo 5:15, 1 Ti 1:5, 1 Pi 1:22 **12:9:** Onger Akaba 34:14; Amos 5:15; 1 Timoti 1:5; 1 Pita 1:22 **12:10:** Fl 2:3, Hi 13:1, 1 Pi 1:22, 2 Pi 1:7 **12:10:** Filipai 2:3; Hibru 13:1; 1 Pita 1:22; 2 Pita 1:7 **12:11:** Ap 18:25, MAA 3:15 **12:11:** Aposel 18:25; Akar Mogomem 3:15 **12:12:** Ap 2:42, Fl 3:1, 1 Te 5:16-17, Hi 3:6, 10:36, Je 1:4 **12:12:** Aposel 2:42; 1 Tesalonika 5:16-17; Hibru 3:6; 10:36; Jems 1:4 **12:13:** 1 Ko 16:1, 2 Ko 9:1, 9:12, Hi 13:2, 13:16, 1 Pi 4:9 **12:13:** 1 Korin 16:1; 2 Korin 9:1; 9:12; Hibru 13:2; 13:16; 1 Pita 4:9 **12:14:** Mt 5:44, Lu 6:28, Ap 7:60, 1 Ko 4:12, 1 Pi 3:9 **12:14:** Matyu 5:44; Luk 6:28; Aposel 7:60; 1 Korin 4:12; 1 Pita 3:9 **12:15:** Sng 35:13 **12:15:** Onger Akaba 35:13 **12:16:** Sng 131:1-2, Snd 3:7, Ais 5:21, Jer 45:5, Ro 11:20, 15:5 **12:16:** Onger Akaba 131:1-2; Aghuzir Akaba 3:7; Aisaia 5:21; Rom 11:20; 15:5

Ia gumazamizir ziaba puvatizibar namakabar amu. Kamaghin uabi ginighnighan marki, kirara fozozim iti.

¹⁷ Gumazitam o amizitam arazir kuratamin ni damightima, ni uam arazir kuramin a ikarvaghan marki. Puvati. Ia zurara gumazamizibar damazimin arazir aghuubar amu.

¹⁸ Ia uari navir amirizim ikiva gumazamizir igharaziba ko navir vamira ikisi pamtem ingar. ¹⁹ Nan namakar aghuiba, me arazir kuram ia damighti, ia men arazir kuram ikarvaghan marki. Ia teghti, God uabi uan aningagharimin tuavimin me ikarvaghan. Ia fo, Godin Akinafarimin aven en Ekiam kamaghin migei, "Arazir kuraba ikarvaghanin ingangarim, kar nan bizim. Ki uabi men arazir kuraba ikarvagh egh ivezir kuraba me daningam."

²⁰ Ni Godin Akinafarim mikemezi moghin damu, "Nin apanim, mitiriam an aghiti, ni daghem a daning. Egh kuarim an pirti, ni dipatam a daning. Nin arazir aghuir kamin a damighti, a uan arazir kuram ginighnigh bar aghumsigham." ²¹ Ni arazir kuram ateghti, a ni gafighan marki. Ni arazir aghuim damuti, nin arazir kam arazir kuram abiragh a gafiragh.

13

E gavmanin apengan ikiam

¹ Gumazamiziba bar gavmanbar apengan iki. E fo, gavmanin tam puram otozir puvati. Gavmanin ingangariba Godin dafarimram oto. Gavmanin aven itir gumazamizir dapaniba bar; God uabi me ariki. ² Gumazitam o amizitam gavmanin gumazir dapanibar akam batoghiva, kamaghin a God uabi ingangarir kam damuasa misevezir gumazamizibar akaba batosi. Gumazamizir kamaghin amiba, me uari uan arazibar ivezir kuraba iniam. ³ Gavmanba gumazamizir arazir aghuibagh amiba atiatim me daningasa itir puvati. Gavmanba gumazamizir arazir kurabagh amiba atiatim me daningasa iti. Kamaghin amizi, ni gavmanin atiatingan koghsi, ni arazir aghuubar amuti, me nin ziam fam. ⁴ E fo, gavman a mati Godin ingangarir

gumazim, egha arazir aghuubar ian akuravghasa ingari. Ia arazir kuram damigh gavmanin atiating. Ia fo, gumazamizibagh asighisighamin ingangarim ko gavgavim, gavmanin dafarimin iti, a puram aningin suirazir puvati. ⁵ A Godin ingangarir gumazim, ia te arazir kuram damighti, a ian arazir kuramin ivezim ia daningam. ⁶ Kamaghin amizi, ia gavmanbar apengan iki. Ia gavmanin apengan ikian kogh, ivezir kuram iniam, kar guizbangira. Ezi ia uaghan kamaghin fogh, ia uan navir averiamin aven uan araziba deravira da tuisigh, arazir aghuubar gin mangi. Ia kamaghin damuva, gavmanbar apengan ikiam.

⁶ Gavmanba Godin ingangarir gumazamizibar iki, zurara ingangarir God me ganingizim deragh a damu. Bizir kam bagh, ia uaghan takisin dagiaba isi me daningam. ⁷ Bizir tizir ia gavmanba daningamiba, ia me daning. Takisin dagiaba ko takisin igharazir maba sara, me daningiva, egh arazir aghuubar me damu, men ziaba fi.

E gumazamizir igharaziba bar me gifuegham

⁸ Ia ikarvaghanin biziba, tam ikian marki, ia bar da gifagh. Eghti ikarvaghanin bizir mam zurara ikiam. A kamakin: e gumazamizir igharaziba bar me gifuegham. Tina gumazamizir igharaziba bar me gifonge, a guizbangira Moses Osirizir Arazibar gin zui. ⁹ E fo, Moses Osirizir Araziba kamaghin migei, "Ia gumazamizibav soghti, me arimighiran marki. Ia okiman marki. Ia gumazamizir igharazibar biziba bagh naviba dikavan marki. Ia poroghamiba uari bakim uari ko dakuan marki." Moses Osirizir Arazir kaba ko maba sara uaghan iti, da bar moghira akar vamira an aven iti, akar kam kamakin: "Ni uabira uabi gifongezim moghin, gumazamizir igharazibagh ifongegh." ¹⁰ Ni gumazamizir igharazim gifongegh, arazir kuratamin a damighan kogham. Kamaghin amizi, gumazim igharaz darazigh ifongeghiva, a Moses Osirizir Araziba guizin dar gin zui.

E angangarimin aruir gumazamizibar min daruam

12:17: Mt 5:39, Ro 14:16, 2 Ko 8:21, 1 Te 5:15 **12:17:** Matyu 5:39; Rom 14:16; 2 Korin 8:21; 1 Tesalonika 5:15 **12:18:** Mk 9:50, Ro 14:19, Hi 12:14 **12:18:** Mak 9:50; Rom 14:19; Hibru 12:14 **12:19:** Lo 32:35, Snd 24:29, Mt 5:39, Ro 12:17, 13:4, 1 Te 1:6-7, Hi 10:30 **12:19:** Godin Araziba 32:35; Aghuzir Akaba 24:29; Matyu 5:39; Rom 12:17; 13:4; Hibru 10:30 **12:20:** Kis 23:4-5, Snd 25:21-22, Mt 5:44 **12:20:** Ua Me Ini 23:4-5; Aghuzir Akaba 25:21-22; Matyu 5:44 **13:1:** Snd 8:15, Dan 2:21, Jo 19:11, Ta 3:1, 1 Pi 2:13 **13:1:** Aghuzir Akaba 8:15; Daniel 2:21; Jon 19:11; Taitus 3:1; 1 Pita 2:13 **13:3:** 1 Pi 2:13-14, 3:13 **13:3:** 1 Pita 2:13-14, 3:13 **13:4:** Ro 12:19, 1 Te 4:6 **13:4:** Rom 12:19; 1 Tesalonika 4:6 **13:5:** Sav 8:2, 1 Pi 2:19 **13:5:** Fozozir Gumazim 8:2; 1 Pita 2:19 **13:6:** Matyu 22:21; Mak 12:17; Luk 20:25 **13:8:** Mt 22:39-40, Ga 5:14, Kl 3:14, Je 2:8 **13:8:** Matyu 22:39-40; Galesia 5:14; Kolosi 3:14; Jems 2:8 **13:9:** Kis 20:13-17, Wkp 19:18, Lo 5:17-21 **13:9:** Ua Me Ini 20:13-17; Ofa Gami 19:18; Godin Araziba 5:17-21 **13:10:** Mt 22:40, Ro 13:8, 1 Ko 13:4-7 **13:10:** Matyu 22:40; Rom 13:8; 1 Korin 13:4-7 **13:11:** 1 Ko 15:34, Ef 5:14, 1 Te 5:5-7 **13:11:** 1 Korin 15:34; Efesus 5:14; 1 Tesalonika 5:5-7

¹¹ Dughiar e datirighin itim, ia a gifo, kamaghin amizi arazir ki ia mikemeziba ia dar amu. Kar dughiar ia daguraguim ategh dikavigh angamira ikiamim. Ia fo, fomira dughiar e nighnizir gavgavim Kraisin itim, ko God en akuraghamin dughiam, aning mong uaningin saghon iti. Ezi datirighin God en akurvaghamin dughiar kam a roghira ize. ¹² Aminirbirim givasava amima, aminim tiasa. Kamaghin amizi, e mitatemin araziba bar da ateghiva angazangarimin aven misoghsi, midorozir biziba inigh dar aghuam. ¹³ E angazangarimin aruir gumamazibar min deraghvira daruam. E dipar onganibar amiva onganan kogh, egh pura gumamaziziba isi pamten dimiva ighiar kurabar arazibar amuan kogh. Egh gumaziba ko amiziba pura tintinibar uari ko dakuva, afiar arazibar amuan marki. Egh uari uariv soghiva, munavin biziba bagh navim ikuvighiva da inisi navim isian marki. ¹⁴ Egh ia uan Ekiam Kraiss Jesus arugh, mati gumazim midorozir biziba aghui. Ia uan navir ghurimin arazibagh nighnighiva, navir ghurimin ifongiam uam an gin mangan marki.

14

Ia uan adarazir araziba tuisighan marki, egh suam, ian araziba ikufi

¹ Gumazim nighnizir gavgavim Kraisin ikia, an nighnizir gavgavim gavgavizir puvati, ia gumazir kam inigh aven iziti a ian tongin ikiam. Ia, an navir averiamin aven itir nighniziba bagh, a ko uari adoghan marki. ² Gumazir nighnizir gavgavim itim, a biziba bar ada api. Ezi gumazir nighnizir gavgavim mong gavgavizir puvatizim, an asiziba apir puvati.* ³ Gumazir biziba bar da apim, gumazir asiziba apir puvatizim girakirangin adarir nighnizibar a damuan marki. Eghti uaghan gumazir asiziba apir puvatizim, a fo, God a inizi a siosin aven ize, kamaghin, a gumazir biziba bar ada apimin arazibar gan da tuisighan marki egh suam, an araziba ikufi. ⁴ Ni tina, ni ghaze,

ki ti gumazir igharazimin ingangarir gumazimin araziba tuisigham. Puvati. Bizir a tugh gavgavigham o a irighamim, kar an Gumazir Ekiamin bizim. Kamaghin amizi, Ekiam uabi a damighti, a guizbangira tugh gavgavigham.

⁵ Gumazitam suam, dughiar mam dughiar mabagh afira. Eghti gumazir igharazim suam, dughiaba bar magh gari. Eghti gumamaziziba bar vaghvagh uari gifogh suam, nighnizir manam men nighnizimin dera. ⁶ Gumazir dughiar mam pirafim, an Ekiamin ziam fasa kamaghin ami. Ezi gumazir biziba bar ada apim, a dagheba bagha God minabava, tuavir kamın Ekiamin ziam fe. Gumazir asiziba apir puvatizim, a God minaba, Ekiamin ziam fasa nighnigha, dagher maba ataghirasi.

⁷ E fo, en tongin itir gumazitam suam, nan ikirimir angamira itim, a nan bizimra puvati. Eghti gumazitam suam, nan ovevem, uaghan nan bizimra puvati. ⁸ E angamira ikiva, Ekiam bagh ikiam. E aremeghiva, Ekiam bagh aremegham. Kamaghin amizi, e angamira iti, o e areme, e Ekiamin adarazira. ⁹ Bizir kamın mingarim kamakin. Kraiss aremegha ua dikafi. Kamaghin an angamira itiba ko aremeziba bar moghira men Ekiamin iti.

¹⁰ E fo, e bar Godin kotiamin tuivighi, an en araziba tuisigham. Kamaghin amizi, ni uabi, ni uan adarazir araziba tuisighan kogh suam, men araziba ikufi. Ni uabi, ni uan adarazir girakirangin adarir nighnizibar me damuan marki. ¹¹ E fo, Godin Akinafarim kamaghin migei:

“Ki ian Ekiam, ki zurara ikivira ikiam, kamaghin amizi ki guizbangira ia migei,
‘Nguazimin itir gumamaziziba bar moghira nan guamin teviba apirigh,
egh uan akabar nan gun mikim suam,
ki guizbangira God.’”

¹² Kamaghin amizi, e bar vaghvagh uan arazir amizibar gun Godin mikimam.

13:12: Ef 5:11, 6:11-13, Kl 3:8, 1 Te 5:5-6, 1 Jo 2:8 **13:12:** Efesus 5:11; 6:11-13; Kolosi 3:8; 1 Tesalonika 5:5-6; 1 Jon 2:8 **13:13:** Lu 21:34, Ef 5:18, Fl 4:8, 1 Te 4:12, Je 3:14, 1 Pi 2:12, 4:3 **13:13:** Luk 21:34; Efesus 5:18; Filipai 4:8; 1 Tesalonika 4:12; Jems 3:14; 1 Pita 2:12; 4:3 **13:14:** Ga 3:27, 5:16, Kl 3:10, 1 Pi 2:11 **13:14:** Galesia 3:27; 5:16; Kolosi 3:10; 1 Pita 2:11 **14:1:** Ro 15:1, 15:7, 1 Ko 8:9-11, 9:22 **14:1:** Rom 15:1; 15:7; 1 Korin 8:9-11; 9:22 **14:1:** Kolosi 2:16 **14:2:** Stt 1:29, 9:3, Ro 14:14, 1 Ko 10:25, 1 Ti 4:4 **14:2:** Jenesis 1:29; 9:3; Rom 14:14; 1 Korin 10:25; 1 Timoti 4:4
* **14:2:** Ia akar 1 Korin 8:1in itimin gan. **14:3:** Kl 2:16 **14:3:** Kolosi 2:16 **14:4:** Mt 7:1, Je 4:11-12 **14:4:** Matyu 7:1; Jems 4:11-12 **14:5:** Ga 4:10 **14:5:** Galesia 4:10 **14:6:** 1 Ko 10:31, Ga 4:10, 1 Ti 4:3 **14:6:** 1 Korin 10:31; Galesia 4:10; 1 Timoti 4:3 **14:7:** 1 Ko 6:19-20, Ga 2:20, 1 Te 5:10, 1 Pi 4:2 **14:7:** 1 Korin 6:19-20; Galesia 2:20; 1 Tesalonika 5:10; 1 Pita 4:2 **14:8:** Lu 20:38, Ga 2:20, 1 Te 5:10 **14:8:** Luk 20:38; Galesia 2:20; 1 Tesalonika 5:10 **14:9:** Ap 10:36, 2 Ko 5:15 **14:9:** Aposel 10:36; 2 Korin 5:15 **14:10:** Mt 25:31-32, Ap 10:42, 17:31, 2 Ko 5:10 **14:10:** Matyu 25:31-32; Aposel 10:42; 17:31; 2 Korin 5:10 **14:11:** Ais 45:23, Fl 2:10-11 **14:11:** Aisaia 45:23; Filipai 2:10-11 **14:12:** Mt 12:36, Ga 6:5, 1 Pi 4:5 **14:12:** Matyu 12:36; Galesia 6:5; 1 Pita 4:5

Ni uan tav damuti, an arazir kuram damuan kogham

¹³ Kamaghin amizi, e gumazir igharaz-ibar araziba ua da tuisighan kogham. Egh ia nighnizir igharazimin gin mangiva, uan adarazir amuti me arazir kuram damu iran kogham. ¹⁴ Ki Ekiam Iesus ko poroghav iti, bizir kam nan nighnizim gamizi a bar kuiagherizi, ki guizbangira kamaghin fo, bizitam uabi Godin damazimin mizezir puvati. Eghti gumazitam suam, bizir manam an damazimin zuezir puvati. Eghti bizir kam an nighnizimin guizbangira bar mizeghti an a damuan marki. ¹⁵ Ni daghetam amiti, nin anav gan nighnigh suam, a Godin damazimin mize, eghti arazir kamın ni an nighnizim gasighasigham. Ni kamaghin damuva ni munav gifongezir arazimin gin mangan kogham. Krais munav bagha areme, ezi ni puram apir arazim a damuva a gasighasighan marki. ¹⁶ Egh ia kamaghin damuan marki, ia igharaz darazir amuti, me ian arazir aghuim mikim suam, ia arazir kuram gami. ¹⁷ E fo, God Bizibagh Ativir Arazim, a dagheba apir araziba o dipaba apir arazim puvati. A Godin damazimin derazir arazim ko, navir vamiran ikiamin arazim ko, bar akongezir arazim. Arazir aghuir kaba, da Godin Duamin aven otifi. ¹⁸ Ni Tina tuavir kamın Kraisin ingangarim damigh, a God damuti, an a bagh bar akuegham. Egh a gumamazizbar amuti, me migirigiar aghuiba a mikimam.

¹⁹ Kamaghin amizi, e zurrara igharaz darasi ko navir vamira ikiamin arazibar gin mangiva, arazir gumamazizir igharazibar amuti me tugh gavgavighamiba, dar gin mangi dar amuam. ²⁰ Ni daghemra nighnigh, tuavir kamın God amizir arazibagh asighasighan marki. Guizbangira, dagheba bar, ada dera. Eghti ni daghetam amiti, bizir kam gumazir igharazim damighiti, an arazir kuram damigh irighiti, kamaghin ni arazir kuram gami. ²¹ Ni asizitam ko wainin dipatam amiva bizir igharazitam damighiti, tuavir kamın da nin anav damighiti a irigham. Ni kamaghin damuan marki. ²² Nin nighnizir gavgavir

bizir kamın itim, a nin navimin iki. God nin nighnizim gifozi, ni gumazir igharazitamın mikiman marki. Gumazitam bizitam guizbangira, a ginighnizi, bizir kam derazi, an navim osemezir puvati, gumazir kam bar akongegham.[†] ²³ Gumazitam asizitam o daghetam amiva, nighnizir pumuning ikiti, God a mikim suam, an arazir kuram gami. An amir arazir kam, nighnizir gavgavim gisin tuzir puvati, kamaghin osimtizim an iti. Guizbangira, e nighnizir gavgavim gisin tughan kogh arazir manam damuti, God suam, an arazir kuram.

15

E Kraisin nighnizim ko arazimin gin mangam

¹ E gumamazizir nighnizir gavgavim itiba, gumamazizir gavgaviba puvatiziba, men osimtiziba ater men akurvagham. E uarira uarir akurvaghsi nighnighan kogham. ² E bar vaghvagh uan adarazi bagh pamten ingar men akurvagham. E kamaghsua, men nighnizir gavgavim gavgavigh ikivira ikiam, kamaghin e men akurvagham. ³ E fo, Krais uabi uabin akurvaghasa nighnizir puvati. Godin Akinafarimin arazir a batozimin osizirim kamakin, "Akar kurar gumamaziziba ni gasiba, da uaghan na gire." ⁴ Godin migirigiar me fomira Godin Akinafarimin osiriziba, da bar en sure damuasa me ada osiri. Migirigiar kam e damuti, e nimira iki, osimtiziba ateriva tugh gavgavigh God e daningamin bizir aghuiba bagh mizuamam. ⁵ Datirighin ki ia bagha God ko migia ghaze, God uabi e gamima, e nimira ikia osimtiziba atera tugh gavgafi. Egh a ia damuti, ia Krais Iesus amizir arazibar gin mangi, egh tuavir kamın ia igharaz darazi ko navir vamira ikiam. ⁶ Kamaghin amizi ki ia bagh Godin azangsighti, ia navir vamira ikiva bar moghira uari inigh Godin ziam fam, an en Ekiam Krais Iesusin Afeziam.

Krais, Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumamaziziba uaghan, bar men akura

⁷ Kamaghin amizi, gumamaziziba Godin ziam fisi, ia Kraisin adarazi ia uarira uari

14:13: 1 Ko 8:9, 8:13, 10:32 **14:13:** 1 Korin 8:9; 8:13; 10:32 **14:14:** Ap 10:15, Ro 14:2, 14:20, 1 Ko 8:7-8, 1 Ti 4:4, Ta 1:15 **14:14:** Aposel 10:15; Rom 14:2; 14:20; 1 Korin 8:7-8; 1 Timoti 4:4; Taitus 1:15 **14:15:** 1 Ko 8:11-13 **14:15:** 1 Korin 8:11-13 **14:16:** Ta 2:5 **14:16:** Taitus 2:5 **14:17:** 1 Ko 8:8 **14:17:** 1 Korin 8:8 **14:18:** 2 Ko 8:21 **14:18:** 2 Korin 8:21 **14:19:** Ro 12:18, 15:2, 1 Ko 14:12, 1 Te 5:11 **14:19:** Rom 12:18; 15:2; 1 Korin 14:12; 1 Tesalonika 5:11 **14:20:** Mt 15:11, Ro 14:14-15, 1 Ko 8:9, 8:13, Ta 1:15 **14:20:** Matyu 15:11; Rom 14:14-15; 1 Korin 8:9; 8:13; Taitus 1:15 [†] **14:22:** Grighin akam vezin kamın deragha bigha mikemezir puvati. **14:23:** Ta 1:15 **14:23:** Taitus 1:15 **15:1:** Ro 14:1, Ga 6:1 **15:1:** Rom 14:1; Galesia 6:1 **15:2:** Ro 14:19, 1 Ko 9:19, 9:22, 10:24, 10:33, 13:5, Fl 2:4-5 **15:2:** Rom 14:19; 1 Korin 9:19; 9:22; 10:24; 10:33; 13:5; Filipai 2:4-5 **15:3:** Sng 69:9, Mt 26:39, Jo 5:30, 6:38 **15:3:** Onger Akaba 69:9; Matyu 26:39; Jon 5:30; 6:38 **15:4:** Ro 4:23-24, 1 Ko 9:9-10, 10:11, 2 Ti 3:16-17 **15:4:** Rom 4:23-24; 1 Korin 9:9-10; 10:11; 2 Timoti 3:16-17 **15:5:** Ro 12:16, 1 Ko 1:10, 9:9-10, Fl 3:16 **15:5:** Rom 12:16; 1 Korin 1:10; Filipai 3:16 **15:6:** Ap 4:24, 4:32 **15:6:** Aposel 4:24; 4:32 **15:7:** Ro 5:2, 14:1-3 **15:7:** Rom 5:2; 14:1-3

inigh bar akongegh. Krais ia inigha aven izezi moghin, ia igharaz darazi inigh aven izi bar akongegh. ⁸ Ki ia migei, Krais Judabar ingangarir gumazimin oto. An arazir kam kamaghin aka, God mikemezir akaba da bar guizbangira. Da kamakin, God en ovaviba ko amizir akar dikiriziba, da guizbangira otivigham. ⁹ Krais uaghan kamaghsua, a Kantrin Igharazibar Gumazamizibar amighti, me Godin apangkuvim bagh an ziam fam. Godin Akinafarim bizir kam kamaghin a migei:

“Kamaghin amizi, ki Kantrin Igharazibar Gumazamizibar tongin ikiva ni minamam.
Egh ki nin ziam fiva ighiabar amuam.”

¹⁰ Egha Godin Akinafarim migirigiar igharazim uaghan iti:

“Ia Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, ia Godin gumazamiziba Israelia, ia me ko iki bar akongegh.”

¹¹ Ezi migirigiar mam uaghan kamaghin migei:

“Ia Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bar, ia Ekiamin ziam fi!
Egh nguazimin itir anababa, ia bar an ighiabar amu!”

¹² Ezi Aisaia uaghan kamaghin mikeme:

“Atrivir igiam, Jesin ovavir boribar tongin otogh,
mati temer ghuzir igiam, temer dakar kam in oto.
God gumazir kam amiseveghti, an atrivimin otogh iziva
Kantrin Igharazibar Gumazamizibar ganam.
Egh a me damuti,
me bizir aghuir a me daningamiba bagh mizuam ikiam.”

¹³ Ki ia bagha God ko migei, Godra, a ian akuraghti, ia bizir aghuir gin izamiba bagh mizuamam. God kamaghsua, an Duamin gavgavimin, a ia damuti, ian arazir gin izamin bizir aghuiba bagha mizuam, an aghung mangi bar ekevegham. Kamaghin amizi, God ian nighnizir gavgavir an itimin

tuavimin, a ia damuti, navir amirizim ko bar akongezir arazim, bar ia gizivaghham.

Pol uabi uan ingangarim geghara, uan akam isa uan namakaba bagha anemadi

(Sapta 15:14--16:27)

Pol uan ingangarim bagha bar akonge

¹⁴ Nan adarasi, ki uan navimin aven ki nighnizir gavgavim ikia kamaghin fo, ia zurara arazir aghuibagh ami. Egha fofozir guar aviriba iti. Kamaghin ia vaghvagh nighnizir aghuiba uarira uari daningam. ¹⁵⁻¹⁶ Ezi ki akinafarir kamin aven akar mabagh nighnigha, kamaghin ian nighniziba dikavasa ia bagha mong akar gavgaviba osiri. Ki fo, God nan apangkuvigha na misevezi, ki Krais Iesusin ingangarir gumazimin ikiava, Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bagha ingari. God kamaghin ifonge, Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, me ofan min iki a damuti a me bagh bar akongegham. Eghti Godin Duam me damighti, me God baghvira ikiam. Kamaghin amizi, nan ingangarim kamaghin iti, ki ofa gamir gumazimin min ingara Godin Akar Aghuim me mikiri.

¹⁷ Ki Krais Iesus ko porogha ingangarim gami, kamaghin amizi ingangarir ki God bagha amir kam, ki a bagha bar akonge. ¹⁸⁻¹⁹ Ki bizir igharazibar gun mikiman kogham, bizir vamiran kam ki an gun mikimasa: Ki Krais ko ingarima Krais na bagha tuaviba arizima, ki Kantrin Igharazibar Gumazamiziba an gin mangasa men sure gami. A nan aven ingarima, migirigiar ki me migeiba ko arazir ki amiziba, ko mirakelin gavgaviba ko arazarazir ki amiziba, me dar garima da me gamima me Godin gin zui. Bizir otozir kaba, Godin Duamin gavgavimin ki a dagh amima da otifi. Kamaghin amizi, ki Jerusalemin ikegha Kraisin Akar Aghuim bar anakura ghua Ilirikumin Provsin oto. ²⁰ Nan ifongiam kamakin: ki Kraisin Akar Aghuim danganir gumaziba oraghizir puvatizibar anakunasa bar ifonge. Ki kamaghin aghua, me suam, Pol gumazir igharazim kunizir dipenir akinibagh isin dipenimin ingari. ²¹ Godin Akinafarim mikemezi moghin ki damuasa:

15:8: Mt 15:24-25, Ap 3:25-26, 2 Ko 1:20 **15:8:** Matyu 15:24-25; Aposel 3:25-26; 2 Korin 1:20 **15:9:** 2 Sml 22:50, Sng 18:49, Jo 10:16, Ap 3:25, Ro 9:23, 11:30 **15:9:** 2 Samuel 22:50; Onger Akaba 18:49; Jon 10:16; Aposel 3:25; Rom 9:23; 11:30 **15:10:** Lo 32:43 **15:10:** Godin Araziba 32:43 **15:11:** Sng 117:1 **15:11:** Onger Akaba 117:1
15:12: Ais 11:1, 11:10, MAA 5:5, 22:16 **15:12:** Aisaia 11:1; 11:10; Akar Mogomem 5:5; 22:16 **15:13:** Ro 12:12, 14:17 **15:13:** Rom 12:12; 14:17 **15:14:** 1 Ko 8:1, 8:7, 8:10; 2 Pi 1:12, 1 Jo 2:21 **15:14:** 1 Korin 8:1; 8:7; 8:10; 2 Pita 1:12; 1 Jon 2:21 **15:15-16:** Rom 1:5; 11:13; 12:3; Galesia 2:7-9; Filipai 2:17 **15:18-19:** Ap 19:18, 2 Ko 3:5, 12:12
15:18-19: Aposel 19:11; 2 Korin 3:5; 12:12 **15:20:** 2 Ko 10:15-16 **15:20:** 2 Korin 10:15-16 **15:21:** Ais 53:15
15:21: Aisaia 52:15

“Gumazamizir an eghaghaniba faragha da baraghizir puvatiziba, datirighin da baragham. Gumazamizir faragha an migirigiaba baraghizir puvatiziba, datirighin dagh fogham.”

Pol Romin itir Kraisin adarazir ganigh, Spenin Kantrin mangam

²² Dughiar aviriba, ki ia bagha izasava amima, ingangarir kam nan suirazi, kamaghin ki izezir puvati. ²³ Egha datirighin ki nguibar kabar ingangariba puvati. Ki azenir aviribar ian ganasa ifonge, ²⁴ kamaghin amizi, ki datirighin izasa. Ki ghaze, ki kagh dikavigh Spenin Kantrin mangisi mangi, Spenin darorim ategh ia ko tong ikeghiva, gin Spenin mangam. Ki ian gan, egh tong ia ko ikisi bar akuegham. Eghti ia tuavimin ivezim nan akuraghti, ki Spenin mangam.

²⁵ Ki datirighin Godin adarazi bagh akuravizam inigh Jerusalem Nguibar Ekiamin mangam. ²⁶ Ia fo, Jerusalem itir Godin adarasi, men tongin itir gumazamizir maba biziba bar puvati. Kamaghin amizi, Masedonia ko Akaian Provisin itir siosba me bagha dagiaba arighasa bar ifuegha akam misoke. ²⁷ Me uan ifongiamra an gin ghua kamaghin ami. Kar guizbangira, Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, me Israelin gumazamizir onganarazibar akuravaghamin ingangarim iti. Guizbangira, Israelia fomira Godin bizir aghuir aviriba isa Kantrin Igharazibar Gumazamizibagh anigha men duabar akura. Kamaghin amizi, Kantrin Igharazibar Gumazamiziba ikarvaghamin bizim iti, me nguazir kamin bizir aghuiba isi Israelia daningiva me ikarvagham.

²⁸ Ki faragh dagiar kaba bar a da inigh Jerusalem mangamin ingangarim agivaghiva, gin Spenin mangisi izi ian ganigh, mangam. ²⁹ Ki fo, ki izi ia bativamin dughiam, Kraisi bizir aghuir bar aviribar en tongin dar amuam.

³⁰ Nan adarasi, en nighnizir gavgavir Ekiam Kraisi Iesusin itim ko, Godin Duam e ganidir igharaz darazigh ifongezir arazim, ki bizir kamning ginighnigha kamaghin ia gakaghori, ia na ko porogh pamtem God ko mikim na bagh an azangsigh. ³¹ Egh kamaghin mikim, Judian itir nighnizir gavgavim puvatiziba na gasighasighan kogham. Eghti

Jerusalem in itir Kraisin adarazi nan ingangarir ki me bagha amim bagh bar akuegham. ³² Kamaghin God ifueghtima, ki ia bagh izisi nan navir averiam bar akuegham. Egh ia ko avughsi ua uan gavgavim inisi, egh bar akuegham. ³³ Ki kamaghin Godin azai, Godin navir amirizim ko dabirabir aghuim anidim, bar moghira ia ko iki. Guizbangira.

16

Pol gumazamizir aviriba bagha akam amaga ghaze, Afeziam ia ko iki

¹ Ki ghaze, ia kamaghin fogh, Fibi en buaramizim, an amizir bar aghuim. Ia deragh a damu. An ingangarim kamakin, a Senkrian nguibar ekiamin itir siosin ingangarir amizim. ² Ki kamaghsua, ia Ekiam ginighnigh Fibi inighti a ia ko iki. Kar arazir aghuir e Godin gumazamiziba damuamim. Egh a bitizim puvatighi ia an akuragh. Guizbangira, a gumazamizir aviribar akuravagha egha uaghan nan akura.

³ Ezi ki uan akam isa Prisila ko Akwila bagha anemaga ghaze, Afeziam aning ko iki. Aning na ko Kraisi Iesusin ingangarim gami. ⁴ Aning nan akuravagha na baging oveghai. Kamaghin, ki uabira puviram aning minabi. Ezi Kantrin Igharazibar Gumazamizibar siosba uaghan aning minabi.

⁵ Egha ki uan akam isa aning dipenimin uari akuvir sios bagha anemaga ghaze, Afeziam vaghvagh me ko iki.

Egha ki uan akam isa nan namakam Epainetus bagh anemaga ghaze, Afeziam a ko iki. A Esian Provisin itir gumazamiziba bar men faraghavira nighnizir gavgavim Kraisin iti.

⁶ Egha ki uan akam isa Maria bagha anemaga ghaze, Afeziam a ko iki. A ian akuraghasa pamten ingari.

⁷ Egha ki uan akam isa Andronikus ko Junia bagha anemaga ghaze, Afeziam aning ko iki. Gumazir kam ko amizir kam, aning e Judan ikizir vamira, egha na ko kalabusin ike. Aning Kraisin aposelbar tongin ziar ekiamning itima, me bar aning gifo. Ezi aning nan faragha ghua Kraisi gifo.

⁸ Egha ki uan akam isa Ampliatus bagha anemaga ghaze, Afeziam a ko iki. Ga uaghara Ekiam ko porogha kamaghin ga namakar aghuimningin min iti.

⁹ Egha ki uan akam isa Urbanus bagha anemaga ghaze, Afeziam a ko iki. An e ko

15:22: Ro 1:13 15:22: Rom 1:13 15:24: 1 Ko 16:6 15:24: 1 Korin 16:6 15:25: Ap 19:21, 20:22, 24:17
 15:25: Aposel 19:21; 20:22; 24:17 15:25: 1 Korin 16:1-4 15:26: Ap 24:17, 2 Ko 8:1, 9:2, 9:12 15:26: 2 Korin
 8:1; 9:2; 9:12 15:27: Ro 9:4, 11:17, 1 Ko 9:11, Ga 6:6 15:27: Rom 9:4; 11:17; 1 Korin 9:11; Galesia 6:6 15:29: Ro
 1:11 15:29: Rom 1:11 15:30: 2 Ko 1:11, Fl 2:1, Kl 4:3, 4:12, 2 Te 3:1 15:30: 2 Korin 1:11; Filipai 2:1; Kolosi 4:3;
 4:12; 2 Tesalonika 3:1 16:3: Ap 18:2, 18:18, 18:26, 2 Ti 4:19 16:3: Aposel 18:2; 18:18; 18:26; 2 Timoti 4:19 16:5:
 1 Ko 16:15, 16:19, Kl 4:15, 2 Ti 1:15, Fm 2 16:5: 1 Korin 16:15; 16:19; Kolosi 4:15; 2 Timoti 1:15; Filemon 1:2

Kraisin ingangarir gumazim. Egha Stakis uaghan, ki a bagha akam amaga ghaze, Afeziam a ko iki. A uaghan nan namakar aghuim.

¹⁰ Egha ki uan akam isa Apeles bagha anemaga ghaze, Afeziam a ko iki. A Kraisin gin zuima osimtiziba a bativima, an nighnizir gavgavim Kraisin ikiavira iti, ezi bizir kam bagha a ziam iti. Egha ki uan akam isa Aristobulusin dipenimin itir darazi bagha anemaga ghaze, Afeziam me ko iki.

¹¹ Egha ki uan akam isa Herodion bagha anemaga ghaze, Afeziam a ko iki. Ga Judan ikizir vamira. Egha ki uaghan uan akam isa Narsisusin dipenimin aven itir Ekiamin adarazi bagha ghaze, Afeziam me ko iki.

¹² Egha ki uan akam isa Trifina ko Trifosa bagha anemaga ghaze, Afeziam aning ko iki. Aning Ekiam bagha pamten ingari. Egha uaghan uan akam isa nan roroam Persis bagha anemaga ghaze, Afeziam a ko iki. A uaghan Ekiam bagha pamten ingari.

¹³ Egha uaghan akam isa Rufus bagha anemaga ghaze, Afeziam a ko iki. A gumazir bar deragha Ekiamin gin zuim. An amebam uaghan, ki a bagha akar aghuim amadi. A guizbangira uan borimin min deravira na gami.

¹⁴ Egha ki uan akam isa Asinkritus ko Flegon ko Hermes, ko Patrobas, ko Hermas, ko nighnizir gavgavim Ekiamin ikia me ko itiba bar, me bagh akam amaga ghaze, Afeziam bar me ko iki.

¹⁵ Egha ki uan akam isa Filologus ko Julia, ko Nereus uan buaramizim sara, ko Olimpas, ko Godin gumazamizir me ko uari akuviba bar, me bagh akam amaga ghaze, Afeziam bar me ko iki.

¹⁶ Ia Kraisin adarasi, e uan arazimin gin mangiva, ia uan adarazir dafaribar suigh. Ezi Kraisin siosba bar, uan akaba isa ia bagha da amaga ghaze, Afeziam ia ko iki.

Ia gumazir ia abiziba bagh deragh gan

¹⁷ Nan adarasi, ki akar gavgavim ia mikimasa, Ia gumazir ia abiziba bagh deraghvira gan. Gumazir kaba, ian marazir nighnizir gavgavibagh asighasighava, suren akar ia inizibar apanim gami. Kamaghin amizi, ia men saghon iki.

¹⁸ Me en Ekiam Krai Iesusin ingangarim gamir pu. Puvati. Me uan inivafizim ifongezir arazibar gin zui. Me migirigiar aghuiba ko migirigiar navibagh inivibagh amuava, gumazamizir arazir kurabagh ifozir puvatiziba me gifara, men nighnizibagh amima, me okam nighnisi.

¹⁹ Gumazamiziba bar kamaghin oraki, ia Akar Aghuim inigha deravira an gin zui. Kamaghin amizi, ki ia bagha bar akonge. Ki kamaghin ifonge, ia arazir aghuiba bar adagh fogh, egh arazir kurabar amuamin fofoziba puvatigham. ²⁰ Dughiar bar otevimin, Godin navir amirizim ko dabirabir aghuarim anidim, a Satanin gavgavim gasighasighiva ian amamangatighi, ia Satan dikaraghtima, a ian dagaribar apengam ikiam. En Ekiam Krai Iesusin apangkuvim ia ko iki.

Gumazir maba uan akaba isa Romin itir gumazamiziba bagha da amadi

²¹ Timoti, na ko ingarir gumazim, a uan akam isa ia bagha anemaga ghaze, Afeziam ia ko iki. Ezi Lusius ko, Jason ko, Sosipater, me na ko e ikizir vamira, me uaghan ia bagha akam amadi.

²² Ki Tertius, ki uaghan uan akam isa ia bagha Ekiamin ziamin anemadi. Ki Polin akaba inigha ia bagha akinafarir kamin da osiri. ²³⁻²⁴ Ezi Gaius uan akam isa, ia bagha anemaga ghaze, Afeziam ia ko iki. Ki Pol ki Gaiusin dipenimin aven itima, a bar deragha na gami. Ezi Siosin mam uaghan Gaiusin dipenimin aven uari akufi. Ezi Erastus nguibar kamin Gavmanin dagiabar garir gumazim, ko en mav Kuartus, aning uan akam isa ia bagha anemadi.*

E Godin ziam fam!

²⁵⁻²⁶ E Godin ziam fam! God gavgavir ekiam ikia, kamaghin a ia damuti ia nighnizir gavgavimin suiragh gavgavigham! Bizir kam, ki an akar aghuim akura, bizir kam uaghan a migei. Akar Aghuim ki akurim, a Krai Iesusin Akar Aghuim, a guizin akar mogomem, bar fomira azenir aviribar modogha iza, datirighin azenim giri. Guizin akar mogomer kam, Godin akam inigha izir gumazibar osiziriba, da gumazamizibagh amizi, me akar mogomer kam gifo. Godin ovengan koghamim,

16:13: Mk 15:21 **16:13:** Mak 15:21 **16:16:** 1 Ko 16:20, 1 Pi 5:14 **16:16:** 1 Korin 16:20; 1 Pita 5:14 **16:17:** Mt 7:15, Ap 15:1, 15:5, 1 Ko 5:9-11, 2 Ti 3:5, Ta 3:10, 2 Jo 10 **16:17:** Matyu 7:15; Aposel 15:1; 15:5; 1 Korin 5:9-11; 2 Timoti 3:5; Taitus 3:10; 2 Jon 1:10 **16:18:** Fl 3:19, Kl 2:4, 1 Ti 6:5, Ta 1:10, 2 Pi 2:3 **16:18:** Filipai 3:19; Kolosi 2:4; 1 Timoti 6:5; Taitus 1:10; 2 Pita 2:3 **16:19:** Mt 10:16, Ro 1:8, 1 Ko 14:20 **16:19:** Matyu 10:16; Rom 1:8; 1 Korin 14:20 **16:20:** Stt 3:15, Ro 15:33, 1 Ko 16:23, 1 Te 5:28, MAA 22:21 **16:20:** Jenesis 3:15; Rom 15:33; 1 Korin 16:23; 1 Tesalonika 5:28; Akar Mogomem 22:21 **16:21:** Ap 16:1, 19:22, 20:4 **16:21:** Aposel 16:1; 19:22; 20:4 **16:23-24:** Ap 19:29, 1 Ko 1:14, 2 Ti 4:20 **16:23-24:** Aposel 19:29; 1 Korin 1:14; 2 Timoti 4:20 * **16:23-24:** Fofozir gumazir maba uaghan ghaze, akar otevir mam uaghan vezin kamin iti. Akar kam kamakin. En Ekiam Krai Iesusin apangkuvim zurazurara ia ko iki. Guizbangira. **16:25-26:** Rom 1:5; Efesus 1:9; 3:5; 3:9; 3:20; Kolosi 1:26-27; 1 Tesalonika 3:13

Akar Gavgavimin kamaghin miġia ghaze, akar moġomer kaba azenim ġirġi, Kantrin Igharazibar Gumamaziziba bar dagh foghiva, niġnizir gavgavim Kraisin iki kamaghin an ġin mangam. ²⁷ Ezi ki kamaghin ifonge, Krai Iesus e damuti, e Godin ziam fam. Anarira a God, eġha a uabira fofoziba bar iti. Kamaghin amizi, e zurara an ziam fi mamaghira ikiam. Guizbangira!

Akinafarir Faragha Zuim, Pol Korinin Nguibamin Itir Sios Baghava an Osiri

O 1 Korin Akar faragha zuim

Polin dughiamin, Korin, a nguibar ekiam mam, an Akaiian Provinisin iti. A uaghan Grighin nguazimin aven iti. Pol uabi faragha Iesusin akam Korinin nguibar ekiam anekunigha, sios gamizi a tu. Egha gin Pol me ategha, ghua nguibar igharazibar ingarava aruima, osimtiziba Korinin sios batifi. Kamaghin amizi, Pol nighnizir aghuiba me daningiva men osimtiziba akirasa akinafarir kam osiri.

Pol garima, Korinin itir Kraisin adarasi, men arazir maba ikufi. Ezi a kamaghin nighnisi, me ti uan nighnizir gavgavim ategham. A kamaghin men apangkufi. Egha poroghamiba arazir aghuibar amuusa a me migei. A uaghan ghaze, me Godin Duamin amamangatighti, a men daroribar faragh mangan koghti, osimtiziba guizbangira me bativam. A Godin ziam fer arazir aghuim migia, uaghan Godin Duamin bizir aghuibar me mikeme. Egha gumazamizir ovengezibav gia ghaze, me ua dikavam.

Bizir kaba, osimtiziba Korinin itir darazigh anidi. Me Godin ifongiam gifoghasa Pol akar bar aghuir kamin me gami. A men akuraghti, me a gifogham. Akar otevir Kraisin adarazi bar ifongezir mam, a sapta 13in iti. Sapta 13 Pol kamaghin men akagha ghaze, igharaz darazigh ifongezir arazim, a bizir bar aghuir God uan gumazamizibagh anidim.

Kraisin adarasi uarira uari adogh uan ziaba fan marki

(Sapta 1–4)

¹ Ki Pol, ki Kraisin Iesusin aposel. God uabi ifongegha, na gamizi ki aposelin oto. Ki, Kraisin gin zuir gumazim Sostenes ko, ² ga akinafarir kam ia Korinin nguibar ekiamin itir sios bagha an osiri. Kraisin Iesus ia gamizima, ia a baghavira iti. Egha a ua

bagha ia amisevezi, ia a ko poroghav iti. A ia ko, nguazimin itir gumazamizir Kraisin Iesusin ziam feba bar, a ia misefe. Kraisin Iesus, en Ekiam. A men Ekiam, ko uaghan en Ekiam. ³ Ki God ko migia ghaze, God en Afeziam ko en Ekiam Kraisin Iesus, aning ian apangkuv, egh navir amirizim ia daning.

Pol God minabi

⁴ God, Kraisin Iesusin ingangarimin tuavimin, ian apangkuvigha, deragha ia gami. Kamaghin ki zurara ia ginighnigha uan God minabi. ⁵⁻⁶ Ki a minabagha ghaze, Kraisin akar e ia mikinizim, a ian navibar ikia gavgafi. Ia Kraisin ko poroghav itima, God bizir aghuir avirim ia ganingizi, da ia gizifa, kar akam akurir arazir aviriba, ko fofozir guar aviriba. ⁷ Kamaghin, ia datirighin en Ekiam Kraisin Iesus azenim giramin dughiam mizua, Godin Duamin aningizir bizir aghuitam, ia an oteviriz puvati. ⁸ Kraisin Iesus gavgavim ia daningti, ia gavgavigh mangi, dughiar abuananamin otoghti, bizir kuratam en Ekiam Kraisin Iesus Uamategamin Dughiamin ian ikian kogham. ⁹ God uan Otirim Kraisin Iesus, en Ekiam a ko navir vamira ikiasa ian dia. Eghti God damuusa mikemezi biziba, a bar adar amigham.

Sios bar biaghire

¹⁰ Nan adarasi, ki en Ekiam Kraisin Iesusin ziamin pamtem kamaghin ia gakaghoiri, ia bar navir vamira uariv geir migirigiaba iki. Egh ia tintinimin bighiran marki. Ia ikizir vamira, ko nighnizir vamira, ko ifongiar vamira iki. ¹¹ Nan adarasi, Kloen adarazi na migia ghaze, ia adaribar uarigh ami. ¹² Ki arazir ia uari adozir ian tongin itim migei. Marazi kamaghin migei, “Ki Polin anav.” Ezi marazi kamaghin migei, “Ki Apolosin anav.” Ezi marazi kamaghin migei, “Ki Pit-an anav.” Ezi marazi kamaghin migei, “Ki Kraisin anav.” ¹³ Ezi manmakin? Kraisin ti biaghireghama? Ki Pol ti ian akurvaghasa ter ighuvimin aremez, o? Ia ti nan ziamin rurim iniz, o? Bar puvati!

¹⁴ Ian tongin, ki Krispus ko Gaiusra rue, ua gumazamiziba puvati. Kamaghin ki God minabi. ¹⁵ Kamaghin amizi, gumazitam amizitam kamaghin mikiman kogham, “E Polin ziamin rurim ini.” ¹⁶ (Guizbangira, ki igharaz darazi uaghan me

1:2: Ap 9:14, 18:1, 18:17, Ro 1:7, 10:12, 1 Ko 6:11, 2 Ti 1:9

2 Timoti 1:9 **1:3:** Ro 1:7, 2 Ko 1:2 **1:3:** Rom 1:7, 2 Korin 1:2

1:2 **1:5-6:** 1 Korin 2:1-2; 12:8; 2 Korin 8:7; 2 Timoti 1:8; Akar Mogomem 1:2

2:13, 2 Pi 3:12 **1:7:** Luk 17:30; Filipai 3:20; 2 Tesalonika 1:7; Taitus 2:13; 2 Pita 3:12

5:23 **1:8:** Filipai 1:6; Kolosi 1:22; 1 Tesalonika 3:13; 5:23

1:9: Aisaia 49:7; Jon 17:21; 1 Korin 10:13; 1 Tesalonika 5:24; 1 Jon 1:3

1:10: Rom 12:16; 2 Korin 13:11; Filipai 2:2; 1 Pita 3:8

Aposel 18:24-28; 19:1; 1 Korin 3:4 **1:14:** Ap 18:8, 19:29, Ro 16:23

Ko 16:15 **1:16:** 1 Korin 16:15

1:2: Aposel 9:14; 18:1; 18:17; Rom 1:7; 10:12; 1 Korin 6:11;

1:5-6: 1 Ko 2:1-2, 12:8, 2 Ko 8:7, 2 Ti 1:8, MAA

1:7: Lu 17:30, Fl 3:20, 2 Te 1:7, Ta

1:8: Fl 1:6, Kl 1:22, 1 Te 3:13,

1:9: Ais 49:7, Jo 17:21, 1 Ko 10:13, 1 Te 5:24, 1 Jo 1:3

1:10: Ro 12:16, 2 Ko 13:11, Fl 2:2, 3:16, 1 Pi 3:8

1:12: Jo 1:42, Ap 18:24-28, 19:1, 1 Ko 3:4 **1:12:** Jon 1:42;

1:14: Aposel 18:8; 19:29; Rom 16:23 **1:16:** 1

Ko 16:15

rué, kar Stefanasin dipenimin itir adarasi. Egha ki fozir puvati, ki ti igharaz darazi uaghan me rues o puvati.)¹⁷ Kraís gumamaziziba ruasa na amadazir pu. Puvati. An akam akunasa na amada. Eghti ki apezeperir migirigiaba ko nguazir kamin itir gumamazizibar fofozimin anekunan kogham. Ki kamaghin damu, Kraís ter ighuvimin ovevem damighti, a mati pura bizim.

Kraís, a Godin gavgavim

¹⁸ Guizbangira, gumamazizir ovengamiba ghaze, ter ighuvimin migirigiam, mati migirigiar onganim egha mingariba puvati. Ezi e gumamazizir God en akurvaziba, e fo, ter ighuvimin migirigiam, a Godin gavgavim.¹⁹ Godin Akinafarim kamaghin migei:

“Ki gumazir nighnizir aghuiba me ganidibar fofoziba adegam, egh ki men fofozir gumazibar fofoziba bar da agivagham.”

²⁰ Eghti e manmaghin nguazir kamin itir gumamazizibar nighnizir aghuibav kimam? E manmaghin Judan Arazibagh fozir gumazibav kimam? E gumamazizir akaba uariv sozir arazim bar a gifoziba, e manmaghin me mikimam? Guizbangira, God nguazir kamin itir fofozibagh amizima, da mati migirigiar onganiba mingariba puvati.

²¹ Godin nighnizir aghuim ko an fofozimin, God kamaghin fo, nguazir kamin itir gumamaziziba uan fofozimin tuavimin me Godin fofozim inghan kogham. Kamaghin, God tuavir igharazir mam men akuraghasa anemisefe. Kar, me “migirigiar onganim,” arazir akam, e anekuri. Gumamaziziba akar kam baragha nighnizir gavgavim Godin itima, God men akurvasi.²² Judaba mirakelbar ganasa bar gavgafi, ezi Kantrin Igharazibar Gumamaziziba nighnizir aghuim ko fofozim bagha pamten ingari.²³ Ezi e Kraís ter ighuvimin aremezir akam me mikiri. Ezi akar kam Judabar nighnizimin, mati bizir me

asaghporaghirim. Ezi Kantrin Igharazibar Gumamazizibar nighnizim ghaze, kar migirigiar onganim.²⁴ Ezi e gumamazizir God diaziba, Juda ko Kantrin Igharazibar Gumamaziziba uaghara, e fo, Kraísra a Godin gavgavim ko Godin fofozim.²⁵ Nguazimin itir gumamaziziba kamaghin nighnigha ghaze, “Godin nighnizir maba bar onganí.” Ezi nighnizir kamra bar gumamazizibar nighnizibagh afira. Ezi me kamaghin nighnisi, Godin arazir maba kamaghin en akakasi, God gavgaviba puvati. Ezi an arazir kabara bar gavgavigha, bar gumamazizibar gavgavim gafira.

²⁶ Nan adarasi, ia dughiar God ian diazim ginighnigh. Ian aviriba faragha, nguazir kamin itir gumamazizibar damazimin, fofozir gumamazizibar min ikezir puvati. Ezi ian aviriba, gavgaviba puvati. Ian aviriba, anabar ziar ekiaba itibar otivizir puvati.²⁷ God kamaghsua, a nguazir kamin itir fofozir gumamazizibar amuti, me bar aghumsigham. Kamaghin, a gari, gumamazizir gavgaviba puvatigha nguazimin itir gumamazizibar damazimin nighniziba onganiziba, merara God me amisefe. God ghaze, a gavgaviba itir gumamazizibar amuti, me aghumsigham. Kamaghin, gumamazizir gavgaviba puvatigha nguazir kamin itir gumamazizibar damazimin itiba, merara God me amisefe.²⁸ Egha a nguazir kamin ziaba puvatizir gumamaziziba ini, kar gumamazizir me kamaghin migeiba, me bizir kinir me aghuaziba. Ezi arazir kamin, God ziar ekiaba itiba ko gavgaviba itibagh amizi, da mati bizir kinibar min iti.²⁹ Kamaghin amizi, gumazitam o amizitam Godin damazimin uabi uan ziam fan kogham.³⁰ God uabi ia gamizi, ia Kraís Iesus ko poroghav iti. Ezi a Kraís gamizi, a en nighnizir aghuimin mingarimin iti. Ezi Kraís ingangarimin, God e gamizima, e Godin damazimin deragha, God baghavira iti. Ezi Kraís ingangarimin, a uam e givezegha, arazir kuramin gavgavimin e firi.³¹ Ezi Akinafarim mikemezi moghin God kamaghin ifonge, “Tina bar akongeghsi, an Ekiam amizir arazibagh

1:17: Mt 28:19, Jo 4:2, 1 Ko 2:1, 2:4, 2:13, 2 Pi 1:16 **1:17:** Matyu 28:19; Jon 4:2; 1 Korin 2:1; 2:4; 2:13; 2 Pita 1:16 **1:18:** Ap 17:18, Ro 1:16, 1 Ko 2:14, 15:2, 2 Ko 4:3 **1:18:** Aposel 17:18; Rom 1:16; 1 Korin 2:14; 15:2; 2 Korin 4:3 **1:19:** Ais 29:14, Jer 8:9 **1:19:** Aisaia 29:14; Jeremiaia 8:9 **1:20:** Jop 12:17, Ais 19:12, 33:18, 44:25, Mt 11:25, Lu 10:21, Ro 1:20-21, 1:28 **1:20:** Jop 12:17; Aisaia 19:12; 33:18; 44:25; Matyu 11:25; Luk 10:21; Rom 1:20-21; 1:28 **1:21:** Mt 11:25, Lu 10:21, Ro 1:20-21, 1:28 **1:21:** Matyu 11:25; Luk 10:21; Rom 1:20-21; 1:28 **1:22:** Mt 12:38, Mk 8:11, Jo 4:48, Ap 17:18, 17:32 **1:22:** Matyu 12:38; Mak 8:11; Jon 4:48; Aposel 17:18; 17:32 **1:23:** Ais 8:14, Mt 11:6, Jo 6:60, 6:66, Ro 9:32, 1 Ko 2:14, Ga 5:11 **1:23:** Aisaia 8:14; Matyu 11:6; Jon 6:60; 6:66; Rom 9:32; 1 Korin 2:14; Galesia 5:11 **1:24:** Ro 1:4, 1:16, 1 Ko 1:18, Kl 2:3 **1:24:** Rom 1:4; 1:16; 1 Korin 1:18; Kolosi 2:3 **1:25:** 2 Ko 13:4 **1:25:** 2 Korin 13:4 **1:26:** Mt 11:25, Jo 7:48, Je 2:1-5 **1:26:** Matyu 11:25; Jon 7:48; Jems 2:1-5 **1:27:** Mt 11:25, Je 2:5 **1:27:** Matyu 11:25; Jems 2:5 **1:29:** Ro 3:27, Ef 2:9 **1:29:** Rom 3:27; Efesus 2:9 **1:30:** Jer 23:5-6, Jo 17:19, 2 Ko 5:21 **1:30:** Jeremiaia 23:5-6; Jon 17:19; 2 Korin 5:21 **1:31:** Jer 9:23-24, 2 Ko 10:17 **1:31:** Jeremiaia 9:23-24; 2 Korin 10:17

nighnigh, a bagh bar akongegh.”

2

Pol Korinin itir gumazamizibar nighnizir gavgavimin migei

¹ Nan adarasi, ki ia bagha izezir dughiamin, ki Godin akar mogomemin ia migia, fofozir gumazamizibar min akar ekjar guar aviritabar ia mikemezir puvati. ² Ki faraghavira kamaghin nighniki, ki ian tongin ikiamin dughiamin, ki bizir igharazitam ginighnighan kogham. Puvatigham. Ki Kraiss Iesusra nighnighiva, a ter ighuvimin aremezir ovevem uaghan a ginighnigham. ³ Ki ia ko itir dughiamin, ki guizbangira gavgaviba puvati. Ki atiatiava, mighighavira agoi. ⁴ Ezi akar ki mikemezim ko Akar Aghuir ki kunizim, ki nguazir kamin itir fofozim o nighnizibagh etuir akam, ia mikemezir pu. Puvati. God uan Duamin gavgavim, ian akazi, ia fo, ki migeir akaba da guizbangira. ⁵ Guizbangira, ki kamaghsua, ian nighnizir gavgavim nguazir kamin itir fofozim gisin ikian kogham. Puvati. Ian nighnizir gavgavim, Godin gavgavimra, a gisin tugham.

Godin Duam nighnizir aghuim ko fofozim e ganidi

⁶ Guizbangira, gumazamizir gavgavigha Godin Arazibar gin zuiba, e fofozir aghuim me ganidi. Ezi fofozir me inizir kam, a nguazir kamin itir fofozim puvati. Egha uaghan a nguazir kamin gumazir dapanibar fofozim puvati, kar gumazir oven-gasava amiba. ⁷ Fofozir aghuir e ia ganidir kam, a Godin nighnizir mogomem. Fomira, God tighar nguazimin ingaramin dughiamin, a uan fofozir aghuimin a kamaghin ifonge, e an Nguibamin iki, ziar ekiam ko dabirabar aghuim a ko a iniam. Ezi dughiar kamin ikegha iza datirighin an fofozir aghuir kam en modo. ⁸ Ezi, nguazir kamin gumazir dapanitam a gifozir pu. Puvati. Me ti foghava, ziar ekiam itir Ekiam isa ter ighuvim gafughan koghai. ⁹ Ezi e Godin Akinafarimin itir akamin migirigiar kam migei, a kamakin:

“Bizir gumazitam o amizitam faragha uan damazimin ganizir puvatiziba, ko akar gumazitam o amizitam faragha oraghizir puvatiziba, ko bizir gumazitam o amizitam nighnizimin itir puvatiziba,

bizir bar aghuir kaba,
God gumazamizir a gifongeziba baghavira da akiri.”

¹⁰ Bizir kabar migirigiam fomira modo, ezi Godin Duamin ingangarimin God da azenim gatizi, e dar gari. Godin Duam biziba bar deravira dar gara, uaghan Godin nighnizir mogomebar gara fo. ¹¹ Tav gumazamizir igharazibar nighnizibagh foghan kogham. Puvati. Gumazimin duar an aven itimra fo. Kamaghira, gumazitam o amizitam Godin nighnizim gifoghan kogham. Godin Duam, a uabira fo. ¹² E nguazir kamin duam inizir pu. Puvati. E God amadazir Duam ini. Eghti tuavir kamin, e bizir aghuir God e ganingiziba, e deraghvira dagh fogham. ¹³ E bizir aghuir kabav geima, en migirigiba nguazimin itir fofozimin tuavimin otozir pu. Puvati. Godin Duam uabi en sure gamima, e akar kabagh ami. E Godin Duamin akaba isa, Godin Duam itir gumazamiziba akar kaba bigha me geghari. ¹⁴ Ezi gumazamizir Godin Duam puvatiziba, me Godin Duamin bizir aghuiba inighan kogham. Guizbangira, me kamaghin nighnigha ghaze, da bizir onganiba, egha mingariba puvati. Bizir aghuir kaba, da Godin Duamin otifi. Kamaghin, gumazamizir Godin Duam itiba, merara Godin Duamin bizir aghuir kaba tuisighamin fofozim iti. ¹⁵ Gumazamizir Godin Duam itiba, me biziba bar da tuisisi. Eghti gumazitam o amizitam, Godin Duam itir gumazamizibar araziba tuisighiva avegham. ¹⁶ Godin Akinafarim kamaghin migei:

“Tina Ekiamin nighnizim gifo?

Gumazitam bizibar amuamin fofozim Ekiamin sure damuan kogham.”

Ezi erara, Kraissin nighnizim en iti.

2:1: 1 Ko 1:17 **2:1:** 1 Korin 1:17 **2:2:** Ga 6:14, Fl 3:8 **2:2:** Galesia 6:14; Filipai 3:8 **2:3:** Ap 18:9, 2 Ko 10:1 **2:3:** Aposel 18:9; 2 Korin 10:1 **2:4:** Ro 15:19, 1 Ko 1:17, 1 Te 1:5, 2 Pi 1:16 **2:4:** Rom 15:19; 1 Korin 1:17; 1 Tesalonika 1:5; 2 Pita 1:16 **2:5:** 2 Ko 4:7, 6:7 **2:5:** 2 Korin 4:7; 6:7 **2:6:** 1 Ko 1:28, Ef 4:13, Fl 3:15, Hi 5:14 **2:6:** 1 Korin 1:28; Efesus 4:13; Filipai 3:15; Hibru 5:14 **2:7:** Ro 16:25-26, Ef 3:5, 3:9, Kl 1:26, 2 Ti 1:9 **2:7:** Rom 16:25-26; Efesus 3:5; 3:9; Kolosi 1:26; 2 Timoti 1:9 **2:8:** Lu 23:34, Jo 7:48, Ap 13:27, 2 Ko 3:14 **2:8:** Luk 23:34; Jon 7:48; Aposel 13:27; 2 Korin 3:14 **2:9:** Ais 64:4 **2:9:** Aisaia 64:4 **2:10:** Mt 13:11, 16:17, Jo 14:26, 1 Jo 2:27 **2:10:** Matyu 13:11; 16:17; Jon 14:26; 1 Jon 2:27 **2:11:** Snd 20:27, Jer 17:9, Ro 11:33-34 **2:11:** Aghuzir Akaba 20:27; Jeremaia 17:9; Rom 11:33-34 **2:12:** Jo 16:13-14 **2:12:** Jon 16:13-14 **2:13:** 1 Ko 1:17, 2:4, 2 Pi 1:16 **2:13:** 1 Korin 1:17; 2:4; 2 Pita 1:16 **2:14:** Mt 16:23, Jo 8:47, 14:17, Ro 8:5-7, 1 Ko 1:18, 1:23 **2:14:** Matyu 16:23; Jon 8:47; 14:17; Rom 8:5-7; 1 Korin 1:18; 1:23 **2:15:** 1 Te 5:21, 1 Jo 2:20, 4:1 **2:15:** 1 Tesalonika 5:21; 1 Jon 2:20; 4:1 **2:16:** Jop 15:8, Ais 40:13, Jer 23:18, Jo 15:15, Ro 11:34 **2:16:** Jop 15:8; Aisaia 40:13; Jeremaia 23:18; Jon 15:15; Rom 11:34

3

Siosin ingangarir gumazamiziba, me Godin ingangarir gumazamiziba

¹ Nan adarasi, ki gumazamizir Godin Duamin gin zuibav gei moghin ia mikiman kogham. Puvati. Ki gumazamizir navir ghurimin arazibar gin zuibav gei moghin, ki ia migei. Dughiar kamin ia borir iririvibar min ikia, Kraisin arazibar gin zui. ² Ki faragha, mati otem ia ganiga, dagher gavgavitam ia daningan ibura. Faraghavira, ki fo, ia tighar dagher gavgavitam iniam. Egha datirighin ikia, kamaghira iti. ³ Ki fo, ia navir ghurimin arazibar gin ghuavira iti. Ia uan adarazi navim men ikuvir arazim, ko uarir adoghodozir arazim, da ian ikiavira iti. Arazir ia amir kaba, kar navir ghurimin araziba. Ia dagh amuava, nguazir kamin itir gumazamizibar min ami. ⁴ Gumazir mam kamaghin migei, "Ki Polin anav." Ezi mav kamaghin migei, "Ki Apolosin anav." Ezi arazir kamin ia mati nguazir kamin gumazamiziba.

⁵ Ia deravira nighnigh. Apolos, a tina? Ki Pol, ki tina? Ga ingangarir gumazir kinimning. Ekiam ingangariba isa, vaghvagh ga ganingi. Ezi ingangarir ga amir kabari, ia nighnizir gavgavim Kraisin iti. ⁶ Ki mati, dagher ovizim opari. Ezi Apolos dipam a ganidi. Ezi God a gamima, an aghui. ⁷ Gumazamizir dagher oviziba opariba, me ziaba puvati. Gumazamizir dipam a ganidiba, me uaghan ziaba puvati. God daghebagh amima, da aghui, kamaghin a uabira ziam iti. ⁸ Gumazamizir dagher oviziba opariba, ko gumazamizir dipaba anidiba, me uaghara Godin ingangarir gumazamiziba. Egh me vaghvagh uan ingangarir amizibar ivezim iniam. ⁹ E bar moghira, e uari inigha Godin ingangarim gami, ezi ia mati an azenim.

Siosin ingangarir gumazamiziba, mati dipenibar ingarir gumazamiziba

Egha ia uaghan mati Godin Dipenim. ¹⁰ God uan apangkuvimin, fofozim na ganingizi, ki mati dipenibar ingarir gumazir fofozir bar ekiam itim. Egha ki dagiaba arizima, gumazamizir igharaziba dagh

isin dipenimin ingari. Eghti dipenimin ingarir gumazamiziba vaghvagh deravira ganiva dipenimin ingar. ¹¹ Ia fo, God Krais lesus isa, dipenimin ingarir dagiar faragha atizimin min anetigha gifa. Eghti gumazitam o amizitam, dipenimin ingarir dagiar faragha itir igharazitam, uam anerighan kogham. ¹² Gumazamiziba dagiar kam gisin dipenimin ingarsi, tarazi ti golin dagiabar an ingaram, tarazi ti silvan dagiabar an ingaram, eghti tarazi ti dagiar ivezim bar pin kozibar an ingaram, eghti tarazi temebar an ingaram, eghti tarazi dadabar an ingaram, eghti tarazi maziar misiabar an ingaram. ¹³ Eghti gin, Godin Kotiamin Dughiamin, gumazamiziba bar, men ingangariba azenim giram. Eghti dughiar kam avir ekiamin min otoghti, avir kam men ingangaribar isi vaghvagh da tuisigham, men ingangariba deraz, o puvati. ¹⁴ Eghti gumazamizir manam dagiar kam gisin dipenimin ingarighti, an dipenim isighan koghti, a ingangarir kamin ivezir aghuim iniam. ¹⁵ Eghti ingangarir gumazamizibar dipeniba bar isighti, me uan ingangaribar ivezim inighan kogham. Ingangarir gumazamiziba uari avimim miseveaghirigh egh me ovengan kogham.

Ia Godin Dipenimra

¹⁶ Ia kamaghin fos ti? Ia Godin Dipenimra, ezi Godin Duam ian aven iti. ¹⁷ Godin Dipenim, a ua baghaviram a ginabas. Ezi dipenir kam, kar iarara. Kamaghin amizi, gumazim o amizim Godin Dipenim gasighasightima, God a gasighasigham.

E gumazamizibar ziaba fan kogham

¹⁸ Ian tav uabira uabi gifaran marki. Ki ghaze, ian tongin gumazitam o amizitam nguazir kamin bizibagh fogh kamagh nighnigham, "Ki fofozir bar aghuim iti," egh a faragh gumazir onganimin min otogh, gin bar fofozir gumazimin otogham. Kamaghin deragham. ¹⁹ Guizbangira, nguazir kamin fofozir aghuim, a Godin damazimin mati arazir onganim. Godin Akinafarim kamaghin migei, "Gumazamizir maba paza gumazamizir igharazibar

3:1: Jo 16:12, 1 Ko 2:14-15 **3:1:** Jon 16:12; 1 Korin 2:14-15 **3:2:** Jo 16:12, Hi 5:12-14, 1 Pi 2:2 **3:2:** Jon 16:12; Hibru 5:12-14; 1 Pita 2:2 **3:3:** 1 Ko 1:10-11, 11:18, Ga 5:20-21, Je 3:16 **3:3:** 1 Korin 1:10-11; 11:18; Galesia 5:20-21; Jems 3:16 **3:4:** 1 Ko 1:12 **3:4:** 1 Korin 1:12 **3:6:** Ap 18:4-11, 18:24-28, 19:1, 1 Ko 1:30, 2 Ko 3:5, 10:14-15 **3:6:** Aposel 18:4-11; 18:24-28; 19:1; 1 Korin 1:30; 2 Korin 3:5; 10:14-15 **3:7:** 2 Ko 12:11, Ga 6:3 **3:7:** 2 Korin 12:11; Galesia 6:3 **3:8:** Ro 2:6, Ga 6:4-5, MAA 22:12 **3:8:** Rom 2:6; Galesia 6:4-5; Akar Mogomem 22:12 **3:9:** Mt 13:3-9, Ap 15:4, 2 Ko 6:1, Ef 2:20-22, Hi 3:3-4, 1 Pi 2:5 **3:9:** Matyu 13:3-9; Aposel 15:4; 2 Korin 6:1; Efesus 2:20-22; Hibru 3:3-4; 1 Pita 2:5 **3:10:** Ro 15:20, 1 Ko 4:15, 15:10, 1 Pi 4:11, 2 Pi 3:15, MAA 21:14 **3:10:** Rom 15:20; 1 Korin 4:15; 15:10; 2 Pita 3:15; Akar Mogomem 21:14 **3:11:** Ais 28:16, Mt 16:18, 2 Ko 11:4, Ga 1:7, 1 Pi 2:4-6 **3:11:** Aisaia 28:16; Matyu 16:18; 2 Korin 11:4; Galesia 1:7; 1 Pita 2:4-6 **3:13:** Lu 2:35, 1 Ko 4:5, 2 Te 1:7-10, 1 Pi 1:7, 4:12 **3:13:** Luk 2:35; 1 Korin 4:5; 2 Tesalonika 1:7-10; 1 Pita 1:7; 4:12 **3:16:** 1 Ko 6:19, 2 Ko 6:16, Ef 2:21-22, Hi 3:6, 1 Pi 2:5 **3:16:** 1 Korin 6:19; 2 Korin 6:16; Efesus 2:21-22; Hibru 3:6; 1 Pita 2:5 **3:18:** Snd 3:7, Ais 5:21 **3:18:** Aghuzir Akaba 3:7; Aisaia 5:21 **3:19:** Jop 5:13, 1 Ko 1:20, 2:6 **3:19:** Jop 5:13; 1 Korin 1:20; 2:6

amuasa, arazir aviribagh nighnisi. Ezi God gumamazir kabar arazibagh amima, da meraram asighasisi.”²⁰ Godin Akinafarim uaghan kamaghin mikeme, “Ekiam a fozozir gumamazibar nighnizibagh fo. A fo, me damuasa nighnizir biziba, da otivan kogham.”²¹ Kamaghin amizi, ia gumamazibar ziaba fer arazim atakigh. Biziba bar, ian biziba.²² Pol, ko Apolos, ko nguazir kam, ko ikirimirim, ko ovevem, ko bizir datirighin itiba, ko gin otivamin biziba, da bar iana.²³ Ezi ia Kraisin adarasi, ezi Kraisi, Godin anav.*

4

Ekiam uabi uan ingangarir gumamazimba tuisisi

¹ Ia kamaghin e ginighnigh, e Kraisin ingangarir gumamaziziba. Egha Godin akar mogomeba deraghvira dar ganamim ingangarim gami.² Eghti gumamaziziba tavin ingangarir gumazibar iki, egh me uan gumazir ekiamin akaba deraghvira dar gin mangi.³ Kamaghin amizi, ia nan araziba tuisigham, o gumamazizir igharazitaba nan araziba kotin da tuisighsi damuam, kar pura bizim. Ki uaghan uabi uan araziba tuisizir puvati.⁴ Guizbangira, ki uan arazir kuratam gifozir puvati. Ki kamaghin mikiman kogham, “Ki gumazir arazir kuraba puvatizim.” Puvati, na tuisighamin ingangarim, kar Ekiamin bizimra.⁵ Kotiamin Dughiam tighar otivam. Kamaghin, ia gumamazizir igharazibar araziba tuisighan marki. Ia Ekiam izamin dughiam mizuam. A bizir mitarmemin mueghav itiba inigh angazangarimin dar atigham. Egh a gumamaziziba bar men navir averiabar itir nighniziba, azenim darigham. Eghti dughiar kamin, God bar vaghvagh e mikim suam, en ingangarim deraz, o ikufi.

Korinba uari uan ziaba fe

⁶ Nan adarasi, ki ian nighnizibar akurvaghasa, Apolos ko ga uaning geghari. Ia ga ginighnigh, egh Godin Akinafarim mikemezi moghin deravira an gin mangi. Egh ia arazir osirizir kamin mirara mangi. Ia akaba batogh uari fiva, gumamazizir mabar ziaba fiva igharazibar ziaba abinan marki.⁷ Namakam, tina gumazir ekiamin ni ati? Ni ti bizir aghuir ni ititam, God dama a inizir puvati, o? Guizbangira, bizir ni itiba, God ni ganingizi, ni manmaghsua uabi uan ziam fa, mati ni bizir kabagh amizi, da otifi?

⁸ Guizbangira, ia ti biziba bar izivaghama? Ia ti biziba bar izivagha deraghaviram apia? Ia ti e gafiragha atrivibar otivighama? A dera, ki mamagh sua, ia guizin atrivibar ikitama, e ia ko uaghan atrivibar ikiam.⁹ Ki ghaze, puvati. Nan nighnizimin, God ti e aposelba isa, danganir bar gin itimin e ati. E mati gumaziba me kotin avin ghaze, e aremegham. Me nguazir kamin itir enselba ko gumamaziziba bar, men damazimin e misueghti, e arighregham.¹⁰ E Kraisin ziam fer arazim bangin, e gumamazizir onganibar min iti. Ezi ia Kraisi ko poroghav ikiava, ia fozozir gumamazizibar min iti. E gavgaviba puvati, ezi ia bar gavgafi. E ziaba pu, ezi ia ziar ekiaba iti.¹¹ Bar fomira iza datirikin, e mitiriaba sara itima, kuariba puv en pirima, e korotiar bibiziba azui. Ezi me tintinibar e misozi, e deravira danganitam gaperazir puvati.¹² E uari uan dafaribar ingangarir bar osimtizibagh ami. Me paza e migeima, e deragh me damuasa Godin azangsisisi. Me arazir kurabar e gamima, e pura nimira ikia osimtiziba ateri.¹³ Me akar bar kurabar e migeima, e akar aghuaribar men akaba ikarvasi. E mati bizir kurar gumamaziziba makuniziba. Gumamazizibar damazibar e mati bizir kurar bar miziriziba. E kamaghira ikia iza

3:20: Sng 94:11 **3:20:** Onger Akaba 94:11 **3:21:** 1 Ko 1:12, 3:4-6, 2 Ko 4:5, 4:15 **3:21:** 1 Korin 1:12; 3:4-6; 2 Korin 4:5; 4:15 **3:23:** Ro 14:8, 1 Ko 11:3, 2 Ko 10:7, Ga 3:29 **3:23:** Rom 14:8; 1 Korin 11:3; 2 Korin 10:7; Galesia 3:29

* **3:23:** 1 Korin 1:12 ko 3:4, Pol kamaghin migei, Korinin siosin itir darazi uari abigha, marazi ghaze, e Polin adarasi, ezi marazi ghaze, e Apolosin adarasi. Ezi migirigiar kaba da nguazimin gumamazizibar nighnizibar gin zui. Korinin siosin itir gumamaziziba deravira Godin nighnizim gifogh, egh kamaghin mikim suam, Pol bar en anav, ezi Apolos bar en anav. Pol ko Apolos ko bizir igharaziba sara, me ingangarir gumamazizibar min iki, Korinin siosin akurvagh egh me damuti, me guizin Kraisin adarazir min otivam. Kamaghin, God me ginaba. Ni 2 Korin 3:1-9in gan. **4:1:** Lu 12:42, 1 Ko 3:5, 2 Ko 6:4, Ta 1:7, 1 Pi 4:10 **4:1:** Luk 12:42; 1 Korin 3:5; 2 Korin 6:4; Taitus 1:7; 1 Pita 4:10 **4:2:** Lu 12:42 **4:2:** Luk 12:42 **4:4:** Jop 9:2, Sng 143:2, Snd 21:2, Ro 4:2 **4:4:** Jop 9:2; Onger Akaba 143:2; Aghuzir Akaba 21:2; Rom 4:2 **4:5:** Ro 2:1, 2:29, 1 Ko 3:8, 2 Ko 5:10, MAA 20:12 **4:5:** Rom 2:1; 2:29; 1 Korin 3:8; 2 Korin 5:10; Akar Mogomem 20:12 **4:6:** Ro 12:3, 1 Ko 1:12, 3:4, 3:21 **4:6:** Rom 12:3; 1 Korin 1:12; 3:4; 3:21 **4:7:** Jo 3:27, Ro 12:6, Je 1:17, 1 Pi 4:10 **4:7:** Jon 3:27; Rom 12:6; Jems 1:17; 1 Pita 4:10 **4:8:** MAA 3:17, 3:21 **4:8:** Akar Mogomem 3:17; 3:17 **4:9:** Ro 8:36, 1 Ko 15:30-31, 2 Ko 6:9, Hi 10:33 **4:9:** Rom 8:36; 1 Korin 15:30-31; 2 Korin 6:9; Hibur 10:33 **4:10:** Ap 26:24, 1 Ko 1:18, 3:18 **4:10:** Aposel 26:24; 1 Korin 1:18; 3:18 **4:11:** Ap 23:2, Ro 8:35, 2 Ko 11:23-27, Fl 4:12 **4:11:** Aposel 23:2; Rom 8:35; 2 Korin 11:23-27; Filipai 4:12 **4:12:** Sng 109:28, Mt 5:44, Ap 18:3, 1 Ko 9:14-15, 1 Te 2:9, 2 Te 3:8, 1 Ti 4:10 **4:12:** Onger Akaba 109:28; Matyu 5:44; Aposel 18:3; 1 Korin 9:14-15; 1 Tesalonika 2:9; 2 Tesalonika 3:8; 1 Timoti 4:10 **4:13:** Kra 3:45 **4:13:** Azir Akam 3:45

datirikin.

Polin ifongiam, Korinba an arazibar gin mangam

¹⁴ Akar kam, ia damuti ia aghumsighasa ki an osirizir puvati. Ki kamaghsua, ia mati nan boribara. Ki ian nighnizibar amuti ia deragh foghasa, egha akar kam osiri. ¹⁵ Gumazamizir bar avirim ia ko ikiam maraghe, Kraisin arazibar ian akurvagh, ia geghuf, a pura bizim. Ia afeziar vamira iti. Ki Akar Aghuim inigha ia bagha iza ia ganingizi, ia Kraisi Iesus ko poroghav iti. Kamaghin, ki ian afeziarim oto. ¹⁶ Kamaghin ki ia gakhaghor, ia nan arazibar gan, dar gin mangi. ¹⁷ Bizir kam bagha, ki Timoti ia bagha anemada. A nan otarimin min iti, ezi ki bar a gifonge. An Ekiamin ingangarim deragha an gari. Ki kamaghin ifonge, a nan arazir ki Kraisin poroghav ikia amibar gun ia mikimam. Arazir kabara, ki zurara nguibaba bar dar ghua, siosba bar dar men sure gami. Eghti, Timoti arazir kabar ia mikim, ian nighnizibar amuti, da dikavam.

¹⁸ Ian marazi ghaze, ki izi ian ganan kogham, egha me akaba batogha uan ziaba fe. ¹⁹ Puvati. Ekiam ifueghtima, ki ia bagh zuamira izam. Egh ki izeghamin dughiamin, ki gumazamizir uan ziaba feba, ki men akaba baraghsi izan kogham. Puvati. Ki izi foghasa, me gavgavir manam iti. ²⁰ Guizbangira, God Bizibagh Ativamin Arazim, kar pura migirigiar kinimin bizim puvati. Kar gavgavir ekiam itir bizim. ²¹ Ezi ki manmaghin damuasa ia ifonge? Ki ia misoghamin aghorim inigh ia bagh izasa, ia ifonge? O ki uan navim ia daningiva, ian asughasugham?

Kraisin adarazi arazir kurar men tongin otiviba akir

5

(Sapta 5-6)

Gumazamiziba tintinibar uari isava akuir arazim, Korinin siosin aven iti

¹ Ki kamaghin eghaghaniba baraki, gumazamiziba tintinibar uari isava akuir

arazim ian tongin oto. Kar arazir bar kuram. Arazir kam, Kraisi gifozir puvatizir gumazamiziba amir arazir kuraba, bar dagh afira. Arazir kamnang kamakin, gumazir mam uan afeziarim amuim koma akui. ² Egha ia manmaghin amigha ghaze, ia bar pin ikia, marazi gafira? Ia ti arazir uan ziaba fer kam ateghiva azi. Egh gumazir arazir kurar kam gamizim, ia a batueghtima, a ua ia ko ikian marki. ³ Guizbangira, ki uan inivafizimin ian saghon iti, egha uan duamin ki ia ko iti. Egha mati, ki guizbangira uabi ia ko ikia, gumazir arazir kurar kam gamizimin arazim tuisigha gifa. ⁴ Egha ki kamaghin migei, ia en Ekiam Iesusin ziamin, ia uari akuvaghti, en Ekiam Iesusin gavgavim, ko nan duam uaghan, ia ko ikiti, ⁵ ia gumazir kam isi, Satanin dafarim datighiti, an inivafizim ikuvigham. Ia kamaghin damighiti, Ekiam Izamin Dughiamin, God gumazir kamän duamin akuragham.

Korinba gumazir arazir kuram gamim batokegh

⁶ Ia uari uan ziaba fe, kar arazir aghuim puvati. Ia ti kamaghin fozir pu, yisin muziarim, a bret damuamin plaua bar a gamima, a bui? ⁷ Kamaghin, ia yisin ghurimin min arazir kuraba bar da batoghiva, zuegh, mati bretin igiar yisba puvatizimin min iki. Ki kamaghin fo, ia yis puvatizir bretin min iti. Ia fo, God Israelia Gitazir Dughiam Gitighnizir Isar Ekiam, an ababanim gamigha gifa. Me, mati Isar Ekiam bagha sipsip isa ofa gami moghin, me Kraisi isa sipsipin min a misoghezi, an areme. ⁸ Kamaghin amizi, an araziba, gumazamizir Isar Ekiar kam damuasava amir arazibar min mangi. Egh uan arazir kuraba batuegh, mati me Isar Ekiam damuasa uan dipenibar yisin ghuriba isa, da makuri. Egh arazir zuruzim ko guizin akamin gin mangiti, arazir kam mati bretin igiar yis puvatizim.*

⁹ Akinafariz igharazir ki ia bagha faragha osirizimin, ki kamaghin ia mikeme, "Ia

4:15: Ap 18:11, Ga 4:19, Je 1:18 4:15: Aposel 18:11; Galesia 4:19; Jems 1:18 4:16: 1 Ko 11:1, Fl 3:17, 1 Te 1:6, 2 Te 3:9 4:16: 1 Korin 11:1; Filipai 3:17; 1 Tesalonika 1:6; 2 Tesalonika 3:9 4:17: Ap 19:22, Fl 2:19-22 4:17: Aposel 19:22; Filipai 2:19-22 4:19: Ap 18:21, 19:21, 1 Ko 16:5, 2 Ko 1:15, 1:23, Hi 6:3 4:19: Aposel 18:21; 19:21; 1 Korin 16:5; 2 Korin 1:15; 1:23; Hibrü 6:3 4:20: 1 Ko 2:4, 1 Te 1:5 4:20: 1 Korin 2:4; 1 Tesalonika 1:5 5:1: Wkp 18:7-8, Lo 22:30, 27:20, Ef 5:3 5:1: Ofa Gami 18:7-8; Godin Araziba 22:30; 27:20; Efesus 5:3 5:3: Kl 2:5 5:3: Kolosi 2:5 5:4: Mt 16:19, 18:18, Jo 20:23, 2 Ko 13:10 5:4: Matyu 16:19; 18:18; Jon 20:23; 2 Korin 13:10 5:5: Ap 26:18, 1 Ti 1:20, 1 Pi 4:6 5:5: Aposel 26:18; 1 Timoti 1:20 5:6: 1 Ko 3:21, 15:33, Ga 5:9, Je 4:16 5:6: 1 Korin 3:21; 15:33; Galesia 5:9; Jems 4:16 5:7: Kis 12:5, 12:21, 13:7, Ais 53:7, Jo 1:29, 1 Pi 1:19, MAA 5:6, 5:12 5:7: Ua Me Ini 12:5; 12:21; 13:7; Aisaia 53:7; Jon 1:29; 1 Pita 1:19; Akar Mogomem 5:6; 5:12 5:8: Lo 16:3, Mt 16:6, 16:12, Lu 12:1 5:8: Godin Araziba 16:3; Matyu 16:6; 16:12; Luk 12:1 * 5:8: Ves 6in ikegha ghua ves 8in tuzir migirigiam, God Israelia Gitazir Dughiam an arazibagh nighnigha, Judaba amir arazibav gei. Ni Ua Me Ini 12:3-21 ko 13:5-7in gan. An arazir kaba bar dagh amizima, da Kraisin adarazir dabirabimin nedazim oto. 5:9: Mt 18:17, 2 Ko 6:14, Ef 5:11, 2 Te 3:14 5:9: Matyu 18:17; 2 Korin 6:14; Efesus 5:11; 2 Tesalonika 3:14 5:10: Jo 17:15, 1 Ko 1:20, 10:27 5:10: Jon 17:15; 1 Korin 1:20; 10:27

gumazamizir tintiniba uari bakiava akuiba, me ko ikian marki.”¹⁰ Ia bar nguazir kamin gumazamizir arazir kurar kabagh amiba ataghiraghasa, ki migeir puvati. Gumazamizir tintinibar uari bakiava akuiba, ko gumazamizir igharazibar biziba bagha naviba dikaviba, ko gumazamizir igharazibar biziba okeiba, ko gumazamizir marvir guabar ziaba feba, ia gumazamizir kabanang bar me ataghiraghsi, ia bar nguazir kamin ikian kogham.¹¹ Ki osirizir akar kam, an mingarim kamakin: Gumazir Kraisin adarazir aven iti tam arazir kurabagh amua, gumazamizir uari bakiava akuir arazim gami, o gumazir igharazibar biziba bagha navim dikafi, o marvir guabar ziaba fe, o akar kuraba uari gasir arazim gami, o dipar onganiba api, o gumazir igharazibar biziba okei, ia gumazir kam ko ikian marki. Egh ia uaghan gumazir kamaghin amim ko daghebar aman kogham.

¹² Ezi manmakin? Ki ti Kraisin adarazir azenan itir gumazamiziba tuisizir ingangarim iti? Bar puvati. Kraisin adarazir aven itir gumazamiziba tuisizir ingangarim, a ian ingangarimra.¹³ Azenan itir gumazamiziba, God uabi men araziba tuisigham. Ezi Godin Akinafarim kamaghin mikeme, “Ia gumazir kurar ian tongin itim batokegh.”

6

Kraisin adarazi uarira uari kot darighan marki

¹ Ian tongin tav osimtizitam Kraisin adarazir mavin ikia, tizim bagha Godin gumazamiziba ategha ghua Godin gin zuir puvatizibar damazimin a isa kot garisi? Ia arazir kam gamua aghumsizir puvati, o? ² Ia ti kamaghin fozir puvati? E Godin gumazamiziba, e nguazimin itir biziba bar, da tuisigham. Egh ia guizbangira gin nguazir kamin biziba tuisighamin fofozim ikiam, eggha datirighin manmaghsua osimtizir muziarir kaba uarir tongin ia da tuisighamin fofoziba puvati? ³ Ia ti kamaghin fozir puvati? E enselbar araziba tuisigham. E kamaghin damuva, e guizbangira nguazir kamin osimtiziba tuisighamin fofozim ikiam. ⁴ Kamaghin, osimtizitam ian tongin otoghtima, tizim

bagh ia osimtizir kam tuisighamin ingangarim isava, siosin azenan itir darazigh anidi? ⁵ Ia aghumsighasa, ki kamaghin migei. Ki ghaze, ian tongin, gumazir fofozim ititam ti mar ikia, eggha Kraisin adarazir tongin osimtiziba tuisighamin fofozim ikiama. ⁶ Ezi manmaghsua, Kraisin adarazi uari isava, gumazir nighnizir gavgavim Kraisin itir puvatizibar damazimin ghua uari isa kot garisi.

⁷ Ia Kraisin adarasi, ia osimtiziba uarir ikia, uari isa kotin zui, ezi ian arazir kam kamaghin e gamizi e fo, Kraisin arazir ia gin zuim, ia anetakis. Manmaghsua ia me ateghti, me paza ia damuan ia aghua? Manmaghsua ia me ateghti, me pura ian biziba inian ia aghua? ⁸ Ia arazir aghuir kabar gin mangan aghuagha, uari paza me gamua men biziba pura da isi. Eggha arazir kamra, ia uaghan uan adarazigh ami.

⁹ Gumazamizir arazir kurabagh amiba, God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven mangan kogham. Ia ti kamaghin fozir puvati? Ia uari uan navibagh ifaran marki. Gumazamizir tintinibar uari isava akuiba, ko gumazamizir marvir guabar ziaba feba, ko poroghamiba uari bakeir arazim gamiba, ko gumazir uarira uari isa akua arazir aghumsizibagh amiba, ¹⁰ ko okimakiar gumazamiziba, ko gumazamizir igharaz darazir biziba bagha navim dikaviba, ko dipar onganiba apiba, ko akar kuraba uari gasir arazim gamiba, ko gumazir pura igharazibar biziba uari bagha da isiba, gumazamizir kamaghin amiba bar, me God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven ikian kogham. ¹¹ Fomira ian marazi kamaghin ike. Ezi God ia rueggha, ia gamizi, ia an gumazamizibar otifi. Ia, Ekiam Kraisin Iesusin ziam ko en Godin Duamin gavgavamin, God ia gamizi, ia an damazimin darazir gumazamizibar otifi.

En inivafiziba, da Godin Duamin Dipenimin min iti

¹² Gumazamizir maba kamaghin migei, “Bizitam nan suirazir puvati, kamaghin ki biziba bar dar amuum.” A guizbangira, egh ni uaghan nighnigh, bizir maba nin dabirabimin akurvazir puvati. Guizbangira, ki firighirigh biziba bar dar amuum. Eggha bizitam na damighiti, ki an ingangarir gumazimin min ikian

5:11: Mt 18:17, Ro 16:17, 2 Te 3:6, Ta 3:10, 2 Jo 10 5:11: Matyu 18:17; Rom 16:17; 2 Tesalonika 3:6; Taitus 3:10; 2 Jon 1:10 5:12: Mk 4:11, 1 Ko 6:1-4, Kl 4:5, 1 Te 4:12, 1 Ti 3:7 5:12: Mak 4:11; 1 Korin 6:1-4; Kolosi 4:5; 1 Tesalonika 4:12; 1 Timoti 3:7 5:13: Lo 13:5, 17:7, 21:21, 22:21-24 5:13: Godin Araziba 13:5; 17:7; 21:21; 22:21-24 6:2: Dan 7:22, Mt 19:28, MAA 2:26, 3:21, 20:4 6:2: Daniel 7:22; Matyu 19:28; Akar Mogomem 2:26; 3:21; 20:4 6:3: 2 Pi 2:4, Ju 6 6:3: 2 Pita 2:4; Jut 1:6 6:7: Mt 5:39, Snd 20:22, Lu 6:29, Ro 12:17-19, 1 Te 5:15, 1 Pi 3:9 6:7: Aghuzir Akaba 20:22; Matyu 5:39; Luk 6:29; Rom 12:17-19; 1 Tesalonika 5:15; 1 Pita 3:9 6:9: Ga 5:19-21, Ef 5:5, 1 Ti 1:9, Hi 12:14, MAA 22:15 6:9: Galesia 5:19-21; Efesus 5:5; 1 Timoti 1:9; Hibru 12:14; Akar Mogomem 22:15 6:11: Ef 2:2, Kl 3:7, Ta 3:3-7, Hi 10:22 6:11: Efesus 2:2; Kolosi 3:7; Taitus 3:3-7; Hibru 10:22 6:12: 1 Ko 10:23 6:12: 1 Korin 10:23

kogham. ¹³ Gumamazir maba ghaze, "Dagheba, da navim bagha itir biziba, ezi navim, a dagheba isir bizim." Akar kam guizbangira, ezi God bizir kamning viraram aning agivagham. Eghti en inivafiziba, gumamaziba uari bakia akuir arazim bagh ikian kogham. Puvati. En inivafiziba, Ekiam bagh ikiva, an ingangarim damuam. Ekiam en inivafizibar gara dar akurvasi. ¹⁴ God uan gavgavim in Ekiam gamizi, a ua dikafi, egh a uaghan en inivafizibar amighti e ua dikavam.

¹⁵ Ia ti kamaghin fozir puvasi? Ian inivafiziba, da Kraisin inivafizir akuaba. Kamaghin, ki ti Kraisin inivafizir akua tam inighiva, amizir arazir kurabagh amimin inivafizimin poroghti, kar arazir aghuim? Bar puvasi! Ki kamaghin damighan kogham! ¹⁶ Gumazim arazir kurabagh amir amizim ko porogha, a ko aning inivafizir vamiram oto. Ia ti kamaghin fozir puvasi? Godin Akinafarim kamaghin mikeme, "Aning, inivafizir vamiram otogham." ¹⁷ Eghti gumazitam o amizitam Ekiam ko porogh, egh a ko Duar vamiram otogham.

¹⁸ Ia zurara arazir gumamazir uari bakia va akuimin ari mangi, an saghon iki. Arazir kurar igharaziba, gumamaziziba dagh amima, da inivafizimin azenan ofifi. Ezi gumazim o amizim, gumamaziziba tintinibar uari ko akuir arazim damigh, a uabi uan inivafizim gasighasigham. ¹⁹ Ia ti kamaghin fozir puvasi? Ian inivafiziba, da Godin Duamin Dipenimin min iti. God uan Duam isa ia ganingizima, a ian aven iti. Ia uarira uari bagha itir puvasi, ia God bagha iti. ²⁰ God ivezir bar ekiamin ia givese. Kamaghin, ia uan inivafiziba isi, God daning an ziam fi.

Pol poroghamir arazimin akam migei

7

(Sapta 7)

Pol poroghamibar arazimin azangsiziba ikarvasi

¹ Ki datirighin migirigiar ia akinafarimin osiriziba ikarvaghasa. Gumazim o amizim

poroghamim gamizir puvasi, a dera. ² Gumamazir uari bakia akuir arazim, bar ekevima, kamaghin gumaziba bar, vaghvagh amuimin ikiti, amiziba bar, vaghvagh pamin iki. ³ Pamin inivafizim, kar an amuimin bizim, ezi gumazim an anogoroghan kogham. Kamaghira, amuimin inivafizim, kar an pamin bizim, amuim an anogoroghan kogham. ⁴ Amizim uabi, uan inivafizim gativan kogham. Puvati, pam a gatifa. Kamaghira, gumazim uabi, uan inivafizim gativan kogham. Puvati, amuim a gatifa. ⁵ Gua poroghamimning, gua akirim ragh uaning gasi uaningin aghuaghuagh, uan inivafizimning uaningin anogoroghan marki. Gua God ko mikamsi, virara ifongegh uaning mikim, Satan ga dughiar otevimin uan inivafizimning anogoregham, eghti arazir kam dera. Egh arazir kamin girara, gua ua uaningin porogh. Gua kamaghin damuan koghti, Satan gua gifarisi, gua gakaghonti, gua uan inivafizimin agorogem dikabiniva avegh, irigham.

⁶ Akar ki ia mikemezir kam, ki pura ian amamangaris. Ki akar gavgavim ia ganidir puvasi. ⁷ Ki kamaghsua, gumamaziziba bar nan min pura odiaribar iki. God vaghvagha gavgavim isa, gumamaziziba vaghvagha me ganingi. Gumazir mam, gavgavir mam iti, ezi gumazir igharazir mam, gavgavir igharazir mam iti.

⁸ Gumaziba ko amizir odiarbar itiba, ko amizir men paba ariaghireziba, ki kamaghin migei, me nan min odiarimin ikiti, deragham. ⁹ Ni uan inivafizimin agorogem dikabinamin gavgavim puvasighiva, ni amuimin iki, o pamin iki. Ni odiarimin ikitima, inivafizir agorogem bar nin ekeveghti, ni gumamaziziba pura tintinibar uari ko akuir arazim bagh bar ikuvigham.

¹⁰ Poroghamiba, ki akar gavgavir kam ia ganidi, kar nan akam puvasi, kar Ekiamin akam. A kamakin: Amizim uan pam ataghiraghan kogham. ¹¹ Amizim uan pam ategh, a pura iki. Puvasighitima, a uamategh uan pam bagh mangiva a ko navir vamira iki. Eghti gumazim uaghan uan amuim batoghan marki.

6:13: Ro 14:17, 1 Ko 6:15, 15:19-20, Kl 2:22-23, 1 Te 4:3-7
6:13: Rom 14:17; 1 Korin 6:15; Kolosi 2:22-23; 1 Tesalonika 4:3-7
6:14: Ro 6:5, 6:8, 8:11, 1 Ko 15:20, 2 Ko 4:14, Ef 1:19-20
6:14: Rom 6:5; 6:8; 8:11; 1 Korin 15:20; 2 Korin 4:14; Efesus 1:19-20
6:15: Ro 12:5, 1 Ko 12:27, Ef 4:12, 4:16, 5:30
6:15: Rom 12:5; 1 Korin 12:27; Efesus 4:12; 4:16; 5:30
6:16: Stt 2:24, Mt 19:5, Ef 5:31
6:16: Jenesis 2:24; Matyu 19:5; Efesus 5:31
6:17: Jo 17:21-23, Ro 8:9-11, Ef 4:4
6:17: Jon 17:21-23; Rom 8:9-11; Efesus 4:4
6:18: Ro 1:24, 6:12-13, 1 Te 4:3, Hi 13:4
6:18: Rom 1:24; 6:12-13; 1 Tesalonika 4:3; Hibru 13:4
6:19: Ro 14:7-8, 1 Ko 3:16, 2 Ko 6:16
6:19: Rom 14:7-8; 1 Korin 3:16; 2 Korin 6:16
6:20: 1 Korin 7:23; Galesia 3:13; Filipai 1:20; Hibru 9:12; 1 Pita 1:18-19
7:1: 1 Ko 7:8, 7:26
7:1: 1 Korin 7:8; 7:26
7:3: Kis 21:10, 1 Pi 3:7
7:3: Ua Me Ini 21:10; 1 Pita 3:7
7:5: Jol 2:16, Sek 7:3, 1 Te 3:5
7:5: Joel 2:16; Sekaraia 7:3; 1 Tesalonika 3:5
7:7: Mt 19:12, Ap 26:29, 1 Ko 12:11
7:7: Matyu 19:12; Aposel 26:29; 1 Korin 12:11
7:9: 1 Ti 5:14
7:9: 1 Timoti 5:14
7:10: Mal 2:14-16
7:10: Malakai 2:14-16
7:10: Matyu 5:32; 19:9; Mak 10:11-12; Luk 16:18

¹² Ezi, gumazir igharazir maba, ki kamaghin me mikimasa, akar kam Ekiamin akam puvati. Ki uabi kamaghin me migia ghaze, Kraisin adarazir tavin amuim, nighnizir gavgavim Kraisin ikian kogh, egh amizir kam a ko ikisi bar ifongeghti, gumazir kam a batoghan kogham. ¹³ Eghti Kraisin adarazir amizitamin pam, nighnizir gavgavim Kraisin ikian kogh, egh gumazir kam a ko ikisi bar ifongeghti, amizir kam anetaghiraghan marki. ¹⁴ Gumazir nighnizir gavgavim Kraisin itir puvatizim, amizir nighnizir gavgavim Kraisin itim ko poroghti, arazir kamin God a damuti, a God baghavira itir gumazimin otogham. Ezi amizir nighnizir gavgavim Kraisin itir puvatizim, gumazir nighnizir gavgavim Kraisin itim ko poroghti, arazir kamin God a damuti, a God baghavira itir amizimin otogham. Me kamaghin amizir puvatizi, men boriba ti Godin damazimin zuezir puvatighai. Ezi datirighin men boriba God baghavira itir boriba.

¹⁵ Ezi nighnizir gavgavim Kraisin itir puvatizitav, nighnizir gavgavim Kraisin itir tav ataghiraghsi, a dera. A mar anetakigh. Arazir kam otoghti, pam o amuir nighnizir gavgavim Kraisin itim, datirighin poroghamir arazir kam uam aning ikirarighan kogham. Aning friaghiri. Ia fo, God navir amirizimin ikiasa en dia. ¹⁶ Ni amuim, ni manmaghin fogh, uan pamin akuraghtima, a nighnizir gavgavim Kraisin ikiam? Ni kamaghin fozir puvati. Ezi ni pam, ni manmaghin fogh, uan amuimin akuraghtima, a nighnizir gavgavim Kraisin ikiam, o puvatigham? Ni uaghan fozir puvati.

E ikirimirir God e bagha inabazimin moghin ikiam

¹⁷ God vaghvaghera e bagha inabazir ikirimirir im, e ganingi. Kamaghin, e derivira ikirimirir kamin aven daruam. Eghiva e ikirimirir God faragha en diazim, e an ikiva kamaghira daruam. Ki zurara arazir kam siosba bar men sure gami. ¹⁸ Gumazir mam, me an mikarzir mogomemin inim atughti, gin God an diaghti, a uan duar kurim mongan marki. Eghti gumazitam, me an mikarzir mogomemin inim atughan koghti, gin God an diaghti, a uan mikarzir mogomemin inim aghoran marki. ¹⁹ Mikarzir mogomemin inim atuz, o mikarzir

mogomemin inim atuzir puvati, aning pura bizim. Godin Akar Gavgavibar gin zuir arazim, a bizir ekiam. ²⁰ E bar moghira, dughiar God en diazimin, manmaghin itir ikirimirir e faragha an ike, e ikirimirir kamra ikiam. ²¹ Ni ti fomira ingangarir gumazir kinim o ingangarir amizir kinimin itima, God nin dia? Ni bizir kamin osiman marki. Eghti tuavir ni firighirighamin tam ikitima, ni tuavir kamin gin mangi. ²² Gumazim ingangarir gumazir kinimin itima, God an dia, ezi a datirighin Ekiamin gumazimra. An Ekiamin damazimin friaghirigha, ua ingangarir gumazir kinimin min itir puvati. Kamaghira, gumazim friaghirigha itima, God an diazi, a datirighin Kraisin ingangarir gumazir kinimin min iti. ²³ God bar ivezir ekiamin ia givese, kamaghin, ia gumamazibar ingangarir gumamazir kinibar min ikian marki. ²⁴ Nan adarasi, manmaghin itir ikirimirir e an itima, God en dia, eghti ikirimirir kamra e an aven daru God ko porogham.

Pol akam isa odiarir gumamazibagh anidi

²⁵ Ekiam gumamazir odiaribar mikimamin akatam na ganingizir puvati. Ezi ki uan nighnizimin gin mangi mikimasa. Ia fo, Godin apangkuvimra na gamizi, ki guizin akam akurir gumazimin oto. ²⁶ Ki dughiar kamin osimtizir ekiabar gara ghaze, ia kamaghira iti moghira ikiti, deragham. ²⁷ Ni amuimin iti, ni anetaghiraghsi tuaviba burian marki. Ni odiarimin iti, ni poroghamim damusi nighnighan marki. ²⁸ Ni amimin iki, kar arazir kuram puvati. Ezi amizir igiam pamin iki, kar arazir kuram puvati. Guizbangira gumamazir poroghamibagh amiziba, nguazimin itir osimtiziba me bativam. Osimtizir kaba, ia bativan ki aghua.

²⁹ Nan adarasi, ki kamaghin ia migei, dughiam bar otefe. Ezi dughiar kamin tugh mangiva, poroghamibagh amizir gumaziba, me gumazir amibar itir puvatizi moghin iki. ³⁰ Ezi gumamazir aziba, me azi puvatizi moghin iki. Eghti gumamazir bar akongeziba, me akongan marki. Eghti gumamazir bizibagh iveziba, me biziba puvatizi moghin iki. ³¹ Ezi nguazimin biziba bagha ingarir gumamaziziba, me bizir kaba bagh pamtem nighnighan marki. E fo,

7:15: Ro 12:18, 14:19, Hi 12:14 7:15: Rom 12:18; 14:19; Hibrú 12:14 7:16: 1 Pi 3:1 7:16: 1 Pita 3:1 7:17: 1 Korin 4:17; 7:20; 7:24 7:19: Jo 15:14, Ro 2:25, Ga 5:6, 6:15 7:19: Jon 15:14; Rom 2:25; Galesia 5:6; 6:15 7:22: Jo 8:36, Ga 5:13, Ef 6:6, Fm 16, 1 Pi 2:16 7:22: Jon 8:36; Galesia 5:13; Efesus 6:6; Filemon 1:16; 1 Pita 2:16 7:23: 1 Ko 6:20, 1 Pi 1:18-19 7:23: 1 Korin 6:20; 1 Pita 1:18-19 7:25: 1 Ko 7:6, 7:10, 7:40, 2 Ko 8:8-10, 1 Ti 1:12-13, 1:16 7:25: 1 Korin 7:6; 7:10; 7:40; 2 Korin 8:8-10; 1 Timoti 1:12-13; 1:16 7:28: 1 Ko 7:38 7:28: 1 Korin 7:38 7:29: Ro 13:11 7:29: Rom 13:11 7:31: Sng 39:6, Je 1:10, 4:14, 1 Pi 1:24, 1 Jo 2:17 7:31: Onger Akaba 39:6; Jems 1:10; 4:14; 1 Pita 1:24; 1 Jon 2:17

dughiar ruarim puvati, eghti nguazir kam ko an itir biziba bar givagham.

³² Ki kamaghin aghua, nguazir kamın navir osintiziba tintinibar ian nighnizibagh ekuam. Odiarir gumazim, a mighigha Ekiamin bizibagh nighnigha, Ekiam ifongezir arazibar amuasa. ³³ Ezi poroghamim gamizir gumazim, a mighigha nguazir kamın bizibagh nighnisi. A uan amuim ifongezir arazibar amuasa. ³⁴ Ezi kamaghin nighnizir pumuning a getui. Amizir igiaba ko odiarir amiziba, me mighigha Ekiamin bizibagh nighnisi. Me uan duaba ko inivafiziba bar da isi God daning, egh God baghvira ikiasa. Ezi poroghamim gamizir amizim, a mighigha nguazir kamın bizibagh nighnisi. A uan pam ifongezir arazibar amuasa.

³⁵ Ki ian akuraghti ia deragh ikiasa akar kam gami. Ki ian anogoroghasa nighnizir puvati. Ki kamaghsua, ia zurara arazir aghuubar gin mangi, egh Ekiamin ingan-garim damu. Biziba pura tintinimin ian nighnizibagh ekuan ki aghua.

³⁶ Gumazitam kamaghin nighnigh suam, ki amizir igiar me na bagha inabazim, arazir aghuubar a gamir puvati. Egha a bagha nighnigha, uan inivafizimin agorogem dikabinamin gavgavim puvati. Egh a ganti tuaviba ua puvatigham. Kamaghin a uan ifongiamin gin mangi, aning uaniningi iki. An arazir kuram gamir puvati. ³⁷ Eghti gumazitam uabin gavgavigh, avighan kogh, uan inivafizimin agorogem dikabiniva, uan nighnizimin suam, ki amizir igiar me na bagha inabazimin ikian kogh, ga pura odiarimningin ikiam, arazir kam dera. ³⁸ Kamaghin, gumazir poroghamim gamizim, an arazir aghuim gami. Ezi gumazir odiarimin itim, bar arazir aghuim gami.*

³⁹ Amizitamın pam ikivira ikiti, amizir kam a ko porogh mamaghira iki. An pam aremeghti, datirighin a firiaghiri. A ua gumazitamın ikisi, tavin iki. Eghti a ikiamın gumazim, nighnizir gavgavim Ekiamin iki.

⁴⁰ Ki uabi kamaghin nighnisi, an odiarimin iki, kamaghin a bar akuegham. Ki nighnizi, Godin Duam nan iti, ezi ki akar kabav gei.

Me marvir guabar ofa gamir asiziba, Kraisin adarazi dar amam, o puvati?

8

(Sapta 8–10)

Pol asizir me isa marvir guabar ofa gamibavgei

¹ Ki datirighin asizir me marvir guabar ofa gamua apir arazimin mikimasa. Gumazamizir maba ghaze, “E bar, fofozim iti.” Akar kam guizbangira, fofozir kinim, gumazamizibagh amima, me uarira uan ziaba fe. Ezi gumazamizir igharazibagh ifongezir arazim, a gumazamizibagh amima, men nighnizir gavgavir Kraisin itim bar gavgafi.* ² Gumazitam o amizitam suam, a biziba bar dagh fo. Ti puvati, an fofozim apengara iti. ³ Ezi gumazamizir God ifongeziba, God bar me gifo.

⁴ Ezi, asizir me marvir guabar ofa gamua apir arazim, ki a mikimasa. E fo, marvir guam, a guizin bizim puvati, a nedazir kinim. Godin aviriba puvati. Godin bar vamira iti. ⁵ Guizbangira, bizir aviriba me “god,” dagh arigha, bizir aviriba me “ekiam,” dagh arisi. Da guizbangira overiam o nguazir iti, da pura biziba. ⁶ E Godin vamira iti, a God Afeziam. A biziba bar dar mingarim, ezi e an gumazamizibar min iti. Ezi Ekiar vamira iti, a Kraisi Iesus. A biziba bar dar ingarigha, e gamima, e angamira iti.

⁷ Ezi gumazamizir maba bizir kabagh fozir puvati. Marazi fomira marvir guabar arazibar gin ghuegha kamaghin amigha, datirighin asizir me apir kaba, me ghaze, kar marvir guabar guizin ofa. Men nighniziba kuiaghirezir puvatigha gavgavizir puvatizi, me asizir kaba apava ghaze, me derazir puvatizir arazim gami.

⁸ Guizbangira, daghem e damighti, e bar Godin boroghira mangan kogham. E daman koghti, bizir kam e damighti, e Godin damazimin ikuvighan kogham. Egh e damiti, bizir kam uaghan e damighti, e Godin damazimin deravira ikian kogham.

7:34: Lu 10:40 **7:34:** Luk 10:40 * **7:38:** Grighin akam ves 36in ghua 38in tuzim, deragha bigha meigir puvati.

7:39: Ro 7:2-3, 2 Ko 6:14 **7:39:** Rom 7:2-3; 2 Korin 6:14 **7:40:** 1 Ko 7:25, 1 Te 4:8 **7:40:** 1 Korin 7:25; 1 Tesalonika 4:8 **8:1:** Ap 15:20, 15:29, Ro 14:3, 14:10, 14:14, 1 Ko 10:19 **8:1:** Aposel 15:20; 15:29; Rom 14:3;

14:10; 14:14; 1 Korin 10:19 * **8:1:** Polin dughiamin, nighnizir gavgavim Kraisin itir puvatizir gumazamiziba asiziba

isa, marvir guabar depenibar ghua dav sogha, marvir guabar ofa gami. Egha me gin asizir kaba isa maketin ghua da amadi. Ezi nighnizir gavgavim Kraisin itir darasi, bizir kam bagha Polin azangsis, me asizir kamaghin amizibar amam, o puvatigham? **8:2:** 1 Ko 13:8-9, 13:12, Ga 6:3, 1 Ti 6:4 **8:2:** 1 Korin 13:8-9; 13:12; Galesia 6:3; 1 Timoti 6:4 **8:3:**

Nah 1:7, Mt 7:23, Ga 4:9 **8:3:** Matyu 7:23; Galesia 4:9 **8:4:** Lo 4:35, 4:39, 6:4, Ais 41:24, 1 Ko 10:19, Ga 4:8, Ef 4:6,

1 Ti 2:5 **8:4:** Godin Araziba 4:35; 4:39; 6:4; Aisaia 41:24; 1 Korin 10:19; Galesia 4:8; Efesus 4:6; 1 Timoti 2:5 **8:6:**

Mal 2:10, Jo 1:3, Ap 17:28, Ro 11:36, 1 Ko 12:6, Ef 4:5-6, Fl 2:11 **8:6:** Malakai 2:10; Jon 1:3; Aposel 17:28; Rom 11:36; 1

Korin 12:6; Efesus 4:5-6; Filipai 2:11 **8:7:** Ro 14:14, 14:23, 1 Ko 10:28-29 **8:7:** Rom 14:14; 14:23; 1 Korin 10:28-29

8:8: Ro 14:17 **8:8:** Rom 14:17

⁹ Ia deravira ganigh, kamaghin fogh dagher tizir ia ifongezim, ia pura anere-mam. Eghti gumazamizir nighnizir gav-gavir muziariba itiba, ian arazir ia amir kamın ganiva, uam arazir kuramın aven mangam.

¹⁰ Ni gumazir fofozim itim, ni marvir guabar dipenimın mangi asizibar amiti, gumazamizir nighniziba kuiaghirezir puvatigha gavgavizir puvatiziba, izi nin ganti, nin arazir kam gavgavim an navim a danighti, me uaghan asizir me marvir guabar ofa gamibar amam. ¹¹ Eghti nin arazir kamın, fofozim gumazamizir nighnizir gavgavir muziarim itiba me gasighasigham. Kar, ian anav, Kraıs uaghan a bagha areme. ¹² Ia oragh. Kraısın adarasi, men marasi, men nighniziba kuiaghirezir puvatigha gavgavizir puvati. Ezi ia arazir kurar kam me gamua men nighnizir gavgavibagh asighasisi, egha arazir kamın ia mati arazir kuramın Kraıs gami. ¹³ Kamaghın, dagher manam nan adarazir mav damighti, an arazir kuramın aven mangiti, ki tong uam asizitam ameghan kogham. Ki uan namakam damuti, an arazir kuramın aven mangan, ki aghua.

9

Pol aposelin ingangarimın izevim isir puvatigha, bar akonge

¹ Ia nan gan fogh, ki gumazir firiaghizim! Ki guizbangira aposelin mam! Egha ki uabi İesus en Ekiam, ki an ganigha gifa. Egha ki Ekiamın ingangarim gamima, nan ingangarimın ia gamizima, ia Kraısın adarazir otifi! ² Marazi ghaze, ki aposel puvati. Ezi ia fo, ki aposel. Ia Kraısın adarazir otivigha, a ko poroghav itima, bizir kam kamaghın ian aka, ki guizin Ekiamın aposel.

³ Gumazamizir maba nan araziba tuisigha, akam na gasi. Ezi ki kamaghın ua bagha me ikarvasi. ⁴ Kamaghın ti derazir puvati, e aposelba uan ingangarimın izevim dagheba ko dipabar mın da iniam? Guizbangira, e da iniam. ⁵ A ti kamaghın derazir puvati, e amuibar ikiva, me ko tuavir saghuibar mangam. Mati aposelin igharaziba, ko Ekiamın aveghbuar

doziba, ko Pita amizi moghın? Are, arazir kam uaghan dera. ⁶ Ga Barnabasra ti, uan ingangarimın izevim isir puvatigha, uan ikirimirim bagh dagiar ingangarim damuam, eghti aposelin igharaziba ti puvatigham? Puvati, e bar moghıra ingangarimın izevim iniam.

⁷ Gumazir manam midorozir gumazimın ingangarim gamua, uabi ua bagha dagheba burı? A guizbangira, da burir puvati. Gumazir manam ua bagha azenim oparigha, an dagheba isir puvati? Puvati, an ada iniam. Gumazir manam sipsipbar gara, egha a uabi dar oteba apir pu? Puvati, an ada api.

⁸ Ia suam, ki ti nguazir kamın gumazamiz-ibar nighnizibar gin ghua migirigiar kam gami. Puvati. Moses Osirizir Araziba uaghan kamaghın mikeme. ⁹ Moses Osirizir Arazibar aven a kamaghın mikeme, "Bulmakau raizin iniba tuir dughiamın, ia damisi an anogorogh an akam ikian marki." God ti bulmakaubagh nighnigha migirigiar kam gami, o? Puvati. ¹⁰ An e ginighnigha migirigiar kam gami. Guizbangira, gumazir azenim bagha nguazim abizim, ko gumazir raizin inim amisevim, aning fo, aning uan ingangarimın daghetam iniam. Kamaghın e fo, migirigiar kam, en migirigiam.

¹¹ E Godın Duamın bizir aghuariba ian tongin da opari. Eghti ia inivafizimın akur-vazir bizibar en akurvaghti, kamaghın ti deraghag? Are, arazir kam dera, e oparizir bizibar dagheba iniam. ¹² Ia igharaz darazir amamangarighti, me ia da biziba iniam, ia zurara en amamangarightima, e biziba iniam. Eghti bizir ia e ganıdiba, me ganıdir bizibagh afraghag.

Ezi bizir e ia da iniamiba bar, e da isir puvatigha, kamaghın e osimtızir aviriba ateri. E Kraısın Akar Aghuimın tuavim apiran aghuagha, kamaghın e da isir puvati. ¹³ Ia fo, gumazir Godın Dipenimın ingangarim gamiba, me Godın Dipenimın dagheba isi. Ezi gumazir ofa gamir dakozimın ingariba, me gumazamiziba ofa gamir asizir naba isa da api. Ia ti kamaghın fozir puvati? ¹⁴ Kamaghıra, Ekiam migirigiar kam e ganingi, gumazamizir Akar Aghuim akuriba, me gumazamizir Akar Aghuim barazibar da-

8:9: Ro 14:13-15, 14:20, Ga 5:13 **8:9:** Rom 14:13-15; 14:20; Galesia 5:13 **8:11:** Ro 14:15-20 **8:11:** Rom 14:15-20
8:13: Ro 14:21, 2 Ko 11:29 **8:13:** Rom 14:21; 2 Korin 11:29 **9:1:** Ap 9:3, 9:15-17, 18:9, 26:16, 1 Ko 15:8, 2 Ko 12:12, Ga 2:7-8 **9:1:** Aposel 9:3; 9:15-17; 18:9; 26:16; 1 Korin 15:8; 2 Korin 12:12; Galesia 2:7-8 **9:2:** 2 Ko 3:2-3 **9:2:** 2 Korin 3:2-3 **9:4:** Lu 10:8, 1 Ko 9:13-14 **9:4:** Luk 10:8; 1 Korin 9:13-14 **9:7:** Lo 20:6, 2 Ko 10:4, 1 Ti 1:18, 1 Pi 5:2 **9:7:** Godin Araziba 20:6; 2 Korin 10:4; 1 Timoti 1:18 **9:9:** Lo 25:4, 1 Ti 5:18 **9:9:** Godin Araziba 25:4; 1 Timoti 5:18 **9:10:** 2 Ti 2:6 **9:10:** 2 Timoti 2:6 **9:11:** Ro 15:27, Ga 6:6 **9:11:** Rom 15:27; Galesia 6:6 **9:12:** Ap 20:33-35, 1 Ko 9:15, 9:18, 13:7, 2 Ko 11:7-9, 11:12 **9:12:** Aposel 20:33-35; 1 Korin 13:7; 2 Korin 11:7-9; 11:12 **9:13:** Wkp 6:16, 6:26, Nam 18:8, 18:31, Lo 10:9, 18:1 **9:13:** Ofa Gami 6:16; 6:26; Diboboniba 18:8; 18:31; Godin Araziba 10:9; 18:1 **9:14:** Mt 10:10, Lu 10:7, Ga 6:6, 1 Ti 5:17 **9:14:** Matyu 10:10; Luk 10:7; Galesia 6:6; 1 Timoti 5:17

farimîn, men inivafizimîn akurvazir biziba iniam.

¹⁵ Ezi arazir Ekiam damuasa mikemezim, ki uabi a gamir puvati. Egha datirighin uaghan, ki ian bizitam iniasava akar kam osirir pu. Bar puvati. Ki ti aremeghti, ia bizitam na daningam. Arazir ki amim, ki a bagha bar akongezi gumazitam anegivan ki bar aghua. ¹⁶ Ki Akar Aghuim akuniva, uabi uan ziam fi bar akongeghan kogham. Puvati. Akar aghuim akurir ingangarim, kar Ekiam na ganingizir ingangarim. Ki Akar Aghuim akunan kogh bar ikuvigham.

¹⁷ Ki uabi uan ifongiamin gin mangi ingangarir kam damuva, ki an ivezim iniam. Puvati. Ekiam ingangarir kam na ganingizi, ki a gami. ¹⁸ Kamaghin, ki ivezir manam iniam? Ki Akar Aghuim akura iniasava amir biziba, ki da isir puvati. Ki pura Akar Aghuim gumamazizibav kinasava, bar akonge. Ezi bar akongezir arazir ki isir kam, a mati nan ivezimra.

Pol gumamaziziba bar men ingangarir gumazimin min iti

¹⁹ Ki firiaghirigha iti, egha gumazitam in ingangarir gumazimin itir puvati. Egha ki uan ifongiamin gumamaziziba bar men ingangarir gumazimin min oto. Ki gumamazizir avirim uam me inigh, Kraisin adarazir aven izasa. Kamaghin, ki men ingangarir gumazim min iti. ²⁰ Ki Judaba ko itir dughiamin, ki me iniasa, kamaghin ki Judan Arazibar gin zui. Ki uabi Moses Osirizir Arazibar apengan itir puvati. Ki Moses Osirizir Arazibar apengan iti darasi ki me iniasa, kamaghin ki men damazimin, Moses Osirizir Arazibar apengan itir gumazimin min iti. ²¹ Kamaghira, ki Kantrin Igharazibar Gumamaziziba iniasa. Kamaghin, ki me ko ikia, mati Kantrin Igharazibar Gumazimin min iti. Egha ki kamaghin amua, Godin arazim ataghizir puvati. Guizbangira, ki Kraisin arazimin apengan ikiavira iti. ²² Ki gumamazizir nighnizir

gavgavir muziariba itiba, me iniasa. Kamaghin, ki men damazibar, ki gavgaviba puvatizir gumazimin min iti. Ki gumamazizir guar aviriba, men tarazi iniasa, tu-avir aviriba buri. Kamaghin ki pura tintinimin gumamaziziba bar men arazibar min zui. ²³ Ki fo, Ekiam gin bizir aghuiba isi, gumamazizir nighnizir gavgavim Akar Aghuim in itiba, me daningam. Ki kamagh-sua, ki uaghan bizir aghuir kataba me ko da iniam. Bizir kam bagha, ki Iesusin Akar Aghuim damuti a gavgavasa, kamaghin ki ingangarir kabagh ami.

E pamtem ivemari ivezim iniam

²⁴ Gumazir ivemariiba, me bar ivemara, vamira ivezim isi. Ia ti kamaghin fozir puvati? Ia uaghan pamtem ivemar egh ivezim iniam. ²⁵ Eghti gumazitam ivemarimin faragh otoghsi, inivafizimin ifongiam dikabiragh, ivezim inisi pamten ingar. Ivezir a isir kam, a zurara ikian kogham. Ivezir e iniasa amim, a zurara ikiam. ²⁶ Kamaghin, ki mati gumazim pamtem ivemara tintinimin garir puvatizim. Egha mati misozir gumazim deragha misogha, pura agharim akurir puvatizim. ²⁷ Puvati. Ki uan inivafizim misogha a dikabirima, a nan apengan iti. Ki kamaghin aghua, ki Akar Aghuim gumamazizir igharazibav kimiva, gin ivezim inighan kogham.

10

Ia uaribagh gan, ia ifavariba ko osimtiziba bangin tran marki

¹ Nan adarasi, ia kamaghin foghasa ki ifonge. Mosesin dughiamin, en ovaviba bar ghuariar God tuavimin men akakazimin apengan iti. Ezi me bar derivira Ongarir Aghevim abigha ghue. ² Egha me bar ghuariam ko ongarimin rurim ini, ezi rurir kam me gamizima, me Mosesin gin aruir gumamazizibar otifi. ³ Egha me bar moghira dagher God me ganingiziba ame. ⁴ Egha me bar moghira dipar God me

9:15: Ap 18:3, 20:34, 2 Ko 11:10, 1 Te 2:9 **9:15:** Aposel 18:3; 20:34; 2 Korin 11:10; 1 Tesalonika 2:9 **9:16:** Jer 20:9

9:16: Jeremaia 20:9 **9:17:** 1 Ko 3:8, 3:14, 4:1, Ga 2:7, Kl 1:25 **9:17:** 1 Korin 3:8; 3:14; 4:1; Galesia 2:7; Kolosi 1:25

9:18: 1 Ko 7:31, 10:33, 2 Ko 4:5 **9:18:** 1 Korin 10:33; 2 Korin 4:5 **9:19:** Mt 18:15, 20:26-27, Ga 5:13, 1 Pi 3:1

9:19: Matyu 20:26-27; Galesia 5:13; 1 Pita 3:1 **9:20:** Ap 16:3, 18:18, 21:20-26 **9:20:** Aposel 16:3; 18:18; 21:20-26

9:21: Ro 2:12-14, 1 Ko 7:22, Ga 2:3, 3:2, 5:13 **9:21:** Rom 2:12-14; Galesia 2:3; 3:2; 5:13 **9:22:** Ro 11:14, 15:1, 1 Ko 10:33, 2 Ko 11:29

9:22: Rom 11:14; 15:1; 1 Korin 10:33; 2 Korin 11:29 **9:24:** Ga 5:7, Fl 2:16, 3:14, 2 Ti 4:7, Hi 12:1

9:24: Galesia 5:7; Filipai 3:14; 2 Timoti 4:7; Hibru 12:1 **9:25:** Ef 6:12, Fl 3:14, 2 Ti 2:4-5, 4:8, Je 1:12, 1 Pi 1:4, 5:4, MAA 2:10

9:25: Efesus 6:12; Filipai 3:14; 2 Timoti 2:4-5; 4:8; Jems 1:12; 1 Pita 1:4; 5:4; Akar Mogomem 2:10

9:27: Ro 6:18-19, 8:13, 13:14, 2 Ko 13:5-6, Kl 3:5 **9:27:** Rom 6:18-19; 8:13; 13:14; 2 Korin 13:5-6; Kolosi 3:5 **10:1:** Kis 13:21-22, 14:22-29, Nam 9:18, Neh 9:12, Sng 78:13

10:1: Ua Me Ini 13:21-22; 14:22-29; Diboboniba 9:18; Nehemia 9:12; Onger Akaba 78:13

10:3: Kis 16:35, Neh 9:15, 9:20, Sng 78:24 **10:3:** Ua Me Ini 16:35; Nehemia 9:15; 9:20; Onger Akaba 78:24

10:4: Sng 78:15 **10:4:** Onger Akaba 78:15 **10:4:** Akinafarir Mosesin ingangarimin

gun migeiba, da migirigiar otevir pumuning iti, aning Israelia dipam dagiamin a inizir arazim geghari. Mam, Ua Me Ini 17:1-7n iti, ezi mam Diboboniba 21:1-13n iti. Judabar marazi ghaze, migirigiar otevir kamning dagiar vamiram eghari. Dagiar kam Israelian gin danganir me aruiba bar dagh arui.

ganingiziba ame. God dagiar me ko aruim gamiziba, dipam an ikegha otivaghirima, me aneme. Ezi dagiar kam, a Kraisi uabi.*
 5 Ezi God gumazamizir kabar aviriba, men arazibagh ifongezir puvati. Kamaghin, God me misuagharigha, men kuaba tintinimin danganir dipaba puvatizimin pura da kavamangi.

6 Ezi arazir me amizir kaba, da mati ababaniba, e dar ganigh ua men min bizir kuraba bagh naviba dikavan kogham. 7 Mati me marazi amizi moghin, ia marvir guabar ziaba fan marki. Godin Akinafarim kamaghin migei, "Me apiagha dagheba ko dipaba amegha, gin dikavigha ghua ighiar kurabagh ami." 8 Mati men marazi amizi moghin, e gumazamiziba uari bakiava akuir arazim damuan kogham. Ia fo, dughiar vamiran, men 23,000pla gumazamiziba ariaghire. 9 Mati men marazi amizi, kuruzir kuraba me givima me ariaghirezi moghin, e Kraisi bizitam damusi a gakaghonan kogham. 10 Mati men marazi amizi, Ovevemim Ensel iza me misoghezi me ariaghirezi moghin, Ia God gimoman marki.

11 Bizir me batozir kabanang, da mati ababaniba, eghti gumazir igharaziba dar ganam. God kamaghin ifonge, da nighnizim e datirighin itir gumazamizibar anighti, e deraghvira uari bagh ganam. Kamaghin, gumazamiziba fomira eghaghanir kaba Godin Akinafarimin e bagha da osiri. Dughiar e itir kam, kar nguazim givamim dughiar abuananam.

12 Kamaghin, gumazitam o amizitam suam, ki tugh a gavgafi, a deragh gan, egh iran marki. 13 Osimtizir ia bativiba, da osimtizir kabanangira, gumazamiziba bar me batifi. Ezi God uan akar dikirizimin gin ghua, osimtizir ian gavgavibagh afirazi tam ateghti, a ia batoghan kogham. Osimtiziba ia bativiti, God ian akuraghsi tuavim damigham. Tuavir kam kamakin: a ia

damighti, ia tuivigh gavgavigham, eghti osimtizir kam ia abiraghan kogham.

E God ko marvir guam virara aningn ziaba fan kogham

14 Kamaghin, nan namakaba, ia marvir guabar ziaba fer arazimin saghon iki. 15 Ia fofoziba iti, kamaghin ki ia migei. Ia uari nan akaba tuisigh. 16 Kavin kam Godin bizir aghuiba an itima, e a bagha God minabi. E an wainin dipam apir dughiamin an e gamima, e bar moghira uari inigha Kraisin ghuzimin posi. Ezi bretin e bizir kam, e anepir dughiamin, an e gamima, e bar moghira uari inigha Kraisin inivafizimin posi. 17 Bretin rubuzir vamira iti, ezi e bar moghira uari inigha bretin rubuzir kamnaghiram apa, kamaghin e gumazamizir aviriba, e inivafizir vamira iti.

18 Ia Israelian arazim ginighnigh. Me ofa gamir dakozim gisin tuezir asiziba apir dughiamin, me uari inigha ofa God ganidi.†

19-20 Ki kamaghin migeir puvati, asizir me isa ofan min marvir guabagh anidiba, da bizir ekiam, o marvir guaba da bizir ekia-aba. Puvati, da pura biziba. Guizbangira, ki kamaghin migei, Godin ziam fer puvatizir darazi ofa gamir biziba, me da isa asebagh anidi. Me God bagha ofa gamir puvati. Egh ia uari inigh aseba ko poghan, ki aghua. 21 Ia Ekiamin kap ko asebar kap viraram aningn daman marki. Egh ia Ekiamin dagher dakozim ko asebar dagher viraram aningn daman marki.

22 E ti Ekiam damighti, an navim ikuvigham o? En gavgavim ekeveghe, Ekiamin gavgavim gafiras? Bar puvati!

E zurara Godin ziam fam

23 Marazi ghaze, "God en amaman-garigha ghaze, e biziba bar dar amuam." Ezi e amir bizir maba deravira en akuravir puvati. Marazi ghaze, "God en amaman-garigha ghaze, e biziba bar dar amuam." Ezi e amir bizir maba, e Kraisin adarasi, da gavgavim e ganidir puvati. 24 E uarir uarir

10:5: Nam 14:16, 14:29-30, Sng 106:26, Hi 3:17, Ju 5 **10:5:** Diboboniba 14:16; 14:29-30; Onger Akaba 106:26; Hibru 3:17; jut 1:5 **10:6:** Nam 11:4, 11:34, Sng 106:14, 1 Ko 10:11 **10:6:** Diboboniba 11:4; 11:34; Onger Akaba 106:14; 1 Korin 10:11 **10:7:** Kis 32:6, 1 Ko 10:14 **10:7:** Ua Me Ini 32:6; 1 Korin 10:14 **10:8:** Nam 25:1-18, Sng 106:29, MAA 2:14 **10:8:** Diboboniba 25:1-18; Onger Akaba 106:29; Akar Mogomem 2:14 **10:9:** Kis 17:2, 17:7, Nam 21:5-6, Lo 6:16 **10:9:** Ua Me Ini 17:2; 17:7; Diboboniba 21:5-6; Godin Araziba 6:16 **10:10:** Kis 16:2, Nam 14:2, 14:29, 14:37, 16:41-49, 1 Sto 21:15, Hi 3:11, 3:17 **10:10:** Ua Me Ini 16:2; Diboboniba 14:2; 14:29; 14:37; 16:41-49; 1 Eghaghaniba 21:15; Hibru 3:11; 3:17 **10:11:** Ro 15:4, 1 Ko 10:6, Fl 4:5, Hi 10:25, 10:37, 1 Pi 4:7, 1 Jo 2:18 **10:11:** Rom 15:4; 1 Korin 10:6; Filipai 4:5; Hibru 10:25; 10:37; 1 Pita 4:7; 1 Jon 2:18 **10:13:** Jer 29:11, 1 Ko 1:9, 2 Pi 2:9 **10:13:** Jeremiaia 29:11; 1 Korin 1:9; 2 Pita 2:9 **10:14:** 2 Ko 6:17, 1 Jo 5:21 **10:14:** 2 Korin 6:17; 1 Jon 5:21 **10:16:** Mt 26:26-28, Mk 14:22-24, Lu 22:19-20, Ap 2:42, 2:46 **10:16:** Matyu 26:26-28; Mak 14:22-24; Luk 22:19-20; Aposel 2:42; 2:46 **10:17:** Ro 12:5, 1 Ko 12:27, Ef 4:16 **10:17:** Rom 12:5; 1 Korin 12:27; Efesus 4:16 **10:18:** Wkp 7:6, 7:15 **10:18:** Ofa Gami 7:6; 7:15 † **10:18:** Grighin akamin, vezin kam deragha migrigiam a bighizir puvati. **10:19-20:** Godin Araziba 32:17; Onger Akaba 106:37; 1 Korin 8:4; Akar Mogomem 9:20 **10:21:** Lo 32:38, 2 Ko 6:15-16 **10:21:** Godin Araziba 32:38; 2 Korin 6:15-16 **10:22:** Lo 32:21, Ese 22:14 **10:22:** Godin Araziba 32:21; Esekiel 22:14 **10:23:** 1 Ko 6:12 **10:23:** 1 Korin 6:12 **10:24:** Ro 15:1-2, 1 Ko 13:5, Fl 2:4, 2:21 **10:24:** Rom 15:1-2; 1 Korin 13:5; Filipai 2:4; 2:21

akurvaghshi, nighnighan kogham. Puvati, e igharaz darazir akurvaghshi nighnigham.

²⁵ Asizir me maketin amadiba, ia dar ami. Egh navir averiamin nighnizir aviribar amu, tintinimin azangsighan marki suam, a dera o a ikufi. Puvati.[‡] ²⁶ E fo, Godin Akinafarim ghaze, “Nguazir kam ko an itir biziba bar, da bar moghira Ekiamin biziba.”

²⁷ Eghti gumazamizir nighnizir gavgavim Iesusin itir puvatizitaba, ia ko damisi ia mikimti, ia ifongegh, me ko mangi. Dagher manam me ia danighti, ia pura aneremi. Ni navir averiamin nighnizir aviribar amu, pura tintinimin azangsighan marki suam, dagher kam deras, o a ikufi. ²⁸ Eghti tav ia mikim suam, “Dagher kaba, me da isa, marvir guabar ofa gami.” Eghti ia gumazim o amizir ia mikemezim bagh nighnigh, daman marki. Ia pazi damuan marki. ²⁹ Ia paza uarir amuasa, ki ia migeir puvati. Ki gumazir igharazir kamin migei, a ua suam, ia pazav ami.

Eghti tav kamaghin azangsigham, tizim bagh ki gumazamizir igharazibar nighnizimin gin mangiva, bizir ki damuamim, ki a damuan kogham?[§] ³⁰ Ki God minabagh damiti, gumazamizir igharaziba tizim bagh migirigiar kurabar nan dagher ki God minabazir kabav kimam?

³¹ Kamaghin, ia dagheba api, o ia dipaba api, o ia bizir igharazibagh ami, ia ziar ekiam God daningisi, bizir kaba bar dar amu. ³² Ia Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumazamiziba ko Kraisin adarazigh nighnighiva, egh me damuti, me arazir kuramin iran marki. ³³ Egh ki amir arazibara, ia dar gin mangi. Ki kamagh sua, God gumazamiziba bar men akurvaghasa. Kamaghin, ki amir araziba bar, me damighti, me dagh ifuegham. Ki uabi uabin akurvaghasa amir puvati, ki gumazamizir igharazibar akurvaghassava ami.

11

¹ Mati ki Kraisin arazibar gin zui moghin,

[‡] **10:25:** Dughiar mabar me asiziba marvir guabar ofa gamua, egha gin da isa ghua maketin da amadi. Ezi Pol kamaghin migei, Kraisin adarazi maketin ivezir asizibagh nighnigh osiman marki, egh suam, me dar amegh, paza damigham. Puvati. Me dar amam. **10:26:** Kis 19:5, Lo 10:14, Sng 24:1 **10:26:** Ua Me Ini 19:5; Godin Araziba 10:14; Onger Akaba 24:1 **10:27:** Lu 10:8 **10:27:** Luk 10:8 **10:28:** 1 Ko 8:7 **10:28:** 1 Ko 8:7 **10:29:** Ro 14:16

§ **10:29:** Grighin akam vezin kamin migirigiar deravira anebighizir puvati. **10:30:** Ro 14:6, 1 Ti 4:3-4 **10:30:** Rom 14:6; 1 Timoti 4:3-4 **10:31:** Kl 3:17, 1 Pi 4:11 **10:31:** Kolosi 3:17; 1 Pita 4:11 **10:32:** Ro 14:13, 1 Ko 8:13, 2 Ko 6:3, 1 Ti 3:5 **10:32:** Rom 14:13; 1 Korin 8:13; 2 Korin 6:3; 1 Timoti 3:5 **10:33:** Ro 15:2, 1 Ko 9:20-22, 10:24 **10:33:** Rom 15:2; 1 Korin 9:20-22; 10:24 **11:1:** 1 Ko 4:16, Ef 5:1, Fl 3:17, 2 Te 3:9 **11:1:** 1 Korin 4:16; Efesus 5:1; Filipai 3:17; 2 Tesalonika 3:9 **11:3:** Stt 3:16, 1 Ko 3:23, 15:27-28, Ef 5:23, 1 Pi 3:1, 3:5-6 **11:3:** Jenesis 3:16; 1 Korin 3:23; 15:27-28; Efesus 5:23; 1 Pita 3:1; 3:5-6 **11:7:** Stt 1:26-27, Je 3:9 **11:7:** Jenesis 1:26-27; Jems 3:9

11:8: 1 Ti 2:13 **11:8:** 1 Timoti 2:13 **11:8:** Jenesis 2:18-23 ***** **11:10:** Grighin akam vezin kamin deravira bigha migeir puvati. Gumazir maba kamaghin nighnisi, Pol ghaze, amiziba uan dapaniba aver puvatigha, Godin akam azenim garisi, ezi arazir kam mati me gumaziba ziar ekiam me ganidi. Kamaghin me uan dapaniba aviti, me bar fogh suam, amiziba gavgavim ikia uari uan dapanibagh ativa Godin ingangarim gami.

ia nan arazibar gin mangi.

Pol Godin Duam anidir bizir aghuiba ko Godin ziam fer arazir aghuibav gei

(Sapta 11–14)

Pol dapaniba aver arazimin migei

² Ia zurara na ginighnigh migirigiar ki ia ganidiba, pamtem dar suisi. Kamaghin, ki ghaze, ia arazir bar aghuim gami.

³ Egha ki kamaghsua, ia uaghan migirigiar igharazir mam gifogh, a kamakin: Kraisi, a gumaziba bar men dapanim, ezi pam uan amuimin dapanim, ezi God Kraisin dapanim. ⁴ Ezi gumazim uan dapanim avaragha God ko migei, o Godin akam azenim darigh, gumazir kam uan dapanim Kraisi, aghumsizim a ganidi. ⁵ Ezi amizitam uan dapanim avaraghan koghiva, God ko mikimam, o Godin akam azenim darighiva, a uaghan uan pam, aghumsizim a daningam. Amizir kamaghin amim, amizir bar uan dapanim gisezim ko, aning uaghara aghumsizim anidi. ⁶ Eghti amizim uan dapanim avaraghan koghiva, a uan dapanarizim apirighti an otefegh. A uan dapanarizim apir, o bar a gisan aghumsigh, egh a uan dapanim avaragh.

⁷ Gumazim Godin nedazimin min ikia, Godin ziar ekiam akakasi, kamaghin a uan dapanim avan marki. Ezi amizim, uan pamim ziar ekiam akakasi.

⁸ God amizimin inivafizimin gumazimin ingarizir puvati. A gumazimin inivafizimin amizimin ingari. ⁹ Egha God amizimin akurvaghasa nighnigha, gumazimin ingarizir puvati. A gumazimin akurvaghasa nighnigha, amizimin ingari. ¹⁰ Egh enselba amizir kamin gansi, amizir kam uan dapanim avaraghti, e bar fogh suam, a gavgavim ikia uabi uan dapanim gativa Godin ingangarim gami.*

¹¹ E datirighin Ekiam ko porogha fo, amiziba uari baghavira itir puvati, ezi gumaziba uari baghavira itir pu. Puvati. Amizim gumazimin akurvazim, ezi gumazim

amizimin akurvazim. ¹² Faraghavira God gumazimin inivafizimin amizimin ingari. Kamaghira, datirighin gumazim amizimin inivafizimin otifi. Ezi God uabi, biziba bar dar mingarim.

¹³ Ia uari akar kam tuisigh, amizim uan dapanim avaraghan kogh, God ko mikimti, arazir kam dera? ¹⁴ Nguazir kamin gumazamizibar arazim, kamaghin en aka, gumazimin dapanarizim ruaraghti, kamaghin deraghan kogham. ¹⁵ Eghti amizimin dapanarizim ruaraghti, kar an adiarir aghuarim, egha gumazamizibar damazimin ziar ekiam a ganidi. Guizbangira, God dapanarizir ruarim an dapanim avasa a ganingi.

¹⁶ Eghti gumazitam o amizitam nan migirigiar kaba adoghsi, a deravira kamaghin fogh, e arazir igharazitabar gin zuir puvati, ezi Godin siosba uaghan arazir igharaziba itir puvati.

Korinba Ekiam Ginighnizir Isamin Dughiam, arazir aghuim gamir puvati

¹⁷ Ki datirighin arazitabar ia mikemegtima, ia dar gin mangam. Ki gari, dughiar ia uari akuva Godin ziam fem, arazir aghuim otivir pu. Puvati, arazir ia amim, mong derazir puvati. Kamaghin, bizir ki ia mikimamim, ki ia fe moghin migirigiatam damuan kogham. ¹⁸ Ki faraghavira kamaghin ia mikimam, ki orazi, dughiar ia Godin ziam fasa uari akuviba, ia uari abigha uari adosi. Ezi ki mong nighnizir gavgavim migirigiar kamin iti. ¹⁹ (Ki kamaghin fo, ia uari abigh, deravira foghasa, ian gumazamizir manaba guizin God ifongezir arazibar gin zui.) ²⁰ Egha ia Godin ziam fasa uari akuvir dughiam, ia ghaze, ia Ekiam Ginighnizir Isam api. Egha ia guizbangira anepir puvati. ²¹ Ia damasava amigha, ian marazi vaghvagher faraghavira uari bagha dagheba isa da api. Ezi kamaghin marazi mitiriaba sara itima, marazi pamtemin dipar onganiba apava onгани. ²² Manmaghin ami? Ia ti dagheba ko dipaba apir dipeniba puvati? Ia ti ghaze, Godin sios, a pura bizim? Egha ia izava dagheba puvatizir aveghbuabagh amima, me aghumsisi. Ki manmaghin ia mikimam? Ki ti ia amir arazim bagh ian ziam fiti, ia bar akongegham? Puvati. Bizir kam bagha, ki ian ziam famin akar aghuitamin ia mikimam kogham. Bar puvati.

Ekiam Iesus bret ko wainin dipam aposelbagh aningi

(Matyu 26:26-29; Mak 14:22-25; Luk 22:14-20)

²³ Akar ki ia mikemezim, kar Ekiamra na ganingi. Akar kam kamakin: Dimagarir Judas Ekiam Iesus isava apanibar agharim gatizimin, Iesus bret inigha, ²⁴ God minabagha anebigha ghaze, "Kar nan inivafizim, ki ian akurvaghasa anenidi. Ia kamaghin damuva, na ginighnigh." ²⁵ Me amegha givazi, a wain apir kap inigha, kamaghiram ami. A kamaghin migei, "Wain apir kavin kam, an Akar Dikirizir Gavgavir Igiam, ki uan ghuzimin a gamua gavgavim a ganidi. Ia anemamin dughiamin, ia anemiva na ginighnigh." ²⁶ Iesusin akar kam kamaghin en aka, zurara dughiar ia bretin kam, ko wainin kavin kam amiva, ia Ekiamin ovevemim gun mikim, mangi dughiar a uamategh izamimin tugham.

E deravira uan naviba tuisighva Ekiam Ginighnizir Isam amam

²⁷ Eghti tina Ekiamin bret o an wainin kavin apir dughiamin, an arazir aghuitam damuan kogh, kamaghin an arazir kurabar Ekiamin ghuzim ko inivafizim gami. ²⁸ Gumazamiziba faragh deraghvira uan naviba tuisigh, egh bretin kam ko wainin kavin kamin dami. ²⁹ Kamaghin tina Ekiamin inivafizimin mingarim gifoghan koghiva, bret ko wainin kavin damiva, a uabi pazi uabi damuti, God ivezir kuram a daningam. ³⁰ Bizir kam baghavira gumazamizir ian tongin itir aviriba gavgavim puvatigha, ariava egha marazi ariaghire. ³¹ Ezi e deravira uari uan naviba tuisigh damiva, egh e osimtiziba inian kogham. ³² Ekiam kamaghin ifonge, e nguazimin itir gumazamiziba ko ovengan kogham. Egha kamaghin a en arazir kuraba akirasa osimtiziba e ganidi.

³³ Kamaghin amizi, nan adarasi, dughiar ia Ekiam Ginighnizir Isam amasa uari akuvamimin, ia igharaz adaraziv zuam. ³⁴ Ian tav mitiriam an aghitima, a uan dipenimin damegh. Kamaghin ia uari akuvir dughiamin, God ivezir kuram ia daningan kogham. Migirigiar maba ikiavira iti, ki izi ian ganamin dughiamin, dar kiram.

11:18: 1 Ko 1:10-12, 3:3 **11:18:** 1 Korin 1:10-12; 3:3 **11:19:** Lo 13:3, 1 Jo 2:19 **11:19:** Godin Araziba 13:3; 1 Jon 2:19 **11:22:** Je 2:5-6 **11:22:** Jems 2:5-6 **11:23:** Mt 26:26, Mk 14:22, Lu 22:19 **11:23:** Matyu 26:26; Mak 14:22; Luk 22:19 **11:25:** Kis 24:6-8, Jer 31:31-34, Sek 9:11, Hi 8:8-13 **11:25:** Ua Me Ini 24:6-8; Jeremiai 31:31-34; Sekaria 9:11; Hibru 8:8-13 **11:26:** Jo 14:3, Ap 1:11, 1 Te 4:16, MAA 1:7 **11:26:** Jon 14:3; Aposel 1:11; 1 Tesalonika 4:16; Akar Mogomem 1:7 **11:27:** Nam 9:10, 9:13, Jo 6:51, 6:63-64, Hi 10:29 **11:27:** Diboboniba 9:10, 9:13; Jon 6:51; 6:63-64; Hibru 10:29 **11:28:** Mt 26:22, 2 Ko 13:5, Ga 6:4 **11:28:** Matyu 26:22; 2 Korin 13:5; Galesia 6:4 **11:31:** Sng 33:5, 1 Jo 1:9 **11:31:** 1 Jon 1:9 **11:32:** Sng 94:12-13, Hi 12:5-6, 12:11 **11:32:** Onger Akaba 94:12-13; Hibru 12:5-6; 12:11

12

Pol Godin Duam aningizir bizir aghuir guar aviribav gei

¹ Nan adarasi, ki datirighin deravira Godin Duam aningizir bizir aghuibar ia mikimasa. ² Ia kamaghin fo, ia fomira Kraisin adarazir otivizir puvatizir dughiamin, biziba tintininin ia getuima, ia migeir puvatizir marvir guar kaba pura dar gin zui. ³ Kamaghin, ia kamaghin foghasa ki ifonge. Godin Duam gumazitamin ikitima a kamaghin mikemeghan kogham, "Iesus, a ikufigh." Ezi uaghan Godin Duam puvatizir gumazitamin kamaghin mikemeghan kogham, "Iesus, an Ekiam."

⁴ Godin Duam bizir aghuir guar aviribavgh ami, Duar kamra ada nidi. ⁵ God bagha ingarir tuavir guar aviriba iti, ezi e Ekiar kamra bagha ingari. ⁶ Ingangarim gamir arazarazir aviriba iti, ezi Godin vamirara gavgavim ko fofozim bar gumazamizibagh anidima, me ingangarir kabagh ami.

⁷ Godin Duam gumazamiziba vaghvagher men aven uan ingangarim akakasi, egh tuavir kamir a gumazamiziba bar men akurvagh. ⁸ Gumazamizibar tav, Godin Duam akar nighnizir aghuibar itim mikimasa gavgavim a ganidi. Egha gumazamizir igharaziba, Duar kamra akar fofozim bar izivazim mikimasa gavgavim a ganidi. ⁹ Duar kamra, nighnizir gavgavim ikiasa gavgavim gumazir mam ganidi. Egha Duar kamra, arimariar gumazamiziba amuti, me ghuamaghamin gavgavim gumazamizir igharazibagh anidi. ¹⁰ Egha igharazitav, a mirakelbagh amir gavgavim a ganidi. Egha igharazitav, a Godin otivir akabar gun migeir gavgavim a ganidi. Egha igharazitav, a duaba tuisighamin gavgavim a ganidi. Egha igharazitav, Godin Duamin otivir mizer guar aviribav kimamin gavgavim a ganidi. Egha igharazitav, a mizer kabagh ighavkinamin gavgavim a ganidi. ¹¹ Duar vamira, anarira bizir kaba bar dagh ami. A uabi ifongezir moghin, bizir aghuirir mam isa gumazamizir mabagh aniga, ua bizir igharazir aghuir mam isa, gumazamizir igharazibagh anidi.

E bar moghira, e mati inivafizir vamiran akuaba

¹² Gumazamiziba vaghvagher inivafizir vamira, egha akuar aviriba iti. Ezi akuar avirir kaba, inivafizir vamiran poro. Ezi Kraisin sios uaghan kamaghira. ¹³ Duar vamira bar moghira e ruezi, e inivafizir vamiran min iti. E Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, ko ingangarir gumazamizir kiniba ko firiaghirezir gumazamiziba, Godin Duam bar moghira e gamizi, mati gumazamizir aviriba uari inigha dipar itarir vamiran api moghin, e uari inigha Godin Duam ko poro.

¹⁴ E fo, inivafizim an akuar vamira puvati, an akuar aviriba iti. ¹⁵ Eghti suem suam, "Ki dafarim puvati, egha ki inivafizimin akuam pu," puvati, suem a inivafizimin akuar mam. ¹⁶ Eghti kuarim suam, "Ki damazim puvati, egha ki inivafizimin akuam pu," puvati, kuarim a inivafizimin akuar mam. ¹⁷ Eghti inivafizim bar moghira damazimra, a manmaghin oraghim? Egh inivafizim bar moghira kuarimra, a manmaghin bizibar mughuriabar amuam? ¹⁸ Ezi guizin inivafizim kamaghin puvati. God an akuaba uabi ifongezir moghin, vaghavagher bar da isa an poka. ¹⁹ Inivafizim an akuar vamira ikiva, kamaghin a guizin inivafizim puvati. ²⁰ Ezi inivafizim a kamaghin puvati. Inivafizim akuar aviriba ikia, bar inivafizir vamiran poka.

²¹ Eghti damazim kamaghin dafarimin mikiman kogham, "Ni ikian koghti, ki uabira deravira ikiam." Eghti dapanim uaghan kamaghin suem mikiman kogham, "Ni ikian koghti, ki uabira deravira ikiam."

²² Puvati. Inivafizimin akuar maba, e dav gia ghaze, da gavgaviba puvatigha pura biziba, eghti da ikian koghti, inivafizim deraghvira ikian kogham. Bar puvatigham. ²³ Egha inivafizimin akuar maba, e dav gia ghaze, da derazir puvati. Egha e bar deravira da asi. Egha inivafizimin akuar e aghumsiziba, e bar deravira da ave. ²⁴ Egha inivafizir akuar igharaziba, e da ave puvati, da pura iti. God bar deravira inivafizimin akuabar ingarizi da bar uari akufa. Egha kamaghin inivafizir akuar zibaba puvatizibagh amizi, da uaghan ziar

12:2: Sng 115:5-7, Hab 2:18-19, 1 Ko 6:11, Ef 2:11-12, 1 Pi 4:3 **12:2:** Onger Akaba 115:5-7; Habakuk 2:18-19; Efesus 2:11-12; 1 Pita 4:3 **12:3:** Mt 16:17, Mk 9:39, 2 Ko 3:5, 1 Jo 4:2-3 **12:3:** Matyu 16:17; Mak 9:39; 2 Korin 3:5; 1 Jon 4:2-3
12:4: Ef 4:4, Hi 2:4, 1 Pi 4:10 **12:4:** Efesus 4:4; Hibru 2:4; 1 Pita 4:10 **12:4:** Rom 12:6-8 **12:5:** Ro 12:6-8, Ef 4:11 **12:5:** Rom 12:6-8; Efesus 4:11 **12:7:** 1 Ko 14:26, Ef 4:7, 1 Pi 4:10-11 **12:7:** 1 Korin 14:26; Efesus 4:7; 1 Pita 4:10-11 **12:8:** 1 Ko 13:2, 2 Ko 8:7 **12:8:** 1 Korin 13:2; 2 Korin 8:7 **12:9:** Mt 17:19-20, 1 Ko 13:2, 2 Ko 4:13, Je 5:14 **12:9:** Matyu 17:19-20; 1 Korin 13:2; 2 Korin 4:13; Jems 5:14 **12:10:** Ap 2:4, Ro 12:6, 1 Ko 14:5, 14:29, 1 Jo 4:1
12:10: Aposel 2:4; Rom 12:6; 1 Korin 14:5; 14:29; 1 Jon 4:1 **12:11:** Ro 12:4-8, 1 Ko 7:7, 2 Ko 10:13, Hi 2:4 **12:11:** Rom 12:4-8; 1 Korin 7:7; 2 Korin 10:13; Hibru 2:4 **12:12:** Ro 12:4-5, 1 Ko 10:17, Ga 3:16, Ef 4:4, 4:16 **12:12:** Rom 12:4-5; 1 Korin 10:17; Galesia 3:16; Efesus 4:4; 4:16 **12:13:** Jo 6:63, Ro 6:5, Ga 3:28, Kl 3:11 **12:13:** Jon 6:63; Rom 6:5; Galesia 3:28; Kolosi 3:11 **12:18:** Ro 12:3, 1 Ko 3:5, 12:11, 12:28 **12:18:** Rom 12:3; 1 Korin 3:5; 12:11; 12:28

ekiaba iti. ²⁵ God kamaghin ifonge, inivafizimin akuaba uari abighan kogh, bar uari inigh uarir akurvaghshi nighnigham. ²⁶ Kamaghin amizi, inivafizimin akuatam mizazim initi, inivafizimin akuaba uaghan bar mizazim iniam. Eghti inivafizimin akuatam ziar ekiam initi, inivafizir akuar igharaziba uaghan a ko bar akongegham.

²⁷ Ia bar moghira Kraisin inivafizim. Egha ia vaghavagh an inivafizimin akuaba.

²⁸ Egha God siosin ingangarim damuasa, faragha aposelbav sefe, egha aposelbar gin, a uan akamin otivir akabar gun migeir gumazamizibav sefe, egha men gin, God ifongezir arazibar igharaz darazir sure gamir gumazamizibav sefe. Egha uaghan mirakelbagh amir gumazamiziba ko, gumazamizir arimariabagh amima da ghuamaziba ko, gumazamizir igharaz darazir akurvaziba ko, siosin ingangaribar amuasa gumazamizibav gia ingangariba vaghvagh me ganidiba ko, Godin Duamin otivaghbir mizebav geir gumazamizibav sefe. ²⁹ Ezi manmakin? Me ti bar aposelbar ingangarim damuam? Me ti bar Godin otivir akabar gun migeir ingangarim damuam? Me ti bar gumazamizibar sure gamir ingangarim damuam? Me ti bar mirakelbagh amir gavgavim ikiam? ³⁰ Me ti bar arimariabar amuti da ghuamaghamin gavgavim ikiam? Me ti bar Godin Duamin otivaghbir mizebav kimam? Me ti bar mizer kabagh ighavkinamin fofozim ikiam? Bar puvati, me bar vaghavagha ingangariba iti. ³¹ Ia Godin Duam anidir gavgavir faragha zuiba ia da inisi, bar ifongegh. Eghti ki datirighin arazir faraghavira itim, ki ian akagham.

13

E gumazamizir igharaziba bar me gifuegham

¹ Ki enselba migeir mizeba o nguazimin itir gumazamizibar akabav geir fofozim ikiva, ki igharaz darazi ifongeghan koghti, da pura bizim. Ki mati dibarimin min pura nidi, egha belon min pura tingazi. ² Eghti God gavgavim na danighti, ki an otivir akabar gun migeir gavgavim ikiva, Godin nighnizir mogomebagh fogh, fofozir

aviriba bar ikiva, nan nighnizir gavgavim bar ekevegh na damuti ki mighsiaba munamangamin gavgavim iki, egh ki igharaz darazigh ifongeghan koghiva, ki mati pura bizim. ³ Ki bizir itiba bar da isi onganarazibar anighiva, uaghan uan inivafizim ateghti, me nan suiragh nan inivafizim avimin na daboroghti, ki igharaz darazigh ifongeghan koghti, ki arazir kaba tong bar nan akuraghan kogham.*

⁴ Gumazim o amizir igharaz darazigh ifongezim, arazir kaba an iti. A zuamira atarir puvatigha, arazir aghuibar gumazamiziba bar me gamua, igharaz darazir biziba bagha navim ikuvir puvatigha, uabi uan ziam fer puvati. ⁵ An akaba batozir arazim gamir puvatigha, uabira uabi ginighnizir puvatigha, zuamira navim isir puvatigha, arazir kurar me a gamibagh nighnighavira itir puvati. ⁶ An arazir kuraba bagha aguer pu. Puvati, an agorogem guizin araziba bagha iti. ⁷ Gumazamizir igharaz darazigh ifongeziba, bizir kaba men otivam. Me biziba bar da aterti, bizitam me abinan kogham. Egh me nighnizir gavgavir Godin itim ateghan kogham. Egh bizir aghuir me fogha iniamiba bagh mizuam ikiva, osimtizibar dughiamin, me tugh gavgavigh irighan kogham.

⁸ Eghti igharaz darazigh ifongezir arazir kam givaghan kogham. Bar puvati. Godin otivir akabar gun migeir arazim mangi givagham. Eghti Godin Duamin otivaghbir mizeba mangi givagham. Eghti gumazamizibar fofozir guar aviriba, da uaghan mangi givagham. ⁹ Guizbangira, en fofozim mong otefe, ezi arazir e Godin otivir akaba gun migeim, a uaghan mong otefe. ¹⁰ Eghti gin otivamin bizim, a guizbangira bar deragh, bizitam gasaghan kogham. Eghti dughiar kamin, bizir mong otevezir kaba, da givagham. ¹¹ Ki borimra ikiava, ki borimin min migiava amuava, borimin min nighnigha, egha borimin min bizibagh fofosi. Egha ki gumazir aruamin otogha, ua boribar arazir kabagh amir puvati. ¹² Godin bizir e datirighin gariba, e deravira dar garir puvati, mati e ganganamin aven dar gari. Eghti gin izamin dughiamin, e deraghvira Godin guamin ganiva a gifogham,

12:27: Ro 12:5, Ef 1:23, 5:30, Kl 1:24 **12:27:** Rom 12:5; Efesus 1:23; 5:30; Kolosi 1:24 **12:28:** Ap 13:1, Ro 12:6, Ef 2:20, 4:11-12 **12:28:** Aposel 13:1; Rom 12:6; Efesus 2:20; 4:11-12 **12:31:** 1 Ko 14:1 **12:31:** 1 Korin 14:1
13:2: Mt 17:20, 21:21, Mk 11:23, Lu 17:6, 1 Ko 12:8-10, 12:28 **13:2:** Matyu 17:20; 21:21; Mak 11:23; Luk 17:6; 1 Korin 12:8-10; 12:28 **13:3:** Mt 6:2 **13:3:** Matyu 6:2 * **13:3:** Grighin akamin akinafarir ghuriba bar vezin kamin migrigiaba da uaghara zuir puvati. Akinafarir maba akar kam iti, "ki uaghan uan inivafizim ateghti, me nan suiragh nan inivafizim avimin na daboroghti, ki aremegham." Ezi maba akar kam iti, "Me nan suiragh na gekuigh mangitima, ki ziar ekiam iniam." **13:4:** Snd 10:12, 1 Pi 4:8 **13:4:** Aghuzir Akaba 10:12; 1 Pita 4:8 **13:5:** 1 Ko 10:24, Fl 2:4 **13:5:** 1 Korin 10:24; Filipai 2:4 **13:6:** Sng 10:3, Ro 1:32, 12:9, 2 Jo 4 **13:6:** Onger Akaba 10:3; Rom 1:32; 12:9; 2 Jon 1:4
13:7: Ro 15:1, 1 Ko 9:12, Ga 6:2, 2 Ti 2:24, 1 Pi 4:8 **13:7:** Rom 15:1; 1 Korin 9:12; Galesia 6:2; 2 Timoti 2:24; 1 Pita 4:8
13:12: Mt 18:10, 2 Ko 3:18, 5:7, Fl 3:12, Je 1:23, 1 Jo 3:2 **13:12:** Matyu 18:10; 2 Korin 3:18; 5:7; Filipai 3:12; Jems 1:23; 1 Jon 3:2

mati datirighin God bar deravira e gifozi mokin.

¹³ Guizbangira, arazir pumuning ko mizekim zurara ikivira ikiam. Dar kara: nighnizir gavgavim Godin itim ko, bizir aghuir e iniamiba bagha mizuair arazim ko, igharaz darazigh ifongezir arazim. Ezi arazir mam, arazir igharazibagh afiragha bar faraghavira iti. Kar, igharaz darazigh ifongezir arazim.

14

Ja Godin otivir akabar gun mikimsi bar ifongegh

¹ Ia igharaz darazigh ifongeghisi pamtemin ingar. Egh Godin Duam anidir gavgaviba inisi bar gavgafigh. Godin otivir akabar gun migeir gavgavim, a gavgavir mabar fara, eghti ia a inisi bar ifongegh. ² E fo, Godin Duamin otivaghirir mizebav geir gumazamiziba, me gumazir igharazim ko migeir puvati. Me God ko migei. Guizbangira, gumazamiziba me migeir bizibagh fozir puvati. Me Godin Duamin gavgavimin, guizin akar mogomebav gei. ³ Ezi gumazamizir Godin otivir akabar gun migeiba, me gumazamizibav gia, men nighnizir gavgaviba gavgavim dagh aniga, arazir aghuir amuasa me abira, men navibagh amima da dera. ⁴ Ezi Godin Duamin otivaghirir mizebav geir gumazamiziba, me uarira uarir akurvasi. Ezi gumazamizir Godin otivir akabar gun migeiba me siosin gumazamiziba uari akuvir dughiamin, me bar men akurvasi. ⁵ Ia bar, Godin Duamin otivaghirir mizebav kimasa, ki ifonge. Egh ia uaghan Godin otivir akabar gun mikimasa, ki guizbangira bar ifonge. Gumazim o amizim Godin Duamin otivaghirir mizebav kimti, dagh ighavkinamin gumazitam ikiva akabagh ighavkinti, siosin aven itir adarazi gavgavim iniam. Akam ighavkinamin gumaziba puvatighti, gumazamizir Godin otivir akabar gun migeiba, men ingangarim ekevegga, Godin Duamin otivaghirir mizebav geir gumazamizibar ingangarim gafira.

⁶ Nan adarasi, ia deravira akar kam ginighnigh. Ki ia bagh iziva, Godin Duamin otivaghirir mizebav kimiva, manmaghin ian akuragham? Ki ian akurvaghsi, ki migirigiar God nan akazitaba, o fofozir aghuitaba, o Godin otivir akataba, o ian sure damuamin akataba, ki ia daningam.

⁷ Ia bizir kam ginighnigh. Bizir arareir aghuiba, mati marvim o gita, da gumazamizibar min duaba itir puvati. Da deraghvira arangan koghiva, deraghvira uan ingangarim damuan kogham. Kamaghin e manmaghin fogh suam, me ighiar manam gami? ⁸ Kamaghira sigham deraghviram arangan koghti, tina midorozim damusi biziba iniam? ⁹ Ia uaghan kamaghira. Ia Godin Duamin otivaghirir mizebav kimtima, gumazamiziba ian akaba baragh dagh foghan koghiva, manmaghin migirigiar kabar mingaribagh fogham? Nin migirigiaba, mati ni gumazamizibar tuaghagiriabav gia, pura zui. ¹⁰ Nguazimin itir nguibaba akar bar aviriba iti. Egha da bar akar mingariba iti. ¹¹ Eghti ki gumazamizitaba mikimamin migirigiam gifoghan kogh, egh nighnigh suam, me nguibar igharazimin akamin gumazamiziba. Egh me uaghan kamaghin nighnigh suam, e nguibar igharazimin akamin gumazamiziba. ¹² Arazir kamra, ian tongin otivam. Ki fo, ia Godin Duam anidir gavgaviba iniasa bar ifonge. Egh ia siosin aven itir darazi gavgavim me daningamin gavgaviba, ia da inisi pamtemin ingar.

Pol Godin Duamin otivaghirir mizebav geir arazim migei

¹³ Gumazamizir Godin Duamin otivaghirir mizebav geiba, me God ko mikimiva, me uan akar kaba ighavkinamin gavgavim inisi, Godin azangsigh. ¹⁴ Ia fo, ki Godin Duamin otivaghirir mizebav God ko mikimti, nan duam God ko migeima, na nighnizim pura iti. ¹⁵ Kamaghin ki manmaghin damuam? Ki uan duamin God ko mikimiva, uaghan uan nighnizimin God ko mikimam. Ki uan duamin ighiam bangiva, uaghan uan nighnizimin ighiam bangam. ¹⁶ Ni kamaghin damuan kogh, egh duamin aven God minabiti, gumazamizir kinitaba ian tongin ikiva, ni amir migirigiar kam gifoghan koghiva, me manmaghin ni minabir migirigiam gifogh suam, "A guizbangira?" Me foghan kogham, ni tizibav gei. ¹⁷ Guizbangira, ni God minabir migirigiam a bar deragham. Eghti gumazamizir igharaziba bar akurvazitam inghan kogham.

¹⁸ Ki Godin Duamin otivaghirir mizebav dughiar aviribar dav gei, egha arazir kamin ki bar ia gafira. Kamaghin ki God minabi. ¹⁹ Egh siosin aven itir gumazamiziba uari akuvir dughiamin, ki men sure damusiva,

akar otevir 5pla me foghsi me mikimti, de-
ragham. Egh Godin Duamin otivaghirir
mizer bar aviribar me mikiman kogham.

²⁰ Nan adarasi, ia aghiribar min nighnigh
ikian marki. Ia borir iririvibar min arazir
kurabagh ami puvatizi moghin iki. Eghti
ian nighniziba, da gumamazizir aruabar
nighnizibar min iki. ²¹ Godin Akinafarimin
aven osizirim kamaghin iti:

“Ekiam kamaghin migei, Gumamaziziba
nguibar igharazibar akabav geir tu-
avimin,

ki dar aven gumamazizir kabav
kimam.

Ki nguibar igharazibar gumamazizibar
amuti, me me mikimti,
me nan akaba baraghan aghuagham.”

²² Kamaghin, Godin Duamin otivaghirir
mizebav geir gavgavim, God nighnizir gav-
gavim Kraisin itir puvatizibar akakaghasa,
aneningi. Egha a nighnizir gavgavim itiba
bagha aneningizir puvati. Egha Godin
otivir akabar gun migeir gavgavim, God
nighnizir gavgavim Kraisin itibar akak-
aghasa, aneningi. Egha nighnizir gavgavim
puvatiziba bagha, aneningizir puvati.

²³ Kamaghin, siosin gumamaziziba uari
akuvamin dughiamin, ia bar moghira
Godin Duamin otivaghirir mizebav kimti,
gumamazizir kiniba o nighnizir gavgavim
Kraisin itir puvatiziba aven izi, ia baragh
suam, ia ti ongani. ²⁴ Eghti ia bar moghira
Godin otivir akabar gun mikimti, gumazir
kinitam o nighnizir gavgavim Kraisin
itir puvatizitav aven izi, ia baraghti, ian
migiirigiaba an navim biragh, a damuti,
a fogh suam, ki arazir kurabagh ami.
²⁵ Nighnizir mogomer an navimin itiba,
da azenim girigham. Eghti a tevimming
apirigh magirigh, Godin ziam fi, egh suam,
“Guizbangira, God ian tongin iti.”

*Siosin gumamaziziba uari akuvir
dughiamin, me deravira bizibar amu*

²⁶ Kamaghin amizi, nan adarasi, ia
uari akava Kraisin ziam fer dughiamin,
ia manmaghin damuam? Ia bar moghira

ingangariba iti. Gumazim o amizir mam
Godin ziam fer ighiam iti, ezi mav suren
migiirigiam iti, ezi mav God an akakazir
migiirigiam iti, ezi mav Godin Duamin
otivaghirir mizev giragham iti, ezi gumazir
igharazim o amizir igharazim mizev
girigiar kam ighavkinamin gavgavim iti.
Egh bizir ia damuamiba bar, ia gavgavim
sios daningisi, dar amu. ²⁷ Egh tarazi
Godin Duamin otivaghirir mizebav kimsi,
gumamazizir pumuning o gumamazizir
pumuning ko mizezimra, dav mikimam.
Egh me uaghara mikiman marki. Tav
mikemeghtima, tav mikim. Eghti tav
men mizer migirigiaba da ighivkin. ²⁸ Ezi
akam ighivkinamin gumamaziziba pu-
vatighti, gumazir Godin Duamin otivaghirir
mizebav geiba, me nimira iki, God ko nimira
uariv kim.

²⁹ Eghti gumamazizir pumuning, o
gumamazizir pumuning ko mizezim, me
Godin otivir akaba gun migeir gavgavim
ikiva, merara akam akunam. Eghti
igharaz darazi men akaba tuisigh. ³⁰ Tav
daperaghav ikiti, God migirigiatam an
akaghti, gumamazizir faragha migeiba, me
nimira iki. ³¹ Tuavir kamin, ia bar Godin
otivir akaba vaghvagh dar gun mikimam,
kamaghin siosin gumamaziziba bar fo-
fozim ko gavgavam iniam. ³² Gumamazizir
Godin otivir akaba gun migeir gavgavim
itiba, me deraghvira uan gavgavibagh
ativagh dar gan. Egh dar dughiamra, me
dav kim. ³³⁻³⁴ Ia fo, God okam nighnizir
arazim gamima an otivir puvati. A uan
biziba bar deravira dar kiri. Egha, e navir
vamiran iki deraghvira ikiasa, a kamaghin
ifonge.

Siosin gumamaziziba Godin ziam fasa
uari akuvir dughiamin, amiziba bizibav
kiman marki. Me pura nimira iki. Godin
gumamazizibar siosba bar, arazir kam
iti. Amiziba faragh mangan markiam,
me en araziba mikemezi moghin, puram
apengan iki. ³⁵ Amizim bizitam gifoghsi,
mangi uan dipenimin uan pamin azangsigh.
Amizim sios uari akuvir dughiamin bizibav
kimiva, kamaghin a uabi aghumsizim uabi

14:21: Ais 28:11-12, Jo 10:34

14:21: Aisaia 28:11-12

14:23: Ap 2:13

14:23: Aposel 2:13

14:24: Jo 16:8

14:24: Jon 16:8

14:25: Ais 45:14, Sek 8:23, Jo 4:19

14:25: Aisaia 45:14; Sekaraia 8:23; Jon 4:19

14:26: 1

Ko 12:7-10, 2 Ko 12:19, Ef 4:12

14:26: 1 Korin 12:7-10; 2 Korin 12:19; Efesus 4:12

14:29: Ap 17:11, 1 Te 5:19-22

14:29: Aposel 17:11; 1 Tesalonika 5:19-22

14:33-34: 1 Ko 11:3, 14:40, Kl 3:18, 1 Ti 2:11-12, Ta 2:5, 1 Pi 3:1

14:33-34: 1 Korin 11:3; 14:40; Kolosi 3:18; 1 Timoti 2:11-12; Taitus 2:5; 1 Pita 3:1

*

14:35: Pol, sios uari akuvaghti, dughiar kam

amiziba bizitam mikiman men anogoroghezir pu. Puvati, Pol sapta 11in migia ghaze, amiziba God ko mikimiva, egh Godin otivir akabar gun mikimam. (Ni 1 Korin 11:5in gan.) Pol kamaghin ifonge, Godin gumamaziziba, me uari akuvir dughiamin, uarira uarigh nighnigh, Godin Duam aningizir gavgavibar deravira ingangarim damu, egh Godin ziam fam. Pol sios gavgavighasa, egha akar kam me ganingi. Korinin amiziba ti Godin otivir akabar gun migeir arazim, ko Godin Duamin otivaghirir mizebav geir arazim migia, mizem giraghiragha niginir aviribagh ami. Ezi bizir kam, Godin ziam fer arazim, akoravira ikia an tuavim apiri. Pol ghaze, Korinin amiziba mizem giraghiragha azangsigir aviribav kim, egh Godin ziam fer arazimin tuavim apiran kogham. Me azangsigiziba iki, uan paba dipenimin men azangsigh.

daningam.*

³⁶ Guizbangira, Godin akam faragha ian tongin otogha, ti tintinimin ghuzir puvati. An akam ia baghavira izezi, igharaz darazi ti puvati. ³⁷ Eghti gumazitam o amizitam suam, a Godin otivir akabar gun migeir mav, o a Godin Duam nighnizir aghuim anidir gumazir mam, a kamaghin fogh suam, bizir ki ia bagha osirizim, kar Ekiam aningizir Akar Gavgaviba. ³⁸ Eghti a nan akar kam baraghan koghti, ia an akam baraghan marki.

³⁹ Kamaghin amizi, nan adarasi, ia Godin otivir akabar gun mikimsi, bar ifongegh. Egh Godin Duamin otivaghvir mizehav kimsi uarir anogoroghan marki. ⁴⁰ Ia uari akuvir dughiabar, ia arazir aghuimin gin mangiva, bar daraghvira bizibar amu.

Gumamazir ariaghreziba, me ua dikavam

15

(Sapta 15)

Krais aremegha ua dikafi

¹ Nan adarasi, ki ua ian nighnizibar amuti, ia ua Akar Aghuir ki ia mikinizim, ginighnigh. Ia Akar Aghuir kam inigha a gisin tuivigha gavgafi. ² Kar Akar Aghuir ki ia mikinizim. Ia pamtemin an suiragh gavgavighi, ian nighnizir gavgavim pura bizimin min ikian koghti, tuavir kamin God ian akurvaghham.

³ Akar bar ekir ki inimiz, ki ia ganing. Akar kam kamakin: Krais en arazir kuraba batoghasava aremegha, mati Godin Akinafarimin osizirim mikemezi moghin. ⁴ Ezi me an kuam isa mozim gatizi, ezi dughiar pumuning ko mikezim givazima, a ua dikafi, mati Godin Akinafarimin osizirim mikemezi moghin. ⁵ Egha a Pita batogha, gin 12plan aposelba bato. ⁶ Egha gin a dughiar vamiran gumamazir an gin zuir avirim batifi, men dibobonim mong 500 gaffira. An ganizir gumamazir aviriba ikiavira itima, marazi ariaghire. ⁷ Egha a uaghan Jems bato, egha gin aposelba bar me batifi.

⁸ Egha bar men gin a uaghan na bato. Kamaghin ki mati borir amebam borim

batamin dughiamra, a batezir puvatizim. ⁹ Ki aposelbar tongin, ki bar men gin iti. Ki faraghavira Godin sios gasighasisi, egha ki kamaghin nighnisi, me ziam "apospel," na darighan kogham. ¹⁰ Ezi Godin apanguvimin a na gamizi, ki datirighin kamaghin otogha, aposelin iti. Ezi an apanguvir a nan itim, a pura zuir pu. Bar puvati, ki pamtem ingari, ezi nan ingaramin gavgavim aposelin igharazibar ingaramin gavgavim gaffira. Egha ki uabi ingari puvati, Godin apanguvimin nan itima, ki ingari. ¹¹ Ezi kamaghin akar kam, ki anekuri, o me anekuri, e bar moghira Iesus aremegha ua dikavizir Akar Aghuim akuri. Ezi ia a baregha nighnizir gavgavim an iti.

Gin gumamazir aremeziba me ua dikavam

¹² E zurara kamaghin akam akura ghaze, Krais ovegha ua dikafi. Ezi manmagsua ian marazi ghaze, "Ariaghreziba, me ua dikavan kogham?" ¹³ Ia nighnigh. Ariaghreziba ua dikavan koghti, kamaghin God ti Krais gamizi a ua dikavizir puvatighai. ¹⁴ Krais ti ovevemin ua dikavizir puvatizi, akar e ia mikinamim, ti mingariba puvatighai. Ezi uaghan, ia nighnizir gavgavim iniamin akaba mingariba puvatighai. ¹⁵ Krais ti ovevemin ua dikavizir puvatizi, e ti God amizir bizibar ifavarir gumamazibar min otivighai. E kamaghin akam ia mikiri, God Krais gamizi a ua dikafi. Egh guizbangira gumamazir aremeziba ua dikavan koghti, kamaghin Krais ti ua dikavizir puvatighai. ¹⁶ E fo, God gumamazir aremezibar amuti me ua dikavan koghti, e kamaghin mikim suam, "God Krais gamizi, a ua dikavizir puvati." ¹⁷ God ti Krais gamizi a ua dikavizir puvatizi, ian nighnizir gavgavir Kraisin itim, a pura bizir kinim. Ezi arazir kurabar gavgavim ia gativazi, ia ti dar apengan ikiavira ikiai. ¹⁸ Ezi uaghan, nighnizir gavgavim Kraisin ikiava ariaghreziba, me uaghan ti bar ovegha givagha uan ivezir kuram inighai. ¹⁹ E nighnizir gavgavim Kraisin ikia, bizir aghuir e fogha iniamiba bagha mizuai iti. Egh, e nguazir kamin itir biziba baghvira mizuamiva, gin izamin biziba

14:37: 2 Ko 10:7, 1 Jo 4:6 **14:37:** 2 Korin 10:7; 1 Jon 4:6 **14:39:** 1 Ko 12:31, 1 Te 5:20 **14:39:** 1 Korin 12:31; 1 Tesalonika 5:20 **14:40:** 1 Ko 14:33, Kl 2:5 **14:40:** 1 Korin 14:33; Kolosi 2:5 **15:1:** Ro 5:2, Ga 1:11 **15:1:** Rom 5:2; Galesia 1:11 **15:2:** Ga 3:4 **15:2:** Galesia 3:4 **15:3:** Sng 22:15, Ais 53:5-12, Dan 9:26, Sek 13:7, 1 Ko 11:2, 11:23, Ga 1:12 **15:3:** Aisaia 53:5-12; 1 Korin 11:2; 11:23; Galesia 1:12 **15:4:** Sng 16:8-10, Mt 12:40, Lu 24:26, 24:46, Ap 2:24-32, 13:33-35 **15:4:** Onger Akaba 16:8-10; Matyu 12:40; Luk 24:26; 24:46; Aposel 2:24-32; 13:33-35 **15:5:** Mt 28:16-17, Mk 16:14, Lu 24:34-36, Jo 20:19 **15:5:** Matyu 28:16-17; Mak 16:14; Luk 24:34-36; Jon 20:19 **15:7:** Lu 24:50, Ap 1:3-4 **15:7:** Luk 24:50; Aposel 1:3-4 **15:8:** Ap 9:3-6, 22:14, 22:18, 1 Ti 9:1 **15:8:** Aposel 9:3-6; 22:14; 22:18; 1 Korin 9:1 **15:9:** Ap 8:3, 9:1, Ga 1:13, Ef 3:8, 1 Ti 1:13-15 **15:9:** Aposel 8:3; 9:1; Galesia 1:13; Efesus 3:8; 1 Timoti 1:13-15 **15:10:** Ap 8:3, Ro 15:18-19, 2 Ko 3:5, 6:1, 11:5, 11:23, Fl 2:13 **15:10:** Aposel 8:3; Rom 15:18-19; 2 Korin 3:5; 6:1; 11:5; 11:23; Filipai 2:13 **15:15:** Ap 1:22, 2:24-32, 4:10, 4:33, 5:32, 13:30 **15:15:** Aposel 1:22; 2:24-32; 4:10; 4:33; 5:32; 13:30

bagh mizuaman koghti, gumazamiziba bar en kuarkuvirham. Eghti me en kuarkuvir arazir kam, a me gumazir igharazibar kuarkuvir arazim, bar a gafiragham.

²⁰ Ezi guizin bizim kamakin: God Kraiis gamizima, a ua dikafi. An oveaghuezibar faragha dikavigha, mati azenimin dagher ovizir faragha zum. Kamaghin e fo, oveaghueziba ua dikavam. ²¹ Gumazir mam a ovevem gamizi, an oto. Ezi gumazir igharazim ua dikavir arazim gamizi, an oto. ²² Ia fo, gumazamiziba Adam ko porogha kamaghin an min me bar areme, egha kamaghira gumazamiziba Kraiis ko poro, eghti kamaghin an min me bar ua dikavigham. ²³ Egh me bar vaghvagh uan dughiamra ua dikavam. Kraiis bar men faraghti, a ua izamin dughiam, an adarazi ua dikavam.

²⁴ Eghti nguazir kam givaghamin dughiam otogham. Eghti Kraiis duar gavgavir gumazamizibagh ativiba ko, nguazir kamin garir adariaba ko, aser gavgaviba, a bar me gasighasigham. Egh a God Bizibagh Ativamin Dughiam isi, God Afeziamin dafarin darigham. ²⁵ E fo, Kraiis atrivimin ikivira iki, mangiti, God an apaniba bar me dikabiragh me isi an suemningin apengan me arighamin dughiamin tugham. ²⁶ God dikabinamin apanir abuananamra kara: ovevem. ²⁷ Godin Akinafarim kamaghin mikeme, "God biziba bar da isa an suemningin apengan da ati." Akar kam kamaghin migia ghaze, God uabi biziba isa Kraiis suemningin apengan da ariki. Ezi e fo God uabi Kraiis apengan itir puvati. ²⁸ Eghti gin, biziba bar Kraiis apengan ikiti, Godin Otarim uabi uabi isi, Godin apengan uabi atigham. Faraghivira God biziba bar da isi, Otarimin apengan dar arigham. Eghti dughiar Otarim uabi uabi isi Godin apengan uabi atighamim, God biziba bar moghira dar dapanimin ikiam.

²⁹ Ia nighnigh, marazi ariaghireziba bagha rue, egha tizim bagha me kamaghin ami? Me manmaghin men akurvaghasa arazir kam gami? Gumazamiziba ua

dikavan koghtima, tizim bagha gumaziba men akurvaghasa rue? ³⁰ Ezi e manmaghin damuam? E aruava, aremegha ua dikavir akam akurir ingangarim gamima, gumazamizir aviriba zurara e gasighasighasava ami. Ariaghireziba ua dikavan koghti, e tizim bagha ingangarir kam gami? ³¹ Nan adarasi, ki dughia bar zurara ovevem bativasava ami. Ki ia ko, en Ekiam Kraiis Iesus ko porogha, egha ia bangin bar akonge, kamaghin ki akar kam ian modir puvati. ³² Ki ti nguazir kamin nighnizimin gin ghua Efesusin nguibamin ikia, "asizir atiaba," ko uariv soke, kamaghin ki ivezir aghuir manam iniam? Bar puvati. Ariaghireziba ua dikavan koghtima, kamaghin e migirigiar kamin gin mangam, "E fo, e gurumin ovengam, kamaghin ia izi e dami wainin dipabar amam."*

³³ Ia gumazamizir igharazibar amamangatighi, me ia gifaran marki. Ia akar kam gifo, "Ia gumazamizir kuraba ko poroghti, me ian arazir aghuibagh asighasigham."[†] ³⁴ Ia arazir onganiba ateghiva deravira nighnigh. Egha ia uam arazir kurabar amuan marki. Ia oragh, ian marazi God gifozir puvati. Ia aghumsighasa ki akar kamin ia migei.

Inivafizir ua dikavamim, igharagh ganam

³⁵ Eghti tav azaragham, "Ariaghireziba manmaghin ua dikavigham? Me manmaghin garir inivafiziba ikiam?" ³⁶ Ni gumazir onganim! Ni ter ovizim nreaghamin aven an ekaraghti, a faragh aremeghiva, biam otivam. ³⁷ Ezi ter ovizir ni dikarazir kam, a witin ovizim, o tizimin ovizim, a bizir gin aghungamimin min garir puvati, a pura ter ovizir kinim. ³⁸ God ifongezi moghin, a uabi aguaba ko namnam ko dafariba isa, igharagha garir dagheba ko graziba ko temebagh anidi. Egha bizir God aningizir kaba, mati men inivafiziba. Kamaghin amizi, da bar moghira vaghvagha inivafizir igharagha gariba iti.

15:20: Ap 26:23, 1 Ko 15:23, Kl 1:18, 1 Pi 1:3, MAA 1:5
15:21: Jo 11:25, Ro 5:12, 5:17-18, 6:23
15:22: Jon 11:25; Rom 5:12; 5:17-18; 6:23
15:23: 1 Te 4:15-17, MAA 20:5
15:23: 1 Tesalonika 4:15-17; Akar Mogomem 20:5
15:25: Sing 110:1, Mt 22:44, Ap 2:34-35, Hi 1:13
15:25: Onger Akaba 110:1; Matyu 22:44; Aposel 2:34-35; Hibru 1:13
15:26: 2 Timoti 1:10; Akar Mogomem 20:14; 21:4
15:27: Sng 8:6, Mt 28:18, Hi 2:8, 1 Pi 3:22
15:27: Onger Akaba 8:6; Matyu 28:18; Hibru 2:8; 1 Pita 3:22
15:30: Ro 8:36, 2 Ko 11:26, Ga 5:11
15:30: Rom 8:36; 2 Korin 11:26; Galesia 5:11
15:31: Ro 8:36, 2 Ko 4:10-11, 1 Te 2:19
15:31: Rom 8:36; 2 Korin 4:10-11; 1 Tesalonika 2:19
15:32: Sav 2:24, Ais 22:13, Lu 12:19-20, 2 Ko 1:8, 4:10-11
15:32: Fofozir Gumazim 2:24; Aisaia 22:13; Luk 12:19-20; 2 Korin 1:8; 4:10-11
15:32: * Gumazir maba ghaze, Pol guizin asizir atiabav gei. Romin gumaziba, arazir kurabagh amir gumazibav soghasa, dughiar mabar me gamima, me asizir atiaba ko misosi, mati laion. Ezi gumazir aviriba ghaze, Pol guizin asizir atiabav geir puvati. An akar isin zuimin a gasighasighasava amir gumazibav gei. † **15:33:** Kar Grighin fofozir gumazir mamin migirigiam. **15:34:** Ap 26:8, Ro 13:11, 1 Ko 6:5, Ef 5:14, 1 Te 4:5
15:34: Rom 13:11; 1 Korin 6:5; 1 Tesalonika 4:5
15:35: Jo 12:24, 1 Jo 3:2
15:35: Jon 12:24; 1 Jon 3:2
15:36: Jo 12:24
15:36: Jon 12:24
15:38: Sst 1:11
15:38: Jenesis 1:11

³⁹ Ezi inivafizir angamira itiba, bar uaghara garir puvati. Gumazamiziba inivafizir igharagha garim iti. Ezi asizim inivafizir igharagha garim iti, ezi kuarazim inivafizir igharagha garim iti, ezi osirim inivafizir igharagha garim iti.

⁴⁰ Ezi overiamin itir biziba, mati me inivafiziba iti moghin, igharagha gari. Ezi nguazimin itir biziba uaghan, mati me inivafiziba iti moghin, igharagha gari. Overiamin itir inivafizibar digiriba, nguazimin itir inivafizibar digiriba min garir puvati.

⁴¹ Aruem digirir igharazim iti, ezi iakinim digirir igharazim iti, ezi mikovezim digirir igharazim iti, egha mikovezibar aven da vaghvagha digirir igharagha gariba iti.

⁴² Gumazamizir aremegh ua dikavibar arazim, a kamakin. Inivafizir e dafazim, a ikuvighi inivafizir ua dikavamim, ikuvighan kogham. ⁴³ Inivafizir e dafazim, a derazir puvati, eghti inivafizir ua dikavamim, a digirir aghuim ikiam. Inivafizir e dafazim, a gavgaviba puvati, eghti inivafizir ua dikavamim, bar gavgavigham. ⁴⁴ Inivafizir e dafazim, a nguazir kamın otozir bizim. Ezi inivafizir ua dikavamim, a Godin Duam anidir bizim. Kamaghira e fo, nguazimin inivafiziba iti, ezi uaghan Godin Duam anidir inivafiziba iti. ⁴⁵ Godin Akinafarim ghaže, "Gumazir faragha otozim, Adam, God a gamizi an angamira iti." Ezi Adamın bar gin izezim, a Duamin otogha, gumazamizibar amuti me angamira ikiam.[‡] ⁴⁶ Godin Duam anidir ikirimirim faragha otozir pu. Puvati, nguazir kamın otozir ikirimirim faragha otozı, Godin Duam anidir ikirimirim gin oto. ⁴⁷ Adamın faragha zuim, a nguazimin gumazim. God nguazimin an ingari. Ezi Adamın gin zuim, a Godin Nguibamin ikegha ize. ⁴⁸ Nguazir kamın gumazamiziba, me nguazir kamın otozir gumazir kamın min ami. Ezi Godin Nguibamin gumazamiziba, me gumazir Godin Nguibamin ikegha izezir gumazir kamın min ami. ⁴⁹ E datirighin nguazimin otozir gumazir kamın min gari, egh gin Godin Nguibamin izezir gumazimin min ganam.

⁵⁰ Nan adarasi, ia kamaghin foghasa ki

ia miği. Nguazir kamın gumazamiziba, me God Bizibagh Ativamin Dughiamın aven mangi iki an bizir aghuiba inian kogham. Egh ariaghırıba, bizir ariaghırir puvatiziba inian kogham.

⁵¹⁻⁵² Ia oragh. Ki akar mogomer mamın gun ia mikimasa. En tarazi oveghan kogham. Me ikivira ikitima, sıghar abuananam arangti dughiar kamra God me damıghti men inivafiziba igharagh otogham. Bizir kam damazim komokoi moghin bar zuamiram otogham. Sıgham arangamin dughiamın, ariaghıreziba ua dikavıghıva uam ikuvan kogham. God bar moghıra e damıghti e inivafizir igharagha garıbar otıvam. ⁵³ A kamakin, mati gumazamiziba korotiar ghurim suegha korotiar igiam aruzi moghin, e inivafizir kuram sueghıva, ikuvıghan koghamın inivafizim arugham. Egh e ariaghırir inivafizim sueghıva, ariaghırir puvatizir inivafizim arugham. ⁵⁴ E gin uan ariaghırir inivafizir kuram sueghıva, uan inivafizir ikuvan koghamıbar aghuıghti, dughıar kamın Godın Akinafarımın itir mıgırıgıam a guızın otogham:

"God ovevem dikabiragha,
a gasıghasıgha, bar a gafıra.

⁵⁵ O ovevem,
ni gumazamiziba dikabırır gavgavım
managh iti?"

O ovevem,
ni gumazamiziba mızazım me ganıdır
gavgavım
managh iti?"

⁵⁶ Ovevem, mızazır gavgavır gumazamızbagh anıdır, arazır kuram dama a inı. Ezi arazır kuram uan gavgavım, Moses Osırızır Arazıba dama a inı. ⁵⁷ En Ekıam Kraıs İesusun ingangarımın, God gavgavım e ganıdıma, e ovevem ko mısogha a dikabırı. Kamaghın, e God mınbıl!

⁵⁸ Kamaghın, nan namakar bar aghuıba, ia tuıvıgh gavgavıghti, bıızıtım ia muna-mangan kogham. Ia kamaghın fo, ingangarır ia Ekıam bagha amıba pura zuır puvati. Kamaghın, ia zurara Ekıam bagh ingarsı bar gavgafıgh.

15:42: Dan 12:3, Mt 13:43 **15:42:** Matyu 13:43 **15:43:** Fl 3:20-21 **15:43:** Filipai 3:20-21 **15:45:** Stt 2:7, Jo 6:33, 6:39-40, 6:54, 6:63, 2 Ko 3:4-6, 3:17, Fl 3:21 **15:45:** Jenesıs 2:7; Jon 6:33; 6:39-40; 6:54; 6:63; 2 Korın 3:4-6; 3:17; Filipai 3:21 † **15:45:** Adamın bar gin otozır kam, a Kraısra. Ni 1 Korın 15:21-22 ko Rom 5:14-19ın ganıgh. **15:47:** Stt 2:7, 3:19, Jo 3:13, 3:31 **15:47:** Jenesıs 2:7; 3:19; Jon 3:13; 3:31 **15:49:** Ro 8:29, 2 Ko 3:18, Fl 3:21, 1 Jo 3:2 **15:49:** Rom 8:29; 2 Korın 3:18; Filipai 3:21; 1 Jon 3:2 **15:50:** Mt 16:17, Jo 3:3-5, 1 Ko 6:13 **15:50:** Matyu 16:17; Jon 3:3-5; 1 Korın 6:13 **15:51-52:** 1 Te 4:15-17 **15:51-52:** Sekaraıa 9:14; Matyu 24:31; Filipai 3:21; 1 Tesalonıka 4:15-17 **15:53:** 2 Ko 5:4 **15:53:** 2 Korın 5:4 **15:54:** Aıs 25:8, Hı 2:14-15, MAA 20:14 **15:54:** Aısıa 25:8; Hıbru 2:14-15; Akar Mogomem 20:14 **15:55:** Hos 13:14 **15:55:** Hosea 13:14 **15:56:** Ro 4:15, 5:13, 6:14, 7:5, 7:13 **15:56:** Rom 4:15; 5:13; 6:14; 7:5; 7:13 **15:57:** Ro 7:25, 1 Jo 5:4-5 **15:57:** Rom 7:25; 1 Jon 5:4-5 **15:58:** 2 Sto 15:7, 1 Ko 3:8, 2 Pi 3:14, MAA 14:13 **15:58:** 2 Eghaghanıba 15:7; 1 Korın 3:8; 2 Pıta 3:14; Akar Mogomem 14:13

Pol, damuasava amir bizibav gei

16

(Sapta 16)

*Me Jerusalemin amangasava amir
dagiaba, Pol dav gei*

¹ Ki datirighin dagiar ia Jerusalemin itir Godin adarazi bagha darighasava amibav kimasa. Ki faragha Galesian Provinsin itir siosba, arazir kam men aka, egha ki kamaghin ia mikimasa, ia uaghan arazir kam damuam. ² Ia bar, Sandebar zurara, vaghvagh dagiar ia isibar mirara, dagiataba tuiragh, egh da isi uan dipenibar da mongegh. Eghti dagiaba tong avirasemegh. Eghti dughiar ki izamimin, ia ua dagiaba burian kogham. ³ Ki izeghiva, gumazir ia miseveziba, men gun migeir akinafarim me daningiva, me amadaghti, me mangam. Eghti me dagiar ia aningizir kaba inigh mangi Jerusalemin itir darazir dafarim darigham. ⁴ Biziba deraghti, ki uaghan mangiti, me na ko mangam.

Pol mangi Korinbar ganasa ifonge

⁵ Ki ia bagh mangisi, Masedonian Provins abigh mangigh, gin ian bighan otogham. Ki faragh Masedonian mangasa ifonge. ⁶ Ki foghan kogham, ki ti tong dughiatabar ia ko ikeghti, orangtizim ko aminir gavgavimin dughiam givaghtima, ki managh mangisi ifueghti, ia nan akuraghtima ki mangam. ⁷ Ki izi, dughiar otevimin ia ko ikian aghua. Ki tong dughiar ruarimin ia ko ikiasa ifonge. Ekiam kamaghin ifongeghti, ki dughiar ruarim ia ko ikiam.

⁸ Ki Efesusin Nguibamin kagh iki mangiti, Pentikosan Dughiar Ekiam givagham. ⁹ Ki fo, God na bagha tuavim kuizima, ki kagh iki ingangarim damuamin dughiar aghuim iti. Egh ki gumamazir aviribar akuraghtima, me Kraisin adarazir otivigham. Ezi uaghan gumazir aviriba en apanim gami.

¹⁰ Timoti ia batoghtima, ia a inigh an akurvaghtima, a ian tongin ia ko navir

amirizimin iki, egh atiatingan kogham. Ia fogh, ki Ekiam bagha ingari moghin, a ingari. ¹¹ Ian tarazi an gan kamaghin mikiman marki, a pura bizim. Ia an akuraghti, a navir amirizim sara mangi darorim givagh, ua na bagh izam. An, aveghbuaba ko izasa, ki a bagha mizua gari.†

¹² Ezi en aveghbuam Apolosin migirigiam a kamakin. Ki dughiar aviribar aveghbuar igharaziba ko izi, ian ganasa pamtemin a migei. Ezi a datirighin tong izasa nighnizir puvati. Gin, tuavitam ikiti, a izam.

Migirigiar abuananaba

¹³ Ia uari bagh gan, egh nighnizir gavgavimin tugh gavgafigh. Egh gavgavighiva bizitamin atiatingan marki. ¹⁴ Ia God ko gumamazir igharaziba bar me gifongeghiva uan ingangaribar amu.

¹⁵⁻¹⁶ Nan adarasi, ia Stefanas ko an adarazigh fo. Me Akaiian Provinsin ikia faraghavira Kraisin adarazir otifi, ezi gin Akaiian Provinsin itir gumamazir igharaziba Kraisin adarazi otifi. Ezi Stefanas uan adarazir ko, uari isa ingangarir Godin gumamazibar akurvaghamim ganing. Nan adarasi, ki kamaghin ia gakahora ghaze, ia kamaghin amir gumamazibar apengan iki, egh uaghan gumamazir me ko ingaribar apengan iki.

¹⁷ Stefanas ko Fortunatus ko Akaiikus na bagha ize. Ia na bagh izamin tuaviva puvatizi, me ian danganin inigha na ko iti. Kamaghin ki bar akonge.‡ ¹⁸ Me nan navim gamizi, an amira, egha uaghan ian navibagh ami. Ia kamaghin amir gumazibar akaba baragh.

¹⁹ Esian Provinsin itir siosba uan akam isa ia bagha anemaga ghaze, Afeziam ia ko iki. Ezi Akwila ko Prisila, ko aningin dipenimin uari akuvir sios, Ekiamin ziamin uan akam isa ia bagha anemaga ghaze, Afeziam ia ko iki. ²⁰ Kagh itir Kraisin adarasi, me bar uan akaba isa ia bagha da amaga ghaze, Afeziam ia ko iki. Ia Kraisin

16:1: Ap 24:17, Ro 15:25-26, 2 Ko 8:1-9, Ga 2:10 **16:1:** Aposel 24:17; Rom 15:25-26; 2 Korin 8:1-9; Galesia 2:10 **16:2:** Ap 20:7, MAA 1:10 **16:2:** Aposel 20:7; Akar Mogomem 1:10 **16:5:** Ap 19:21 **16:5:** Aposel 19:21 **16:6:** Ro 15:24, Ta 3:12 **16:6:** Rom 15:24; Taitus 3:12 **16:7:** Ap 18:21 **16:7:** Aposel 18:21 **16:8:** Wkp 23:15-21, Lo 16:9-11 **16:8:** Ofa Gami 23:15-21; Godin Araziba 16:9-11 **16:8:** Aposel 19:8-10 * **16:8:** "Pentikosan Dughiar Ekiam," ni Aposel 2:in itir migirigiamin gan. **16:9:** Ap 14:27, 19:8-10, 2 Ko 2:12, Kl 4:3, MAA 3:8 **16:9:** Aposel 14:27; 19:8-10; 2 Korin 2:12; Kolosi 4:3; Akar Mogomem 3:8 **16:10:** 1 Ko 4:17 **16:10:** 1 Korin 4:17 † **16:11:** Timoti a gumazir igiam, ezi bizir kam bagha gumazir maba akirim ragha a gasi. Ni 1 Timoti 4:12in gan. **16:12:** 1 Ko 1:12, 3:6 **16:12:** 1 Korin 1:12; 3:6 **16:13:** Sng 31:24, 1 Ko 15:1, Ef 6:10, Fl 1:27, Kl 1:11, 1 Te 5:6 **16:13:** Onger Akaba 31:24; 1 Korin 15:1; Efesus 6:10; Filipai 1:27; Kolosi 1:11; 1 Tesalonika 5:6 **16:14:** 1 Ko 14:1, 1 Pi 4:8 **16:14:** 1 Korin 14:1; 1 Pita 4:8 **16:15-16:** Rom 16:5; 1 Korin 1:16; 1 Tesalonika 5:12 ‡ **16:17:** Grighin akam vezin kamin deragha akatam migeir pu. **16:18:** Fl 2:29 **16:18:** Filipai 2:29 **16:19:** Ap 18:2, 18:18, 18:26, Ro 16:5, 2 Ti 1:15 **16:19:** Aposel 18:2; 18:18; 18:26; Rom 16:5; 2 Timoti 1:15 **16:20:** Ro 16:16, 2 Ko 13:12 **16:20:** Rom 16:16; 2 Korin 13:12 **16:21:** Kl 4:18, 2 Te 3:17 **16:21:** Kolosi 4:18; 2 Tesalonika 3:17 § **16:21:** Pol uabi uan akinafariba osirir pu. Puvati, a migeima gumazir igharazim a bagha osiri. Ezi migirigiar vezin kamin itim, Pol uabi uan dafarimin an osiri.

adarasi, ia uan arazimin gin mangiva, ia uan adarazir agharibar suigh.

²¹ Ki Pol, ki uabi uan dafarimin dughiar aghuir kam ia bagha an osiri. §

²² Tina Ekiam gifongezir puvati, a mar ikufigh. En Ekiam, ni izi!

²³ En Ekiam Iesusin apangkuvim, a ia ko iki.

²⁴ E bar Kraiss Iesus ko poroghav ikia, arazir kamın ki bar moghira ia gifonge. Guizbangira.

Polin Akinafarir Namba 2, a Korinin Nguibamın Itir Sios Baghava an Osiri

O 2 Korin Akar Faragha Zuim

Korinin nguibar ekiamın siosin gumazamizir maba akar kurabar Pol mikeme. Ezi bizir kam Pol gamima, a bar oseme. Pol Korinin sios ko akabar kirasa. Kamaghın amizi, a me bagha akinafarir kam osiri. Egh ua me gakuegham.

Ezi akar otevir akinafarimın itir mam, Pol akar gavgavir a faragha Korinba bagha amizimın gun migei. An akar kam mikiman aghua, ezi me a barazir puvatigha, akar kurabar a mikeme. Ezi kamaghın an akar gavgavim me ganingi. Ezi me an akam baregha uan arazibar kiri, kamaghın amizi, a datirighın me bagha guizbangira bar akonge.

Ezi dughiar kamın Judian Distriğhın itir Kraisin adarasi, me paza iti. Ezi Pol me bagha dagiaba akumakumigh, da inigh mangi me daningasa. Egha Sapta 8 ko 9, Pol akar Korinba navibagh aghuvkintima, me dagiaba isi ingangarir kam daningamin akabav gei.

Ezi akinafarimın akar otevir abuananam, aposelin ifavarir iza Korinin itir maba, me Polin ziam dikabira an Aposelin ingangarim gasighasisi. Kamaghın amizi, Pol men arazir kurabar gun migei.

Pol ingangarir God aposelbagh aningizimın gun migei

(Sapta 1--7)

¹ Ki Pol, ki Kraisi Iesusin aposelin mam. God uan ifongiamın gin ghua, aposelin min ikiasa na amisefe. Ki en aveghbuan Timoti ko, ga akinafarir kam osirigha, ia Korinin nguibar ekiamın aven Godin siosin itiba, ko Godin gumazamizir Akaian Provinsin danganiba bar adar itiba, ia bagha an osirigha anemadi. ² Egha ga God ko miğia ghaze, God en Afeziam, ko en Ekiam Kraisi Iesusian apangkuv, navir amirizim ia daningam.

Pol God an akurazir bizim bagha a minaba

³ E Godin ziam fam, a God, egha en Ekiam Kraisi Iesusin Afeziam. A en Afeziam, ezi akurvazir arazim ko apangkuvir arazim an otifi. Ezi a, gumazamizir osimtiziba ateriba, men girakirangin tuiva navir amirizim me ganidi. ⁴ God kamaghın ifonge, an en girakirangin tuiva navir amirizim e ganidi moghın, e gumazamizir osimtizir aviriba ateritabar girakirangin tuiva navir amirizim me daningam. Kamaghın, osimtiziba e bativir dughiar, an en girakirangin tuiva navir amirizim e ganidi. ⁵ Kraisi osimtizir bar ekiam aterezi moghın e uaghan aneteri. Ezi God Kraisin girakirangin tugha navir amirizim a ganingizi moghın, God Kraisin ingangarimın, en girakirangin tuzima navir amirizim e gizifa. ⁶ God kamaghsua, ia navir amirizim ko an akurvazim iniam, bizir kamın e osimtizim ateri. God navir amirizim e daningiva, a uaghan navir amirizim ia daningam. Ia en min tuivigh gavgavigh osimtiziba aterti, God navir amirizim en min ia daningam. ⁷ Ezi e kamaghın nighnizir gavgavim Godin ikia bar fogha ghaze, ia tuivigh gavgavigham. E fo, ia e ko osimtizim ateri, kamaghın amizi, ia uaghan e ko navir amirizim iniam.

⁸ Nan adarasi, osimtizir Esian Provinsin e batozim, ia a gifoghasa. Osimtizir bar ekiam e avaragha, en gavgaviba bar dagh afira. Ezi kamaghın e ghaze, e ti ovegham. ⁹ Bar guizbangira, e mati gumazim jas ovasasava a miğei moghın, e uari barasi. God kamaghsua, e uan gavgavibara nighnighan kogham. Puvati, e Godin gavgavimra nighnigh a gisin tugham, a gumazir ovegezibagh amizi me ua dikafi. Kamaghın, bizir kam e bato. ¹⁰ Kar bizir bar kuram, an e gamizi e atam oveghai. Ezi God en akura. Egh a gin uam en akuraghām. E nighnizir gavgavim Godin ikia bar fogha ghaze, zurara bizir kuram e bativtima, God uam en akuraghtima, e deraghvira ikiam. ¹¹ Egh ia en akuragh God ko mikim. Eghti God gumazamizir aviribar dımdiaba baragh en akuraghām. Eghti gumazamizir bar aviriba ganigh, me God en akuragha e gamizir biziba bagh a minabaghām.

Pol Korinbagh ifarazir puvati

¹² Bizir kam na gamima ki bar akonge. Nan navir averiamın, ki uan araziba deravira da tuisigha kamaghın fo, ki nguazir kamın ikia arazir aghuim gami,

1:1: Ap 18:1, 1 Ko 1:1 **1:1:** Aposel 18:1; 1 Korin 1:1 **1:2:** 1 Ko 1:3 **1:2:** 1 Korin 1:3 **1:3:** Ro 15:5, Ef 1:3, 1 Pi 1:3 **1:3:** Rom 15:5; Efesus 1:3; 1 Pita 1:3 **1:5:** Sng 34:19, 94:19, Kl 1:24 **1:5:** Onger Akaba 34:19; 94:19; Kolosi 1:24 **1:7:** Ro 8:17, 2 Ti 2:12 **1:7:** Rom 8:17; 2 Timoti 2:12 **1:8:** Ap 19:23, 1 Ko 15:32 **1:8:** Aposel 19:23; 1 Korin 15:32 **1:10:** 2 Ti 4:18, 2 Pi 2:9 **1:10:** 2 Timoti 4:18; 2 Pita 2:9 **1:12:** 1 Ko 1:17, 2:4, 2:13, 2 Ko 2:17, Hi 13:18
1:12: 1 Korin 1:17; 2:4; 2:13; 2 Korin 2:17; Hibru 13:18

egha guizbangira ian damazibara e arazir bar aghuim gami. Ki arazir God nan akazir kam gamua God baghavira itir arazibar gin ghua, bizitam ian modozir puvati. Ki nguazir kamin fozozim isa arazir kam gamizir pu. Puvati, ki Godin apangkuvimin gavgavim isa, arazir kam gami. ¹³⁻¹⁴ Egha ki ia bagha akinafarim osirava, akar ia deravira gan dar mingaribagh foghamiba, ki dararama osiri. Ki ia bagha akar igharazitaba osirir puvati. Guizbangira, dughiar mabar ki osirir migirigiar maba, ia deragha dagh fozir puvati. Ki kamahgsua, ia en Ekiam Iesus Izamin Dughiamin, ki ia bagha ziar ekiam inizi moghin, ia na bagh ziar ekiam iniam. Kamaghin ia guizbangira nan akabar mingaribagh foghasa, ki ifonge.

¹⁵⁻¹⁶ Ki kamaghin nighnizir gavgavim ikia ghaze, ia na bagh ziar ekiam iniam. Ezi bizir kam bagha, ki akam akirigha ghaze, ki faragh izi ian ganam. Egh ki ia ategh, Masedonia Provisin mangam. Egha ki Masedonia Provisin ataghirir dughiamin, ki uamategh izi ian ganasa nighnisi. Ezi arazir kamin God dughiar pumuningin arazir aghuimin ia damua. Eghti ia nan akuraghti, ki Judian Distirighin mangam. ¹⁷ Ezi manmaghin ami? Ia ti ghaze, ki amizir migirigiar kaba, ki pura ia gifari. Ia ti ghaze, ki nguazir kamin gumazamizibar min puram akar dikirizibagh amua dar ghuangsigha ghaze, “Guizbangira,” o “Puvati,” uagharam aning mikimam? Bar puvati.

¹⁸ God zurara uan migirigiabar gintisi. Ezi kamaghira ki guizbangira ia migei, migirigiar ki ia gamiba bar, da uaghara “Guizbangira,” o “Puvati,” migeir pu. ¹⁹ Ki, ko Sailas, ko Timoti, e ian tongin Godin Otarim Kraisin Iesusin akam kuri. Ezi ia bar fo Kraisin, “Guizbangira,” ko “Puvati,” uagharam aning migeir puvati. Kraisin zurara guizbangira migei. ²⁰ Godin akar dikirizir aviriba iti. Ezi Kraisin “Guizbangira,” akar dikirizir kaba bar dav gei. Kamaghin, e Godin akam barazima a Kraisin ziamin ghaze, “A guizbangira,” ezi e Godin ziamin fe. ²¹ Ezi God uabi gavgavim isa, e ko ia ganidi, ezi e Kraisin ko porogha, ikia gavgafi. Egha a uabi uan bagha e amisefe. ²² Egha a uabi uan inabazir ababanim e gati, kamaghin me en gan fogh suam, e an gumazamizibara. Egha uan Duam en navir averiabar ikiasa an e ganingi. Godin Duamra a uaghan bizir

aghuir faragha zuir mam, God e daningasa. E Godin Duam inigha givagha, kamaghin e fo, e guizbangira bizir avirir maba sara iniam.

Pol zuamira Korinin ghuzir puvati

²³ God, a gumazir nan migirigiaba gavgavim dagh anidim, egha a nan navimin gari. Ezi ki an ziamin guizbangira kamaghin migei, ki osimtizim ia daningan aghuagha, kamaghin, ki zuamira Korinin izezir puvati. A kamaghira tu. ²⁴ Ki kamaghin mikemezir puvati, e ian nighnizir gavgavir ganti da en apengan ikiam. Puvati. E fo, ia nighnizir gavgavim Kraisin ikia mitivigha gavgavigha gifa. Egh e ian agorogem damuti, an otivasa, ia ko ingari.

2

¹ Ki kamaghin nighnisi, ki ia bagh izan kogham, egh ia damuti ia fomira na basemezi moghin na basiman kogham. Kamaghin ki izezir puvati. ² Egh ki ia damuti, ia na basemeghtima, tina iki na damuti ki bar akuegham? Ia, gumazamizir ki ia gamizi ia na basemeziba, iarara ikiam. ³ Ia gumazamizir agorogem na ganidiba, kamaghin ki ia bagh izi osimtizim ia daningan aghua. Ezi bizir kam bagha ki fomira ia bagha akinafarir mam osirigha anemada. Ki fo, ki bizitam bagh bar akueghti, ia uaghan bar moghira bar akuegham. ⁴ Guizbangira, ki ia bagha akinafarim osirir dughiamin, ki bar ian apangkuvigha, nan navim bar osemezi, ki puviram azi. Ki osimtizim ia daningasa akinafarir kam osirizir puvati. Ki ghaze, ia kamaghin fogh suam, ki bar ia gifuegha, bar uan navim ia ganingi. Kamaghin ki ia bagha osiri.

Korinba, gumazir arazir kuram gamizimin arazir kuram gin amang

⁵ Gumazitam osimtizim gumazir igharazibagh aningi, an osimtizim na ganingizir puvati. Ki migirigiar gavgavir aviribar bizir kam mikiman aghua. Ki kamaghin mikimasa, a ia gamizima, ian naviba bar moghira, mong ian oseme. ⁶ Ezi ian aviriba ghaze, gumazir kam a ivezir kuratam inigh. Ezi datirighin an a inigha givagha, kamaghira tu. ⁷ Kamaghin amizi, ia arazir igharazitamin datirighin a damu. Ia an arazir kuraba gin amadaghiva, an girakirangin tugh, navir amirizim a daning. Puvatighi, osimtizir bar ekiam

1:13-14: 2 Ko 5:12, Fl 2:16 **1:13-14:** 2 Korin 5:12; Filipai 2:16 **1:15-16:** Ap 19:21, 1 Ko 16:5-6 **1:15-16:** Aposel 19:21; 1 Korin 16:5-6 **1:19:** Ap 9:20, 18:5 **1:19:** Aposel 9:20; 18:5 **1:20:** Ro 15:8-9, MAA 3:14 **1:20:** Rom 15:8-9; Akar Mogomem 3:14 **1:21:** 1 Jo 2:20, 2:27 **1:21:** 1 Jon 2:20; 2:27 **1:22:** Ro 8:16-17, 2 Ko 5:5, Ef 1:13-14, 2 Ti 2:19, 1 Jo 2:27, MAA 2:17 **1:22:** Rom 8:16-17; 2 Korin 5:5; Efesus 1:13-14; 2 Timoti 2:19; 1 Jon 2:27; Akar Mogomem 2:17 **1:23:** Ro 1:9, 2 Ko 11:31 **1:23:** Rom 1:9; 2 Korin 11:31 **1:24:** 1 Pi 5:3 **1:24:** 1 Pita 5:3 **2:1:** 1 Ko 4:21, 2 Ko 12:21 **2:1:** 1 Korin 4:21; 2 Korin 12:21 **2:4:** Ap 20:31 **2:4:** Aposel 20:31 **2:5:** 1 Ko 5:1, Ga 4:12
2:5: 1 Korin 5:1; Galesia 4:12

gumazir kam dikabiragham. ⁸ Kamaghin, ki ia gakhghora ghaze, ia an akaghti a fogham, ia a gifuegha mamaghira iti. ⁹ Akinafarir ki faragha osirizim, mar ki pura ia basamana an osiri. Ki kamaghin foghasa, ia nan akabar gintigha biziba bar dagh ami, o puvati? ¹⁰ Eghti ia gumazitamın arazir kuraba gin amangiti, ki uaghan da gin amangam. Eghti ki gin amangamin arazir kuratam ikiti, ki ian akurvaghsi Kraisin damazim a gin amangam. ¹¹ Ki atiatia ghaze, Satan ti e gifaragh e dikabiragham. Kamaghin ki arazir kuraba gin amadi. E Satanin mogomer nighnizir kurabagh fogha gifa.

Pol Taitusin ganasa

¹² Ki Kraisin Akar Aghuim akunasa izava, Troasin nguibar ekiamin otogha gari, Ekiam ki ingangarir kam damuasa, a na bagha tuavim ati. ¹³ Ezi ki uan aveghbuam Taitusin ganizir puvati. Kamaghin nan navim derazir puvati. Kamaghin amizi, ki Troasia ategha uamategha iza Masedonian Provinsin oto.

Aposelba Godin gavgavimin midorozibagh afisi

¹⁴ Ezi God, Krai ko porogha en faragha zuima, e an gin ghua kalabuziar gumamazibar min ghua bar akuegha migia ghaze, Krai modorozim gafiragha apaniba dikabiragha gifa! Ezi arazir kamin gumamaziziba bar God gifoghamin fofozim ini. A mati mughurir aghuimin min otozi, aminim a birazi a tintinibar ghu. Bizir kam bagha ki God minabi.* ¹⁵ Guizbangira, e mati pauran mughurir aghuim zuimin min, Krai a inigha ofan min God ganingi. Mughurir kam, a Godin Nguibamin zuir tuavimin zuir gumamazibar tongin otiva zui. Egha uaghan helin zuir tuavimin itir gumamazizibar tongin otiva zui. ¹⁶ Egha helin tuavimin zuir darasi, mughurir kam barazima, an ovever mughuriam min zui. Egha me gamima, me ovei. Ezi Godin Nguibamin tuavimin zuir darasi, me mughurir kam barazima, a mati ikirimirir aghuim isir mughuriam. Egha a ikirimirir aghuim me ganidi. Tinara gavgavigh ingangarir kamagh garim

damuam? Bar puvati. ¹⁷ Ezi e gumamazir mabar min amir puvati, me danganiba bar dagh aruava Godin akam migia, mati me dagiaba bagha biziba amadi. God uabi ingangarir kam e ganingizi e ifarir puvati, e guizbangira migei. E Krai ko porogha, Godin damazimin deraviram an akaba akuri.

3

Aposelba Akar Dikirizir Gavgavir Igiamin ingangarir gumazibar otifi

¹ E ti ian aghariba apirti, ia suam, e gumazir aghuiba, kamaghin e ti migirigiar kabagh ami? O e ti gumazir mabar min e gumazibav kimiti, me ia bagh akinafariba osir ia mikim suam, e gumazir aghuiba? O e uarir akurvaghsi ian azangsighti, ia en akurvaghamin akinafarim osiram? Bar puvati! ² Ia uari, mati akinafarir en gun gumamazibav geim. Ezi akinafarir kamin osiziriba, da en navir averiabar aven iti. Eghti gumamaziziba bar akinafarir kamin ganiva a dipanam. ³ Ia bar azenara iti, mati akinafarir mam Krai an osirizi e a inigha ize. A finfinir dipamin an osirizir puvati. A zurara ikiamin Godin Duamin an osiri. Egha a dagiar ekiatam gisin an osirizir puvati. A gumamazizibar navir averiabar an osiri.

⁴ E fo, God ingangarir kam damuasava e amisefe. Ezi Krai fofozir kam e ganing. Kamaghin, e akar kabar gun ia migei. ⁵ Guizbangira, e uari ingangarir kam damuan buraghuburaki, egh e uari kamaghin mikamin kogh suam, e uari bizibagh ami. Puvati, God uabira gavgavim e ganidima, e ingangarir kam gami. ⁶ Ezi a uabi e gamizima, e Akar Dikirizir Gavgavir Igiar kam, e an ingangarir gumazibar otifi. Akar Dikirizir kam, a bizir me akinafarimin osirizir puvatizim, mati Moses Osirizir Arazir fofiram otiziba. Puvati. Kar Godin Duamin bizim. Moses Osirizir Araziba gumamazizibagh amima me ovei. Ezi Godin Duam ikirimirir aghuim me ganidi.

⁷ Ingangarir God amizim, a Moses Osirizir Arazibagh amizi da otifi. Ezi tuavir kamin ovevem otos. Dughiar kam

2:9: 2 Ko 7:15, 10:6 **2:9:** 2 Korin 7:15; 10:6 **2:11:** Lu 22:31 **2:11:** Luk 22:31 **2:12:** Ap 14:27, 1 Ko 16:9
2:12: Aposel 14:27; 1 Korin 16:9 **2:12:** Aposel 20:1 * **2:14:** Grighin akar otevitam kagh deragha mikemezir puvati. **2:15:** 1 Ko 1:18, 2 Ko 4:3 **2:15:** 1 Korin 1:18; 2 Korin 4:3 **2:16:** Lu 2:34, Jo 9:39, 1 Ko 15:10, 2 Ko 3:5-6, 1 Pi 2:7-8 **2:16:** Luk 2:34; Jon 9:39; 1 Pita 2:7-8 **2:17:** 2 Ko 1:12, 4:2, 11:13, 1 Pi 4:11, 2 Pi 2:3 **2:17:** 2 Korin 1:12; 4:2; 11:13; 1 Pita 4:11; 2 Pita 2:3 **3:1:** Ap 18:27, Ro 16:1, 2 Ko 5:12 **3:1:** Aposel 18:27; Rom 16:1; 2 Korin 5:12 **3:2:** 1 Ko 9:2 **3:2:** 1 Korin 9:2 **3:3:** Kis 24:12, Jer 31:33, Ese 11:19, 36:26, 1 Ko 3:5, Hi 8:10 **3:3:** Ua Me Ini 24:12; Jeremaia 31:33; Esekial 11:19; 36:26; Hibu 8:10 **3:4:** 2 Ko 2:16 **3:5:** Jo 15:5, 1 Ko 15:10, Fl 2:13 **3:5:** Jon 15:5; 1 Korin 15:10; Filipai 2:13 **3:6:** Jer 31:31, Jo 6:63, Ro 7:6, 1 Ko 11:25, Ga 3:10, Ef 3:7, Kl 1:25, Hi 8:6-8 **3:6:** Jeremaia 31:31; Jon 6:63; Rom 7:6; 1 Korin 11:25; Galesia 3:10; Efesus 3:7; Kolosi 1:25; Hibu 8:6-8 **3:7:** Kis 34:1, 34:28-30, Lo 10:1, Ro 7:10 **3:7:** Ua Me Ini 34:1; 34:28-30; Godin Araziba 10:1; Rom 7:10

God dagiam abighizi, osiziriba vaghvaghan an otifi, ezi Godin angazangarim uaghan ize. Egha angazangarir kam Mosesin guam gisirazi Israelia an guamin ganan buraghuburaki. Ezi gin angazangarir kam gifa. ⁸ Ingangarir God uan Duam gumazamizibar aningasava amizim, a ingangarir Moses Osirizir Araziba aningasava amizim, bar a gafira. Eghti Godin angazangarim ko gavgavim, ingangarir kamin iki mamaghira ikiam. ⁹ Moses Osirizir Arazibar ingangarir kam, a en araziba tuisighiva e mikim suam, e ovengam. E fo, ingangarir kam Godin angazangarim sara ize. Egh ingangarir kam Godin angazangarim sara iziti, ingangarir gumazamizibar amuti me Godin damazimin deraghamim, a Godin angazangarir bar ekiam sara izi mamaghira ikiam. ¹⁰ Godin angazangarir ekiam ko gavgavim, ingangarir igiar an amizim ko ikia bar ekeveghe mamaghira iti. Egha angazangarir kam, Godin angazangarir ingangarir ghurim ko itim, bar a gafira. Kamaghin, e datirighin gara nighnisi, ingangarir ghurimin angazangarim munge. ¹¹ Ingangarir ghurir kam a zurara ikian kogham. Puvati, a mungegham. Egha a Godin angazangarim sara ize. Kamaghin e fo, ingangarir igiar zurara ikiamim, a Godin angazangarir bar ekiam sara iza mamaghira iti.

¹² Ezi e nighnizir gavgavim ikia bar fo, angazangarir kam iziva e bativ mamaghira ikiam, ezi e a bagha mizuai. Kamaghin, e atiatu puvatigha azenara an gun migei. ¹³ E Moses amizi moghin amir puvati. An guamin angazangarim siragha mungemarima, a kamaghin aghua, Israelia an ganam. Kamaghin a iniravizim inigha uan guam avara. ¹⁴ Ezi fomira iza datirighin tuzir dughiamin, Israelian nighniziba bar pirizi, me Godin Akar Dikirizir Gavgavir Ghuriribara gara, dar mingariba deragha dagh fozir puvati. Egha mati Mosesin guam avarazir iniravizim, men nighniziba avaraghavira iti. Ezi gumazitam o amizitam me avarazir iniravizir kam adangizir puvati. Krais uabira, gumazim a gifoghtima, God an iniravizir a dukuaghav itim

adegham. ¹⁵ Guizbangira, dughiaaba bar me Moses Osirizir Arazibar bori, ezi iniravizir kam ikia men nighniziba apira, iza datirighin oto. ¹⁶ Egh tina uan navim Ekiam bagh a giraghti, God iniravizir an nighnizim avarazir adegham. ¹⁷ Ki Ekiam nigia, kar ki Godin Duam migei. Eghti Ekiamin Duam gumazitam o amizitamini ikiti, bizitam an suiragh a ikirarighan kogham. Bar puvati. A bar firighirigh ikiam. ¹⁸ E bar moghira, bizitam en guaba avarazir puvati. Ezi Ekiamin angazangarir ekiam e gisirazima, e ganganir guabargarimin min otogha, Godin angazangarim gumazamizibar akakasi. E zurara Godin angazangarir kam isavira iti, ezi a bar en arazibagh ighavira itima, e Ekiamin nedazimin min otivavira iti. Ekiam, a Godin Duam, egha a bizir kabagh ami.

4

Aposelba, me nguazir minebar min iti

¹ God en apangkuvigha ingangarir kam e ganingi. Ezi kamaghin e ingangarir kam gamua amirvazir puvati. ² E aghumsizir arazir gumazamiziba mogava amiba, e akirim ragha dagh asara. E ifavarir arazibagh amir puvati. Egha e Godin akam girazi, a igharagha otozir puvati. E Godin guizim akam azenarama anekuri, eghti gumazamiziba bar uan navir averiabar aven en araziba tuisigham. Egh me kamaghin fogham, e ingangarir bar aghuim Godin damazimin a gami. ³ Ezi tarazi Akar Aghuir e kurir kamin mingarim gifoghan kogh, mati iniravizim men nighnizim avaraghavira iti. Gumazamizir kaba, me helin zuir tuavimin itibara. ⁴ Satan a nguazir kamin godin ifavarim, a gumazamizir kabar nighniziba mitatem dagh aningizima, me nighnizir gavgavim puvati. Ezi kamaghin Kraisin Akar Aghuimin angazangarim ko an apangkuvim men navir averiabar aven ghuava avenge. Kamaghin, me Krais deragha an garir puvati, a uabi Godin mirara itir nedazim.

⁵ E uari uan arazibar akam akurir puvati. E kamaghin akam akura ghaze, "Krais Iesus, a en Ekiam. Ezi e Iesusin

3:8: Ga 3:2, 3:5 **3:8:** Galesia 3:2; 3:5 **3:9:** Lo 27:26, Ro 1:17, 3:21 **3:9:** Godin Araziba 27:26; Rom 1:17; 3:21
3:10: Kis 34:29 **3:10:** Ua Me Ini 34:29 **3:12:** 2 Ko 7:4, Ef 6:19 **3:12:** 2 Korin 7:4; Efesus 6:19 **3:13:** Kis 34:33-35, Ro 10:4, Ga 3:23 **3:13:** Ua Me Ini 34:33-35; Rom 10:4; Galesia 3:23 **3:14:** Ais 6:10, Jo 12:40, Ap 28:26-27, Ro 11:7-8, 11:25 **3:14:** Aisaia 6:10; Jon 12:40; Aposel 28:26-27; Rom 11:7-8; 11:25 **3:16:** Kis 34:34, Ais 25:7, Ro 11:23, 11:26 **3:16:** Ua Me Ini 34:34; Aisaia 25:7; Rom 11:23; 11:26 **3:17:** Jo 8:32, 8:36, Ro 8:2, 1 Ko 15:45, 2 Ko 3:6, Ga 5:1
3:17: Jon 8:32; 8:36; Rom 8:2; 1 Korin 15:45; 2 Korin 3:6; Galesia 5:1 **3:18:** Kis 16:7, 24:17, Ro 8:29, 1 Ko 13:12, 15:49, 1 Ti 1:11 **3:18:** Ua Me Ini 16:7; 24:17; Rom 8:29; 1 Korin 13:12; 15:49; 1 Timoti 1:11 **4:1:** 2 Ko 3:6, 1 Ti 1:13 **4:1:** 2 Korin 3:6; 1 Timoti 1:13 **4:2:** 1 Ko 1:18, 2 Ko 2:17, 6:4, 6:7, 1 Te 2:3-5 **4:2:** 1 Korin 1:18; 2 Korin 2:17; 6:4; 6:7; 1 Tesalonika 2:3-5 **4:3:** 1 Ko 1:18, 2 Ko 2:15, 2 Te 2:10 **4:3:** 1 Korin 1:18; 2 Korin 2:15; 2 Tesalonika 2:10 **4:4:** Jo 1:18, 12:31, 12:45, 2 Ko 4:4, Ef 2:2, Fl 2:6, Kl 1:15, Hi 1:3 **4:4:** Jon 1:18; 12:31; 12:45; 1 Korin 9:19; Efesus 2:2; Filipai 2:6; Kolosi 1:15; Hibru 1:3 **4:5:** 1 Ko 1:9, 1:13, 1:19, 1:23, 2 Ko 1:24 **4:5:** 1 Korin 1:9; 1:13; 1:19; 1:23; 2 Korin 1:24

migirigiamin gin ghua egha ian ingangarir gumazibar iti.”⁶ Fomira God kamaghin migia ghaze, “Mitatemin aven, angazangarim otogh siragham.” Ezi Godin kamnangran angazangarim iza en navir averiabar ikia e gamizima, e Godin fozozir aghuiba iti. E Kraiss Iesusin guamin angazangarir kamin gara, egha e Godin angazangarim ko an gavgavim gifo.

⁷ E pura nguazir minir kinir gavgaviba puvatizibar min ami, ezi bizir bar aghuir kam en aven iti. Bizir kam kamaghin en aka, gavgavir bar ekiar kam, a Godin otifi, an en otivir puvati.⁸ Ezi dughiar mabar osimtizir aviriba e bativigha, e dikabirazir puvati. Ezi bizir aviriba en nighnizibar iza e gamima e okam nighnisi, da en nighniziba bar da apirizir puvati.⁹ Gumazamizir aviriba en apanibar itima, God e ataghizir puvati. Me e misogha pazava e gamua, egha bar e gasighasighizir puvati.¹⁰ E kamaghsua, e uan ovengamin inivafizir kaba, gumazamiziba Iesusin ikirimirir aghuim men akaghtima, me dar ganam. Kamaghin e zurara uan ovengamin inivafizibar, Iesusin ovevem men akakasi.¹¹ E kamaghin ifonge, e uan ovengamin inivafizir kaba, e gumazamiziba Iesusin ikirimirir aghuim men akaghtima, me dar ganam. Kamaghin e angamira ikia Iesusin ingangarim bangin, gumazamiziba e misozima, e dughiar aviribar atam ariaghiri.¹² Kamaghin, e ghaze, ovevem e bativasa amuvaira iti, eghti en arazir kam ia damuti, ia ikirimirir aghuarim iniam.

¹³ Gumazir mam Godin Duamin fozim an itima, a Godin Akinafarim kamaghin osiri, “Ki nighnizir gavgavim Godin ikia, egha kamaghin ki an gun migei.” Kamaghira, Godin Duam en aven ingara e gamima, e uaghan nighnizir gavgavim Godin ikia kamaghin an gun migei.¹⁴ E kamaghin fo, God, Ekiam Iesus gamizi, a ua mozim in dikavigha ikirimirir aghuarim ini. A uaghan e damighti, e Iesus ko ua dikavighi, a bar e ko ia sara inigh mangiti, e an boroghin ikiam.¹⁵ Bizir e bativir kaba bar, da ia bangin e batifi. God kamaghsua, arazir kamin an apangkuvim gumaza-

mizir aviriba bativ mangivira ikiam. Egh gumazamizir kaba a minabi mangivira iki, an ziam fam. Kamaghin bizir kaba e batifi.

Aposelba nighnizir gavgavim Kraissin ikia egha gavgavim ini

¹⁶ E ingangarir bar aghuir God amizir kam ginighnigha, kamaghin an ingangarir damuasa amirvazir puvati. E fo, en inivafizir azenan itiba, bar ikuvighasava amima, ezi en navir averiabar aven, e zurara dughiabar gumazamizir bar igiabar min otivaira iti.¹⁷ E fo, osimtiziba ko mizazir e datirighin ateriba, da osimtizir ekiaba puvati. Egh da dughiar otevimra ikiam. Egh da en akuraghti, e dabirabir bar aghuim Godin Nguibamin zurazurara a iniam. E fo, bizir aghuir e iniamin kaba, da bizir igharaziba bar dagh afraghti, osimtizir e datirighin aterir kaba, da pura bizibar min otivigham.¹⁸ E uan damazibar garir biziba, e dar gara dagh nighnizir puvati. Bizir e uan damazibar ganam koghambiba, e mighigha a dar gara dagh nighnisi. Bizir e uan damazibar gariba, da bar dughiar otevimra ikiam. Ezi bizir aghuir e uan damazibar ganam koghambiba, da bar zurara ikiam.

5

¹ E kamaghin fo, nguazimin purirpenir e datirighin aven itir kaba, da gin dipirighirigh ikuvigham, kar en inivafizimin ovevem. Eghti dughiar kam God dipenir igharazir aghuim e daningam, kar en inivafizir igiam. Dipenir kam, gumazitam an ingarizir puvati, God uabi an ingari. A Godin Nguibamin iki zurazurara ikivira ikiam.*² E datirighin nguazimin dipenir kamin ikia, egha navim bigha ara ikia uan dipenir Godin Nguibamin itim inigh, korotiamin min e anerughasa bar ifonge.³ E anerugh uan inivafizim avaragh, egh bibiamra ikian koghambiba.⁴ E nguazimin purirpenimin aven ikiavira ikia, osimtiziba atera navim bigha ara iti. Ezi da e gamima e uan inivafizir ghurir kam ataghiraghasava amir puvati. E inivafizir igiar aghuim a gisin aneghuasa ifonge, mati e korotiar igiam ghurim

4:6: Stt 1:3, Ais 9:2, 2 Ko 3:18, 1 Pi 2:9, 2 Pi 1:19 4:6: Jenesis 1:3; Aisaia 9:2; 2 Korin 3:18; 1 Pita 2:9; 2 Pita 1:19 4:7: 1 Ko 2:5, 2 Ko 5:1, 12:9 4:7: 1 Korin 2:5; 2 Korin 5:1; 12:9 4:8: 2 Ko 1:8, 7:5 4:8: 2 Korin 1:8; 7:5 4:10: Ro 8:17, 1 Ko 15:31, Fl 3:10, 1 Pi 4:13 4:10: Rom 8:17; 1 Korin 15:31; Filipai 3:10; 1 Pita 4:13 4:11: Ro 8:36, 1 Ko 15:31, 15:49 4:11: Rom 8:36; 1 Korin 15:31; 15:49 4:13: Sng 116:10, Ro 1:12, 2 Pi 1:1 4:13: Onger Akaba 116:10; Rom 1:12; 2 Pita 1:1 4:14: Ro 8:11, 1 Ko 6:14 4:14: Rom 8:11; 1 Korin 6:14 4:15: 1 Ko 3:21, 2 Ko 1:3-6, Kl 1:24, 2 Ti 2:10 4:15: 1 Korin 3:21; 2 Korin 1:3-6; Kolosi 1:24; 2 Timoti 2:10 4:16: Ro 7:22, Ef 3:16, Kl 3:10, 1 Pi 3:4 4:16: Rom 7:22; Efesus 3:16; Kolosi 3:10; 1 Pita 3:4 4:17: Mt 5:12, Ro 8:17-18, 1 Pi 1:6 4:17: Matyu 5:12; Rom 8:17-18; 1 Pita 1:6 4:18: Ro 8:24, 2 Ko 5:7, Kl 1:16, Hi 11:1-3 4:18: Rom 8:24; 2 Korin 5:7; Kolosi 1:16; Hibiru 11:1-3 5:1: 2 Ko 4:7, 2 Pi 1:13-14 5:1: 2 Korin 4:7; 2 Pita 1:13-14 * 5:1: Purirpenir nguazimin itir kamnang, kar inivafizir e nguazir kamin inizibar akar isin zuim. Ezi dipenir igharazir mam, kar e Godin Nguibamin iniamin inivafizir igharagha garir bar igiaba. 5:2: Ro 8:23 5:2: Rom 8:23 5:4: 1 Ko 15:53-54 5:4: 1 Korin 15:53-54

gisin anerughtima, anagapazagh ganganir bar aghuim damuam. Tuavir kamin en inivafizir ovengamim, a ua raghirigh, inivafizir angamira ikivira ikiamimin otogham. ⁵ God uabi e akirigha angamira itir ikirimirir kam e ganingi, egha uan Duam e ganingi. God bizir bar aghuir maba e daningasa, egha faragha uan Duam e ganingi. Ezi e Godin Duam inigha givagha bar fo, e bizir aghuir igharaziba uaghan da iniam.

⁶ Kamaghin e bizir kam ginighnigha tu-ivigha gavgavighavira iti. E fo, e inivafizir kam sara ikiva, Ekiam ko an Nguibamin ikian kogham. ⁷ Bizir e gariba, e dagh nighnigha, dar gin zuir puvati. E pura nighnizir gavgavim Ekiamin ikia, egha an gin zui. ⁸ Ezi ki mikemegha gifa, e uan navibir suigha ikia, egha atiatir puvati. E inivafizir ghurir kam ategh mangi Ekiam ko iki an Nguibamin ikiasa bar ifonge. Eghti an Nguibar a itim, guizbangira en nguibamin min ikiam. ⁹ Egha e nguibar manamin iti, an en nguibam, o Godin Nguibam, e zurara kamaghin bar ifonge, e arazir aghuir Ekiam ifongezibar amuam. ¹⁰ Guizbangira, e bar moghira Kraisin kotin otivighti, an en araziba tuisigham. Dughiar e nguazimin inivafizimin aven itim, e arazir aghuibagh ami, o arazir kurabagh ami, eghti kotiamin dughiam e bar vaghvagh uan arazir amiz-ibar ivezim iniam.

E gumazamizibar akurvaghti, me Godin namakabar otivam

¹¹ Egha e Ekiamin atiatiaava an apengan iti. Kamaghin, gumazamiziba nighnizir gavgavim Godin ikiasa, e men nighniziba fa me gakaghorl. God guizbangira bar en nighniziba ko arazibagh fo. Ki uaghan kamaghin nighnisi, ia en araziba tuisigha fo, e ingangarir aghuim gami. ¹² E ua nigeir akar kam, e ian aghariba apirti, ia en ziaba fi suam, e gumazir aghuiba, e kamaghin nighnizir puvati. Ia fo, marazi pura gumazamizibar ziar ekiaba itiba bagha bar akongegha, men navimin aven otivir araziba bagh nighnizir puvati. Ezi e kamaghsua,

ia gumazir kabar akaba ikarvaghamin fofozim iki. Bizir kamin e ia bagha osiri, eghti ia en arazir aghuiba bagh bar akongegham. ¹³ Guizbangira, marazi ghaze, en araziba ko en nighniziba ti gumazir onganibar min iti. Puvati, kar e guizbangira Godin ingangarim gami. E nighnizir aghuarim ikiva, egh ian akurvaghsi kamaghin damuam. ¹⁴ E deragha nighnigha fo, gumazir mam bar e bagha areme. Ezi tuavir kam mati, e bar moghirama ovegha gifa. Kamaghin Kraiss e gifongezir arazim, en naviba fa e abirima, e an ingangarim gami. ¹⁵ Gumazir kam kamaghin ifonge, e gumazamizir angamira itiba uarira uari bagh ikian kogham. E gumazir e bagha ovegha ua dikavizim baghvira ikiam. Kamakin, a bar moghira e bagha ovegha.

¹⁶ Kamaghin amizi, e datirighin ua navir ghurimin arazimin gin ghua gumazamizibar araziba tuisizir puvati. Guizbangira, e faragha navir ghurimin arazimin gin ghua Kraisin araziba tuisiki. Egha datirighin ua kamaghin amir puvati. ¹⁷ Gumazim o amizim Kraiss ko poroghti, God a damighti, a bar igiamin otogham. Eghti bizir ghurim bar givaghti, bizir bar igiam otogham.

¹⁸ Bizir kaba bar, God dagh amima, da e batifi. E fomira an apanibar min iti, ezi Kraisin ingangarimin an e gamizi, e datirighin an namakabar otifi. Egha a uaghan, ingangarir kam e ganingi, eghti e an apanir igharazibar amighti, me an namakabar otivam. ¹⁹ En migirigiam kamakin: God, Kraisin ingangarimin tuavimin, a nguazimin itir gumazamiziba bar me gamima, me Godin apanim gamir arazim ataghiragha an namakabar min otifi. Egha men arazir kurar me amiziba, a ua dagh nighnizir puvati. Egha e ingangarir kam e ganiga ghaze, ia akam nan apanibav kinighti, me oregh nan namakabar otivigham. ²⁰ Kar e Kraisin abuir gumazamizibar otivigha, mati God uabi uan dimdiam ia ganingizi moghin, e akar kam ia mikiri. Kamaghin, e Kraisin danganim isa, ia gakaghora ghaze, ia Godin apanim gamir araziba ategh an namakabar otifigh.

5:5: Ro 8:16, 8:23, 2 Ko 1:22, Ef 1:14, 2:10 5:5: Rom 8:16; 8:23; 2 Korin 1:22; Efesus 1:14; 2:10 5:6: Hi 11:13-16
 5:6: Hibru 11:13-16 5:7: Ro 8:24-25, 1 Ko 13:12, 2 Ko 4:18, Hi 11:1 5:7: Rom 8:24-25; 1 Korin 13:12; 2 Korin 4:18; Hibru 11:1 5:8: Fl 1:23 5:8: Filipai 1:23 5:9: Kl 1:10, 1 Te 4:1 5:9: Kolosi 1:10; 1 Tesalonika 4:1
 5:10: Sav 12:14, Ro 2:16, 14:10, Ga 6:7, Kl 3:24-25, MAA 22:12 5:10: Fofozir Gumazim 12:14; Rom 2:16; 14:10; Galesia 6:7; Kolosi 3:24-25; Akar Mogomem 22:12 5:11: 2 Ko 4:2, Hi 10:31, Ju 23 5:11: 2 Korin 4:2; Hibru 10:31; Jut 1:23
 5:12: 2 Ko 1:14, 3:1 5:12: 2 Korin 1:14; 3:1 5:14: Ro 5:15 5:14: Rom 5:15 5:15: Ro 14:7-8, 1 Ko 6:19, Ga 2:20, 1 Te 5:10, 1 Ti 2:6, 1 Pi 4:2 5:15: Rom 14:7-8; 1 Korin 6:19; Galesia 2:20; 1 Tesalonika 5:10; 1 Timoti 2:6; 1 Pita 4:2
 5:16: Jo 6:63, 15:14, Fl 3:7-8, Kl 3:11 5:16: Jon 6:63; Filipai 3:7-8; Kolosi 3:11 5:17: Ais 43:18, Ro 8:1, 8:9-10, Ga 5:6, 6:15, Ef 2:15, MAA 21:5 5:17: Aisaia 43:18; Rom 8:1; 8:9-10; Galesia 5:6; 6:15; Efesus 2:15; Akar Mogomem 21:5
 5:18: Ro 5:10, Ef 2:16, Kl 1:20, 1 Jo 2:2 5:18: Rom 5:10; Efesus 2:16; Kolosi 1:20; 1 Jon 2:2 5:19: Ro 3:23-25, Kl 1:19-20 5:19: Rom 3:23-25; Kolosi 1:19-20 5:20: 2 Ko 3:6, 6:1, Ef 6:20 5:20: 2 Korin 3:6; 6:1; Efesus 6:20
 5:21: Ais 53:6-12, Jo 8:46, Ro 5:19, 1 Ko 1:30, Ga 3:13, Fl 3:9, Hi 4:14-15, 1 Pi 2:22-24, 1 Jo 3:5 5:21: Aisaia 53:6-12; Jon 8:46; Rom 5:19; 1 Korin 1:30; Galesia 3:13; Filipai 3:9; Hibru 4:14-15; 1 Pita 2:22-24; 1 Jon 3:5

21 Krais uabi arazir kuratam gamizir puvati. Ezi God kamaghsua, e Krais ko porogh, an gavgavimîn e Godin damazimîn gumazamizir aghuubar otivam. Kamaghîn, God en akurvaghasa en arazir kuraba bar Krais gisin da ariki, ezi Krais mati uaghan gumazir arazir kurabagh amir mamîn min oto.

6

Aposelba uan ingangarim gamua osimtizir aviriba ateri

¹ God ko ingara pamten ia gakaghora ghaze, ia gumazamizir Godin apangkuvim iniziba, ia aneteghti a pura bizimîn min otivan marki. ² God kamaghîn migei, "Dughiar ki ian kuarkuvigha atizim, an otozi, ki ian dimdiam barasi. Dughiar ki ian akurvaghasa atizir kam, an otozi, ki ian akura." Ia oragh! Ki ian kuarkuvighamin dughiam datirighîn otos. Ezi uaghan ki ian akurvaghamin dughiam datirighîn otos!

³ Gumazitam o amizitam migirigiar kuratam e amir ingangarim damuan e aghuagha, kamaghîn en arazir e amiba bar, e gumazitam o amizitam gamizi a uan dagarim asegha irizir puvati. ⁴ E Godin ingangarim gumazibar ikia, kamaghîn zurara uan arazir aghuiba gumazamizibar akakasi. E men aghariba apira me migeima me kamaghîn fo: Osimtizir e bativiba, ko bizir me bar pazava e gamiba, ko bizir e gasighasiziba, e dar tuivigha gavgavighavira iti. ⁵ Me e misogha e isa kalabusin e arisi. Apanir aviriba e akumakua niginir dafam gamua en atari. Ezi e puvira ingara deragha akuir puvatighava, mitiriabara iti. ⁶ E arazir Godin damazimîn zuezibagh amua, guizîn akamin fozozimîn suira. E akamadariba ikarvagha bemiram atarir puvati. E arazir aghuubar gumazamizibagh ami. E Godin Duamin gavgavim iti. E igharaz darazigh ifongezir arazim guizbangiram a gami. E arazir kabagh amua kamaghîn ian aka, e guizbangira Godin ingangarim gumazamiziba. ⁷ E guizîn akam akura, egha Godin gavgavimîn uan ingangarim gami. E Godin arazir aghuimîn suira, mati inogovimîn bizibar min, e uan agharir kiriam ko guvimîn dar suigha, Godin ingangarim bagha misosi.

⁸ Gumazamizir maba en ziaba fe. Ezi igharaziba en zibagh asighasisi. Ezi marazi girakirangin e migia e gasighasisi, ezi igharaziba en gun uan namakabav gia ghaze, e arazir aghuibagh ami. Gumazamizir maba ghaze, e gumazir ifariba. Kamaghîn puvati, e gumazir guizîn akabav geiba. ⁹ Marazi en gara, mati me e gifozir puvati. Ezi guizbangira, gumazamiziba bar moghiram e gifos. Marazi en gara ghaze, dughiar aviriba e atam ovei. Ezi guizbangira, e angamira ikiavira iti. Marazi en gara ghaze, God uam e akirmighasa mizazir ekiar kam e ganidi. Ezi guizbangira, e aremezir puvati. ¹⁰ Marazi en gara ghaze, e bar oseme. Ezi guizbangira, e zurara bar akuegha iti. Marazi en gara ghaze, e onganarazibar min iti. Ezi guizbangira, e gumazamizir aviribar akurvazima, me Godin Duamin amodoghîn, bizir aghuir aviriba bar zifa. Marazi en gara ghaze, e biziba puvatizi moghin pura iti. Ezi guizbangira, e Godin Duamin amodoghîn, e biziba bar avirasemegha iti.

¹¹ Ia, Korinîn itir Kraisin adarasi, e azenara bighivira ia mikimasa. E guizbangira uan naviba kuighava da isa ia ganidi. ¹² E uan navibar kuazi pu. Puvati. E ia bagha bar ifonge. Ezi ia uari uan navibar kumi. Ezi navir vamiran itir arazir kam, en tongin itir puvati. ¹³ Ki datirighîn mati Afeziam uan boribav gei moghin, ki ia migei. Ia arazir e amibar min, uaghan uan naviba kuighava da isi e daningam.

E Godin Dipenimîn min iti

¹⁴ Kraisin adarazir azenan itir gumazamiziba, men araziba bar ighara. Kamaghîn amizi, ia me ko porogh me ko ingangaribar amuan marki. Ki ian azai, Godin arazir aghuim ko arazir kuram ti manmaghin uaning ko porogh uaning ko ingaram? Eghti angazangarim ko mitatem manmagh uaning inigh ikiam? Bar puvatigham. ¹⁵ Krais ko Satan, aning ti navir vamiran iti, o? O, gumazamizir nighnizir gavgavim ititam, ko gumazamizir nighnizir gavgavim puvatizitam, aning manmaghin nighnizir vamira ikiam? Bar puvati. ¹⁶ Manmaghsu, e Godin Dipenim ko marvir guabar dipeniba isafuragham? God fomira kamaghîn migei, "Ki me ko iki, egh men

6:1: 1 Ko 3:9, 2 Ko 5:20, Hi 12:15 6:2: Ais 49:8, Lu 4:19-21 6:2: Aisaia 49:8; Luk 4:19-21 6:3: Ro 14:13, 1 Ko 9:12, 10:32 6:3: Rom 14:13; 1 Korin 9:12; 10:32 6:4: 2 Ko 4:2 6:4: 2 Korin 4:2 6:5: Ap 16:23, 2 Ko 11:23-27 6:5: Aposel 16:23; 2 Korin 11:23-27 6:6: 1 Ti 4:12 6:6: 1 Timoti 4:12 6:7: 1 Ko 2:4, 2 Ko 10:4, Ef 6:11-13, 2 Ti 4:7 6:7: 1 Korin 2:4; 2 Korin 10:4; Efesus 6:11-13; 2 Timoti 4:7 6:9: Sng 118:18, 1 Ko 4:9, 2 Ko 4:2, 4:9-10 6:9: Onger Akaba 118:18; 1 Korin 4:9; 2 Korin 4:2; 4:9-10 6:10: 2 Ko 7:4, Fl 2:17, Kl 1:24 6:10: 2 Korin 7:4; Filipai 2:17; Kolosi 1:24 6:13: 1 Ko 4:14 6:13: 1 Korin 4:14 6:14: Lo 7:2-3, 1 Sml 5:2-3, 1 Ko 5:9, Ef 5:7, 5:11 6:14: Godin Araziba 7:2-3; 1 Korin 5:9; Efesus 5:7; 5:11 6:16: Wkp 26:12, Ese 37:27, 1 Ko 3:16, 6:19 6:16: Ofa Gami 26:12; Esekial 37:27; 1 Korin 3:16; 6:19

tongin daruam. Eghti me nan gumazamizibar min ikiti, ki men Godin ikiam.” Kamaghin amizi, ia fo, e uari Godin zurara itimin dabirabir Dipenim.

¹⁷⁻¹⁸ Ezi Ekiam ua kamaghin migei, “Ia me ategh, mangi danganir igharazitamin iki. Egh ia bar deraghvira uari bagh gan, ia ua bizir Godin damazimin zuezir puvatizitam uam an suighan marki. Ki uabi ia inigh, ian Afeziamin min ikiti, ia nan boribar min ikiam.’ Ekiair Gavgavir Ekiam Itim kamaghin migei.”

7

¹ Nan namakar aghuiba, Godin e bagha inabazi itir bizir kaba e da inigha gifa. Kamaghin, e inivafizim ko duam gami aning mizezir biziba, bar da batuegh, Godin damazimin bar zuegham. Egh e Godin atiating an apengan ikiam. Egh uari isi bar God danigh, egh Godin arazir zuezim zuraram an gin mangam.

Korinba navibagh irazima Pol bar akonge

² Ia uan naviba kuighiva, da isi e daning. E arazir kuratamin gumazitam o amizitam gamizir puvati. Egha e gumazitam o amizitam pazava a gamizir puvati. Egha e gumazitam o amizitam gifaragha an bizitam pura a inizir puvati. ³ Ki akatam ia gasa migirigiar kam ia migeir puvati. Ia fo, ki fomira mikeme, e uan naviba bar ia ganigha bar ia gifueghivira ikiam. Egh e ovengam, o e angamira ikivira ikiam, arazir kam kamaghira ikiam. ⁴ Ki kamagh fogha bizitam modozir puvati. Ki bighivira ia mikimam, nan navim bar amiraghiri, ki ia bagha bar akonge. Osimtiziba guizbangira e batifi, ezi da pura biziba. E ia ginighnisi, ezi bizir kam e gamizi, en naviba ia bagha bar akueghavira iti.

⁵ E ghua Masedonian itir dughiam, e avughsasa amuava avenge. Nguibar kamin osimtizir avirir maba zurara e isi. Gumazamiziba akabar, e uari batogha uariv gei. Ezi atiatir nighniziba, en navir averiabar aven iti. ⁶ Gumazamizir osimtiziba men naviba abinigha itiba, God men girakirangin tuiava navir amirizim me ganidi. Egha a Taitus amadzima, a uam e bagha izezima, en navir averiaba bar dera. ⁷ Taitus ua izezir arazir kamra, God e gamizi en naviba derazir puvati. Ia faragha Taitus gamizi an navim ian dera, egha a ian arazir kamin gun e geghani. Ian arazir kamin God uaghan en

navibagh amizi da dera. Taitus kamaghin e migia ghaze, ia nan ganasa bar ifongegha, ararer kam ian navir averiabar iti. Egha ia na ko navir vamiran ikiasa bar puvira nighnisi. Ezi kamaghin ki bar guizbangira bar akonge.

⁸ Ki fo akinafarir ki ia bagha osirizim ia gamizi, ian naviba oseme. Ezi ki uabi bizir kam mighigha a ginighnizir puvati. Ki guizbangira faragha bizir kam ginighnigha ian apangkufi, egha datirighin puvati. Akinafarir ki ia bagha osirizir kam ia gamizi, ia osemegha aghumsiki. Ezi arazir kam bar dughiar otevimram iti. ⁹ Ezi ki datirighin bar akonge. Ki fo, ia oseme, ezi ki bizir kam bagha bar akongezir puvati. Ki fo, ian osimtizim ko aghumsizim ia gamizi, ia uan navibagh ira, ezi ki bizir kam bagha bar akonge. Ki fo, God uabi ia gamizi, ian naviba oseme aghumsiki. Ezi en migirigiar kataba bar ian navibagh asighasighizir puvati. ¹⁰ E fo, Godin otivir osimtiziba ko aghumsizir araziba, da gumazamizibagh amima, me uan navibagh iraghira. Arazir kamin God uam en akura. Kamaghin, e arazir kam bagh uan navibagh isin nighnizir aviribara amuan markiam. Ezi nguazir kamin osimtiziba ko aghumsizir araziba, da gumazamizibagh amima ovevem otifi. ¹¹ Ia kamaghin deragh nighnigh. God ia ganingizir osimtizir kam, bizir bar aghuir igharagha garibar ia gami. Bizir kamin God ia gamizi ia uari, uari bagha uan osimtizim deravira bighivira mikimasa ia ifonge. Ezi God ian naviba fezi, ia gumazir arazir kuram gamizimin atari. Ezi a ia gamizi, ia an atiatingi. Ia datirighin mighigha e ginighnigha, gumazir arazir kuram gamizimin arazim akirasa pamten ingari. Arazir ia migirigiar kam akirasava amiba, kamaghin akagha ghaze, ia Godin damazimin osimtizitam itir puvati.

¹² Ki akinafarir kam ia bagha an osira, egha arazir kuram gamizir gumazim ginighnigha an osirizir puvati. Egha gumazir igharazir pazava a gamim, ki uaghan a ginighnighizir pu. Bar puvati. Ki kamaghin ifonge, ian arazir aghuim azenim girighti, ia Godin damazimin deragh fogh suam, ia bar na gifonge. Bizir kam bagha ki akinafarir kam osiri.

¹³ Ezi datirighin ian arazir kam e gamizi, en navir averiaba amiraghavira iti. En naviba amiraghavirigh iti, e bar akonge. Ia Taitusin akuragha an osimtiziba agivazi, an

6:17-18: 2 Samuel 7:14; 1 Eghaghaniba 17:13; Aisaia 43:6; 52:11; Jeremaia 31:9; Esekiel 20:34; 2 Korin 7:1; Akar Mogomem 1:8; 18:4; 21:7 **7:1:** 2 Ko 6:17-18, 1 Jo 3:3 **7:1:** 2 Korin 6:17-18; 1 Jon 3:3 **7:2:** Ap 20:33, 2 Ko 12:17 **7:2:** Aposel 20:33; 2 Korin 12:17 **7:3:** 2 Ko 6:11-12 **7:3:** 2 Korin 6:11-12 **7:5:** 2 Ko 2:13 **7:5:** 2 Korin 2:13 **7:6:** 2 Ko 1:3-4, 2:13 **7:6:** 2 Korin 1:3-4; 2:13 **7:8:** 2 Ko 2:4 **7:8:** 2 Korin 2:4 **7:10:** 2 Sml 12:13, Snd 17:22, Mt 26:75, 27:3-5, Hi 12:16-17 **7:10:** 2 Samuel 12:13; Aghuzir Akaba 17:22; Matyu 26:75; 27:3-5; Hibru 12:16-17

navim amira. Ezi bizir kamin e guizbangira bar akonge. ¹⁴ Ki faragha ian arazir aghuubar gun Taitusin migia ian ziaba fe. Egha uan migirigiari kamin aghumsizim inizir pu. Puvati. Akar e ian arazir aghuubar gun mikemeziba, da guizbangira. Kamaghin datirighin Taitus fo, e ian ziaba fer migirigiaba, da bar guizbangira. ¹⁵ Taitus ia bagha izezir dughiamin, ia atiatia nigha, a inigha, bar an migirigiabar mirara ghue. A ian arazir kam ginighnighavira ikia bar ian apangkuvigha navim ia bagha ikiavira iti. ¹⁶ Ki datirighin bar fogha ghaze, ia arazir aghuubara damuam. Kamaghin ki bar akonge.

Korinba, Judian itir Kraisin adarazir akurvaghasa dagiaba arisi

8

(Sapta 8–9)

*Kraisin adarasi, Judian itir Kraisin
adarazi bagha dagiaba arisi*

¹ Nan adarasi, e kamaghin ia mikimasa, God Masedonian Provinsin itir siosba bar men apangkuvigha men akurvasi. ² Osimtizir ekiam me batozi, dughiar kamin me biziba bar puvasi. Ezi God me gamizi, me bar akuegha, Kraisin adarazigh nighnigha, men akurvaghasa dagiar bar aviriba arizima da bar izifa. ³ Ki deravira kamaghin ia mikimasa, me uari uan ifongiamin gin ghua dagiar kaba aningi. Bizir me daningamin me itiba, me da aniga, dagh isin bar aviriba aningi. ⁴ Me pamten e gaghora e migia ghaze, e men amamangatighi, me Godin apangkuvir arazim inigh, siosin igharaziba ko ingariva Judian itir Godin gumazamizbar akurvaghama. ⁵ E kamaghin nighnisi, me dagiataba aningam. Ezi men arazir aghuim, en nighnizi moghin, bar a gafira. Me uari isa God bar a ganiga, God ifongezir arazimin gin ghua uaghan uari isa bar e ganingi.

⁶ Taitus faragha Godin apangkuvir arazimin gin ghua ingangarir aghuir kam ian tongin a gami. Kamaghin amizi, e anemadi, eghti a uamategh mangi, uan ingangarir nam bar anevivaghama. ⁷ Bizir ia amiba bar, da guizbangira bar dera. Ia nighnizir gavgavim Godin ikia, deraviram an gun migei. Egha ia fofozir ekiam ikia, Godin ingangarim damuasa bar moghira ifonge. Egha ia uaghan e bagha bar ifonge. Kamaghira, datirighin ia apangkuvir arazimin gin mangiva a gisin

arazir bar aghuir kam isafuragh ingangarir kam damu.

⁸ Ia nan akar kamin girara mangasa ki akar gavgavim ia ganidir puvasi. Ki kamaghin nighnigha ia migei, gumazamizir igharaziba ingangarir kam damuasa naviba me dikafi. Eghti ia damuamin arazir manatamin, ki dar ganiva da tuisigh deragh dagh fogham, ia igharaz darazigh ifongezir arazim a guizbangirama otifi, o puvasi? ⁹ Ia fo, en Ekiam Kraisi Iesus, en apangkuvir arazim bar ekefe. A Godin Nguibamin bizir aghuir bar aviriba ikia, egha ia bangin nguazir kamin izegha onganarazimin min iti. A ian akuraghti, ia bizir aviriba iniasa, kamaghin a biziba puvasitizir gumazimin min oto.

¹⁰ Ki datirighin ia dagiaba arizir ingangarir kamin uan nighnizim ia daningasa. Ia azenir givazimin ingangarir kam gamizi a dikafi. Egha ia ingangarir kam damuasa bar ifonge. ¹¹ Egha ia datirighin ingangarir amir kam, ia gavgavigh anegifagh! Ia faragha ingangarir kam damuamin ifongiam iti moghin, ia zuamira a damigh anegifagh. Ia itir bizibar amodoghin, ia ingar mangi otogh. ¹² Gumazitam o amizitam bizibar aningsi bar ifueghti, God da inisi bar akuegham. God bizir gumazamiziba vaghvaha ikiava anidibagh nighnigha, egha bizir me anidiba isi. A gumazamizir biziba puvasitizibagh nighnigha men araziba tuisizir puvasi.

¹³⁻¹⁴ Ki ia osimtizir ekiam aterti, igharaz darazi deravira ikiasa, ki migeir puvasi. Ki e arazir magh garibara e vaghvagh uarir amuasa, ki ifonge. Ia datirighin dughiar kamin bizir aviriba iti, ia biziba otevezir gumazamizibar akuragh. Eghti gin ia bizibar oteveghti, me bizir avirir me itibar ian akurvaghama. Kamaghin, ia bar arazir vabara damuva, ia deravira ikiam. ¹⁵ Mati Godin Akinafarim mikeme, “Gumazamizir dagher aviriba iniziba, men mineba izevezir puvasi. Ezi gumazamizir dagher aviriba inizir puvasitiziba, men dagheba otevezir puvasi.”

*Pol gumaziba amangizima me Korinin
ghue*

¹⁶ God Taitusin navim fezima, an e ko nighnizir vamirama amua, uaghan ian akurvaghasa bar akonge. Kamaghin e God minabi. ¹⁷ E ua ia bagh mangasava an azangisisi, a mangasa bar ifonge. Egha a uaghan ingangarir kam damuasa bar ifonge. Kamaghin amizi, a uabi ifueghava, ia bagha ghu. ¹⁸ Ezi e uaghan Kraisin adarazir mav amadazima, a Taitus

7:15: 2 Ko 2:9 7:15: 2 Korin 2:9 8:1: Rom 15:26

12:13, 16:1-2, 2 Ko 9:8 8:7: 1 Korin 1:5; 16:1-2; 2 Korin 9:8

9:58; Filipai 2:6-7

8:12: Mk 12:43, Lu 21:3

8:12: Mak 12:43; Luk 21:3

8:4: 2 Ko 9:1-2

8:4: 2 Korin 9:1-2

8:7: 1 Ko 1:5,

8:9: Mt 8:20, Lu 9:58, Fl 2:6-7

8:9: Matyu 8:20; Luk

9:58; Filipai 2:6-7

8:12: Mk 12:43, Lu 21:3

8:12: Mak 12:43; Luk 21:3

8:13-14: 2 Korin 9:12-13

8:15: Kis

16:18

8:15: Ua Me Ini 16:18

ko mar zui. Gumazir kam siosba bar dar Akar Aghuim akura, egha ziam iti. ¹⁹ Ezi bizir kamra puvati. A en gin daru apangkuvim itir ingangarir kam damuasa, Siosba anemisevegha ghaze, an en akuragh dagiaba arigham. E kamaghsua, e ingangarir kamın Ekiamin ziam fiti, gumazamiziba uaghan fogham, en naviba ingangarir kam damuasa dikavima e a gami. Bizir kamning bagha, e ingangarir kam gami. ²⁰ Bizir ekiar gumazamiziba aningizi e garim, tav a bagh akar kuratam e gasan e aghua. Kamaghın, e Kraisin adarazir kav inizi a gan ko izi. ²¹ E arazir aghuibara damuasa. Egh e arazir aghuir kam Godin damazimra a damuan aghua. Puvati, e uaghan gumazamizibar damazibar dar amuam.

²² Ezi e Kraisin adarazir gumazir igharazir mam uaghan anemadazima, an aning ko zui. E dughiar aviribar ingangarir guar aviriba a ganiga an garima, a gavgavigha deragha dagh ami. A bar fo, ia bar arazir aghuibara damuam. Kamaghın datirighın a ingangarir kam damuasa bar ifonge.* ²³ Ia Taitus gifogha gifa, a nan rooram ko na ko ingarir gumazim, e ian akurvasi. Ezi en aveghbuar kamning, ia kamaghın aning gifo, aning siosbar ingangarir gumazimningın ikia, aningın ingangarimın aning Kraisin ziam fe. ²⁴ Ia arazir bar aghuibar gumazir kabar amu. Eghti ian arazir kam siosbar gumazamizibar akaghti, me fogh suam, ia guizbangira igharaz darazigh ifonge. Egh me fogham, e faragha me migia ian ziam fe, ezi akar kam, a guizbangira, e pura migeir puvati.

9

Korinba dagiaba Godin gumazamizibar akurvaghsi dar aningam

¹ Ia dagiar e Godin gumazamizir Judian itibar akurvaghasa arighizibagh fogha gifa. Kamaghın amizi, ki akar ruaritam bizir kam bagh an osiran kogham. ² Ki fogha gifa, ia igharaz darazir akurvaghasa ian naviba dikavigha gifa. Ezi ki zurara ian ziaba Masedonian gumazamizibar damazibar da fe. Ki kamaghın me migei, "Azenir gıvazim Akaiaba ingangarir kam damuasa biziba akirigha gifa." Egha

me orazi ia dagiaba aningasa bar ifonge, ezi bizir kam Masedonian aviribar naviba fema me uaghan dagiabar aningasa. ³ Ezi nan migirigiar ki ian ziaba fer kaba, pura bizimın mın otivan, ki kamaghın aghua. Ki kamaghın ifonge, ia dagiaba arighiva, egh ki mikemezi moghın, ia da me daningsivira ia gan iki. Ki bizir kam ginighnigha, aveghbuar kaba amangizi, me ia bagha izi. ⁴ Ki guizbangira nighnizir gavgavim kamaghın iti, ia dagiabar aningasa da arigha mizuai iti. Nan nighnizim Masedonian gumazitaba na ko izi ganti, ia dagiaba arighan koghti, ki bizir kamın aghumsizim inigham. Eghti ia uaghan bar aghumsigham. ⁵ Kamaghın ki ghaze, ki gumazir kaba amadaghti me faragh izi ian ganıva, ian akuragh dagiar ia daningasa akam akiriziba, dar akirigh da amadaghti da mangam. Eghti ki izamin dughiamın, gumaziba ian ganti, ia bar akuegh dagiar kabar aningam. Egh me kamaghın nighnighan kogham, e men dagiaba okımasa me gifari. Puvati.

⁶ Ia deragh bizir kam ginighnigh. Gumazim dagher bofera oparigh, a bar bofera iniam. Eghti gumazim dagher aviriba oparigh, a dagher bar aviriba iniam. ⁷ Kamagh amizi, ia bar vaghvagh derivira faragh nighnigh, egh bizir ia aningasa ifongezim faragha a gifogh. Gumazitam o amizitam uan bizitam aningsi osemegh suam, me bizibara aningasa puviram e gaghora e abiri. Gumazamizir bar akuegha uan ifongiamın gin ghua biziba anıdiba, God bar me gifonge. ⁸ God bizir aghuir guar aviriba ia daningamin gavgavim iti, eghti ia bizir aghuir bar aviriba ikiam. Egh ia zurazurara biziba bar izivaghham. Eghti ia ingangarir aghuiba bar dar amusi, bizir bar aviriba ia bagh izivagh ikiam. ⁹ Godin Akinafarim arazir kam migia ghaze, "Gumazamizir bizir aviriba isa onganarizibagh anıdiba, me mati gumazamiziba dagher oviziba oparasa pura tintinibar nguazim mikiri. Ezi men arazir aghuir kam gıvaghan kogham, a ikivira ikiam." ¹⁰ God dagher oviziba gumazamizibagh anıdima me uan azenibar da opari. Egha dagher guar bar aviriba isa gumazamiziba bar me ganıdima, me da api. Kamaghira God biziba uaghan ia daningti, ia bar izivaghham. Kamaghira ia Godin gumazamizir igharaziba men akurvaghham.

8:21: Snd 3:4, Ro 12:17, Fl 4:8, 1 Pi 2:12 **8:21:** Aghuzir Akaba 3:4; Rom 12:17; Filipai 4:8; 1 Pita 2:12 * **8:22:** E aveghbuar, Taitus ko Korinın mangasava amir kamningın ziamning, e deragha aning gifozir puvati. Pol ves 18 ko 20ın mavin gun mikeme. Egha igharazitav Pol ves 22ın an gun mikeme. **8:24:** 2 Ko 7:13-14, 8:1-7 **8:24:** 2 Korin 7:13-14; 8:1-7 **9:1:** 2 Ko 8:1-7 **9:1:** 2 Korin 8:1-7 **9:6:** Snd 11:24, 22:9, Ro 12:8, Ga 6:7-9 **9:6:** Aghuzir Akaba 11:24; 22:9; Rom 12:8; Galesia 6:7-9 **9:7:** Lo 15:7, Snd 11:25, Ro 12:8 **9:7:** Godin Araziba 15:7; Aghuzir Akaba 11:25; Rom 12:8 **9:8:** Snd 28:27, Fl 4:19 **9:8:** Aghuzir Akaba 28:27; Filipai 4:19 **9:9:** Sng 112:9 **9:9:** Onger Akaba 112:9 **9:10:** Ais 55:10, Hos 10:12, Mt 6:1 **9:10:** Aisaia 55:10; Hosea 10:12; Matyu 6:1 **9:11:** 2 Ko 1:11, 4:15 **9:11:** 2 Korin 1:11; 4:15

Eghti ian arazir aghuiba otiv mangivira iki, mati gumazim dagher oviziba oparizi dar dagheba otiva ghuavira iti. ¹¹ God zurara bizir bar aviriba ia daningti, ia bizir aviriba igharaz darazi daningamin tuavim ikiam. Eghti en ingangarimin, ia me daningamin bizir kaba, me damighti, me God bar a minabagham.

¹² Kamagh amizi, ingangarir ia amir kam Godin gumazamizibar akuraghti, me uam bizibar oteveghan kogham. Egh uaghan ingangarir kam gumazamizibar amighti, me God bar a minabagham. ¹³ Ingangarir ia amua men akurvazir kam, a ian arazir aghuim bar azenaram anakagham. Eghti me fogh suam, ia Kraisin Akar Aghuim guizin a inigha, deraghavira an akamin gin zui. Eghti me bizir avirir ia me ganingiziba, ko bizir ia gumazamizir igharazibagh aningiziba uaghan dar gan, egh Godin ziam fam. ¹⁴ Egh me kamaghin fogham, Godin apangkuvim guizbangira bar ia gizifa. Kamaghin, me bar ia gifuegh, God bar deravira ia damusi, me ia bagh Godin azangsigham. ¹⁵ Bizir aghuir God e ganingizim, a guizbangira bar ekefe, ezi e a mikimamin akabagh asa. E pura bizir ekiar kam bagh God minamam!

**Gumazir maba akar kuramin
Pol mikemegha, Korinbagh
amizi,
me Polin oseme.
Ezi Pol men nighniziba ua dar
kiri**

10

(Sapta 10–13)

Pol gumazir an ingangarim abinasava amibar akaba ikarvasi

¹ Gumazamizir maba kamaghin akam na gasa na migia ghaze, Pol e ko ikia bar uabi abiragha iti. Egha a saghon ikia akar bar gavgaviba e ganidi. Ezi ki Pol, nan ifongiam kamakin, ia uari amiragha itir arazim, ko igharazibar asughasugha deragha me gamir arazir Kraisin amizim ginighnigh. Egh ki Kraisin arazir kabar gin ghua, akar ki migeiba ia deragh dagh nighnighasa ki ian azangsisi.* ² Ki kamaghin ia gaghora ia mikimasa, ia deravira

ganigh fogh, ki izi ia ko ikiva uam akar bar gavgavitam ia mikiman maraghe. Gumazir e migia ghaze, e nguazimin bizibar gin zuiba, ki akar gavgavim me mikimamin gavgavim iti. ³ Guizbangira e nguazir kamin ikia, nguazir kamin itir gumazamizibar min misozir puvati. ⁴ Inogovir bizir e suighiziba, da nguazimin inogovir biziba pu. Bar puvati. Bizir kaba, Godin gavgavim dar iti. Eghti e dar suighiva apanibar divinir gavgavim abighirarigham. ⁵ Egha e ifavarir akaba, ko nighnizir guar aviriba dikabiri. Nighnizir kaba, gumazamiziba Godin fozozim iniasava amima, da men tuaviba apiri. Ezi e gumazamizibar nighniziba ikiagharisi, mati me gumazir kuram isa kalabus gati. Egh e men nighnizibar amighti, men nighniziba Kraisin akamin girara mangam. ⁶ Ezi e iarara mizuai. Ia en akaba bar dar gin mangiti, e gumazamizir akaba batoziba, mizazim me daningam.

⁷ Ia bar deravira bizir azenan itir ia gariba tuisigh. Egh gumazitam o amizitam uabira uabi mikim suam, a guizbangira Kraisin anav, a bar deravira nighnigh kamaghin fogh, e uaghan an mirara Kraisin adarasi. ⁸ Ekiam ingangarir kam damuasa gavgavim e ganingti. Egha, e ian nighnizir gavgaviba fasa, a ifonge. Egha e ian nighnizir gavgavibagh asighasighan a bar aghua. Kamagh amizi, ki ingangarir e amir kam bagh bar akuegh, e uan ziaba tong ada fegh, akar mikemezir kamin aghumsighan kogham. ⁹ Ia kamaghin na ginighnighan ki aghua, ki gumazir akinafariba ia bagha da osira atiatim ia ganidim. ¹⁰ Gumazamizir maba guizbangira kamaghin na migei, Polin akinafariba akar gavgavir igharagha gariba dar iti. Ezi a uabi iza e ko migeir dughiaba, e an garima a gavgaviba puvati. Egha akam akurir arazim bar deragha a gifozir puvati. ¹¹ Gumazamizir migirigiar kabagh amiba, me bar deragh nighnigh kamaghin fogh, arazir e iza ia ko ikia amiba, da mati arazir e saghon ikia ia bagha Akinafarim osirizi moghin, da dar mirara ghu.

¹² E kamagh mikiman kogh, uari tuisigh suam, e gumazamizir uarira uan ziaba feba ko, e uaghara ghue. Egh e kamaghin mikiman kogham, en araziba men araziba

9:12: 2 Ko 8:14 9:12: 2 Korin 8:14 9:15: Je 1:17 9:15: Jems 1:17 10:1: 1 Ko 2:3 10:1: 1 Korin 2:3

* 10:1: Sapta 10–13in itir migirigiaba, da 2 Korinin itir saptan igharaziba, mong dar mirara ghuhezir puvati. Pol sapta 9in migia ghaze, a Korinbar araziba bagha bar ifonge. Egha ua sapta 10in bar akar gavgavibar me gami. Bizir kamin fozozir gumazir maba kamagh nighnisi, Sapta 10–13in akinafarir Pol dughiar igharazimin osirizimin aven iti. Ezi gin moghira gumaziba uaghara aning isafura. 10:2: 1 Ko 4:21 10:2: 1 Korin 4:21 10:4: 1 Ko 2:5, Ef 6:13-17, 1 Te 5:8, 1 Ti 1:18 10:4: 1 Korin 2:5; Efesus 6:13-17; 1 Tesalonika 5:8; 1 Timoti 1:18 10:5: 1 Ko 1:19, 3:19 10:5: 1 Korin 1:19; 3:19 10:6: 2 Ko 2:9 10:6: 2 Korin 2:9 10:7: 1 Ko 3:23, 14:37, 2 Ko 5:12, 1 Jo 4:6 10:7: 1 Korin 3:23; 14:37; 2 Korin 5:12; 1 Jon 4:6 10:8: 2 Ko 12:6, 13:10 10:8: 2 Korin 12:6; 13:10 10:11: 2 Ko 7:14, 12:6, 13:2, 13:10 10:11: 2 Korin 7:14; 12:6; 13:2; 13:10 10:12: 2 Ko 3:1, 5:12 10:12: 2 Korin 3:1; 5:12

ko magh ghu. Puvati, gumazamizir kaba uari uan araziba tuisisi. Egha gumazir mam uan arazim igharazitavin arazim koma a tuisisi. Gumazamizir kamaghin amiba, me fofozir aghuiba bar puvati. ¹³ E uari uarigh isivagh pin mavanangan aghua, eghti en ziaba bar pin mar ikiam. Puvati, e ingangarir God e bagha inabazim damuasa, God e bagha abarazi moghin, e uan araziba tuisighasa. Ezi ingangarir God e ganingizir kamin ababanim, ia Korinba uaghan aven iti. ¹⁴ Ezi ingangarir God e ganingizir kamin ababanim, a uaghan ia avara. Kamaghin, dughiar e akam ia mikirim, e ababanir kamin ikiavkinizir puvati. Erara bar faraghavira Korinin iza Kraisin Akar Aghuir kam ia bagha a inigha ize. ¹⁵ E uan ababanim gafrazir puvati, gumazamizir igharaziba amizir ingangarim ginighnigha, uan ziaba fer puvati. Bar puvati: E ingangarir God e ganingizim guizbangirama a damuasa ifonge. Eghti ian nighnizir gavgaviba gavgavighi, en ingangarir kam ian tongin bar ekevegham. ¹⁶ Eghti e Akar Aghuim inigh ian girakirangin itir kantribar mangam. E nguibar gumazamiziba ingangarim gamigha givazibar mangan aghua. Egha e gumazamizir igharaziba amigha givazir ingangarim bagh pura uan ziaba fan aghua. ¹⁷ Godin Akinafarim kamaghin migei, "Tina bar akongeghsi, an Ekiam amizir arazibagh nighnigh, a bagh bar akongegh." ¹⁸ E fo, gumazamiziba bar akuegha uarira uan ziaba fe, gumazamizir kaba Godin damazimin ziaba pu. Bar puvati. Eghti Ekiam gumazamizibar ziaba fiti, gumazamizir kaba guizbangira ziaba iti.

11

Polin arazim Aposelin ifavaribar arazibar mirara zuir puvati

¹ Ia nan amamangatighi, ki onganizi moghin tong mikemeka. Ia nan amamangatigham, o? ² God gumazamiziba anariram apengan ikiasava a ifonge. Ezi kamaghira, ia Kraisra gin mangasa, ki uaghan ifonge. Ia Kraisin adarazir mirara ikiasa ki ia misefe, mati amizir igiar bar zuezim ki a inigh mangi par

a ko poroghamim daningam. ³ Ia kuruzim fomira Iv gifarazimin eghaghanim ginighnigh. Ki kamaghin atiati, bizir Iv batozir kam uaghan ia batogham. Gumazir kuram ia gifaraghan maraghe, eghti ia ua Krais baghavira itir guizin arazim ategham. ⁴ Ki fo, gumazamizir maba ia bagha iza Iesusin igharazimin akam ia mikiri. Kar Iesusin e akam ia mikinizim, puvati. Ezi arazir kamin ia duar igharagha garim ini. Kar ia faragha inizir Godin Duam puvati. Ia akar aghuir igharazim ini. Kar Akar Aghuir ia faragha inimiz puvati. Ki fo, me ian tongin arazir kam gamizi, ia pura uari isa men migirigiabar gin mangasava ami.

⁵ Ia orakigh! Ki ghaze, ian gumazir "Aposelin Ekiabar," ariziba, me na gafirazi ki men apengan itir pu. Bar puvati. ⁶ Guizbangira, ki akam akurir arazim mong deragha a gifozir puvati. Ezi nan fofozim otevezir puvati. Arazir e zurarama amiba, e uan fofozim gumazamiziba bar men akakazima, ia deravira dar gani.

⁷ Ia fo, ki Godin Akar Aghuim ia mikini, egha ingangarir kamin ivezitam inizir puvati. Arazir kamin, ki ia fasa, egha uabira uabi abiragha iti. Manmaghin ami, arazir ki amir kam, ki ti arazir kuram gami, o? Puvati. ⁸ Ki ian tongin ingangarim gamima, siosin igharaziba nan akurazi, ki me da dagiaba ini. Arazir kam mati, ki men biziba okemegha ian akura. ⁹ Dughiar ki ia ko itimin, ki dagiabar otevegha, da bagha ian tavin azangsizir pu. Puvati, Kraisin marazi Masedonian Provisin ikegha iza bizir ki otevegha ifongeziba, me bar dar nan akura. Ki kamaghin nighnisi, ki osimtizim ia daningan aghuagha nighnizir kamin suiraghavira iti. ¹⁰ Ki fo, ki uan arazir kam bagha uan ziam fe. Ezi Kraisin guizin akam na ko itima ki guizin kamaghin migia ghaze, Akaiian Provisin nguibaba bar, dar gumazitam o amizitam ki uan ziam fer arazir kam bagh, nan tuavim apirighan kogham. ¹¹ Ki tizim bagh kamaghin damuam? Ki ti ia gifongezir pu? Puvati, God bar fo, ki bar ia gifonge.

¹² Gumazamizir maba uarira uan ziaba fasa tuaviba buria gumazamizibar damazibar e ko magh otivasava ami. Ezi ki men

10:13: Ro 12:3 **10:13:** Rom 12:3 **10:14:** 1 Ko 3:5, 3:10, 4:15, 9:1 **10:14:** 1 Korin 3:5; 3:10; 4:15; 9:1 **10:15:** Ro 15:20 **10:15:** Rom 15:20 † **10:16:** Pol, Korinin girakirangin itir kantribav gei. Kar, a ti Korinin aruem uaghiri naghin itir kantribagh nighnisi. A ti Rom ko Spen aningin migei. **10:17:** Ais 65:16, Jer 9:24, 1 Ko 1:31 **10:17:** Jeremaia 9:24; 1 Korin 1:31 **10:18:** Snd 27:2, Ro 2:29, 1 Ko 4:4-5 **10:18:** Aghuzir Akaba 27:2; Rom 2:29; 1 Korin 4:4-5 **11:2:** Hos 2:19-20, 1 Ko 4:15, Ga 4:17-18, Ef 5:26-27, Kl 1:28 **11:2:** Hosea 2:19-20; 1 Korin 4:15; Galesia 4:17-18; Efesus 5:26-27; Kolosi 1:28 **11:3:** Stt 3:1-5, 3:13, Jo 8:44, Hi 13:9, 2 Pi 3:17 **11:3:** Jenessis 3:1-5; 3:13; Jon 8:44; Hibru 13:9; 2 Pita 3:17 **11:4:** Ga 1:7-9 **11:4:** Galesia 1:7-9 **11:5:** 1 Ko 15:10, 2 Ko 12:11, Ga 2:6 **11:5:** 1 Korin 15:10; 2 Korin 12:11; Galesia 2:6 **11:6:** 1 Ko 1:17, 2:1, 2:13, 2 Ko 4:2, 10:10, Ef 3:4 **11:6:** 1 Korin 1:17; 2:1; 2:13; 2 Korin 4:2; 10:10; Efesus 3:4 **11:7:** 1 Ko 9:12, 9:18 **11:7:** 1 Korin 9:12; 9:18 **11:9:** 2 Ko 12:13, Fl 4:15-18, 1 Te 2:9 **11:9:** 2 Korin 12:13; Filipai 4:15-18; 1 Tesalonika 2:9 **11:10:** 1 Ko 9:15 **11:10:** 1 Korin 9:15

tuavir kam apirasava ami. Ki kamaghira ingar mamaghira ikiam.

¹³ Gumamazir kaba me aposelin ifavariba ko ingarir gumazir ifavariba. Me gumazibagh ifar uan araziba otavkinti gumamaziba men gan suam, me guizbangira Kraisin aposelbar iti. ¹⁴ Eghti ia men arazir kurabar gan, digavir kuram damuan marki. E fo, Satan uabi uan arazim oteghavkinigha, angazangarin enselin min oto. ¹⁵ Kamaghin amizi, Satanin ingangarir gumamaziziba uaghan uan araziba otevkinnigh, Godin arazir aghuimin ingangarir gumamazizibar miraram otoghti, e kamaghin ganigh digavir kuram damuan kogham. Me gin me amir arazir kurar kam baghvira ivezim guizbangiram a iniam.

Pol Aposelin ingangarim gamir dughamin, an osimtizir bar aviriba ateri

¹⁶ Ki faragha mikemegha givagha datirighin ua migei, ia nan migirigiar kam baragh kamaghin nighnighan marki, ki gumazir onganin. Egha ia gumazir onganimin na arisi, a uaghan dera. Egh ia nan amamangatightima, ki uan ziam tong a feka. ¹⁷ Ki Ekiamin ifongiamin gin ghua migirigiar kam gamir puvati. Ki gumazir onganimin min migia, uabi uan ziam fe. ¹⁸ Gumamazir aviriba nguazimin bizibar gin ghua, uari uan ziaba fe. Eghti ki uaghan arazir kamin gin mangiva uan ziam fam.

¹⁹ Ia gumazir nighnizir aghuiba itiba, gumazir onganiba migirigiar onganiba ia daningasa, ia bar ifonge. ²⁰ Bar guizbangira, gumazitam ia gatavaghti, ia mati kalabuziar gumamazizibar min ikiam, o a ian biziba bar ada givagham, o a ia gifar ia isi uan gavgavimin apengan darigham, o a uabi uabi damigh gumazir ekiamin min ikiam, o a ian tav akar kurabar a damuva, an guam apezegham. Eghti gumazir arazir kabar ia gamiba, ia uari me amamangatighti, me uari ifongezzi moghin ia damuam. ²¹ Iavzika, e arazir kabar ia damuamin gavgaviba puvati. Ki ian arazir kurar kaba aghuran bar aghumsiki.

Gumazitam uan arazir an amiba bagh gavgavigh mikimti, ki uaghan gavgavigh

mikimam. Ki fo, ki datirighin gumazir onganimin min migei. ²² Me ti Hibruian gumaziba? Ki uaghan, Hibruian gumazir mam. Me ti Israelian gumaziba? Ki uaghan Israelian gumazir mam. Me ti Abrahamin adarasi? Ki uaghan Abrahamin adarazir mav. ²³ Me ti Kraisin ingangarir gumaziba? Ki datirighin gumazir bar onganimin min migei. Kraisin ingangarimin, ki bar me gafira. Nan ingangarir ki amir kam, bar men ingangarim gafira. Dughiar aviribar gumaziba na isa kalabus gati, ezi osimtizir kabar ki gumazir kaba guizbangira bar me gafira. Dughiar bar aviriba me na forozosi, ki dar dibobonim gifozir puvati. Dughiar aviribar ki atam ovia taghirasi. ²⁴ Ezi Judaba benim isa, 39plan ifozorozibar na gami. Arazir kam, 5plan dughiabar na bato.* ²⁵ Dughiar 3plan, me aghorimin na misoke. Egha dughiar mam in me dagiaba na ginifi. Ezi dughiar 3plan, ki kuribar aven itima da ongarim giraghuie. Ki dimagarim ko aruer vamiran ongarim gisin pura iti. ²⁶ Dughiar aviribar ki saghuibar ghua, dipabar ovengasava amua okimakiar gumazibar dafaribar atam ovei. Egha uan adarazi Judabar dafaribar atam ovia, uaghan Kantrin Igharazibar Gumamazizibar dafaribar atam ovei. Egha ngubar ekiabar aven atam ovei. Egha ruaribagh arua atam ovei. Egha ongarim gisin arua atam ovei. Egha ifavarir Kraisin adarazir dafaribar atam ovei. ²⁷ Ki osimtiziba itir ingangarir bar aviribagh ami. Ki dughiar aviribar dimagaribar ingara deraviram akuir puvati. Mitiriaba nan azi ki pura iti. Egha dipam bagha kuarim nan piri. Dughiar aviribar ki dagheba puvati. Ezi dughiar aviribar arugharuzim na isima, ki daghuamin korotiar mitiaba puvati. ²⁸ Ezi osimtizir avirir igharazir na bativiziba, ki dav kiman aghua. Egha ki dughiabar bar, siosbar ganamin ingangarim atera a ginighnisi. Ezi bizir kam osimtizir ekiam na gati. ²⁹ Eghti Kraisin adarazir tav, gavgaviba puvatighti, ki uaghan gavgaviba puvatigham. Eghti bizitam otogh Kraisin adarazir tav damighti, an arazir kuramin irighti ki arazir kam bagh guizbangira

11:13: Ro 16:18, 2 Ko 2:17, Ga 1:7, Fl 3:2, 2 Pi 2:1, MAA 2:2 Pita 2:1; Akar Mogomem 2:2 **11:14:** Ga 1:8 **11:14:** Galesia 1:8 **11:15:** 2 Ko 3:9, Fl 3:19 **11:15:** 2 Korin 3:9; Filipai 3:19 **11:16:** 2 Ko 12:6 **11:16:** 2 Korin 12:6 **11:21:** Fl 3:5 **11:21:** Filipai 3:5 **11:23:** Ap 16:23, 1 Ko

15:10 **11:23:** Aposel 16:23; 1 Korin 15:10 **11:24:** Lo 25:3 **11:24:** Godin Araziba 25:3 **11:24:** Godin Araziba 25:1-3, a kamaghin migei, Israelia gumazitam fofozim a daningsiva benim in ifozorogh, meng mangi 40ra tugham. Ezi Judaba nighnisi, me ti paza mega ghua ababanim gafira. Kamaghin amizi, Judaba gumazim fofozim a daningsiva, egh mengvira a misogh a ifozorogh mangi 39ra tugham. **11:25:** Ap 14:19, 16:22, 27:41 **11:25:** Aposel 14:19; 16:22; 27:41 **11:26:** Ap 9:23, 13:50, 14:15, 20:3, 23:10-11 **11:26:** Aposel 9:23; 13:50; 14:15; 20:3; 23:10-11 **11:27:** Ap 20:31, 1 Ko 4:11, 2 Ko 6:5 **11:27:** Aposel 20:31; 1 Korin 4:11; 2 Korin 6:5 **11:28:** Ap 20:18-21, 20:31 **11:28:** Aposel 20:18-21; 20:31 **11:29:** 1 Ko 8:13, 9:22 **11:29:** 1 Korin 8:13; 9:22

osemegh ataram.

³⁰ Tuaviba bar puvatighti, bizir otivigha ki gavgaviba puvatizir arazim akaziba ki dav kimam. Bizir kam bagh ki uan ziam fam. ³¹ God, a en Ekiam Iesusin God koma an Afeziam, a fo, ki ifarir puvati. E an ziam zurazuraram a fam. ³² Ki Damaskusin nguibar ekiamin itima, Atrivim Aretas nan suiragh na kalabus darighasa, uan midorozir gumazibav kemezi, me nguibamin divazimin tiar akabar tuivigha na bagha gari. ³³ Ezi Kraisin adarazir marasi, na isa akirar ekiam garugha, akiram isa divazir torimin azenan nimira na ataghirazima, ki izaghira azenan nguazimin otogha tu. Ezi arazir kamin ki midorozir gumazibar dafarimin modogha arav ghu.

12

God irebamin min garir bizimin, akar aviribar Pol mikeme

¹ Ki tuaviba ua puvati. Ki uabi uan ziam fam. Arazir kam guizbangiram en akuraghan kogham. Ezi marki, ki irebaba ko akar mogomer God nan akazibav kimam. ² Ki Kraisin adarazir mav gifo, God fomira, 14plan azenibar faragha, a inigha ghua namba 3 overiamin ghuavanabogha Godin Nguibamin oto. Ki fozir puvati, a ti uan inivafizim sara ghu, o a uan inivafizim ategha duamin ghu. God uabira bizir kam gifo.* ³⁻⁴ Ki kamaghin fo, God gumazir kam inigha uan Nguibar Aghuarimin ghu. (A uan inivafizimin ikiavira iti, o uan inivafizim ategha duamin iti, ki fozir puvati, God uabira fo.) Egha a Nguibar Aghuarir kamin ikia akar gumazamizibav kiman koghamiba barasi, ezi akar kaba akunamin anogorozim iti. ⁵ Ki gumazir kamin ziam fasa ifonge, egh uabira uan ziam fan kogham. Ki kamaghin mikim suam, ki gavgaviba puvati, egh ki bizir kam baghvira uan ziam fam.

⁶ Ki guizbangin uan ziam fisi, gumazir onganimin min mikiman kogham. Ki guizin akamra akunam. Ki ghaze, gumazamiziba nan nighnizimra gin mangi ziar ekiam na daningan, ki aghua. Nan nighnizim kamakin: Me nan arazir ki amiba, ko akar ki kuribara gan, arazir kamin me nighnizir

aghuim nan iki. Kamaghin, ki uabira uan ziam fan aghua.

Bizim dikonir atarimin min Polin mikarzim mitifi

⁷ God bizir bar aghuiba nan akakaki, egha kamaghin aghua, ki bizir kabagh nighnigh uan arazim bagh bar akuegham. Ezi a dikonir atarimin min garir bizir mam ataghizi a iza nan mikarzim mitiva na ko ikiavira iti. Bizir kam, a Satanin ingangarir gumazim, a na dikabiraghti ki bar akuegh uabira uan ziam fan koghasa, a ize.[†] ⁸ Ki dughiar 3plan bizir kam batoghasa Ekiamin azangsigha a gakaghone. ⁹ Ezi a kamaghin na migei, "Nan apangkuvim ni baghavira iti, eghti ni bizitamin oteveghan kogham. Guizbangira, nan gavgavim, gumazamizir gavgaviba puvatiziba, bar me gizefi." Ekiam kamaghin mikemezi, ki datirighin gumazir gavgaviba puvatizimin min ikia bar akuegha iti, eghti Kraisin gavgavim na ko iki na avaragham. ¹⁰ Guizbangira, dughiar ki gavgaviba puvativim, dughiar kamra ki gavgavir bar ekiam iti. Kamaghin amizi, Kraisin ziam bangin ki gavgaviba puvati, ezi gumazamiziba pazavira na gamima, osimtizir aviriba na bativima gumazamiziba arazir kurabar na gami, ezi gumazamiziba bar na gasighasighasava ami. Ezi ki arazir kabagh nighnigha nan navir averiam bar deravira uabin asugha iti.

Pol Korinin itir Kraisin adarazir nighnizir gavgavim damighti me gavgavighasa

¹¹ Ki migeir migirigiar kam, a gumazir onganimin migirigiamin min ghu. Ezi ia uari na gamizi, ki migirigiar kam gami. Ia nan arazir aghuibar gun mikemeghti, deragham. Ia kamaghin amizir puvatizi, ki uabi migei. Guizbangira ki pura bizim, egha ki ian "Aposelin Ekiaba," bar men apengan itir puvati. ¹² Ki ian tongin ikia bizir bar aviribagh ami, egha kamaghin uabi ian aka, ki guizin Aposel. Ki tugh gavgavigha osimtiziba atera, mirakelin aviriba, ko digavir kuram gamir araziba, ko Godin gavgavim itir ingangariba, ian tongin dagh ami. Ezi bizir kaba kamaghin nan ian akazi ia fo, ki Godin ingangarim gami. ¹³ Ki siosin

11:30: 2 Ko 12:5, 12:9-10 11:30: 2 Korin 12:5, 12:9-10 11:31: 2 Ko 1:23 11:31: 2 Korin 1:23 11:32: Aposel 9:23-25
 * 12:2: Akar kam "Kraisin adarazir mav," kar ti Pol uabi. Ni ves 7in gan. 12:5: 2 Ko 11:30 12:5: 2 Korin 11:30 12:6: 2 Ko 10:8, 11:16 12:6: 2 Korin 10:8, 11:16 12:7: Jop 2:6, Ese 28:24, Lu 13:16, Ga 4:13-14 12:7: Jop 2:6; Esekial 28:24; Luk 13:16; Galesia 4:13-14 † 12:7: Pol ghaze, dikonir atarimin min garir bizim an mikarzim mitifi. Kar guizbangira dikonir atarim puvati. Kar ti osimtizitaba an mikarzim batozima, a bizir kam gisin akar isin zuim gami. 12:8: Mt 26:44 12:8: Matyu 26:44 12:9: 2 Ko 11:30, Fl 4:11-13, 1 Pi 4:14 12:9: 2 Korin 11:30; Filipai 4:11-13; 1 Pita 4:14 12:10: Ro 5:3, 2 Ko 7:4, 13:4 12:10: Rom 5:3; 2 Korin 7:4; 13:4 12:11: 2 Ko 11:5 12:11: 2 Korin 11:5 12:12: Ro 15:19 12:12: Rom 15:19 12:13: 2 Ko 11:9 12:13: 2 Korin 11:9

igharazibagh amir arazibara, ki uaghan dar ia gami. Bizir bar vamira, ki ian tongin a gamizir puvati, a kamakin: Ki dagiabar uabin akurvaghasa osimtizim ia gatizir puvati. Kar ki pazava ami, o? Ki paza damighti, ia nan arazir kurar kam gin amadagh.

¹⁴ Ki datirighin namba 3in dughiamin ia bagh izasa. Ki izegh uam osimtizim ia daningan kogham. Ki ian biziba iniassa puvati, ki iarara iniassa. Ia fo, boriba uan ameboghfeziaba bagh dagheba buri dar pozim mikinan kogham. Puvati. Ameboghfeziaba uan boriba bagh dagheba buri dar pozim mikinamin ingangarim iti. ¹⁵ Ki uan biziba isi ia daningasa bar akuegha iti. Egha ki ian duabar akurvaghsi, bar moghira uan ikirimirim aningasa bar akonge. Ki guizbangira bar ia gifonge, ezi bizir kam ti ia gamizi, ia mong na gifongezir puvati. ¹⁶ Ezi ia bar moghira nan arazibagh fogha ghaze, "Pol dagiabar uabin akurvaghasa osimtizim e gatizir puvati." Ezi marazi ghaze, "An e apezeperir migirigiabagh amua, e gifara en bizir aviriba pura dagh ekua da isi." ¹⁷ Ezi manmaghin ami? Gumazir ki ia bagh amadaziba, men tavin dafarimin, ki ti ia gifaragha ian biziba okeme, o? Puvati. ¹⁸ Ki Taitus nighnizim a ganingizi, a ia bagha zui. Ezi ki en aveghbuar igharazir mam amadazima an an gin ghu. Taitus ti ia gifaragha ian biziba okeme, o? Bar puvati. Ga nighnizir vamira iti. Egha ga tuavir vamiran gin zui. ¹⁹ Ki ghaze, ia ti migirigiabagh kabar garava nighnigha ghaze, e uan arazibar ian damazibar dar akirasa, da osiri. Bar puvati. God guizbangira en garima, e Kraisin ingangarir gumazibar mirara migei. Nan adarasi, e amir biziba bar, da ian akurvaghasa, e dagh ami. ²⁰ Ki kamaghin nighnigha atiati, ki ia bagh izi ian ganti, ia gumazir ki ganasa ifongezir puvatzibar miraram otivigham. Eghti ia uaghan nan ganti, ki gumazamizir ia ganasa ifongezir puvatzimamin miraram otogham. Ki ua ian ganti, arazir guar avirir kaba ian tongin ikian, ki atiatingi. Arazir kabanang, akaba uari batogha, naviba uarir ikuva, adarir migirigiabagh amua, uan biziba baghavira nighnigha, akar kuraba igharaz daraziv gia, girakirangin uariv gia, uan ziaba fava, ingangaribagh ami da pazaviram otifi. ²¹ Ki kamaghin atiati, ki magh mangiti faragha otozir bizir kam, ikivira ikiam. Eghti God na damighti, ki ian damazibar aghumsizir bar dafam

inigham. Ki kamaghin atiatingi, arazir kurar gumazamiziba fomiram amiziba, me datirighin dagh amuavira iti, eghti ki mangi men ganigh ua me bagh aziam. Me afiar araziba ko, pura tintinibar uari koma akuir araziba ko, aghumsizir puvatzir araziba, me da tegha navibagh irazir puvati.

13

Korinba uan nighnizir gavgavim deragh an gan

¹ Ki datirighin namba 3in dughiamin, ki ia bagh izasa. Godin Akinafarim kamaghin migei, "Gumazir pumuning, o pumuning ko mizekim uaghara, gumazim amizir arazir kuramin ganigh a mikimti, kamaghin e osimtizar akiramin tuavim iti." ² Ki namba 2in dughiamin izegha ia ko ikia, gumazir arazir kuraba faragha dagh amiziba, ko gumazir igharaziba sara, ki men arazir kuram ikarvaghamin arazim, ki me mikeme. Ki datirighin saghon ikia, egha ua kamaghin me mikimasa, ki ua ia bagh izegh, gumazir arazir kurabagh amiziba ateghti me pura mangighan kogham. ³ Ia kamaghin foghasa, Kraisin nan akamin aven, akam akuri, o puvati. Arazir kam in ki ia damighti, ia bar deraghvira fogham. Ia orakigh. Kraisin ian arazir kuraba akirsi amirvagham kogham. Puvati. A guizbangira uan gavgavim ian akagham. ⁴ Guizbangira, fomira Iesus gavgaviba puvatzir, me a isa ter ighuvimin a gafu. Ezi datirighin Godin gavgavimin an angamira iti. E uaghan an puegha gavgaviba puvati. Egh Godin gavgavimin, e angamira a ko ikiam. Egh e gavgavir kam ian tongin anekaghti, ia an ganam.

⁵ Ia zurara uan nighniziba ko araziba tuisigh, egh uan nighnizir gavgavim gifogham, a gavgaviz, o puvati. Ia bar deraghvira uari uan araziba tuisigh. Ia ti kamaghin fozir puvati, Kraisin Iesus ian navir averiabar iti? Egh a ia ko ikian koghti, e fo, ia guizin nighnizir gavgavim an itir puvati. ⁶ Ki kamagh ifonge, ia deravira e tuisigh kamaghin fogh, e guizbangira Kraisin ingangarim gami. ⁷ E ia bagha God ko migia ghaze, a ian akuraghti, ia arazir kuratam damuan kogham. E kamaghin nighnizir puvati, ia kamaghin e ginighnigh suam, e Kraisin ingangarir gumazibar ikia egha migirigiabagh kabagh ami. Puvati. E fo, marazi e ginighnigha ghaze, e pura ifara ingangarir

12:14: 2 Ko 13:1 **12:14:** 2 Korin 13:1 **12:15:** Fl 2:17 **12:15:** Filipai 2:17 **12:18:** 2 Ko 8:6, 8:16-18 **12:18:** 2 Korin 8:6; 8:16-18 **12:20:** 2 Ko 2:1-4 **12:20:** 2 Korin 2:1-4 **12:21:** 2 Ko 13:2 **12:21:** 2 Korin 13:2 **13:1:** Lo 17:6, 19:15, Mt 18:16, 2 Ko 12:14, 1 Ti 5:19 **13:1:** Godin Araziba 17:6; 19:15; Matyu 18:16; 2 Korin 12:14; 1 Timoti 5:19 **13:4:** Ro 6:4, Fl 2:7-8, 1 Pi 3:18 **13:4:** Rom 6:4; Filipai 2:7-8; 1 Pita 3:18 **13:5:** 1 Ko 9:27, 11:28, Ga 4:19 **13:5:** 1 Korin 9:27; 11:28; Galesia 4:19 **13:8:** 1 Ko 13:6 **13:8:** 1 Korin 13:6

kam gami. Ezi pura bizim. En ifongiar eki-amra kara, ia arazir aghuibara damuasa, e ifonge. ⁸ Ia fo, e guizin akam dikabinamin bizitam damighan kogham. Puvati, e guizin akamin akurvaghasavira ingari. ⁹ Ia gav-gaviba ikiti, e gavgaviba puvatigham, egh e bizir kam bagh bar akongegham. E zurara ia bagha God ko migia ghaze, ia ua tugh, gavgavighvira ikiam. ¹⁰ Ekiam uan ingangarimin ganasa na misevegha ingangarir kam damuasa gavgavim na ganingi. A ghaze, ki ian nighnizir gavgaviba gavgavim dar aning, egh ia gasighasighan koghasa, a gavgavir kam na ganingi. Ki kamaghin aghua, ki ia bagh iziva, gavgavir kam gisin, akar gavgavibar ia mikimiva ian arazir kurabar kiram. Kamaghin, ki saghon ikia, egha akinafarir kam ia bagha an osiri.

Pol migirigiar abuananaba, me ganidi

¹¹ Nan adarasi, ki datirighin uan akam agivasa. Ia uan arazibar kirigh, ua tivigh gavgavighvira iki. Egh nan akam baragh. Egh ia bar moghira navir vamira ikiva navir amirizimin iki. Eghti Godin ia gifongegha, navir amirizim ia ganingizim, a bar moghira ia ko ikiam.

¹²⁻¹⁴ Eghti mati e Godin gumazamiziba ami moghin, ia vaghvagh uarira uan agharibar suigh. Godin gumazamizir na ko itiba uan akam isa, ia bagha anemaga ghaze, Afeziam ia ko iki. Ki ia bagha Godin azangsigha ghaze, Ekiam Kraisi Iesusin apangkuvim, ko God ia gifongezir arazim, ko arazir Godin Duam ia gamima ia navir vamira itim, da bar moghira ian iki.*

13:10: 1 Ko 4:21, 2 Ko 2:3, 10:2, 10:8, 12:20-21, Ta 1:14 **13:10:** 1 Korin 4:21; 2 Korin 2:3; 10:2; 10:8; 12:20-21; Taitus 1:14 **13:11:** Ro 15:33 **13:11:** Rom 15:33 **13:12-14:** Rom 16:16; 1 Tesalonika 5:26; 1 Pita 5:14 * **13:12-14:** Inglisin akamin Baibelin maba, ves 12 abigha an akuar pumuning gami. Egha mam migia ghaze, ves 12, egha igharazim ves 13in a garisi. Egha ves 13in migia ghaze, ves 14.

Akinafarir Pol Galesian Provinsin Itir Sios Bagha Osirizim O Galesia Akar faragha zuim

Gumazamizir faragha Iesusin gin zuiba, me Judan gumazamizibara. Ezi gin Iesus Pol amadazima, a ghua Kantrin Igharazibar Gumazamiziba uaghan Akar Aghuim me mikiri. Ezi gumazamizir kaba Iesusin gin zuima, osintizir mam oto. Fomira gumazamizir kaba Moses Osirizir Arazibar gin zuir puvati, mati Judaba ami mokin. Egha me Kraisin gin zuima, azangsizir ekiam kamaghin iti: me uaghan Moses Osirizir Arazibar gin mangam, o puvatigham?

Gumazir maba kamaghin ifonge, me gumazir kabar amuti me Judabar arazimin gin mangi uan mikarzir mogomebar iniba aghoregh Moses Osirizir Arazir igharazibar gin mangam. Ezi Pol ghaze, puvati. A ghaze, e nighnizir gavgavim Krai Iesusin iti, ezi bizir kamra e gamima, e Godin damazimin gumazamizir aghuibar otivigha ikirimir igiam ini.

Judan gumazir kabar maba ti faragha Galesian Provinsin ghuegha Kraisin adarazigh amima, me Moses Osirizir Arazibar gin mangasava ami. Pol bizir otozir kam baregha, ua Galesiabar nighnizir gavgaviba ko arazibar kirasa, akinafarir kam me bagha an osiri.

Pol akinafarir kamin faragha kamaghin migei, God uabi Aposelin ingangarim damuasava anemisefe. A uabi uan ifongiamin gin zuir puvatigha, gumazitamin akamin gin zuir puvati. God an diagha egha Kantrin Igharazibar Gumazamiziba Akar Aghuim akunamin ingangarim a ganingi. Akinafarir kamin, Pol ua kamaghin migei, gumazamizir nighnizir gavgavim Krai Iesusin itiba, merara Godin damazimin deragha iti. Akinafarir kamin akar abuananaba kamakin, Krai e firizima, Godin Duam tuavim en akazima, e arazir aghuibar igharaz darazigh ami.

God aposelin ingangarim damuasa Pol amisefe

(Sapta 1:1--2:14)

1:1: Ga 1:11-12 1:1: Galesia 1:11-12 1:3-5: Rom 1:7; Filipai 1:2; Rom 4:25; Galesia 2:20; 1 Timoti 2:6; Taitus 2:14; 1 Jon 5:19 1:7: Ap 15:1, 15:24, 2 Ko 2:17, 11:4, 11:13 1:7: Aposel 15:1; 15:24; 2 Korin 2:17; 11:4; 11:13 1:8: 1 Ko 16:22 1:9: Lo 4:2, Snd 30:6, MAA 22:18-19 1:9: Godin Araziba 4:2; Aghuzir Akaba 30:6; Akar Mogomem 22:18-19 1:10: 1 Te 2:4, Je 4:4, 1 Jo 3:19 1:10: 1 Tesalonika 2:4 1:11-12: Matyu 16:17; 1 Korin 15:1-3; Galesia 1:1; Efesus

¹ Ki Pol. Nguazir kamin gumazitam o amizitam aposelin ikiasa na misevegha ingangarir kam na ganingizir puvati. God, en Afeziar Iesus gamizi a ua dikavizim, a ko Ekiam Krai Iesus, aning aposelin ikiasa na misefe. ² Ki, na ko itir darazi ko, e Galesian Provinsin itir Kraisin adarazi bagha akinafarir kam amadi.

³⁻⁵ Datirighin e nguazir kamin itima, arazir kuraba bar e ikiava e adafi. Ezi God en Afeziam en akurvaghasa ifonge. Ezi kamaghin Ekiam Krai Iesus en arazir kuraba batoghiva, en akurvaghassava areme. En Afeziam God ko Ekiam Krai Iesus, aning apangkuvim ko navir amirizim ian ikia, egha kamaghin ami. Eghti gumazamiziba zurazurara ziar ekiam God daning mamaghira ikiam. Bar guizbangira.

Ki gari, ia God ataghirazima, kamaghin ki digavir kuram gami

⁶ Ki faragha Kraisin Akar Aghuimin ia mikemezi, ia fo, Kraisin apangkuvim ian iti. Ia fozi, kamaghin God ian dia ghaze, ia izi. Ezi ia zuamira Godin ian diazim ataki. Egha ia akar aghuir igharazimin gin zui. Ezi kamaghin ki ian arazir kamin digavir kuram gami. ⁷ Ia ghaze, ia akar aghuir igharazimin gin zui. Bar puvati, akar aghuir igharazitam ua itir puvati. Ezi gumazamizir maba Kraisin Akar Aghuim giraghava akar ifavaribar amuasa. Egha ia gamizi, ia okam nighnisi. ⁸ Eghti e uari, o Godin Nguibamin enselin tam Akar Aghuir e faragha ia mikinizim ia mikininghan kogh, egh akar igharazitam ia mikiningham, egh gumazamizir kaba, helin mangi zurara iki. ⁹ E faragha ia mikemezi moghin, ki datirighin ua ia migei. Gumazamizitaba akar igharazitam ia mikinighti, an Akar Aghuir ia faragha gin zuimin min mangan koghti, gumazamizir kaba helin mangiva zurara iki!

¹⁰ Ia manmaghin nighnisi? Ki ian navibar amuti da deraghasa, ki ti migirigiar kam gamiz? O ki Godin navim damuti a deraghasa, ki ti migirigiar kam gami? Ki gumazamizibar damazimin ziam iniasa, migirigiar kam gami, o? Bar puvati. Ki ingangarir kam damu, gumazamizibar damazimin ziam iniva, egh kamaghin ki Kraisin ingangarir gumazimin ikian kogham.

Nguazimin gumazamizitaba akar ki ia mikirir kam na ganingizir puvati

¹¹⁻¹² Nan adarasi, ki guizbangira ia migei. Ki ti pura gumazitam o amizitamin akam ia mikiniz: ia anetegha akar igharazimin gin zuima, ki ti digavir kuram gamighan koghai. Ezi gumamaziziba Akar Aghuir kam na ganingizir puvati. Egha gumamaziziba akar kam nan sure gamizir puvati. Krai Jesus uabi Akar Aghuir kam nan akazi ki a gifo. Kamaghin ia foghasa, ki ia migei, Akar Aghuir ki ia mikinizim, kar puram akar gumamazizitabar akamin otozir puvativim.

¹³⁻¹⁴ Ki eghaghanitam ia damuti ia fogh suam, bizir ki migeir kaba da guizbangira. Nan Judan ovavibar araziba ikivira ikiasa, kamaghin ki pamtem dar gin zui. Ki Judan Araziba bar dar gin ghua, kamaghin ki Judan igiar na ko aghungizibagh afira. Kamaghin ki Kraisin adarazigh asighasighasa osimtiziba me garisi. Ki Judan Arazibar gin ghua arazir kam gamizi, ia a baraki. (Ia fo, dughiar kam ki nighnizir gavgavim Iesusin Akar Aghuimin itir puvatigha, arazir kabagh ami.) ¹⁵⁻¹⁷ Nan amebam tighar na batamin dughiamin God aposelin ikiasa na ginaba. Egha gin a nan apangkuvigha ingangarir kam damuasa nan dia. Egha kamaghin migia ghaze, ni nan otarimin Akar Aghuimin gun Kantrin Igharazibar Gumamazizibav kinasa, ki ifonge. Bizir kam bagha a uan otarim nan akaghasa ifonge. Ezi ki maghira Akar Aghuim gumamazizibav kinasa ua tavin azarazir puvati. Dughiar kam ki aposelin faragha ingariba bagha Jerusalem nguibar ekiamin ghuavanabozir puvati. Ki maghira Arabian kantrin ghugha gin uamatogha Damaskusin nguibar ekiamin ghu.

¹⁸ Egha gin azenir pumuning ko mikezim givazima, ki Pita gifoghiva a ko mikimasa Jerusalem nguibar ekiamin ghuavanabo. Ki ghugha 15plan dughiaar a ko ike. ¹⁹ Dughiar kam ki Ekiamin dozim, Jemsra gani. Egha ki aposelin igharazitam uam an ganizir puvati. ²⁰ Ia oregh fogh suam nguazimin gumamaziziba Akar Aghuir ki ia mikinizir kam na mikemezir puvati. Kamaghin ia fogh suam, eghaghanir ki eghara akinafarimin osirir kamnagh, a guizbangira. God fo. ²¹⁻²³ Egha ki gin Jerusalem ategha ghua Sirian Provins ko Silisian Provins bar aningin aven arui. Ki kamaghin amima, Judian Distriughin aven itir Kraisin adarazi me tong nan guamin

ganizir puvati. Ezi gumamazir maba ghaze, Pol fomira en nighnizir gavgavir Godin itim gasighasighasa osimtiziba e garisi. Egha datirighin gumazir kamra Godin Akar Aghuim gumamazizibav kira ghaze, ia nighnizir gavgavim Kraisin iki. ²⁴ Judian Distriughin itir gumamaziziba orazi, God nan nighnizibagh irazima, me bizir kam bagha Godin ziam fe.

2

Aposelin igharaziba, Pol ko uari inigha navir vamira iti

¹⁻³ Ki kamaghin atiati, Kantrin Igharazibar Gumamaziziba gin Judan Araziba me ikirarigham. Ki kamaghin nighnisi, gumamazir kaba Judan Arazibar gin mangiti, ingangarir ki fomiram amizim ko ingangarir datirighin amim aning pura ingangarir kinim gavagham. Ki kamaghin nighnizima, God bizir kam nan akagha ghaze, ni Jerusalem mangasa ki ifonge. Ki fomira Jerusalem ghuavanabozi, 14pla azeniba datirighin givazi, ki datirighin God nan akazir bizimin mirara ki uamatogha Jerusalem ghuavanabo. Ki ghua Barnabas ko ghua, egha Taitus uaghan a inigha ghu. E ghuegha, ki Kraisin adarazir ziaba itir gumazir dapanibara, me akuvaghava, Akar Aghuir ki Kantrin Igharazibar Gumamazizibav kemezimra, ki me migei. Taitus, na ko ghuzir gumazim, a Grighin gumazimra. Ki Akar Aghuir Kantrin Igharazibar Gumamazizibav geir kamra gumazir dapanibav geima, me oregha Taitusin mikarzir mogomemin inim aghorasa a gaghorrir puvati.

⁴ Taitusin mikarzir mogomemin inim aghorrir migirigiamin mangarim kamaghin oto. Gumazir ifavarir maba mogomemin en tongin ize. Me e gifara mati me guizbangira en marasi. Me orazi, e fomira Judan Arazibar apengan itima, da e ikiaghariki, ezi Iesus e gamizima, e datirighin firighiri. Ezi gumazir kaba Krai e firizir arazibar ganasa iza ifarava en tongin iti. Gumazir kaba e damuti e ua Judan Arazibar apengan ikiti da uam e ikirarighasa, me ifonge. Egha me Taitusin mikarzir mogomemin inim aghorasa, e migei. ⁵ Ezi e ghaze, Akar Aghuim a guizbangira migirigiam, ezi a ia ko ikivira ikiasa, e ifonge. Kamaghin e me baragha tong men akabar gin zuir puvati.

⁶ Ezi Jerusalem itir gumazir dapaniba, me akar otevir igharazitam nan migirigiam

1:13-14: Aposel 8:3; 9:1; 22:3-5; 26:9-11; Filipai 3:6; 1 Timoti 1:13 **1:15-17:** Aisaia 49:1; Jeremaia 1:5; Aposel 9:3-6; 9:15; 22:6-10; 26:13-18; Rom 1:1; 11:13; Galesia 2:7 **1:18:** Jo 1:42, Ap 9:26-30 **1:18:** Aposel 9:26-30 **1:19:** Mt 13:55 **1:19:** Matyu 13:55 **1:21-23:** Aposel 9:30 **2:1-3:** Aposel 11:30; 15:2; 16:3 **2:4:** Ap 15:1, 15:24, 2 Ko 11:20, 11:26, Ga 1:7, 5:1, 5:13 **2:4:** Aposel 15:1; 15:24; 2 Korin 11:20; 11:26; Galesia 1:7; 5:1; 5:13 **2:5:** Ga 3:1, 4:16 **2:5:** Galesia 3:1 **2:6:** Lo 10:17, Ap 10:34, Ro 2:11, 2 Ko 12:11, Ga 6:3 **2:6:** Godin Araziba 10:17; Aposel 10:34; Rom 2:11; 2 Korin 12:11; Galesia 6:3

isafurazir puvati. Gumazir kaba me gumazir dapaniba, a dera. God gumazir ziaba itibar garir puvati. Kamaghin, tina ziam iti, o tina ziam pu, nan nighnizim, ziar ekiam pura bizim. Ki migeima gumazir dapaniba oraghava kamaghin migeir puvati, "Ni paza bizir mabav gei." Egha me bar akar otevir igharazitam nan migirigiam isafurazir puvati. ⁷⁻⁹ God faragha Judan gumazamizibar tongin aposelin ingangarim damuasa, Pita ginaba. Egha ingangarim damuasa gavgavim a ganingi. Egha Akar Aghuim Judan gumazamizibav kinasa Pita mikeme. Kamaghira God Kantrin Igharazibar Gumazamizibar tongin aposelin ingangarim damuasa, ki Pol na ginaba, egha God uabi gavgavim na ganingi. Egha ghaze, ni Pol ni Kantrin Igharazibar Gumazamiziba Akar Aghuim me mikin. Kraisin adarazir gumazir dapanir pumuning ko mizezim, Jems, Pita ko Jon, me nan migirigiaba baregha, fo, God uabi ingangarir kam na ganingi. Me fo, Godin apangkuvim na ko itima, a ingangarir kam na ganingi. Me kamaghin fogha, bar akar otevir vamira na ko Barnabas ganingi, "E Judan gumazamizibar tongin ingarti, ni ko Barnabas Kantrin Igharazibar Gumazamizibar tongin ingar. ¹⁰ Gua me ko ingariva gumazamizir onganarazir Jerusalemin itiba, gua men akurvaghamin nighnizim ginamangan marki." Ki fomira akurvazir kam gamua iza datirighin a damuasa ifongegha nan nighnizim a bagha bar gavgafi. Egha e ingangarim kamaghin anebigha uari ganigha, egh nighnizir vamira ikiasa uan agharibar suisi.

Ki gari, Pita arazir kuram gamima ki an anogoroke

¹¹⁻¹³ Dughiar mam Pita Antioghin nguibar ekiamin izegha, Kantrin Igharazibar Gumazamiziba koma api. Ezi gin nighnizir gavgavim Iesusin itir Judan marazi me Jems ko ikegha uaghan Antioghin ize. Me izezi, Pita kamaghin nighnisi, ki Kantrin Igharazibar Gumazamiziba ko iki damiti, Judaba me mikarzir mogomebar iniba aghorezir darasi, me nan ataram. A kamaghin atiatigha, Judan izezir darazigh ifara, egha Kantrin Igharazibar Gumazamiziba me ategha saghon ikiasa. Egha a Kantrin Igharazibar Gumazamiziba koma uam apir puvati. Egha Judabar gumaziba me koma api. An arazir kam gamizi, Judan Antioghin itir nighnizir gavgavim Iesusin

itir darasi, me uaghan Kantrin Igharazibar Gumazamiziba ko iki daman aghua. Me ifavarir arazir kam gamima, Barnabas uaghan men min ami. Ezi gumazir kaba Pitan arazir ifavarimin gin zui. Ezi an arazir kurar kam azenim girizi me bar fo, an arazir kuram gami. Kamaghin amizi, ki Pitan arazir kurar kam bagha an guam gatigha an atari.

¹⁴ Me Akar Aghuimin guizbangira migirigiaba deravira dar gin zui puvati. Ezi ki kamaghin men arazir kurabar ganigha, Pita men damazimin kamaghin a migei, "Pita, ni Judabar gumazir mam, egha ni nighnizir gavgavim Kraisi Iesusin iti, egha ni Judan Araziba ategha, Kantrin Igharazibar Gumazamizibar arazir mabagh ami. Gumazir maba Jems ko ikegha izezima, ni Kantrin Igharazibar Gumazamizibar araziba ategha, manmaghsua ua Judan Arazibagh ami? Ni kamaghin amuava, manmaghsua Judan Arazibar gin mangasa Kantrin Igharazibar Gumazamizibav gia, me abiri?"

Gumazamizir nighnizir gavgavim Iesusin itiba, merara Godin damazimin dera

(Sapta 2:15--4:31)

Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumazamiziba uaghara, nighnizir gavgavim Iesusin ikiti,

God suam, ia nan damazimin dera

¹⁵ Egha Pol migia ghua kamaghin Pita migei, "Guizbangira, e Judan gumazamizibara, egha ghaze, e ti bar dera. Ezi Kantrin Igharazibar Gumazamizibara, arazir kurabagh ami. ¹⁶ Ezi e fo, gumazamiziba Moses Osizirir Arazibar gin zuima, God kamaghin me migeir puvati, ia nan damazimin dera. Bar puvati. Gumazamiziba nighnizir gavgavim Iesusin ikiti, merara God kamaghin me migei, ia nan damazimin dera. Kamaghin amizi e Kraisi Iesusin nighnizir gavgavim an iti. E fo, gumazamiziba Moses Osizirir Arazibar gin mangiti, God kamaghin me mikemeghan kogh suam, ia nan damazimin dera. Nighnizir gavgavim Iesusin itir tuavimra God suam, ia nan damazimin dera. Ezi Moses Osizirir Arazibar gin zuir tuavim puvati. God kamaghin e mikim suam, ia nan damazimin dera, kamaghsua, e nighnizir gavgavim Iesusin iti.

2:7-9: Aposel 22:21; Rom 1:5; Efesus 3:8 **2:10:** Ap 11:29-30 **2:11-13:** Aposel 11:3

2:14: 1 Ti 5:20 **2:14:** 1 Timoti 5:20 **2:16:** Sng 143:2, Ap 13:38-39, 15:10-11, Ro 1:17, 3:20-28, 4:5, 11:6, Ga 3:11, Hi 7:18-19 **2:16:** Onger Akaba 143:2; Aposel 13:38-39; 15:10-11; Rom 1:17; 3:20-28; 4:5; 11:6; Galesia 3:11; Hibru 7:18-19

2:17-20: Jon 13:1; Rom 6:11; 6:14; 7:6; 2 Korin 5:15; Galesia 1:4; Efesus 5:2; 1 Tesalonika 5:10; Taitus 2:14; Hibru 9:14; 1

Pita 4:2; 1 Jon 3:8-9

17-20 “E nighnizir gavgavim Kraisin ikiti, God tuavir kamın suam, e an damazimin dera. Tuavir kamın e fo, e Judaba uaghan Kantrin Igharazibar Gumazamizbar min arazir kurabagh ami. Egh e ti kamaghin mikimam, Kraisi uabi arazir kurabar amuasa, gumazamiziba abiri. Bar puvati. E, Moses Osirizir Araziba ateghiva, kamaghin e arazir kurabagh amir puvati. Ki nighnizir gavgavim Godin Otarimin iti. A bar na gifuegha nan akurvghasa uan mikarzim gasighasiki. Ezi ikirimirir ki datirighin nguazir kamın amim, ki nighnizir gavgavimın tuavimın gin ghuava, ikirimirir kam gami. Ki Kraisi ko ter ighuvimın aremegha, ikirimirir igiam ini. Ezi ikirimirir kam a nan ikirimirimra puvati. Kraisi angamira nan aven iti. Ki ikiva Godin ingangarim damuasa, kamaghin Moses Osirizir Araziba na gamizi ki aremegha ua Moses Osirizir Arazibar gavgavimın apengan itir puvati. Bizir ki Mosesin Osirizir Arazibar apengan ikiava amiziba, ki da agifa. Egh gin ua dar amuva, kamaghin mati ki arazir kurabagh amir gumazim.*²¹ Egh ki Moses Osirizir Arazibar gin mangi Godin damazimin deraghti, Kraisin ovevem mati pura bizim. Ezi God uan arazir Moses ganingizibar gin mangan gumazamizibar anogoroke. Me dar gin mangiva Godin damazimin deraghan kogham. Kamaghin ki Godin apangkuvim damighiti a pura bizir kinimin min otivan, ki aghua.”

3

Ja Galesian onganiba, tinara ian nighnizibagh asighasiki?

¹ O Galesiaba, ia bar ongani. E Kraisi Iesusin gun bar deravira ia mikeme. Ezi mati ia uari an garima, a ter ighuvimın areme. Ezi tinara ian nighnizibagh asighasiki. ²⁻⁴ Ki bizir vamira gifoghasa ian azai. Ia, Moses Osirizir Arazibar gin ghua, Godin Duam iniz, o ia Akar Aghuim baregha nighnizir gavgavim an ikia, Godin Duam ini? Ia faragha Godin Duamin gavgavimın amodoghin ghuava, datirighin ia Godin Duam ategha uan gavgavibar darorim agivasa. Ia ti bar onganighama? Bizir

faragha ia bativiziba, ia pura a da isi, o? Nan nighnizimin, ia pura da inizir puvati.*

God gari, ia nighnizir gavgavim an itima a ian akurvasi

⁵ God gari, ia Moses Osirizir Arazibar gin zuima, a uan Duam ia ganigha, ian tongin mirakelbagh ami? O a gari, ia nighnizir gavgavim an Akar Aghuimın itima, a uan Duam ia ganigha ian tongin mirakelbagh ami? ⁶⁻⁹ Ia Abrahamın eghaghanim ginighnigh. God fomira kamaghin fo, gin Kantrin Igharazibar Gumazamiziba nighnizir gavgavim Akar Aghuimın ikiti, a kamaghin me mikim suam, ia nan damazimin dera. Ezi Godin Akinafarim kamaghin mikeme, God fomira Akar Aghuim Abraham ganigha kamaghin migei, “Ni bangin, ki nguazir kamın itir kantriba bar deravira me damuam.” Godin Akinafarim Godin itima, ezi God kamaghin a migia ghaze, ni nan damazimin dera.” Kamaghin, ia fogh suam, gumazamizir nighnizir gavgavim Kraisi Iesusin itiba, me uaghan Abrahamın ovavir boriba. Abraham nighnizir gavgavim itima, God deravira a gami. Kamaghira gumazamiziba bar nighnizir gavgavim Godin ikiti, a uaghan deravira me damuam.

¹⁰⁻¹² Moses Osirizir Arazibar mingarim, a nighnizir gavgavimın bizim puvati, a bizir igharazim. Ezi Godin Akinafarim ghaze, “Gumazamiziba Moses Osirizir Araziba migei moghin damu egh dughiaza zurara dar amuti, arazir kaba me damuti, me ikivira ikiam.”† Egha Godin Akinafarim kamaghin migei, “Gumazim o amizitam nighnizir gavgavim Godin ikiti, God suam, ni nan damazimin dera, gumazir kamra zurara deravira ikivira ikiam.” Kamaghin, e bar fo, gumazim o amizitam Moses Osirizir Arazibar gin ghua, Godin damazimin derazir puvati. Godin Akinafarim kamaghin migei, “Gumazim o amizitam akinafarimın aven itir araziba deravira dar gin mangan koghti, God gumazir kam gasighasigham.” Eghti kamaghin tina suam, e Moses Osirizir Arazibar gin mangiva Godin damazimin deraghan,

* **2:17-20:** Grighin akam, vezin kamın deragha bigha mikemezir puvati. Pol ti kamaghin mikimasa, gumazamiziba Kraisin gin mangi, egh ua Moses Osirizir Arazibar apengan ikian kogham. Kraisin gin zuir marazi, Moses Osirizir Arazibar gin mangisi gavgavigh, egh me uaghan arazir kurabagh amibar otivigham, mati gumazamizir bar Moses Osirizir Arazibar apengan itibar min iti. Ni Rom 7:4-6in gan. **2:21:** Ga 3:21, Hi 7:11 **2:21:** Galesia 3:21; Hibru 7:11 **3:1:** Ga 2:13-14, 5:7 **3:1:** Galesia 2:13-14; 5:7 **3:2-4:** Apotel 10:47; 15:8; Rom 10:16-17; Galesia 4:9; Hibru 6:4; 9:10; 10:35-36; 2 Jon 1:8 * **3:2-4:** Fofozir gumazir aviriba vezin kam giragha ghaze, “Godin Duam ian tongin amizir bizir aghuiba, ia ti da gin amadas, o? Ki ghaze, ia ti dagh nighnighavira iti.” **3:6-9:** Jenesis 12:3; 15:6; 18:18; 22:18; Jon 8:39; Apotel 3:25; Rom 4:3; 4:11-16; 9:17; Jems 2:23 **3:10-12:** Ofa Gami 18:5; Godin Araziba 27:26; Nehemia 9:29; Jeremia 11:3; Habakuk 2:4; Rom 1:17; 10:5; 11:6; Galesia 2:16; Hibru 10:38 † **3:10-12:** Gumazim Moses Osirizir Araziba zurara bar deravira tamin gin zuir puvati. **3:13:** Lo 21:23, Ro 8:3, 2 Ko 5:21, Ga 4:5 **3:13:** Godin Araziba 21:23; Rom 8:3; 2 Korin 5:21; Galesia 4:5

kamaghin amir gumazamiziba, God me kasighasigham. ¹³ Moses Osirizir Araziba kamaghin mikeme, e gumazamiziba bar Moses Osirizir Arazibar gin mangiva, egh ikuvigham. Godin Akinafarim kamaghin mikeme, "Gumazir ter ighuvimin duiba God ghaze, me gumazir kuraba." Ezi kamaghin Kraisi en akurvaghaza ziar kam ini, "gumazir kuram." Egha ziar kam bangin a uam e ini. ¹⁴ God Abraham deravira a gamigha ghaze, ki Abraham gamizi moghira, ki Kraisi Iesusin ingangarimin tuavimin Kantrin Igharazibar Gumazamiziba deravira me damuam. Egha God kamaghin ifonge, e nighnizir gavgavim Kraisi Iesusin ikiva, an Duam iniam. Egha kamaghin a uam e ini.

Moses Osirizir Araziba ko Akar Dikirizir Gavgavimin migirigiaba

¹⁵⁻¹⁸ Fomira God bizir aghuir gin otivam an gun mikeme. God Akar Dikirizir Gavgavir kam Abraham uan ovavim ko aning ganingi. Godin Akinafarim kamaghin mikemezir puvati, "Nin ovavir boriba." An ovavir aviribav geir puvati. An ovavir vamira migia ghaze, "Nin ovavir borim." Kar a Kraisi migei. God e bagha inabazir biziba inisiva e Moses Osirizir Arazibar gin mangi, egh akar dikirizimin tuavimin da inghan kogham. E fo, God fomira akar dikirizimin min bizir kaba Abraham ganingi. Nan adarasi, datirighin ki e gumazamiziba zurara amir arazim mikimasa. Gumazitam aremeghsi, egh uan biziba tuiragh uan boribar aningsi, migirigiar tam osirighiti, an migirigiar kam mati Akar Dikirizir Gavgavim. Eghiti gumazitam uam akar igharazitam akar dikirizir kam gifuraghan kogham. Egha kamaghin migeir puvati, "E akar dikirizir kamin gin mangan kogham." Nan migirigiar mingarim kamakin: Faraghavira God, Abraham ko Akar Dikirizir Gavgavim gami. Ezi 430pla azeniba givazi gin God uan arazir osiriziba Moses ganingi. Moses Osirizir Arazir kaba bar gin ofifi. Egh da Godin Akar Dikirizir Gavgavimin migirigiam batueghan kogham. Egh Godin Akar Dikirizir Gavgavir kam angarighan kogham.

¹⁹ Ezi kamaghin manmaghsua God uan osirizir araziba Moses ganingi? God gumazamizibar amuti, me arazir kurabar mingarim gifoghasa, uan osirizir araziba

aningi. God faragha akar dikirizim Abraham ganigha ghaze, nin ovavim gumazamiziba bar men akurvaghham. Ezi gumazir kam zuamira izezir puvati. Ezi arazir kurabar kaba bagha, God gin uan osirizir araziba aningi. A kamaghin ifonge, an osirizir araziba iki mangi, ovavim otoghamin dughiamin tugham. God uan osirizir arazir kaba isa enselbar dafarim gatizi, me da isa abuir gumazim Moses ganingizi, abuir gumazim e ganingi. ²⁰ Egh gumazitam ingangaritam damusi gumazir igharazitam ko Akar Dikirizir Gavgavim akirsi, an a isiva abuir gumazimin dafarim datightima, abuir gumazim a isiva gumazir igharazim daningan kogham. Ezi God uabira, a uabi uan Akar Dikirizir Gavgavim Abraham ganingi, egh enselin tam ganingizir puvati, o abuir gumazitam ganingizir puvati.

Datirighin Godin Duam zurara en akurvavisi

²¹ Ki kamaghin mikimam, Moses Osirizir Araziba Godin akar fomira dikirizimin apanim gami, o? Bar puvati. Osirizir arazitam ikirimirir aghuim e ganidir puvati. Osirizir arazitam ikirimirir aghuim e danighiti, e ti fomira Moses Osirizir Arazibar gin zuima, da e gamizi e Godin damazimin deraghai. Moses Osirizir Araziba ikirimirir aghuim anidi puvati. ²² Godin akar dikirizimin mirara e gumazamizir nighnizir gavgavim Kraisi Iesusin itir darasi, God bizir kaba e daningasa ifonge. Kamaghin amizi, Godin Akinafarim kamaghin mikeme, nguazir kamin gumazamiziba, arazir kurabar gavgavim bar me ikiaghariki. ²³ Faraghavira nighnizir gavgavir kam izezir puvatizi, arazir kurabar gavgavim e ikiagharighizi, e Moses Osirizir Arazibar apengan iti. Egh mangi God nighnizir gavgavimin tuavim en akaghamin dughiam otogham. ²⁴ God kamaghin ifonge, e nighnizir gavgavim Akar Aghuimin ikiti, a suam, ia nan damazimin dera. Egha, a uaghan kamaghin ifonge, Moses Osirizir Araziba e inigh Kraisi bagh mangam. Egha kamaghin a Moses Osirizir Arazibagh amizi, da e gativagha en garir gumazimin min oto. ²⁵ Ezi datirighin nighnizir gavgavim azenimin otozi, e ua Moses Osirizir Arazibar apengan itir puvatizi da ua e gativagha en gari puvati.

3:14: Ese 11:19, Jol 2:28-29, Sek 12:10, Ap 2:33 **3:14:** Joel 2:28-29; Sekaraia 12:10; Aposel 2:33 **3:15-18:** Jenesis 12:3; 12:7; Ua Me Ini 12:40; Aposel 7:5; Rom 4:13-14; 8:17; 11:6; 1 Korin 12:12; Galesia 3:21 **3:19:** Lo 5:5, 5:22-27, Jo 1:17, Ap 7:38, 7:53, Ro 5:20, Hi 2:2 **3:19:** Godin Araziba 5:5; 5:22-27; Jon 1:17; Aposel 7:38; 7:53; Rom 5:20; Hibru 2:2
3:20: Ro 3:29-30 **3:20:** Rom 3:29-30 **3:21:** Ro 8:2-4 **3:21:** Rom 8:2-4 **3:22:** Ro 3:9-19, 3:23, 4:11-12, 4:16, 11:32 **3:22:** Rom 3:9-19; 3:23, 4:11-12; 4:16; 11:32 **3:23:** Ga 4:3 **3:24:** Ap 13:39, Ro 10:4, Ga 2:16, Kl 2:17, Hi 9:9-10 **3:24:** Aposel 13:39; Rom 10:4; Galesia 2:16; Kolosi 2:17; Hibru 9:9-10 **3:26-28:** Jon 1:12; 10:16; Rom 6:3; 8:14-16; 10:12-13; 13:14; 1 Korin 12:13; Efesus 2:14; Kolosi 3:11; 1 Jon 3:1-2

26-28 Ia gumamazir dipamin rueziba, ia Kraisin puegha, Kraisin min otifi. Egha datirighin Kraiss Iesusin aven ia ikizir vamira. Bar guizbangira, ia datirighin Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumamazibar min itir pu. Ia ingangarir gumamazir kiniba ko gumamazir firighirezibar min itir pu. Ia gumaziba ko amizibar min itir pu. Bar puvati. Ia nighnizir gavgavim Kraiss Iesusin ikia, ia bar moghira Godin boriba. Kamaghin, e ua Moses Osirizir Arazibar apengan itir puvatizi, da ua e gativagha en garir puvati.

Datirighin ia Godin boriba, ezi Moses Osirizir Araziba ia ikiagharizir puvati

29 Kraiss an Abrahamin ovavim. Ezi ia Kraissin ikizimin ikiva, egh gin a uan afeziamin borir Abrahamin ovaviba. Ia Kraissin ikizir kam, iarara God fomira Abrahamin ovaviba bizir aghuir kaba me daningasa Abraham ko akam akiri. Kar iarara, God ia migei.

4

1 Ezi datirighin ki akar isin zuimin bizir kam deravira ia mikimam. Afeziam borir aghiritam ikiva, egh gin a uan biziba bar da isiva borir kam daningam. Bizir kaba borim bagha fomira iti. Ezi borim tighar aghuir dughiam, a pura mati a uan afeziamin ingangarir gumazir kinir mam. Bizir kaba, an biziba. 2 Egha a suvighavira itima, gumazir an gariba ko an bizibar gariba, an garava an biziba sara gari. Egha ghua dughiar an afeziam biziba an agharim darighamim oto. Egha dughiar kamin, a uabi uan biziba inigha dar gari. 3 Ezi e uaghan kamaghin ami, e borir aghiribar min itir dughiam, e nguazim ko overiamin bizibagh ativagha dar garir duar kuraba ko bizir nedaziba, e dar ingangarir gumamazir kinibagh ava. 4-5 Ezi God kamaghin ifonge, e an boribar otivasa, egha Moses Osirizir Arazibar apengan itir gumamaziba, a uam e givezasa. God fomira e givezasa dughiam ginaba. Ezi dughiar a fomira inabazim datirighin otozi, a uan otarim amadazima a ize. Ezi amizim a bate. Ezi a gumazir Moses Osirizir Arazibar apengan itimin min oto. Egha e Moses Osirizir Arazibar apengan itir gumamaziba, a ua e ini. 6 Ezi ia datirighin Godin boribagh ava. Ezima God uan Otarimin Duam amadazima an en navir averiabar iti. Ezi Duar kam en aven kamaghin dei, "O Ame! Nan afeziam." 7 Kamaghin, ni ua

pura ingangarir gumamazir kinimin itir puvati. God ni gamizi ni an borim gava. Egh ni fogh, ni an bizir aghuir inabaziba iniam.

Tizim bagha nguazir kamin biziba ua ia ikiagharisi?

8 Fomira ia God gifozir puvatigha, bizir guizbangira God puvatizibagh amuava, dar ingangarir gumamazir kinibar min iti. 9-10 Ezi datirighin ia Godin boroghin zui. O ki kamaghin mikimam, God ian boroghin zui. Ia kamaghin nighnigha ghaze, ia zurara Moses Osirizir Arazibar dughiar ekiaba ko iakinir igiabar dughia ko azenir igiabar dughia ko dagheba otir dughiar gin mangam. Manmagsua ia ua nguazim ko overiamin bizibagh ativagha dar garir pura duar kurabar gin zui? Da gavgaviba puvati. Ia ti uamategh dar ingangarir gumazir kinibar ikiasa? 11 Ki ian arazir kam ginighnigha, kamaghin atiati, ingangarir ki ian tongin amizim an daghem puvatigham.

Ia nan arazibar gin izi

12-15 Nan adarasi, ki uabi Moses Osirizir Araziba ategha ian min iti. Ezi ia nan min ikiasa ki ia gakaghoiri. Ia fo, fomira ki Galesian Provinsin izeghava, nguibar igharazitamin mangasava amuava arimariam ini. Egha dughiar kamra Akar Aghuim faragha ia mikini. Nan mikarzim gavgavim puvatigha osimtizir ekiam ia ganingi. Ezi ia akirim ragha na gasarazir puvati, egha na ko ikian aghuazir puvati. Enselin tam, o Kraiss Iesus uabi iziva ia ko ikiti, ia aning inigh bar deravira aning damuam. Ezi ki areir dughiamin, ia na inighava arazir kamra na gami. Ia na inizi ki ian gara itima, ia arazir kuratam na gamizir puvati. Ki guizbangira kamaghin mikimam, dughiar kamin ia nan akurvaghasa bar ifonge. Egha ia uan damaziba na bagha da asiasa ifuegha da asigha na ganighai. Ia faragha na gifuegha na bagha bar akonge. Ezi ia na gifongezir navir kam datirighin managh iti? 16 Manmaghin ami? Ki guizbangira akam ia mikini, egha kamaghin ki ti ian apanim gava?

17 Ifavarir gumazir kaba kamaghin ifonge, ia me baghavira ikiasa, me pura ian kuariba isava, egha guizbangira ian akurvaghamin nighniziba puvati. Ia men nighnizibar gin mangiva egh ia en saghon ikiasa, me ifonge. 18 Tina gumamazir igharaziba baghvira iki, egh men akurvaghamin nighnizir aghuim

3:29: Ro 4:13, 9:7, Ga 4:7, 4:28, 5:1, Ef 3:6, Hi 11:18 3:29: Rom 4:13; 9:7; Galesia 4:7; 4:28; Efesus 3:6; Hibru 11:18
 4:3: Ga 2:4, 3:23, Kl 2:20 4:3: Galesia 2:4; Kolosi 2:20 4:4-5: Jenesis 3:15; Matyu 5:17; 20:18; Luk 1:31; Jon 1:12-14; Rom 1:3; 8:15-17; Galesia 3:13; Efesus 1:5-10; 1 Pita 1:18-19 4:6: Ro 5:5 4:6: Rom 5:5 4:7: Ga 3:29
 4:7: Galesia 3:29 4:8: Ro 1:25, 1 Ko 8:4-6, 12:2, Ef 2:11-12, 1 Te 4:5 4:8: Rom 1:25; 1 Korin 8:4-6; 12:2; Efesus 2:11-12; 1 Tesalonika 4:5 4:9-10: Rom 8:3; 14:15; 1 Korin 8:3; Kolosi 2:16-20; Hibru 7:18 4:12-15: 1 Korin 2:3; 2 Korin 11:30; 12:7-9 4:16: Amo 5:10, Ga 2:5, 2:14 4:16: Amos 5:10; Galesia 2:14

ikiti, kamaghin dera. Ia zurara arazir kam damuvira iki. Egh ki ia ko ikiamin dughiabara puvati.* ¹⁹⁻²⁰ Ki orazi, ia arazir kam gamima, ki ia bagha okam nighnigha ghaze, ki manmaghin ian akurvaghani. Ki ia ko itir puvati, Iavzika. Ki ia ko ikia, ti tong akar aghuitam ia mikemeghai. Nan boriba, ia guizbangira Godin boribagh avaghiva Kraisin min ikiasa, kamaghin ki ia bagha ua mizazir kam barasi. Mati amizim borim batasa isir mizazim.

Hagar ko Sara

²¹⁻²³ Ia gumazamizir Moses Osirizir Arazibar apengan ikiasa ifongeziba ia na mikim. Ia ti Moses Osirizir Araziba mikemezi moghin fozir puvati? Godin Akinafarim kamaghin mikeme, Abraham otarir pumuning iti. Ingangarir amizir kinim, Hagar, mam bate. Ezi guizbangira an amuim, Sara, mam bate. Ingangarir amizir kinimin borim nguaziminz amiziba boriba isi moghin oto. Ezi guizbangira an amuimin borim, an akar dikirizimin tuavimin oto. ²⁴⁻²⁵ Amizir kamning Akar Dikirizir Gavgavir pumuningin min iti. Eghaghanir kamnagh akar isin zuim an iti. Hagar, a Sainain Mighsiamin Akar Dikirizir Gavgavimin min iti. Sainain Mighsiam, a kantri Arabian iti. Hagar ingangarir amizir kinir mam. Ezi an boriba uaghan ingangarir gumazir kiniba. Hagar uan boriba ko me ingangarir gumazir kinibar min ti. Ezi Jerusalem datirighin itim, an Hagarin min iti. Datirighin itir Jerusalem uan boriba ko, me Moses Osirizir Arazibar apengan ikia ingangarir gumazamizir kinibar min ami. ²⁶⁻²⁷ Godin Akinafarim kamaghin mikeme:

“Amizir boriba puvatizir kam, nin boribagin bar avirasemegham.

Ni mati amizir nin pam ni ataghizim.

Egh ni gin borir bar aviriba inighti, nin boribar dibobonim,

amizir uan pam ko itimin boribar, dibobonim gafiragham.

Kamaghin ni amizir boriba isir puvatizim, ni bar akongegh.

Ni amizir otirimirir mizazibagh fozir puvatizim,

nin navim deragh, ni bar akuegh, pamtem dimiva araghasi.”

Ezi kamaghin Jerusalem ingharazim a Godin Nguibamin iti, Moses Osirizir Araziba a ikiagharghizir puvatizima, a datirighin firiaghiri. Ezi an en amebamin min iti.[†] ²⁸ Ezi nan adarasi, ia Aisakin min ami. Godin akar dikirizim mirara, ia an boriba. ²⁹ Nguaziminz amiziba boriba isi moghin otozir otarim, a Godin Duamin gavgavimin otozir otarim pazava a gami. Kamaghira, datirighin Moses Osirizir Arazibar apengan itir gumazamiziba, a tina Godin Duamin apengan iti, me en aghuagha osimtiziba e garisi. ³⁰ Ezi Godin Akinafarim manmaghin mikeme? A kamaghin migia ghaze, “Ingangarir amizir kinimin borim, ia guizbangira Abrahamin amuimin borim ko afeziamin bizir aghuiba da inian kogham. Kamaghin, ni ingangarir amizir kinim uan otarim ko aning batokegh.”

³¹ Nan adarasi, e ingangarir amizir kinimin boriba puvati, e guizbangira Abrahamin amuimin boriba.

Godin gumazamiziba firiaghire

5

(Sapta 5–6)

Ia uari bagh ganigh, Moses Osirizir Araziba ua ia ikirarighan kogham

¹ Kraisi, e Moses Osirizir Arazibar apengan ikian aghuaghava, kamaghin an e gamizi, e firiaghiri. Kamaghin amizi, ia tuivigh gavgafigh. Ia gumazamizitabar ganti, me ua ia damuti, ia ua ingangarir gumazamizir kinibar min ikian marki.

² Ia na baragh. Ki Pol, ki ia migei, ia men gantima me ian mikarzir mogomebar iniba aghoreghtima, Kraisin ingangarim tong bar ian akuraghan kogham. Bar puvati.

³ Ki datirighin ua deravira kamaghin ia mikimasa, ni tina gumazitamizim ganti, a nin mikarzir mogomemin inim atughti, kamaghin ni uaghan Moses Osirizir Araziba bar dar gin mangam. ⁴ Ia gumazamizir Moses Osirizir Arazibar gin mangasava amiba, ezi tuavir kamini ia ghaze, e Godin damazimin dera, ia kamaghin Kraisi ategha

* **4:18:** Grighin akam vezin kamin deragha bigha mikemezir puvati. **4:21-23:** Genesis 16:15; 21:2 **4:21-23:** Genesis 18:10-14; Rom 9:7-9; Hibur 11:11 **4:24-25:** Rom 8:15; Galesia 5:1 **4:26-27:** Aisaia 54:1; Hibur 12:22; Akar Mogomem 3:12; 21:2; 21:10 [†] **4:26-27:** Ves 22in aven, Pol Sara dibora ghaze, “Guizbangira Abrahamin amuim, Sara.” Kar akar isin zuir mam, Sara Godin akar dikirizimin min iti. Saran otarim Aisak, a Kraisin gin zuir darazir min iti. Ni Galesia 4:28in gan. **4:28:** Ap 3:25; Ro 9:7-8, Ga 3:29 **4:28:** Aposel 3:25; Rom 9:7-8; Galesia 3:29 **4:29:** Stt 21:9, Ga 5:11, 6:12 **4:29:** Genesis 21:9; Galesia 5:11; 6:12 **4:30:** Stt 21:10, Jo 8:35 **4:30:** Genesis 21:10; Jon 8:35 **4:31:** Jo 8:36, Ga 3:29, 5:1, 5:13 **4:31:** Jon 8:36; Galesia 3:29; 5:1, 5:13 **5:1:** Jo 8:32, 8:36, Ap 15:10, Ro 6:18, Ga 2:4, 5:13, 1 Pi 2:16 **5:1:** Jon 8:32; 8:36; Aposel 15:10; Rom 6:18; Galesia 2:4; 5:13; 1 Pita 2:16 **5:3:** Ga 3:10 **5:3:** Galesia 3:10 **5:4:** Ro 9:31-32, Hi 12:15 **5:4:** Rom 9:31-32; Hibur 12:15 **5:5-6:** Rom 8:24-25; 1 Korin 7:19; Galesia 6:15; Kolosi 3:11; 2 Timoti 4:8; Jems 2:18-22

gifa. Ia Godin apanguvimin tuavim ategha gifa. ⁵⁻⁶ Egh gumazim Kralesus ko ikiti, gumazibar mikarzir mogomebar iniba aghorir arazim, a pura bizim, egh gumazibar mikarzir mogomebar inibar aghorir puvatizir arazim, a uaghan pura bizim. Ezima gumazir nighnizir gavgavim itim, an nighnizir gavgavim a gamima, a bar gumazir igharazibagh ifonge, kar guizbangin bizim. Godin Duamin gavgavimin, e nighnizir gavgavim Godin iti. Egha e, dughiar God suam, ia nan damazimin derazim, mizuai.

⁷ Ia fomira deraghavira Kralesin tuavimin zui. Ezi tina tuavim apirizima ia ua guizbangin akamin gin zuir puvati? ⁸ Nighnizir ia datirighin gintizim, a Godin ian diazimin izezir puvati. ⁹ Yisin muziarim, a bret bar a damighti, a buigham. ¹⁰ Ki kamaghin nighnizir gavgavim iti, Ekiam ian akuragham. Egh ia nan nighnizimin gin mangiva, nighnizir igharazim atakigh. Ki fozir pu, tina ian nighnizibagh asighasisi. Gumazamizir kaba arazir kurar ia gamizim bagh ivezir kuram iniam. ¹¹ Nan adarasi, ia orakigh, gumazir maba ghaze, Pol gumaziba uan mikarzir mogomebar iniba aghorir akam dughiar anekuravira iti. Egh me guizbangira kamaghin nighnigh, me tizim bagha osimtizim na garisi? Kar guizbangira nighnizim puvati. Ezi ki ter ighuvimin akam akurima, akar kam gumazamizibagh nighnizibagh asighasisi. Egh ki mikarzir mogomemin inim aghorir akam akuniva, ter ighuvimin akam akunan koghti, ter ighuvimin akar gumazibar nighnizibagh asighasisim, a pura akar amirizimin min otogh, ua gumazibar nighnizibagh asighasighan kogham. ¹² Gumazir ian navibagh invir kaba, me mikarzir mogomebar iniba aghoramin arazim bagha bar gavgafi. Kamaghin me uarira uan inibar ghor, magh suegh bar dar ghoregh.

¹³⁻¹⁵ Nan adarasi, ia firighirasa God ifonge, egha kamaghin a ian dia. Eghti ia ua Moses Osirizir Arazibar apengan ikian kogh kamaghin nighnighan marki suam, "Moses Osirizir Araziba e ikiigharighizi, e arazir kaba ategha firighire. Egh e navir ghurimin arazibar amuam." Moses Osirizir Arazibar migirigaba, da bar uari inigha akar vamiran iti, "Ni uabira uabi gifongezim moghin, gumazamizir

igharazibagh ifongegh." Ia bar Godin gumazamizibar ingangarir gumazamizibar min iki, uarira uarigh ifongegh. Egh ia uarir atar pura tintinibar uariv sogh, egh deravira nighnigh. Ia uarigh asighasigham.

Godin Duam nin sure gamir arazir aghuubar gin mangi

¹⁶⁻¹⁸ Godin Duam koma nin navir ghurim, bizir kamning uaningin apanimning gami. Godin Duam ghaze, ni Godin arazir aghuubara damu. Ezi kamaghin ni dar amuasa. Kamaghin amizima, ni arazir aghuubar gin mangisi damuti, nin navir ghurimin araziba suam, marki. Nin navir ghurim suam, "Arazir kuratam damu." Eghti ni tam damuam. Kamaghin ni arazir kurabar gin mangiti, Godin Duam suam, markiam. E fo, navir ghurimin araziba Godin Duam dikabinasa. Ezi Godin Duam navir ghurimin araziba dikabinasa. Aning uaning adosi. Ezi bizir ia damuasa ifongezim, ia a damighan kogham. Ia Godin Duamin gin mangiva, Moses Osirizir Arazibar apengan ikian kogham. Egh, ia navir ghurimin arazibar gin mangan kogham. Ezi ki kamaghin ia migei, ia navir ghurimin araziba ateghtima, Godin Duamra ian faraghtima, ia an gin mangi.

¹⁹ Ia navir ghurimin arazibagh fogha gifa. Arazir kaba, gumazamiziba tintinibar uari koma akua arazir mizirizibagh amuava, afiar arazibagh ami. ²⁰ Egha nguazir kammin biziba e God gami moghin e uari isa dagh anidi, imezibagh amir arazibagh amuava, munavin biziba bagha navim ikuvigha da iniasa navim isi. Egha atara bizibagh asighasisi, uarir apانبagh ami, gumazamizir igharazibar aghuagha, uabira uabi ginighnisi, biziba bagha uari batogha uari abisi. ²¹ Egha dipar onganiba apaganigha, pura gumazamiziba isa pamtemin diava ighiar kurabar arazibagh ami. Egha arazir kurar maba uaghan kamaghin iti. Ki fomira ia mikemegha gifa. Egha ki datirighin akar kamra ua ia migei. Gumazamizir arazir kabagh amiba, me God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven mangan kogham.

²²⁻²³ Ezi Godin Duam arazir aghuir kabar amuasava en naviba fe: arazir bar igharaz darazigh ifongezim, bar akongezim, navir amirizim, dughorir amirazim, gumazibar akurvagha arazir aghuubar me gami.

5:7: 1 Ko 9:24, Ga 1:6, 3:1 5:7: 1 Korin 9:24; Galesia 1:6; 3:1 5:9: 1 Ko 5:6, 15:33 5:9: 1 Korin 5:6; 15:33
 5:10: 2 Ko 2:3, 8:22, 10:6, 11:15, Ga 1:7 5:10: 2 Korin 2:3; 10:6; 11:15; Galesia 1:7 5:11: 1 Ko 1:23, 15:30, Ga 6:12, 6:17 5:11: 1 Korin 1:23; 15:30; Galesia 6:12; 6:17 5:13-15: Ofa Gami 19:18; Matyu 5:43; 7:12; Rom 13:8-9; 1 Korin 8:9; 9:19; 1 Pita 2:16; 2 Pita 2:16-19; Jems 2:8 5:16-18: Rom 6:12-14; 7:15-23; 8:2-7; 8:14; 13:14; Galesia 5:25; 1 Pita 2:11
 5:19: 1 Ko 3:3, 6:9-10, Ef 5:3, Kl 3:5, Je 3:14-15 5:19: 1 Korin 3:3; 6:9-10; Efesus 5:3; Kolosi 3:5; Jems 3:14-15 5:21: 1 Ko 6:9, Ef 5:5, Kl 3:6, MAA 22:15 5:21: 1 Korin 6:9; Efesus 5:5; Kolosi 3:6; Akar Mogomem 22:15 5:22-23: 1 Korin 13:7; Efesus 5:9; Kolosi 3:12; 1 Timoti 1:9; Jems 3:17

Egha guizbangira miġia deravira bizibagh amua, gumazibar asughasusi, egha navir ghurimin araziba dikabiri. Moses Osirizir Arazitam arazir kabar anogoroghezir puvati. ²⁴ Gumazamizir Kraiss Iesusin gin zuiba, me navir ghurimin araziba ko biziba bagha bar ifongezir arazir kuraba inigha, ter ighuvimin da gura. Egha dagh afuzima, da aremegha gifa. ²⁵ Godin Duam ikirimirir aghuim e ganingi. Kamaghin, anarira e ko daruva en akurvaghham. ²⁶ Kamaghin amizi, e pura uarira uan ziaba fan kogham. Egh e igharaz darazir navibagh inivti, me uarir ataran kogham. Egh e men biziba bagh naviba isian kogham.

6

Bizir manam ni uan navir averiamin an opari, bizir kamnaghira, an otogham

¹ Nan adarasi, ian tav arazir kuratam damighti, ia gumazir Godin Duamin gin zuiba, ia navir amirizimin arazibar a damuva, an akuraghti, a uan arazir kuraba ategham. Kamaghin ia deravira uari bagh gan, Satan ia gifaraghtima, ia uaghan arazir kuratam damigham. ²⁻³ Eghti gumazitam suam, a ziar ekiam iti, puvati, a ziam pu, egha kamaghin gumazir kam uabira uabi gifari. Ia igharaz darazir akuragh men osimtiziba ater. Egh ia kamaghin damuva, guizbangira Kraissin arazibar gin mangam. ⁴⁻⁵ Gumazamiziba bar, me uari uan arazir me amibar osimtiziba ateram. Gumazamiziba uari uan ingangaribar gan, da deras ti puvati. Gumazamiziba kamaghin damuva, me uari uan arazibar gan dagh ifongegh. Egh me uan arazibar gan, egh gumazir igharazimin arazibara gan dav kiman marki.

⁶ Gumazir Godin akam barazim, a uan bizir aghuitaba an sure gamir gumazim daning.

⁷⁻⁸ Bizir manam ni uan navir averiamin anekara, bizir kamnaghira, an otogham. Gumazitam o amizitam uan navir ghurimin arazibar gin mangitima, an navir ghurir kamin dagher kuraba otivtima a bar ikuvigham. Egh gumazitam o amizitam Godin Duamin gin mangiti, Godin Duam a damuti, dagher aghuiba otivtima, a

ikirimirir aghuir zurara itim iniam. Egh ia suam, ia God gifari, bar puvati. Ia uarira uarigh ifariva, kamaghin damuan marki. ⁹ Egh e ingangarim damusi amirvaghan kogh, dagheba iniamin dughiamin, e dagher bar aghuiba iniam. Kamaghin e arazir aghuibar amusi amirvaghan kogham. ¹⁰ Kamaghin amizima, datirighin dughiam ikiavira iti, e arazir aghuibar gumazamizir igharaziba bar deravira me damuam. Egh bizir ekiam, e deravira gumazamizir nighnizir gavgavim Ekiamin itibar amuam.

Polin miġirigiar abuananaba

¹¹ Ki osirizir osizirir ekiam kaba, ia dar gari, kar ki uabi uan dafarimin osirizir akaba.*

¹²⁻¹³ Ifavarir gumaziba atiatia kamaghin nighnisi, "Gumazir igharaziba kamaghin fogh suam, e nighnizir gavgavim Kraissin ter ighuvimin iti, egh me pazi e damuam." Kamaghin me ian mikarzir mogomebar iniba aghorasa bar gavgafi. Me ghaze, me ian mikarzir mogomebar iniba aghoreghti, gumaziba bizir kam bagh men ziaba fam. Ezi gumazir uan mikarzibar iniba aghorezir kabanagh, uaghan deravira Moses Osirizir Arazibar gin zuir puvati. Ia oragh. Gumazir kaba ian mikarzir mogomebar iniba aghorasa bar gavgafi. Me kamagsua, me kamaghin ia damigh gumazir igharazibar damazimin ziar ekiba iniasa. ¹⁴⁻¹⁵ Ezi mikarzir mogomemin inim aghorir arazim, a pura bizim. Egha mikarzir mogomemin inim aghorir puvatizir arazim, a uaghan pura bizim. God e gamizima e gumazamizir igiabar otifi, kar bizir ekiam. En Ekiam Kraiss Iesus ter ighuvimin areme. Ezi ki bizir kam bagha uan ziam o gumazir igharazitam ziam fer puvati. Ki Godin ziamra fe. Iesus ter ighuvimin areme, ezi tuavir kamin nguazir kamin araziba nan nighnizimin aremegha gifa. Egha mati ki uabi ter ighuvimin areme. Egh ki uam nguazir kamin arazibar gin mangan kogham. ¹⁶ Nighnizir kamin suiragha an gintiziba, Godin apanguvim men ikiam. Egh a men navibar amutima me nimira ikiam. Eghti gumazamizir kaba, me guizbangira Godin Israelia.

5:24: Ro 6:6, 13:4, Kl 3:5, 1 Pi 2:11 5:24: Rom 6:6; Kolosi 3:5; 1 Pita 2:11 5:25: Ro 8:4-5, Ga 5:16 5:25: Rom 8:4-5; Galesia 5:16 5:26: Fl 2:3 5:26: Filipai 2:3 6:1: Mt 18:15, 1 Ko 2:15, 4:21, 7:5, 2 Ti 2:25, Hi 12:13, Je 5:19 6:1: Matyu 18:15; 1 Korin 2:15; 4:21; 2 Timoti 2:25; Hibru 12:13; Jems 5:19 6:2-3: Jon 13:14-15; Rom 12:3; 15:1; 1 Korin 8:2; 2 Korin 3:5; 1 Tesalonika 5:14; 1 Jon 4:21 6:4-5: Rom 2:6; 14:12; 1 Korin 3:8; 11:28; 2 Korin 13:5 6:6: Ro 15:27, 1 Ko 9:11, 9:14 6:6: Rom 15:27; 1 Korin 9:11; 9:14 6:7-8: Jop 13:9; Hosea 8:7; Luk 16:25; Jon 3:6; 6:63; Rom 2:6; 8:13; 1 Korin 6:9; 10:12; Jems 3:18 6:9: 1 Ko 15:58, 2 Te 3:13, Hi 3:6, 3:14, MAA 2:10 6:9: 1 Korin 15:58; 2 Tesalonika 3:13; Hibru 3:6; 3:14; Akar Mogomem 2:10 6:10: Ef 2:19, 1 Te 5:15, 1 Ti 6:18, Hi 3:6 6:10: 1 Tesalonika 5:15; 1 Timoti 6:18 * 6:11: Ni akar 1 Korin 16:21in itimin gan. 6:12-13: Galesia 2:3; 2:14; 5:11; Filipai 3:18 6:14-15: Rom 2:29; 6:6; 1 Korin 1:31; 2:2; 2 Korin 5:17; Galesia 5:6; Filipai 3:3; Kolosi 3:11 6:17: 2 Ko 1:5, 4:10, 11:23, Ga 5:11, Kl 1:24 6:17: 2 Korin 1:5; 4:10; 11:23; Galesia 5:11; Kolosi 1:24

¹⁷ Gumaziba na misoghezi, men duar kuriba nan mikarzim in iti. Ia bizir kabar gan suam, ki guizbangin Iesusin ingan garir gumazim. Eghti gumazitam uam osimtizitam na darighan ki aghua. ¹⁸ Nan adarasi, en Ekiam Krai Iesusin apangkuvim ian duaba ko iki. Guizbangira.

Akinafarir Pol Efesusin Nguibamin Itir Sios Bagha Osirizim O Efesus Akar faragha zuim

Akinafarir kamin akar mingarim a kamakin, God kamaghin nighnisi, a uan Nguibam ko nguazir kamin ingarizir biziba bar, dar amu da isi Kraisin apengan dar arigham. Eghti Kraisin biziba bar dar dapanimin ikiam (1:10). Ezi God kamaghin ifonge, a uan gumazamiziba gaghuvkinti, me bar Kraisin ko poroghiv ikiva navir vamira ikiam.

Ezi akinafarimin aven faragha itir akaba, Pol Godin apangkuvimin migirigiar aviribagh ami. A ghaze, God gumazamizibagh amima, me bar nighnizir gavgavim Kraisin ikiava uari akuvagha, ikizir vamiran gumazamizibar otifi. Iesusin ingangarimin, God ua gumazamiziba inigha, Godin Duam me ganingi. Ezi tuavir kamin me bar fo, me Godin akar dikirizimin bizir mikemeziba, me bar da iniam (1:14).

Egha akinafarimin itir namba 2in akar otevimin, Pol kamaghin migia ghaze, Kraisin adarasi me Kraisin ko poroghav iti. Kamaghin amizi, me bar navir vamira ikiva, Godin Arazibar gin mangi.

Ezi akinafarir kamin Pol akar isin zuibav gia, kamaghin men akagaghti me fogh suam, me Kraisin ko poroghav ikia egha ikizir vamiran gumazamizibar oto. A kamaghin mikeme, Godin gumazamiziba, me inivafizir vamiran min oto, ezi Kraisin mati inivafizir vamiran kamin dapanim. (4:1-16). Ezi uaghan, Godin gumazamiziba mati dipenir mam, ezi Kraisin, a mati dipenir kamin guarir akinim (2:19-22). Egha Godin gumazamiziba mati amizir mam, ezi Kraisin mati amizir kamin pam (5:22-32). Ezi akinafarir kamin aven e bar deravira bizir aghuir God uan gumazamizibar amuamibar gari.

E Kraisin poroghav itima, God e gamizi e gumazamizir igiabar otifi

1:1: Ap 18:19-21, 19:1, Ro 1:1, 1:7, 1 Ko 1:1, Kl 1:1 **1:1:** Aposel 18:19-21; 19:1; Rom 1:1; 1:7; 1 Korin 1:1; Kolosi 1:1
1:2: 2 Ko 1:2, Ga 1:3, Kl 1:2, Ta 1:4 **1:2:** 2 Korin 1:2; Galesia 1:3; Kolosi 1:2; Taitus 1:4 **1:3:** Ef 2:6 **1:3:** Efesus 2:6
1:4-5: Jon 1:12; 15:16; 17:24; Rom 8:28-30; 2 Korin 6:18; Galesia 4:5; Efesus 5:27; Kolosi 1:22; 2 Tesalonika 2:13; 2 Timoti 1:9; Jems 2:5; 1 Pita 1:2 **1:6:** Mt 3:17, Jo 3:35, Ro 3:24, 5:15, Kl 1:13 **1:6:** Matyu 3:17; Jon 3:35; Rom 3:24; 5:15; Kolosi 1:13 **1:7-8:** Aposel 20:28; Efesus 2:7; Kolosi 1:14; 1:20; Hibru 9:12; 1 Pita 1:18-19 **1:9:** Ro 16:25, Ef 3:4, 3:9-11, Kl 1:26, 2 Ti 1:9 **1:9:** Rom 16:25; Efesus 3:4; 3:9-11; Kolosi 1:26; 2 Timoti 1:9 **1:10:** 1 Ko 3:22-23, Ga 4:4, Fl 2:9-10, Kl 1:16, 1:20, Hi 1:2, 1 Pi 1:20 **1:10:** 1 Korin 3:22-23; Galesia 4:4; Filipai 2:9-10; Kolosi 1:16; 1:20; Hibru 1:2; 1 Pita 1:20 **1:11:** Ro 8:17, 8:28-29, Kl 1:12, Ta 3:7, Je 2:5, 1 Pi 1:4 **1:11:** Rom 8:17; 8:28-29; Kolosi 1:12; Taitus 3:7; Jems 2:5; 1 Pita 1:4

(Sapta 1--3)

¹ Ki Pol, God uan ifongiamin gin ghua Kraisin Iesusin aposelin ikiasa na misefe. Ia, Efesusin itir Kraisin adarasi, ia Kraisin ko poroghav ikia deraghavira an gin zui. Ki ia bagha akinafarir kam osirigha anemadi. ² Ki kamaghsua, God en Afeziam ko Ekiam Kraisin Iesus, aning apangkuvim ko navir amirizim ia daningam.

E Kraisin Iesusin poroghav itima, God uan Nguibamin itir bizir aghuiba bar da isava e ganidi

³ E Kraisin Iesusin poroghav iti, ezi tuavir kamin God deravira e gamua en duabar akurvaghasa uan Nguibamin otivir bizir aghuiba e ganidi. Kamaghin, e God minamam, a en Ekiam Kraisin Iesusin Afeziam ko an God. ⁴⁻⁵ Dughiar God tighar nguazir kamin ingaramim, a kamaghin ifonge, e a baghvira itir gumazamizibar ikiva, an damazimin arazir kuratam ikian kogham, egha a fomira e ginaba. Egha ghaze, e Kraisin ko poroghiv iki, egh tuavir kamin e an gumazamizibar min otogham. A fomira bar e gifongegha e ginabagha ghaze, a Kraisin Iesusin ingangarimin tuavimin e damighti, e an boribar otivigham. God uan bar akongezir arazim ko uan ifongiamin gin ghua bizir kam gami. ⁶ A ifongezir Otaramin ziamin, a bar pura bizir aghuimin min uan apangkuvim isa e ganingi. Kamaghin e apangkuvir bar ekiar kam ginighnighiva, Godin ziam fam.

⁷⁻⁸ E fo, Kraisin ovevem in God uam e inigha en arazir kuraba gin amada. Godin apangkuvim guizbangira bar ekevegha izifa. Kamaghin a uan apangkuvim e gufusfuzima an e girava, fofozir aghuim ko nighnizir aghuim e ganidi. ⁹ God fomira uan ifongiamin gin ghua, Kraisin ingangarimin tuavimin uan nighnizir mogomem azenim darighasa nighniki. Ezi datirighin an nighnizir mogomer kam a en akazi an azenan oto. ¹⁰ Godin nighnizir kam a kamakin, a ingarizir biziba bar dar amuti da mangiva dughiar a inabazimra a da isi Kraisin apengan dar arigham. Overiamin itir biziba ko nguazimin itir biziba sara bar. Eghti Kraisin biziba bar dar dapanimin ikiam.

¹¹ God uan ifongiam ko nighnizimin gin ghua, bizibagh amima da otifi. A faraghavira uan nighnizimin gin ghua, e

Krais ko porogh an gumamazizibar min iki-asa, an e amisefe. ¹² E Judaba, e faraghavira Krais mizuava an gin zuir gumamaziziba, e Godin ziar ekiam bar a pirafam.

¹³ Ezi ia Kantrin Igharazibar Gumamaziziba uaghan, ia guizin akam baraghizima God ia gamizi ia an gumamazizibar otifi. Akar aghuir kamra kara: God ian akurvasi. Ia nighnizir gavgavim Kraisin itima God uan Duam ia gati. Kamaghin me fogh suam, ia an gumamazizibara. Kar Godin Duar a fomira akar dikirigha amizim. ¹⁴ E Godin Duam inigha gifa, kamaghin e bar fo, e bizir God akar dikirizimin uan gumamazizibav kemeziba, e bar da iniam. Bizir kamin e fo, God uan gumamazizibar amighiti me guizbangira firighiregham. Kamaghin e Godin ziar ekiam bar a pirafam.

Pol God ko migia ghaze, God fofozim Efesusin sios daningam

¹⁵ Ki fo, God bizir kabanang gami, ezi ki orazi, ia nighnizir gavgavim Ekiam Iesusin ikiava, Godin gumamaziziba bar me gifonge, ¹⁶ kamaghin amizi, ki zurara ia ginighnigha God ko migia ia bagha God minabavira iti. ¹⁷ Egha ki Godin azangsis, en Ekiam Krais Iesusin God, Afeziar ziar ekiam itim, ki an azangsigha ghaze, a uan Duam ia danighiti a ia damuti, ia fofozir aghuim iniam. Eghti Godin Duam uan guizin akam ian akaghti, ia deragh Godra fogham. ¹⁸ Ki kamaghin Godin azangsis, ian nighnizim kuighirighiti ia Godin angangarimin ganam. Egh ia kamaghin fogham, God ian diazima bizir aghuir ia fogha iniamiba bagha mizuai iti. Egh kamaghin fogham, bizir aghuir God uan gumamazizibar aningamiba, da bar ekevegha pin ko. ¹⁹⁻²⁰ Egh ia kamaghin fogham, e nighnizir gavgavim Godin itir darasi, an gavgavim zurara en navibar aven ikia ingara en akurvasi. Gavgavir kam, guizbangira bar ekevezi, e guizbangira an gavgavim tuisighiva avegham. Gavgavir en aven ingarir kamra, dughiar Krais ovengezimin, God gavgavir kamin Krais gamizi, a ua dikafi. Egha a inigha uan Nguibamin ghua a isa uan

agharir guvimin amadaghan anefa. ²¹ Kamaghin Krais Godin Nguibamin ikia egha duar gavgaviba itiba bar, ko gumazir dapaniba, ko gavmanin gumaziba, ko atriviba, a bar men gavgavibagh afiragha me gatafa. Egha Ziar Krais uan ingangarim bagha inimiz a ziar manaba, manaba bar dagh afira, dughiar kamin ziaba ko dughiar tighar izaminin ziaba bar. ²² God biziba bar dagh amizima da Kraisin apengan iti. Egha a gamizi, a sios bagha biziba bar dar dapanimin oto. ²³ Sios mati Kraisin namnam. Ezi Krais biziba bar dar aven ikia bar dagh izifa. Egha Krais uan siosin aven ikia bar a gizifa.

2

E gumamazizir ariaghireziba, God e gamizi e Kraiss ko angamira iti

¹ Ia fomira Godin akam barazi puvatigha arazir kurabagh amuava, kamaghin ian duaba guizbangira aremezi moghin iti, mati gumamazizir ariaghireziba. ² Faragha zuir dughiamin, ia nguazir kamin arazir kurabar gin zui. Egha ia duar kurar overiamin itibar atrivim, ia an akam baregha an gin zui. Duar kurar kam, gumamazizir Godin akam barazi puvatizibar navir averiabar aven ingari. ³ Fomira e bar moghira men min ami, egha uan navir ghurimin ifongiamin gin zui. E uan inivafizir agorogem ko uan nighnizir kurabar gin zui. Dughiar kamin e nguazimin itir gumamazizibar min amima, kamaghin God bar en arazir kuraba bagh ivezir kuram e daningasa nighnizim gami. ⁴⁻⁵ Guizbangira, en arazir kuraba e gamizi en duaba guizbangira aremezi moghin iti, mati gumamazizir ariaghireziba. Ezi God bar e gifongezi, an apanguvir dafam bar e avara. Kamaghin an e gamizi e Kraiss ko angamira iti. Ezi God uan apanguvimin tuavimra, a en akura. ⁶ A kamaghsva, e Kraiss Iesus ko Godin Nguibamin atrivimin ikiam. Kamaghin an e gamizi e Kraiss ko poroghav ikia, a ko ua dikafi. ⁷ A kamaghsva, a uan apanguvir bar dafam, tighar izamin dughiar gumamaziziba

1:13: 2 Ko 1:22, 6:7, Ef 4:30, Kl 1:4-6 **1:13:** 2 Korin 1:22; 6:7; Efesus 4:30; Kolosi 1:4-6 **1:14:** Lu 21:28, Ro 8:23, 2 Ko 1:22, 1 Pi 2:9 **1:14:** Luk 21:28; Rom 8:23; 2 Korin 1:22; 1 Pita 2:9 **1:15:** Kl 1:4 **1:15:** Kolosi 1:4 **1:16:** Fl 1:3-4, Kl 1:3, 1 Te 1:2 **1:16:** Filipai 1:3-4; Kolosi 1:3; 1 Tesalonika 1:2 **1:17:** Kl 1:9 **1:17:** Kolosi 1:9 **1:18:** Ap 26:18, Ef 2:12, 4:4, Kl 1:12 **1:18:** Aposel 26:18; Efesus 2:12; 4:4; Kolosi 1:12 **1:19-20:** Onger Akaba 110:1; 2 Korin 13:4; Efesus 3:7; Kolosi 1:11-16; 1:29; 2:10-12; 3:1; Hibru 1:3 **1:21:** Ro 8:38, Fl 2:9-10, Kl 2:10, 2:15, Hi 1:4 **1:21:** Rom 8:38; Filipai 2:9-10; Kolosi 2:10; 2:15; Hibru 1:4 **1:22:** Sng 8:6, Mt 28:18, Kl 1:18, Hi 2:7 **1:22:** Onger Akaba 8:6; Matyu 28:18; Kolosi 1:18; Hibru 2:7 **1:23:** Kolosi 1:18 **1:23:** Ro 12:5, Ef 4:10, 4:15, Kl 2:9, 3:11 **1:23:** Rom 12:5; Efesus 4:10; 4:15; Kolosi 2:9; 3:11 **2:1:** Efesus 4:18; Kolosi 1:21 **2:1:** Efesus 4:18; Kolosi 1:21 **2:1:** Kolosi 2:13 **2:2:** Jo 12:31, Ef 5:6, 6:12, Kl 1:21, 3:6-7, Ta 3:3 **2:2:** Jon 12:31; Efesus 5:6; 6:12; Kolosi 1:21; 3:6-7; Taitus 3:3 **2:3:** Ro 5:12, Ga 5:16, Kl 3:6, Ta 3:3, 1 Pi 4:3 **2:3:** Rom 5:12; Galesia 5:16; Kolosi 3:6; Taitus 3:3; 1 Pita 4:3 **2:4-5:** Lu 15:24, 15:32, Ap 15:11, Ro 5:6-10, 6:4-5, 6:13, 10:12, Ef 1:7, 2:1, 2:7, Kl 2:12-13 **2:4-5:** Luk 15:24; 15:32; Aposel 15:11; Rom 5:6-10; 10:12; Efesus 1:7; 2:7 **2:6:** Ef 1:20, Kl 2:12 **2:6:** Efesus 1:20; Kolosi 2:12 **2:7:** Ef 1:7 **2:7:** Efesus 1:7

bar men akaghasa. Eghti me fogh suam, a Kraisi Iesusin ingangarimin tuavimin a bar me gifonge. Kamaghin an arazir aghuir kamin e gami. ⁸⁻⁹ Ia nighnizir gavgavim Godin itima, a uan apangkuvimin tuavimra ian akurvasi. Kar ia uari amizir puvatizir bizim. Puvati. God pura ia ganingi. Kar ian ingarimin ivezim puvati. Kamaghin bizir kam bagh gumazitam uabi uan ziam fan marki. ¹⁰ God fomira e bagha, ingangarir aghuir e gin damuamiba, a dagh nighnigha da ati. A kamaghsua, e ingangarir kabar amuasa, egha kamaghin an e gamizi, e Kraisi Iesus ko poroghav ikia datirighin gumazamizir igiabar otifi.

Krais apanim gamir arazim a givazi, Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumazamiziba ikizir vamiran iti

¹¹ Ia Kantrin Igharazibar otivir gumaziba, ia kamaghin fo, Judaba, uan gumazibar mikarzir mogomebar iniba aghori. Egha me kamaghin ia dibori, ia gumazir mikarzir mogomebar iniba aghorir puvatiziba. Arazir kam kamakin, gumaziba uari uan mikarzir mogomebar iniba aghori. Eghti ia deravira nighnigh, ia fomira Kantrin Igharazibar Gumazamizibar min ike. ¹² Egha dughiar kam ia Kraisin saghon iti. Ia Israelin gumazamizibar azenan iti, kamaghin ia nguibar igharazibar gumazamizibar min iti. God uan adarazi ko akam akirigha, uan gumazamiziba Akar Dikirizir Gavgavim me ganingi. Ezi ia Akar Dikirizir Gavgavir kamin aven itir puvati. Ia nguazir kamin ikiava God gifozir puvati, egha bizir aghuir mizuai iti tam itir puvati. ¹³ Ia faragha saghon iti, ezi datirighin Kraisin ghuzim ia ruegha ian akua izezi, ia Kraisi Iesus ko poroghav ikia, Godin boroghin iti.

¹⁴ Kraisi uabi e gamizi e navir amirizim ikiava deravira uari inigha iti. Fomira Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumazamiziba uarir apanim gami. Ezi arazir kam a divazimin min men tongin ikia me abiki. Ezi Kraisi uan ovevem in tuavimin divazir kam anakariaghatigha egha apanir arazir

kam agifa. Ezi Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumazamiziba ikizir vamiran oto. ¹⁵ Kraisi, Moses Osirizir Araziba, ko Akar Gavgaviba, ko bizir a damuasa e mikemeziba sara, bar da gifa. A ghaze, a kamaghin damigh, ikizir pumuning gamizi aning ikizir vamiran oto. Egha uan aning inigha God bagha ize. Egha an ovever tuavir kamra me uarir apanim gamir arazim anegifa. ¹⁷ Kamaghin Kraisi izeghava Akar Aghuim gumazamiziba bar me mikira ghaze, ia navir vamira iki. A, gumazamizir Godin saghon itiba ko gumazamizir Godin boroghin itiba bar, Akar Aghuim me mikiri. ¹⁸ Kamaghin Kraisin ingangarimin tuavimra e bar, Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, Godin Duam en akurvazima e uari akuvagha Afeziamin boroghin izi.

E Kraisin adarasi, e mati Godin Dipenimra

¹⁹ Kamaghin amizi, datirighin ia Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, ia uan kamaghin nighnighan marki suam, ia nguibar igharazibar gumazamiziba o nguibaba puvatizir gumazamiziba. Puvati. Ia Godin adarazi ko uaghara ghu, egha uaghan Godin gumazamizibar tongin itir marasi. ²⁰ Ia uaghan mati God ingarizir dipenimin min iti. Gumazim dipenim ingarasa ter akiniba kuazizi moghin, God aposelba ko uan akam inigha izir gumazibar sevezi me tuivigha ingangarim gami. Ezi Kraisi Iesus, a uabi dipenir guarimin min iti. ²¹ Dipenir guarim a dipenir agharim bar a gupuzi moghin, Kraisi bar e isafuragha e gamima e aghua, ghuava God baghavira itir dipenimin oto. ²² Ia uaghan Kraisi ko poroghav iti, ezi God igharaz darazi ko ia isafuragha ia gamizi, ia guizin Godin Dipenimin min oto. Ezi Godin Duam dipenir kamin aven iti.

3

Pol Kantrin Igharazibar Gumazamiz-

2:8-9: Jon 4:10; Rom 3:20; 3:27; 4:2; 4:16; 10:14-17; 1 Korin 1:29-31; Filipai 1:29; 2 Timoti 1:9; Hibru 6:4 **2:10:** 1 Ko 3:9, 2 Ko 5:5, 5:17, Ef 4:24, Ta 2:14 **2:10:** 1 Korin 3:9; 2 Korin 5:5; 5:17; Efesus 4:24; Taitus 2:14 **2:11:** Ro 2:28-29, 1 Ko 12:2, Ef 5:8, Kl 1:21 **2:11:** Rom 2:28-29; 1 Korin 12:2; Efesus 5:8; Kolosi 1:21 **2:12:** Ro 9:4, 9:8, Ga 4:8, Ef 4:18, Kl 1:21, 1 Te 4:5, 4:13 **2:12:** Rom 9:4; 9:8; Galesia 4:8; Efesus 4:18; Kolosi 1:21; 1 Tesalonika 4:5; 4:13 **2:13:** Ga 3:28, Ef 2:17, Kl 1:20 **2:13:** Galesia 3:28; Efesus 2:17; Kolosi 1:20 **2:14:** Ais 9:6, Mai 5:5, Jo 16:33, Ap 10:36, 1 Ko 12:13, Kl 1:20, 2:14 **2:14:** Aisaia 9:6; Maika 5:5; Jon 16:33; Aposel 10:36; 1 Korin 12:13; Kolosi 1:20; 3:15 **2:15:** 2 Ko 5:17, Ga 6:15, Ef 4:24, Kl 1:20-22, 2:14, 2:20 **2:15:** 2 Korin 5:17; Galesia 6:15; Efesus 4:24; Kolosi 1:20-22; 2:14 **2:16:** Sek 9:10, Ro 6:6, 8:3, Kl 1:20, 2:14 **2:16:** Kolosi 1:20; 1:22; 2:14 **2:17:** Ais 57:19, Sek 9:10, Ap 2:39, Ro 5:1 **2:17:** Aisaia 57:19; Sekaraia 9:10; Aposel 2:39; Rom 5:1 **2:18:** Ro 5:2, 1 Ko 12:13, Ef 3:12, Hi 4:16, 1 Pi 3:18 **2:18:** Rom 5:2; 1 Korin 12:13; Efesus 3:12; Hibru 4:16; 1 Pita 3:18 **2:19:** Ga 6:10, Ef 3:6, Fl 3:20, Hi 12:22-23 **2:19:** Efesus 3:6; Filipai 3:20 **2:20:** Mt 16:18, 1 Ko 3:9-11, Ga 2:9, MAA 21:14 **2:20:** Matyu 16:18; 1 Korin 3:9-11; Galesia 2:9; Akar Mogomem 21:14 **2:21:** 1 Ko 3:16-17, 2 Ko 6:16, Ef 4:15-16, Kl 2:19 **2:21:** 1 Korin 3:16-17; 2 Korin 6:16; Efesus 4:15-16; Kolosi 2:19 **2:22:** 1 Pi 2:5 **2:22:** 1 Pita 2:5

ibar tongin Akar Aghuim akunamin ingan-garim gami

¹ God guizbangira deravira ia gami. Ezi bizir kam bagha ki Pol, ki Krai Iesusin ingangarim gamua egha ki Kantrin Igharazibar Gumazamiziba ian akurvagha, kamaghin ki kalabusin iti. Egha ki ia bagha God ko migei. ² Ia ti oreghama, God apangkuvim ikia ia bagha ingangarir kam na ganingi. ³ Egha God uan nighnizir mogomem azenan anekagha na gamizi, ki a gifo. Ki mong an gun osiri, ⁴ eghti ia migirigiar ki osirizibar gan fogh suam, Krai amizir ingangarimin nighnizir mogomem, ki bar a gifo. ⁵ Faragha zuir dughiaba, God gumazamiziba nighnizir mogomer kamn me mikemezir puvati. Ezi datirighin God uan Duamin tuavimin uan aposelin a baghavira itiba ko an akam ingha izir gumazibar akazi an azenim giri. ⁶ Nighnizir mogomer kam a kamakin: Akar Aghuimin aven Kantrin Igharazibar Gumazamiziba ko Judaba uaghara, God uan bizir aghuiba isa bar moghira me ganidi. Me uari ko ikia mati inivafizir vamiran aven iti. Me bar moghira, Krai Iesusin ingangarimin tuavimin, bizir God e bagha akam akiriziba e da iniam.

⁷ Godin apangkuvimin tuavimin, a bizir aghuir kam pura na ganingi, egha a na gamizi an gavgavim nan aven ingari, ezi ki Akar Aghuimin ingangarir gumazimin oto. ⁸ Ki, Godin gumazamizibar abuan itir gumazim, ki bar men gin iti. Ezi God bar nan deragha Kantrin Igharazibar Gumazamiziba Akar Aghuim akunasa ingangarir ekia kam na ganingi. Akar Aghuir kam, a Krai sin bizir aghuibar gun migei. Bizir aghuir kaba, gumazamiziba dagh nighnigh da tuisighiva avegham. ⁹ God biziba bar dar ingari, egha faragha zuir dughiaba uan nighnizir mogomem men ghuara. Egha iza datirighin a uan nighnizir mogomem aghurasa, ingangarir kam na ganingi, eghti ki gumazamiziba bar me damuti me God damuamin araziba bar dagh fogham. ¹⁰ God kamagsua, datirighin dughiar kam a uan sios damuti, sios, enselba ko duar gavgavir overiamin itibar amuti, da an fozozir aghuimin tuavir aviribagh fogham. ¹¹ God fomira bizir kam

damuasa nighnigha datirighin en Ekiam Krai Iesusin ingangarimin an a gamizi an oto. ¹² E Krai ko poroghav ikia nighnizir gavgavim an ikia, tuavir kamn e Godin boroghin mangasa gavgavigha, atiatir puvati. ¹³ Ki pamtem ia gakhaghor, ia osimtizir ki ia bagha aterir kam, ia a ginighnigh osiman marki. Guizbangira ki ian dabirabir aghuarim bagha osimtizir kam ateri.

Pol Efesusin nguibamin itir sios bagha God ko migei

¹⁴ Ki bizir Afeziam amizir kabagh nighnigha, an damazimin uan tevminning apiri. ¹⁵ A uan Nguibamin itir ikiziba ko nguazimin itir ikiziba bar, a bar men Afeziam. Egha vaghvaghza ziaba me gariki. ¹⁶ Ezi ki bizir kam bagha Godin azangsigha ghaze, God bizir aghuir an Nguibamin otivi taba ia daning, eghti an Duam gavgavim ia daningti, ian navir averiaba gavgavigham. ¹⁷ Ki kamaghin Godin azangsis, ian nighnizir gavgavimin tuavimin Krai sin zurara ian navir averiabar ikiam. Eghti igharaz darazigh ifongezir arazim, a ian navir averiabar aven iki gavgavigh ia damuti, ia tuivigh gavgavigh, mati nguazim temer bibar suirazi temem tugh gavgavigha aghui. ¹⁸ Egh ia Godin gumazamizir igharaziba ko, gavgavim iniva deravira fogham, Krai sin gumazamizibagh ifongezir arazim bar ekeveggha, bar pin ghuavanaga, bar ruarvagh, bar vin uaghiri. ¹⁹ Guizbangira Krai sin gumazamizibagh ifongezir arazim a gumazamizibar fozozim bar a gaffra. Eghti ia guizbangira arazir kam gifogham. Eghti bizir aghuir God gizivaziba, uaghan bar ia gizivagham.

²⁰ Godin gavgavim en navir averiabar ingari, ezi gavgavir kam bar en nighnizibagh afira. Bizir God damuasa e an azangsigha, o bizir God damuasa e nighniziba, da mati pura biziba, an gavgavim bar dagh afira. ²¹ Kamaghin dughiaba bar, e siosin aven itir gumazamiziba Krai Iesus ko poroghiv iki, zurazurara ziar ekiam a daning mamaghira ikiam! Bar guizbangira.

E mati Krai sin inivafizimin min iti,

3:1: Ef4:1, Fl1:7, 1:13, Fm 1, 9 **3:1:** Efesus 4:1; Filipai 1:7; 1:13; Filemon 1:1; 1:9 **3:2:** Kl 1:25 **3:2:** Kolosi 1:25
3:3: Ef 1:9-10, Kl 1:26 **3:3:** Efesus 1:9-10; Kolosi 1:26 **3:4:** Kolosi 1:26-27 **3:6:** Ga 3:14, 3:28-29, Ef 2:13-19
3:6: Galesia 3:14; 3:28-29; Efesus 2:13-19 **3:7:** Kl 1:23-25 **3:7:** Kolosi 1:23-25 **3:8:** 1 Ko 15:9-10, Ga 1:16, Ef 1:7, Kl 1:27, 1 Ti 1:13-15 **3:8:** 1 Korin 15:9-10; Galesia 1:16; Efesus 1:7; Kolosi 1:27; 1 Timoti 1:13-15 **3:9:** Ro 16:25, 1 Ko 2:7, Ef 1:9, Kl 1:16, 1:20, Hi 1:2 **3:9:** Rom 16:25; 1 Korin 2:7; Efesus 1:9; Kolosi 1:16; 1:20; Hibru 1:2 **3:10:** Ro 8:38, 11:33, Ef 1:21, 1 Pi 1:12 **3:10:** Rom 8:38; 11:33; Efesus 1:21; 1 Pita 1:12 **3:12:** Jo 14:6, Ro 5:2, Ef 2:18, Hi 4:16 **3:12:** Jon 14:6; Rom 5:2; Efesus 2:18; Hibru 4:16 **3:13:** Kl 1:24 **3:13:** Kolosi 1:24 **3:15:** Ef 1:10, Fl 2:9-11 **3:15:** Efesus 1:10; Filipai 2:9-11 **3:16:** Ro 9:23, 2 Ko 4:16, Fl 4:19, Kl 1:11, 1:27 **3:16:** Rom 9:23; 2 Korin 4:16; Filipai 4:19; Kolosi 1:11; 1:27 **3:17:** Jo 14:23, Ef 2:22, Kl 1:23, 2:7 **3:17:** Jon 14:23; Efesus 2:22; Kolosi 1:23; 2:7
3:18: Jon 1:16; Efesus 1:18; 1:23; Kolosi 2:2; 2:9-10 **3:20:** Ro 16:25, 1 Ko 2:9, Kl 1:29 **3:20:** Rom 16:25; 1 Korin 2:9; Kolosi 1:29 **3:21:** Ro 11:36, 16:27, Hi 13:21 **3:21:** Rom 11:36; 16:27; Hibru 13:21

kamaghin e Godin Arazibar gin mangam

4

(Sapta 4–6)

E Kraisin adarasi, e Kraisin inivafizimin min iti

¹ Ki Pol, ki Ekiamin ingarim gamua, kamaghin ki kalabuziamin iti. Ki fo, God ian diagha ghaze, ia an arazir bar pin itibar gin mangi. Kamaghin, ki mighighavira ia migia ghaze, ia bar deraghvira Godin arazir kabar girara mangi. ² Ia igharaz darazir apengan iki, men asughasugh, egh dughorir amirazimin iki, osintizir me ia gariziba da ateriva, tuavir kamin bar me gifongegh. ³ Godin Duam e gamima e navir amirizim iti. Egha tuavir kamin an arazir navir vamiran ikiamim e ganingi. Ezi arazir kam benimin min e ikegha gavgavizi e ikizir vamiran iti. Kamaghin amizi, ia arazir kamin suiragh gavgafigh. ⁴ E fo, e uari inigha inivafizir vamiran min iti. Ezi Godin Duar vamira iti. Ezi kamaghira, God ian diagha ghaze, bizir vamira ia a daningam, eghti ia a baghvira mizuamam. ⁵ En Ekiar vamira iti. Ezi nighnizir gavgavir arazir vamira iti. Ezi rurir arazir vamira iti. ⁶ Ezima Godin vamira iti. A bar moghiram en Afeziam. A gumazamiziba bar me gativagha men tongin ingara egha men aven iti.

⁷ E fo, Kraisi vaghvagha bar en apangkufi. Egha kamaghira uan apanguvir ekiamin abaragha an mirara, a bizir bar aghuim vaghvagha e ganingi. ⁸ Godin Akinafarim kamaghin mikeme:

“A bar pin ghuavanabogha,
kalabuziar gumazir avirim inizi,
me a ko ghue.
Egha bizir bar aghuiba
pura gumazamizibagh aningi.”

⁹ Akar kam, “A ghuavanabo,” a kamaghin en akazi e fo, Kraisi a faragha nguazir bar vin mar itim giraghu.* ¹⁰ Egha gumazir faragha iraghuzir kam, a uaghan pin ghuavanaga, uabi isi biziba bar dagh izivaghasa,

kamaghin an overiar bar pin itimin ghuavanabo. ¹¹ Gumazir kamra a “bizir bar aghuiba pura gumazamizibagh aningi.” A bizir aghuir kaba me ganingi, marazi an aposelin ingangarim me ganingi. Marazi, a Godin akam inigha izir gumazimin ingangarim me ganingi. Marazi, a Godin Akar Aghuim akunamin ingangarim me ganingi, marasi, a Godin gumazamizibar ganamin ingangarim me ganingi, egha marasi, gumazamiziba God ifongezir arazibar men sure damuamin ingangarim me ganingi. ¹² Kraisi kamaghin ifonge, e Godin gumazamiziba a en akuraghti e a bagh ingangarir aghuibar amuam. Eghti kamaghin e Kraisin inivafizimin otogh gavgavigh deravira ikiam. Kamaghin a bizir aghuir kaba e ganingi. ¹³ Eghti ingangarim kam mamaghira iki mangiti en nighnizir gavgavim bar gavgavighti bizir kam e damuti e bar moghira navir vamira ikiamin arazim inigh, egh Godin Otarim guizbangira bar a gifogham. Kamaghin damighti e Kraisin gin zuir darorir kamin aven, e tugh gavgavigh aghung mangi, gumazir aruabar avaghiva e guizbangira Kraisin min otogham.

¹⁴ E ua boribar min ikian kogham. Ia fo, gumazir ifavariba, me gumazamizibagh ifara me gamima me tuavir kurabar zui. Eghti men migirigiar ifavariba uaghan ia munamangan kogham, mati ongarim ko aminin kurim givai. ¹⁵ E men migirigiar ifavariba baraghan kogham. E igharaz darazigh ifongezir arazim damuva guizin akabar me mikimam. Egh e Kraisin mirara aghungiva a ko poroghiv ikiti a en dapanimin ikiam. ¹⁶ A en dapanimin itima en soroghafariba ko damaziba ko inivafizimin bizir maba sara dar min iti. Egha an e gamima e inivafizimin aven bar uari isavsuiru. Ezi mati inivafizimin aven itir tevir agiriba ko aghariba uari isavsuighizi moghin, an e gamima e uari isavsuike, egha bar uarigh ifongezir arazim gami. E vaghvagha uan ingangarir aghuim gamua, kamaghin inivafizir kam uabi aghua ghua gavgafi.

Kraisin adarazi arazir igiabar gintigh

4:1: Ef 3:1, Fl 1:27, Kl 1:10, 1 Te 2:12, Fm 1, 9 **4:1:** Efesus 3:1; Filipai 1:27; Kolosi 1:10; 1 Tesalonika 2:12; Filemon 1:1; 1:9 **4:2:** Ap 20:19, Ga 5:22-23, Kl 3:12-13 **4:2:** Galesia 5:22-23; Kolosi 3:12-13 **4:3:** Kl 3:14-15 **4:3:** Kolosi 3:14-15 **4:4:** Ro 12:5, 1 Ko 12:4, 12:11-12, Ef 1:18, 2:16-18 **4:4:** Rom 12:5; 1 Korin 12:4; 12:11-12; Efesus 1:18; 2:16-18 **4:5:** Jo 10:16, 1 Ko 1:13, 2 Ko 11:4, Ga 3:27-28, Hi 6:6 **4:5:** Jon 10:16; 1 Korin 1:13; 2 Korin 11:4; Galesia 3:27-28 **4:6:** Ro 11:36, 1 Ko 12:6 **4:6:** Rom 11:36; 1 Korin 12:6 **4:7:** Ro 12:3, 12:6, 1 Ko 12:11 **4:7:** Rom 12:3; 12:6; 1 Korin 12:11 **4:8:** Sng 68:18, Kl 2:15 **4:8:** Onger Akaba 68:18; Kolosi 2:15 **4:9:** Jo 3:13 **4:9:** Jon 3:13 **4:9:** Fofozir gumazir maba, akar kam giragha ghaze, “A faragha nguazir kam bar an vin izaghiri.” **4:10:** Hi 4:14, 9:24 **4:10:** Hibru 4:14; 9:24 **4:11:** Ro 12:7, 1 Ko 12:28, 2 Ti 4:5 **4:11:** Rom 12:7; 1 Korin 12:28; 2 Timoti 4:5 **4:12:** 1 Ko 12:7, Ef 1:23, 2 Ti 3:17 **4:12:** 1 Korin 12:7; Efesus 1:23; 2 Timoti 3:17 **4:13:** 1 Ko 14:20, Kl 1:28, 2:2 **4:13:** 1 Korin 14:20; Kolosi 1:28; 2:2 **4:14:** Ais 28:9, 1 Ko 14:20, 2 Ko 2:17, Hi 13:9 **4:14:** Aisai 28:9; 1 Korin 14:20; 2 Korin 2:17; Hibru 13:9 **4:15:** Ef 1:22, 4:25, Kl 1:18, 1 Jo 3:18 **4:15:** Efesus 1:22; 4:25; Kolosi 1:18; 1 Jon 3:18 **4:16:** Kl 2:19 **4:16:** Kolosi 2:19 **4:17:** Ro 1:21, 1 Pi 1:14 **4:17:** Rom 1:21; 1 Pita 1:14

¹⁷ Kamaghin amizi, ki Ekiamin ziamin akar mam pamtem kamaghin ia mikimasa. Ia uam gumazir Ekiam gifozir puvatizibar arazibar gintighan marki. Men nighniziba, mingariba puvati. ¹⁸ Egha men nighniziba mati me mitatemin iti. Egha me fofoziba bar puvatigha men naviba bar gavgafi, kamaghin me Godin ikirimirimin azenan iti. ¹⁹ Me arazir kurabagh amuavira ikiava datirighin uam aghumsiziba puvati. Me bar uari isa arazir kurabagh anigh arazir mizirizir avirir igharazibar amusi bizitam men suiraghan kogham.

²⁰ Ezi ki ghaze, ia Kraisin guizin akam baraghizir dughiamin, me bizir kurar kabar ian sure gamizir puvati. ²¹ Ia guizbangira Kraisin akam baregha gifa. Ezi ia an gin zuir darasi, me guizin akamin ian sure gamigha gifa. Guizin akar kam, a Iesusin aven iti.

²² Ia fomira uan navir ghuribar arazibar gin zuima da ia gamima ia arazir ifavariba ko arazir kurabar amuasa navim dikavava, ia gasighasisi. Ezi datirighin ia navir ghurim ateghiva mati gumazim korotiar ghurim sue. ²³ Ian nighniziba ko navibagh ighighiregh bar igiabar otifigh. ²⁴ Ia navir igiaba inigh mati gumazim korotiar igiam aru. God uabi navir igiar ian aven itibagh amizi ia an min otifi. Eghti gumazamiziba bar ian gan fogham, ia Godin damazimin deragha a baghavira iti.

²⁵ Kamaghin ia ifavarir arazim atakigh. E bar moghira Kraisin inivafizimin soroghafariba ko an bizibar min iti. Kamaghin amizama, ia bar moghirama guizin akabar gumazamizir igharazibar kim.

²⁶ Ia atariva, uari bagh gan egh arazir kuratam damighan kogham. Ian adarim ikivira ikiti aminim piran marki. ²⁷ Ian adarim zuamira givaghan koghti, kamaghin ia Satan bagh tiam kuighti a ian nighnizibagh asighasigham. Ia kamaghin damuan marki.

²⁸ Okimakiar gumaziba uam okiman marki. Me uari uan dafaribar ingangarir

aghuibar amu. Egh uaghan gumazamizir onganarazibar akurvaghisi, ingariva bizitaba inigh me daning.

²⁹ Eghti akar mizirizir kuraba ian akabar otivan marki. Ia gumazamizibar akurvaghamin akabara mikim. Akar aghuir igharaz darazi gavgavim me daningamibara, da ian akabar otiv. Egh akar ia migeir kaba, da gumazamizir ia barazibar akurvaghiam.

³⁰ Eghti ia Godin Duam osimtizim a daningan marki. Ia fo, God ia an gumazamizibar otivasa, a uan Duam ia ganingi. Eghti a ian akaghti ia fogh suam, ia guizbangira an gumazamizibara, egh dughiar a uam ia iniamimin a ia damighti ia bar firighiregham. ³¹ Ia arazir kurar kaba atakigh: navir kurar igharazi tavin itir arazim, ko aningagharim, ko adarir arazim, ko pamtem dagarvagha uari adoghodozir arazim, ko akar kuraba uari gasir arazim, ko igharaz darazir aghuaghuazir arazir maba sara. ³² Egh ia arazir aghuibar Kraisin adarazi me damu, men apangkuv. Egh uaghan uari uan arazir kuraba gin amang, mati God Kraisin ingangarimin tuavimin, ian arazir kuraba gin amadi.

5

E angazangarimin aven daruam

¹ Ia God bar ifongezir boriba, kamaghin ia an amir arazibar gin mangi. ² Ian arazir ia amiba, arazir gumazamizibagh ifongezir arazim gisin tugh, mati Kraisi bar e gifuegha e bagha uabi anigha areme. Kamaghin an ovevem mati ofan mughuriar aghuir God ifongezim. ³ Ia Godin gumazamizibara. Kamaghin ia, gumazamiziba tintiniba uari bakia uari isava akuir arazim, ko arazir miziriziba, ko igharaz darazir bizibar ganiva da ifongamin araziba, ia arazir kabar amuan marki. Egh uaghan arazir kabar migirigiaba tong ian tongin otivan marki. ⁴ Egh ia akar miziriziba ko akar onganiba ko asuir migirizir kuraba amuan

4:18: Ap 26:18, Ga 4:8, Ef 2:12, 1 Te 4:5 **4:18:** Aposel 26:18; Galesia 4:8; Efesus 2:12; 1 Tesalonika 4:5 **4:19:** Kl 3:5 **4:19:** Kolosi 3:5 **4:22:** Ro 6:6, 8:13, Ef 2:2-3, 4:17, Kl 3:9, Hi 12:1, 1 Pi 4:3 **4:22:** Rom 6:6; 8:13; Efesus 2:2-3; 4:17; Kolosi 3:9; Hibru 12:1; 1 Pita 4:3 **4:23:** Ro 12:2, Kl 3:10 **4:23:** Rom 12:2; Kolosi 3:10 **4:24:** Stt 1:26, Ro 6:4, Ef 2:10, Kl 3:10 **4:24:** Jenesis 1:26; Rom 6:4; Efesus 2:10; Kolosi 3:10 **4:25:** Sek 8:16, Ro 12:5, Kl 3:8-9 **4:25:** Sekaria 8:16; Rom 12:5; Kolosi 3:8-9 **4:26:** Sng 4:4, Je 1:19-20 **4:26:** Onger Akaba 4:4; Jems 1:19-20 **4:27:** 2 Ko 2:10-11, Je 4:7, 1 Pi 5:9 **4:27:** 2 Korin 2:10-11; Jems 4:7; 1 Pita 5:9 **4:28:** 1 Te 4:11, 2 Te 3:8, 3:11-12 **4:28:** 1 Tesalonika 4:11; 2 Tesalonika 3:8; 3:11-12 **4:29:** Ef 5:4, Kl 3:8, 3:16, 4:6, 1 Te 5:11 **4:29:** Efesus 5:4; Kolosi 3:8; 3:16; 4:6; 1 Tesalonika 5:11 **4:30:** Ais 63:10, Ro 8:23, Ef 1:13-14, 1 Te 5:19 **4:30:** Aisaia 63:10; Rom 8:23; Efesus 1:13-14; 1 Tesalonika 5:19 **4:31:** Kl 3:8, 3:18-19, Ta 3:2-3, 1 Pi 2:1 **4:31:** Kolosi 3:8; 3:18-19; Taitus 3:2-3; 1 Pita 2:1 **4:32:** Mt 6:14, 18:22-35, Mk 11:25, 2 Ko 2:10, Kl 3:13 **4:32:** Matyu 6:14; 18:22-35; Mak 11:25; 2 Korin 2:10; Kolosi 3:13 **5:1:** Mt 5:48, Lu 6:36 **5:1:** Matyu 5:48; Luk 6:36 **5:2:** Kis 29:18, Wkp 1:9, Sng 40:6, Jo 13:34, Ro 14:15, 2 Ko 2:15, Ga 2:20, Hi 7:27, 10:10, 1 Jo 3:11, 3:23 **5:2:** Ua Me Ini 29:18; Ofa Gami 1:9; Onger Akaba 40:6; Jon 13:34; Rom 14:15; 2 Korin 2:15; Galesia 2:20; Hibru 7:27; 10:10; 1 Jon 3:11; 3:23 **5:3:** Ro 6:13, 1 Ko 5:1, 2 Ko 12:21, Kl 3:5, 1 Te 4:3 **5:3:** Rom 6:13; 1 Korin 5:1; 2 Korin 12:21; Kolosi 3:5; 1 Tesalonika 4:3 **5:4:** Mt 12:35, Ro 1:28, Ef 4:29 **5:4:** Matyu 12:35; Rom 1:28; Efesus 4:29

marki. Kar uaghan ia damuamin araziba puvati. Arazir ia damuamimra kara, ia God minabi. ⁵ Ia kamaghin fogh, gumazamizir tintiniba uari isava akuir arazim gamiba, ko gumazamizir arazir mizirizibagh amiba, ko gumazamizir marazir bizibar gara ifuer arazim gamiba, (arazir kam mati ia uari isa God ganidi moghin ia uari isa bizir ifongezibagh anidi), ezi gumazamizir kamaghin amiba, me God ko Krai Ativir Gumazamizibar tongin ikian kogham.

⁶ Ia tav ateghti a ia gifar ia damuti, ia akar ifavaribar gin mangan marki. Arazir kurar kaba bagh Godin aningaharim gumazamizir an akamin gin zuir puvatiziba me bativam. ⁷ Kamaghin, ia ifavarir gumazir kaba tong men poghan marki.

⁸ Ia faragha mitatem in aven ike, egha datirighin ia Ekiamin gumazamizibar otivigha, angazangarimin aven iti. Kamaghin ia gumazamizir angazangarimin aven itibar min daru. ⁹ (Angazangarim arazir aghuiba ko Godin damazimin derazir araziba ko guizin akamin arazibagh ami, da otifi.) ¹⁰ Ia, arazir God damuti a bar akongeghamiba, ia da buri dagh fogh dar amu. ¹¹ Ia arazir mitatem in itibagh amir gumazamizibar poghan marki. Men arazir kinir kaba, da gumazamizibar akurvazir puvati. Ia men arazibar amuti, da azenan otogh, mati angazangarim dagh isirazi moghin, eghti me fogh suam, arazir me amiba, da ikufi. ¹² Me amir arazir mogomeba, ki dar gun mikiman kogham. Ki dav mikiman bar aghumsiki. ¹³ Angazangarim bizibagh isiraghti, da azenim girighi, gumazamiziba fogh suam, bizir kabar mingariba kamakin. ¹⁴ Bizitam bar azenim girigh egh a guizbangira angazangarimin min otogham. Kamaghin, marazi ghaze:

“Ni aremezir gumazim,
ni ua dikavigh,
mozim ategh uam azenan izi.

Eghti Kraisin angazangarim
ni gisiragham.”

¹⁵ Kamaghin, ia uan daroriba deravira dar gan. Ia gumazamizir onganibar min daruan marki. Ia fozoziba itir gumazamizibar min daru. ¹⁶ Datirighin ia Godin Arazibar amuamin dughiam iti. Ezi e datirighin itir dughiam, a gumazamiziba arazir kurabagh amir dughiam, a dughiar kuram. Kamaghin amizi, ia deravira gan, dughiar kam pura mangi givaghan kogham. Dughiba vaghvagh ia arazir aghuubar amu. ¹⁷ Kamaghin ia arazir onganibar amuan marki. Egh arazir God damuti a bar akongeghamiba, ia da buri dagh fogh dar amu. ¹⁸ Ia wainin dipar avirim amiva onangan marki, arazir kam ia gasighasigham. Ia Godin Duam ateghti a ia gizifagh.

¹⁹ Egh ia uariv kimsi, Onger Akabar Akinafarimin aven itir ighiaba ko, Godin ziam fer ighiaba ko, Godin Duam ian navir averiabagh atizir ighiaba, ia uariv kim. Egh ia ighiabar amuva, Ekiamin ziam fiva, uan navir averiabar aven, ziar ekiam a daning. ²⁰ Egh ia zurara, en Ekiam Krai Iesusin ziamin, bizir otiviba bar, da bagh God Afeziam minabi.

Pol poroghamibav gei

²¹ Ia Kraisin apengan ikia an ziam fe, kamaghin ia uarira uarir apengan ikiva uari baghvira iki. ²² Ia amizir paba itiba, ia Ekiamin apengan ikia a baghvira iti moghin, ia uan pabar apengan iki me baghvira iki. ²³ E fo, Krai uan siosin dapanimin iti moghin, paba uan amuubar dapanibar iti. Ezi Krai uabi siosin Akurvazir Gumazim, ezi sios Kraisin inivafizimin min iti. ²⁴ Sios Kraisin apengan ikia a baghvira iti moghin, ia amuiba uaghan uan pabar apengan iki me baghvira iki.

²⁵ Paba, ia uan amuiba bar me gifongegh, mati Krai uan sios gifongegha a bagha uabi isava a ganigha a bagha areme.

5:5: 1 Ko 6:9-10, Ga 5:19-21, Kl 3:5 5:5: 1 Korin 6:9-10; Galesia 5:19-21; Kolosi 3:5 5:6: Ro 1:18, Kl 2:4, 2:8, 2 Te 2:3 5:6: Rom 1:18; Kolosi 2:4, 2:8; 2 Tesalonika 2:3 5:8: Jo 12:36, Ap 26:18, Ro 1:21, 2 Ko 3:18, Ef 2:11-13, Kl 1:13, 1 Pi 2:9, 1 Jo 2:9 5:8: Jon 12:36; Aposel 26:18; Rom 1:21; 2 Korin 3:18; Efesus 2:11-13; Kolosi 1:13; 1 Pita 2:9; 1 Jon 2:9 5:9: Ga 5:22 5:9: Galesia 5:22 5:10: Ro 12:2, Fl 1:10, 1 Te 5:21, 1 Ti 2:3 5:10: Rom 12:2; Filipai 1:10; 1 Tesalonika 5:21; 1 Timoti 2:3 5:11: Ro 6:21, 1 Ko 5:9-11, Ga 6:8, 2 Te 3:6, 3:14, 2 Jo 10-11 5:11: Rom 6:21; 1 Korin 5:9-11; Galesia 6:8; 2 Tesalonika 3:6, 3:14; 2 Jon 1:10-11 5:13: Jo 3:20-21, Hi 4:13 5:13: Jon 3:20-21; Hibrü 4:13 5:14: Ais 26:19, 60:1, Ro 13:11 5:14: Aisaia 26:19; 60:1; Rom 13:11 5:16: Ga 6:10, Kl 4:5 5:16: Galesia 6:10; Kolosi 4:5 5:17: Ro 12:2, Kl 1:9, 1 Te 4:3, 5:18 5:17: Rom 12:2; Kolosi 1:9; 1 Tesalonika 4:3; 5:18 5:18: Snd 20:1, Ais 5:11, 5:22, Lu 21:34 5:18: Aghuzir Akaba 20:1; Aisaia 5:11; 5:22; Luk 21:34 5:19: Sng 33:2-3, Ap 16:25, 1 Ko 14:26 5:19: Onger Akaba 33:2-3; Aposel 16:25; 1 Korin 14:26 5:19: Kolosi 3:16-17 5:20: Sng 34:1, Ais 63:7, Hi 13:15, 1 Pi 2:5 5:20: Onger Akaba 34:1; Aisaia 63:7; Hibrü 13:15; 1 Pita 2:5 5:21: Fl 2:3, 1 Pi 5:5 5:21: Filipai 2:3; 1 Pita 5:5 5:22: Stt 3:16, Ef 6:5, Kl 3:18, 1 Pi 3:1 5:22: Jenesis 3:16; Efesus 6:5; Kolosi 3:18; 1 Pita 3:1 5:23: 1 Ko 11:3, Ef 1:22-23, Kl 1:18 5:23: 1 Korin 11:3; Efesus 1:22-23; Kolosi 1:18 5:25: Ga 1:4, Kl 3:19, 1 Pi 3:7 5:25: Galesia 1:4; Kolosi 3:19; 1 Pita 3:7 5:26: Jo 15:3, 17:17, Ta 3:5, Hi 10:10, 10:22, 1 Jo 5:6 5:26: Jon 15:3; Taitus 3:5; Hibrü 10:10; 10:22; 1 Jon 5:6 5:27: 2 Ko 11:2, Ef 1:4, Kl 1:22 5:27: 2 Korin 11:2; Efesus 1:4; Kolosi 1:22

²⁶ Krais kamaghin ifonge, an akamin tavim, a uan sios dipamin a rueghti a Godin damazimin zuegham. ²⁷ A kamaghsua, a sios damighti an an damazimin bar aghungigh, egh bar zueghiva, arazir kuratam puvatigh, duar kuriba ko seghsariba puvatighiva, bizir kurar maba sara uaghan puvatigham. Kamaghin Krais a bagha uabi isa a ganingi. ²⁸ Ezi kamaghira ia gumaziba uan inivafizibagh ifongezi moghin, ia uan amuibagh ifongegh. Gumazir uan amuim gifongezim mati a uabi gifonge.

²⁹ E fo, tav uabi uan inivafizimin apanim gamir pu. Puvati, a dagheba a ganigava an akurvasi, mati Krais siosin akurvasi. ³⁰ E fo, erara, e Kraisin inivafizimin aven itir soroghafariba ko bizibar min iti. ³¹ Godin Akinafarimin aven itir osizirim kamaghin migei:

“Kamaghin amizi, gumazim uan ameboghfeziaba ategh mangi,
uan amuim ko aning uaningin porogham.
Egh aning inivafizir vamiram otoham.”

³² Akar mogomer kam, a mingarir ekiam iti. Ezi ki uabi kamaghin nighnisi, a Krais uan sios ko aning geghari. ³³ Ezi akar kam a uaghan ia migia ghaze, ia gumaziba vaghvagh uarigh ifongezi moghin uan amuibagh ifongegh. Eghti ia amuiba vaghvagh uan paba baghivira iki.

6

Pol boriba ko ameboghfeziabav gei

¹ Ia boriba, arazir aghuir ia damuamimra kara, ia Ekiam ko porogh uan ameboghfeziabar akaba baragh. ² Godin Akinafarim ghaze, “Ia uan ameboghfeziabar apengan ikiva men akabar gin mangi.” Akar Gavgavir kam, an Akar Gavgavir tongin ikia, egha dar faraghavira akar dikirizim sara iti. ³ Akar dikirizir kam kamakin, “Ia kamaghin damuti, ian dabirabim bar deraghti ia nguazir kam dughiar ruarimin an ikiam.”

⁴ Ia afeziaba, ia uan boribar nighnizibagh asighasigh me damuti, me ataran marki. Egh ia deravira men ganiva Ekiamin

damazimin men kuariba iniva men araziba akiriva, Ekiamin arazibar men sure damu.

Pol ingangarir gumazamizir kiniba ko men gumazir ekiar men garibav gei

⁵ Ia ingangarir gumazamizir kiniba, ia uan gumazir ekiar ian garibar men atiatingiva, men akaba baraghiva men apengan iki. Egh ia ifaran kogh, navir zuruzimin ingangarim damu, mati ia Kraisin akam baragha an ingangarim gami. ⁶ Ia fo, ian gumazir ekiar ian gariba ian gan suam, ia ingangarim deraviram a gamizi me ia gifonge. Egh ia kamaghin nighnighan marki, me ian garir dughiabara, ia ingangarir aghuim damuam. Puvati. Ia Kraisin ingangarir gumazir kinibara, kamaghin ia God ifongezi moghin ia uan nighniziba bar da isi ingangarim daningiva a damu. ⁷ Kamaghin ia ingangarir gumazamizir kinibar min ingangarim damuva, ian naviba bar akongegh suam, e uan gumazir ekiar en gariba me baghavira ingangarim gamir puvati, e Ekiam bagha ingangarim gami. ⁸ Ia ingangarir gumazamizir kinibar min iti, o ia tavin apengan ingangarim gamir puvatiziba, ia kamaghin fogh, gumazamizir ingangarir aghuibagh amiba, Ekiam da bagh ivezir aghuiba bar vaghvagh me daningam.

⁹ Kamaghira ia, men garir gumazir ekiaba, ia uaghan arazir aghuiba uan ingangarir gumazamizir kinibar amu. Ia atitir araziba me damuan marki. Ia zurara bizir kam ginighnigh, ia ko ian ingangarir gumazir kiniba, ia bar Gumazir Ekiar Ian Garir vamira iti, egha a uan Nguibamin pin iti. An arazir vamira gisin tughu gumazamiziba bar me tuisisi.

Kraisin adarazi mati midorozir gumaziba

¹⁰ Nan migirigiar abuananaba, ezi ki kamaghin mikimasa, ia Ekiamin poroghti an gavgavir ekiam ia damuti ia tuivigh gavgavigham. ¹¹ God ia ganidir midorozir biziba, ia bar dar aghuigh dar suikigh. Kamaghin ia tugh gavgavigh Satanin ifavarir nighnizir kuraba da munamangam. ¹² Ia deravira nighnigh, e gumazamizir igharaziba ko uariv sozir puvati. E duar

5:30: Ro 12:5, 1 Ko 6:15, 12:27, Ef 1:22-23 **5:30:** Rom 12:5; 1 Korin 6:15; 12:27; Efesus 1:22-23 **5:31:** Stt 2:24, Mt 19:5, Mk 10:7-8, 1 Ko 6:16 **5:31:** Jenesis 2:24; Matyu 19:5; Mak 10:7-8; 1 Korin 6:16 **5:32:** Kolosi 3:19; Akar Mogomem 19:7 **6:1:** Snd 23:22, Kl 3:20 **6:1:** Aghuzir Akaba 23:22; Kolosi 3:20 **6:2:** Mt 15:4 **6:2:** Matyu 15:4 **6:2:** Ua Me Ini 20:12; Godin Araziba 5:16 **6:4:** Lo 4:9, 6:7, 6:20-25, Sng 78:4, Snd 19:18, 22:6, Kl 3:21 **6:4:** Godin Araziba 4:9; 6:7; 6:20-25; Onger Akaba 78:4; Aghuzir Akaba 19:18; 22:6; Kolosi 3:21 **6:5:** 2 Ko 7:15, Fl 2:12, Ta 2:9-10, 1 Pi 2:18 **6:5:** 2 Korin 7:15; Filipai 2:12; Taitus 2:9-10; 1 Pita 2:18 **6:5:** Kolosi 3:22-25 **6:8:** 2 Ko 5:10, Ga 3:28, Kl 3:11 **6:8:** 2 Korin 5:10; Galesia 3:28; Kolosi 3:11 **6:9:** Lo 10:17, Ro 2:11, Kl 3:25, 4:1 **6:9:** Godin Araziba 10:17; Rom 2:11; Kolosi 3:25; 4:1 **6:10:** 1 Ko 16:13, Ef 1:19, 3:16, Kl 1:11 **6:10:** 1 Korin 16:13; Efesus 1:19; 3:16; Kolosi 1:11 **6:11:** Ro 13:12, 2 Ko 6:7, 10:4, Ef 4:14, 1 Te 5:8 **6:11:** Rom 13:12; 2 Korin 6:7; 10:4; Efesus 4:14; 1 Tesalonika 5:8 **6:12:** Jo 12:31, 14:30, Ro 8:38, 1 Ko 15:50, Kl 2:15, 1 Pi 5:8-9 **6:12:** Jon 12:31; 14:30; Rom 8:38; 1 Korin 15:50; Kolosi 2:15; 1 Pita 5:8-9

kurar overiamin itiba ko uariv sosi. Duar gavgavir gumamazizibagh ativiba, ko aser gavgaviba itiba, ko nguazir kamın garir adariaba, duar kurar kaba dughiar mitater kamın aven ingarima e da ko uariv sosi. ¹³ Kamaghın ia God ia ganingizir midorozir bizibar suigh dar aghuigh. Egh arazir kuraba otivamin dughiam, ia tugh gavgavigh uan apanim munasi, mangi midorozim givaghamin dughiam, ia tugh gavgavigh mamaghira ikiam. ¹⁴ Ia tugh gavgavighsi, Godin guizim akam letiamin min uan ivariam gikegh. Egh arazir aghuir ia zuraram amiba evarimin pizir korotiamin min anerugh. ¹⁵ Egh ia Akar Aghuim anekunsi zurara bar ifongegh, arazir kam mati ia dagarir asuabar min da zui. Akar Aghuir kam kamakin, God e ko navir vamira ikiasa. ¹⁶ Egh dughiaaba bar ia oramin min nighnizir gavgavim uaghan an suiragh, eghti gumazir kuram, Satan, a barir avim itiba ia gasavamangiti, ia orar kamın amodoghın barir avir kaba mungam. ¹⁷ Ia God ian akurazir arazim ginighnigh, egh nighnizir kam, dapanir asuar gavgavimin min anerughti a ian dapaniba avi. Egh Godin akam, an Duam ia ganingizir midorozir sabamin min ia an suiragh. ¹⁸ Ia bizir kabar amuva, egh God ko mikim. Egh a ian akurvaghsi ia an azangsigh. Ia zurara, Godin Duam ian navibagh inivti, ia God ko mikim. Egh angamira iki gan, egh dughiatam God ko nigeir arazim ataghiraghan marki, egh zurara Godin gumamaziziba bar me bagh a ko mikim.

¹⁹ Egh ia uaghan na bagh God ko mikim suam, God uan akam na danighiti, ki anekunsi, ki atiatingan koghıva, bighıvıra mikimam. Egh Akar Aghuimin nighnizir mogomem aghuram. ²⁰ Ki Akar Aghuim gumamazizir igharazibav kimasa, egha Kraıs İesusin abuir gumazimin ikia, kamaghın ki datirighın kalabusin iti. Eghti ia God ko mikim suam, ki an Akar Aghuimin gun mikimsi, a gavgavim na danighiti, ki atiatingan koghıva bighıvıra Akar Aghuim mikimam.

God deravira Efesusin itir Kraısın adarazir amuasa, Pol an azangsisi

²¹ Tikikus, a mati en aveghbuar e bar ifongezim, a Ekiam baghavira ikiava an

ingangarim gami. A na bativir bizibar gun ia mikimam. Eghti ia fogham, ki manmaghın iti. ²² Ezi bizir kam bagha, ki ia bagha anemada. Ki ghaze, ia fogham, e manmaghın iti, eghti akar kam gavgavim ian navibar amuti ia ua bar akuegham. Kamagsua, ki Tikikus amadazi, a ia bagha zui. ²³ Ki ia bagha God ko migia ghaze, God en Afeziam ko en Ekiam Kraıs İesus, aning navir amirizim ko igharaz darazigh ifongezir arazim, ko nighnizir gavgavim sara, Kraısın adarazi me daning. ²⁴ Eghti, gumamazizir en Ekiam Kraıs İesus gifuegha mamaghira itiba, Godin apangkuvim bar me ko iki.

6:13: 2 Ko 10:4, Ef 5:16 **6:13:** 2 Korin 10:4; Efesus 5:16 **6:14:** Ais 11:5, 59:17, 2 Ko 6:7, 1 Te 5:8 **6:14:** Aisaia 11:5; 59:17; 2 Korin 6:7; 1 Tesalonika 5:8 **6:15:** Ais 40:9, 52:7, Nah 1:15, Ro 10:15 **6:15:** Aisaia 40:9; 52:7; Nahum 1:15; Rom 10:15 **6:16:** 1 Jo 5:4 **6:16:** 1 Jon 5:4 **6:17:** Ais 49:2, 59:17, 1 Te 5:8, Hi 4:12, MAA 19:15 **6:17:** Aisaia 49:2; 59:17; 1 Tesalonika 5:8; Hıbrı 4:12; Akar Mogomem 19:15 **6:18:** Mt 26:41, Lu 18:1, Ro 12:12, Kl 4:2, 1 Te 5:17, 1 Ti 2:1 **6:18:** Matyu 26:41; Luk 18:1; Rom 12:12; Kolosi 4:2; 1 Tesalonika 5:17; 1 Timoti 2:1 **6:19:** Ap 4:29, 2 Ko 3:12, Kl 4:3-4, 2 Te 3:1 **6:19:** Aposel 4:29; 2 Korin 3:12; Kolosi 4:3-4; 2 Tesalonika 3:1 **6:20:** 2 Ko 5:20, Fl 1:20, Fm 9-10 **6:20:** 2 Korin 5:20; Filipai 1:20; Filemon 1:9-10 **6:21:** Ap 20:4, Kl 4:7-8, 2 Ti 4:12, Ta 3:12 **6:21:** Aposel 20:4; Kolosi 4:7-8; 2 Timoti 4:12; Taitus 3:12 **6:21:** Kolosi 4:7-8 **6:24:** 1 Pi 1:8 **6:24:** 1 Pita 1:8

Akinafarir Pol Filipain Nguibamın Itir Sios Bagha Osirizim O Filipai Akar faragh zuim

Pol faragha kurimın ongarimın ghua faragha Yuropın danganimın otogha, Masedonian Provsın aven itir nguibar ekiam Filipain ghua, Akar Aghuim akuri (Aposel 16:8-15). A gin ghua nguibar igharazimın itima me a kalabus gati. Ezi a kalabusın ikia orazima gumazir maba Filipain itir Kraısın adarazir nighnızir gavgavibagh asighasighasava ami. E Pol Filipaiba bagha amadazir akinafarir kamın gara fo, bizir kaba Pol gamima an osemezir pu. Puvati. A nighnızir gavgavim İesusın ikia, egha bar akuegha iti.

Pol faragha bar dagiabar otefe, ezi Filipaiba an akurvaghasa dagiaba a bagha da amada. Kamaghın amizi, Pol akinafarir kamın Filipaiba a gamızir bizim bagha me minabi. Egha uaghan a men nighnızir gavgaviba, gavgavim dar anıngasa. A kamaghın aghua, me Polın mikim suam, gumaka, a kalabusın ikiama, egh me nighnızir aviribar amuva osımam.

Pol bizir aghuir God me ganingizimın me migei, kar ikirimirir igiar me Kraıs İesus ko porogha inizim. A ghaze, me Moses Osirizir Arazibar gin ghua bizir aghuir kam inizir puvati. Me nighnızir gavgavimra İesusın ikia egha a ini. Pol kamaghsua, Filipaiba Kraısın arazibar gin mangam. Kraıs kamaghın nighnızir puvati, a uabi gumazir ekiam, egha uabi uan ifongiamın gin zuir puvati. A uabi dikabırgha God a ganingizir ingangarir kam gami. Pol kamaghın migei, gumazamizir bar Kraıs ko poroghav itiba, me Godın navir amirizim isi, egha bar akueghavıra iti.

E akinafarir kamın gara fo, Pol Filipain nguibar ekiamın itir siosın gumazamiziba bar me gifonge.

Filipain gumazamiziba bar deravıra Pol ko ingarima a bar akonge

(Sapta 1--4)

1:1: Ap 16:12-40 1:1: Aposel 16:12-40 1:2: Ro 1:7, Ga 1:3, Fm 3 1:2: Rom 1:7; Galesia 1:3; Filemon 1:3
1:3: Ro 1:8, 1 Ko 1:4, Ef 1:15-16 1:3: Rom 1:8; 1 Korin 1:4; Efesus 1:15-16 1:6: Jo 6:29, 1 Ko 1:8, Fl 1:10, 2:13, 1 Te 1:3
1:3 1:6: Jon 6:29; 1 Korin 1:8; Filipai 1:10; 2:13; 1 Tesalonika 1:3 1:8: Ro 1:9, 2 Ko 1:23 1:8: Rom 1:9 1:9: 1 Te 3:12, Fm 6 1:9: 1 Tesalonika 3:12; Filemon 1:6 1:10: Ro 12:2, Ef 5:10, Fl 1:6, 2:16, 1 Te 3:13, Hi 5:14 1:10: Rom 12:2; Efesus 5:10; Filipai 1:6; 2:16; 1 Tesalonika 3:13; Hibru 5:14 1:12: 2 Ti 2:9 1:12: 2 Timoti 2:9 1:13: Ap 28:30, Ef 3:1 1:13: Aposel 28:30; Efesus 3:1

¹ Pol ko Timoti, Kraıs İesusın ingangarir gumazimning, ga, ia Godın gumazamizir Filipain nguibar ekiamın itiba bagha akinafarir kam osiri. Ia Kraıs İesusın poroghav iti. Ia ko ian tongın itir gumazamizir dapaniba ko siosın ingangarir gumazamiziba, ga bar ia bagha osiri. ² E ghaze, God en Afeziam, ko Ekiam Kraıs İesus, aning ian apangkuvighıva, ia damuti ia navir amirizimın iki.

Pol God ko migıava a minabi

³ Dughiabar ki ia ginıghnıgha, ia bagha uan God minabi. ⁴⁻⁵ Dughiar faragha zuimın ghua iza datirikin, ia nan akurvagha na ko Akar Aghuimın ingangarim gami. Kamaghın, dughiar ki ia bagha God ko migeiba, ki zurara bar akonge. ⁶ Ezi ki kamaghın fo, God uabi ingangarir kam ia ganıga, ian navir averiabar aven ingar mangı, Kraıs İesus Ua İzamin Dughiamın ingangarir kam agıvaghım.

⁷ Ki uan navir averiamın aven bar ia gifuegha ia ginıghnıghavıra iti. Datirighın dughiar ki kalabusın itim, ko dughiar faragha ki pura itim, ki Akar Aghuim deragha a migıa gumazamizibagh amıma me fo, Akar Aghuim a bar guızbangıra, egha nighnızir gavgavım an iti. God uan apangkuvımın ingangarir kam na ganingizıma, ia bar nan akurvagha na ko ingari. Kamaghın amizi, bar deragha ki nighnızir aghuir kam ian iti. ⁸ God kamaghın fo, Kraıs İesusın apangkuvım uabi nan navım gamıma ki bar ian ganasa bar ifonge.

⁹ Ezi ki zurara kamaghın God ko migıa ghaze, arazir igharaz darazıgh ifongezim, a ian ikıva aghungıva ekevegh mangıvıra iki. Eghti ia fofozir ekiam ikıva, ian nighnızıba bar dikirimıghım. ¹⁰ Ki ghaze, ia deravıra arazıba bar dar gan da tuisıgh arazir aghuıbar gin mangı. Eghti Kraıs Ua İzamin Dughiamın, ia Godın damazımın bar zuegh ikiti arazir kuratam ian poroghın koghım. ¹¹ Eghti arazir aghuir Kraıs İesus amı otıvıba, da bar ia gizıvaghım. Eghti gumazamizıba dar ganıva zıar ekiam God danıngıva egh an zıam fam. Kamaghın, ki ia bagha God ko migei.

Pol kalabusın iti, ezi bizir kam Akar Aghuimın akurvası

¹² Nan adarasi, ki ia foghasa, na batozir bizir kaba da Akar Aghuimın anogorozir puvati. An Akar Aghuim gamıma a

ghuavira iti. ¹³ Kamaghin midorozir gumazir Romin atrivimin dipenimin gariba ko gumazir igharaziba sara, me bar kamaghin fogha gifa, ki Kraisin ingangarim gamima, me bizir kam bagha na isa kalabus gati. ¹⁴ Ezi en adarazir aviriba oraki, ki kalabusin iti, ezi me na ginighnisi. Ezi bizir kam gavgavim men navibagh anidima me nighnizir gavgavim Ekiamin iti. Egha me atiatir arazim ataghiragha bar gavgavigha Godin akam akura ghuavira iti.

¹⁵ Guizbangira, marazi gumazamizibar garima, me ziar ekiam na ganidima, men naviba nan ikuvigha na dikabinasa. Egha kamaghin me Kraisin akam akuri. Ezi marazi me nighnizir aghuiba ikiava akam akuri. ¹⁶ Gumazamizir kaba me fo, God ingangarim na ganiga na misefe, ingangarir kam an Akar Aghuim deragha an gun migeir ingangarim, ezi bizir kamin ki kalabusin iti. Kamaghin amizi, me bar na gifonge, egha akam akuri. ¹⁷ Ezi gumazamizir igharazir ki faragha migeiba, me uari ziar ekiaba iniasa, egha Kraisin akam akuri. Me guizir nighnizir aghuiba puvatigha kamaghin ami. Me kamaghin nighnisi, ki kalabusin itir dughiamin me uam osimtizir taba na darighasa. ¹⁸ Ezi a pura bizim. Me nighnizir aghuim iti, o nighnizir kuram iti, gumazamizir kaba zurara Kraisin akam akuri. Ezi bizir kam bagha ki bar akonge. Egh bar akuegh mamaghira ikiam.

Pol ghaze, an angamira ikiva Filipain gumazamizibar akurvagham

¹⁹ Ki bar fo, ia zurara nan akurvaghasa God ko migei, ezi Kraisi Iesusin Duam gavgavim na ganidi. Ezi tuavir kamin God nan akurvaghti, ki kalabus ategh azenan izam. Ki bizir kam gifo, egh bar akueghiva mamaghira ikiam. ²⁰ Egha nan nighnizir bar ekiam kamakin, ki arazir derazir puvatizitam damuva an aghumsizim inian kogham. Puvati. Nan nighnizim kamakin, datirighin ko gin, ki zuraram ami moghin, atiatingan koghiva tugh gavgavigh arazir aghuibara damuam. Ezi ki angamira ikiam o ki aremegham, bizir ki amiba bar, ziar ekiam Kraisi daningam. ²¹ Nan nighnizim kamakin, ki nguazir kamin itir ikirimirimin iki, Kraisi baghvira ikiam. O ki aremeghiva, nan ovevem nan ikirimirir kam gafragham. ²² Egh ki angamira nguazir kamin ikivira iki, kamaghin ki gumazamizir aviribar akurvagham. Egh ki

tuavir manamin mangam? Ki fozir puvati. ²³ Nighnizir pumuning na getui. Ki bar ifonge, ki aremegh Kraisi ko ikiam. Nighnizir kam a bar dera. ²⁴ Ki ia bagha nighnigha, ian akurvaghasa, kamaghin ki angamira ikiam. ²⁵⁻²⁶ Ki kamaghin ifonge, ki ua mangi ia batoghiva ia ko ikiti, ia Kraisi Iesusin poroghiv ikiva ki ia ko ikiamin bizim bagh ia na bagh bar akuegham. Kamaghin ki bar fo, ki ian akurvaghamin ingangarim ikiavira iti. Eghti ki iki ia ko ingariva, ian akurvaghti ia nighnizir gavgavim iki egh bar akuegham.

Filipain gumazamiziba, God derivira me gamima me uaghan mizaziba isi

²⁷ Ezi bar bizir ekiam kara, ian daroriba Kraisin Akar Aghuim mikemezi moghin an gin mangiva bar deragh iki. Ki kamaghin ifonge, ki izi ian ganam, o ki saghon ikiva ia baragham, egh ki fogh suam, ia tivigha gavgavigha egha navir vamira iti. Egha ia uari inigha nighnizir vamiran ingarava, gumazamizibar nighniziba fema me nighnizir gavgavimin Akar Aghuimin iti. Kamaghin, ki ghaze, ia derivira daru iki. ²⁸ Kamaghin, ian apaniba ia damuti ia atiatingan marki. Ia zurara uan nighnizir gavgavim men akakaghsi gavgafigh. Kamaghin me fogham, me ovengam, eghti Godra, a uabi ian akurvagham. ²⁹ Ia fogh, God derivira ia gamuava ingangarim ia ganingizima, ia Kraisin ingangarim gami. Ingangarir kam, a nighnizir gavgavimra Kraisin itir pu. Puvati. Ia uaghan ingangarir kam damuva Kraisin ziam bangin mizaziba iniam. ³⁰ Fomira ia nan garima ki midorozir kamin aven iti. Ezi datirighin ia nan akam barasi, ki misoghavira iti. Ezi ia na ko e midorozir kamin aven ikia, kamaghin, ia mizaziba isi.

2

E bar navir vamira ikiva igharaz darazi derivira me damuam

¹⁻² Kraisi ti ian naviba gavgavim dagh anidi? A ti bar ia gifuegha ia gamima ia navir amirizimin iti? Ia ti Godin Duam ko poroghav iti? Egha ia ti igharazi darazir apangkuvigha derivira me gami? Egh kamaghin, ia arazir aghuibar amuti, nan agorogem bar izivagham. Ia bar nighnizir vamira iki, egh igharaz darazigh ifongezir arazir vamiran gin mangi. Ia bar navir vamira ikiva bizir vamira bagh nighnigh. ³

1:19: 2 Ko 1:11 1:19: 2 Korin 1:11 1:20: Ro 5:5, 8:19, Ef 6:19-20, 1 Pi 4:16 1:20: Rom 5:5; 8:19; Efesus 6:19-20; 1 Pita 4:16 1:21: Ga 2:20 1:21: Galesia 2:20 1:22: Ro 1:13 1:22: Rom 1:13 1:23: 2 Ko 5:8, 2 Ti 4:6 1:23: 2 Korin 5:8; 2 Timoti 4:6 1:27: 1 Ko 1:10, Ef 4:1, Fl 4:3, Kl 1:10, 1 Te 2:12 1:27: 1 Korin 1:10; Efesus 4:1; Filipai 4:3; Kolosi 1:10; 1 Tesalonika 2:12 1:29: Ap 5:41, Ro 5:3, Ef 2:8 1:29: Apotel 5:41; Rom 5:3; Efesus 2:8
1:30: Ap 16:19-40, Fl 1:13, Kl 2:1, 1 Te 2:2 1:30: Apotel 16:19-40; Filipai 1:13; Kolosi 2:1; 1 Tesalonika 2:2 2:3: Ro 12:10, Ga 5:26, Ef 5:21, Fl 1:15-16, Je 3:14 2:3: Rom 12:10; Galesia 5:26; Efesus 5:21; Filipai 1:15-16; Jems 3:14

Ia uarira uarigh nighnighan kogham, egh uaghan ziar ekiaba inisi ingaran marki. Puvati. Ia bar uari dikabiragh, kamaghin mikim suam, igharaz darazi ian pin iti. ⁴ Ia uarira uan bizibara ganan marki. Puvati. Ia uaghan vaghvagh gumazamizir igharaz-ibar bizibar ganiva men akurvagh.

Krais bar uabi dikabirazima, God a fe

⁵ Ia, nighnizir Krais Iesus suirazir kamra, ia uaghan nighnizir kamra suiraghtima a ian iki. ⁶ A guizbangira God, egha an arazir Godin min itimin suighasa nighnizir pu. Bar uvati. ⁷ A uabi arazir kam bar anetegha, pura ingangarir gumazir kinimin min oto. A nguazir kamin gumazimin otozi gumazamiziba an garima, a guizin gumazimin iti. ⁸ Egha a uabi dikabiragha Godin akam baragha bar an gin ghua egha areme. Guizbangira a gumazir bar kuramin mirara, ter ighuvimin areme. ⁹ Ezi bizir kam bagha God Iesus fegha a isa bar pin aneti. Egha God ziar bar aghuir mam a ganingizi, ziar kam bar ziabagh afira. ¹⁰ God kamaghin ifonge, Godin Nguibamin itiba ko, nguazir kamin itiba ko, nguazimin apengan itiba, me bar moghira Iesusin damazimin uan tevibar apirigh an apengan ikiva an ziam fam. ¹¹ Egh me bar azenan an gun kamaghin mikim suam, "Krais Iesus, an Ekiam!" Egh tuavir kamra, me ziar ekiam God en Afeziam daningam. God kamaghsua, ziar bar aghuir kam Iesus ganingi.

E angazangarimin min gumazamizibar tongin ikiam

¹²⁻¹³ Kamaghin amizi, nan namakar aghuiba, ia zurara nan akaba barasi, ezi datirighin ia uaghan kamaghin damu. Ki ia ko itir dughiamin orazi ia dera. Ki datirighin ian saghon ti, kamaghin ia deravira nan akabar gin mangi. E fo, God ian akura, egha a ian navir averiabar ingaravira iti. Egha a uabi ian nighniziba fema ia a ifongezir arazibagh ami, ezi an arazir kabar amuasa gavgavim ia ganigavira iti. Kamaghin, ia datirighin Godin atiatingiva akongiva

puvira ingariva, egh akurvazir aghuir God ia bagha atizir kam, a iniam.

¹⁴⁻¹⁶ God kamaghin ifonge, ia an borir bar aghuibara ikiam, egh arazir kuratam ian puvatighiti, ia navir averiabar aven bar zuegham. Egh ia akar angamira itimin suiragh, egh mati overiamin itir mikoveziba isia taghtazi moghin nguazir kamin gumazamizibar tongin ikiam. Kar gumazamizir arazir aghuiba ategha arazir kurabagh amiba. Bizir kam bangin, bizir ia bar amiba, ia nimira iki dar amu. Ia akar aviribav kim, egh akabar uariv soghan marki. Ia kamaghin damuti, Krais Ua Izamin Dughiamin, ki ian araziba bagh bar akuegham. Egh ki kamaghin fogham, ingangarir dafar ki ian tongin amizir kaba, ki pura dagh amizir uvati.

¹⁷ Ian nighnizir gavgavim, a mati ofan mam ia a isa God ganidi. Ki foghan kogham, me ti na misueghti ki aremeghti me nan ghuzim ingeghiva wainin ofan min a inigh ian ofan kam sarama a ingegham. Bizir kam otoghti, ki bar akuegham. Ki guizbangira ia ko, e bar moghira bar akuegham. ¹⁸ Ezi kamaghira ia uaghan bar akongegh. Ia guizbangira na ko, e bar akuegham.

Pol Filipain nguibar ekiamin Timoti amangasa migei

¹⁹ Ekiam Iesus a ifueghtima, ki zuamira Timoti amadaghti a ia bagh izam. Ki ghaze, a ua izi ian gun na mikimam, eghti nan navim bar deragham. Kamaghin, ki anemangasa. ²⁰ Gumazir igharazitam Timotin min amua na ko itir uvati. A na ko navir vavira ikia egha zurara ian akurvaghamin tuavibagh nighnisi. ²¹ Ezi gumazir maba bar uan bizibara nighnisi, me Krais Iesusin ingangarim ginighnizir uvati. ²² Ezi Timoti uan ingangarir aghuim ian akazi, ia a gifogha gifa. Ia kamaghin fo, an Akar Aghuimin ingangarimin nan akurvasi, mati borim uan afeziam akurvasi. ²³ Kamaghin amizi, ki tongin mizuam egh ganigham, bizir tizimra na batogham. Ki foghiva egh zuamira anemadaghtima a

2:4: 1 Ko 10:24, 10:33, 13:5 **2:4:** 1 Korin 10:24; 10:33; 13:5 **2:5:** Mt 11:29, Jo 13:15, 1 Pi 2:21, 1 Jo 2:6 **2:5:** Matyu 11:29; Jon 13:15; 1 Pita 2:21; 1 Jon 2:6 **2:6:** Jo 1:1-2, 5:18, 10:33, 17:5, 2 Ko 4:4, Kl 1:15, Hi 1:3 **2:6:** Jon 1:1-2; 5:18; 10:33; 17:5; 2 Korin 4:4; Kolosi 1:15; Hibru 1:3 **2:7:** Jo 1:14, 2 Ko 8:9, Ga 4:4, Hi 2:14, 2:17 **2:7:** Jon 1:14; 2 Korin 8:9; Galesia 4:4; Hibru 2:14; 2:17 **2:8:** Mt 26:39, 26:42, Jo 10:17-18, Ro 8:3, Hi 5:8, 12:2 **2:8:** Matyu 26:39; 26:42; Jon 10:17-18; Rom 8:3; Hibru 5:8; 12:2 **2:9:** Jo 17:1-5, Ap 2:33, Ef 1:20-21, Hi 1:3-4 **2:9:** Jon 17:1-5; Aposel 2:33; Efesus 1:20-21; Hibru 1:3-4 **2:10:** Mt 28:18, Ro 14:11, MAA 5:13 **2:10:** Matyu 28:18; Rom 14:11; Akar Mogomem 5:13 **2:10:** Aisaia 45:23 **2:11:** Jo 13:13, Ap 2:36, Ro 10:9, 1 Ko 8:6 **2:11:** Jon 13:13; Aposel 2:36; Rom 10:9; 1 Korin 8:6 **2:12-13:** Onger Akaba 2:11; Jon 15:5; 1 Korin 12:6; 15:10; 2 Korin 3:5; Efesus 6:5; Filipai 1:5; 2 Pita 1:5-8; 1 Tesalonika 2:13; Hibru 13:21 **2:14-16:** Godin Araziba 32:5; Aisaia 49:4; Daniel 12:3; Matyu 5:14-16; 5:45; 10:16; Rom 14:1; 1 Korin 10:10; Galesia 2:2; Efesus 5:1; 5:8; Filipai 1:10; 1 Tesalonika 2:19; 3:5; 1 Pita 2:12; 4:9 **2:17:** Ro 15:16, 2 Ti 4:6 **2:17:** Rom 15:16; 2 Timoti 4:6 **2:18:** Fl 3:1, 4:4 **2:18:** Filipai 3:1; 4:4 **2:21:** 1 Ko 10:24, 10:33, 13:5, 2 Ti 4:10, 4:16 **2:21:** 1 Korin 10:24; 10:33; 13:5; 2 Timoti 4:10; 4:16 **2:22:** 1 Ko 4:17, 1 Ti 1:2, 2 Ti 1:2 **2:22:** 1 Korin 4:17; 1 Timoti 1:2; 2 Timoti 1:2

ia bagh mangigham. ²⁴ Ezi nan nighnizir gavgavim kamakin, Ekiam tuavim atigham, eghti dughiar ovezimim ki uaghan mangi ian ganam.

Pol Filipain nguibar ekiamin Epafroditus amangasa migei

²⁵ Ki kamaghin nighnigha ghaze, ki ti en aveghbuam Epafroditus amadaghtima a ia bagh izam. A na ko ingarava, uaghan nan akurvagha misosi. Ia faragha, a nan akurvaghasa, ia anemadazi a ize. ²⁶ A bar ian apangkuvigha ian ganasa bar ifonge. A fo, ia an arimariar akam baraki, ezi bizir kam a gamima a bar oseme. ²⁷ Guizbangira, a faragha aria, egha atam aremeghai. Ezi God an apangkufi. Ezi ki fo, osimtizir bar ekiam na avaraghan God aghua. Kamaghin amizi, God anariram apangkuvir puvati, a uaghan nan apangkufi. Kamaghin an a gamizima a ua dera. ²⁸ Ezi bizir kam bagha ki Epafroditus amangasa bar ifonge, eghti ia an ganigh u bar akuegham. Eghti ki uaghan osemeghan kogham. ²⁹⁻³⁰ Kamaghin, ia Ekiamin ziamin Epafroditus inisi bar akongegh. A, ingangarir ia na bagh damuan koghamim, an a gami. Kamaghin, a Kraisin ingangarim gamuava atam areme. A deravira ikiasa uabi ginighnizir puvati. Egha uan arimariam adogha ingangarim gamuavira iti. Kamaghin amizi, ia ziar ekiam a daning uaghan an miraram amir gumazamiziba sara ziar ekiam me daning.

3

Gumazir nighnizir gavgavim Kraisin itim, a Godin damazimin dera

¹ Nan adarasi, ki uan migirigiam agivasa kamaghin ia migei, ia Ekiam ko poroghav iki, egh ia bar akongegh. Ki fo, ki faragh osirizir akaba, da ian akurvasi. Kamaghin, ki ua ia bagha akar kabara osiran amirazir puvati.

² Ia arazir kurabagh amir gumaziba bagh gan, me aftar atlabar min arazir mizirizibagh ami. Gumazir kaba ghaze,

e bar Israelin arazimin gin mangi uan mikarziba aghoriva dagh asighasigham.* ³ Erara guizbangin mikarzir mogomebar iniba aghorir arazimin gin zuir darasi. Ezi me puvati. Erara Godin Duamin akurvazimin uari isa God ganigha Kraisi Iesus ko poroghav ikia bar akonge. E fo, arazir gumaziba uan mikarzibar amiba, da tong men akuraghan kogham, ezi e nighnizir gavgavim dar itir puvati. Kamaghin amizi, e fo, erara guizbangin mikarzir mogomebar iniba aghorir arazimin gin zuir darasi.[†] ⁴ Ia oragh. Arazir gumaziba uan mikarzibar amiba, da en akurvaghti, kamaghin ki uabi ki deravira ikiam. Gumazitam uan mikarzimin otivir biziba bagh nighnigh nighnizir gavgavim dar ikiti, ki kamaghin ia mikimam, nan otivizir biziba, an otivizir biziba bar dagh afira. ⁵ Nan amebam na batezi, 7plan dughiaba givazi, me namba 8in dughiamin nan mikarzir mogomemin inim atu. Nan afeziam ko amebam, aning Israelin gumazim ko amizim, ezi ki Israelin gumazir mam. Ki Benjaminin adarazir gumazir mam. Ki Hibrun akam migei, ezi nan inazafeziba uakan. Ki Farisin gumazimra, egha Moses Osirizir Araziba bar deravira dar gin zui. ⁶ Ki fomira bar gavgavigha Godin ingangarim damuasa bar ifonge, kamaghin ki Kraisin adarazigh asighasigha mizazim me ganidi. Ezi gumaziba Moses Osirizir Arazibagh nighnigha, nan araziba tuisigha, me fo, osimtizitam nan itir puvati.

⁷ Ki fomiram amir bizibagh nighnigha ghaze, ki ziar ekiam iti. Egha datirighin ki Kraisin tuavimin gin zui. Egha a na bagha amir bizibagh nighnigha ghaze, ki faragha amizir biziba, da bar pura biziba. ⁸ Ki Judan bizibara migeir pu. Puvati. Ki Kraisi Iesus gifo a nan Ekiam, ezi ki fofozir kam ginighnigha ghaze, a guizbangin bizim, ezi nguazir kam in biziba bar pura mineghminezir kiniba. Ki Kraisa gin mangasa ifonge. Egha bizir igharaziba bar da ategh, ki Kraisin suiragh, ⁹ egh a ko bar porogh ikiam. Ki Moses Osirizir Araz-

2:25: Fl 4:18 2:25: Filipai 4:18 2:29-30: 1 Korin 16:16-18; Filipai 4:10; 1 Timoti 5:17 3:1: 2 Ko 13:11, Fl 2:18, 4:4 3:1: 2 Korin 13:11; Filipai 2:18; 4:4 3:2: Sng 22:16, 22:20, Ro 2:28, 2 Ko 11:13, Ga 5:2, 5:15, MAA 22:15 3:2: Onger Akaba 22:16; 22:20; Rom 2:28; 2 Korin 11:13; Galesia 5:2; 5:15; Akar Mogomem 22:15 * 3:2: Gumazir maba ti gumazamizibav gia ghaze, dughiar me Kraisin anavin otozim, me Israelin Arazibar gin mangiva, gumaziba uan mikarzir mogomebar iniba aghoram. Pol bar gumazir kabar migirigiar kam in aghua, egh kamaghin Filipaiba deravira me bagh ganasa migirigiar gavgavim me ganigi. 3:3: Ro 2:29 3:3: Rom 2:29 † 3:3: Fomira Israelia mikarzir mogomebar inibar ghorir, ezi arazir kam men akagha ghaze, me Godin adarazir otifi. Datirighin e mikarzir mogomebar inibar ghorir puvati. Akar kam, "mikarzir mogomebar iniba aghorir arazimin gin zuir darasi," an akar isin zuim ghaze, "me Godin adarasi." Egha datirighin, guizbangin Godin adarasi, me Kraisin adarasi. Ezi akar kam, "guizbangin mikarzir mogomebar iniba aghorir arazimin gin zuir darasi," kar e Kraisin adarasi. 3:4: 2 Ko 11:18, 11:21-29 3:4: 2 Korin 11:18; 11:21-29 3:5: Lu 1:59, Ap 23:6, 26:5, Ro 11:1, 2 Ko 11:22 3:5: Luk 1:59; Aposel 23:6; 26:5; Rom 11:1; 2 Korin 11:22 3:6: Ap 8:3, 22:4, 26:9-11 3:6: Aposel 8:3; 22:4; 26:9-11 3:7: Mt 13:44-46 3:7: Matyu 13:44-46 3:8: Jer 9:23-24, 1 Ko 2:2, Kl 2:2 3:8: Jeremiaia 9:23-24; 1 Korin 2:2; Kolosi 2:2 3:9: Ro 3:21-22, 9:30, 10:3-6, Ga 2:16 3:9: Rom 3:21-22; 9:30; 10:3-6; Galesia 2:16

ibar gin ghua, gumazir aghuimin otivasa nighnizir pu. Puvati. Ki tuavir igharazimin ghua Godin damazimin derazir gumazimin oto, kar nighnizir gavgavim Kraisin itir tu-avim. E nighnizir gavgavim Kraisin itima, God uabi ghaze, e an damazimin dera. ¹⁰ Ezi ki Kraiss bar a gifoghasa. Kraiss mozimin ua dikavigha, gavgavir ekiam iti, ezi ki an gavgavir kam gifoghasa. Egh ki a ko mizaziba isir arazimin aven ikiam. Egh ki, nighnizir a suiragha ikia ovengezir kamra, ki uaghan an suiraghasa. ¹¹ Egha kamaghin ki nighnisi, God uaghan na damighti ki mozimin ua dikavigh egh angamira ikiam.

Pol ivezir aghuim iniassa pamten ivemari

¹² Ki kamaghin nighnizir pu, ki Kraiss Iesusin arazim inigha givagha, gumazir aghuimin otogha gifa. Puvati. Ki zurara ingangarir gavgavim gamua arazir kamir suizi moghin, Kraiss nan suira. ¹³ Nan adarasi, nan nighnizim, ki arazir kam tigharmaghin a iniam. Ki nighnizir vamira iti, ki fomira itir biziba gin amadagh, egh gin na bativamin bizim inisi a bagh mighin ingaram. ¹⁴ Kamaghin ki ivemari ivemarin givazi naghin otoghiva ivezir aghuim iniassa, egha ivemaravira iti. Ivezir aghuir kam a kara. Kraiss Iesusin ingangarimin tu-avimin, God nan dia. Eghti ki an Nguibamin mangiva a ko bar deravira ikiam.

¹⁵ Eghti e gumazir Kraissin arazibar gin ghua gumazir aruabar nighniziba itiba, e bar nighnizir ki gun mikemezir kamir gin mangam. Egh ia nighnizir igharazim ikiti, God ian nighnizir derazir puvatizir kam, ian akagham. ¹⁶ Ezi nighnizir aghuiba e da inigha gifa, e pamtemin dar suiragham. Bizir kam a bizir ekiam.

¹⁷ Nan adarasi, ia bar nan arazibar gin mangi. Egh ia bar deravira gumazir en arazibar gin zuibar arazibar gan, egh men arazir aghuubar gin mangi. ¹⁸ Ia fo, gumazir aviriba Kraissin ter ighuvimin apanimin iti.

Ki dughiar aviribar men arazibar gin ia mikemegha, datirighin ua ia migia, egha teriba nan damaziba azui. ¹⁹ Me uan mikarzarbar ifongiabar gin mangasa bar ifonge, ezi bizir kam mati men godin min iti. Me aghusizir arazibar amuasa bar akongegha, zurara nguazir kamir bizibara nighnisi. Kamaghin, gumazir kaba helin mangiti God me gasighasigham. ²⁰ Ezi eia, e Godin Nguibamin gumazimiziba. E, Ekiam Kraiss Iesus en Akurvazir Gumazim, a pin munagh ikegh izighiriva uam e iniam, ezi e a baghavira mizuavi. ²¹ Kraiss uan gavgavimin bizibar amuti da bar an apengan ikiam. Egh a gavgavir kamra en mikarzarbar apengtizir oveavira itir kabar amighti, da mikarzarbar igiabagh avagham. Egh Kraissin mikarzarbar aghuir angazangarimin itimin miraram otivigham.

4

E bar akuegh navir vamira iki nighnizir aghuiba iniam

¹ Kamaghin, nan adarasi, ia Ekiam ko poroghiv iki tuivigh gavgafgh. Ki uan navim isa ia ganing! Ki ian saghon ikia, ia bagha puvira nighnisi! Ki ian arazir aghuubar gin igharaz daraziv gei! Egha ki ia bagha bar akonge, nan namakar aghuiba!

² Ki ghaze, Yuodia ko Sintike, gua oragh. Gua virara Ekiamin amizimning, gua navir vamira ikiasa, ki kamagsua gua kakaghor. ³ Ezi ni bar guizin na ko ingarir gumazim, ki ni migei, ni amizir kamningin akuragh. Aning na ko, e Akar Aghuimin ingangarim ateri. Ezi Klemen ko, na ko ingarir gumazir maba, me uaghan e ko ingari. Gumazimizir kabar ziaba, akinafarir God gumazimizir ikirimirir zurara jtim iniamin ziaba osirizim, da an aven iti.*

⁴ Ia Ekiam ko porogh iki egh zurara bar akongegh. Ki ua migei, ia bar akongegh.

⁵ Ia gumazimiziba bar men asughasughti, me ian arazir aghuir kamir ganigh.

3:10: Ro 6:3-5, 8:17, 2 Ko 4:10-11, Ga 6:17, 2 Ti 2:11-12, 1 Pi 4:13 **3:10:** Rom 6:3-5; 8:17; 2 Korin 4:10-11; Galesia 6:17; 2 Timoti 2:11-12; 1 Pita 4:13 **3:11:** Lu 14:14, Ap 4:2, 1 Te 4:16, MAA 20:5-6 **3:11:** Luk 14:14; Aposel 4:2; 1 Tesalonika 4:16; Akar Mogomem 20:5-6 **3:12:** Ap 9:5-6, 1 Ti 6:12, 6:19, Hi 12:23 **3:12:** Aposel 9:5-6; 1 Timoti 6:12; 6:19; Hibru 12:23 **3:13:** 1 Ko 9:24-26, 2 Ko 5:16, Hi 6:1 **3:13:** 1 Korin 9:24-26; Hibru 6:1 **3:14:** 1 Ko 9:24, 2 Ti 4:7-8, Hi 3:1, 12:1 **3:14:** 1 Korin 9:24; 2 Timoti 4:7-8; Hibru 3:1; 12:1 **3:15:** 1 Ko 2:6, 14:20, Ga 5:10 **3:15:** 1 Korin 2:6; 14:20; Galesia 5:10 **3:16:** Ro 12:16, 15:5, Ga 6:16 **3:16:** Rom 12:16; 15:5; Galesia 6:16 **3:17:** 1 Ko 4:16, 11:1, Fl 4:9, 1 Te 1:6-7, 1 Pi 5:3 **3:17:** 1 Korin 4:16; 11:1; Filipai 4:9; 1 Tesalonika 1:6-7; 1 Pita 5:3 **3:18:** 1 Ko 1:23, Ga 1:7, 2:21, 6:12, Fl 1:15-16 **3:18:** 1 Korin 1:23; Galesia 1:7; 2:21; 6:12; Filipai 1:15-16 **3:19:** Ro 8:5-6, 16:18, 2 Ko 11:12, 11:15, 2 Pi 2:1 **3:19:** Rom 8:5-6; 16:18; 2 Korin 11:12; 11:15; 2 Pita 2:1 **3:20:** Ef 2:6, 2:19, 1 Te 1:10 **3:20:** Efesus 2:6; 2:19; 1 Tesalonika 1:10 **3:21:** Ro 8:29, 1 Ko 15:28, 15:43-53, Ef 1:19, Kl 3:4 **3:21:** Rom 8:29; 1 Korin 15:28; 15:43-53; Efesus 1:19; Kolosi 3:4 **4:1:** 1 Te 2:19-20 **4:1:** 1 Tesalonika 2:19-20 **4:3:** Sng 69:28, Lu 10:20, MAA 3:5, 20:12 **4:3:** Onger Akaba 69:28; Luk 10:20; Akar Mogomem 3:5; 20:12 **4:3:** Akinafarir kam, Godin Nguibamin iti. Ezi God an aven gumazimizir a ua inizibar ziaba osiri. Gumazimizir kaba, me God ko an Nguibamin zurara ikiam. **4:4:** Ro 12:12, Fl 3:1, 1 Te 5:16, 1 Pi 4:13 **4:4:** Rom 12:12; Filipai 3:1; 1 Tesalonika 5:16; 1 Pita 4:13 **4:5:** Hi 10:25, 10:37, Je 5:8-9, 1 Pi 4:7, 2 Pi 3:8 **4:5:** Hibru 10:25; 10:37; Jems 5:8-9; 1 Pita 4:7; 2 Pita 3:8 **4:6:** Snd 16:3, Mt 6:25-34, Lu 12:22-31, Kl 4:2, 1 Pi 5:7 **4:6:** Aghuzir Akaba 16:3; Matyu 6:25-34; Luk 12:22-31; Kolosi 4:2; 1 Pita 5:7

Ia nighnigh, Ekiam roghira izi. ⁶ Ia bizitam bagh nighnigh osiman marki. Ia zurara uan osimtiziba bagh God ko mikim. Ia God ko mikim a minabi, egh a ian akurvaghsi ia an azang. ⁷ Eghti kamaghin God ia damuti ia navir amirizimin ikiam. Egh ia Kraisi Iesus ko porogh deragh ikiam, eghti tuavir kamin Godin navir amirizim deravira ian naviba ko nighnizibagh eghuvti da bar deravira ikiam. God navir amirizir e ganingizir kam, a bar bizir aghuim, ezi navir amirizir kam gumazibar fozozim bar a gafira.

⁸ Nan adarasi, ki migirigiar abuananam ia mikimasa. Ia zurara arazir kabagh nighnigh: guizin araziba, arazir aghuariba, God ko gumazibar damazimin derazir araziba, arazir zuruziba, gumazamiziba ifongezir bizir diriba, arazir gumaziba gara bar akongeziba. Ia fo, arazir aghuir pin itiba ko arazir me gara feba, da iti. Arazir aghuir kabara, ia dagh nighnigh. ⁹ Arazir ki ian sure gamizi ia foziba, ko nan migirigiar ia iniziba, ko nan akar ia oraghiziba, ko ia nan gari ki amir araziba, ia bar dar amu. Eghti Godin navir amirizim e ganingizim, a ia ko ikiam.

Filipain gumazamiziba bizir aghuiba Pol bagh amangizi, a bar me minaba

¹⁰ Dughiar ruarim givazi, datirighin ia ua nan akurvaghasa nighnisi, ezi kamaghin ki Ekiam ko poroghav ikia a minabava, bar akonge. Guizbangira, ia faragha na ginighnighavira ikia, egha nan akurvaghamin tuaviba puvati. ¹¹ Ki bizitamin otevezir puvatigha migirigiar kam gamir pu. Puvati. Bizir manatam na batoghti, ki nighnizir aviribar amuan kogham. Ki bizitam uam a iniamin nighnizim ategha, nimira ikia bar akongezir arazim gifo. ¹² Ki onganarazibagh ami, o ki bizir aviriba iti, ki pura nimira iti. Ki arazir pura nimira itimin fozozim ini. Ki dagher aviriba iti, o mitiriam nan azi, o ki bizir aviriba iti, o biziba puvati, bizir kaba mar na bativ, ezi ki navir amirizim sara zurara nimira iti. ¹³ Kraisi zurara gavgavim na ganidi, ezi an akurvazimin ki biziba bar dar amuamin gavgavim iti.

¹⁴ Ezi ia na ko nan osimtizim aterasa nighnigha, arazir aghuir kam gami. Ezi kamaghin, ki ia nan akurazir arazim bagha bar akonge. ¹⁵ Ia Filipain gumazamiziba, ia

uari kamaghin fo, dughiar ki faragha Akar Aghuim akuribar, ki Masedonian Provinis ataki, dughiar kamin siosin igharazitam dagiba na ganiga, nan akurazir puvati. Ia uarira arazir kam gami. ¹⁶ Dughiar ki Tesalonikan itim, ki biziba puvatizi, ia dughiar mabar nan akurvasi. ¹⁷ Ia kamaghin nighnighan marki, ki bizir aghuiba ia na daningasa ki ian azangsis. Puvati. Ian arazir aghuim mangivira ikiasa, ki ifonge. Eghti God ivezir aghuim ia daningam. ¹⁸ Ezi akinafarir kamin aven, ki ia na gamizir biziba bagha ia minabi. Ia na bagha biziba inigha Epafroditusin dafarim gatizi a da inigha izezi ki da ini. Egha datirighin ki bizitam otevezir puvati, ki mong bar izifa. Ia na ganingizir biziba, da mati mughuriar aghuim zuir ofa ia God ganidi. God ofan kamin gara a gifuegha bar akonge. ¹⁹ Nan God a bizir aviriba bar iti. Egh ia otevezir biziba, a bar dar ganiva, egh Kraisi Iesusin ingangarir amizimin tuavimin, a uan bizir aghuibar avirimin amodoghin, biziba isi ia daningam.

²⁰ God, a God en Afeziam, ezi e zurara ziar ekiam a daning mamaghira ikiam. Bar guizbangira!

Pol Filipain gumazamizibav gia ghaze, Afeziam ia ko iki

²¹ Eghti, Godin gumazamizir Kraisi Iesus ko poroghav itiba, ia vaghvagh kamaghin me mikimam, Pol ghaze, Afeziam ia ko iki. En aveghbuar na ko itiba, me ia bagha akam amaga ghaze, Afeziam ia ko iki. ²² Kagh itir Godin gumazamiziba bar, me ia migia ghaze, Afeziam ia ko iki. Atrivim Sisarim dipenimin aven ingarir darasi, me akar kam ia daningasa mighigha na migei.

²³ En Ekiam Kraisi Iesusin apangkuvim vaghvagh ian duaba ko iki.

4:7: Ais 26:3, Jo 14:27, Ro 5:1, Kl 3:15 **4:7:** Aisia 26:3; Jon 14:27; Rom 5:1; Kolosi 3:15 **4:8:** Ro 12:17 **4:8:** Rom 12:17 **4:9:** Ro 16:20, 1 Ko 14:33, Fl 3:17, 1 Te 5:23, Hi 13:20 **4:9:** Rom 16:20; 1 Korin 14:33; Filipai 3:17; 1 Tesalonika 5:23; Hibr 13:20 **4:11:** 1 Ti 6:6-8 **4:11:** 1 Timoti 6:6-8 **4:12:** 1 Ko 4:11, 2 Ko 6:10, 11:27 **4:12:** 1 Korin 4:11; 2 Korin 6:10; 11:27 **4:13:** Jo 15:5, 2 Ko 12:9-10, 2 Ti 4:17 **4:13:** Jon 15:5; 2 Korin 12:9-10; 2 Timoti 4:17 **4:15:** 2 Korin 11:9 **4:16:** Ap 17:1 **4:16:** Aposel 17:1 **4:18:** Kis 29:18, Ese 20:41, 2 Ko 9:12, Ef 5:2, Fl 2:25, Hi 13:16 **4:18:** Ua Me Ini 29:18; Esekuel 20:41; 2 Korin 9:12; Efesus 5:2; Filipai 2:25; Hibr 13:16 **4:19:** Sng 23:1, 2 Ko 9:8, Ef 1:7 **4:19:** Onger Akaba 23:1; 2 Korin 9:8; Efesus 1:7 **4:20:** Ro 16:27, Ga 1:5 **4:20:** Rom 16:27; Galesia 1:5 **4:22:** Fl 1:13 **4:22:** Filipai 1:13

Akinafarir Pol Kolosin Nguibamin Itir Sios Bagha Osirizim O Kolosi Akar faragha zuim

Kolosi, a nguibar ekia mam, a Esian Provinsin iti. Egha a Efesusin nguibar ekiam mong an boroghin iti. Pol uabi Kolosin nguibamin sios gamizi an otozir pu-vati. Pol Efesusin ikiava gumaziba amadazi, me ghua provinsin kamin nguibar mabar siosin ingangarim gamua, egha uaghan Kolosin ghu.

Pol kamaghin oraki, gumazir maba Kolosibar nighnizir gavgavibagh asighasighasa. Kamaghin amizi, a gav-gavim men nighnizir gavgavim daningasa, akinafarir kam osirigha me bagha ane-mada. A kamaghin migei, Krai biziba bar dar dapanim. Krai uabira uam e iniam, eghti tuavir igharaziba en akurvaghan kogham. Tuavir igharazir kaba e inigh Kraisin saghuiamin mangam. Kraisin, God bar bizibar ingarizi da otifi. Egh Kraisin ingangarimin God ua bar biziba ini-asa. Krai en aven iti, ezi e gumazamizir igiabar otivigha Kraisin arazibara gin zui.

Pol akinafarir kam osirigha gumazir pumuning ganingizi, aning a inigha Kolosin ghu. Gumazir faragha itim, Tikikus. Ezi an girara itim, Onesimus, gumazir kam Pol Filemon bagh osirizir akinafarimin an gun nigirigiar aviribagha ami.

Krai a biziba bar dar dapanim, ezi Godin ikirimirir aghuim ko an arazir aghuiba bar a gizifa

(Sapta 1:1-3:4)

¹⁻² Ki Pol, God uan ifongiamin gin ghua Krai Iesusin aposelin ikiasa na misefe. Ezi ki ko en aveghbuam Timoti, ga ia bagha akinafarir kam osiri. Ia Godin gumaza-mizir Kolosin nguibar ekiamin itiba gan adarasi, ia nighnizir gavgavim Kraisin ikia a ko poroghav itir darasi. Ga, e uan Afeziam God ko migia ghaze, a ian apangkuvigh ian navibar amuti ia navir amirizimin iki.

*Ga ia bagha nighnigha God minabavira
iti*

³⁻⁴ Ga ian arazir aghuim baragha kamaghin fo, ia nighnizir gavgavim Krai Iesusin ikiava Godin gumazamiziba bar, me gifonge. Kamaghin amizi, dughiba bar ga ia bagha God ko migia, ia ginighnigha God minabavira iti. A en Ekiam Krai Iesusin Afeziam. ⁵ E fo, guizin akam, an Akar Aghuim, a faragha ia bagha ghuzima ia kamaghin oraki, bizir aghuir God ia daningamiba da An Nguibamin iti, egh ia da bagh mizuamiva da iniam. Egha ia nighnizir gavgavim bizir kamin iti. Kamaghin, ia guizbangira nighnizir gavgavim Krai Iesusin ikiava Godin gumazamiziba bar, me gifonge. ⁶ Ezi nguazir kamin dan-ganiba bar, me Akar Aghuir kamin akurazi, gumazamizir aviriba nighnizir gavgavim an ikiava an gin zuima, Akar Aghuimin dagher aghuiba otiva ghuavira iti. Ezi ia uaghan, arazir kamra ian tongin oto. Dughiar ia faragha Godin apangkuvimin eghaghanim baregna bar guizbangira a gifozim, dughiar kam iza datirighin arazir kamra ian tongin otogha, ian ingaravira iti. ⁷ Epafra Akar Aghuir kam ian sure gami, ezi ia a gifo. Epafra, a ingangarir gumazir bar aghuir ga bar ifongezim, a ga ko ingarir mav. A ga gisin ian akurvagha, bar deravira Kraisin ingangarim gami. ⁸ Egh Epafra ga migia ga geghari, Godin Duam ia gamima ia Godin gumazamiziba deraghavira me gifonge.

*Pol Kolosin gumazamiziba gavgavim me
daningasa God ko migei*

⁹ Bizir kam bagha, ga fomira ian araziba baragha iza datirighin, ga zurara ia bagha God ko migei. Ga kamaghin an azangisi, Godin Duam fofozir aghuiba ko nighnizir aghuiba ia daningti, nighnizir kaba bar ia gizivagham. Eghti bizir kamin ia Godin ifongiam bar a gifogham. ¹⁰ Kamaghin amizi ia Ekiamin gumazamizibar min ikiva an arazibar amutima, a ia amir araziba dagh ifuegham. Egh ia ingangarir aghuir igharagha garir aviribar amuam. Egh ia uaghan God gifogham, eghti fofozir kam bar mangiva ekevegham. ¹¹⁻¹² Ezi ga kamaghin God ko migei, an gavgavir ekia aghuimin, God gavgaviba bar ia daningti, ia tuivigh gavgavigh osimtiziba ateram, egh aghumra ikiva osimtiziba givaghamin dughiam mizuam. Egh ia bar akueghiva, en Afeziam minabagh. A ia gamizima ia arazir aghuibar gin zui, egh bizir aghuir a ia bagha miseveziba iniam.

1:1-2: Rom 1:7; Efesus 1:1 **1:3-4:** Mak 4:8; 16:15; Jon 15:16; Efesus 1:13-16; 3:2; Filipai 1:3; 2 Timoti 4:8; Filemon 1:5; Hibru 6:10; 1 Pita 1:4; 5:12 **1:7:** Kl 4:12, Fm 23 **1:7:** Kolosi 4:12; Filemon 1:23 **1:9:** Ro 12:2, 1 Ko 1:5, Ef 1:8-9, 1:15-17, 5:10, 5:17, Fl 1:9 **1:9:** Rom 12:2; 1 Korin 1:5; Efesus 1:8-9; 1:15-17; 5:10; 5:17; Filipai 1:9 **1:10:** Jo 15:16, Ef 2:10, 4:1, Fl 1:27, 1 Te 4:1, Hi 13:21 **1:10:** Jon 15:16; Efesus 2:10; 4:1; Filipai 1:27; 1 Tesalonika 4:1; Hibru 13:21 **1:11-12:** Efesus 1:18-19; 3:16; 4:2 **1:13-14:** Luk 22:53; Efesus 1:6-7; 2:2; 1 Tesalonika 2:12; 2 Pita 1:11

Ia Godin gumazamiziba ko da iniam, kar Godin Nguibamin angangarimin aven itir darasi. ¹³⁻¹⁴ Faragha mitarmemin gavgavim e ikezima e an apengan itima, God en akuragha e inigha uan Otarimin gavgavimin apengan e atizi an en Atrivim iti, Otarir kam a bar a gifonge. God uan Otarimin ingangarimin e gamizi e firiaghire, egha tuavir kamra an en arazir kuraba gin amada.*

Pol Kraisin araziba ko an ingangaribar gun miwei

¹⁵ E Godin ganighan kogham, ezi Kraisin mirara gari. Kraisin an Otarir ivariam, a God ingarizir bizir kaba bar dar dapanim. ¹⁶ Ezi Kraisin agharimin, God uan nguibamin itir biziba ko nguazimin itir biziba bar dar ingari. Kar bizir e gariba ko garir puvatiziba, da enselin gavgaviba ko duar gavgaviba ko aseba ko adariaba, ko bizir gavgaviba itiba. God Kraisin ko, aning bizir kaba bar dagh amizi, da bar Kraisin baghavira iti. ¹⁷ Ezi bizir kaba tighar otivam, Kraisin fomira iti. Egha a biziba bar dagh amima da deravira uari isasuigha bar deravira ingari. ¹⁸ Kraisin, a siosin dapanim, ezi siosin an inivafizim. Egha a uabi ikirimirir igiamin faragha zuir gumazim. Kraisin Godin Otarir ivariam, egha a faragha ovevemin ua dikafi. God ghaze, Kraisin uabi biziba bar dar dapanimin ikiam. Kamaghsua, a Kraisin gamizi, a ua dikafi, ¹⁹ God kamaghin ifonge, an ikirimirir aghuim ko an araziba ko an gavgaviba Otarir kam gizivagham, kamaghin God uabi Kraisin aven iti. Kamaghin amizi, Kraisin Godin mirara gari.

²⁰ Bizir God ingariziba, da an saghon ikegha apanir arazibar a gami. Ezi God kamaghin ifonge, a bizir kaba bar dar amuti da uam a ko navir vamira ikiam. A ghaze, a Kraisin ingangarimin arazir kam damuam. Kamaghin amizi a Kraisin ataghizima a ter ighuvimin areme. Ezi an ghuzim irezi tuavir kamin en apanir araziba da gifa. Egha bizir a ingariziba a bar ua da inizi da

uam a ko iti, bizir an Nguibamin itiba ko nguazimin itiba uaghara.

²¹ Iarara, ia fomira arazir kuraba ko nighnizir kurabagh amuavira iti. Kamaghin amizi ia Godin saghon ikiava uan nighnizibar aven an apanim gami. ²² Ezi God kamaghin ifonge, a ia inigh ua bagh izam. Eghti ia an gumazamizibar min ikiva, an damazimin bar zueghiva, arazir kuratam ian ikian kogham. Kamaghsua datirighin Godin Otarim angamira gumazir mikarzim sara areme, ezi tuavir kamin God uam e ko navir vamira inis. ²³ Ezi dipenir guarim dipenimin suirazi moghin, ia nighnizir gavgavimin suiragh bar tuivigh gavgavigh iki. Ia Akar Aghuim baregha dughiar kamin fo ia bizir aghuiba iniam, egha ia dav zuava nighnizir gavgavim iti. Egh ia akongiva nighnizir gavgavim ataghiraghan marki. Ki Pol, ki Akar Aghuir kamin ingangarir gumazim, egha e gumazamizir nguazimin itiba bar me bagha anekuri.

Pol sios bagha ingangarim gami

²⁴ Ezi datirighin ki ian akurvaghasa mizazim ini. Kraisin siosin akurvaghasa inizir mizaziba, da givazir puvati. Ki da givasava ami. Ezi ki siosin akurvaghasa ifonge, a Kraisin inivafizimra. Bizir kam bagha ki bar akonge. ²⁵ God uabi, ian akurvaghasa na misevegha, ingangarir kam na ganing, ezi ki siosin ingangarir gumazimin oto. Ezi ki deravira Godin akam akurir ingangarim nan iti. ²⁶ Dughiar fomira itibar iza datirighin, akar kam bar modo, ezi gumazamiziba bar a gifozir puvati. Egha datirighin Godin gumazamizibar damazibar an azenim giri. ²⁷ Ezi Godin nighnizim kamakin, a uabi Akar Aghuir modozir kam e an gumazamiziba, an en aka, eghti e fogham, akar modozir kam a guizbangira bar dera, egh Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bar men akuragham. Akar modozir kam kamakin, Kraisin ian navir averiabar aven iti, ezi ia fo, a ia inighti ia a ko mangiva Godin Nguibamin ikiva, egh ia an

* **1:13-14:** Akar kam, "mitarmemin gavgavim," an mingarimra kara: Satan ko bizir an ativazi an apengan itiba, kar tintinimin duar kuraba, aseba, adariaba, ko arazir kuraba bar moghira. **1:15:** Jo 1:18, 2 Ko 4:4, Hi 1:3 **1:15:** Jon 1:18; 2 Korin 4:4; Hibru 1:3 **1:16:** Jo 1:3, 1:10, Ro 8:38, 11:36, Hi 1:2, 2:10, 1 Pi 3:22 **1:16:** Jon 1:3; 1:10; Rom 8:38; 11:36; Hibru 1:2; 2:10; 1 Pita 3:22 **1:17:** Jo 1:1-3, 8:58, 17:5, 1 Ko 8:6 **1:17:** Jon 1:1-3; 8:58; 17:5; 1 Korin 8:6 **1:18:** Ap 26:23, 1 Ko 15:20, 15:23, Ef 1:10, 1:22-23, MAA 1:5 **1:18:** Aposel 26:23; 1 Korin 15:20; 15:23; Efesus 1:10; 1:22-23; Akar Mogomem 1:5 **1:19:** Jo 1:16, 3:34, Kl 2:9 **1:19:** Jon 1:16; 3:34; Kolosi 2:9 **1:20:** Ro 5:1, 2 Ko 5:18, Ef 1:7, 1:10, 2:13, 2:16, 1 Jo 2:2 **1:20:** Rom 5:1; 2 Korin 5:18; Efesus 1:7; 1:10; 2:13; 2:16; 1 Jon 2:2 **1:21:** Ro 5:10, Ef 2:12, 4:18, Ta 1:15-16 **1:21:** Rom 5:10; Efesus 2:12; 4:18; Taitus 1:15-16 **1:22:** Ef 2:14-16, 5:27, 1 Te 4:7, Ta 2:14 **1:22:** Efesus 2:14-16; 5:27; 1 Tesalonika 4:7; Taitus 2:14 **1:23:** Mk 16:15, Ef 3:17, 1 Ti 3:16, Hi 3:14 **1:23:** Mak 16:15; Efesus 3:17; 1 Timoti 3:16; Hibru 3:14 **1:24:** Ro 5:3, 2 Ko 1:5-6, Ef 1:23, 3:13, Fl 3:10, 2 Ti 1:8 **1:24:** Rom 5:3; 2 Korin 1:5-6; Efesus 1:23; 3:13; Filipai 3:10; 2 Timoti 1:8 **1:25:** Ef 3:2, 3:7-8 **1:25:** Efesus 3:2; 3:7-8 **1:26:** Ro 16:25-26, 1 Ko 2:7, Ef 3:3-5, 3:9-10, 2 Ti 1:10 **1:26:** Rom 16:25-26; 1 Korin 2:7; Efesus 3:3-5; 3:9-10; 2 Timoti 1:10 **1:27:** Ro 9:23, 2 Ko 2:14, Ef 1:18, 3:8, 1 Ti 1:1 **1:27:** Rom 9:23; 2 Korin 2:14; Efesus 1:18; 3:8; 1 Timoti 1:1 **1:28:** Ef 4:13, 5:27 **1:28:** Efesus 4:13; 5:27

bizir aghuiba iniam, ezi ia bizir kam bagha mizuai. ²⁸ Ezi e Kraisin Akar Aghuim bar vaghvaghera gumazamizibav kiri. E kamaghin ifonge, me Kraiss ko porogh ikiva fofozir aghuitamin otevehgan kogham, eghti e me inigh Godin damazimin mangam. Kamaghsua, e nighnizir aghuim ko fofozir aghuimin gin ghua men sure gamua, egha akar gavgavim me ganidi. ²⁹ Kamaghin amizi, Kraiss na ganingizir gavgavir ekiam, a nan akurvazima, tuavir kamin ki osimtiziba sara ingangarir dafar kam gami.

2

E nighnizir gavgavim ikiva akar ifavariba batogham

¹ Ki ia foghasa, ki akurvazir ingangarir dafam ia ko Laodisian nguibamin itir gumazamiziba bagha a gami, egha uaghan nan guamin ganizir puvatizir igharaziba sara. ² Ki kamaghin ifonge, ki gavgavim men navibar aningti me atiatingan kogham, egh ki me damuti me uari gifueghiva uari inigh ikiva, fofozir aghuim inighti nighnizir aghuir kam me damuti men nighnizir gavgavim bar ekevegham. Egh kamaghin me Godin akar modozimin mingarim deraghvira a gifogham, a Kraiss, a uabi akar modozir kamin mingarim. Kamaghsua ki ingangarir kam gami. ³ Godin fofozir aghuim ko nighnizir aghuim bar pin kogha Kraiss gizivaghera modogha iti, mati dagiaba dagiabar dipenimin iti. Ezi Kraiss uabira fofozir aghuir kam en aka.

⁴ Ezi ki ghaze, tav ia gifariva akar amirizibar ia mikimiva ia apezaperan kogham. Kamaghsua, ki akar kam ia migei. ⁵ Ki uabi uan mikarzim in ia ko itir puvatigha, ki ia ginighnighavira iti. Kamaghin ki akurvazir ingangarir dafar kam ia bagha a gami. Egha ki ian garima, ia uari inigha tuivigha deragha ingara egha nighnizir gavgavim Kraissin iti. Bizir kam bangin ki bar akonge.

E Kraissin porogh egh tuivigh gavgavigham

⁶ Ezi ia Kraiss Iesus en Ekiam a inigha gifa, kamaghin amizi ia a ko daruva an poroghiv iki. ⁷ Egh ia a gisin tuivigh gavgavigh, mati temem biba sara nguazimin tughagavgafi. Uaghan mati dipenim dipenir

akinir gavgavibagh isin tughav iti. Ia nighnizir gavgavim Akar Aghuir Epafraisan sure gamizir kamin iti, egh kamaghin ian nighnizir gavgavim aghung mangivira iki. Egh zurara God minabivira iki.

⁸ Ia bar deragh uari bagh gan, gumazitam fofozir ifavariba ko akar kinitabar gun ia mikimtima, ia an nighnizibar gin mangan marki, eghti da ia ikirarighan kogham. Gumazir kaba, inazir afeziaba ko duar kurar overiam ko nguazim gativaziba, me me da fofozir kaba ini. Ezi fofozir kaba da Kraissin izezir puvati.

⁹ Ia fo, Kraiss a en mirara gumazimin oto, ezi Godin ikirimirim ko araziba ko an gavgaviba bar a gizifa. ¹⁰ Egha a duar gavgaviba ko bizir gavgaviba itiba bar, dar dapanim. Ia Kraissin poroghav itima, God ia gamima ia guizbangira angamira ikiavira iti.

¹¹ Ezi ia Kraissin poroghav ikia, mati ia uan mikarzir mogomebar inibar ghorir arazim ini. Ezi arazir kam, gumazitam uan dafarimin a gamizi an otozir pu. Puvati. Kraiss uabi mikarzir mogomebar inibar ghorir arazir kam ati. Kraissin arazir kamin e, navir ghurimin gavgavir e ikiagharighizim, anetughavkinigha, a gin amadagha friaghari. Kar guizbangira mikarzir mogomebar iniba aghorir arazim.

¹² Ezi dughiar e ruezimin e Kraiss ko poroghav itima, God Kraiss ko e sara mozim gati. Ezi e fo, God uan gavgavir ekiamin amodoghin ingarava Kraiss mozimin a gamizi a ua dikafi. Ezi e nighnizir gavgavim an ingangarir gavgavir kamin iti, ezi dughiar e ruezimin, God Iesus ko e gamizima e uaghan ua dikafi.

¹³ Ia faragha uan arazir kurabagh amir arazim bangin, ia mati gumazir mikarzir mogomebar iniba aghorir puvatizibar min amua, gumazir aremezibar min iti. Ia navir ghurimin arazir gin zui. Dughiar kamin Kraiss ian navir ghurimin araziba tighar da atughuvkinighiva da gin amadagham, kamaghin amizi ia gumazir aremezibar min amuavira iti. Ezi datirighin God ia gamizi ia Kraiss ko angamira iti. Ezi God en arazir kuraba bar a da gin amada.

¹⁴ Moses Osirizir Araziba, akam e gasaragha, en arazir kuraba aghurigha azenim gatigha, e gamima e an akam ko

1:29: Ap 20:20, 20:27, Ef 3:7, 3:20, Fl 4:13 **1:29:** Aposel 20:20; 20:27; Efesus 3:7; 3:20; Filipai 4:13 **2:2:** 2 Ko 1:6, Ef 3:4, 3:18, Fl 3:8, Kl 1:26, 3:14 **2:2:** Efesus 3:4; 3:18; Filipai 3:8; Kolosi 1:26; 3:14 **2:3:** Is 45:3, 1 Ko 1:24, 1:30, Ef 1:8, 3:19 **2:3:** Aisaia 45:3; 1 Korin 1:24; 1:30; Efesus 1:8; 3:19 **2:4:** Ro 16:18, Ef 4:14, 5:6, Kl 2:8 **2:4:** Rom 16:18; Efesus 4:14; 5:6; Kolosi 2:8 **2:5:** 1 Ko 5:3, 14:40, 1 Pi 5:9 **2:5:** 1 Korin 5:3; 14:40; 1 Pita 5:9 **2:7:** Efesus 2:20-22; 3:17; Kolosi 1:23 **2:8:** Ga 4:3, 4:9, Ef 5:6, Kl 2:3, 2:18-20, Hi 13:9 **2:8:** Galesia 4:3; 4:9; Efesus 5:6; Kolosi 2:3; 2:18-20; Hibru 13:9 **2:9:** Jo 1:14-16, Kl 1:19 **2:9:** Jon 1:14-16; Kolosi 1:19 **2:10:** Ef 1:21-22 **2:10:** Efesus 1:21-22 **2:11:** Ro 2:29 **2:11:** Rom 2:29 **2:12:** Ro 6:4, Ef 1:19-20, 3:7, Kl 3:1 **2:12:** Rom 6:4; Efesus 1:19-20; 3:7; Kolosi 3:1 **2:13:** Ef 2:1-5 **2:13:** Efesus 2:1-5 **2:14:** Ef 2:14-16, 1 Pi 2:24 **2:14:** Efesus 2:14-16; 1 Pita 2:24

an gavgavimîn apengan iti. Ezi e gasir akar kaba God bar da batoke, egha uaghan Moses Osirizir Araziba isa Iesusin ter ighuvimîn a gafu, egha tuavir kamin Moses Osirizir Arazibar gavgavim agifa. ¹⁵ Ezi Kraiz ter ighuvimîn duar gavgaviba ko bizir gavgaviba itiba, a dar gavgaviba adeghe gifa. God ter ighuvimîn, kamaghin gumazamiziba bar men aka, a bar da dikabiragha dagh amima da pura bizir kinibar min otifi.

E Kraiz koma areme, ezi nguazir kamin araziba en akuraghan kogham

¹⁶ Kamaghin amizi, ia tav ateghtima an akaba ia gasan marki, egh ia mikim suam, ia dagheba ko dipaba apir arazibar gin zuir puvati, o ia Godin ziam fer dughiabar gin zuir puvati, o iakinir igiabar isar araziba ko Sabatin dughiabar arazibar gin zuir puvati. ¹⁷ Arazir kaba, da bizir gin izambar nedazir kiniba, ezi Kraiz a uabi guizbangin bizim. ¹⁸ Eghti gumazitam bizitam irebamin min bizimin ganigh, kamaghin a uabira uan ziam fiti, ia an akam baraghan marki. Gumazir kam suam, ia uarigh ifariva uari dikabiniva egh enselbar ziaba fi. Eghti ia an akam baraghan marki. Gumazir kam a uan nighnizim ko navir ghurimin arazibar gin ghua, pura migia ghaze, ki uabi bar fo. Eghti ia gumazir kamaghin amitam ateghti a ia dikabiragh, ian ivezir aghuim okiman marki. ¹⁹ Egha a Kraisin suirazir puvatigha anetaki, Kraiz en dapanim, e an inivafizim. E an poroghav ikia dagheba isa, egha a ko inivafizir agiribar min uari isasuiragha iti. Inivafizir kam Kraisin apengan itima an a gamima a God ifongezî moghin aghua gavgafi.

²⁰ Ezi ia Kraiz ko poroghav ikia a ko areme, kamaghin amizi ia duar kurar overiam ko nguazim gatavaziba bar ada ategha uam adar apengan itir puvati. Egha tizimsua ia nguazir kamin itir gumazamizibar min aruavira iti? Egha tizimsua ia nguazir kamin arazibagh amuavira iti? Arazir kaba kamakin, ²¹ "Ia bizir kabar suighan marki," egh "Dagher kabar aman marki," egh uaghan "Bizir igharazir maba sara suighan marki." ²² Ezi bizir kaba, e dar ingangaribagh amima da zuamira ikufi. Arazir kaba, gumazamizibara uari

dagh amuava da arigha en sure gami. ²³ E bar fo, arazir kaba me dav kim suam, da nighnizir aghuubar gin zui. Da guizbangira bar puvati. Arazir kaba ghaze, ia uari uan ifongiamin gin mangiva mighighvira Godin ziam fer arazibar amu. Egha ghaze, ia uarigh ifariva uari dikabin. Egha ghaze, ia Godin ingangarim damuva uan mikarzim mizazir kuram a daning. Egh arazir kaba, da en mikarzibar akuragh navir ghurimin araziba dikabiragh da givaghan kogham. Bar puvatigham.

3

E Kraiz ko ua dikavigha ikirimirir igiamin iti

¹ God ia gamizima ia Kraiz ko ua dikavigha ikirimirir igiamin iti. Kamaghin amizi, ia Godin Nguibamin pin itir biziba bar dagh ifongegh, da Kraiz iti naghin iti. Kraiz, Godin agharig guvimin amadaghan uan atrivir dabirabimin aperaghav iti. ² Ezi ia bizir pin itiba baghvira nighnigh, egh nguazimin itir bizibagh nighnighan marki. ³ Ia fo, ia aremegha gifa, ezi ian ikirimirir angamira itim Kraiz ko ikiava, Godin poroghav ikia egha modoghav ikia tighar azenimin otivam. ⁴ Ezi Kraisra, a guizbangira ian ikirimirir angamira itimin mingarim. Eghti Kraiz uamategh izamin dughiam, ia uaghan a ko an angazangarig gavgavir ekiamin aven otivam.

Kraiz en aven itima e gumazamizir igiabar otifi (Sapta 3:5–4:18)

Ikirimirir ghurim koma ikirimirir igiam

⁵ Kamaghin amizi, ia nguazimin itir arazir kurar ian navir averiamin itiba bar da gifagh. Bizir kaba, gumazamiziba uari bakia uari ko akuir arazim, ko arazir miziriziba, ko afiar araziba, ko arazir kurabar amuasa naviba dikavir arazim, koma gumazir igharazibar bizibar gara da ifuer arazim. Bizibar gara dagh ifuer arazir kam, mati ia uari isa ifavarir godbar aningizir arazimin min ami. ⁶ Ezi bizir kaba bagha God uan aningagharimin ivezir bar kuram gumazir arazir kabagh amiba me bagha anetizima a iti. Kar gumazamizir Godin akam iriaghiazavir ivezir kuram.

2:15: Kl 1:13 **2:15:** Kolosi 1:13 **2:16:** Ro 14:1-12, 1 Ko 8:8, Ga 4:10 **2:16:** Rom 14:1-12; 1 Korin 8:8; Galesia 4:10
2:17: Hi 8:5, 9:9, 10:1 **2:17:** Hibru 8:5; 9:9; 10:1 **2:19:** Ef 2:21, 4:15-16 **2:19:** Efesus 2:21; 4:15-16
2:20: Ga 4:3-5, 4:9 **2:20:** Galesia 4:3-5; 4:9 **2:21:** 1 Ti 4:3 **2:21:** 1 Timoti 4:3 **2:22:** Ais 29:13, Mt 15:9
2:22: Aisaia 29:13; Matyu 15:9 **3:1:** Sng 110:1, Mk 12:36, 16:19, Ef 1:20, Fl 1:30, Kl 1:29, 2:12, 1 Te 2:2 **3:1:** Onger Akaba 110:1; Mak 12:36; 16:19; Efesus 1:20; Kolosi 2:12 **3:2:** Mt 6:33 **3:2:** Matyu 6:33 **3:3:** Ro 6:2, 2 Ko 5:7, 5:14, Ga 2:20, Kl 2:20 **3:3:** Rom 6:2; 2 Korin 5:7; 5:14; Galesia 2:20; Kolosi 2:20 **3:4:** Jo 11:25, 14:6, 1 Ko 15:43, Fl 1:21, 1 Jo 3:2 **3:4:** Jon 11:25; 14:6; 1 Korin 15:43; Filipai 1:21; 1 Jon 3:2 **3:5:** Ro 6:6, 6:11-13, 8:13, Ga 5:24, Ef 4:19, 5:3-5, 1 Te 4:5 **3:5:** Rom 6:6; 6:11-13; 8:13; Galesia 5:24; Efesus 4:19; 5:3-5; 1 Tesalonika 4:5 **3:6:** Ef 5:6 **3:6:** Efesus 5:6 **3:7:** Ro 6:19-20, 1 Ko 6:11, Ef 2:2 **3:7:** Rom 6:19-20; 1 Korin 6:11; Efesus 2:2

A izam. ⁷ Ia faragha arazir kurar kabar gin zuima, da ia gativagha ia ikiaghariki.

⁸ Ezi datirighin ia arazir kaba uam adar amuan marki. Arazir kaba: adariba, ko aningaziba, ko navir kuraba ko akar kuraba uari gasir araziba, koma migirigiar mizirizir ian akatoribar otiviba, ⁹ ko uarigh ifarir arazim, ia arazir kabar amuan marki. Ia fo, ia navir ghurimin araziba ategha, ¹⁰ gumazamizir igiabar otifi, mati gumazim korotiar ghurim sueghava korotiar igiam aru. Ezi God, gumazir ian ingarizi ia gumazamizir igiabar otivizir kam, a kamaghin ifonge, a ia damuti ia bar deraviram a gifogham. Kamaghsua, a ia gamuavira itima ia an miraram otivavira iti. ¹¹ Kamaghin amizi, datirighin bibiziba puvati. Ia ua kamaghin nighnighan marki, e Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, o e mikarzir mogomebar iniba aghore, o da aghorezir puvati, o igharazir darazir akabav gei, o nguibar atiabar gumazamiziba, o e pura ingangarir gumazibar iti, o e firiahirezir gumazamiziba. E kamaghin nighnighan kogham. E fo, Kraiss uabira iti, egha Kraiss uabi bar en aven iti.

E igharazibagh ifongezir arazim damuam

¹² God ua baghavira ia misevezi, ia an gumazamizibar otivigha gifa, ezi a bar ia gifonge. Kamaghin amizi, ia arazir kabar amu: Ia gumazamizibar apangkuv, egh arazir aghuibar gumazamizir igharazibar amu, egh uari dikabiragh, egh gumazamizibar asughasugh, egh dighorim amirazir arazim damu. ¹³ Egh ian tongin tav arazir kuratam igharazitav damightima an an osemeghiva, egh ia zuamira uari uarir aningaghan marki, egh uari uan arazir kuraba gin amang. Ia fo, Ekiam ian arazir kuraba gin amada, ezi kamaghira ia uaghan uarira uan arazir kuraba gin amang. ¹⁴ Egh ia bar uarigh ifongegh. Arazir kam a bar arazir igharazibagh afira. Arazir kam, an arazir aghuir igharazibagh amima da bar deraviram otiva, uari isa ingari. ¹⁵ Kraiss navir amirizim ia ganingi, egha ia gamizima ia navir vamira iti, ezi navir amirizir kam ian navir averiabar ikiva ia

gativagh nighnizir aghuiba ia daningam. Ia fo, navir amirizir kam bagha God ian diazima ia bar uari inigha inivafizir vamiran min oto. Egh zurara God minabi. ¹⁶ Egh Kraissin akam ian navir averiabar iki gavgafigh. Eghti ia vaghvagh nighnizir aghuiba ko fofozibar gin mangiva uarira uarir sure damuva akurvazir akam uari daning. Egh Onger Akabar Akinafarimin aven ighiabar amuva, Iesusin ziam fer ighiabar amuva, Godin Duam ian navir averiabar atizir ighiabar amu. Dughiar ia ighiabar amuamim, ia uan navir averiabar God minabi. ¹⁷ Ezi bizir nanaba ia dagh ami, migirigiaba o ingangariba, ia bizir kaba bar Ekiam Iesusin ziamin dar amu. Egh an ziamin ia God Afeziam minabi.

Pol, Kraissin arazibar gin mangasa, poroghamiba ko boribav gei

¹⁸ Ia amuiba vaghvagh, uan pabar apengan iki me baghvira iki. Kar Ekiam ifongezir arazim. ¹⁹ Ezi ia paba vaghvagh, uan amuiba bar deraghvira me damuva bar me gifongegh. Egh men ataran kogh, pazi me damuan marki.

²⁰ Ia boriba, ia zurara uan ameboghfeziabar akaba baraghiva dar gin mangi. Ia fo, Ekiam ian arazir kam bagh bar akuegham. ²¹ Ia afeziaba uan boriba mighi me amir biziba bagh mikimiva men nighnizibar amuti me ataran marki. Ia kamaghin damuti, borim osemegh kamaghin mikim suam, ki bizitam damuan kogham. Marki. Ki aghua.

Pol ingangarir gumaziba ko gumazir ekiar men garibav gei

²² Ia ingangarir gumaziba vaghvagh, uan gumazir ekiar ian garibar akaba baragh, egh biziba bar dar amu. Egh ia kamaghin nighnighan marki, "egh suam, dughiar me en gara itibar, e me apezeper ingangarir aghuibar amuti me e gifuegham." Puvati. Ia Ekiamin atiating, egh dughia bar uan navir averiabar aven deravira nighnigh, guizbangira ingangarim damu. ²³ Ezi ia amir biziba bar, ia uan gavgaviba sara dar amu. Kar, ia gumaziba bagha ingarir puvati. Ia Ekiam bagha ingangarim gami. ²⁴

3:8: Ef 4:22, 4:25-31, 5:4, Hi 12:1, 1 Pi 2:1 **3:8:** Efesus 4:22; 4:25-31; 5:4; Hibru 12:1; 1 Pita 2:1 **3:9:** Ef 4:22 **3:9:** Efesus 4:22 **3:10:** Sst 1:26, Ro 12:2, Ef 2:10, 4:24 **3:10:** Jenesis 1:26; Rom 12:2; Efesus 2:10; 4:24 **3:11:** Ro 10:12, Ga 3:28, Ef 1:23 **3:11:** Rom 10:12; Galesia 3:28; Efesus 1:23 **3:12:** Ga 5:22, Ef 4:32, Fl 2:1, 1 Pi 2:9 **3:12:** Galesia 5:22; Efesus 4:32; Filipai 2:1; 1 Pita 2:9 **3:12:** Efesus 4:2 **3:13:** Mk 11:25, Ef 4:32, 5:2 **3:13:** Mak 11:25; Efesus 4:32; 5:2 **3:14:** Ro 13:8-10, 1 Ko 13:13, Ef 4:3 **3:14:** Rom 13:8-10; 1 Korin 13:13; Efesus 4:3 **3:15:** 1 Ko 12:13, 12:27, Ef 2:16-17, 4:4, Fl 4:7 **3:15:** 1 Korin 12:13; 12:27; Efesus 2:16-17; 4:4; Filipai 4:7 **3:16:** 1 Ko 14:26, Ef 5:19, Kl 4:6 **3:16:** 1 Korin 14:26; Efesus 5:19; Kolosi 4:6 **3:16:** Efesus 5:19-20 **3:17:** 1 Ko 10:31, Ef 5:20, 1 Te 5:18, Hi 13:15 **3:17:** 1 Korin 10:31; Efesus 5:20; 1 Tesalonika 5:18; Hibru 13:15 **3:18:** Ef 5:22, Ta 2:5, 1 Pi 3:1 **3:18:** Efesus 5:22; Taitus 2:5; 1 Pita 3:1 **3:19:** Ef 4:31, 5:25, 5:28, 1 Pi 3:7 **3:19:** Efesus 4:31; 5:25; 5:28; 1 Pita 3:7 **3:20:** Ef 5:24, 6:1, Ta 2:9 **3:20:** Efesus 5:24; 6:1; Taitus 2:9 **3:21:** Ef 6:4 **3:21:** Efesus 6:4 **3:22:** 1 Ti 6:1, Ta 2:9 **3:22:** 1 Timoti 6:1; Taitus 2:9 **3:22:** Efesus 6:5-8 **3:24:** 1 Ko 7:22 **3:24:** 1 Korin 7:22

Ia bizir kam ginighnigh, ia Ekiam Kraisin ingangarir gumazamiziba, a uabira ian garir gumazir bar ekiam. Egha ia fo, Ekiam ivezir aghuir uan gumazamiziba bagha atizim, a gin ia daningam. ²⁵ Ia fo, God gumazamizir vabara a men garir puvati, a bar gumazamizibar gara men araziba ko navir averiaba deravira dar gara tuavir vamira me tuisisi. Kamaghin amizi, gumazir arazir kurabagh amizim, a uan arazir kurar an amizim bagh ivezir kuram iniam.

4

¹ Ia ingangarir gumazamizibar garir gumazir ekiaba, ia kamaghin fogh, ia uaghan gumazir ian garir ekiam a Godin Nguibamin pin iti. Kamaghin amizi, ia uan ingangarir gumazamiziba deravira men ganiva Godin damazimin derazir arazimin me damuva arazir aghuubar me damu.

E God ko migeir arazim pamtem a damu egh deraghvira daruam

² Ia God ko mikim mamaghira ikiva, deraghvira ganiva nighnigh God ko mikim, egh God minabivira iki. ³ Ia God ko mikimiva egh uaghan e bagh an azangsighti, an e bagh tiam kughtima e Kraisin akam akunam. Akar kam a fomira modoghav iti. Ia fo, ki akar kam akunizi, me a baraghan aghuagha na isa kalabus gati. ⁴ Ia God ko mikim egh suam, a nan akuraghti ki God ifongezir moghira, deraghvira akar kam akunam.

⁵ Ezi ia, nighnizir gavgavim Kraisin itir puvatizir darasi, ia nighnizir aghuubar gin mangiva egh arazir aghuubar me damu. Egh ia dughiaba vaghvagh Kraisin arazibar men akakaghsivira damuvira iki. ⁶ Ia zurara akar aghuir singtizibav kintima, gumazamiziba da baragh dagh ifuegham. Kamaghin amizi ia bar deravira foghiva gumazamiziba vaghvagh men akaba ikarvagh.

Pol Tikikus ko Onesimus aning amadazi aning Kolosin zui

⁷ Tikikus e ko ingangarir gumazir mam, a en aveghbuar aghuir e bar ifongezim, egha a guizbangira Ekiamin ingangarir gumazir bar aghuim. A nan ingangariba bar dar gun ia mikimam. ⁸ Ezi bizir kam bagha, ki

ia bagha anemada. Ki ghaze, ia fogham, e manmaghin iti, eghti akar kam gavgavim ian navibar amuti ia ua bar akuegham. Kamaghisua, ki Tikikus amadazi, a ia bagha zui. ⁹ Eghti Onesimus, a Tikikus ko izam, a guizbangira en guizin aveghbuar bar aghuir e bar ifongezim, a dughiaba bar Godin ingangarim gami. A ian mav. Eghti aning bizir kagh otiviziba bar dar gun ia mikimam.*

Pol Kolosiba bagha akinafarim amaga ghaze, Afeziam ia ko iki

¹⁰ Aristarkus, a na ko kalabusin ikia, egha ghaze, Afeziam ia ko iki. Ezi Mak, Barnabasin imurim, a uaghan akam amaga ghaze, Afeziam ia ko iki. (Egh a izi ian tongin otoghti ia a inigh uan dipenimin mangi. Ia Mak iniasa, ki ia bagha akar kam amadagha gifa.) ¹¹ Ezi Iesus, an ziar mam Justus, a uaghan ghaze, Afeziam ia ko iki. Judan tongin itir gumazir mikarzir mogomebar iniba aghorezir kabara, me na ko ikia God Gumazamizibagh Ativir Ingangarim gamua egha me bar deraghavira nan akurvasi.

¹² Epafras uaghan ia ginighnigha ghaze, Afeziam ia ko iki. A uaghan ian mav, egha Krai Iesusin ingangarir gumazim. A zurara ia bagha pamten God ko miagiavira iti, egha ghaze, God ian akurvaghti, ia tuivigh gavgavigh, egh fofozir aghuitam oteveghan koghiva, egh Godin ifongiam bar a gifoghiva an gin mangam. ¹³ Ezi ki kamaghin ia mikimasa, a bar akurvazir dafam ia bagha a gamuava egha uaghan Laodisian nguibamin itir darazi ko Hierapolisin nguubamin itir darazi bagha a gami. ¹⁴ Ezi Luk, a doktan e bar ifongezim, a Demas ko aning ghaze, Afeziam ia ko iki.†

¹⁵ Egh ia Laodisian itir siosin mikim suam, Pol ghaze, Afeziam ia ko iki. Egh ia Nimfa ko siosin an dipenimin uari akuvim sara, bar me mikim suam, Pol ghaze, Afeziam ia ko iki. ¹⁶ Egh ia akinafarir kam uarir tongin a dipon, egh gin Laodisian itir sios bagh anemadagh, eghti me uaghan uarir tongin a diponam. Egh uaghan akinafarir ki Laodisiaba bagha amadazim, me ia bagh anemadaghti, ia a inighiva uarir

3:25: Lo 10:17, Ro 2:11, Ef 6:9, 1 Pi 1:17 **3:25:** Godin Araziba 10:17; Rom 2:11; Efesus 6:9; 1 Pita 1:17 **4:1:** Wkp

25:43, 25:53, Ef 6:9 **4:1:** Ofa Gami 25:43; 25:53; Efesus 6:9 **4:2:** Ef 6:18, Fl 4:6 **4:2:** Efesus 6:18; Filipai 4:6

4:3: Ro 15:30, 1 Ko 16:9, Ef 6:19 **4:3:** Rom 15:30; 1 Korin 16:9; Efesus 6:19 **4:4:** Ef 6:20 **4:4:** Efesus 6:20

4:5: Ef 5:15-16, 1 Te 4:11-12 **4:5:** Efesus 5:15-16; 1 Tesalonika 4:11-12 **4:6:** Mk 9:50, Ef 4:29, Kl 3:16, 1 Pi 3:15

4:6: Mak 9:50; Efesus 4:29; Kolosi 3:16; 1 Pita 3:15 **4:7:** Ap 20:4, 2 Ti 4:12 **4:7:** Aposel 20:4; 2 Timoti 4:12

4:7: Efesus 6:21-22 **4:9:** Fm 10-12 **4:9:** Filemon 1:10-12 **4:9:** Onesimus a pura Filemonin ingangarir gumazim. Ni akar Filemon akinafarir Pol a bagha osirizimin aven itimin gan.

4:10: Ap 12:12, 12:25, 13:13, 15:37-39, 19:29; 27:2, Fm 24 **4:10:** Aposel 12:12; 12:25; 13:13; 15:37-39; 19:29; 27:2; Filemon 1:24 **4:12:** Kl 1:7, Fm 23 **4:12:**

Kolosi 1:7; Filemon 1:23 **4:14:** 2 Ti 4:10-11, Fm 24 **4:14:** 2 Timoti 4:10-11; Filemon 1:24 † **4:14:** Gumazir aviriba nighnigha ghaze, Lukin kamrama, akinafarir puneming osiri, mam Luk Osirizir Akar Aghuim, egha igharazim

Aposelbar Ingangariba. **4:17:** Fm 2 **4:17:** Filemon 1:2

tongin a diponam. ¹⁷ Egh ia kamaghin Arkipus mikemegh, “Ekiam ni ganingizir ingangarim, ni deravira a damuva bar anegifagh.”

¹⁸ Ki Pol, ki uan dafarimningin akar abuananam ia bagha an osira ghaze: God deravira ia damu. Ki kalabusin ikiavira iti, ezi ia na gin amangan marki. Ki ia bagha God ko migia ghaze, Godin apangkuvim ia ko iki.[‡]

4:18: 1 Ko 16:21, 2 Te 3:17

4:18: 1 Korin 16:21; 2 Tesalonika 3:17

‡ 4:18: Ni 1 Korin 16:21in gan.

Akinafarir Faragha Zuim, Pol Tesalonikan Nguibamın Itir Sios Baghava an Osiri O 1 Tesalonika Akar faragha zuim

Tesalonikan nguibar ekiam, a Mase-donian Provinsin nguibar ekiar mam. Dughiar Pol Filipai ataghizim, a Tesalonikan ghugha nguibar kamin siosin mam okore (Aposel 17:1-9). Egha Judabar garima, gumazamizir avirim Polin akamin gin ghua egha Kraisin adarazir otifi, ezi Judaba navir kuram Polin ikiava a gamizi, a Tesalonikan nguibam ataki. Egha gin Pol ghua Korinin nguibar ekiamın itima, a ko ingarir gumazim Timoti iza bizir Tesalonikan Kraisin adarazi bativizibar gun Pol migei.

Ezi Pol Timotin akam baregha, Tesalonikan sios nighnizir gavgaviba gavgavim me daningasa, a ko Sailas ko Timoti akinafarir kam osirigha me bagha anemada. Fofozir gumazir avirim ghaze, akinafarir kam ti Pol osirizir akinafarir Godin Akinafarimin aven itibar faragha zuim. Ezi akinafarir kamin, Pol Tesalonikabar nighnizir gavgaviba ko arazir aghuiba bagha bar akonge.

Tesalonikan gumazamizir kaba, Kraisin manmaghin ua izamin bizim, me ti deravira fozir puvati. Me kamaghin foghasa, gumazamizir Kraisin tighar ua izamin dughiamin ovengeziba, me uaghan zurara itir ikirimirir aghuim iniam, o puvatigham? Eghti Kraisin dughiar manamra izam? Pol men azangsziba ikarvagha kamaghin migei, me arazir aghuibar gin mangiva, Ekiam izamin dughiam bagh uari akir iki.

Pol ko ingarir darasi, me Tesalonikan itir sios ginighnisi

(Sapta 1--3)

¹ Ki Pol, ko Sailas ko Timoti, e Tesalonikan itir sios bagha akinafarir kam osiri, me God Afeziam ko Ekiam Kraisin Iesusin poroghav

itir gumazamiziba: Godin apangkuvim ko navir amirizim ia ko iki.

Pol Tesalonikan itir siosin nighnizir gavgavim bagha bar akonge

² E zurazurara God minabava ia bagha God ko migei. ³ E ian arazibagh nighnigha e fo, ia nighnizir gavgavim Godin itima, bizir kam ia gamima ia ingangarir aghuibagh ami. Egha ia igharazibagh ifuegha, bizir kam ia gamima, ia pamtem ingari. Egha ia en Ekiam Kraisin Iesusin mizua ikia, uan naviba gavgavim dagh anigavira ita. E ian arazir kaba Godin damazimin dagh nighnisi. Kamaghin, e bizir kaba bagha God minabavira ita.

⁴ En adarasi, e kamaghin fo, God bar moghira ia gifongegha, ua baghavira ia amisevegha gifa. ⁵ Akar aghuir e inigha ia bagha izezim, an akar kinimin min ia bagha izezir puvati. A Godin Duam ko gavgavim sara ize. Kamaghin amizi, ia guizbangira fo, akar kam a bar guizin akam. E ian tongin ikiava ian akuraghasava amizir arazim, ia uari a gifo. ⁶ Egha ia Godin akam inizi, osimtizir aviriba ia batifi, ezi ia Ekiamın araziba ko en arazibar gin zuima, Godin Duam ian navibagh amima ia bar akonge. ⁷ Kamaghin ia arazir aghuim Masedonia ko Akaian Provinsin itir Kraisin adarasi, bar men aka. Eghti me ian arazimin ganiva an gin mangam. ⁸ Ezi Ekiamın akar ia kunizim, a dibarimin araremin min bar ghua. Egha a Masedonia ko Akaiara aninghin ghuzir puvati, ian nighnizir gavgavir Godin itir kamin eghaghanim, nguibaba bar a baraki. Kamaghin amizi, marki e ua me mikiman kogham. ⁹ Ezi dughiar e ia bagha iziba, me uari bizir otivizibar gun e geghari. Egha ia marvir guaba ategha navibagh iragha guizbangira Godin gin zuir arazibar me geghari. A guizbangira ko zurara itir God. ¹⁰ Ezi ia an Otarim mizuai, a Godin Nguibam ategh uamatagham. Otarir kam aremezima God a gamizi, a ua dikafi. A Iesus, an en akurvasi, egh dughiar Godin aningagharim izamim, an en akuragham.

2

Pol Tesalonikan nguibamın ikiava amizir ingangarim migei

1:1: Ap 17:1-13, 2 Te 1:1 **1:1:** Aposel 17:1-13; 2 Tesalonika 1:1 **1:2:** Ef 1:16, Fl 1:3-4, Kl 1:3, 2 Te 1:11 **1:2:** Efesus 1:16; Filipai 1:3-4; Kolosi 1:3; 2 Tesalonika 1:11 **1:3:** 1 Ko 13:13, Ga 5:6, Kl 1:4-6, Hi 6:10 **1:3:** 1 Korin 13:13; Galesia 5:6; Kolosi 1:4-6; Hibrü 6:10 **1:4:** Kl 3:12, 2 Te 2:13 **1:4:** Kolosi 3:12; 2 Tesalonika 2:13 **1:5:** 1 Ko 2:4-5, 4:20, Kl 2:2, Hi 2:3 **1:5:** 1 Korin 2:4-5; 4:20; Kolosi 2:2; Hibrü 2:3 **1:6:** Ap 17:1-9, 1 Ko 4:16, 11:1, Fl 3:17, 2 Te 3:9 **1:6:** Aposel 17:1-9; 1 Korin 4:16; 11:1; Filipai 3:17; 2 Tesalonika 3:9 **1:7:** 1 Pi 5:3 **1:7:** 1 Pita 5:3 **1:8:** Ro 1:8 **1:8:** Rom 1:8 **1:9:** Ap 14:15, 1 Ko 12:2, Ga 4:8, 1 Te 2:1 **1:9:** Aposel 14:15; 1 Korin 12:2; Galesia 4:8; 1 Tesalonika 2:1 **1:10:** Ap 17:31, 1 Te 4:16, 5:9, Ta 2:13, 2 Pi 3:12 **1:10:** Aposel 17:31; 1 Tesalonika 4:16; 5:9; Taitus 2:13; 2 Pita 3:12 **2:1:** 1 Te 1:5, 1:9 **2:1:** 1 Tesalonika 1:5; 1:9 **2:2:** Ap 16:19-24, 17:1-9, Fl 1:30, Kl 2:1 **2:2:** Aposel 16:19-24; 17:1-9; Filipai 1:30; Kolosi 2:1

¹ En adarasi, ia uari fo, ingangarir e ian tongin ikiava amizim, a pura ghuzir puvati. ² Ia fo, e tighar ia bagh izamin dughiam, e Filipain nguibar ekiamin ikia mizaziba isima, me en ziabagh asighasisi. Ezi dughiar e ia bagha izezim, en God en naviba gavgavim dagh aningizima, e uan apanir avirir kabar atiatir puvati. E tughavagvigha Godin Akar Aghuim ia mikiri. ³ Egha e ia nighnizir gavgavim Kraisin iki-asava, e ia migia, egha pazav akatamin ia mikemezir puvati, egha e nighnizir zuezir puvativitam sara ia migia ia gifarazir puvati. ⁴ Bar puvati. En nighnizim a igharagha iti. God en navir averiabagh fogha givagha, a uabi ifongegha Akar Aghuim akunamin ingangarim e ganingi. Gumamaziziba en ingangarim gifueghasa, e akam akurir puvati. Godra en navir averiabar gari. Ezi e kamaghsua, a uari amir ingangarim gifongegham. ⁵ Ia fogha gifa, God en garava e gifozima e kamaghin ia migei, e akam ifavaritamin ia gifarazir puvati, egha e ian bizibagh ifuegha ia apezepera migeir puvati. ⁶ E, ia ko gumamazizir igharazibar damazimin ziam iniasha ingarir puvati.

⁷ E guizbangira Kraisin aposelbar min iti. Kamaghin e ti ifuegha, uarir akurvaghassava biziba bagha ia migiai. Egha e ingangarir ekiam ia daningan aghua. E bar aghumra ia ko ikiava ian asughasusi. Kamaghira amebam uan borir aghiribar asughasugha deragha men gari moghin e deravira ian gari. ⁸ Ia bar guizbangira en namakaba, kamaghin amizima, e guizbangira bar ia gifongegha, Godin Akar Aghuim ia mikimasa, egha e uaghan uan ikirimirim ian akurvaghasa.

⁹ En adarasi, ia uari en ingangarir ekiar e ia ko ikia Godin Akar Aghuir kunizim gifo. E ghaze, e daghebar uarir akurvaghisi osimtizir ekiam ia daningan kogham. Egha e dimagariba ko aruebar bar puvira ingari.

¹⁰ Ia fozi, God uaghan fo, arazir manam e ia gami, ia nighnizir gavgavim Kraisin itir gumamaziziba. E Godin damazimin derazir arazir aghuibagh amua, egha arazir kuratam gamizir puvati. ¹¹ Ia fo, afeziam uan boribagh amir arazibar mirara e uaghan

vaghvagha dar ia gami. ¹² Egha e ian nighnizir gavgavim damuti ia tugh gavvaghamin migirigiabagh ami. Egha ia osimtiziba aterir dughiamin e agharim ia ganidi. Egha e ikirimirir aghuir God uabi ifongezimin gin mangasa ia migei. God Bizibagh Ativir Dughiam oto, ezi a ian dia ghaze, ia dughiar kamin aven izi nan apengan ikiva na ko pin iki, dabirabir aghuarim nan Nguibamin a iniam.

Kraisin adarazi nighnizir gavgavim ikia, osimtiziba atera tugh gavgafi

¹³ Ia en akam baregha Godin akam ini, egha gumazibar akamin min a inizir puvati, ia guizbangira Godin akamra ini. Ezi akar kam bar pamten ia gumamazir nighnizir gavgavim Kraisin itibar navir averiabar ingari. Kamaghin amizi, e bizir kam bagha zurara God minabi. ¹⁴ En adarasi, Godin siosin Judian Provinsin itiba, me Kraisi Iesusin adarasi, bizir me batozibara, da uaghan ia batifi. Ian nguibamin gumazibara osimtizir ekiaba ia ganidi moghira, Judian itir siosra, Judaba osimtiziba me garisi. ¹⁵ Judaba, Ekiam Iesus ko Godin akam ingha izir gumazibav soghezima me ariaghirezi, me uaghan e batosi. Egha me God ifongezir arazibar aghuagha, gumamaziziba bar men apaminin iti. ¹⁶ Egha me God ua gumamazizir kaba iniam me aghuagha, kamaghin e Kantrin Igharazibar Gumamaziziba akam e me mikiman me aghuagha, en tuaviba apiri. Kamaghira me zurara arazir kurabagh amima, da ghua bar ekefe, ezi datirighin Godin aningagharim men izegha gifa.

Pol ua Tesalonikabar ganasa bar ifonge

¹⁷ En adarasi, Judaba kaghira e arizima, e dughiar bar otevimin ia ategha, ian garir puvati, ezi en nighniziba ia ko iti. Ezi e ua mangi ian ganasa bar ifuegha egha tuaviba buriavira iti. ¹⁸ E ia bagh izasa; ki Pol guizbangira dughiar aviribar izasa ingari, ezi Satan en tuaviba apiri. ¹⁹ Eghti en Ekiam Iesus uamateghamin dughiam, bizir tizim e damighti e an damazimin bar akuwegh a mizuam iki tugh gavvaghamin? E bizir

2:4: Jer 11:20, Ga 1:10, 1 Ti 1:11 **2:4:** Jeremiaia 11:20; Galesia 1:10; 1 Timoti 1:11 **2:5:** Ap 20:33, Ro 1:9, 1 Te 2:10, 2 Pi 2:3 **2:5:** Aposel 20:33; Rom 1:9; 1 Tesalonika 2:10; 2 Pita 2:3 **2:6:** Jo 5:41, 5:44, 1 Ko 9:1-6, 2 Ko 11:9, 2 Te 3:8-9
2:6: Jon 5:41; 5:44; 1 Korin 9:1-6; 2 Korin 11:9; 2 Tesalonika 3:8-9 **2:7:** 1 Ko 2:3, 2 Ko 13:4, 2 Ti 2:24 **2:7:** 1 Korin 2:3; 2 Korin 13:4; 2 Timoti 2:24 **2:9:** Ap 20:34, 1 Ko 4:12, 2 Ko 11:9, 12:15 **2:9:** Aposel 20:34; 1 Korin 4:12; 2 Korin 11:9; 12:15 **2:11:** Ap 20:31 **2:11:** Aposel 20:31 **2:12:** Fl 1:27, Kl 1:10, 2 Ti 1:9, 1 Pi 5:10 **2:12:** Filipai 1:27; Kolosi 1:10; 2 Timoti 1:9; 1 Pita 5:10 **2:13:** Ga 1:11-12, 4:14, 1 Te 1:2-3, 2 Te 2:13, 2 Pi 3:2 **2:13:** Galesia 1:11-12; 4:14; 1 Tesalonika 1:2-3; 2 Tesalonika 2:13; 2 Pita 3:2 **2:14:** Ap 17:5, Hi 10:33-34 **2:14:** Aposel 17:5; Hibru 10:33-34
2:15: Ap 2:23, 3:15, 7:52, 9:23, 9:29, 13:45, 13:50, 14:2, 14:5, 14:19, 17:5, 17:13, 18:12 **2:15:** Aposel 2:23; 3:15; 7:52; 9:23; 9:29; 13:45; 13:50; 14:2; 14:5; 14:19; 17:5; 17:13; 18:12 **2:16:** Mt 23:32-33, 24:6, Lu 11:52, Ap 13:50 **2:16:** Matyu 23:32-33; 24:6; Luk 11:52; Aposel 13:50 **2:17:** 1 Te 3:10 **2:17:** 1 Tesalonika 3:10 **2:19:** Fl 2:15-16, 4:1, 2 Te 1:4
2:19: Filipai 2:15-16; 4:1; 1 Tesalonika 3:13; 2 Tesalonika 1:4; Akar Mogomem 1:7 **2:20:** 2 Ko 1:14, 1 Te 3:13, MAA 1:7
2:20: 2 Korin 1:14

tizim inigh mangi an akagh suam e ingan-
garir aghuim gami? E ghaze, iarara. E ia
baghavira bar akuegham. ²⁰ Guizbangira,
e ia baghavira bar akuegham. Ezi iarara e
gamima e bar akueghavira iti.

3

*Pol Tesalonikaba gavgavim me
daningasa Timoti amada*

¹ E ia bagha nighnighavira ikia ghua, gin
e ghaze, e sughsughan kogham. Egha akam
misuegha ghaze, ga Atensin ikiam. ² Egha
Timoti amadazima a ia bagha izi. Timoti
a en aveghbuam. Egha a Godin ingangarir
gumazir Kraisin Akar Aghuim akurim. Ga
gavgavim ia daningiva, ian nighnizir gav-
gavimin akurvaghasa anemada. ³ E kam-
maghin aghua, osimtiziba ko mizazir ia
isir kaba ia damuti ia nighnizir aviribar
amuam. Ia uari fo, God uabi osimtizir kam-
agh gariba aterasa e amisefe. ⁴ E faragha
ia ko ikia egha kamagh ia miaviavira iti,
osimtizitaba e bativam. Ezi ia datirighin
deragha kamaghin fo, dughiar kurar kam
e bato. ⁵ Bizir kam bagha, ki sugh-
sughan aghuagha, ian nighnizir gavgavim
gifoghasa Timoti ia bagha anemadazi a izi.
Ki kamagh atiati, gumazir kuram Satan ian
nighnizir gavgavibar amuti, da ireghti, en
ingangarim pura mangigham.

*Timoti migirigiar aghuim inigha izezima
Pol bar akonge*

⁶ Ezi Timoti ia ategha datirighira iza e
batogha, Akar Aghuim e miavia ghaze, ia
nighnizir gavgavim Godin ikiava God ko
gumazir igharazibagh ifonge. Egha a kam-
aghin miavia ghaze, ia zurara e ginighnigha
ian naviba bar en dera. Egha ia en ganasava
ami moghin e uaghan ian ganasava ami.
⁷ Kamaghin amizi, en adarasi, dughiar
e osimtiziba ateri nighnizir aviriba e ba-
tivimim, e kamaghin oraki, ia nighnizir gav-
gavir Godin itim ikiavira iti; ezi bizir kam
gavgavim e ganingi. ⁸ E kamaghin fo, ia
Ekiam bagha tugha gavgavizima, e kagh
uaghan, en dabirabim datirighin bar dera.

⁹ E ia ginighnigha uan Godin damazimin
guizbangira bar akonge. Kamaghin amizi,
e ia bagha God minabavira iti. ¹⁰ Egha
dimagariba ko aruebar, God ko pamtem
miaviavira ikia ghaze, God en amaman-
gatighi e uari izi ian ganam. Eghti ian
nighnizir gavgavim oteveghti, e ua ian akur-
vaghiva ian nighnizir gavgavim damutima,
a gavgavigham.

Pol God ko migie

¹¹ E kamaghsua, en God en Afeziam
uabi ko Iesus en Ekiam, e bagh tuavim
azeneghti e ia bagh izam. ¹² En ifon-
giam, Ekiam ia damighi arazir igharazir
darazigh ifongezim bar moghira ia gizivagh
egh fashagh. E bar ia gifongezim moghira,
ia vaghvagh Godin gumamaziziba ko gu-
mazamizir igharaziba bar me gifongegh. ¹³
Eghti God gavgavim ia daningti, gumaza-
mizir en Ekiam Iesusin damazimin zueziba
bar, a ko uamateghti, en God en Afeziam
ian gantima ia an damazimin zuegh arazir
kuraba puvatigham.

Tesalonikabar arazir aghuiba men ikirimirimin aven otoh gavgafigh

4

(Sapta 4-5)

*E gumamaziziba uari bakia uari ko akuir
arazim damuan kogham*

¹ Kamaghin, en adarasi, e God ifongezir
araziba bar ian akagha ghaze, arazir kaba
ia dar amu. Arazir kaba, ia datirighin
guizbangira dagh ami. E datirighin Ekiam
Iesusin ziamin gavgavimin ia gakhogha
ghaze, ia arazir kabar amu mamaghira iki.
² E Ekiam Iesusin ziamin ian sure gamizir
akaba, ia dagh fo.

³ God kamaghin ifonge, ia bar uari
isiva a danigh an damazimin zuegh. Egh
gumamaziziba tintinibar uari isava akuir
arazim gitagh. ⁴ Egh ia vaghvagh uan
amuibar ikiva deravira men gan. Egh Godin
damazimin zuezir araziba ko a ifongezir

3:1: Ap 17:15 **3:1:** Aposel 17:15 **3:2:** Ap 16:1-3 **3:2:** Aposel 16:1-3 **3:3:** Ef 3:13, 2 Ti 3:12 **3:3:** Efesus
3:13; 2 Timoti 3:12 **3:4:** Ap 14:22, 20:24 **3:4:** Aposel 14:22; 20:24 **3:5:** Fl 2:16 **3:5:** Filipai 2:16 **3:6:**
Ap 18:5 **3:6:** Aposel 18:5 **3:7:** 2 Te 1:4 **3:8:** 2 Tesalonika 1:4 **3:8:** Fl 4:1 **3:8:** Filipai 4:1 **3:10:** Ap
26:7, Ro 1:10, Kl 4:12, 2 Ti 1:3 **3:10:** Aposel 26:7; Rom 1:10; Kolosi 4:12; 2 Timoti 1:3 **3:11:** 2 Te 2:16 **3:11:** 2
Tesalonika 2:16 **3:12:** 1 Te 4:9-10, 5:15, 2 Pi 1:7 **3:12:** 1 Tesalonika 4:9-10; 5:15; 2 Pita 1:7 **3:13:** Sek 14:5, 1 Ko
1:8, Fl 1:10, 2 Te 1:7, 1:10, 1:17 **3:13:** Sekaraia 14:5; 1 Korin 1:8; Filipai 1:10; 2 Tesalonika 1:7; 1:10 **4:1:** Fl 1:27, Kl
1:10, 2:6, 1 Te 2:12, 2 Te 3:6 **4:1:** Filipai 1:27; Kolosi 1:10; 2:6; 1 Tesalonika 2:12; 2 Tesalonika 3:6 **4:3:** 1 Ko 6:15,
6:18, Ef 5:3, 5:17, 5:27, Kl 3:5, 1 Te 5:23, Hi 10:10, 1 Pi 1:16 **4:3:** 1 Korin 6:15; 6:18; Efesus 5:3; 5:17; 5:27; Kolosi 3:5;
1 Tesalonika 5:23; Hibru 10:10; 1 Pita 1:16 **4:4:** Ro 6:19, 1 Ko 6:13-15, 6:18 **4:4:** Rom 6:19; 1 Korin 6:13-15; 6:18
* **4:4:** Marazi ghaze, vezin kam kamaghin ghu: "Ia uan ifongiaba ko nighnizir kurar ian navir averiabar aven itiba, ia
deraghvira da bagh uarir gan. Egh Godin damazimin zuezir araziba ko a ifongezir arazibar amu." **4:5:** Sng 79:6, Ga
4:8, Ef 2:12, 4:17-18, 2 Te 1:8 **4:5:** Onger Akaba 79:6; Galesia 4:8; Efesus 2:12; 4:17-18; 2 Tesalonika 1:8 **4:6:** Wkp
19:11-13, Sng 94:1, 1 Ko 6:8, 2 Te 1:8 **4:6:** Ofa Gami 19:11-13; Onger Akaba 94:1; 1 Korin 6:8; 2 Tesalonika 1:8

arazibar amu.* ⁵ Ia uan mikarzimín ifongjabara, gin mangan marki, mati God gifozir puvatizir gumazamiziba amir araziba. ⁶ Kamaghin ia uan aveghbuaba osimtiziba me darigh me gifar arazir kurabar men amuibar amuan marki. E fomira akar gavgavim ia migia ghaze, gumazir arazir kurar kabagh amiba, God gin ivezir kuram me daningam. ⁷ E fo, God arazir miziriziba bagha en diazir pu. Bar puvati. A en diagha ghaze, ia nan gumazamizibara, kamaghin ia arazir zuruzibara damu. ⁸ Kamaghin amizi, ni tina akar kaba akirim dagh asara, ni akirim gumazim gasarazir puvati, ni God akirim a gasara, Godin kamra uan Duam ia ganingi.

E arazir aghuubar amuti da gavgavika

⁹ Ki Kraisin adarazi uarigh ifongezir arazim ia bagh osiran kogham. Ki fo, God uabi ia uarigh ifueghamin arazim bagha ian sure gami. ¹⁰ Ezi ia Provins Masedonian itir Kraisin adarazi uarigh ifongezir arazibar bar me gami. En adarasi, ia arazir kam damu mangi mamaghira ikiasa e ian azangsi.

¹¹⁻¹² Ki kamaghsua, ia bizitamin oteveghan kogham, eghti gumazir Kraisin azenan itiba ian ganiva kamaghin mikim suam, Kraisin adarazi arazir aghuibagh ami. Bizir kam bagh ia uan dabirabir amirizim damuti a deraghsi, puvira uari bagh ingar. Egh uan agharibar uari ingar egh ia uari uarir akurvagh, mati e fomira ia mikemezi moghira.

Ekiam uamategh iziva e akuvagh

¹³ En adarasi, e kamaghsua, ia bar deravira Kraisin gumazamizir ovengeziba bativamin bizim gifogh. Ia gumazir igharazir nighnizir gavgavim Godin itir puvatizibar min pamten osemegh ikian marki. Me ua dikavamin dughiam mizuair puvati. ¹⁴ E kamaghin nighnizir gavgavim iti. Iesus aremegha ua dikafi. Kamaghin amizi, en nighnizir gavgavim kamakin, God gumazir nighnizir gavgavim an ikiava ovengezibar

amighti, me ua dikavigh egh Iesus ko ua izam.

¹⁵ Ekiamin akam e kamaghin ia mikeme, Ekiam uamateghitima e gumazamizir angamira itiba, gumazir ariaghrezibar faragh mangan kogham. Puvati. ¹⁶ Ekiam pamtem mikimti, an enselin faragha zuimin tiarim mikimti, Godin sigham sara arangam. Eghti Ekiamra uan nguibam ategh izighiritima gumazamizir Ekiamin poroghav ikiava ariaghreziba faragh ua dikavigham. ¹⁷ Dughiar kamín gin e gumazamizir angamira ikiavira itiba, e gumazamizir kaba ko ghuariabar tongin mavanangam, egh e bar Ekiam overiamin a bativam. Kamaghin e bar Ekiam ko zurazurara ikiam. ¹⁸ Egh ia akar kam Godin gumazamizir igharazibav kim, egh gavgavim uari daning.

5

E Ekiam izamin dughiam bagh uari akir ikiam

¹ En adarasi, e biziba otivamin dughiatam diborogh ia bagh an osirighan kogham. ² Ia uari fogha gifa, Ekiam Izamin Dughiam okimakiar gumazim dimangan izi moghin zuamirama otogham. A izamin dughiam, ia a gifoghian kogham. ³ Gumazamiziba kamaghin mikimam, "Datirighin dughiar amirizim e batози, e deravira iti." Eghti bizir me gasighasighamim bar zuamira me batoghiam, mati mizazir amizir naviba adaiba borim batasa isir mizaziba. Men tav osimtizir kam gitagh ari mangan kogham.

⁴ Kamaghin amizi, en adarasi, ia mitatemin itir puvati, egh dughiar kam okimakiar gumazimín min iziti, ia an ganigh digavir kuram damuan marki. ⁵ Ia fo, ia bar aruem ko angazangarimín gumazamiziba. E dimagarim ko mitarmemin adarazi puvati. ⁶ Kamaghin amizi, e gumazamizir igharazibar min daku ikian kogham. En damaziba kurighireghti e deraghvira nighnigham. ⁷ E fo, gumazamizir akuiba

4:7: 1 Ko 1:2; 2 Te 2:13-14, Hi 12:14, 1 Pi 1:14-16 **4:7:** 1 Korin 1:2; 2 Tesalonika 2:13-14; Hibru 12:14; 1 Pita 1:14-16
4:8: Ese 36:27; 37:14, Lu 10:16, 1 Ko 2:10, 2 Ko 1:22, 1 Jo 3:24 **4:8:** Esekial 36:27; 37:14; Luk 10:16; 1 Korin 2:10; 2 Korin 1:22; 1 Jon 3:24 **4:9:** Jo 13:34, 15:12, Hi 8:11, 1 Jo 2:20, 2:27, 3:11-13 **4:9:** Jon 13:34; 15:12; Hibru 8:11; 1 Jon 2:20; 2:27; 3:11-13 **4:10:** 2 Te 3:4 **4:10:** 2 Tesalonika 3:4 **4:11-12:** Rom 13:13; 2 Korin 8:21; Efesus 4:28; Kolosi 4:5; 2 Tesalonika 3:8; 3:12; 1 Pita 4:15 **4:13:** Ef 2:12 **4:13:** Efesus 2:12 **4:14:** Ro 14:9; 1 Ko 15:3-4, 15:12-13, 15:18, 15:23 **4:14:** Rom 14:9; 1 Korin 15:3-4; 15:12-13; 15:18; 15:23 **4:15:** 1 Korin 15:51-52 **4:16:** Mt 24:30-31, Ap 1:11, 1 Ko 15:23, 15:52, 1 Te 1:10, 2 Te 1:7 **4:16:** Matyu 24:30-31; Aposel 1:11; 1 Korin 15:23; 15:52; 1 Tesalonika 1:10; 2 Tesalonika 1:7 **4:17:** Jo 12:26, Ap 1:9, MAA 11:12 **4:17:** Jon 12:26; Aposel 1:9; Akar Mogomem 11:12 **5:1:** Mt 24:36 **5:1:** Matyu 24:36 **5:2:** Mt 24:42-44, Lu 12:39, 2 Pi 3:10, MAA 3:3 **5:2:** Matyu 24:42-44; Luk 12:39; 2 Pita 3:10; Akar Mogomem 3:3 **5:3:** Ese 13:10, Hos 13:13, Mt 24:39, Lu 21:34-35, Jo 16:21-22 **5:3:** Esekial 13:10; Hosea 13:13; Matyu 24:39; Luk 21:34-35; Jon 16:21-22 **5:4:** Ro 13:12-13, 1 Jo 2:8 **5:4:** Rom 13:12-13; 1 Jon 2:8 **5:5:** Ro 13:12, Ef 5:8-9 **5:5:** Rom 13:12; Efesus 5:8-9 **5:6:** Mt 24:42, 25:5, 25:13, 1 Pi 5:8 **5:6:** Matyu 24:42; 25:5; 25:13; 1 Pita 5:8 **5:7:** Lu 21:34-36, Ro 13:13, Ef 5:14 **5:7:** Luk 21:34-36; Rom 13:13; Efesus 5:14 **5:8:** Ais 59:17, Ef 6:13-17 **5:8:** Ais 59:17; Efesus 6:13-17

me dimagaribar akui. Ezi gumazir dipar kuraba apa onganiziba, dimagaribar da api. ⁸ Ezi e aruemin adarasi, kamaghin e deraghvira nighnigham. E nighnizir gavgavim Godin itir arazim ko igharaz darazigh ifongezir arazim inigham, egh bizir kamning midorozir korotiamin min uan evariba ikeghti da e apazagham. Egh God mizuam iki an akurvazir arazim inigham, egh e midorozir dapanir asuamin min anerughti an e apazagham. ⁹ God, uan aningagharimin aven mangasa e amisevezir puvati. A en Ekiam Kraisi Iesusin inganarimin en akurvaghasa e amisefe. ¹⁰ Iesus en akurvaghasava e bagha areme. Kamaghin amizi, e ovenge, o e angamira iti, e a ko angamira ikiam. ¹¹ Kamaghin, ia uari vaghvagh akar aghuibar uariv kim egh gavgavim uari daning, mati ia datirighin ami mokin.

God uan adarazir akuraghti me arazir aghuibar amuam

¹² Nan adarasi, e kamaghin ian azangsis, ia gumazamizir ian akurvagha ia ko ingaribar apengan iki. Ekiam ian gumazamizir dapanibar ikiasa me amisefe, eghti me ian araziba akiramin migirigiabar amuam. ¹³ Ia men ingangarir me amir kam ginighnigh, egh naviba bar men deraghiva me gifongeghiva men apengan iki. Egh ia bar uari inigh navir amirizimin iki.

¹⁴ Nan adarasi, e kamaghin ian azangsighasa, ia gumazamizir amirazibar araziba akiriva, egh gumazamizir atia-tiabar naviba gavgavim me daningiva, gumazamizir gavgaviba puvatizibar akurvagh, egh ia gumazamiziba bar dughorir amirazim men iki.

¹⁵ Ia deravira gan, gumazitam o amizitam arazir kurabar ia damutima, ia an arazir kuraba ikaravaghan marki. Ia zurara arazir aghuibar Godin gumazamizibar amusi gavgavigh, uaghan gumazamizir igharaziba sara.

¹⁶ Egh ia zurara bar akongegh, ¹⁷ egh ia God ko zurara mikimvira iki. ¹⁸ Bizir tizim

ia bato, God minabivira iki. God kamaghsua, ia gumazamizir Kraisi Iesusin poroghav itiba ia arazir kaba bar, dar amu.

¹⁹ Eghti Godin Duam bizitam damusi ia mikimtima, ia an anogoroghan marki. ²⁰ Eghti Godin akam inigha izir gumazamizibar akam me ia mikimtima ia navir kuram men ikian marki. ²¹ Egh ia bar deravira araziba ko akaba bar, da tuisigh. Egh arazir aghuibara, ia dar suigh. ²² Egh arazir kuraba ia bar da atakigh.

²³ God uabi navir amirizimin mingarim, a ia damightima ia uari isi bar a daning, egh an damazimin bar zuegham. Eghti a ian duaba ko, mikarziba ko, ikirimiriba bar moghira deraghvira dar ganti, da deraghvira ikiva en Ekiam Kraisi Iesus izamin dughiamin ia arazir kuratam Godin damazimin bar puvatigham. ²⁴ Godin ian diazim, a uan akabar gin ghua bizibagh amima da guizin otifi. Kamaghin e fo, a guizbangira bizir kabar amuam.

²⁵ En adarasi, ia e bagh God ko mikimti, a en akuraka.

²⁶ Ia Kraisin gumazamiziba, vaghvagh uan dafaribar suigh.

²⁷ Ki Ekiamin ziamin akinafarir kam Kraisin gumazamiziba bar me bagh a dipon me mikimasa ia gagahori.

²⁸ En Ekiam Kraisi Iesusin apanguvim bar moghira ia ko iki.

5:9: Ro 9:22, 1 Te 1:10, 2 Te 2:13-14, 1 Pi 2:8 **5:9:** Rom 9:22; 1 Tesalonika 1:10; 2 Tesalonika 2:13-14; 1 Pita 2:8 **5:10:** Ro 14:8-9, 2 Ko 5:15, 1 Te 4:14 **5:10:** Rom 14:8-9; 2 Korin 5:15; 1 Tesalonika 4:14 **5:11:** Ju 20 **5:11:** Jut 1:20
5:12: 1 Ko 16:18, Fl 2:29, 1 Ti 5:17, Hi 13:7, 13:17 **5:12:** 1 Korin 16:18; Filipai 2:29; 1 Timoti 5:17; Hibru 13:7; 13:17
5:14: Ga 5:22, 6:1-2, Kl 3:12, 2 Te 3:6, 3:11, 3:15, Hi 12:12 **5:14:** Galesia 5:22; 6:1-2; Kolosi 3:12; 2 Tesalonika 3:6; 3:11; 3:15; Hibru 12:12 **5:15:** Snd 20:22, Mt 5:39, Ro 12:17, 1 Ko 6:7, 1 Pi 3:9 **5:15:** Aghuzir Akaba 20:22; Matyu 5:39; Rom 12:17; 1 Korin 6:7; 1 Pita 3:9 **5:16:** 2 Ko 6:10, Fl 4:4 **5:16:** 2 Korin 6:10; Filipai 4:4 **5:17:** Lu 18:1, Ef 6:18, Kl 4:2, 1 Pi 4:7 **5:17:** Luk 18:1; Efesus 6:18; Kolosi 4:2; 1 Pita 4:7 **5:18:** Ef 5:20, Kl 3:17 **5:18:** Efesus 5:20; Kolosi 3:17 **5:19:** Ef 4:30, 1 Ti 4:14, 2 Ti 1:6 **5:19:** Efesus 4:30; 1 Timoti 4:14; 2 Timoti 1:6 **5:20:** 1 Ko 14:1, 14:39
5:20: 1 Korin 14:1; 14:39 **5:21:** 1 Ko 2:11, 2:15, Fl 4:8, 1 Jo 4:1 **5:21:** 1 Korin 2:11; 2:15; Filipai 4:8; 1 Jon 4:1
5:22: Jop 1:1, 1:8, 2:3 **5:22:** Jop 1:1; 1:8; 2:3 **5:23:** Ro 15:33, 1 Ko 1:8, Fl 4:9, 1 Te 3:13, 2 Te 3:16 **5:23:** Rom 15:33; 1 Korin 1:8; Filipai 4:9; 1 Tesalonika 3:13; 2 Tesalonika 3:16 **5:24:** 1 Ko 1:9, 10:13, 2 Te 3:3 **5:24:** 1 Korin 1:9; 10:13; 2 Tesalonika 3:3 **5:25:** Kl 4:3, 2 Te 3:1 **5:25:** Kolosi 4:3; 2 Tesalonika 3:1 **5:26:** Ro 16:16 **5:26:** Rom 16:16

Akinafarir Namba 2, Pol Tesalonikan Nguibamin Itir Sios Baghava an Osiri O 2 Tesalonika Akar faragha zuim

Gumazamizir Tesalonikan nguibar ekiamin itiba, me ti nighnizir aviribagh amua ghaze, bizir manamra Kraiss ua izamin dughiamin otivam. Marazi ghaze, Ekiam Izamin Dughiam otogha gifa. Kamaghin amizi, Pol ko Sailas ko Timoti Tesalonikabar nighniziba akirasa akinafarir kam osiri.

Pol kamaghin migei, dughiar kam tighar otivam. Gumazamiziba faragh Godin akaba batoghiva akirim God gasaragham. Eghti arazir kuram otogh gavgavighvira ikiam. Eghti gin Godin Araziba adoghodozir gumazir mam azenaram otogham, egh a Kraissin apanim damuam.

Pol gumazamizibav gia ghaze, me nighnizir gavgavimin tugh gavgavigh egh osimtiziba ater. Pol kamaghsua, me uarira uarir akurvaghsi pamtem ingar, mati a uabi a ko ingari darasi me ami mokin. Me ingangaribar amusi amirvaghan marki. Egh me igharazi darazir akurvaghsi amirvaghan marki.

Ekiam Izamin Dughiam gin otogham

(Sapta 1--2)

¹ Ki Pol, ko Sailas ko Timoti, e Tesalonikan itir sios bagha akinafarir kam osiri, me God en Afeziam ko Ekiam Kraiss Iesusin poroghav itir gumazamiziba.

² God en Afeziam ko Ekiam Kraiss Iesusin apangkuvim ia damightima, ia navir amirizim iki.

*Tesalonikaba osimtiziba ko mizazibar
dughiamin tuivigha gavgafi*

³ En adarasi, e zurara ian ziaba diponiva ia bagh God minabiva God ko mikimam. E fo, ian nighnizir gavgavim bar moghira gavgafi, ezi ia bar moghira vaghvaha bar uarigh ifonge, ezi arazir kam ekiva ghuavira

iti. Kamaghin bar derazi, e ia bagha God minabi. ⁴ Kamaghin amizi, e tintinibar Godin siosbar ghuegha ian ziaba fe. E arazir kurar apaniba ia gamiba bar dar gun me niggiava, osimtiziba sara me migei. Egha e kamaghin migei, "Godin gumazamiziba me uan nighnizir gavgavimin tugh gavgavigha, osimtiziba ko mizaziba ateri."

God arazir aghuimin e tuisisi

⁵ Ezi bizir ia bativir kaba, God kamaghin en aka, an arazir aghuim gamua egha en araziba tuisisi. Ia kamaghin ifonge, God Bizibagh Ativamin Dughiam otogham. Kamaghin, ia mizaziba isi. Eghti God suam, ia dera egh ia inigh dughiar kamin aven mangam. ⁶ Godin arazir aghuim a kamaghin damuam, gumazamizir osimtiziba ia gariziba, a ua men osimtiziba ikarvaghham. ⁷ Egh ian osimtizir datirighin ia ateriba God da givagh, avughsazim ia daningiva uaghan e daningam. Dughiar kamin Ekiam Iesus uan enselin bar gavgavim itiba ko Godin Nguibam ategh azenara otogham, eghti e avughsam. ⁸ Egh God gifozir puvatiziba ko en Ekiam Iesusin Akar Aghuimin gin zuir puvatiziba, Iesus ivezir kuram me ikarvaghham. ⁹ Kamaghin amir gumazamiziba ivezir kurar kam inigh; bar ikuvigh mamaghira ikiam. Egh me Ekiamin saghon ikiva, uaghan an gavgavimin angazangarir ekiamin saghon ikiam. ¹⁰ Ezi Dughiar God atizim, Ekiam ua izitima an gumazamizir nighnizir gavgavim an itiba, me an ziam fiva, ziar ekiam a daning a bagh bar akuegham. Ia Godin akar e ian tongin kunizim, ia nighnizir gavgavim an iti. Kamaghin amizi, ia dughiar kamin uaghan me ko ikiam.

Pol God ko mikimti a Tesalonikaba gavgavim me daningam

¹¹ Ezi e bizir kabagh nighnigha zurara ia bagha e uan God ko migei, eghti a ian akurvaghham. E kamaghsua, a ia damuti arazir aghuir a damuasa ian diaziaba, ia dar amuam. E a ko mikimtima, a gavgavim ia daningam. Eghti ia, arazir aghuir ia damuasa ifongeziba bar, ia dar amuam. Eghti Godin gavgavim ian nighnizir gavgavim damuti, an ekeveghti ia arazir aghuir aviribar amuam. ¹² Ezi arazir kamin ia

1:1: Ap 17:1, 1 Te 1:1 1:1: Aposel 17:1; 1 Tesalonika 1:1 1:2: Ro 1:7 1:2: Rom 1:7 1:3: 1 Te 1:2-3, 2 Te 2:13 1:3: 1 Tesalonika 1:2-3; 2 Tesalonika 2:13 1:4: 2 Ko 7:4, 7:14, 1 Te 2:19, MAA 1:9 1:4: 2 Korin 7:4; 7:14; 1 Tesalonika 2:19; Akar Mogomem 18:6-7 1:5: Fil 1:28 1:5: Filipai 1:28 1:6: Ro 12:19, MAA 18:6-7 1:6: Rom 12:19; Akar Mogomem 18:6-7 1:7: Mt 25:31, 1 Te 3:13, 4:16 1:7: Matyu 25:31; 1 Tesalonika 3:13; 4:16 1:8: Sng 79:6, Ais 66:15, Jer 10:25, Ro 2:8, 1 Pi 4:17 1:8: Onger Akaba 79:6; Aisaia 66:15; Jeremaia 10:25; Rom 2:8; 1 Pita 4:17 1:9: Ais 2:10, 2:19-21, Fl 3:19, 2 Pi 3:7 1:9: Aisaia 2:10; 2:19-21; Filipai 3:19; 2 Pita 3:7 1:10: Sng 68:35, 89:7, Kl 3:4, 1 Te 3:13 1:10: Onger Akaba 68:35; 89:7; Kolosi 3:4; 1 Tesalonika 3:13 1:11: Kl 1:9, 1 Te 1:2-3 1:11: Kolosi 1:9; 1 Tesalonika 1:2-3 1:12: Ais 24:15, Mal 1:11, 1 Pi 1:7, 4:14 1:12: Aisaia 24:15; Malakai 1:11; 1 Pita 1:7; 4:14

Ekiã Iesusin ziam fitima a uaghan ian ziaba fam. En God ko Ekiã Kraiã Iesus ian apangkuvigh egh bizir kabar amuti da guizbangin otivam.

2

Godin Araziba adoghodozir gumazim otogham

¹ En adarasi, e bizitam ia mikimasa, en Ekiã Kraiã Iesus a uamategh izam, eghti e a ko uari akuvaghã. E kamaghã, ia bar deravira akar kam baragh. ² Gumazir taba ti ia migia ghaze, Ekiã Izamin Dughiam otogha gifa. Gumazir mamìn nighnizim ghaze, Godin Duam ti uan akar kam a ganingizi an an gun migei. O gumazir mam Godin akam akura akar kamìn gun migei. O gumazir mam ghaze, e osirizir akinafarir mam, akar kam an iti. Ezi ia akar kam managh a baraki, ia zuaãira digavir kuram damighiva okam nighnighan marki. ³ Ia gumazitamìn ganti a uan akatam o arazir an amitamìn ia gifaran marki. Ia oragh! Dughiar kam puram otoghan kogham. Puvati. Faraghivira gumazir avirim Godin akaba batoghiva akirim ragh God gasaraghã. Eghti Godin Araziba adoghodozir gumazir mam azenara otogham, gumazir kam God helin a gasighasighã. ⁴ Bizir gumazamiziba ziaba feba ko dar bora ghaze men godba o men aseba, a dar apanimìn ikiam. Egh a uabira uan ziam fiva egh a bizir kaba bar da dikabiraghã. Egh a Godin Dipenimìn aven daperagh ikiva kamaghìn mikimam, "Ki uabira God."

⁵ Ia fo, ki ia ko itir dughiam, ki bizir kabar gun ia mikeme. Ia ti okinighnighiz, o? ⁶ Ia fo, bizir mam gumazir kamìn tuavim apirima an azenaram otivan kogham. A gin God a bagha atizir dughiamra, an azenim giram. ⁷ Ia fo, datirighìn Godin Araziba adoghodozir arazir kam averara ingari iti. A modogh averara iki mangiti, gumazir an tuavim apirizim, sivagh mangiti, an azenaram otogham. ⁸ Egh Godin Araziba adoghodozir gumazir kam dughiar kamìn azenim giram. Eghti Ekiã Iesus uan akamìn a giveragh a misueghtima an aremegham. Ekiã uan angazangarim ko gavgavir ekiã

sara iziva, uan angazangarim ko gavgavir kamra a gumazir kam bar a gasighasighã.

⁹ Godin Araziba adoghodozir gumazir kam, a Satanin gavgavimìn azenan otogham. Egh Satanin ifavarir arazimìn, a digavir kuram gamir arazir aviriba ko arazarazir igharaziba ko mirakelin ifavarir igharagha gariba, dar amuam. ¹⁰ An arazir kurar avirir igharazibar amu, ovevemìn tuavimìn gin zuir gumazibagh ifaram. Me guizin akam gifongeghan aghua, ezi God men akuraghan kogham. Kamaghìn amizi, gumazamizir kaba bar arighireghã. ¹¹⁻¹² God kamaghã, gumazamizir nighnizir gavgavim guizin akamìn itir puvatigha arazir kurabagh amua bar akongeziba, me nighnizir gavgavim akar ifavarimìn ikiva, Godin kotin ivezir kuram iniam. Kamaghìn amizi, God men nighnizibagh amizi, me paza nighnisi.

God ua ia iniasa ia misefe

¹³ En darasi, ia Ekiã bar ifongeziba, God faragha inizir gumazamizibar tongin ikiasa ia misefe. God uan Duamìn gavgavimìn ian navir averiamìn ingarima, ia a baghavira itir gumazamiziba, egh ia guizin akam nighnizir gavgavim an iti. Ezi tuavir kamìn God ian akurvaghã. Kamaghìn amizi, e zurara God ia bagh a minamam. ¹⁴ God kamaghã, ia uan Ekiã Kraiã Iesusin angazangarir ekiãmin aven a ko ikiasa a ifonge. Egh a uan Akar Aghuir e ia mikemezir kamìn ian dia. ¹⁵ Kamaghìn amizi, en adarasi, ia bar tuivigh gavgafigh. Eghti Godin akar e ia mikemeziba, o akar ian sure damuasa osiriziba, ia dar gin mangi.

¹⁶ E kamaghìn God ko migia ghaze, en Ekiã Kraiã Iesus ko God en Afeziam bar e gifonge. Egh en apangkuvigha en navibagh amima, da deragh, mamaghira ikiam. Egh en akurvazima en nighnizir gavgavim ikiava God mizuai, eghti an arazir aghuimìn e damuam. ¹⁷ Egh a gavgavim ian navibar aning, ian akurvaghti ia arazir aghuiba bar, dar gin mangiva akar aghuibav kimam.

Tesalonikaba gumazamizir ingangaribar amirazibar

2:1: Mt 24:31, 1 Te 4:13-17 **2:1:** Matyu 24:31; 1 Tesalonika 4:13-17 **2:2:** Mt 24:4, Ef 5:6, 1 Jo 4:1 **2:2:** Matyu 24:4; Efesus 5:6; 1 Jon 4:1 **2:3:** Jo 17:12, 1 Ti 4:1, 1 Jo 2:18, 4:3, MAA 13:11-14 **2:3:** Jon 17:12; 1 Timoti 4:1; 1 Jon 2:18; 4:3; Akar Mogomem 13:11-14 **2:4:** Dan 7:25, 11:36, Ese 28:2, 1 Ko 8:5, MAA 13:6 **2:4:** Esekial 28:2; Daniel 7:25; 11:36; 1 Korin 8:5; Akar Mogomem 13:6 **2:7:** 1 Jo 2:18, 4:3 **2:7:** 1 Jon 2:18; 4:3 **2:8:** Jop 4:9, Ais 11:4, Dan 7:10, Hi 10:27, MAA 19:15 **2:8:** Jop 4:9; Aisaia 11:4; Daniel 7:10; Hibru 10:27; Akar Mogomem 19:15 **2:9:** Mt 24:24, Jo 8:41, Ef 2:2, MAA 13:11-13, 18:23, 19:20 **2:9:** Matyu 24:24; Jon 8:41; Efesus 2:2; Akar Mogomem 13:11-13; 18:23; 19:20 **2:10:** 2 Ko 2:15, 4:3 **2:10:** 2 Korin 2:15; 4:3 **2:11-12:** Matyu 24:5; 24:11; Rom 1:24, 1:32; 1 Timoti 4:1; 2 Timoti 4:4 **2:13:** Lu 1:75, Jo 15:16, Ef 1:4, 1 Te 4:7, 5:9, 2 Te 1:3 **2:13:** Luk 1:75; Jon 15:16; Efesus 1:4; 1 Tesalonika 4:7; 5:9; 2 Tesalonika 1:3 **2:15:** 1 Ko 11:2, 16:13, Fl 4:1, 2 Te 3:6 **2:15:** 1 Korin 11:2; 16:13; Filipai 4:1; 2 Tesalonika 3:6 **2:17:** 1 Ko 1:8, 1 Te 3:13, 1 Pi 5:10 **2:17:** 1 Korin 1:8; 1 Tesalonika 3:13; 1 Pita 5:10

arazibar kirigh

3

(Sapta 3)

Ia God ko mikimti, an en akuragham

¹ En adarasi, en akar abuananam, a kamakin. Ia God ko mikimtima, an en akuragham, eghti Ekiamin akam zuamira nguibaba bar a dar mangiti gumazamiziba a iniva an gin mangi, nighnizir gavgavim an ikiam, mati ia faragha a inizi mokin. ² Ia God ko mikimtima a gumazir kurabar dafaribar e inigh, kar arazir kurabagh amir gumaziba. Ia fo, gumazamizir maba nighnizir gavgavim Ekiamin itir puvati.

³ Ezi Ekiam guizir arazibagh ami, eghti ia bar nighnizir gavgavimra an iki. A gavgavim ia daningiva, ia geghuvti, Satan paza ia damighan kogham. ⁴ Ezi Ekiam e gamizima e bar deravira kamaghin fo, ia arazir e ia mikemeziba, bar dagh amuavira iti. Egh gin ia kamaghira damuam.

⁵ E kamaghsua, Ekiam ian faragh mangi, ian navibar amuti, ia fogh suam, God guizbangira ia gifonghe. A ian navibar amuti, ia Kraisin arazimin gin mangiva osimtiziba ateriva tugh gavgavigham.

Gumazamiziba bar; ingangaribar amu

⁶ En adarasi, en Ekiam Kraisi Iesusin ziamin e akar gavgavim migia kamaghin ia migei, en marazi pura amirvagha ikia, akar e ia ganingizimin gin zuir puvati. Ia vaghvagh men saghon iki. ⁷ Ia fo, ia en arazibar gin mangi. Dughiar e ia ko itiba, e pura apiaghav itir puvati. ⁸ E pura ian dafaribar daghetaba inizir puvati. E dagh ivesi. E kamaghsua, e osimtiziba ia darighan kogham. Kamaghin e puvira arueba ko dimagaribar ingari. ⁹ God ghaze, e dagheba bagh ian azangsightima, ia en akurvagham. Ezi e ian azangsizir pu. E ghaze, e arazir aghuim ian akaghtima ia an gin mangam. Ezi kamaghin, e ian azangsizir puvati.

¹⁰ Ia fo, dughiar e ia ko itibar, e akar gavgavim ia ganingi: gumazamiziba ingangaribar amuan aghuaghti, ia dagheba me daningan kogham.

¹¹ Ezi e datirighin orazi, ian marazi pura iti. Me ingangaritam gamir puvati. Me

pura gumazamizir igharazibar biziba tintinibar dav gei. Kar men biziba puvati. ¹² Ezi datirighin Ekiam Kraisi Iesusin ziamin e akar gavgavir kam kamaghin gumazir kabav gei, me bar deravira dapiaghiva, ingariva, me daghebar uarira uarir akurvagh.

¹³ Ezi en adarasi, ia arazir aghuibar amuva dar amirvaghan marki.

¹⁴ Eghti gumazitam o amizitam akar e akinafarir kamin osirizibar gin mangan koghtima, ia deraviram an gan. Ia kamaghin damuti, gumazir kam uan arazir kam gifoghiva aghumsigham, kamaghin ia an saghon iki. ¹⁵ Ia apanimin min a ginighnighan marki, ia aveghbuamin min a damuva, egh arazir aghuibar amusi an sure damu.

Pol uan akar abuananam me ganidi

¹⁶ Ekiam a navir amirizimin mingarim, a zurara ia damuti ia navir amirizimin biziba bar dar ikiam. Ekiam bar moghira ia ko ikiam.

¹⁷ Ki Pol, ki uan dafarimin osira ghaze, Afeziam ia ko iki. Nan akinafariba bar, osizirir abuananam ki zurara uan ziam kamaghin an osiri. Kar ki kamaghin osiri.

¹⁸ En Ekiam Kraisi Iesusin apangkuvim bar moghira ia ko ikiam.

3:1: Ef6:19, Kl 4:3, 1 Te 5:25 **3:1:** Efesus 6:19; Kolosi 4:3; 1 Tesalonika 5:25 **3:2:** Ap 28:24, Ro 10:16, 15:31 **3:2:** Aposel 28:24; Rom 10:16; 15:31 **3:3:** Jo 17:15, 1 Ko 1:9, 1 Te 5:24, 2 Pi 2:9 **3:3:** Jon 17:15; 1 Korin 1:9; 1 Tesalonika 5:24; 2 Pita 2:9 **3:4:** 2 Ko 7:16, Ga 5:10, 1 Te 4:10 **3:4:** 2 Korin 7:16; Galesia 5:10; 1 Tesalonika 4:10 **3:6:** Mt 18:17, Ro 16:17, 1 Ko 5:11-13, 1 Te 3:11-14, 1 Ti 6:5, 2 Jo 10 **3:6:** Matyu 18:17; Rom 16:17; 1 Korin 5:11-13; 2 Tesalonika 3:11-14; 1 Timoti 6:5; 2 Jon 1:10 **3:7:** 1 Ko 4:16, Fl 3:17, 1 Te 1:6 **3:7:** 1 Korin 4:16; Filipai 3:17; 1 Tesalonika 1:6 **3:8:** 2 Ko 11:9, 1 Te 2:9 **3:8:** 2 Korin 11:9; 1 Tesalonika 2:9 **3:9:** 1 Ko 9:4-6, 1 Te 1:6 **3:9:** 1 Korin 9:4-6; 1 Tesalonika 1:6 **3:10:** 1 Te 4:11 **3:10:** 1 Tesalonika 4:11 **3:11:** 1 Ti 5:13, 1 Pi 4:15 **3:11:** 1 Timoti 5:13; 1 Pita 4:15 **3:12:** 1 Te 4:11 **3:12:** 1 Tesalonika 4:11 **3:13:** Ga 6:9 **3:13:** Galesia 6:9 **3:14:** 1 Ko 5:9-11 **3:14:** 1 Korin 5:9-11 **3:15:** 1 Te 5:14, Ta 3:10 **3:15:** 1 Tesalonika 5:14; Taitus 3:10 **3:16:** 1 Te 5:23 **3:16:** 1 Tesalonika 5:23 **3:17:** 1 Ko 16:21 **3:17:** 1 Korin 16:21

Akinafarir Faragha Zuim, Pol Timoti Baghava an Osiri O 1 Timoti Akar faragha zuim

Timoti, Kraisin adarazir gumazir igiar mam, a Listran nguibar ekiar Galesian Provinisin itimin ize. An amebam, a Judan amizim, ezi an afeziam a Grighin gumazim. Pol Timoti inizima, an a koma aruava Godin ingangarim gami. (Ni Aposel 16:1-3in gan.) Ezi Timoti gin Efesusin nguibar ekiamin itir siosin gumazir dapanimin oto. Ezi Pol akinafarir kam a bagha an osiri.

Akinafarim faragha migeir bizim, a kamakin, Timoti deravira ua bagh ganigh, gumazitaba gumazamizibar nighnizir gavgavibagh asighasighan maraghe. Gumazir kaba, me nighnizir igharaziba ikia ghaze, nguazir kamin itir biziba, da derazir puvati. Kamaghin amizi, gumazim guizbangin ikirimirir aghuim inisiva, dagher taba ateghiva egh amuimin ikian marki.

Bizir igharazir ekiar akinafarim migeir mam, Timoti siosin ingangarim deraviram an ganam. Egha a uaghan migia ghaze, siosin gumazamizir dapaniba ko siosin ingangarir gumazamiziba, me arazir aghuibar amu.

Akinafarimin akar abuananaba, Pol Timoti migia ghaze, a Kraisi Iesusin ingangarir gumazir aghuimra iki, egh arazir aghuibar vaghvagh siosin gumazamizibar amu.

Timoti uabi uan araziba deraghvira dar gan, egh siosin gumazamiziba uaghan men gan

(*Sapta 1-6*)

¹ Ki Pol, ki Kraisi Iesusin aposel. God, en Akurvazir Gumazim, ko Kraisi Iesus, gumazir e ganasa mizuaim, aning na misevezima ki aposelin oto.

² Timoti, ni na ko nighnizir gavgavim ikiava, mati guizbangira nan otarim. Ezi ki akinafarir kam ni bagha an osiri. God en Afeziam ko Kraisi Iesus en Ekiam, aningin apanguvim ko kuarkuvim, ni damuti ni navir amirizimin iki.

*E ifavarir akaba bar a da baraghan
koghām*

³ Ki fomira Masedonian Provinisin ghughava, dughiar kamin ki akar gavgavir mam ni ganingi, egha datirighin ki akar kamra ua kamaghin ni mikimasa. Ki ghaze, ni Efesusin Nguibar Ekiamin ikiva gumazir maba migirigiar gavgavim me daning suam, me gumazamiziba Godin akamin men sure damuva, akar ifavarir taba me damuvira ikian marki. ⁴ Egh me pura eghaghanir araziba ko men ovavibar ziar migirigiar me zurara migiavira itiba, da atakigh. Akar kaba men nighnizibagh amima me onganighava tintinibar uariv gia uari adosi. Akar kaba me damuti, me nighnizir gavgavim Godin ikian koghām, egh God e damuamin bizim me deragh a gifoghan koghām. ⁵ Nan akar gavgavir kamin mingarimra kara, e bar uarigh ifueghām. E fo, e guizin nighnizir gavgavim Iesusin ikia, navir zuruzim ikia, egha uan araziba deravira da tuisigha arazir aghuibar gin zui. Eghti bizir kaba e damuti, e bar uarigh ifueghām. ⁶ Marazi arazir kam ataki, egha datirighin me onganigha pura akar mingariba puvatizibav gei. ⁷ Egha me igharaz darazi Godin Arazir men sure damuasa. Egha me ghaze, men migirigiba bar guizbangira. Ezi akar me gun migeim, an mingarim me uari a gifozir puvati, egha me uari uan akam deragha a gifozir puvati.

⁸ E kamaghin fo, Moses Osirizir Arazir God a Ganingiziba, da bar dera. Eghti gumazitam bar deragh Godin Arazir kabar gin mangiti, Arazir Kaba an deragham. ⁹ Ezi e uaghan kamaghin fo, God uan Araziba isa gumazamizir aghuiba bagha da aningizir pu. Puvati, a gumazamizir arazir kurabagh amiba bagha, da me ganingi. Gumazamizir akaba batoziba, ko akaba barazir puvatiziba, ko gumazir akirim ragha God gasaraziba, merara God me bagha uan Araziba aningi. Kar gumazamizir Godin ziam fer puvatiziba, ko gumazamizir Godin aghuaziba, ko gumazamizir uan amebaba ko afeziaba misoghezi me aremeziba, ko gumazamizir igharaz darazi misozima me ariahireziba, ¹⁰ ko arazir mizirizibagh amiba, ko gumazir uarira uari isava akuiba, ko gumazir gumazamiziba okiava me gamima me pura ingangarir gumazamizibar otiviba, ko gumazamizir ifariba, ko gumazamizir kotin

1:1: Kl 1:27 1:1: Kolosi 1:27 1:2: Ap 16:1, Ta 1:4 1:2: Aposel 16:1; Taitus 1:4 1:3: Ga 1:6, Fl 2:24 1:3: Galesia 1:6; Filipai 2:24 1:4: 1 Ti 4:7, 2 Ti 2:14-16, Ta 1:14 1:4: 1 Timoti 4:7; 2 Timoti 2:14-16; Taitus 1:14 1:5: Rom 13:8-10; Galesia 5:14; 2 Timoti 2:22 1:7: 1 Ti 6:4, 6:20, Ta 1:10 1:7: Ro 13:8-10, Ga 5:14, 2 Ti 2:22 1:5: Rom 13:8-10; Galesia 5:14; 2 Timoti 2:22 1:7: 1 Ti 6:4, 6:20, Ta 1:10 1:7: 1 Timoti 6:4; 6:20; Taitus 1:10 1:8: Ro 7:12, 7:16, 7:22 1:8: Rom 7:12; 7:16; 7:22 1:9: Ga 3:19, 5:23 1:9: Galesia 3:19; 5:23 1:10: Stt 19:4-5, 1 Ti 6:3, 2 Ti 4:3, Ta 1:9 1:10: Jenesis 19:4-5; 1 Timoti 6:3; 2 Timoti 4:3; Taitus 1:9 1:11: Ga 2:7, Kl 1:25, 1 Te 2:4, 1 Ti 6:15 1:11: Galesia 2:7; Kolosi 1:25; 1 Tesalonika 2:4; 1 Timoti 6:15

aven ifariba, merara God me bagha uan Araziba aningi. Egha uaghan gumazamizir Godin guizin akamin apaniba, God me bagha uan Araziba aningi. ¹¹ Ezi guizin akar kam, God an gun mikimasa na ganingizir akam, an Akar Aghuir kamin mirara ghu. Ezi Akar Aghuir kam e migia ghaze, God angazangarir ekiamin aven ikia, egha gavgavir ekiam iti. A bar derazima gumazamiziba an ziam fe.

God Polin apangkuvizima, Pol a minabi

¹² En Ekiam Kraiss Iesus, ingangarim bagha gavgavim na ganigha ghaze, ki an ingangarim damuam. Egha ingangarir kam damuasa na amisefe. Ezi ki kamaghsua a minaba. ¹³ Guizbangira, fomira ki dibovir akabar an ziam gasighasiki, egha an apanim gamuava, akar kurabar a mikeme. Ezi a fo, ki deragha a gifozir puvatigha, nighnizir gavgavim an itir puvati, egha arazir kabagh ami. Kamaghin amizima, a nan apangkufi. ¹⁴ Ezi Kraiss Iesus en Ekiamin apangkuvim bar na gizivagha, na gamima, ki nighnizir gavgavim an ikiva gumazamizir nighnizir gavgavim Kraiss Iesusin itiba, bar me gifonge.

¹⁵ Kraiss Iesus, gumazamizir arazir kurabagh amiba men akuraghasa nguazir kamin ize. Ezi men tongin, nan arazir kuraba bar men arazir kurabagh afira. Ezi akar kam a guizbangira, gumazamiziba a baregh nighnizir gavgavim an iki. ¹⁶ Ezi Kraiss Iesus kamaghsua ifonge, gumazamiziba bar kamaghin fogh, a gumazamizir arazir kurabagh amibar asughasugha nimira me gamua zui. Kamagh amizi a faragha nan apangkufi, ezi ki an ababanimin min iti, eghti a na gamizir biziba men akaghti me dar ganiva, nighnizir gavgavim an ikiva, ikirimirir ikia mamaghira itim iniam. ¹⁷ Ezi an Atrivir Zurara Itim. An oveghan kogham, ezi e gumazamiziba an ganighan kogham. A uabira bar guizbangin God. Kamaghin amizi, e zurazurara ziar ekiam a daning mamaghira iki mikim suam, God ni bar ekevegha bar dera. Bar guizbangira.

Pol Timoti migia ghaze, ni nighnizir gavvir Iesusin itim, an suiragh gavgafigh

¹⁸⁻¹⁹ Nan otarim Timoti, ki fo, Godin akam inigha izir gumazim fomira nin arazibar gun mikeme. Ezi ki akar kam ginighnigha, bizir ni damuamiba bar dar gun ni migei. Ki kamaghin ifonge, ni nighnizir gavgavim Iesusin ikiva an suiragh gavgavigh, uan araziba deravira da tuisigh arazir aghuubar gin mangi. Ki kamaghsua, ni Godin akam inigha izir gumazim ni ganingizir akar kabar gin mangi, egh tuavir kamin ni midorozir aghuim misoghiva nighnizir gavgavim aven tugh gavgafigh. Bizir kam bagha, ki akar kam ni ganidi. Ezi gumazir maba, me uan araziba deragha da tuisigha, arazir aghuubar gin mangan aghuagha da batosi. Egha tuavir kamin me uan nighnizir gavgavibagh asighasiki. ²⁰ Ezi men tongin Himeneus ko Aleksander kamaghin ami. Ezi ki kamaghin ifonge, aning ua Godin ziam gasighasighan markiam. Aning kamaghin foghasa, ki aning isa Satanin agharim gati.

2

E gumazamizibar akurvaghsi God ko mikimiva an azangsigham

¹ Ki mighighavira ia migei, faragh damuamin bizim a kamakin, ia gumazamiziba bagh God ko mikimiva a minabiva an azangsighiva, egh a gumazamiziba bar men akurvaghsi a gakaghon. ² Egh uaghan atriviba ko gavmanba bagh Godin azangsigh. Kamaghin, e bar deragh ikiva navir amirizibar ikiva, God baghavira itir arazibar amuva, God ifongezir araziba bar dar gin mangam. ³ God ko migeir arazir kam, a Godin damazimin bar dera. God, en Akurvazir Gumazim, an arazir kam gifonge. ⁴ A kamaghsua, a bar gumazamiziba men akurvagham. Eghti me bar guizin akamin mingarim gifogham. ⁵ E fo, Godin vamira iti. Ezi abuir gumazir vamira iti, a God ko en tighin iti. A gumazir kamra, Kraiss Iesus. ⁶ Dughiar God inabazimin, Kraiss Iesus gumazamiziba bar me bagha uabi isa God ganigha aremegha ua me givese. Ezi arazir kamin God kamaghin en aka, a uan gumazamiziba bar moghira ua me

1:12: Ap 9:15, Ga 1:15-16 **1:12:** Aposel 9:15; Galesia 1:15-16 **1:13:** Ap 3:17, 8:3, 9:4-5, 1 Korin 15:9-10; Galesia 1:13 **1:14:** Lu 7:47, Ro 5:20, 1 Ko 15:10, 2 Ti 1:13 **1:14:** Luk

7:47; Rom 5:20; 1 Korin 15:10; 2 Timoti 1:13 **1:15:** Lu 15:2, 19:10, Ro 5:8, 1 Ti 3:1, 4:9, 2 Ti 2:11, 1 Jo 3:5 **1:15:** Luk

15:2; 19:10; Rom 5:8; 1 Timoti 3:1; 4:9; 2 Timoti 2:11; 1 Jon 3:5 **1:17:** Dan 7:14, Jo 1:18, Ro 16:27, Hi 11:27, 1 Jo 4:12

1:17: Daniel 7:14; Jon 1:18; Rom 16:27; Hibru 11:27; 1 Jon 4:12 **1:18-19:** 1 Timoti 3:9; 6:9; 6:12; Iut 1:3 **1:20:** 1 Ko

5:5, 2 Ti 3:17-18, 4:14-15 **1:20:** 1 Korin 5:5; 2 Timoti 2:17-18; 4:14-15 **2:1:** Jeremia 29:7; Esekkiel 6:10; Rom 13:1;

Efesus 6:18; Filipai 4:6 **2:4:** Ese 18:23, Jo 3:16-17, 17:3, 1 Ti 4:10, 2 Ti 2:25, 2 Pi 3:9 **2:4:** Esekkiel 18:23; Jon 3:16-17;

17:3; 1 Timoti 4:10; 2 Timoti 2:25; 2 Pita 3:9 **2:5:** Ro 3:29-30, Ga 3:20, Hi 8:6, 9:15, 12:24 **2:5:** Rom 3:29-30; Galesia

3:20; Hibru 8:6; 9:15; 12:24 **2:6:** Mt 20:28, 1 Ko 1:6, Ga 1:4, Ef 1:7-9, 2 Te 1:10, Ta 1:3 **2:6:** Matyu 20:28; 1 Korin 1:6;

Galesia 1:4; Efesus 1:7-9; 2 Tesalonika 1:10; Taitus 1:3 **2:7:** Ap 9:15, Ga 1:16, 2:7-8, Ef 3:7-8, 2 Ti 1:11 **2:7:** Aposel

9:15; Galesia 1:16; 2:7-8; Efesus 3:7-8; 2 Timoti 1:11

iniam. ⁷ Egha ingangarir kam bagha, God aposel ko akam akunamin gumazimin ikiasa na misefe. Ki guizbangira migei, ki ifarir puvati. A Kantrin Igharazibar Gumamazibar sure damuasa ingangarim na ganingi, eghti me nighnizir gavgavim Kraisin ikiva guizin akam gifogham.

⁸ Ki kamaghin ifonge, nguazir kamin gumaziba bar dafariba fiva God ko mikim. Ki kamaghsua, me bar uari isiva God daningiva, zuegh ikiva, aningagharir arazim ko adoghodozir arazim atakigh. Me arazir kam damuva, God ko mikim.

Ingangarir aghuim damuamin arazim, a guizin amizibar kurukazim

⁹ Ki uaghan kamaghin ifonge, amiziba korotiar aghuibar aghuti, da men tughatigham. Eghti men korotiaba, igharaz darazi men ganiva nighnizir kuraba ko aghumsizir nighniziba ikian kogham. Me uan dapanir ariziba mighvira da asingan marki, egh uan mikariziba, manmaniaba ko gol ko korotiar bar pin koziba, puram azenan dar kurukan marki. ¹⁰ Amizir Godin akamin gin mangasa ifongeziba, me arazir aghuibar amu. Arazir kaba, kar guizin men kurukazim.

¹¹ Egh amizir mam bar uabi dikabiragh nimira ikiva Godin akamin fozozim iniam.

¹² Ki kamaghin amizir kamin amamangatzir puvati, a uabi fiva gumazimin faragharagh mangi, egh an sure damuan kogham. Amizir kam nimira iki. ¹³ Ia oragh! God faragha Adamin ingarigha, gin lvin ingari. ¹⁴ Ezi Adam akar ifavariba nighnizir gavgavim a dar itir puvati. Amizimra akar ifavariba nighnizir gavgavim a dar iti, egha arazir kuram gami. ¹⁵ Amizim boriba batir ingangarim damuva, egh nighnizir gavgavim zurara Kraisin ikiva uabi isiva a daningiva zuegh iki, egh a igharaz darazigh ifongegh, arazir aghuibar gin mangiti, God an akuragham.*

3

Siosin gumamazir dapaniba arazir aghuibar amu

¹ Akar kam a bar guizbangira, tina siosin dapanir mam in ikisi a ingangarir aghuim gifonge. ² Siosin dapanim, an arazir aghuibar gin mangi, eghti me arazir kuratam bagh an ganiva avegham. An amuir vamira iki, egh poroghamir arazim

abighan marki. Egh an dabirabim bar moghira deragh, navir ghurimin araziba dikabiragh, egh arazir aghuibara damu ziar aghuim iniva, gumamazir igharaziba ini dipenimin mangiva, derivaira gumamazibar sure damu. ³ A wainin dipar aviribar amiva onganan marki. A zuamira aningaghiva gumazibav soghan kogham, a men asughasugh. Egh biziba bagh gumamaziba adoghan marki, egh a dagiaba baghvira ikian marki. ⁴ Egh derivaira uan dipenimin itir darazi men ganiva, boribav kimtina me derivaira an akaba baragh dar gin mangi. ⁵ Siosin gumamazir dapaniba, me uan dipenibar itir darasi deraghvira men ganan kogh, manmaghin me Godin siosin ganamin ingangarim iniam? Bar puvati. ⁶ Gumamazir datirighira nighnizir gavgavim Iesusin itiba, me Godin siosin ganan kogham. Me kamaghin nighnigh suam, e gumamazir aghuiba, egh uan ziaba fam. Eghti God ivezir kuram Satan ganingizi moghin ivezir kuram me daningam. ⁷ Siosin gumamazir dapaniba, siosin azenan itir gumamaziba me mikim suam, me ziar aghuim iti. Me ziar aghuim ikian koghtima, gumamaziba akar kurabar me mikimti, me aghumsighiva, Satanin azuazimin aven mangigham.

Siosin ingangarir gumamaziba arazir aghuibar gin mangi

⁸ Kamaghira siosin ingangarir gumaziba, gumazibar damazibar me ziar aghuim iki. Egh me mizer pumuningin ikian marki, egh wainin dipar aviribar amiva onganan marki. Egh dagiaba bagh bar ikuvigh ifar da inian marki. ⁹ Me uan araziba deraghvira da tuisigh arazir aghuibar gin mangi, egh guizin akar e nighnizir gavgavim an itimin suiragh gavgafigh. ¹⁰ Ia faragh me isi ingangaritam datigh ganigh. Eghti men ingangarim deraghti, me siosin ingangarir gumamazibar ikiam.

¹¹ Kamaghira, siosin ingangarir amiziba uaghan, gumamazibar damazibar me ziar aghuim iki. Egh me igharaz darazi girakirangin me mikiman marki. Egh men dabirabim bar moghira deragh, egh me guizin deraghvira ingangarir me inizibar amu.

¹² Egh siosin ingangarir gumamaziba, me poroghamir arazim abighan marki. Egh

2:8: Ais 1:15, Mal 1:11, Jo 4:21 2:8: Aisaia 1:15; Malakai 1:11; Jon 4:21 2:9: 1 Pi 3:3-5 2:9: 1 Pita 3:3-5
 2:10: 1 Ti 5:10 2:10: 1 Timoti 5:10 2:12: 1 Ko 14:34 2:12: 1 Korin 14:34 2:13: Stt 2:7, 2:21-22, 1 Ko 11:8-9
 2:13: Jenesis 2:7; 2:21-22; 1 Korin 11:8-9 2:14: Stt 3:1-6, 2 Ko 11:3 2:14: Jenesis 3:1-6; 2 Korin 11:3 * 2:15:
 Grighin akam, vezin kamin deragha bigha mikemezir puvati. 3:1: Ap 20:28, Ef 4:12, Fl 1:1, 1 Ti 1:15 3:1: Aposel
 20:28; Efesus 4:12; Filipai 1:1; 1 Timoti 1:15 3:2: 1 Ti 5:9, 2 Ti 2:24 3:2: 1 Timoti 5:9; 2 Timoti 2:24 3:2: Taitus
 1:6-9 3:7: Ap 22:12, 1 Ko 5:12, 2 Ko 8:21, 1 Te 4:12, 1 Ti 6:9 3:7: 1 Korin 5:12; 2 Korin 8:21; 1 Tesalonika 4:12; 1
 Timoti 6:9 3:11: Ta 2:3 3:11: Taitus 2:3

me uan boriba ko men dipenibar itir darazi deragh men gan. ¹³ Gumazamizir deravira ingariba, me ziar aghuiba iniam. Egh me atiatingan kogh uan nighnizir gavgavir Kraiss Iesusin itimin gun mikimam.

Godin Arazibar akar mogomem, a bizir bar ekiam

¹⁴ Ki gurumra izi ian ganasa ifonge, egha migirigiari kam ia bagha an osiri. ¹⁵ Kamaghin amizi, ki zuamira izeghan koghti, ia migirigiari kabar ganiva ia arazir aghuibagh fogham, arazir e Godin adarazi damuamiba. E Godin adarasi, e Godin zurara itimin sios. Egha siosin aven itir darasi, erara, e dipenir akinibar min gavgavigh guizin akam gupughiva tugh gavgavigham. ¹⁶ E guizbangira fo, Godin Arazibar akar mogomem, a bar bizir ekiam. Ezi akar God en akazir kam, a kamakin:

A guizin gumazimin oto,
ezi gumazamiziba an gani.
Ezi Godin Duam kamaghin en aka,
an araziba bar dera,
Ezi enselba an gani.
Ezi gumaziba ghua
an akamin gun bar gumazibav kiri.
Ezi nguazimin itir gumazamiziba
nighnizir gavgavim an iti.
Ezi God a inigha uan Nguibamin ghuavan-
abozi
a ziar ekiam ini.

4

Akar ifavariba Godin gumazamizibar nighnizibagh asighasisi

¹ Godin Duam guizbangira kamaghin migei, Dughiar Gin Izamim, gumazamizitaba uan nighnizir gavgaviba ategham. Egh me ifavarir duaba ko duar kurabar akaba baragh dar gin mangam. ² Eghti ifavarir gumaziba, me akar ifavaribar gumazamizibar sure damuam. Men arazir aghuibar gin mangamin nighniziba ariaghire mati avim dar isizi, me ua uan arazir aghuiba ko kurabagh fozir puvati. ³ Me gumaziba amuiba ikian men anogoroke. Egha dagher God e bagha ingarizir maba, me ghaze ia dar aman marki. Dagher kaba, God ghaze, gumazamizir guizin akam gifogha nighnizir

gavgavim an itiba, merara dagher kaba iniam. Me dagheba iniva dar amiva God minabagh. ⁴ E fo, God ingarizir biziba bar, da bar dera. Ezi e bizir kurabar min a dar ganan kogham. Puvati. E God minabagh da iniam. ⁵ E fo, e daghebar amisi, e God ko migeir arazim ko Godin akamin gun migeir arazim damuti, God arazir kamın daghebar amuti, da Godin bizibar miraram otogham.

Timoti Kraissin ingangarir gumazir aghuimin iki

⁶ Egh ni akar gavgavir kam Godin gumazamizibar aningiva, ni Kraiss Iesusin ingangarir gumazir aghuimin ikiam. Egh ni, guizin akar e inigha nighnizir gavgavim an itim, ko fozir aghuir ni gin zuiba, da ni damuti, tuavir kamın ni gavgavir ekiam iniam. ⁷ Egh ni eghaghanir kiniba ko eghaghanir kuraba akirim ragh dagh asaragh. Egh ni deravira Godin Arazibar sure damuam. ⁸ Ni fo, e uan mikarzibar amuti da gavgavighsi, e ingariva bizir maba sara damuti en mikarziba gavgavigham. Eghti e Godin Arazibar sure damuti da en ikiti e gavgavigham, da bar en akurvaghvira ikiam. Egh da e datirighin itir ikirimirim ko ikirimirim gin iniamimin en akurvaghham.

⁹ Ezi akar kam a bar guizbangira. Gumazamiziba bar a baraghiva nighnizir gavgavim an ikiam. ¹⁰ Godin ikia mamaghira itim, a gumazamiziba bar men Akurvazir Gumazim, an nighnizir ekiam kamakin, gumazamizir nighnizir gavgavim an itiba a men akuraghham. E nighnizir gavgavim an ikia, bizir e fogha iniamiba bagha mizua iti. Kamaghin amizima, e zurara bar puvira ingari.

¹¹ Ni gumazamiziba akar gavgavir kam me mikimiva men sure damuti me dar gin mangi. ¹² Marazi nin gara ghaze, ni gumazir igiam. Egh gumazitam kamaghin ni mikiman markiam, kar gumazir kinim. Eghti ni nighnizir gavgavim itiba bagh abaninin uabi atigh. Egh arazir aghuibar amuti, me nin arazibar ganiva, nin gin mangam. Nin arazir aghuibara kara: nin akar aghuiba, ko nin daroriba, ko nin arazir igharaz darazigh ifongezim, ko nighnizir gavgavimin arazim, ko Godin damazimin zuegha itir arazim. ¹³ Datirighin tugh mangi

3:15: Ef 2:19-22, 2 Ti 2:20 **3:16:** Mk 16:19, Jo 1:14, 16:8-9, 1 Pi 1:12, 3:18 **3:16:** Mak 16:19; Jon 1:14; 16:8-9; 1 Pita 1:12; 3:18 **4:1:** 2 Ti 3:1, 1 Pi 1:20, 2 Pi 2:1, 3:3, 1 Jo 2:18, Ju 18, MAA 9:20, 16:14 **4:1:** 2 Timoti 3:1; 1 Pita 1:20; 2 Pita 2:1; 3:3; 1 Jon 2:18; Jut 1:18; Akar Mogomem 9:20; 16:14 **4:3:** Stt 9:3, Ro 14:6, 1 Ko 8:8, 10:30-31, Kl 2:20-21, Hi 13:4
4:3: Jenesis 9:3; Rom 14:6; 1 Korin 8:8; 10:30-31; Kolosi 2:20-21; Hibru 13:4 **4:4:** Stt 1:31, Ap 10:15, Ro 14:14, 14:20, 1 Ko 10:25, Ta 1:15 **4:4:** Jenesis 1:31; Aposel 10:15; Rom 14:14; 14:20; 1 Korin 10:25; Taitus 1:15 **4:7:** 1 Ti 1:4, 6:20, 2 Ti 2:16, 2:23, Hi 5:14 **4:7:** 1 Timoti 1:4; 6:20; 2 Timoti 2:16; 2:23; Hibru 5:14 **4:8:** Sng 37:4, Mt 6:33, Ro 8:28, Kl 2:23, 1 Ti 6:6 **4:8:** Onger Akaba 37:4; Matyu 6:33; Rom 8:28; Kolosi 2:23; 1 Timoti 6:6 **4:9:** 1 Ti 1:15 **4:9:** 1 Timoti 1:15
* **4:9:** E fozir puvati, a manmaghin mikimasa, "akar kam a guizbangira," ves 8in itir akam, o ves 10in itir akam?
4:10: Sng 36:6, 1 Ko 4:11-12, 1 Ti 2:3-4 **4:10:** Onger Akaba 36:6; 1 Korin 4:11-12; 1 Timoti 2:3-4 **4:12:** 1 Ko 16:11, Ta 2:7, 2:15, 1 Pi 5:3 **4:12:** 1 Korin 16:11; Taitus 2:7; 2:15; 1 Pita 5:3

ki izamin dughiam, ni Godin Akinafarimin akabar gan me mikin, egh Godin akabar me mikin, egh dar mingarimin men sure damu, egh uan gavgavim isi ingangarir kabar aning. ¹⁴ Ni fo, fomira siosin gumamazir dapaniba uan dafariba isa nin dapanim gariki. Ezi dughiar kamin, Godin akam inigha izir gumazir mam akamin gun ni mikeme, ezi tuavir kamin God bizir aghuimin min uan gavgavim isa ingangarim bagha ni ganingi. Ezi ki ni migei, ni gavgavir kam ataghiraghan marki, ni a sara Godin ingangarim damuvira iki.

¹⁵ Ni uan ingangarir kaba ni deravira dar gan. Egh ni bar uabi isi ingangarir kam daningiva a damuti a deragh otogh. Eghti gumamaziziba bar nin ingangarir arazibar gan foham, da bar dera. ¹⁶ Egh ni bar deragh uan arazibar ganiva, uaghan ni gumamazizibar sure gamir ingangarimin gan. Ni kamaghin damu gavgavightima, tuavir kamin God nin akuragh, egh gumamazir nin akam baraziba uaghan men akuragh.

5

Pol ghaze, Timoti gumamaziziba uan adarazir min me damu

¹ Ni gumazir aruabar atar pamten me mikiman marki. Puvati, ni uan afeziamin min aghumra me mikimiva me fi. Egh gumazir igiaba, ni uan aveghbuabagh ami moghin, deragh me damu. ² Egh amizir aruaba, ni uan amebam gami moghin, arazir kamra deragh me damu. Egh amizir igiaba, ni uan buaramizibagh ami moghin, deragh me damu. Kar arazir bar Godin damazimin zuezim.

Tina amizir odiaribar ganam?

³ Eghti amizir odiaritam bar uabira ikitima, ni bar arazir aghuimin a damu. ⁴ Eghti amizir kam boriba ko igiaba ikiti, ni borir kabar akurvaghti, me deraghvira kamaghin fogh suam, men ingangarir faragh Godin damazimin damuamim a kara, me bar deraghvira uan amebamin ganam. Egh arazir kamin, me uan

amebam ko afeziamin akurvazim ko ingangarir dafar aning fomira me gamiziba ikarvagh. God arazir kam bar a gifonge.

⁵ Ezi amizir odiarim bar uabira iti, ezi tav an garir puvati, a kamaghin ami, a nighnizir gavgavim Godin ikiava egha bizir aghuir a fogha iniamibav zua iti. Egha a zurara arueba ko dimagaribar God ko miagiava, uabin akurvaghasa an azangsis. ⁶ Ezi amizir odiarir uan mikarzim isa pura tintinimin bizir igharazibagh amim, an angamira ikiava, navir averiamin aven, a mati aremegha gifa. ⁷ Eghti ni akar gavgavir kam uaghan, gumamaziziba me daningti, me arazir aghuibar amuti, kamaghin gumamazir igharaziba men gan akar kuraba me mikiman kogham. ⁸ Ni oragh. Tina uan anababar ganam kogh, egh uaghan uan adarazir ganam koghiva, a guizbangira uan nighnizir gavgavim ataki. An arazir kurar kam, a gumamazir nighnizir gavgavim puvatiziba, men arazir kurabagh afira.

⁹ Ni amizir odiaribar ziaba akinafarimin aven da osirisi, ni amizir kamaghin amiba men ziaba osir: Amizir 60plan azenibar tughu ghuavanadiba, ko poroghamir arazim abighizir puvatiziba. ¹⁰ Amizir kabanang, gumamaziziba bar me gifo, me ingangarir aghuibagh ami: me uan boriba deravira men garava, dagheba nguibamin itir gumamazizibagh aniga, Godin adarazir dagariba ruava, gumamazir osimtiziba itibar akurvagha, uaghan ingangarir aghuir igharazibagh ami. Kamaghin amir amizibara, ni men ziaba osir.†

¹¹ Ezi amizir odiarir bar ghurizir puvatiziba, ni men ziaba akinafarir kamin da osiran marki. E fo, men naviba ua pabar ikisi dikavti men arazir kam, a men arazir Kraisi baghavira itim gafiragh. ¹² Egh tuavir kamin me akar dikirizir me faragha amizim ateghiva, me foham, Godin damazimin men arazim ikufi. ¹³ Egha arazir mam me uaghan a gami. Me amirizir arazim gamuava pura dipenibagh arui. Me amirvazir arazimra amir puvati, me gumamaziziba amir arazibar

4:14: Ap 6:6, 8:17, 13:3, 19:6, 1 Ti 1:18, 2 Ti 1:6 **4:14:** Aposel 6:6; 8:17; 13:3; 19:6; 1 Timoti 1:18; 2 Timoti 1:6 **4:15:** 1 Ti 5:22 **4:15:** 1 Timoti 5:22 **4:16:** Ap 20:28, Ro 11:14, 1 Ko 9:22, Je 5:20 **4:16:** Aposel 20:28; Rom 11:14; 1 Korin 9:22; Jems 5:20 **5:1:** Wkp 19:32 **5:1:** Ofa Gami 19:32 **5:4:** Mt 15:4, Ef 6:1-2, 1 Ti 2:3 **5:4:** Matyu 15:4; Efesus 6:1-2; 1 Timoti 2:3 **5:5:** Lu 2:37, 18:1, 18:7, Ap 26:7, 1 Ko 7:32 **5:5:** Luk 2:37; 18:1; 18:7; Aposel 26:7; 1 Korin 7:32 **5:8:** Ais 58:7, Mt 18:17, Ga 6:10, Ta 1:16 **5:8:** Aisaia 58:7; Matyu 18:17; Galesia 6:10; Taitus 1:16 * **5:9:** E fozir puvati, me tizim bagha amizir odiaribar ziaba akinafarimin aven da osiri. Fofozir gumazir maba ghaze, amizir odiarir maba akam akirigha ghaze, me Godin ingangarim damuva egh ua pabar ikian kogham. Ezi Kraisin adarazi ti amizir kabar ziaba osiri. Egha me amizir kaba daghebar men akurvasi. **5:10:** Hi 13:2 **5:10:** Hibru 13:2 † **5:10:** Ni Jon Osirizir Akar Aghuim 13:1-17in gan. Dughiar kamin, men arazimra kara, gumamaziziba izi nin dipenimin otoghti, ni fogh, tuavimin mineziba men dagaribagh amima da mize, eghti ni men dagariba ruegh. Arazir kam, kar ingangarir amizir kiniba ko ingangarir gumazir kinibar ingangarimra. Ezi Iesus uan suren gumazibav gia ghaze, ia uari ingangarir gumazir kinibar min ikiam. **5:13:** 2 Te 3:11 **5:13:** 2 Tesalonika 3:11

akaba baragha dagh ifongegha, aruava girakirangin me migei. Me uaghan akar e mikiman koghamibav gei. ¹⁴ Ezi ki kamaghin nighnisi, amizir odiarir igiaba ua pabar ikiva boriba bati egh uan paba ko boribar gan. Egh me kamaghin damuti, en apaniba men arazir me amibar ganiva, akar kurabar e mikiman kogham. ¹⁵ Ni fo, amizir kabar maba me tuavir aghuim ategha, Satanin gin zui.

¹⁶ Egh amizir nighnizir gavgavim Kraisin ititam, an nguibamin amizir odiariba uaghan ikiti, amizir kam uabi men gan. A kamaghin damuti, siosin gumamaziziba men ganamin osimtiziba puvatigham. Egh siosin gumamaziziba, me amizir bar uarira itibar ganam.

E siosin gumamazizir dapanir ingangarir aghuim gamiba, e deravira men ganam

¹⁷ Siosin gumamazizir dapanir ingangarir aghuim gamiba, ia ziar ekiam ko ivezir aghuim me daning. Bizir kaba faragh da iniamiba, kar gumamazizir dapaniba, me ingangarir dafam gamua Godin akam akura, egha God ifongezir arazibar gumamazizibar sure gami. ¹⁸ E fo, Godin Akinafarim kamaghin migei, "Ia, bulmakau raizin iniba tuir dughiamin, ia an akam ikeghiva damisi an anogoroghan marki." Ezi e fo, "Ingangarir gumazim, a uan ivezim iniam." ¹⁹ Eghti tav kamaghin mikim suam, siosin dapanitam arazir kuram gami, eghti ni akar kam baraghan marki. Eghti, gumamazizir pumuning, o pumuning ko mizekim, an ganigh bar moghira akar kamra mikimti, ni me baragh. ²⁰ Eghti gumamazizir dapanitaba arazir kuram damighti, ni gumamaziziba bar men damazimin me akirigh. Eghti kamaghin igharaz darazi me uaghan atiatingam.

Timoti deragh uan arazibar gan

²¹ Ezi ki Godin damazim ko Kraisi Iesusin damazim ko Godin enselbar damazibar, ki bar deragha kamaghin ni migei, ni bar deravira ingangarir ki ni mikemezir kabar amu. Egh ni ingangarim damuva, ni gumazir ekiaba ko namakabara me isi uabin toroghan marki. Ni arazir vamira gumamaziziba bar, me damu.

²² Egh ni zuamira Godin ingangarim damusi gumazitaba amisivisi dafariba me

gisin darighan marki. Eghti gumamazizir kabar arazir kuraba, dar osimtizim nin ikian kogham. Ni ua bagh ganiva, egh Godin damazimin bar zuegh ikiam.

²³ Ni pura dipar kinibar aman marki. Ni wainin dipar muziarir taba sara damiti, da nin navimin akuragham. Eghti arimariar zurara ni bativir kam, a givagham.

²⁴ Gumamazizir mabar arazir kuraba, bar azenara itima, me dar gara ghaze, men araziba bar ikufi. Ezi mati men arazir kurabar kaba da faragha ghua kotin otifi. Ezi gumamazizir igharazibar arazir kuraba da mueghav iti. Egh gin da aghurighiram. ²⁵ Ezi kamaghira arazir aghuiba uaghan azenan otivizi, me dar gari. Ezi arazir aghuir maba zuamira azenan otivir puvasi, da uaghan mongegh mamaghira ikian kogham.

6

Ingangarir gumamazizir kiniba arazir aghuibara damu

¹ Gumamazizir igharazibar apengan itir ingangarir gumamaziziba, me bar uan gumamazizir ekiar men gariba deragh me damuva, ziar ekiaba me daningiva men apengan iki. Eghti gumamazizir ekiar men gariba, Godin ziam ko en suren migirigiaba, akar kurabar dav kiman kogham. ² Eghti ingangarir gumazitam garir gumazir ekiatam a nighnizir gavgavim ikiti, an ingangarir gumazir kam kamaghin mikiman marki, a nan mav, kamaghin ki an akaba batogham. Puvati, a kamaghin nighnigh suam, gumazir kam ki an akurvaghsi ingangarim damuam, a nighnizir gavgavim itima, ki bar a gifonge. Egh nighnizir kam a damuti, a ingangarir aghuim damuam. Timoti, ni gumamaziziba akar kaba me mikiniva men sure damu.

Dagiabagh ifongezir arazim, an arazir kurar guar aviribar mingarim

³ Tav akar igharizitam ian sure damuva, kamaghin mikim suam, En Ekiam Kraisi Iesusin guizin akam ko Godin gin zuir arazimin suren migirigiaba, da guizin akaba puvasi, ⁴ gumazim o amizir kam uan nighnizibara ifuegha uabira uabi fe, egha bizitam gifozir puvasi. A nighnizir kuram ikia, ariava onganizi moghin, akabar gumazibagh afighasa, pura bizir

5:14: 1 Ko 7:9 5:14: 1 Korin 7:9 5:17: 1 Ko 16:18 5:17: 1 Korin 16:18 5:18: Lo 25:4, Mt 10:10, Lu 10:7, 1 Ko 9:9 5:18: Godin Araziba 25:4; Matyu 10:10; Luk 10:7; 1 Korin 9:9 5:19: Lo 17:6, 19:15, 2 Ko 13:1 5:19: Godin Araziba 17:6; 19:15; 2 Korin 13:1 5:20: Lo 13:11, Ga 2:11, 2:14, Ef 5:11, Ta 1:13 5:20: Godin Araziba 13:11; Galesia 2:11; 2:14; Efesus 5:11; Taitus 1:13 5:21: 1 Ti 6:13, 2 Ti 2:14, 4:1 5:21: 1 Timoti 6:13; 2 Timoti 2:14; 4:1 5:22: Ap 6:6, 13:3, 1 Ti 4:14, 2 Jo 11 5:22: Aposel 6:6; 13:3; 1 Timoti 4:14; 2 Jon 1:11 6:1: Ro 2:24, Ef 6:5, Kl 3:22, Ta 2:5, 2:8-9, 1 Pi 2:18 6:1: Rom 2:24; Efesus 6:5; Kolosi 3:22; Taitus 2:5; 2:8-9; 1 Pita 2:18 6:2: Kl 4:1, 1 Ti 4:11, Fm 16 6:2: Kolosi 4:1; 1 Timoti 4:11; Filemon 1:16 6:3: Ga 1:6-9, 2 Ti 1:13 6:3: Galesia 1:6-9; 2 Timoti 1:13 6:4: 1 Ko 8:2, 1 Ti 1:4, 1:7, 2 Ti 2:23, Ta 3:9 6:4: 1 Korin 8:2; 1 Timoti 1:4; 1:7; 2 Timoti 2:23; Taitus 3:9

muziariba bagha akabar uari adoghodosi. Akar kamaghin amiba, da gumazamiz-ibagh amima men naviba gumazamizir igharaziba bagha men derazir puvati, egha uari abigha, gumazamizibar ziabagh asighasigha, nighnizir kurabar igharaz darazigh amua, ⁵ egha me zurara pura uarir atari. Ezi gumazamizir arazir kabagh amiba, men nighniziba derazir puvatizi me bar onganigha guizin akam gifozir puvati. Me ghaze, Godin gin zuir arazim, mati biziba isir tuavim.

⁶ Guizbangira, e God e ganidir biz-iba bagh bar akueghiva, an arazibar gin mangiti, God bizir aghuir bar aviriba e daningam. ⁷ E fo, en amebaba e batezi e nguazir kamin otozir dughiamin, e bizitam suuragha izezir puvati. Egh dughiar e ovegh mangamim, e uaghan bizitamim suuragh mangan kogham. ⁸ Kamaghin amizi e dagheba ko iniba iki, suam, "Kabanang, en tughati." ⁹ Ezi gumazamizir dagiaba ini-asa bar ifongeziba, Satan me gifara men nighnizibagh etui, mati asizim azuazim gupuzi moghin, men naviba, arazir onganir avirir osimtiziba anidibar amusi dikavti, bizir kam bar me damu me gasighasighti me bar ikuvigham. ¹⁰ Ezi dagiabagh ifongezir arazim, an arazir kurar guar aviribar mingarim. Gumazamizir maba dagiaba baghavira ifonge, ezi arazir kam me gamima, me uan nighnizir gavgaviba ataghirasi. Egha me osimtizir kurar ekiam isa, mati afuzim navim okoregha vongin oto.

Pol akar gavgavir aghuibar Timoti migei

¹¹ Ezi no, ni Godin gumazimra, ni bizir kurar kaba akirim ragh dagh asaragh. Egh ni arazir aghuibar amuva, guizin Godin Araziba iniva, nighnizir gavgavim ikiva, igharaz darazigh ifongezir arazim ikiva, arazir tughavavigha osimtiziba bar da ateramim ikiva, egh gumazibar asughasughamin arazim iki. Ni arazir kaba bar pamtem dar suuragh dar gin mangi. ¹² Gumazir nighnizir gavgavim Kraisin itim, a mati gumazir deragha misozimim

mim, uan nighnizir gavgavimim aven tughavavigha. Kamaghin amizi ki ni migei, ni uan nighnizir gavgavimim aven tughavavighiva, bar deragh misogh. Fomira ni uan nighnizir gavgavir Kraisin itimim gun gumazamizir aviribar damazimim migeima me ni baraki. Dughiar kamin God ikirimirir aghuir mamaghira itim ini-asa nin dia. Eghti ni deragh misoghiva, ikirimirir kamin suigham. ¹³ Godin biziba bar dagh amizi da angamira itim, ko Kraisin Iesus, gumazir Pontius Pailatin damazimim deragha bighavira uabin gun mikemezim, ki aningim damazimim akar gavgavimim ni migei. ¹⁴ Akar gavgavir ni inizir kam, ni bar deraviram an gin mangi. Ni migirigiar kuratam, o bizitam damuan marki, eghti me akar kuratam ni mikiman kogham. Egh ni bar deragh akar kamin gin mangiva, en Ekiam Kraisin Iesus ua izamin dughiamin tugham. ¹⁵ A dughiar God atizimim otogham. God uabira, gumaziba an ziam fe. Egha a uabira, biziba bar dar gari da an apengan iti. A Guizbangira Atrivibar Atrivir Ekiam, ko Gumazamizir Ekiabar Gumazir Ekiam. ¹⁶ A uabira oveghan kogham. An angazangarir ekiamin aven iti, ezi e an boroghin mangighan kogham. Tav an ganizir puvati. Eghti gumazitam o amizitam an ganighan kogham. Kamaghin amizi, e zurara an ziam fam, egh mikim suam, an gavgavim ikivira ikiam. Bar guizbangira!

Gumazamizir dagiar aviriba itiba, me nighnizir gavgavim Godin iki, egh gumazamizibar akurvagh

¹⁷ Gumazamizir dagiar aviriba ikia nguazir kamin itiba, ni kamaghin me mikim, me uari uan ziaba fan marki. Egh me uan bizir pura ikuviba nighnizir gavgavim dar ikian marki. Me guizbangira nighnizir gavgavim Godra iki. An e damuti, e bar akongeghava, a bizir aghuir aviriba e ganidi. ¹⁸ Ni kamaghin me mikimam, me arazir aghuir aviribar amuva igharaz darazir akurvagh. Egh me zurara bizir aviriba gumazamizir biziba puvatizibar

6:5: 1 Ko 11:16, 2 Ti 3:8, 4:4, Ta 1:11, 1:14, 2 Pi 2:3 6:5: 1 Korin 11:16; 2 Timoti 3:8; 4:4; Taitus 1:11; 1:14; 2 Pita 2:3
6:6: Sng 37:16, Snd 15:16, Fl 4:11-12, 1 Ti 4:8, Hi 13:5 6:6: Onger Akaba 37:16; Aghuzir Akaba 15:16; Filipai 4:11-12; 1 Timoti 4:8; Hibru 13:5 6:7: Jop 1:21, Sng 49:17, Snd 27:24, Sav 5:15 6:7: Jop 1:21; Onger Akaba 49:17; Aghuzir Akaba 27:24; Fofozir Gumazim 5:15 6:8: Snd 30:8, Hi 13:5 6:8: Aghuzir Akaba 30:8; Hibru 13:5 6:9: Snd 23:4, 28:22, Mt 13:22, 1 Ti 1:19, 3:7, Je 5:1 6:9: Aghuzir Akaba 23:4; 28:22; Matyu 13:22; 1 Timoti 1:19; 3:7; Jems 5:1
6:10: Kis 23:8, Lo 16:19, Ef 5:5 6:10: Ua Me Ini 23:8; Godin Araziba 16:19; Efesus 5:5 6:11: 2 Ti 2:22 6:11: 2 Timoti 2:22 6:12: 1 Ko 9:25-26, 1 Ti 1:18, 2 Ti 4:7 6:12: 1 Korin 9:25-26; 1 Timoti 1:18; 2 Timoti 4:7 6:13: Jo 5:21, 18:36-37, 19:11, 1 Ti 5:21, MAA 1:5 6:13: Jon 5:21; 18:36-37; 19:11; 1 Timoti 5:21; Akar Mogomem 1:5 6:14: Fl 1:6, 1:10, 1 Te 3:13, 5:23 6:14: Filipai 1:6; 1:10; 1 Tesalonika 3:13; 5:23 6:15: Lo 10:17, 1 Ti 1:11, 1:17, MAA 17:14, 19:16 6:15: Godin Araziba 10:17; 1 Timoti 1:11; 1:17; Akar Mogomem 17:14; 19:16 6:16: Kis 33:20, Jo 6:46, Fl 4:20, Ju 25 6:16: Ua Me Ini 33:20; Jon 6:46; Filipai 4:20; Jut 1:25 6:17: Sng 62:10, Mk 10:24, Lu 12:20-21, 1 Te 1:9 6:17: Onger Akaba 62:10; Mak 10:24; Luk 12:20-21; 1 Tesalonika 1:9 6:18: Ro 12:13, Ga 6:6, Ta 3:8, Hi 13:16, Je 2:5 6:18: Rom 12:13; Galesia 6:6; Taitus 3:8; Hibru 13:16; Jems 2:5

aning. Egh me uan dagiabagh nighnigh suam, kar en bizimra puvati. Guizbangira, me bizir taba isiva igharaz darazir akurvagh. ¹⁹ Egh me kamaghin damuva, me mati gumazim gin uan dabirabim bagha bizir aviriba arisi. Egh me gin iniamin dabirabim uari bagh anerkir, egh ikirimirir guizbangira itim iniam.

Pol migirigiar abuananaba Timoti ganidi

²⁰ Timoti, ni bar deravira ingangarir God ni ganingizir kamin gan. Egh pura akar Godin nighnizimin gin zuir puvatiziba akirim ragh dagh asaragh. Egh ni gan fogh, gumazamizir kaba ifara ghaze, e Godin fofozim iti, egha men nighniziba ko Godin nighniziba uari adosi. Ni gumazamizir kaba bar men saghon iki. ²¹ Gumazamizir maba fofozir kamin gin ghua, egha nighnizir gavavimin tuavim ataki.

Godin apangkuvim ni ko iki.

Akinafarir Namba 2, Pol Timoti Baghava an Osiri O 2 Timoti Akar faragha zuim

Timoti, Pol ko ingarir gumazim. Ezi Pol arazir aghuubar an akaghtima, a dar gin mangasa, kamaghin akinafarir akam Timoti bagha an osiri. Pol ghaze, Timoti uan nighnizir gavgavimin amirvaghan marki. Egh Kraisi Iesusin Akar Aghuim akurir arazim ataghiraghan marki. Egh Godin akaba bar dar gin mangi. Eghti gumazamiziba mizaziba ko osimtiziba a darigham, eghti a gavgavim ingangarir God a ganingizim damuvira ikiam.

Timoti gumazamizir nighnizir aghuiba puvatiziba, me paza migeir akaba baraghan marki. Akar kamagh gariba gumazir orazibar dabirabibagh asighasisi. Timoti bar deragh Polin arazibagh nighnighiva, darara gin mangi. Arazir kabanang, pamtem nighnizir gavgavim itir arazim, ko navir amirizim itir arazim, ko bar igharaz darazigh ifongezir arazim, ko osimtizir aviriba aterir arazim.

Timoti, ni guizin Godin ingangarir gumazimin ikisi, pamten ingar

(Sapta 1-4)

¹ Ki Pol, ki Kraisi Iesusin aposel. God uabi uan ifongiamin gin ghua, aposelin ikiasa na misefe. A fomira akar dikirizim gamua ghaze, e Kraisi Iesus ko porogh ikiva, ikirimirir zurara itimin ikiam. God bizir kamin gun mikimamin ingangarim na ganingi. ² Timoti, ni guizbangira mati nan otarim, ezi ki akinafarir kam ni bagha an osiri. God en Afeziam ko en Ekiam Kraisi Iesus, aningin apangkuvim ko kuarkuvim ni damuti, ni navir amirizimin iki.

Pol Timoti migia ghaze, ni Akar Aghuim akunsi aghumsighan marki

³ Nan ovaviba Godin ingangarim gamua uan araziba deravira da tuisigha arazir aghuubar gin zu. Ezi ki uaghan kamaghira Godin ingangarim gami. Egha ki arueba

ko dimagaribar God ko migia zurara ni ginighnigha God minabi. ⁴ Ki nin temeribagh nighnighavira ikia uan nin ganasa bar ifonge, egh kamaghin ki bar akuegham. ⁵ Ki kamaghin fo, ni guizbangira nighnizir gavgavim Kraisin iti. Ezi arazir kamra nin inaghamin, Lois ko nin amebam Yunis, aning nighnizir gavgavim iti. Ezi ki fo, ni uaghan nighnizir gavgavir kam iti. ⁶ Egha ki uan nighnizir kam ni ganidi, ni God ni ganingizir bizir aghuim damuti, a nin iki bar gavgavigh, mati gumazim avim givima, an miziamin bar ekefe. Ni fo, ki fomira uan dafarim isa nin dapanim gatizi, God gavgavim isa bizir aghuimin min ni ganingi. Ki datirighin gavgavir kam bagha ni migei. ⁷ Ni fo, Duar God e ganingizir kam, an e damuti e atiangan kogham. Godin Duam gavgavim e ganiga, egha en akurvazima e igharaz darazigh ifonge. Egha e gamima, e uaghan deravira uan ikirimirimin gari.

⁸ Kamaghin amizi, ni e uan Ekiamin akam akunsi aghumsighan kogham. Egh ni uaghan nan aghumsighan marki, ki an kalabuziar gumazim. Egh, ni Godin gavgavimin amodoghin na ko Akar Aghuim akunamin ingangarim bagh osimtizim iniam. ⁹ God en akuragha en diagha ghaze, e an gumazamizibara. An en arazir aghuiba bagha en diazir puvati. Fomira dughiar biziba tighar otivamimin, God uabi uan ifongiamin gin ghua en dia. Egha Kraisi Iesusin ingarimin a en apangkuvigha e gamizima e an gumazamizibar otifi. ¹⁰ Ezi datirighin Kraisi Iesus, a en Akurvazir Gumazim, a bar azenim girigha gifa. Ezi an ingangarimin, Godin apangkuvim uaghan en azenim giri. Kraisi Iesus, ovevemim gavgavim gasighasiki. Ezi an Akar Aghuimin tuavimin, a gumazamiziba bar me gamima me ikirimirir zurara itim gifo. ¹¹ Ezi God kamaghin ifonge, ki Akar Aghuimin ingangarim damuasa. Kamaghin amizi, an aposelin ingangarim, ko akam akurir ingangarim, ko gumazamizibar sure damuamin ingangarim bagha na misefe. ¹² Kamaghin amizima ki osimtizir kaba atera egha aghumsizir puvati. Ki, gumazir nighnizir gavgavim an itim, ki a gifogha gifa. Ezi ki fo, ingangarir a nan dafarim gatizir kam a deraghviram an ganam, egh mamaghira iki mangiva dughiar Kraisi

1:1: Ef 1:1 **1:1:** Efesus 1:1 **1:2:** Ap 16:1, 1 Ti 1:2 **1:2:** Aposel 16:1; 1 Timoti 1:2 **1:3:** Ap 22:3, 23:1, Ro 1:8-9, Fl 3:5, 1 Te 1:2, 3:10 **1:3:** Aposel 22:3; 23:1; Rom 1:8-9; Filipai 3:5; 1 Tesalonika 1:2; 3:10 **1:5:** Ap 16:1, 1 Ti 1:5, 4:6 **1:5:** Aposel 16:1; 1 Timoti 1:5; 4:6 **1:6:** 1 Te 5:19, 1 Ti 4:14 **1:6:** 1 Tesalonika 5:19; 1 Timoti 4:14
1:7: Lu 24:49, Ap 1:8, Ro 8:15 **1:7:** Luk 24:49; Aposel 1:8; Rom 8:15 **1:8:** Ro 1:16, Fl 1:7, Kl 1:24, 1 Ti 2:6 **1:8:** Rom 1:16; Filipai 1:7; Kolosi 1:24; 1 Timoti 2:6 **1:9:** Ro 8:28, Ef 1:4, 2:8-9, 1 Te 4:7, Ta 3:5, Hi 3:1, 1 Pi 1:20 **1:9:** Rom 8:28; Efesus 1:4; 2:8-9; 1 Tesalonika 4:7; Taitus 3:5; Hibru 3:1; 1 Pita 1:20 **1:10:** 1 Ko 15:54-57, Kl 1:26, Hi 2:14, 1 Pi 1:20
1:10: 1 Korin 15:54-57; Kolosi 1:26; Hibru 2:14; 1 Pita 1:20 **1:11:** 1 Ti 2:7 **1:11:** 1 Timoti 2:7 **1:12:** Ef 3:1-2, 1 Ti 6:20, 2 Ti 4:8, 1 Pi 4:19 **1:12:** Efesus 3:1-2; 1 Timoti 6:20; 2 Timoti 4:8; 1 Pita 4:19

otoghamimîn tughan. Bizir kam bagha ki aghumsizir puvati.

¹³ Ni guizin akar ki ni ganingizir kabagh nighnighvira iki, egh ni arazir kamra gun mikimiva gumamazizibar sure damu. Egh ni Krai Iesus ko porogh iki, bar nighnizir gavgavim an ikivira iki, bar uan navim isi igharaz darazir aningiva me gifongegh. Arazir kamin, ni an gun me mikim. ¹⁴ Eghti Akar Aghuir God isa nin dafarin gatizim, ni bar deravira an gan. A bar bizir aghuim, kamaghin ni bar deragh an gan. Eghti Godin Duar en aven itim, a ingangarir kam bagh nin akuragham.

¹⁵ Ni kamaghin fo, Esian Provinsin gumaziba bar na ategha gifa. Ezi Figelus ko Hermogenes uaghan na ataki.

¹⁶ Ki Ekiam ko migia ghaze, an Onesiforus ko an amuiroghboriba men apangkuvigham. A fo, Onesiforus dughiar aviriba nan navim gamima ki bar akonge. Egha ki kalabusin itima a nan aghumsizir puvati. ¹⁷ A Romin nguibar ekiamin ghughava, na buriagharuaviava, ghua bar gin na bato. ¹⁸ Ki God ko migia ghaze, Ekiam Godin Kotiamin Dughiamin an apangkuvigham. Ni fo, Onesiforus Efesusin nguibar ekiamin ikia nan akurvagha ingangarir aviribagh ami.

2

Timoti bar deragh Krai Iesusin midorozir gumazimin iki

¹ Nan otarim Timoti, ni zurara Krai Iesusin apangkuvimin amamangatightima, a nin akuraghti ni bar gavgavigham. ² Ni fo, ki fomira gumamazizir aviribar damazimin akar mavav kemezi, ni da baraki. Ezi akar kabara ni da isiva gumamazizir deravira Godin ingangarim damuamibar aningigh. Eghti gumamazizir kaba, uaghan gumamazizir igharazibar sure damuamin fofozim ikiam.

³ Ni, Krai Iesusin midorozir gumazir aghuir mamin min, ni e ko osimtizim ateram. ⁴ Ni midorozir gumazimin arazim gifo. Gumazitam a midorozir ingangarim gami, a ingangarir igharazibagh amir pu. Bar puvati. An garir gumazir ekiaba an

ingangarim gifueghasa, a midorozir ingangarir aghuimram ami. ⁵ Kamaghira, gumazitam igharaz darazi ko ivemariva me gafiragh faragh otivsi, a ivemarimin arazibar gin mangiva, egh bizir aghuitam iniam. A ivemarimin arazibar gin mangangan koghiva, a bizir aghuitam inighan kogham. ⁶ Eghti gumazitam o amizitam puvira uan azenimin ingariva an opariva an ganam, a gumamazizir mabagh itaghiva faragh uan daghebar amam. ⁷ Ni akar ki mikemezir kabagh nighnigh, eghti Ekiam nin akuraghtima ni akar kabar mingariba bar dagh fogham.

⁸ Egh ni zurara Krai Iesus ginighnigh. An aremegha ua dikafi, an Atrivim Devitin ovavimra. Ezi Akar Aghuir kamra, ki an gun migei. ⁹ Ezi Akar Aghuir kam bangin, gumaziba nan gara ghaze, kar gumazir kuram. Egha me osimtiziba na garigha, na isa kalabus gati. Eghti Godin akam, a kalabusin ikeghan kogham. ¹⁰ Ki kamaghin ifonge, gumamazizir God ua bagha miseveziba, uaghan Krai Iesus ko poroghiv iki Godin Akurvazim iniva, ikirimirir aghuir zurara itim iniam. Kamaghin, ki gavgavim uan navim ganigava me bagha osimtizir kaba bar ada ateri. ¹¹ Kar guizin akam, e nighnizir gavgavim an ikiam:

“E Krai ko aremeghiva,
a ko ikirimirir kamin ikiam.

¹² Egh e gavgavighvira ikiva osimtiziba bar a da ater,
egh uaghan a ko atrivimin ingangarim damuam.

E akirim ragh a gasaraghti,
a uaghan akirim ragh e gasaragham.

¹³ Eghti e an gin mangisi a ko akam akirigh,
egh gin e uan akar kamin gin mangan koghti,

a uan akar an amizimin gin mangivira ikiam.

A uabi uan akam giraghan kogham.

Bar puvati.”

Timotin ingangarim God gamima a bar akonge

¹⁴ Ni gumamazizibav kimvira ikitima me akar kam ginighnigh. Egh Godin damazimin mighighvira me mikim suam,

1:13: 1 Ti 1:10, 4:6, 6:3, 2 Ti 2:2, 3:14, Ta 1:9, 2:1, Hi 10:23

2:1; Hibru 10:23

1:14: Ro 8:11, 1 Ti 6:20

1:14: Rom 8:11; 1 Timoti 6:20

1:16: 2 Ti 4:16, 4:19

1:16: 2 Timoti 4:16; 4:19

1:18: Ju 21

1:18: Jut 1:21

2:3: 1 Ti 1:18, 2 Ti 1:8, 4:5

2:3: 1 Timoti 1:18; 2 Timoti 1:8; 4:5

2:4: 1 Ko 9:25

2:4: 1 Korin 9:25

2:5: 1 Ko 9:25-26, 2 Ti 4:8

2:5: 1 Korin 9:25-26; 2 Timoti 4:8

2:6: 1 Ko 9:7, 9:10

2:6: 1 Korin 9:7; 9:10

2:8: Ro 1:3, 2:16, 1 Ko 15:1, 15:4, 15:20

2:8: Rom 1:3; 2:16; 1 Korin 15:1; 15:4

2:9: Aposel 9:16; 28:31; Efesus 3:1; 3:13; Filipai 1:7; 1:12-14; Kolosi 4:3; 4:18

2:10: 2 Ko 1:6, Ef 3:13, Kl 1:24

2:10: 2 Korin 1:6; Efesus 3:13; Kolosi 1:24

2:11: Ro 6:5, 6:8, 2 Ko 4:10-11, 1 Ti 1:15

2:11: Ro 6:5, 6:8, 2 Korin 4:10-11; 1 Timoti 1:15

2:12: Mt 10:33, Lu 12:9, Ro 8:17, 1 Pi 4:13

2:12: Matyu 10:33; Luk 12:9; Rom 8:17; 1 Pita 4:13

2:13: Nam 23:19, Ro 3:3-4, Ta 1:2

2:13: Nam 23:19, Ro 3:3-4, Ta 1:2

2:13: Diboboniba 23:19; Rom 3:3-4; Taitus 1:2

2:14: 1 Ti 1:4, 5:21, 6:4, Ta 3:9

2:14: 1 Ti 1:4, 5:21, 6:4, Ta 3:9

2:14: 1 Timoti 1:4; 5:21; 6:4; Taitus 3:9

2:14: 1 Timoti 1:4; 5:21; 6:4; Taitus 3:9

2:14: 1 Timoti 1:4; 5:21; 6:4; Taitus 3:9

2:14: 1 Timoti 1:4; 5:21; 6:4; Taitus 3:9

2:14: 1 Timoti 1:4; 5:21; 6:4; Taitus 3:9

2:14: 1 Timoti 1:4; 5:21; 6:4; Taitus 3:9

2:14: 1 Timoti 1:4; 5:21; 6:4; Taitus 3:9

2:14: 1 Timoti 1:4; 5:21; 6:4; Taitus 3:9

2:14: 1 Timoti 1:4; 5:21; 6:4; Taitus 3:9

2:14: 1 Timoti 1:4; 5:21; 6:4; Taitus 3:9

2:14: 1 Timoti 1:4; 5:21; 6:4; Taitus 3:9

2:14: 1 Timoti 1:4; 5:21; 6:4; Taitus 3:9

2:14: 1 Timoti 1:4; 5:21; 6:4; Taitus 3:9

2:14: 1 Timoti 1:4; 5:21; 6:4; Taitus 3:9

2:14: 1 Timoti 1:4; 5:21; 6:4; Taitus 3:9

2:14: 1 Timoti 1:4; 5:21; 6:4; Taitus 3:9

2:14: 1 Timoti 1:4; 5:21; 6:4; Taitus 3:9

2:14: 1 Timoti 1:4; 5:21; 6:4; Taitus 3:9

2:14: 1 Timoti 1:4; 5:21; 6:4; Taitus 3:9

me pura akar muziariba bagh uari adoghodohan marki. Arazir kam gumazamizibar akuraghan kogham. Arazir kam uaghan gumazamizir orazibagh asighasisi. ¹⁵ God nin ingangarim gan fueghsi, ni pamtem ingar. Ni ingangarir gumazir aghumsizir puvatizimin min ikiva, deravira guizin akam bighvira ma mikim. ¹⁶ Marazi mizer kinibav gia akar Godin nighnizimin gin zuir puvatizibav gei. Eghti ni akar kaba akirim ragh dagh asaragh. Ni fo, akar kaba gumazamizibagh amima me Godin saghon ghuavira ikia ghua bar an saghuia min iti. ¹⁷ Gumazamizir kabanang uan akar kamin gumazamizibar sure gami. Ezi men akar kam, mati duam, a gumazimin namnam ikia an isiava anepava a gasighasisi. Men tongin ikia akar kabav geir gumazimning, Himeneus ko Filetus. ¹⁸ Aning guizin akamin tuavim ataki, egha kamaghin migei, "E aremegh ua dikavigha gifa, kamaghin e gin ua dikavighan kogham." Ezi me akar kamin gumazamizir mabar nighnizir gavgabibagh asighasisi. ¹⁹ Ezi God mati gumazim dipenimin ingari moghin, a uan siosin ingarasa dipenir akinir gavgabiba akunizi da tugha ikia gavgafi. Egha dipenir akinir kabar a kamaghin osiri, "Ekiam bar uan gumazamizibagh fo." Egha ua kamaghin osiri, "Gumazamizir Ekiamin ziam itiba, me akirim ragh bar arazir kurabagh asaragh."

²⁰ E fo, dipenir ekiam mamin averiam, itarir maba iti, me silva ko golin a dar ingari, egha maba me tememin dar ingari, egha maba me nguazimin dar ingari. Maba, me ingangarir aghuim bagha dar ingari, egha maba, me ingangarir kiniba bagha dar ingari. ²¹ Kamaghin amizi, gumazitam o amizitam uan arazir kuraba ateghiva, Godin damazim zuegham, a itarir me ingangarir aghuim bagha amizimin min othogham. A God baghavira itir gumazimin ikiam, egh guizbangira uan Ekiamin akuravagham. Egh a ingangarir aghuir guar aviribar amusi ikiam.

²² Kamaghin amizi, ifongiar kurar gumazir igiabar navibar otiviba ni akirim ragh dagh asaragh. Egh ni, arazir aghuiba, ko nighnizir gavgavim, ko igharaz darazigh

ifongezir arazim, ko navir amirizimin arazim, arazir kabanang ni bar pamtem dar suiragh dar gin mangi. Gumazamizir Godin damazimin zuegiba, me Ekiamin ziam fer gumazamiziba, ezi ni me ko ikiva arazir kabar amu. ²³ Marazi akar onganiba ko akar kinibagh amua uari adoghodosi. Ezi ni akirim ragh akar kabagh asaragh. Ni fo, akar kaba da gumazamizibagh amima me akabar uari adosi. ²⁴ Godin ingangarir gumazim igharaz darazi ko uari adoghan kogham. Puvati, a bar men asughasugh deravira me damuam. Egh men tisan aghuimin ikiam. Eghti me an akaba batoghti, an aghumra ikiam. ²⁵ Egh a gumazamizir akaba batoziba men asughasugh me akirmigh mangivira ikiam. Egh a kamaghin damuti, God men akuraghti me ti uan navibagh iraghiva, guizin akam gifogham. ²⁶ Satan fomira me gifara me gamizi me an azuazimin aven ikia egha an ifongiamin gin zui. Egh me guizin akam gifogh, men nighnizir aghuariba uamateghtima, me Satanin azuazim ategh ua firighiregham.

3

Dughiar Abuananaba, gumazamiziba arazir kurabar amuam

¹ Ezi ni bizir kam gifogh, Dughiar Abuananaba, osimtizir bar kuraba otivam. ² Gumazamiziba vaghvagh uari baghvira nighnigham, egh me dagiaba baghiva bar ikuvigham. Egh me uari uan ziaba fiva, igharaz darazir gan suam me pura biziba, egh igharaz darazir ziaba gasighasighiva, egh uan ameboghfeziabar akaba baraghan kogham. Egh gumazamizir arazir aghuubar me gamiba, me me minabaghan kogham. Me Godin aghuagham. ³ Egh me namakabagh ifongezir arazim gifoghan kogham. Egh igharaz darazi ko uarir atariva, adariba givan tuaviba puvatigham. Me akar kurabav kimiva igharaz darazi girakirangin me mikimam. Egh me uan navir ghurimin araziba dikabiniva avegham, egh pura gumazamizibav soghiva me gasighasigham. Egh me arazir aghuubar apanimin ikiam. ⁴ Egh me pazi uan namakabar amuam. Egh me deraghvira

2:15: 1 Ti 4:6, Ta 2:7-8 **2:15:** 1 Timoti 4:6; Taitus 2:7-8 **2:16:** 1 Ti 4:7, 6:20, Ta 1:14 **2:16:** 1 Timoti 4:7; 6:20; Taitus 1:14 **2:17:** 1 Ti 1:20 **2:17:** 1 Timoti 1:20 **2:19:** Nam 16:5, 16:26, Ais 52:11, Nah 1:7, Jo 10:14, 10:27, Ro 8:35, 1 Ko 8:3, 1 Jo 2:19 **2:19:** Diboboniba 16:5; 16:26; Aisaia 52:11; Nahum 1:7; Jon 10:14; 10:27; Rom 8:35; 1 Korin 8:3; 1 Jon 2:19 **2:20:** Ro 9:21, 1 Ko 3:12, 1 Ti 3:15 **2:20:** Rom 9:21; 1 Korin 3:12; 1 Timoti 3:15 **2:21:** 2 Ti 3:17, Ta 3:1 **2:21:** 2 Timoti 3:17; Taitus 3:1 **2:22:** Ap 9:14, 1 Ko 1:2, 1 Ti 1:5, 6:11 **2:22:** Aposel 9:14; 1 Korin 1:2; 1 Timoti 1:5; 6:11 **2:23:** 1 Ti 4:7, 2 Ti 2:16, Ta 3:9 **2:23:** 1 Timoti 4:7; 2 Timoti 2:16; Taitus 3:9 **2:24:** 1 Ti 3:2-3, Ta 1:7-9, 3:2 **2:24:** 1 Timoti 3:2-3; Taitus 1:7-9; 3:2 **2:25:** Ga 6:1, 1 Ti 2:4, 6:11, Ta 1:1, 1 Pi 3:15 **2:25:** Galesia 6:1; 1 Timoti 2:4; 6:11; Taitus 1:1; 1 Pita 3:15 **3:1:** 1 Ti 4:1, 2 Ti 4:3, 2 Pi 3:3, 1 Jo 2:18 **3:1:** 1 Timoti 4:1; 2 Timoti 4:3; 2 Pita 3:3; 1 Jon 2:18 **3:2:** Ro 1:29-31, 1 Ti 1:20, 6:4, 2 Pi 2:3, 2:12 **3:2:** Rom 1:29-31; 1 Timoti 1:20; 6:4; 2 Pita 2:3; 2:12 **3:3:** Ta 2:3, 2 Pi 3:3 **3:3:** Taitus 2:3; 2 Pita 3:3 **3:4:** Fl 3:19, 2 Pi 2:13, Ju 4, 19 **3:4:** Filipai 3:19; 2 Pita 2:13; Jut 1:4; 1:19

nighnighan kogh, atamra uan nighnizir kurabar gin mangam. Egh me uarira uarigh nighnigh suam, erara gumazir ekiaba, e bar pin iti. Egh me uan inivafizir agorogeban gin mangisi, God gifueghan kogham. ⁵ Egh me pura ifar mikim suam, me Godin gin zui. Me guizbangira akirim ragha Godin gavgavim gasara. Ni gumazir kamaghin amibar saghon iki. ⁶ Ezi men marazi tuaviba buria dipenibar aven ghua amizir nighnizir aghuiba puvatiziba apezepera, kalabuziabar min me gamima me men apengan iti. Amizir onganir kaba me arazir kurar avirim gamizi, dar osimtiziba me taragha uaghiri. Ezi men naviba me gaghuavkirima me arazir kurar mingariba puvatizibar amuasa ifonge. ⁷ Egha amizir kaba me sure damuasa bar ifongegh, guizin akam gifoghan kogham. ⁸ Fomira Janes ko Jambres aning Mosesin apanimin iti moghin, gumazir kaba guizin akamin apanim gami. Ezi men nighniziba deragha ingarir puvatiziba me nighnizir gavgavim Godin itir puvati.* ⁹ Eghti men arazir kam bar ekeveghan kogham. Gumazamiziba bar men arazir kabar ganigh fogh suam, da bar ikuvigha ongani, mati gumaziba fomira Janes ko Jambresin arazibar gara ghaze, da bar ikuvigha ongani.

Timoti pamtemin Godin akamin suiragh

¹⁰ Ezi ni na ko ikiava, nan arazir ki manmaghin gumazamizibar sure gamim, ni a gifo. Nan dabirabar arazim ni a gifo, egha uaghan nan arazibar mingarim sara. Ni fo, ki nighnizir gavgavim Godin iti, egha zurara uan navim gavgavim a ganiga ingangarim gami. Egha ki igharaz darazigh ifuegha, tugha gavgavigha osimtiziba ateri. ¹¹ Ni arazir kurar gumazamiziba na gamiziba, ni dagh fo, egha uaghan mizazir ki Antiok ko Aikoniam ko Listran ikia iniziba sara. Ezi ni fo, me nguibar ekiar kabar arazir bar kurabar na gami. Ezi Ekiam osimtizir kabar aven nan akurazima ki deravira iti. ¹² Bar guizbangira, gumazamizir Kraisi Iesus ko iki Godin Arazibar gin mangasa ifongeziba,

me bar, gumazamiziba pazi me damuam. ¹³ Eghti gumazamizir kuraba ko ifavarir gumazamiziba, gumazamizir igharazibagh ifar mangivira ikiam. Eghti Satan uaghan me gifarti, men araziba bar ikuvigham.

¹⁴ Ezi nirara, ni mighvira guizin akar kamin suiragh, akar ni inigha nighnizir gavgavim an itim. Guizbangira, ni bar deragha e gifo, e gumazamizir akar kamin nin sure gamiziba. ¹⁵ Egha ni fo, dughiar ni aghirimra itim, ni faragha Godin Akinafaribar fofozim ini. Akinafarir kaba da nighnizir aghuiba ni ganidima, ni nighnizir gavgavim Kraisi Iesusin iki Godin Akurvazim iniam. ¹⁶ E fo, Godin Duam uabi, Godin Akinafarimin aven itir akabagh amizi da otifi. Ezi akar kam a bar bizir aghuim, a guizin akamin en sure gamuava, nighnizir aghuiba puvatizir gumazamiziba akirava, en daroriba akirava, egha arazir Godin damazimin derazibar en sure gami. ¹⁷ Kamaghin amizi, e Godin gumazamiziba, akar kaba e gamima e arazir aghuiba bar ada inigha ingangarir aghuibar amuasava ami.

4

Timoti Godin akam akunsi bar gavgavigh

¹ Kraisi Iesus uamategh izi atrivimin ikiamin dughiam, a en araziba kotiamin da tuisigham, gumazamizir ikiavira itiba ko ariaghireziba uakan. Kamaghin ki Godin damazim ko Kraisi Iesusin damazimin mighghavira kamaghin ni migia ghaze, ² ni Godin akam akunsi bar gavgavigh. Gumazamiziba akam baraghasa ifonge, o a baraghan aghua, ni zurara Kraisin akam akunsi pamtem ingar. Egh ni men navibagh inivsi akar gavgavibar me mikim, egh me uan arazir kuraba akirsi me mikimiva, me Godin Arazibar gin mangisi me mikim. Egh ni asughvira me damuva deravira God ifongezir arazibar men sure damu. ³ E fo, dughiam izitima, gumazamiziba ua guizin akam baraghsi ifueghan kogham. Men kuariba akar igharaziba baraghsi bar

3:5: Mt 7:15, 7:21, Ro 2:19-20, 2 Te 3:6, 1 Ti 5:8, 6:5, Ta 1:16
 Timoti 5:8; 6:5; Taitus 1:16 3:6: Mt 23:14, Ta 1:11 3:6: Matyu 23:14; Taitus 1:11 3:8: Kis 7:11, Ro 1:28, 2 Ko 13:5, 1 Ti 6:5, 2 Ti 2:25 3:8: Ua Me Ini 7:11; Rom 1:28; 2 Korin 13:5; 1 Timoti 6:5; 2 Timoti 2:25 * 3:8: Judaba kamaghin eghara ghaze, Janes ko Jambres, kar Mosesin dughiamin ikezir Isipin Atrivimin ganagar gumazimnngin ziamning. Ni Ua Me Ini 7:22 ko 9:11in gan. 3:10: Fl 2:22, 1 Ti 4:6 3:10: Filipai 2:22; 1 Timoti 4:6 3:11: Sng 34:19, Ap 13:14-52, 14:1-20, 2 Ko 1:10 3:11: Onger Akaba 34:19; Aposel 13:14-52; 14:1-20; 2 Korin 1:10 3:12: Mt 16:24, Jo 15:20, 17:14, Ap 14:22, 1 Te 3:3 3:12: Matyu 16:24; Jon 15:20; 17:14; Aposel 14:22; 1 Tesalonika 3:3 3:13: 2 Te 2:11, 1 Ti 4:1, 2 Ti 2:16 3:13: 2 Tesalonika 2:11; 1 Timoti 4:1; 2 Timoti 2:16 3:14: 1 Ti 1:13, 1 Ti 2:2 3:14: 1 Timoti 1:13; 2:2 3:15: Jo 5:39, 1 Pi 1:20-21 3:15: Jon 5:39; 1 Pita 1:20-21 3:16: Ro 15:4, 2 Ti 2:21, 2 Pi 1:20-21 3:16: Rom 15:4; 2 Timoti 2:21; 2 Pita 1:20-21 3:17: 1 Ti 6:11, 2 Ti 2:21 3:17: 1 Timoti 6:11; 2 Timoti 2:21 4:1: Ap 10:42, Ro 14:9-10, 1 Ti 5:21, 6:13 4:1: Aposel 10:42; Rom 14:9-10; 1 Timoti 5:21; 6:13 4:2: Ap 20:20, 20:31, 1 Ti 4:13, 5:20, Ta 1:13, 2:15 4:2: Aposel 20:20; 20:31; 1 Timoti 4:13; 5:20; Taitus 1:13; 2:15 4:3: 1 Ti 1:10, 4:1, 2 Ti 1:13, 3:1, 3:6 4:3: 1 Timoti 1:10; 4:1; 2 Timoti 1:13; 3:1; 3:6 4:4: 1 Ti 1:4, 4:7, Ta 1:14 4:4: 1 Timoti 1:4; 4:7; Taitus 1:14

ikuvigham. Egh me uari bagh tisan avırıba inighti, me akar me oraghasa ifongezibar men sure damuam. ⁴ Kamaghın me guizin akam akirim ragh a gasaragham. Egh me pura eghaghanır kinır ıgharazıba baragham. ⁵ Eghti ni uabi, ni zurara deravıra nıghnıgh ikıva osımtızıba ko mızazıba ater. Egh Akar Aghuım akurır ingangarım damu. God gumazamızar akurvaghamin ingangarım ni ganıngı. Kamaghın amızı ni ingangarım kam deravıram a damu.

Pol ovengamin dughiam roghıra ize

⁶ Ezi ki uabi, nan ovevemın dughiam roghıra ize. Eghti nan ghuzım matı wainın dipar me God ganıdımın mın, abuan irasava ami. Nan dughıar ki mangamım a roghıra izegha gıfa. ⁷ Ki pamtem ingara Akar Aghuım deravıram anekurı, matı ivemarır gumazım pamtem ivemarı. Egha ingangarır God na ganıngızım ki anegıfa, matı ivemarı gumazım uan ivemarı anegıfa. Egha ki nıghnızır gavgarır Godın itım, ki pamtem an suıragha mamaghıra itı. ⁸ Ezi ivezır aghuım na mızuı itı, matı ivemarır gumazım an ivezır aghuım a mızuı. Ezi ivezır aghuır kam a kamakın, God na mıkm suam, ni nan damazımın dera. Ekıam arazır aghuımra gın mangıva gumazamızar arazıba tuisıgham. Egh Dughıar Kraıs Otoghamım, a ivezır aghuır kam na danıngam. Egh a narara danıngan kogham. Puvati. A ivezır aghuır kam isi, gumazamızır a mızua a uamategh ızamın dughıam gıfongezıba, a bar me danıngam.

Timoti zuamıra Pol bagh ızı

⁹ Ni zuamıra na bagh ızısı damu. ¹⁰ Ni oragh! Demas, a nguazır kamın bizıba bagha bar ifonge, kamaghın amızı a na ategha gıvagha Tesalonıkan nguıbar ekıamın ghu. Ezi Kresens Galesıan Provınsın ghu, ezi Taitus Dalmesıan Dıstrıghın ghu. ¹¹ Luk uabıra na ko itı. Kamaghın amızıma ni Mak batoghıva a inıghıva a ko ızı. A gumazır aghuır ingangarıbar nan akurvazım. ¹² Ni fo, ki Tikikus amadazıma an Efesusın nguıbamın ghu. ¹³ Ni ızısı, nan azenan

azuır korotıar ruarım inıgh ızı. Ki Troasın nguıbamın ikıa Karpusın dıpenımın anetaki. Egh akınafarır rıghızıba sara inıgh. Bar bizır ekıam, ni akınafarır me asızır ınıbar ingarızıba inıgh ızı.

¹⁴ Aleksander, gumazır ainın bizıbar ingarım, a bar paza na gamı. Ekıam gın arazır kurar an amızır kam ikaragham. ¹⁵ Eghti ni uaghan gumazır kam bagh gan. A bar guızbangıra en akabar apanım gamı.

¹⁶ Ki faragha Kotın tugha akaba ikarvazıma, gumazıtım na ko tugha nan akamın akurazır puvati. Gumazıba bar na ataki. Ki God ko mıkmıtıma, a men arazır kurar kam gınıghnıghan kogham. ¹⁷ Ezi Ekıam uabi nan boroghın ikıa gavgavım na ganıdı. Kamaghın amızı ki Akar Aghuım bar anekurıma, Kantrın Igharazıbar Gumazamıza, me bar a barası. Ezi ki ovengasava amıma God nan akura, matı a laıonın akamın ua na ini. ¹⁸ Ezi Ekıam me na damuamın arazır kuraba, a nan akuragham. Egh a deravıra na damuva nan aku uan Nguıbar a ikıava atrıvımın itımın mangam. Eghti e zurazurara zıar ekıam a danıng mamaghıra ikıam. Bar guızbangıra.

¹⁹ Ni nan akam isi, Prısıla ko Akwıla, ko Onesıforusın amıuroghborıbar anıng suam, Afezıam ia ko ikı. ²⁰ Erastus Korının nguıbamın ikıavıra itı. Ezi Trofımus areıma ki anetaghızıma a Mıletusın nguıbamın itı. ²¹ Ni damu, zuamıra na bagh ızı. Ni suıgh-suıghtıma, amozım ko amınır orangtızımın dughıam otogham.

Yubulus ko Pudens ko Linus ko Klodıa ko Romın nguıbamın itır Kraısın adarası, me akam amaga ghaze, Afezıam ni ko ikı.

²² Ekıam nın duam ko ikı. Egh an apangkuvım bar moghıra ia ko ikı.

4:5: Ap 21:8, Ef 4:11, 2 Ti 1:8, 2:3

4:5: Aposel 21:8; Efesus 4:11; 2 Timoti 1:8; 2:3

4:6: Fl 1:23, 2:17, 2 Pi 1:14

4:6: Filipai 1:23; 2:17; 2 Pita 1:14

4:7: 1 Ko 9:24-25, Fl 3:14, 1 Ti 6:12, Hi 12:1

4:7: 1 Korin 9:24-25; Filipai 3:14;

1 Timoti 6:12; Hıbru 12:1

4:8: 1 Ko 9:24-25, 2 Ti 1:12, Je 1:12, 1 Pi 5:4, MAA 2:10

4:8: 1 Korin 9:24-25; 2 Timoti 1:12; Jems 1:12; 1 Pita 5:4; Akar Mogomem 2:10

4:9: 2 Ti 1:4

4:9: 2 Timoti 1:4

Fm 24, Ta 1:4, 1 Jo 2:15

4:10: 2 Korin 8:23; Galesia 2:3; Kolosi 4:14; Taitus 1:4; Filemon 1:24; 1 Jon 2:15

4:11: Ap 12:12, 12:25, 13:13, 15:37-39, Kl 4:10, 4:14, Fm 24

4:11: Aposel 12:12; 12:25; 13:13; 15:37-39; Kolosi 4:10; 4:14; Filemon 1:24

4:12: Ap 20:4, Ef 6:21-22, Kl 4:7-8

4:12: Aposel 20:4; Efesus 6:21-22; Kolosi 4:7-8

4:13: Ap 20:6

Aposel 20:6

4:14: Sng 28:4, 62:12, Snd 24:12, Ap 19:33, Ro 2:6, 1 Ti 1:20, MAA 18:6

4:14: Onger Akaba 28:4; 62:12;

Aghuzır Akaba 24:12; Aposel 19:33; Rom 2:6; 1 Timoti 1:20; Akar Mogomem 18:6

4:16: Ap 7:60, 2 Ti 1:15

Aposel 7:60; 2 Timoti 1:15

4:17: Sng 22:21, Dan 6:22, Ap 23:11, 27:23, 2 Pi 2:9

4:17: Onger Akaba 22:21; Daniel 6:22; Aposel 23:11; 27:23; 2 Pita 2:9

4:18: Sng 121:7, Ro 11:36, Ga 1:5, Hi 13:21

4:18: Onger Akaba 121:7; Rom 11:36; Galesia 1:5; Hıbru 13:21

4:19: Ap 18:2, 2 Ti 1:16-17

4:19: Aposel 18:2; 2 Timoti 1:16-17

4:20: Ap 19:22,

20:4, 21:29, Ro 16:23

4:20: Aposel 19:22; 20:4; 21:29; Rom 16:23

Pol Taitus Bagha Osirizir Akinafarim O Taitus Akar faragha zuim

Taitus, a Judan gumazim puvati. A Kraisin gin ghua, Polin akuragha an Aposelin ingangarim gami. Ezi Pol ti, Taitus Kritin Arighatizimin siosin ingangaribar ganasa, an aneti.

Akinafarim kamın faragha zuir akam kamaghin migei, Kritin gumamazizibar araziba derazir puvati. Kamaghin amizi, gumamaziziba siosin gumamazizir dapanibar otivsi, me bar arazir aghuibar gin mangi. Ezi Pol gin vaghvagh gumamazizibar sure damuasa Taitus migei. Kar gumazir ghuriba ko amizir ghuriba, ko gumazir igiaba ko ingangarir gumazir kiniba.

Ezi akinafarimin akar abuananaba kamaghin migei, Taitas gumamazizibar sure damuti, me navir vamiran ikiva, arazir aghuibar igharaz darazir amu. Eghti me akam adaribar amu akaba uariv soghan kogham.

Taitus Kritin Arighatizimin damuamin ingangarim

(Sapta 1-3)

¹ Ki Pol, ki Godin ingangarir gumazim, egha Krai Iesusin aposel. God ua bagha misevezir gumamazizir nighnizir gavgavim an itiba, ki gavgavim me daningasa, God na amada. Egh men akuraghti me guizin akam gifogh egh Godin Arazibar gin mangam.

² Ki me damuti, me nighnizir gavgavim Godin ikiva, egh God me daningamin zurara itir ikirimirir aghuarim mizuamam. Fomira fomira nguazir kam otozir puvatizir dughiamin, an akar dikirizim e ganigha givagha ghaze, a ikirimirir kam e daningam. A Godin ifarir puvatizim. ³ Egha a uabi inabazir dughiamin an migirigiam bar azenin giri. God en Akurvazir Gumazim, a uabi na amisevegga akar gavgavim na ganigha, uan akam akurir ingangarim na ganing.

⁴ Taitus, ki ni bagha akinafarim kam osiri. Ni na ko nighnizir gavgavir vamira iti, ni guizbangira nan otarimin min iti. Afeziar Ekiam God ko Krai Iesus, en Akurvazir

Gumazimin apangkuvim ko navir amirizim ni ko iki.

Taitus, ni siosin gumamazizir dapaniba amisefegh

⁵ Ki kamaghin nighnisi, ni uan ingangarir otevir ni amua givazir puvatiziba agivagh, egh ki ni mikemez moghin vaghvagh nguibar ekiabar itir siosbar gumamazizir dapaniba amisiv. Ki kamagsua Kritin Arighatizimin ni ataki. ⁶ Siosin gumamazizir dapaniba, me gumamazizir igharazibar damazibar deraghvira iki. Siosin gumazir dapanim amuir vamira iki, egh poroghamir arazim abighan marki. Eghti men boriba nighnizir gavgavim Kraisin ikiva, gumamazizibar damazibar arazir kurabar amuan marki. Egh uan afeziaba ko amebabar akaba munasan kogham. ⁷ E fo, Kraisin adarazir garir gumamazizir dapaniba, me Godin ingangaribar garir gumamaziziba. Kamaghin me deraghvira daru, egh gumamazizibar damazimin deraghvira iki, kamaghin nighnighan kogh suam, me ziar ekiam inisi me gatvagh men ganam. Egh me zuamiram aningaghan marki. Egh dipar onganir aviribar aman marki. Egh me tintinibar gumamazizibav soghan marki, egh me uari baghvira dagiar aviriba inisi, nighnighan marki. ⁸ Men dipenimin izir gumamaziziba me deraghvira men gan. Egh arazir aghuiba bar dagh ifongegh, navir ghurimin araziba dikabiragh. Me arazir aghuibar amuva, Godin damazimin zuezir arazibara gintigh. Egh uan ikirimirim deraviram an gan. ⁹ Egh me gumamazizibar sure damuti, me nighnizir gavgavim guizin akabar ikiti, da men naviba fiti, me guizin akar kabar gin mangi. Egh me uaghan gumazir guizin akaba batoziba, pantemin me mikimtima, me suam, a guizbangira migei. Me kamaghin damusi, me guizin akar e men sure gamizim, me an suiragh gavgafigh.

Kritin Arighatizimin gumazir aviriba ikia gumamazizir mabar nighnizir gavgabibagh asighisisi

¹⁰ E fo, Kritin Arighatizimin itir darasi, me akar aghuiba munasir gumamazizir aviriba iti. Me pura akar aviribav gia, gumamazizibar nighnizibagh ifari. Gumamazizir kaba men aviriba, me Judaba, me gumazibar mikarzir mogomebar inibar ghorasa gavgafi. Kamaghin amizi, ni siosin

1:2: Ro 16:25, Kl 1:27, 2 Ti 1:1, 1:9, 1 Pi 1:20 1:2: Rom 16:25; Kolosi 1:27; 2 Timoti 1:1; 1:9; 1 Pita 1:20 1:3: Ef 1:9-10, 1 Te 2:4, 1 Ti 1:1, 1:11, 2:3, 2 Ti 1:10, Ta 2:10, 3:4 1:3: Efesus 1:9-10; 1 Tesalonika 2:4; 1 Timoti 1:1; 1:11; 2:3; 2 Timoti 1:10; Taitus 2:10; 3:4 1:4: Ro 1:7, 2 Ko 8:23, Ga 2:3, 2 Ti 1:2, 4:10 1:4: Rom 1:7; 2 Korin 8:23; Galesia 2:3; 2 Timoti 1:2; 4:10 1:6: 2 Ti 2:24-26 1:6: 2 Timoti 2:24-26 1:6: 1 Timoti 3:2-7 1:7: Wkp 10:9, 1 Ko 4:1, Ef 5:18, 1 Pi 5:2 1:7: Ofa Gami 10:9; 1 Korin 4:1; Efesus 5:18; 1 Pita 5:2 1:9: 1 Ti 1:10, 1:15, 2 Ti 1:13, 2:15, 4:3, Ta 2:1 1:9: 1 Timoti 1:10; 1:15; 2 Timoti 1:13; 2:15; 4:3; Taitus 2:1 1:10: 1 Ti 1:6, 4:7 1:10: 1 Timoti 1:6; 4:7 1:11: Mt 23:14, Jo 10:12, 1 Ti 6:5, 2 Ti 3:6, 1 Pi 5:2

gumazamizir dapaniba amisefegh. ¹¹ Gumazamizir kurar kaba arazir kuram damuva gumazamizibar biziba ko men dagiaba uari bagh da iniasa. Kamaghin amizi, me arazir e damuan koghamibar men sure gami. Egha arazir kamin me gumazamizir mabar men adarazi sara, men nighnizir gavgavibagh asighasisi. Kamaghin amizi, ni me mikemeghti me akar katam mikiman marki. ¹² Fomira, Kritin gumazir fofozir mam, anarira kamaghin mikeme, "Kritin gumaziba, me zurara ifarir gumaziba, me gumazir bar kuraba. Me damasavira nighnigha ikia, egha ingangaribar amuan bar amira. Me mati asizir atiaba." ¹³⁻¹⁴ Akar kam guizbangira. Kamaghin amizi, ni men araziba akirsi, akar bar gavgavimra me mikim, eghti me nighnizir gavgavim Godin ikiva, egh Judabar eghaghanir kinir aviriba baraghan marki, egh guizin akam munasir gumaziba migeir akar gavgaviba baraghan marki. ¹⁵ Godin damazimin zuezir gumazamiziba, me ghaze, dagheba ko biziba uaghan zue, eghti me da iniam. Ezi gumazamizir Godin damazimin arazir kurabagh amua, nighnizir gavgavim Godin itir puvatiziba, men bizitam zueghan kogham. Men nighniziba ko naviba Godin damazimin bar mize. Egha me uan araziba deravira da tuisigha arazir aghuibar gin mangan aghua. ¹⁶ Me kamaghin migia ghaze, "E God gifo." Ezi men araziba men akakagha ghaze, me akirim ragha God gasaragha gifa. God bar me gifongezir puvati. Me Godin akaba munasir gumazamiziba, egha me bar arazir aghuitam damighan kogham.

2

Gumazamizir ghuriba bar deravira arazir God ifongezibar gin mangi

¹ Ezi no, ni gumazamizibar sure damu suam, me arazir guizin akaba ko zuiba bar dar amu. ² Egh ni gumazir ghuribar sure damu suam, me diparonganir aviribar ami onganon marki. Me arazir aghuibar amuti, igharaz darazi me mikim suam, me bar dera. Egh me navir ghurimin araziba dikabin. Me Godin guizin akam deraviram a gifogh, egh arazir bar igharaz darazigh ifongezim damu, tugh gavgavigh osimtiziba bar a da ater.

³ Egh ni uaghan amizir ghuribar sure damu suam, me God ifongezir arazimin daru. Me akar kurabar igharaz darazi girakirangin me mikiman marki. Me wainin dipar onganibar amuti da me ikirarighan kogham. Me arazir aghuibar amusi, igharaz darazir sure damu. ⁴ Egh amizir igiabar sure damuti, me uan paba ko boribagh ifongeghamin arazim damu. ⁵ Eghti amizir igiaba uan navir ghurimin araziba dikabin, egh me Godin damazimin bar zuegh iki. Egh me arazir bar deravira uan dipenibar ganamim gifogham. Egh igharaz darazir akurvaghamin arazim damu. Egh me vaghvagh uan pabar apengan iki me baghivira iki. Igharaz darazi akar kurabar Godin akamin mikiman koghsi, amizir ghuriba amizir igiabar sure damuti, me navir ghurimin araziba dikabin.

Taitus arazir aghuibar amuti, gumazir igiaba an gin mangan

⁶ Kamaghira, ni uaghan gumazir igiabar kim men naviba fiti, me uan navir ghurimin araziba dikabinam. ⁷ Arazir ni uabi amiba bar, ni arazir aghuibara damu, eghti gumazir igiaba nin arazibar gan dar gintigham. Egh nin ingangarir ni gumazamizibar sure gamim, ni me gifaran marki, egh ni dibovir akabav kim ifaghatan marki. Ni zurara guizin akabagh nighnigh deraviram akam akun. ⁸ Eghti en apaniba akar kuratamin e damighan koghiva, uan nighnizir kuramin aghumsighsi, kamaghin ni bar deraviram akabav kimtima, gumaziba akar kuratamin apighan kogham.

Ingangarir gumazamiziba bar deravira men garir gumazir dapanibar akabar gin mangi

⁹ Ni kamaghin ingangarir gumazamizibar sure damu, me gumazir men garibar apengan iki, egh ingangarir aghuir men garir gumaziba ifueghamibar amu. Egh me akar kurabar men garir gumaziba ikarvaghan marki. ¹⁰ Egh me, gumazir men garibar biziba okiman marki. Bizir me amiba bar, men garir gumaziba dar ganiva egh me akar e kurir kamin ziam fam. A God en Akurvazir Gumazimin akam. Me akar kamin ziam fisi, ingangarir gumaziba bar deravira men garir gumazibar akabar gin mangiva arazir aghuim men akakagh.

1:11: Matyu 23:14; Jon 10:12; 1 Timoti 6:5; 2 Timoti 3:6; 1 Pita 5:2 **1:13-14:** 1 Timoti 4:7; 2 Timoti 4:2-4; Taitus 2:2
1:15: Mt 15:11, Lu 11:39-41, Ro 14:14, 14:20, 14:23, 1 Ko 6:12 **1:15:** Matyu 15:11; Luk 11:39-41; Rom 14:14; 14:20; 14:23; 1 Korin 6:12 **1:16:** Ro 1:28, 2 Ti 3:5, 3:8, 1 Jo 1:6, 2:4, Ju 4 **1:16:** Rom 1:28; 2 Timoti 3:5; 3:8; 1 Jon 1:6; 2:4; 2:4; 2:4
2:1: 1 Ti 1:10, 6:3, 2 Ti 1:13, Ta 1:9 **2:1:** 1 Timoti 1:10; 6:3; 2 Timoti 1:13; Taitus 1:9 **2:3:** 1 Ti 3:11, 2 Ti 2:9-10, 1 Pi 3:3-4 **2:3:** 1 Timoti 3:11; 1 Pita 3:3-4 **2:5:** Ef 5:22, Kl 3:18, 1 Ti 2:11, 6:1, 1 Pi 3:1, 3:5 **2:5:** Efesus 5:22; Kolosi 3:18; 1 Timoti 2:11; 6:1; 1 Pita 3:1; 3:5 **2:7:** Ef 6:24, 1 Ti 4:12, 1 Pi 5:3 **2:7:** 1 Timoti 4:12; 1 Pita 5:3
2:8: 1 Ti 6:3, 2 Ti 3:14, 1 Pi 2:12, 2:15 **2:8:** 1 Timoti 6:3; 2 Timoti 3:14; 1 Pita 2:12; 2:15 **2:9:** 1 Ti 6:1-2 **2:9:** 1 Timoti 6:1-2 **2:10:** Mt 5:16, Fl 2:15, Ta 1:3 **2:10:** Matyu 5:16; Filipai 2:15; Taitus 1:3

E Godin Arazimin gintigh egh Kraisin Dughiam mizuumam

¹¹ E fo, Godin apanguvim azenim girigha givazi, gumazamiziba bar an gari. God uan apanguvir kamin en akurvasi. ¹² God uan apangukuvir kamin en sure gamua ghaze, e God aghuazir araziba ataghiraghiva egh nguazir kamin arazir ifongeziba ataghiragham. Egh uaghan navir ghurimin araziba dikabiniva egh arazir God ifongezir aghuubar amuasa, en sure gami. Guizbangira e nguazir kamin gumazamizibar tongin iti, ezi God uan apanguvimin tuavimin a ifongezir arazibar gin mangasa, en sure gami. ¹³ Dughiar e nguazir kamin itim, e bizir e damuti e bar akueghamim bagha mizuai. E Kraisi Iesusin angangarim ko gavgavir ekiam sara izamin dughiam bagha mizuai. A en Godin Gavgavim ko en Akurvazir Gumazim. ¹⁴ Kraisi kamaghin ifonge, a uam e inigh en arazir kuraba adangasa. Eghti e bar zuegh an gumazamizibar min ikiam. Egh e arazir aghuubar amusi bar ifongezham. Bizir kam bagha, a uabi uan mikarzim anigha, areme.

¹⁵ Kamaghin amizi, ni zurara akar kabara gumazamizibar sure damu. Egh ni akar kabar gin mangisi men naviba fi. Egh akaba batozir gumazamizibar arazir kuraba akirsi, me mikim. Ni akar kaba Godin gavgavim sara pamtem me mikim. Ni pura men ganti, me nin aghuagh ni iriaghiriagham marki.

3

E arazir aghuubar amuam

¹ Ni Godin gumazamizibar kim suam, me gavmanba ko atrivibar apengan iki, egh me men akabar gin mangi. Egh me zurara ingangarir aghuubar amusi vira iki. ² Egh me akar kuratam girakirangin gumazamizibar kiman marki. Me zurara nimira ikiva, arazir aghuimin gumazamizibar amu. Me guizin uari abirir arazim, gumazamiziba bar men akakagh.

³ Ni fo, e faragha uaghan nighnizir aghuiba puvati, egha e akaba batosi. Satan e gifarazima, e Godin tuavimin zuir puvati. E inivafizir kam ifongezir arazibar gintigha nguazir kamin arazibar gara dar amuasa naviba dikafi. Egha dar ingangarir gumazir kinibar min iti. E nighnizir kuraba ko arazir kurabar igharaz darazigh amuava igharaz darazir biziba bagha naviba isiava arui. Gumazamiziba en apanim gamima, e uaghan men apanibagh ami. ⁴ Ezi God, en Akurvazir Gumazim, a bar e gifongegha en apanguvigha arazir aghuimin e gami. Ezi an arazir kam azenim girizi, ⁵ an en akura. A en arazir aghuir e uari amizibagh nighnizir puvati, egha en akura. Puvati. An apanguvimra, an en akura. An e rue, ezi tuavir kamin a en akura. Dughiar kamin a uan Duam e ganingizi, an Duam e gamizi, e an borir bar igiabar min otifi. ⁶ Kraisi Iesus, a Gumazir en Akurvazim, an ingangarimin God uan Duamin gavgavir aviriba bar e ginge. ⁷ God kamaghin ifonge, Kraisi en apanguvigha e gamizi, e Godin damazimin gumazamizir aghuubar otifi. E an boribagh ava, egh gin bizir aghuir an e bagha inabaziba iniam. Kamaghin e ikirimirir aghuir an e bagha inabazim mizuai iti. ⁸ E nighnizir gavgavim akar kamin ikiam. Ki kamaghin ifonge, nighnizir gavgavim Godin itir darasi, me arazir aghuubar amu gavgavigh mamaghira iki. Kamaghin ni pamtemin bizir kabav kimsa ki ifonge. Bizir kaba bar dera, egha bar gumazamizir akurvasi.

⁹ Egh ni, gumazamizir Moses Osirizir Arazibar migirigiaba bagha uari adoziaba, ni da baraghan marki. Gumazamizir adarir onganiba ko adoghodoziaba bagha bar ifongeziba, ko uan ovavibar ziaba bagha uari adoziaba, ni bar dagh itagh. E fo, akar kaba arazir aghuubar gin mangisi bar en akuragham kogham. ¹⁰ Gumazitam o amizitam, a Kraisin adarazir navir vamiran itir arazim abizir arazim damuti, eghti ni an nighnizim akirsi migirigiatamin a mikim. Ni faragh an mikimti an oragham koghti, ni gin

2:11: Jo 1:9, Ro 5:15, 1 Pi 5:12 **2:11:** Jon 1:9; Rom 5:15; 1 Pita 5:12 **2:12:** Ro 6:19, Ef 1:4, Kl 1:22, 1 Te 4:7, 1 Jo 2:16
2:12: Rom 6:19; Efesus 1:4; Kolosi 1:22; 1 Tesalonika 4:7; 1 Jon 2:16 **2:13:** 1 Ko 1:7, Fl 3:20, Kl 3:4, Hi 9:28, 1 Jo 3:2
2:13: 1 Korin 1:7; Filipai 3:20; Kolosi 3:4; Hibru 9:28; 1 Jon 3:2 **2:14:** Kis 19:5, Lo 4:20, 7:6, 14:2, Sng 130:8, Eze 37:23, Ga 1:4, 1 Pi 2:9 **2:14:** Ua Me Ini 19:5; Godin Araziba 4:20; 7:6; 14:2; Onger Akaba 130:8; Esekial 37:23; Galesia 1:4; 1 Pita 2:9 **2:15:** 1 Ti 4:12, 2 Ti 4:2 **2:15:** 1 Timoti 4:12; 2 Timoti 4:2 **3:1:** Ro 13:1-7, Kl 1:10, Hi 13:21, 1 Pi 2:13-14
3:1: Rom 13:1-7; Kolosi 1:10; Hibru 13:21; 1 Pita 2:13-14 **3:2:** Ef 4:2, 4:31, Fl 4:5, Kl 3:12, 2 Ti 2:24-25 **3:2:** Efesus 4:2; 4:31; Filipai 4:5; Kolosi 3:12; 2 Timoti 2:24-25 **3:3:** 1 Ko 6:11, Ef 2:1-2, 5:8, Kl 1:21, 1 Pi 4:3 **3:3:** 1 Korin 6:11; Efesus 2:1-2; 5:8; Kolosi 1:21; 1 Pita 4:3 **3:4:** 1 Ti 2:3, Ta 1:3, 2:11 **3:4:** 1 Timoti 2:3; Taitus 1:3; 2:11 **3:5:** Jo 3:3-5, Ro 11:6, Ef 5:26, 2 Ti 1:9, 1 Pi 3:21 **3:5:** Jon 3:3-5; Rom 11:6; Efesus 5:26; 2 Timoti 1:9; 1 Pita 3:21 **3:6:** Joel 2:28, Ap 2:17-18, 2:33, Ro 5:5 **3:6:** Joel 2:28; Aposel 2:17-18; 2:33; Rom 5:5 **3:7:** Ro 3:24, 8:23-24, Ta 2:16, Ta 2:11 **3:7:** Rom 3:24; 8:23-24; Galesia 2:16; Taitus 2:11 **3:8:** 1 Ti 1:14-15, Ta 2:14 **3:8:** 1 Timoti 1:14-15; Taitus 2:14 **3:9:** 1 Ti 1:4, 2 Ti 2:14-16, 2:23, Ta 1:14 **3:9:** 1 Timoti 1:4; 2 Timoti 2:14-16; 2:23; Taitus 1:14 **3:10:** Mt 18:15-17, 2 Ko 13:2, 2 Te 3:6, 3:14, 2 Ti 3:5, 2 Jo 10 **3:10:** Matyu 18:15-17; 2 Korin 13:2; 2 Tesalonika 3:6; 3:14; 2 Timoti 3:5; 2 Jon 1:10
3:11: Ap 13:46, 1 Ti 6:3-5 **3:11:** Aposel 13:46; 1 Timoti 6:3-5

uam an mikimti an uam oraghan koghti, ni bar anetakigh. ¹¹ Ni fo, gumazim o amizir kamaghin amim, an nighnizim ikuvizi a pazava amir gumazim, egha an arazir kurabagh ami. Ezi an arazir kurabara, akam a gasa ghaze, a bar ikufi.

Taitus izi Polin ganigh

¹² Ki aminir gavgavim ko orangtizimin dughiamin Nikopolisin nguibar ekiamin ikiasa. Kamaghin amizi, ki Artemas o Tikikus amadaghtima aningın tav, ni bagh izitima, ni na bagh Nikopolisin nguibar ekiamin izisi bar gavgafigh. ¹³ Ni gavman osirizir arazibagh fozir gumazim Senas, ko Apolos deraviram aningın gan. Bizir aning inigh mangamiba, ni dar aningın akurvagh. Eghti aning tuavimin daruamin dughiamin bizitamın oteveghan kogham. ¹⁴ Ki kamaghin ifonge, en gumazamiziba, me biziba bar puvatizir gumazamizibar akurvagh, egh pura uan ikirimirim ko dughiba makunan marki. Eghti me gumazamizir igharazibar akurvaghamin arazimin fofozim inighiva an suiragh gavgafigh.

¹⁵ Gumazamizir na ko itiba, me ni bagha akam amaga ghaze, Afeziam ni ko iki. Ni nighnizir gavgavim Iesusin ikia e gifongezir darasi, ni kamaghin me mikim suam, Afeziam ia ko iki. Godin apangkuvim bar ia ko iki.

Pol Filemon Bagha Osirizir Akinafarim

O Filemon Akar faragha zuim

Filemon, a gumazir aruar mam. Egha a Kolosin nguibar ekiamin Kraisin adarazir mav. An ingangarir gumazir kinir mam, an ziam Onesimus, a uan gumazir aruam ategha, ara ghua nguibar igharazimin iti. Egha nguibar kamin Onesimus Pol batogha a Kraisin gin zuir gumazimin oto.

Ezi dughiar kamin Pol kalabusin ikia, egh mangi Filemonin ganan ibura. Egha akinafarir kam osirigha Onesimus ganiga Onesimus amadazi, a ua uan gumazir aruam bagha ghu. Akinafarir kamin, Pol kamaghin Filemon migei, a uan ingangarir gumazir kinimin ataran marki. A ghaze, datirighin ingangarir gumazir kam a Kraisin gin zuir gumazimin oto. Filemon uan aveghbuamin min uam a inigh.

Filemonin ingangarir gumazir kinim ara ghugha gin navim girazima, Pol anemadazima a ua Filemon bagha ghu

¹ Ki Pol, ki Krai Iesus bangin kalabusin iti, egha ki e uan aveghbuam Timoti ko, ga akinafarir kam Filemon bagha an osiri.

Filemon, ni en namakar aghuimra, egha e ko ingangarir vamiram ami. ² Ga uaghan, e uan amizim Apia ko e ko Godin ingangarim damuamin midorozir gumazim Arkipus bagha akinafarir kam osiri. Ga uaghan, nin dipenimin uari akuvir Kraisin adarasi, ga me bagha uaghan osiri. ³ E God ko migia ghaze, God en Afeziam ko Ekiam Krai Iesusin apangkuvim ko navir amirizim ia ko iki.

Filemonin arazir aghuim Pol gamima a bar akonge

⁴ Ki uan God ko migiava, egha ni ginighnigha zurara ni bagha God minabi. ⁵ Ki orazi me zurara kamaghin na migei, ni bar Godin gumazamizibagh ifonge, egha ni nighnizir gavgavim Ekiam Iesusin iti. Kamaghin amizi, ki ni bagha God minabi. ⁶ E

ni ko, e uari inigha ikia, nighnizir gavgavim Kraisin iti. Egha ki God ko migia ghaze, a en nighnizir gavgavibar amuti da fozozir aghuim damuti an ekevegham. Eghti e fogham, e Krai ko poroghav ikia egha bizir aghuiba an agharimin da isi. Egh e deravira vaghvagh dagh fogham. ⁷ Nan namakar aghuim, ni igharaz darazigh ifongezir, arazir kam Godin gumazamizibar naviba fema me bar akonge. Ezi bizir kam na gamima ki bar akonge, egha gavgavim nan navim ganidi.

Pol ghaze, Filemon ua Onesimus inightima a guizbangiram an aveghbuamra iki

⁸⁻⁹ Ki kamaghsua, bizir ki ifongezir mam iti, ki Kraisin ziamin ni mikemeghti ni a damuam. Ki nin arazir aghuibagh fo, ni Kraisin adarazigh ifongezir arazim gifo, kamaghin ki akar gavgavim ni danighan kogham. Ezi igharaz darazigh ifongezir arazim ga isa uaningin suira, kamaghin amizima ki nimira ni mikimasa. Ki Pol, ki Krai Iesusin abuir gumazim, egha datirighin ki a bangin kalabusin iti. ¹⁰ Ki kamaghsua nin azangsi, ni arazir aghuibar nan otarim Onesimus damu. Ki kalabusin itir dughiamin, Onesimus na bagha ize, ezi ki an akurazima a nighnizir gavgavim Kraisin iti. Egha a guizbangira mati nan otarim.* ¹¹ A fomira nin akurvaghasa ingangarir aghuitam gamizir puvati. A ti datirighin ingangarir aghuim damu virara gan akurvaghama.†

¹² Ezi ki datirighin uam Onesimus ni bagha anemadi, nan navim uaghan a ko zui. ¹³ Dughiar kam ki Kraisin Akar Aghuim bangin kalabusin ikia ghaze, Onesimus nin danganim inigh nan akurvaghti deraghama. Ki kamaghsua, a na ko ikiasa ki bar ifonge. ¹⁴ Ki kamaghin nighnisi, ni bizir kam gifueghan koghtima, ki bizir kam damuan kogham. Kamaghin ami, Onesimus na ko ikiasa, ki ni migeir puvati. Bizir tizim ni a damuasa, ki mighighvira ni gakaghonan aghua. Ki kamaghin nighnisi, ni arazir aghuim nan akurvaghsi ni damu, kamaghin ni uan ifongiamin gin mangiva a damu.

¹⁵ Guizbangira, Onesimus mong dughiar otevimin ni ategha saghon ike. Ezi e foghan kogham, ni ti uam a inighti, a ni ko iki mamaghira ikiasa, kamaghsua a dughiar otevimin nin saghuaiamin ike.

1:1: Efesus 3:1 **1:2:** Kolosi 4:17; 2 Timoti 2:3 **1:3:** Galesia 1:3 **1:4:** Rom 1:8-9 **1:6:** Filipai 1:9; Kolosi 1:9

1:7: 2 Korin 7:4; 7:13 **1:8-9:** Filemon 1:1 **1:10:** 1 Korin 4:15; Kolosi 4:9 * **1:10:** Gumazir aviriba ghaze, Onesimus a pura Filemonin ingangarir gumazir kinimin ike, egha a gin ara Pol bagha ghu. Egha a Pol ko itir dughiamin a Kraisin anavin oto. Egha dughiar kamin arazim a kamakin, ingangarir gumazir kinimin arimangigham, eghti gumazir ekiar men garim, a midorozir gumazibav kemeghti, me ingangarir gumazir kam isi ter ighuvimin a gafugham, eghti an aremegham. † **1:11:** Grighin akamin, ziam Onesimus, an akar kam ko magh ghu, "Ingangarir aghuim gami." **1:13:** Filipai 2:30 **1:14:** 2 Korin 9:7; 1 Pita 5:2 **1:16:** 1 Timoti 6:2

¹⁶ Ezi datirighin ni pura ingangarir gumazir kinimin a ginighnighan marki. Bar puvati. A pura nin ingangarir gumazir kinim, egha datirighin a bar nin aveghbuamra, ezi ni bar a gifuegham. Ki uabi an garima a Kraisin anav, ezi ki uan navim isava a ganingi. Kamaghin ki fo, ni bar a gifuegham. Ni an arazir a pura ingangarir gumazir kinim min ikiava amim gifuegham. Egh Ekiamin aven ni aveghbuamin min an ganiva bar a gifuegham.

¹⁷ Kamaghin ni nan gara ghaze, ga uaning inigha Kraisin ingangarim gami, ezi ki ni migei, ni arazir ni na isi moghira, ni ua Onesimus inigh. ¹⁸ Ezi a bizir kurar manam ni gami, o a pura bizitam ini, kamaghin ni an danganimin, nan ziam atighti, ki da ikarvagham. ¹⁹ Ki Pol, ki uan dafarimin akar kam osiri. Egh ki uabi Onesimusin biziba ikarvagham. (Ni fo, ki uabi nin akurazima, ni navim gira, ezi kar ni ikarvaghamin bizim. Ezi ki bizir kam mikiman aghua.) ²⁰ Nan aveghbuam, ki kamaghin ifonge, ni Ekiamin ziamin arazir aghuir kam in nan akuragh. Ga Kraisin gumazimningin min iti. Kamaghin ni nan navim feghti ki bar akuegham! ²¹ Ki guizbangira fo, ni nan akamin gin mangam, egha ki ni bagha akinafarir kam osiri. Ki fo, arazir ni Onesimus damuamim, a ki damuasa ni mikemezir arazim bar a gafiragh. ²² Ezi ki akar mam ua iti. Nan nighnizir gavgavim kara, God ian azangsiziba baregh, na ateghti, ki ua ia bagh izam. Eghti ni na bagh uan dipenimin danganitam akirighi, ki izi a dakuam.

Pol ko ingangarir vamiram amiba, me Filemon bagha akam amaga ghaze, Afeziam ni ko iki

²³ Epafra ni bagha akam amaga ghaze, Afeziam ni ko iki. A uaghan kalabusin iti, egha ga virara Krai Iesus bangin kalabuziar gumazimning. ²⁴ Na ko ingarir darasi, Mak ko Aristarkus ko Demas ko Luk, me uaghan ghaze, Afeziam ni ko iki.

²⁵ En Ekiam Krai Iesusin apangkuvim vaghvagh ian duaba ko iki.

Akinafarir Hibrun Gumazamiziba Bagha Zuim O Hibru Akar faragha zuim

Judabar marazi faragha uan navibagh iragha Kraisin gin zui, egha datirighin uan nighnizir gavgavim ataghiraghasava ami. Kamaghin, akinafarir kam gumazir mam o amizir mam me bagha an osiri. E fozir pu, tinaram an osiri, akinafarimin aven gumazim o amizim uan ziam diborozir puvati. Marazi ghaze, Pol, o Barnabas, o Apolos, o Prisila, men tav ti an osiri.

Gumazir maba Kraisin gin zuir gumazamiziba dikabira egha osimtiziba me ganidi. Akinafarir kam men nighnizir gavgaviba gavgavim dar aningasa, kamaghin amizi, a ingangarir ekiar God Kraisi Iesusin aven amizim, gun me migei. Kraistra guizbangin Godin arazim en akakasi.

Ezi akinafarir kam bizir ekiar pumuning ko mikezim migei. 1. Iesus a guizbangira Godin Otarim. Dughiar Iesus nguazimin itim, an osimtizir aviriba ko mizaziba ini. Ezi arazir kamın God Iesus gamizi, a gumazamizibar akurvaghamin faragha zuir gumazimin oto. (2:10) Egha Iesus akam inigha izir gumazir fomira itiba ko enselba ko Moses gafira. 2. God uabi Iesus amisevezi a ofa gamir gumazimin iki mamaghira ikiam, egha a Judabar ofa gamir gumazibagh afira. 3. Iesus a Godin Nguibamin Ofa Gamir Gumazibar Dapanimin iti. Egh gumazamizir nighnizir gavgavim an itiba, a ua me iniam. Moses Osirizir Araziba, God bagha ofa gamir arazibar gun migei, da pura Iesus amizir ingangarir ekiar kamın nedaziba.

Akinafarir kam gumazamizibar nighnizir gavgavim, gavgavim dar aningasa. Kamaghin amizi, a Israelian gumazamizir fomira itibar nighnizir bar gavgavimin akaba iti (sapta 11). A ghaze, marki, osimtizir manam me bato, me uan nighnizir gavgavimin suiraghvira iki mangiva ovengegh. Me Iesusin gan an arazibar gin mangi, egh osimtiziba ko mizazir me isiba batogh.

Iesus, a enselbagh afira

1:2: Sng 2:8; Jo 1:3; Ef 1:10 **1:2:** Onger Akaba 2:8; Jon 1:3; Efesus 1:10 **1:3:** Ap 2:33-34, 2 Ko 4:4, Kl 1:15-17, 1:20, Hi 8:1, MAA 4:11 **1:3:** Aposel 2:33-34; 2 Korin 4:4; Kolosi 1:15-17; 1:20; Hibru 8:1; Akar Mogomem 4:11 **1:4:** Ef 1:21, Fl 2:9-10 **1:4:** Efesus 1:21; Filipai 2:9-10 **1:5:** 2 Sml 7:14, 1 Sto 17:13, Sng 2:7, 89:26-27, Ap 13:33, Hi 5:5 **1:5:** 2 Samuel 7:14; 1 Eghaghaniba 17:13; Onger Akaba 2:7; 89:26-27; Aposel 13:33; Hibru 5:5 **1:6:** Lo 32:43, Sng 97:7, Ro 8:29, Kl 1:18, 1 Pi 3:22, MAA 1:5 **1:6:** Godin Araziba 32:43; Rom 8:29; Kolosi 1:18; 1 Pita 3:22; Akar Mogomem 1:5
1:7: Sng 104:4 **1:7:** Onger Akaba 104:4 **1:8:** Onger Akaba 45:6-7 **1:9:** Ais 61:1, Ap 4:27, 10:38 **1:9:** Aisaia 61:1; Aposel 4:27; 10:38

(Sapta 1--2)

God e mikimasa uan akam isa uan Otarim ganingi

¹ Fomira God dughiar aviriba ko tuavir aviribar uan akam isa an akam inigha izir gumazibagh aningizi, me en inazir afeziabav keme. ² Ezi datirighin dughiar kam, kar dughiar abuananaba, God e mikimasa uan akam isa uan Otarim ganingi. God biziba bar da iniasava Otarir kam amisefe. Otarir kamın agharimin, God fomira overiam ko nguazimin ingari. ³ Ezi Otarir kamra Godin angazangarim en akagha ghaze, God a bar dera. Egha uaghan a Godin mirara gari. An akam bar gavgafi, egha akar kamra a bar bizibagh amima, da gavgavighavira iti. Egha an arazir kuraba gin amadir ingangarim agivagha, gumazamizibagh amima me zuegha iti. Egha a gin Godin Nguibamin ghuavanabogha Pin Tir Atrivir Ekiamın agharir guvimin boroghın apera.

Godin Otarim enselbagh afira

⁴ Afeziam ziam uan Otarim ganingi. Ezi ziar kam a bar dera, egha enselbar ziabagh afira. Kamaghin amizi, an Otarim gamizima a enselbar ekiamın oto, ezi me an apengan iti. ⁵ Egha God dughiatam uan enselin tam kamaghin a mikemezir puvati, “Ni nan Otarim, ezi datirighin ki nin Afeziamın oto.” O a kamaghin enselin tam mikemezir puvati, “Ki uabi ia inigh, egh ian Afeziamın min ikiti, ia nan Otarimın min ikiam.” Bar puvati. ⁶ Egha dughiar God ua uan Otarir ivariam nguazir kamın anemangasa uaghan ghaze:

“Godin enselba bar an apengan ikiva an ziam fam.”

⁷ God enselbagh nighnigha kamaghin migei, “A uan enselbagh amima da aminimin min otifi, egha uan ingangarir gumazibagh amima me avir mizariabar min otifi.”

⁸ Egha Otarim ginighnigha kamaghin migei:

“Nin atrivir dabirabir God ni ganingizim, a zurara iki mamaghira ikiam.

Eghti ni guizin arazimin uan gumazamizibagh ativagh men ganam.

⁹ Ni arazir aghuibara ifuegha, egha arazir kuraba bar dar aghua.
Kamagh amizi, God ni amisevegha,
ni ziar ekiam ikiasa
a borem nin dapanim ginge.
A kamaghin ni gamizi
ni bar akonge,
ezi ni bar akongezir bizir kam,
atrivir igharaziba bar me gafira.”

¹⁰ Egha God uan Otarim kamaghin a migei:

“Ekiam, ni fomira nguazir kamın ingari.
Guizbangira, ni uabi uan dafaribar ove-
riam ko bizir pin itibar ingari.

¹¹ Bizir kaba bar givagham,
eghti ni ikivira ikiam.
Overiam ko nguazim, aning bar ikuvigham,
mati inim ghurigha bar biaghire.

¹² Ni aning righam,
mati gumazim atuim riki.
Ni aning damighti aning igharagh otogham,
mati gumazim korotiar ghuriba
suagharisi.

Ezi ni, kamaghira iti, ni igharagha garir pu-
vati.
Nin dughiam givaghan kogham.”

¹³ Fomira God kamaghin uan Otarimra kamaghin a mikeme, “Ni nan agharir gu-
vimin daperagh iki mangiti, ki nin apaniba
dikabiragh me isi nin dafarim datighti me
nin dagarimningin apengan ikiam.” Egha
God dughiatamin akar katam enselin tam
mikemezir puvati. Bar puvati.

¹⁴ Guizbangira enselba me duaba, egha
me Godin ingangarim gami. Ezi Gu
mazamizir a ua iniamibar akurvaghasa me
amadi, me arui.

2

*God en akurazir arazim,
a bizir bar ekiam*

¹ Godin Otarim ziar ekiam isa, kamaghin
amizi, akar e oraghizir kamnagh, e bar
mighviram an suiragham. E ireghan koghsi,
e akar kam deraghvira an suiragh gav-
gav-igh ikiam. ² Fomira God en inazir afeziabav
kimasa, uan akam isa enselbagh aningi,

egha kamaghira tuavir kamın a kamaghin
men aka, akar kam a guizbangira. Ezi gu-
mazamiziba akar kamın gin zuir puvatigha
a batoke, me ivezir kuram iniam. Men
arazir kurar me amizbar mirara, me uan
ivezir kuram inis.* ³ Ezi datirighin, God
en akurazir arazim, a bizir bar ekiam.
E akirim ragh Godin akurvazir arazim
gasaraghiva, e manmaghin arazir kuramin
ivezim gitagham. Bar puvatigham. Ekiam
uabi faragha en akurvaghasa mikeme, ezi
gumazamiziba an akam baraki. Ezi me
kamaghin migia en aka, akar kamnagh a
guizbangira. ⁴ Dughiar kamın, God mi-
rakelin igharagha gariba ko digavir kuram
gamir arazibagh amua uan ifongiamın gin
ghua Godin Duamin bizir aghuiba tuiragha
gumazamizibagh anidi. Ezi arazir kamın a
kamaghin en aka, an Otarimın akar kam a
bar guizbangira ghu.

Jesus, a uabi en Akurvazir Gumazim

⁵ E nguazir igiar God gin damighti oti-
vamim ginighnigh fogham, God nguazir
igiar kam gativasa, enselbav kemezir pu-
vati. Bar puvati. ⁶ Ezi Godin Akinafarimın
aven akar mam kamaghin iti:

“O God! E gumazamiziba ti manmaghiram
amizir biziba, ezi ni mighigha e
ginghnisi?

E pura biziba. Manmaghiram amizi, ni
bar puviram e ginighnisi?

⁷ Ni uabi en ingarigha, e isa enselbar apen-
gan e ati.

Ni gavgavim ko ziar ekiam isa e ganiga e
afazi, bizir ni ingariziba bar en apen-
gan iti.

⁸ Biziba bar moghira ni da isa e gumazamiz-
iba en suemningin apengan da ariki.
Eghti e bar dagh ativagham.”

Godin akar kam ghaze, God gumazamiz-
ibagh amizi, biziba bar men apengan ikiti
me dagh ativagham. Akar kamın mingarim
a kamakin, God bizir a ingariziba bar da
isa en apengan da ariki. Ezi e fo, datirighin

1:10: Onger Akaba 102:25-27 **1:11:** Ais 34:4, Mt 24:35, 2 Pi 3:7, 3:10 **1:11:** Aisaia 34:4; 2 Pita 3:7; 3:10 **1:13:** Sng 110:1, Mt 22:44, Mk 12:36, Lu 20:42 **1:13:** Onger Akaba 110:1; Matyu 22:44; Mak 12:36; Luk 20:42 **1:14:** Sng 34:7, 91:11, Mt 18:10, Ap 12:7, Ro 8:17, Je 2:5, 1 Pi 3:7 **1:14:** Onger Akaba 34:7; 91:11; Matyu 18:10; Aposel 12:7; Jems 2:5 **2:2:** Sng 68:17 * **2:2:** Me Akar Dikirizir Gavgavir God Moses ganingizim migei. Ni Ua Me Ini 19-20ın gan. Ua Me Iniamin Akinafarimın akam, enselin migirigiba puvati, ezi Judaba kamaghin nighnizir gavgavim iti, God Akar Dikirizir Gavgavim enselbar dafarimın Moses ganingi. Ia Aposel 7:38 ko 7:53, ko Galesia 3:19ın gan. **2:3:** Mt 4:17, Mk 1:14, Lu 1:2, Hi 10:28-29, 12:25 **2:3:** Matyu 4:17; Mak 1:14; Luk 1:2; Hibru 10:28-29; 12:25 **2:4:** Mk 16:20, Ap 2:22, 14:3, 1 Ko 2:4, 12:4, 12:7, 12:11, Ef 1:5, 1:9 **2:4:** Mak 16:20; Aposel 2:22; 14:3; 1 Korin 2:4; 12:4; 12:7; 12:11; Efesus 1:5; 1:9 **2:5:** Hi 6:5, 2 Pi 3:13 **2:5:** Hibru 6:5; 2 Pita 3:13 **2:6:** Jop 7:17, Sng 144:3 **2:6:** Jop 7:17; Onger Akaba 144:3 **2:6:** Onger Akaba 8:4-6 **2:8:** Mt 28:18, 1 Ko 15:25-27, Ef 1:22 **2:8:** Matyu 28:18; 1 Korin 15:25-27; Efesus 1:22

e garima, biziba bar en apengan itir pu-vati.[†] ⁹ Ezi e Iesus gifo, a ziar ekiam ini. God kamaghsua, a bar en apanguvighi, tuavir kamin Iesus gumazamiziba bagh aremegham. Egha kamaghin bar dughiar otevimin an enselbar apengan ike. Egha mizazir dafam inigha areme, ezi bizir kam bagha God ziar ekiam a ganiga a ghufe. ¹⁰ E fo, God a biziba bar dar mingarim, egha a biziba bar dar ingari. Egha kamaghin ifonge, Iesus uan borir aviriba inigh men aku Godin Nguibamin mangam, eghti me Iesus ko ziar ekiam iniam. God kamaghin ifonge, Iesus gumazamizibar akurvaghamin ingangarim damuam, kamaghin amizi, a Iesus ataghizima a mizazim isi. Ezi mizazir kam Iesus gamima a gumazamizibar akurvaghamin gumazir bar faragha zuimin otogha, tuavim men aka. Arazir God a gamir kam, a bar dera.

¹¹ E fo, gumazir kam Iesus, a gumazamizibagh amizi me Godin gumazamizibar min ikia egha me bar zue. A me ko afeziar vamira iti. Kamaghin amizi, an aghumsizir puvatigha me dibora ghaze, “Nan aveghbuaba ko buaramiziba.” ¹² Egha a kamaghin God migei:

“Ki uan adarazir tongin iki
ninin ziamin gun me mikimam.
Ki gumazamiziba uari akuvamin dan-
ganimin iki
men tongin nin ziam fam.”

¹³ Egha a ua ghaze, “Ki datirighin, God damuasa mikemezir biziba, ki puram a mizuum da bagh gan ikiti God damuasa amir biziba, a mikemezi moghin dar amuam.” Egha ua ghaze, “Ia gan, ki borir God na ganingiziba me ko iti.”[‡]

Iesus en akuraghasa gumazimin min oto

¹⁴⁻¹⁵ Kamaghin amizi, borir kaba, me guizbangira inivafiziba ko ghuziba iti. Kamaghira Iesus uaghan men min ikia guizin gumazimin oto. A kamaghsua, an

aremegh egh arazir kamin a Satan bar a gasighasigham, a gumazir gumazamizibagh amima me ariaghirir gavgavim itim. Gumazamiziba nguazir kamin ikiava ovevemini atati. Ezi men atiatir kam me ikiagharisi. Kamaghin amizi, Iesus me firasa, bizir kam bagha, a gumazimin min otogha egha areme. ¹⁶ Guizbangira, Iesus ingangarir kam enselbar akurvaghasa a gamizir pu. Puvati. An Abrahamin boriba akurvaghasa a gami. ¹⁷ Kamaghin amizi, a uan doziba ko buaramizibar miraram oto. A kamaghsua, a men Ofa Gamir Gumazibar Dapanimin iki, egh Godin akamin gin mangi apanguvim gumazamizibar ikiva Godin ingangarim damu, egh ingangarir kamin gumazamizibar arazir kuraba gin amangam. Kamaghin a gumazamizibar min oto. ¹⁸ Ezi Satan a gifarasa arazir kuraba bagha a gakaghor, ezi an osimtiziba ateri. Kamaghin amizi, Satan gumazamizibagh ifaramin dughiabar, Iesus men akurvaghamin fozozim iti.

Iesusin ziar ekiam, a bar Mosesin ziar ekiam gafira

3

(*Sapta 3:1–4:13*)

*Iesusin ziar ekiam, a Mosesin ziar ekiam
gafira*

¹ Kamaghin amizi, Kraisin adarasi, God uaghan Uan Nguibamin mangasa, a ian dia. Ia deravira Iesus ginighnigh, e nighnizir gavgavim an ikia, egha an ziamin gun migia ghaze, a God misevegha amadazir abuir gumazim, egha uaghan Ofa Gamir Gumazibar Dapanim. ² God anemisevegha ingangarir kam a ganingizi, a Godin gumazamiziba bagha ingari. Moses fomira Godin gumazamiziba bagha deravira ingarizi moghira, a ingari. ³ E fo, gumazir dipenimin ingarim, a ziar ekiam isi, ezi an ziar ekiam, an dipenimin ziar ekiam gafira. Ezi kamaghira God ziar ekiam Iesus ganing, ezi

† **2:8:** Akar Onger Akabar Akinafarimin aven itim, a gumazamiziba bar me migei. Ezi gumazir Hibrun Akinafarimin Osirizim, a Iesus ginighnigha ghaze, a gumazimin min otogha gumazamiziba bar men danganim ini. Ezi kamaghin Onger Akabar Akinafarimin, a bizir guizin Iesus batozibav gei. **2:9:** Jo 3:16, Ro 5:18, Fl 2:7-9, 1 Ti 2:6, 1 Jo 2:2, MAA 5:9 **2:9:** Jon 3:16; Rom 5:18; Filipai 2:7-9; 1 Timoti 2:6; 1 Jon 2:2; Akar Mogomem 5:9 **2:10:** Lu 24:46, Jo 20:17, Ap 3:15, Ro 8:29, 11:36, Hi 5:9, 10:10 **2:10:** Luk 24:46; Aposel 3:15; Rom 8:29; 11:36; Hibru 5:9; 10:10 **2:11:** Mt 25:40, Mk 3:35, Jo 20:17, Ap 17:26, Ro 8:29, Hi 10:10 **2:11:** Matyu 25:40; Mak 3:35; Jon 20:17; Aposel 17:26; Rom 8:29 **2:12:** Sng 22:22 **2:12:** Onger Akaba 22:22 **2:13:** Sng 18:2, Ais 12:2, Jo 17:6, 17:9-12 **2:13:** Onger Akaba 18:2; Jon 17:6; 17:9-12 ‡ **2:13:** Iesusin akar kam, a Aisaia 8:17-18in ize. Gumazim o amizir Hibrun Akinafarim Osirizim, en akaghti e fogham, Iesus gumazamizir igharaziba ko magh gari, me an aveghbuaba ko an boriba. Ezi gumazamiziba God mizuumia a bizibagh ami, ezi Iesus uaghan orarti. **2:14-15:** Jon 1:14; 12:31; Rom 8:3; 8:15; Filipai 2:7; Kolosi 2:7; 2 Timoti 1:7; 1 Jon 3:8; Akar Mogomem 12:10 **2:16:** Ais 41:8-9 **2:16:** Aisaia 41:8-9 **2:17:** Fl 2:7, Hi 2:14, 4:15, 5:1-2, 1 Jo 2:2, 4:10 **2:17:** Filipai 2:7; Hibru 2:14; 4:15; 5:1-2; 1 Jon 2:2; 4:10 **2:18:** Hi 4:15-16, 5:2, 7:25 **2:18:** Hibru 4:15-16; 5:2; 7:25 **3:1:** Ef 4:1, Fl 3:14, Hi 4:14, 5:5, 6:20, 7:26, 8:1, 9:11, 2 Pi 1:10 **3:1:** Efesus 4:1; Filipai 3:14; Hibru 4:14; 5:5; 6:20; 7:26; 8:1; 9:11; 2 Pita 1:10 **3:2:** Nam 12:7 **3:2:** Diboboniba 12:7 **3:3:** Sek 6:12, Mt 16:18 **3:3:** Sekaria 6:12; Matyu 16:18 **3:4:** Ef 2:10, 3:9; Hibru 1:2 **3:4:** Efesus 2:10; 3:9; Hibru 1:2 **3:5:** Nam 12:7

an ziar ekiam, Mosesin ziar ekiam gafira.
⁴ Ezi dipeniba bar, gumaziba dar ingari.
 Ezi Godra, a biziba bar dar ingari.
⁵ Moses a Godin ingangarir gumazimin iti,
 egha Godin akamin gin ghua Godin gumazamiziba bagha deravira ingari. A bizibar gun mikimamin ingangarim iti, akar God gin a mikimamiba.
⁶ Ezi Kraiss a Godin Otarim, a Godin gumazamizibagh ativagh men ganam. Egha guizbangira Godin akamin gin ghua ingangarir kam deravira a gami. Eghti e atiatingan koghiva, nighnizir gavgavim ikiva egh bizir aghuir e iniamiba e dav zuamam, egh kamaghin damuva, e uaghan Godin Dipenimin min ikiam.

Gumazir akaba batoziba, me aghuvsazim inian kogham

⁷⁻⁸ E Godin gumazamiziba, egha uaghan an dipenimin min iti, kamaghin amizi, e Godin Duamin akam baragham. A kamaghin migei:

“Ia datirighin Godin tiarim baraghiva,
 egh ia uan navibar kuman marki,
 mati ian inazir afeziaba fomira an akaba batogha
 orazir puvati.”

Me gumazamiziba puvatizir danganimin ikia God damuti a irasa an akam batosi.

⁹ God ghaze,
 Me danganir kam in ikia nighnizir gavgavim nan itir puvatigha,
 nan gavgavim tuisigh fofoghasa nan azai.

Me garima,
 ki 40plan azenibar arazir aghuiba me bagha dagh ami.

¹⁰ Kamaghin amizi, ki bar gumazamizir kabar aningaghegha ghaze,
 ‘Gumazamizir kabar naviba bar saghon ikia nan gin zuir puvati.
 Me zurara tuavir ki me bagh atizim gitavirasi.’

¹¹ Ki men aningaghegha bar guizbangira akar gavgavim gamua ghaze,
 ‘Me nan aghuvsazir danganimin aven mangighan kogham.
 Bar puvati!’”

¹² Kraissin adarasi, ia uari bagh deravira gan, ian tongin tav nighnizir kuratam an

navir averiamin ikiti a nighnizir gavgavim ategh, akirim ragh Angamira Itir God gasan marki.
¹³ Ezi ia kamaghin damuan marki, ia kamaghin damu, ia zurara dughiabar ia vaghvagh Godin gumazamizir igharaziba ko ia, akar aghuim uari daning uarir akurvagh egh uan naviba gavgavim dar aning. Kamaghin arazir kuram tav gifaraghti, a Godin gin zuir tuavim ateghan kogham. Godin Akinafarim ghaze, “Datirighin,” e fo, e datirighin ingangarir kam damuam.
¹⁴ Ia fo, dughiar e faragha nighnizir gavgavim Godin itim, en nighnizir gavgavim bar gavgafi. Egh e uan nighnizir gavgavibar amuti da gavgavigh iki maghira mangi dughiar e ovengamimin otogham. E kamaghin damuva, e bar Kraiss ko poroghiv iki a ko ingar ikiam.
¹⁵ E fo, Godin Akinafarim kamaghin migei:

“Datirighin ia Godin tiarim baraghiva,
 egh ia an akamin aghuaghan marki,
 mati ian inazir afeziaba fomira an akaba batogha
 egha orazir puvati.”

¹⁶ Fomira te Godin tiarim baregha, an gin zuir puvati, egha an akam batosi? Kar gumazamizir Moses inigha Isipin ghueziba, meraram arazir kam gami.
¹⁷ Ezi God 40plan azenibar ten aningaghe? A gumazamizir arazir kurabagh amiziba, me gumazamiziba puvatizir danganimin ariaghirezir gumaziba, merara, a men aningaghe.
¹⁸ God fomira guizbangira akar gavgavim akira ghaze, “Me nan aghuvsazir danganimin aven mangan kogham.” Akar kam, a te ganing? Kar gumazamizir an akam barazir puvatiziba. A me baghvira migei.
¹⁹ Kamaghin e fo, gumazir kaba me nighnizir gavgavim Godin ikian aghua. Ezi bizir kam bagha me Godin aghuvsazir danganimin aven mangan ibura.

4

Godin gumazamiziba aghuvsazim iniam

¹ Datirighin, God uaghan e inigh aghuvsazir danganimin aven mangasa akam akiri. Ezi kamaghin ia uari bagh deravira gan, ian tav atam akuigh egh danganir kam in aven mangighan kogham.
² E Akar Aghuim baraki, mati fomira Israelia a baraki. Egha Israelia me puram akam

3:5: Diboboniba 12:7 3:6: Ro 5:2, Ef 2:21-22, Kl 1:23, 1 Ti 3:15, Hi 3:14, 6:11, 1 Pi 2:5 3:6: Rom 5:2; Efesus 2:21-22; Kolosi 1:23; 1 Timoti 3:15; Hibru 3:14; 6:11; 1 Pita 2:5 3:7-8: Onger Akaba 95:7-11 3:7-8: Ua Me Ini 17:7; Diboboniba 20:2-5 3:11: Nam 14:21-23 3:11: Diboboniba 14:21-23 3:14: Hi 3:6 3:14: Hibru 3:6 3:15: Sng 95:7-8, Hi 3:7-8 3:15: Onger Akaba 95:7-8; Hibru 3:7-8 3:16: Lo 1:1-38 3:16: Godin Araziba 1:25-38 3:16: Diboboniba 14:1-35 3:17: Sng 106:26, 1 Ko 10:10, Ju 5 3:17: Onger Akaba 106:26; 1 Korin 10:10; Jut 1:5 3:18: Lo 1:34-35, Hi 3:11 3:18: Godin Araziba 1:34-35; Hibru 3:11 3:19: Hi 4:6 3:19: Hibru 4:6 4:1: Hi 12:15 4:1: Hibru 12:15 4:3: Sng 95:11, Hi 3:11, 3:14 4:3: Onger Akaba 95:11; Hibru 3:11

a baraki, egha nighnizir gavgavim an itir puvati. Ezi bizir kam bagha Akar Aghuir me oraghizir kam, a men akurazir puvati. ³ Ezi e gumamazizir nighnizir gavgavim Godin itiba, an e ateghtima e an aghuvsazir danganimin mangam. A fomira nguibar kam ginighnigha egha a mikemezir moghira:

“Ki aningaghegha akar gavgavim akira ghaze,
‘Me nan aghuvsazir danganimin aven mangighan kogham.
Bar puvati!’”

Guizbangira, God Mosesin dughiamin akar kam migei, ezi e fo, bar fomira dughiar a nguazir kamin ingarizim, a nguazir kamin ingarasa nighniziba a dagh amigha gifa. ⁴ Godin Akinafarimin aven akar otevir mam iti, a namba 7in dughiam migei, “Arur namba 7in, God garima an ingangariba bar gifa, ezi a dughiar kamin avughse.” ⁵ Ezi migirigiar otevir kamra e faragha a baraki, a ua migia ghaze, “Me nan aghuvsazir danganimin aven mangighan kogham. Bar puvati!” ⁶ E kamaghin bizir kam gifo, Godin aghuvsazir danganimin kam a ikiavira iti, ezi gumamazizitaba an aven mangam. Ezi gumamazizir faragha Akar Aghuim baraghiziba, me nighnizir gavgavim an itir puvati, kamaghin amizi, me aven ghuezir puvati. ⁷ Ezi gumamazizir kabar gin, azenir aviriba ghua gifa, ezi God uan akam isa Devit ganing, ki Godin Akinafarimin aven itir akar kamin gun mikemegeha gifa. A ghaze:

“Datirighin ia Godin tiarim baraghiva,
egh ia an akamin aghuaghan marki.”

Devitin dughiamin, God ghaze, “Datirighin,” egha kamaghin en aka, a dughiar igharazim ginaba. Dughiar a inabazir kam, gumamaziziba an aghuvsazir danganimin kam aven mangam. ⁸ Josua ti fomira aghuvsazim gumamazizibagh aningizi, ezi God gin dughiar igharazitam ginabaghan koghai. ⁹ Kamaghin amizi, e fo, Godin gumamazizibar aghuvsazim a ikiavira ikiam, a mati Sabatin aghuvsazir dughiam. ¹⁰ E fo, gumazim Godin aghuvsazir

danganimin aven ghua, a uan ingangarim agivagha aghuvs, mati fomira God uan ingangarim agivaghava aghuvs.

¹¹ E kamaghin aghua, me fomira amizi moghin, gumazitam o amizitam uan akaba batozir arazimin gin mangi, aremegh uan aghuvsazir danganimin aven mangighan kogham. Kamaghin e aghuvsazir danganimin aven mangisi pamtemin ingaram.

¹² Godin Akam an angamira ikia, egha pamtemin ingara iti. A bar ghumigha, midorozir sabar ghumtizir pumuning itim gafira. Ezi akar kam, sabar ghumtizimin min, a bar gumazimin namnam okoregha bar aven ghua, duam ko navir averiam uaning bativi naghin oto, egha uaghan aghariba uari isasuirazir naghin, ko agharibar aven itir ovim, aning uaning bativi naghin oto. Egha a bar en nighniziba ko en navir averiabar aven itir ifongiabagh fogha da tuisisi. ¹³ Ezi bizir God ingariziba, tam Godin damazimin modoghan kogham. Bar puvati. Ezi biziba bar kuiaighregha Godin damazimin bar azenara ikiam. Eghti Godra arazir e amiba tuisightima e dar a geghanam.

**Iesus Godin Nguibamin ikia,
en Ofa Gamir Gumazibar
Dapanimin min ikia, egha
Akar Dikirizir Gavgavir
Igiamin abuir gumazimin min
iti**

(Sapta 4:14–10:39)

Iesus Ofa Gamir Gumazibar Dapanim

¹⁴ Ezi e Ofa Gamir Gumazibar Dapanim mam iti, ezi a bar Godin Nguibamin aven ghu. A Iesus, Godin Otarim. Kamaghin amizi, e nighnizir gavgavir e gun migeir kamin suiragh gavgavigham. ¹⁵ E uari arazir kuraba dikabinamin gavgaviba puvati. Egh e kamaghin nighnighan kogham, Ofa Gamir Gumazibar Dapanim kam, en nighnizibagh fogh en kuarkuvighan kogham. Puvati. Satanin ifavarir arazir e bativiziba, da uaghan bar a bativigha gifa. Ezi an arazir kuratam gamizir puvati. ¹⁶ Kamaghin amizima, e atiatingan koghiva

* **4:3:** Israelia Isip ataghizir dughiam, God Moses ko Josua me inigh Kenanin Nguazimin mangasa a ifonge, eghti nguazir kam me dapiagh avughsamin danganimin otogham. Ezi gumazir Hibrun Akinafarim osirizim kamaghin en aka, God avughsizir danganimin igharazim iti, kar Godin Nguibam, guizbangiram an avughsizir danganimin, eghti gumamazizir nighnizir gavgavim an itibarama Nguibar kamin aven mangam. **4:4:** Stt 2:2, Kis 20:11, 31:17 **4:4:** Genesis 2:2; Ua Me Ini 20:11; 31:17 **4:5:** Sng 95:11 **4:5:** Onger Akaba 95:11 **4:7:** Sng 95:7-8 **4:7:** Onger Akaba 95:7-8 **4:8:** Lo 31:7, Jos 22:4 **4:8:** Godin Araziba 31:7; Josua 22:4 **4:10:** Stt 2:2, Hi 4:4 **4:10:** Genesis 2:2; Hibru 4:4 **4:11:** Hi 3:12, 3:18-19 **4:11:** Hibru 3:12; 3:18-19 **4:12:** Ais 49:2, Jer 23:29, Jo 12:48, 1 Ko 14:24-25, Ef 6:17, MAA 1:16, 19:15 **4:12:** Aisaia 49:2; Jeremiaia 23:29; Jon 12:48; Efesus 6:17; Akar Mogomem 1:16; 19:15 **4:13:** Jop 26:6; Sng 33:13-14, 90:8, Snd 15:11 **4:13:** Jop 26:6; Onger Akaba 33:13-14; 90:8; Aghuzir Akaba 15:11 **4:14:** Hi 3:1, 7:26, 10:23 **4:14:** Hibru 3:1; 7:26; 10:23 **4:15:** 2 Ko 5:21, Hi 2:17, 7:26, 1 Pi 2:22, 1 Jo 3:5 **4:15:** 2 Korin 5:21; Hibru 2:17; 7:26; 1 Pita 2:22; 1 Jon 3:5 **4:16:** Ef 2:18, 3:12, Hi 10:19-22 **4:16:** Efesus 2:18; 3:12; Hibru 10:19-22

Godin atrivir dabirabimîn boroghîn mangam, Godin apangkuvim a gizifa. E a bagh mangitima God en kuarkuvigh en apangkuvigham. Egh e osimtizitam ikiti an apangkuvim en akuragham.

5

Iesus, en Ofa Gamir Gumazibar Dapanim, an en akura

¹ Ia nighnigh. Ofa gamir gumazibar dapaniba bar, God vaghvagha men adarazir tongin me amisefe. God men mav amisevezima, a gumazamiziba bagha Godin ofa gami. Egha uaghan bizir aghuiba isa God ganidi. Egha arazir kuraba bagha ofa gamima God arazir kuraba gin amadi. ² Egha a uabi a Godin damazimin bizibar amuamin gavgaviba puvati. Kamaghin amizi, gumazir fofoziba puvatigha pazav amiba, a men asughasusi. ³ Egha a uabi a bizibar amuamin gavgaviba puvati, kamaghin amizi, a gumazamizibar arazir kuraba ko a uan arazir kuraba sara gin amangisi ofabar amu.

⁴ Ezi gumazitam ofa gamir gumazibar dapanimîn ikiasa uabi uabi amisevegha ziar ekiam inizir pu. Puvati. God uabi an diazima a ingangarir kam ini. Mati God fomira Aronin diazi mokin. ⁵ Ezi kamaghin, Krais uaghan kamaghiram ami. A uabi uan ziam fer puvati, egha Ofa Gamir Gumazibar Dapanimîn otozir pu. Puvati, God uabi ingangarir kam damuasa anemisefe. Egha God kamaghin a migei, "Ni nan Otarim, ezi datirighin ki nin Afeziamin oto." ⁶ Egha uan Akinafarimin aven itir akar igharazir mam, a ghaze, "Ni ofa gamir gumazim, Melkisedekin min iki mamaghira ikiam." ⁷ Ezi dughiar Iesus nguazimin itim, a pamtemin God ko migia egha diav azi. A fo, an ovengan koghsi, God an akuraghamin gavgavim iti. Kamaghin amizi, a uabi uan ifongiam dikabiragha Godin apengan ikia, an akam barasi. Ezi God an dimdiam barasi.* ⁸ Guizbangira Iesus a Godin Otarim, egha a mizazim ini. Ezi tuavir kamra a Godin akamin

gin zuir arazim an a gifo. ⁹⁻¹⁰ Egha a uan ingangarir a damuamiba, a bar da gifa. Ezi God anemisevegha ghaze, "Ni Ofa Gamir Gumazibar Dapanimîn ikiam, egh Melkisedekin min ikiam." Ezi a gumazamizir an akam baragha an gin zuiba, a men Akurvazir Gumazimin oto. Egh a men akurvaghti me deravira iki mamaghira ikiam.

E borir aghiribar min ikian kogham

¹¹ E fo, Iesus Ofa Gamir Gumazibar Dapanimîn oto, ezi e migirigiar aviriba akar kamin iti, e dar gun ia mikimasa. Ezi ia oraghan aghua. Kamaghin amizima, e akar kamin mingarim ia mikiman ibura.† ¹² Ia fomira Kraisin adarazir otivigha gifa, ezi kamaghin ia gumazamizibar Godin akam men sure gamighai. Puvati, ian nighniziba oteveghavira iti, kamaghin gumazir igharaziba, Godin akar faraghavira ian sure gamiziba, me ua ian sure damuam. Ia dagher gavgaviba inian firin, ia otem apavira iti. ¹³ Ezi tina otem apavira iti, an aghirimra iti. Egha an arazir aghuimin akar mingarim gifozir puvati. ¹⁴ Ezi dagher gavgaviba, da gumazir aruabar daghem. Ezi gumazir kaba, me dughiar aviribar araziba tuisisi, arazir manam dera ezi arazir manam ikufi. Egha datirighin me deravira fofoghava egha me nighnizir dikiriaba iti.

6

E deraghvira tuivigh gavgavigh God mizuamti, a deraviram e damuam

¹⁻² E datirighin Kraisin adarazir migirigiar faragha iniziba ataghiragham, migirigiar kaba: navibagh ighegh akirim ragh ovever arazibagh asaraghamin migirigiaba ko, nighnizir gavgavim Godin ikiamin migirigiaba ko, rurir arazimin migirigiaba ko, dafariba gumazibagh isin arizir arazimin migirigiaba ko, gumazamizir ovegha ua dikavibar migirigiaba ko, God gumazamizibar araziba tuisighti me mizaziba iniam, o zurara ikivira ikiamin migirigiaba, e migirigiar kaba ateghti, da zurara en nighnizibar ikian kogham. E

5:2: Hi 2:18, 4:15, 7:28 5:2: Hibru 2:18; 4:15 5:3: Wkp 9:7, 16:6, Hi 7:27 5:3: Ofa Gami 9:7; 16:6; Hibru 7:27
 5:4: Kis 28:1 5:4: Ua Me Ini 28:1 5:5: Sng 2:7, Jo 8:54, Hi 1:5, 1:8 5:5: Onger Akaba 2:7; Jon 8:54; Hibru 1:5;
 1:8 5:6: Sng 110:4, Hi 6:20, 7:1, 7:17, 7:21 5:6: Onger Akaba 110:4; Hibru 6:20; 7:1; 7:17; 7:21 5:7: Jo 12:27, 17:1
 5:7: Jon 12:27; 17:1 * 5:7: Iesus Getsemanin Azenimin ikia, egha osimtizir a bativamim batoghasa God ko migei. Ni Matyu 26:36-46 ko Mak 14:32-42 ko Luk 22:39-46in gan. Migirigiar kabar God Iesus a ko migeir migirigiaba baraki. Guizbangira God Iesus ataghizi an areme, egha God ovevem ataghizi an an suirazir puvati. God a gamizi ua mozimîn dikavizi, a ziar ekiam a ganigha a gamizi an Ofa Gamir Gumazibar Dapanimîn oto. Ni uaghan Aposel 2:24 ko Hibru 2:29 ko Filipai 2:6-11in gan. 5:8: Fl 2:8, Hi 3:6 5:8: Filipai 2:8; Hibru 3:6 5:9-10: Hi 2:10, 5:6, 11:40 5:9-10: Hibru 2:10; 5:6; 11:40 5:11: Mt 13:15, Jo 16:12, 2 Pi 3:16 5:11: Matyu 13:15; Jon 16:12; 2 Pita 3:16 † 5:11: Ni Hibru sapta 7in gan. 5:12: 1 Ko 3:1-3, Hi 6:1 5:12: 1 Korin 3:1-3; Hibru 6:1 5:12: 1 Korin 3:2 5:13: 1 Ko 13:11, Ef 4:14, 1 Pi 2:2 5:13: 1 Korin 13:11; Efesus 4:14; 1 Pita 2:2 5:14: Ais 7:15, Ro 16:19, 1 Ko 2:14-15, Fl 1:10 5:14: Aisaia 7:15; Rom 16:19; 1 Korin 2:14-15; Filipai 1:10 6:1-2: Ap 8:14-17, 17:31-32, 19:4-5, Ro 2:16, Fl 3:12-14, Hi 5:12, 9:14 6:1-2: Aposel 8:14-17; 17:31-32; 19:4-5; Rom 2:16; Filipai 3:12-14; Hibru 5:12; 9:14

kamaghin nighnighvira ikiva, mati e dipenir akiniba dughiar aviribar da akuravira iti, egh dipenim asaraghan kogham. E gumazir aruabar min akaba baragh egh dar gin mangam.* ³ God en amamangatightima, e kamaghin damuam.

⁴⁻⁶ Gumazir maba, Godin angazangarimin aven ikegha, akurvazir aghuir Godin Nguibamin izezim inigha ghaze, a bar dera, egh igharaz darazi ko, Godin Duam inis. Egha Godin akam baregha fo, a bar dera. Me Godin gavgavimin aven ghua deragha an gani, gavgavir kam, a gin izamim dughiamin miseveghirigh azenigin otohham. Kamaghin amizi, gumazim akirim ragh God gasaragh tuavir manatamin izi ua navim giragham? Bar puvati. A kamaghin amua, mati, a uan navir averiamin aven Godin Otarim uam a isa ter ighuvim gafugha, a gurazi gumaziba ua dibovir akabar a migei. Kamaghin amizi, gumazir uan nighnizir gavgaviba ataghizir kaba, me ua navibagh iraghamin tuaviba puvati.

⁷ Amozim dughiar aviribar izava nguazimin aven zui. Eghti nguazim daghebar amuti dagher aghuiba otivam, egh gumazir me me bagha da oparizbar akurvagham. Eghti God nguazir kam deragh a damuam. ⁸ Eghti benir ataghatariba ko benir kuraba an ikiti, kamaghin nguazim ikuvigham. A dughiar ruarim ikeghan kogham, eghti God suam, ni ikufi, ni bar isigham.

⁹ Namakar aghuiba, e migirigiar gavgavir kabbar ia gami. Egha e ia ginighnigha kamaghin fo, ia tuavir aghuimin gin mangam, a tuavir God ian akurazim. ¹⁰ God a gumazir kuram puvati, a ingangarir aghuir ia amizibagh fo, ia God gifongezir arazimra Godin gumamazizibar akagha men akurvasi, egh ia kamaghin amuavira iti. Egh a bizir kaba bakinighnighan kogham. ¹¹ E kamaghin bar ifonge, ia bizir aghuir ia fogha iniamibav zuam iki, kamaghin ia God gifongezir arazimin gin zui moghin, ia bar moghira tuivigh gavgavighvira iki, mangiti ikirimirir kam givagham. ¹² Ia amirvagham marki. Ia gumazir nighnizir gavgavim ikia

egha zuamiram amirvazir puvatizibar min iki. Egh bizir God fomira uan boribar aningasa akam akiriziba, ia da iniam.

E nighnizir gavgavim Godin akar dikirizimin iti

¹³ God fomira akar dikirizim Abraham daningasa, a fo, gumazitam ekeveghega a gafirazir puvati, egha a uabi uan ziam dibora ghaze, bar guizbangira. ¹⁴ Egha ghaze, "Ki guizbangira ni migei, ki deragh ni damuva, egh nin ovavir boribar amighti me bar avirasemegham." ¹⁵ Abraham a mizua zuamiram amirvazir puvati, ezi God, gin bizir an akar dikirizimin mirara Abraham daningasa mikemeziba, a ganingi.

¹⁶ Gumazim gavgavim uan akam daningasi, a gumazir a gafirazimin ziam dibora ghaze, bar guizbangira. A kamaghin damighti, gumazitam anedueghan kogham. ¹⁷ God fomira, gumamaziziba uan akar dikirizim me ganingizi, me fo, me gin an akam akirizir biziba iniam. Dughiar kam a deraghvira kamaghin men akaghasa ifongegha ghaze, nighnizir kam uam an otevkinighan kogham. Kamaghin amizi, a gavgavim uan akar dikirizim ganiga uan ziam dibora ghaze, bar guizbangira. ¹⁸ Egha datirighin akar pumuning iti, kar Godin akar dikirizim, ko Godin arazir uan ziam diborim, aning otevkinighan kogham. God uabi ifarir puvati. Kamaghin amizi, e gumamazir ara ghua Godin boroghin mongeziba, e Godin akar dikirizim ginighnigh egh e uan naviba gavgavim dar aning, egh bizir aghuir e fogha iniamiba mizuamvira ikiam. ¹⁹ Egha e bizir aghuir e fogha iniamiba bagha mizuair arazir kam, a en akuragha en ikirimirimin suiragha gavgavim e ganidi, mati angka kurimin suirazi a gavgavigha danganir vamiran iti. E Iesus mizuaima, an aven ghua inir ekiar me Godin Dipenimin gurazimin girakirangin Bar Anogoroghezir Danganimin oto. ²⁰ Iesusra e bagha faraghavira aven ghugha Ofa Gamir Gumazibar Dapanimin oto. Egha

* **6:1-2:** Rurir guar aviribagh isir arazimin akar kam, a Grighin akamin deragha otozir puvati. Gumazir maba kamaghin nighnisi, akar kam Kraisin adarazir rurim migeir puvati. A Judabar arazir me gin ghua rua Godin damazimin zuer akam migei. **6:4-6:** Mat 12:31, Ga 3:2, Ef 2:8, Hi 10:26-27, 10:29, 10:32, 1 Pi 2:3, 2 Pi 2:20-21, 1 Jo 5:16 **6:4-6:** Matyu 12:31; Galesia 3:2; Efesus 2:8; Hibru 10:26-27; 10:29; 10:32; 1 Pita 2:3; 2 Pita 2:20-21; 1 Jon 5:16 **6:8:** Stt 3:17-18 **6:8:** Jenesis 3:17-18 **6:10:** Ro 15:25, 2 Ko 8:4, 1 Te 1:3, 2 Te 1:6-7, 2 Ti 1:18, Hi 10:32-34 **6:10:** Rom 15:25; 2 Korin 8:4; 1 Tesalonika 1:3; 2 Timoti 1:18; Hibru 10:32-34 **6:11:** Kl 2:2, Hi 3:6, 3:14 **6:11:** Kolosi 2:2; Hibru 3:6; 3:14 **6:12:** Hi 10:36 **6:13:** Stt 22:16-17 **6:13:** Jenesis 22:16-17 **6:14:** Stt 22:16-17 **6:14:** Jenesis 22:16-17 **6:16:** Kis 22:10-11 **6:16:** Ua Me Ini 22:10-11 **6:17:** Ro 11:29, Hi 11:9 **6:17:** Rom 11:29; Hibru 11:9 **6:18:** Nam 23:19, 1 Sml 15:29, Hi 12:1 **6:18:** Diboboniba 23:19; 1 Samuel 15:29 **6:19:** Wkp 16:2-3, 16:12, 16:15, Hi 9:7 **6:19:** Ofa Gami 16:2-3; 16:12; 16:15; Hibru 9:7 **6:20:** Wkp 16:2-3, 16:12-15, Sng 110:4, Hi 3:1, 5:6, 5:10, 7:17, 8:1, 9:24 **6:20:** Ofa Gami 16:2-3; 16:12-15; Onger Akaba 110:4; Hibru 3:1; 5:6; 5:10; 7:17; 8:1; 9:24

a Melkisedeghin min Ofa Gamir Gumazimin oto, egh a zurara ikivira ikiam.†

7

Melkisedek a ziar bar ekiam iti

¹ Ia fo, Melkisedeghin kam, a Salemin nguibamin atrivim, egha a Godin Bar Pin Itimin ofa gamir gumazim. Ezi dughiar mam Abraham atrivir 4pla misogha me abini. Egha a uamatogha izima, Melkisedek tuavimin a batogha a bagha God ko migia ghaze, God bizir aghuiba a bagh dar amuam. ² Ezi Abraham bizir a midorozimin in iziba, a bar a da tuirazi, da 10plan pozibar otifi, ezi a pozir mam isa Melkisedek ganingi. (Ia nighnigh, Melkisedeghin ziamin mingarim a kamakin, Arazir Aghuibar Atrivim. Egha a uaghan Salemin atrivim, ezi an ziar kamin mingarim kamakin, Navir Amirizimin Atrivim.) ³ Ezi Godin Akinafarimin aven, me Melkisedeghin ameboghfeziabar ziaba osirizir puvati, egha an ovavitamin ziam osirizir puvati. Egha uaghan amebam a batezir dughiam ko an ovever dughiam me da osirizir puvati. A Godin Otaramin min ikia Ofa Gamir Gumazimin ikia mamaghira iti.*

⁴ Ia Melkisedeghin kam ginighnigh, a ziar bar ekiam iti! En inazir afezar faragha zuim Abraham bizir a midorozimin in iziba, a bar a da tuirazi, da 10plan pozibar otifi, ezi a pozir mam isa Melkisedek ganingi. ⁵ E fo, Livain ovaviba me Godin ofa gamir gumazibar otifi. Ezi Moses Osirizir Araziba ghaze, Israelian gumaziba, me uan biziba 10plan pozibar da tuiraghti, Livain gumaziba me da pozitam iniam. Livaiba me uaghan Israelian marasi. Egha me uaghan Abrahamin ovaviba. Ezi Israelia uan biziba tuiragha maba isa uan marazigh aningizi me da ini. ⁶ Melkisedek a Livain adarazir ovavimin otozir puvati. Ezi Abraham uan biziba tuirazi, da 10plan pozibar otozi, Melkisedek a da pozir mam ini. Egha Melkisedek, bagha God ko migia ghaze, God bizir aghuiba a bagh dar amuam. Gumazir kam Abraham, a Godin akar dikirizim ini. ⁷ E kamaghin fo,

gumazim God ko migia ghaze, God bizir aghuiba gumazir igharazim damuam, a gumazir bar ekiam. Ezi bizir aghuiba iniamin gumazim, an an apengan iti. ⁸ Ezi Livaiba me Israelian 10plan pozibar arizir bizibar akuar maba isi, kar gumazir ovengamiba. Ezi Melkisedekra, gumazir Abrahamin bizir akuaba in izim, Godin Akinafarim ghaze, an ovever akatam itir puvati, a ikivira ikiam. ⁹ E kamaghin mikim suam, Livai uabi, gumazir Israelian 10plan pozibar arighizir bizir akuaba in izim, a uaghan Abrahamin ovavimin ikia, egha a tuavir kamin uan bizir akuaba isa Melkisedek ganingi. ¹⁰ Guizbangira, Livai tighar otivamin dughiamin, a uan ovavim Abrahamin mikarizimin aven iti. Ezi Melkisedek tuavimin Abraham batozi Abraham bizir kaba isa Melkisedek ganingi. Kamaghira e mikim suam, Livai uaghan uan biziba isa Melkisedek ganingi.

Ofa Gamir Gumazibar Dapanir igiam, a fomira itir Godin ofa gamir gumazibagh afira

¹¹ Fomira Israelian gumazamiziba, Moses Osirizir Araziba ini, ezi arazir kam kamaghin migei, Livain gumaziba Godin ofa gamir ingangarim damu. Eghti Livain gumazibar ofa gamir ingangarim, a gumazamizibar amuti me bar deraghvira ikiti, manmaghsua God ghaze, ofa gamir gumazir igharazim gin otivam? A Melkisedeghin min ikiva, Aronin min ikian kogham. ¹² Eghti Godin ofa gamir gumazibar araziba iragh igharagh otivtima, eghti Moses Osirizir Araziba uaghan iragh igharagh otivam. ¹³ Ezi en Ekiam, gumazir Godin Akinafarim gun mikemezim, an anabar igharazimin gumazim. Ezi an anabamin adarazir tav dughiatamin Godin ofa gamir ingangarim gamizir puvati. ¹⁴ Ezi e bar fo, en Ekiam a Judan anabamin adarazir aven oto. Ezi Moses ofa gamir gumazibar ingangarim migia, anabar kamin adaraziv kemezir puvati.

¹⁵ Ezi ofa gamir gumazir igharazim otozi e an gari, a Melkisedeghin miraram oto. Egh e kamaghin deraghvira fogham, a Livain ofa gamir gumaziba bar me gaffira. ¹⁶ Gumazir kam ofa gamir gumazimin

† **6:20:** Azeniba bar aruer vamiran dughiar vamiran Israelian ofa gamir gumazibar dapanim ingangarir ekiam mam iti. An asizibar ghuzim inigh, egh arazir kuraba gin amangisi Godin Purirpenimin Bar Anogoroghezir Danganimin aven mangam. Danganir kam, God uabi an aven iti. Ni Ofa Gamir Akinafarim sapta 16, ko Hibrun Akinafarim 9:1-7in gam. E fo, datirighin Iesus guizin Ofa Gamir Gumazibar Dapanimin oto. Egha Godin Dipenir an Nguibamin itimin a gumazamizibar arazir kuraba a givasa ingangarim gami. Ni Hibru 4:14 ko 8:2in gan. **7:1:** Genesis 14:17-20 **7:3:** Sng 110:4 **7:3:** Onger Akaba 110:4 * **7:3:** Melkisedek ameboghfeziabar puvatizir akamin mingarim kamakin, Godin Akinafarimin an ameboghfeziabar migirigiatam itir puvati. Ezi an amebam a batezir dughiam ko an aremezir dughiam, Godin Akinafarimin aven migirigiatam itir puvati. Kamaghin amizi, gumazir Hibrun Akinafarim osirizim ghaze, Iesus ofa gamir gumazimin ikia zurara mamaghira iti, ezi Melkisedek purama an ababanim gami. **7:4:** Stt 14:20 **7:4:** Genesis 14:20 **7:5:** Nam 18:21 **7:5:** Diboboniba 18:21 **7:8:** Hi 5:6, 6:20 **7:8:** Hibru 5:6; 6:20 **7:14:** Stt 49:10, Ais 11:1, Mt 2:6, MAA 5:5 **7:14:** Genesis 49:10; Aisaia 11:1; Matyu 2:6; Akar Mogomem 5:5

oto, me nguazir kamın arazibar gin ghua an anabam ginighnigha ingangarir kam a ganingizir pu. Puvati. An ikirimirir aghuimın gavgavim zurara ikiti bizitam a gasighasighan kogham. Gavgavir kam a gamizima a ofa gamir gumazimın oto. ¹⁷ E fo, Godın Akınafarim kamaghın miġia ghaze:

“Ni ofa gamir gumazimın iki mamaghira ikiam.

Ni Melkisedeghin mın ofa gamir gumazimın ikiam.”

¹⁸⁻¹⁹ Kamaghın e fo, arazir ghurir kam, gavgaviba puvatigha egha a deragha en akurvazir puvati. Egha a bizitam gamima a derazir puvati. Kamaghın amizi, God anegifa. Egha God datirighın tuavir bar aghuir mam kui. Tuavir kamra kara, e bizir aghuir e fogha iniamiba bagha mizuai. Ezi tuavir kam Moses Osirizir Arazibagh afira. E tuavir kamın mangi Godın boroghira mangam.

²⁰ Ezi uaghan, dughiar God gumazir kam amisevezi an ofa gamir gumazimın otozim, a pura anemisevezir puvati. A uabi uan ziam dibora ghaze, bar guizbangira, egha anemisefe. Ezi me ofa gamir gumazir igharaziba amisivasa, gumazitam uan akam gavgavim ganiga Godın ziam diborozir puvati. ²¹ God uabi guizbangira mikemezi, tuavir kamın Iesus ofa gamir gumazimın oto. God kamaghın mikeme:

“Ekiam bar guizbangira mikemegha akar dikirizim gamua ghaze,

‘Ni ofa gamir gumazimın iki mamaghira ikiam,’

egh uan nighnizim giraghan kogham.”

²² Godın akar dikirizir kam kamaghın en akazi e fo, Iesus Akar Dikirizir Gavgavir kam deragh an ganiva a damighti, a guizbangiram otogham. E fo, Akar Dikirizir Gavgavir kam a bar deragha, Akar Dikirizir Gavgavir Ghurim gafira.

²³ Fomira, gumazir avirim Godın ofa gamir gumazibar otifi. Egha me ariaghira, egha uan ingangarim gamir puvati. Bizir kam bagha, gumazir aviriba ofa gamir gumazibar otifi. ²⁴ Ezi Iesus angamira ikia mamaghira ikiavira iti. Kamaghın a Godın ofa gamir ingangarim gamua mamaghira

ikiavira iti. Eghti tav an mın ofa gamir gumazimın otogham kogham. ²⁵ An angamira ikia mamaghira ikia egha gumazamiziba bagha Godın azangsisi. An ingangarimın tuavimın a me inigha Godın boroghira zui. Kamaghın, datirighın ko zurara, a men akurvaghham.

²⁶ Guizbangira, Ofa Gamir Gumazibar Dapanir kam e bagha ingara bar deravira en akurvasi. A God ifongezir arazibara, dar gin zui. Egha arazir kuratam an itir puvati. A Godın damazimın bar zue. Ezi God a isa uan Nguibam bar pın aneti, ezi an arazir kurabagh amir gumazamizibar saghon iti. ²⁷ Fomira ofa gamir gumazibar dapanir igharaziba, me dughiabar zurara ofabagh ami. Me faragha uan arazir kuraba gin amangasa ofabagh ami. Egha gin me gumazamizibar arazir kuraba gin amangasa ofabagh ami. Ezi Iesus kamaghın amir pu. Bar puvati. A dughiar bar vamiran, e bagha uan mikarzim isa ofan mın God ganigha egha aremegha gifa. ²⁸ E fo, me Moses Osirizir Arazibar gin ghua, gumazir gavgaviba puvatiziba amisevima me ofa gamir gumazibar dapanir otifi. Ezi God akar dikirizim gamua uan ziam dibora ghaze, bar guizbangira, egha uan Otarim amisefe. Akar dikirizir kam, a Moses Osirizir Arazibar dughiamin gin otogha dagh afira. Ezi Ofa Gamir Gumazibar Dapanir kam, a gumazir bar aghuim. Egha an en akurvaghamin gumazir bar faraghavira zuimın oto. Egh a iki mamaghira ikiam.

8

Iesus, en Ofa Gamir Gumazibar Dapanim, a Godın Nguibamin iti

¹ Ezi migirigiar e amizir kam, an mingarim kamakın, e Ofa Gamir Gumazibar Dapanir mam iti, a Godın Nguibamin ikia Godın atrivir dabirabimın agharir guvim gaperaghav iti. ² Egha an Anogoroghezir Danganimın ikia Ofa Gamir Gumazibar Dapanimın ingangarim gami, danganir kam a guizbangira Godın Purirpenim, dipenir gumaziba ingarizir puvatizim, Ekiam uabi an ingari.

³ E fo, ofa gamir gumazibar dapaniba bar, me asiziba ko biziba isi ofa damuasa me amisefe. Kamaghın amizi, en Ofa Gamir Gumazibar Dapanir kam, a uaghan bizitam isi ofan mın God daningam. ⁴ Nguazir kamın ofa gamir gumaziba, me Moses

7:17: Sng 110:4, Hi 5:6 **7:17:** Onger Akaba 110:4; Hibru 5:6 **7:18-19:** Rom 8:3; Galesia 2:16; 4:9; Efesus 2:18; Hibru 9:9 **7:21:** Sng 110:4, Hi 5:6 **7:21:** Onger Akaba 110:4; Hibru 5:6 **7:22:** Hi 8:6, 12:24 **7:22:** Hibru 8:6; 12:24 **7:25:** Ro 8:34, 1 Ti 2:5, Hi 9:24, 1 Jo 2:1 **7:25:** Rom 8:34; 1 Timoti 2:5; Hibru 9:24; 1 Jon 2:1 **7:26:** Ef 1:20, Hi 3:1, 4:15, 8:1 **7:26:** Efesus 1:20; Hibru 3:1; 4:15; 8:1 **7:27:** Wkp 9:7, Ro 6:10, Hi 5:3, 9:12 **7:27:** Ofa Gami 9:7; Rom 6:10; Hibru 5:3; 9:12 **7:28:** Hi 2:10, 5:1-2, 5:9 **7:28:** Hibru 5:1-2; 5:9 **8:1:** Sng 110:1, Ef 1:20, Kl 3:1, Hi 1:3, 3:1, 10:12, 12:2 **8:1:** Onger Akaba 110:1; Efesus 1:20; Kolosi 3:1; Hibru 1:3; 3:1; 10:12; 12:2 **8:3:** Ef 5:2, Hi 5:1, 9:14 **8:3:** Efesus 5:2; Hibru 5:1; 9:14

Osirizir Arazibar gin ghua biziba isava ofan min God ganidi. Kamaghin amizi, Iesus ti nguazimin ikiai, an ofa gamir gumazimin ikian koghai. Ezi puvati, a Godin Nguibamin iti. ⁵ Ezi me nguazimin ikia ofa gamir ingangarim gamima ingangarir kam guizbangira Godin Nguibamin itir ingangarimin nedazim ko ababanim gami. Arazir kam uaghan Moses bato. A Godin Purirpenimin ingarasava amima, God kamaghin a migei, "Ni Purirpenimin ingarsi, ni mighsiamin ikia ganizir ababanimra, an gin mangi deragh an ingar." ⁶ Ezi Iesus ofa gamir ingangarim inizima, an ingangarim nguazimin itir ofa gamir gumazibar ingangaribagh afira. God, Akar Dikirizir Gavgavir faragha zuim, Israelia ganigha akar mabar kiri. Egha gin Akar Dikirizir Gavgavir igharazim gamua egha akar bar aghuubar kiri, ezi akar dikirizir kam, Akar Dikirizir Gavgavir faragha zuim bar a gafira. Kamaghin amizi, Iesus God ko gumazamizibar abuir gumazimin ikiava Akar Dikirizir Gavgavir Igiam gavgavim a ganingi. Ezi an Akar Dikirizir Gavgavir Ghurim gafira.

Akar Dikirizir Gavgavir Igiam, Akar Dikirizir Gavgavir Ghurim bar a gafira

⁷ Ezi Akar Dikirizir Gavgavir faragha zuim, a ti derazi God Akar Dikirizir Gavgavir Igiam gamighan koghai.

⁸ Egha God uan gumazamizibar arazir kuraba aghurigha kamaghin migei:

"Ki ian Ekiam,
egha ki kamaghin ia migei.

Dughiam a iziti,
ki Israelia ko Judaba, me ko Akar Dikirizir Gavgavir Igiam damuam.

⁹ Eghti Akar Dikirizir Gavgavir Igiam,
ki fomira men ovavir afeziaba ko amizir Akar Dikirizir Gavgavim,
an an min mangan kogham.

Fomira itir dughiam,
ki uan dafarimin men suigha me inigha
Ishipin kantri ategha azenan ize,
egha ki men pamin min itima
me nan amuimin min iti.

Egha me Akar Dikirizir Gavgavir
Ghurir kam abiki.

¹⁰ Ki ian Ekiam, egha ki kamaghin ia migei,
gin izamin dughiam otoghti,
ki Israel ko Akar Dikirizir Gavgavim
damighiti,

eghti a kamaghin mangam:
Ki uan araziba men nighnizibar arigh,
egh da isi men navir averiabar da
osiram.

Egh ki men Godin ikitima
me nan gumazamizibar ikiam.

¹¹ Dughiar kamin gumazamiziba vaghvagh
uan namakaba ko uan adarazir sure
damuan kogh suam,
'Ta Ekiam gifogh.'
Puvati.

Me bar moghira na gifogham,
gumazamizir kniba ko ziaba itir gu-
mazamiziba.

¹² Eghti ki men apanguvigh
men arazir kuraba gin amangiva,
egh ua dagh nighnighan kogham."

¹³ Akar Dikirizir Gavgavir Igiar kam,
God an gun migia egha maghira Akar
Dikirizir Gavgavir faragha zuim gamizima a
ghurigha bar gifa. E fo, bizitam ghurighiva
a bar dughiar otevimin ikegh bar givagham.

9

*Ofa gamir gumazibar dapaniba fomira
asizibar ghuzibar ofabagh ami*

¹ E fo, God Akar Dikirizir Gavgavir
faragha itim, Israelia ganiga Godin ziam
fer araziba sara me ganingi. Egha ghaze,
me Godin Dipenir gumaziba ingarizimin
aven an ziam fam. ² Me Godin Purirpenir
mamin ingarizi danganir pumuning an iti.
Purirpenir kamin aven itir danganir me
faragha aven mangamim, a lamin aghorim
ko bret itir dakozir Godin damazimin itimin
iti. Danganir kam me kamagh a dibori,
"Anogoroghezir Danganim." ³ Egha me
inir bar ekiam, birimin min Anogoroghezir
Danganimin girakirangin anegura. Ezi
inir kamin girakirangin danganir igharazir
mam uaghan iti, me kamagh a dibori,
"Bar Anogoroghezir Danganim." ⁴ Ezi
danganir kamin aven bizir kaba iti: Pau-
ran mughurir aghuim tuamin ofa gamir
dakozim, me gol an pogha a noke, ko Godin
Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam. Bok-
siam kam me gol an poghava a noke. Egha
Boksiamin aven me golin minner manan
daghem itim a gati. Egha me Aron fomira
suirazir asadivir aghorim a gati, asadivir
aghorir kam ghuziba an oto. Egha me
Dagiar Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Os-
izirim itimming, me uaghan aning Boksiam

8:5: Kis 25:40, Nam 8:4, Ap 7:44, Kl 2:17, Hi 9:23 8:5: Ua Me Ini 25:40; Diboboniba 8:4; Aposel 7:44; Kolosi 2:17; Hibru 9:23 8:6: 2 Ko 3:6-9, Hi 7:22, 9:15 8:6: 2 Korin 3:6-9; Hibru 7:22; 9:15 8:7: Hi 7:11, 7:18 8:7: Hibru 7:11; 7:18 8:8: Jeremaia 31:31-34 8:10: Sek 8:8, Hi 10:16 8:10: Sekaraia 8:8; Hibru 10:16 8:11: Ais 54:13, Jo 6:45, 1 Jo 2:27 8:11: Aisaia 54:13; Jon 6:45; 1 Jon 2:27 8:12: Ro 11:27, Hi 10:17 8:12: Rom 11:27; Hibru 10:17 9:1: Kis 26:1-30 9:1: Ua Me Ini 26:1-30 9:2: Kis 25:23-40, 26:1-30 9:2: Ua Me Ini 25:23-40; 26:1-30 9:3: Kis 26:31-33 9:3: Ua Me Ini 26:31-33 9:4: Kis 16:33, 25:10-16, 30:1-6, Nam 17:8-10, Lo 10:3-5 9:4: Ua Me Ini 16:33; 25:10-16; 30:1-6; Diboboniba 17:8-10; Godin Araziba 10:3-5

kam gati.* ⁵ Ezi Boksiar kamın asuam, a danganir gumazamizbar arazir kuraba gin amadim. Ezi enselin min garir bizimning Boksiam gisin ikia, egha aningın aviziba an asuam avara. Bizir kamning Godın danganimin ababanim gamua ghaze, God gumazamiziba ko iti. Ezi datirighin ki bizir kabar mingariba bar dar gun mikemeghan kogham.

⁶ Me kamagh bizibar ingarigha egha dughiaaba bar ofa gamir gumaziba Godin Purirpenimin azenan itir danganimin aven ghua uan ingangaribagh ami. ⁷ Ezi ofa gamir gumazibar dapanim uabira Bar Anogoroghezir Danganimin aven zui. Azeniba vaghvagha, a dughiar vamiran aven zui. Egha a purama aven zuir puvati. An asizibar ghuziba inigha aven zui. Egha ghuzir kamın a uan arazir kuraba gin amangasa ofa gamua, egha gumazamizir deragha nighnizir puvatizibar arazir kuraba, da gin amangasa ofabagh ami. ⁸ Ezi Godin Duam arazir kamın bizir mam en aka, Godin Purirpenimin azenan itir danganim ikiavira itima, ezi tuavir e Bar Anogoroghezir Danganimin aven mangamim an en piri.† ⁹ Godin Purirpenimin eghaghanir kam, a bizir datirighin e bativamibar ababanim gami. Purirpenir kamın aven, me asiziba ko bizir guar bar avirir aghuiba ofabar min God ganiga egha an ziam fe. Ezi bizir kaba bar gumazir Godin ziam febar navir averiatam akirighan kogham, eghti me kamaghin fogh suam, me arazir kuraba pu. Bar puvati. ¹⁰ Bizir Godin ofa gamir kaba, da dagheba apir arazim ko dipaba apir arazim ko arazir avirir gumazibar amuti me zueghamin arazimra. Da inivafizimın bizibara. God ofa gamir arazir kaba gumazibagh aningizi, me dar gin zui, eghti God gin bar moghira bizibar kirighi bizir igiaba otivam.

Krais uabi uan ghuzim isava ofa gami

¹¹ Ezi datirighin Krais otogha gifa, egha bizir aghuir otivigha givazibar Ofa Gamir Gumazibar Dapanimin iti. A Purirpenir aghuir kamın aven ghua e bagha ingari. Purirpenir kam Purirpenir faragha ikezim bar a gafira. Gumazitam dipenir kam

uan dafarimningın an ingarizir puvati. Bar guizbangira kar nguazir kamın bizim puvati. ¹² Ezi Krais bulmakaun apurim ko memen ghuzitam inigha egha Bar Anogoroghezir Danganimin aven ghuzir pu. Puvati. A uabi uan ghuzim isa ofa gamigha dughiar vamiran danganir kamın aven ghu. Egha en akurazi, e ikirimirir aghuarir zurara itim ini. ¹³

E fo, gumazamiziba Godin damazimin mizeghtima, ofa gamir gumaziba memen ghuzim ko bulmakaun apurimın ghuzim ko bulmakaun nguzir aborozir bar isizimın sirim inigh, gumazamizibagh isin a kavkinam. Me kamaghin damighti, arazir kam Godin damazimin mizezir araziba batueghti gumazamiziba ua zuegham. ¹⁴ Ezi Kraisin ghuzim asizibar ghuzim bar a gafira! Krais arazir kuratamin osimtizitam an itir pu. Bar puvati. Godin Duar zurara itimın gavgavimın, a ofan min uabi isa God ganigi. Kamaghin amizi, an ghuzim en inivafizibarama amizi da zuezir pu. Puvati. A en navir averiamin aven itir arazir kuraba agıvazi, e kamaghin fo, e Godin damazimin bar zuegha iti. Kamaghin amizi, e ua arazir ghurir angamira itir puvatizir kabar gin mangan kogham, egh e Godin zurara angamira itimın ingangarim damuam.

Kraisin ghuzim, Akar Dikirizir Gavgavir Igiam gavgavim a ganingi

¹⁵ Kraisin ghuzim e gamizima e Godin damazimin bar zue. Egha an aremegha gumazamizibagh ivezegha men arazir kurar me Akar Dikirizir Gavgavir faragha ikezimın dughiamın amiziba, da gin amada. Kamaghin, Iesus Akar Dikirizir Gavgavir Igiar kam gavgavim a ganiga egha an abuir gumazimin iti. Kamaghin amizi, gumazamizir Godin dimdiam baregha an gin zuiba, me God fomira uan boribar aningasa mikemezir ikirimirir kam iniam. God kamaghin akam akira ghaze, me zurazurara ikivira ikiam.

¹⁶ Gumazim nighnigh suam, a gin aremegham, egh suam gumazir manam an biziba iniam, egh an akinafarim osirigham. Kar mati an Akar Dikirizir Gavgavim. Eghti

* **9:4:** Daghem mana, kar God fomira Israelian gumazamizir nguazir kinimin aruzibagh aningizir daghem. Ni Ua Me Ini sapta 16 ko Onger Akaba sapta 78:24ın gan. **9:5:** Kis 25:18 **9:5:** Ua Me Ini 25:17-18 **9:6:** Nam 18:2-6 **9:6:** Diboboniba 18:2-6 **9:7:** Kis 30:10, Wkp 16:2-34, Hi 5:3, 7:27 **9:7:** Ua Me Ini 30:10; Ofa Gami 16:2-34; Hibru 5:3; 7:27 **9:8:** Jo 14:6, Hi 10:19-20 **9:8:** Jon 14:6; Hibru 10:19-20 † **9:8:** Grighin akam deragha akar kaba abigha dar gun mikemezir puvati. **9:9:** Ga 3:21, Hi 7:18-19, 10:1-2 **9:9:** Hibru 7:18-19; 10:1-2 **9:10:** Wkp 11:2, 11:25, 15:18, Nam 19:7, 19:11-13, Ef 2:15, Kl 2:16, 2:20, Hi 7:16 **9:10:** Ofa Gami 11:2; 11:25; 15:18; Diboboniba 19:7; 19:11-13; Efesus 2:15; Kolosi 2:16; 2:20 **9:11:** Hi 3:1, 8:2, 10:1 **9:11:** Hibru 3:1; 8:2; 10:1 **9:12:** Dan 9:24, Hi 9:26, 10:4, 1 Pi 1:19 **9:12:** Hibru 9:26; 10:4; 1 Pita 1:19 **9:13:** Wkp 16:3, 16:14-16, Nam 19:9, 19:17-19, Hi 10:4 **9:13:** Ofa Gami 16:3; 16:14-16; Diboboniba 19:9; 19:17-19; Hibru 10:4 **9:14:** Ro 6:13, 6:22, Ef 5:2, Ta 2:14, Hi 6:1, 1 Pi 1:18-19, 1 Jo 1:7 **9:14:** Rom 6:13; 6:22; Efesus 5:2; Taitus 2:14; Hibru 6:1; 1 Pita 1:18-19; 1 Jon 1:7 **9:15:** Ro 5:6, 1 Ti 2:5, Hi 3:1, 7:22, 8:6, 1 Pi 3:18 **9:15:** Rom 5:6; 1 Timoti 2:5; Hibru 3:1; 7:22; 8:6; 1 Pita 3:18

borim Akar Dikirizir Gavgavir kamın gin mangi, egh afeziam a ginabazir biziba iniam. Eghti gumaziba deragh fogh suam, afeziam aremegha gifa, egh me biziba bar an borimin tegham. ¹⁷ E fo, gumazir akam akirizir kam angamira ikivira ikiti, an Akar Dikirizir Gavgavim pura iki inganariba puvatigham. Eghti gumazir kam aremegham, eghti Akar Dikirizir Gavgavir kam gavgavim iki daghem otogham. ¹⁸ Ezi kamaghira, me asizim misoghezi an aremezi, me an ghuzim inge, egha tu-avir kamra Akar Dikirizir Gavgavir faragha ikezim gamizima, a gavgafi. ¹⁹ Dughiar kamın, Moses faragha Godın Akar Gavgav-iba, bar dar gun gumazamizibav keme. Akar kaba, da Moses Osirizir Arazibar aven iti. Egha a gin bulmakaun apuribar ghuzim ko memebar ghuzim inigha dipam sara da vere. Egha a, isopin temer agharir me benir aghevimin ikezim, benir kam me sipsipin arizibar an ingari, Moses a inigha ghuzim gati. Egha an anesigha temer agharir kamın ghuzir muziarim inigha Akar Gavgavimın itir Akinafarim ko gumazamiziba bar me gisin a kavamadi. ²⁰ Egha a kamaghın migei, “Kar ghuzir Akar Dikirizir Gavgavir kam gavgavim a daningamim. God Akar Gavgavim ia ganiga ghaze, ia Akar Dikirizir Gavgavir kamın gin mangi.” ²¹ Kamaghira Moses ghuzir muziarim inigha Godın Purirpenim ko Godın ziam fer bizibagh isin a kavamadi. ²² Guizbangira, e ti kamagh mikim suam, Moses Osirizir Araziba ghaze, ghuzimra bizibar amighti, da Godın damazimın bar zuegham. Eghti me bizitam misuegh an ghuzim inigh a ingeghan koghti, God gumazamizibar arazir kuraba gin amadaghan kogham.

Krais arazir kuraba gin amangasa, uabira uabin ofa gami

²³ Ezi bizir Godın Purirpenimın itir kaba, da pura Godın Nguibamın itir bizibar ababaniba. Ezi me asizir ghuziba isa a dagh amima da zuegha Godın damazimın zue. Eghti Godın Nguibamın itir bizibar amighti da guizin zueghsi, ofan bar aghuim iki, asizibar ofabagh afiragham. ²⁴ E fo, Krais gumaziba uan dafaribar ingarizir Anogoroghezir Danganimın aven

ghuzir pu, danganir kam, a pura guizin Godın Dipenimin ababanim. Puvati. A guizbangira Godın Nguibamın aven ghu. Egha datirighin an e bagha God ko mikimasa, Godın damazimın tughav ikia en akurvasi. ²⁵ E fo, azeniba bar, Ofa Gamir Gumazibar Dapanim asizibar ghuziba isa egha Bar Anogoroghezir Danganimın aven zui. Ezi Iesus kamagh amizir puvati, a Godın Nguibamın ghugha ofan min uabi uabi isa God ganingı. Egha a dughiar aviribar a gamizir puvati. ²⁶ A dughiar aviribar kamaghın damuvira iki, egh a dughiar aviribar mizaziba ini mamaghira ikiam, dughiar God nguazir kamın ingarizimın ikegha iza datirikin. Ezi puvati. Datirighin dughiar abuananamın Krais dughiar bar vamiran nguazimın ize, egha gumazamizibar arazir kuraba gin amangasa ofan min uabira uabi isa God ganingı.

²⁷ Gumaziba bar dughiar vamiran ovegh egh gin Godın kotiamın otivam. ²⁸ Kamaghira, Krais gumazir aviribar arazir kurabar osimtiziba aterasa, dughiar vamiran ofan min uabi isa God ganigha areme. Egh gin a dughiar namba 2in ua izam, egh dughiar kamın an arazir kuraba gin amangisi izan kogham. Puvati. A gumazir a mizua itiba guizbangira men akurvagh me iniam.

10

Ofan me fomira amiba, da arazir kuraba gin amadir puvati

¹ Moses Osirizir Arazibar aven, e pura guizin bizir gin otivamibar ababaniba ko nedazibar gari. Ezi a guizbangin deravira bizir kabar en akazir puvati. Moses Osirizir Araziba ghaze, me ofan kamaghın garibara, zurara azeniba bar dar amu. Kamaghın amizi, e fo, gumazamizir Godın boroghın zuiba, Moses Osirizir Arazibar gin mangi ofan kabar amighti, ofan kaba me akirighi, me deraghvıram otogham kogham. Puvati. ² Ezi ofan kamaghın garim gumazamizibagh amizi me bar zuegha, uam ofabagh amuan koghai. Egha asizibar ofan vamırama, God bagha ingarir gumazibagh amizi me zuegha,

9:17: Ga 3:15 9:17: Galesia 3:15 9:18: Kis 24:6 9:18: Ua Me Ini 24:6 9:19: Kis 24:3-8, Wkp 14:4-7, 16:14-15 9:19: Ua Me Ini 24:3-8; Ofa Gami 14:4-7; 16:14-15 9:19: Ua Me Ini 24:6-8 9:20: Kis 24:8, Mt 26:28 9:20: Ua Me Ini 24:8; Matyu 26:28 9:21: Kis 29:12, 29:36, Wkp 8:15, 8:19 9:21: Ua Me Ini 29:12; 29:36; Ofa Gami 8:15; 8:19 9:22: Wkp 17:11, Ef 1:7 9:22: Ofa Gami 17:11; Efesus 1:7 9:23: Hi 8:5, 10:1 9:23: Hibru 8:5; 10:1 9:24: Ro 8:34, Hi 6:20, 8:2, 1 Jo 2:1 9:24: Rom 8:34; Hibru 6:20; 8:2; 1 Jon 2:1 9:26: 1 Ko 10:11, Ga 4:4, Hi 7:27, 9:12, 1 Pi 3:18 9:26: 1 Korin 10:11; Galesia 4:4; Hibru 7:27; 9:12; 1 Pita 3:18 9:27: Stt 3:19, Sav 3:20, Ais 53:12, 2 Ko 5:10, Fl 3:20, 2 Ti 4:8, Hi 10:10, 1 Pi 2:24, MAA 20:12-13 9:27: Jenesis 3:19; Fofozir Gumazim 3:20; Aisaia 53:12; 2 Korin 5:10; Filipai 3:20; 2 Timoti 4:8; Akar Mogomem 20:12-13 9:28: Ais 53:12, Ro 6:10, Ta 2:13, 1 Pi 2:24, 2 Pi 3:12, 1 Jo 3:5 9:28: Aisaia 53:12; Rom 6:10; Taitus 2:13; 1 Pita 2:24; 2 Pita 3:12; 1 Jon 3:5 10:1: Kl 2:17, Hi 8:5, 9:9-11, 9:23, 10:4 10:1: Kolosi 2:17; Hibru 8:5; 9:9-11; 9:23; 10:4 10:3: Wkp 16:21, Hi 9:7 10:3: Ofa Gami 16:21; Hibru 9:7

uan navir averiabar aven ua kamaghin nighnighan koghai, e arazir kuraba iti. ³ Ezi puvati. Azenibar zurara, asizibar ofan kaba me gamima me ua uan arazir kurabagh nighnisi. ⁴ Bizir kamın mingarim kamakın: bulmakaun apuriba ko memen ghuziba, da arazir kuraba gin amadaghan kogham. Bar puvati.

⁵ Ezi bizir kam bagha, Kraiss nguazir kamin izasava amir dughiamın a kamaghin God miğia ghaze:

“Ni guizbangira, asizibar ghuziba ko bizir ofan min me ni ganidiba,
ni bizir kabagh ifongezir puvatigha
da inian aghua.

Kamaghin ni mikarzir mam na daningasa an ingari.

⁶ Ofan bar isia mighiriba ko,
arazir kuraba gin amadir ofaba,
da ni gamima ni dar agorogem itir puvati.

⁷ Ezi ki kamaghin migei,
‘God, kira kara.

Moses fomira nan gun Akinafarir righizimin aven osirizi moghin.

Datirighin ki izegha gifa,
egha nin ifongiamin gin mangasava ami.”

⁸ A faragha ofabav gei, ofan kaba, Moses Osirizir Arazibar amuasa mikeme. A kamaghin migei, “Ni asizibar ghuziba ko, bizir me ofan min ni ganidiba ko, ofan bar isia mighiriba ko, arazir kuraba gin amadir ofaba, ni bar dagh ifongezir puvatigha da inian aghua.” ⁹ Egha a gin kamaghin migei, “God, kira kara. Datirighin ki izegha gifa, egha nin ifongiamin gin mangasava ami.” Kamaghin amizi God ghaze, ofa gamir arazir ghuriba, da gavgaviba puvatigha, gifa. Ezi ofa gamir arazir igiam, an danganim inigha gavgavim ikia ingari. ¹⁰ Kraiss Iesus a Godin ifongiamin gin ghua, egha dughiar bar vamira uabi uan mikarzim isa ofan min en arazir kuraba bagha God ganingi. Ezi arazir kamin an e gamizi, e Godin damazimin zuegha an gumazamizibar otifi.

Kraiss ofa, a guizbangira arazir kuraba gin amangam

¹¹ Godin ofa gamir gumaziba bar, me zurara tuivava ofabagh ami. Egha me

ofan magh gariba, dughiar aviribar dagh ami. Ezi ofan kaba, da arazir kuratam gin amadaghan kogham. ¹² Ezi Kraiss arazir kuraba gin amangasa uabi uan mikarzim dughiar vamiran a isa ofan min God ganingi. An ofan kamin gavgavim ikivira iki ingar mangivira ikiam. A kamaghin amigha givagha, Godin agharir guvimin amadaghan aperaghav ikia mamaghira iti. ¹³ Egha a, God an apaniba isi an apengan darighamin dughiam bagha mizua iti. ¹⁴ A ofan vamira gamua egha tuavir kamin gumazamizir Godin damazimin zueziba, a me akirizi me bar deraviram oto, egh iki mamaghira ikiam.

¹⁵ Ezi Godin Duam uaghan bizir kamin gun e mikeme:

¹⁶ “Ekiam kamaghin miğia ghaze,
‘Gin izamin dughiam otoghti,
ki Israelia ko Akar Dikirizir Gavgavim damighi,
eghti a kamaghin mangam:

Ki uan araziba men nighnizibar arigh,
egh da isi men navir averiabar da osiram.

Egh ki men Godin ikitima
me nan gumazamizibar ikiam.”

¹⁷ Egha gin a ua ghaze:

“Ki men arazir kuraba gin amadagh
ua dagh nighnighan kogham.”

¹⁸ E kamaghin ganigha fo, God arazir kuraba gin amadazi, kamaghin uam arazir kuraba gin amangamin ofaba, da ua ingan-gariba puvati.

E guizbangira nighnizir gavgavim ikiva egh Godin boroghira mangam

¹⁹ Kamaghin amizi, nan adarasi, Iesusin ghuzim en arazir kuraba gin amadagha gifa. Egh tuavir kamin e Bar Anogoroghezir Danganimin aven mangi egh atiatingan kogham. ²⁰ Iesus aremegha ua angamira iti, an e bagha tuavir igiar kam kui, tuavir ikia mamaghira itim. A tuavir kamin inir ekiar kamin girakirangin ghua danganir kamin aven ghu, inir kam a danganir kamin tiar akamin min guraghav iti. Ezi inir kam, a

10:4: Mai 6:6-7, Hi 9:13, 10:11 **10:4:** Maika 6:6-7; Hibru 9:13; 10:11 **10:5:** Ais 1:11, Amo 5:21-22 **10:5:** Aisaia 1:11; Amos 5:21-22 **10:5:** Onger Akaba 40:6-8 **10:10:** Jo 17:19, Hi 9:12, 9:28, 13:12 **10:10:** Jon 17:19; Hibru 9:12; 9:28; 13:12 **10:11:** Kis 29:38, Nam 28:3, Hi 7:27, 10:4 **10:11:** Ua Me Ini 29:38; Diboboniba 28:3; Hibru 7:27; 10:4 **10:12:** Kl 3:1, Hi 1:3 **10:12:** Kolosi 3:1; Hibru 1:3 **10:12:** Onger Akaba 110:1 **10:13:** Ap 2:35, 1 Ko 15:25, Hi 1:3 **10:13:** Aposel 2:35; 1 Korin 15:25 **10:16:** Jer 31:33, Hi 8:10 **10:16:** Jeremaia 31:33; Hibru 8:10 **10:17:** Jer 31:34, Hi 8:12 **10:17:** Jeremaia 31:34; Hibru 8:12 **10:19:** Ro 5:2, Ef 2:18, 3:12, Hi 4:16, 9:8, 9:12 **10:19:** Rom 5:2; Efesus 2:18; 3:12; Hibru 4:16; 9:8 **10:20:** Mt 27:51, Jo 10:9, 14:6, Hi 9:3, 9:8 **10:20:** Matyu 27:51; Jon 10:9; 14:6; Hibru 9:3; 9:8

mati an mikarzimîn ovevemra. Eghti e tu-
avir kamin danganir kamin aven mangam.*

²¹ E Ofa Gamir Gumazibar Dapanim
iti, ezi a Godin gumazamiziba bar men
gara me gatifa. ²² A uan ghuzim isa en
navir averiaba dav kinizi an e akirizi, e
kamaghin fo, e arazir kuraba puvatigha
Godin damazimin bar zue. Egha a dipar bar
dikiriamin en mikarziaba rue. Kamaghin
amizi, ifavarir arazir en navir averiabar
itiba, e bar ada ateghiva, okam nighnighan
kogh nighnizir gavgavim Godin iki, egh
an boroghin mangam. ²³ E fo, bizir God
ingarasa akam akiriziba, a bar guizbangira
dar ingaram. Kamaghin amizi, e uan
nighnizir gavgavibar gun migia ghaze, bizir
aghuir e fogha iniamiba bagha mizua iti.
Egh e uan nighnizir gavgavimin suiragh
bar gavgavigham. ²⁴ E vaghvagh Godin
gumazamizir igharazibagh nighnighiva,
me damuti men naviba dikavti, me igharaz
darazigh ifuegh, arazir aghuibar me
damuam. ²⁵ Ezi e Godin gumazamiziba, e
uari akuvir arazim ataghiraghan kogham,
mati gumazamizir maba ami mokin.
Kamaghin marki. E fo, Dughiar Ekiam
Gumazamiziba Tuisighamim, a roghira
izi. Kamaghin amizi, e vaghvagh pamtem
ingariva, igharaz darazir akurvagh egh
gavgavim me daningam.

*E Godin Otarim akirim ragh a gasan
kogham*

²⁶ Ia oragh. E guizin akam gifogh a inigh,
egh gin mikim suam, marki, egh uan ifon-
giabar gin mangi arazir kurabar amuvira
ikiam, eghti kamaghin ua ofa damuamin
tuavir igharaziba puvatigham. ²⁷ Ezi bizir
e damuamin mam kamaghin iti: E atiatir
kuram damuva Godin Kotiamin Dughiam
ko, avir bar puvira isim mizuamam. Avir
kam Godin apanibar isi me gasighasigham.
²⁸ E fo, gumazitam Moses Osirizir Arazit-
tam baraghan aghuaghham, eghti gumazir
pumuning o pumuning ko mizezim ganigh

egh an gun mikemegham, eghti me an
apangkuvan marki, me a misueghti an are-
megh. ²⁹ Ia manmaghin gumazir akirim
ragha Godin Otarim gasarazim ginighnisi?
Gumazir kam a bar osimtizir ekiam iniam.
Egh an ivezir kuram, gumazir Moses Os-
irizir Araziba batoghezimin ivezir kuram,
bar a gafiraghham. Kraisin ghuzim Akar
Dikirizir Gavgavir Igiam gamima a gavgafi.
Ezi ghuzir kam gumazir kam gamizima
a zuegha Godin gumazimin oto. Egha
datirighin gumazir kam a Kraisin ghuzim
migia ghaze, a pura bizim. Egha a, Godin
Duar apangkuvim en itim, an tiragha ak-
aba a gasi. ³⁰ Ezi e fo, God kamaghin
mikeme, "Arazir kuraba ikarvaghamin in-
gangarim, ka nan bizim. Ki uabi men
arazir kuraba ikarvagh egh ivezir kuraba
me daningam." Egha ua kamaghin migei,
"Ekiam uabi uan gumazamizibar araziba
tuisigham." ³¹ Kamaghin, Godin ikia
mamaghira itim, a tavin suiragh ivezir
kuram a daningam, eghti gumazir kam
guizbangiram atiatingam.

*E nighnizir gavgavimin suiragh gav-
gavigham*

³² Ia dughiar faragha ghuzim uam a
ginighnigh, dughiar ia Akar Aghuimin
angazangarim inigha nighnizir gavgavimin
an itim. Dughiar kamin me osimtizir ekiaba
ia garizima, ezi ia mizazir aviriba ini. Egha
ia tuivigha gavgavizi osimtizir kaba ia
dikabirazir puvati. ³³ Ezi dughiar maba
me gumazamizibar damazibar ia afima ia
tuivav iti, ezi me dibovir akabar ia migia
egha paza ia gami. Egha dughiar mabar
osimtizir kamagh gariba aterir gumaziba,
ia men puegha me ko iti. ³⁴ Egha dughiar
me ian marazi isa kalabus gatizim, ia men
kuarkuva deravira me gami. Ezi dughiar
me ian biziba suiragha inigha ghuziba,
pura men gara bar akuegha iti. Ia kamaghin
guizbangira fo, ian bizir ia gin iniamiba
Godin Nguibamin ia mizua ikia mamaghira
iti.

* **10:20:** Bar Anogoroghezir Danganir kam, kar God uabi itir danganim. Fomira ofa gamir gumazibar dapanimra danganir kamin an an aven zui. Ezi datirighin Iesus amizir ingangarimin, e bar moghira Godin boroghin mangam. Kamaghin amizi, me Iesusin mikarzim abighizi a ter ighuvimin ovengezi, inir ekiar Bar Anogoroghezir Danganimin itiar akam itim tongira bighiaghirigha akuar pumuning oto. Ni Mak 15:38in gan. **10:21:** 1 Ti 3:15, Hi 4:14 **10:21:** Hibru 4:14 **10:22:** Wkp 8:30, Ese 36:25, Ef 3:12, 5:26, Hi 9:14, Je 1:6, 1 Jo 3:21 **10:22:** Ofa Gami 8:30; Esekial 36:25; Efesus 3:12; 5:26; Hibru 9:14; Jems 1:6; 1 Jon 3:21 **10:23:** 1 Te 5:24, 2 Te 3:3, Hi 4:14, 11:11 **10:23:** 1 Tesalonika 5:24; 2 Tesalonika 3:3; Hibru 4:14; 11:11 **10:25:** Ro 13:11, Fl 4:5, Hi 3:13, 2 Pi 3:9-11, 3:14 **10:25:** Rom 13:11; Filipai 4:5; Hibru 3:13; 2 Pita 3:9-11; 3:14 **10:26:** Nam 15:30, Hi 6:4-8, 2 Pi 2:20-21 **10:26:** Diboboniba 15:30; Hibru 6:4-8; 2 Pita 2:20-21 **10:27:** Ais 26:11, Hi 12:29 **10:27:** Aisaia 26:11; Hibru 12:29 **10:28:** Lo 17:6, 19:15, Jo 8:17, 2 Ko 13:1 **10:28:** Godin Araziba 17:6; 19:15; Jon 8:17; 2 Korin 13:1 **10:29:** Kis 24:8, 1 Ko 11:29, Ef 4:30, Hi 12:25, 13:20 **10:29:** Ua Me Ini 24:8; 1 Korin 11:29; Efesus 4:30; Hibru 12:25 **10:30:** Lo 32:35-36, Sng 50:4, 135:14, Ro 12:19 **10:30:** Godin Araziba 32:35-36; Ongar Akaba 50:4; 135:14; Rom 12:19 **10:31:** Lu 12:5 **10:31:** Luk 12:5 **10:32:** Ga 3:4, Fl 1:29-30, Kl 2:1, Hi 6:4 **10:32:** Galesia 3:4; Filipai 1:29-30; Kolosi 2:1; Hibru 6:4 **10:33:** 1 Ko 4:9, Fl 1:7, 4:14, 1 Te 2:14 **10:33:** 1 Korin 4:9; Filipai 1:7; 4:14; 1 Tesalonika 2:14 **10:34:** Mt 6:20, 19:21, 19:29, Lu 12:38, Ap 5:41, Fl 1:7, Je 1:2 **10:34:** Matyu 6:20; 19:21; 19:29; Luk 12:38; Aposel 5:41; Filipai 1:7; Jems 1:2

³⁵ Kamaghin, ia arazir aghuir ia faragha amizibagh nighnigh, uan nighnizir gavgavir kam deragh an suiragh, egh bizir kinimin min puram a makunan marki. Egh ia kamaghin damuva ivezir aghuir ekiam iniam. ³⁶ Ia Godin ifongiamin gin mangiva, egh bizir aghuir a fomira ia daningasa akam akiriziba, ia da inisi, tuivigh gavgavigh iki. ³⁷ Guizbangira, Godin Akinafarim kamaghin mikeme:

“Dughiar bar ovezim
gumazir izamim,
a izam.

A bar zuamira izegham.

³⁸ Ezi nan damazimin derazir gumaziba, me nighnizir gavgavim nan iki, kamaghin me angamira ikivira ikiam.

Eghti men tav uan nighnizir gavgavim ategh
akirim ragh na gasaraghti,
ki a gakueghan kogham.”

³⁹ Ezi eia, e gumazamizir akirim ragh God gasaragh ovengamiba pu. Bar puvati. E nighnizir gavgavim Godin iki ikirimir aghuarir zurara itim iniamiba.

E nighnizir gavgavim Godin ikiva tugh gavgavigham

11

(Sapta 11–13)

Nighnizir gavgavim mingarim

¹ Nighnizir gavgavimin arazim a makin. E guizbangira kamaghin fo, bizir aghuir God e daningasa mikemezi e zuai itiba, e guizbangira da iniam. Egha e bar fo, bizir en damaziba ganizir puvatziba, da guizbangira gin otivam. ² Gumazir fomira itiba, me nighnizir gavgavim Godin iti, ezi God me gakuegha, gumazir aghuiba me garisi.

³ E nighnizir gavgavim ikia, egha e fo, God uan akamin overiam ko nguazim ingarizi da otifi. Ezi kamaghin, e garir biziba, God bizir e ganighan koghamiba, bar dar ingari.

Abel ko Enok ko Noa, me nighnizir gavgavim Godin iti

⁴ Abel nighnizir gavgavim Godin ikia, egha bizir kam bagha Godin ofa gami. An

ofa Godin damazim bar deragha, Keinin ofa gafira. Abel nighnizir gavgavim Godin iti, ezi bizir kam bagha God Abelin bizir aghuir an a ganidim bagha ifonge. Ezi bizir kam kamaghin en aka, God a migia ghaze, a gumazir aghuim. Abel an aremegha gifa. Ezi an nighnizir gavgavir kam, datirighin an akamin gun e miagiavira iti.

⁵ Ezi Enok uaghan nighnizir gavgavim Godin iti. Ezi bizir kam bagha God a inigha uan Nguibamin ghuavanabozi an aremezir puvati. Ezi gumazamiziba a buria, an apizir Puvati, God a inigha ghuavanabo. Godin Akinafarim ghaze, God tighar Enok iniamin dughiamin, an araziba bar Godin damazimin derazi an a bagha bar akonge. ⁶ Ezi gumazir nighnizir gavgavim Godin itir puvatzim, a Godin ifongiamin gin mangan koghti an a bagh bar akongeghan kogham. Guizbangira, gumazir Godin boroghira mangasava amim, a nighnizir gavgavim kamaghin iki, God a iti. Egha nighnizir gavgavim kamaghin iki, God deravira gumazamizir a buribagh ami.

⁷ Ezi Noa uaghan kamaghira nighnizir gavgavim Godin iti. Ezi God bizir gin otivamibar gun a mikeme. Kar bizir Noa tighar ganamiba. Egha a nighnizir gavgavim Godin akamin ikia, egha bizir kam bagha a kurir mamini ingari. Egha uan amuiroghboriba ko, me kurimin aven ghuezi, bizitam me gasighasizir puvatizi, me deravira iti. Ezi Noan nighnizir gavgavir kam, a nguazimin itir gumazamizir igharaziba bar, men arazir kuraba da aghurigha azenim gati. Noa nighnizir gavgavim Godin itima, God bizir kam a migia ghaze, a nan damazimin bar gumazir aghuim. Ezi God bar gumazir nighnizir gavgavim an itiba, a bar kamaghira me gami.

Abraham ko Sara nighnizir gavgavim Godin iti

⁸ Ezi uaghan Abraham nighnizir gavgavim Godin iti. Egha bizir kam bagha God an diazir dughiamin, Abraham Godin akamin gin ghua, egha uan nguibam ataki. Egha a nguibar God a daningasa akam akirizimin ghu, kar guizim an nguibamra. Ezi Abraham fozir puvati, a managh mangam. Egha a nighnizir gavgavim ikia

10:35: Mt 5:12, 10:32 **10:35:** Matyu 5:12; 10:32 **10:36:** Lu 21:19, Ga 6:9, Kl 3:24, Hi 6:12, 9:15, 12:1 **10:36:** Luk 21:19; Galesia 6:9; Kolosi 3:24; Hibru 9:15; 12:1 **10:37:** 2 Pi 3:9 **10:37:** 2 Pita 3:9 **10:37:** Habakuk 2:3-4

10:38: Ro 1:17, Ga 3:11 **10:38:** Rom 1:17; Galesia 3:11 **10:39:** 1 Te 5:9, 2 Te 2:14, 2 Pi 2:20-21 **10:39:** 1 Tesalonika 5:9; 2 Tesalonika 2:14; 2 Pita 2:20-21 **11:1:** Ro 8:24-25, 2 Ko 4:18, 5:7 **11:1:** Rom 8:24-25; 2 Korin 4:18; 5:7 **11:3:** Stt 1:1, Sng 33:6, 33:9, Jo 1:3, 2 Pi 3:5 **11:3:** Jenesis 1:1; Onger Akaba 33:6; 33:9; Jon 1:3; 2 Pita 3:5 **11:4:** Stt 4:3-10, Hi 12:24, 1 Jo 3:12 **11:4:** Jenesis 4:3-10; Hibru 12:24; 1 Jon 3:12 **11:5:** Stt 5:21-24 **11:5:** Jenesis 5:21-24 **11:7:** Stt 6:13-22, 7:1, Ro 3:22, 4:13, 1 Pi 3:20 **11:7:** Jenesis 6:13-22; 7:1; Rom 3:22; 4:13; 1 Pita 3:20 **11:8:** Stt 12:1-5, Ap 7:2-4 **11:8:** Jenesis 12:1-5; Aposel 7:2-4 **11:9:** Stt 12:8, 13:3, 13:18, 18:1, 18:9, 26:3, 35:12, 35:27, Hi 6:17 **11:9:** Jenesis 12:8; 13:3; 13:18; 18:1; 18:9; 26:3; 35:12; 35:27; Hibru 6:17

egha a zui. ⁹ A nighnizir gavgavim ikia ghua nguazir kamin apera, nguazir God fomira a daningasa akam akirizim. Egha a nguazir kam gaperagha mati nguibar igharazim gumazim. A Purirpenim gaperaghav iti, moghin Aisak ko Jekop uaghan uan purirpenibagh apiaghav iti, gumazir kamning God nguazir kam ginighnigha egha uaghan akar kam aning bagha anakiri. ¹⁰ Abraham zurara nighnizir gavgavim ikia nguibar ekiar gavgavigha itir kamin ganasa mizua iti. Nguibar ekiar kam, God uabira tuavir an ingaramibagh nighnigha, egha uabi an ingari.*

¹¹ Ezi Sara uaghan nighnizir gavgavim Godin iti. A guizbangin bar ghurigha boritam batan kogham. Egha a nighnizir gavgavim iti. Egha borim batamin gavgavim ini. Sara kamaghin nighnisi, "God na migia ghaze, 'Ni boritam batam,' egha akam kiri. Ki fo, God guizbangira mikeme." ¹² Kamaghin, gumazir kam Abraham a ghurigha egha aremeghasava ami, egha an ovavir borir aviribar afeziamin oto. Ezi an ovavira otiva bar aviraseme, mati overiamin mikoveziba, o ongarimin dadarimin gigiba. Gumazitam da mengiva avegham.

¹³ Ezi gumazir kaba me nighnizir gavgavim Godin ikia ghua me ovengezir dughiamin tu. Ezi dughiar me nguazimin itim, me bizir aghuir God me daningasa akam akiriziba, da inizir pu. Puvati. Egha me tuivigha, mati bizir men saghuiamin itibar gari, egha bar akuegha dar gari. Egha aghumsizir puvatigha kamaghin migei, "E nguazir kamin ikia, mati kantrin igharazimin gumazamiziba, egha iza dughiar otevimin nguazir kamin iti."

¹⁴ E fo, gumazamizir kamaghin migeiba, me guizbangira kamaghin migia ghaze, me uari bagh nguibatam buriam. ¹⁵ Egha me nguazir tegha izezir kamra bagha nighnighavira ikia, egha me uam an ghueghai. ¹⁶ Egha me uan nguazir ghurim ginighnizir pu. Puvati. Me nguazir igharazir iniasava amim, a bar deragha nguazir me ataghizim bar a gafira. A Godin Nguibamra. God me bagha nguibar kam akirizi a iti, eghti me an ikiam. Egha gumazir kaba kamaghin God migia ghaze,

"Ni en God." Ezi, God men akar mikemezir kamin aghumsighizir puvasi.

¹⁷⁻¹⁸ Ezi God kamaghin Abraham ko akam akira ghaze, "Aisakrama nin ovavir boriba otivam." Egha dughiar God Abrahamin nighnizir gavgavim tuisighamin, a kamaghin Abraham migei, "Ni uan otarir vamira misueghiva egh ofan min a isi God daningigh." Ezi Abraham nighnizir gavgavim Godin ikia, egha Aisak isa God daningasava ami. ¹⁹ Abraham kamaghin nighnisi, "Aisak aremeghti, God uam a damighti a ua dikavigham." Ezi bar guizbangira, e bizir otozir kam, akar isin zuimin kamaghin a mikimam, Abraham Aisak ua mozim in an isin.

Aisak ko Jekop ko Josep nighnizir gavgavim Godin iti

²⁰ Kamaghira Aisak nighnizir gavgavim Godin ikia egha Jekop ko Iso ginighnigha akam akira ghaze, God gin izamin dughibar, deravira gua damuam.

²¹ Ezi kamaghira Jekop a nighnizir gavgavim Godin ikia, egha an aremeghasava amir dughiamin, a Josepin otarimning migia ghaze, God deravira gua damu. Egha a uan fidizir zurara suiagha aruim gisin aviragha Godin ziam fe.

²² Ezi kamaghira Josep nighnizir gavgavim Godin ikia, egha dughiar an ovngamimin a kamaghin migia ghaze, Israelia gin kantri Isip ategh mangam. Egha me migia ghaze, me manmaghin an kuam damuam.

Moses nighnizir gavgavim Godin iti

²³ Ezi Mosesin afeziam ko amebam aning nighnizir gavgavim Godin ikia, egha dughiar amebam Moses batezimin, aning an garima a borir bar dirim. Aning atrivimin akam batoghan atiatingizir puvasi, kamaghin amizi, aning iakinir 3plan a modo.

²⁴ Ezi kamaghira Moses nighnizir gavgavim Godin ikia, egha dughiar a gumazimin otozimin, me kamaghin a diponan an aghua, Isipin Atrivimin guivimim borim. Puvati. ²⁵ A kamaghin nighnisi, a dughiar otevimin agorogem bagh arazir kurabar arazimin gin mangan aghua. Egha a Godin

11:10: Hi 3:4, 13:14, MAA 21:2, 21:10 **11:10:** Hibru 3:4; 13:14; Akar Mogomem 21:2; 21:10 * **11:10:** Nguibar ekiar kam Jerusalem, a Godin Nguibamin iti. Ni Hibru 12:2in gan egh fogh. **11:11:** Stt 17:19, 18:11-14, 21:2, Ro 4:21, Hi 10:23 **11:11:** Jenesis 17:19; 18:11-14; 21:2; Rom 4:21; Hibru 10:23 **11:12:** Stt 15:5, 22:17, 32:12, Lo 10:22, Ro 4:18-19
11:12: Jenesis 15:5; 22:17; 32:12; Godin Arziba 10:22; Rom 4:18-19 **11:13:** Stt 23:4, 1 Sto 29:15, Sng 39:12, 1 Pi 1:17, 2:11 **11:13:** Jenesis 23:4; 1 Eghaghaniba 29:15; Onger Akaba 39:12; 1 Pita 2:11 **11:16:** Kis 3:6, 3:15, Mk 12:26, Ap 7:32, Fl 3:20, Hi 13:14 **11:16:** Ua Me Ini 3:6; 3:15; Mak 12:26; Aposel 7:32; Filipai 3:20; Hibru 13:14 **11:17-18:** Stt 21:12, 22:1-14, Ro 9:7, Je 2:21-22 **11:17-18:** Jenesis 21:12; 22:1-14; Rom 9:7; Jems 2:21-22 **11:19:** Ro 4:17-21
11:20: Stt 27:27-29, 27:39-40 **11:20:** Jenesis 27:27-29; 27:39-40 **11:21:** Stt 47:31-48:20 **11:22:** Stt 50:24-25, Kis 13:19 **11:22:** Jenesis 50:24-25; Ua Me Ini 13:19 **11:23:** Kis 1:22, 2:2, Ap 7:20 **11:23:** Ua Me Ini 1:22; 2:2; Aposel 7:20 **11:24:** Kis 2:10-12 **11:24:** Ua Me Ini 2:10-12 **11:26:** Hi 10:34-35, 13:13 **11:26:** Hibru 10:34-35; 13:13

gumamaziziba ko, osimtiziba ko mizaziba iniasa ifonge. ²⁶ A ghaze, a Kraisa, God Ua E Iniasa Misevezir Gumazimin ziam bangin, me paza a damuti an aghumsizim iniam. Bizir kam a bar bizir ekiam, egha a Isipin dagiaba ko kurukaziba ko biziba bar dagh afira. Egha a ivezir aghuir God gin a daningamim ginighnighavira ikia, egha a tugha gavgafi.⁷

²⁷ Egha Moses nighnizir gavgavim Godin ikia egha a dikavigha Isip ataki. Isipin atrivim an aningaghe, ezi an atrivir kamin atiatir puvati. Guizbangira, e gumamaziziba uan damazibar Godin garir puvati. Ezi arazir kamra Moses a gami, mati a uan damazimningin Godin gani, egha a bar gavgavigha iti. ²⁸ Ezi Enselin Ovevem Inigha Zim, otarir ivariabav soghasava ami, ezi Moses Enselin arazir kam apirasa, Israelia akam me ganiga ghaze, me sipipin ghuzim isi uan tiar akaba bar ada aghefegh. Dughiar kamin Moses nighnizir gavgavim Godin ikia, egha arazir kam me ganingi, ezi tuavir kamin God Israelia Gitazir Dughiamin Isar Ekiam gamizi, an oto.

Israelin aviriba, me pamten nighnizir gavgavim Godin iti

²⁹ Ezi Israelia me nighnizir gavgavim Godin ikia, egha me Ongarir Aghevim abigha a giregha mati me nguazir misingizim zui. Ezi Isipba men gin zuima dipam me avarazi me dipam amegha ariaghire.

³⁰ Ezi Israelia me nighnizir gavgavim Godin ikiava, egha me 7plan aruebar Jerikon nguibamin dagiar divazir ekiamin azenan a gighuagha arui. Ezi divazim bar akaraghire.

³¹ Ezi gumaziba isava akuir amizir mam, an ziam Rahap, a nighnizir gavgavim Godin ikia, egha gumazir moga garir pumuningin akuragha aning inigha uan dipenimin ghu. Kamaghin amizi, God gumamazizir an

akam batogheziba me soghezi, a me ko aremezir puvati.

³² Ki nighnizir gavgavim eghaghanir aviriba ia mikemegha gifa, egh datirighin akar manam uam an gin ia mikimam? Ki ti Gideon, Barak, Samson, Jepta, Devit, Samuel ko Godin akam nigha izir gumazibar eghaghanibar amuamin dughiaba puvati. ³³ Gumazir kaba me nighnizir gavgavim Godin ikia, egha me Kantrin Igharazibar Gumamaziziba ko misogha bar men midorozir gumaziba dikabini. Me arazir aghuim gamua, egha me bizir God me daningasa akam akiriziba ini. Egha me laionbar akaba dukumi. ³⁴ Egha me avir dafabagh amizi da mungue. Ezi midorozir sababa itir gumaziba me misoghasava amima, me men are. Egha me gavgavir ekiaba puvatigha, gin me gavgavim ini. Egha me midorozir gumazir gavgavibar otivigha, igharaz darazir modorozir gumazibar agintigha me misogha me abini.

³⁵ Ezi gumazir ariaghirez maba, me ua dikafi, ezi men amiziba ua me ini. Ezi apaniba gumazir maba kalabus gatigha, men mikarziabagh asighasigha ghuav iti, me ariaghire. Men apaniba ghaze, me akirim ragh God gasaragham, eghti me me ateghti me mangam. Ezi me uan apanibar akaba batoke. Me ghaze, me aremegh, ua mozimin dikavigh ikirimirir aghuim iniam. Eghti ikirimirir igiar kam bar deragh nguazir kamin ikirimirir bar a gafiragham. Kamaghin amizi, apaniba me misoghezi, me ariaghire. ³⁶ Ezi apaniba marazi osimtiziba me garigha dibovir akabar me nigia, me fozorogha senbar me ikia, me isa kalabusin me ariki. ³⁷ Apaniba dagiabar marazigh inifi. Ezi marasi, apaniba soba inigha men namnaba abizi me akuabagh iri. Marazi, apaniba midorozir sababar me misozima me ariaghire. Ezi gumazir nighnizir gavgavim itir maba, me sipipin iniba ko memen iniba, me inibar min

† **11:26:** Migirigiar otevir kam, "Krais," an mingarim kamakin, "Gumazir God Ua E Iniasa Misevezir Gumazim." Ezi gumazir Hibrun Akinafarim osirizim a nighnizir pumuning ikia ofa an osiri. An nighnizir farazim kamakin, Israelin gumamaziziba bar God uabi ua bagha me ginaba. A ghaze, Moses aghumsizim ini, egha Godin ingangarin damu, egh Israelian akurvagham, God gumamazizir kaba me amisevezi, me Kraisin min iti. Ezi an nighnizir mam ua kamakin, Guizbangira Mosesin dughiamin, Kraisa Iesus otevir puvati. Ezi Moses amizir ingangarir kam, mati a Kraisin ziamrama aghumsizim ini. **11:27:** Kis 2:15, 10:28-29, 12:37, 12:51, 14:13, Ro 1:20, 1 Ti 1:17, Hi 11:1, 11:13 **11:27:** Ua Me Ini 2:15; 10:28-29; 12:37; 12:51; 14:13; Rom 1:20; 1 Timoti 1:17; Hibru 11:1 **11:28:** Kis 12:21-30 **11:28:** Ua Me Ini 12:21-30 **11:29:** Kis 14:21-31 **11:29:** Ua Me Ini 14:21-31 **11:30:** Jos 6:12-21 **11:30:** Josua 6:12-21 **11:31:** Jos 2:1-21, 6:22-25, Je 2:25 **11:31:** Josua 2:1-21; 6:22-25; Jems 2:25 **11:32:** Het 4:6-5:31, 6:11-8:32, 11:1-12:7, 13:2-16:31, 1 Sml 1:1-1 Kin 2:11 **11:32:** Gumazir Dapaniba 4:6-5:31; Gumazir Dapaniba 6:11-8:32; Gumazir Dapaniba 11:1-12:7; Gumazir Dapaniba 13:2-16:31; 1 Samuel 1:1-31:13 **11:33:** Het 14:5-6, 1 Sml 17:34-35, 2 Sml 7:11, Dan 6:1-27 **11:33:** Gumazir Dapaniba 14:5-6; 1 Samuel 17:34-35; 2 Samuel 7:11; Daniel 6:1-27 **11:34:** Het 15:8, 15:15, 1 Kin 19:3, 2 Kin 20:7, Dan 3:1-30 **11:34:** Gumazir Dapaniba 15:8; 15:15; 1 Atriviba 19:3; 2 Atriviba 20:7; Daniel 3:1-30 **11:35:** 1 Kin 17:17-24, 2 Kin 4:25-37, Ap 22:25 **11:35:** 1 Atriviba 17:17-24; 2 Atriviba 4:25-37 **11:36:** 1 Kin 22:26-27, 2 Sto 18:25-26, Jer 20:2, 37:15, 38:6 **11:36:** 1 Atriviba 22:26-27; 2 Eghaghaniba 18:25-26; Jeremaia 20:2; 37:15; 38:6 **11:37:** 1 Kin 21:13, 2 Kin 1:8, 2 Sto 24:21, Ap 7:58, 14:19 **11:37:** 1 Atriviba 21:13; 2 Atriviba 1:8; 2 Eghaghaniba 24:21; Aposel 7:58; 14:19

da ikegha zui. Egha me onganarazibagh amua ikia biziba bar puvati. Ezi gumaziba osimtiziba ko mizaziba me ganiga paza me gami. ³⁸ Nighnizir gavgavimin itir gumazir kaba, men araziba bar dera, ezi nguazir kamin gumaziba arazir aghuubar me damuan firin, me men ikufi. Kamaghin amizi, me tintinibar ghua, gumazamiziba puvatizir danganiba ko mighsiabar puram arua, egha dagiar toriba ko nguazimin aven itir mozibar aven iti.

³⁹ Gumazamizir kaba bar, nighnizir gavgavim Godin iti, egha ziar aghuiba Godin damazimin da ini. Egha me nguazimin itir dughiamin, me bizir aghuir God me daningasa akam akiriziba me da inizir puvati. ⁴⁰ Me tizim bagha da inizir puvati? God fomira bizir bar aghuim e bagha anekirizi a ikia bizir faragha itiba bar dagh afira. God kamaghin nighnigha ghaze, gumazamizir faragha itir kaba deragh otogh en faragh mangan an aghua. Puvati. E me ko uari inigh deravira ikiasa, a ifonge.

12

E Iesusin ganiva, egh nighnizir gavgavimin an ikiam

¹ Ezi gumazamizir fomira itiba, me ghuariamın min e okarigha tuivaghav ikia, egha nighnizir gavgavimin arazim en akakasi. Kamaghin amizi, bizir en tuaviba pirima e uan ivemarim deragha a gamir puvatiziba, ko arazir kurar en suiziba, e bar ada ataghiragham. Egh e naviba gavgavigh egh e ivemarim ekiar God e bagha atizir kamin ivemaram. ² E Iesusra ganam, an en nighnizir gavgavimin mingarim, egh an en nighnizir gavgavim damighti, a gin deraghviram otogham. Iesus fo, a bar deravira Godin akamin gin mangi egh a gin bar deravira ikiva bar akuegh mamaghira ikiam. Egha a bizir kam ginighnigha gavgavigha ikia osimtiziba atera ter ighuvimin ovenge. Gumazamiziba kamaghin nighnigha ghaze, gumazir ter ighuvimin ovengezim, a bar gumazir arazir kurabagh amin, egha aghumsizir ekiam isi. Ezi Iesus aghumsizim ginighnizir puvatigha, egha areme. Egha datirighin a Godin agharir guvimin atrivir dabirabimin aperaghav iti.

God e akirmighasa osimtiziba e ganidi

³ Ia bar deraghvira Iesus ginighnigh. Gumazir arazir kurabagh amiba fomira bar puvira Iesusin apanim gami. Ezi a bar tugh gavgafi. Ia bizir kam ginighnigh egh tugh gavgavighsi amirvaghan marki, egh uan nighnizir gavgavim ataghiragham marki. ⁴ Guizbangira, ia arazir kuram abinasa midorozim gami, ezi midorozir kamin ian tav ovegha ghuzitam irezir puvati. ⁵⁻⁶ God gavgavim ian navibar aningasa, ia ganingizir migirigiaba, ia ti da bakinighnighiz, o? A ia dibora ghaze, ia an boribara, egha ghaze:

“Nan boriba, ia fo,
gumazamizir Ekiam ifongeziba
a me akirmisi.
A gumazitam inigh uan borimin min a
diponiva,
egh uaghan a fozorogham.
Kamaghin amizi, Ekiam ni akirsi bizitam ni
damighti,
ni kamaghin nighnighan marki,
kar pura bizim.
Egh ni uaghan osiman marki.”

⁷ Ia tuivigh gavgavigh, egh Godin amamangatighti a ia akirmigh. Osimtizim ia batoghti ia kamaghin fogh, mati afeziam uan boribagh amir arazimra, God uaghan ia gami. Borir manatam itima an afeziam ti anekirimizir pu? Puvati. ⁸ God uan boriba bar da akirmisi. A ia akirmighan koghti, ia fogh, ia guizbangirama an boriba puvati. Ia pura tuavimin otivizir boriba. ⁹ Ia bizir kam ginighnigh, en afeziar nguazimin itiba, e akirmizima e men ziaba fe. Kamaghin amizi, en duabar Afeziam, e bar guizbangira an apengan ikiva egh angamira ikivira ikiam. ¹⁰ En afeziar nguazimin itiba, dughiar bar otevibar me ifongezi moghin en araziba akirmisi. Ezi God kamaghin nighnisi, e guizin an damazimin zueghavira itir arazimra inigh an miraram otogham. Kamaghin amizi, an en akurvaghasa e akirmisi. ¹¹ Afeziam e akirmighasa osimtizim e ganingizi, e ghaze, osimtizir kam bar e itarazima e ikia bar akongezir puvati. Egha en navir averiaba bar oseme. Eghti an e akirigh givaghti, dagher aghuir en otivamibara

11:38: 1 Kin 18:4, 19:9 **11:38:** 1 Atriviba 18:4; 19:9 **11:40:** Hi 5:9, 7:22, 8:6, MAA 6:11 **11:40:** Hibru 5:9; 7:22; 8:6; Akar Mogomem 6:11 **12:1:** Ro 7:21, 12:12, 1 Ko 9:24-25, Fl 3:13-14, Hi 10:36, 1 Pi 2:1 **12:1:** Rom 7:21; 12:12; 1 Korin 9:24-25; Filipai 3:13-14; Hibru 10:36; 1 Pita 2:1 **12:2:** Fl 2:8, Hi 1:3, 1:13, 1 Pi 1:11, 3:22 **12:2:** Filipai 2:8; Hibru 1:3; 1:13; 1 Pita 1:11; 3:22 **12:3:** Jo 15:20, Ga 6:9 **12:3:** Jon 15:20; Galesia 6:9 **12:4:** 1 Ko 10:13, Hi 10:32-34 **12:4:** 1 Korin 10:13 **12:5-6:** Jop 5:17, Snd 3:11-12 **12:5-6:** Jop 5:17; Onger Akaba 94:12; Aghuzir Akaba 3:11-12; Jems 1:12; Akar Mogomem 3:19 **12:7:** Lo 8:5, 2 Sml 7:14, Snd 13:24, 23:13 **12:7:** Godin Araziba 8:5; 2 Samuel 7:14; Aghuzir Akaba 13:24; 23:13 **12:8:** Sng 73:15, 1 Pi 5:9 **12:9:** Sav 12:7, Ais 42:5 **12:9:** Fofozir Gumazim 12:7; Aisai 42:5 **12:10:** Wkp 11:44, 1 Pi 1:15-16 **12:10:** Ofa Gami 11:44; 1 Pita 1:15-16 **12:11:** Je 3:17-18 **12:11:** Jems 3:17-18

kara: e Godin damazimin arazir aghuibara damuam, eghti en navir averiaba amiragh ikiam.

E tuivigh gavgavighsi aghariba kinkinam

¹² Eghti ian aghariba gavgaviba puvatigh egh amiragh ikiti, ia da fegh ingangarim damu. Eghti ian sueba aremegh pura ikiti, ¹³ ia da inigh tuavir aghuimin daruvira iki. Ia kamaghin damuti ian sueba bar ikuvighan kogham. Puvati, da ua deragham.

¹⁴ Ia, gumazamiziba bar me ko, dabirabir aghuim damuva, navir amirizimin arazim baghiva mighighvira ingar aghariba kinkin. Egh ia uari isi God daningisi, Godin damazimin zuezir arazim bagh mighighvira ingar. Gumazir Godin damazimin zuezir araziba puvatizim, an Ekiamin ganam kogham. ¹⁵ Ia bar deraghvira uari bagh gan, ian tav irigh egh ua Godin apanguvir kam ataghiragham marki. Eghti ian tav ua temer ovizir misozimin min otogh osimtiziba Kraisin adarazir aningan marki. ¹⁶ Egh ian tav poroghamiba uari bakia uari ko akuir arazim damuan marki. Egh tav Iso fomira amizi moghin, akirim ragh God gasan marki. An Aisakin otarir ivariam, egh bizir aghuir aviriba iniam frin, a dagher otevir vamira bagha pura uan bizir aghuiba bar da isa uan dozimin agharim gati. ¹⁷ Ia fo, a gin uamategha uan afeziamin bizir aghuir kaba iniasa migei. Ezi God ghaze, puvati. Iso bizir aghuiba iniasa zurarama aziava, egha a navim gighan tuaviba puvati.

E Godin Nguibamin itir Jerusalemin otogha gifa

¹⁸ Ia uan dafaribar suighamin biziba ia da bativizir puvati, mati Israelia fomirama ami. Me iza Sainain Mighsiamin boroghin ikia, egha maburan avim ko mitarmer bar pizimin gara aminir bar gavgavim ko, ¹⁹ sighamin ararem baragha gumazir mamn tiarim barasi. Gumazamiziba

tiarir kam baragha bar atiatigha kamaghin Moses migei, "E uam oraghan aghua." ²⁰ Ia fo, God Akar Gavgavim me ganingizi, me bar an atiatigha a baraghan aghua. Akar kam kamaghin migei, "Gumazitam o asizitam mighsiar kamn mangi puram an suiragham, eghti ia dagiaba isi a ginivightima an aremegh." ²¹ Ezi bizir me ganizir kam me bar an atiatingi, ezi Moses uaghan atiatigha ghaze, "Ki uaghan bar atiatigha egha puvira nisi."

²² Ia bizir kamaghin garitam batozir pu. Puvati. Ia Saionin Mighsiam ko Godin zurara itimin nguibar ekiamin otogha gifa, kar Jerusalemin nguibar Godin Nguibamin itim. Egha ia tausen tausenpla enselba batifi, me uari akuvagha bar akuegha iti. ²³ Ia Godin borir ivariabar iviriar ekiam batogha gifa, kar Godin Nguibamin itir Akinafarimin ziaba osirigha gavizir darasi. Ia Godin kam batogha gifa, a gumazamiziba bar men araziba tuisighamin Jas. Ia, gumazir fomira Godin damazimin bar deragha egha aremegha, deraviram otiviziba, ia men duaba batifi. * ²⁴ Ia Iesusra bato, an abuir gumazir God ko en tighin itim, egha Akar Dikirizir Gavgavir Igiam gami. Egha ia Iesusin ghuzimin otifi, a fomira Akar Dikirizir Gavgavir Igiar kam gavgavim a daningasa a kavkini. Ezi ghuzir kamra akar aghuim e mikiri, fomira Abelin ghuzim akam akunizi moghin an amir Puvati. Iesusin ghuzim akar bar aghuim akuri, ezi akar kam Abelin ghuzimin akam gafira.

E deraghvira uari bagh ganam

²⁵ Ia deraghvira gan, egh ia uan kuaribar kumigh Gumazir Migeimin akam baraghan aghuaghan marki. Fomira nguazir kamn God Akar Gavgavim gumazamizibagh aningi. Ezi me an akam baraghan aghua, egha gin me uan arazir kurabar ivezir kuram gitazir puvati. God datirighin uan Nguibamin ikia egha akar bar gavgavim e ganingi. E akirim ragh a gasaragh egh e uan arazir kuramin ivezir kuram gitaviragham,

12:12: Ais 35:2 **12:13:** Snd 4:26, Ga 6:1 **12:13:** Aghuzir Akaba 4:26; Galesia 6:1 **12:14:** Sng 34:14, Ro 12:18,

2 Ko 7:1, Ef 5:5, 2 Ti 2:22 **12:14:** Onger Akaba 34:14; Rom 12:18; 2 Korin 7:1; Efesus 5:5; 2 Timoti 2:22 **12:15:** Lo

29:18, Ap 8:23, 2 Ko 6:1, Ga 5:4, Hi 3:12 **12:15:** Godin Araziba 29:18; Aposel 8:23; 2 Korin 6:1; Galesia 5:4; Hibru 3:12

12:16: Stt 25:29-34 **12:16:** Genesis 25:29-34 **12:17:** Stt 27:30-40 **12:17:** Genesis 27:30-40 **12:18:** Ro 6:14,

2 Ti 1:7 **12:18:** Ua Me Ini 19:16-22; 20:18-21; Godin Araziba 4:11-12; 5:22-27 **12:20:** Kis 19:12-13 **12:20:** Ua

Me Ini 19:12-13 **12:21:** Kis 19:16, Lo 9:19 **12:21:** Ua Me Ini 19:16; Godin Araziba 9:19 **12:22:** Sng 68:17, Ga

4:26, Fl 3:20, MAA 5:11, 21:2, 21:10 **12:22:** Onger Akaba 68:17; Galesia 4:26; Filipai 3:20; Akar Mogomem 5:11; 21:2;

21:10 **12:23:** Lu 10:20, Fl 4:3, Hi 11:40, MAA 13:8, 14:4 **12:23:** Luk 10:20; Filipai 4:3; Hibru 11:40; Akar Mogomem

13:8; 14:4 * **12:23:** E fo, Iesus, a Godin borir ivariam. Ni Hibru 1:6in gan. Gumazir Hibrun akinafarim osirizim,

dughiar aviribar kamaghin migia ghaze, God bizir aghuiba uan borir ivariabar aningasa. Ni Hibru 6:12 ko 9:15in gan.

Judabar arazim kamakin, borir ivariabara uan afeziamin bizir aviriba isi. Ni Hibru 12:16in gan. Akinafarim kam osirizim

gumazim kamaghin migia ghaze, God bizir aghuiba uan gumazamizibar aningasa egha me dibora ghaze, "Me Godin borir

ivariaba." **12:24:** Stt 4:10, Hi 8:6, 10:22; 11:4, 1 Pi 1:2 **12:24:** Genesis 4:10; Hibru 8:6; 10:22; 11:4; 1 Pita 1:2 **12:25:**

Kis 20:22, Hi 2:1-3, 3:17, 10:26-29 **12:25:** Ua Me Ini 20:22; Hibru 2:1-3; 3:17; 10:26-29 **12:26:** Kis 19:18, Sng 68:8,

Hag 2:6 **12:26:** Ua Me Ini 19:18; Onger Akaba 68:8; Hagai 2:6

o? Bar puvati. ²⁶ Fomira itir dughiamin, Godin akam nguazim gamizi mikimkizim an oto. Ezi datirighin a kamaghin akar dikirizim e ganigha ghaze, "Ki ua nguazim damighti mikimkizim an otham, eghti nguazimra puvati, ki nguazim ko overiam uaghara kamaghiram aning damigham." ²⁷ God dughiatam uam a damuasa mikeme, kamaghin e fo, God nguazim ko overiam ginobaghti mikimkizim aning batoghtima, bizir a ingariziba ua ikian kogham. Eghti bizir akongan koghamiba, darara ikivira ikiam.

²⁸⁻²⁹ Bizibagh Ativamin Danganir e in-izir kam, an akongan kogham. Kamaghin amizi, e danganir kam bagh a minabagham. E fo, en God mati avir puvira bizibagh asighasizim. Kamaghin amizi, e an atiat-ingiva an apengan iki, egh a minabiva a uabi ifongezir arazimin gin mangi an ziam fam.

13

E vaghvagh igharaz darazigh ifuegham

¹ Ia Kraisin adarasi, ia vaghvagh uarigh ifongegh mamaghira iki, mati ia uan adarazigh ifongezir mokin. ² Nguibar igharazibar gumaziba ian bighan izamin dughiar, ia me inigh uan dipenibar mangisi okinighnighan marki. Ia fo, fomira gumazamizir maba ghaze, me gumazir kiniba isa uan dipenibar ghua egha men gari. Ezi gumazir me inigha izir kaba, me enselba. Me ghaze, me guizim gumazibar gari, ezi puvati, me enselbara gari. ³ Ia Godin gumazamizir kalabusin itibagh nighnigh, mati ia me ko kalabusin iti. Egh ia uaghan gumazir men apaniba paza me gamizibagh nighnigh. Ia fo, ia nguazir kamin ikiavira iti, ezi apaniba uaghan ti arazir kamra ia damuam.

⁴ Ia bar kamaghin fogh, gumazim ko amizim uaningin ikia poroghamimningin otozir arazim, a bizir bar aghuim, egha Godin damazimin dera. Ezi ia poroghamiba bar deravira uan arazibar gan. Eghti God gin ivezir kuram isi, gumazamizir uari bakiaiva akuiba ko afiar arazibagh amir gumazamizibar aningam.

⁵ Ia dagiar aviriba ikisi ifueghan marki. Ia kamaghin nighnigh, bizir ia itiba, da ian tughatizir puvati. Ia fo, God kamaghin e mikemegha gifa:

"Ki ia ateghti
bizitam paza ia damuan kogham.
Bar puvati.
Guizbangira, ki ia ateghan kogham."

⁶ Kamaghin amizi, e gavgavim uan navibar aning egh mikim suam:

"Ekiam nan Akurvazir Gumazim,
na ko itima
ki atiatir puvati.

Ki fo,
gumazamiziba arazitam in na
damighan kogham."

E Iesusin gin mangisi aghumsighan kogham

⁷ Ia uan siosin gumazamizir dapanibagh nighnigh, me fomira Godin akamin gun ia mikeme. Ia men arazir aghuiba ko men ovevem ginighnigh. Egh men nighnizir gavgavimin arazim, ia uaghan an gin mangi. ⁸ Kraisi Iesusin arazim, a fomira kamaghira ikia datirighin ikia, egh a gin zurara kamaghira ikiam. ⁹ Ia Akar Aghuimin min zuir puvatizir akar igharaziba ateghti, da ian nighnizibagh asighasighti, ia Godin gin zuir tuavir aghuim ataghiraghan marki. Kamaghin amizi, e Godin apangkuvim amamangatighti a gavgavim en navir averiabar aningam. Dagheba apir arazim gavgavim en navir averiabar aningan kogham. Arazir kam, gumazamizibar darorimin akurvazir puvati.

¹⁰ Ezi e Godin ofa gamir dakozir mam iti. Ezi Judabar Purirpenimin aven ofa gamizir gumaziba, God men anogoroghezima, me ofa gamir dakozir kamin daghebar aman kogham. ¹¹ Ofa gamir gumazibar dapanim, an asizibar ghuziba inigha Bar Anogoroghezir Danganir kamin aven ghugha, arazir kuraba gin amangasa ofa gami. Egha asizir kabar kuaba inigha gumazamiziba iti naghin azenan

12:27: Sng 102:26, Mt 24:35, 2 Pi 3:10, MAA 21:1 **12:27:** Onger Akaba 102:26; Matyu 24:35; 2 Pita 3:10; Akar Mogomem 21:1 **12:28-29:** Godin Araziba 4:24; 9:3; Onger Akaba 50:3; Aisaia 33:14; Hibru 10:27 **13:1:** Jo 13:34, 1 Te 4:9; 1 Pi 1:22, 2 Pi 1:7; 1 Jo 3:11, 4:7, 4:20 **13:1:** Jon 13:34; 1 Tesalonika 4:9; 1 Pita 1:22; 2 Pita 1:7; 1 Jon 3:11; 4:7; 4:20 **13:2:** Stt 18:1-8, 19:1-3, Mt 25:35, Ro 12:13, 1 Ti 3:2, 1 Pi 4:9 **13:2:** Genesis 18:1-8; 19:1-3; Matyu 25:35; Rom 12:13; 1 Timoti 3:2; 1 Pita 4:9 **13:3:** Mt 25:36, Ro 12:15, 1 Ko 12:26, Kl 4:18, Hi 10:34, 1 Pi 3:8 **13:3:** Matyu 25:36; Rom 12:15; 1 Korin 12:26; Kolosi 4:18; Hibru 10:34; 1 Pita 3:8 **13:4:** 1 Ko 6:9, Ga 5:19-21, Ef 5:5, Kl 3:5-6, MAA 22:15 **13:4:** 1 Korin 6:9; Galesia 5:19-21; Efesus 5:5; Kolosi 3:5-6; Akar Mogomem 22:15 **13:5:** Lo 31:6-8, Jos 1:5, Mt 6:25, 6:34, Fl 4:11-12, 1 Ti 6:8 **13:5:** Godin Araziba 31:6-8; Josua 1:5; Matyu 6:25; 6:34; Filipai 4:11-12; 1 Timoti 6:8 **13:6:** Sng 118:6 **13:6:** Onger Akaba 118:6 **13:7:** 1 Ko 4:16, Hi 6:12 **13:7:** 1 Korin 4:16; Hibru 6:12 **13:8:** Jo 8:58, Ef 4:14, Hi 1:12, MAA 1:4 **13:8:** Jon 8:58; Efesus 4:14; Hibru 1:12; Akar Mogomem 1:4 **13:9:** Ro 14:17, Ef 4:14, Kl 2:4, 2:8, 2:16, 1 Ti 4:3 **13:9:** Rom 14:17; Efesus 4:14; Kolosi 2:8; 2:16; 1 Timoti 4:3 **13:10:** 1 Ko 9:13, 10:18 **13:10:** 1 Korin 9:13; 10:18 **13:11:** Kis 29:14, Wkp 6:30, 16:27, Nam 19:3 **13:11:** Ua Me Ini 29:14; Ofa Gami 6:30; 16:27; Diboboniba 19:3

ghua saghon da tuema, da isia mighiri.
¹² Kamaghira, Iesus uaghan nguibar ekiamin azenan mizazim ini. A ghaze, a uan ghuzimin gumazamizibar amighti me Godin damazimin zuegh egh Godin gumazamizibar otivigham, kamaghin an areme.*
¹³ Kamaghin amizi, e uaghan a bagh nguibamin azenan mangiva, egh a inizir aghumsizim e uaghan a iniam.†
¹⁴ E fo, nguazir kam in e zurara ikiamin nguibar ekiatam itir puvati. Egha e nguibar gin izamim bagha mizua iti.
¹⁵ Kamaghin amizi, e Iesusin ingangarimin tuavimin, e zurara ziar ekiam isi ofan min God daning mamaghira ikiam. Eghti en akatoriba zurara an ziam fi suam, a en Ekiam.
¹⁶ Egh ia arazir aghuibar gumazamizibar amu. Me bizitabar oteveghti, ia men akurvaghshi bizitaba me daning. Ofan kamaghin gariba, God bar dagh ifonge. Kamaghin amizi, ia arazir kabar amusi okinighnighan marki.

God e damuti e deravira ikiam

¹⁷ Ian gumazir dapaniba ian akurvaghsha zurara ian gari. Egh me gin ingangarir me amizibar gun God ko mikimam. Kamaghin amizi, ia men akaba baragh egh men apengan iki. Ia kamaghin damuti, me bar akuegh uan ingangarim damuam. Ia kamaghin damuan koghti, me osimtizim sara ian ganam, eghti bizir kam ian akuraghan kogham.
¹⁸ Ia e bagh God ko mikimvira iki. E kamaghin bar fo, e dughiabar zurara arazir aghuibara amuasa bar ifonge. E uan araziba bar deravira da tuisigha arazir aghuibar gin ghua egha en navir averiaba osimtiziba Godin damazimin puvati.
¹⁹ Ki mighira ia kakaghoiri, ia na bagh God ko mikim suam, a nan akuragh na amadaghti ki zuamira ia bagh izam.

²⁰ Ki ia bagha God ko migei, Godin Navir Amirizimin Mingarim, a en Ekiam Iesus

ovevem in a gamizi a ua dikafi. Iesus, Sip-sipbar Garir Gumazir Gavgavim Itim, a uabi ofan min aremegha uan ghuzimin Akar Dikirizir Gavgavir kam, gavgavim a ganing, eghti a iki mamaghira ikiam.
²¹ Ezi ki ia bagha Godin kam ko migia kamaghin an azangsisi, eghti a ian akuragh gavgavim ia daningti, ia arazir aghuibar amu, egh an ifongiamin gin mangam. Eghti Kraisi Iesusin ingangarimin tuavimin, an en navir averiabar aven ingarti, e a ifongezir arazibar amuam. Egh e zurazurara ziar ekiam a daning mamaghira ikiam. Bar guizbangira.

Akar abuananaba

²² Nan adarasi, akar ki ia bagha osirizir kam, a ruarazir puvati. Kamaghin amizi, ia nimira iki, egh akar ki gavgavim ian navibar aningasa osirizir kam, ia deraviram a baragh.
²³ Ki kamaghin ia mikimasa ifonge, me kalabusin en aveghbuam Timoti firizi, a ua kalabusin itir puvati. A zuamira na bagh izeghiva, ga uaghara mangi ian ganam.

²⁴ Ia uan gumazir dapaniba ko Godin gumazamiziba bar me mikim suam, ki ghaze, God deraghvira me damu. Ezi Kantri Italini itir Kraisin adarasi uaghan ia bagha akam amaga ghaze, God deraghvira ia damu.

²⁵ Ki kamaghin God ko migia ghaze, Godin apangukuvim a bar moghira ia ko iki.

13:12: Mt 21:39, Jo 19:17-18, Ap 7:58 **13:12:** Matyu 21:39; Jon 19:17-18; Apostel 7:58 * **13:12:** Moses Osirizir Araziba ghaze, gumazamiziba Godin ofa damuasa ingha izir asiziba, ofa gamir gumaziba da api. Me asizir gumazamizibar arazir kuraba gin amangisi, dughiar ekiabar ofa gamiba, me dar aman kogham. Ni Ofa Gami 6:24 ko 24:30 ko 16:27 in gan. Datrighin, ofan dughiar ekiar kam, Iesus amizir ofan kam an danganim ini. Ni Hibru 9:7 ko 14 in gan. **13:13:** Hi 11:26, 12:2, 1 Pi 4:14 **13:13:** Hibru 11:26; 12:2; 1 Pita 4:14 † **13:13:** Gumazir maba ti, Kraisin gin zuir darazir amighti, me Moses Osirizir Arazibar aven itir dagheba apir arazimin gin mangasa. (Ni ves 9 in gan.) Ezi gumazir Hibrun akinafarim osirizim ghaze, Kraisin gin zuir darasi, Judaba itir nguibabar iktan markiam. Me kamaghin nighnighan marki, Moses Osirizir Araziba me damuti, me Godin damazimin zuegham. Puvati. Iesusin ingangarimrama me zuegha gifa. Kamaghin amizi, me a ko ikisi aghumsighan kogh, anarira gin mangam. **13:14:** Mai 2:10, Fl 3:20, Hi 11:10, 11:16, 12:22 **13:14:** Filipai 3:20; Hibru 11:10; 11:16; 12:22 **13:15:** 2 Sto 29:31, Sng 50:14, 50:23, 69:30-31, Hos 14:2, 1 Pi 2:5 **13:15:** 2 Eghaghaniba 29:31; Ongor Akaba 50:14; 50:23; 69:30-31; Hosea 14:2; 1 Pita 2:5 **13:16:** Ro 12:13, Fl 4:18, Hi 6:10 **13:16:** Rom 12:13; Filipai 4:18; Hibru 6:10 **13:17:** Ese 3:17, 1 Te 5:12, 1 Ti 5:17 **13:17:** Esekial 3:17; 1 Tesalonika 5:12; 1 Timoti 5:17 **13:18:** Ap 23:1, 24:16, Ro 15:30, 2 Ko 1:12, Kl 4:3 **13:18:** Apostel 23:1; 24:16; Rom 15:30; 2 Korin 1:12; Kolosi 4:3 **13:20:** Ais 55:3, Jer 32:40, Ese 37:26, Sek 9:11, Ro 15:33, 1 Ko 6:14, Hi 10:29, 1 Pi 2:25 **13:20:** Aisaia 55:3; Jeremaia 32:40; Esekial 37:26; Sekaraia 9:11; Rom 15:33; 1 Korin 6:14; 1 Pita 2:25 **13:21:** Ga 1:5, Fl 2:13, 2 Te 2:17, 1 Pi 5:10 **13:21:** Galesia 1:5; Filipai 2:13; 2 Tesalonika 2:17; 1 Pita 5:10

Jems Osirizir Akinafarim

O Jems Akar faragha zuim

Jemsin akinafarim akar aghuir aviriba iti. Jems, Godin gumazamiziba arazir aghuubar gin mangasa, a men sure damuasa akar aghuir avirir kaba osiri. A gumazamizibar akurvaghti me nighnizir aghuiba ko fozozim iniva, egh deravira an akam ginighnighasa an akar isin zuir aviriba osiri.

Jems nighighavira migia ghaze, gumazir nighnizir gavgavim Iesusin itiba, me pura ikian kogham. Puvati. Me arazir aghuubar igharaz darazir amuam, eghti arazir kam kamaghin akagham, me nighnizir gavgavim iti.

E osimtizibar tuiyigh gavgavigh egh deravira God ko ikiam

(Sapta 1:1-18)

¹ Ki Jems, ki God ko Ekiam Krais Iesusin ingangariz gumazim. Ki ia 12plan Israelin itir anababa bagha akinafarir kam osiri. Kar ia gumazamizir uan nguibam ategha ghua kantrin igharazibar itiba. Ki dughiar aghuim ia ganidi.*

Osimtiziba, da gavgavim e ganidi

²⁻³ Nan adarasi, ia fo, osimtizir ia bativiba, da ian nighnizir gavgavibar amuti ia tuiyigh gavgavigh osimtiziba ater mangivira ikiam. Kamaghin amizi, osimtizir aviriba ia bativtima ia kamaghin nighnigh suam, ia bar akongegh. ⁴ Egh ia zurara tuiyigh gavgavigh egh osimtiziba ater. Eghti arazir kam ian iki gavgavigh mamaghira ikiam. Kamaghin ia deravira ikiva, egh ia Godin bizitamin oteveghan kogham. Puvati. Ian araziba bar deraghti, ia Godin Arazibar aghung mangi gumazamizir aruabar min otogham.

Gumazamiziba nighnizir aghuubar otevegh, me God ko mikim

⁵ Ezi ian tav nighnizir aghuubar otevegh, a Godin azangsightima, God a daningam. God pura biziba gumazamiziba bar me ganidi, an atarir puvati. Kar Godin bizibar

anogorozir puvatizim, me an azangsizima a me daningasa bar ifonge. ⁶ Eghti ni God ko mikimiva, ni nighnizir gavgavim iki, nighnizir pumuning ikian marki, egh suam, "God ti bizitam na daningam, o puvatigham?" E fo, gumazim o amizim nighnizir pumuning iti, a mati aminim ongarim givav amadima a pura tintinibar dikafi. ⁷ A kamaghin nighnighan marki, Ekiam bizitam a daningam. Puvati. ⁸ A okam nighnigha, nighnizir aviribagh ami, arazir an amiba, da nighnizir vamiran itir puvati.

Jems onganaraziba ko gumazir bizir aviriba itiba akam me ganidi

⁹ Ezi nighnizir gavgavim itir gumazamiziba, onganarazibagh amua iti, me Godin damazimin ziar ekiam iti. Kamaghin, me bar akuegh iki. ¹⁰ Ezi nighnizir gavgavim itir gumazamiziba, bizir aviriba iti, me fo, God gin me dikabiraghti me akimarir atiabar min aremegham. Kamaghin, me uaghan bar akuegh iki. ¹¹ E fo, aruem anaga pamtem gara temem gisirazima a midii. Ezi tememin akimarir aghuiba suaghira, egha dar ganganim bar ikufi. Ezi kamaghira gumazamizir bizir aviriba itiba, me uan ingangarim damuvira ikiva an tongin aremegham.

God arazir aghuubar e gami, egha arazir kurabar amuasa e abirir puvati

¹² Gumazim osimtiziba ateriva, egh uaghan osimtiziba bar dar aven tugh gavgavigh, uan nighnizir gavgavim ateghan koghti, God ivezir aghuim a daningtima a zurara itir ikirimirir aghuim iniam. Ivezir aghuir kam, God akar dikirizim gamua ghaze, gumazir bar a gifongeziba, a me daningam. Kamaghin, gumazir kam bar akongegh.

¹³ Kamaghin gumazitam bizitam an navim abiraghtima an arazir kuratam damingam, a kamaghin mikiman marki, "God na abirazima ki arazir kam gami." Puvati. E fo, gumazitam God abiraghtima an arazir kuratam damighan kogham, eghti God gumazitam abiraghtima an arazir kuratam damighan kogham. ¹⁴ Ezi en navir kuraba vaghvagha arazir kurabar amuasa e gifarava e apezeperava e gakaghorii. ¹⁵ Ezi navir digavir kam, a mati amizim navim adai, egha gin arazir

1:1: Mt 13:55, Mk 6:3, Ap 15:13, Ga 1:19, 1 Pi 1:1 **1:1:** Matyu 13:55; Mak 6:3; Aposel 15:13; Galesia 1:19; 1 Pita 1:1

* **1:1:** Israelin 12plan anabar kaba, da Godin gumazamizir nguazir kam in bar an tibar ababanim gami. **1:2-3:**

Aposel 5:41; Rom 5:3-5; Hibiru 10:34; 1 Pita 1:6-7; 4:13; 4:16 **1:5:** 1 Kin 3:9-12, Snd 2:3-6, Jo 15:7, 1 Jo 5:14-15 **1:5:** 1

Atriviba 3:9-12; Aghuzir Akaba 2:3-6; Jon 15:7; 1 Jon 5:14-15 **1:6:** Mk 11:24, 1 Ti 2:8 **1:6:** Mak 11:24; 1 Timoti 2:8

1:8: Je 4:8 **1:8:** Jems 4:8 **1:9:** Je 2:5 **1:9:** Jems 2:5 **1:10:** Sng 37:2, 90:5-6, 1 Ko 7:31, 1 Pi 1:24, 1 Jo 2:17

1:10: 1 Korin 7:31; 1 Jon 2:17 **1:12:** Snd 3:11-12, 2 Ti 4:8, Hi 12:5, Je 2:5, 1 Pi 5:4, MAA 2:10 **1:12:** Aghuzir Akaba

3:11-12; 2 Timoti 4:8; Hibiru 12:5; Jems 2:5; 1 Pita 5:4; Akar Mogomem 2:10 **1:14:** Ro 7:7-10 **1:14:** Rom 7:7-10

1:15: Sng 7:14, Ro 5:19-21 **1:15:** Onger Akaba 7:14; Rom 5:19-21

kuram gamizima an oto, mati a borimin bate. Ezi arazir kuram ghua ekevezir dughiam, an ovevem gamizima an oto. ¹⁶ Nan adarasi, ia gumazitam ateghti a ia gifaran marki. ¹⁷ Bizir bar aghuir e isiba, ko bizir ikuvir puvatiziba, da bar Godin Nguibamin pin izaghiri. God Afeziam a biziba bar overiam dar ingari, a bizir aghuir kaba e bagha da amadi da izaghiri. Ezi Afeziam kam a uan araziba raghirazir puvati. A bizitamın nedazimın mın aruem a gisirazi an otevegha ruarazir puvati. A kamaghira iti. ¹⁸ God kamaghsua, a biziba bar dar ingari, egha e gamizi e bar adar faragh mangam. Kamaghın God uabi uan ifongiamın gin ghuava en Afeziamın oto, a uan guizın akamın e gamizima e otifi.

E nighnizir gavgavim guizbangira Godin iki, e uaghan arazir aghuubar amuam

(Sapta 1:19--5:6)

E Godin Akam baragh, uaghan an gin mangam

¹⁹ Nan adarasi, ia deravira bizir kam gifogh. Ia bar zuamira kuaribar arigh akaba baragh, egh zuamira mikiman marki, egh zuamira ataran marki. ²⁰ E fo, atarir gumazim, Godin damazimın arazir aghuibagh amima da otivir puvati. ²¹ Kamaghın amizi, ia bar arazir miziriziba ko arazir kurar otiviba, ia bar ada munamadagh. Egh ia bar uari dikabiragh egh Akar God ian navir averiamın dikarazim inigh. Eghti Akar kam ian akuragham. ²² Egh Akar ia inizir kam, ia an mirara mangi. Ia puram orarazir kinim damuan marki. Puvati. Ia pura orarazir kinimın damuam, kamaghın ia uarira uarigh ifari. ²³ Gumazamiziba pura Godin Akam baregha, an gin zuir puvati, me mati gumazamiziba ganganimın uan guabar gari. ²⁴ Egha me deravira uan guabar ganigha, ua ghugha okinighniki, men guaba manmaghira gari. ²⁵ Ezi Godin Akar bar deravira itim e gamima e firaghiri. Eghti gumazamiziba deravira Akar kam ginighnigh, egh pura Akam baragh zuamira okinighnighan kogh, bar an Akamın gin mangiti, gumazamizir

kaba, God men ingangaribar amuti da bar deraviram otivam.

²⁶ Gumazamizitaba kamaghın nighnigh suam, “E Godin gumazamizir bar aghuiba, egha guizbangira an ziam fe,” egha nigirigiar aghuubar uan mizebar dav geir puvati, kamaghın me uarira uarigh ifari. Ezi kamaghın men nighnizir gavgavim ko Godin ziam fer arazim pura bizim. ²⁷ Guizbangın nighnizir gavgavir God Afeziamın damazimın deragha osimtiziba puvatizim, a kamakin: E borir amebogh-feziaba ovengezibar akurvaghiva, amizir odiarir men paba ovengeziba sarama akurvagh, men osimtiziba ateram. Ezi uaghan bizir mam, e uari uan daroriba deravira dar ganam, eghti nguazir kamin araziba e damuti e Godin damazimın mizeghan koghham.

2

E arazir amir vamiran, bar gumazamizibar amuam

¹ Nan adarasi, ia nighnizir gavgavim en Ekiam Kraisi Iesusin iti, a bizir aghuir Godin Nguibamin itibar Ekiam. Ia gumazamizir ziaba itiba deravira me damu egh gumazamizir ziaba puvatiziba akirim ragh me gasan marki. Ia amir arazir vamiran bar me damu. ² Eghti gumazitam kurukazir bar aghuim damigh, egh golin ring uan dafarim datigh, God ko migeir dipenimın aven mangam, eghti gumazir onganarazim korotiar bibizibar kurukegh egh uaghan God ko migeir dipenimın aven mangam, ³ eghti kurukazir bar aghuim gamizir gumazim ia deravira a damuva, egh a mikim suam, “Aruam, ni izi dabirabar aghuir kam daperagh,” egh ia onganarazibagh amir gumazim kamaghın a mikim suam, “Ni munagh tugh,” o “Ni nan dagarimning boroghın magh vazim daperagh,” ⁴ Ian arazir kam mati, ia uan nighnizibar aven igharaz darazi abigha men araziba tuisisi. Egha ia deravira nighnigha gumazamizibar araziba arazir vamiran me tuisizir pu. Puvati. Ia mati jasbar mın otivigha nighnizir bar kurabar gumazamiziba tuisisi.

1:17: Mal 3:6, Mt 7:11, Jo 3:27, Ro 11:29, 1 Ko 4:7 **1:17:** Malakai 3:6; Matyu 7:11; Jon 3:27; Rom 11:29; 1 Korin 4:7
1:18: Jo 1:13, Ef 1:12, Je 2:3, 1 Pi 1:23, MAA 14:4 **1:18:** Jon 1:13; Efesus 1:12; 1 Pita 1:23; Akar Mogomem 14:4 **1:20:**
 Snd 10:19, 17:27, Sav 5:1-2, 7:9 **1:20:** Aghuzir Akaba 10:19; 17:27; Fofozir Gumazim 5:1-2; 7:9 **1:21:** 1 Ko 15:2, Kl
 3:8, Hi 2:3, 1 Pi 1:9, 2:1 **1:21:** 1 Korin 15:2; Kolosi 3:8; Hibru 2:3; 1 Pita 1:9; 2:1 **1:22:** Mt 7:21, 7:26, Lu 6:46, Ro 2:13,
 1 Jo 3:7 **1:22:** Matyu 7:21; 7:26; Luk 6:46; Rom 2:13; 1 Jon 3:7 **1:23:** Lu 6:47, Je 2:14 **1:23:** Luk 6:47; Jems 2:14
1:25: Jo 13:17, Ro 8:2, 2 Ko 3:18, Je 2:12 **1:25:** Jon 13:17; Rom 8:2; 2 Korin 3:18; Jems 2:12 **1:26:** Sng 34:13, 39:1,
 141:3, 1 Pi 3:10 **1:26:** Onger Akaba 34:13; 39:1; 141:3; 1 Pita 3:10 **1:27:** Ais 1:16-17, 58:6-7, Mt 25:36, Ro 12:2, 1
 Jo 5:18 **1:27:** Aisaia 1:16-17; 58:6-7; Rom 12:2 **2:1:** Lo 1:17, Snd 24:23, Mt 22:16, Ap 10:34, Je 2:9 **2:1:** Godin
 Araziba 1:17; Aghuzir Akaba 24:23; Matyu 22:16; Aposel 10:34; Jems 2:9 **2:5:** Mt 5:3, Jo 7:48, 1 Ko 1:26-28, 1 Ti 6:18, 2
 Ti 4:8 **2:5:** Matyu 5:3; Jon 7:48; 1 Korin 1:26-28; 1 Timoti 6:18

⁵ Nan adarasi, ia oragh. Nguazimin itir gumamazibar damazibar itir gumamazir onganaraziba, gumamazir kaba God me amisevegha ghaze, me nighnizir gavgavimın arazimın iti. A fomira gumamazir bar a gifongeziba bagha akam akira ghaze, a bar me gativagh men ganam. Kamaghin a gumamazir onganarazir kaba misevegha ghaze, me God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven ikiam. ⁶ Ezi ia akar aghumsiziba onganarazibagh anidi. Ia nighnigh! Tina ia dikabira egha osimtiziba ia garisi, egha ia mikirvagh kотиabar zui? Kar gumamazir dagiaba bar izivaziba arazir kabagh ami. ⁷ Ezi God Iesusin ziar aghuim ia gati, ezi tina ziar aghuir kam gasighasi? Dagiar aviriba itir gumamazir kabara.

⁸ God en atrivir ekiam, egha an Akinafarimın an akar ekiar mam e ganiga ghaze, “Ni uabira uabi gifongezi moghin, gumamazir igharazibagh ifongegh.” Egh ia akar kam guizbangira a baragh an gin mangi, kamaghin ia arazir aghuim damuam. ⁹ Ezi ia arazir aghuim gumamazir mabagh amua egha gumamazir igharaziba akirim me gasara, kamaghin ia arazir kuram gami. Ezi Moses Osirizir Araziba kamaghin ia migei, ia an akamin gin zuir puvati. ¹⁰ Eghti ian tina Moses Osirizir Araziba bar dar gin mangiva, egh arazir vamira abighiva, kamaghin an arazir kuram gami. A mati gumazim o amizir Moses Osirizir Araziba bar da bighizim. ¹¹ E fo, God kamaghin migei, “Ia poroghamiba uari bakeir arazim damuan marki.” Egha a uaghan kamaghin migei, “Ia gumamazibav soghtima me arimighiran marki.” Eghti ia poroghamiba uari bakeir arazim damuan koghiva, egh ia gumazitam misueghti an aremegham, kamaghin ia Moses Osirizir Araziba abizir gumamazibar otifi.

¹² Ia fo, Godin Arazim en arazir kuramin gavgavim a givagh, eghiva e damuti e firighirigham. Egh gin God uan arazir kam ginighnighiva egh en araziba tuisigham. Kamaghin, ia gumamazir Godin Arazimın apengan itibar akaba ko araziba zurara dar amu. ¹³ E fo, gumamaziba igharaz darazir apangkuvan koghti, God kotiamin

me tuisighamin dughiamin, God uaghan men apangkuvighan kogham. Ezi gumazim o amizim igharaz darazir apangkufi, God kotiamin a tuisighamin dughiamin a Godin apangkuvimın ganam.

Nighnizir gavgavim arazir aghuim sara zuir puvati, a pura bizim

¹⁴ Nan adarasi, gumazitam o amizitam suam, “Ki nighnizir gavgavim Kraisin iti,” egha an arazir aghuibagh amir puvati, kamaghin an nighnizir gavgavim pura bizim. An nighnizir gavgavir kam ti an akuragham, o puvatigham? Bar puvati.

¹⁵ Ezi Kraisin adarazir aveghbuatam o buaramizitam, korotiaba ko dagheba puvati, ¹⁶ eghti ian tav kamaghin a mikim suam, “Ni navir amirizimin iki. Ni mangiva inim ikeghiva uan mikarzim avaragh. Egh mangi dagher aviribar amiva egh navim izifagh.” Eghti akar kam manmaghin an akuragham? Ia uari korotiaba ko dagheba an akurvaghtima a deravira ikiam. ¹⁷ Ezi nighnizir gavgavimın arazim uaghan kamaghira ghu. Nighnizir gavgavim pura ikia, egha arazir aghuiba sara zuir puvati, egha nighnizir gavgavir kam, an aremezi moghin iti.

¹⁸ Tav kamaghin mikimam, “Gumamazir maba nighnizir gavgaviba iti, ezi gumamazir igharaziba arazir aghuibagh ami.” Ki kamaghin nin akam ikaragham, “Ni nighnizir gavgavim ikia egha arazir aghuibagh amir puvati, kamaghin ki manmaghin nin nighnizir gavgavim gifogham? Ki arazir aghuubar amuam, eghti arazir kabara nan nighnizir gavgavim nin akagham.” ¹⁹ Ni nighnizir gavgavim kamaghin ikia ghaze, “Godin vamira iti.” A dera. Duar kuraba uaghan nighnizir gavgavir kam ikia, egha agoa atiati.

²⁰ Ni gumamazir onganiba! Ia nighnizir gavgavimra ikiava egha arazir aghuibagh amir puvati, kamaghin ian nighnizir gavgavim a pura bizim. Ia ti akar kamin mingarim gifoghasa, o? Ia oragh. ²¹ Fomira en ovamim Abraham uan otarim Aisak isa ofa gamir dakozimın anetigha Godin ofa gami moghin a gami. Ezi dughiar kamin God an arazimın ganigha egha Abraham migia ghaze, ni nan damazimın dera. ²² Ia bizir kam ginighnigh. Abrahamin

2:6: Ap 13:50, 18:12, 1 Ko 11:22, Je 5:6 **2:6:** Aposel 13:50; 18:12; 1 Korin 11:22 **2:8:** Wkp 19:18, Mt 19:19, 22:39, Ro 13:8-9, Ga 5:14 **2:8:** Ofa Gami 19:18; Matyu 19:19; 22:39; Rom 13:8-9; Galesia 5:14 **2:9:** Lo 1:17 **2:9:** Godin Araziba 1:17 **2:10:** Lo 27:26, Mt 5:19, Ga 3:10 **2:10:** Godin Araziba 27:26; Matyu 5:19; Galesia 3:10 **2:11:** Kis 20:13-14, Lo 5:17-18, Ro 13:9 **2:11:** Ua Me Ini 20:13-14; Godin Araziba 5:17-18; Rom 13:9 **2:12:** Ga 6:2, Je 1:25-26, 1 Pi 2:16 **2:12:** Galesia 6:2; Jems 1:25-26; 1 Pita 2:16 **2:13:** Snd 21:13, Mt 5:7, 18:32-35, 25:41-42, 1 Jo 4:17-19 **2:13:** Aghuzir Akaba 21:13; Matyu 5:7; 18:32-35; 25:41-42 **2:14:** Mt 7:21, 7:26, Je 1:23 **2:14:** Matyu 7:21; 7:26; Jems 1:23 **2:15:** Jop 31:19-20, Lu 3:11, 1 Jo 3:17 **2:15:** Jop 31:19-20; Luk 3:11; 1 Jon 3:17 **2:17:** Je 2:20, 2:26 **2:17:** Jems 2:20; 2:26 **2:18:** Ga 5:6, Je 3:13 **2:18:** Galesia 5:6; Jems 3:13 **2:19:** Mt 8:29, Lu 4:34, Ap 16:17 **2:19:** Matyu 8:29; Luk 4:34; Aposel 16:17 **2:21:** Stt 22:1-14 **2:21:** Jenesis 22:1-14 **2:22:** Hi 11:17-18 **2:22:** Hibru 11:17-18

nighnizir gavgavim ko an arazir aghuim voroghira ghu. Ezi arazir aghuir kam bar an nighnizir gavgavim gamima a guizbangira gavgafi. ²³ Godin Akinafarim kamaghin migei, "Abraham nighnizir gavgavim Godin itima, God an nighnizir gavgavim bagha a dibora ghaze, ni nan damazimin dera." Egha God kamaghin a dibori, "Nan roroam." Ezi akar kamın mingarim, God a gamizima me Akinafarimın an osiri, Abraham uan otarim Aisak gamizir dughiamın arazir kam, a bar azenan oto. ²⁴ Ezi datirighin ia fo, gumazitam pura nighnizir gavgavim iti, God, "gumazir Godin damazimin derazim," a diborir pu. Bar puvati. A gumazir arazir aghuim gamim ginighnigha, egha nighnizir gavgavimra ginighnizir puvati, egha bizir kam bagha God a dibora ghaze, a nan damazimin dera.

²⁵ Ezi tuavir kamra, arazir kurabagh amir amizim Rahap, moga garir gumazir Josua amadazimningin akuragha aning amadazima aning tuavir igharazimin ghu. Kamaghin amizima God amizir kam migia ghaze, ni nan damazimin dera. ²⁶ E fo, gumazimin mikarzim duam an aven itir puvati, an aremegha gifa. Kamaghira, gumazim nighnizir gavgavim ikia, egha arazir aghuibagh amir puvati, gumazir kamın nighnizir gavgavim aremezi moghin iti.

3

E uan migirigiaba deravira dar ganam

¹ Nan adarasi, God gumamazizibar araziba tuisighamin dughiamın, e gumamazizir, gumamazizibar sure gamir ingangarim iniziba, God bar deravira en ingangariba tuisigham. Kamaghin amizi, ian tarazira God ifongezir arazibar gumamazizibar sure damuamin ingangarim inighan kogham. ² Dughiar aviribar e bizir vabara damuasa nighnigha, paza dagh ami. Bizir kaba bar e batifi. Eghti gumazitam dughiatamin pazi mikemeghan kogh, a bar gumazir aghuimra, egh a uan mikarzim bar deraviram a geghuv an gan.

³ E ainin otevilla isa hoziabar akabar arighti, ainin otevir kaba dar amuti da en akaba baraghiva deravira mangam. Ezi arazir kamın e bar deravira dar ganti, da en gin mangam. ⁴ Ezi ia kuribagh nighnigh.

Kuriba bizir bar ekiaba, ezi aminir ekiar gavgaviba dagh ivaima, da ongarim gisin ivemari. Ezi dar stiaba bar sufi. Ezi dar stian suizir gumaziba managh mangasa ifongegha, dar stiaba gighavkirima kuriba tuavir keptenba mangasa ifongezibar zui. ⁵ Ezi kamaghira, mizem uaghan bar suvigha en mikarzimin aven iti. Egha a zurara bar puvira ifaghata, uabi uan ziam puv a fe. E fo, avir muziarimra avir ekiam damighti a bar ekeveghti, ruarimin temeba bar isigham! ⁶ Ezi mizem uaghan mati avim, egha a en mikarzir otevir muziarir mam. Egha a uaghan arazir kurar aviribagh ami da otifi. A en mikarzibagh amima da mize, egha arazir kurar aviribagh amima da en ikirimiribar otifi, mati avir mizariar ekiaba. Avir kam a uabi helin avim.

⁷ E fo, gumamaziziba asizir atiaba bar moghira da isava dar dai, kuaraziba ko asizir davaragharuiba ko ongarimin aven itir biziba bar. Egha me bizir kabar dava dar gari da men apengan iti. ⁸ Gumazitam o amizitam uabi uan mizem damighti an an apengan ikeghan kogham. Bar puvati. En mizeba zurara akar kurabav gei. Mati imezir kurar gumamazizibagh ami me ariaghiriba, da en akabagh izifa.

⁹ E uan mizebar Ekiamın ziam fe, a en Afeziam. God gumamazizibar ingarizima me an mirara otifi, ezi e uan mizebar e akar kurabav giava gumamazizir igharazibagh asighasisi. ¹⁰ Ekiam fer akaba ko akar kuraba, aning virara mizer vamiram otifi. Nan adarasi, arazir kam a ikian kogham. ¹¹ Mozir dipatam, dipar aghuim ko ongarir pam, uaning veregh ikiam ti? Puvati! ¹² Nan adarasi, fighin temem olivin tememin min bam, o? Puvati! O wainin ikarizim a fighin temem min bam, o? Puvati! Kamaghira dipar apir aghuim ongarir dipam ko ikiva otivan kogham.

Gumamaziziba Godın izezir fofozim ikiva, me arazir aghuivar amuam

¹³ Ezi tinara ian tongin fofozir aghuim ko nighnizir aghuim iti, o? Kamaghin amir gumazitam o amizitam ikiva, an dabirabim bar deragham. A fofozir aghuimin arazibar gin mangiva gumamazizibar asughasughiva egh uabi uan ziam fan kogham. Eghti gumamaziziba an arazir aghuir an

2:23: Stt 15:6, 2 Sto 20:7, Ais 41:8, Ro 4:3, 4:9, 4:22, Ga 3:6 4:3; 4:9; 4:22; Galesia 3:6 **2:25:** Jos 2:1-21, Hi 11:31
3:1: Mt 23:8, 23:14, Lu 6:37, 12:47, 1 Pi 5:3
 1 Kin 8:46, Snd 20:9, Mt 12:37, 1 Jo 1:8 **3:2:** 1 Atriviba 8:46; Aghuzir Akaba 20:9; Matyu 12:37; 1 Jon 1:8 **3:5:** Sng 12:3, 73:8-9, Snd 12:18, 15:2 **3:5:** Onger Akaba 12:3; 73:8-9; Aghuzir Akaba 12:18; 15:2 **3:6:** Snd 16:27, Mt 12:36-37, 15:11, 15:18-19, Mk 7:15, 7:20, 7:23 **3:6:** Aghuzir Akaba 16:27; Matyu 12:36-37; 15:11; 15:18-19; Mak 7:15; 7:20; 7:23
3:8: Sng 140:3, Ro 3:13 **3:8:** Onger Akaba 140:3; Rom 3:13 **3:9:** Stt 1:26, 5:1, 9:6, 1 Ko 11:7 **3:9:** Jenesis 1:26; 1 Korin 11:7 **3:13:** Ga 6:4, Je 1:21, 2:18 **3:13:** Galesia 6:4; Jems 1:21; 2:18 **3:14:** Ro 2:17, 2:23, 13:13 **3:14:** Rom 2:17; 2:23; 13:13

2:23: Jenesis 15:6; 2 Eghaghaniba 20:7; Aisaia 41:8; Rom **2:25:** Josua 2:1-21; Hibru 11:31 **2:26:** Je 2:17 **2:26:** **3:1:** Matyu 23:8; 23:14; Luk 6:37; 12:47; 1 Pita 5:3 **3:2:** **3:5:** Sng 12:3; 73:8-9; Snd 12:18, 15:2 **3:6:** Snd 16:27, Mt 12:36-37, 15:11; 15:18-19; Mak 7:15; 7:20; 7:23 **3:8:** Sng 140:3, Ro 3:13 **3:8:** Onger Akaba 140:3; Rom 3:13 **3:9:** Stt 1:26, 5:1, 9:6, 1 Ko 11:7 **3:9:** Jenesis 1:26; 1 Korin 11:7 **3:13:** Ga 6:4, Je 1:21, 2:18 **3:13:** Galesia 6:4; Jems 1:21; 2:18 **3:14:** Ro 2:17, 2:23, 13:13 **3:14:** Rom 2:17; 2:23; 13:13

amibar ganam. ¹⁴ Eghti ia igharaz darazi navir bar kuraba men ikiva, egh zurara uan ziaba fisi tuaviba buriam, kamaghin ia uan fozozim ko nighnizir aghuiba bagh bar akueghan marki. Ia ifaragh uan arazibar guizin akam dikabiraghan marki. ¹⁵ Ezi fozozir kam a Godin Nguibamin ikegha izir pu. Puvati, kar nguazir kamin bizim. A navir ghurimin oto. Ezi Satan, an afeziam. ¹⁶ Ia oragh. Gumazamiziba navir kuraba gumazamizir igharazibar iti, egha me zurara uan ziaba fasa tuaviba buri, gumazamizir kaba me navir vamira itir puvati. Me arazir bar kurar aviribagh ami.

¹⁷ Ezi gumazamizir fozozir aghuir Godin Nguibamin izezim iniziba, me arazir kabagh ami: Faragha zuir arazim, me zurara nighnizir zuezibar gin zui. Egha me igharaz darazi ko navir vamiran iti, egha gumazamizibar asughasusi. Egha me gumazamizir igharazibar akaba barasi. Me igharaz darazir apanguva egha arazir aghuubar me gami. Egha me arazir kamra gumazamiziba bar me gami. Egha me arazir aghuubar gin ghua ifarir puvati. Me bar guizbangira dar gin zui. ¹⁸ Ezi kamaghin e navir vamira iti, kar mati e dagher anabam akara. Ezi navir vamiran arazimin tuavimin, arazir aghuiba en dabirabimin otifi, mati dagher aghuiba azenimin aghui.

4

Gumazamizir nguazimin arazibagh ifongeziba, me Godin apaniba

¹ Bizir mingarir manaba adariba ko midorozibagh amima da ian tongin otifi? Mikarzimmin agorogemmin araziba ian navibar iti, egha da ian mikarziabar aven ikia ia ko misosi, kamaghin amizi, arazir kamin da akamadariba ko midorozibagh amima da otifi. Kamaghin ti puvati, o? ² Ia biziba iniasa bar ifonge, egha ia da isir puvati. Kamaghin amizi, ia gumazamizibav sozi me ariaghiri. Ia biziba iniasa dagh agoa, egha ia da isir puvati. Egha ia puv atara misosi. Ia biziba iniasa God ko migeir puvati, ezi bizir kam bagha ia da isir puvati. ³ Egha ia biziba iniasa God ko migia, egha da isir

puvati. Ian nighniziba derazir puvatizima ia God ko migei. Ia bizir ian mikarzimmin agorogem itiba bagha nighnisi. Kamaghin, ia biziba isir puvati.

⁴ Ia God ataki, mati amizim uan pam ategha ghua gumazir igharaziba isava akui. Ia orakigh! Ian tav nguazimin arazibagh ifonge, a Godin apanim. Ezi ia ti bizir kam gifozir puvati, o? Gumazim o amizim nguazimin arazibar namakam gami, a Godin apanimin oto. ⁵ Godin Akinafarim kamaghin migei, "Duar God en navir averiibagh atizir kam, e God uabin apengara ikiasa a bar ifonge." Ia ti ghaze, akar kam ti pura bizim? Puvati. ⁶ God en apanguvavira iti. Kamaghin amizi, Godin Akinafarim kamaghin migei:

"God zurara gumazir uan ziaba feba a me dikabiri,
egha gumazir uan ziaba dikabiriba
God men apanguva
egha bar deravira me gami."

⁷ Kamaghin amizi, ia uari dikabiragh egh Godin apengan iki. Ia Satan munasaraghti, a ia ategh arimangigham. ⁸ Ia Godin boroghira mangiti, a ian boroghira izam. Ia arazir kurabagh amir gumazamiziba, ia uan navir averiabar amighti da zuegh, mati gumazamiziba uan dafariba ruezzi da bar zue. Ezi ia gumazamizir nighnizir pumuning itiba, nighnizir kurar ian navibar itiba, ia da atakigh. ⁹ Ia naviba bar osemegh egh pamtem arangiva aziam. Ia gumazamizir datirighin atiba, ia uan akazim ategh, egh ia arang. Ia gumazamizir bar akongeziba, ia uan agoroger kam ategh, naviba bar osemegh azi iki. ¹⁰ Ia Godin damazimin bar uari dikabiragh iki. Ia kamaghin damuti, God ia fegham.

E akaba igharaz darazigh asan kogham

¹¹ Nan adarasi, ia Godin gumazamizir igharaziba akar kurabar me mikamin marki. Ian tina akar kuramin igharazitav mikeme, o akam a gasi, an akar kuramin Moses Osirizir Arazibav gei, egha a Moses Osirizir Araziba iria. Ezi ia Moses Osirizir Araziba iria, ia mati gumazim o amizim

3:15: Fl 3:19, Je 1:5, 1:17 **3:15:** Filipai 3:19; Jems 1:5; 1:17 **3:16:** 1 Ko 3:3, Ga 5:20 **3:16:** 1 Korin 3:3 **3:17:** Ro 12:9, 1 Ko 2:6-7, 1 Pi 1:22, 1 Jo 3:18 **3:17:** Rom 12:9; 1 Korin 2:6-7; 1 Pita 1:22; 1 Jon 3:18 **3:18:** Snd 11:18, Ais 32:17, Mt 5:9, Fl 1:11, Hi 12:11 **3:18:** Aghuzir Akaba 11:18; Aisaia 32:17; Matyu 5:9; Filipai 1:11; Hibru 12:11 **4:1:** Ro 7:23, Ga 5:17, 1 Pi 2:11 **4:1:** Rom 7:23; Galesia 5:17; 1 Pita 2:11 **4:3:** Sng 66:18, Ais 1:15, Mai 3:4, Sek 7:13, 1 Jo 3:22 **4:3:** Onger Akaba 66:18; Aisaia 1:15; Maika 3:4; Sekaraia 7:13; 1 Jon 3:22 **4:4:** Jo 15:19, 17:14, Ro 8:7, Ga 1:10, 1 Jo 2:15 **4:4:** Jon 15:19; 17:14; Rom 8:7; 1 Jon 2:15 **4:5:** Stt 6:5, Kis 20:3-5, Nam 11:29, Snd 21:10 **4:5:** Ua Me Ini 20:3-5; Diboboniba 11:29 **4:6:** Sng 138:6, Snd 3:34, Lu 14:11, 1 Pi 5:5 **4:6:** Onger Akaba 138:6; Aghuzir Akaba 3:34; Luk 14:11; 1 Pita 5:5 **4:7:** Ef 4:27, 6:11-12, 1 Pi 5:7 **4:7:** Efesus 4:27; 6:11-12 **4:8:** 2 Sto 15:2, Ais 1:16, Sek 1:3, Mal 3:7, Je 1:8, 1 Jo 3:3 **4:8:** 2 Eghaghaniba 15:2; Aisaia 1:16; Sekaraia 1:3; Malakai 3:7; Jems 1:8; 1 Jon 3:3 **4:10:** Jop 5:11, 22:29, Mt 23:12, 1 Pi 5:6 **4:10:** Jop 5:11; 22:29; Matyu 23:12; 1 Pita 5:6 **4:11:** Lu 6:37, Ro 2:1, Ef 4:31, 1 Pi 2:1 **4:11:** Luk 6:37; Rom 2:1; Efesus 4:31; 1 Pita 2:1

Moses Osirizir Arazibar apengan itir pu. Puvati. Ia jasin min oto.* ¹² God uabira Moses Osirizir Araziba anidi, egha a uabira jas. A uabira gumazamizibar akurvaghäm, o me gasighasighäm. Kamaghin ia te, ia jasin min gumazamizir igharaziba tuisisi?

E kamaghin mikim suam, Ekiam ifueghtima, e bizir e nighnizibar amuam

¹³ Ia oragh, ian tina suam, "Datirighin, o gurumzaraghan e nguibar ekiam mamın mangighiva dagiar ingangarim azenir vamiran a damigham. Egh arazir kamın e dagiar aviriba iniam." ¹⁴ Ia zurara kamaghin migia, egha ia fozir puvati, bizir manam gurumzaraghan otivam. Ian ikirimirim mati migharim, a dughiar otevimra ikeghiva bar givaghäm. ¹⁵ Kamaghin amizi, ia kamaghin mikim, "Ekiam ifueghtima, e angamira ikiva, bizir e nighnizibar amuam." ¹⁶ Ezi ian arazir ia datirighin amim, ia uari uan ziaba fava egha ingangarir ekiabar amuasa dar gun migei. Ia uari fer akar kam, a bar ikufi. ¹⁷ Ia deravira nighnigh! Ia arazir aghuir damuamin tam gifogh, egh ia a damuan kogh, kamaghin ia arazir kuram gami.

5

Gumazamizir bizir aviriba itiba me ivezir kuram iniam

¹ Ezi datirighin, bizir aviriba itir gumazamiziba, ki akam ia mikimasa ifonge. Ia oragh! Ia osimtizir ekiam ia bativamibagh nighnigh, pamtem dimiva arang iki. ² Ian bizir aghuiba da bar ikuvigham. Eghti ian korotiaba barareba dar ghoregham. ³ Eghti ian gol ko silvaba bar mighovegham, eghti mizirizir kam ian arazir kurabar amighiti da azenim giregham. Eghti mizirizir kam avimin min ian mikarizibar isiam. Ekiam izamin dughiam bar roghira izi, ezi ia pura biziba ko dagiaba akuvazima da iti.* ⁴

Ia deravira oragh, ingangarir gumazamiziba ian azenibar dagheba isi, ezi ia me gifaragha men ivezir mabar anogroke. Ezi ingangarir gumazamizir kaba me uan ivezibagh nighnigh, Godin dia ghaze, a ian arazir kuraba ikarvaghäm. Ezi ingangarir gumazamizibar dimdiam, Ekiam Gavgaviba Bar Itim, a baraki. ⁵ Ezi dughiar ia nguazir kamın itim, ia bizir aghuir aviriba isa bar akuegha iti. Egha ia dagher aviriba apa bar ekefe. Ezi God ia misoghti ia arimighiramin dughiam, an otogha gifa. ⁶ Ia gumazamizir aghuubar kotim gamigha me misoghezi me ariaghire. Ezi me ian gavgavim munamadir puvatigha, ia ikarvaghä ia misoghezir puvati.

Ia gavgavigh ikiva God ko mikim, egh Ekiam mizuamti a ua izam

(Sapta 5:7-20)

E gavgavigh ikiva osimtiziba ateriva egha Ekiam mizuamti a izam

⁷ Kamaghin amizima, nan adarasi, ia tuivigh gavgavigh osimtiziba ateriva Ekiam mizuamti a ua izam. Ia fo, gumazim o amizir azenim itim, a dagher aghuiba an azenimin aghungasa an adav zuai. Egha a gavgavim uan navim ganiga aghumra ikiva amozim ko aruem mizuai, aning uan ingangarim faragh a damuam. Eghti a gin dagheba iniam. ⁸ Ezi ia uaghan gavgavim uan navibar aningiva aghumra ikiva egh osimtizir ia bativim ater. Ia fo, Ekiam Izamin Dughiam a bar roghira ize. Kamaghin amizi ia tuivigh gavgavigh iki. ⁹ Nan adarasi, ia Godin gumazamizir igharazibar atariva akiribar me mikiman marki. Ia fo, ia kamaghin damuti, God jasin min otogh ian arazir kuraba tuisigham. Ia oragh, jasin kam a tiar akamin tughav iti! ¹⁰ Nan adarasi, ia fomira Godin akam inigha izir gumazir Ekiamin ziamin akam akuniziba, ia me ginighnigh. Apaniba arazir

* **4:11:** Moses Osirizir Arazibar aven itir akar otevir kam, Jems ti vezin kamın a giniri. Kar akar Ofa Gami 19:18 ko Jems 2:8in itim. **4:12:** Mt 10:28, Ro 2:1, 14:4, 14:13 **4:12:** Matyu 10:28; Rom 2:1; 14:4; 14:13 **4:13:** Lu 12:18-20 **4:13:** Luk 12:18-20 **4:13:** Aghuzir Akaba 27:1 **4:14:** Sng 39:5, 39:11, 102:3, Je 1:10, 1 Pi 1:24 **4:14:** Onger Akaba 39:5; 39:11; 102:3; Jems 1:10; 1 Pita 1:24 **4:15:** Ap 18:21, 1 Ko 4:19, Hi 6:3 **4:15:** Aposel 18:21; 1 Korin 4:19; Hibru 6:3 **4:17:** Lu 12:47, Jo 9:41, 15:22, Ro 1:20-21, 2:17-18, 2:23 **4:17:** Luk 12:47; Jon 9:41; 15:22; Rom 1:20-21; 2:17-18; 2:23 **5:1:** Snd 11:28, Lu 6:24, 1 Ti 6:9 **5:1:** Aghuzir Akaba 11:28; Luk 6:24; 1 Timoti 6:9 **5:2:** Jop 13:28, Je 2:2 **5:2:** Jop 13:28 **5:2:** Matyu 6:19 * **5:3:** God gumazamizibar arazibar tuisighamin dughiamin, a dagiar aviriba itir gumazibar bizir aghuubar ganiva da tuisighan kogham. Puvati. A men arazibar ganiva da tuisigham. Gumazir kaba, bizir bar ikuvigham dar suiki, ezi bizir kam en aka ghaze, me nguazimin itir dughiamin me arazir aghuubar gamir puvati. Ezi avir kamın akam ghaze, me ivezir kuram iniam. **5:4:** Lo 24:14-15, Jer 22:13, Mal 3:5 **5:4:** Godin Araziba 24:14-15; Jeremaia 22:13; Malakai 3:5 **5:5:** Jer 12:3, 25:34, Amo 6:1, 6:4, Lu 16:19, 16:25, 1 Ti 5:6 **5:5:** Jeremaia 12:3; 25:34; Amos 6:1; 6:4; Luk 16:19; 16:25; 1 Timoti 5:6 **5:7:** Lo 11:14, Jer 5:24, Hos 6:3, Jol 2:23, Sek 10:1, Lu 21:19 **5:7:** Godin Araziba 11:14; Jeremaia 5:24; Hosea 6:3; Joel 2:23; Sekaraia 10:1; Luk 21:19 **5:8:** Ro 13:11-12, Fl 4:5, Hi 10:25, 10:37, 1 Pi 4:7 **5:8:** Rom 13:11-12; Filipai 4:5; Hibru 10:25; 10:37; 1 Pita 4:7 **5:9:** Mt 24:33, 1 Ko 4:5, Je 4:11 **5:9:** 1 Korin 4:5; Jems 4:11 **5:10:** Mt 5:12, Hi 11:35 **5:10:** Matyu 5:12; Hibru 11:32-38

kurabar me gami, ezi me tuivigha gavgavigha osimtizir kam ateri. Ia men arazir kam inigh, egh men gin mangi. ¹¹ Ia oragh. E ghaze, "Gumazamizir tuivigha gavgavigha osimtiziba ateriba, me bar akuegha deravira iti." Ia Jopin eghaghanim gifo, a tugha gavgavigha osimtizir a batoziba a bar da ateri. Ezi ia fo, Ekiam gin bar arazir aghuimin a gami. E bar fo, Ekiam en apangkuvavira iti, egha zurara bar deravira e gami.

E guizbangira pin darigh mikiman kogham

¹² Nan adarasi, e damuamin bizir faragha zuim, a kamakin. Dughiar ia akar dikirizim damuamin, ia pura Godin Nguibamin ziam diponan marki, egh guizbangira darigh nguazim o bizir igharazim diponan marki. Egh ia suam, "Ki guizbangira bizir kam damuam." Egh ia suam, "Ki guizbangira bizir kam damuan kogham." Egh ia uan akamin gin mangi. Ia mikim guizbangira pin diboroghti, God ivezir kuram ia danigham.

Godin damazimin derazir gumaziba, me God ko migei, men azangsziba bar gavgavir ekiam iti

¹³ Ezi ian tav ti osimtizim ateri? Kamaghin a God ko mikim. Ezi ian tav ti bar akonge? An Ekiamin ziam fer ighiabar amu. ¹⁴ Ezi ian tav ti arei? A Kraisin adarazir gumazamizir dapanibar diaghti, me izi a bagh God ko mikimiva, Ekiamin ziamin borem an mikarzim daghuigh. ¹⁵ Egh me nighnizir gavgavim Godin iki God ko mikimti, azangszir kaba an akurvagh a damightima, a ghuamaghegham. Ekiam arimariar gumazir kam uam a fegham. Eghti an amizir arazir kuraba, Ekiam da gin amadagham. ¹⁶ Kamaghin amizi, ia vaghvagh uan arazir kurabar gun Godin gumazamizir igharazibav kim. Eghti God ian akurvaghsi, ia uari bagh God ko mikimti, God ia damighti ia ua deragham. Ezi gumazim o amizir Godin damazimin deraghavira itim God ko migei, an azangszim bar gavgavir ekiam iti, eghti a igharaz darazir akurvaghham.

¹⁷ Elaija, e nguazir kam in itir gumazamizibar min garir gumazim. Egha a pamtem

God ko mikemegha ghaze, amozim izan kogham. Ezi God amozimin tivazima amozim azenir 3pla ko iakinir 6plan nguazimin izezir puvati.[†] ¹⁸ Egha a gin ua God ko migeima, God amozim amadazima a izaghiri, ezi dagheba uam azenibar aghui.

Gumazamiziba guizin tuavim ateghti, e ua me inigh izam

¹⁹⁻²⁰ Nan adarasi, ian tav guizin akamin tuavim ategh pura akar igharazimin gin mangam, eghti ian tav uam a inigh izi guizin akamin tuavim datigham, kar arazir bar aghuim. Ia akar kam deragh a ginighnigh! Ian tav gumazamizir arazir kurabagh amibar akuraghtima me tuavir kuram ategh ua God bagh izegham, an arazir kurabagh amir gumazamizir kabar duabar akuraghtima me oveghan kogham. Eghti arazir kamra God arazir kurar aviriba gin amadagham.[‡]

5:11: Kis 34:6, Jop 1:21-22, 2:10, 42:10, Sng 94:12, 103:8, 111:4, Mt 5:10-11 **5:11:** Ua Me Ini 34:6; Jop 1:21-22; 2:10; 42:10; Onger Akaba 103:8; 111:4; Matyu 5:10-11 **5:12:** Mt 5:34-37 **5:12:** Matyu 5:34-37 **5:13:** Ef 5:19, Kl 3:16
5:13: Efesus 5:19; Kolosi 3:16 **5:14:** Mk 6:13, 16:18 **5:14:** Mak 6:13; 16:18 **5:15:** Ais 33:24, Mt 9:2, Mk 16:18
5:15: Aisaia 33:24; Matyu 9:2; Mak 16:18 **5:16:** Lo 9:18-20, 1 Sml 12:18, 1 Kin 13:6, Sng 34:15, Jo 9:31 **5:16:** Godin Araziba 9:18-20; 1 Samuel 12:18; 1 Atriviba 13:6; Onger Akaba 34:15; Jon 9:31 **5:17:** 1 Kin 17:1, 18:1, Lu 4:25, Ap 14:15
5:17: 1 Atriviba 17:1; 18:1; Luk 4:25; Aposel 14:15 [†] **5:17:** Elaija, a fomira itir Godin akam inigha izir gumazim.
5:18: 1 Kin 18:42-45 **5:18:** 1 Atriviba 18:42-45 **5:19-20:** Onger Akaba 51:13; Aghuzir Akaba 10:12; Matyu 18:15; Rom 11:14; 1 Korin 9:22; Galesia 6:1; 1 Timoti 4:16; 1 Pita 4:8 [‡] **5:19-20:** Marazi ghaze, Kraisin gin zuir darasi, men marazi Godin guizin akam ataki. Ezi Jems men arazibar kirasa, akinafarir kam osiri.

Pitan Akinafarir Faragha Zuim O 1 Pita Akar faragha zuim

Pita, Kraisin gumazamizir osimtizir ekiam ateriba, gavgavim men nighnzir gavgavibar aningasa, akinafarir kam osiri. A ghaze, Kraisin adarazi ua Kraisi Iesusin Akar Aghuim ginighnigh. A kamakin: Iesus aremegha ua dikafi, egha akar dikirizim gamua ghaze, a ua izam. Me akar a dikirizir kam ginighnighiva an otivamin dughiam mizuam iki.

Guizbangira, Kraisin adarazi osimtiziba ateri, ezi bizir otozir kamin, God men nighnzir gavgavimin ganiva fogham, me guizbangira nighnzir gavgavim an iti, o puvati. Eghti, me nighnzir gavgavim gavgavigh mamaghira iki mangiti Kraisi ua izam. Eghti dughiar kamin me ivezir aghuim iniam.

E guizbangira Godin adarazir otifi, kamaghin e arazir aghuibar amuva egh bizir aghuir e iniamibav zuamam

(Sapta 1:1-2:10)

¹ Ki Pita, Kraisi Iesusin aposel. Ki akinafarir kam Godin gumazamiziba bagha an osiri, ia mati nguibar igharazibar gumazamizir guighav itibar moghin, pura tintinimin Pontus ko Galesia, ko Kapadosia, ko Esia ko Bitinian Provinshar iti. ² God kamaghin ifonge, ia Kraisi Iesusin akam baraghti, an ghuzim ia rueghti ia Godin damazimin zuegham. God Afeziam fomira ia gifo, egha ia misevezi ia an gumazamizibar otifi. Godin Duam ia gamizima ia an gumazamizibar otifi, tuavir kamin a ia misefe. Ezi God bar an apangkuvigha ia gamima ia navir amirizimin iti.

*Ikirimirir bar aghuim a Godin
Nguibamin ikia e mizuai*

1:1: 2 Ti 1:15, Je 1:1 **1:1:** Jems 1:1 **1:2:** Ro 1:7, 8:29, 2 Te 2:13, Hi 10:22, 12:24, 2 Pi 1:2 **1:2:** Rom 1:7; 8:29; 2 Tesalonika 2:13; Hibru 10:22; 12:24; 2 Pita 1:2 **1:3:** 1 Ko 15:20, 2 Ko 1:3, Ef 1:3, Je 1:18 **1:3:** 1 Korin 15:20; 2 Korin 1:3; Efesus 1:3; Jems 1:18 **1:4:** Kl 1:5, 1:12, 2 Ti 4:8, Je 5:4 **1:4:** Kolosi 1:5; 1:12; 2 Timoti 4:8 **1:5:** Jo 10:28-29, 17:11-15, Ju 1 **1:5:** Jon 10:28-29; 17:11-15; Jut 1:1 **1:6:** Ro 12:12, 2 Ko 4:17, 6:10, Je 1:2, 1 Pi 5:10 **1:6:** Rom 12:12; 2 Korin 4:17; 6:10; Jems 1:2; 1 Pita 5:10 **1:7:** Jop 23:10, Sng 66:10, Snd 17:3, Ais 48:10, Sek 13:9, Mal 3:3, Ro 2:7, 2:10, Je 1:3 **1:7:** Jop 23:10; Onger Akaba 66:10; Aghuzir Akaba 17:3; Aisaia 48:10; Sekaraia 13:9; Malakia 3:3; Rom 2:7; 2:10; Jems 1:3 **1:8:** Jo 20:29, 2 Ko 5:7, Hi 11:1, 11:27, 1 Jo 4:20 **1:8:** Jon 20:29; 2 Korin 5:7; Hibru 11:1; 11:27; 1 Jon 4:20 **1:9:** Ro 6:22 **1:9:** Rom 6:22 **1:10:** Dan 2:44, Hag 2:7, Sek 6:12, Mt 13:16-17, 2 Pi 1:19-21 **1:10:** Daniel 2:44; Hagai 2:7; Sekaraia 6:12; Matyu 13:16-17; 2 Pita 1:19-21 **1:11:** Sng 22, Ais 53, Lu 24:26-27, 1 Pi 3:19, 2 Pi 1:21 **1:11:** Onger Akaba 22:1-31; Aisaia 53:1-12; Luk 24:26-27; 1 Pita 3:19; 2 Pita 1:21 **1:12:** Dan 9:24, Ef 3:10, Hi 11:13, 11:39-40 **1:12:** Daniel 9:24; Efesus 3:10; Hibru 11:13; 11:39-40

³ E Godin ziam fe, a en Ekiam Kraisi Iesusin Afeziam! Ezi an apangkuvir ekiam en ikia Kraisi Iesus gamizima a ua dikafi, ezi tuavir kamra, God ikirimirir igiam e ganingi. Ezi ikirimirir igiar kam gavgavim e ganingizi, bizir aghuir e fogha iniamiba, e da baghavira mizuai. God e bagha inabazir biziba, e da bagha mizuavira iti, egha nighnzir gavgavim dar ikiavira iti. ⁴ Ezi God, ikirimirir aghuir kam uan Nguibamin e daningasa e amisefe. Ezi ikirimirir kam a ikuvighan kogham. A bar deraghavira iki, egh uaghan migoveghan kogham. God uan Nguibamin ikirimirir aghuir kam ia bagha aneti. ⁵ Ezi ia nighnzir gavgavim Kraisin iti, kamaghin amizi God uan gavgavimin ia pasa, ezi ia deravira iti. Ezi a ua ia iniasa, egh ia damuti ia deragh ikiam. Ezi Godin akurvazir kam, dughiam givaghtima an azenim giram.

⁶ Ia God damuamin bizir kam bagh bar akongegh. Datarighin dughiar otevir kam osimtizir aviriba ia bativa, egha mizaziba ia ganidi. ⁷ Arazir kamin God ian nighnzir gavgavibar gan fogham, ia guizbangira nighnzir gavgavim an iti, o puvati. E fo, gol a bizir aghuim, eghti me avimin a tuaghiva, a gifogham, a guizin gol, o puvati. Gol a givaghamin bizim. Ezi en nighnzir gavgavim bar gol gafira. Kamaghin amizima, arazaraziba ia bativti ia fogh, ia nighnzir gavgavim Kraisin iti. Eghti dughiar Kraisi Iesus ua izamim, a bar ia gakuaghiva, ian ziaba fiva ziar ekiaba ia daningam. ⁸ Ezi ia an ganizir puvati, egha ia a gifuegha uan naviba isa a ganingi. Ezi datirighin ia an gari puvati, egha ia nighnzir gavgavim an ikia egha bar akonge. Agoroger kam a nguazir kamin bizir maba bar dagh afira, ezi e a mikimamin akabagh asa. ⁹ Ezi ian nighnzir gavgavimin mingarim a kamakin, God ian akurvasi. Ezi ia an akurvazim isi.

¹⁰ Akurvazir kamra, fomira Godin akam inigha izir gumaziba an gun mikeme. Me ghaze, God ian apangkuvigh ian akurvagham. Egha me akar kamin mingarim bagha pamtem ingara bar deravirama a buri. ¹¹ Egha me pura dughiam bagha gari, a manadizoghin otogham, egh a man-

maghin izam. Kraisin Duam men aven ikia me migia ghaze, Krais faragh mizazim iningham, eghti bizir aghuarir aviriba gin otivam. ¹² God kamaghin men aka, me uari bagha ingarir puvati, me ia bagha ingari. Ezi God uan nguibamin uan Duam anemadazi a izaghiri, ezi Godin Duamin gavgavimin gumazir Akar Aghuim akuriba God amizir bizibar gun ia migei. Ezi enselba uaghan bizir kabagh foghasa bar ifonge.

God ghaze, ia nan gumazamizibara

¹³ Kamaghin amizi ia ingarsivira uan nighniziba akir iki, egh uan navir ghurimin araziba dikabin. Krais Iesus uamategh izamin dughiamin God uan apangkuvim ia daningam. Ia an apangkuvir ia fogha iniamim, ia pamtem a ginighnighiva a baghvira mizuam iki. ¹⁴ Ia borir akaba barazibar min iki. Fomira ia fozir puvati, egha ia navir ghurimin arazir kurabar gin zui. Ezi datirighin, ia ua dar gin mangan marki. ¹⁵⁻¹⁶ Ezi Godin akinafarimin osizirim ghaze, “Ki arazir kurabar saghon ikia, bar zue, eghti ia uaghan nan min arazir kurabar saghon iki bar zuegh, nan gumazamizibara iki.” Godin ian diazim, arazir kuratam an itir puvati. Kamaghin amizi ia uaghan, ia amir arazitam ikuvighan marki. Ia, an gumazamizibara.

God bar ivezir ekiamin ua e iniassa a gami

¹⁷ Ia zurara, God ko migiava a dibora ghaze, En Afeziam. Ezi Afeziam kam en zibaghe nighnizir puvatigha e tuisisi. Puvati. An en arazibar gara vaghvagha e tuisisi. Eghti ia datirighin nguazir kamin itir dughiamin ia pura guighav itir gumazamizibara min an iki. Egh ia bar Godin apengan iki. ¹⁸ Ezi ia fo, ia uan ovavibar arazir kuraba isa dagh amuava dar gin zui. Arazir kaba, da dagheba puvati. Ezi God ia givezegha ian arazir kuraba gin amada. God ia givevezir dughiamin, a nguazir kamin bizir ikuvitam aningizir puvati, mati silva ko gol. Puvati. ¹⁹ A Kraisin

ghuzimin ia givese, ezi ghuzir kam a bar pin ko. Ezi Krais a sipsipin nguazir mamin min ami. Ofa gamir sipsipba, duar kuriba dar mikarizibar itir puvati, ezi Krais mati sipsipin nguazir mam, arazir kuratam an itir puvati.* ²⁰ Fomira God tighar nguazimin ingaram, a faragha ua ia givezamin inganarim bagha Krais amisefe. Ezi datirighin e itir dughiar abuananaba, God ian akurvaghasa Krais bar azenara ian aka. ²¹ A ian akurazima ia nighnizir gavgavim Godin iti. God a gamizima a uam ovevem in dikafi, ezima God bar Krais isa bar pin aneti. Kamaghin amizi ia nighnizir gavgavim Godin iki, egh ia a mikemezir bizir ia fogha iniamiba baghvira mizuam iki.

Ia bar gumazamizibagh ifongegh

²² Ia guizin akam baregha an gin zui, egha arazir kamin ia Godin damazimin zue. Egha ia uaghan Godin gumazamiziba guizbangira me gifonge. Egh datirighin ia bar me gifueghiva, bar uan naviba isiva me daningigh. ²³ Ia datirighin gumazamizir igiabar otivigha gifa, mati ia dagher biar igiamin min azenamin oto. Egha ia dagher biar pura ikuvibar min aghuir puvati. Ezi dagher ovizir kam, a Godin akam, ezi akar kam zurara ingar iki, mamaghira ikiam. ²⁴⁻²⁵ E fo, Godin Akinafarim kamaghin migei:

“Gumazamiziba dadabar min ami,
me dughiar ruarimin, nguazir kamin
ikivira ikian kogham.
Me oghevseviba midii moghira
misigham.
Me ruarimin itir akimariba suaghiri
moghin,
dughiar ruaribar itir puvati.
Oghevseviba midiiama,
akimariba midia suaghiri.
Ezi Ekiamin akam
zurara ikia kamaghira iti.”

1:13: Lu 12:35, Ro 13:13, 1 Ko 1:7, 1 Te 5:6-8 **1:13:** Luk 12:35; Rom 13:13; 1 Korin 1:7; 1 Tesalonika 5:6-8 **1:14:** Ro 12:2, Ef 2:3, 4:17-18, 1 Te 4:5 **1:14:** Rom 12:2; Efesus 2:3; 4:17-18; 1 Tesalonika 4:5 **1:15-16:** Ofa Gami 11:44-45; 19:2; 20:7; Matyu 5:48; 2 Korin 7:1; Hibru 12:14; 2 Pita 3:11 **1:17:** Lo 10:17, Mt 6:9, Ap 10:34, Ro 2:11, 2 Ko 5:6, 7:1, 2 Ti 4:14, Hi 11:13, 12:28, MAA 2:23 **1:17:** Godin Araziba 10:17; Matyu 6:9; Aposel 10:34; Rom 2:11; 2 Korin 5:6; 7:1; 2 Timoti 4:14; Hibru 12:28; Akar Mogomem 2:23 **1:18:** Ese 20:18, 1 Ko 6:20, 7:23, 1 Pi 4:3 **1:18:** Esekial 20:18; 1 Korin 6:20; 7:23; 1 Pita 4:3 **1:19:** Kis 12:5, Ais 53:7, Jo 1:29, 1:36, Ap 20:28, 1 Ko 5:7, Hi 9:12-14, 1 Pi 1:2, MAA 5:9 **1:19:** Ua Me Ini 12:5; Aisaia 53:7; Jon 1:29; 1:36; Aposel 20:28; 1 Korin 5:7; Hibru 9:12-14; 1 Pita 1:2; Akar Mogomem 5:9 * **1:19:** Ezi Israellia ofa damuasa sipsip inigha izi, egh arazir kuraba gin amangasa, o ofan igharagha garim, an God damuasa, me sipsipin bar aghuim inigh izi ofa damuam. (Ni Ofa Gami 22:17-25in gan.) Pita Moses Osizirir Arazir kam ginighnigha, egha migei, Krais mati ofa damuamin sipsipin aghuir mam. **1:20:** Ap 2:23, Ga 4:4, Ef 1:4, 1:10, Kl 1:26, Ta 1:2-3, Hi 9:26 **1:20:** Aposel 2:23; Galesia 4:4; Efesus 1:4; 1:10; Kolosi 1:26; Taitus 1:2-3; Hibru 9:26 **1:21:** Jo 14:6, Ap 2:24, 2:33, Ro 4:24, 5:1-2, 10:9, Fl 2:9, Hi 2:9, 1 Pi 3:22 **1:21:** Jon 14:6; Aposel 2:24; 2:33; Rom 4:24; 5:1-2; 10:9; Filipai 2:9; Hibru 2:9; 1 Pita 3:22 **1:22:** Jo 13:34, Ap 15:9, Ro 12:9-10, 1 Ti 1:5, 2 Pi 1:7, 1 Jo 3:18 **1:22:** Jon 13:34; Aposel 15:9; Rom 12:9-10; 1 Timoti 1:5; 2 Pita 1:7; 1 Jon 3:18 **1:23:** Jo 1:13, Hi 4:12, Je 1:18, 1 Jo 3:9 **1:23:** Jon 1:13; Hibru 4:12; Jems 1:18; 1 Jon 3:9 **1:24-25:** Ais 40:6-8 **1:24-25:** Onger Akaba 103:15; Aisaia 40:6-8; 51:12; Jon 1:1; 1:14; Jems 1:10-11; 1 Jon 1:1-3

Akar kam, a Godin Akar Aghuim, me ia mikini.

2

Ekiam a dagiar aghuir angamira itim

¹ Ia gumazamizir igiabar otivigha gifa, kamaghin ia arazir kuraba, ko akar ifavariba ko, arazir ifavariba ko, biziba bagha navim ikuvir arazim ko, girakirangin migeir araziba, ia bar da atakigh. ²⁻³ E fo, borir iririvim an otem bagha bar kufi. Kamaghira, ia Godin Duam ia ganingizir daghem baghiva mitiramin ian aghi, bizir kuratam an itir puvati. Guizbangira, Godin arazir a ia gamim, ia a gifo, Ekiam a bar moghira dera. Kamaghira, ia Godin Duamin daghem amiva aghung egh Godin Duamin aven gumazir aruabar min ikiam.

⁴ Egh ia Ekiam bagh izi, a dipenir akinir aghuir angamira itim, o dagiar aghuir angamira itimin min iti. Gumazamiziba an aghua, ezi God a ginabagha an garima a bar pin ko. ⁵ Ezi ia uaghan, mati dagiar angamira itiba. God ia damighti, ia dipenimin min otoghti, an Duam dipenir kamin aven ikiam. Eghti God ua bagh ia miseveghti, ia an ofa gamir gumazamizibar min ikiam. Egh ia Kraiss Iesusin ziamin ia bar ofan min uari isi God daning. Arazir kam, God bar a gifonge.

⁶ Godin Akinafarim ghaze:

“Ia gan.

Ki dagiar aghuir mam amisevezima a bar pin ko.

Ezi ki datirighin Saionin Mighsiamin dagiar kam arisi.

Ezi a Dipenim aterir dagiamin min oto. Eghti gumazamizir nighnizir gavgavim an itiba, me aghumsighan kogham.”

⁷ Ezi ia nighnizir gavgavim Kraissin itiba, ia fo, Kraiss mati dipenir akinir bar aghuim. Ezi nighnizir gavgavim puvatiziba, Godin Akinafarimin me ghaze:

“Dipenir akinir kam, kar dipenir akinir ingangarir gumaziba aghuazim, a datirighin dipenim aterir guarim gava.”

⁸ Egha Godin Akinafarim uaghan ghaze:

“Dagiar kam a gumazamizibagh amima, me asaghpura daighiri.”

Me akam barazir puvati, kamaghin amizi, me daighiri. God fomira fo, bizir kam me bativam.

⁹ Ezi God ia misevegha givazima ia an adarazir otifi. Egha ia atrivimin ofa gamir gumazamizibar min otifi. Ia bar guizbangira Godin gumazamizibara, egha God baghavira iti. Egh ia Godin gumazamizibar ikiva, an arazir aghuir a ia gamizibar gun mikimasa, ia misefe. Ia faragha mitarmemin ikezi, a ian diagha uan angazangarir aghuimin ia ati.

¹⁰ Ia fomira pura gumazamizir kinibar min iti, egha datirighin ia Godin gumazamiziba.

Ia fomira Godin apangkuvim inizir puvati, egha ia datirighin an apangkuvim inigha gifa.

E igharazibar tongin deraghvira daruam

(*Sapta 2:11--3:22*)

E Godin ingangarir gumazamizibar min ikiam

¹¹ Nan roroaba, ki akar gavgavimin ia migei, ia nguazir kamin ikia mati gumazamizir pura guighav itiba, ko gumazamizir nguibaba puvatizibar min iti. Ezi ki ia migei, ia navir ghurimin arazir kuraba bar ada atakigh. Arazir kaba ian duaba ko misosi.

¹² Ia bar deraghvira Kraissin azenan itir gumazamizibar tongin daru. Eghti me akar kuraba ia mikimiva, gin ian arazir aghuibar ganiva, egh me God Izamin Dughiamin, an ziam fam.

2:1: Ef 4:22, 4:25, Kl 3:8, Hi 12:1, Je 1:21 **2:1:** Efesus 4:22; 4:25; Kolosi 3:8; Hibru 12:1; Jems 1:21 **2:2-3:** Onger Akaba 34:8; Matyu 18:3; Mak 10:15; 1 Korin 3:2; 14:20; Efesus 4:15-16; Hibru 5:12-13; 6:5 **2:4:** Sng 118:22, Ais 28:16, Mt 21:42, Ap 4:11 **2:4:** Onger Akaba 118:22; Aisaia 28:16; Matyu 21:42; Aposel 4:11 **2:5:** Kis 19:6, Ais 61:6, Hos 14:2, Mal 1:11, Ro 12:1, Ef 2:21-22, Fl 4:18, Hi 13:15-16, MAA 1:6 **2:5:** Ua Me Ini 19:6; Aisaia 61:6; Malakai 1:11; Rom 12:1; Efesus 2:21-22; Hibru 13:15-16; Akar Mogomem 1:6 **2:6:** Ais 28:16, Ro 9:33, Ef 2:20 **2:6:** Aisaia 28:16; Rom 9:33; Efesus 2:20 **2:7:** Sng 118:22, Mt 21:42, Ap 4:11 **2:7:** Onger Akaba 118:22; Matyu 21:42; Aposel 4:11 **2:8:** Ais 8:14-15, Ap 4:11, Ro 9:22, 9:33, 1 Te 5:9 **2:8:** Aisaia 8:14-15; Aposel 4:11; Rom 9:22; 9:33; 1 Tesalonika 5:9 **2:9:** Kis 19:5-6, Lo 4:20, 7:6, 14:2, Ais 9:2, 40:20-21, 43:20-21, Jo 17:19, Ap 20:28, 26:18, Ef 5:8, Kl 1:13, Ta 2:14, 1 Pi 2:5 **2:9:** Ua Me Ini 19:5-6; Godin Araziba 4:20; 7:6; 14:2; Aisaia 9:2; 43:20-21; Jon 17:19; Aposel 26:18; Efesus 5:8; Kolosi 1:13; Taitus 2:14; 1 Pita 2:5 **2:10:** Hos 1:9-10, 2:23, Ro 9:25 **2:10:** Hosea 1:9-10; 2:23; Rom 9:25 **2:11:** 1 Sto 29:15, Sng 39:12, Ro 13:14, Ga 5:17, 5:24, Hi 11:13, Je 4:1 **2:11:** 1 Eghaghaniba 29:15; Onger Akaba 39:12; Rom 13:14; Galesia 5:17; 5:24; Hibru 11:13; Jems 4:1 **2:12:** Mt 5:16, Lu 19:44, Ro 12:17, 2 Ko 8:21, Fl 2:15, Ta 2:8 **2:12:** Matyu 5:16; Rom 12:17; 2 Korin 8:21; Filipai 2:15; Taitus 2:8 **2:13:** Mt 22:21, Ro 13:1, Ta 3:1 **2:13:** Matyu 22:21; Rom 13:1; Taitus 3:1

¹³ Ia Ekiamin gin zui, kamaghin ia gavman osirizir araziba bar da baraghiva dar gin mangi. Atrivir bar ekiam, ia an akam baragh. ¹⁴ Gavmanin gumazamizir dapaniba, Ekiam me amisevegha ingangarir kam me ganingi, eghti me gumazamizir arazir kurabagh amiba, ivezir kuraba me daningam. Egh gumazamizir arazir aghuibagh amiba, me men ziaba fam. Kamaghin amizi ia uaghan gavmanin gumazamizir dapanibar akabar gin mangi. ¹⁵ Gumazamizir onganiba zurara akar kuraba ia gasi. Ezi ia arazir aghuibar amuasa God ifonge, eghti tuavir kamın ia men akaba aminivagh, eghti me mikiman kogham. ¹⁶ Ia bar firaghizir gumazamizir min iki. Egh kamaghin nighnighan marki, “E datirighin firaghire, egh mangi arazir kurabar amuam.” Puvati. Ia Godin ingangarir gumazamizibar min iki. ¹⁷ Egh ia arazir aghuibar gumazamiziba bar me damu: Egh uan naviba isiva Godin gumazamizibar aning. Ia uaghan Godin gin mangiva an apengan iki. Egh ia ziar ekiam atrivir ekiam daning.

E Kraisin arazibar gin mangiva, egh mizaziba iniam

¹⁸ Ia pura ingangarir gumazamiziba, ia uan gumazir ian garir ekiabar apengan ikiva, egh deraghvira me damu. Ki gumazir ian asughasuziba ko gumazir aghuibara migeir puvati, ia uaghan, gumazir ian gara ian asughasuzir puvatiziba sara, men apengan iki. ¹⁹ E fo, gumazitam o amizitam Godin gin mangiva ingangarim damuti, me pura mizaziba a daningam, eghti a mizaziba iniam, eghti God an arazir tughavagvazim bagh bar ifongeghiva, bar deraghvira a damuam. ²⁰ Egh ia arazir kuram damuti me ia misoghti, ia mizazim inigh tugh gavvaghiti, ian arazir kurar kamın ivezir aghuibar puvati. Egh ia arazir aghuim damuti, me ia misoghtima ia mizazim inigh tugh gavvaghiti, God arazir aghuimin ia damuam.

²¹ Kraisin mizazim inigha ian akura, kamaghin amizi God Kraisin arazir kamın gin mangasa ian dia. Egha a uan arazir amizir kam en aka, eghti e an gin mangam.

²² “Krais arazir kuratam gamizir puvati, egha uaghan ifavarir akatam mikemezir puvati.”

²³ Ezi me akar kurabar a migeima, a men akatam ikarazir puvati, egha a mizazim inigha paza me damuasa me migeir puvati. A uabi isa jas ganingi, jas a God. A fo, kar jasin bar deravira biziba tuisizim. ²⁴ Ezi Kraisin en arazir kuraba isa uan mikarzim gatigha, egha ter ighuvimin areme. A kamaghsua, e arazir kuraba bar ada ateghiva, angamira ikiva arazir aghuibar amuam, kamaghin amizi an areme. Me a misoghezima an mizazir dafar kam ia gamizi, ia ua dera.

²⁵ Ia bar sipsipbar min tintinibar ghuegha ovenge. Ezi datirighin ia uamategha sipsipbar garir gumazim bagha ize, a ian duabagh eghuvir gumazim.

3

Akar poroghamibar zuim

¹⁻² Ezi kamaghira, amizir pabar itiba ia uan pabar apengan iki me baghivira iki. Ki kamaghsua, gumazir kataba nighnzir gavgavim Godin akamin itir puvati, ia men amuiba, ia men apengan ikiva, bar deravira daruti, me ian arazibar ganam. Ia Godin akar aviribar me mikiman marki, me ian arazir zueziba ko Godin apengan itir arazibar ganiva men tarazi ti navibagh iragham. Kamaghin amizi, amiziba uan pabar apengan iki. ³ Egh ia pura azenan uan mikarziba asingiva, dapanir ariziba ikiva golin adiariba ko korotiar aghuibar aghuan marki. Puvati. ⁴ Ia uaghan uan navir averiaba sara asing, kurukazir kaba ikuvighan kogham. Kurukazir kaba, kar ikirimirir aghuim ko navir amirizim itir arazim. Arazir kaba Godin damazimın bar dera. ⁵⁻⁶ E fo, fomira itir amiziba, me uari isa God ganiga, egha bizir God me daningamim bagha mizuai. Me arazir kabar uarir kuruka, egha me uan pabar apengan iti. Kamaghira Sara uan pam Abrahamın apengan ikia, egha “gumazir ekiam,” a garisi. Ia arazir aghuibar amuva, bizitamin atiatingan kogh, egh mati ia Saran guivibara.

2:15: Ta 2:8, 1 Pi 2:12, 3:16 **2:15:** Taitus 2:8; 1 Pita 2:12; 3:16 **2:16:** 1 Ko 7:22, Ga 5:1, 5:13 **2:16:** 1 Korin 7:22; Galesia 5:1; 5:13 **2:17:** Snd 24:21, Mt 22:21, Ro 12:10, Fl 2:3, Hi 13:1, 1 Pi 1:22 **2:17:** Aghuzir Akaba 24:21; Matyu 22:21; Rom 12:10; Filipai 2:3; Hibru 13:1; 1 Pita 1:22 **2:18:** Ef 6:5, Kl 3:22, 1 Ti 6:1 **2:18:** Efesus 6:5; Kolosi 3:22; 1 Timoti 6:1 **2:20:** 1 Pi 3:14, 3:17, 4:14-15 **2:20:** 1 Pita 3:14; 3:17; 4:14-15 **2:21:** Mt 16:24, Jo 13:15, Ap 14:22, 1 Pi 3:18, 1 Jo 2:6 **2:21:** Matyu 16:24; Jon 13:15; Aposel 14:22; 1 Pita 3:18; 1 Jon 2:6 **2:22:** Ais 53:9, Jo 8:46, 2 Ko 5:21, Hi 4:15 **2:22:** Aisaia 53:9; Jon 8:46; 2 Korin 5:21; Hibru 4:15 **2:23:** Ais 53:7, Mt 27:39, Jo 8:48-49, Hi 12:3, 1 Pi 3:9 **2:23:** Aisaia 53:7; Matyu 27:39; Jon 8:48-49; Hibru 12:3; 1 Pita 3:9 **2:24:** Ais 53:5, Ro 6:2, 6:11, 7:6, Hi 9:28 **2:24:** Aisaia 53:5; Rom 6:2; 6:11; 7:6; Hibru 9:28 **2:25:** Ais 53:6, Ese 34:5-6, 34:23, Mt 9:36, Jo 10:14, Hi 13:20 **2:25:** Aisaia 53:6; Esekiel 34:5-6; 34:23; Matyu 9:36; Jon 10:14; Hibru 13:20 **3:1-2:** 1 Korin 7:14-16; Efesus 5:22; Kolosi 3:18; Taitus 2:5 **3:3:** 1 Ti 2:9, Ta 2:3 **3:3:** 1 Timoti 2:9; Taitus 2:3 **3:4:** Sng 45:13, Ro 7:22, 2 Ko 4:16 **3:4:** Onger Akaba 45:13; Rom 7:22; 2 Korin 4:16 **3:5-6:** Stt 18:12 **3:7:** 1 Ko 7:3, 12:23, Ef 5:25, Kl 3:19, 1 Te 4:4 **3:7:** 1 Korin 7:3; 12:23; Efesus 5:25; Kolosi 3:19; 1 Tesalonika 4:4

⁷ Ezi kamaghira ia amuiba itir gumaziba, ia nighnizir aghuubar gin mangvira, uan amuiba ko deraghvira iki. Me gumazibar min gavgavizir puvati. Ia deraghvira me damuva, egh men akurvagh me baghvira ikiva men ziaba fi. Egh men nighniziba ko men araziba dikabinan marki. Me uaghan ia ko, God pura ia daningamin ikirimirir aghuim iniam. Ia God ko migeir tuavim, bizitam anepiran koghsi, ia uan amuiba ko deraghvira iki.

E zurara arazir aghuiba igharaz darazir amuam

⁸ Ezi ki uan migirigiaba kamaghin da givasa, ia bar moghira nighnizir vamira iki, egh navir vamira uarir iki. Ia bar Kraisin adarazigh ifuegh iki, egh men apangkuv, egh uari abirir arazim damu. ⁹ Eghti gumazamiziba arazir kuratam ia damighi, ia arazir kuramin me ikarvaghan marki. Me akar kuratamin ia mikemeghti, ia akar kuramin me ikarvaghan marki. Ia me ikarvaghamin arazimra kara, ia me bagh God ko mikimtima, an arazir aghuim me damu. God bizir aghuim ia daningasa, kamaghin a ian dia. Ezi kamaghin ia gumazamizir igharaziba arazir aghuim me damu. ¹⁰⁻¹² Godin Akinafarim ghaze:

“Ekiamin damazimin derazir gumazamiziba,
a deragha men gara,
men azangsiziba barasi.
Gumazamizir arazir kurabagh amiba,
Ekiam me batogha
men aghua.
Kamaghin tina dughiar ruarimin iki,
dughiar aghuubar gansiva,
egh akar kurabav kiman koghiva,
ifavarir akaba atakigh.
An akirim ragh arazir kurabagh asaragh,
arazir aghuubara damu.
Egh navir amirizimin, gumazamizir
igharaziba ko ikisi
gavgavigh mamaghira iki.”

E arazir aghuubar amuva da bagh mizaziba iniam

¹³ Ia arazir aghuubar amusi bar ifueghti, tina arazir kuratam ia damuam? Dughiar aviriba ti puvatigham. ¹⁴ Eghti ia arazir aghuubar amuva da bagh mizaziba iniva, egh ia bar akongegham! Eghti me atiatingamin bizitam ia damuti, ia men atiatingan marki. ¹⁵ Egh ian navir ave-riabar, ia Kraisi uabira ia uan Ekiamin min faraghvira anetigh. Eghti me bizir aghuir ia mizuair kamin mingarim bagh azaragham, eghti ia zurara men akaba ikarvaghisi nighnigh iki. ¹⁶ Ia arazir aghuibagh amua Kraisin gin zuima, me akar kuraba ia migei, eghti gumazir kaba ian arazir aghuubar ganti, da me damuti, me uan akar me mikemezibar aghumsizim iniam. Me kamaghin damusi, ia nimira men akaba ikarvagh, arazir aghuubar me damu. Egh ia uan araziba deravira da tuisighiva egh arazir aghuimin gin mangi. ¹⁷ Eghti God ifueghti, e uan arazir aghuiba bagh mizaziba iniam, kamaghin dera. E arazir kuraba bagh mizaziba iniam, kar bizir kuram.

Krais aremegha ua dikavigha uam e ini

¹⁸ E kamaghin fo, Kraisi uabi ia bagha areme. A Godin damazimin derazir gumazim, egha a Godin damazimin derazir puvatizir gumazamizibar danganim inigha areme. A bar gumazamizibar arazir kuraba batueghiva me inigh God bagh mangasa, dughiar vamira aremegha gifa. A uam aremeghan kogham. Egha a nguazir kamin gumazir inivafizimin min itima me a misoghezi an areme. Ezi Godin Duam a gamizi a ua dikavigha angamira iti. ¹⁹ Ezi Godin Duam a gamizi, a ghua ovengezibar duar kalabusin itiba, Akar Aghuim me mikiri.* ²⁰ Ezi duar kaba, me fomira Noan dughiamin Godin akaba iriaghiriiasi. Ezi Noan dughiamin arazir kuram bar azenim girizi God zuamira me ikarazir puvati. A me mizua ghua Noa kurimin ingarigha givazir dughiam. Ezi kurimin aven gumazamizir splara an itima, aperiar ekiam otogha me inigha zuima, God ua men akuragha me inizima me deraghvira iti. ²¹ Ezi dipar kam a rurimin nedazim, kamaghira God

3:8: Mt 5:44, Ro 12:10, Fl 3:16, Kl 3:12, 1 Te 5:15, 1 Pi 2:17, 2:23 **3:8:** Rom 12:10; Kolosi 3:12; 1 Tesalonika 5:15; 1 Pita 2:17 **3:9:** Mt 25:34, Ro 12:14, 1 Te 5:15 **3:9:** Matyu 25:34; Rom 12:14; 1 Tesalonika 5:15 **3:10-12:** Sng 34:12-16 **3:10-12:** Onger Akaba 34:12-16; Aisaia 1:16-17; Jon 9:31; Rom 12:18; Hibru 12:14; Jems 1:26; 1 Pita 2:1; 2:22 **3:13:** Snd 16:7, Ro 8:28 **3:13:** Aghuzir Akaba 16:7; Rom 8:28 **3:14:** Jer 1:8, Mt 5:10, Je 1:12, 1 Pi 2:20, 4:14 **3:14:** Jeremiaia 1:8; Matyu 5:10; Jems 1:12; 1 Pita 2:20; 4:14 **3:14:** Aisaia 8:12-13 **3:15:** Ap 4:8, Kl 4:6, 2 Ti 2:25 **3:15:** Aposel 4:8-12; Kolosi 4:6; 2 Timoti 2:25 **3:16:** Ta 2:8, Hi 13:18, 1 Pi 2:12 **3:16:** Taitus 2:8; Hibru 13:18; 1 Pita 2:12 **3:17:** 1 Pi 2:20 **3:17:** 1 Pita 2:20 **3:18:** Ro 5:6, 6:10, 8:11, 2 Ko 13:4, Ef 2:18, Kl 1:21-22 **3:18:** Rom 5:6; 6:10; 8:11; 2 Korin 13:4; Efesus 2:18; Kolosi 1:21-22 **3:19:** Jenesis 6:1-7:24; Jenesis 8:18; Hibru 11:7; 2 Pita 2:5 * **3:19:** Fofozir gumazir maba ghaze, duar kaba, da gumazir Noan dughiamin aremezir gumazibar duaba. Ezi marazi ghaze, a duabav gei, o enselin Godin akam iriaziba. Judaba kamaghin nighnizir gavgavim iti, God Noan dughiamin duar kaba isa kalabus gati. **3:21:** Ro 10:10, Ef 5:26, Ta 3:5, Hi 10:22 **3:21:** Rom 10:10; Efesus 5:26; Taitus 3:5; Hibru 10:22

datirighin rurimin tuavimin ian akura. Rurim, a mikarzarbar miziriziba a gevir puvati. Rurim kamaghin ian aka, ia God ko akam akira ghaze, ia uan araziba deravira da tuisighiva, egh arazir aghuiba gin mangi, egh gin aghumsighan kogham. Kraiss Iesus ovevemim ua dikafi, ezi tuavir kamin God ian akurvasi.[†] ²² Ezi Kraiss Godin Nguibamin ghugha datirighin Godin agharir guvimin iti. Ezi enselba ko duar kurar gavgaviba ko aser gavgaviba itiba, da bar an apengan iti.

Osimtizir bar ekiam Kraissin adarazi batozi, me mizaziba isi

4

(Sapta 4--5)

E navir ghurimin araziba ataghiragham

¹ Kamaghin amizi, Kraissin mikarzarim mizazim ini, kamaghin e uaghan an min nighnizir kamra suiragh gavgavigham. E fo, gumazitam uan mikarzarimin mizazim inighiva, egh an arazir kuraba ategham.*
² Kamaghin datirighin tugh mangi, ian inivafizimin ikirimirim givaghamin dughiam, ia navir ghurimin arazibar gin mangan marki; ia God ifongezir arazibar gin mangi.
³ Ia fomira dughiar ruarimin navir ghurimin arazibar gin zui. Ia, nighnizir gavgavim puvatizibar arazir kurabar amuasa ifongezir moghin ia fomira arazir kabagh ami. Arazir kaba: me afiar arazibagh amuava, arazir mizirizibar amuasa bar kufi, egha dipar onganiba apava onganigha, isar dafabagh amua dagher aviriba apava, egha pura gumazamiziba isa pura pamtemin diava, ighiar kurabar arazibagh ami, egha nguazir kamin biziba e God gami moghin uari isa dagh anidi, egha bizir kabagh amua aghumsiziba puvati.
⁴ Ezi ia datirighin ua gumazir kurar kaba koma arua, me ko arazir kurar avirir kabagh amir puvati. Ezi

me bizir kamin digavir kuram gamigha, akar kurar aviribar ia migei.
⁵ Egh me gin uari jasin ekiamin kotin tuivam, egh uari uan arazibar gun a mikimam, me tizim bagha bizir kabagh ami. Jasin kam, a gumazamiziba bar men araziba tuisighasa iti, gumazamizir ovengeziba ko angamira itiba.
⁶ Bizir kam bagha, Iesus gumazamizir ovengeziba uaghan Akar Aghuim me mikiri. Men ovevem kamaghin oto, God me tuisighizi, me ariaghire, mati gumazamiziba bar kamaghin ariaghire. Egh me Godin mirara, men duaba angamira ikiasa, Iesus Akar Aghuim me mikiri.[†]

God puram e ganingizir bizir aghuiba, e deraghvira dar ingangarim damuam

⁷ Dughiar biziba bar givamim roghira ize. Kamaghin amizi ia God ko mikimsi, bar deragh nighnigh, egh navir ghurimin araziba dikabin.
⁸ Ni igharaz tav gifueghti, an arazir kuratam ni damighiti, ni zuamira an arazir kurar kam gin amadagham. Kamaghin ia Kraissin adarasi, uan navir averiabar uarira uarigh ifongegh. Arazir kam an araziba bar dagh afira.
⁹ Eghti gumazamizir igharaziba izi ia ko ikitima, ia bar deravira arazir aghuiba me damu. Egh ia men osiman marki.
¹⁰ God uan apangkuvimin bizir guar avirir aghuiba vaghvagh ia ganidi. Kamaghin amizi ia bar vaghvagh Godin ingangarir gumazamizir aghuiba ikiva, egh ia bizir aghuir God pura ia ganingizibar, Godin gumazamizir akurvagh.
¹¹ Ia kamaghin ifongegh, gumazamiziba ian arazir amiba bar dar ganiva, Kraiss Iesusin ziamin me Godin ziam fam. Tina Akar Aghuim akurir fofozim God a danighiti, a deravira Godin akam akun. Eghti tina igharaz darazir akurvazir fofozim, God a danighiti, a Godin gavgavimin igharaz darazir akurvagh. Eghti Kraiss Iesus zurara, atrivimin gavgavim ko ziar ekiam sara, a ko ikivira ikiam. Bar guizbangira.

† **3:21:** Grighin akam vezin kamin deragha bizir kam migeir puvati. **3:22:** Sng 110:1, Mt 22:44, Ro 8:34, 8:38, 1 Ko 15:24, Ef 1:20-21 **3:22:** Onger Akaba 110:1; Matyu 22:44; Rom 8:34; 8:38; 1 Korin 15:24; Efesus 1:20-21 **4:1:** Ro 6:2, 6:7, Ga 5:24, Kl 3:3-5 **4:1:** Rom 6:2; 6:7; Galesia 5:24; Kolosi 3:3-5 * **4:1:** Mizazim isir arazimin akar maba, da uaghan 1 Pita 3:13-22in iti. **4:2:** Jo 1:13, Ro 6:11, 2 Ko 5:15, Ga 2:20, 1 Jo 2:16 **4:2:** Jon 1:13; Rom 6:11; 2 Korin 5:15; Galesia 2:20; 1 Jon 2:16 **4:3:** Ap 17:30, Ef 2:2-3, 4:17, Ta 3:3 **4:3:** Efesus 2:2-3; 4:17; Taitus 3:3 **4:4:** Ap 13:45, 18:6, 1 Pi 3:16 **4:4:** Aposel 13:45; 18:6; 1 Pita 3:16 **4:5:** Ap 10:42, 17:31, 1 Ko 15:51-52, Je 5:9 **4:5:** Aposel 10:42; 17:31; Jems 5:9 **4:6:** Ro 8:10, 1 Ko 5:5 **4:6:** Rom 8:10 † **4:6:** Grighin akam vezin kamin bizir kam deragha a migeir puvati. Gumazir maba ghaze, a ti 1 Pita 3:19 itir bizir kamra migei, ezi me kamaghin a gira, "Bizir kam bagha Kraiss Akar Aghuim gumazamizir ovengezibav kim. Me gumaziba ariaghiri moghin me areme, men arazir kurabar ivezim. Kamaghin an Akar Aghuim me mikini, eghti me ikirimirir aghuir zurara itim iniva, duaba min ikiam, mati God uabi." **4:7:** Mt 24:13-14, Lu 21:34, Ro 13:11-12, 1 Ko 10:11, Fl 4:5, Kl 4:2, 2 Pi 3:9, 1 Jo 2:18 **4:7:** Matyu 24:13-14; Luk 21:34; Rom 13:11-12; 1 Korin 10:11; Filipai 4:5; Kolosi 4:2; 2 Pita 3:9; 1 Jon 2:18 **4:8:** Snd 10:12, 1 Ko 13:7, Kl 3:14, Hi 13:1, Je 5:20, 1 Pi 1:22 **4:8:** Aghuzir Akaba 10:12; 1 Korin 13:7; Kolosi 3:14; Hibru 13:1; Jems 5:20; 1 Pita 1:22 **4:9:** 2 Ko 9:7, Fl 2:14, Fm 14, Hi 13:2 **4:9:** Filipai 2:14; Hibru 13:2 **4:10:** Ro 12:6-8, 1 Ko 4:1-2, 4:7, Ta 1:7 **4:10:** Rom 12:6-8; 1 Korin 4:1-2; 4:7 **4:11:** 1 Ko 3:10, 10:31, Ef 5:20, 1 Pi 5:11, MAA 1:6 **4:11:** 1 Korin 10:31; 1 Pita 5:11; Akar Mogomem 1:6

E Kraisin min mizaziba inisi bar akuegham

¹² Nan namakaba, osimtizir kam avimin min ia tuivigh gavgavighasa ia batifi. Eghti ia digavir kuram damuan marki, egh suam, bizir igharagha gariba e batifi. ¹³ Ia osimtizir kabar aven Kraisi mizazim isi moghin, ia uaghan mizazim isi. Kamaghin ia bar akongegh. Egh gin a uamateghamin dughiamin ia an atrivimin angazangarimin ganiva ian agorogem pin ikiti, ia guizbangira bar akuegham. ¹⁴ Godin Duar angazangarim itim ia avara. Kamaghin amizi me Kraisin ziam bangin me akar kuraba ia mikimtima, ia bar akuegham. ¹⁵ Ia uari uan osimtiziba bagh mizaziba iniam, kamaghin derazir puvati. Ian tongin tav gumazitam o amizitam misueghtima an aremegham, o a biziba okimam, o a tintinimin arazir kurabar amuam, o a tintinimin gumazamizir igharazibar bizibar ganam, me an arazir kaba baghiva osimtizim a darightima, kamaghin derazir puvati. ¹⁶ Ia Kraisin adarasi, egh Kraisin ziam bagh ia mizaziba iniva, aghumsighan marki. Kraisin ziam ian iti, kamaghin amizi ia Godin ziam fi. ¹⁷ Dughiar God uan adarazir araziba tuisighamim, an otogha gifa. An gumazamiziba faragh kotiamin otoghtima, eghti gin Godin Akar Aghuim akirim ragha a gasarazir gumaziba me uaghan kotiamin otoghiva, egh guizbangira bar ikuvigham. ¹⁸ Godin Akinafarim ghaze:

“Godin damazimin derazir gumazamiziba osimtiziba sara zuima,
God abuan men akurvasi.
Eghti Godin aghuagha arazir kurabagh amiba,
me bar ikuvigham.”

¹⁹ Kamaghin Godin ifongiamin, gumazamizir maba mizaziba iniam, egh me bar uari isiva Godin agharim darigh, egh arazir aghuubar amuvira iki. God en ingarigha, zurara bar deravira en gari.

4:12: 1 Ko 3:13, 1 Pi 1:6-7 **4:12:** 1 Korin 3:13; 1 Pita 1:6-7 **4:13:** Ap 5:41, Ro 8:17, 2 Ko 1:7, 2 Ti 2:12, Je 1:2, 1 Pi 1:5-6, MAA 1:9 **4:13:** Aposel 5:41; Rom 8:17; 2 Korin 1:7; 2 Timoti 2:12; Jems 1:2; 1 Pita 1:5-6; Akar Mogomem 1:9 **4:14:** Sng 89:50-51, Mt 5:11, 2 Ko 12:10, Je 1:12, 1 Pi 2:20 **4:14:** Onger Akaba 89:50-51; Matyu 5:11; 2 Korin 12:10; Jems 1:12; 1 Pita 2:20 **4:15:** 1 Te 4:11, 1 Ti 5:13, 1 Pi 2:20 **4:15:** 1 Tesalonika 4:11; 1 Timoti 5:13; 1 Pita 2:20 **4:16:** Ap 11:26, Fl 1:20 **4:16:** Filipai 1:20 **4:17:** Jer 25:29, Mal 3:5, Lu 10:12-14, 23:31, 2 Te 1:8 **4:17:** Jeremia 25:29; Luk 10:12-14; 23:31; 2 Tesalonika 1:8 **4:18:** Snd 11:31, Lu 23:31 **4:18:** Aghuzir Akaba 11:31; Luk 23:31 **4:19:** Sng 31:5, Lu 23:46, 2 Ti 1:12 **4:19:** Onger Akaba 31:5; Luk 23:46; 2 Timoti 1:12 **5:1:** Ap 1:8, 1:22, Ro 8:17-18, MAA 1:9 **5:1:** Aposel 1:8; 1:22; Rom 8:17-18 **5:2:** Jo 10:11-13; 21:15-17; Aposel 20:28; 1 Korin 9:17; Taitus 1:7; 1:11; Filemon 1:14; 1 Pita 3:1-6 **5:3:** Sng 74:2, 1 Ko 3:9, 2 Ko 1:24, Fl 3:17, 1 Ti 4:12, Ta 2:7 **5:3:** 2 Korin 1:24; Filipai 3:17; 1 Timoti 4:12; Taitus 2:7 **5:4:** 1 Ko 9:25, 2 Ti 4:8, Hi 13:20, 1 Pi 1:4 **5:4:** 1 Korin 9:25; 2 Timoti 4:8; Hibru 13:20; 1 Pita 1:4 **5:5:** Snd 3:34, Ais 57:15, Ef 5:21, Fl 2:3, Je 4:6 **5:5:** Aghuzir Akaba 3:34; Aisaia 57:15; Efesus 5:21; Filipai 2:3; Jems 4:6 **5:6:** Mt 23:12, Lu 14:11, 18:14, Je 4:10 **5:6:** Matyu 23:12; Luk 14:11; 18:14; Jems 4:10 **5:7:** Sng 37:5, 55:22, Mt 6:25-30, Fl 4:6 **5:7:** Onger Akaba 37:5; 55:22; Matyu 6:25-30; Filipai 4:6

5

Gumazamizir dapaniba, ia bar deragh Godin gumazamizibar gan

¹ Ki akar mam Kraisin adarazir gumazamizir dapanibav kimasa, ki uaghan ian min Kraisin adarazir gumazir dapanir mam. Nan damazimin, ki uabi Kraisin garima, a mizazim ini. Egh gin Kraisi uan gavgavim ko ziar ekiam sara uamategh izam. Eghti dughiar kamin ki uaghan ia ko, e bar moghira an atrivimin angazangarimin ganiva an aven ikiam. Kamaghin amizi ki ingarasa Kraisin adarazir gumazamizir dapaniba ia migei. ² Ia Godin gumazamiziba deravira men gan. Me sipsipbar min ian agharimin iti. Tav ia ingangarir kam damusi ia abintima, ia ingaran marki. Ia ingangarir kam damuasa God ifonge. Kamaghin, ia ifueghiva ingangarir kam damu. Ia ivezim baghiva akongiva ingangarim damuan marki. Egh ia gumazamizibar akurvaghsi bar ifongegh. ³ Ia gumazamizir aruabar min ikian marki, egh Godin gumazamiziba dikabinan marki, gumazamizir kaba God me isa ian agharim gati. Ia arazir aghuubar me damu, eghti me ian arazibar ganiva dar gin mangam. ⁴ Eghti dughiar sipsipbar garir gumazir Ekiam azenim girighti, ia ivezir bar aghuim iniam, ivezir bar deravira itim, a ikuvighan kogham.

E uari isi God daningam

⁵ Ezi kamaghira, ia gumazamizir igiaba, ia gumazamizir aruabar apengan iki. Egh ia bar uari abirir arazimin gin mangiva egh uaghan Godin gumazamizibar apengan iki. Godin Akinafarim kamaghin migei:

“God zurara gumazir uan ziaba feba, a me dikabiri,
egha gumazir uan ziaba dikabiriba
God men apanguva
egha bar deravira me gami.”

⁶ Kamaghin amizi, ia uan ifongiaba abiniva Godin agharir gavgavimin apengan iki. Eghti dughiar God ifongezim a ia fegham. ⁷ God ia ginighnisi, kamaghin amizi osimtizir ia ateriba, ia da isi Godin agharim darigh.

⁸ Ia angamira iki, uari bagh gan. Satan, gumazir ian apanimin itir kam, a laionin min tiarim akara diagharui. A zurara gumazamizibar amasa me buriagharui. ⁹ Ia fo, Godin gumazamizir nguazir kamin itiba, me uaghan mizazir ia isir kaba isi. Kamaghin amizi ia bar nighnizir gavgavimin tugh gavgavigh Satan batogh.

¹⁰ God, an apangkuvibar mingarim. Ia Kraisin porozima God ian diazi, ia a ko iki mamaghira ikiam. Egh ia dughiar bar otevimin mizaziba iniam, egh gin a uabi ua ia damighti ia ua deragham. Egh gavgavim ian nighnizir gavgavibar aningiva, egh ia damuti ia tuivigh gavgavigh mamaghira ikiam. ¹¹ Ezi God uabira zurazurara gavgavir ikia mamaghira itim iti. Bar guizbangira.

Akar otevir maba

¹² Sailas nan akuragha, ia bagha akinafarir otevir kam osiri. Ki an garima, a Krai baghavira itir aveghbuar aghuim. Ezi akinafarir kam, ki God uan apangkuvim ian akazir arazim ia mikimasa. Ki uabi ki fo, kar guizbangira Godin apangkuvim, egha ki deravira an gun ia migei. Egha ki akar gavgavim ia ganidi, ia nighnizir gavgavim Godin apangkuvimin iki tugh gavgavigh.

¹³ Godin gumazamizir Babilonin itiba, God me ko ia misevezi, me ia bagha akam amaga ghaze, Afeziam ia ko iki.* Nan otarim Mak, a uaghan ia bagha akam amaga ghaze, Afeziam ia ko iki.† ¹⁴ Ia igharaz darazigh ifongezir arazim akaghisi, ia uari uan agharibar suigh. Ia Kraisin adarasi, ia navir amirizimin iki.

5:8: Lu 22:31, 1 Te 5:6, MAA 12:12 **5:8:** Luk 22:31; 1 Tesalonika 5:6; Akar Mogomem 12:12 **5:9:** Ap 14:22, Ef 6:11-13, 2 Ti 3:12, Je 4:7 **5:9:** Aposel 14:22; Efesus 6:11-13; 2 Timoti 3:12; Jems 4:7 **5:10:** 2 Ko 4:17, 1 Te 2:12, 2 Te 2:17, 1 Ti 6:12, Hi 13:21, 1 Pi 1:6 **5:10:** 2 Korin 4:17; 1 Tesalonika 2:12; 2 Tesalonika 2:17; 1 Timoti 6:12; Hibru 13:21; 1 Pita 1:6 **5:12:** Ap 15:22, 15:40, 2 Ko 1:19, 1 Te 1:1, Hi 13:22, 2 Pi 1:12 **5:12:** Aposel 15:22; 15:40; 2 Korin 1:19; 1 Tesalonika 1:1; Hibru 13:22; 2 Pita 1:12 **5:13:** Ap 12:12, 12:25, 13:13, 15:37-39, Kl 4:10, 2 Ti 4:11, Fm 24 **5:13:** Aposel 12:12; 12:25; 13:13; 15:37-39; Kolosi 4:10; 2 Timoti 4:11; Filemon 1:24 * **5:13:** Babilon arazir kurabagh amir nguibam. Ezi Pita Romin itir dughiam, Rom tintinimin arazir kurabar Godin gumazamizibagh ami, mati Babilon fomira me gamizir arazim mokin. Kamaghin Pita akar isin zuimin Rom dibora ghaze, Babilon. † **5:13:** Mak guizin Polin otarim puvati. A gumazir ighiar an akurvagha an gin aruim. **5:14:** Ro 16:16, 1 Ko 16:20, Ef 6:23 **5:14:** Rom 16:16; 1 Korin 16:20; Efesus 6:23

Pitan Akinafarir Namba 2

O 2 Pita

Akar faragha zuim

Akinafarir kamin akar mingarimra kara. Tisan maba arua Kraisin adarazir nighnizir gavgaviba ko arazir aghuibagh asighasisi. Ezi Pita akinafarir kamin aven migia ghaze, Kraisin adarazi men akaba baraghan marki. Me, akar aposelba men sure gamizibar suiragh gavgafigh. Eghti arazir kamin me God ko Ekiam Kraisi Iesus deravira aning gifogham. Aposelba uari uan damazibar Iesusin ganigha uaghan a barazi, a men sure gami.

Gumazir maba kamaghin migei Iesus ua izan kogham. Ezi akinafarir kam ghaze, a izam. Guizbangira a zuamira izeghan koghamin bizimin mingarim kamakin: God gumazitam o amizitam ovengan aghua. A kamaghsua, gumazamiziba bar navibagh iragham. Kamaghin amizi, a gumazamiziba dughiam me ganiga, egha me mizua ikiavira iti (3:9).

E arazir aghuibar amuti da en navir averiabar iki gavgavigham, eghti e gumazamizir kurabar akaba batogham

(Sapta 1--3)

¹ Ki Saimon Pita, ki Kraisi Iesusin inganrarir gumazim ko an aposel. Ki, ia gumazamizir nighnizir gavgavir aghuim itiba, akar kam ia bagha an osiri. Kraisi Iesus en God, a en Akurvazir Gumazim. Egha a uan arazir aghuimin God nighnizir gavgavir aghuim ia ganingizima, ian nighnizir gavgavir kam, a enanam ko voroghira ghu.

² Ezi datirighin ia God ko en Ekiam Iesus, aningin fozozir aghuim inis. Ezi kamaghin apangkuvir arazim ko navir amirizim ian ekevegh iki.

God ua baghavira e amisefe

³ Kraisi Iesus a God, an gavgavim a biziba bar e ganingi. Eghti da gavgavim e daningtima, e ikirimirir aghuim iniva e God ifongezir arazibar amu ikiam. E Kraisi gifo, ezi fozozir kam e gamima e God ifongezir arazibagh ami. Ezi a ko itir arazim ko an

arazir aghuimin, an en dia. ⁴ Egha bizir bar aghuiba e ganingi, da bar ekefe. Ezi kar bizir a fomira e daningasa akam akiriziba. Enguazir kamin itir gumazamiziba, e navir ghuimin araziba bagha puv agoima, da bar pazav e gami. Ezi Kraisi bizir aghuir kaba bar e ganingi. Tuavir kamin, a ian akuraghti, ia arazir kurar kabagh itaghiva, egh Godin ikirimirim inighiva egh an arazibar amuam.

⁵ Bizir kabanang bagh, ia Godin ikirimirim inisi pamten ingar. Ia datirighin nighnizir gavgavim Kraisin iti. Egh uaghan arazir aghuibar gumazamizir igharazibar amu, egh uaghan Godin fozozir arazim deravira a inigh. ⁶ Egh uaghan navir ghuimin araziba da dikabin, egh uaghan tugh gavgavigh osimtiziba ater, egh uaghan God ifongezir arazibar gin mangi. ⁷ Egh uaghan, uan adarazir min, Kraisin adarazir apangkuvigh men akurvagh. Egh uaghan igharaz darazigh ifongezir arazim damu.

⁸ Ia Kraisi Iesus gifo, a en Ekiam. Ia arazir kaba inightima da ian iki bar gavgavighiti, ian fozozir kam deravira ingartima, dagher aviriba otivam. ⁹ Gumazim o amizim arazir kaba puvatigh, a bizir saghuiamin tibar ganam kogham, a mati gumazir damazir okavirizimin min ikiam. Guizbangira, God an arazir kurar a fomira amiziba gin amada, egha a gamizima a zue. Egha datirighin bizir kaba, a da bakinighniki. ¹⁰ Nan adarasi, God ian diagha gifa, egha ia ginaba, ezi ia an gumazamizibar ikiam. Kamaghin ia zurara an adarazir ikivira ikiva egh bizir kam akakaghsi, ia bar pamtem ingar. Ia kamaghin damu, arazir kuratamin irighan kogh, egh God ateghan kogham. ¹¹ Eghti a tuavir kam bar ia bagh a kuightima ia God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven mangiti a ia bagh bar akuegham. Egh dughiar kamin iki mamaghira ikiam. God Bizibagh Ativamin Dughiam, a bar Kraisi Iesus en Ekiamin bizim, a en Akurvazir Gumazim.

¹² Ki bizir kaba bagh ia mikimvira ikiam. Ia guizbangira dagh fogha guizin akam inigha gifa, egha an tugh gavgafi. ¹³⁻¹⁴ Ki fo, dughiar bar otevim, ki nguazir kamin itir mikarzim suevkinigham. En Ekiam Kraisi Iesus kamaghin na mikemegha gifa. Kamaghin dughiar ki inivafizir kamin aven ikiavira itim, ki nighnizima a dera, ki ua

1:1: 2 Ko 4:13, Ef 4:5, Ta 1:4 1:1: 2 Korin 4:13; Efesus 4:5; Taitus 1:4 1:2: Ju 2 1:2: Ju 1:2 1:3: Jo 17:3, 2 Te 2:14, 2 Ti 1:9, 1 Pi 2:9 1:3: Jon 17:3; 2 Tesalonika 2:14; 2 Timoti 1:9; 1 Pita 2:9 1:4: 2 Ko 7:1, Ef 4:24, 2 Pi 2:18-20, 1 Jo 3:2 1:4: 2 Korin 7:1; Efesus 4:24; 2 Pita 2:18-20; 1 Jon 3:2 1:5: 1 Pi 3:7, 2 Pi 3:18 1:5: 2 Pita 3:18 1:6: Ga 5:22-23 1:6: Galesia 5:22-23 1:7: Ga 6:10, 1 Te 5:15, 1 Jo 4:21 1:7: Galesia 6:10; 1 Tesalonika 5:15; 1 Jon 4:21
1:8: Jo 15:2, Ta 3:14 1:8: Jon 15:2; Taitus 3:14 1:9: Hi 9:14, 1 Jo 1:7, 2:9-11 1:9: Hibrui 9:14; 1 Jon 1:7; 2:9-11
1:10: 2 Pi 3:17, 1 Jo 3:19 1:10: 2 Pita 3:17; 1 Jon 3:19 1:12: Fl 3:1, 1 Pi 5:12, 2 Pi 3:1, 3:17, 1 Jo 2:21, Ju 5 1:12: Filipai 3:1; 1 Pita 5:12; 2 Pita 3:1; 3:17; 1 Jon 2:21; Ju 1:5 1:13-14: Jon 21:18-19; 2 Korin 5:1; 2 Timoti 4:6; 2 Pita 3:1

bizir kaba bagh ia mikimtima, ia ua dagh nighnighvira ikiam. ¹⁵ Kamaghin amizi, ki bar deragh ia mikimasa. Ki gin oveghti, ia dughiabar zurara bizir ki ia mikemezir kabagh nighnighvira ikiam.

Aposelba uan damazibar Godin angazangarin garima a Kraisin iti

¹⁶ Ezi dughiar e Kraisin akar kamin ia mikemezim, e pura gumazitamin eghaghanitam ko nighnizimin gin ghua ia migeir puvati. E uan Ekiam Kraisin Iesusin gavgavim ko a ua izamin akamin gun ia mikeme. E faragha guizbangira uan damazibar Godin angazangarin ko gavgavimin garima da Kraisin Iesusin iti, kamaghin amizi e migei.* ¹⁷ Ezi God Afeziam ziar ekiam a ganingi, egha angazangarin aghuir kam gamizima an an oto. Ezi God uabi uan Nguibamin ikia angazangarin ekiar kamin aven ikiava kamaghin Iesusin migia ghaze, "Kar nan Otarim, ki bar a gifonge, egha ki a bagha bar akonge." ¹⁸ Ezi e uari a ko Godin mighsiamin ikia egha akar kam barazima a Godin Nguibamin ikegha izaghiri. ¹⁹ Kamaghin amizi, e nighnizir gavgavimra Godin akam inigha izir gumazibar akabar iti. Ezi ia uaghan men akabar suiragh gavgavigh, egh deragham. Godin akam inigha izir gumazibar akaba mati lam mitatemin ikia isi moghin, Kraisin angazangarin ian navir averiabar aven iki isiam. Arazir kam mati aminin itir mikovezim overiamin isiti, mitatem mangiti angazangarin otogham.†

²⁰⁻²¹ Fomira Godin akam inigha izir gumazibar akatam, pura gumazitam o amizitam a mikemezi an a migeir puvati. Godin Duam uabi me gaghuavkirimme me Godin izezir akam akuri. Kamaghin amizi, ia bizir ekiar kam gifogh, Godin akam inigha izir gumaziba, me uan nighnizibar Godin Akinafarin osirizir puvati.

2

Ifavarir tisaba Kraisin adarazir nighnizibagh asighasighasa (Jut 4-13)

¹ Ezi fomira Godin akam inigha izir gumazir ifavarir maba, me Israelian gumamazibar tongin iti. Ezi kamaghira ifavarir tisaba uaghan ian tongin ikiam. Egh me nimira ia gifar, Godin bizitaba ian sure damuam. Egh me mongiva akar ifavaribar amuti, da ian tongin otivam, kar akar ian nighnizir gavgavim gasighasiziba. Ekiam ua me ini, eghti me uamategh akirim ragh, Ekiam gasaragham. Me kamaghin damuti, God zuamira me gasighasigham. ² Eghti gumamazir avirim men arazir mizirizir kurabar gin mangam. Eghti bizir kam gumamazibar amuti me akar kurabar guizbangin tuavir Godin gin zuimin mikimam. ³ Ifavarir tisan kaba dagiar aviriba baka, kamaghin me eghaghanir ifavarir aviribar amuva, ian dagiaba ko biziba iniam. Fomira God me isi kot darighasa dughiam atigha, ghaze, me bar ikuvigham. Ezi God akuir puvati. A fomira me mikemezi moghin me gasighasighasa me bagha gara iti.

⁴ Ia fo, bar fomira enselin maba arazir kurabagh ami, ezi God me ataghizir puvati. A senbar me ikegha helin me akunizima me mitatar bar ekiamin aven ti. Me kalabusin ikiavira ikia Godin kotiamin dughiam bagha mizua iti. ⁵ Ezi gumamazir bar fomira ikeziba, me Godin akam barazir puvati. Ezi a me gasighasiki. An aperiaram gamizima an otogha bar me kuavareme. Ezi Noa a gumazir arazir aghuibara gun migeir mam, God a ko 7plan gumamazir igharaziba bar deragha men garima me deravira iti.

⁶ Ezi God Sodomian nguibam ko Gomoran nguibam migia ghaze, aning uaghan ikuvigham. God aning gaborozii aning bar isigha, averenin kiniba iti. Ezi gin gumazir Godin akaba batoziba, me bizir Sodom ko Gomoran otozin ginighnigh, egh fogham bizir kam gin uaghan me bativam. ⁷ Ezi God Lotin akura, gumazir deravira itim. Egha a, men arazir mizirizibar gara an navim bar a baseme. ⁸ Gumazir aghuir kam Lot men tongin ikia egha men arazir bar kurabar gari. Egha dughiabar zurara men akar kuraba barasi. Ezi an navim deragha

1:16: 1 Ko 1:17, 1 Jo 1:1 **1:16:** 1 Korin 1:17; 1 Jon 1:1 *** 1:16:** Akar otevir kam a dughiar Iesusin mikarzin igharagha gara otozir bizibav migei. Ni Matyu 17:1-3 ko Mak 9:2-13 ko Luk 9:28-36in gan. **1:17:** Mt 3:17 **1:17:** Matyu 3:17 **1:17:** Matyu 17:1-5; Mak 9:2-7; Luk 9:28-35 **1:19:** Sng 119:105, Jo 5:35, MAA 2:28 **1:19:** Onger Akaba 119:105; Jon 5:35 † **1:19:** Mizarazimin mikovezir kam, kar Kraisin Iesus. Ni Akar Mogomem 22:16in gan. **1:20-21:** Aposel 1:16; 3:18; Rom 12:6; 2 Timoti 3:16; 1 Pita 1:11 **2:1:** Mt 24:11, Ap 20:30, 1 Ko 6:20, Ef 1:7, 1 Ti 4:1, 2 Ti 3:1-5, 1 Pi 1:18, Ju 4 **2:1:** Matyu 24:11; Aposel 20:30; 1 Timoti 4:1; 2 Timoti 3:1-5; 1 Pita 1:18; Jut 1:4 **2:3:** Ro 16:18, 2 Ko 12:17-18, 1 Te 2:5, 1 Ti 6:5, Ta 1:11, 2 Pi 1:16 **2:3:** Rom 16:18; 2 Korin 12:17-18; 1 Tesalonika 2:5; 1 Timoti 6:5; Taitus 1:11; 2 Pita 1:16 **2:4:** Lu 8:31, Jo 8:44, 1 Jo 3:8, Ju 6, MAA 20:2-3 **2:4:** Luk 8:31; Jon 8:44; 1 Jon 3:8; Jut 1:6; Akar Mogomem 20:2-3 **2:5:** Stt 6:1-7:24, 8:18, Hi 11:7, 1 Pi 3:20, 2 Pi 3:6 **2:5:** Jenesis 6:1-7:24; Jenesis 8:18; Hibru 11:7; 1 Pita 3:20; 2 Pita 3:6 **2:6:** Stt 19:24, Nam 26:10, Ju 7 **2:6:** Jenesis 19:24; Diboboniba 26:10; Jut 1:7 **2:7:** Stt 19:1-16 **2:7:** Jenesis 19:1-16 **2:9:** Sng 34:17-19, 1 Ko 10:13, Ju 6 **2:9:** Onger Akaba 34:17-19; 1 Korin 10:13; Jut 1:6

iti. Ezi a me Godin Araziba batozir arazim bagha an navim bar ikufi. ⁹ Ekiam amizir biziba, e dagh nighnigha kamaghin fo, osimtizitam gumazamizir Godin Arazibar gin zui taba batogham, God osimtizir kam uam me da a iniamin tuavim gifo. Ezi God arazir kurabagh amir gumamazibagh fo, egha men arazir kuraba ikarvaghamin tuavim gifo, mamaghira iki mangiva Godin Kotin Ekiamin Dughiam otogham. ¹⁰ Eghti gumamazizitaba ivezir kurar bar ekiaba iniam. Kar gumamazizir poroghamiba uari isava akuava amir arazir bar miziriziba. Egha me Godin akam migia ghaze, a pura bizim.

Ezi gumamazizir kurar kaba ian tongin iti, gumamazizir akaba batogha egha uan nighnizibar gin zuiba. Egha me atiatir puvatigha akar kurabar enselin Godin Nguibamin itibav gei. ¹¹ Ezi enselba bar gavgavir ekiam ikia, bar gumamazizir kabagh afira. Egha enselba uari akar kurabar me migeir puvati, egha Ekiamin damazimin akam me gasir puvati.

¹² Ezi ifavarir tisan kaba, me mati asizibar min nighniziba puvati, egha me uan mikarziabar ifonggiabar arui. Egha me mati asizir atiabar min nguazimin otifi, eghti gumaziba men suighiva me misoghtima me arighiram. Ezi bizir me fozir puvatizim, me akar kurabar a migei. Ezi arazir kamra mati gumaziba asizir atiaba gasighasizi moghin God me gasighasigham.

¹³ Ezi me amizir arazir kurabar, gumamaziziba men arazir kaba bagh ua arazir kurabar me ikarvaghamin. Me ghaze, aruebar dagher ekiaba apir arazim ko dipar onganiba apir arazim, kar arazir bar aghuim. Egha me ia koma apava, egha ia gamima ia bar mize, egha ian ziabagh asighasizi. Egha me uan ifavarir arazir me amiba bagha bar akonge. ¹⁴ Egha me zurara amizibar gara, arazir kurabar me damuasa nighnisi. Egha me arazir kurar amiba givasa nighnizir puvati. Me gumamazizir nighnizir gavgavir muziariba itibagh ifarima me arazir kurabagh ami. Egha me igharaz darazir bizibar garava, dagh ifongezir arazim bar me gizifa. Eghti God bar me gasighasigham! ¹⁵ Me tuavir aghuim ategha, bar onganigha tintinibar zui. Me Beorin otarin Balamın tuavimın gin zui. An arazir kuram gamigha,

egha uan arazir kurar kamın ivezim ini-asa. ¹⁶ Donkiba migeir puvati. Ezi donkin mam gumazimın min migia Balamın arazir kuraba bagha an atari. Ezi arazir kamın, donki Godın akam inigha izir gumazir kam gamima, a uan arazir onganir a damuasa nighnizim ataki.

¹⁷ Gumamazizir kaba, mati mozir dipaba dakezi moghin iti, egha uaghan mati aminir ekiam ghuariam givava amadima a tintinibar zuima amoziba puvati. God me bagha danganir bar mitategha bar pighizim akirizima a iti. Eghti me mangiva an ikiam. ¹⁸ Gumamazizir kaba pura tiariba akara egha uan akar onganir kabav gia ghaze, erara dera. Me gumamaziziba apezepera me gamima, me naviba dikavava arazir poroghamiba uari isava akuiba, ko inivafizimın arazir kurar igharazibar amuasa nighnisi. Ezi arazir kamın, me gumamazizir datirighira navibagh iragha arazir kuraba ataghiziba, me me gamima, me gumamazizir kurar kabav gin zui. ¹⁹ Gumamazizir kurar kaba kamaghin migei, "Kamaghin ia en gin mangiva, egh ia firighiregh uan nighnizibar ifongezir bizibar amuam." Men arazir kuraba me gasighasizima, me uari pura ingangarir gumamaziziba. E fo, gumamaziziba bizitam me ikirarighiti, me bizir kamın pura ingangarir gumamazizibar min ikiam. ²⁰ Guizbangira, me en Ekiam Krais Iesus da fofozim inis, a en Akurvazir Gumazir. Ezi fofozir kam men akurazi me arazir mizirizir nguazimin itiba bar adagh ita. Egh kamaghin me ua arazir kurabar amuti, da ua me ikirarigh egh bar me gafiraghamin. Eghti men ikirimirin gin bar moghira bar ikuvigh fomira itir ikirimirin gafiraghamin. ²¹ Kamaghin me arazir aghuimın tuavim gifozir puvatigha, deraghai. Ezi datirighin me tuavir kam gifo, egha Godin akaba ini, egha uam akirim ragha God gasara. Ezi bizir kam bagh me bar ikuvighamin. ²² Ezi bizir men otozir kam, guizin akar otevir mamin aven kamaghin migei, "Afiam migha egha ghua ua uan mimiziba api." Ezi uaghan akar otevir igharazir mam kamaghin migei, "Dam dipam guregha givagha ua ghua beghneazim gipoghposi." Aningın arazim virara bar kufi.

3

2:10: Ju 4-10,16 **2:10:** Jut 1:4-10; 1:16 **2:11:** Ju 9 **2:11:** Jut 1:9 **2:12:** Ju 10 **2:12:** Jut 1:10 **2:13:** Ro 13:13, 1 Ko 11:20-21, Fl 3:19, Ju 12 **2:13:** Rom 13:13; 1 Korin 11:20-21; Filipai 3:19; Jut 1:12 **2:15:** Ju 11, MAA 2:14
2:15: Jut 1:11; Akar Mogomem 2:14 **2:15:** Diboboniba 22:4-35 **2:17:** Ju 12-13 **2:17:** Jut 1:12-13 **2:18:** Ap 2:40, 2 Pi 1:4, 2:20, Ju 16 **2:18:** Aposel 2:40; 2 Pita 1:4; 2:20; Jut 1:16 **2:19:** Jo 8:34, Ro 6:16, 1 Pi 2:16 **2:19:** Jon 8:34; Rom 6:16; 1 Pita 2:16 **2:20:** Mt 12:45, Lu 11:26, Hi 6:4, 2 Pi 1:2-4 **2:20:** Matyu 12:45; Luk 11:26; Hıbru 6:4; 2 Pita 1:2-4 **2:21:** Lu 12:47-48, Jo 9:41 **2:21:** Luk 12:47-48; Jon 9:41 **2:22:** Snd 26:11 **2:22:** Aghuzir Akaba 26:11 **3:1:** 2 Pi 1:13 **3:1:** 2 Pita 1:13

Bar guizbangira Ekiam ua izam

¹ Nan rooroaba, kar nan namba 2in akinafarim ki datirighin ia bagha an osiri. Ki kamaghin ifonge, akinafarir ki osirizir kamning, ian nighniziba uam a da fehti, ia ua bizir kabagh nighnighvira ikiam, egh ian nighniziba bar deravira ikiam. ² Ia ua Godin akam ingha izir gumaziba fomira mikemezir akabagh nighnighasa ki ifonge. Egh ia uaghan Ekiamin akabagh nighnigh, a en Akurvazir Gumazim. Ia uan aposelba da akar kam inis.

³ Ia faragh bizir ekiar kam gifogh, Ekiam ua izamin dughiamin, gumamaziziba uan navir ghurimin arazibar gin mangiva dibovir akar kurabar ia mikimam. ⁴ Me kamaghin ia dipovam, "Jesus ghaze, a ti ua izam, o? Egha a managh iti? A izan kogham. En ovavir ovengeziba ua dikavan kogham. Ezi biziba fomira nguazim otozir dughiamin iti moghin ikia iza datirikin." ⁵ Me bizir kam gifogha, a ginighnighan aghua. Fomira God mikemezi overiam ko nguazim oto. Ezi God dipabav kemezi da iraghuezi nguazim oto. Ezi God dipamra nguazimin ingari. ⁶ Egha gin God mikemezi dipaba uan oto. Ezi aperiam bar nguazir kam avara, ezi nguazim bar ikufi. ⁷ Kamaghira God fomira mikemezi moghin, a datirighin migirigiar igharazim aning, datirighin overiam ko nguazim ikia avim bagha mizuai, avim otoghiva bar aning kuavaremegham. Ezi nguazim ko overiam Godin Kotiar Ekiam Otivamin Dughiam bagha mizuai. Dughiar kam in gumamazizir akirim ragha God gasaraziba, me bar ikuvigham.

⁸ Nan rooroaba, ia bizir kam a bakinighnighan marki. Ekiamin nighnizim dughiar vamira mati, azenir aviriba, ezi azenir aviriba mati dughiar vamira. ⁹ Gumamazizir maba ghaze, Ekiam nimira ingari. Ezi puvati. Ekiam uan akar dikirizimin gin ghua nimira ingara arazibagh amir puvati. God gumazitam o amizitam ovengan aghua. Gumamaziziba

bar navibagh iraghasa a ifonge, egha an navim ian ikia ingara egha ia mizua iti.

Nguazir kam ko overiam givagham

¹⁰ Ekiam Izamin Dughiam zuamiram otogham, mati okimakiar gumaziba izi mokin. Eghti dughiar kamin overiam afuaragh pamten tingaghegh bar givagham. Eghti bizir nguazimin itiba sara bar isigh ameregh givagham. Eghti nguazim ko an itir bizir me amiziba ua ikian kogham.* ¹¹ E fo, kamaghira biziba bar givagham. Kamaghin ki ian azai, ia arazir manamin gin mangam? Ia uan naviba isi God daning, egh ia bar zuegh iki Godin Arazibar gin mangi.

¹² Egh ia Godin Dughiar Otivamin mizuamiva, egh ia bar puvira ingariva dughiar kamin aviraghti, a zuamira otogham. Eghti dughiar kamra overiam bar isigh givagham, eghti avir bar gavgavir mam otogh bizir God nguazimin amiziba, da bar isiva ameregham.† ¹³ God overiar igiam ko nguazir igiam damuasa akam akiri, eghti Godin arazir aghuimra an aven ikiam. E bizir kamra mizua iti.

E uari bagh ganiva, egh Ekiam bagh mizuamam

¹⁴ Kamaghin, nan rooroaba, ia fo bizir kaba da gin izam, ia dar mizuamiva pamtem ingariva egh Godin damazimin zuegh ikiva, Godin damazimin arazir kuratam damuan marki. Egh ia God ko navir amirizimin ikisi pamtem ingar. ¹⁵ Ekiam e bagha amirighavira ingari. Ia fogh, a uam e iniassa, kamaghin an arazir kam gami. Ezi God bar fofozir aghuim en aveghbuam Pol ganingi, ezi a uaghan kamaghira migirigiar kabara ia bagha da osiri. ¹⁶ Polin akinafarir osiriziba, da zurara bizir kabar gun migei. Guizbangira, akar maba akinafarir kabar aven ikiava, egha deravira bigha migeir puvati. Ezi e akar kabar mingaribagh foghasa bar ingangarir dafam gami. Ezi gumamazizir fofozir muziariba ko

3:2: Ju 17 **3:2:** Jut 1:17 **3:3:** 1 Ti 4:1, 2 Ti 3:1, 2 Pi 2:10, Ju 18 **3:3:** 1 Timoti 4:1; 2 Timoti 3:1; 2 Pita 2:10; Jut 1:18

3:4: Ais 5:19, Jer 17:15, Ese 12:22, 12:27, Mt 24:48, Lu 12:45 **3:4:** Aisaia 5:19; Jeremaia 17:15; Esekiel 12:22; 12:27;

Matyu 24:48; Luk 12:45 **3:5:** Stt 1:6-9, Sng 33:6, Kl 1:17, Hi 11:3 **3:5:** Jenesis 1:6-9; Onger Akaba 33:6; Kolosi 1:17;

Hibru 11:3 **3:6:** Stt 7:11, 7:21, 2 Pi 2:5 **3:6:** Jenesis 7:11; 7:21; 2 Pita 2:5 **3:7:** Mt 25:41, 2 Te 1:8, 2 Pi 3:10 **3:7:**

Matyu 25:41; 2 Tesalonika 1:8; 2 Pita 3:10 **3:8:** Sng 90:4 **3:8:** Onger Akaba 90:4 **3:9:** Ais 30:18, Hab 2:3, Ro 2:4,

1 Ti 2:4, Hi 10:37, 1 Pi 3:20 **3:9:** Aisaia 30:18; Habakuk 2:3; Rom 2:4; 1 Timoti 2:4; Hibru 10:37; 1 Pita 3:20 **3:10:** Mt

24:29, 24:35, 24:43, Mk 13:31, Lu 12:39, 1 Te 5:2, Hi 1:11, MAA 16:15, 20:11 **3:10:** Matyu 24:29; 24:35; 24:43; Mak 13:31;

Luk 12:39; 1 Tesalonika 5:2; Hibru 1:11; Akar Mogomem 16:15; 20:11 **3:10:** Grighin akam deragha a migeir puvati.

3:12: Ais 34:4, Mai 1:4, 1 Ko 1:7, Ta 2:13, 2 Pi 3:10 **3:12:** Aisaia 34:4; Maika 1:4; 1 Korin 1:7; Taitus 2:13; 2 Pita 3:10

† **3:12:** 2 Pita 3:9 ghaze, Ekiam zuamira izeghan kogham, kamaghin a dughiam gumamazizibar anighti me navibagh

iragham. Ezi kamaghin, gumamaziziba uari isi God daning, eghti bizir kam Ekiamin Dughiar Izamin aghozagham. Ni

Aposel 3:19-21in gan. **3:13:** Ais 65:17, 66:22, MAA 21:1, 21:27 **3:13:** Aisaia 65:17; 66:22; Akar Mogomem 21:1;

21:27 **3:14:** 1 Ko 15:58, Fl 1:10, 1 Te 3:13 **3:14:** 1 Korin 15:58; Filipai 1:10; 1 Tesalonika 3:13 **3:15:** Ro 2:4, 1 Pi

3:20, 2 Pi 3:9 **3:15:** Rom 2:4; 1 Pita 3:20; 2 Pita 3:9 **3:16:** Ro 10:3, 1 Ko 15:51, 1 Te 4:15 **3:16:** Rom 10:3

nighnizir gavgavir muziariba, me Polin osirizibagh iragha pazava dav gei. Egha uaghan Godin akinafarimin itir akar igharaziba sara paza dav gei. Kamaghin me uarira uari gasighasisi, eghti God gin me gasighasigham.

¹⁷ Nan roroaba, ia bizir gin otivamiba ia dagh fo. Gumazamizir Godin akaba batogha ifariba ia damuti, ia nighnizir gavgavir ia datirighin itim ategh iran kogham. Ia iran koghsi, kamaghin bar deravira uari bagh ganiva tuivigh gavgafigh. ¹⁸ Krai Iesus, a en Ekiam, a en Akurvazir Gumazim, a zurara ian apangkufi, ezi ia deravira a gifo. An fozim ko an apangkuvim ian navibar ikiva aghung mangi. Krai ziar ekiam iti, ezi ia an ziam fi, datirighin iki mamaghira ikiam. Guizbangira.

Jonin Akinafarir Faragha

Zuim

O 1 Jon

Akar faragha zuim

Akinafarir kamin, Jon akar mingarir pumuningin miġei. A faraghavira, Kraisin adarazir akurvaghti, me Afeziam God ko an Otarim Kraiss Iesus ko navir vamira ikiam. Egha Jon kamaghsua, me mitatemin itir darazi ateghtima, me me gifariva egh me gekuti, me God ateghan kogham.

Ezi "mitatemin itir darasi," kamaghin miġei, bizir nguazimin kagh itiba, da derazir puvati. Me ghaze, Iesus a Godin Otarim, kamaghin amizi, a nguazir kamin gumazimin min otoghan kogh, egh e gumamaziziba ami moghin, nguazimin biziba ko poroghan kogham. Me ghaze, gumamaziziba deravira God ko ikisi, me nguazimin bizibagh nighnighan marki. Me ghaze, arazir bar aghuim ko igharazibagh ifongezir arazim, da uaghan nguazimin biziba. Kamaghin, e arazir kabar gin mangisi nighnighan kogham.

Jon kamaghsua, Kraisin adarazi akar kaba baragh dar gin mangan marki. A ghaze, Iesus a guizin gumazimin oto. Eghti gumamazizir nighnizir gavgavim an itiba, God bar a gifueghiva, gumamazizir igharaziba bar me gifongegh.

E angazangarimin aven daruti, mitatemin aven aruiba e gifaran kogham

(*Sapta 1:1--3:10*)

Angamira Itir Akam, datirighin azenan oto

¹ Gumazir me kamaghin diborim, Angamira Itir Akam, e an gun ia miġei. Gumazir kam, nguazir kam tighar otivamin dughiamin, a bar faraghavira iti. Ezi e a baregħa, uan damazibar deraviram an garava egha uan dafaribar an suiki. ²

1:1: Jo 1:1-4, 1:14, 20:27, 2 Pi 1:16, 1 Jo 2:13-14 **1:1:** Jon 1:1-4; 1:14; 20:27; 2 Pita 1:16; 1 Jon 2:13-14 **1:2:** Jo 1:14, 21:24, Ap 2:32, Ro 16:26 **1:2:** Jon 1:14; 21:24; Aposel 2:32; Rom 16:26 **1:3:** Jo 17:21, Ap 4:20, 1 Ko 1:9, 1 Jo 2:24 **1:3:** Jon 17:21; Aposel 4:20; 1 Korin 1:9; 1 Jon 2:24 **1:4:** Jo 15:11, 16:24, 2 Jo 12 **1:4:** Jon 15:11; 16:24; 2 Jon 1:12 **1:5:** Jo 1:9, 9:5, 12:35-36, 1 Ti 6:16, Je 1:17, 1 Jo 3:11 **1:5:** Jon 1:9; 9:5; 12:35-36; 1 Timoti 6:16; Jems 1:17 **1:6:** 2 Ko 6:14, 1 Jo 2:4 **1:6:** 2 Korin 6:14; 1 Jon 2:4 **1:7:** Ais 2:5, Jo 3:21, Ef 1:7, Hi 9:14, 1 Pi 1:19, MAA 1:5, 7:14 **1:7:** Aisaia 2:4-5; Jon 3:21; Efesus 1:7; Hibru 9:14; 1 Pita 1:19; Akar Mogomem 1:5 **1:8:** Jop 9:2, Sng 32:5, Snd 28:13, Je 3:2, 1 Jo 2:4 **1:8:** Jems 3:2; 1 Jon 2:4 **1:9:** Sng 51:2, Snd 28:13, 1 Jo 1:7 **1:9:** Onger Akaba 32:5; 51:2; Aghuzir Akaba 28:13; 1 Jon 1:7 **1:10:** 1 Jo 1:8 **1:10:** 1 Jon 1:8 * **1:10:** Godin Akinafarimin aven itir akinafarir otevir aviribar akar kam ikia ghaze, "Gumamaziziba bar moghira arazir kuram gami." Ni Onger Akaba 14:3, ko Aisaia 53:6, ko Aisaia 64:6in gan. **2:1:** Ro 8:34, 1 Ti 2:5, Hi 7:25, 9:24 **2:1:** Rom 8:34; 1 Timoti 2:5; Hibru 7:25; 9:24 **2:2:** Jo 1:29, 11:52, Ro 3:25, 2 Ko 5:18, Kl 1:20, 1 Jo 4:10, 4:14 **2:2:** Jon 1:29; 11:52; Rom 3:25; 2 Korin 5:18; Kolosi 1:20; 1 Jon 4:10; 4:14 **2:4:** 1 Jo 1:6-8, 4:20 **2:4:** 1 Jon 1:6-8; 4:20

God, angamira itir ikirimirim e ganingizir gumazir kam en aka, ezi e an ganigha an gun ia miġei. Egh gumazir ikirimirir angamira itir kam, a zurazurara ikiam. A faragħa Afeziam ko ikegħa datirighin God en akazi, e an gani. ³ E an ganigha a baregħa givagħa, ia uaghan navir vamira e ko ikiasa, e uaghan ia miġei. Egh ia ko, e navir vamira Afeziar Ekiam ko an Otarim Kraiss Iesus ko ikiam. ⁴ E uari inigh iki, en naviba bar akueghasa, e akar kam osiri.

E angazangarimin aven daruam

⁵ E Kraiss Iesus barazi an akar kam akunizima, e ia mikiri. Akar kam kamaghin mikeme, God, an angazangarim, ezi mitarmetam anepazazir puvati. ⁶ E kamaghin mikimam, "E a ko navir vamira iti," egh e mitarmemin daruti, kamaghin en migirigiar kaba, pura migirigiar ifavariba. Egha e guizin akamin gin zuir puvati. ⁷ Ezi God angazangarimin aven iti moghin e angazangarimin aven daruva, egh uari ko navir vamira ikiam. Eghti an Otarim Iesusin ghuzim e ruva, en arazir kuraba sara bar da ruam.

⁸ Eghti e suam, "E arazir kuraba puvati," kamaghin e uari uarigh ifari, ezi guizin akam en itir puvati. ⁹ E uan arazir kurabar gun Godin mikimtima, a mikemezi moghin arazir aghuim damuva puram en arazir kuraba gin amangiva egh da ruam. ¹⁰ E suam, "E arazir kurabagh amir puvati," kamaghin e Godin mikim suam, "A ifarir God." Ezi kamaghin e an akaba barazir puvati.*

2

Krais en Akurvazir Gumazim

¹ Nan boriba, ia arazir kurabar amuan ki aghuagħa, ia bagħa akar kam osiri. En tav arazir kuratam damighti, en akurvazim iti. An Afeziam ko ikia e bagħa a ko miġei. Gumazir kam a Kraiss Iesus, an araziba bar dera. ² Egha a uabira en arazir kuraba bagħava aremezi, God en arazir kuraba gin amada. En arazir kurabara puvati, nguazir kamin gumamaziziba bar moghira.

*Bar God gıfızor gumazıba,
me Godın akabar gın zui*

³ E Godın akabar gın mangıva egh fogh suam, e guızbangıra a gıfo. ⁴ Gumazıtam o amızıtam suam, kı God gıfo, egha Godın Akar Gavgavıbar gın zuir puvatı, a ifarı. Ezi guızın akam a ko itır puvatı. ⁵ Gumazıtam o amızıtam Godın akamın gın mangıva, a bar God ko gumazamızır ıgharazıbagh ifueghıva, arazır ifofer kam an navır averıam gızıvaghtıma an daghem otıvam. Eghtı e tuavır kamın guızbangıra fogh suam, e bar Godın pueghav itı. ⁶ Gumazıtam o amızıtam suam, kı Godın poroghav itı, egh a Kraıs aruızı moghın daru.

⁷ Nan adarası, akar kı ia bagha osırır kam, an Akar Gavgavır ıgıam puvatı. Kar Akar Gavgavır ghurır ia faragha nıghnızır gavgavım İesusın ikııva oraghızım.* ⁸ Mitatemın dughıam gıvasava amı, ezi guızın angazangarım datırıghın e gısıra, ezi kı Akar Gavgavır kam ia bagha an osırı. Akar kı ia bagha osırızır kam, a uaghan mıgırıgıar ıgıam. E İesus amızır arazıbar ganıgha fo, akar kam guızbangıra. Egha ia amır arazıba gara fo, akar kam guızbangıra.

⁹ Gumazıtam o amızıtam suam, kı Godın angazangarımın aven itı, egha a uan adarazır aghua, a mitatemın aven ikıavıra itı. ¹⁰ Gumazıtam o amızıtam uan adarazıgh ifuegham, an angazangarımın aven itı, eghtı bızıtam a damıghtı, a ırıghan kogham. ¹¹ Egh gumazıtam o amızıtam uan adarazır aghuaghıva, a mitatemın aven ikıa, an aven aruı. Mitatem a gamıma, a garır puvatı. Kamaghın a fozır puvatı, a managh zui.

¹² Ia nan borıba,
İesusın zıamın God ıan arazır kuraba gın amada,
ezi kamaghın kı ia bagha akar kam osırı.

¹³ Ia gumazamızır ghurıba,
ia, fomıra ikıa ıza datırıghın itır gumazır kam,
ia deravıram a gıfo.

Ezi kamaghın kı ia bagha akar kam osırı.

Ia gumazamızır ıgııaba,
ia gumazır kuram, Satan, an gavgavım gafıra.

Ezi kamaghın kı ia bagha akar kam osırı.

Ia nan borıba,
ia Afeziar Ekıam gıfo,
ezi kamaghın kı ia bagha akar kam osırı.

¹⁴ Ia gumazamızır ghurıba,
ia, fomıra ikıa ıza datırıghın itır gumazır kam,
ia deravıram a gıfo.

Ezi kamaghın kı ia bagha akar kam osırı.

Ia gumazamızır ıgııaba,
ia tuıvıgha gavgavızı, Godın akam ıan navır averııabar ikıa gavgafı.

Egha ia gumazır kuram, Satan, an gavgavım gafıra.

Ezi kamaghın kı ia bagha akar kam osırı.

Ia nguazır kamın arazıbagh ifueghan markı

¹⁵ Ia nguazır kamın arazıba ko an bızıba, ia dagh ifueghan markı. Gumazıtam o amızıtam nguazır kamın arazıbagh ifueghıva, egh kamaghın an Afeziar Ekıam deragh a gıfueghan kogham. ¹⁶ E fo, nguazır kamın itır gumazamızıbar arazıbar kara: navır ghurımın arazıba bagha puv aguava, damazımın bızıbar gara bar dagh ifonge, egha bızır avırıba ikııva, kamaghın uarıra uarı fe. Arazır kaba Afeziar Ekıamın ızır puvatı. Da nguazır kamın arazıba. ¹⁷ Nguazır kam ko an itır gumazamızıbar arazır kuraba, da bar gıvagham. Eghtı Godın akamın gın zuir gumazamızıba, me zurara ikıam.

Ia Kraısın apanıba bagh deravıra gan

¹⁸ Nan borıba, dughıar kam a dughıar abuananam. Ezi ia oregha gıfa, Kraısın apanıba ızam. Ia oraghızı moghın, Kraısın apanır avırıba ızegha gıfa. Kamaghın amızı,

2:5: Jon 14:21-23; 15:4-5; 1 Pıta 2:21; 1 Jon 4:12-13; 4:17; 5:3 **2:7:** 1 Jo 2:24, 3:11, 2 Jo 5-6 **2:7:** 1 Jon 2:24; 3:11; 2

Jon 1:5-6 * **2:7:** Jon tı İesus mıkemezır arazır Jon 13:32ın itım mıgeı. A kamakın, ia vaghvagh uarıra uarıgh ifongegh.

Nı 1 Jon 3:23ın gan. Me uarıgh ifongezır arazımın akam, me fomıra Kraısın adarazır otıvıgha a ını. Kamaghın, kar arazır ghurır me fomıram amım. İesus uabı mıgıa ghaze, kar arazır bar ıgıam. Ves 8ın Jon uaghan ghaze, Kar uaghan arazır ıgıam. **2:8:** Jo 1:9, 8:12, 13:34, Ro 13:12, Ef 5:8, 1 Te 5:5, 5:8 **2:8:** Jon 1:9; 8:12; 13:34; Rom 13:12; Efesus 5:8; 1

Tesalonıka 5:5; 5:8 **2:9:** 1 Ko 13:2, 2 Pi 1:9, 1 Jo 3:10, 3:14-15, 4:20 **2:9:** 1 Korın 13:2; 1 Jon 3:10; 3:14-15; 4:20

2:10: Jo 11:9, Ro 14:13, 2 Pi 1:10, 1 Jo 3:14 **2:10:** Jon 11:9; Rom 14:13; 2 Pıta 1:10; 1 Jon 3:14 **2:11:** Jo 11:10, 12:35

2:11: Jon 11:10; 12:35 **2:12:** Lu 24:47, Ap 4:12, 13:38, 1 Ko 6:11, 1 Jo 1:7 **2:12:** Luk 24:47; Aposel 4:12; 13:38; 1

Korın 6:11; 1 Jon 1:7 **2:13:** 1 Jo 1:1 **2:13:** 1 Jon 1:1 **2:14:** Ef 6:10 **2:14:** Efesus 6:10 **2:15:** Mt 6:24, Ro 8:7,

12:2, Ga 1:10 **2:15:** Matyu 6:24; Rom 8:7; 12:2 **2:16:** Ro 13:14, Je 4:16, 1 Pi 2:11 **2:16:** Rom 13:14; Jems 4:16; 1

Pıta 2:11 **2:17:** Mt 7:21, 1 Ko 7:31, Je 1:10, 1 Pi 1:24 **2:17:** Matyu 7:21; 1 Korın 7:31; Jems 1:10; 1 Pıta 1:24 **2:18:**

Mt 24:5, 24:24, 2 Te 2:3, 1 Ti 4:1, Hı 1:2, 1 Pi 4:7, 2 Pi 2:1, 2 Jo 7 **2:18:** Matyu 24:5; 24:24; 2 Tesalonıka 2:3; 1 Timotı 4:1;

Hıbru 1:2; 1 Pıta 4:7; 2 Pıta 2:1; 2 Jon 1:7 **2:19:** Mt 24:24, Jo 6:37, Ap 20:30, 1 Ko 11:19 **2:19:** Matyu 24:24; Jon 6:37;

Aposel 20:30; 1 Korın 11:19

e fo, kar dughiar abuananam. ¹⁹ Kraisin apañir kaba faragha e ko ikegha, e ategha azenan ghue. Egha me guizbangira en adarazi puvati. E fo, me en adarazi amuava, e ko ikia. Me e ategha ghue, ezi e fo, me en adarazi puvati.

²⁰ Ezi ia, Iesus Godin Duam ia ganingizi a ia avaragha, ia gamima, ia bar guizin akam gifo. ²¹ Ia guizin akam gifo, egha ia fo, akar ifavaritam guizin akamin aven ikegh azenan izeghan kogham. Ezi ia guizin akam gifozi, kamaghin ki ia bagha osiri. ²² Tina ifavarir gumazim? Kar gumazir kamaghin migeim, "Iesus, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim puvati." Gumazir kam, a Kraisin apanim. An Afeziar Ekiam ko an Otaram akirim ragha aning gasara.† ²³ Gumazitam o amizitam akirim ragh Otaram gasaragh, kamaghin an Afeziar Ekiam ko itir puvati. Gumazitam o amizitam nighnizir gavgavim Otaramin ikiva uaghan Afeziar Ekiam ko ikiam.

Godin Duam guizin akam ian sure gami

²⁴ Akar ia faraghvira oraghizim, ia an suiraghvira iki. Ia an suiraghvira ikiti, Otaram ko Afeziar Ekiam ia ko ikivira ikiam. ²⁵ Ezi Iesus akar dikirizim e ganiga ghaze, ia Afeziam ko ikiva, egh ikirimirir aghuir zurara itim iniam.

²⁶ Ki akar kaba ia bagha da osirigha ghaze, gumazamizir kaba ia gifarasa. ²⁷ Ezi Godin Duam ia avaragha, ia ko iti. Eghti gumazitam ian sure damuan kogham. Godin Duam biziba bar ian sure gami. Godin Duamin akaba guizbangira, da ifari puvati. Godin Duam ian sure gamizi moghin, ia Krais ko iki.

Godin boriba

²⁸ Nan boriba, a izamin dughiamin e an damazimin tuivigh, atiatingiva aghumsighan kogham. Kamaghin, ia tuivigh gavgavigh kamaghira iki.

²⁹ Ia kamaghin fogh suam, Iesus arazir aghuibagh ami, egh ia kamaghin fogh suam,

gumazamizir arazir aghuibagh amiba, me Godin otivizir boriba.

3

¹ Ia nighnigh, Afeziar Ekiam bar e gifuegha en dighorim gami. Egha ziar kam, Godin boriba, e gati. Ezi guizbangira, e an boribara. Nguazir kamın gumamaziziba God gifozir puvati, me kamaghin uaghan e gifozir puvati. ² Nan adarasi, e datirighin Godin boriba. Egha e fozir puvati, e gin manmaghin otivam. God bizir kam tighar en akagham. E kamaghin fo, Krais uamategh nguazir kamın iziti, e uan damazibar deravira an ganam. Egh an min otogham. ³ Gumazamizir an min otivamin dughiam bagha mizua gariba, me Iesus zuezi moghin me uari zue.

⁴ Gumazamizir arazir kurabagh amiba, me Godin akaba batosi. Arazir kuram, kar Godin akaba batozir arazim. ⁵ Ia bar fo, Iesus en arazir kuraba gin amangasa, nguazir kamın ize. Ezi ia fo, an arazir kuratam gamizir puvati. ⁶ E kamaghin fo, gumazitam o amizitam Krais ko iki, arazir kurabar amuvira ikian kogham. Egh gumazitam o amizitam arazir kurabar amuvira ikiti, e fogh suam, a guizbangira Kraisin ganigha a gifozir puvati. A guizbangira Krais gifozir puvati, Krais a tina.

⁷ Nan boriba, ia uari bagh gan, gumazitam o amizitam ia gifaraghti, ia an gin mangan marki. Gumazir arazir aghuibagh amiba, me Iesus Godin damazimin derazi moghin, me Godin damazimin dera. ⁸ Satan faraghvira arazir kurabagh amua iza datirikin. Kamaghin e fo, tina arazir kurabagh ami, a Satanin borim. Godin Otaram Satanin ingangarim gasighasighasa nguazir kamın ize. ⁹ Gumazitam o amizitam Godin borimin otoghtima, Godin Duam an navir averiamin aven angamira ikiti, an arazir kurabar amuvira ikian kogham. A Godin borimin otoghiva, egh kamaghin an arazir kurabar amuvira ikian kogham. ¹⁰ Tina arazir aghuim gamir

2:20: Jo 10:4, Ap 3:14, 1 Ko 2:15, 2 Ko 1:21, Hi 1:9, 1 Jo 2:27 **2:20:** Jon 10:4; 1 Korin 2:15; 2 Korin 1:21; Hibru 1:9; 1 Jon 2:27 **2:22:** 1 Jo 4:3, 2 Jo 7 **2:22:** 1 Jon 4:3; 2 Jon 1:7 † **2:22:** Akar otevir kam "Gumazir God Ua E Iniasa Misevezim," me Grighin akam kamaghin a dibora ghaze, "Krais." **2:23:** Jo 5:23, 14:7-10, 15:23, 1 Jo 4:15, 5:1, 2 Jo 9 **2:23:** Jon 5:23; 14:7-10; 15:23; 1 Jon 4:15; 5:1; 2 Jon 1:9 **2:24:** Jo 14:23, 1 Jo 1:3, 2 Jo 6 **2:24:** Jon 14:23; 1 Jon 1:3; 2 Jon 1:6 **2:25:** Jo 3:15, 6:40, 17:3, 1 Jo 1:2, 5:11 **2:25:** Jon 3:15; 6:40; 17:3; 1 Jon 1:2; 5:11 **2:27:** Jo 14:26, 16:13, Hi 8:10-11, 1 Jo 2:20 **2:27:** Jon 14:26; 16:13; Hibru 8:10-11; 1 Jon 2:20 **2:28:** 1 Jo 3:2, 4:17 **2:28:** 1 Jon 3:2; 4:17 **2:29:** Ap 22:14, 1 Jo 3:7, 3:10 **2:29:** Aposel 22:14; 1 Jon 3:7; 3:10 **3:1:** Jo 1:12, 3:16, 16:3, Ro 8:16, 1 Jo 4:10 **3:1:** Jon 1:12; 3:16; 16:3; Rom 8:16; 1 Jon 4:10 **3:2:** Ro 8:18, 8:29, 1 Ko 15:49, 2 Ko 3:18, Fl 3:21, Kl 3:4, 2 Pi 1:4 **3:2:** Rom 8:18; 8:29; 1 Korin 15:49; 2 Korin 3:18; Filipai 3:21; Kolosi 3:4; 2 Pita 1:4 **3:4:** Ro 4:15, 1 Jo 5:17 **3:4:** Rom 4:15; 1 Jon 5:17 **3:5:** Ais 53:5-6, 53:11, Jo 1:29, 2 Ko 5:21, 1 Ti 1:15, Hi 4:15, 1 Pi 2:22-24, 1 Jo 2:2 **3:5:** Aisaia 53:5-6; 53:11; Jon 1:29; 2 Korin 5:21; 1 Timoti 1:15; Hibru 4:15; 1 Pita 2:22-24; 1 Jon 2:2 **3:6:** Ro 6:1-2, 6:14, 1 Jo 2:4, 3:9, 4:8, 3 Jo 11 **3:6:** Rom 6:1-2; 6:14; 1 Jon 2:4; 3:9; 4:8; 3 Jon 1:11 **3:7:** Ro 2:13, 1 Jo 2:26, 2:29 **3:7:** Rom 2:13; 1 Jon 2:26; 2:29 **3:8:** Stt 3:15, Lu 10:18, Jo 8:44, 16:11, Hi 2:14 **3:8:** Luk 10:18; Jon 8:44; 16:11; Hibru 2:14 **3:9:** 1 Pi 1:23, 1 Jo 5:18 **3:9:** 1 Pita 1:23; 1 Jon 5:18 **3:10:** 1 Jo 2:29, 4:8 **3:10:** 1 Jon 2:29; 4:8

puvati, a Godin borim puvati. Egh tina Godin borir igharazibagh ifongezir puvati, a uaghan Godin borim puvati. Kamaghin e fo, te Godin boriba, ezi te Satanin boriba.

E bar moghira Godin borir igharazibagh ifuegham

(Sapta 3:11–5:21)

Iesus igharazi darazigh ifueghamin arazim en aka

¹¹⁻¹² Kar akar ia fomira oragha iza datirighin tuzim: E uari gifuegham. E Keinin arazim damuan markiam. A Satanin borim, egha uan dozim misoghezi an areme. Egha a tizim bagha uan dozim misoghezi, an areme? An araziba ikuvizima, an dozimin araziba dera. Kamaghin a uan dozim misoghezi an areme. ¹³ Nan adarasi, nguazir kamin itir gumazamiziba ia gifueghan koghtima, ia digavir kuram damuan marki. ¹⁴ E Godin borir igharazibagh ifonge. Kamaghin e fo, e ariaghbir tuavim ategha, ariaghrezir gumazamiziba puvati, e angamira itir tuavimin zui. Tina Godin borir igharazitam gifongezir puvati, an ariaghbir tuavimin zui. ¹⁵ Tina gumazamizir igharazitabagh ifongeghan koghtimati gumazir gumazamizibav sozim. Ia fo gumazir gumazamizibav soziba, me ikirimirir aghuir zurara itim inian kogham.

¹⁶ Iesus e gifongegha, e bagha uabi maku-nigha aremezi, e kamaghin Godin borir igharazibagh ifueghamin arazim gifo. Egh e uaghan Godin borir igharaziba bagh uari makunam. ¹⁷ Tav nguazir kamin biziba ikiti, Godin borir igharazim biziba puvatighi, an an ganiva, egh an apangkuvan koghiva, egh an akurvazir puvati, a Godin ifofer arazim an itir puvati. ¹⁸ Nan boriba, e Godin borir igharaziba pura migeir akabar me gifueghan kogham. Kamaghin marki. E guizbangira uan naviba me daningiva, egh arazir aghuibar me damuam.

Godin boriba an damazimin tughiva atiatingan marki

¹⁹⁻²⁰ E Godin borir igharazibagh ifongezir arazir kam damuva, e fogh suam, e guizin akamin gin zui. God en navir averiamin itir biziba bar dagh fo, egha an apanguvir en itim bar ekevegha, e uarira uarir apanguvir arazim gafira. Egh en navir averiaba suam, ia ikufi, dughiar kamin e Godin borir igharazibagh ifongezir arazir kam damuva, e fogh suam, e Godin damazimin navir amirizim iti.

²¹ Nan adarasi, en navir averiaba kamaghin e mikiman kogham, ia ikufi, eghti e Godin damazimin atiatingan kogham. ²² E Godin Akar Gavgavir gin mangiva a ifongezir arazibar amuva, kamaghin e bizitam bagh an azangsighti, an e daningam. ²³ Kar an Akar Gavgavir ekiam: e nighnizir gavgavim an Otarim Krai Iesusin ikiam. Egh an e mikemezi moghin, e uari uarigh ifuegham. ²⁴ Tina an Akar Gavgavir gin mangiva, Godin proroghti, God an poroghiv ikiam. God uan Duam e ganingizi, an Duar kam en akazi, e fo, God e ko iti.

4

Ia duabar gan da asavsuigh

¹ Nan adarasi, akam inigha izir gumazir ifarir aviriba nguazir kam garui. Egha kamaghin migei, Godin Duam akam e ganingi. Kamaghin ia nighnizir gavgavim men ikian marki. Egh ia deravira dar araziba ko migirigiaba asavsuigh fogham, da Godin Duam o duar kuraba. ² Tuavir ia Godin Duam gifoghamimra kara: Gumazitam o amizitam suam, Krai Iesus, a gumazir inivafizimin nguazir kamin ize, a Godin Duam an iti. ³ Eghti gumazitam o amizitam suam, Krai Iesus a guizin gumazim puvati, a duar igharazim iti, Godin Duam puvati. A Krai Iesusin apanimin duam. Ia fomira Kraisin apanim izamin migirigiam baraghizi, a datirighin izegha givagha nguazir kamin iti.

⁴ Nan adarasi, ia guizbangira Godin boriba. Godin Duam ian aven itima, an

3:11-12: Jenesis 4:8; Jon 13:34; 15:12; Hibru 11:4; 1 Jon 4:7; 4:21; Jut 1:11 **3:13:** Mt 5:11-12, Jo 15:18-19, 17:14, 2 Ti 3:12 **3:13:** Matyu 5:11-12; Jon 15:18-19; 17:14; 2 Timoti 3:12 **3:14:** Jo 5:24, 1 Jo 2:9-11 **3:14:** Jon 5:24; 1 Jon 2:9-11 **3:15:** Mt 5:21-22, Ga 5:21, MAA 21:8 **3:15:** Matyu 5:21-22; Galesia 5:21; Akar Mogomem 21:8 **3:16:** Jo 3:16, 13:1, 15:13, Ro 5:8, Ga 1:4, Ef 5:2, 5:25, 1 Te 2:8 **3:16:** Jon 3:16; 13:1; 15:13; Rom 5:8; Galesia 1:4; Efesus 5:2; 5:25; 1 Tesalonika 2:8 **3:17:** Lo 15:7, Lu 3:11, 1 Jo 4:20 **3:17:** Godin Araziba 15:7; Luk 3:11; 1 Jon 4:20 **3:18:** Ro 12:9, Je 2:15-16, 1 Pi 1:22 **3:18:** Rom 12:9; Jems 2:15-16; 1 Pita 1:22 **3:19-20:** Jo 18:37, 1 Jo 1:8 **3:19-20:** Jon 18:37 **3:21:** Hi 4:16, 10:22, 1 Jo 2:28, 4:17 **3:21:** Hibru 4:16; 10:22; 1 Jon 2:28; 4:17 **3:22:** Sng 34:15, Jer 29:12, Mt 7:8, 21:22, Jo 9:31, 14:13 **3:22:** Onger Akaba 34:15; Jeremaia 29:12; Matyu 7:8; 21:22; Jon 9:31; 14:13 **3:23:** Jo 6:29, 13:34, 15:12, 15:17, 17:3, 1 Te 4:9, 1 Pi 4:8, 1 Jo 2:8-10 **3:23:** Jon 6:29; 13:34; 15:12; 15:17; 17:3; 1 Tesalonika 4:9; 1 Pita 4:8; 1 Jon 2:8-10 **3:24:** Jo 14:23, 15:10, 17:21, Ro 8:9, 1 Jo 4:12-13 **3:24:** Jon 14:23; 15:10; 17:21; Rom 8:9; 1 Jon 4:12-13 **4:1:** Mt 7:15, 24:4-5, 24:24, 1 Te 5:21, 2 Pi 2:1, 1 Jo 2:18, 2 Jo 7, MAA 2:2 **4:1:** Matyu 7:15; 24:4-5; 24:24; 1 Tesalonika 5:21; 2 Pita 2:1; 1 Jon 2:18; 2 Jon 1:7; Akar Mogomem 2:2 **4:2:** 1 Ko 12:3, 1 Jo 5:1 **4:2:** 1 Korin 12:3; 1 Jon 5:1 **4:3:** 2 Te 2:7, 1 Jo 2:18, 2:22, 2 Jo 7 **4:3:** 2 Tesalonika 2:7; 1 Jon 2:18; 2:22; 2 Jon 1:7 **4:4:** Mt 12:29, Jo 16:33, 1 Ko 2:12, Ef 2:2, 6:12, 1 Jo 5:4-5 **4:4:** Matyu 12:29; Jon 16:33; 1 Korin 2:12; Efesus 2:2; 6:12; 1 Jo 5:4-5

gavgavim bar ekevegha Satanin gavgavim gafira. Satan, a nguazir kamin gavgavim gumazir dapanim. Ezi kamaghin ia akam inigha izir gumazir ifaribagh afira. ⁵ Gumamazir kaba, me nguazir kamin gumamaziriba. Ezi men migirigiaba nguazir kamin migirigiaba. Ezi nguazir kamin gumamazir igharaziba me barasi. ⁶ Ezi e, Godin gumamaziriba. Ezi gumamazir God gifoziba, me en akaba barasi. Ezi God bagha itir puvatizir gumamaziriba me en akaba barazir puvati. Tuavir kamin e guizbangira migeir Duam ko migirigiar ifavaribagh amir duam gifogham.

Gumamaziriba God gifueghiva, egh uaghan gumamazir igharazibagh ifongegh

⁷ Nan adarasi, God igharaz darazigh ifongezir arazim en aka. Kamaghin, e uari uarigh ifueka. Gumamaziriba, gumamazir igharazibagh ifonge, me Godin boriba, egha me guizbangira God gifo. ⁸ Kar Godin arazim, a dughiba zurara gumamaziriba ifonge. Ezi e fo, gumamazir igharazibagh ifongezir puvatizir gumazim o amizim, a bar God gifozir puvati. ⁹ God borir vamira ikiava, e ikirimirir aghuim iniasa a ifuegha, an e bagha nguazir kamin anemada. Tuavir kamin God en akazi, e fo, God guizbangira gumamaziriba ifonge. ¹⁰ Igharazi darazigh ifongezir arazimra kara. E kamaghin nighnighan kogham, e faragha God gifonge. Puvati. God faragha e gifuegha, uan Otarim amadazi an en arazir kuraba gin amangasa nguazir kamin izegha areme. ¹¹ Nan adarasi, God bar e gifongegha, egh arazir kam en aka. Kamaghin, e uaghan bar igharaz darazigh ifuegham. ¹² Gumazitam o amizitam dughitam Godin ganizir puvati. E uari uarigh ifongezir arazim damuti, God angamira en aven ikiti, an ifofer arazim en navir averibagh izivaghti an daghem otivam.

¹³ God uan Duam e ganingizi, a vaghvaghera en itima, e kamaghin fo, e an poroghav itima, a en poroghav iti. ¹⁴ Ezi e Afeziar Ekiam amizir bizimin gani. A nguazimin itir gumamazirabar Akurvazir Gumazimin min ikiasa, uan Otarim amada. Ezi e bizir kamin ganigha an gun migei. ¹⁵

Gumamaziriba an gun mikim suam, Iesus, Godin Otarim, eghti God gumamazir kabar poroghiv ikiti, me Godin poroghiv ikiam. ¹⁶ E kamaghin fo, God e gifonge, ezi an e gifongezir arazim bagha e nighnizir gavgavim an iti.

Kar Godin arazim, a dughiba zurara gumamaziriba ifonge. Tina gumamazir igharazibagh ifueghiva, Godin poroghiv ikiti, God an poroghiv ikiam. ¹⁷ Tuavir kamin, e fo, God e gifongezir, e God ko gumamazir igharazibagh ifongezir, ifofer arazir kam bar e gizivaghtima, an daghem otivam. Kamaghin gumamaziriba bar Godin kotiamin tuivamin dughiam, e atiatingan kogham. E nguazir kamin itir dughiam e Iesusin min ikiam, kamaghin e gin Godin atiatingan kogham. ¹⁸ Gumamazir igharazibagh ifongezir gumamaziriba, me Godin atiatir puvati. Atiatir gumaziba, me fo, me ivezir kuram iniam, ezi nighnizir kam me gamima, me atiatir. Eghti gumamazir igharazibagh ifongezir arazim me gizivaghtima, an daghem otivti, kamaghin me Godin atiatingan kogham. Gumamaziriba atiatingti, e fo, me God me gifongezir arazim deravira a gifozir puvati, kamaghin igharaz darazigh ifongezir arazir men itimin dagheba puvati.

¹⁹ God faragha e gifongezir, ezi e gin a gifonge. Kamaghin e God ko igharazibagh ifongezir gavgavim iti. ²⁰ Gumazitam o amizitam Godin ganizir puvati. Gumazitam o amizitam Godin borir a garir igharazibagh ifueghan koghiva, egh a manmaghin Godin a ganizir puvatizim gifuegham? Puvati. An a gifueghan kogham. Ezi e kamaghin fo, gumazitam o amizitam suam, Ki God gifonge, egh Godin borir igharazibagh ifueghan koghti, e fo, a ifari. ²¹ God Akar Gavgavir kam e ganingti. Tina God gifueghiva, egh a uaghan Godin borir igharazibagh ifongegh.

5

E nighnizir gavgavim Godin Otarimin iti

4:5: Jo 3:31, 15:19, 17:14 **4:5:** Jon 3:31; 15:19; 17:14 **4:6:** Jo 8:47, 10:27, 14:17, 1 Ko 14:37, 2 Ko 10:7 **4:6:** Jon 8:47; 10:27; 14:17; 1 Korin 14:37; 2 Korin 10:7 **4:7:** 1 Jo 2:29, 3:10-11, 3:23 **4:7:** 1 Jon 2:29; 3:10-11; 3:23 **4:8:** 1 Jo 2:4, 3:6, 4:16 **4:8:** 1 Jon 2:4; 3:6; 4:16 **4:9:** Jo 3:16, Ro 5:8, 8:32, 1 Jo 5:11 **4:9:** Jon 3:16; Rom 5:8; 8:32; 1 Jon 5:11 **4:10:** Jo 15:16, Ro 5:8-10, Ta 3:4, 1 Jo 2:2 **4:10:** Jon 15:16; Rom 5:8-10; Taitus 3:4-5; 1 Jon 2:2 **4:11:** Mt 18:33, Jo 15:12-13, 1 Jo 3:16 **4:11:** Matyu 18:33; Jon 15:12-13; 1 Jo 3:16 **4:12:** Jo 1:18, 1 Ti 6:16, 1 Jo 2:5-6, 4:18-20 **4:12:** Jon 1:18; 1 Timoti 6:16; 1 Jon 2:5-6; 4:18-20 **4:13:** Jo 14:20, 2 Ko 1:22, 1 Jo 3:24 **4:13:** Jon 14:20; 2 Korin 1:22; 1 Jon 3:24 **4:14:** Jo 1:14, 3:17, 1 Jo 1:1-2 **4:14:** Jon 1:14; 3:17; 1 Jo 1:1-2 **4:15:** Ro 10:9, 1 Jo 5:1, 5:5 **4:15:** Rom 10:9; 1 Jo 5:1; 5:5 * **4:15:** Ni akar 1 Jon 4:2in itimin gan. **4:16:** 1 Jo 3:24, 4:8, 4:12 **4:16:** 1 Jon 3:24; 4:8; 4:12 **4:17:** Je 2:13, 1 Jo 2:28, 3:3, 3:19-21 **4:17:** Jems 2:13; 1 Jon 2:28; 3:3; 3:19-21 **4:20:** 1 Jo 2:4, 3:17, 4:12 **4:20:** 1 Jon 2:4; 3:17; 4:12 **4:21:** Mt 5:44-45, Mk 12:29-31, Jo 13:34, 15:12, 1 Jo 3:23 **4:21:** Matyu 5:44-45; Mak 12:29-31; Jon 13:34; 15:12; 1 Jon 3:23 **5:1:** Jo 1:12-13, 15:23, 1 Jo 2:22-23, 4:15 **5:1:** Jon 1:12-13; 15:23; 1 Jo 2:22-23; 4:15

¹ Gumamaziziba bar nighnizir gavgavir kam iki suam, Iesus, a God Uam E Ini-asa Misevezir Gumazim, me Godin boriba. Kar nguazir kamin arazim: Gumamaziziba bar afeziar mam gifuegha, egha uaghan an boribagh ifonge.* ² E God gifuegh an Akar Gavgavibar gin mangva, kamaghin e fo, e Godin boribagh ifonge. ³⁻⁴ E God gifongezir arazimra kara. God bar a gifonge, kamaghin e an Akar Gavgavibar gin mangam. Godin boriba bar nguazir kamin arazir kurabar gavgavim gafira, kamaghin amizi an Akar Gavgavibar gin mangamin tuavim e basemezir puvati. E nighnizir gavgavim Godin iti. Egha e uan nighnizir gavgavimin tuavimin nguazir kamin arazir kuraba dikabiragha dagh afira.

Nighnizir gavgavir Iesusin itim

⁵ Terara nguazir kamin arazir kurabar gavgavim gafiragham? Gumamazizir nighnizir gavgavim Iesusin iki suam, a Godin Otarim, merara.†

⁶ Krais Iesus, a nguazir kamin ize. Ezi Jon dipamin a ruezima, a gin aremezi an ghuzim ire. Jon dipamra a ruezir pu. Puvati, a uaghan aremezi an ghuzim ire. Godin Duamra zurara guizin akabar en akakasi. Kamaghira Godin Duam bizir kabar en akakasi.‡ ⁷ Ezi God tuavir pumuning ko mizezim en akazi, e fo, Iesus a tina. Tuavir kabara kara. Godin Duam e migei. Ezi Jon Iesus dipamin a rue. Ezi Iesus aremezi an ghuzim ire. ⁸ Tuavir pumuning ko mizezir kaba uari inigha kamaghin e mikeme. Ezi e fo, Iesus a Godin Otarim. ⁹ Gumamaziziba, me fozir bizibar gun migeima, e nighnizir gavgavim men akabar iti. God uan Otarimin gun migeir biziba, da guizin biziba, ezi gumamaziziba migeir biziba pura biziba. God migeir biziba dagh afira. ¹⁰ Gumamaziziba uan navir averiamin nighnizir gavgavim Godin Otarimin ikiva, egh me bar fogh suam, God mikemezir migirigiam, a guizbangira migirigiam. Gumamaziziba

nighnizir gavgavim Godin migirigiamin ikian kogh, egh God uan Otarimin gun mikemezir akam baraghan aghuaghiva, me kamaghin mati Godin migia ghaze, God ifari. ¹¹ God ikirimirir aghuir zurara itim e ganingizi, e fo, migirigiar kam, a guizin migirigiam. Godin Otarimin poroghav itir tuavimin, e ikirimirir aghuir kam iti. ¹² Gumamazizir Godin Otarimin poroghav itiba, me ikirimirir aghuir zurara itim isi. Gumamazizir Godin Otarimin poroghav itir puvatiziba, me ikirimirir aghuir zurara itim isir puvati.

Akar abuananaba

¹³ Ia nighnizir gavgavim Godin Otarimin ziamin itiba, ia ikirimirir aghuir zurara itim iniasa, ki fuegha, kamaghin ki bizir kaba ia bagha da osiri. ¹⁴ E fo, e Godin ifongiamin gintigh, biziba bagh an azangsightima, an en azangsiziba baragham. Kamaghin e Godin boroghin mangisi atiatingiva okam nighnighan kogham. ¹⁵ E fo, an e barasi, kamaghin e bizitam bagh an azangsighiva, fogh suam, an e ganigha gifa.

¹⁶ Godin borir igharazitam arazir kurar helin magiran koghamim damuti, tina foghiva a bagh God ko mikim. Eghti God ikirimirir aghuir zurara itim a damingam. Kar ki arazir kurar gumazim damightima a helin magiran koghamibav gei. Arazir kurar mam iti, a guizbangira gumazibagh amima me helin aven zurara ikiava Godin saghon iti. Ki gumamazizir arazir kurar kabagh amiba God men akurvaghasa ki ia migeir puvati. § ¹⁷ Arazir derazir puvatiziba da arazir kuraba. Arazir kurar aviriba ikia, egha maba gumamazizibagh amima me helin ikia Godin saghon iti. Ezi arazir kurar mam iti, a gumamazizibagh amima me helin ghuaghirir puvati.

¹⁸ E fo, Godin otivizir boriba me arazir kurabar gin zuir pu. Puvati, Godin otozir Otarim, Iesus, deravira Godin borir igharazibar gari. Ezi Satan bizitam me damighan kogham. ¹⁹ E fo, e Godin boriba. Egha

* **5:1:** Ni akar 1 Jon 2:22 ko 4:2in itimin gan. **5:3-4:** Maika 6:8; Matyu 11:30; Jon 14:15; 14:21-24; 16:33; 1 Jon 3:9; 4:4; 2 Jon 1:6 **5:5:** Ro 8:37; 1 Ko 15:57; 1 Jo 4:4, 4:15 **5:5:** Rom 8:37; 1 Korin 15:57; 1 Jon 4:4; 4:15 † **5:5:** Ni akar 1 Jon 4:2in gan. **5:6:** Jo 1:29; 1:34; 14:17; 16:13; 19:34; 1 Ti 3:16; 1 Jo 1:7 **5:6:** Jon 1:29-34; 14:17; 16:13; 19:34; 1 Timoti 3:16; 1 Jon 1:7 ‡ **5:6:** Grighin akam, vezin kamin deravira bigha mikemezir puvati. A dipam ko ghuzimra mikeme. Ezi gumazir aviriba ghaze, dipam, a Iesus ruezir dipam. Ezi ghuzim, a Iesusin ovevem migei. **5:7:** Jo 1:1; 10:30, MAA 19:13 **5:7:** Jon 1:1; 10:30; Akar Mogomem 19:13 **5:8:** Jo 15:26 **5:8:** Jon 15:26 **5:9:** Mt 3:16-17; 17:5; Jo 5:32-37; 8:17-18 **5:9:** Matyu 3:16-17; 17:5; Jon 5:32-37; 8:17-18 **5:10:** Jo 3:33; 5:38, Ro 8:16, Ga 4:6 **5:10:** Jon 3:33; 5:38; Rom 8:16; Galesia 4:6 **5:11:** Jo 3:36 **5:11:** Jon 3:36 **5:12:** Jo 3:36; 5:24 **5:12:** Jon 3:36; 5:24 **5:13:** Jo 20:31; 1 Jo 1:1-2 **5:13:** Jon 20:31; 1 Jon 1:1-2 **5:14:** Jo 14:13; 16:23; 1 Jo 3:21-22 **5:14:** Jon 14:13; 16:23; 1 Jon 3:21-22 **5:16:** Mt 12:31-32, Lu 12:10, Hi 6:4-6, Je 5:14-15 **5:16:** Matyu 12:31-32; Luk 12:10; Hibru 6:4-6; Jems 5:14-15 § **5:16:** Akar kamin mingarim a deraviram otozir puvati. Gumazir maba ghaze, a gumazir ovengezibav gei. Ezi marazi ghaze, an ovever namba 2in migirigiam. Ni Akar Mogomem sapta 2:11 ko 20:14in gan. Me akar kam "ovevem," a girazi a kamakin, "helin ovenge." **5:18:** Jo 17:15; Je 1:27, 1 Pi 1:23, 1 Jo 3:9 **5:18:** Jon 17:15; 1 Pita 1:23; 1 Jon 3:9 **5:19:** Ro 8:10; 8:23, Ga 1:4, 1 Jo 4:6 **5:19:** Rom 8:10; 8:23; Galesia 1:4; 1 Jon 4:6

e uaghan fo, nguazimîn itir gumazamizir Godin gin zuir puvatiziba, me Satanin gav-gavimîn apengan iti. ²⁰ Egha e uaghan fo, Godin Otarim nguazir kamîn izegha, egha e guizin God gifoghasa, a fofozim e ganîngi. Ezi e, guizin God uan Otarim Krai Iesus ko, aningîn poroghav iti. Krai Iesus, a guizin God. Egha a ikirimîrîr aghuir zurara itim e ganîngi. ²¹ Kamaghîn amizi, nan boriba, ia deravîra uari bagh gan, aseba o marvir guaba o nguazimîn itir bizitam ian navir averiabar aven iki guizin Godin danganim inian marki.

Jonin Akinafarir Namba 2

2 Jon

Akar faragha zuim

Siosin gumazir dapanir mam akinafarir kam osiri. Gumazamizir aviriba ghaze, a siosin mamir itir gumazamiziba bagha an osiri. A kamaghsua, me bar igharaz darazigh ifueghiva, egh me ifavarir gumaziba bagh gan, kar gumazir Godin akam gasighasiziba.

E Godin guizin akam mighvira an suiragh, egh gumazamizir ifariba bagh ganam

¹ Ki Kraisin adarazir gumazir dapanim. Ni amizir God inabazim, ki ni ko nin boriba bagha akinafarir kam osiri. Ki guizbangira bar ia gifonge. Ki uabira puvati, gumazamizir guizin akam gifoziba uaghan bar ia gifonge.* ² Guizin akam en iti, egh a iki mamaghira ikiam. Bizir kam bagha e bar ia gifonge. ³ Guizin akamin arazim ko arazir igharazi darazigh ifongezim, arazir kamning God ko Iesus ko iti. Kamaghin Afeziam God koma Kraisi Iesus, Godin Otirim, aning apanguvir arazim ko kuarkuvir arazim gamua, egha navir amirizimin arazim e ganidi.

E igharaz darazigh ifongezir arazimin gin mangam

⁴ Afeziamin Akar Gavgavim e mikemezi moghin, nin borir maba guizin akamin gin zui. Ezi ki kamaghin oregha bar akonge. ⁵ Ezi Amizir Aghuim, ki kamaghin nin azangsi, ia bar uarigh ifongegh. Kar Akar Gavgavir igiam puvati. Akar Gavgavir kam fomira e ko ikia iza datirikin. ⁶ Arazir uarigh ifongezimra kara: e Godin Akar Gavgavim baragh an gin mangam. Ia fomira oraghizi moghira an Akar Gavgavim ghaze, ia uarigh ifongezir arazimin gin mangivira iki.

Ia Kraisin akamin suiragh gavgafigh

⁷ Ia oragh. E gifarir gumazamizir aviriba nguazir kam garui. Me nighnizir gavgavim itir puvatigha kamaghin migeir puvati, Kraisi Iesus a gumazir inivafizimin min oto. Gumazir kamaghin migeim, a gumazir ifarim, egha Kraisin Apanim.† ⁸ Kamaghin ia uari bagh gan, ia bizir iniasava amiba

ia da ataghiraghan marki. Kamaghin derazir puvati. Ia uan ivezim bar moghira a inighti, deragham. ⁹ Egh gumazitam o amizitam Kraisin suren migirigiamin suiragh gavgavighan kogh, egh akar igharazitam uam akar kam giviraghti, God a ko ikian kogham. Ezi gumazamizir Kraisin suren migirigiamin suiragha gavgavigha mamaghira itiba, Afeziam uan Otirim ko aning me ko iti. ¹⁰ Gumazitam o amizitam ia bagh iziva Kraisin suren migirigiar kam inigh izan koghti, ia a inigh uan dipenimin aven mangan marki. Egh ia kamaghin a mikiman marki, God deravira ni damu. Puvati. ¹¹ Ia fo, gumazitam o amizitam dughiam gumazamizir kamaghin amibagh anidi, ia fogh suam, a uabi an ingangarir kuramin akurvasi.

Gumazir dapanim men ganasa

¹² Ki bizir aviribar ia mikimasa. Ki ghaze, e uarir gan uariv kim bar akongeghasa ki ifonge, kamaghin ki ia bagh izam. Egha kamaghin, ki ia bagh akinafarimin da osiran aghua.

¹³ Nin avenemebar God inabazim, an boriba ia bagha akam amaga ghaze, Afeziam ia ko iki.‡

^{1:1}: Jon 8:32; 1 Pita 5:1; 1 Jon 3:18; 3 Jon 1:1 * ^{1:1}: Jon akar isin zuim gami. Amizir God inabazim, a siosin mam. Borir kaba, me siosin kamin aven itir gumazamiziba. ^{1:4}: 3 Jon 1:3 ^{1:5}: Jon 13:34; 15:12; 15:17; 1 Pita 4:8; 1 Jon 2:7-8; 3:11; 3:23 ^{1:6}: Jon 14:15; 14:21; 1 Jon 2:5; 2:24; 5:3 ^{1:7}: 1 Jon 2:22; 4:1-3 † ^{1:7}: Ni akar 1 Jon 4:2in itimin gan. ^{1:8}: Mak 10:29-30; Galesia 3:4; Hibru 10:35-36; 11:26 ^{1:9}: 1 Jon 2:23 ^{1:10}: Efesus 5:11; 2 Tesalonika 3:6 ^{1:12}: Jon 17:13; 1 Jon 1:4; 3 Jon 1:13-14 ‡ ^{1:13}: Ni akar 2 Jon 1in itimin gan.

Jonin Akinafarir Namba 3

0 3 Jon

Akar faragha zuim

Siosin gumazir dapanir mam akinafarir kam gumazir dapanir igharazim bagha an osiri, an ziam Gaius. A fo, Gaius Kraisin gumazamizir igharazibar akurvasi, kamaghin a Gaiusin ziam fe. Egha Gaiusin miġia ghaze, ni gumazir kam Diotrefes, a bagh ganigh.

E Godin ingangarim gamir gumazamizibar akurvagham

¹ Ki Kraisin adarazir gumazir dapanim. Ni Gaius, ki ni bagha akinafarir kam osiri. Ni nan aveghbuamra, ezi ki guizbangira bar ni gifonge. ² Nan namakar aghuim, ki ni bagha God ko miġia ghaze, nin duam deravira iti moghin, nin mikarzim bar deravira ikiti, bizir aghuaribara ni bativam. ³ Nighnizir gavgavim Kraisin itir marazi iza nin gun na miġia ghaze, ni deravira guizin akamin gin zui. Ezi ki akar kam baregha bar akonge. Ki fo, ni zurara guizin akamin gin zui. ⁴ Ki orazi, nan boriba guizin akamin gin zuima ki bar akonge. Nan agoroger kam bizir mabar agorogeba bar dagh afira.

Gaius ingangarir aghuim gami

⁵ Namakar aghuim, ni zurara deravira guizin akamin gin ghua egha arazir aghuiba Kraisin adarazigh ami. Egha ni fozir puvatizir Kraisin adarasi, ni uaghan arazir aghuibar me gami. ⁶ Gumazamizir kaba nin arazir gumazamizibagh ifongezimin gun kagh itir sios mikeme. Ni God ifongezi moghin, ni bizitaba ua men akuraghti me da inigh tuavir me zuimin mangivira iki, kamaghin dera. ⁷ E fo, me Iesusin ziamin arua ingangarir kam gamuava egha, Kraisi gifozir puvatizir gumazamiziba, me men dafaribar biziba isir puvati. ⁸ Ezi e gumazir kamaghin amibar akurvaghsi bar gavgavigham. E ghaze, e me ko bar moghira, guizin akam bagh ingarsi, kamaghin e men akurvagham.

Diotrefes arazir kuram gami

⁹ Ki sios bagha akinafarir mam osiri. Ezi Diotrefes uan ziam fa men gumazir dapanimin ikiasa, kamaghin a nan akamin apengan itir puvati. ¹⁰ Kamaghin ki iziva, an arazir kam aghurigham. An en gun tintinibar me miġia akar kurabar me miġei. A kamaghiram amir puvati, a uaghan

Kraisin adarazi isa uan dipenimin zur puvati. Ezi igharaz darazi me inigh uan dipenibar mangasava amima, a uaghan men anogorogha siosin aven me batogha, me abisi.

Demetrius arazir aghuim gami

¹¹ Nan namakar aghuim, ni arazir kurabar gin mangan marki, ni arazir aghuibar gin mangi. Gumazamizir arazir aghuibagh amiba, me Godin boriba. Ezi gumazamizir arazir kurabagh amiba, me God gifozir puvati.

¹² Gumazamiziba bar Demetriusin arazir aghuimin gun miġei. Ezi guizin akam uaghan an arazir aghuimin gun miġei. Ezi ki uaghan an arazir aghuimin gun miġei. Ezi ia fo nan miġirigiaba da guizbangira.

Gumazir dapanim Gaiusin ganasa

¹³ Ki bizir aviribar ni mikimasa, egha ki da osiran aghua. ¹⁴ Ki ghaze, ki gurumra izi ni batogh ga uaningin gan uaning mikimam. ¹⁵ Navir amirizim ni ko iki. Nin namakar kagh itiba akam amaga ghaze, Afeziam ia ko iki. Eghti ni magh en namakaba vaghvagh kamaghin me mikim suam, Afeziam me ko iki.

Jut Osirizir Akinafarim

O Jut Akar faragha zuim

Akinafarir kamin akaba, da mong 2 Pitān akaba ko magh ghu. A Godin gumazamizibav kimasa, eghti me Akar Aghuimin apanibar akaba baragh dar gin mangan kogham. Akinafarir kam (ves 3) kamaghin migei, “E Godin gumazamiziba, a nighnizir gavgavimin arazir vamiram e ganingi. Eghti gumazamiziba en nighnizir gavgavim batueghiva, akar igiatam arighan kogham.”

Ia uan nighnizir gavgaviba baghan

¹ Ki Jut, ki Iesusin ingangarir gumazim; egha ki Jemsin dozim. Ia God diazir gumazamiziba, ki ia bagha akinafarir kam osiri. God Afeziam bar ia gifonge, ezi Kraiss Iesus uabi ian gari.

² Apangkuvimin arazim ko navir amirizim ko igharaz darazi gifongezir arazim bar ia gizifagh.

*Godin Akar Aghuimin apaniba, me Kraissin adarazir aven ize
(2 Pita 2:1-18)*

³ Nan namakar aghuiba, ki faragha ingangarir God ua bar e inizir kamin, akinafarim osirigha ia mikimasa bar ifonge. Egha ki datirighin kamaghin nighnisi, ki akinafarir igharazim osiram. Ia uan nighnizir gavgaviba bagh bar gavgafigh. Egha ia Godin akar aghuimin apanibar akaba batogh. E Godin gumazamiziba, a nighnizir gavgavimin arazir vamiram e ganingi. Eghti gumazamiziba en nighnizir gavgavim batueghiva, akar igiatam arighan kogham. Bar puvati. ⁴ Gumazamizir maba muela Kraissin adarazir aven ize. Fomira fomira God kamaghin migia ghaze, gumazamizir kamaghin amiba me an damazimin mitivigh ovengam. Me akiriba ragha God gasi. Egha me Godin apangkuvimin akabagh iragha dagh amima, da afiar arazibar akabar min oto. Gumazamizir kaba akirim ragha Atrivir

vamiran kam gasara. An en Ekiam Kraiss Iesus.

⁵ Ia bizir kabagh fogha gifa, ezi ki uan ian nighniziba fasa. Ia fo, Ekiam fomira Isipin uan gumazamizibar akurazima me Isip ataki. Egha a gin gumazamizir nighnizir gavgavim an itir puvatizibagh asighasiki.* ⁶ Ia enselin kurar maba, ia dagh nighnigh. God me ganingizir ingangariba me dar amuan aghua. Egha me uan danganiba ataki. Kamaghin amizi, Ekiam zurara iki mamaghira ikiamin senbar me ike. Egha me isa kalabuziar danganir bar mitarmangizimin me ariki. Ezi me Kotiam Damuamin Dughiar Ekiam mizuai. ⁷ Kamaghira, fomira Sodom ko Gomoran gumaziba ko nguibar ekiar aningin boroghira itibar gumaziba, me uaghan enselba amizir arazimin mirara ami. Me uari isa arazir kurabagh aniga, egha me arazir bar kurar gumaziba ko gumaziba uari isava akuibagh ami. Kamaghin amizi, God me isa avir zurara isia mamaghira itimin, me akunizi, me ivezir kuram ini. Bizir otivizir kaba, ia dagh nighnighiva arazir kurabar gin mangan kogham.

⁸ Kamaghira gumazamizir kaba ian nighnizibagh asighasighasa me arazir kurar kabar gintisi. Me irebar kurabar garima da men nighniziba fema me arazir bar kurar mizirizibar uan mikarizibagh ami. Me Ekiamin akaba barazir puvati, egha Godin Nguibamin itir enselin ekiaba uaghan akar kurabar me migei. ⁹ Ezi enselin aghuiba, akar kurabar gumazir men apanibagh amibav geir puvati. Dughiar kamin, enselbar faragha zuim Maikel, a Mosesin kuam bagha Satan ko aning uaning adoghodogha Maikel akar kuratam Satan mikemezir puvati. A kamaghin migia ghaze, “Ekiam uabi nin atar ni mikemeghtima ni uan akam dukuagh.” ¹⁰ Gumazamizir kaba bizibar mingaribagh fozir puvati, me puram akar kurabav gei. Me mati asizir nighniziba puvatizibar min iti. Egha me uan inivafiziba ifongezir arazibar gin zui. Ezi men arazir kabara me gasighasisi. ¹¹ Me bar ikuvigham! Me Kein aruizi moghin arui. Me ivezim baghavira nighnisi, egha Balam amizi moghin ami. Egha me dagiaba iniasa bar ikufi. Egha me Koran min Godin akabar gintizir puvati, egha arazir kam bangin me bar ovegha ikuvigha gifa.

1:1: Matyu 13:55; Mak 6:3; Jon 17:11-12; 1 Pita 1:5 **1:2:** 1 Pita 1:2; 2 Pita 1:2 **1:3:** Filipai 1:27; 1 Timoti 1:18; 6:12; 2 Timoti 1:13; Taitus 1:4 **1:4:** Galesia 2:4; Taitus 1:16; 2 Pita 2:1; 1 Jon 2:22 **1:5:** Ua Me Ini 12:51; Diboboniba 14:29-30; Ongar Akaba 106:26; 1 Korin 10:5; 10:9; Hibru 3:17-19; 2 Pita 1:12 * **1:5:** Grighin akinafarir avirir fomira itiba, me ziar kam, “Ekiam,” osirizir puvati. Me ziar kam, “Iesus,” an osiri. **1:6:** Jon 8:44; 2 Pita 2:4; 2:9; Akar Mogomem 20:10 **1:7:** Jenesis 19:1-24; 2 Pita 2:6; 2:10 **1:8:** Ua Me Ini 22:28; 2 Pita 2:10 **1:9:** Godin Araziba 34:6; Daniel 10:13; 10:21; 12:1; Sekaraia 3:2; 2 Pita 2:11-12 **1:10:** 2 Pita 2:12 **1:11:** Jenesis 4:3-8; Diboboniba 16:1-35; 22:1-35; 2 Pita 2:15; 1 Jon 3:12 **1:12:** Esekiel 34:8; Matyu 15:13; 1 Korin 11:21; Efesus 4:14; 2 Pita 2:13; 2:17; Akar Mogomem 2:11; 20:14

¹² Ia uarigh ifongezir isar dughiabar, gumazamizir kaba izava Godin damazimin arazir mizirizir kurabagh ami. Me damasa aghumsizir puvati, egha kamaghin nighnizir puvati, e isar ekiamin iti. Egha me uarira uarigh nighnisi. Me mati amozim puvatizir ghuariabar min, aminim dagh ivaima, da tintinibar zui. Egha me mati temem uan dughiamin ber puvati. Egha me mati temem misigha givazi gumaziba an povim asiaghati. Me gumazamizir bar ovengeziba. ¹³ Me mati ongarir fifizir ekiaba dipiraghiri. Egha me arazir kurabar amuasa aghumsizir puvatigha, mati ongarim dipira izima an puvpuvir miziriziba pin otivi moghin men arazir kuraba azenim giri. Egha me mati mikoveziba pin overiamin uan tuavibar gintizir puvati. Kamaghin amizi, God me bagha danganir mitarmer bar pighatomezim ati, eghti me mangi an iki mamaghira ikiam.

¹⁴ Enok, an Adamin ovavir borir namba 6, a Godin akam inigha izir gumazir mamim min gumazir kabav gia ghaze, "Ki Ekiamin garima a uan tausen enselin bar aviravirim ko izi. ¹⁵ A gumazamiziba bar men araziba tuisigham. Gumazamizir an gin zuir puvatiziba, a me damuti, me bar uan arazir kurar me amizibar osimtiziba ateram. Gumazamizir arazir kurabagh amiba, me akirim ragha God gasa ghuavira iti. Kamaghin amizi, akar bar kurar igharazir me God gamiziba bangin, God me damuti, me bar ivezir kuram iniam." ¹⁶ Gumazamizir kaba, me bativir biziba me da bagha naviba ikufi, egha me puv migei. Me uan navibar arazir kurabar gin zui. Me pamtemin diava puv uan ziaba fe. Egha me gumazamiziba apezeperima me me ifongezir arazibar gin zui.

Ian nighnizir gavgavim, gavgavim ian navibar aning

¹⁷ Nan namakar bar aghuiba, ia gin otivamin bizim ginighnigh, en Ekiam Kraiss Iesusin aposelba an gun mikeme. ¹⁸ Me kamaghin ia migia ghaze, "Dughiar abuananabar, gumazamizir dibovibagh amiba otivam, egh me Godin Arazibar aghuaghiva uan inivafiziba ifongezir arazibar gin mangam." ¹⁹ Gumazamizir kaba Kraissin adarazi abisi. Me nguazir kamin gumazamizibar nighnizibar gin zui, ezi Godin Duam men itir puvati. ²⁰ Ezi ia

guizin nan adarasi, ia dughiabar zurara uan nighnizir gavgavim gavgavim uan navibar aning. Nighnizir gavgavir kam, God uabi ia ganingi. Ia Godin Duamin gavgavim zurara God ko mikim. ²¹ God bar ia gifonge. Kamaghin, ia an boroghin ikiti a zurara ia gifuegham. Ia zurara e uan Ekiam Kraiss Iesusin mizuam, eghti a uan apangkuvim azenim datightima, ia ikirimirir aghuarir zurara itim iniam.

²² Ia, gumazir nighnizir gavgavim oteveziba, ia men apangkuf. ²³ Marazi avimin iti moghin iti, kamaghin amizi, ia zuamiramin avimin me inigh. Ezi marazi bar navir ghurimin arazibagh ami, egha me bar mize, ezi men korotiaba uaghan bar mize. Eghti dughiar ia men apankuviba, ia Godin atiatingiva uari bagh gan. Ia Godin damazimin mizezir bizir kaba bar dar saghon iki.

E Godin ziam fam

²⁴ God uabi deraghvira ian ganti ia iran kogham. Eghti a ia inigh mangiti ia an nguibar aghuimin ikiam. Egh ia an damazimin arazir kuraba puvatigh, bar akuuegham. ²⁵ Kar Godin vamira, a en Akurvazir Gumazim, a Kraiss Iesus en Ekiamin ingangarimin, uam e ini. Eghti e an ziam fam. A en atrivir faragha zuimin ikiava, egha gavgavir ekiam iti. Egh a biziba bar dar dapanimin iti. A dughiaba bar fomira iza kamaghira iti. Egha datirighin a uaghan kamaghira iti. Egh a gin uaghan kamaghira ikiam. Bar guizbangira.

1:13: Aisaia 57:20; Filipai 3:19; 2 Pita 2:17 **1:14:** Jenesis 5:18-24; Godin Araziba 33:2; Daniel 7:10; Sekaraia 14:5; Matyu 25:31; 2 Tesalonika 1:7; Akar Mogomem 1:7 **1:15:** Onger Akaba 31:18; Malakai 3:13 **1:16:** Jems 2:1; 2:9; 2 Pita 2:10; 2:18 **1:17:** 2 Pita 3:2 **1:18:** 1 Timoti 4:1; 2 Timoti 3:1; 2 Pita 2:1; 3:3 **1:19:** 1 Korin 2:14-15; Hibru 10:25; Jems 3:15 **1:20:** Rom 8:26; Efesus 6:18; Kolosi 2:7; 1 Tesalonika 5:11 **1:21:** Taitus 2:13; 2 Pita 3:12 **1:23:** Amos 4:11; Sekaraia 3:2-5; Rom 11:14; 1 Korin 3:15; Akar Mogomem 3:4 **1:24:** Rom 16:25; Efesus 3:20; Filipai 1:10; Kolosi 1:22; 2 Pita 3:14 **1:25:** Rom 16:27; 1 Timoti 1:17; 2:3; 2 Pita 3:18

Krais Akar Mogomem Isa Azenim Gati O Akar Mogomem Akar faragha zuim

Gumaziba Kraisin adarazigh asighasizir dughiamin, Jon akinafarir kam osiri. Kraisin adarazi kamaghin migia ghaze, Krais Iesus a men Ekiam, egha me nighnizir gavgavimin an iti. Kraisin adarazir nighnizir gavgaviba gavgavigh, egh osimtizir ekiaba ateghti, da me abinan koghasa, kamaghin Jon akinafarir kam osiri.

Akinafarir kam a gin otivamin bizibar akar isin zuir aviriba iti. Ezi Kraisin gumazamizir dughiar kamın itiba, me ti akar isin zuir kabagh fo. Ezi gumazamizir nighnizir gavgaviba puvatiziba dagh fozir puvati.

Akar isin zuir kabar mingarim, a kamakin. Krais Iesus en Ekiam, eghti an darimın God apaniba bar da dikabiragham. Egh a uaghan Satan dikabiragham. Egh dughiar Iesus uan ingangarim agivamimın, gumazamizir gavgavigha ikia uan nighnizir gavgaviba ataghizir puvatiziba, God ivezir aghuim me daningam. God biziba bar dar ingarightima da igiabar otivigham, eghti me God ko ikiva egh uam osimtiziba puvatigham.

Krais Iesus, nguibar 7plan aven itir siosba bagha akaba amada

(Sapta 1--3)

¹ Akar kam faragha modogha iti, ezi datirighin Krais Iesus a isa azenim gati. God uan ingangarir gumazamiziba bizir zuamiram otivamiba men akaghasa, egha kamaghin akar kam Iesusin aka. Ezi Iesus uan enselin mam amadzima, ki Jon, an ingangarir gumazim, an akam na daningasa ize, eghti ki Iesusin ingangarir gumazamizir igharazibav kimam. ² Ezi ki Jon, ki bizir kaba bar dar ganigha gifa. Godin

akam, a Krais Iesusin gun migeir akar, ki aneghurigha an gun migei, egha ki ghaze, akar kam a guizbangira.

³ Akar kam a Godin akar, a Godin ize. Ezi tina akar kam dipontima igharaz darazi a baraghti, a bar akongegh. Gumazamiziba akar kam baraghiva egh Godin akar ki osirizimin gin mangiva, me uaghan bar akongegh. Dughiam otivasava ami, eghti God damuasa mikemezir biziba a adar amuam. Kamaghin amizi, gumazamiziba akar kam dipon.

*Jon nguibar 7plan aven itir siosba bagha
akam osiri*

⁴ Ki Jon, ia gumazamizir 7plan siosin Esian Provisin itiba, ki ia bagha akar kam osiri.

Godin datirighin ikia, fomira ikia, egh gin uamategh izamim, Godin kamra navir amirizim ia daningiva, egh ian apangkuv. Eghti 7plan duar aghuir Godin ingangarim gamua an atrivir dabirabimin guamin itiba, da uaghan ian apangkuvigh navir amirizim ia daning. ⁵ Krais Iesus, a gumazir Godin akaba guizbangira dav geim. Egha a gumazir bar uabira faragha ovevemin ua dikavizim. Egha a nguazimin atriviba bar men ekiam. A uaghan ian apangkuv egh navir amirizim ia daning.

A bar e gifonge, egha a uabi uan ghuzimin en arazir kuraba agivazi e firiaighire. ⁶ An e gamizima, e atrivimın ofa gamir gumazamizibar otozima, God e gativazi e Godin ingangarim gami, God Iesusin afeziam. Zuzurara Krais ziar ekiam ikiva egh biziba bar dar ganamin gavgavim iki. Bar guizbangira.

⁷ Ia gan, a ghuariabar tongin izaghirasava ami, eghti gumazamiziba bar uari uan damazibar an ganam.

Gumazir a giniviziba,
me bar uaghan an ganam.
Eghti nguazir kamın kantriba bar,
dar gumazamiziba a ginighnigh
azi naviba bar me basemegham.

Are, bizir kam otivam.
Guizbangira.

1:1: Dan 2:28-29, Jo 3:32, 12:49, MAA 1:19, 4:1, 22:6, 22:16
22:6; 22:16 **1:2:** 1 Ko 1:6, 1 Jo 1:1, MAA 6:9 **1:2:** 1 Korin 1:6; 1 Jon 1:1; Akar Mogomem 6:9 **1:3:** Lu 11:28, Je 5:8, 1 Pi 4:7, MAA 22:7, 22:10 **1:3:** Luk 11:28; Jems 5:8; 1 Pita 4:7; Akar Mogomem 22:7; 22:10 **1:4:** Kis 3:14-15, Sek 3:9, Jo 1:1, MAA 1:8, 3:1, 4:5, 4:8, 5:6, 11:17, 16:5 **1:4:** Ua Me Ini 3:14-15; Sekaraia 3:9; Jon 1:1; Akar Mogomem 1:8; 3:1; 4:5; 4:8; 5:6; 11:17; 16:5 **1:5:** Sng 89:27, Ais 55:4, Jo 15:9, 18:37, Ef 1:20, Kl 1:18, 1 Ti 6:13, Hi 9:14, 1 Jo 1:7, 4:10, MAA 3:14, 17:14 **1:5:** Onger Akaba 89:27; Aisaia 55:4; Jon 15:9; 18:37; Efesus 1:20; Kolosi 1:18; 1 Timoti 6:13; Hibru 9:14; 1 Jon 1:7; 4:10; Akar Mogomem 3:14; 17:14 **1:6:** Kis 19:6, 1 Ti 6:16, Hi 13:21, 1 Pi 2:5, 2:9, MAA 5:10, 20:6 **1:6:** Ua Me Ini 19:6; 1 Timoti 6:16; Hibru 13:21; 1 Pita 2:5; 2:9; Akar Mogomem 5:10; 20:6 **1:7:** Dan 7:13, Sek 12:10, Mt 24:30, Mk 13:26, Lu 21:27, Jo 19:34, 19:37, Ap 1:11, 1 Te 4:17 **1:7:** Daniel 7:13; Sekaraia 12:10; Matyu 24:30; Mak 13:26; Luk 21:27; Jon 19:34; 19:37; Aposel 1:11; 1 Tesalonika 4:17 **1:8:** Kis 3:14, MAA 1:4, 1:17, 4:8, 11:17, 15:3, 21:6, 22:13 **1:8:** Ua Me Ini 3:14; Akar Mogomem 1:4; 1:17; 4:8; 11:17; 15:3; 21:6; 22:13

1:1: Daniel 2:28-29; Jon 12:49; Akar Mogomem 1:19; 4:1; 22:6; 22:16 **1:2:** 1 Korin 1:6; 1 Jon 1:1; Akar Mogomem 6:9 **1:3:** Lu 11:28, Je 5:8, 1 Pi 4:7, MAA 22:7, 22:10 **1:3:** Luk 11:28; Jems 5:8; 1 Pita 4:7; Akar Mogomem 22:7; 22:10 **1:4:** Kis 3:14-15, Sek 3:9, Jo 1:1, MAA 1:8, 3:1, 4:5, 4:8, 5:6, 11:17, 16:5 **1:4:** Ua Me Ini 3:14-15; Sekaraia 3:9; Jon 1:1; Akar Mogomem 1:8; 3:1; 4:5; 4:8; 5:6; 11:17; 16:5 **1:5:** Sng 89:27, Ais 55:4, Jo 15:9, 18:37, Ef 1:20, Kl 1:18, 1 Ti 6:13, Hi 9:14, 1 Jo 1:7, 4:10, MAA 3:14, 17:14 **1:5:** Onger Akaba 89:27; Aisaia 55:4; Jon 15:9; 18:37; Efesus 1:20; Kolosi 1:18; 1 Timoti 6:13; Hibru 9:14; 1 Jon 1:7; 4:10; Akar Mogomem 3:14; 17:14 **1:6:** Kis 19:6, 1 Ti 6:16, Hi 13:21, 1 Pi 2:5, 2:9, MAA 5:10, 20:6 **1:6:** Ua Me Ini 19:6; 1 Timoti 6:16; Hibru 13:21; 1 Pita 2:5; 2:9; Akar Mogomem 5:10; 20:6 **1:7:** Dan 7:13, Sek 12:10, Mt 24:30, Mk 13:26, Lu 21:27, Jo 19:34, 19:37, Ap 1:11, 1 Te 4:17 **1:7:** Daniel 7:13; Sekaraia 12:10; Matyu 24:30; Mak 13:26; Luk 21:27; Jon 19:34; 19:37; Aposel 1:11; 1 Tesalonika 4:17 **1:8:** Kis 3:14, MAA 1:4, 1:17, 4:8, 11:17, 15:3, 21:6, 22:13 **1:8:** Ua Me Ini 3:14; Akar Mogomem 1:4; 1:17; 4:8; 11:17; 15:3; 21:6; 22:13

⁸ Ekiam, a Godin Gavgaviba Bar Itim, a kamaghin migei, "Kirara ki faraghavira ikia, egh abuan ikivira ikiam." Kar Godin kamnangra, a datirighin ikia, fomira ikia, egh gin uamategh izam.

Jon Kraisin gani

⁹ Ki Jon, ki ian aveghbuar mam. Ki ia ko, e Kraisin adarasi. Ki ia ko poro, egha mizaziba isa, egha ia ko God Bizibagh Ativir Dughiamin aven ikia Godin apengan iti. Egha ia ko porogha osimtiziba atera tugha gavgafi. Ki Godin akam akura, egha Iesusin gun migeir akam, ki an eghurigha an gun migia ghaze, akar kam a guizbangira. Kamaghin amizi, me na batuegha na isa Patmosin Arighatizimin na ati.* ¹⁰ Ekiamin dughiamin, Godin Duam na gizivagha pamten nan ingari, ezi nan girakirangin ki tiarir mam barazi a sigham in pamten dei. ¹¹ Tiarir kam kamaghin migei, "Bizir ni garir kaba bar, ni akinafarimin ada osirigh, egh 7plan siosba bagh da amangigh. Siosin Efesusin nguibamin itim, ko Smernan nguibamin itim, ko Pergamum ko Taiataira ko Sardis ko Filadelfia ko Laodisian nguibamin itiba."

¹² Ezi ki gumazir na migeimin ganasa ragha gari, golin lamin 7pla iti. ¹³ Ezi ki gumazir mam in garima, a lambar tongin tughav iti. A Gumazamizibar Otarimin min gari. A korotiar ruarim aruzima an an sueba avara, ezi a golin letiam uan evarim amighiri. ¹⁴ An dapanarizim bar ghurghurigha mati, sipsipin arizimin min gari, mati ghuariar ghurghurim. Ezi an damazimning mati avir mizariar gavgavimin pamtem isi. ¹⁵ An suemning mati bras, me avir ekiamin a tuazi, a isia dafozi moghin gari. Ezi ki an tiarim barazi, a mati dipar ekiam afora nidi. ¹⁶ A 7plan mikoveziba uan agharir guvimin dar suira. Ezi midorozir sabar mam ghumtizar pumuning ikia bar ghumi, an an akamin ikegha azenimin ize. Ezi an

guam aruer angazarir gavgavimin min pamten taghtasi.

¹⁷ Ki an ganigha an dagarimningin boroghin irigha, gumazir ovengezimin min iti. Ezi a uan agharir guvim in gisin atigha, kamaghin migei, "Ni atiatingan marki. Ki gumazir faraghavira ikia, egh abuan ikivira ikiamim. ¹⁸ Egha ki gumazir angamira itim. Fomira ki areme. Datirighin ni gan, ki zurara angamira iki mamaghira ikiam. Ki Ovevemin ki, koma Gumazamizir Oveaguezibar Nguibamin ki, ki aning in suiragha aning in ganamin gavgavim iti.

¹⁹ "Kamaghin amizi, ni bizir ganizir kabar akaba, ko bizir datirighin itiba ko bizir gin otivamiba osirigh. ²⁰ Ni 7plan mikovezir nan agharir guvim in itiba ko 7plan golin lambar ganigha gifa. Da mati akar mogomem, ezi dar mingarim kamakin: 7plan mikoveziba, da siosin 7plan garir enselba. Ezi 7plan lamba, da uari siosin 7pla."

2

Efesusin nguibar ekiamin itir siosin zuir akam

¹ Egha gumazir kam ua kamaghin migei, "Ni Efesusin nguibar ekiamin itir siosin garir ensel bagh akataba osirigh. Akar kaba kamakin:

"Ki uan agharir guvim in 7plan mikovezibar suigha, egha 7plan golin lambar tongin arui. Egha ki akar kam ni bagha anemadazi a izi.* ² Ia Kraisin adarasi, ian arazir ia amiba ki bar dagh fo. Egha ki fo, ia pamtem ingarigha, tuivigha gavgafi. Egha gumazamizir kurabar aghua. Gumazamizir kaba ia migia ghaze, 'E uaghan aposelba.' Puvati, me aposelba puvati. Ezi ia men migirigiba tuisigha givagha, men nighnizir ifavarim gifogha ghaze, me pura gumazamizir ifavariba. ³ Gumazamiziba am garima,

1:9: Fl 1:7, 2 Ti 1:8, 2:12, MAA 6:9 **1:9:** Filipai 1:7; 2 Timoti 1:8; 2:12; Akar Mogomem 6:9 * **1:9:** Dughiar gumazamiziba arazir kurar Romba aghuazibagh amima, me me isi kalabus darighasa. Egha dughiar mabar me me amadima, me arighatizibar ghua iti. Patmos a uaghan kalabuziabar arighatizir kabar mam. **1:10:** Jo 20:26, Ap 10:10, 2 Ko 12:2, MAA 4:1-2 **1:10:** Jon 20:26; Aposel 10:10; 2 Korin 12:2; Akar Mogomem 4:1-2 **1:12:** Kis 25:37, Sek 4:2, MAA 1:20 **1:12:** Ua Me Ini 25:37; Sekaraia 4:2; Akar Mogomem 1:20 **1:13:** Ese 1:26, Dan 7:13, 10:5, MAA 15:6 **1:13:** Esekiel 1:26; Daniel 7:13; 10:5; Akar Mogomem 15:6 **1:14:** Dan 7:9, MAA 2:18, 14:2, 19:12 **1:14:** Daniel 7:9; Akar Mogomem 2:18; 14:2; 19:12 **1:14:** Daniel 10:6 **1:15:** Ese 1:24, 43:2, MAA 14:2 **1:15:** Esekiel 1:24; 43:2; Akar Mogomem 14:2 **1:16:** Ef 6:17, Hi 4:12, MAA 1:20, 2:1, 2:12, 2:16, 3:1, 19:15, 19:21 **1:16:** Efesus 6:17; Hibru 4:12; Akar Mogomem 1:20; 2:1; 2:12; 2:16; 3:1; 19:15; 19:21 **1:17:** Ais 41:4, 44:6, 48:12, Ese 1:28, Dan 8:18, 10:10, MAA 2:8, 22:13 **1:17:** Aisaia 41:4; 44:6; 48:12; Esekiel 1:28; Daniel 8:18; 10:10; Akar Mogomem 2:8; 22:13 **1:18:** Sng 68:20, Ro 6:9, MAA 4:9, 5:14 **1:18:** Onger Akaba 68:20; Rom 6:9; Akar Mogomem 4:9 **1:19:** MAA 1:1, 1:11, 2:1, 4:1 **1:19:** Akar Mogomem 1:1; 1:11; 2:1; 4:1 **1:20:** Sek 4:2, Fl 2:15, MAA 1:12, 1:16, 2:1, 3:1 **1:20:** Sekaraia 4:2; Filipai 2:15; Akar Mogomem 1:12; 1:16; 2:1; 3:1 **2:1:** MAA 1:16, 1:20 **2:1:** Akar Mogomem 1:16; 1:20 * **2:1:** Akar kam a siosin ensel bagha zui, egha a siosin gumazamiziba amir araziba, me migei. **2:2:** 2 Ko 11:13, 2 Pi 2:1, 1 Jo 4:1, MAA 2:9, 2:13, 2:19, 3:1, 3:8, 3:15 **2:2:** 2 Korin 11:13; 2 Pita 2:1; 1 Jon 4:1; Akar Mogomem 2:9; 2:13; 2:19; 3:1; 3:8; 3:15 **2:3:** Ga 6:9, Hi 12:3-5 **2:3:** Galesia 6:9; Hibru 12:3-5

ia nan ziam bangin, me arazir kurabar ia gami. Ezi ki kamaghin ia gifo, ia tughavagvigha osimtizir kam aterava an aghuazir puvati.

⁴ “Ezi ki adarir akar ia gasir mabar ia mikimasa. Ia bar faraghavira nighnizir gavgavim nan ikia, egha ia bar na gifonge, ezi datirighin puvati. ⁵ Ia fomira arazir aghuibagh ami, egha datirighin ia arazir kam ategha ire. Kamaghin amizi, ia uam arazir ia faragha amizibagh nighnigh, uan navibagh iragh, egh arazir ia faragha amizabar amu. Ia kamaghin damuan koghti, ki ia bagh izi ian itir lam batuegham. ⁶ Ezi ian arazir aghuir mamra kara, ia Nikolasin adarazir arazibagh aghua. Ki uakan, ki men araziba bar dar aghua.

⁷ “Tina kuarimning iti, an akar Godin Duam siosbav geiba baragh. Gumazamizir midorozim gamua apaniba abiriba, ki men amamangatighi, me ikirimirir aghuim anidir tememin daghebar amam. Temer kam, Godin Nguibar Aghuarimin itir azenimin iti.”

Smernan nguibar ekiamin itir siosin zuir akam

⁸ Gumazir kam ua kamaghin migei, “Ni Smernan nguibar ekiamin itir siosin garir ensel bagh akataba osirigh. Akar kaba kamakin:

“Ki gumazir bar faraghavira ikia, egh abuan ikivira ikiamim. Ki fomiram areme, egha ua dikavigha datirighin ki angamira iti. Egha ki ni bagha akar kam amadazima a izi. ⁹ Ki osimtiziba ko mizazir ia bativiziba ko biziba bar puvatizir arazim gifo. Ezi puvati. Ia guizbangira bizir bar aviriba iti. Ki fo, gumazamizir maba girakirangin akar kurabar ia migia ghaze, me Judan adarasi. Ezi me Judan adarazi puvati. Me guizin Satanin adarasi.† ¹⁰ Ia kiran oveghangin mizazitaba iniam, eghti bizir kam ia damuti ia atiatingan marki. Ia uari bagh ganigh. God ian nighnizir gavgavim

tuisigh egh foghasa, a gavgafi, o puvati. Kamaghin amizi, Satan ia damuti me ian tongin tarazi kalabus darigham. Eghti ia 10plan dughiaabar osimtiziba ko mizaziba ateram. Egh ia nighnizir gavgavir Kraisin itimin suiragh gavgavigh mamaghira iki mangi, ia aremeghamin dughiamin otoghti, ki ikirimirir aghuimin ivezir aghuarimin min pura ia daningam.

¹¹ “Tina kuarimning iti, an akar Godin Duam siosbav geiba baragh. Gumazamizir midorozim gamua apaniba abiriba, ovever namba 2 me gasighasighan kogham. Bar puvati.”

Pergamumin nguibar ekiamin itir siosin zuir akam

¹² Gumazir kam kamaghin ua na migei, “Ni Pergamumin nguibar ekiamin itir siosin garir ensel bagh akataba osirigh. Akar kaba kamakin:

“Ki midorozir sabar ghumtizir pumuning itimin suira, ezi a bar ghumi. Ki akar kam ni bagha anemadazi, a izi. ¹³ Ki nguibar ia itim bar deragha a gifo, Satanin atrivir dabirabim nguibar kamin iti. Ezi ia nan ziamin tughavagvigha, nighnizir gavgavim nan ikia egha ia nighnizir gavgavir kam modir puvati. Fomira gumazir mam Antipas, a gumazir nan akam akurim, egha ia ko ike. A guizbangira nan akamin gin zui, ezi me ian nguibar ekiar Satan itimin a misoghezi an areme. Dughiar kamin ia uaghan akirim ragha na gasarazir puvati.

¹⁴ “Ezi ki adarir akar ia gasir mabar ia mikimasa. Ian tongin gumazamizir maba iti, me Balamın suren akabar suiragha gavgavighavira iti. Fomira Balam kamaghin Balakin sure gami, eghti a tuavir kuramin Israelian akakagh me damuti, me arazir kuramin iregham. Ezi Balak Israelian nighnizibagh amizima, me aseba bagha ofa gamir asiziba apa, egha tintinbar uari koma akuir arazim gami. ¹⁵ Kamaghira, ian tongin gumazamizir

2:5: Mt 21:41-43, MAA 2:16, 2:22, 3:3, 3:19 **2:5:** Matyu 21:41-43; Akar Mogomem 2:16; 2:22; 3:3; 3:19 **2:6:** Sng 139:21 **2:6:** Onger Akaba 139:21 **2:7:** Stt 2:9, Ese 28:13, 31:8, Mt 11:15, MAA 2:11, 2:17, 2:29, 3:6, 3:13, 3:22, 22:2, 22:14, 22:19 **2:7:** Jenesis 2:9; Esekiel 28:13; 31:8; Matyu 11:15; Akar Mogomem 2:11; 2:17; 2:29; 3:6; 3:13; 3:22; 22:2, 22:14; 22:19 **2:8:** Ais 44:6, 48:12, MAA 1:17, 22:13 **2:8:** Aisaia 44:6; 48:12; Akar Mogomem 1:17; 22:13 **2:9:** Ro 2:17, 2 Ko 11:14-15, 1 Ti 6:18, Je 2:5, MAA 3:9 **2:9:** Rom 2:17; 2 Korin 11:14-15; 1 Timoti 6:18; Jems 2:5; Akar Mogomem 3:9 † **2:9:** Smernan siosin gumazamiziba, me nguazir kamin biziba bar oteveghe, onganarazibagh ami. Egha me Godin Duamin biziba, guizbangira bar izifa. **2:10:** Mt 10:22, 10:28, 24:13, 2 Ti 4:8, Je 1:12, MAA 3:11 **2:10:** Matyu 10:22; 10:28; 24:13; 2 Timoti 4:8; Jems 1:12; Akar Mogomem 3:11 **2:11:** MAA 13:9, 20:14, 21:8 **2:11:** Akar Mogomem 13:9; 20:14; 21:8 **2:12:** Ais 49:2, MAA 1:16 **2:12:** Aisaia 49:2; Akar Mogomem 1:16 **2:13:** MAA 3:8 **2:13:** Akar Mogomem 3:8 **2:14:** Nam 22-24, 25:1-3, 31:16, Lo 23:4, Ap 15:29, 1 Ko 6:13, 8:9, 2 Pi 2:15, Ju 11 **2:14:** Diboboniba 25:1-3; 31:16; Godin Araziba 23:4; Aposel 15:29; 1 Korin 6:13; 8:9; 2 Pita 2:15; Jut 1:11 **2:16:** Ais 11:4, 2 Te 2:8, MAA 1:16, 3:11, 19:15, 19:21, 22:7, 22:12, 22:20 **2:16:** Aisaia 11:4; 2 Tesalonika 2:8; Akar Mogomem 1:16; 3:11; 19:15; 19:21; 22:7; 22:12; 22:20

maba ikia, egha Nikolasin adarazir akabar gin zui. ¹⁶ Kamaghin amizi, ia uan navibagh iragh. Puvatightima, ki kiran oveghangin ia bagh izi, egh gumazamizir kaba uan akamin itir midorozir sabamin me misogham.

¹⁷ “Tina kuarimning iti, an akar Godin Duam siosbav geiba baragh. Gumazamizir midorozim gamua apaniba abiriba, ki vaghvagh manan dagher datirighin muegav ititaba me daningam. Egh ki dagiar ghurghuritaba me daningam. Egh dagiar kabar ki men ziar igiaba osirigham, eghti gumazitam ziar kabagh foghan kogham. Gumazamizir dagiar kaba iniziba, merara dagh fogham.”*

Taiatairan nguibar ekiamin itir siosin zuir akam

¹⁸ Gumazir kam kamaghin ua migei, “Ni Taiatairan nguibar ekiamin itir siosin garir ensel bagh akataba osirigh. Akar kaba kamakin:

“Ki Godin Otarim, ezi nan damazimning mati avir mizariar gavgavimin min pamten isi, ezi nan suemning mati bras me bar deravira a ruezi moghin isia angazangarim taghtasi. Ki akar kam ni bagha anemadazima a izi. ¹⁹ Arazir ia amiba, ki bar dagh fo. Ki fo, ia gumazamiziba bar me gifongegha, nighnizir gavgavim nan ikia, egha igharaz darazir akurvasi, egha osimtiziba ia bativima, ia tugha gavgafi. Ki fo, arazir ia faragha amiziba, da dera, ezi datirighin ian arazir kaba deragha ikia faragha zuir arazibagh afira.

²⁰ “Ezi ki adarir akar ia gasir mabar ia mikimasa. Ia amizir kam Jesebelin amamangatizi a ia ko iti. Amizir kam kamaghin migia ghaze, a Godin akam inigha izir amizim. Ezi bar puvati, a nan ingangarir gumazamizibagh ifara egha gumazamiziba tintinibar uari bakia uari ko akuir arazim ko asizir me asebar ofa gamua apir arazibar men sure gami. §

²¹ A navim gighasa, kamaghin ki ane-taghizima, a dughiar mabar ike. Ezi puvati, a gumazamiziba tintinibar uari bakia, egha uari ko akuir arazir kam bagha navim giraghan aghua. ²² Ia uari bagh ganigh. Ki ivezir kuram a daningiva arimariar ekiam a daningti a mizazir bar ekiam iniam. Eghti gumazir a bakia a ko arazir kurabagh amiba, me a ko amir araziba bagh navibagh iraghan koghti, ki osimtizir ekiam ko mizazim uaghan me daningam. ²³ Ki uaghan an boribav sueghti me arimighiregham. Eghti siosba bar kamaghin fogham, ki bar gumazibar naviba ko nighnizibagh fogha da tuisisi. Egh ki ia amir arazibar mirara ivezim isi vaghvagh ia daningam.

²⁴ “Ki datirighin ia Taiatairan itir igharaz daraziv gei. Ia amizir kamin akabar gin zuir puvatigha, egha arazir kam, me kamaghin a dibori, ‘Satanin akar mogomeba,’ ia an fozozim inizir puvati. Ki kamaghin ia mikimasa, ki osimtizir igharazitam, ia darighan kogham. ²⁵ Ezi bizir ia suighiziba bar, ia bar pamten dar suiragh migharigh mamaghira iki, mangi dughiar ki izamim.

²⁶ “Gumazamizir midorozim gamua apaniba abiriba, nan arazibar gin mangiti, biziba bar givaghamin dughiam otoghti, ki gumazamizir kaba, kantriba bar dar gumazamizir dapanibar ikiamin gavgavim isi me daningam. ²⁷ Eghti me atrivimin gavgavim sara me ganiva me abighirarigham, mati gumazim ainin aghorimin suiragha nguazir miner mam abigharisi.

“Ingangarir nan afeziam gumazamizibar ganasa na ganingizimin mirara ki ingangarir kam me daningam. ²⁸ Ki uaghan mikovezir bar mizaragharam otivir kam me daningam.

²⁹ “Tina kuarimning iti, an akar Godin Duam siosbav geiba baragh.”

3

Sardisin nguibar ekiamin itir siosin zuir

2:17: Kis 16:4, 16:14-15, 16:33-34, Ais 62:2, 65:15, Jo 6:48-50, MAA 2:7, 2:11, 3:12, 19:12 **2:17:** Ua Me Ini 16:4; 16:14-15; 16:33-34; Aisaia 62:2; 65:15; Jon 6:48-50; Akar Mogomem 2:7; 2:11; 3:12; 19:12 † **2:17:** Manan daghem, Israellia gumazamiziba puvatizir danganimin aruima, God a isa me ganingi. Ni Ua Me Ini 16, ko Ighiam 78:24in gan. **2:18:** MAA 1:14-15 **2:18:** Akar Mogomem 1:14-15 **2:20:** 1 Kin 16:31, 2 Kin 9:7, Ap 15:20, 15:29, 1 Ko 10:19, MAA 2:14
2:20: 1 Atriviba 16:31; 2 Atriviba 9:7; Aposel 15:20; 15:29; 1 Korin 10:19; Akar Mogomem 2:14 § **2:20:** Jesebel, an amizir kurar mamin ziam. Fomira Israelian atrivir amizimin ikia, egha arazir bar kurabagh amizim. Ni 1 Atriviba 18:4, ko 19:1-2, ko 2 Atriviba 9:3-37in gan. Nikolasin adarazir amizir mam iti, Taiatairan gumazamizir maba inizi, me an arazir kurabar gin zui. Ezi bizir kamin, me ti ziar kam Jesebel a gati. **2:21:** Ro 2:4, MAA 9:20 **2:21:** Rom 2:4; Akar Mogomem 9:20 **2:23:** Sng 7:9, 62:12, Jer 11:20, 17:10, Ro 8:27, 2 Ko 5:10, 2 Ti 4:14, MAA 20:12-13 **2:23:** Onger Akaba 7:9; 62:12; Jeremaia 11:20; 17:10; Rom 8:27; 2 Korin 5:10; 2 Timoti 4:14; Akar Mogomem 20:12-13 **2:25:** MAA 3:11 **2:25:** Akar Mogomem 3:11 **2:26:** Mt 19:28, Jo 6:29, 1 Ko 6:3, 1 Jo 3:23, MAA 20:4 **2:26:** Matyu 19:28; 1 Korin 6:3; Akar Mogomem 20:4 **2:26:** Onger Akaba 2:8-9 **2:27:** Dan 7:22, MAA 12:5 **2:27:** Akar Mogomem 12:5 **2:28:** MAA 22:16 **2:28:** Akar Mogomem 22:16 **3:1:** MAA 1:4, 1:16, 2:2, 5:6 **3:1:** Akar Mogomem 1:4; 1:16; 2:2; 5:6

akam

¹ Gumazir kam ua kamaghin migei, “Ni Sardisin nguibar ekiamin itir siosin garir ensel bagh akataba osirigh. Akar kaba kamakin:

“Ki Godin duar 7plan gari, egha ki 7plan mikovezibar suira. Egha ki akar kam ni bagha anemadazima a izi. Ki arazir ia amiba bar dagh fo. Me ia migia ghaze, ‘Sardisin itir sios, an angamira iti.’ Ezi puvati, ia ariaghiregha gifa. ² Ki ia amir arazibar gara ghaze, da nan Godin damazimin tighar deragham. Kamaghin amizi, ia osegh daguraguim atakigh. Ian araziba, bar ovegezir puvati, dar muziariba mong ikiavira iti, ia ua gavgavim dar aning. ³ Akar aghuir ia fomiram oregha inizir kam, ia uam a ginighnigh. Egh ia navibagh iragh, bar deraviram an gin mangi. Ia osegh daguraguim ateghan koghti, ki okimakiar gumazim izi moghin, ia batogham. Eghti ia dughiar ki ia bagh izamim gifoghan kogham.

⁴ “Ezi ian gumamazir maba Sardisin ikiavira iti, me uan korotiabagh amizi da mizezir puvati. Gumamazir kabar araziba derazi, ki me uabin toro, ezi kamaghin amizi me korotiar ghurghuribar aghuigh na ko daruam. ⁵ Gumamazir midorozim gamua apaniba abiriba, korotiar ghurghurir kamagh garitam arughti, akinafarir God gumamazir ikirimirir zurara itim iniamin ziaba osirigh, ki men ziaba angarighan kogham. Puvati. Ki uan afeziam ko an enselbar damazibar gumazir kam in gun mikim suam, me konanaba. ⁶ Tina kuarimning iti, an akar Godin Duam siosbav geiba baragh.”

Filadelfian nguibar ekiamin itir siosin zuir akam

⁷ Gumazir kam ua kamaghin migei, “Ni Filadelfian nguibar ekiamin itir siosin garir ensel bagh akataba osirigh. Akar kaba kamakin:

“Ki dughiaa bar zuegha God baghavira iti, ezi nan akar dikiriziba

da guizbangira otifi. Ezi ki Devitin kin suira, egh bizim ki a kuighti, gumazitam bar uam anesaraghan kogham. Egh bizim ki an tiam asaraghti, gumazitam bar uam a kuighan kogham. Ki akar kam ni bagha anemadazima a izi. ⁸ Ki ia amir araziba bar dagh fogha gifa, ezi ia orakigh. Ki ian damazimin tiam kuizima a iti. Eghti gumazitam uam anesaraghan kogham. Ki kamaghin fo, ian gavgavir muziarim ikiavira iti, ezi ia nan akamin gin ghua, egha akirim ragha nan ziam gasarazir puvati. ⁹ Ia Satanin adarazigh fo, me kamaghin migia ghaze, me Judan adarasi. Egha me Judan adarazi puvati, me ifavarir gumamaziziba. Ia orakigh. Ki gumamazir kabar amighti me izi ian suebar apengan teviba apirigh, egh me kamaghin fogham, ki bar ia gifonge. ¹⁰ Ia nan akamra gin ghuaava osimtizir ia bativiba ia dar aven tughavagvaghavira iti. Kamagh amizi, ki ian ganam. God gin nguazimin itir gumamaziziba bar, men nighuzir gavgavim tuisigh egh foghasa, a gavgaviz, o puvati, eghti kamaghin osimtizir ekiamin dughiam otoghti, dughiar kam in ki ian ganti ia deragham.

¹¹ “Ki bar kiran oveghangin ia batogham. Gumazitam ian ivezir aghuim okemeghan koghsi, kamaghin bizir ia suirazim, ia bar an suiragh gavgafigh. ¹² Gumamazir midorozim gamua apaniba abiriba, ki gumamazir kamaba danighti me nan Godin Dipenimin dipenir akinibar min tughiv ikiam. Egh me Godin Dipenim ategh uam azenan mangan kogham. Bar puvati. Ki gumamazir kabar, uan Godin ziam men osirigh, egh ki uan Godin Nguibamin ziam osirigham. Jerusalem in igiar kam, a nan God ko ikegh otogh overiam ategh izighiram. Ki uabi uan ziar igiam, ki gumamazir kabar uaghan men osirigham. ¹³ Tina kuarimning iti, an akar Godin Duam siosbav geiba baragh.”

Laodisian nguibar ekiamin itir siosin zuir akam

3:3: Mt 24:43-44, Lu 12:39-40, 1 Te 5:2, 5:6, 1 Ti 6:20, 2 Pi 3:10, MAA 2:5, 16:15 **3:3:** Matyu 24:43-44; Luk 12:39-40; 1 Tesalonika 5:2; 5:6; 1 Timoti 6:20; 2 Pita 3:10; Akar Mogomem 2:5; 16:15 **3:4:** Ap 1:15, Ju 23, MAA 6:11, 7:9, 7:13 **3:4:** Jut 1:23; Akar Mogomem 6:11; 7:9; 7:13 **3:5:** Kis 32:32-33, Sng 69:28, Mt 10:32, Lu 10:20, 12:8, Fl 4:3, MAA 3:18, 19:8, 20:12 **3:5:** Ua Me Ini 32:32-33; Onger Akaba 69:28; Matyu 10:32; Luk 10:20; 12:8; Filipai 4:3; Akar Mogomem 3:18; 19:8; 20:12 **3:7:** Jop 12:14, Ais 22:22, Lu 1:32, Ap 3:14, 1 Jo 5:20 **3:7:** Jop 12:14; Aisaia 22:22; Luk 1:32; Aposel 3:14; 1 Jon 5:20 **3:8:** 1 Ko 16:9, 2 Ko 2:12, MAA 2:2 **3:8:** 1 Korin 16:9; 2 Korin 2:12; Akar Mogomem 2:2 **3:9:** Ais 43:4, 45:14, 49:23, 60:14, MAA 2:9 **3:9:** Aisaia 43:4; 45:14; 49:23; 60:14; Akar Mogomem 2:9 **3:10:** Ais 24:17, Lu 21:19, 2 Ti 2:12, 2 Pi 2:9 **3:10:** Aisaia 24:17; Luk 21:19; 2 Timoti 2:12; 2 Pita 2:9 **3:11:** Fl 4:5, MAA 2:10, 2:16, 2:25, 22:7, 22:12, 22:20 **3:11:** Filipai 4:5; Akar Mogomem 2:10; 2:16; 2:25; 22:7; 22:12; 22:20 **3:12:** Ais 62:2, 65:15, Ese 48:35, Ga 2:9, 4:26, Hi 12:22, MAA 14:1, 21:2 **3:12:** Aisaia 62:2; 65:15; Esekiel 48:35; Galesia 4:26; Hibur 12:22; Akar Mogomem 14:1; 21:2 **3:14:** Snd 8:22, Ais 65:16, 2 Ko 1:20, Kl 1:15, MAA 1:5, 19:11, 22:6 **3:14:** Aghuzir Akaba 8:22; Aisaia 65:16; 2 Korin 1:20; Kolosi 1:15; Akar Mogomem 1:5; 19:11; 22:6

¹⁴ Gumazir kam ua kamaghin migei, “Ni Laodisian nguibar ekiamin itir siosin garir ensel bagh akataba osirigh. Akar kaba kamakin:

“Ki gumazir ‘guizbangira’ migeim. Godin akar dikiriziba ko an akaba bar, ki guizbangira migia, zurara guizin akamrama akuri. Ki God ingarizir biziba bar dar mingarim. Egha akar kam ni bagha anemadazi a izi. ¹⁵ Ki ia amir araziba bar dagh fo. Ki fo, ia orangizir puvati, egha feir puvati. Ki kamaghin ifonge, ia orangigh iki, o ia feng iki. ¹⁶ Ezi puvati. Ia mong, ganadamra fei. Ia bar puvira feir puvati, egha bar orangizir puvati. Kamagh amizi, ki uan akamin ian mighasava ami.

¹⁷ “Ia kamaghin migia ghaze, ‘E bizir aviriba ko dagiar aviriba iti. E bizitamin otevir puvati.’ Ezi puvati. Ian dabirabim pazavira itima, gumazamiziba ian garava bar ian apangkufi. Ia bar biziba puvatigha damaziba okavigha bibiagara iti. Egha ia uari bizir kam gifozir puvati.*

¹⁸ “Kamagh amizi, ki nighnizir kam ia daningasa. Nan gol avim bar an isigha an itir bizir kuraba bar da adangi. Kamaghin ia golin kam na dama a givezegh, dagiaba avirasemegham. Egh uaghan ia uan mikarzim avisi korotiar ghurghuritam givesegh, eghti gumazamiziba ian ganti ia bibiagara ikiva, aghumsighan kogham. Egh uaghan ia uan damazibar aghusi marasin givesegh, egh ia ganam.

¹⁹ “Gumazamizir ki ifongeziba, ki men atar men arazibar kiram. Kamagh amizi, ia uan araziba akirsi gavgavigh uan navibagh iragh.

²⁰ “Ia oragh, ki tiar akamin tughav ikia, a gafughafusi. Ia nan tiarim baregh egh tiam kuighi, ki aven mangi ia ko ikiam. Egh ki ia ko damam, eghti ia na ko damam.

²¹ “Gumazamizir midorozim gamua apaniba abiriba, ki men amamangatighi me na ko nan atrivir dabirabim dapiam, mati ki fomira uaghan midorozim gamigha uan apanim abiragha, uan afeziam ko an atrivir dabirabim gapera.

²² Tina kuarimning iti, an akar Godin Duam siosbav geiba baragh.”

Sipsipin Nguzim Godin Nguibamin akinafarim kuizima bizir kuraba nguazim gumazamiziba batifi

4

(Sapta 4–11)

Me Godin Nguibamin an ziam fe

¹ Ezi ki gin ua garima, Ame! Godin Nguibamin tiar akar mam kuighirigha iti. Ezi gumazir ki faragha oraghizim, a faraghavira pamten sigham in min nan diazim, a datirighin ua kamaghin na migei, “Ni kagh anang, eghti ki bizir gin otivamiba bar nin akakagham.” ² Ezi Godin Duam zuamira na gizivagha bar pamten nan ingari, ezi ki garima, Ame! Atrivir dabirabir mam Godin Nguibamin iti, ezi gumazir mam atrivir dabirabir kam gaperaghav iti.* ³ Gumazir kam in guam dagiar jasper ko dagiar konilian aghevimin min taghtasi. Ezi ekianir mam, atrivir dabirabim torim gati, ezi ki ekianir kam in gari a emeralin dagiar garimin min taghtasi. ⁴ Ezi 24plan atrivir dabirabir igharaziba, atrivimin dabirabir kam okari. Ezi 24plan gumazir dapaniba dabirabir kabagh apia. Gumazir dapanir kaba korotiar ghurghuriba aghuigha golin ingarizir dapanir asuaba uari gaghuigha mati atrivimin golin dapanir asuaba men dapanibar iti. ⁵ Ezi ki garima, onimariba atrivir dabirabimin otivaghira tintinibar sigha taghtasi. Ezi ki orazi niginir ekiam otozi overiam tingaghe. Ezi atrivir

3:15: Ro 12:11, MAA 2:2 **3:15:** Rom 12:11; Akar Mogomem 2:2 **3:17:** Hos 12:8, Lu 12:21, 1 Ko 4:8 **3:17:**

Hosea 12:8; Luk 12:21; 1 Korin 4:8 * **3:17:** Laodisiaba uari uan damazibar gara ghaze, me bizir aviriba iti. Egha Godin damazimin me bar onganarazibar min iti. Ni Akar Mogomem 2:9 in gan. **3:18:** Ais 55:1, Mt 13:44, 2 Ko 5:3, Je 2:5, MAA 3:5, 4:4, 7:13, 16:15

3:18: Aisaia 55:1; Matyu 13:44; 2 Korin 5:3; Jems 2:5; Akar Mogomem 3:5; 4:4; 7:13; 16:15

3:19: Snd 3:12, 1 Ko 11:32, Hi 12:6, Je 1:12, MAA 2:5 **3:19:** Aghuzir Akaba 3:12; 1 Korin 11:32; Hibu 12:6; Jems 1:12; Akar Mogomem 2:5 **3:20:** Lu 12:37, Jo 14:23, 1 Jo 2:24 **3:20:** Luk 12:37; Jon 14:23 **3:21:** Mt 19:28, Lu 22:30, 2 Ti 2:12, MAA 2:26-27

3:21: Matyu 19:28; Luk 22:30; 2 Timoti 2:12; Akar Mogomem 2:26-27 **4:1:** MAA 1:1, 1:10, 1:19, 11:12, 22:6

4:1: Akar Mogomem 1:1; 1:10; 1:19; 11:12; 22:6 **4:2:** Sng 47:8, Ais 6:1, Jer 17:12, MAA 4:9, 17:3, 21:10

4:2: Onger Akaba 47:8; Aisaia 6:1; Jeremiaia 17:12; Akar Mogomem 4:9; 17:3; 21:10 **4:2:** Esekiel 1:26-28; 10:1

* **4:2:** Gumazir Jon garir atrivir dabirabim gaperaghav itim, kar God uabi. Egha vezin kam in Jon guizin an ziam dibora ghaze, a God. Ezi gin moghira, sapta 7:10 in akam kamaghin migia ghaze, God atrivir dabirabim daperav ikiam.

Ezi God, gumazimin min garir puvati. Jon Godin anganzangarir ekiam ko ziar ekiam biaghirigha igharagha otivizibar ganigha, egha dagh isin akar isin zuimin God migei. **4:4:** MAA 3:18, 6:11, 11:16, 19:14 **4:4:** Akar Mogomem 3:18; 6:11; 11:16; 19:14

4:5: Kis 19:16, Ese 1:13, Sek 4:2, MAA 1:4, 8:5, 11:19, 16:18 **4:5:** Ua Me Ini 19:16; Esekiel 1:13; Sekaraia 4:2; Akar Mogomem 1:4; 8:5; 11:19; 16:18

4:6: Ese 1:5-10, 1:22, MAA 15:2 **4:6:** Esekiel 1:5-10; 1:22; Akar Mogomem 15:2

4:6: Esekiel 1:5-10; 10:14

dabirabim guamin 7plan adeniba isia iti. Adenir 7plan kaba da 7plan Godin duaba. ⁶ Atrivir dabirabim guamin bizir mam iti, a mati ongarir ekiam me glasin an ingarizi, a bar zuegha taghtasi.

Ezi bizir angamira itir 4pla, atrivir dabirabim okarigha tuivighav iti. Bizir angamira itir 4 plan kaba, da damazir aviriba itima da men mikarziiba bar da ave, egha uaghan dar akiragharibar iti. ⁷ Faraghavira itir bizir angamira itim, a mati laion. Ezi bizir angamira itir an girara itim, a mati bulmakaun apurim. Ezi bizir angamira ikia aningin girara itim, an guam mati gumazir guam. Ezi bizir angamira itir men girara itim, mati kuarazir bagamin min pin mighava arui. ⁸ Bizir 4plan angamira itir kaba, da 6plan aviziba bar vaghvaghera men iti. Ezi men mikarziiba damazir aviriba da ave, egha uaghan men avizibar apengan iti. Egha arueba ko dimagaribar kamaghin migei:

“Ekiam, a Godin Gavgaviba Bar Itim.

Egha a bizir kuraba bar dar saghon ikia a bar zue.

A bar zue,
a bar zue.

A fomira ikia,
egha datirighin ikia,
egh gin uamategh izam.”

Me migirigiar kam gamua mamaghira ikia egha avughsaziba puvati.

⁹ Bizir angamira itir kaba, me gumazir uan atrivir dabirabim gaperaghav itim bagha bar akonge, a gumazir zurara angamira itim. Egha me an ziam fava, egha a minabi. Ezi bizir 4plan angamira itir kaba zurara dughia bar kamagh amuvira itima, ¹⁰ 24plan gumazir dapanir kaba gumazir atrivir dabirabim gaperazimin guamin teviba apiri. A gumazir zurazurara itim ezi me an ziam fe. Me uan golin dapanir asuaba asia da isa atrivir dabirabim guamin boroghin da akuri. Egha kamaghin ighiam gami:

¹¹ “Ni en Ekiam, en God.

Ni biziba bar dar ingari.

Egha ni uan ifongamin,
biziba bar dar ingarizima da otifi,

ezi datirighin biziba bar iti.

Kamaghin amizi, nirara e uari nin torogha nin ziam bar pin aneti.

Gumazamiziba bar ni bagh bar akuegh,
egh nin ziam fiva,
nin gavgavimin apengan ikiam.”

5

Akinafarir righizir mam, Jon an gari

¹ Ki garima gumazir atrivir dabirabim gaperaghav itimin agharir guvimin, akinafarir mam iti. Akinafarir kam mati akinafarir bar ruarir me righa mighirizim, ezi akinafarir kam osiziriba an vuem ko vuem sara iti. Me a righa 7plan danganibar kendelin grisin pamten da mighini. ² Ezi ki enselin gavgavir mamin garima a pamten kamaghin diava azangsisi, “Tina gumazir aghuir God uabin torozim, an akinafarimin itir kendelin grisa adeghiva, akinafarir kam onegham?” ³ Overiamin itir gumazamiziba, o nguazimin itir gumazamiziba, o nguazimin apengan itir gumazamiziba, men tav akinafarir kam onegh, egh an aven ganan kogham. ⁴ Ki gari, gumazitam o amizitam akinafarir kam onegh an aven ganamin gavgaviba puvati. Kamaghin amizi ki puvirama aravira iti. ⁵ Ezi gumazir dapanibar mav kamaghin na migei, “Ni arangan marki. Ni orakigh. Laionin kam Judan adarazir atrivimin oto, atrivir bar ekiam, an Atrivim Devitin ovavim, egha a midorozim gamua uan apamin abiragha gifa. Kamagh amizi, me akinafarimin 7plan kandelin, grisin mighiniziba adegh, akinafarir kam onegham.”

Jon Sipsipin Nguzimin gari

⁶ Ezi ki gari, Sipsipin Nguzir mam, me a misoghezi an aremezi moghin gara tughav iti. An atrivir dabirabim ko 4plan angamira itir bizibar tongin tughav iti, ezi gumazir dapanibar dabirabiba an okarigha iti. Sipsipin Nguzir kam 7plan komba ko 7plan damaziba iti, kar Godin duar 7pla. God me amadazima me nguazir kam bar a garui. ⁷ Ezi Sipsipin Nguzim gha gumazir atrivir dabirabim gaperaghav itimin agharir guvimin, akinafarir kam ini. ⁸ An akinafarir kam inigha givazima, 4plan bizir angamira itir kaba ko 24plan gumazir dapanir kaba

4:8: Ais 6:2-3, Ese 1:18, 10:12, MAA 1:4, 1:8 **4:8:** Aisaia 6:2-3; Esekiel 1:18; 10:12; Akar Mogomem 1:4; 1:8 **4:9:** Dan 4:34, 6:26, 12:7, MAA 1:18, 4:2, 4:10, 5:14, 15:7 **4:9:** Daniel 4:34; 6:26; 12:7; Akar Mogomem 1:18; 4:2; 4:10; 5:14; 15:7 **4:10:** MAA 4:4, 4:9, 5:1, 5:7-8, 5:13-14, 6:16, 7:15, 19:4, 21:5 **4:10:** Akar Mogomem 4:4; 4:9; 5:1; 5:7-8; 5:13-14; 6:16; 7:15; 19:4; 21:5 **4:11:** Ap 17:24, Ef 3:9, Kl 1:16, MAA 5:12, 10:6 **4:11:** Aposel 17:24; Efesus 3:9; Kolosi 1:16; Akar Mogomem 5:12; 10:6 **5:1:** Ais 29:11, Ese 2:9-10, Dan 12:4 **5:1:** Aisaia 29:11; Esekiel 2:9-10; Daniel 12:4 **5:5:** Stt 49:9, Ais 11:1, 11:10, Ro 15:12, Hi 7:14, MAA 6:1, 22:16 **5:5:** Jenesis 49:9; Aisaia 11:1; 11:10; Rom 15:12; Hibru 7:14; Akar Mogomem 6:1; 22:16 **5:6:** Ais 53:7, Sek 4:10, Jo 1:29, 1:36, MAA 1:4, 4:5, 5:9, 5:12, 13:8 **5:6:** Aisaia 53:7; Sekaraia 4:10; Jon 1:29; 1:36; Akar Mogomem 1:4; 4:5; 5:9; 5:12; 13:8 **5:7:** MAA 4:2, 4:10 **5:7:** Akar Mogomem 4:2; 4:10 **5:8:** Sng 141:2, MAA 4:8-10, 8:3-4, 15:2 **5:8:** Onger Akaba 141:2; Akar Mogomem 4:8-10; 8:3-4; 15:2

Sipsipin Nguzimin boroghin uan teviba apiri. Gumazir dapaniba vaghvagma gitan min garir biziba ko golin itaribar suiki. Itarir kaba, pauran migharir mughuriar aghuim zuim, bar dagh izifa. Bizir kam kamakin, Godin gumazamiziba God ko migeir arazim. ⁹⁻¹⁰ Egha me ighiar igiar mam kamaghin a gami:

“Me ni misoghezi ni areme,
egha nin ghuzimin
ni gumazamiziba God bagha me
giveve.

Ni anababa bar, dar gumazamizir maba ko,
nguibabar akaba bar ko,
mikarzir igharagha gariba bar ko,
kantriba bar dar gumazamiziba,
men marasi,
ni me giveve.

Egha ni me gamizima
me atrivimin adarazir otivigha,
ofa gamir gumazamizibar min ikia,
en God bagha ingari.

Egh me atrivarbar iki,
egh nguazimin gumazamizibar ganam.
Kamaghin amizi, God ua bagha nin torozi,
ni akinafarim igh
kendelin grisba adeggham.”

Me Sipsipin Nguzimin ziam fe

¹¹ Egha ki ua gara enselin tiarir avirir maba barasi. Men dibobonim handet mi-lienin aviriba ko tausen tausenin aviriba. Me atrivir dabirabim ko bizir angamira itiba ko gumazir dapaniba okarigha tuiv-ighav iti. ¹² Me pamten dia kamaghin ighiam gami:

“Sipsipin Nguzir me misoghezi aremezir kam,

e an uarir torogha
an ziam bar pin aneti.

A ziar ekiam ko
bizir aghuir aviriba ko
fofozir aghuiba ko
gavgavir ekiam iti.

E an ziam fiva
a bagh bar akongegh
a minamam.”

¹³ Egha ki God ingarizir gumazamiziba ko biziba bar men ighiam barasi, kar bizir overiamin itiba ko nguazimin itiba

ko nguazimin apengan itiba ko ongarimin itiba kamaghin migei:

“Gumazir uan atrivir dabirabim gapi-
aghirim ko,

Sipsipin Nguzim uaghan,
e zurazurara aning minabivira
ikiam.

Egh aningin ziar ekiamning fiva,
aning bagh bar akongegh,
egh aningin gavgavir ekiamin
apengan iki
zurara mamaghira ikiam.”

¹⁴ Ezi 4plan bizir angamira itiba kamaghin migei, “Guizbangira.” Ezi gumazir dapaniba uan teviba apirigha aningin ziamning fe.

6

Sipsipin Nguzim akinafarimin kandelin grisba adangi

¹ Ki Sipsipin Nguzimin garima, an akinafarir 7plan kendelin grisba itir kamin suira, egha kendelin grisin faraghavira itim adangi. Ezi ki orazi, 4plan bizir angamira itir kabar mav kamaghin migei, ezi an tiarim mati ararim dagarvagma, kamaghin migei, “Ni izi!” ² Ezi ki ua gara egha hoziar ghurghurir mamn garima, gumazim barir pimin suiragha a gapera. Me atrivimin dapanir asuar mam a ganingi, ezi a midoroziin gamua uan apanim abirazi moghin zui, egha midoroziir aviribagh amua uan apandiba abira ghuvira iti.

³ Ezi Sipsipin Nguzim akinafarimin kandelin grisin namba 2 adangi, ezi ki orazi, bizir angamira itir namba 2 kamaghin migei, “Ni izi!” ⁴ Ezi hoziar igharazim azenan izi, an aghefe. Me gavgavim hoziar kam gaperazir gumazim ganingi, kar gavgavir nguazimin gumazamizibar dughiar aghuim a givamim, eghti gumaziba igharaz daraziv soghtima me arimighiram. Ezi me midoroziir sabar ekiar mam ingangarir kam damuasava a ganingi.

⁵ Ezi Sipsipin Nguzim akinafarimin kandelin grisin namba 3 adangi, ezi ki orazi bizir angamira itir namba 3 kamaghin migei, “Ni izi!” Ezi ki ua gara, egha hoziar pizimin gari. Ezi gumazir a gaperaghav itim a skelin mam uan dafarimin an suira.

⁶ Ezi ki orazi, mati gumazimin tiarim bizir

5:9-10: Ua Me Ini 19:6; Onger Akaba 33:3; 40:3; 96:1; 98:1; 144:9; Aisaia 42:10; 61:6; Aposel 20:28; Efesus 1:7; Hibru 9:12; 1 Pita 1:18-19; 2:5; 1 Jon 1:7; Akar Mogomem 1:6; 14:3; 20:6; 22:5 **5:11:** Sng 68:17, Dan 7:10, Hi 12:22, MAA 4:4-6

5:11: Onger Akaba 68:17; Daniel 7:10; Hibru 12:22; Akar Mogomem 4:4-6 **5:12:** 1 Sto 29:11, MAA 5:6 **5:12:** 1 Eghaghaniba 29:11; Akar Mogomem 5:6 **5:13:** Ro 9:5, Fl 2:10, 1 Ti 6:16, 1 Pi 4:11, MAA 4:2, 4:10, 6:16, 7:10 **5:13:** Rom 9:5; Filipai 2:10; 1 Timoti 6:16; 1 Pita 4:11; Akar Mogomem 4:2; 4:10; 6:16; 7:10 **6:1:** MAA 4:6-7, 5:1, 5:5-7 **6:1:** Akar Mogomem 4:6-7; 5:1; 5:5-7 **6:2:** Sek 1:8, MAA 6:3, 6:6, 14:14, 19:11 **6:2:** Sekaraia 1:8; Akar Mogomem 6:6; 14:14; 19:11 **6:4:** Sek 1:8, 6:2 **6:4:** Sekaraia 1:8; 6:2 **6:5:** Sek 6:2, 6:6 **6:5:** Sekaraia 6:2; 6:6 **6:6:** Ese 5:12, 5:17 **6:6:** Esekil 5:12; 5:17

angamira itir 4plan kabar tongin kamaghin migei, "Ni mangi uan ingangarim damu, eghti gumaziba bar daghebar oteveggham. Kamaghin, gumazim dugghiar vamiran ivezim inigh, a watin minner muziarir vamira o balin minner muziarir 3plara givezam. Egh ia olivin temeba ko wainin ikariziba gasighasighan marki, eghti olivin borem ko wain ikivira ikiam."*

⁷ Ezi Sipsipin Nguzim akinafarimin kendelin grisin namba 4 adangizima, ki orazi bizir angamira itir namba 4 kamaghin migei, "Ni izi!" ⁸ Ezi ki ua gara hoziar iangurimin gari. Ezi gumazir a gaperazim, an ziam Ovevem. Ezi Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibam, an Ovevem girara izi. God gavgavim kamaghin aning ganingi, aning nguazimin itir gumazamiziba 4plan okoruabar me tuiragh, egh okoruar kabar aven, aning okoruar vamira misueghti an aremegham. Aning midorozir sabamin gumazamizibav sueghti, me arimighiram, eghti aning mitiriar ekiam damighi an otoghti me arimighiram, eghti aning arimariar ekiabar amuti da otiv me damuti me arimighiram, eghti aning ruarimin itir asizir atiaba amangiti da mangi me misoghti me arimighiram.

⁹ Ezi Sipsipin Nguzim akinafarimin kendelin grisin namba 5 adangizi, ki garima, gumazamizir ovengezibar duaba Godin ofa gamir dakozim apengan iti. Gumazamizir kaba faragha Godin akamin suiragha gavgavigha, egha akar kam akuni, bizir kam bangin apaniba me misoghezi me ariaghire. ¹⁰ Duar kaba dia kamaghin migei, "Gavgaviba bar itir Ekiam, ni arazir kuraba bar dar saghon ikia egha bar zue! Ezi nin akar dikiriziba da guizbangira otifi! E ni mizua iti, ni zuamira nguazimin itir gumazamizibar araziba tuisighiva, egh en ghuzimin ivezim ikarvagh!" ¹¹ Egha me gumazamizir kaba vaghvaha korotiar ghurghurir ruariba me ganingi, egha kamaghin me migei, "Ia tong orarkiva avughsi iki. Apaniba ian adarazi ko ia ko ingari darazi misueghti

me arimighiregham, mati me ia misoghezi mokin. Gumazamizir apaniba misueghti arimighiramibar dibobonim, God a gifogha gifa, eghti apaniba gumazamizir kabav sueghti me arimighireghti, God ian ghuzimin ivezim ikarvagham."

¹² Ezi Sipsipin Nguzim akinafarimin kendelin grisin namba 6 adangi, ezi ki ua garima mikimkizir dafam nguazimin oto. Ezi aruem isiragha gari puvatizi, overiam ko nguazim mitatangi. Ezi iakinim bar aghevegha ghuzimin min gari. ¹³ Ezi pin itir mikoveziba asiaghira nguazim giri, mati aminim fighin themer givaima, fighin ovizir tighar aniamiba suaghiri. ¹⁴ Overiam mati, akinafarir bar dafam me a riga anetizi moghin, a uan danganim ataki. Ezi mighsiaba ko arighatiziba bar uan danganiba ategha, sivagha ghue.

¹⁵ Ezi nguazimin atriviba ko gumazamizir ziaba itiba ko midorozir gumazir dapaniba ko dagiaba itir gumazamiziba ko gumazamizir gavgaviba ko pura ingangarir gumazamizir kiniba ko gumazamizir firaghireziba, me bar moghira ghua marazi dagiar toribar aven mongezi marazi mighsiabar itir dagiar ekiabar girakirangin monge. ¹⁶ Egha me kamaghin mighsiaba ko dagiar ekiabar dei, "Ia e avaragh, egh gumazir atrivir dabirabim gaperaghav itimin guamin e modogh, egh uaghan Sipsipin Nguzimin aningagharimin e modogh!" ¹⁷ E fo, aning aningagharimin dugghiar ekiam datirighin otozi aning gumazamizibar arazir kuraba ikarvaghasa. Eghti gumazitam aningin aningagharim iriagh, angamira ikian kogham!"

7

144,000plan Israelin gumazamiziba, God me ginabazir osizirim, enselba me garisi

¹ Bizir kaba givazi ki garima, enselin 4pla nguazimin 4plan apinibar tuivighav iti. Me nguazimin 4plan aminibar tuaviba apiri, eghti aminim mangi ongarim ko nguazim ko temeba bar dagh ivangan kogham. ² Ezi ki enselin igharazimin garima, an aruem

* **6:6:** Vezin kamin mingarim kamaghin migei, Dagheba bar oteveggham eghti daghebar ivezim bar pin ghuavanabogham. **6:8:** Jer 15:1-3, Ese 5:12, 5:17, 14:21, 33:27, Sek 6:3 **6:8:** Jeremaia 15:1-3; Esekiel 5:12; 5:17; 14:21; 33:27; Sekaraia 6:3 **6:9:** 2 Ti 1:8, MAA 1:9, 8:3, 12:17, 19:10 **6:9:** 2 Timoti 1:8; Akar Mogomem 1:9; 8:3; 12:17; 19:10 **6:10:** Lo 32:43, Sng 78:10, MAA 11:18, 16:7, 19:2 **6:10:** Godin Araziba 32:43; Ongar Akaba 78:10; Akar Mogomem 11:18; 16:7; 19:2 **6:11:** Hi 11:40, MAA 3:4-5, 3:18, 7:9, 7:13-14, 14:13, 19:14 **6:11:** Hibru 11:40; Akar Mogomem 3:4-5; 3:18; 7:9; 7:13-14; 14:13; 19:14 **6:12:** Ais 13:10, Jol 2:10, 2:31, 3:15, Mt 24:29, Mk 13:24-25, Lu 21:25, Ap 2:20, MAA 8:12, 11:13, 16:18 **6:12:** Aisaia 13:10; Joel 2:10, 2:31; 3:15; Matyu 24:29; Mak 13:24-25; Luk 21:25; Aposel 2:20; Akar Mogomem 8:12; 11:13; 16:18 **6:13:** MAA 8:10, 9:1 **6:13:** Akar Mogomem 8:10; 9:1 **6:13:** Aisaia 34:4 **6:14:** Jer 4:24, Hi 1:12-13, MAA 16:20 **6:14:** Jeremaia 4:24; Hibru 1:12-13; Akar Mogomem 16:20 **6:15:** Ais 2:10, 2:19-21 **6:15:** Aisaia 2:10; 2:19-21 **6:16:** Hos 10:8, Lu 23:30, MAA 4:2, 4:10, 9:6 **6:16:** Hosea 10:8; Luk 23:30; Akar Mogomem 4:2; 4:10; 9:6 **6:17:** Sng 76:7, Ais 13:6, Jol 2:11, Nah 1:6, Sef 1:14, Mal 3:2, MAA 16:14 **6:17:** Ongar Akaba 76:7; Aisaia 13:6; Joel 2:11; Nahum 1:6; Sefanaia 1:14; Malakia 3:2; Akar Mogomem 16:14 **7:1:** Jer 49:36, Dan 7:2, Sek 6:5 **7:1:** Jeremaia 49:36; Daniel 7:2; Sekaraia 6:5

anadi naghin ikeghav anadi. A Godin Zurara Itim inabazir osizirim an iti, egha a enselin 4plan God ongarim ko nguazim gasighasighamin gavgavim aningiziba pamten men dei. ³ A kamaghin migei, "Ia zuamira nguazim ko ongarim ko temebagh asighasighan marki. God uan ingangarir gumazamizibagh inaba. E faragh uan Godin ingangarir gumazamiziba, inabazir osizirim men guabar an osirigh givaghti, ia gin bizibagh asighasigh."

⁴ Ezi ki orazi, me inabazir gumazamizir osizirim inimizar dibobonim dibori. Me 144,000plan gumazamiziba, inabazir osizirim me garisi, me Israelin kantrin aven itir 12plan anababa, vaghvagh men varazira, osizirim ini. *

⁵ Kamaghin amizi 12,000plan Judan anabamin aven itir darasi, me inabazir osizirim ini, ezi 12,000plan Rubenin anabamin adarasi, ezi 12,000plan Gatin anabamin adarasi, ⁶ ezi 12,000plan Aserin anabamin adarasi, ezi 12,000plan Naptalin anabamin adarasi, ezi 12,000plan Manasen anabamin adarasi, ⁷ ezi 12,000plan Simeonin anabamin adarasi, ezi 12,000plan Livain anabamin adarasi, ezi 12,000plan Isakaran anabamin adarasi, ⁸ ezi 12,000plan Sebulunin anabamin adarasi, ezi 12,000plan Josepin anabamin adarasi, ezi 12,000plan Benjaminin anabamin adarasi.

Gumazamizir kaba, God me ginabazir osizirim ini.

Gumazamizir bar avirim Godin ziam fe

⁹ Egha ki gin ua garima, gumazamizir avirim uari akuvagha iti. Gumazitam men avirim mengan iburagham. Gumazamizir kaba, me kantriba bar ko anababa bar ko mikarzir igharagha gariba bar ko nguibabar akaba bar dar gumazamiziba, men marazira izegha iti. Egha me atrivir dabirabim ko Sipsipin Nguzimin guamin tuivighav iti. Me korotiar ghurghurir ruariba aghuigha, uan agharibar okavir aghuabar suiki. ¹⁰ Egha Me pamten kamaghin dei:

"En Godin uan atrivir dabirabim gaperazim,
ko Sipsipin Nguzim,
aningra en akuragha en apanim abira.
Kamaghin amizi, e aningin ziamning fe."

¹¹ Ezi enselba bar ikia, atrivir dabirabim ko 4plan bizir angamira itiba ko gumazir dapaniba okarigha, tuivighav iti. Egha atrivir dabirabimin garava teviba apira uan guaba nguazim mituagha, Godin ziam fe. ¹² Me kamaghin migei:

"Guizbangira!

E ziar ekiam uan God daning,
egh a bagh bar akongegham,
egh kamaghin mikim suam,
an fozozim bar pin iti.
Egh a minabiva,
egh an ziam fam.
A gavgavir ekiam iti,
eghti e an gavgavimin apengan ikiam.
Dughiabar zurara bizir kaba bar moghirama Godin biziba.
Bar guizbangira!"

Kraisin adarasi, men osimtizim gifa

¹³ Ezi gumazir dapanibar mav kamaghin nan azara, "Gumazamizir korotiar ruarir ghurghuriba aghuizir kaba, me taia? Me managhira ikegha ize?"

¹⁴ Ezi ki kamaghin an akam ikara, "Gumazir ekiam, ni uabi fo." Ezi a kamaghin na migei:

"Gumazamizir kaba me uan apanibar darfaribar osimtiziba ko mizazir ekiaba ini.

Ezi osimtizibar dughiam datirighin gifa.
Ezi me uan korotiaba Sipsipin Nguzimin ghuzimin da ruegha,
dagh amizi, da ghurghuri.

¹⁵ Kamaghin amizi, me atrivir dabirabimin guamin tuifi.

Egha dimagariba ko aruebar an dipenimin ikia
egha an ingangarim gami.

Ezi Godin atrivir dabirabir kam gaperaghav itim,
a uabi me ko iki egh me geghuvam.

7:3: Ese 9:4-6, MAA 6:6, 9:4, 14:1, 22:4 7:3: Esekial 9:4-6; Akar Mogomem 6:6; 9:4; 14:1; 22:4 7:4: MAA 9:16, 14:1-3 7:4: Akar Mogomem 9:16; 14:1-3 * 7:4: Osizirir kamnagh "Israelin kantrin aven itir 12plan anababar," gun migei. E Aruamu e ghaze, anabam, kar amebam o amizimin ghuzim. Ezi Israelia me ghaze, anabam, kar afeziamin ghuzim, egha me afeziabar gin zui. 7:9: Ro 11:25, MAA 3:5, 3:18, 4:4, 5:9 7:9: Rom 11:25; Akar Mogomem 3:5; 3:18; 4:4; 5:9 7:10: Ais 43:11, Jer 3:23, Hos 13:4, MAA 4:2, 4:10, 5:13 7:10: Aisaia 43:11; Jeremiaia 3:23; Hosea 13:4; Akar Mogomem 4:2; 4:10; 5:13 7:12: MAA 5:12-14, 11:17 7:12: Akar Mogomem 5:12-14; 11:17 7:13: MAA 3:18 7:13: Akar Mogomem 3:18 7:14: Ais 1:18, Dan 12:1, Mat 24:21, Mk 13:19, Hi 9:14, 1 Jo 1:7, MAA 1:5, 6:9 7:14: Aisaia 1:18; Daniel 12:1; Matyu 24:21; Mak 13:19; Hibru 9:14; Akar Mogomem 1:5; 6:9 7:15: Ais 4:5-6, MAA 4:2, 4:10, 21:3 7:15: Aisaia 4:5-6; Akar Mogomem 4:2; 4:10; 21:3 7:16: Sng 121:6, Ais 49:10, MAA 21:4 7:16: Onger Akaba 121:6; Aisaia 49:10; Akar Mogomem 21:4

16 Eghti mitiriaba ua men aghan kogham, eghti kuariba ua men piran kogham. Eghti aruer arizir mikarziba puvira dagh aboim, ua men mikarziabar isian kogham.

17 Sipsipin Nguzim atrivir dabirabimin tongira ikia, egha me geghufi.

Egh a me inigh nguazimin aven ivemari dipar atuir danganimin mangam, kar dipar ikirimir zurara itim anidim. Egh God bar men damazibar temeriba adizighti da misigham, eghti me uam azian kogham.”

8

Sipsipin Nguzim akinafarir righizimin kendelin grisin abuananam adangi

1 Ezi Sipsipin Nguzim akinafarimin itir kendelin grisin namba 7 adangi, ezi Godin Nguibamin bizitam bar mozorozir puvatizi, migirigiatam uaghan otivir puvatigha, ghua mong dughiar ruarimin tu. 2 Ezi gin ki 7plan enselbar garima, me Godin guamin tivughia 7plan sighthar suiki.

3 Ezi enselin igharazim isia ofa gamir dakozim boroghin tughav iti. A golin miner mamn suira, miner kam, me an aven paura tuazi a isia migharir mughuriar aghuim otifi. Ezi me pauran avirir maba a ganingi, eghti a Godin gumazamizibar azangsiabar sara isafuragh, atrivir dabirabimin guamin mangiva golin ofa gamir dakozimin God bagh ofa damuam. 4 Ezi pauran isir migharir mughuriar aghuim ko Godin gumazamizibar azangsiaba, da uari inigha enselin Godin damazimin tughav itir kamn dafarim ategha ghuavanadi. 5 Ezi enselin miner migharir mughuriar aghuim itim inigha ofa gamir dakozimin ghua avim inigha minem garu, egha minem akunizima a nguazim giri. An anekunigha givazima, arariba dagarvazima niginir ekiam oto, ezi overiamin onimariba taghtagha tintinibar zui, ezi mikimkizim oto.

Enselin 4pla sighthabg ivi

7:17: Sng 23:1-2, Ais 25:8, 49:10, Ese 34:23, Jo 10:11, 10:14, MAA 5:6, 21:4 7:17: Onger Akaba 23:1-2; Aisaia 25:8; 49:10; Esekiel 34:23; Jon 10:11; 10:14; Akar Mogomem 5:6; 21:4 8:1: Hab 2:20, MAA 6:1 8:1: Habakuk 2:20; Akar Mogomem 6:1 8:2: 2 Sto 29:25-28, Mt 18:10, Lu 1:19 8:2: 2 Eghaghaniba 29:25-28; Matyu 18:10; Luk 1:19 8:3: Kis 30:1-3, Amo 9:1, MAA 5:8, 9:13 8:3: Ua Me Ini 30:1-3; Amos 9:1; Akar Mogomem 5:8; 9:13 8:4: Sng 141:2, Lu 1:10, MAA 5:8 8:4: Onger Akaba 141:2; Luk 1:10; Akar Mogomem 5:8 8:5: Kis 19:16-19, Wkp 16:12, 1 Kin 19:11, Ese 10:2, Ap 4:31, MAA 4:5, 11:19, 16:18 8:5: Ua Me Ini 19:16-19; Ofa Gami 16:12; 1 Atriviba 19:11; Esekiel 10:2; Aposel 4:31; Akar Mogomem 4:5; 11:19; 16:18 8:7: Kis 9:23-25, Ais 2:13, Ese 38:22, Jol 2:30, MAA 9:4, 16:2 8:7: Ua Me Ini 9:23-25; Aisaia 2:13; Esekiel 38:22; Joel 2:30; Akar Mogomem 9:4; 16:2 8:8: Kis 7:20-21, Jer 5:25, Ese 14:19, Amo 7:4, MAA 16:3 8:8: Ua Me Ini 7:20-21; Jeremaia 5:25; Esekiel 14:19; Amos 7:4; Akar Mogomem 16:3 8:9: Ais 14:12 8:9: Aisaia 14:12 8:10: Ais 14:12, MAA 9:1, 16:4 8:10: Aisaia 14:12; Akar Mogomem 9:1; 16:4 8:11: Kis 15:23, Jer 9:15, 23:15 8:11: Ua Me Ini 15:23; Jeremaia 9:15; 23:15 8:12: Ais 13:10, Ese 32:7, Jol 2:10, 2:31, 3:15, Amo 8:9, MAA 6:12-13 8:12: Aisaia 13:10; Esekiel 32:7; Joel 2:10; 2:31; 3:15; Amos 8:9; Akar Mogomem 6:12-13 8:13: MAA 9:12, 11:14 8:13: Akar Mogomem 9:12; 11:14

6 Ezi 7plan enselin, sighthar 7plan suighizir kaba, me dagh iviasava ami.

7 Ezi faragha zuir ensel uan sighthar givima, amozir ofizir ekiar dagiabar min gariba ko avim, aning ghuzim sara isafuragha nguazim giri. Ezi me nguazim ko temeaba 3plan okoruabar vaghvaha da tuira, ezi nguazimin okoruar mam, avim bar an isi. Ezi temeabar okoruar mam, avim bar an isi, egha avim uaghan nguazimin aghuir graziba bar adar isi.

8 Ezi namba 2 ensel uan sighthar givima, bizir mam mati mighsiaz ekiamin min avim an isima, me anekunizi a ghua ongarim giraghu. Ezi ongarim 3plan okoruabar uabi tuirazi, an okoruar mam ghuzimin oto. 9 Bizir ongarimin angamira itiba, da uaghan me 3plan okoruabar da tuira, ezi okoruar kabar mam, bar ariaghire. Ezi kuriba uaghan, me 3plan okoruabar da tuira, ezi kuribar okoruar mam, bar moghira ikufi.

10 Ezi namba 3 ensel uan sighthar givima mikovezir ekiar mam adenimin min puvira isia, overiam ategha iri. Ezi me 3plan okoruabar faneba tuira, ezi mikovezir kam faner okoruar kabar mam gira, egha uaghan dipar atuibagh iri. 11 Mikovezir kamn ziam kamakin, Marasinin Bar Puvira Misozim. A dipar okoruar kabar mam girizi, dipar kaba Marasinin Bar Puvira Misozimin oto. Ezi gumazamizir aviriba dipar kam apima, a men navibar isizi me ariaghire.

12 Ezi enselin namba 4 uan sighthar givi, ezi me aruem ko iakinim ko mikoveziba 3plan okoruabar vaghvaha da tuira. Egha me aruemin okoruar mam gasighasigha, iakinimin okoruar mam gasighasigha, egha mikovezibar okoruar mam gasighasiki. Kamaghin amizi, arueba bar, dughiar mabar aruem isir puvatigha mitatangi, ezi dimagariba bar, dimagarir maba iakinim ko mikoveziba isir puvatigha angazangariba puvati.

13 Ezi ki garima, kuarazir bagar mam overiamin pin mighagha arui. Ezi ki a barazi, a kamaghin pamten dia migei, “Iavzika! Nguazimin itir gumazamiziba,

Iavzika! Enselin igharazir 3pla ua uan sighthab iviam, eghti osimtizir bar ekiaba gumazamiziba me bativam. Iavzika!”

9

Namba 5 ensel uan sigham givi

¹ Ezi enselin namba 5 uan sigham givima ki gari, mikovezir mam overiam ategha nguazim giri. Ezi me mozir torir bar konezimin akamin ki isa a ganangi. ² Ezi mikovezir kam, mozir torir bar konezimin akam kuizi, migharim torir akamin azenan otiva, avir bar ekiamin migharimin min anadi. Egħa migharim torir kamın anaga aruem ko overiam avarazi, aning mitatangi. ³ Ezi odezir bar avirim migharir kam ategħa izaghira, tintinibar nguazimın zui. God tuighakabar gavgavimın min gavgavim dagħ aningı, kar nguazimın itir gumazamizibagh asighasighamin gavgavim. ⁴ God odezir kaba kamaghın davgei, “Ia zuravariba ko nguazimın aghuir biziba ko teme tabagh asighasighan marki. Ia, gumazamizir God inabazir osizirim me guabar itir puvatizibagh asighasigh. ⁵ Ki ian amamangati, ia gumazamizir kaba iakinir 5plara mizazir ekiam me daning. Egħ ia me misoghti me arimighiran marki.” Ezi odezir kaba, da gumazamizibagh anidir mizaziba, tuighakaba ivir mizazibar mirara ghu. ⁶ Dughiar kamın, gumazamiziba ovengsi tuaviba buriam, egħ me ovengan kogham. Me ovengsi bar ifuegħti, ovevem men arimangam.

⁷ Ki odezir kabar gari, da mati hoziaba midorozim damuasava ami. Dar dapaniba mati, golin dapanir asuba dar iti. Ezi dar guaba mati gumazamizibar guaba. ⁸ Ezi dar dapanir ariziba ruarigha, amizibar dapanir arizibar min ruari. Ezi dar atariba, laionin ataribar min, ruarigha bar ghumi. ⁹ Bizir maba, siot kapabar min gara, dar evariba ave. Ezi dar aviziba tingagħa mati hoziaba karisin aviriba kurvagħa midorozim bagħa ivemara zui mogħin tingazi. ¹⁰ Odezir kaba tuighakabar min ipeba iti, ezi atarir marasinın mizazir kuraba iziba, dar ipebar iti. Kamaghın amizi mizazir gavgavir kam, 5plan iakinibar gumazamizibar aningamim.

¹¹ Egħa da atrivir mam iti, a dar gari. Atrivir kam, a mozir torir bar konezimin garir ensel. Hibrun akamin me enselin kamın ziam dibora ghaze, “Abadon.” Ezi Grighin akamin me kamaghın a dibori, “Apoliyon.” An mingarim kamakin, gumazir biziba bar dagħ asighasizim.

¹² Iavzika, ia orakigh! Osimtizir bar ekiar faragħ zuim, a gifa. Ezi osimtizir ekiar pumuning ikiavira iti, aning tighar otivam.

Enselin namba 6 uan sigham givi

¹³ Ezi enselin namba 6 uan sigham givima, ki gumazir mamın tiarim barasi. A Godin guamin itir golin ofa gamir dakozir mamın otifi, danganir kam, a mikebar 4pla iti, ezi da vaghvagħa komba iti. Tiarir ki orazir kam, a komin 4plan tongin otivima, ki a barasi. ¹⁴ A kamaghın namba 6 enselin sighamın suirazimın migei, “Enselin 4plan Yufretisin Faner ekiamın kalabusin itiba, ni me ategħti me mangi.” ¹⁵ Ezi a 4plan enselin kaba ataki, egħti me 3plan okoruabar gumazamiziba tuiragħam, egħ okoruatam bar a misuegħti a arimighiregham. God faragħa ghaze, auan kam ko aruer kam ko iakinir kam ko azenir kamın enselin kaba ingangarir kam damuam. Ezi enselin kaba kalabusin ikia uari akirigha ingangarir kam damuasavira dughiar kam mizua iti. ¹⁶ Ezi midorozir gumazir hoziabagh apiaziba, ki orazima, men dibobonim, 200 milien.

¹⁷ Egħa ki irebamin min garir bizim mati, hoziaba ko gumazir hoziabagh apiazibar ganganim. Gumaziba siot kapaba aghui, ezi dar gananim aghevegħa, blu gamigħa, iangurungi. Hoziabar dapaniba, laionin dapanibar min gari. Ezi avim ko migharim ko salfan dagiar isiba, hoziabar akabar otiva tintinibar zui. ¹⁸ Egħa me gumazamiziba 3plan okoruabar me tuirra, ezi 3plan bizir bar kurabar okoruar mam, bar gumazamizibar okoruar mam misoghezima me ariaghire. Bizir 3plan kabanagh, da avim ko migharim ko salfan dagiar avim, da hoziabar akabar otifi. Bizir 3plan kabar gavgavim gumazamizir kabagh amima me ariaghiri. ¹⁹ Hoziar kabar gavgavim, dar akaba ko ipebar iti. Dar ipeba kuruzibar min gari, egħa dapaniba iti. Hoziaba uan

9:1: Lu 8:31, 10:18, MAA 8:10, 17:8, 20:1 9:1: Luk 8:31; 10:18; Akar Mogomem 8:10; 17:8; 20:1 9:2: Stt 19:28, Kis 19:18, Jol 2:2, 2:10 9:2: Jenesis 19:28; Ua Me Ini 19:18; Joel 2:2; 2:10 9:3: Kis 10:4, 10:12-15, Het 7:12, MAA 9:10 9:3: Ua Me Ini 10:4; 10:12-15; Gumazir Dapaniba 7:12; Akar Mogomem 9:10 9:4: Ese 9:4, MAA 6:6, 7:3 9:4: Esekiel 9:4; Akar Mogomem 6:6; 7:3 9:5: MAA 9:10, 11:7 9:5: Akar Mogomem 9:10; 11:7 9:6: Jop 3:21, Ais 2:19, Jer 8:3, MAA 6:16 9:6: Jop 3:21; Aisaia 2:19; Jeremaia 8:3; Akar Mogomem 6:16 9:7: Dan 7:8, Jol 2:4, Nah 3:17 9:7: Daniel 7:8; Joel 2:4; Nahum 3:17 9:8: Jol 1:6 9:8: Joel 1:6 9:9: Jol 2:5 9:9: Joel 2:5 9:12: MAA 8:13 9:12: Akar Mogomem 8:13 9:13: Kis 30:1-3, MAA 8:3 9:13: Ua Me Ini 30:1-3; Akar Mogomem 8:3 9:14: MAA 16:12 9:14: Akar Mogomem 16:12 9:15: MAA 8:7-12 9:15: Akar Mogomem 8:7-12 9:16: Sng 68:17, Ese 38:4, Dan 7:10 9:16: Onger Akaba 68:17; Esekiel 38:4; Daniel 7:10 9:17: 1 Sto 12:8, Ais 5:28-29 9:17: 1 Eghaghaniba 12:8; Aisaia 5:28-29

ipebar mizazir kuram isa gumazamizibagh anidi.

²⁰ Ezi gumazamizir igharazir me misoghezi, ariaghirezir puvatiziba, me navibagh irazir puvatigha, akirim ragha marvir guar me uari ingarizibagh asarazir puvati. Me aseba ko marvir guaba ataghizir puvati. Marvir guar kaba, gumaziba silva ko gol ko bras ko dagiaba ko temebar dar ingari, da bizibar garir puvatigha akaba barazir puvatigha aruir puvatiziba. Me marvir guabar ziaba fer arazim ataghizir puvati. ²¹ Egha me, gumazamizir igharazibav sozima me ariaghirir arazim, ko imezibagh amir araziba, ko gumazamiziba tintinibar uari bakia uari ko akuir arazim, ko igharaz darazir biziba okeir araziba bagha navibagh iragh arazir kurar kaba ataghiraghan aghua.

10

Ensel akinafarir righizim Jon ganingizi an anepi

¹ Ezi ki garima enselin gavgavir igharazir mam Godin Nguibam ategha izaghiri. A ghuariam korotiamin min aneru, ezi ekianir mam an dapanim gisin iti. An guam aruemin min isi, ezi an suemning dipenir akinimningin min gara egha avimin min isi. ² Enselin kam akinafarir righizir muziarim uan dafarimin an suira, ezi akinafarim oneghirigha iti. Ezi a uan suer guvim ongarim gasaragha suer kiriam nguazim gasara. ³ Egha a laonin min bar pamten itiarim akara dia migei. A diagha givazima, 7plan arariba dagarvagha egha an akam ikara. ⁴ Ezi 7plan ararir kaba dagarvegha givazima, ki akar me mikemeziba osirasa. Ezi ki Godin Nguibamin gumazir mamim dimdiam barazima, a kamaghin migei, "7plan ararir dagarvaghizibar akam, ni uan nighnizimin anetighi a iki. Ni an osiran marki."

⁵ Enselin ki ganizir kam an ongarim ko nguazimin tughav ikia, uan agharir guvim fegha pin overiamin aka. ⁶ Egha ghaze, "Godin zurara itimin ziamin ki guizbangira migei. Godin kam, an overiam ko bizir an itibar ingarigha nguazim ko an itir bizibar

ingarigha, ongarim ko an itir bizibar ingari. Ezi ki kamaghin migei, dughiam datirighin givasava ami. God uam orarkian kogham. Bar puvati. ⁷ Bizir God damuasava amim, an akam modoghav iti. Eghti Enselin namba 7 sigham givitima, dughiar kamra bizir modoghav itim guizbangiram otogham. Kar, Akar Aghuir a fomira uan ingangarir gumazamizibagh aningizim, me an akam ingha izir gumazamiziba."

⁸ Ezi gumazir ki Godin Nguibamin faragha oraghizim, a ua kamaghin na migei, "Ni mangi enselin ongarim ko nguazimin tughav itimin dafarimin akinafarir righizir oneghav itim inigh."

⁹ Ezi ki ensel bagha ghua kamaghin a migei, "Ni akinafarir righizir muziarir kam na daningh." Ezi a kamaghin na migei, "Ni a inigh aneremi. A nin navimin aven ni misogham. Egh nin akamin, an hanin min bar singigham." ¹⁰ A mikemegha givazima, ki akinafarir righizir muziarim enselin dafarimin a inighava anepi. Ezi nan akamin, a hanin min bar singi. Ki anemegha givazima, a nan navimin aven na misosi. ¹¹ Ezi me kamaghin na migei, "Ni ua God da izezir akamin gun mikim. Akar kamin, mikarzir igharagha garir aviriba ko kantrin aviriba ko nguibabar akar aviriba ko atrivir aviriba, bizir me bativamiba ni dar me mikim."

11

Godin akam ingha izir gumazir pumuning

¹ Egha me aghorir bizibar abarim na ganingi, an aghorir suiagharuimin mingari, egha me kamagh na migei, "Ni dikavigh Godin Dipenim ko ofa gamir dakozimin apan. Egh ni dipenir kamin Godin ziam fer gumazamizibar dibobonim dipon. ² Egh ni Godin Dipenim okarizir danganir divazir ekiamin aven itim, an apanan marki. God Kantrin Igharazibar Gumazamiziba danganir uari akuvir kam me ganingi. Eghti marazi izi Jerusalem diki mangi 42plan iakinibar tugham. Kamaghin amizi, ni

9:20: Godin Araziba 31:29; Onger Akaba 106:37; 115:4-7; 135:15-17; Aisai 2:8; 2:18-20; Dan 5:23; 1 Ko 10:19-20; MAA 16:9-11 **9:20:** Godin Araziba 31:29; Onger Akaba 106:37; 115:4-7; 135:15-17; Aisai 2:8; 2:18-20; Daniel 5:23; 1 Korin 10:19-20; Akar Mogomem 16:9-11 **10:1:** Ese 1:28; Mt 17:2; MAA 1:15-16 **10:1:** Esekial 1:28; Matyu 17:2; Akar Mogomem 1:15-16 **10:3:** MAA 8:5 **10:3:** Akar Mogomem 8:5 **10:4:** Dan 8:26; 12:4; 12:9 **10:4:** Daniel 8:26; 12:4; 12:9 **10:5:** Kis 8:6 **10:5:** Ua Me Ini 8:6 **10:5:** Ua Me Ini 20:11; Godin Araziba 32:40; Daniel 12:7; Amos 3:7 **10:6:** Neh 9:6; Sng 146:6; MAA 4:11; 14:7; 16:17 **10:6:** Nehemia 9:6; Onger Akaba 146:6; Akar Mogomem 4:11; 14:7; 16:17 **10:7:** Dan 9:6; 9:10; Amo 3:7; Ro 16:25-27; MAA 11:15 **10:7:** Daniel 9:6; 9:10; Amos 3:7; Rom 16:25-26; Akar Mogomem 11:15 **10:8:** Esekial 2:8-3:3 **10:9:** Jer 15:16 **10:9:** Jeremaia 15:16 **10:10:** Ese 2:10; 3:3 **10:10:** Esekial 2:10; 3:3 **11:1:** Nam 35:5; Ese 40:3; Sek 2:1-2; MAA 21:15 **11:1:** Diboboniba 35:5; Esekial 40:3; Sekaraia 2:1-2; Akar Mogomem 21:15 **11:2:** Ese 40:17-20; Dan 8:10; Lu 21:24; MAA 12:6; 13:5 **11:2:** Esekial 40:17-20; Daniel 8:10; Luk 21:24; Akar Mogomem 12:6; 13:5

anetakigh.*³ Eghti ki uan akamin gun mikimamin gumazir pumuning amadagh gavgavim aning danightima, aning nan akam inigh mangam. Aning osimtizir korotiabar aghuighiva, egh nan akam kun mangiva, 1,260plan dughiabar tugham.”

⁴ Gumazir kamning mati olivin temer pumuning ko lamın pumuning nguazir kamin Ekiamin guamin tughav iti.[†] ⁵ Eghti gumazitam arazir kurabar aning damusi damuti, avim aningın akamningın otogh, bar aningın apanibar isigh me gasighasigham. Kamaghın amizi, gumazir manam arazir kuramin aning damusi, an ovegham. ⁶ Aning overiamin aneghoroghamin gavgavim iti, egh aning Godin akamin gun mikimamin dughiamin, aning mikimti, amozim dughiar kamin izan kogham. Eghti aning dipabar amuti, da bar ghuzimin otivamin gavgavim iti. Aning uaghan bizir kurar igharazibar amuti, da nguazimin gumazamizibagh asighasighamın gavgavim iti. Dughiar kamin, aning bizir kabara amuti da aning ifongezi moghin otivam.

⁷ Aning Godin akamin gun migeir ingangarim agıvaghı, mozir torir bar konezimin itir asizir atiam, a torim ategh anangam. Egh an aning ko misoghıva, aning abiragh aning misueghı aning aremegham. ⁸ Eghti aningın kuamning ngubar ekıar kamin tuavir ekiamin irighıv ikiam. E akar isın zuimin a dibora ghaze, Sodom o Isip. Nguibar kamra me fomira gumazir kamningın Ekiam, ter ighuvimin a gafugha a misoghezi an areme. ⁹ Gumazamizir mikarzir igharagha gariba, men marazi ko anababa bar, dar gumazamizir maba ko nguıbar akaba bar, dar gumazamizir maba ko kantriba bar, dar gumazamiziba, men

marazi dughiar 3pla ko akuamin aningın kuamningın ganam. Egh aningın kuamning afan anogoregham. ¹⁰ Nguazimin gumazamiziba kamaghın mikim suam, Godin akam inigha ızir gumazir kamning, aning mızazir bar kuram nguazimin gumazamizibagh aningı. Kamaghın amizi, me bar aningın ovevem gifuegham, egh bar ighıabar amu, damıva, egh bizir aghuıba uan namakabar aningam.

¹¹ Ezi 3plan dughiaba ko dughiar akuar kam gıvazi, God uam aning gamizima, aning ua dikavigha tughav iti, ezi gumazamizir aningın ganiziba bar atiatingı. ¹² Ezi aning orazi tiarir mam Godin Nguıbamın kamaghın aning migei, “Gua kagh anang.” Ezi aningın apanıba garavira itima, aning Godin Nguıbamın ghuavanabo.

¹³ Ezi dughiar kamra mikimkızir dafam otozi, God ngubar ekiamın dipenıba 10plan okoruabar da tırazi dar okoruar mam bar ikufı. Ezi 7,000plan gumazamiziba ariaghıre, ezi ariaghırezir puvatiziba ikia, bar atiatigha Godın uan Nguıbamın itimin ziam fe.

¹⁴ Tavzika, ia orakigh! Osimtızir bar ekıar namba 2, a gıfa. Ezi osimtızir bar ekıar namba 3, an otıvasa bar roghıra ızı.

Enselın namba 7 uan sıgham gıvi

¹⁵ Ezi enselin namba 7 uan sıgham gıvıma, Godın Nguıbamın itir darazi tiarıba akara ghaze:

“En Ekiam ko an Gumazir a Gumazamiziba Ua Me Inıasa Misevezim, aning datırighın nguazir kam gati-vagha an gari.

Egh aning atrıvımın iki mamaghıra ikiam.”[‡]

* **11:2:** Akar Mogomem 11:2in faragha itir akam, ni Aposelbar Ingangaribar 21:30in gan. Akar Mogomem 11:2in akar igharazir kam, 42plan iakinıba, da 1,260plan arueba, o 3plan azenıba gıvazıma uam akuam. Da 42plan iakinıba ko magh ghue. Ni Daniel 7:25 ko 12:7in gan. Ni akar Kantrin Igharazıbar Gumazamizıba Jerusalem dikabrazımin gansıva, Luk 21:24in gan. **11:3:** MAA 12:6, 19:10, 20:4 **11:3:** Akar Mogomem 12:6; 19:10; 20:4 **11:4:** Jer 11:16, Sek 4:11-14

11:4: Jeremaia 11:16; Sekaraia 4:11-14 † **11:4:** Ni Sekaraia 4:1-5, ko 4:10-14, ko Akar Mogomem 1:12in gan. **11:5:** Wkp 10:2, 2 Sml 22:9, 2 Kin 1:10-12, Sng 97:3, Jer 5:14, Hos 6:5 **11:5:** Ofa Gami 10:2; 2 Samuel 22:9; 2 Atrıvıba 1:10-12; Onger Akaba 97:3; Jeremaia 5:14; Hosea 6:5 **11:6:** Kis 7:17-19, 1 Sml 4:8, 1 Kin 17:1 **11:6:** Ua Me Ini 7:17-19; 1 Samuel 4:8; 1 Atrıvıba 17:1 **11:7:** Dan 7:7, 7:21, Sek 14:2, Lu 13:32, MAA 9:2, 12:17, 13:1, 13:5-7, 13:11, 17:8 **11:7:** Daniel 7:7; 7:21; Sekaraia 14:2; Luk 13:32; Akar Mogomem 9:2; 12:17; 13:1; 13:5-7; 13:11; 17:8 **11:8:** Ais 1:9-10, Lu 13:34, Hi 13:12, MAA 14:8, 18:10, 18:24 **11:8:** Aısaia 1:9-10; Luk 13:34; Hıbru 13:12; Akar Mogomem 14:8; 18:10; 18:24

11:10: MAA 12:12, 13:8, 16:10 **11:10:** Akar Mogomem 12:12; 13:8; 16:10 **11:11:** Ese 37:5-14, MAA 11:9 **11:11:** Esekıel 37:5-14; Akar Mogomem 11:9 **11:12:** 2 Kin 2:1, 2:5-7, 2:11, Ais 14:13, Ap 1:9, MAA 12:5 **11:12:** 2 Atrıvıba 2:1; 2:5-7; 2:11; Aısaia 14:13; Aposel 1:9; Akar Mogomem 12:5 **11:13:** MAA 6:12, 8:5, 14:7, 16:9, 16:18 **11:13:** Akar Mogomem 6:12; 8:5; 14:7; 16:9; 16:18 **11:14:** MAA 8:13, 9:12, 15:1 **11:14:** Akar Mogomem 8:13; 9:12; 15:1 **11:15:** Kis 15:18, Sng 10:16, Ais 27:13, Dan 2:44, 7:14, 7:27, Oba 21, MAA 10:7, 12:10, 19:6 **11:15:** Ua Me Ini 15:18; Onger Akaba 10:16; Aısaia 27:13; Daniel 2:44; 7:14; 7:27; Obadia 1:21; Akar Mogomem 10:7; 12:10; 19:6 ‡ **11:15:** Grıghın akamin, Gumazir God Gumazamizıba Ua Me Inıasa Misevezim, me kamaghın a dibora ghaze, Kraıs. **11:16:** MAA 4:4, 4:10, 5:8, 19:4 **11:16:** Akar Mogomem 4:4; 4:10; 5:8; 19:4 **11:17:** MAA 1:4, 1:8, 4:8, 15:3, 16:5, 19:6 **11:17:** Akar Mogomem 1:4; 1:8; 4:8; 15:3; 16:5; 19:6

¹⁶ Ezi 24plan gumazir dapanir Godin guamin uan atrivir dabirabibagh apiaziba, me teviba apirigha uan guaba nguazim mituagha Godin ziam fe. ¹⁷ Egha ghaze:

“Ekiam, ni Godin Gavgaviba Bar Itim.
Ni bar fomira ikia
egha iza datirighin uaghan iti.

Ni uan gavgavir ekiam inigha
egha datirighin atrivimin iti.

Kamaghin amizi, e ni minabi.

¹⁸ Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bar
puviram atari,

ezi nin aningagharim otogha gifa.

God gumazamizir ovengeziba tuisighamin
dughiam
otogha gifa.

Kar dughiar nin ingangarir gumazamizir
nin akam inigha izeziba,
me uan ivezir aghuim iniamim.

Gumazamizir nin atiatia egha nin ziamin
apengan itiba,

gumazamizir ziaba itiba ko ziaba pu-
vatiziba uakan.

Eghti gumazamizir nguazimin itir gumaza-
mizibagh asighasiziba,
God uaghan me gasighasigham.”

¹⁹ 24plan gumazir dapaniba mikemegha
givazima, Godin Dipenir an Nguibamin itim
kuiaghirizima, me garima, Akar Dikirizir
Gavgavim itir Boksiam Godin Dipenimin
aven iti. Ezi overiamin onimariba tagh-
tagha tintinibar zuima, niginir dafam otozi,
arariba dagarvasi, ezi mikimkizim otozi
amozir ofizir ekiar dagiabar min gariba iri.

Satan uan adarazi ko bar ikufi

12

(Sapta 12--20)

*Jon gara, amizim ko kuruzir ekiamin
gari*

¹ Ezi overiamin pin bizir bar igharagha
garim oto. Amizir mam, an aruemin
angazangarim korotiamin min aneru, ezi
iakinin an suemningin apengan iti, ezi da-
panir asuar mikovezir 12pla itim, an da-
panimin iti. ² Amizir kam navim asegha
borim batasava amua mizazim isava arai.

³ Ezi overiamin bizir igharagha garir
igharazim oto, maburan kuruzir aghevur
mam, a dapanir 7pla ikia, egha 10plan
komba ikia, egha 7plan atrivimin dapanir
asuaba vaghavagha an dapanibar iti. ⁴

Kuruzir kam overiamin itir mikoveziba
3plan okoruabar da tuira, egha okoruar
mam pamtem uan ipemin dar vigha da
makunizima da iza nguazim gire. Kuruzim
ghaze, amizim borim bateghtima an
anemasa, kamaghin kuruzim amizimin
guamin tughav iti. ⁵ Ezi amizim otarim
bate, otarir God misevezim, a ainin aghorir
gavgavimin suiraghva gumazamiziba
mighvira me gativagham. Ezi an otarim me
zuamira a inigha Godin atrivir dabirabimin
anefasava a inigha ghuavanabo. ⁶ Ezi
amizir kam ara gumazamiziba puvatizir
danganimin ghu. Danganir kam God a
bagha anakiri, eghti a kagh 1,260plan
dughiabar iki akuruzim ini ikiam. ⁷

Ezi datirighin maburan midorozim Godin
Nguibamin pin oto. Maikel uan enselba
ko kuruzir kam misosi, ezi kuruzir ekiam
uan enselba ko men midorozim ikarvasi.
⁸ Egha kuruzir kam gavgaviba puvatigha
Godin Nguibamin uan danganim ataki. ⁹
Ezi Maikelin enselba kuruzir ekiam akunizi
a izaghira iri. Kar kuruzir fomira itim, me
Satan a garisi egha uaghan an ziar mam,
“Gumazir Akam Gumazamizibagh asim.” A
gumazir nguazimin itir gumazamizibagh
ifarim, a datirighin uan enselba ko iza
nguazim giri.

¹⁰ Ezi ki Godin Nguibamin tiarir ekiar
mam barazi a kamaghin migei:

“Gumazir Godin guamin tughu dimagariba
ko aruebar en adarazi akam me
gasim,

me anakunizi a nguazimin iraghu.

Kamaghin amizi, datirighin God uan gu-
mazamizibar akurvasi,

ezi an gavgavim bar azenim girizi,

A Bizibagh Ativir Dughiam otogha
gifa!

Ezi an Gumazir God Gumazamiziba Ua Me
Iniasa Misevezim,
uan gavgavim inigha gumazamizibar
akazi,

me an apengan iti!

11:18: Sng 2:1, 2:5, 46:6, 110:5, 115:13, Dan 7:9-10, Ro 2:5, MAA 6:10, 10:7, 13:10, 18:6, 19:5, 20:11-13 **11:18:** Onger Akaba 2:1; 2:5; 46:6; 110:5; 115:13; Daniel 7:9-10; Rom 2:5; Akar Mogomem 6:10; 10:7; 13:10; 18:6; 19:5; 20:11-13 **11:19:** Hi 9:4, MAA 8:5, 15:5, 15:8, 16:18, 16:21 **11:19:** Hibru 9:4; Akar Mogomem 8:5; 15:5; 15:8; 16:18; 16:21 **12:2:** Ais 66:7, Ga 4:19 **12:2:** Aisaia 66:7; Galesia 4:19 **12:3:** Dan 7:7, MAA 13:1, 17:3, 17:9 **12:3:** Daniel 7:7; Akar Mogomem 13:1; 17:3; 17:9 **12:4:** Dan 8:10, MAA 9:10, 17:18 **12:4:** Daniel 8:10; Akar Mogomem 9:10; 17:8 **12:5:** Sng 2:9, Ais 7:14, 66:7, MAA 2:27, 19:15 **12:5:** Onger Akaba 2:9; Aisaia 7:14; 66:7; Akar Mogomem 2:27; 19:15 **12:6:** MAA 11:2-3, 12:4 **12:6:** Akar Mogomem 11:2-3; 12:4 **12:7:** Dan 10:13, 10:21, 12:1, Ju 9, MAA 20:2 **12:7:** Daniel 10:13; 10:21; 12:1; Jut 1:9; Akar Mogomem 20:2 **12:9:** Stt 3:1, 3:4, 3:14, Lu 10:18, 22:31, Jo 12:31, MAA 9:1, 20:2-3 **12:9:** Jenesis 3:1; 3:4; 3:14; Luk 10:18; 22:31; Jon 12:31; Akar Mogomem 9:1; 20:2-3 **12:10:** Jop 9-11, Sek 3:1, MAA 11:15, 19:1 **12:10:** Jop 1:9-11; Sekaraia 3:1; Akar Mogomem 11:15; 19:1

11 Kraisin adarasi, dughiar gumazamiziba me misozima me ariaghirim, dughiar kamin me uan mikarziabagh nighnizir pu.

Bar puvati.

Me ghaze, pura bizim.

Kamaghin amizi, me Sipsipin Nguzimin ghuzim ko guizin akar me gun migeimin,

me Satanin misuegha anebira.

12 Kamagh amizi, ia Godin Nguibam ko an itir darazi bar, ia bar akongegh!

Ezi nguazim ko ongarim,

guavzika,

gua bar ikuvigham.

Satan fo, a ikiamin dughiam bar otefe,

kamaghin amizi a guan aningaghi

gua gasighasighasa gua bagha iza-ghiri.

Kamaghin amizi, guan aven itir darasi, iavzika."

13 Ezi kuruzim fo, me anekunizi a nguazimin iraghu, egha amizir otarim batezir kamin agira. 14 God kamaghsua, amizim azenir 3pla ko akuamin gumazamiziba puvatizir danganimin ikiva, egh a kagh akurvazim iniam. Kamaghin amizi, a mighhegh danganir God a bagha dikirizir kamin mangasa, God kuarazir anebar ekiamin avizimning a ganingi. 15 Kuruzim kamaghsua, aperiar ekiam amizim inigh mangigham. Egha kamaghin uan akamin dipar ekiamin miki, ezi dipar kam aperiar ekiamin min ivegha amizimin gin zui. 16 Ezi nguazim amizimin akurvagha, akam akarigha dipar kuruzim mighizir kam tui. 17 Kamagh amizi, kuruzim puviram amizim atara ghua an borir igharaziba ko misoghasa, kar Godin Akar Gavgavibar gin zuir darazi ko Iesusin akamin gun migeiba. 18 Egha kuruzim ongarir dadarimmin tughav iti.

13

Asizir atiar pumuning oto

1 Ezi ki garima asizir atiar mam ongarimin otogha anadi. A dapanir 7pla iti,

ezi komin 10pla an dapanibar iti. Ezi 10plan atrivimin dapanir asuaba vaghvagha an 10plan kombar iti. Ezi an dapaniba vaghvagha Godin ziamin tiraghtirazir ziaba dar iti. 2 Asizir atiar ki datirighin garir kam, a kaziar atiar ekiam me kamaghin diborim lepat, an an min gari. Ezi an sueba, asizir atiar kurar me kamaghin diborim bea, an an suebar min gari. Ezi an akam laionin akamin min gari. Ezi asizir atiar kam, kuruzim uan gavgavim ko atrivir dabirabim ko bizibagh ativamin gavgavir ekiam a ganingi. 3 Nan ganganimin asizir atiar kamin dapanir mam, me a birazi a duam atigha atam aremeghai, ezi an duam ua ikiri. Ezi nguazimin itir gumazamiziba bar digavir kuram gamigha asizir atiar kamin gin zui. 4 Gumazamiziba fo, kuruzim uan gavgavim isa asizir atiam ganingi, kamaghin amizi me kuruzimin ziam fe. Egha uaghan asizir atiar kamin ziam fa ghaze, "Gumazitam asizir atiar kamin min gavgavim itir puvati! Gumazitam a ko misoghan kogham!"

5 God asizir atiamin amamangatizi, an akam God gasava Godin ziamin tiraghtirazir gavgavim ikia, ghua 42plan iakinibar tu. 6 Egha uan akamin God ko Godin ziam ko Godin Nguibam, ko an Nguibamin itir darazi sara, men tira. 7 Ezi God an amamangatizima, a Godin gumazamiziba ko midorozim gamua, egha me abira. God gavgavir ekiam a ganingi, ezi an anababa bar dar gumazamiziba, ko mikarzir igharagha gariba bar, ko vaghvagha nguibabar akabav geir gumazamiziba, ko kantriba bar dar gumazamiziba, a me gativaghamin gavgavim iti. 8 Eghti nguazimin itir gumazamiziba asizir atiar kamin ziam fam. Fomira, nguazir kam tighar otivamin dughiamin, God gumazamizir ikirimirir zurara itim iniamin ziaba akinafarimin aven da osiri. Akinafarir kam, kar me fomira misoghezi aremezir Sipsipin Nguzimin akinafarim. Eghti gumazamizir kabara, me asizir atiamin ziam fan kogham.

9 "Tina kuarimning iti, an oragh.

12:11: Lu 14:26, Ro 8:33-34, 8:37 **12:11:** Luk 14:26; Rom 8:37; 16:19-20 **12:12:** Ais 44:23, 49:13, MAA 8:13, 10:6, 11:10, 18:20 **12:12:** Aisaia 44:23; 49:13; Akar Mogomem 8:13; 10:6; 11:10; 18:20 **12:14:** Dan 7:25, 12:7, MAA 12:6, 17:3 **12:14:** Daniel 7:25; 12:7; Akar Mogomem 12:6; 17:3 **12:15:** Ais 59:19 **12:15:** Aisaia 59:19 **12:17:** Stt 3:15, 1 Ko 2:1, 1 Jo 5:10, MAA 11:7, 13:7, 14:12, 20:4 **12:17:** Jenesis 3:15; 1 Jon 5:10; Akar Mogomem 11:7; 13:7; 14:12; 20:4 **13:1:** Dan 7:2-3, 7:7, MAA 12:3, 17:3, 17:7-12 **13:1:** Daniel 7:2-3; 7:7; Akar Mogomem 12:3; 17:3; 17:7-12 **13:2:** Dan 7:4-6, MAA 12:4, 12:9, 16:10 **13:2:** Daniel 7:4-6; Akar Mogomem 12:4; 12:9; 16:10 **13:3:** MAA 13:12-14, 17:8 **13:3:** Akar Mogomem 13:12-14; 17:8 **13:4:** MAA 18:18 **13:4:** Akar Mogomem 18:18 **13:5:** MAA 11:2, 12:6 **13:5:** Akar Mogomem 11:2; 12:6 **13:5:** Daniel 7:8; 7:25; 11:36 **13:6:** MAA 12:12 **13:6:** Akar Mogomem 12:12 **13:7:** Dan 7:21, MAA 11:7, 11:18, 12:17, 17:15 **13:7:** Daniel 7:21; Akar Mogomem 11:7; 11:18; 12:17; 17:15 **13:8:** Kis 32:32, Sng 69:28, Dan 12:1, Fl 4:3, MAA 3:5, 5:6, 17:8, 20:12-15, 21:27 **13:8:** Ua Me Ini 32:32; Onger Akaba 69:28; Daniel 12:1; Filipai 4:3; Akar Mogomem 3:5; 5:6; 17:8; 20:12-15; 21:27

¹⁰ Eghti gumazitam kalabusin mangisi, God amamangatighti, a kalabusin mangi. Eghti gumazitam midorozir sabamin ovengsi, God an amamangatighti, a midorozir sabamin ovengam. Bizir kaba otivtima, Godin gumazamiziba nighnzir gavgavim iki tugh gavgavigh mamaghira iki.”

¹¹ Egha ki asizir atiar igharazir mamın garima, a nguazimın anagav oto. Egha an dapanimın komın pumuning sipsipin nguzimın komın min gari. Egha a kuruzir ekiam migei moghira migei. ¹² Ezi asizir atiar namba 2in kam, asizir atiar faragha izezimın gavgavimın biziba bar dagh ami. Egha nguazim ko an itir gumazamizibagh amima, me asizir atiar faragha zuimın ziam fe. Asizir atiar kam, faragha duam ikia aremeghasa amua egha duam ua ikiri. ¹³ Ezi namba 2in asizir atiar kam, arazarazir ekiar gumazamizibar navibagh inivamin aviribagh ami. Egha an amizir arazir mam kamakin, an avim gamizi a gumazamizibar damazibar overiam ategha izaghira nguazim giri. ¹⁴ Ezi God asizir atiar namba 2in amamangatizi, an arazarazir ekiabagh amizi da asizir atiar faragha zuimın guamin otifi. Ezi an amir arazarazir kabar, a nguazimın itir gumazamizibagh ifara me migia ghaze, “Ia asizir atiar faragha zuimın marvir guamin ingarigh an ziam fi.” Asizir atiar kam, me midorozir sabamin duam a gati, ezi a uam angamira iti. ¹⁵ God asizir atiar namba 2in amamangatizi, an asizir atiar faragha zuimın marvir guar kam gamizi, an angamira ikia bizibav gei. Kamaghın amizi gumazamizitaba, marvir guar kamın ziam fan aghuaghti, a mikemeghti me me misueghti me arimighiram. ¹⁶ Gumazamiziba bar, a uaghan uan osizirim men agharir guviba o men guabar arighasa pamten me gakaghorı. Me, gumazamizir

kiniba ko gumazamizir ziaba itiba ko, biziba puvatiziba ko, bizir aviriba itiba ko, pura ingangarir gumazamiziba ko gumazitamın apengan itir puvatizir gumazamiziba, me bar osizirim ini. ¹⁷ Kamaghın amizi, gumazitam osizirir kam ikian kogh, egh uan biziba amang egh uaghan men bizibagh izevan kogham. Osizirir kam, an asizir atiamın ziam, o an ziamın aven itir mogomer namba. ¹⁸ Gumazim Godin fofozim ikıva, deravira bizir kam gifogham. Gumazim fofozir aghuım iki, egh deravira asizir atiamın namba tuisighıva a buriam. Kar gumazir mamın ziamın namba. An namba kara, 666.*

14

Sipsipin Nguzimın gumazamiziba ighiar igiam gami

¹ Ezi ki ua gari, Sipsipin Nguzim Saionın Mighsiamın tughav iti. Ezi 144,000in gumazamiziba a ko tuivighav iti. Ezi Sipsipin Nguzimın ziam ko an afeziamın ziamın osizirim men guabar iti. ² Ezi ki orazi, tiarir mam Godin Nguibamin migei, ezi an migirigiaba mati dipar ekiaba puvira nidi moghın nidi, egha mati arariba dagarvazi moghın dagarvasi, egha mati gumazamiziba uan gitabav sozi moghın, pamten migei. ³ Ezi 144,000in gumazamiziba, me Godın atrivir dabirabim ko 4plan bizir angamira itiba ko gumazir dapaniba, me men guamin tuivighav ikia ighiar igiar mam gami. Me nguazir kamın gumazamizir God ua ivezeziba, merara ighiar igiar kam gifo. Gumazamizir igharazitaba ua ighiar igiar kam gifoghan kogham. ⁴ Ezi gumazamizir 144,000in kaba amizitaba isa da ko akua egha arazir kuratam gamigha Godın damazimın mizezir puvati. Me bar zuegha iti. Me Sipsipin Nguzim aruir nguzibar gara darara gin zui. God nguazimın gumazamizibar tongin 144,000plan gumazamizir kaba

13:10: Ais 33:1, Jer 15:2, 43:11, Mt 26:52, MAA 14:12

13:11: Akar Mogomem 11:7

13:10: Aisaia 33:1; Jeremiaia 15:2; 43:11; Matyu 26:52; Akar

13:13: Lo 13:1-3, 1 Kin 18:24-39, 2 Kin 1:10-12, Mt 24:24, 2 Te

2:9 **13:13:** Godın Araziba 13:1-3; 1 Atriviba 18:24-39; 2 Atriviba 1:10-12; Matyu 24:24; 2 Tesalonika 2:9 **13:14:**

Lo 13:1, 13:4, 2 Te 2:9-10, MAA 12:9, 19:20 **13:14:** Godın Araziba 13:1; 2 Tesalonika 2:9-10; Akar Mogomem 12:9;

19:20 **13:15:** Dan 3:4-6, MAA 16: 2, 19:20, 20:4 **13:15:** Daniel 3:4-6; Akar Mogomem 16:2; 19:20; 20:4 **13:16:**

MAA 14:9, 19:20, 20:4 **13:16:** Akar Mogomem 14:9; 19:20; 20:4 **13:17:** MAA 14:9-11, 15:2, 16:2, 19:20, 20:4

13:17: Akar Mogomem 14:9-11; 15:2; 16:2; 19:20; 20:4 **13:18:** MAA 15:2, 17:9, 21:17 **13:18:** Akar Mogomem

15:2; 17:9 * **13:18:** Me fomira, Hibrun akam ko Grighın akamin osira, egha nambaba osirir puvati. Me osirir letaba,

maba nambabar min iti. Men leta “a,” a mati namba 1, ezi leta “b,” mati namba 2, egha da dibora kamaghira zui. Eghti

gumazitam ziatam osirti, ni ziar kamın letabar gan, egh namban ababanir an ziamın mirara zuiba akuvaghti, an ziam

otogham. Ezi fofozir gumazir maba namban kam 666, me nighnzir bar aviribar a gami. Egha fofozir gumazir bar avirim

ghaze, Jon ti Sisar Neron migei. A Romın atrivir mam, a faragha Kraısın adarazigh asighasiki. **14:1:** Ese 9:4, MAA

3:12, 5:6, 7:3-4, 13:16 **14:1:** Esekiel 9:4; Akar Mogomem 3:12; 5:6; 7:3-4; 13:16 **14:2:** Ese 1:24, 43:2, MAA 1:15,

5:8, 19:6 **14:2:** Esekiel 1:24; 43:2; Akar Mogomem 1:15; 5:8; 19:6 **14:3:** Sng 149:1, Ais 42:10, MAA 5:9, 7:4, 15:3

14:3: Onger Akaba 149:1; Aisaia 42:10; Akar Mogomem 5:9; 7:4; 15:3 **14:4:** 2 Ko 11:2, Ef 5:27, Je 1:18, MAA 3:4, 5:9

14:4: 2 Korin 11:2; Efesus 5:27; Jems 1:18; Akar Mogomem 3:4; 5:9

ua me givese. Ezi me, God ko Sipsipin Nguzim aning bagha faraghavira inabazir gumazamizibara. Eghti me aningin adarazir min ikiam.*⁵ Men akatoribar ifavaritam otozir puvati. Ezi gumazamizir igharaziba akatam me gasir puvati.

Enselin 3pla akam akuri

⁶ Ezi ki enselin igharazimin garima an overiamin pin mighegha zui. A nguazimin itir gumazamiziba ko, gumazamizir kantriba bar dar itiba ko, anababa bar ko, nguibabar akaba bar ko, mikarzir igharagha gariba bar, a me bagha zurara itir Akar Aghuim akunasa mighegha zui. ⁷ Egha a pamten kamaghin migei, "God gumazamizibar arazibar tuisighamin dughiam bar roghira ize. Kamaghin amizi, ia Godin atiating, egh ziar ekiam a daning. Ia, overiam ko nguazim ko ongarim ko nguazimin aven ivemarir dipabar ingarizir God, an ziam fi."

⁸ Ezi enselin an girara irir mam iza ghaze, "Babilonin nguibar ekiam bar ikufi! Guizbangira a ikuvigha givazi gumazitam an itir puvati. Babilonin Nguibar Ekiam kamra gumazamizibagh amizi, me a ko arazir uari bakia akuir arazir kurar gavgavibagh ami, mati me wainin gavgavim me ganingizi, me aneme."[†]

⁹ Ezi enselin mizekim aningin gin iza pamten dia ghaze, "Gumazitam asizir atiar kam ko an marvir guam, aningin ziam fi, egh an namba uan guam o agharimin a inighiva,¹⁰ a uaghan wainin igharagha garim amam. Wainin kamnang, a Godin aningagharim. God faragh wainin kam dipatam a gisin a ingeghti an gavgavitaba givaghan kogham. Bar puvati. An aningagharir arazimin, arazir kuraba ikarvazir kap gingeghtima gumazamizir kaba aneremam. Egh Sipsipin Nguzimin

damazim ko Godin enselbar damazimin, gumazamizir kaba avim ko salfan dagiar avimin mizazir ekiam iniam. ¹¹ Ezi avir mizazim me ganidir kam, an migharim pin ghuavanang mamaghira ikiam. Gumazamizir asizir atiam ko an marvir guamin ziam feba o an namba iniziba, dimagariba ko aruebar avughsan kogham."

¹² Eghti arazir kaba otivtima, Godin gumazamiziba tugh gavgafigh. Me gumazamizir Godin Akar Gavgavibar gin zuiba ko, nighnizir gavgavim Iesusin ikiavira itiba.

¹³ Ezi ki Godin Nguibamin tiarir mam barazima, a kamaghin migei, "Ni akam kamaghin an osirigh. Datirighin ikegh mangi, gumazamizir nighnizir gavgavim Ekiamin ikia egh gin ovengamiba, me bar akongegh." Ezi Godin Duam uaghan ghaze, "Bar guizbangira. Me amir ingangarir osimtizir kam ategh, egh mangi avughsi. Egh me pura mangan kogham. Puvati. Arazir aghuir me amiziba men gin mangiti God kotiamin dar namam. Kamagh amizi, me bar akongegh."

God abuan gumazamiziba tuisighamin dughiamin akar isin zuim

¹⁴ Ezi ki gari, ghuariar ghurghurir mam iti, ezi gumazir mam Gumazamizibar Otaramin min gara ghuariar ghurghurir kam gaperaghav iti. Ezi golin dapanir asuam an dapanimin iti, ezi an dafarimin a sabar ikizirizir bar ghumtizimin suira.[‡] ¹⁵ Ezi enselin igharazir mam Godin Dipenimin ikegha iza, gumazir ghuariar ghurghurim gaperaghav itim, tiarir ekiamin an dia ghaze, "Nguazimin dagheba bar anigha gifa, ezi dagher kaba aghoramin dughiam a datirighin oto. Kamaghin amizi, ni uan sabar ikizirizim inigh, daghebar aghor."¹⁶ Ezi gumazir ghuariar ghurghurim gaperazim, uan sabar ikizirizim nguazimin

* **14:4:** Vezin kam, Grighin akam guizbangira ghaze, me gumazamiziba uari ko akuir arazim gamizir puvati. Ezi fozozir gumazir avirim ghaze, a gumazamizir deravira God ifongezir arazibar gin zuimin akar isin zuim migei. Me arazir kurar guar aviribagh amizir puvati. **14:5:** Sng 32:2, Sef 3:13, Ef 5:27 **14:6:** Onger Akaba 32:2; Sefania 3:13; Efesus 5:27 **14:6:** Ef 3:9-11, MAA 8:13, 13:7 **14:6:** Efesus 3:9-11; Akar Mogomem 8:13; 13:7 **14:7:** Neh 9:6, Sng 124:8, Ap 17:24, MAA 10:6, 15:4 **14:7:** Nehemia 9:6; Onger Akaba 124:8; Aposel 17:24; Akar Mogomem 10:6; 15:4 **14:8:** Ais 21:9, Jer 51:8, MAA 17:2, 18:2-3, 18:21, 19:2 **14:8:** Aisaia 21:9; Jeremiaia 51:8; Akar Mogomem 17:2; 18:2-3; 18:21; 19:2 [†] **14:8:** Babilonin nguibar ekiam fomira ikuvigha itima, Jon gin Akar Mogomemin akinafarir kam osiri. Kamaghin amizi, fozozir gumazir avirim ghaze, a guizbangira Babilonin migeir puvati. Me ghaze, a Babilon fomira amizir arazir kurabagh nighnisi, egha kantrin gavgavir igharaziba, arazibagh amuava egha Godin ananim gamizibar akar isin zuimin migei. Ezi marazi ghaze, a Romin Kantri migei. (Ni 1 Pita sapta 5:13in gan.) Ezi marazi ghaze, ziar kam Babilon, a gumazamizir Kraiss ko an adarasi, men ananim gamiba. **14:9:** MAA 13:12-17 **14:9:** Akar Mogomem 13:12-17 **14:10:** Stt 19:24, Sng 11:6, 75:8, Ais 51:17, Jer 25:15, Ese 38:22, MAA 15:7, 16:19, 18:6, 19:20, 20:10, 21:8 **14:10:** Jenesis 19:24; Onger Akaba 11:6; 75:8; Aisaia 51:17; Jeremiaia 25:15; Esekial 38:22; Akar Mogomem 15:7; 16:19; 18:6; 19:20; 20:10; 21:8 **14:11:** Ais 34:10, MAA 13:12-17, 19:3 **14:11:** Aisaia 34:10; Akar Mogomem 13:12-17; 19:3 **14:12:** MAA 12:17, 13:10 **14:12:** Akar Mogomem 12:17; 13:10 **14:13:** 1 Ko 15:23, 15:58, 1 Te 4:16, 2 Te 1:7, Hi 4:10, MAA 20:6 **14:13:** 1 Korin 15:23; 15:58; 1 Tesalonika 4:16; 2 Tesalonika 1:7; Hibru 4:10; Akar Mogomem 20:6 **14:14:** Ese 1:26, Dan 7:13, MAA 6:2 **14:14:** Esekial 1:26; Daniel 7:13; Akar Mogomem 6:2 [‡] **14:14:** Ni akar Daniel 7:13in itimin gan. **14:15:** Jer 51:33, Joel 3:13, MAA 14:18, 16:17 **14:15:** Jeremiaia 51:33; Joel 3:13; Akar Mogomem 14:18; 16:17

a ighengezi, dagher andizir nguazimin itiba dighoraghiri.

¹⁷ Ezi enselin igharazir mam Godin Nguibamin an dipenimin ikegha azenan izi, egha uaghan sabar ghumtizir mam iti.

¹⁸ Ezi enselin igharazir mam ofa gamir dakozim ategha izi, kar enselin avimin garim. Egha a enselin sabar ghumtizimin suiraghav itimin diagha ghaze, "Wainin oviziba anigha gifa. Kamaghin amizi, ni uan sabar ghumtizim inigh nguazimin wainin oviziba kuar egh danganir vamira dar pozim mikin." ¹⁹ Ezi enselin kam uan sabar inigha nguazimin a ighengezima, nguazimin wainin oviziba bar kuaraghire. Ezi a da isa dar pozim mikiri, egha da isa dagiar minar bar ekiamin da akuni. Eghti me da mirmiram. Wainin oviziba mirmiram minar ekiamin kam, a God gumamazizibar aningaghamin arazim aka. ²⁰ Ezi me dagiar minar ekiamin kam wainin oviziba nguibar ekiamin azenan da mirmiri. Ezi ghuzim dagiar minemin azenan iza, aperiemin min ghua 300 kilomitan tu. Ezi ghuzimin konim anaga mitan pumuningin boroghin tu. §

15

Enselin 7pla bizir bar kurar 7plan suiki

¹ Ezi ki Godin Nguibamin gari, bizir igharagha garim otifi, ezi ki bar digavir kuram gami. Ki 7plan enselbar gari, me ikia egha 7plan bizir bar kurar gumamazizibagh asighasizibar suiki. Eghti 7plan bizir kurar kaba givaghti, ua igharaziba otivan kogham, kamaghin amizi, bizir kurar 7plan kabanangin gin, Godin aningagharim bar givagham.

² Ezi ki bizir ekiamin mam gari, a mati ongarir ekiam me glas ko avim sara an ingari. Gumamaziziba faragha asizir atiar kam ko an marvir guam, ko an ziamin namba, me

dav sogha da abini. Egha me datirighin ongarir glasin min garir kam in miriamin tui-ighav ikia, egha God me ganingizir gitabar suiki.* ³ Egha me Godin ingangarir gumazim, Moses ko Sipsipin Nguzim, me aning in ighiam gamua kamaghin migei:

"Ekiam God, ni Godin Gavgaviba Bar Itim!
Ni arazarazir igharagha garir ekiabagh
ami,

ezi e dar gara
digavir kurabagh ami!

Gumamaziziba bar ni men atrivim!

Nin araziba, da bar deragha
bar guizbangira!

⁴ Ekiam ni uabira guizbangira God.

Eghti gumamaziziba bar nin atiating
ziar ekiam ni daning.

Nin arazir aghuiba bar azenim girigha gifa,
kamaghin amizi, kantriba bar dar gumamaziziba bar izi
ni bagh teviba apir
nin ziam fam."

⁵ Bizir kamin gin ki ua gari, Godin Dipenim, a Godin Nguibamin Purirpenim, a kuiaghiri. Kar Godin Akar Dikirizir Gavgavim aven itir Purirpenim.† ⁶ Ezi enselin 7plan kaba, bizir bar kurar 7plan gumamazizibagh asighasighamiba suigha Godin Dipenim ategha azenan izi. Me inir igiar bar zuruzir dafoziba ike. Egha golin letiaba uan evariba kuamigha da ike. ⁷ Ezi 4plan bizir angamira itibar mav, 7plan golin itariba inigha enselin 7pla ganing. Golin itarir 7plan kabanagh, Godin Zurara Itimin aningagharir arazim dagh izifa. ⁸ Ezi Godin Dipenim, an angazangarim ko an gavgavimin migharim, bar a gizifa. Kamaghin amizi gumazitam dipenimin aven mangan kogham. Me kamaghira iki mangi

14:18: Jol 3:13, MAA 16:8 **14:18:** Joel 3:13; Akar Mogomem 16:8 **14:19:** MAA 19:15 **14:19:** Akar Mogomem 19:15 **14:20:** Ais 63:3, Kra 1:15, Hi 13:12, MAA 11:8, 19:14-15 **14:20:** Aisaia 63:3; Azir Akam 1:15; Hibru 13:12; Akar Mogomem 11:8; 19:14-15 § **14:20:** Fofozir gumazir avirim ghaze, nguibar ekiamin kam a Jerusalemra. Me Grighin akamin namban kam osiri, "1,600 stadia," ezi an dibobonim, en 300 kilomitan min ghu. E derivira fozir puwati, e dibori moghin 300 kilomitan namban kam, a 1,600in dibobonim ko aning magh ghuzi, o kar bizir igharazimin ababonim dibobonim. **15:1:** Wkp 26:21, MAA 12:1-3, 14:10, 15:6-7, 21:9 **15:1:** Ofa Gami 26:21; Akar Mogomem 12:1-3; 14:10; 15:6-7; 21:9 **15:2:** MAA 4:6, 5:8, 13:15-17, 14:2, 21:18 **15:2:** Akar Mogomem 4:6; 5:8; 13:15-17; 14:2; 21:18 * **15:2:** Saptan kamin migirigiar avirim, da Moses osirizir eghaghaniba ko magh ghue. Moses Isip bagha asighasighasa aningagharim gamizi an oto. Israelia ongarim a bigha Isipba ategha vongin ongarir dadarimin tuivaghavira ikia, egha Moses Israelia ko me ighiar mam gamua egha Ekiamin ziam fe. (Ni Ua Me Ini 15in gan.) **15:3:** Kis 15:1, Lo 31:30, Sng 92:5, 111:2, 139:14, 145:17, MAA 11:17, 14:3, 16:7 **15:3:** Ua Me Ini 15:1; Godin Araziba 31:30; Onger Akaba 92:5; 111:2; 139:14; 145:17; Akar Mogomem 11:17; 14:3; 16:7 **15:4:** Sng 86:9, Ais 66:23, Jer 10:7 **15:4:** Onger Akaba 86:9; Aisaia 66:23; Jeremaia 10:7 **15:5:** Kis 38:21 **15:5:** Ua Me Ini 38:21 † **15:5:** Migirigiar kam a Bar Anogoroghezir Danganimin gun migei. Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam, a Bar Anogoroghezir Danganimin aven ikia, egha Godin Purirpenimin aven iti. Ni Ua Me Ini 40:1-33in gan. **15:6:** MAA 15:1 **15:6:** Akar Mogomem 15:1 **15:7:** 2 Te 1:9, MAA 4:6, 4:9, 10:6, 14:10 **15:7:** 2 Tesalonika 1:9; Akar Mogomem 4:6; 4:9; 10:6; 14:10 **15:8:** Kis 40:34, 1 Kin 8:10-11, 2 Sto 5:13-14, Ais 6:4, Ese 44:4, 2 Te 1:9 **15:8:** Ua Me Ini 40:34; 1 Atriviba 8:10-11; 2 Eghaghaniba 5:13-14; Aisaia 6:4; Esekial 44:4; 2 Tesalonika 1:9

7plan enselba, 7plan bizir bar kurar gumamazibagh asighasighamin ingangarim givagham.

16

Enselba Godin aningagharir 7plan itaribar itiba nguazim ginge

¹ Ezi ki tiarir ekiar mam barazi, a Godin Dipenimin otogha kamaghin 7plan enselbav gei, "Ia Godin aningagharir arazir 7plan itaribar itiba inigh mangi nguazimin da ingi."

² Ezi enselin faragha zuim, uan itarir Godin aningagharim izivazim inigha ghua nguazimin a inge, ezi duar bar igharagha garir kurar gavgaviba, gumamazizir asizir atiamin namba itiba ko an marvir guamin ziam feba, men mikarzarbar otifi.

³ Ezi namba 2 ensel uan itarim ongarim gingezi, ongarim gumazir aremezir kuamin ghuzimin min oto. Ezi bizir angamira an itiba, da bar ariaghire.

⁴ Ezi namba 3 ensel uan itarim faneba ko dipar atuibagh inge. Ezi dipar kaba bar moghira ghuzimin min oto. ⁵ Ezi ki orazi, enselin dipabar garim kamaghin migei:

"God, ni datirighin ikia, egha uaghan faragha ike.

Ni Godin Bar Zuezim.

Nin araziba bar derazi
arazir kuratam nin itir puvati.

Ni gumamazizibar arazir kuraba tuisigha
da ikarvagha ivezir kuram me ganingi,
ezi nin arazir kam
a guizin arazim.

⁶ Gumazir kaba nin akam inigha izir gumamaziziba ko nin gumamazizibav soghezi
men ghuziba irezi me ariaghire.

Ezi ni ghuzim gumazir kurar kabagh aningizi,
me aneremam.

Ghuzir me apir kam,

men arazir kurar me amiziba ikarvaghham."

⁷ Ezi ki orazi tiarir mam Godin ofa gamir dakoizimin aven otogha pamten digha ghaze:

"Ekiam, ni Godin Gavgaviba Bar Itim.

Ni kotin gumamazizibar araziba bar guizbangira da tuisisi,
ezi nin kotiam a bar guizbangira ghua
egha bar dera."

⁸ Ezi namba 4 ensel uan itarim aruem ginge, ezi God aruemin amamangatizi an avim pamten isia puvira gumamazizibar isi. ⁹ Aruemin avir gavgavir kam bar puvira isia, egha puvira gumamazizir kabar mikarzarbar isi. Ezi me bar puvira Godin ziam gasighasigha a migei, kar bizir kurar kabar garir Godin gavgavim itim. Egha me uan navibagh iragha an ziam fer puvati.

¹⁰⁻¹¹ Ezi enselin namba 5 uan itarim asizir atiamin atrivir dabirabim ginge. Ezi mitatem gumamazizir an gavgavimin apengan itiba avara. Ezi me uan duaba ko mizazir men mikarzarbar otiviba bagha nighnigha, Godin uan Nguibamin itimin ziam gasighasigha migei. Ezi mizazir me isim a bar men ikufi, kamaghin amizi me uan mizebagh ivi. Egha me uan arazir kurar me amiba bagha uan navibagh irazir puvati.

¹² Ezi enselin namba 6 uan itarim Yufretisin Faner ekiam ginge. Ezi an dipam bar moghira dake, egha aruem anadi naghin atrivir izamiba bagha tuavim ati. ¹³ Ezi ki gari, duar kurar 3plan mitivibar min gariba, da asizir atiamin ko, kuruzir ekiam ko akar ifavariba akurir gumazim, da vaghvagha men akatoribar otifi.* ¹⁴ Duar bar kurar kaba arazarazir igharagha garibagh ami da otiva, nguazimin itir kantriba bar da

16:1: Sng 69:24, Ais 66:6, Jer 10:25, Ese 22:31, Sef 3:8, MAA 14:10, 15:1, 15:7, 16:17 **16:1:** Onger Akaba 69:24; Jeremaia 10:25; Esekial 22:31; Sefania 3:8; Akar Mogomem 14:10; 15:1; 15:7; 16:17 **16:2:** Kis 9:10, Lo 28:35, MAA 8:7, 13:12-17

16:2: Ua Me Ini 9:10; Godin Araziba 28:35; Akar Mogomem 8:7; 13:12-17 **16:3:** Kis 7:17-21, MAA 8:8-9 **16:3:**

Ua Me Ini 7:17-21; Akar Mogomem 8:8-9 **16:4:** Kis 7:17-21, Sng 78:44, MAA 8:10 **16:4:** Ua Me Ini 7:17-21; Onger

Akaba 78:44; Akar Mogomem 8:10 **16:5:** Sng 119:137, MAA 1:4, 1:8, 11:17, 15:3 **16:5:** Onger Akaba 119:137;

Akar Mogomem 1:4; 1:8; 11:17; 15:3 **16:6:** Sng 79:3, Ais 49:26, Mt 23:34-35, MAA 11:18, 13:15, 18:20 **16:6:** Onger

Akaba 79:3; Aisaia 49:26; Matyu 23:34-35; Akar Mogomem 11:18; 13:15; 18:20 **16:7:** Sng 19:9, MAA 13:10, 15:3, 16:14,

19:2 **16:7:** Onger Akaba 19:9; Akar Mogomem 15:3; 19:2 **16:8:** MAA 8:12, 14:18 **16:8:** Akar Mogomem

8:12; 14:18 **16:9:** Dan 5:22-23, MAA 9:20-21, 11:13, 14:7, 16:21 **16:9:** Daniel 5:22-23; Akar Mogomem 9:20-21;

11:13; 16:21 **16:10-11:** Ua Me Ini 10:21-22; Aisaia 8:22; Akar Mogomem 9:2; 9:20-21; 11:10; 13:2; 16:21 **16:12:**

Ais 11:15, 41:2, 41:25, Jer 50:38, MAA 9:14 **16:12:** Aisaia 11:15; 41:2; 41:25; Jeremaia 50:38; Akar Mogomem 9:14

16:13: 1 Jo 4:1-3, MAA 12:3, 12:9, 19:20, 20:10 **16:13:** 1 Jon 4:1-3; Akar Mogomem 12:3; 12:9; 19:20; 20:10 * **16:13:**

Akar ifavariba akurir gumazim, an asizir atiar namba 2in ababanim. A faragha itir asizir atiamin akar ifavariba akurir

gumazim. A gumamazizibav geima, me asizir atiar faragh itimin marvir guamin ziam fe. Ni Akar Mogomem 13:11-16in

gan. **16:14:** 2 Te 2:9, 1 Ti 4:1, Je 3:15, MAA 16:7, 17:14, 19:6, 19:15, 19:19-20 **16:14:** 2 Tesalonika 2:9; 1 Timoti 4:1;

Jems 3:15; Akar Mogomem 17:14; 19:15; 19:19-20

atriviba bagha, tintinibar zui. Me atrivibar amuti me uan midorozir gumaziba inigh izi me akuvasa. Eghti Godin Gavgaviba Bar Itim gumazamiziba tuisighamin dughiar ekiamin, me midorozim damuam.

15 “Ia orakigh! Ki, okimakiar gumazimin min izam, a izir dughiam ia a gifozir puvatizi moghin, ki zuamira otogham. Kamagh amizi, gumazim akuir puvatigha, uan korotiaba uabin boroghin da arisi, a bibiamra daruan kogham, eghti gumazamiziba an ganti, an aghumsighan kogham. Kamaghin amizi, gumazir kam bar akongegh.”†

16 Ezi duar kuraba atriviba inigha iza danganir kamın me akufa, me Hibrun akamin kamaghin danganir kam dibori, Ar-magedon.‡

17 Ezi namba 7 ensel uan itarim overiamin a inge. Ezi Godin Dipenimin aven tiarir ekiar mam Godin atrivir dabirabimin otogha kamaghin pamten migei, “Biziba bar gifa.” 18 Ezi overiamin onimariba taghtagha zuima, nigirin dafam overiamin otozi, arariba dagarvasi, ezi mikimkizir ekiam oto. Kar mikimkizir bar ekiam, fomira gumazamiziba otozir dughiamin iza datirighin tu, mikimkizir ekiar kamagh garitam fomira otozir puvati. 19 Ezi Babilonin nguibar ekiam biaghiregha 3plan okorubar otifi, ezi gumazamizibar nguibaba bar moghira ikufi. God Babilonin nguibar ekiamin arazir kuram ginighnigha, egha a gamizi a uan wainin kap bar aneme, kar Godin aningagharir arazimin wainin kap. 20 Ezi arighatiziba bar arav ghue, ezi mighsiatam ua itir puvati. 21 Amozir ofizir ekiaba dagiabar min izaghiri. Ezi amozir ofizir dagiar kaba vaghvaha, dar

osimtiziba 50 kilogremın iti. Amozir dagiar kaba overiamin izaghira gumazamizibagh isin ira bar me gasighasisi. Ezi bizir kurar kam bagha me Godin ziam gasighasigha migei.

17

Arazir kurabagh amir amizim ivezir kuram isi

1 Ezi 7plan enselin itarir 7plan suighizir kabanangin mav iza kamaghin na migei, “Ni kagh izi. Eghti ki amizir ivezir kuram iniamin, nin akaghasa. Amizir kam, arazir kurabagh amir amizim, a dipar ekiar aviribagh isin apiav itir amizim. 2 Nguazimin atriviba arazir mizirizir bar kurar aviriba amizir kam ko dagh ami. Ezi nguazimin gumazamiziba uaghan a ko arazir bar mizirizibagh amua, mati gumazim wainin avirim amezı moghin on-gani.”*

3 Ezi Godin Duam pamtem nan ingarima, ki irebamin min bizimin gari, ensel na inigha gumazamiziba puvatizir danganimin ghu. Ezi danganir kamın ki amizir mamin garima an asizir atiar aghevır mam gisin aperaghav iti. Asizir atiar kamın mikarzim osizirir aviriba an iti, ezi osizirir kabanagh Godin ziam gasighasisi. Asizir atiar kam 7plan dapaniba iti, ezi 10plan komba an dapanibar iti. 4 Amizir kam korotiar aghuibaram aghui, dar ganganim aghevım ko pighaghevım. Ezi golin digirir bar aghuiba ko, me dagiar aghuibar ingarizir digiriba ko, manmaniar ghurghurir dagiaba pin koziba, amizir kamın mikarzim gizifa. Egha a uan dafarimin golin kavın mam suirazi, kavın kamın aven bar kurigha mughazir araziba ko, gumazamiziba tintinibar uari bakia

16:15: Mt 24:43-44, Lu 12:39-40, 2 Ko 5:3, 1 Te 5:2, 2 Pi 3:10, MAA 3:3, 3:18 16:15: Matyu 24:43-44; Luk 12:39-40; 2 Korin 5:3; 1 Tesalonika 5:2; 2 Pita 3:10; Akar Mogomem 3:3; 3:18 † 16:15: Ves 15in kam, kar Kraıs İesus uabi mikemezir akam. 16:16: Het 5:19, Sek 12:11, MAA 19:19 16:16: Gumazir Dapaniba 5:19; Sekaraia 12:11; Akar Mogomem 19:19 ‡ 16:16: Ziar kam Armagedon kamakin, “Megidon Mighsiam.” Fomira apaniba İsraelia ko uariv sogha egha Atrivim Josaiia misoghezi an areme. Me Megidon nguibar ekiamin boroghira itima bizir kam oto. (Ni 2 Atriviba 23:29-30 ko 2 Eghaghaniba 35:20-24in gan.) Kamaghin amizi, fofozir gumazir maba ghaze, ziar kam Megido bighavira migeir puvati. Me ghaze, an akar isin zuimin midorozir gumaziba mangamin danganim migei. Egh me mangi bar ikuvigh egh bar ovngam. 16:17: MAA 16:1 16:17: Akar Mogomem 16:1 16:18: Dan 12:1, MAA 4:5, 8:5, 11:13, 11:19 16:18: Daniel 12:1; Akar Mogomem 4:5; 8:5; 11:13; 11:19 16:19: Ais 51:17, Jer 25:15-16, MAA 14:8-10, 17:18, 18:5 16:19: Aisaia 51:17; Jeremaia 25:15-16; Akar Mogomem 14:8-10; 17:18; 18:5 16:20: MAA 6:14 16:20: Akar Mogomem 6:14 16:21: Kis 9:23-24, MAA 11:19, 16:9-11 16:21: Ua Me İni 9:23-24; Akar Mogomem 11:19; 16:9-11 17:1: Jer 51:12-13, MAA 16:19, 17:15, 18:16, 21:9 17:1: Jeremaia 51:12-13; Akar Mogomem 16:19; 17:15; 18:16; 21:9 17:2: Ais 23:17, Jer 51:7, MAA 14:8, 18:3 17:2: Aisaia 23:17; Jeremaia 51:7; Akar Mogomem 14:8; 18:3 * 17:2: Gumazamiziba arazir bar mizirizibagh amir arazir kamın akam, a gumazamizir God ataghizir arazimin ababanım, egha aseba ko arazir kurar igharazibar gin zui. Egha Godin damazimin, a mati gumazim uabi uan amuım ategha, ghua gumazamiziba uari isava akua amir arazim gami. 17:3: MAA 12:3, 12:6, 12:14, 13:1, 17:9, 17:12 17:3: Akar Mogomem 12:3; 12:6; 12:14; 13:1; 17:9; 17:12 17:4: Jer 51:7, Ese 28:13-16, Dan 11:38, MAA 14:8, 18:6, 18:12, 18:16 17:4: Jeremaia 51:7; Esekıel 28:13-16; Daniel 11:38; Akar Mogomem 14:8; 18:6; 18:12; 18:16 17:5: 2 Te 2:7, MAA 14:8, 16:19, 18:2, 18:9-10, 19:2 17:5: 2 Tesalonika 2:7; Akar Mogomem 14:8; 16:19; 18:2; 18:9-10; 19:2

amir arazir bar mizirizir kuraba, a gizifa. ⁵ Ezi amizir kamin guam, me ziar mam osiri, ziar kamin mingarim modoghav iti. Ezi an mingarim kamakin:

“Babilonin nguibar ekiar gavgavim itim, ni, nguazimin itir arazir bar kuraba ko amizir gumaziba okia me ko akua arazir mizirizibagh amiba, ni men amebam.”

⁶ Ezi ki gari, amizir kam Godin gumazamizibar ghuziba amegha dipar onganiba amezi moghin ongani. Gumazamizir kaba, me nighnizir gavgavim Iesusin ikia an akam akuri, ezi me me misoghezi me ariaghire.

Ki amizir kamin ganigha digavir kuram gamigha pura nighnisi. ⁷ Ezi ensel kamaghin na migei, “Ni tizim bagha digavir kuram gami? Amizir kam ko asizir atiar anetera zuim, a 7plan dapaniba ko 10plan komba iti, aningn akar mogomemin mingarim, ki nin akagham. ⁸ Asizir atiar ni faragha ganizir kam, a faragha ike, egha datirighin ua itir puvati. Egh a mozir bar konezim ategh azenan iziti, God a gasighasigham. God tighar nguazimin ingaramin dughiam, a gumazamizir mabar ziaba akinafarir zurara itimin aven da osirizir puvati. Gumazamizir kaba asizir atiar kamin ganigh digavir kuram damuam. Me fo, a fomira ike, egha datirighin itir puvati, egh a gin uamategh otivam.

⁹ “Gumazim Godin fofozir aghuim ikiva, egh bizir kam deragh a gifogham. 7plan dapanir kaba, kar mighsiar 7pla, ezi amizim 7plan mighsiabagh isin aperaghav iti.” ¹⁰ Egha da uaghan 7plan atrivibar ababanim gami. 5pla ariaghiregha gifa, ezi vamira atrivimin iklavira iti, ezi igharazir abuananam tighar otivam; an otoghiva bar dughiar otevimra ikiam. ¹¹ Asizir atiar kam, a fomira ike, egha datirighin itir puvati, a namba 8 atrivimin ababanim. Egha a 7plan atrivibar mav, God a gasighasighti a bar givagham.

¹² “Ezi 10plan komin ni ganiziba da 10plan atrivibar ababaniba. Me tighar atrivibar otivam. Me bizibagh ativamin gavgavim inigh, asizir atiar kam ko dughiar

bar otevimrama atrivibar ikegham. ¹³ Atrivir kaba nighnizir vamira ikiam, egh uan gavgaviba ko ziar ekiaba isi asizir atiamra daningam. ¹⁴ Egh me Sipsipin Nguzim ko misogham, eghti Sipsipin Nguzim me gasighasigh me abiragham. Gumazamizir Sipsipin Nguzim ko itiba, God me amiseveggha, men diazima me guizin akamin gin ghua tuivigha gavgavigha midorozir kam gami. Sipsipin Nguzim, a guizbangira Gumazamizir Ekiabar Gumazir Ekiam ko Atrivibar Atrivir Ekiam. Kamaghin amizi, a me abiragham.”

¹⁵ Ezi ensel kamaghin na migei, “Dipar ni ganizir kabanang, amizir arazir kurabagh amim dagh isin aperaghav iti, dar mingarimra kara: da mikarzir igharagha gariba ko, dakoziba bar dar gumazamiziba ko, kantriba bar dar gumazamiziba ko, vaghvagha akabav geir gumazamiziba. ¹⁶ Asizir atiam ko 10plan komin ni ganizir kabanang, arazir kurabagh amir amizimin apanim damuam. Me an biziba bar da inigh, egh an korotiaba bar da suegh, an mikarzimin tuziba bar dar amegh, egh avimin a daboroghtima a bar moghira isigham. ¹⁷ God uabi me ganingizir nighnizir kam, a me damuti biziba otivam. Kamaghin amizi me nighnizir vamira iki, egh atrivimin ikiamin gavgaviba bar da isi asizir atiam daningam. Me kamaghin damu mangiti Godin akam mikemezir biziba, da guizin otivamin dughiam otogham. ¹⁸ Ezi amizir ni ganizim, a nguazir kamin atriviba bar dar garir nguibar ekiamin ababanim.”

18

Babilon bar moghira ikufi

¹ Bizir kamin gin ki enselin igharazimin garima a Godin Nguibam ategha izaghiri. A bar gavgavir ekiam iti, ezi an angazangarim gavgavim nguazim bar a gisira. ² A pamten diagha kamaghin migei:

“Babilonin nguibar ekiam ikuvigha gifa!
A bar ikufi!

Ezi datirighin duar kuraba ko adariar mizirizir kuraba ko kuarazir miziriziba ko kuarazir kuraba,

17:6: MAA 12:11, 13:15, 16:6, 18:24, 19:2 **17:6:** Akar Mogomem 12:11; 13:15; 16:6; 18:24; 19:2 **17:7:** MAA 13:1
17:7: Akar Mogomem 13:1 **17:8:** Sng 69:28, Dan 7:7, 12:1, MAA 11:7, 13:1-3, 13:8-10 **17:8:** Onger Akaba 69:28; Daniel 7:7; 12:1; Akar Mogomem 11:7; 13:1-3; 13:8-10 **17:9:** MAA 13:1, 13:18 **17:9:** Akar Mogomem 13:1; 13:18
† **17:9:** Gumaziba Romin nguibar ekiam, 7plan mighsiabagh isin an ingari. **17:12:** Dan 7:24, Sek 1:18-21, MAA 13:1
17:12: Daniel 7:24; Sekaraia 1:18-21; Akar Mogomem 13:1 **17:14:** Jer 50:44-45, 1 Ti 6:15, MAA 16:14, 19:19 **17:14:** Jeremia 50:44-45; 1 Timoti 6:15; Akar Mogomem 16:14; 19:19 **17:15:** Ais 8:7, Jer 47:2, MAA 13:7 **17:15:** Aisaia 8:7; Jeremia 47:2; Akar Mogomem 13:7 **17:16:** Jer 50:41-42, Ese 16:37, MAA 18:8, 18:16 **17:16:** Jeremia 50:41-42; Esekiel 16:37; Akar Mogomem 18:8; 18:16 **17:17:** 2 Te 2:11, MAA 10:7 **17:17:** 2 Tesalonika 2:11; Akar Mogomem 10:7 **17:18:** MAA 12:4, 16:19 **17:18:** Akar Mogomem 12:4; 16:19 **18:1:** Ese 43:2, MAA 17:1 **18:1:** Esekiel 43:2; Akar Mogomem 17:1 **18:2:** Ais 13:21, 14:23, 21:9, 34:11, Jer 50:39, 51:8, MAA 14:8 **18:2:** Aisaia 13:21; 14:23; 21:9; 34:11; Jeremia 50:39; 51:8; Akar Mogomem 14:8

darara an iti.

³ Nguazimin nguibaba bar,
me an wainin kap uari bakia akuava
amir arazir kuraba izivazim ame.

Ezi nguazimin atriviba
a ko arazir mizirizir bar kurabagh ami.

Ezi biziba amaga dagh ivezir gumaziba,
me an affiar arazir bar ikvutizibar
amodoghin dagiar aviriba uari bagha
da isi.

Kamaghin amizi, amizir kam bar ikufi.”

⁴ Ezi ki Godin Nguibamin otivir tiarir
igharazir mam barazi, a kamaghin migei:

“Ia nan gumazamiziba, ia nguibar kam
ategh azenan izi.

Egh an amir arazir kuraba uaghan dar
amuan marki.

God an arazir kurabar ikarvaghamin
dughiam,
ia uaghan an aven ikian marki!

⁵ A uabi uan arazir kurabar pozim mikirav
iti,

da ghuavanaga Godin Nguibamin oto.
Ezi God an amizir arazir kurabagh
nighnighavira iti.

⁶ Ia amizir kam gumazamizibagh amizir
arazir kuraba bagh
ivezir magh garimra a ikaragh.

An arazir kuraba, da bar aviraseme,
kamaghira ia an arazir kurabar ivezim
isafuraghiva
bar a daningigh.

A dipar onganir gavgavimin kap isa
gumazamiziba bagha a inge,
kamaghira ia dipar gavgavir on-
ganim uam a isafuragh
a bagh kap gingegh a daningigh.

⁷ A uabira kamagh uabin migia ghaze,
“Ki atrivir amizim,
egha atrivir dabirabim gaper-
aghav iti.

Ki amizir odiarimin min itir puvati,
eghti osimtiziba na bativan koghti,
ki azian kogham!”

A uabi uan ziar gavgavim fa
egha arazir mizirizir aviribagh amua,
egha arazir kurar igharaziba
saram ami.

Kamaghin amizi, ia mizazir kurar ekiam ko
osimtizir bar ekiam a daningigh,
mangi an amir arazibar ikegh mangi
tuzi naghiram, a daning.

⁸ Amizir kam Babilon, uan ziar gavgavim
fe,
kamaghin amizi, dughiar bar otevir
vamiran,
bizir bar kuraba bar a bativam.

Bizir kaba, arimariar ekiaba ko osimtizir
ekiaba a bativti
an azitima,
mitiriar ekiaba an agham.

Eghti avim an isigham.
Ekiam God an araziba tuisigha givagha
ghaze,
‘A ikuvigham.’

Godin kam gavgavir ekiam iti.
Kamagh amizi, bizir kurar aviriba
dughiar vamira bar moghiram a
bativam.”

⁹ “Nguazimin atriviba a ko arazir
mizirizibagh amua, egha uaghan a ko
arazir kurar igharagha garibagh ami. Egh
atririv kabanagh an ganti avir migharim an
otoghtima, me a bagh naviba osemegh egh
a bagh aziam. ¹⁰ Egh me mizazir ekiam a isir
kamin ganigh, atiatigh saghon tuiviggh iki,
kamaghin mikimam:

“‘Noka, Babilonin nguibar ekiam.
Noka!

Ni nguibar ekiam gavgavim itim!

Nin arazir kurabar ivezir kuram dughiar
otevimra
ni bagha ize.’

¹¹ “Eghti biziba amaga dagh ivezir gu-
mazamizir nguazimin itiba, me Babilon
ginighnigh a bagh aziva, naviba bar os-
emegham. Me gari, gumazamizir men
dagiaba bagh amadir bizibagh ivezamiba
ua itir puvati, kamaghin me oseme. ¹²
Me dagiaba bagha amadir bizibar kara,
gol ko silva ko, dagiar aghuiba ko man-
maniar iveziba bar pin koziba; ko inir
ghurghurir aghuiba ko inir pighaghevur
aghuiba ko inir slika ko inir agheviba, ko
men temer mughuriar aghuir igharagha

18:3: Ais 23:17, 47:15; Jer 51:7, MAA 14:8, 17:2, 18:11, 18:15 **18:3:** Aisaia 23:17; 47:15; Jeremiaia 51:7; Akar Mogomem 14:8; 17:2; 18:11; 18:15 **18:4:** Ais 48:20, Jer 50:8, 51:6, 51:45, 2 Ko 6:17 **18:4:** Aisaia 48:20; Jeremiaia 50:8; 51:6; 51:45; 2 Korin 6:17 **18:5:** Stt 18:20-21, Jer 51:9, MAA 16:19 **18:5:** Jenesis 18:20-21; Jeremiaia 51:9; Akar Mogomem 16:19 **18:6:** Sng 137:8, Jer 50:15, 50:29, 51:24, 51:49, 2 Te 1:6, MAA 14:10, 16:19 **18:6:** Onger Akaba 137:8; Jeremiaia 50:15; 50:29; 51:24; 51:49; 2 Tesalonika 1:6; Akar Mogomem 14:10; 16:19 **18:7:** Aisaia 47:7-9 **18:8:** Jer 50:34, MAA 11:17, 17:16, 18:10 **18:8:** Jeremiaia 50:34; Akar Mogomem 11:17; 17:16; 18:10 **18:9:** Jer 50:46, Ese 27:30-35, MAA 17:2, 18:3, 18:18, 19:3 **18:9:** Jeremiaia 50:46; Esekiel 27:30-35; Akar Mogomem 17:2; 18:3; 18:18; 19:3 **18:9:** Esekiel 26:16-17 **18:10:** Ais 21:9, Dan 4:30, MAA 14:8, 18:17-19 **18:10:** Aisaia 21:9; Daniel 4:30; Akar Mogomem 14:8; 18:17-19 **18:11:** Ese 27:31, 27:36 **18:11:** Esekiel 27:31; 27:36 **18:12:** MAA 17:4 **18:12:** Akar Mogomem 17:4 **18:12:** Esekiel 27:12-13; 27:22

gariba ko bizir me elefanin ataribar ingariziba ko, bizir me temer iveziba bar pin itibar ingariziba ko, bras ko ain ko, dagiar aghuir digiriba itiba. ¹³ Bizir me amaga dagiaba isir igharaziba uaghan iti, adar kara, sinamon ko, apir iriziba ko, pauran mughuriar aghuim gamim ko, grisin igharagha garir mughuriar aghuiba zuiba ko, sandan aghuim ko, wain ko, wel ko, plauan aghuim ko witba; men bulmakauba ko, sipsipba ko hoziaba ko dar karisba ko, pura ingangarir gumazamizir kiniba, me dagiaba bagha men ikirimiriba amadi. Bizir kaba bar, gumazamizir dagh ivezamiba puwati.

¹⁴ “Gumazamizir biziba amaga dagh ivezir kaba kamaghin a mikimam, ‘Bizir aghuir ni iniasa navim dikavim, datirighin da bar nin saghuiaamin ikiam. Bizir bar aghuir avirir iveziba bar pin koziba ko ni asingizir bizir ganganir aghuiba, da bar ovengeghti ni ua dar ganam kogham!’ ¹⁵ Eghti gumazamizir nguibar ekiam kamim uan bizir kaba amaga dagiar aviriba isiba, tuivigh a isir mizazir ekiam kamim ganam. Egh bar atiatigh azi, naviba bar osemegh saghon tuivigh, egh kamagh mikimam:

¹⁶ “Noka, Babilonin nguibar ekiam.
Noka!

A fomira korotiar ghurghurir aghuiba ko inir pighagheviba ko inir aghevir aghuiba aghua,
egha uan mikarzim golba ko dagiar aghuiba ko manmaniar bar pin kozibar anedii!

¹⁷ Ezi dagiaba ko dirir aghuir an itir kaba dughiar bar otevimra bar ikufi!

“Eghti kuribar keptenba ko, gumazir kuribagh arua nguibar igharazibagh aruiba ko, kuribar ingangarir gumaziba ko gumazir ongarimin dagiar ingangaribagh amiba, me bar moghira uaghan Babilonin saghon tuivigh ikiam. ¹⁸ Eghti Babilon isiti an migharim otivtima me an gan, kamaghin dim mikimam, ‘Nguibar datirighin itir manamra, nguibar ekiam kamim min gari? Bar puwati!’ ¹⁹ Egh me uan osimtizim akaghasa nguazir minemniaba inigh uan dapanibagh isin da kun, naviba bar osemegh egh aziva, kamaghin dim mikimam:

“Noka, Babilonin nguibar ekiam.

Noka!

Ongarim garuir kuribar afeziaba,
me nguibar ekiam kamim dagiabar,
dagiar gumazir ekiabar otifi.

Mevzika!

A dughiar otevimrama bar ikufi!

²⁰ Ia Godin Nguibamin itir darasi,
ia bar akongegh!

Eghti ia Godin gumazamiziba ko aposelba ko Godin akam inigha izir gumazamiziba,
ia bar akongegh!

Arazir kurar nguibar kam ia gamizim baghava,
God a tuisigha givagha,

uan an arazir kuram ikarvasi.

Kamaghin amizi, ia datirighin nguibar kam batozir bizim bagh
bar akongegh.”

²¹ Ezi migirigiar kaba givazima, enselin gavgavir mam wit mirmirir dagiamin min garir dagiar ekiam ini. Egha dagiar kam fegha a isa ongarimin anekunigha kamaghin migei:

“Kamaghira, me Babilonin nguibar ekiam inigh

zuamira pamtem anekunighti
a bar magirigh bar ikuvighti,
me uam an ganam kogham.

²² O Babilon!

Gitan arareba ko marvibar arareba ko,
sighaba ko,
ararer aghuir igharazir maba
ua nin aven otivan kogham.

Eghti fofozir gumazamizir ingangarir guar igharagha garibagh amiba,
me ua nin ikian kogham!

Eghti dagiar witba mirmirimin ararem
ua nin aven otivan kogham!

²³ Eghti lamin angazangariba
ua nin aven isian kogham.

Eghti gumazamizir uarir ikiasa migeir migirigiaba,
da ua nin aven otivan kogham.

Nin gumazamizir fomira dagiaba bagha biziba amadiba,
gumazamizir igharazibar damatuzibar gumazamizir bar ekiabar otifis.

Ezi ni kantrin igharaziba bar dar gumazamizibagh ifara

18:15: Ese 27:31, 27:36

18:15: Esekiel 27:31; 27:36

18:16: MAA 17:4

18:16: Akar Mogomem 17:4

18:17:

Ais 23:14, Ese 27:26-30

18:17: Aisaia 23:14; Esekiel 27:26-30

18:18: Ese 27:32, MAA 13:4

18:18: Esekiel 27:32;

Akar Mogomem 13:4

18:19: 1 Sml 4:12, Ese 27:30-34

18:19: 1 Samuel 4:12; Esekiel 27:30-34

18:20: Lo 32:43,

Ais 44:23, Jer 51:48

18:20: Godin Araziba 32:43; Aisaia 44:23; Jeremaia 51:48

18:21: Jer 51:63-64, Ese 26:21, MAA

12:8, 16:20

18:21: Jeremaia 51:63-64; Esekiel 26:21; Akar Mogomem 12:8; 16:20

18:22: Ais 24:8, Jer 25:10, Ese

26:13

18:22: Aisaia 24:8; Jeremaia 25:10; Esekiel 26:13

18:22: Jeremaia 7:34; 25:10

18:23: Ais 23:8 47:9, Jer

16:9, 33:11, Nah 3:4, MAA 17:2, 17:5

18:23: Aisaia 23:8; 47:9; Jeremaia 16:9; 33:11; Nahum 3:4; Akar Mogomem 17:2;

17:5

imezir igharagha garir aviribar ingari.
 24 God nguibar kamın garı,
 me an aven Godın akam inigha izir gumazamiziba ko an gumazamizibav sozi
 me ariaghire,
 ezi a men ovevebar osimtizim ateri.
 Ezi nguazimin gumazamiziba,
 men apaniba me misoghezi me ariaghire,
 osimtizir kaba bar, Babilonrama a da ateri.
 Kamaghın amizi, God an osimtizir kaba ikarvagha a gasighasi.”

19

Babilon bar ikuvizima, Godın gumazamiziba bar akonge

¹ Ezi bizir kabar gın ki orazi, niginir dafam, gumazamizir bar avirimın min Godın Nguibamin kamaghın dia migei:

“E Godın ziam feka!
 En God, gavgavim ko ziam iti,
 a uabira en Akurvazir Gumazim!*

² God gumazamizibar araziba tuisizir arazim,
 a guizbangira ghua bar dera!
 Amizir gumaziba okia me ko akuim,
 a nguazimin gumazamizibagh amizi,
 me a koma arazir mizirizibagh ami,
 ezi God a isa kot gatigha ghaze,
 an aremegham.
 Amizir kam Godın ingangarir gumazamizibav soghezi
 me ariaghire,
 ezi God an osimtizir kam ikarvagha osimtizir ekiam a ganingi.”

³ Ezi me ua kamaghın dia ghaze:

“E Godın ziam feka!
 Nguibar ekıar kamın isir avimın migharım ghuvanang

zurara mamaghıra ikiam!”

⁴ Ezi 24plan gumazir dapaniba ko 4plan bizir angamıra itir kaba, teviba apirigha egha Godın uan atrivir dabirabimin aperaghav itimin ziam fe. Egha me kamaghın migei:

“Bar guizbangira!
 E an ziam fe!”

⁵ Ezi tiarir mam atrivimın dabirabimin iza kamaghın migei:

“İa Godın ingangarir gumazamizir an atia-tiava an apengan itiba,
 ia gumazamizir ziaba itiba ko ziaba puvatiziba,
 ia bar Godın ziam fi!”

Sipsipin Nguzim amuımın ikiasava amısa isar ekiam oto

⁶ Ezi ki niginir ekiam barazi mati gumazamizir avirim uari akuvagha migei, egha mati dipar ekiam afora nıdi. Egha araribar min pamten dagarvagha kamaghın migei:

“En Ekiam God, a Godın Gavgavıba Bar İtim, datirighın an atrivimın iti.

Kamaghın amizi, e Godın ziam fam!

⁷ Sipsipin Nguzim, amuımın ikiamın dughiam otogha gıfa,
 ezi an amuım uabi akirigha gıfa.
 Kamaghın amizi, e datirighın navıba deragh bar akongegh,
 an ziam fam!†

⁸ Amizir kam, God korotiar ghurghurir bar aghuım a ganingi,
 korotiar kam bar zuegha an dirim dafogha isi.”

(Korotiar ghurghurir kam, a Godın gumazamizibar arazir aghuir me Godın damazimın amıba, dar ababanım gamı.)

⁹ Ezi ensel kamaghın na migei, “Ni akar kam kamaghın an osir: God Sipsipin Nguzir amuımın ikiamın dabirabım bagha diazir gumazamiziba, me bar akongegh!” Egha

18:24: Jer 51:49, Mt 23:35, MAA 17:6 **18:24:** Jeremaia 51:49; Matyu 23:35; Akar Mogomem 17:6 * **19:1:** Jon akınafarır kam Grighın akam an osiri. Egha ves 19:1ın migirigiar otevir mam ko ves 3, ves 4, ves 6 uaghan, dar akar mam, a Hibrun akamin an osiri. Hibrun akamin a kamakin, “Aleluia.” Akar kamın mingarım a kamakin, “E Godın ziam feka!”
19:2: Lo 32:43, 2 Kin 9:7, MAA 6:10, 15:3, 16:7, 18:20 **19:2:** Godın Arazıba 32:43; 2 Atrivıba 9:7; Akar Mogomem 6:10; 15:3; 16:7; 18:20 **19:3:** Ais 34:10, MAA 14:11, 18:9, 18:18 **19:3:** Aisaia 34:10; Akar Mogomem 14:11; 18:9; 18:18 **19:4:** Neh 8:6, MAA 4:2-6, 4:10, 5:14 **19:4:** Nehemia 8:6; Akar Mogomem 4:2-6; 4:10; 5:14 **19:5:** Sng 22:23, 115:13, 134:1, 135:1 MAA 11:18, 20:12 **19:5:** Onger Akaba 22:23; 115:13; 134:1; 135:1; Akar Mogomem 11:18; 20:12 **19:6:** Sng 93:1, 97:1, 99:1, Ese 1:24, MAA 11:15-17, 14:2, 15:3, 21:2 **19:6:** Onger Akaba 93:1; 97:1; 99:1; Esekıel 1:24; Akar Mogomem 11:15-17; 14:2; 15:3; 21:2 **19:7:** Mt 22:2, 25:10, Ef 5:32, MAA 21:2, 21:9 **19:7:** Matyu 22:2; 25:10; Efesus 5:32; Akar Mogomem 21:2; 21:9 † **19:7:** Sipsipin Nguzir kam an amuımın ikiasa, a Kraısra. Ezi amizir a ikiasa inabazır kam, kar Kraısın sios. Eghti dughıar Kraıs ua izıva egh uan sios inıamım, a kamakin, aning uaningın iti. Egh a uan siosın gumazamiziba me inigh uan Nguibar aghuımın mangam. Eghti me Kraıs ko deraghvıra iki mamaghıra ikiam. **19:8:** Sng 45:13-14, Ais 61:10, Ese 16:10 **19:8:** Onger Akaba 45:13-14; Aisaia 61:10; Esekıel 16:10 **19:9:** Mt 22:2-3, Lu 14:15-16, MAA 21:5 **19:9:** Matyu 22:2-3; Luk 14:15-16; Akar Mogomem 21:5

kamaghin ua na migei, “Akar kaba, da Godin guizin akaba.”

¹⁰ Ezi ki an suemningin boroghin tevimning apirigha an ziam fasa. Ezi a kamaghin na migei, “Ni mamaghin damuan marki! Ki, ni ko nin aveghbuar nighnizir gavgavim Iesus kunizir akabar itiba, ki ia ko e ingangarir vamiram ami. God uabira, ni an ziam fi.”

E fo, akar Iesus kunizimra, a gumazamizabar nighniziba fema, me Godin akam inigha izi.‡

Jon hoziar ghurghurim gaperazir gumazamin gari

¹¹ Ki gari, Godin Nguibam kuiagherizi, hoziar ghurghurir mam iti. Gumazir hoziar kam gisin aperaghav itim, an ziamning kamakin, “Gumazir dughiaba bar God baghavira itim.” ko “Gumazir uan akar dikiriziba migeima da otivim.” A gumazamizabar araziba deravira da tuisigha, midorozim fora arazir aghuimra gin ghua a gami. ¹² Ezi an damazimning mati avir mizariar gavgavimin min pamtem isi, ezi atrivimin dapanir asuar aviriba an dapanimin iti. Ezi an mikarzim ziar mam an iti, ezi gumazamizir igharaziba a gifozir puvati. A uabira ziar kam gifo. ¹³ Ezi korotiar ruarir an aruzim, ghuzim a gizifa, ezi me ziar kam in a dibori, “Godin akam.” ¹⁴ Ezi Godin Nguibamin midorozir gumaziba korotiar ghurghurir aghuiba aghuigha hoziar ghurghuribagh apiagha an gin zui. ¹⁵ Ezi midorozir sabar ghumtizir mam gumazir men faragha zuir kam in akamin ikegha, azenan izi. A midorozir sabar kam in nguibar igharazibav sogh me abinam. Egh a gavgavim itir ainin aghorimin suiragh egh gumazamizibagh ativamin gavgavim ikiam. Egh a, dagiar miner bar ekiam in aven me wainin oviziba mirmiri moghin, Godin Gavgaviba Bar Itimin aningagharir arazir ekiam

akagham. ¹⁶ Ezi an korotiar ruarim ko an buarakirimin, me ziar kam osiri:

“Atrivibar Atrivir Ekiam ko,
Ekiabar Gumazir Ekiam.”

¹⁷ Ezi ki enselin mam in garima an aruem gisin tughav iti. Egha overiamin pin mighagha aruir kuarazibar dia ghaze, “Ia izi uari akuvagh egh dagher ekiar God ia daningamim bagh mizuam. ¹⁸ Ia atrivibar kuabar tuziba ko, midorozir gumazibar faragha zuir gumaziba ko midorozir gumaziba ko, hoziabar kuabar tuziba ko dagh apiazir gumazibar kuabar tuzibar amam. Egh ia gumazamiziba bar men kuabar tuzibar amam, pura ingangarir gumazamizir kiniba ko gumazamizir firiahireziba, ko pura gumazamiziba ko gumazamizir ziaba itiba!”

¹⁹ Ezi ki asizir atiar kam ko nguazimin atriviba ko, men midorozir gumazibar gari, me iza uari akufa. Me gumazir hoziam gaperazim ko an midorozir gumaziba ko misoghasa. ²⁰ Ezi, asizir atiam ko akar ifavaribagh amir gumazim, an aning kalabus gati. Akar ifavaribagh amir gumazir kam arazarazir igharagha garir avirim asizir atiam in damazimin dagh ami. Kamaghin amizi a gumazamizibagh ifarima me asizir atiam in osizirim inigha egha an marvir guamin ziam fe. Asizir atiam ko akar ifavaribagh amir gumazim, aning angamira ikiavira itima, me aning inigha aning akunizi aning dangarir salfan dagiar avim ikia mamaghira itim giraghu. ²¹ Ezi aning in midorozir gumaziba, gumazir hoziam gaperazim, uan midorozir sabar an akamin itimin me misoghezi me ariaghire. Ezi kuaraziba bar men kuabar tuziba amegha naviba bar izefe.

20

Satan 1,000plan azenibar kalabusin ikiam

19:10: Ap 10:25-26, 1 Jo 5:10, MAA 22:6-9 **19:10:** Aposel 10:25-26; 1 Jon 5:10; Akar Mogomem 22:6-9 ‡ **19:10:** Grighin akam vezin kam deravira anebigha a migeir puvati. Gumazir maba kamaghin migirigiar kam geghari, “Ki uaghan ni ko nin aveghbuaba ko ingangarir gumazir mam. Kar ia ikizir nighnizir gavgavim Iesusin ikiava an ziamin gun migeim. Ia God uabira an ziam fi. E fo, Godin Duam akam inigha izir gumazamizabar, Godin akam kunasa men nighniziba fe. A Iesusin ziamin gun mikimasa gumazamizabar akurvasi.” **19:11:** Sng 96:13, Ais 11:4, Ese 1:1, MAA 1:5, 3:14, 6:2, 15:5 **19:11:** Onger Akaba 96:13; Aisaia 11:4; Esekeli 1:1; Akar Mogomem 1:5; 3:14; 6:2; 15:5 **19:12:** Dan 10:6, MAA 1:14, 2:17-18, 19:16 **19:12:** Daniel 10:6; Akar Mogomem 1:14; 2:17-18; 19:16 **19:13:** Ais 63:1-3, Jo 1:1, 1:14, 1 Jo 5:7-8 **19:13:** Aisaia 63:1-3; Jon 1:1; 1:14; 1 Jon 5:7-8 **19:14:** Mt 28:3, MAA 4:4, 7:9 **19:14:** Matyu 28:3; Akar Mogomem 4:4; 7:9 **19:15:** Sng 2:9, Ais 63:3, Jol 3:13, 2 Te 2:8, MAA 1:16, 2:27, 4:8, 12:5, 14:19-20 **19:15:** Onger Akaba 2:9; Aisaia 63:3; Joel 3:13; 2 Tesalonika 2:8; Akar Mogomem 1:16; 2:27; 4:8; 12:5; 14:19-20 **19:16:** 1 Ti 6:15, MAA 17:14, 19:12 **19:16:** 1 Timoti 6:15; Akar Mogomem 17:14; 19:12 **19:17:** Esekeli 39:17-20 **19:19:** Sng 2:2, MAA 16:16, 17:13-14 **19:19:** Onger Akaba 2:2; Akar Mogomem 16:16; 17:13-14 **19:20:** Ais 30:33, Dan 7:11, MAA 13:1-18, 14:10, 16:13-14, 20:10, 20:15 **19:20:** Aisaia 30:33; Daniel 7:11; Akar Mogomem 13:1-18; 14:10; 16:13-14; 20:10; 20:15 **19:21:** MAA 17:16, 19:15-18 **19:21:** Akar Mogomem 17:16; 19:15-18 **20:1:** MAA 1:18, 9:1 **20:1:** Akar Mogomem 1:18; 9:1 **20:2:** Stt 3:1, 2 Pi 2:4, Ju 6, MAA 12:9 **20:2:** Genesis 3:1; 2 Pita 2:4; Jut 1:6; Akar Mogomem 12:9

¹ Ezi ki gari, enselin mam Godin Nguibam ategha izaghira, egħa mozir bar konezimin kin suira. Egħa uaghan senin ekiamin suira.

² Egħa a kuruzir ekiar kamin suiragħa anebira, kar kuruzir bar fomira itim, a Satan, gumazir akam isa bar gumazamizibagh asim. Satan 1,000plan azenibar kalabusin ikiasa, ensel a inigha senin a ike. ³ Egħa ensel a inigha anekunizi, a mozir bar konim giragħu. Egħa mozir torimin akam apirigha anepaghapaki, egħti an azenan izan kogħam. Egħti Satan nguazimin itir gumazamiziba ua me gifaran kogħ mangiti 1,000plan azeniba givagħam. Egħti gin ensel uam a firighi a bar dugħiar otevimra ikiam.

⁴ Ezi ki atrivir dabirabibar garima, gumazir dagħ apiaghav itiba, God gumazamizibar araziba tuisighamin gavgavim me ganingi. Ezi ki gumazamizir ariaghirezibar duabar gari, da iti. Gumazamizir kaba, nighnizir gavgavim Iesusin ikia egħa an akam akura egħa pamten Godin akamin suira, ezi bizir kaba bangin, men apaniba me misogħa men firiba aghorezi me ariaghire. Gumazamizir kaba asizir atiam ko an marvir guamin ziam fer puvatigha, an abanim uan guaba ko uan dafaribar a inizir puvati. Ki gari, gumazamizir kaba me ua angamira ikia Kraiss Iesus ko atrivibar min 1,000plan azenibar ikiam. ⁵ Egħti gumazamizir igharazir ariaghireziba dugħiar kamin, bar ua dikavigh angamira ikian kogħam. Me ovegh mamaghira iki mangiti 1,000plan azeniba givagħam. Dugħiar kam, kar faragħa zuir dugħiar gumazamiziba ua dikavamim. ⁶ Egħti, gumazamizir God ua bagħa inabazir faragħa dikaviziba, me guizbangira bar akuegham. Me Godin gumazamizibara. Ovever namba 2, me iniamin gavgaviba puvati. Me God ko Kraissin ofa gamir gumazamizibar ikiam. Egħ Kraiss ko 1,000plan azenibar atrivibar ikiam.

Satan a bar ikuvigham

⁷ Egħti 1,000plan azeniba givagħti, ensel mozir torir bar konezimin akam kuighi,

Satan uan kalabus ategħam. ⁸ Egħ an azenan izi nguazir kamin itir kantriba bar dar gumazamizibagh ifaram, kar Gok ko Magokin adarasi. Satan midorozir ekiam damusi men gumaziba akuvagħam. Men midorozir gumazibar dibobonim ongarimin gigimin min otogħam. ⁹ Me tintinibar nguazir kamin mangi, Godin gumazamiziba uari akuva itir danganim ekiarugham, kar nguibar ekiar God bar ifongezim. Egħti avim overiamin ikegh izighiri midorozir gumaziba bar men isigh me kuavaremegham. ¹⁰ Satan me gifari, kamaghin amizi God anekunighi a danganir avim ko salfan dagiar avir bar puvira isir kamin magiram. Asizir atiam ko akar ifavaribagh amir gumazim faraghavira danganir kamin iti, me arueba ko dimagaribar mizazir ekiam ini zurazurara mamaghira ikiam.

Kotiar Bar Ekiam otivam

¹¹ Egħa ki atrivir dabirabir ghurghurir ekiamin garima a iti, ezi gumazir a gapiagħirim, ki an garima a iti. Ezi nguazim ko overiam aning arav għu, egħti gumazitam uam aningin ganam kogħam. ¹² Ezi ki gumazamizir ovengezir ziaba itiba ko ziaba puvatizibar gari, me bar iti. Me atrivir dabirabimin guamin tuivighav iti, ezi akinafarir gumazamizibar araziba itiba kuiaghire. Ezi me akinafarir igharazim uaghan akui, kar akinafarir God gumazamizir ikirimirir zurara itim iniamin ziaba osirizim. Ezi gumazir atrivir dabirabir kam gaperazim, akar akinafarir kabar itibar gara gumazamizir ovengezibar araziba tuisisi. ¹³ Ezi ongarimin ariaghirezir gumazamiziba, ongarim me amadazi me izi. Ezi Ovevem ko Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibam, aning ua ovengezir gumazamizir aningin itiba amadazi me izi. Ezi gumazir atrivir dabirabim gaperaghav itim, gumazamiziba amizir araziba bagħa vaghvagħa men kotiaba baragħa me tuisisi. ¹⁴ Egħa gin an Ovevem ko Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibam akunizi, aning danganir avim bar puvira isim giragħu. Danganir avim bar

20:3: Dan 6:17, Ju 6, MAA 16:14-16, 20:8 **20:3:** Daniel 6:17; Jut 1:6; Akar Mogomem 16:14-16; 20:8 **20:4:** Dan 7:9, 7:22, 7:27, 1 Ko 6:2, 2 Ti 2:12, MAA 6:9, 13:12-17 **20:4:** Daniel 7:9; 7:22; 7:27; 1 Korin 6:2; 2 Timoti 2:12; Akar Mogomem 6:9; 13:12-17 **20:6:** 1 Pi 2:9, MAA 1:6, 2:11, 20:4 **20:6:** 1 Pita 2:9; Akar Mogomem 1:6; 2:11; 20:4 **20:8:** Ese 7:2, 38:2, 38:9, 38:15, MAA 16:14, 20:10 **20:8:** Esekiel 7:2; 38:2; 38:9; 38:15; Akar Mogomem 16:14; 20:10 **20:9:** 2 Kin 1:10, Ese 38:9, 38:16, 39:6 **20:9:** 2 Atriviba 1:10; Esekiel 38:9; 38:16; 39:6 **20:10:** Stt 19:24, Sng 11:6, MAA 14:10-11, 19:20, 20:8, 21:8 **20:10:** Jenesiss 19:24; Onger Akaba 11:6; Akar Mogomem 14:10-11; 19:20; 20:8; 21:8 **20:11:** Dan 2:35, 2 Pi 3:7, 3:10-11 **20:11:** Daniel 2:35; 2 Pita 3:7; 3:10-11 **20:11:** Daniel 7:9-10 **20:12:** Dan 12:1, Mt 16:27, 25:31-46, Ap 17:31, Ro 2:6, 2 Ko 5:10, Fl 4:3, MAA 13:8, 19:5 **20:12:** Daniel 12:1; Matyu 16:27; 25:31-46; Aposel 17:31; Rom 2:6; 2 Korin 5:10; Filipai 4:3; Akar Mogomem 13:8; 19:5 **20:13:** Ro 2:6, 1 Pi 1:17, MAA 2:23, 6:8, 20:12, 22:12 **20:13:** Rom 2:6; 1 Pita 1:17; Akar Mogomem 2:23; 6:8; 20:12; 22:12 **20:14:** 1 Ko 15:26, 15:54-55, MAA 20:6, 21:8 **20:14:** 1 Korin 15:26; 15:54-55; Akar Mogomem 20:6; 21:8 **20:15:** MAA 13:8, 19:20 **20:15:** Akar Mogomem 13:8; 19:20

puvira isir kam, kar namba 2in ovevem. ¹⁵ Eghti gumazamizibar ziaba, akinafarir God gumazamizir ikirimirir zurara itim iniamin ziaba osirizim, men ziaba aven itir puvati, me uaghan me isi danganir avim bar puvira isim, me akunam.

God biziba bar dagh amizi da igiabar otifi

21

(Sapta 21–22)

Nguazir igiam ko overiar igiam oto

¹ Ezi ki datirighin overiar igiam ko nguazir igiamin gari, aning iti. Overiar ghurim ko nguazir ghurim, aning bar moghira arav ghugha ua itir puvati. Ezi ongarim uaghan ua itir puvati. ² Ezi Nguibar God Baghavira Itim, a Jerusalem in igiam, ki an gari. Ki an garima, a Godin damazimin ikegha Godin Nguibam ategha izaghiri. A uabi akirigha, kurukazir bar aghuim gami, mati amizim uan pamin ikiasa kuruke. ³ Ezi ki orazi, tiarir mam atrivir dabirabimin iza pamtem migei:

“Ia orakigh.

Datirighin God gumazamiziba ko ikivira iti!

Egh men tongin ikiti
me an gumazamizibar ikiam.

God uabi me ko iki
egh men Godin ikiam.

⁴ Egh a men damazir teriba vaghvagh da adizam.

Bizir faragha itir kurar kabanang,
da bar givagham.

Eghti gumazamiziba uam ovengan
kogham,

egh me ua naviba osimiva
egh uam azian kogham,
egh ua mizaziba inian kogham.”

⁵ Ezi gumazir atrivir dabirabim gaperaghav itim migia ghaze, “Ni oragh! Ki bizibagh amizi, da bar igiabar otifi.” Egha a ua kamaghin migia ghaze, “Ni akar kabanang

osirigh. Akar kaba da bar guizbangira, eghti gumazamiziba nighnizir gavgavimin dar ikiam.”

⁶ Egha a kamaghin na migei, “Biziba bar otivigha gifa. Ezi kirara, ki faraghavira ikia egh bar gin ikiva abuan ikivira ikiam. Ki biziba bar dar mingarim, egha ingangarir ki amiba ki uaghan bar da agefi. Eghti gumazim kuarim an pirti, ki dipar ikirimirir zurara itim anidim a daningti, aneremam. Dipar kam nguazimin aven anadi. Dipar a isir kam, an a givezan kogham, a puram a iniam. ⁷ Gumazamizir midorozim gamua apaniba abiriba, ki bizir kaba me daningam. Egh ki men Godin ikiti, me nan boribar ikiam. ⁸ Eghti gumazamizir atiatia ua girakirangin zuiba ko, nighnizir gavgavim ataghiziba ko, gumazamizir arazir bar kurar mizirizibagh amiba ko, gumazir gumazamizibav sozi me ariaghiriba ko, gumazamiziba uari ko akua amir araziba ko, akuzibagh amua egha imezibagh amir gumaziba ko, asebar ziaba feba ko, gumazamizir ifavariba, me bar uan nguibamin mangam. Kar danganir avim ko salfan dagiar avir bar puvira isim. Kar ovever namba 2.”

Jon Jerusalem in igiamin gari

⁹ Ezi enselin mam na bagha izi. Faragha enselin 7pla, me itarir 7plan bizir bar kuraba aven itiba suiki, kar Godin aningagharir arazir abuananaba. Enselin kam, a men mav. A kamaghin na migei, “Ni iziti, ki Sipsipin Nguzimin amuir a datirighin ikiamin nin akagham.” ¹⁰ Ezi Godin Duam pamtem nan ingarima, ensel na inigha ghua mighsiar bar ekiamin ghuavanabo. Egha Nguibar Ekiar God Baghavira Itim, Jerusalem nan aka. Nguibar kam a Godin damazimin ikegha Godin Nguibam ategha izaghiri. ¹¹ Ezi Godin angazangarir ekiam nguibar kam gisira, ezi an angazangarim bar igharagha gari, mati dagiar ivezim bar pin kozimin min gari. A jaspan dagiar angazangarimin min gara egha glasin min taghtasi. ¹² Nguibar kam in divazim bar

21:1: Ais 65:17, 66:22, 2 Pi 3:13, MAA 20:11 **21:1:** Aisaia 65:17, 66:22; 2 Pita 3:13; Akar Mogomem 20:11 **21:2:** Ais 52:1, 61:10, Ga 4:26, Hi 11:10, 11:16, 12:22, MAA 3:12, 21:10 **21:2:** Aisaia 52:1; 61:10; Galesia 4:26; Hibru 11:10; 11:16; 12:22; Akar Mogomem 3:12; 21:10 **21:3:** Wkp 26:11-12, 2 Sto 6:18, Ese 37:27, 43:7, Sek 2:10, 2 Ko 6:16, MAA 7:15-17 **21:3:** Ofa Gami 26:11-12; 2 Eghaghaniba 6:18; Esekiel 37:27; 43:7; Sekaraia 2:10; 2 Korin 6:16; Akar Mogomem 7:15-17 **21:4:** Ais 25:8, 35:10, 61:3, 65:19, 1 Ko 15:26, 15:54, MAA 7:17, 20:14 **21:4:** Aisaia 25:8; 35:10; 61:3; 65:19; 1 Korin 15:26; 15:54; Akar Mogomem 7:17; 20:14 **21:5:** Ais 43:19, 2 Ko 5:17, MAA 4:2, 4:9-10, 19:9, 20:11 **21:5:** Aisaia 43:19; 2 Korin 5:17; Akar Mogomem 4:2; 4:9-10; 19:9; 20:11 **21:6:** Ais 55:1, Jer 2:13, Jo 4:10, 4:14, 7:37, MAA 1:8, 1:17, 16:17, 22:13, 22:17 **21:6:** Aisaia 55:1; Jeremia 2:13; Jon 4:10; 4:14; 7:37; Akar Mogomem 1:8; 1:17; 16:17; 22:13; 22:17 **21:7:** 2 Sml 7:14, Sng 89:26-27, Sek 8:8, Hi 8:10 **21:7:** 2 Samuel 7:14; Onger Akaba 89:26-27; Sekaraia 8:8; Hibru 8:10 **21:8:** Mt 25:41, Ef 5:5, 1 Ti 1:9, Hi 12:14, MAA 19:20, 20:14-15, 21:27, 22:15 **21:8:** Matyu 25:41; Efesus 5:5; 1 Timoti 1:9; Hibru 12:14; Akar Mogomem 19:20; 20:14-15; 21:27; 22:15 **21:9:** MAA 15:1, 15:6-7, 19:7-9 **21:9:** Akar Mogomem 15:1; 15:6-7; 19:7-9 **21:10:** Ese 40:2, MAA 1:10, 17:3, 21:2 **21:10:** Esekiel 40:2; Akar Mogomem 1:10; 17:3; 21:2 **21:11:** Ais 60:1-2, 60:19, MAA 21:23, 22:5 **21:11:** Aisaia 60:1-2; 60:19; Akar Mogomem 21:23; 22:5 **21:12:** Esekiel 48:30-35

ekevegħa bar pin mar iti, ezi tiar akar 12pla divazir ekiar kamin iti. Ezi 12plan enselba tiar akar kabar boroghin tuivigħav iti, ezi Israelin 12plan anababar ziaba tiar kabagh isin iti. ¹³ Ezi aruem anadi naghin itir divazir miriam, tiar akar 3pla an iti. Ezi divazir miriar Notin itim, tiar akar 3pla an iti. Ezi divazir miriar Sautin itim, tiar akar 3pla an iti. Ezi aruem uaghri naghin itir divazir miriam, tiar akar 3pla an iti. ¹⁴ Nguibar kamin divazim, 12plan dagiar ekiaba an apengan ikia gavgavim a ganidi, ezi Sipsipin Nguzimin aposelbar ziaba dar iti.

¹⁵ Ezi enselin na ko migeim, golin aghorir bizibar abarimin suira, a nguibar kam ko divazir ekiam ko an tiar akabar apanasa. ¹⁶ Nguibar ekiar kamin 4plan miriabar ababanim voroghira ghu. Ezi ensel uan golin aghorimin nguibar ekiamin abarima an ababanim ghua 2,200 kilomitān tu. Ezi nguibar ekiamin 4plan miriaba ko an ruarimin ababanim bar voroghira ghue, egha boksiar dafamin min gari. ¹⁷ Ensel nguibar ekiamin divazim uaghan an abarazima, ezi divazimin tuirivimin ababanim ghua 65 mitān tu. Ababanir kam gumazamiziba bizibar abarir ababanimin mirara gari, ezi ensel ababanir kamra divazir kamin abara a medi. ¹⁸ Nguibar ekiamin divazim God dagiar jaspān an ingari, egha nguiba uabi a dagiar golrama an ingari, ezi a glasin min isia taghtasi. ¹⁹ Ezi nguibar ekiamin divazir mingarim, God dagiar bar igharagħa garir bar pin kozibar anesingi. Dagiar kaba digirir aghuiba dar iti, dar iveziba bar pin ko. Dagiar faragħa zuir bar aghuim, jaspā, a divazir mingarimin faragħa iti. Ezi namba 2 a sapaian dagiar blupla. Ezi namba 3 a agetin dagiam. Ezi namba 4 a emeralin dagiar garim. ²⁰ Ezi namba 5 a sadonikisin dagiam, a ghurghurigha aghefe. Ezi namba 6 a konilian dagiar aghevim. Ezi namba 7 a krisolaitin dagiar iangurim. Ezi namba 8 a berilin dagiar garim. Ezi namba 9 a topasin dagiar iangurir igharagħa garim. Ezi namba 10 a krisopresin dagiam. Ezi

namba 11 a haiasinin dagiam. Ezi namba 12 a ametisin dagiar pigħaghevim. ²¹ Ezi tiar akar 12plan kaba, da 12plan manmaniar ghurghurir iveziba bar pin kozibar dar ingari. Tiar akar kaba me manmaniar ghurghurir ekiaba vagħvagħa dar ingari. Ezi nguibar kamin aven itir tuaviba me golrama dar ingari, ezi golin kam glasin min taghtasi.

²² Ezi ki gari, nguibar ekiar kamin aven Godin Dipenir gumaziba ingarizi tam itir puvati. Ekiam, a Godin Gavgaviba Bar Itim, ko Sipsipin Nguzim, aning uaning Godin Dipenimin danganim ini. ²³ Godin angazangarir gavgavimra angazangarim nguibar ekiar kam ganidi. Ezi Sipsipin Nguzim uabi nguibar ekiar kamin lamin min iti. Kamaghin amizi nguibar ekiar kamin angazangariba aningamin arueba ko iakiniba puvatigham. ²⁴ Eghti nguibaba bar dar gumazamiziba nguibar ekiar kamin angazangarimin daruam. Eghti nguibaba bar dar atriviba uan bizir bar aghuiba inigh an aven izam. ²⁵ Eghti aruemin, me nguibar ekiar kamin divazimin tiar akaba aseghan kogham. Dimagariba nguibar ekiar kamin puvatigham. Kamaghin amizi tiar akaba kuighiregh mamaghira ikiam. ²⁶ Eghti nguibabar atriviba bar men dagiaba ko men bizir digirir aghuiba, me bar ada inigh aven mangam. ²⁷ Eghti bizir miziriziba ko gumazamizir arazir kurigha mugħazibagh amiba ko, gumazamizir ifavariba, me nguibar ekiar kamin aven mangan kogham. Bar puvatigham, gumazamizir ziaba akinafarir zurara itimin aven itiba, akinafarir kam a Sipsipin Nguzimin akinafarim, merara nguibar ekiar kamin aven mangam.

22

Jon, temer ikirimirir zurara itim ko dipar ikirimirir zurara itim anidim, aningin gari

¹ Ezi ensel faner mam nan aka, faner kamin dipam ikirimirir zurara itim anidima, an angazangarim glasin min taghtasi. Faner dipar kam God ko Sipsipin

21:14: Mt 16:18, Ga 2:9, Ef 2:20, Hi 11:10 **21:14:** Matyu 16:18; Galesia 2:9; Efesus 2:20; Hibru 11:10 **21:15:** Ese 40:3; Sek 2:1, MAA 11:1 **21:15:** Esekiel 40:3; Sekaraia 2:1; Akar Mogomem 11:1 * **21:16:** Grighin akam kamaghin migei, nguibar kamin ababanim "12,000 stadia." Ezi en dibobonim e kamaghin a diponam, 2,200 kilomita. Ezi e fozir puvati, Jon guizin 2,200 kilomitān ababanim migei, o an osirizir namban kam 12,000, a bizir igharazim migei. E fo, Judan gumazibar nighnizimin aven, namba 12, a mingarir ekiam an iti. **21:18:** Aisaia 54:11-12 **21:21:** MAA 21:12, 21:18 **21:21:** Akar Mogomem 21:12; 21:18 **21:22:** Jo 4:23, MAA 15:3 **21:22:** Jon 4:23; Akar Mogomem 15:3 **21:23:** Ais 60:19-20, MAA 21:11, 22:5 **21:23:** Aisaia 60:19-20; Akar Mogomem 21:11; 22:5 **21:24:** Ais 60:3-5, 66:12 **21:24:** Aisaia 60:3-5; 66:12 **21:25:** Sek 14:7, MAA 22:5 **21:25:** Sekaraia 14:7; Akar Mogomem 22:5 **21:25:** Aisaia 60:11 **21:26:** Ais 66:12, MAA 21:24 **21:26:** Aisaia 66:12; Akar Mogomem 21:24 **21:27:** Ais 35:8, 52:1, 60:21, Ese 44:9, Jol 3:17, 1 Ko 6:9-10, Fl 4:3, MAA 13:8, 20:12, 21:8, 22:14-15 **21:27:** Aisaia 35:8; 52:1; 60:21; Esekiel 44:9; Joel 3:17; 1 Korin 6:9-10; Filipai 4:3; Akar Mogomem 13:8; 20:12; 21:8; 22:14-15 **22:1:** Ese 47:1, Sek 14:8 **22:1:** Esekiel 47:1; Sekaraia 14:8 **22:2:** Stt 2:9, Ese 47:12, Jol 3:18, Sek 14:8, MAA 2:7, 21:24, 22:14, 22:19 **22:2:** Jenesis 2:9; Esekiel 47:12; Joel 3:18; Sekaraia 14:8; Akar Mogomem 2:7; 21:24; 22:14; 22:19

Nguzimin atrivir dabirabimin apengan ikegha ivemara ghua, ² nguibar ekiar kamin tuavir torimin uaghiri. Ezi faner kamin miriamningin temer ikirimirir zurara itim anidiba vong ko vong sara tuvighav iti. Temer kaba 12plan iakinibar azeniba vaghvaghera zurara dagheba be. Temer kabar dafariba, kantriba bar dar gumazamizabar amuti me ua ghuam-aghegham. ³ Eghti bizir God bar aghuagha otagheziba uamategh ikian kogham. God ko Sipsipin Nguzimin atrivir dabirabim, nguibar ekiar kamin ikiam. Eghti Godin ingangarir gumazamiziba an ingangarim damuam. ⁴ Egh me an guamin gantima, an ziam men guabar ikiam. ⁵ God en Ekiam, angazangarim gumazamizabar aningti, kamaghin dimagarim uam otivan kogham, eghti lam ko aruemin angazangariba ua ingangariba puvatigham. Eghti Godin gumazamiziba, me atrivibar min zurara iki mamaghira ikiam.

Iesus zuamirama otogham

⁶ Ezi enselin kam kamaghin migia ghaze, "Akar kaba da bar guizbangira, eghti gumazamiziba nighnizir gavgavim dar ikiam. Godin Ekiam, uan Duam an akam inigha izir gumazibagh aningizi, a men navir ave-riaba fema, me an akam akuri. Egha a uan ensel amadazi, ensel an ingangarir gumazamiziba bizir bar zuamirama otivamiba men akaghasa, izi."

⁷ Ezi Iesus kamaghin migei:

"Ia orakigh.

Ki bar zuamira ia batogham.

Akinafarir kam, a datirighin ko gin otivamin bizibar gun migeir akaba, an aven iti.

Eghti gumazamizir akar kabar gin zuiba, me bar akongegh!"

⁸ Ki Jon, ki bizir kabar gara egha akar kaba barasi. Ki dar ganigha egha da baregha, maghira enselin bizir kaba nan akazimin suemningin tevimningin apirigha

an ziam fasa. ⁹ Ezi a kamaghin na migei, "Ni mamaghin damuan marki! Ki uaghan, ni ko Godin akam inigha izir gumazamiziba, me nin adarasi, e bar ingangarir vamiram ami. Egha gumazamizir akinafarir kamin akabar gin zuiba, ki me ko ingangarir vamiram ami. God uabira, ni an ziam fi!"

¹⁰ Egha a kamaghin na migei, "God bizibar amuamin dughiam a bar roghira ize. Kamaghin amizi, ni datirighin ko gin otivamin bizibar gun migeir akar akinafarir kamin itim, ni dar ghuangsighan marki. ¹¹ Gumazamizir arazir kurabagh amiba, me dar amu mangivira iki. Eghti gumazamizir arazir mizirizibagh amiba, me dar amu mangivira iki. Eghti gumazamizir arazir aghuibagh amiba, me arazir aghuibar amu mamaghira iki. Ezi gumazamizir God baghavira itiba, me Godin gumazamizibar ikivira iki."

¹² Ezi Iesus kamaghin migei, "Ia orakigh, ki bar zuamira ia batogham. Ki ivezir bar ia daningamin inigh izam. Egh gumazamiziba amir araziba bagh, ki vaghvagh iveziba ua me ikarvagh. ¹³ Kirara ki bar faraghavira ikia egh abuan ikivira ikiam. Egha ki biziba bar dar mingarim, egha ingangarir ki amiba ki uaghan bar a da gefi.

¹⁴ "Ezi gumazamizir uan korotiaba ruegha itiba, God ghaze, me temer ikirimirir zurara itim anidir kamin daghebar amiva, uaghan nguibar ekiar kamin tiar akabar aven mangam. Kamaghin amizi me bar akongegh. ¹⁵ Eghti gumazamizir arazir bar kurar mizirizibagh amiba ko, akuzibagh amua egha imezibagh amir gumaziba ko, gumazamizir uari bakia akuiba ko, gumazamizibav sozi me ariaghahir gumaziba ko, gumazamizir asebar ziaba feba ko, gumazamizir bar ifavarir arazim gifongegha a gamiba, gumazamizir kaba bar moghira Godin nguibar kamin azenan ikiam.

¹⁶ "Ki Iesus, ki uan ensel amadazi a ia bagha iza, egha siosba bagha akar kamin gun me mikeme. Ki Atrivim Devitin ovavim.

22:3: Ese 48:35, Sek 14:11, Stt 3:17, MAA 7:15 **22:3:** Genesis 3:17; Esekiel 48:35; Sekaraia 14:11; Akar Mogomem 7:15
22:4: Sng 42:2, Mt 5:8, 1 Ko 13:12, 1 Jo 3:2, MAA 3:12, 14:1 **22:4:** Onger Akaba 42:2; Matyu 5:8; 1 Korin 13:12; 1 Jon 3:2; Akar Mogomem 3:12; 14:1 **22:5:** Ais 60:19, Dan 7:18, 7:27, 2 Ti 2:12, MAA 5:10, 20:6, 21:23-25 **22:5:** Aisaia 60:19; Daniel 7:18; 7:27; 2 Timoti 2:12; Akar Mogomem 5:10; 20:6; 21:23-25 **22:6:** MAA 1:1, 19:9, 21:5 **22:6:** Akar Mogomem 1:1; 19:9; 21:5 **22:7:** MAA 1:3, 3:11, 22:10-12, 22:20 **22:7:** Akar Mogomem 1:3; 3:11; 22:10-12; 22:20
22:8: MAA 19:10 **22:8:** Akar Mogomem 19:10 **22:10:** Dan 8:26, 12:4, 12:9, MAA 1:3, 10:4 **22:10:** Daniel 8:26; 12:4; 12:9; Akar Mogomem 1:3; 10:4 **22:11:** Ese 3:27, Dan 12:10, 2 Ti 3:13 **22:11:** Esekiel 3:27; Daniel 12:10; 2 Timoti 3:13 **22:12:** Sng 28:4, Ais 40:10, 62:11, Jer 17:10, Ro 2:6, 14:12, 2 Ko 11:15, MAA 2:16, 2:23, 20:12 **22:12:** Onger Akaba 28:4; Aisaia 40:10; 62:11; Jeremia 17:10; Rom 2:6, 14:12; 2 Korin 11:15; Akar Mogomem 2:16; 2:23; 20:12
22:13: Ais 44:6, 48:12, MAA 1:8, 1:17, 2:8, 21:6 **22:13:** Aisaia 44:6; 48:12; Akar Mogomem 1:8; 1:17; 2:8; 21:6 **22:14:** Stt 2:9, 3:22, 1 Jo 3:24, MAA 7:14, 21:27, 22:2 **22:14:** Genesis 2:9; 3:22; Akar Mogomem 7:14; 21:27; 22:2 **22:15:** Ga 5:19-21, Fl 3:2, Kl 3:6, MAA 21:8 **22:15:** Galesia 5:19-21; Filipai 3:2; Kolosi 3:6; Akar Mogomem 21:8 **22:16:** Nam 24:17, Ais 11:1, 11:10, Sek 6:12, Ro 1:3, 2 Pi 1:19, MAA 2:28, 5:5 **22:16:** Diboboniba 24:17; Aisaia 11:1; 11:10; Sekaraia 6:12; Rom 1:3; 2 Pita 1:19; Akar Mogomem 2:28; 5:5

Kirara, ki aminim tiasava amir mikovezir bar puvira isim.”

¹⁷ Ezi Godin Duam ko Sipsipin Nguzimin amuim, aning ghaze, “Ekiam Iesus, ni izi!” Eghti gumazamizir uaghan akar kam baraghiziba, me uaghan kamaghin mikimam, “Ni izi!” Eghti gumazitam kuarim an pirti, a izi. Egh a dipam amisi, dipar ikirimirir zurara itim anidir kam puram a inigham, iveziba puvati.

Jon akar bar gavgavim gumazamizir akinafarir kamin itir akaba baraghizibagh anidi

¹⁸ Ki Jon, ki gumazamizir akinafarir kamin aven itir akam baraghizibav kimasa, akar kam a datirighin ko gin otivamin bizibar eghaghanim. Ki gumazamizir kaba pamtemin vaghvagha me migei, “Gumazitam akar igharazitam uam akar kam gisin a giviraghti, God a ikarvaghiva, arazir bar kurar akinafarir kamin aven

itim, God gumazir kamin ivezir kuram ua dagh iviragham. ¹⁹ Eghti gumazitam datirighin ko gin otivamin bizibar akar akinafarir kamin itibar tam adeghti, God an bizir aghuiba a dama da degham. Eghti a temer ikirimirir zurara itim anidimin daghetam aman kogham, egh God baghavira itir nguibar ekiamin ikian kogham. Nguibar ekiar kam, akinafarir kam an gun migei.”

²⁰ Ezi Gumazir Bizir Kabar Gun Migeir Kam, datirighin kamaghin migei:

“Bar guizbangira,
ki zuamira ia batogham.”

Guizbangira! Ekiam Iesus, ni izi!

²¹ Eghti Ekiam Iesusin apangkuvim, Godin gumazamiziba bar moghira me ko iki.

Bar guizbangira!

22:17: Sng 8:14, Ais 55:1, Jo 7:37, MAA 21:2, 21:6, 21:9 **22:17:** Aisaia 55:1; Jon 7:37; Akar Mogomem 21:2; 21:6; 21:9
22:18: MAA 15:1, 15:6 **22:18:** Akar Mogomem 15:1; 15:6 **22:18:** Godin Araziba 4:2; 12:32 **22:19:** Sng 69:28, MAA 13:8, 22:2 **22:19:** Onger Akaba 69:28; Akar Mogomem 13:8; 22:2 **22:20:** Mt 16:27, 1 Ko 16:22, MAA 22:7, 22:12 **22:20:** Matyu 16:27; 1 Korin 16:22; Akar Mogomem 22:7; 22:12 **22:21:** Ro 16:20, 16:24, 2 Te 3:18 **22:21:** Rom 16:20; 2 Tesalonika 3:18